מסכת

כתובות

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

שנת כתובה דאוריתא לפ"ק

ТАЛМУДЪ ВАВИЛОНСКІЙ
Трактатъ Кесуботъ.
О брачныхъ записахъ. Часть XI.
Съ Виленскаго изданія 1883 г.
1887.

Дозволено цензурою. — 20 Апрѣля 1887 г. Вильна.

ВИЛЬНА.
Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ
Жмудскій переулокъ собст. домъ № 325/2631.
1887.

מסכת

כתובות

מן

תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשרי מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), ותורה אור, כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. חלופי גרסאות. הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפד"מ בשנות תע"ד—תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פיק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע.

ועליהם נוספו

א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.
ב) חדושי הלכות
ג) חדושי אגדות
(מהרש"א) להג"מ שמואל אליעזר הלוי אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.
ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.
ה) חדושי הלכות מהר"ם שיף להג"מ מאיר שיף ז"ל אבד"ק פולדא. ועליו באור והגהות מהג"מ מרדכי מארדוש ז"ל אבד"ק פאריצק
ו) מעדני יום טוב {בתחלה נקרא מעדני מלך}
ז) דברי חמודות {בתחלה נקרא לחם חמודות}
(על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות וחולין ובכורות ונדה) להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי העליר ז"ל (בעה"מ תוספות יו"ט).
ח) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין.
ט) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאיידנובר ז"ל (מהרש"ק).
י) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.
יא) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).
יב) מסורות חדשות (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).
יג) הגהות הב"ח להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).
יד) הגהות הגר"א להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הוגהו ונתקנו ע"פ כי"ק מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).
טו) מראה יחזקאל הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').
טז) מעשה ר"ב הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).
יז) גליון הש"ס להג"מ עקיבא איגר ז"ל אב"ד דק"ק פוזנן.
יח) גליון מהרש"א הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.
יט) הגהות הג"מ שאול קאצנעלנבוגן ז"ל מווילנא.
כ) הגהות הג"מ אלעזר לנדא ז"ל אבד"ק בראדי (בעהמ"ס יד המלך).
כא) חדושי והגהות הרש"ש להג"מ שמואל שטראשון ז"ל מווילנא. (ע' מעל"ד סי' פ"ז). וההשמטות שנשמטו ממקומן הושבו עתה למקומותיהן, ומוקפות בחצאי רבוע.

(ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש"ס בלעדו כמש"נ בש"ס תוצאת דפוסנו משנת תקצ"ה, ותוצאה השניה משנת תרי"ט).

וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה

יותר ממאה הוספות חדשות נכבדות

כוללות פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה:

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

בשנת חמשת אלפים ושש מאות וארבעים ושבע לב"ע

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה :

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא באו רק על איזה מסכתות :

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ס או על גליון הדף :

א) מסכת כלה רבתי — השלמה — מרובה בפרקים ובנוסחאות ישרות יתר על הנדפסת בכל ספרי הש"ס . (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי זצ"ל בעל המנהיג, עם הגהות רבות ומראה מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) מסכתות קטנות נוספות : מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בפפד"מ בשנת תרי"א) .

ג) חלופי גרסאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות .

ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים .

ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות .

ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים .

ז) נוסחא חדתא למס' גרים מספר מראית העין להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא ;

ח) פירוש רב האי גאון ז"ל, למשניות סדר טהרות .

ט) — רב נסים (גאון) בר יעקב ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף) , למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד) .

י) [כ"י] — רבינו חננאל בר חושיאל ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף) , לחצי הש"ס .

יא) [כ"י] — רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה ז"ל (רביה דרבי' דרש"י) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים .

יב) — רש"י למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות .

יג) — הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ז, פ"ח ; פ"ט, ק"ל, קל"א . שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א .

יד) פי' רבינו זרחיהו הלוי ז"ל (הרז"ה בעל המאור) למס' קנים.

טו) — רבינו אברהם בר דוד ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד .

טז) [כ"י] תוספות ר"י הזקן ז"ל, למס' קדושין (כך ייחסוה לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בשני מקומות מובא בהן ספר התרומה ומחברו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן) .

יז) פי' רבינו שמשון משאנץ (משאנזא) ז"ל, למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרוגינוס . ועליו נלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל .

יח) (כ"י) תוספות הר"ש משאנץ הנ"ל, למס' סוטה .

יט) (כ"י) תוספות ישנים למסכת יבמות .

כ) (כ"י) פי' ריב"ן השלם למס' נזיר . הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק וההספות והשנוים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם נוסחת הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים .

כב) [כ"י] פי' רבינו יהודה בר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת הענוים (רבו של בעל שבלי הלקט) , למס' שקלים .

כג) [כ"י] פי' רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל, למס' נגעים ואהלות .

כד) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות, שהביאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל,

כה) פי' רבינו יונה החסיד מגירונדא ז"ל, למס' אבות .

כו) [כ"י] תוספות רי"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' גיטין .

כז) [כ"י] תוס' חד מקמאי למס' יבמות, והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל . ובראש הספר כתוב בכתב וכת"י הרחיד"א ז"ל בזה"ל: „חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבת, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א ס"ט" עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקד הספרים של הרחיד"א ז"ל (והרחיד"א ז"ל התוס עליו בעלם כ"י קדשו).

כט) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות (ע"פ הנדפס בפעם הא' בפראג).

ל) פירוש הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות ;

לא) [כ"י] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה .

לב) [כ"י] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל, קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נעתקו מכי"ק מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים תוב"ב . והרחיד"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירן לשנת בזה"ל : הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל . ולמס' חולין נעתק בעצם כי"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר ישועה עדני זצ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעודנו בכ"י).

לג) חכמת שלמה (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושלו"ה .

לד) [כ"י] חדושי מהרש"ל על הרא"ש למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) פירש"י והג"י וכו' שעל הרא"ש, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת שפ"ח על ידי בעל התוי"ט .

לו) [כ"י] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש .

לז) הגהות מס' תמת ישרים, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות ,

לח) הגהות מס' ברכת הזבח ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.

לט) תפארת שמואל, השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאיידנוור ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח) (מלבד הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות) ,

מ) [כ"י] פסקי תוספות למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי הש"ס ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף .

מא) [כ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף .

מב) פי' קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבד"ק דעסויא.

מג) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל (מספרו כסא רחמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות .

מד) [כ"י] הוספות להגהות הגר"א ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כי"ק .

מה) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד באורו שנזכר לקמן שנדפס בסוף) .

מו) מים טהורים הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה ליב הלוי עדיל ז"ל מ"מ מסלאנים (בעהמ"ס אפיקי יהודה) .

מז) הגהות ותקונים בפי' הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.

מח) ספר תקלין חדתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ ישראל בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת ההיא .

מט) [כ"י] נמוקי הגרי"ב הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני (מלבד חדושיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות) .

נ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן, מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל .

נא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות, מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל .

נב) עין משפט, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וציון ירושלים כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל .

נג) הגהות על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס זרע קודש) . ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן .

נד) [כ"י] לב חכמים למסכת שמחות ;

ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת :

נה) [כ"י] פירוש קדמון למס' מעילה, הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם „פירוש לא נודע למי" .

נו) אור זרוע הקצר על מסכת יבמות, להג"מ חיים מנוואשטט בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס ווינציאה) .

נז) ספר מהדורא בתרא למהרש"א, עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הג"מ משה בר' יצחק בר בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) חכמת מנוח, חדושים מהג"מ מנוח הענדיל ז"ל (בדורו של מהרש"ל) .

נט) מים חיים, חדושים מהג"מ יחזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש) .

ס) כללי התלמוד, להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג) .

סא) [כ"י] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס ווינציאה שנת רפ"ז .

סב) [כ"י] חדושי הג"מ משה ב"ד אברהם ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה) .

סג) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן) .

סד) [כ"י] באור הגר"א ז"ל למס' ערכין ונקרא יד אליהו .

סה) [כ"י] הגהות חדשות מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבד אלה שנדפסו על הדף מכ"י .

סו) [כ"י] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק ע"י הרד"ל ז"ל, והלק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא בא"ר.

סז) ספר אורח מישור למס' נזיר, מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ .

סח) הגהות הג"מ יחיאל היילפרין ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות) .

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהג"מ יעקב עמדין (הריעב"ץ) ז"ל (מעלם כי"ק מגליון הש"ס שלו) .

ע) [כ"י] חדושים מהג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל, על איזה מסכתות מכי"ק, ומספרו רגל ישרה לאדר"נ ומס"ק .

עא) חדושים מבנו הג"מ ישראל ליפשיץ ז"ל בעהמ"ס תפארת ישראל על משניות .

עב) [כ"י] חדושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (נכד לבעל חכם צבי ז"ל) ,

עג) חדושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו') .

עד) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר) .

עה) חדושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה) .

עו) חדושים מהג"מ ברוך פרענקיל תאומים ז"ל (בעה"מ ספר ברוך טעם וכו') .

עז) [כ"י] חדושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו') .

עח) [כ"י] הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה) .

עט) (כ"י) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל ממינסק (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו') . (עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס דפוס זיטאמיר) .

פ) [כ"י] חדושים מהג"מ שלמה איגר ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבד הנ"ל מעל"ד) .

פא) חדושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו') .

פב) [כ"י] קרני ראם להג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א וחדושי גפ"ת (נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו בלעדו) .

פג) [כ"י] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא טויבש ז"ל אבד"ק יאסי ,

פד) ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה) .

פה) [כ"י] שער הלקוטות הגהות מהג"מ ישכר ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים) .

פו) [כ"י] חדושי הרד"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו') .

פז) [כ"י] הוספות לחדושי והגהות הרש"ש, וחדושים מבנו הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מווילנא .

פח) [כ"י] חדושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף) .

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבד"ק שערשב (בעהמ"ס ברכת ראש) .

צ) [כ"י] חדושים מהג"מ שמחה ז"ל אבד"ק דעסוי (בנו של הג"מ צבי חריף ז"ל) .

צא) [כ"י] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו') .

צב) [כ"י] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק טעלז.

צג) חדושים מהג"מ אליהו גוטמאכר ז"ל אבד"ק גרידץ (בעהמ"ס צפנת פענח) .

צד) [כ"י] חדושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם) .

צה) [כ"י] חדושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מדובראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה) .

צו) [כ"י] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מר"א פ"ק ווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים) .

צז) [כ"י] חדושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק .

צח) [כ"י] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מר"א פ"ק ווילנא .

צט) הגהות אמרות טהורות על פי' הר"מ והר"ש והרא"ש לכל סדר טהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הנ"ל .

ק) [כ"י] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מר"א פ"ק ווילנא .

קא) [כ"י] יפה עינים להג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו'). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר, עם הערות וחדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי . (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ ליב ברלין ז"ל ויזכרם בשם הגרל"ב) ;

קב) [כ"י] המתרגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י, תוספות, והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש .

קג) פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס, הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה ;

גם הוספנו בו : א) הגהות מספר שיח יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא . ובכ"מ שנדפס בהן מלפנים „עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם . ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות . ג) ציוני הפרקים של התוספתא בר"מ ובר"ש . ד) שנוי נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מכ"י ערבי . ה) ציוני המסכתות בתוספות .

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים . גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא ניהו ש"ס של הג"מ יעקב עמדין ז"ל אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ויעטרהו בהגהות וחדושים רבים בציונים ומ"מ, הכל בעצם כתב ידו הקדושה מראש הש"ס עד סופו . חמדה גנוזה הזאת מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שבצנו בעטרת הש"ס לכבוד ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים .

בתולה

*[א]נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות ביום השני וביום החמישי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין: **גמ'** אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי לפי ששנינו *הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה יכול הגיע זמן באחד בשבת יהא מעלה לה מזונות לכך שנינו בתולה נשאת ליום הרביעי אמר רב יוסף *מריה דאברהם תלי תניא בדלא תניא הי תניא והי לא תניא הא תניא והא תניא אלא תלי תניא דמפרש טעמא בדתניא דלא מפרש טעמא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד ותינשא באחד בשבת שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין *[ג]שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה ועכשיו ששנינו שקדו אותה ששנינו הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה [ד]הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות לפיכך [ה]חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות ואיכא דבעי לה מיבעיא חלה הוא מהו התם טעמא מאי משום דאניס והכא נמי הא אניס או דלמא התם אניס בתקנתא דתקינו ליה רבנן הכא לא ואם תמצי לומר חלה הוא מעלה לה מזונות חלתה היא מהו מצי אמר להאנא הא קאימנא או דלמא מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו ואם תמצי לומר אמרה ליה נסתחפה שדהו פירסה נדה מהו בשעת ווסתה לא תיבעי לך

דלא

בתולה נשאת ליום הרביעי. תקנת חכמים היא שתנשא ברביעי בשבת כדמפרש טעמא: שפעמים בשבת. אבתולה קאי: בשני ובחמישי. אחת מעשר תקנות שתקן עזרא בבבא קמא בפרק מרובה (דף פב.) מפרש לכולהו ולכך תקנו שתנשא ברביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לב"ד בעוד כעסו עליו [ואם יש שהות בינתים יש לחוש] שמא יתפייס ותתקרר דעתו ויקיימנה ושמא היא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן (סוטה דף כח.) מונסתרה והיא נטמאה ומתוך שיבא לבית דין יתברר הדבר כשיצא הקול שמא יבואו עדים ובגמר' פריך ותינשא באחד בשבת: **גמ'** לפי ששנינו כו'. לקמן מקשי עלה: הגיע זמן ולא נישאו. לקמן בפרק אע"פ תנן נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל והזהיר על הנישואין לפרנס עצמה בתכשיטין לפרנס קנדיר"ר בלע"ז ולאלמנה שלשים יום: הגיע זמן. זה ולא נישאו לחופה לקמן מפרש שעכב הבעל: אוכלות משלו. שהבעל חייב במזונות אשתו מתקנת ב"ד כדלקמן בפרק נערה (דף מו:): ואוכלות בתרומה. אם כהן הוא והיא בת ישראל שהכהן מאכיל את אשתו תרומה כדיליף (לקמן דף נז:) מוכהן כי יקנה נפש: לכך שנינו בתולה נשאת כו'. להודיע שתקנת חכמים מעכבתו מלכנוס ואין עכבה זו שלו: מריה דאברהם כו'. תמה על דברי רבו ואמר מריה דאברהם מה זה היה לשמואל לומר כן ועוד שחלה רב יוסף ושכח תלמודו ותוהה על דבריו הראשונים: תלי תניא בדלא תניא. תולה טעם משנה שנויה במשנה שאינה שנויה: ומקשינן לרב יוסף הי תניא והי לא תניא הא תניא והא תניא. זו שנויה וזו שנויה: אלא תלי תניא דמפרש טעמא בדתניא דלא מפרש טעמא. משנתינו טעמא מפורש בתוכה כדי שישכים לבית דין והגיע זמן אין שום טעם מפורש בה לומר מפני מה אם הגיע זמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות: ותינשא באחד בשבת. שלה רב יוסף קאמר לה: ועכשיו ששנינו שקדו. ובשביל תקנה זו הוא מעוכב מלכנוס באחד בשבת מעתה אותה ששנינו כו': לפיכך. רב יוסף מסיים לה משמיה דנפשיה ומסבריה ואמר לפיכך הואיל ולמדנו שהמעוכב מחמת אונס אינו חייב לזונה חלה הוא כו': הא קאימנא. הנני מזומן: נסתחפה שדהו. לשון מטר סוחף (משלי כח) נשטפה שדך כלומר מזלך גרסכי מהיום אני מוטלת עליך לזון:

פשיט

בתולה. הא דלא קתני הבתולה כדתני האשה נקנית היבמה ניקנית (קדושין דף ב.) משום דהתם אקרא קאי כי יקח איש אשה (דברים כב) האשה הכתובה וכן יבמה אבל הכא לא קאי אקרא והא דלא תנן בפ"ק דקידושין (דף יד:) העבד עברי אף על פי דכתיב בקרא (שמות כא) כי תקנה עבד עברי משום דא"כ ה"ל למתני העבד העברי שאינו דבוק ואין דרך הש"ס לדבר כן ומיהו גבי איש ואשה רגילים בכל מקום לשנות בה' אע"ג דלא קאי אקרא כמו האשה שהלכה (יבמות דף קיד:) האשה שנתארמלה (לקמן דף טו:) האיש מדיר את בנו בנזיר (נזיר ד' כח:): **נשאת**. הא דלא קתני נושאין את הבתולה כמו האיש מקדש (קדושין דף מא.) לפי שעתה מקלר יותר ועוד דאי תנא הכי ה"א אפי' בעל כרחה כדמשני (שם דף ב:) גבי הא דפריך וליתני האיש קונה ועוד דהתם אקרא קאי כי יקח איש אשה: **ליום** הרביעי. ולא בליל חמישי כדאמר בפרק בתרא דנדה (דף סה:) *דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא כ"ש אם יעשה נשואין בליל ה' דאיכא למיחש שיטרד בנשואין וכתובה ולא יבעול: **שאם** היה לו טענת וכו'. ואם תאמר הא תינח אשת כהן או פחותה מבת שלש דליכא אלא חד ספיקא כדאמרינן בגמרא (לקמן ט.) אבל בשאר נשים דאיכא ספק ספיקא אמאי תנשא ליום ד' ואומר ר"ת דלא פלוג רבנן בתקנתא ומשום אשת כהן ופחותה מג' תקנו בכל הנשים שינשאו ביום ד' ובקונטרס פי' שמתוך כך יתברר הדבר ויבואו עדים שזינתה ברצון וקשה לפירושו דאמרינן בגמרא (שם:) אמר אביי אף אנן נמי תנינא דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו בתולה נשאת כו' מאי לאו דקטעין פתח פתוח והשתא היכי מייתי ראיה לפ"ה הא אע"ג דאינו נאמן מכל מקום ישכים לבית דין שמתוך כך יצא הקול ויבואו עדים ויתברר הדבר וי"ל דלא מייתי אביי ראיה לרבי אלעזר אלא שהוא בקי ומכיר אם הוא פתח פתוח דאם אינו בקי לא יצא הקול ולא יבא לידי בירור כי יאמרו שהוא טעה וסבור שמצא פתח פתוח ואינו כן ולא יחושו לדבריו ועי"ל דגם לפ"ה לא היו מתקנים שתהא ניסת ליום ד' משום שמא יתברר על ידי עדים אבל כיון דבאשת כהן ובפחותה מבת שלש דנאמן לאוסרה עליו תקנו שתהא ניסת ברביעי גם בשאר נשים תקנו משום שמתוך כך יצא הקול ויתברר הדבר על ידי עדים והשתא מייתי אביי שפיר ממתניתין דבאשת כהן ובפחותה מבת שלש נאמן לאוסרה עליו. ותימה דהכא משמע דמשום חששא דזנות תקנו שתהא ניסת ברביעי ובפ"ב דגטין (דף יז. ושם) איכא מ"ד דתקנו זמן בגטין משום פירי אבל משום שמא יחפה על בת אחותו לא חיישינן משום דזנות לא שכיח וי"ל דהתם קאמר זנות דאתי לידי מיתה דהיינו בהתראה ובעדים לא שכיח אי נמי הכא שלא תשב עמו באיסור כל ימיו חשו אפילו לזנות אע"ג דלא שכיח: **מפני** מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי לפי ששנינו כו'. אין שואל הטעם למה נשאת ברביעי דאם כן לא הוה משני מידי אלא הכי פירושו מפני מה אמרו כלומר מאי נפקא מינה שתיקנו שנשאת ברביעי ומשני נפקא מינה לענין מזונות ותרומה ורב יוסף קא מתמה, מריה דאברהם דהא נפקותא מפרשה בהדיא שאם היה לו טענת בתולים והוא מניח נפקותא זו המפורשת ותופס נפקותא אחרינא: **אלא** אי אתמר הכי אתמר א"ר יהודה אמר שמואל. ולא גרסינן רב יוסף דהא רב יוסף גופיה קאמר אלא אי איתמר: **מפני** מה אמרו כו'. בניחותא גרסינן לה ולא בא להקשות אלא ותנשא באחד בשבת: **ותנשא** באחד בשבת. לא בעי לשנויי דנשאת ברביעי כדי שתבעל בחמישי משום ברכה שנאמרה בו לדגים כדאמרינן לקמן (דף ה.) ועוד למה לי טעם דשקדו תיפוק ליה משום ברכה ואומר ר"י דטעם דברכה אינה אלא עלה טובה ולא מקרי עבריינא אבל משום שקדו מקרי עברייננא וכן משמע לקמן דאמר טעמא משום ברכה אבל משום איקרורי דעתא לא חיישינן ומאי נפקא מינה אלא ודאי דמשום ברכה לא מקרי עברייננא:

מגיה

א א ב מיי' פ"י מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סד סעי' ג:
ב ג ד מיי' שם הלכה יט וסמג שם טוש"ע שם סי' ט סעי' ג:

[הך דליכא כתובה וכו' ליתא בנדה אך בשבת קל. ונראה כוונת התוס' במ"ש כדאמר בפ' בתרא דנדה שם: ר"ל שאמרו שם שאני כתובה דמגני בה טפי ע' רש"י וערוך שם והא דכתבו דליכא כתובה הוא טעם בפ"ע]

תוספות רי"ד

בתולה נשאת ביום ד' ואלמנה ביום ה' שפעמים בשבת ב"ד יושבין בעיירות ביום ב' וביום ה' ואם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד. פי' חכמים תקנו שתנשא הבתולה בד' כדי שיבעול בליל ה' ואם לא ימצא לה בתולים ילך בבוקר לב"ד פרם שיתקרר דעתו שיפייס עמה ויחקרו ב"ד מתי זינתה שמא תחתיו זינתה והיא אסורה לו. שפעמים בשבת וכו'. פי' אבתולה יהיב טעמא וטעמא דאלמנה מפרש לקמן. ותקנות עזרא הוא שישבו ב"ד בעיירות בב' ובה'. כדאמרינן בפ' מרובה מי' תקנות שתיקן עזרא. ואע"פ שבכל עיר ועיר היתה סנהדרין קבוע. בכל ימות השבוע היו עוסקים בתורה ובב' ובה' עוסקים בדינים. ולקמן פריך ותנשא באחד בשבת: אמר ר"י מפני מה אמרו בתולה נשאת בד' שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד. ותנשא בא' בשבת ואם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא טורח ג' ימים בסעודה א' בשבת שני ושלישי וברביעי כונסה. ועכשיו ששנינו שקדו. אותה ששנינו לקמן בפ' אע"פ נותנים לבתולה י"ב חודש משתבעה הבעל לפרנס א"ע. כשם שנותנים לאשה כך נותנים לאיש לפרנס א"ע ולאלמנה ל' יום הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו. פי' וכגון שהבעל מעכב הגיע זמן בא' בשבת מתוך שאינו יכול לכונסה אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות. א"ר שמואל בר רב יצחק ל"ש אלא מתקנות עזרא ואילך שאין ב"ד יושבין אלא בב' ובה'. אבל אי איכא ב"ד קבועים בכל יום כקודם תקנות עזרא אשה נשאת בכל יום והא בעינן שקדו דטריח לה. והכי אסיק רב אחא דכל אונסא לא אכלה בין חלתה היא ובין חלה הוא. והכי הילכתא:

מסורת הש"ס:
נ"י כי
לקמן ע:
לקמן מת: נו. ע: [נדרים עג:]
ב"ב קלז: שבת כב. [עירובין עב:]
לקמן נ. פ.

עין משפט
נר מצוה

ג א מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' א' סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמ"ד סעי' א':
ד ב מיי' שם הל' ב (טוש"ע שם סעי' ב):
ה ג מיי' שם הל' יב סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קמה סעי' א:
ו ד מיי' שם הל' יא וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' קמ"ד סעי' ג':
ז ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעי' א•

דלא מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו כי תיבעי לך שלא בשעת ווסתה מאי כיון דלא בשעת ווסתה הויא מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו או דלמא כיון דאיכא נשי דקא משנייא ווסתייהו כשעת ווסתה דמי פשיט רב אחאי הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה לא נשאו לא קתני אלא לא נישאו היכי דמי אי דקא מעכבן אינהי אמאי אוכלות משלו ואוכלות בתרומה אלא לאו דאיתנים כי האי גוונא וקתני אוכלות משלו ואוכלות בתרומה אמר רב אשי לעולם אימא לך כל אונסא לא אכלה ודקא מעכבי אינהו ובדין הוא דאיבעי ליה למיתני לא נשאו ואיידי דתנא רישא בדידהי תנא נמי סיפא בדידהי: אמר רבא ולענין גיטין אינו כן *אלמא קסבר רבא *אין אונס בגיטין מנא ליה לרבא הא אילימא מהא דתנן *[ג]הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש אינו גט מת הוא דאינו גט הא חלה הרי זה גט ודלמא לעולם אימא לך חלה נמי אינו גט והיא גופא קמ"ל דאין גט לאחר מיתה אין גט לאחר מיתה הא תנא ליה רישא [ז]הרי זה גיטיך אם *מתי הרי זה גיטיך מחולי זה הרי זה גיטיך לאחר מיתה לא אמר כלום דלמא לאפוקי מדרבותינו דתניא ורבותינו התירוה להנשא ואמרינן מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו משחא סברי לה כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואלא מסיפא *[ד]מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט מת והוא הדין לחלה דלמא מת דוקא דלא ניחא ליה דתפול קמי יבם אלא מהא *דההוא דאמר להו אי לא אתינא מיכן ועד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא בסוף תלתין יומין [ה]ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל לאו שמיה מתיא ודלמא אונסא דשכיח שאני דכיון דאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני איהו דאפסיד אנפשיה אלא רבא סברא דנפשיה קאמר משום צנועות ומשום פרוצות משום צנועות דאי אמרת לא להוי גט

זימנין

פשיט רב אחאי. הך בעיא ממתניתין דקתני לא נישאו ולא קתני לא נשאו דלישתמע שהבעלים מעכבים: אלא לא נישאו. הן לבעלים תלה העכבה בנשים: ואיידי דתנא רישא בדידהי. טתנין לבתולה שנים עשר חדש ולאלמנה שלשים יום: ולענין גיטין אינו כן. אלפיכך קאי דאשמעינן שעכבת האונס פוטרתו מן המזונות לענין גיטין אין טענת אונס מועלת אם נתן גט לאשתו ע"מ אם לא אבא עד זמן פלוני יהא גט [ונאנס] ולא בא הרי זה גט ואינו יכול לומר אנוס הייתי: אלמא קסבר אין אונס בגטין. אין טענת אונס בגיטין ולקמיה מפרש טעמא: אינו גט. ואם אין לה בנים זקוקה ליבם: מת הוא דאינו גט. דהא לא שויא גיטא עד י"ב חדש והוא מת בתוך הזמן ומאן קא מגרש לה מהשתא אין המתים מגרשים: מת הוא דאינו גט. משום דאין גט לאחר מיתה אבל משום אונס אחרינא לא מפקע גיטא אלמא אין אונס בגטין דאי סלקא דעתך חלה נמי אינו גט ניתני חלה וכל שכן מת שאין אונס גדול מזה: היא גופא קמ"ל. כלומר האי דתנא מת לאו לדיוקא דילה תניה למידק הא חלה הרי זה גט אלא לאשמעינן היא גופא דאין גט לאחר מיתה ואפי' בלא תנאי כגון האומר לאשתו הרי זה גיטיך לאחר מותי אינו גט לפוטרה מן היבם: זה גיטך אם מתי. שכיב מרע שכתב גט לאשתו באחד מן הלשונות הללו זה גיטך אם מתי או זה גיטך מחולי זה משיפסוק חולי זה (מעלי) משמע והוא מת מאותו חולי לא אמר כלום שהרי משפסק אינו בחיים ואינו יכול לגרש: דלמא. הא דאיצטריך סיפא אם לא באתי וכו' לאפוקי מדרבותינו איצטריך דפליגי עלה ואמרי דאין גט לאחר מיתה הוא דכיון דכתוב בגט זמן כתיבתו הוא מוכיח שכך אמר לה אם לא באתי לאותו זמן יהא גט למפרע מהיום דאי לא משוה גיטא עד שנים עשר חדש למה כתב יום כתיבת הגט בתוכו לכתוב אם לא באתי לר"ח פלוני יהא גט: התירוה ליכנס. בלא חליצה להיות דאם לא באתי: זמנו של שטר מוכיח עליו. לא לחנם נכתב זמנו לתוכו אם לא להודיע שמיום הכתיבה והמסירה הוא מגרשה אם לא יבא לאותו זמן הלכך אע"ג דלא כתב זה גיטך מהיום אם לא באתי כו' כמאן דכתב מהיום דמי ובבבא בתרא (דף קנו.) אמרה רבי יוסי דתנן הכותב נכסיו לבנו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ואם לא כתב מהיום אינה מתנה רבי יוסי אומר אינו צריך: ואלא מסיפא. גמר רבא דאין אונס בגיטין: הרי זה גט. ואע"ג דאין אונס גדול ממיתה אלמא אין אונס בגיטין והוא הדין לחלה: דלמא מת דוקא. דכל עצמו שכתב לה גט מחמת כן כתב לה שאם ימות יהיה גט למפרע שלא תיזקק ליבם ובהאי אונסא לא ניחא ליה למיבטל גיטא אבל באונסא אחרינא דניחא ליה לבטולי גיטא ביה אימא לך יש אונס בגיטין: ופסקיה מברא. הנהר הפסיקו שהיתה המעבורת מלד העיר ולא יכול לעבור: חזו דאתאי. שבאתי: לא שמיה מתיא. והוי גיטא ואם רצתה תינשא לאחר וגם לכהונה נפסלת מהיום:

זימנין

מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו. ואינו יכול לטעון דאדרבה מזלה גרם דכיון דלא מיפקדא אפריה ורביה לא מיפגעא כדאמרינן בהבא על יבמתו (יבמות דף סד:) ועוד דהאשה היא שדה של הבעל ואין הבעל שדה שלה: לפיכך אלה הוא אינו מעלה לה מזונות. קשה לר"י דאמר בהחולץ (שם דף מא: ושם) עמד בדין וברח ניזונת משל יבם ומפרש בירושלמי ברח ה"ה חלה והכא אמרי' דחלה אין מעלה לה מזונות ואור"י דהתם חלה או ברח לאחר שעמד בדין שכבר נתחייב לה במזונות אבל הכא בחלה קודם הגעת זמן ובקונט' פי' שם דוקא ברח אבל חלה לא ואין נראה כדמשמע בירושלמי ולפירושו אין להקשות מאיכא דבעו לה מיבעיא אמאי לא פשיט לה מהתם דיש לומר דארוסתו אגידא ביה טפי מיבמתו כדאמרינן ביבמות בכמה דוכתי: פשיט רב אחאי. לא כמו שפירש רשב"ם דהיינו רב אחאי גאון שעשה שאלתות והיה בסוף כל האמוראים ולכך משנה לשונו בכל הש"ס פריך רב אחאי פשיט רב אחאי שהרי כאן רב אשי *עונה על דבריו אלא אומר רבינו תם שהוא אמורא וכל אמורא היה תופס לשונו כמו מגדף בה ר' אבהו (סנהדרין ג:) תהי בה ר' יוחנן (ב"ק קיב:) לייט עלה אביי (ברכות כט.):

לא נשאו לא קתני אלא לא נישאו. *מקובלין היו כך לקרות לא נישאו ועוד דאי לא נשאו אאנשים קאי ה"ל למימר נמי בלשון רבים ואוכלות משלהם: אלא לא נישאו. פירוש דמשמע נמי דמעכבי אינהי אבל אין לומר דמשמע דוקא דמעכבי אינהי אבל לא איהו מדקאמר לעולם דמעכבי אינהו ואיידי דתנא רישא בדידהי כו' דמשום איידי אין לשנות טעות בסיפא: מת הוא דאינו גט. דאין גט לאחר מיתה הא חלה הרי זה גט דאי חלה נמי אינו גט וטעמא דהכא דאינו גט משום אונס אם כן לישמעינן חלה דהוי אונס מועט וכ"ש מת דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה דבמת איכא למימר ניחא ליה דלא תפול קמי יבם: ודלמא לעולם אימא לך חלה נמי אינו גט. ויש טענת אונס ודקאמר ליתני חלה וכ"ש מת הא דקתני מת הא קמ"ל דאין גט לאחר מיתה ואתא לאשמועינן תרווייהו דיש אונס ואין גט לאחר מיתה דאי ים אונס גרידא אתא לאשמועינן אבל יש גט לאחר מיתה הוה ליה למינקט חלה ואי אין גט לאחר מיתה גרידא הוה בעי לאשמועינן לא הוה ליה למינקט הרי זה גיטך אם לא באתי שעושה תנאי אלא הרי זה גיטיך לאחר מיתה: הרי זה גיטיך אם מתי מחולי זה לאחר מיתה. לאחר מיתה הוי טעמא דכולהו כמו אתם ולא אפוטרופסין ולא שותפין ולא אריסין ולא כל התורם *את שאינו שלו (גיטין דף נב.) דכולהו הוו משום תורם את שאינו שלו וא"ת ההיא משנה גופה אמאי איצטריך הא תנן בהדיא בפ"ק דגיטין (דף יג. ושם) דאין גט לאחר מיתה דתנן האומר תנו גט זה לאשתי לא יתנו לאחר מיתה ובפרק קמא דגיטין (שם ד"ה לא) פירשנו: דלמא לאפוקי מדרבותינו. אבל מההיא דרישא לא שמעינן לאפוקי מדרבותינו דאיכא לאוקמה בשאין כתוב זמן בשטר והא דאמרינן (בגיטין דף פו.) שלשה גיטין פסולין וחד מינייהו שאין בו זמן הא אמרינן אם נשאת הולד כשר ומשום דאין גט לאחר מיתה קתני הכא לא אמר כלום, אפילו נשאת אי נמי בשכתוב בו *שבוע או שנה או חדש דאמר בפרק שני דגיטין (דף יז:) דכשר ואין זמנו מוכיח עליו אי נמי במאוחר: דלמא מת דוקא דלא ניחא ליה דתפול קמי יבם. וא"ת בפרק מי שאחזו (גיטין דף עג. ושם) דאמרי' אכלו ארי אין לנו פירוש אין לנו שיהא גט ואמאי לא הוי גט הא לא ניחא ליה דתפול קמי יבם וי"ל דבאונס דלא שכיח כלל לא אסיק אדעתיה שירצה שיהא גט:

וסברה

תוספות רי"ד
אמר רבא ולענין גיטין אינו כן. פי' לענין גיטין אין טענת אונס מועלת שאם נתן גט לאשתו שאם לא אבוא עד זמן פלוני יהא גט. ונאנס ולא בא ה"ז גט ואין יכול לומר אנוס הייתי. אלמא קסבר אין אונס בגיטין. א"ד אמר רבא וכן לענין גיטין. אלמא קסבר יש אונס בגיטין. ואע"ג דקי"ל הלכה כלישנא בתרא. הכא הלכה כלישנא קמא דהכי אמרי' בגיטין בשמעתא קמייתא בפ' השולח. ההוא דא"ל אי לא נסיבנא מכאן ועד תלתין יומין. להוי גיטא כי מטא יום תלתין א"ל הא טרחנא למאי נחוש לה. אי משום אונסא אין אונס בגיטין. אלמא קסבר לה לתלמודא דאין אונס בגיטין:

מסורת הש"ס
[גיטין ל. לה.]
גיטין עו: ע"ז לז.
גיטין עב. ב"ב קלו.
גיטין עה:
שם ל. לה. נדרים כז:
[ועי' תוס' זבחים קב: ד"ה פריך]
[שבוע שנה חודש כצ"ל]

גליון הש"ס
תוס' ד"ה לא נשאו וכו' מקובלין היו כך. וכן בנדרים דף לה ע"א בר"ן ד"ה דיקא נמי:

זימנין דלא אניס וסברה דאניס ומיעגנא ויתבה ומשום פרוצות דאי אמרת לא ליהוי גיטא זימנין דאניס ואמרה לא אניס ואזלא ומינסבא ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ומי איכא מידי דמדאורייתא לא להוי גט ומשום צנועות ומשום פרוצות שרינן אשת איש לעלמא אין *כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש °ואפקעינהו רבנן לקידושי מיניה אמר ליה רבינא לרב אשי תינח קדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין אלמא קסבר רבא יש אונס בגיטין מיתיבי הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש אינו גט מת הוא דאינו גט הא חלה הרי זה גט לעולם אימא לך חלה נמי אינו גט והיא גופה קמ"ל דאין גט לאחר מיתה אין גט לאחר מיתה הא תנא ליה רישא דלמא לאפוקי מדרבותינו ת"ש מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט מאי לאו הוא הדין לחלה לא מת דוקא דלא ניחא ליה דתפול קמי יבם ת"ש מההוא דאמר להו אי לא אתינא מכאן ועד שלשים יום לידוי גיטא אתא בסוף תלתין יומין ופסקיה מברא ואמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמיה אונסא דשכיח שאני דכיון דאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני איהו הוא דאפסיד אנפשיה אמר רב שמואל בר יצחק לא שנו אלא מתקנת עזרא ואילך שאין בתי דינין קבועין אלא בשני ובחמישי אבל קודם תקנת עזרא שבתי דינין קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום קודם תקנת עזרא מאי דהוה הוה הכי קאמר °אי איכא בתי דינין דקבועין האידנא כקודם תקנת עזרא אשה נשאת בכל יום הא בעינן *שקדו דטריח ליה מאי

זימנין דלא אניס. והוי גיטא: וסברה. דלמא אניס ולאו גט ותלא להינשא: ומינסבא. וכשיבא ויאמר נאנסתי נמצא גט בטל ובניה מן האחרון ממזרים לפיכך אמרו יהא גט: דמדאורייתא לא הוי גיטא. שמלינו טענת אונס מן התורה שנאמר (דברים כב) ולנערה לא תעשה דבר: כל המקדש. כל המקדש אשה על דעת שהנהיגו חכמי ישראל בישראל הוא מקדשה שיהיו קיימין קידושין לפי דברי חכמים ויהיו בטילים לפי דברי חכמים על ידי גיטין שהכשירו חכמים: ואפקעוה רבנן לקידושין. כשיבא גט כזה אחריהם: תינח. למימר אפקעתא כדקדיש בכספא דנימא גט זה עוקר הקידושין ועושה מעות מתנה מעיקרן: קדיש בביאה מאי. אפקעתא מעיקרא איכא בשלמא על ידי גט כשר אע"פ שהקידושין קיימים עד עכשיו גזירת הכתוב היא שהגט כורתו ומתיר איסורו מכאן ולהבא אבל זה שאינו גט מן התורה ואתה מכשירו מפני דעתו של זה שקידשה על דעת חכמים ושביטלו על פי חכמים צריך אתה לומר שמעיקרן לא יהו קידושין ואי קדיש בביאה ואתה עוקר קידושין למפרע מה תהא על ביאתו: שויוה רבנן לבעילתו. למפרע על ידי גט שהוא מדבריהם בעילת זנות ויש בהן כח לעשות כן שהרי הוא תלה בהן. שמעתי כל רבותי מפרשים דקדיש בכספא דקידושי דרבנן נינהו ואי אפשר לומר כן חדא דגזירה שוה היא קיחה קיחה משדה עפרון (קידושין דף ב.) וכל הלמד מגזירה שוה כמו שכתוב מפורש הוא לכל דבר ועוד אי דרבנן נינהו היאך סוקלין על ידו ומביאין חולין לעזרה על שגגתן וסוף סוף כי קא מסיים שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות על כרחך צריך אתה לפרש כמו שפירשתי שהקידושין נעקרין מעיקרן ולא מכאן ולהבא והמפרש לומר שויוה רבנן לכל מקדשי בביאה בעילת זנות טעות גמור הוא ובא להתיר אשת איש המתקדשת בביאה בלא גט מן הטעם הזה ולא מלינו זאת בהתלמוד: וכן לענין גיטין. אלפיכך קאי דטענינן טענת אונס בתנאי הגט להפקיעו: שבתי דינין קבועין בכל יום. כלומר שקביעות כל הימים שוה: והא בעינן שקדו. שיהא טורח בסעודה שלשה ימים: דטריח ליה. אם טרח לפני השבת ותיקן צרכי סעודה כונסה באחד בשבת או בשני בשבת: מאי

וסברה דאניס. ומן הדין לית לן למיחש דלמא אניס הוא דרובן לא אניסי ולהכי קרי להו לנועות שמחמירים על עצמן אע"ג דמצי לאינסובי א] וגבי פרוצות לא גרסינן וסברה דלא אניס אלא ואמרה דלא אניס פי' אפילו כשילא הקול דאניס אמרה דלא אניס או אפילו כשתדע היא עצמה דאניס ואחרים לא ידעו ואם תאמר מת תוך י"ב חודש נמי יהא גט מהאי טעמא דזימנין דלא מת וסברה דמת ומיעגנא ויתבה ויש לומר דמיתה קלא אית לה: **אדעתא** דרבנן מקדש. לכן אומרים בשעת קידושין כדת משה וישראל: **ואפקעינהו** רבנן לקידושין מיניה. בריש השולח (גיטין לג.) פירשתי: **תינח** דקדיש בכספא. דהפקר ב"ד היה הפקר והוו מעות מתנה וממילא יהו כל בעילותיו זנות קדיש בביאה מאי איכא למימר איך יפקיעו ביאה של קידושין ואפי' למ"ד בהאשה רבה (יבמות פט: ושם) דיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה הייני כגון דליכא עבירה כההיא דהאשה רבה דהדר לטיבלא אבל היכא דאיכא עבירה דמקודשת היא בביאה מאי איכא למימר ומשני שויוה רבנן בעילותיו בעילת זנות ואין כאן קדושין*: **איבא** דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין. פסק ר"ח כלישנא קמא דאין אונס בגיטין והביא ראיה מדקאמר סתמא הש"ס בריש השולח (גיטין לד. ושם) גבי ההוא דאמר אי לא נסיבנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא כו' ואי משום אונס אין אונס בגיטין וכן נראה דאליבא דאיכא דאמרי הוו פירכי מכל הני דמייתי סייעתא ללישנא קמא ולא סמכינן אשינויי דחיקי וקשה לר"י דמסיק בפרק מי שאחזו (שם עג. ושם) דבין דאמר הרי זה גיטיך אם מתי מחולי זה בין אם אמר אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית או נשכו נחש או אכלו ארי דלא הוי גט אלמא דיש אונס בגיטין וליכא למימר דהתם לא מטעם דיש אונס קאמר דלא הוי גט אלא משום דבין אם מתי מחולי זה בין אם לא אעמוד משמע שימות מחמת זה החולי וכשנפל עליו הבית או נשכו נחש אינו גט דאין זה מחולי זה דהא מוכח בהדיא התם דמטעם דיש אונס הוא גבי ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה וקביל עליה כל אונסא דאיתיליד בה כו' אמר רבא אונס דלא שכיח הוא ומייתי רבא סייעתא מהא דאכלו ארי אינו גט אלמא אונס דלא שכיח יש טענת אונס לרבא והכא קאמר רבא גופיה בלישנא קמא שהוא עיקר דאין אונס אפילו באונס דלא שכיח כדמוכח הסוגיא ואור"י דג' ענייני אונס הן דאונס דלא שכיח כלל כההיא דמי שאחזו אפי' ללישנא קמא דרבא דהכא יש אונס דלא שייך התם לתקן משום נועות ומשום פרוצות דלעולם לא סברי נועות דנפל עליו הבית או שהכישו נחש כיון דלא שכיח כלל ומשום פרוצות נמי ליכא למיחש כיון דלא שכיח שיעשה כן ואונס דשכיח כגון ההיא דפסקיה מברא אפילו לאיכא דאמרי אין אונס דאיבעי ליה לאתנויי אבל אונס דשכיח ולא שכיח בהא פליגי תרי לישני דרבא והלכתא כלישנא קמא דרבא כדפירשנו: **שבתי** דינין קבועים בכל יום. וא"ת וכי תיקן עזרא שלא יהו בתי דינין קבועים בכל יום אלא בב' ובה' בלבד ועוד קשה דאמרינן בשבת (ד' קכט: ושם) מי שיש לו זכות אבות יקיז בב' ובה' וכי קודם תקנת עזרא לא היו מקיזין כל עיקר ואומר ר"ת דקודם תקנת עזרא לא היו קבועים בכל יום אלא כשהיו צריכין לשום דין היו יושבין בכל יום ויום ועזרא תיקן שיהיו קבועין בב' ובה' וכל הרוצה לדון יבא וידון והיו יכולין להקיז בכל יום קודם תקנת עזרא כיון שלא היו קבועים ור"י תירץ שלא היו קבועים תחלה אלא בעיר אחת ועזרא תיקן בכל עיר ועיר בב' ובה': **אשה** נשאת בכל יום. קשה לרשב"א אמאי נשאת בכל יום תהא כאלמנה ותינשא בה' ותיבעל בששי לפי שנאמר בו ברכה לאדם וי"ל דמשום ברכה לא היו קובעים יום כדפרישית לעיל ובאלמנה נמי לא קבעו שתיבעל בששי משום ברכה גרידא אלא משום שקדו שיהא שמח עמה ג' ימים כדאמר לקמן (דף ה.) ובתולה דלא שייך ההוא טעמא דליכא למימר משכים לאומנתו והולך לו לפי שיש בה שבעת ימי המשתה הלכך משום ברכה גרידא לא היו קובעים יום: **אי** איכא בתי דינין כו'. נראה לר"י דמכל מקום אין נשאת בששי דהא אין דנין בשבת ועתה נוהגין לישא אף בששי משום דאין ב"ד קבועין ואם יש לו טענת בתולין יכול לקבול בשבת בפני שלשה כמו בשאר ימות השבוע ועוד לפירוש הקונטרס דוקא בימיהם קבעו יום הנישואין משום שעל ידי כך יתברר הדבר ויבואו עדים מתוך שמתאספים העם לב"ד ואין שייך לומר עכשיו כך:

ובשני

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"י מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סד סעי' ג:

[ועי' תוס' ב"ב מח:]

גליון הש"ס

גמ' ואפקעינהו רבנן. עי' תשובת רשב"א סי' אלף קסב:

יבמות צ: קי. גיטין לג. עג. בבא בתרא מח:

[לעיל ב. לקמן ה.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה וסברה דאנים וכו' וגבי פרוצות ל"ג וכו'. עי' לעיל דף יב ע"א תד"ה לנוע וכו':

מאי שקדו דתניא מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד ותנשא באחד בשבת ואם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא אדם טורח בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה ומסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים ובשני לא יכנוס ואם מחמת האונס מותר ומפרישין את החתן מן הכלה לילי שבת תחלה מפני שהוא עושה חבורה מאי סכנה אילימא דאמרי בתולה הנשאת ליום הרביעי תיהרג נהגו לגמרי ניעקריה אמר רבה דאמרי בתולה הנשאת ביום הרביעי תיבעל להגמון תחלה האי סכנה אונס הוא משום דאיכא צנועות דמסרן נפשייהו לקטלא ואתיין לידי סכנה ולידרוש להו דאונס שרי איכא פרוצות ואיכא נמי כהנות וליעקריה גזירה עבידא דבטלא ותקנתא דרבנן מקמי גזירה לא עקרינן אי הכי בשלישי נמי אתי ובעיל מספיקא לא עקר נפשיה ובשני לא יכנוס ואם מחמת האונס מותר מאי אונס אילימא הא דאמרן התם קרי ליה סכנה והכא קא קרי ליה אונס ותו התם נהגו הכא מותר אמר רבא דאמרי שר צבא בא לעיר ה"ד אי דאתי וחליף ליעבב לא צריכא דאתי וקבע בג' מיהא לכנוס אספרווא דידיה בג' קאתו ואיבעית אימא מאי מחמת האונס כדתני' הרי שהיה פתו אפוי וטבחו טבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל

מאי שקדו. היכן שנינו שקדו דמקשינן לה הכא אי משום דאמר שמואל לעיל לית לן לאותביה מינה לאמוראה אחרינא: ומן הסכנה ואילך. לקמן מפרש לה: ובשני לא יכנוס. בשביל אותה סכנה ואין צריך לעקור בשבילה תקנת חכמים אלא יום אחד ויהיה טורח מיהת שני ימים בצורכי סעודה: ואם מחמת האונס. לקמן מפרש: תחלה. אם בילה ראשונה היא מפרישין אותה ממנו לילי שבת: נהגו. בתמיה סכנת נפשות היא ולא אמרת נהגו לכנוס ביום שלישי אבל מיעקר רביעי לגמרי לא עקרו: ניעקריה. ויתקנו להם ימים אחרים: ולדרוש להו דאונס שרי. דנבעלת באונס אינה נאסרת על בעלה דילפינן לקמן בפרק ד' (דף נא:) מוהיא לא נתפשה ולא לימסרו נפשייהו למיתה: איכא פרוצות. דאי מקילינן להו עבדי ברצון ונאסרות על בעליהן: ואיכא נמי כהנות. שנאסרות על בעליהן אף באונס ואינהו מסרן נפשייהו למיתה דאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה ולקמן בפרק ד' (שם) ילפינן לה: וליעקריה. הואיל וזמנין דאיכא סכנה: בשלישי נמי אתי ובעיל. כיון דידע שהתחילו לנהוג בשלישי: מספיקא לא עקר נפשיה. כיון דלאו קביעות גמור הוא על ידי תקנת ב"ד ספיקא היא לו אם יש נישואין היום בעיר ולא עקר נפשיה לבא בעיר: התם נהגו. משמע רובם נהגו: הכא מותר. לא גרסינן לכתחילה והכי קא מתמה הכא מותר קתני דמשמע אם ימלך איש יחידי בבית דין יתירו לו אבל נהגו לא קתני: שר צבא בא לעיר. ויחטפו צורכי סעודה מאשר ימצאו: וחליף. לאחר רביעי: ליעכב. עד יום רביעי של שבת הבא: בשלישי לכנוס. למה נתיר לו לקדום כל כך שלא יטריח בסעודה אלא יום אחד ומיעקרא תקנתא דשקדו: אספרווא דידיה. חיל משרתיו המכינים לו צורכי סעודה בלשון לעז הירניי"ש:

כדתניא. חתן שמת אביו בשני ואין יכול להמתין עד למחר שצריך להשהות את המת עד שיכנסו לחופה: ויינו מזוג. במים שיהא ראוי לשתיה ושוב אינו מתקיים: אביו של חתן או אמה של כלה. דוקא נקט אביו של חתן שהוא הטורח בצורכי סעודה ואמה של כלה היא המכינה לה תכשיטין לפיכך אם יעבור המועד שוב אין מכין להם והתירו להם להכניס את המת לחדר שלא יקברוהו דאם כן חלה אבילות על האבל בסתימת הגולל כדלקמן ושוב לא יוכל לכנוס עד שיעבור האבילות:

ופורש

ובשני לא יכנוס. פ"ה אפילו בשעת הסכנה דאין לעקור בשבילה תקנת חכמים אלא יום אחד וקשה לר"י דאמר לקמן מאי אונס אילימא הא דאמרן התם קרי ליה כו' הוה ליה למיפרך טפי רישא לסיפא דקתני רישא ובשני לא יכנוס אפי' בשעת הסכנה ואומר ריצב"א דמשום הכי לא פריך ליה משום דאיכא לפרושי ואם מחמת האונס פירוש שיש סכנה אף ביום שלישי מותר לכנוס בשני ונראה לר"י דמילתא באנפי נפשה היא ולא איירי בסכנה ובשני לא יכנוס הוא הדין בג' אלא נקט בב' משום דבעי למיתני ואם מחמת האונס מותר: ולדרוש להו דאונס שרי. וא"ת והא אמרינן בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין עד. ושם) על כל עבירות יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וג"ע וש"ד ותירץ ר"ת דאין חייבין מיתה על בעילת נכרי דרחמנא אפקריה לזרעיה דנכרי דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם ומייתי ראיה דפריך בפ' בן סורר ומורה (שם:) הא אסתר פרהסיא הואי ולא פריך והא אסתר גילוי עריות הואי משמע דמשום עריות לא הוה מיחייבא ומתוך כך התיר ר"ת לבת ישראל שסמירה ובא עליה עובד כוכבים לקיימה לאותו עובד כוכבים כשנתגייר דלא שייך למימר אחד לבעל ואחד לבועל בביאת נכרי דהויא כביאת בהמה ואין נראה לריב"ם דהא ע"י ביאת עובד כוכבים נאסרה לבעלה כדאמר הכא דאיכא פרוצות ובפ' האשה שנתארמלה (לקמן כו: ושם) גבי האשה שנחבשה בין העובדי כוכבים אמרי' דברצון אסורה לבעלה ואמר נמי במגילה (דף טו.) כאשר אבדתי אבדתי כאשר אבדתי מבית אבא אבדתי ממך אלמא לגבי בעלה לא חשיבא בעילת נכרי כביאת בהמה והוא הדין לבועל אע"ג דאין זנות לבהמה ואין ביאת בהמה פוסלת ואוסרת כדאמרי' בפ' הבא על יבמתו (יבמות נט:) ביאת נכרי הויא ביאה וכי אפקריה רחמנא לזרעיה הני מילי לענין דאין לו חייס וזרעו חשוב כזרע בהמה ויש לומר דהכי פריך ולדרוש להו דאונס שרי לפי שהאשה היא קרקע עולם ולא עבדה מעשה כדמשני בפרק בן סורר ומורה אסתר קרקע עולם היתה והא דלא פריך התם גילוי עריות הואי דפשיטא ליה דאיכא לשנויי קרקע עולם היא ואין לה למסור עצמה אבל לענין חילול השם לא היה נראה לו שיועיל טעם דקרקע עולם ומשני קרקע עולם היתה ואפילו חילול השם ליכא ובפרק מצות חליצה (שם קג. ושם) דפריך גבי יעל והא קמתהניא מעבירה ומשני טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים שהטיל בה זוהמא ולא משני קרקע עולם היתה משום דהתם לא פריך אמאי לא מסרה עצמה דהא לא היה רוצה להמיתה דאדרבה היה צריך שתשמרהו אלא הכי פירושו והא מתהניא מעבירה למה משבחה הכתוב מנשים באהל תבורך ודרשינן בנזיר (דף כג: ושם) גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה ופריך דיעל נמי הוה עבירה שלא לשמה דהא מתהניא מעבירה ומשני דלא מתהניא ועשתה עבירה לשמה כדי להציל את ישראל: בתולה הנשאת ברביעי תיבעל. לאו דוקא ברביעי מדפריך לקמן בשלישי נמי אתי ובעיל שאינו מתכוין אלא להנאתו. אלא אגב דנקט לעיל שנשאת ברביעי תיהרג דהתם מקפידים על קביעות יום כדי להעבירם על דתם נקט ליה נמי הכא ברביעי: ולדרוש להו דאונס שרי. אין לפרש דפריך הכי לדרוש כו' דשוב לא יהא סכנה אלא אונס ואמאי קאמר ומסכנה ואילך הוה ליה למימר ומן האונס ואילך דא"כ מאי משני משום פרוצות דהא אפילו לא דרשינן להו דאונס שרי לא מסרי נפשייהו דדוקא לנועות אמרינן דמסרי נפשייהו ועוד וכי משום פרוצות יניחו להרוג הצנועות אלא הכי פירושו ולדרוש להו דאונס שרי וכיון דליכא סכנה אמאי לא מיחו בידם חכמים ומשני משום פרוצות לא מיחו בידם אי נמי משום כהנות: ותו התם. בשלישי נהגו ואמרינן בפ' בתרא דתענית (דף כו:) מאן דאמר נהגו אורויי לא מורינן והכא בשני מותר לכתחלה ופי' הקונטרס דפירש נהגו רובא דעלמא והכא מותר יחידי ולא גרסינן לכתחלה אינו מיושב: אי דאתי וחליף ליעכב. פ"ה חליף לאחר ד' וליעכב עד יום ד' של שבת הבא וקשה לר"י דאם כן מאי משני לא צריכא דאתי וקבע אכתי ליעכב חדש או חדשים עד שילך על כן נראה לר"י שאם יתעכב כל יום ד' אין לו לעכב עד יום ד' אחר אלא יכנוס בג' והכי פריך אי אתי וחליף בד' גופיה ליעכב עד דחליף ומשני דאתי וקבע כל יום ד': בשלישי מיהא לכנוס. ולא בעי למימר דאתי שר הצבא בג' דא"כ יכנוס בד': אספרווא דידיה בג' אתא. אין לתמוה משום סעודה עקרינן תקנתא דרבנן ב' ימים ומשום סכנה לא עקרינן אלא יום אחד דבעילת הגמון שכיח שרגיל לבא ולבעול ואי עקרינן שני ימים אתא להשתכח אבל אונס שר צבא אינו אלא אקראי בעלמא: (לעיל) תקנה דרבנן מקמי גזרה לא עקרינן. כי פריך לעיל ליעקרוה לא משני תקנה דרבנן מקמי גזרה כו' כדמשני הכא משום דלעיל פריך וליעקרוה ויקבעו יום אחר כיון דאינו מתכוין אלא להעבירם על דת כשיקבעו יום אחר לא יחושו ולא מיעקרא תקנתא דרבנן הואיל ויהא יום אחד קבוע אבל הכא פריך וליעקרוה ולא יהא שום יום קבוע שאם יקבעו יום אתי ובעיל באותו יום ולהכי משני מקמי גזרה לא עקרינן תקנה דרבנן שלא יהא שום יום קבוע: (לעיל) אי הכי בשלישי נמי אתי ובעיל. פי' *אי אמרת בשלמא כדמעיקרא דאמרי בתולה שנשאת בד' תיהרג ואינן מתכוונין אלא להעבירם לא יחושו אם יעשו ביום ג' אלא אי אמרת משום בעילת ההגמון כיון שמתכוין להנאתו בשלישי נמי אתי ובעיל:

[וע' תוס' שבת קכ:]

בועל

תניא הרי שהיה פתו אפויה וטבחו טבוח ויינו מזוג. ונתן מים ע"ג בשר ומת אביו של חתן או אמו של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג ז' ימי משתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. וכן מי שפירסה אשתו נדה ואין מונעים תכשיטין מן הכלה כל ל'. פי' מכניסים את וכו'. שלא יקברוהו ותחול עליו האבילות בסתימות הגולל ושוב לא יוכל לכונסה עד שיעבור ז' ימי האבל. אלא כונס תחלה ואח"כ יקברו המת וכיון דחלה עליו חתונה הויא גביה כרגל שלא אתיא אבילות והוילא עליה. ונוהג ז' ימי המשתה תחלה ואח"כ ז' ימי האבילות וכל אותן הימים אינו מתיחד עמה שמא יבעול. ואבל אסור בתשמיש המטה ואף בז' ימי המשתה שהן אצלו כרגל דברים של צנעה נוהג ואין מונעים וכו'. ואע"פ שהיא אבילה שלא תתגנה על בעלה. ודוקא אביו של חתן הטורח בצרכי סעודה. ואמה של כלה המכינה לה לתכשיטין דליכא איניש דטרח להו. אבל איפכא לא:

ושערי האשפות שוק פתוחה וכו וכו' וכ"ה בתוספתא דמגילתין

ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים *ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום *ודוקא אביו של חתן או אמה של כלה דליבא איניש דטרח להו אבל איפכא לא אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא לא שנו אלא שנתן מים על גבי בשר אבל לא נתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רבא ובכרך אע"פ שנתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רב פפא ובכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר לא מזדבן ואלא דרב חסדא היכי משכחת לה אמר רב אשי כגון מתא מחסיא דמפקא מכרך ומפקא מכפר תניא כוותיה דרב חסדא *הרי שהיה פתו אפויה וטבחו טבוח ויינו מזוג ונתן מים על גבי בשר ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים וכן *מי שפירסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים *ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל ל' יום בין כך ובין כך לא יבעול לא בערב שבת ולא במוצ"ש אמר מר הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן *אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים של צינעא נוהג דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא *ל"ש אלא שלא בעל אבל בעל אשתו ישנה עמו והא הכא דבבעל עסקינן וקתני הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים כי קאמר *אפירסה אשתו נדה הא וכן קתני הכי

ופורש. ויקברו את המת מיד דכיון דחלה עליו חתונה הויא לגביה כרגל ולא אתיא אבילות וחיילא ונוהג שבעת ימי המשתה כו': וכל אותן הימים. של ימי המשתה ושל אבילות: הוא ישן כו'. ואין מתיחדין זה עם זה שמא יבעול ואבל אסור בתשמיש המטה כדילפינן באלו מגלחין (מו"ק דף טו:) ואף בשבעת ימי המשתה שהן כרגל נוהג הוא אבילות של דברי צינעא דהיינו איסור תשמיש כדלקמן: ואין מונעין. בשביל האבילות אין אוסרין עליה תכשיטיה שלא תתגנה על בעלה: °כל שלשים יום. ואע"פ שהן ימי אבילות לשאר בני אדם וכל שכן משלשים ואילך: דליכא איניש דטרח. אם יפסידו מה שהכינו: שנתן מים על גבי בשר. שוב אינו ראוי למוכרו במקולין: בכרך. שכיחי אינשי טובא ויש קופצים הרבה: אלא דרב חסדא. דמפליג בין נתן ללא נתן: היכי משכחת לה. לא בכרך ולא בכפר: דמפקא מכרך ומפקא מכפר. מוגאה מכלל כרך ומוגאה מכלל כפר גדולה מכפר וקטנה מכרך: תניא כרב חסדא. דמוקי לה בנתן מים על גבי בשר: וכן מי שפירסה אשתו נדה. בכניסתה לחופה: הוא ישן כו'. ואין נאמנין זה עם זה: בין כך ובין כך. בין יש אונס בין אין אונס: לא יבעול. בעילה ראשונה: לא בערב שבת כו'. בליל שבת מפני שעושה חבורה: ולא במוצ"ש. לקמן מפרש: מסייע ליה. הא דקתני דאסור בתשמיש בשבעת ימי המשתה שהן לו כרגל: של צינעא. שאינו ניכר לבריות שהוא אבל בכך: לא שנו. דאין נאמנין להתייחד: אלא שלא בעל. דתקיף ליה יצריה: דבבעל עסקינן. דקתני בועל בעילת מצוה לפני קבורת המת: כי קאמר רבא לא שנו אפירסה אשתו נדה קאמר דכיון דנדה חמורה בעל מהימן עלה דלא אתי לזלזולי באיסור כרת: הא וכן קתני. קס"ד אכולה מילתא דאבילות מדמינן ליה ובאבילות דבעל עסקינן:
ה"ק

בועל בעילת מצוה ופורש. קודם שיקבר המת אבל לאחר שנקבר לא כדאמרינן בסמוך דברים של צינעא נוהג ודייק לה מדקתני כל אותן הימים הוא ישן בין האנשים כו' מיהו מרישא דהכא לא ה"מ למידק דדוקא כשהמת בחדר הוא דשרי בעילת מצוה דמצי לדחויי דבועל בעילת מצוה היינו אפי' לאחר שחל עליו אבילות אבל קשה לרשב"א אמאי לא דייק מדקתני ופורש מכלל דנוהג דברים של צינעא מדלא התיר אלא בעילת מצוה דוקא ואור"י דהמ"ל פורש משום דם בתולים כדאמרינן בפ' תינוקת (נדה דף סה:) אבל מהוא ישן בין האנשים דייק שפיר דהוי משום אבילות דאי משום נדות כיון דבעיל אשתו ישנה עמו כדאמר רב יוסף בסמוך ועוד דכל אותן הימים משמע דבכולהו הוי חד טעמא דהייטו משום אבילות והשתא מקילינן טפי באנינות דאורייתא מבאבילות דרבנן מידי דהוה אנעילת סנדל ועטיפת הראש וכפיית המטה: **בעילת** מצוה. קרי לה בעילת מצוה משום דכתיב כי בועליך עושיך ואמרי' (סנהדרין דף כב:) אין אשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי וע"י כך מידבק בה ובאין לידי פריה ורביה ולהכי קרי לה לבעילה ראשונה בעילת מצוה: **אבל** איפכא לא. וה"ה אם אבלים מחמת שאר קרובים תימה דאמר בפ"ג דמועד קטן (דף כג. ושם) מתה אשתו אסור לישא עד שיעברו ג' רגלים ואם אין לו בנים מותר לישא לאלתר משום פריה ורביה הניחה לו בנים קטנים מותר לישא לאלתר משום פרנסתם והכא אמר אבל איפכא לא ומשמע דבאין לו בנים עסקינן מדקאמר דליכא דטרח להו משמע דבבחור איירי וי"ל דלאלתר לאו דוקא אלא כלומר מותר לאחר ז' ומיהו לבעול אסור עד לאחר ל' כדמוכח בתר הכי במעשה שמתה אשתו של יוסף הכהן ואמר לאחותה בבית הקברות לאי ופרנסי בני אחותיך ואעפ"כ לא בא עליה עד זמן מרובה מאי זמן מרובה שלשים יום מכלל דכנסה תוך ל' ותוך שבעה ודאי אסור כדמוכח הכא ומה שאמר לה בבה"ק לא היה זה כניסה אלא שידוכין בעלמא ונראה לר"י דודאי אותו שיש לו בנים קטנים מותר לישא תוך ל' כדמשמע בעובדא דיוסף הכהן אבל אותו שאין לו בנים כלל אסור לישא עד לאחר שלשים כיון שאין יכול לבעול תוך שלשים וכן משמע במס' שמחות (פ"ז) דתניא בד"א כשיש לו בנים גדולים אבל אין לו בנים או שיש לו בנים קטנים מותר לישא אחרת לאחר ל' משמע דאסור אפי' לישא תוך שלשים ואע"ג דיש לו בנים קטנים מותר לישא תוך שלשים מ"מ נקט אחר שלשים משום אין לו בנים ור"ת ר"ל דבאין לו בנים אפי' לבעול שרי תוך שלשים אחר ז' משום פריה ורביה והההיא דשמחות איכא מתיישבת כפי' ונראה דביש לו בנים קטנים שרי לישא ואפי' אם היא נמי אבילה מפני שמפרנסת בניו ואע"פ שאפשר באחרת כדמוכח בעובדא דיוסף הכהן שהיתה אבילה מאחותה ומיהו אין כל כך ראיה דשמא שאני התם לפי שהיא תרחם על בני אחותה יותר מאחרת ואע"ג דתנן בפרק החולץ (יבמות דף מג. ושם) כל הנשים יתארסו חוץ מאלמנה מפני האיבול ולא מפליג מידי משמע שאסורה אפי' למי שיש לו בנים קטנים כשהיא אבילה התם משום דבלאו הכי אסורה דצריכה להמתין ג' חדשים משום הבחנה ואור"ת דאפי' מתו אביו ואמו יכול לכנוס אחר ל' והא דאמרי' במועד קטן (דף כב:) על כל המתים נכנס לבית המשתה אחר ל' על אביו ועל אמו אחר י"ב חדשים ה"מ בשאר שמחות אבל לישא אשה שהיא מצוה יתירה מותר ואפי' יש לו בנים משום שנאמר (קהלת יא) בבקר זרע [את] זרעך ולערב אל תנח ידך והביא ראיה מדתניא התם כל ל' יום לנישואין ולא מפליג בין אביו ואמו לשאר קרובים משמע דבכולהו לאחר ל' מותר וה"ר יוסף הביא ראיה לדבריו דתנן במסכת שמחות (פ"ט) בהדיא על כל המתים אסור לילך לבית המשתה עד שישלימו ל' יום ועל אביו ועל אמו אסור כל שנים עשר חדש אא"כ היה של מצוה אלמא שרי בכל משתה של מצוה וי"ל אי הכי קאי נמי אריסא ושרי אפי' תוך ל' יום: **כגון** מתא מחסיא. תימה רב חסדא מאי דוחקיה לאוקמי בנתן מים על גבי בשר נוקמה בכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר ויש לומר משום דניחא ליה לרב חסדא לאוקמה ברוב עיירות שהן בינוניות וה"ק כגון מתא מחסיא ורוב עיירות ומש"ה נקט נמי בברייתא דמייתי ונתן מים על גבי בשר משום דאיירי ברוב עיירות: **מסייע** ליה לר' יוחנן כו'. מועד וחתן משוה אותן בכ"מ כההיא דתניא בפ"ק דמועד קטן (דף ז: ושם) חתן שנולד בו נגע נותנין לו ז' ימי המשתה לו ולאיצטליתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל: **אבל** דברים של צינעא נוהג. פי' חובה לעשות כן ולא רשות מדמייתי סייעתא מן הברייתא וא"ת רב ושמואל דאמרי בפרק בתרא דמועד קטן (דף כד.) דתשמיש המטה בשבת של ז' ימי אבילות רשות תיקשי להו ברייתא דהכא ואין סברא לחלק בין מועד לשבת ומקילין בשבת טפי אלא נראה לר"י דרב ושמואל מפלגי בין חתן למועד ושבת אבל קשה דכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים משמע אפי' בשבת ופסקו ה"ג כר' יוחנן ופירשו אע"ג דקיימא לן כדברי המיקל באבל ה"מ בתנאי אבל באמוראי לא ואור"י דודאי נראה דהלכה כר' יוחנן מדאמר הש"ס הכא מסייע ליה לר' יוחנן:
והלעת

ט א ב מיי' פי"א מהל' אבל הל' ה סמג עשין ב טוש"ע יו"ד סי' שמב וסי' שפג סעי' ב [רב אלפס כאן ובמ"ק פ"ג דף רנא.]
י ג מיי' וסמג שם טוש"ע שם סי' שפא סעי' ו:
יא ד מיי' פ"י שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סי' שלט סעי' ב [עי' כ"מ]:
יב ה ו מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל"א סמג לאוין קכז טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' א וטוש"ע יו"ד סי' שפג סעי' ב:

תוספות רי"ד

אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שניתן מים ע"ג בשר אבל לא ניתן מים ע"ג בשר מיזדבן. אמר רבא ובכרך אע"פ שניתן מים על גבי בשר מיזדבן. א"ר פפא ובכפר אע"פ שלא ניתן מים ע"ג בשר לא מיזדבן. ואלא דרב חסדא היכי משכחת לה כגון מתא מחסיא דמפקא מכפר ומפקא מכרך: אמר מר הוא ישן בין האנשים וכו'. מסייע ליה לר' יוחנן דאמר ר"י אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים שבצנעה נוהג. פי' ז' ימי חתונות כשבעת ימי הרגל הן לו. ומפני שתשמיש המטה הוי דבר של צנעה שאין בני העולם מרגישים אסור: דרש ר"י ברי' דרבא משמיה דרבא לא שנו אלא שלא בעל שיצרו תוקפו אבל בעל אשתו ישנה עמו בבית. והא הכא בבעל עסקינן וקתני הוא ישן בין האנשים וכו'. כי קאמר ר"י אפירסה נדה. והא וכן קתני ה"ק וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים פי' אבל [בעל] כל נדה דעלמא מתקיים בעלה בבית וכשמת אביו של חתן או אמה של כלה צריכי שימור:

[יומא עח.]

[פי' תוס' יומא עח: ד"ה יהודי וכו' אריכות בסוגיא דהכא]
יומא דף עח:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כל ל' יום. ע' מג"א סי' תרי"ג ס"ק י"ב:

יג א מיי' פי"א מהל' איסורי ביאה הל' יט סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצה סעי' י:

יד ב (מיי' פ"ב מהל' אבל) סמג עשין ב טוש"ע שם סי' שפג סעי' א:

טו ג [מיי' פ"ב מהל' אבל הל' ה] טוש"ע שם סי' שעד סעי' ו וסי' שפא סעי' ו:

טז ד מיי' פ"ב שם הל' ה סמג שם (טוש"ע יו"ד סי' שעד סעי' ו):

יז ה מיי' פ"י מהל' אישות הל' יד טוש"ע אה"ע סי' סד סעי' ג:

לקמן סא.

מ"ק כ: שמחות פי"ב

נ"ז

מ"ק כז: סנהדרין מז [שבת קנב:]

הכי קאמר וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים למימרא דאבילות קילא ליה מנדה והאמר רבי יצחק בר חנינא אמר רב הונא *[א]כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו ואילו גבי אבילות תניא אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לכוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת [ב]באמת אמרו מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו לא קשיא כאן באבילות דידיה כאן באבילות דידה והא אביו של חתן או אמה של כלה קתני כי קתני אשארא ומי שאני בין אבילות דידיה לאבילות דידה והתניא *מי שמת חמיו או חמותו [ג]אינו יכול לכוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת אלא כופה מטתו ונוהג עמה אבילות וכן היא שמת חמיה או חמותה אינה רשאה להיות כוחלת ולהיות פוקסת אלא כופה מטתה ונוהגת עמו אבילות תני באבילות דידיה הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים הא וכן קתני כי קתני אכיחול ואפירכוס והא עמו קתני מאי לאו עמו במטה לא עמו בבית *וכדאמר ליה רב לחייא בריה [ד]באפה נהוג אבילותא דלא באפה לא תנהוג אבילותא רב אשי אמר מי קמדמית אבילותא דהכא לאבילותא דעלמא [ה]אבילותא דעלמא חמיר ולא אתי לזלזולי ביה אבילות דהכא כיון דאקילו רבנן אתי לזלזולי ביה מאי קולא אילימא דקתני בועל בעילת מצוה ופורש התם משום דלא חל עליו אבילותא אי לרבי אליעזר *עד שיצא מפתח הבית אי לרבי יהושע עד שיסתם הגולל אלא דקתני נוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות אמר מר [ו]בין כך ובין כך לא יבעול לא בערב שבת ולא במוצ"ש בשלמא בערב שבת משום חבורה אלא במוצאי שבת מאי לא אמר רבי זירא משום

ה"ק כו'. כלומר כי קאמר וכן אהוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים קאמר ולעולם הך בשלא בעל קאי: קילא ליה. לעבור עליה מנדה דאאבילות לא מהימנת ליה ואנדה מהימנת ליה: מלאכות שהאשה עושה לבעלה. לקמן תני להו בפרק אע"פ: חוץ ממזיגת הכוס. להושיט לו: והצעת המטה והרחצת פניו כו'. שדרך קירוב וחיבה הן ובאין לידי הרגל דבר: אין אדם רשאי לכוף את אשתו. בימי אבלה כשמת אביה או אמה: פוקסת. מעברת שרק על פניה: מוזגת לו. ולא חיישינן להרגל דבר אלמא אבילות חמירא ליה: כאן באבילות דידיה. לעולם אבילות קילא ליה מנדה והני מתניתא הכי מתרצן הא דקתני לעיל הוא ישן בין האנשים כו' באבילות דידיה והך דקתני מוזגת לו כו' באבילות דידה קאי דקתני אין אדם רשאי לכוף כו' אלמא באבילות דידה קיימינן שאינה רוצה לכחול ולפקוס והיינו טעמא דמוזגת דאם יתגבר יצרו עליו כיון דאבילות דידה הוא אינה שומעת לו: והא אביו של חתן כו'. אלמא באבילות דידה נמי אחמיר תנא דלעיל: כי קתני. אמה של כלה אשארא אמכניסים המת לחדר אבל הוא ישן בין האנשים אאבילות דחתן קאי: ונוהגת עמו אבילות. אלמא מדלא קתני באבילות דידיה הוא ישן בין האנשים שמע מינה חמיר ליה ולא שני לן: ה"ג תני באבילות דידיה הוא ישן כו': הכי גרסינן והא עמו קתני מאי לאו עמו במטה. אלמא אאבילות דידיה נמי מהימן: לא עמו בבית. וטעמא לאו משום דמהימן נקט לה אלא לאשמועינן דאין אבילותו מוטל עליה אלא בפניו משום כבודו וכן הוא אין אבילותה מוטל עליו אלא לפניה ולכבודה: כדאמר ליה רב לחייא בריה. כשמת חמיו באפה נהוג אבילותא כו': פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע במועד קטן: גולל. זהו כסוי של ארון המת: משום

והצעת המטה. נראה לר"י דהצעת המטה דהכא היינו פריסת סדינין שהוא דבר של חיבה אבל הצעת כרים וכסתות שאינן דברים של חיבה שרי לנדה והביא ראיה מדתנן בפ' אע"פ (לקמן נט:) הכניסה לו ג' שפחות אינה מצעת לו המטה ואינה עושה בצמר ארבע יושבת בקתדרא ואמרינן בגמרא אע"פ שאמרו ד' יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו ופי' בקונטרס דהא דתנא ג' אינה מצעת לו המטה היינו הצעת כרים וכסתות דהוי דבר שיש טורח אבל מצעת לו המטה היינו פריסת סדין ולבדין דמילי דחיבה נינהו שתחבב עליו ואין בו טורח והשתא הצעה של חיבה נראה דדוקא אסור וכן משמע דמזכירה בהדי מזיגת כוס והרחצת פניו ידיו ורגליו כי התם מיהו לספרים דל"ג במשנה אלא ואינה מצעת המטה ול"ג לו ובגמרא גרסינן לו אין ראיה משם שיהו תרי גווני הצעה דמתני' איירי בהצעת שאר מטות ובגמרא איירי בהצעת מטה לבעלה לבדו:

פוקסת. פ"ה מעברת שרק על פניה ואין נראה דאמר בפ"ב לקמן (דף יז.) לא שרק ולא פירכוס משמע דתרי מילי נינהו דפוקסת דהכא היינו פירכוס כדאמרי' בסמוך כי קתני אכיחול ואפירכוס ובשילהי המצניע (שבת צה.) קתני פוקסת ומעברת שרק על פניה ולקמן בפ"ב פ"ה פירכוס קליעת שער וקשה לר"י דבשילהי המצניע (שם צד: ושם) קתני גודלת ופוקסת אלא נראה דאחד מתיקוני נשים הוא:

ומי שאני בין אבילות דידיה לאבילות דידה. תימה דבלאו מילתא דרב יוסף הוי מצי למיפרך ברייתות אהדדי וי"ל דאי לאו הוה מילתא דרב יוסף הוה מפלגינן בין שעת חופה לשלא בשעת חופה דבשעת חופה יצרו תוקפו אע"ג דבעל אבל לרב יוסף לא מצי לפלוגי בהכי דהא בבעל חשיב ליה כאשתו ישנה דאפי' בשעת חופה אשתו ישנה עמו בנדה ובאבילות דידה ואפילו הכי באבילות דידיה קתני הוא ישן בין האנשים ולהכי פריך שפיר ולרשב"א נראה דאי לאו דרב יוסף לא הוה קשה מידי דעמו ועמה דקתני בברייתא לאו עמו במטה אלא עמה בבית אבל לרב יוסף דבאבילות דידה אשתו ישנה עמו א"כ הא דקתני נוהג עמה אבילות היינו עמה במטה דומיא דהכא באבילות דידיה הוי עמו במטה והא דמשני תני באבילות דידיה הוא ישן אינו מגיה הברייתא אלא מפרש דעמו דקתני בברייתא דהכי הוא ופריך והא עמו קתני מאי לאו עמו במטה פי' דומיא דעמה ומשני לא עמו בבית כדא"ל רב כו':

עד שיסתם הגולל. בכמה מקומות פי' רש"י דגולל הוי כיסוי ארון ודופק היינו קרשים שבצידי הארון וקרא דופק על שם שהגולל דופק עליו וכעין זה פי' בערוך וקשה לר"ת דאמר בפרק מי שמתו (ברכות יט: ושם) מדלגין היינו על גבי ארונות ואיך היו מדלגין והלא הגולל והדופק מטמא באהל כדאמרינן בהטור והרוטב (חולין קכו: ושם) ועוד דבפרק בהמה המקשה (שם עב:) דריש על פני השדה לרבות גולל ודופק ולפ"ה הלא ארון אינו על פני השדה ואומר ה"ר דוד מגלינבורק כי לפרש"י [דריש] לרבות גולל ודופק שפירש הלא מרבינן מעל פני השדה דמטמא אלא כשפירש אבל בעוד שהוא טמון בטל אגב קרקע ולא מטמא באוהל והשתא אתי נמי שפיר ההיא דמדלגים היינו על גבי ארונות ועוד י"מ אע"ג דגולל מטמא באהל מ"מ יכולין לדלג ולטמאות עצמם בגולל דתניא במס' שמחות (פ"ד) כל טומאה שאין נזיר מגלח עליה אין כהן מוזהר עליה ואר"ת דמשובשת היא דהא רביעית דם אין נזיר מגלח עליה כדתנן בנזיר (דף נד. ושם) וכהן מוזהר עליה ועוד הקשה דתניא בעירובין (דף טו:) כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין ממנו לא גולל לקבר כו' ולפ"ה וכי דרך לעשות כסוי ארון מבעלי חיים ויש לומר אע"ג דאין דרך לעשות כסוי ארון מבעלי חיים מכל מקום כמה דברים אשכחן דלא שכיח ומיירי בהן הש"ס לדרוש ולקבל שכר כדאמרינן בפרק המקשה (חולין ע.) בלעתו חולדה והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו הדביק שני רחמים ויצא מזה לזה מהו אף על פי שלא יבא לעולם ור"ת מפרש דגולל היינו מצבה שהיא אבן גדולה ולשון גולל שייך על האבן כדכתיב וגללו את האבן (בראשית כט) ודופק הן שתי אבנים אחת לראשה ואחת לרגלה של מצבה ופעמים כשאין המצבה מזומנת מעמידין שם בהמה או דבר אחר לסימן וההיא דמדלגין לא היה שם מצבה ומחמת המת לא היו מיטמאין דרוב ארונות יש בהן פותח טפח ולא תקשה לר' יהושע מאימת חל אבילות כשאין שם מצבה די"ל דכי מהדרי אפייהו דקוברין כדאמרינן במועד קטן (דף כב.) דהנהו דלא אזלי בתר שכבא מכי מהדרי אפייהו וקשה לר"י על פירוש רבינו תם דתניא בתוספתא דאהלות בפרק ד' אמר רבי יהודה שתי אבנים גדולות של

תוספות רי"ד

למימרא דאבילות קילא [ליה] מנדה דהא בנדה [אינה] צריכה שימור אם בעל ואבילות (לא) מצרכינן שימור אע"פ שבעל. והא אר"י ב"ח א"ר פפא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו ואילו גבי אבילות תניא אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לכוף את אשתו לא להיות כוחלת ולא להיות פוקסת באמת אמרו מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ורוחצת פניו ידיו ורגליו ומסיק ר"א מי קא מדמית אבילות דהכא לאבילות דעלמא. אבילות דעלמא חמירא ליה ולא אתי לזולזולי בה. אבל אבילות דהכא כיון דאקילו בה רבנן אתי לזלזולי בה ומאי קילותא דקתני נוהג ז' ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבילות: תניא מי שמת חמיו או חמותו אינו רשאי לכוף את אשתו להיות פוקסת אבל כופה מטתו ונוהג עמה אבילות ודוקא בפניה אבל שלא בפניה לא. כדא"ל רב לחייא בריה באפה נהוג אבילות שלא באפה לא תנהוג אבילות:

גליון הש"ס

גמ' אבילותא דעלמא חמיר. ע' סוטה ז ע"א תוס' ד"ה אמר:

משום חשבונות אמר ליה אביי וחשבונות של מצוה מי אסירי והא רב חסדא ורב המנונא דאמרי תרוייהו *[א]חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת וא"ר אלעזר [ב]פוסקין צדקה לעניים בשבת ואמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן [ג]הולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת ואמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן מפקחין פיקוח נפש בשבת ואמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן הולכין לטרטייאות ולקרקייאות לפקח על עסקי רבים בשבת ותנא דבי מנשיא [ד]משדכין על התינוקת ליארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אלא אמר רבי זירא גזירה שמא ישחוט בן עוף א"ל אביי אלא מעתה יום הכפורים שחל להיות בשני בשבת ידחה גזירה שמא ישחוט בן עוף התם דלנפשיה לא טריד הכא דלאחרים טריד אי נמי התם אית ליה רווחא הכא לית ליה רווחא השתא דאתית להכי ערב שבת נמי גזירה שמא ישחוט בן עוף איבעיא להו בתולה נשאת ברביעי ונבעלת ברביעי ולא חיישינן לאיקרורי דעתא או דלמא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי דחיישינן לאיקרורי דעתא ת"ש דתני בר קפרא בתולה נשאת ברביעי [ה]ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם טעמא משום ברכה אבל משום איקרורי דעתא לא חיישינן אי הכי אלמנה נמי תיבעל בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים ברכה דאדם עדיפא ליה ואי נמי משום שקדו דתניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי שאם אתה אומר תיבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך לו *שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל [ו]שיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וערב שבת ושבת מאי איכא בין ברכה לשקדו איכא בינייהו אדם בטל אי נמי יום טוב שחל להיות בערב שבת דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו במעשה שמים וארץ כתיב °אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב °מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך השיב בבלי אחד ור' חייא שמו °ויבשת ידיו יצרו ידו כתיב והכתיב יצרו א"ר נחמן בר יצחק יצרו אצבעותיו כדכתיב °כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת מיתיבי °השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע הכי קאמר מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר דרש בר קפרא מאי דכתיב °ויתד תהיה לך על אזנך אל תקרי אזנך אלא על אוזנך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון

יניח

מסום חשבונות. שאם יפנום למוצאי שבת יעשה סעודה בלילה ויחשוב בשבת מהו צריך להוציא וכתיב ודבר דבר (ישעיה נח): מפקחים. מוציאין לאור: פיקוח. פוסקונברמ"ן בלעז: טרטיאות. פלטי מלכים ושלטונים: ללמדו אומנות. מצוה הוא דכתיב (קהלת ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת למוד אומנות שתחיה ימנו עם התורה ואמרינן בקידושין (דף כט.) שאביו חייב ללמדו אומנות: שמא ישחוט בן עוף. בשבת לצורך מוצאי שבת שיהא טרוד וישכח שהוא שבת: שחל להיות בשני בשבת. שצריכין להרבות בסעודה אחר השבת שהוא ערב יום כפורים: ידחה. לשלישי בשבת שמא ישחוט בן עוף לצורך סעודת מחר: אית ליה רווחא. לשחוט בלילה שהסעודה אינה עד למחר: הכא לית ליה רווחא. שהסעודה בלילה אחר השבת משתכרה מיד: ולא חיישינן לאיקרורי דעתא. אם לא ימצא לה בתולים לא חיישינן שיתקרר כעסו בהאי פורתא: ונבעלת בחמישי. משתהא ברביעי ותיכנס ליל חמישי: ברכה לדגים. פרו ורבו ומלאו את המים כו' (בראשית א): הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם. פרו ורבו ומלאו את הארץ (שם): טעמא משום ברכה. אבל מאן דלא קפיד אברכה משום איקרורי דעתא לא חיישינן משום האי פורתא: ברכה דאדם עדיפא ליה. ומיהו בששי לא תנשא בתולה דבזמן ארוך עד שני בשבת דאתו דייני חיישינן לאיקרורי אבל מרביעי עד חמישי לא חיישינן: למחר משכים לאומנתו והולך. שאין משתה אלמון באלמנה אלא יום אחד כדלקמן בפירקין (דף ז.): חמישי בשבת. יום חופה: וששי בשבת. תיבת ביאה: אדם בטל. למ"ד ברכה דאדם עדיפא אף זו תיבעל בששי למ"ד משום שקדו נבעלת בחמישי דהא לא ישכים לאומנתו: גדולים מעשה צדיקים ממעשה יצירת שמים וארץ. ומשום בר קפרא נקט לה דאיירי לעיל באגדה: אף ידי. חדא יד: מקדש מעשה ידי צדיקים הוא: הכי קאמר. האי ומעשה ידיו במעשה הצדיקים כתיב שקרוין מעשה שלהם מעשה ידיו של הקב"ה וה"ק ומעשה ידיו דהוא מעשה הצדיקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לבריות שהם צדיקים שמתפללין על הגשמים ומטר יורד: יתד. קביל"י בלע"ז:

יניח

תורה אור

של ארבעה ארבעה טפחים שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שתיהם טמא ניטלה אחת מהן המאהיל על גבי השניה טהור מפני שיש לטומאה דרך שילא מה שייך דרך שילא לפר"ת ובתוספתא דאהלות ספ"ג תניא מעשה באחד שמת בערב הפסח ולא רצו לקוברו ונכנסו הנשים וקשרו החבל בגולל משכו האנשים מבחוץ וקברוהו הנשים והלכו האנשים ועשו פסחיהן לערב משמע שלא היו יכולין הנשים לקוברו עד שמשכו האנשים מבחוץ את הגולל ואם גולל הויא מצבה למה לא קברוהו בלא מצבה עד אחר הפסח אלא ודאי הוא כסוי ארון כפירוש הקונטרס ולפי שהיה של אבן היה כבד כל כך*: **שמא** ישחוט בן עוף. יש גורסים בו עוף אע"ג דשבת לשון נקבה היא דכתיב (שמות לא) מחלליה מות יומת ה"נ הוי לשון זכר כל העושה בו מלאכה (שם לה) שומר שבת מחללו (ישעיה נו) ושפיר גרסינן נמי בן עוף דדרך בני אדם לשחוט הרכין והקטנים כדכתיב (ויקרא ה) שני בני יונה ובפרק קמא דקידושין (דף לו: ושם) אתיא מבן עוף מה לבן צאן שכן קבע לו כו': **אלא** מעתה יום הכפורים שחל להיות בשני כו'. תימה אמאי נקט יום כפורים דלא הוי אלא לרבי יוסי הגלילי כדתנן (חולין דף פג.) בד' פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט כו' וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל אמאי לא נקט חד מד' פרקים דהוי לכ"ע וי"ל דבערב יום הכפורים היו רגילין להרבות בעופות ובדגים כדמשמע בבראשית רבה (פי"א) גבי ההוא חייטא דזבן נונא כו' משום דהוי יום סליחה וכפרה ובהנהו ד' פרקים היו מרבים בבהמות דליכא למגזר שמא ישחוט:

אי הכי אלמנה נמי תיבעל בחמישי. פי' בשלמא אי הוה תני בברייתא דבתולה נבעלת בחמישי משום איקרורי דעתא כדקמיבעיא לן ולא משום ברכה לדגים דלא חשיבא הוי ניחא לן באלמנה דנבעלת בששי משום ברכה אבל השתא דטעמא דבתולה משום ברכה אלמנה נמי תיבעל בחמישי:

אי נמי משום שקדו. ות"ת והיכי מצי למימר משום שקדו הא בברייתא קתני בהדיא משום ברכה וי"ל דלהאי שינויא הוי פירוש הברייתא הכי אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי פי' משום שקדו כמו שמפורש בברייתא אחרת וא"ת משום ברכה דדגים היה להם להניח תקנת שקדו לא חשו לכך הואיל ובששי נמי נאמרה ברכה לאדם:

מאי איכא בין ברכה לשקדו. אע"ג דמשום ברכה לא מיקרי עברייתא מכל מקום בעי למה לי טעמא דברכה אי נמי בעי מאי איכא בין לישנא דמשני ברכה דאדם עדיפא ליה ובין לישנא דאי נמי משום שקדו ומשני דאיכא בינייהו אדם בטל אי נמי י"ט שחל להיות כו' דללישנא דטעמא דברייתא משום שקדו ולא משום ברכה הכא דליכא שקדו נבעלת אם ירצה בחמישי אבל ללישנא קמא דטעמא דברייתא משום ברכה כדמשמע פשטא דברייתא אפילו באדם בטל או בי"ט שחל להיות בערב שבת דליכא משום שקדו מכל מקום משום ברכה תבעל בששי ואפילו להאי לישנא אי לאו שתקנו משום שקדו משום ברכה לחודה לא היו קובעים יום כדפרישית לעיל גבי ותנשא באחד בשבת:

דאילו בשמים ובארץ כתיב אף ידי וגו'. דמשמע חדא אע"ג דמסיים קרא וימיני טפחה שמים ואמר בשילהי הקומץ רבה (מנחות לו: ושם) דיד היינו שמאל א"כ תרתי כתיב מ"מ בחד מעשה ליכא אלא חד אבל במעשה צדיקים בחד מעשה כמו בית המקדש כתיב תרתי ידים:

זה

יח א ב ג ד מיי' פכ"ד מהל' שבת הל"ה סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שו סעי' ו:
יט ה טוא"ה"ע סי' סד:
כ ו מיי' פ"י מהל' אישות הל' יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סג סעי' ג:

[וע' בתוס' שבת קנג: וסוכה כג. ד"ה ולא ותוס' סנהדרין מז:]

תוספות רי"ד

ר"ח ורב המנונא דאמרי תרוייהו חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת וא"ר אלעזר פוסקין צדקה לעניים בשבת. וא"ר יעקב ב"א אר"י מפקחין פקוח נפש בשבת והולכים לב"כ ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת. ותנא דבי מנשה משדכין על התינוקת לארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומניות בשבת. וא"ר שמואל בר נחמני אר"י הולכין לטרטראיות ולקרקסאות לפקח על עסקי רבים בשבת: תני בר קפרא בתולה נשאת בה' ונבעלת בה' הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים ואלמנה נשאת בה' ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם ותניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בו' שאם אתה אומר תבעל בחמישי למחר משכים הוא לאומנותו והולך. שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים ה' בשבת ו' בשבת ושבת:

שבת קנ.
[לעיל ג. ב. לקמן ז.]
ישעיה מח
שמות טו
תהלים צה
שם ח
שם יט
דברים כג

יניח אצבעו באזניו והיינו דאמר ר' אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתידות מאי טעמא אילימא משום דמחלקן כל חדא וחדא למילתיה עבידא דאמר מר *זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע זה גודל אלא מה טעם משופות כיתידות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה אוזן כולה קשה והאליה רכה שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה ת"ר *אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחלה לאיברים איבעיא להו מהו לבעול בתולה בשבת דם מיפקד פקיד או חבורי מיחבר ואם תימצי לומר דם מיפקד פקיד לדם הוא צריך ושרי או דלמא לפתח הוא צריך ואסיר ואם תימצי לומר לדם הוא צריך ופתח ממילא קאתי הלכה כר"ש *דאמר דבר שאין מתכוין מותר °או הלכה כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ואם תימצי לומר הלכה כר' יהודה מקלקל הוא אצל הפתח או מתקן הוא אצל הפתח איכא דאמרי ואם תימצי לומר דם חבורי מיחבר לדם הוא צריך ואסור או דלמא להנאת עצמו הוא צריך ושרי ואם תימצי לומר להנאת עצמו הוא צריך ודם ממילא קאתי הלכה כרבי יהודה או הלכה כר"ש ואם תימצי לומר הלכה כר' יהודה מקלקל בחבורה או מתקן בחבורה הוא ואם תימצי לומר מקלקל בחבורה הוא במקלקל הלכה כרבי יהודה או

יניח אצבעו. שהיא שפויה כיתד: מ"ט. כלומר במאי דומות כיתידות: אי נימא דמחלקן. שמחולקות זו מזו ואינן מחוברות יחד: חדא חדא למילתיה. קושיא היא כל אחת יש בה צורך ואף בצורכי גבוה: זו זרת. מן הקטנה מודדין זרת של חושן: זו קמיצה. מאצבע שאצל הקטנה מתחילין לקמוץ חופה שלש אצבעות על פס ידו הקמיצה והאמה והאצבע וקומץ: זו אמה. מהגדולה מודדין אמת בנין ואמת כלים: זו אצבע. למתן דמים של חטאת דכתיב ביה באצבעו (ויקרא ד): זה גודל. לבהן יד דאהרן (שם ח) ודמצורע (שם יד): משופות. אגוייסיד"ש בלעז: אליה. בשר שבסוף האוזן: נכוית תחילה לאברים. רכות ודקות ליכוות מכולם והכי נמי אמרינן במסכת ע"ז (דף נח.) האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל אפילו מריש אודניה ואע"פ שממהר ליבשל: מהו לבעול בתחלה. לא שמיע להו הך מתניתא דלעיל* א"נ שמיע להו ומיבעיא להו הלכה או אין הלכה: מיפקד פקיד. כמו פקדון כנוס ועומד ואינו נבלע בדופני הרחם להיות יציאתו על ידי חבורה אלא שהפתח נעול בפניו ופותחין לו ויוצא: או חבורי מיחבר. דם בתולים היוצא על ידי חבורה הוא בא שהדופן מתפרק מחברו: אם תימצי לומר מיפקד פקיד. ואין בו משום חבורה כוונת המוציאו למאי לדם הוא צריך ומתכוין להוציאו: ושרי. דהא מיפקד פקיד: או דלמא לפתח מתכוין. והרי הוא כבנין ואסור: ואם תימצי לומר לדם הוא מתכוין. ולא לפתח ומיהו על כרחך פיתחא ממילא הוי: הלכה כרבי יהודה. בדבר שאין מתכוין ואסור: או כר"ש. ומותר וא"ת פסיק רישיה ולא ימות הוא הא פרכינן לה לקמן ומשנינן יש שבקיאין בהטיה ואין דם יוצא ואף אין פתח נפתח הלכך לאו פסיק רישיה ולא ימות הוא: וא"ת"ל הלכה כרבי יהודה. אכתי איכא למיבעי דקיימא לן (שבת ד' קו.) כי אמר רבי יהודה במתקן אבל במקלקל אינה מלאכה ויש לשאול על פתח זה אם תקון הוא אצלה או קלקול הוא אצלה שהבתולה חשובה מן הבעולה: וא"ת"ל מקלקל הוא ל"ג דאי מקלקל לדברי הכל מותר שאין לך מקלקל חייב אלא חובל ומבעיר אליבא דרבי שמעון והכא לאו חובל הוא דהא בא"ל דם מיפקד פקיד בעי לה ואזיל: ודם ממילא קא הוי. הוא אינו מתכוין להוציאו אבל הוא יוצא ונמצאת חבורה נעשית שלא בכוונה: הלכה כרבי יהודה. בדבר שאינו מתכוין ושמא מתקן הוא ואסור: או הלכה כר"ש. דדבר שאין מתכוין מותר: ואם תימצי לומר הלכה כרבי יהודה. קלקול הוא ומותר או תקון הוא ואסור ואפי' אם קלקול הוא יש למצוא צד איסור אם בדבר שאין מתכוין סבירא לן כרבי יהודה ובמקלקל בחבורה סבירא לן כר"ש דמחייב דאמרינן כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר ואוקימנא כר"ש בפרק האורג (שבת קו.): הלכה כרבי יהודה במקלקל. ומותר דכי אמר רבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור במתקן אבל במקלקל לא אמר: או

זה גודל. פי' בקונטרס לענין בהן יד דמצורע ואין נראה דאם כן הוה ליה למימר זה בהן ועוד דאפילו לא מחלק מלי מצוי על בהן שהוא קצר מכולם ונראה דלענין קמיצה קאמר כדתנן (מנחות דף יא.) מוחק בגודל מלמעלה אבל בידו אחרת לא יוכל לעשות דבעינן עבודה בימין:

מהו לבעול בתחלה בשבת. אף על גב דתקנו שתהא בתולה נשאת ברביעי מכל מקום אם אירע לו שלא בעל בליל חמישי לא חייבוהו חכמים להמתין עד יום חמישי אחר או עד יום ב' להכי בעי אם מותר לבעול בשבת אם לאו אע"ג דתניא לעיל ומפריסין חתן מן הכלה לילי שבת תחלה מפני שהוא עושה חבורה ותניא נמי באידך ברייתא בין כך ובין כך לא יבעול לא בערב שבת ולא כו' פי' בקונטרס דלא הוה ידע לה א"נ ידע לה ובעי היכי הלכתא דאיכא למימר דפליגי בה ר' יהודה ור"ש ומיהו על כרחך נראה דלא ידע הברייתא דחיישינן שמא ישחוט בן עוף דאי הוה ידע לה מאי קמיבעיא ליה הא בהא לא פליגי ר' יהודה ור"ש והא דלא פשיט מינה לבסוף משום דמשכח תנאי דפליגי עלה:

דם מיפקד פקיד או חבורי מיחבר. טעמא דחבורה לא כפרש"י דפירש בפרק שמונה שרצים (שבת קז:) דחייב משום צובע גבי ח' שרצים דתנא התם נצרר הדם אע"פ שלא יצא וקשה לר"י דבאלו טריפות (חולין מו:) בשמעתא דריאה תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם והשתא התם מאי צובע איכא הא לית להו עור וה"נ מאי צביעה איכא בהך חבורה וכן גבי חבורה דמילה לא שייך צביעה ועוד דעל כרחך לשמואל איכא טעמא אחרינא דבפרק כלל גדול (שבת עה. ושם) קאמר דשוחט לא מחייב משום צובע אלא משום נטילת נשמה אלמא טעמא דחבורה הוי משום נטילת נשמה כדקאמר שמואל התם ורב דאמר התם משום צובע אף משום צובע קאמר ונטילת נשמה אין לפרש דטעמא משום הכחשה שמחלישו ונוטל קצת נשמתו דהכא אין צריך לחלישות האשה ומיהו איסורא דקאמר הכא איכא למימר דהויא דרבנן אבל גבי מילה משמע דאיכא איסורא דאורייתא בהוצאת דם דאמרינן בפרק ר' אליעזר (שם קלג:) האי אומנא דלא מייץ סכנתא הוא ומעברינן ליה פשיטא מדקא מחללין שבת עליה מהו דתימא דם מיפקד פקיד קמ"ל דחבורי מיחבר ואי הוה משום החלשה ליכא חילול שבת דהויא מלאכה שאין צריכה לגופה דאין צורך להחליש התינוק ונראה לר"ת לפרש דהוצאת דם חשיבה נטילת נשמה כי הדם הוא הנפש וכשנוטל מקצתו נוטל מקצת נשמה וקשה לר"י דאמרי' בפרק כלל גדול (שם עה. ושם) גבי הצד חלזון והפוצעו וליחייב נמי משום נטילת נשמה ומשני מתעסק הוא אצל נטילת נשמה דכל כמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כו' ולפי זה אפילו הוא חי גמור הרי יש כאן נטילת נשמה ואומר ר"ת כי דם חלזון שלוקחין בו הוא מיפקד פקיד ועל אותו אינו חייב משום נטילת נשמה ועל שאר הדם שמחובר חשיב ליה מתעסק:

לדם הוא צריך ושרי. וא"ת והא פסיק רישיה הוא לענין הפתח וי"ל שיכול להוציא הדם בלא עשיית הפתח פי' ר"ת שצריך להוציא הדם שלא יתקלקל פעם אחרת כשיבעול ולפירושו לקמן דקאמר דם חבורי מיחבר אי לדם הוא צריך ואסור אף על גב דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה דשריא במקום צערא גבי מורסא הכא גבי מגוה אסור ולקמן נפרש הא דפריך ממפיס מורסא לפירושו ור"י מפרש לדם הוא צריך שצריך לראות אם היא בתולה:

אם תימצי לומר הלכה כרבי יהודה מקלקל הוא אצל הפתח ושרי. פי' דרבי יהודה אית ליה דמקלקל בחבורה פטור אף על גב דפטור אבל אסור מיהו הכא מותר לכתחלה משום דאיכא תרתי מקלקל בחבורה ודבר שאינו מתכוין וקשה דבגרירה אסר ר' יהודה אע"ג דאיכא תרתי דאין מתכוין ומקלקל נמי הוי כדאמרינן בשילהי פ"ק דחגיגה (דף י.) דמוקי הך דחופר גומא ואין צריך אלא לעפרה דפטור אפי' כר' יהודה דמחייב מלאכה שאינה צריכה לגופה וטעמא דפטור משום דמקלקל הוי ובפרק י"ט (ביצה כג. ושם) אסר רבי יהודה קירוד אף על גב דאין מתכוין ומקלקל ויש לומר דהכא שרי טפי משום דאיכא נמי מצוה א"נ שלא במקום מצוה נמי היכא דאיכא תרתי שרי וגבי תריץ יש להעמיד כגון שאינו מקלקל לגמרי אלא מתקן קצת דמשוי גומות מצד אחד וגבי קירוד נמי במה שמוציא דם מיקל לבהמה קצת כמו דם הקזה*:

את"ל הלכה כרבי יהודה מקלקל בחבורה הוא כו'. משמע דאי הלכה כרבי שמעון שרי אפילו הוא מתקן כיון דאין מתכוין וקשה דבשילהי פרק ספק אכל (כריתות יט. ושם) *אמר לרבי שמעון הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב ומאי שנא דאין מתכוין פוטר רבי שמעון בחבורה טפי ממתעסק וי"ל דמתעסק שמתכוין למלאכה לא מיפטר בשבת אלא משום דאין זה מלאכת מחשבת ומשום הכי חייב לרבי שמעון מתעסק בחבורה כמו מקלקל בחבורה דמחייב רבי שמעון אע"ג דאין זה מלאכת מחשבת ולהכי תלינן ליה במקלקל

איבעיא להו מהו לבעול בתולה בשבת. ומסיק תלמודא והלכתא מותר לבעול בתולה בשבת:

גליון הש"ס
גמ' או הלכה כר"י דאמר דשא"מ אסור. ע' פסחים כה ע"ב תד"ה לא אפשר:

מנחות יא.

[מס' ד"א זוטא פ"ג]

[דף ג:]

ביצה כג. [שבת מא: וש"נ]

[ועי' תוס' כתובות כה: ד"ה וה"ע]

ליתא שם הני ליתא

או הלכה כר"ש (איתמר) בבי רב אמרי רב שרי ושמואל אסר בנהרדעא אמרי רב אסר ושמואל שרי אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך אלו מקילין לעצמן ואלו מקילין לעצמן ורב שרי *והאמר רב שימי בר חזקיה משמיה דרב [א]האי מסוכריא דנזייתא אסור להדוקה ביומא טבא בההוא אפילו ר"ש מודה דאביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש *בפסיק רישיה ולא ימות והא אמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כרבי יהודה ורב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כרבי שמעון ורב חייא בר אבין מתני לה בלא גברי רב אמר הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון לעולם רב כרבי יהודה סבירא ליה להך לישנא דאמר דם מיפקד פקיד מקלקל הוא אצל הפתח להך לישנא דאמר דם חבורי מיחבר מקלקל בחבורה הוא מתיב רב חסדא *תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת ב"ש אומרים נותנין לה ארבעה לילות וב"ה אומרים [ב]עד שתחיה המכה הגיע זמנה לראות ונשאת בש"א נותנין לה לילה הראשון ובית הלל אומרים עד מוצאי שבת [ג]ארבעה לילות מאי

רש"י

או הלכה כר"ש. דמקלקל בחבורה חייב כיון דתימלי נומר הלכה כר' יהודה בדבר שאין מתכוין דאסור: בנהרדעא. מקומו של שמואל: וסימניך. שלא תטעה להחליף שמעתתא דבי רב לנהרדעא ודנהרדעא לדבי רב: אלו מקילין לעצמן. דבי רב שאריכים לעשות כדברי רבן אומרים שרבן התיר ונהרדעא העושים כשמואל רבן אומרים שמואל התיר: ורב שרי. בתמיה אלמא דבר שאין מתכוין מותר סבירא ליה: מסוכריא דנזייתא. סתימת נקב גיגית שמוציאין השכר דרך הנקב וסותמין אותו בבלאי בגדים: אסור להדוקה. משום סחיטה: מודה ר"ש כו'. אבל כאן יש שבקיאים בהטייה כדלקמן: הלכה כרבי יהודה. באין מתכוין: בלא גברי. בלא אמוראי אליבא דרב ואליבא דשמואל אלא רב ושמואל גופייהו: להך לישנא דאמרת דם מיפקד פקיד. והאיסור משום פתח הוא: מקלקל הוא אצל הפתח. ובמקלקל מודה רבי יהודה: מקלקל בחבורה הוא. ורב סבר לה כרבי יהודה אף במקלקל בחבורה לקולא דקא פטר בה רבי יהודה: שלא הגיע זמנה לראות. במסכת נדה אמר אימתי הגיע זמנה לראות משיגיעו ימי הנעורים: נותנין לה ארבעה לילות. שכל דמים שתראה בהן מחמת תשמיש מחזיקין להו בדם בתולים: עד שתחיה המכה. כל זמן שאינה משמשת בלא דם לא חיתה המכה: הגיע זמנה לראות. ולא ראתה: לילה הראשון. אפילו לבעילות הרבה:

מאי

תוספות

במקלקל משום דטעם שניהם דפטורין בשאר מלאכות שבת הוי משום דבעינן מלאכת מחשבת אבל שאינו מתכוין כלל למלאכה לא משום דבעינן מלאכת מחשבת מיפטר דהא בשאר מקומות נמי מיפטר אין מתכוין כגון גבי כלאים דמוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין כו' (כלאים פ"ט מ"ה) ותנן נמי נזיר חופף ומפספס כו' (נזיר דף מב.) הילכך בחבורה נמי שרי:

האי מסוכרייתא דנזייתא אסור להדוקה כו'. פירש בקונטרס וכן ר"ח ובערוך* בחד לישנא וכן בסדר תנאים ואמוראים לאסור משום סחיטה וקשה לר"ת דהא סחיטה משום ליבון ולא שייכא בשאר משקים דכל דבר המלכלך את בולעו כגון יין ושכר ושמן לא שייך ליבון בסחיטתו אלא דוקא במים וראיה לדבר מדלא גזרינן בהו שמא יסחוט כמו גבי מים כדאמרינן באלו קשרים (שבת דף קיג:) היה מהלך בשבת ופגע באמת המים כו' היכי ליעביד ליגחות במיא אתי לידי סחיטה ותניא נמי בפרק חבית (שם דף קמז: ושם) ומסתפג באלונטית ולא יביאה בידו ומפרש בגמ' דאתי לידי סחיטה ובפ"ב דביצה (דף יח. ושם) אומר דלכ"ע אין מטבילין את הכלים ומפרש בגמרא גזירה משום סחיטה ואילו בפרק תולין (שבת דף קלט:) תנן מסננין את היין בסודרין אלמא לגבי יין לא גזרינן משום סחיטה ובריש המביא (ביצה דף ל.) נמי קאמר ליפרוס סודרא עליה ולא קאמר אתי לידי סחיטה והיינו משום דלא שייך ליבון אלא גבי מים והא דאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכח:) אם היתה צריכה שמן חבירתה מביאה לה בשערה ופריך והא אתי לידי סחיטה ומשני אין סחיטה בשער משמע דשייך סחיטה בשמן וכן בפ' נוטל (שם דף קמג.) ספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו משום דאתי לידי סחיטת שמן הנבלע בו והיא סחיטה אור"ת דהויא משום מפרק ואסורה כמו סחיטת זיתים וענבים והכא אומר ר"ת דליכא למימר דאסור משום מפרק כיון שהנכנסת הולך לאיבוד *אע"ג דהוי פסיק רישיה וכן פירש בערוך דכל פסיק רישיה דלא ניחא ליה שרי ועיקר ראייתו מפרק כל התדיר (זבחים דף צא: ושם) אליבא דר"ש מזלפין יין על גבי האישים אע"ג דפסיק רישיה הוא דודאי מכבה הוא כיון דלא ניחא ליה בהאי כיבוי שרי ועוד מייתי ראיה מלולב הגזול (סוכה דף לג: ושם) דקאמר ר"א בר"ש ממעטים ענבים בי"ט פי' ענבי הדס ופריך והא מתקן מנא ומוקים לה במתכוון לאכילה סבר לה כאבוה ופריך והא מודה ר"ש בפסיק רישיה כו' ומשני לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי אלמא כיון דלא ניחא ליה ולא חיים בהאי תיקון שרי אע"ג דפסיק רישיה הוא ונראה לר"י דלא קשה מידי דאיכא למימר דאסור לסחוט בשאר משקה משום ליבון כמו במים ומ"מ לא חיישינן בהו שמא יסחוט כיון שהטפס והריח נשארים בבגדים ומעט היה נהנה בסחיטתו ומצינן למימר נמי דאסור משום מפרק ואף ע"ג דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור לכתחילה לר"ש כמו במלאכה שאינה צריכה לגופה וראיות הערוך אינן ראיות דהיא דמתיר ר"ש לזלף יין על גבי האישים איכא למימר דמצוה שאני וכן ההיא דאית ליה הושענא אחריתי איכא למימר דשרי משום מצוה א"נ הכי פי' והא פסיק רישיה הוא דאית ליה הושענא אחריתי והואיל וכן שרי לר"ש דשמא לא ילקטך לה וגמרא שלא תיקן כלי והלכך לאו פסיק רישיה הוא אבל לר"י אסור דשמא ילקטך לה ואגלאי מילתא דכלי עבד ועל פי' הערוך קשה דתנן בפרק שמונה שרצים (שבת דף קז.) המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב ואם להוציא ממנה ליחה פטור ודוקא משום צערא פטור ומותר אבל אי לאו משום צערא היה אסור אע"ג דלא ניחא ליה בפה כלל דאי ניחא ליה מן הפה כי לא מתכוין נמי חייב וכן מחט של יד ליטול בה את הקוץ דשרי משום צערא אבל אי לאו הכי אסור אע"ג דלא ניחא ליה כלל אבל קצת קשה אי פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור אמאי קאמר רב בפרק חבית (שם קמה.) כבשים שכבשן לגופן פטור ומותר הואיל וא"ל למים היוצאין והשתא אע"ג דא"ל היה להיות אסור ואור"י דמצינן למימר דדוקא כבשים שרי דהוי הנכנסו מהם כמו אוכלא דאיפרת ואין שם משקה עליו כדאמרינן דאפי' למימיהם פטור אבל אסור ועוד י"ל דכל דבר שאדם עושה במזיד לא שייך למימר שמא יסחוט דסברא הוא כיון דלדעת כן הוא עושה ולהכי גבי מסננין את היין לא חיישינן שמא יסחוט ואתיא שפיר האי דנדה מערמת וטובלת בבגדיה (ביצה דף יח.) וכן בפ"ח דיומא (דף עז:) ההולך להקביל פני רבו עובר עד צוארו במים ולא גזרינן שמא יסחוט לפי שלדעת כן הוא עושה *ועוד איכא למימר התם דמצוה שאני ובערוך פירש לשון אחר מסוכרייתא דנזייתא סתימת גיגית של שכר אסור להדוקה דשמא תבטל הסתימה אצל הגיגית ויעשה כלי בשבת ואין נראה לר"י דהיכי דמי דאם בדעתו לבטל שם בשעת הנחה מאי פסיק רישיה שייך כאן מיד הוא עושה כלי דמתכוין לעשותו ואם אין בדעתו לבטלה שם א"כ לא הוי פסיק רישיה שיעשה כלי וי"ל בדוחק שהוא מתכוין לבטלה ואינו מתכוין לעשות כלי ושייך ביה פסיק רישיה הואיל ואינו מתכוין לגמרי לעשות כלי*:

לעולם רב כר"י ס"ל כו'. לשמואל נמי איכא לשנויי לעולם כר"ש ס"ל להך לישנא דאמר דם מיפקד פקיד לפתח הוא צריך ולהך לישנא דאמר חבורי מחבר לדם הוא צריך:

*__מאי__ לאו דאי לא בעיל מצי בעיל. דלמאי נקט עד מוצאי שבת אי לאו דאתא לאשמועינן דמצי בעיל בשבת אע"ג דמשיר בתולים דליכא למימר דנקט עד מוצ"ש לאשמועי' דבעינן רצופין דהא לא בעינן שיהו רצופין כדתניא בפרק בתרא דנדה (דף סד: ושם) מעשה ונתן לה ד' לילות מתוך י"ב חדש והכי פי' נותנין לה ד' לילות עד מוצ"ש שיבעול בכל לילה ויסיר מקצת בתולים עד מוצ"ש ואשמועינן דשרי להסיר בתולים בשבת ומשני לא לבר משבת ומוצאי שבת נקט לאשמועינן דבעינן רצופים והוה מצי למיפרך מברייתא דפרק בתרא דנדה דמוכח דאפי' מפוזרין אלא דפריך ליה מגופה דברייתא והא עד מוצאי שבת ארבעה לילות קתני וא"ת מעיקרא דמשני לבר משבת מה עלה בדעתו והא קתני בהדיא ד' לילות וי"ל דהוה ס"ד דהכי פירושו נותנין לה עד מוצאי שבת לבר משבת שהן בין הכל ד' לילות ואיהו פריך דמשמע דבעיל ד' לילות ומשני כשבעל וקמ"ל כמו שמפרש בתר הכי אע"ג דהוי פירצה דחוקה דהא אי חזיא תלינן בדם בתולין אפ"ה שרי:

מאי

עין משפט נר מצוה

בא א טוש"ע א"ח סימן שכ סעיף יח:

בב ב ג מיי' פ"ס מהל' איסורי ביאה הל' יח יט סמג לאוין קיא (טוש"ע אה"ע סימן סג סעיף א וטוש"ע י"ד סימן קצג סעיף א):

[ערך סכר]

תוספות רי"ד

האי מסוכרייתא דנזייתא אסור להדוקה ביומא טבא ואפילו ר"ש מודה בהא דאביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישי' ולא ימות. פי' המורה סתימת נקב גיגית שמוציאים ממנו השכר וסותמים אותו בבלאי בגדים אסור להדוקה משום סחיטה. ואינו נראה כלל שמה שמשימים בנקב שמוציא ממנו מים או יין בלאי בגדים אין בו משום סחיטה שאינו מוכנין לא ללכנס ולא לקבל ממנו משקה ולאיבוד אזיל א"כ אמאי ליתסר. ור' נתן בעל הערוך פי' משום ר"ת ז"ל מטלית שמשימים על הגיגית לסתום פי' (ומפרקת) [ומהדקה] המטלית שם וזהו פתרון יפה. דודאי באותו המטלית קפיד אם תשרה. א) ומה שסוחט ממנו אסור משום מלבן שרוצה לסחוט בגדים שרויים. וזה שאנו משימין בברזא של חביות מתיר ר' נתן בפירוש מפני שהולך לאיבוד:

א) עי' בערוך ערך סכר ה' דפירש שם דאסור משום סחיטה דניחא ליה שיזוב היין בתוך הכד ע"ש ומשמע דאסור משום מפרק וצ"ע.

שייך לע"ב

מסורת הש"ס

[א] פ"א נ"ג

שבת קיא. בכורות כה. [ע"ש]

שבת שם. קג. קיא: קיז. קכ: קלג. קמג. בכורות כה. סוכה לג: [ביצה לו.]

[ב] נדה יא: סד:

[אע"ג דמלאכה שא"צ לגופה אסור לר"ש היכא דלא ניחא ליה כלל שרי עפי כ"ש הנוסחא בתשובת הרא"ש סי' לד]

רש"ל גורס ומיהו

[וע' תוס' שבת מא: ד"ה מיחם]

מאי לאו דאי לא בעל מצי בעיל אפילו בשבת אמר רבא לא לבר משבת אמר ליה אביי והא עד מוצאי שבת ארבעה לילות קתני אלא אמר רבא כשבעל אי כשבעל מאי קמ"ל קמ"ל דשרי למיבעל בשבת כדשמואל דאמר שמואל *פירצה דחוקה מותר ליכנס בה בשבת ואע"פ שמשיר צרורות מתיב רב יוסף *אחתן פטור מקרית שמע לילה הראשון עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה מאי לאו דטריד דבעי למיבעל אמר ליה אביי לא דטריד דלא בעיל אמר ליה רבא ומשום טירדא פטור אלא מעתה טבעה ספינתו בים הכי נמי דפטור וכי תימא ה"נ והאמר רבי אבא בר זבדא אמר רב *אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן בהתפילין שנא' בהן °פאר אלא אמר רבא תנאי היא דתניא חדא אם לא עשה מעשה בראשון פטור אף בשני בשני פטור אף בשלישי ותניא אידך ראשון ושני פטור שלישי חייב ואביי התם נמי בטירדא פליגי והני תנאי כי הני תנאי דתניא הכונס את הבתולה לא יבעול בתחלה בשבת וחכמים מתירין *מאן חכמים אמר רבה רבי שמעון היא *דאמר דבר שאין מתכוין מותר אמר ליה אביי והא מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות אמר ליה לא כהללו בבליים שאין בקיאין בהטיה אלא יש בקיאין בהטיה א"כ טורד למה לשאינו בקי יאמרו בקי מותר שאינו בקי אסור רוב בקיאין הן אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי אלא מעתה שושבינין למה מפה למה א"ל התם שמא יראה ויאבד מתיב רבי אמי *גהמפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב ואם להוציא ממנה ליחה פטור

תורה אור

יחזקאל כד

מאי נהו. הנך ארבעה לילות עד מוצאי שבת דקתני להכי תני להו דאי לא בעל בעילה גמורה מצי למיבעל וכל דם שהוא מוציא תמיד *בהערותיו הוו דם בתולים ושמעינן מינה נמי דמותר לבעול בתחלה בשבת: והא ארבעה לילות עד מוצאי שבת קתני. ולא משכחת ליה לבר משבת דהא ברביעי נכנסת ויש כאן לילי חמישי וששי ושבת ומוצאי שבת: אי כשבעל. ולא אתא לאורויי לן אלא היתר דם בתולים האי דנקט עד מוצאי שבת מאי קמ"ל ליתני נותנין לה ארבעה לילות על כרחך משום בעילת שבת נקט לה: שמשיר צרורות. והאי נמי דלמא מחבל פורתא ומספיקא לא אסרינן ליה: מאי לאו. האי דפטר ליה מק"ש בלילי שבת משום דטריד במצוה דבעי למיבעל והעוסק במצוה פטור מן המצוה: דטריד דלא בעל. מלצטער שלא בעל: משום דטריד פטור. בתמיה ומשום צער פטור מאחר שאינו מחשב לעסוק במצוה: שנאמר בהן פאר. פארך חבוש עליך (יחזקאל כד) ואבל מעולל בעפר קרנו נ"י כ"יוראשו ואין זה פאר לתפילין: [אלא אמר רבא ודאי לא מצית לתרוצי הא דחתן פטור מק"ש משום דלא מצי בעיל דא"כ לא הוה פטור דהא לא טריד בדבר מצוה: תנאי היא. בעילת חבורה בשבת ומאן דאסר לבעול בשבת כתנאי אמרה לשמעתיה דאיכא תנא אחרינא דאסר למיבעל דתנא חדא כו']: פטור. מקרית שמע: שלישי חייב. דשבת הוא ואסור לבעול: ואביי. אמר לך הנך תנאי נמי בטירדא פליגי והאי דפטר ליה מק"ש לאו משום דשרי למיבעל אלא קסבר המצטער צער של מצוה פטור מקריאת שמע ולא דמי לאבל דטריד טירדא דרשות שאין צערו מצוה אע"פ שאבילותו מצוה ומאן דמחייב סבר טירדא לא פטר [ורבא אמר דבמותר לבעול פליגי והני תנאי כהני תנאי]: בהטייה. שמטין לצדדין ואין מוציאים דם: אם כן. דבקיאים: טורד למה. מהו טרדו להפטר מק"ש: בקי מותר. לבעול בשבת דלא פסיק רישיה ולא ימות הוא: רוב בקיאין הן. הילכך סתמא לאו פסיק רישיה ולא ימות הוא: שושבינין למה. מאחר שיש בקיאין לבעול בלא דם הא דתניא לקמן (דף יב.) היו מעמידין להן שני שושבינין אחד לו ואחד לה כדי למשמש את החתן ואת הכלה כלומר לבקר אחריהם שלא ינהגו בה רמאות בטענת בתולים ואי בקיאין בהטייה מה שושבינין מועילין: מפה למה. לברר את הבתולים וליטעמיך ל"ג אלא ה"ג שושבינין למה מפה למה: אמר ליה שמא יראה ויאבד. שמא לא יטה ויוציא דם ויאבדנו ויאמר לא מצאתי דם דאילו בהטייה אם בא לטעון תאמר לו עדיין בתולה אני: המפיס מורסא. המפתח פה מכה שקורין קלו"ג: אם לעשות לה פה. שמתכוין ליפותה ולהיות לה פתח זה ליום אחר: חייב. שהוא מתקן פתח וחייב משום בונה °דאשכחן בנין בבעלי חיים דכתיב ויבן את הצלע (בראשית ב):

מאי קמ"ל. במאי דנקט עד מוצאי שבת דלענין רגופים ליכא למימר כדפרישית: מאי לאו דטריד דבעי למיבעל. הכא ליכא לשנויי לבר משבת כדלעיל דא"כ אינו פטור עד מוצאי שבת וקא משוית ליה לתנא טועה דפטר ליה עד מוצאי שבת אבל לעיל אפילו כי אמרינן לבר משבת ולא מצי למיבעל בשבת מכל מקום דוקא נקט עד מוצאי שבת משום דעד למוצאי שבת תולין בדם בתולים היכא דעבר ובעל: והא אמר ר' אבא אבל חייב בכל המצות כו'. ואביי סבר דטירדא דליכא מצוה כלל מחייב אבל טירדא דלא מצי בעיל חשיב טירדא דמצוה כיון שטרוד במה שאינו יכול לעשות מצוה: חוץ מן התפילין שנאמר בהן פאר. ואמרינן בפרק בתרא דמועד קטן (דף טו.) מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך מכלל דלעלמא אסור ובקונטרס דפי' שנאמר בהן פאר ואבל מעולל בעפר קרנו וראשו היינו ליתן טעם דלא נילף שאר מצות מתפילין וא"ת ומאי שנא לגבי תפילין אמרינן דדוקא ליחזקאל נאמר ולא לשאר אבלים וגבי תלמוד תורה ילפינן שאר אבלים מיחזקאל דאמרינן (שם) אבל אסור בתלמוד תורה מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דום וי"ל דלאסור גמרינן דמדאסר רחמנא ליחזקאל לכ"ע נמי אסור אבל להתיר לא גמרינן דליה לחודיה למשרי אתא: והני תנאי כי הני תנאי. אע"ג דפליגי תנאי בהדיא בהכי מכל מקום דחיק אביי לעיל דחשיב טירדא דמצוה הא דלא מצי בעיל דניחא ליה לאוקמי מתני' כשמואל דאסר לבעול ומוקי נמי פלוגתא דברייתא אי חשיב טירדא הא דלא מצי בעיל כדי לאוקמי כשמואל כל מה שיכול: לא כהללו בבליים שאין בקיאין בהטייה. פירוש אינו פסיק רישיה דכל העולם אינן כמו בבליים אלא בקיאין הן הילכך שרי להו למיבעל ובלבד שלא יתכונו לבעול בעילה גמורה ופריך אם כן טורד למה פירוש בשבת אמאי פטר ליה לעיל מק"ש כיון דבקיאין הן בשלמא בחול איכא טירדא לפי שמתכוין לבעול בעילה גמורה ואף לבקיאין יש טירדא לבעול בעילה גמורה כדאמר בפרק שני דברכות (דף טז. ושם) דר"ג היה פטור ומחמיר על עצמו אע"ג דבקי היה שלא היה בבלי אבל בשבת שאינו מתכוין לבעול בעילה גמורה טורד למה ומשני לשאינו בקי פי' לפי שאינו בקי בשעת ק"ש דאפי' הבקיאין בשעת מעשה קודם מעשה יראים שלא יהיו בקיאין הילכך טרודים כולם: רוב בקיאין הן. וכל חד וחד מספקינן ליה ברוב וכולם מותרים משמע הכא דרובן בקיאין בהטייה וא"ת דאמרינן בפ"ב דחגיגה (דף יד: ושם) בתולה שעיברה מהו לכהונה כגון שבדקוה על פי חבית ולא היה ריחה נודף מי חיישינן לדשמואל דאמר יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם או דלמא באמבטי עיברה ומסיק דשמואל לא שכיח ובפרק בתרא דנדה (דף סד: ושם) נמי קאמר שאני שמואל דרב גובריה הוא והא אמרינן הכא דרוב בקיאין הן וי"ל דשמואל היה יכול לבעול בעילה גמורה שאשה מתעברת בו בלא דם אבל בהטייה אין אשה מתעברת ולהכי בההיא דחגיגה ליכא למיחש בהטייה אלא לדשמואל: אלא מעתה שושבינין למה מפה למה. פי' בקונטרס כיון שהן בקיאין לבעול בלא דם שמא יטה והיא לא תסיק אדעתה שהטה ומשני דשושבינין ומפה הם שאם לא יטה ויבעול בעילה גמורה ויאבד המפה ואם יטה ויאמר שלא מצא לה בתולים יכולה לומר עדיין בתולה אני וקשה לר"י דאינו מתרץ ממה שהקשה לו דהוי ליה לשנויי דמסקא אדעתה לומר עדיין בתולה אני ועיקר התירוץ חסר מן הספר ונראה לר"י כפירוש ר"ת דדוקא משבת קא פריך דמ פה ושושבינין למה דצריך לבעול בהטייה דמעשה בכל יום שטועין שושבינין אפילו בשבת ומשני שמא יארע שלא יטה ויבעול בעילה גמורה ויאבד דם בתולים והויא דומיא דטורד למה דפריך נמי משבת: אם לעשות לה פה חייב. דפתח זה עשוי להכניס ולהוציא אויר ולהוציא ליחה: ואם להוציא ממנה ליחה פטור. בפרק שמונה שרצים (שבת דף קז: ושם) מוקמינן לה כרבי שמעון וסלקא דעתיה דרבי אמי דמותיב דדם מיפקד פקיד ולדם הוא צריך ולא לפתח ואפ"ה אסר שמואל כרבי שמעון דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ולהכי פריך ממפיס מורסא דכי היכי דלהוציא ממנה ליחה פטור וקיימא לן דפטור ומותר כיון דאינו צריך לפתח אף על גב דהאי מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אבל אסור במורסא שרי משום צער הכא נמי משום מצוה הוי לן למשרי ועוד אפילו שרינן משום צערא שפי ממשום מצוה כדפירש ר"ת לעיל פריך שפיר דהכא ודאי דהוי פסיק רישיה לענין פתח אי לאו משום צערא היה אסור אבל

גבי

כב א מיי' פ"ד מהל' ק"ש הל' א סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' ע סעי' ג:
כד ב מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' יג ופ"ד מהל' אבילות הל' ט סמג עשין דרבנן ב טוש"ע א"ח סימן לח סעי' ה וטוש"ע יו"ד סי' שפח סעי' א:
כה ג מיי' פ"י מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' כח:

גליון הש"ס
רש"י ד"ה חייב וכו' דאשכחן בנין בבע"ח. שבת צה ע"א:

נ"ל נבערותיו. יעב"ץ
נדה סד:
ברכות טז.
סוכה כה. ברכות יז. טז: מו"ק טו. ע"ש [שמחות פ"ו]
[עירובין פג. וש"נ]
[לעיל ה: וש"נ]
נ"י כ"י
שבת קז. ושם: עדיות פ"ב מ"ה

פטור התם פקיד ועקיר הכא פקיד ולא עקיר רבי אמי שרא למיבעל בתחלה בשבת אמרי ליה רבנן והא לא כתיבא כתובתה אמר להו *אתפסוה מטלטלין רב זביד שרא למיבעל בתחלה בשבת איכא דאמרי רב זביד גופיה בעל בתחלה בשבת רב יהודה שרא למיבעל בתחלה ביו"ט אמר רב פפי משמיה דרבא לא תימא ביו"ט דשרי הא בשבת אסור דהוא הדין דאפילו בשבת נמי שרי *ומעשה שהיה כך היה רב פפא משמיה דרבא אמר ביו"ט שרי בשבת אסור א"ל רב פפי לרב פפא מאי דעתיך מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אלא מעתה מותר לעשות מוגמר ביו"ט *דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אמר ליה עליך אמר קרא °אך אשר יאכל לכל נפש דבר השוה לכל נפש אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי אלא מעתה נזדמן לו צבי ביו"ט הואיל ואינו שוה לכל נפש ה"נ דאסור למשחטיה אמר ליה אנא דבר הצורך לכל נפש קאמינא צבי צריך לכל נפש הוא אמר רבי יעקב בר אידי הורה רבי יוחנן בציידן אסור לבעול בתחלה בשבת ומי איכא הוראה לאיסור אין והתנן *הורוה בית הלל [ב]שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ואי נמי כי הא דתניא *[ג]חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רבי ר' יעקב אומר אפי' ניקב הורה רבי כר' יעקב אמר רב הונא אין הלכה כר' יעקב רב נחמן בר יצחק מתני הכי אמר ר' אבהו שאל ר' ישמעאל בן יעקב דמן צור את רבי יוחנן בציידן ואנא שמעי מהו לבעול בתחלה בשבת ואמר ליה אסור והלכתא [ד]מותר לבעול בתחלה בשבת: אמר רבי חלבו אמר רב הונא א"ר אבא בר זבדא אמר רב אחת בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה ומי אמר רב הונא הכי והאמר רב הונא אלמנה אינה טעונה ברכה לא קשיא כאן בבחור שנשא אלמנה כאן באלמון שנשא אלמנה ואלמון שנשא אלמנה לא והאמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא מנין [ה]לברכת חתנים בעשרה שנאמר °ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו ובועז אלמון שנשא אלמנה הוה מאי אינה טעונה ברכה דאמר רב הונא אינה טעונה ברכה כל ז' [ו]אבל יום אחד טעונה ברכה אלא הא דתניא *שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים במאי אי בבחור האמרת שבעה אי באלמון האמרת יום אחד איבעית אימא [ז]באלמון יום אחד לברכה [ח]ושלשה לשמחה ואיבעית אימא [ט]בבחור שבעה לברכה ושלשה לשמחה מיתיבי

שמות יב | רות ד

רש"י

פטור. וקיימא לן פטור ומותר לכתחלה ביציאות שבת (דף ג.) קשיא למאן דאסר דהאי נמי להוציא דם הוא: התם. גבי ליחה: פקיד. כנוס ביחד: ועקיר. כולו מן הבשר ועומד לצאת: הכא. דם בתולים: פקיד הוא ולא עקיר. לגמרי אלא נבלע קצת בכתלים אע"פ שאינו מחובר כשאר דם תורה אור האברים אלא כנוס מיהו דומה למחובר הוא שאינו מוכן לצאת כליחה: אתפסוה מטלטלי. תנו לה מטלטלין תחת ידה במשכון לשיעבוד כתובתה עד שיכתבו שטר כתובתה בשעבוד קרקעות: מאי דעתיך. למישרי יו"ט יותר משבת: לצורך. אוכל נפש כגון שחיטה: מוגמר. בשמים על האש לגמר את הכלים ואת הבגדים: עליך אמר קרא לכל נפש דבר השוה לכל נפש. מותר ובעילה שוה לכל אבל מוגמר אינו אלא למפונקים: ומי איכא הוראה לאיסור. ומי קרי איסור הוראה משום דכל אדם רשאי להחמיר והאוסר אין זו סמיכת דברים שאפי' מן הספק שאין ההלכה ברורה לו הוא בא ואוסר אבל המתיר סומך על שמועתו או על סברת חכמתו והיא הוראה: הורוה ב"ה. משנה היא במסכת נזיר בהילני המלכה שילא בנה למלחמה ונדרה שבע שנים בנזיר *בחוצה לארץ ועלתה לארץ הורוה ב"ה שתהא נזירה עוד ז' שנים אחרות: חוט השדרה שנפסק ברובו. טריפה: טעונה ברכה. ברכת חתנים: בועז אלמון הוה. דאמר מר אבצן זה בועז וכבר היו לו ל' בנים ושלשים בנות בבבא בתרא (דף צא.): האמרת שבעה. דמדאיכא טעונה דקאמר רב הונא אוקימנא דאינה טעונה שבעה מכלל דטעונה דקאמר רבי אבא שבעה: מברכין

תוספות

גבי בעילה אית לן למשרי אע"ג דליכא צערא כיון דלא הוי פסיק רישיה לענין פתח כיון דאפשר להוציא דם בלא עשיית פתח כדמשכח לעיל (דף ה:) ומשני הכא פקיד ולא עקיר דקסבר דם חבורי מיחבר והוא הדין דהוי מצי לשנויי דלפתח הוא צריך אלא לפי מאי דקים ליה דלדם הוא צריך משני ליה ותימה דהא שמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כר' יהודה כדאמרי' בפ' *הגחנקין (ד' פה. ושם) ובפ' כל התדיר (זבחים ד' צג.) ועוד דמדבר שאין מתכוין דסרי ר"ש ה"ל לאקשויי ולא ממלאכה שאינה צריכה לגופה כיון דרוב בקיאין ולא הוי פסיק רישיה:

מתוך שהותרה לצורך. פירוש לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שיהא צורך הנאת היום או צורך קיום מצוה ביו"ט כההיא דהוצאת קטן למולו וספר תורה לקרות בו ולולב לצאת בו (ביצה דף יב.) אבל שלא לצורך היום כלל לא כמו הוצאת אבנים דמיחייב והאופה מיו"ט לחול לרב חסדא דאמר לוקה (שם דף כא.) משום דלית ליה הואיל ושחיטת עולת נדבה דשרי לב"ה (שם דף כ:) הייט משום שלא יהא שלחנך מלא ושלתן רבך חסר ומולא חמץ בתוך ביתו דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ו. ושם) דכופה עליו כלי ולא שרינן לשורפו משום מתוך הייט משום דאסור לשורפו מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו אבל אין לומר דאיירי כשביטלו דמכל מקום מדרבנן מצוה לשורפו והוי צורך היום דבמצוה דרבנן נמי שרינן היכא דאיכא למימר מתוך והא דפליגי ב"ש וב"ה (ביצה דף יב:) במבשל גיד הנשה ביו"ט ואכלו דלב"ש דלית להו מתוך לוקה ולב"ה דאית להו מתוך אינו לוקה צריך לומר אע"ג דלא חשיב אוכל נפש משום איסור דרכיב עליה מכל מקום צורך היום הוא כיון דאכיל ליה ונראה לר"י דהוצאת תינוק לטייל הוי צורך היום ומיהו הוצאה לצורך נכרי נראה דאסור ומה שנהגו עתה להוציא לצורך נכרי היה נראה לרשב"א משום דרשות הרבים דידן לא הוי אלא כרמלית דאין רחבין ט"ז אמה וגבי יו"ט לא גזור רבנן כי היכי דלא תקון רבנן עירובי חצירות ביו"ט כדמשמע בריש פרק שני דביצה (דף טז:) דאמר יו"ט שחל להיות ערב שבת כו' רבי אומר מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין לפי שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו אלמא לא תקון עירובי חצירות ביו"ט והוא הדין דלא גזרו בכרמלית והא דקיימא לן בפרק אמרו לו (כריתות דף יד. ושם) ובפרק קמא דביצה (דף יב. ושם) דיש עירוב והוצאה ליו"ט נראה דאיירי בעירובי תחומין ושוב חזר בו דמאכל שאינה מעורבת אין ללמוד ממנה לכרמלית דחמיר טפי כמו שפירשתי במסכת שבת (דף קיז.) ועוד נראה דהא דקיימא לן דיש עירוב והוצאה ליו"ט בעירובי חצירות מיירי מדבעי למימר בפרק אמרו לו (כריתות דף יד. ושם) דאין עירוב והוצאה ליוה"כ מדתנן התם אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב וכן בביצה (דף יב. ושם) בעי למידק דאין עירוב והוצאה ליו"ט מדשרו בית הלל להוציא קטן ולולב והיינו עירובי חצרות דהשתא מוכח לה שפיר מדשרו הוצאה דלא גזרו רבנן אעירובי חצרות אלא משום הוצאה אבל עירובי תחומין אין ענייננו להוצאה והא דקאמר ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו היינו משום דמותר להוציא לצורך: **אלא** מעתה יהא מותר לעשות מוגמר ביו"ט. ואם תאמר לדידיה נמי תקשי וכי לא סבר דאמרינן מתוך הא טעמא דב"ה הכי הוא ויש לומר שהיה סובר דטעמא דבית הלל משום דאין עירוב והוצאה כדקא ס"ד מעיקרא בביצה אע"ג דהתם פריך עלה דלמא לרב פפי לא שמיע לה ועוי"ל שהיה סובר הותרה שלא לצורך ובלבד שיהא דבר הרגיל ולהכי פריך דזה אינו רגיל טפי ממוגמר: **אמר** ליה אנא דבר הצריך לכל נפש קאמינא וצבי צריך לכל נפש. וכן ביצה וקשה לר"י דאמר בסוף פ"ב דביצה (דף כב.) מהו לכבות הנר מפני דבר אחר ומסיק דאסור הא הכא שרי משום דצריך לכל נפש וי"ל דהכא דוקא בבעילה דאסוכה דמצוה היא דהוי צורך מצות היום אבל שאר בעילות אין כל כך צורך היום ועי"ל דכיבוי הנר מפני דבר אחד הוי כמו מכשירין דאפילו באוכל נפש אסור וכן מוכח התם דפריך עלה מהא דתניא דמכבין את הבקעת כדי שלא יתעשן הבית ומשני ההיא רבי יהודה היא דשרי מכשירי אוכל נפש פי קאמינא לרבנן: **והלכתא** מותר לבעול בתחלה בשבת. ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף והאי סמכינן למיעבד סעודה בשבת: במקהלות

[עי' תוס' לקמן ט: ד"ה אין]
[עירובין סס: וש"נ]
[פסחים ס: ביצה יב:]
נזיר יט: ועלתה לארץ כצ"ל. רש"ל
נזיר יט:
חולין מב:
[לעיל ה.]

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"י מהל' אישות הל' ט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סעי' ב:
כז ב מיי' פ"ב מהל' מירות הל' כא:
כח ג מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל' א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' א:
[נ"ל בפ' כירה שבת מג.]
כט ד מיי' פ"ל מהל' שבת הל' יד סמג לאוין סה ועשין מח טוש"ע אה"ע סימן סג סעיף א וטוש"ע א"ח סי' רפ סעי' ב:
ל ה מיי' פ"ב מהל' ברכות הל' ט ומיי' פ"י מהל' אישות הל' ט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סא סעי' ד:
לא ו ז מיי' פ"ב מהלכות ברכות הל' ט סמג שם טוש"ע שם סעי' ו:
לב ח מיי' פ"י מהל' אישות הל' י"ב סמג שם טוש"ע שם סי' סא סעי' ב [ועי' מ"מ]:
לג ט מיי' פ"ב מהל' ברכות ה"ט סמג שם טוש"ע שם סעי' ו:

תוספות רי"ד

א"ל והא לא כתיבא כתובה ואסרו חכמים לשהות אדם את אשתו שעה אחת בלא כתובה: א"ל אתפסוה מטלטלי שיעור כתובתה. פי' שיהיה משכון בידה עד שיכתבו לה שטר כתובתה: א"ר חלבו א"ר אדא בר זבדא אמר רב א' בתולה וא' אלמנה טעונה ברכה [כל] שבעה. פי' טעונה ברכות כל ז' ימים ולקמן מוקי לה בדאיכא פנים חדשות: ומי אמר רב הכי והא"ר הונא אלמנה אינה טעונה ברכה כל ז' אלא יום א'. ל"ק כאן בבחור שנשא אלמנה כאן באלמון שנשא אלמנה. מיתיבי מברכים לבתולה ז' ולאלמנה יום א' מאי לאו לאלמנה שנשאת לבחור. לא לאלמון אבל לבחור מאי ז'. א"ה ליתני מברכין לבתולה ז' ולאלמנה שנשאת לבחור ז' ולאלמנה שנשאת לאלמון יום א'. מילתא פסיקא קתני ליכא בתולה דבצירא מז' פי' ואפילו נשאת לאלמון. וליכא אלמנה דבצירא מיום א': אלא הא דתניא שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים במאי אי בבחור הא אמרת ז' אם באלמון הא אמרת יום א'. איבעית אימא בבחור ז' לברכה ת' לשמחה איבע"א באלמון יום א' לברכה וג' לשמחה

לד א מיי' פ"ח מהל' זכיה הל' ה סמג עשין פב. טוש"ע חו"מ סי' רי סעי' א:
[בספר תהלים שלפנינו מדפס מלא]
לה ב מיי' פ"ב מהל' ברכות הל' ט ופ"י מהל' אישות הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סב סעי' א:
לו ג מיי' פ"י מהל' אישות הל"ו טוש"ע שם סי' נה סעי' א:
לז ד ה מיי' פ"ג שם הל' כד סמג שם טוש"ע שם סי' לד סעי' א:
לח ו מיי' פ"ב מהל' ברכות הל' י סמג שם טוש"ע שם סימן סב סעי' ז ח [עי' כ"מ]:

במקהלות ברכו אלהים. אע"ג דמקהלות תרי קהלות משמע אין סברא לחלק בין עשרה לעשרים לענין שום מילתא ומקהלות דעלמא בעי למימר ומיהו בירושלמי דריש במקהלת כתיב *חסר וי"ו : **המזכה** לעובר קנה. אע"ג דשמואל גופיה פסיק כרבי יוחנן הסנדלר (לקמן דף נח:) דמקדיש מעשה ידי אשתו המותר חולין דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכל שכן לדבר שלא בא לעולם דגרע טפי כדאמרינן בסוף פרק קמא דגיטין (דף יג: ושם) דקאמר אפילו לרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי לדבר שבא לעולם אבל לדבר שלא בא לעולם לא אמר מ"מ שמואל חשיב עובר בא לעולם אי נמי שמואל אית ליה טפי אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם ממה שמקנה דבר שלא בא לעולם והויא סוגיא דבפרק קמא דגיטין (ג"ז שם) אתיא אליבא דרב הונא וכן מלינו רב נחמן דבהדיא סברתו הפוכה מדרב הונא דרב הונא אית ליה* בפירות דקל משבאו לעולם אין יכול לחזור בו וגבי עובר קאמר* אף לכשתלד לא קנה ורב נחמן סבר לכשתלד קנה ובפירות דקל קאמר אף משבאו לעולם יכול לחזור בו : (סייך לע"א) **הורוה** בית הלל. גבי הילני המלכה אע"ג דמבית חשמונאי היתה שהרי אם מונבז המלך היתה כדאמר ביומא (דף לז. ושם) ומלכות הורדוס מאה ושלש שנה בפני הבית והלל לא נהג נשיאותו עד שלש שנים לאחר מלכות הורדוס כדאמרינן (שבת טו.) הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה מכל מקום כבר היו לו אז תלמידים שהורו : (סייך לע"א) **והא** בועז אלמון שנשא אלמנה הוה. לאו דוקא אלמנה דכשנשאת למחלון (וכליון) היתה נכרית אלא כיון דבעולה היא כאלמנה חשיב לה: (סייך לע"א) **באלמנה** שנשאת לבחור. דכיון שאין שניהם אלמונים יש לברך כל שבעה :
שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים . ובמסכת כלה דמייתי קרא דויברכו את רבקה (בראשית כד) איכא למימר דהתם ברכת אירוסין והכא ברכת נישואין ויש ללמוד משם שיש לברך ברכת אירוסין לאשה המתקדשת על ידי שליח שהרי אליעזר שליח היה ונראה דאסמכתא בעלמא היא דעשרה לא משתמע מהתם ולא איירי פשטיה דקרא בברכת אירוסין : **רבי** יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה מפני שמתייחד עמה. ואמרי' כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ולפי שפעמים בא עליה שלא לשם חופה עושין ברכה מתחלה כדי שתהא כלה בברכה: **מאן** דלא חתים מידי דהוה אברכת פירות. שאין בה אריכות והאי נמי אינה ארוכה ולא דמי לקידושא דאריך טפי ומאן דחתים מידי דהוה' אקידושא דחתים ביה משום דאריך והאי נמי חשיבא ארוכה ומה שפירש בקונטרס דמשום דבלשון קדושה היא חתמי בה כמו בקידושא אינו נראה ק"ק מאן דלא חתים בה מאי שנא מברכת התורה דחתמינן בה באשר בחר בנו אע"ג דברכת אירוסין אריכא טפי מינה ושמא לא היה חותם בה : **והוא** שבאו פנים חדשות. אור"י דפנים חדשות אין קורא אלא בבני אדם שמרבים בשבילם השמחה יותר ושבת דחשבינן פנים חדשות דאמרינן באגדה מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן נאמר שירה התם נמי מרבין לכבוד השבת בשמחה ובסעודה :

מברכין לבתולה שבעה. לקמן מפרש כשבאו פנים חדשות מברך כולן כל ימי המשתה ואי לא מברך חדא: במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. על ברכת מקור צריך קהל והיינו עשרה כמו הקהל את העדה (במדבר כ) ואין הקהל בפחות מעדה ועדה עשרה כדילפינן (ברכות דף כא:) מעדה מרגלים עד מתי לעדה הרעה יצאו יהושע וכלב : בגדתאה. עיר שבבבל ושמה בגדת בפסק סדרו של רב שרירא גאון היא נזכרת : המזכה. מתנה על ידי אחר : לעובר. שבמעי אמו קנה : בבית חתנים. כשנכנסה לחופת נישואין : אף בבית האירוסין. כשמקדשה מברכין כל ברכת חתנים כדמפרש : אמר אביי וביהודה שנו. [הא דר"י ביהודה שנו] : שמתייחד עמה. באירוסין כדי שיהא לבו גס בה כדלקמן (דף יב.) לפיכך מברכין ברכת חתנים מתחלה דתניא במסכת כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה : ואסר לנו את הארוסות. מדרבנן שגזרו על הייחוד של פנויה ואף ארוסה לא התירו עד שתיכנס לחופה ובברכה כדפרישית כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואדרבנן נמי מברכין וצונו ואסר לנו כדאשכחן בנר חנוכה (שבת דף כג.) : והתיר לנו. את נשותינו הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין : אברכת פירות. בורא פרי העץ : ברכת מצות. על השחיטה ועל המילה דכיון דכולה חדא הודאה היא ואין הפסק בקשה בינתיים לא בעיא חתימה כדאמר בערבי פסחים (פסחים דף קה.) ברכת המצות טעמא מאי משום דהודאה היא הא נמי כולה הודאה היא : מידי דהוה אקידושא. כיון דבלשון קדושה היא כקידוש היום חתמינן בה כי התם דבההיא חתמינן משום דיש בה הפסק כגון כי הוא יום תחלה למקראי קודש : והוא שבאו. אל המשתה : פנים חדשות. בכל יום שלא היו שם אתמול : מאי מברך אמר רב יהודה כו'. נראה בעיני סדר ברכות שנסדרו על עסקי הזוג אינו אלא מאשר יצר ואילך שאותה ברכה מתחלת לדבר בשניהם אשר יצר את האדם מדבר בזוכר והתקין

מיתיבי מברכין לבתולה שבעה ולאלמנה יום אחד מאי לאו אפילו אלמנה שנשאת לבחור לא לאלמון אבל לבחור מאי שבעה אי הכי ליתני מברכין לבתולה שבעה ולאלמנה שנשאת לבחור שבעה ולאלמנה יום אחד מילתא פסיקתא קתני דליכא בתולה דבצרה משבעה וליכא אלמנה דבצרה מיום אחד : גופא אמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא מנין לברכת חתנים בעשרה שנאמר °ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה ורבי אבהו אמר מהכא °במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ורב נחמן בהאי קרא דרבי אבהו מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא היה ר"מ אומר *מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך אם כן לימא קרא מבטן מאי ממקור על עסקי מקור ורבי אבהו בהאי קרא דרב נחמן מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה למידרש *עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית דאי סלקא דעתך לברכה לא סגיא דלאו זקנים ואידך אי סלקא דעתך למידרש לא סגיא דלאו עשרה אין לפרסומי מילתא *וכדאמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה והלכתא *המזכה לעובר לא קנה : תנו רבנן מברכין °ברכת חתנים [ב]בבית חתנים ר' יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה אמר אביי וביהודה שנו [ג]מפני שמתייחד עמה תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית האירוסין ברכת האירוסין מאי מברך רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב יהודה אמרי [ד]בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה [ה]בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקידושין מאן דלא חתים מידי דהוה אברכת פירות ואברכת מצות ומאן דחתים מידי דהוה אקידושא : ת"ר מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה אמר רב יהודה [ו]והוא שבאו פנים חדשות מאי מברך אמר רב יהודה בא"י אמ"ה שהכל

[יבמות נג.]
[ב"ב קמב.]
כתובות ז.
[יבמות סט. וש"נ]
יבמות סט. ב"ב קמב: [זבחים נג.]

תוספות רי"ד

א"ר נחמן א"ר הונא תנא מנין לברכת חתנים שהוא בעשרה שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים וכו'. ור' אבהו אמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. פי' בה"ג בשעה שאתה מברך על המקור משום פריה ורביה עשה קהילה. א"ר יוסף הלוי הני ז' ברכות דמברכים בבית חתנים בין בשעת הכניסה בין בשעת המשתה בדאיכא פנים חדשות בין אשר ברא. בדליכא פנים חדשות לא מברכינן לה אלא בעשרה. דאר"י אר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' וחתנים מן המנין. ואשר ברא כיון דמברכת חתנים הוא לא מברכין לה בדליכא פנים חדשות אלא בעשרה. ואינו נ"ל דכל היכא דאמרי ברכת חתנים לא משמע אלא ז' ברכות ולא אשר ברא בלחוד דהכי אמרינן ברכת חתנים כל ז'. ואמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות. אלמא לא מיקרייא ברכת חתנים אלא ז' ברכות. דהא אשר ברא בלחוד לא בעיא פנים חדשות. והלכך כי אר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' על ז' ברכות קאמר ובדאיכא פנים חדשות. אבל אשר ברא נ"ל כיון שהוא עיקר ברכת חתנות שחייב לברכה בכל יום אפילו אם אכל החתן יחיד חייב לאומרה. סגס"ה (והרב פוסק (כר') [בשם רבינו] יצחק הלוי ואפי' ברכת אשר ברא לבדו צריכה עשרה.) ת"ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים ר"י אומר אף בבית האירוסין מברכין אותן. אמר אביי ביהודה שנו מפני שמתיחד עמה. פי' ביהודה הי' מיחדים אותם משעת אירוסין כדי שיהא לבו גס בה. ולפיכך מברכים אותם ברכת חתנים תחלה ותניא במס' כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. ואע"ג דהוו מברכי להו משעת אירוסין דין ארוסה יש לה ולא דין נשואה ואינו זכאי לא במציאותי' ולא במעשה ידיה ולא בהפ[illegible] נדריה. ואם מתה אינה יורשה וכן הוא אינו חייב לה בשאר כסות ועונה ולא נקראת אשתו נשואה אלא כשמוסרים אותה לו לשם נשואין. דמסירה קונה שתהיה אשתו לכל דבר ולא ז' ברכות דו' ברכות לא עבדי אלא שיהא מותר להתיחד עמה. וכן דרך קהילות ממניאה שמברכים ז' ברכות משעת אירוסין ועומדים זמן הרבה. ואח"כ מוסרים אותה לו לחופה לשם נשואין. ומ"ה תנן בפירקין לקמן. חוץ מן הארוסה שביהודה. שאע"פ שהיו מברכים ברכות אירוסין אכתי ארוסה קרי לה עד שימסרנה לו לשם נשואין ונ"ל שכיון שבירך ז' ברכות משעת אירוסין אסור עוד לברכה בשעת נשואין דהוה להו ברכה לבטלה. א"נ י"ל משום אפושי שמחה.וכל מה שמברכין בתוך ז' ימי החתונה אין בם משום ברכה לבטלה והכי נמי עיקר חיתונים הנשואים הם שמה שבירך בשעת האירוסין לא בירך אלא להתיר היחוד ועיקר חתנותיה זו היא. הלכך מברכין אותם בשעת הנשואים : תניא אידך מברכין ברכות חתנים בבית חתנים וברכת האירוסין בבית האירוסין. ברכת האירוסין מאי מברך רבין בר אדא ורב' בר רב אדא תרווייהו משמיה דר"י אמרי. בא"י אמ"ה אקב"ו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקידושין. רב אחא משמיה דרבא מסיים בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין מאן דלא מסיים סבר מידי דהוי אברכת פירות ואברכת מצות. ומאן דמסיים סבר מידי דהוי אקדושא דעלמא. פי' שמאריך בה דבריו צריך חתימה וכך הלכה. והאי ואסר לנו את הארוסות היא מדרבנן שאמרו כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואפ"ה מברך עליה מידי דהוה אנר חנוכה. ונ"ל דאע"ג שכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן הכא ברישא ק"ש והדר מברך. מפני שהוא תלוי בדעת אחרים ושמא יחזרו בהן והוו להו לבטלה: ת"ר מברכין ברכת חתנים כל ז'. אמר ר"י והוא שבאו פנים חדשות. פי' ברכות חתנים הוא ז' ברכות. ומ"ה צריך פנים חדשות אדם

גליון הש"ס

גמ' ברכת חתנים בבית חתנים. עי' סוכה כה ע"ב תד"ה אין שמחים:

שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם ואשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה ה' יוצר האדם שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך אתה ה' משמח ציון בבניה שמח תשמח ריעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם ברוך אתה ה' משמח חתן וכלה ברוך אתה ה' אמ"ה אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה דיצה חדוה אהבה ואחוה ושלום וריעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה לוי איקלע לבי רבי בהלוליה דר"ש בריה בריך חמש רב אסי איקלע לבי רב אשי בהלוליה דמר בריה בריך שית לימא בהא קמיפלגי דמ"ס חדא יצירה הואי ומ"ס שתי יצירות הואי לא דכ"ע חדא יצירה הואי מ"ס בתר מחשבה אזלינן ומ"ס בתר מעשה אזלינן כי הא *דרב יהודה רמי כתיב °ויברא אלהים את האדם בצלמו וכתיב °זכר ונקבה בראם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף נברא אחד רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו מכאן ואילך אי איכא פנים חדשות בריך כולהו ואי לא אפושי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא משבעה ועד שלשים בין אמר להו מחמת הלולא ובין לא אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו מכאן ואילך אי אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא וכי א"ל מחמת הלולא עד אימת אמר רב פפי משמיה דרבא עד תריסר ירחי שתא ומעיקרא מאימת *אמר רב פפא מכי רמו שערי באסינתא איני והא רב פפא איעסק לאבא מר בריה ובריך משעת אירוסין שאני רב פפא דהוה טריח ליה רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חביבא ובריך משעת אירוסין אמר קים לי בגוייהו דלא הדרי בהו לא אסתייע מילתא והדרי בהו רב תחליפא בר מערבא איקלע לבבל בריך שית אריכתא ולית הלכתא כוותיה רב חביבא איקלע לבי מהולא בריך שהשמחה במעונו ולית הלכתא כוותיה משום דטרידי דאית ליה צערא לינוקא א"ר נחמן אמר רב חתנים מן המנין *ואין אבלים מן המנין מיתיבי חתנים ואבלים מן המנין מתניתא קא רמית עליה דרב *רב תנא הוא ופליג איתמר *אמר ר' יצחק א"ר יוחנן חתנים מן המנין ואין אבלים מן המנין מיתיבי חתנים ואבלים מן המנין

כי

רש"י

והתקין לו ממנו בנין עדי עד. היא הנקבה: שוש תשיש. לפי שאנו צריכין להעלות זכרון ירושלים על ראש שמחתנו שנאמר (תהלים קלז) תדבק לשוני לחכי וגו': שמח תשמח. ברכה לחתן וכלה שיגליתו בשמחה וטוב לב ואשר ברא לשם כל ישראל ולפי שהסדר מתחיל מאשר יצר לפיכך פתח בה בברוך וחתם בה בברוך כדרך כל ראשי סדרי ברכות ושוש תשיש ושמח תשמח מפני שהן ברכה הסמוכה לחברתה לא פתח בה בברוך שכן תיקנו לכל הברכות שסמוכות אחר הראשונה על הסדר ואשר ברא מפני שהיא נאמרת יחידית ברוב ימי המשתה כשאין שם פנים חדשות לפיכך אינה מן הסמוכות והוצרך לפתוח בה בברוך ולסיים בה בברוך אבל שהכל ברא לכבודו אינה מן הסדר אלא לאסיפת העם הנאספים שם לגמול חסד זכר לחסדי המקום שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו שושבין ונתעסק בו ואסיפה זו כבוד המקום היא וברכה זו לכך נתקנה ומשעת אסיפה היא ראויה לברך אלא מכיון שיש ברכה על הכוס הזקיקוה לסדרה עליו מידי דהוה אברכת בשמים וברכת על האור במוצאי שבת דאמרי' *(ירושלמי *דפסחים פ"י) רבי מפזרן וחוזר וסודרן על הכוס ורבי חייא מכנסן הואיל ויש שם כוס ולפי שאינה משאר סדר הברכות וכולה הודאה אחת לא חתמו בה בברוך מידי דהוה אברכת פירות ומצות וכן ברכת יוצר האדם שתיקנוה ליצירה ראשונה של אדם הראשון כדלקמן אי למ"ד ב' יצירות הוו אי למ"ד ב' יצירות עלו במחשבה ובתר מחשבה אזלינן מ"מ אינה מסדר ברכות הזווג דהא ביצירה הראשונה אכתי נקבה לא הואי וא"ת למה היא באה מתוך שאנו מברכין על יצירה השניה תקנו אף על הראשונה שהיא עיקר ותחילתו: והתקין לו ממנו. מגופו מצלעותיו: בנין עדי עד. בנין נוהג לדורות והוה קרי לה בנין על שם ויבן את הצלע (בראשית ב): עקרה. ירושלים: ריעים האהובים. החתן והכלה שהן ריעים האוהבים זה את זה: כשמחך יצירך. כמו ששמחת את אדם הראשון: בגן עדן מקדם. דכתיב ויטע גן בעדן מקדם וישם שם וגו' (שם): משמח חתן וכלה. ובאחרונה משמח חתן עם הכלה לפי ששמחת ברכה הראשונה לא בשמחת חתונה אנו אומרים שהרי תפלה היא שמתפללים ומברכין שיהו שמחים בהצלחה כל ימיהם לפיכך אין לחתום בה משמח חתן עם הכלה דמשמע איש באשתו אלא ברוך ה' משמח את שניהם לעולם בסיפוק מזונות וכל טוב ובאחרונה שבח שמשבח להקב"ה שברא חתונת דיבוק איש באשה על ידי שמחה וחדוה לפיכך יש לחתום משמח חתן עם הכלה שהוא לשון שמחת איש באשה: בריך חמש. שהכל ואשר יצר ושוש תשיש שמח תשמח אשר ברא: בריך שית. יוצר האדם הוסיף: חדא יצירה הואי. כמאן דאמר בעירובין (דף יח.) ויבן את הצלע פרצוף שמתחילת ברייתו נברא שני פרצופין זכר מלפניו ונקבה מאחור: שתי יצירות. כמאן דאמר זנב היה וממנו נבראת האשה והרי כאן שתי יצירות: בתר מחשבה אזלינן. שהניס עלו במחשבה להבראות ונברא אחד בעירובין בפ' עושין פסין: מברך שהשמחה במעונו. בתחילת הזימון: בין אמר להן. לקרואין: מחמת הלולא. קראתי לכם הלום לסעודה: מעיקרא. קודם החופה אם הזמין קרואים ואמר להם מחמת שאני רוצה להכניס בני לחופה: מאימתי. הויא התחלת שמחת חופה לברך שהשמחה במעונו: מכי רמי שערי באסינתא. יש שורין שעורים בעריבת מים *להטיל שכר לצורך חופה וי"א לשם החתן והכלה זורעין שעורין בעציץ לומר פרו ורבו ונמחו כשעורים הללו: דהוה טריח ליה. מתוקנים היו לו כל צרכי חופה וסעודה: איעסק לבריה. שידך לו אשה: ובריך משעת אירוסין. שהשמחה במעונו: והדרי בהו. לא נתנו לו האשה: שית אריכתא. הוסיף דברים על שהכל ועל ברכת יצירה ראשונה וחתם בהם בברוך: ולית הלכתא כוותיה. כדפי' לעיל: לבי מהולא. לסעודת מילה: חתנים מן המנין. לקמן מפרש למאי הלכתא:

בברכת

תוספות

שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם. פותחת בברוך אע"פ שכל אחת סמוכה לחבירתה כיון דקצרות הן אם לא היה פותח בברוך היה נראה הכל ברכה אחת וכן אשר יצר אם לא היה פותח בברוך היה נראה שסיומה מתחלת מברוך יוצר האדם אשר יצר אבל שוש תשיש שהיא אחר ברכה ארוכה אין צריך לפתוח בברוך ואשר ברא פותחת בברוך לפי שמברכים אותה בפני עצמה כשאין פנים חדשות כדפירש בקונטרס ועל שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם פי' בקונטרס טעם אחר ור"ת פירש דיוצר האדם פותחת בברוך לפי שיש שלא היו אומרים אותה כדאמר בסמוך ואור"ת דבפרק קמא דברכות (דף יא:) גבי ברכת התורה גרסי' ר' יוחנן מסיים בה הכי והערב נא דברכה אחת היא דאי הוו שתי ברכות היה צריך לפתוח בברוך אע"ג דסמוכה לחברתה כיון שאותה שלפניה היא קצרה ובתר הכי גרסינן הלכך נימרינהו לתרווייהו ולא גרסינן לכולהו דאם כן הוה משמע דשלש ברכות הן: חדא יצירה הואי. צריך לומר דהיינו כמאן דאמר פרצוף אחד מדקאמר בתר הכי דכולי עלמא חדא יצירה הואי מר סבר בתר מחשבה אזלינן וברים פרק שני דעירובין (דף יח. ושם) משמע בהדיא דלמאן דאמר פרצוף אחד הוה עלה במחשבה להבראות שנים אבל למאן דאמר התם שני פרצופים לא סבירא ליה הכי כך פירש רשב"ם:

רב תנא הוא ופליג. לא בעי לשנויי כי תניא ההיא בברכת המזון כדמשני רבי יוחנן דנראה לו דוחק להעמיד כן ונוח לו טפי לומר דפליג ומדלא קאמר ר' יוחנן *תנא ופליג יש להוכיח דר"י אמורא היה דאי הוה תנא הוה משני כדמשני לרב ואין להקשות דאמאי לא משני רבי יוחנן אנא דאמרי כרב דתנא הוא דרבי יוחנן לא היה מחזיק רב כתנא דפליג עליו בכל דוכתא ומיהו איכא נמי רבי יוחנן שהיה תנא דתניא בשילהי דנזיר (דף סה. ושם) וכמה שיעור תפיסה פירש רבי יוחנן כו':

כי

לט א מיי' פ"ב מהל' ברכות הל' יא ופ"י מהל' אישות הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סב סעי' א:
מ ב מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף ז:
מא ג מיי' פ"י מהל' אישות ה"ו טוש"ע שם סעיף יג:
מב ד מיי' שם הל' ה ופ"ב מהל' ברכות ה"י טוש"ע שם סעיף ד:

תוספות רי"ד

שעדיין לא שמען: מאי מברך אר"י שהכל ברא לכבודו. יוצר האדם. אשר יצר. שוש תשיש. שמח תשמח. אשר ברא. פי' תחלה מברך שהכל ברא לכבודו משום דברכת חתנים צריכה עשרה כדכתיב במקהלות ברכו ה' וכתיב ברוב עם הדרת מלך. וזו האסיפה היא על כבודו לברכו ברבים מ"ה מתחיל ומברך שהכל. אח"כ מברך יוצר האדם כנגד יצירה ראשונה שנברא לבדו. אח"כ מברך על יצירת שניהם האיך הפריד לו אשה מצלעותיו ומפני שמאריך דבריו חותם בה. אבל השתים הראשונות שהן קצרות אינו חותם בהן ואע"פ שהיא סמוכה לשלש ראשונות שבירך כבר פותח בה בברוך מפני שהשלש ראשונות פתיחה בברוך יש בהן אבל חתימה אין בהם ואיזו נקרא ברכה הסמוכה לחברתה שאין פותחים בה בברוך כשמתחיל לאחרי' כגון ברכות י"ח וברכות ק"ש. אבל הסמוכה לברכה קטנה פותחים בה בברוך כמו שאנו עושים בק' ברכות שאותן שהם קצרות מברכין על כ"א וא' בפתיחה ולא יותר וכשמתחיל לברך ברכות הארוכות פותח בה בברוך. ואין סמיכות ברכות הקצרות פוטרת מלפתוח בה בברוך. וג"ל שטועים הם בני אדם שמתחילים מאה ברכות מאלהי נשמה מפני שלא מצינו בשום מקום שיתחיל בברכות בלא פתיחת ברוך. וכך ראוי להתחיל ברוך אשר יצר את האדם בחכמה. ויש בה פתיחה לפניה וחתימה לאחריה. ואח"כ אומר אלהי נשמה וחותם בה בברוך ואינו פותח בה בברוך מפני שהיא סמוכה להו. אח"כ אומר כל הקצרות. ואח"כ אומר המעביר שינה. ופותח בברוך. מפני שסמיכות ברכות הקטנות אינה פוטרתה. ובברכת התורה פותח בה בברוך מפני שלא נתקנה עם סדר ק' ברכות אלא כשצריך ללמוד הילכך יש בה פתיחה. אח"כ מברך שוש תשיש קודם שיברך על שמחת החתן דכתיב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. ומפני שהיא סמוכה לחתימת אשר יצר אינו פותח בה בברוך. אח"כ אומר שמח תשמח שישמח החתן והכלה כל ימיהם ואין זו שמחת הזיווג ומסיים בה משמח חתן וכלה ואינו פותח בה בברוך מפני שסמוכה היא לחתימת שוש תשיש. אח"כ אומר אשר ברא שהוא שמחת הזיווג וחותם בה משמח חתן עם הכלה ששמחים כשמזדווגים זה עם זה ואע"פ שהיא סמוכה להחתימה הראשונה שלפניה ודין הוא שלא נפתח בה בברוך. אפ"ה מפני שמברכים אותה לבדה בדליכא פנים חדשות הוא פותח בה בברוך: רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו מכאן ואילך אמר אי איכא פנים חדשות נבריך כולהו. ואי לא אפושי שמחה בעלמא הוא. מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא. פי' יומא קמא בין בשעת כניסתן לחופה בין בסעודה מברך כולהו ואין צריך פנים חדשות דהא מכאן ואילך לא הוי אלא בסעודה. א"כ יומא קמא אפילו בסעודה מברך ז' ברכות בלא פנים חדשות. ומכאן ואילך בלא פנים חדשות מברך שהשמחה במעונו בברהמ"ז ואשר ברא שהוא עיקר ברכת החתונות בסוף ברהמ"ז. מז' ועד ל' בין אמר מחמת הלולא בין לא אמר מחמת הילולא מברך שהשמחה במעונו. פי' אבל לא אשר ברא שהוא ברכת החתונות. וכיון שעברו ז' ימי החתונות אינו ראוי לברכם. מכאן ואילך אי אמר מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא. וכי אמר מחמת הלולא עד אימת. א"ר פפי משמיה דרבא עד תריסר ירחי שתא. מעיקרא מאימת א"ר פפא מכי רמו שערי באסינתא פי' כיון שמשליך השעורים בגיגית לעשות מהן שכר לצורך הסעודה אבל לא משעת אירוסין: רבינא איעסיק ליה לבריה בי רב חביבא בריך משעת אירוסין. אמר קים לי בגווייהו דלא הדרי ביה ולא אסתעייא מילתא והדרי ביה: רב תחליפא איקלע לבבל בריך שית אריכתא. פי' הוסיף דברים על שהכל ועל יוצר האדם. והאריך בהן וחתם בהם ופסיק תלמודא ולית הלכתא (כפתם) [כוותיה]: רב חביבא איקלע לסעודת המילה בריך שהשמחה במעונו ופסיק תלמודא ולית הלכתא [כוותיה] משום דאית ליה צערא לינוקא. אר"י אמר ר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז'. והתנים מן המנין ברכת אבלים כל ז' ואין אבלים מן המנין. והוא שבאו פנים חדשות. מאי ברכת אבלים ברכת רחבה פי' היו מברין את האבל ברחובה של עיר ומברכין שם כנגד השם וכנגד אבלים וכנגד המנחמים וכנגד כל ישראל כדמפרש בגמרא וצריכה עשרה ובאותן יו"ד אין אבלים מן המנין כברכת המזון כגון ג' לזימון ויו"ד לאלהינו:

פסחים קד

[עירובין יח. ע"ש היטב ועי' גם ברכות סא. ומגוה ליתא. ושם איתא ר' אבהו וכ"א בשאילתות]

[פ"ז ח:]

[סנהדרין יט.]

[עירובין כ: וש"נ]

[מגילה כג:]

[עיין תוס' ע"ז ח: ד"ה מכי וכו' השיגו על פירוש זה]

כי תניא ההיא *בברכת המזון כי קאמר רבי יוחנן בשורה ואלא הא *דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן *מברכים ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין וברכת אבלים בעשרה ואין אבלים מן המנין ברכה בשורה מי איכא אלא כי קאמר רבי יוחנן ברחבה ואלא הא דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתנים מן המנין וברכת אבלים בעשרה כל שבעה ואין אבלים מן המנין ברכת רחבה כל שבעה מי איכא משכחת לה בפנים חדשות כי הא דרב חייא בר אבא מקרי בניה דריש לקיש הוה ואמרי לה מתני בריה דריש לקיש הוה שכיב ליה ינוקא יומא קמא לא אזל לגביה למחר דבריה ליהודה בר נחמני מתורגמניה אמר ליה קום אימא מלתא כל קביל ינוקא פתח ואמר °וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו דור שאבות מנאצים להקב"ה כועס על בניהם ועל בנותיהם ומתים כשהם קטנים ואיכא דאמרי בחור הוה והכי קאמר ליה °על בחוריו לא ישמח ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כולו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה *מאי ועוד ידו נטויה אמר רב חנן בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה אלא °כל המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דינו של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה אתא לנחומי צעורי קמצער ליה הכי קאמר ליה חשיב את לאתפוסי אדרא אמר ליה קום אימא מלתא כנגד שבחו של הקב"ה פתח ואמר האל הגדול ברוב גדלו אדיר וחזק ברוב נוראות מחיה מתים במאמרו עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא"י מחיה המתים א"ל קום אימא מלתא כנגד אבלים פתח ואמר אחינו המיוגעים המדוכאין באבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת זאת היא עומדת לעד נתיב הוא מששת ימי בראשית רבים שתו רבים ישתו כמשתה ראשונים כך משתה אחרונים אחינו בעל נחמות ינחם אתכם ברוך מנחם אבלים אמר אביי רבים שתו לימא רבים ישתו לא לימא משתה ראשונים לימא משתה אחרונים לא לימא דאר"ש בן לקיש וכן תנא משמיה דר' יוסי *לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן אמר רב יוסף מאי קרא °כסדום היינו לעמורה דמינו מאי אהדר ליה שמעו דבר ה' קציני סדום וגו' א"ל קום אימא מלתא כנגד מנחמי אבלים פתח ואמר אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים המחזיקים בבריתו של אברהם אבינו (שנאמר °כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו') אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם ברוך אתה משלם הגמול א"ל קום אימא מלתא כנגד כל ישראל פתח ואמר רבון העולמים פדה והצל מלט הושע עמך ישראל מן הדבר ומן החרב ומן הביזה ומן השדפון ומן הירקון ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם טרם נקרא ואתה תענה ברוך אתה עוצר המגפה אמר עולא ואמרי לה במתניתא תנא *עשרה כוסות תקנו חכמים בבית האבל שלשה קודם אכילה כדי לפתוח את בני מעיו שלשה בתוך אכילה כדי לשרות אכילה שבמעיו וארבעה לאחר אכילה [א] אחד כנגד הזן ואחד כנגד ברכת הארץ ואחד כנגד בונה ירושלים ואחד כנגד הטוב והמטיב הוסיפו עליהם ארבעה אחד כנגד חזני העיר ואחד כנגד פרנסי העיר ואחד כנגד בית המקדש ואחד כנגד רבן גמליאל התחילו היו שותין ומשתכרין החזירו הדבר ליושנה מאי רבן גמליאל דתניא *בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו עד שהיו מניחים אותו ובורחין עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות בעצמו והוציאוהו בכלי פשתן ונהגו כל העם אחריו להוציא בכלי פשתן אמר רב פפא והאידנא נהוג עלמא אפילו *בצרדא בר זוזא: אמר רבי אלעזר

האומר

רש"י

בברכת המזון. להצטרף לג' לזמן עליו שהרי הוא חייב בכל המצות. בשורה. כשהיו חוזרין מן הקבר היו עושין שורה סביב האבל לנחמו ומושיבין אותו והן עומדים סביב ואמרי' בסנהדרין (דף יט.) אין שורה פחות מי': ברחבה. כשמברכין את האבל סעודה ראשונה משל אחרים כדאמרינן במועד קטן (דף כז:) היו מברין אותו ברחבה ומברכין שם ברכת אבלים כדמפרש לקמיה ברוך מנחם אבלים: אמר ליה. למתורגמניה: כל קביל ינוקא. לנגד המאורע דברים ניחומים על מיתת הילד: וירא ה'. מה עשו אבות: וינאץ מכעס. שהכעיסוהו וגרמו לו לפקוד על בניהם ובנותיהם: ואית דאמרי. לא תינוק היה המת אלא בחור היה והך קרא אמר על בחוריו וגו': של ע' שנה. ועוד דריש כמו ועד עולמו של אדם נטויה נהפכת מטוב לרע: אתא לנחומי לצעורי מצער ליה. בתמיה מוכיח על פניו שבשביל עונו מת בנו: חשיב את לאתפוסי אדרא. חשוב אתה למעלה לתופסך ואת בניך בעון הדור דקי"ל *בזמן שצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור שנאמר וממקדשי תחלו (יחזקאל ט): האל הגדול ברוב גודלו. בברוך פתח בה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל הגדול וכו': אחינו המיוגעים כו'. ברכה הסמוכה לחברתה היא וכן סדורות על הסדר: באבל הזה תנו לבבכם לחקור זאת שזאת עומדת לעד. שהכל מתים ולא תבכו יותר מדאי: משתה הראשונים לימא. משתה ראשונים הוא: בבריתו של אברהם. שגמל חסדים דכתיב (בראשית כא) ויטע אשל ר"ת אכילה שתיה לויה*: עשרה כוסות. להרבות לו בשתיה כדכתיב (משלי לא) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש: קודם אכילה. שהיו רגילין להמשיך פרפראות לפני סעודה כגון כיסנין וסופגנין ואיסקריטין ובאותם פרפראות משקין לאבל ג' כוסות: אחד כנגד הזן. על כל ברכה שותה הכוס ומוזגין לו אחר: כנגד חזני העיר. תקנו להם ברכה עליו לפי שהיו שמשי העיר להתעסק במתים ובשאר צרכי ציבור: פרנסי העיר. שהיו עשירים מבזבזים ממונם לקבורת עניים: כנגד בהמ"ק. תקנו עליו ברכת ניחומים שינחמנו המקום בבנייני מאבלנו שאנו מתאבלים עליו כעל מת: כנגד ר"ג. לקמן מפרש: ליושנה. עשרה כוסות: הוצאת המת. שהיו קוברים אותו בכלים יקרים כגון שיראין וסרקות: בצרדא בר זוזא. בגד קנבוס שאינו שוה אלא דינר:

האומר

תוספות

כי תניא ההיא בברכת המזון. פי' בקונטרס להצטרף עם ב' לזימון שהרי הוא חייב בכל המצות ואין נראה לר"י דא"כ לא אתא לאשמועינן אלא דחייב במצות והוה ליה למימר בהדיא דחייב במצות ועוד דא"כ מאי פריך ליה מברכת אבלים בעשרה ואין אבלים מן המנין דקאמר ברכה בשורה מי איכא אלא ע"כ היינו ברכת המזון והדרן קושיא לדוכתין דקתני ואבלים מן המנין ואוקמינן בברכת המזון ולפירש הקונטרס לא קשיא מידי דכי קתני ואבלים מן המנין היינו להצטרף לזימון לומר נברך שאכלנו משלו אבל ברכת אבלים שמברכים בברכת המזון קאמר רבי יוחנן דאינו מן המנין לכך נראה לפרש כי תניא ההיא בברכת המזון היינו ברכת אבלים שבברכת המזון מכאן משמע שברכת אבלים שבברכת המזון לא הוי אלא בעשרה מדסליק אדעתיה דמקשן דאיירי בברכת אבלים שבברכת המזון וקאמר בעשרה והוה ניחא ליה בהכי אי לאו משום דקתני לעיל בברייתא ואבלים מן המנין אם כן צריך עשרה:

אלא כי קאמר ר' יוחנן ברחבה. אי גרסינן אלא משמע דהשתא דלעיל נמי מעמיד ברחבה ותימה למה הוצרכו תרי מילי דר' יוחנן ההיא דלעיל והך וצריך לומר דהדא מכלל חברתה אתמר ההיא דלעיל מכללא דהך אבל אי ל"ג אלא ניחא דלעיל איירי בשורה והכא ברחבה בלא פנים חדשות ומימרא שלישית של רבי יוחנן הוצרך להשמיענו דבפנים חדשות אין אבלים מן המנין ואי נקט ההיא ה"א איפכא דוקא מיום ראשון ואילך אבל ביום ראשון שייכי טפי ומברכים לה בלא י':

האומר

מג א מיי' פ"ד מהלכות אבל הלכה ו טוש"ע יו"ד סי' שעט סעיף ה:
מד ב מיי' פי"ג שם הלכה א סמג עשין דרבנן ב:
מה ג מיי' שם הל"ח סמג שם:
מו ד מיי' פ"ד שם הל"ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' שנג סעי' ב:

תורה אור

וירא ה'. דברים לב
על בחוריו. ישעיה ט
כסדום. ישעיה א
כי ידעתיו. בראשית יח

מגילה כג. [תוספתא מגילה פ"ג] [שבת לג.] שבת קד. [ועי' רש"י שבת ... ד"ה ...] ברכות יט. ע"ש. שמחות פי"ד [מסכת ספ..] מ"ק כז: [תוספתא נדה פ"ט] ס"א אינו

הגהות הגר"א

[א] גמ' (אחד כנגד הזן כו' עד הטוב והמטיב תא"מ (ואפשר דהם כנגד ד' ברכות האמורים למעלה פתח ואמר כו' ואולי על כל כוס אומר ברכה א'):

גליון הש"ס

גמ' כל המנבל פיו. עיין ט"ז יו"ד רסי' קכד:

[גי' הערוך צדרא ועיין ד"מ נא. דאיתא צדרייתא ופרש"י בגדי קנבוס אבל בשאלתות איתא בצרדא כדאיתא לפנינו]

גמרא

האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו ואמאי [א]ספק ספיקא הוא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ואם תמצא לומר תחתיו ספק באונס ספק ברצון לא צריכא [ב]באשת כהן ואיבעית אימא [ג]באשת ישראל וכגון דקביל בה אבוה קידושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד מאי קמ"ל תנינא *[ד]האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני היא מותרת בקרוביו והוא אסור בקרובותיה מהו דתימא התם דודאי קים ליה אבל הכא מיקם הוא דלא קים ליה קמ"ל ומי אמר רבי אלעזר הכי והאמר רבי אלעזר אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה וכמעשה שהיה ותסברא מעשה שהיה בקינוי וסתירה הוה ועוד מי אסרוה הא לא קשיא הכי קאמר אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה ממעשה שהיה דלא הוה קינוי וסתירה ולא איתסרא מכל מקום קשיא קינוי וסתירה אין פתח פתוח לא ולטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא אלא הכי קאמר [ה]אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד אלא בשני עדים [ו]וקינוי וסתירה אפילו בעד אחד נמי ופתח פתוח כשני עדים דמי וכי תימא מעשה שהיה מפני מה לא אסרוה °התם אונס הוה ואיבעית אימא כי הא דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל

רש"י

האומר פתח פתוח מצאתי. וטענת דמים אין לו כגון שהיא ממשפחת דורקטי שאין להם דם בתולים כדלקמן (דף י:) או שנאבדה ממנו מפה ולא ידע אם היה דם אם לאו אבל זאת ברורה לו שפתח פתוח מצא: נאמן לאוסרה עליו. ואע"פ שאין הדבר הזה יכול להתברר אלא על פיו לגבי נפשיה הוי מהימן לשוייה עליה חתיכה דאיסורא אבל להפסידה כתובתה לא מהימן: ואמאי. מיתסרא עליה אפי' אי מהימנת ליה דנבעלה: ספק תחתיו. משנתארסה זינתה: ספק אין תחתיו. אלא קודם שנתארסה זינתה: ספק באונס. ואנוסה שריא באשת ישראל כדלקמן (דף נא:) מוציא לא נתפסה: באשת כהן. שהאונס אסור בה הלכך חד ספק הוא: פחותה מבת ג' שנים. ועכשיו היא גדולה ופיתויה פיתוי ואינו אונס הלכך חד ספק איכא ספק אונס ספק רצון אבל ספק תחתיו ספק אין תחתיו ליכא שאילו נבעלה קודם לכן היו בתוליה חוזרים כדתנן במסכת נדה (דף מד:) פחות מכאן כנותן אצבע בעין שהדמעה יוצאת וחוזרת: מאי קמ"ל תנינא. שאדם נאמן על עצמו לאסור לו את המותר על פיו: הוא אסור בקרובותיה. באמה ובתה ואחותה דשוינהו אנפשיה חתיכה דאיסורא: והיא מותרת בקרוביו. שהרי אינה מודה בקידושין ובמסכת קידושין מוקמינן לה באומר קידשתיה בפני עדים והלכו להם למדינת הים: דודאי קים ליה. שקידשה: אבל הכא. אימא מתוך שפנוי היה ואינו בקי מיקם הוא דלא קים ליה כסבור שמצא פתח פתוח ואינו כן ולא תיאסר קמשמע לן: ומי אמר רבי אלעזר הכי. דאשה מזנה נאסרת על פי בעלה: קינוי. שאמר לה אל תסתרי עם פלוני: וסתירה. שבאו עדים שנסתרה עמו אחר קינוי: וכמעשה שהיה. דבת שבע: ותסברא. דהכי א"ר אלעזר מעשה שהיה מי הוה ביה קינוי: ועוד מי אסרוה. על אוריה דאילו נאסרה על אוריה נאסרה אף על דוד דקיימא לן (סוטה דף כז:) כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל: הא לא קשיא. כלומר משום הא קושיא לא תדחייה לרבי אלעזר: הכי קאמר אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה ממעשה שהיה. ממעשה דבת שבע אנו למדין כן שלא היה שם קינוי וסתירה ולא אסרוה: עדים לא. בתמיה אפי' יש עדים שזינתה שמא אינה נאסרת בלא קינוי והא כתיב (דברים כד) כי מצא בה ערות דבר ועוד הא לא נתפשה אסורה: אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד. דיליף (סוטה דף ג:) דבר דבר מממון: וקינוי וסתירה. אם יש עדים שקינא לה ויש עדים שנסתרה אחר קינוי: אפי' בעד אחד. אפי' אין בטומאה אלא עד אחד נאמן דכתיב (במדבר ה) ועד אין בה ואמר מר (סוטה ב:) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים וקאמר רחמנא עד אין בה תרי אלא חד והיא לא נתפשה אסורה שרגלים לדבר שזינתה שהרי קינא לה ונסתרה ועד אחד מעידה שהיא טמאה ומהשתא לא תקשי לך דרבי אלעזר דפתח פתוח לאוסרה על עצמו כשני עדים דמי שהרי דבר ברור הוא לו שנבעלה: מפני מה לא אסרוה. על דוד שהרי עדים הרבה ידעו:

גט

תוספות

האומר פתח פתוח מצאתי כו'. פירש בקונטרס דטענת דמים לא קאמר כגון שנאבדה המפה או שהיא ממשפחת דורקטי שאין להם דמים ור"ח מפרש דבוגרת ומוכת עץ אין להם דמים אבל אין פתחן פתוח ויכול לטעון טענת פתח פתוח וקשה לפר"ח דאמרי' באלו נערות (לקמן לו. ושם:) ובוגרת אין לה טענת בתולים והאמר רב בוגרת נותנים לה לילה ראשונה ומשני אי דקא טעין טענת דמים ה"נ הב"ע דקטעין טענת פתח פתוח משמע דפתחה פתוח ויש לה דמים וי"ל דר"ח גרים כגירסא ראשונה שהיתה בספרים *אי דקא טעין טענת פתח פתוח הכי נמי הב"ע דקא טעין טענת דמים וה"פ והאמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשונה ומדתלינן כל הלילה בדם בתולים משמע דאיכא בוגרת דאית לה דם בתולים טובא אם כן אי אפשר לשום בוגרת שלא יהא פתחה סתום אפילו אין לה דמים וא"כ יש לה טענת בתולים בפתח פתוח ומשני אי דקטעין פתח פתוח ה"נ דיש לה טענת בתולים הב"ע דלית לה טענת בתולים בטענת דמים משום דאיכא בוגרת דדמיה כלין ומיהו בירושלמי משמע לא כפר"ח דקאמר התם ר' יונה בשם ר' קריספא בוגרת כחבית פתוחה של יין ויש לייתב דלטענין דמים קאמר משום דסתם חבית סתומה לעולם יש בה יין שאין דרך לסתום חבית ריקנית אבל חבית פתוחה פעמים יש בה יין פעמים אין בה יין כך בוגרת פעמים אין לה דמים פעמים יש לה ומשום הכי אין לה טענת דמים כדפר"ח. וכדאמר בפרק הבא על יבמתו (יבמות נט. ושם) פרע לבוגרת שכלו בתוליה: לא צריכא באשת כהן. וא"ת ונוקמה אחזקתה שהיא כשרה לכהונה ונימא דלאו תחתיו זינתה וי"ל דאדרבה אית לן למימר דהשתא נבעלה דאוקמה אחזקת הגוף שהיתה בתולה: ואי בעית אימא באשת ישראל דקביל בה אביה קידושין פחותה מבת ג' שנים. וא"ת אכתי איכא ספק ספיקא ספק באונס ספק ברצון ואת"ל ברצון ספק כשהיא קטנה ופתוי קטנה אונס הוא כדאמרינן בהבא על יבמתו (שם סא:) וי"ל דשם אונס חד הוא וא"ת ונוקמה בחזקת היתר לבעלה וי"ל דאונסא קלא אית לה כדאמרינן בירושלמי [אונסא יש לו קול] והשתא דליכא קלא הוי ליה רצון רובא ומיעוט אונס ורובא וחזקה רובא עדיף וא"ת א"כ בספק ספיקא נמי תיאסר דספק אונס כמאן דליתיה דמי ולא נשאר אלא חד ספק ספק תחתיו ובהא לא שייך לאוקמה בחזקת היתר כדפי' א] ואומר ר"י דהאי רובא דברצון אינו רוב גמור אלא הוי מדרבנן והלכך במקום ספק ספיקא שרי ובמקום חד ספיקא חשבי רבנן רצון לגבי אונס רובא ואשכחן כי האי גוונא גבי תינוק שנמצא בצד העיסה (קדושין דף פ.) דלא הוי רובא אלא מדרבנן ולהכי קאמר ר' יוחנן התם דאין שורפין עליו את התרומה וא"ת אכתי באשת כהן ובקיבל אביה קדושין פחותה מבת שלש לישראל איכא ספק ספיקא דספק מוכת עץ ספק דרוסת איש [באשת כהן אית לן למימר את"ל דאינה מוכת עץ מ"מ ספק תחתיו ספק אין תחתיו באשת ישראל את"ל דאינה מוכת עץ ספק באונס ספק ברצון] ואין לומר דמוכת עץ לא שכיח דהא אמרינן באלו נערות (לקמן לו:) גבי סומא שאין לה טענת בתולין מפני שנחבטה על גבי קרקע ופריך כולהו נמי חבוטי מיחבטן א"כ שכיח ולפירוש ר"ח דמוכת עץ פתחה סתום אתי שפיר וי"ל דאם איתא דמוכת עץ היא הוית טוענת דאין גנאי בכך כמו בביאת אונס ומדלא טענה אין להסתפק בכך: ומי אמר ר' אלעזר הכי והאמר ר"א כו'. תימה השתא דבעי למימר דלא מהימן אפי' לשוייה עליה חתיכה דאיסורא תיקשי ליה מתני' דהאומר לאשה קידשתיך אסור בקרובותיה וי"ל דסבירא ליה למקשן דאין דבר שבערוה פחות משנים ואפי' ראה אדם שזינתה אשתו רק שלא היה שם עדים לא היתה נאסרת עליו והלכך ממתני' לא קשיא ליה מידי דקדשתיך בעדים קאמר דמקדש אפי' בעד אחד אין חוששין לקדושיו* [כדאיתא קדושין סה.] אבל אהא דאמר ר' אלעזר דנאמן בלא עדים לומר דמצא פתח פתוח פריך שפיר: קינוי וסתירה אין עדים לא. הכי נמי דלא אתא למעוטי על פי עצמו דכעדים דמי כיון דקים ליה: מפני מה לא אסרוה. פירש הקונטרס והלא אותו מעשה בעדים הוה ואין נראה דנהי דידוע לרבים הוה שהביאה לביתו מ"מ לא ראהו כמכחול בשפופרת שבפני בני אדם לא שמש ונראה לר"י לפרש וא"ת דפתח פתוח כשני עדים דמי אמאי לא אסרוה לדוד דדוד היה יודע בודאי שנבעלה ואע"פ שעשה תשובה מכל מקום עיכבה ואם היתה אסורה לו לא היה אותו צדיק לוקחה לו לאשה:

כל

עין משפט נר מצוה

מז א ב ג מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' י יא סמג לאוין קלא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' יד וסימן סח סעי' ז:

מח ד מיי' פ"ט מהל' אישות הל' טו טוש"ע שם סי' מח סעי' א:

מט ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' יח סמג עשין מח טוא"ה סי' קטו וטוש"ע שם סי' יא סעי' א [וברב אלפס קידושין פ"ג ד' רלח:]:

[ועיין סיטב ערוך ערך פתח א']

נ ו מיי' פ"א מהל' סוטה הל' טו סמג עשין ט טוש"ע אה"ע סי' קעח סעי' יד [וברב אלפס שם]:

תוספות רי"ד

אמר ר"א האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו. פי' שלא טען טענות דמים לומר בעלתי ולא מצאתי דמים כגון שהיתה בוגרת או שהיתה ממשפחת דורקטי נאמן לאוסרה עליו. פי' המורה ואע"פ שאין הדבר הזה יכול להתברר אלא על פיו לגבי נפשיה הוי מהימן לשווית עליה חתיכה דאיסורא אבל להפסיד כתובה לא מהימן. ואמאי ספק ספיקא הוא ספק תחתיו זינתה וספק לא זינתה תחתיו ואת"ל תחתיו זינתה ספק באונס ספק ברצון. ל"צ באשת כהן פי' דאפילו באונס אסורה לו הלכך חד ספק הוא ואבע"א באשת ישראל וכגון דקיבל [בה] אבוה קידושין פחות מבת ג' שנים פי' שאין לומר קודם שאירסה זינתה שהרי בתוליה חוזרים ולא נשאר שם אלא חד ספק ומספיקא הוא נאסרה לו: מאי קמ"ל תנינא פי' שאדם נאמן על עצמו לאסור לו את המותר עליו. האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה פי' באמה ובתה ואחותה דשווינהו אנפשיה חתיכה דאיסורא והיא מותרת בקרוביו פי' שהרי אינה מודה בקידושיו ובמס' קידושין מוקי לה באומר לה קדשתיך בפני עדים והלכו להם למדינות הים. מהו דתימא התם הוא דודאי קים ליה פי' שקדשה אבל הכא מיקם הוא דלא קים ליה פי' מפני שהוא פנוי ויש לומר בחוצפא בעל ונ"ל כי פתוח היה ואינו כן א"כ לא תיתסר קמ"ל וכ"ש אם טען בעלתי ולא מצאתי דם בנערה שלא בגרה ואינה ממשפחת דורקטי שהוא נאמן לאוסרה עליו שהוא טענה ודאית יותר מפתח פתוח: ומי א"ר אלעזר הכי פי' דאשה מזנה נאסרת ע"פ עצמו והא א"ר אלעזר אין האשה נאסרת על בעלה אלא על ידי קינוי וסתירה. ולטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא פי' אם יש עדים שזינתה שמא אינה נאסרת בלא קינוי והכתיב כי מצא בה ערות דבר. אלא הכי קאמר אין האשה נאסרת על בעלה בעד א' אלא בשני עדים. וקינוי וסתירה אפילו בע"א. ופתח פתוח מצאתי כב' עדים דמי. פי' אע"פ שעד אחד נאמן באיסורין. היכא דאמר ליה ע"א אשתך זינתה אינו נאמן שאין דבר שבערוה פחות משנים ואם קינא ונסתרה ובא ע"א ואמר נטמאת נאמן וקורעת כתובתה ויוצאה ואם רוצה לשתות אין משקין אותה. גם אם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן על עצמו כשני עדים ושוי אנפשיה חתיכה דאיסורא:

מסורת הש"ס

קדושין סה.

גליון הש"ס

גמ' התם אונס הוה. ע' יבמות לה ע"א תד"ה אנ"ס:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה ואב"א וכו' ואור"י דהאי רובא דברצון אינו רוב גמור. עי' פ"י ובש"ת פרי"ב סי' שע"ב וסדרי טהרה בנדה יח ע"א בתוס' ד"ה שליא וס' ודו"ק:

נא א מיי' פי"א מהל' אישות הלכה יג יג טוש"ע אה"ע סימן סח סעיף ג וסעיף :

*כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו דכתיב °ואת אחיך תפקד[ש"א יז] לשלום ואת ערובתם תקח מאי ואת ערובתם תקח תני רב יוסף דברים המעורבין בינו לבינה אמר אביי אף אנן נמי תנינא *בתולה נשאת ליום הרביעי ליום רביעי אין ליום חמישי לא מאי טעמא משום איקרורי דעתא ולמאי אי למיתב לה כתובה ניתיב לה אלא לאוסרה עליו ודקא טעין טענה מאי לאו דקטעין טענת פתח פתוח *לא דקטעין טענת דמים אמר רב יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא *האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה ביהודה הוא דלא מצי טעין הא בגליל מצי טעין ולמאי אי לאוסרה עליו ביהודה אמאי לא אלא לאו להפסידה כתובתה ודקא טעין טענה *מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח לא דקא טעין טענת דמים אתמר

רש"י

גט כריתות כותב לאשתו. שאם ימות במלחמה יהא גט מיום כתיבתו והרי מת אוריה במלחמה: דכתיב. במלחמת שאול ואת אחיך כו' ודוד למד מישי אביו לנהוג שאף הוצאין למלחמותיו עושין כן: דברים המעורבים בינו לבינה. אלו קדושין: תקח. תטול מביניהם על ידי גט: אף אנן נמי תנינא. דטוען פתח פתוח מצאתי אסרה עליו ולא אמרינן לא קים ליה: איקרורי דעתא. על שני בשבת סבאה: ולמאי. קפדי רבנן אי מקררא דעתיה: ניתיב לה. מה לנו להפסידה והרי הוא נותן מדעת: אלא לאו לאוסרה. הוא דקפדינן שלא יקרר דעתו ויקיים את האסורה לו אלמא כי אתי וטעין אסרינן לה עליה: טענת דמים. דטענה מבוררת היא וליכא למימר לא קים ליה אבל בפתח פתוח אימא לך לא קים ליה: להפסידה כתובתה. על פי עצמו וטעמא לקמן מפרש חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה: האוכל אצל חמיו. בימים שבין אירוסין לנשואין: אין יכול לטעון טענת בתולים. כשתכנס לחופה: מפני שמתייחד עמה. ביהודה היו מיחדין אותם כדי שיהא לבו גס בה: ביהודה אמאי לא. האומר פשיטא לי שלא באתי אליה והא ודאי מאחר זינתה שוייה עליה חתיכה דאיסורא מה לי גליל מה לי יהודה: אלא לאו להפסידה כתובתה. וביהודה לא מפסידה על פיו דאמרינן הוא בא עליה בארוסין ובגליל מצי טעין דהא לא נתייחד: מאי לאו דקטעין טענת פתח פתוח מצאתי. דאע"ג דאין עדים בדבר זה ולא טענה מוכחת אלא עליה סמכינן דאמרינן אי לאו דקושטא הוא לא היה מפסיד סעודתו ואם היה שונאה מתחלה היה מגרשה ולא טרח בסעודת נשואין ומיהו ביהודה לא מהימן שמא בעל בימי אירוסין ושכח או הערה בה מתוך חבתה ולא ידע ששיבר בתוליה: לא דקא טעין טענת דמים. לעולם אימא לך בדבר שאינו יכול לבררו אינו נאמן להפסיד כתובתה ודיוקא דמתני' דדייקינן הא בגליל מצי טעין דטעין טענת דמים וכגון שהיו להם שושבינים שמשמשו אותן ולא נעשית אונאה בדבר ולא ראה ואיבד וטענה ברורה היא: חכמים

תוספות

כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו. פי' בקונטרס שאם ימות במלחמה יהא גט משעת כתיבתו וקשה לר"ת דא"כ מאי כל היוצא אם לא מהני אלא למי שאין לו בנים ויש לו יבם ועוד דתנן במי שאחזו (גיטין עג. ושם) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה וקאי אמאי דקתני לעיל מינה הרי זה גיטך מהיום אם מתי וכן משמע בתוספתא אלמא אע"ג דאמר מהיום הויא אשת איש גמורה כדמפרש בגמרא באומר מעת שאני בעולם פירוש דהאי דאמר מהיום לא שיחול מיד אלא דעתו שיחול שעה אחת קודם מיתתו דהייט מעת שהוא בעולם ולא אמר מהיום אלא למעוטי לאחר מיתה כלומר מאותו יום שאני בעולם יהא גט ומיהו יש לחלק בין מהיום לפירש בהדיא שיחול משעת כתיבה דע"כ משעת כתיבה קאמר שיהא גט ועוד נראה דאפי' אמר מהיום יש ליישב פי' הקונטרס דלאו דוקא פירש שאם ימות במלחמה אלא היו מתנים אם לא יחזור מן המלחמה ואגב ריהטיה נקט בקונטרס אם ימות דסתם מי שאינו חוזר מן המלחמה אינו חוזר לפי שמת אלא ה"ה אם נשבה והשתא מהיום דהכא אין שייך לומר מעת שאני בעולם כההוא דמי שאחזו אלא מהיום מיום כתיבה קאמר ואם תאמר והרי חזר אוריה ונתבטל הגט ויש לומר שהיה מתנה אם לא יחזור בסוף המלחמה והרי לא חזר לבסוף וניחא לפירוש זה הא דאמרינן בפרק הזהב (ב"מ נט. ושם) נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים ומפיק ליה מהאי מעשה דבת שבע דספק אשת איש הואי דדלמא יחזור מן המלחמה ור"ת מפרש כותב גט כריתות לגמרי בלא שום תנאי ולפי' קשה אמאי קרי לה ספק אשת איש הא הואי גרושה גמורה ואר"ת דקרי לה ספק אשת איש לפי שהיו מגרשין בצינעא שלא יהא נודע ויקפצו עליהם בני אדם לקדשם ולפי' הקונטרס קשה קצת איך בא עליה למה לא היה ירא שמא יחזור: אי למיתב לה כתובה כו'. משמע אם היה בא לב"ד היה נאמן להפסידה כתובתה אע"פ שלאוסרה עליו לא היה נאמן משום דאית לן למימר דשמא אינו בקי בפתח פתוח ואוקמה בחזקת היתר אבל מ"מ כתובתה הפסידה אע"פ שיש לנו לומר שהוא טועה בפתח פתוח דאית לן למימר אוקי ממונא בחזקת מריה וקשה דאמאי מפסידה כתובתה והא הוה א] ספק ספיקא ספק לאו הוא בקי בפתח פתוח אם לאו ואם תמצא לומר פתח פתוח הוה ספק באונס ספק ברצון דאפי' אשת כהן באונס לא מפסדה כתובתה ואין לומר דאפי' בספק ספיקא מפסדה כתובתה משום דמוקמינן ממונא בחזקתיה דהא לקמן (דף יב:) גבי משארסתני נאנסתי והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך נאנסת והיה מקחי מקח טעות ואיכא מאן דמפרש לקמן (דף יא:) מקח טעות ממאתים אבל מנה הוי ספק ספיקא לא מפסדה דספק קודם שנתארסה ספק אחר שנתארסה ואם תמצא לומר אחר שנתארסה אימור באונס הוה דאי אמרת דאפי' בספק ספיקא מפסדה אמאי אית לה אפי' מנה וי"ל דלא חשיב ספק ספיקא כהאי גוונא משום דהאי ספיקא שמא באונס היה לא חשיב ספיקא גמורה למיתב לה כתובה דאימור קודם שנתארסה נאנסה והשתא אתי שפיר הא דתנן במתני' (לקמן דף יג.) היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את וקאמר ר' יהושע שאינה נאמנת ומפסדת כתובתה אי לר' אלעזר ולא כלום ואע"ג דהוי ספק ספיקא ספק מוכת עץ ויש לה כתובה ואפי' אם תמצא לומר דרוסת איש אימור תחתיו נאנסה ונסתחפה שדהו ויש לה כתובה אלא ודאי ספק באונס לא חשיב ספק ב] דאימור קודם שנתארסה נאנסה ועוד אומר רבינו יצחק דמוכת עץ לא שכיח דהא דאמרינן (לקמן לו:) כולהו נמי חבוטי מיחבטן הייט אליבא דר"ג אבל רבי יהושע שמעינן דלית ליה טעמא דמיחבטן דקאמר התם (לקמן לו.) חרשת ושוטה יש להן טענת בתולין והייט משום דס"ל דחבטא לא שכיחא: מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח. נראה לפרש דקס"ד דבטענת דמים *ליכא למיחש לאיקרורי דעתא דכיון דליכא דם לבו נוקפו ואין מתקרר אבל בפתח פתוח איכא למיחש שמא יתקרר: נאמן להפסידה כתובתה. אור"י דשמואל מודה שפיר דנאמן לאוסרה עליו ולהפסידה כתובתה איצטריך ליה לאשמעינן דלא תימא דלא יהא נאמן אע"ג דקים ליה בפתח פתוח דנימא במזיד משקר להפסידה כתובתה ור"ת נמי מצי סבר דנאמן להפסידה ונקט לאוסרה לרבותא וכ"ש דנאמן להפסיד כתובתה כדמוכח הסוגיא דלעיל [ומיהו בירושלמי משמע דלר"ת אינו נאמן להפסיד כתובתה]: אבל בגליל מצי טעין. וא"ת מנא ליה דלמא ביהודה נאמנת טמר שבא עליה באירוסין ולא בגליל אבל כשטוענת בתולה הייתי בגליל נמי מהימנא וי"ל דמשמע ליה אינו יכול לטעון טענת בתולים בכל ענין בין שאומרת שבא עליה מן האירוסין בין שאומרת פתח נטול מלא דביהודה נאמנת במגו דאי בעיא אמרה באירוסין בא עליה ולא בגליל דליכא מגו אבל קשה דמייתי מדיוקא והוה ליה לאתויי מרישא דקתני (לקמן דף י:) בתולה אלמנה מן האירוסין כו' ויש להן טענת בתולין וע"כ לענין כתובה איירי דלאוסרה עליו אפילו מן הנשואין נמי יש לה טענת בתולין כיון דנכנסה בחזקת בתולה כדמוכח לקמן (דף יב.) דפריך וניחוש שמא תחתיו זינתה: מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח. וביהודה אע"ג דאיכא חזקה לא מהימן כדפי' בקונטרס א"כ כיון דמתייחד עמה ודאי בא עליה דלא מוקי איניש אנפשיה ואע"ג דגבי יבמה אמרינן (יבמות דף קיא:) דעד ל' יום מוקי אנפשיה אפי' רוב פעמים לא מוקי אנפשיה אפי' שעה אחת דעל דעת כן מתייחד *[עמה] ואיתרע חזקה: לא דקא טעין טענת דמים. דהויא טענה ברורה מדאין סדינין מלוכלכים בדם ונראה דבטענת פתח פתוח וטענת דמים דשמעתין איירי שהיא טוענת שהוא בא עליה באירוסין או אומרת בתולה הייתי וא"ת ונהימנא לדידה במגו דאי בעיא אמרה משארסתני נאנסתי דנאמנת לר"ג דפסקינן לקמן (דף יג.) כוותיה וי"ל דאינה מודה ברצון שנבעלה מאחר ועוד דאין זה מגו דמיפסלא נפשה מכהונה אבל קשה דליהמנה במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני אפי' לרבנן דלקמן (דף יא:) דאמרי מוכת עץ כתובתה מנה דאין זה מגו דאינה רוצה להפסיד כלום מכתובתה מ"מ נאמנת במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך ונסתחפה שדהו לכך נראה דהוי מגו במקום חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה אע"ג דבעי' היא בפ"ק דבבא בתרא (דף ה: ושם) אי אמרינן מגו במקום חזקה או לא שמא חזקה דהכא עדיפא ואי לא אמרינן מגו להוליא אתי נמי שפיר:

אמר

[דטענת דמים מסתבר כשנתייחד עמה אם היו או דמים בשעת תשמיש היתה מראה לאביה ולאמה או לבעלה כדי שלא יהא לו לב עליה כשיצאנה וס"ד דטענת דמים אף ביהודה יכול לטעון אבל בפתח איכא מכרת אם פתחה מעול או לאו ואינה מגדת והשתא אתי שפיר דלא פריך מרישא דבפשיטות איכא לאוקמי בטענת דמים. ת"י עה"ג. ובתוס' הרשב"א מגאתי דפי' דבטענת דמים ביהודה נמי ס"ד דמכיון דליכא למימר שבא דאם איתא דהוה דם כשנתייחד עמה לא היה שוכח אבל בפתח פתוח איכא למימר דלא אסיק אדעתיה וא"ת מ"מ אם איתא דפתח לא פתח הוי דם וי"ל דאפשר למיפתח פתח בלא דם ולפי' ר"ת איכא לאוקמי בבוגרת שכלו דמיה שפתח פתחא ולאו אדעתיה כיון דליכא דם ובכל בתולה אפשר לפותחה בלא דם כדשמואל מיהו בהיא דשמואל נמי משמע דפתחה נטול מדאין ריתה טורף ושמא יש לומר דמתמת דם נמי אין ריתה טורף. ע"כ]:

ב] [ולהאי שינויא לא מיתוקמא מתני' בפתות מג' שנים. ת"י עה"ג] [*ולפי פי' ר"ת אתי שפיר דמיסתבר ליה לאוקמי מתני' בכל הנשים אפי' בבוגרת ומוכת עץ דאין להם דמים ומי"ל תאי לאו דקטעין אף פתח פתוח דאיירי מתני' בכל ענין שיטען]

א] בת"י עה"ג וי"מ דהכא לא חשיב ספק ספיקא דאין יכולין להתהפך ולומר בריש' ספק באונס ספק ברצון ואת"ל ברצון ספק וכו' ולהכי לא חשיב אלא חדא ספיקא וה"ג י"ל בע"ה דרוב בקיאין בפתח פתוח והוה ליה לענין כתובה רובא וחזקת ממונא והו ליכא אלא חדא ספיקא אבל לענין לאוסרה איכא למימר סמוך מיעוטא דאין בקיאין לחזקה ואיתרע רובא והוי ליה פלגא ופלגא והוי ספק ספיקא ול"צ דס"ם אי למיתב לה כתובה ואיירי בטענת דמים דלענין כתובה איכא למיחש לאיקרורי דעתיה בטענת דמים

שבת פ.

[לעיל ב.

לקמן י.

כ"ס נדה:

איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל משום רבי שמעון בן אלעזר *חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם אמר רבא *חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה תנא הואיל וקנס חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית קנסא מאי קנסא אלא אימא הואיל ותקנת חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית רבן שמעון בן גמליאל אומר *כתובת אשה מן התורה ומי אמר רבן שמעון בן גמליאל הכי *והתניא °כסף ישקול כמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה מכאן *סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה רבן שמעון בן גמליאל אומר כתובת אשה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים איפוך ומאי חזית דאפכת בתרייתא איפוך קמייתא הא שמעינא ליה לרבן שמעון בן גמליאל דאמר כתובת אשה מדאורייתא דתנן *רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא ואי בעית אימא כולה רבן שמעון בן גמליאל היא וחסורי מיחסרא והכי קתני מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה כתובת אלמנה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים שרבן שמעון בן גמליאל אומר כתובת אלמנה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר ליה רב נחמן אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה והא רב נחמן הוא דאמר מהימן מהימן ומסבינן ליה כופרי רב אחאי משני כאן בבחור כאן בנשוי ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר ליה שמא הטיתה אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה הטיה מצאו פתוח לא הטיה מצאו נעול איכא דאמרי הכי אמר ליה שמא במזיד הטיתה ועקרת לדשא ועברא אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהוא מהלך באישון לילה ואפילה הטיה במזיד מצאו פתוח לא הטיה במזיד מצאו נעול ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל בר רבי אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה הייתי אמר להם הביאו לי אותו סודר הביאו לו הסודר ושראו במים וכבסו ומצא עליו כמה טיפי דמים אמר לו לך זכה במקחך אמר ליה הונא מר בריה דרבא מפרזקיא לרב אשי אנן נמי נעביד הכי אמר ליה

גיהוץ

רש"י

חכמים תקנו לאשה כו'. כלומר אי הואי כתובתה דאורייתא לא הוי נאמן להפקיעה אלא בעדות ידועה אבל כתובתה חכמים תיקנוה הם אמרו והם אמרו הם שתיקנוה אמרו שהוא נאמן להפסידה אף בטענת פתח פתוח: א"כ. שבידו להפקיעה: מה הועילו חכמים בתקנתן. שתקנו לה כתובה: חזקה אין אדם טורח בסעודה כו'. אין לחוש שיטעון אדם כך אלא באמת שאם היה שונא אותה מתחילה לא היה טורח בסעודה וכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא היה מגרשה מתחילה: אלא מן הזיבורית. אם באת לגבות כתובתה ויש לו עידית וזיבורית ובינונית אינה יכולה לומר תן לי עידית או בינונית בשויה אלא אם בא ליתן לה זיבורית בשויה יתן: [מאי קנסא. כלומר מאי פשע דקא קנסינן ליה]: מן התורה. מכסף ישקול כדלקמן: כסף ישקול. במפתה נאמר: כמוהר הבתולות. האמור במאנס את הבתולה (דברים כב) קנסו הכתוב נ' כסף בשביל מוהר בתוליה: שיהא זה כמוהר הבתולות. הקיש הכתוב קנס המפתה לקנס האונס מה להלן נ' אף כאן נ' ומה כסף האמור כאן שקלים דכתיב ישקול אף להלן שקלים דלא תימא מעות: מכאן סמכו. מדקרי לה מוהר: נותן לה ממעות קפוטקיא. בפרק בתרא תנן נשא אשה בא"י וגירשה בקפוטקיא נותן לה ממעות א"י שהן קלות נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה ממעות א"י מכין הכתוב בכתובה דאזלינן לקולא רשב"א נותן לה ממעות קפוטקיא שנשתעבד בהן כשאר מלוה דקסבר כתובה דאורייתא: אסבוהו כופרי. הלקוהו מלקיות במקלות חריות של דקל שיש בהן עוקצין כמין קוצין כדאמרינן בסוכה (דף לג.) ואימא כופרא דרכיה דרכי נוטס כתיב: מברכתא חביטא ליה. זונות העיר הזאת ששמה מברכתא חבוטות ושוכבות תמיד לפניו לזנות מאחר שהוא בקי בפתח פתוח: בחור לא מהימן ומסבינן ליה כופרי על שמעיז פניו נשוי מהימן ולא מסבינן ליה כופרי: הטה. כשהגיע לפתח ביתו הסגור ויש בו דבר מעכבו מלפתוח וכשמטין אותו לצדדין נפתח: איכא דאמרי. בלא מתכוין לא שכיח הטיה ולא אמרי' שמא הטה אלא כך בדקו שמא במזיד הטית ועקרת לדשא ועברא עקרת הדלת והבריח: הטה במזיד. במתכוין ובכח: וכבסו. שהיו טיפי הדמים מכוסים בשכבת זרע:

תוספות

אמר רב נחמן אמר שמואל חכמים תיקנו כו'. משמע דכתובה דרבנן וכן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) גבי אין לה כתובה קאמר מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כו' אלמא סתמא דהש"ס סבר דכתובה דרבנן וקשה דנהגו לכתוב בכתובה כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא ואור"ת דסמכינן ארשב"ג דמתני' דפרק בתרא (דף קי:) דמייתי לה נמי בסמוך דאמר נותן לה ממעות קפוטקיא דקסבר כתובה דאורייתא *וקי"ל כרשב"ג במשנתנו ועוד אור"י דלא קיימא לן כר"נ דאשכחנא רב אשי דהוא בתרא דפליג עליה כדמתרץ לקמן ברייתא (דף יב.) תני כל שלא מושמש אינו יכול לטעון טענת בתולים אלמא דחייש לשמא משקר ולא אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכן פי' רבינו יצחק בן רבינו מאיר דרב אשי פליג אדרב נחמן והא דאמרינן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) מ"ט תקינו רבנן כתובה ה"פ מ"ט תקינו רבנן כתובה היכא דתקינו כגון באלמנה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ה"נ תקינו שלא יהא לה כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה:

חזקה אין אדם טורח כו'. תימה תינח באשת כהן או בפחותה מג' דמיתסרא עליה הילכך כיון דמפסידה נאמן ולמ"ד נמי לקמן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל ניחא דהשתא נמי מפסידה שהרי מקח טעות הוא אבל למ"ד יש לה כתובה מנה לא מפסיד מידי אלא שבא להפסידה מכתובתה מנה אבל הסעודה לא מפסיד ואמאי מהימן ונראה דלא מהימן:

הואיל ותקנת חכמים היא לא תגבה כו'. תימה דר"מ אית ליה לקמן בפרק אע"פ (נו: ושם) דכתובה דאורייתא ובפ' הניזקין (גיטין מח: ושם) אמרי' דקסבר ר"מ דכתובת אשה בבינונית משום חינא וכיון דהויא דאורייתא דינה בעידית כדנפקא לן בריש ב"ק (דף ה.) וכולן כאבות לשלם ממיטב דאתיא תחת תחת נתינה ישלם כסף ואמאי הפקיעו דינה ועוד דלא מישתמיט תנא בשום מקום דאית ליה כתובת אשה ממטלטלי אלא לר"מ כדאמרינן בכל דוכתין (יבמות נט.) הא מני ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ולמ"ד דאורייתא אמאי לא גבי ממטלטלי כמו ניזקין כיון דמהתם ילפינן וי"ל דטעמא שלא יפרשו מהן בני אדם אם יצטרכו למכור עידית או מטלטלים וחשו כדי שיקפצו עליהן בני אדם:

נותן לה ממעות קפוטקיא. תימה לר"י מה ריוח הוא לה שנותן לה מאותם המעות מ"מ אינו נותן לה אלא שוה נ' שקלים ואם היינו אומרים דלעולם צריך ליתן לה שקלים שעומדין שם בקפוטקיא נ' שקלי קפוטקיא ובארץ ישראל נ' שקלים של ארץ ישראל הוה ניחא כדאמרינן גבי ה' סלעים דפדיון בכור בפ' יש בכור (בכורות נ. ושם) לישדר מר תילתא אחרינא דאוסיפו עלייהו ושדר להו מיהו אין נראה דהתם כשהוסיפו בכל מקום הוסיפו אבל כשמוסיפין במקום אחד אין נראה שבכך תשתנה מדה דאורייתא ומיהו בירושלמי דפירקין גרסינן אמתניתין דכתובה מאתים רבי מונא בשם שמואל אמר בשקל הקדש רבי אבא בר בונא אמר מטבע יוצא וכן מסקי התם כמה אמוראי:

מברכתא חביטא ליה. פירוש הלקוהו שמוציא ש"ר על בת ישראל שהרי משקר וכי זונות חבוטות לפניו שיהיה בקי הלכך לא מהימן והא אמר רב נחמן מהימן ומשני מהימן ומסבינן ליה כופרי ורב נחמן דאמר אסבוהו לא משום שלא היה מאמינו אלא היה מאמינו ואמר להלקותו לפי שחשוד על הזנות ורב אחא משני כדסבירא לן מעיקרא דלא מהימן ואיירי בבחור ועי"ל בניחותא מברכתא חביטא ליה אף על פי שהוא נאמן הלקוהו לפי שחשוד על הזנות והאמר רב נחמן נאמן ולא פירש להלקותו ומשני מהימן ומסבינן ליה ורב נחמן לא איירי במלקות רב אחא אמר לעולם נאמן דאמר רב נחמן היינו בלא מלקות ובנשוי בתולי

גנב א מיי' פי"א מהל' אישות הל' א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סח סעי' א וסעי' ח: גג ב מיי' פט"ו שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סי' ק סעי' ג: נד ג מיי' פי"א שם הל' ז טוש"ע שם סימן סח סעיף ו: נה ד טוש"ע שם סי' סח סעי' ו בהגה: [ועי' תוס' סוטה כז. ד"ה אים] נו ה ו מיי' פי"א שם הל' יב טוש"ע שם:

קידושין מה: [יבמות קז.]
נ"י כ"י
[לקמן טו:]
לקמן לח: [כט:]
[ועי' תוס' סוטה כז. ד"ה אים]
[לקמן קי:]
שמות כב

גליון הש"ס

גמ' חכמים תקנו להם. עיין סנהדרין ח ע"א תד"ה שלא שם רע:

תוספות רי"ד

אמר ר"נ אמר שמואל משום ר"ש ב"א חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה. והם הימנוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם. א"ר חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. פי' המורה אין לחוש שיטעון כך אלא באמת שאם היה שונאה מתחילה לא היה טורח בסעודה לכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא מתחלה [היה] מגרשה והגאון פי' אימתי הבעל מהימן כששניהם טוענים ברי על הפתח הבעל אומר פתח פתוח מצאתי והיא טוענת לא כי אלא פתח נעול מצאת ותרווייהו טענו טענות ברי אז הבעל מהימן אבל אם היא מודה ליה אין פתח פתוח מצאת אבל תחתיך נאנסתי ונסתפחה שדך או מוכת עץ אני ואית לי כתובה ואיהו אמר שמא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות כיון דאיהי טוענת ודאי ואיהו ספק אינו נאמן כדאמר לקמן דפסק שמואל הלכתא כרבן גמליאל דאמר דאשה *נאמנת ולא קשיא דשמואל אדשמואל דלא דמי תרתי טעניתא להדדי דהכא טענו ברי וברי והתם טענו ברי ושמא ואית לה מיגו וחזקה. פי' מיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני תחתיך ולא פסלה נפשה מכהונה וכו' וחזקה דגופה דבתולה נולדה: וראיתי כתוב בה"ג דאי עביד בעל סעודה רבתי דינא הוא דשקיל אדינא מן האשה מטעם רבה ואינו נ"ל דעד כאן לא האמינוהו אלא להפסידה כתובתה שהוא מוחזק בה אבל להוציא ממון ממנה אינו נאמן בטענתו. וכתב רבינו יצחק ז"ל חזינן לגאון דקאמר ה"מ לענין מנה מאתים אבל לתוספת לא מהימן וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבנן אלא מנה מאתים אבל תוספת איהו כתב לה מנפשיה הלכך לא מהימן: תנא הואיל וכן דכתובתה תיקון חכמים היא לא תגבה אלא מן הזיבורית. פי' אם באת לגבות כתובתה ויש לו עידית בינונית

וזיבורית אין יכולה לומר תן לי עידית או בינונית ובשוויה אלא זיבורית נותן לה ובשוויה: רשב"ג אומר כתובת אשה מן התורה. ומי ארשב"ג הכי והא תניא כסף ישקול כמוהר הבתולות מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה. רשב"ג אומר כתובת אשה אינה מה"ת אלא מדברי סופרים. איפוך ומאי חזית דאפכית בתרייתא איפוך קמייתא. דהא שמעינן ליה לרשב"ג דאמר כתובת אשה דאורייתא פי' דתנן בפ' בתרא דמכילתין נשא אשה בא"י וכו' רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא פי' נשתעבד בהן כשאר מלוה דקסבר כתובה דאורייתא. עי' בסו"פ: ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר פתח פתוח מצאתי אמר להו ר"נ אסבוהו כופרא. פי' הלקוהו בחריות של דקל שיש בהן עוקצין כמין קוצין: מברכתא חביטא ליה. פי' זונות מופקרות היו חבוטות לו שמכיר בפתח פתוח. והאר"נ האומר וכו' נאמן נאמן ומספינן ליה כופרא. רב אחא משני כאן בבחור כאן בנשוי בחור לא מהימן ומספינן ליה כופרי נשוי מהימן ולא מספינן ליה כופרי: ההוא דאתא לקמיה דר"ג א"ל פ"פ מצאתי. א"ל שמא הטית אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שמהלך באישון לילה ואפילה הטה מצאו פתוח לא הטה מצאו נעול. פי' בהגיעו לפתח ביתו הסגור ויש בו המעכבו מלפתוח וכשמטין אותו לצדדין נפתח. ואי קשיא היכא שריא ליה. והא אמרן לעיל האומר פ"פ מצאתי מהימן לאוסרה עליו. תשובה אי הוה מהדר ליה ברי לי שלא הטיתי הוה אסורה עליו. אבל כיון דשתיק הרגיש ר"ג מתוך דבריו כמספקא ליה ואין טענתו טענה ברורה ולפיכך שריא עליה:

*גיהוץ שלנו כביסום שלהם ואי אמרת ניעבד גיהוץ מעברא ליה חומרתא ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל ב"ר אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה ליה רבי עדיין בתולה אני *אמר להן הביאו לי שתי שפחות אחת בתולה ואחת בעולה הביאו לו והושיבן *על פי חבית של יין בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף אף זו הושיבה ולא היה ריחה נודף אמר לו לך זכה במקחך ונבדוק מעיקרא בגווה גמרא הוה שמיע ליה מעשה לא הוה חזי וסבר דלמא לא קים ליה בגווה דמלתא שפיר ולאו אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל הזקן אמר לו רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי ממשפחת דורקטי אני שאין להן לא דם נדה ולא דם בתולים בדק רבן גמליאל בקרובותיה ומצא כדבריה אמר לו לך זכה במקחך אשריך שזכית למשפחת דורקטי *מאי דורקטי דור קטוע* אמר רבי חנינא תנחומים של הבל ניחמו רבן גמליאל לאותו האיש דתני רבי חייא כשם *שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפים לאשה ותנא משום רבי מאיר כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובים אתמר רבי ירמיה בר אבא אמר זכה במקחך אמר ליה ורבי יוסי בר אבין אמר נתחייב במקחך אמר ליה בשלמא למאן דאמר נתחייב היינו דרבי חנינא אלא למאן דאמר זכה מאי זכותא דלא אתי לידי ספק נדה ההוא דאתא לקמיה דרבי אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי עדיין בתולה הייתי ושני בצורת הוה ראה רבי שפניהם שחורים צוה עליהן והכניסום למרחץ והאכילום והשקום והכניסום לחדר בעל ומצא דם אמר לו לך זכה במקחך קרי רבי עליהם °צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ: **מתני׳** בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים: **גמ׳** מאי אלמנה אמר רב חנא בגדתאה אלמנה על שם מנה אלמנה מן האירוסין מאי איכא למימר איידי דהא קרי לה אלמנה הא נמי קרי לה אלמנה אלמנה דכתיבא באורייתא מאי איכא למימר דעתידין רבנן דמתקני לה מנה ומי כתב קרא לעתיד אין דכתיב °ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההולך קדמת אשור ותנא רב יוסף *אשור זו סליקא ומי הואי אלא דעתידה הכא נמי דעתידה ואמר רב חנא בגדתאה מטר משקה מרוה ומזבל ומעדן וממשיך אמר רבא בר רבי ישמעאל ואיתימא רב יימר בר שלמיא מאי קרא °תלמיה רוה נחת גדודיה ברביבים תמוגגנה צמחה תברך אמר רבי אלעזר מזבח מזיח ומזין מחבב מכפר היינו מזיח היינו מכפר מזיח גזירות ומכפר עונות ואמר רב חנא בגדתאה *תמרי משחנן משבען משלשלן מאשרן ולא מפנקן אמר רב אכל תמרים אל יורה מיתיבי תמרים שחרית וערבית יפות במנחה רעות בצהרים אין כמותן ומבטלות שלשה דברים מחשבה רעה וחולי מעים ותחתוניות מי אמרינן דלא מעלו עלויי מעלו ולפי שעתא טרדא מידי דהוה אחמרא *דאמר מר *השותה רביעית יין אל יורה ואיבעית אימא לא קשיא הא מקמי נהמא הא לבתר נהמא דאמר אביי *אמרה לי אם תמרי מקמי נהמא כי נרגא לדיקולא בתר נהמא כי עברא לדשא *דשא אמר רבא דרך שם דרגא אמר רבא דרך גג פוריא א"ר פפא שפרין ורבין עליה אמר רב נחמן בר יצחק

גיהוץ. לשיקיי"ר באבן הזכוכית: כביסום שלהן. שהיו מימיהם יפים לכבס או סמנין יפים היו להן לכבס וכיבוס שלנו אין הבגד מלובן עד שיהא מגוהץ: מעברא ליה חומרתא. שפשוף האבן מעביר את הדם: חומרתא. אבן כדאמרינן בגיטין (דף סט:) וכזהר בחומרתא דנפק מיניה אבן הנמלאת בלמה מחמת חולי: ריחה נודף. מפיה מריחין ריח היין שנכנס לה דרך פתח הפתוח: גמרא הוה שמיע ליה: שעשו כן לבנות יבש גלעד במסכת יבמות (דף ס:): דור קטוע. שאין להם לא דם נדה ולא דם בתולים: יפין לאשה. למהר לה הריון: נתחייב במקחך. על כרחך תקבל חובה הבאה לך במקחך לשון אין חבין לאדם (לקמן דף יא.) דבר שהוא לרעתו קרוי חובה: שפניהם שחורים. מחמת רעבון: צפד עורם. דוגש פירש כמו דבק עורם על עצמם ומנחם פירש שחר עורם:

מתני׳ בתולה אלמנה וגרושה. בין בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן האירוסין וחזרה ונשאת: כתובתה. מן השני: מאתים. שהרי בחזקת בתולה היא נשאת לו: ויש להם טענת בתולים. אם לא מצאה הב' בתולה אבדה כל כתובתה דמקח טעות היא לו:

גמ׳ בגדתאה. דמן בגדת: על שם מנה. שאם נשאת משנתאלמנה אין לה כתובה אלא מנה: דכתיבא באורייתא. ועדיין לא נתקנו כתובות: ומי כתיב קרא. לקרות על שם דבר העתיד: זו סליקא. שם עיר: ומי הואי. העיר בנויה בבריאת עולם דכתיב ההולך קדמת אשור: [מטר. ולא מאותיות דריש הכי אלא לפום סברא]: מזבל. את הארץ: מעדן. טוען עדנה וזיו בפירות: תלמיה. של א"י: רוה נחת גדודיה כאשר ברביבים תמוגגנה. רוה הרי משקה ומרוה תמוגגנה הרי מזבל מעדן וממשיך את הפירות נפקא מלמחה תברך. תמוגגנה דישטנפי"ר: מזיח. קס"ד מזיח טועת: מזין. בזכות הקרבנות העולם נזון שהקרבנות באין מן המזון וגורמין לו ברכה: מחבב. את ישראל אל אביהם: היינו מזיח היינו מכפר. הי ניהו מזיח הי ניהו מכפר: מזיח גזירות. רעות מעל ישראל: משחנן. מחממות: משבען. שלשול: משלשלן. מאשרן. מחזיקות כח כמו אשרו חמוץ (ישעיה א): ולא מפנקן. אינן מרבות אסטניסא על הלב וכלן לשבח: אל יורה. שום הוראה לפי שטורדות דעתו כשיכור: שחרית וערבית יפות. כללא דמילתא לאחר אכילה יפות שחרית דרכן של בני אדם בפת שחרית כדאמר בהמקבל (ב"מ קז:) ערבית לאחר אכילה: במנחה רעות. שהן קודם אכילה לאחר שינת הצהרים: בצהרים. לאחר הסעודה שאכל ושבע: אין כמותם. וטובות יותר מערבית לפי שאינו מעוכב ביום מלילך לשדות לבית הכסא בכל עת שירצה אבל בלילה טורח הוא לו: מבטלות מחשבה רעה. דאגה לפי שמשמחות את הלב ולהלה שעת אורה ואהלה היא: כי עברא לדשא. מחזיקות את הגוף כבריח את הדלת: אף

בתולה אלמנה גרושה חלוצה. נראה לפרש דלרבותא נקט חלוצה דסלקא דעתך אמינא כיון דשומרת יבם לא מיחסרא כניסה לחופה שהרי יבמה יבא עליה בעל כרחה וה"א דכנשואה דמיא קמ"ל: **אלמנה** דכתיבא באורייתא מאי איכא למימר. והא ליכא למימר דתפשוט מהכא דכתובת אלמנה מנה מדאורייתא דהא מנה לא היה בימי משה דלא הזכירה תורה אלא ככר והא דאמרינן בבכורות (דף ה. ושם) משה רבינו גאמן היה ובקי בחשבונות אלא שמנה של קודש כפול היה לא שהיה מנה בימי משה אלא כלומר כמו שמנה של קודש בימי יחזקאל כפול היה כך היה ככר של קודש כפול בימי משה: **ותנא** רב יוסף אשור זו סליקא ומי הואי. פי' בקונטרס ומי הואי בבריאת עולם ובלא רב יוסף מאשור וכן מכוש לא מצי למיפרך דמלינן למימר דאשור וכוש שם המחוז ולא שם העיר ומימות עולם היה שמם כך אבל קשה דמאי מייתי מאשור דאשור אע"ג דלא הוה בבריאת עולם כיון דהוה בימי משה שפיר הוה ליה למכתב אבל מנה לא היה לו לכתוב כיון שעדיין לא היה בדורו ונראה לר"י לפרש דסליקא בימי משה מי הואי דקים ליה דסליקא לא היה בימי משה וסביב סליקא הולך חדקל ולא אגל אשור שהיה בימי משה:

אמר רב אכל תמרים אל יורה. ואם תאמר דבפ"ג דכריתות (דף יג: ושם) (אמר רב הונא) אמר רב הלכה כר' אלעזר דאינו מחייב על שאר משכרין אלא על היין בלבד וי"ל אע"ג דלא מחייב על ביאת מקדש אסור להורות *) וה"נ משמע בס"פ אלו מומין (בכורות מה:) דפסול לעבודה למאן דלא מחייב אשאר משכרין אף על גב דעבודה לא אחיל הוא הדין נמי דאל יורה: מטבילין

*) [בכריתות תירצו דהתם מדאורייתא והכא מדרבנן הוא דאסור]

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פי"א מהל' אישות הל' יג טוש"ע אה"ע סי' סח סעי' ד [עי' מ"מ]:

נח ב ג מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ה:

נט ד מיי' פ"י שם הל' ט סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סו סעי' ו:

ס ה מיי' פי"א שם הל' א והלכה ח סמג שם טוש"ע שם סימן סא סעיף א:

סא ו מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הל"ג (סמג לאוין ס) טוש"ע יו"ד סימן רמב סעיף יג בהגהה:

תוספות רי"ד

ההוא דאתא לקמיה דר"ג. א"ל בעלתי ולא מצאתי דם. אמרה לו רבי עדיין בתולה אני. אמר להן הביאו לי שתי שפחות א' בעולה וא' בתולה הביאו לו הושיבם על פי חבית של יין. בתולה אין ריחה נודף. בעולה ריחה נודף מפיה (כרימק)[כריח]ביתהיין. שנכנס לה דרך (הפגם הפגום) [פתח הפתוח] הושיבוה ולא היה ריחה נודף. אמר ליה לך כי במקחך. ההוא דאתא לקמיה דר"ג הזקן א"ל רבי בעלתי ולא מצאתי דם. אמרה לו רבי בתולה שלימה נבעלתי אלא ממשפחת דורקטי אני שאין להם לא דם בתולות ולא דם נדה בדק ר"ג בקרובותי' ומצא כדבריה א"ל לך זכי במקחך: ההוא דאתא לקמיה דרבי. א"ל רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו בתולה שלימה אני אלא שני בצורת הם. ראה פניה מוריקות. פי' מושחרים מחמת רעבון. צוה עליהם והכניסם למרחץ והאכילם והשקם והכניסם לחופה ובעל ומצא דם. א"ל לך זכי במקחך. קרא עליהם צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ. צפד פי' לשון דבק: מתני' בתולה כתובתה מאתים. ואלמנה מנה. בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים מן הנשואין כתובתן מנה. פי' בתולה שהיא אלמנה או גרושה וחלוצה מן האירוסין ונשאת. כתובתה מן השני מאתים שהרי בחזקת בתולה נשאת לו ויש לה טענות בתולים:

מסורת הש"ס

[תענית כט:]

[יבמות ס:]

[בערוך איתא מאי דורקטי תנא דור קטוע]

נדה ח: סד:

גי' כ"י

יומא •

גיטין ע.

[וע' תוס' סנהדרין מב. ד"ה מטבילין]

[קדושין לא: וש"נ]

עירובין סה. [מיר לח.]

[שבת עז:]

אף אנו נאמר איילונית דוכרנית דלא ילדה: מתני' *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולין: גמ' אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין מאי קמ"ל *דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו תנינא *זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה דהא קיימא לן *דעבד ודאי בהפקירא ניחא ליה קמ"ל דהני מילי גדול דטעם טעם דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו לימא מסייע ליה הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד מאי לאו דאטבלינהו על דעת בית דין לא הכא במאי עסקינן בגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו דניחא להו במאי דעביד אבוהון אמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות איתיביה אביי הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ואי ס"ד הגדילו יכולין למחות יהבינן לה כתובה דאזלה ואכלה בגיותה לכי גדלה לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא כיון שהגדילה *שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות מתיב רבא *אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית ועל הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד יש להן קנס ואי אמרת הגדילו יכולין למחות יהבינן לה קנס דאזלה ואכלה בגיותה לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות אביי לא אמר כרבא התם קנסא היינו טעמא *שלא יהא חוטא נשכר רבא לא אמר כאביי *כתובה היינו טעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: מתני' הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי רבי מאיר *וחכ"א מוכת עץ כתובתה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין

רש"י

אף אנו נאמר. אף אנו נדרוש את השמות מה לשון איילונית שקראו חכמים לאשה שאינה ראויה לילד: דוכרנית. לשון איל תמים דמתרגמינן דכר שלים (ויקרא ה) הרי היא כאיל שאינו יולד: גמ' (*על דעת ב"ד). אם אין לו אב ואמו הביאתו להתגייר מטבילין. דאין לך גר בלא מילה וטבילה: על דעת בית דין. שלשה יהו בטבילתו כדין כל טבילת גר שצריכים ג' והן נעשין לו אב והרי הוא גר על ידיהן ומגעו ביין כשר: מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה. וחוב הוא לו ואין אדם נעשה שליח לאדם לחובתו שלא בפניו כלומר שלא מדעתו וקטן לאו בר דיעה הוא: דהא גבי עבד קי"ל. בפ"ק דגיטין (דף יג.) דודאי בהפקירא ניחא ליה נוח לו להיות עבד ויהא מותר בהפקר זימת השפחות מהיות בן חורין להיות מותר בבת ישראל דלא זילא ליה ולא שכיחא ליה להפקירא: קמ"ל. הכא דגבי עובד כוכבים קטן לא אמרינן הכי: דהני מילי. דניחא ליה בהפקירא: גדול. שגדל [במדות] הפקירות וטעים ליה טעמא דאיסורא: הגדילו. קטנים שנתגיירו ואפי' עם אביהן: יכולין למחות. ולומר אי אפשינו להיות גרים וחוזרין לסורן ואין לנו לענשן בב"ד ואפי' ידינו תקיפה ואם קדש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישראל מומר: לכי גדלה. לא יהבינן לה עד שתגדיל: שוב אינה יכולה למחות. ואם מיחתה הרי היא כישראלית מומרת ליענש בכל עונשי ב"ד: שיש להן קנס. נ' כסף אם יאנסו: הבא על הממזרת. ואע"ג דלא קרינן ביה ולו תהיה לאשה שהרי אינה ראויה לקיימה אפילו הכי יש לה קנס כדלקמן: אביי לא אמר כרבא. דמותיב מקנסא דקסבר לאו תיובתא היא דטעמא דקנסא שלא יהא חוטא נשכר להפטר: רבא לא אמר כאביי. דמותיב מכתובה דהתם טעמא מאי תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וכל זמן שלא מיחתה גיורת היא ועבדינן לה תקנתא: מתני' הבא על הקטנה. פחותה מבת שלש שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין: וקטן. פחות מבן תשע שאמרו חכמים אין ביאתו ביאה ובא על הגדולה: ומוכת עץ. שנתקע לה עץ באותו מקום: כתובתן מאתים. אם נשאו לאיש אחרי כן לא אבדו בכך את כתובתן אם נשאה סתם ולא פירש לה כלום: בתולה. שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה: מן הנישואין. כגון שנכנסה לחופה ומת בעלה בחזקת שלא נבעלה: כתובתה מנה. אם ניסת לאחר סתם כתובתה מנה דבחזקת בעולה קיימא משנכנסה לחופה: ואין

תוספות

מטבילין אותו על דעת ב"ד משום דזכות הוא. ותימה דהא זכייה הוי מטעם שליחות דכיון דזכות הוא לו אנן סהדי דעביד ליה שליח כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף יב.) גבי חצר משום יד איתרבאי ולא גרע משליחות וא"כ היאך זכין לקטן והלא אין שליחות לקטן כדאמרינן באיזהו נשך (שם עא:) ועוד דאכתי עובד כוכבים הוא ואמרי' התם דקטן דאתי לכלל שליחות אית ליה זכייה מדרבנן עובד כוכבים דלא אתי לכלל שליחות אפילו זכייה מדרבנן לית ליה ונראה לר"י דהכא נמי דזכין לו מדרבנן כדאמרינן התם דקטן אית ליה זכייה מדרבנן ואע"ג דאכתי עובד כוכבים הוא הא אתי לכלל שליחות א"כ כיון דבהך זכייה נעשה ישראל הוה ליה כישראל גמור לענין זכייה וא"ת היכי הוי גר מדרבנן ושרינן ליה בבת ישראל וקידושיו קידושין הא מן התורה עובד כוכבים הוא וי"ל דקסבר כמ"ד בהאשה רבה (יבמות דף פט:) דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה וכי פריך מאי קמ"ל הוה מצי לשנויי קמ"ל דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה ותרי טעמי נקט והא דאמרי' בריש בן סורר (סנהדרין דף סח: ושם) גבי גזל הגר אם אין לאיש גואל איש אתה צריך לחזור אחריו אם יש לו גואל אבל קטן אי אתה צריך לחזור אחריו כו' משכחת לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה *כדאמרי' בפרק הערל (יבמות דף עח. ושם) עובדת כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה והוי גר מן התורה דישראל גמור הוא ואית ליה ממון מן התורה כגון שירש את אמו ואי אתה צריך לחזור עליו שאין לו יורשין שאינו מוליד ואחיו מן האם אין יורשין אותו ולפי ספרים דגרסינן בב"מ (דף עא:) זכייה מיהא אית ליה ולא גרס מדרבנן ניחא דמצי למימר דאית ליה זכייה מן התורה ועובד כוכבים קטן כיון דבא להתגייר חשבינן ליה כישראל קטן ואע"ג דזכייה הוי מטעם שליחות ואין לו שליחות מן התורה ה"מ בדבר שיש בו קצת חובה כגון להפריש תרומתו דשמא היה רוצה לפוטרה בחטה אחת או שמא היה רוצה להעדיף אבל הכא שזכות גמור הוא לו יש לו שליחות: מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה. ואע"ג דרבנן פליגי אר' מאיר בפ' קמא דגיטין (דף יג. ושם) ולית להו טעמא דבהפקירא ניחא ליה ה"מ גבי עבד שאינו חושש בהפקירא שמפקיע עצמו מן השעבוד אבל גבי עובד כוכבים שאינו משועבד ניחא ליה בהפקירא וכן נראה דאי לא תימא הכי היכי מייתי סייעתא מההוא דגיורת דלמא רבנן היא דאפילו בגדול לית להו בהפקירא ניחא ליה: אבל קטן זכות הוא לו. והא דתנן בפרק קמא דגיטין (ג"ז שם) האומר תנו גט זה לאשתי ושיחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהם יחזור דברי רבי מאיר היינו בעבד גדול דבקטן מודה רבי מאיר דזכות הוא לו דלא ניחא ליה בהפקירא כדאמרינן הכא משום דלא טעים טעמא דאיסורא א"נ איירי אף בעבד קטן וכגון שהוא של כהן דחוב הוא לו שילא לחירות לפי שמפסידו מלאכול בתרומה: לכי גדלה. °וא"ת והלא כבר גדולה היא שהיא נערה כיון שהיא בת קנס ומפרש ר"י לכי גדלה ונהגה מנהג יהודית: אביי לא אמר כרבא שלא יהא חוטא נשכר. משמע דרבא לית ליה טעמא דשלא יהא חוטא נשכר וקשה דאמרי' בפ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף לח: ושם) קסבר רבי מאיר כותים גירי אמת הן וקנס הוא דקניס ר"מ בממונם לענין שור שנגח שלא יטמעו בהן ופריך אלו נערות שיש להן קנס הבא על הכותית ואי קניס ר"מ בממונם ה"נ ניקנוס ומשני דהכא לא בעי למקנס שלא יהא חוטא נשכר והשתא לרבא דלית ליה הכא טעם דחוטא נשכר היכי מצי משני התם וי"ל דהתם אית ליה שפיר האי טעמא כיון דבדין יש להן קנס דגרי אמת הן אלא דבעי' למקנס להו סברא הוא דמשום טעמא שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אדינא אבל הכא סבירא ליה לרבא דמשום טעמא שלא יהא חוטא נשכר אין ליתן לה כיון דמן הדין לית לה שהרי עובדת כוכבים גמורה היא אם תמחה ובפ' אלו נערות (לקמן דף לו:) דאית ליה לרבא שלא יהא חוטא נשכר גבי שבויה משום דמוקמינן לה בקדושתה: ושמואל

מסורת הש"ס

[נ"ל גר קטן]

[ע' תוס' גיטין ה: ד"ה והא קי"ל]

[עירובין פא: יבמות קיח: וש"נ]

[גיטין יג. ע' תוס' שם]

[קשה א"כ מתי תדע שעת המחאה דהא בקטנות אינה יכולה למחות כר"י י"ל כגון שהתחילה מנהג גיות יום לפני גדלותה וכן נהגה יום או יומים לאחר גדלותה. ק"י עס"ג]

[יבמות לג: וש"נ]

[יבמות סט. לקמן לט: נד.]

[לקמן יג.]

[וע' תוס' ב"ק קט: ד"ה קטן ותוס' סנהדרין סח:]

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פי"ג מהל' אישות הל' א' סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סעי' ג:

סג ב מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל' ז סמג לאוין קיז טוש"ע יו"ד סי' רסח סעי' ז:

סד ג מיי' פ"ד מהל' זכיה הל"ב סמג עשין פ"ב טוש"ע חו"מ סי' רמג סעי' א וטוש"ע יו"ד סי' רסח סעי' ז':

סה ד ה ו ז מיי' פי"ג מהל' מלכים הל"ג טוש"ע יו"ד סי' רסח סעי' ז':

סו ח מיי' פי"ג מהל' אישות הל"ז טור אה"ע סי' סו:

סז ט מיי' פי"א מהל' אישות הל"ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סז סעיף ד:

סח י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

סט כ מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעי' ב:

תוספות רי"ד

הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג' שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים. פי' בחזקת בתולות הן. ואם נמצאת בעולה אומר לה מקחי מקח טעות ואבדה כל כתובתה. אמר ר"ה גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד. פי' אע"פ שאין לו אב ואם כגון תינוק שנמצא מושלך או ששבו ישראל קטני פלשתים ב"ד מלין אותם והם כישראל לכל דבר. והמורה פי' מטבילין אותו. דאינו גר עד שימול ויטבול. עיין פרק החולץ [דף מו] ובפ"ח דיבמות [דף ע"א]. מאי קמ"ל דזכין לאדם שלא בפניו תנינא זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו. מ"ד בהפקירא ניחא ליה וחוב הוא לו. פי' שאין אדם נעשה שליח לחובתו שלא בפניו כלומר שלא מדעת. קמ"ל דה"מ גדול דטעים טעמא דאיסורא אבל קטן זכות הוא [לו]. אמר ר"י ואם הגדילו. פי' הקטנים שנתגיירו ואפי' עם אביהן יכולין למחות. פי' יכולין לומר אי אפשינו להיות גרים ואין לנו לעונשם בב"ד. ואפילו ידינו תקיפה. ואם קידש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישראל מומר. ודוקא שלא הגיעו לכלל שתי שערות אבל אם הגדילו ולא מיחו אין יכולין למחות ואם מיחו הרי הן כישראל מומר וקדושי' קדושין. א) והגדילו דר"י לאו דוקא שבאו לכלל עונשין אלא שבאו לכלל דעת, עדיין לא באו לכלל עונשין: מתני' הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים. דברי ר"מ וחכ"א מוכת עץ כתובתן מנה. פי' קטנה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין. וקטן פחות מבן ט' שאמרו חכמים אין ביאתו ביאה לקנות קנין גמור. כגון אם בא על יבמתו דהתם אמרי' אין ביאתו ביאה ב) חשובה לקנות לגמרי. פי' לא גרעה אותה ביאה ממאמר בגדול. שכמו שמאמר בגדול פוסלה על שאר האחין. כך ביאת [פחות] בן ט' פסלה על האחין. עיין בס"פ האשה רבה: מוכת עץ שנתקע לה עץ באותו מקום ויצאו בתוליה כתובתה מאתים. פי' לא הפסידו כתובתן אם נישאו סתם וחכ"א מוכת עץ כיון שאיבדה בתוליה כתובתה מנה: איתמר

גליון הש"ס

גמ' שלא יהא חוטא נשכר. פ"ב דחלה מ"ז מה דף ד ע"ב: תוס' ד"ה לכי גדלה. וא"ת והלא כבר גדולה. עיין נדה מד ע"ב תוס' ד"ה שלשים יום:

א) ובדברי רבינו אלו נתיישב קושיית התו' כאן בד"ה קטה וע"ש. ב) ע"ש ביבמות דף נו דמיירי שם בביאת בן תשע דעשו כמאמר בגדול אבל בפחות מבן תשע לא מיירי התם צלל וצ"ע

עין משפט
נר מצוה

עא א מיי' פי"א מהל' אישות הל"א טוש"ע אה"ע סי' סז סעי' ג:

עא ב מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ד:

עב ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

עג ה טוש"ע שם סעי' ב:

ואין להן טענת בתולים א'הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מנה ואין להן טענת בתולין: גמ' אמר רב יהודה אמר רב קטן הבא על הגדולה עשאה מוכת עץ כי אמריתה קמיה דשמואל אמר ב'אין מוכת עץ בבשר איכא דמתני לה להא שמעתא באפי נפשה קטן הבא על הגדולה רב אמר עשאה מוכת עץ ושמואל אמר אין מוכת עץ בבשר מתיב רב אושעיא גדול שבא על הקטנה וקטן הבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי ר"מ וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה אמר רבא הכי קאמר גדול הבא על הקטנה ולא כלום *דפחות מכאן כנותן אצבע בעין דמי וקטן הבא על הגדולה עשאה מוכת עץ ומוכת עץ גופא פלוגתא דר"מ ורבנן אמר רמי בר חמא *מחלוקת כשהכיר בה דר"מ מדמי לה לבוגרת ורבנן מדמו לה לבעולה אבל לא הכיר בה דברי הכל ולא כלום ור"מ אמאי מדמי לה לבוגרת נדמייה לבעולה בעולה איתעביד בה מעשה בידי אדם הא לא איתעביד בה מעשה בידי אדם ורבנן אדמדמו לה לבעולה נדמייה לבוגרת בוגרת לא איתעביד בה מעשה כלל הא איתעביד בה מעשה אבל לא הכיר בה לדברי הכל ולא כלום מתיב רב נחמן *היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור' אליעזר אומרים נאמנת אלא אמר רבא בין הכיר בה ובין לא הכיר בה לר"מ מאתים לרבנן הכיר בה מנה לא הכיר בה ולא כלום והדר ביה רבא דתניא כיצד *הוצאת שם רע בא לבית דין ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה אם יש עדים שזינתה תחתיו בת סקילה היא הכי קאמר אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה *ואמר רב חייא בר אבין אמר רב ששת זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה ומתיב רב נחמן *הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך והיה מקחי מקח טעות ולית לה כלל ואמר להו רב חייא בר אבין אפשר רב עמרם וכל גדולי הדור יתבי כי אמר רב ששת להא שמעתא וקשיא להו ושני מאי מקח טעות נמי ממאתים אבל מנה אית לה ואת אמרת לית לה כלל °ואמר רבא מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב ג'מקח טעות לגמרי משמע ואלא קשיא הך תריץ ואימא הכי אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא ולא כלום ד'נמצאת מוכת עץ יש לה כתובה מנה והא רבא הוא דאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום אלא ש"מ הדר ביה רבא מההיא ת"ר כנסה ראשון לשום נישואין ה'ויש לה עדים שלא נסתרה אי נמי נסתרה ולא שהתה כדי ביאה אין השני יכול לטעון טענת בתולים שהרי כנסה ראשון
אמר

*) ועוד נ"ל דניחא ליה טפי דלרבנן לא הכיר בה מנה דהשתא מיתוקמא מתני' וברייתא נמי כרבנן. ת"י עה"ג

רש"י

ואין להן טענת בתולין. אין יכול להפסידה אותה מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והרי מקחי מקח טעות: גמ' עשאה מוכת עץ. כהי דאין ביאתו ביאה מיהו לא גרע מעץ הנתקע ולרבנן דפליגי אמוכת עץ כתובתה מנה וכן לענין כהן גדול דתנן (יבמות דף נט.) לא ישא את מוכת עץ הא נמי אסירא ליה: אין מוכת עץ בבשר אדם. ואי בעולה לא הויא מוכת עץ נמי ליתא: באפי נפשה. בלא גברי דלא אמר רב יהודה משמיה דרב ומשמיה דשמואל אלא איהו גופייהו איפלוג בה: וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ. ומדפלגינהו תנא לתרתי ולא איפלוג רבנן אלא במוכת עץ שמעת מינה אין מוכת עץ בבשר: הכי קאמר גדול הבא על הקטנה ולא כלום. איכא ביאה לדברי הכל הלכך כתובתה מאתים ולא איפלוג רבנן עלה דפחות מכאן כטתן אצבע בעין דתנן במסכת נדה (דף מה:) גבי בת פחותה מג' שנים ויום אחד מה הדמעה היוצאת ע"י אצבע באה אחרת תחתיה אף בתולים של פחות מכן חוזרין אחרים תחתיהם: וקטן שבא על הגדולה. מוכת עץ היא זו וכתובתה מאתים דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל מוכת עץ כתובתה מנה והא נמי דקא משוית לה מוכת עץ כתובתה מנה: כשהכיר בה. כשכנסה וכתב לה כתובה היה יודע שהיא מוכת עץ: מדמי לה לבוגרת. דקיימא לן שכלו בתוליה במס' יבמות (דף נט.) דקתני בבתוליה פרט לבוגרת שכלו בתוליה ואפי' הכי כתובתה מאתים: ולא כלום. דמקח טעות הוא ואפי' מנה אין לה: היא אומרת מוכת עץ אני. משנתנו היא: והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את. הנושא את האשה בחזקת בתולה ולא מצא לה בתולים היא אומרת מוכת עץ אני כו' ש"מ אית לה כתובה או מנה או מאתים דאי לית לה מאי נאמנת דקאמר רבן גמליאל אלמא מוכת עץ שלא הכיר בה יש לה כתובה תיובתא דרמי בר חמא דאמר לא הכיר בה דברי הכל ולא כלום: אלא אמר רבא לר"מ בין הכיר בה בין לא הכיר בה מאתים. ומתני' דקתני היא אומרת מוכת עץ אני וקא תבעה מאתים רבי מאיר היא: לרבנן הכיר בה מנה. ומתני' דהכא דקתני וחכמים אומרים מוכת עץ מנה כשהכיר בה: לא הכיר בה ולא כלום. והא לא מצינו למימר לר' מאיר הכיר בה מאתים לא הכיר בה מנה דאי במקח טעות מחזקינן ליה משום דלא הכיר בה לית לה מידי ואי לאו מקח טעות הוא אין חילוק בין הכיר ללא הכיר: והדר ביה רבא גר' ול"ג מההיא. והדר ביה רבא ממאי דאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום אלא בין הכיר בין לא הכיר יש לה מנה לרבנן ומאתים לר"מ ומתני' דהתם דברי הכל: הוצאת שם רע. ליענש מאה כסף אם שקר וליסקל אם אמת היה: בא לב"ד. זקוק לבוא לב"ד ואומר כו': ואמר רב חייא גרסי': ומותיב רב נחמן גר': נסתחפה שדהו. מזלו גרם כאדם שהמטר בא וסוחף את זריעתו ועוקרה: מקח טעות לגמרי משמע. ואין לה כלום: כי אמרה רב ששת להא שמעתתא. להאי זאת אומרת דלעיל דיש לה כתובה מנה: וקשיא להו. הא דאותבינן: ואמר רבא גרסי': ואלא קשיא הך. ולקשינן לרבא אלא קשיא הך דלעיל דקתני זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה: תריץ. להאי דלעיל דכיצד הוצאת ש"ר תירוצא דתרצת לה לא תתרצה הכי אלא הכי אם יש עדים כו': נמצאת. לא הכיר בה משמע וקא מתרץ רבא יש לה כתובה מנה אלמא הדר ביה מההיא דלעיל דהא איהו אמר לרבנן ולא כלום וכרבי מאיר נמי לא תוקמה דהא רבי מאיר מאתים קאמר: ויש לה עדים שלא נסתרה. רבותא אשמעינן דאפי' הכי אין השני יכול לטעון טענת בתולים להפסידה כתובתה ולימא מקח טעות הוא: שהרי כנסה ראשון. ועליו לדעת שנבעלה:
זאת

תוספות

ושמואל אמר אין מוכת עץ בבשר. בלא הכיר בתולין איירי דאי בהכיר למה יש לה להיות פחותה ממוכת עץ: לרבנן הכיר בה מנה לא הכיר בה ולא כלום. ומתני' ר"מ היא ולא רבנן ואם תאמר אמאי לא קאמר לרבנן בין הכיר בה בין לא הכיר בה מנה כדקאמר במסקנא ותיתי מתניתין לדברי הכל וי"ל דלא ניחא ליה למימר הכי דכיון דרבנן מדמו לה לבעולה הויא בלא הכיר בה כמו כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה וסבירא ליה דלית לה ולא כלום ובמסקנא סבר הא דמדמו לה לבעולה היינו לענין מנה אבל מקח טעות לא הויא כמו בעולה דאינו מקפיד כ"כ במוכת עץ שיהא מקח טעות: הדר ביה רבא מההיא. אבל מהא לא בעי למימר דהדר ביה משום דמקח טעות לגמרי משמע וא"ת מנא לן דהדר ביה ממה שאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום נאמר שחזר בו ממה שאמר לא הכיר בה לר"מ מאתים אלא נפרש לא הכיר בה מנה ונוקי ברייתא כרבי מאיר וי"ל כדפי' לעיל בקונטרס דאין זה סברא דאי חשיב מקח טעות לא יהא לה כלום ואי לא חשיב מקח טעות למה לא יהא לה מאתים כיון דמדמה לה לבוגרת דהא לבוגרת פוחתין לה מכתובתה*):
אמר

תוספות רי"ד

איתמר קטן שבא על הגדולה רב אמר עשאה מוכת עץ. פי' דכיון שהוציא בתוליה אע"ג שאין ביאתו ביאה לא גרע מעץ הנתקע וכתובתה מנה לרבנן ושמואל אמר אין מוכת עץ בבשר פי' בבשר אדם. ואי בעולה לא הויא מוכת עץ נמי לא הויא והרי היא כאילו מיעכה היא באצבעה שהממעכת בתוליה באצבעה לא הפסידה מאתים דדוקא דרוסת איש ומוכת עץ לרבנן הפסידה המאתים אבל במיעוך לא הפסידה המאתים כיון שאין כוונתה אלא שלא להצטער תחת בעלה ובמוכת עץ דפליגי רבנן משום דהוי שלא לדעתה ומיסניא בהכי. אמרי' בפ' ד' אחין כל הנימיעכות של בית ר' תמר שמן וקי"ל כשמואל בדיני: אמר רמב"ח מחלוקת כשהכיר בה. פי' כשכונסה וכתב לה כתובה היה יודע שהיא מוכת עץ דר"מ מדמי לה לבוגרת פי' דקי"ל דכלו בתוליה ואפ"ה כתובתן מאתים ורבנן מדמו לה לבעולה ור"מ אדמדמי לה לבוגרת לדמו לה לבעולה בעולה איתעביד בה מעשה (בוגרת)[בידי אדם הא] לא איתעביד בה מעשה ורבנן אדמדמו לה לבעולה לדמו לה לבוגרת בוגרת לא איתעביד בה מעשה כלל הא איתעביד בה מעשה. אבל לא הכיר בה ד"ה ולא כלום פי' שמקח טעות הוא. ורבא אסיק דבין הכיר בה ובין לא הכיר בה לר"מ כתובתה מאתים לרבנן כתובתה מנה. וקי"ל כרבנן ולא כר"מ דיחיד ורבים הלכה כרבים: מתני' בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים. הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על ג' שנים ויום א' כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים. פי' בתולה מן הנשואין וכגון שנכנסה לחופה ומת בעלה בחזקת בעולה קיימא משעה שנכנסה תחתיו וכתובתה מנה אם נשאת לאחר סתם ואין להם טענת בתולים להפסידה אותה מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והרי מקחי מקח טעות: תנו רבנן כנסה הראשון לשם נשואין ויש לה עדים שלא נסתרה או שנסתרה אלא שלא שהתה עמו כדי ביאה אין השני יכול לטעון טענת בתולים פי' להפסידה ויגה הראוי לאלמנה מן הנשואין שהרי כנסה הראשון. ואע"פ שהעדים מעידין אינו יכול לטעון.
אמר

מסורת הש"ס

[נדה מה:]

[לקמן יג.]

לקמן יג. [מו.]

לקמן מו.

[לקמן יג.]

[לקמן יב: מו.]

גליון הש"ס

גמ' ואמר רבא מאן דקא מותיב שפיר. שבת קכג ע"א ר"ה ו ע"ב:

אמר רבה זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה רב אשי אמר בעלמא לעולם אימא לך לית לה כלל ושאני הכא שהרי כנסה ראשון וניחוש שמא תחתיו זינתה אמר רב שרביא כגון שקידש ובעל לאלתר ואיכא דמתני לה אמתניתין בתולה אלמנה גרושה חלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולין בתולה מן הנישואין היכי משכחת לה כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה אמר רבה זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה רב אשי אמר לעולם אימא לך בעלמא לית לה כלל ושאני הכא שהרי נכנסה לחופה וליחוש שמא תחתיו זינתה אמר רב שרביא כגון שקידש ובעל לאלתר מאן דמתני לה אברייתא כל שכן אמתניתין ומאן דמתני לה אמתני' אבל אברייתא לא משום דמצי אמר לה אנא אעדים סמכי:

מתני' **האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה: גמ' מדקתני האוכל מכלל דאיכא דוכתא ביהודה נמי דלא אכיל אמר אביי ש"מ ביהודה נמי מקומות מקומות יש כדתניא א"ר יהודה *ביהודה בראשונה היו מייחדין את החתן ואת הכלה שעה אחת קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו מעמידין להם שני שושבינין אחד לו ואחד לה כדי למשמש את החתן ואת הכלה בשעת כניסתן לחופה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו שושבינין ישנים בבית שחתן וכלה ישנים בה ובגליל לא היו עושין כן וכל שלא נהג כמנהג הזה אינו יכול לטעון טענת בתולים אהייא אילימא ארישא כל שנהג מיבעי ליה אלא אסיפא כל שלא מושמש מיבעי ליה אמר אביי לעולם ארישא ותני כל שנהג אמר ליה רבא והא כל שלא נהג קתני אלא אמר רבא הכי קאמר כל שלא נהג מנהג גליל בגליל אלא מנהג יהודה בגליל אינו יכול לטעון טענת בתולים רב אשי אמר לעולם ב אסיפא ותני כל שלא מושמש:

מתני' אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת *כהנים כתובתה מנה בית דין של כהנים היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים:

גמ' תנא ואלמנת כהנים כתובתה מאתים והאנן תנן אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת כהנים כתובתן מנה אמר רב אשי שתי תקנות הוו מעיקרא תקינו לבתולה ארבע מאות זוז ולאלמנה מנה כיון

זאת אומרת כו'. דהא ודאי בחזקת בתולה כנסה דסמך אעדים וקאמר אין יכול להפסידה מנה הראוי לאלמנה מן הנישואין: וניחוש שמא תחתיו זינתה. *אמתניתין פריך דקתני אין השני יכול לטעון טענת בתולים ולא מזקיקנן ליה לבא לבית דין ולא יתברר הדבר אם תחתיו זינתה אם לא ושמא אסורה היא לו בשלמא אהך דלעיל דאמרן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה לא מקשינן דאיכא למימר כשבא לבית דין ובאו עדים שזינתה קודם לכן אבל הכא קתני אין יכול לטעון מתוך כך לא יבא לב"ד: כשקידש ובעל לאלתר גרסינן ולא גרסינן כשקידש לאלתר ובעל לאלתר. שלא פירש ממנה בין קידושין לבעילה דודאי לא תחתיו זינתה: ואיכא דמתני לה. להא דרבה ורב אשי ורב שרביא אמתני': זאת אומרת. מדקתני מתני' אין להן טענת בתולים: וליחוש שמא תחתיו זינתה. ואמאי תני אין להן טענת בתולים: מאן דמתני לה. להא דרבה ורב אשי אברייתא: כ"ש אמתני'. דכיון דאברייתא אע"ג דאמרו עדים לא נסתרה לראשון ושני זה בחזקת בתולה כנסה ואפילו הכי אהדר ליה רב אשי לרבה לעולם לא תשמע כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה דשאני הכא שהרי כנסה ראשון כל שכן אמתניתין דלא הבטיחוהו עדים על כך איכא למתנייה לדרבה ומאי דאהדר ליה רב אשי: ומאן דתני לה. דרבה ורב אשי אמתניתין: אבל אברייתא לא. מתני להו דמברייתא ודאי שפיר ש"מ זאת אומרת דרבה ועלה לא הוה לרב אשי לאהדורי שאני הכא שהרי כנסה ראשון דמאי אמר הנא אעדים סמכי וכיון דקתני אין השני יכול לטעון טענת בתולים שמעינן ודאי דזאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה: מקומות מקומות יש. שחלוקין במנהגם ונפקא מינה דהיכא דלא נהיגי לייחד יכול לטעון: כדתניא. דמקומות מקומות יש: למשמש. לפשפש ולמשמש במעשיהן באותו הלילה שלא יקלקלו זה את זה במעשיהם בתרמית שלא יראה זה דם בתולים ויאבד וזו לא תביא מפה שיש עליה טיפי דמים ובמקום שנהגו למשמש לא נהגו לייחד דאילו במקום שנהגו לייחד מאי מישמוש בעי הרי אין שם טענת בתולים אלמא ביהודה מקומות מקומות יש: אילימא ארישא. אמנהג דמייחדין: כל שנהג להתייחד מיבעי ליה. דאין יכול לטעון: אלא אסיפא. אמנהג דמשמוש שושבינין: כל שלא מושמש מיבעי ליה. דהטוען טענת בתולים הוא הבעל והוא אינו נוהג מישמוש שבו [שאינו תלוי בבעל] אלא על אבי הכלה למשמשו שלא יאבד את בתוליה ומשמוש בכלה שלא תביא דם מן החוץ תלוי בבעל והיכי תני כל בעל שלא נהג מישמוש אינו יכול לטעון טענת בתולים כ"ש דאם לא נהג למשמש והם מישמשו אותו דיכול לטעון הכי איבעי ליה למתני כל שלא מושמש אינו יכול לטעון דשמא ראה ואבד: אלא אמר רבא. האי כל שלא נהג אמנהג דגליל קאי דתנא בברייתא ובגליל לא היו עושין כן ועלה קאי כל שלא נהג כמנהג הזה בגליל אלא נתייחד כמנהג שביהודה אינו יכול לטעון: מתני' אלמנת כהנים. אלמנה בת כהן: היו גובין לבתולה. בת כהן כשניסאת לכהן וכ"ש כשניסאת לישראל: גמ' שתי תקנות הוו לאלמנה בת כהן:
דמזלזלי

נ"ל אברייתא

[לעיל י:]

[תוספתא פ"א]

[במסכת שבמשניות ליתא כהן]

אמר רבה זאת אומרת. נראה דהכא גרסינן רבה דהא רבא קאמר לעיל דמקח טעות לגמרי משמע ואי גרסינן הכא רבא א"כ תיקשי מתניתין רישא לסיפא דהא זאת אומרת איכא למידק נמי ממתניתין כדאמרינן בסמוך אלא ודאי נראה דהכא גרס רבה דרבא דאמר לעיל מקח טעות לגמרי משמע יפרש כמו רב אשי: כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה. והא דקתני שהרי כנסה ראשון פירש ריב"ם דהכי משמע ליה אין לשני טענת בתולין לחסרה מכתובתה כלום שהרי כנסה ראשון וגרם להיות כתובתה מנה ואינו יכול לחסרה כלום מאותה מנה דלא מהניא טענת בתולין אלא ממנה דבתולין: שאני הכא שהרי כנסה ראשון. ואדעתא דבעולה נישאת ואע"ג דעדים מעידים שלא נבעלה אינו סומך על זה מאחר שהיו נישואין וסבר דלשבחה אומרים כן: וניחוש שמא תחתיו זינתה. אין לומר דפריך אמאי אינו יכול לטעון טענת בתולים לאוסרה עליו ניחוש באשת כהן שמא תחתיו זינתה דליכא אלא חדא ספיקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו דהא מאי לשנויי דהא דאינו יכול לטעון היינו להפסידה מכתובתה דאיכא ספק ספיקא דאפי' תחתיו אימור באונס הוה ואין זה דוחק דלעיל נמי מפרש אינו יכול לטעון טענת בתולים הכי דקאמר למאי אי לאוסרה עליו ביהודה אמאי לא כו' אלא אכתובה פריך אמאי אינו מפסיד לה ונראה לר"י דלרב אשי פריך כיון דבעלמא אית ליה דאין לה כלום והכא יש לה לפי שכנסה ראשון א"כ יבא לידי איסור שזה האיש סבור כיון שזו יש לה אע"ג דבעלמא לית לה אם כן מחזיקין אותה ודאי בעולה מבעל ראשון ואדעת כן רוצים לומר שנשאתי ובחנם אטרח לבית דין שודאי לא יאסרוה עלי ולכך היה לנו להפסיד כתובתה שיבא לב"ד ולא יטעה לומר שמותרת לו ואפי' באשת ישראל יש לנו להפסידה גזירה שיראה כהן שזו לא תאבד כתובתה ויסבור אף בשלו כן ולא יבא לב"ד אבל לרבה לא פריך מידי כיון דבעלמא נמי יש לה ליכא למיטעי: כגון שקידש ובעל לאלתר. וכן צריך נמי להעמיד שהראשון אחר שקידש כנסה לאלתר ומת מיד ועדים מעידים שלא זינתה תחתיו דאם נבעלה תחת הראשון הרי נבעלה לפסול לה ואסורה לכהונה:*) שתי תקנות הוו. וליכא למימר דחדא תקנה הואי ומתני' קודם תקנה וברייתא לאחר תקנה שתיקנו לאלמנה מאתים דהא חזינן השתא דלית להו מאתים וליכא למימר נמי דמעיקרא כי תקינו לבתולה ארבע מאות תקינו גם כן לאלמנה מאתים דאין סברא לתקן לאלמנה מאתים אם לא אחר שראו צורך דמזלזלי בהו [הילכך מעיקרא לא רצו לשנותה משאר אלמנה וכיון דחזו דקא מזלזלי בהו ראו שהיה צורך תקון להם מאתן וכיון דחזו דפרשי מינייהו אהדרינהו למילתייהו] ולכך הוצרך לומר שתי תקנות הוו:
כיון

עד א מיי' פי"א מהל' אישות הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סח סעיף א:

עה ב טוש"ע שם ס"ג:

תוספות רי"ד

אמר רבא זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה. פי' כיון שהעדים מבררים ומעידים שלא בא עליה כשכנסה [ראשון] א"כ בחזקת בתולה כונסה וש"מ כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה. ר"א אמר בעלמא לעולם אימא לך דלית לה מידי ושאני הכא שכבר כנסה הראשון. פי' ואע"פ שמעידים העדים שלאחר שכנסה לא בא עליה יש לומר כיון שנתרצית לו לכונסה מאותה שעה היא נשאת לו. והל' כרב אשי דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום ורבא נמי הכי אמר לעיל במאי דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים וכו' ואמר רבא מקח טעות לגמרי משמע ולית לה כלל. והכא דקאמר זאת אומרת דיוקא בעלמא סבר לדייק מינה ולמימר דתנא דהאי מתניתא ס"ל הכי וליתא אלא כדתרצה רב אשי. ומקשה וליחוש שמא תחתיו זינתה וא"ר שרביא כגון שקידש ובעל לאלתר. פי' כל היכא דהיא טענה טענת ברי ובעל טוען טענת שמא כגון תחתיך נאנסתי או מוכת עץ אני נאמנת ושקלא כתובה ושריא לבעלה כדלקמן ואפילו ר' יהושע דאמר לקמן בראוה מדברת חיישינן שמא נבעלה לנתין ולממזר דוקא להנשא לכהונה אבל לאוסרה על בעלה בייחוד בעלמא הא אמרי' לקמן דמודה ר"י דלא אסרה לה אפי' אם הוא כהן וה"נ אילו טענה האשה ואמרה שבעלי בא עלי קודם נשואין לא הוה מקשי' וליחוש שמא תחתיו זינתה דהיא נאמנת אלא התנא לא שנה טענת האשה אלמא לא טענה הכי ואפ"ה אומר' לו ב"ד שאינך יכול לטעון טענת בתולים שמא בא עליה קודם נשואין משעה ששניהם נאותו לכנוס ואע"פ שהאשה אינה יודעת לטעון. י"ל שלמפרע היה מערה בה והוציא בתוליה ולא הרגישה שלא עלו במטה כדרך חתן וכלה אלא עד אז היה מערה בה ולא שתה לבה ולא ידעה ומ"ה פריך וליחוש שמא תחתיו זינתה דהניחא שלא להפסידה כתובתה אמרי' שמא בעלה בא עליה ולא תפסיד כתובה מספק אבל מספקא תאסר עליו כיון שעדים מעידים שלאחר שכנסה לא בא עליה והיא נמי לא טענה טענה ודאית תאסר עליו מספק שמא תחתיו זינתה ולהכי איצטריך רב שרביא לומר שקידש ובעל לאלתר שיצאנו מזה הספק ויש כאן ספק שמא בעולה היתה מקודם לכן והרי מקחו מקח טעות בזה הספק אנו תולין כי בעלה בא עליה ואין כאן מקח טעות א) פי' המורה ונחוש שמא תחתיו זינתה אמתניתין פריך דקתני אין השני יכול לטעון טענת בתולים ולא מזקיקנן ליה לבוא לב"ד ולא מתברר אם זינתה תחתיו אם לאו ושמא אסורה לו דבשלמא אהך דלעיל דאמרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה לא מקשי' דא"ל כשבא לב"ד באו עדים שזינתה קודם לכן אבל הכא קתני אין יכול לטעון מתוך כך לא יבא לב"ד אמר רב שרביא כשקידש ובעל לאלתר. פי' שלא פירשה ממנו בין קידושין לבעילה דודאי לא ניחוש לזינתה: מתני' האוכל אצל המיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתיחד עמה. אחד אלמנת ישראל ואחד אלמנת כהנים כתובתן מנה ב"ד של כהנים היה גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים: תניא א"ר יהודה בראשונה ביהודה היה מיחדים את החתן ואת הכלה שעה אחת קודם כניסתן לחופה כדי שיהיה לבו גס בה ובגליל לא היו עושים כן. ביהודה בראשונה היה מעמידים להם שני שושבינים אחד לו ואחד לה כדי למשמש את החתן ואת הכלה בשעת כניסתן לחופה פי' למשמש ולפשפש באותו הלילה במעשיהן שלא יקלקלו זה על זה שלא יראה זה דם בתולים ויאבד וזו תביא מפה שיש עלי' טפת דם ובגליל לא היו עושין כן. פי' גם ביהודה הי' מקומות שלא היו מיחדין. ושם היו מעמידים שושבינין דאי במקום שהיו מייחדים לא יועילו שושבינין שהרי אין שם טענת בתולים. ביהודה בראשונה היו שושבינים ישנים בבית שחתן וכלה ישינים בו ובגליל לא היו עושים כן. וכל שלא נהג כמנהג זה אינו יכול לטעון טענות בתולים. שהרי נתיחד עמה. אבל נהג מנהג גליל ולא נתייחד יכול לטעון ואע"פ שלא היו שם שושבינים יכול לטעון ומהימן ורב אשי פי' כל שלא משמש ביהודה אינו יכול לטעון פי' כיון שביהודה ממשמשים והוא לא משמש אמרי' לכתחלה עשה כדי להעליל עלילה עלי' אבל בגליל שלא נהגו מצי טעין אע"פ שלא משמש. ושמואל דאמר נאמן להפסידה כתובתה בטענת פתח פתוח דליכא למיקם עלה דמלתא להתברר ע"י שושבינים. וכגון שהיתה בוגרת שכלו בתוליה או אם היתה ממשפחת דורקטי אבל בטענת דמים אם נהגו למשמש ולא משמש אינו נאמן ובמקום שלא נהגו למשמש נאמן:
ב"ד

*) [רב אשי אומר תני כל שלא מושמש. אומר רבינו יצחק בן רבינו מאיר דרב אשי פליג אדרב נחמן דלית לי' חזקה דאין אדם טורח כו' כדפי' לעיל. ור"ת אומר דלא פליג דדוקא ביהודה שנהגו למשמש ואירע שלא משמש אינו יכול לטעון דדומה לדבר שהוא ברמאות גילגל שלא מישמשוהו וכן משמע קצת דהא קתני ביהודה אינו יכול לטעון הא בגליל מצי טעין כדדייק לעיל אע"ג דבגליל לא היו ממשמשין כדקתני בברייתא ומיהו יש לפרש הא בגליל מצי טעין היינו אם אירע שמישמשוהו וע"כ צריך לפרש כן למאי דדחי לעיל לא דקא טעין טענת דמים ולא אמרי' חזקה דאין אדם טורח כו']:

א) נ"ל והמורה פירש. ור"ל הרש"י ז"ל פירש.

עין משפט נר מצוה

עו א טוש"ע אה"ע סי' סו סעיף ז: עז ב מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' יא סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סח סעיף ט: עח ג מיי' פ"ח מהל' טוען ונטען הל' ט סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סימן עה סעיף ט:

כיון דחזו דמזלזלי בהו תקינו להו מאתן כיון דחזו דקא פרשין מינייהו דאמרי עד דנסבינן אלמנת כהנים ניזיל ניסיב בתולה בת ישראל אהדרינהו למלתייהו בית דין של כהנים כו': אמר רב יהודה אמר שמואל לא ב"ד של כהנים בלבד אמרו אלא אפי' משפחות המיוחסות בישראל אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין מיתיבי הרוצה לעשות כדרך שהכהנים עושין כגון בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל עושין בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל הוא דאיכא צד כהונה אבל בת ישראל לישראל לא לא מבעיא קאמר לא מבעיא בת ישראל לישראל דלא מצי אמר לה עלויי קא מעלינן ליך אבל בת ישראל לכהן דמצי אמר לה עלויי קא מעלינן ליך אימא לא קמ"ל: מתני' הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' אתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב יהודה ורב הונא אמרי חייב ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור אוקי ממונא בחזקת מריה א"ל אביי לרב יוסף הא דרב הונא ורב יהודה דשמואל היא דתנן היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל ואמר ליה רב שמואל בר יהודה לרב יהודה שיננא אמרת לן משמיה דשמואל הלכה כרבן גמליאל אף בראשונה מאי אף בראשונה אע"ג דאיכא למימר אוקי ממונא בחזקת מריה אמר רבן גמליאל ברי עדיף לימא רב יהודה ורב הונא דאמרי כר"ג ורב נחמן ורבי יוחנן דאמרי כרבי יהושע אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפילו כרבן גמליאל עד כאן לא קאמר ר"ג התם אלא דאיכא מגו אבל הכא מאי מגו איכא אי נמי עד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם אלא דאמרינן אוקמה אחזקה אבל הכא מאי חזקה אית ליה להאי הכי נמי מסתברא כדקא משנינן דרב נחמן הוא דאמר כר"ג דאם

רש"י

דמזלזלי בהו. בשלמנות קלות בעיניהם להוציאן מפני שכתובתן מועטת תקינו להו מאתן דגנאי היה להן ואע"פ שאלמנות ישראל נמי כתובתן מנה מיהו כהנים חשיבי טפי וגנאי להם גירושי בנותיהן יותר מישראל: מתני' נאמנת. קא סלקא דעתך משום דברי ושמא ברי עדיף: הרי זו בחזקת. שנבעלה עד שלא תתארס והטעתו: גמ' חייב. לשלם: פטור. מלשלם ומכל מקום משביעין ליה שבועת היסת שכן הוא כדבריו שאינו יודע שהוא חייב לו: וכהן הוא. כלומר מיוחס הוא: אף בראשונה. גבי תביעת כתובה [אוקי כתובה אחזקתה אחזקת הבעל ה"נ גבי מנה לי בידך איכא למימר נמי אוקי ממונא בחזקת מריה ופטור: אלא דאיכא מגו]. כגון משארסתני נאנסתי וכגון היא אומרת מוכת עץ אני דאמרינן מגו דאי בעיא טענה טענה מעלייתא מהך כגון גבי משארסתני נאנסתי הוה טענה מוכת עץ אני [טענה מעלייתא] דלא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי [משארסתני] וקא מיפסלה נפשה דאשת ישראל שנאנסה אסורה לכהן ש"מ קושטא קאמרה וגבי היא אומרת מוכת עץ אני אי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך ואית לה מאתן וקא אמרה מוכת עץ אני קודם לכן ואין לי אלא מנה: אבל הכא. גבי האי תובע מאי מגו איכא דלהמניה הלכך אוקי ממונא בחזקת מריה: אוקמה אחזקה. מספקא לן אשעת ארוסין אי בתולה הואי ונשתעבד לה למאתים אי בעולה הואי העמד אשה על חזקתה ובתולה נולדה והך השתא הוא דאיתניסה אחר אירוסין: מאי חזקה אית ליה להאי. תובע דנוקמיה אחזקיה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא: דא"כ

תוספות

כיון דחזו דמזלזלי בהו. פירש בקונטרס שהיו קלות בעיניהן להוציאן לפי שהיתה כתובתן מועטת וקשה דמעיקרא נמי הוו ידעי שקלות בעיניהן להוציאן כיון דמנה חשיב דבר מועט ונראה לר"י לפרש דמזלזלי בהו שמקלת בני אדם היו נמנעים מלנושאם לפי שהיו קלות בעיניהן שאין לה כתובה אלא רביע ממה שיש לה לבתולה ותקינו לה מאתן כיון דחזו דפרשי מינייהו לגמרי והיו קופצים קודם על בתולות ישראל ולא היה שום אדם קופץ עליהם אהדרינהו למילתייהו היינו דנקט מעיקרא מזלזלי שהיו נמנעים ולא לגמרי פורשים ובתר הכי נקט ופרשי: בית דין של כהנים היו גובין כו' ולא מיחו בידם חכמים. אע"פ שלא כתב בלשון תוספת אלא ארבע מאות דחזו ליכי וקא ס"ד דלא תגבה דלא חזו ובלשון תוספת לא כתב קא משמע לן דמנהג טוב מאד הוא וראוי להיות בכהונה ובמשפחות המיוחסות ושייך בהו למימר דחזו ליכי ואפי' לא כתב לה כתובה גובה ארבע מאות בתנאי ב"ד כמו בבנות ישראל מאתים דתקנה גמורה היא: והוא אומר לא כי כו'. אע"ג דבסוף המניח (ב"ק דף נה: ושם) דייק מדקתני לא כי דמיירי בברי הכא דליכא למיטעי קתני לא כי אע"ג דאיירי בשמא: מנה לי בידך והלה אומר איני יודע. פי' איני יודע אם הלויתני מעולם אבל הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך תנן בהדיא בהגוזל בתרא (שם קיח.) דחייב: רב הונא ורב יהודה אמרי חייב. לכאורה נראה דלית להו דרבי אבא דאמר מתוך שאינו יכול לישבע משלם דטעמיה דר' אבא משום דדרים (שבועות ד' מז.) שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין שני היורשין כגון אמר מנה לאבא ביד אביך ואמר חמשין ידענא וחמשין לא ידענא ואבוה כה"ג מתוך שאין יכול לישבע משלם ואי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב אין כאן שבועה דאפי' הוא אומר אין יודע בכל חייב ותימה דבפרק יש נוחלין (ב"ב דף קלה. ושם) גבי האומר זה אחי משמע דאביי אית ליה מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב ובפ' חזקת הבתים (שם לג. ושם) משמע דאית ליה לדר' אבא וי"ל דאפי' למ"ד חייב איכא למידרש שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דשניהם לא ידעי אלא שעד אחד מעיד שאחד חייב לחבירו מנה דאבוה מתוך שאינו יכול לישבע משלם תימה דרב יהודה גופיה אית ליה ברים הפרה (ב"ק מו. ושם) אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המע"ה ואין לומר דרב יהודה כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין ולא אזיל בתר חזקת ממון ולהכי כי איכא ברי ושמא טעל הכל והתם דקאמר אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין כו' אליבא דרבנן קאמר וליה לא סבירא ליה דהתם (בב"ב דף לב:) משמע דסבר כרבנן גבי מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן ועוד דתנן בפרק השואל (ב"מ צז. ושם) המשאיל אומר שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב וקאמר בגמרא לימא תיהוי תיובתא דרב נחמן ור' יוחנן ומאי קושיא הא ע"כ מתני' כסומכוס אפי' לרב יהודה דלרבנן מודה רב יהודה דפטור ורב נחמן ורבי יוחנן ע"כ כרבנן דלסומכוס לכל הפחות חולקין אבל אי פליגי אליבא דרבנן ולסומכוס לעולם חולקין אפי' בברי ושמא פריך שפיר ממתני' דכרבנן אתיא דלסומכוס חולקין וי"ל דהתם ברי גרוע ושמא טוב דלפי שהמזיק לא היה שם טוען זה ברי ושמא דמזיק טוב דלא הוה ליה למידע אבל מנה לי בידך הברי טוב והשמא גרוע דהוה ליה לידע אם חייב אם לאו אבל קשה דבעי למימר הכא הא דרב יהודה דשמואל היא דפסק כרבן גמליאל והתם ברי גרוע ושמא טוב שהבעל אינו יודע מתי נבעלה ואם כן תיקשי דשמואל אדשמואל דפ' הפרה (ב"ק מו. ושם) ויש לומר דה"מ למימר וליטעמיך ועוד יש לומר דסוגיא דהכא סברה דזה כלל גדול בדין לא לניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא אלא כדקאמר התם אי נמי לכי הא וקשה על זה דאפילו לפי אי נמי דהתם לא אתי שפיר דהא בסוף המניח (שם דף נה: ושם) אית להו לרבנן בהדיא דאפי' ניזק אומר ברי כו' ושמואל סובר כרבנן כדמוכח בהמוכר שור לחבירו: אלא דאיכא מגו. האי שנויא לא אתיא אלא לרב נחמן דלר' יוחנן בההיא דמוכת עץ ליכא מגו כדמוכח לקמן הקשה ה"ר יעקב מקורבי"ל אכתי ע"כ הא דרב יהודה דשמואל היא דאי לשמואל פטור תקשי ליה ממתניתין דהשואל (ב"מ ד' צז.ושם:) המשאיל אומר שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב דלשמואל ליכא לשנויי כדמשני לרב נחמן ולרבי יוחנן כגון שיש עסק שבועה ביניהן ומתוך שאינו יכול לישבע משלם דשמואל אית ליה בהדיא בפ' כל הנשבעין (שבועות ד' מז.ושם) דחזרה שבועה לסיני ולא משלם וי"ל דאיכא למימר דלעולם מנה לי בידך והלה אומר איני יודע לשמואל פטור ומוקי שמואל מתני' דהשואל כשיש יעסק שבועה וכההוא תנא דאית ליה מתוך שאינו יכול לישבע משלם והוא סבר כאידך תנא דפלוגתא דתנאי היא בפרק כל הנשבעין (שם). [ועי' ביתר ביאור תוס' ב"מ צז: סד"ה הואיל]:

רב

...ושמא מודה ר"ג דלא אזלי' בתר חזקה דגופא אלא בתר חזקת דממונא והמע"ה: אר"י א"ש הלכה ...היכי פסיק שמואל הלכה כר"ג דאזיל בתר חזקה דגופא ומפיק ממונא מחזקת מרי' והתנן בב"ק ...פרה ונמצא עוברה בצידה ואין ידוע אם עד שלא ילדה נגחה ואם משילדה נגחה משלם חצי נזק ...לולד ואמרי' עלה בגמרא אר"י א"ש זו דברי סומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין אבל חכמים ...דול בדין המע"ה למה לי' למימר זה כלל גדול בדין ואפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא והא ...קה דגופא ואיכא חוקה דממונא דאוקי פרה אחזקתה ואימור מעוברת היתה בשעת נגיחה ומחמת ...לה וחייב ליתן לו חצי נזק ולמזיק איכא חוקה דממונא וכיון דאית לניזק חוקה דגופא פליג ר"ג ...דגופא ומפיק ממונא מחוקת מריה ובשלמא אמתני' לא פליג ר"ג משום דהו"ל שמא ושמא דהכי ...מא ושמא לא אזיל ר"ג בתר חזקה דגופא אלא סבר המע"ה אלא במאי דאמרי' ואפילו ניזק אומר ...שמא אמרי' המע"ה והא בהא מילתא פליג ר"ג דהיכא דתובע אומר ברי ונתבע אומר שמא אזלי' ...ומפקינן ממונא מחוקת מריה והיכי אר"י משמיה דשמואל דחכמים פליגי על סומכוס ואמרי ...דהלכה כחכמים דהא כחכמים איפסקא הלכתא וא"כ קשה דשמואל אדשמואל וי"ל דלא ק' דהיכי ...קה דגופא ואפיק ממונא מחוקת מריה ה"מ גבי אשה ובעל שכבר הבעל מחויב ועומד בכתובת האשה ...קיבל כה קודשין פחות מג' שנים ואכן ל"ע דה"כ היאך טוען שמא עד שלא ארסתיך. ושמר

...היסת שכן הוא כדבריו שא"י שחייב לו ונפטר: לימא ר"ה ור"י דאמרי כר"ג ור"נ ור"י ...פי' דהכא נמי אשה אומרת ברי ובעל אומר שמא אמר לך ר"נ אנא דאמרי אפי' ...קאמר ר"ג התם אלא משום דא"ל אוקי איתתא אחזקתה פי' מספקא לן אשעת אירוסי' ...בעולה הוה והעמד אשה על חזקתה ובתולה היתה והשתא היא דאיתנס לאחר אירוס' ...חזקה אית לי' להאי תובע דנוקמי' אחזקתה לגבות הלכך זיל בתר חזקת דממונא ...נחמן לא מתוקם כר"ג אלא כר' יהושע וק' הילכתא אהלכתא. והמורה גרים ע"כ לא ...משום דאיכא למימר מיגו. פי' מיגו דאי בעי' טענה טענה מעלייתא מהך כגון גבי ...מיגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני ולא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דקא ...ש"מ קושטא קאמרה וגבי היא אומרת מוכת עץ אני מיגו דאי בעי' אמ' מוכ"ע אני תחת... וקאמרה מוכת עץ אני מקודם לכן ואין לה אלא מנה נאמנת אלא הכא גבי האי תו... וה"ה נמי דהוה מצי ר"נ למימר ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא משום דבע... כתובה מעיקרא ועכשיו הוא בא לפטור עצמו אבל במנה לי בידך שלא ידענו שנתחייב עכשיו אנו רוצים לחייבו לא אמר וכו' וכדכו'נגא לעיל אלא חד מתרי טעמא נקט. ת"ר

דאם כן קשיא הלכתא אהלכתא דקיימא לן *הלכתא כרב נחמן בדיני ובהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל אלא לאו ש"מ כדמשנינן ש"מ: **מתני'** *היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את *רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה: **גמ'** טענתייהו במאי *רבי יוחנן אמר במאתים ומנה רבי אלעזר אמר במנה ולא כלום רבי יוחנן אמר במאתים ומנה סבר לה *כר"מ דאמר בין הכיר בה ובין לא הכיר בה מאתים ורבי אלעזר אומר במנה ולא כלום סבר לה כרבנן דאמרי בין הכיר בה בין לא הכיר בה מנה בשלמא ר' אלעזר לא קאמר כר' יוחנן דקא מוקי לה כרבנן אלא רבי יוחנן מ"ט לא אמר כר' אלעזר קסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה הכא הוא קאמר מנה והיא קאמרה מנה מאי איכא בין טענה דידיה לטענה דידה בשלמא לר' אלעזר היינו דקתני תרתי חדא לאפוקי מדרמי בר חמא וחדא לאפוקי מדרב חייא בר אבין א"ר ששת אלא לר' יוחנן תרתי למה לי חדא להודיעך כחו דרבן גמליאל וחדא להודיעך כחו דרבי יהושע קמייתא להודיעך כחו דרבי יהושע דאף על גב דאיכא למימר מיגו לא מהימנא בתרייתא להודיעך כחו דרבן גמליאל דאע"ג דליכא למימר מיגו מהימנא: **מתני'** *ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה איש פלוני וכהן הוא ׳רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה °לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה *היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ׳רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה: **גמ'** מאי מדברת *זעירי אמר נסתרה רב אסי אמר ׳נבעלה בשלמא לזעירי היינו דקתני מדברת אלא לרב אסי (משלי ל) מאי מדברת *לישנא מעליא כדכתיב °אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי מדברת ומעוברת אלא לרב אסי תרתי למה לי ׳חדא להכשיר בה וחדא להכשיר בבתה *הניחא למאן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה אלא למ"ד לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מאי איכא למימר רב אסי סבר כמ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה א"ל רב פפא לאביי לזעירי דאמר מאי מדברת נסתרה וא"ר יהושע לא מהימנא האמר רב *׳מלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד לימא דלא כר"י אפי' תימא ר' יהושע *מעלה עשו ביוחסין מיתיבי ראוה שנכנסה עם אחד לסתר

או

רש"י

הא"פ · דרב נחמן לא מיתוקם כרבן גמליאל אלא כרבי יהושע קשיא הלכתא אהלכתא: **מתני'** דרוסת איש את · קודם שארסתיך: **גמ'** טענתייהו במאי · מה היא תובעתו ומה הוא רוצה ליתן: במאתים ומנה · היא אומרת מוכת עץ אני ויש לי מאתים ואע"פ שלא הכרת בי והוא אומר דרוסת איש את תורה אור ואין לך אלא מנה וקסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה: במנה ולא כלום · היא תובעת מנה והוא אומר אין ליך כלום: סבר לה · תנא דמתני' דאילו רבי יוחנן לא שביק רבנן ועביד כר"מ: קסבר · ר' יוחנן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה הלכך על כרחך מוכת עץ דמתני' כר"מ היא דאמר מאתים והוא אומר דרוסת איש את ויש ליך מנה דאי רבנן היא לא תבעה אלא מנה והוא אומר דרוסת איש את ויש לך מנה מאי איכא בין טענתא דידיה לטענתא דידה: בשלמא לרבי אלעזר · דאמר דרוסת איש אין לה כלום: היינו דקתני תרתי · בבי במתני' גבי פלוגתא דממונא היא אומרת משארסתני נאנסתי והיא אומרת מוכת עץ אני: חדא לאפוקי מדרמי בר חמא וחדא לאפוקי כו' · היא אומרת משארסתני נאנסתי תנא למיתני בה והיה מקחי מקח טעות לגמרי משמע ואין לה כלום לאפוקי מדרב חייא בר אבין דאמר לעיל (דף יא:) כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה ותנא היא אומרת מוכת עץ אני לאפוקי מדרמי בר חמא דאמר לעיל גבי מוכת עץ אבל לא הכיר בה דברי הכל ולא כלום: אלא לרבי יוחנן · דאמר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה אם כן מאי מקח טעות דקתני אמאתים אבל מנה יש לה למה לי למיתני כלל להיא אי לאשמועינן פלוגתא דרבן גמליאל ור' יהושע בברי ושמא ואוקי ממונא בחזקת מריה ליתני חדא לאפוקי מדרמי בר חמא ולאשמעינן פלוגתייהו: דאיכא למימר מגו · מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני: בתרייתא · ליכא למימר מגו לר' יוחנן דמוקי מתני' כרבי מאיר דאמר מוכת עץ שלא הכיר בה כתובתה מאתים ליכא שום מגו דמה לי אומרת מוכת עץ אני תחתיך מה לי אמרה מעיקרא: **מתני'** *[ראוה מדברת · בפנויה ומשום חששא דפסולין לנתין ולממזר וכיון שנבעלה לפסול פסלה מן הכהונה]: נאמנת · וכשרה לכהונה ולא מספקינן לה בנבעלה לפסול לה: היתה מעוברת כו' · בגמ' מפרש תרתי למה לי: **גמ'** נסתרה · ואע"פ שלא ראוה שנבעלה נפסלה לכהונה לרבי יהושע כדלקמן דמעלה עשו ביוחסין: אכלה ומחתה פיה · אלמא נקט תשמיש בלשון אכילה: בשלמא לזעירי הייט דקתני תרתי · מדברת להודיעך כחו דר' יהושע דאע"ג דלא ראוה שנבעלה פסולה ומעוברת להודיעך כחו דרבן גמליאל: בבתה · אם העובר הזה נקבה תנשא לכהונה לר"ג דאי אשמועינן בדידה הוה אמינא איהי הואיל דהוה לה חזקה דכשרות מעיקרא אמרי' אוקמה אחזקה ולא תפסילנה מספק אבל עובר דלא הוה ליה חזקה דכשרות אימא לא: הניחא למ"ד כו' · לקמן בשמעתין: מאי איכא למימר · תרתי להכשיר בה למה לי כיון דמדברת בראוה שנבעלה: מלקין על היחוד · מכת מרדות: ואין אוסרין · אשה על בעלה בשביל יחוד בעלמא: לימא דלא כרבי יהושע · דמשום יחוד מחזיק לה בנבעלת: ביוחסין · בכהונה: לסתר · משמע יחוד בעלמא:

לחורבה

תוספות

רב אסי אמר נבעלה · אבל נסתרה מודה ר' יהושע דנאמנת לומר לכשר נבעלתי במגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי וא"ת והא רבי יהושע לית ליה מגו גבי משארסתני נאנסתי ויש לומר דהתם לא הוי מגו גמור דהא אפילו אמרה מוכת עץ אני אינה נאמנת לרבי יהושע כדתנן במתני' ולא קרי ליה מגו אלא לפי שהיא °טענה מעולה ביותר: **חדא** להכשיר בה וחדא להכשיר בבתה · וצריכי תרווייהו חדא להודיעך כחו דרבן גמליאל וחדא להודיעך כחו דרבי יהושע: **לדברי** המכשיר בה פוסל בבתה · ומעוברת דנקט משום לישנא מעליא: **ואין** אוסרין על היחוד לימא דלא כרבי יהושע · תימה לרשב"א דלזעירי (נמי) דאמר נסתרה איירי כגון דמודה היא שנבעלה דאי אמרה לא נבעלתי אם כן הוי ספק ספיקא דמכשיר רבי יהושע כדאמר לקמן התם ספק ספיקא ויש לומר דלעולם איירי דקאמרה לא נבעלה וחשיב ליה חדא ספיקא משום דאין אפוטרופוס לעריות אבל קשה דבהדי' משמע בריש פרק שני (לקמן טז.) דאיירי בנבעלת דקאמר הניחא לזעירי דאמר מאי מדברת נסתרה דמגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי מהימנא כו' לכך נראה דפריך לזעירי דבספיקא חדא אסרינן לה והא יחוד דאשת איש דספיקא חדא היא ואין אוסרים על היחוד וק"ק דלכאורה נראה דיחוד איחוד פריך מדפריך לזעירי ולא לרב אסי: **מעלה** עשו ביוחסין · תימה דמשמע דאין אוסרין על היחוד איירי באשת איש ולא בפנויה ובסוף קדושין (דף פא. ושם) מוקי מלקין על היחוד דוקא בפנויה אבל באשת איש לא דהתם מוליא לעז על בניה ואפי' למר זוטרא דמלקין ומכריז באשת איש מודה דבפנויה נמי איירי ואור"ת דאף על גב דמלקין על היחוד איירי בפנויה אין אוסרין על היחוד לא איירי אלא באשת איש *וא"ת והא אמרינן בפ' בתרא דנדרים (דף צא:) גבי ההוא נואף דעייל לגבה דההיא איתתא אמר ליה נואף לא תיכול מינהון דטעמינהו חויא אמר רבא איתתא שריא אם איתא דעבד איסורא ניחא ליה דלימות משמע דאי לאו האי טעמא היתה נאסרת על ידי יחוד ויש לומר דנואף שאני וה"ר יוסף דשליון תירץ דאין אוסרים על היחוד איירי בפנויה כמו מלקין על היחוד ולא איירי לכהונה אלא אין אוסרין אותה לבנו כשנתייחד עם אביו לרבי יהודה דאסר באנוסת אביו (יבמות דף צז.):

הסבתנו

עין משפט נר מצוה

עט א מיי' פי"א מהל' אישות הלכה י טוש"ע אה"ע סימן סח סעיף ע:

פ ב ג ד ה מיי' פט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה יא ופי"א הלכה יג יד סמג לאוין קכא טור שו"ע שם סי' ו סעיף יז:

פא ו מיי' פכ"ב שם הל' ג סמג לאוין רכו טוש"ע שם סימן כב סעיף ג:

[מיהו קשה דאדפריך מרב דאמר אין אוסרין על היחוד הוה ליה למיפרך מהא דקי"ל בכולי תלמודא וסתם משניות דאין אשה נאסרת על בעלה אלא על ידי קינוי וסתירה לכך נ"ל דרב איירי בפנויה דוקא וה"פ דמעלה עשו ביוחסין לאסור היכא דאמרה לכשר נבעלתי דמודה מיהא ולא מהימנינן לה במגו אבל אי אמרה לא נבעלתי בהא לא עשו מעלה וכהא איירי רב. ת"י]

מסורת הש"ס

[קדושין נט: ב"מ קי.]
[לעיל יא: לקמן טז.]
[לקמן טז.]
[לעיל יא.]
[לקמן טז.]
שם קדושין עד. [עה.]
נ"י כ"י
[לקמן טז. יבמות יא:]
[פסחים ג. וש"נ]
[קדושין עד.]
שם פא.
[קדושין עג. לקמן טו.]

גליון הש"ס

מתני' לנתין ולממזר · עי' גיטין פט ע"א תוס' ד"ה בעולה ובמהרש"א שם: תוס' ד"ה רב אסי וכו' טענה מעולה ביותר · וכ"כ הרשב"א קדושין דף ג ע"א ד"ה הא:

תוספות רי"ד

דא"כ קשה הלכתא אהלכתא דקיי"ל הלכה כר"נ בדיני. ובהא אמר ר"י אמר שמואל הלכה כר"ג ש"מ: מתני' היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין אלא ה"ז בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה: טענתייהו במאי. פי' מה היא תובעתו ומה הוא רוצה ליתן ר' יוחנן אמר במאתים ומנה פי' היא אומרת מוכת עץ אני ויש לי מאתים ואע"פ שלא הכרת בי והוא אומר דרוסת איש את ואין לך אלא מנה וכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה וסבר לה כר"מ דאמר מוכת עץ בין הכיר בה בין לא הכיר בה כתובתה מאתים וכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה הלכך ע"כ מוכת עץ דמתני' ר"מ היא דאמר מאתים והוא אומר דרוסת איש את ואין לך אלא מנה דאי רבנן היא לא טענה אלא מנה מאי איכא בין טענה דידיה לטענה דידה במנה טענה לו ומנה מודה לה ופי' [המורה] סבר לה דלעיל סבר לה תנא דמתני' דאילו ר' יוחנן לא שביק רבנן ועביד כר"מ ור"א סבר במנה ולא כלום סבר לה כרבנן דאמרי בין הכיר בה בין לא הכיר בה כתובתה מנה וכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום בשלמא ר"א לא אמר כר"י דקא מוקי לה כרבנן פי' במנה ולא כלום: היינו דקתני תרי בבא במתני' גבי פלוגתא דממונא היא אומרת משארסתני נאנסתי וכו' והוא אומר לא כי והיה מקחי מקח טעות ומקח טעות לגמרי משמע ואין לה כלום אלא ר"י מ"ט לא אמר כר"א קסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה הכא הוא אומר מנה והיא אומרת מנה מאי איכא בין טענתיה לטענתה והלכתא כר"א דקיימי רבא ורב אשי כוותיה דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום כדכתיבנא לעיל ובמוכת עץ נמי הלכתא כרבנן דאמרי מנה: מתני' ראוה מדברת עם א' מה טיבו של זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין אלא ה"ז בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה היתה מעוברת מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין אלא ה"ז בחזקת מעוברת מנתין וממזר עד שתביא ראיה לדבריה: וכהן הוא פי' מיוחס ולא כהן ממש שאינה נאמנת להחזיק העובר בחזקת כהן אלא בחזקת כשר שאם הוא בת תנשא לכהונה: מאי מדברת זעירא אמר נסתרה ואע"פ שלא ראוה שנבעלה פסולה לכהונה לר"י כדלקמן שמעלה עשו ביוחסין ור"א אמר נבעלה בשלמא לזעירא היינו דקתני מדברת אלא לר"א מאי מדברת לישנא מעליא כדכתיב אכלה ומחתה פיה וגו' פי' נקט תשמיש בלשון אכילה בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי מדברת ומעוברת פי' מדברת להודיעך כחו דר"י דאפילו בעדי יחוד בלבד אסורה היא לכהן משום דמעלה עשו ביוחסין ומעוברת להודיעך כחו דר"ג אלא לר"א תרתי למה לי פי' לתני מדברת וכ"ש מעוברת. חדא להכשיר בה וחדא להכשיר בבתה דאתמר ר"י אמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה ור"א אומר אף לדברי המכשיר בה פוסל בבתה דבשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות פי' מעיקרא ואוקמה אחזקה ולא תפסלנה מספק אבל בתה לית לה חזקה דכשרות והלכתא כר' יוחנן דהוא רביה דר"א שאין הלכה כתלמיד במקום הרב ותו דקאי כאבא שאול דתנן בעשרה יוחסין אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי אמרי' בגמ' מאי בדוקי שבודקין את אמו ואי אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ואע"ג דאיכא רוב פסולים אצלה וא"ר הל' כאבא שאול: א"ל ר"פ לאביי לזעירי דאמר נסתרה ואר"י דלא מהימנא הא דאמר רב מלקין על
היחוד

תורה אור

או לחורבה ואמרו לה מה טיבו של איש זה כהן הוא ובן אחי אבא הוא רבן גמליאל ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי לסתר או לחורבה אלא לרב אסי דאמר נבעלה תרתי למה לי חדא קתני לסתר דחורבה והא לסתר או לחורבה קתני חדא לחורבה דמתא וחדא לחורבה דדברא וצריכי דאי אשמעינן חורבה דמתא בהא קמכשר רבן גמליאל משום דרוב כשרים אצלה אבל לחורבה דדברא דרוב פסולין אצלה אימא מודה ליה לרבי יהושע ואי אשמעינן בההיא בההיא קאמר רבי יהושע אבל בהא אימא מודה לר"ג צריכא מיתיבי *זו עדות שהאשה כשרה לה ורבי יהושע אומר אינה נאמנת אמר להם ר"י אי אתם מודים *בשבויה שנשבית ויש לה עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני שאינה נאמנת אמרו לו אבל ומה הפרש יש בין זו לזו לזו יש עדים ולזו אין לה עדים אמר להם אף לזו יש עדים שהרי כריסה בין שיניה אמרו לו רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הם אמר להן *אין אפוטרופוס לעריות בר"א בעדות אשה בגופה אבל עדות אשה בבתה דברי הכל הולד שתוקי מאי קאמר להו ומאי קמהדרי ליה הכי קאמרי ליה השבתנו על המעוברת מה תשיבנו על המדברת אמר להם מדברת היינו שבויה אמרו לו שאני שבויה דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הם אמר להם הא נמי כיון דאיסתתר אין אפוטרופוס לעריות קתני מיהת תרתי מדברת ומעוברת תיובתא דרב אסי תיובתא ותיפוק ליה דהתם רוב פסולין אצלה והכא רוב כשרין אצלה מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי לדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולין לדברי הפוסל פוסל אפילו ברוב כשרים א"ר יוחנן *לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה ורבי אלעזר אומר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה אמר רבה מ"ט דר"א בשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות בתה לית לה חזקה דכשרות איתיביה ר"א לרבי יוחנן בר"א בעדות אשה בגופה אבל עדות אשה בבתה דברי הכל הולד שתוקי מאי לאו שתוקי ופסול לא שתוקי וכשר ומי איכא שתוקי כשר אין כדשמואל דאמר שמואל *עשרה כהנים עומדים ופירש אחד מהם ובעל הולד שתוקי מאי שתוקי אילימא שמשתיקין אותו מנכסי אביו פשיטא ומי ידעינן אבוה מנו אלא שמשתיקין אותו מדין כהונה דכתיב °והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם מי שזרעו מיוחס אחריו יצא זה שאין זרעו מיוחס אחריו ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אמר

אין

במדבר כה

רש"י

לחורבה · סתמא לבעילה שהוא מקום לזנות: חורבה דמתא · סתם בעילתה מאחד מבני העיר ואיכא למימר בעיר שרובה ישראל כשרים קאמר: דדברא · ספק אחד מסוף העולם בא לכאן ורוב העולם עובדי כוכבים הם ופוסלים אשה בביאתם לכהונה כדאמר ביבמות (דף מה.) ובקדושין (דף עה:) ילאו עובד כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה: זו עדות שהאשה · עלמה כשרה לומר לכשר נבעלתי: אינה נאמנת · לינשא לכהן: אמרו לו אבל · הן כמו אבל שרה אשתך (בראשית יז) דמתרגמינן בקושטא: ומה הפרש בין זו לזו · ר' יהושע קאמר לה: לזו יש עדים · שנבעלה דכיון דנשבית לבין העובדי כוכבים והם פרוצים בעריות קולטו עדים שנבעלה: ולזו אין עדים · שנבעלה שלא ראוה אלא מדברת ומיגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי כי אמרה נמי לכשר נבעלתי מהימנא: אף לזו · כלומר אף כאן יש אחת שיש לה עדים ואתם חולקים עלי בהויתה מעוברת: אמרו ליה כו' · לקמיה מפרש מאי קא מהדרי ליה על מאי דקאמר להו: אין אפוטרופוס כו' · לקמן מפרש: בד"א · דנאמנת לר"ג: בעדות אשה בגופה · כלומר להכשיר את עלמה לכהונה דלא מחזקינן לה בנבעלה לפסול: מאי קאמר להו כו' · כלומר מאי קאמר להו איהו דקא מהדרי ליה אינהו רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות כלום תשובה היא זו על מה שאמר להם אף לזו יש לה עדים אין לך פרוץ גדול מזה דקחזינן דנתעברה ממנו: השבתנו על המעוברת · תשובה גמורה ונכחת: מדברת הייט שבויה · מה מדברת אין לה עדים אף שבויה אין לה עדים בבעילה ואתם מחזיקים אותה כנבעלה: פרוצים בעריות · והא ודאי נבעלה: אין אפוטרופוס לעריות · אין אתם יכולים להיות לה אפוטרופוס לומר לא נבעלה: ותיפוק ליה וכו' · לרבי יהושע פריך נהי נמי דאין אפוטרופוס לעריות תיפוק ליה דלא דמי לשבויה דהתם רוב פסולין כו': מכשיר אפי' ברוב פסולים · דאמרינן אוקמה אחזקה ועל רוב פסולים שהיו מכשירים אותה הביא הוא להם ראיה מן השבויה: אית לה חזקה דכשרות · וי"ל אשה זו בחזקת כשרות עומדת ומספק אתה בא לפוסלה אל תפסילנה מספק: לא שתוקי וכשר · כלומר שתוקי הוא במקלת שאם כהן היה הבועל והעובר יהיה זכר משתקין אותו מדין כהונה כדלקמן אבל כשר הוא ליוחסין שאם נקבה היא תינשא לכהונה ואם זכר הוא בתו ואלמנתו כשרות לכהונה: ופירש אחד מהן · ואין ידוע איזה הוא: הולד שתוקי · ואע"פ שברור לנו שמכהן כשר בא והאי שתוקי על כרחך כשר ליוחסין ואם נקבה היא ראויה לכהן וקרי ליה שתוקי: מדין כהונה · שלא יעבוד עבודה ולא יאכל תרומה: מיוחס אחריו · שאנו יודעין מי אביו:

תוספות

השבתנו על המעוברת · פי' לדידן ניחא דאשה מזנה בודקת ומזנה ולא דמיא לשבויה אלא לדידך דלית לך הך סברא תינח מעוברת אבל מדברת אפילו לפי דבריך יש הפרש דלזו יש עדים ולזו אין עדים ואיכא מיגו אמר להם מדברת היינו שבויה וכמו שבשבויה אין נאמנת לומר לא נבעלתי ה"נ מדברת כדמסיק לפי שאין אפוטרופוס לעריות ומיהו פי' זה לא יתכן למאי דפרישית לעיל דלר' יהושע נאמנת לומר לא נבעלתי ופר"י בדוחק מדברת הייט שבויה דכמו *שבשבויה בחזקת בעולה כך מדברת בחזקת בעולה לענין שאם אמרה לכשר נבעלתי שאינה נאמנת במיגו לפי שירצה לומר לא נבעלתי ולהכי אהני דאין אפוטרופוס לעריות דלא חשבינן ליה מיגו: **מסייע** ליה לר' יהושע בן לוי · הקשה ר"ת אכתי תיפוק ליה דהתם בשבויה כל פסולים והכא בחורבה דדברא רוב ותירץ דרוב ככל וליכא למימר במדברת דליכא אלא רוב איכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא דאפילו אית להו סמוך מיעוטא לחזקה לר"ג ור' יהושע מ"מ לא הוי אלא פלגא ופלגא ודין הוא שתאסר מספק דספק איסורא לחומרא ולא דמי לתינוק שנמצא בלד העיסה בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף פ. ושם) דמטהרין מטעם סמוך מיעוטא לחזקה דהם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר כדאמרינן פרק כיסוי הדם (חולין דף פו:): **מכשיר** אפילו ברוב פסולים · והא דקאמרינן בפ' עשרה יוחסין (קדושין עד. ושם) גבי אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי ומפרש בגמרא שבודקין אמו ואומרת לכשר נבעלתי ופריך כמאן כר"ג תניא חדא זימנא היתה מעוברת כו' פי' והוה ליה למתני וכן אמר אבא שאול וכן פי' שם בקונטרס ומשני דאבא שאול עדיפא מר"ג דאי מהתם הוה אמינא ברוב כשרים אבל כו' אע"ג דאמרי' הכא דר"ג מכשיר אפילו ברוב פסולין אבא שאול קאי אמתני' וממתני' לא משמע מידי דאיירי ברוב פסולים והא דפריך התם לעיל למאי דהוה בעי למימר דאבא שאול אתא להכשיר בבתה ניחא למ"ד לדברי המכשיר בה פוסל בבתה אבל למ"ד מכשיר בבתה מאי איכא למימר התם פריך שפיר דאפי' לזעירי לשון המשנה דקתני מה טיבו של עובר זה משמע דאתא להכשיר בבתה: **פשיטא** מי ידעינן אבוה מנו · הכא לא בעי לשנויי לא נריכא דאי תפס כדמשני בפרק עשרה יוחסין (שם דף עה. ושם) גבי ארוסה שעיברה דהתם רגלים לדבר דמארוס נתעברה ואיכא למיתלי ביה טפי מבאינים דעלמא: **בעינן** זרעו מיוחס אחריו והא דאמר בהחולץ (יבמות דף לז.) ראשון ראוי להיות כ"ג גבי ספק בן תשעה לראשון בפרק נושאין על האנוסה (שם דף ק:) פריך לה ומשני זרעו מיוחס אחריו דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא וכי גזור רבנן בזנות בנישואין לא גזור:

[**ההוא** ארוס וארוסתו · והא דאמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עה.) איתמר הבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי כשלא בדקו את אמו דאי בשבדקו קשיא דשמואל אדשמואל דהכא אמר שמואל דנאמנת דהלכה כרבן גמליאל דנאמנת והתם קאמר איפוך שמואל אמר הולד ממזר וכן משמע דבמסקנא משני התם לעולם לא תיפוך כו' ומפרש מאי שתוקי שבודקין את אמו ואומרת לכשר נבעלתי ואם תאמר אכתי לשמואל דהתם משמע דוקא בבא על ארוסתו בבית חמיו מהני בדיקה והכא משמע אפילו כי לא מודה אמר שמואל דנאמנת כרבן גמליאל ויש לומר דהא דנקט בא היינו משום רבותא דרב נקטיה דאפילו הכי אמר הולד ממזר אי נמי התם הוא דבעינן בא משום דאיירי בדדיימא מעלמא כדאמר רבא ביבמות בשלהי אלמנה לכהן גדול מסתברא מילתא דרב בדדיימא מעלמא והכא בדלא דיימא מעלמא מיירי ועוד דבכל הספרים גרס בקדושין ארוסה שעיברה והסיא דוקא קאמר שבודקין אבל בבא א"צ בדיקה ומיהו קשה ללישנא קמא ביבמות בסוף פ' אלמנה דפליגי רב ושמואל בבא ומסיק התם אביי דאע"ג דלא דיימא מעלמא פליגי דדלמא מדאפקרה נפשה לגבי ארוס מפקרה נפשה לגבי עלמא הא אמר הכא חדא דקא מודה ומשמע דכשר אפילו לר' יהושע ובא כמודה

דמי

עין משפט נר מצוה

פב א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה כא סמג לאוין קכא טור ש"ע אה"ע סימן ז ס"ד ·

פג ב מיי' פט"ז שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סי' ו סעיף יז:

ואע"ג דמיעוט עובדי כוכבים אין פרוצים מ"מ חשבינן לה ודאי בעולה מן הרוב הפרוצים. ת"י :

פד ג מיי' פ"כ שם הל' כ סמג לאוין קכב טוש"ע שם סימן ג סעיף ט :

פה ד מיי' פט"ז שם הלכה יז טוש"ע שם סימן ד סעיף כז [וברב אלפס עוד ביבמות פ"ז דף כז ע"א] :

תוספות רי"ד

היחוד ואין אוסרים על היחוד לימא דלא כר"י פי' דמשום יחוד מחזיק לה כנבעלה פי' מלקין מכות מרדות לאשת איש שנתייחדה עם א' אבל אין אוסרין אותה על בעלה בעידי יחוד אלא היכא דקינא לה מעיקרא בפני שנים ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני אם נסתרה עמו היא סוטה האמורה בתורה והיא אסורה לו עד שתשבור במים המאררים אבל בלא קינוי מעיקרא אינה נאסרת לו בסתירה בלחוד . ומהדר מעלה עשו ביוחסין פי' דלא אסרה ר"י אלא אם היתה פנויה שלא תנשא לכהן דאמרינן דלמא נבעלה לפסול לה אבל לבעלה לא אסרה ואפי' אם היה בעלה כהן · אר"י א"ש הלכה כר"ג אריב"ל לדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולים לדברי הפוסל פוסל אפי' ברוב כשרים: ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דר"י היא אומרת מיני' והוא אומר

מסורת הש"ס

[תוספתא סוף פרק א]

[חולין יא: נדה לג:]

[קדושין עד.]

יבמות קב

אין מינאי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודה ועוד הא *אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל [א]אמר ליה אביי *ובהא כי לא מודה מכשר רבן גמליאל והאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא *הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה והכא רוב פסולין אצלה וליטעמיך תקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא אלא מאי אית לך למימר [ב]הא לכתחלה הא דיעבד והא נמי כדיעבד דמי רמי ליה אביי *לרבא ומי אמר רבי יהושע אינה נאמנת ורמינהו *העיד ר' יהושע ורבי יהודה בן בתירא [ג]על אלמנת עיסה שהיא כשרה לכהונה א"ל הכי השתא התם אשה נישאת בודקת ונישאת הכא אשה מזנה בודקת ומזנה אמר רבא דרבי יהושע אדרבי יהושע קשיא דרבן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא והא קתני סיפא אמר להן רבן גמליאל קבלנו עדותכם [ד]אבל מה נעשה שהרי גזר רבן יוחנן בן זכאי שלא להושיב בית דין על כך שהכהנים שומעין לכם לרחק אבל לא לקרב אלא אמר רבא דרבן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא התם ברי הכא שמא דר' יהושע אדר' יהושע נמי לא קשיא התם חד ספיקא הכא תרי ספיקי הלכך לרבן גמליאל אלים ליה ברי דאפילו בחד ספיקא נמי מכשיר וקיל ליה שמא דאפילו בספק ספיקא נמי פסיל לרבי יהושע אלים ליה חד ספיקא דאפילו בברי נמי פסיל וקיל ליה ספק ספיקא דאפילו בשמא נמי מכשיר תנו רבנן *איזוהי אלמנת עיסה [ה]כל שאין בה לא משום ממזרות ולא משום נתינות ולא משום עבדי מלכים אמר רבי מאיר שמעתי

רש"י

אין מינאי · אמת ממני הוא: ובהא כי לא מודי כו' · דקא אמרת ועוד: ארוסה הכל פסולין אצלה חוץ מן הארוס: הא לכתחלה · אם בא כהן לימלך לבית דין לא שרינן ליה לכונסה אא"כ היו רוב כשרים אצלה: דיעבד · אם נשאה כהן ולא נמלך לא מפקינן לה מיניה: והא נמי כדיעבד דמי · שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאוסרה על הארוס דאם אין אתה מאמינה הרי אתה מוציאה מבעלה: מי אמר רבי יהושע אינה נאמנת · אלמא לא מוקמינן לה אחזקה: עיסה · לשון ספק: על אלמנת עיסה · שהיא באה מכח ספק חלל כדלקמן שנטמע בה ספק חלל כגון שזרק בעל אמו הראשון לה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומת ונמצאת זו ספק גרושה ספק אלמנה ונשאה כהן והוליד ממנה בן זהו ספק חלל והעיד ר"י על אלמנתו של זה שהיא כשרה אלמא מוקמינן לה אחזקה ואמרינן אל תפסילנה לזו מספק כלומ' שמא בעלה חלל היה: בודקת וניסת · וי"ל שבדקה אחר אותן גירושין והוגד לה שקרוב לו היו ולא נתגרשה כלל ואלמנה היתה וכשרה לכהן: בודקת ומזנה · בתמיה: דרבן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא · בתמיה דלא חיישת לתרוייהו: הא קתני סיפא · דההיא אמר להן כו': קבלנו עדותכם · נאמנים אתם לנו שכך שמעתם: על כך · להתירה לכהונה דודאי אסורה שהכהנים שומעין לכם · אם תאמרו אסורה: אבל לא לקרב · אם תאמרו מותרת: התם ברי · מתניתין היא אומרת ברי לי שלכשר נבעלתי: הכא · גבי אלמנת עיסה כי היכי דלדידן מספקא לן לדידה נמי מספקא לה וליכא למימר בה ברי ושמא ברי עדיף: חד ספיקא · מתניתין חד ספיקא היא ספק נבעלה לכשר ספק נבעלה לפסול שהרי לא בא זה לפנינו ואילו בא שמא היינו מכירים בו שהוא פסול: הכא · גבי אלמנת עיסה: תרי ספיקי · אמו של ספק חלל זה בה טלד הספק והיא עצמה לא נאסרה אלא מספק וזו שבאה מחמת בנה קרי לה ספק ספיקא ומדברי רבי יוסף טוב עלם מלאתי [אלמנת עיסה] אשה שהיה בעלה ספק סכ"קא כגון שנתגרשה אמו מבעלה הראשון ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומת בתוך שלשה חדשים ונשאת לכהן תוך שלשה חדשים וילדה את זה ספק שהוא בן תשעה לראשון וכשר ואפילו היתה מגורשת שהרי קודם לגט נתעברה או אפילו אחר הגט והוא ישראל ולא כהן וספק בן שבעה לאחרון ובנו של כהן הוא והרי הוא ספק חלל הרי ספק ספיקא שמא אינו בנו של כהן וא"ת בנו הוא שמא לא היתה אמו גרושה אלא אלמנה ולהכי קרי לה עיסה שיש בה עירובי ספיקות הרבה כעיסה זו שהיא בלוסה והא דאמרינן לקמן כל שנטמע בה ספק חלל היינו פירושה כל שנטמעו בה ספק עירובי חלל: נטמע · נתערב: איזוהי אלמנת עיסה · שהעידו עליה שהיא כשרה: כל שאין · בעירובי ספקותיה לא ספק ממזרות ולא ספק נתינות ולא ספק עבדי מלכים אלא ספק חלל לבדו מש"ה נקט עבדי מלכים משום עבדי שלמה *שהיו עשירים ובעלי זרוע ונשאו להם בנות ישראל וכגון זרעו של הורדוס שהי' עבד לבית חשמונאי וגברה ידו ומלך: שמעתי

תוספות

דמי דהא מודה דהלכה איהו אלא שהיה אומר שבא עליה דפשיטא שלא היה מזנב אחריה לאורבה שלא תזנה ובין לרב ובין לשמואל אסור הוא בבת ישראל דספוקי דקאמר לשמואל הייט דאסור בבת ישראל לכולהו לישני דבפרק בתרא דקדושין וללישנא דבדוקי נמי קשה טפי דמשמע דאפילו ע"י בדיקת האם לא מיתכשר אלא לר"ג אבל לרבי יהושע לא והכא אמר דהא קא מודה וכשר לכ"ע ושמא יש לחלק דבא דהתם היינו שפעם אחת בא עליה אבל מודה דהכא דקאמר מיניה הייט שבא עליה ביאות הרבה והיה רגיל אצלה תמיד וכדאמרינן רוב בעילות הלך אחר הבעל: **חדא** דקא מודה · וללישנא קמא דיבמות דלא ליימא מעלמא ולאיכא דאמרי דאפילו ליימא מעלמא כיון דקא מודה בתריה דידיה שדינן ליה: **חדא** דקא מודה · מלינן לפרש דאיירי לענין לאוסרה על הארוס וה"פ חדא דקא מודה הלכך אינה נאסרת עליו ועוד הא רב יהודה כו' לא קאמר ועוד אפילו לא מודה דאם איט מודה פשיטא דנאסרת עליו אלא כלומר אפילו כי ליכא טעמא דמודה כגון לאביי דס"פ אלמנה מדאפקרה נפשה לגבי ארוס מפקרה נפשה נמי לגבי עלמא אפ"ה אינה נאסרת עליו משום דנאמנת כר"ג. כן פי' לט ר"י ואי אפשר להעמידה דלפי דבריו אם כן הא דאמר אביי מדאפקרה נפשה הייט בשלא בדקו את אמו וזה איט דהא אפלוגתא דרב ושמואל קאי דמוקמי בקדושין מאי שתוקי בדוקי ולמאי דגרסינן בקדושין ארוסה שעיברה לא קשה מידי על כן צריך לפרש דהכא לא איירי לאוסרה עליו אלא לענין להכשיר את הולד והשתא הוי ועוד כפשוטו ועוד דאפילו לא יודה ולאו דקאמר דלאו מיניה דבהא לא מכשיר ר"ג כיון דהוי ברי וברי כדאמר ברפ"ב אלא כגון שמת או דליתיה קמן דלישייליה והא דחשיב ליה בסמוך דיעבד לפי שלא היה יכול הולד להיכנס לבת ישראל ואפילו לממזרת אסור דמדאורייתא כשר הוא דהאי הוי כדיעבד, הלכה כר"ג] : (מן ד"ה ההוא ארוס ע"כ היה חסר מהתוספות): **אלמנת** עיסה · פירש בקונטרס שני פירושין ושניהם דחוקים דהא אמרינן לקמן איזו היא אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל *)ומה טימוע שייך במה שניסאת לספק חלל ועוד דאין לשון עיסה נופל על אדם אחד אלא על משפחה שייך לשון עיסה כדאמרינן (קדושין דף סט:) כל הארצות עיסה לארץ ישראל וא"י עיסה לבבל ובתוספתא תניא מפני מה אמרו עיסה פסולה מפני ספיקי חללין ומה ספיקי חללין שייך לאלו הפירושין ונראה לר"י ולריב"א דעיסה קורא המשפחה שנטמע בהם ספק חלל אחד או הרבה ספיקי חללים ולהכי חשיב ליה לקמן ספק ספיקא דכל אחד מבני המשפחה ספק אם הוא אותו ספק שנתערב בהן אם לאו ולקמן גרסינן איזהו עיסה כל שנטמע בה כו' ולא גרסינן אלמנת והכי איתא בירושלמי ואפילו גרסינן אלמנת כל שנטמע בה קאי אעיסה ואם תאמר דבפרק עשרה יוחסין (שם דף עה.) משמע דאפילו מאן דמכשר אלמנת עיסה מודה בבת דפסולה גבי הא דאמר רב חסדא הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה כו' ולאפוקי מהני תנאי דתנן העיד רבי יהושע כו' ומה לי אלמנה מה לי בת דבת נמי הוי ספק ספיקא כמו באלמנה וי"ל דבת העיסה אין לה חזקה דכשרות ואע"ג דבעלמא מקילין בספק ספיקא הכא מעלה עשו ביוחסין ר' היכי דמצריך לקמן תרי רובי להכשיר אף על גב דבעלמא סגי בחד רובא: **דרבי** יהושע אדר"י לא קשיא · והשתא לא מצי לשנויי דבודקת וניסאת כדמשני לעיל כיון דהשתא אוקימנא באומרת שמא: **תנו** רבנן איזו היא אלמנת עיסה · קשה לרבינו תם על גרסת הספרים דגרסי אלמנת עיסה דאם כן אית ליה לרבי יוסי דאלמנת עיסה כשרה דהא מכשר לקמן שתוק ממזר וכל שכן דמכשר באלמנת עיסה כדמוכח הסוגיא ובפרק עשרה יוחסין (ג"ז שם) אמר בהדיא דלרבי יוסי אלמנת עיסה פסולה לכך מוחק רבינו תם אלמנת וגרים איזוהי עיסה ולענין בת קתני וקאי אהאי דתנא בשילהי עדיות העיסה נאמנת לטהר ולטמא לרחק ולקרב לאסור ולהתיר וה"פ נאמנת לטהר עצמה בנויחה או בשתיקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולטמא ולטהר שייך לענין ממזרות ונתינות כדתנן (קדושין דף עב:) ממזרים ונתינים עתידין ליטהר לרחק ולקרב שייך אחללות כדתנן הכהנים שומעים לכם לרחק ולא לקרב וכן לקמן (דף כז.) וריחקום בני משפחה ולאסור ולהתיר שייך אעבדים והא דפריך בפ"ב (לקמן דף כח:) טמאה וטהורה ס"ד התם דכייל כל פסולי בחד לישנא הוה ליה למיתני משפחה זו כשרה וזו פסולה אבל אממזרות ונתינות לחודא שייך שפיר לשון טומאה וטהרה ונאמנת נקט משום לטהר לקרב ולהתיר אף על גב דלטמא ולרחק ולאסור בנויחה או בשתיקה לא שייך נאמנות ועלה קתני בברייתא דהכא איזו היא עיסה שנאמנת בנויחה או בשתיקה לטהר את הבת כל שאין בה כו' והכי משמע בתוספתא דקתני נאמנת עיסה לטהר ולטמא לאסור ולהתיר לרחק ולקרב ובאלמנת עיסה לא נגעו והשתא לא קשה דרבי יוסי אדרבי יוסי דהא דאכשר רבי יוסי בשתוק ממזר אגוף העיסה קאי להכשיר את הבת אבל במקום שמוזכר אלמנת עיסה להכשיר דוקא אלמנה ולא הבת כדמוכח בקדושין (דף עה.) ושם ודאי פוסל רבי יוסי אפילו את האלמנה כדמוכח נמי בקדושין וכדברי ר"ת משמע בירושלמי דקתני איזהו עיסה כל שאין בה לא ממזר ולא נתין ולא עבדי מלכים רבי מאיר אומר כל שאין בה אחד מכל אלו בתה כשרה אלמא דבכשרות דבת מיירי ולא באלמנה ומיהו קשה לרשב"א כיון דהך ברייתא קיימא לפרושי ההיא דסוף עדיות אם כן רבי מאיר דסבר דחלל בין נוח בין שתק כשר א"כ היכי מפרש הא דמכשר ר"מ חלל שותק הני מילי כשאחרי כן שואלין ממנו אם הוא חלל אם לאו ונוח אבל אם לעולם שותק פשיטא דפסול והא דקתני דנאמנת לרחק אם לעולם שותק לא

*) [וגם על חלל עצמו אין שייך לשון טימוע]

עין משפט נר מצוה

פו א ב מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה יא ופי"ח הלכה יג יד סמג לאוין קלא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף יז [וברב אלפס עוד ביבמות פ"ז דף כ"ז] :

פז ג ד ה מיי' פי"ט שם הלכה ט טור אה"ע סימן ו וש"ע אה"ע סימן ב סעיף ה ·

תוספות רי"ד

אין מינאי הוא אר"י למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודי ותו האר"י אמר שמואל הל' כר"ג פי' דכי אומרת מאיש פלוני וכהן הוא נאמנת ואע"ג דאתי ההוא פלוני ומכחיש לה ואמר לא באתי עלי' מעולם היא נאמנת דאי איתא דהיכא דקא מכחיש לה לא מהימנא א"כ אמאי מהימן לה ר"ג מסתמא יבוא אותו פלוני ויאמר אם בא עליה אם לאו אלא ודאי דאע"ג דהוה אתי ומכחיש לה היא נאמנת בין להכשיר בה בין להכשיר בתה והכא נמי אע"ג דאתי ארוס ואמר מעולם לא באתי עליה היא נאמנת להכשיר העובר ולהכשיר עצמה אם תתאלמן אבל לארוס ודאי אסורה דשויא אנפשיה חתיכה דאיסו' א"ל אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג והא"ל שמואל לר"י שיננא הלכתא כר"ג ואת לא תעביד עובדא [עד] דאיכא רוב כשרים אצלה והכא רוב פסולים אצלה פי' ארוסה הכל פסולין אצלה חוץ מן הארוס וליטעמך תיקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא. אלא הא לכתחלה הא דיעבד והכא נמי כדיעבד דמי פי' אם בא כהן לימלך לב"ד לא שרינן ליה לכתחלה אלא א"כ הוי רוב כשרים אצלה והא דיעבד פי' המורה אם נשאה כהן ולא נמלך לא מפקינן לה מיניה והא נמי כדיעבד דמי שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאסרה על הארוס אם אין אתה מאמינה הרי אתה מוציאה מבעלה. ואינו נ"ל דאפי' אם מהימנינן לה ה"מ לחכשיר גופה ובתה לכהונה אבל על בעלה לאו ומשום דשויתה אנפשיה חתיכה דאיסורא אלא נ"ל כך [פירושו]אי לא מהימנינן לה משוינן לבתה ממזרת ואסורה לבא בקהל ולא דמיא לפניה שנתעברה דאע"ג דפסיל לה לכהונה לא פסיל לה לקהל דאימר לחלל נבעלה ואסורה לכהן ומותרת לישראל אבל הכא אי מספקת לה דנתעברה מאחר הוי' לה ממזרת ומהל לאפוקי מקהל ומה לי לאפקה מבעלה וכי היכי דדיעבד דהתם אמרת נאמנת הכא נמי נאמנת ומותרת בתה לכהן כדי שלא תוציאנה מקהל והא דר"י אתיא כשמואל דבפרק אלמנה לכ"ג פליגי רב ושמואל בארוסה שעיברה דרב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי ובפרק עשרה יוחסין מפרשי' אמילתא דשמואל מאי שתוק בדוקי כאבא שאול דבדקי' לי' לאים' ואי אמרה מארוסה נתעברה

[לעיל יב:]

[עי' תוס' יבמות קטו: ד"ה וכן סוין ותוס' ב"מ ע. סד"ה אתא ותוס' לקמן פב: ד"ה ועוד]

[נ"ל לרבה]

קדושין עה. עדיות פ"ח מ"ג

[תוספתא קדושין פ"ה]

[יבמות טז:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' א"ל אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג · עיין ב"מ ע ע"א תד"ה אתא מריה וכו' :

עין משפט
נר מצוה

פח א מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הלכה כב טוש"ע אה"ע סימן ב סעיף ד :

שמעתי כל שאין בה אחד מכל אלו משיאין לכהונה ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ וכן היה ר"ש בן מנסיא אומר כדבריו איזוהי אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל מכירין ישראל ממזרים שביניהם ואין מכירין חללין שביניהם אמר מר איזוהי אלמנת עיסה כל שאין בה לא משום ממזרות ולא משום נתינות ולא משום עבדי מלכים הא חלל כשר מאי שנא הנך דאורייתא חלל נמי דאורייתא ותו אמר רבי מאיר שמעתי כל שאין בה אחד מכל אלו משיאין לכהונה היינו תנא קמא ותו ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' מאיר וכן היה ר"ש בן מנסיא אומר כדבריו איזוהי אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל מכירין ישראל ממזרים שביניהן ואין מכירין חללין שביניהן והא אמרת רישא חלל כשר א"ר יוחנן ממזר צווח וחלל שותק איכא בינייהו תנא קמא סבר *כל פסול דקרו ליה ושתיק פסול והכי קאמר ת"ק איזוהי אלמנת עיסה כל שאין בה לא שתוק ממזרות ולא שתוק נתינות ולא שתוק עבדי מלכים ולא שתוק חלל וקאמר ליה ר"מ הנך הוא דקא פסיל ליה בקהל אבל שתוק חלל כשר והא דשתיק משום דלא איכפת ליה וקאמר ליה ר"ש בן אלעזר לתנא קמא דר' מאיר אי שמיע לך דמכשר ר"מ בשתיקה לא דקרו ליה חלל ושתיק אלא דקרו ליה ממזר ושתיק והאי דשתיק סבר ממזר קלא אית ליה אבל ממזר וצווח חלל ושותק פסול והאי דאשתיק סבר מיסתייה דלא מפקי ליה מקהל תני חדא ר' יוסי אומר שתוק ממזר כשר שתוק חלל פסול ותניא אידך שתוק חלל כשר שתוק ממזר פסול לא קשיא הא ת"ק אליבא דר"מ הא דר"ש בן אלעזר אליבא דר"מ: **מתני'** °א"ר יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה אמר רבי יוחנן בן נורי אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תינשא לכהונה: **גמ'** אמר ליה רבא לרב נחמן ר' יוחנן בן נורי דאמר כמאן אי כרבן גמליאל אפילו ברוב פסולין נמי מכשר אי כרבי יהושע אפילו ברוב כשרים נמי פסיל אמר ליה הכי אמר רב יהודה אמר רב

בקרונות

לא משום ממזרות כו' · הא דלא חשיב עמוני ומואבי משום דלא פסיקא דזכרים אסורין ונקבות מותרות ומצרי ואדומי לא חשיב דאינן אסורין אלא עד דור שלישי: **ותו** ר"ש בן אלעזר אומר איזוהי עיסה כל שנטמע בה ספק חלל והאמרת רישא חלל כשר · ה"ג בכל הספרים ובפירוש ר"ח ומפרש כל שנטמע בה ספק חלל הא ודאי חלל פסול והא אמרת רישא חלל כשר והיינו ודאי חלל ואין נראה דמאי פריך מתנא קמא דלמא ת"ק פליג עליה ופירוש הקונטרס וגרסתו עיקר: **ממזר** צווח וחלל שותק איכא בינייהו · תימה דהוה ליה למימר ממזר צווח ושותק וחלל שותק איכא בינייהו דבממזר שותק נמי פליגי דהא מכשר ליה ר"ש בן אלעזר*: **אבל** ממזר צווח וחלל שותק פסול · וא"ת ממזר צווח מנא ליה דפסל ר"ש בן אלעזר ואומר ר"י מדקתני במילתיה איזוהי עיסה כל שנטמע בה ספק חלל דלא הוה ליה למימר אלא מכירין ישראל ממזרים שביניהם ואין מכירין חללין שביניהם דמינה שמעינן בחלל צווח דכשר כי היכי דלא הוצרך להשמיענו כל שנטמע בה ספק ממזר אלא ודאי אתא למידק דחלל צווח דוקא כשר הא ממזר צווח פסול: **מסתייה** דלא מפקינן ליה מקהל · וא"ת מה צריך להאי טעמא לימא הא דשתיק משום דאודויי קא מודי דהא ממזר שותק פסול לת"ק משום דשתיקה כהודאה וה"ה דחלל שותק לר"ש דפסול מהאי טעמא ואע"ג דגבי ממזר שותק לדידיה לא הוי שתיקה כהודאה היינו משום דסבר דממזר קלא אית ליה וי"ל דהכי פירושא סבר מסתייה דלא מפקינן ליה מקהל (כהונה) פי' אפי' מקהל כהונה אע"פ שזה מחרפו וקורהו חלל סבור דאין מוציאין אותו מקהל כהונה וסבור אם יצווח יחזרו לברר הדבר ויפסלוהו וטעם זה שייך גם בממזר שותק לת"ק ולא נאמר דשתיקה כהודאה וכן פירש בקונטרס: **כמאן** אי כר"ג אפילו ברוב פסולין נמי מכשר · וא"ת והא לא מכשר ברוב פסולין אלא כשטוענת ברי ואית לה מיגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי או בלא מגו היכא דאיכא למימר בודקת ומזנה אבל הכא אפילו טוענת ברי הא לית לה מגו וליכא למימר בודקת ומזנה דהא נאנסה ואפי' אם נאמר דהכא לא ראוה שנאנסה אלא היא אמרה כן דאית לה מגו א"כ תקשי הלכתא אהלכתא דלקמן פסיק רב הלכה כר' יוסי ולעיל פסיק רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג ואין נראה לומר דפליגי דא"כ מאי מייתי אעובדא דארוס וארוסתו מרב יהודה אמר שמואל וכן לעיל (דף יג.) פריך הלכתא אהלכתא קי"ל כרב נחמן בדיני כו' ואדרבה הא רב פסיק כר' יהושע וקי"ל כרב באיסורי ויש לומר דהכי פירושו כמאן אי כר"ג ובטוענת ברי ובלא ראוה שנאנסה דאיכא מגו אפילו ברוב פסולים נמי מכשר ואיירי נמי כשראוה מדברת דאי לא ראוה מדברת מאי פריך אי כרבי יהושע אפילו ברוב כשרים נמי פסול ומשני
אמר

[ושמא לא נקיט אלא מאי דאכשר ר"מ ור"ש בן אלעזר פוסל · ת"י]

שמעתי כו' · לקמיה פריך היינו תנא קמא דתנא קמא נמי הכי אמר דמשום דאין בה אחד מכל אלו העידו עליה להכשיר: מכירין ישראל ממזרין שביניהן · וספק ממזר יש לך להכשיר דאי ממזר הוה מידע הוו ידעי ביה: ואין מכירין חללין שביניהן · וספק חלל יש לך לפסול ולקמיה פריך הא אמרת רישא איזוהי אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל אלמא ספק חלל כשר: הא חלל כשר · משום ספק חלל לא פסיל לה: מאי שנא הנך · דפסיל לה ספק דידהו: דאורייתא · משום דוודאן פוסלין מן התורה בביאה דנפקא לן ביבמות (דף סח.) מכי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה: חלל נמי · ודאי פסול מדאוריית' דילפינן לה התם מלא יחלל זרעו מקיש זרעו לו מה הוא פוסל בביאתו אף זרעו פוסל והוא גופיה נפקא לן מלא יחלל שני חילולין במשמע אחד לזרעו ואחד לאשתו: ר"ש בן אלעזר כו' · סיפא דמילתיה ארישא דמילתיה פריך דקתני סיפא אין מכירין חללין שביניהן משמע אפשר שהיה חלל אבל לא היו מכירין בו אלמא אית ליה דפסיל ורישא אמר איזוהי אלמנת עיסה והכשיר כל שנטמע בה ספק חלל: אמר ר' יוחנן ממזר צווח וחלל שותק איכא בינייהו · אדם שכשקורין אותו ממזר הוא צווח וכשקורין אותו חלל שותק איכא בין ר"מ לת"ק ובין תנא קמא דברייתא אליבא דר"מ ור"ש בן אלעזר אליבא דר"מ: תנא קמא סבר כל פסול דקרו ליה ושתיק פסול · דהודאה היא וכל שאינה לא משום ממזרות כו' דקאמר אשתיקות קאי: והכי קאמר איזוהי אלמנת עיסה · להכשיר: כל שאין בה לא שתוק ממזרות ולא שתוק נתינות · וכיון דתלה טעמא בשתיקה הוא הדין לכל שתוקי פסול ולא הוצרך למנות את כולם ובאיזו הכשירו באשת ספק חלל שאנו מכירין את ספיקו שנתגרשה אמו ספק אבל מי שאין מכירין בו ושמענו שפוסלין אותו ושותק פסול: וקאמר ליה ר"מ · דוקא הני אבל שתוק חלל לא פסול: והא דשתיק · לאו משום דאודי אלא משום דלא איכפת ליה הואיל ולאו פסול קהל הוא והיינו דקאמר כל שאין בה אחד מכל אלו שתיקות משיאין בנותיהן לכהונה ואפי' יש בו שתוק חלל: וקאמר ליה ר"ש לתנא קמא · לאו לתנא קמא דברייתא קאמר דההיא רבנן היא אלא לתנא ששנה דברי ר"מ בבית המדרש ואמר בשם ר"מ שמעתי כל שאין בה כו': אי שמיע לך כו' · והכי קאמר איזו היא אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל שאנו מכירין את פסולו שהיתה אמו ספק גרושה אבל שתוק חלל ואין אנו מכירין בו פסול כתנא קמא ומיהו בהא פליג רבי מאיר אתנא קמא דאיהו כל פסול דשתיק ביה פסיל ולרבי מאיר חלל שתוק הוא דפסול דסבר מסתייה דלא מפקי ליה מקהל ואם אני צווח יכריזו עלי ויודע פסולי בברור ועכשיו אין מכירין ישראל חללין שביניהם אבל שתוק ממזר כשר דהאי דשתיק סבר הכל יודעין שאיני ממזר דמכירין ישראל ממזרין שביניהן: **מתני'** מן העין · מן המעיין: אם רוב העיר · כשרין להשיא בנותיהן ואלמנותיהן לכהונה שאין רוב בני העיר מן הפוסלין אשה לכהונה בביאתן אף זו תינשא לכהונה: **גמ'** דאמר כמאן · דבעי רוב כשרין: אפילו ברוב פסולין נמי מכשר · דאית ליה העמד אשה על חזקתה: אמר ליה הכי אמר כו' · לעולם כרבי יהושע והכא משום דאיכא תרי רובי לכשרות אכשרה וכדרב יהודה ולקמן מפרש טעמא ואזיל מאי שנא תרי רובי מחד רובא:

בקרונות

תוספות רי"ד

נאמנת: מתני' א"ר יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן המעיין ונאנסה ואר"י בן נורי אם רוב העיר משיאים לכהונה ה"ז תנשא [לכהונה] אר"י אמר רב

גליון הש"ס

מתני' א"ר יוסי מעשה בתינוקת · עיין יבמות דף סז ע"ב תוס' ד"ה אין חוששין :

בקרונות של ציפורי היה מעשה וכדרבי אמי דאמר רבי אמי והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרין עוברת לשם וכדר' ינאי דאמר ר' ינאי נבעלת בקרונות כשרה לכהונה בקרונות סלקא דעתך אלא נבעלת בשעת קרונות כשרה לכהונה אבל פירש אחד מציפורי ובעל הולד שתוקי כי הא דכי אתא רב דימי אמר זעירי א"ר חנינא ואמרי לה אמר זעירי אמר ר' חנינא הולכין אחר רוב העיר ואין הולכין אחר רוב סיעה כלפי לייא הני ניידי והני קביעי וקיימי אלא [א]הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדה ואין הולכין אחר רוב העיר גרידתא ולא אחר רוב סיעה גרידתא מ"ט גזרה רוב סיעה אטו רוב העיר ורוב העיר נמי *אי דקא אזלי אינהו לגבה כל דפריש *מרובא פריש [ב]*לא צריכא דקא אזלא איהי לגבייהו דהוה ליה קבוע וא"ר זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ומי בעינן תרי רובי והתניא *[ג]תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאי זה מהן לקח ספיקו אסור [ד]ובנמצא הלך אחר הרוב וכי תימא בשאין דלתות מדינה נעולות דקא אתי לה רובא מעלמא והא א"ר זירא *אע"פ שדלתות מדינה נעולות *מעלה עשו ביוחסין גופא א"ר זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי בין לקולא בין לחומרא מנא ליה לר' זירא הא אילימא מתשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב התם לחומרא אלא *[ה]מתשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהןנגע ספיקו טמא התם נמי לחומרא אלא [ו]מתשעה שרצים וצפרדע אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ברה"י ספיקו טמא ברשות הרבי' ספיקו טהור ומדאורייתא מנא לן *אמר קרא °וארב לו וקם עליו [ז]עד שיתכוין לו ורבנן אמרי דבי ר' ינאי פרט לזורק אבן לגו *היכי דמי אילימא דאיכא תשעה כנענים ואחד ישראל ביניהם ותיפוק ליה דרובא כנענים נינהו אי נמי פלגא ופלגא *ספק נפשות להקל לא צריכא דאיכא תשעה ישראלים וכנעני אחד ביניהם דהוה ליה כנעני קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי איתמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כרבי יוסי ורב חנן בר רבא אמר רב הוראת שעה היתה מתיב רבי ירמיה וליוחסין לא בעינן תרי רובי והתנן

מצא

דברים יט

רש"י

בקרונות של ציפורי · ביום השוק שסיעות ושיירות ממקום אחר באות שם : וכדרבי אמי · דהשתא איכא רוב סיעה ורוב העיר : נבעלת בקרונות · משמע על הקרון : בשעת קרונות · שהשיירות באות לעיר : כשרה לכהונה · כדקאמר והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברת שם דאיכא למימר שמהם היה : אבל פירש אחד מציפורי · דידעינן ודאי דמן העיר היה אע"פ שציפורי עיר שרובה מיוחסין לכהונה: הולד שתוקי · דבחד רובא לא מכשר: וכי הא דכי אתא רב דימי אמר זעירי אמר רבי חנינא ואמרי לה · שלא הוזכר רב דימי כאן אלא זעירי אמר רבי חנינא דבעינן תרי רובי וכדמפרש טעמא : הולכין אחר רוב העיר · להכשיר: ואין הולכין אחר רוב סיעה · כגון במקום רחוק מן העיר דבודאי מאנשי הסיעה הוא אין מכשירין אותה ואפילו רובן כשרין : וקשיא לן כלפי לייא · כנגד איפוא הדבר הזה סובב : הני ניידי · רוב סיעה ניידי ויש להלך בהן אחר הרוב: והני. של עיר: קביעי. ואמרינן לקמן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואפילו אין שם אלא אחד פסולה: ולא אחר רוב סיעה גרידתא· והכי קאמר אין הולכין אחר רוב סיעה לבדה וכל שכן אחר רוב העיר לבדה : מ"ט · אחר רוב סיעה לא : גזרה אטו רוב העיר · דקביעי : ופרכינן רוב העיר נמי אי עקר הבועל מביתו ואזל לגבה הוה נייד וקי"ל כל דפריש מרובא פריש : ומשני איכא דקאזלא לגבייהו כו' ולא גרסינן *מאי איכא יש שהולכת היא אצלו והוה ליה קבוע הלכך אפילו ברוב כשרים או רוב העיר או רוב סיעה פסול כרבי יהושע ומשום תרי רובי אכשרה דליכא למיגזר מידי: ולקח בשר מאחת מהן · במקום קביעות : ספיקו אסור. דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי : ובנמצא· בשר הנמצא בשוק ולא ידעינן מאיזה פירש : הלך אחר הרוב · הואיל והבא לפניו לא במקום קביעות לקחה וכבר פירשה על ידי אחר וכל דפריש מרובא פריש : דקאתי לה רובא מעלמא · וכגון שרוב סיעת טבחי ישראל כשרים באו לכאן דאיכא תרי רובי או שרוב טבחי כל המדינה ישראל דאיכא תרי רובי רוב העיר ורוב המדינה דניידי : אלא מתשעה צפרדעים כו' · תוספתא היא במס' טהרות תשעה צפרדעים מתים ברשות היחיד ושרץ אחד כגון צב שהוא דומה לצפרדע ביניהם ונגע באחד מהן ספיקו טמא: אלא מתשעה שרצים כו' · אף היא תוספתא במס' טהרות וקתני ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור אלמא כמחצה דמי ולקולא דאי לאו כמחצה דמי אין כאן ספק טומאה אלא ודאי טומאה דהא רובא שרצים : אמר קרא וארב לו עד שיהא מתכוין לו · פרט למתכוין להרוג את זה והרג את זה הכי דריש ליה ר"ש בסנהדרין ואמרינן התם ורבנן היכי דרשי ליה : אמרי דבי ר' ינאי פרט לזורק אבן לגו · לתוך חבורת בני אדם כנענים וישראלים אבל שני ישראלים עומדין ונתכוין להרוג (א) זה (והרג זה) והתרו בו וקבל התראה ונפלה הכאה על חבירו חייב והיינו טעמא דקאמר הכא ורבנן משום דבסנהדרין הכי איתא : תיפוק ליה דרובא כנענים נינהו . ולמה לי קרא ואי נמי פלגא ופלגא אכתי לא איצטריך קרא דמהיכא תיתי דניקטליה : ספק נפשות . דיני נפשות להקל דהא והצילו העדה כתיב (במדבר לה) : דהוה ליה כנעני קבוע ביניהם · ואשמועינן האי קרא דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי : הוראת שעה היתה · הך דריב"ג צורך שעה היתה או ראו שם שאר לידי היכר דברים להתיר אבל לדורות תרי רובי בעינן : מתיב רבי ירמיה כו' · קס"ד דמשום רוב העיר גרידתא אכשרוה ואמר רב הלכה כרבי יוסי :

מלא

תוספות

אמר רב בקרונות של ציפורי היה מעשה כו' פי' לעולם דלא טענה ברי ור' יוחנן בן נורי בתרוייהו היכא דלא טענה ברי לכ"ע בעינן תרי רובי והא דלא קאמר בשיטה לעולם דלא טענה ברי משום דבאתקפתא לא קאמר אי בטוענת ברי כו' אי נמי נוכל לפרש דבשיטה נמי איירי בברי ודאיכא מגו ולא תקשי הלכתא אהלכתא דדוקא דיעבד פסיק שמואל כר"ג כדאמר לעיל ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אף על גב דלעיל משמע דברוב אחד שרי לכתחלה רב חייא בר אשי סבר דלכתחלה בעינן תרי רובי ומתני' קתני הרי זו תנשא דמשמע לכתחלה :

דלמא אזלא איהי לגבייהו · פי' לתוך ביתם דאפילו בתוך העיר לא חשיב קבוע דדמי לנמצא בין החנויות דלא חשיב קבוע וכן גבי תינוק מושלך בעיר לא חשיב קבוע הואיל ולא נמצא בבית ולכך פירש בקונטרס שפירש בועל מביתו וא"ת דבנזיר פ"ב (דף יב. ושם) פריך אהא דאמר האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם מקן סתומה ומסיק אמינא לך אנא אשה דלא ניידא ואת אמרת לי איסורא דנייד וכי תימא ה"נ בשוקא אשכחה וקדיש התם הדרא לניחותא משמע לגבי אדם לא שייך כל דפריש מרובא פריש משום דהדר לניחותיה ולאו פירכא היא דהתם בשעת האיסור כשזה בא על שום אשה הדרא לניחותא האשה שקידש השליח אבל הכא כי אזלי אינהו לגבה בשעה שאוסרה הרי הוא נייד :

פרט לזורק אבן לגו · תימה דלר' שמעון קבוע מנא ליה ואין לומר דמסקינן בפ' הנשרפין (סנהדרין דף עט. ושם) דר"ש סבר כרבי דיליף נתינה נתינה ואייתר ליה וארב לו לקבוע דאכתי לתנא דבי חזקיה מנא ליה קבוע דלית ליה דרבי דהא באין מתכוין פטור ממון* :

וספק נפשות להקל · תימה למ"ד התראת ספק לא שמה התראה אפילו ספק נפשות להחמיר פטור משום דהתראת ספק היא ואי למ"ד שמה התראה היכי פטרינן ליה כשנמצא שישראל הרג הא מיחייב בהכה את זה וחזר והכה את זה* ובנותר כשאמרו לו אל תותיר אע"ג דספק הוא וי"ל דשאני התם שיודע בודאי שיבא לידי איסור אם יותיר או יכה שניהם מש"ה שמה התראה אבל הכא אינו יודע שודאי יבוא לידי איסור שאינו יודע את מי יכה :

וליוחסין לא בעינן תרי רובי ורמינהי כו' · הוה מצי לשנויי שאני תינוק דלית לי' חזק' דכשרו':

ולרב

עין משפט נר מצוה

פט א ב מיי' פי"ח מהלכות איסורי ביאה הל' יד סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף יז יח :

צ ג מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' יא סמג לאוין קמא טור ש"ע י"ד סימן קי סע"ג :

צא ד מיי' שם וטוש"ע שם ובסי' סג ס"ג.

צב ה ו מיי' פי"ח מהלכות אבות הטומאות הלכה ג :

צג ז מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה א סמג לאוין קמג :

[רש"ל מוחק וכ"כ גירסת רש"י איכא דקאזלה לגבייהו ועי' ב' גירסות בב"י אה"ע סימן ו]

[לעיל יג. וש"נ]

[ובסנהדרין עט. ד"ה וכו' כתבו תוס' תירוץ זה וכ"כ בב"ק מד: ד"ה וכו' ועי' תוספות נדה יח. ד"ה ספיקא]

יבמות קח.

מסורת הש"ס

[קדושין עג.]

[ברכות כח. וש"נ]

פסחים ט: חולין צה. נדה יח.

נ"ל מאי רוב העיר איכא כו' רש"ל

נדה יח. ע"ש תוספתא טהרות פ"ו

ב"ק מד: סנהדרין עט.

[יומא פד.]

[שבת קכט. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמרי וכו' להרוג את זה והרג את זה :

תוספות רי"ד

בקרונות של צפורי היה מעשה וכדר' ינאי דאמר נבעלה בשעת קרונות כשירה לכהונה פי' קרוניות הבאים ממקום אחר ומתקבצים שם ליום השוק והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברים שם דהוה תרי רובא לכשרות רוב העיר ורוב סיעה' פי' כל זה מפני שלא ידעה למי נבעלה אבל אי ידעה ואמרה לכשר נבעלתי הלכה כר"ג ונאמנת אפילו ברוב פסולים : ומקשי' ומי בעי תרי רובי והתניא ט' חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ולקח מאחת מהן ואינו ידע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ובנמצא הלך אחר הרוב דכל דפריש מרובא פריש · ומהדר מעלה עשו ביוחסין : איתמר אר"ז אמר רב הלכה כר' יוסי פי' דבעי' תרי רובי: א"ר זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי בין לקולא בין לחומרא לחומרא כגון ט' חנויות דאמרן . א"נ ט' צפרדעים ושרץ א' ביניהם ברה"י ונגע באח' מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ספיקו טמא' לקולא כגון ט' שרצים וצפרדע א' ביניהן ברה"ר ונגע באח' מהן וא"י באיזה מהן נגע ספיקו טהור אלא כמחצה על מחצה דמי ולקולא. דאי לאו כמחצה על מחצה דמי אין כאן ספק טומאה אלא ודאי טומאה דהא רובא שרצים :

האשה

צד א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה כה טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף לג:

צה ב ג ד ה מיי' שם הל' כו וטור ש"ע שם סעיף לד:

א ו מיי' פט"ז מהלכות אישות הלכה כה טור ש"ע שם סי' ט סעיף טו:

*מצא בה תינוק מושלך אם רוב עובדי כוכבים עובד כוכבי' אם רוב ישראל ישראל מחצה על מחצה ישראל ואמר רב לא שנו אלא להחיותו *אבל ליוחסין לא ושמואל אמר לפקח עליו את הגל אשתמיטתיה הא דא"ר יהודה אמר רב בקרונות של צפורי הוה מעשה ולרב חנן בר רבא דאמר הוראת שעה היתה קשיא הא מאן דמתני הא לא מתני הא גופא מצא בה תינוק מושלך אם רוב עובדי כוכבים עובד כוכבים אם רוב ישראל ישראל מחצה על מחצה ישראל אמר רב לא שנו אלא להחיותו אבל ליוחסין לא ושמואל אמר לפקח עליו את הגל ומי אמר שמואל הכי והאמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב אלא כי איתמר דשמואל ארישא אתמר אם רוב עובדי כוכבים עובד כוכבים אמר שמואל *ולפקח עליו את הגל אינו כן אם רוב עובדי כוכבים עובד כוכבים למאי הלכתא אמר רב פפא להאכילו נבילות אם רוב ישראל ישראל למאי הלכתא אמר רב פפא להחזיר לו אבידה מחצה על מחצה ישראל למאי הלכתא אמר ריש לקיש לנזקין ה"ד אי נימא דנגחיה תורא דידן לתורא דידיה לימא ליה אייתי ראיה דישראל את ושקול לא צריכא דנגחיה תורא דידיה לתורא דידן פלגא משלם ואידך פלגא אמר להו אייתי ראיה דלאו ישראל אנא ואתן לכון:

הדרן עלך בתולה נשאת

האשה *שנתארמלה או שנתגרשה היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים רבי יוחנן בן ברוקה אומר אף חילוק קליות ראיה ומודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו שהוא נאמן שהפה

מצא בה תינוק מושלך · משנה היא בסדר טהרות גבי עיר שישראלים ועובדי כוכבים דרים בה: מחצה על מחצה ישראל · לקמיה מפרש מאי איכא בין רוב ישראל למחצה על מחצה דפליג להו בתרי: לא שנו · דאם רוב ישראל ישראל: אלא להחיותו · ב"ד מצווין לפרנסו משום וחי אחיך עמך (ויקרא כה): אבל ליוחסין לא · דאם בת היא אסורה לכהן ואפי' ליכא למיחש משום אסופי כגון הנך דאמרינן בעשרה יוחסין (קדושין עג:) *משלטי הדמיה תלי פיתקא תלי קמיעא מיהו חיישינן שמא בת עובד כוכבים היא (א) ולמ"ד גיורת פסולה לכהונה אפילו קטנה זו אסורה לכהן דתרי רובי בעינן ליוחסין: ושמואל אמר אף לפקח עליו את הגל · בשבת חשבינן ליה לישראל: אשתמיטתיה · לרבי ירמיה: הא דאמר רב יהודה · דהכא נמי תרי רובי הוו: ולרב חנן בר רבא דאמר. משמיה דרב: הוראת שעה היתה · והתם תרי רובי הוו וקאמר הוראת שעה היתה אבל לדורות לא בעינן תרי רובי: קשיא הא· דרב דאמר אבל ליוחסין לא אלמא רב תרי רובי בעי: לא מתני הא · דאמר רב יהודה אמר רב בקרונות של צפורי הוה מעשה וחד רובא הוה הלכך הוראת שעה היתה: מי אמר שמואל הכי· דלענין פיקוח נפש בעינן רובא: אין הולכין כו' · דאפילו בספק עובד כוכבים ספק ישראל ברוב עובדי כוכבים מפקחין: ולענין פיקוח נפש איט כן · דאפילו ברוב עובדי כוכבים מפקחין דאין הולכין בה אחר הרוב: למאי הלכתא · כיון דאמר שמואל מפקחין עליו את הגל אלמא לאו עובד כוכבים הוא לכל מילי ולמאי הלכתא חשיב ליה עובד כוכבים: להאכילו נבלות. בידים וכ"ש שלא יחזירו לו אבידה ולנזקין: להחזיר לו אבידה. רבותא היא דמוציאין מיד ישראל הזוכה בה ועוד דאמור רבנן (סנהדרין דף עו:) המחזיר אבידה לכנעני עליו הכתוב אומר למען ספות הרוה את הצמאה שהשוה מצרים לחשיבתן של ישראל ונאמר לא יאבה ה' סלוח לו: מחצה על מחצה ישראל למאי הלכתא· להחזיר לו אבידה לא מצית אמרת דא"כ למאי הלכתא פלגינהו מהדדי: לנזקין · דתנן ב"ק (דף לז:) שור של ישראל שנגח לשור של כנעני פטור ושור של כנעני שנגח לשור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם וישראל לישראל תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם: אילימא כו'. וקאמרת דדיינינן ליה כישראל ומחייבת ליה לשלם לו חצי נזקו: לימא ליה · ישראל אייתי ראיה דהא מחצה על מחצה הוא וספיקא הוא: לא צריכא כו' · וקא תבע ליה ישראל נזק שלם לתם כדין כנעני ואשמעינן תנא דכישראל דיינינן ליה ולא משלם אלא חצי נזק דא"ל אייתי ראיה:

הדרן עלך בתולה נשאת

האשה שנתארמלה או נתגרשה · ותובעת כתובתה: והוא אומר· אנתגרשה קאי ולאלמנה היורשין אומרים לה אלמנה נשאך אביט ואין לך אלא מנה ושטר הכתובה אבד: אם יש עדים · על נשואיה שיצאת מבית אביה לבית בעלה: בהינומא · בגמ' מפרש: וראשה פרוע · אלטייבליד"ש שערה על כתיפיה כך היו נוהגין להוציא את הבתולות מבית אביהן לבית החתונה: אף חילוק קליות · רגילים היו לחלק קליות להתינוקות בנישואי הבתולות: קליות · כשהשבולין לחין מייבשין אותן בתנור והן קליות ומתוקין לעולם: ומודה ר' יהושע · מפרש בגמ' היכא קאי ומאי מודה: שהפה

ולרב חנן דאמר הוראת שעה היתה · ולדורות סגי בחד רובא קשיא הך ולא מיסתברא ליה למימר דהוראת שעה היתה שהתיר בתרי רובי אבל לדורות לא סגי אפילו בתרי רובי: מאן דמתני הא לא מתני הא · פי' בקונטרס דרב חנן לא מתני דבקרונות של צפורי היה מעשה ולא הוה אלא חד רובא ולפירושו לא פליגי דלדורות לכ"ע בעינן תרי רובי ולא פליגי אלא במעשה היכי הוה ור"ח פי' דרב חנן לא מתני אבל ליוחסין לא וסגי לדידיה לדורות בחד רובא אבל קשה לפירושו לרב חנן תקשי ר' יוחנן בן נורי דאמר כמאן דסגי בחד רובא כדפריך לעיל ועוד דלא מיסתבר דשום אמורא יחלוק אההיא דאבל ליוחסין לא דרב גופיה קאמר לה בלא אמורא ולהכי אפירכא דרבי ירמיה לא משני מאן דמתני הא לא מתני הא: **אם** רוב עובדי כוכבים עובד כוכבים למאי הלכתא · לא מצי למימר לענין שלא להחיותו דמאי איריא רוב עובדי כוכבים אפילו מחצה נמי דדוקא ברוב ישראל קאמר רב דהוי ישראל להחיותו: **להחזיר** לו אבדה · הוה מצי למימר להחיותו כדאמר רב אלא נקט להחזיר לו אבדה דהוי רבותא טפי דאיסור גדול הוא *משום למען ספות הרוה וגו' אבל להחיותו לא הוי רבותא כל כך דהא *מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל ואפי' לשמואל דאמר *אין הולכין בממון אחר הרוב היינו *במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן שבהיתר באו המעות לידו ומדעתו נתנם לו הלוקח אבל הכא מודי דאזלינן בתר רובא: **לא** צריכא דנגחיה תורא דידיה כו' · תימה דהכי נמי הוה מצי למימר מחצה על מחצה עובד כוכבים ומנגח תורא דידן לתורא דידיה [כולה מילתא הוי מצי למימר לענין נגיחה אלא ניחא בכל חד למצוא דבר חדש · מהר"ס]:

הדרן עלך בתולה נשאת

האשה. אם יש עדים שיצאת בהינומא כו' · בדלא נקיטא כתובה איירי דאי איכא כתובה ניחזי כתובתה אם היא בתולה או אלמנה ואפילו למ"ד *הטוען אחר מעשה ב"ד ואמר פרעתי נאמן מ"מ אין נאמן לומר כאן אלמנה נשאתיך מגו דאי בעי אמר פרעתי דמגו במקום עדים הוא:

ומודה רבי יהושע באומר שדה כו דנאמן · מתוך פירוש הקונט' משמע דדוקא כשאין הלה תובעו נאמן במגו דאי בעי שתיק אבל אם תובעו אינו נאמן ואינו נראה דהא קתני סיפא ואם יש עדים כו' משמע דדוקא אם יש עדים שהיתה של אביו אינו נאמן אבל אם אין עדים אע"ג דהלה תובעו נאמן מגו דאי בעי אמר לא היתה של אביך מעולם מדלא נקט אם תובעו אינו נאמן ובגמרא נמי פריך וליתני שדה זו שלך היתה משמע דבהלה תובעו איירי ולכך משיב ודאי שלך היתה ולקחתיה ממך אבל אם לא תובעו אין שייך לומר שלך היתה כי מסתמא הוא יודע בעצמו דבר זה: דאי

כדאיתא סנהדרין עו:

כדאיתא גיטין סא.

[ב"ק מו: וב"ב לב:]

[עי' תוס' ב"ק מו: ותוס' ב"מ ב: ד"ה אימר ותוס' סנהדרין ג: ד"ה דיני ותוס' יומא פה.]

[עי' תוס' לקמן פח: ותוס' בד"ה הנ"אס וכו' א"נ אי שמואל לית ליה דר' יוחנן וכו']

מכשירין פ"ב מ"ז יומא פה:

הגה"ה פי' משלטי הדמיה. מתוקנין לגמרי. פיתקא. קמיע של כתבי קמיעא. קמיע של עיקרין הכא חסה על חיין וכוכית תחלתו שאוכלת אותו ולא השליכתו לגמרי:

[נראה לגרי' דמשום דדרשינן וחי בהם ולא שימות בהם ולהשמע שלא יבוא לידי מיתה בשום ענין לכך יש לאוס למיעוט ישראל · תו"י]

ב"ק לג: [וכס איתא שנתאלמנה]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל כו' ולמ"ד גיורת · נ"ב בפרק הבא על יבמתו דף ס ע"ב:

תוספות רי"ד

האשה שנתאלמנה או שנתגרשה היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים ר"י אומר אף חילוק קליות ראיה. פי' הוא אומר אנתגרשת קאי ולאלמנה אומרים לה היורשים אביט אלמנה נשאך ואין לך אלא מנה ושטר כתובה אבד אם יש עדים על נשואיה שיצאת מבית אביה לבית בעלה בהינומא שהיא סימן הבתולות בדמפרש לקמן וראשה פרוע שערה על כתפה וכך היה מוציאים הבתולות מבית אביהן לבית החתונה. אף חילוק וכו' רגילין היו לחלק מיני פירות וקליות שהיו מייבשין השבלים כשהם לחים בתנור והם מתוקין ובנשואי הבתולות נותנים ומחלקין מהם לתינוקות ואי איכא עדי הינומא אע"ג שהיא אלמנה גביא בעדי הינומא ואע"ג דאיכא למיחש לפרעון וכל טענה דהוה מצי לטעון איהו ב"ד טוענין בעבור היתומים גביא כתובתה דהכי אמרינן בשנים אוחזין הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום דכל מעשה ב"ד כמאן דנקט שטרא בידיה דמי ותנן נמי בפרק הכותב הוציאה גט ואין עמה כתובה גבה כתובתה ולא מצי למטען פרעתי עד שיראה שטר כתובתה קרוע או שובר והתם מוכח דלא מבעי' במנה מאתים שהיא תנאי ב"ד דגביא אלא אפילו תוספת בלא כתובה נמי גביא ולא מהימן לומר פ-עתיך הלכך ה"נ פיתמי

שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיא של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו אינו נאמן: **גמ׳** טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים בעל מהימן לימא תנן סתמא דלא כרבן גמליאל דאי ר"ג הא אמר איהי מהימנא אפילו תימא רבן גמליאל עד כאן לא קאמר ר"ג התם אלא בברי ושמא אבל הכא בברי וברי לא אמר *ודקארי לה מאי קארי לה הא ברי וברי הוא *כיון דרוב נשים בתולות נישאות כי ברי ושמא דמי והכי נמי מסתברא מדקתני ומודה רבי יהושע אי אמרת בשלמא איירי ר"ג במודה שפיר אלא אי אמרת לא איירי ר"ג במודה רבי יהושע למאן מודה מי סברת ר׳ יהושע אהאי פירקין קאי אמגו קאי ואפירקין קמא קאי אהייא אילימא אהא *היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין התם מאי מגו איכא הרי כריסה בין שיניה אלא אהא *ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין התם מאי מגו איכא הניחא *לזעירי דאמר מאי מדברת נסתרה מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי וקאמרה נבעלתי מהימנא אלא לרב אסי דאמר מאי מדברת *נבעלת מאי מגו איכא ואלא אהא *היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור"א אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין התם מאי מגו איכא בשלמא לרבי אלעזר דאמר במנה ולא כלום מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך ואית לה מאתים וקאמרה מעיקרא דלית לה אלא מנה מהימנא אלא לר׳ יוחנן דאמר במאתים ומנה מאי מגו איכא אלא אהא *הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור׳ יהושע אומר לא מפיה אנו חיין דמגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך דלא קא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דקא פסלה נפשה מכהונה משום הכי קאמר ר"ג דמהימנא וקאמר רבי יהושע לר"ג בהאי מגו דהכא מודינא לך בההוא מגו דהתם פליגנא עילווך מכדי האי מגו והאי מגו מאי שנא האי מגו מהאי מגו הכא אין שור שחוט לפניך התם הרי שור שחוט לפניך וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתו עדים מאי הוי *אמר רבינא משום דאיכא למימר רוב נשים בתולות נישאות ומיעוט אלמנות וכל הנשאת בתולה יש לה קול

וזו

רש"י

שהפה שאסר · זה אינו יודע שהיתה של אביו אלא על פיו של זה ומה שאסר הרי התיר: **גמ׳** טעמא דאיכא עדים · דילתה בהינומא: הבעל מהימן · ולא אמרינן הואיל ומספקא לן על יום נישואיה אם בתולה היתה אם בעולה העמד אותה על חזקתה של קודם לכן ומתחלה בתולה היתה: היא נאמנת · דאזיל בתר חזקה דגופא: בברי ושמא · גבי משארסתני נאנסתי היא טוענת ברי לי הוא והוא אינו טוען אלא שמא עד שלא ארסתיך דהא אינו יודע מתי נאנסה: ודקארי לה · למימר סתמא דלא כרבן גמליאל: מאי קארי לה · ומאי עלה כדעתו לאפוקי מדר"ג הא לא דמיא לה: כיון דרוב נשים בתולות נישאות · קרובה טענתה להיות אמת יותר משלו וכברי ושמא דמיא: והכי נמי מסתברא · דר"ג מודה בה דבעל מהימן: אי אמרת בשלמא איירי ר"ג במודה · דהך רישא הודאה הוא דקא מודה ר"ג לרבי יהושע ואמר אע"ג דפליגנא עלך בברי ושמא מודינא לך בברי וברי היינו דשייך למיתני בתריה ור׳ יהושע מודה לר"ג בהאומר לחברו שדה זו כו׳ דאע"ג דפליגנא בפ"ק במשארסתני נאנסתי דאע"ג דאיכא למימר מגו לא מהימנא מודינא בהאי מגו דאי בעי שתיק ולא א"ל של אביך היתה לי אמר ליה נמי לקחתיה הימנו מהימן כדלקמן: אלא אי אמרת לא איירי · רישא במודה ר"ג מאי מודה רבי יהושע מאי שייך למיתנייה הכא ואהיכא קאי: אמגו קאי · אפלוגתא דאיכא למימר בה מגו בפ׳ קמא קאי וקאמר אע"ג דפליגנא במגו דהתם במגו דהכא מודינא כדלקמן: אהייא · איכא מגו: הרי כריסה בין שיניה · ואינה יכולה לומר לא נבעלתי: וקאמרה נבעלתי · ולכשר נבעלתי מהימנא: בשלמא לר׳ אלעזר דאמר · בפרק קמא טענתייהו במנה ולא כלום מוכת עץ שלא הכיר בה אינה יכולה לתובעו אלא מנה והוא אומר דרוסת איש את ואין ליך כלום איכא מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך: *משארסתני · אירע לי ונסתחפה שדהו ואית לי מאתים: וקאמרה · מוכת עץ אני מעיקרא ולא תבעה אלא מנה מהימנא: אלא לר׳ יוחנן · דאמר טענתייהו במאתי׳ ומנה שהיא תובעתו מאתים ליכא מידי בין תחתיו למעיקרא מאי מגו איכא: הכא · גבי שדה אין שור שחוט לפניך שיעלה על לב בעליו לתבוע מי שחטו כלומר אם שתק זה לא היו לו עוררים הלכך אי לאו דדבר פשוט הוא שלקחה הימנו לא היה אומר לו של אביך היתה הלכך אמרי׳ מגו אבל גבי לא מצא לה בתולים שור שחוט לפניך בתולים שלא מצא לה הם הסיתוהו לבא לב"ד ואע"פ שיש לה להשיב טענה טובה מזו לא אמרינן מגו דדלמא לא הסקה אדעתה א"נ איערומי קא מערמא: וכיון שרוב נשים · קושיא היא: יש לה קול · והרבה יודעים שילאה בהינומא:

וזו

תוספות

דאי רבן גמליאל הא אמר איהי מהימנא · נראה דלמ"ד *הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום פריך דלמ"ד דמלי טעין פרעתי הכא נאמן הבעל אפילו לר"ג לומר אלמנה נשאתיך במגו דאי בעי אמר פרעתי: **הכי** נמי מסתברא · פי׳ בקונטרס הכי נמי מסתברא דמתני׳ אתיא כרבן גמליאל כדמסיק דבברי וברי מודה מדקתני ומודה ר׳ יהושע כו׳ וקשה לפי׳ דכי לא איירי נמי ר"ג במודה אתי שפיר ומודה רבי יהושע כלומר אע"ג דברישא פליגנא עלך בסיפא מודינא לך אע"ג דרישא וסיפא אינן מענין אחד כי היכי דאתיא ליה שפיר ומודה רבי יהושע אי איירי ר"ג במודה אע"ג דמודה דר׳ גמליאל אינו מענין ומודה דרבי יהושע ויש ליישב דודאי כי איירי ר"ג במודה שייך למיתני שפיר ומודה רבי יהושע אע"ג דלא הוי מענין אחד כלומר דאגב דתנא מילתא דמודה ר"ג תני נמי מילתא דמודה בה רבי יהושע אבל אי לא איירי רבן גמליאל במודה לא שייך למיתני ומודה רבי יהושע לאשמועינן אע"ג דפליג ברישא מודה בסיפא כיון דרישא וסיפא אינם מענין אחד אבל קשה דלא הוה ליה למימר אמגו קאי דעד השתא נמי לפ"ה אמגו הוי קאי ונראה לר"י דה"פ הכי נמי מסתברא דכברי ושמא דמי ולא בא לומר דפליג רבן גמליאל ברישא אלא אע"ג דכברי ושמא דמי מודה ר"ג משום דלאו שמא ממש הוא מדקאמר ומודה רבי יהושע אי אמרת בשלמא איירי ר"ג במודה כלומר אע"ג דכברי ושמא דמי מודה ר"ג דבעל נאמן היינו דקתני ומודה רבי יהושע דבהאי ברי נאמן דס"ד דטעמא דרבי יהושע משום ברי ושמא דזה אינו תובעו כדפי׳ בקונט׳ והשתא הוה מודה דר"ג ומודה דר"י מענין אחד אלא אי אמרת דרישא בברי וברי גמור הוא ולא איירי רבן גמליאל במודה דפשיטא דכיון דברי וברי הוא דלא פליג ר"ג מאי ומודה וקאמר מי סברת דארישא קאי וטעמא דר"י משום ברי ושמא אמגו קאי דטעמא דר׳ יהושע משום מגו ונאמן אפי׳ הלה תובעו ואפירקין קמא קאי:

התם שור שחוט לפניך · פירש בקונטרס שהוא טוען עד שלא אירסתיך נאנסת והכא אין שור שחוט לפניך דאין הלה תובעו ור"י מפרש דהכא נמי איירי בהלה תובעו כדפי׳ וה"פ התם שור שחוט לפניך דהרי אינה בתולים ואינה יכולה לומר בתולה אני כמו בשור שחוט שאין יכול לומר חי הוא ולהכי בין אומרת משארסתני נאנסתי בין אומרת מוכת עץ אני תחתיך לא מהימנא הכא אין שור שחוט לפניך ונאמן במגו דאי בעי אמר לא היתה של אביך מעולם:

כיון דרוב נשים בתולות נישאות כי ליכא עדים מאי הוי · לרב פריך דאית ליה *הולכין בממון אחר הרוב*:

[ב"ק מו: ב"ב נב:]
*אפשר דאפילו לשמואל הוה לן למיזל בתר רובא ולא אחר חזקת ממון כיון דחזקת הגוף מסייע לרוב ופריך שפיר אפילו אליביה דשמואל קאי אמאי דאמרינן לעיל כיון דרוב נשים בתולות נישאות הוי ליה ברי דידיה כי שמא וברי ושמא פסק שמואל כר"ג הכא דמהני לה חזקת הגוף להך לישנא דפ"ק להכי פריך וניזיל בתר רובא דס"ד דהוי רוב גמור · ת"י

עין משפט נר מצוה

[ב"מ יז.]

ב א מיי׳ פט"ז מהלכות אישות הלכה כה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף טו:

תוספות רי"ד

מיתמי גובה בלא כתובה ודייקינן טעמא דאיכא עדים פי׳ שיצאת בהינומא וראשה פרוע הא ליכא עדים בעל מהימן פי׳ ולא אמרינן הואיל ומספקא לן על יום נשואיה אם היתה בעולה או בתולה העמד אותה על חזקתה של קודם לכן ובתולה היתה לימא תנן סתמא דלא כר"ג דאי ר"ג האמר איהי מהימנא פי׳ דאזיל בתר חזקה דגופה וה"נ נימא העמד אשה על חזקתה ובתולה היתה ומהדר אפילו תימא ר"ג ע"כ לא קאמר ר"ג אלא ברי ושמא אבל ברי וברי לא אמר עיין בפ"ק. ודקארי לה מאי קארי לה. כיון דרוב נשים בתולות נשאות כברי ושמא דמי. וכיון דרוב נשים בתולות נשאות כי לא אתי עדי הינומא מאי הוה ניזיל בתר רובא. פי׳ ואע"ג דיש פלוגתא בהא מילתא רב ושמואל בפרק המוכר פירות דרב אמר הולכין בממון אחר הרוב ושמואל אמר אין הולכין בממון אחר הרוב וקי"ל הלכה כשמואל הכא משום דאיכא תרתי רובא וחזקה העמד אשה על חזקתה ובתולה היתה אפי׳ שמואל מודה. אמר רבינא משום דא"ל דרוב נשים בתולות נשאות ומיעוט אלמנות ורוב הנשאת בתולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא:

גליון הש"ס

גמ׳ ודקארי לה מאי קארי לה · לקמן לו ע"א [יומא ל ע"ב] יבמות יא ע"א יד ע"א [עב ע"א. גיטין סא ע"ב ב"ק מז ע"ב] ב"ב ב ע"ב [יז ע"ב] קמז ע"א [בכורות ד ע"ב] נדה סד ע"א:

מסורת הש"ס

ב"ב נב: [עי׳ פרש"י לקמן לו. ד"ה ודקארי] לקמן כח.

לעיל יג.

שם

[שם]

לעיל יג: [ע"ש]

[ד"ה שייך לקמן אחר ד"ה אלא לר׳ יוחנן ויתר עפי׳ יש לדיבור זה שייכות לעיל יב: במשנה המעשה וכו׳]

לעיל יב:

[ב"ב נב:]

יזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא °אי כל הנשאת בתולה יש לה קול כי אתו עדים מאי הוי הנך סהדי שקרי נינהו אלא אמר רבינא רוב הנשאת בתולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא: אב יש עדים שיצתה בהינומא וכו': וליחוש דלמא מפקא עדים בהאי בי דינא וגביא והדר מפקא לה לכתובה בהאי ב"ד וגביא בה א"ר אבהו זאת אומרת *כותבין שובר רב פפא אמר "במקום שאין כותבין כתובה עסקינן ואיכא דמתני לה אברייתא איבדה כתובתה הטמינה כתובתה נשרפה כתובתה רקדו לפניה שחקו לפניה העבירו לפניה כוס של בשורה או מפה של בתולים אם יש לה עדים באחד מכל אלו כתובתה מאתים וליחוש דלמא מפקא עדים בהאי ב"ד וגביא והדר מפקא לכתובתה בהאי ב"ד וגביא בה א"ר אבהו זאת אומרת *גכותבין שובר רב פפא אמר במקום שאין כותבין כתובה עסקינן והא איבדה כתובתה קתני דכתב לה איהו סוף סוף מפקא לה וגביא בה מאי איבדה איבדה באור א"ה היינו נשרפה ועוד הטמינה מאי איכא למימר ותו איבדה למה לי אלא כל איבדה כי הטמינה בפנינו דמי ול"; יהבינן לה עד דאמרי עדים נשרפה כתובתה מאן דמתני לה אברייתא כל שכן אמתני' ומאן דמתני לה אמתני' אבל אברייתא לא כי קושיא: אם יש עדים כו': וליחוש דלמא מפקא עדי הינומא בהאי ב"ד וגביא והדר מפקא עדי הינומא בבי דינא אחרינא וגביא במקום דלא אפשר ודאי כתבינן שובר: העבירו לפניה כוס של בשורה: מאי כוס של בשורה אמר רב אדא בר אהבה כוס יין של תרומה מעבירין לפניה כלומר ראויה היתה זו לאכול בתרומה מתקיף לה רב פפא אטו אלמנה מי לא אכלה בתרומה אלא אמר רב פפא זו ראשית כתרומה ראשית תניא רבי יהודה אומר חבית של יין מעבירין לפניה אמר רב אדא בר אהבה בתולה מעבירין לפניה סתומה בעולה מעבירין לפניה פתוחה אמאי ניעבר קמי בתולה וקמי בעולה לא ניעבר כלל זימנין דתפסה מאתים ואמרה אנא בתולה הואי והאי דלא עברו קמאי אתנוסי הוא דאתניסו *תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה בית שמאי אומרים

כלה

וזו הואיל ואין לה קול· שאין מעיד עליה שילאה בהינומא: כי אתו עדים מאי הוי· כיון דחזקה דיש לה קול הרבה היו יודעין: דלמא מפקא עדים· עדי הינומא: כותבין שובר· שכשיפרע לה כתובתה תכתוב לו שקבלה כתובתה ויהיה בידו לזכות: זאת אומרת· ודלא כמאן דאמר אין כותבין בבבא בתרא: רב פפא אמר· לעולם אין כותבין דנמצא זה צריך לשמור שוברו מן העכברים ומי שיש לו שטר על חברו או יביא השטר ויחזירנו או לא יטול כלום ומתני' במקום שאין כותבין כתובה אלא סומכין על תנאי בית דין שתקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה דליכא למיחש לדלמא הדרה ומפקא לה: דמתני לה· לדרבי אבהו ולדרב פפא: הטמינה כתובתה· והיא תובעת מאתים והוא אומר אלמנה נשאתיך: רקדו לפניה· אם יש עדים שרקדו לפניה ביום נשואיה: כוס של בשורה· המבשר עליה סימני בתולות ולקמן מפרש מאי היא: אלא· הכי קאמר כל איבדה כמי שהטמינה בפניט דמי ולא גביא והכי קתני איבדה כתובתה הטמינה כתובתה נשרפה כתובתה אם רקדו לפניה וכו' והכי פירושה אמרה אבד שטר כתובתה הרי היא כמו שהטמינה כתובתה בפנינו כדי להוציא ולגבות פעם שניה ואינה גובה כלום אא"כ תביא השטר ואם אמרה נשרפה ויש עדים שנשרפה דהשתא ליכא למיחש למידי תביא עדים שרקדו לפניה שזהו סימן לבתולה ותגבה מאתים: מאן דמתני לה· לדרבי אבהו ורב פפא אברייתא: כל שכן אמתניתין· דכיון דאברייתא דקתני בהדיא איבדה כתובתה גביא ועלה קאמר רב פפא דלא גביא ומתרץ לה דהדא קתני איבדה כתובת' הרי היא כמו שהטמינה וכשנשרפה הוא דקא גביא ולעולם אין כותבין שובר כל שכן דאמתני' איכא למיתני פלוגתא דרב פפא ודר' אבהו למימר דבמקום שאין כותבין כתובה עסקי': ומאן דמתני· פלוגתא דרב פפא ודר' אבהו אמתני': אבל אברייתא לא· מתני ליה דודאי שמעינן מינה דכותבין שובר דהא במקום שכותבין כתובה עסקינן: כי קושיין· דקתני איבדה כתובתה ולא ניחא לשנויי שינויא דחיקא למימר איבדה כתובת' כהטמינה כתובתה קאמר: כיון דלא אפשר· כגון במקום שאין כותבין כתובה וגובות על פי עדים ויש לחוש לשמא תלך לב"ד אחר ותביא עדים אחרים ותגבה פעם שניה ודאי כתבינן שובר: ראויה היתה זו לאכול בתרומה· אי נישאת לכהן דבתולה שלמה נמצאת ולא בעולה שתפסל לכהן מחמת זנות: מתקיף לה רב פפא· ומה זו עדות ללא נישאת אלמנה: אטו· אי נישאת כשהיא אלמנה לכהן הדיוט מי לא אכלה בתרומה: זו ראשית· בעילתה ראשית: זימנין דתפסה מאתים· בלא בית דין וכי בעינן לאפוקי מינה משום דאין עדים שהעבירו לפניה אמרה איתנוסי הוא דאיתניסו שיכורים היו מאונס יין המשתה אלכך השתא אתו עדים שהעבירו לפניה פתוחה ותו ליכא מידי: כיצד מרקדים· מה אומרים לפניה:

כמות

וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא· תימה דתנן בפירקין (לקמן כח.) אלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקטנותן וזוכרי בפלונית שילאה בהינומא וראשה פרוע וקאמר בגמ' מ"ט כיון דרוב נשים בתולות ניסאות גילוי מילתא בעלמא הוא והשתא היכי מיירי אם יש לה קול למה צריך שום עדות לרב ניזיל בתר רובא כדפריך הכא ואי אין לה קול א"כ איתרע לה רובא ולצטרך שני עדים כשרים וכי תימא דכשמעיד הוא שראה בקוטנו ואחר עמו חשבינן קול הא פריך הכא סהדי שקרי נינהו ויש לומר דרוב נשים בתולות נישאות עדיף מרוב נשים הנישאות בתולות יש לה קול וכי אין לה קול לא יתרע כל כך רוב דבתולות נישאות שלא יועיל עדות דראה בקוטנו ואחר עמו:

וליחוש דלמא מפקא כו' · ואפי' ע"י עדי הינומא לא היה לה לגבות עד שתחזיר לו הכתובה כיון שיכול לבא לידי הפסד במה שנשארה כתובה תחת ידה דלא מיבעיא למ"ד דיכול לטעון אחר מעשה ב"ד דמפסיד דאם לא יהיה לה כתובה יהי' נאמן לומר פרעתי אלא אפילו למ"ד דלא מצי טעין אחר מעשה בית דין מפסיד במה שהכתובה תחת ידה שאם תתבענו פעם אחרת ולא יהיו לה עדי הינומא יהא נאמן לומר פרעתי מנה במגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך או אם יהא במקום שאין מכירין אם היא אשתו יהיה נאמן לומר פרעתי הכל במגו דאי בעי אמר אין את אשתי והשתא שהכתובה בידה תוליא מאתים וכיון שיכול לבא לידי הפסד אין לו לפרוע: זאת אומרת כותבין שובר. אע"ג דהכא לא אפשר דאיכא למיחש דלמא תשרוף כתובתה בעדים והדרא וגביא בעדי הינומא כדאמרינן בסמוך ודלמא הדרא ומפקא בעדי הינומא וגביא למ"ד הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום וע"כ זקוק הוא לשובר מ"מ דייק שפיר דבעלמא נמי כותבין שובר דאי אין כותבין בעלמא למה יפרע כאן כיון שיכול לבא לידי הפסד במה שהכתובה בידה כדפירשנו:

כותבין שובר· אע"ג דבפרק גט פשוט (ב"ב קעא: ושם) מפרש טעמא דמאן דאמר כותבין שובר משום דעבד לוה לאיש מלוה לאו דוקא לוה אלא הוא הדין בכל חוב כמו כתובה דהכא ושטרי מקח דאמר התם דכותבין שובר: מאי איבדה איבדה באור· וא"ת א"כ אפי' במקום שכותבין הוה ליה לאוקמי ומאי דוחקא לאוקמי במקום שאין כותבין וכתב לה איהו ואור"ת דבמקום שכותבין ונשרפה איכא למיחש שכתב לה כתובה אחרת דאסור להשהותה בלא כתובה מיהו הוה מצי לאוקמה במקום שכותבין ונשרפה אחר הגירושין דליכא למיחש שמא כתב לה אחרת אלא שנראה לו דוחק: ותו איבדה למה לי· אף על גב דלכאורה היינו פירכא קמייתא דפריך היינו נשרפה יש ליישב דהכי קאמר ותו אפילו אם נאמר דנשרפה הוי פירושא דנאבדה מכל מקום תקשי איבדה למה לי: איתנוסי הוא דאיתניסו · נראה דמיירי כגון דאיכא מגו דאי בעיא אמרה אין בידי כלום דאי לאו הכי אמאי מהימנא, ואם תאמר בחילוק קליות דאמר לקמן ארמלתא לית לה ככני אמאי לא חיישינן דלמא תפסה כו' כדאמר הכא ואומר רבינו תם דהיקא בדבר שיש טורח כגון חבית דהכא יכולה לומר דאיתניסו אבל קליות ושאר דברים שהן קלים לעשות לא:

כלה

ג א מיי' פט"ז מהלכות אישות הלכה כה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף טו:

ד ב מיי' פכ"ג מהלכות מלוה הלכה טו טז סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן נד סעיף ב·

תוספות רי"ד

וליחוש דלמא מפקא עדי הינומא בהאי בי דינא וגביא ומפקא כתובתה או עדי הינומא בב"ד אחרינא וגביא א"ר אבהו זאת אומרת כותבין שובר פי' ולא מצי אידך למימר א"א לשמור שוברי מפני העכברים אלא או תקרע לי שטרא או לא אית לך כלום אלא פורעו בע"כ והוא כותב לו שובר ודלא כמ"ד בב"ב דאין כותבין שובר והכי אסיקנא שם בג"פ [דף קעא ע"ב] דכותבין שובר: ת"ר כיצד מרקדין לפני הכלה ב"ש אומרים

גליון הש"ס

גמ' אי כל הנישאת· כעין זה נדה דף כט ע"א:

[שבת עט. לקמן נו. פט. סוטה ז: ב"ב קע: קעא:]

שבת עט. ב"ב קעא:

מסכת דרך ארץ פ"ט

עין משפט נר מצוה

ה א טוש"ע אה"ע סימן סה סעיף א:

ו ב מיי' פ"ו מהלכות דעות הלכה א:

ז ג טוש"ע שם סימן סה סעיף ג:

ח ד מיי' פי"ד מהל' אבל הלכה ח סמג עשין דרבנן ב טוש"ע י"ד סימן שם וטוש"ע אה"ע סי' סה סעיף ד:

ט ה מיי' שם הלכה ח:

י ו מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הלכה יג סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי' רמד סעיף יד:

[סנהדרין יד.]

יא ז מיי' פ"ב מהלכות מלכים הלכה ג סמג עשין ס:

יב ח ט י כ מיי' פי"ד מהלכות אבל הלכה ט והלכה יא טוש"ע י"ד סימן שמג סעיף א:

[בערוך ערך חמס האריך לפרש כל המלות אלו בכמה אופנים קח נא משם]

רש"י

כמות שהיא · לפי יופיה וחשיבותה מקלסין אותה: חסודה · חוט של חסד משוך עליה: מכאן אמרו · מדברי ב"ה שאמרו ישבחנה: תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות · לעשות לאיש ואיש כרצונו: משרו · משוררים: לא כחל · אינה צריכה כחל: ולא שרק · צבע המאדים את הפנים: פירכוס · קליעת שיער זו לא כחלה ולא סרקה ולא פירכסה והרי היא יעלת חן: כל מן דין · כל כמות אלו הוו סומכין לנו לקרותן רבי ולמנותם דיינין: סרמיסין · מסרסין הלכות בהיפך טעמיהן: סרמיטין · לשון סמרטוטין: חמיסין · אומרים חמישית הטעם*: טורמיסין · לא איתפרש: (*טורמיסין כי ההיא דאמר בב"ר (פ' מ"א) על טורמיסין למיקרב למסאנא דמטרוניתא אנשים ריקנים*): ממתיבתא · מבית המדרש: רבא דעמיה · נשיא בעמו: מדברנא · מנהיג: בריך מתייך לשלם · ברוך בואך לשלום: בוצינא דנהורא · על שהיה קלסתר פניו מבהיק כדאמרינן בב"ב (דף נח.) שופריה דרבי אבהו מעין שופריה *דרבי יוחנן דנפקי זיהרורית מיניה כדמפרש התם: אתלת · שלש בדין זורק אחת ומקבל אחת: מכסיף לן סבא · שמזלזל בכבוד תלמידי חכמים ונוהג קלות ראש בעצמו: שוטיתיה · שוט של הדס שהיה מרקד בו: שיטתיה · שיטתו ומנהגו: שטותיה · שהיה מתנהג כשוטה: מרכיב לה אכתפיה · את הכלה: כי כשורא · כקורה בעלמא שאין אתם מהרהרין עליה: לחבבה · כשרואה הכל מסתכלים בה נכנס יופיה בלבו: מעבירין · כשכלה יוצאה מבית אביה לבית חתונתה ונושאי מת יוצאים וכזו וכזו אוכלוסים הרבה ואין רוצין להתערב מעבירין את המת (אפילו) דרך אחרת: אפילו למ"ד · פלוגתא בפרק קמא דקדושין: שום תשים עליך מלך · ישראל הוזהרו שישימו עליהם שימות הרבה כלומר שתהא אימתו עליהם הלכך אין כבודו מחול שלפיכך ריבה הכתוב שימות הרבה: פרשת דרכים הוה · ולא ניכר שעבר מלפניה אלא כאילו הוא צריך לפנות לאותו הדרך: שיפורי · מכריזין עליו שיבואו לכבדו: דחייצי גברי · מאבולא לסיכרא · משער העיר היא עד הקבר: נטילתה · של תורה ממנו כנתינתה בסיני נטילתה הייט כשמת ותלמודו בטל: למאן דקרי · מקרא · ותני · משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים:

תוספות

כלה כמות שהיא · ואם יש בה מום ישתקו ולא ישבחוה אי נמי ישבחוה בדבר נאה שיש בה כגון בעיניה או בידיה אם הם יפות וב"ה אומרים ישבחוה לגמרי דכשמזכירין מה שיש בה לשבח מכלל דשאר לגנאי: ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו · וב"ש סברי אע"ג דישבחנו בעיניו אין להם לחכמים לתקן להזקיק לומר שקר דהתורה אמרה מדבר שקר תרחק: שיטתיה לסבא · פר"ח לשון שיטה והדס (ישעיה מ"א) אע"ג דלא הוי ממש מין אחד מ"מ שניהם מינאריז וא"ת ומנא ליה דבשביל כן זכה וי"ל דעמוד דנורא היה כעין שיבשא דהדס כדאמרינן בבראשית רבה (פ' סא) נחת שיבשא דנורא ואיתעבידא כעין שיבשא דהדס ואפסקת בין דידיה לחברוהי אמרי חמית הדין סבא דקאי שיבשא דנורא קומיה משום דעביד קמוהי דכלתא: מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול · אע"ג דלא היה מלך גמור כדמשמע באלו נאמרין (סוטה דף מא.) מ"מ היו נוהגין בו כבוד כמלך גמור: פרשת דרכים הואי · הכא לא מני לשנויי מצוה שאני כדמשני באלו נאמרין (ג"ז שם) גבי שקיא מעומד דהתם מצוה הוא שיש למלך לחלוק כבוד לתורה החשובה ממנו אבל הכא ליכא מצוה דכבודו עדיף מכבוד הכלה:

[ת"ר מעבירין את המת מלפני הכלה · מכאן משמע כשיש אבל וחתן בבית הכנסת החתן יוצא תחלה ושושביניו ושוב יוצא האבל ומנחמיו וגם הקרובים לחתן ולאבל יאכלו בבית החתן אם ירצו דהא כבודו קודם וכן בבקר כשמוליכים הכלה לבית החתן מוליכין הכלה תחלה אם יש מת בעיר או יקברוהו קודם שיגיע הזמן דהכנסת כלה · להרא"בי"ה]:

מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת · וקשה *דבהלכות דרך ארץ אמר ר"ע תחלת תשמישי לפני חכמים פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצוה ונטפלתי בו ד' מילין עד שהבאתיו לבית הקברות וקברתיו וכשבאתי והרציתי דברי לפני ר"א ור' יהושע אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי וי"ל דהתם לאו משום ביטול תורה אלא משום דמת מצוה קנה מקומו והיה לו לקוברו במקום שמצאו וכן משמע במס' שמחות (פ"ד) דקאמר מת מצוה קנה מקומו *והעובר על דברי חכמים חייב מיתה*) וכן אמר ר' עקיבא תחלת תשמישי כו' והר"ר יהודה מקורבי"ל תירץ דהתם משום דביטל עצמו משימוש ת"ח קאמר *דגדול שימושה יותר מלימודה: להוצאת המת · לא במת מצוה איירי אלא בכל המתים ואע"ג דבפ"ק דמגילה (דף ג: ושם) אומר פשיטא דמת מצוה ותלמוד תורה מת מצוה עדיף דתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת נקט מת מצוה אגב מילי אחריני דהתם דהוו דווקא מת מצוה והא דאמר באלו מגלחין (מו"ק דף כז:) מת בעיר כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה ומוקי לה בדליכא חברותא אבל אי איכא חברותא מ[ו]תרין הסאר פירוש חבורתא שנחלקו בני העיר לחבורות שתעסוק כל אחת במת שלה בפני עצמה היינו שלא בשעת הוצאה אבל בשעת הוצאה כולם צריכין לבא:

*) [ברכות ד: עירובין כח:]

[נ"ל דבמסכת דרך ארץ זוטא פ"ח]

[לקמן עז.]

גמרא

תורה אור

כלה כמות שהיא ובית הלל אומרים *כלה נאה וחסודה אמרו להן ב"ש לב"ה הרי שהיתה חיגרת או סומא אומרי' לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה °מדבר שקר תרחק (שמות כג) אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים ג׳לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כי אתא רב דימי אמר הכי משרו קמי כלתא במערבא לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן *כי סמכו רבנן לרבי זירא שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן כי סמכו רבנן לרבי אמי ולרבי אסי שרו להו הכי כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא לא תסמכו לנא לא מן סרמיסין ולא מן סרמיטין ואמרי לה לא מן חמיסין ולא מן *טורמיסין ר' אבהו כי הוה אתי ממתיבתא לבי קיסר נפקן אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשרין ליה הכי רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא בריך מתייך לשלם אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה רב שמואל בר רב יצחק °מרקד אתלת א"ר זירא קא מכסיף לן סבא כי נח נפשיה *איפסיק עמודא דנורא בין דידיה לכולי עלמא וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא אי לתרי בדרא א"ר זירא אהנייה ליה שוטיתיה לסבא ואמרי לה שטותיה לסבא ואמרי לה שיטתיה לסבא רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד אמרי ליה רבנן אנן מהו למיעבד הכי אמר להו אי דמיין עלייכו ככשורא לחיי ואי לא לא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה ולית הלכתא כוותיה ת"ר *ד׳מעבירין את המת מלפני כלה ה׳וזה וזה מלפני מלך ישראל אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני כלה ושבחוהו חכמים שבחוהו מכלל דשפיר עבד *והא א"ר אשי אפילו למ"ד ו׳נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול ז׳מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול דאמר מר *°שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך פרשת דרכים הואי תנו רבנן *ח׳מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה במה דברים אמורים ט׳כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר איני משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה *תליסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא רב ששת ואיתימא רבי יוחנן אמר י׳נטילתה כנתינתה מה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא כ׳וה"מ למאן דקרי ותני אבל

(שמות כג) (סנהדרין יד.) (סוטה מא:) (קדושין לב:) (מגילה ג: כט.)

[נ"ל תריסר וכן איתא במגילה]

גליון הש"ס

גמ' מרקד אתלת · ירושלמי פ"א דפאה על מתני' א' ...

תוספות רי"ד

כלה כמות שהיא פי' לפי יפיה וחשיבותה מקלסין אותה ולא במה שאין בה ובה"א כלה נאה וחסודה חוט של חסד משוך עליה ומראיתה נאה פי' נאה בעיני הבריות אמרי ב"ש לב"ה לדבריך הרי שהיתה חגרת או סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה מדבר שקר תרחק א"ל ב"ה לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות פי' לומר דבר המתקבל ואע"פ שאומר שקר: ת"ר מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה מלפני מלך ישראל·ת"ר מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על ר"י בר אלעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה בד"א כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר ר"ש בר (איקא) [איני] משמיה דרב תליסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברא ומנייהו שיתא אלפי שיפורי פי' מכריזין עליו שיבואו לכבדו וגם מקוננים ומספידים אותו בחלילים עולא אמר כגון דחייצי גברא מאבולא ועד סכרא פי' מפתח העיר עד הקבר ר"ש ואיתימא ר' אמי ואיתימא רבי יוחנן נטילתה כנתינתה מה נתינתה בס' רבוא אף נטילתה בס' רבוא וה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא פי' דקרי מקרא ותני משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים אבל למתני לתלמידים לית ליה שיעורא וכתב המורה וממילא שמעינן דלמאן דלא

אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא: ואם יש עדים שיצתה בהינומא וכו': מאי הינומא סורחב בר פפא משמיה דזעירי אמר תנורא דאסא רבי יוחנן אמר קריתא דמנמנה בה כלתא: רבי יוחנן בן ברוקא אומר וכו': תנא ביהודה ראיה בבבל מאי אמר רב דרדוגי דמשחא ארישא דרבנן אמר ליה רב פפא לאביי משחא דחפיפותא קאמר מר אמר ליה יתמא לא עבדא לך אמך דרדוגי משחא ארישא דרבנן בשעת מעשה כי הא דההוא מרבנן דאיעסק ליה לבריה בי רבה בר עולא ואמרי לה רבה בר עולא איעסק ליה לבריה בי ההוא מרבנן ודרדיג משחא ארישא דרבנן בשעת מעשה ארמלתא מאי תאני רב יוסף ארמלתא לית לה כיסני: ומודה רבי יהושע באומר לחבירו כו': וליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך משום דקא בעי למיתני סיפא אם יש עדים שהיא שלו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן היכי דמי אי דאכלה שני חזקה אמאי לא מהימן ואי דלא אכלה שני חזקה פשיטא דלא מהימן אי הכי גבי אביו נמי אי דאכלה שני חזקה אמאי לא מהימן ואי דלא אכלה שני חזקה פשיטא דלא מהימן בשלמא גבי אביו משכחת לה כגון שאכלה שתים בחיי האב ואחת בחיי בנו וכדרב הונא דאמר רב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדיל ורב הונא מתניתין אתא לאשמועינן איבעית אימא רב הונא דיוקא דמתני' קאמר ואיבעית אימא אפילו הגדיל קמ"ל וליתנייה בדידיה ולוקמה כגון שאכלה שתים בפניו ואחת שלא בפניו וכגון שברח ברח מחמת מאי אי דברח מחמת נפשות פשיטא דלא מהימן דלא מצי מחי ואי דברח מחמת ממון איבעי ליה למחויי דקי"ל מחאה שלא בפניו הויא מחאה דתנן שלש ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל היה ביהודה והחזיק בגליל בגליל והחזיק ביהודה אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה והוינן בה מאי קסבר אי קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה אפילו ביהודה וגליל נמי ואי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה אפילו יהודה ויהודה נמי לא אמר רבי אבא בר ממל לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה ומתניתין בשעת חירום שנו ומאי שנא יהודה וגליל דנקט

דסתם

אבל מאן דמתני לית ליה שיעורא· בשאלתות דרב אחאי כתוב וממילא שמעינן למאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין אם יש לו מתעסקין כדי קבורה ונראה לר"י דלענין מלאכה מבטלין כל בני העיר ואסור אפילו למאן דלא קרי ולא תני דלא מפליג מידי באלו מגלחין (מו"ק דף כז:) בהכי: אלמנה מאי· ביהודה בעי שלא היה אלא חילוק קליות לכך בעי אלמנה מאי והלא פעמים אפילו בלא חופה הו רגילין לחלוק ויש לחוש שמא חילקו בחופת אלמנה ומשני לית לה כיסני פירוש היו נזהרין הרבה שלא יחלקו קליות בחופת אלמנה: וליתני מודה רבי יהושע שדה זו שלך היתה·דהוי רבותא טפי דהוי ברי וברי: ואחת בחיי הבן· ודווקא שהוא קטן כפי' הקונט' אבל אם הוא גדול הוי חזקה כדאמרי' בחזקת הבתים (ב"ב דף מב. ושם) אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שנה ובפני לוקח שנה הרי זו חזקה ורבינו שמואל פי' אהא דאמר בסמוך ואפילו הגדיל אפילו הגדיל בחיי האב דגדול לגבי מילי דאבוה קטן הוא ואור"ת דלפירושו הא דאמר בחזקת הבתים (ג"ז שם) דהויא חזקה בפני הבן הייט כשהיה גדול בתחילת חזקה: ורב הונא מתני' אתא לאשמועינן·לאו דווקא נקט רב הונא דהא לא איירי רב הונא התם *אלא במורידין קרוב לנכסי קטן והא לא שמעינן ממתני' אלא כלומר רבא דדייק התם *ש"מ מדרב הונא דאין מחזיקין בנכסי קטן מאי אתא לאשמועינן: מחאה שלא בפניו כו'· תימה אמאי נקט בכל דוכתא מחאה שלא בפניו הוה ליה למינקט חזקה שלא בפניו כו' וי"ל דעיקר הטע' תלוי במחאה דחזקה ודאי יש לה קול אפי' שלא בפניו ואפ"ה אי מחאה אין לה קול לא הוי חזקה ולהכי נקט מחא':

דסתם

אבל למאן דמתני· לאחרים: לית ליה שיעורא· וממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין אם יש לו מתעסקין כדי קבורה בעלמא בשאלתות דרב אחאי *מצאתי כן: תנורא דאסא· כמין חופה של הדס עגולה: קריתא· צעיף על ראשה מסורבב על עיניה כמו שעושין במקומינו ופעמים שמנמנמת בתוכו מתוך שאין עיניה מגולין ולכך נקרא הינומא על שם תנומה: ביהודה ראיה· כל הני דמתני' שם היו רגילין בסימנין הללו לבתולה: דרדוגי מישחא· הגשים נותנים שמן בראש התלמידים וספות: מישחא דחפיפותא· [שמן של בשמים שמתוקן *לחופות] קאמר מר וכי בעלי חפיפות הן לסוכן שמן: יתמא· יתום ממנהג הנוהג: איעסק לבריה· לישא לו אשה: ודרדיג מישחא· שפך שמן בראש התלמידים: ארמלתא מאי· מה סימנין עושים לאלמנה להודיע שאלמנה נישאת: לית לה כיסני· אין לה קליות וזה סימנה: וליתני מודה ר' יהושע כו' שדה זו שלך היתה· כיון דטעמא משום דאין שור שחוט לפניו הוא שלא היה אדם תובעו מה לי של אביו ומה לי שלו ומאי שנא של אביך דנקט: שני חזקה· שלש שנים שתיקנו חכמים לכל מחזיקים בקרקע דמשאכלה שלש שנים בלא עירעור נאמן לומר לקחתיה ואבד שטרי דכולי האי לא מזדהר איניש בשטרא: בשלמא גבי אביו משכחת לה· דאיצטריך למיתנייה כגון דאכלה שני חזקה ואפילו הכי לא מהימן וכגון שאכלה שתי שנים ראשונות בחיי אביו ומת ואכלה השלישית לפני הבן הזה והוא היה קטן ולא עירער ואיצטריך לאשמועינן דכיון דקטן היה אין השנה הזאת עולה מן המנין: וכדרב הונא דאמר אין מחזיקין בנכסי קטן· המחזיק בנכסי קטן שלש שנים אינה חזקה דהאי דלא מיחה משום דקטן הוא ואפילו הגדיל לאחר מיכן והחזיק זה בפניו כמה שנים אינה חזקה הואיל ותחלתו כשהוא קטן ראהו מוחזק בה לא ידע כשהגדיל שהיתה של אביו עד ששומע מפי אחרים: ורב הונא מתניתין אתא לאשמועינן·בתמיה כיון דמתניתין בהכי עסקינן ולא מיתוקמא אלא בהכי מאי אתא רב הונא לאשמועינן הרי כבר שנויה ועומדת ודבר השנוי במשנתינו שגור בפי הכל: דיוקא דמתניתין אתא לאשמועינן·משום דמתני' לא מיפרשא בהדיא דבהכי עסקינן ואתא רב הונא לאשמועינן בהדיא ומדיוקא דמתני' קא יליף לה: וליתנייה בדידיה· שדה זו שלך היתה אם יש עדים כו' אינו נאמן ואע"ג שאכלה שני חזקה וכגון שהיו שתים בפניו ואחת שלא בפניו: כגון שברח· ואשמעינן דההיא שתא לא סלקא ליה: אי ברח מחמת ממון· שאינו ירא מן המלכות אלא מנעקת הנושקים בעיר: איבעי ליה למחויי· במקום שהוא שם וכיון דלא מיחה חזקה מעלייתא היא: שלש ארצות לחזקה· שלש ארצות של א"י חשובות חלוקות זו מזו לענין חזקה כאילו הן ארצות נכריות ואם היה בזו והחזיק אחר בקרקע שיש לו בחברתה אינה חזקה: במדינה· או שניהם בגליל או שניהם ביהודה ואפי' הן בשתי עיירות: אפי' יהודה וגליל נמי הוה ליה למחויי היכא דהוי ומדלא מחי תיהוי חזקה: ואי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה· כגון אם היה בעיר אחת ומיחה שלא בפניו בפני שנים בעיר אחרת: אפילו יהודה ויהודה· בשתי עיירות נמי לא תיהוי חזקה דלא הוה ליה למחויי שלא בפניו: הויא מחאה· דחברך חברא אית ליה דהכי דמחי באנפייהו מגלו לאחריני ובא הדבר לאזני המחזיק וה"ל לאזדהורי בשטריה: ומתני'· דקתני יהודה וגליל לא: בשעת חירום שנו· דיכול לומר לא נגלית לי מחאתו שאשמור את שטרי: ומאי שנא יהודה וגליל דנקט· אם יש חירום נמי מעיר לעיר אפי' שתי עיירות באותה מדינה נמי לא:

וליתני

תוספות רי"ד

דלא קרי ולא תני אין מבטלין ת"ת אם יש לו מתעסקים כדי קבורה בעלמא בשאלתות דרב אחא מצאתי כן: אם יש עדים שיצאת בהינומא מאי הינומא סורחב בר פפא אמר משמיה דזעירי תנורא דאסא פי' כמין כיפה של הדם עגולה ר"י אמר קריתא ומנמנמא בה כלה פי' צניף על ראשה משורבב על עיניה כמו שעושים בהרבה מקומות ופעמים שמנמנמת בתוכו מתוך שאין עיניה מגולות ולכך נקרא הינומא ע"ש תנומה: מתני' ומודה ר"י באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהוא של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו אינו נאמן ואסיקנא ר' יהושע אפרק קמא קאי ואהא קאי דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות ר"ג ור"א [אומרים] נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין והתם מאי מיגו איכא מיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני ולא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דפסלה נפשה מכהונה מהימנא וא"ל ר"י לר"ג בההיא מיגו דהכא מודינא לך בההיא דהתם פליגנא עלך. מ"ש הכא ומ"ש התם הכא אין שור שחוט לפניך. פי' ואם רוצה לומר אינו של אביך ולהכחישו יכול גם עתה כשתודה שהיתה של אביו ולקחה ממנו נאמן אבל הת תרצה להכחישו ולומר בתולה הייתי אינה יכולה שהרי [שור] שחוט לפניך השושבינים המעידים שלא נמצאו לה בתולים הלכך כל טענה דאמרה בין מוכת עץ אני בין נאנסתי תחת

יג א מיי' פי"ד מהלכות טוען ונטען הלכה ג סמג עשין נה טוש"ע ח"מ סימן קמ סעיף א:

יד ב מיי' פי"ב שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סימן קמד סעיף ד:

טו ג מיי' פי"ד שם הל' ז טוש"ע שם סימן קמט סעיף יט:

טז ד מיי' שם הלכה י סמג שם טור ש"ע שם סימן קמג סעיף ג:

יז ה מיי' שם פי"א הלכה ה טוש"ע שם סימן קמו סעיף א:

[ב"מ לט.]

[שם]

[פרשת ויחי סימן לג]

נ"ל לחפיפות. יעב"ץ

גליון הש"ס

גמ' דיוקא דמתניתין קאמר. שבת דף לו ע"ב שבועות דף כט ע"ב:

ב"ב מג.

ב"מ לט.

[פסחים קא: ר"ה ח.]

ב"ב לח.

[שם ע"ש]

[פי' בערוך ערך חרם א סיכסוך איש באחיו ועיר בעיר]

דסתם יהודה וגליל כשעת חירוס דמו *וליתני מודה רבי יהושע באומר לחבירו מנה לויתי ממך ופרעתיו לך שהוא נאמן משום דקא בעי למיתני סיפא אם יש עדים שהוא לוה ממנו והוא אומר פרעתיו אינו נאמן והא *קיימא לן [א]המלוה את חבירו בעדים אינו צריך לפרעו בעדים וליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו מנה לאביך בידי והאבלתיו פרס שהוא נאמן אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי אי אליבא דרבי אליעזר בן יעקב הא אמר שבועה בעי דתניא *רבי אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאבלתיו פרס הרי זה נשבע וזהו שנשבע על טענת עצמו וחכמים אומרים [ב]אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ור' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב בטוענו קטן *והאמר מר [ג]אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן מאי קטן גדול ואמאי קרי ליה קטן דלגבי מילי דאביו קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים היא טענת אחרים והודאת עצמו כולהי טענתא טענת אחרים והודאת עצמו נינהו אלא הכא בדרבה קמיפלגי דאמר רבה* מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכולה בעי דלכפריה והאי דלא כפר ליה משום דאין אדם מעיז פניו הוא ובכולה

וליתני מנה לויתי ממך · מלתיה דר' יהושע דאשמועינן דמודה היכא דאין שור שחוט לפניך מאי שנא דאשמעינן בקרקע ואיצטריך למתנייה באביו משום סיפא לנקוט מלתיה במטלטלין ולישמעינן בדידיה גופיה: נאמן · מדאורייתא בלא שבועה: וליתני מודה ר' יהושע כו' והאכלתיו פרס· פרעתיו אליו שהוא נאמן בלא שבועה הואיל ואין שור שחוט לפניו דאשמועינן רבותא דאע"ג דמודה במקצת פטור הואיל ואינו תובעו: אליבא דמאן · תנאי פליגי בהא מילתא בשבועות (דף מב.) ואי אמר רבי יהושע הכי לא כחד מנייהו הוא דאי כרבנן הא אמרי אפי' תובעו וזה מודה במקצת משיב אבידה הוא דתנן בשבועות מנה לאבא בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר פטור משום שהוא כמשיב אבידה ומאי אשמעינן רבי יהושע באין שור שחוט אפי' שור שחוט לפניו נמי נאמן ואי אליבא דר' אליעזר בן יעקב כי לא תבע ליה נמי האמר שבועה בעי: ורבי אליעזר לית ליה משיב אבידה פטור . מן השבועה בתמיה הא תקנתא דרבנן היא במס' גיטין (דף מח:) המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם וכיון דכי אינו תובעו נמי מחייב ליה שבועה הרי אין לך משיב אבידה גדולה מזה וחייב: אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן · משנה היא בשבועות: טענת אחרים הוא· ומאי פעמים דקאמר ומאי טענת עצמו: אלא הכא בדרבה קא מיפלגי· אלא לעולם בטוענו קטן ודקשיא לך אין נשבעין על טענת קטן הכי מילי בשטוענו קטן אני נתתיו לך וקרא כתיב כי יתן איש אל רעהו ולא קטן ומהכא יליף לה בשבועות אבל הכא שבא בטענת אביו אית ליה לרבי אליעזר בן יעקב נשבעין ורבנן פליגי עליה אפילו בטוענו גדול וקרו ליה משיב אבידה ובדרבה קא מיפלגי:

לא

דסתם יהודה וגליל כשעת חירוס דמי · תימה דבריש גיטין (דף ד: ושם) תנן דבארץ ישראל א"צ בפני נכתב ובפני נחתם אפי' מיהודה לגליל משום דאיכא עולי רגלים ובתי דינין ועדים מצויין לקיימו וי"ל דהתם האשה מחזרת אחר עדי קיום אע"ג דיהודה וגליל כשעת חירום דמי תמצא עדי קיום כיון דאיכא עולי רגלים אבל המחזיק אין רגיל לחזר אחר עדי מחאה ואם תאמר התם *דאמר שאני בני מחוזא דניידי וצריך לומר אפי' באותה שכונה בפני נכתב (א) דאין עדים מצויין לקיימו אטו במחוזא לא תועיל מחאה שלא בפניו וי"ל דהתם דרך הליכתן מן העיר כששמעו מחאה רגילות הוא לומר פלוני מיחה ושומעין אחרים עד שנשמע הקול למחזיק אבל גבי גט אין רגיל שיאמרו בהליכתן אנו חתמנו על הגט [או מכירין אנו חתימת עדים החתומים]: אין צריך לפרעו בעדים· ואם תאמר למאן דאמר צריך לפרעו בעדים תקשי ליה מתניתין הכא דליתני מנה לך בידי ויש לומר דפלוגתא דתנאי היא בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף מא:) אי נמי דלא חשיב להפירכא דניחא ליה לאשמועינן דאין מחזיקין בנכסי קטן ואם תאמר מאי משני אכתי ליתני ואם יש עדים ואמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני אינו נאמן וי"ל דלא היה רוצה להאריך בלשונו או שמא מילתא דפשיטא הוא: אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי · כדמסיק דכבנו מעיז וא"כ לא מצי למיתני ואם יש עדים אינו נאמן דלעולם נאמן במגו דאי בעי אמר פרעתי הכל דבכנו מעיז ומעיז: ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור· פי' בקונטרס התנן המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם ואית ספרים דגרסי הכי בהדיא ואין נראה לרבינו יצחק דמשיב אבידה פטור מדאורייתא מטעם מגו ולא מכח ההיא משנה פריך אלא פריך וכי לית ליה מגו וכן משמע בהניזקין (גיטין דף נא. ושם) דפריך ולית ליה לרבי יצחק המוצא מציאה כו' ומשני הוא דאמר כר"א בן יעקב דאמר פעמים שאדם נשבע וכו' ופריך ור"א בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור והשתא אי מכח מתני' פריך הוה ליה למימר ולית ליה לר"א בן יעקב המוצא מציאה כדקאמר ארבי יצחק ועוד כיון דמשני הוא דאמר כר"א בן יעקב א"כ רוצה לומר דר"א פליג אמתניתין א"כ מאי פריך ור"א בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אין הכי נמי דלית ליה אלא מכח מגו פריך כדפרישית: אלא הכא בדרבה קא מיפלגי · פירש בקונטרס לעולם בטוענו קטן ודקא קשיא לך הא אין נשבעין על טענת קטן ה"מ בבא בטענת עצמו אבל בבא בטענת אביו טענה חשובה היא וכי תימא מ"ט דרבנן דאין סברא לומר דסברי דאף בבא בטענת אביו לית ביה ממשא אלא בדרבה קמיפלגי ונראה דמשום דקרי ליה טענת עצמו דחקו להעמיד בטוענו קטן אבל קשה דעיקר התירוץ חסר מן הספר ועוד דבהגוזל קמא (ב"ק דף קו: ושם) ממעטינן נתנו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול עד שתהא תביעה ונתינה שוין בגדלות וה"ה דמהאי קרא ממעט נתנו כשהוא גדול ותבעו כשהוא קטן דהיינו כגון שנתן לו אביו ותבעו בקטנות ונראה דה"פ לעולם בגדול מיירי אלא לא תימא דקרי ליה טענת עצמו משום דהודאת עצמו היא אלא בדרבה קמיפלגי ולרבנן דסברי דבכנו מעיז טענת עצמו היא וה"ק ראב"י פעמים שאדם נשבע על מה שאתם מחשיבים טענת עצמו אבל לדידי דאינו מעיז טענת אחרים היא ובסוף שבועת הדיינין (שבועות דף מב. ושם) דתנן אבל נשבעין לקטן ומפרש בבא בטענת אביו ורא"ב היא ההוא קטן נמי לאו דווקא אלא גדול וקרי ליה קטן משום דלגבי מילי דאבוה קטן הוא כדמפרש הכא וקשה קצת דהוה ליה לאקשויי ולשנויי אמתניתין דהתם כמו שמקשה על רב דבההיא שמעתא גופה לא מקשה על המשנה אלא על רב: מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע · אפילו לרבנן דר"ש דלא דרשי טעמא דקרא קא בעי רבה שפיר מפני מה אמרה תורה כו' דאמאי לא מהימן בלא שבועה במגו דאי בעי כפר הכל או נילף מהכא דלא אמרינן מגו ומשני דאין זה מגו דאין אדם מעיז לכפור ואף על גב דבפרק שבועת הדיינין (שם דף מ:) אמרינן בכופר הכל משביעין אותו שבועת היסת משום דחזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו ופריך אדרבה חזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ומשני דאשתמוטי קמשתמיט אלמא בכופר בכל נמי אדם מעיז לכפור דאשתמוטי קא משתמיט כמו במודה מקצת מ"מ קאמר הכא שפיר חזקה דאין אדם מעיז לכפור הכל כל כך ולא הוי מגו דיותר ברצון הוא מודה במקצת הטענה דאינו מעיז כל כך אבל אין לפרש דרבה אתא לפרושי מפני מה אמרה תורה מודה מקצת ולא כופר הכל וקאמר חזקה דאין אדם מעיז לכך נאמן כשכופר הכל דאם כן במקום שיכול להעיז אפילו כופר הכל חייב ובסמוך אמרינן איפכא לרבנן דבכנו מעיז ופטור אף מודה מקצת הטענה משום דמשיב אבידה הוא מגו דאי בעי כפר הכל ואם תאמר ומגלן דכופר הכל פטור וליכא למימר מדאצטריך קרא לחייב שבועה בעד אחד מכלל דכופר הכל פטור דהא איצטריך להיכא שמעידים שגנב לו והוא אינו יודע אלא י"ל דגזירת הכתוב היא דכי הוא זה משמע דבעינן כפירה והודאה ועוד מודה מקצת יש להשביעו שחייב לו ממון שהודה ועל ידי כך מגלגל עליו שבועה כעין גלגול אבל כופר הכל נסתלק לגמרי ממנו: חזקה אין אדם מעיז פניו · לא כמו שפי' בקונטרס בהגוזל (ב"ק דף קז.) דאין אדם מעיז לפי שעשה לו טובה שהלוהו אבל בפקדון מעיז דאם כן בפקדון מודה מקצת נמי יהא פטור במגו דאי בעי כופר הכל ובכל דוכתא משמע דמודה מקצת חייב בפקדון גבי עשר גפנים טעונות מסרתי לך כו' (שבועות דף מב:) דמשמע דאיירי בפקדון וגבי סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה (שם מג.) וגבי מציאה נמי אמרי' בהניזקין (גיטין נא. ושם) דמודה מקצת חייב ולא מהימן במגו אלא אור"ת דהיינו כגון חזקה שאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה שאין לאדם פנים לכפור הכל וריב"א פי' אין אדם מעיז היכא שחבירו מכיר בשקרו ואין להאריך*:

יבכולי

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן ע סעיף א:

יט ב מיי' פ"ד מהלכות טוען ונטען הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סי' עה סעיף ג:

[שם דף ו]

ב"ב קע. שבועות מח: [ועיין קדושין מג:]

כ ג מיי' פ"ה שם הל' ט סמג שם טוש"ע שם סימן נו סעיף א:

נ"י כ"י

[וכתוס' ב"ק קז. ד"ה עירוב וכו' האריכו טובא]

מסורת הש"ס

[השתא קס"ד דהמלוה את חבירו בעדים צריך לפרעו בעדים ואין נאמן לומר פרעתי כיון דלית ליה מגו ומסיק דקי"ל דא"צ לפרעו בעדים ונאמן לומר פרעתי אפילו בלא מגו. ת"י]

גיטין נא: שבועות מב.

שם

גיטין נא: ב"ק קו. שבועות מב: ב"מ ג.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דסתם וכו' בפני נכתב ובפני נחתם דאין עדים:

ובבולה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה כי היכי דלישתמיט ליה וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה ורחמנא אמר רמי שבועה עליה כי היכי דלודי ליה בכוליה רבי אליעזר בן יעקב סבר לא שנא בו ולא שנא בבנו אינו מעיז והלכך לאו משיב אבידה הוי ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומדלא העיז משיב אבידה הוי : מתני' [א]*העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנין : גמ' אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון אבל אנוסים היינו מחמת נפשות הרי אלו נאמנין אמר ליה רבא [ב]כל כמיניה *כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא הני מילי על פה אבל בשטר לא והא אמר ריש לקיש *עדים החתומים על השטר *נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד אלא כי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנין אמר רמי בר חמא לא שנו אלא [ג]שאמרו אנוסין היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסין היינו מחמת ממון אין נאמנין *מאי טעמא אין אדם משים עצמו רשע תנו רבנן *אין נאמנים לפוסלו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נאמנים בשלמא לרבנן כי טעמייהו שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא לר' מאיר מ"ט בשלמא פסולי עדות מלוה גופיה מעיקרא מידק דייק ומחתם קטנים נמי כדרשב"ל דאמר ריש לקיש חזקה

רש"י

לא שנא בו ולא שנא בבנו · ואפילו הוא קטן : אינו מעיז · ולהכי קרי ליה טענת עצמו משום דטענת קטן בעלמא לית בה משמש : אבל בבנו מעיז · ואפילו הוא גדול : מתני' העדים שאמרו כו' · שהיו מעידים על חתימתם לקיים את השטר : פסולי עדות היינו. קרובים או משחקים בקוביא : הרי אלו נאמנים · כיון דאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנת להו אהא הימניהו אהא : יוצא ממקום אחר · חתומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הנפק ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב חותמן דומין של זה לשל זה אין כאן הפה שאסר ואין נאמנים לומר פסולים היינו : גמ' לא שנו · דאם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין: אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון · דלאו כל כמינייהו לשווי נפשייהו רשעים בעדות פיהם ולפסול את השטר דאדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה בדיני נפשות ובפסולי עדות להעשות רשע ופסול על פיו ואלו פוסלים עצמן באומרם חתמנו שקר בשביל אונס ממון ורישא טעמא משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר : מחמת נפשות · שאמר בעל השטר הזה להרגנו ואדם חזק הוא : כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד · דגבי עדות חדא הגדה כתיבא אם לא יגיד וגו' (ויקרא ה) והכא נמי כיון דחתימי בשטרא היינו הגדה דידהו והיכי מהימני תו למיעקר הואיל וכתב ידן יוצא ממקום אחר בשלמא רישא כשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר ועלייהו סמכינן כולה חדא הגדה היא דהא בתוך דבור [בכדי] שאילת שלום קאמרי אבל אנוסים היינו אבל הכא לאו אפומייהו סמכינן : הני מילי על פה · כגון המעיד בב"ד ולאחר כדי דבור בא לשנות בו : אבל בשטר לא · דהגדה כתיב : לא שנו · דאמרינן דאמרי מחמת נפשות · נאנסנו דלא משוו נפשייהו רשעים וכיון דעלייהו סמכינן הא בתוך כדי דבור עקרוה לסהדותייהו והפה שאסר התיר : אין אדם משים עצמו רשע · אינו נאמן לפסול את עצמו מחזקתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות : אין נאמנין לפוסלו · ארישא דמתניתין פליג העדים שאמרו כתב ידינו הוא אבל אנוסים היינו כו' : הפה שהתיר · וכיון דמחמת נפשות קאמרי נאנסנו לא משוו נפשייהו רשעים ופסולי עדות דקאמרי היינו טעמא דלאו בעדותן משוו נפשייהו רשעים אלא דאמרי קרובים או עבדים היינו ועכשיו אנו משוחררים : בשלמא פסולי עדות · או קטנים כיון דמודים הם שהשטר כדין נכתב שההלואה או המקח אמת אבל אנחנו לא היינו ראוים והויא לה כמלוה על פה או אי מכירה היא לא נקנה הקרקע בשטר זה אמר ר"מ דלא מהימני דא"כ מלוה לא שדי זוזי בכדי וכי מחתים עדים על שטרו מידק דייק שיהו כשרים: אלא

תוספות

ובבולי בעי דלודי . פירש בקונטרס בב"מ (דף ג: ושם) דאתא לפרש דלא תימא אמאי נשבע כיון מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא ולהכי קאמר ובבולי בעי דלודי ליה ולא חשיד אממונא וקשה לר"י דהא אמר בפ"ק דב"מ (דף ה:) דלא אמרינן מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא ואין לומר דמן התורה חשיד נמי אשבועתא ומדרבנן הוא דאמרינן דלא חשיד לפי שראו שהיו מקילין בממון יותר מבשבועה ותקנו שבועה על החשודים כל זמן שלא נודע שהוא גזלן שכשר מן התורה עדיין אבל גזלן ידוע שפסול מן התורה לא תקנו ולפי זה שבועה שלא שלחתי בו יד היא מדרבנן [ולא הויא דאורייתא אלא שבועה שלא פשעתי בה] והא דכתיב אם לא שלח לא שנשבע שלא שלח אלא ה"ק קרא נשבע שלא פשע אימתי בזמן שלא שלח בו יד דאם שלח בו יד חייב אפילו שלא פשע דנתחייב באונסים דהא גבי נסכא דרבי אבא (שבועות דף מו:) משמע דאי אמר לא חטפי היה נשבע להכחיש את העד אע"ג דחשיד אממונא והתם הויא שבועה דאורייתא' דבשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם כדמשמע בפ"ק דב"מ (שם) גבי ההוא רעיא ונראה דאתא לפרש דלא תקשי כיון דאין אדם מעיז יהא נאמן במה שכפר מקצת וכיון דמחייבינן שבועה אם כן מחשבן עזות פנים א"כ יהא נאמן במגו דאי בעי כפר הכל וקאמר דאין זה עזות מה שכופר קצת וא"ת כיון דלא חשיד אשבועתא למה גזלן פסול לשבועה ותירץ הר' יהודה חשיד דדוקא כשהוא חשוד על אותו ממון שבא לישבע אמרינן דלא חשיד אשבועתא דעל ידי השבועה יפרוש אבל אותו ממון שכבר גזל לא יפרוש ע"י השבועה וגבי ההוא רעיא דחשיב ליה גזלן משום דאכל תרי מינייהו אע"פ שצריך לפרוע הני תרי דאכל מ"מ לא יפרוש מן השאר משום שבועה דמה שמשלם בע"כ אין זה השבה מעליא וי"מ דגזלן כשר לשבועה מן התורה דלא חשיד אשבועתא אלא דמדרבנן פסלוהו כשהוא גזלן ואם תאמר ומאי שנא דלעדות פסול כדכתיב אל תשת ידך עם רשע וגו' ולשבועה כשר וי"ל דבשבועת שקר יש בה עונש גדול דכתיב בה לא ינקה וכדאמר בשבועת הדיינין (שבועות דף לט.) שכל העולם כולו נזדעזע כשאמר הקב"ה (לא תשבעו) לא תשא ועוד דבעדות שקר ליכא אלא לא תענה ובשבועת שקר איכא לא תגזול ולא תשבעו* לשקר : הרי אלו נאמנים · וא"ת ולמה נאמנים והא מגו במקום עדים הוא דאכן סהדי שלא היו אנוסים ולא פסולי עדות דהא לקמן אמרינן תרי ותרי נינהו · וי"ל כיון דהצריכו חכמים קיום הכא לא חשיב כלל קיום מה שאומרים כתב ידינו הוא זה כיון דאיכנהו גופייהו אמרי תוך כדי דבור קטנים או אנוסים היינו אבל לקמן חשבינן להו כשני עדים כיון דכבר מקויים הוא שכתב ידן יוצא ממקום אחר : אין נאמנים הכא ליכא לאקשויי דלהימנו במגו דאי בעו אמרי פרוע הוא דכיון דמקויים הוא הוי מגו במקום עדים כדפירשנו ועוד דחוזרים ומגידים הם וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כדאמרי' בגמרא ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו וברישא נאמנים משום דאי בעו שתקי : לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון · דלא מהימני משום דלא משוו נפשייהו רשעים וקטנים כדרשב"ל ופסולי עדות משום דמלוה גופיה מידק דייק כדאמרינן בסמוך : מחמת נפשות הרי אלו נאמנים · וא"ת וכי אמרו קטנים היינו או אנוסים מחמת ממון היינו להימנו במגו דאמרי אנוסים היינו מחמת נפשות דהא ברישא דאיכא מגו נאמנים לומר אנוסים היינו מחמת ממון וי"ל דאונס מחמת נפשות לא שכיח [א] ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו כדפרישית : ואין אדם משים עצמו רשע · וא"ת והא קסבר רבא דפלגינן דיבורא בפ"ק דסנהדרין (דף ט: ושם) גבי פלוני רבעני לרצוני ופלוני בא על אשתו אם כן הכא נהימנו דאנוסים היו אבל לא מחמת ממון אלא מחמת נפשות דאליבא דרבא קיימא וי"ל כיון דקיום שטרות דרבנן לא פלגינן דיבורא כדי לפסול השטר ועוד דאין לנו לומר מעצמינו דאנוסים היו מחמת נפשות דאונס מחמת נפשות לא שכיח כדפרישית אבל התם שכיח שבא על אשת איש אחרת כמו על אשתו או שרבעו אדם אחר וקנבהרגתיו בספ"ב דיבמות (דף כה: ושם) יכול להיות דאדם אחר הרגו אי נמי שאני הכא דמחמת ממון או מחמת נפשות הוי פירושא דאנוסים היינו הלכך לא פלגינן דיבורא אבל לרצונו ובא על אשתו הוי דיבור בפ"ע א"נ הכא עיקר עדות הוא במה שאומרים אנוסים היינו שבאו לומר שלא ראו המלוה א"כ מיד עושין עצמן רשעים כיון שחתמו אם לא יעשו פירוש לדבריהם הלכך לא שייך הכא פלגינן דיבורא אבל ההיא דהרגתיו עיקר עדות הוא לומר שנהרג להשיא את אשתו וכן פלוני רבעו או בא על אשתו עיקר עדות להרוג פלוני הלכך פלגינן דיבורא ולגבי להשים עצמו רשע או לגבי אשתו לא יהא נאמן : מלוה גופיה מידק דייק · ולרבנן אפי' מלוה על פה לא הויא דבעינן שיהא תחלתו וסופו בכשרות כדאמרי' בים נוחלין (ב"ב דף קכח. ושם) : קטנים נמי כדרשב"ל · ה"מ למימר וקטנים נמי משום דמלוה גופיה מידק דייק אלא דניחא ליה למינקט בכל חד טעמא אחרינא א"כ טעמא דריש לקיש גופיה נמי משום דמלוה מידק דייק והא דלא מייתי דרשב"ל אפסולי עדות משום דר"ל לא הזכיר אלא קטנים בדבריו:

עין משפט נר מצוה

כא א ב ג מיי' פ"ג מהלכות עדות הל' ו ז סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף לו [וכרב אלפס שוד בסנהדרין פ"ג דף רסג]:

מסורת הש"ס

[ב"ב קסח. סנהדרין מד. מכות ג.]

גיטין ג.

[עי' תוספות לקמן כח. ד"ה קיום]

סנהדרין ט: כה. יבמות כה: ב"ב קנד.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה מחמת כו' ועוד דבשני עדים לא אמרינן כו'. עי' קדושין סג ע"ב תד"ה ובשלמא וכו'

תוספות רי"ד

מתני' העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידן או שכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים. פי' ראובן הוציא שט"ח על שמעון ושמעון טען איני מכיר חתימת העדים ושמא מזויף הוא אינו יכול ראובן לגבות בו עד שלא יקיים שטרו ואם באו העדים החתומים בו לפני ב"ד ואמרו כתב ידינו הוא זה וקיימוהו וחזרו ואמרו אנוסים היינו מחמת נפשות כדאמר לקמן ובשקר חתמנו אלא כדי להציל את נפשינו עשינו וחתמנו שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש או שאמרו קטנים היינו בשעה שחתמנו או בעת שראינו ההלואה בעינינו וראיית הקטן אינה ראייה ואע"פ שבשעת הגדה הוא גדול דכתיב או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו בעינן שתהא הראייה והגדה בכשרות או שאמרו פסולים היינו מחמת קורבה שהיינו בשעת הכתיבה או בעת המלוה קרובים למלוה או ללוה או העדים זה לזה ונתרחקנו עכשיו ועדותנו הוא בטלה הרי אלו נאמנים משום מגו. מגו דאי בעי אמרי אין זה כתב ידינו ועכשיו אומרים כתב ידינו הוא אבל חתימתנו בטלה מחמת הטענות האלו הם נאמנים אבל אם יש עדים אחרים שמכירים חתימתן ואומרים לב"ד שזו היא חתימתן ומקיימים השטר על פיהם או שכתב ידן יוצא ממקום אחר שכבר החתמו בשטר אחר שהוחזק ונתקיים בב"ד ובב"ד רואים זה וזה ומשוין אותן ומתברים שזו היא חתימתן ואומרים אלו הטענות לבטל השטר אין נאמנים שכיון שחתמו השטר בחזקת כשרות הוא דמלתא הוחתם השטר בכשרות חותם וכיון שחתמו והגידו שוב אינן חוזרין ומגידים דבריהם דאית להו מגו מהימנו אבל השתא דליכא להו מגו לא מהימנו אלא השטר מקוים ע"פ אחרים ופי' החתומים פסולים היינו קרובים או משחקים בקוביא ואינו נ"ל שיהיו נאמנין לומר משחקי בקוביא דאמרינן לקמן שאין אדם נאמן לשום עצמו רשע ואפילו ע"י מגו הלכך אין לפרש פסולים היינו אלא מחמת קורבה : א"ר ב"ח לא שנו פי' שאם כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנים אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון פי' שהיה אונס את ממוננו אם לא היינו חתמנו לו שקר בזה ודאי אין נאמנים כשהשטר מתקיים ע"פ אחרים שאין אדם רשאי לחתום שקר כדי להציל ממונו והמורה פי' דלאו כל כמינייהו לשווי נפשייהו רשיעי בעדות פיהם ולפסול השטר דאדם קרוב אצל עצמו ואין נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה אבל אנוסים היינו מחמת נפשות נאמנים פי' שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש . א"ל רבא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכ"ת ה"מ ע"פ פי' כגון המעיד בב"ד ולאחר כדי דיבור בא לשנות בו אבל בשטר לא והאמר ר"ל עדים החתומים בשטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד פי' מ"ה אמר כמו שנחקרה עדותן ולא אמר כמו שהגידו עדותן בב"ד שאם הגידו ועדיין לא נחקרה עדותן יכולין לחזור בהם ולאמר שקר העדנו דתניא בתוספתא דפ"ב דכתובות העדים שאמרו מעידים אנו בפלוני שהוא בן גרושה בן חלוצה נתין וממזר עד שלא נחקרה עדותן אמרו בדאים אנו נאמנים ואם משנחקרה עדותן אמרו בדאים אנו אין נאמנים כללו של דבר העדים שהעידו לטמא ולפסול לקרב ולרחק עד שלא נחקרה עדותן אמרו בדאים אנו נאמנים ואם משנחקרה עדותן אין נאמנים . אלא אי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנים ארמב"ח לא שנו פירוש דאמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים שאין אדם משים עצמו רשע ואפילו ע"י מיגו פי' אינו נאמן לפסול עצמו מחזקתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות : אמר

תורה אור

א חזקה אין העדים *חותמין על השטר אא"כ נעשה בגדול אלא אנוסין מ"ט אמר רב חסדא קסבר ר"מ עדים שאמרו להם התמו שקר ואל תהרגו יהרגו ואל יחתמו שקר אמר ליה רבא השתא אילו אתו לקמן לאמלוכי אמרינן להו זילו חתומו ולא תתקטלון *דאמר מר ב אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים בלבד השתא דהתמו אמרינן להו אמאי חתמיתו אלא טעמא דר"מ כדרב הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב *מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו גופא אמר רב הונא אמר רב מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו א"ל רב נחמן *גנובא גנובי למה לך אי סבירא לך כר"מ אימא הלכה כר"מ אמר ליה ומר היכי סבירא ליה אמר ליה כי אתו לקמן לדינא אמרינן להו ג זילו קיימו שטרייכו ותותו לדינא א"ר יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא כל כמיניה ואלא דקאמר מלוה תבוא עליו ברכה אלא דקאמרי עדים אי דכתב ידם יוצא ממקום אחר פשיטא דלא מהימני ואי דאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימני (סימן בא"ש) אמר רבא לעולם דקאמר לוה וכדרב הונא דא"ר הונא אמר רב מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו אביי אמר לעולם דאמר מלוה ד וכגון שחב לאחרים וכדרבי נתן *דתניא רבי נתן אומר ה מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה תלמוד לומר °ונתן לאשר אשם לו רב אשי אמר לעולם דקאמרי עדים ודאין כתב ידם יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימני כדרב כהנא דא"ר כהנא אסור לו לאדם שישהה שטר אמנה בתוך ביתו משום שנאמר °אל תשכן באהליך עולה

ואמר

רש"י

אלא אנוסים מ"ט לא · נימא פה שאסר הוא שהתיר : *אא"כ נעשה בגדול · כל מעשה השטר בגדולים הלוקח והמוכר וגבי עדים נמי אמרי' חזקה אין הלוקח מחתים בו קטנים : יהרגו ואל יחתמו שקר · הלכך כי אמרי נמי אנוסים היינו מחמת נפשות משוו נפשייהו רשעים : מודה בשטר שכתבו · לוה שהודה בשטר שכתבו ועל פיו נחתמו העדים: אין המלוה צריך לקיימו · בעדים החתומים בו שאין הלוה שוב נאמן לומר פרעתיו ולא אמרינן בהאי הפה שאסר הוא שהתיר דמכיון שאמר כשר היה הרי הוחזק השטר וכי אמר פרעתיו לא מהימן שהרי ביד המלוה הוא ור"מ נמי דאמר אין נאמנים לפוסלו במודה לוה שכתבו קאמר וקסבר לא צריכינן תו לעדים ולאו אפומייהו מיקיים שטרא : גנבא · מתגנב אתה לומר דבריך בלשון שלא נחלקו בו היחיד והמרובים כדי שלא יבטלו את דבריך דאמרת כיחידאה: אי סבירא לך כר"מ אימא הלכה כר"מ · ולא תנקוט לה כמילתא באפי נפשה : ומר היכי סבירא ליה · במודה בשטר שכתבו: כי אתו לקמן · מלוין מביאין שטרות: קיימו שטרייכו · כך אני רגיל לומר למלוים המביאים שטרותיהם לפני ואין עדיהם עמהם אני אומר להם לכו ובקשו עדיכם וקיימוהו דאי לאו הכי אע"ג דמודה לוה שכתבו מצי למימר פרעתיו: שטר אמנה · לא לוה כלום אלא כתבו ומסרו למלוה שאם יצטרך ללות ילוה והאמינו שלא יתבענו אא"כ מלוהו : כל כמיניה · והלא עדים חתומים בו פשיטא דיתקיים בחותמיו : כדרב הונא · ואשמעינן רב יהודה נמי הכי דלוה שאמר כתבתיו ומסרתיו לו אבל שטר אמנה הוא אין צריך המלוה לחזור ולהביא להעיד על החתימה דאין נאמן לוה לפוסלו דלא עביד איניש דכתב ומסר בלא הלואה : שחב לאחרים · בהודאה זו שהוא מודה שהוא שטר אמנה חב ומפסיד את אחרים הנושים בו ואילו מה להגבותם והיו רוצים לגבות חוב זה : ונתן לאשר אשם לו · ולא כתב לאשר הלוהו אלא לאשר האשם שלו והאשם הוא קרן כדאמרי' בהגוזל (ב"ק דף קי.) למי שהקרן שלו:

תוספות

חזקה אין כו' · הכא משמע דלא אמרינן מגו במקום חזקה ולרבנן אמרינן וצ"ע דבעיא היא בפרק קמא דב"ב (דף ה: ושם) ולא אפשיטא גבי תבע אחר זמנו ואמר ליה פרעתיך תוך זמני : דאמר מר אין לך דבר כו' · פירוש אפי' מאן דמחמיר לא מחמיר אלא בהנך דרבא גופיה קסבר דאפילו בהני איתו חייב למסור עצמו בליגעא במס' ע"ז בפרק ר' ישמעאל (דף כז. ושם) ואין חילוק בין הנך לשאר ובפרהסיא בכולהו יהרג ולא יעבור* :

טעמא דר"מ כדרב הונא כו' · פירש בקונטרס דמיירי פלוגתייהו במודה לוה שכתבו והיינו טעמא דר"מ דאין נאמנין דהואיל ולוה קיימו לא צריכי תו לעדים ולאו אפומייהו מקיים שטרא ורבנן סברי צריך לקיימו וקשה לר"י דא"כ ליפלגו בלא עדים בלוה גופי' הואיל וטעמייהו תלי בלוה ועוד דבפרק מי שמת (ב"ב דף קנד: ושם) משמע דלא פליגי בלוה דקאמר רבי יוחנן שאני אומר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו דברי הכל היא ופריך והא מפלג פליגי אין נאמנים לפוסלו כו' אמר ליה אי אלימי עדים לאורועי שטרא איהו כל כמיניה ועוד דהוה ליה למימר בדרב הונא קמיפלגי ונראה לר"ת ולר"י דה"פ טעמא דר"מ כדרב הונא דכמו שאומר רב הונא דלא אמרינן מגו לפסול השטר בלוה ה"נ אומר ר"מ בעדים דאע"ג דאלימי לא פסלי שטרא במגו :

מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו · וא"ת ומ"ט לא מהימן במגו דאי בעי אמר מזויף וי"ל דשמא ירא לוה לומר מזויף פן יכחישוהו וליכא מגו ופירש הקונט' במקום אחר דטעמא משום דדבר תורה א"צ קיום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ורבנן הוא דאצרכוהו קיום כי טעין מזויף הוא אבל בשאר טענות כגון פרוע הוא לא הצריכוהו קיום וכן נראה לר"י *)אבל אין לפרש דלא מהימן במגו לומר פרוע הוא משום דאי פרעיה שטרא בידיה מאי בעי דהא כי טעין נמי אמנה הוא מסקינן בסמוך אמילתיה דרב דלא מהימן והתם לא שייך האי טעמא: אי סבירא לך כר"מ כו' · וא"ת ודלמא משום הכי לא קאמר הלכה כר"מ משום דאיכא בפ' מי שמת (ב"ב קנד: ושם) דמפיד ר"מ לרבנן ויש לומר דהוה מצי למימר דהלכה כרשב"ג דאית ליה בהדיא בפ"ק דב"מ (דף ז.) דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו :

אימא הלכה כרבי מאיר · תימה דאפילו כרבנן נמי מצי סבר ושאני עדים דאלימי לאורועי שטרא דהכי אית ליה לרבי יוחנן ויש לומר דרב נחמן אין נראה לו לחלק, ואם תאמר ודלמא רב הונא מיירי במודעא ואמנה דאפילו רב נחמן מודה לקמן ויש לומר דרב הונא סתם קאמר ולא מפליג : לעולם דקאמר לוה וכדרב הונא כו' · ואם תאמר ואמאי לא קאמר נמי לעולם דקאמרי עדים וכדרב הונא ויש לומר דלא ניחא ליה לאוקמי דלא כרבנן דאמרי אלימי עדים לאורועי שטרא : וכדרב הונא אמר רב · וא"ת תרתי מילי דרב למה לי °וי"ל דחדא מכלל חבירתה אתמר : וכגון שחב לאחרים · וא"ת ולהימניה במגו דאי בעי מחיל ליה דהא המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול (לקמן דף פה:) ויש לומר דלאו מגו הוא דשמא אין דעתו למחול ולהפסיד חובו דעכשיו שאומר אמנה הוא לא מפסיד מידי כיון שאין הלוה גזלן אע"ג דבספ"ק דב"מ (דף כ: ושם) אמרינן מגו כה"ג גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל דקאמר ש"מ איתא לדשמואל שמא התם סמכינן אמגו כל דהו משום דאיכא שובר דמוכח ואם נאמר דמכירת שטר חוב אינו אלא מדרבנן הוה אתי שפיר דמצינן למימר דווקא מוכר שטר חוב דהוי מדרבנן יכול למחול אבל בנושה בחבירו כו' דחייב לו מן התורה אינו יכול למחול וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קמז: ושם) דקאמר ומודה שמואל דאם נתנו במתנת ש"מ שאינו יכול למחול ומסיק מתנת ש"מ דאורייתא ואינו יכול למחול דאי ס"ד מדרבנן אמאי אינו יכול למחול משמע דבמידי דאורייתא אינו יכול למחול ויש לדחות דהתם ודאי אי מתנת שכיב מרע דאורייתא אין היורש יכול למחול דמאי אולמיה האי יורש מהאי יורש ועוד יש להביא ראיה דנושה בחבירו וחבירו בחבירו אינו יכול למחול דאמרי' בסוף האשה שנפלו (לקמן פא:) הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי אלא מוציאין מידו ולוקח בהן קרקעות והוא אוכל פירות ומוקמי' לה כר' נתן דהא הוי כמו נושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו דכל אשר לבעלה משועבד לה לכתובתה ואי יכול למחול אמאי ילקח בהן קרקע ימחול לעצמו שהוא יורש ויכול למחול ויש לדחות דשאני התם דאין יורש אלא מכחה ואינו יכול להפקיע זכותה [וי"מ דדוקא במוכר שט"ח יכול למחול שקדם חובו של מוכר אבל הנושה בחבירו שקדם חובו לחוב של חבירו אינו יכול למחול ושומרת יבם נמי קדם שטר חובה לחוב בעלה] וא"ת אכתי נהימניה במגו דאי בעי קלתיה כדאמרינן בסוף זה בורר (סנהדרין דף ל:) ויש לומר דהכא אתחזק בבי דינא דאמרינן התם כיון דאתחזק בבי דינא אי בעי קלתיה לא אמרינן אי נמי הכא מיירי כשהשטר הוא ביד שלים : מנין לנושה בחבירו כו' · משמע דהלכה כר' נתן ובגיטין (דף לז.) פירשנוה : **)אעולה לא חתמי · והא דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו היינו למוסרו ללוה ולא למלוה :

*)[ועיין תוס' לקמן כח. ד"ה קיום] אס

**) שייך לע"ב

תוספות רי"ד

אמר ר"ה א"ר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו · פי' לוה שהודה שכתבו ועל פיו נחתמו העדים אין המלוה צריך לקיימו בעדים החתומים בו שכבר קיימו הלוה שהודה לו כי הוא כתבו וההתימו ואם טוען הלוה פרעתיך אינו נאמן שכבר השטר מקוים דכל שטר מקוים אין הלוה יכול לומר פרעתי דא"ל מלוה שטרך בידי מאי בעי ול"א בזה הפה שאסר הוא הפה שהתיר: א"ל ר"נ גנובא גנובא למה לך פי' המורה מתגנב אתה לומר דבריך בלשון שלא נחלקו היחיד והרבים כדי שלא יבטלו את דבריך דאמרת כיחידאה אי ס"ל כרבי מאיר אימא הלכה כר"מ פי' דפלוגתא דר"מ ורבנן הוא דר"מ אומר אצ"ל ורבנן אמרו צריך לקיימו ולא תנקוט לה למילתא באנפי נפשי' א"ל ומר היכי ס"ל פי' במודה בשטר שכתבו א"ל כי אתו לקמן פי' מלוים [המביאין] שטרות אמרינן להו זילו קיימו שטרייכו וחותו לדינא פי' כך אני רגיל לומר למלוים המביאים שטרותיהם לפני ואין עדיהם עמהן לכו ובקשו עדיכם וקיימוהו שאם לא תקיימוהו קיומו של לוה שמודה שכתבו אינו מועיל לך שהרי חוזר ואומר פרעתיך ויש להאמינו ע"י מיגו [illegible] לקיים שטרך ושוב לא יהא נאמן לומר פרעתי והל' כר"נ בדיני שאינו נאמן עיין בפסקי בפ' מי שמת : אמר ר"י א"ר האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן · פי' המורה שטר אמנה שלא לוה כלום אלא כתבו ומסרו למלוה שאם יצטרך ללוות ילוהו והאמינו שלא יתבענו אא"כ מלוהו ואינו נ"ל דמשמע ים נתנוהו ללוה והוא נתנו למלוה וא"כ אמאי קרי לי' לקמן עולה ולא מהימני עדים בזה שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו וכ"ת הא אוקימנא להאוא בשטרא אקנייתא פי' שמקנהו לו ן ילוה בין לא ילוה יגבה מהן לאותו זמן מהיום הרי אביי מעמידה בשטרי דלאו אקנייתא דתנן כותבין שטר ללוה בלא מלוה אפילו בשטרא דלאו אקנייתא נמי וא"נ אתי למיטרף זמנא והוא לא לוה עד תשרי לאו שלא כדין טריף דעדיו בחתומין זכין לו פי' מיום שחתמוהו יחול לא לוה המעות עד תשרי וכל ההיא חששא אינה שמא כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי קוחות שלא כדין אבל לשמא לא הלוהו כלל לא חיישינן דאיהו דאפסיד אנפשי' דהימני' ומאי ה סהדי אי איהו מהימן ליה וגם שטר אמנה מנין שלא יהיה אפילו בשטרא אקנייתא ואם מלוה ברצון הלוה שצוה להם ליתנו לו אע"פ שלא ראו ההלואה בעיני' כשר וכשר הוא שאם ומק למלוה שילוהו מה יש לעדים לומר לא ניתן לו השטר עד שנראה ההלואה בעינינו (דשמא ושת עלי ומאמין בו ואומר להם תנו לו השטר והעדים יעברו ע"י שלא ליתן) ובמתני' הכי תנן

תתמנו והשתא דאמרו חתמנו וכך היה ליהמנו א"ר לעולם דקאמר לוה וכדר"ה א"ר פי' כלומר ור"י נמי אשמעינן הכי דלוה שאומר כתבתיו ומסרתיו לו אבל שטר אמנה הוא א"צ המלוה לחזור ולהביא עדים להעיד על החתימה שאין נאמן לוה לפוסלו דלא עביד איניש דכתב ומסר בלא הלואה דאר"ה א"ר מודה בשטר שכתבו אצ"ל פי' וליתא לדרבא דאיהו מתרץ מילתא דרב אליבא דידיה דר"ה משמית דרב קאמר עלויה ואוקי מילתא כר"מ ולא כרבנן למימר דלית הל' כוותיה: אביי אמר לעולם דקאמר מלוה וכדר"נ דתניא ר"נ אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו לחבירו מנין שמוציאים מזה ונתן לאשר אשם לו וק"ל כיון דאמרי' המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול יהיה נאמ ע"י מיגו דמה לו לשקר איבעי למיפטרי הלוה מיד הנושים בו הוה מחיל ליה השתא דא יהיה נאמן דהכי אמרי' בשנים אוחזין ת"ר מצא שובר פי' שכתבה אשה לבעלה התקבלת תחתיו בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל אין האשה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ודייקינן מודה מיהת יחזיר לבעלה ואמאי ניחוש דלמא כתבה ליה בניסן ולא נתנה עד תשרי והוא ואזלא היא בעודה תחתיו בין ניסן לתשרי וזבנה לכתובתה לאחר בטובת הנאה מניסן ועד שנותן מעותיו בספק שאם תמות היא ירשנה בעלה ומפסיד לוקח שלקחה ואם ימות הבעל הלוקח במקומה לגבות כתובתה ושוב אין לבעלה לפרוע כתובתה אלא ללוקח ושובר כלום ומפיק ליה לשובר דכתב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין פי' שהשובר קודם ויחזיק הבעל בקרקע המיוחד לכתובתה ומהדרי' א"ר ש"מ איתא לרשמואל דאמר המוכר ומחלו מחול פי' ש"מ מדלא חיישינן להכי דא"נ הוה הכי שפיר זכה בעל השובר שנכה

ואין כותבין למלוה עד שיהא לוה עמו ולא קתני עד שיראו מתן מעות אלא עד שיהא הלוה עמו דכיון דלוה עמו אם רוצה שיתנוהו למלוה יתנו ואם לאו לא יתנו והאיך קרי לה עולה דלמא יהיב ליה בינו לבינו ואי לא יהיב ליה לעולם איהו הוא דאפסיד אנפשיה ושטר כשר הוא וגובה בו ממשעבדי אלא ודאי שטר אמנה הוא שלא נעשה מתחלה ללוות בו אלא הלוה עשאו כדי להראות עצמו לעולם שאינו עשיר שהרי לוה מאחרים ומוסרו למלוה ומאמין בו שלא יתבענו כלום אלא שיראה לעולם כי הוא חייב לו ומחפה עליו שלא יראה עשיר מפני שהוא אוהבו ודומה הוא לשטר פסים שלא נעשה בתחלה בעבור הלואה אלא המלוה פיים את הלוה עשה לי שטר שאתה חייב לי כך וכך כדי שאראה עשיר ויתנו לי אשה והאמן באהבתי שלעולם לא אתבעך בו ולשניהם פתרון א' אלא זה שעושה המלוה כדי שיראה עשיר קורא שטר פסים שצריך לפיים את הלוה שיעשה עליו שט"ח כי הוא חייב לו ויאמין בו שלא יתבענו ומה שהלוה כותב על עצמו כדי שיראה עני קורא אמנה שא"צ לפיים את המלוה בזה ושטר אמנה כזה ודאי הוא עולה שלא נעשה בשביל הלואה ואין העדים רשאים לחתום בו אבל שטר הלואה שנעשה כדי ללוות אין בו שום עולה כדפרי': ואמרינן דקאמר מאן אי לימא דקאמר לוה פשיטא פי' והלא עדים חתומים בו ופשיטא דיתקיים בחותמיו כל כמיניה ואלא דקאמר מלוה תבא עליו ברכה ואלא דקאמרו עדים אי כת"י יוצא ממקום אחר פשיטא דלא מהימני ואי אין כת"י יוצא ממ"א אמאי לא מהימני פי' והאיכא הפה שאסר הוא הפה שהתיר ומיגו דאי בעי אמרי לא

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ב טוש"ע ח"מ סימן סט סעיף לו :

כג ב מיי' פ"ה מהלכות יסודי התורה הלכה א ב טוש"ע י"ד סימן קנז סעיף א :

[וע"ע תוס' ע"ז כז: ד"ה יכול]

כד ג מיי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הל' ה ז סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף א וסימן סט סעיף א :

כה ד מיי' פ"ב שם הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף א :

כו ה מיי' שם הלכה ו וסמג שם טוש"ע ח"מ סימן פו סעיף א :

מסורת הש"ס

[דמוי זה שייך לעיל קודם לדבור אלא אנוסים וכו']

ב"ב קנה. סנהדרין כט:

סנהדרין עד.

שבת עה: ב"מ ז. עב: ב"ב קנד. קע.

[יבמות לה. ב"ב קלג.]

פסחים לא. לקמן פב. גיטין לז. ב"ק מ: [קדושין טו.]

גליון הש"ס

גמ' אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש · עיין סוטה דף ד ע"ב תוס' ד"ה [illegible]

ואמר רב ששת בריה דרב אידי ש"מ מדרב כהנא עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מאי טעמא כיון דעולה הוא אעולה לא חתמי *אמר רבי יהושע בן לוי אסור לו לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה במערבא משמיה דרב אמרי אם און בידך הרחיקהו זה שטר אמנה ושטר *פסים ואל תשכן באהלך עולה זה שטר פרוע מאן דאמר שטר פרוע כל שכן שטר אמנה ומאן דאמר שטר אמנה אבל שטר פרוע לא דזמנין דמשהי ליה אפשיטי דספרא אתמר ספר שאינו מוגה אמר רבי אמי עד ל' יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנא' אל תשכן באהליך עולה *אר"נ עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו אין נאמנין מר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו נאמנין מ"ט האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב בעא מיניה רבא מרב נחמן תנאי היו דברינו מהו מודעא ואמנה היינו טעמא דקא עקרי ליה לשטרא והאי נמי קא עקר לשטרא או דלמא תנאי מילתא אחריתי היא א"ל כי אתו לקמן לדינא אמרינן להו זילו קיימו תנאייכו ותותו לדינא עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי א"ר פפא תרווייהו בשטרא מעליא קא מסהדי והאי דקאמר תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע אי הכי אפי' תרווייהו נמי אלא אמרינן הני למיעקר סהדותייהו קאתו האי נמי למיעקר סהדותיה קאתי והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע ת"ר שנים חתומין על השטר ומתו ובאו שנים מן השוק ואמרו ידענו שכתב ידם הוא אבל אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שכתב ידם הוא זה או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אין אלו נאמנין ומגבינן ביה בשטרא מעליא ואמאי תרי ותרי נינהו אמר רב ששת זאת אומרת *)הכחשה תחלת הזמה היא

*) [ב"ק עג:]

וכשם

ואמר רב ששת גרסי': אעולה לא חתמי · וכי אמרי חתמנו אין נאמנים להרשיע את עצמן: על פשיטי דספרא · שעל הלוה ליתן שכר הסופר ופעמים שאין לו ושותקו המלוה וחוזר וגובהו ממנו בשעת פרעון ומעכב השטר עליו: ספר שאינו מוגה · תורה נביאים וכתובים: מוגה · מן טעיות שבו: עדים · החתומים בשטר ואמרו אמנה היו דברינו לא הלוהו כלום אלא כתבנו לו לכשיצטרך ילוה לו וזה שיעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילוה אפילו לאחר זמן דלאו מוקדם ליהוי לטרוף שלא כדין: מודעא היו דברינו · אם שטר מכר הוא ואמרו עדים החתומים בו המוכר מסר מודעא בפנינו והראנו אונסו והכרנו בו: אין נאמנין · דלא אתי על פה ומרע ליה לשטרא: מודעא ניתן לעדים לכתוב את השטר כדי להציל האנוס מאונסו אמנה לא ניתן להכתב דעולה הואי וכי אמרו חתמנו משוי לנפשייהו רשעים ואין אדם נאמן לשום עצמו רשע: תנאי היו דברינו · על תנאי מכרה לו שיעשה לו כך וכך ולא ראינו שקיים לו תנאו וזה אומר לא קיים לי ואינו מכר: מודעא ואמנה · טעמא מאי קאמר מר אין נאמנין: דקא עקרי ליה לשטרא · בעדותן זה ולא אתי על פה ומרע לשטרא הכא נמי כו': או דלמא · הא לא עקרתא דשטרא הוא דמודים הם שהשטר אמת אלא שתנאי היה ביניהם וזו עדות אחרת היא ושטרא ממילא מיעקר לאחר זמן ביום שלא קיים תנאו בזמנו: כי אתו לקמן · לקוחות שעידיהם מעידים שתנאי היו דבריהם: אמרי' להו זילו קיימו תנאייכו · לבעלים: ותותו לדינא · אם יעכב שוב הקרקע: תרווייהו בשטרא מעליא קא מסהדי · שניהם מעידים שהשטר אמת וכמות שהוא כתוב בלא תנאי חתמוהו: והאי דקאמר תנאי חד הוא · ואינו נאמן לעקור שטר ששניהם חתומים בו: אי הכי אפילו תרווייהו נמי אלא אמרינן פו' · אי הכי דכיון שהעיד על כתב ידו עשית לזה אחד ממקיימי השטר כמות שהוא כתוב בלא תנאי והוי להו עדיו שנים ועדות אחרונה דברי אחד במקום שנים: אפי' תרווייהו נמי · אמרי' תנאי היו דברינו לא ליתהימנו דכיון שהעידו על כתב ידן קיימו השטר כמות שהוא כתוב ופי' אמרי תנאי היו דברינו הוו להו מגידים וחוזרים ומגידים ואמאי אמר רב נחמן קיימו תנאייכו כו': אלא · על כרחך לאו חתימה מקויימת הוא דכיון דתוך כדי דבור מסקי דבורייהו ואמרי אבל תנאי היה ביניהן אמרינן הני למיעקר סהדותייהו שאמרו כתב ידינו הוא קאתו ולומר לא חתמנו אלא ע"מ שיקיים את התנאי וכיון דתנאי מלתא אחריתי היא שאינה עוקרתו אלא לאחר זמן לא דמיא למודעא ואמנה ומהימני דעדות בפני עצמה היא: האי נמי · כי סיים ואמר תנאי הוה עקר לחתימת ידיה לומר לא חתמתי אלא על מנת כן וכיון דלית לן דמלתא אחריתי היא ושטרא ממילא מיעקר איתכשר דאין בשטר חתום אלא ע"א: שקרא עליו ערער · שרצה הנתבע לפוסלו: ומגבינן ביה · בתמיה: תרי ותרי נינהו · עדי השטר ב' ואלו ב' מעידים עליהם שפסולים היו באותה שעה:

וכשם

אם און בידך הרחיקהו זה שטר פסים ושטר אמנה · דהכי משמע לשון און דמעיקרא הוי שקר ואל תשכן באהליך עולה זה שטר פרוע שעתה הוא עולה אבל מעיקרא הוה אמת: זמנין דמשהי ליה אפשיטי דספרא · וע"י אותה שהייה איטתלי ליה שהותא פעם אחרת הלכך לא קרי ליה עולה ומ"ד שטר פרוע היה לו ליזהר אבל אין לפרש דמשום שהייתו אפשיטי דספרא קרי ליה עולה דמה פשע: אמר רב נחמן עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנים · ע"כ באין כתב ידן יוצא ממקום אחר איירי דאי כתב ידן יוצא ממקום אחר פשיטא דהכי פריך לעיל ועוד דמר בר רב אשי קאמר דאין נאמנים משום דלא ניתן לכתב ואי בכתב ידן יוצא ממקום אחר אפילו ניתן לכתב פשיטא דאין נאמנים וקשה דאמאי לא מהימני במיגו דהא רב נחמן גופיה אית ליה לעיל מגו לפסול השטר דקאמר כי אתו לקמן לדינא אמרינן להו זילו קיימו שטרייכו ותותו לדינא דמהימן לומר פרוע במגו דמזויף וכ"ש עדים דאלימי לאורועי שטרא כדאמר במי שמת (ב"ב דף קנד.) ותירץ ר"י דהיינו טעמא דמודעא הואיל ומודים שהשטר נכתב ונמסר כהלכתו שוב לא אתי על פה ומרע לשטרא אפילו במגו ולא דמי לאנוסים וקטנים דמתניתין שאין מודים שהיה שטר כשר כלל אלא סותרין אותו הלכך מהימני במגו דלא שייך כאן לומר דלא אתי על פה ומרע לשטרא שהרי אינם מודים שהיה שטר ואמנה נמי נראה דהיינו טעמא דלא מהימני לרב נחמן דלא מרעי לשטרא הואיל ומודים שהשטר נכתב כדין מדעת הלוה דלא מפרש טעמא דאמנה משום דלא ניתן לכתב אלא מר בר רב אשי אבל לרב נחמן טעם אמנה ומודעא שניהם שוה והא דאית ליה לרב נחמן דנאמן לומר פרוע הוא במגו דמזויף התם נמי לא מרע לשטרא כלל הלכך מהימן במגו ואתי שפיר רב נחמן כרבנן דר"מ והיא ברייתא דמי שמת (ג"ז שם:) דשטר אמנה הוא זה דאיכו נאמן דבעי לאוקמי כר"מ רב נחמן מוקי לה לדברי הכל: אך דלמא תנאי מילתא אחריתי היא · פי' לדבר אחר כן באין ולא לעקירת השטר אלא תוספת בעלמא שמפרשים עדותן היאך ועד השתא קיים השטר ואיטו נעקר אם יתקיים התנאי הלכך אין כאן הורעת השטר אבל אין לפרש מילתא אחריתי היא לגמרי ולא שייך לעדותן ראשונה כמו שאם היו מעידין שהוא פרוע שהן נאמנים דא"כ מאי פריך בסמוך א"ה אפי' תרי נמי דכיון דתנאי מילתא אחריתי הוא לגמרי תרי נאמנים אפילו בכתב ידן יוצא ממקום אחר אבל חד לעולם אימא לך דלא מהימן כי היכי דלא מהימן לומר פרוע הוא לכך נראה כדפירשנו: ואם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים · ופסולי עדות דקתני לא שאומרים שעדיין פסולים דאם כן אמאי אין נאמנים אלא פסולי עדות הוו אז ועתה מודים שהם כשרים וא"ת ומכל מקום אמאי אין נאמנים להימנו במגו דאי בעו אומרים עדיין הם פסולים [וכן בכל] שתי כתי עדים המכחישות זו את זו אמאי לא מהימני בתראי במגו דאי בעו פסלי לקמאי בגזלנותא ואור"י דבפסולי עדים לא שייך מגו דאין אחד יודע מה בלב חבירו*): אמר רב ששת זאת אומרת הכחשה תחלת הזמה היא · וא"ת תקשי לרב ששת ברייתא דמי שמת (ג"ז שם) דקתני אם אמר שטר אמנה הוא אם יש עדים פירוש דשטר אמנה הוא הלך אחר עדים ואם לאו הלך אחר השטר אלמא אע"ג דאין השטר צריך קיום כדאמר הלך אחר השטר שמודה הלוה שכתבו כדאיתא התם [ואפילו הכי] אם יש עדים הלך אחר עדים ולא אמרינן הכחשה תחלת הזמה וי"ל דזאת אומרת קאמר אבל ההיא פליג:

*) וכאין כתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנין שפיר במגו דאי בעי שתקי אי נמי מגו במקום עדים הוא אי נמי הא דבתראי מסימני מידוס הוא דמאי חזית דסמכת אהני כו' הלכך אין נאמנין במגו שיכולים לפוסלן בגזלנותא אלא כשאומרים כן בפירוש:

ואוקי

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ג מהלכות עדות הלכה ז סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף לו:

כח ב טוש"ע ח"מ סימן נו סעיף א:

כט ג מיי' פ"ו מהלכות ס"ת הלכה יב סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' רעט סעיף א [וברב אלפס עוד ברים הלכות ספר תורה דף סה:]:

ל ד ה ו ז ח מיי' פ"ג מהל' עדות הל' ז ח ט ופ"ו הל' ז סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' מו סעי' לו (וסי' כט סעיף א): פי' שפייסו להלוות לו שטר

לא ט מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ד סמג עשין קי טור ח"מ סי' לח:

תוספות רי"ד

מכרה היא כתובתה באייר דהיינו שטר חוב וחזרתה ומחלתה לבעלה בתשרי שפיר טרף בעלה וכיון א) שיכולה למחול אותה לבעלה אי לקנוניא בע"י להפסיד הלקוחות כלל למחול לבעלה ומדלא מחלה ש"מ קושטא קאמרה וה"נ הכא נהימניה על ידי ההיא מיגו וצ"ל לתרץ דדוקא גבי מוכר לחבירו יכול למחול מפני שאינו יכול להקנות לחבירו גוף המנה שאינו בעין אבל ב) מלוה שלא יכול לומר הלוה ללוקח לאו בע"ד דידי את דלא יהא אלא שהרשהו לגבות ממנו ומפני כך יכול המלוה למחול אבל כשחב לאחרים שהוא ד"ת אינו יכול למחול שמשעה שחב לאחרים נשתעבד המנה הזה לאותו ישוב אינו המלוה יכול למוחלו ומ"ה אוקימנא כשחב לאחרים ולא כשמכרו לאחרים דהתם ודאי דמצי מחיל הנה נאמן ע"י מיגו אבל הכא לא מצי מחיל ומ"ה לא מהימן: ר"א אמר לעולם דקאמרו עדים ודאין כת"י יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימנו כדר"כ דאר"כ אסור לאדם שישהה שטר אמנה בתוך ביתו שנאמר אל תשכן באהליך עולה: א"ר [ששת] (אשישא) בריה דר"א ש"מ מדר"כ העדים שאמרו אמנה היה דברינו אין נאמנים מ"ט כיון דעולה היא אעולה לא חתמו ואע"פ שיש להן מיגו אין נאמנים: אריב"ל אסור לאדם שישהא שטר פרוע בתוך ביתו שנא' אל תשכן באהליך עולה מ"ד שטר פרוע כ"ש שטר אמנה ומ"ד שטר אמנה אבל שטר פרוע לא זימנין משהי ליה על פשיטי דספרא פי' שהיה לו לפרוע ללוה כדתנן והלוה נותן שכר הסופר ויפרעם המלוה ודוקא אפשיטי דספרא פליגי אבל אם חייב לו קצת מן החוב ליכא מאן דפליג שיכול להשהותו אצלו עד שיפרענו וא"צ לכתוב לו שובר כדי שיהא לו כפוף שיפרענו:

במערבא אמרי משמיה דר"א אם און בידך הרחיקהו זה שטר פסים ושטר אמנה ואל תשכן באהליך עולה זו שטר פרוע: איתמר ס"ת שאינו מוגה א"ר אמי עד ל' יום מותר להשהותו מכאן ואילך אסור להשהותו משום אל תשכן באהליך עולה: א"ר נחמן עדים שאמרו אמנה היה דברינו מודעא היה דברינו אין נאמנים פי' עדים החתומים בשטר ואמרו אמנה היה לא הלוה לו פלוני אלא כתבנוהו לו ולכשיצטרך ילוה בו וזה שיעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילוה לו לאחר זמן דלא להוי יכול לטרוף שלא כדין ולא מיבעיא אם כת"י יוצא ממ"א דלא מהימנו לעוקרו דלא הפה שאסר הפה שהתיר איכא אלא אפילו אם הן עצמם מקיימים אותו ואומרים כת"י הוא אבל אמנה היה דברינו אין נאמנים שמאחר שמודים שנכתב בכשרות הרי חתימתן שבשטר כאילו העידו בב"ד שכל מה [שכתוב] בשטר הלוהו מלוה ללוה וכיון שהגיד שוב אין חוזר ומגיד ותו דלא אתי ע"פ ומרע לשטרא אבל שטרא מרע לשטרא מודעא היה דברינו אין נאמנים פי' אם שטר מכר הוא ואמרו עדים החתומים בו המוכר מסר מודעא והראה אונסו והכרנו בו אין נאמנים דלא אתי ע"פ ומרע לשטרא: מר בר ר"א אמר אמנה היה דברינו אין נאמנים אבל מודעא היה דברינו נאמנים מ"ט האי ניתן לכתב והאי לא ניתן לכתב פירוש מודעא היה דברינו שאומר אם היה שטר מכר לא ברצונו מכר לו אלא אנוס היה ומסר מודעא לפנינו וקסבר ר"נ כיון שהיה אנוס ודאי ג) אונסו א"כ לא היה להם לחתום השטר מכירה וא"ת בשביל זה חתמו בו כדי להציל את המוכר מיד הלוקח שהיה אונס אותו והוא פייסם שיכתבו לו ויחתמוהו היה להם לכתוב שטר מודעא ברישא דמודעי ניתן לכתב והדר ליכתבו ליה להאי שטרא מכר והוי אתיא מודעא ומבטלא לשטרא והשתא דלא כתבו מודעא ברישא לא הוה להו לחתום אשטר זביני והלכך כיון שלא היה להם לחתום בו וחתמו עולה

הוא כמו שטר אמנה ואע"פ שאין כת"י ימ"א דמהימני ע"י מיגו דאמרו לא חתמנו כדלעיל ואתי ע"פ דידהו ומרע לשטרא ה"מ בקטנים היינו קרובים היינו אנוסים היינו מהמת נפשות דלא חוי עולה ולא משוי נפשייהו רשיעא אבל במודעא היה דברינו שהוא עולה כמו אמנה היה דברינו אפילו על ידי מיגו אין נאמנים שאין אדם משים עצמו רשע פירוש תרוייהו מודי דשטרא מעליא הוא · ועכשיו באים לבטלו ע"י עדות מודעא וזה נקרא חוזר ומגיד דכיון שהגיד עדותו בשטר שוב אינו חוזר ומגיד ע"פ פעם שני · ומר בר ר"א סבר אמנה לא ניתן לכתב מש"ה אין נאמנים אפילו ע"י מיגו משום דעולה היא וכי אמרו דהימנו משוי נפשייהו רשיעא ואין אדם משים עצמו רשע אבל מודעא ניתן לכתב כדי לפצות המוכר מאונסו מאי אמרת הוו להו למיכתב מודעא ברישא מירתת מוכר דלמא מרגיש לוקח ואניס ליה טפי ואי אמרת ומשום אונסיה היכי חתמו שקרא מימר אמר להו סוף סוף על פומייכו בעי לאתקיימא שטרא אתון דמיתקיימתון ליה אתון אמריתו דאנוס הויתי ותהימנו ע"י מיגו מש"ה סבר מר בר ר"א דניתן לכתוב ונאמנים ור"נ סבר דלמא לא מקיים שטרא מפומייהו אלא אפומי דסהדי אחרינא או מכת"י יוצא ממקום אחר דתו ל"ל מיגו נמצא שחתמו על שקר הלכך לא ניתן לכתב והל' כר"נ דמסתבר טעמי' ותו דבחזקת הבתים מקשי תלמוד' ממילתי' לר"ה דאמר התם מאן דחתם אאשקלתא שפיר חתם איני והא א"ר נחמן מודעא היה דברינו אין נאמנים וקי"ל שאין התלמוד מקשה אלא מהל' פסוקה ואדמקשה מר"נ לסייע מר בר ר"א אלא לאו ש"מ קים ליה לתלמודא דהלכה כר"נ ע"כ בחז' תשמאבא תלה לפפי בבנרא וזבין ליה ארעא התם רבב"ח אמודעא ואאשקלתא · אמר ר"ה מאן דחתם אמודעא שפיר חתם ומאן דחתם אאשקלתא שפיר חתם ומק' אי מודעא לא אשקלתא ואי אשקלתא לא מודעא א"ל ה"ק אי לאו מודעא מאן דחתם אאשקלתא שפיר חתם ר"ה לטעמיה דאמר ר"ה תלויה וזבין זביניה זביני איני והאמר ר"נ מודעא היה דברינו אין נאמנים ה"מ ע"פ דלא אתי ע"פ ומרע לשטרא אבל בשטר אתי שטר ומרע שטרי פי' טבי גברא אלמא הוה תלה לפפי באילן ששמו בינרא למכור לו שדהו ולא תלהו כדי שימכור לו האילן וזבין כלומר וכן עשה שמכר לו והתם רבה בב"ח ועד אחר עמו אמודעא שמסר פפי קודם שנכתב שטר

מכירה ואאשקלתא פי' גם על שטר מכירה חתם מאן דחתם אמודעי וכו' דאע"ג דתלויה וזבין זביניה זביני ה"מ היכא דלא מסר מודעא אבל המודעא שנכתב תבטל שטר המכירה ומאן דהתם אאשקלתא וכו' דתלויה וזבין זביניה וזביני כדאסיקנא ר"ה לטעמיה וכו' ור' יצחק אלפסי פסיק הל' כמר בר רב אשי: בעא מיניה רבא מר"נ תנאי היה דברינו מהו מודעא ואמנה טעמא מאי דעקר לי' לשטרא והאי נמי עקר לה לשטריה או דלמא תנאי מילתא אחריתי (והרב מוליך השיטה בעכת"י יוצא ממקום אחר ובעי' דרבא כשת"י ימ"א) פירוש מודעא ואמנה מ"ט אמרת דאין נאמנים אע"פ שאין כת"י יוצא ממקום אחר משום דעקרי לה לשטרא השתא בעדותן והלכך אמרינן להו א"כ דאמנה היה ולא הלוה לו או מודעא היה ולא מכר לו מרצונו למה התמתם אעולה ורשע עשיתם לפי דבריכם וכיון דמשוי נפשייהו רשיעי אין נאמנים וה"נ קעקרי לה לשטרא באומרם תנאי היה דברינו באמרו להו כיון שעל תנאי היה המכר כגון אם יבא פלוני ממקום פלוני ויסכים בדבר זה יהא מכר ואם לא לא יהא מכר למה חתמתם בשטר המכר שבלא שום תנאי מכר לו לא היה לכם לעשות דבר זה והלכך גם זה עולה הוא דומיא דשטר אמנה אע"פ שהאמינו המוכר שאם לא יקיים תנאו שיהא המכר בטל לא היה להם לחתום כדאמרינן בשטר אמנה שאע"פ שהאמינו שילוהו ויקרא עולה ואין לחתום בו או דלמא תנאי מלתא אחריתי הוא פי' שכיון שמכר לו מכר מקוים אע"פ שהתלה המכר על תנאי שאמר אם יבא אותו פלוני ויסכים יהא קיים ואם לאו יהא בטל רשאים העדים לחתום בו כיון שהמוכר מאמינו ולא רצה שיכתבו התנאי בתוך השטר א"ל כי אתי לקמן פי' לקוחות שעדיהם מעידים שתנאי היה דבריהם אמרינן להו זילו קיימו תנאייכו פי' לבעל והותו לדינא פי' אם יעכב שוב הקרקע שנאמנים לומר תנאי היה דברינו וכיון שאין כת"י

א) אולי צ"ל וכיון שיכולה למחול אותה לבעלה יכולה נמי לעשות קנוניא כדי להפסיד הלקוחות ואף שאין כוונתה כלל למחול לבעלה וכו' · ב) נראה דצ"ל ולא מהני המכירה רק שלא יכול לומר וכו' · ג) נראה דצ"ל וודאי אינה מכירה וא"כ ·

גליון הש"ס גמ' זאת אומרת הכחשה · עיין שיטה מקובצת בב"מ דף קב ע"א ד"ה לר"א זאת אומרת בשם רבי סעדי' גאון:

וכשם שאין מזימין את העדים אלא בפניהם כך אין מכחישין את העדים אלא בפניהם אמר ליה רב נחמן אילו הוו קמן ומכחישין להו הוה הכחשה ולא הוה משגיחין בהו דהוי לה עדות מוכחשת השתא דליתנהו דאילו הוו לקמן דלמא הוו מודו להו מהימני אלא אמר רב נחמן אאוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה *מידי דהוה אנכסי דבר שטיא דבר שטיא זבין נכסי אתו בי תרי אמרי כשהוא שוטה זבין ואתו בי תרי ואמרי כשהוא חלים זבין אמר רב אשי באוקי תרי להדי תרי ואוקי *ממונא בחזקת בר שטיא ולא אמרן גאלא דאית ליה חזקה דאבהתיה אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אמרינן כשהוא שוטה זבן °וכשהוא שוטה זבין א"ר אבהו דאין מזימין את העדים אלא בפניהן ומכחישין את העדים שלא בפניהן והזמה שלא בפניהן נהי דהזמה לא הוי הכחשה מיהא הויא אמר מר אם יש עדים שכתב ידם הוא זה או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אין נאמנין (א) קרא עליו ערער אין לא קרא עליו ערער לא מסייע ליה לרבי אסי דאמר רבי אסי האין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אמרי נהרדעי ואין מקיימין את השטר אלא משתי כתובות [או] משתי שדות והוא שאכלום בעליהן ג' שנים ובשופי א"ר שימי בר אשי זוביוצא מתחת יד אחר אבל מיד עצמו לא מאי שנא תחת יד עצמו דלא דלמא זיופי מזייף מתחת ידי אחר נמי דלמא אזל וחזא אתא וזייף כולי האי לא מצי מכוין ת"ר *חכותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו רבי יוחנן אמר טאע"פ שאין זוכרה מעצמו אמר (א) רבה ש"מ מדרבי יוחנן יהני בי תרי דידעי סהדותא ומנשי חד מנייהו מדכר חד לחבריה איבעיא להו עצמו מאי רב חביבא אמר אפילו עצמו מר בריה דרב אשי אמר עצמו לא והלכתא כעצמו לא

ואי

רש"י

וכשם שאין מזימין העדים אלא בפניהם · שהרי הם באין לחייבן כדי לעונשן או נפש או ממון והתורה אמרה והועד בבעליו יבא בעל השור ויעמוד על שורו (ב"ק דף קיב:): כך אין מכחישין · אפילו לבטל עדותן : לא הוו משגיחין בהו · בעדי השטר לגבות על פיהם: השתא · דאיכא למימר אילו הוו קמן הוו מודו להני אמרת מהימני: ואוקי ממונא בחזקת מריה · בחזקת הלוה ואם קרקע היא תעמוד בחזקת המוכר ודקתני בברייתא אין נאמנים לא דליהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפיס מידי והדר אתי האי ותבע מיניה לא מפקינן מיניה דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי וממונא בחזקת היכא דקאי: זבין נכסיה · מכר קרקעותיו : חלים · בריא : ולא אמרן · דאוקי נכסי בחזקת בר שטיא : אלא דאית ליה · בנכסים הללו חזקה דאבהתא שהיו של אבותיו דחזקה מעלייתא היא : אבל לית ליה בהו חזקה דאבהתא · אלא חזקה דנפשיה שקנאן הוא והוחזקו בידו כקנייתו כך מכירתו ואין חזקתו חזקה לבטל מכירתו : נהי דהזמה לא הויא · לעונשם לא נפש ולא ממון הכחשה הויא לבטל עדותן : אין מקיימין את השטר · מתוך שטר אחר : אא"כ קרא ערער · על אותו שטר האחר והוחזק בב"ד על ידי עדיו דאי לא קרא עליו ערער חיישינן דלמא ההוא גופיה מזוייף הוא : משתי שדות · מעדים הללו אם חתומים על שני שטרות אחרים שהן מכר שתי שדות והכלום הלקוחות ע"י שטרות הללו שלש שנים מקיימין שטר שלישי מהן אם החתימות דומות : בשופי · בלא ערעור : וביוצא מתחת ידי אחר · שהשטרות הללו שמקיימין את השלישי מהם יוצא מתחת ידי אחר ולא מתחת ידיו של זה המוציא את השלישי : זיופי זייף · הסתכל בכתב של אותן שטרות וכוון וחתם הוא עצמו את השלישי דוגמת אותה חתימה : מכוין · מלמלם כתב בכתב הואיל ואינו לפניו : כותב אדם · אם עשאוהו עד בדבר וירא לשוכחו כותבו על חתיכת קלף ומצניעה: ומעיד · ע"פ אותו כתב אפי' לאחר כמה שנים: שזוכרה מעצמו · בלא ראיית השטר נזכר קצת מעדותו מאליו: אע"פ שאין זוכרה מעצמו · אלא לאחר שרואה בשטר נתן בלבו ונזכר שלא נשתכח ממנו כל כך שכשמזכירים לו נזכר אבל אינו נזכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם : עצמו מאי · אם בעל דין עצמו מזכירו עד שנזכר מאי .

תוספות

ואוקי ממונא בחזקת מריה · פירש בקונט' ואין נאמנין דקתני לאו דמגביא בשטרא אלא דלא קרעינן ליה ונפקא מינה דאי תפס לא מפקינן מיניה וקשה דאמר בפ"ק דב"מ (דף ו: ושם) גבי ספק בכור תקפו כהן מוציאין אותו מידו אלמא תפיסה דלאחר ספיקא לאו כלום היא ומיהו אההוא דסוף השואל (שם דף קב: ושם) לא קשה מידי דאמרי' גבי משכיר בית לחבירו בי"ב זהובים לשנה מדינר זהב לחדש בא בתחלת החדש כולו למשכיר אלמא דבחזקת משכיר הוא ואפ"ה קאמר בא בסוף החדש כולו לשוכר דשאני התם דכיון דלא בא בתחלת אחדש איכא למימר דאודויי אודי ליה ויש לומר דשאני גבי בכור שכהן תופס מספק דאינודע אם בכור הוא אבל הכא שטוען ברי מהניא תפיסה וא"ת בחזקת הבתים (ב"ב דף לה:) גבי זה אומר של אבותי כו' אמר ר"נ כל דאלים גבר ופריך מהמחליף פרה בחמור זה אומר ברשותו ילדה וזה אומר כו' יחלוקו ומאי קושיא הא ההיא אתיא כסומכוס ורב נחמן כרבנן דלרבנן דאמרי המע"ה היינו דינא דכל דאלים גבר כיון דמהניא תפיסה כשטוען ברי ויש לומר דהכי פריך דאפי' רבנן לא פליגי אסומכוס אלא משום דחד מינייהו מוחזק ואיכא למימר המע"ה אבל הכא דאין אחד מוחזק יותר מחבירו מודו לסומכוס דיחלוקו ועי"ל דהכא איירי כשתפס קודם שנולד הספק ורשב"א נראה לו להעמיד הברייתא בשובר ולהכי אין נאמנין דאוקי ממונא בחזקת מריה ומחזקינן עדי שובר בכשרים ולא יפרענ) : אלא אמר ר"נ אוקי תרי להדי כו' · וא"ת ולר"נ אמאי לא מגבינן ביה בשטרא הא סבר ר"נ כרב הונא (שבועות מז) [ב"ב דף לא:] בשני כתי עדים המכחישות זו את זו דכל אחת באה בפ"ע ומעידה אע"ג דלפי עדות כל אחת חבירתה פסולה לכל עדיות הכא נמי כיון דאין מכחישין אותן לומר שלא לוה כלום אלא אומרים איככם נאמנים בדבר זה דפסולין הייתם ליתכשרו ואמאי לא מגבינן ביה בשטר ויש לומר דהתם באה כל אחת בפ"ע ומעידה משום דמוקמינן כל אחת בחזקת כשרות אבל הכא שאומרים קטנים היו או קרובים משנולדו עד עתה שנתרחקו ליכא למימר אוקמינהו אחזקתייהו דפסלינן אותן משנולדו ואנוסים היו נמי מחמת נפשות לא שייך לאוקמי אחזקה דהא לא פסלי להו כלל ורשב"א אומר דהכא לא מוקמינן להו אחזקה כדאמר לעיל משום דאילו הוו קמן דלמא הוו מודו:

ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא · דוקא בקרקע הוא דאמרינן הכי אבל במטלטלים אמרינן דהוו בחזקת המוחזק כדאמר בפרק השואל (ב"מ דף ק.) גבי המחליף פרה בחמור דפריך וליחזי פרה ברשותא דמאן קיימא ולהוי אידך המע"ה ומשני דקיימא באגם אומר ר"י דהכא לא שייך למימר כדאמרי' בסוף קדושין (דף עט:) ובמי שמת (ב"ב דף קנג: ושם) אם שכיב מרע הוא עליהם להביא ראיה שבריא היה ואם בריא הוא כו' דבר שטיא דהכא כיון דעתים חלים ועתים שוטה אין ראיה ממה שהוא עכשיו : דלמא זיופי זייף · אור"ת °דדוקא היכא שאין אנו מכירין החתימה אלא ע"י דמיון החתימה להחתימה אבל היכא דמכירין חתימת העדים בטביעת עין אע"פ שיש לו חתימה אחרת תחת ידו ליכא למיחש דלמא זייף דכיון דמכירין החתימה אם זייף היה ניכר היטב : ורבי יוחנן אומר אע"פ שאין זוכרה מעצמו · פי' אבל ע"י השטר זוכרה אבל אם אין זוכרה כלל לא דמפיהם ולא מפי כתבם כדאמרינן פ' ד' אחין (יבמות דף לא: ושם) גבי מפני מה לא תקנו זמן בקדושין דקאמר ליכתי גבי עדים אי דכירי ליתו ולסהדו ואי לא זימנין דחזו בכתבא ואתו ומסהדי ואמר רחמנא מפיהם ולא מפי כתבם וא"ת הכא נמי אמאי לא אסרינן לכתוב עדות על השטר שמא ישכח לגמרי ואתו ומסהדי מכתבא כדחיישינן התם ויש לומר דודאי התם חשו חכמים לפי שב"ד מוסרין לו השטר ויסבור שלכך מסרוהו לו שיעיד אפי' לא יזכור אבל הכא שמעצמו כותב עדותו על השטר לא חשו חכמים לכך וא"ת ואמאי לא מלו חזו בכתבא ולאסהודי הא תנן בגט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לב"ד ועושין לו קיומו ומפרש בגמ' מהו קיומו וכן בהגוזל קמא (ב"ק דף נח.) דאמרינן גבי שורף שטרותיו של חבירו פטור מדיני אדם כו' ה"ד אי דאיכא סהדי דידעי מה הוה כתוב ביה בשטרא נכתוב ליה שטרא אחרינא אלמא לא חשבינן ליה מפיהם ולא מפי כתבם וי"ל דבפ' ד' אחין (יבמות לא: ושם) חיישינן דלמא אתו ומסהדי בסתם כאילו זוכרין העדות אבל ודאי אם היו מעידין שכך ראו בחתימתן הא לא חשיבא לא מפיהם ולא מפי כתבם לעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין והוי כאילו מעידין ראיתו עדות שנחקרה בבית דין ואם תאמר והכא אפילו אין זה זוכרה כלל מה בכך יביא

שטרו

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ז מהלכות עדות הלכה ז סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף לז :

לג ב מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף כא בהגה"ה :

לד ג ב"י ח"מ שם :

לה ד מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ה סמג עשין קו טור ח"מ סימן לח :

לו ה ו ז מיי' פ"ו שם הלכה ג סמג שם טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף ז :

לז ח ט מיי' פ"ח מהל' עדות הלכה א סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף יג :

[נ"ל ארעא וכן איתא ביבמות לא: וכן העתיק הרשב"ם בב"ב מג: ד"ה ואי בעית אימא]

לח י כ מיי' שם הלכה ב טוש"ע ח"מ שם סעיף יד :

תוספות רי"ד

ואי צורבא מרבנן הוא אפילו עצמו כי הא דרב אשי הוה ידיע ליה בסהדותא לרב כהנא אמר ליה מי דכיר מר האי סהדותא אמר ליה לא ולאו הכי והכי הוה א"ל לא ידענא לסוף אידכר רב אשי אסהיד ליה חזייה לרב כהנא דהוה מחסם א"ל מי סברת עלך קא סמיכנא אנא הוא דרמאי אנפשאי ואדכרי *תנן התם התלוליות הקרובות בין לעיר ובין לדרך אחד חדשות ואחד ישנות טמאות הרחוקות חדשות טהורות ישנות טמאות איזוהי קרובה חמשים אמה ואיזו היא ישנה ששים שנה דברי ר"מ רבי יהודה אומר קרובה שאין קרובה הימנה ישנה °שאין אדם זוכרה מאי עיר ומאי דרך אילימא עיר עיר ממש דרך דרך ממש מספיקא מי מחזקינן טומאה והאמר ריש לקיש *עילה מצאו וטהרו ארץ ישראל א"ר זירא עיר עיר הסמוכה לבית הקברות ודרך דרך בית הקברות בשלמא דרך בית הקברות דזמנין דמתרמי בין השמשות ומקרו קברו בתל אלא עיר הסמוכה לבית הקברות כולהי לבית הקברות אזלי אמר רבי חנינא מתוך שהנשים קוברות שם נפליהן ומוכי שחין זרועותיהם עד חמשים אמה אזלא איהי לחודה טפי דברא איניש בהדה ולבית הקברות אזלא הלכך טומאה בארץ ישראל לא מחזקינן אמר רב חסדא ש"מ מרבי מאיר האי סהדותא עד שיתין שנין מידכר טפי לא מידכר ולא היא התם הוא דלא רמיא עליה אבל הכא כיון דרמי עליה אפילו טובא נמי:

מתני' זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי הרי אלו נאמנין זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי צריכין לצרף עמהם אחר דברי רבי וחכמים אומרים אינם צריכין לצרף עמהן אחר אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי: **גמ'** כשתימצי לומר לדברי רבי על

רש"י

ואי צורבא מרבנן הוא· העד : אפי' לעצמו של בעל דין דצורבא דרבנן אי לאו דכי רמי אנפשיה מדכר שפיר לא הוה סמיך אספיקא למיקם ואסהודי : מחסם· מגמגם תמה על רב אשי שהעיד בדבר: התלוליות· תילי קרקע ודרך בני אדם לקבור בתל משום דאין בני אדם מטין מן הדרך לעבור עליו ועיר ודרך לקמן מפרש להו: אחד חדשות· שאין זמן רחוק שלא היה כאן תל דאיכא למימר כיון דחדשה היא אם איתא שנקבר שם מת מדכר דכיר ליה אפ"ה טמאות מספק דכיון דסמוכה לעיר איכא למימר אשה יחידה הלכה וקברה שם נפל שלה : הרחוקות· דאין אשה יחידה הולכת שם: חדשות טהורות· דאם איתא דנקבר ביה הוו ידעי ליה: ישנות טמאות· שכבר נשתכח הדבר מן היודעים : ואיזו היא קרובה· לעיר שאנו אומרים עליה שאף החדשה טמאה חמשים אמה : ואיזו היא ישנה· שאנו אומרים עליה שאפי' היא רחוקה טמאה ששים שנה: שאין קרובה הימנה· אבל אם יש קרובה הימנה אפי' היא בתוך חמשים אמה הויא כרחוקה וחדשה טהורה דאם איתא דהלכה אשה יחידה לקבור לא שבקה קרובה הימנה ואזלא לגבי דהך : שאין אדם זוכרה· שאין אדם אומר זכור אני שלא היה כאן תל ובימי נעשה תל זה כאן : עילה מצאו· עלילה בעלמא מצאו חכמים והחזיקו בה לתלות עליה ולטהר את ארץ ישראל במסכת נזיר בפרק בתרא אלמא מספיקא לא מחזיקינן טומאה בקרקעה של ארץ ישראל: וטיהרו את א"י גרסי' ולא גרסינן כל: דמתרמי בין השמשות· של ערב השבת ואין שהות לילך עד בית הקברות: ומוכי שחין· שאבריהן נופלין או שחותכין אותן ואבר מן החי מטמא כאבר מן המת כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכט:) : ש"מ· מדקתני לעיל איזו היא ישנה ששים שנה וטעמא משום דלא דכירי לה הוא האי סהדות' כו' : אבל הכא· שעשאוהו עד בדבר אפילו טובא נמי סמכינן אסהדותיה אי מסהיד : **מתני'** הרי אלו נאמנין· דאיכא תרי סהדי דמסהדי אכל כתב וכתב : צריכים לצרף עמהן אחר· שיכיר כתב ידי שניהם דתרי סהדי בעינן אכל כתב וכתב וטעמא מפרש בגמרא : **גמ'** כשתימצי לומר לדברי רבי· כשתעמוד לסוף דבריו קסבר על

תוספות

שטרו בב"ד ויש לומר דע"א בשטר לא חשיב שטר אלא אותו שיש בו שני עדים דומיא דספר מקנה והא דאמר בגט פשוט (ב"ב דף קסה.) עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה אין מצטרפין דמשמע הא שניהם בשטר אפילו בשתי אגרות מצטרפין התם מיירי כגון שהאחד בשטר והאחד בעל פה לא שאומר שראה הוא המלוה אלא שראה מסירת השטר מלוה למלוה דהוי כשנים החתומים בשטר לר"א דאמר עדי מסירה כרתי ועוד דבירושלמי מפרש עד א' בשטר היינו שנים חתומים בשטר וקיימו כתב ידו של אחד ולא מצאו לקיים כתב ידו של שני ומ"מ הכי דעד אחד לא חשיב שטר לענין שאם יבואו עדים ויאמרו כך ראינו בשטר דחשבינן להו כעד מפי עד עדות מיהא הוי ויכול לשלוח כתב ידו לב"ד ולא חשיב מפיהם ולא מפי כתבם כיון שהוא זוכר העדות ורש"י פי' בפירוש החומש *מפיהם ולא מפי כתבם שלא ישלח בכתב עדותו לב"ד א"כ אומר ר"י דע"א מועיל בשטר אם יש שני שטרות בכל אחד חתום עד א' חשוב כשטר שלם וכ"ת א"כ במעתין יביא כתבו לב"ד אפילו אינו זוכר כלל ויש לומר דלא חשיב שטר אלא כשעשוי מדעת שניהם מדעת הלוה שהוא חייב אז חשיב שטר אבל הכא שכותב עדותו שלא מדעת הלוה לא חשיב שטרא והקשה ה"ר שמואל מוורדו"ן דאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף מ. ושם) מחאה בפני שנים וא"צ לומר כתובו ומה מועיל כתובו כיון דאין עשוי מדעת המחזיק ולפי מה שפירשנו לעדות מיהא הוי כל זמן שזוכר אתי שפיר מיהו בלאו הכי מתרץ ר"י דגבי מחאה הקילו שאינה אלא מדרבנן דהכי נמי הקילו לומר דמחאה שלא בפניו הויא מחאה אע"פ שלפעמים לא ישמע וסמכו על זה דחברך חברא אית ליה וכן במודעא בפני שנים הקילו לכתוב להציל אנוס מאונסו ועוד אומר ר"י דלא בעינן דעת שניהם והכא היה יכול להביא שטרו אם היה כתוב כתיקון שטרות אבל הכא מיירי שאינו כתוב כסדר השטר אלא זכרון דברים בעלמא ומתוך הירושלמי נראה לפ' בענין אחר סוגיא זו דקאמר התם רב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן פירוש כשהעדים באים לקיים חתימתן אם זוכרין המלוה בלא שטר אפי' לרבי א"צ לצרף עמהן אחר מן השוק דעל מנה שבשטר הן מעידין וכשאין זוכרים המלוה אפילו ע"י השטר אפי' רבנן מודו דצריכין לצרף עמהן דעל כרחין אין מעידין אלא על כתב ידן וכי פליגי היינו כשזוכרין המלוה ע"י השטר דלרבנן חשיב זכירה ועל מנה הן מעידין ולרבי לא חשיב זכירה ולשון כותב אדם לא משמע הכי : **אחד** חדשות ואחד ישנות· תימה דהכא מזכיר שאינו פשוט קודם וכן בהחולץ (יבמות דף מח.) לא יתארסו ולא יכנסו עד שיהו להן ג' חדשים אחד בתולות ואחד בעולות מזכיר אירוסין קודם נישואין ובתולות קודם בעולות דהיינו שאינו פשוט קודם ובר"ה (דף כט:) תנן אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד התם נקט דבר פשוט ברישא וכן בב"ק (דף נ:) אחד החופר בור שיח ומערה ובמס' סוטה (דף מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח כו' גבי מערכי מלחמה ורש"י נמי גרים בפ"ק דסוכה (דף כ. ושם) גבי מחצלת גדולה שעשאה לשכיבה טמאה ואין מסככין בה רבי אליעזר אומר אחת קטנה ואחת גדולה ופריך א' גדולה וא' קטנה מבעי ליה והיה כתוב בספרים להפך ורש"י מהפך הגירסא משום דדרך התנאים להזכיר הפשוט קודם ואומר ר"י א) דהיכא דקאי אפלוגתא או אקרא מזכיר הפשוט קודם כי ההיא דפליג ר' אליעזר את"ק בסוכה והוה ליה למימר אחת גדולה שאתה מודה לי כך תודה בקטנה וכן אחד יבנה פליג אדר' אליעזר דאמר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין אלא ביבנה בלבד ובב"ק (דף נ:) ובסוטה (דף מג.) קאי אקרא אבל הכא ובהחולץ לא קאי אמידי אין להקפיד איזה נשנה תחלה: [וע' תוס' שבת כ: ד"ה אחד מבושל פסחים פה. קח: סוכה כ. זבחים לב: ד"ה אי הכי ומנחות סג: ד"ה אחד שבת ועי' תוס' קדושין יג. ד"ה כשם]: **טמאות**· פירש בקונטרס דבקרובות אפילו חדשות טמאות משום דאזלא איהי לחודה ואין ידוע אם קברה שם אבל רחוקה דדברא אינים בהדה ואלמלי קברה אינים דאזיל בהדה היה מגלה ולפיכך ישנות טמאות דאע"פ דדברא אינים בהדה נשתכח הדבר וקשה [לר"י] דאם כן אמאי ג) נ"ל בסמוך דדברא אינים בהדה ולבית הקברות אזלא לא הוה ליה למימר אלא דדברא אינים בהדה ותו לא ולכך טפי חדשות טהורות דאם איתא דקברה שם היה הדבר ידוע ועוד אי לבית הקברות אזלא ישנות אמאי טמאות ונראה לר"י כר"ח דפירש דישנות טמאות אפילו רחוקות דחיישינן שמא קרובות היו שהיה העיר אצלה וחרב ולפי זה לא נאמר משום דדברא אינים בהדה היה ידוע יותר ולהכי איצטריך לומר ולבית הקברות אזלא: **עילה** מצאו· פירש רבינו חננאל נגע ותלו הטומאה באותה נגע והשאר טהרו :

א) [וי"מ הכא דנקט אחד חדשות לפי שכל דבר חדש הוא תחלה ואח"כ ישן וכמו כן באירוסין קודם נישואין ובתולות שהם קודם בעולות · ומ"מ קשה דבפרק כילד צולין (דף פה.) קאמר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח אע"ג שאין בו מוח פשוט יותר שיש בו משום ועצם לא תשברו בו והתם לא שייך האי טעמא וצריך לפרש כדפר"י ת"י עה"ג]: ג) ומצי למימר דתרי טעמי לטיבותא נקט · [ת"י] :

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ח מהל' עדות הלכה ג סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף יד :

מ ב ג ד ה מיי' פ"ח מהלכות טומאת מת הלכה ג :

מא ו טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף ג :

מב ז ח טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף י :

תוספות רי"ד

מעידים ולמה אומר הברייתא שאין נאמנים ור"נ אמר תרי ותרי נינהו תשובה בודאי כי אמרי להו גולנים אתם או קרובים אתם נאמנים משום דמסלקי להו מתורת עדות לגמרי אבל כשאומרים קטנים הייתם או קרובים הייתם כיון דמודו דהשתא בני עדות נינהו ומסהדי על ההיא זימנא בלחוד הוו להו תרי ותרי דהא השתא הם כשרי' לעדות ואמרי לא היינו קטנים לא היינו קרובים ומש"ה לא מהימנינן לבתראי · ומקשינן אמאי קאמר ת"ק שאין נאמנים ומגבינן ביה תרי ותרי נינהו ועל כולן מקשינן בין על אנוסים היו בין על קטנים היו בין על קרובים היו אלא א"ר נחמן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה מידי דהוה אנכסי דבר שטיא דבר שטיא זבין נכסיה פירוש מכר קרקעותיו אתו בי תרי ואמרי כשהוא חלים זבן פי' בריא ואתו בי תרי ואמרו כשהוא שוטה זבן ואר"א אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי נכסים בחזקת בר שטיא פי' ואע"פ שתפס המלוה מוציאים מידו דשלא כדין תפס דומיא דבר שמא שהיה הנכסים ביד הלוקח וא"ר דאוקי נכסים בחזקת בר שטיא ולא אמרן פי' אוקי נכסים בחזקת בר שטיא אלא דאית ליה חזקה דאבהתיה פירוש חזקה שנכסים הללו היו של אבותיו אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אלא חזקה דנפשיה פירוש שקנאם הוא והוחזקו בידו אמרינן כשהוא שוטה זבן וכשהוא שוטה זבין פי' כקנייתו כך מכירתו ואין חזקתו חזקה לבטל מכירתו עי' בפ"ג דיבמות: א"ר אבהו אין מזימין את העדים אלא בפניהם ומכחישין את העדים שלא בפניהם והזמה שלא בפניהם נהי דהזמה לא הוי הכחשה מיהא הוי פירוש בהזמה דמענש בכאשר זמם בעי' בפניהם אבל בהכחשה דלא מיענש לא בעי' בפניהם א)פי' המורה נהי דהזמה לא הוי לעונשן לא נפשות ולא ממון הכחשה הוי לבטל עדותן : אמר מר או שכת"י יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערעור והוחזק בב"ד אין נאמנים קרא עליו ערעור אין לא קרא עליו ערעור והוחזק בב"ד לא מסייע ליה לרבי אסי דאמר ר"א אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערעור והוחזק בב"ד פי' אין מקיימין את השטר מתוך שטר אחר אלא אם כן קרא ערעור על אותו שטר האחר והוחזק בב"ד ע"י עדיו דאי לא קרא עליו ערעור היישינן דלמא ההוא גופיה מזויף הוא : אמרי נהרדעא אין מקיימין את השטר אלא משתי שדות והלקוחות אכלו ג' שנים ע"י שטרות הללו מקיימין שטר שלישי מהם אם דומין החתימות ובשופי פי' כשהן בלא ערעור ולא פליגי נהרדעאי אברייתא דהאי דבעי שתי שטרות של שתי שדות כגון דלא מקיימי מש"ה בעי' שאכלום בעליהם בשופי ג' שנים אבל אם[הם] מקיימין אפי' מחד מקיימין אמר ר"ש בר אשי וביוצא מת"י אחר פי' ששני שטרות הללו שמקיימין השלישי מהן יוצאים מת"י איש אחר אבל מתחת ידו לא פי' של זה המוציא את השלישי מ"ש מתחת ידו דלא דלמא זיופי זייף פי' הסתכל בכתב של אותן שני שטרות וכוון וחתם

אשי הו"ל סהדותא לרב כהנא א"ל מדכיר מר ההוא סהדותא א"ל לא א"ל ולאו הכי והכי הוה א"ל לא ידענא לסוף אדכיר ר"א ואזיל אסהיד ליה חזי' לרב כהנא דהוה קא מהסם פי' מגמגם פי' לתמוה על ר"א שהעיד בדבר א"ל מי סברת עלך קסמכנא אנא רמאי אנפשאי ואידכרי עיין בפסקי בפרק ד' אחין : מתני' זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי וזה אומר זה כת"י וזה כת"י של חבירי הרי אלו נאמנים זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כת"י צריכים שיצטרף אחר עמהן דברי רבי וחכ"א אין צריכין לצרף עמהן אחר אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי · רבי סבר תרי סהדי בעי' אכל חתימה וחתימה הלכך אם כל אחד העיד על שלו ועל של חבירו יש שני עדים אכל חתימה וחתימה ואם כל אחד ואחד מעיד על שלו ולא על של חבירו צריכים לצרף עמהן אחר שיכיר שתי החתימות שיבואו על כל חתימה שני עדים · וחכמים סברי כל אחד נאמן על חתימתו שבוודאי כשבאו העדים לקיים חתימת עדים אחרים צריכים להיות שנים על כל חתימה וחתימה אבל כשעדי השטר הן בעצמן מקיימין חתימתן אין צריכין צירוף אלא כל אחד נאמן לומר זה כתב ידי ופריש תלמודא טעמייהו כשתמצא

א) נ"ל והזמה שלא בפניהם הכחשה מיהו הוי פי' המורה וכו'.

גליון הש"ס גמ' שאין אדם זוכרה · עיין תוס' יו"ט פ"ב מ"ג דכ"ב ד"ה לא יסמוך :

על כתב ידן הם מעידים לדברי חכמים אעל מנה שבשטר הם מעידים פשיטא מהו דתימא לרבי ספוקי מספקא ליה אי על כתב ידם הם מעידים או על מנה שבשטר הם מעידים ונפקא מינה בהיכא דמית חד מינייהו לבעי שנים מן השוק להעיד עליו דאם כן קנפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא והכא לחומרא והכא לחומרא קמ"ל דרבי מיפשט פשיטא ליה בין לקולא בין לחומרא דאמר רב יהודה אמר רב גשנים החתומין על השטר ומת אחד מהן צריכין שנים מן השוק להעיד עליו בזו רבי לקולא ורבנן לחומרא ואי ליכא תרי אלא חד מאי אמר אביי דלכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי ליה בבי דינא (א) ומחזקי ליה בי דינא (וחזו ליה) ולא צריך איהו לאסהודי אחתימת ידיה ואזיל איהו והאי ומסהדי אאידך ודוקא אחספא אבל האמגלתא לא דלמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתב עילויה מאי דבעי ותנן *והוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כדברי חכמים *פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא *הלכה כרבי מחבירו ואפילו מחביריו קא משמע לן:

סימן נח נד חד: אמר ליה רב חננא בר חייא לרב יהודה ואמרי לה רב הונא בר יהודה לרב יהודה ואמרי לה רב חייא בר יהודה לרב יהודה ומי אמר שמואל הכי והא ההוא שטרא דנפיק מבי דינא דמר שמואל והוה כתיב ביה מדאתא רב ענן בר חייא ואסהיד אחתימות ידיה ואדחד דעמיה ומנו רב חנן בר רבה ומדאתא רב חנן בר רבה ואסהיד אחתימות ידיה ואדחד דעמיה ומנו רב ענן בר חייא אשרנוהי וקימנוהי כדחזי א"ל ההוא שטרא דיתמי הוה וחש שמואל *לב"ד טועין וסבר שמואל דלמא איכא דסבירא ליה הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ובהא אפילו מחביריו סבר אעביד רווחא כי היכי דלא מפסדי יתמי אמר רב יהודה אמר שמואל עד ודיין מצטרפין אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתא *אמר רבא מאי מעליותא מאי דקא מסהיד סהדא לא קא מסהיד דיינא ומאי דקא מסהיד דיינא לא קא מסהיד סהדא אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתינהו להני כללי יכייל יהודה אחי משמיה דשמואל

איקלע

רש"י

על כתב ידן הן באין להעיד כשמקיימין השטר בב"ד לפיכך צריך שנים על כל כתב וכתב: לדברי חכמים על מנה שבשטר הם מעידים· אנחנו ראינו המלוה והתמנו הלכך בתרי סגי ולא צריך חד מינייהו לאסהודי אדחבריה: מהו דתימא לרבי ספוקי מספקא ליה אי על כתב ידן · אנו נזקקין שיעידו: או על מנה שבשטר · ומשום שמא על כתב ידן הן מעידין מצריך תרי לכל כתב וכתב ומיפשט מיהא לא פשיטא ליה: ונפקא מינה · בין ספק לודאי לשנים החתומים על השטר ומת אחד מהן צריך שנים מן השוק להעיד עליו ואין זה כשר להעיד על כתב ידו ועל של חבירו ולצרף אחד עמו שיעיד על שתיהן דדלמא על מנה שבשטר הן מעידין וכי אומר זה כתב ידי נפיק פלגא דממונא אפומיה וזה שמעיד עמו על חתימתו לא מעלה ולא מוריד דאינו צריך לו וכי הדר מצטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא אפומיה אשתכח דכולא ממונא נכי ריבעא נפיק אפומיה ואנן ע"פ שנים עדים בעינן חצי דבר על פיו של זה וחצי דבר על פיו של זה הלכך ניבעי תרי דכיון דספיקא היא ניזיל הכא לחומרא והכא לחומרא היכא דשניהם קיימים אזלינן לחומרא ואמרינן על כתב ידן הן מעידין ובעינן תרין על כל כתב וכתב והיכא דמית חד מנייהו בעינן תרין מן השוק שיעיד האחד על כתב יד המת ואחד מהן יעיד על כתב יד המת והאי דאי הוה פשיטא לן דעל כתב ידן מעידין הוי סגי בחד מן השוק שיעיד על שתי החתימות והאי יעיד גם הוא על שתיהם ולא נפיק כולא ממונא נכי ריבעא אפומא דחד דאיהו כמי שצריך לאותו מן השוק שיעיד על חתימתו אבל השתא דמספקא לן דלמא על מנה שבשטר הן מעידין ועל כתב ידו הוא נאמן ואין צריך לצירוף ועוד אנו צריכים לו שיעיד על חותם המת נפקי תלתא ריבעי אפומיה אי ליכא תרין מן השוק שלא יהא זה צריך להעיד על המת קמ"ל דפשיטא ליה וסגי בחד מן השוק ושניהם יעידו על שתיהן: בין לקולא · כי הכא דאילו לרבנן בעי שנים מן השוק שיעידו על של מת וזה לבדו יעיד על חתימתו: נכי ריבעא · חסר ריבעא: צריך שנים · לדברי חכמים: ואי ליכא שנים שיכירו כתב המת: אלא חד · וזה החי נמי מכירה מאי ניעביד: לכתוב · זה שנשאר בחיים: חתימת ידיה אחספא ונשדייה בבי דינא · ויטלוה הדיינים ויקיפוה אצל חתימתו שבשטר: ומחזקי · ההיא דשטרא מהך דאחספא דלא צריך לאסהודי אחתימת ידיה: וכתב עליה מאי דבעי · למעלה מן החתימה יכתוב שזה החתום לוה ממנו מנה וכותב כך אני פלוני החתום למטה לויתי מנה מפלוני: מנכסים בני חורין · וממשעבדי לא דלית ליה קלא לדבר שאינו עשוי בעדים: מהו דתימא · כי היכי דהלכה כרבי מחבירו ה"נ אפילו מחביריו: דנפיק מבי דינא דמר שמואל · שקיימוהו בבית דינו וכך נמצא כתוב בהנפק שכתבו הדיינים בו: מדאתא רב ענן כו' · אלמא כרבי ס"ל שצריך לומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי: שטרא דיתמי הוה · שהוצרך לעיין בתקנתם: וחש שמואל · שאם לא כתב בו אלא פלוני העיד על כתב ידו ופלוני על כתב ידו שמא כשיוציאו היתומים שטר זה בב"ד לגבות יהא אותו ב"ד טועה לומר שהלכה כרבי ויאמרו שאין זה קיום: איכא דס"ל · בעלמא ולא מחביריו ובהא אפי' מחביריו: עד ודיין · שטר שכתוב בו הנפק וחתמו הדיינין על הנפק שלו ולאחר זמן כשהוציאו המלוה לגבות ערער הלוה לומר מזוייף הוא ובא אחד מעדי השטר והעיד על כתב ידו ואחד מן הדיינים העיד על כתב ידו מצטרפין להכשירו: מאי דקא מסהיד סהדא כו' · עדי השטר מעידין על מנה שבשטר כרבנן והדיינין מעידין בפניהו נתקיים: רב יהודה אחוה דרמי בר יחזקאל הוה:

איקלע

תוספות

על כתב ידן הן מעידין · נראה דלרבי אפילו אומרים בפירוש דמעידין על מנה שבשטר חשיב כאילו מעידין על כתב ידן וכן לרבנן אפי' אומרי' בהדיא דעל כתב ידן הן מעידין מדאמרי' בסמוך ואי ליכא תרי אלא חד היכי נעביד משמע דלא יועיל לרבנן אם יעידו בהדיא על כתב ידן: ודוקא אחספא · וה"ה אריסא דמגלתא כדאמר בגט פשוט (ב"ב דף קס: ושם) דליכא למיחש למידי והא דתניא בפ"ק דקדושין (דף ט. ושם) כתב על הנייר או על החרס בתך מקודשת לי כו' וכן גבי שדה (שם כו.) כתב על הנייר או על החרס כו' הרי זה מכורה נראה דאתיא כר"א דאמר *עדי מסירה כרתי דלר"מ כיון דעדי חתימה כרתי לא מהני על דבר שיכול לזייף כדאמר בפרק ב' דגיטין (דף כא: ושם) אין כותבין לא על הנייר כו' וחכמים מכשירין ומפרש בגמרא *מאן חכמים ר"א ואע"ג דאמר התם לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא ה"פ אלא בגיטין ודכוותייהו דהיינו שטרות שאין עומדין לראיה כגון אותו שאינו עשוי אלא לקנות בו אשה ושדה כעין גיטין שעשוין לפי שעה לגרש בו אע"פ שיכול השטר של קנין להועיל לראיה גם הגט יכול להועיל כדאמר בהכותב (לקמן דף פט:) ובפ"ק דב"מ (דף יח. ושם) וכ"ת נקרעיה בעינא לאיכסובי ביה אלא שעיקרן לא לכך נעשו ולא ממעט אלא שטרות שעיקרן לראיה ועשוין לעמוד ימים רבים כדמייתי התם קרא ונתתם בכלי חרש וגו': הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין · פסק רב אלפס דווקא כשאומר לא היו דברים מעולם אבל נאמן הוא לומר פרעתי ולא מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי אלא בשטר שיש בו עדים דגובה בו מנכסים משועבדים ואין נראה לרבינו יצחק כי מנין לו זה החילוק כי סבר דבכל שטר אינו רגיל לפרוע עד שיחזיר לו שטרו: עד ודיין מצטרפין · משמע דאפילו בשטר מקויים חיישינן שמא זייף לחתימת הדיינין וכן משמע בירושלמי דגיטין ובפרק בן סורר והא דתניא בתוספתא דשביעית פרוזבול המקושר ר' יהודה אומר עדים חותמין מבחוץ והדיינים מבפנים אמרו לו אין מעשה בית דין צריך קיום היינו דווקא בפרוזבול משום דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ואפי' למ"ד אינו נאמן מודה הוא דלא בעי קיום:

האמר

תוספות רי"ד

כשתמצא לומר לדברי רבי על כת"י הן מעידין ולפיכך צריך שיצטרף עמהן אחר ולדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין והרי הם שנים ופי' המורה שהם זקוקין לומר אנחנו ראינו המלוה והתמנו ואינו נ"ל שבין שזוכרין אותה ומעידין עליה בין אין זוכרין אותה שכבר שכחו העדות אלא שמכירין חתימתן ומעידין עליה. פליגי רבי ורבנן רבי סבר אע"פ שזוכרים ההלואה ומעידים עליה אפ"ה על כת"י מעידין שאם לא יקיימו החתימה הוה לה מלוה ע"פ ולא טרפא ממשעבדי א"נ מצי אידך למיטען פרעתי הלכך זקוקים אנו לעדותן לומר מכירים אנו חתימתינו ולשויי שטרא מעליא למיטרף מן הלקוחות ושלא לטעון פרעתי ורבנן סברי לא מיבעי אם זוכרים המלוה ומעידים עליה אלא אע"פ שאין זוכרים אותה כי אם מכירין חתימתן על מנה שבשטר מעידין שמתחלה כשחתמו העידו כל אחד על המנה גם עתה שבאים לקיים חתימתן כל עדותן אינה באה אלא על המנה א) ואע"פ שעכשיו אינן זוכרין אותו שכיון שבאים לקיים החתימה שנעשית על המנה נמצא שכל עדותן על זו הוא: א"ר אמר שמואל הל' כחכמים פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מ"ד הל' כרבי מחבירו ב) ובהא אפי' מחביריו קמ"ל: א"ר א"ר שנים החתומים על השטר ומת אחד מהן צריכים שנים מן השוק להעיד עליו ואל יצטרף הוא עם א' כי היכי דלא ליפוק נכי רבעא דממונא אפומא דחד סהדא פי' הוא שהעיד על חתימתו נאמן וא"צ לצירוף מן השוק אבל חבירו שמת צריכים שנים מן השוק להעיד על חתימתו עכשיו ואם יצטרף הוא עם אחר נמצא שיצא שלשת חלקי המנה שבשטר ע"פ זה והתורה אמרה על פי שנים עדים יקום דבר חצי דבר ע"פ זה וחצי דבר ע"פ זה ופי' נכי חסר: ואי ליכא אלא חד מהו פי' שמכירה מאי ליעבד אמר אביי כותב האיך פי' שנשאר בחיים חתימות ידו אחספא ושדי ליה בב"ד והזי ליה ב"ד פי' ויטלוה הדיינים ויקיפוה אצל חתימות שבשטר ומחזקי ליה פי' ההיא דשטרא מהך דחספא ולא יצטריך איהו לאסהודי אחתימות ידיה ואזיל איהו והאי ומסהיד אאידך ודוקא אחספא אבל אמגילתא לא דלמא משכח ליה איניש דלא מעלי וכתב עלויה מה דבעי ותנן הוציא עליו כת"י שהוא חייב לו גובה מנכסים בנ"ח פי' ממשעבדי לא דל"ל קלא שאינו עשוי בעדים וכן נמי יכול לכתוב אריש מגילתא כדאמרי' בפ' ג"פ האי מאן דמחזי חתימות ידיה בב"ד לא לחזי בסוף מגילתא אלא ברישא דלמא משכח ליה אחר וכתב אגבי' דמסיק בי' פי' יכתוב מלמעלה אני החתום לויתי מפלוני מנה עיין בפ"ק דקדושין בהלכה ובשטר (דף כ"ו): אר"י א"ש עד ודיין מצטרפים פי' ראובן שהוציא על שמעון שטר חתום ואשרתא דדייני מלמטה שחתמו הדיינים שם שקיימו החתימה וטען שמעון איני מכיר לא חתימת העדים ולא חתימת הדיינים ושמא הוא זייף הכל ובא ע"א מעדי השטר והעיד על חתימתו ואחד מן הדיינים בא והעיד על חתימתו מצטרפים זה עם זה דכולהו לקומא שטרא אתי. אמר רמב"ח כמה מעליא האי שמעתא א"ל מאי מעליותא מאי דמסהיד סהדא לא מסהיד דיינא ומאי דמסהיד דיינא לא מסהיד סהדא. אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להו להני כללי דכייל יהודה אחי משמי' דשמואל

דאיקלע

עין משפט נר מצוה

מג א ב מיי' פ"ז מהל' עדות הלכה ג סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף י יא:

מד ג ד מיי' שם הל' ס טוש"ע שם סעיף יג:

מה ה טוש"ע שם סי' סט סעיף ב:

מו ו מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכה ג ופכ"ז הלכה ב סמג עשין צד טוש"ע שם סימן לט סעיף א וסימן סט סעיף א:

[בגיטין סו.]

[שם כב.]

מז ז מיי' פ"ד מהלכות עדות הלכה ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן ל סעיף יב וסימן מו סעיף יד:

מסורת הש"ס

רש"ל מ"ז

ב"ב קטה:

[ברכות ט. וש"נ]

[לקמן נא. עירובין מו: פסחים כז. ב"ב קכד:]

[יבמות קו. ב"ב קלח: קסד. סנהדרין ל.]

גי' רש"ל אמר ליה רבא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושדי ליה בבי דינא וחזו ליה ומחזקי ליה בי דינא ולא צריך כצ"ל:

גליון הש"ס

גמ' אבל אמגילתא לא: עיין ב"ב דף קס ע"א תוס' ד"ה מקושר עדיו מאחוריו: שם כמה מעליא. כעין זה שבועות דף מז ע"ב: שם לא תציתינהו. לקמן דף ס ע"א ודף עו ע"ב חולין דף מד ע"א:

א) והיינו כדעת הראב"ד בהשגות פ"ח מהלכות עדות הלכה ד' ע"ש. ב) נראה דרבינו היה גורס כאן ובהא אפילו מחביריו וכ"ה הגירסא באמת בכתבים כו

איקלע רבנאי אחוה דר' חייא בר אבא למזבן שומשמי ואמר הכי אמר שמואל עד ודיין מצטרפין אמר אמימר כמה מעליא הא שמעתא אמר ליה רב אשי לאמימר משום דקלסה אבוה דאמך את נמי מקלסת לה כבר פרכה רבא : אמר רב ספרא אמר רבי אבא אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב הונא ואמרי ליה אמר רב הונא אמר רב *שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מכירין חתימות ידי עדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם משחתמו אין מעידין בפניו וחותם ומי כתבינן והאמר רב פפי משמיה דרבא *האי אשרתא דדייני דניכתב מקמיה דניחוו סהדי אחתימת ידייהו פסולה דמתחזי כשקרא הכא נמי מתחזי כשקרא אלא אימא עד שלא כתבו מעידין בפניו וחותם משכתבו אין מעידין בפניו וחותם ש"מ תלת ש"מ *עד נעשה דיין וש"מ דיינין המכירין חתימות ידי עדים אינן צריכין להעיד בפניהם וש"מ דיינין שאין מכירין חתימות ידי עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד מתקיף לה רב אשי בשלמא עד נעשה דיין שמעינן מינה אלא דיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם דלמא לעולם אימא לך צריכין ושאני הכא דקא מקיימא הגדה בחד ודיינין שאין מכירין חתימות ידי עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד דלמא לעולם אימא לך אין צריכין ושאני הכא דלא קא מקיימא הגדה כלל יתיב ר' אבא וקאמר לה להא שמעתא דעד נעשה דיין איתיביה רב ספרא לרבי אבא *ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש החדש מקודש שאין היחיד נאמן על ידי עצמו ואי סלקא דעתך דעד נעשה דיין למה לי כולי האי ליתבו בדוכתייהו וליקדשי אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאילתיה לרב יצחק בר שמואל בר מרתא ורב יצחק לרב הונא ורב הונא לחייא בר רב וחייא בר רב לרב ואמר להו הנח לעדות החדש דאורייתא *וקיום שטרות דרבנן אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר וקרא ערער על אחד מהן עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם ערער דמאי אי ערער דגזלנותא

תרי

רש"י

איקלע רבנאי למיזבן שומשמי גרסי' ולא גרסי' דאיקלע ולא גרסינן לגבן ולאו רמי אמרה דא"א לומר כן שאמר רמי עדות זו על אמימר ורב אשי שהרי רב אשי כמה דורות היה אחריו דאמרינן בקדושין (דף עב:) יום שמת רב יהודה נולד רבא יום שמת רבא נולד רב אשי : אבוה דאמך · רמי בר חמא : שלשה שישבו · בב"ד : לקיים השטר · ובלא העדאת עדים שיעידו על כתב ידן לפי שהדיינין עצמן מכירין אותה השנים מכירין אותה ואחד אינו מכיר : עד שלא חתמו · השנים על ההנפק : מעידין · לפני השלישי שזהו כתב ידן של חתומים : וחותם · עמהם על מה שכותבין אשרנוהי וקיימנוהי לשטרא דנן במותב תלתא דאשתמודענא דחתימת ידא דסהדי היא : משחתמו אין מעידין · דחתימה קמייתא בשקרא הוה דלאו תלתא הוו דידעי : ומי כתבינן · לאשרתא דידיה בתמיה וכי קודם שנתקיים לפני שלשתן יכתבו במותב תלתא הוינא ואשתמודענא כו' : אשרתא · לשון חוזק שמחזקים [את השטר] וכותבין אשרנוהי : דנכתבא מקמי דניחוו סהדי כו' · עד שלא העידו העדים על כתב ידם כתבו הדיינין במותב תלתא הוינא ונפיק שטרא דנן קדמנא ואסהידו פלוני ופלוני אחתימת ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי: עד נעשה דיין · שהרי השנים העידו על החתימות : צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד · שאם העידו בפני השנים אין הג' יכול לחתום דהא הכא הוצרכו השנים להעיד בפני הג': דלמא לעולם צריכין · להעיד שאין עדות אלא ע"י הגדת עדות : ושאני הכא דקא מקיימא הגדה · בפני היחיד שאינו מכיר : דלא מקיימא הגדה כלל · אי לא הוו מסהדי באפיה : ראוהו ג' · בעדות החדש קאי : והן בית דין · מסנהדרין המקדשין את החדש: יעמדו השנים · להיות עדים והתם פרכינן לא תהא שמיעה גדולה מראיה ומוקמינן לה כשראוהו בלילה לפיכך אם לא יעידו לבקר על מה יאמרו מקודש : שאין היחיד נאמן · לקדש החדש ביחידי: ליתבו בדוכתייהו · אחר שהעידו בפניו: וקרא ערער על הא' · שהוא פסול: עד שלא חתמו · השני דיינים על האשרתא : מעידין · על זה שהוא כשר : משחתמו · הוו להו נוגעין בעדות שגנאי להם שישבו עם פסול בדין :

תוספות

האמר רב פפי האי אשרתא · תימה דפריך מדרב פפי ובפרק הכותב (לקמן דף פה. ושם) מסיק דליתא לדרב פפי מדרב נחמן כו' ועוד דבפ' כל הגט (גיטין כו: ושם) מסיק דרב לית ליה דרב פפי והיכי פריך הכא מדרב פפי אמילתיה דרב מיהו הא איכא לתרץ דאלישנא דאמרי לה משמיה דרב הונא פריך ואין לומר דהכי פריך כיון דאמר משחתמו אין מעידין לפניו וחותם אלמא חיישינן למיחזי כשקרא אם כן משכתבו עד שלא חתמו נמי דכתיבה נמי מיחזי כשקרא דא"כ הוה קשיא דרב אדרב דהכא חייש למיחזי כשקרא ובפרק כל הגט (שם) לא חייש אלא טעמא דמשחתמו דמי לנוגעים בעדות כעין שפירש בקונט' גבי ההוא שקרא ערער על אחד מהן ותירץ ר"ת *דדרך הש"ס להקשות אפילו מדבר דלא הוי הלכתא הכי ופוסק ר"ת דכתבינן *אורכתא אפילו אמטלטלי דכפריה דלא קיי"ל כרב פפי דחייש למיחזי כשקרא אע"ג דפריך מינה ופריך נמי מנהרדעי בכמה מקומות בפרק שבועת העדות (שבועות דף לג: ושם) ובפרק יש בכור (בכורות דף מט.) והאמרי נהרדעי לא כתבינן אורכתא כו' וי"מ וליתא דקאמר בהכותב ובפ' כל הגט (גיטין דף כו: ושם) דלא בעי למימר דליתא לדרב פפי אלא דליתא לקושיא שאין לדמות אשרתא שהוא מעשה ב"ד לשאר שטרות דבמעשה ב"ד לכ"ע חיישינן למיחזי *כשקרא ור"י מדנפי"ר תירץ דלכתחלה ודאי חיישינן למיחזי כשקרא כדאמר להו רב לספרי כי יתביתו בהיני כו' (ב"ב דף קסג.) אבל בדיעבד לא חיישינן ולהכי פריך הכא דהוי לכתחלה והא דקאמר דליתא לדרב פפי היינו דיעבד דההיא איתא דהכותב (לקמן דף פה. ושם) כיון שהיתה צריכה לחזור לב"ד כדיעבד דמי והרשב"א נמי דכתבינן אמטלטלי דכפריה היינו משום כיון דאינו יכול לילך שם כדיעבד דמי* : וש"מ דיינין המכירין חתימת עדים א"צ להעיד בפניהם. דקס"ד דצריך להעיד בפניהם אע"ג דלא תהא שמיעה גדולה מראייה לפי שהיו נראין יותר בית דין דכשאין מעידין בפניהם אין נראה אלא כעד מפי עד ומטעם זה הצריכו ג' בקיום שטרות דהוה סגי בב' אלא משום דבעינן שיהא ב"ד כדפרישית ועוד אומר ר"י דס"ד דצרי' להעיד בפניהם משום דפעמים אין מכירין אלא על ידי שראו בלילה דליכא למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה דשמיעה אינה יכולה להיות בלילה כדאמר בר"ה (דף כה: ושם) דחקירת עדים כתחלת דין דמי ותחלת דין אינו אלא ביום כדאמרינן בסנהדרין (דף לב.) : בפני כל אחד ואחד · דס"ד כיון שהעידו בפני שנים יכול השלישי לכתוב על סמך השנים אע"פ שלא העידו בפניו : הנח לעדות החדש דאורייתא · ובדאורייתא אין עד נעשה דיין וטעמא דאין עד נעשה דיין משום דבעינן שיעידו לפני הדיינין כמו שמפרש רשב"ם דכתיב ועמדו שני האנשים אלו העדים לפני ה' אלו הדיינין וי"מ משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ואם העדים נעשו דיינין עדות שאין אתה יכול להזימה היא שלא יקבלו הזמה על עצמן ומיהו לפי טעם זה אם העדים קרובים לדיינין אינם יכולים להעיד דלא יקבלו הזמה עליהם אלא כיון דבני הזמה נינהו בב"ד אחר עדות שאתה יכול להזימה קרינא בהו ה"נ יהיה הדיין נעשה עד *)ודוקא בעד המעיד אמרינן דאין עד נעשה דיין דשייכי הני טעמי אבל עד שאינו צריך להעיד כגון שיש אחרים שיעידו או כגון שראוהו ביום שאינו צריך להעיד דלא תהא שמיעה גדולה מראייה נעשה דיין ודווקא בדיני ממונות אבל בדיני נפשות אפילו עד שאין צריך להעיד אין נעשה דיין לר"ע דאמר במסכת מכות (דף ו. ושם) אפילו הן מאה כולן עדים וטעמא מפרש בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כו. ושם) משום דכתיב והצילו העדה והכא כיון דחזו דקטל תו לא חזי ליה זכותא ודווקא בדאורייתא אבל בדרבנן אפילו עד המעיד נעשה דיין :

*) [וע"ע מ"ש תוס' ב"ק ל: ד"ה כגון שראוהו בלילה כו' טעם אחר בשם ר"י דנפקא לן מביום הנחילו כו']

תרי

תוספות רי"ד

דאיקלע רבנאי אחוה דר' חייא בר אבין לקמן למיזבן שומשמי ואמר הכי אמר שמואל עד ודיין אין מצטרפים וכך הלכה : אר"ה א"ר ג' שישבו לקיים את השטר פי' בלא העדאת עדים שיעידו על כת"י לפי שהדיינים עצמם מכירין אותה ב' מהן מכירין חתימת ידי העדים וא' אינו מכיר עד שלא חתמו פי' בהנפק מעידים בפניו וחותם פי' לפני השלישי שזה כת"י החתומים משחתמו אין מעידין בפניו וחותם פירוש (אחר) עד שלא חתמו הן בההיא אשרתא מעידים בפני זה וחותם עמהן וכותבין כך נפק שטרא דנן קדמנא ונתבררנו שהוא חתימות העדים ואשרנוהו וקיימנוהו כדחזי אבל אחר שחתמו אין מעידין בפניו מפני שהן נוגעים בעדותן שנראה שמה שמעידים כך כדי לקיים חתימתן שלא תבטלן: ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין פי' אחר שהעיד ונעשה עד חוזר עוד ונעשה דיין וש"מ דדיינים המכירים חתימת ידי העדים א"צ להעיד בפניהם וש"מ דיינים שאין מכירין חתימות העדים צריכים להעיד בפני כאו"א פי' שאם העידו בפני הב' אין הג' יכול לחתום שהרי כאן הצריכו להעיד בפני הג' ולא יועיל הנה שיעידו בפני ב' והב' יעידו לג' כדאמרינן בשנים מכירין משום דהוי להו עד מפי עד אבל כשמכירין מעצמן אינו עד מפ"ע : איתבי' רב ספרא לר"א ועד מי נעשה דיין והתנן ראוהו ג' והם ב"ד פי' מסנהדרין שמקדשים את החדש יעמדו ב' ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש מקודש שאין היחיד נאמן ע"י עצמו והתם פרכינן ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ומתוקמ' לה כשראוהו בלילה לפיכך אם לא יעידו בבקר על מה יאמרו מקודש אין היחיד ראוי לקדש את החדש דקידוש החדש צריך שלשה והלכך יושיבו ב' דיינים אחרים מחבריהם מיושבי סנהדרין ואלה הב' שראו יעמדו בפניהם והם יקדשוהו ואי איתא ליתבו בדוכתייהו ולקדשו פי' אי איתא דעד שהעיד נעשה דיין מה צריך להושיב מחבריהם אצל היחיד הם שהעידו יצטרפו עמו לקדש אלא לאו ש"מ אין עד שהגיד עדותו כשר להיות דיין והכא היכי אמרינן דמעידים ומסיק הנח לעדות החודש דאורייתא ובדאורייתא אין עד נעשה דיין אבל קיום שטרות דרבנן ובדרבנן עד נעשה דיין פי' מה"ת ליכא למיחש לזיופא אלא בלי קיום יגבה ולכי מתברר דזיוף מהדר ליה ורבנן הוא דאצרכי' לקיומי' ועד דלא מקיים לא גבי' עי' דיני עד נעשה דיין בס"פ שש ביארתי שאם יש עדים רבים שיגמר הדין ע"פ שנים עדים ושלשה דיינים עד שהגיד עדותו נעשה דיין : אמר ר"פ משמיה דרבא האי אשרתא דדיינא דכתיבא מקמי דנחזי סהדי אחתימות ידיהו פסולה משום דמיחזי כשיקרא ולית הל' הכי דלקמן בפ' הכותב ובגיטין בפ' כל הגט מתיבי' ליה ואמרינן וליתא לדר"פ : אמר ר' אבא אר"ה א"ר ג' שישבו לקיים את השטר וקרא ערעור על א' מהן עד שלא חתמו פי' השנים על אשרתא מעידין עליו פי' על זה שהוא כשר וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם פי' כיון שחתמו הן נוגעים בעדות שהם מתכוונים שלא תבטל חתימתן וגם גנאי הוא להם שיאמרו עם הפסול חתמו, ערעור דמאי אי ערעור דגזלנותא

תרי

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ז מהל' עדות הלכה ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד :

כט ב מיי' פ"ז שם הל' ב סמג שם טוש"ע שם סעיף ז :

נ ג מיי' פ"ב מהלכות קידוש החדש הלכה ט:

נא ד מיי' פ"ה מהלכות עדות הלכה ט סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ה :

נב ה מיי' שם הל' א ופ"ו הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע שם סימן מו סעיף ד בהג"ה:

[וע"ע בתוס' ב"מ קיג. ד"ה מחזיר]

[פי' הרשב"א]

נג ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו :

[הוסיף הכותב לא חשיב מעשה ב"ד דבעדים סגי שיעידו שנעשעה . ת"י]

[וע"ע תוס' גיטין כו. ד"ה ליתא וב"מ יב: ד"ה כותבין]

מסורת הש"ס

גיטין כו: לקמן פה. [ועי' בתוס' ח"מ סימן מו סעיף כד וכסמ"ע שם]

סנהדרין לב: ר"ה כו. גיטין ה: ב"ק ל: ב"ב קיד.

ר"ה כ:

[לקמן כח. ע"ש בתוס']

תרי ותרי ניניהו ° אי ערער דפגם משפחה גלוי מלתא בעלמא הוא לעולם אימא לך ערער דגזלנותא וקאמרי [ב]הני ידעינן ביה דעבד תשובה א"ר זירא הא מלתא מרבי אבא שמיע לי ואי לאו רבי אבא דמן עכו שכחתה [ג]ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהם צריכין למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי אמר רב נחמן בר יצחק ואי כתב ביה שטרא דנן נפק לקדמנא בי דינא תו לא צריך ודלמא בית דין חצוף הוא וכדשמואל דאמר שמואל *שנים שדנו דיניהם דין אלא שנקרא ב"ד חצוף דכתיב ביה בי דינא דרבנא אשי ודלמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל סבירא להו [ד]דכתיב ביה ואמר לנא רבנא אשי:

מתני' *[ה]האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר [ו]ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת [ז]אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר [ח]ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת [ט]ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא:

גמ' א"ר אסי מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר °את בתי נתתי לאיש הזה לאשה לאיש אסרה הזה התירה *ל"ל קרא סברא היא הוא אסרה והוא שרי לה אלא כי איצטריך קרא לכדרב הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב *מנין [י]לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה למה לי מיבעי ליה לכדתני ר' יונה דתני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הזה *הזה [כ]ולא ליבם ת"ר [ל]האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שויה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון [מ]שנתנה אמתלא לדבריה תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקידשה את עצמה אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמי' באושא ואמרו אם נתנה אמתל' לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה [נ]אף בזו אם נתנה אמתלא

דברים כב (תורה אור)

רש"י

תרי ותרי ניניהו · כי אמרי לא גזל הוו להו תרי ותרי ולא מתכשר בהכי דקי"ל לקמן בפרקין (דף כו.) אין ערער פחות משנים: דפגם משפחה · שהעידו עליו שהוא עבד ועבד פסול לדין ולעדות ק"ו מאשה כדאמר בפ' החובל (ב"ק פח.): גלוי מילתא בעלמא הוא · משחתמו אמאי אין מעידין עליו מאי חשד נוגע בעדות איכא הכא דבר זה צריכין הן לברר ודבר העשוי לגלות הוא שיבדקו אחריו עד שיבורר הדבר ואין עדותן של אלו תלוי בהגדתן ואינן אלא מגלי דבר בעלמא: דעבד תשובה · והשיב את הגזלה: ואי לאו רבי אבא דמן עכו · שהזכירה לי לאחר זמן: שכחתה · שכחתיה: ומת אחד מהן · עד שלא חתמו: צריכין למיכתב כו' · דקיום השטר בשלשה והרואה שנים חתומין בו יאמר ששנים קיימוהו: ואי כתב ביה שטרא דנן נפק קדמנא בי דינא תו לא צריך · דלא מקרי בי דינא בציר מתלתא: בי דינא דרבנא אשי · אורחא דמלתא נקט שהוא היה ראש ישיבה במתא מחסיא בימי רב נחמן בר יצחק והוא מרא דשמעתא דודאי בי דינא דרב אשי לא עבדין בתרין: ואמר לנא רבנא אשי · לאזדקוקי ליה ולקיומי דכיון דרב אשי גופיה הזקיקן איהו ודאי לא אמר ויש מפרשין ואמר לנא רבנא אשי תלתא נינהו ולא נהירא לי דלאו רב אשי חד מנהון מאי ואמר לנא לכתבי ביה: **מתני'** נשביתי · לבין עובדי כוכבים: וטהורה אני · שלא נבעלתי לעובד כוכבים: נאמנת · ומותרת לכהן: ואם משניסת באו עדים · בגמרא מפרש אהייא קאי: **גמ'** את בתי נתתי לאיש אסרה · לכל העולם דלא ידעינן למאן וכי אמר הזה התירה לו: שנאמן לאסור את בתו · כשהיא קטנה או נערה שבידו לקדשה כדאמרי' בפ' נערה שנתפתתה מנין שאם אמר קדשתיה לפלוני שהוא נאמן לאוסרה על הכל: את בתי נתתי · אלמא בדידיה תליא נתינה והימניה קרא למימר הכי: הזה למה לי · כיון דלאו להפה שאסר מיבעי ליה: ולא ליבם · אם הוציא שם רע על נישואי אחיו שאין היבם נידון כמוציא שם רע ליענש במאה כסף והכי מוכח לקמן בפרק נערה: אמתלא

תוספות

תרי ותרי ניניהו · פירש בקונטרס וכי אמרי לא גזל הוו להו תרי ותרי ולא מתכשר בהכי וקשה דהכא אליבא דרב הונא קיימינן דאית ליה (שבועות דף מז:) דזו באה בפני עצמה ומעידה דאית לנו למימר אוקי גברא אחזקתיה ועוד דלרב חסדא דאמר (שם) בהדי סהדי שקרי למה לי מודה הכא דהאי גברא ממילא מתכשר שהרי אם כת אחת מאלו מעידה על אדם אחד שהוא פסול לרב חסדא דחשיב להו סהדי שקרי לא היתה נאמנת אע"ג דאין אדם מכחישה וכ"ש היכא דאיכא סהדי דמכחשי דלא מהימני וע"ק לר"י דקאמר אי ערער דפגם משפחה גלוי מילתא בעלמא הוא ופי' הקונט' דדבר העשוי ליגלות הוא שיבדקו עד שיתברר הדבר וזהו תימה איך יתברר הדבר לעולם כיון שאלו ב' אומרים שהוא עבד אין כל העולם יכולים להכחישן דתרי כמאה על כן נראה כפר"ח דלא איירי בעדות דיינין אלא בעדות אחרים וה"פ אם עד שלא חתמו קרא ערער על אחד מהם מעידים שנים מן השוק עליו ואותם דהוי כאילו ישבו בית דין אחר שהכשירוהו ולא בטל וועד המושב וחותמין משחתמו השנים ולא הספיק השלישי לחתום עד שקרא עליו ערער בא ערער וביטל וועד המושב של אותו ב"ד אע"פ שאחרי כן העידו אחרים שהוא כשר כיון שביטל ההוא מושב בטל וצריך לחזור ולהושיב ב"ד על קערער דמאי איערער דגזלנותא תרי ותרי נינהו ולא מיפסיל דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה וכיון דאיגלאי מלתא דמעולם לא היה פסול הרי לא היה בטל וועד המושב של אותו ב"ד אי ערער דפגם משפחה שאמרו עליו שהוא עבד ואלו מזימים אותם דאי אומרים שאינו עבד א"כ היה נפסל דליכא למימר אוקי גברא אחזקה דאם הוא עבד לא היה לו חזקת כשרות מעולם *א"כ גלוי מילתא בעלמא הוא דכיון דאיגלאי מלתא דכשר היה מה איכפת לן בההוא ערעור ולא בטל וועד המושב לעולם ערער דגזלנותא ודקאמרי הנך סהדי ידעינן ביה דעבד תשובה וכיון דמודו לקמאי דגזלן הוא הוה ערער דידהו ערער ובטל וועד המושב דהואיל ואמת הוא שנפסל הוי בחזקת פסלות עד שנודע לנו כשרותו:

במותב תלתא כחדא הוינא וחד ליתוהי · פירוש צריך לכתוב וחד ליתוהי כיון דכתב בהדיא במותב תלתא הוינא ואין חותמין בו כי אם שנים אבל ודאי אם לא כתב וחד ליתוהי כשר תדע מדקאמר ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך ומיירי דלא כתב וחד ליתוהי מדפריך ודלמא ב"ד חצוף הוא:

ודלמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו · פי' כמו שסובר שמואל בעלמא כן סבירא להו בקיום שטרות אבל שמואל מצי סבר שפיר דבקיום שטרות בעי ג' דהא רב נחמן סבר לה כשמואל בפ"ק דסנהדרין*)(דף ג: ושם) דשנים שדנו דיניהם דין ורב נחמן גופיה סבר דקיום שטרות בשלשה בפ' חזקת הבתים (ב"ב מ.) גבי ג' אגרות לחזקה:

מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש וגו' · משמע דאין האב נאמן להתיר את בתו כשאסרה אלא מחמת מגו ותימה דאם בא אחד ואמר קדשתי את בתי ולאחר שעה או למחר אמר לפלוני קדשתיה לא יהא נאמן כיון דהשתא ליכא מגו ואומר ר"י דבענין זה שאינו סותר דבריו הראשונים ולא בא אלא לפרש דבריו הראשונים מהימן אע"ג דליכא מגו והכא דריש מאת בתי הפה שאסר הוא הפה שהתיר כגון דקאי האיש שקידש לו קמיה וקאמר את בתי נתתי לאיש ושתיק דמשמע ודאי שאינו מכיר שזה חתנו מדלא אמר את בתי נתתי לזה או לאיש הזה ביחד בלא הפסק מרובה הלכך לא יהא נאמן אחר כך אלא תוך כדי דבור דאיכא מגו ועוד אומר ר"י דאיכא למימר אפילו בכה"ג מהימן בלא מגו וקרא יתירא קדריש ואם אינו ענין כאן דאפילו לאחר זמן נאמן דסברא הוא שיהא נאמן לפרש למי נתנה אע"פ שלא פירש מתחלה שלא היה חושש לפרש תנהו ענין להיכא דאינו נאמן לאחר זמן שיהא נאמן בתוך כדי דבור במגו:

[מנין לאב שנאמן לאסור וכו' · תימה מה צריך קרא תיפוק ליה דנאמן הואיל ובידו לקדשה כדאמר בים נוחלין (ב"ב קלד:) בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה וי"ל דהכא אין בידו כל כך דשמא לא ימצא אדם שיקדשנה (כדאיתא קדושין סד.) להכי איצטריך קרא ומיהו אם אמר על בתו בוגרת קדשתיה כשהיתה נערה או קטנה נראה דאינו נאמן דהשתא אין בידו כלל דאף על גב דלקמן בפ' נערה שנתפתתה (דף מו:) פריך ואימא הנ"מ קטנה אבל נערה איהי תיקדש נפשה לפי זה היה צ"ל דנאמן לאסור אפילו בשעה שאין בידו לקדשה דקרא בנערה כתיב ובעי למימר דאין בידו לקדשה ואת בתי נתתי כשהיתה קטנה וגזרת הכתוב הוא דנאמן אע"פ שאין בידו אבל לפי המסקנא לא נאמר כן]:

*) [ה: ועי' תוס' שם ג. ד"ה לרבא]

הזרה

לא חתם והאשרתא בטלה: **מתני'** האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיא אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת · ת"ר אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה באשה אחת שהיתה גדולה

ולא ראה דבריו במיתה מ"ש מיתה אינה יכולה להכחישתו פי' אם יבא בעלה א"י לומר לו
אי לא דברי לה שמת מירתתא ולא מינסבא עד דדייקא שפיר דחיישי לקלקולא גירושין
פי' אם יבא ויאמר לא גרשתיך היא תאמר גרשתני הלכך אי שרית לה סמכא אדעתא ומינסבא

*) סייך לע"ב

אמתלא לדבריה נאמנת תנא *מיניה ארבעים
זימנין ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה
*ת"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא
מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא
נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא
תצא רבי מנחם בר יוסי אומר תצא אמר
רבי מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא
בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת
ואח"כ באו עדים לא תצא *מכדי תרי ותרי
נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי א"ר ששת
כגון [א]שנשאת לאחד מעדיה היא גופה באשם
תלוי קיימא [ב]באומרת ברי לי אמר רבי יוחנן
[ג]שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת
[ד]הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא [ה]שנים
אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה
הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מאי שנא
רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי תרגמה
בעד אחד [ו]עד אחד אומר מת הימנוהו רבנן
כבי תרי וכדעולא דאמר עולא כל מקום
*שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים
והאי דקאמר לא מת הוה ליה חד ואין דבריו
של אחד במקום שנים אי הכי אפי' לכתחלה
נמי משום דרב אסי דא"ר אסי *°הסר ממך [משלי ד]
עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך סיפא
[ז]עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא
נתגרשה תרווייהו באשת איש קמסהדי והאי
דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של
אחד במקום שנים רבא אמר לעולם תרי
ותרי נינהו וראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם
בר יוסי בגרושין ולא ראה במיתה מ"ט מיתה אינה יכולה מכחשתו גרושין
יכולה מכחשתו ומי חציפה כולי האי והאמר רב המנונא *האשה שאמרה
לבעלה גרשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי
היכא דליכא עדים דקא מסייעי לה [ח]אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי
לה מעיזה ומעיזה רב אסי אמר כגון דאמרי עדים עכשיו מת עכשיו
גירשה מיתה ליכא לברורה [ט]גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אם
איתא דהכי הוה אחוי לן גיטיך תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים
אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים
נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא
מאי

*אמתלא · משל וטעם למה אמרה תחלה מקודשת אני : אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת · הואיל ונתנה אמתלא נאמנת : אמרה טמאה אני · אמרה לבעלה נדה אני : טהורה אני · לא הייתי נדה : לא עבד שמואל עובדא בנפשיה · פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש הימנה עד שטבלה : לא תצא · ולקמיה פריך תרי ותרי נינהו : שבאו עדים · שאמרו לא מת : באשם תלוי · בא על ספק כרת: לאחד מעדיה · שאמרו מת דאין אשם תלוי אלא למי שלבו נוקפו וזה אומר ברי לי : באומרת ברי לי · אין לבי נוקפי שברי לי אילו היה קיים היה בא: תרגמה · להא דר' יוחנן : בעד אחד · ולאו שנים איתמר אלא עד אומר כו' ועד אומר כו' : הימנוהו רבנן כבתרי · לומר מת כדאמרינן ביבמות בהאשה מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה: אפי' לכתחלה נמי תינשא : דרב אסי · ביבמות בפ' שני: תרווייהו באשת איש קא מסהדי · שניהן מעידין שאשת איש היתה: מיתה אינה יכולה מכחשתו · אם יבא בעלה אינה יכולה לומר מת אתה הלכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסבא: גירושין יכולה מכחשתו · אם יבא ויאמר לא גירשתיך היא תאמר גירשתני הלכך אי שרית לה סמכה אהכחשה ומינסבא על פי עדים הללו מספק ולא מירתתא למידק שפיר : עכשיו מת · היום : ליכא לברורה · אם אמרו טבע במים או אכלו ארי אין אנו יכולין לברר הדברים הלכך לכתחלה לא תינשא ואם ניסת לא תצא כרבנן וכשניסת לאחד מעדיה : אחוי גיטיך · דבשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי : הרי זו לא תנשא · לאחר :

תרווייהו

תורה אור

*חזרה ואמרה טהורה אני מהו · פירוש מועיל אמתלא או לא אבל אין לפרש מהו אם צריכה אמתלא או לא מדקאמר אף בזו אם נתנה כו' : ואפילו הכי לא עבד שמואל עובדא בנפשיה · ר"ח הביא ירושלמי שמואל בעא לאזדקוקי לאתתיה אמרה ליה טמאה אני ולמחר אמרה טהורה אני אמר לה אתמול טמאה יומא דין טהורה אמרה ליה אתמול לא הוות בי חילא כי ההיא שעתא אתא שאיל לרב אמר ליה אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת :

הבא עליה באשם תלוי קאי · תימה דבחטאת קאי דהא מסקינן בפרק ד' אחים (יבמות דף לא. ושם) דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומדאורייתא אוקמה אחזקה ומאי משני נמי כשניסת לאחד מעדיה הא עד נמי בחנק קאי דאוקמה אחזקה ואומר *ר"ת דחזקה דאשה דייקא ומנסבא מרעה לה להך חזקה דמהאי טעמא נמי שרינן לה כי ליכא עדים כלל *אע"פ שהיא בחזקת אשת איש*): באשם תלוי · אפי' למאן דבעי חתיכה אחת משתי חתיכות הכא לא בעינן שתי חתיכות דמאן דמפרש בפרק ספק אכל (כריתות דף יז: ושם) טעמא דבעינן חתיכה משתי חתיכות משום דאפשר לברר איסורו פי' אפשר לברר על ידי בקי שיכיר חתיכה הנשארת אם חלב היא אם שומן היא הכא נמי אפשר לברר ע"י הזמה ולמאן דמפרש משום דבשתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן איקבע איסורא ה"נ איקבע איסורא שהיתה בחזקת אשת איש אי נמי לאו אשם תלוי ממש קאמר אלא כלומר באיסור אשם תלוי : כגון שניסת לאחד מעדיה · והא דתנן בפ' שני דיבמות (דף כה. ושם) הרגנוהו לא ישא את אשתו לא שנים מעידין כן דבשום מקום אין שנים חשודין כדמוכח לקמן דאפילו למאן דחייש לגומלין אם שנים מעידין על זה ושנים על זה נאמנין וכן מוכח נמי בפ"ב דיבמות (ג"ז שם:) דתנן התם מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ודייק בגמרא טעמא דב"ד הא בתרי לא מאי שנא מהא דתנן עדים החתומים על שדה מקח או על גט אשה לא חשו חכמים לדבר זה היא גופה קמשמע לן לאפוקי ממ"ד מיאון בשנים אלא כלומר שהרגו עם אנשים הרבה : אי הכי לכתחלה נמי · ומהא דתנן בהאשה שלום (יבמות דף קיז: ושם) עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא ליכא לאקשויי לעולא דהתם איירי בבת אחת ואפילו אם ניסת תצא ועולא איירי בזה אחר זה כשבא עד אחד ואמר מת התירוה ואח"כ בא אחר ואמר לא מת אם נשאת לא תצא אבל לכתחלה לא תנשא משום דרב אסי כדמסיק ומרישא דהתם יש להוכיח שיש חילוק בין בבת אחת בין בזה אחר זה דקתני עד אחד אומר מת וניסת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא ומפרש בגמרא דלא ניסת ממש אלא התירוה לינשא אע"פ שלא ניסת ולא תצא היינו מהתירה הראשון משמע דווקא התירוה קודם שבא העד ואמר לא מת הא בא קודם שהתירוה לא וכ"ש בפ' מי שקינא (סוטה דף לא:) דמשמע דאיירי עולא בכל ענין בין בזה אחר זה בין בב"א דתנן התם עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת היתה שותה ודייק בגמ' טעמא דהאי מכחיש אבל לא מכחיש עד אחד נאמן מנא ה"מ כו' ופריך כיון דמדאורייתא עד אחד נאמן אידך היכי מצי מכחיש ליה והאמר עולא כל מקום שהאמינה כו' אלא אמר עולא תני לא היתה שותה ור' חייא אומר היתה שותה לר' חייא קשיא דעולא לא קשיא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה משמע דעולא נמי איירי בבת אחת ולכך צריך להגיה ולא משני כדמשני ר' חייא ומיהו איכא למימר דעולא לא מיירי אלא בזה אחר זה אלא שנראה לו דוחק להעמיד המשנה בבת אחת משום דמשמע ליה דמיירי בזה אחר זה ועוד אומר ר"י דאפילו איירי לעולא בכל ענין הני מילי התם דמדאורייתא עד אחד מהימן בסוטה כדנפקא ליה התם מועד אין בה אבל הכא גבי אשה דלא מהימן אלא מדרבנן לא חשיב כשנים אלא בזה אחר זה ואע"ג דיש חילוק בין דאורייתא לרבנן מייתי מדעולא דנראה לו דחשיב כשנים בזה אחר זה בדרבנן כמו בבת אחת בדאורייתא :

משום דרב אסי הסר ממך עקשות פה · פסוק הוא אלא דרב אסי רגיל להביאו וא"ת והא דתנן בהאשה שלום (יבמות דף קיז: ושם) עד אחד אומר מת וניסת ובא עד אחד ואמר לא מת לא תצא ופריך בגמרא טעמא דניסת הא לא ניסת לא תנשא והאמר עולא כל מקום כו' ומאי פריך והא עולא לא קאמר אלא בדיעבד אבל לכתחלה מודה דלא תנשא משום דרב אסי ואומר ר"י דהתם דייק טעמא דניסת הא אם לא נשאת לא תנשא ואם נשאת תצא דהכי משמע מתניתין דוקא נשאת ואחר כך בא העד לא תצא הא בא העד קודם שנשאת ואחר כך ניסת תצא משום הכי פריך מדעולא ואם תאמר והיכי משני התם דה"ק עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון משמע ותנשא לכתחלה וי"ל דודאי לכתחלה לא תנשא ולא תצא מהתירה הראשון לענין דאם ניסת לא תצא :

[תרווייהו באשת איש קמסהדי · תימה דמה לנו לאותו עד שאומר לא נתגרשה בלא איהו נמי תצא דאין דבר שבערוה פחות משנים דהא ליכא למימר שלא הייט יודעים שהיא א"א כי אם על פיהם דא"כ להימניה להאי דאמר מגורשת במיגו דאי בעי שתק וי"ל דאין זה מיגו דשמא רוצה להעיד כדי לפוסלה מן הכהונה · ת"י] :

*)[וע"ע תוס' לקמן כו: ד"ה אנן]

עין משפט
נר מצוה

[עייך לע"א]

סה א ב ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' כג טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מב :

סו ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ג :

סז ה מיי' שם הלכה יח טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף לו :

סח ו מיי' שם הלכה ט טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ה :

[ביבמות פח: כתבו תוס' דבר זה בשם ר"י וע"ע תוס' ב"ב לב. ד"ה אנן]

ובשנים אומרים נתגרשה נמי דייקא כי יראה שלא יוזמו עדיה אבל חזקה דאין אשה מעיזה ליכא כיון דאיכא עדים דקא מסייעי לה · ת"י עס"ג

סט ז מיי' שם הלכה ד ופ"ד מהל' אישות הלכה יג סמג עשין סח טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ב :

ע ח ט מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' ו ז טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף ב :

תוספות רי"ד

מספק ולא מירתתא למידק שפיר ומי מחצפי בי' והאמר ר"ה האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת דחזקתה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ה"מ היכא דליכא עדים דמסייע לה אבל היכא דאיכא עדים דמסייע לה מעיזה ומעיזת ומדמקשינן ממילתא דר"ה ש"מ דהכי הל' שאין התלמוד מקשה אלא מהל' פסוקה כך העמדנו נמי בגיטין בריש פ' התקבל: ר"א אמר דאמרו עדים עכשיו מת פי' היום מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לבורורי פי' אם אמרו טבע בים או אכלו ארי אין אנו יכולים לברר הדברים הלכך לכתחלה לא תנשא מיד דהא צריכה להמתין שלשה חדשים ואם נשאת לא תצא כרבנן וכשנשאת לאחד מעידיה' גירושין איכא לבורורינהו דאמרי לה אי איתא דהכי הוא אחוי גיטך פי' ולא תנשא מיד דהא צריכה להמתין ג' חדשים אלא כגון שהמתינה ג' חדשים ונשאת ואפ"ה כיון שעדים העידו שעכשיו גירשה אמרינן לה אי איתא כדאמרת הוה לך לאחוי גיטא דבשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי א"ו שקרא מסהדי ותני דאמרו לא גירשך הם נאמנים והלכך תצא ודוקא כשאמרו עכשיו גירשך דמוכחא מילתא דמשקרי אבל אם מעידים שגירשה זה כמה ימים לא תצא כרבנן וליתא לר' מנחם בר"י לא במיתה ולא בגירושין והלכת כר"א דהוא בתרא : ת"ר ב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדשת ה"ז ל"ת ואם נשאת ל"ת

מסורת הש"ס

[עייך לע"א עד ד"ה לא עבד שמואל כו']

[לקמן כ. וש"נ]

יבמות פח: כ"ב לא:

[שם ביבמות]

יבמות פח: קיז: סוטה לא: מג:

יבמות כה:

שם קטז. נדרים צא. גיטין סד: פט:

מאי

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי תרגמה בעד אחד עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרווייהו בפנויה קמסהדי והאי דקאמר נתקדשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים סיפא עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרווייהו באשת איש קמסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים *רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא פשיטא *לא ראינוה אינה ראיה לא צריכא דדיירי בחצר אחד מהו דתימא אם איתא דנתקדשה קלא אית לה למילתא קא משמע לן דעבדי אינשי דמקדשי בצנעא סיפא שנים אומרים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מאי קמ"ל אע"ג דדיירי בחצר אחד היינו הך מהו דתימא גבי קדושין הוא דעבידי אינשי דמקדשי בצנעא אבל גבי גירושין אם איתא דאיגרשא קלא אית לה למילתא קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי ודמגרשי בצנעא: ואם משנשאת באו עדים לא תצא כו': רבי אושעיא *מתני לה ארישא רבה בר אבין מתני לה אסיפא מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא *דבשבויה הקילו ומאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא לימא בדרב המנונא קמיפלגי דמאן דמתני לה ארישא אית ליה דרב המנונא ומאן דמתני לה אסיפא לית ליה דרב המנונא לא דכולי עלמא אית להו דרב המנונא והכא בהא קמיפלגי דמר סבר כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ומר סבר שלא בפניו נמי אינה מעיזה: ואם משנשאת באו עדים וכו': אמר אבוה דשמואל לא נשאת נשאת ממש אלא כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא נשאת והא לא תצא קתני לא תצא מהתירה הראשון *ת"ר אמרה נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים נמתין עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד התירוה לינשא ואחר כך באו עדים ואמרו לא ידענו הרי זו לא תצא ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא הני שבויתא דאתיין לנהרדעא אותיב אבוה דשמואל נטורי בהדייהו א"ל שמואל ועד האידנא מאן נטרינהו א"ל אילו בנתך הוין מי הוית מזלזל בהו כולי האי הואי °כשגגה שיוצא מלפני השליט ואישתביין בנתיה דמר שמואל ואסקינהו לארעא דישראל אוקמן לשביינהו מאבראי ועיילי לבי מדרשא דר' חנינא הא אמרה נשביתי וטהורה אני והא אמרה נשביתי וטהורה אני °שרינהו סוף עול אתו שביינהו אמר רבי חנינא בנן דמוריין אינון איגלאי מילתא דבנתיה דמר שמואל הוין אמר ליה רבי חנינא לרב שמן בר אבא פוק איטפל בקרובותיך אמר ליה לרבי חנינא והאיכא עדים במדינת הים השתא מיהת ליתנהו קמן עדים בצד *אסתן ותאסר טעמא דלא אתו עדים הא אתו עדים מיתסרא והאמר אבוה דשמואל כיון שהתירוה לינשא אף על פי שלא נשאת אמר רב אשי עדי טומאה איתמר:

מתני'

רש"י

תרווייהו בפנויה קמסהדי · לדברי שניהם עד עכשיו בחזקת פנויה היתה [קודם שנתקדשה]: איפוך · ברישא תני אם ניסת תצא וסיפא אם ניסת לא תצא: דמגרשי בצנעא · ואפילו הכי לכתחלה לא תנשא משום לזות שפתים: ארישא · אם משניסת באו עדים שהיתה אשת איש והיא ניסת על פי עצמה שאמרה גרושה אני: אסיפא · אנשביתי וטהורה אני והתירוה לינשא ואח"כ באו עדים שנשבית: בשבויה הקילו · דחששא בעלמא הוא דאיכא שמא נבעלה לעובד כוכבים ונפסלה לכהונה: דרב המנונא · דאמר האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת הלכך הא דאמרה גרושה אני מהימנא: ויש לי עדים · שהיו עמי תמיד שלא נתייחדתי עם עובד כוכבים: ואח"כ באו עדים · שנשבית דהשתא לאו הפה שאסר הוא אפי' הכי לא תצא: אפי' יש לה כמה בנים · מן הכהן הזה שנשאה: דאתיין לנהרדעא · להפדותן: אוקמינהו לשבוייהו אבראי · שלא יבואו לפני ב"ד ולא ידעו ב"ד שהן שבויות אלא ע"פ עצמן ויתירום: בנן דמוריין איתון · בנות אדם גדול ובעל הוראה הוא שידעו לעשות כן: לרב שמן · כהן היה: איטפל בקרובותיך · שא אחת מהן שהן קרובותיך: והא איכא סהדי במדינת הים · שראו שנשבו ודלמא אתו לקמן למחר וליומא אוחרן לאחר שתנשא: השתא מיהא לא איתנהו · קודם נישואין ומשום דלמא אתו לא אסרינן לה השתא: עדים בצד אסתן · בצד צפון [מצפון זהב יאתה (איוב לז) מתרגם מדאיסתנא]: ותאסר · בתמיה הא [לא] אתו קודם נשואין:

תוספות

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא · ואם תאמר שנא ושנא דרישא אית לן לאוקמה בחזקת פנויה וסיפא בחזקת אשת איש ויש לומר דברישא אע"ג דאית לן לאוקמה בחזקת פנויה מ"מ תרי ותרי ספיקא דרבנן היא כדמוכח בפרק ד' אחין (יבמות דף לא. ושם) והוה לן למימר תנשא מדרבנן וי"מ כיון דלא מפליג בין באו עדים עד שלא ניסת לבאו עדים משניסת ש"מ דלאו רבי מנחם בר יוסי היא אלא רבנן א"כ סיפא נמי אמאי תנשא הא שמעינן להו דאמרי לא תנשא:

תרווייהו בפנויה קמסהדי · לא הוה צריך להא דאפי' ליכא אלא ההוא דאמר נתקדשה לא תנשא דאין דבר שבערוה פחות משנים אבל תימה אמאי לא תנשא לכתחלה דהוה לן לאוקמה אחזקה וי"ל כגון שאנו יודעים שזרק לה קדושין ומספקא לן אי קרוב לו או קרוב לה והני ב' סהדי חד אמר קרוב לו וחד אמר קרוב לה דכיון דודאי זרק לה הקדושין לית לן למימר אוקמה אחזקה להתירה לכתחילה אי נמי כגון שהיו נרות דולקות ומטות מוצעות שהיה עומד לקדש כדאמר בסוף המגרש (גיטין פט.) ועד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה באותה שעה:

מאן דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא · וא"ת מנא ליה דלמא אסיפא לא מיני קאי דאפי' באו עדים ואחר כך נשאת לא תצא ולמאי דמפרש בסמוך לא ניסת ניסת ממש אתי שפיר:

אית ליה דרב המנונא · אע"ג °דרב המנונא איירי בפניו מ"מ לענין ניסת ואח"כ באו עדים מהני שלא בפניו:

לא תצא מהיתרה הראשון · פירוש ותנשא [לכתחלה] דלא שייך לזות שפתים כלל אבל אין לפרש כי ההיא דיבמות דלא תצא מהיתרה הראשון לענין דאם נשאת לא תצא אבל לכתחלה לא תינשא כדמשמע גבי בנתיה דמר שמואל בסמוך שהתירן *לכתחילה:

באו עדים לא תצא · פירוש לא תצא מהיתרה הראשון:

עד האידנא מאן נטרינהו · פי' דככר נאסרו:

והא איכא עדים במדינת הים · אין לפרש דלמא איכא עדים במדינת הים דאם כן תיקשי ליה נמי אמתניתין דקתני נשביתי וטהורה אני נאמנת ואמאי דלמא איכא עדים אלא הכי פירושה הא יצא קול דאיכא עדים במדינת הים שיודעים שנשבית ומיהו קשה לרשב"א דהיכי סלקא דעתיה השתא דעדים היינו עדי שבויה דא"כ מה הוה צריך למימר הא איכא עדים במדינת הים הוה ליה למימר הא איכא עדים קמן דהא איכא שבוייהו א): עדי טומאה איתמר · והא איכא עדים במדינת הים דפריך לעיל פירוש והא יצא קול דאיכא התם עדי טומאה כדפירשתי הקשה ר"ת בפרק קמא דקידושין (דף יב.) גבי ההוא גברא דקדיש בשבשא דמטלא ויתיב רב חסדא וקא משער אי אית בה שוה פרוטה אי לא ומסיק לאו היינו דר' חנינא דאמר עדים בצד אסתן ותאסר וקאמר אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא אם הקילו בשבויה נקל באשת איש והשתא למאי דמסיק דעדי טומאה איתמר מה לי עדי שבויה מה לי עדי אשת איש ורש"י *פירש שם אם הקילו בשבויה לאיסור לאו וקשה לרבינו תם דבשבויה נמי איכא איסור סקילה אם נשאת לכהן שישמש בנה על גבי מזבח בשבת ומיהו אית ספרים דגרסי התם אם הקילו בשבויה דמגולה נפשה באפי שבויה כו' פירוש ולא שכיח כולי האי שנטמאה נקל באשת איש דשכיח דידעי אם אית בה שוה פרוטה ובלאו הך גירסא איכא למימר דלא שכיח שיהו עדי טומאה אבל עדים שידעו ששוה פרוטה שכיח ב):

שתו

א) [וי"ל דמחמת השבאים לא מיתסרו דהא אינהו אתו בתר דשרינהו אבל הכא מחמת שבא הקול מקמי שריותא דידהו איכא למסרינהו וה"פ טעמא דלא אתו עדים הא אתו עדים מיתסרו כיון שנתגלה הקול שיש עדים מלפני היתר. ת"י עה"ג]. ב) [ולמאי דס"ד מעיקרא דעדי שבויה ניחא דהוי ספק ספיקא ספק אם נשבית אם לאו ואת"ל נשבית ספק לא נטמאת ובאשת איש ליכא אלא חדא ספיקא. ת"י עה"ג].

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ט מהל' אישות הלכה לא טוש"ע אה"ע סימן מז סעיף ג:

עב ב מיי' שם הלכה ל טוש"ע שם סעיף א:

עג ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה ח טוש"ע שם סימן קנג סעיף ד:

עד ד מיי' שם הלכה א טור ש"ע שם סעיף ז:

עה ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סימן יז סעיף ג:

עו ו מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' כב טוש"ע שם סי' ז סעיף ו:

עז ז מיי' שם הלכה כג טור שו"ע שם סעי' ז:

עח ח ט מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ו:

[לכתחלה דפריך טעמא דליכא עדים הא איכא עדים מתסרא ומאי פריך אי מתסרא לכתחלה. ת"י עה"ג]

תוספות רי"ד

מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' שאין לומר טעמא דרישא משום דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי איתתא (אחזקה) [בחזקת פנויה] דתרי ותרי הן ספיקא דאורייתא ובספיקא דאורייתא לא אזלינן בתר חזקה אלא הבא עליה באשם תלוי קאי אמר (ר"פ) [אביי] תרגמה בע"א . ע"א אומר נתקדשה וע"א אומר לא נתקדשה תרווייהו בפנויה קמסהדי והאי דאמר נתקדשה הו"ל חד ואין דבריו של א' במקום ב'. ע"א אומר נתגרשה וע"א אומר לא נתגרשה תרווייהו באשת איש קמסהדי והאי דאמר נתגרשה הו"ל חד ואין דבריו של א' במקום שנים ופי' לאו במוחזקת לפנינו שהיא א"א מיירי. דא"כ מה צורך להכחשת העד שאומר לא נתגרשה בלא הכחשתו נמי אינו נאמן ע"א בגירושין ואפי' לאביי דאמר ע"א נאמן באיסורין ואפילו באשה ה"מ לאסור כגון אשתו זינתה בע"א בפ' האומר [קדושין סו ע"ס] דאביי אמר ע"א נאמן בכל איסורין שבתורה ורבא אמר אין דבר שבערוה פחות משנים · ודוקא לאיסור היה אומר אביי דע"א נאמן אבל אשה שהוחזקה בא"א אין מי שיאמר שיהא ע"א נאמן לומר נתגרשה ולהוציאה מחזקת א"א דדוקא במת בעלך האמינו חכמים ע"א משום דמילתא דעבידי לגלויי לא משקרא והיא גופא דייקא ומנסבא · ומתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה מתחלתה אבל בגירושין לא מהימן · עיין בהאשה רבה. ולא מתוקמא אלא באשה הבאה ממדה"י שלא ידענו מי היא ובאים אלה השנים ומעידים עליה כי א"א היתה אלא שא' אומר נתגרשה ואחד אומר לא נתגרשה · והלשון מוכיח כן שאומר תרווייהו בא"א קמסהדי · דמשמע שלא הוחזקה א"א אלא על פיהם . ואע"ג דאיהי נמי אמרה א"א הייתי וגרושה אני [מ"מ] כיון שיש עדים (שהיתה) [שאומרים] שא"א היתה אינה נאמנת · ועוד שהעד מכחישה ואומר לא נתגרשת . והלכך אם נשאת תצא אבל בודאי אם נשאת תחלה על פיה כשאמרה א"א הייתי וגרושה אני ואח"כ בא העד שאוסרה שאומר לא נתגרשה לא תצא · שאין מוציאין אשה מבעלה בע"א כדרבא דאמר אין דבר שבערוה פחות מב' · וכי היכי דבגירושין לא מתוקמא אלא באשה הבאה ממדה"י שאין לה חזקה מה היא ה"נ עדות דקידושין לא מתוקם אלא בבאה ממדה"י שלא הוחזקה מה היא · והלשון מוכיח דקאמר תרווייהו בפנוית מסהדי · דמשמע שלא הוחזקה פנויה אלא על פיהן · אבל אשה העומדת לפנינו בחזקת פנויה · ובא ע"א ואמר נתקדשה בפני פ' ופ' והלכו להן למדינת הים . אע"פ שאין עד אחר שיכחישנו . אינו נאמן לאוסרה עד שיבואו שנים כדרבא דאמר אין דבר שבערוה פחות מב' · ולכתחלה לא תנשא · ר"א אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך פי' המורה ברישא תני תצא · ובסיפא תני לא תצא . ב' אומרים ראינוה שנתקדשה וב' אומרים לא ראינוה שנתקדשה ה"ז לא תנשא · פשיטא לא ראינו אינו ראיה · ל"צ דדיירו בחצר א' · מ"ד אי איתא דקדיש קלא אית ליה למילתא קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי בצנעא . ואי קשה טעמא דאמר' לא ראינוה שנתקדשה דלא ראינוה אינה ראיה אבל אי אמרי (בעיקר) [בבירור] דלא נתקדשה כגון דאמרו האשה או המקדש הי' עמנו במקום פ' שמעידים עדות ברורה. ה"נ דאם נשאת לא תצא א). ואמאי לא תצא. תרי ותרי נינהו והבא עלי' באשם תלוי קאי · ואי אמרת דר"א קסבר דאפילו בתרי ותרי אמרי' אוקי אתתא אחזקתה · א"כ מה צורך לאפוכי במאי דתניא מפרשא שפיר גבי נתקדשה לא תצא דאוקמי' לה אחזקה קמייתא ופנויה הות וגבי נתגרשה תצא דמוקמינן לה אחזקתה דא"א הות · ומדלא אוקמוה הכי ש"מ דלא אמרינן תרי ותרי אוקמה אחזקתה. משום דהוי ספק תורה והבא עליה באשם תלוי קאי . תשובה. אילו העידו עדות ברורה · כגון שאמרו אנו היינו כל היום עמכם באותו חצר ולא נתפרדנו מהם כלל ולא יתכן שנתקדשה באותו היום שאילו כך גם אנחנו היינו רואים המעשה · אלא שקר אתם מעידים · אין לומר בכאן תרי ותרי נינהו · שזאת היא

חוזה

א) ולפי מש"כ הר"נ כאן דמיירי שנשאת לאחד מעדיה שאמרו לא ראינו שנתקדשה לק"מ ועי' לעיל (דף כ"ב ע"ב) כגון שניסאת וכו' ודו"ק.

מסורת הש"ס

ס"א רב אסי

[זבחים קג:]

[לקמן כד.]

[לקמן כד: קידושין יב: ב"ק קיד:]

[תוס' ס"ג]

[קהלת י]

קידושין יב: ב"ב קלה.

[לפנינו שם ברש"י לא נמצא ועי' תוס' שם ד"ה אם הקלו וכו' כתבו דבר זה בשם יש מפרשים]

גליון הש"ס

גמ' שרינהו סוף עול אתו שבוייהו. עיין ב"ב ... רב מרי. ... תוס' ד"ה אית ליה. אע"ג דרב המנונא איירי בפניו. עיין יבמות ... באותה שעה:

עין משפט
נר מצוה

עט א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' יז סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף א:

פ ב מיי' פ"כ שם הלכ' יג סמג לאוין קכב קכז טוש"ע שם סימן ג סעיף א:

פא ג מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ד:

פב ד מיי' שם הלכה כ:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ב]

כ"ב לא:

מתני' שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני אינן נאמנות ובזמן שהן מעידות זו את זו הרי אלו נאמנות: גמ' ת"ר *אני טמאה וחברתי טהורה נאמנת אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת אני וחברתי טמאה נאמנת על עצמה ואינה נאמנת על חברתה אני וחברתי טהורה נאמנת על חברתה ואינה נאמנת על עצמה אמר מר אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת היכי דמי אי דליכא עדים על עצמה אמאי לא מהימנא נשביתי וטהורה אני קאמרה אלא פשיטא דאיכא עדים אימא מציעתא אני וחברתי טמאה נאמנת על עצמה ואינה נאמנת על חברתה ואי דאיכא עדים אמאי לא מהימנא אלא פשיטא דליכא עדים אימא סיפא אני וחברתי טהורה נאמנת על חברתה ואינה נאמנת על עצמה ואי דליכא עדים אעצמה אמאי לא מהימנא אלא פשיטא דאיכא עדים רישא וסיפא דאיכא עדים מציעתא דליכא עדים אמר אביי אין רישא וסיפא דאיכא עדים מציעתא דליכא עדים רב פפא אמר כולה דאיכא עדים ואיכא עד אחד דקא אפיך אמרה אני טמאה וחברתי טהורה ואמר לה עד אחד את טהורה וחברתך טמאה איהי שויתא לנפשה חתיכה דאיסורא חברתה משתריא אפומא דידה אני טהורה וחברתי טמאה ואמר לה עד אחד את טמאה וחברתך טהורה איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה חברתה משתריא אפומא דעד אני וחברתי טמאה ואמר לה עד אחד את וחברתך טהורה איהי שויתא לנפשה חתיכה דאיסורא חברתא משתריא אפומא דעד הא תו למה לי היינו רישא מהו דתימא הני תרוייהו טהורות נינהו והאי דקאמרה הכי °תמות נפשי עם פלשתים היא דקא עבדה קמ"ל אני וחברתי טהורה ואמר לה עד אחד את וחברתך טמאה איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה חברתה משתריא אפומא דידה הא תו למה לי היינו רישא דרישא מהו דתימא כי מהימנא במקום דפסלה נפשה אבל במקום דמכשרא נפשה אימא לא מהימנא קא משמע לן: מתני' וכן שני אנשים °זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינן נאמנין ובזמן שהן מעידין זה את זה הרי אלו נאמנין רבי יהודה אומר *אין מעלין לכהונה על פי עד אחד אמר רבי אלעזר אימתי במקום שיש עוררין אבל במקום שאין עוררין מעלין לכהונה על פי עד אחד רשב"ג אומר משום רבי שמעון בן הסגן מעלין לכהונה על פי עד אחד: גמ' כל הני למה לי צריכי דאי תנא מודה רבי יהושע משום דאיכא דררא דממונא אבל עדים דליכא דררא דממונא אימא לא ואי תנא עדים משום דלעלמא אבל איהו דלנפשיה אימא

מתני' שתי נשים שנשבו · שיש עדים שנשבו: שמעידות זו את זו · כל אחת אומרת חברתי טהורה: הרי אלו נאמנות · דבשבויה הקילו להאמין עד אחד ואפילו אשה: גמ' נאמנת · על הכל: אינה נאמנת · על כלום ולקמיה מפרש לה לכולה: אי דליכא עדים · שנשבו: אלא פשיטא דאיכא עדים · הלכך אעצמה אינה נאמנת לטהרה וחברתה נמי אע"ג דלאו אמרינן בחזקת טמאה קיימא הואיל ולאו משום הימנותא דהך הוא דבלאו סהדותא דידה נמי בחזקת טומאה היא: ואינה נאמנת על חברתה · על כרחך משמע דחברתה בחזקת טהורה קיימא דבשלמא אינה נאמנת דרישא אע"ג דאכולה מילתא משמע שייך למיתנייה משום דידה אלא הכא דבהדיא תנא אינה נאמנת על חברתה קשה: אלא פשיטא דליכא עדים · ואדידה מהימנא דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא: דאפיך · מיפך את כל דבריה: חברתה משתריא אפומא דידה · דבשבויה האמינו חכמים עד אחד להקל ואפילו עבד או שפחה כדקתני מתני' (לקמן דף כז.) אם יש להן עדים אפילו עבד כו' וכל מקום שנאמן בו עד אחד הרי הוא כשנים ואין דברי אחד שכנגדו לטמא עומד במקום שנים: הכי גרסינן איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה · ואעדי שבויה קאי דעד אחד בטומאה אינו כלום אלא בסוטה בלבד שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה: שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא · לפיכך אין העד נאמן לטהרה: היינו רישא · הני מילי תרוייהו אשמעינן ברישא חתיכה דאיסורא מרישא שמעינן שריותא דחברתה אפומא דעד מסיפא דרישא שמעינן תרתי בבי קמייתא רישא קרי להו דדמיין להדדי ותרתי בבי בתרייתא חדא מילתא היא דבכל חדא תנן מילתא וחילופה בין ברישא בין בסיפא: מהו דתימא כו' · ומשום נאמנת על עצמה תנא ליה: איהי כיון דאיכא עדים גרסינן: היינו רישא דרישא · דהא ודאי משום דאינה נאמנת על עצמה לא אצטריך למיתנייה דהא טובא אשמועינן דבמקום עדי שבויה לא מהימנא למימר טהורה אני ומשום נאמנת על חברתה הוא דאצטריך דאע"ג דעד קא מכחיש לה מהימנא והא ברישא דרישא אשמעינן: במקום דפסלה לנפשה · התם הוא דמהימנא אחברתה משום דקאמרה טמאה אני: אבל היכא דמכשרא נמי לנפשה · אימא משום דידה הוא דקאמרה ולא אחברתה: קמ"ל גרסינן: ל"א גרסינן מהו דתימא כי מהימנא במקום עד פסול כגון דעד דקא מפיך הוי אשה אבל במקום עד כשר לא תנא משנה יתירה דאפי' במקום עד כשר: מתני' וכן שני אנשים · לא גרסינן שנשבו: אין נאמנים · ליתן להן תרומה: ובזמן שמעידין זה את זה · שכל אחד אומר אני וחברי כהן: רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד · ואפילו היכא דליכא גומלין וכל שכן הכא דאיכא למיחש לגומלין העד אתה עלי ואני עליך: עוררין · שקורין עליו שם פסול: מעלין · היכא דליכא גומלין והיינו דאיכא בין ר' אלעזר לתנא קמא דר' יהודה: רבן שמעון כו' · בגמ' מפרש מאי בינייהו: גמ' כל הני · דתנא מתניתין לאשמועינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר ל"ל: משום דאיכא דררא דממונא · הלכך אי לאו דפסיקא מלתא שלקחה מאביו לא היה אומר של אביך היתה וגורם לעצמו הפסד ממון וכשאומר תחלת דבריו על שם סופו אמרו לגמור בהן ולקחתיה הימנו: אבל עדים · שאמרו כתב ידינו הוא: דליכא דררא דממונא · לגבייהו דלימטינהו פסידא בהאי עדות: אימא לא · ליתהמנו למימר אנוסין היינו דמעיקרא כי אמרו כתב ידינו הוא אדעתא דסהדותא אמרו ולאו למיגמר בה והדר אימליכו למיגמר בה הכי קמשמע לן: דלעלמא · אין הדבור האחרון מהני לעצמו אלא לאחרים ומשום אחרים לא הוו הדרי במלתייהו אבל איהו גופיה דלנפשיה מהני כי הדר ואמר לקחתיה:
משום

שתי נשים שנשבו · אומר ר"י דלא גרסינן זאת אומרת נשביתי וטהורה אני כו' אלא זאת אומרת טהורה אני דהא בדאיכא עדים שנשבו איירי ומיהו יש לקיים הגירסא דאיירי דאינהו לא ידעי דאיכא עדים ואשמועינן דאפילו הכי לא מהימני:

אין רישא וסיפא דאיכא עדים ומציעתא דליכא עדים · השתא לא פריך הא תו למה לי כדפריך אשנויא דרב פפא דהשתא אצטריך כולהו אני טהורה וחברתי טמאה אשמועינן כיון דאיכא עדים לא מהימנא אנפשה ואני וחברתי טמאה אשמועינן דלא מהימנא אחברתה היכא דליכא עדים ומשתריא חברתה אפומא דנפשה ואני וחברתי טהורה אשמועינן אע"ג דאיכא עדים מהימנא אחברתה דרישא איכא לאוקמי בדליכא עדים ואין נראה דאי בדליכא עדים היינו מציעתא אלא בדאיכא עדים איירי ומ"מ איצטריך האי סיפא לאשמועינן דנאמנת אחברתה ואע"ג דלא פסלה נפשה והיה לנו לחוש לגומלים אפילו הכי מהימנא*: הא תו למה לי היינו רישא · וא"ת ואמאי לא קאמר הכא מרישא דרישא כדקאמר בסמוך דהא שמעינן מרישא דרישא דאיהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא וחברתה משתריא אפומא דידה וכ"ש דמשתריא אפומא דעד אחד *וי"ל דהכא ניחא ליה למנקט סתמא דהיינו רישא משום דמרישא נמי שמעינן דחברתה משתריא אפומא דעד אחד אבל בסמוך לא מצי פריך אלא מרישא דרישא: דאיכא דררא דממונא · פירש ר"ת שהאומר הוא מוחזק בשדה אבל העדים אין בידם כלום: אבל הכא דליכא דררא דממונא לא קשה לרשב"א הא איצטריך גבי עדים לאשמועינן דמהימני במגו לפסול השטר דהא אע"ג דר' מאיר פליג אסיפא מודה ברישא:
נשביתי

[והיינו שינויא דלקמן דלא פסלה נפשה והוה מצי למיפרך השתא ולשנויי ת"י]

[וי"ל דס"ד דהיא מהימנא טפי מעד אחד לפי שנשבית עמה יודעת יותר. ת"י]

גליון הש"ס
מתני' זה אומר כהן אני · עיין בהרא"ש פ"ב דגיטין סי' ח בא"ת י:

תוספות רי"ד

הזמה גמורה · כיון שאומרי' להם והלא עמנו הייתם יחד במקום פ' כל היום כלו ואנו לא ראינו. ואתם האיך ראיתם ובהזמה האמינה התורה האחרונים ובטלי עדות הראשונים והלכך טעמא דאמרי לא ראינוה דאינה ראיה דתצא ול"א אי איתא דקריש קלא אית לה ואכתי הזמה הוא. אבל אם העידו עדות ברורה כיון דמוזמים את הראשונים א) תנשא לכתחלה: סיפא ב' אומרים ראינוה שנתגרשה וב' אומרים לא ראינוה שנתגרשה ה"ז ל"ת · ואם נשאת לא תצא מאי קמ"ל אע"ג דדיירו בחצר א' היינו הך מ"ד גבי קידושין הוא דעבידי אינשי דמקדשי בצנעא אבל גירושין אי איתא דאינגרשא קלא אית לי' למילתא קמ"ל דעבידי אינשי דמגרשי בצנעא פירוש ואפ"ה לכתחלה לא תנשא משום ולזות שפתים הרחק ממך: מתני' האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם משנשאת באו עדים ה"ז ל"ת · פי' נשביתי לבין העובדי כוכבים וטהורה אני שלא נבעלתי לעובד כוכבים ואם משנשאת וכו'. בגמ' מפרשי' אהיא קאי. ר"א מתני לה ארישא פי' האי ואם משנשאת באו עדים ארישא' האשה שאמרה א"א הייתי וגרושה אני · והכי קתני ואם משנשאת באו עדים שהיתה א"א · והיא נשאת ע"פ עצמה שאמרה גרושה אני ה"ז לא תצא . ורבא מתני לה אסיפא פי' אנשבית וטהורה אני והתירוה לינשא' ואח"כ באו עדים שנשבית · מאן דמתני' לה ארישא כ"ש אסיפא דבשבויה הקילו · פי' דחששא בעלמא הוא דאיכא שמא נבעלה לעובד כוכבים ונפסלה לכהונה · ומאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא · לימא בדר"ה קמיפלגי דאמר ר"ה האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה בפני בעלה . פי'דמאן דמתני לה ארישא אית ליה דר"ה ומאן דמתני לה אסיפא ל"ל דר"ה . לא דכ"ע א"ל דר"ה פי' ואע"ג דבחזקת (טומאה) [נשואה] קיימא דהלכתא כוותיה. מר סבר כי אתמר דר"ה בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ב) · פי' דוקא כשנשאת ואח"כ באו עדים סמכי' אחך חזקה אפילו שלא בפניו · אבל אם לא נשאת לא סמכי' אחך חזקה כי היכי דסמכי' עלה בפניו כבפניו : ואם משנשאת באו עדים ה"ז ל"ת. אמר שמואל · לא נשאת ממש אלא כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא נשאת . והא ל"ת קתני · ל"ת מהתירא הראשון : ת"ר אמרה נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני פי' שהיו עמי תמיד שלא נתיחדתי עם עובד כוכבים אין אומרים נמתין לה עד שיבואו עדים אלא מתירין אותה מיד . התירוה לינשא ואח"כ באו עדים ואמרו לא ידענו ה"ז ל"ת · פי' אע"פ שבאו אותם העדים שאמרה האשה ושאלנו אותן ואמרו לא ידענו · אין אומרים כיון שנמצאו דבריה שקר תצא · אלא ל"ת ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא · פי' דנבעלה לעכו"ם הוי' לה זונה ובניה הם חללים : בנתי' דמר שמואל אשתביין · אסקינהו לארעא דישראל · אוקמינהו לשבוינהו אבראי . פי' שלא יבאו לפני ב"ד ולא ידעו ב"ד שהן שבויין אלא ע"פ עצמן ויתירום עיילו אינהו לבי מדרשא דר"ח · זו אומרת נשביתי וטהורה אני וזו אומרת נשביתי וטהורה אני · לסוף עול אתו שבוייהו · א"ר חנינא בנת מורין אינון · פי' בנות אדם גדול ובעל הוראה הן שידעו לעשות כך · ואיגלאי מילתא דבנתיה דמר שמואל אינון · א"ל ר"י לרשב"א כהנא פוק איטפל בקרובותיך. פי' [קח] א' מהן שהן קרובותיך. א"ל לר"ח והא איכא עדי טומאה שראוה כשנטמאה עם העובדי כוכבים. ודילמא אחו לקמן למחר לאחר שתנשא · א"ל השתא מיהו ליתנהו פי' קודם נשואין · ומשום דלמא אתו לא (אחדרינן) [אסרינן] להו השתא עדים בצד אסתן ותאסר. פי' אסתן. צפון. כמו יומא דאיסתנא · מצפון תפתח הרעה · פי' העדים המכירים הן בבבל ואנחנו כאן וניחוש שמא יבואו ויעידו על הטומאה ולכולי האי לא חיישינן. ומתחלה הן לכהונה אח"כ ודאי אם יבואו תצא ובניה חללים. אבל מסתמא לא חיישינן דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ואלו הי' קרובים (לא) [לנו] היינו חוקרים אותם טרם שנתירם לינשא. עכשיו שהן רחוקים ממנו. לכולי האי לא חיישינן : מתני' שתי נשים שנשבו ז"א נשביתי וטהורה אני וז"א נשביתי וטהורה אני אינן נאמנות · ובזמן שמעידות זו ע"ז הרי אלו נאמנות פי' שנשבו בידוע כגון שיש עדים שנשבו הלכך אין נאמנות להעיד כל א' וא' בפ"ע. ובזמן שמעידות זו ע"ז שכל א' אומרת אני וחברתי טהורה הרי אלו נאמנות דבשבויה הקילו והאמינו בה אפילו ע"א ואפי' אשה ולא חיישינן לגומלין · ת"ר אני טמאה וחברתי טהורה נאמנת · אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת · פי' אינה נאמנת על כלום. אני וחברתי טמאות נאמנת לפסול א"ע. ואינה נאמנת לפסול חברתה. אני וחברתי טהורה נאמנת על חברתה ואינה נאמנת ע"ע: אמר מר אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת. ה"ד אי דליכא עדים שנשבו אעצמה אמאי לא מהימנא נשביתי וטהורה אני קאמרה · פי' בשלמא אחברתה אינה נאמנת שכיון שאין עדים שנשבית הותרה חברתה וכאומרת נשביתי וטהורה אני · וזו שאומרת נ"לה כי נטמאת

א) דבר נ"ע דאכתי איכא לאוקמי דהעידו עדות ברורה ומ"מ לא הויא הזמה כגון דאמרו דהמקדש היה עמנו במקום פלוני או דלאינו דזרק הקדושין קרוב לו ולא היה קידושין כלל. ב) נ"ל ומר סבר דאפי' שלא בפניו נמי אינה מעיזה פי' דוקא.

פג א מיי' פי"ב מהל' מעשר הלכה י :

אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דממונא אבל אשת איש דאיסורא אימא לא נשביתי וטהורה אני למה לי משום דקא בעי למיתני ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא הניחא למאן *דמתני לה אסיפא אלא למאן דמתני לה ארישא מאי איכא למימר משום דקא בעי למיתני שתי נשים שנשבו ושתי נשים שנשבו למה לי מהו דתימא ניחוש *לגומלין קמשמע לן וכן שני אנשים למה לי משום דקא בעי למיתני פלוגתא דרבי יהודה ורבנן ת"ר אני כהן וחברי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהו ג' שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה רבי יהודה אומר אף אינו נאמן להאכילו בתרומה עד שיהו שלשה שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה למימרא דרבי יהודה חייש לגומלין ורבנן לא חיישי לגומלין והא איפכא שמעינן להו דתנן **החמרין שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן אינו נאמן רבי יהודה אומר נאמן אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מוחלפת השיטה אביי אמר לעולם לא תיפוך *בדמאי הקילו רוב עמי הארץ מעשרין הן אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן לא קשיא כדאמר רבי חמא בר עוקבא בשבלי אומנותו בידו הכא

משום דבעי למיתני שתי נשים שנשבו · לאשמועינן דבזמן שמעידות זו את זו נאמנות : נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה· מיוחסת מעלה היא ביוחסין : למימרא כו' · קא ס"ד דטעמא דרבי יהודה משום גומלין : החמרים · סוחרי תבואה ומוליכין ממקום הזול לכרכין : שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חבירי מתוקן · משבח את של חבירו ומזלזל את שלו שלי אינו מעושר של חבירי מעושר שלי חדש ואינו יבש עדיין כל צרכו [ושל חבירי ישן ויבש כל צרכו] דסתם ישן טוב מן החדש בעת הגורן כדאמרי' באיזהו נשך (ב"מ עב:) היו חדשות מארבע וישנות משלש : אינו נאמן · הואיל ועם הארץ הוא ואינו נאמן על המעשר אע"פ שמעיד על שלו שאינו מתוקן ועוד שמוסיף עם זו דברים אחרים לשבח את של חבירו אינו נאמן להחזיק את של חבירו בחזקת מתוקן שאיכן אלא מערימין אמור אתה כאן ואני במקום אחר :

בשבלי

נשביתי וטהורה אני למה לי · וקשה לרשב"א אמאי לא משני משום דבעי למיתני סיפא אם יש עדים שנשבית ואמרה טהורה אני אינה נאמנת וי"ל דמשום הא לא אצטריך דמסיפא דמתני' שמעינן לה דקתני סיפא עיר שכבשוה כרכום כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות ואינה נאמנת לומר טהורה אני : שתי נשים שנשבו למה לי · דאי לאשמועינן דאחת נאמנת על חברתה הא בהדיא תנן (לקמן כז.) דאפי' עבד ושפחה נאמנים : וכן שני אנשים למה לי משום דבעי למיתני פלוגתא דרבי יהודה ורבנן · אבל בשתי נשים משמע דלא פליג רבי יהודה משום דבשבויה הקילו וקשה דלקמן (דף כו.) אשכחן איפכא דמסיח לפי תומו נאמן בתרומה אפי' על פי עצמו כדאמר גבי יוחנן אוכל חלות דהעלהו רבי לכהונה על פיו וגבי שבויה תני לקמן (דף כז:) הכל נאמנים להעידה חוץ מבעלה ומוקי לה במסיח לפי תומו ומיהו למאי דמוקמינן פלוגתייהו במעלין מתרומה ליוחסין ניחא דטעמא דמחמיר רבי יהודה טפי בתרומה מבשבויה משום דמעלין מתרומה ליוחסין אבל כבי מיקל טפי בתרומה במסיח לפי תומו היינו משום דקסבר דאין מעלין מתרומה ליוחסין כדאמר לקמן אבל למאי דמוקי פלוגתייהו משום גומלים קשה וי"ל דבתרומה דרבנן דוקא הוא דמתכשר במסיח לפי תומו כדמשמע בהגוזל בתרא (ב"ק קיד:) אבל בתרומה דאורייתא לא :

אבל אינו נאמן להשיאו אשה · (א) פי' בקונטרס משום חשש ממזרות ונתינות וקשה דלהכי ליכא למיחש כדאמרינן בהחולץ (יבמות מה. ושם) גבי עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דאמרינן ליה זיל גלי או נסיב בת מינך משמע דאם ילך למקום שאין מכירים אותו ישיאוהו בת ישראל אע"פ שאין מכירים ולא יסתפקו בו בנתין וממזר וכן גבי ההוא דאתא לקמיה דרבי יהודה וא"ל נאמן אתה לפסול עצמך ואי אתה נאמן לפסול בניך משמע שהוא ובניו היו בחזקת כשרים אע"פ שלא היו מכירים בהם ונראה לר"ת דלהשיאו אשה דקאמר היינו להשיאו בדוקה מד' אמהות כדתנן בעשרה יוחסין (קדושין דף עו. ושם) הנושא אשה כהנת צריך שיבדוק אחריה ד' אמהות ואין נאמן אם ישא אשה בדוקה להכשיר בתו לכהן בלא בדיקה אלא יצטרך לבדוק אחריו וה"ה דמצי למימר ואינו נאמן להכשירו לעבודה ואותה בדיקה היא משום חללות דאין מכירין ישראל חללים שביניהם ולא משום ספק ממזרות ונתינות דלהא לא חיישינן כדפי' וכן משמע התם דקאמר דהיא אינה בודקת בדידיה דלא הוזהרו כשרות ליגשא לפסולים ואי משום ממזרות ונתינות הא ודאי הוזהרו דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ואם תאמר אי משום חללות בודקין לא יבדקו אלא יחוס אביה לבד דאפילו היתה אמה חללה כשרה היא ע"י אביה דלכ"ע בני ישראל מקוה טהרה לחללות וי"ל מאחר שהצריכו לבדוק את יחוס האב משום חללות אגב חללות הוצרכו לבדוק כל פסול שבה גם של ממזרות ונתינות וכולה הך שמעתין דמצרכי בדיקה להשיא בתו לכהן אתיא כרבי מאיר דרבנן פליגי עליה התם ולא מצרכי בדיקה ואמרי כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות וא"ל אפילו עד אחד כדי להכשיר בתו לכהונה ומיהו להכשיר בנו או עצמו לעבודה צריך דלאו בחזקת כהונה עומד אי נמי אפילו כרבנן ובילא עליו ערער כדקאמר התם במילתייהו דרבנן בד"א שלא יצא עליו ערער כו' : שלי חדש ושל חבירי ישן · בפרק אע"פ פי' בקונטרס די"מ משום עומר ולאו מילתא היא דאם כן מאי מתרץ בדמאי הקילו התינח דמאי חדש ישן מאי איכא למימר ועוד דלא מצינו בשום מקום שנחשדו עמי הארץ על החדש ורשב"א פירש דקאי אשביעית וקאמר שלי חדש וגדל בשביעית ואסור להשהותו אחר הביעור ושל חבירי ישן וגדל בשנה שעברה ואשכחן דקרי לשביעית חדש דתנן במסכת שביעית (פ"ז מ"ז) ורד חדש שכבשו בשמן ישן ילקט את הורד וכי משני בדמאי הקילו בשביעית לא חש לתרץ דפשיטא ליה להש"ס דרבי יהודה מיקל בשביעית משום דבלאחריה דרבי יהודה חמירא להו שביעית כדאמר בהניזקין (גיטין נד.) ואין נראה לר"ת דסתם עמי הארץ לא נחשדו אשביעית דתנן בפרק עד כמה (בכורות ל. ושם) החשוד על המעשר אינו חשוד על השביעית החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשר אלמא דסתמא אינן חשודין בשביעית ומעשר דקתני היינו מעשר שני דאמעשר ראשון חשודין הם והא דתנן במסכת דמאי (פ"ג מ"ד) ומייתי לה בהניזקין (גיטין סא:) המוליך חיטין לטוחן כותי או לטוחן עם הארץ אינו חושש לא משום מעשר ולא משום שביעית דמשמע דחשודים על השביעית איכא למימר דמשום כותי נקט שביעית אי נמי בודאי חשוד איירי וכן ההיא דמייתי בפרק קמא דחולין (דף ו. ושם) הנותן לחמותו עיסה לאפות וקדירה לבשל אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום מעשר ולא משום שביעית ועוד קשה לר"ת דאי באיסור חדש או שביעית איירי הוה ליה למימר של חברי אינו חדש כדקאמר אינו מתוקן ועוד הקשה ר"ת דלעיל דההיא משנה דחמרין תנן במס' דמאי (פ"ג) הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם ואמר מי כאן נאמן מי כאן מעשר ואמר לו אחד אני איני נאמן איש פלוני נאמן הלך ולקח הימנו אמר ליה מי כאן מוכר ישן אמר ליה מי ששלחך אצלי אע"פ שהן כגומלין זה את זה הרי אלו נאמנים ואי ישן היינו דלית ביה איסור חדש או שביעית היאך קונה ממי ששלחו אצלו והלא הוא בעצמו אומר שאינו נאמן ועוד מדקא שאיל להיאך מי מוכר ישן מכלל שמה שקנה ממנו כבר היה חדש או שביעית והלא לא הלך אצלו אלא לפי שהוא נאמן ופי' הקונטרס נראה לר"ת עיקר דלהשביח קאמר ולרבותא דרבי יהודה נקטיה דאע"פ שמגרע את שלו ומשבח את של חבירו ומיחזי טפי כגומלין אפילו הכי נאמנין ואם תאמר א"כ מאי קשה ליה דרבנן אדרבנן דלמא הכא הוא דחיישינן לגומלין דדומה שהן גומלין כדפי' ויש לומר דאי לאו דחיישינן לגומלים בעלמא משום הכי לא הוו חיישינן טפי* : אביי אמר לעולם לא תיפוך בדמאי כו' · והא דאמר אביי בפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) ספק דבריהם לא בעי ברכה רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן וכן בפרק אע"פ (לקמן נו:) משני אביי ולאי דבריהם עשו חיזוק ספק דבריהם לא עשו חיזוק רבא אמר בדמאי הקילו לא משום דלית ליה לאביי דרבא דהא הכא אית ליה ועוד דבשילהי המביא (ביצה לה:) דייק ממתני' דרוב עמי הארץ מעשרין הן אלא דאית ליה לאביי דכל ספק דבריהם אע"ג דליכא רוב לא בעי ברכה וגם לא עשו חיזוק ומיהו בפרק קמא דשבת (דף יג. ושם) אההיא דלא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ מפרש אביי שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים ולא סמיך ארוב עמי הארץ מעשרין כדקאמר רבא התם סבירא ליה דלההיא מלתא מחמירין ולא סמכינן ארובא וכן רבא בסוף הניזקין (גיטין סא. ושם) גבי משאלת אשה נפה כו' ולא בעי למיסמך ארוב עמי הארצות דמעשרין לענין לסייע ידי עוברי עבירה דנראה לו לענין זה להחמיר :

תוספות רי"ד

נטמאת אינה נאמנת דדוקא [להתיר] נאמן ע"א [משום] דבשבוי' הקילו ולא לאיסור כדרבא דאמר אין דבר שבערוה פחות מב' אלא אעצמה אמאי לא מהימנא · אלא פשיטא דאיכא עדים פי' שנשבו ומ"ה אעצמה אינה נאמנת לומר נשביתי וטהורה אני וחברתה נמי אסורה בלא עדותה והא דקאמר אינה נאמנת כלומר בלא עדותה היא אסורה· אימא מציעתא אני וחברתי טמאות נאמנת ע"ע ואין נאמנת על חברתה · ואי דאיכא עידי שבויה אחברתה אמאי לא מהימנא והלא גם בלא עדותה אסורה והמורה פי' ואינה נאמנת על חברתה ע"כ משמע דחברתה בחזקת טהורה קיימא· דבשלמא אינה נאמנת דרישא אע"ג דאכולה מילתא משמע שייך למתני [אינה נאמנת] משום היתר. אלא הכא דבהדי' תניא אינה נאמנת על חברתה קשה. אלא פשיטא דליכא עדים פי' מ"ה על עצמה נאמנת דשויתי' אנפשה חתיכה דאיסורא · אבל על חברתה אינה נאמנת דכיון דליכא עדי שבוי' חברתה משתריא באומר' נשביתי וטהורה אני וזו שמעידה עלי' כי נטמאת אינה נאמנת כדרבא . שאין דבר שבערוה פחות מב' . אימא סיפא אני וחברתי טהורות נאמנת על חברתה ואינה נאמנת ע"ע · ואי דליכא עדים אעצמה אמאי לא מהימנא · אלא פשיטא דאיכא עדים . פי' ומ"ה אעצמה אינה נאמנת ואחברתה מהימנא שע"א נאמן בשבוי' רישא וסיפא דאיכא עדים ומציעתא דליכא עדים· אמר ר"פ כולה דאיכא עדים ואיכא ע"א דקמפיך פי' [דאיכא עדים] שמעידים שנשבו וע"א בא ומהפך כל הדברים · אני טמאה וחברתי טהורה וא"ל ע"א את טהורה וחברתיך טמאה. איהי שויתה נפשה חתיכה דאיסורא וחברתה משתריא אפומא · פי' המורה· דבשבוי' האמינו חכמים ע"א להקל ואפי' עבד או שפחה. וכדקתני מתני' אם יש להן עדים אפילו עבד וכו' וכ"מ שנאמן ע"א הרי הוא כשנים ואין דברי א' שכנגדו לטמא עומד במקום שנים · ומשמע מפירושו · דאע"ג דלא נשאת וגם לא התירוה לינשא · ואינו נ"ל דכיון דאיכא עדות מכחשת לה היכי שריא לה לחברתה אפומא דידה. והתנן בפ' האשה רבה עד אומר מת ועד אומר לא מת ה"ז לא תנשא דכי מהימנינן ליה לע"א דאמר מת ולא מצי אידך למכחשי' ה"מ כשבאו בזה אח"ז וכבר התירוה ע"פ אותו העד (אמרת)[אמרינן] לא תצא מהיתירא הראשון · אבל היכא דקיימי תרווייהו ומכחשי להדדי אמרינן לא תנשא · והכא היכי אמרי' דהיא נאמנת אע"פ שהעד מכחישה · ובתוספתא דכתובות [בפ"ב] ברישא דהא מתני' תני הכי · עד אומר נשבית וטהורה היא · וע"א אומר נשבית וטמאה היא · אשה אומרת נשבית וטמאה היא ואשה אומרת נשבית וטהורה היא אין משיאין אותה · ואם נשאת ל"ת · וא"כ בע"כ מאי דתני הכא נאמנת הכי בעי' לפרושי כגון שהתירוה לינשא על פיה · ובתר הכי אתא ע"א ואמר נטמאת · אי נמי כגון שהלכה ונשאת דאמרינן ל"ת · אני טהורה וחברתי טמאה וא"ל עד אחד את טמאה וחברתך טהורה · איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה · פי' המורה ה"ג עדים וקאי אעידי שבוי' דע"א בטומאה אינו כלום אלא בסוטה בלבד שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה חברתה משתריא אפומא דעד · פי' ה"ג כגון שנשאת · אני וחברתי טמאה וא"ל עד את וחברתך טהורות איהי שויתי' נפשה חתיכה דאיסורא · פי' לפיכך אין העד נאמן לטהרה חברתה משתריא אפומא דעד כגון שנשאת · אני וחברתי טהורות ואמר לה עד את וחברתיך טמאות· איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה · חברתה משתריא אפומה דידה פי' כגון שנשאת א' התירוה לינשא כדפרי' : מתני' וכן שני אנשים זה אומר כהן אני וז"א כהן אני אין נאמנים ובזמן שהן מעידים זע"ז הרי אלו נאמנים · ר"י אומר אין מעלין לכהונה ע"פ ע"א · אר"א אימתי בזמן שיש עוררים · אבל במקום שאין עוררים מעלין לכהונה ע"פ ע"א · רשב"ג אומר משום ר"ש בן הסגן מעלין לכהונה ע"פ ע"א · פי' ב' אנשים שבאו ממדה"י ולא ידענו מי הם ז"א כהן אני וז"א כהן אני · אין נאמנים ליתן להם תרומה ובזמן שמעידים זע"ז שז"א אני וחברי כהנים וכמו כן זה הרי אלו נאמנים שמעלין לכהונה ע"פ ע"א · ואפילו היכא דאיכא למיחש לגומלין · ר"י אומר אין וכו' ואפילו היכא דליכא גומלין וכ"ש היכא דאיכא גומלין · פי' העד אתה עלי ואני עליך · אר"א אימתי אין מעלין במקום שיש עוררין הבאים לפוסלו · אבל במקום שאין עוררין מעלין והוא דליכא גומלין רשב"ג אומר וכו' · לקמן מפרש מאי בינייהו: ת"ר זה אומר אני כהן וחבירי כהן א)' וז"א אני כהן וחבירי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהיה שלשה ב' מעידים ע"ז · וב' מעידים ע"ז · פי' המורה אינו נאמן להשיאו אשה מיוחסת ומעלה הוא בכהונה · (ולכך) [וכן] פי' גם ר"ח דאינו נאמן להשיאו אשה הראויה לכהונה · דחיישינן שמא חלל הוא · וק' לי א"כ איזה אשה יקח · דכשירה הראויה לכהונה אסרת לו ישא פסולה לכהונה אסור לו ליקח · דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא באומרו כהן אני · ותו אפילו אי ברי"א לן

א) גירסת רבינו ח"ל אני כהן וחבירי כהן וכ"ה בתוספתא דמכילתין פ' ב' ע"ש

ג"י כ"י [לעיל כג.]

[ע"ז סא:]

לקמן נו: דמאי פ"ד מ"ז

שבת יג. כג. גיטין סא. לקמן נו: [ביצה לה:] יבמות קיד. מנחות לא.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אבל כו' פי' בקונטרס. נ"ב ע"ל בפירושו סוף דף כ"ה :

[ועיין היטב תוס' בכורות יח: ד"ה הכי ועוד שם ל. ד"ה מתני' ותוס' סוכה לט: ד"ה במה]

עין משפט
נר מצוה

פד א ב ג ד מיי' פי"ב מהל' משכב ומושב הלכה כג:

פה ה מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' ט טוש"ע אה"ע סי' ג סעיף ב:

פו ו מיי' שם הלכה ד והלכה יא:

הכא נמי בשכלי אומנותו בידו והיכא אתמר דרבי חמא בר עוקבא אהא דתנן **הקדר שהניח קדירותיו וירד לשתות (*מים מן היאור) הפנימיות טהורות והחיצונות טמאות והתניא אלו ואלו טמאות אמר רבי חמא בר עוקבא בשכלי אומנותו בידו מפני שיד הכל ממשמשת בהן והתניא אלו ואלו טהורות א"ר חמא בר עוקבא בשאין כלי אומנותו בידו ואלא הא דתנן הפנימיות טהורות והחיצונות טמאות היכי משכחת לה דסמיכא לרשות הרבים ומשום חיפופי רשות הרבים ואיבעית אימא ר' יהודה ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין קמיפלגי איבעיא להו מהו להעלות משטרות ליוחסין היכי דמי אילימא דכתיב ביה אני פלוני כהן חתמתי עד מאן קא מסהיד עילויה לא צריכא דכתיב ביה אני פלוני כהן לויתי מנה מפלוני וחתימו סהדי מאי אמנה שבשטר קא מסהדי או דלמא אכולה מילתא קא מסהדי רב הונא ורב חסדא חד אמר מעלין וחד אמר אין מעלין איבעיא להו מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין תיבעי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין ותיבעי למ"ד אין מעלין תיבעי למ"ד מעלין הני מילי תרומה דעון מיתה היא אבל נשיאות כפים דאיסור עשה לא או דלמא לא שנא תיבעי למ"ד אין מעלין הני מילי תרומה דמיתאכלא בצנעא אבל נשיאות כפים דבפרהסיא אי לאו כהן הוא כולי האי לא מחציף איניש נפשיה או דלמא לא שנא רב חסדא ורבי אבינא חד אמר מעלין וחד אמר אין מעלין א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין א"ל פלוגתא דרב חסדא ורבי אבינא הלכתא מאי א"ל אנא מתניתא ידענא דתניא ר' יוסי אומר *גדולה חזקה שנאמר °ומבני הכהנים בני חביה בני הקוץ בני ברזילי אשר לקח מבנות ברזילי הגלעדי אשה ויקרא על שמם אלה בקשו כתבם המתיחשים ולא נמצאו ויגאלו מן הכהונה ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמוד כהן לאורים *ותומים אמר להם הרי אתם בחזקתכם במה הייתם אוכלים בגולה בקדשי הגבול אף כאן בקדשי הגבול ואי סלקא דעתך מעלין מנשיאות כפים ליוחסין הני כיון דפרסי ידייהו אתי לאסוקינהו שאני הכא דריע חזקייהו דאי לא תימא הכי למאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין כיון דאכלי בתרומה אתי לאסוקינהו אלא לאו משום דריע חזקייהו ואלא

תורה אור

עזרא ב

בשכלי אומנותו בידו · חמר המביא תבואה למכור היה נושא בידו כלי היכר של מכירה כגון מחק שמוחקין בה המדה והמביאה לגלגע איט נושא בידו כלי אומנות מכר והכא כגון שכלי אומנותו בידו של זה המזלזל את שלו דאכן סהדי שלמוכרה הביאה הלכך אין זה אלא גומל וזה יעיד עליו בכרך שלפניהם: הקדר · שהוא חבר: הפנימיות טהורות · כולה מתרלא ואזלא לקמיה: בשכלי אומנותו בידו · להיכר שהוא נושאן למוכרן: ממשמשת בהן · לבדוק וליקח: ומשום חיפופי רשות הרבים · שנותנים בני אדם אבנים גדולות או יתדות לצידי רה"ר להרחיק העגלות מלהזיק את הכתלים ומתוך שהן דוחקות את רה"ר וזה הניח קדירותיו אצלם דחק גם הוא את הדרך והעוברין שם מתחככין בהן ובגדיהן עוברין על פני אוירן ובגדי עם הארץ טמאים הם ומטמאים את החיצונות: במעלין מתרומה ליוחסין · רבי יהודה סבר הרואה שמאכילין תרומה לאדם בחזקת כהן מעיד עליו בכל מקום שהוא כהן ומעלין אותו ליוחסין הלכך אם תאכילהו תרומה הרי אתה מביאו להשיאו אשה וטעמיה לאו משום גומלין הוא ורבנן סברי אין מעלין מתרומה ליוחסין: דאיסור מיתה · אם זר הוא לא היה אוכל תרומה שהוא עון מיתה · דאיסור עשה · כה תברכו (במדבר ו) אתם ולא זרים ולאו הבא מכלל עשה עשה: גדולה חזקה · שאין ב"ד יכולין להוציא דבר מחזקתו: בקשו כתבם המתיחשים · שיהו כהנים כשרים לפי שהתחתנו כהנים בגולה בגויי הארץ וילדו להם בנים כדכתיב בספר עזרא והם חללים הוצרכו הנולדים בגולה להתייחס כשעלו מן הגולה לארץ בבנין שני: ויגאלו · נפסלו מלשון לחם מגואל (מלאכי א): התרשתא · הוא נחמיה בן חכליה וכן כתוב בספר עזרא (נחמיה ח): עד עמוד כהן לאורים וגו' · כאדם (א) שאומר לחבירו עד שיבא המשיח דאורים ותומים לא הוו במקדש שני שנחסרו חמשה דברים כדאמרינן בסדר יומא (דף כא:): מקדשי הקדשים · דוקא מקדשי המקדש פסלינהו אבל תרומה שהיו רגילין בה בגולה לא אסר עלייהו משום דהוחזקו בה: קדשי הגבול · תרומה שהיא נוהגת בגבולין חוץ למקדש ולירושלים: אף כאן בקדשי הגבול · ומדאמר רבי יוסי גדולה חזקה ש"מ נשיאות כפים נמי לא אסר עלייהו שהרי הוחזקו בה בגבולין: ואי סלקא דעתך כו' אתו לאסוקינהו · ומה הועילו בתקנתם: שאני הכא · דליכא למיחש דליסוקינהו דהא ריע חזקייהו שהרי הכל רואין שאר כהנים אוכלין קדשי המקדש והם אינן אוכלין יש כאן היכר גדול שיש בהן צד פסול אבל שאר בני אדם כגון בזמן הזה לעולם מעלין מנשיאות כפים ליוחסין: [דאי לא תימא הכי · דעל דא סמיך שיש בהן היכר תרומה נמי תקשי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין]:
ואלא

בשכלי אומנותו בידו · פירש רבינו חננאל זה שאומר עליו שהוא כהן יש בידו כלים שמשמשין בהן בטהרה כגון כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה שאין מקבלין טומאה שכל הרואה כלים הללו בידו מתרחק ממנו מלטמאותו ודומה שהוא כהן ולכך האמינוהו חכמים:

ואיבעית אימא רבי יהודה ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין קמיפלגי · ולא אתא לשנויי אלא קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה אבל דרבנן אדרבנן לעולם צריך לתרץ בשכלי אומנותו בידו הקשה הר' שמואל מוואלדין ומעיקרא היכי בעי למימר דטעמא דר"י משום גומלין והא בלא גומלים ע"כ סבר רבי יהודה בשילהי פרקין (לקמן דף כח:) דמעלין מתרומה ליוחסין ותירץ ר"י דמעיקרא ס"ד דאי לאו טעמא משום גומלים לא הייתו מפסידים את הכהן מן התרומה כדי לומר מעלין כיון דמן הדין ראוי לחלוק ע"פ חבירו ואדרבה קודם הייתו אומרים אין מעלין אע"ג דגבי עבד אמר לקמן לרבי יהודה דאין חולקין לו תרומה משום דמעלין התם אין כל כך חששא בהפסד של עבד זה אם אין חולקין לו תרומה בלא רבו וא"ת ובאיזו סברא פליגי לימרו תרווייהו דמעלין ונצטרך שני עדים בתרומה או לימרו תרווייהו דלא מעלין ולא יצטרך אלא עד אחד בתרומה וי"ל דבהא פליגי דמר סבר חיישינן שמא יעלו מתרומה ליוחסין לפיכך הצריכו שני עדים ומר סבר דלא חיישינן*:

אמנה שבשטר קמסהדי · וא"ת ואי לאו אכולא מילתא קמסהדי א"כ עדים חתמי אע"ג דלא ידעי אי כהן הוא אי לאו ואם כן הא דתנן בגט פשוט (ב"ב דף קסז.) שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת אם היו משולשין יכתבו כהן ומה מועיל כיון שעדים חותמין אע"פ שאין מכירים בו אם הוא כהן והרי הוא יכול להעריס ולכתוב שטר אחר בשם חבירו כהן ויוציא ממון מחבירו כהן וי"ל דהיכא דהוחזקו שני יוסף בן שמעון ודאי אכולא מילתא קא מסהדי כי אז הן צריכין לידע אם בן כהן הוא והתם ודאי מעלין משטרות ליוחסין והכא מיבעיא לן היכא דלא הוחזקו: חד אמר מעלין · ואם תאמר ואמאי לא חשיב ליה בהדי הנך דתנן בעשרה יוחסין (קדושין דף עו. ושם) אין בודקין מן המזבח ולמעלה ולא מדוכן כו' וי"ל דהך דשטרות מלתא דפשיטא היא דכיון דאכולא מלתא קמסהדי א"כ הוי עדות גמור ולכך לא קא חשיב עדים וא"ת ואמאי לא חשיב תרומה ונשיאות כפים למ"ד מעלין ואור"ת דתרומה בכלל מזבח ונשיאות כפים בכלל דוכן אע"ג דההוא דוכן היינו שיר כדמשמע התם בגמרא מ"ד מעלין הוה מוקי לה נמי בדוכן כהנים שבגבולים ומיהו קשה אמאי לא חשיב ס"ת שקרא בחזקת כהן כדלקמן ויש לומר דאיכא למימר דתנא ושייר כולהו ובספר הישר פירש ר"ת דלאו בעבודת מזבח ממש איירי אלא כגון הפשט וניתוח דברים הכשרים בזרים דלא היו מניחין לעשות אותם אלא למיוחסין מן המשיאין לכהונה אבל מילי דכהונה כגון תרומה ונשיאות כפים וס"ת לא איצטריך למתני: שאני הכא דריע חזקייהו · פי' בקונטרס שהכל רואים שאר כהנים אוכלין שאר קדשי מזבח ואלו אין אוכלין וק"ק דמ"מ תיקשי למ"ד מעלין אמאי לא אסקינהו לקדשי מזבח וליוחסין ונראה לר"ת דריע חזקייהו היינו שהיו מיחסים אותם אחר בני ברזילי שהיה ישראל ועוד שלא מצאו כתבם והיכא דאיתרע חזקה אין מעלין לכ"ע אבל קשה דפריך מעיקרא אתי לאסוקינהו הוה ליה למיפרך אמאי נגאלו כלל מן הכהונה ויש לומר דשפיר הוה ידע דריע חזקייהו ומשום הכי לא אסקינהו אלא דהוה ס"ד דאע"ג דריע חזקייהו איכא למיחש דלמא אתי לאסוקינהו לבסוף שלא ידעו שלא מצאו כתבם:
ואלא

[ועוד רצה ר"י לפרש טעמא דמ"ד מעלין כדי שיהו עדים מצויין ליוחסין וחזר בו משום דלא משמע הכי בסמוך דקאמר ה"מ בתרומה דעון מיתה. ת"י עס"ג]

תוספות רי"ד

לן דחלל הוא · אמאי לא ישא אשה כשרה ואפי' בתו של כ"ג · והא קי"ל דלא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים . ונ"ל לפרש דהאי דאמר להשיאו אשה לאו להשיאו לו אשה · אלא להשיא מנשיו לכהונה · כגון אלמנתו ובתו דמספקינן ליה בחלל ובת חלל ואלמנות חלל הן פסולות לכהונה: איבעיא להו מהו להעלות משטרות ליוחסין · פי' אילימא דכתיב בי' אני פלוני כהן חתמתי עד מאן קמסהיד עלויה. לא צריכא דכתיב בי' אני פ' כהן לויתימנה מפלוני וחתימו סהדי אמנה שבשטר קא מסהדי א"ד אכולה מילתא מסהדי · ר"ה ור"ח ה"א מעלין וח"א אין מעלין והלכתא כדברי המיקל · ואילו כתבו שני עדים פ' כהן לוה מפלוני דליכא מאן דפליג דודאי מעלין · דהא עדים מעידים כי הוא כהן(א) · איבעי' להו מהו להעלות מכהונה ליוחסין.

א) וכ"כ הר"נ כאן בשם הרא"ה ז"ל ע"ש ובזה מיושב קושית תוס' ד"ה אמנה מה שהקשו מפ' גט פשוט ודו"ק ועי' בש"ך חו"מ סי' מ"ט ס"ק ט"ו:

מסורת הש"ס

טהרות פ"ו מ"א

[במשנה ליתא]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד עמוד כו' כאדם שאומר. נ"ב הוא בפ' שני שגלה ערכין דף מח ע"ב:

קדושין סט:

[נ"ל ולתומים]

יי כ"י

ואלא מאי גדולה חזקה מעיקרא אכול בתרומה דרבנן השתא אכול בתרומה דאורייתא ואי בעית אימא ^א^השתא נמי בתרומה דרבנן אכול בתרומה דאורייתא לא אכול ^ב^וכי מסקינן מתרומה ליוחסין בתרומה דאורייתא בתרומה דרבנן לא מסקינן ואלא מאי גדולה חזקה דאע"ג דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא לא גזרינן ובתרומה דאורייתא לא אכול והא כתיב °אשר לא יאכלו מקדש הקדשים מקדש הקדשים הוא דלא אכול הא בתרומה דאורייתא אכול ה"ק לא במידי דאיקרי קדש דכתיב °וכל זר לא יאכל קדש ולא במידי דאיקרי קדשים דכתיב °ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל ואמר מר *במורם מן הקדשים לא תאכל ת"ש חזקה לכהונה נשיאות כפים בבבל ואכילת חלה בסוריא *וחילוק מתנות בברכין קתני מיהת נשיאות כפים מאי לאו ליוחסין ^ג^לא לתרומה והא דומיא דאכילת חלה קתני מה אכילת חלה ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא אכילת חלה גופה לתרומה קסבר חלה בזמן הזה דרבנן ותרומה דאורייתא ומסקינן מחלה דרבנן לתרומה דאורייתא וכדאפיך להו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן ת"ש *חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות בא"י ובסוריא ובכל מקום ששלוחי ראש חודש מגיעין נשיאות כפים ראיה אבל לא חילוק גרנות ובבל כסוריא רשב"ג אומר אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה מפני שבית דין קבועין שם קתני מיהת נשיאות כפים מאי לאו ליוחסין לא לחלה הא דומיא דחילוק גרנות קתני מה חילוק גרנות ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא חילוק גרנות גופה לחלה ^ד^קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן וחלה דאורייתא ומסקינן מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא וכדאשכחינהו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן *דאמר רב הונא בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי אפילו למאן דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי *ז' שכיבשו וז' שחילקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו *בתרומה ואמינא להו אנא אדרבה אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה ^ה^דרבנן דתניא °בבואכם אל הארץ אי *בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים ת"ל בבואכם בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לאו

תורה אור: עזרא ב · ויקרא כב · שם · במדבר טו

רש"י

ואלא מאי גדולה חזקה · דקאמר ר' יוסי למה לנו [לחוש] להשבית חזקתם כי מה יש לחוש לבטלה: בתרומה דרבנן · שהרי בגולה היו שאין שם תרומה מן התורה דכל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ כדאמרינן בקידושין (דף לו:): ואיבעית אימא השתא נמי בתרומה דרבנן אכול · תרומת פירות האילן וירק: דאורייתא · דגן תירוש ויצהר לא אכול ומשו"ה לא קשיא למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין דכי מסקינן ליוחסין מתרומה דאורייתא כו': דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא · שהרי לארץ באו ומצויה שם תרומה גמורה דאורייתא מה שלא היה מצוי להם בגולה ויש לחוש פן יאכילום בה: לא במידי דאקרי קדש · והיינו תרומה: וכל זר לא יאכל קדש · בתרומה משתעי דכתיב בפרשה לעיל מיניה ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ואוקמינן בתרומה ביבמות בהערל (דף עד:): ולא במידי דאקרי קדשים · אפילו חזה ושוק של שלמים הנאכלים לנשי כהנים ולעבדיהם: ואמר מר · ביבמות בפרק יש מותרות בבת כהן שניסת לישראל ונעשית אלמנה וגרושה וזרע אין לה שחוזרת לתרומת אביה ואינה חוזרת לחזה ושוק ויליף לה מהאי קרא כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל עוד: חזקה לכהונה · להעיד עליו שהוא כהן: נשיאות כפים בבבל · הרואהו נושא כפיו בבבל מעיד עליו בכל מקום שהוא כהן ומקבלין הימנו לפי שיש שם ישיבה וב"ד קבוע בודקין אחר נושאי כפים אבל אכילת חלה ותרומה אינה חזקה דחוצה לארץ לאו דאורייתא תרומה דיליה ולא קפדי כולי האי: ואכילת חלה בסוריא · היא ארם צובה שכיבשה דוד וחיברה לא"י וקסבר האי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש וחלתה ותרומתה דאורייתא וקס"ד תנא חלה וה"ה לתרומה: וחילוק מתנות · דהזרוע והלחיים: בברכין · ואע"ג דאיסורן אין איסור לזרים הואיל וכרכים מקום שווקין הן ומצויין בו עוברים ושבים המכירין בו אי לאו דכהן הוה לא מחליף נפשיה: לא לתרומה · הרואהו נושא כפיו בבבל או אוכל חלה דווקא בסוריא והעיד עליו בא"י מקבלין עדותו להאכילו תרומה אבל לא ליוחסין: מה אכילת חלה · עדות חזקתה: ליוחסין · דאי לתרומה פשיטא היא גופה תרומה היא וכבר הוחזק בה: ומסקינן מחלה דרבנן כו' · דאי לאו כהן הוא לא הוו ספו ליה חלה גזירה משום תרומה: וכדאפיך · לקמן מפרש: נשיאות כפים וחילוק גרנות · דתרומה: בא"י · נושאי כפים דאיכא ב"ד קבועין ובדקי וחילוק גרנות קס"ד השתא דתרומה בזמן הזה דאורייתא וכיון דעון מיתה איכא מסקינן מינה ליוחסין: בסוריא וכ"מ ששלוחי א"י מגיעין · להודיע לגולה יום שקידשו ב"ד את החדש לעשות פסח בזמנו דהיינו היושבים בתוך מהלך חמשה עשר יום: נשיאות כפים ראיה · לפי שב"ד קבוע שם שמקבל שליחות החדש של ב"ד הגדול: אבל לא חילוק גרנות · דתרומה דידהו לאו דאורייתא ובסוריא נמי האי תנא סבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש ופלוגתא דתנאי היא בהך מילתא (ע"ז דף כא.): בבי רב · בית המדרש קרי בי רב: נתחייבו בחלה · דכתיב בבואכם אל הארץ ותניא בספרי ר' ישמעאל אומר שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכולן נאמר כי תבאו כי יביאך וכאן בבואכם ללמדך שכיון שנכנסו לה נתחייבו: ולא נתחייבו בתרומות ומעשרות · דכתיב דגנך תבואת זרעך המיוחדת לך *ועוד שהרי תלה הכתוב המעשר במנין שנות השמטה דכתיב בשנה השלישית שנת המעשר ושמטות לא מנו אלא משכבשו וחילקו כדאמרינן בסדר עולם ובמסכת ערכין (דף יב:): הכי גרסינן אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים תלמוד לומר בבואכם בביאת כולכם כו'· והכי פירושו כיון דשינה הכתוב ביאה זו לכתוב בה בבואכם ולא כתב כי תבאו יכול משנכנסו לה מרגלים ת"ל כו': לאו

תוספות

ואלא מאי גדולה חזקה · בשלמא אי אין מעלין ניחא הא דגדולה חזקה אע"ג דאיכא למיחש לב"ד טועין שיעלו מן נשיאות כפים לקדשי קדשים [ואע"ג דבלא חזקה מעלין לתרומה ע"פ עד אחד ולא חיישינן לב"ד טועין שמא יעלו ליוחסין השתא סבר המקשן דיוחסין חמירא ולא אתו למיטעי כמו לקדשי קדשים] אבל השתא דאמרת טעמא דריע חזקייהו ולא חיישינן דלמא אתי לאסוקי כיון דלא אתי למטעי מאי גדולה חזקה: (לעיל) **אף** דלמא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דמתאכלא בצינעה כו' · תימה מה תולה באכילה והא פשיטא דלכ"ע אין מעלין מאכילת תרומה ליוחסין דהא איכא למיחש דלמא עבד כהן הוא אלא בחלוקת תרומה(א) בגורן הוא דפליגי אם מעלים ליוחסין אם לאו ובמעלין מתרומה ליוחסין לא איפליגו בה תנאי בהדיא אלא דתליא הא פלוגתא בפלוגתא אם חולקין תרומה לעבד בלא רבו אם לאו למ"ד חולקין אין מעלין דדלמא עבד הוא והכי איבעי ליה למימר הכא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דחולקין לעבד בלא רבו ואיכא למיחש דלמא עבד הוא אבל נשיאו' כפים לעולם אימא לך דמעלין דאין עבד נושא כפיו: [נ"ל דשפיר נקט דמתאכלא בצינעא דלמ"ד מעלין מאכילת תרומה נמי מעלין ובענין דליכא למיחש שהוא עבד שילא מבית הספר וטעמא כיון דעון מיתה הוא חיישינן שמא יעלוהו ליוחסין ולכך אילטריך שני עדים להאכילו בתרומה ולכך נמי אין חולקין לעבד אלא א"כ רבו עמו ומ"ד אין מעלין אע"ג דעון מיתה הוא לא חיים להכי שמא יעלוהו כיון דבצנעא הויא אכילת תרומה וכן חלוקה אבל נשיאות כפים דאיפרסם איבעיא ליה אי חיישינן שמא יעלוהו משום דאי לאו דכהן הוא לא הוה חציף כולי האי ולא הוי מצי למנקט כמו שכתבו התוס' אפילו למ"ד אין מעלין משום דאיכא למיחש דלמא עבד הוא דלא תליא בהכי דאפילו היכא דליכא למיחש דלמא עבד הוא אין מעלין כמו ביוצא מבית הספר או שמעידין עליו שאינו עבד ואדרבה הא דחולקין לו בלא רבו הייט משום דאין מעלין ועיקר טעמא דפלוגתייהו משום מעלין ואין מעלין דאי לאו הכי קשה באיזה סברא פליגי כמו שהקשו לעיל](ת"י): **וכי** מסקינן מתרומה ליוחסין ה"מ בדאורייתא כו' · רבינו יצחק בן רבינו מאיר לא גרים לה דהא איבעית אימא רב נחמן קאמר לה ואי גרסי' לה א"כ היה סותר בעצמו ראיה שהביא דאי לא תימא הכי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין הא אתי לאסוקי אלא טעמא משום דריע חזקייהו ואין זו סוגיית הש"ס אם לא יאמר ולאו מילתא היא דאמרי ובפ' עשרה יוחסין (קדושין סט:) גרסינן לה ואגב שיטפא דהתם שיבשו לכותבה כאן: **לא** במידי דאיקרי קדש · וא"ת תרומה נמי איקרי קדשים דכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים וההוא קרא איירי בתרומה דהעריב שמשו אוכל בתרומה וי"ל דודאי גבי טמא תרומה מיקרי קדשים אבל הכא גבי אכילת זר קאמר דלא אשכחן קדשים גבי אכילת זר: **נשיאות** כפים בבבל · דוקא נשיאות כפים ולא אכילת חלה ואע"ג דבסוריא נמי הוי מדרבנן אין מדקדקין בבבל כמו בסוריא דסבר האי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש ואכילת חלה בסוריא ה"ה נשיאות כפים כדמוכח לקמן: **לא** חילוק גרנות גופה לחלה וקסבר תרומה כו' · ונ"ל דפליגי הנך ברייתות בפלוגתא דרב הונא בריה דרב יהושע ורבנן דאי לאו הכי בחד מהנך ברייתות ממה נפשך איכא למידק דמעלין מנשיאות כפים ליוחסין ופליגי נמי דלברייתא קמייתא אכילת חלה בסוריא חזקה לתרומה וכל שכן דאכילת תרומה דאורייתא דהויא חזקה לאכילת חלה דרבנן ובברייתא שניה קתני דחילוק גרנות דהיינו תרומה בסוריא לא הויא חזקה לחלה: עדות

עין משפט נר מצוה

פז א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה א ופ"ו מהל' תרומות ה"ב: נ"י כ"י

פח ב מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' ד:

פט ג מיי' שם הלכה יא טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ב:

צ ד מיי' שם הלכה ג ופ"א מהל' תרומות ה"א סמג עשין מג טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף ב:

צא ה מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג עשין קמ טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף ב:

הגהות הב"ח

(א) תד"ה או דלמא כו' אלא בחלוקת תרומה וכו'. נ"ב וכן פרש"י יבמות דף נט ע"ב:

[עיין תוס' נדה מז. ד"ה ל"ג אילו נאמר]

מסורת הש"ס

יבמות סח: פו. קדושין סט:

[עיין תוס' שבת יז: ד"ה יהבה]

[תוספתא פ"ג ותוספתא פאה פ"ד]

נדה מז.

[ב"מ פט.]

[בנדה מז. וכן בב"מ פט. איתא במעשר ועי' פרש"י דהכא דגרים תרוייהו]

[ועיין רש"י בנדה מז. וב"מ פט. מפרש בכל מקום טעם אחר]

צב א ב מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' יא :
צג ג מיי' שם הלכה ה :

לאו כולהו סלוק ת"ש חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות ועדות עדות חזקה היא אלא לאו הכי קאמר נשיאות כפים כי עדות מה עדות ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא עדות הבאה מכח חזקה כחזקה [א]כי ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי א"ל מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית אמר ליה שקרא ראשון בבית הכנסת בחזקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול שקרא אחריו לוי והעלהו ר' אמי לכהונה על פיו ההוא דאתא לקמיה דרבי יהושע בן לוי אמר ליה [ב]מוחזקני בזה שהוא לוי אמר ליה מה ראית אמר ליה שקרא שני בבית הכנסת בחזקת שהוא לוי או בחזקת שהוא גדול שקרא לפניו כהן והעלהו רבי יהושע בן לוי ללויה על פיו ההוא דאתא לקמיה דריש לקיש אמר ליה מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית [א"ל] שקרא ראשון בבית הכנסת א"ל ראיתיו שחילק על הגרנות אמר לו ר' אלעזר ואם אין שם גורן בטלה כהונה זימנין הוו יתבי קמיה דר' יוחנן אתא כי הא מעשה לקמיה א"ל ריש לקיש ראיתיו שחילק על הגורן א"ל ר' יוחנן ואם אין שם גורן בטלה כהונה *הדר חזייה לר"א בישות אמר שמעת מילי *דבר נפחא ולא אמרת לן משמיה רבי ור' חייא חד העלה בן ע"פ אביו לכהונה וחד העלה אח ע"פ אחיו ללויה תסתיים דר' העלה בן ע"פ אביו לכהונה דתניא [ג]הרי שבא ואמר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה דברי רבי אמר לו ר' חייא אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה תאמינו להשיאו אשה ואם אי אתה מאמינו להשיאו אשה לא תאמינו לאכול בתרומה א"ל אני מאמינו להאכילו בתרומה שבידו להאכילו בתרומה ואיני מאמינו להשיאו אשה שאין בידו להשיאו אשה תסתיים ומדרבי העלה בן ע"פ אביו לכהונה ר' חייא העלה אח ע"פ אחיו ללויה ורבי חייא מאי שנא בן דלא דקרוב הוא אצל אביו אח נמי קרוב הוא אצל אחיו

במסיח

עדות הבאה מכח חזקה · פי' שאנו יודעין שהוא כהן מחמת הקורא אחריו שמוחזק לן שהוא לוי : **שקרא** אחריו לוי · לפירוש ר"י הלוי שפירש בגיטין (נט: ושם) אם אין שם כהן נתפרדה חבילה שיקרא ישראל גדול לפני לוי יש לפרש הכא שקרא אחריו לוי קטן מישראל שקרא אחריו: **שקרא** לפניו כהן · פירוש פעם אחת : **הרי** שאמר בני זה וכהן הוא · מדנקט בני זה וכהן הוא משמע שאינו ידוע לנו אם הוא בנו והוא בא להעיד שהוא בנו ושהוא כהן שאינו בן גרושה דאי י"ע לנו שהוא בנו הוה ליה למינקט בני זה כהן בלא וי"ו ותימה א"כ יהא נאמן לכולי עלמא לתרומה וליוחסין במגו דאי בעי אמר אינו בנו וי"ל דאע"ג דאיכא מגו לא מהימן דלדבריו קרוב הוא כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף מז. ושם) לדבריך כותי אתה ואין עדות לכותי ואין אדם נאמן לפסול את בנו ואע"ג דרבי קאמר בסמוך אני מאמינו להאכילו בתרומה שהרי בידו להאכילו בתרומה אלמא אע"ג דקרוב הוא לדבריו נאמן במגו התם ודאי מהימנינן ליה משום דאית ליה מגו אפי' ידעינן שהוא בנו אבל האי מגו אי הוה ידעינן שהוא בנו ליכא מגו : **נאמן** להאכילו בתרומה · פירוש אע"ג דליכא אלא הוא שהוא קרוב דקסבר רבי אין מעלין מתרומה ליוחסין ואין נאמן להשיאו אשה פירוש להצטרף עם אחר להשיאו אשה כיון שהוא קרוב והשתא אתי שפיר הא דאמר ר' חייא אם אתה מאמינו יחידי להאכילו בתרומה אע"פ שהוא קרוב האמינהו עם אחר להשיאו אשה אבל אין לפרש דאין נאמן יחידי להשיאו אשה דפשיטא דאינו נאמן ובהא לא הוה אמר רבי חייא האמינהו לישא דלא מיסתמיך שום תנא למימר דעד אחד כשר ליוחסין ובהא נמי אין לפרש דנאמן עם אחר להאכילו בתרומה דאי הוה צריך שני עדים בתרומה א"כ הוה סבר דמעלין מתרומה ליוחסין ואם כן היכי מכשיר קרוב כיון דאינו נאמן להשיאו אשה וא"ת כיון דסבירא ליה דאין מעלין מתרומה ליוחסין אם כן היכי מוקמינן בהגוזל בתרא (ב"ק קיד:) ההיא דרבי דלקמן במסיח לפי תומו ונאמן בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאורייתא לא מהימן והא לרבי כיון דס"ל דאין מעלין מתרומה ליוחסין אם כן ס"ל דמעלין מתרומה דרבנן לתרומה דאורייתא כדמשמע לעיל דכל היכא דאכיל בתרומה דרבנן אכיל נמי בתרומה דאורייתא וי"ל דהאי דמצרכינן למימר לעיל דמעלין מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא או איפכא היינו משום דלא תקשי למ"ד אין מעלין מנשיאות כפים ליוחסין אבל רב אשי בהגוזל אפשר דסבירא ליה כמ"ד מעלין ועוד נראה דלכולי עלמא בין למאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין בין למאן דאמר אין מעלין מעלין מתרומת דגן תירוש ויצהר של א"י ואפי' היא דרבנן לחלה דאורייתא כיון שבזמן המקדש הויא דאורייתא אבל תרומת פירות או תרומת חו"ל אין מעלין לכ"ע אפי' לתרומת דגן תירוש ויצהר של א"י דרבנן דדוקא בתרומת א"י או חלה דאורייתא בסוריא אמר מעלין מדרבנן לדאורייתא אבל לא בבבל וההיא דהגוזל בתרא איירי בתרומת פירות או חוצה לארץ וכן מתני' דלקמן דנאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקטנן ומוקי לה בתרומה דרבנן היינו בתרומת פירות או חוצה לארץ ולמ"ד מעלין מתרומה ליוחסין אפי' מתרומת דגן תירוש ויצהר דא"י אפילו היא דרבנן מעלין דהא ר' יוסי ס"ל בפ' יוצא דופן (נדה מו:) תרומה בזמן הזה דרבנן ודוקא משום דקסבר חולקין תרומה לעבד בלא רבו הוא דאית ליה דאין מעלין הא אי הוה סבר דאין חולקין הוה מודה דמעלין והא דאמר לעיל מעיקרא אכול בתרומה דרבנן *ולבסוף אכול בתרומה דאורייתא לא מכח שהיו אוכלין בגולה קדשי הגבול אוכלין בתרומה דאורייתא אלא משום שהיו נושאים כפים בגולה שמעלין מנשיאות כפים לתרומה דאורייתא אע"ג דהרי אתם בחזקתכם במה הייתם אוכלין בגולה כו' משמע שמכח אכילה היה מתירו אין לחוש בכך ולההוא לישנא דקאמר בתרומה דרבנן אכול בדאורייתא לא אכול מה שלא העלם מנשיאות כפים לתרומה דאורייתא היינו משום דריע חזקייהו : **נאמן** להאכילו בתרומה · הקשה ריב"ם דתנן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עט: ושם) מי שילא הוא ואשתו למדינת הים וכשחזר הביא עמו בנים ומתה אשתו צריך להביא ראיה על בניו ואינו נאמן להאכילם בתרומה כדמוכח התם בגמ' דתניא התם הביא ראיה על הגדולים א"ל ראיה על הקטנים ואמר רשב"ל עלה לא שנו אלא בקדשי הגבול אבל ליוחסין לא והיכי קאמר רבי הכא דאב נאמן להאכילו בתרומה ותירץ דרבי תנא הוא ופליג ור"ת אומר דההיא דקדושין אתיא כר' יהודה דאמר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד וקדשי הגבול דהתם היינו לכל דבר קדושה כגון תרומה ונשיאות כפים ויוחסין והא דקאמר התם* אבל ליוחסין לא היינו יוחסין לקורבה כגון לסקול ולשרוף על ידו כדמסיק התם ר' יוחנן אמר אף ליוחסין ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר סוקלין על החזקות א) [א"כ הכא באשתו עמו דאין צריך להביא ראיה כדאמר התם]: **שבידו** להאכילו בתרומה . ב) תימה איך נאמין אותו על תרומה בהאי מגו הא אין בידו להאכילו אחר מיתה וא"כ אין זה מגו כמו שמאמינו בית טוחלין (ב"ב קכז:) גבי בכור ובפרק בתרא דקדושין (דף עח:) דתניא יכיר יכירנו לאחרים מכאן אמר רבי יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור כו' למאי הלכתא אי לתת לו פי שנים אילו בעי למיתב ליה מתנה מי לא יהיב ליה לא נריכא בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס אלמא אי לאו קרא לא הוה נאמן לפי שאין בידו וי"ל דלא דמי דהכא כיון דנאמן להאכילו בחייו משום דבידו סברא הוא דנאמן אפילו לאחר מיתה :

במסיח

א) ועיין סיטב תוס' קדושין פ. ד"ה לא שנו] ב) [ועוד קשה לר"י דאין זה מיגו טוב שאם יוליכנו בגורן ויתן לו חלקו הרי יפסיד והשתא דקאמר שהוא כהן נוטל כל אחד חלקו ואין לפרש שבידו להאכילו בתרומה בשעה שהעיד שהיה יכול לומר אינו בני וכהן הוא דא"כ להשיאו אשה נמי נימא הכי . בתוס' לא תירץ והתירוץ שבפנים מלאתי] . ת"י

לאו כולהו סלוק · רובן נשארו בבבל דכתיב כל הקהל כאחד ארבע רבוא (עזרא ב) : ועדות · אם באו עדים שהוא כהן שמכירין את אביו ואת אמו : ועדות חזקה היא · בתמיה וכי עדות חזקה קרי ליה: עדות הבאה מכח חזקה כחזקה · העדות נקבל ונאכילו בתרומה כאילו ראיתוה אנן לאותה חזקה שזה העיד : או בחזקת שהוא גדול · כדאמרינן בעלמא *(גיטין דף נט:) רב קרי בכהני ואע"ג דלאו כהן הוה : שקרא אחריו לוי · ואי לאו כהן הוא אין לוי קורא אחריו דאמרינן במסכת גיטין (שם) אם אין שם כהן נתפרדה חבילה ומפרשינן דאין לוי קורא במקום שאין כהן ויש מפרשים נתפרדה החבילה שבמקום שאין כהן אם רוצה ישראל לקרות לפני לוי קורא ודוקא דאין שם כהן אבל היכא דאיכא כהן לא נתפרדה החבילה ולא יקרא ישראל גדול לפני לוי והכא כהן אחר הוה התם הלכך אי לאו דהאי כהן הוה לא הוה לוי קרי אבתריה : שקרא לפניו כהן · ואי לאו דהאי לוי הוא לא היה קורא שני אלא שלישי שנים כהנים היו קורין לפניו והוא שלישי דהכי אמרינן במסכת גיטין אם אין שם לוי קורא כהן במקומו : ללויה · לתת לו מעשר ראשון : ואם אין שם גורן · אם אין שם זורעי תבואה במקומו : זימנין · פעם אחרת : הדר · ריש לקיש : חזייה לרבי אלעזר בישות · החזיר פניו ונסתכל ברבי אלעזר בעין רעה שהבין שמפי ר' יוחנן שמע לשון זה וכשאמר לשון זה לא אמרה בשם רבי יוחנן לפיכך לא קיבלה סימנו: להשיאו אשה · שמא ממזר או נתין הוא : שיש בידו להאכילו תרומה · שהרי הוא כהן והכל חולקין לו תרומה :

והטבילוני

[מגילה כב.]

[מכות ה:]

[פירושו תמצא ברש"י סנהדרין ל. ד"ה טבא וכו' אביו של ר"י וכו' על שם יפיון]

[ולפ"ז גרסינן לעיל שפיר כי מסקינן מתרומה ליוחסין הכ"מ בתרומה דאורייתא כו' ומ"מ אינו סותר דאייתו דהשתא נמי יכול לומר דאי לא תימא הכי היכי הוי פרסי ידייהו הא א"ת ו לאוקימנהו לתרומה דאורייתא ועוד דהשתא לגבי פירושא פשיטא ליה לתלמודא דאין מעלין מתרומה דרבנן דה"ל אפי' לדאורייתא וכ"ש ליוחסין לאב"א ע"כ אינו ראיה ואין חוזר מדבריו דמעיקרא לא הביא ראיה מתרומה אלא משום דאכיל מדאורייתא . ת"י]

תוספות רי"ד

ת"ש חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות ועדות' פי' המורה אם באו עדים ואומרים שהוא כהן וכגון שמכירים את אביו ואת אמו ועדות חזקה הוא בתמיה ה"ק עדות הבא מכח חזקה כחזקה·פי' כההוא דאתא לקמיה דר"א אמר מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית א"ל שקרא ראשון בבה"כ א"ל בחזקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול פי' בחכמה כדאמרינן בעלמא רב קרי בכהני ואע"ג דלא הוה כהן א"ל שקרא אחריו לוי פי' דאי לאו דכהן הוא אין לוי קורא אחריו ואמרינן בהניזקין אין שם כהן נתפרדה החבילה כלומר איבד לוי את זכותו והעלהו ר"א לכהונה ע"פ: ההוא דאתא לקמיה דר"ל א"ל מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית [א"ל] שקרא ראשון בבה"כ.א"ל ראית שחלק על הגורן א"ל ר"א ואם אין שם גורן בטלה הכהונה · פי' המורה אם אין זורעים במקומו. (אר"י) תניא הרי שבא ואמר בני זה כהן הוא נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה דברי רבי א"ל ר"ח אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה האמינהו להשיאו אשה. ואם אינך מאמינו להשיאו אשה אל תאמינהו להאכילו בתרומה. א"ל רבי אני מאמינו להאכילו תרומה שכן בידו להאכילו תרומה · ואיני מאמינו להשיאו אשה שכן אין בידו להשיאו אשה :

[דליכא למימר דמיוחסין להשיאו אשה דהא לרבי יהודה במקום שנאמן להאכילו תרומה נאמן גם להשיאו אשה דמעלין מתרומה ליוחסין . ת"י]

במסיח לפי תומו כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל *מעשה באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר זכורני כשאני תינוק ומורכב על כתיפו של אבא והוציאוני מבית הספר והפשיטוני את כותנתי והטבילוני לאכול בתרומה לערב ור' חייא מסיים בה וחבירי בדילין ממני והיו קורין אותי יוחנן אוכל חלות והעלהו רבי לכהונה על פיו תניא ר"ש בן אלעזר אומר כשם שתרומה חזקה לכהונה כך מעשר ראשון חזקה לכהונה והחולק בבית דין אינה חזקה מעשר ראשון דלוי הוא כר"א בן עזריה דתניא *תרומה לכהן מעשר ראשון ללוי דברי ר"ע ר"א בן עזריה אומר מעשר ראשון אף לכהן אימור דאר"א בן עזריה אף לכהן לכהן ולא ללוי מי אמר אין בתר דקנסינהו עזרא ודלמא איקרו ויהבו ליה אמר רב חסדא הכא במאי עסקינן כגון דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה הוא וחלקו ליה לדידיה מעשר בבית הגרנות לוי דלאו לוי הוא מאי איכא למימר בן גרושה או בן חלוצה הוא לא מיבעיא למאן דאמר *מעשר ראשון אסור לזרים דלא הוו יהבי ליה אלא אפילו למ"ד *מעשר ראשון מותר לזרים הני מילי למיספק להו אבל בתורת חלוקה לא יהבי ליה והחולק בבית דין אינה חזקה אי בבית דין לא הויא חזקה היכא הויא חזקה אמר רב ששת הכי קאמר החולק תרומה בנכסי אביו עם אחיו בבית דין אינה חזקה פשיטא מהו דתימא מדהנך לאכילה האי נמי לאכילה קמ"ל הנך לאכילה האי לזבוני: רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד וכו': רשב"ג היינו רבי אליעזר וכי תימא ערער חד איכא בינייהו דרבי אליעזר סבר ערער חד ורשב"ג סבר ערער תרי א] והאמר רבי יוחנן דברי הכל *אין ערער פחות משנים אלא הכא במאי עסקינן דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה

רש"י

והטבילוני · מפני ששם תינוק מטפח באשפות ובגדים מלויין שם: לערב · דצריך הערב שמש: והחולק בב"ד · קא ס"ד שעל פי ב"ד הקבוע בעיר היו חולקין לו תרומה בבית הגרנות ולקמיה פריך אי בב"ד לא הוי חזקה היכא הויא חזקה: בתר דקנסינהו עזרא · ללוים דלא ליתבו להו כדאמרי' ביבמות בפ' יש מותרות (דף פו:): לוי דלאו לוי הוא · כלומר בלוי ליכא לספוקי דהא אביו כהן: למ"ד כו' · פלוגתא היא ביבמות (שם): בנכסי אביו כו' אינה חזקה · להסבית מעליו קול היוצא על אמו שהיא גרושה והוא חלל: פשיטא · דהא אפי' הוא חלל יורש את אביו: רבן שמעון היינו רבי אליעזר · דהא ודאי במקום שיש עוררין לא אמר רבן שמעון דליהוי חד נאמן וכי אמר מעלין במקום שאין עוררין קאמר: דר"א סבר ערער חד · הוי ערער ואין אחד נאמן עליו להכשירו: ונפק עליה קלא · קול בעלמא ולא עדות: ואחתיניה · מן הכהונה עד שיבדקו את הדבר שמעלה הוא לכהונה: ואסקיניה

תוספות

במסיח לפי תומו · וא"ת ומנ"ל דהכי הוא דלמא ר' חייא העלה בן על פי אביו במסיח לפי תומו ורבי העלה את ע"פ אחיו אפי' בלא מסיח ואר"י דמסתמא דבמאי דקתני בברייתא מילתא דרבי עשה רבי מעשה ועוד דאי אפשר דרבי העלה את ע"פ אחיו ללויה אפילו בלא מסיח דהתם אין צריך לומר שבידו להאכילו מעשר למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים: **מבית** הספר · נקט שלא לומר שהוא עבד כדאמר בסוף פירקין (לקמן דף כח.): **אין** בתר דקנסינהו עזרא · ולר"ע דקודם קנסא הוי דוקא ללוי בתר קנסא אף לכהנים אבל לר"א בן עזריה דמקמי קנסא הוי אף לכהן בתר קנסא הוי לכהן דוקא והא דמעשר ראשון חזקה לכהונה אתיא כר' אלעזר בן עזריה ולא כר"ע ויש שמוחקין אין ומפרשים דהא דקאמר בתר דקנסינהו עזרא הוי אפי' לר"ע דבתר קנסא הוי לכ"ע לכהן דוקא והוי כמו אלא ושיבוש הוא בידם דהא בכמה מקומות מוכיח דמעשר ראשון ללוי אף בתר קנסא כדתנן בפ' כל הגט (גיטין דף ל.) המלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהן כו' וכן התם בגמרא ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לאביך בידי ובפ' הזרוע (חולין קלא: ושם) פריך מעשר ראשון דלוי הוא וכן בכמה מקומות והיינו כר"ע ועוד דלמ"ד קנסא לעניים היכי הוי חזקה לכהונה דאיכא דר"ע פליגי בס"פ יש מותרות (יבמות פו: ושם) דאיכא למ"ד קנסא לכהנים ואיכא למ"ד לעניים דלר' אלעזר בן עזריה הוי דוקא לכהן ואפי' לעשירים כמו קודם קנסא דלא קנסם עזרא שהרי עלו ולמ"ד קנסא לעניים משמע התם דוקא לעניים ולא לכהנים עשירים אפי' בימי טומאה דלית ליה דבימי טומאה עניים הוו ועניים דהתם אין לפרש עניי לויים דוקא ולא עניי ישראל וכהנים דא"כ נשתכרו עניי לויים במה שלא עלו ועוד דמשמע התם אילו הוו כהנים בימי טומאתם עניים לכ"ע הוו שקלי אע"ג דלענין חלוקת מעשר הוו כישראל דללוי ולא לכהן קאמר אלא לעניים בין עניי כהנים בין עניי לויים ולמ"ד מעשר ראשון מותר לזרים שקלי אפילו עניי ישראל אבל למ"ד אסור לזרים אין נראה שינתן לעניי ישראל כדי למוכרו דמילתא דאתי לידי תקלה לא אתקינו רבנן דאיכא למיחש דלמא אתי למיכליה [כדאמר בסמוך לא מיבעיא לר"מ דאמר אסור לזרים כו'] ולר"ע לא הפקיע עזרא את הלויים מכל וכל להשוותן לישראל וכהנים שלא יטלו עשירים לויים אלא עניי לויים בתורת עניות אלא ללויים בין עניים בין עשירים היו חולקים לעולם כדמוכח בכל הנהו שהבאתי שהיו נוטלין בתורת לויות ועוד דר"ג בספינה שנתן מעשר ראשון לר' יהושע בן חנניא (מעשר שני פ"ה מ"ט) אי בתורת עניות יהיב ליה אמאי לא יהב ליה נמי מעשר עני שהרי מעשר עני נתן לר"ע ומיהו יש לדחות דלעולם בתורת עניות נתן לו ומה שלא נתן לו מעשר עני לפי שהיו לו מאתים זוז דאינו נוטל במעשר עני כדתנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אבל מעשר ראשון יטול אפי' יש לו מאתים זוז דהא איכא למ"ד דאפי' כהנים עשירים בימי טומאה עניים נינהו ועוד דלא רצה ליתן כל מתנותיו לעני אחד: **בתר** דקנסינהו עזרא · לא אשכחן בהדיא בקרא דקנסינהו רק מלינו בעזרא (נחמיה י) והיה הכהן בן אהרן עם הלוים בעשר הלוים ואיכא למימר דה"ק כשיבאו הלוים לחלוק בבית הגרנות יבאו הכהנים עמהם ומיהו לר"א בן עזריה דבתר קנסא דוקא לכהן לא משמע מהאי קרא דליכא למימר עם הלוים דקאמר קרא היינו לקבל מהם מעשר ראשון מש‍להם דהא מ‍שלהם לא קנסם עזרא כדמוכח בפרק הזרוע (חולין קלא:) וי"ל דלר"א בן עזריה לא נמנעו הלוים מכל וכל מלילך לבית הגרנות לחלוק במעשר כדאמר בסמוך דלמא איקרי ויהיב ליה כל שכן בימי עזרא שעדיין לא פשט הקנס שהיו הולכים בבית הגרנות ולכך נאמר שילכו הכהנים עם הלוים ולמ"ד קנסא לעניים הא דכתיב והיה הכהן היינו בכהן עני ומשום דכהנים עניים שכיחי טפי לפי שאין כל כך עסוקים במלאכה אלא בעבודת בית המקדש וגם אין להם קרקעות נקט כהן וה"ה עניי ישראל למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים וה"ר יוסף פירש מדכתיב (במלאכי ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר דבית האוצר היה לשכה שתיקן עזרא לתת שם תרומת הכהנים כדכתיב בעזרא (נחמיה י) וכיון שאומר להביא שם המעשר א"כ של כהנים הוא וקיימא לן (מגילה דף טו.) דמלאכי זה עזרא ולמ"ד לעניים נקט אל בית האוצר משום דכהנים עניים שכיחי טפי כדפרישית אי נמי אל בית האוצר לא ליתן לכהנים אלא לחלק לעניים וה"ר אלחנן הקשה דבסוף עזרא משמע שהמעשר היה ללוים דכתיב ואדע כי מניות הלוים לא נתנה (להם) ויברחו איש לשדהו הלוים והמשוררים כו' משמע שהלוים והמשוררים היו חולקים וצריך לומר דזה היה מקמי דקנסינהו עזרא אך קראי לא מוכחי הכי: **והאמר** רבי יוחנן דברי הכל אין ערער כו' · נראה לר"י דר' יוחנן עיקר דבריו על משנתנו ולהכי לא קא מפני הכא ה"מ היכא דאיכא חזקה דכשרות כו' כדמשני בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עט:) ואם תאמר והואיל ואמתני' קאי היכי פריך מיניה התם ובפרק קמא דגיטין (דף ט.) גבי גט דלמא הא דקאמר ר' יוחנן דלא מהני ערער דחד היינו היכא דאיכא עד אחד דמכשר דקתני מעלין לכהונה על פי עד אחד ויש לומר דהש"ס ידע דר' יוחנן אמסקנא דיבר דבתחלה היה קול ואח"כ בא עד אחד להכשירו ולהסיר הקול ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ובן חלוצה הוא דבכי האי גוונא א"ר יוחנן דבעינן שנים אע"ג דהעד שהכשיר והקול כמאן דליתנהו דמי שהרי העד גרוע מן הקול אי לאו משום חזקה דמסייע ליה לבטל הקול שהרי הקול פוסל והעד אינו פוסל לרבי יוחנן*: **אין** ערער פחות משנים · לאפוקי חד דלא הוי ערער אבל קול נמי פוסל בתחלה בתרומה קודם שבא העד המכשיר: **ואתא** עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא · לא בעי למימר דפליגי אי מעלין ע"פ עד אחד כשהקול פוסל דפשיטא ליה להש"ס דלא פסיל קול לכ"ע כיון דאיכא עד וחזקה ועוד דקול לא הוי קרי עוררין: ואסקיניה

עין משפט נר מצוה

צד א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה יד סמג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף א:

צה ב מיי' פ"ו מהלכ' תרומות הלכה א סמג לאוין רכד:

צו ג מיי' פ"א מהלכ' מעשר הלכה ד:

צז ד מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה טו טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ו:

צח ה מיי' שם הלכה יב:

תוספות רי"ד

רשב"ג אומר וכו' רשב"ג היינו ת"ק פי' ר"א שאין לומר שבמקום עוררין קאמר רשב"ג דמעלין לכהונה ע"פ עד אחד אלא במקום שאין עוררין וה"ק נמי ר"א. ואסיקר באשי דבמצטרפין לעדות קמיפלגי ובמקום שיש עוררין. והכא במאי עסקינן במוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא . ונפק עלי' [קלא] דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיני'. פי' עד שנברוק הקול אם הוא אמת אם לאו ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה

ת"י כ"י

מסורת הש"ס

ב"ק קיד:

ב"ב סא: יבמות פו. חולין קלא:

[יבמות עד: פה: פו.]

[שם פו.]

ב"ב לב. קדושין עט: גיטין ט.

[וע"ע תוס' שם ב"ב לב.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' האמר ר' יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים. עי' תוס' ד"ה והאמר ובחדושי הר"ן בחולין פא ע"א ד"ה וקשיא לן:

ואסקיניה *ואתו בי תרי ואמרי בן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא ודכולי עלמא מצטרפין לעדות והכא במיחש לזילותא דבי דינא קמיפלגי תנא קמא סבר כיון דאחתיניה לא מסקינן ליה חיישינן לזילותא דבי דינא ורשב"ג סבר אנן אחתינן ליה ואנן מסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן מתקיף לה רב אשי אי הכי אפי' תרי ותרי נמי אלא אמר רב אשי במצטרפין לעדות קמיפלגי *ובפלוגתא דהני תנאי דתניא אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד ר' יהושע בן קרחה אמר [א]אפי' בזה אחר זה ואין עדותן מתקיימת בב"ד עד שיעידו שניהם כאחד ר' נתן אומר [ב]שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו:

מתני' *[ג]האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים על ידי ממון מותרת לבעלה על ידי נפשות אסורה לבעלה: גמ' אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב [ד]לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן אפילו על ידי ממון אסורה לבעלה מתיב רבא *העיד רבי יוסי הכהן ור' זכריה בן הקצב על בת ישראל שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה ועדיה מעידים אותה שלא נסתרה ושלא נטמאה ואמרו להם חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה האמינו שלא נסתרה ושלא נטמאה ואם אי אתם מאמינים שלא נסתרה ושלא נטמאה אל תאמינו שהורהנה והא אשקלון דיד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן וקתני הורהנה

ואסקיניה · דבמקום קול הוי חד מהימן: ודכולי עלמא · בין לר' אלעזר בין לר"ש: מצטרפין · שני עדים המעידים זה שלא בפני זה בשאר עדיות: דחיישינן לזילותא דבי דינא · שהורידוהו שני פעמים ועכשיו יעלוהו ויבטלו דבריהם והיינו דקאמר ר' אלעזר דמאחר שהורדנוהו ע"פ העוררין אין מעלין ע"פ עד זה השני אע"פ שיש לצרפו עם האחר: ואנן מסקינן ליה · ולאו קשיא תרי ותרי ניניהו אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמינן אחזקיה קמייתא דאסקיניה ע"פ עד הראשון שהוא נאמן דהא אכתי אין עוררין דקול לאו עוררין הוא: אפילו תרי · אתו בהדי הדדי נמי בפעם שניה לרבי אלעזר לא מסקינן ליה: עד שיראו שניהם כאחד · את העדות לאפוקי אחד אומר בפני הלווהו ואחד אומר בפני הודה לו עליו: ואין עדותן מתקיימת · להתקבל בב"ד ואפי' ראו שניהן כאחד ופלוגתא אחריתי היא ולאו ר' יהושע בן קרחה קאמר לה ורבי אלעזר ורבן שמעון בפלוגתא דרבי נתן ורבנן פליגי: מתני' ע"י ממון מותרת לבעלה. דמרתתי להפסיד ממונן ואין מפקירין אותה: ע"י נפשות · שהיתה נידונת למות: אסורה לבעלה · דהואיל ונוהגין בה הפקר חוששין שמא נתרצתה באחד מהן: גמ' לא שנו · דע"י ממון מותרת לבעלה: אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים · ויראים לעשות שלא כדין שמא יפסידו ממונם: שהורהנה · נתמשכנה: ועדיה · אותן שהעידו שהורהנה: והא אשקלון · דארץ פלשתים היא ועוד כבר גלו ישראל:

ואסקיניה · וא"ת ולמאן דחייש לזילותא דבי דינא היכי אסקוהו כיון דאחתיניה מחמת הקול וליכא למימר דליכא זילותא דבי דינא אלא היכא שהורידוהו שתי פעמים כדמוכח בחזקת הבתים (ב"ב דף נב.) וי"ל דליכא זילותא דבי דינא אלא היכא שהורידוהו ע"י עדות אבל בהורדה שע"י הקול ליכא זילותא דב"ד ואע"ג דאמרינן (גיטין דף פח·) גבי גרושה לכהן דלא מבטלים קלא היינו משום דאית ליה תקנתא אבל הכא דאי לא מסקינן ליה לעולם פסול מבטלין *אי נמי בתרומה דרבנן הקילו: אנן אחתינן ליה אנן מסקינן ליה · פי' בקונטרס אע"ג דתרי ותרי נינהו אוקי תרי להדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה וקשה לר"י דבפרק האומר בקדושין (דף סו. ושם) קאמר גבי ינאי היכי דמי אילימא דתרי אמרי אשתבאי ותרי אמרי לא אשתבאי מאי חזית דסמכת אהני פירוש אהני דאמרו לא אשתבאי סמוך אהני ואמאי קאמר ויבוקש הדבר ולא נמלא והתם פי' בקונטרס דלא אמרי' אוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה דהא לא באו להעיד על אמו אלא על ינאי ולו לא היה חזקת כשרות ואין נראה לר"י דחזקת האם מהניא גם לינאי כדמשמע הכא ואמרינן נמי לעיל בפ"ק (דף יג. ושם) לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה ואפילו מאן דפסל בבתה היינו משום דמעלה עשו גבי זנות וגם אין לומר כמו שתירץ ר"ת דליכא למימר התם אוקמינן אחזקה לפי שכל הנשים היו בחזקת שבויות דא"כ היכי מייתי מינה ראיה על אשתו שזינתה בעד אחד דשאני התם דכל הנשים בחזקת שבויות אבל אשתו זינתה היא בחזקת היתר ונראה לר"י דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ומדרבנן החמירו דלא מוקמינן לה אחזקה והכא בתרומה דרבנן הקילו ובפרק בכל מערבין (עירובין דף לה.) גבי תרומה ונטמאה כו' ספק הרי זה חמר גמל דברי ר"מ ומוקי לה* רבה ורב יוסף בשתי כתי עדים הא דלא מוקמינן לה אחזקתה דלא נטמאת אע"ג דתרומה בזמן הזה דרבנן היינו משום דערובי תחומין דאורייתא לר"מ אי נמי שאני התם דאיכא ריעותא דהרי נטמאת לפניך ולא אמרינן השתא הוא דאיטמי אע"ג דגבי מקוה אמרינן השתא הוא דחסר ואתאי (נדה דף ב:) הכא דאיכא שתי כתי עדים לא אמרינן השתא הוא דאיטמי ובשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דאמרינן לעיל (דף כב:) לא תנא ולא מוקמינן לה אחזקת אשת איש היינו משום דחזקה דאשה דייקא ומנסבא מרעה לה לחזקת אשת איש אע"ג דבשנים אומרים מת אמרינן בהאשה רבה (יבמות פז:) דמותרת לחזור לו וכיון דליכא חומרא בסוף לא דייקא מ"מ הכא כיון דמכחישין זה את זה איכא חומרא ובשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דאמרינן נמי לא תנא אע"ג דלא דייקא וליכא נמי חזקה דאין האשה מעיזה פניה דשלא בפני בעלה מעיזה וכ"ש היכא דמסייעין לה עדים ויש לומר דמכל מקום דייקא לפי שיראה שיוזמו עדיה או יפסלו אותם בגזלנותא ובהאשה רבה (שם נג: ושם) גבי בעו מיניה מרב ששת עד אחד ביבמה מהו כו' אמר להו תניתוה אמרו לה מת בנך ואחר כך מת בעליך ונתייבמה ואח"כ אמרו לה חילוף הדברים תצא והולד ראשון והאחרון ממזר היכי דמי אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני דאסרי ליבם סמוך אהני דשרו לה וקשה דמאי פריך והא אית לן לאוקמי אחזקה דאסורה ליבם שמת בעלה תחלה כדאמרינן בפרק ארבעה אחין (שם דף לא. ושם) גבי נפל הבית עליו ועל בת אחיו כו' ועוד כיון דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא יש לאוסרה כדאמרינן גבי ינאי והתם לא דייקא כדאמרינן התם זימנין דרחמא ליה ליבם וי"ל דמ"מ מהני דיוקא דידה לענין דמרעה ליה לחזקת איסור ליבם והא דפריך נמי התם כו' ועוד ממזר ספק ממזר הוא אע"ג דבחזקת איסור ליבם היא מ"מ לא הוי ממזר ודאי דמהני דיוקא דידה כדפרשינן ועוד כיון דתרי ותרי ספיקא דרבנן אין לנו להעמידה על חזקתה ולהתירו בממזרת ורבינו יצחק בר ברוך פי' דלא אמרינן בכל הני אוקמא אחזקה לפי שהשנים שמוציאים אותו מחזקתו של היתר הם מעידים תחלה ומיד כשהעידו יצא מחזקתו ע"י עדותן ותו לא אמרינן אוקמא אחזקה ולהכי פריך לעיל מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא דשנים שאומרים נתקדשה העידו תחלה ובשנים אומרים נתגרשה אע"פ שהם העידו תחלה מ"מ היתה בחזקת אשת איש וכן ההיא דהאשה רבה ודינאי שנים המוציאין אותו מחזקתו באו תחלה ואין נראה לרבינו יצחק דהא הכא בשמעתין מוקמינן ליה אחזקה אע"ג דכבר פסלוהו השנים והוציאוהו מחזקתו ואין סברא שיועיל מה שעד אחד המכשיר העיד קודם *ועוד דרב אסי משמע דבעי למימר דאפילו אתו שניהם לבסוף דמסקינן ליה: על ידי ממון מותרת לבעלה · נראה דמותרת אפילו לבעלה כהן דלא חיישינן אפי' לאונסא משום דמרתתי להפסיד ממונם ולא דמי לשבויה וכן מוכח בגמרא דקאמר לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים אבל יד העובדי כוכבים תקיפה על עצמן אפילו ע"י ממון אסורה לבעלה ועל כרחך היינו לכהונה מדקאמרי אף אנן נמי תנינא מהאי דריחקוה בני משפחתה והא לא שייך אלא לכהונה דבישראל לא שייך וריחקוה בני משפחתה דאינה אסורה אלא לבעלה ועוד ראיה דתנן בפ' שני דמסכת ע"ז (דף כב.) אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודים על הרביעה ורמינהו לוקחין מהן בהמה לקרבן לא קשיא הא לכתחלה והא דיעבד ומנא תימרא דשני בין לכתחלה כו' דתנן לא תתייחד אשה עמהם מפני שחשודים על העריות ורמינהו האשה שנחבשה ע"י עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה אלא ש"מ שני לן בין לכתחלה לדיעבד משמע דאין לחוש כלל שנבעלה דאי מותרת לבעלה ישראל קאמר דלא חיישינן שמא נתרצת אבל לבעלה *כהן אסורה דחיישינן שמא נאנסה א"כ לא הוה מייתי מידי: ועל ידי נפשות אסורה לבעלה · היינו אפילו לבעלה ישראל דחיישינן שמא נתרצת כדי למצוא חן שלא יהרגנה דאי לבעלה כהן קאמר ואסורה שמא נאנסה א"כ הוה ליה למימר אסורה לכהונה אלא ודאי אפילו לבעלה ישראל אסורה וא"ת לנשות ליסתרו דקודם לכן מסרן נפשייהו כדמשמע ברים מכילתין (דף ג:) גבי כל הנשאת ברביעי תיבעל להשר תחלה וצריך לומר דהכא חיישינן על כל אחת שמא אינה צנועה ואפילו נראית צנועה שמא אינה כהן:

עין משפט נר מצוה

צט א מיי' פ"ד מהל' עדות הלכה ד סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן ל סעיף ו:

ק ב מיי' שם ופ"כ מהל' איסורי ביאה הל' טו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף ט וטוש"ע אה"ע סי' ג סעיף ז:

קא ג ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' ל סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף יא: אי נמי אחתיניה לאו דוקא אלא שירד מעצמו ת"י

תוספות רי"ד

דכהן הוא ואסקיני' פי' דע"א נאמן להכחיש את הקול. ואתו בי תרי עוררים ואמרו בן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיני'. ואתא ע"א ואמר ידענא בי' דכהן הוא ר"א סבר הכא[כיון]דאיכא עוררים תרי דפסלו לי' אין מעלין לכהונה ע"פ ע"א שמכשירו ואע"ג דאיכא ע"א קמא שהכשירו כיון שלא העידו יחד בב"ד אין מצטרפים ורשב"ג סבר אע"פ שיש עוררים מעלין ע"פ ע"א זה שמכשירו שמצטרפים אותו עם הראשון ואמרי' אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה · ואי קשיא והא אמרת לעיל דבתרי ותרי דהוא ספק תורה ל"א אוקי גברא אחזקתיה יש לתרץ ודאי באיסור תורה אמרינן הכי והכא בתרומה דרבנן והכי מוקמי' להלקמן בשילהי פירקין והלכך מקילין בה ואמרי' אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה · ובפלוגתא דתניא. אין עדיות מצטרפין עד שיראו שניהם כאחד (דברי ר"א) ר"י [בן קרחה] אומר אפילו בזה אח"ז פי' לאפוקי ז"א בפני הלוה לו ח"א בפני הודה לו שמה שראה זה לא ראה זה. ואע"ג דבמנה חד מסהדי לת"ק לא מצטרפי · ולר"י מצטרפו: ואין עדותןמתקיימתבב"דעד שיעידו שניהם כאחד ר"נ אומרשומעין דבריו של זה היום ולכשיבוא חבירו למחר שומעין דבריו ואתי ר"א כת"ק ורשב"ג כר"נ וקי"ל דהלכה כר"י [בן קרחה] שעדותן מצטרפות אע"פ שלא ראו שניהן כאחד. והל' נמי כר"נ שעדותן מתקיימת בב"ד ואף על פי שלא העידו כאחד: מתני' האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים.ע"י ממון מותרת לבעלה ע"י נפשות אסורה. עיר שכבשוה כרכום כל כהנות שבתוכה פסולות. ואם יש להן עדים אפי' עבד אפי' שפחה הרי אלו נאמנין שאין אדם נאמן ע"י עצמו · א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו א"ל אין אדם נאמן על ידי עצמו. פי' באשת כהן מיירי דאי באשת ישראל אפילו ע"י נפשות מותרת דאנוסה היא ומדסיפא בכהנות רישא נמי בכהנות הלכך ע"י ממון מותרת לבעלה דמירתתי דלמא מפסדי ממונא ולא אנסי לה אבל ע"י נפשות דלא מירתתי אנסו לה. והמורה פי' הואיל ונוהגים בה הפקר חוששים שמא נתרצת לא' מהן. ומשמע שהיא אסורה לישראל ואינו נ"ל דא"כ גם בשבוי' נאמר כן ונאסור אותה על בעלה ישראל. והאיך מתנה אדם לאשתו אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו. א"ז אע"פ שמפקירים אותה לא חיישינן שמא מתרצת אלא הכל הוא באונס' וכך פי' גם ר"ח ז"ל אסורה לבעלה כהן: המעון הזה' פי' שבועה הוא. א"ר שמואל ברבי יצחק ל"ש פי' שע"י ממון מותרת אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים פי' שיראים מישראל אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על ישראל אפילו על ידי ממון אסורה דלא מירתתי ומפקרי

[ואומר ר"י דרב אסי נמי מוקי לה כשבא עד אחד המכשיר קודם שנים הפוסלים אבל כבאו שנים הפוסלים תחלה ואח"כ באו שנים המכשירים בזה אחר זה לא בעי לאוקמי דהא לא הוי קרי במתני' ע"פ עד אחד דכיון דכי אתי עד אחד אין ממש בדבריו עד שבא האחר]. ת"י

[ונקט רישא לבעלה אגב סיפא ובגמ' נמי נקט לבעלה אגב מתני'. ת"י]

ב"ב נב.

ג"ז שם ודף קסה: סנהדרין ל. גיטין לג: [תוספתא סנהדרין פ"ה]

ע"ז כג.

עדיות פ"ח מ"ב

[שם:]

הורהנה אין נחבשה לא הוא הדין אפילו נחבשה *ומעשה שהיה כך היה איכא דאמרי אמר רבא אף אנן נמי תנינא *העיד רבי יוסי הכהן ורבי זכריה בן הקצב על בת ישראל שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה ועדיה מעידים עליה שלא נסתרה ושלא נטמאה ואמרו חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה האמינו שלא נסתרה ושלא נטמאה ואם אין אתם מאמינים שלא נסתרה ושלא נטמאה אל תאמינו שהורהנה והא אשקלון דעל ידי ממון הוה וטעמא דעדים מעידין אותה הא אין עדים מעידין אותה לא מאי לאו לא שנא הורהנה ולא שנא נחבשה לא הורהנה שאני איכא דרמי לה מירמא תנן על ידי ממון מותרת לבעלה ורמינהו העיד רבי יוסי כו' והא אשקלון דע"י ממון וקתני טעמא דעדים מעידים אותה הא אין עדים מעידין אותה לא ומשני אמר רב שמואל בר רב יצחק לא קשיא כאן שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים כאן שיד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן: על ידי נפשות אסורה וכו': אמר רב כגון (א) נשי גנבי ולוי אמר *כגון אשתו של בן דונאי אמר חזקיה והוא שנגמר דינן להריגה ורבי יוחנן אמר אע"פ שלא נגמר דינן להריגה: **מתני'** *עיר שכבשוה *כרכום כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות ואם יש להן עדים אפילו עבד אפי' שפחה הרי אלו נאמנין ואין נאמן אדם על ידי עצמו: **גמ'** ורמינהו *בלשת שבאה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך אמר רב מרי לבעול יש פנאי לנסך אין פנאי רבי יצחק בר אלעזר משמיה דחזקיה אמר כאן בכרכום של אותה מלכות כאן בכרכום של מלכות אחרת של אותה מלכות נמי אי אפשר דלא (ג) ערק חד מינייהו אמר רב יהודה אמר שמואל כשמשמרות רואות זו את זו אי אפשר דלא ניימא פורתא אמר רבי לוי כגון דמהדר לה למתא שושילתא וכלבא וגווזא ואווזא אמר רבי אבא בר זבדא פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנן חד אמר כאן בכרכום של אותה מלכות כאן בכרכום של מלכות אחרת ולא קשיא ליה ולא מידי וחד קשיא ליה כל הני ומשני כגון דמהדר ליה למתא שושילתא וכלבא וגווזא ואווזא אמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר אשיאן אם יש שם מחבואה אחת מצלת על הכהנות כולן בעי רבי ירמיה אינה מחזקת אלא אחת מהו מי אמרינן כל חדא וחדא היינו הא או דלמא לא אמרינן ומאי שנא משני *שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות רבי יהודה אומר אם נשאל זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורות שניהם כאחת טמאות ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין ואמר רבא ואיתימא ר' יוחנן בבת אחת דברי הכל טמאין בזה אחר זה דברי הכל טהורים לא נחלקו אלא בבא לישאל עליו ועל חבירו מר מדמי ליה לבבת אחת ומר מדמי ליה לבזה אחר זה והכא נמי כיון דשרי להו לכולהו כבת אחת דמי הכי השתא התם ודאי איכא טומאה הכא מי יימר דאיטמי בעי רב אשי אמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי מהו מי אמרינן

מה

הורהנה · דמדעת וכיון דהגיע זמן ולא נפדית הרי היא של עובדי כוכבים בדיניהם משום הכי בעינן עדים מעידין אותה שלא נסתרה: נחבשה · דאינה נחלטת להם לא בעינן עדים הואיל ועל ידי ממון הוא: והיכא דרמי לה מרמא · לא מתני לה להא דרב שמואל בר רב יצחק אפירושא דמתניתין בלשון לא שנו אלא רמי מירמא מתניתין וברייתא אהדדי ועלה שני רב שמואל חילוק בין יד ישראל תקיפה ליד העובדי כוכבים תקיפה: הני נשי דגנבי · שבעליהן ניתלין ודרך המלכות להפקיר ביתם ונשיהן: בן דונאי · רוצח היה ואלעזר שמו כדאמרינן בפ' עגלה ערופה (סוטה מז.) אבל נשי דגנבי הגונבים ממון לא מפקרי: **מתני'** כרכום · מצור מתרגמינן כרכומא (דברים כ): פסולות · אסורות לבעליהן דאשת כהן אסורה באונס: **גמ'** בלשת · חיל על שם *שמחפשים כל המטמונים: לבעול יש פנאי · דתקיף להו יצרייהו: רבי יצחק בן אלעזר אמר · אף בבעילה פעמים שהן מותרות: כרכום של אותה מלכות · אינו רוצה להשחית את בני העיר וכשכובש עיר הסמוך לממשלתו שומרה והיא לו למס עובד: משמרות · מקום מעמד השומרים שהעמיד המלך שלא יחבל אדם באנשי העיר: דמהדר למתא כו' · שמו סביבות העיר שלשלות ברזל שישמיעו קול בהכשל איש רך עליהם וכלבים ואווזים זועקין: וגווזא · מקלות וקיסמין להכשל בהן: ולא קשיא ליה מידי · לא חייש למיעקר איניש יחידאה ולבעול הואיל ואין הדבר הפקר: ומאי שנא משני שבילין · דכיון דבא לשאול עליו ועל חבירו אמר רבי יוסי טמאין הכא נמי לכולהו שרינן כי הדדי: אחד טמא · שיש בו קברות מפסיק כל רחבו ואין ידוע איזהו הטמא אבל כך מוחזקים באחד מהן: ועשה טהרות · נגע בטהרות: טהורים · דכל חד כי אתי לקמן תלינן ליה למימר בטהור הלך דהוה ליה ספק טומאה ברה"ר וספיקו טהור: טמאין · דהיכי נימא להו טהורים אתם חד מינייהו ודאי בטמא אזל: בבת אחת · באו לשאול בבת אחת: הכא נמי כו' . ור' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי :

מה

כאן בכרכום של אותה מלכות · פי' שיושבין בטח לפי שאין אחריהן מחנה ויש פנאי לנסך ולבעול אבל בלשת של מלכות אחרת שאימת מלכות שבאו בגבולה עליהם אין להן פנאי וכן פי' ר"ח ור"ת וכן מוכח בירושלמי ופריך כרכום של אותה מלכות אי אפשר דלא ערקא חדא מינייהו והוה לן למשריינהו לכולהו ולמיתלי לקולא דבשבויה הקילו כדאמרינן בסמוך אם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות כולן אע"ג דמספקא לן באינה מחזקת אלא אחת הכא פשיטא לן דשרו דהתם לא ודאי נחבאת אבל הכא ודאי ערקא ולפי' הקונטרס קשה טובא חדא דפריך נתלי לחומרא וגבי מחבואה תלינן לקולא ועוד דמה מתרץ דמהדר למתא כו' ואין אדם נכנס לשם והא קתני בלשת שנכנסה לעיר ועוד כיון דאההיא דע"ז פריך הוה ליה למימר אי אפשר דלא ערק חד מינייהו ונסך ועוד דהתם מפרש טעמא לפי שאין פנאי לנסך ולית ליה טעמא לפי שאין כרכום של אותה מלכות רוצה להשחית את בני העיר [ועוד מאי שנא שעת מלחמה משעת שלום] ויש ליישב לפי שיטת הקונטרס דרבי יצחק בן אלעזר לא אתי לשנויי מתני' דההיא דע"ז אלא אית ליה שינוייא דרב מרי ומתניתין דהתם נמי בכרכום של מלכות אחרת ולא בא אלא לפרושי מתניתין וכן משמע בפרק בתרא דע"ז (דף עא.) דפריך התם ממתניתין דהכא אמתניתין דבלשת ולא מייתי התם דרבי יצחק: **והלך** באחד מהם ועשה טהרות · להכי נקט ועשה טהרות דלענין האדם אנו מזקיקים שניהם לטבול ולהזות פן יבואו לידי טומאה ודאי אם יגעו שניהם בככר אחד לכך אומר להו זילו טבילו דהא נהרא קמייכו ועוד דמשום דבעי למתני *סיפא הזה וטבל טהור הלך בשני ועשה טהרות הרי אלו טהורות ואם קיימות הראשונים אלו ואלו תלויות ואם לא טהר בינתים הראשונות תלויות והשניות ישרפו* : **ואם** נשאל זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורות · לא שיאכלם אדם אחד דאם כן יאכל ודאי טומאה דהכי אמרינן בשבועות בפ"ב (דף יט.) הלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב דטמא הוא ממה נפשך: **בבא** לישאל עליו ועל חברו · אין לפרש שבא לישאל בבת אחת דהתם מודו כולי עלמא דטמאות מכל שכן דבאו לישאל שניהם בבת אחת אלא מיירי ששאל על עצמו וטהרוהו ואח"כ בא לישאל על חבירו דמר מדמי ליה לבת אחת כיון ששאל על שניהם במעמד אחד ומר מדמי ליה לזה אחר זה כיון שטיהרוהו קודם והכא נמי כיון דשרו לכולהו כבת אחת דמי אף על פי שאין בא לפנינו אלא על אחת מ"מ הדבר ידוע לכל שהרבה כהנות היו והוי כאילו בא לישאל על כולם בבת אחת והכא מודו כ"ע ובחנם דחק בקונטרס לפרש כר' יוסי:

לא

קב א ב מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף יא בהג"ה :

קג ג מיי' פי"ח מהל' א"ב הלכה כו טור ש"ע שם סעיף י :

קד ד מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף א :

קה ה מיי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הלכה כד סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכט סעיף יב :

קו ו ז ח ט מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה כז כח כט טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף י :

קז י ב מיי' פי"ט מהל' אבות הטומאה הלכה ג :

[למיתנא סיפא כרישא כצ"ל מהרש"א]

[וע"ע תוס' פסחים י. ד"ה הלך]

תוספות רי"ד

ומפקרי לה . ה"ד ע"י נפשות א"ר כגון נשי דגנבי אמר חזקיה והוא שנגמר דינם להריגה פי' שבעליהן נתלו ודרך המלכות להפקיר ממם ונשיהם ור"י אמר אעפ"י שלא נגמר דינן להריגה · והל' כחזקיה דהוא רביה דר' יוחנן : עיר שכבשוה כרכום . פי' חיל הצרים עליה. מצור תרגומו כרכום כל כהנות שבתוכה פסולו' לבעליהן פי' דבחזקת שנבעלו קיימו ואנוסה אסורה לכהן ואם יש להן עדים שלא נבעלו אפילו עבד אפילו שפחה הרי אלו נאמנים ואין אדם נאמן ע"י עצמו לא האשה להעיד על עצמה ולא הבעל להעיד על אשתו ורמינהו בולשת שנכנסה לעיר' פי' חיל ונקרא כן

[עירובין סה: וש"נ]
עדיות פ"ח מ"ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' כגון הני נשי דגנבי : (ב) שם דלא (ערק) תו"מ. ונ"ב ס"א עקר וכן משמע מפרש"י :

ע"ז עא.
[בערוך איתא כרקום בקו"ף]
שם ע: שבת מה. נדה יג.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בלשת וכו' שמחפשין . כי בפסוק ויחפש בראשית מ"ד בתרגום ובלש :

טהרות פ"ה מ"ה פסחים י.

ע"ש שמחפשים את כל המטמוניות תרגום ויחפש ובלש בזמן"שלום חביות פתוחות אסורות וסתומות מותרת בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך. אמר ר"מ לנסך אין פנאי לבעול יש פנאי דיצרא דעבירה תקיף מיין נסך ר"י בן אלעזר משמיה דחזקי' אמר כאן בכרכום של אותה מלכות אינן יראים ויש להם פנאי לבעול ולנסך . אבל של מלכות אחרת יראים [שמא]יבוא חיל מאיזה מלכות לעזור להן וממהרים לשלול ולהבריח ואין להן פנאי לא לבעול ולא לנסך . א"ר אידי ב"א אר"י ב"א אם יש שם מחבואה א' [מצלת] על כל הכהנות ומותרות כלן: בעי ר"י אם אינה מחזקת אלא א' מהן מהו. מי אמרינן כל חדא וחדא היינו האי א"ד לא אמרינן ולא איפשטא

תוספות

לא תתיחד עמו אלא בעדים · פירוש בקונטרס משום גט ישן ולא פירש לטעמיה דפירש בגיטין (דף עג.) דבמהיום אם מתי מגורשת למפרע משעת נתינה ולא תתיחד עמו משום חשש קידושין כמו המגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי בית הלל אומרים צריכה הימנו גט שני (שם דף פא:) [ולא שייך גט ישן כלל לפירוש דהתם] וכן משמע התם בגמרא אבל לרבינו תם דמפרש מה היא באותן הימים קאי אמהיום אם מתי ונעשה כאומר מעת שאני בעולם שאין דעתו לגרשה אע"פ שאומר מהיום אלא שעה אחת לפני מיתתו הוי טעמא משום גט ישן ובתוספתא משמע כפי' רבינו תם* : **שפיר** קאמר לך דכתיב ויכר יוסף · זה שבא נולד כאן והלך עם אביו למדינת הים ועתה כשחזר ואמר לא ידענא לך מיחזי כשיקרא כי היה לו לידע אם הוא אחיו אם לאו כיון שמכירו קודם להכי קאמר רב חסדא דשפיר קאמר ליה שאינו מכירו כדאשכחן ביוסף : **אמר** ליה אית לי סהדי ומסתפינו מיניה דאיניש אלמא הוא · נראה לר"י דמיירי שהביא עדים ואומרים אותו עדות שאתה שואל לא נאמר (ד) לך כלום עליו דרגלים לדבר שהוא אלא אמר ליה זיל כו' פי' לך הבא אותם עדים עצמם שיראים להעיד (ה) עליך שיעידו שאינו אחיך או שיאמרו שאינם יודעים אם הוא אחיך אם לאו וקאמר השתא נמי כיון שיראים ממנו יעקרו לומר אינו אחיו או שאינן יודעין אם הוא אחיו אבל אם אין רגלים לדבר אין נראה כלל שיהא נאמן לומר דגברא אלמא הוא דאם לא כן כל אדם יאמר על חבירו שהוא גברא אלמא ויביא הוא עדים ואם לא יביא יפסיד ועוד דקאמר השתא נמי אתו ומסהדי אטו משום דמסתפו מיניה הני סהדי מסתפו מיניה כולי עלמא : **תרתי** לא עבדי · שישתקו ולא יעידו האמת ועוד שיאמרו שקר וכן גבי שפחה : **במסיחה** לפי תומה · ואפילו הכי היא ובעלה אינן נאמנין אע"ג דיוחנן אוכל חלות (לעיל דף כו.) היה נאמן על עצמו במסיח לפי תומו הני מילי לתרומה אבל הכא מעלה עשו ביוחסין [אומר ר"י דמסיח לפי תומו אינו כשר אלא לעדות אשה א] דרבנן כדאמר ביבמות והכא בשבויה הקילו]* :
ואם

גמרא

תורה אור

*מה לי לשקר או דלמא לא אמרינן ומאי שנא מההוא מעשה דההוא גברא *דאגר ליה חמרא לחבריה א"ל לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא זיל באורחא דנרש דליכא מיא ואזל איהו באורחא דנהר פקוד ומית חמרא אתא לקמיה דרבא א"ל אין באורחא דנהר פקוד אזלי מיהו לא הוו מיא אמר *רבא מה לי לשקר אי בעי א"ל באורחא דנרש אזלי ואמר ליה אביי *מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן הכי השתא התם ודאי איכא עדים דאיכא מיא הכא ודאי איטמי חששא הוא ובמקום חששא אמרינן : אם יש עדים אפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין : ואפילו שפחה דידה מהימנא ורמינהי *לא תתייחד עמו אלא ע"פ עדים ואפילו ע"פ עבד וע"פ שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בשפחתה אמר רב פפי *בשבויה הקילו רב פפא אמר הא בשפחה דידה הא בשפחה דידיה ושפחה דידה לא מהימנא הא קתני אין אדם מעיד על עצמו הא שפחה דידה מהימנא שפחתה נמי כעצמה דמי רב אשי אמר הא והא בשפחה דידה ושפחה מיחזא חזיא ושתקה התם דשתיקתה מתירתה לא מהימנא הכא דשתיקתה אוסרתה מהימנא השתא נמי אתיא ומשקרא תרתי לא עבדה *כי הא דמרי בר איסק ואמרי לה חנא בר איסק אתא ליה אחא מבי חוזאה א"ל פלוג לי בנכסי דאבא א"ל לא ידענא לך אתא לקמיה דרב חסדא א"ל שפיר קאמר לך דכתיב °ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירהו בראשית מב *מלמד שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן א"ל זיל אייתי סהדי דאחוה את א"ל אית לי סהדי *ומסתפינו מיניה דגברא אלמא הוא א"ל לדידיה זיל (א) אייתינהו את דלאו אחוך הוא א"ל דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה א"ל הכי דאיננא לך ולכולהו אלמי חברך השתא נמי אתו ומשקרי תרתי לא עבדי לימא כתנאי זו עדות איש ואשה תינוק ותינוקת אביה ואמה ואחיה ואחותה אבל לא בנה ובתה לא עבדה ושפחתה ותניא אידך הכל נאמנין להעיד חוץ מהימנה ובעלה דרב פפי ודרב אשי תנאי היא דרב פפא [מי] לימא תנאי היא אמר לך רב פפא כי תניא ההיא במסיחה לפי תומה כי הא *דכי אתא רב דימי אמר רב חנן קרטיגנאה משתעי מעשה בא לפני רבי יהושע בן לוי ואמרי לה רבי יהושע בן לוי מישתעי מעשה בא לפני רבי באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר אני ואמי נשבינו לבין העובדי כוכבים יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי ללקט עצים דעתי על אמי והשיאה ר' לכהונה על פיו: **מתני'** אמר ר' זכריה בן הקצב *המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו אמרו לו אין אדם מעיד על עצמו : **גמ'** תנא *ואעפ"כ ייחד לה בית בחצרו וכשהיא יוצאה יוצאה בראש בניה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה בעי אביי מהו לעשות בגרושה כן התם הוא דבשבויה הקילו אבל הכא לא או דלמא לא שנא ת"ש דתניא *המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו
ואם

[תוספתא פ"ג]

רש"י

מה לי לשקר · אי בעיא אמרה נחבאתי : במקום עדים · דאכן סהדי דכל שעתא איכא מיא : ודאי איטמי · בתמיה : לא תתייחד עמו : במסכת גיטין היא שכיב מרע שכתב ומסר גט לאשתו על מנת שאם מת יהא גט למפרע ולא תיזקק לחליצה לא תתייחד עמו שמא יבא עליה והוה ליה גט ישן ותנן בית הלל אוסרין לפטור בגט ישן ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה וטעמא גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה : ואפילו על פי עבד · דייה בעבד שהיה עמה : שלבה גס בשפחתה · ותסמך בפניה : רב אשי אמר הא והא בשפחה דידה · והיינו טעמא דבמתני' מהימנא והתם לא מהימנא דשפחה דידה מיחזא חזיא בקילקול גבירתה ושתקה : התם · גבי גט : דשתיקותה מתירתה · שאינה צריכה שתעיד לומר לא שמשה אלא שתאמר אני הייתי עמה : לא מהימנא · להיות זו מותרת על ידה דאי נמי חזיא לא מסהדא : הכא · גבי שבויה : דשתיקותה · דשפחה : אוסרתה · לגבירתה דכל כמה שאינה מעידה לומר טהורה היא מחזקינן לה בטמאה כי מסהדא ואמרה טהורה היא מהימנא דלשקורי לאו אורחא אלא למשתק : השתא נמי · כיון (ב) דרחמא לה לגבירתה או דדחלה מינה אתיא ומשקרא ואמרה טהורה היא : תרתי לא עבדא · חדא למשתק בקלקולה ועוד דתיתי ותשקר : אחא מבי חוזאה · שהלך אביו שם והוליכו עמו וגדלו שם ומת אביו וחזר לעירו ותבע חלקו בנכסי אביו : א"ל · רב חסדא להאי אחא : שפיר קאמר לך · שאינו מכירך לפי שיצאת בלא חתימת זקן [ובאת בחתימת זקן] : ויכר יוסף את אחיו · שכשפירש מהן כבר היו חתומי זקן : א"ל · רב חסדא למרי : זיל (ג) אייתינהו את · להנהו סהדי המכירין אותו ויעידון שאינו בן אביך : השתא נמי · כיון דדחלי מיניה אתו ומשקרי : תרתי לא עבדי · חדא דשתקי מלהעיד אמת וחדא דמסהדי שיקרא : לימא כתנאי · שפחתה אי מהימנא אי לא : זו עדות · עדות זו של שבויה הכל כשרים בה איש ואשה תינוק ותינוקת : חוץ מהימנה · היא עצמה : דרב פפי ורב אשי · דאמרו לעיל שפחה דידה מהימנה : ודאי תנאי היא · על כרחך יאמרו אכן דאמרי' כי מתניתא בתרייתא מדקשיא להו קמייתא : דרב פפא · דאמר לא מהימנה : מי לימא תנאי היא · כלומר דחוק הוא לומר אנא דאמרי כי מתניתא קמייתא או יוכל לתרץ מתניתא בתרייתא כמי כוותיה למימר שפחתה כעצמה דמי והרי היא בכלל חוץ מהימנה דקתני בה או תירוצא אחרינא : אמר לך רב פפא כי תניא ההיא · דקתני הכל נאמנים ואפילו שפחה דידה במסיחה לפי תומה : רב חנא קרטיגנאה משתעי · רב חנן דמן קרטיגני היה מספר מעשה זה : **מתני'** המעון הזה · שבועה היא : **גמ'** ואעפ"כ · שאסרו עליו לפי שכהן היה : כשהיא יוצאה · והוא בחצר : יוצאה בראש בניה · שיהו הבנים עמהם שלא יתייחדו : וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה · כדי שלא יהא הוא והיא בחצר והבנים מבחוץ : בגרושה · כהן שגירש את אשתו מהו לדור עמו בחצר : לא תנשא בשכונתו · לפי שמכירה ברמיזותיו וקרילותיו שמא יבואו לידי עבירה :
ואם

עין משפט נר מצוה

קח א מיי' פ"ד מהל' שכירות הלכה ג סמג עשין פט טוח"מ סימן שט :

קט ב מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' כח טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף י :

קי ג מיי', פ"ח מהל' גירושין הל' ב סמג עשין נ טוש"ע שם סימן קמח סעיף ב :

קיא ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' יט סמג לאוין קכא טוש"ע שם סימן ז סעיף ב :

[ועיין היטיב תוס' גיטין עג. ד"ה לא]

קיב ה מיי' פ"ג מהל' עדות הלכה יב סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ה :

קיג ו מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' יט טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף ב :

קיד ז מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף א :

קטו ח מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ב :

קטז ט מיי' שם הלכה כה טוש"ע שם סעיף ט :

קיז י מיי' פכ"א שם הלכה כז סמג לאוין קכז טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף ז וסי' קיט סעיף ז :

נ"ל ומסתפו . יעב"ץ

כ"י כ"י

[כל זה מגולר בסוגיית ב"ק קיד:]

מסורת הש"ס

[קדושין סד: וש"נ]

בכורות לו. ב"מ פא:

[נ"ל רבה ועי' תוס' בכורות לו. ד"ה ואמר]

[ב"ב לב: קדושין סד: ושם נסמן]

גיטין עג.

[לעיל כג: וש"נ]

ב"מ לט: ע"ש

שם יבמות פא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' זיל אייתי את: (ב) רש"י ד"ה השתא (דרחמא) לה לגבירתה או: תא"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ג) ד"ה זיל אייתי את: (ד) תוס' ד"ה אמר וכו' לא נאמר כלום דרגלים כצ"ל ותי' לך וחי' עליו נמחק: (ה) באד"ה להעיד שיעידו כצ"ל ותי' עליך נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה במסיחה. אלא לעדות אשה כדאמר ביבמות והכא בשבויה דרבנן הקילו כצ"ל:

[פי' שבעה שבועה במקדש. ערוך וכן פי' רשב"ם בב"ב קסו.]

[שמחות פ"ב ע"ש]

תוספות רי"ד

איפשיטא ולקולא עבדי' בעי ר"א לא נחבאתי ולא נטמאתי מהו מי אמרינן מה לי לשקר במקום חששא אי לא. ולא איפשטא ולקולא עבדי': ואם יש להן עדים אפילו עבד ואפילו שפחה ואפילו שפחה דידה מהומני ורמינהו לא תתיחד עמו אלא בעדים אפילו עבד ואפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בשפחתה. פי' גבי שכ"מ שנתן גט לאשתו דחיישינן שמא יבוא עליה ותהי' צריכה גט שני שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות . ואסיק ר"א הא והא בשפחה דידה ושפחתה מיחזא ושתקת התם דשתיקותא מתירתה לא מהימנא והכא דשתיקתה אוסרתה מהימנא השתא נמי אתיא ומשקרא תרתי לא עבדי ׃ פי' חדא ששותקת מלהעיד האמת ועוד שתעיד שקר ׳ תנא זו עדות כשר איש ואשה תינוק ותינוקת אביה ואמה אחיה ואחיותה אבל לא בתה ובנה ׳ פי' זו עדות של שבויה כל אלו כשרין להעיד ואם הבן מסיח ל"ת ואומר אני ואמי נשבינו לבין העובדי כוכבים ויצאתי לשאוב מים וללקוט עצים ודעתי על אמי והשיאה ר' לכהונה על פיו. פי' מסיח ל"ת יקרא כ"ז שלא בא לפני ב"ד להעיד אלא מספר עם חבירו ׳ והשומעים מפיו מעידים לב"ד וכ"ש שהעבד ואשה נאמנים גם הקטן נאמן ולגבי מת בעלך שעבד ואשה נאמנים כדתנן החזקנו להיות משיאים עד מפי עד (עד) מפי שפחה הקטן נמי נאמן כדתנן התם ר"י אומר אפילו שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכים לספוד ולקבור את איש פ' והשתא השומע מן התינוקות מעיד תינוקות עצמן לא כ"ש : [כתני'] א"ר זכריה וכו' ׳ תנא אע"פ ׳ פי' אע"פ שאסורה לו לפי שהיה כהן יחד לה בית בחצירו כשהיא יוצאה יוצאה בראש בניה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה ׳ ופי' כדי שלא יתייחדו ׳ בעי אביי מהו לעשות כן בגרושה ׳ פי' לדור עמה בחצר התם בשבויה היקילו אבל הכא לא . א"ד ל"ש.
ת"ש

רש"י

ואם היה כהן · אפילו לא ניסת : לא תדור עמו במבוי · שמא יבא עליה וכהן אסור בגרושה אבל ישראל כל זמן שלא ניסת תדור בשכונתו : ואמר רב גרס ומהאי קרא שמעינן לה : לוה הימנה · בהיותה תחתיו : בנכסי אביה · שהיו בידה נכסי מלוג ובכהן שגירש את אשתו קא מיירי : אינה נפרעת · הימנו ע"י עצמה שלא יקרבו בדברים : באבל רבתי · מסכתא היא וקורין אותה שמחות וזו היא משנה ראשונה שלה הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו : ארוס וארוסתו · כהן היה : והאמר רב נחמן תנא באבל רבתי · דמן האירוסין נפרעת על ידי עצמה : דגייסי בהדדי · מכירין זה את זה ברמיזות וקריצות בלע"ז פריווי"ן : **מתני'** זה כתב ידו של אבא · ומקיימין השטר על פיו אע"פ שמת אביו בעוד זה קטן : שיצאת בהינומא · והוא סימן שניסת בתולה וכתובתה מאתים כדאמרינן בריש פירקין : יוצא מבית הספר · כשהיינו למידין תינוקות בבית רבן וכולהו מפרש טעמא בגמרא : אבל אין נאמנין כו' · דלאפוקי ממונא הוא ובעינן עדות מעלייתא וכתובה היינו טעמא דרוב נשים בתולות נישאות : מעמד ומספד · מקום היה לו כאן להספיד מתיו כשמוליכן לבית קברות שלו ולעשות שם מעמדות ומושבות שהיו עושין שבעה למת : רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמנים · לא גרסינן ליה במתני' אלא בברייתא ולא אדרך מעמד ומספד קאי : **גמ'** דשכיח גביה · ונתן עיניו בקטנותו בכתב יד אביו : קיום שטרות מדרבנן · דמדאורייתא לא בעינן קיום דאמר ר"ל (לעיל דף יח:) עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד : הימנוהו רבנן בדרבנן · בדבר שהוא מדבריהם האמינו ואין זה עוקר דבר מן התורה הם אמרו והם אמרו הם הצריכו קיום העדות והם הכשירו בו את אלו : גלוי מלתא בעלמא הוא · כלומר אין הדבר צריך עדות אלא לפרסם שילא הדין לאור בלא גמגום : אפוטרופוס

תורה אור

ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי אם היה כפר קטן זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון (א) כשכונה מי נדחה מפני מי ת"ש דתניא *היא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה ואם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה איבעיא להו היתה חצר של שניהם מהו ת"ש היא נדחית מפניו במאי עסקינן אילימא בחצר שלו פשיטא ואלא בחצר שלה והתניא אם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה אלא לאו כי האי גוונא [ג]דלמא דאגיר מיגר מאי הוי עלה ת"ש °הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר *ואמר רב [ד]טלטולי דגברא קשין מדאיתתא ת"ר [ה]לוה הימנה בנכסי אביה אינה נפרעת אלא ע"י אחר אמר רב ששת ואי אתו לקמן לדינא לא מזדקקינן להו רב פפא אמר [ו]שמותי משמתינן להו רב הונא בריה דרב יהושע אמר [ז]נגודי (ב) נמי מנגדינן להו אמר רב נחמן תנא *באבל רבתי בד"א שנתגרשה מן הנשואין [ח]אבל כשנתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גס בה ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרבא יתיב רב אדא בר מתנא קמיה אוקי רבא שלוחא בינתייהו א"ל רב אדא בר מתנא והאמר רב נחמן תנא באבל רבתי כו' א"ל קא חזינן דקא גייסי בהדדי איכא דאמרי לא אוקי רבא שליח בינתייהו א"ל רב אדא בר מתנא ניקום מר שלוחא בינתייהו א"ל והא [אמר] רב נחמן תנא באבל רבתי כו' א"ל [ט]ה"מ היכא דלא גייסי בהדדי אבל הני קא חזינא להו דגייסי בהדדי: **מתני'** ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן [י]נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי וזה כתב ידו של אחי זכור הייתי בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה ושהיה חולק עמנו על הגורן והמקום הזה בית הפרס ועד כאן היינו באין בשבת אבל אין אדם נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד *ומספד היה לפלוני במקום הזה: **גמ'** אמר רב הונא בריה דרב יהושע [כ]והוא שיש גדול עמו וצריכא דאי אשמעינן אביו משום דשכיח גביה אבל רבו לא ואי אשמעינן רבו משום דאית ליה אימתיה דרביה אבל אביו לא ואי אשמעינן הני תרתי אביו דשכיח גביה ורבו דאית ליה אימתיה אבל אחיו דלית ליה לא הא ולא הא אימא לא קמ"ל כיון *דקיום שטרות מדרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן: [ל]זכור הייתי בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע: מאי טעמא *כיון דרוב נשים בתולות נישאות גלוי מלתא בעלמא הוא: [מ]ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה: ודלמא עבד כהן הוא מסייע ליה לר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי [נ]אסור לאדם שילמד את עבדו תורה ולא והתניא *[ס]לוה הימנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס

תוספות

ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי · דכיון דפנויה היא קיל ליה אבל אם נישאת אין צריך להרחיק אלא כדי שכונה דהיינו ג' בתים כדאמרינן בסוף פרק קמא דע"ז (דף כא.) דכיון דנישאת חמירא ליה אפי' לכהן : **כפר** קטן נידון (ג) כשכונה. וטעמא לפי שאין בני אדם מצוין שם ורגיל יותר לבא אצלה ודווקא כפר קטן אבל כפר בינוני לא : **רב** הונא אמר נגודי מנגדינן להו · נראה לר"ת דלרב הונא נמי משמתינן וגם מנגדין שכל אחד מחמיר מחבירו ואם הוא אומר דנגדינן ליה בלא שמתא הוה מיקל טפי כדאמרינן במועד קטן (דף יז:) ובפרק מקום שנהגו (פסחים נב.) במערבא כי מחייב לורבא מרבנן מימנו אנגידא ולא מימנו אשמתא : **אלו** נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן · משמע דבקוטנן לא מהימן אפילו בדרבנן דהא מוקי לה בגמרא בתרומה דרבנן וקשה לריב"א דאמר בפ"ק דפסחים (דף ד: ושם) דנאמנים על בדיקת חמץ אפי' נשים ועבדים וקטנים ופריך מידי משגח אית בהו ומשני הואיל ובדיקת חמץ דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן וי"ל דהתם היינו טעמא משום דבדיקת חמץ הוא בידו לכן נאמן אפילו קטן בדרבנן אבל קשה דהיכא דבידו אפי' בדאורייתא אשה מהימנא דבפרק המדיר (לקמן דף עב. ושם) תנן (ד) וקוצה לה חלה ובניקור מעשים בכל יום שאנו סומכין עליהן וי"ל דבירושלמי מפרש דבדיקת חמץ הוא טורח ונשים עצלניות הן ולהכי אי לאו דבדיקת חמץ דרבנן לא הוו מהימני : **והוא** שיש גדול עמו · °לא קאי אתרומה דבתרומה סגי בא' כיון דאין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין דלהכי מוקי לה בתרומה דרבנן דבתרומה דאורייתא כיון דסבר תנא דידן דמעלין ממנה ליוחסין כדאמרינן לקמן אינו נאמן אפי' יש גדול עמו הלכך בתרומה סגי באיהו לחודיה וכל היכא דבעינן תרי מדרבנן סגי בהוא ואחר : **קיום** שטרות דרבנן · תימה כיון דמדאורייתא אפילו אין עדים שיכירו חתימת העדים השטר כשר א"כ כל אדם שירצה יזייף ויכתוב ויחתום מה שירצה ויגבה ממנו והכא אור"י *דאיכא למימר כגון שלוה מודה שכתבו וטוען שהוא פרוע וקסבר האי תנא דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והאי קיום הוי ודאי מדרבנן אי נמי כגון שנתקיים מפיה אחת או משתי שדות ויוצא מתחת ידי עצמו דאמר לעיל (דף כ.) דחיישינן שמא זייף ומיהו בריש גיטין (דף ג. ושם) מוכח דאפילו היכא דאין מכירין החתימה כלל הוי מדאורייתא כמי שנחקרה עדותן בב"ד : **ודלמא** עבד כהן הוא · פי' ועכשיו נשתחרר ונוטל שלא כדין וקשה לרבינו יצחק דבפ' נושאין על האנוסה (יבמות דף צט: ושם) מפרש הש"ס הא דאין חולקין תרומה לעבד משום דלמא אתי לאסוקיה ליוחסין מה צריך להאי טעמא הוה ליה למימר דאין חולקין אפי' אין מעלין שמא ישאל גם אחר שישתחרר כדפריך הכא הש"ס וכן מפרש התם הש"ס דאין חולקין לאשה בלא בעלה משום גרושה ומאי טעמא נמי דמאן דאמר חולקין וי"ל דלא שכיחא כולי האי שישאל תרומה אחר שישתחרר לא בתורת עבד ולא בתורת כהן כי ירא פן יבדקוהו ויתברר שהוא עבד ויוליאו עליו קול עבדות ולא חיישינן נמי פן ימכרנו רבו לישראל וישאל תרומה שהרי מזונותיו על רבו ואין אדם חוטא ולא לו וכולי האי לא חיישינן שמא יאמר לו רבו ישראל לאי מעשה ידיך במזונותיך : תנן

עין משפט נר מצוה

[מנאתי דאם רשות הרבים מפסיק מבית לבית שרי. ת"י]

קיח א ב ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה כז סמג לאוין קכז טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ז וסימן קיט סעיף יא :

קיט ד מיי' שם טוש"ע שם סי' קיט ס"ח :

קכ ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט :

קכא ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף י :

קכב ט י מיי' פ"ז מהל' עדות הלכ' א ופי"ד הלכה ג סמג לאוין רטו טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף ד ה ו וסי' מו סעי' יז [וכרב אלפס עוד ביבמות פ"ג דף י ע"ב] :

קכג כ מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף טו :

קכד ל מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' טו טוש"ע שם סי' ג' סעיף ה :

[מס' שמחות פ"ב]

קכה מ מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יח טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף עה :

קכו נ מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעיף עו :

[עי' תוס' לעיל יט. ד"ה מודה]

תוספות רי"ד

ת"ש המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו · פי' לפי שמכרת ברמיזותו ובקריצותו ושמא יבואו לידי עבירה · ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי. פי' שמא יביא עליה וכהן אסור בגרושה [אם היה כפר קטן] זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון כשכונה : איבעי' להו מי נדחה בפני מי ת"ש דתניא היא נדחת מפניו והוא אינו נדחה מפניה· ואם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה איבעיא להו היתה חצר של שניהם מהו · ת"ש היא נדחית מפניו דטלטולא דגברא קשה מדאיתתא : ת"ר לוה ממנה בנכסי אביה · פי' בעודה תחתיו שהי' בידה נכסי מלוג ובכהן שגירש את אשתו מיירי ה"ז אינה נפרעת אלא על ידי שליח·פי' ולא ע"י עצמה שלא יתקרבו בדבריהם. א"ר ששת כי אתו לקמן לא מזדקקינן להו · ר"פ אמר שמותי משמתינן להו ר"ה ברי' דר"י אמר נגידי נמי מנגדינן להו· אמר ר"נ תנא באבל רבתי פי' מסכתא היא וקרי' אותה מס' שמחות ומשנה ראשונה שלה זו היא הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו בד"א בשנתגרשה מן הנשואין אבל נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גס בה. ההוא ארוס וארוסתו דאתו קמי' דרבא אוקי רבא שליח בינייהו · פי' בפניו היו הוה יתיב ר"א ב"מ קמי' . א"ל למה ליה למר כולי האי והאר"נ תנא באבל רבתא וכו' · א"ל ה"מ היכי דלא גיסי אהדדי הכא הא חזינא דגיסי אהדדי· פי' שמכירין זא"ז ברמיזות ובקריצות : **מתני'** ואלו נאמנין להעיד בגודלן על מה שראו בקוטנן · פי' אע"ג דבעינן ראי' והגדה בכשרות הכא נאמנים על ראיית קטנותם משום דהוה מדרבנן ודוקא להעיד בגודלן על מה שראו בקוטנן אבל להעיד בקטנותם לא פי' שאם יאמר הקטן זה כת"י של אבא אין משגיחין בדבריו דאמרי' אין ממש בדבריו אבל כשהגדיל ומעיד על ראיית קטנותו אמרי' אי לאו דקים לי' שפיר לא הוה מסהיד בגודלו . נאמן אדם לומר זה כת"י של אבא זה כת"י של רבי זה כת"י של אחי · פי' ומקיימים השטר על פיו · ואע"פ שמתו בעוד זה קטן · שנמצא שמעיד עכשיו כשהוא גדול על ראיית קטנותו נאמן הוא משום דקיום שטרות דרבנן . זכור אני באשת פ' שיצאת בהינומא וראשה פרוע פי' והוא סימן שנשאת בתולה וכתובתה מאתים כדאמרינן בריש פירקן . ושהיה איש פ' יוצא מבית הספר לטבול לתרומתו ושהיה חולק עמנו בגורן ושהמקום הזה הוא בית הפרס אבל אינו נאמן לומר דרך הי' לאיש פלוני במקום הזה מעמד ומספד הי' לפלוני במקום הזה · פי' דאפוקי ממונא הוא ובעי' עדות מעלייתא והיינו טעמא דכתובה דרוב נשים בתולות נשאות : אמר ר"ה ברי' דר"י והוא שיש גדול עמו · פי' דשני עדים צריך להעיד על חתימ' שהיא שלהן כדאמר לעיל דע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר' אלא בז"א זה כתבי אבל זה כתב חבירי מודו רבנן דבעינן שנים עדים על כל חתימה וחתימה והכא אמר ר"ה דוקא ראיית קטן א' הכשירו ולא ראיית שני קטנים שאם היו שניהם מעידין בגודלן על מה שראו בקוטנן אינן נאמנים אלא בעי' שיהא א' גדול מעיד על ראיית קטנותו . וצריכא דאי אשמיענן אביו משום דשכיח גבי' פי' ונותן עיניו בקטנותו מכתב יד אביו אבל רבו אימא לא ואי אשמועינן רבו משום דאית ליה אימתי' דרביה אבל אביו אימא לא ואי אשמיענן הני תרתי אביו משום דשכיח גבי' ורבו משום דא"ל אימתי' אבל אחיו דלא הא ולא הא אימא לא קמ"ל. כיון דקיום שטרות דרבנן · פי' דמדאורייתא לא בעי קיום דאר"ל עדים החתומים ע"ה נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד הימנוה רבנן בדרבנן פי' בדבר שהוא מדבריהם האמינוהו · ואין זה עוקר דבר מן התורה אלא הם אמרו והם אמרו · הם הצריכו העדות והם הכשירו בו את אלו ודוקא באלו שהוא רגיל בהן הוא נאמן אבל על כתב נכרים אינו נאמן להעיד על ראיות קטנותו דדילמא לא קים ליה שפיר ואפילו אמר אני ראיתי כשחתם בשטר זה אין ראיית הקטן עדות עד שיאמר כי אני מכיר בחתימתו ודוקא הקרוב מעיד על חתימת הקרוב ואין זה נוגע בעדותו שאין מגיע לקרובו שום הנאה והפסד אלא למלוה וללוה מגיעים · אבל אם היו העדים קרובים למלוה או ללוה או שהי' שניהם קרובים ול"ז אינן נאמנים להעיד על החתימה שאין מוציאין ממון ע"פ קרובים · ואע"ג דקיום שטרות דרבנן ראיית קטן הוא דהכשירו בהן חכמים· אבל לא עדות קרובים: זכור הייתי וכו' מ"מ כיון דרוב נשים בתולות נשאות גלוי מילתא בעלמא הוא לברר הדבר · פי' אע"ג דבמידי דממונא לאו מהימן דלאו עליה בלחוד סמכי אלא על הרוב · וה"ה דבעינן נמי הכא והוא שיש גדול עמו ששני עדים

מסורת הש"ס

סנהדרין כו.

[במרוך ערך עמד גורס ומושב]

[לעיל כח:]

[לעיל טז. ב"ב נב:]

גיטין מ.

הגהות הב"ח

(א) גמ' כפר קטן נידון כמבוי מי : (ב) שם נגודי מנגדינן כצ"ל ותיבת נמי נמחק : (ג) תוס' ד"ה כפר קטן נידון כמבוי וטעמא : (ד) ד"ה אלו כו' דבפרק המדיר תנן ואינה קוצה לה :

גליון הש"ס

תום' ד"ה והוא וכו' לא קאי אתרומה· עירובין דף נט ע"א תוס' ד"ה אפילו עבד :

תנן כמאן דאמר אין חולקין לעבד כו' · ואם תאמר והא לא קאמר רבי יהודה דאין חולקין אלא בתרומה דאורייתא דמעלין ממנה ליוחסין אבל מתני' דאוקמינן בתרומה דרבנן דאין מעלין ממנה ליוחסין מודה דחולקין לעבד בלא רבו ואם כן אכסי תקשי ולמא עבד כהן הוא ולאו מלתא היא דמתניתין איירי שפיר שמעיד שחלק לו תרומה דאורייתא אלא שאינו נאמן להאכילו אלא בתרומה דרבנן :

אפוטרופוס · מסר נכסיו בידו להכניס ולהוציא לסחורה: הרי זה לא יצא לחירות · ולא אמרינן אי לאו דשחרריה לא הוה יזיף מיניה ולא הוה שביק ליה לנהוג מנהג בן חורין ושמעינן מיניה דיש עבד שלומד תורה: בתרומה דרבנן · כגון תרומת חוצה לארץ או פירות המניהו להכי להאכילו על פיהם :

אפוטרופוס *או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת הרי זה לא יצא לחירות התם דאיקרי עבד מדעתו כי קאמרינן דקא נהיג ביה מנהג בנים : לטבול לאכול בתרומה : בתרומה דרבנן : ושהיה חולק עמנו על הגורן : ודלמא עבד כהן הוא תנן כמאן דאמר "אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו "דתניא *אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר יכול הוא שיאמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי ואם עבד כהן אני תנו לי בשביל רבי במקומו של רבי יהודה °היו מעלין מתרומה ליוחסין במקומו של רבי יוסי לא היו מעלין מתרומה ליוחסין תניא *א"ר אלעזר ברבי יוסי מימי לא העדתי פעם אחת העדתי והעלו עבד לכהונה על פי העלו סלקא דעתך *השתא ומה בהמתן של צדיקים *אין הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא כ"ש אלא בקשו להעלות עבד לכהונה על פי חזא באתריה דרבי יוסי ואזל ואסהיד באתריה דרבי יהודה : ושהמקום הזה בית הפרס הוא : מ"ט בית הפרס דרבנן *דאמר רב יהודה אמר שמואל "מנפח אדם בית הפרס והולך *ורב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר "בית הפרס שנידש טהור מאי טעמא אי אפשר לעצם כשעורה שלא נידש ברגל : "ועד כאן היינו באין בשבת : קסבר תחומין דרבנן : ואין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה : מאי טעמא אפוקי ממונא לא מפקינן תנו רבנן *"נאמן התינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו טהורה משפחה זו טמאה טהורה וטמאה סלקא דעתך אלא משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה ושאכלנו בקצצה של בת פלוני לפלוני ושהיינו מוליכים חלה ומתנות לפלוני כהן על ידי עצמו אבל לא על ידי אחר "וכולן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנים ואין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמנים ר' יוחנן בן ברוקא אהייא אילימא אסיפא אפוקי ממונא הוא אלא ארישא וכולם אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנין ר' יוחנן בן ברוקא אומר נאמנין במאי קמיפלגי ת"ק סבר כיון דעובד כוכבים הוא לא הוה דייק ורבי יוחנן בן ברוקא סבר כיון דדעתיה לאיגיורי מידק הוה דייק מאי קצצה דתנו רבנן כיצד קצצה "אחד מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת לו באין בני משפחה ומביאין חבית מליאה פירות ושוברין אותה באמצע רחבה ואומרים אחינו בית ישראל שמעו אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתייראים אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו בואו וקחו לכם דוגמא לדורות שלא יתערב זרעו בזרעינו וז' היא קצצה שהתינוק נאמן להעיד עליה :

הדרן עלך האשה שנתארמלה

ולמא עבד כהן הוא ולאו מלתא היא דמתניתין איירי שפיר שמעיד שחלק לו תרומה דאורייתא אלא שאינו נאמן להאכילו אלא בתרומה דרבנן :

ומה בהמתן של צדיקים · מפורש במקום אחר (גיטין דף ז.*) :

ושהמקום הזה בית הפרס · ולא יותר ובא לטהר:

מנפח · בדיעבד אם עשה כבר טהרות אבל בדיקה דלכתחלה מפרש במשנה (אהלות פי"ח מ"ד) כיצד בודקין : בית הפרס דרבנן · נראה דאפי' במקום הקבר מקילין כמו בשאר שדה ואין לומר דמקום הקבר מטמא באהל ומביא רבינו יצחק ראיה מדתניא בפ"ק דמועד קטן (דף ה:) מצא שדה מצויינת ואינו יודע מה טיבה יש בה אילנות בידוע שנחרש בה קבר אין בה אילנות בידוע שאבד בה קבר ומאי נפקא מינה כיון שעתה אינו יודע מקום הקבר בין נחרש בין אבד אלא שמע מינה דמקום הקבר טהור כשנחרש ובית הפרס להכי הוי דרבנן משום דהוי ספק טומאה ברשות הרבים אע"ג דבעלמא טיהרו חכמים ספק טומאה ברה"ר היינו היכא שהטומאה מבוררת ולא נולד הספק אלא באקראי ופעם אחרת לא יטמא כיון שמקום הטומאה ידוע אבל הכא שלעולם השדה בספק לא רצו לטהר אע"ג דמדאורייתא טהור :

הדרן עלך האשה שנתארמלה

הכי גרסינן דתניא שאין חולקין תרומה לעבד כו' · ורישא דברייתא כהנת שנתערב וולדה בוולד שפחתה שניהן יוצאין לגורן ונוטלין חלק אחד שאין חולקין תרומה לעבד כו' הלכך אי אזיל חד מינייהו לא פלגינן ליה דלמא אתי לאחזוקי בכהן ודלמא האי ניהו העבד : במקומו של ר' יהודה · משום הכי אמר אין חולקין : בהמתן של צדיקים · חמורו של רבי פנחס בן יאיר בהכל שוחטין (חולין ז.) : חזא באתריה דרבי יוסי · שחלקו לו תרומה בגורן : ואסהיד באתריה דרבי יהודה · ושם לא היו חולקין תרומה לעבדי כהנים : בית הפרס · החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה שכך שיערו שהמחרישה מולכת את עצמות המת ודלמא נגע או הסיט המהלך בו את עצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא : מנפח אדם בית הפרס · וסומך על כך שאם יש עצם רואהו ואע"ג דמאהיל לא חיישינן דאין עצם כשעורה מטמא באהל עד דאיכא שדרה או גולגולת שלמה או רובע בנין או רובע מנין : שנידש · דישה רבה ברגלים הרבה : טהור · דתלינן לקולא ואמרינן כל העצמות נכתתו לפחות מכשיעור אלמא חששא דרבנן בעלמא הוא : נאמן התינוק · להעיד בגודלו מה שראה בקוטנו : טמאה וטהורה סלקא דעתך · מה טומאה וטהרה יש לומר במשפחות : בקצצה · לקמן מפרש לה: של בת פלוני לפלוני · כשנשא פלוני את בת פלוני : ושהיינו מוליכין כו' על ידי עצמו · אם כך העיד התינוק על ידי היה אבא שולח לו חלה ומתנות : אם היה עובד כוכבים ונתגייר · והעיד משנתגייר שראה את אלה בנכריותו אינו נאמן : "דוגמא · אות וסימן זכרון לדורות הבאים :

הדרן עלך האשה שנתארמלה

תוספות רי"ד

עדי' צריך בעדות הינומא כדתנן אם יש עדים שיצאה בהינומא וראשה פרוע וכל היכא דבעי' שני עדים בעינן שיהא גדול עמו שלא יעידו שניהם על ראיית קטנותן: ושהיה איש פ' יוצא מבית הספר·פי' כשהיינו לומדים יחד עם תינוקות בבית רבן ומחזיקי' לכהונה בראיית קטנות ולא בעי' הכא גדול עומד עמו · שמעלים לכהונה ע"פ ע"א . ובגמרא מפרש בתרומה דרבנן כגון תרומות ח"ל או פירות והימנוהו רבנן בדרבנן · וה"נ בגודלו מעיד על מה שראה בקוטנו אבל הקטן אינו מעיד שאע"פ שמעלים בתרומ' ע"פ ע"א דוקא גדול אבל קטן לא וכן עבד ואשה לא תנן שיהו נאמנים בכהונה כדתנן גבי שבוי' וא"א במת בעלה הלכך אין הקטן נאמן בכהונה והוא נאמן בשבוי' ומת בעלך ולא תימא כ"מ שע"א נאמן גם עבד ואשה נאמנים שהרי במת בעלך יש תנא שהיה מכשיר ע"א ולא היה מכשיר אשה וקרוב כדתנן בפ' בתרא דיבמות · ר"א אומר אין משיאין את אשה ע"פ ע"א ר"ע אומר לא ע"פ אשה ולא ע"פ קרובים אלמא אע"ג דפליג ר"ע על ר"א ומכשיר בע"א · הא אמר לא ע"פ אשה ולא ע"פ קרובים א"כ אינו דין כלל להכשיר עבד ואשה במקום שע"א נאמן אלא היכא דתנן תנן היכא דלא תנן לא תנן · ובמקום שעבד ואשה נאמנים גם הקטן נאמן · ומקשה דלמא עבד הוא מסייע ליה לריב"ל דאריב"ל אסור לו לאדם שילמוד את עבדו תורה מיתיבי לוה ממנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס · פי' מסר כל נכסיו בידו להכנים ולהוציא בסחורה או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבה"כ ה"ז לא יצא לחירות · פי' לאו אומרים אי לאו דשחרריה לא הוה יזיף מיניה ולא הוי שביק ליה לנהוג [מנהג] ב"ח· ש"מ דיש עבד שלומד תורה התם דאיקרי עבד מדעתיה· וכי קאמרינן דקא נהוג בי' מנהג בנים: ושהיה חולק עמנו בגורן וליחוש דילמא עבד כהן הוא תנן אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו דברי ר' יהודה ר"י אומר יכול הוא שיאמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי ואם אני עבד כהן תנו לי בשביל רבי ובמקומו של ר' יוסי לא היה מעלים מתרומה ליוחסים : ושהמקום הזה בית הפרס · פי' הכי תנן בפ' בתרא דאהלות החורש את הקבר ה"ז עושה בית הפרס עד כמה הוא עושה מלא המענה ק' אמה בית ארבעת קבין · פי' החורש אנו חוששים שמא המחרישה פורה עצמות המת ועצם כשעורה ממנו מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל פי' עד דאיכא שדרה או גולגולת שלמים או רוב בנין או רוב מנין ואנו חוששים שמא פורה שברי עצמות מן הקבר ועד ק' אמה שאם חרש מן הקבר לצד מזרח מונה מן הקבר ק' אמה ועושה אותה בית הפרס והנכנס טמא שמא נגע או הוסט עצם כשעורה שהוא מכוסה בעפר ולאו אדעתיה ואלו ק' אמה המונה אותם מרובעין שהן ק' על ק' שיביאו ארבעת סאין· שהסאה הוא נ' על נ' כ"כ ולא נעשה אלא ק' אמה ברוחב הקבר שהמחרישה מוליכה את העצמות אלא אנו חוששים שמא הוליכה והחזירה ועוד הוליכה שדרך החורש לחרוש התלם ולהרוש עוד בצידו עד שיחרוש כל השדה לפיכך החמירו והחזיקו חכמים כל ק' וק' במזרחו של קבר בבית הפרס ומפרש דבית הפרס דרבנן · פי' ומ"ה האמינו בו ראיית הקטן וכשמעיד להקל ולא להחמיר כגון שהיו יודעים השדה שנחרש בה קבר אבל לא היו מכירים מקום הקבר שימדדו משם ק' אמה ובא זה והעיד שזה המקום הוא בית הפרס ולא יותר ומשום דבית הפרס הוא חששא בעלמא דרבנן · הימנוהו רבנן בדרבנן · ולא להחמיר שאם לא היו יודעים שהוא בית הפרס וזה מעיד אני זוכר שהי' בית הפרס ומחזיקי' בחזקת טומאה למה תולה הטעם משום דבית הפרס דרבנן· השתא בדרבנן נאמן לאחזוקי איסורא כ"ש בדאורייתא· אלא לאו ש"מ להקל מעיד. וע"כ היינו באין בשבת קסבר תחומין דרבנן ומ"ה האמינוהו ראיית הקטן : אבל אינו נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה שהיה הולך משם לשדהו · או מעמד ומספד הי' לפלוני במקום הזה שהיה מספיד שם את מתו ושהיה עושה שם מעמד ומושב למתו כשהיו חוזרים מבית הקברות · מ"מ אפוקי ממונא הוא ולא מפקי' ממונא ע"פ ראיית הקטן · עיין ברפ"ק דפסחים :

קכז א מיי' פי"ב מהל' תרומות הלכה כב:

קכח ב ג מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל' ח:

קכט ד מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יט טוש"ע א"ח סי' שנט סעי' יא :

[ד"ה השתא ותוס' שבת יב: ד"ה ר' נתן ותוס' חולין ה: ד"ה צדיקים ותוס' פסחים קו: ד"ה איתמא']

קל ה מיי' פי"ד מהל' עדות הלכה ג סמג לאוין רע טוש"ע ח"מ סי' לה סעי' ו :

[ועי' היטב תוס' פסחים לב: ד"ה מאי בודקין ועוד תוס' בכורות כט. ד"ה היכי אזיל]

קלא ו מיי' שם הלכה ד ומוש"ע שם סעי' ז :

קלב ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' א בהג"ה :

גיטין ז. חולין ה: ו. ז. [יבמות לט:]

[ברכות יט: ע"ש]

[עיין תוס' לקמן נו. ד"ה אבל]

יבמות לט:

[שם ע"ש]

[עיין תוס' יבמות שם ד"ה ס"ד השתא וכו']

ברכות יט: עירובין לו: פסחים לב: מ"ק ה: חגיגה כה: בכורות כט. נדה נז.

[תוספתא פ"ג]

גליון הש"ס

גמ' היו מעלין מתרומה ליוחסין · עיין ברכות דף טז ע"ב תוס' ד"ה אין עומדין :

אלו *א נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד *הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה יש להם קנס אע"פ שהן בהכרת אין בהן מיתת בית דין: גמ' הני נערות פסולות אית להו קנס כשירות לא הכי קאמר אלו נערות פסולות שיש להם קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית: נערה אין קטנה לא מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב רבי מאיר היא דתניא* ב קטנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר *ואין לה קנס ומשתביא שתי שערות עד שתיבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר ג וחכמים אומרים קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ועד שתיבגר *יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא

אף

אלו נערות · דוקא נערה משהביאה שתי שערות עד שתבגר והם ששה חדשים שבין נערות לבגרות אבל קטנה ובוגרת אין להם קנס: שיש להן קנס · אם אנסה אדם נותן לאביה חמשים כסף דכתיב ונתן האיש השוכב וגו' (דברים כב): הבא על הממזרת · בגמרא פריך אבל כשירות לא ומשני פסולות איצטריכא ליה לאשמועינן: נתינה · מן הגבעונים והיא אסורה לקהל דדוד גזר עליהם כדאמרינן ביבמות (ד' עח:) ועל שם ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים וגו' (יהושע ט) קרי להו נתינים: כותית · קסבר גירי אריות הן וישנן בלאו לא תתחתן בם (דברים ז): ועל השבויה · ישראלית שנפדית פחותה מבת שלש שנים דבחזקת בתולה היא שאפי' נבעלה בשביה בתוליה חוזרים: ועל אשת אחיו · שנתקדשה לו לאחיו וגירשה שאין בה מיתה אלא כרת: ועל אשת אחי אביו · שנתקדשה לו וגירשה: אע"פ שהן בהכרת הרי אין בהם מיתת ב"ד וכרת לא פטר ליה מן התשלומין: גמ' ר"מ היא · כדמייתי ברייתא לקמיה: יש לה מכר · יש לאביה בה זכייה למכרה לשפחות: ואין לה קנס · שהבא עליה אינו חייב קנס: ואין לה מכר · כדתניא (ערכין דף כט:) יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר: מבת ג' שנים ויום אחד · שהיא ראויה לביאה: מכר לא · בתמיה:

אף

אלו נערות · הבא על הנתינה · פי' בקונטרס דדוד גזר עליהם שלא לבא בקהל והיינו משום עבדות כדאמרינן בהערל (יבמות עח: ושם) ואין נראה לר"ת דהא משמע בגמרא (ע"ב) דנתינה הויא דאורייתא דקאמר ממזרת ונתינה איכא בינייהו למ"ד ראויה לקיימה כו' משמע דהויא דאורייתא דהא בקראי פליגי ובריש יש מותרות (שם דף פה: ושם) אמרינן ממזרת ונתינה איכא בינייהו מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ועוד דתנן (מכות דף יג·) אלו הן הלוקין ממזרת ונתינה לישראל משמע דלקי עלה מדאורייתא דומיא דכל הנך דחשיב התם ומיהו איכא למימר דבכל הנהו נקט נתינה אגב ממזרת וכן צריך לומר ע"כ לרבא למאי דס"ד בהערל (יבמות דף עו· ושם) דבגירותן לית להו איסור חתנות ומ"מ אין נראה לר"ת פירושו דהא מסיק רבא בהערל (ג"ז שם) דבגירותן אית להו איסור חתנות וכל היכא דחשיב נתינה בהדי ממזרת איירי בגירות כמו הכא דבנכריותה לית לה קנס כדאמרינן לעיל בפ"ק (דף יא· ושם) יהבינן לה קנס ואזלה ואכלה בנכריותה וכן בקדושין בפרק האומר (דף סו:) תנן כל מקום שיש קדושין ויש עבירה כגון ממזרת ונתינה כו' ועוד לפירוש הקונטרס כיון דעבדות ממש גזר עלייהו שמתוך כך נאסרו לבוא בקהל משום לא יהיה קדש א"כ אמאי יש לה קנס הא תנן בהדיא במתניתין דשפחה אין לה קנס ואי משום דנתינה מנטרא נפשה הא אמרינן בירושלמי דשפחה אפילו משומרת אין לה קנס ועוד דתנן בפרק עשרה יוחסין (שם דף סט·) דחרורי ונתיני מותרים לבא זה בזה ואמאי והא חרורי אסירי בשפחה כדתנן (גיטין דף מא·) לישא שפחה אינו יכול ומיהו הא י"ל דלאו ממש גזר עלייהו עבדות לאסור בלא יהיה קדש ונראה לר"ת דנתינה אסורה דאורייתא משום לא תתחתן כדמסיק רבא בהערל (יבמות דף עו· ושם) ודוד לא גזר עלייהו אלא שיעבוד ולאו לאוסרן בבנות ישראל דהא אסירי וקיימי מלאו דלא תתחתן אלא כדי שלא יטמעו בישראל והא דגזר בהו טפי מבשאר פסולי קהל משום דהוו אומה שלימה והא דקאמר התם* כל מי שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי לידבק בהן לא ליסא מהן אלא להיות בן חורין כמותן וכן הא דקאמר התם* בימי רבי בקשו להתיר נתינים א"ר אם חלקנו נתיר חלק מזבח מי יתיר לא שהיו רוצים להתירם לבא בקהל דהא מדאורייתא אסירי אלא בקשו לפטרן מעבדות להיות בני חורין ואמר להו רבי דאין יכולין להפקיע חלק מזבח ואע"ג דקיימא לן* דהפקר ב"ד היה הפקר היינו לצורך אבל זה אינו לצורך כל כך ומיהו בירושלמי משמע כפי' הקונט' בפ' עשרה יוחסין דקאמר התם נתינים יהושע ריחקם כלום ריחקם אלא משום פסול משפחה דה"ת משום פסול עבדות אלא מעתה הבא על הנתינה לא יהיה לה קנס משמע משום דיהושע גזר עליהם נפסלו מלבא בקהל וגזרת יהושע ודוד הכל גזירה אחת היא כדמוכח בהערל (שם דף עט·) ומיהו בירושלמי איכא למימר דסבר כמו שהיה ס"ד דרבא מעיקרא בהערל דבגירותן לית להו איסור חתנות ועוד י"ל דריחקן היינו שלא יטמעו בהן והא דאמרינן בהאומר בקדושין (דף סח: ושם) נכרית מנא לן דלא תפסי בה קדושין דכתיב לא תתחתן בם אומר ר"ת דאסיפיה דקרא סמיך ובתו לא תקח לבנך אבל רישיה דקרא מיירי בגירות וכענין זה מצינו בהערל (יבמות דף עט·) דפריך גבי בני שאול והכתיב לא יומתו אבות על בנים וע"כ לא פריך אלא מסיפא דקרא איש בחטאו יומתו דרישא דקרא מוקמינן ליה לפסול קרובים לעדות בפרק החובל (ב"ק דף פח·) ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כז:)*: ועל הכותית · פירש בקונטרס דקסבר כותים גירי אריות הן וישנן בלאו דלא תתחתן וזהו לפי שיטתו כדסלקא דעתין מעיקרא בהערל (יבמות דף עו· ושם) דבנכרותן אית להו איסור חתנות ומה שפי' דקסבר כותים גירי אריות הן ל"נ לרבינו יצחק בן רבינו מאיר דא"כ עובדת כוכבים היא ועובדת כוכבים אין לה קנס כדפריך בפ"ק (לעיל יא·) יהבינן לה קנס ואזלה ואכלה בנכריותה ועוד דבגמרא מוקי מתני' כר"מ ור"מ אית ליה דגירי אמת הן ואע"ג דכולה מתניתין לא אתיא כר"מ דהא בתו אמר בגמרא דלא אתיא כותיה מ"מ בהא דסבר דגירי אמת הן אתיא כותיה דהא בשור שנגח ד' וה' (ב"ק דף לח: ושם) מסקינן דשור ישראל שנגח שור של כותי פטור משום דקנס הוא דקניס רבי מאיר בממונם אע"ג דמן הדין חייב דגירי אמת הם ופריך ממתני' דהכא דכותית יש לה קנס ואי ס"ד דקנס הוא שקנס ר"מ בממונם ה"נ לקנוס כו' אלמא דמתניתין דהכא סברה דגירי אמת הן וא"ת אם כן מאי קמ"ל פשיטא דיש לה קנס דישראלית גמורה היא וי"ל דס"ד דלא יהבינן לה קנס שלא יטמעו בהן * וא"ת למ"ד בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עו·) דפסול כותים משום דעבד ושפחה נטמעו בהן אמאי יש לה קנס נימא לה אייתי ראיה דלאו שפחה את ושקילי לשמואל דאמר (ב"ק דף מו:) אין הולכין בממון אחר הרוב ואפילו לרב אי דאזיל איהו גבה ה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ויש לומר דכל אחת מוקמינן לה אחזקת אבהתא שהיו כותים אע"ג דלענין פסול לא מוקמינן לה אחזקתה לענין קנס מוקמינן להו שלא יהא חוטא נשכר *ואם תאמר *ואמאי לא חשיב נמי אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וי"ל דבפסול כהונה לא קמיירי והא דלא תני מצרי ואדומי משום שיש להם היתר [א"נ לא חשיב אלא חייבי לאוין] אבל קשה דליתני מחזיר גרושתו משניסת ונבעלה שלא כדרכה ואע"ג דאמרי' בפ' עשרה יוחסין (קדושין עח·) הכל מודים שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה מ"מ לר"ע דאמר אין קדושין תופסין במחזיר גרושתו ליתני ועוד הוה מצי למיתני יבמה לשוק [ועבד הבא על הכותית הולד ממזר ויש לה קנס · ת"י] וי"ל דתנא ושייר ואע"ג דבפ"ק דקדושין (דף טז:) דייק תנא תני אלו ואת אמרת תנא ושייר הכא דתני בסיפא ואלו שאין להם קנס לא שייך למידק הכי כדאשכחן בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פד·) דקתני ואלו פסולן בקדש ואלו שאין פסולן בקדש ומשייר ברישא ובסיפא *ועי"ל דהכא לא חשיב אלא פסולי קהל: והבא על הגיורת · חילקן לשנות חייבי לאוין לחודייהו וגיורת ומשוחררת דכשירות הן לחודייהו וחייבי כריתות לחודייהו משום דבעי למיתני סיפא אע"פ שהם בהכרת כו' אבל בלאו הן הלוקין (מכות יג·) לא תני אלא הבא אחד על כולם: ועל אשת אחיו · פר"ח דפריך בירושלמי אשת אחיו ולא יבמה היא לו וזקוקה לו ומה קנס וכרת שייך בה ומשני בשיש לו בנים מאשה אחרת ואיירי במת מן האירוסין והוא הדין דהוה מצי לאוקמה כשגירשה וקשה לר"י ב"ר אברהם לרב פפא דמוקי הך מתניתין במפותה בפרק בן סורר (סנהדרין דף עד. ושם) תקשי דהיכי מצי לאוקומי הכי הא נתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה (לקמן דף לח·) וכיון דלעצמה מפותה אין לה קנס כדאמרינן בגמרא (לקמן מ·) ובריש נערה משום דמדעתה עבדה וכ"ת דקסבר תנא דמתניתין כר"ע דברייתא דקנסה לאביה הוי אם כן אכתי *תיקשי ליה סיפא דקתני (שם לו:) הבא על בתו פטור משום דקם ליה בדרבה מיניה תיפוק ליה דקנסה לאביה הוי דאי לעצמה תיקשי ליה דמחלה וממה נפשך תקשי סיפא ומיהו בירושלמי מוקי לה כשבא עליה עד שלא מת ומת והוא הדין עד שלא בגרה ובגרה ולמאי דאמר בירושלמי דמפותה אינו פטור אלא מבושת ופגם אבל קנס איכה יכולה למחול אתי שפיר ומיהו בש"ס דידן משמע דאין לה אפי' קנס דמוקי הא דאלו הן הלוקין לקמן בגמ' (דף לב·) ביתומה ומפותה שאין לה קנס: נערה אין קטנה לא · תימה מנא ליה דלמא לא אתי למעוטי אלא בוגרת דהא משמע * בס"פ ארבע מיתות (סנהדרין דף סו:) גבי הא דתנן אינו חייב אלא עד שתהא נערה בתולה מאורסה דאי הוה תני אלא על נערה בתולה כו' הוה מוקמינן לה אפילו כרבנן ולא הוה אתי למעוטי קטנה אלא בוגרת ותירץ ריצב"א דאסיפא דמתניתין סמיך דתנן (לקמן דף מ:) כל מקום שיש מכר אין קנס:

נערה

עין משפט נר מצוה

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"א מהל' נערה הלכה י סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעז:
ב ב מיי' פ"ד מהל' עבדים הלכה א סמג עשין פה:
ג ג מיי' פ"א מהלכות נערה הלכה ח סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קעז סעיף א בהג"ה:

תוספות רי"ד

אלו נערות שיש להן קנס · פי' אנסה אדם נותן לאביה נ' כסף כדכתיב ונתן האיש וגו'. הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית על הגיורת ועל השבויה· פי' ישראלית שנשבית · ועל השפחה. שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג"ש ויום אחד · הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה יש להן קנס · אע"פ שהן בכרת אין בהן מיתת ב"ד · פי' דוקא נערה ולא בוגרת וקטנה · שהבוגרת כלו בתוליה ואין להם קנס · וקטנה היא כעין א) שמדמעת וחוזרת ומדמעת.ונערה היא מבת י"ב שנים ויום אחד אם הביאה ב' שערות וממתנת ששה חדשים אחר שהביאה ב' שערות והיא בוגרת שאין בין נערות לבוגרת אלא ו' חדשים בלבד · נתינה היא מן הגבעונים ע"ש ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים.ומשום צד עבדות הן אסורות. והכותיות קסבר גירי אמת הן ומ"ה יש להן קנס· שאילו היו גירי אריות הויא לה עובדת כוכבים· ואין קנס לעובדת כוכבים אלא שהכותים פסולים כדתנן בעשרה יוחסין אלו הן הספיקות שתוקי ואסופי וכותי · והתם מפרש טעמא למה הן הכותים פסולין : ועל אשת אחיו· כגון שקידש את הבתולה וגירשה · א"נ שמת ויש לו בן מאשה אחרת דקיימי עליה בכרת אע"פ שהן בהכרת אין הכרת פוטרו מן התשלומין אלא מיתת ב"ד : נערה אין קטנה לא·דהיינו קודם שתביא ב' שערות · מאן תנא אר"י א"ר ר"מ הוא דתניא קטנה ב)מבת ג' שנים ויום אחד. פירוש שמוזמן זה היא ראויה לביאה ועד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס · ומשתביא ב' שערות ועד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כ"מ שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר · וחכ"א קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שתבגר יש לה מכר ויש

א) דברי רבינו אינו מובן דהך סברא אמרינן בנדה (מ"ה) לענין קטנה פחותה מבת שלש דבתוליה חוזרין אבל מתני' הא ס"ל דאין קנס בקטנה כלל רק בנערה וצ"ע. ב) לפנינו בגמ' הגירסא בדברי ר"מ מבת יום אחד וגירסת רבינו צ"ע

דפריך עד שתהא נערה אינו חייב אלא על נערה מבעי ליה · ת"י

מסורת הש"ס

לעיל יא· ב"ק לח:

סנהדרין עג:

[תוספתא פ"ג ע"ש] לקמן מ: חולין כו.

[לקמן לו·]

[לקמן לו·]

[דף עט·]

שם:

[שם פט:]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נערה וכו' דאסיפא דמתני' סמיך· עי' נדה מד ע"ב תוס' ד"ה שלשים יום:

[ועי' תוס' יבמות עט· ד"ה ונתינים ותוס' ע"ז לו: ד"ה דכתיב]

א"נ היא גופא קמ"ל דגירי אמת הן· ת"י

[ועי' תוס' ב"ק לח: ד"ה ועל הכותית]

ועבד הבא על הכותית הולד ממזר ויש לה קנס. ת"י

[עי' תוס' יבמות פד: ד"ה אלא ותוס' זבחים · ד"ה שלן ותוס' שבועות נט· ד"ה ואלו נאמרין ותוס' שם מד: ד"ה כל הנשבעין ותוס' שבת עה: ד"ה חסר אחת]

אבל ליכא לאוקמי הבא על בתו אחר שנכנסה לחופה ולא נבעלה וגירשה דא"כ בלאו הכי אין לה קנס כיון דמוקי לה במפותה דמחלה וא"ל דסיפא בא על בתו לא איירי במפותה אלא באנוסה א"כ בחנם נקט בא על בתו דחייבי כריתות נמי אין לה קנס כיון דניתנה להצילה בנפשו דמשום הכי מוקי לה התם במפותה:

תורה אור

אף קנס במקום מכר והני בני קנסא נינהו ואמאי איקרי כאן °ולו *תהיה לאשה אשה הראויה לו אמר ריש לקיש °נערה נערה הנערה חד לגופיה וחד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות רב פפא אמר °בתולה בתולות הבתולות חד לגופיה וחד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות ורב פפא מ"ט לא אמר כר"ל ההוא מיבעי ליה לכדאביי *דאמר אביי [א]בא עליה ומתה פטור שנאמר °ונתן לאבי הנערה לאבי נערה ולא לאבי מתה וריש לקיש מ"ט לא אמר כרב פפא ההוא מיבעי ליה לגזירה שוה דתניא *°כסף ישקול כמוהר הבתולות [ב]שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה וריש לקיש נמי מיבעי ליה לכדאביי ורב פפא נמי מיבעי ליה לגזירה שוה אלא שיתא קראי כתיבי נערה נערה הנערה בתולה בתולות הבתולות תרי לגופייהו חד לכדאביי וחד לגזירה שוה אייתרו ליה תרי חד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות ולאפוקי מהאי תנא דתניא ולו תהיה לאשה *שמעון התימני אומר אשה שיש בה הויה רבי שמעון בן מנסיא אומר [ג]אשה הראויה לקיימה מאי בינייהו אמר ר' זירא ממזרת ונתינה איכא בינייהו למאן דאמר יש בה הויה הא נמי יש בה הויה למאן דאמר ראויה לקיימה הא אינה ראויה לקיימה ולרבי עקיבא דאמר *אין קידושין תופסין בחייבי לאוין מאי בינייהו איכא בינייהו אלמנה לכהן גדול כרבי סימאי. דתניא רבי סימאי אומר* מן הכל עושה רבי עקיבא ממזרין חוץ מאלמנה לכהן גדול שהרי אמרה תורה °לא יקח ולא יחלל חילולין הוא עושה ואין עושה ממזרין ולרבי ישבב דאמר בואו ונצוח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר מאי בינייהו איכא בינייהו

חייבי

(דברים כב · שם · שמות כב · דברים כב · שמות כב · ויקרא כא)

אף קנס במקום מכר · ומשום קנס נקט בת שלש אבל למכר מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות : ואמאי · יש להן קנס לנערות פסולות : איקרי כאן כו' · אמתני' מקשי : ה"ג נערה נערה הנערה · באונס כתיב כי ימצא איש נערה בתולה וגו' וכתיב בתריה ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה ודרשינן נערה יתירה וה"א יתירה דהנערה דמלי למיכתב ונתן לאביה : חד לגופיה · לכשרה : בתולה בתולות הבתולות · במפתה כתיב וכי יפתה איש בתולה וקרא אחרינא בתריה כסף ישקול כמוהר הבתולות ומלי למיכתב כמוהר בתולות הא תלת דדרשינן ה' יתירה ובתולות דמלי למיכתב כמוהר ולשתוק : ההוא מיבעי ליה · ההוא הנערה הא דלא כתיב ונתן לאביה מיבעי ליה לכדאביי שאם לא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה פטור : לאבי הנערה · משמע שהיא קיימת : מיבעי ליה לג"ש · בתולה דכתיב גבי מפתה מיבעי ליה לג"ש בתולה בתולה לג"ש מה כסף האמור באונס חמשים אף מפתה חמשים ומה מפתה שקלים דכתיב ביה ישקול אף חמשים של אונס שקלים קאמר : כמוהר הבתולות · חמשים כסף המפורשים במאנס את הבתולה : שיהא זה · חמשים כמוהר הבתולות : ומוהר הבתולות · יהיו שקלים כזה : וחד לג"ש · ותהי מופנה מצד אחד ולמידים הימנה : ולאפוקי מהאי תנא · מתני' דקתני יש קנס לממזרת ולאחותו לאפוקי מהאי תנא : שיש בה הויה · שקדושין תופסין לו בה פרט לאחותו ולכל חייבי כריתות דילפינן בקדושין שאין קדושין תופסין בהן בפרק שלישי (דף סז:) ומשמע ליה תהיה לשון הוית קדושין ור"ש בן מנסיא משמע ליה תהיה לשון קיום : הא נמי אית בה הויה · דקדושין תופסין בחייבי לאוין והתם יליף לה : ולר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין · ביבמות בהחולץ (דף מד:) בברייתא המחזיר גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קדושין : מאי בינייהו · משום ר"ש בן מנסיא קא פריך לה דאילו שמעון התימני שמעינן ליה ביבמות (דף מט·) דפליג עליה דר"ע בהא דתנן איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר"ע שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים אלא לר"ש בן מנסיא קא בעינן לה אי ס"ל כר"ע מאי איכא בין משמעותא דתהיה לשון קיום למשמעות דשמעון התימני אי נמי משמע ליה לר"ש בן מנסיא לשון הויה אימעיטא לה ממזר ומה בין ראויה לקיימה ליש בה הויה : אלמנה לכהן גדול · דמודה בה ר"ע שקדושין תופסין לו בה ואע"פ שהיא בלאו וכרבי סימאי והוא הדין גרושה להדיוט : מן הכל · כל הנולדים מחייבי לאוין : לא יקח · וסמיך ליה ולא יחלל זרעו מדין כהונה הוא מחללו ולא שם ממזרים עליהם : בואו ונצוח על עקיבא בן יוסף · שמרבה ממזרים בישראל חנם: שהוא אומר כל שאין לו ביאה בישראל · הבא על אשה שאין לו בה היתר ביאה הולד ממזר אפי' אלמנה לכ"ג נמי:

חייבי

נערה נערה הנערה · פי' רבינו חננאל דמחד נערה דריש כולה מלתא נער נערה הנערה ואין נראה לר"ת דלא כתיב נערה מלא בה"א אלא ההוא דמוציא שם רע לחודיה כדמוכח בסוף פרקין ועוד הקשה רבינו יצחק מה צריך חד לגופה הא איכא נערה אחרינא בפרשה אלא פי' הקונטרס עיקר : **בתולה** בתולות הבתולות · כאן נמי פר"ח דמחד קרא נפקי כולהו ואין נראה דלא צריך חד לגופיה דבתולה אחרינא כתיב : **וחד** לאתויי חייבי לאוין · הקשה ר"י בן רבינו מאיר אכתי נימא חד לאתויי חייבי עשה וחד לאתויי חייבי לאוין ואכתי חייבי כריתות מנא לן ותירץ דלחייבי לאוין ועשה לא צריך אלא חד קרא דהא אי לאו דכתיב ולו תהיה לאשה דמשמע שיש בה הויה וראויה לקיימה לא הוה צריך קרא לרבוייהו הלכך מחד ריבויא מרבינן אין ראויה לקיימה דהיינו חייבי עשה וחייבי לאוין כיון דאית בהו הויה ואידך ריבויא לחייבי כריתות ולמאן דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הוי חד ריבויא לחייבי עשה ואידך לחייבי לאוין וחייבי כריתות וא"ת ולשתוק מלו תהיה לאשה ולא יצטרך להנך ריבויי וי"ל דאיצטריך למידרש ולו תהיה לאשה מדעתה* : [לקמן לט:] **איתרו** להו תרי כו' · וחד ריבויא כתב באונס וחד במפתה וא"ת ומנא לן דחד לאתויי חייבי כריתות אימא דתרווייהו אתו לרבויי חייבי לאוין וחד לאונס וחד למפתה וי"ל דלהא לא צריך דמגזרה שוה ילפינן אונס ומפתה מהדדי : ת"י [**ולאפוקי** מהאי תנא · פי' תנא דברייתא אבל מפיק מתרווייהו תנאי שמוזכרים בברייתא] : **ולרבי** עקיבא דאמר כו' · ואף ע"ג דר"ש התימני פליג בהדיא אר' עקיבא בהחולץ (יבמות דף מד· ודף מט·) הכא לר"ש בן מנסיא פריך דאי סבר כר"ע מאי בינייהו פי' ביני לר"ש התימני דמנקט ראויה לקיימה ולא נקט שיש בה הויה משמע דיש שאין ראויה לקיימה ויש בה הויה: **חילולין** הוא עושה ואינו עושה ממזרים · משמע דהא בהא תליא דכיון דלא הוי ממזר קדושין תופסין וכן משמע בפרק החולץ (שם דף מה:) מה אשת אב דלא תפסי בה קדושין והוולד ממזר כו' [ור"ע נמי משום דיליף בהחולץ דיש ממזר מחייבי לאוין קאמר דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין] ותימה דלרבי יהושע אע"ג דאין ממזר מחייבי כריתות כדיליף בשילהי החולץ (שם דף מט·) מודה דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות כדפריך ס"פ ר"ג ביבמות (דף נג· ושם) איצטריך לאשמעינן דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות ובפ' החולץ (שם דף מד: ושם) קאמר דלרבי יהושע פגום מיהא הוי מחייבי כריתות משום דעשאה זונה וזונה לא הויא אלא מהנהו דלא תפסי בה קדושין כדמוכח בתמורה (דף כט: ושם) וקאמרינן נמי בהחולץ (יבמות דף מד: ושם) הכל מודים בכותי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר מאן הכל מודים שמעון התימני דאע"ג דאמר אין ממזר מחייבי לאוין ה"מ חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין אבל כותי ועבד כו' ולא קאמר מאן הכל מודים ר' יהושע דאע"ג דאמר אין ממזר מחייבי כריתות ה"מ חייבי כריתות דתפסי בהו קדושין כו' אלמא דלר' יהושע אין קדושין תופסין בחייבי כריתות ואפ"ה לא הוי ממזר ולהכי לא מצי למימר דמודה בכותי ועבד ויש לומר דלר"ש התימני ולר"ע ודאי הא בהא תליא דליכא מידי דלא תפסי בה קדושין והוולד כשר רק שהוא דומה לאשת אב אבל לר' יהושע אע"ג דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות כדילפי' בסוף האומר (קדושין סח. ושם) לא הוי ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד כדיליף ר' יהושע בסוף החולץ (יבמות מט· ושם) אבל קשה דא"כ לר' יהושע אין קדושין תופסין באלמנה לכ"ג לרבא דאמר בפ"ק דתמורה (דף ד: ושם) כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני דהתם* פריך ליה והרי אלמנה לכ"ג דקאמר רחמנא לא יקח ותנן כל מקום שיש קדושין ויש עבירה כגון אלמנה לכ"ג כו' ומשני אמר לך רבא שאני התם דא"ק לא יחלל חלולין הוא עושה ואינו עושה ממזרים ולר' יהושע ליכא לשנויי הכי וא"ת בקדושין בסוף האומר (דף סז: ושם) כי מסכת דלא תפסי קדושין באשת אב מאי פריך התם ואימא תרווייהו באשת אב הא לכתחלה הא דיעבד אמאי לא יליף מינה דכל היכא דהוי ממזר לא תפסי בה קדושין כיון דהא בהא תליא כדפירשנו וי"ל דאכתי לא שמעינן ממזרות בשאר חייבי כריתות כל כמה דלא מייתי התם היקשא דר' יונה דמלא יקח ולא יגלה דאיירי באשת אב ובשומרת יבם של אביו לא שמעינן מינה ממזרות באשת איש ובאחות אשה דיש היתר לאיסורן וכל דכוותייהו אבל לבסוף דמייתי היקשא דרבי יונה התם איכא למילף בעלמא כדפירשנו :

[דף ה:]

ת"י כ"י (וכן משמע בפרק ד' מיתות דליכא מאן דפליג דבחייבי כריתות לא תפסי קדושין וט"ו נשים דפוטרות צרותיהן מן החליצה ואי קדושין תופסין בחייבי כריתות א"כ היו עולין לחליצה כמו חייבי לאוין כדאמר התם בפ"ב מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין ולכך עולין לחליצה והיא מתני' אתיא כר"ע דהא קאמר עלה דבפלוגתא לא קא מיירי : **מאי** בינייהו · תימה אמאי לא קאמר איכא בינייהו סוטה שאירסה וזינתה תחתיו שלא כדרכה וגירסה דאית בה הויה לכ"ע כדאמרינן בסוף החולץ הכל מודים בבא על הסוטה שאין הוולד ממזר) :

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"א מהלכות נערה הל' טו סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעז :
ה ב מיי' שם הל' א :
ג מיי' שם הל' ס :

תוספות רי"ד

לה קנס: ומקשינן אמתני' קרי כאן ולו תהיה לאשה אשה הראוי' לו · פי' באשה הראויה לו יתן קנס דמקיים בה ולו תהיה לאשה · אבל באשה שאינה ראויה לו דלא מקיים בה ולו תהיה לאשה גם מן הקנס יהא פטור · אר"ל נער נערה הנערה · חד לגופיה · פי' לכשירה · וחד לאתויי חייבי לאוין. וחד לאתויי חייבי כריתות . פי' גבי אונס כתיב וכי ימצא איש נערה בתולה . וכתיב בתרי' ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה דהו"ל למיכתב לאביה וקרא יתירה הוא · ודרשי' נערה וה' דהנערה תרי קראי יתירי חד לרבויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות . ואי קשיא והא בפ"ב דיבמות תנן כלל אמרו ביבמה כל שאיסורה איסור ערוה (קרושה) לא חולצת ולא מתיבמת עד אסור קדושה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט [חולצת ולא מתייבמת].ומקשה בגמ' ואמאי אין מתייבמת ליתי עשה וידחה את ל"ת . ותירץ רבא גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה · ותנ"ה אם בעלו קנו בביאה ראשונה ואסור לקיימם בביאה שניה · ופי' אלא מוציא בגט שכבר פרחה מצות יבמה בביאה ראשונה · ואע"ג דמצי למיחלץ . אמרי' התם חליצה במקום ייבום אינה מצוה · והתם נמי כתיב ולקחה לו לאשה ויבמה · דאיכא למימר באשה הראויה לו · ואפ"ה אתי עשה ודחי את ל"ת וה"נ ליתי עשה דולו תהיה לאשה ולידחי את ל"ת ואע"פ שהיא ממזרת יקחנה לו לאשה דהאי ולו תהיה לאשה עשה הוא כדאמרי' בפ' אלו הן הלוקין בהלכה זר טמא שאכל את הקדש אונס שגירש· אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה · והוי לאו שניתק לעשה דהאי ולו תהיה לאשה קאי אכל ימיו. דכל ימיו בעמוד והחזר קאי. וכיון דעשה הוא ליתי ולדחי את ל"ת ואמאי דרשי' אשה הראויה לו. ולקמן בפירקין [דף מ ע"א] מקשה לה ר"כ ומתרץ לה :

מסורת הש"ס

[לקמן לט·]
לקמן לח:
[לעיל י· לקמן לח:]
[לקמן לו·]
[יבמות י: ושם נסמן]
[יבמות סט·] קידושין סד· סח·

אי

תורה אור

חייבי עשה מצרי ואדומי הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קאתי שפיר אלא אי טעמא דנפשיה קאמר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר ואפי' חייבי עשה מאי בינייהו °איכא בינייהו בעולה לכ"ג ומ"ש דהוה ליה עשה שאינו שוה בכל אמר רב חסדא הכל מודים בבא על הנדה שמשלם קנס למ"ד יש בה הויה הא נמי יש בה הויה למ"ד ראויה לקיימה הא נמי ראויה לקיימה ולאפוקי מדרבי נחוניא בן הקנה דתניא *רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין מ"ט דר' נחוניא בן הקנה אמר אביי נאמר °אסון בידי אדם ונאמר °אסון בידי שמים מה אסון האמור בידי אדם פטור מן התשלומין אף אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין מתקיף לה רב אדא בר אהבה ממאי דכי קא מוזהר להו יעקב לבניה על צינים ופחים דבידי שמים נינהו דלמא על אריא וגנבי דבידי אדם נינהו אטו יעקב אהא אזהר אהא לא אזהר יעקב על כל מילי אזהר וצינים פחים בידי שמים נינהו והתניא *הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים שנאמר °צינים פחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם ותו אריא וגנבי בידי אדם נינהו *והאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלו סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו לא בטלו הא בטלו להו אלא

(שמות כא; בראשית מב; משלי כב; [יבמות נט:])

דין

חייבי עשה מצרי ואדומי · בתוך שלשה דורות דכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם דור שני לא ולאו הבא מכלל עשה עשה: הניחא · אי רבי ישבב האי כל שאין לו היתר ביאה דקאמר אליבא דר"ע לאו כללא כייל אלא לאפוקי מדרבי סימאי לאודויי אתא ואחייבי לאוין הוא דפליג לאוסופי חייבי לאוין *בכהונה אבל שום חייבי עשה לא הוסיף: שפיר · מצינו למימר איכא בינייהו דשמעון התימני ור"ש בן מנסיא חייבי עשה: אלא. אי לאו אדרבי סימאי קאי וטעמא דנפשיה קאמר בשם ר"ע שכל שאין לו היתר ביאה באשה זו הולד ממזר מאי איכא למימר: בעולה לכ"ג · שאין בה לאו דאלמנות וגירושין אלא עשה דבתולה יקח (ויקרא כא) ולא בעולה וא"ת יש כאן לאו דזונה לא אשכחן תנא דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אלא ר' אלעזר* (א) ולית הלכתא כוותיה ואין זונה אלא הנבעלת לפסול לה ובבעולה שלא כדרכה איירי דאי כדרכה תו ליכא קנס: ומאי שנא · האי עשה משאר עשה דמודה ביה ר"ע: דהוה ליה עשה שאינו שוה בכל · שאינו נוהג אלא בכ"ג אבל עשה דמצרי ואדומי נוהג בכל הקהל: הא נמי יש בה הויה · המקדש אשה בימי נדותה מקודשת: ולאפוקי מדר' נחוניא · מתני' דמחייב תשלומין לבא על אחותו ואע"פ שמתחייב כרת בביאתו מפקא מדר' נחוניא: את יום הכפורים כשבת · לפטור המדליק את הגדיש ביום הכפורים כאילו הדליקו בשבת: מה שבת · שהוא מיתת ב"ד: פטור מן התשלומין · כדתנן במתני' גבי בא על בתו ויליף לה מולא יהיה אסון ענוש יענש: אף יום הכפורים · שהוא בכרת חיוב נפש הוא זה ופטור מן התשלומין: אסון בידי אדם · ולא יהיה אסון דמשתעי במיתת ב"ד למימר דהיכא דליכא מיתת ב"ד משלם דמי ולדות: אסון בידי שמים · וקראהו אסון: צינים פחים · קור וחום: בידי שמים · אם באים פורעניות על האדם גזירת המלך הוא: חוץ מצינים ופחים · שפעמים שבאין בפשיעה: בידי אדם נינהו · שלא מגזירת מלך:

דין

אי לאפוקי מדרבי סימאי קאתי · תימה תיפשוט דרבי ישבב טעמא דנפשיה קאמר אליבא דמ"ד בפ"ק דיבמות (דף יא· ושם) הבא על יבמתו וחזר ובא אחד מן האחים על צרתה בעשה דהא תנן בפרק ר"ג (יבמות דף נ·) ר"ג אומר דאין בעילה אחר בעילה ע"כ רבי ישבב טעמא דנפשיה קאמר והוי התם כר' ישבב דאין קידושין תופסין בחייבי עשה ולהכי אין אחר בעילה כלום כדאמר התם בגמרא* אמתני' דאין אחר חליצה כלום אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"ע דאמר דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ומסתמא הכא אליבא דר"ע מספקא ליה אי טעמא דנפשיה קאמר אי לאו לכך נראה לר"ת דגרסי' בפ"ק דיבמות (דף יא·) חד אמר בלאו ובלא זה מוכיח ר"ת בההיא שמעתא דל"ג בעשה וכן פר"ח דהייט לאו שחלץ לאחת דאמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה אחרת ה"נ כיון שבנה שוב יבמה לא יבנה אחרת:

איכא בינייהו בעולה לכ"ג · פי' בקונט' בעולה שלא כדרכה וקשה דפלוגתא דר"מ ורבי אלעזר היא בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט· ושם) אי כשירה לכ"ג וה"ל למימר ולר"מ דאמר כשירה לכ"ג מאי איכא למימר כדקאמר ולר"ע דאמר כו' ואור"י דמר"ע פריך שפיר כדי לאוקומי ר"ש בן מנסיא שהוא בתרא כר"ע שהיה רבו אבל בהא לא חייש אי פליג ר"מ אר"ש בן מנסיא ור"ת פי' דהכא לא מיירי בבעולה מאחר אלא בכ"ג שאנס בתולה גמורה ולא חשיבה ראויה לקיימה אע"ג דאמר בהבא על יבמתו* אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי מ"מ כיון דלכתחלה לא ישא לא חשיבה ראויה לקיימה דהאי לא ישא הוי מן התורה אף ע"ג דאם נשא נשוי ה"נ אמר בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי אע"ג דהוי מן התורה כדמוכח התם ועוד דקאמר התם* מתיב רבא ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט אלמנה לכ"ג היכי דמי אילימא בכדרכה מאי איריא משום אלמנה תיפוק ליה דהויא לה בעולה משמע דבעולת עצמו אסורה לו מן התורה ור"ת לא פירש כן:

הכל מודים בבא על הנדה שמשלם קנס · תימה לר"י מנלן דר"ש בן מנסיא מודה בה דלמא כר' נחוניא בן הקנה ס"ל דחייבי כריתות פטורים מן התשלומין ומיהו ר"ש התימני ע"כ לית ליה דר' נחוניא מדאיצטריך למעוטי חייבי כריתות מולו תהיה לאשה אשה שיש בה הויה דע"כ לא איצטריך למעוטי אלא חייבי כריתות דחייבי לאוין ס"ל בסוף החולץ (יבמות דף מט· ושם) דאית בהו הויה אבל מר"ש בן מנסיא קשה מנלן דלית ליה דר' נחוניא ועוד אפי' ר"ש התימני דלמא אית ליה דר' נחוניא ואיצטריך למעוטי מולו תהיה לאשה יבמה לשוק דאין קידושין תופסין בה לכ"ע כדאמר בהאשה רבה (שם דף צב: ושם) וי"ל דרב חסדא ס"ל דאין שום תנא סובר כרבי נחוניא ולה"ק ולאפוקי כו' ובקונט' פירש דאמתני' קאי דמפקא מדר' נחוניא ותימה מנ"ל דמפקא מיניה דלמא מודה ר' נחוניא דחייבי כריתות יש להן קנס דרבינהו קרא חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות ולר"ע ניחא דמפקא מתני' מדר' נחוניא דכיון דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין איכא לאוקומי הנך תרי ריבויי חד לחייבי עשה וחד לחייבי כריתות לר' נחוניא לא *ונראה לרשב"א לתרץ *דע"כ מפקא מתני' מר' נחוניא דלר' נחוניא אין חילוק בין חייבי כריתות לחייבי מיתות ב"ד או מאסון אסון או כדדריש רבא כרת שלי כמיתה שלכם ואם יש קנס לר' נחוניא בחייבי כריתות יש נ"כ בחייבי מיתות ב"ד ומתני' קתני בא על בתו פטור: **הכל** בידי שמים חוץ מצינים פחים · והא דאמרי' (שבת דף לב·) לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה אלמא יכול לשמור עצמו מן הפורענות וכן קיר נטוי דאסור לעבור תחתיו התם מן הפשיעה יכול לשמור עצמו דהא ודאי שבידו להמית עצמו אבל כשמביאין עליו מן השמים באונס אי אפשר לו לשמור אבל צינים פחים לעולם אל יבואו עליו באונס אם רוצה ליזהר וא"ת והא דרשינן (ב"מ דף קז:) והסיר ה' ממך כל חולי זה צינה אלמא דבידי שמים הוא וי"ל דהייט שיחם הקב"ה עולמו או יתן לו מלבושים ולא יצטרך ליזהר וא"ת והא פחים בידי שמים הוא כדאמרי' בבראשית רבה בפרשה ט"ו א"ל אנטונינוס לרבי צלי עלי א"ל רחמנא שיזבך מצינתא א"ל דא צלותא היא יתיר חד כסו וצינתא אזלא א"ל תשתזב משרבא א"ל הא כדו צלותא דכתיב אין נסתר מחמתו וי"ל דקרא כתיב בעוברי דרכים או במלחמה כדרך שהמלכים עושים דבדרך אין אדם יכול ליזהר מן החום אבל אם רוצה לישב בביתו יכול להזהר שישב בבית של אבנים או יכנס במרתף ויש מפרשים דצינים פחים חדא מילתא היא כלומר צינים שהם פחים לאדם לשון פח ומוקש ואינו כן דבפ"ק דמסכת ע"ז (דף ג: ושם) מייתי לה [אהא דכתיב ותעשה אדם כדגי הים מה] דגים שבים כיון שקדרה עליהן חמה מיד מתים [אף בני אדם כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים] והא דאמר (ברכות דף לג:) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים אין ענינו לכאן דהתם קאי על הולד במעי אמו (נדה טז:) שגוזרין אם יהא עני או עשיר גבור או חלש טפש או חכם אבל לדיק ורשע לא *והכא מיירי במאורעות הבאות על האדם*: **מיום** שחרב בית כו' · וא"ת אמאי לא נקט מ' שנה קודם שחרב בהמ"ק דמ' שנה קודם חורבן גלתה סנהדרין כו' שלא דנו דיני נפשות וי"ל דלפעמים לצורך שעה היו חוזרין סנהדרין ללשכת הגזית ולהכי לא פסיקא ליה למיתני מ' שנה קודם חורבן וא"ת א"כ מאי פריך בפרק היו בודקין (סנהדרין דף מא·) גבי מעשה ובדק ר' יוחנן בן זכאי בעוקצי תאנים ופריך מי הוה בסנהדרין והא תניא כל שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה מ' עסק בפרקמטיא ומ' למד ומ' לימד ותניא מ' שנה קודם חורבן גלתה סנהדרין כו' והשתא מאי קשיא ליה כיון דלפעמים היו חוזרין ודנין וי"ל דרבן יוחנן בן זכאי דבדק בעוקצי תאנה אמעשה דרליחה היה ומשום דיני נפשות דרליחה לא היו חוזרין לעולם דעיקרם לא גלו אלא משום רליחה דחזו דנפישי רוצחים כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ח: ושם) וי"מ דלהכי נקט משחרב בהמ"ק משום דקודם לכן אע"פ שגלו היו בגדי כהונה מכפרים על מזיד דלא אתרו ביה כדאמרינן בפרק יש בערכין (ערכין דף טז· ושם) ואין נראה דהא בימי שמעון בן שטח היו בגדי כהונה והיה דין ארבע מיתות כדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז: ושם) אר"ש בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חברו לחורבה וכו' לא זז משם עד שנשכו נחש ופריך והאי בר נחש הוא והא תני ר' חייא אע"פ שבטלו סנהדרין כו' ועוד אמר (מכות יז:) מרשעים ילא רשע כו' *)והתם בזמן שבהמ"ק קיים איירי מדקאמר ונמצא זה מת וזה גולה**):

דין

*) [ומיהו אפשר לומר לפי שלפעמים היו מכפרים לא פסיקא ליה. ת"י] **) [וע"ע תוס' סוטה ח: וזבחים פח: ד"ה מכפרים]

עין משפט נר מצוה

ז א (מיי' פ"א מהלכות נערה הלכה יג ופ"ג מהלכות גניבה הלכה ג טוש"ע ח"מ סי' שנא):

תוספות רי"ד

מתני' דלא כר"נ בן הקנה · פירוש מתני' דמחייב קנס לבא על אחותו ואע"פ שמתחייב כרת בביאתו. דתניא ר"נ [בן הקנה] היה עושה יוה"כ כשבת לתשלומין. פי' לפטור המדליק את הגדיש ביוה"כ כאילו הדליקו בשבת מה שבת שהיא מיתת ב"ד פטור מתשלומין כדתנן מתני' לקמן בבא על בתו וילפי' לה מולא יהי' אסון · אף יוה"כ שהוא בכרת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין · מ"ט דר"נ ב"ה · אמר אביי נאמר אסון בידי שמים · פי' וקראהו אסון ונאמר אסון בידי אדם ואם אסון יהיה מה אסון האמור בידי אדם פטור מן התשלומין · פי' דמשתעי במיתת ב"ד למימר היכא דליכא מיתת ב"ד משלם דמי וולדות · אף אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין ·

[יבמות דף נט:]

[דף נט: ושם ד"ה אילימא]

[ומהר"מ אומר כי מצא בתוספתא פרק אלו נערות ר' נחוניא אומר הבא על אחותו ועל אחות אביו כו' אין להם קנס וכן היה עושה רבי נחוניא בן הקנה יו"כ כשבת]

[והא דתנן (פ"ד דאבות) על כרחך אתה חי היינו שאין לך אדם שמניח להרוג עצמו ועוד נראה לר"י דע"כ אתה חי לעתיד קאמר וגרסי' ע"כ אתה מת וע"כ אתה חי והוי כמו המתים להחיות והחיים לידון. ת"י]

מסורת הש"ס

נ"ל דכהונה

[תוספתא ב"ק פ"ז] שבועות לג: מגילה ז: פסחים כט: לב: [תוספתא פ"ג תוספתא דמגילה פ"א]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בעולה וכו' אלא ר' אלעזר ולית · נ"ב וביבמות ע"ב מסיק דאף אליבא דר"א מסכתת לה כמאלת ע"ש:

ב"מ קז: ב"ב קמד: ע"ש ע"ז ג: ע"ש

סוטה ח: סנהדרין לז: ע"ש

גליון הש"ס

גמ' איכא בינייהו בעולה לכ"ג. עי' פסחים מא ע"ב תוד"ה אבל:

[ול"נ לתרץ דע"כ מפקא מתני' מר' נחוניא דלר' נחוניא איצטריך לאוקמי חד לחייבי לאוין ועשה וחד ללאו דיבמה לשוק אבל חייבי כריתות קים ליה בדרבה מיניה וכ"מ לקמן בפירקין אי כרבי נחוניא קשיא אחותו משמע דבחייבי כריתות לא מתוקמא כוותיה· ת"י]

[וע"ע תוס' מג"י: כה: ד"ה הכל ותוס' נדה טז: ד"ה הכל]

ח א מיי' פ"ו מהלכות תרומות הל' ו סמג לאוין רכו:
ט ב מיי' פ"ב מהלכות גניבה הלכה ד סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סימן שנ:

דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו ומי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו ומי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטים באין עליו ומי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי אלא איפוך אריא וגנבי בידי שמים צינים ופחים בידי אדם רבא אמר טעמא דרבי נחוניא בן הקנה מהכא °ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מזרעו למולך ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו אמרה תורה כרת שלי כמיתה שלכם מה מיתה שלכם פטור מן התשלומין אף כרת שלי פטור מן התשלומין מאי איכא בין רבא לאביי איכא בינייהו זר שאכל תרומה לאביי [א]פטור ולרבא חייב ולאביי פטור והאמר רב חסדא מודה ר' נחוניא בן הקנה [ב]בגונב חלבו של חבירו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שבא לידי איסור חלב אלמא דמעידנא דאגביה קנייה מתחייב בנפשו *לא הוה עד דאכיל ליה הכא נמי בעידנא דאגביה קנייה מתחייב בנפשו לא הוי עד דאכיל ליה הכא במאי עסקינן כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו סוף סוף כיון דלעסיה קנייה מתחייב בנפשו לא הוי עד דבלעה כגון *שתחב לו לתוך בית הבליעה היכי דמי אי דמצי לאהדורה ניהדר אי לא מצי לאהדורה אמאי חייב לא צריכא דמצי לאהדורה ע"י הדחק רב פפא אמר כגון שתחב לו חבירו משקין של תרומה לתוך פיו רב אשי אמר בזר שאכל תרומה משלו

וקרע

ויקרא כ | תורה אור

רש"י

דין ד' מיתות · עונש דוגמתם: נופל מן הגג · דומה לנסקל שדוחפין אותו מבית הסקילה לארץ דגבוה ב' קומות היה כדאמרי' בנגמר הדין (סנהדרין דף מה:): חיה דורסתו · ארי מפילו לארץ והורגו בדריסה: נחש מכישו · והארס שורפו: נמסר למלכות · והן מתיזין ראשו בסייף כי כן דרך המומתין על ידיהן וזו היא מיתת סייף: סרונכי · אסכרא והוא בגרון מלג"ש: מן האיש ההוא · שהוא חייב מיתת ב"ד: ושמתי אני את פני והכרתי · למדנו שהכרת במקום מיתה וחילופה: זר שאכל תרומה · במזיד הוא במיתה בידי שמים ולא בכרת. כרת הוא וזרעו נעקרין דכתיב (ויקרא כ) ערירים יהיו: לאביי פטור · מתשלומין דנפקא ליה מאסון בידי שמים וכל אסון במשמע בין במיתה בין בכרת: ולאביי פטור · בתמיה הכי נמי דמיתה בידי שמים פוטרת מתשלומין אבל היכא דאכיל תרומה דגזילה מי מיפטר הא כיון דאגבהה קניה וחייב בתשלומין ואפילו תישרף ומתחייב בנפשו לא הוי עד דאכיל לה: שתחב לו חברו · דלא אגבהה ולא קניה ולא מיחייב בתשלומין אלא בבליעתו מתחייב דמי הנית מפיו ולא דמי כולה ובההיא שעתא חיוב מיתה נמי איכא: ליבעי ליה לאהדורה · דכי לא אהדרה מההיא שעתא איהו מזיק לה דראשון לאו מידי עבד ולא נתחייב לכהן כלום: ואי דלא מצי לאהדורה אמאי חייב · מיתה אנוס הוא: ע"י הדחק · דאי נמי אהדרה ממאסה ולא חזיא לבעלים הלכך מגזל לא גזלה אמאי קא מחייבת ליה בתשלומין אהנאת גרונו ומעיו ההיא שעתא חיוב מיתה איכא: משקין של תרומה · ולא תדחקה לשנויה בבית הבליעה אלא מכיון שתחבה לתוך פיו אימאסה לה ולא מגיא לאיחיובי משום גזילה דהא לא חזיא למידי אלא אהניית גרונו ומעיו מיחייב ומיתה ותשלומין באים כאחד:

וקרע

תוספות

דין ד' מיתות לא בטלו · וא"ת והא אמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ פג:) בההוא דזקפוהו אע"פ שהיה חייב סקילה שבטלו הוא ובנו נערה המאורסה וי"ל בשבעל בנו תחלה ואח"כ הוא דהוי בעולה והרי הוא בחנק אבל קשה דחזינן כמה עבריינים ועובדי עבודת כוכבים שמתים על מטותם ויש לומר דע"י תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי או זכות תולה לו ואינו נפרע ממנו בחייו ובפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז: ושם) דפריך והא בר נחש הוא לפי שהחמיר עליו יותר: **זר** שאכל תרומה לאביי פטור · והוכל תרומה בשוגג והזיד במעילה לרבי דאמר במיתה (פסחים דף לג·) דחייב .זירת הכתוב הוא וא"ת לאביי דפטר חייבי מיתות בידי שמים אי ר' נחוניא ס"ל כרבי דאמר הזיד במעילה במיתה אמאי תניא בפרק כל שעה (פסחים דף כט· ושם) האוכל חמץ של הקדש במועד יש אומרים לא מעל ואמרינן מאן י"א רבי נחוניא בן הקנה והא כיון דגלי רחמנא גבי הקדש דלא שייך קים ליה (א) דאם לא כן אין לך אדם שמועל בהקדש א"כ בפסח נמי דאיכא כרת ליחייב ולא הוה לן למימר דקים ליה בדרבה מיניה וכ"ת במיתה דהקדש דוקא גלי רחמנא דלא אמרינן דקים ליה בדרבה מיניה אבל התם דהוי בפסח דאיכא כרת לא גלי קרא א"כ הא דתנן התם (שם דף לב:) האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מן התשלומין ומפרש בגמ' במזיד פטור דקים ליה בדרבה מיניה כרבי נחוניא והשתא בשוגג נמי ליפטר משום כרת דפסח דאפי' בשוגג אמרי' דקים ליה בדרבה מיניה כדאמרינן לקמן בפירקין (דף לה·) אלא ע"כ משום דגלי רחמנא במיתה דתרומה בשוגג דלא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה וה"ה כי איכא כרת ולא אמרינן דוקא במיתה דגלי גלי אבל כי איכא כרת לא וי"ל דשאני שוגג דתרומה משום דתשלומין דידיה כפרה ולא ממונא כדאמרינן במסכת תרומות (פ"ו מ"א) דאם רצה כהן למחול אינו יכול למחול משום דלא הוי ממון אלא כפרה ואפילו אוכל תרומת עצמו דלא גזל מידי משלם כפרה לעצמו וחומש לכהן ולכך לא שייך קים ליה בדרבה מיניה לפוטרו מכפרה אבל קרן וחומש של הקדש אינו משום כפרה אלא משלם ממון שגזל הקדש ותדע דבתרומה חייב משום דכפרה הוא ולא משום כיון דגלי דהא לרבא דלא פטר במיתה מטעם דקים ליה בדרבה מיניה מאי טעמא לא מיפטר אוכל תרומת חמץ בפסח אלא ודאי משום כפרה הוא* וא"ת והא דתנן בפרק טשלין (יבמות דף לס:) כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה ושחררו זה את זה וכן ספק בן תשעה לראשון או בן ז' לאחרון דאמרינן אם אכלו בתרומה אין משלמין קרן וחומש ואמאי כיון דכפרה הוא ליחייבו מספק וי"ל דודאי צריכין להפריש אבל אין נותנין לכהן ולפי זה צריך לומר שהכפרה תלויה בהפרשה והא דאין הכהן יכול למחול היינו לענין שלא יהיה צריך להפריש אבל לאחר שהפרישו יכול למחול לו שיהא שלו: **ולאביי** פטור והאמר רב חסדא כו' · הכי נמי הוה מצי לאקשויי אמתניתין דכל שעה (פסחים דף לב:) דקתני פטור מן התשלומין לפי מה דמוקמינן לה כרבי נחוניא בן הקנה: **אי** דמצי לאהדורה ניהדרה · וכי לא מיהדר חייב דמיתה לא פטרה ליה דלא אתיא עד דבלע לגמרי: **ואי** דלא מצי לאהדורה אמאי חייב · פירש בקונטרס אמאי חייב מיתה וקשה לר"י דלוקי כגון שמרצונו מניח לו לתחוב דהשתא ודאי חייב מיתה אע"ג דלא מצי לאהדורה וממון נמי לא מיחייב כיון דלא מצי לאהדורה אלא על הנאת גרונו ומעיו וההיא שעתא קים ליה בדרבה מיניה ונראה לר"י דה"פ אמאי חייב ממון והרי הוא לא גזלו והגאתו לא מיחייב דאע"ג דאמרי' (ב"ק דף קיא:) גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה כו' הייט דוקא לפי שהדבר הגזול ישנו בעולם בשעה שזה שני גוזלו אבל הכא דבשעה שזה נהנה ממנו כבר הוא אבוד מן העולם שהוא במקום דלא אפשר להדוריה אין לו על השני כלום *וריב"א מפרש כשיטת רש"י ופשיטא ליה להש"ס דאיירי כשתוחב לו בע"כ דכשתוחב לו מרצונו מיד כשמשים בפיו ולא אהדרה קנאה מיד להתחייב באונסין ואין באין כאחד דמסתמא מניחה בפיו ואח"כ תוחב לו כשלגבעו או בכוס ואת"ל שהוא בראש הכוס מתחלתו ועד גמר בית הבליעה מ"מ קונה אותו בפיו להתחייב באונסים אע"ג דיכול לנתקו ולהביאו אצלו [ד]דדוקא לענין הגט אמרי' היכא דיכול לנתקו דלא הוי גט משום דבעינן כריתות והא אגידא ביה אבל לענין זכיה אשכחן בפ"ק דב"מ (דף ט· ושם) טלית חליה על גבי קרקע וחליה על גבי העמוד והגביה חליה שעל גבי קרקע דלא קני מטעם שיכול לנתקה ולהביאה אצלו וכיון שאינו זוכה מטעם זה ה"ה דאינו מגרע זכיית האחר שהוא מונח בתוך ידו או בתוך פיו מטעם זה ועוד דלכל הפחות קונה מחלה כמו שנים שהגביהו מציאה ולכך פשיטא ליה להש"ס דבאונס מיירי וה"פ אנוס הוא ופטור ממיתה וממון דאכן שהדי דלא ניחא ליה באכילת איסור: **לא** צריכא דמצי לאהדורה על ידי הדחק · והשתא ליכא למימר דניהדרה דאין מרויחין בעלים בכך דכבר נמאסו הלכך ליכא חיוב ממון אלא ע"י הנאת מעיו ואז באין כאחד ואע"ג שחבירו גזלה הואיל ויכול להחזירה הויא כמו שהיא בעין והרי הוא בולעה ונהנה בה ואם תאמר והא אמרינן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עא·) גבי טומאה בלועה [דלא מטמאה לא משום דלא חזיא דהכי דבפניו לא חזיא] שלא בפניו מיחזא חזיא א"כ אי הוה מהדר לה הויא חזיא וי"ל כגון דמעיקרא לא הוי בה כי אם שוה פרוטה או מעט יותר ועתה שנתקלקלה קצת אינה שוה פרוטה ואפילו אי זה נהנה וזה לא חסר פטור [ה]מ"מ כיון דשרין כל שהוא אז מיחייב בכל כדאמרינן התם (ב"ק דף כ:) משום דא"ל את גרמת לי היקפא יתירתא מיחייב בכל הנאה או משום שמחוריתא דאשיתא מיחייב לכולי עלמא בכל וריב"א פי' דמיירי אפי' באוכלין דלא מאיסי וכיון דתחב לו בבית הבליעה ובלע ונהנה מיד חשוב באין כאחת אע"פ שאין כאחד ממש כדאשכחן בסוף פרק ד' אחין (יבמות דף לג· ושם) דמפרש בעל מום ששמש בטומאה דאתו בהדי הדדי כגון שתחב אלגבעו בסכין טמאה אע"פ שאי אפשר שלא יגע בסכין קודם שיתחוך*: **רב** אשי אמר בזר שאכל תרומה משלו וקרע שיראים כו' · פ"ה דסבירא ליה לרב אשי דמיתה לזה ותשלומין לזה פטור ופליג אדרבא דאמר בפרק קמא דסנהדרין (דף י· ושם) פלוני בא על בת פלוני והוזמו נהרגין ומשלמין ממון לזה ונפשות לזה *פי' ממון לבת שרצו להפסיד לה כתובתה ונפשות לזה שאומר שבא עליה ואין נראה **) דאי חשיב אכילת תרומה וקריעת שיראין ממון לזה ונפשות לזה א"כ תקשי ליה לרבא הא דתנן בהמניח את הכד (ב"ק דף לד: ושם)

זהוא

**) [ועוד דאכתי מאי איכא בין רבא לאביי דאפי' אי הוי סבר רבא דיליף מאסון אסון הוי מיחייב כיון דהוי ממון לזה ונפשות לזה · ת"י]:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואי וכו' דדוקא לענין הגט. תמוה לי הא להדיא איתא כן בב"מ ז ע"א וצ"ע: ד"ה לא צריכא וכו' מ"מ כיון דשרין כל שהוא · עי' ב"ק דף כ ע"ב תוס' ד"ה הא איתהנית ·

[עי' תוס' בבא קמא כ: ד"ה הא]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה זר וכו' קים ליה בדרבה מיניה דאם:

[וא"ת כיון דטעם ליה נתקלקל ... [illegible]]

[ועוד יש לגמגם דכפרה הוי מדפטרי' לאביי מזיד בתרומה ואע"ג דגלי רחמנא גבי שוגג דלא אמרי' קים ליה בדרבה מיניה במיתה דתרומה אלא ודאי משום כפרה הוא ויש לדחות דשאני שוגג דתרומה לפי שמצינו שהוא ... משלם חומש · ת"י]

[פי' ריב"א לא יתחייב בסמוך דקאמר אי בעי גמין ואכיל · ת"י]

[פי' ממון לאב שרצו להפסידו כתובה כב"ע מהרש"א]

[ור"י פירש כיון שהוא במקום דלא מצי לאהדורי אלא ע"י הדחק כבר נהנה גרונו ובאין כאחד ואת"ל וסילק יתחייב ממון כיון שתחב לו באונס וי"ל כיון דמצי לאהדורה ע"י הדחק ולא הדרה ניחא ליה בהנאה זו · ת"י]:

וקרע שיראין של חבירו גופא אמר רב חסדא מודה רבי נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חבירו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור חלב לימא פליגא דרבי אבין דאמר רבי אבין *הזורק חץ מתחילת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא הכא נמי הגבהה צורך אכילה היא הכי השתא התם אי אפשר להנחה בלא עקירה הכא אפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי *גחין ואכיל אי נמי התם אי בעי לאהדורה לא מצי מהדר לה הכא מצי מהדר לה מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא איכא בינייהו המעביר סכין ברה"ר וקרע שיראין בהליכתו להך לישנא דאמרת אי אפשר להנחה בלא עקירה הכא נמי אי אפשר להנחה בלא עקירה להך לישנא דאמרת לא מצי מהדר לה הכא מצי מהדר לה גופא אמר רבי אבין הזורק חץ מתחלת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא מתיב רב ביבי בר אביי **הגונב כיס בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור סקילה היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא פטור שהרי איסור שבת וגניבה באין כאחד ואמאי הכא נמי לימא הגבהה צורך הוצאה היא הכא במאי עסקינן כגון שהגביהו על מנת להצניעו ונמלך עליו והוציאו וכי האי גוונא מי חייב והאמר רב סימון אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן *המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהם והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך לא תימא ע"מ להצניעו אלא אימא ע"מ להוציאו הכא במאי עסקינן *כשעמד עמד למאי אי לכתף אורחיה הוא אלא בעומד לפוש אבל לכתף מאי פטור

רש"י

וקרע שיראים · בשעה שבולעה ואע"ג דמיתה לאו משום ממונא דניזק אתיא ליה מיפטר וסבירא ליה לרב אשי מיתה לזה ותשלומין לזה פטור: שעקירה צורך הנחה היא · הלכך אע"ג דחיוב ממון מקמי הנחה אתיא ליה פטור הואיל ובין עקירה והנחה אתיא ליה מיתה ותשלומין באין כאחד שעקירה צורך הנחה היא ומהיא שעתא אתחלה לה מלאכה: דאי בעי גחין · למטה מג' טפחים ואכיל ובציר מג' לאו הגבהה היא: לא מצי לאהדורה · משזרק את החץ הלכך משעת עקירה סופו לקרוע בו שיראין: הכא מצי מהדר ליה · הלכך לא אמרי' משעת הגבהה אתחלה לה אכילה: המעביר סכין · בידו בהליכה: הגונב כיס בשבת · הגביהו ברשות הבעלים והוציאו לרה"ר: חייב · בתשלומין אף על פי שנהרג: שכבר נתחייב בגניבה · לשלם דהגבהה קונה בכל מקום וקמה לה ברשותיה אף להתחייב באונסים: היה מגרר ויוצא · שלא הגביהו ברשות הבעלים ולא קנאו אלא בהוצאה מרשות הבעלים פטור שאיסור שבת כו': ואמאי · כי הגביהו ברשות הבעלים וקנאו אמאי חייב נימא משעת הגבהה אתחלה לה הוצאה: וכה"ג מי חייב · משום שבת: לכך · להוציאו: לא תימא בהגביהו ע"מ להצניעו אלא הגביהו ע"מ להוציאו · ודקשיא לך נימא הגבהה צורך הוצאה היא: הכא במאי עסקינן כשעמד · ועמידתו היא הנחה לעקירה ראשונה ואין חיוב שבת בא לו ע"י עקירת חפץ הראשונה אלא ע"י עקירת גופו שעוקר עצמו אחר העמידה על מנת להוציא ועקירת גופו כעקירת חפץ: אורחיה הוא · ואין עמידתו הנחה לבטל עקירה ראשונה ממלאכת שבת:

תוספות

והוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור מפני שנידון בנפשו והיינו מיתה לזה משום שבת ותשלומין לזה משום גדיש אלא על כרחך חשיב מיתה ותשלומין לאחד הואיל ולא מתחייב מיתה בשביל אדם אלא לשמים וה"נ אכילת תרומה וקריעת שיראין הוי מיתה ותשלומין לאחד ור"י רצה ליישב פי' הקונט' דחשיב הכא מיתה לזה ותשלומין לזה לפי שהן ב' מעשים אכילת תרומה וקריעת שיראין וכן פלוני בא על בתו של פלוני הם ב' עדיות שהיו יכולין להעיד עליו בלא הבת ועל הבת בלא עליו פלוני בא על נערה המאורסה פלונית זינתה אבל מדליק גדיש הכל בא על מעשה אחד ולכך חשיב מיתה ותשלומין לאחד ואין נראה לרשב"א דהא אמר רב יוסף בפ"ק דסנהדרין (דף ט: ושם) הביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדים והזימום לעידי הבעל עידי הבעל נהרגים ואין משלמין ממון חזר והביא הבעל עדים והזימום לעידי האב עדי האב נהרגין ומשלמין ממון ממון לזה פירוש לבעל שרצו להפסידו כתובה ונפשות לעדים והתם על הזמה אחת בא להם הכל ונראה לר"ת דרבא דוקא גבי עדים זוממים אית ליה דממון לזה ונפשות לזה חייב משום דבעינן שתתקיים הזמה כלפי כל אחד ומיהו ממון ונפשות בחד גברא פטור כיון דמתקיים בו קלא הזמה אבל בעלמא מודה רבא דממון לזה ונפשות לזה פטור דהא גדי סמוך לו ועבד כפות לו דתנן פטור ומוקמינן בפרק כילד הרגל (ב"ק דף כב: ושם) בגדי דחד ועבדא דחד ועוד דרבא גופיה אית ליה בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד·) דרודף ששבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור אע"ג דהוי מיתה לנרדף ותשלומין לבעל הכלים ומיהו התם גבי רודף רבה גרס כדמוכח בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) ובפ"ק דסנהדרין (דף י·) הוי רבא ועוד אומר ר"ת דע"כ לכ"ע מיתה לזה ותשלומין לזה פטור דהא קיס ליה בדרבה מיניה דפטור נפקא לן מלא יהיה אסון וגו' והתם הוי מיתה לאשה ותשלומין לבעל שהולדות שלו ואומר ר"י דאיכא ראיה דהתם כיון שהולדות הן בגוף האשה חשיב מיתה ותשלומין לאחד תדע דבפרק בן סורר ומורה (שם דף עד·) בעי לחייב כשאין אסון באשה אף ע"ג דניתן להצילו בנפשו דבמלות שבמיתה הכתוב מדבר משום דהוי מיתה לזה שרצה להורגו ותשלומין לבעל ואפי' הכי כשיש אסון פטור והיינו משום דחשיב מיתה ותשלומין לאחד לפי שהן בגוף האשה כדפרישית וריב"א אומר דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה חייב ועבד כפות לו ורודף שאני דניתן להציל לכל אדם וחייב מיתה לכל העולם [אף לבעל העבד ולבעל הכלים] ולהכי חשיב מיתה ותשלומין לאחד ואע"ג דמעיקרא בפרק בן סורר (ג"ז שם) חשיב רודף מיתה לזה ותשלומין לזה לפי המסקנא דקאמר אלא לא שנא חזר בו מאותה סברא וה"פ אלא לא שנא משום דהוי מיתה ותשלומין לאחד [והכא חשיב מיתה ותשלומין לאחד כמו במדליק גדיש]: **שעקירה** צורך הנחה היא · קשה דאמרינן במרובה (ב"ק דף ע:) גבי גנב ומכר בשבת דפטור כגון דאמר ליה זרוק גניבותיך לחצרי ותיקני לי חצירי גניבותיך ופריך מכי מטי לאויר חצירו קנה ומתחייב בנפשו משום שבת לא הוי עד שתנוח ומאי פריך והא עקירה צורך הנחה היא כדאמר הכא ולפר"ת אתי שפיר דפירש דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה ואפ"ה קאמר רב מנסך ממש בהניזקין (גיטין דף נב: ושם) ולא קא מפטר משום דקים ליה בדרבה מיניה כדרבי ירמיה דמשעת הגבהה קונה ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך והשתא רבי ירמיה לית ליה דהגבהה צורך ניסוך היא וה"ה דלית ליה דעקירה צורך הנחה היא ולא הוה מפליג בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי תדע ללישנא דאי אפשר להנחה בלא עקירה אמאי נקט רבי אבין זרק חץ לינקוט מעביר אלא ודאי כי הדדי נינהו ומאן דפליג אמעביר פליג נמי אזורק ואליבא דרבי ירמיה פריך במרובה (ב"ק דף ע: ושם) אבל אם אפשר לניסוך בלא הגבהה לא פליג רבי ירמיה אדרבי אבין ובהגוזל בתרא (שם דף קיז·) משמע קצת דרבי ירמיה פליג אדרבי אבין גבי חזרו לומר אף המנסך דקאמר התם מעיקרא סבור כדרבי אבין ולבסוף סבור כדרבי ירמיה [ומיהו יש לדחות דמעיקרא סבור דדמיא לדרבי אבין ולבסוף סבור דדמיא לדר' ירמיה]: **דאי** בעי גחין ואכיל · פי' בקונט' למטה מג' דלא הויא הגבהה וקשה לר"י דמה שייך הגבהה בדבר שהוא תופס בידו או בפיו דונתן בידה אמר רחמנא ואמרינן בגיטין (דף עח·) זרק לתוך קלתה מגורשת קשורה אע"פ שאינה תלויה אע"ג דמיירי ברשות הבעל ואפי' מאן דבעי התם תלויה איכו מצריך שתהא גבוה ג' אלא נראה לר"י *דה"פ דאי בעי גחין ואכיל אם הוא ברשות קנה יכול הוא לשחות ולתוחבה עד בית בליעתו אע"ג דבהך אכילה איכו עושה כן והויא הגבהה זו לצורך אכילה מ"מ הואיל ויכול להתחייב בלא הגבהה לאו צורך אכילה היא וה"ה דה"מ למימר דאפשר לאכילה בלא הגבהה כגון אם תחבה לו חבירו: **הכא** נמי נימא הגבהה צורך הוצאה היא · ללישנא דאי בעי לאהדורי לא מצי מיהדר א] לא פריך מידי אבל ללישנא דאי אפשר להנחה בלא עקירה פריך דהכא נמי אי אפשר להנחה בלא הגבהה אע"ג דאפשר בגרירה כך לי עקירה זו כמו עקירה אחרת דמ"מ האיסור מתחיל משעת הגבהה דאם היה אחר עושה עקירה לא היה מתחייב בהנחה נמצא עקירה גורמת החיוב ועד שעת הנחה מושך החיוב: **נימא** הגבהה צורך הוצאה היא · תימה לפר"ת דהגבהה קונה פחות משלשה טפחים *מאי פריך והא כיון דקנאה קודם התחלת העקירה דעקירה לא הויא עד שיגביה שלשה דלמטה משלשה הוי כלבוד כדאמרינן בהמוציא (שבת דף פ· ושם) העביר אלי גרוגרת דרך עליה חייב ואם כן דין הוא שיתחייב כמו לבן עזאי דאמר מהלך כעומד דמי דחייב לפי שקנאה קודם שהתחיל העקירה ואומר רשב"א דמשמע ליה בכל ענין גונב כיס אפילו מונח על גבי מקל שהוא גבוה שלשה טפחים שבא הקנין והעקירה בבת אחת: **שהגביהו** על מנת להצניעו ונמלך להוציאו · ואם תאמר וכיון דסלקא דעתיה השתא דמיחייב אהך הוצאה אם כן הדרא קושיא לדוכתין דלורך הוצאה היא ויש לומר דסלקא דעתין הא דנמלך והוציאו הוי עקירה שניה: **אבל** לכתף מאי פטור כו' · אפילו הוי לכתף חייב הוי מצי למיפרך דליפלוג בדידיה בין עמד ללא עמד כלל:

מהלך

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ג מהל' גניבה הלכה ג:

יא ב ג מיי' שם טוש"ע ח"מ סימן שנא:

יב ד ה מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה יב:

תוספות רי"ד

א"ר אבין הזורק חץ מתחילת ד' לסוף ד' וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא · פי' ומההיא שעתא אתחלה לה מלאכה והלכך אע"ג דחיוב ממון מקמי הנחה אתיא ליה פטור הואיל א)וכן עקיר להנחה אתיא לה מיתה ותשלומין באין כאחד ולא תימא תשלומין קדמי למיתה: תניא הגונב כיס בשבת חייב פי' חייב בתשלומין אע"פ שנהרג שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבוא לידי איסור שבת פי' דמשעה דאגבהה קניא שהגבהה קונה בכ"מ אפילו ברה"ר · ופי' אף להתחייב באונסים מתחייב בנפשו לא הוי עד דמפיק ליה היה מגרר ויוצא פירוש שלא הגביהו ברשות הבעלים ולא קנאה אלא בהוצאה מרשות בעלים פטור · שהרי איסור שבת ואיסור גניבה באין כא'· בפ' בן סורר ומורה מוקי לה כגון דשדייה בנהרא שאין הכיס בעין אם הוא בעין א"י לזכות בו אלא בעל הכיס בא ונוטלו ·

א) נראה דצ"ל הואיל דהא דקא עקיר להנחה אתיא לה הוי לה מיתה ותשלומין וכו'.

[ועי' תוס' עירובין עט: ד"ה נגרר ותוס' קדושין כו. ד"ה אי נמי ותוס' ב"ק כט: ד"ה אלא]

מסורת הש"ס

ב"ק קיז.

[מנחות ע.]

ב"ב פו. סנהדרין עב. שבת לא: תוספתא דב"ק פ"ט

שבת ה: עירובין כ: ע"ש

גליון הש"ס

גמ' הגונב כיס בשבת · עיין ירושלמי ב"ק פ"ג הלכה ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה הכא וכו' לא פריך מידי · עי' פי' בשם הרא"ש דלהך לישנא נמי פריך ולדבריו נ"ל דרב ביבי בר אביי שמותיב ליה ליה אינה איכא בינייהו דעביד הש"ס לעיל בסמוך· ועי' הרא"ש ושיטה מקובצת בשם הרמב"ן והרא"ה וקרובים דבריהם לדברי ואם כנור והו"ק:

[וכן רוצה לומר הספר התם מתחיל האיסור משעת עקירה הכא אין האיסור מתחיל אלא משעת אכילה דאי בעי גחין ואכיל ליה בלא הגבהה אבל כאן לא היה אפשר בלא הגבהה היה מתחיל נמי האיסור משעת הגבהה · רש"י]

יג א מיי' פ"ד מהל' מכירה הלכה ד טוש"ע ח"מ סימן קל"ח סעיף יד:
יד ב מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה טו:
[ביתר ביאור כתבו תוס' שבת ה: ד"ה בשלמא]
טו ג מיי' פ"ג מהל' גניבה הלכה ב טור ש"ע ח"מ סימן שנ"א:
טז ד ה מיי' פ"ב מהל' גניבה הל' טז סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שמח סעיף ד:
יז ו מיי' פי"ט מהל' סנהדרין הלכה א:

פטור אדתני היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא פטור נפלוג וניתני בדידה במה דברי' אמורים בעומד לפוש אבל לכתף פטור אלא הא מני *בן עזאי היא דאמר מהלך כעומד דמי אבל זורק מאי פטור ניפלוג [וניתני] בדידה במה דברים אמורים במהלך אבל זורק פטור מגרר ויוצא איצטריכא ליה ס"ד אמינא אין דרך הוצאה בכך קמ"ל ובמאי אי ברברבי אורחיה הוא אי בזוטרי לאו אורחיה הוא אלא במיצעי ודאפקיה להיכא אי דאפקיה לרה"ר איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא אי דאפקיה לרשות היחיד איסור גניבה איכא איסור שבת ליכא לא צריכא דאפקיה לצידי רשות הרבים וכמאן אי כר' אליעזר דאמר *צידי רה"ר כרה"ר דמו איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא אי כרבנן דאמרי צידי רה"ר לאו כרה"ר דמו איסור גניבה איכא איסור שבת ליכא לעולם כר' אליעזר וכי אמר ר"א צידי רה"ר כרה"ר דמו הני מילי לענין חיובא דשבת דזימנין דדחקי רבים ועיילי להתם *אבל לענין מיקנא קני מ"ט דהא לא שכיחי רבים רב אשי אמר כגון שצירף ידו למטה משלשה וקיבלו כדרבא דאמר רבא *ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה רב אחא מתני הכי רבינא מתני לעולם דאפקיה לרה"ר וברה"ר נמי קנה ותרוייהו בדיוקא דהא מתני' קמיפלגי דתנן *היה מושכו ויוצא ומת ברשות בעלים פטור הגביהו או שהוציאו מרשות בעלים ומת חייב רבינא דייק מרישא רב אחא דייק מסיפא רבינא דייק מרישא היה מושכו ויוצא ומת ברשות בעלים פטור טעמא דמת ברשות בעלים הא הוציאו מרשות בעלים ומת חייב רב אחא דייק מסיפא הגביהו או שהוציאו הוצאה דומיא דהגבהה מה הגבהה דאתי לרשותיה אף הוצאה נמי דאתי לרשותיה לרב אחא קשיא רישא לרבינא קשיא סיפא רישא לרב אחא לא קשיא כמה דלא אתי לרשותיה רשות בעלים קרינא ביה סיפא לרבינא לא קשיא הוצאה דומיא דהגבהה לא אמרינן: הבא על אחותו ועל אחות אביו כו': ורמינהו *אלו הן הלוקין הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה וקיימא

רש"י

פטור · מתשלומין דאתי עליה חיוב שבת מחמת הגבהה ראשונה שבה נקנה לו הכיס ומיתה ותשלומין באין כאחד: ניפלוג בדידה · במגביה עצמו יכול לשנות בו חיוב ופטור: אלא · לא תוקמה כשעמד ואפ"ה חיוב שבת דעקירה לאו מחמת עקירה ראשונה דהגבהה אתיא ליה אלא בעקירת גופו של פסיעה אחרונה כשיוצא מן הבית ובן עזאי היא: דאמר. בפ"ק דשבת: מהלך כעומד דמי · ועקירת כל פסיעה הויא עקירה והנחת הרגל היא הנחה הלכך קניה משעת הגבהה וחיוב מיתה בפסיעה בתרייתא קא אתיא ליה: אבל זורק מאי · הגביהו וזרקו: פטור · מתשלומין דאתיא ליה חיוב שבת ע"י חיוב הגבהה דתו ליתא עקירה אחריתי: אין דרך הוצאה בכך · ואין כאן חיוב שבת: ובמאי · איצטריך לאשמועינן דדרך הוצאה בכך: אי ברברבי · כיס גדול שיש בו משוי להגביהו: אורחיה הוא · לגררו ופשיטא דהוצאה היא: לאו אורחיה הוא · ואמאי חייב משום שבת: איסור גניבה ליכא · דמשיכה בלא הגבהה קס"ד דלא קניא ברה"ר: לרשות היחיד · לרשותו שהיתה חצירו סמוכה לחצר הבעלים: צידי רה"ר · סמוך לבתים שנותנין להלן מן הבתים אבנים ומכשולין להרחיק חיכוך העגלות ומאותן חיפופי ולפנים קרי צידי רה"ר: פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בעירובין בפרק כל גגות: דהא לא שכיחי רבים · והוי ליה כסימטא דתיקון בה משיכה: רב אשי אמר · מגרר ויוצא דקאמר פטור לעולם ברשות הרבים ודקשיא לך איסור גניבה ליכא: כגון שצירף ידו · השניה לפחות משלשה סמוך לקרקע ובידו אחת גיררה ונפלה לתוך חברתה וידו קניא ליה: כדרבא דאמר רבא ידו של אדם חשובה · לענין הנחת שבת כמקום ארבעה על ארבעה וכי היכי דלענין שבת חשוב מקום לענין מיקנא נמי חשוב מקום למיקני כאילו הגביהה למעלה משלשה ומיהו ברשות היחיד לא אגבהה דתיקני ליה מקמי דליתי חיוב שבת עליה וביאתה לרה"ר וקנייתה באין כאחד ולהכי מפני כשצירף דלא תיהוי הגבהה ברשות היחיד כדקתני מגרר ויוצא: רב אחא מתני הכי · כדאמרן דמשיכה ברשות הרבים לא קני ומוקים לה כשצירף ידו וקיבלה לתוכה: היה מושכו · בגונב בהמה ברשות בעלים קאי בפרק מרובה: ומת · השור: ברשות הבעלים פטור · הגנב מלשלם כלום דלא קני להתחייב באונסין: הגביהו · אפי' ברשות הבעלים: הא הוציאו · כל היכא דאפקיה ואפי' לרה"ר: אלו הן הלוקין · אם התרו בהן: וקיימא לן דאין לוקה ומשלם · דנפקא לן לקמן מכדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות:

מתני'

תוספות

מהלך כעומד דמי · ומעביר ארבע אמות דחייב ברה"ר הלכתא גמירי לה כדאמרינן בהזורק (שבת דף נו:) ולא ילפינן מינה דהתם מקום חיובא הוא אבל בן עזאי מיירי במהלך מחנות לפלטיא דרך סטיו שהוא מקום פטור ובירושלמי פריך לבן עזאי היכי משכחת מעביר ד"א ברה"ר דמיחייב ומשני בקופץ*: אבל זורק מאי פטור ליפלוג וליתני בדידה · משום הכי חשיב זורק בדידה טפי ממגרר משום דבמוליא ובזורק בשניהם בא בהגבהה הקנין קודם שיבא חיוב הוצאה אבל במגרר ההוצאה והקנין באין כאחד: מגרר ויוצא איצטריך ליה · לעיל דפריך דליפלוג בין לפוש ובין לכתף לא בעי לשנויי הכי משום דלכתף פטור נראה לו חידוש טפי מחידוש דמגרר [ועוד דהכא לא הוי לגמרי בדידה אבל לעיל דהוי ממש בדידה לא שייך לשנויי הכי]: אי דאפקיה לרה"ר איסור גניבה ליכא · אף על גב דאיכא למ"ד בפ"ק דב"מ (דף י. ושם) דד' אמות קונות לו לאדם אפילו ברה"ר ה"מ גבי מציאה דלא ליתו לאינצויי ובגט משום עיגונא אבל לגנב לא תקינו שיקנו לו ד' אמות: אלא במיצעי · תימה לר"י דבפרק הספינה (ב"ב דף פו· ושם) גבי דברים שדרכן להגביהן אין נקנין במשיכה אלא בהגבהה ופריך מהגונב כיס דבר הגבהה הוא ומשני במידי דבעי מיתנא משמע דאי הוה אמר דבר הגבהה נמי נקנה במשיכה הוה אתי ליה שפיר אפילו בזוטרי ואמאי הא על כרחך לא מצי איירי בזוטרי דא"כ היכי מיחייב לענין שבת בגרירה דאין דרך הוצאה בכך וי"ל דאפשר שיהא דרך הוצאה בכך אפילו בזוטרי כגון שמוליאו דרך מחתרת דדרכו בגרירה ואינו נקנה אלא בהגבהה אי נמי הוה מצי למימר ולטעמיך ולא פריך וכן דרך הש"ס בכמה מקומות: רב אשי אמר כגון שצירף ידו למטה מג' וקיבלה וכדרבא · פירש בקונטרס דקאי אמאי דפריך לעיל איסור גניבה ליכא והשתא משני דאיכא נמי איסור גניבה כדרבא וקשה לר"י חדא דמה ענין חשיבות מקום ד' דלענין שבת לקנין ועוד דאין צריך שום ראיה להביא •דקניא ליה ידו דפשיטא דונתן בידה אמר רחמנא כדפרישית לעיל ועוד *)דאמאי לא מוקי אפילו כשצירף ידו למעלה מג' כגון שהאסקופה גבוהה ג' דליכא הגבהה ברה"י והוה מייתי מדרבא אקנין ואשבת ונראה כגירסת הספר שמלא ר"י בן רבינו מאיר בספרי אשכנז דגרס אי נמי כדרבא וכולה מילתא אשבת קאי כשצירף ידו למטה מג' דאע"ג דלא חשיבא לענין שבת הנחה אלא על גבי מקום ד' איכא הכא חיוב שבת כשצירף ידו למטה מג' דלמטה מג' לא בעינן מקום ד' דכלבוד דמי *וכמונחת אארעא דמיא אי נמי אפי' צירף ידו למעלה מג' וכדרבא דידו חשובה כד' על ד' ור"ת ל"ג דאמר רבא ידו של אדם אלא וכדרבא ותו לא ואתא לשנויי דמגרר ויוצא איצטריך ליה לאשמועינן דאגד יד לא שמיה אגד והא מייתי כדרבא דאמר בהמצניע (שבת דף צב.) דאגד יד לא שמיה אגד ומיירי כשהוא נשאר בפנים והוציא ידו אחת ובאחרת מגרר לתוכה ודוקא צירף למטה מג' דלמעלה משלשה שמיה אגד דבתר גופו גרירא [ולפי' קמא קשה דלשנויא קמא לית ליה דרבא וכולהו מתנייתא דשבת וכן ר' יוחנן (שבת ה.) אתו כרבא]: וברשות הרבים נמי קנה. והא דאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב פד:) דאביי ורבא דאמרי תרוייהו דמשיכה לא קניא ברה"ר אומר ר"י דלא פליגי אדרבינא דהכא דהא דקאמר דקני היינו לענין להתחייב באונסין אבל אינו קונה שיהא שלו לגמרי וריב"א נראה לו דפליג דהא במרובה (ב"ק דף עט· ושם) גבי נתנה לבכורות בנו דקתני סיפא איכא נמי למידק כמו שמדקדק כאן והתם לענין משיכה דקנין איירי ללשון ראשון שפי' שם בקונט' ואפילו ללשון שני הא מוכח התם בגמ' (דף סה.) שאין לגנב להתחייב אלא במשיכה הראויה לקנין: ורמינהי אלו הן הלוקין הבא על אחותו. ארישא דמתניתין הוה מצי למיפרך דקתני הבא על הממזרת יש לה קנס והתם קתני דלוקי עלה אלא נקט הכא עד הבא על אחותו למיפרך מרישא דמתניתין דהתם דחייבי לאוין שנויין שם בתר חייבי כריתות והיה צריך להביא כל המשנה עד הבא על הממזרת: וקיימא

*) [ור' אליהו פי' כגון שהאסקופה כרמלית ולהכי צריך כשצירף ידו למטה מג' מגג האסקופה דאי בתוך ג' לראשה הוי כרמלית כמו אסקופה עצמה ולא מחייב · תו"י]

תוספות רי"ד

ע"ש בפסקי: ובמאי · פי' ובמאי איצטריך לאשמועינן דדרך הוצאה בכך אי בגדול שיש בו משוי להגביה אורחיה הוא לגוררו ופשיטא דהוצאה היא ואי בזוטרא לאו אורחי' הוא ואמאי חייב משום שבת (איסור א) גניבה ליכא דמשיכה בלא הגבהה לא קניא ברה"ר) אלא במיצעי פי' אם היה הכיס קטן שדרכו להוציאו בהגבהה והוציאו בגרירה פטור לענין שבת דהוצאה כלאחר יד הוא · וגם לענין קני' נמי אמרינן בפ' המוכר את הספינה דדברים שדרכן להגביהן אינן נקנים אלא בהגבהה לא במשיכה ומוקמי להא דתני היה מגרר ויוצא במידי דצריך מיתנא · ודאפקיה היכא אי דאפקי' לרה"ר איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא פי' (אי) דמשיכה [אינה] קונה ברה"ר ואי דאפקה לרה"י איסור גניבה איכא איסור שבת ליכא ר"א אמר כגון שצירף ידו למטה מג' וקבלה . פי' מכי נפלה לתוך ידו איכא איסור גניבה שידו קונת לו ואיכא איסור שבת שכל פחות מג' כלבוד דמי וכאילו נחה ברשות הרבים דמי פי' המורה: לעולם הא דקתני מגרר ויוצא פטור לעולם דאפקה לרה"ר ודק' לך איסור גניבה ליכא ודאי כגון שצירף ידו השנית לפחות מג' סמוך לקרקע ובידו הא' גוררה והפילה לתוך יד חברתה וידו של אדם קני' ליה כדרבא דאמר ידו של אדם חשובה לו כד' על ד' · פי' לענין הנחת שבת וכי היכי דלענין שבת חשיבא מקום לענין מיקנא נמי חשיב מקום למיקני' כאילו הגביה למעלה מג' מיהו ברה"י לא אגביה דתיקני לי' מקמי דליתי חיוב שבת עלי' ויציאתה וביאתה לרה"ר וקנייתה באין כא' ולהכי משני כשצירף דלא תהוי הגבהה ברשות היחיד כדקתני היה (מכנים) [מגרר] ויוצא · א"נ כדרבא ב) דאמר ידו של אדם חשובה לו כד' על ד' · פי' ואע"פ שהיתה למעלה מג' יש בה איסור שבת דידו של אדם פי' לענין שבת בעינן שיעשה הנחה ע"ג מקום חשוב שיש בו ד' על ד' והיד היא חשובה כד' על ד': רב אחא מתני הכי פי' כדאמרי' דמשיכ' ברה"ר לא קניא ומוקי לה כשצירף ידו וקבלה לתוכה · רבינא מתני לעולם דאפקיה לרה"ר וברה"ר נמי קני. פי' דמשיכה ברה"ר קונה' ואע"ג דקיי"ל דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכתא כרבינא. הכא הלכתא כר"א משום דקיימו כוותיה אביי ורבא בפרק המוכר את הספינה ואמרי שאין משיכה קונה ברה"ר · ותלמודא נמי מקשה ממילתיה וקיי"ל שאין התלמוד מקשה אלא מהלכה פסוקה: הבא על אחותו וכו'. ורמינהו אלו הן הלוקין הבא על אחותו וכו' וקי"ל דאין לוקה ומשלם · פי' דנפקא לן מכדי רשעתו משום רשעה א' אתה מחייבו ולא משום ב' רשעיות · פי' המורה והא דאוקי מתני' דמכות בבוגרת ולא אוקי מתני' דהכא בשלא היתרו בו ש"מ אפילו איתרו ביה נמי ממונא משלם וכו':

[שבת ה: עירובין לח.]
שבת ו· עירובין לג.
שבת ה.
ב"ק עט·
מכות יג.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רב אשי וכו' דקניא ליה ידו · עי' בב"ק כט ע"ב תוד"ה אלא אמר רב אשי:

[ורש"י דפי' דלריך הגבהה הא דאמרי' בהמניח (דף כט:) כשהספה בפחות מג' וקאמר דקני הא פי' שהם בקונט' משום דהוי הפקר ואיכא למ"ד דאפי' הבעם בהפקר קני ושיתופי מבואות דאמר שצריך שיגביה עפח הפס נמי

א) מתיבת איסור גניבה ליכא עד ברה"ר שייך להלן . ב) גירסת רבינו א"נ כדרבא וכ"ה בתוס' בד"ה רב אשי בשם הריב"ס.

וקיימא לן דאינו לוקה ומשלם אמר עולא לא קשיא כאן באחותו נערה כאן באחותו בוגרת אחותו בוגרת נמי הא איכא *בושת ופגם [ב]בשוטה והא איכא [ג]צערא במפותה השתא דאתית להכי אפי' תימא אחותו נערה ביתומה ומפותה אלמא קסבר עולא כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי מנא ליה לעולא הא גמר מחובל בחבירו מה חובל בחבירו דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי מה לחובל בחבירו שכן חייב בחמשה דברים ואי ממונא לקולא שכן הותר מכללו בבית דין אלא גמר מעדים זוממין מה עדים זוממין דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי [ד]מה לעדים זוממין שכן אינן צריכים התראה ואי ממונא לקולא הוא שכן לא עשו מעשה אלא גמר מתרוייהו מה הצד השוה שבהן דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי מה להצד השוה שבהן *שכן יש בהן צד חמור ואי ממונא לקולא הוא שכן יש בהן צד הקל אלא

רש"י

מתני' באחותו נערה · דאיכא קנס וסבירא ליה דממונא משלם ולא לקי והיא דמכות בבוגרת דאין לה קנס: בושת ופגם · דגבי קנס הוא דבעינן נערה אבל בושת ממונא הוא: ופגם · כאילו היא שפחה נמכרת בשוק כמה פיחתה מדמיה להשיאה לעבד שיש לרבו קורת רוח הימנו כדלקמן (דף מ:) והא בבוגרת נמי איתא: בשוטה · שאין לה בושת ודמים למכור בשוק נמי אין לה: והא איכא צערא · דהכי תנן במתניתין המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו האונס שנותן את הצער: במפותה · דאין לה צער כדאמרי' לקמן בפירקין (ד' לט:) פקחות שבהן אומרות מפותה אין לה צער: ביתומה · שקנסה ובושתה ופגמה שלה: ומפותה · כיון שהכל שלה אין כאן חיוב ממון דהא עבדא מדעתה ואחולי אחלה גביה: שוטה לא גרסי' דבפקחת נמי אין שום חיוב ממון במפותה יתומה: קסבר עולא · דאוקי מתני' דמכות בבוגרת ולא אוקמה למתני' דהכא בשלא התרו בו שמעת מינה אפי' אתרו ביה נמי ממונא משלם ולא לקי: חובל בחבירו · איכא מלקות דלא יוסיף (דברים כה) וממונא משלם כדכתיב (שמות כא) שבתו יתן ואפילו אתרו ביה נמי מרבי ליה לקמן בשמעתין בהדיא לתשלומין: מה לחובל בחבירו · דין הוא לידון בממון שהוא חמור ממלקות שכן יש בו חומר אחר: שחייב בחמשה דברים · נזק צער ריפוי שבת ובושת: ואי ממונא לקולא הוא · וא"ת ממון קל מן המלקות ואין זו תשובה שהשבנו דכ"ש בעלמא מה זה שחמור להתחייב בחמשה דברים נדון בקלה שבשני חיובין שבהן ק"ו לשאר חייבי ממון הקלין שידונו בממון הקל איכא למיפרך מה לחובל בחבירו שכן הותר מכללו בב"ד דניתן רשות לב"ד להלקותו תאמר בשאר חייבי ממון כגון קנס לאונס ומפתה שלא הותרו מכללן בב"ד: אלא גמר מעדים זוממים · במה מצינו: דאיכא ממון · דכאשר זמם: ומלקות · דלא תענה: ממונא משלם · לקמן יליף לה בשמעתין: שכן אין צריכין התראה · ונענשין במיתה או במלקות או בממון ודין הוא שידונו בחמורה כי איכא תרתי: ואי ממונא קולא הוא · אשכחן בהן צד הקל ודין הוא שידונו בקלה: שכן לא עשו מעשה · אלא בדיבורא בעלמא מיענשי: מתרוייהו · כי פרכת מה לחובל בחבירו שכן חייב בחמשה דברים עדים זוממין יוכיחו מה לעדים זוממין שכן אין צריכין התראה חובל יוכיח וחזר הדין: תחת

[פסחים עז. סוטה כט: מכות ד:]

תוספות

וקיימא לן דאינו לוקה ומשלם · נראה לר"י דלא פריך *אמתני' דהתם אמאי לוקה דהא פשיטא דמשכחת לה מלקות בלא קנס כגון בוגרת ומפותה או בעולה אלא אמתניתין קשיא ליה אמאי משלם קנס כיון דאיכא מלקות ואפילו בלא אתרו ביה מצינן למימר דס"ד דמקשה דחייבי מלקיות שוגגים פטורים מן התשלומין ומשני עולא דמתניתין אפילו בהתרו בו דממונא משלם ולא לקי ורבי יוחנן משני דמיירי בלא התרו בו ואזיל לטעמיה דאית ליה דחייבי מלקיות שוגגים חייבין בתשלומין: **דאין** לוקה ומשלם · תימה דבפ"ק דמכות (דף ד: ושם) משמע דבקנס לוקה ומשלם דקאמר אפלוגתא דר' מאיר ורבנן דמעידין אנו באיש פלוני שחייב לחברו מאתים זוז בשלמא רבנן כי טעמייהו משום רשעה אחת כו' אלא ר"מ מ"ט גמר ממוציא שם רע מה למוציא שם רע שכן קנס קסבר ר"מ עדים זוממין נמי קנסא משמע דלרבנן לא ילפינן ממוציא שם רע משום דסברי דעדים זוממין ממונא אבל קנסא ילפינן שפיר ממוציא שם רע דלוקה ומשלם ועולא גופיה דדחיק הכא לשנויי כאן באחותו נע"ה הוא דמסיק התם הכי וליכא למימר דמבושת ופגם שהן ממון פריך דהא מדמשני כאן באחותו בוגרת משמע דלאו מבושת ופגם פריך דא"כ לא הוה משני מידי וי"ל כיון דלרבנן דר' מאיר עדים זוממין לאו קנסא הוא ולכך לא ילפינן ממוציא שם רע אלא אין לוקין ומשלמין מכדי רשעתו דהשתא אית לן למילף בכל דוכתין מעדים זוממין ולא ממוציא שם רע דכל מלקיות ילפינן ממלקות דעדים זוממין דסמיך ליה לאו דחסימה דארבעים יכנו בעדים זוממין כתיב ולפי שמפורש בהן מלקות ילפינן כולהו לאוי דליהוי דומין ללאו דחסימה דסמיך ליה וכי היכי דעדים זוממין אין לוקין ומשלמין בכל ענין בין בממון בין בקנס דמקרא מלא דבר הכתוב כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו כו' אפילו נתחייבו קנס כגון בשעה שהעידו טבחו או מכרו שור של גניבה הם או אחרים בשבילם הכי נמי בכל מלקיות ועוד תירץ ריצב"א דרבנן נמי מגו סברי דעדים זוממין קנסא ומ"מ לא ילפינן ממוציא שם רע משום דכדי רשעתו משמע בממון ומלקות אבל לר"מ משום בנין אב דמוציא שם רע מוקי כדי רשעתו למיתה ומלקות ומפיק ליה ממשמעותיה אי נמי טעמא דרבנן כדמפרש בירושלמי דמוציא שם רע חידוש הוא דבדיבור גרידא מיחייב דאע"ג דעדים זוממין נמי בדיבורייהו מיחייבי מ"מ לא הוי חידוש כולי האי דע"י דבורם היה נפסד אבל במוציא שם רע לא איתעבד מעשה בדבורו אלא ע"י עדים וכן משמע לקמן (דף נה:) דאפילו עדים זוממין קנסא אין לוקה ומשלם קנס דאמר ולרבה דאמר לר"מ חידוש הוא שחידשה תורה בקנס מתני' במאי מוקים לה ואמאי לא מוקים לה כר' עקיבא דס"ל בפ' קמא דב"ק (דף ה.) עדים זוממין קנסא הוא דלדידיה לא שמעינן דאית ליה מת ומשלם אלא משמע דאין שום תנא דסבר לוקה ומשלם אלא רבי מאיר לחודיה: **אלמא** קסבר עולא כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי · וא"ת מנא ליה להש"ס דלמא בעלמא סבר דמילקא לקי וממונא לא משלם והכא דוקא הוא דמשלם ממונא דגלי קרא כדאמרינן לעיל (דף כט:) נערה נערה הנערה ואין לומר כמו שפירש ר"ת דאי ס"ל דבעלמא מילקא לקי ולא משלם הוה ליה לאוקמי מתני' דמכות (דף יג.) נמי באחותו נערה ובהתרו בו ומתני' בשלא התרו בו אלא ודאי סבר דבעלמא נמי ממונא משלם ולא לקי ולהכי לא הוה מצי לאוקמי מתניתין דמכות באחותו נערה דאין זה דיוק דאיכא למימר דעולא סבר לה כריש לקיש דלא בעי לשנויי כאן בהתרו בו כאן שלא התרו בו כדאמרינן לקמן דאין חילוק לדידיה דאית ליה דחייבי מלקיות שוגגין פטורין מן התשלומין בין התרו בו בין לא התרו בו ואי מרבינן לקנס מקרא בלא התרו ה"ה התרו ונראה לר"י דע"כ ס"ל ממונא משלם מילקא לא לקי מדמרבינן מחד קרא חייבי לאוין ומחד חייבי כריתות דאי בעלמא מילקא לקי דלמא חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין אע"ג דבעלמא לוקה ואינו משלם *אבל חייבי כריתות לא משום דבעינן אשה שיש בה הויה וכדרבנן דאמרי קדושין תופסין בחייבי לאוין:

[ועוד פי' ר"ת דדייק דממונא משלם מדפריך בוגרת והא איכא בושת ופגם ולא משני דלוקה ואינו משלם אלא ודאי סבר דבעלמא נמי ממונא משלם ולא לקי וקשה דאין נראה שיהא זה מדברי עולא אלא תלמודא הוא דקאמר ליה ועוד מדמסיק אלא[עולא]תחת תחת גמר משמע דבקנס גופיה בעי קרא דממונא משלם ואמאי לא שמעינן מנער נערה הנערה ועוד מאי קאמר מנ"ל לעולא נימא דיליף בושת ופגם מקנס דרבי קרא וכ"ת מקנס לא ילפינן נילף מקנס וחובל ועדים זוממים ועוד כיון דאבושת ופגם קאי מאי קאמר בסמוך מה לחובל שכן חייב בד' דברים אטו בושת לאו חובל הוא וכמה ענייני חבלות שאין בהן כל ה' דברים כדאמר בהחובל · ומיהו ריב"ס פי' דהכי פריך מה ללאו דחובל שכן פעמים יש בו כל ה' דברים תאמר בלאו דערות אחותך לא תגלה שלעולם אין בו כל ה' דברים ופי' ר"י נראה עיקר]: **ואי** ממונא קולא הוא · וא"ת איתגורי איתגור שנידון בקלה דהכי פריך בפרק הנשרפין (סנהדרין דף פא.) גבי מי שנתחייב שתי מיתות וי"ל דשאני הכא דהא רחמנא אממונא של נחבל: **שכן** יש בהן צד חמור · קשה דא"כ לא נלמד עוד מהצד השוה בשום מקום דאכולהו איכא למיפרך או צד חמור או צד קל ונראה לר"י דהכא פריך הכי שכן יש בהן צד חמור משונה כי ההיא דבפרק ד' מיתות (שם דף סו:) מה להצד השוה שבהן שכן משונין גבי דיין נשיא וחרש דהכא חמשה דברים שאין צריכין התראה הוי צד חמור יותר משאר דברים וצד הקל נמי הוי קולא יתירא בחובל שהותר מכללו שמותר לחבול בחבירו וכן עדים זוממין לא עשו מעשה הוי קולא יתירא ואפילו למ"ד עקימת שפתים הוי מעשה הא אמרי' בסנהדרין (דף סה: ושם) שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה *ובפרק כשם (סוטה כט:) יש לפרש נמי דפריך גבי טבול יום וכלי חרס מה להצד השוה שבהן שכן צד חמור דקרי צד חמור משונה כלי חרס שמטמא באוירו וטבול יום נמי יש לפרש בדוחק שקורא צד חמור מה שנעשה אב הטומאה במגע שלא היה נראה שיהיה שום דבר אב הטומאה אלא אם כן טומאה יוצאה מגופו ועוד יש לומר דצד חמור דהתם היינו דאיכא למפרך שכן במינו אב הטומאה דנהי דכלי חרס אינו נעשה אב מכל מקום יש

ת"י כ"י

[נראה איפכא דאמתני' לא קשיא ליה הא דמשלם דהא רבי קרא חייבי לאוין וכריתות דמשלמין אלא אהסיא מתני' קשיא ליה אמאי לוקה דמשמע ליה דאיירי התם בנערה דומיא דמתני' ומיהו איכא למימר דפריך אמתני' אמאי משלם בחייבי כריתות כדפי' ר"י בסמוך · ת"י]

יח א מיי' פ"ב מהלכות נערה הלכה יא טור אה"ע סימן קנז:
יט ב מיי' פ"ג מהל' חובל ומזיק הל' ד ופ"ב מהל' נערה הל' יא טור שם טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף לג:
כ ג מיי' פ"א שם הלכה ג סמג עשין ע טור אה"ע שם:
כא ד מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ד סמג עשין קי טור ח"מ סי' לח:

תוספות רי"ד

אמר עולא ל"ק כאן באחותו נערה כאן באחותו בוגרת אחותו נערה דאיכא קנס משלם ולא לקי. בוגרת דליכא קנס לקי פי' המורה מתני' דהכא בנערה · ומתני' דמכות בבוגרת · אלמא קסבר עולא כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקי לא לקי דגמיר לה מחובל בחבירו ומעדים זוממין דממונא משלם ומילקי לא לקי · פי' חובל בחבירו איכא מלקות בלא יוסיף פן יוסיף · וממונא משלם כדכתיב רק שבתו יתן ואפי' אתרו בי' נמי עדים זוממין נמי (במה) מצינו דאיכא ממון דכאשר זמם ומלקות מלא תענה:

[ורשב"ל נמי לא אוקמי כרבנן משום חייבי כריתות ולר"י דאמר מלקי לקי כר' דסבר ממונא קילא דאי חומרא וכי אתגורי אתגור והשתא א"ש דקאמר מנ"ל הא דע"כ מדמוקי חד לחייבי כריתות נפקא ליה בעלמא דממונא משלם ולא לקי ולפי המסקנא דגמר תחת איצטריך קרא לחייבי עשה דאי לאו ההוא קרא הוי דרשי תחת לדרשא אחריתי ואידך לחייבי כריתות · ת"י]:

הג"ה עיקר חיובא בא ע"י הראיה שמעידין שראו וראיה לית בה מעשה. לשון רש"י

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פי"ט מהל' סנהדרין הל' ד סי' קלא טוש"ע ח"מ סימן סב סעיף ב:
כג ב מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הל' א סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכד סעיף ב:
כד ג מיי' פי"ח מהל' עדות הל' א סמג עשין קי טור ח"מ סי' לח:

תורה אור

אלא עולא תחת תחת גמר כתיב הכא °תחת אשר ענה וכתיב התם °עין תחת עין מה התם ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממונא ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי רבי יוחנן אמר אפי' תימא אחותו נערה כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו אלמא קסבר רבי יוחנן כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם מנא ליה לר' יוחנן הא אמר קרא °כדי רשעתו *משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות וסמיך ליה ארבעים יכנו והרי חובל בחבירו דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי וכי תימא הני מילי היכא דלא אתרו ביה אבל אתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם *והאמר ר' אמי א"ר יוחנן הבהו ''הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי לוקה אלא פשיטא דאתרו ביה וטעמא דלית בה שוה פרוטה הא אית בה שוה פרוטה ממונא משלם מילקא לא לקי כדאמר רבי אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין ''הבא נמי בפירוש ריבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין והיכא איתמר דר' אילעא אהא *מעידין אנו את איש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי ר"מ וחכמים אומרים ''כל המשלם אינו לוקה ונימא כל הלוקה אינו משלם א"ר אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין היכן ריבתה תורה מכדי כתיב °ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו °יד ביד למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון חובל בחבירו נמי מכדי כתיב °כאשר עשה כן יעשה לו כן ינתן בו למה לי דבר שיש בו נתינה ומאי ניהו ממון ורבי יוחנן מ"ט לא אמר כעולא אם כן בטלת °ערות אחותך לא תגלה

חובל

רש"י

תחת תחת גמר · וגזירה שוה מופנה היא ולמדין ואין משיבין: אפי' תימא · ההיא דמכות באחותו נערה וכשהתרו בו דאיכא ממון ומלקות ואשמעינן דלקי ולא משלם ומתניתין דכתובות בשלא התרו בו דליכא מלקות: וסמיך ליה ארבעים יכנו · דהיכא דאיכא שתי רשעיות ניעבד ביה הכאה: בפירוש ריבתה · לקמיה מפרש היכא: שלא השם המביאו לידי מכות כו' · המקרא המביאו לידי מלקות אינו מביאו לתשלומין מלקות מלא תענה תשלומין מכאשר זמם וכיון דשני שמות הן חייב על שניהם: נימא כל הלוקה אינו משלם · ונידייניה במלקות מאי שנא ממון דפסיטא להו: יד ביד · דסמיך ליה לא תחוס עינך נפש בנפש וגו': כן ינתן · כאשר יתן מום באדם וגו': מאי טעמא לא אמר כעולא · דגמר גזירה שוה לטוגשו ממון ולא מלקות לכל חייבי ממון ומלקות: אם כן · דפטרת בא על אחותו ממלקות בטלת לאו שבה שטונש לאו במלקות: ופרכינן

תוספות

יש במינו אב הטומאה יותר מככר שהרי יש בו שום כלי שהוא אב הטומאה כגון כלי עץ אבל שום אוכל אינו נעשה אב הטומאה ועל שני הפירושים קשה לרשב"א דנימא התם אוכל ראשון יוכיח שאין במינו אב הטומאה ומטמא תרומה אף אני אביא שני וכי תימא מה לאוכל ראשון שכן עושה שני בחולין טבול יום יוכיח וליכא למיפרך נמי הפסח שכן משונה דאין כאן שום שינוי ונראה לפרש לד חמור דהתם לפי שבאין מכח אב הטומאה דטבול יום וכלי חרס ואוכל ראשון כולם נגעו באב הטומאה מה שאין כן בשני דלא נגע אלא בראשון ור"ת מפרש דגבי עדים זוממין שייך לד חמור משום דאותו לד חמור של חובל יכול להיות בעדים זוממין אם העידו על אחד שחבל בחבירו והוזמו דמשלמין חמשה דברים מה שרצו לחייבו ולד הקל יש לפרש שכן לאו דבחובל ועדים זוממין אין בהן כרת אלא לאו גרידא ולא נגמר מינייהו חייבי כריתות וכן בפ"ק דמכות (דף ד:) דיליף ממוציא שם רע ועדים זוממין דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ופריך מה להלד השוה שבהם שכן לד חמור יש לפרש כי הכא לרבינו תם ולרבינו יצחק ובפרק כילד צולין (פסחים דף עז:) גבי במועדו ואפילו בטומאה דאמר אי כתב בתמיד שכן כליל ואי כתב בפסח שכן כרת בתרווייהו שכן יש בהן לד חמור התם יש שום פירכא אחריתי דלא מצינו למילף במה הלד ולא חש הש"ס לפרשה ובטעם מועט מסתלק לומר דלריכי: **אלא** עולא תחת תחת גמר · מצינו למימר לפי מסקנא זו דלא קאמר עולא דממונא משלם ולא לקי אלא בהנהו תלת דגלי בהו קרא וליכא למימר דילפינן לעולא בכל דוכתא מתחת נתינה ישלם כסף דמהאי גזירה שוה ילפינן* מיטב בכולהו דדוקא לענין מיטב נתקבל שהוא גוף התשלומין דאם לא כן תקשי לר' יוחנן ולאביי דפליגי אעולא דאטו מי לית להו גזירה שוה לענין מיטב והכא לעולא אייתר ליה האי תחת למיפטר ממלקות מגזירה שוה דחובל בחברו הלכך לריך לומר לקמן לעולא דנפקא ליה בושת ופגם מדרבנא:

[מנא ליה לר"י הא. וא"ת לעיל בעי מנא ליה לעולא דממונא משלם ולא לקי כו' והשתא בעי איפכא וי"ל דהכא משום ג"ש דתחת תחת קאמר מנ"ל לר"י דלא דרשינן ג"ש להכי דג"ש זו נתקבלה לכ"ע בבכורות (דף יב.) לגבי בכור]:

שלא השם המביאו לידי מלקות מביאו כו' · פירש בקונטרס משום דממון ומלקות אתו מתרי קראי מלקות מלא תענה וממון מועשיתם לו כאשר זמם וקשה דכ"ש דאי הוו כתיבי בחד קרא שילקה וישלם שהיה לוקה ומשלם ומיהו שמא יש לפרש לפ"ה משום דממון ומלקות אתו מתרי קראי אין לנו לבטל פסוק אחד לגמרי ולקיים האחר אבל אם היו באים שניהם מועשיתם לו כאשר זמם כגון שהעידו על אחד שהוליא שם רע על אשתו דבאין לחייבו ממון ומלקות אין לוקין ומשלמין ואין נראה לר"י דלא מסתבר שלא יהו חייבין ממון ומלקות בכה"ג כיון שרלו לחייבו שניהם ונראה לר"י לפרש שלא השם המביאו לידי מכות כו' כלומר שהתשלומין לא נכתבו בסמוך למלקות דאם היה כתוב באותו פסוק עלמו לא תענה ואם ענה ועשיתם לו כאשר זמם אז ודאי הוה אמינא דה"ל לאו שניתק לעשה ולא ילקה עליו אבל עתה שנכתב רחוק זה מזה לא הוי ניתק לעשה ולא דמי ללאו דגזילה דחשיב ליה ניתק לעשה בפ' בתרא דמכות (דף טז:) ובשלוח הקן (חולין קמא:) אע"ג דעשה דוהשיב את הגזילה לא כתיב אצל לאו דלא תגזול דהתם ודאי ע"כ הוא ניתק לעשה שהרי עוקר גזילה מתחת ידו אבל קרא דועשיתם לו כאשר זמם אינו עוקר הלאו דלא תענה דעל ידי שאנו עושין לו כאשר זמם אינו נעקר עדותו אלא ע"י שהוזם הלכך לא חשבינן ליה ניתק לעשה כיון שלא נכתב אחריו סמוך לו והר"ר שלמה מדרוי"ש מפרש שלא השם המביאו לידי מכות דהיינו לא תענה מביאו לידי תשלומין פי' אינו בא להיות אזהרה לענוש תשלומין כדאמרינן במכות דממון לא בעי אזהרה ועוד דר' מאיר נפקא ליה אזהרה לכאשר זמם מוכל ישראל ישמעו ויראו ולא יוסיפו כדאמרינן בפ"ק דמכות (דף ד:) שאם היה לריך לא תענה לאזהרת ממון אז לא היה לוקה עליו דמחד לאו לא הוה ענשינן ליה ממון ומלקות:

[כדמשמע בפ"ק דמכות אההיא דתנן מעידין אנו באיש פלוני שחייב מלקות מ' לוקים שמונים א' מועשיתם כאשר זמם וא' מלא תענה והכ"א אין סופג אלא מ' ורבנן האי לא תענה מאי עבדי ליה מיבעיא להו לאזהרת עדים זוממים ור"מ אזהרה נפקא ליה מוכל ישראל וגו' משמע דאי לאו קרא אהריכא לאזהרה מלא תענה לא הוה ענשינן ליה תרי מלקיות ולרבנן אע"ג דלא תענה לא לריך לאזהרת ממון מ"מ אינו לוקה ומשלם משום כדי רשעתו ולא לקי לרבנן אלא כשמעידים שהוא בן גרושה דליכא כאשר זמם ואע"ג דלא תענה לאו שאין בו מעשה ועוד דניתן לאזהרת מיתת ב"ד הכא גלי קרא דלקי מוציא אם בן הכות הרשע]:

מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם יד ביד למה לי · וליכא למימר דלמה לי יד ביד דמועשיתם לו כאשר זמם משמע בהדיא ממון דכמו שהיה רולה לחייבו ממון כן יתחייב לו ממון דמלינו למימר דכאשר זמם מיירי במיתה ומלקות אבל בממון מילקא לקי ממונא לא משלם ומיהו קשה ליכנא דמכדי כתיב ועשיתם לו כו' יד ביד למה לי דמשמע דמייתורא דלא איצטריך לגופיה הוא דמפיק ליה והא אפילו לא מייתר יד ביד משמע שפיר ממון דליכא לפרושי יד ביד ממש כדנפקא לן בהחובל (ב"ק דף פג: ופד.) מעין תחת עין ועוד הא דקאמר גבי חובל בחבירו כן ינתן בו למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אימא הני מילי היכא דלא אתרו ביה דמכן ינתן בו נפקא בהחובל נזק ולא מכאשר עשה אבל היכא דאתרו ביה אימא דמילקא לקי ונראה לר"י דהך סוגיא אתיא כמאן דמפיק התם עין תחת עין ממון מקרא דיד ביד והיינו דקאמר מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם ואי ס"ד *עין תחת עין ממש א"כ יד ביד בעדים זוממין למה לי מכאשר זמם נפקא אלא אייתר יד ביד למידרש דבר הניתן מיד ליד דהיינו ממון אבל אי לא אייתר הוה אמינא יד ביד ממש: (א) **חובל** בחבירו מכדי כתיב כאשר עשה כן יעשה לו · דמשמע ממון כדאוכחן מייתורא דיד ביד כדפרישית וא"כ כן ינתן בו למה לי והא ליכא למימר דאתא להיכא דלא אתרו ביה דמיד ביד נפקא אלא ע"כ לא איצטריך אלא היכא דאתרו ביה ומיהו הא לא קשיא ליה אמאי איצטריך כאשר עשה וגו' דנשנה כאן לשום לורך כדאמרינן כל פרשה שנאמרה ונשנית כו' אבל כן ינתן בו למה חזר ושנה שתי פעמים אלא לומר לך דבר הניתן מיד ליד להיכא דאתרו ביה והוא הדין דהוה מלי למימר מכדי כתיב יד ביד כן ינתן בו למה לי: **ורבי** יוחנן מ"ט לא אמר כעולא · והא ליכא למימר דלא שמיע ליה גזירה שוה דתחת תחת דהא ילפינן לה בבכורות* גבי בכור ובכמה מקומות: **אם** כן בטלת ערות אחותך לא תגלה · וא"ת כל לאו שאין בו מעשה ולאו הניתק לעשה ביטלנו הלאו כיון שאין לוקין עליו הא לאו מילתא היא דההיא לאו בר מלקות הוא אבל הכא דשייך ביה מלקות לית לן למידרש גזרה שוה לאפוקי מלקות מיניה כיון דאיכא לאוקומי גז"ש אמילתא אחריתי:

אלא

תוספות רי"ד

ור"י אמר אפילו תימא באחותו נערה · כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו אלמא קסבר ר"י כל היכא דאיכא ממון ומלקות מילקא לקי ממונא לא משלם פי' המורה · אפילו תימא ההיא דמכות באחותו נערה וכשהתרו בו דאיכא ממון ומלקות דלקי ולא משלם. ומתני' דהכא בשלא אתרו בי' דליכא מלקות כ"א ממון.

מסורת הש"ס

שמות כא

דברים כב

דברים כה

לקמן לו: ב"ק סג: מכות ה: יג:

סנהדרין סד: מכות ט.

מכות ד.

דברים יט

שם

ויקרא כד

שם יח

[ב"ק ה.]

[דף יב. מ.]

תי' כ"י

ס"א יד תחת יד ממש

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מכדי וד"ה חובל בחבירו נמי מכדי סד"א:

תורה אור

(דברים כה) חובל בחבירו נמי א"כ בטלת °לא יוסיף פן
(שם) יוסיף עדים זוממין נמי א"כ בטלת °והיה אם
בן הכות הרשע אלא עדים זוממין אפשר
לקיומה בבן גרושה ובן חלוצה חובל בחבירו
נמי איכא לקיומה כגון שהכהו הכאה שאין
בה שוה פרוטה אחותו נמי איכא לקיומה
באחותו בוגרת (א)אמר לך ר' יוחנן האי תחת
אשר עינה מיבעי ליה לכדאביי *דאמר אביי
(שם כב) אמר קרא °תחת אשר עינה האי תחת אשר
עינה מכלל דאיכא בושת ופגם ועולא נפקא
(שם) ליה מדרבא דאמר רבא אמר קרא °ונתן
האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים
כסף הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא
בושת ופגם רבי *אליעזר אומר עדים זוממין
ממונא משלמי ומילקא לא לקי משום [א]דלאו
בני התראה נינהו אמר רבא תדע ניתרי בהו
אימת ניתרי בהו מעיקרא [ב]אמרי אישתלין
ניתרי בהו בשעת מעשה פרשי ולא מסהדי
ניתרי בהו לבסוף מאי דהוה הוה מתקיף לה
אביי וניתרי בהו בתוך כדי דבור מתקיף לה
רב אחא בריה דרב איקא וניתרי בהו
מעיקרא ונרמז בהו רמוזי הדר אמר אביי
לאו מילתא היא דאמרי אי סלקא דעתך עדים
זוממין צריכין התראה כי לא מתרינן בהו
לא קטלינן להו מי איכא מידי דאינהו בעו
קטיל בלא התראה ואינהו בעו התראה הא
בעינן ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו
וליכא מתקיף לה רב סמא בריה דרב ירמיה
אלא מעתה בן גרושה ובן חלוצה דלא
מכאשר זמם קא מיתרבי ליבעי התראה °אמר
(ויקרא כד) קרא °משפט אחד יהיה לכם *משפט השוה
לכולכם רב שישא בריה דרב אידי אמר חובל
בחבירו נמי ממונא משלם ומילקא לא לקי
(שמות כא) מהכא °וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו
ילדיה ואמר רבי אלעזר *במצות שבמיתה
(שם) הכתוב מדבר דכתיב °ואם אסון יהיה ונתת
נפש תחת נפש היכי דמי אי דלא אתרו ביה
אמאי מיקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה
*[ג]ומותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר
הקל ואמר רחמנא ולא יהיה אסון ענוש
יענש מתקיף לה רב אשי ממאי דמותרה
לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא
הוי אםתמצא לומר הוי ממאי דמיתה חמורה
דלמא

רש"י

ופרכינן חובל בחבירו דעל כרחך בממון נידון תקשי בטלת לאו דלא יוסיף פן יוסיף שהוא אזהרה למכה את חבירו : והיה אם בן הכות · במסכת מכות (דף ב:) מוקמינן לה בעדים זוממין : אלא · על כרחך כיון דרבייה קרא לתשלומין איכא לאוקמא לעונש מלקות דלאו דידיה במעידין אנו את איש פלוני כהן שהוא בן גרושה דליכא לאוקמי כאשר זמם ולומר יהא הוא בן גרושה תחתיו אלא סופג את הארבעים והכי תנן במסכת מכות וחובל בחבירו נמי מוקמינן ליה בשאין בה שוה פרוטה בכל חמשה דברים שבה כגון שלא פיחתו מכספו וממלאכתו וריפוי לא הוצרך ולא צער היה בה ובשוטה שאין לה בושת והכא נמי באחותו מצית לאוקמי מלקות דידה בבוגרת אבל נערה לישלם ולא לילקי הואיל וריבתה גזירה שוה דתחת תחת לתשלומין : לכדאביי · בשילהי פירקין דפרכינן ואימא חמשים אמר רחמנא מכל מילי ושני אביי חמשים *כסף נתחדשו תחת קנס העינוי אבל בושת ופגם שהוא בשאר חובלים לא כלל כאן : השוכב עמה · קרא יתירא הוא לדרשה נימא ונתן לאבי הנערה חמשים כסף : מכלל דבושת ופגם · דלאו מחמת הנאת שכיבה נינהו שהרי ישנן בשאר חובלים לא כיילינהו בגווייהו דהני : רבי אלעזר אומר עדים זוממין דממונא משלמי ולא לקו· לא צריכי קרא דסברא היא דמלקות לא שייך בהו : דלאו בני התראה נינהו · קודם עדות כדמפ' רבא ואזיל הלכך אי איכא למענשינהו לא מענשינהו אלא ממון דאין עונש הגוף בלא התראה ואע"ג דגבי בן גרושה ובן חלוצה ענשינן להו מלקות בלא התראה התם גזירת הכתוב דאשכחן בהו מלקות בהדיא והיה אם בן הכות ומוקמינן לקרא במידי דלא מצית למענשינהו מכאשר זמם אבל היכא דמצית למיעבד בהו הזמה לא שייך בהו מלקות : תדע · שאי אפשר להתרות בהם : מעיקרא · יום או שעה קודם שיעידו העדות : אמרי אשתלין · שכחנו ההתראה הרי שבטלה ההתראה : פרשי ולא מסהדי · אפילו אמת הואיל ואנו חשודים בעיניכם מה לנו ולצרה : לבסוף · לאחר שהעידו : מאי דהוה הוה · דכיון שהגיד אינו חוזר ומגיד ואינן יכולין לחזור : וניתרי בהו בתוך כדי דבור. לאחר שהעידו דתוך כדי דבור כדבור דמי ויכולים לחזור : תוך כדי דבור · כדי שאילת שלום : ונרמז רמוזי · בשעת העדות נרמוז להם רמזים על ההתראה להזכירם ובלשון רך שלא יקפידו : לאו מילתא היא דאמרי · שיהו עדים זוממין צריכין התראה : ה"ג דאינהו בעו למיקטל בלא התראה ואינהו בעו התראה כו' : כאשר זמם · והם זממו להרוג את זה בעדותן שלא היה ולא נברא ולא התרו בו ההתראה שהעידו עליה : אלא מעתה · דהאי דלא בעו התראה משום כאשר זמם הוא מלקות של זוממי עדות בן גרושה ובן חלוצה : דלאו מכאשר זמם אתי · עונש דידהו שהרי לא זממו להלקותו אלא לחללו : משפט השוה · וכיון דרוב זוממין לאו בני התראה נינהו הני נמי לא בעו התראה : במצות שבמיתה · שמתכוין היה להורגו : הכתוב מדבר · דכתיב אם אסון יהיה שמתה האשה ונתת נפש ואע"פ שלא נתכוון אלא לחבירו ואשמעינן נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב : אי דלא אתרו ביה · אם תמיתנו תהרג : לדבר חמור · מיתה : הוי מותרה לדבר הקל · שאם יכנו ולא ימות ילקה ואפילו הכי אמר רחמנא דכי אין שם חיוב מיתה יענש דמי ולדות ואף על גב דאיכא התראה למלקות אלמא משלם ואינו לוקה :

נגדוה

תוספות

אלא אפשר לקיומי בבן גרושה או בבן חלוצה · ואם תאמר אמאי לקו אעדות דבן גרושה הא הוי עדות שאין אתה יכול להזימה ויש לומר דלא חשיב עדות שאין אתה יכול להזימה אלא במעידין על הטרפה דאי אפשר לקיומי בשום דבר לא במיתה ולא במלקות דגברא קטילא בעו למיקטל אבל הכא נתקיימה הזמה במלקות: מיבעי ליה לכדאביי · ואם תאמר כיון דאיצטריך תחת להך דרשה א"כ מנא לן מיטב וי"ל דיליף מגניבה או מכסף :

ועולא נפקא ליה מדרבא. משמע דרבא סבר כעולא דרבי יוחנן גופיה הוה דריש כעולא אי לאו משום דמיבעי ליה לכדאביי וקשה לרשב"א דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ צא· ושם) משמע בהדיא דסבר כרבי יוחנן גבי חוסם פרה ודש בה לוקה ומשלם דמוקי לה אביי כרבי מאיר ורבא אמר לעולם כרבנן ואתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו פירוש ומשלם לצאת ידי שמים משמע דבדין לוקה ואינו משלם ולמאי דפריש' לעיל דלמסקנא דווקא בהכי תלא אית ליה לעולא דממונא משלם ולא לקי אתי שפיר דבעלמא סבר כרבי יוחנן דלוקה ואין משלם כדדריש רבי יוחנן וסמיך ליה ארבעים יכנו :

ניתרי בהו מעיקרא כו' · ואם תאמר תיפוק ליה דהויא התראת ספק דאין אנו יודעין אם מעידים שקר ויש לומר דהתראת ספק לא הויא אלא כגון אל תותיר שאף למותרה עצמו הוא ספק שסבור שעדיין יש שהות ביום אבל הכא המותרין יודעין שמעידין שקר :

וניתרי בהו בתוך כדי דבור · ואם תאמר היכי מצי תו הדרי בהו והא בהתראה איכא טפי מכדי דבור שהוא כדי שאילת שלום ויש לומר דכל זמן שעסוקים באותו דבר חשיב הכל תוך כדי דבור כדאמרינן במכות (דף ו·) דאפי' מעידין מאה כל אחד תוך כדי דבור של חבירו חשובין כולן תוך כדי דבור של ראשון ואם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה:

אלא פשיטא דאתרו ביה · וא"ת היכי משלם ממון אפי' כי אין אסון הא כיון דמתכוין להרוג הוי ליה רודף ומתחייב בנפשו וקים ליה בדרבה מיניה וי"ל בשיכולין להצילו באחד מאבריו והכי אמרינן בבן סורר (סנהדרין דף עד·) :

ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי · אין לומר דטעמא משום דאהריגה הוא דקיבל התראה דניחא ליה ליהרג על מנת שיהרוג שונאו דתמות נפשי עם פלשתים הוא דקאמר אבל לא ניחא ליה להכות את חבירו על מנת שילקוהו דהא אמתני' דפרק הנשרפין (סנהדרין ד' עט:) דקתני דחייבי מיתות שנתערבו ידונו בקלה וקאמר בגמ' (שם דף פ:) ש"מ מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל והתם פשיטא דכיון דהתרו בו לסקילה וקבל כ"ש שאם התרו בו חנק על אותו דבר עצמו שהיה מקבל ואפ"ה בעי למימר דמותרה לדבר חמור לא הוי מותרה לדבר הקל אלא יש לומר דגזירת הכתוב הוא דבעינן שיתיר עצמו למיתה בין קלה בין חמורה :

ודלמא

מסורת הש"ס

לקמן מ:

ס"א כסף נתחייבו תחת

[ב"ק סג: סדי' סנהדרין כח:]

סנהדרין עד· עט· [וע"ש על הגליון מ"ש בשם התוי"ט]

[סנהדרין פ:]

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ד סמג עשין קי טור ח"מ סי' לח :

[ועיין תוס' מכות ב: ד"ה מעידין וכו' ביתר ביאור]

כו ב ג מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הלכה ב

[דין דמותרה לדבר חמור לא מצאתי במיי' שם מבואר רק כשהתרו בו בשתי מיתה פסק דהוי התראה והיינו דהוי כמקבל עליו בין מיתה חמורה כגון סקילה ובין קלה אבל כשהתרו בו בחמורה לבד לא נתבאר שם ועי' בתוספות דהכא סד"ה ממאי וכו' דגזירת הכתוב הוא וכו']

[נ"ל אלעזר]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר לך ר"י נ"ב ס"א אלא ר' יוחנן :

גליון הש"ס

גמ' אמר קרא משפט אחד · עיין מכות דף ד ע"ב ברש"י ד"ה עדים זוממין א"צ התראה ונע"ק :

תורה אור

דלמא מלקות חמור דאמר רב אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא א"ל רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד הניחא לרבנן *דאמרי נפש ממש אלא לרבי דאמר *ממון מאי איכא למימר אלא אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבא מהכא °אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה *וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק וזה נהרג [א]אלא מלמד שחובשין אותו ואי מית קטלינן ליה ואי לא מית שבתו יתן ורפא ירפא היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי מיקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה ומותרה לדבר חמור מותרה לדבר הקל ואמר רחמנא שבתו יתן ורפא ירפא מתקיף לה רב אשי ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי ואם תמצא לומר הוי ממאי דמיתה חמורה דלמא מלקות חמור דאמר רב אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא א"ל רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה מתקיף לה רב מרי ממאי דבמזיד ונקה מקטלא דלמא בשוגג ונקה מגלות קשיא: ריש לקיש אמר הא מני רבי מאיר היא *דאמר לוקה ומשלם אי רבי מאיר אפי' בתו נמי וכי תימא ר' מאיר לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה ולא והתניא גנב וטבח בשבת גנב וטבח לעבודת כוכבים גנב שור הנסקל וטבחו [ב]משלם תשלומי ארבעה וחמשה דברי רבי מאיר וחכמים פוטרין הא איתמר עלה אמר רבי יעקב א"ר יוחנן ואמרי לה אמר רבי ירמיה אמר ר' שמעון בן לקיש ר' אבין ורבי אילעא וכל חבורתא משמיה דרבי יוחנן אמרי [ג]בטובח על ידי אחר וכי זה חוטא וזה מתחייב אמר רבא אמר רחמנא °וטבחו או מכרו *[ד]מה מכירה על ידי אחר אף טביחה על ידי אחר דבי רבי ישמעאל תנא או לרבות את השליח דבי חזקיה תנא תחת לרבות את השליח *מתקיף לה מר זוטרא מי איכא מידי דאילו עבד איהו לא מיחייב ועביד שליח ומחייב איהו לאו משום דלא מיחייב [ה]אלא משום דקם ליה בדרבה מיניה אי בטובח על ידי אחר מאי טעמייהו דרבנן דפטרי *מאן חכמים רבי

שמות כא | שם

נגדוה · יסורין: ולא שני לך כו' · יסורי המלכות הכאה שאין לה קצבה היא אבל מלקות יש לה קצבה ארבעים: הניחא לרבנן דאמרי · בסנהדרין באלו הן הנשרפים (עט.) נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב והאי ונתת נפש ממש קאמר אית לן למידק ואוקמי קרא בשהתרו בו ולמילף דאע"ג דאיכא התראה יענש ממון כשאין שם מיתה: אלא לרבי דאמר · התם נתכוון להרוג את זה והרג את זה אינו נהרג אלא משלם דמי האשה ליורשיה אם כן אפשר לאוקמי קרא בשלא התרו בו ומשום הכי כי אין אסון משלם דמי ולדות וכי יש אסון משלם דמי אשה אבל אתרו ביה אימא לך לוקה ואינו משלם: מאי איכא למימר · מהיכא תיתי חובל בחבירו לתשלומין ואף כשהתרו בו: על משענתו · כדמתרגמינן על בוריו שסב לכחו ולאיתנו הראשון: אלא מלמד שחובשין אותו · לא נאמר מקרא זה אלא ללמדך דהיכא דהכהו ולא מת ונפל למשכב יחבשו את המכה ההוא בבית האסורין עד שנראה אם יקום והתהלך בחוץ אז ונקה המכה מכלל דעד השתא לא יצא מידי בית דין אלא נחבש: ואי מיית קטלינן ליה · [כיון דאמרת חובשין מכלל דאי מיית ניזק קטלינן ליה להאי דאי לאו לקטלא למאי חבשינן ליה: לדבר חמור · מיתה: לדבר הקל · מלקות דלא יוסיף דחובל ולא מת]: ואמר רחמנא · להיכא דלא מת דאיכא ממון ומלקות נידון בממון דכתיב שבתו יתן: ממאי · דהאי והכה איש את רעהו במזיד קא משתעי והאי ונקה דילפינן מיניה חבישה ונקה מקטלא קאמר דתשמע מינה דאי מיית קטלינן ליה ועל כרחין בהתרו בו: דלמא בשוגג · משתעי ולא התרו בו וחבישה לאו לקטלא ונקה נמי לאו לקטלא אלא מגלות דעדי מקלט וחבישה דילפינן מינה לגלות קאמר ומשום הכי כי נקה מגלות ישלם ממון אבל היכא דאתרו ביה אימא לך דכי לא מיית לוקה ואינו משלם: ריש לקיש מהדר אשינויא דרומיא דרמינן בריש שמעתין מתני' דמכות אדכתובות: הא מני · מתניתין דקתני בא על אחותו נותן קנס ר"מ היא דאמר לעיל לוקה ומשלם שלא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין: אפי' בתו נמי · דמיקטיל עלה לישלם דהא לא סבירא ליה לר"מ דפטור משום דרבה מיניה ואמאי תנן מתני' הבא על בתו פטור מן הקנס: וטבח בשבת · איכא חיוב מיתה וכן לעבודת כוכבים: שור הנסקל · לקמן פריך הא לאו שוה מידי: בטובח על ידי אחר · הגנב לוה לשלוחו לשחוט: וכי · שליח חוטא ושולח מתחייב קנס דארבעה וחמשה והא קיימא לן בקדושין (מב:) אין שליח לדבר עבירה: מכירה אי אפשר אלא ע"י אחר שהלוקח לוקחו ממנו: תחת השור · מלי למכתב ישלם בשור: עבד איהו לא מיחייב · דהא מיקטיל: לאו משום דלא מיחייב הוא · דחיובא רמיא עליה אלא משום דקם ליה בדרבה מיניה:

רבי

ודלמא מלקות חמור · הוה מצי לשנויי מסתברא מיתה חמורה שכן ניתנה לאנשי עיר הנדחת כדאמרי' בפ"ד מיתות (סנהדרין נ:): אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה הוו פלחי לצלמא · תימה מנא לן (א) דהא אמרי' בהרואה (ברכות סא:) כשהוציאו את ר"ע אמר כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה אימתי יבא לידי ואקיימנו בכל נפשך אלמא משמע דבכל נפשך איירי אפי' היו מייסרין את האדם ביסורין קשין דומיא דר' עקיבא שהיו מסרקין בשרו במסרקי ברזל וכ"ש לנגודי ואור"ת דאותו צלם לא היה עבודת כוכבים ממש אלא היה עשוי לכבוד המלך ואעפ"כ היה בו קידוש השם ולכך מסרו עצמן למיתה והיינו דכתיב (דניאל ג) לאלהך לית אנן פלחין ולצלם דהבא די אקימת לא נסגוד משמע שהצלם לא היה תופס באלהות ומיהו פלחו לצלמא משמע שהצלם היה עבודת כוכבים מדקאמר פלחו*: דלמא בשוגג ונקה מגלות · תימה לר"י היכי שייך גלות אם מת אחר שחבשוהו ב' או שלשה ימים הא אמרינן במי שאחזו (גיטין ע: ושם) שחט בו שנים או רוב שנים הרי זה אינו גולה דחיישינן שמא הרוח בלבלתו וטעמא דגבי גלות אשכחן מילי טובא דפטור כגון דרך עלייה דגבי מיתה אין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה הכי נמי גבי גלות בעינן שימות מיד כדכתיב ויפל עליו וימות משמע מיד ואע"ג דגבי מיתה נמי כתיב מכה איש ומת וי"ל דמשכחת לה בביתא דשישא דלא חיישינן שמא הרוח בלבלתו כדאמרינן התם אי נמי דוקא בשחט בו רוב שנים חיישינן שמא הרוח בלבלתו דבקל הרוח מבלבלו אבל בשאר חבלות אין הרוח מזיק כל כך שיכולין לשמור יפה מבלבול רוח לכרוך על המכה שום דבר וא"ת היכי מיתוקם קרא בשוגג הא כתיב שבת בקרא רק שבתו יתן וגו' ובשוגג לא מיחייב כדאמרינן בס"פ כילד הרגל (ב"ק כו: ושם) דמרבה מפצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד נזק אבל לא ד' דברים וי"ל דמשכחת לה בהוסיף לו רצועה אחת דאמר בהמניח (שם לב:) דגולה ואם לא מת חייב בד' דברים ולא דמי לשאר שוגג או כגון שנכנס לחנותו של נגר (שלא) ברשות דמוכח התם לרב פפא דשייך ביה גלות וד' דברים או נפל מן הגג ברוח מצויה דחייב בד' דברים כדאמרי' בסוף כילד הרגל (שם כז·) ומסתברא דאם מת דגולה ועוד דאפשר דהוי שוגג על המיתה ומזיד על החבלה*: גנב שור הנסקל וטבחו משלם תשלומי ד' וה' · תימה דתיקשי מהכא לריש לקיש דאמר בפ' מרובה (שם עז: ושם) כל היכא דליתיה במכירה ליתיה בטביחה והכא שור הנסקל ליתיה במכירה וי"ל דהתם קדשים חמירי דליתנהו כלל במכירה אבל שור הנסקל אם ימכרנו לעובד כוכבים אין תופס דמיו ולר"ת שאומר דאין שור הנסקל°נאסר מחיים ניחא: לאו משום דלא מיחייב כו' · אע"ג דהכא אפי' נגלא ידי שמים אינו חייב דדוקא בממון הוא דאמר רבא בהשוכר את הפועלים (ב"מ צא: ושם) אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו דמיחייב בבא נגלא ידי שמים אבל קנס לא מיחייב אלא ע"פ ב"ד כדאמרי' אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע עצמו מ"מ ניחא דכיון שהיה ראוי להתחייב אם לא היה מתחייב בנפשו מתחייב נמי הממון ע"י שליח כיון שאינו מתחייב בנפשו:

רבי

עין משפט
נר מצוה

כז א מיי' פ"ד מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:
כח (ב) ג מיי' פ"ג מהל' גניבה הל' ו:
כט ד מיי' פ"ג שם הל' י:
ל ה מיי' פ"ג שם ה"ג

[וע"ע תוס' פסחים נג: ד"ה מה ראו ותוס' ע"ז נו: ד"ה שלא]

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה אלמלי כו' מנא לן ועוד דהא:

רס"א מ"ז

[וע"ע תוס' יבמות קכ: ד"ה אלא וד"ה חיישינן ותוס' גיטין ע: ובכתובות לג: ד"ה ע"ס]

מסורת הש"ס

[סנהדרין -]

[שם]

שם עח: [תוס' דב"ק ס"ט]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גנב וכו' נאסר מחיים ניחא · עי' זבחים דף עא ע"א תוס' ד"ה (בעמוד סקודם) אפי':

[לקמן לה: לו:] ב"ק עא: ב"מ צא:

קדושין מג: ב"ק עא: [עט:]

ב"ק עא:

[עירובין · פב: וש"נ]

תורה אור

ר' שמעון היא *דאמר א שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה התינח עבודת כוכבים ושור הנסקל אלא שחיטת שבת שחיטה ראויה היא דתנן *ב השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה סבר לה כר' יוחנן הסנדלר *דתניא *המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי ר"מ ר' יהודה אומר ג בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית רבי יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר כדדריש ר' חייא אפיתחא דבי נשיאה
שמות לא °ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורין באכילה אי מה קודש אסור בהנאה אף מעשה שבת אסור בהנאה ת"ל לכם שלכם יהא יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי לך ולא בשוגג פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מעשה שבת דאורייתא וחד אמר דרבנן מאן דאמר דאורייתא כדאמרן מאן דאמר דרבנן אמר קרא קדש היא *היא קודש ד ואין מעשיה קודש ולמאן דאמר דרבנן מאי טעמייהו דרבנן דפטרי כי קא פטרי רבנן אשארא טובח לעבודת כוכבים *כיון דשחט ביה פורתא איתסר ליה אידך כי קא טבח לאו דמריה קא טבח אמר רבא *באומר בגמר זביחה הוא עובדה שור הנסקל לדידיה הוא דקטבח אמר רבה הכא במאי עסקינן כגון שמסרו לשומר והזיקבבית שומר ונגמר דיניה בבית שומר ונגנבו גנב מבית שומר ורבי מאיר סבר לה כר' יעקב וסבר לה כר"ש סבר לה כר' יעקב *דאמר אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו מוחזר וסבר לה כר"ש *דאמר ה דבר הגורם לממון כממון דמי רבה אמר לעולם בטובח על ידי עצמו ור'

רבי שמעון · בפרק מרובה ובכסוי הדם ובאותו ואת בנו: התינח עבודת כוכבים · דזבחי מתים אסורים וכן שור הנסקל דמשנגמר דינו אסור בהנאה כדאמרינן בב"ק (דף מא·) ובפסחים (דף כב:) ממשמע שנאמר סקול יסקל איני יודע שהוא נבילה ונבילה כו': בשוגג יאכל · אפי' בו ביום: במזיד לא יאכל · הוא לעולם אבל אחרים ישראלים אוכלים: ר' יהודה אומר בשוגג יאכל · הוא למוצאי שבת ולא בו ביום דקנסינן שוגג אטו מזיד: במזיד לא יאכל · הוא עולמית אלא אחרים: כדרבי יוחנן הסנדלר גרסינן יאכל: לאחרים · לישראל: לא לו ולא לאחרים · ישראל אבל מוכרו ונותנו לעובדי כוכבים: מ"ט דר' יוחנן הסנדלר · דאמר מעשה שבת אסורין באכילה: יכול אפילו בשוגג · תאסר באכילה אם שגג בבשול שלא ידע שהוא שבת: מחלליה וגו' · היכא דאיכא חיוב מיתה אסירי באכילה כי קודש: במזיד אמרתי · שהוא אסור כקודש דהא גבי חיוב מיתה כתיב ולא בשוגג: מעשה שבת · במזיד אסורין מן התורה באכילה לר' יוחנן הסנדלר: מ"ט דרבנן · דפליגי אדרבי מאיר ופטרי מקנס ארבעה וחמשה הואיל ובטובח על ידי אחר אוקימתא הא שחיטה ראויה היא מדאורייתא: אשארא. אעבודת כוכבים ואשור הנסקל: כיון דשחט ביה פורתא איתסר ליה · דאמר מר (חולין דף מ·) היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה: לאו דמריה קא טבח · דהא איתסרא עליה וחיובא דתשלומי ארבעה וחמשה טביחה כתיב בהו ועד גמר שחיטה לא מיחייב ומקמי דליגמר גמר שחיטה איתסרא בהנאה על בעליה ומההיא שעתא אפסדה מינה דאי איתא לא הדרא בעינא ולאו דמריה היא: באומר בגמר זביחה הוא עובדה · לעבודת כוכבים אינו עובד לעבודת כוכבים עד גמר זביחה: פלוגתא דר' יעקב בבבא קמא: החזירו שומר לבעליו מוחזר · דאמר ליה תורא אשלמת לי תורא אשלימית לך: כממון דמי · והאי נמי אע"ג דלא שוי מידי גורם לממון הוא דכי ליתא בעי לשלומי ליה תורא מעליא: דר' שמעון בבבא קמא בפרק מרובה קדשים שחייב באחריותן משלם ארבעה וחמשה משום דגורם לממון הוא ואע"ג דהקדש לאו ממון בעלים הוא ובהקדש לא שייך קנס דרעהו כתיב: רבה גרסינן בכולהו ותדע מדאמר לקמן א"ל רב פפא לאביי לרבה דאמר חידוש הוא כו' ואם איתא דרבא גרסינן הא רב פפא תלמידו של רבא היה כדאמר לקמן אמר ליה רב פפא לרבא הי מכה מאי שנא דשבקיה לרבא ולא שייליה [לתרוצי שמעתיה] ושייליה לאביי [שמעתא דרבא] אלא רבה גרסינן ורב פפא לא היה בימיו ושייל לאביי שהיה תלמידו של רבה: רבה אמר לעולם בטובח בעצמו ור'

רבי שמעון היא דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה · תימה דעד כאן לא פליגי רבנן התם גבי אותו ואת בנו אלא כדמפרש התם בחולין (דף פה·) טעמא דנין שחיטה משחיטה פירוש משחוטי חוץ ואין דנין שחיטה מטביחה אבל הכא גבי תשלומי ד' וה' דכתיב טביחה אית לן למילף טביחה מטביחה ולא שמה שחיטה ותור"י דאיכא למימר דנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני ואין דנין דבר הנאמר בסיני מטבוח טבח והכן שלא נאמר בסיני והתם נמי ה"מ למימר הכי אלא דאית ליה סינויא אחרינא א"כ י"ל דאריך סינויא דהתם דנין שחיטה משחיטה דאי הוה כתיב טביחה גבי אותו ואת בנו הוה ילפינן הכא והתם מטבוח טבח והכן טביחה מטביחה אע"ג דלא נאמרה בסיני דהוי בדדמי מדנילף טביחה משחיטה דלא דמי אע"ג דנאמרה בסיני אבל השתא דכתיב שחיטה גבי אותו ואת בנו דנין שחיטה משחיטה וילפינן נמי השתא אטביחה דד' וה' ואיפכא ליכא למימר דנין טביחה דתשלומי ד' וה' מטביחה ולמילף מהתם אשחיטה דאותו ואת בנו דכיון דשקולים הן ואיכא למילף הכי ואיכא למילף הכי אית לן למימר דנין דבר הנאמר בסיני ממה שנאמר בסיני*:

המבשל בשבת בשוגג יאכל · פי' בו ביום ואפילו הוא כדמוכח בפ' כירה (שבת לח·) דבעו מרבי חייא בר אבא שכח קדירה על גבי כירה ובשלה בשבת כו' עד המבשל בשבת כו' בשוגג יאכל ולאותו שבת קא בעי התם אי אסיר גזרה שלא יאמר שוכח אני במזיד לא יאכל פירוש בין הוא בין אחרים בו ביום אבל במוצאי שבת לדידיה נמי שרי דהא בפ' קמא דחולין (דף טו· ושם) אההיא מתני' דהשוחט בשבת וביה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה פריך ונוקמא במזיד ור' מאיר ומשני לא סלקא דעתין דקתני שבת דומיא דיה"כ מה יה"כ לא שנא שוגג ול"ש מזיד והשתא אי לאחרים שרי בו ביום לפרוך ממזיד גופיה מה יוה"כ לא שנא לו ולא שנא לאחרים כו' ואי לדידיה אסור אף למוצאי שבת הוה ליה למימר שחיטתו כשרה קתני ל"ש לו לא שנא לאחרים כדקאמר התם על ר' יוחנן הסנדלר ועוד דא"כ היינו מזיד דר' יהודה כמו שאפרש ומדאצטריך לרבי יהודה לאפוקי מזיד במילתיה משמע דפליג נמי אמזיד: בשוגג יאכל במוצאי שבת · שוגג דר' יהודה הוי כמו שפירשתי מזיד דר"מ דהא מוקי התם מתני' דהשוחט בשבת כוותיה: במזיד לא יאכל עולמית · הוא אבל אחרים אוכלים דאי אחרים נמי לא יאכלו עולמית הייט מזיד דרבי יוחנן הסנדלר כללא דמילתא מזיד דרבי מאיר שוגג דרבי יהודה מזיד דרבי יהודה שוגג דרבי יוחנן הסנדלר: אמר קרא לכם · וא"ת ולא לכתוב לא קדש ולא לכם והוה ידענא דאסירי באכילה מלא תאכל כל תועבה דכל שהתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל וי"ל דאי מהתם ה"א בין שוגג בין מזיד להכי איצטריך למכתב הכא למסמכיה למחלליה לומר במזיד אמרתי לך ולא בשוגג: היא קדש ואין מעשיה קודש · ואין להקשות דלא לכתוב לא היא ולא קדש דהוה אסורה באכילה מכל אשר תיעבתי לך והכי אמרי' בהדיא בפ' כל הבשר (חולין קטו· ושם): מאי טעמא דרבנן דפטרי · לא בעי למימר דלא דרשי או ותחת לרבות את השליח דלא ניחא ליה למימר דפליגי בשליח: כי קא פטרי רבנן אשארא · וא"ת אמאי אצטריך למתני כלל טבח בשבת דאפי' בשחיטה שאינה ראויה מחייב ר"מ כ"ש הא דשחיטה ראויה היא וי"ל דזו אף זו קתני: כיון דשחט בה פורתא אסרה ואידך כו' · וא"ת כל טובח נמי לאו דמריה קא טבח דמכי שחט פורתא קניא בשינוי אלא ע"כ בהכי חייב רחמנא והכא נמי לא שנא ותור"י דלא חשיב שינוי לקנותה בכך: סבר לה כר"ש דאמר דבר הגורם לממון כו' · וא"ת ואמאי לא קאמר דר"מ לטעמיה דדאין דינא דגרמי (ב"ק ק·) גבי מקדש תבואת חבירו או שורף שטרות חבירו (שם נח:) וכ"ש דמחייב בדבר הגורם לממון כדאמר התם בהגוזל (שם נח:) דלמא עד כאן לא קאמר ר"ש אלא בדבר שעיקרו ממון אבל שטר דאין גופו ממון לא וי"ל דאיכא למימר נמי איפכא דעד כאן לא קאמר ר"מ אלא בשורף שטרות של חבירו או מקדש תבואת חבירו שהוא ממון הראוי לכל העולם אבל שור הנסקל אין ראוי אלא לזה השומר שיפטור עצמו וי"מ דמשום הכי קאמר ס"ל כר"ש משום דר"ש קאמר דבר הגורם לממון הוי ממון לענין תשלומי ד' וה' דהכי תני ליה במרובה (שם עא:) ואילו ר' מאיר לא חזינא דמיחייב בדינא דגרמי אלא קרן אבל לחייב לשלם על ידו תשלומי ד' וה' לא חזינא ועוד אומר ריצב"א דמשום דינא דגרמי לא מחייב אלא מדרבנן כדמוכח בסוף הכונס (שם סב·)*:

ורבי

לא א מיי' (פ' יב הל' ה) ופי"ד מהל' שחיטה הל' י ופ"ב מהל' גניבה הל' ח סמג עשין סד ועא ולאוין קמט טוש"ע י"ד סימן טז סעיף ט וסי' כח סעיף יז וטור ח"מ סימן שז:

לב ב מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' כט סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יא סעיף ב:

לג ג ד מיי' פ"ו מהל' שבת הל' כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיח סעיף א:

לד ה מיי' פ"ז מהל' חובל הל' ז טוש"ע ח"מ סי' שפו סעי' ב:

ב"ק עא· חולין טו· גיטין נג: כילה יז: תרומות פ"ב מ"ג שבת לח· [תוספתא דשבת פ"ג]

[וע"ע תוס' ב"ק עא· ד"ה איסורא ותוס' חולין פה· ד"ה דנין]

[ופריך אפי' למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כדאמרי' במרובה וטבחו כולו בעינן · ע"ש ע"ב]

[וע' תוס' ב"ק נדי ד"ה המור עוד שם עא: ד"ה וסבר]

קדושין נח· [ב"ק עא· חולין פי פא· פה·]

חולין ידי ב"ק עא·

[משום פלוגתא דר"י ור"י הסנדלר דליתא במשנה שפיר גרסי' דתניא]

[חולין קטו·]

[ב"ק עא: ע"ז לד: חולין מ·]

ב"ק מהי עא: נח·

ב"ק שם פסחים כט: יבמות לג· לג׳ [ב"ק קה:]

עין משפט
נר מצוה

לה א מיי' פ"ג מהל' גנבה הל' יג סמג לאוין קס :
[דף לג· ד"ה ושלא]

לו ב מיי' פ"ג שם הל' ד סמג שם :

לז ג ד מיי' פ"א מהל' שאלה הל' ד סמג עשין נב טוש"ע ח"מ סימן שמ סעיף ד :

לח ה מיי' שם הל' ה וסמג שם טוש"ע שם סי' שמא סעיף ג :

לט ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד :

תורה אור

ור' מאיר *לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה ושאני הני דחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם ואזדא רבה לטעמיה דאמר רבה היה גדי גנוב לו וטבחו בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת גנב וטבח בשבת פטור שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה ואמר רבה היה גדי גנוב לו וטבחו במחתרת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור מחתרת *גנב וטבח במחתרת פטור שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה וצריכא דאי אשמעינן שבת משום דאיסורה איסור עולם אבל מחתרת דאיסור שעה הוא אימא לא ואי אשמעינן מחתרת משום *דמחתרתו זו היא התראתו אבל שבת דבעיא התראה אימא לא צריכא אמר רב פפא *היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי רב פפא פרה אתא לאשמועינן אמר ליה רב פפא שאולה אתא לאשמועינן סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר רב פפא *משעת משיכה הוא דאתחייב ליה במזונותיה הכא נמי משעת שאלה אתחייב באונסיה קא משמע לן *אמר רבא הניח להן אביהן פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה מתה אין חייבין באונסה כסבורין של אביהם היא וטבחוה ואכלוה א) משלמין *דמי בשר בזול הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם איכא דמתני לה ארישא ואיכא דמתני לה אסיפא מאן דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא ופליגא דרב פפא ומאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא והיינו דרב פפא בשלמא ר' יוחנן לא אמר כריש לקיש דקא מוקים לה כרבנן אלא ריש לקיש מ"ט לא אמר כר' יוחנן אמר לך כיון דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור *ואזדו לטעמייהו דכי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין וחייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר ר' יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור ר' יוחנן אמר חייב דהא לא אתרו ביה ר"ל אמר פטור כיון דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור איתיביה ר"ל לרבי יוחנן ולא יהיה אסון ענוש יענש [שמות כא]
מאי

ורבי מאיר לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה ושאני הני · משמע דרבי מאיר אית ליה לוקה ומשלם אף בממון שאינו קנס וכן משמע בהשוכר את הפועלים (ב"מ צא·) שהבאתי לעיל* ותימה דבפ"ק דמכות (ד' ד:) קאמר עולא טעמא דרבי מאיר דאמר עדים זוממין לוקין ומשלמין משום דגמר ממוציא שם רע ופריך מה למוציא שם רע שכן קנס סבר לה כר' עקיבא דאמר עדים זוממין קנס הוא משמע דבממון אינו לוקה ומשלם ויש לומר דודאי אי עדים זוממין הוי ממונא לא הוה גמר ממוציא ש"ר שכן הוא קנס אלא הוה דרשינן מכדי רשעתו שאינו לוקה ומשלם אבל השתא דסבר עדים זוממין קנסא וגמר ממוציא שם רע דלוקין ומשלמין ע"כ מוקי כדי רשעתו במיתה ומלקות כיון דכדי רשעתו לא הוי במלקות וממון מהשתא בכל דוכתא לוקה ומשלם דמהיכא נמעיט שלא ילקה וישלם : **דאמר** רבה היה גדי גנוב לו · אליבא דרבי מאיר קאמר ולא משום דסבר הכי :
משום דאיסורו איסור עולם כו' · שאם חלל שבת לאחר השבת יעידו עליו ויהרגוהו אבל מחתרת אע"פ שמתחייב בנפשו בעודו במחתרת מ"מ אחר שיצא תו לא הוי בר קטלא ולא הוי דומיא דאם יהיה אסון :
אבל שבת דבעי התראה אימא לא · תימה דעיקר קים ליה בדרבה מיניה ברציחה כתיב דבעינן התראה ועוד דשבת ומחתרת תרווייהו תנניהי דבפרק המניח (ב"ק דף לד:) תנן והוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור מפני שנידון בנפשו ומחתרת נמי תניא בפרק בן סורר (סנהדרין עב·) היה בא במחתרת ושיבר את החבית אם אין לו דמים פטור ונראה דהכא עביד צריכותא אמאי דבקנס מיקטיל ומשלם וה"ק משום דחמיר איסוריה והוה אמינא דהתם דווקא הוא דליחייב קנס עם המיתה וכה"ג עביד צריכותא לקמן (דף לז·) גבי לא יהיה אסון וכדי רשעתו דמשום דחמור הוי אמרינן דלעביד ביה תרתי אבל קשה למאי דפרישית דרבה אליבא דרבי מאיר קאמר אם כן היכי קאמר אבל שבת דבעיא התראה אימא לא מיקטיל ומשלם והא עיקר מילתיה דרבי מאיר גבי שבת תניא לעיל ומצינן למימר דרבה אשמועינן דשייך קים ליה בדרבה מיניה אע"ג דבשעה דמתחייב עדיין הממון בעין לא הוה לן למימר קים לי' בדרבה מיניה כדאמר רבה גופיה בפרק בן סורר (סנהדרין עב· ושם) אמר *רבה מסתברא מילתיה דרב כששיבר דליתנהו אבל נטל דאיתנהו לא אפ"ה כיון דטבח אחרי כן מיפטר על הגנבה והא דפטור אגנבה אף על גב דבאותה שעה הוי בעין עביד צריכותא :
מתה אין חייבין באונסין · אבל בגנבה ואבדה נראה לר"י שהן חייבין דהואיל ונהנין דמשתמשין בה והכי (א) אמר בהשואל (ב"מ צז· ושם) : **אבל** ארישא לא והיינו דרב פפא · דלא אמרינן משעת שאלה חייב באונסין וא"ת אם כן בסיפא נמי בשטבחוה אמאי משלמין כשהניח להן אביהן אחריות נכסים הא לא נתחייב בהן האב וי"ל דהתם פשע בה האב שהיה לו לומר לבניו שאינה שלו הלכך מחיים פשע בה ונתחייב בה באותה שעה ונשתעבדו נכסיו :
מאי

ור' מאיר · בעלמא בתשלומי ממון לית ליה מת ומשלם והכא תשלומי ארבעה וחמשה קנס הם וכל משפט קנס חידוש הוא הלכך אע"ג דמיקטיל נמי לא מיפטר מיניה ולקמן פריך לרבה אליבא דרבי מאיר קשיא בתו דמתניתין נמי קנס הוא וקא פטר ליה אביו : היה גדי גנוב לו · גנב גדי בחול ונתחייב הקרן וטבחו בשבת דלא אתי עליה חיובא דממון באיסור שבת אלא חיוב קנס : חייב · ד' וה' דקנס חידוש הוא ורבה סבירא ליה כרבי מאיר : גנב וטבח בשבת · דחיוב ממון דקרן אתא עליה באיסור שבת : פטור · דקיימא לן אין מת ומשלם וכיון דאקרן לא מיחייב קנס נמי לא משלם דתשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה ולא סבירא לן כרבי נתן דאמר (שבת דף לג·) חי נושא את עצמו אי נמי בכפות : שאם אין גניבה · כלומר שמאחר שפטור על הקרן משום מיתה : אין טביחה ואין מכירה · אינו מחויב קנס כדפירשתי דתשלומי ארבעה וחמשה כתיב ולא תשלומי שלשה וארבעה : מחתרת · שחתר בית והוציאו : וטבחו במחתרת · עצמה דההיא שעתא בר קטלא הוא אי הוה אשכחיה בעל הבית כדכתיב (שמות כב) אין לו דמים : משום דאסוריה איסור עולם · כל זמן שיעידו עליו שחילל שבת ימיתוהו בית דין הלכך חמירא מיתה דידה לפוטרו ממון : דאיסור שעה · אי לא משכח ליה ההיא שעתא תו לא מיקטיל : היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור · דההיא שעתא דקא טבח לה גזיל לה ממרה ומיתה וממון באין כאחד ולא גרסינן שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה דגבי שואל לא שייך לא כפל ולא ארבעה וחמשה שהרי חייב בקרן לעולם אפילו טוען טענת גנב ואין קנס אלא או בגנב או בשומר חנם הפוטר עצמו בטוען טענת גנב שאומר נגנבה : פרה אתא לאשמועינן בתמיה מה למדנו ממנה שלא למדנו מגדי דקאמר רבה : שאולה אתא לאשמועינן · דטובחה בשבת פטור : ס"ד אמינא הואיל ואמר רב פפא · בהשוכר את הפועלים : הכא נמי · נימא משעת שאלה רמיא עליה חיוב קרן וכי טבחה בשבת ליחייב : קמ"ל · כיון דכל כמה דאיתא הדרא בעינא ההיא שעתא דקא טבח לה קא גזיל לה : כל ימי שאלתה · כל ימי משך הזמן ששאלה אביהן מן הבעלים : אין חייבין באונסה · דאינהו לאו שואלין נינהו עלה : דמי בשר בזול · כל זוזא שוינן בארבעה דנקי הכי אמרינן בפרק מי שמת (ב"ב קמו:) והעור יחזירו לבעלים : אחריות נכסים · קרקעות : איכא דמתני ארישא · להאי הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם ואמרינן דחייבין באונסין דאישתעבוד נכסים דאבוהון מחיים משעת שאלה : כ"ש אסיפא · כשטבחוה ואכלוה : ופליגא דרב פפא · דאמר לעיל ההיא שעתא דמטו לה אונסין הוא דאתי חיובא עליה ולא משעת שאלה : ואיכא דמתני לה אסיפא · היכא דטבחוה אם הניח להן אביהן אחריות נכסים משלמין תשלומי מעליא ולא בזול דאיבעי להו למידק : אבל ארישא · אם מתה לא מיחייבי לשלומי ולא אמרינן אישתעבוד נכסי דאבוהון משעת שאלה : והיינו דרב פפא · דאמר לעיל לא אמרינן משעת שאלה רמו עליה תשלומין אלא משעת אונסין ואילך וההיא שעתא ליתיה לשואל דליחייב : בשלמא רבי יוחנן · דמוקי מתניתין בשלא התרו בו : לא אמר כריש לקיש · דאוקמיה כר' מאיר : כי לא אתרו ביה נמי פטור · הואיל ואיכא צד מלקות : שוגגין · שלא התרו בהן : ודבר אחר · ממון ואכולה מילתא קאי כלומר חייבי מיתות שוגגין וממון או חייבי מלקיות שוגגין וממון : ר' יוחנן אומר חייבי בתשלומין : דהא לא אתרו ביה · ואין אתה מחייבו אלא משום רשעה אחת דממון : כי לא אתרו ביה נמי פטור · ולקמן יליף טעמא :
מאי

מסורת הש"ס

[לעיל לג: וש"נ]

[סנהדרין עב:]

ב"ק קיד·

ב"מ לה·

ב"ק קיד·

ב"ק שם [כי ב"מ מב: ב"ב קמו:]

חולין פא:

תוספות רי"ד

אמר רבא הניח להן אביהם פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלה. מתה אין חייבים באונסיה פי' שלא שאלו הן ולא קבלו עליהן אונסים. כסבורין של אביהן היא טבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול · פי' כל זוזי בארבע דנקא והעור יחזירו לבעלים · ואם הניח להן אביהן אחריות נכסים · פי' קרקעות חייבים לשלם משום דאישתעביד נכסיה. פי' נכסי דאבוהון מחיים משעת שאלה:
כי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין וד"א. פי' ממון או חייבי מלקות שוגגין וד"א ר"י אמר חייב בתשלומין ור"ל אמר פטור ר"י אמר חייב דהא לא התרו ביה פי' ואי אתה מחייבו אלא משום רשעה א' בממון ור"ל אמר פטור א)כי אתרו בי' נמי פטור פי' הואיל ואיכא צד מלקות:

א) נ"ל כיון דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור פי' וכו'.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מתה וכו' והכי אמרי' בהאומנין דף פא ע"א :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' משלמין דמי בשר בזול. עי' רש"י ד"ה דמי בשר וכו' ורשב"ם בב"ב דף קמו ע"ב בד"ה ושמין להם וכו' :

[בסנהדרין שם איתא רבא]

מאי לאו אסון ממש · אע"ג דסיפיה דקרא דאם אסון יהיה ע"כ היינו דין אסון כדכתיב ונתת נפש וגו' מ"מ לא יהיה אסון הוה משמע ליה אסון ממש אי נמי אם אסון יהיה נמי בעי למימר דהוי אסון ממש ודריש ונתת נפש וגו' היינו ממון : **ומי** איכא למאן דאמר חייבי מיתות שוגגין חייבין והא תנא דבי חזקיה וכו' · וא"ת והא אמרינן בפ' הנשרפין (סנהדרין עט: ושם) תנא דבי חזקיה מפקא מדרבי ומפקא מדרבנן אלמא פליגי תנאי אתנא דבי חזקיה וי"ל דלענין ממון אחר אית להו לכולהו היקישא דתנא דבי חזקיה ולא פליגי עליה *אלא במאי דקתני בין מתכוין לשאינו מתכוין דמשמע בין מתכוין להרוג האשה בין אין מתכוין להורגה אלא להרוג את חברו והרגה דבכל ענין פטור מדמי האשה דלענין ממון אחר כבר תנא דלא תחלוק בין שוגג בין מזיד והיינו דמפקא מדרבי ומדרבנן דלר' נתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב ממון ולרבנן חייב מיתה ולתנא דבי חזקיה פטור ממיתה וממון אבל קשה לרבינו יצחק דבריש הנחנקין (שם פד:) אמרינן הניחא למאן דאית ליה דתנא דבי חזקיה אבל למאן דלית ליה כו' משמע דאיכא תנא דפליג ואומר רבינו יצחק דהיינו רבי חנא מדרומא דאייתי מתניתא בידיה כדאמרינן בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק מב. ושם) דשני אנשים כי נתכוונו זה לזה אע"פ שיש אסון באשה יענשו בדמי ולדות אלמא לית ליה היקישא דבין שוגג למזיד והא דקאמר מי איכא למאן דאמר כו' היינו משום דתנא דבי חזקיה עיקר שהיה שונה ברייתות של רבי חייא שהיה אביו כדמוכח בסוף פרק הבא על יבמתו (יבמות סה:) והן עיקר ומותבינן תיובתא מינייהו ולרשב"א נראה דמשום הכי קא פריך ליה מתנא דבי חזקיה משום דרבי יוחנן מוקי מתניתין (לעיל לב:) בשלא התרו בו וקתני סיפא דחייבי מיתות פטורין *א"כ מתני' סברה דחייבי מיתות שוגגין פטורין דאי סיפא מיירי בשהתרו בו ליפלוג בחייבי מלקיות גופייהו והוה מצי למיפרך ממתני' אלא דלא מצי למיפרך אלא מדיוקא ולהכי פריך ליה מתנא דבי חזקיה ואמתניתין סמיך ולפי זה מצינן למימר דמפקא מדרבי ורבנן בכולה מילתא ועוד אומר רשב"א דר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה לקמן בפירקין (דף לח:) *הוא תנא דלית ליה דתנא דבי חזקיה וצריך לומר דלתנא דבי חזקיה לא יהיה אסון היינו אסון ממש וקרא דאם אסון יהיה היינו דין אסון כגון שנתכוין לאשה דאם לא נתכוין לה פטור ממיתה וממון לתנא דבי חזקיה א"כ לא קאי קרא דאסון אאשה אלא אחברו שנתכוין לו ולא איירי קרא שנתכוין להרוג את זה והרג את זה ובפ' הנשרפין דדייק לר"ש דפטר נתכוין להרוג את זה והרג את זה היכי מפרש קראי הוה מצי למימר כדפרישית אלא אליבא דר"א דאמר קראי בנתכוין להרוג את זה והרג את זה דייק :

אף מכה אדם לא תחלוק בו כו' · וקרא דלא יהיה אסון דאשמעינן דלא ישלם דמי ולדות בהדי מיתה והא נמי דדרשינן בשילהי פרק כיצד הרגל (ב"ק כו.) עליו ולא על האדם דלא תשקול מיניה ממונא ותקטליה על הרציחה לחוד וקרא דלא תקחו דדרשינן מיניה דלא תשקול ממונא מיניה ונפטריה אצטריכו כולהו דלא מצי למילף מהיקשא דתנא דבי חזקיה כדפירש בקונטרס לקמן (דף לח.) דממכה בהמה לא מצי למילף פטור ממון דאדרבה חיוב היה לו למילף דמכה בהמה חייב להכי איצטריך למכתב כולהו והכי ילפינן מה מכה בהמה לא חלקת במה שכתוב בו דהיינו חיוב דבכל עניין חייב אף מכה אדם כל עניני פטור ממון שכתוב בו לא תחלוק בין שוגג בין מזיד ובין דרך עלייה לדרך ירידה ושוגג למזיד היינו ממון אחר בהדי מיתה ודרך עלייה וירידה בכל ענין לא תשקול ממונא מיניה ונפטריה כדאמרינן לקמן ומתכוין לשאין מתכוין לענין דמי האשה : **רבא** אמר אתיא מכה מכה · תימה לרבא לית ליה הכא גזרה שוה דרשע רשע וכן ר' יוחנן ולקמן (דף לז.) נמי מצרכינן חד קרא למיתה וממון וחד למלקות וממון ולא ילפינן מלקות וממון ממיתה וממון בגזרה שוה דרשע רשע וסתמא דהש"ס דריש ליה בפ"ק דמכות (דף ה:) גבי אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין על פיהן דאמרינן חייבי מלקיות מנין אתיא רשע רשע ובריית' נמי איכא בר"פ אחד דיני ממונות (סנהדרין לג: ושם) גבי דיני נפשות מחזירין לזכות אבל לא לחובה דאמרינן חייבי מלקיות מנין אתיא רשע רשע תניא נמי הכי כו' ור' יהודה נמי דריש ליה בהחובל (ב"ק פו: ושם) גבי וכן היה ר"י פוטרו פירוש את הסומא מחייבי גליות ומחייבי מלקיות ומחייבי מיתות ב"ד וגמר התם חייבי מיתות ב"ד מרוצח רוצח וחייבי מלקיות אתיא רשע רשע ורבנן דפליגי עליה התם לאו משום דלית להו רשע רשע אלא משום דמחייבי ליה כחייבי מיתות ב"ד וי"ל דרבא ור' יוחנן אית להו *בכ"מ ג"ש דרשע רשע בדבר שהוא בגוף המלקות אבל הכא לענין פטור ממון שהוא עם המלקות וכן לקמן לא ילפינן רשע רשע וטעמא משום דקרא מוכח דרשע כתיב לענין מלקות והיה אם בן הכות הרשע והא דדריש מכה מכה משום דמכה גבי תשלומין כתיב שנאמר מכה בהמה ישלמנה ואביי אית ליה גזרה שוה דרשע רשע בכ"מ וסוגיא דלקמן כרבא ודלא כאביי ואביי מוקי קרא במיתה ומלקות כר"מ דלמלקות וממון לא צריך קרא דאתיא רשע רשע ואם תאמר ר' יוחנן אמאי לא דריש מכה מכה הא ברייתא היא בריש החובל (שם פג: ושם) וי"ל דסבר כאידך תנאי דהתם דלא דרשי מכה מכה אלא ילפי מאידך קראי דלאו עין תחת עין ממש : **וכתיב** ואיש כי יתן מום וגו' · אית דגרסי וסמיך ליה ולא מגזרה שוה יליף אלא מסמוכין וכן משמע קצת מדשביק קרא דמכה בהמה ישלמנה ונקיט קרא אחרינא ומיהו מדפריך בריש החובל (שם פג:) מאי חזית דילפת ממכה בהמה נילף ממכה אדם משמע דגזרה שוה הוא והא דהדר ביה מקרא קמא משום דאיצטריך למהדר ממכה אדם ולאתויי כי יתן מום בעמיתו הדר ביה נמי ממכה בהמה ומייתי מכה נפש בהמה דסמיך ליה אי נמי משום דאיצטריך קרא קמא לכדתנא דבי חזקיה ולמאן דלית ליה נמי איצטריך מה מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם כו' כדאמרינן בריש הנחנקין (סנהדרין פד: ושם) :

אם

מאי לאו אסון ממש לא דין אסון איבא דאמרי איתיביה רבי יוחנן לר"ל (שמות כא) ולא יהיה אסון ענוש יענש מאי לאו דין אסון לא אסון ממש אמר רבא ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבים והא תנא *) דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לא חילקת בו בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון אלא כי אתא רבין אמר חייבי מיתות שוגגין כולי עלמא לא פליגי דפטורין כי פליגי בחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר רבי יוחנן אמר חייב חייבי מיתות איתקוש חייבי מלקיות לא איתקוש ריש לקיש אמר פטור בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקיות כחייבי מיתות היכן ריבתה תורה *אמר אביי אתיא (במדבר לה) רשע (דברים כה) רשע רבא אמר אתיא מכה מכה אמר ליה רב פפא לרבא (ויקרא כד) *הי מכה אילימא ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת האי בקטלא כתיב אלא האי מכה (שם) מכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש וסמיך ליה ואיש כי יתן מום בעמיתו [כאשר עשה כן יעשה לו] והאי לאו מכה היא אנן הכאה הכאה קאמרינן והא כי כתיב בחובל בחבירו הוא דכתיב וחובל בחבירו בר תשלומין הוא אם אינו ענין להכאה שיש בה שוה פרוטה תנהו ענין להכאה שאין בה שוה פרוטה

*) לקמן לח. ב"ק לה: סנהדרין עט: פד:

סוף

תורה אור

מאי לאו אסון ממש · אם לא מתה האשה יענש הנוגף בדמי ולדות הא אם מתה לא יענש ואפי' לא התרו בו וקשיא לר' יוחנן : לא דין אסון · הכי קאמר קרא אם אין משפט מות לנוגף כגון שלא מתה האשה או מתה ולא התרו בו ענוש יענש : מכה אדם ומכה בהמה · מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם לא ישלם אלא יומת הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק *לחיוב אף מכה אדם אין לך בו חילוק *לפטור מכה בהמה לעולם חייב דאמרי' בב"ק (דף כו:) פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון : שאין מתכוין · אין בו חיוב מיתה באדם : דרך עלייה · שהכהו בהגבהת ידו או שחתכו בחרבו מלמטה למעלה : בין דרך ירידה לדרך עלייה · משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה כדאמרי' במכות (דף ז:) כל שבדרך ירידתו גולה דכתיב ויפל עליו עד שיפול כדרך נפילה : כולי עלמא לא פליגי דפטור · מדתנא דבי חזקיה : חייבי מיתות איתקוש · למכה בהמה : אתיא רשע רשע · נאמר בחייבי מיתות אשר הוא רשע למות ונאמר בחייבי מלקות והיה אם בן הכות הרשע : רבא אמר אתיא מכה מכה · דמלקות נמי איתקוש למכה בהמה ולאו מגזרה שוה דחייבי מיתות ילפינן : ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו · והאי יעשה לו מלקות קאמר ולקמן פריך והא חובל בחבירו בתשלומין ולא מלקות : והאי · מלקות לאו מכה כתיב אלא כי יתן מום ומאי אתיא מכה מכה דקאמר רבא : הכאה הכאה קאמרינן · ומום ע"י הכאה הוא ניתן : וחובל בחבירו בר תשלומין הוא · והיכי מוקמת ליה את במלקות ופטור ממון : אם אינו ענין · האי קרא : להכאה שיש בה שוה פרוטה · ולתשלומין דהא מקרא דבתריה ילפינן דכתיב ביה כן ינתן בו דבר הניתן מיד ליד : תנהו ענין · להאי כן יעשה לו : להכאה שאין בה שוה פרוטה · ולמלקות ואיתקיש למכה בהמה שלא תחלוק בו:

סוף

מסורת הש"ס

ס"א לפטור

ס"א לחיוב

[סנהדרין י: וש"נ]

ב"ק פג:

[ועיין לקמן תוס' לח: ד"ה אבל סימא]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ומי איכא וכו' א"כ מתני' סברה · כעין זה בכ"מ דף ח ע"ב תוס' ד"ה מנסיב למודיה :

וכפ' קמא דסנהדרין דקאמר מ"ט דר' ישמעאל דאמר מלקות בכ"ג אביי אמר אתיא רשע רשע רבא אמר מלקות תחת מיתה עומדת לא משום דלית ליה כו' אלא משום דא"נ כדאמר בפ"ק דמכות גבי ואין משלשין במכות וגבי מחזירים לזכות לא בעי למימר דתחת מיתה עומדת דשמא במיתה דוקא משום דכתיב ושפטו העדה והצילו. ת"י עס"ג :

עין משפט נר מצוה

מ א ב מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' יג ופ"ד מהל' חובל הל' ז סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכג סעיף ד :

מא ג מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' יא ופ"ג מהל' גניבה הל' א סמג עשין עד :

מב ד מיי' פ"ד מהל' חובל הל' ט ופ"ה הל' ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעי' ב .

[וטעמא דרבי דדריש ונתת וגו' ממון ורבנן דרשי נפש ממש ולהכי לא מצי לאוקמי הקישא לאין מתכוין אבל לענין שוגג ומזיד כולהו אית להו הקישא. ת"י]

תוספות רי"ד

א"ר ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין והתנא דבי חזקי' מכה אדם ומכה בהמה ישלמנה מה מכה בהמה לא חלקת בה בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לאינו מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לא"מ בין דרך ירידה לד"ע לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון · פי' המורה (מכה אדם) מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם לא ישלם אלא יומת הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה · מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לפטור מלשלם דאדם מועד לעולם בין ער ובין ישן בין שוגג בין מזיד אף מכה אדם אין לך בו חילוק לחיובא ומכה בהמה לעולם חייב דאמרי' בב"ק פצע תחת פצע לחייב השוגג כמזיד ואונס כרצון פי' שאין מתכוין אין בו חיוב מיתה באדם פי' דרך עלי' שהכהו בהגבהת ידו או בחרבו ממטה למעלה פי' בין דרך עליה וכו' פי' משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה · כדאמרי' במס' מכות כל שבדרך ירידתו גולה דכתיב ויפל עליו עד שיפול בדרך נפילה : אלא כי אתא רבין אמר ח"מ שוגגין דכ"ע לא פליגי דפטירי פי' מדתנא דבי חזקי' כי פליגי בחייבי מלקות שוגגים וד"א ר"י אמר חייבי מיתות איתקוש [חייבי מלקות לא איתקוש] ור"ל אמר פטור בפירוש רבתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות היכן ריבתה אביי אמר רשע רשע פי' נאמר בחייבי מיתות אשר הוא רשע למות ונאמר בח"מ והי' אם בן הכות הרשע. רבא אמר אתיא מכה מכה פי' דחייבי מלקות נמי איתקש למכה בהמה ולא מג"ש דח"מ ילפינן וק"ל כר"ל :

סוף סוף לאו בר תשלומין הוא (א) לא צריכא דבהדי דמחייה קרע שיראין דיליה א"ל רב חייא לרבא ולתנא דבי חזקיה דאמר מכה אדם ומכה בהמה ממאי דבחול כתיב וליכא לאיפלוגי דלמא בשבת כתיב דבבהמה גופה איכא לאיפלוגי לא ס"ד דכתיב °ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת היכי דמי אי דלא אתרו ביה מכה אדם אמאי יומת אלא פשיטא דאתרו ביה ואי בשבת מכה בהמה ישלמנה אלא לאו בחול א"ל רב פפא לאביי *לרבה דאמר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס ואף על גב דמיקטיל משלם מתניתין כמאן מוקים לה אי כר"מ קשיא בתו אי כרבי נחוניא בן הקנה קשיא אחותו אי כר' יצחק קשיא ממזרת הניחא אי סבר לה כר' יוחנן הוא נמי מתרץ לה כר' יוחנן אלא אי סבר כר"ל היכי מתרץ לה על כרחך כר' יוחנן ס"ל א"ל רב מתנא לאביי לר"ל דאמר בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות מאן תנא דפליג עליה דרבי נחוניא בן הקנה אי ר"מ אי רבי יצחק: ת"ר עריות ושניות לעריות אין להן לא קנס ולא פיתוי *הממאנת אין לה לא קנס ולא פיתוי איילונית אין לה לא קנס ולא פיתוי והיוצאת משום שם רע אין לה לא קנס ולא פיתוי מאי עריות ומאי שניות לעריות אילימא עריות

ויקרא כד

תורה אור

סוף סוף · האי לא תחלוק בו לחייבו ממון טעמא משום דאין בו כדי תשלומין ולא משום היקישא אבל היכא דיש בה שוה פרוטה אימא תחלוק: לא צריכא · להכי איתקש: דבהדי דמחייה קרע שיראין וכו' · כלומר ואשמועינן דלוקה משום חבלה ופטור מתשלומי קריעה לא שנא התרו בו ולא שנא לא התרו דלא לקי פטור מתשלומין מהיקישא דלא תחלוק: ממאי דבחול כתיב · דפשיטא ליה דמכה בהמה בין שוגג בין מזיד חייב לשלם: דלמא בשבת כתיב · ועל כרחך אשוגג כתיב קרא דאי במזיד הו"ל מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין: איכא לאיפלוגי · בין שוגג למזיד: לא ס"ד · דבשבת כתיב ובשוגג: ואי בשבת מכה בהמה ישלמנה · בתמיה: אלא לאו בחול · דליכא לפלוגי ואיתקש לה מכה אדם שלא תחלוק בו ואפי' איתו חייב מיתה: לרבה דאמר · לרבי מאיר חדוש הוא כו': מתניתין כמאן מוקים · לשנויי רומיא דרמינן עלה דאלו הן הלוקין וקיימא לן דאין לוקה ומשלם: אי כר' מאיר · דאמר לוקה ומשלם וכדשנינהו ריש לקיש: קשיא בתו · דבשלמא לריש לקיש דאוקמה להיא דגנב וטבח בשבת בטובח על ידי אחר אבל בטובח על ידי עצמו לא משלם לא קשיא דמת ומשלם לית ליה לר' מאיר אפי' בקנס אלא לרבה קשיא בתו דקנס הוא וקתני מתניתין פטור: ואי כר' נחוניא בן הקנה · דאית ליה נמי לוקה ומשלם כר' מאיר מדקאמר יום הכפורים כשבת יה"כ הוא דפטור מתשלומין ומשום כרת דאית ביה ומג"ש דאסון אסון אבל משום לאו ומלקות דאית ביה לא פטר ומתניתין נמי דאית ליה לוקה ומשלם דידיה הוא ומת ומשלם לית ליה אפי' בקנס: קשיא אחותו · נהי נמי דמשום מלקות לא פטר ליה ליפטריה משום כרת: ואי כרבי יצחק. תוקמה דאמר במסכת מכות (דף יג.) אין חייבי כריתות בכלל מלקות מ' ולית ליה האי דאלו הן הלוקין הבא על אחותו ומשום הכי חייבין בתשלומין: קשיא ממזרת · דהכל מודים שהוא במלקות וקתני אית לה קנס: הניחא אי סבר · רבה כר' יוחנן כשלא התרו בו דמשלם דחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר חייב: איהו נמי · מוקי למתני' בשלא התרו בו כר' יוחנן: אלא אי סבר לה · בממון ומלקות דאפי' לא התרו בו פטור מממון ופליג אדרבי יוחנן וכל שכן אדעולא דאמר אפילו התרו בו משלם ממון ואינו לוקה: היכי מתרץ לה · לא כר' יוחנן ולא כעולא ולא כריש לקיש: על כרחך · אי סבירא ליה בממון ומלקות דלוקה ואינו משלם כרבי יוחנן סבירא ליה בשוגגים דמשלם ממון ומוקי לה בשלא התרו בו: לריש לקיש דאמר בפירוש ריבתה תורה כו' · דחייבי מלקות שוגגין פטורין מלשלם: מאן תנא דפליג אדר' נחוניא · ומחייב תשלומין בחייבי כריתות כגון ההיא דשבועות ושהדליק גדיש ביה"כ חייבין בפרק שבועת העדות (שבועות לג.) ומתני' דהכא דקנסה באחותו ונהי נמי דלית ליה אסון למיפטריה משום כרת ליפטריה משום לאו בין התרו בו בין לא התרו בו דאין כרת בלא לאו חוץ מפסח ומילה דבשלמא ר' יוחנן מוקי לה אפילו כרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר דאמרי אין לוקה ומשלם והני בשלא התרו בו אלא לריש לקיש כמאן מוקי לה: אי רבי מאיר · דאמר לוקה ומשלם: אי רבי יצחק · דאמר לא שייך מלקות בחייבי כריתות וג"ש דאסון אסון לית ליה ובמאי ליפטר הילכך מתניתין דהכא על כרחך ר"מ היא ולא רבי יצחק משום דקשיא ממזרת אבל ההיא דשבועות בין כר"מ בין כרבי יצחק: עריות ושניות · לקמן מפרש להו: קנס · דאנוסה: פיתוי · דמפותה: הממאנת · בבעלה כגון יתומה קטנה שהשיאתה אמה ומיאנה בבעלה: אין לה קנס · שאינה בחזקת בתולה הואיל וניסת: איילונית · שאין לה סימני נערות לעולם ואינה יולדת לשון איל זכר דוכרניתא דלא ילדה (לעיל דף יא.): אין לה קנס · לפי שאין קנס אלא לנערה וזו שלא תביא שערות לעולם כל כ' שנה היא בחזקת קטנה ומשם ואילך בוגרת: והיוצאת משום שם רע · קס"ד שלא מצא לה בעלה בתולים ולקמן פריך בת סקילה היא:

עריות

אם אינו ענין להכאה שיש בה שוה פרוטה · וא"ת והא איצטריך להכי דמהכא נפקא לן חובל בחברו לתשלומין בריש החובל (ב"ק פג: ושם) וי"ל דהך סוגיא כאידך תנאי דהתם דמפקי החובל בחברו לתשלומין מקרא אחרינא: דלמא בשבת כתיב דבבהמה גופה כו' · וא"ת א"כ היקישא למה לי וי"ל דאתיא לבין דרך ירידה לדרך עלייה דלא שייך לפלוגי גבי שבת: אלא לאו בחול · וא"ת בחול נמי מצינן למימר דבהדי דמחייה לבהמה הרג את האדם ולא אתרו ביה משום אדם ואפי' בשבת נמי מצינן למימר דאתרו ביה משום בהמה ולא אתרו בו משום שבת וי"ל דמ"מ ילפינן שפיר דמה מכה בהמה לא חלקת בין שוגג בהכאתה למזיד בהכאתה אף אדם לא תחלוק בו בין מזיד בהכאתו לשוגג בהכאתו א"כ הואיל ומכה אדם איירי באתרו ביה מכה בהמה נמי איירי בכל ענין דאתרו ביה ולהכי לא מצי איירי בשבת ולא בהרג אדם עמה: מתניתין כמאן מוקי לה · *תימה תיקשי ליה לרב פפא גופיה דאיהו סבר לעיל (דף לה:) כרבה דאמר היתה פרה גנובה לו כו' ועוד קשה דליסני כעולא דמאי דפירש בקונ' דאי סבר כריש לקיש דחייבי מלקות שוגגין פטורין כ"ש דפליג אדעולא זה אינו נראה דלמא בממון אחר סבר כריש לקיש אבל בממונא דבההוא מילתא גופיה משלם ממון ומיפטר ממלקות מג"ש דתחת תחת · *ונראה דרב פפא אפי' סבר כר"ל מצי לשנויי כדעולא כדפרישית אבל לאביי פריך שפיר דלית ליה דעולא דהא מוקי לעיל תחת לדרשא אחרינא ולהכי קשיא ליה אי ס"ל כר"ל מתני' כמאן מוקי לה: אי כר' נחוניא קשיא אחותו · לא מצי למימר קשיא ממזרת ואחותו דע"כ כר"מ ס"ל מדנקט יום הכפורים כשבת וה"ל למימר יו"ט כשבת וכ"ש יום הכפורים אלא ודאי ס"ל או כר"מ דאמר לוקה ומשלם או כר' יצחק דאמר אין מלקות בחייבי כריתות הלכך לא נקט יו"ט דמיניה לא הוה שמעינן יוה"כ שאין בו מלקות וכיון דלא הוי כרבנן לא מוקמי ליה כרבי יצחק אלא כר"מ ולא תיקשי ממזרת: אי כרבי יצחק קשיא ממזרת · לא הוצרך לומר אי כרבנן דלדידהו קשיא ממזרת ואחותו ולא מצי למימר נמי דמתני' כרבי עקיבא דסבר עדים זוממין קנסא ואית ליה לוקה ומשלם ולית ליה מת ומשלם דלרבי עקיבא מצינן למימר דלא גמר עדים זוממין ממוציא ש"ר אע"ג דהוי קנסא מקנסא כדפרי' לעיל (דף לב: ד"ה דאין) ואית ליה שפיר כרבנן דלוקה ואינו משלם: מאן תנא דפליג עליה דרבי נחוניא אי ר' מאיר אי רבי יצחק · תימה דלריש לקיש בהדיא פליג ר"מ ארבי נחוניא דהא מוקים מתני' כר"מ וקתני דיש קנס בחייבי כריתות וי"ל דידע שפיר דר"מ פליג עליה אלא דקי"ל דרבנן לא מצינן למימר דפליגי עליה אבל לר' יוחנן אתי שפיר: לא קנס ולא פיתוי · אית דגרס ולא אונס משום דפיתוי נמי קנס הוא ואומר ר"י דגרסי' ליה דשייך למיקרי לאונס קנס טפי מלפיתוי משום דאונס שותה בעציצו (לקמן דף לט:): הממאנת אין לה לא קנס · פירש בקונט' לפי שהיא בחזקת בעולה וקשה לר"י דא"כ היכי דייק לקמן הא קטנה בעלמא אית לה דלמא ה"ק הממאנת אין לה קנס אם בא עליה כשהיא נערה הא נערה בעלמא אית לה ומיהו אין להקשות אמאי נקט ממאנת ה"ל למינקט כל אשה שניסת ונתגרשה דהא איכא למ"ד לקמן (דף לח·) דאפי' אם נתארסה ונתגרשה אין לה קנס ונראה לר"י דה"פ אין לה לא קנס ולא פיתוי אם אנסה בעלה או פיתה אותה כשהיתה תחתיו קודם מיאון אע"ג דכשמיאנה איגלאי מילתא שלא היתה אשתו והשתא דייק שפיר לקמן הא קטנה בעלמא אית לה אבל קשה לר"י מהא דקאמר בסמוך וכ"ת כולה ר"מ היא ובממאנת סבר לה כרבי יהודה והשתא כיון דאיירי שבא עליה בעלה כשהיא נערה שוב אינה יכולה למאן דמודה רבי יהודה כשבעל כדאמר בפרק בא סימן (נדה נב· ושם) ותירץ ר"י דמיירי כשפירש בהדיא שאינו בועל לשם קידושין ועוד דפיתוי ואונס לאו לשם קידושין הוא דבההיא לא מודה רבי יהודה:

ולא פיתוי · קשה לרשב"א אמאי נקט פיתוי למאי דמוקי לה בסמוך בנערה הא כל נערה מפותה אין לה קנס דמחלה אפי' נערה שאינה ממאנת ויש לומר דנקט אין לה פיתוי אגב דנקט באידך:

אבל

כג א מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' ט סמג עשין כד טור אה"ע סי' קעז:

[לרב פפא לא שייך למיפרך דהא לא פריך לנפשיה משום דידע דסבר כר' יוחנן דלא דריש ג"ש דרשע ודמכה וכ"מ קצת דקאמר סי מכה. ת"י]

[לפי' ר"י דלעיל אתי שפיר דרשב"ל מוקי לה כר"מ אבל רבה כמאן מוקי לה אי כר' נחוניא קשיא אחותו דלדידיה אחותו לית לה קנס דחד ריבויא מוקי לחייבי לאוין וחד ליבמה לשוק אי כדפי' רשב"א לעיל קשיא אחותו דאי נוקי חד קרא לחייבי כריתות א"כ חייבי מיתות נמי ולמה שביק מכר"מ לעיל בתוס' אתי ספי שפיר אי ר' יצחק קשיא ממזרת דלדידיה מוקמינן חד לחייבי עשה וחד לחייבי כריתות הניחא אי סבר לה כר' יוחנן אלא אי סבר כרשב"ל דחייבי מלקות שוגגין פטורין א"כ לא צריך קרא ריבויי חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין והא דלא קאמר אי כרבנן קשיא אחותו משום דעדיפי קושיא כבר הקשה לרבנן לעיל והא קי"ל דאין לוקה ומשלם ולכך לא חזר והקשה. ת"י עס"ג:]

[לעיל לג: לקמן לח.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' תשלומין הוא (לא צריכא) תא"מ ונ"ב ס"א הא לא קשיא:

עריות ממש שניות מדברי סופרים כיון דמדאורייתא חזיא ליה אמאי אין להן קנס אלא עריות *חייבי מיתות בית דין שניות חייבי כריתות אבל חייבי לאוין יש להן קנס ומני *שמעון התימני היא איכא דאמרי עריות חייבי מיתות ב"ד וחייבי כריתות שניות חייבי לאוין מני *ר"ש בן מנסיא היא: הממאנת אין לה לא קנס ולא פיתוי הא קטנה בעלמא אית לה מני רבנן היא דאמרי *קטנה יש לה קנס אימא סיפא איילונית אין לה לא קנס ולא פיתוי אתא לר"מ דאמר *קטנה אין לה קנס והא מקטנותה יצתה לבגר רישא רבנן וסיפא ר"מ וכ"ת כולה ר"מ היא ובממאנת סבר לה כרבי יהודה ומי סבר לה והתניא *עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ *ר' יהודה אומר עד שירבה שחור על הלבן אלא ר' יהודה היא ובקטנה סבר לה כר"מ ומי סבר לה והאמר רב יהודה אמר רב *זו דברי ר"מ ואם איתא זו דברי ר"מ ור' יהודה מיבעי ליה האי תנא סבר לה כר"מ בחדא ופליג עליה בחדא רפרם אמר מאי ממאנת הראויה למאן וליתני קטנה קשיא: איילונית אין לה לא קנס ולא פיתוי ורמינהי החרשת והשוטה והאיילונית יש להן קנס ויש להן טענת בתולים והא מאי רומיא הא ר"מ הא רבנן ודקארי לה מאי קארי לה משום דאית ליה למירמא אחריתי עילויה החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להן טענת בתולים הסומא ואיילונית יש להן טענת בתולים סומכוס אומר משום ר"מ סומא אין לה טענת בתולים אמר רב ששת לא קשיא הא *רבן גמליאל והא ר' יהושע אימר דשמעת ליה לרבן גמליאל היכא דקא טענה איהי היכא דלא קא טענה איהי מי שמעת ליה אין כיון דאמר ר"ג מהימנא *כגון זו °פתח פיך לאלם הוא: והבוגרת אין לה טענת בתולים: והאמר רב *בוגרת נותנין לה לילה הראשון

רש"י

עריות ממש · המפורש באחרי מות והן בכריתות: שניות · שגזרו חכמים על שניות להן להרחיק מן העבירה כגון אם אמו ואם אביו ושאר עריות השנויות בפרק ב' דיבמות (דף כא.): כיון דשניות חזיין ליה מדאורייתא · קרינן ביה ולו תהיה לאשה: אמאי אין לה קנס · בשלמא בעריות איכא למימר כשמעון התימני דלית ליה נערה נערה הנערה אלא שניות קשיא: שמעון התימני · בריש פירקין דאמר אשה שיש בה הויה: ר"ש בן מנסיא · דאמר אשה הראויה לקיימה: רבנן היא · דפליגי אדר"מ בריש פירקין: ובממאנת סבר לה כר' יהודה · דאמר נערה ממאנת והכי קידוק מינה נערה ממאנת אין לה קנס הא נערה בעלמא יש לה קנס: עד שתביא שתי שערות · ומשהביאה אינה ממאנת ואפילו לא בעל לאחר מיכן: רבי יהודה אומר · אם לא בעל לאחר שגדלה ממאנת: עד שירבה שחור על הלבן · ובגדה מפרש שתי שערות שוכבות ונראה כמו שירבה השחור: אלא ר' יהודה היא · ובממאנת נערה אשמעינן דאין לה קנס ולא תדוק הא קטנה יש לה קנס וגבי איילונית דתנא נמי אין לה קנס משום דבקטנה סבר כר"מ וזו מקטנותה יצאת לבגר: זו דברי כו' · לקמן בפרקין (דף מ:): סבר לה כר' מאיר · דקטנה אין לה קנס משום הכי אין קנס באיילונית: ופליג עליה · בממאנת ואמר עד שירבה השחור וכי תנא הממאנת אין לה קנס הא הראויה למאן יש לה קנס בנערה קאמר: מאי ממאנת הראויה למאן · כלומר כל קטנה קאמר וכולה ר"מ היא: ויש להן טענת בתולים · להפסידה כתובה: הא ר"מ · דאמר קטנה אין לה קנס ואיילונית מקטנותה יצאה לבגר: ודקארי לה מאי קארי לה · מי שהשיב תשובה זו בבית המדרש מה עלתה על רוחו ולא סבירא ליה דאיכא לאוקמינהו כר"מ ורבנן: משום דאית ליה למירמא אחריתא עליה · לא הביאה לבית המדרש אלא לפי שיש להשיב אחרת על זו חרשת ושוטה אחרשת ושוטה: בוגרת · בתוליה כלים מאליהן: הא רבן גמליאל · דאמר בפ"ק (דף יב:) היא אומרת משאירסתני נאנסתי נאמנת הכא נמי אין לה טענת בתולים להפסידה כתובתה דאמרינן אי הוה פקחת לטעון הוה טוענה משאירסתני נאנסתי ומהימנא: הא רבי יהושע · דאמר לא מפיה אנו חיין הכא יש לה טענת בתולים דאי נמי הוה טוענה קמן לא מהימנינן לה: נותנין לה לילה הראשון · ובועל כמה בעילות ותלינן כל דמים של אותו הלילה בדם בתולים אלמא אית לה דם בתולים לבוגרת דאי לא לא הוה בעי למיתב לה אלא בעילת מצוה וכיון דאית לה בתולים היכא דבעל ולא מצא דם תפסיד כתובתה דהא כנסה בחזקת בתולה ומצאה בעולה:

תוספות

[אבל חייבי לאוין יש להן קנס ומני שמעון התימני היא · לא הוה מצי למימר מני רבי נחוניא היא דלדידיה לא הוה קרי להו שניות שהרי משום חייבי כריתות לחייבי מיתות ב"ד והא דלא קאמר הא מני רבי עקיבא ועריות חייבי מיתות ושניות חייבי כריתות וחייבי לאוין אלא דניחא ליה לאוקמי אפי' כרבנן דאמרי קידושין תופסין ועוד משום דקאמר בלישנא קמא מני שמעון התימני היא קאמר נמי באיכא דאמרי מני רבי שמעון בן מנסיא היא דהוי בר פלוגתיה דשמעון התימני]:

עד שירבה השחור כו' · אית דלא גרסי על הלבן משום דאמרינן בפרק בא סימן (נדה דף נב. ושם) לא שירבה ממש אלא כדי שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו שירבה שחור ועל הלבן משמע יותר מן הלבן ור"ת פירש על הלבן שהשערות סמוך לבשר הם שחורים וברא‍שם לבנים*: זו דברי ר"מ · אמתניתין דלקמן (דף מ:) דכל מקום שיש מכר אין קנס קאמר לה רב יהודה:

ואם איתא זו דברי ר"מ ורבי יהודה מיבעי ליה · ואע"ג דרבי יונתן ור' יאשיה סבירא להו כר"מ בס"פ ד' מיתות (סנהדרין סו: ושם) לפי' ר"ת דפי' עד שיהיו שניהם שוין במיתה אחת ואפי' לפ"ה דמפרש בני עונשין מ"מ ר' יאשיה כר' מאיר סבירא ליה דלית ליה הא דדרשי רבנן לקמן (דף מ:) כאן נערה כו' דהא פטר קטנה מאורסה מ"מ לא קאמר זו דברי ר"מ ור' יאשיה דלא פריך הכא זו דברי ר"מ ורבי יהודה מיבעי ליה אלא משום דרבי יהודה בר פלוגתיה דר"מ והוי בכלל חכמים דפליגי עליה ולהכי אם איתא דלא פליג ה"ל למימר זו דברי ר"מ ור' יהודה אבל קשה דה"ל למימר הא מני ר' יאשיה היא ובממאנת סבר לה כר' יהודה:

וליתני קטנה קשיא · אע"ג דהוי תני קטנה דאין לה קנס מ"מ תני נמי איילונית דה"א דוקא קטנה שיש לה נערות אין לה קנס ותימה לר"י אמאי לא משני דאגב אורחיה קמ"ל דעד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות:

החרשת והשוטה כו' אין להן טענת בתולים · פי' בקונטרס דאי הוה פקחת לטעון הוה טוענה משאירסתני נאנסתי וקשה לר"י דהיכי טענינן לה הכי מספק לאפוקי ממונא כיון דאיהי לא טענה דחזקתגופה איתרעי דהוי שור שחוט לפניך אבל חזקת ממון לא איתרע ומיהו מביא ר"י ראיה לפי' הקונטרס דאמר בפ' המדיר (לקמן עו: ושם) לא הוגלד פי המכה המוליא מחבירו עליו הראיה ומפרש דאפי' לא יהיב טבח דמי על הטבח להביא ראיה שברשות המוכר נטרפה והא דמפרש רב אשי למתני' דהמדיר דהיו בה מומין ועודה בבית אביה על האב להביא ראיה רישא מנה לאבא בידך סיפא מנה לי בידך לא מטעם דברי ושמא ברי עדיף כדמשמע לפום ריהטא דא"כ הוה קשה דהיכי טענינן לה הכי אלא כדפי' התם בקונטרס רישא מנה לאבא בידך דלגבי האב לא מהני חזקת הגוף דבתו דהכתובה היא באירוסין של אב סיפא מנה לי בידך דלגבי דידה מהני חזקת הגוף דידה וכן צריך לפרש דאי מטעם ברי קאמר התם אמאי קאמר דעודה בבית אביה על האב להביא ראיה דמשנתארסה נולדו בה מומין אמאי צריך להביא ראיה כיון דאמר ברי לי דבכל ענין משמע דצריך להביא ראיה אפילו אב אמר ברי לי ולר"י נראה לפרש הכא דאין להן טענת בתולים לפי שבחזקת מוכת עץ היא ואע"ג דכולהו נמי חבוטי מחבטן מ"מ שאר נשים יש להן טענת בתולים מדלא קאמרי שהן מוכת עץ אבל הנך חרשת ושוטה דלא מצי אמרי בחזקת מוכת עץ נשאות וכן נראה דברוב ספרים ל"ג לעיל בברייתא אלא החרשת והשוטה והאילונית יש להן קנס ותו לא ואין כתוב ברוב ספרים ויש להן טענת בתולים ולפר"י פריך שפיר דמדקאמר יש להן קנס אלמא לא חשבינן להו בחזקת מוכת עץ אבל לפי' הקונטרס מאי קפריך הכא נמי בחזקת בתולות חשבינן להו דהא אמרינן השתא* דמשנתארסה נאנסה ורשב"א א) הקשה לפר"י דאמאי לא משני הא דקתני אין להן טענת בתולים כר"מ דאמר בפ"ק (לעיל יג.) מוכת עץ בין הכיר בה בין לא הכיר בה מאתים והא דקתני יש להן טענת בתולים *כרבנן דאמרי כתובתן מנה וכי תימא משום דקתני חרשת דומיא דאיילונית הא פ"כ איילונית גופה לא הפסידה כתובתה לגמרי דהא רב ששת דמשני הא ר"ג הא ר' יהושע סבירא ליה בפ"ק (דף יא:) כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה:

א) [נראה דלא מצי למימר הא ר"מ דהא ר"מ פליג בסיפא א"כ תנא קמא בר פלוגתיה תנא אחרינא הוא. ת"י]

[ולכאורה נראה דלא מצי לשנויי קמייתא כרבנן דכתובתה מנה דמ"מ תקשי אמאי יש לה קנס כיון שהיא בחזקת מוכת עץ. ת"י]

[ולמאן דמפרש התם משום כאן נמצא וכאן היה נ"ל דהכא איירי כגון שיצא קול שמשנתארסה נאנסה דאי לאו הכי הוי לן למימר כיון שנבית אביה נאנסה שמעיקרא נאנסה כדאמר התם גבי מומין. ת"י]

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' יא יג סמג עשין כד טור אה"ע סי' קעז:
כה ב מיי' פי"א מהל' גירושין הל' ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב:
כו ג מיי' פי"א מהל' אישות הלכה ג ד ח סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סז סעיף ה · [וברב אלפס פ"א דמכילתין דף סו']
כז ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו:
כח ה מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' יט סמג לאוין קיא [וברב אלפס שם]:

[ועי' תוס' ב"ב קנו: ותוס' חולין כו: ד"ה עד]

תוספות רי"ד

תנו רבנן · החרשת והשוטה והבוגרת ומוכ"ע אין להם קנס וא"ל טענת בתולים פי' להפסידן כתובתן חרשת ושוטה לא דאמרי' אי הוו פקחות לטעון הוו טעט כל חדא וחדא משאירסתני נאנסתי ומהימן בוגרת נמי לא שבתולי' כלין מאליהן האיילונית והסומא יש להן ט"ב פי' א) ודוקא דקא טעין טענת פ"פ אבל אי טעין טענת דמים ל"ל דבוגרת כלין בתוליה · אבל פתח נעול יש לה (יארב אומר היפך טענת דמים יש לה טענות פ"פ אין לה):

א) כך פי' קאי אבוגרת ונראה דנ"ל פי' ודווקא דקא טעין טענת דמים אבל אי טעין טענת פ"פ טענתו טענה דבוגרת כלו בתוליה וכו'.

מסורת הש"ס: [לעיל כט:] [שם] [שם] [לעיל כט: וש"נ] חולין כו: יבמות יב: ב"ב קנו: נדה נב: [לקמן מ:] [לעיל יב] [ב"ב מה: גיטין לו:] נדה סד: משלי לא

עין משפט
נר מצוה

[וכן גירסת הערוך ערך פתח ע"ש]

מט א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' כא טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף טו :
נ ב מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' ט סמג עשין נד טוש"ע שם סי' קעז ס"ד בהג"ה :
נא ג מיי' פכ"ב מהל' עדות הל' ה סמג עשין קי טוש"ע ח"מ סי' לא סעיף ד וסי' סג סעיף א :
נב ד מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' י סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעז :
נג ה מיי' שם הל' יג יד :
נד ו מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' יא סמג לאוין רנו :
נה ז ח מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' כ טוש"ע אה"ע סי' ז ס"ג :

גיטין סט:

ס"י כ"י

אי דקא טעין טענת דמים הכי נמי הכא במאי עסקינן דקטעין טענת פתח פתוח : סומכוס אומר משום ר"מ סומא אין לה טענת בתולים : מ"ט דסומכוס א"ר זירא מפני שנחבטת על גבי קרקע כולהו נמי חבוטי מיחבטי כולהו רואות ומראות לאמן זו אינה רואה ואינה מראה לאמה : והיוצאת משום שם רע אין לה לא קנס ולא פיתוי : היוצאת משום שם רע בת סקילה היא אמר רב ששת הכי קאמר מי שיצא עליה שם רע בילדותה אין לה לא קנס ולא פיתוי אמר רב פפא ש"מ *האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה היכי דמי אילימא דנפק קלא עליה דשטרא דזייפא הוא דכוותה הכא דנפק עלה קלא דזנאי והא אמר רבא **יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה אלא דאתו בי תרי ואמרי לדידהו תבעתנהי באיסורא דכוותה הכא דאתו בי תרי ואמרי לדידהו אמר להו זייפו לי בשלמא התם שכיחי פרוצין אלא הכא *אם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו הכא נמי כיון דקא מהדר אזיופא אימר זיופי זייף וכתב : מתני' ואלו שאין להן קנס הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד רבי יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה אע"פ שגדולה *הבא על בתו על בת בתו על בת בנו *על בת אשתו על בת בנה על בת בתה אין להן קנס מפני שמתחייב בנפשו שמיתתן בידי בית דין וכל המתחייב בנפשו אין משלם ממון שנאמר °ואם לא יהיה אסון ענוש יענש : גמ' א"ר יוחנן רבי יהודה ורבי דוסא אמרו דבר אחד רבי יהודה הא דאמרן רבי דוסא *דתניא *שבויה אוכלת בתרומה דברי ר' דוסא אמר רבי דוסא וכי מה עשה לה ערבי הלז וכי מפני שמיעך לה בין דדיה פסלה מן הכהונה אמר *רבה דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהודה הכא אלא שלא יהא חוטא נשכר אבל התם כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קאמר ר' דוסא התם אלא בתרומה דרבנן אבל קנס דאורייתא כרבנן סבירא ליה אמר ליה אביי וטעמיה דרבי יהודה הכא שלא יהא חוטא נשכר הוא והא תניא *ר' יהודה אומר *שבויה שנשבית הרי היא בקדושתה אפי' בת עשר שנים כתובתה מאתים והתם מאי שלא יהא חוטא נשכר איכא התם נמי דלמא מימנעי ולא נסבי לה וסבר ר"י בקדושתה קיימה והתניא *הפודה את השבויה ישאנה מעיד בה לא ישאנה ר' יהודה אומר בין כך ובין כך לא ישאנה הא גופה קשיא אמרת הפודה את השבויה ישאנה והדר תנא מעיד בה לא ישאנה משום דמעיד בה לא ישאנה הא לא קשיא הכי קאמר הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה מעיד בה כדי לא ישאנה מ"מ קשיא לר' יהודה אמר רב פפא אימא רבי יהודה אומר בין כך ובין כך ישאנה רב הונא בריה דרב יהושע אומר לעולם כדקתני ר' יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי בין כך ובין כך ישאנה אלא לדידכו בין כך ובין כך לא ישאנה מבעי ליה ורבנן 'הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה לא שדי איניש זוזי בכדי 'מעיד בה כדי לא ישאנה שמא עיניו נתן בה רמי ליה רב פפא בר שמואל לרב יוסף וסבר

שמות כא

תוספות

אי דקא טעין טענת דמים ה"נ כו' · כך גרס בקונטרס ור"ת גרים איפכא *כמו שהיה כתוב בספרים אי דקא טעין טענת פתח פתוח ה"נ כו' ולעיל בפ"ק (דף ט: ד"ה האומר) פירשתי קצת קשה לפי' ר"ת דמפרש דמוכת עץ אין לה דמים אבל פתחה נעול אם כן בחנם דחק לשנויי הא ר"ג והא רבי יהושע דה"מ לשנויי הא דקא טעין פתח פתוח הא דקא טעין טענת דמים ושמא לית ליה חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה ולא מהימן בפתח פתוח להפסידה כתובתה אע"ג דקאמר אי דקא טעין פתח פתוח הכי נמי דמשמע דלאמן שמא הייני לאוסרה עליו אבל ברייתא דלעיל משמע דיש להן טענת בתולים לענין כתובה דומיא דקנס :

כולהו רואות ומראות לאמן · פירש הקונטרס ופוסקות עליהן שהן בעולות ואם לא הודיעתו הטעתו וקשה לפירושו דהא אליבא דר"מ קיימינן ור' מאיר אית לי' בפ"ק (דף יג.) דמוכת עץ בין הכיר בה בין לא הכיר בה מאתים ונראה לר"י דה"פ כולהו רואות ומראות לאמן ויודעות שהן מוכת עץ שאמותיהן מגידות להן ולהכי [כשהוא אומר לא מצאתי לבתך בתולים והיא אומרת בתולה הייתי אין לנו לתלות במוכת עץ שא"כ היתה אומרת מוכת עץ אני] וכי לא אמרה מוכת עץ אני יש לה טענת בתולים אבל סומא תלינן שהיא מוכת עץ אע"ג דלא אמרה דאינה יודעת לפי שאינה רואה ואינה מראה לאמה ואין אמה מגדת לה :

היוצאת משום שם רע *בת סקילה היא · ופשיטא דלאו בת קנס היא דהא בעולה ודאי היא אבל אין לפרש הואיל ויש חיוב סקילה לבא עליה פשיטא דאין לה קנס דקם ליה בדרבה מיניה דהא קתני במתניתין הבא על בתו ולעיל נמי קתני עריות בברייתא :

ואלו שאין להן קנס הגיורת והשבויה כו' · אף על גב דמדאורייתא שבויה לא הויא בחזקת בעולה כדאמרינן בכל דוכתי דשבויה הקילו מ"מ אין לה קנס דמשום גזירה שלא תנשא לכהן עשאוה כבעולה לכל דבריה :

וכי מה עשה לה ערבי זה · נקט ערבי לפי שהם שטופים בזימה כדאמר בקדושין (דף מט:) עשרה קבין זימה ירדו לעולם ט' נטלו ערביים : משום דמעיד בה לא ישאנה · קס"ד הפודה את השבויה ישאנה בלא עדות קאמר :

מכל מקום קשיא · אליבא דרבי יוחנן פריך וכן כל הנך פירכי דלקמן אבל לרבה דאמר דטעמא דרבי יהודה שלא יהא חוטא נשכר לא קשיא מידי :

רש"י

ה"ג אי דקא טעין טענת דמים הכי נמי הב"ע דקטעין טענת פתח פתוח · אי דקאמר בעלתי ולא מצאתי דם ודאי טענה מעלייתא היא והכא דקתני אין לה טענת בתולים דקטעין ואמר פתח פתוח מצאתי ודם לא בדקתי אם נמצא בה אם לאו בנערה וקטנה טענה היא תורה אור כדאמרינן בפ"ק ואע"פ שאין יכול לברר דבריו בפניו אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה אבל משבגרה אין רחמה צר כבתחילה ודומה לו כאילו פתח פתוח: שנחבטה· ובתוליה נשרין : כולהו רואות · אם נשרו בתוליהן [רואות דם] : ומראות לאמן · ופוסקות עליהן שאינן בתולות ואם לא הודיעתו הטעתו : וזו אינה רואה ואינה מראה לאמה· וזה שכנסה בחזקת נחבטת כנסה ואין אדם פוסק עליה ולאו טעות הוא : ריעא · שיצא עליו שם זיוף : אין חוששין לה · אפי' לכהונה : אלא · יצא עליה שם רע היכי דמי כגון בעדים ולא שאמרו עליה שנבעלה דא"כ מאי למימרא הא לאו בתולה היא אלא אמרי לדידהו תבעתנהו לאיסורא הפקירה עצמה לכך ולא שמעו לה : בשלמא התם כו' · היכי גמר רב פפא מינה דלא מגבינן בשטרא כי האי בשלמא התם שכיחי פרוצין וכיון שיש עדים שהיתה מחזרת אחר הזנות הרבה מצאה לה משום הכי אין לה קנס לאחר זמן דלאו בחזקת בתולה הואי: אלא · לגבי שטר : אם הוא הוחזק · לחזור אחר עידי שקר : כל ישראל מי הוחזקו · להיות שומעין לו לזייף : אימר זיופי זייף · הוא עצמו למד לכוין כתב הדומה לכתב ידי עדים שחתם בו :

מתני' יתירות על בנות שלש שנים · דכיון דראויות לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלות בנכריותן והשבויה בשבייתה: ולא יהיה אסון ענוש יענש · הא אם יהיה אסון לא יענש : גמ' שבויה · בת כהן : אוכלת בתרומה · ולא מחזקינן לה בחזקת בעולה לפסול לה המחללה בביאתו : מפני שמיעך לה · כלומר אין נוהגין בהן הפקר לאונסן בבעילה אלא לשחק עמהן : [רבנן פליגי אדרבי דוסא ואמרו יש שבויה אוכלת ויש שאינה אוכלת כיצד האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני אוכלת ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה אוכלת במסכת עדיות] : אלא בתרומה בזמן הזה דרבנן · דכיון דאפילו נבעלה איסורא דרבנן בעלמא הוא לא גזרו על ספיקה אבל קנס דאפוקי ממונא הוא אימא לך ספק בעולה היא ומספיקא לא מפקינן ממונא : דלמא נמנעי ולא נסבי לה · אי פחתת כתובתה משוית לה בחזקת בעולה ומרחקי לה אפילו ישראל : מעיד בה · קא סלקא דעתין דאפודה קאי שאם היה מעיד בה שלא נבעלה לעובד כוכבים לא ישאנה אם כהן הוא : משום דמעיד בה וכו' · והא אמרו הפודה את השבויה ישאנה : הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה · דאי לאו דקים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי שסרי לישאנה פדאה : מעיד בה כדי לא ישאנה · שמא עיניו נתן בה : ולאתה

תוספות רי"ד

ת"ר יצא עליה ש"ר בילדותה אין לה לא אונס ולא פיתוי אמר ר"פ ש"מ האי שטרא ריעא לא מגבינן בי' פי' שיצא עלי' שם זיוף ה"ד אי נימא דנפיק עלי' קלא דשטר זייפא הוא דכוותה הכא נמי דנפיק עלי' קלא דזנאי והא"ר יצא עליה שם מזנה בעיר אין חוששין לה אפי' לכהונה אלא דאתי בי תרי ואמרו לדידהו תבעתנהי באיסורא פי' אלא יצא עליה ש"ר ה"ד כגון בעדים לא שאמרו נבעלה דא"כ מאי למימרא הא לאו בתולה היא אלא אמרי לדידהו וכו' פירוש והפקירה עצמה לכך ולא שמענו לה דכותה התם דאתי בי תרי ואמרו לדידהו אמר זייפו לי . בשלמא הכא שכיחי פריצות פי' היכא גמר ר"פ מינה דלא מגבי' בשטרא כי האי התם שכיחי פרוצות וכיון שיש עדים שהיתה מחזרת אחר זנות הרבה מצאה לה מ"ה אין לה קנס לאחר זמן דלאו בחזקת בתולה הואי אלא התם אם הוא מוחזק כל ישראל מי הוחזקו פי' גבי שטר אם הוא מוחזק לחזר אחר עידי שקר כ"י מי הוחזקו להיות שומעי' לו לזייף . התם נמי כיון דמהדר אזייפא אימור זיופי' זייף וכתב פי' הוא עצמו למד לכוין כתב הדומה לכת"י העדים שחתום בו. והילכך אפי' יש עדים המכירים החתימה ואומרים שהתימות יד העדים הוא לא מגבי' ביה : מתני' ואלו שאין להן קנס · הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על בנות ג"ש ויום א'. פי' שכיון שראויה לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלו בגיותם ר"י אומר שבויה שנשבית ה"ה בקדושתה אע"פ שגדולה . הבא על בתו ועל בת בתו ועל בת בנו ועל ב"א על בת בתה ועל בת בנה אין להם קנס מפני שנתחייב בנפשו שמיתתו ע"י ב"ד וכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון שנא' ולא יהיה אסון ענוש יענש פי' הא אם יהיה אסון לא יענש ובגמרא פריך והא מהכא נפקא מהתם נפקא פי' מכדי רשעתו . משום רשעה אחת אתה מחייבו ולא משום ב' ומשני חדא במיתה וממון וחדא במלקות וממון וצריכי וכו' ואין הל' כר"י : ת"ר הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה דלא שדא איניש זוזי בכדי . מעיד בה כדי לא ישאנה פי' אם הוא כהן חיישינן שמא עיניו נתן בהו לעלמא שריא :

מסורת הש"ס

[ע' היטב תוס' לקמן סס: ד"ה מרענא ותוס' לקמן נב: ד"ה דינא ותוס' שבועות מב: ד"ה איתרע ותוס' יבמות קא: ד"ה מרענא]

[מכות טו:]

[ע' תוס' לקמן לו: ד"ה הבא]
[ועי' תוס' שם ד"ה ועל]

גיטין פא' עדיות פ"ב ומ"ז

[נ"ל רבא ועי' תוס' לעיל יא: ד"ה אבי לא אמר ועי' תוס' לקמן לו: ד"ה אמר רבא קסבר וכו' נע"ק]

[בתוספתא איתא קטנה]

[תוס' דיבמות ס"ד]

[נ"ל דמגלגן לפרש בת סקילה היא דקס ליה בדרבה מיניה ופשיטא דמגיסא דבברייתא ממעט' לה . ת"י]

[משום סוטה דמילתא דאמר ר' דוסא וכי מה עשה לה כו' שכוית ס"ס לחוק שמגין ספרי גרסי' דתניא]

[תוספתא פ"ג]

נו א ב ג מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כא כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף ה ו:

גליון הש"ס
רש"י ד"ה דיה שעתה וכו' לא גזור מפקידה לפקידה. כדאיתא בנדה לו ע"א:

[אין לזה מובן וכן נראה מפירש"י דליתא]

[שם מב.]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] גמ' ר' יוסי אומר הרי היא ככל הנשים · עי' נדה דף לו ע"א תוד"ה דליכא שהות וכו' והגאון מהרר"פ לא עיינו בש"ס המדפיס בהגהותיו:

[שייך לעיל במשנה לו:]
[ג"ז שייך שם]
[לה. ד"ה רנא]

יבמות לה. [כל הסוגיא ע"ש]
[שם איתא אביי]
ב"ק סג: מכות ה: יג: [לעיל לג:]
[לעיל לג: וש"נ]
[דלא גזרינן כצ"ל וש"נ]
[דף כט. ד"ה ועל אשת]

וסבר רבי יהודה בקדושתה קיימא והתניא הגיורת כו' · קשה דהשתא דמדמה גיורת לשבויה א"כ תיקשי ליה מתניתין גופה דר' יהודה לא משוה גיורת לשבויה דתנן ר' יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה משמע דבהך מודה לתנא קמא ואמר ר"י דמתני' אתי ליה שפיר דמודה בגיורת שאין לה קנס דודאי היא בחזקת בעולה שנבעלה בעוד שלא היה דעתה להתגייר ואפילו אם היה דעתה להתגייר משהיתה בת שלש שנים ויום אחד מ"מ לא מנטרא נפשה כיון דאינה ראויה להתעבר אבל מהך דצריכה להמתין שלשה חדשים אף על גב דדעתה לאיגיורי ומנטרא נפשה אפילו הכי קאמר צריכה להמתין ג' חדשים דאי אפשר לשמור עצמה מן העובדי כוכבים כ"ש שבויה שהיא מסורה בידם:

רבי יהודה אומר דיה שעתה · פירש הקונטרס כיון דליכא מעת לעת מפקידה לפקידה נמי לא גזור רבנן ורבי יוסי דקאמר ומטמאה מעת לעת לאו דוקא מעת לעת אלא כלומר בתורת מעת לעת מטמאה משנתגיירה: **שבויה** מנטרא נפשה · וא"ת והא בקטנה נמי איירי דלא מנטרא נפשה דהא אינה יודעת לשמור עצמה וקאמר ר"י דבקדושתה קיימא דקתני במתני' יתירה מבת ג' שנים ויום אחד וי"ל דקטנה לגמרי אינה מוסרת עצמה לביאה וכשהיא מוסרת עצמה לביאה קצת היא בת דעת ויודעת לשמור עצמה:

צריכות להמתין שלשה חדשים דברי ר' יהודה · משמע דאפי' בקטנה שאינה ראויה להתעבר קאמר רבי יהודה דצריכה להמתין מדקאמר יתירות מבנות ג' ויום אחד דגזר קטנה אטו גדולה וקשה לר"י ולרבינו תם דתניא בהחולץ (יבמות דף מב: ושם) הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או קטנה כו' צריכה להמתין ג' חדשים דברי ר"מ ר' יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד אלמא לא גזר רבי יהודה קטנה אטו גדולה וכ"ת דוקא בגיורת ומשוחררת ושבויה גזר טפי

ורואה דם · בו ביום: דיה שעתה · ולא גזרו בה טומאת מעת לעת לטמא טהרות שנגעה בהן משעת טבילה עד שעת ראייה דהא אפי' ילא דם זה מאתמול והעמידוהו כותלי בית הרחם שזהו הטעם של מעת לעת בבנות ישראל הלא דם כנענית כדם בהמה ואם תאמר ניחוש שמא משטבלה נעקר ויצא מיד טומאה למפרע דרבנן היא והיכא דאיכא למיגזר מעת לעת שלש גזור מפקידה לפקידה והיכא דלא גזור מעת לעת° לא גזור מפקידה לפקידה: וצריכה להמתין ג' חדשים · שלא תנשא להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע הנזרע שלא בקדושה: רבי יוסי מתיר. לקמיה מפרש טעמא: צריכות להמתין · ואף על פי שקטנה אינה מתעברת גזירה קטנה אטו גדולה: משמשת במוך · נותנת מוך לאחר בעילה ושואבת הזרע: מנטרא נפשה · ומזמנת לה מוך: דלא ידעה היכא ממטו לה · שבאים למוכרה וסברה דלמא ממטו לה לגבי ישראל ופרקו לה ומנטרא נפשה לשמש במוך: אלא יוצאה בשן ועין · שפחה שסימא אדוניה את עינה ויצאה לחירות מנא הוה ידעה מעיקרא דתיפוק לחירות דמנטרא נפשה לזמן מוך לשימושה: כל ממילא · מידי דליכא לאיזדהורי ביה מעיקרא דתיפוק לחירות מודה רבי יוסי: הרי אנוסה דממילא · דלא הות ידעה דליסליק בה הכי ותזמן לה מוך: מתהפכת · שילא הזרע ולא יקלוט והא אפילו במידי דממילא מצו למיעבד וכולן עושות כן: משום דאיכא איבוד נשמה · יש כאן עונש חמור ודיו בכך אם ענשתו לאבד נשמה ליהרג: אימא לא · אין זה עונש יתירה וליעביד ביה תרתי: דלא חמיר איסוריה · לא עבר עבירה חמורה ודיו שתענשנו עונש אחד: לא

תורה אור

וסבר רבי יהודה בקדושתה קיימא והתניא הגיורת שנתגיירה וראתה דם ר' יהודה אומר דיה שעתה[א] ר' יוסי אומר הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה וצריכה להמתין ג' חדשים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד א"ל גיורת אשבויה קא רמית גיורת לא מנטרא נפשה שבויה מנטרא נפשה ורמי שבויה אשבויה דתניא *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על בנות ג' שנים ויום אחד *צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אשתיק א"ל מידי שמיע לך בהא אמר ליה הכי אמר רב ששת שראוה שנבעלה א"ה מאי טעמא דר' יוסי אמר רבה קסבר ר' יוסי אשה מזנה משמשת במוך שלא תתעבר בשלמא גיורת כיון דדעתה לאיגיורי מנטרא נפשה שבויה נמי דלא ידעה היכא ממטו לה שפחה נמי דשמעה מפי מרה אלא יוצאה בשן ועין מאי איכא למימר וכי תימא כל ממילא לא א"ר יוסי הרי אנוסה *ומפותה דממילא ותניא אנוסה ומפותה צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אלא אמר *רבה קסבר ר' יוסי אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר ואידך חיישי' שמא לא נהפכה יפה יפה: שנא' °ולא יהיה אסון ענוש יענש וכו' : והא מהכא נפקא מהתם נפקא °כדי רשעתו *משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות חדא במיתה וממון וחדא במלקות וממון וצריכא דאי אשמעינן מיתה וממון משום דאיכא איבוד נשמה אבל מלקות וממון דליכא איבוד נשמה אימא לא ואי אשמעינן מלקות וממון משום דלא חמיר איסוריה אבל מיתה וממון דחמיר איסוריה אימא לא צריכא ולרבי מאיר *דאמר לוקה ומשלם תרתי למה לי חדא במיתה וממון וחדא

שמות כא
דברים כה

כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לשנזרע שלא בקדושה זה אין נראה דהא לרבא דמפרש התם לעיל *טעם דצריכות להמתין גזירה שמא ישא אחותו מאביו וייבם אשת אחיו מן אמו כו' טפי אית לן למיגזר בקטנה בת ישראל דשייך בה כל הנהו דמפרש התם אבל בגיורת ושבויה ומשוחררת לא שייך שמא ישא אחותו מאביו ועוד דשמואל אית ליה סברא איפכא מדר' יהודה דהא שמואל קאמר בס"פ ד' אחין (שם דף לה: ושם) דכולן צריכות להמתין ג' חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה אבל קטנה בת ישראל צריכה להמתין אלמא בקטנה בת ישראל גזר קטנה אטו גדולה ובגיורת ומשוחררת לא גזר והיינו איפכא מדרבי יהודה ועוד לשמואל בשלמא בקטנה בת ישראל סבר כר"מ אלא בגיורת כמאן לא כרבי יהודה ולא כר' יוסי דלרבי יהודה בין קטנה בין גדולה צריכה להמתין ולרבי יוסי אפי' גדולה אינה צריכה להמתין ומיהו למאי דמוקי להך דהכא בשראוה שנבעלה אתי שפיר כר' יהודה ומצינן למימר דדוקא בראוה שנבעלה קאמר ר' יהודה דגזרי' קטנה אטו גדולה אבל אותה שאינה ודאי בעולה לא ולפי לשון אחרון דהתם לא קשה כלל אע"ג דשמואל איפכא מדרבי יהודה כיון דאין הטעם משום *דגזרינן קטנה אטו גדולה דאפילו בגדולה נמי שרי לפי שמתהפכת ואור"י דבס"פ ד' אחין (ג"ז שם לה:) מייתי הך ברייתא דהכא ול"ג בה יתירות מבנות ג' ויום אחד ובתוספתא נמי ל"ג ליה ולפי זה ניחא דמיירי בגדולה אבל בקטנה מודה דאין צריכה להמתין כדקאמר בברייתא דרדופה והשתא שמואל בגיורת כר' יהודה ובבת ישראל כרבי מאיר ואפשר דבגיורת קטנה מודה ר' מאיר דאין צריכה להמתין וללשון אחרון דהתם דאמר שמואל כולן צריכות להמתין חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה וקטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין בזנות משום דזנות דקטנה לא שכיח אבל בנשואין גזר קטנה אטו גדולה וסבר בגיורת כרבי יוסי ובבת ישראל כר"מ דגזר קטנה אטו גדולה וס"ל דדוקא בנשואין גזר ר"מ ושמא בנשואין מודה ר' יוסי לר"מ ומיהו בזנות ודאי פליג דהא שרי אנוסה ומפותה אפילו גדולה ואית דגרסי בברייתא דרדופה ר' יוסי במקום ר' יהודה ושם פירשנו: **אי** הכי מ"ט דר' יוסי · תימה לר"י דמשמע דמשום דאוקימנא בראוה שנבעלה הוא דקשיא ליה מאי טעמא בלאו הכי נמי תיקשי ליה ברייתא דרבי יוסי דמייתי לקמן דאנוסה ומפותה ולפי הסוגיא נראה דזה המקשה עצמו הוא דמייתי לה ומיהו י"ס דגרסי בסמוך א"ל אביי בשלמא גיורת כיון דדעתה לאיגיורי כו' ולפי גירסא זו אתי שפיר שזה המקשה לא ידע ברייתא דמייתי לקמן דאביי הוא דמייתי לה וכן הוא גירסא בשילהי ד' אחין (ג"ז שם):

אמר רבה קסבר רבי יוסי כו' · אליבא דרבי יוחנן משני דלדידיה דמפרש טעמא דר' יהודה שלא יהא חוטא נשכר לא קשיא מידי [ומיהו רבה לא קאמר אלא דלמא]: **אשה** מזנה מתהפכת · ומהשתא לא קשה אנוסה ומפותה ומיהו יוצאה בשן ועין מודה רבי יוסי דצריכה להמתין דאותה למה תתהפך: *°**הבא** על בתו · למאי דמוקי מתני' בפרק בן סורר (סנהדרין דף עג: ושם) במפותה צריך לאוקמה בשבא עליה ובגרה כדפרישית לעיל*: *°**ועל** בת אשתו · הוה מצי למיתני אשת אביו וכלתו דהא חשיב נמי עריות דעל ידי קדושין אלא תנא ושייר: **חדא** במלקות וממון · לעיל* פירשתי למה לא יליף רשע רשע תימה דברים החובל (ב"ק דף פג:) פריך הא מיבעי ליה קרא דלא תקחו כופר דלא תשקול מיניה ממונא ותקטליה ומשני ההוא מכדי רשעתו נפקא הוה ליה למימר ההוא מלא יהיה אסון נפקא דכדי רשעתו אתא למלקות וממון וי"ל דהתם טעי כי היכי דטעי הכא מעיקרא לומר דמכדי רשעתו נפקא מיתה וממון [והא דלא פריך הא במלקות וממון כתיב לא חש להקשות משום דהוי מצי לשנויי מלא יהיה אסון נפקא] אי נמי לסימנא בעלמא נקטיה התם:

וחדא

תורה אור

והדא במיתה ומלקות וצריכא דאי אשמעינן מיתה וממון משום דהדא בגופיה והדא בממוניה לא עבדינן אבל במיתה ומלקות דאידי ואידי בגופיה אימא מיתה אריכתא היא ונעביד ביה ואי אשמעינן מיתה ומלקות דתרתי בגופיה לא עבדינן אבל מיתה וממון דהדא בגופיה והדא בממוניה אימא נעביד ביה צריכא °ולא תקחו כופר לנפש רוצח (במדבר לה) למה לי *דאמר רחמנא *לא תשקול ממונא מיניה ותפטריה מקטלא °לא תקחו כופר לנוס (שם) אל עיר מקלטו *למה לי ג׳דאמר רחמנא לא תשקול ממונא מיניה ותפטריה מן גלות ותרי קראי למה לי חד בשוגג וחד במזיד וצריכי דאי אשמעינן מזיד משום דחמיר איסוריה אבל שוגג דלא חמיר איסוריה אימא לא ואי אשמעינן שוגג משום דליכא איבוד נשמה אבל מזיד דאיכא איבוד נשמה אימא לא צריכא °ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך (שם) בה כי אם בדם שופכו למה לי מבעי ליה לכדתניא *מנין ג׳שאם נתערפה עגלה ואח"כ נמצא ההורג מנין שאין פוטרין אותו שנאמר ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה וגו׳ °ואתה תבער הדם הנקי מקרבך למה לי (דברים כא) מיבעי ליה לכדתניא *מנין למומתים בסייף שהוא מן הצואר ת"ל ואתה תבער הדם הנקי מקרבך הוקשו כל שופכי דמים לעגלה ערופה מה להלן מן הצואר ד׳אף שופכי דמים מן הצואר אי מה ה׳להלן בקופיץ וממול עורף אף כאן בקופיץ וממול עורף *אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא °ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה (ויקרא יט) יפה °כל חרם אשר יחרם מן האדם לא (שם כז) יפדה למה לי מיבעי ליה לכדתניא *מנין ליוצא ליהרג ואמר אחד ערכו עלי מנין ו׳שלא אמר כלום שנאמר כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה יכול אף קודם שנגמר דינו כן ת"ל מן האדם ולא כל האדם *ולרבי חנניא בן עקביא דאמר נערך מפני שדמיו קצובין האי כל חרם מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא *רבי ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר ז׳לפי שמצינו למומתים בידי שמים שנותנין ממון ומתכפר להן שנאמר °אם כופר יושת עליו יכול אף בידי אדם כן ת"ל חרם מן האדם לא יפדה ואין לי (שמות כא) אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן ח׳לכפרה מיתות קלות שניתנה שגגתן לכפרה מנין ת"ל כל חרם ולא ממילא מ"א תקחו כופר שמעת מינה לא תשקול ממונא מיניה ותיפטריה כל חרם ל"ל אמר רמי בר חמא איצטריך ס"ד אמינא הני

לא תקחו כופר · משמע נמי אם תהרגנו לא תענשנו ממון : דאמר רחמנא · שטיא הוא דמשנינן לאו לאשמועינן דלא תעביד ביה תרתי אלא לאשמועינן בחיוב מיתה לבדה שלא יפדה בממון : לא תקחו כופר לנס · קא ס"ד לא תעביד ביה תרתי להורג בשוגג גלות וממון : וצריכי דאי אשמעינן מזיד · דלא ליפרוק נפשיה בממון הוה אמינא משום דחמיר איסוריה אבל בשוגג ליפרוק נפשיה בממון מגלות : ואי אשמעינן שוגג · דמשום דאין בגלותו איבוד נשמה להכי לא לפטריה בממון אלא ליגלי : אבל מזיד · משום איבוד נשמה אימור ניסקול ממונא ונקיים נפש בישראל : כי אם בדם שופכו · ולא בפדיון ממון למה לי מלא תקחו כופר נפקא : שאין פוטרין אותו · לומר כבר נתכפר בעודו ספק שהעגלה מכפרת על הספק : ואתה תבער · בתר עריפה כתיב : מיתה יפה · בסייף ומלך הסימנים שימות מהר : כל חרם וגו׳ · משמע לשון חייבי מיתות כמו זובח לאלהים יחרם (שמות כב): ערכו עלי · ואע"פ שערך אינו לפי דמים אלא לפי שנים לא אמר כלום דמעטיה קרא הכא והאי חרם לשון הקדש הוא: שדמיו קצובין · בתורה לפי שנים ולא דמי לאומר דמיו עלי דדמים אין לו אבל ערך יש לו : למומתין בידי שמים · כגון מי שהרג שורו את הנפש דכתיב ביה יומת ולא מיתת בית דין דנפקא לן בסנהדרין (דף טו:) מות יומת המכה רוצח הוא על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו והאי יומת בידי שמים: יכול אף · חייבי מיתות ב"ד יפדו בממון : חרם מן האדם · אדם שמחויב חרם : אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה · כיון דקרא לא פריש כל מיתות מיסתייך אי שדית הך חומרא דאין ממונו מצילו אמיתות חמורות ומאי ניהו כגון העושה חבורה באביו או גונב נפש מישראל שאין כפרה כתובה בשגגתו שאין כרת בזדונו דליחייב חטאת בשגגתו : מיתות קלות · היינו כל מיתות האמורות בהן כרת על זדונו בלא התראה יש כפרה בשגגתה בחטאת כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות א"נ רוצח שיש כפרה לשגגתו בגלות : ולא ממילא · שמעת לה מלא תקחו כופר הא גבי רוצח כתיבא וניתנה כפרה לשגגתו ואשמעינן קרא שלא יציל את עצמו בממון ולמה לי תו כל חרם : הני

והדא במיתה ומלקות · ורבנן מלקות וממון ומיתה ומלקות תרוייהו נפקי מכדי רשעתו דמשמע אם נתחייב בהדי מלקות מיתה או ממון משום רשעה אחת אתה מחייבו ואע"ג דסמיך ליה ארבעים יכנו לא יוסיף מ"מ אין לנו לומר דילקה ולא ימות כמו שלוקה ואינו משלם דאתגורי איתגור כדפריך בהנשרפים (סנהדרין דף פא· ושם) ואע"ג דגבי ממון ומלקות אמרינן דנדון בממון אפילו ממונא קולא התם משום דהם רחמנא אנחבל* : **לא** תשקול ממונא מיניה ותפטריה מגלות · קשה לרשב"א דל"ל קרא מתנא דבי חזקיה נפקא דלא חילקת בין שוגג למזיד וכי היכי דבמזיד לא תשקול מיניה ממונא ותפטריה מקטלא אף שוגג לא תשקול מיניה ממונא ותפטריה מגלות ואומר ר"י דלא שייך לאקושי שוגג למזיד כי האי גוונא כיון שאין פדיון שניהם שוה דפדיון של מזיד לפוטרו ממיתה ופדיון של שוגג לפוטרו מגלות : **ואח"כ** נמצא ההורג · בפירוש החומש פ"ה קך דרשה מואתה תבער דם הנקי ולא עיין כאן ומיהו יש לקיים פירושו דהך סוגיא דשמעתא דמוקמי׳ ואתה תבער להקיש שופכי דמים לעגלה ערופה אתיא כמאן דאמר חנק חמור כדמוכח בפרק ד׳ מיתות (שם דף נב:) דלמאן דאמר חנק קל יליף סייף ברוצח מנקום ינקם הלכך לדידיה אייתר ואתה תבער לנערפה העגלה ואח"כ נמצא ההורג וקרא דולארץ לא יכופר דרשינן ליה לכדרבא בפ׳ בתרא דכריתות (דף כו·) דמייתינן עגלה ערופה אע"פ שעבר יוה"כ עליה : **מה** להלן בקופיץ וממול עורף · וא"ת ממול עורף מנלן והא וערפו כתיב דמשמע עורף ממש ויש לומר דבפ׳ עגלה ערופה (סוטה דף מו:) גמר עריפה עריפה מחטאת העוף : **הוקשו** שופכי דמים כו׳ · הוה מצי למימר הניחא למ"ד חנק חמור אלא למ"ד חנק קל כו׳ : **ברור** לו מיתה יפה · ומהאי טעמא לא הוה שמעינן מן הגואל דאם יתחב סכין בלבו הוי נמי מיתה יפה : **לפי** שמצינו מומתים בידי שמים · דכתיב וגם בעליו יומת דע"כ לא בידי אדם קאמר דכתיב מות יומת המכה רוצח הוא וגו׳ על רציחתו אתה הורגו כו׳ אלא ודאי בידי שמים ואף על גב דדרשינן מיניה בפ"ק דסנהדרין (דף טו· ושם) כמיתת בעלים כך מיתת השור הייט מדכתיב יומת ולא כתיב ימות וכ"ת כולה להכי הוא דאתא אם כן ליכתוב השור יסקל כבעלים ולשתוק אי נמי *וגם כבעליו יומת הלכך שמע מינה תרתי : **יכול** אף בידי אדם כן · יש תימה דהיכי בעי למילף מיתה בידי אדם ממיתה בידי שמים [ותירץ מהר"ם כיון דאיתקש מיתת שור למיתת בעלים נקיט נמי מיתת בעלים בידי אדם למיתת בעלים שעל ידי שור] : **מיתות** קלות שניתן שגגתן לכפרה מנין · פי׳ בקונט׳ כגון עבודת כוכבים ושבת וגילוי עריות שניתן שגגתן לכפרה ע"י קרבן וכן רוצח ניתנה שגגתו לכפרה ע"י גלות וקשה דא"כ למסקנא אמאי איצטריך חרם וכל חרם ולא תקחו ג׳ קראי בלא תקחו כופר ובחרם סגי דחד לדרך עלייה וחד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה דהיינו מיתות קלות לפ"ה לכך נראה דמיתות קלות לא חשיב אלא הנהו שניתן שגגתן לכפרה ע"י ממון או ע"י קרבן אבל רוצח לא ניתן שגגתו לכפרה ע"י ממון אלא על ידי גלות וה"פ דברייתא אין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתן שגגתן לכפרה ע"י קרבן דהייט כל מיתות שאין בהן כרת כגון מסית ומדיח ונביא השקר וזקן ממרא ומכה אביו ואמו ומקלל אביו ואמו וגונב נפש ומגדף אליבא דרבנן דאמרי בכריתות (דף ג:) דאין מביא קרבן על שגגתו דכתיב לעושה בשגגה פרט למגדף שאין בו מעשה ורוצח ומיתות קלות כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות דיש בהן כרת ומביא קרבן על שגגתן ופריך ולא ממילא שמעת מינה מלא תקחו כופר ומהתם שמעינן כל מיתות חמורות ולמה לי קרא למיתות חמורות אבל למיתות קלות ודאי צריך קרא ומשני דאיצטריך תרי קראי למיתות חמורות חד לדרך עלייה שלא ניתן שגגתו לכפרה כלל וחד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה על ידי גלות קשה לרשב"א דמאי איצטריך קרא לחייבי מיתות קלות כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות דמה שייך שם כופר למ"ד כופר הייט דמי ניזק ותירץ דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה לטעמיה דאמר בפרק שור שנגח ד׳ וה׳ (ב"ק דף מ·) ונתן פדיון נפשו דמי מזיק : הני

עין משפט נר מצוה

נז א מיי׳ פ"א מהל׳ רוצח ושמירת נפש הלכה ד סמג לאוין קסא :

נח ב מיי׳ פ"ה שם הל׳ א סמג לאוין קסב :

נט ג מיי׳ פ"י שם הל׳ ח סמג עשין פח :

ס ד מיי׳ פט"ו מהל׳ סנהדרין הלכה סמג עשין קג

[וע"ע תוס׳ לעיל לג. ד"ה ואי]

סא ה מיי׳ פ"ט מהל׳ רוצח הלכה ג סמג עשין עח :

סב ו מיי׳ פ"א מהל׳ ערכין הל׳ יג סמג עשין קכח :

סג ז מיי׳ פ"י מהלכות נזקי ממון הל׳ ד סמג עשין סו :

פ"א ליכתוב וגם בעליו יומת ותו לא.

ת"י כ"י

מסורת הש"ס

ב"ק פג:

[דנפקא לן מתנא דבי חזקיה דלא חילקת בין שוגג למזיד למאי דס"ד השתא דבעי למימר קרא לא תשקול מיניה ממונא ונחייביה . רש"י]

סוטה מו:

סנהדרין נב:

שם ודף מה. פסחים עה. [ב"ק נא. סוטה ח:]

ערכין ו.

[שם]

[שם]

תורה אור

הני מילי היכא דהרגו דרך עלייה שלא ניתנה שגגתו לכפרה אבל הרגו דרך ירידה דניתנה שגגתו לכפרה אימא נישקול ממונא מיניה וניפטריה קמ"ל א"ל רבא הא מדתנא דבי חזקיה נפקא *דתנא דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד °בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עליה לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון אלא אמר רמי בר חמא איצטריך ס"ד אמינא ה"מ היכא דסימא את עינו והרגו בה אבל היכא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר אימא נישקול ממונא מיניה א"ל רבא הא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא *דתנא דבי חזקיה °עין תחת עין (שמות כא) ולא עין ונפש תחת עין אלא אמר רב אשי איצטריך ס"ד אמינא הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם קמ"ל ולרבה דאמר *חידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם האי כל חרם מאי עביד ליה סבר לה כתנא קמא דר' חנניא בן עקביא: **מתני'** נערה שנתארסה ונתגרשה רבי יוסי הגלילי אומר אין לה קנס ר"ע אומר *יש לה קנס וקנסה לעצמה: **גמ'** (דברים כב) מ"ט דר' יוסי הגלילי אמר קרא °אשר לא אורשה הא אורסה אין לה קנס ור"ע אשר לא אורשה לאביה הא אורסה לעצמה אלא מעתה נערה ולא בוגרת ה"נ דלעצמה בתולה ולא בעולה ה"נ דלעצמה אלא לגמרי הכא נמי לגמרי אמר לך ר"ע האי לא אורשה מיבעי ליה לכדתניא אשר לא אורשה פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה שאין לה קנס דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר יש לה קנס וקנסה לאביה והדין נותן הואיל ואביה זכאי בכסף קידושיה ואביה זכאי בכסף קנסה מה כסף קידושיה אע"פ שנתארסה ונתגרשה לאביה אף כסף קנסה אע"פ שנתארסה ונתגרשה לאביה א"כ מה ת"ל אשר לא אורשה מופנה להקיש לו ולדון הימנו ג"ש (שמות כב) נאמר כאן אשר לא אורשה ונאמר להלן °אשר לא אורשה מה כאן נ' אף להלן נ' ומה להלן שקלים אף כאן שקלים ור"ע מאי חזית דאשר לא אורשה לג"ש ובתולה למעוטי בעולה

אימא

רש"י

הני מילי · דלא תקחו כופר לפטור רוצח מזיד מקטלא: היכא דהרגו · במזיד דרך עלייה בהנפת ידו הכהו מאחריו דדכוותה בשוגג לא ניתן לכפרת גלות כדכתיב ויפל דרך נפילה: מדתנא דבי חזקיה נפקא · שאין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה: לחייבו ממון · והוא הדין לפדותו ולא יהיה אסון מיהא איצטריך דאי מהיקישא הוה אמינא אדרבה לאידך גיסא מה מכה בהמה לעולם ישלם אף מכה אדם ישלם והשתא דנפקא לן פטור תשלומין למזיד מלא יהיה אסון על כרחך היקישא לפטור שוגג דרך עלייה: הכי גרסינן אלא אמר רמי בר חמא כו' · איצטריך חד מהני קראי לאשמועינן דלא ליעביד ביה תרתי ואף על גב דנפקא לן מולא יהיה אסון: הני מילי · דלא ענשינן ליה בתרתי היכא דסימא את עינו והרגו בה באותה מכה ומת: בדבר אחר · במכה אחרת ובבת אחת: אימא · ניענשיה דמי עין ומיתה בשביל ההריגה: הא · דסימא עינו והרגו בה: מאידך דבי חזקיה נפקא · דלא תיענשיה: ולא עין ונפש תחת עין · מיניה קיימא לן בהחובל דעין תחת עין לאו ממש דאי אמרת ממש דלמא בהדי דסמינן לעיניה מיית והוה ליה עין ונפש תחת עין מיהו שמעינן מינה דלא תעביד ביה תרתי לא שנא מת באותה מכה לא שנא לא מת: סלקא דעתך אמינא חידוש הוא שחידשה תורה · בכל תשלומי קנס שאינו דין אלא גזרת מלך בעלמא וכיון דחידוש הוא וגזירת חוק אימא אע"ג דאיכא בהדיה מיתה לשלם: קמ"ל · חד מהנך קראי יתירא שאינו ענין לממון תניהו ענין לקנס: כתנא קמא · ודריש ליה באומר ערכו של יוצא ליהרג עלי: **מתני'** שנתארסה ונתגרשה · דאילו ארוסה שלא נתגרשה חייב מיתה ואין שם קנס: אין לה קנס · טעמא מפרש בגמרא ורישא דקתני אשת אחיו ואשת אחי אביו דבנתארסה ונתגרשה עסקינן וקתני יש להן קנס ר' עקיבא היא: **גמ'** אלא מעתה · לר' עקיבא הא דכתיב נערה למעוטי בוגרת ובתולה למעוטי בעולה: הכי נמי · דלא ממעט לגמרי ותדרוש נערה לאביה הא בוגרת לעצמה הא לא אשכחן דאישתמיט תנא ומתני בוגרת יש לה קנס ונימא רבי עקיבא היא: וקנסה לאביה · ולקמן מקשינן דר"ע אדר"ע: הואיל ואביה זכאי בכסף קידושיה · שלו הוא בנערותה ולקמן יליף לה בפרק נערה שנתפתתה (דף מו:): מה כסף קידושיה אף על פי שנתארסה ונתגרשה · מאחר כשחוזרת ומתקדשת בתוך נערות: לאביה הוי · דהא כל קידושי נערות ילפינן לאביה דגבי קידושין לא כתיב מיעוטא דאשר לא אורסה כי הכא: נאמר כאן · באונס: להלן · במפתה: מה להלן · במפתה שקלים דכתיב ישקול:

תוספות

הני מילי היכא דהרגו דרך עלייה דלא ניתן שגגתו לכפרה · פירוש לכפרה בידי אדם אע"ג דדרך עלייה קיל טפי מדרך ירידה כדמוכח בפרק אלו הן הגולין (מכות דף ט' ושם) גבי גר תושב גולה ע"י גר תושב וכל תומרי דשמעתין לא תלי אלא במה שלא ניתן לכפרה דאינו מקפיד הש"ס במה שסקילה ושריפה חמורין מהרג וחנק: **אבל** סימא את עינו והרגו בדבר אחר אימא נשקול מיניה ממונא ונקטליה · כך גרס ר"ח דמלא יהיה אסון לא נפקא לן אלא סימא את עינו והרגו בה כי התם שבהכאה אחת הרג את האשה וגם הולדות אבל סימא את עינו והרגו בדבר אחר בבת אחת לא *להכי איצטריך כל חרם למיפטריה קשה לרשב"א דהא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה לא דריש קרא להכי דלא נשקול מיניה ממונא וקטליה אלא שלא יתן ממון ונפטריה ושמא אינו לא נאמר קאמר כדאשכחן ריש פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מג. ושם) ובכמה דוכתי ולרשב"א נראה דהכא מסיק אליבא דתנא דבי חזקיה אבל לרבי ישמעאל ודאי לית ליה הא דתנא דבי חזקיה והא דאמר בריש הנחנקין (שם דף פד: ושם) הניחא למאן דאית ליה דתנא דבי חזקיה אלא למאן דלית ליה היקישא למה לי תנא דלית ליה דבי חזקיה היינו רבי ישמעאל ובסמוך דקאמר ולרבה דאמר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס כו' סבר לה כת"ק דר' חנניא בן עקביא הוה מצי למימר ס"ל כרבי ישמעאל: **הא** נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא · לאו מהאי דרשה גופה קאמר דנפקא לן דהא ההיא דרשה לא שייכא כלל לסימא את עינו והרגו בדבר אחר אלא הכי דייק דכי היכי דדרשי' ולא עין ונפש תחת עין ה"נ דרשינן נפש תחת נפש ולא עין ונפש תחת נפש וסימא את עינו והרגו בד"א לא חשיב עין ונפש אלא נפש גריד' דמה שסימא את עינו בשעת הריגה לא חשיב כלום דבלאו הכי היה מת אלא שהמיתו בצער מרובה וא"ת *הא מילתא נמי מתנא דבי חזקיה דלעיל נפקא דמה מכה בהמה לא חלקת בין סימא את עינה והרגה בה להורגה בד"א כו' וי"ל דמכה אדם ומכה בהמה משמע ליה בהכאה אחת וא"ת סימא את עינו והרגו בד"א תיפוק ליה דפטור מדמי עין אפי' לא הרג דבשעה שסימא את עינו היה רודף וניתן להצילו בנפשו וי"ל דמיירי בשיכול להצילו באחד מאיבריו שלא ניתן להצילו בנפשו: **אמר** רב אשי איצטריך כו' · תימה דמשמע דאם הרגו וקרע שיראין דידיה דמחייב דליכא למיפטריה לא מקרא דלא יהיה אסון ולא מקרא דנפש תחת נפש דהא הוי ממון ונפש תחת ממון ונפש ולעיל (דף ל:) פטר *אביי זר שאכל תרומה משלו וקרע שיראין של חבירו וי"ל דלפי האמת נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה וה"פ והא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא כלומר ע"כ לא איצטריך כל חרם להכי אלא כולה נפקא לן מתנא דבי חזקיה דפטור דאי הוה צריך קרא למפטריה בלא כל חרם הוה פטרינן ליה מאידך תנא דבי חזקיה וא"ת וליטני דאיצטריך כל חרם להרג חבירו וקרע שיראין וי"ל דכל חרם לא יפדה משמע ליה בממון שבא על ידי אותה חבלה שהמיתה באה על ידה: **סלקא** דעתך אמינא חידוש הוא קמ"ל · אע"ג דבמתני' מייתי קרא דלא יהיה אסון והכא מפיק קנס מכל חרם היינו משום דכ"ל מתניתין כל חייבי מיתות דקתני וכל המתחייב בנפשו כו' אי נמי מתניתין אתיא כתנא קמא דרבי חנניא בן עקביא:

אימא

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"ו מהלכות רוצח ושמירת נפש הל' יג סמג עשין עה:

סה ב מיי' פ"א מהל' חובל הלכה ג ג ד סמג עשין ע:

סו ג מיי' פ"ב מהל' נערה הל' טו סמג עשין נד טור אה"ע סימן קנו:

סז ד מיי' פ"ג מהל' אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לז סעיף א:

[וליכא למימר דהכא לא קאי אקרא דכל חרם אלא אקרא דלא תקחו כופר דהא אמרי' בסמוך ולרבה דאמר חידוש כו'. ת"י]

תוספות רי"ד

מתני' נערה שנתארסה ונתגרשה ר"י הגלילי אומר אין לה קנס ר"ע אומר יש לה קנס וקנס' לעצמה. מ"ט דר' יוסי אמר קרא אשר לא אורסה הא אורסה אין להקנס ור"ע אומר אשר לא אורסה לאביה הא אורסה לעצמה. וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו. ומתני' דתני הבא על בתו אין לה קנס מפני שמתחייב בנפשו כר"ע אתיא · דהיכי דמי שיתחייב בבתו השתא אילו בא עליה אחר שקיל איהו קנס · השתא שבא עליה הוא לא כ"ש ובלא מיתה נמי פשיטא דלא משלם קנס. אלא ודאי מתני' בבתו נערה שנתארסה ונתגרשה עסקינן שקנסה לעצמה כר"ע ומפני שנתחייב בנפשו פטור ותדע דסתם מתני' כר"ע אתיא דהא אשת אחיו ואשת אחי אביו דתנן לעיל יש להקנס לא אתיא אלא כר"ע דבע"כ גירשה או נתאלמנה שאל"כ הו"ל א"א ויש בהן מיתת ב"ד:

[ולפי האמת אע"ג דמלא יהיה אסון נפקי הולהו מדתנא דבי חזקיה איצטריך עין תחת עין לכדדרשינן ולא עין ונפש תחת עין אבל לא עין ונפש תחת נפש לא איצטריך למדרשי' ולאו קרא יתירא הוא אלא מפשטיה דקרא קדריש וליכא למימר דליפתוק מלא יהיה אסון ומנפש תחת נפש נפיק כולהו מכח הקישא דתנא דבי חזקיה דאכתי לא שמעי' מיניה ממון אחר בהדי מיתה דסימא את עינו והרגו בדבר אחר לא חשיב ממון ונפש אלא נפש גרידא כדמוכח בפנים להכי איצטריך לא יהיה אסון ומהשתא שמעי' מינה אפי' הרג וקרע שיראין מהקישא דתנא דבי חזקיה. ת"י]

מסורת הש"ס

לעיל לה. ב"ק לה. סנהדרין עט: פד:

ב"ק פד.

[לעיל לה: לה:]

[לקמן ע.]

גליון הש"ס

גמ' בין מתכוין לשאין מתכוין. עיין לקמן מ ע"א תוס' ד"ה אחד כדרכה:

עין משפט
נר מצוה

סח א מיי' פ"א מהל' נערה הלכה טו סמג עשין נד טור אה"ע סימן קעז:

לעיל י. [לעיל כט:]

תורה אור

אימא בתולה לגזירה שוה ואשר לא אורסה פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה מסתברא אשר לא אורסה לגזירה שוה שהרי אני קורא בה נערה בתולה אדרבה בתולה לגזירה שוה שהרי אני קורא בה אשר לא אורסה מסתברא *הא אישתני גופה והא לא אישתני גופה ורבי יוסי הגלילי האי סברא מנא ליה נפקא ליה *מדתניא °כסף ישקול כמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה קשיא דר"ע אדר' עקיבא תרי תנאי ואליבא דר"ע בשלמא ר"ע דמתני' לא אתיא ג"ש ומפקא ליה לקרא מפשטיה לגמרי אלא לר"ע דברייתא אתיא גזירה שוה ומפקא מפשטיה לגמרי אמר רב נחמן בר יצחק קרי ביה אשר לא ארוסה ארוסה בת סקילה היא ס"ד אמינא הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם ולרבה דאמר *חידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם מאי איכא למימר סבר לה כרבי עקיבא דמתניתין תנו רבנן קנסה למי לאביה ויש אומרים לעצמה אמאי אמר רב חסדא הכא בנערה שנתארסה ונתגרשה עסקינן וקמיפלגי בפלוגתא דר"ע דמתניתין ורבי עקיבא דברייתא *אמר אביי ^א^בא עליה ומתה פטור שנאמר °ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה מלתא דפשיטא ליה לאביי מיבעיא ליה לרבא דבעי רבא יש בגר בקבר או אין בגר בקבר יש בגר בקבר ודבנה הוי או דלמא אין בגר בקבר ודאביה הוי ומי

שמות כב

דברים כב

אימא בתולה לגזירה שוה · ולאו למעוטי בעולה ויהא קנס לבעולה: מסתברא אשר לא אורסה לגזירה שוה · ואפי' אורסה אית לה קנס: שהרי אני קורא בה נערה בתולה · אע"פ שנתארסה ונתגרשה דהא נערה בתולה היא כדכתיב קרא אבל בעולה שאין אני קורא בה נערה בתולה אין לה קנס: אדרבה בתולה לגזירה שוה · ולאו למעוטי בעולה בזנות אלא יש לה קנס לבעולה בזנות שהרי אני קורא אותה נערה אשר לא אורסה: מסתברא · ארוסה יש לה קנס ובעולה אין לה: דהא אישתני גופה · ופגמה אין רב כל כך: והא · דנתארסה ונתגרשה לא נשתנה גופה: הא סברא · דחמשים כסף דאונס שקלים הן וכסף ישקול דמפתה יהו חמשים: כמוהר הבתולות · מנין המפורש אצל אונס דהיינו חמשים: ומוהר הבתולות · יהיו שקלים: כזה · שכתוב בו ישקול: קשיא דרבי עקיבא · דברייתא דאמר קנסה לאביה: אדרבי עקיבא · דמתני': לא אתיא גזירה שוה ומפקא לקרא מפשטיה לגמרי · דאתא פשטיה לאשמועינן הא ארוסה לעצמה וחד מתרוייהו לאפטויי אי נמי לא מופני ליכא למיפרך מידי: אלא לרבי עקיבא דברייתא וכי אתיא גזירה שוה ומפקא מפשטיה לגמרי · דלא דריש פשטא דאשר לא אורסה כלל ומשוי אורסה כלא אורסה ואם כן מיעקר משמעותיה: קרי ביה · בפשטיה אשר לא ארוסה למעוטי ארוסה: בת סקילה היא · ומלא יהיה אסון נפקא פטורא מתשלומין: קנסה למי · קא סלקא דעתך בסתם אטסה קאי: בא עליה ומתה · לא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה: יש בגר בקבר · אם מתה בנערותה עד שלא עמדה בדין והגיע זמן בגרותה בקבר מי חשיב בגר או לא ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא: יש בגר בקבר · וכי היכי דאם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה תנן לקמן בפרק נערה שנתפתתה (דף מב:) דהרי הן לעצמה ולא לאביה והשתא נמי בגר בקבר מפקיע כח האב ובנה ירית לה אם יש לה בן:

ומי

[אימא בתולה לג"ש · ולא נמעט בעולה כדמשמע בסמוך נראה דר"ע דריש ג"ש מקרא דלגופיה דהיינו בתולה קמייתא ידקנס ודמפתה אבל הבתולות דריש לכתובת בתולות ולא שייך למידרשיה לג"ש ולא נשום רבוי ואייתר נער נערה הנערה וה' דהבתולות חד לחייבי לאוין ועשה וחד לחייבי לאוין וכריתות ואיכא ג' רבויין ה' דהבתולות ונער נערה הנערה חד לכדאביי וחד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין וכריתות דאי איכא לר"ע חד לגופיה בלא ג"ש א"כ נמעוט בעולה מהוא דלגופיה ואף על גב דבקנס ליכא אלא חד' בתולה דלגופיה מגזירה שוה דמפתה ניליף בתולה ולא בעולה כי היכי דיליף מפתה מאונס לענין נערה דלא כתיב במפתה] · (ת"י כ"י):

אימא בתולה לג"ש · תימה דתיקשי ליה דאימא תרוייהו לגופייהו ולא לג"ש ונראה דהש"ס קים ליה דחד מינייהו לגזירה שוה הואיל והמקראות סתומים לענין שקלים וחמשים הלכך פריך ואימא איפכא ולא פריך ואימא תרוייהו לגופייהו וכי האי גוונא איכא פ"ק דסנהדרין (דף טז.) דאמר ולא את נביא השקר אלא בב"ד של ע' ואחד מה"מ א"ר יוסי בר חנינא אתיא הזדה הזדה מזקן ממרא ופריך הא הזדה כי כתיב בקטלא הוא דכתיב וקטלא בכ"ג אלא אמר ריש לקיש גמר דבר דבר מהמראתו והשתא היכי הוה בעי למילף ולמימר רבי יוסי ברבי חנינא דאתיא הזדה הזדה אלא דהוה קים ליה דאיכא ג"ש ולא הוה ידע במאי וקאמר מסברא דאתיא הזדה הזדה: מי אתיא גזרה שוה ומפקא ליה מפשטיה לגמרי. דדיוק הא אורסה הוי שקר וקשה דבריש הערל (יבמות ד' ע·) יליף דערל אסור בתרומה מגזירה שוה דתושב ושכיר מפסח וכתיב תושב ושכיר לא יאכל בו גבי פסח משום גזירה שוה אע"פ שאינו אמת דהא תושב ושכיר אוכלין בפסח כדאמרינן התם דלא קני ליה רביה ומפקי' קרא מפשטיה טפי מהכא ואומר ר"ת דההוא תושב ושכיר מיירי בערלים ולהכי לא יאכל ומוכח דלאו תושב ישראל קאמר דהא לא קני ליה רביה אלא ודאי בערל ומשום הפנאה כתביה*:

ארוסה בת סקילה היא · וא"ת מאי קשיא ליה הא השתא לא נפיק קרא ממשמעותיה ואי לא איצטריך לגופיה כ"ש דניחא טפי דג"ש מופנה ואומר ר"י דהכי פירושו ארוסה בת סקילה היא וכיון דלא איצטריך למידי אלא לגזירה שוה הוה ליה למכתב אשר לא ארוסה בהדיא ואמאי שני למכתב אשר לא אורסה דאיכא למטעי ולמימר הא אורסה לעצמה דבשלמא אי הוה בארוסה שום חידוש הוה אתי שפיר במה ששינה הלשון דאמרינן האי דשנה וכתב אורסה למדרש לגזירה שוה ואתא פשטיה לחידושא אבל השתא למה לי:

לאבי הנערה ולא לאבי מתה · וא"ת דבפרק נערה לקמן (דף מה:) גבי סרחה ולבסוף בגרה תידון בסקילה דרשינן הנערה שהיתה כבר ויש לומר דהתם מעינא דקרא והכא מעינא דקרא והתם ודאי אתיא לחייבה דאי לפוטרה לשתוק קרא מיניה והנא ידענא דלא הויא בסקילה דלאו נערה היא והכא לחיובא דקנס לא אצטריך דמסברא מיחייב אשעת ביאה ואי אפשר לפוטרו בולא כלום הלכך אתא לפוטרו: יש בגר בקבר ודבנה הוי · וא"ת היכי מצי למימר שתהא מורשת קנס לבנה הא אין אדם מוריש קנס לבנו כדאמרינן ריש פרק נערה לקמן (דף מב:) ובסמוך נמי אמר יש בגר בקבר ופקע אב ואי אדם מוריש קנס כי יש בגר בקבר נמי לא פקע אב ויהא לו מורשת ירושה ומיהו הייא דבסמוך יש לדחות דנפקא מינה אם היא חייבת לאחרים דאם יש בגר בקבר פקע אב אע"ג דאדם מוריש קנס דטטלין בעלי חובות אבל אם אין בגר בקבר אין נוטלין בעלי חובות כלום דלא פקע אב והקנס הוא שלו ולא שלה ויש לומר *דהכא ה"מ לאקשויי והא אין מורשת קנס לבנה אלא דעדיפא מיניה פריך ור"י מוקי הך בעיא דהכא בבושת ופגם דממונא הוי ויכולה להוריש ואע"ג דתנן בריש נערה (שם מא:) לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה ואבושת ופגם נמי קאי מדקתני הרי הן משמע דאין יכול להוריש בושת ופגם ואור"י דלענין זה ודאי איתקוש בושת ופגם לקנס דכתיב תחת אשר ענה מכלל דאיכא בושת ופגם דלמי שזה ניתן אבל למילי אחריני לא איתקוש דהא בושת ופגם משלם ע"פ עצמו וקנס אינו משלם ע"פ עצמו אבל הקשה ריב"ם דאמרינן במרובה (ב"ק דף עה: ושם) א"ל חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חלאי בקר איתיביה גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו משלם תשלומי ד' וה' והא הכא כיון דמת אביו זכה ליה במנתא דידיה וקתני דמשלם תשלומי ד' וה' ומשני הב"ע שעמד בדין משמע דאי לאו משום דחמשה בקר ולא חמשה חלאי בקר הוה אתי ליה שפיר ולא הוה צריך לאוקומי בשעמד בדין אלמא דאדם מוריש קנס לבניו ומיהו יש לדחות דה"מ למימר וליטעמיך אבל קשה דמסיק לנפרא א"ל חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חלאי בקר א"ל מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא פירוש דקתני גנב משל אביו ומת ואח"כ טבח ומכר פטור א"ל רישא קרינן ביה וטבחו כולו באיסורא סיפא לא קרינן וטבחו כולו באיסורא משמע דאי קרינן ביה וטבחו כולו באיסורא חייב אע"ג דלא עמד בדין דאדם מוריש קנס לבניו דאי בעמד בדין לא מחייב קנס דשלו הוא טובח ומוכר ותי' ר"י דמיירי דעמד בדין ואמרו חייב אתה ליתן לו דאם הוא טובח אחרי כן חייב כדאמרינן בהגוזל (שם דף קו: ושם) ור"י הלבן תירץ דההיא דפרק נערה איירי לענין קרבן שבועה והכי פירושו דסוגיא דהתם מודינא לך לענין קרבן שבועה דרחמנא פטריה מוכחש בעמיתו בפקדון וכי קאמינא דממון הוי להורישו לבניו שאם יתבעוהו לאחר מיתת אביהן קנס שהיה חייב לאביהן שהעמידו בדין ונתחייב וכפר ונשבע והודה הואיל וכשנפל ליורשין כבר היה ממון שכבר עמד בדין ולא היה יכול להודות ולהפטר א"כ הוי דומיא דפקדון דקרא ומחייב קרבן שבועה איתיביה ר"ש אומר כו' דאחין הוא ופירוש שאם אינו לאחין איך מתחייב הכופר קרבן שבועה על טענותם והא לאו בעל דברים דידהו הוא אלא ש"מ דאחין הוא ומסיק כי קאמר רבה דממון הוא להורישו לבניו בשאר קנסות לענין חיוב קרבן שבועה ומסיק דאצטריך וכתם לעמדה בדין ובגרה ואחר כך מתה דמינה קא ירית מכל מקום עיקרו קנס מיקרי לגבי דידה ודידיה ולא דמי לשאר קנסות דמוריש לבניו דלגבי בניו לא הוה קנס כלל ומיהו לשון להורישו לבניו לא משמע כפירוש זה. [ועיין תוספת בבא קמא עב · ד"ה סיפא]:

שלם

תוספות רי"ד

אמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה. פי' כגון שלא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה. אבל אם עמד עמו בדין ונתחייב לו אע"פ שמתה [אח"כ] נותן לאביה:

[עי' תוס' לקמן מח. ד"ה דלמא ותוס' יבמות נט. ד"ה הא]

[לעיל לה. לס:]

לעיל כט:

[ועי' תוס' יבמות ע: ד"ה אלא]

נ"ל דהכא נמי

ומי מעברא והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן *שלש נשים משמשות במוך אלו הן קטנה ומעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ותמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול את בנה ואיזוהי קטנה מבת אחת עשרה שנה ויום אחד עד שתים עשרה שנה ויום אחד פחות מיכן ויתר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי ר"מ וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו משום שנאמר (תהלים קטז) °שומר פתאים ה' וכי תימא דאיעברא כשהיא נערה ואולידה כשהיא נערה ובשיתא ירחי מי קא ילדה והאמר שמואל *אאין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים וכי תימא בציר הוא דליכא הא טפי איכא הא אלא קאמר אלא הכי קמיבעיא ליה יש בגר בקבר ופקע אב או דלמא אין בגר בקבר ולא פקע אב מר בר רב אשי בעי לה הכי מיתה עושה בגרות או אין עושה בגרות תיקו בעי מיניה רבא מאביי בא עליה ונתארסה מהו א"ל במי כתיב ונתן לאבי הנערה אשר לא ארוסה ולטעמיך הא דתניא גבא עליה ונשאת לעצמה מי כתיב ונתן לאבי הנערה אשר לא נשואה הכי השתא התם הואיל ובגרות מוציאה מרשות אב ונישואין מוציאין מרשות אב מה בגרות בא עליה ובגרה לעצמה אף נישואין בא עליה ונשאת לעצמה אלא אירוסין מי קא מפקי מרשותא דאב לגמרי הא תנן *דנערה המאורסה אביה ובעלה מפירין לה נדריה: **מתני'** *ההמפתה נותן שלשה דברים והאונס ארבעה המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו אונס שנותן את הצער מה בין אונס למפתה האונס נותן את הצער והמפתה אינו נותן את הצער האונס נותן מיד והמפתה לכשיוציא האונס שותה בעציצו והמפתה אם רצה להוציא מוציא וכיצד שותה בעציצו אפילו היא חיגרת אפי' היא סומא ואפילו היא מוכת שחין זנמצא בה דבר ערוה או שאינה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר (דברים כב) °*ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו: **גמ'** צער דמאי אמר אבוה דשמואל צער שחבטה על גבי קרקע מתקיף לה רבי זירא אלא מעתה חבטה על גבי שיראין הכי נמי דפטור וכי תימא הכי נמי והתניא ר' שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון *אונס אינו משלם את הצער מפני שסופה

רש"י

ומי מעברא · בקטנות או בנערות כשהיא בת קנס שתלד בנערות: משמשות במוך · מותר להן לשמש במוך ואינן כמשחיתות זרע: שמא יעשה עוברה סנדל · שאם תתעבר עובר שני פוחת השני את צורת (א) הראשון ודומה לסנדל שהוא דג שבים: שמא תגמול את בנה · מפני שהחלב נעכר כשמתעברת ואינו טוב ליונק ותצטרך להעתיקו משדים וימות: פחות מכאן · מבת אחת עשרה שנה משמשת כדרכה לפי שלא תתעבר: ויתר על כן · על בת שתים עשרה שנה משמשת כדרכה שאם תתעבר לא תמות אלמא בקטנות לא מיעברא שיבא לכלל לידה דהא ותמות קתני: וכי תימא · מבת שתים עשרה ויום אחד שהגיעו ימי הנעורים נתעברה וילדה בנערות ומתה בנערות הא נמי ליתא דהאמר שמואל אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים משתביא שתי שערות הויא נערה באותן שתביא משתים עשרה שנה והלאה ומשתביאם עד שתבגור ששה חדשים ותו לא ומתניתא דקתני מבת שתים עשרה ואילך אי מעברא לא מתה במביאה שתי שערות קודם שתתעבר קאמר אבל כל זמן שלא הביאה קטנה היא והאי דנקט מנין שנים משום דבבציר משתים עשרה ויום אחד אפילו הביאה שערות אינו אלא שומא כדאמרינן במסכת נדה ובקדושין: ופקע אב · פקעה תביעת אב וזכה הלה במה שבידו שאין בעל דין קיים וקנס לאו ממון הוא להורישו לאביה בתורת ירושה כל כמה דלא גבתיה: או אין בגר בקבר · לאפקועי תביעת אב: מר בר רב אשי · לא בעי לה בעיא דרבא משום בגר בקבר אלא אם מתה בנערותה מי פקעה כי בגרות דמהיים או לא ולהאי לישנא דמר בר רב אשי אליבא דרבא אמרו לעיל מילתא דפשיטא ליה לאביי מיבעיא ליה לרבא דאילו ללישנא קמא מפשט פשיטא ליה לרבא דמיתה לא מפקעא ודלא כאביי כל זמן שלא בגרה וכי קא מיבעיא ליה בבגר בקבר קמבעיא ליה אבל במיתה כל זמן שלא בגרה פליג אדאביי ואמר לא מפקעא וחייב: מיתה עושה בגרות · עושה דין בגרות דמפקעא כח אב כי בגרות: מהו · מי הוי לאביה או לעצמה: בגרות מוציאה מרשות אב · דלא מצינו שזכתה לו תורה בבתו אלא מכר בקטנות ושאר שבח כגון קנסה ומעשה ידיה בנערות כדילפינן בפרק נערה (לקמן דף מו:) אבל בבגרות לא אשכחן וכיון דלא זכתה לו תורה אין מהיכא תיתי לן לזכותו בשלה: ונשואין מוציאין מרשות אב · כדאשכחן בהפרת נדרים דכל זמן דלא ניסת אביה מיפר ומשניסת אין יכול להפר: בא עליה · כשהיא נערה ובגרה: לעצמה · דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה אם נערה היא בשעת נתינה: אביה ובעלה · ואינו מופר עד שיפרו שניהם: **מתני'** בושת ופגם · במתני' לקמן מפרש להו: האונס נותן מיד · לאביה אע"פ שכונסה: לכשיוציא · בגמרא פריך אטו אשתו היא ומפרש לה לכשלא יכנוס דאם כנסה אינו נותן קנס כדכתיב מהר ימהרנה לו ואם מאן ימאן וגו' כסף ישקול אבל אונס כתיב ונתן חמשים כסף ולו תהיה לאשה: שותה בעציצו · בכלי שבחר לו לשתות בו כלומר על כרחו ישאנה כדכתיב לא יוכל שלחה (דברים כב): **גמ'** שסופה

תוספות

שלש נשים משמשות במוך · פי' בקונטרס מותרות לשמש במוך אע"ג דשאר נשים אסורות משום השחתת זרע ואין נראה לר"ת *דהא קטנה ואילונית מותר לשמש בהדייהו ולא הוי השחתת זרע כיון שהוא דרך תשמיש ומפרש ר"ת משמשות צריכות לשמש במוך אחר תשמיש ועלה טובה קמ"ל ולר"י נראה לקיים פי' הקונט' דברים נדה (דף ג.) משמע שהמוך הוא במעיה כל שעה והוי כמשמש על האבנים ועל העצים ולא דמי למשמש קטנה ואילונית ועוד אפילו היתה נותנת מוך אחר תשמיש אסורה °דאף על פי שאינה מצווה על פריה ורביה מ"מ אסורה היא להשחית זרע כדמשמע בנדה (דף יג.) דתנן כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת באנשים תיקצץ ומפרש בגמרא משום דנשים לאו בנות הרגשה נינהו משמע דאם היו בנות הרגשה הוו אסירי ויש לדחות דלאו בנות איסור הרגשה נינהו קאמר: **וכי** תימא בציר הוא כו' והא בלבד קאמר · בקונטרס (בקדושין דף עט.) ל"ג ליה דבלאו בלבד משמע טפי לא*: **בא** עליה ונתארסה מהו · לרבי עקיבא דמתני' קא מיבעיא ליה דאמר נתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה דמי אמרינן כיון שיצאה מרשות האב לענין קנס יהא קנסה לעצמה או דלמא כיון דלענין שאר מילי לא נפקא מרשות האב יהא קנסה לאביה אבל לרבי עקיבא דברייתא פשיטא דקנסה לאביה ולר' יוסי הגלילי נמי דאמר אין לה קנס נמי לא מיבעיא ליה דהא דאין לה קנס לאו משום מיפק מרשותא דאב היא אלא גזירת הכתוב הוא דאין לה קנס ולא נפקא באירוסין כלל מרשות אביה דאב זכאי בקדושיה ובמעשה ידיה אע"ג דנתארסה והא דקא בעי לה סתם ולא קאמר לרבי עקיבא בהדיא מהו משום דהלכה כר' עקיבא מחבירו: **הואיל** ונישואין מוציאין מרשות אב · פי' בקונט' דילפינן מהפרת נדרים ואע"ג דקי"ל דממונא מאיסורא לא ילפינן ה"מ לאוקמה ברשות אב הוא דלא ילפינן ממונא מאיסורא אבל לאפוקי מרשות אב ילפינן שפיר מהפרת נדרים דבסברא מועטת יש להוציאה מרשות אב ור"י ב"ר אברהם פי' כיון דגלי לן קרא דלאוקמה ברשות אב איסורא וממונא שוין ה"ה לאפוקה [ור"י מפרש דנישואין מוציאין מרשות אב מדדרשינן אם אמו ואביו תירלו איש סיפק כו' אשה אין סיפק בידה לעשות ולא נהירא דמעשה ידיה אינו לבעל מן התורה]: **מה** בוגרת בא עליה ובגרה לעצמה · פירוש דהא מליט בוגרת שיוצאה מרשות אב לענין ממון וקשה דה"נ נישואין מוציאין מרשות אב לענין ממון ואמאי צריך למילף מבוגרת ונראה דבא עליה ובגרה לעצמה נפקא לן מונתן לאבי הנערה דדרשינן לאבי הנערה ולא לאבי בוגרת: **צער** דמאי · קשה לר"י דמאי קא מיבעיא ליה וכי לא ידע הש"ס שיש צער גדול לבתולה בביאה ראשונה וכמה קטנות חולות מזה וכ"ת דמאותו צער פשיטא ליה להש"ס דפטור שהרי סופה להצטער בכך תחת בעלה והא איכא כמה תנאי בהכונס (ב"ק דף נט. ושם) דלא חיישי לכחש גופנא פירוש דבר שסופו להיות כן ונראה לר"י דצער בעילה משום תאות תשמיש אינו בא בשעת תשמיש אלא אחר כך וכל צער החבלה דמחייב היינו אותו צער הבא לו בשעת חבלה אבל מה שבא לו אחר כך מיפטר דגרמא בעלמא הוא הלכך בעי צער דמאי ורשב"א מפרש דפשיטא דצער של בתולים ליכא למימר דע"כ תנא דמתני' חייש לכחש גופנא מדמפתה פטור:

אי

תוספות רי"ד

תניא בא עליה ונשאת לעצמה הואיל ובגרות מוציאה מרשות אב. פי' שלא מצינו שזכתה לו תורה בבתו אלא מכר בקטנותה ושאר שבח ממון כגון קנסה ומעשה ידיה בנערות כדילפי' לקמן בפ' נערה ונשואין נמי מוציאין מרשות אב · פירוש כדאשכחן בהפרת נדרים דכ"ז שלא נשאת אביה מפר נדריה ומשנשאת אין יכול להפר · מה בוגרת בא עלי' ובגרה לעצמה · דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה · אם היא נערה בשעת נתינה אף נשואין בא עליה תשאת לעצמה: מתני' המפתה נותן ג' דברים והאונס ד' המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו אונס שנותן את הצער מה בין אונס למפתה האונס נותן את הצער והמפתה אין נותן את הצער האונס נותן מיד והמפתה לכשיוציא האונס שותה בעציצו · פי' בכלי שבחר לו לשתות בו כלומר ע"כ ישאנה דכתיב לא יוכל לשלחה כל ימיו והמפתה אם רצה להוציא מוציא · פי' האונס נותן מיד ואע"פ שכונסה שנאמר ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה · ודרשי' תו לו אתה כופת ולא לה:

עין משפט נר מצוה

[עי' תוס' יבמות יב: ותוס' נדה יג.]

סט א מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ב' טור ש"ע יו"ד סימן רלד סעיף א בהג"ה:

ע ב מיי' פ"ב מהל' נערה הל' טו סמג עשין נד טור אה"ע סימן קעז:

עא ג מיי' שם הל' טו:

עב ד מיי' פי"א מהל' נדרים הל' ט סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ה:

עג ה מיי' פ"ב מהלכות נערה הל' ז סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קעז סעיף א:

עד ו מיי' פ"א שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

עה ז מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ד:

[ועי' תוס' נדה סה. ד"ה וכ"ת כו' מיישבין הגירסא]

מסורת הש"ס

יבמות יב: ק: נדה מה. נדרים לה: [תוספתא נדה פ"ב].

קדושין עט. נדה סה.

נדרים סו: עה: יבמות כט: לקמן מו: קדושין ד.

לקמן מב.

[לעיל כט:]

ב"ק נט. ע"ש

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמא יעשה עוברה וכו' צורת השני. נ"ב ותוספות פרק המפלת הביא בשם רש"י שלא אתרון ממעך צורה הראשונה ע"ש בד"ס קמ"ל כדף כה מיהו ביבמות דף יב כתב רש"י ז"ל דוחק האחד את חברו ופוחת צורתו משמע דלפעמים הראשון גובר ולפעמים השני גובר ופעם פי' כך ופעם פי' כך ואין כאן טעות:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שלש וכו' דאע"פ שאינה מצווה על פריה ורביה · עי' סנהדרין דף נט ע"ב תוד"ה והא:

תורה אור

שסופה להצטער תחת בעלה אמרו לו אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה צער של פיסוק הרגלים וכן הוא אומר °ותפשקי את רגליך לכל עובר אי הכי מפותה נמי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה משל דמפותה למה הדבר דומה לאדם שאמר לחבירו קרע שיראין שלי והפטר שלי דאבוה נינהו אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה פקחות שבהן אומרות מפותה אין לה צער והא קא חזינן דאית לה אמר אביי *אמרה לי אם כמיא חמימי על רישיה דקרחא רבא אמר אמרה לי בת רב חסדא כי ריבדא דכוסילתא רב פפא אמר אמרה לי בת אבא סוראה כי נהמא אקושא בחינכי: האונס נותן מיד המפתה לכשיוציא וכו': לכשיוציא אשתו היא אמר אביי אימא לכשלא יכנוס תניא נמי הכי אע"פ שאמרו *המפתה נותן לכשלא יכנום בושת ופגם נותן מיד ואחד [ב]האונס ואחד המפתה בין היא ובין אביה יכולין לעכב בשלמא מפותה כתיב °אם מאן ימאן אביה *אין לי אלא אביה היא עצמה מנין תלמוד לומר ימאן מכל מקום אלא אונס בשלמא איהי כתיב °ולו תהיה מדעתה אלא אביה מנלן אמר אביי *שלא יהא חוטא נשכר רבא אמר ק"ו ומה מפתה שלא עבר אלא על דעת אביה בלבד בין היא ובין אביה יכולין לעכב אונס שעבר על דעת אביה ועל דעת עצמה לא כל שכן רבא לא אמר כאביי כיון דקא משלם קנס לאו חוטא נשכר הוא אביי לא אמר כרבא מפתה דאיהו מצי מעכב אביה נמי מצי מעכב אונס דאיהו לא מצי מעכב אביה נמי לא מצי מעכב תניא אידך אע"פ שאמרו אונס נותן מיד כשיוציא הוא אין לה עליו כלום כשיוציא מי מצי מפיק לה אימא כשתצא היא אין לה עליו כלום [ג]מת *יצא כסף קנסה בכתובתה רבי יוסי ברבי יהודה אומר יש לה כתובה מנה במאי קמיפלגי רבנן סברי *[ד]טעמא מאי תקינו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה ורבי יוסי ברבי יהודה סבר הא נמי מצער לה עד דאמרה היא לא בעינא לך: אונס שותה בעציצו: אמר ליה רבא מפרזקיא לרב אשי מכדי מיגמר גמרי מהדדי להא

יחזקאל טז · שמות כב · דברים כב

שסופה להצטער כו' · ואי חיבוט על גבי קרקע הוא וכי סופה ליחבט על גבי קרקע תחת בעלה: שלי · בתמיה: דאבוה הוא · דהא כל שבח נעורים ילפינן לקמן (דף מו:) לאביה והיאך היא יכולה למחול: ריבדא דכוסילתא · פולטוייר"א דפלמוא"ה בלע"ז: ריבדא · ניקור: כוסילתא · כלי אומן מקיז ואית דגרסי כי תרפתא דסיכורי והיא היא: אמרה לי אם · (א) אומנתו היתה: בת רב חסדא · אשתו של רבא: בת אבא סוראה · דביתהו דרב פפא: נהמא אקושא בחינכי · כלחם קשה שגורר את החיך: אשתו היא · וכי אשתו היא כבר דקאמר לכשיוציא: לכשלא יכנוס · שתמאן היא או אביה או המפתה עצמו: יכולין לעכב · שלא יכניסנה: תהיה · משמע היא מהוה את עצמה לו: מצי מעכב · שאם רצה אינו כונס כדאמרינן לקמן ימהרנה לו מדעתו: אביה נמי לא מצי מעכב · אי לאו שלא יהא חוטא נשכר: אע"פ שאמרו אונס נותן מיד כשיוציאנה אין לה עליו כלום · ולא אמרינן אין קנסה תחת כתובתה שהרי לאביה נתן מיד אלא כסף קנסה הוא כתובתה וכן אם מת יצא כסף קנסה בכתובתה: מי מצי מפיק לה · לא יוכל שלחה כתיב: כשתצא היא · אם יצתה מאליה ותבעה הימנו גט: טעמא מאי תקינו רבנן כתובה · לשאר נשים: מיגמר גמרי מהדדי · אונס ממפתה לשקלים ומפתה מאונס לחמשים: להא

אי הכי מפותה נמי · יש לה נמי צער פיסוק רגלים כמו אנוסה ומאי קאמר אין דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון ואמר מורי הרב דודי ז"ל *דאמתני' לא ה"מ למיפרך אמאי אונס חייב כיון שסופה להצטער בכך תחת בעלה דהא אפילו בעולה מצטערת בכך ואע"ג דבא עליה עתה סופה נמי להצטער ולא תרויח כלום [קצת נראה דאמתני' פריך אמאי מפותה פטור]: קרע שיראין שלי והפטר · ואע"ג דלא אמרה על מנת לפטור איכא למימר דמחמת הנאת בעילה מחלה לגמרי: [לכשיוציא אשתו היא · אפי' פיתה לשם אישות מ"מ פריך אשתו היא כיון דאיכא נריכה גם]: בושת ופגם נותן מיד · אע"ג דאיתקש לקנס הייט לענין שיתן זה למי שזה יתן אבל יש מקומות שפטור מקנס לגמרי וחייב בבושת ופגם: אין לי אלא אביה היא עצמה מנין כו'. (ב) תימה לר"י במאי מיירי אי בקטנה או בנערה היאך היא יכולה למאן כיון שהאב רוצה והוא יכול לקדשה בעל כרחה למי שירצה וה"ה לזה ואי בשאין לה אב או שבגרה אחר כך מה צריך קרא תיפוק ליה שיכולה לעכב שלא יהא חוטא נשכר כדקאמר אביי בסמוך וכן אביה אמאי צריך קרא לאביי ואומר ר"י דנהי שאינה יכולה לעכב על אביה שלא יקדשנה לו מ"מ מועיל מיאונה לענין שישלם קנס וכן במיאון אביה והא דתניא הכא המפתה לכשלא יכנוס צריך לפרש לכשלא יכנוס מדעתה ומיהו קשה דהכא דרשינן מאם מאן ימאן מ"מ שהיא יכולה לעכב ובפרק נערה (לקמן מד:) דרשינן מינה לרבות יתומה לקנס וי"ל דליכתוב או מאן מאן או ימאן ימאן מאי מאן ימאן ש"מ תרתי ובכה"ג אמרינן במרובה (ב"ק דף סה· ושם) גבי אם המצא תמצא ובהחובל (שם דף פה·) גבי ורפא ירפא ועוד נראה דלאו מיתורא דקרא דריש לה התם דאם כן מאי פריך מינה לרבי יוסי בר' חנינא דפטר מוציא שם רע על היתומה דשאני מפתה דרבי קרא אלא כן הוא עיקר כמו שפירש בקונטרס לקמן דלאו מריבוי דריש אלא ה"פ לרבות יתומה לקנס דדרשינן שיש קנס כשהיא מעכבת והוא הדין דה"מ למימר לרבות בוגרת לקנס כשהיא מעכבת דדוקא בבוגרת או ביתומה יש קנס בעיכוב שלהן אבל כל זמן שלא בגרה תלוי באב והשתא דייק התם שפיר דשמעינן דסבר האי תנא שיש קנס ביתומה ולא ממעטינן ליה מדכתיב לאבי הנערה אע"ג דליכא ריבוי ליתומה כדפירשתי דאיכא לאוקמי קרא לבוגרת: אלא אונס בשלמא איהי כו' · תימה כיון דאונס ומפתה מיגמר גמירי מהדדי להא מילתא נמי ליגמרו מהדדי כדפריך בסמוך ומאי קאמר אלא אביה מנלן וי"ל דלהאי מילתא לא גמרינן מהדדי דהא מפתה יכול לעכב ואונס שותה בעציצו וה"ה ה"נ אין אביה יכול לעכב וה"נ קאמר אביי בסמוך ורבא לא מסתבר ליה למימר הכי כיון דאיכא ק"ו וא"ת ואיהי גבי אונס אמאי איצטריך למיכתב נילף לאביי מסברא שלא יהא חוטא נשכר ולרבא מק"ו ויש לומר דלו תהיה לאשה איט מיותר [דאיצטריך לעשה ולדרשות דלעיל · מהר"ם · א"נ אביי ורבא לא הוו משני הכי אלא בתר דגלי קרא בהדיא]: מפתה דאיהו מצי מעכב · ואפי' פיתה לשם אישות יכול הוא לגרשה: טעמא מאי תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה · אע"ג דבתולה יש לה כתובה מן התורה זאת בעולה היא ומיהו תימה דקא פסיק ותני דבכל ענין אין לה כתובה אפילו בא עליה שלא כדרכה ובתולה גמורה היא ויש לה כתובה מן התורה דהא אם בא עליה שני יש לה קנס ולא הוי טעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תימה לר"י כיון דטעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אלמנה אמאי תקינו לה רבנן כתובה לא היה להם לתקן אלא לגרושה בלבד ואומר ר"י דמתוך שהוצרכו לתקן בגרושה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תקינו נמי לאלמנה משום חינא ומיהו לכתחילה לא היו מתקנים משום חינא קשה לרשב"א הא דתניא בהחובל (ב"ק דף פט. ושם) וכן היא שחבלה בבעלה לא הפסידה כתובתה ופריך אמאי תזבין לכתובתה *בטובת הנאה ותיתיב ליה בהאי חבלה ומשני הא מני רבי מאיר היא דאמר אסור לאדם שישהא את אשתו בלא כתובה אפילו שעה אחת והשתא כיון דטעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תזבין כתובתה על מנת שאם תתאלמן אבל אם יגרשנה יהא לה כתובה דהתם לא שייך משום חינא ואומר ר"י כיון דבשאר נשים שייך חינא אף על גב דבזאת לא שייך לא פלוג רבנן ואסור להשהותה בלא כתובה לר"מ ולא"ת ואמאי תני הכא יצא כסף קנסה בכתובתה ליתני מת אין לה עליו כלום דהא לא תקינו רבנן לאלמנה אלא משום גרושה והכא מכח גרושה אין לתקן לזאת דהא לא מצי לגרשה ואור"י דה"נ כיון דשייך בה חינא כמו בשאר אלמנות אין לנו לשנותה משאר אלמנות להכי איצטריך טעמא דיצא כסף קנסה בכתובתה ולא חשו במה דאין לה כתובה: מהר

תוספות רי"ד.

והמפתה לכשיוציא וכי אשתו היא · אמר אביי אימא לכשלא יכנום. פי' שתמאן הוא או היא או אבי' דדרשי' לו מדעתו. אבל אם כנסה אינו נותן כלום דכתיב גבי מפתה מהר ימהרנה לו לאשה ואם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקול · תנ"ה אע"פ שאמרו המפתה נותן לכשלא יכנום בושת ופגם נותן מיד אחד האונס ואחד המפתה בין היא ובין אביה יכולין לעכב. פי' שלא יכנסנה. בשלמא מפותה כתיב אם מאן ימאן אביה אין לי אלא אביה היא עצמה מנין ת"ל מאן ימאן מ"מ · אלא אונס בשלמא איהי דכתיב ולו תהיה לאשה מדעתה · אלא אבית מנלן · אביי אמר שלא יהא חוטא נשכר · רבא אמר (קנס) [ק"ו] הוא מה מפתה שלא עבר אלא ע"ד אביה בין היא בין אביה יכולין לעכב אונס שעבר על דעתה וע"ד אבית לא כ"ש · תניא אע"פ שאמרו האונס נותן מיד לכשהיא יוצאה. פי' כגון שנתרצו שניהן בגירושין אין לה עליו כלום · מת יצא כסף קנסה בכתובתה · ר' יוסי ברבי יהודה אומר יש לה כתובת מנה וקיי"ל כת"ק והמפתה אם רצה להוציא מוציא מ"ט אמר רב אשי א"ק מהר ימהרנה לו מדעתו פירוש ומאי דתנן אם רצה להוציא יוציא מתפרש אם רצה שלא יכנוס לא יכנוס כדפרישנא לכשיוציא דרישא:

עו א מיי' פ"ב מהל' נערה הל' ז סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעז:
עז ב מיי' פ"א שם הל' ג סמג וטור שם:
עח ג ד מיי' שם הל' ד:

[נ"ל דאמתניתא לא ה"מ כו' · מהרש"א]

ת"י כ"י

ת"י כ"י

[קדושין לא: וש"נ]

קדושין מו.

[לעיל יא: וש"נ]

לקמן נד·

[לעיל יא: לקמן נד· יבמות פט·]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמרה וכו' אומנתו · נ"ב דילדתו אמו ומתה עי' קדושין דף לא ע"ב: (ב) תוס' ד"ה אין לי וכו' תימה. נ"ב עי' פ' הא"ש מקדש דף מ ע"א וכמ"ש התוס' לשם:

ת"י כ"י

לבעלה כטובת הנאה כצ"ל. מהרש"א

להא מילתא נמי ליגמרו מהדדי אמר קרא °מהר ימהרנה לו לאשה לו מדעתו: כיצד שותה בעציצו כו': אמר רב כהנא אמריתא לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא ניתי עשה ונדחה ל"ת אמר לי *היכא אמרינן *ניתי עשה ונידחי ל"ת כגון מילה בצרעת דלא אפשר לקיומיה לעשה אבל הכא אי אמרה דלא בעינא מי איתיה לעשה כלל: **מתני'** יתומה שנתארסה ונתגרשה ר' אלעזר אומר האונס חייב והמפתה פטור: **גמ'** אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דאמר *יש לה קנס וקנסה לעצמה ממאי מדקתני יתומה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור יתומה פשיטא אלא הא קמ"ל דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה מה יתומה לעצמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעצמה א"ר זירא אמר רבה בר שילא אמר רב המנונא סבא א"ר אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר' אלעזר *קרי רב עליה דרבי אלעזר טובינא דחכימי: **מתני'** *איזהו בושת הכל לפי המבייש והמתבייש פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת בשוק כמה היתה יפה וכמה היא יפה קנס שוה בכל אדם וכל שיש לו קצבה מן התורה שוה בכל אדם: **גמ'** ואימא *חמשים סלעים אמר רחמנא מכל מילי א"ר זירא יאמרו בעל בת מלכים חמשים בעל בת הדיוטות חמשים א"ל אביי אי הכי גבי עבד נמי יאמרו עבד נוקב מרגליות שלשים עבד עושה מעשה

שמות כב · תורה אור

רש"י

להא מילתא · שיהיה מפתה נושא על כרחו: עשה · לו תהיה לאשה: ונדחה את לא תעשה · דאינה ראויה לבא בישראל כגון ממזרת: מי איתיה לעשה כלל · השתא נמי מלמדין אותה לומר איני רוצה: **מתני'** יתומה שנתארסה ונתגרשה האונס חייב והמפתה פטור · דכיון דיתומה היא וקנס שלה היא ואחילתיה דמדעתה נתפתתה לו פטור ובגמרא מפרש דנתארסה ונתגרשה מילתא אחריתי היא ולא איתומה קאי: **גמ'** בשיטת ר"ע רבו אמרה · דאמר במתני' *נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה והך נתארסה ונתגרשה דר' אלעזר כשאביה קיים וקרי לה יתומה משום דפקע זכות אב מינה לגבי קנסא: ממאי · דכר"ע סבירא ליה: מדקתני אונס חייב ומפתה פטור · אלמא יש לה קנס ולעצמה הלכך מפתה פטור דמדעתה עבד ואונס חייב ואפילו אביה קיים דאי יתומה כדקתני פשיטא דמפתה פטור אלא הא קמ"ל כו': יתומה פשיטא · מסקנא דמילתא דר' יוחנן היא: טובינא דחכימי · מאושר שבחכמים אשרי מתרגמינן טובאי · ר' אלעזר הוא ר' אלעזר בן שמוע ותלמידו של ר"ע היה כדאמרינן ביבמות בהבא על יבמתו (דף סב:) והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש ורבי אלעזר בן שמוע: **מתני'** הכל לפי המבייש · אדם בינוני המביישו בושתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב: והמתבייש · לפי חשיבותו בושתו: כאילו היא שפחה · בגמרא מפרש מאי גריעותא מחמת בעילה: **גמ'** יאמרו כו' · והיכן הוא חילוק שביניהן אלא בושת הלכך יהיב בושת: גבי עבד · שנגחו שור שנתנה תורה קצבה ל' שקלים:

תוספות

מהר ימהרנה לו מדעתו · וא"ת ולו תהיה לאשה נידרוש נמי לו מדעתו והא דכתיב לא יוכל לשלחה היינו היכא דכבר נשאה וי"ל דאין סברא שיהיה מדעתו כיון שאם נשאה לא יוכל לשלחה [ועוד ולו תהיה קאי אאשה ולהכי בעינן מדעתה אבל מהר ימהרנה קאי אגברא]: **ניתי** עשה ונדחה לא תעשה · לאו אגמלא בה דבר ערוה פריך דהא אית בה לאו ועשה כדאמרי' בפ"ק דיבמות (דף יא: ושם) לא יוכל בעלה וגו' לרבות סוטה שנסתרה והיינו לאו ודרשינן (סוטה דף כז:) ונטמאה ונטמאה חד לבעל וחד לבועל אלא אשאינה ראויה לקהל פריך וא"ת ומאי פריך וליתי עשה ולידחי ל"ת הא דריש מקרא בהדיא במשנה דבעינן אשה הראויה לו ולמאי דמשני דלא חשיב עשה קשה דמאי איצטריך קרא למעוטי שאינה ראויה לו וי"ל דלאו מיתורא דקרא מפיק ליה במתניתין אלא דולו תהיה לאשה משמע מדעתה ולהכי ממעט אשה שאינה ראויה לו דהא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתא לעשה כלל הלכך לא חשיב עשה ולא דחי לא תעשה ומ"מ ס"ד דפריך השתא היכא דאמרה בעינא ליה ליתי עשה ולידחי ל"ת ומסיק דאפילו אמרה בעינא ליה לא חשיב עשה דלא דמי למילה בצרעת אי נמי מיתורא דקרא דריש ופריך דליתי עשה וידחה ל"ת ויתורא דקרא טוקי לחייבי כריתות דאי לאו קרא הוה שרינן אפי' חייבי כריתות דהואיל ואיתרבו לקנס לעיל בריש פירקין איתרבו נמי לנישואין דקראי משתמעי שפיר דהיכא דאיכא קנס איכא נמי נישואין אי נמי יש לומר דהכי פריך ניתי עשה ונידחי לא תעשה וכי תימא שאני הכא דגלי קרא א"כ ניגמר מהכא בכל דוכתא דלא דחי ומשני דלא חשיב עשה ומ"מ איצטריך קרא דאי לאו קרא הוה חשבינן ליה דלא אפשר לקיים שניהם וחשיב עשה דעיקר מצוה היא ליסא כי היכי דאמרינן בפרק ב' דיבמות (דף כא·) דחליצה במקום יבום לאו *כלום הוא:

כגון מילה בצרעת · *אומר ר"ת דלסימנא בעלמא נקטיה דהא בקוצץ בהרתו איכא עשה ולא תעשה כדאמרינן בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קלב:) ללשון אחד הכתוב בספרים ומהתם לא ילפינן בעלמא דליתי עשה ודחי לא תעשה ועשה דמה למילה שכן נכרתו עליה י"ג בריתות אלא עיקר מילתא מכלאים בציצית וא"ת והא כלאים בציצית אפשר לקיים שניהם שיעשה בטלית צמר חוטין של צמר ואומר ר"י דבטלית של פשתן אי אפשר לקיים שניהם דלא אפשר לקיים מצות תכלת אלא ע"י כלאים דתכלת עמרא הוא וזה אין לנו לומר שיהא אסור ללבוש טלית של פשתן משום דאפשר בשל צמר דאין זה חשוב אפשר והא דאמרי' בפ' התכלת (מנחות דף מ· ושם) כל המטיל תכלת בסדין בירושלים אינו אלא מן המתמיהין ומפרש בגמרא גזירה משום קלא אילן ופריך לא יהיה אלא לבן ומשני אפשר במינו כדריש לקיש דאמר כל מקום שאתה כו' התם ודאי כיון דליכא תכלת אלא הכל לבן מצות לבן אפשר לקיים במינו וא"ת והא אמר התם לעיל *חוטי צמר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן פוטרין בשל צמר ואמאי פוטרין והא אפשר לקיים שניהם דלבן אפשר במינו ואור"ת דכל ד' חוטין לבן ודאי אסור דאפשר במינו אבל התם קאמר דשני חוטי צמר לבן פוטרים בשל פשתן דמגו דתכלת פטרה שכבר נעשה כלאים ע"י תכלת שבו לבן של צמר נמי פטר ומגו דשני חוטי לבן של צמר פוטרים בשל פשתן שני חוטי לבן של פשתן נמי פוטרין בשל צמר אע"ג דלא נעשה התם כלאים ע"י תכלת שבו וצריך עיון אם שני חוטי לבן של פשתן ושני חוטי לבן של צמר מותר לתת בטלית של צמר או בטלית של פשתן דשמא לא הותרו שני חוטי לבן אלא דווקא במקום תכלת אבל שלא במקום תכלת לא או דלמא לא שנא דהא שני חוטי לבן של פשתן פוטרים בשל צמר אע"ג דהתם תכלת לא מעלה ולא מוריד דע"י אותו תכלת לא נעשה אכתי כלאים ואין להקשות אי שרו שני חוטי לבן בכלאים אפי' אין תכלת עמהן אמאי מטיל תכלת בסדין בירושלים אינו אלא מן המתמיהין יטילו עמו שני חוטי לבן של פשתן דאפילו הוי ההוא תכלת קלא אילן או לבן גמור שרי דאיכא למיגזר שמא יטילו עמו שני חוטי לבן של צמר ויסברו שאותן שני חוטין הצבועין הן תכלת ויהיו כל ד' חוטין לבן של צמר:

[אי אמרה לא בעינא מי איתיה לעשה כלל · הקשה הר"ר עזרא אמאי איצטריך קרא בפ"ק דיבמות (דף ה:) דאין עשה דכיבוד דוחה שבת הא ליכא עשה דאי אמר לא בעינא לכיבוד מי איתא לעשה כלל וי"ל דהתם מ"מ מיד כשלוה אב הוי עשה לעשות מצותו ול"כ דהכא גבי דידה ליכא עשה דהא אי בעיא אמרה לא בעינא ליה הלכך אין לה לעבור בלאו משום עשה דידיה דהיא מוזהרת כמותו והשוה הכתוב אשה לאיש כדאמרינן בים מותרות (יבמות דף פד:) · ת"י כ"י]:

הכי גרסינן ממאי מדקתני האונס חייב והמפתה פטור יתומה פשיטא אלא הא קמ"ל כו' · כלומר מדקתני האונס חייב והמפתה פטור ש"מ דיש לה קנס וקנסה לעצמה דאי משום יתומה נקט מפתה פטור פשיטא דפטור דהא מחלה אלא ע"כ לא נקט מפתה פטור אלא משום נערה שנתארסה ונתגרשה ולא נקט יתומה במתני' אלא ליתן טעם אמאי מפתה פטור והלא קנסה לאביה ואשמעי' דהרי היא כיתומה שקנסה לעצמה וא"ת ומנלן הא אדרבה אימא דנקט יתומה למידק טעמא דהויא נמי יתומה הא אינה יתומה אפילו מפתה חייב דקנסה לאביה וי"ל דלית לן למימר לדיוקא אתא כל זמן דנוכל לומר דלגופיה אתא: *°**אחד** כדרכה ואחד שלא כדרכה · שלא כדרכה ה"ל למינקט ברישא אלא כן דרך הש"ס שאינו חושש כדנקט לעיל (דף לה·) בתנא דבי חזקיה בין מתכוין לשאין מתכוין דה"ל למינקט שאין מתכוין ברישא כדקתני בין שוגג למזיד אלא כן דרך הש"ס במקום שצריך לשנות הן ולאו*: **יאמרו** בעל שלימה חמשים · פירוש הראשון שבא עליה שלא כדרכה דמחייב קנס אפילו שלא כדרכה כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף ט:) באו עליה י' ועדיין היא בתולה כו' פירוש שלא כדרכה וקאמר מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי ובפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט· ושם) גבי ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכ"ג כו' ופריך היכי דמי אילימא כדרכה תיפוק ליה דהויא לה בעולה אלא לאו שלא כדרכה והכא הוה מצי למינקט שבאו עליה ב' שלא כדרכה וכן בפרק בן סורר (סנהדרין עג:) דמוקי ההיא דאלו נערות שיש להן קנס כגון שבא עליה שלא כדרכה וחזר ובא עליה כדרכה הוה מצי למינקט וחזר ובא עליה שלא כדרכה ומה שקשה על פירוש הקונטרס דהתם פירשנו בהבא על יבמתו · (יבמות דף נט·) ובפרק קמא דקידושין (דף ט:): ואימא

תוספות רי"ד

מתני' כיצד שותה בעציצו אפי' היא חיגרת ואפילו סומא אפי' מוכת שחין נמצא בה דבר זימה או שאינה ראויה לבוא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו: וליתי עשה ולדחי את ל"ת היכא אמרי' דאתי עשה ודחי את ל"ת כגון מילה בצרעת דא"א לי' לקיומי לעשה אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה ליתא לעשה כלל · פי' המורה והשתא נמי מלמדים אותה . לומר איני רוצה וקשה לי להאי פי' דא"כ גבי יבם אמאי אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת כיון דכתיב אם לא יחפוץ נלמדנו לומר איני רוצה ליבם ולא לידחי ואמאי אמרי' התם דדחי מ"ה נ"ל לפרש דמאי דאמר רחמנא גבי אונס ולו תהיה לאשה אינה אלא להפים דעתה ואי אמרה לא בעינא לי' ליתי' לעשה כלל הלכך לאו כלום הוא עשה למדחי את ל"ת כיון שלא ציוהו הבורא אלא להפים דעתה אבל מצות יבום רחמנא הוא דרמי עליה דאע"ג דאמרה אשה לא בעינא לא מיעקרא מצות יבום הלכך מצוה דרמי עליה רחמנא הוא ולהכי דחיא את ל"ת ואע"ג דמצי יבם למימר לא בעינא ליבומי כ"א למיחלץ הא אמרי' התם חליצה במקום יבום אינה מצוה: מתני' יתומה שנתארס' ונתגרשה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור · פי' שתי נערות הן יתומות אע"פ שלא נתארסה שקנסה הוא לעצמה כיון שאין לה אב שאין אדם מוריש זכות בתו לבניו · וכן נערה שנתארס' ונתגרש' אע"פ שיש לה אב הוי קנסא לעצמה כר"ע · הלכך האונס חייב ליתן קנסא אבל המפתה פטור דאיהי אחילתי' גבית כיון שנתרצית לו: אמר רבה בב"ח אר"י ר"א בשיטת ר"ע אמרה דאמר נערה המאורסה יש לה קנס וקנסה לעצמה ממאי מדקתני יתומה פשיטא אלא הא קמ"ל דנערה שנתארס' ונתגרשה ה"ה כיתומה מה יתומה לעצמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעצמה אמר ר"א ב"א אמר רב הלכתא כר"א וקרי ליה רב עליה דר"א טובינא דחכימא · פי' מאושר שבחכמים תרגום אשריך ישראל טובך ישראל: מתני' איזהו' בושת הכל לפי המבייש והמתבייש · פי' אדם בינוני המבייש בושתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב והמתבייש פי' לפי חשיבותו בושתו: פגם רואים אותה כאילו היא שפחה נמכרת לשוק כמה היתה יפה וכמה היא יפה וקנס שוה בכל אדם וכל שיש לו קצבה מה"ת שוה בכל אדם: ואימא נ' כסף אמר רחמנא מכל מילי . אמר

עין משפט נר מצוה

עט א מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' ו:
פ ב מיי' פ"ב מהלכות נערה הלכה יד סמג עשין נב טור אה"ע סי' קעז:
פא ג מיי' פ"א שם הל' ע סמג וטור שם:
פב ד מיי' פ"ב שם הל' ד ומיי' פ"ג מהל' חובל ומזיק הל' א סמג שם ועשין ע טור שם וטוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף כד:
פג ה מיי' פ"ב מהלכות נערה הל' ג סמג עשין נב טור אה"ע סי' קעז:

מסורת הש"ס

[לעיל לח:] שבת קלב: גיטין ח.
[לעיל לח.]
גיטין סז: כריתות יג:
[ב"ק פו.]
ערכין יד:
ס"א מלוה היא
[ולספרים דלא גרסי הכא מילה בצרעת וכלאים לחודיה קיים מצות דכלאים איש פסחן כל כך דאי אפשר לקיים שניהם · ת"י]
[דף לט:]
שייך לע"ב
[ועי' אריכות תוספות בזה בפסחים פה: ועוד ביאור בסוכה ל: ד"ה אתה]

עין משפט
נר מצוה

פד א מיי' פ"ב מהל' נערה הל' א סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קעז סעיף א:
פה ב מיי' שם הל' יד:
פו ג מיי' פ"ג מהלכות אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע שם סי' לז סעיף א:
פז ד ה מיי' פ"ב מהל' נערה הל' ו ופ"א מהל' חובל ומזיק הל' ב סמג עשין נד ועי' טור אה"ע סימן קעז וטור ח"מ סימן תכ סעיף טו:
פח ו מיי' פ"ג מהלכות נערה הל' ב סמג לאוין פז ועשין נה טור אה"ע סי' קעז:

מעשה מחט שלשים אלא א"ר זירא *אילו באו עליה שנים אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה יאמרו בעל שלימה חמשים בעל פגומה חמשים א"ל אביי אי הכי גבי עבד נמי יאמרו עבד בריא שלשים עבד מוכה שחין שלשים אלא *אמר אביי אמר קרא °תחת (דברים כב) אשר עינה הני תחת אשר עינה מכלל דאיכא בושת ופגם רבא אמר אמר קרא °ונתן האיש (שם) השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף *הנאת שכיבה נ' מכלל דאיכא בושת ופגם ואימא לדידה א"ק °בנעוריה בית אביה [ג]כל (במדבר ל) שבח נעוריה לאביה ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב *מנין שמעשה הבת לאביה שנאמר °וכי ימכור איש את בתו לאמה מה (שמות כא) אמה מעשה ידיה לרבה [ג]אף בת מעשה ידיה לאביה למה לי תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא ההיא בהפרת נדרים הוא דכתי' וכי תימא נילף מיניה *ממונא מאיסורא לא ילפינן וכי תימא נילף מקנסא ממונא מקנסא לא ילפינן אלא מסתברא דאביה הוי דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין: [ד]פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת: היכי שיימינן לה אמר אבוה דשמואל אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה לשמשו שפחה בעולה לשמשו מאי נפקא ליה מינה אלא בין שפחה בעולה לשפחה שאינה בעולה להשיאה לעבדו ולעבדו מאי נפקא ליה מינה [ה]בעבד שיש לו לרבו קורת רוח הימנו: **מתני'** *כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר הבוגרת אין לה לא מכר ולא קנס: **גמ'** *אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש לה קנס במקום מכר דתניא *קטנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא שתי שערות עד שתיבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כ"מ שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר וחכמים אומרים קטנה מבת ג' שנים ויום אחד ועד שתיבגר יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא אף קנס במקום מכר א"ר חסדא מ"ט דר"מ א"ק °ולו תהיה לאשה (דברים כב) במהוה עצמה הכתוב מדבר ורבנן אמר ר"ל א"ק (א) נערה אפילו קטנה במשמע שמעה רב פפא בריה דרב חנן מבי כלוחית אזל אמרה קמיה דרב שימי בר אשי א"ל אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה אמר ר"ל *[ו]המוציא שם רע על הקטנה פטור שנא' °ונתנו לאבי הנערה נערה מלא דיבר הכתוב (שם) מתקיף לה רב אדא בר אהבה טעמא דכתב רחמנא נערה הא לאו הכי הוה אמינא אפילו קטנה והא כתיב °ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה (שם) והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה וקטנה לאו בת עונשין היא אלא כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע:

מתני'

ואימא לדידה · אע"ג דפרישית לעיל (דף לח:) דבושת ופגם הוקשו לקנס וניתן למי שקנס ניתן הייט בתר דקים לן הכא דהוי הכל לאביה: **מסתברא** דאביה הוי דאי בעי כו' · וא"ת אמאי לא קאמר דאביה הוי מדקא יהיב מפתה כדאמר לקמן בריש נערה (דף מב·) וי"ל דלמא לא יהיב מפתה דקרא לאביי ורבא באונס כתיבי: **דאי** בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין · וממעשה ידיה ליכא למילף דהא מיתוגא מיניה כדאמרינן בפרק קמא דקדושין (דף ד· ושם) ולא מקדושין דמעלמא קאתו לה ומתרווייהו נמי לא דחבלה דגופה שאני תימה דהכא לא קים לן בושת ופגם דהוי לאביה אלא מכח שיכול לקדשה למנוול ומוכה שחין ואם כן היכי בעי למימר בריש קדושין (דף ג:) גבי קדושי כסף מנא לן דמיקדשה בכסף וקידושין דאביה הן וכי תימא נילף מבושת ופגם הא בושת ופגם גופיה לא קים לן אלא מכח שיכול לקדשה ואומר ר"י דאורחיה דהש"ס דבעי לדחויי אפילו קים לן דבושת ופגם הוי דאביה ממקום אחר * א"כ התם בעי למילף קדושי נערה מבושת ופגם של קטנה ומקדושי קטנה הוה יליף להו אי לאו דהוה אמינא הני מילי קטנה דלית לה יד ונערה אית לה יד כדאמרינן התם לעיל ולהכי קאמר וכי תימא נילף מבושת ופגם דקטנה אע"ג דלהכי אית לה יד כדאמרינן בהחובל (ב"ק דף פז:) יעשה לה סגולה ואפ"ה הוי דאביה ה"נ קדושי נערה ואם *היינו מפרשים דלא קאי אקדושין הא דקאמר ונילף מבושת ופגם אלא אמעשה ידיה דאייתי התם לעיל הוה אתי שפיר אבל לא משמע הכי ועוד דא"כ הכא נמי ה"ל לאסוקי וכ"ת נילף מבושת ופגם כיון דאמעשה ידיה קאי וכן לקמן בפרק נערה (דף מו:): **כמה** אדם רוצה ליתן כו' להשיא לעבדו · תימה דמה שומא היא זו וכי אשה חשובה ממשפחה גדולה אינה נפסדת בפגמה אלא שוה שפחה הניסת לעבד וי"ל דכל אשה שמין לפי מה שהיא בענין זה כמה אדם רוצה ליתן בין בתולה לבעולה להשיא לעבדו אשה כזאת הנפגמת והא דנקט שפחה אורחא דמלתא נקט דאין דרך להשיא לעבדו בת מלכים:

הא לאו הכי ה"א אפילו קטנה והכתיב אם אמת היה וכו' · תימה לר"י מה בכך אם קרא איירי בבת עונשין מ"מ מליט למימר דה"ה קטנה דהא בא על קטנה מאורסה הוי בסקילה לרבנן בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף סו:) אע"ג דהאי פרשה דנערה המאורסה בבת עונשין כתיבא [כדכתיב ואת הנערה על דבר אשר לא צעקה] ותירץ דהתם משום דמסקינן בסמוך כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע הלכך מחייבין ליה התם וכולהו עריות ילפי מינה אי נמי דוקא במוציא שם רע סברא הוא לומר דלא מחייב קנס ומלקות אלא בגדולה כיון דקרא איירי בבת עונשין ולא בעלמא משום דמוציא שם רע על הקטנה סברא הוא דפטור דפיתוי קטנה אונס הוא* והוי כמוציא שם רע על הנערה שנאנסה דלא מחייב אבל אין לומר דמסתבר ליה דדוקא בבת עונשין מחייב ליה משום שבא להורגה דבפרק קמא דסנהדרין (דף ח:) בשמעתא דחוששין ללעז משמע דלאו משום דקא גריס לה קטלא מיחייב:

מעשה מחט · חייט תופר: אלא אמר רבי זירא · מהכא מסתברא שאין בושת בכלל חמשים דאם כן אין הפרש בין בעל שלימה לבעל פגומה שנבעלה שלא כדרכה והיכן הוא הפרש שביניהם ש"מ גבי בושת כיון שנפגמה ככר אין בושתה רב כשלימה: תחת אשר עינה · גבי חמשים כסף כתיב: מכלל דבושת ופגם · שאינם משום עינוי שהרי ישנן בשאר חובלין אינו בכלל זה · פגם הוא נזק הניזוק נמי בשאר חבלות: ואימא לדידה הוי · דבשלמא קנס כתיב ביה ונתן לאבי הנערה אלא הני ליהוו לדידה: בנעוריה בית אביה · גבי נדרים כתיב ומיהו איכא למשמע מינה דכימי נעוריה תלאה הכתוב בבית אביה: בתו לאמה · הקיש בת לאמה: תיפוק ליה כו' · אלא על כרחך מהתם לא מצי למילף דההוא בהפרת נדרים כתיב: נילף מקנסא · מה קנסה לאביה אף שאר שבח ממון נעורים לאביה: אלא מסתברא · דבושת ופגם דאב הוא שהרי בידו לביישה בבושת בעילה ולפוגמה בפגם בעילה: דאי בעי מסר לה · לקדשה בביאה: למנוול ומוכה שחין · כדתנן לקמן האב זכאי בבתו בקידושי' בכסף ובשטר ובביאה וכיון דבידו ליטול ממון לפוגמה ולביישה בושה זו השתא אפסדיה האי דפגמה: [מאי נפקא ליה · לכל אדם בבעילתה אם בעולה היא הואיל ולמלאכה קיימא]: ולעבדו מאי נפקא ליה · למריה מינה אם בעולה היא מי קפיד מריה אלא שיהו להן ולדות: קורת רוח · שזהיר בעבודתו ואף הוא רוצה לעשות לו נחת רוח להטעימו טעם בתולה: **מתני'** כ"מ שיש מכר · לאב בבתו דהייט בקטנותה: אין לו בה קנס · דאין קנס לקטנה: כל מקום שיש קנס · משהיא נערה: אין מכר · דתניא (ערכין דף כט:) יכול ימכור אדם בתו כשהיא נערה אמרת (ג) מכורה ככר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר: **גמ'** זו דברי ר"מ · דאמר אין קנס לקטנה: מבת ג' שנים · שביאתה ביאה ואין בתוליה חוזרין: מכר לא · בתמיה: אף קנס במקום מכר · משתהא ראויה לביאה עד שתביא שתי שערות הוו תרוייהו ומשהביאה שערות עד שתבגר קנס ולא מכר: מאי טעמא דר"מ · דאמר קטנה אין לה קנס: דאמר קרא · גבי קנס ולו תהיה לאשה: במהוה עצמה · במי שיש בידה להקנות עצמה לאישות הכתוב מדבר: אהא מתניתו לה · להא דריש לקיש דאמר כ"מ שנכתב נער בלא ה' וקרינן נערה ללמד על הקטנה בא: שם רע · לא מצאתי לבתך בתולים: פטור · דוענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה מלא כתיב: אלא כאן נערה · האי דכתיב נערה מלא לאו נגלויי עליה אתא אלא על כל מקום שנאמר נער חסר ויליף הכי כאן שאי אפשר אלא בנערה כתיב נערה מלא וללמדך דכל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע:

מתני'

[וע"ע תוס' יומא מט: סד"ה באי ותוס' חולין עת: סד"ה זה בנה]

[כמו שהיה סבור במקשה וה"פ שאי בושת ופגם דאביה נמי שייך פי' שמתבייש ומצטער כמותה ולא כמו שפי' שם בקונט' דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין דאכתי לא קים ליה שיכול לקדשה. ת"י עה"ג]

תוספות רי"ד

אמר אביי א"ק תחת אשר ענה הני תחת אשר ענה מכלל דאיכא בושת ופגם רבא אמר א"ק ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה נ' כסף · היינו שכיבה נ' כסף מכלל דאיכא בושת ופגם: ואימא לדידה · פי' דדוקא נ' כסף זכה רחמנא לאב אבל בושת ופגם להוי דידה. מסתברא דאבוה הוי מינו דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין: פגם רואים אותה וכו' · היכי שיימינן לה אמר אבוה דשמואל אומדים כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח ממנו: מתני' כל מקום שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת לא קנס ולא מכר אר"י א"ר זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר א"ר חסדא מ"ט דר"מ דאמר קרא ולו תהיה לאשה במהוה עצמה הכתוב מדבר ורבנן אמרי אמר קרא נערה ואפילו קטנה במשמע פי' נער כתיב וקרינן נערה מלא:

[כדאי' יבמות נג: וש"נ]

מסורת הש"ס

[ערכין טו·]
לעיל לג.
לקמן מו: מז׳ קדושין גב
[ברכות יט: וש"נ]
נ"י כ"י
לעיל כט׳ חולין טו:
[לעיל לג. חולין טו:]
לעיל כט. חולין טו:
[תוספתא פ"ג ע"ש]

הגהות הב"ח
(א) גמ' אמר ר"ל אמר קרא נער: (ג) רש"י ד"ה אין מכר וכו' אמרת קל וחומר מכורה:

וליתני

מתני' האומר פתיתי את בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואין משלם קנס האומר גנבתי *משלם את הקרן על פי עצמו ואין משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה *המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו המית שורי עבדו של פלוני אין משלם ע"פ עצמו זה הכלל כל המשלם יתר על מה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו: גמ' וליתני אנסתי לא מבעיא קאמר לא מבעיא אנסתי דלא קא פגים לה דמשלם בושת ופגם על פי עצמו אבל פתיתי דקא פגים לה אימא לא משלם על פי עצמו קא משמע לן מתניתין דלא כי האי תנא דתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון אף בושת ופגם אינו משלם ע"פ עצמו לא כל הימנו שיפגום בתו של פלוני אמר ליה רב פפא לאביי ניחא לה לדידה מאי דלמא לא ניחא ליה לאביה ניחא ליה לאביה מאי דלמא לא ניחא להו לבני משפחה ניחא להו לבני משפחה מאי אי אפשר דליכא חד במדינת הים דלא ניחא ליה: האומר גנבתי משלם את הקרן וכו': איתמר פלגא ניזקא *רב פפא אמר פלגא ניזקא ממונא רב הונא בריה דרב יהושע אמר פלגא ניזקא קנסא רב פפא אמר פלגא ניזקא ממונא קסבר סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דמשלם כוליה ורחמנא הוא דחיים עלויה דאכתי לא איעד תורא רב הונא בריה דרב יהושע אמר פלגא ניזקא קנסא קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דלא לישלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דנינטריה לתוריה: סימן היזק מה והמית כלל: תנן *הניזק והמזיק בתשלומין בשלמא למאן דאמר פלגא ניזקא ממונא היינו דשייך ניזק בתשלומין אלא למ"ד פלגא ניזקא קנסא השתא דלאו דידיה קא שקיל בתשלומין איתיה לא נצרכא אלא לפחת נבילה פחת נבילה תנינא תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה חדא בתם וחדא במועד וצריכא דאי אשמועינן תם משום דאכתי לא איעד אבל מועד דאיעד אימא לא ואי אשמועינן מועד משום דקא משלם כוליה אבל תם אימא לא צריכא ת"ש *מה בין תם למועד שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה *ולא קתני שהתם אינו משלם ע"פ עצמו ומועד משלם ע"פ עצמו *)תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר חצי כופר אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא הא

*) [סוכה נד. וש"נ]

רש"י

מתני' פתיתי · בגמ' מפרש אמאי לא תנא אנסתי: ואינו משלם קנס · כבבא קמא* נפקא לן מודה בקנס פטור מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני · והריני חייב בכופר: הרי זה משלם ע"פ עצמו · קסבר כופרא ממונא: עבדו של פלוני · והריני חייב שלשים סלע: אינו משלם · דקנס נינהו שאפי' אין יפה דינר נותן שלשים: גמ' דלא פגים לה · אין לנו של אנוסה גדול כלנו של מפותה וכיון דלאו פגם דילה הוא מהימנינן ליה למשקל מיניה בושת ופגם על פיו: אימא לא · נהימניה להחזיק את הלנו: לא כל הימנו · שיוציא עליה לנו מגנה בעיר: ניחא לה לדידה · לשאת את הלנו כדי להשתכר הממון: לא ניחא להו לבני משפחה · ובי"ד אין עליהם לעשות דבר להחזיק בושתם: פלגא ניזקא · שחייבה תורה שור תם: [ממונא · ומשלם ע"פ עצמו]: לאו בחזקת שימור קיימי · אם לא ישמרום בעלים שלא יזיקו [אינם בחזקת משתמרים מאליהם שלא יזיקו] אלא מזיקין אפי' ניזקא דלאו אורחיה הלכך על מרייהו רמיא לנטוריהו וזה שלא שמרו בדין הוא דלישלם כולה אלא דרחמנא חס עליה ומיהו מה שמשלם בדין משלם: כי היכי דנינטריה · שיוסיף שמירה על שמירתו: תנן · בבבא קמא: הניזק והמזיק בתשלומין · שניהם מפסידין בדבר ס"ד דהכי קאמר תרוייהו מטי להו בהאי פסידא דניזק מפסיד פלגא ומזיק פלגא: היינו דשייך ניזק בתשלומין · דמפסיד פלגא בממוניה: דלאו דידיה שקיל · דמה שנוטל בחנם נוטל: בתשלומין איתיה · בתמיה: לא נצרכא אלא לפחת נבילה · הא דקתני ניזק בתשלומין לאו בפלגא דקא שביק קאמר אלא בההוא פלגא ניזקא נמי דקני ליה רחמנא מפסיד כל פחת שפחתה נבילה מדמיה משעת מיתה עד שעת העמדה בדין שמשמין את הנבלה כמה היה יפה השור בחייו וכמה היתה נבילה יפה בשעת מיתה ומשלם החצי אבל מה שהוזלו דמי נבילה משעת מיתה עד שעת מכירה אין המזיק משלם כלום באותו פחת ובבבא קמא (דף י:) יליף לה מקראי ואשמעינן האי תנא דפחת נבילה דניזק הוי: תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה · תנא דברייתא דריש לישנא דמתניתין דתנן בבבא קמא משלם תשלומי נזק במיטב הארץ ותנא עלה בברייתא דהאי דנקט תנא דמתני' תשלומי נזק ולא תנא משלם את הנזק לאשמועינן אתא שהניזק נוטל את נבילתו ומטפל בה ומוכרה והמזיק משלים עליה מה שחייבתו תורה אם תם חצי ואם מועד הכל ותרתי למה ליה לרבי למיסתם במתני' דבעלים מטפלין בנבילה: דקא משלם כוליה · ודיו בהפסד זה: מגופו · אינו גובה אלא מגוף השור ואם אין בו כדי חצי נזקו יפסיד המותר: מן העלייה · מן המיטב שבנכסי מזיק.דגבי תם כתיב (שמות כא) וחצו את כספו מגופו ובמועד כתיב (שם) שלם ישלם שור ואם איתא דפלגא ניזקא קנסא ניתני נמי שהתם אינו משלם על פי עצמו ומועד משלם על פי עצמו דמועד ודאי בדין משלם שהרי התרו והעידו בו לשמור שורו: שייר חצי כופר · לא שנה כל החילוקים שביניהם שהרי אף יש חילוק זה ביניהם שהמועד שהמית את האדם משלם כופר שלם ותם שהמית אפילו חצי כופר כדינו בניזקין לא משלם דכתיב בעל השור נקי ודרשינן (ב"ק דף מא:) נקי מחצי כופר: הא

תוספות

וליתני אנסתי · דהוי חדוש טפי דפטור אע"ג דמודה שעשה פריצות: רבי שמעון בן יהודה אומר אף בושת ופגם אינו משלם ע"פ עצמו · אור"י דאי קאי ר"ש בן יהודה אמתניתין דהכא הא דמשמע בריש נערה לקמן (דף מב·) דלר"ש אי דקא תבע בושת ופגם מחייב ליה קרבן שבועה היינו משום דהתם תבעו אאב תחלה ואין שייך לומר לאו כל הימנו כו' כדקאמר הכא ואין צריך לומר דתרי תנאי אליבא דר' שמעון (א) ועוד אומר רשב"א דההיא דלקמן איכא לאוקמי בבת גרים וניחא לה לדידה ולאביה דליכא למימר דלמא איכא חד במדינת הים דלא ניחא ליה ומיהו אי קאי ר' שמעון אמתניתין דשבועות דמייתי לקמן בריש נערה (ג"ז שם) ע"כ תרי תנאי אליבא דר' שמעון:

*האומר גנבתי כו' · מוליא ש"ר ויולא בשן ועין דלא תנא איכא למימר דאתיא בזה הכלל:

*זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק כו' · ואפילו למ"ד בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק דף מ·) דכופר הייטו דמי המזיק לא חשיב יותר ממה שהזיק אע"פ שפעמים שוה מזיק יותר מניזק דפדיון נפשו הוא נותן:

לא נצרכא אלא לפחת נבילה · אע"ג דלאו דידיה שקיל מ"מ כיון דזכי ליה רחמנא חצי נזק חשבינן ליה בתשלומין מה שפחתה הנבלה והכא לא שייך למימר קרנא דתורך קבירא ביה כדאמרי' בהמניח בסופו (ב"ק דף נד·) דהתם ודאי שלא נהרג השור שייך לומר הכי דאין לו למכור שורו בשביל כן שסבור שיטביח אבל הכא מיד כשנהרג יש לו למוכרו שידוע שתפחת הנבילה ותסריח:

תנינא תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלים בנבילה כו' · הכי דייקא לה בבבא קמא (דף י:) חבתי בנזקו לא קתני אלא בתשלומי נזקו כו': אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא וכו' · לאו פירכא היא אלא שינויא הוא דלא תיקשי למ"ד פלגא ניזקא ממונא מאי שייר דשייר חצי כופר ומשני לא שייר כלום וחצי כופר לאו שיורא הוא וכן איכא בנזיר בפ' ג' מינים (דף לה: ושם) גבי אי משום לא יחל לאו שיורא הוא וכן בפרק החליל (סוכה דף נד. ושם) וההוא דהתם מגומגם טפי: הא

תוספות רי"ד

מתני' האומר פתיתי את בתו של פלוני משלם בושת ופגם ע"פ עצמו ואינו משלם קנס. האומר גנבתי משלם את הקרן ע"פ עצמו ואינו משלם לא תשלומי כפל ולא ד' וה'. המית שורי את פלוני או שורו של פלוני ה"ז משלם על פי עצמו. המית שורי עבדו של פלוני אינו משלם ע"פ עצמו · זה הכלל כל המשלם יתר ממה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו: וליתני אנסתי.לא מבעיא קאמר לא מבעיא אנסתי דלא פגים לה אבל פתיתי דפגים לה אימא לא משלם בושת ופגם ע"פ עצמו קמ"ל: ומתני' דלא כי האי תנא דתניא ר"ש בן יהודה אומר משום (רב הונא) [ר"ש] אף בושת ופגם אינו משלם ע"פ עצמו לא כל הימנו שיפגום בתו של פלוני. ואינו משלם קנס ע"פ עצמו כדנפקא לן מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: ואי קשיא· הכא תנן דבושת הוי ממון ומשלם ע"פ עצמו ובריש פרק המניח אמרי' חסרא חסרא קנסא קמגבית בבבל וקרי התם לבושת קנס · תשובה לעולם בושת ממונא הוי לשלם ע"פ עצמו שאין בו שום יתירות אלא שמין לפי המבייש והמתבייש והתם קרי ליה קנסא לומר שאין גובין אותו בבבל דכל מידי דאית ביה חסרון כיס גבינן ליה בבבל אבל בושת דלית ביה חסרון כיס לא גבי' לי' בבבל כדאמרינן בפרק החובל: המית שורי את פלוני משלם ע"פ עצמו פי' דכופרא לאו קנסא הוא דכפי שוי' של ניזק משלם ואף למ"ד כפי שויה של מזיק כופרא ממונא הוי ומשלם ע"פ עצמו: המית שורי את עבדו וכו' · בפרק שור שנגח ד' וה' מוכיח שאפילו שויה של עבד אינו משלם ע"פ עצמו דכל ל' כסף הוי קנסא: זה הכלל וכו' · איתמר פלגא נזקא שחייבה תורה לשור תם · ר"פ אמר ממונא · פי' ומשלם ע"פ עצמו · רב הונא בריה דרב יהושע אמר פלגא נזקא קנסא רב פפא אמר ממונא סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי. פי' אם לא ישמרו בעלים שלא יזיקו אינן בחזקת משתמר מאליהן שלא יזיקו אלא מזיקין אפילו נזקא דלאו אורחיה הלכך על מרייהו רמיא לנטרינהו וזה שלא שמרו בדין הוא דלשלם כוליה · ורחמנא הוא דחס עליה דאכתי לא אייעד תורא · פי' ואיהו מה שמשלם בדין משלם · ורב הונא בריה דרב יהושע אמר פלגא נזקא קנסא קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דלא לשלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דנטרינהו לתורי' · פי' שיוסיף

עין משפט נר מצוה

פט א מיי' פ"ג מהל' נערה הל' יב ופ"ה מהל' סנהדרין הל' יד:
צ ב מיי' פ"ג מהלכות גניבה הלכה ט סמג עשין עא טור ח"מ סי' שמח:
צא ג מיי' פ"ה מהלכות סנהדרין הלכה יד סמג עשין ע:
צב ד מיי' פ"ב מהל' נזקי ממון הל' ח·
צג ה מיי' פ"ב שם הל' ז ופ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ט סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' א סעי' א:
צד ו ז ח מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הלכה ג סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף ב ג ד ע:
צה ט מיי' פ"י שם הל' ב סמג שם:

[שייך לעיל במתני']

[ג"ז שייך לעיל]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' שמעון וכו' דתרי תנאי אליבא דר' שמעון ומיהו אי קאי ר"ש אמתניתין וכו' עד דר"ש ועוד אומר רשב"א וכו' דלא ניחא ליה כס"ד:

מסורת הש"ס

[ב"ק עה.]

פ"א מכתתי ומכרתי

ב"ק עו: מג.

שם טו. [ושם כל הסוגיא ומכר עוד שבועות לג.]

שם יד:

שם טו: [ושם איתא ליתני נמי הא שהתם כו' כצ"ל רש"ל]

הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר *ת"ש המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו מאי לאו בתם לא במועד אבל בתם מאי אינו משלם על פי עצמו אדתני סיפא עבדו של פלוני אינו משלם ע"פ עצמו ניפלוג וניתני בדידה במה דברים אמורים במועד *אבל תם אינו משלם על פי עצמו כולה במועד קמיירי ת"ש זה הכלל כל המשלם יתר על מה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו הא פחות ממה שהזיק משלם ע"פ עצמו לא תימא הא פחות ממה שהזיק אלא אימא הא כמה שהזיק משלם ע"פ עצמו אבל פחות מאי אינו משלם ע"פ עצמו ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו דמשמע פחות ומשמע יותר תיובתא והלכתא פלגא ניזקא קנסא *תיובתא והלכתא אין טעמא מאי איתותב משום דלא קתני כמה שהזיק לא פסיקא ליה כיון דאיכא *חצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דממונא הוא משום הכי לא קתני והשתא דאמרת פלגא ניזקא קנסא האי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאכיל תרנגולי רברבי משונה הוא ולא מגבינן בבבל אבל זוטרי אורחיה הוא ומגבינן ואי תפס לא מפקינן מיניה ואי אמר אקבעו לי זימנא לארץ ישראל מקבעינן ליה ואי לא אזיל משמתינן ליה בין כך ובין כך משמתינן ליה דאמרינן ליה סליק הזיקך *מדרבי נתן דתניא ר' נתן אומר מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו שנאמר °ולא תשים דמים בביתך: (דברים כב)

הדרן עלך אלו נערות

נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה של אביה והצער בתפוסה עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה *עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה רבי שמעון אומר אם לא הספיקה לגבות עד *שמת האב הרי הן של עצמה

מעשה

תורה אור

הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר · וליכא שיורא דאי משום דמועד משלם כופר שלם ותם אינו משלם אלא חצי כופר הא לאו שיורא הוא דהא תנן תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם וכופר בכלל וא"ת אכתי ליתני דמועד אף כשהוא בסקילה משלם כופר ותם כשהוא בסקילה אינו משלם כופר כלל דהביאהו לב"ד וישלם לך דהוא עצמו אינו משתלם אלא מגופו כדאמרינן בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף מב· ושם) וי"ל דהך נמי לא הוי שיור דהוי בכלל הא דקתני תם מגופו ומועד מן העלייה °ומיהו תימה דלא אשכחן בהדיא בשום מקום שהיה אומר ר' יוסי הגלילי דתם משלם חצי כופר ואי משום דדריש רבי יוסי הגלילי בפרק שור שנגח ד' וה' (ג"ז שם) נקי מדמי ולדות ולא דריש נקי מחצי כופר מכלל דסבר דחייב ודלמא לעולם סבר דפטור וטעמא משום דפטור מחצי כופר לא איצטריך קרא דכשהשור בסקילה לא שייך כופר דהביאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה כגון על פי עד אחד או על פי הבעלים פטור מדרבה דאמר התם (דף מג·) שור שהמית בן חורין שלא בכוונה פטור שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת בזמן שהשור בסקילה בעלים משלמין כופר כו' ונראה דה"פ הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר פי' דלא ממעט חצי כופר מנקי ולאו דוקא משלם קאמר אלא היה משלם אם היה לו ממה להשתלם ולשום תנא לא הוה חצי כופר שיור כי אם לרבי אלעזר דדריש נקי מחצי כופר ולית ליה דרבה וכשאין השור בסקילה מועד משלם ותם אינו משלם והא דנקט רבי יוסי הגלילי טפי מרבי עקיבא דדריש. נקי מדמי עבד לדידיה נהי דחצי כופר לא הוי שיור דמי עבד הוי שיור* :

ואי תפס כו' · פר"ת דדוקא אי תפס את המזיק עצמו אבל דבר אחר לא דלענין מזיק עצמו הקילו חכמים שיכול לתופסו דאל"כ יתפוס כל אשר לו ולא נפיק מיניה דאין דנין דיני קנסות ואם נוציא המותר ונשאיר כדי נזק הרי אנו דנין דיני קנסות ודוחק :

הדרן עלך אלו נערות

נערה · לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה · תימה תינח קנס אלא בושת ופגם דממונא הוא דאחין בעי למיהוי ושמא מקראי דלעיל דנפקי בושת ופגם איתקוש אהדדי כדפי' לעיל*) :

*)[ד' לח: ד"ה יש]

לאביה

הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר · דדריש להאי נקי לדרשה אחריתי לדמי ולדות אם נגח אשה ויצאו ילדיה הלכך לא הוה ליה לפלוגי בינייהו בכופר וכי תימא הוה ליה לפלוגי דהאי פלגא והאי כוליה הא בכלל רישא היא דקתני תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם ותנא בניזקין והוא הדין לכופר: מאי לאו בתם · ואי משום דקתני בה המית שורי את פלוני דחיובו כופר ותם לאו בר כופר הוא הא מני רבי יוסי הגלילי היא : אדתני עבדו של פלוני כו' · דלא אשכח פטור על פי עצמו אלא בעבד: ניפלוג בדידה · בבן חורין ובבהמה נמי הוה מצי לשטויי חילוק ולמיתני דאיכא דלא משלם על פי עצמו : בד"א · דמשלם ע"פ עצמו במועד כו' : כולה במועד קמיירי · במועד אתא לאשמועי' דאף הוא יש בו חילוק דאיכא ביה מידי דלא משלם על פי עצמו ומאי ניהו נגיחת עבד ואי הוה תני כדקאמרת הוה שביק נמי לאורחיה דרישא איירי במועד וסיפא ניתני תם ומה לי שבקה תנא לאורחיה גבי ניזק לדלג מבן חורין לעבד מה לי שבקה במזיק ולדלג ממועד לתם : יתר על מה שהזיק · כגון נגיחת עבד וכן אונס ומפתה ומוציא שם רע ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה : הא פחות ממה שהזיק · כגון חצי נזק דתם : הכי גרסינן ליתני כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו : והלכתא פלגא ניזקא קנסא · דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא בניזקא דלאו אורחיה לאו על מריה הוה רמיא למינטריה בהכי אלא קנסא הוא כי היכי דלוסיף ביה נטירותא : טעמא מאי איתותב · כלומר תיובתא מאי היא : משום דלא קתני כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו · דלישתמע מינה נמי חצי נזק הא לאו תיובתא היא : כיון דאיכא חצי נזק · דמשתלם בנזקי בהמה במהלכת והתיזה צרורות מתחת רגליה והזיקה דתנן בבבא קמא (דף יז·) דמשלמת חצי נזק ובההוא חצי נזק קיימא לן בב"ק דהלכתא גמירי לה מסיני שהוא תולדה של רגל ופטורה ברה"ר כי רגל וניזקי רגל לאו קנסא נינהו אלא ממונא שהרי מועדת מתחילתה וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא וכיון דממונא הוא משלם ע"פ עצמו משום הכי לא פסיקא ליה למיתני כל שאינו משלם כמה שהזיק דהא איכא האי : דאכיל אימרי · שחנק טלאים חיים ואכלם : משונה הוא · אין דרכו בכך וכל נזק משונה בבהמה הוי תולדה דקרן תמה שאף היא משונה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא דמשלם וכיון דקנסא הוא לא מגבינן ליה בדייני בבל שאין שם סמיכה בזקנים ולא מקרו מומחים וגבי קנס כתיב (שמות כב) ירשיעון אלהים : אורחיה הוא · והוו להו נזקי דשן ושן משלמת נזק שלם וממונא הוא וגובין אותו בבבל : ואי תפס · ניזק ממונא דמזיק גבי קנסא דחצי נזקו דאין צריך לגעוק לפניו : לא מפקינן מיניה · וגבי פלגא נזקיה : ואי. לא תפיס ואמר קמן קבעו לי זמנא בארעא דישראל השיאוהו לילך עמי לדון לפני דייני ארץ ישראל קבעינן ליה : בין כך ובין כך · בין שרוצה ניזק לילך לארץ ישראל בין שאינו רוצה : משמתינן ליה · למזיק מיהא להרוג אותו כלב ולסלק היזקיה :

הדרן עלך אלו נערות

נערה שנתפתתה : והצער בתפוסה · והצער נמי לאביה באנוסה. בתפוסה לישנא דקרא ותפשה ושכב עמה (דברים כב) : לא הספיקה לעמוד בדין כו' · כיון דלא עמדה בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו ואמרינן לקמן (דף מג·) אין אדם מוריש לבנו זכות שזכתה לו תורה בבתו ויליף לה מקרא: מת האב · משעמדה בדין בנערותיה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה: הרי הן של אחין· דכיון דעמדה בדין זכה בהן אב: ר"ש אומר · אע"פ שעמדה בדין לא הוי ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לידיה ובגמרא יליף טעמא ·

מעשה

דקנסא הוא לא מגבי' בבבל · פי' בדייני בבל שאין שם סמיכה בזקנים ולא מיקרי אלהים מומחים ולגבי קנס כתיב אשר ירשיעון אלהים . ואי תפיש ניזק ממונו של מזיק גבי קנסא דחצי נזקו ולא מפקי' מיניה . ואי אמר אזמיניה בהדי לדינא בא"י מזמינן לי' · פי' ואי לאו תפיש ואמר קמן קבעי לי זמנא בא"י קבעי' לי' ואי לא אזיל משמתינן לי': בין כך ובין כך · פי' בין שרצה ניזק לילך בא"י בין לא . משמתינן ליה עד דמסלק הזיקה מביתיה מר' נתן דתניא אר"נ מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם רעוע שנאמר ולא תשים דמים בביתך · ופי' וה"ה נמי לקנס דאונס ומפתה אע"ג דלא מגבי' ליה בבבל אי תפיש לא מפקי' מיניה אבל להזמינו לדין לא"י לא מזמינן ליה שאין עתה ישיבות קבועות שם כאשר היה אז. וראיתי בתשובות רב צמח גאון ז"ל אלו נערות שיש להן קנס ששאלת מהו להגבות שלא יהא חוטא נשכר כיוצא בזה אמרו חכמים אין מגבין קנס בבבל ... לי' חסדא קנס קמגבית בבבל אלמא הלכתא רווחת היא שאין מגבין קנסות אלא בירושלים ובסנהדרין של כ"ג ותו קאמרי' א"ר נזקי שור בשור ונזקי שור באדם גובין אותן בבבל אדם באדם ואדם בשור אין מגבין אותו בבבל (ולא) [אך] משום שלא יהא חוטא נשכר ושלא יהיו [בני אדם] פרוצים בניזקין שכיון שהם יודעים שאין מגבין קנסות בבבל שולחים יד זה בזה נהגו חכמים האחרונים לנדותו עד שיפייס ... או שירבה עליו רעים ויפייסנו בדברים · ומעשה בא' שהפיל שינו של חבירו ובא לפני מר רב צמח גאון ז"ל וא"ל דבר קצוב אני חותך עליך ופייסהו או בממון או בדברים ועכשיו כל דיני קנסות בטלו ומנהג שהנהיג אדונינו מר רב צמח גאון ז"ל אנו נוהגים בו היום בכל קהילות הקודש :

פרק ד נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה לאביה והצער בתפוסה · פי' המורה והצער נמי לאביה כלומר יתירה עליה אנוסה שכן יש לה צער ולישנא דקרא נקם ותפשה ושכב עמה עמדה בדין עד שלא מת האב ה"ה של אב מת האב ה"ה של אחין אם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב ה"ה של עצמה עמדה בדין עד שלא בגרה ה"ה של אב מת האב ה"ה של אחין אם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה ה"ה של עצמה רש"א אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב ה"ה של עצמה מע"י ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב ה"ה של אחין · פי' אם עמדה בדין עד שלא מת האב ונתחייב בדין ליתן לאב הקנס ובושת ופגם ה"ה של אב ואע"פ שלא הספיק לגבות ואם מת האב ה"ה של אחין. פי' שכיון שנתחייב בב"ד ליתן לאב כבר זכה בהן האב אע"פ שלא גבה ואם מת עד שלא הספיק לגבות אותן דאחין הוו כלהו ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב ה"ה של עצמה לא של אחין שאין האב מוריש זכות בתו לבניו ואילו מתה היא אחר שמת האב אם עמדה בדין עמו ונתחייבו לה גם הקנס בב"ד מורישתו לאחים ואם לא עמדה בדין תקנס אינה מורשת לאחים דהכי אמרי' בגמרא כיון דאילו מודה ביה מיפטר אינו ממון להורישו לאחים אבל הבושת והפגם והצער שאין יכול להפטר מהן בהודאתו היא מורישתו לאחי'. וה"ה בכל חבלה דעלמא אע"פ שלא עמד עליהן בדין מורישן אדם לבניו שאם חבל ראובן בשמעון ולא הספיק לתובעו בדין עד שמת יורשיו תובעים אותו אבל אם גנב ראובן שורו של שמעון וטבח ומכר ולא הספיק לתובעו בדין עד שמת אין יורשיו יכולים לתובעו דכל קנסא דינן דאי מודי

עין משפט נר מצוה

צו א מיי' פ"ב מהל' נזקי ממון הלכה ז סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן א סעיף א וסי' של סעיף ג :

צז ב מיי' פ"ב שם הל' ז ופ"ה מהל' סנהדרין הל' ט סמג עשין מו טוש"ע שם סי' א סעיף א וסי' שלא סעיף ו :

צח ג מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה יז סמג עשין לו טוש"ע שם סימן א סעיף ה :

צט ד מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הל' ט ופי"א מהל' רוצח הל' ד סמג עשין סו טוש"ע שם סי' תט סעיף ג וסימן תכז סעיף ח :

א ה מיי' פ"ב מהלכות נערה הלכה יד סמג עשין כד טור אה"ע סי' קעז :

ב ו מיי' שם הל' טו

תוספות רי"ד

שיוסיף שמירה על שמירתו ת"ש כל המשלם יותר ממה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו · פי' כגון נגיחת העבד וכן אונס ומפתה ומוציא שם רע ותשלומי כפל ותשלומי ד' וה' הא פחות משלם פי' כגון חצי נזק דתם. לא תימא פחות ממה שהזיק אלא אימא כמה שהזיק משלם ע"פ עצמו א"ה ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כל מה שהזיק משלם ע"פ עצמו ומשמע פחות ומשמע יותר תיובתא ופסק תלמודא והלכתא פלגא נזקא קנסא. פי' דהאיל וכל חצי נזק אינו אלא הוזקא דלאו אורחיה לאו על מרא רמא לנטורי בהכי אלא קנסא הוא כי היכי דלוסיף ביה נטירותא והלכתא אין טעמא מאי איתותב. פי' תיובתיה מאי הוא משום דלא תני הכי פי' לא קתני כל שאינו משלם(כל)(כמה שהזיק) ש"פ (נמי) חצי נזק (ממונא) הא לאו תיובתא הוא כיון דאיכא חצי נזק צרורות דהל' גמירי לה דממונא הוא ומשלם ע"פ עצמו שהן תולדה דרגל מש"ה לא קתני [דאיכא] חצי נזק המשתלם [ע"פ עצמו] (כגון) [כגון] בהמה המהלכת והתיזה צרורות מתחת רגליה והזיקה דתנן בבבא קמא דמשלם חצי נזק והאי חצי נזק ק"ל דהל' גמירי לה דממונא הוא ומשלם ע"פ עצמו שהן תולדה דרגל ופטורים בר"ה כרגל ונזקי רגל לאו קנסא נינהו אלא ממונא שהרי מועדת בתחלתה וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא' וכיון דממונא הוא משלם ע"פ עצמו מ"ה לא פסקא ליה למיתני כל שאינו משלם כל מה שהזיק דהא איכא האי. והשתא דאמרת פ"נ קנסא האי כלבא דאכיל אימרא ושונרא דאכיל תרנגולא רברבא משנה הוא · פי' אין דרכו בכך וכל נזק משונה בבהמה הוי תולדה דקרן תמה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא שמשלם . וכיון

מסורת הש"ס

[ב"ק טו: מג.]

[קשה דלא מצי תני הכי דמשמע ע"פ עצמו אינו משלם אבל ע"פ עדים משלם ודלמא לא סבר כר' יוסי הגלילי אלא סבר דאפילו ע"פ עדים אינו משלם חצי כופר ותירץ מהרש"א דמ"מ הוי ליה לפלוני בדידיה בשור של פלוני גרידא ולא הוי ליה למינקט עבד · רש"ל]

[עירובין י. טו: ב"ק טו:]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא מני וכו' ומיהו תימה · פי' מהשגת מהרש"ל פי' ס"ס :

ב"ק טו: מו.

נ"א ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה

נ"א שבגרה

מעשה ידיה · שעשתה בחיי אביה: אע"פ שלא גבתה · כגון שכר פעולה: מת האב הרי הוא של אחים · דמשבא לעולם זכה בו האב ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוהו. דהא אי מודה מיפטר: מציאתה · בגמ' פריך ממאן גביא: גמ' לאביה איצטריכא ליה · דלא תנן: מדקא יהיב מפתה · קנס ובושת ופגם פשיטא דלאביה ניהו דאי לדידה הא אחלה גביה: אנסת ופיתית · או פיתית: חייב · קרן וחומש ואשם אם הודה אחרי כן וזהו אשם גזילות: שאינו משלם קנס ע"פ עצמו · אלא על פי עדים וכיון דאילו אודי ליה קמן כשתבעו הוה מיפטר כי כפריה נמי אין זו שבועת כפירת ממון: אבל משלם בושת ופגם · דממונא הוא ואשתכח דממונא כפריה ולקמן מפרש טעמא דרבנן דקא סברי סתם טוען אנסת לא תבעו אלא בושת ופגם ולא נשבע זה על כפירת קנס: בעא מיניה אביי מרבה · בר נחמני דרביה הוה: כיון דעמד בדין · כבר ואי הוה מודי ליה קמן הוה משלם שכבר חייבוהו ב"ד ראשון על פי עדים השתא ממונא כפריה וחייב: או דלמא אף על גב דעמד בדין · ואי מודה הוה מיחייב אפילו הכי לא מיחייב בכפירתו קרבן שבועה הואיל ועיקרו קנס ולא חייבה תורה קרבן שבועה אלא על פקדון ותשומת יד וכיוצא בהן: הפלת את שיני · נמי קנסא הוא שהרי ממונו הוא כאחד מן החמורים: מאי

תורה אור

*מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין: גמ' מאי קמ"ל תנינא *המפתה נותן ש[ל]שה דברים והאונס ארבעה המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו אונס שנותן את הצער לאביה איצטריך ליה לאביה נמי פשיטא מדקא יהיב מפתה דאי לעצמה אמאי יהיב מפתה מדעתה עבד עמדה בדין איצטריכא ליה פלוגתא דר"ש ורבנן תנן התם **אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי משביעך אני ואמר אמן ואח"כ הודה חייב ר"ש פוטר שאינו משלם קנס ע"פ עצמו אמרו לו [ג]אע"פ שאינו משלם קנס ע"פ עצמו אבל משלם בושת ופגם ע"פ עצמו °בעא מיניה אביי מרבה האומר לחבירו אנסת ופיתית את בתי והעמדתיך בדין ונתחייבת לי ממון והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי ולא העמדתני בדין ולא נתחייבתי לך ממון ונשבע והודה לר' שמעון מאי כיון דעמד בדין ממונא הואי ומיחייב עליה קרבן שבועה או דלמא אע"ג דעמד בדין קנס הוי א"ל ממונא הוי ומיחייב עליה קרבן שבועה איתיביה ר"ש אומר יכול האומר לחבירו אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית או שאמר לו עבדו הפלת את שיני וסמית את עיני והוא אומר לא הפלתי ולא סימיתי ונשבע והודה יכול יהא חייב ת"ל °וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר [ג]מה אלו מיוחדין שהן ממון אף כל שהן ממון יצאו אלו שהן קנס מאי

לאביה נמי פשיטא מדקא יהיב מפתה · אע"ג דאיכא למימר דהא דמחייבין מפתה היינו בקטנה דלא שייך בה מחילה וכדרבנן דאמרי יש קנס במקום מכר מ"מ משמע ליה דבנערה איירי דפשטא דמתני' אאלו נערות דרישא קאי: רבי שמעון פוטר שאינו משלם קנס ע"פ עצמו · תימה לר"י תיפוק ליה דאפי' בעושק והלואה גופייהו דכתיבי בקרא לא מיחייב קרבן אלא כשייחד לו כלי להלואתו ולעושקו (ב"מ דף מח·) וכאן בקנס מה ייחוד שייך כאן דמיירי בלא עמד בדין דבעמד איבעיא ליה לאביי בסמוך ואומר ר"י כגון שייחד לו כלי כך לכשיעמוד בדין בב"ד ויתחייב לו יהא כלי זה מיוחד לו לגבות ממנו דמי אונסו וא"ת וכי נימא דסבר ר"ש דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאפי' את"ל דאם אמר כלי זה יהא שלך אם ירדו גשמים היום דחשיב דבר בא לעולם הייט משום דכלי שנותן לו הוא בעולם וזכה בו למפרע כשירדו גשמים והא דקאמר אם ירדו תנאה בעלמא הוא אבל הכא אין נותן לו הכלי מיד אלא שמייחדו לו לגבות הימנו קנס אם יתחייב כשיעמוד בדין והא לא בא לעולם הוא וכ"ת ה"נ א"כ נחשביה בהדי הנך תנאי דחשיב בפרק האומר בקדושין (דף סג: ושם) דסבירא להו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דהא *פריך נמי התם ונחשוב נמי ר"ע ואור"י דר"ש חדא ועוד קאמר חדא דייחוד אינו מועיל דדשלב"ל הוא דאינו מתחייב כלל אלא משעת העמדה בדין ואילך ועוד אפי' קונה בייחודו אין כאן כפירת ממון שאין משלם קנס ע"פ עצמו ואי מודה מיפטר [ורבנן אית להו דאדם מקנה דשלב"ל ולא מייתי התם אלא אותן תנאים שהוזכרו שמס] : ונשבע והודה לר"ש מהו · ק"ק דבהך מתניתין לא פליגי אלא דלרבנן בושת ופגם קא תבע ולר"ש קנס קא תבע אבל אם היה מפרש בהדיא דקנס קא תבע היה פטור לרבנן כמו לר"ש א"כ אמאי בעי אליבא דר"ש טפי מלרבנן דה"נ הוה מצי למבעי לרבנן אם פירש דקנס קא תבע ואההיא ברייתא דמייתי בסמוך היה לו לקבוע בעייתו לר"ש: או דלמא אע"ג דעמד בדין קנסא הוא ומודה בקנס פטור · כן כתוב בכל הספרים אבל בקונטרס פירש או דלמא אע"ג דעמד בדין ואי מודה ביה מיחייב אפילו הכי לא מיחייב קרבן שבועה כיון דעיקרו קנס ולא הוי דומיא דפקדון דקרא משמע מתוך פירושו דפשיטא ליה לאביי שהוא ממון לכל שאר דברים היכא דעמד בדין לשלם על פי עצמו או להורישו לבניו דמאי שנא ולא מיבעיא ליה אלא לענין קרבן שבועה דווקא משום דכתיב וכחש ובעינן דומיא דפקדון דעיקרו ממון כדפי' וההיא דלקמן דחקו לפרש כן דפריך אביי בסוף הסוגיא אמתני' דר"ש פוטר כו' וקאמר טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו כו' משמע דפשיטא ליה לאביי היכא דעמד בדין דהוי ממונא וקשה שצריך למחוק הספרים ועוד דאדפריך ליה אביי לרבה ממתניתין לא הספיקה לגבות כו' ואי אמרת ממונא הוי להורישו לבניו כו' תקשי ליה לנפשיה דאביי גופיה מודה דהוי ממון לכל דבר אלא דמבעיא ליה דווקא לענין קרבן שבועה כדפי' ועוד אמאי איצטריך לשנויי כי קאמר רבה בשאר קנסות נימא דבקנס דאונס נמי קאמר רבה דהוי ממון להתחייב בהודאתו כשעמד בדין דהא אפי' בסוף הסוגיא פשיטא ליה לאביי דהוי ממון לענין שמתחייב בהודאה והא נמי דפריך ליה אביי לרבה מר"ש פוטר טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו מיחייב קרבן שבועה ליקשי אביי לנפשיה הואיל ופשיטא ליה בכולהו קנסות דהוי ממון להתחייב בהודאתו *ונראה לפרש דלאביי מספקא ליה אליבא דר"ש לפי שמצינו במשנתינו דלר"ש לא הוי ממון להורישו לבניו להכי מבעיא ליה אי לא חשיב נמי לר' שמעון ממון לענין קרבן שבועה והודאה אי לאו ואתרוייהו מבעיא ליה כדגרסינן בכל הספרים דהא בהא תליא דאי מיחייב בהודאתו אם כן כפר ליה ממונא ומיחייב קרבן שבועה ואי מיפטר בהודאה אם כן לאו מידי כפר ליה ולכך הוצרך רבה לקמן לשנויי כי קאמינא ממון הוי להורישו לבניו דלא מצי למימר ממון הוי להתחייב בהודאה דהא מדפטר ליה מקרבן שבועה מכלל דאי מודה מיפטר ולקמן דאמר אביי הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו הכי פי' הא עמד בדין וגברה ומתה דמינה ירית מיחייב קרבן שבועה: אמר ליה ממונא הוי ומיחייב עליה קרבן שבועה · וה"ה דאי מודה ביה מיחייב דהא בהא תליא ויש שמוחקין ומיחייב עליה קרבן שבועה דהא לקמן קאמר רבה כי קאמינא ממונא הוי להורישו לבניו *ולא גרסינן אלא ממונא הוי ולא פי' עד לבסוף דלענין להורישו לבניו קאמר ואומר רבינו יצחק דאין למוחקו בשביל כך דהא למאי דמסיק כי קאמר רבה בשאר קנסות הדר ביה דמעיקרא השיב לאביי דממונא הוי הקנס דאונס ופיתוי ונראה לרבינו יצחק דרבה קיבל מרבותיו דממונא הוי והשיב לו תחילה לענין קרבן שבועה וכשסתר לו אביי חזר בו ואמר לא לענין קרבן קבלתי דממון הוי אלא לענין להורישו לבניו וכן משמע דכשהקשה לו ממתני' אמאי קשו בה עשרים ותרתין שנין הוה ליה לחזור מדבריו אלא ודאי מרבותיו קבל: הפלת את שיני וסימית את עיני · וא"ת מה ייחוד כלי שייך גבי עבד דהא מיד כשהפיל את שינו קנה העבד בעצמו דגבי עבד גלי רחמנא שזוכה בעצמו מיד כשיפיל שינו כדאמרי' במרובה (ב"ק דף עד. ושם) ותו לא הוי קנס ואין לומר כגון שהפיל שינו וסימא את עינו דיוצא בשינו ונותן לו דמי עינו ומייחד לו כלי על דמי עינו או שתבעו על מעשה ידיו ומייחד לו כלי על זה דהא מוכח בבבא קמא דמאן דאית ליה יוצא בשינו ונותן לו דמי עינו סבר דאין צריך גט שחרור ור"ש אית ליה בהדיא *דצריך גט שחרור וי"ל דסימא את עינו אין צריך ייחוד דאין ייחוד גדול מזה שהרי העבד תובע את גופו מרבו שישחררנו ויכתוב לו גט שחרור ואם תאמר פשיטא דלא מיחייב קרבן שבועה על העבד דאפילו רבי אליעזר דדריש רבויי ומיעוטי ומרבה קרקעות לשבועה לענין קרבן שבועה פוטר בפרק שבועת הפקדון (שבועות לז:) דדריש מכלל ולא כל והוא הדין בעבדים ויש לומר דאע"ג דבקרקעות אין קרבן בעבד יש קרבן דהכי נמי אשכחן רבי מאיר דאית ליה דאין נשבעין על הקרקעות ועל העבדים סבירא ליה דנשבעין כדאמרינן בהשואל (בבא מציעא דף ק:) : מאי

תוספות רי"ד

מודי ביה מיפטר לא הוי ממון להורישו לבניו: עמדה בדין עד שלא בגרה ת"ח של האב וכיון שנתחייב ליתן לאב בעדים דתו לא מצי מודי ומיפטר ומת האב קודם שהספיקה לגבותן ה"ה של אחין ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה דפקע זכות האב דרחמנא אמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי הבוגרת ה"ה של עצמה ואם מתה רואים אם עמדה בדין ונתחייב לה גם הקנס ואח"כ מתה הכל הוא של אחים ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמתה הקנס הוא שלו [דכיון] דאי מודה ביה מיפטר אינו ממון להורישו ליורשין והרי הוא של מאנס אבל בושת ופגם וצער שהן ממון הן של אחין · רש"א וכו' · פי' ר"ש פליג בהכי על ת"ק ואמר אע"פ שעמדה בדין ונתחייב לתת לאב בב"ד ע"פ עדים ששוב אין יכול להודות ולהפטר עדיין לא זכי בהן האב ואף על גב דבכל קנסא דעלמא מודה ר' שמעון דמשעה שעמד עליו בדין ששוב א"י להפטר בהודאתו הוי ממון ומורישו לבניו הכא פליג משום דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה לא זכתה תורה לאב אלא משעת נתינה וכ"ז שלא באו ליד אב [הם] של בתו הכל הקנס והבושת

והפגם והצער. ואם מת האב אינו של אחים אלא של עצמה ואין הל' כר"ש שהוא יחיד אלא כת"ק דמשעה שעמד עליהן בדין ונתחייב לו זכה בהן ואם מת האב הן של אחין: מעשה ידיה של אנוסה שמתבטלת מחמת הצער אע"פ שלא גבתה מן המאנס כשמת האב ה"ה של אב להורישו לאחים כבושת ופגם וממונא הוא פי' וה"ה נמי לרבנן אע"פ שלא עמדה בדין עליהם ומת האב ה"ה של אחים שמשעה שבאו לעולם זכה בהן האב ומורישן לבניו · ופי' המורה ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד עמדו בדין ויעידוה דהא אי מודי מיפטר ואינו נ"ל דבושת ופגם וצער אינו קנס ואפ"ה תנן במתני' שאם לא עמדה בדין עליהן לא זכה בהן האב ואע"ג דאילו מודה בהו לא מיפטר · וטעמא דמילתא נ"ל אע"פ שהן ממון כיון שצריך לעמוד עליהן בדין שהרי הן צריכין שומת ב"ד ובלא ב"ד לא יהיב ליה לא זכה בהן ולא יקרא ממונו עד עמדו בדין עליהם ועד שלא יעמוד בדין עליהם הן של בת אבל מעשה ידיה ומציאתה שאין צריך לעמוד בדין עליהן דמסתמא פרע לי' ולא כפר לי' זכה בהן האב מיד וה"נ אמרי' בפ"ה אמרי נהרדעא לא כתבינן אורכתא אמטלטלי דכפרי' וה"נ אמרי' לגבי הקדש דכל מטלטלי דכפריה אע"פ שהוא יכול להוציא בדיינים אם הקדישו בעליו אינו מוקדש עד שלא יתחייב לו והלכך בושת ופגם נמי אע"פ שממון הן כיון דמסתמא לא יהיב ליה אלא ע"פ ב"ד והו"ל ממון שצריך להוציא בדיינים אינו ממון לא להורישו מבתו לבניו ולא לכתוב עליו הרשאה ולא להקדישו אבל האב מוריש חבלותיו לבניו וגם הבת לאחיה שהיורש הוא זוכה בכל זכותו של אב והרי הוא תחתיו חוץ מן הקנס שאינו חשוב ממון מפני שיכול להודות בו ולהפטר והכא שאינו מוריש האב לבניו משום (דקאמרה בת) דהן שלה ואין אדם מוריש זכות בתו לבניו:

ג א מיי' פ"ת מהלכות שבועות הלכה ג :
ד ב מיי' שם ומיי' פ"ב מהל' נערה הל' יב :
ה ג מיי' פ"ז מהלכות שבועות הל' ב ג סמג לאוין רמח :

[לקמן מג.] לעיל לט. שבועות לו: ויקרא ה [קדושין כה: גיטין מב:]

גליון הש"ס

בעא

תורה אור

מאי לאו בשעמד בדין לא בשלא עמד בדין והא מדרישא בשעמד בדין סיפא נמי בשעמד בדין דקתני רישא אין לי אלא דברים שמשלמין עליהם את הקרן תשלומי כפל תשלומי ארבעה וחמשה והאונס והמפתה ומוציא שם רע מנין ת"ל °ומעלה [ויקרא ה] מעל ריבה היכי דמי אי דלא עמד בדין כפילא מי איכא אלא פשיטא בשעמד בדין ומדרישא בשעמד בדין סיפא נמי בשעמד בדין א"ל יכילנא לשנויי לך רישא בשעמד בדין *וסיפא בשלא עמד בדין וכולה ר"ש היא *ושינויי דחיקי לא משנינן לך דא"כ אמרת לי (א) ליתני רישא ר"ש אומר או ליתני סיפא דברי ר"ש אלא כולה בשעמד בדין ורישא רבנן וסיפא ר"ש ומודינא לך לענין קרבן שבועה דרחמנא פטריה מוכחש וכי קאמינא ממון הוי להורישו לבניו איתיביה ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה ואי אמרת ממון הוי להורישו לבניו לעצמה אמאי דאחין בעי מיהוי אמר רבא *האי מילתא קשאי בה רבה ורב יוסף עשרין ותרתין שנין ולא איפרק עד דיתיב רב יוסף ברישא ופירקה שאני התם דאמר קרא °ונתן האיש השוכב [דברים כב] עמה לאבי הנערה חמשים כסף לא זיכתה תורה לאב אלא משעת נתינה וכי קאמר רבה ממונא הוי להורישו לבניו בשאר קנסות אלא מעתה גבי עבד דכתיב °כסף [שמות כא] שלשים שקלים יתן לאדוניו הכי נמי לא זיכתה תורה לאדון אלא משעת נתינה יתן לחוד ונתן לחוד אי הכי ת"ל וכחש ת"ל ונתן מיבעי ליה אמר רבא כי איצטריך וכחש כגון שעמדה בדין ובגרה ומתה דהתם כי קא ירית אביה מינה דידה קא ירית אי הכי יצאו אלו שהן קנס ממון הוא אמר רב נחמן בר יצחק יצאו אלו שעיקרן קנס איתיביה ר"ש פוטר שאינו משלם קנס על פי עצמו טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דמשלם על פי עצמו קרבן שבועה נמי מיחייב רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אע"ג דעמד בדין רחמנא פטריה מוכחש אלא לדידכו אודו לי מיהת היכא דלא עמד בדין דכי קא תבע קנסא קא תבע

ומודה

מאי לאו בשעמד בדין · בב"ד אחד ובאו עדים באותו ב"ד וחייבוהו ב"ד על פיהם ועכשיו זה תובעו מה שחייבוהו ב"ד וחזר וכפר וקתני פטור: בשלא עמד בדין · ועדיין לא העידו עדים: והא מדרישא · מילתייהו דרבנן דאיפליגו עליה וחייבוהו קרבן שבועה איירי בשעמד בדין מכלל דסיפא כלומר ר"ש דאתא לאיפלוגי עלייהו בדכוותה איירי: אין לי · שיתחייב קרן וחומש ואשם: כפילא מי איכא · מי יימר דגנב דתבעיה כפילא ועוד דלמא מודי ומיפטר: אלא פשיטא בשעמד בדין · והא דקתני יצאו אלו שהן קנס לקמן מפרש לה שעיקרן קנס: או ליתני רישא · דכולה רבי שמעון אומר או ליתני סיפא כו' מאי שנא דאיפסיק ותנא רבי שמעון אומר בי מילתי: ומודינא לך לענין קרבן שבועה · דלרבי שמעון אע"ג דעמד בדין לא מיחייב עליה קרבן שבועה: להורישו לבניו · משעמד בדין ומת עד שלא הספיק לגבות הרי הוא של אחיה ולא שלה: עשרין ותרתין שנין · הן היו ימי שררתו של רבה *ומת וישב רב יוסף בראש וסייעוהו מן השמים לפרקה להיות לו נס לפי שהיה רבה חריף ולכך קראוהו עוקר הרים ורב יוסף היה בעל שמועות ומשנה ובריית׳א לכך קראוהו סיני*: וכי אמר רבה ממונא הוי להורישו · משעמד בדין בשאר קנסות ולא מיפטר נמי בהודאה: יתן לחוד ונתן לחוד · יתן משמע לשון צווי ולעולם ונתן משמע דבר הנתון כבר: אי הכי · דשאני קנס דאונס ומפתה משאר קנסות דאפילו עמד בדין נמי לאו ממונא הוא: ת"ל וכחש · בתמיה כלומר מאי איריא דנסיב לה הש"ס לפטורא מוכחש כי היכי דיליף שאר קנסות כלומר מדלא דמי לתשומת יד למיהוי עיקר תחילתו ממון תיפוק ליה דהשתא נמי לאו ממונא הוא דרחמנא אמר ונתן דלא זיכתה לו תורה עד שעת נתינה: כי איצטריך וכחש · לקנס דאונס ופתוי למילפינהו בהדי שאר קנסות לפטורא מוכחש משום דעיקרן קנס ולא מצי למילף מונתן: כגון שעמדה בדין ובגרה · דלרבי שמעון דידה הוא דכי היכי דפליג במתניתין בלא הספיקה לגבות עד שמת האב הכי נמי פליג בלא הספיקה לגבות עד שבגרה דקאמר ת"ק הרי הן של אב ולרבי שמעון הרי הוא של עצמה ואם מתה אחרי כן ירית לה אביה מכח דידה והוי ממון גמור ואע"ג דלא מטא לידה דלגבי דידה לא הוה שאני משאר קנסות דמשעת העמדה בדין ממונא הוא וכי מייתא ירית הוא כל זכות שהיה לה בו הלכך מונתן לא מצי למיפטריה ונסיב הש"ס מוכחש ומשום דעיקרו קנס: אי הכי · דבשעמד בדין אוקימתה וכבר נעשה ממון היכי קתני יצאו אלו שהן קנס הא ממון נינהו: שאינו משלם קנס כו' · ואי הוה מודי הוה מיפטר אלמא טעמא דרבי שמעון משום דאי הוה מודי מיפטר הוא והא ליתא אלא בשלא עמד בדין: ה"ג והא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו קרבן שבועה נמי מיחייב: רחמנא פטריה · מקרבן שבועה: מוכחש בעמיתו · שלא פירש בו אלא דברים שעיקרן ממון:

ומודה

מאי לאו בשעמד בדין · וא"ת בשלמא לרבי יוחנן דסגי ביחוד כלי דסבירא ליה *דמעות קונות אתי שפיר דאע"ג דייחד לו כלי לקנס וקני ליה מ"מ דין קנס עליו לענין קרבן שבועה ולענין כמה דברים עד שיבא לידו אלא לר"ל דלא מיחייב קרבן שבועה אלא כשנטלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אמאי פטר ר"ש הכא הואיל ועמד בדין ונטלו הימנו ממון גמור הוא ואומר רשב"א דלריש לקיש מצי למימר דמיירי שנתן לו כלי בתורת משכון לקנסו וחזר והפקידו אצלו דהואיל ולא נתן לו אלא בתורת משכון לא חשיב ממון אע"פ שהיה בידו תימה לרבינו יצחק בהפיל את שינו וסימא את עינו אמאי לא מיחייב קרבן שבועה הא מתחייב בהודאתו כיון שעמד בדין ופטרוהו ב"ד ואין לו עליו כלום ושמא כיון דאכתי מחוסר גט שחרור אם היה מודה שסימא את עינו לא היה יוצא לחירות: לא בשלא עמד בדין · וא"ת אי בלא עמד בדין פשיטא דלא מיחייב קרבן שבועה דלא מידי כפריה דאי מודה מיפטר ומה צריך קרא דוכחש לכך והו"ל לאקשויי ת"ל וכחש (ב) אשר ירשיעון אלהים מיבעי ליה כדפריך לקמן ת"ל וכחש ת"ל ונתן מיבעי ליה וי"ל דהכא לא בעי לאקשויי הכי דאיכא למימר אסמכתא בעלמא הוא אבל לקמן פריך שפיר כי היכי דוכחש הוה לדרשא גמורה לענין שאר קנסות הכי נמי הוה דרשא גמורה לענין אונס ופתוי:

[תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' · ר"ש לא פליג אהא דלא שביק איניש מידי דכי מודה מיחייב ותבע מידי דכי מודה מיפטר דהכא הכל קיין. מהר"מ ת"י כ"י:

דאחין בעי למיהוי · בשלמא לדידי הוא קנס לכל מילי מדגלי רחמנא לענין קרבן שבועה אלא לדידך דאחין בעי למיהוי תימה וכי רבה לא ידע מתני' ותירץ ר"י ברבי אברהם דרבה דאמר דממון הוי להורישו לבניו היינו כשאין הבת קיימת אבל מתני' איירי כשהבת קיימת דאז אין ראוי להורישו לבניו כל זמן שלא בא לידו משום דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו ואביי דאקשי ליה לא ניחא ליה לאיפלוגי בהאי ורבה נמי הודה לו*:

ונתן לחוד. וגבי מוציא שם רע דכתי' ונתנו לאבי הנערה איכא למימ' ונתן לחוד ונתנו לחוד: אי הכי ת"ל וכחש ת"ל ונתן מיבעי ליה · בשלמא לדידי מונתן לא גמרי מידי וכולה מילתא ילפינן מוכחש דאף דלא הוי ממון להורישו לבניו ילפינן מהתם מדגלי רחמנא גבי קרבן שבועה אלא לדידך דילפת מונתן דלא הוי ממונא עד שעת נתינה ולא זכי אב אחר העמדה בדין כמו קודם א"כ ונתן מיבעי ליה ואין צריך קרא דוכחש על כך דפשיטא דכיון דאי מודה מיפטר פטור נמי מקרבן שבועה:

כי אצטריך קרא כגון שעמדה בדין ובגרה ואח"כ מתה דכי ירית מינה דידה קא ירית · ואע"ג דהשתא ממון גמור הוא שלא בא לידו מכח קנס ואי מודה מיחייב אפ"ה פטור מקרבן שבועה מוכחש והיינו דפריך למאי דשני השתא יצאו אלו שהן קנס ממון הוא אבל עד השתא הוה אתי ליה שפיר דקרי ליה קנס הואיל ובא לידו מכח קנס ואי מודה מיפטר אבל השתא דמוקמינן לקרא בכי האי גוונא כגון שעמדה בדין ומתה שלא בא לידו מכח הקנס אלא מכח ירושה ומלתא דפשיטא היא דאי מודה מיחייב אמאי קרי ליה קנס ומשני תני יצאו אלו שעיקרן קנס והשתא כולהו קנסות משעמד בדין ממונא הוי ומיחייב בהודאתו ואפי' הכי גזירת הכתוב היא מוכחש דפטור מקרבן שבועה והכי נמי אפילו לר' אלעזר דאמר *נשבעין על הקרקעות גזירת הכתוב היא דפטור מקרבן שבועה אע"ג דמיחייב בהודאתו:

הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו כו' · ולדבריו דרבה קאמר לה בשלמא לדידי דסבירא לי דבכל קנסות אפילו עמד בדין אינו משלם ע"פ עצמו ולעולם חשיב קנס לרבי שמעון עד שיגיע לידו כדשמעינן מוכחש אתי שפיר דכל היכא דמיחייב ע"פ עצמו מיחייב נמי קרבן שבועה כגון עמדה בדין ובגרה ומתה דמינה ירית אלא לדידך הא כל קנסות שעמד בדין או באונס ומפתה שעמדה בדין ובגרה ומתה אף על גב דמיחייב בהודאתו פטור מקרבן שבועה תיקשי:

רבי

[ב"מ מח:]

[עיין תוס' לעיל לח: בד"ה יש בגר וכו' ביאור בסוגיא דהכא]

[ומיהו לקמן פריך מאי למימרא דאע"פ שלא גבתה מורים לבניו. ת"י]

[ב"ק מג. קו.]

[ברכות סד.]

[שם]

[ב"ק סו:]

[שבועות לג:]

הגהות הב"ח
(א) גמ' אמרת לי או ליתני רישא: (ב) תוס' ד"ה לא וכו' וכחש ת"ל אשר ירשיעון:

ומודה בקנס פטור ורבנן סברי כי קא תבע בושת ופגם קא תבע במאי קא מיפלגי א"ר פפא ר"ש סבר *לא שביק איניש מידי דקייץ ותבע מידי דלא קייץ ורבנן סברי לא שביק איניש מידי דכי מודי ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר בעא מיניה רבי אבינא מרב ששת בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין או דלמא לא דמי לאב התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא א"ל תניתוה *אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן מי דמי אלמנתו לא ניחא ליה בהרווחה בתו ניחא ליה בהרווחה למימרא דבתו עדיפא ליה מאלמנתו והאמר רבי אבא א"ר יוסי *עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל אחין בנכסין מועטין מה הבת אצל אחין הבת ניזונת והאחין ישאלו על הפתחים אף אלמנה אצל הבת אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים לענין זילותא אלמנתו עדיפא ליה לענין הרווחה בתו עדיפא ליה מתיב רב יוסף *מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין טעמא דבחיי האב הא לאחר מיתת האב לעצמה מאי לאו בניזונת לא בשאינה ניזונת אי בשאינה ניזונת מאי למימרא אפילו *למ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ה"מ בעבד כנעני דלא כתיב ביה עמך אבל עבד עברי דכתיב ביה עמך לא כל שכן בתו אמר רבה בר עולא *לא נצרכה אלא להעדפה אמר רבא *גברא רבה כרב יוסף לא ידע דאיכא העדפה וקמותיב תיובתא אלא אמר רבא רב יוסף מתני' גופא קשיא ליה דקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה אף מעשה ידיה נמי בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה ש"מ איתמר נמי א"ר יהודה אמר רב בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה אמר רב כהנא מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם *אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו מתקיף לה רבה ואימא בפיתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר וכן תנא רב חנינא בפתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר חבלות צערא דגופא נינהו *אמר רבי יוסי בר חנינא

שפצעה

רש"י

ומודה בקנס פטור. והרי לא תבעו אלא קנס לבדו ועליו נשבע וכיון דאי אודי ליה קמן לא משלם כי כפריה נמי לאו ממונא כפריה: בת הניזונת מן האחין. שכך הוא תנאי כתובה בפרקין (לקמן דף נב:) בנן נוקבן דיהווין ליכי מינאי אינון יהון יתבן בביתי ומיתזנן מנכסיי עד דתלקחון לגוברין: לאו מדידהו. אלא מתנאי כתובת אמן: אלמנה ניזונת מנכסי יתומים. דהאי נמי תנאי כתובה הוא בפרקין את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך: ומעשה ידיה שלהן. אלמא במקום אב קיימי: בתו ניחא ליה בהרווחה. שתרויח מעשה ידיה (א) לבד מפרנסתה: אלמנה אצל הבת. מי שמת והניח אלמנה ובת: בנכסים מועטין. שאין בהן כדי פרנסת שניהם עשר חודש כדאמר בפ' מי שמת בב"ב וקתני הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: טעמא דבחיי האב. עשתהו וזכה בו האב להורישו לבניו: הא לאחר מיתת האב. עשתהו הוי לעצמה מדאצטריך לתנא לאשמועינן: לא בשאינה ניזונת. כגון שלא היו נכסים: מאי למימרא. דיוקא לא אצטריך לאשמועינן דעשתה לאחר מיתת האב לעצמה ואי לאשמועינן היא גופה דמה שעשתה בחיי האב לאחים פשיטא דהא זכה ביה אב דממונא הוא ולאו קנסא: אפי' למאן דאמר. במסכת גיטין (יב.) פלוגתא: להעדפה. לעולם לדיוקא דילה איצטריך לאשמועינן דמעשה ידיה לאחר מיתת אב לעצמה ובשאינה ניזונת דלא תימא זכות שזיכתה תורה לאב בבתו ממון הוא להורישו לבנים ודקשיא לך במאי תיתזון הא לא גרעה מעבד עברי כי אצטריך לאשמועינן להעדפה שמעשה ידיה עודף על מזונותיה אצטריך לאשמועינן: אמר רבא וכי גברא רבה כרב יוסף. דאותבה להא תיובתא לא הוה ידע דאיכא העדפה ומצי לדחויי ולשנויי בשאינה ניזונת ולהעדפה ואפ"ה אותבה אלא ע"כ רב יוסף טעמא ידע דתיובתא מעלייתא היא והכי קשיא ליה ממתני' אדרב ששת: דקתני. מתני' מציאתה עם מעשה ידיה ולמה לי למתנייה והא לא שייך למיתני אע"ג שלא גבתה דממאן גבתה: אלא לאו ה"ק מעשה ידיה כמציאתה דמה שעשתה בחיי האב לאב וליורשין ומה שעשתה לאחר מיתת האב לעצמה: מה מציאתה כו'. דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפי' בחיי האב לא זכי בהן אב אא"כ סמוכה על שלחנו כדאמרינן בב"מ (דף יב:) ומשום איבה דכיון דאיהו חייב במזונותיה בחייו כדתנן בפרקין* האב אינו חייב במזונות בתו ואי אמרת מציאתה לעצמה תו לא יהיב לה מזונות ולקמן בפירקין *נמי אמרי' זכאי במציאתה משום איבה אבל אחין על כרחייהו מתזנא מנכסי האב: דכתיב והתנחלתם אותם. עבדים כנענים: זכות בתו. זכות שזיכתה לו תורה בבתו: ואימא בפתוי הבת וקנסות. דאונס וחבלות הכתוב מדבר אבל מעשה ידיה דמידי דשכיח וחסרי בה ממונא דהא מיתזנא מינייהו אימא דידהו הוי: נערה דגופא הוא. ונערה לא זכי ליה רחמנא לאב כדתניא בהחובל (ב"ק פז:) בנו ובתו הקטנים יעשה להם סגולה:

שפצעה

תוספות

[רבי שמעון סבר כו'. והשתא פליגי בתרתי בעמד בדין ובדלא עמד בדין אבל קשה דסוף סוף כיון דצריך לומר דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב א"כ בקנס דחק לחלק בין קנס זה לשאר קנסות אלא הוה ליה למימר כי קאמר רבה דממונא הוי לענין הודאה וע"ק לאביי אמאי תלי ר"ש קרבן שבועה בהודאה אדרבה הודאה תליא בקרבן שבועה ועוד היכי הוה בעי למילף הודאה מקרבן הרי קרקעות דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב ועוד הא דאמר לקמן הא עמד בדין דמשלם כו' משמע אאונס ומפתה דקאי ביה אם עמד בדין חייב קרבן אע"ג דלא בגרה ומתה ומפרש ר"י דאביי מיבעיא ליה כיון דאינו מוריש לבניו אפי' עמד בדין לר"ש במתני' משום דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו והשיב זכות בתו כל זמן שלא בא לידו ה"ה לענין שבועה דראוי למעטו מוכחש אע"פ שממון גמור הוא לענין הודאה כשמודה כשעמד בדין מ"מ שם קנס עליו כיון דאם היה מודה באונס ופיתוי ולא היה מודה שעמד בדין פטור וסוף הסוגיא מ"מ לא יתיישב]:

בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי. מדאורייתא פשיטא ליה דהוי לעצמה כדדרשינן לקמן מוהתנחלתם אלא מדרבנן בעי מדתלי טעמא במזונות ומדמייתי עלה מאלמנה ומיבעיא ליה כיון דניזונת משלהן מי התקינו להו רבנן מעשה ידיה תחת מזונות או לא וכן משמע כל הסוגיא ולקמן דבעי מ"ט דרב ה"מ למיבעי נמי מ"ט דרב ששת דמדאורייתא מודה דהוה לעצמה אלא נקט רב משום דקאמר בהדיא דמעשה ידיה לעצמה אף מדרבנן וקצת מגמגם רשב"א דהכא משמע דטפי הוו מעשה ידיה שלה כיון שניזונת בעל כרחם בתנאי ב"ד ממה שהיתה ניזונת מדעתם ולקמן בריש אלמנה (דף נה:) גבי אלמנה משמע איפכא דאדרבה כיון שניזונת ע"י תנאי ב"ד הוה מעשה ידיה שלהן טפי ממה שהיתה ניזונת מדעתם וצ"ע [ודוחק לחלק בין אלמנה לבת דניחא ליה בהרווחה דמ"מ סברא הוי איפכא]:

עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין. וא"ת אלמנה אצל הבת אמאי קרי ליה נכסים מועטין בשלמא גבי בת אצל אחין מפרש בפ' מי שמת (ב"ב קלט: ושם) כדי שיזונו אלו ואלו עד שיבגרו אבל הכא אין שייך אותו שיעור שהאלמנה יש לה לעולם מזונות ונראה לר"י דדוקא כשיש אלמנה ובנים ובת תקנו לאלמנה ונתנו לה מה שהיה (ב) ליקח לבת והיינו עד שתיבגר הבת אבל כשאין אלא אלמנה ובנים או אלמנה ובת שהבת יורשת לא עשו תקנה בשביל האלמנה דמשום אלמנה לא רצו להפקיע כח הירושה אלא כשכבר הפקיעו בשביל הבת ובשביל הבת הפקיעו טפי לפי שהיא יורשת כשאין בנים וכן משמע בירושלמי בפרק מי שמת דאמר התם אין האלמנה דוחה את הבנות ולא הבנות דוחות את האלמנה ופעמים שהאלמנה דוחה את הבנות על ידי בנים ואת הבנים על ידי הבנות:

לא בשאינה ניזונת. פירוש מן האחים אבל מן האב היתה ניזונת ומשום הכי פריך אי בשאינה ניזונת מאי למימרא דפשיטא דלאחר מיתת האב לעצמה ומשום היא גופה דמת האב הרי הן של אחין נמי לא איצטריך הואיל וניזונת היתה מן האב פשיטא דיורשין אותו ואית ספרים דלא גרסי מאי למימרא אלא גרסי אי בשאינה ניזונת אפי' למ"ד כו' וכן עיקר ומיירי בשאינה ניזונת לא מן האב ולא מן האחין דלאחר מיתת האב אית לן למידק דומיא דבחיי האב ופריך אגופה אמאי מת האב הרי הן של אחין הא אפי' אב עצמו אין לו כיון שאינה ניזונת ממנו:

ר"ג כי טוב לו דבספרי (פ' ראה) לא מפיק ליה מהאי קרא אלא דריש לה מכשכיר כתושב יהיה עמך ומיותר הוא עמך דה"מ למכתב כשכיר כתושב יהיה עד שנת היובל אבל כי טוב לו עמך איננו אלא סיפור דברים בעלמא*:

מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו. תימה אמאי איצטריך קרא להכי הא היא גופה לא נפקא לן דמעשה ידיה לאביה אלא מלמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ואמה גופה איכה עובדת לא את הבן ולא את הבת כדאמרי' בפ"ק דקידושין (דף יז:) ונראה לרשב"א דלא איצטריך האי קרא אלא משום קטנה דהקישא לא איצטריך אלא לנערה אבל לקטנה לא צריך הקישא דהשתא זבוני מזבן לה מעשה ידיה מיבעי. [א"נ אי לאו האי קרא ה"א לאמה לקטנה איצטריך לאשמועינן דאין מעשה ידיה לאחין דומיא דאמה ולא הוה ידעי' נערה אבל תימה דהשתא זבוני מזבן לה הוי ק"ו ונימא דיו]:

חבלות דידה ניהו. ואם תאמר וכי אם קיצץ ידיה לא תהיה חבלה של אב והלא מפסיד מעשה ידיה ואמרינן בהחובל (ב"ק דף פז.) הקוצץ יד עבד עברי של חבירו (ג) נותן דמי שבת קטנה לרבו ורבנן אמרי יתן הכל לעבד דמי שבת גדולה לעבד ויקח בהן קרקעות *והוא אוכל פירות ויש לומר דפשיטא ליה דמיירי בחבלות קטנות שאין בהן ביטול מלאכה דאי יש בהם הפסד מעשה ידיה אמאי אין מוריש לבנו כמו שמורים מעשה ידיה להכי פריך דידה ניהו:

שפצעה

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פי"ח מהל' אישות הל"א סמג לאוין פ"א טוש"ע אה"ע סי' לה סעי' א:
ז ב מיי' פי"ג שם הל' טז ופ"ה מהל' נחלות הל"ב סמג שם טוש"ע שם סי' קיב סעי' יא:
ח ג מיי' פי"ג מהל' אישות הל' כא סמג שם טוש"ע שם סעי' טז וסי' לג סעי' ד:
ט ד מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' כ:
י ה ו מיי' פי"ג מהל' אישות הל"י ופ"ג מהל' עבדים הל' טו סמג עשין סג טוש"ע אה"ע סי' קיב סעי' ב:
יא ז ח מיי' פ"ד מהל' חובל הל' יד סמג עשין ב טוש"ע ח"מ סי' תכד סעי' ו:

תוספות רי"ד

בעא מיניה רבינא מר"ש בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי. אחים במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין. א"ד לא דמי [לאב] התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא אלא מתנאי ב"ד קאכלי. פי' שכך כתבו לה בכתובתה בנין נוקבין דיהוי ליכי מינאי אנון מיתזנין וכו' א"ל תניתוה אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן. פי' והאי נמי תנאי כתובה הוא שכך כותב לה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא וכו' אלמא במקום אב קיימי מי דמי אלמנותו לא ניחא ליה בהרווחה בתו ניחא ליה בהרווחה. ור"י פשים מדקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין. בשלמא מעשה ידיה איכא גוביינא אלא מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה פי' דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפילו בחיי אביה לא זכי בהו האב אלא משום איבה שסמוכה על שלחנו ואינו חייב לזונה בחייו אבל אחין בע"כ יהבו לה מזוני א) בחיי אביה לפיכך אינם זוכים במציאתה אף מעשה ידיה בחיי אב לאב לאחר מיתת האב לעצמה. איתמר נמי אר"י א"ר בת הניזונת מן האחים מעשה ידיה לעצמה אמר (ר"ה) [רב כהנא] מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם. מגיד לך הכתוב שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו:

א) נ"ל יהבי לה מזוני מנכסי אביה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בתו כו' לבד מפרנסתה. נ"ב כלומר משונייתא: (ב) תד"ה עשו כו' שהיה לה ליקח: (ג) ד"ה חבלות כו' של חבירו אביי אמר מתן וכו' ורבא אמר יתן:

מסורת הש"ס

שבועות לח: | לקמן נה: | ב"ב קמ. [ע"ש] | [לעיל מב.] | [ב"מ יב. לקמן מז: גיטין יב.] | ב"ק פז: | [זבחים מד. ק.] | קדושין טז: | [לקמן דף מט.] | ב"ק פח. | [דף מז:] | [ועיין עוד תוס' קדושין טו. ד"ה כי ובב"ק פז: ד"ה דכתב] | [ב"ק וש"נ]

תורה אור: דברים טו | ויקרא כה

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ג מהל' אישות הל' א ופ"י הל' יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לז סעי' א:
יג ב מיי' פ"ג שם הל' יב סמג שם טוש"ע שם סי' לז סעי' ג (וסי' נה סעי' ז):
יד ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' לא סמג לאוין קכו טוש"ע שם סי' ט סעי' א:
טו ד מיי' פ"י מהל' אישות הל' יא ופט"ז הל"י סמג עשין מח טוש"ע שם (סי' נה סעי' ו) וסי' ק סעי' יד:

שפצעה בפניה אמר רב זירא אמר רב מתנה אמר רב ואמרי לה אמר רבי זירא א"ר מתנה אמר רב בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה דכתיב °והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו א"ל אבימי בר פפי שקוד אמרה שקוד מנו שמואל הא רב אמרה אימא אף שקוד אמרה אמר מר בר אמימר לרב אשי הכי אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב ששת רב אשי אמר הלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה דרב: מתני' *המארס את בתו וגרשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו השיאה וגרשה השיאה ונתארמלה כתובתה שלה ר' יהודה אומר הראשונה של אב אמרו לו *(אם) משהשיאה אין לאביה רשות בה: גמ' טעמא דהשיאה וגרשה השיאה ונתארמלה אבל נתארמלה תרי זמני תו לא חזיא לאינסובי ואגב אורחיה קא סתים לן תנא כרבי דאמר *בתרי זמני הויא חזקה: רבי יהודה אומר הראשונה של אב: מ"ט דרבי יהודה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן האב מתיב רבא רבי יהודה אומר הראשונה של אב ומודה רבי יהודה במארס את בתו כשהיא קטנה ובגרה ואח"כ נשאת שאין לאביה רשות בה אמאי ה"נ לימא הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן האב אלא אי אתמר הכי אתמר רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הואיל וברשותו נכתבין ומיגבא מאימת גביא אמר רב הונא מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין ורב אסי אמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין ומי אמר רב הונא הכי והאתמר הוציאה עליו שתי כתובות אחת של מאתים ואחת של שלש מאות ואמר רב הונא באתה לגבות מאתים גובה מזמן ראשון שלש מאות גובה מזמן שני ואם איתא תיגבי מאתים מזמן ראשון ומאה מזמן שני ולטעמיך תיגבי חמש מאות כולם מאתים מזמן ראשון תלת מאה מזמן שני אלא חמש מאות מ"ט לא גביא כיון דלא כתב לה צביתי ואוסיפית לך תלת מאה אמאתים הכי קאמר לה אי מזמן ראשון גביאת גביא מאתים אי מזמן שני גביאת גביא תלת מאה

הבא

רש"י

שפצעה בפניה. דאפחתה מכספא דאי איתיה לאב דיליה הוא דהא יש לו בה מכר: אמר רב זירא ואמרי לה אמר רבי זירא. הוא רבי זירא הוא *רב זירא אלא בבבל מקמי דסליק לארעא דישראל לקמיה דרבי יוחנן ואין סמיכה בבבל הוו קרו ליה רב זירא ובהא שמעתא איכא למ"ד מקמי דסמכוהו אמרה ואיכא למ"ד בתר דסמכוהו אמרה: שמואל. הוו קרו ליה שקוד על שום דהלכתא כוותיה בדיני ושוקד על דבריו לאומרם כהלכתא*: הא דרב אמרה. לעיל: כרב ששת. דפשיט לעיל בתו מאלמנותו ואמר מעשה ידיה לאחין: מתני' כתובתה של אב. כתובה שהיא גובה משני ארוסין הללו וקסבר יש כתובה לארוסה ובימי נערות וקטנות קאמר: כתובתה שלה. דמשהשיאה פקעה רשותו ובתר גובייתא אזלינן וגובייתא בתר הכי הוא ולא אזלינן בתר כתיבה לומר הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תיהוי דאב: הראשונה של אב. טעמא מפרש בגמרא: גמ' תו לא חזיא לאינסובי. דהויא חזקה להיות בעליה מתים ודק תנא במלתיה דלא לינקוט בדרך פורענות: ואגב אורחיה. דבעי לאגמורינן משפט הכתובה ומחלוקת ר' יהודה ורבנן נקט לישנא דידיה למסתם לן כרבי דאמר במס' יבמות (דף סד:) נשאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דבתרי זמני הויא חזקה: דמשעת אירוסין. של בעל הראשון נתחייב לה כתובה וזכה בה אב אבל באירוסין שני לא זכה דמשנשאת לראשון פקעה זכותיה מינה: הואיל וברשותו נכתבין. כתובה הראשונה שהיה לפני הנשואין והלכך בגרה קודם נשואין לא נכתב ברשותו הא דגרסינן °נכתבים לשון רבים מנה ומאתים דכתובה קאי: ומגבא מאימת גביא. כלומר לענין זכייה דאב דהא חזינן דלאו בתר אירוסין אזלינן אפי' לר"י כדקתני ומודה ר"י במארס את בתו ובגרה כו' אלמא בתר כתיבה אזיל לענין מטרף לקוחות מאימת טרפא ממשעבדי משעת אירוסין דהא מההיא שעתא איחייב בתקנתא דרבנן או דלמא עד שעת כתיבה דהויא מלוה בשטר לא טרפא: מנה מאתים. דמתקנתא דרבנן מחייב טרפא מזמן אירוסין אם מת או גרשה לאחר נשואין טורפת לקוחות שלקחו מנכסיו מזמן אירוסין ואילך דמההיא שעתא אשתעבד: ותוספת. שמעלמא היא באה לה לא נשתעבד עד זמן כתיבת הכתובה שקנו מידו וכתב: אחד זה ואחד זה מן הנשואין. דהיא גופה מחלה לשעבודא קמא ונתרצתה בזמן הכתוב בשטר הכתובה ככל המפורש בה בין עיקר בין תוספת: אחת של מאתים. והיא מוקדמת דדוקא כסדר נקט: ואמר רב הונא באתה לגבות מאתים כו'. כלומר אין לה אלא אחד מהן ויפה כחה לגבות איזה שתרצה באתה לגבות מאתים דניחא לה בהכי וכגון שמכר נכסיו בין זמן ראשון לזמן שני דאי מפקא למיגבי בשל שלש מאות נמצאו שטרי הלקוחות קודמין: גובה. מאתים וטורפת לקוחות מזמן הכתוב: ואם איתא. דסבר רב הונא חוב ראשון מזמן ראשון ותוספת מזמן שני ה"נ תיגבי מאתים מזמן ראשון ומאה מזמן שני: כיון דלא כתיב בה. בכתובה שניה: צביתי ואוסיפית לך תלת מאה אמאתים. ש"מ לא להוסיף על הראשונה בא ולא תגבה השניה אא"כ הראשונה בטלה:

הכא

תוספות

שפצעה בפניה. ואם תאמר תקשי הך ברייתא לרב ור"ש לקיש דמשמע בהחובל (ב"ק דף פז: ושם) דפליגי ארבי יוחנן דאמר פצעה בפניה דהוי דאב ויש לומר דבפחת דעל הנערות מודו כולי עלמא דהוי דאב שמפסיד במה שהיה יכול למוכרה והתם פליגי במה שהיא נפחתת גם מנערות ואילך וסבר רבי יוחנן דכל הפחיתה היא דאב הואיל ונעשה לה בעוד שהיא ברשות אב אי נמי בפחיתת מכירה מודו כולי עלמא דהויא דאב והתם פליגי במה שנפחתה לקידושין דסבירא להו לרב ור"ש לקיש דלא זכיא ליה רחמנא אלא קידושין ממש [וריצב"א פירש אע"ג דפליגי בפצעה בפניה בקנין לה ידיה מודו כולי עלמא דהוי דאב ומוקמי הך ברייתא דהכא בחבלות גדולות וסברי נמי דאין אדם מוריש מעשה ידיה לאחין]:

טעמא דהשיאה וגרשה וכו'. משום מאן דאמר מעיין גורס (יבמות דף סד:) דייק לה מסיפא ואם תאמר ותקשי ליה מרישא דמשמע דמזל גורס ויש לומר דמצי למימר דנקט רישא אגב סיפא וריב"ן מוקי כולה מתניתין באשה אחת ומפרש הכי טעמא דהשיאה וגרשה אחר שאירסה ונתארמלה הא השיאה ונתארמלה תו לא הוי מצי למימר השיאה שנית ואין נראה לר"י דאם כן לא הוה מצי מוכח אלא למאן דאמר מזל גורס דלמאן דאמר מעיין גורס אכתי הוי מצי למתני תו השיאה ואם כן תקשי ליה ממתני' דהכא: ומיגבא מאימת גביא. פירש בקונטרס אי משעת אירוסין דהא מההיא שעתא איחייב ליה בתקנתא דרבנן או דלמא עד שעת כתיבה דהויא מלוה בשטר לא טרפא ממשעבדי וקשה לר"י דמאי שייכא הך בעיא הכא ועוד מדנקט מאימת גביא משמע דבגבואה בעי מאיזה זמן טורפת ואמאי ליבעי אי כל ארוסות טרפי ממשעבדי או לא ונראה לר"י דדוקא בהך דמיירי רבי יהודה בה במארס את בתו ובגרה ואחר כך ניסת קא בעי דאי טעמא דמודה משום דלא נכתבו ברשותו הוי טעמא משום דבשעת כתיבה מחלה לשיעבודא דלא תקינו ליה רבנן לאב אלא כשלא מחלה ואם כן איהי גופה נמי לא גביא מידי או דלמא טעמא דר' יהודה לאו משום דמחלה לשעבודא קמא קאמר אלא משום דלא תקינו לאב זכיה בשלא נכתבה ברשותו ומיהו היכא דלא נכתבה כלל פשיטא דהוי דאב כגון שגירשה מן האירוסין ואם כן גביא מזמן ראשון ודוחק להעמיד כולה שמעתין אליבא דרבי יהודה ונראה לרשב"א דאליבא דרבנן בעי ובעי טפי הכא מבעלמא היכא דליכא אב דהכא אם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין היתה הכתובה של אב וכי היכי דמפסיד כחו האב בשעת נשואין מספקא ליה אם גם היא מפסדת:

הכא

תוספות רי"ד

א"ל מר בר אמימר לרב אשי הכי אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב ששת פי' דפשיט לעיל בתו מאלמנותו ואמר שמעשה ידיה לאחין. ורב אשי אמר הלכתא כוותיה דרב. ומסיק תלמודא והלכתא כוותיה דרב: מתני' המארס את בתו וגירשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו השיאה וגירשה השיאה ונתאלמנה כתובתה שלה ר"י אומר הראשונה של אב. א"ל משהשיאה אין לאביה בה רשות. פי' כיון שביד האב לקדשה וזוכה בכסף קידושיה זוכה נמי בכסף כתובתה של שני האירוסין הללו כיון שלא נשאת ולא בגרה ואכתי לא נפקא מרשותי' ובעידן גוביינא נמי היא ברשותיה וקסבר האי תנא יש כתובה לארוסה. אבל אם השיאה וגירשה השיאה ונתאלמנה כתובתה שלה ואע"פ שנכתבה הראשונ' בעודה ארוסה בתר גוביינא אזלינן וכיון דנשאת כבר יצאה מרשות האב וכתובתה שלה ור"י פליג בראשונה ואמר שהוא של אב: מ"ט דר"י רבה ורב יוסף דאמרי תרוויהו הואיל וברשותו נכתבין פי' המאתים זוז הראשונים נכתבו בעודה ארוסה קודם שנשאת ולא אזיל ר"י בתר גוביינא: תניא מודה ר"י במארס בתו כשהיא קטנה ובגרה ואח"כ נשאת שאין לאביה רשות בה פי' כשנכתבה הכתובה הראשונה קודם נישואין בוגרת הות ולא נכתבו ברשותו ומכאן מוכיח שיש כתובה לארוסה בתנאי ב"ד ואע"ג דלא כתב לה. דאי ברכתב לה עסקינן אמאי מודה בהא ר"י והא בשעת אירוסין דכתב לה (ארוסה) [קטנה] הות ור"י אזיל בתר כתיבה אלא לאו ש"מ בדלא כתב לה עסקינן ויש כתובה לארוסה ואע"ג דלא כתב לה: השיאה וגירשה וכו' טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה כלומר היינו טעמא דנקט נשואין בתרי גווני חד בגירושין וחד באלמנות ולא נקט תרוייהו באלמנות משום דלא ניחא ליה לתנא לאשמעינן בקלקול ובאשה מקולקלת דכי נתאלמנה תרי זימני נקראת קטלנית ותו לא חזיא לאינסובי וסתם לן כרבי דאמר בפ' הבא על יבמתו נשאת לא' ומת לב' ומת לג' לא תנשא ואי הוה תני תרוייהו בגירושין א)לא סתם לן כוותיה אלא אורחיה דתלמודא הכי הוי למתני תרי זימני אבל כי קתני חד בגירושין וחד בנשואין הא וודאי לאו אורחיה דתלמודא הוא ומשום דבעי למיסתם לן כרבי תני הכי אב' נתאלמנה תרי זימני תו לא חזיא לאנסובי ואגב אורחיה קסתים לן תנא כר' דאמר בתרי זימני הוי חזקה: ומיגבא מאימת גביא ב)פי' המורה לענין זכיה דאב חזינן דלאו בתר אירוסין אזלינן ואפי' לר"י כדקתני ומודה ר"י אלמא בתר כתיבה אזיל ולא פליגי ר"י והכמים אלא בזכות האב אבל שיעבוד כתובה מאימת חיילא לא קמיירו והשתא איבעיא לן כל אשה שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה ובאת לגבות כתובתה לטורפה ממשעבדי היינו מן הלקוחות מאיזה זמן טורפת מנה מאתים יש לה בתנאי ב"ד משעה שאירסה וכתובה כתב לה עכשיו בעת הנשואין מאתים זוז והתוספת ועכשיו מאיזה זמן היא טורפת מזמן אירוסין או מזמן כתיבת הכתובה שהיא בעת הנשואין אמר ר"ה מנה ומאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין פי' מנה מאתים שנתחייב לה משעת אירוסין בתנאי ב"ד גביא משעת אירוסין ותוספת לא נשתעבד לה אלא משעת נשואין ורב אסי אמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין פי' אע"ג דתנאי ב"ד הוא להיות כתובה לארוסה ה"מ אם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין. אבל אשה שנשאת וכותב לה מאתים ותוספת בתר נשואין אזלי' ולא גביא להו אלא משעת נשואין דהכי הוי עיקר תנאי ב"ד לגבות מן הנשואין ג)דינו משנשאת. וגם מכאן מוכיח שיש כתובה לארוסה ואע"ג דלא כתב לה דאי כתב לה אמאי פליג ר"א למימר מן הנשואין והא כתב לה מן האירוסין ונשתעבדו לו נכסיו. ואמרינן לקמן מאי הוי עלה ת"ש דאמר ר"י א"ש משום ר"א בר"ש מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין וחכ"א אחד זה ואחד זה מן הנשואין ומסיק תלמודא והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין: אמר רב [הונא] הוציאה עליו ב'כתובות אחת של מאתים ואחת של ג'מאות באת לגבות מאתים גובה מזמן ראשון [באת לגבות] ג' מאות גובה מזמן שני וכלהו חמש מאות לא גביא דכיון דלא כתב לה צביתי ואוסיפת לך ג'מאות אמאתים הכי קא"ל אי מזמן ראשון גבית גבי מאתים ואי מזמן שני גבית גבי ג' מאות פי' אם תרצה למחול שיעבודך שלא לטרוח לקוחות שקנו לאחר זמן ראשון עד זמן זה תיגבי ג' מאות וכיון שלא קרעה הראשונה ידה על העליונה או תגבה מאתים מזמן ראשון יכנן שאין לה מה לטרוף מזמן שני

א) אולי צ"ל לא הוי יתיבין דסתם לן תנא כוותיה. ב) הוא פרש"י ז"ל. ג) אולי צ"ל דאם כבר נשאת שתגבה מן הנשואין.

תורה אור: °ויקרא כה

[ובתוס' דמנחות מ: הסיגו כוס דר' זירא לא סיינו רב זירא]

[ובערוך ערך שקד א' איתא שהיה שוקד על דלתי תורה]

[במשנה שבמשניות ליתא]

ב"מ קי: [יבמות כו. סד: עירובין לג. סנהדרין פא: נדה י. סד.]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הואיל וברשותו וכו' נכתבים לשון רבים. עי' תוי"ט פ"ג מ"ז דכתובות:

הכא נמי היינו טעמא דלא גביא מדלא כתב לה אוסיפית לך מאה אמאתים אחולי אחילתיה לשעבודא קמא אמר מר "אי בעיא בהאי גביא אי בעיא בהאי גביא לימא פליגא דרב נחמן *דאמר רב נחמן "שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון לאו מי איתמר עלה אמר רב פפא ומודה ר"נ "דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה הכא נמי הא אוסיף לה מידי גופא אמר רב נחמן "שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון אמר רב פפא ומודה רב נחמן "דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה "פשיטא ראשון במכר ושני במתנה ליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא וכל שכן ראשון במתנה ושני במכר דאמרינן משום דינא דבעל חוב הוא דכתב כן אלא אי שניהם במכר שניהם במתנה ביטל שני את הראשון מאי טעמא רפרם אמר "אימר אודויי אודי ליה רב אחא אמר אימר אחולי אחליה לשיעבודיה מאי בינייהו "איכא בינייהו אורועי סהדי ולשלומי פירי ולטסקא מאי הוי עלה דכתובה ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר"א בר"ש מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנישואין וחכ"א אחד זה ואחד זה מן הנישואין והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנישואין:

מתני' °הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה הרי זו בחנק אין לה לא פתח בית האב ולא מאה סלע "היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה לא פתח בית האב "ולא מאה סלע היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כבת ישראל לכל דבריה "יש לה אב ואין לה פתח בית האב יש לה פתח בית האב ואין לה אב הרי זו בסקילה (דברים כב) שלא נאמר °פתח בית *אב אלא למצוה:

גמ'

רש"י

הכא נמי. מדלא כתב ואוסיפית לה מאה אמאתים קמאי אלא כתב זמן שני לכל השלש מאות ולא בלשון מוסיף על השטר הראשון ש"מ אחילתיה לשעבודא קמא ואם באת לגבות שטר השני תגבה מזמן שני אבל גבי תוספת המוסיף בכל כתובות על מנה מאתים כותבין בו ואוסיפית לה על מאי דתקון רבנן הלכך לא אחילתיה לשעבודא קמא וכדקאי קאי: אמר מר. אדרב הונא קאי דאמר אם באת לגבות מאתים כו': שני שטרות. של שדה אחת של מכר או מתנה וכתבן ראובן לשמעון אחד בניסן ואחד בסיון: ביטל שני את הראשון. ואם כתב לו אחריות וטרפוה ממנו אין גובה אלא מזמן שני וה"נ נימא ראשון בטיל ליה דאחליה לשעבודיה קמא: דאי מוסיף בה דיקלא. בשטר בתרא: לתוספת כתביה. ולא לבטולי לקמא אלא דאי מזמן שני אתי למגבי ליקני עיקר ותוספת ואי ניחא ליה בקמא משום דקדים לא ליקני תוספת: וה"נ הא אוסיף לה. דכתב לה שלש מאות: ליפות כחו כתביה. ואי נמי לא אוסיף ביה לא ביטל את הראשון אלא דלא ליתו בני מצרא לערעורי עליה דקיימא לן *מתנה לית בה משום דינא דבר מצרא: דינא דבעל חוב. דאי אתי ב"ח וטריף ליה מיניה קבל עליו אחריות בשטר השני דנהדר וניגבי מיניה מעות הכתובים כאן: מאי טעמא. ביטל: אודי ליה. בעל השטר שהראשון מזויף היה ונתרצה על האחר לגבות מזמן שני: אורועי סהדי. החתומים בראשון °לרפרס פסולים לרב אחא כשרים: ולשלומי פירי. שאכל לוקח בין זמן ראשון לזמן שני לרפרס משלם: ולטסקא. לפרוע מס הקרקע למלך מזמן ראשון לזמן שני לרפרס על המוכר לפרוע לרב אחא על הלוקח לפרוע: מאי הוי עלה דכתובה. מאימת גביא:

מתני' וזינתה. באירוסין והיא נערה: הרי זו בחנק. ואפי' נתגיירה פחותה מבת ג' שנים דבחזקת בתולה היא דכי כתיבא סקילה בנערה המאורסה בישראל כתיבא דכתיב כי עשתה נבלה בישראל: אין לה לא פתח בית אביה. א"צ להוציאה אל פתח בית אביה: ולא מאה סלע. אם נמצא בעל שקרן ועדיו זוממין דכולה פרשה בישראל כתיבא: הרי זו בסקילה. בגמרא יליף לה: הרי היא כבת ישראל לכל דבריה. ויש לה פתח בית אב ומאה סלעים: יש לה אב ואין לה פתח בית אב. כגון שאין לו בית ובישראלית קמיירי:

גמ'

תוספות

הכא נמי בדאוסיף לה. פי' שכתב בכתובה שניה יותר מברא שונה אבל אין לפרש שכתב לביתי ואוסיפית כך וכך דא"כ היתה גובה שתיהן כדאמרינן לעיל: **משום** דינא דבר מצרא. ויכניע אותו של מכר דאם ירצה שניהם אית בה דינא דבר מצרא דאפילו מתנה שכתוב בה אחריות אית בה דינא דבר מצרא* ונראה דאם הלוקח עצמו מצרן דלא שייך דינא דבר מצרא דביטל שני את הראשון ויש מפרשים דלאו דוקא נקט משום דינא דבר מצרא דאפילו לא שייך דינא דבר מצרא לא ביטל שני את הראשון דנפקא מינה לענין דרך דאפי' למ"ד (ב"ב דף סד:) מוכר בעין רעה מוכר נותן בעין יפה נותן: **אימר** אחולי אחליה לשיעבודא. תימה מה אחליה לשיעבודא שייך גבי מתנה ונראה לר"י כגון שבין זמן הראשון לזמן שני קנה הנותן שדה אצל שדה הניתן והשתא אחליה מקבל מתנה לשיעבודא ולא יוכל לטעון דינא דבר מצרא ועוד °אומר רשב"א דנפקא מינה אם לוה נותן בין זמן הראשון לזמן שני שיטרפו בעלי חוביו מאותה שדה [א"נ אם יאכל הנותן פירות בין זמן ראשון לשני]: **איכא** בינייהו אורועי סהדי. תימה גדולה הוא מה שפירש בקונטרס לפסול העדים דאין יכול לפסול העדים בענין זה ונראה לר"י דאם יש לזה מקבל מתנה שום שטר אחר שהעדים אלו חתומים בו מרעין ליה לשטרא הואיל והוא מודה שהן פסולין אי נמי לפסול חתימתן קאמר דאימר זיופי זייף הואיל והוא מודה שהשטר הזה מזויף: **והלכתא** אחד זה ואחד זה מן הנשואין. תימה לרבינו יצחק דהשתא מסקינן דאחד זה ואחד זה מן הנשואין אע"ג דאוסיף לה ופליגא אדרב נחמן דאמר לעיל אי אוסיף דיקלא לתוספת אדעתא דתוספת כתביה ולא ביטל שני את הראשון וזהו תימה דהלכתא כרב נחמן בדיני ורפרס ורב אחא איפלגו אליביה ודייקינן נמי בשילהי הכותב (לקמן דף פט: ושם) כוותיה ואור"י דהכא אע"ג דאיכא תוספת ביטל (א) את הראשון וטעמא משום דליכא שטר כתובה באירוסין אלא מתנאי ב"ד הלכך נתבטל תנאי ראשון ע"י שטר אבל לעיל דאיכא שני שטרות כשהוסיף בשני לא ביטל את הראשון הואיל והוא בידו עדיין וא"ת וכיון דאיירי מילתייהו דרב הונא ורב אסי בדלא כתב לה א"כ תפשוט מהכא הא דבעי בפ"ק דב"מ (דף יז: ושם) אי ארוסה אית לה כתובה בדלא כתב לה °וי"ל שאינו רוצה לפשוט אלא מן המשנה או מברייתא ואע"ג דאיכא לאוכוחי ממילתא דר' אלעזר ב"ר שמעון ורבנן הא נמי מימרא היא דרב יהודה אמר שמואל °אמרה משמיה ואיכא ברייתא וממתניתין דהמארס את בתו ליכא לאוכוחי דאיכא לאוקמה בדכתב לה וא"ת ותפשוט מהא דתניא לעיל מודה ר' יהודה במארס את בתו ובגרה ונשאת שאין לאביה רשות בה וע"כ בדלא כתב לה מיירי דאי כתב לה הויא שלו הואיל וברשותו נכתבה כדאמר לעיל ואי ארוסה אין לה כתובה פשיטא דאין לו בה כלום ונראה לרשב"א דלעולם איכא לאוקמה בדכתב לה ומיירי כגון שהוסיף לה בשעת נשואין דסלקא דעתא הואיל ומנה מאתים שלו תוספת נמי שלו קמ"ל*: **הגיורת** שנתגיירה בתה עמה. הא דלא נקט הגיורת שנתגיירה סתמא משום דאיירי בפחותה מבת שלש דאין דרכה להתגייר אלא עם אמה ועוד דאין סברא שיטבילוה על דעת ב"ד שאין מטבילין גר קטן על דעת ב"ד אא"כ הוא תובע להתגייר וזאת פחותה מבת ג' אין בה דעת לתבוע להכי נקט שנתגיירה בתה עמה והטבילוה על דעת אמה ועוד משום דבעי למיתני היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה: **אין** לה פתח בית אב כו' הרי זו בסקילה. תימה דתיקשי מהכא למ"ד בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) נקטעה יד העדים פטור דבעינן קרא כדכתיב וי"ל דשאני הכא דגלי קרא ומאה לרבות הורתה שלא בקדושה והייט נמי אין לה אב אבל קשה דתקשי ליה מברייתא דבעיר שרובה עובדי כוכבים סוקלין אותה על שער ב"ד דדריש בשעריך ולא בשערי עובדי כוכבים ואמאי לא פטרינן לה לגמרי וי"ל דברוב עובדי כוכבים הוי שעריך שערי ב"ד ולא שער העיר:

מגא

תוספות רי"ד

שני. או אם יש לה מה לטרוף גובה ג' מאות מזמן שני: וא"ר נחמן שני שטרות היוצאים בזא"ז בטל שני את הראשון. פי' אם כתב לו שני שטרי מכר או שטרי מתנה על שדה אחת הא' כתב בניסן וא' כתב בתשרי בטל שני את הראשון פי' אם היה בו אחריות וטרפוהו ממנו אינו גובה אלא מזמן שני. אמר ר"פ ומודה ר"נ דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה. פי' אי אוסיף דיקלא בשטרא בתרא לא בטל שני את הראשון אלא ידו על העליונה דקא"ל אי מזמן ראשון בעית למיגבי גבי' במאי דכתיב ביה ואם תרצה למחול שיעבודך מזמן ראשון ולגבות מזמן שני תגבה כל התוספת הכתובה בשטר השני: פשיטא לי פי' בשני שטרות היוצאין בזא"ז שלא בטל שני את הראשון אי הוי ראשון במכר ושני במתנה דליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא פי' כי במכר יכול בעל מצרא להוציא מידו אבל מתנה לית בה משום דינא דבר מצרא ולהכי הדר וכתב לה בלשון מתנה לשתק מעליו בר מצרא ולא לבטל את הראשון וכ"ש ראשון במתנה ושני במכר דמשום דינא דב"ח כתביה. פי' דבמתנה ליכא אחריות ובמכר איכא אחריות ואי אתי בע"ח וטריף לה מיניה הדר על המוכר וט"ה הדר וכתב ליה ולא לבטל את הראשון. ודאי שניהם במכר שניהם במתנה בטל שני את הראשון מ"ט רפרם אמר אודויי אודי ליה. ר"א אמר אימור איחוליה אחליה לשיעבודיה קמא. פי' רפרם אמר הודה לו המקבל לנותן שהשטר הראשון נכתב בשקר ולא היה אמת לפיכך ביקש לו שיכתוב לו שטר שני ור"א סבר אין אנו מחזיקין את הראשון בפסול אלא אמרינן כשר היה ולמה כתב לו השני שפייסו המוכר ללוקח שימחול שיעבוד של זמן א' ויתפש מזמן שני מפני שהיה לו שום שדה למכור בין זמן הא' לזמן הב' ולא היה הלוקח רוצה לקנותו מפני שיעבודו של זה ולפיכך פייסו שימחול לו שעבוד דמזמן ראשון מ"ב א"ב אורועי סהדי לרפרם כיון שהודה לו שבשקר נכתב הא' העדים הם פסולים לו שאם יש לו שום שטר שהם חתומים בו הוא בטל דפיו כק' עדים והוא הודה שהם פסולים אבל לעלמא לא כל הימנו לפוסלם ומ"ה אמר לאורועי ול"א לפסול ולמ"ד אחולי אחליה וכו' נאמנים. א"נ לשלומי פירי לרפרם דאמר אודויי אודי ליה שהראשון היה פסול א"כ כל הפירות שאכל הלוקח בין זמן הא' לזמן הב' חייב להחזיר לבעלים ולר"א אינו חייב להחזיר לבעלים: א"נ לטסקא. פי' לפרוע מס המלך מזמן א' ועד זמן ב' לרפרם דאמר אודויי אודי ליה גם המוכר הודה ללוקח שהא' היה בטל והב' עיקר וא"כ מס הקרקע על המוכר לפרוע מניסן ועד תשרי ולר"א על הלוקח לפרוע ומסתברא כר"א דאחזוקי סהדי בשיקרא לא מחזקינן: **מתני'** הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה ה"ז בחנק אין לה פתח בית אב ולא ק' סלע. פי' שנתגיירה עמה כשהיא קטנה דעכשיו בתולה היא שבפ"ע אין לה לקטנה דעת להתגייר ואי בגדולה שנתגיירה שוב אינה בתולה. וזינתה מן האירוסין והיא נערה ה"ז בחנק. פי' אם נשאת והוציא עליה בעלה שם רע ע"פ עדים שזנתה באירוסין דאין לה דין מאורסה בת ישראל שנסקלין ע"י הוצאת שם רע. דכי כתיב סקילה בנערה המאורסה בישראל כתיב. דכתיב במוציא שם רע כי עשתה נבלה בישראל. והאי לאו בת ישראל היא הואיל והיתה הורתה ולידתה שלא בקדושה אלא בחנק היא כשאר א"א דעלמא: אין לה פתח בית אב ובאותה מיתה דיהבינן לה לא בעינן פתח בית אב כדבעינן במוציא שם רע דעלמא דהא לא ידעי' אבוה מן הוא. ולא מאה סלע פי' אם הוזמו עדיו וה"ה נמי אם באו לה עדים בעודה ארוסה שזנתה שלא ע"י הוצאת שם רע לא דיינינן לה כנערה המאורסה שזנתה לסקילה דכיון דמפקינן לה מדין הוצאת שם רע. אע"פ שמוציא שם רע סקילה האמור בה חידוש הוא כדמפרש בגמרא ומשמע דלא שייכא מיתה אחריתי במוציא שם רע לעולם. וכ"ש דמפקינן לה מדין [illegible]

טז א ב גמיי' פט"ז מהל' אישות הל"ט וטוש"ע אה"ע סי' ק סעי' יד:
יז ד ה ו ז מיי' פ"ט מהל' זכיה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמ סעי' א ב:
[כדאיתא ב"מ קח:]
יח ח מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל"ז סמג עשין לו:
יט ט מיי' שם הל' יא:
כ כ מיי' פ"ג מהל' נערה הל' ח סמג עשין נה:
כא ל מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' יא:
ת"י כ"י

לקמן פט:
ב"מ קח:
[ס"א אביה]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והלכתא וכו' דאיכא תוספת ביטל שני את הראשון:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אורועי סהדי וכו' לרפרס פסולים. פי' [illegible] תוס' ד"ה אימר וכו' אומר רשב"א [illegible] ד"ה והלכתא [illegible] וי"ל שאינו רוצה לפשוט [illegible]

[ועוד דאיכא למימר דהכא איירי בדכתב לה ולא תקשי ארב נחמן דהכא מיירי כשמחזרת לו כתובה ראשונה כשנותן לה השניה. ת"י כ"י]

כב א מיי' פ"ג מהל' נערה הל"א סמג עשין נה טור אה"ע סי' קעז:
כג ב מיי' שם הל' ב סמג עשין קא קב:
כד ג (מיי' שם הל"ט):

תורה אור

גמ' מנא הני מילי אמר ר"ל דאמר קרא °ומתה לרבות הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה אי הכי מילקא נמי נילקי ומאה סלע נמי לישלם אמר קרא ומתה למיתה נתרבתה ולא לקנס ואימא לרבות הורתה ולידתה בקדושה ההיא ישראלית מעלייתא היא ואימא לרבות הורתה ולידתה שלא בקדושה א"כ בישראל מאי אהני ליה אמר ר' יוסי בר חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר °ונתנו לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב מתיב ר' יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר זבידא °ואם מאן ימאן אביה לרבות יתומה לקנס דברי ר' יוסי הגלילי הוא מותיב לה והוא מפרק לה בבא עליה ואח"כ נתיתמה רבא אמר חייב ממאי מדתני אמי בתולת ישראל ולא בתולת גרים אי אמרת בשלמא כי האי גוונא בישראל מיחייב היינו דאיצטריך קרא למעוטי גרים אלא אי אמרת בישראל כה"ג פטור השתא בישראל פטור בגרים מיבעיא *אמר ריש לקיש המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתנו לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב מתקיף לה *רב אחא בר אבא טעמא דכתיב בה הנערה הא לאו הכי הוה אמינא אפילו קטנה °הא כתיב °ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה וקטנה לאו בת עונשין היא אלא כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע תני שילא שלש מדות בנערה באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה סוקלין

(דברים כב; שם; שמות כב; דברים כב)

רש"י

גמ' מנא הני מילי. שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה בסקילה: ומתה. וסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה והאי ומתה קרא יתירא הוא: בישראל. כי עשתה נבלה בישראל: מאן ימאן. במפתה הכתוב מדבר דמצי למיכתב ואם ימאן וכתב ואם מאן ימאן בין אביה קיים וממאן בין שאין אביה קיים והיא ממאנת אלמא אע"ג דכתיב באונס ונתן לאבי הנערה ואונס ומפתה מהדדי גמירי מיחייב קנס איתומה וכי תימא שאני הכא דרבי רחמנא [אבל לגבי מוציא ש"ר לא אתרבאי] הכא נמי לאו יתומה משמע מריבוי אלא דבין היא ובין אביה יכולין לעכב כדאמרינן באלו נערות (לעיל דף לט:) ויתומה לא אתרבאי הכא אלא דסבירא ליה לתנא דלאביה דקאמר קרא לאו למעוטי יתומה אלא למימרא דקנסה לאביה ולא לעצמה והוא הדין לאביה האמור במוציא שם רע: הוא מותיב כו'. הא יתומה דקאמר תנא: בבא עליה ואח"כ נתיתמה. ולעולם אבי הנערה למעוטי יתומה בין בקנס בין בהוצאת שם רע: רבא אמר חייב. המוציא שם רע על היתומה: מדתני אמי כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולא בתולת גרים. והא בתולת גרים יתומה היא דרחמנא אפקריה לזרעיה דמצרי כשל חמור דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם והוא לשון שכבת זרע הזורם כזרם מים ואיצטריך קרא למעוטי אי אמרת בשלמא כו': נערה מלא דבר הכתוב. בכל מקום כתיב נער וכאן כתיב נערה מלא להוציא את הקטנה: אלא כאן נערה כו'. אלא האי דכתיב מלא לא ללמד על עצמו בא ולהוציא את הקטנה דבלאו הך דרשא אמעיטא לה קטנה כדאמרינן דלאו בת עונשין אלא ללמד בא על כל נערה שבתורה שכתובין חסר לומר שאף הקטנה במשמע והכי יליף כאן נערה כאן שאי אפשר בקטנה כתיב מלא הא למדת שכל מקום שנכתב חסר אף הקטנה במשמע כגון באונס ומפתה: שלש מדות. במיתת נערה המאורסה: באו לה עדים בבית חמיה. לאחר שנכנסה: שזינתה בבית אביה. באירוסין: סוקלין

תוספות

מנא הני מילי. משום דכתיב בישראל קא בעי: ואימא לרבות הורתה ולידתה בקדושה ההיא ישראלית מעלייתא היא. תימה דגבי חליצה דדרשינן (יבמות דף קב.) מונקרא שמו בישראל דאין כשר לדין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל אלמא ממעטי מבישראל אפי' הורתו ולידתו בקדושה וכ"ת דהתם משום דהורתו שלא בקדושה לא איצטריך למעוטי דמקרב אחיך ידעינן בכל דין דבעינן הורתו ולידתו בקדושה ואייתר גבי דין חליצה בישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל אכתי איכא לאקשויי אימא דבישראל אתא למעוטי הורתו שלא בקדושה אפי' לחליצת בני גרים דמקרב אחיך לא דרשינן אלא למיפסליה לדין ישראל אבל גר חבירו מצי דיין כדדרשינן התם עליך הוא דבעינן מקרב אחיך כו' ואור"י כיון דהורתו ולידתו בקדושה ישראל מעליא הוא כדאמרינן הכא אם כן הכי נמי בני גרים כיון שהורתן ולידתן בקדושה הוו ישראל מעלייתא וקרינא בהו עליך והואיל וכן בלא ונקרא שמו בישראל נפקא לן שפסול גר לחליצת בני גרים דבעינן מקרב אחיך עד שתהא אמו מישראל ולהכי אייתר בישראל לאצרוכי אביו מישראל*: ואימא לרבות הורתה ולידתה שלא בקדושה. תימה אדרבה אית לן לאוקמי קרא בדדמי וי"ל כיון דמרבינן הורתה שלא בקדושה אם כן גלי לן קרא דבישראל לאו דוקא וא"כ ממילא נרבה אפילו לידתה שלא בקדושה: אם כן בישראל מאי אהני ליה. תימה לרשב"א דנימא אהני ליה שלא ילקה ולא ישלם מאה כסף ואור"י דסברא הוא שיהגה לכל הכתוב בפרשה ועוד אור"י דלענין מלקות ומאה כסף לא איצטריך למעוטי מבישראל דמבתולת ישראל ולא בתולת גרים ממעטינן להו והשתא אתי שפיר דלא תיקשי אמאי איצטריך בתולת ישראל ולא בתולת גרים תיפוק ליה מבישראל ואע"ג דלגבי מיתה כתיב מ"מ גמרינן מינה קנס כדמשמע בסמוך דקאמר טעמא דכתב רחמנא נערה הא לאו הכי ה"א אפי' קטנה והכתיב אם אמת וגו' אלמא דילפינן קנס ממיתה אלא ודאי אי לא כתיב בתולת ישראל ה"א דאפילו הורתה ולידתה שלא בקדושה הוה מרבינן מומתה ובישראל אהני שלא ילקה ולא ישלם מאה כסף אבל השתא דממעטינן לה מבתולת ישראל ע"כ בישראל אתא למעוטי הורתה ולידתה שלא בקדושה*:

המוציא שם רע על היתומה פטור כו'. תימה דתקשי ליה ממתני' דקתני הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה פתח בית אב ולא מאה כסף משמע הא ישראלית גמורה דכוותה שאין לה אב יש לה מאה כסף ולעיל נמי תנן דגיורת פחותה מבת ג' יש לה קנס וי"ל דמוקי מתני' אליבא דר"ע דאמר לעיל (דף לח.) נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה ודריש אשר לא אורסה לאביה הא אורסה לעצמה וה"נ דריש לאבי הנערה הא אין לה אב לעצמה אבל ר' יוסי בר' חנינא דהכא אליבא דר"י הגלילי קאמר דפטור דכי היכי דדריש לעיל הא אורסה אין לה קנס ה"נ דריש הכא לאבי הנערה הא אין לה אב אין לה קנס ורבא דפליג עליה סבר דאפי' לר"י הגלילי חייב מדתני אמי דדריש ליה מקרא ומסתבר דלא פליג שום תנא אההיא דרשא והשתא פריך הכא רבי יוסי בר אבין מדתני אם מאן ימאן לרבות יתומה לקנס דברי ר"י הגלילי וה"ג ר"ח וכן במכילתא גרס דברי ר' יוסי הגלילי ופריך מר' יוסי הגלילי אר' יוסי הגלילי לר' יוסי בר' חנינא וכן משמע בהדיא בירושלמי דר' יוסי בר' חנינא אליבא דר' יוסי הגלילי קאמר לה ומתני' כר"ע ופריך נמי מלרבות יתומה לקנס דברי ר' יוסי הגלילי ומשני נמי כדמשני הכא אבל התם קאמר מילתיה אאונס ואמפתה ולא אמוציא שם רע*:

בתולת ישראל ולא בתולת גרים. וא"ת אמאי איצטריך אם מאן ימאן לרבות יתומה מבתולת ישראל נפקא מדממעט דווקא בת גרים ולמאי דפ"ה דיתומה לאו מרבויא משתמעת ניחא ונראה לרשב"א דאי לאו דמרבינן יתומה ממאן ימאן לא הוה דרשינן בתולת ישראל ולא בתולת גרים אלא לדרשה אחריתי כיון דמשום בת גרים לא צריך קרא דמונתן לאבי הנערה נפקא ולא היה סברא לומר דלא איצטריך קרא אלא לדיוקא הא יתומה בת ישראל יש לה קנס אבל השתא דמרבינן יתומה לית לן למעוטי מלאבי הנערה בת גרים דדרשינן שפיר בתולת ישראל ולא בתולת גרים:

הא לאו הכי ה"א אפילו קטנה והכתיב ואם אמת היה. נראה לר"י דלא בעי רב אחא למילף קנס ממיתה דכל היכא דלא מחייב מיתה לא מחייב קנס ולא בעי למימר נמי הואיל וקרא איירי בגדולה כל דינין שבפרשה אין נוהגין אלא בגדולה אלא הכי פריך טעמא דכתב רחמנא נערה בה"א הא לאו הכי ה"א אפילו קטנה במשמע והייתו משום דכיון דלא כתיב ה"א ביטל משמעות נערה דמשמע דווקא גדולה והא כתיב אם אמת וגו' וקטנה לאו בת עונשין היא ואפ"ה כתב נערה חסר אלמא משום חסרון ה"א איתו מבוטל משמעות נערה דהוי גדולה והשתא לא קשה מידי לרבנן* מנא להו דמחייבי סקילה בבא על הקטנה והא קרא בבת עונשין איירי דהא הכא לא בעי למעוטי קטנה מקנס משום דקרא בבת עונשין איירי אלא כדפרישית ולא תקשי נמי אמאי איצטריך בתולת ישראל תיפוק ליה מבישראל דגבי סקילה דהא לא ילפינן מהדדי:

הא כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה במשמע. ור"מ נמי הוה דריש הכי אי לאו משום דלו תהיה לאשה דדריש לעיל (דף מ:) במהוה עצמה וא"ת הואיל ומסתבר למדרש דכל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע כרבנן נימא לר"מ דווקא באונס ומפתה דגלי קרא גלי אבל בכל מקום נדרוש דאפילו קטנה במשמע ואור"י דהייט טעמא דר"מ דאי דווקא לאונס ומפתה אתא קרא דולו תהיה לאשה ליכתוב בהו נערה מלא כמו במוציא שם רע וה"א כאן נערה הא בכל מקום כו' ומדכתיב לו תהיה לאשה במהוה עצמה בא ללמד ובכל מקום שנאמר נער כמו הכא במהוה עצמה מיירי:

אמר

[ולפי' נ"ל דרב שמואל בר יהודה דהתם היתה אמו מישראל מדמייתי עלה קרא דבישראל והא לא איצטריך אלא לאמו מישראל. ת"י]

תוספות רי"ד

מנה"מ. פי' דהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה שהיא בסקילה. אר"ל דא"ק ומתה. פי' מריבוי דקרא דסגי לה בהכי יסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה קרא יתירה הוא למידרש ולרבות זו שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה: א"ה מילקי נמי לילקי ומאה סלע נמי לישלם. פי' כיון דמרבה ליה לסקילה לירבי ליה למלקות. שאם אינו אמת מלקין אותו כדכתיב ויסרו אותו דהיינו מלקות: א"ק ומתה למיתה נתרבתה ולא לקנס ואימא לרבות הו"ל בקדושה ההיא ישראלית מעלייתא היא ואימא לרבות הו"ל שלא בקדושה א"כ בישראל מאי מהני ליה. כלומר מאי ממעט: א"ר יוסי בר' חנינא המוציא ש"ר על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה פרט לזו שא"ל אב. ואי קשיא והאי נשואה היא ויצאת מרשות האב והיכי כתב רחמנא ונתן לאבי הנערה. י"ל לאו דליהוי דידיה אלא שיעשה מהן טולה לבתו שלא יזכה בהן בעלה: מתיב ריב"א ואם מאן ימאן אביה לרבות יתומה לקנס דברי ר"י בר יהודה. פי' מדמצי למיכתב ואם ימאן אביה ורבה עכשיו וכתב ואם מאן ימאן. משמע בין אביה קיים וממאן בין שמת אביה והיא ממאנת שאינה רוצה להנשא לו כסף ישקול והאי דכ' ונתן לאבי הנערה לאו דוקא אלמא יש קנס ליתומה וה"ה גבי מוציא שם רע אביה לאו דוקא ואי קשיא והא האי קרא במפתה כתיב והיכי מצינן לרבויי יתומה לקנס. והתנן בפירקין דלעיל יתומה האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דא"ל אב וקנסה לעצמה אוחלתיה אוחילא גביה שנתרצית לו. י"ל האי דמרבה יתומה לקנס לאו במפתה דודאי אין קנס ליתומה מפותה ולא רבה אלא במקום הראוי להיות דהיינו באנוסה ואע"ג דקרא במפותה כתיב הא גמרי מהדדי אונס ממפתה: הוא מותיב לה והוא מפרק לה. בבא עליה ואח"כ נתיתמה. פי' לעולם מוציא שם רע על היתומה פטור והאי דמרבה לה להאי יתומה בין בקנס בין בהוצאת שם רע ממאן ימאן בבא עליה בעוד שאביה קיים וקודם שעמד בדין נתיתמה הואיל והיה לה אב משעת ביאה אינה כשאר יתומות ויש לה קנס והכי נמי מפרשה יתומה דמתני' ואפ"ה המפתה פטור כיון דלדידה הוי ולא מצא אב קא ירתא דאילו הוו מכה אב הוו ירתין אחיה ולא היא: ורבא אמר חייב מדתני ר"א בתולת ישראל ולא בתולות גרים פי' כגון שהיתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה והא בתולת גרים ביתומת היא. א"א בשלמא בישראל כה"ג מחייב ולאו דוקא אביה היינו דאיצטריך קרא למעוטי גרים. אלא אי אמרת בישראל פטורים גרים מיבעי' אלא לאו ש"מ בישראל חייב ואע"פ שבא עליה בעודה יתומה ואביה לאו דוקא כדרבינן ממאן ימאן: והלכתא כרבא ומתני' דתנן שהיתומה י"ל קנס והאונס חייב והמפתה פטור אע"פ שבא עליה בעודה יתומה:

לעיל מ:

[לעיל מ: איתא רב ארא בר אהבה]

גליון הש"ס

גמ' הא כתיב ואם אמת. עי' תוס' סנהדרין ח ע"ב ד"ה והביא:

[ו...ג ק"ק דכי פריך אי הכי מילקא נמי נילקי ומאה כסף לשלם הוי ליה לשנויי מיד דמבתולת ישראל נפקא כיון דהשתא אתא סמיך. ת"י]

[ומיהו לעיל משמע דלא דריש ר"ע הא אורסה לעצמה אלא משום דאשר לא אורסה אתיא לג"ש הא אי לאו הכי הוי דריש לה נמי הא אורסה אין לה. ת"י]

[בסנהדרין סו:]

סוקלין אותה על פתח בית אביה כלומר ראו גידולים שגידלתם באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית אביה סוקלין אותה על פתח שער העיר *סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק למימרא דכל היכא דאישתני גופא אישתני קטלא ורמינהי [א]נערה המאורסה שזינתה ומשבגרה הוציא עליה שם רע הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע *היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה היא וזוממיה ס"ד [ב]אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה אמר רבא מוציא שם רע קאמרת [ג]שאני מוציא שם רע דחידוש הוא דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע בסקילה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא דלמא כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופא אבל היכא דאישתני גופא לא חדית רחמנא אלא אמר רב נחמן בר יצחק אישתני ולא אישתני תנאי היא דתנן *[ד]חטאו עד שלא נתמנו ונתמנו הרי הן כהדיוטות רבי שמעון אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבים משנתמנו פטורים

אימור

רש"י

סוקלין אותה על פתח בית אביה. דהכי כתיב והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה והאי בבאו עדים בבית חמיה כתיב דהא במוציא שם רע כתיב דמפרש ביה קרא ואקרב אליה אלמא כשניסת: ראו גידולים שגידלתם. כלומר מבית זה יצאת הנבלה שבו זינתה: באו לה עדים בבית אביה. קודם שנשאת: סוקלין אותה על שער העיר. דכתיב כי יהיה נערה בתולה מאורסה וגו' והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההיא: תידון בחנק. כי היכי דאילו זנאי השתא לאו סקילה איכא אלא חנק דכי כתיב סקילה בזינתה נערה כתיב שנאמר כי יהיה נערה בתולה וגו' השתא נמי בחנק דכיון דאשתני גופא בין חטא להעמדה בדין אשתני קטלא לכדהשתא: הוציא עליה שם רע. שכנסה משבגרה ולא מצא לה בתולים ובא לב"ד: הוא אינו לוקה. אם כיחש: ואינו נותן מאה סלע. דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב וזה עקימת שפתיו גורמין לו ליענש כדמתרץ לקמן ועקימת שפתיו בבוגרת הואי: היא. אם אמת היה: וזוממיה. עדים שהיו מעידים על זנותה ונמצאו זוממין: מקדימין לבית הסקילה. כלומר ישכימו בבקר לשם כי אין להם נס והמלטה מן המיתה הזאת: היא וזוממיה ס"ד. אם אמת היה אין שקר: אלא או היא. אם אמת: או זוממיה. אם שקר: לבית הסקילה. אלמא אע"ג דאשתני גופא ואילו זנאי השתא בת חנק היא לא אמרינן אישתני קטלא: מוציא שם רע קאמרת. לאותובי אסרחה ולבסוף בגרה דתני תנא דאיירי בבאו לה עדים בבית אביה: שאני. מיתה הבאה על ידי הוצאת שם רע דבעל משנשאת: דחידוש הוא. ולא אמרינן בה דמשום דאישתני (א) דינא דאי זנאי השתא בת חנק היא נימא אישתני קטלא דהך דזנאי בנערות: דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק כו'. (ב) ותדע דהא בלא בגרה נמי [בלא] הוצאת שם רע ואפי' בנערות אשתני דינא הוא דאילו זנאי השתא חנק הוא דאיכא הואיל ונכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה כדתניא [לקמן] (דף מח:) נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה מאי לא נשואה אי נימא נשואה ממש היינו ולא בעולה אלא לאו נכנסה לחופה ולא נבעלה אלמא אילו זנאי השתא בת חנק היא: ואילו מוציא שם רע. עליה השתא וזנאי קודם כניסה לחופה בסקילה אלמא בהוצאת שם רע לא אמרינן דמשום דאישתני דינא אילו זנאי השתא לישתני קטלא הבא ע"י זנות דמעיקרא והילכך כי בגרה נמי וניסת לא אמרינן במוציא שם רע דמשום דאישתני דינא דהשתא אישתני קטלא דמעיקרא: ודלמא כי חדית. כלומר הא ראייה דמייתינן מהתם מוציא ש"ר לכאן לאו ראייה היא לכאן דהתם הוא דאף על גב דאישתני דינא דאילו זנאי השתא לא אישתני קטלא דהא דזנאי מעיקרא משום דלא אישתני גופא הוא וחידוש שחידשה תורה (ג) באישתני דינא חדית באישתני גופא לא חדית אבל בגרה אישתני גופא היא ואי בבאו לה עדים בבית אביה אית לך למימר סרחה ולבסוף בגרה בחנק במוציא שם רע נמי משבגרה הוה ליה למיתני חנק: אלא אמר רב נחמן בר יצחק. הא דתני שלא תידון בחנק הואיל ואישתני גופא אישתני קטלא ותניא אחריתא בסקילה ואע"ג דאישתני גופא לא אישתני קטלא תנאי היא: אישתני ולא אישתני. אי אמרינן אישתני קטלא או לא אישתני קטלא תנאי היא: חטאו עד שלא נתמנו. נשיא ומשוח שאין קרבנם כשל יחיד שהנשיא מביא שעיר ומשוח מביא פר הרי הן כהדיוטות. בכשבה ושעירה שאע"פ שנשתנה גופם לא נשתנה קרבנם: אם נודע להם עד שלא נתמנו. דהוה ליה ידיעה וחטאה בחד גופא חייבין כהדיוטות: משנתמנו. דהוה ליה חטאה בשעת קרבן יחיד וידיעה בשעת קרבן נשיא: פטורין. לגמרי אלמא דמשום דאישתני גופא אישתני קרבן:

אימור

תוספות

אמר רבא מוציא שם רע קאמרת שאני מוציא שם רע דחידוש הוא. נראה דמתחלה מקשה ממוציא שם רע משום דס"ד דהש"ס דמסברא אמרינן ביה דתידון בסקילה ולא אמרינן הואיל ואישתני גופא אישתני קטלא הילכך מקשה דגבי נערה המאורסה נמי לית לן למימר דאישתני קטלא ומשני רבא שאני מוציא שם רע דחידוש הוא ולא מסברא אמרינן ביה הכי אלא משום דאשכחן דחדית ביה רחמנא כי האי גוונא דלא אמרינן הואיל ואישתני דינא אישתני קטלא והא דנקט נכנסה לחופה ולא נבעלה לאו דווקא אלא הכי נמי דהוה מצי למנקט ונבעלה למאן דמוקי מוציא שם רע דווקא בבעל [אלא נקט למאן דמוקי אע"ג דלא בעל] ולפי זה לא גרסינן בעלמא דאי גרסינן נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא בחנק משמע דהכא במוציא שם רע חייב סקילה אפילו זינתה אחר חופה והא ליתא דזינתה אחר חופה אפילו במוציא שם רע בחנק ולפי זה הא דקתני לעיל באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בסקילה צריך לדחוק לרבא דאיירי במוציא שם רע דאי לא הוציא שם רע הויא לרבא בחנק דכיון דאישתני דינא אישתני קטלא ובדין דהוה ליה לאוקי לעיל בההיא ברייתא באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה ולא הוציא ש"ר בחנק דהשתא הוה מפליג בדידה ולא ה"ל למנקט בסיפא סרחה ולבסוף בגרה אלא משום דעיקר ברייתא אתא לאשמועינן דיני פתח בית אב וכיון דקאי מליעתא בנערה המאורסה בבאו לה עדים בבית אביה מסיק נמי סרחה ולבסוף בגרה בבית אביה במה שעומד בו השתא [והא דקאמר ואילו מוציא ש"ר אע"ג דהכל איירי במוציא ש"ר ה"פ ואילו מוציא ש"ר על האירוסין דאיירי ביה קרא הוי בסקילה אבל ק"ק דתני במתניתין (לקמן מו.) לא אמר לעדים בואו והעידוני והן מעידין מאליהן היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה אלמא אפי' בלא הוצאת ש"ר לא אמרינן הואיל ואישתני דינא אישתני קטלא ומיהו י"ל דאע"ג דלא אמר לעדים הרי הוציא ש"ר וחדית ביה רחמנא] ורבינו שמואל מפרש שאני מוציא שם רע דחידוש הוא שהרי נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא בלא הוצאת שם רע וזינתה אחר חופה בחנק ואילו מוציא שם רע כי האי גוונא שזינתה אחר נישואין בסקילה דהכי משתמעי קראי דכתיב ואם אמת היה כו' ולא נמצאו בתולים לנערה וסקלוה משמע דבכל ענין שלא נמצאו לה בתולים הויא בסקילה ואפילו זינתה תחתיו ואע"ג דכתיב אל פתח בית אביה ובזינתה תחתיו אין כאן פתח בית אביה היינו משום דלא שייך לומר ראו גידולים שגידלתם והוי כמו יש לה אב ואין לה פתח בית אב או אין לה אב דהויא בסקילה אע"ג דליכא פתח בית אביה והיינו חידוש דבעלמא בלא הוצאת שם רע זינתה אחר חופה בחנק כדדרשינן לקמן מאורסה ולא נשואה שנכנסה לחופה ולא נבעלה ובמוציא ש"ר בסקילה והשתא אתי נמי שפיר הא דלא נקט בברייתא באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בלא הוצאת שם רע תידון בחנק דהא מודה רבא דלא אמרינן הואיל ואישתני דינא אישתני קטלא אבל קשה לרבינו יצחק לפירוש זה דהא לקמן (דף מח:) דרשינן לזנות בית אביה פרט שמסר האב לשלוחי הבעל וכל שכן היכא שנכנסה לחופה וההוא קרא דלזנות בית אביה במוציא ש"ר בהדיא כתיב: דלמא כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופא. ואע"ג דלעיל באלו נערות (דף לח: ושם) קרי לבעולה אישתני גופא הכא לא חשיב אישתני גופא אפילו למאן דלא מחייב במוציא שם רע אלא בבעל דהא כבר היתה בעולה מן הנותן ובבעילה דנותן לא חשיב לה שינוי הגוף דלא מיירי הכא אלא בשינוי הגוף אחר העבירה*: תנאי היא דתניא כו'. וא"ת והא הכא ליכא אלא שינוי דינא והיכי מייתי לאישתני גופא דלעיל ויש לומר דלא מפליג לעיל בין אישתני גופא לאישתני דינא אלא לרבא דאמר מוציא שם רע חידוש הוא הילכך פריך ליה כיון דאמרת חידוש הוא ואיכא סברא אם כן יש לנו להעמיד בפחות שטכל דהיינו לא אישתני גופא אבל לרב נחמן דאית ליה דמסברא קאמר דלא אישתני קטלא ולא מחידושא לדידיה ליכא לפלוגי בין אישתני דינא לאישתני גופא הילכך מייתי שפיר תנאי היא אי נמי יש לומר דלא מייתי אלא מדרבי שמעון דכיון דסבר הואיל ואישתני דינא אישתני קרבן כל שכן באישתני גופא ואינו חושש אלא להביא תנא דסבר כברייתא דשילא דלא משבשינן לה מקמי אידך ברייתא משום דברייתא דשילא לא מיתניא בי רבי חייא ורבי אושעיא אבל לאידך ברייתא לא מייתי שום ראיה מדרבנן דרבי שמעון ותדע דהא במסקנא משבשינן להאי דשילא:

אימור

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' ו סמג עשין נה:

כו ב מיי' שם ופ"ג מהל' איסורי ביאה הלכה י סמג שם:

כז ג מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' ח:

כח ד מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' י:

מסורת הש"ס

סנהדרין על:

[לקמן מו.]

הוריות י.

ת"י

ת"י

[וע"ע תוס' יבמות נט. ד"ה והא]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דחידוש הוא וכו' דאישתני גופא דאי זנאי: (ב) ד"ה דהא נכנסה וכו' בחנק כו' כלומר ותדע: (ג) ד"ה ודלמא וכו' שחידשה תורה (באישתני דינא חדית) תא"מ ונ"ב ס"א בלא אישתני גופא חדית:

אימור דשמעינן ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה דאזיל בתר ידיעה ולא אזיל בתר חטאה מי שמעת ליה א"כ לייתי קרבן כי דהשתא משוח פר ונשיא שעיר האמר *ליה ר' יוחנן לתנא תני תידון בסקילה ואמאי נערה המאורסה אמר רחמנא והא בוגרת היא א"ר אילעא אמר קרא הנערה הנערה שהיתה כבר א"ל רבי חנניא לרבי אילעא אי הכי מילקא נמי לילקי ומאה סלע נמי לישלם א"ל *רחמנא ניצלן מהאי דעתא אדרבה רחמנא ניצלן מדעתא דידך וטעמא מאי אמר רבי יצחק בר אבין ואיתימא רבי יצחק בר אבא זו מעשיה גרמו לה וזה עקימת שפתיו גרמו לו זו מעשיה גרמו לה כשהיא זנאי נערה זנאי וזה עקימת שפתיו גרמו לו אימת קא מיחייב ההיא שעתא וההיא שעתא בוגרת הואי ת"ר *נערה המאורסה שזינתה סוקלין אותה על פתח בית אביה אין לה פתח בית האב סוקלין אותה על פתח שער העיר ההיא *ובעיר שרובה עובדי כוכבים סוקלין אותה על פתח בית דין כיוצא בדבר אתה אומר [ג]העובד עבודת כוכבים סוקלין אותו על שער שעבד בו ובעיר שרובה עובדי כוכבים סוקלין אותו על פתח בית דין מנא הני מילי דתנו רבנן שעריך זה שער שעבד בו אתה אומר שער שעבד בו או אינו אלא שער שנידון בו נאמר שעריך למטה ונאמר שעריך למעלה מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו אף שעריך האמור למטה שער שעבד בו דבר אחר שעריך ולא שערי עובדי כוכבים האי שעריך הא אפיקתיה אם כן לימא קרא שער מאי שעריך שמע מינה תרתי אשכחן עבודת כוכבים נערה המאורסה מנא לן א"ר אבהו גמר פתח מפתח ופתח משער ושער משעריך תנו רבנן המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע רבי יהודה אומר ללקות לוקה מכל מקום מאה סלע בעל נותן לא בעל אינו נותן קא מיפלגי בפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן והכי קאמר המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע בין בעל בין שלא בעל כרבנן ר' יהודה אומר ללקות לוקה מ"מ מאה סלע בעל נותן לא בעל אינו נותן כר"א בן יעקב איכא דאמרי כולה כרבי אליעזר בן יעקב והכי קאמר [ג]המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע והוא שבעל רבי יהודה אומר ללקות לוקה מ"מ וסבר רבי יהודה ללקות לוקה מ"מ והתניא רבי יהודה אומר בעל לוקה לא בעל אינו לוקה אמר רב נחמן בר יצחק [י]לוקה *מכת מרדות מדרבנן

רב

אימור דשמעינן לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה. תימה לרשב"א דמ"מ מייתי שפיר מדר"ש דתידון בחנק לכל הפחות כיון דבחטאה מיחייבא בסקילה ובבגרות מיחייבא חנק מידי דהוה *אנחנקין שנתערבו בנסקלין דנידון בחנק כיון שאינו יכול לקיים בו מצות סקילה ולא דמי לקרבן כיון דלא ידע הי קרבן לאיתויי פטור דלא שייך למימר דיביא קרבן קטן שבהם דאפי' יביא גדול לא יתכפר אם הוא מחוייב קטן וגמלא מביא חולין לעזרה: **הנערה** שהיתה כבר. ומהכא שמעינן דכל היכא דאישתני גופא לא אישתני קטלא דבתר מעיקרא אזלינן: **על** פתח ב"ד. לאו דווקא על פתח ב"ד אלא חוץ לב"ד כי היכי דלא ליתחזי ב"ד רוצחין כדאמרינן בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מב: ושם*) אמילתא אחריתא אבל קשה לר"י כיון דמסתמא ב"ד לאו חוץ לשלש מחנות יתבי היכי קאמר הכא סוקלין אותה על פתח בית דין הא ילפינן התם בכל הנסקלין מפרים הנשרפין וצריכין ליסקל חוץ לג' מחנות ותירץ ר"י דהכא בעיר שרובה עובדי כוכבים בטלה קדושת היקף חומה ואין צריך להוציאה לחוץ לחומה דחומה כמאן דליתא דהא עיירות המוקפות חומה משתלחין מצורעים מהם כדאמרינן במסכת כלים (פ"א מ"ז) וכשהיא רובה עובדי כוכבים אין משתלחין משום דבטלה קדושת חומה: **סוקלין** אותה על פתח שער העיר ההיא. היינו עיר שסרחה בו כדגמרינן לקמן מעבודת כוכבים שסוקלין אותו על פתח העיר שעבד בו: **המוציא** ש"ר לוקה ונותן מאה סלע גרסינן ותו לא ולא גרסינן בין בעל בין לא בעל דהא איכא דאמרי מוקי לה והוא שבעל: **רבי** יהודה אומר ללקות לוקה מ"מ. פ"ה משום לא תלך רכיל אע"ג דהוי לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואין נראה לר"ת דלקמן בעי הש"ס אזהרה למוציא ש"ר מנלן ומסיק מלא תלך רכיל משמע דלא מהני אלא לאזהרה אבל לא למילקי ועוד כל אדם שמחרף אשתו מזנות לילקי מלא תלך רכיל ועוד הקשה ר"י דאי לוקה מלא תלך רכיל לרבי יהודה אמאי צריך ויסרו ומיהו לרשב"א נראה דהא לאו פירכא היא דאי לא כתיב ויסרו לא הוה מוקמינן לא תלך רכיל לאזהרה דמוציא ש"ר אבל השתא דשמעינן דלקי מויסרו אנו צריכין למצוא אזהרה מוקמינן (א) לאזהרה דלא ענש אלא אם כן הזהיר ונראה לר"ת דלוקה היינו מכת מרדות לכ"ע והא דקאמר רב פפא מאי לוקה ממון לא אתא לאיפלוגי אהא דמפרש דלוקה היינו מכת מרדות אלא דאינו נראה לו להעמיד ההיא דבעל לוקה ולא בעל אינו לוקה במלקות ממש דאין לו לשנות אינו לוקה הואיל ומדרבנן מיהא לקי ועוד דאין נראה לו שיניח התנא לשנות מאה סלעים דכתיב בהדיא בקרא וישנה מלקות שאינו מפורש דבכל הנהו מתניתין דלעיל לא קתני מלקות גרידא אלא בהדי מאה סלע ואע"ג דלרבי יהודה בעלמא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואפ"ה לא לקי בלא בעל הכא שאני דגלי קרא דלא לקי אלא דווקא כשבעל וא"ת לר' יהודה דאמר לוקין על לאו שאין בו מעשה אמאי איצטריך והיה אם בן הכות הרשע דבפרק קמא דסנהדרין (ד' י.) ובמכות (ד' ד: ושם) פריך ותיפוק ליה מלא תענה ומשני דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וי"ל דלר' יהודה איכא לשנויי משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ועוד דהא דלוקין על לאו שאין בו מעשה מהכא הוא דקיימא ליה לר' יהודה בפ"ק דמכות (ד' ד:) כדאמרינן התם דר' יהודה גמר ממוציא שם רע ועדים זוממין:

אתיא

אימור דשמעינן ליה כו'. כלומר ליכא למ"ד הכא איתני קרבן משום שיטיא דגופא מדלא מחייב להו ר"ש לנודע להם משנתמנו לאיתויי כדהשתא אלא פטורין לגמרי קאמר וטעמא דידיה משום דבעי ידיעה וחטאה בחד גופה: דאזיל אף בתר ידיעה. כלומר שעת החטא מחייבתו כשבה ושעת ידיעה מחייבתו שעיר לפיכך אין כאן אחד מכל הקרבנות שחייבתו תורה: דאזיל בתר ידיעה. דשינוי הגוף: ולא אזיל בתר חטאה. כי ההיא דתני שילא תידון בחנק מי שמעת ליה: אם כן. דהכי שמעת ליה לייתי כי השתא: האמר ליה כו'. שיטייא הוא: לתנא. דתנא קמיה להא דתני שילא: הנערה. והוציאו את הנערה ולא כתב והוציאוה: שהיתה כבר. ואע"פ שאינה עכשיו: רחמנא ניצלן מהאי דעתא. כיחד ממנו טעמו של דבר מפני שתלוי בהבנת הלב כדמפרש לקמן זו מעשיה גרמו לה כו': על פתח בית אביה. אם באו עדים משניסת: על שער העיר שעבד בה. ואפי' נידון בעיר אחרת: שעריך למעלה. כי ימצא בקרבך באחד שעריך וגו' דהא ודאי באותו שער שעבד בו עבירה: ונאמר שעריך למטה. והוצאת את האיש ההוא אל שעריך וגו': שעריך. בעבודת כוכבים כתיב (דברים יז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו וגו': גמר פתח מפתח ופתח משער. אסמכתא דרבנן בעלמא כתיב הכא אל פתח בית אביה וכתיב במשכן (במדבר ד) מסך פתח שער החצר מה פתח האמור במשכן שער עמו אף פתח האמור כאן שער עמו והדר גמר האי שער משעריך האמור בעבודת כוכבים: ללקות. מלקות במוציא שם רע מויסרו אותו: לוקה מ"מ. בין בעל ובא לב"ד והוציא שם רע ע"י בעילתו ואמר לא מצאתי לבתך בתולים בין לא בעל ובא לבית דין ואמר באו לי עדים שזינתה בבית אביה והרי היא לפניכם: פלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן. לקמן במתניתין: כרבנן. דאמרי פרשת מוציא שם רע בין בעל בין לא בעל וכתיב ביה ויסרו וענשו: כר' אליעזר בן יעקב. דאמר לקמן לא נאמר פרשת מוציא שם רע אלא כשבעל הלכך מאה סלע לא מחייבינן ליה אלא כשבעל אבל מלקות דמשום אזהרת לא תלך רכיל (ויקרא יט) הוא לקי ואפילו לא בעל דהא הלך רכיל ואי משום דהוי לאו שאין בו מעשה ר' יהודה לטעמיה דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו במסכת מכות (דף ד:) ובשחיטת חולין (דף פג.): והוא שבעל. כר' אליעזר בן יעקב וקסבר תנא קמא אליבא דר' אליעזר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ומלקות דמוציא שם רע חידוש הוא ומויסרו אותו נפקא וההוא קרא כשבעל כתיב: ר' יהודה אומר ללקות לוקה מכל מקום. דמלקות משום אזהרת לא תלך רכיל הוא ולאו שאין בו מעשה לוקין עליו: אמר רב נחמן בר יצחק. לוקה מ"מ דקאמר מכת מרדות דרבנן:

רב

עין משפט נר מצוה

[סנהדרין עט:]

כט א מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' יא:

ל ב מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הל' ב:

לא ג ד מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' א סמג עשין נה טור אה"ע סי' קע"ז:

[ע"ש בתוס' ד"ה כי היכי וכו' כתבו באופן אחר]

מסורת הש"ס

[סנהדרין עט:]

[שבת פד: ב"ק סה:]

[תוספתא סנהדרין פ"י]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' מוקמינן ליה לאזהרה:

[שבועות מ: יבמות נב. נזיר כג. חולין קמא:]

רב פפא אמר מאי בעל לוקה דקתני התם ממון וקרי ליה לממון מלקות אין והא* תנן *[**]האומר חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו רבי יוסי בר' יהודה אומר לוקה ונותן ערך שלם לוקה אמאי אמר רב פפא לוקה בערך שלם מאי טעמא גזירה חצי ערכו אטו ערך חציו [ב]וערך חציו הוי ליה אבר שהנשמה תלויה בו ת"ר °ועָנשו אותו זה ממון °ויסרו זה מלקות בשלמא וענשו זה ממון דכתיב וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה אלא ויסרו זה מלקות מנלן *א"ר אבהו למדנו יסרו מיסרו ויסרו מבן ובן מבן °והיה אם בן הכות הרשע אזהרה למוציא שם רע מנלן ר' אלעזר אמר °מלא תלך רכיל רבי נתן אומר °ונשמרת מכל דבר רע ורבי אלעזר מאי טעמא לא אמר מהאי ההוא מיבעי ליה לכדר' פנחס בן יאיר ונשמרת מכל דבר רע *מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר [ג]אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה ור' נתן מאי טעמא לא אמר מהאי ההוא [ד]אזהרה לב"ד שלא יהא רך לזה וקשה לזה *[ה]לא אמר לעדים בואו והעידוני והן מעידים אותו מאליהן הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלעים *היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה היא וזוממיה סלקא דעתך אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה טעמא דלא אמר להו הא אמר להו אע"ג דלא אגרינהו לאפוקי מדר' יהודה דתניא רבי יהודה אומר אינו חייב עד שישכור עדים מ"ט דר' יהודה אמר ר' אבהו אתיא שימה שימה כתיב הכא °ושם לה עלילות דברים וכתיב התם °לא תשימון עליו נשך מה להלן ממון אף כאן ממון אמר רב נחמן בר יצחק וכן תני רב יוסף צידוני בי רבי שמעון בן יוחאי אתיא שימה שימה בעי רבי ירמיה שכרן בקרקע מהו בפחות משוה פרוטה מהו שניהם בפרוטה מהו בעי רב אשי [ו]הוציא שם רע על הנישואין הראשונים מהו על נשואי אחיו מהו פשוט מיהא חדא *דתני ר' יונה °את בתי נתתי לאיש הזה [ז]לזה ולא ליבם מאי רבנן ומאי ר' אליעזר בן יעקב דתניא *כיצד [ח]הוצאת שם רע בא לבית דין ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה בת סקילה היא הכי קאמר אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה נמצא ששם רע אינו שם רע הוא לוקה ונותן מאה סלע בין בעל ובין לא בעל רבי אליעזר בן יעקב אומר לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב היינו דכתיב °ובא אליה ואקרב אליה אלא לרבנן מאי ובא אליה ואקרב אליה ובא אליה בעלילות ואקרב אליה בדברים בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב היינו דכתיב לא מצאתי לבתך בתולים אלא לרבנן מאי לא מצאתי לבתך בתולים לא מצאתי לבתך כשרי בתולים בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב היינו דכתיב ואלה בתולי בתי אלא לרבנן מאי ואלה בתולי בתי [ט]ואלה כשרי בתולי בתי בשלמא לר"א בן יעקב היינו דכתיב ופרשו השמלה אלא לרבנן מאי ופרשו השמלה אמר רבי אבהו פרשו מה ששם לה כדתניא ופרשו השמלה [י]מלמד שבאין עדים של זה ועדים של זה ובוררין את הדבר כשמלה חדשה רבי אליעזר בן יעקב אומר דברים ככתבן שמלה ממש שלח רבי יצחק בר רב יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן אע"ג [כ]שלא מצינו בכל התורה כולה שחלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה למכות ולעונשין אבל מוציא שם רע חלק [ל]אינו חייב עד שיבעול שלא כדרכה ויוציא שם רע כדרכה כמאן אי כרבנן אף על גב דלא בעל אי כר' אליעזר בן יעקב

רב פפא אמר. לעולם מלקות ממש ומאי בעל לוקה לא בעל אינו לוקה דקאמר בהך ברייתא ממון דמאה סלע קאמר: חצי ערכו. לפי שניו דערך קצוב בפרשה לפי השנים: גזירה חצי ערכו. דמשמע חצי ערך שלם שקצוב לו לפי שנים: אטו ערך חציו. עלי והאומר ערך חציו עלי או ערך ראשי או לבי עלי נותן ערך שלם דהוה ליה מעריך אבר שהנשמה תלויה בו וגבי ערכין כתיב (ויקרא כז) בערכך נפשות שהמעריך אבר שהנשמה תלויה בו נותן קצבה שנתנה בו תורה: ויסרו מויסרו ויסרו מבן. כתיב הכא ויסרו אותו וכתיב גבי סורר ומורה *ויסרו מה להלן בן עמו אף כאן בן עמו והיינו ויסרו דהכא מויסרו דהתם והוא ויסרו דהתם מבן שעמו דלגמריה לבן שעמו על ויסרו דהכא והדר יליף בן דאייתינן הכא מבן והיה אם בן הכות מה התם מלקות אף הכא מלקות: ונשמרת מכל דבר רע. וכל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה: לכדרבי פנחס. במסכת עבודה זרה: שלא יהרהר ביום ויבא לידי טומאה בלילה. דסמיך ליה כי יהיה בך איש וגו': רך לזה. ורכיל לשון רך לי תהיה: לא אמר לעדים. המעידים על זנותה: שכרן בקרקע. לרבי יהודה מהו כיון דמרבית גמר כסף או אוכל בעינן דהוו מטלטלין כדכתיב לענין רבית או דלמא לממון הוא דגמר ג"ש ואפי' מקרקעי: על נשואין הראשונים. כנסה ולא הוציא ש"ר וגרשה והחזירה ואחר כך מוציא שם רע לא מצאתי בתולים לנישואין קמאי: ולא ליבם. אין יבם שהוציא שם רע על נישואי אחיו בכלל פרשה זו לטעון טענת בתולים איפשיטא ליה בעיא בתרייתא: זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה. קסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה: כשרי בתולים. עדים שיזימו או יכחישו את אלו ויכשירו את בתך לבתולה גמורה: כשרי בתולי בתי. עדים המזימין את עדיו: שלא מצינו שחלק הכתוב. משכבי אשה כתיב שני משכבותיה שוין לכל משפט עריות: במוציא שם רע חלק שאם הביא עדים שנבעלה ארוסתו שלא כדרכה ונמצאו זוממין אינו נותן מאה סלע דלא מצאתי בתולים כתיב במקום בתולים: אינו חייב עד שיבעול שלא כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה. כלומר כשבעל נאמרו דברים ובעילתו אפילו היא שלא כדרכה כי היכי דלא חלק בשאר עונשין אבל ביאה של זנות שהוא מוציא לעז עליה צריך שיאמר על ביאה כדרכה ולקמן מפרש לה: אידי תורה אור

אתיא שימה שימה. נראה דלאו ג"ש גמורה היא מדבעי בסמוך שכרן בקרקע או בפחות משוה פרוטה מהו אף ע"ג דאין רבית בקרקע אלא דווקא דומיא דכסף ואוכל ולא בפחות משוה פרוטה מדאמר בריש איזהו נשך (ב"מ דף סא. ושם) למה לי דכתב רחמנא לאו בגזל לאו ברבית לאו באונאה ואם יש רבית בפחות משוה פרוטה הא איצטריך לאו ברבית לפחות משוה פרוטה והנך נמי לא ילפינן מיניה דמה לרבית שכן ישנה בפחות משוה פרוטה והא דאמר בערכין (דף לא. ושם) גבי בתי ערי חומה רבית הוא אלא שהתורה התירתו התם חשיב ריבית לפי שעומד בבית בשכר המתנת מעותיו אבל אם אדם לוה שדה שאם שטפה נהר יפרע לו שדה וחצי או עשר גפנים טעונות פגין או בוסר בי"א דלכולי עלמא כקרקע דמיא לשבועה ולכל דבר שמא כי האי גוונא לא הוי רבית בקרקע:

בשלמא לר"א בן יעקב היינו דכתיב ופרשו השמלה. תימה דע"כ בשיש עדים שזינתה איירי דמשום שלא ימצאו על השמלה דם בתולים אין להורגה א"כ מה תועלת יש בפריסת השמלה דפשיטא דלא מיתכחשי עדים בשביל כך דיש לתלות שהנוקף הטה וי"ל דסבר דלא מיחייב אלא אם כן העיז פניו לשטות הידוע שמחליף להראות השמלה בלא בתולים לבית דין ונמצא שקרן שהיא מלאה דם:

דברים ששם לה. לא מלשון שמלה דריש דהא מפרש בברייתא דמייתי שמלה כשמלה חדשה אלא לישנא דקרא נקט ושם לה עלילות דברים: ואימא

לב א ב מיי' פ"ג מהל' ערכין הל' ג סמג עשין קכח:
לג ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' ה כא סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ג:
[נ"ל והא תניא פירוש כמותא]
לד ד מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' א סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סי' יז סעי' א:
לה ה מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' יא טוא"ע סי' קעז:
לו ו ז מיי' שם הל' ט:
לז ח ט י מיי' שם הל' ו יב:
לח כ מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הל' י טז יז סמג לאוין כ טוש"ע אה"ע סי' כ סעי' א בהגה"ה:
לט ל (מיי' פ"ג מהל' נערה הל' י):

ערכין כ. [תוס' ערכין פ"ג ע"ש]
[דברים כא]
סנהדרין עא:
פ"ז ע"ש (שקלים ד.)
[תוספ' פ"א ע"ש]
[לעיל מה.]
לעיל כ.
לעיל יח:

אידי ואידי כדרכה בעינן אלא שלח רב כהנא משמיה דרבי יוחנן *אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה :

מתני' *האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה *זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ומקבל את גיטה ואינו אוכל פירות בחייה נשאת יתר עליו הבעל שאוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה וקבורתה רבי יהודה אומר אפי' עני שבישראל לא יפחות משני חלילין ומקוננת :

גמ' *בכסף מנלן אמר רב יהודה אמר קרא °ויצאה חנם אין כסף לאדון זה ויש כסף לאדון אחר ומנו אביה ואימא לדידה השתא אביה מקבל קידושיה דכתיב °את בתי נתתי לאיש הזה איהי שקלא כספא ואימא הני מילי קטנה דלית לה יד אבל נערה דאית לה יד איהי תקדש נפשה ואיהי תשקול כספא אמר קרא °בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה ואלא הא דא"ר הונא אמר רב *מנין שמעשה הבת לאביה שנאמר °וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה למה לי תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא ההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב וכ"ת נילף מינה *ממונא מאיסורא לא ילפינן וכ"ת נילף מקנסא ממונא מקנסא לא ילפינן וכ"ת נילף מבושת ופגם שאני בושת ופגם דאביה נמי שייך ביה אלא מסתברא דכי ממעט רחמנא יציאה דכוותה קא ממעט והא לא דמיא הא יציאה להא יציאה התם גבי אדון נפקא לה מרשותיה לגמרי יציאה דאב אכתי מחסרא מסירה לחופה מהפרת נדרים מיהא נפקא לה מרשותיה דתנן *נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין להנדריה: שטר וביאה : מנא לן אמר קרא °והיתה לאיש אחר *איתקוש הוויות להדדי : זכאי במציאתה : משום

שמות כא | דברים כב | במדבר ל | שמות כא | דברים כד

רש"י

אידי ואידי כדרכה בעינן . כיון דאמר דברים ככתבן היאך אתה קורא לא מצאתי לה בתולים אלא אם כן אמר בעלתיה כדרכה ומצאתיה בעולה : מתני' האב זכאי בבתו . בקטנות ובנערות : בקידושיה בכסף . שכסף קידושיה שלו : ובשטר . שאם קבל שטר אירוסין עליה הרי זו מקודשת : בביאה . רשאי למוסרה לביאה לשם קידושין : ומקבל את גיטה . אם נתגרשה מן האירוסין וקודם שבגרה אבל בגרה או ניסת שוב אין לו רשות בה : ואינו אוכל פירות בחייה . אם נפלו לה קרקעות בירושה מבית אמה אין אביה אוכל פירותיהן אלא עושין לה סגולה : בחייה . אלא אם כן מתה והוא יורשה : יתר עליו הבעל . שהוא זוכה גם בכל השנויים למעלה ואוכל פירות מנכסים שנפלו לה בירושה משניסת לו : וחייב במזונותיה ובפרקונה . אם נשבית שהוא תנאי ב"ד כדתנן במתני' : בקבורתה . דאמרינן לקמן קבורתה תחת כתובתה שהכניסה לו מבית אביה והוא יורשה במיתתה : משני חלילין . להספד קלמיל"ש : גמ' בכסף מנלן . דכסף קידושיה לאביה : אין כסף . באמה העבריה כתיב ובקידושין פריך האי מבעי ליה לגופיה : אין כסף לאדון זה . בצאתה מרשותו בסימני נערות כדילפינן בקידושין דיוצאה בסימנים משתעי קרא : אבל יש כסף לאדון אחר . כשיוצאה מרשותו : ומנו אב . שאין אדון לבת ישראל אלא אביה חוץ מזה שנמכרה לו : ואימא לדידה הוי . וקרא כי אתא לאשמועינן אתא שהיא נקנית לבעל בקדושי כסף והכי תדרשיה אין כסף ביציאה זו אבל יש כסף ביציאה אחרת ולעולם דידה יהוי : ואימא הני מילי . דאמרה תורה את בתי נתתי שבידו נתינתה : קטנה דלית לה יד . לקדש עצמה ואע"ג דגבי מוציא שם רע כתיב והיא נערה הוה דלמא הכי קאמר את בתי נתתי בקטנותה ועתה נערה: אלא ההיא בהפרת נדרים כתיב . מסקנא דקושיא היא ולא שינויא הוא: וכי תימא נילף . כסף קידושיה מקנסה שזיכתה תורה לאב : מבושת ופגם . דאמרינן באלו נערות (לעיל מ:) שהוא של אב : שייך בה . בידו ליטול ממון ולביישה בבושת זה למוסרה לביאת קידושין למנוול ולמוכה שחין: אלא . כי פרכת אימא לדידה הכי תסני מסתברא כי קא ממעט קרא יציאתה מרשות אב בקידושין מתורת יציאתה מרשות אדון בסימנין : יציאה דכוותה קא ממעט . מה כסף דיציאת אדון אי הוה התם כסף דאדון שהיא יוצאה ממנו בעי מהוי כפדיון גרעונה דמגרעת עמו ויוצאה והמותר נותנת לו אף כי קאמר נמי יש כסף ביציאה אחרת לאדון שהיא יוצאה ממנו בעי למהוי ולא לדידה ואי אמרת לדידה הוה לא קא ממעט יציאה דכוותה כך מפורש בשאלתות דרב אחאי גאון *ואני שמעתי יציאה דכוותה קא ממעט מה התם נערה אף הכא נערה וקשיא לי אכתי אימא לדידה ובמסכת קדושין פירשתיה בלשון שמועתי ובקושי : והא לא דמיא . יציאה דקדושין ליציאת אמה העבריה ולא יציאה דכוותה היא : אכתי מחסרא מסירה לחופה . ועדיין היא ברשות האב לירושתה ולמעשה ידיה : נפקא לה מרשותיה . דעד עכשיו היה מיפר לבדו ועתה מיפר בשותפות עם בעלה : בשטר וביאה מנלן . דביד אביה לקדשה ולמוסרה על כרחה : איתקוש הוויות להדדי . מה כסף ברשות אביה אף קידושי שטר וביאה ביד אביה וקידושי שטר וביאה דמקדשת בהו ילפינן בקידוש' : משום

תוספות

ואימא לדידה . תימה היכי מצי למימר שיהא שלה הא אמרינן בפרק קמא דקידושין (דף ד:) ואצטריך למכתב כי יקח ואצטריך למכתב ויצאה חנם דאי כתב רחמנא כי יקח הוי אמינא כספא דידה הוי כתב רחמנא ויצאה חנם ואומר ר"י דהתם לפי מסקנא דשמעתין קאמר דאמר יציאה דכוותה קא ממעט אבל אי לאו היה שום משמעות מויצאה חנם שיהא של אב מייתורא לא הוה אמרינן שיהא שלה : **השתא** אביה מקבל קידושיה דכתיב את בתי נתתי וגו' . תימה למאי דסלקא דעתין השתא אמאי איצטריך ויצאה חנם דמקדשה בכסף שמעינן מכי יקח ומאת בתי שמעינן לה דלא הוי לדידה :

ואימא הני מילי קטנה . ואע"ג דקרא בבת טוענין איירי ה"ק בתי נתתי כשהיתה קטנה וא"ת הא לקטנה לא איצטריך קרא השתא זבוני מזבין לה כסף קידושיה מיבעיא דבכה"ג קאמר בסמוך גבי מעשה ידיה וי"ל דגבי מעשה ידיה קאמר שפיר דכיון שיש לו כח למכור מעשה ידיה לאחר פשיטא שהם שלו אבל מה ענין קידושין אצל מכירה אע"ג דיכול האדון לייעדה בכסף קנייתה היינו משום דגזירת הכתוב הוא דיכול לייעדה בכסף קנייתה אבל שאר קידושין אימא דאין האב זוכה בהן כלום ועי"ל דאמעשה ידיה פשיטא ליה שהם שלו כל זמן שיכול למוכרה דהיינו עד נערות אבל משום דמצי מזבן לה עד נערות לא שמעינן שיהא שלו כסף קידושין שהיא מתקדשת בו לעולם ועוד דאת בתי נתתי אינו מיותר ואיצטריך אפילו לקטנה דאיצטריך לאשמעינן דאב נאמן לאסור את בתו* ולפי המסקנא ע"כ לא אתא אלא להכי והא דדרשינן השתא אביה מקבל קידושיה היינו מפשטיה דקרא :

ממונא מאיסורא לא ילפינן . וא"ת נילף מהפרת נדרים דאביה יכול לקדשה דהיינו איסורא מאיסורא וממילא שמעינן דכספא דאביה הוי כדאמר לעיל השתא אביה מקבל קידושיה איהי שקלה כספא וי"ל דאיסורא דאית ביה ממונא מאיסורא דלית ביה ממונא לא ילפי' :

יציאה דכוותה קא ממעט . פי' בקונטרס בלשון שני וכן פירש רבינו חננאל דכוותה הייתו מה התם בנערה אף הכא נמי להאי אדון מרבינן כסף בנערה ואין נראה דהכי תקשי ואימא לדידה אלא פירוש הקונטרס עיקר והשתא כיון דשמעינן מהאי קרא דכספא דאביה הוי סברא הוא דליהוו נמי מקבל דהשתא אביה שקיל כסף קדושיה ואיהי תקדוש נפשה :

לענין הפרת נדרים נפקא לה מרשותו . הכי נמי הוה מצי למימר דלענין אכילת תרומה נפקא לה מרשותו דאם בת כהן לישראל היא אינה אוכלת בתרומה כדאמרינן בים מותרות (יבמות דף פז. ושם) אלא ניחא ליה למנקט הפרת נדרים שהפסיד כחו שהיה לו בה להפר נדריה דומיא דיציאת אדון שמפסיד מעשה ידיה :

זכאי במציאתה משום איבה . מדאורייתא ליכא למילף שתהא מציאתה לאביה כמו שקידושיה לאביה דשאני קידושין דלא קטרחא בהו כלל אבל מציאתה דקטרחא להגביה מציאתה וכה"ג עביד צריכותא בריש קידושין (דף ד:) דלא גמרינן מעשה ידיה מקידושיה דלא קא טרחא בהו כלל ואם תאמר נילף מתרוייהו דהשתא ומה הנך דמחמת גופה קא אתו הוי דאב מציאה לכ"ש וי"ל דמה להנך שהאב נפסד על ידיהן דעל ידי קידושין היא מפקעת עצמה ממנו ומעשה ידיה משום דקא מיתזנא מיניה כדאמרינן בריש קידושין (ג"ז שם) משום

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' י' סמג עשין נה טוש"ע סי' קנז :

מא ב מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה יא ופ' טז מהל' אבידה הלכה יג סמג עשין מח עד טוש"ע אה"ע סימן לז סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' רע סעיף ב :

מב ג מיי' פי"א מהל' נדרים הל' ו סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' א :

מג ד מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף ד :

מד ה מיי' פ"ד מהל' אבל הל' יט סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכד סעיף ז :

מה ו מיי' פי"ב מהל' אישות הל' ג ופכ"ב הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סט סעיף ג :

מו ז מיי' פי"ב שם הל' ב טוש"ע שם סעי' ב:

מז ח מיי' פי"ד שם הל' כג סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן פט סעיף א :

תוספות רי"ד

מתני' האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה פי' האב זכאי לקדש את בתו בעודה קטנה או נערה בין בכסף בין בשטר . פי' כותב לו על הנייר בתך מקודשת לי והאב מקבל השטר ממנו ומקנה אותה לו בו וכן מקבל הכסף ממנו ומקנה אותה לו בו וכן בביאה יכול למוסרו לו לבא עליה לשם נשואין . ובפ"ק דקידושין מפרש להו דבכל הני מיקדשו כסף אתיא קיחה קיחה משדה עפרון שטר מקשי' יציאה להויה ביאה כי יקח איש אשה ובעלה: וזכאי במציאתה ובמעש' ידיה ובהפרת נדריה פי' שמפר נדרים שלה כל זמן שהיא נערה ומקבל את גיטה פי' אם נתגרשה מן האירוסין בעודה קטנה או נערה . אבל אם בגרה או נשאת אין לו רשות בה . ואינו אוכל פירות בחייה פי' אם נפלו לה פירות מבית אמה אינו אוכל פירותיהן אלא עושה מהן סגולה . נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה פי' זוכה במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה כאב יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות נכסיה בתקנת חכמים . וחייב במזונותיה פי' משא"כ האב חייב דהכי תנן לקמן בפירקין האב אינו חייב במזונות בתו . אלא תקנה הוא שתיקנו גאוני הראשוני'. ובפירקונה פי' מפני שהוא תנאי ב"ד שכך כותב לה אם תשתבאי אפרקינך . ובקבורתה פי' אם מתה בחייו מפני שהוא יורש כתובתה ר"י אומר אפילו עני שבישראל לא יפחות לה מב' חלילים ומקוננת פי' חלילים שיספידוה בהן ומקוננת אחת שתקונן עליה: בקידושי' מנ"ל . דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה . פי' אלמא ברשות אב לתתה לכל מי שיחפוץ ומנין שזוכה בכסף קידושין דכתיב ויצאה חנם אין כסף אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומנו אב . פי' ממשמע שנאמר ויצאה חנם איני יודע שאין כסף ומת"ל אין כסף וקרא יתירה הוא לדרשא אתא אין כסף לאדון זה פי' שהמוכר את בתו קטנה יוצאה בסימנים וכשתצא מרבה אינה נותנת לו כסף . אבל יש כסף לאדון אחר דפי נפקא מרשות אב לרשות בעל אית ליה כסף קידושין: ובמעשה ידיה מנלן אמר ר"ה א"ר מנין למעשה הבת שהן לאביה שנא' וכי ימכור איש את בתו לאמה מכ: אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה פי' מלאמה דהוא יתר קדיש :

מסורת הש"ס

קדושין נג: י. לקמן מא | [מ"ס מו.] | [קדושין נג: כל הסוגיא ע"ש] | לעיל מ: קדושין ג. [לקמן מז.] | [ברכות יט: וש"נ] | נדרים סו. עד: יבמות כט: לעיל לט. קדושין ה | [לקמן עד. קדושין ס:] | [פ' משפטים סי' כט] | [לעיל כב.]

לעיל מ: [מו:] קידושין ג:

שמות כא

[קידושין יג: וש"נ]

במדבר ל

דברים כד

[שם ה. וש"נ]

לקמן נד: סנ: ב"מ יז:

גי' מהרש"א דמתני' דהכא הוי לנדרין וכו"ל

[דף מג.]

[ובירושלמי אמר טעם אחר שלא תגנוב משל בעלה ותאמר מלאתי. ת"י]

משום איבה: במעשה ידיה: מנלן *דאמר רב הונא אמר רב מנין שמעשה הבת לאב שנאמר °וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ואימא הני מילי קטנה דמצי מזבן לה אבל נערה דלא מצי מזבן לה מעשה ידיה דידה הוו מסתברא דאביה הוו דאי ס"ד מעשה ידיה לאו דאביה אלא הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה היכי מצי מסר לה הא קמבטל לה ממעשה ידיה *פריך רב אחאי אימא דיהיב לה שכר פקעתה אי נמי דמסר לה בליליא אי נמי °דמסר לה בשבתות וימים טובים אלא קטנה לא צריכא קרא השתא זבוני מזבין לה מעשה ידיה מיבעי [אלא] כי איצטריך קרא לנערה: בהפרת נדריה: מנלן דכתיב °בנעוריה בית אביה: ומקבל את גיטה: מנלן דכתיב °ויצאה והיתה *איתקוש יציאה להוייה: ואינו אוכל פירות בחייה: ת"ר האב אינו אוכל פירות בחיי בתו רבי יוסי ברבי יהודה אומר האב אוכל פירות בחיי בתו במאי קמיפלגי ת"ק סבר בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירי דא"כ מימנע ולא פריק אלא אב מאי איכא למימר דמימנע ולא פריק בלאו הכי פריק לה ור' יוסי בר' יהודה סבר אב נמי מימנע ולא פריק סבר כיסא נקיטא עילוה תיזיל ותפרוק נפשה: ניסת יתר עליו הבעל שהוא אוכל כו': ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה מתה לא זכה הבעל בדברים הללו משום רבי נתן אמרו זכה הבעל בדברים הללו לימא בפלוגתא דרבי אלעזר בן עזריה ורבנן קמיפלגי דתנן *נתארמלה או נתגרשה בין מן הנשואין בין מן האירוסין גובה את הכל ר"א ב"ע אומר מן הנשואין גובה את הכל ומן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה

שלא

משום איבה. דכיון דאינו חייב במזונותיה אי אמרת מציאתה שלה איכא איבה ולא זיין לה תו: הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה. כדכתיב את בתי נתתי כל נתינות שבה במשמע ואותו היום אינה עושה מלאכה היכי מצי כו': פקעתה. בטילותה: אלא קטנה לא צריכא קרא. דקשיא לך לעיל אימא ה"מ קטנה דמצי מזבן לה לאו קושיא היא: כי איצטריך קרא לנערה. ואע"ג דעיקר קרא בקטנה כתיב מיהו קרא יתירא הוא דכתיב לאמה לאקושי בת לאמה להיקישא דנערה אתיא: בנעוריה. גבי הפרת נדרים כתיב והכי קאמר בנעוריה ברשות אביה היא וכי תימא הא בהדיא כתיב כי הניא אביה אותה אי לאו האי הוה אמינא בקטנה משתעי: ומימנע ולא פריק. לפיכך תקנו לו פירות כדאמר לקמן ופירקונה תחת פירות דליכלינהו בעל וכל פדיונה יהי עליו אם רב אם מעט דאי אמרת ליכלינהו ויפדוה מהם אם תהיה שבויה זמנין דלא מלו והשתא יהיב מדידיה: כיסא נקיטא. כיס מלא מעות יש לה בסגולה ועד הנה לא נהניתי מהם עתה תפדה את עצמה ואם יחסר אני לא אשלים: כתב לה פירות כסות וכלים. פסק לה האב בנדוניתה שתכנים לבעלה מטלטלין כגון פירות תלושין וכסות וכלים וכתבן לה מן האירוסין: ומתה. באירוסין לא זכה כו': לימא בפלוגתא כו'. דמ"ד בעלה יורש נדונייתה מן האירוסין כרבנן דאמרי אם מת הוא גובה את הכל מנה מאתים ותוספת אלמא כתובתה קיימא כאילו נישאת אם מתה איהי נמי ירית איהו נדוניא שאף היא בתוך השטר נכתבה דהכי כתבינן דא נדוניא דהנעלת ליה מבי אבוה כך וכך וצבי ואוסיף לה מדיליה כך וכך:

ומ"ד

משום איבה. פירש בקונטרס כיון דאינו חייב במזונותיה אי אמרת דמציאתה לעצמה איכא איבה ולא זיין לה ולר"י נראה איבה דמציאתה היינו שלא יקדשנה למנוול ומוכה שחין והא דאמרינן בפ"ק דב"מ (דף יב: ושם) גבי מציאת בנו ובתו הקטנים לא קטן קטן ממש אלא גדול וסמוך על שולחן אביו זהו קטן קטן ואינו סמוך על שולחן אביו זהו גדול היינו דווקא בקטן אבל בקטנה אפילו אינה סמוכה על שולחן אביה הויא מציאתה לאב משום איבה שלא יקדשנה למנוול ומוכה שחין ולשמואל דאמר התם קטן קטן ממש אפי' אין סמוך על שולחן אביו משום דבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו צ"ל לפ"ה *דמתני' דהתם לנדרין קתני קטנה אפילו באינה סמוכה נערה בסמוכה וגדול הסמוך על שולחן אביו הוי מציאתו לעצמו לשמואל דליכא למיחש כולי האי לאיבה בבנים כמו בבנות דזילא בהו מילתא לחזר על הפתחים אבל קשה לפ"ה דפשיטא ליה לעיל* דמציאתה לאחר מיתת האב לעצמה אע"ג דניזונית מן האחין ומה שפירש בקונטרס לעיל דלהכי פשיטא ליה דלעצמה דלא שייך בהו איבה כיון דבעל כרחייהו מיתזנא אין נראה לרשב"א דשייך איבה אפילו היכא דקא מיתזנא בעל כרחייהו שלא יטריחוה כל שעה לב"ד במזונות כדמוכח לקמן בפרק אלמנה (דף נה: ושם) דאלמנה מעשה ידיה ליתומים אע"ג דבעל כרחייהו מיתזנא ומעשה ידיה אינן של בעל אלא משום איבה כדאמר בפרק אע"פ (לקמן דף נח:) מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה ולפי' ר"י ניחא ואע"ג דמציאת אשה לבעלה אינה אלא משום איבה *ואמר בפרק אלמנה (לקמן דף צו.) דגבי יתומים תיהוי לה איבה ואיבה ההיא איבה לאו משום מזונות הוא דלא דמיא למעשה ידיה אלא איבה דקטטה ובקטטה דידה ודיתומין והבת עם האחים לא חיישינן כיון דליכא איבה דמזונות ועוד נראה לר"י דמציאתה דומיא דקידושיה דהוי דאב אפילו אינה סמוכה על שולחנו ומעשה ידיה נמי אפילו אינה סמוכה הויא העדפה דאב:

דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה. פירש בקונטרס דכתיב את בתי נתתי ואע"ג דקרא כשהיתה קטנה כדפרישית לעיל אלא דבלאו הכי פריך שפיר ועי"ל דהא דפריך לעיל ה"מ קטנה משום דאכתי לא קים לן שיהא לאב שום כח בנערה אבל הכא דכבר למד שיש לו כח לקדשה תו לית לן לאוקמא קרא בקטנה דווקא ולפ"ה דלעיל דזינתה אחר החופה לא הויא בסקילה ע"כ חופה הויא בנערות מדנסקלה על זנות בית אביה ול"ע אמאי לא גמרינן קידושין מחופה: דמסר לה בשבתות וי"ט. אע"ג דאמר במו"ק (דף ח: ושם) ושמחת בחגך ולא באשתך דאין נושאין נשים בחולו של מועד משום דאין מערבין שמחה בשמחה ודרשה גמורה היא כדאמר בחגיגה (דף ח: ושם) דהוי מדאורייתא איכא למימר דהכא איירי שעה אחת לפני יו"ט שהוא כיו"ט לענין מלאכה דתוספת דאורייתא ובטילה באותה שעה מן המלאכה א"נ כשמסרה האב לשלוחי הבעל או נשואין בלא סעודה אע"ג דאמר בהחולץ (יבמות דף מג: ושם) דנשואין בלא סעודה איכא שמחה לא חשיבא שמחה כולי האי שיהא אסור ליסא ביו"ט מטעם זה: השתא זבוני מזבן לה כו' כי איצטריך קרא לנערה. הקשה ה"ר יעקב מאורליינ"ש דלמאי איצטריך בערכין (דף כט:) למילף מק"ו דאין אדם יכול למכור את בתו כשהיא נערה דהשתא מכורה כבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר תיפוק ליה מהכא דאין יכול למוכרה מדאיצטריך לאמה דאי יכול למוכרה מה צריך קרא פשיטא דהשתא זבוני מזבן לה מעשה כו' ושמעתי בשם מורי הר"ס דמהכא נמי לא ידעינן אלא מכח ק"ו דהשתא זבוני מזבין לה ולי נראה דאי לאו ק"ו דהתם ה"א דמצי מזבן לה והוה דרשינן מלאמה דמעשה ידיה לאביה אפי' בבוגרת*: כתב לה פירות כסות וכלים. למאי דמוקי בקונטרס הך ברייתא מן האירוסין הא דקתני לקמן הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל כו' מתה אביה יורשה אתיא כרבנן ומיהו בנישואין כ"ע מודו כדקתני בסיפא דההיא ואין נראה לר"ת דאי מן האירוסין למה קבעה אמתני' דהכא דאיירי בנישאת ועוד אמאי זכה לרבי נתן הא קתני שכתב (א) שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה והא לא באו ועוד דמסיק אבל הכא משום איחתוני הוא ואי באירוסין אירוסין לא הוי קרי איתון אלא איקרובי דעתא כדלקמן בריש אע"פ (דף נו.) ואע"ג דבפרק הנושא (לקמן דף קב.) קאמר גבי כמה אתה נותן לבתך כך וכך וכו' דאיירי באירוסין בההיא הנאה דאיחתני אהדדי גמרי ומקנו באמירה יש לומר דה"פ בההיא הנאה שיבואו לבסוף לידי איתון נשואין גמרי ומקנו אהדדי אף בשעת אירוסין ונראה לר"ת דהך ברייתא בנשואין מיירי וטעמא דלא זכה לתנא קמא משום דאנן סהדי דאין דעת האב ליתן נדוניא זו אלא ע"מ שתהנה בתו ממנה כמו הבעל ולרבי נתן לית ליה אומדנא וזכה הבעל וקאמר לימא דבפלוגתא דרבי אלעזר ורבנן קמיפלגי דמ"ד לא זכה כרבי אלעזר ואע"ג דההוא דר"א באירוסין והכא בנישואין מכל מקום מדמה להו כי היכי דאזיל ר' אלעזר בתר אומדנא דלא כתב אלא על מנת לכונסה ה"נ אזיל בתר אומדנא שלא כתב אלא על מנת שתהנה בתו ולבתר הכי קאמר למ"ד זכה דעד כאן לא קאמר ר"א אלא מדידיה לדידה דלא אקני לה אלא ע"מ לכונסה משום חיבת חופה אבל מדידה לדידיה אפי' ר"א מודה דדי לנו באומדנא של חיתון נישואין אע"ג דאיכא תו אומדנא אחרינא די לנו באומדנא זו כיון

דהוי

תוספות רי"ד

זכאי במציאתה משום איבה. פי' ואע"ג דכל זכותא דמתני' ילפי' מקראי מציאתה אינה אלא תקנתא דרבנן ומבנעוריה לא מצי למילף דבפ' אלו נערות בעי למילף בושת ופגם וצער שהם של אב מבנעוריה בית אביה ואקשינן אלא הא דאמר ר"ה א"ר מניין שמעשה הבת לאב שנאמר וכי ימכור תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא ההיא בהפרת נדריה הוא דכתיב '. וכ"ת ילפינן מיניה ממונא מאיסורא לא ילפינן ובשנ' אוחזין תנן מציאות בנו ובתו הקטנים הרי אלו שלו ומציאות בנו ובתו הגדולים הרי אלו שלהן ואמרי' התם לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא כל שסומך על שלחן אביו קורא קטן ואע"פ שהוא גדול בשנים וכל שאינו סמוך על שלחן אביו קורא גדול ואע"פ שהוא קטן בשנים: ואינו אוכל פירות וכו'. ת"ר האב אינו אוכל פירות בחיי בתו. ר"י בר"י אומר

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כתב וכו' הא קתני שכתב לה שיבואו:

גליון הש"ס

גמ' דמסר לה בשבתות ויו"ט. קשה לי הא מ"מ שייך ביטול מלאכה דהא יכולה לעשות דברים המותרים לאחוך אלוש ולאמור פירות וכדומה דהא שבת שבת ליכא דרדא דאיסורא דאורייתא וצ"ע.

וגם מיתרצא פירכא אחריתא דלמאי איצטריך אין כסף ויצאה חנם חד לבוגרת וחד לנערות לכתוב חד וע"כ מוקמינן לנערות דאי לבוגרת למאי איצטריך ולאמה אלא ע"כ דהוי מוקמינן לה לבוגרת והוי דרשינן מלאמה דמעשה ידיה דבוגרת לאב ויש מפרשים דאי לאו ק"ו דערכין ה"א דמצי מזבין לה ולאמה איצטריך לנערה שנתארסה ונתגרשה שאינו יכול למוכרה דכיון שפירש עליה דהיינו קידושין שוב אינו יכול למוכרה והקשה ה"ר ידידיה מנירנבורק אמאי איצטריך ק"ו ע"כ לא מצי מזבן נערה דאי מצי מזבן אמאי איצטריך לאמה דע"כ לנערה איצטריך ולא לנתארסה ונתגרשה מדאיצטריך בבגדו בה ומיהו אין זה כל כך פשוט לכך נקיט ק"ו דהתם בפשיטות:

האב אוכל פירות בחיי בתו במאי קמיפלגי ת"ק סבר בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירות דאם תשתבי ממנע ולא פריק לה אלא אב מא"ל מימנע ולא פריק. בלא"ה נמי פריק לה. פי' דחס עלה ור"י בר"י סבר ה"מ היכא דל"ל אבל היכא דא"ל (מימנע ולא פריק לה) אב נמי מימנע ולא פריק לה אמר כיסא נקיטא לה תיזיל ותפרוק נפשה. פי' סגולה יש לה מן הנכנסים שנפלו לה והלכתא כת"ק: נשאת יתר וכו'. ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה הבעל בדברים הללו. (והרב מפרש שאם מתה אחר שנשאת אע"פ שהנכנסים בבית אביה זכה בהן הבעל כדמוכח לקמן בהלכתין גבי מסר האב לשלוחי הבעל שאפי' מסרה להם ומתה זכה הבעל לירש נכסי נדוניתה ואפי' הן בבית אביה ולא באו ליד הבעל והכא מיירי כגון שמתה מן האירוסין ועדיין לא נשאת ומש"ה לא זכה בהן הבעל אליבא דת"ק) פי' דאביה כתב ליתן לה מטלטלים בנדוניא ולא הספיק לחתם לה עד שמתה וכבר נשאת אע"פ שהבעל יורש את אשתו וכל נכסי נדוניתה הן שלו כיון שעדיין לא הספיק האב ליתן לבתו ולא באו לידה עד שמתה אין הבעל יורשה דארעתיה דהכי קיבל אנפשיה שיתנם לבתו ולא לבעלה ור"נ היה אומר זכה כיון שכתב עליו ליתנן ה"ה ככל נכסי נדוניתה והלכתא כת"ק ואילו זקפן עליו במלוה ולא כתב לשם מוהר אלא כתב לו שחייב כך וכך זכה בהן דכאילו נתנן לו דמי:

עין משפט
נר מצוה

מח א מיי׳ פכ״ג מהל׳ אישות טוש״ע אה״ע סי׳ נג סעי׳ ג בהג״ה:
מט ב מיי׳ פי״ב מהל׳ אישות הל׳ ב סמג עשין מח ולאוין פא טוש״ע שם סימן סט סעי׳ ב:

שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה [א]למאן דאמר לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן דאמר זכה כרבנן לא דכולי עלמא כרבי אלעזר בן עזריה מאן דאמר לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן דאמר זכה עד כאן לא קאמר רבי אלעזר בן עזריה אלא מדידיה לדידה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה אבל מדידה לדידיה אפילו ר׳ אלעזר בן עזריה מודי דמשום איחתוני הוא והא איחתני להו: חייב במזונותיה וכו׳: תנו רבנן *תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה *וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות פירות מאן דכר שמייהו חסורי מחסרא והכי קתני תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה ופירקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות מאי לפיכך מהו דתימא מיכל לא נכלינהו אנוחי נגחינהו דאם כן מימנע ולא פריק קמ״ל דהא עדיפא זימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה ואיפוך אנא אמר אביי תיקנו *מצוי למצוי ושאינו מצוי לשאינו מצוי אמר רבא האי תנא סבר מזונות מדאורייתא דתניא °שארה [ב]אלו מזונות וכן הוא אומר °ואשר אכלו שאר עמי כסותה כמשמעו עונתה זו עונה האמורה בתורה וכן הוא אומר °אם תענה את בנותי רבי אלעזר אומר שארה זו עונה וכן הוא אומר °איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה כסותה כמשמעו עונתה אלו מזונות וכן הוא אומר °ויענך וירעיבך

רבי

רש״י

מ״ד לא זכה כרבי אלעזר. דאמר לא כתב לה כתובה אלא על מנת לכונסה ומנה מאתים דתקון לה רבנן הוא דאית לה איהי נמי לא כתבה לו ודא נדוניא דהכנלא ליה אלא ע״מ חיבת נשואין: כ״ע כר״א בן עזריה. תרוייהו הנך תנאי דלעיל (תרוייהו) כר״א בן עזריה דפסקינן הלכתא כוותיה לקמן: מדידיה לדידה. מה שחתן פוסק לכלה בכתובתה: תחת כתובתה. תחת הנדוניא שהכניסה לו והיא כתובה בשטר הכתובה והוא יורש: תחת פירות. שהוא אוכל מנכסי מלוג שלה כגון נכסים שנפלו לה משניסת או שהיו לה קודם לכן שלא שמאתן לו בנדוניית כתובתה: דלא מלו. לא יהא בפירות כדי פרקונה והשתא כי אכלינהו ולא ידיע כמה הוה פריק לה מדיליה דהכי תיקון דאיהו אכיל בין רב בין מעט והוא פריק כל כמה דהוי: ואיפוך אנא. מזונות תחת פירות ופרקונה תחת מעשה ידיה ונפקא מינה דאי אמרה איני ניזונית ואיני עושה לא כלום קאמרה: מזונות ומעשה ידיה מצוין שבויה ואשה שיש לה נכסי מלוג לא שכיחי: עונה

תוספות

דהוי מדידה לדידיה ולא דמי להיא דר״א דהוי מדידיה לדידה ואי הוה שייך התם אומדנא אחרינא הוה אמדינן ופסק רבינו תם וכן רבינו חננאל כרבנן דרבי נתן משום דמוקמינן להו כר״א בן עזריה דפסקינן הילכתא כוותיה בפרק אע״פ (לקמן דף נו.) ואע״ג דדחי הש״ס לא דכולי עלמא כר׳ אלעזר דיחויא בעלמא הוא ואדיחויא לא סמכינן והורה ר״ת הלכה למעשה בחתן אחד שמתה אשתו והיה אבי הכלה מוחזק בנדוניא ופסק לה דלא זכה הבעל מכח שמעתין דהכא ועוד תיקן לא מכח ההלכה שאפי׳ בעל מוחזק שיחזיר אם מתה בתוך שנה וחזר בו בסוף ימיו מאותה תקנה והא דאמרינן בפ׳ מציאת האשה (לקמן דף סו.) הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן לך אי אפשי ליתן ופריך בירושלמי ולא דברים הניקנין באמירה הן ומשני כשפסק על מנת לכנוס דמשמע הא אם כנס גובה אחיו לא קשה מידי לפירוש רבינו תם דהתם הרי בתו קיימת והיבם רוצה ליבמה והא דאמרינן בתורת כהנים ותם לריק כחכם זה שפוסק לבתו ממון מרובה ומתה בתוך שבעת ימי המשתה הרי הפסיד בתו והפסיד ממונו ההיא אתיא כרבי נתן א״נ כרבנן ומיירי שהחתן מוחזק בה וצריך עיון שלא יקשה לרבינו תם דלקמן בריש אע״פ (דף נו.) מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא דחיתון ועוד דחוק קצת לרבינו תם דמה לו להזכיר מדידיה לדידה ומדידה לדידיה הל״ל ע״כ לא קאמר רבי אלעזר אלא משום דלא נישאת אבל הכא דנישאת לא ועוד דכולהו אמוראי דלקמן משמע דאית להו דבעל יורשה משמסרה האב לשלוחי הבעל ושמא היינו כשהכתובה ביד הבעל וברייתא דקתני התם לקמן אע״פ שכתובתה בבית אביה בעלה יורשה אתיא כרבי נתן*:

שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה. אין לתמוה בסברא זאת דבכמה מקומות בש״ס מצינו כן ואם תאמר אם כן כל אדם הלוקח פרה מחבירו ונטרפה או מתה אנן סהדי שלא על מנת כן לקחה וי״ל דהתם אנן סהדי שבאותו ספק היה רוצה ליכנס ואפי׳ אם אומר לו אם תטרף יש לך לקבל הפסד היה לוקחה אבל הכא לא כתב כלל כי אם ע״מ לכונסה ואין דעתו כלל להכניס עצמו בספק וכן *ההוא דזבין ולא אינטריכו ליה זוזי והא דפריך בסוף הגוזל קמא (ב״ק דף קי״:) (א) יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קידשה אע״ג דבאותו ספק מסתמא היתה נכנסת בשעת קדושין אומר רבינו יצחק דלא פריך התם אלא משום דהוי דומיא דקאמר התם נתן כסף לאנשי משמר ומת שהוא שלהם ומסיק התם ש״מ כסף מכפר מחלה דאי לא מכפר לימא דאדעתא דהכי לא יהיב דהואיל ואינו תלוי אלא בנותן יש לנו ללכת אחר דעתו וכיון שבו תלוי ודאי אינו רוצה ליכנס בשום ספק ולא דמי ללוקח חפץ ואירע בו אונס דלא אמרינן דאדעתא דהכי לא קנה ומבטל המקח דאינו תלוי בדעת הקונה לבדו דהא איכא נמי דעת מקנה שלא היה מקנה לו לדעתו אם לא יפרש להכי פריך שפיר מיבמה שנפלה לפני מוכה שחין משום דבדידה תלוין הקידושין שברור לנו שהוא לא יעכב בשביל שום דבר שאירע אחר מיתתו כי אינו חושש במה שאירע אחריו ולהכי לא פריך מאשה שנעשה בעלה בעל מום תיפוק בלא גט דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה כיון דתלוי נמי בדעת המקדש וכן כל הנהו דמייתי התם אין תלוי אלא בדעתו:

תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה. בפ׳ אע״פ (לקמן נח: ושם) דקאמר רב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר כו׳ ופריך מהכא ומשני אימא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות והשתא ריש לקיש דפליג עליה התם ואמר מעשה ידיה עיקר אינו מגיה ברייתא דהכא אלא שונה תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה ולכאורה לדידיה יכול הבעל לומר לאשתו צאי מעשה ידיך למזונותיך ואע״ג דלא ספקה כיון דקסבר דמעשה ידיה עיקר אבל אי אפשר לומר כן כדמוכח בריש המדיר (לקמן דף ע:) ובפ״ק דגיטין (דף יב.) דבלא ספקה חייב לזונה וצ״ל דלא אמר ריש לקיש דמעשה ידיה עיקר אלא לענין שאינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה:

וקבורתה תחת כתובתה. פירוש נדונייתה אבל אין לפרש תחת מנה ומאתים דהא אמר לקמן (דף נג.*) דארוסה אין לה קבורה: **אנוחי** נגחינהו. פירוש עד שלא יהא לו במה להתפרנס ואז יקחם אבל לא בעי למימר דלעולם לינחינהו דא״כ מאי תחת פירות דקתני הא אין לו פירות:

זימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה. אע״ג דעיקר תקנה בשביל דידה כדמשמע הכא וכן לעיל דקאמר בשלמא בעלה תקינו ליה פירי דלמא אשתבאי וממנע ולא פריק לה מ״מ אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות דהא קתני בברייתא פירקונה תחת פירות משמע דאינה יכולה לומר כי היכי דדייק לקמן דאינה יכולה אשה שתאמר איני ניזונת כו׳ מברייתא דלעיל דקתני תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה אלמא דאין יכולה והולרך להגיה הברייתא בשביל כך ועוד דבחזקת הבתים (ב״ב דף מט. ושם) ובהזורק בגיטין (דף עז. ושם) לא מצי לאשכוחי שיהא חצר לאשה בלא בעלה דפריך אלא מה שקנתה אשה קנה בעלה ומוקי בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך וכי כתב לה מאי הוי והתניא כו׳ ומשני בכותב לה ועודה ארוסה והשתא מאי דוחקין לאוקמא הכי לימא כגון שאמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות ואע״ג דהוה נמי מצי לאוקמא כגון שכתבו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה ולא קאמר היינו משום דאין יורד לסברא זו אבל כבר ירד לסברא שהבעל מסתלק מנכסים א״כ לימא כגון שאמרה איני נפדית כו׳ אלא ודאי אינה יכולה לומר ויש ליתן טעם אע״ג דלרב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית כו׳ התם משום דאינה מפקעת לגמרי התקנה שאם אמרה היום איני ניזונת ואיני עושה למחר תעשה ותהא ניזונית אבל אם אמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות דהא פירות של כל ימיה הם תחת פרקונה ואפילו את״ל דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה לעולם אכתי יש לומר דלא מצי אמרה איני נפדית שלא תטמע בין העובדי כוכבים °א״נ שאני פירות דידו כידה וזוכה בגוף הקרקע אבל מעשה ידיה אינם בעין דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים: **אם** תענה את בנותי. °ואם תאמר דאדרבה מהאי קרא משמע דעונתה לאו היינו עונה של תשמיש דבפרק בתרא דיומא (דף עז.) משמע אם תענה את בנותי היינו שימנע מהן תשמיש דמהאי קרא נפקא לן דמניעת תשמיש המטה קרוי עינוי ויש לומר דה״נ קאמר קרא עונתה לא יגרע דבר שהוא כעינוי כשמונעו ממנה דהיינו תשמיש:

רבי

[לקמן נז.]
[ע״ש תוס׳ ד״ה דמדעתיה]

תוספות רי״ד

וחייב במזונותיה וכו׳: ת״ר תקנו מזונות תחת מעשה ידית וקבורתה תחת כתובתה ופרקונה תחת פירות ואמר רבא האי תנא סבר מזונות דאורייתא דתניא שארה כסותה ועונתה לא יגרע שארה אלו מזונות וכה״א אשר אכלו שאר עמי כסות כמשמעה עונה זו עונה האמורה בתורה וכה״א אם תענה את בנותי:

לקמן נח: נט.
[בשאלתות איתא ופירקונה]
[ע׳ תוס׳ לקמן נג. ד״ה רלה]
שמות כא
מיכה ג
בראשית לא
ויקרא יח
דברים ח

ולריצב״א נראה מכח קושיות אלו דפי׳ הקונטר׳ עיקר והא דקבעי אמתני׳ משום דלרבנן לא זכה משום דלא נשאת והא דקתני שיבואו עמה לא שכתוב בשטר כן אלא נתינת טעם הוא למילתא דת״ק דטעם דלא זכה לפי שלא כתב אלא על מנת שיבואו עמה לבית בעלה וליטנא דאחתוני הוי כמו הנושא דכתיב לא תתחתן בם. גליון

[ויבמות נד. ד״ה שאין]

הגהות הב״ח

(א) תום׳ ד״ה שלא וכו׳ הגוזל קמא אלא מעתה יבמה שנפלה:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה זמנין וכו׳ א״נ שאני פירות. עיין גיטין עז ע״ב תד״ה ידה: ד״ה אם וכו׳ וא״ת דאדרבה וכו׳. עיין בדרשות מהר״ח פ׳ שמות:

רבי אליעזר בן יעקב אומר שארה כסותה לפום שארה תן כסותה שלא יתן לה לא של ילדה לזקינה ולא של זקינה לילדה כסותה ועונתה לפום עונתה תן כסותה [א]שלא יתן חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים: תני רב יוסף שארה זו קרוב בשר שלא ינהג בה מנהג פרסיים שמשמשין מטותיהן בלבושיהן מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא [ב]האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ונותן כתובה: רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל וכו': מכלל דת"ק סבר הני לא היכי דמי אי דאורחה מ"ט דת"ק דאמר לא ואי דלאו אורחה מ"ט דר"י לא צריכא *כגון דאורחיה דידיה ולאו אורחה דידה ת"ק סבר כי אמרינן *עולה עמו ואינה יורדת עמו הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא ורבי יהודה סבר אפילו לאחר מיתה אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה כרבי יהודה ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא [ג]מי שנשתטה בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו [ד]ובניו ובנותיו ודבר אחר א"ל רבינא לרב אשי מ"ש מהא דתניא *מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין [ה]את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר א"ל ולא שאני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת מאי דבר אחר רב חסדא אמר זה [ו]תכשיט רב יוסף אמר [ז]צדקה מ"ד תכשיט כ"ש צדקה מ"ד צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתינוול אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא [ח]מי שהלך למדינת הים ומתה אשתו ב"ד יורדין לנכסיו וקוברין אותה לפי כבודו לפי כבודו ולא לפי כבודה אימא [ט]אף לפי כבודו הא קמ"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו ואפילו לאחר מיתה אמר רב מתנה האומר אם מתה לא תקברוה מנכסיו שומעין לו מ"ש כי אמר דנפלי נכסי קמי יתמי כי לא אמר נמי נכסי קמי יתמי רמו אלא [י]האומר אם מת הוא לא *תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו לאו כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור: **מתני'** לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות

רש"י

[שייך לעיל] *עונה האמורה בתורה. כאן נאמרה עונת תשמיש ולקמן (דף סא:) תנן אימת היא עונה: לפום שארה. זקינה קשה לה משאוי ואינה יכולה לסבול בגדים רחבים וילדה צריכה בגדים רחבים להתנאות בהם: לפום עונתה. לפי העת אם חמה אם צנה: חדשים. חמים הם יותר מן השחקים: דאורחה. דרך בנות משפחתה בכך: מאי טעמא דתנא קמא. דאמר לא צריך: אורחיה. לבנות משפחתו עושין כן: עולה עמו ואינה יורדת עמו. מכשולת בעל נפקא לן בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל בפרק אע"פ (שם.): ה"מ מחיים. כגון הוא אומר להניק את בנה והיא אומרת שלא להניק ודרך בנות משפחתה להניק בניהם ולא דרך משפחתו: ודבר אחר. לקמן מפרש: זנין. מזונות: מפרנסין. לבוש וכסות: אבל לא בניו ובנותיו. שאינו חייב במזונותיהן בחייו: ולא שאני לך כו'. יוצא מן המקום לדעת היה בידו לצוות על מזונות בניו ובנותיו ואשתו ולא צוה גילה דעתו שאינו [לקמן סה.] רוצה לזון הילכך אשתו דמיחייב לה [לקמן סה.] בתנאי כתובה אשתעבוד ניכסיה בניו ובנותיו לא אבל נשתטה דיצא מן העולם שלא לדעת מסתמא ניחא ליה שיזונו בניו ובנותיו משלו: תכשיט. בשמים של אבקת רוכל שהנשים מתקשטות בהם: מ"ד תכשיט. לא יהבינן לאשתו כ"ש שאין עלינו לעשות צדקה מנכסיו [לקמן קז.] ואמתניתא קיימי: לא ניחא ליה דתינוול. אע"פ שלא צוה בלכתו עבדינן ולי נראה דאמר עוקבא קיימי דאמר מי שנשתטה יורדין לנכסיו וזנין כו' וד"א ואיפכא גרסינן מ"ד צדקה כ"ש תכשיט ומ"ד תכשיט אבל צדקה לא התם היינו טעמא דלא ניחא ליה דתינוול: לפי כבודו ולא לפי כבודה. בתמיה מידי דאורחה ולאו אורחיה מי לא בעי למיעבד לה הא ודאי אינה יורדת עמו ואפילו למאן דלית ליה עולה עמו לאחר מיתה אינה יורדת אית ליה: האומר. בשעת מיתתו: אם מתה אשתו כו' שומעין לו. דכיון דהוא מת בחייה והיא גובה כתובתה אינו חייב לקוברה דתנן (לקמן דף נג:) יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה: נכסי קמי יתמי רמו. ופשיטא דאין קבורתה עליהם: אל [עיין תוס' בכורות נב: ד"ה כאן] תקברוהו מנכסיו. אלא מן הצדקה: **מתני'** לעולם היא ברשות האב. ואם בת ישראל מאורסה לכהן היא אינה אוכלת בתרומה וזכאי בה בכל זכות אב בבתו:

לרשות

תוספות

רבי אליעזר בן יעקב אומר שארה כסותה לפום שארה תן כסותה כו'. פירש רשב"ם דרבי אליעזר בן יעקב סבר נמי דמזונות דאורייתא דהכי מתניא סיפא דברייתא מזונות מנין אמרת ק"ו ומה דברים שאין בהן קיום נפש כך דברים שיש בהן קיום נפש על אחת כמה וכמה דרך ארץ מנין אמרת קל וחומר ומה דברים שלא נישאת עליהם לכתחילה אינו רשאי למנוע ממנה דברים שנישאת עליהם לכתחילה אינו דין שאינו רשאי למנוע ממנה ולפי זה תימה ברייתא דלעיל דקתני תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה דמשמע דמזונות דרבנן כמאן אתיא: **דאורחיה** דידיה ולאו אורחה דידה. פי' בקונטרס דאורחיה בבנות משפחתו אבל אין דרך בבנות משפחתה וקשה דאמאי נקט שני חלילין ומקוננת אחת הוה ליה למינקט לא יפחות לה מדרכו ואומר רבינו תם דאורחיה דידיה היינו אפי' לעני שבישראל אין פוחתין משני חלילין ומקוננת אבל לנקיבות יש שפוחתין וקאמר ר' יהודה לא יפחות משני חלילין אע"ג דאם לא נישאת שמא היו פוחתין לה כיון דנישאת לא יפחות לה כמו שאין פוחתין לו ומיהו הלשון דחוק דקאמר כגון דאורחיה דידיה משמע דאיכא דלאו אורחיה בהכי:

ולא שאני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת. לקמן בפ' בתרא (דף קז: ושם) דמוקי לה ההיא דמי שהלך למדינת הים כשהשרה אשתו ע"י שליש אבל לא בניו ובנותיו משמע דקודם שילך לא היה משרה אותם אבל אם היה משרה אותם גם אנו היינו זנין אותם כיון דניחא ליה ולפי זה צריך לומר ההיא דמי שנשתטה דזנין בניו ובנותיו אפי' לא היה משרה אותם מתחלה ואין נראה לר"י דאם לא השרה אותם מתחלה ע"י שליש ולא פירנסם אמאי מפרנסין אותם אלא ודאי איירי כשהיה מפרנסם קודם וכן ההיא דמי שהלך למדינת הים מדפריך מינה אההיא דנשתטה ובפ' בתרא דמוקי לה במשרה אשתו על ידי שליש אבל לא בניו ובנותיו היינו בשעה שהלך הניח מעות ביד שליש לפרנס אשתו ולא הניח לפרנס בניו אבל קודם שהלך היו כולם ניזונין משלו: **הכי** גרסינן מאי ולא דבר אחר וגרסינן נמי ומאן דאמר צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתינוול דלההיא דמי שהלך איפליגו בה בהדיא בפרק בתרא (לקמן דף קז.):

תכשיט. והא דאמר בפרק המדיר (לקמן דף עא:) פוסקין קישוטין לאשה היינו כל זמן שהוא עמה שלא תתגנה עליו: **מי** שהלך למדינת הים כו'. אית ספרים דגרסי' קוברין אותה לפי כבודה לפי כבודו אין לפי כבודו לא אימא אף לפי כבודה ואין נראה חדא דאמאי נקט מי שהלך למדינת הים אדרבה טפי הוי רבותא דאפי' כשהוא אצלה דאינה יורדת עמו וכ"ש כשאינו אצלה ועוד מאי אפי' לאחר מיתה דקאמר אדרבה טפי הוי רבותא במחיים מלאחר מיתה ועוד דקאמר אימא אף לפי כבודו אדרבה לפי כבודו הוי רבותא טפי דלא הוי אלא לר' יהודה אבל לפי כבודה דאינה יורדת עמו לא הוי רבותא כולי האי דהא לעיל פריך אי דאורחה מ"ט דת"ק משמע דמילתא דפשיטא הוא ונראה לר"ת דגרסינן קוברין אותה לפי כבודו לפי כבודו אין לפי כבודה לא אימא אף לפי כבודו אבל קשה לרשב"א דאמאי קמתמה לפי כבודו ולא לפי כבודה אמאי סלקא דעתיה דנקט לפי כבודו דוקא ולא לפי כבודה: **לעולם** היא ברשות האב עד שתכנס לחופה גרסינן. ול"ג עד שתכנס לרשות הבעל דא"כ הוה משמע עד שימסור האב לשלוחי הבעל כדמוכח בגמרא דקאמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא הבא על אשת איש כו' לרשות הבעל בעלמא ומתני' דהכא מוקמינן לה בגמרא לענין תרומה לאפוקי ממשנה ראשונה א"כ הויא תיובתא דרב דאמר בגמרא מסירתה לכל חוץ מלתרומה ומיהו י"ל דהא דדייק רב נחמן בר יצחק בגמרא היינו מדקתני כיון שנכנסה כו' לכך משמע ליה אפילו מסר אבל הכא דקתני לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל משמע שפיר דהיינו עד שתכנס לחופה:

לאפוקי

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פי"ג מהל' אישות הל' א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' עג סעי' א:

נא ב טוש"ע שם סי' עו סעי' יג:

נב ג מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יז סמג לאוין פא טוש"ע שם סי' ע סעי' ו בהג"ה:

נג ד מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' עא סעי' ג:

נד ה מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סי' ע' סעי' ה:

נה ו מיי' פי"ג מהל' אישות הל' ז טוש"ע שם סי' ע סעי' ה ו:

נו ז מיי' פי"א מהל' נחלות הל' יא טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' טו:

נז ח ט מיי' פי"ד מהל' אישות הל' כד סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' פט סעי' ג:

נח י מיי' פי"א מהל' זכיה הל' כד סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סי' שמח סעי' ב וטוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' ל':

תוספות רי"ד

וראב"י אומר שארה כסותה לפום שארה תן כסותה שלא יתן של ילדה לזקנה ושל זקנה לילדה כסותה ועונתה לפום עונה תן כסותה שלא יתן לה חדשים בימות החמה שחקים בימות הגשמים: תני ר"י שארה זו קירוב בשר שלא ינהוג בה מנהג פרסיים שמשמשין מטותיהם בבגדיהם מסייע ליה לר"ה דאמר האומר א"א אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה: ר"י אומר וכו'. מכלל דת"ק סבר הני לא ה"ד אי דאורחה. פי' שדרך בני משפחתה בכך מ"ט דת"ק דאמר לא ואי דלאו אורחה מ"ט דר"י ל"צ דאורחיה ולא אורחה ת"ק סבר כי אמרי' עולה עמו ת"מ מחיים פי' כגון הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניקו ודרך בנות משפחתה להניק בניהם ואינו דרך בני משפחתו. אבל לאחר מיתה לא. ור"י סבר אפילו לאחר מיתה: אמר ר"ח אמר מר עוקבא הל' כר"י. ואמר ר"ח אמר מ"ע. מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו ובניו ובני ביתו וד"א פי' תכשיטי נשים. א"ל רבינא לר"א ומ"ש מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות. ב"ד יורדים לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא ד"א. פי' משום דבמזונות אשתו מחוייב בתנאי כתובה אבל במזונות בניו ובנותיו לא מחוייב. א"ל ולא שני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת פי' יוצא מן המקום לדעת היה בידו לצוות על מזונות בניו ובנותיו ומדלא צוה גלה דעתו שאינו חפץ לזון הילכך אשתו דמחייב לה בתנאי כתובה אישתעביד נכסיה אבל בניו ובנותיו לא. אבל נשתטה דכיצא מן העולם שלא לדעת הוא אזלי' בתר רובא דעלמא ואמרי' דמסתמא ניחא ליה שיזון בניו ובנותיו משלו. מאי ד"א ר"ח אמר תכשיט פי' בשמים להתקשט ואע"ג דהיה צריך לעשות לה קצבה בקישוטי' כמה נתן לה בשבת כדמפרש לקמן בהמדיר. ה"מ כי איתיה בהדה דניחא ליה שתתקשט ונאותה לה ולא שתתגנה אבל הלך למד"ה כיון דליתיה בהדה לא בעי למיתן לה ונשתטה נמי שאין לו דעת להתאוה א) אין אשתו מתקשטת משלו ר"י אמר צדקה מ"ד תכשיט פי' לא יהבינן לה כ"ש צדקה פי' שאין לנו לעשות צדקה משלו ומ"ד צדקה אבל תכשיט [יהבינן לה דלא] ניחא ליה דתנוול: אמר ר"ה מי שהלך למד"ה ומתה אשתו ב"ד יורדים לנכסיו וקוברים אותה לפי כבודו. לפי כבודו ולא לפי כבודה. פי' בתמיהה והרי אינה יורדת עמו. ואם דרכה שתקבר בשירין ואין דרכו אמאי לא קברה לה לפי כבודה ואפילו למ"ד דל"ל עולה עמו לאחר מיתה אינה יורדת א"ל. אימא אף לפי כבודו. וקמ"ל עולה עמו אפילו לאחר מיתה: אמר ר"מ האומר אם מתה אשתי אל תקברוה מנכסיו שומעין לו. פי' דכיון דהוא מת ברישא והיא גובה כתובתה אין היורשים חייבים לקוברה דתנן יורשי' יורשי כתובתה חייבים בקבורתה מ"ש כי אמר אפילו לא אמר נמי מסתמא נמי לא קברי' לה דנכסי קמי יתמי נפלו ואין היתומים חייבים בקבורת האלמנה. אלא האומר אם מת אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו. לא כל הימנו להעשיר את בניו ויפיל את עצמו על הציבור: מתני' לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה. פי' לשם נשואין ואם היא בת ישראל מאורסה לכהן

א) איני מובן דהא גבי נשתטה תניא דנותנים לאשתו גם דבר אחר ואולי דגי' אחרת הי' לו בכאן וצ"ע

תורה אור

לרשות הבעל לנשואין מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשות האב מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל: **גמ׳** מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה דתנן *הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה קמ"ל לעולם: מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל וכו׳: אמר רב מסירתה לכל חוץ מתרומה ורב אסי אמר אף לתרומה איתיביה רב הונא לרב אסי ואמרי לה חייא בר רב לרב אסי לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה אמר להו רב לאו אמינא לכו *לא תיזלו בתר איפכא יכול לשנויי לכו מסירתה זו היא כניסתה לחופה ושמואל אמר לירושתה ר"ל אמר לכתובתה כתובתה מאי היא דאי מתה ירית לה היינו דשמואל אמר רבינא לומר כתובתה מאחר מנה רבי יוחנן ורבי חנינא דאמרי תרווייהו מסירתה לכל אף לתרומה מיתיבי *אהלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או שהיתה לה חצר בדרך ונכנסה עמו ללין אע"פ שכתובתה בבית בעלה מתה אביה יורשה מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשום נישואין אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה בד"א לירושתה באבל לתרומה *אין אשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה תיובתא דכולהו תיובתא הא גופא קשיא אמרת נכנסה עמו ללין טעמא דללין הא סתמא לשם נישואין אימא סיפא נכנסה עמו לשם נישואין הא סתמא ללין אמר רב אשי סתמי סתמי קתני גסתם חצר דידה ללין סתם חצר דידיה לנשואין תנא דמסר האב לשלוחי הבעל וזינתה הרי זו בחנק מנה"מ א"ר אמי בר חמא אמר קרא °לזנות בית אביה *פרט (דברים כב) לשמסר האב לשלוחי הבעל ואימא פרט שנכנסה לחופה ולא נבעלה אמר רבא אמר לי אמי חופה בהדיא כתיבא °כי יהיה נערה (שם) בתולה מאורשה לאיש *הנערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורשה ולא נשואה מאי נשואה אילימא נשואה ממש היינו בתולה ולא בעולה אלא לאו שנכנסה לחופה ולא נבעלה ואימא

רש"י

לרשות הבעל לנשואין. כלומר שתכנס לחופה לשם נשואין שתהא מסורה לרשות הבעל: מסרו שלוחי האב. שהיה האב משלחה לו ע"י שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל ומסרוה להם: **גמ׳** ממשנה ראשונה. בפרק אע"פ: הגיע זמן. שנים עשר חדש לבתולה ולאלמנה שלשים יום משתבעה הבעל להכין עצמה לנשואין: ולא נישאו. כגון שעכב החתן או אונס שלו: ואוכלות בתרומה. אם בת ישראל מאורסת לכהן היא: מסירתה לכל. ליורשה וליטמא לה ולמעשה ידיה ולכל דבר איש באשה קיימא מסירת שלוחים במקום חופה: חוץ מאכילת תרומה. דטעמא דידה משום סימפון כדלקמן בפרק אע"פ (דף נז:) ואכתי איכא למיחש להכי שמא ימצאו בה מומין ויהיו קידושיה ונישואיה טעות: ורב אסי אמר אף לתרומה. קסבר הא דאמור רבנן ארוסה לא תאכל בתרומה משום שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה והשתא דאין אחיה ואחיותיה אצלה שרי: לעולם היא ברשות האב. ואוקימנא דהאי לעולם משום אכילת תרומה נקט לה וקתני עד שתכנס לחופה: אמר להו רב. לתלמידו ובנו: לא תיזלו בתר איפכא. לא תשיבו בבית המדרש ממשנה הנהפכת לשני צדדים שיוכל המתרץ לתרץ משמעה אחר דבריו: שמואל אמר לירושתה. הוא דמהניא מסירה שאם מתה בדרך בעל יורש נדונייתה דאע"ג דאמר מר (לקמן דף נג.) אשתו ארוסה מתה אינו יורשה הכא כיון דמסרה אזולי אזיל אב מהשתא מחמת קירוב נישואין אבל לתרומה ולהפרת נדריה שלא בשותפות ולמיטמאה דאינה אלא משום איבה ואכתי ליכא למיחש להכי לא מהניא מסירה כי חופה: לכתובתה. הוא דמהניא מסירה והשתא קא בעי הש"ס למילתיה: מאי היא דאם מתה ירית. בעל את הנדוניא שפסק לה האב: לומר כתובתה מאחר מנה. לשויה אלמנה מן הנשואין שלא תיקנו לה חכמים אלא מנה מן הכונסה אחרי כן: הלך האב כו׳. אין מסירתו מסירה: ונכנסה עמו. עם בעלה ללון פשאר לינה בדרך בעלמא ולא לשם נשואין: שכתובתה. מטלטלין שייחד אביה לנדונייתה: במה דברים אמורים. שמסירתה לשלוחים הוו נשואין: לירושה. לאו מילתא לחודא הוא דהויא נשואין: תיובתא דכולהו. הנך דפליגי אדשמואל: הא סתמא. אם נכנסה ושהתה עמו סתם אמרינן נשואין נינהו וזו היא כניסת חופתה ואע"פ שלא נבעלה הוי נשואין: סתמי סתמי קתני. הא דקתני נכנסה עמו ללון לא שפירשה ללון אלא נכנסת ולא לשם נשואין והא דקתני נכנסה עמו לנשואין לא שפירשה לנשואין אלא נכנסת אלא זו וזו שנכנסה סתם ותנא הוא דקאמר דהיכא דחצר שלה סתם כניסתה לא לנשואין הן אלא ללון והיכא דחצר שלו סתם כניסתה לשם נשואין: הרי זו בחנק. כנשואה ולא בסקילה כארוסה: ואימא פרט לשנכנסה לחופה ולא נבעלה. דייך אם מיעטת כגון זו דלא תימא נערה בתולה כתיב גבי סקילה והא אכתי בתולה הואי אבל זו שאף לחופה לא נכנסה לא מיעטה הכתוב ואכתי בית אביה קרינא ביה: חופה. בלא בעילה בהדיא כתיבא דלאו בסקילה היא וכי איצטריך האי למסירה: אילימא נשואה ממש. שנכנסה לחופה ונבעלה: הכי

תוספות

לאפוקי ממשנה ראשונה. אע"ג דתנן בהדיא בפ׳ אע"פ (לקמן דף נז.) זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו כו׳ כן דרך התנאים להשמיענו בקוצר אע"ג דכבר השמיענו במקום אחר וכה"ג איכא בריש ברכות (דף ב׳.): **רב** אסי אמר אף לתרומה. פי׳ בקונטרס דקסבר רב אסי דטעמא דאין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה כדעולא שמא ימזגו לה כוס וכיון שמסרה תו ליכא למיחש וקשה לר"י דאפי׳ עולא שמפרש טעמא דמשנה ראשונה שמא ימזגו לה כוס למשנה אחרונה מודה דטעמא משום סימפון וע"כ רב אסי איירי לפי משנה אחרונה דאמתני׳ קאי ומפקה מתני׳ ממשנה ראשונה מדקתני לעולם ועוד דאיתותב מברייתא דלקמן ולא משני ההיא כמשנה אחרונה ונראה לר"י דטעמא דרב אסי משום סימפון ומשמסרה תו ליכא למיחש דמסתמא בדקי לה וקשה דרב אסי חייש לסימפון בהגעת זמן טפי מבמסר האב לשלוחי הבעל ובפ׳ אע"פ (לקמן דף נח.) אמרי׳ איפכא דקאמר מאי בינייהו בין למאן דאמר משום סימפון בין למ"ד משום שמא תשקה איכא בינייהו קיבל מסר והלך פירוש מסר האב לשלוחי הבעל דלמאן דאמר משום סימפון איכא אע"ג דבהגיע זמן לא חיישינן לסימפון למשנה ראשונה ואור"י דודאי סברא הוא דבמשנה אחרונה דחיישינן לסימפון בהגעת זמן כל שכן במסר כדאמרינן התם אבל הכא רב אסי מתניתין דהקתיה דקתני הרי היא ברשות הבעל דמשמע לגמרי אפילו לתרומה ועוד אור"י דמליצו לפרש דאיכא בינייהו למאן דאמר סימפון ליכא דבמסר לא חיישינן לסימפון ולמאן דאמר שמא ימזגו איכא דחיישינן שמא תשקה לשלוחי הבעל ובקונטרס לא פירש התם כן *): **ושמואל** אמר לירושתה. לא אתא לאפוקי הפרת נדרים דהא תנא דבי רבי ישמעאל בסמוך דהויא ברשות הבעל להפרת נדריה ויצאה מרשות האב ונראה דהוא הדין מיטמא לה כיון דאפקה רחמנא מסקילה לחנק דמהתם יליף לכל מילי אלא למעוטי תרומה אתי וירושתה נקט לרבותא דלא מיבעיא ליטמא לה ולהפרת נדריה דהויא מסירה כחופה אלא אפילו ליורשה דהוה ס"ד כיון דירושת הבעל תקנתא דרבנן היא הכא במסר לא תקון אי נמי ס"ד דאין האב מזכה לבתו עד שתכנס לחופה אפ"ה יורשה אי נמי אף כתובה דריש לקיש אתא למעוטי וריש לקיש נמי לא מיבעיא קאמר ולא אתא למעוטי אלא תרומה אי נמי ממעט נמי ירושתה מטעמא דפרישית: **תיובתא** דכולהו. לאו דווקא דכולהו אלא להנהו דאמרי אף לתרומה וכעניין זה מליצו בים טוחלין (ב"ב דף קכט:) גבי מחלק נכסיו על פיו תיובתא דכולהו אע"ג דלא הוי תיובתא אלא לחד: **היינו** בתולה ולא בעולה. וא"ת אימא ולא נשואה שנכנסה לחופה ונבעלה שלא כדרכה דאכתי בתולה היא כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ט:) באו עליה עשרה ועדיין היא בתולה כולן בסקילה וים לומר דהא אמר התם דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה: ואימא

*) [וע׳ תוס׳ קדושין יח. ד"ה קבל]

עין משפט נר מצוה

[וע"ע תוס׳ מנחות נג. ד"ה סכל וכו׳ האריכו טפי]

נט א מיי׳ פכ"ב מהל׳ אישות הל"ב ופי"א מהל׳ נדרים הל׳ כב סמג עשין מח ולאוין פא ורמב טוש"ע יו"ד סי׳ רלד סעי׳ ח וטוש"ע אה"ע סי׳ ט:

ס ב מיי׳ פ"ו מהל׳ תרומות הל"ג ופ"ח הל׳ ז:

סא ג טוש"ע אה"ע שם בהג"ה:

סב ד ה מיי׳ פ"ג מהל׳ איסורי ביאה הל"ד סמג לאוין נו

מסורת הש"ס

[עי׳ ב. לקמן מ. עי׳ נדרים עג:]

[קדושין סו. כריתות יז:]

[תוספתא פ"ד]

לקמן נז: [קדושין י:]

[סנהדרין סו: כבריתא ע"ש בפרש"י דאתך קרא קאי ע"ש]

[סנהדרין סו:]

תוספות רי"ד

לכהן אינה אוכלת בתרומה דקנין כספו גמור בעינן מסר האב לרשות הבעל ה"ה ברשות הבעל הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל ה"ה ברשות האב. מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ה"ה ברשות הבעל: מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה. דקתני בפ׳ אע"פ נותנים לבתולה י"ב חודש ולאלמנה ל׳ יום משתבעה הבעל להנשא לפרנס א"ע. הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה פי׳ וקתני התם זו משנה ראשונה. אבל ב"ד שלאחריהם אמרו וכו׳ קמ"ל לעולם. פי׳ אע"פ דאמר ר׳ לאפוקי ממשנה ראשונה לא נתבטלה לענין מזונות שאם מעכב הבעל מלכנוס חייב במזונותיה והכי אזלא סוגיא דשמעתא קמייתא דמכילתין והכי תנן נמי בנדרים בפ׳ נערה המאורסה בוגרת. פי׳ בוגרת שיצאת כבר מרשות אביה אע"פ שלא נשאת הואיל ויצאת מרשות האב הבעל מפר נדריה ושהתה י"ב חודש ר"א אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר וחכ"א אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו אלמא קים לן דחייב במזונותיה ואפילו רבנן לא פליגי אלא בנדרים דאע"ג דחייב במזונותיה א"י להפר עד שתכנס לרשותו דומיא דתרומה דלא אכלה עד שתכנס לחופה והאי דקאמר הכא לאפוקי הכי פירושו איצטריך לעולם היא ברשות אב לאפוקי ממשנה ראשונה דעביד לה כאשתו לכל דבר אפילו לתרומה וכ"ש למציאתה ולמעשה ידיה ולירושתה לחכי תנן לעולם לומר לך שאינו זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ואינו יורשה אע"פ שחייב במזונותיה: מסר האב וכו׳ א"ר מסירתה לכל חוץ לתרומה פי׳ לכל דבר ליורשה ולטמא לה ולזכות במציאתה ובמעשה ידיה דמסירה לשלוחים במקום חופה קיימא חוץ מאכילת תרומה דטעמיה דידיה משום סמפון כדלקמן ואיכא למיחש שמא ימצאו בה מומין ונמצא נשואיה וקדושיה טעות ורב אסי [אמר] אפילו לתרומה קסבר הא דאמרי רבנן ארוסה בת ישראל לא תאכל בתרומה שמא ימזגו לה כוס בבית (חמיה) [אביה] ותשקה לאחיה ולאחיותיה כיון שמסר תו ליכא למיחש למזיגת כוס. ושמואל אמר לירושתה פי׳ שאם מתה בדרך הוא יורשה מעכשיו ואע"ג דאמר מר אשתו ארוסה מתה אינה יורשה והכא כיון דמסרה אתוליה אחלי גביה מחמת קירוב נשואין. אבל לתרומה ולהפר נדריה לא מהני מסירה בלא חופה כחופה. ר"י ור"ח דאמרי תרוייהו מסירתה לכל אף לתרומה: מיתיבי הלך (הבעל) [האב] עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או שהיה לה חצר בדרך ונכנסה עמו סתמא ללין (הוי) אע"פ שכתובתה בבית בעלה מתה אביה יורשה מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל או שהיה לו חצר בדרך ונכנסה עמו סתמא לשום נשואין אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה בד"א לירושתה אבל לתרומה אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה תיובתא דכלהו דאמרי אף לתרומה תיובתא פי׳ שאין אשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה:

ואימא היכא דהדרא לבי נשא הדרא למילתא קמייתא אמר הבא ההוא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל *דתנא דבי רבי ישמעאל °ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה מה תלמוד לומר והלא מוצאת מכלל אב ומוצאת מכלל בעל *אלא הרי שמסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ונתארמלה בדרך או נתגרשה היאך אני קורא בה בית אביה של זו או בית בעלה של זו אלא לומר לך כיון שיצאה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפר אמר רב פפא אף אנן נמי תנינא *הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה והיא בבית אביה בשלמא נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה בבית אביה למעוטי מאי לאו למעוטי מסר האב לשלוחי הבעל אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא הבא על אשת איש כיון שנכנסה לרשות הבעל לנשואין אף על פי שלא נבעלה הבא עליה הרי זה בחנק נכנסה לרשות הבעל בעלמא שמע מינה: **מתני'** האב אינו חייב במזונות בתו זה מדרש *דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת האב אף הבנות אין ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן: **גמ'** במזונות בתו הוא דאינו חייב הא במזונות בנו חייב בתו נמי חובה הוא דליכא הא מצוה איכא מני מתניתין לא רבי מאיר לא רבי יהודה ולא רבי יוחנן בן ברוקא *דתניא מצוה לזון את הבנות קל וחומר לבנים *דעסקי בתורה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מצוה לזון את הבנים וקל וחומר לבנות משום זילותא ר' יוחנן בן ברוקא אומר חובה לזון את הבנות לאחר מיתת אביהן אבל בחיי אביהן אלו ואלו אינן ניזונין מני מתניתין אי רבי מאיר הא אמר בנים מצוה אי רבי יהודה הא אמר בנים נמי מצוה אי רבי יוחנן בן ברוקא אפי' מצוה נמי ליכא איבעית אימא רבי מאיר איבעית אימא ר' יהודה איבעית אימא רבי יוחנן בן ברוקא איבעית אימא ר' מאיר והכי קאמר האב אינו חייב במזונות בתו והוא הדין לבנו הא מצוה בבתו איכא קל וחומר לבנים והאי דקתני בתו הא קמ"ל דאפילו

רש"י

הכי גרסינן ואימא היכא דהדרא לבי נשא תהדר למילתא קמייתא. מי הויא כמי שלא נמסרה בעיא בעלמא היא ואינה קושיא כל כך אלא דקתני מתני' הרי היא ברשות הבעל ומשמע ואפי' חזרה מן הדרך לבית אביה כבר יצאה מרשות האב וכיון דלא נפקא לן מסירת שלוחין אלא מקרא יתירא דבית אביה אימא היכא דהדרא בית אביה קרינן ביה ואם זינתה תהא בסקילה: כבר פסקה. תנא דבי רבי ישמעאל. דלא הדרא למילתא קמייתא למיהוי כמי שלא נמסרה: מה תלמוד לומר. למה הוצרך לכתוב יקום עליה וכי מי יפר לה והלא לא נאמרו מפירים אלא אביה בבתו עד שלא ניסת ובעלה משניסת וזו שנתארמלה משניסת מופלאת מכלל אב ומכלל בעל: אלא הרי שמסר כו'. כלומר לא בא הכתוב לאלמנה ולגרושה מן נשואין דהא כתיב בה אם בית אישה נדרה אישה יפירם והרי אין אישה קיים אלא לאלמנה ע"י מסירת שלוחין שעד עכשיו לא פירשו לך הכתובים אלא משפט נודרת בבית אביה ומשפט נודרת בבית אישה וזו שנדרה בדרך משמסרוה לשלוחין אין אני יודע היאך אני קורא בה אם בית אביה אם בית אישה לפיכך בא כתוב זה ולמדך שלא תקרא לה בית אביה אלא בית אישה ולא נתרוקנה רשות לאב במיתתו של בעל ושוב אינו יכול להפר אלמא לא הדרא למילתא קמייתא דאילו נתארמלה מן האירוסין עד שלא נמסרה לשלוחין תנן במסכת נדרים (דף ע.) מת הבעל נתרוקנה רשות לאב וילפינן לה מקראי: אף אנן נמי תנינא. במתניתין כי ההיא ברייתא דתניא לעיל הרי זו בחנק: מאורסה ולא נשואה. נכנסה לחופה ואע"פ שלא נבעלה דאי נבעלה הא תנא ליה בתולה: נכנסה לרשות הבעל בעלמא. תנן ולא תנן בה נכנסה לחופה: **מתני'** האב אינו חייב במזונות בתו. בחייו ובגמ' מפרש אמאי נקט בתו: זה מדרש דרש ר' אלעזר ב"ע. ביום שמנוהו נשיא: בכרם ביבנה. על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם: הבנים יירשו והבנות יזונו. שתי תקנות תקנו ב"ד בתנאי כתובה הבנים יירשו כתובת בנין דכרין דתנן במתניתין (לקמן דף נב:) בנין דכרין דיהוין ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתך יתר על חולקהון דעם אחוהון והיינו הבנים יירשו כתובת בנין דכרין ולקמן בשמעתין מפרשינן לה מאי היא: והבנות יזונו. בנן נוקבן די יהווין ליכי מינאי אינון יהווין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתינסבון או עד דתלקחון לגוברין: מה הבנים אין יורשין. כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן דהא אינון ירתון תנן והכי מפרש לה בית נוחלין דהאי הבנים יירשו אכתובת בנין דכרין קאי: **גמ'** חובה לזון הבנות. תנאי כתובה הוא: אין נזונין. אפילו מצוה אין כאן: האמר בנים נמי מצוה. ולא חובה: אפילו מצוה ליכא. לא בבנים ולא בבנות: איבעית אימא רבי מאיר והכי קאמר כו'. כלומר בתו דנקט לאו למידק הא בנו חייב אלא משום דרבי מאיר עדיף ליה בנו אי נקט אינו חייב במזונות בנו הוה אמינא בנו הוא דחובה ליכא מצוה איכא אבל בתו אפילו מצוה ליכא להכי תנא אינו חייב בבתו למימרא דמצוה מיהא איכא וה"ה לבנו דחובה מיהא ליכא:
דאפילו

תוספות

ואימא הני מילי היכא דלא הדרא לבי נשא. פרש"י פריך מנ"ל דאייתר בית אביה למעוטי מסר האב לשלוחי הבעל דלמא תרוייהו צריכי לנכנסה לחופה ולא נבעלה דאי לא כתב אלא חד ה"א ה"מ היכא דלא הדרא לבי נשא אבל הדרא לבי נשא אימא דתהדר למלתא קמייתא להכי איצטריך קרא אחרינא ואכתי מסר מנלן ואע"ג דהיכא דנבעלה קים לן דלא הדרא היינו משום דאשתני גופא אבל לא נבעלה דאכתי בתולה היא אימא דתהדר אמר רבא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל ואשמועינן דלא הדרא והיינו לכל הפחות כשנכנסה לחופה דלא נבעלה וגלי קרא בנדרים וה"ה בכל מקום אם כן אייתר חד מהנך קראי למסר האב לשלוחי הבעל למפטרה מסקילה הואיל ואשכחנא דלא הדרא מדתנא דבי ר' ישמעאל סברא הוא דלא הדרא בכל הנך דאמעיט מסקילה כגון מסר ולהכי נקט במלתיה דתנא דבי רבי ישמעאל מסר ומיהו קשה לפי' זה דהיכי ילפינן מנדרים דלא הדרא למילתא קמייתא נהי דגבי נדרים לא הדרא היינו משום דגלי לן קרא דכיון דיצאה מרשות האב שעה אחת שוב אין לו כח בה מ"מ לענין סקילה היכי שייך לומר דלא הדרא דאף ע"פ שנכנסה לחופה כיון שלא נבעלה ונתאלמנה או נתגרשה וחזרה ונתארסה למה לא תהיה בסקילה כיון שהיא נערה בתולה מאורסה ואע"ג דיצאה מרשות האב מ"מ תהא כמו יתומה שאין לה אב דהויא בסקילה כדאשכחנא בגיורת דמתני' ויש לומר דהא פשיטא ליה דנשואה שאינה בעולה חשובה כבעולה ואין חילוק כלל דנשואין משוו לה כבעולה לכל דבר וכי היכי דבעולה פשיטא דלא הדרא למילתא קמייתא לכל דבר ה"נ שאינה בעולה ולא אצטריך דרשה דתנא דבי רבי ישמעאל אלא לאשמועינן דלא נימא כיון דלא נבעלה ונתאלמנה או נתגרשה בטלו להו שם נשואין מינה והוי כלא נשאת מעולם וכיון דגלי לן קרא בהפרת נדרים דע"י אלמנות וגרושין לא נתבטלו הנשואין כאילו לא הוו ה"ה לענין סקילה וכיון דלא נתבטלו פשיטא דלא הדרא למילתא קמייתא דחשובה ממש כבעולה ומה שפ"ה דל"ג ה"מ דלאו קושיא היא ופירש נמי דאמתניתין קא בעי קשה דאי אמתני' קא בעי למה המתין כל כך ובחנם מוחק הני מילי דיש נמי נפרשו בלשון בעיא כמו ואימא:
היאך אני קורא בה. מתוך פירוש הקונטרס משמע דאיצטריך ליה למגמר אם היא ברשות האב אם לאו כשהיא בדרך וקשה לר"י דהא מלזנות בית אביה נפקא וגמרינן נדרים מהתם ונראה דלענין חזרה כשנתארמלה או נתגרשה איצטריך למילף מהכא: **ונדר** אלמנה וגרושה מה תלמוד לומר. תימה דאיצטריך לכדדרשינן בפרק בתרא דנדרים (דף פח:):
קל וחומר לבנים דעסקי באורייתא. ולקמן בפרק בתרא (דף קח: ושם) גבי אדמון דפריך דעסיק באורייתא ירית דלא עסיק באורייתא לא ירית לענין ירושה דאורייתא ודאי איכא למיפרך דאין לנו לגזול לו מה שזיכתה לו תורה אבל הכא קאמר דלא מאחרינן באותו שעוסק בתורה ומפרנסינן ליה כדי שיעסוק בתורה:
כשהם

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פי"א מהל' נדרים הל' כב טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' יב:

תוספות רי"ד

מתני' האב אינו חייב במזונות בתו זה מדרש דרש ראב"ע פי' ביום שמינוהו נשיא בכרם שביבנה פי' בתוך הישיבה וע"ש שהיו יושבים שורות שורות נקראין כרם: הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אינן יורשים אלא לאחר מיתת אביהן אף הבנות אינן ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן. פי' אע"ג דבתנאי כתובה כתוב סתם בנין נוקבין דיהוויין ליכי מינאי יהוויין יתבין בביתי ומיתזני מנכסיי עד דתינסבן לגוברין פי' ומשמע אפילו בחייו. אפ"ה לא הוי האי תנאה אלא לאחר מיתה ויליף לה ר"א מתנאי דבנים דמה תנאי דבנים אינו אלא לאחר מיתה דהא ירתון תנן. אף תנאי דבנות לא הוי אלא לאחר מיתה אבל בחייו לא מחייב ואין אשתו יכולה לכופו לזון

מסורת הש"ס

יבמות פט.
נדרים ע: [מוקף לשורת "ונדר"]
סנהדרין סו:
ב"ב קלט:
[תוספתא פ"ד ע"ש] ב"ב קמא.
[עמש זה דעסקי בתורה ליתא בתוספתא וכ"כ מהרש"א בב"ב גזה"ל [illegible] ולא [illegible] ואינו [illegible]]

דאפילו בתו חובה הוא דליכא הא מצוה איכא ואיבעית אימא ר' יהודה והכי קאמר האב אינו חייב במזונות בתו וכל שכן לבנו הא מצוה בבנו איכא וקל וחומר לבנות והא דקתני בתו הא קא משמע לן דאפילו בתו חובה ליכא ואיבעית אימא ר' יוחנן בן ברוקא והכי קאמר אינו חייב במזונות בתו והוא הדין לבנו והוא הדין דאפילו מצוה נמי ליכא ואיידי דבנות לאחר מיתת אביהן חובה תנא נמי אינו חייב אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש משום רבי *יהודה בר חנינא באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים איבעיא להו הלכתא כוותיה או אין הלכתא כוותיה תא שמע כי הוה אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו יארוד ילדה ואבני מתא שדיא כי הוה אתו לקמיה דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסיתא בצבורא וליקום ולימא עורבא בעי בניה וההוא גברא לא בעי בניה ועורבא בעי בניה והכתיב °לבני עורב אשר יקראו לא קשיא הא בחיורי הא באוכמי כי הוה אתי לקמיה דרבא אמר ליה ניחא לך דמיתזני בניך מצדקה ולא אמרן אלא דלא אמיד אבל אמיד כפינן ליה על כרחיה *כי הא דרבא כפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ד' מאה זוזי לצדקה אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש באושא התקינו הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונים מהם מתקיף לה רבי זירא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני גדולה מזו אמרו אלמנתו נזונת מנכסיו הוא ואשתו מיבעיא *דשלח רבין באיגרתיה מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו ניזונת מנכסיו נישאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו מתה הבת אמר *רבי יהודה בן אחותו של רבי יוסי בר חנינא על ידי היה מעשה ואמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו הוא ואשתו מיבעיא מהו דתימא התם הוא דליכא דטרח אבל הכא נטרח לדידיה ולדידה קא משמע לן איבעיא להו הלכתא כוותיה או לית הלכתא כוותיה ת"ש דרבי חנינא ור' יונתן הוו קיימי אתא ההוא גברא גחין ונשקיה לר' יונתן אכרעיה אמר ליה ר' חנינא מאי האי א"ל כותב נכסיו לבניו הוא ועשיתינהו

דאפי' בתו. דקילא דלא עסקא באורייתא: ואיידי דתנא בנות כו'. לא גרסינן דתנא דהא לא תני ליה במתני' אלא ה"ג ואיידי דבנות לאחר מיתת אביהן חובה כו': באושא התקינו. כשישבו סנהדרי גזית באושא שהיא אחת מעשר גליות שגלתה סנהדרין כדאמר בר"ה (דף לא.): כשהן קטנים. עד שיגיעו שערות: תא שמע. דלית הלכתא כוותיה אלא מימר אמרינן ליה ואולי יכלכלם ויזון אבל מיכף לא כייפינן: יארוד. תנין מעון תנים מתרגמינן מדור יארודין (ירמיה ט) והוא אכזרי על בניו: יארוד ילדה ואבני מתא שדיא. התנין הוליד תולדותיו והטיל פרנסתן על בני העיר: כפו ליה אסיתא. כפו מכתשת על פיה ויעמוד זה על גב שוליה בגובה שישמעו קולו ויכריז על עצמו שהוא רע מן העורבים דעורבא בעי בני וההוא גברא לא בעי בני ואית דמפרשי שליח צבור יעמוד עליה ויאמר כן על אותו האיש: לבני עורב אשר יקראו. אלמא לא זיין להו: אוכמי. כשגדל משחיר והאם והאב אוהבין אותן אבל מתחילתן לבנים ושונאין אותן: ולא אמרן. דלא כפינן: אלא דלא אמיד. שאינו עשיר: בעל כרחו. לא יהא אלא צדקה בעלמא ואפי' אינן בניו: כי הא דרבא כפייה. על הצדקה: הוא ואשתו נזונין מהן. ואפילו כתבן מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים היא: גדולה מזו אמרו. בגדולה מזו אמרו כגון אלמנה ובת וניסת הבת שאף על פי שהוא מת והנכסים נשתעבדו ללוקח דרבנן כגון בעל בנכסי אשתו וקי"ל (גיטין דף מח:) אין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים אפי' הכי היכא דליכא למיחש לתיקון העולם כגון כי האי לוקח שלא הוציא מעות שויוהו רבנן כיורש ואמרי תזון האלמנה מנכסי בעלה: כי הא דשלח רבין באיגרתיה כו' ניסת הבת. אע"ג דאמור רבנן בעל בנכסי אשתו לוקח הוי וקיימא לן אין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים הכא שויוהו רבנן כיורש משום פסידא דאלמנה והכי מפורש ביש נוחלין: הוא ואשתו. שהוא קיים ואלו בניו הם ולא הוציאו מעות אלא מתנה בעלמא: מיבעיא. ואע"ג דמתנה כמכר לענין שעבוד התם הוא דאי לאו דעביד ליה ניחא לנפשיה לא יהיב ליה מתנה °אבל בנו ליכא למימר הכי: מתה הבת. ובעלה יורשה: אלמנתו. של אבי הבת: ניזונת מנכסיו. ולא אמרינן איש נכרי הוא זה ואינו יורש של אב אלא של אשתו וכלוקח בעלמא דמי ואין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדין: התם הוא דליכא דטרח קמה. שמת בעלה להכי עבוד רבנן תקנתא: אבל הכא. דקאי איהו נטרח לדידיה ולדידה קמ"ל: הלכתא כוותיה. אדר' אילעא קאי: אכרעיה. על רגלו: ועשיתינהו

כשהם קטנים. אבל קטני קטנים לכ"ע חייב כדאמר בסוף אע"פ (לקמן דף סה: ושם): הא בחיורי הא באוכמי. שני מיני עורבים יש אחד לבן ואחד שחור כדמוכח בפרק אלו טריפות (חולין דף סג.) גבי סימני עופות דמרבה עורב העמקי ומפרש העמקי כמראה החמה שעמוקה מן הצל פי' לבן *:

אכפייה רבא כו'. וא"ת היאך כפה אותו בשביל צדקה והכתיב מתן שכרה בצדה דכתיב (*למען) יברכך ואמרי' בפ' כל הבשר (חולין קי: ושם) כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין של מטה מוזהרין עליה ויש לומר דאכפייה בדברים א"נ קצבו ביניהן בני העיר לתת כך וכך לחדש הלכך אכפייה כדאמרינן בפרק קמא דבבא בתרא (דף ח: ושם) דרשאין בני העיר להסיע על קיצתן ועוד דבצדקה איכא תרתי לאוי לא תאמץ ולא תקפוץ (דברים טו): הוא ואשתו נזונים מהם. משמע הא לאחר אין נזונין דמתנה הויא כמכר כדפי' בקונטרס דאי לא דעבד ליה ניחא לנפשיה לא הוה יהיב ליה ואין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים לפי שאין קונין או לפי שאין כתובין כדאמר בהנזקין (גיטין דף נ:) ומיהו מהכא יש לדחות דאיכא למימר דנקט בנו משום דאיירי דנזונין אפי' ממטלטלין אבל לאחר לא היו נזונין ממטלטלין כמו שאין אלמנה נזונת ממטלטלין דיורשין אי נמי משום הוא דאי כתב לאחר לא היה ניזון הוא אבל היא לעולם אימא דנזונת ממתנה אע"ג דלא טרפא מן הלקוחות ומיהו ביש נוחלין (ב"ב דף קנג.) משמע דלא טרפא ממקבל מתנה דקאמר השתא ירושה דאורייתא אלמנתו ניזונת מנכסיו מתנת שכיב מרע דרבנן לא כל שכן משמע דממתנת בריא דאורייתא אינה ניזונת מנכסיו אע"ג דמיתזנא מן היורשין ואין לומר דממתנה דאורייתא נהי דכ"ש לא הוי ה"ה מיהא הוי דלא אלים כח מתנה מכח יורשים דעל כרחיך אלים כח מקבל מתנה מכח יורשים דמסקינן בפ"ק דב"מ (דף יג. ושם) דשטר שיש בו אחריות נכסים לא יחזיר אפילו חייב מודה דחיישינן לפרעון ולקנוניא ושטר שאין בו אחריות נכסים יחזיר דלא גבי ממשעבדי ואי גבי ממתנה אמאי יחזיר אלא ודאי דלא גבי ואילו מן היורשין גבי דהא פסקינן בסוף גט פשוט (ב"ב דף קעו.) הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין על כן נראה דאין חילוק בין מתנה למכר לענין זה אע"ג דיש מקומות שסברא הוא לחלק בין מתנה למכר כמו בעשה שורו אפותיקי ומכרו (ב"ב דף מד:) דנראה דווקא מכרו אבל נתנו בעל חובו גובה ממנו וכן בהנזקין (גיטין ד' נ: ושם) גבי אין נפרעין מנכסים משועבדין במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית מבעיא לן במתנה היאך דווקא להא מילתא הוא דאבעיא לן אבל הכא אין לחלק והא דאמרינן בפ' מציאת האשה (לקמן דף סט.) מכרו או משכנו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ה"ה נתנו והא דנקט מכרו לאשמועינן דאפי' במכרו מוציאין לפרנסה [ורבי חייא דמבעיא ליה במכרו או משכנו הייט לפרנסה] אבל למזונות פשיטא ליה דאין מוציאין אפילו נתנו כדתנן בהנזקין (גיטין דף מח:) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין ולפי מה שתקנו הגאונים דאשה גובה כתובתה ומזונות ממטלטלי דיתמי אע"ג דירושה הויא דאורייתא כ"ש דגביא ממטלטלי דמתנת ש"מ דרבנן דבכה"ג אמרי' ביש נוחלין (ב"ב דף קנג.) אבל מטלטלי דמתנת בריא דהויא דאורייתא לא גביא כתובתה ומזונות לא גביא אפילו ממקרקעי כי היכי דלא גביא מלקוחות כדפרשינן ולא מבעיא נתן הוא אלא אפילו נתנו יתומים אע"ג שכבר משמת נשתעבדו הנכסים: אלמנתו נזונת מנכסיו הוא ואשתו מבעיא. אע"ג דלא דמי דהתם אין יכולין לירש אלא מה שהוא מוריש ומזון אלמנה הוא חייב מקודם מכל מקום מייתי הכי הואיל ואלמוה רבנן לשעבודא דידה שאף מן הבעל שאינו כיורש אלא כלוקח גובה אע"ג דלא היתה גובה מלוקח אחר הכי נמי איכא לן לתקוני בכותב לבנו שיהא הוא ואשתו נזונין מהן:

עשיתינהו

עין משפט
נר מצוה

סד א ב מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יד סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עא סעי' א:

[בחולין סג. איתא הכי להדיא עמקי תיורא וכן הוא אומר ומראהו וכו' כמראה חמה וכו' ולכן ע"כ שלא היה מלה תיורא כתוב בגרסת התוס'] [צ"ל בגלל הדבר הזה]

סה ג מיי' שם הלט"ו ופ"ז מהל' מתנות עניים הל"י סמג עשין קסב טוש"ע [שם וטוש"ע] יו"ד סי' רמח סעי' א:

סו ד ה מיי' פי"ט מהל' אישות הל' כא סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צג סעי' ד:

תוספות רי"ד

את בנותיה בחייו: א"ר אילא [אמר ר"ל] משום ר"ח באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים. פי' כשישבו סנהדרין באושא והיא אחת מי' גליות שגלתה סנהדרין כדאמרי' בר"ה [דף לא]: הל' כוותיה או לית הל' כוותיה פי' כלום יש לסמוך על דברי ר' אילא שכך התקינו: ת"ש דלית הל' כוותיה דכי הוה אתו לקמיה דר"י א"ל יערוד ילדה ואבני מתא שדיא להו פי' יערוד תנין כדמתרגמינן מעון תנין (יערוד)[מדור] יערודין והוא עוף אכזרי על בניו. כך זה האיש אכזרי על בניו ומשליכם על הציבור והיה אומר לו כך אולי יבוש ויכלם ויפרנסם אבל לכוף לא הי' כופה אותו: כי אתו לקמיה דר"ח א"ל כפו לי' אסיתא בציבורא וליקום ולימא עורבא בעי בני והאי גברא לא בעי בני פי' כפו מכתשת על פיה ויעמוד עליה ויאמר אלו הדברים כדי שידעו הצבור וירחמו עליהם שהוא אינו מרחם עליהם. כי הוה אתי לקמיה דרבא א"ל ניחא לך דליתזני בניך מן הצדקה ול"א אלא דלא אמיר פי' עשיר אבל אמיד כייפי' ליה בע"כ לא יהא אלא אחר פי' לא יהא אלא צדקה ואפילו אינן בניו כי הא [דרבא] פי' כ"ש דכופין אותו לזון את בניו דרבא כפייה ליה לר"נ ב"א ואפיקמיניה ד' מאות זוז לצדקה (הרב פי' שעשוי אינה כפי' (אלא) [של] מלקות ויסורין כשאר עשוי דעלמא אלא כפי' של דברים ע"י הכלמות ופיתוים עד שנתפתה לזון אותם). ובשילהי פירקין דלקמן אמרי' דרש עולא רבה אפתחא דב"נ אע"פ שאמרו אין אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים אבל זן הוא אותן כשהן קטני קטנים ועד כמה עד בן שש: א"ר אילא אר"ל באושא התקינו הכותב נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונין מהן פי' ואפי' כתבם מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים הוא. הל' כוותיה או לית הל' כוותיה ת"ש דר"ח ור' יוחנן הוו קיימו אתא ההוא גברא גחין ונשקי' לר"י אכרעי' א"ל ר"ח מאי האי א"ל כותב נכסיו לבניו הוה ועשיתינהו לבריה לזונם:

מסורת הש"ס

[נ"ל ר' יוסי וכ"א ברי"ף וברא"ש]

ב"ב קנ:

שם קלט.

[נ"ל רב יהודה וכו' הרשב"ם שהוא אמורא]

תהלים קמז

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מיבעיא וכו' אבל בנו ליכא למימר הכי. עיין ברשב"י לקמן נד ע"ב ד"ה דנייחד:

ועשיתינהו לזניה אי אמרת בשלמא לאו דינא משום הכי עשיינהו *אלא אי אמרת דינא עשיינהו בעי *א"ר אילעא °באושא התקינו [ב]המבזבז אל יבזבז יותר מחומש תניא נמי הכי המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות ומעשה באחד שבקש לבזבז [יותר מחומש] ולא הניח לו חבירו ומנו רבי ישבב ואמרי לה רבי ישבב ולא הניחו חבירו ומנו רבי עקיבא אמר רב נחמן ואיתימא רב אחא בר יעקב מאי קרא °וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך והא לא דמי עישורא בתרא לעישורא קמא אמר רב אשי אעשרנו לבתרא כי קמא אמר רב שימי בר אשי ושמועות הללו מתמעטות והולכות וסימניך קטנים כתבו ובזבזו אמר רב יצחק באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל עם בנו עד שתים עשרה שנה מכאן ואילך יורד עמו לחייו איני והא *אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת [ג]בציר מבר שית לא תקביל בר שית קביל וספי ליה כתורא אין ספי ליה כתורא מיהו אינו יורד עמו לחייו עד לאחר שתים עשרה שנה ואב"א לא קשיא הא למקרא הא למשנה דאמר אביי *אמרה לי אם בר שית למקרא בר עשר למשנה בר תליסר לתעניתא מעת לעת ובתינוקת בת תריסר אמר אביי אמרה לי אם האי בר שית דטרקא ליה עקרבא ביומא דמישלם שית לא חיי מאי אסותיה מררתא דדיה חיורתא בשיכרא נשפייה ונשקייה האי בר שתא דטריק ליה זיבורא ביומא דמישלם שתא לא חיי מאי אסותיה אצותא דדיקלא במיא נשפייה ונשקייה אמר רב קטינא כל המכניס את בנו פחות מבן שש רץ אחריו ואינו מגיעו איכא דאמרי חביריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו ותרוייהו איתנהו חליש וגמיר איבעית אימא [ד]הא דכחיש הא דבריא אמר רבי יוסי בר חנינא *באושא התקינו [ה]האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אשכחיה רב יצחק בר יוסף לר' אבהו דהוה קאי באוכלוסא דאושא אמר ליה מאן מרה דשמעתא דאושא אמר ליה רבי יוסי בר חנינא *תנא מיניה ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנחא ליה בכיסתיה °אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת °וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת דרשו רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אליעזר [ו]זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים רבי שמואל בר נחמני אמר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן °הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא ורב חסדא חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה וחד אמר זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאילן לאחרים °וראה בנים לבניך שלום על ישראל אמר רבי יהושע בן לוי כיון שבנים לבניך שלום על ישראל דלא אתי לידי חליצה ויבום רבי שמואל בר נחמני אמר כיון שבנים לבניך שלום על דייני ישראל דלא אתי לאינצויי: זה מדרש דרשר"א לפני חכמים כו':

יתיב

רש"י

ועשיתינהו. כפיתי אותם בחזקה ומפני שטרחתי עליו ליכנס לו לפנים משורת הדין מחבביני: ואי דינא הוא. אין כאן גמילות טובה להחזיק לו טובה שעל כרחו ישפוט אמת: המבזבז. לעניים: מחומש. שבנכסיו שלא יצטרך לבריות: עשר אעשרנו. שני עישורין הוו להו חומש: והא לא דמי בתרא לקמא. דכי שקלת לקמא פשו להו ט' וכי הדרת מדלית מעשר דידהו לאו כי קמא הוא ואין כאן חומש בשניהם: אעשרנו. מדלא כתיב עשר אעשר לך הכי קאמר אעשרנו כראשון כלומר מעשר שני יהא כראשון: שמועות הללו. דרבי אילעא בתקנת אושא: מתמעטות והולכות. מאמוראים הראשונה א"ר אילעא אמר ר"ל משום דר"י בר חנינא השניה ר' אילעא אמר ר"ל שלישית ר' אילעא לחודיה: וסימניך בסדר ההלכות ובו תדע סדר מיעוטן: קטנים כתבו ובזבזו. בניו ובנותיו כשהן קטנים כותב נכסיו המבזבז אל יבזבז ומעתה לא תחליף באיזו שלשה ובאיזו שנים ובאיזו אחד: מגלגל עם בנו. אם מסרב מללמוד יגלגל עמו בנחת ובדברים רכים: יורד עמו לחייו. לרדותו ברצועה ובחוסר לחם: רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה: וספי ליה כי תורא. הלעיטהו תורה כשור שאתה מלעיטו ואובסו מאכל: לתעניתא מעת לעת. להתענות כל היום וחינוכא לשעות מקודם לכן שנתיים כדאמרינן ביומא (דף פב.): ובתינוקת. שהיא ממהרת להביא כח שאינה מתשת כח בלימוד תורה ותרתי סרי דקאמר שנת שתים עשרה גופא קאמר דאי בת שתים עשרה ויום אחד דאורייתא היא שמביאה שתי שערות ובת עונשים ואין צורך לנו ללמוד ממניקתו של אביי: לא חיי. אם לא ברפואה בדוקה: מררתא דדיה. מרה של דיה שקורין ווטו"ר: נשפייה ונשקייה. תמשחנו ממנו ותשקנו ממנו בשכר: אצותא דדיקלא. סיב שגדל סביב דקל תומר כעין וויד"ל שכורך את ען הגפן: המכניס את בנו. ללמוד תורה: רץ אחריו. להברותו ולהחיותו: ואין מגיעו. מסוכן הוא למות מרוב חולשו: חביריו רצין אחריו. להיות פקחין בתורה כמותו: הא דכחיש. אל יכניסו שמסוכן הוא פן יחלים וימות: דבריא. יכניסו לפי שמתפקח: שמכרה בנכסי מלוג. הקרן: הבעל מוציא. דשויוהו רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון: [באוכלוסא. אסיפת בני אדם]: תנא מיניה. דר' יוסי בר חנינא מרה הוא: זה הזן בניו ובנותיו קטנים. שתמיד יום ולילה הן עליו והיא צדקה שאינו חיוב עליו בהם: הון ועושר בביתו. שאין הממון כלה ואעפ"כ צדקתו עומדת לעד: זה הלומד תורה ומלמדה. מתקיימת בו הרי הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד על שטרח ללמד לתלמידים: זה הכותב כו'. הספרים קיימים לו שאינם כלים וצדקתו עומדת לעד: לאינצויי. מי קרוב וקודם בנחלה:

אושא

תוספות

עשיתינהו בעי. ואי עשוי צריך לומר דהיינו בדברים כי ההוא דלקמן (דף נג.) מעלאי דידי היינו עשוי והשתא אתי שפיר דאמר עשיתינהו בעי דאם מן הדין היה מה היה לו לעשותם בדברים היה לו להלקותם ולכופם עד שיזונו אותו וכן פר"ת ומיהו מצינו עשוי שלא בדברים כגון אין מעשין אלא לפסולות (לקמן דף עז.):

אל יבזבז יותר מחומש. מפרש בירושלמי שפעם ראשונה יכול לבזבז חומש ומכאן ואילך בכל שנה ושנה יתן חומש הריוח:

שיהא אדם מגלגל עם בנו עד י"ב שנה. והא דתנן במסכת אבות (פ"ה) בן עשר למשנה לא שירד עמו לחייו אלא לגלגל:

וספי ליה כי תורא. ולא ירד עמו לחייו עד י"ב שנה והא דתנן במסכת אבות בן חמש שנים למקרא היינו לגלגל ולא למיספי ליה:

בר שית למקרא. היינו בר שית ויום אחד דומיא דבר עשר למשנה דהוי בר עשר ויום אחד כי ההוא דמסכת אבות דהתם הוי בר עשר ויום אחד דומיא דבן י"ג למצות והשתא האי בר שית למקרא לא הוי דומיא דבן עשר למשנה דבר שית למקרא היינו למיספי ליה כי תורא ובר עשר למשנה לא למיספי ליה אלא לגלגל עד י"ב שנה:

יבת תריסר לתעניתא. פירש בקונטרס שנת י"ב ומשום חינוך ולר"י נראה דבת י"ב שנה ויום אחד קאמר דומיא דבר עשר כדפרישית ואשמעינן דלית לן הסלמה דרבנן כר"י בפרק בתרא דיומא (דף פב.) והא דפי' נמי בקונט' בתינוקת שהיא ממהרת להביא כח לא היה צריך לפרש כן אלא שחינוך שלה שנה לפני גדלותה דהיינו י"ב שנה ויום אחד כמו תינוק שחינוס שנה לפני גדלותו:

ומאי אסותיה. פר"ת שלא ישכנו אבל אין נראה לפרש לאחר שנשכו דהא אמר דלא חיי משמע דאין רפואה מועלת לו:

הבעל מוציא מיד הלקוחות. אליבא דר"י דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי לא צריכא לתקנת אושא אלא נריש לקיש ואליבא דריש לקיש מסיק לה בפ' החובל (ב"ק ד' פח: ושם) אי נמי לר"י נמי אצטריך כגון נותן מתנה לאשתו שקנתה ואין הבעל אוכל פירות א"נ דכתב לה דין ודברים *אין לי בפירות נכסיך אבל אין לומר דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהם דהא תנן בפרק הכותב (לקמן דף פג.) דאם מכרה ונתנה קיים*:

אין לי בנכסיך ובפירותיך אבל אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך אין לומר כו' כצ"ל רש"ל ועי' במהרש"א

[ועי' תוס' יבמות לו: ד"ה קנין ותוס' ב"ק פט: ד"ה באושא]

עין משפט נר מצוה

סז א טור חו"מ סי' רנז בה"ג :

סח ב מיי' (פ"ז מהל' מתנות עניים) ופ"ח מהל' ערכין הל"ג סמג עשין קסג טוש"ע יו"ד סי' רמט סעי' א :

סט ג מיי' פ"ב מהל' ת"ת הל"ו ופ"ב הל' ב סמג עשין יב טוש"ע שם סי' רמה סעי' ח :

ע ד טוש"ע שם סעי' ח :

עא ה מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ז סמג עשין פ טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' ט :

עב ו מיי' פ"י מהל' מתנות עניים הל' טז טוש"ע יו"ד סי' רנא סעי' ג :

מסורת הש"ס

לקמן סז: ערכין כח. ע"ש

ב"ב כה.

[קדושין לא: וש"נ]

לקמן עט: ב"ק פח: ב"מ לה. ודף נה: ב"ב ג. ודף קלט:

[לעיל כב: ברכות כח. מגילה ז: פסחים עב.]

גליון הש"ס

גמ' באושא התקינו המבזבז. בירושלמי פ"ח דפאה כך היתה הלכה בידם ושכחום וחזרו ועמדו שניים והסכימו ע"ד הראשונים: שם וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת. עי' מדרש רבה אסתר פ' קכה דף ל"ד ע"ד :

תוספות רי"ד

אא"ב לאו דינא הוא מש"ה עשינהו אלא אי אמרת דינא הוא עשינהו בעי פי' הא בחזקת אב עומדים הנכסים לגבי מזונות. א"ר אילא באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות תנ"ה מעשה באחד שבקש לבזבז יותר מחומש ולא הניחו[חבירו] ומני ר"ע. אר"נ ב"י ואיתימא ר"א ב"י מאי קראה וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך פי' משמע שנוטל שני עישורים והייגו חומש. א' מחמשה והא לא דמי עשורא קמא לעשורא בתרא פי' דקמא הוי חד מעשר ובתרא קשקיל מס' דאישתייר בציר ממאה ולא הוי בין תרווייהו חומש. אמר ר"א ה"ק אעשרנו לבתרא כקמא פי' מדלא כתיב אעשר לך: אר"י באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל עם בנו בתלמוד תורה עד י"ב שנה פי' מתנהג עמו בפיוסים מכאן ואילך יורד עמו עד לחייו פי' לרדותו ברצועה ובחוסר לחם. איני והא"ל רב לר"ש בר שילת בציר משית לא תקביל מכאן ואילך קבל ואספי ליה כתורא פי' שמואל ב"ש מלמד תינוקות הוה ואספי פי' לשון ספו לי מאליה כלומר מלעיטו ד"ת כשור הלועט לגימות גדולות; ל"ק הא למשנה הא למקרא דאמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא [בר עשר למשנה] בר תריסר לתעניתא מע"ל ובתינוקת [בת תריסר] פי' ישלים תעניתו כל היום ובתינוקת פי' לפי שממהרת להביא שנה א' קודם לאיש ומדאורייתא אינה מתענה כל היום כי אם בשנת י"ג אבל כל שנת י"ב כקטנה דמיא ומדרבנן מחנכין אותה להשלים התענית שנה א' קודם הזמן: א"ר קטינא כל המכניס את בנו פחות מבן שש רץ אחריו להברותו ואינו מגיעו פי' להברותו ואין מגיעו שחלש הוא יותר מדאי ורוצה לרפאותו ולא יועיל לו א"ד חביריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו פי' מרוב חכמתו ותרווייהו איתנהו הא בכחיש והא בבריא פי' דכחיש שמסוכן הוא ופן יחלש וימות ולפיכך לא יכניסנו ואי בריא הוא מכניסו לתורה פחות מבן שש ואז חביריו רצין אחריו ואין מגיעים אותו אבל מיחלש לא חליש כולי האי כיון דבריא הוא. גרסי' בפ' מציאת האשה מעשה הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה כל מעלי יומא דכיפורי ד' מאה זוזי. יומא חד שדריה נהליה ביד בריה אתא א"ל לא צריך א"ל מאי חזית א"ל חזאי דקמזלפי עליה יין ושמן אמר מפקנא כולי האי עיפינהו שדרינהו פי' כפליה כי קא ניחא נפשיה א"ל אייתי חשבוני דצדקה חזא דהוי כתיב ביה שבעה אלפי דינרי קיסרי פי' שם מקום אמר אורחא רחיקא וזוודא קלילי פי' צדה קלה הכינותי לדרך שאני אבוא לה קם בזבזיה לפלגא דממונא והיכי עביד הכי והא א"ר אילא המבזבז וכו' ה"מ מחיים פי' שמא ירד מנכסיו אבל [illegible]

עג א מיי' פט"ז מהל' אישות הל"ז טוש"ע אה"ע סי' קיא סעי' יד:
עד ב מיי' פ"כ שם הל' ג סמג לאוין עא טוש"ע שם סי' קיג סעי' א':
[וכ"כ תוס' בעירובין סג. ותוס' יבמות פג: וע' תוס' סנהדרין יז:]

יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא ויתיב רב המנונא וקאמר כשם שאין הבנים יורשין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע אווש עליה כולי עלמא דשביק ארעא הוא דירתי ליה בניה דלא שביק ארעא לא ירתי ליה בניה אמר ליה רב יוסף ודלמא [א]כתובת בנין דכרין קאמר מר אמר ליה *מר דגברא רבא הוא ידע מאי קאמינא אמר רבי חייא בר יוסף רב זן מחיטי דעלייה איבעיא להו פרנסה הויא ומאי עלייה מעילוייא דאב וכדשמואל *דאמר שמואל [ב]לפרנסה שמין באב או דלמא מזוני ממש הוה ומאי עלייה מדברים טובים שנאמרו בעלייה דאמר רב יצחק בר יוסף בעלייה התקינו שיהו בנות ניזונות מן המטלטלין תא שמע בידיה דרבי בנאי אחוה דרבי חייא בר אבא הוו מטלטלין דיתמי אתו לקמיה דשמואל א"ל זיל זון מאי לאו למזוני וכדרב יצחק בר יוסף סבירא ליה לא התם לפרנסה הואי ושמואל לטעמיה דאמר שמואל לפרנסה שמין באב הוה עובדא בנהרדעא ודון דייני דנהרדעא בפומבדיתא ואגבי רב חנא בר ביזנא אמר להו רב נחמן זילו אהדרו ואי לא מגבינא לכו לאפדנייכו מינייכו רבי אמי ורבי אסי סבור למיזן ממטלטלי אמר להו רבי יעקב בר אידי מילתא דר' יוחנן ור"ל לא עבדו בה עובדא אתון עבדין בה עובדא רבי אלעזר סבר למיזן ממטלטלין אמר לפניו רבי שמעון בן אליקים רבי יודע אני בך שאין מדת הדין אתה עושה אלא מדת רחמנות אלא *שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות ההוא דאתא לקמיה דרב יוסף אמר להו הבו לה מתמרי דעל בודיא אמר ליה אביי אילו בעל חוב הוה כי האי גוונא מי הוה יהיב ליה מר אמר ליה דחזייא לבודיא קאמינא

סוף

רש"י

אווש עליה כולי עלמא. והוא לא פי' דבנים יורשין דקאמר כתובת בנין דיכרין היא וסבורים שסתם ירושה קאמר שאין הבנים יורשין מטלטלין: דלמא כתובת בנין דיכרין קאמר מר. לפי ששתי תקנות הללו שתקנו חכמים בתנאי כתובה לומדות זו מזו ובכתובת בנין דכרין תנן בפרק מי שהיה נשוי (לקמן דף צא.) דאין נגבית מן המטלטלין דתנן ר' שמעון אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהא שם נכסים שיש להן אחריות מותר על שתי הכתובות דינר והתם מפרש *להילכתא כתובת בנין דיכרין דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא ויתומין של כל אחת מבקשין כתובת אמן כגון שכתובת האחת מרובה או אם שתיהן שוות פעמים שבני האחת רבים ובני האחת מועטין ואותן המועטין מבקשים כתובת אמן לחלקוה ביניהן ובני השניה יחלקו את כתובת אמן ביניהן ובאין עליהם מכח תנאי כתובת אמן שכתוב בה כתובת בנין דכרין דיהוון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך כו' אם יש מותר דינר על שתי הכתובות שתתקיים בו נחלה דאורייתא אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה למנין גולגלותם דבמקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן: מר דגברא רבה הוא ידע. שאין ללמוד מזון בנות מירושת בנים אלא מירושת כתובת בנין דכרין שבאה מכח תנאי כתובה כמותה: רב זן מחיטי דעלייה. יתומות באו לפניו ותובעות מזונות מחיטי דאביהן שלא היו שם קרקעות אלא מטלטלין ונתן להם: פרנסה הואי. לא מזונות היו אלא פרנסת נדוניא ליגשא והיא גביא ממטלטלי: וכדשמואל דאמר לפרנסה שמין באב. אומדין לפי וותרנותו [של] אב או לפי קמצנותו אם היה קיים כך וכך היה נותן להם מנכסים הללו וכיון דאומד דעתו שיימינן מקרקעי ומטלטלי שוים בכך: מעילוייא דאב. לפי אומד עילוי דעת וותרנותו: או דלמא מזוני ממש. ואע"ג דתנאי כתובה ככתובה ואין נגבית ממטלטלי דכל אסמכתא דשטרי אקרקעות היא לפי שעומדות בעין רב סבר לה כתקנת עלייה והייט דקאמר מחיטי דעלייה: זיל זון. את הבנות: הוה עובדא ודון דייני. לזון מן המטלטלין: מתמרי דעל בודיא. שהן מטלטלין: בודיא. מחצלות שטוחין תחת הדקלין כשגודרין התמרים: אילו בעל חוב הוה. כלומר אפילו בעל חוב שיפה כחו לטרוף ממשועבדין אינו גובה ממטלטלין של יתומים וזו תגבה למזון הבנות שהורע כחן אלא משועבדים: דחזו לבודיא. הקרובות לגדור ועדיין מחוברות:

יתום

תוספות

יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא. משמע דרב יוסף היה קטן מרב המנונא ובפ"ק דקידושין (דף כה. ושם) משמע דרב המנונא תלמידו של רב חסדא היה גבי סבי דנזייתא דלא אתו לפירקיה דרב חסדא אמר ליה לרב המנונא זיל נגעינהו ורב יוסף חבירו של רב חסדא היה אלא נ"ל דתרי רב המנונא הוו*:

ומאי עלייה מעילוייא דאב. לקמן בפרק מציאת האשה (דף סח.) פר"ח דהא דאמר שמואל שמין באב לא ליפות כח הבת ליתן לה יותר מעשור נכסים אם האב היה וותרן אלא לגרוע כחה וליתן לה פחות מעשור נכסים אם אנו יודעין שהוא עצרן דלא מצינו שומא לעלויא אלא לגריעותא כדאמרי' בפ' מציאת האשה (ג"ז שם) מעשה ונתן לה רבי עד שנים עשר בנכסים ולקמן (דף נב:) נמי משמע דדוקא עד עישור נכסים שרו רבנן אבל טפי איכא עבורי אחסנתא דפריך מי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ומתקני רבנן כו' ומסיק עד כמה משמע עד כמה שרו רבנן אע"ג דדמי לעבורי אחסנתא עד עישור נכסים ומיהו הכא משמע עלוייא דאב דשמואל לעלוייא קאמר ויש לומר דלענין מטלטלי דוקא הוי לעלוייא דכיון דשמין בדעת האב גביא נמי ממטלטלי אבל לענין כמה בדעת האב ליתן הוי לגריעותא שלא להוסיף על עישור אלא לפחות וא"ת דבפרק מציאת האשה (ג"ז שם) תנן רבי יהודה אומר אם השיא בת הראשונה יתן לשניה כדרך שנתן לראשונה משמע אפילו נתן לראשונה יותר מעישור נכסים מדקא מהדרי ליה רבנן פעמים שאדם עשיר והעני פירוש עשיר בדעת והעני בדעת ולא יתן לזאת כמו שנתן לראשונה אלא שמין את הנכסים ועישור נכסים יתנו ולא יותר ושמואל דאמר שמין באב כר"י סבירא ליה ואור"י דלעולם לא קאמר רבי יהודה יתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אלא דווקא כשנתן לראשונה עישור נכסים או פחות ורבנן מהדרו ליה דאין ללכת אחר דעתו הראשונה כיון שדעת האדם משתנה הילכך לעולם יתנו עישור נכסים ויש להביא ראיה דרבי אית ליה בהדיא כר"י בפרק מציאת האשה (שם) וקאמר רבי בההיא שמעתא דפרנסה טרפא ממשעבדי ולא מזונות לפי שמזונות אינן קצובים כדאמרינן בהניזקין (גיטין דף נא. ושם) ופרנסה מיקץ קיצא כדאמר התם ואם איתא דלהוסיף על עישור נכסים נמי שמין באב אם כן פרנסה נמי אינה קצובה אבל אם אין שמין אלא לפחות מעישור נכסים ניחא אע"פ שאין לה קצבה למטה כיון דלמעלה מיהא יש לה קצבה יכולין הלקוחות ליזהר ולהניח מבני חרי כדי עישור נכסים ומיהו אין ראיה דאם כן מהאי טעמא נמי יש קצבה למזונות כשמשעבדו האחים דהא יש קצבה למעלה עד בגר ואין לומר דהתם איכא למימר שמא תלקה ותצטרך רפואה ואמרינן בפרקין *דרפואה שאין לה קצבה היא בכלל מזונות דהא חשיב בהניזקין (ג"ז שם) פסק לזון ה' שנים בת אשתו יש לה קצבה דקתני והיא ניזונת מנכסים משועבדים אלא ודאי אע"פ שקצובים למעלה עד בגר כיון שאין קצובין למטה דאפשר שתנשא קודם לא חשיבי קצובין אבל פרנסהים לה קצבה שאפשר ללקוחות לברר הדברים ע"י ב"ד ולשום דעתו של אב בין למעלה בין למטה: ואמר ליה זיל זון כו'. ואם תאמר ומאי אולמיה הא דשמואל יותר מההיא דרב יצחק בר יוסף דמבעיא לן אי סבר רב כוותיה וי"ל משום דשמואל עביד עובדא מייתי מיניה ולא מסתבר ליה דרב פליג אדשמואל דהא בלאו הכי משמע דרב זן הייט מזונות אלא דמבעיא ליה משום דלא ניחא ליה למימר שיחלוק רב על המשנה דקתני דמזונות הבנות הוי כירושת בנין דיכרין ומייתי ראייה משמואל דעביד עובדא והכי נמי מצי סבר רב כדמשמע לישנא דזן רב וסברי דאחרי כן שינו התקנה וא"ת והיכי משמע מילתא דשמואל דאמר זיל זון דמזונות ממש קאמר יותר ממילתיה דרבי חייא בר יוסף דקאמר רב זן וי"ל דסברא הוא בשעה שפוסק הוראה יש לו לפסוק בלשון דליכא למיטעי הילכך איכא למימר טפי דזיל זון ממש קאמר אבל רבי חייא בר יוסף היה שונה קבלתו ולא היה כל כך מדקדק בלשונו: אמר להו זילו אהדרו כו'. טועין בדבר משנה חשיב להו רב נחמן והוא בעצמו היה יכול להחזיר הדין אלא שבעלי דינין לא היו שומעין לו כמו לדיינין לכך קאמר להו זילו אהדרו:

סוף

תוספות רי"ד

יתיב ר"י קמיה דר"ה ויתיב ר"ה וקאמר כשם שאין (הבעל יורש) [הבנים יורשין] כתובת בנ"ד אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע

ס"א לכתובת בנין. כג"ל רש"ל
[זבחים פב.]
לקמן סח.
[ברכות יא.]
[לקמן נב:]

יתום ויתומה · אח ואחות ונכסים ביד אפוטרופוס : העלו ליתום בשביל יתומה · העלו ליתום מזונות יתירים שתיזון אחותו עמו : דאיכא תרתי · אחותו ותשמשנו : מוציאין · מן היתומים : מוציאין לבנות מן הבנים · למזונות ולפרנסה : ולבנות מן הבנות · לקטנות מן הגדולות אם אין שם אלא בנות והחזיקו גדולות בנכסים מוציאין מידם וחולקות בשוה והכא ליכא מזוני שאין הבנות נזונות מן הבנות לפי שכולן שוות בירושה : ולבנים מן הבנים · לקטנים מן הגדולים לחלוק בשוה : אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטין · שאין בהן כדי לזון אלו ואלו עד שיבגרו דאמרי רבנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: לפרנסה · לנדוניא: מתני' ולא כתב לה כל נכסים כו' · חייב להיות כל הנכסים אחראין לה ולא יכול לומר לה אין ליך אלא שדה הכתובה לך בשטר כתובתיך : ובכהנת · שאינו יכול לקיימה משנשבית כותב לה אפרקינך ואהדרינך למדינתך לפי שאשת כהן אסורה לבעלה אם נאנסה : אינו רשאי · שכבר נתחייב בפדיונה משנשבית: חייב לרפאותה · שהרפואה כמזונות : רשאי · שאין אדם חייב לזון גרושתו : גמ' פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה · בפרק אע"פ : והיא כותבת התקבלתי כו' · לשון שובר ואפי' לא נתקבלה ולר' מאיר אינה יכולה למחול בעודה תחתיו ומתני' נמי דקתני לא כתב לה כתובה גובה כתובתה שלימה קא סלקא דעתך ואפילו מחלה : אחראין לכתובתיך חייב · שנשתעבדו נכסיו וקס"ד נשתעבדו בכל דין שעבוד כאילו נכתב בתוך השטר ואם ימכור נכסיו תטרוף לקוחות: אתאן לר' יהודה · דאמר שטר שלא נכתב בו אחריות לא מדעת המלוה נעשה אלא סופר טעה והרי הוא כמי שנכתב וטורף מן המשועבדים :
יש

סוף סוף כל העומד *לגזוז כגזוז דמי דצריכא לדיקלא קאמינא : ההוא יתום ויתומה דאתו לקמיה דרבא אמר להו רבא העלו ליתום בשביל יתומה אמרי ליה רבנן לרבא והא מר הוא דאמר *ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לכתובה ובין לפרנסה אמר להו אילו רצה שפחה לשמשו מי לא יהבינן ליה כל שכן הבא דאיכא תרתי : תנו רבנן *אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין למזון אשה ולבנות דברי רבי שמעון בן אלעזר אומר נכסים שיש להן אחריות מוציאין לבנות מן הבנים ולבנות מן הבנות ולבנים מן הבנים ולבנים מן הבנות בנכסים מרובין אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטין נכסים שאין להן אחריות מוציאין לבנים מן הבנים ולבנות מן הבנות °ולבנים מן הבנות אבל לא לבנות מן הבנים אע"ג דקיימא לן *הלכה כרבי מחבירו הכא הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר רבא *הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין לפרנסה : מתני' לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי בית דין כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי בית דין לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו *ובכהנת אהדרינך למדינתך חייב שהוא תנאי בית דין נשבית חייב לפדותה ואם אמר הרי גיטה וכתובתה ותפדה את עצמה אינו רשאי לקתה חייב לרפאותה *אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה רשאי :

גמ' מני רבי מאיר היא דאמר *כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות דאי רבי יהודה האמר *רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז אימא סיפא כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי בית דין אתאן לר"י דאמר אחריות טעות סופר הוא דאי רבי מאיר האמר *אחריות לאו טעות סופר הוא דתנן *מצא שטרי חוב אם
יש

תוספות

סוף סוף כל העומד לגזוז כגזוז דמי · אע"ג דפלוגתא דר"מ ורבנן היא בפרק שבועת הדיינין (שבועות מג. ושם) בענבים העומדים ליבצר דר"מ סבר כבצורות דמיין ורבנן סברי לאו כבצורות דמיין מ"מ פריך הכא בפשיטות דכגזוז דמי כמו שפר"ח דמההיא דפרק הכונס (ב"ק דף נט: ושם) קיימא לן הכי דקאמר התם רבי שמעון אומר אכלה פירות גמורין משלמת פירות גמורין אם סאה סאה אם סאתים סאתים דחשבינן להו כתלושים ופסקינן התם הלכה כר"ש אבל אין לומר דבהנהו דאי קיימי מכחשי מודו כ"ע דכבצורות דמיין דבהשולח (גיטין דף לט.) ובפרק קמא דסנהדרין (דף טו.) משמע דבהא נמי פליגי : ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזונות בין לפרנסה · וא"ת קשיא דרבא אדרבא דבפרק מציאת האשה (לקמן דף סח.) פסיק רבא הלכה כר"י דאמר יכתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ואמרינן התם דשמואל כר"י ס"ל אלמא סבר רבא דשמין באב וא"כ גביא ממטלטלי כדאמרינן בשמעתין וליכא למימר דהתם רבא משמיה דרב חסדא קאמר לה וליה לא ס"ל דהא התם בההיא סוגיא פריך מינה אמילתיה דרבא גופיה ולא קא משני הכי וי"ל דהא דאמר רבא הכא ממקרקעי ולא ממטלטלי היינו בדלא אמידניה והא דסבר רבא התם כרבי יהודה ושמואל בדאמידניה שדעתו שתגבה ממטלטלי וכה"ג מפליג הש"ס התם ונראה דבזמן הזה דכולהו גבי ממטלטלי כתובה ומזונות מתקנת הגאונים ופרנסה נמי אנן סהדי שכל בני אדם רגילים להשיא בנותיהם ממטלטלי וחשיב כמו באמידניה דפסיק רבא כר"י : מני ר' מאיר היא דאמר כל הפוחת כו' · בפרק אע"פ (לקמן דף נו:) דייק כל הפוחת אפי' בתנאי אלמא סבר דתנאו בטל ואית לה וכיון דאמר (א) לית לה לא סמכה דעתה והוי בעילתו בעילת זנות ופריב"ן דבכל מקום דאית לה ואין האשה בטוחה בו דלא סמכה דעתה תקנו חכמים שיהא בעילתו בעילת זנות אבל אם היה תנאו קיים כיון דלית לה אין בעילתו בעילת זנות ואלמנה אע"פ דבדרבנן תנאו קיים הכא תנאו בטל דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וקשה לר"י דבפרק החובל (ב"ק דף פט. ושם) משמע דאפי' היכא דלית לה הוי לר' מאיר בעילת זנות משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה דפריך התם הש"ס גבי אשה שמכרה כתובתה לבעלה לא הפסידה כתובתה ואמאי תזבין לכתובתה בטובת הנאה לבעלה כו' ומשני הא מני ר"מ היא דאמר אסור לאדם שישהא עם אשתו שעה אחת בלא כתובה מ"ט שלא תהא קלה בעיניו להוציאה על כן נראה דר"מ לא מבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלית לה דהויא בעילתו בעילת זנות משום דקלה בעיניו להוציאה אלא אפילו אית לה כיון דלא סמכה דעתה הויא בעילתו בעילת זנות ודייק מדלא קתני כל בתולה שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה הרי היא בעילת זנות אלא נקט כל הפוחת משמע שבא לומר אע"ג דתנאו בטל ואית לה הויא בעילת זנות וקשה לר"י דמנא לן דכל הפוחת ואפי' בתנאי דלמא בתנאי מודה ר"מ דתנאו קיים דכל הפוחת דמשמע דאפילו באותו ענין שיש לה היינו בסוף ביאה דאמרינן בפ' אע"פ (לקמן דף נז.) דאינה מוחלת וי"ל דלשון כל הפוחת משמע שהוא פוחת לה ובסוף ביאה אינו יכול לפחות לה אלא היא פוחתת לעצמה ולא שייך לשון פחת אלא בתנאה א"נ מדנקט כל קא דייק וא"ת דבפרק אע"פ (שם) אמר דבסוף ביאה לדברי הכל אינה מוחלת ובהחובל (ב"ק פט. ושם) משמע שיכולה למכור ולמחול ויש לומר כדפירש הקונטרס לקמן דדוקא בעל פה אינה מוחלת דאמירתה לאו כלום היא כיון דכבר זכתה אלא אם כן כתבה שובר ואם תאמר ומאי קאמר (ב) הא מני רבי מאיר היא הא משמע בפרק אע"פ (לקמן שם) דלרבי יהודה נמי אינה יכולה למחול דתנאו בטל ודווקא בכותבת לו התקבלתי קאמר ויש לומר דהתם מיירי לפי המסקנא דשמעתין דקאמר ואי בעית אימא רבי יהודה התם בכתבה ליה התקבלתי ואם תאמר ומנא לן דלרבי מאיר אפילו בכתבה ליה התקבלתי לא מצי מחלה דקאמר מני ר' מאיר היא דלמא ר"מ לא מבעיא בהתקבלתי קאמר דמצי מחלה דהויא בעילת זנות אלא אפי' בעל פה דתנאו בטל הויא בעילת זנות וי"ל דהשתא אין נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה : מני רבי מאיר היא · השתא משמע ליה מתני' דלא כתב לה היינו לפי שהתנה עמה : אתאן לר' יהודה דאמר אחריות טעות סופר הוא רישא ר"מ סיפא ר' יהודה · אסיפא בלא רישא ה"מ לדקדק מני אי רבי מאיר הא אמר אחריות לאו טעות סופר הוא אי רבי יהודה כתב לה שדה שוה מנה במאתים אמאי חייב והא לרבי יהודה יכולה למחול אלא דרך הש"ס דמדקדק מרישא כל כמה דמצי למידק וכענין זה יש בפרק כירה (שבת לט:) גבי מעשה שעשו אנשי טבריא ובפרק קמא דעירובין (דף טז.) גבי כמלאת שלשה מדות במחילה : [וע"ע תוספות שבת לט: ד"ה אלא פניו וכו' ומש"כ על הגליון] :
תמהה

עין משפט נר מצוה

עה א ב מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ז טוש"ע אה"ע סי' ק סעיף א וסי' קיב סעי' ז:

עו ג מיי' פי"ב שם הלכ' ב ה סמג עשין מח טוש"ע שם סימן סט סעיף א ב:

עז ד מיי' פט"ז שם הל' י סמג שם טוש"ע שם סי' ק סעיף א: [לקמן סט:]

עח ה מיי' פי"ב שם הלכה ט ופי"ד שם הלכה יח סמג שם טוש"ע שם סי' סט סעיף א:

עט ו מיי' פי"ד שם הלכה יח סמג שם טוש"ע שם סימן עח סעיף ז:

פ ז ח מיי' שם הל' יח יט טוש"ע שם סעיף א:

פא ט מיי' שם הל' יט סמג שם טוש"ע שם סי' עט סעיף א:

פב י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

פג כ מיי' פ"י שם הל' ז ופי"ב שם הל' ב סמג שם ולאוין פח טוש"ע שם סי' סו סעיף ט:

תוספות רי"ד

א"ר הל' ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזונות בין לפרנסה' פי' פרנסה הוא נדוניתא · והאידנא תקינו רבנן בתראי דמיתזני אפי' ממטלטלי. עיין בפרק מציאת האשה: מתני' לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה כל נכסין דאית לי אחראין לכתובתך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאנתו ובכהנת אהדרינך למדינתך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד: נשבית חייב לפדותה אמר הרי גיטה וכתובתה תפדה א"ע אינו רשאי · פי' מפני שתנאי ב"ד הוא להתחייב בפרקונה · ואפילו נתן לה כתובה לאחר מכאן הואיל וכשנשבית היא תחתיו' לקתה חייב לרפאותה אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא א"ע רשאי · פי' דרפואה דמיא למזונות. וכי היכי דכי יהיב לה גט וכתובה תו לא יהיב לה מזונות · רפואה נמי לא יהיב לה · פי' תנאי ב"ד · כל דבר שתיקנו ב"ד לא בעי כתיבה דתקנות ב"ד כמאן דנקט שטרי' בידיה דמיי כתב לה שדה שוה וכו' לא מבעיא היכא דלא כתב לה כתובה דלא מצי למיעקר תקנות ב"ד וחייב לתת לה מאתים · אלא אע"ג דכתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז וא"ל זה השדה יהיה לך לשיעבוד כתובתיך שעשה תחבולה' שלא פיחת תנאי ב"ד אלא אוקיר לה שדהו שוה מאה במאתים ולא כתב לה כל נכסי דאית לי אחראין לכתובתך שנמצא עכשיו שאינה יכולה לטרוף היום או למחר אלא אותו השדה שאינו שוה אלא ק' גם זה לא הועיל לו כלום שכל נכסיו אחראין לכתובתה. ואע"ג דלא כתב לה מפני שהוא תנאי ב"ד שיכתוב אדם כך כדאמרי' לקמן בפ' האשה שמעון בן שטח תיקן שיכתוב כל אדם לאשתו כל נכסי אחראין לכתובתך. וכיון שתקנות ב"ד הוא אע"פ שלא כתב לה ככתוב דמי וה"ה נמי אם כתב לה שדה שוה מאתים לכתובתה כדי שיהי' נכסיו בנ"ח ויוכל למוכרן ולא תחזור האשה עליהן לא עשה כלום. מפני תנאו של שמעון בן שטח אלא תנא דמתני' אתא לאשמועינן שא"י לפחות ממאתים זוז בשום ענין ואם השדה שוה מאתים ולא פיחת כלום אך אם נשתדף אותו השדה טורפת משאר נכסיו. ואע"ג דלא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתך כתקנת שמעון בן שטח: ודייקו בגמרא מני מתני' ר"מ היא דאמר כל הפוחת לבתולה מר' ולאלמנה מק' ה"ז בעילת זנות · פי' ואפילו מחלה איהי לאו כל כמינה דאי ר"י האמר אם רצה כותב לבתולה ר' והיא כותבת לו שנתקבלתי ממך ק' · ולאלמנה ק' והיא כותבת לו התקבלתי ממך נ' זוז פי' ובמתני' תני שאם כתב לה שדה שוה ק' תחת ר' זוז אע"פ שהאשה נתרצית בכך אין ממש במעשיו אלא מתני' דלא כר"י אימא סיפא כתב לה שדה שוה ק' תחת ר' זוז ולא כתב לה כל נכסי דאית לי אחראין לכתובתך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד. פי' משמע דגביא ממשעבדי אע"ג דלא כתב לה שיעבוד נכסין . אתאן לר"י דאמר אחריות ט"ס הוא ואע"ג דלא כתוב ככתוב דמי דאי לר"מ נהי דגביא מב"ח משום שאינו רשאי לפחות לה

מסורת הש"ס

ג"י עומד לגדור כגדור [וכן איתא בתוס' ב"ב מב: ד"ה שבח [וברא"ש לקמן פ"ח סי' ז] אבל בתוס' ב"ק נט: ד"ה ופסק ושם לה: ד"ה שבח גרסו לגזוז כגזוז דמי וכן בתוס' דהכא]

[לקמן סח:]

[לעיל כח. וש"נ]

[לקמן סט:]

[פי' תוס' יבמות לה. ד"ה כהנות]

[פי' תוס' לקמן נב: ד"ה אמר הרי גיטה]

לקמן נו:

ג"ז שם

[ב"ק לה. וש"נ] * ב"מ יב:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מני וכו' וכיון דאמר לה לית לך אלא מנה לא סמכה דעתה : (ב) בא"ד וא"ת ומאי קאמר הכא מני ר"מ :

גליון הש"ס

גמ' ולבנים מן הבנות · עיין לקמן דף נו ע"א תוס' ד"ה אלמנה שתפסה :

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פי"ח מהל' גזילה ואבידה הלכ' א סמג עשין מד טוש"ע ח"מ סי' סה סעיף ו :

פה ב מיי' פ"ט שם הל' ז סמג עשין עג טוש"ע שם סי' שעג סעיף א :

[ועי' תוס' יבמות ג: ד"ה למעוטי וכו' ומש"ש בס"ד על הגליון]

פו ג מיי' וסמג שם טוש"ע שם סימן שעג סעיף א :

פז ד מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכ' יח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קיד סעיף ד :

פח ה מיי' פכ"ד שם הלכ' יט ופי"א מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג עשין מח :

פט ו מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה יט [ופי"א מהל' איסורי ביאה הלכה ח] טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף יא :

צ ז מיי' פי"ח מהלכות איסורי ביאה הלכ' ח סמג לאוין קכה טוש"ע שם סי' ו סעיף י :

צא ח מיי' פ"ג שם הלכה ב :

צב ט מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה כ סמג עשין מח :

גמרא

תורה אור

יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן אין בהן אחריות נכסים יחזיר שאין בית דין נפרעין מהן דברי רבי מאיר °וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן רישא ר"מ וסיפא ר' יהודה וכי תימא כולה ר' מאיר היא ושאני ליה לר"מ בין כתובה לשטרי ומי שאני ליה והתניא *חמשה גובין מן המחוררין ואלו הן °פירות °ושבח פירות °והמקבל עליו לזון את בן אשתו ובת אשתו וגט חוב שאין בו אחריות וכתובת אשה שאין בה אחריות מאן שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר הוא רבי מאיר וקתני כתובת אשה איבעית אימא ר' מאיר ואיבעית אימא ר' יהודה איבעית אימא ר' יהודה התם כתבה ליה התקבלתי הכא לא כתבה ליה התקבלתי איבעית אימא ר' מאיר מאי חייב דקתני מן המחוררין: לא כתב לה וכו' : אמר אבוה דשמואל אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה חיישינן שמא תחלתה באונס וסופה ברצון איתיביה רב לאבוה דשמואל אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו אישתיק קרי רב עליה דאבוה דשמואל °שרים עצרו במלים וכף ישימו לפיהם מאי איוב כט איכא למימר *בשבויה הקילו ולאבוה דשמואל אונס דשריא רחמנא היכי משכחת לה כגון דקאמרי עדים שצווחה מתחלה ועד סוף ופליגא דרבא דאמר רבא °כל שתחלתה באונס וסוף ברצון אפי' היא אומרת הניחו לו שאלמלא (*לא) נזקק לה היא שוכרתו מותרת מ"ט °יצר אלבשה תניא כוותיה דרבא °והיא לא נתפשה אסורה °הא במדבר ה נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת *ואיזו זו כל שתחלתה באונס וסופה ברצון תניא אידך *והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה ואיזו °זו אשת כהן אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל *והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת °ויש לה אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת *ואיזו זו שקידושיה קדושי טעות שאפי' בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה אמר רב יהודה °הני נשי דגנבו גנבי שריין לגוברייהו אמרי ליה רבנן לרב יהודה והא קא ממטיאן להו נהמא מחמת יראה והא קא משלחן להו גירי מחמת יראה ודאי שבקינהו ואזלן מנפשייהו אסירן ת"ר שבויי מלכות הרי הן כשבויין גנובי ליסטות אינן כשבויין והתניא איפכא מלכות אמלכות לא קשיא הא במלכות אחשורוש הא במלכות בן נצר ליסטות אליסטות לא קשיא הא בבן נצר הא בליסטים דעלמא ובן נצר התם קרי ליה מלך והכא קרי ליה לסטים אין גבי אחשורוש לסטים הוא גבי לסטים דעלמא מלך הוא : ובכהנת אהדרינך למדינתך וכו' : אמר אביי אלמנה לכ"ג חייב לפדותה שאני קורא בה ובכהנת אהדרינך למדינתך

ממזרת

תוספות

חמשה גובין מן המחוררין · אע"ג דקתני מניינא תנא ושייר הא דתנן בפרק הניזקין (גיטין דף מח: ושם*) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים והא דפריך בפרק קמא דקידושין (דף טז: ושם) גבי ארבעה מעניקין להם שלש באיש ושלש באשה כו' תנא תני ארבעה ואת אמרת תנא ושייר הייט משום דקתני ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהם*: **וגט** חוב שאין בו אחריות· וא"ת תקשי מהכא לשמואל דאמר בפרק קמא דב"מ (דף יג.) אומר היה רבי מאיר שטר שאין בו אחריות אינו גובה לא מנכסים משועבדין ולא מנכסים בני חורין והכא משמע בהדיא דגבי מבני חרי ומיהו בלאו הכי איתותב שמואל התם מברייתא ורשב"א אומר דמהכא הוה מצי למידחי דגט חוב שאין בו אחריות היינו שמפורש בו דלא למיגבי ביה ממשעבדי וכעין זה מצינו בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח:) גבי מי שפרע ואמר אבד שטר חובי והא דמוקי לה הכא כרבי מאיר הייט משום דלכאורה כוותיה אתיא אבל אי הוה פריך מינה לשמואל הוה מצי למידחי כדפרישית: **אסורה** לבעלה · אין להקשות מאסתר דהות שריא למרדכי (מגילה דף יג:) דלנדקת גמורה היתה: **אונס** דשרי רחמנא היכי משכחת לה כו' · °אע"ג דאבוה דשמואל חיישינן קאמר משמע ליה למדאורייתא קאמר דאי מדרבנן לא הוי מוציאין אותה מבעלה על כך:

ממזרת

רש"י

יש בהן אחריות נכסים · שמשעבד לוה נכסיו לאותה מלוה לא יחזירנו מואלו למלוה ואפי' הלוה מודה שהוא חייב לו ומפרש התם דחיישינן שמא פרעו ומן הלוה נפל וזה שהוא מודה עצת קנוניא היא ביניהם לטרוף לקוחות ויחלקו ביניהם : וחכ"א כו' · דלאחריות טעות סופר הוא וטריף ממשעבדי ומפסדי לקוחות ובני פלוגתיה דר"מ ר"י הוה בהדייהו שבדורו היה: ושאני ליה כו'. דבכתובה אית ליה אחריות *ט"ס הוא: מן המחוררין · *)אם יש נכסים בני חורין אצל החייב נגבין ואם לאו אין נגבין מן המשועבדין : פירות ושבח פירות· כדתנן במס' גיטין (מח:) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם ובשנים אוחזין בטלית (ב"מ יד:) מפרש לאכילת פירות ולשבח קרקעות כיצד הרי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה בדין מתחת יד הלוקח עם שבח שהשביח הלוקח בזבל ובניר ועם פירות שבה שהנגזל טורפה ממנו כשהוא חוזר על המוכר שמכרה לו באחריות גובה קרן מנכסים משועבדין ושבח מנכסים בני חורין ולא מן המשועבדין מפני תיקון העולם לפי שאין קצובין ואין הלוקח יודע בכמה להזהר: והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו · אף הוא אין גובה מן המשועבדים לפי שאין קצובין ואין כתובים והא דתנן בהנושא והיא ניזונית מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעל חוב מוקמינן לה התם (דף קב:) בשקנו לה מידו דהתם קנין לכתיבה עומד: וגט חוב · כל שטרות נקראין גט: הכא לא כתבה ליה התקבלתי · ואשמעינן מתני' דאע"פ שלא כתב לה כתובה לא אמרינן מחלה עלה אלא אמרינן סמכה על תקנת ב"ד שהכל יודעין שהנושא אשה יש לה כתובה: מאי חייב נמי דקתני מן המחוררין · אע"פ שלא כתב לה אחריות תנאי ב"ד הוא להיות כל נכסיו אחראין לה בעודם לפניו אבל אם מכרם אינה טורפת לקוחות הואיל ולא נכתב בשטר ולא אמרינן אחריות טעות סופר הוא : תחלתה באונס · תחלתה של בעילה: וסופה · של בעילה ולקמיה פריך אונס דשריא רחמנא היכי משכחת לה: בשבויה הקילו · שלא ראוה שנבעלה וכי קאמר איהו בנבעלה: יצר אלבשה · וגם זה אונס שבתחלת בעילה שהיא באונס הלבישה הבועל יצר: והיא · מיעוטא הוא כלומר בהתם אשה אמרתי לך טעם האיסור תלוי בלא נתפשה הא נתפשה מותרת ויש אשה שאע"פ שברצון מותרת ואיזו זו כו': קידושי טעות · על תנאי ולא נתקיים התנאי אם זינתה תחתיו מותרת לו לפי שאינה אשתו אלא פנויה בעלמא היא: הני נשי דגנבו גנבי · שלסטים גונבין מתחת בעליהן : שריין לגברייהו · לפי שבאונס הם באין עליהן : והא קא ממטין להו נהמא · והרי אנו רואים שבעודן אצלן מוליכות להן לאותן גנבים לחם ומזון אלמא רצון הוא ומשני מחמת יראה הוא דעבוד : והא קא משלחן להו גירי · כשנלחמין מזומנות ומושיטות להם חיצים לירות : ודאי אי שבקינהו · גנבים ללכת אל בעליהן ואינון אזלן מנפשייהו אל הגנבים אסירן : שבויי מלכות · נשים ששבה המלך לתשמיש : הרי הן כשבויין ומותרין לבעליהן כדתנן ואותבינך לי לאינתו : במלכות אחשורוש · הן כשבויין לפי שמלך גדול הוא ויודעת שלא ישאנה ובעילתה באונס: בן נצר · לסטים היה ולכד עיירות ומלך עליהם ונעשה ראש לסטים ובדידיה תנן שבויי מלכות אינן כשבויין ואסורות לבעליהן דסברה מינסב קא נסיב לה ונבעלת ברצון : ליסטות אליסטות כו' · בבן נצר אסורות כדאמרינן דסברה מינסב נסיב לי והריני אשת מלך : ליסטים דעלמא · אפילו לקוחים שלו קשין לה לפיכך אינה אלא אנוסה : לגבי אחשורוש לסטים הוא · הלכך מתני' קמייתא דמיירי במלכות אחשורוש קרי לבן נצר גנובי ליסטות וברייתא דתנן איפכא דגנובי ליסטות איירי בליסטים דעלמא קרי לבן נצר שבויי מלכות: אלמנה לכהן גדול · קיימא לן לקמן בפ' אלמנה ניזונית (דף ק:) יש לה כתובה ותנאי כתובה ההוא דלמיסקל ולמיפק קאי אבל תנאי כתובה דלמיקם קמיה כגון מזונות ורפואה אמרינן ביבמות דלית לה בפרק יש מותרות (דף פה.) והכא אשמעינן אביי דתנאי כתובה דפירקונה אית לה דמעיקרא אישתעבד לה שהרי אף לכשרה לא היה מתנה ואותבינך לאינתו אלא אהדרינך למדינתך והא נמי קרינן בה הכי והאי תנאי נמי למיסקל ומיפק קאי :

ממזרת

מסורת הש"ס

ולאע"ג דבשטרי אמרינן לאו טעות סופר הוא בכתובה מודה הואיל דתנאי ב"ד הוא. פ"א *) מנכסי בני חורין לבד אם יש וכו' כצ"ל. פ"א

ב"מ לס.

[לעיל כג. ושם]

[עי' תוס' מגילה כח.]

[עי' תוס' יבמות ס. ד"ה ואיזו]

[יבמות ט:]

[לקמן עד. יבמות ק: נדה נב.]

[עי' תוס' יבמות נו: ועוד שם ק: ד"ה ואיזו כו' אסמכתא בעלמא היא כו']

גליון הש"ס

גמ' יצר אלבשה · עי' ב"ק דף מא ע"א תוס' ד"ה כתאן: תוס' ד"ה אונס וכו' אע"ג דאבוה דשמואל וכו' · עיין שער המלך פ"ט מהלכות יסודי התורה ס"ג :

תוספות רי"ד

לה מכתובתה אבל ממשעבדי אמאי גביא והא ס"ל דאחריות לאו ט"ס הוא דתנן בב"מ פ"ק מצא שט"ח אם יש בו אחריות נכסים פי' ששיעבד לו כל קרקעותיו לא יחזיר למלוה דשמא פרע הוא ומלוה נפל ויחזיר ב"ד נפרעים שלא כדין · אין בהאחריות נכסים יחזיר פי' א) למלוה [illegible] ב"ד נפרעין מהן דברי ר"מ [illegible] אבל בכתובה מודה דט"ס הוא הואיל דהוא תנאי ב"ד ואי אמרת השתא בשט"ח דקיהיב מלוה זוזי דא"ל לא שדי איניש זוזי בכדי אר"מ דאחריות לאו ט"ס הוא כתובה דלא יהבה אשה כלום לא כ"ש י"ל דכתובה מודה ר"מ דאית ליה תקנות שמעון בן שטח · וכיון דתקנות ב"ד הוא אע"ג דלא כתב ככתוב דמי ומי שני ליה והתניא ה' גובין מן המחוררין · פי' ולא ממשועבדים כדתנן בגיטין אין מוציאין לאכילת פירות ולמזון האשה והבנות מפני תקון העולם ואלו הן פירות גזל שדה מלאה פירות ואכלן וחזר נגזל ולקחה מגזלן ובא לגבות פירותיו אינו גובה אותן ממשעבדי אלא מבנ"ח ושבח קרקעות פי' גזל שדה ומכרה לאחר והשביחה ובא נגזל וטורפה מלוקח ובא לוקח על גזלן לטרוף קרן ושבח הקרן גובה מנכסים משועבדים והשבח גובה מב"ח והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו ושט"ח שאין בו אחריות וכתובת אשה שאין בה אחריות מאן שמעת ליה דאמר גבי שט"ח אחריות לאו ט"ס הוא ר"מ וקתני כתובת אשה שאין בה אחריות אלמא לית ליה לר"מ תקנות שמעון בן שטח · איבע"א ר"מ איבע"א ר"י איבע"א ר"מ מאי חייב דקתני מן המחוררין · פי' ולעולם לית ליה לר"מ תקנות שמעון בן שטח · והאי דקתני בתולה גובה מאתים לא ממשעבדי אלא מבנ"ח כדקתני בברייתא ה' גובין מן המחוררין וכו' · איבע"א ר"י התם כתבה ליה התקבלתי · פי' אשה קמחלה ליה ויכולה היא למחול · אבל הכא לא כתבה ליה התקבלתי פי' במתני' הוא כתב לה שדה שוה מנה והיא לא מחלה לו הלכך לא עשה כלום: אם תשתבאי וכו' אמר אבוה דשמואל אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה פי' מדרבנן · דאע"ג דמדאורייתא אונס בישראל שרי כדנפקא מוהיא לא נתפשה א"נ מולנערה לא תעשה דבר חיישינן שמא תחילתה באונס וסופה ברצון ופליגא דרבא דאמר רבא כל שתחלתה באונס ובסוף היא אומרת הניחו לו שאלמלא לא נזקק עמי הייתי שוכרתו מותרת מ"ט יצר אלבשה פי' תחלת ביאה וסוף ביאה. תניא כוותיה דרבא והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שתחלתה באונס וסופה ברצון: תניא אידך והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה ואיזו זו אשת כהן גרסי' ב) בהמדיר אר"י א"ש והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת [שאע"פ] שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקידושיה קידושי טעות. פי' כגון שקידשה ע"מ שהוא כהן ונמצא לוי דהוא לגריעותא ג) וכ"ש ע"מ שהוא לוי ונמצא כהן דהוא לשבח שקידושי' קידושי טעות כדפסיק לית הל' כר"ש בפ"ב דקידושין · ואם זינתה אפילו ברצון מותרת לבעלה שהרי היא לו כפנויה ולא כאשתו שזינתה (לשום) [דהך] נשואין אינה כלום: ואפי' בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה. פי' לאו דווקא ממאנת אלא הרי היא מותרת לכל אדם בלא גט: אמר ר"י הני נשי דגנבו גנבי שריין לגברייהו ואע"ג דממטין להו מיא ונהמא ומשלחו להו גירא שמחמת יראה הוא דקא עבדין פי' כשנלחמין מזמינין ומושיטין להן חיצים לירות שבקינהו ואזלי מנפשייהו ודאי אסורין : ת"ר שבויי מלכות ה"ה כשבוי' גנבים ולסטים אינן כשבוין והתניא איפכא לא ק' כאן במלכות אחשורוש כאן במלכות בן נצר גנבים אלסטים ל"ק הא בב"נ הא בלסטים דעלמא וב"נ הכא קרי ליה מלך והכא קרי ליה לסטים אין גבי אחשורוש ליסטים הוא גבי ליסטים דעלמא מלך הוא. פי' שבויי מלכות הרי הן כשבויין כמו מלכות אחשורוש שאנס הרבה נשים למשכבו ואותן הנשים הן כשבויים שהן אנוסין ומותרות לבעליהן שמסתמא לא נתרצות לו דמימר אמרה מלך גדול כזה לא ישימני גברת ולתאות יצרו הוא מתכוין והלכך אנוסה היא ושבויי ליסטים אינן כשבויים דתני התם הן כמו בן נצר שהי' ליסטים ושלל ונתגבר וכבש הרבה עיירות ומפני שלא היה מלך נכבד והשוב האשה שהי' אונס

א) היינו לאוקימתא דשמואל בב"מ (דף י"ג) וז"ל והא דלא מהדרינן ליה ללוה לצור ע"פ צלוחיתו היינו משום דלוה הא אמר להד"מ. ב) מלשון רבינו שכתב גרסינן בהמדיר משמע שלא היה גורס בכאן למימרא דשמואל. ג) אינו מובן דמאי כ"ש הוא זה ואולי דצ"ל ואפילו ע"מ שהוא לוי וכו' ומה שמסיק דכדפסיק לית הלכתא כר"ש. יש לעיין דהא בלשכת יוחסין גם ר"ש מודה וכדאמרינן התם:

ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו רבא אמר כל שאיסור שבייה גורם לה חייב לפדותה איסור דבר אחר גורם לה אינו חייב לפדותה לימא כתנאי המדיר את אשתו ונשבית רבי אליעזר אומר פודה ונותן לה כתובתה רבי יהושע אומר נותן לה כתובתה ואינו פודה אמר רבי נתן שאלתי את סומכוס כשאמר רבי יהושע נותן לה כתובתה ואינו פודה כשהדירה ולבסוף נשבית או בנשבית ולבסוף הדירה ואמר לי לא שמעתי ונראין דברים שהדירה ולבסוף נשבית דאי אמרת נשבית ולבסוף הדירה אתי לאיערומי מאי לאו במדיר אשת כהן קמיפלגי ואביי דאמר כרבי אליעזר ורבא דאמר כרבי יהושע לא הכא במאי עסקינן *כגון שנדרה איהי וקיים לה הוא ר' אליעזר סבר *הוא נותן אצבע בין שיניה ורבי יהושע סבר היא נתנה אצבע בין שיניה אי היא נתנה אצבע בין שיניה כתובה מאי עבידתה ותו אמר ר' נתן שאלתי את סומכוס כשאמר רבי יהושע נותן לה כתובתה ואינו פודה כשהדירה ולבסוף נשבית או בשנשבית ולבסוף הדירה ואמר לא שמעתי ואי דנדרה איהי מה לי הדירה ולבסוף נשבית מה לי נשבית ולבסוף הדירה אלא לעולם דאדרה איהו ואביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה אלמנה לכהן גדול כולי עלמא לא פליגי דחייב לפדותה ממזרת ונתינה לישראל כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה מדיר אשת כהן נמי כולי עלמא לא פליגי דחייב לפדותה דהיינו אלמנה [לכ"ג] כי פליגי במדיר אשת ישראל רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא ורבי יהושע אזיל בתר בסוף רבא מתרץ לטעמיה אלמנה לכ"ג ממזרת ונתינה לישראל כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה כי פליגי במדיר בין אשת כהן ובין אשת ישראל רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא ורבי יהושע אזיל בתר בסוף: נשבית חייב לפדותה וכו': ת"ר נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה הכיר בה בעלה יורשין חייבין לפדותה לא הכיר בה בעלה אין יורשין חייבין לפדותה לוי סבר למיעבד עובדא כי הא מתניתא א"ל רב הכי אמר חביבי לית הלכתא כי הא מתניתא אלא כי הא דתניא *נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומין חייבין לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ואחר כך מת בעלה אין היתומין חייבין לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו תנו רבנן נשבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל אומר אין

רש"י

ממזרת ונתינה לישראל · אע"ג דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמשקל ומיפק לית לה תנאי כתובה דפרקונה דמעיקרא לא אשתעבד לה: שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו · שזהו תנאי כתובה לישראלית: רבא אמר כו' · בממזרת ונתינה כאביי סבירא ליה דלא אשתעבד לה אבל באלמנה לכ"ג פליג עליה ואמר מעיקרא לא אשתעבד לכהנת ואהדריך למדינתך אלא מחמת שאסרה השבויה עליו אבל לנאסרה מחמת דבר אחר לא נשתעבד דתנאי כתובה דישראל וכהן שוין אלא שהכהן מתנה עמה שאפי' תאסר עליו מחמת שבייתה לא תפסיד כתובת פרקונה: המדיר את אשתו · מליהנות לו: פודה · ואע"פ שסופו לגרשה מחמת נדר: ואינו פודה · לקמן מפרש טעמיה: או בנשבית ולבסוף הדירה · [כלומר או אפי' כשנשבית ולבסוף הדירה] נמי אמר ואע"ג דאיכא למימר לא הדירה אלא להפטר מן הפדיון: מאי לאו במדיר אשת כהן · בכהן שהדיר את אשתו דאי בישראל לא אמר ר' אליעזר פודה שהרי אין אני קורא בה תנאי כתובת ישראל ואותבינך לי לאינתו אלא בכהן קיימינן ומשום שאני קורא בה ואהדריך למדינתך קאמר ר' אליעזר פודה ואע"ג דאיסור דבר אחר גרם לה [ליאסר עליו ואביי כרבי אליעזר ורבא כר' יהושע דאמר אינו פודה הואיל ואיסור דבר אחר גרם לה]: הכא במאי עסקינן כו' · כלומר לעולם רבי אליעזר ורבי יהושע לאו בפלוגתא דאביי ורבא פליגי ואי באיסור דבר אחר שלא על ידי נדר אי נמי בכהנת ע"י נדר דכולי עלמא אי כאביי אי כרבא והכא כגון שנדרה היא וקיים לה הוא שאמר יתקיים או החריש ולא הפר ביום שמעו ובישראל פליגי וטעמא דרבי יהושע דקסבר היא נתנה אצבע בין שיניה ושכתו כלומר היא גרמה לעצמה לבטל תנאה שאין אני יכול לקרות בישראל ואותבינך לאינתו ור' אליעזר סבר הוא נתן אצבעה בין שיניה ליכסך שלא הפר לה: מה לי הדירה ולבסוף נשבית · הא לא הערים מידי שהרי היא התחילה בנדר: ואביי מתרץ לטעמיה · למימר לאו תנאי היא אלא דכ"ע כוותי קיימי וכן רבא מתרץ לטעמיה: דחייב לפדותה · שהרי אני קורא בה בין בתחלת התנאי בין בסוף קיומו ואהדריך למדינתך ואע"ג דאיסור דבר אחר גרם לה אהדריך למדינתך הוא: ממזרת ונתינה לישראל אין חייב לפדותה · שאין אני קורא בה לא בשעת התנאי ולא בסופו ואותבינך לי לאינתו: מדיר אשת כהן נמי · כהן שהדיר את אשתו נמי שתנאי הראשון ואהדריך למדינתך הוא ואפשר לו לחול בשעת התנאי ואפשר לו לקיימו בסופו חייב לפדותה דהיינו כאלמנה לכ"ג: כי פליגי בישראל שהדיר את אשתו · שתנאו הראשון ואותבינך לאינתו היה ראוי לחול אבל בסופו אי אפשר לקיימו ר' אליעזר אזל בתר מעיקרא כו': דאינו חייב לפדותה · אלמנה שאין אני קורא בה אהדריך למדינתך מחמת שבייה אלא מחמת דבר אחר וממזרת שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו לא בתחילה ולא בסוף: כי פליגי במדיר בין אשת כהן · דמעיקרא בשעת התנאי קרינן ביה ואהדריך מחמת שבייה ובסוף איכא איסור דבר אחר וכן במדיר אשת ישראל מעיקרא קרינן בה ואותבינך לאינתו ובסוף לא קרינן בה הכי: הכיר בה בעלה · עד שלא מת נודע לו שנשבית ונתחייב בפרקונה בחייו: חביבי · רבי חייא שהוא דודו אחי אביו: רצה אינו פודה · דלא תקינו בה רבנן אלא חד פדיון:

תוספות

ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה · וא"ת בין לאביי בין לרבא הא אמרינן בפ' יש מותרות (יבמות דף פה. ושם) אלמנה לכ"ג כו' ממזרת ונתינה לישראל יש להן כתובה פירות ובלאות ופירות הייתו פרקונה דפרקונה תחת פירות ואור"י דהתם פי' בקונט' דיש להן פירות שאוכל הבעל משלהן אבל אם לא מלו לא פריק להו מדידיה אבל שניות דקתני התם דאין להם פירות אפי' מה שאכל הבעל לא יחזיר ואלמנה לכ"ג מפרש אביי דיש לה לגמרי דין פירות שחייב לפדותה אבל רבא מפרש פירות ממש כמו שאכל ואוכל פירות עלמן לא יתן הבעל אא"כ נשבית דאי אפילו לא נשבית א"כ היתה נשכרת וכל הנשים היו רוצות בכך שלא יפדו ויהיו הפירות שלהן אע"ג דאמר לעיל דפרקונה עדיף לה טפי מפירות:

כגון שנדרה היא וקיים לה הוא · טפי הוה ליה למימר דפליגי דמר אזיל בתר מעיקרא ומר אזיל בתר בסוף כדמסיק לקמן אלא דניחא ליה לאוקומי פלוגתייהו בנותן אצבע בין שיניה דאשכחן דפליגי בה תנאי בפרק המדיר (לקמן דף עא. ושם):

והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה · וא"ת והא דבעי בפ' השולח (גיטין דף מה. ושם) אהא דתנן אין פודין את השבויין יותר מכדי דמיהן מפני תיקון העולם אי משום דוחקא דציבורא הוא או משום דלא *ליגרו בהו טפי תפשוט מהכא דמשום דוחקא דציבורא דקתני דפודה עד עשרה בדמיה וי"ל דאפי' לטעמא דלא ליגרו וליתו טפי לא תקינו שלא יוכל לפדות אדם את עצמו יותר מכדי דמיו שהרי עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו (איוב ב) והכא אשתו כגופו והא דבעי התם למיפשט מהא דלוי פרקיה לברתיה עד תליסר אלפי דינרי היינו משום דאין בתו כגופו: **רצה** אינו פודה · פי' בקונטרס דלא תקינו רבנן אלא חד פדיון משמע מתוך פירושו דאם נשבית פעם שנית דאינו פודה כלל אפילו בדמיה וקשה דלעיל (דף מז:) מסקינן תקנו מזוני למזוני דמשמע דפירות ופרקון מזויין יותר מכתובה וקבורה לפי שאינו אינס אלא פעם אחת כל ימיה אבל פירות ופרקון אפשר להיות כמה פעמים ונ"ל לפירושו דאדרבה פירות ופרקון אינו מזוי אבל קבורה חשיבא מזוי לפי שהנשים ממהרות למות מן האנשים כדאמר בירושלמי וכן כתובה מזוי הוא ור"ח פירש דרצה אינו פודה יותר מכדי דמיה אבל כדי דמיה פודה ותימה לרשב"א דא"כ לרבנן נמי תיקשי פרקון אפרקון שני אע"ג דכדי דמיה יותר על כתובתה וברייתא אחרת משמע דאין פודה יותר על כתובתה ויצטרך לשנויי תרי קולי אית להו בפרקון שני ומשמע דלא צריך לשנויי הכי אלא לרשב"ג:

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פי"ד מהל' אישות הלכה כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ו:

צד ב ג מיי' שם הלכה כא טוש"ע שם סעיף ה:

צה ד מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ג וטור אה"ע סי' עב:

צו ה מיי' פי"ח שם הלכה ה סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ח:

צז ו מיי' פי"ד שם הלכה יט טור וב"י י"ד סי' רנב וטוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ג בהג"ה:

תוספות רי"ד

אונס למשכבו סמכה דעתה שישמנה גבירה ומסתמא היא מתרצת לו ואין דינה כשבויין והיא אסורה לבעלה ישראל ולגבי אחשורוש קורא לבן נצר ליסטים שלא מלך כ"א בליסטיות ומאי שבויי ליסטים ה"ה כשבויין אלו הן ליסטים דעלמא והן כשבויי אנוסים ומותרות לבעליהן דמסתמא לא נתרצית לו ואין חפצה להיות אשתו · שבויי מלכות אינן כשבויין והוא בן נצר שמלך ואינן כשבויין דמסתמא היא נתרצית לו כדאמרן ולגבי ליסטים דעלמא שלא מלכו קרי לבן נצר מלך מפני שמלך: ובכהנו' אהדרינך למדינתך פי' אוציאך מבית השבי ואשיבך לבית אביך בכ"מ שהוא: אמר אביי אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה חייב לפדותה שאני קורא בה ואהדרינך למדינתך פי' המורה קי"ל בפ' אלמנה נזונית יש לה כתובה ותנאי כתובה ההיא דלמשקל ולמיפק קאי אבל תנאי כתובה דלמיקם קמיה כגון מזוני ורפואה אמרינן [ביבמות] בפ' יש מותרות דלית לה. ואשמועינן אביי הכא דתנאי כתובת דפרקונה אית לה דמעיקרא אישתעביד לה שהרי אפלכשרה לא היה מתנה ואותבינך לאנתו אלא אהדרינך למדינה ובהא נמי קרינא בה הכי ואע"ג דאסירא ליה והוא תנאה דלמיפק הוא. ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו · פי' אע"ג דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמישקל ולמיפק קאי. ל"ל תנאי כתובה דפרקונה דמעיקרא לא אישתעביד לה ואין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו. רבא אמר כל שאיסור שבוי' גורם לה פי' ליאסר על בעלה חייב לפדותה פי' דהכי משמע תנאה אי תשתבאית שמחמת שבוי' מיפסלת לי הריני מתנה לך דאפריקנך ואהדרינך למדינתך ומנה (דאומר פסלת לי) [דעל פסול שהיא פסולה ליה] מפני

מחמת ד"א שלא מחמת שבויה לא מתנה בהדה למיפרקה הלכך אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל מחמת ד"א הוא ופטור · וקי"ל הלכה כרבא: תניא המדיר את אשתו · פי' הדירה ואסורה עליו בהנאה ואח"כ נשבית' פי' שא"י להחזירה לו לאשה מפני נדרו ר"א אומר פודה אותה ונותן לה גט וכתובתה ר"י אומר נותן לה כתובתה ואינו פודה ואיקי פלוגתא הכי · באלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וממזרת ונתינה לישראל כ"ע לא פליגי דאינו חייב לפדותה · פי' מפני שאיסור ד"א גורם לה כדאמרן כי פליגי במדיר שהוא גרם האיסור ופליגי בין באשת כהן בין באשת ישראל דר"א סבר בתר מעיקרא אזלי' · כדנסבא וכתב לה תנאה ואז הות שריא ליה אע"ג דהשתא בשעת פדיון היא אסורה לו כיון שהוא גרם לאיסור הזה שיבא חייב לפדותה ור"א כאביי ס"ל ור"י סבר אע"ג שהוא גורם לאיסור בתר לבסוף אזלי' דהיינו בשעת פדי'. ולא מיבעיא באשת ישראל שאינו יכול לקיים ואותבינך לי לאינתו שהרי סופו להוציאה משום הנדר פטור. פי' דאיסור ד"א גורם. אלא אפי' באשת כהן דמצי למיקם תנאי' היינו ואהדרינך למדינתך פטור משום דס"ל כרבא והלכתא כר"י: נשבית חייב לפדותה. ת"ר נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה הכיר בה בעלה. פי' נודע לבעלה עד שלא מת יורשים חייבים לפדותה שכבר נתחייב בעלה לפדותה ונשתעבדו כל נכסיו בפרקונה · לא הכיר בה בעלה אין היורשים חייבים לפדותה ואין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו שהרי מת: לוי סבר למיעבד עובדא כי הא מתני' . פי' שאם הכיר בה בעלה היורשים חייבים לפדותה · א"ל רב הכי אמר חביבי פי' רבי חייא שהוא דודו כלומר אחי אביו לית הל' כי הא מתני' אלא כי הא דתניא נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומים חייבים לפדותה. ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה אין חייבים לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו פי' שאעפ"י שהיבם מיבמה לא איקרי לי לאינתו שיבמה נקראת ולא אשה והא דכתיב ולקחה לו לאשה לדרשה [אתא] שיגרשנה בגט ומחזירה ככל אשה דעלמא אבל יבמתו נקראת וכדכתיב ויבמה וכ"ש אם היא פסולה שאינו רשאי ליקח אותה לאשה שאין חייב לפדותה ואפילו אם היתה אשת כהן דהל' כרבא שכל שבישראל אינו פודה כהן נמי אינו פודה · וכיון שאין חייבים לפדותה ממילא אין להם פירות לא ליבם ולא ליורשים: ת"ר נשבית והיו מבקשים ממנו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה · פי' שהכתובה הוא המוטל עליו שכך כתב לה בכתובתה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה · פי'

אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהם מפני תקון העולם הא בכדי דמיהן פודין אע"ג דפרקונה יותר על כתובתה ורמינהי נשבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בכתובתה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה ר"ש בן גמליאל אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה אם לאו אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל תרי קולי אית ליה: לקתה חייב לרפאותה: תנו רבנן *אלמנה ניזונת מנכסי יתומין וצריכה רפואה הרי היא כמזונות רבן שמעון בן גמליאל אומר רפואה שיש לה קצבה נתרפאת מכתובתה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות אמר רבי יוחנן עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהות צריכה רפואה כל יומא אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו איזילו קוצו ליה מידי לרופא אמר רבי יוחנן *עשינו עצמנו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר °ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר *אדם חשוב שאני: **מתני' *לא כתב לה בנין דכרין דיהוו ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון חייב שהוא תנאי ב"ד *בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי יהוין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתלקחון לגוברין חייב שהוא תנאי בית דין *את °תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי *מיגר אלמנותיך בביתי חייב שהוא תנאי בית דין כך היו אנשי ירושלים כותבין *אנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים אנשי יהודה היו כותבין עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתיך לפיכך אם רצו יורשין נותנין לה כתובתה ופוטרין אותה: **גמ'** אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מפני מה התקינו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו כבנו ומי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא הא נמי דאורייתא הוא דכתיב °קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים *בשלמא בנים בידיה קיימי אלא בנתיה מי קיימן בידיה הא קא משמע לן דנלבשה וניכסה וניתיב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד לעישור נכסי ואימא דאב לירות דבעל לא לירות אם כן אב נמי מימנע ולא כתב ואימא היכא דכתב אב (א) לכתוב בעל היכא דלא כתב אב לא לכתוב בעל *לא פלוג רבנן בת בין הבנים נמי תירות כנחלה שויה רבנן בת בין הבנות תירות לא פלוג רבנן ותיגבי ממטלטלי ככתובה שויה רבנן תטרוף ממשעבדי *ירתון תנן ואימא אף על גב דליכא *מותר דינר במקום דקא מיעקרא נחלה דאורייתא לא תקינו רבנן רב פפא איעסק ליה לבריה בי אבא סוראה אזיל למיכתב לה כתובתה שמע יהודה בר מרימר נפק אתא איתחזי ליה כי מטו לפיתחא הוה קא מפטר מיניה אמר ליה ניעול מר בהדאי חזייה

אין פודין את השבוין כו' · ארישא קאי : *אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא עצמה רשאי · לפי שרפואה היא בכלל מזונות והרי קבלה כנגד מעשה ידיה שעד עכשיו אבל אינו רשאי לומר תקבל את גיטה ותפדה את עצמה לפי שלא קבלה תשלום מפירות שאכל עד עכשיו :

ותגבה ממטלטלי ככתובה שויה רבנן · והשתא שתקנו הגאונים שכתובה גובה ממטלטלי כתובת בנין דכרין נמי גביא ממטלטלי דהא ככתובה שויה רבנן :

תטרוף ממשעבדי ירתון תנן · אף על פי שידע גם (ב) המקשה דירתון תנן אלא שבלשון קצר משיבו ור"ל דחכמים לא רצו לתת להם אלא דין ירושה כיון דמכח ירושה קאתו : **ירתון** תנן · גבי בת בין הבנים לא בעי לשנויי בהא לישנא דירתון תנן דאפילו למ"ד [יסבון] תנן מודה דלגבי הכי כנחלה שויה רבנן כדמוכח בי"ש נוחלין (ב"ב דף קלא.) אבל לגבי ממשעבדי איכא פלוגתא בינייהו כדאמר התם ובריש אע"פ (לקמן דף נה:) : השתא

מפני תיקון העולם · שלא ירגילו להעלות על דמיהן : כנגד כתובתה · אבל יותר מכתובתה לא דלא יהא טפל חמור מן העיקר תנאי כתובתה יתר על הכתובה : תרי קולי · לא יותר על דמיה שהיא ראויה לימכר בשוק ולא יותר על כתובתה: וצריכה רפואה הרי היא כמזונות · ואם צריכה רפואה הרי הרפואה כמזונות דתרוייהו חיותא נינהו: מזונות אין להם קצבה הלכך רפואה שיש לה קצבה שאינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות : קוצו ליה מידי לרופא · שיקבל עליו רפואתה עולמית בכך וכך : כעורכי הדיינין · אוהב אחד מבעלי דינין ומטעים זכיותיו לדיין ועורך [הדין לפני] הדיינין לזכותו מיקרי עורכי הדיינין שעורך את הדיינין להפוך לבם לטובתו של זה : מעיקרא · כשהשיא עלה : ולבסוף · כשנתחרט: **מתני'** יתר על חולקהון דעם אחוהון · בני אשה אחרת אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתיך ונפקא מינה שמא מרובה היא או שמא יהו בני אשה האחרת מרובים ובניך מועטים וטוב להן שיטלו כתובת אמן והמרובים כתובת אמן ואפי' הכתובות שוות: כל ימי מיגר ארמלותיך · כל ימי משך אלמנותיך: **גמ'** מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין · מאחר שהבעל יורש את אשתו למה תקנו שיורשים לבניה מה שירש ממנה דהיינו נדוניא שלה : ויתן לבתו · נדוניא יפה דאילו מתה יירשו בניה : דרחמנא אמר ברא לירות · דכתיב (במדבר כז) איש כי ימות ובן אין לו וגו' הא יש לו בנו יורשו ולא בתו : ותקון דתירות ברתא · שיתן לה האב ממון שהיו בניו ראוין לירש: בשלמא בנו בידו · לבקש לו אשה שדרכו של איש לחזר על אשה : אלא בתו מי בידו · וכי דרך אשה לחזר על איש : ואימא דאב לירות דבעל לא לירות · כיון דטעמא כדי שיקפוץ ליתן לבתו הוא דתקון נדוניא דיהיב אב לבתו לירתון בנים דילה אבל שאר כתובות נכסי הבעל כגון מנה מאתים ותוספת דבעל לא לירתון : אם כן . דלא ירתי לשאר הכתובה : אב נמי מימנע ולא כתב · לבתו אחרי שזה מקפיד על שלו מלהוריש לבני בתי אף אני אמשוך ידי מלהרבות לו נדוניא: היכא דכתב אב כו' · כיון דטעמא משום שיקפוץ אב לתת נדוניא לבתו היא היכא דכתב אב נדוניא לבתו נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין והיכא דלא כתב אב נדוניא לבתו לא נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין : לא פלוג רבנן · לא חלקו בין כתובה לכתובה אחרי שרוב כתובות יש בהן נדוניא לא חלקו : בת בין הבנים תירות · [כיון דטעמא משום נדוניא הוא היכא דאין לו בנים ממנה אלא] יש לו בת מן אשה אחת ובנים מן האחרת תטול בת היחידה כתובת אמה לירש נדוניא שנתן אבי אמה מאי שנא דתקון בנין דכרין : כנחלה שויה רבנן · דירתון תנן ואין בת יורשת בין הבנים : בת בין הבנות תירות · יש לו בת מן אשה אחת ובנות מן האחרת תטול בת היחידה כתובת אמה לירש נדוניית אבי אמה דהא א"כ שויה כנחלה יש משפט נחלה לבת בין הבנות : לא פלוג רבנן · במשפט כתובת בנין דכרין דבת בין הבנים לא תשקול ובת בין הבנות תשקול : ותגבי ממטלטלי · כיון דטעמא משום נדוניית אבי האם הוא אלמה אמרינן לעיל (דף נ:) כשם שאין הבנים יורשין אלא מקרקע ואוקימנא בכתובת בנין דכרין : ככתובה שויה רבנן · ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה : תטרוף ממשעבדי · אי ככתובה שויה ולקמן פליגי בה בריש פרק אע"פ : ירתון תנן · ואין ירושה במשועבדין : ואימא אע"ג דליכא מותר דינר · יתר על שתי הכתובות יטלו כתובת אמם כדין כתובת בנין דכרין אלמה תנן בפרק מי שהיה נשוי (לקמן צא.) אין שם אלא שתי כתובות חולקין בשוה : מקום דמיעקרא נחלה דאורייתא · משום נחלה דרבנן : לא תקון רבנן · נחלה דידהו לעקור נחלת חלוקה שוה לגמרי שהיא מן התורה הלכך כי איכא מותר דינר שיחלקוהו בשוה בנחלה דאורייתא יטלו אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן משום נחלה דרבנן ואי לא לא: בי אבא סוראה · חמיו היה והשיא רב פפא לבנו אחות אשתו כדאמרינן באלו נערות (לעיל נב:) אמרה לי בת אבא סוראה כי נהמא אקושא בחיכלי ובסנהדרין (דף יד:) נמי אמרינן איש ושתי נשים שאין מטילין לכיס אחד כגון רב פפא ובת אבא סוראה : אזיל · רב פפא לבית אבי הנערה לכתוב כתובתה ושם יפסוק אביה ויכתוב לה בנדונייתה מה שיכתוב : כי מטו לפיתחא · דאבא סוראה : הוה מיפטר מיניה · יהודה נטל רשות מרב פפא לחזור לאחוריו : חזא

[עייך לעיל נא. במשנה]

צח א מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הלכ' יב [ופי"ד מהל' אישות הלכה יט] טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ד [וטוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ב] :

צט ב ג מיי' פי"ד מהל' אישות הלכה יט סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ב ג :

ק ד מיי' פי"ח שם הל' ה סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן עט סעיף א וסי' לד סעיף ז :

קא ה טוש"ע שם סימן עט סעי' ב :

קב ו מיי' פי"ב שם הלכ' א ב סמג עשין מח טוש"ע שם סימן סט סעיף א ב :

קג ז מיי' שם ופי"ט שם הלכה א סמג עשין מח טוש"ע שם סעיף ב וסי' קיא סעי' א :

קד ח מיי' פי"ב שם הלכ' א ופי"ט הלכה י סמג שם טוש"ע שם סימן סט סעיף א ב וסימן קיב סעיף א ·

קה ט מיי' פי"ב שם הלכה א ב ופי"ח שם הלכה א סמג שם טוש"ע שם סי' סט סעיף א ב וסימן צג סעיף ג וסי' לד סעיף א :

[לקמן קג.]

[לקמן נה:]

קו י מיי' פ"כ שם הלכ' א סמג לאוין עא טוש"ע שם סימן נז סעיף א :

קז כ מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סי' קיג סעיף א :

קח ל מיי' פי"ט שם הל' ג סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע שם סי' קיא סעי' ב :

גיטין מה. ע"ש

[תוספתא פ"ד]

לקמן פו. ע"ש

[ברכות יט. וש"נ] ב"ב קלא.

ג"ז שם

[במשנה שבמשניות איתא מיגר ויתשכו מתרגם ונגידו עי' תוי"ט]

קדושין ל:

[יבמות סו. קז. ב"מ נג:]

[לקמן נה. ב"ב קלא.]

[לקמן צא.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' היכא דכתב אב (לכתוב וכו' לא לכתוב בעל) תא"מ . וג"כ ס"א לא גרסינן ליה : (ב) תוס' ד"ה תטרוף וכו' שידע גם המקשה . נ"ב עיין בפ' אע"פ דף נה :

תוספות רי"ד

פי' ואפילו בכדי דמיה דחד פריון תקינו ליה רבנן ולא שנים רשב"ג אומר אין פודין את השבויין יותר על דמיהן מפני תקון העולם ופי' משנה הוא בסוף פרק השולח [דף מה] איבעיא להו מפני תקון עולם משום דוחקא דציבורא א"ד משום דלא (ניגרי) [לגרבו] וניתי טפי. ת"ש דלוי בר דרגא פרקה לברתיה בתריסר אלפא דינרי · אמר אביי מאן לימא לן שברצון חכמים עביד דלמא שלא ברצון חכמים עביד הלכך מפני תקון העולם הוא שלא יהא השבויים מעלין את השבאים לדמים יקרים · לפיכך אין מלמדים לפדות השבוים מיתר מכדי דמיהן: ת"ר נשבית והיו מבקשים בה עד עשרה בכתובתה פעם א' פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה דברי ר' רשב"ג אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה (הרב מפרש נגד כתובתה כנגד כל הכתוב בכתובה כגון מנה מאתים ותוספת ונדוניא וכל מה שהיה חייב לה ליתן אם בא לגרשה) ואם לאו אינו פודה · פי' שלא יהיה תנאי כתובה גדול מן הכתובה ופסק רבינו יצחק הל' כרבי ואינו נ"ל דקי"ל הל' כר' מחבירו ולא מרבו : לקתה בחלאים חייב לרפאותה אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא א"ע רשאי פי' דרפואה כמזונות דמיא וכשם שיכול לפסוקי מזונותיה על גיטה וכתובה ה"נ יכול לפסוקי רפואתה ולא דמי רפואה לפדיון : ת"ר אלמנה נזונית מנכסי יתומים ואם צריכה רפואה ה"ה כמזונות · פי' דתרווייהו חיותא נינהו רשב"ג אומר רפואה שיש לו קצבה מרפאים אותה מכתובתה · פי' דכיון שיש לה קצבה כמה רופא לוקח עליה לא דמי למזוני דמזוני ל"ל קצבה ורפואה שאין לה קצבה ה"ה כמזונות : קריביה דר"י הוו להו איתת אבא דהוה צריכה רפואה כל יומא · פי' היה מפרנסין אשת אביהן אתו לקמי' דר"י א"ל זילי קיצי לה מידי לרפואה פי' כדי שתהיה לה קצבה ותתרפא מכתובתה אר"י עשינו עצמינו כעורכי דיינין · פי' שאינן כשרים שמלמדים טענות לבעל דין . מעיקרא מאי סבר פי' כשהשיאן עצה ולבסוף מאי סבר פי' כשנתחרט מעיקרא סבר ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני משום ולוות שפתים הרחק ממך · בעי מימנע נפשיה מליוותא ונ"ל דוקא יורשים שאין חייבים בפרקונה אין חייבים ברפואה שיש לה קצבה אבל בעל שחייב בפרקונה חייב אפי' ברפואה שיש לה קצבה: מתני' לא כתב לה בנין דכרין דיהוין ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתך יתר על חולקיהון דעם אחוהון חייב מפני שהוא תנאי ב"ד בנן נוקבין דיהויין ליכי מינאי תהוין יתבן בביתי ומתזנן מנכסי עד דתלקחין לגוברין חייב מפני שהוא תנאי ב"ד . פי' בנ"ד הם יורשין כל הכתוב בשטר הכתובה בין נדוניא בין תוספת ובפ' י"נ [דף קלא] מקשה והא אין אדם מקנה דבר למי שלא בא לעולם ואפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ למי שישנו בעולם אבל למי שאינו בעולם לא ומשני תנאי ב"ד שאני : אר"י משום רשב"י מפני מה תקנו כתובת בנ"ד · פי' המורה וכי מאחר שמה"ת בעל יורש את אשתו למה תקנו שיוריש לבנים מה שיורש הוא ממנה דהיינו נדוני' כדי שיקפוץ אדם ליתן לבתו כבנו · פי' שאלמלא לא תקנוהו יהא כאו"א דן בעצמו איך אני נותן נכסי לבתי שמא תמות בחיי בעלה וירשנה ותפול ירושתי ביד אחרים אבל עכשיו יתן לה (המה) [האב] ואומר אפי' תמות בתי בחיי בעלה יירשנה בנה וכך בתי חביבה עלי כבני: ועד כמה פי' זקוק לתת לה אביי ורבא דאמרי תרווייהו עד עישור נכסי · ואימא דאב לירות דהיינו הנדוניא דבעל לא לירות דהיינו מנה ומאתים ותוספת. פי' אחרי שהתקנה היא כדי שיקפוץ ניתקן נמי דנדוניא דאב לירות. א"כ פי' דלא ירתי לשאר כתובה אב נמי מימנע ולא כתב לבתו · פי' יאמר כך אחרי שזה מקפיד על שלו מלהוריש לבני בתי גם אני אמשוך ידי מלהרבות נדוניא : ואימא · פי' כיון דטעם דניתקנה הוא כדי שיקפוץ היכא דכתב אב נדוניא לכתוב בעל להאי תנאה פי' בנ"ד היכא דלא כתב אב לא לכתוב בעל לא פלוג רבנן (א) שלא יהא תנאי כתובה עדיף מכתובה עצמה והשתא דתקון רבנן דמתיבתא למיגבי כתובה ממטלטלי מיבעיא לי אי גביא נמי כתובת בנ"ד ממטלטלי אי לא ומסתמא דגביא דהא אי לאו דלא להוי תנאי כתובה עדיף מכתובה עצמה הוי מן דינא דליגבי ממטלטלי והשתא דכתובה עצמה גביא איהי נמי גביא : ותטרוף ממשעבדי. פי' אם ככתובה שוינהו כדרך שטורפת האשה דהא כבע"ח היא ונשתעבדו לה קודם לכן ולמה בפ' י"נ ובפ' אע"פ נמי בשמעתא קמייתא אמרי' לא טרפא ממשעבדי . ירתון תנן · פי' ואין ירושה ממשועבדים · פי' במה ששעבד האב אין הבנים יורשים : ואימא · פי' כיון שהטעם הוא כדי שיקפוץ אע"ג דליכא מותר דינר לחלוק שאין

(א) נראה דחסר כאן וצ"ל ותגבי ממטלטלי ככתובה שויה רבנן שלא יהא תנאי כתובה וכו' .

חזייה דלא הוה ניחא ליה אמר ליה מאי דעתיך משום *דאמר ליה שמואל לרב יהודה *שיננא [א]לא תיהוי בעבורי אחסנתא אפילו מברא בישא לברא טבא דלא ידיעא מאי זרעא נפיק מיניה וכל שכן מברא לברתא האי נמי תקנתא דרבנן היא דאמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי אמר ליה [ב]ה"מ מדעתיה לעשוייה נמי א"ל אטו מי קאמינא לך דעול ועשייה עול ולא תעשייה קאמינא אמר ליה מעלאי דידי היינו עשייה אכפייה *ועול אישתיק ויתיב סבר (א) ההוא מירתח רתח כתביה לכל מאי דהוה ליה לסוף אמר ליה השתא נמי לא מישתעי מר חיי דמר לא שביקי מידי לנפשאי אמר ליה אי מינאי דידי אפי' האי נמי דכתבת לא ניחא לי א"ל השתא נמי אהדר בי א"ל שוייה נפשך הדרנא לא קאמינא בעא מיניה רב יימר סבא מרב נחמן מכרה כתובתה לבעלה יש לה כתובת בנין דכרין או אין לה כתובת בנין דכרין א"ל רבא ותבעי לך מוחלת אמר ליה השתא מוכרת קמיבעיא לי דאע"ג דאיכא למימר זוזי אנסוה דאמינא כמאן דקא *מחו לה מאה עוכלי בעוכלא מוחלת מיבעיא אמר רבא פשיטא לי [ג]מוכרת כתובתה לאחרים יש לה כתובת בנין דכרין מאי טעמא זוזי אנסוה [ד]מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין מאי טעמא אחולי אחילתא בעי רבא *מוכרת כתובתה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי או כמוחלת לבעלה דמי בתר דבעיא הדר פשטא [ה]מוכרת כתובה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי מתיב רב אידי בר אבין *[ו]מתה אין יורשין של זה ואין יורשין של זה יורשין כתובתה והוינן בה *כתובתה מאי עבידתה ואמר רב פפא [ז]כתובת בנין דכרין ואמאי הכא נמי לימא יצר אנסה התם קנסא הוא דקנסוה רבנן יתיב רבין בר חנינא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משמיה דרבי אלעזר [ח]מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות אמר ליה אי לאו דקאמרת לי משמיה דגברא רבא הוה אמינא לך °משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו משלי יז יתיב ר"נ ועולא ואבימי בר רב פפי ויתיב רב חייא בר אמי גבייהו אתא ההוא גברא דשכיבא ארוסתו אמרי ליה זיל קבר או הב לה כתובתה אמר להו רב חייא תנינא *[ט]אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו [י]מתה אינו יורשה [כ]מת הוא גובה כתובתה טעמא דמת הוא [ל]הא מתה היא אין לה כתובה מאי טעמא אמר רב הושעיא שאין אני קורא בה *לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כי אתא רבין אמר ריש לקיש ארוסה שמתה אין לה כתובה אמר להו אביי זילו אמרי ליה שקילא

רש"י

מזה: רב פפא דלא ניחא ליה ליהודה למיעל: וכ"ש מברא לברתא · והכא איעבורי אחסנתא הוא שזה כותב לבתו מה שהיה ראוי להוריש לבניו: דא"ר יוחנן · לעיל שיקפוץ אדם ויתן לבתו ויליף לה מקרא: לעשוייה נמי · בתמיה: מעלאי דידי היינו עשויי · כניסתי עמך זהו עשוי שירבה לפסוק בשביל כבודי: תורה אור אכפייה · רב פפא ליהודה בדברים ועל: סבר איהו · אבא סוראה האי דשתיק יהודה מרתח רתח שאין הנדוניא הוגנת בעיניו: אי מינאי דידי · אם נטלת ממני עלה: או אין לה · מי אמרינן כיון דמכרה לבעלה פקעה לה תורת ירושת אביה מלהוריש נדוניא שלו לבני בתו שהרי מכרתה ואין כל הירושה באה מעכשיו אלא מכח הבעל ויחלקו כל בניו בשוה בני ב' נשיו: ותיבעי לך מוחלת · שהוא דבר מלוי מן המכר ואי משום דלא מטא הנאה לידה מכל מקום פקעה זכותה בחייה: השתא מוכרת מבעיא לי · כלומר מי סברת דמשום הנאה דמטא לידה תיסק אדעתאי דפקעה זכותה: השתא מוכרת · דאנוסה היא סלקא אדעתאי דפקעה זכותה ומיבעיא לי כל שכן מוחלת דלא אנוסה: מחו לה מאה עוכלי בעוכלא · מכין אותה מאה מכות ברצועה שבראשה ברזל כמין משקולת קטנה ששמה עוכלא: מוכרת כתובתה לאחרים · בטובת הנאה שאם נתארמלה או נתגרשה יטלוה לקוחות ואם מתה ירשנה בעלה ומתה וירשה בעלה: יש לבניה כתובת בנין דכרין · דהא כי לא זבינתה נמי ירית לה בעל ותקון לה רבנן השתא נמי לגבי בעל במוכרת לא פקעה זכותה ואי משום דהוקל בעיניה למוכרה ולהפסיד את בניה אם נתארמלה או נתגרשה זוזי אנסוה שהוצרכה להם: אחולי אחילתה · והקל בעיניה להפסיד בניה מכתובתה חנם: מוכרת לבעלה · נמי טובת הנאה בעלמא דבר מועט שהרי אם מתה יורשה ואינו לוקח ממנה אלא שאם מת הוא לא תגבה והרי לא מת ובא לידי ירושה הלכך כמוכרת לאחרים דמי: או כמוחלת לבעלה דמי · הואיל ובידו הכתובה והוקל בעיניה להחליטה: אין יורשין של זה כו' · משנה היא ביבמות האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמר לה עד אחד מת בעליך והתירוה לינשא ונישאת ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה ואין לה כתובה לא מזה ולא מזה ואם מתה אין יורשין של זה וזה בנים שיש לה מזה ומזה יורשין כתובתה: והוינן בה כתובתה מאי עבידתה · הא אמרת אין לה כתובה: ואמר רב פפא כתובת בנין דכרין · והכי קאמר מתה היא בחיי שניהם וירשוה הם אין בנים שיש לה מזה ומזה טולין כתובת אמן כבנין דכרין כשבאין לחלוק בנכסי אביהם אלא חולקין בשוה: ואמאי · כיון דאמרינן כי אניסא לא מפסדא כתובת בנין דכרין: נימא יצר אנסה · שהיתה מתאוה לבעל: קנסא. משום דלא דייקא שפיר שמת בעלה מקמי דתינסוב: אין לה מזונות · באלמנותה דתנאי כתובה ככתובה: או הב לה כתובה · דתקנו קבורתה תחת כתובתה וסבר למימר תחת מנה מאתים שתקנו לה חכמים: תנינא · אני שונה שאין לארוסה שמתה משפט כתובה דהיינו קבורה: לא אונן · ליאסר בקדשים: ולא מיטמא לה · אם כהן הוא דלאו שארו היא: ולא מיטמאה לו · אינה חייבת ליטמא לו ואע"פ שמצוה להתעסק *בששה מתי מצוה האמורים בפרשת כהנים (ויקרא כא) דכתיב לה יטמא מצוה זו אינה מהם דלאו שארו היא אבל אם רוצה היא ליטמא אינה מוזהרת מליטמא אפילו כהנת דבני אהרן כתיב ולא בנות אהרן: אינו יורשה · נדוניית בית אביה דלא תקון ירושת הבעל עד שתכנס לחופה או שתמסר לשלוחים: מת הוא · בחייה: גובה כתובתה · מנה מאתים ותוספת אם כתב לה: אין לה כתובה · דין כתובה וקבורתה תחת כתובתה דתניא לעיל בנשואה תניא ותחת נדוניית בית אביה שהוא יורשה אבל הכא כיון דכי מתה אינו יורשה אף הוא לא נתחייב לקוברה: מאי טעמא · דאמרינן כי מתה בחייו אין לה תביעת כתובה תקבר בשביל מנה מאתים שהוא יורש: שאין אני קורא כו' · וכך היו כותבין בשטר כתובתה הלכך כל זמן שלא מת ולא נתגרשה לא נשתעבד לה ולא יורש ממנה כלום: שקילא

תוספות

השתא נמי אהדר בי · אע"ג דהן הן דברים הנקנים באמירה* היינו היכא דעמדו וקדשו והכא כשרצה לחזור עדיין לא קדשו אי נמי הכא כבר קידשו קודם לכן ואח"כ כתב ולא אמרינן הן הן דברים הנקנים באמירה אלא כשקידשו אחר כך:

ותבעי לך מוחלת · נראה לר"י לפרש דהוה לך למנקט בעייתך במוחלת דשכיח טפי כדפירש בקונטרס ומסיק השתא מוכרת דאיכא למימר זוזי אנסוה אפ"ה דעתי נוטה לומר הואיל ומכרה הפסידה מוחלת מיבעיא דפשיטא דלית לה כתובת בנין דכרין וכה"ג פר"ח בשילהי המצניע (שבת דף צה:) גבי ניקב בכדי טהרתו:

שאין אני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי · והא דתניא לעיל (דף מז:) קבורתה תחת כתובתה היינו נדוניית כתובתה והייתו דוקא נשואה שהוא יורש נדונייתה ומליטו שנקראת נדוניא כתובה כדאמר לעיל (דף מח:) נכנסה עמו ללון אע"פ שכתובתה בבית בעלה ואם תאמר והא מדרש כתובה לא דרשי אלא בית שמאי כדאמרינן בפרק האשה שלום (יבמות דף קטז: ושם) דתנן האשה שאמרה מת בעלי ב"ש אומרים תנשא ותטול כתובה וב"ה אומרים תנשא ולא תטול כתובה כו' א"ל ב"ש לב"ה והלא מספר כתובה נלמד שהרי כותב לה לכשתנשאי לאחר כו' ואע"ג דקתני התם חזרו ב"ה להורות כב"ש לא משום דאית להו מדרש כתובה הדרי בהו אלא מק"ו שאמרו להו ב"ש התרתם הערוה החמורה לא נתיר ממון הקל דהא אמר בפרק האשה שנפלו (לקמן דף פא. ושם) מאן שמעת להו דאית להו מדרש כתובה ב"ש משמע דלא חזרו ב"ה משום מדרש כתובה אלא מק"ו כדפרי' וא"כ היכי אתי הכא כב"ש ותו אביי ורבא דדרשי לעיל (דף נא.) והדריכך למדינתך ואותביך לאינתו ושמואל דדריש נמי לשון השטר בפ"ק דב"מ (דף טו.) גבי הא דאמר בעל חוב גובה את השבח תדע שכך כותב לו ואנא איקום ואישפי כו' אטו כולהו כב"ש והא בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה ונראה דבהא הלכה כב"ש משום דאשכחנא כמה תנאי דקיימי

עין משפט נר מצוה

[לקמן קב. ועי' עוד בתוס' לקמן קט. ד"ה תנן]

קט א מיי' פ"ו מהל' נחלות הלכה יא

סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' רפב סעי' א:

קי ב מיי' פ"כ מהל' אישות הלכ' א סמג לאוין עא טוש"ע אה"ע סי' עא סעיף א בהג"ה:

קיא ג ד ה מיי' פי"ז שם הלכה יט סמג עשין מח טוש"ע שם סי' קיא סעיף טו:

קיב ו ז מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טוש"ע שם סי' יז סעיף נו:

קיג ח מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה יח ופי"ז הל' יט ופי"ח הלכ' כג סמג לאוין מא טוש"ע שם סי' נג סעיף ט וסי' קה סעיף ד:

קיד ט מיי' פ"ב מהל' אבל הלכה ז סמג לאוין רלה טוש"ע יו"ד סי' שעג סעיף ד וסי' שעד סעיף ד וטוש"ע אה"ע סי' נד סעיף ה:

קטו י מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם וסי' נו:

קטז כ מיי' פ"י שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סימן נד סעיף ו:

קיז ל טוש"ע שם סעי' ה:

תוספות רי"ד

שאין שם אלא שתי כתובות מצומצמות נשקלו נמי בנין דקטייתא כתובת בנ"ד כדי שיקפוץ ואמאי תנן לקמן בפ' מי שהי' נשוי [דף צא] דאם אין שם מותר דינר על שתי כתובות אינן נוטלין כתובת בנ"ד אלא חולקין אותה בשוה וילפינן להא מלתא מעיקר תקנתא דכתוב יתר על חולקיהון דעם אחוהון: במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תיקון רבנן · פי' במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא משום נחלה דרבנן לא תיקן רבנן נחלה דידהו לעקור נחלת חלוקת שוה לגמרי שהוא מן התורה הלכך כי איכא מותר דינר שיחלקוה בשוה כנחלה שהוא מן התורה אז יטלו אלו כתובות אמן ואלו כתוב' אמן משום נחלה דרבנן ואי לא לא: אמר רבא פשיטא לי מוכרת כתובתה לאחרים יש להן כתובת בנין דכרין. מ"ט זוזי אנסוה · פי' היא מכרה כתובתה לאחרים בטובת הנאה שנותנים ממונם על הספק שאם תתאלמן או תתגרש יזכו הלקוחות בכתובתה אבל אם תמות היא בעלה יורשה והלכך יש לה כתובת בנ"ד שהרי הבעל יורשה והיא כשמכרה לא נסתלקה מכל תנאי כתובתה שלא נסתלקה בכל לב אלא זוזי אנסוה: מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנ"ד מאי טעמא אחולי' אחילתא. פי' ואינה אנוסה ובכל לב נתנה לו ואין הבעל יורשה שוריש עכשיו גם הוא לב"ד שכבר מחלה לו אפילו מחיים וא"צ עכשיו ליורשה הלכך אין לה כבנ"ד מכאן מוכח שראובן שאמר לשמעון קנה ממני בסודר שאתן ללוי חפץ פ' אם ירצה למחול מוחל (והרב אומר אם ירצה שמעון למחול א"י למחול ולהפסיד ללוי מה שקנה בשבילו ואינו דומה זה לזה ואין ללמוד זה מזה) ולא אמרינן זכותא דלוי הוא ולא כל הימנו של שמעון למחול דהא הכא זכותא דבני' היא ומשום דבעל לא אתני אלא בהדי אשה היא יכולה למחול · ודוקא כשלא אמר זכה בעבור פ' דודאי זכה ההוא פ' ואין ליה כח לעכב בידו ולמחול דזכין לאדם שלא בפניו: בעי רבא מוכרת כתובתה לבעלה · פי' בטובת הנאה בדבר מועט שאם תמות בחייו ירושה ואם ימות הוא לא תגבה והרי לא מת ובא לידי ירושה כמוכרת לאחרים דמי · או כמוחלת לבעלה דמי מי אמרינן כמו שהיה יורשה מתחילה גם עתה יורשה שאין האשה מוכרת אלא אם תמות בעלה יורשה אבל אם תתאלמן או תתגרש בעלה יורשה הלכך ירושה כדקיימי קיימי ואית לה א"ר כיון שמכרה לו א"צ עכשיו ליורשה שאפילו אם היו יורשיה יורשים אותה הוה הוא וזכה בכל נכסי' אחרי שמכרה לו וכיון שא"צ לירושתה [אינו] מוריש לבניה כתובתה בתר דאיבעיא הדר פשטי' מוכרת כתובתה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי. ודוקא תנאי דבנ"ד לית לה למוחלת כתובתה דאתי מכח כתובתה וי"ל כיון דמחלה אין לה ירושת בנ"ד · אבל תנאי דבנין נוקבין שאינו תלוי בכתובתה אלא תנאי בפ"ע הוא שהתנה עליה אע"פ שמחלה כתובתה תנאו קיים ואע"ג דאר"א לקמן מוחלת כתובתה אין לה מזונות דוקא מזונות דתלו בכתובתה שאינה ניזונית אלא עד שתגבה כתובתה וכיון דמחלה כתובתה כאלו גבאתה דמי ואין לה מזונות אבל מזונות הבנות דלא תלו בכתובתה קיים הוא: יתיב רבין ב"ח קמי' דר"ח ויתיב וקאמר משמיה דר"א מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות · פי' מן היתומים באלמנותה דכמאן דגביא לכתובתה דמיא הואיל ותנאי כתובה ככתובה ואמרי' לקמן דתובעת כתובתה מן היתומים א"ל מזונות: א"ל אי לאו דקאמרת לי משמיה דגברא רבא הוה אמינא לך משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו יתיב ר"נ ועולא ואבימי בר פפי ויתיב ר"ח ב"א גבייהו אתא האי גברא דשכיב ארוסתו א"ל זיל קבור או הב לה כתובה · פי' שיש כתובה לארוסה א"ל ר"ח ב"א תנינא · פי' המורה ברייתא אני שונה דאיכא למשמע מינה שאינו חייב בקבורה של ארוסתו דתני ר"ח ב"א אשתו ארוסה לא אונן לאסור עצמו בקדשים · ואפילו במעשר הקל דכתיב לא אכלתי באוני ממנו. ואין אנינות אלא בלב ואין אנינות אלא יום א' כדגמרי' במועד קטן מואחריתה כיום מר ובשעה שמתו מוטל לפניו: ולא מטמא לה · פי' אם הוא כהן דכהן אינו מטמא אלא בו' מת מצוה האמורים בפ' כהנים ושארו היא א' מהן · דכתיב לה יטמא מצוה ואמרינן ביבמות שארו זו אשתו וארוסתו אינה שארו וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו · פי' אם ברגנת

מסורת הש"ס

ב"ב קנג:

[לעיל יב: וש"נ ועמ"ש בס"ד על הגליון חגיגה טו:]

[נ"ל ועל וכן העתיקו תוס' ב"ב: ד"ה אכפיה וכ"א בשאלתות פרשת ויחי סי' כא]

[ב"ב פה:]

[עי' תוס' ב"ק פט: ד"ה אמר]

יבמות פ ו:

[שם לא.]

ב"מ יח. יבמות כט: מג: לקמן פט: סנהדרין כח. [ע"ש וע"נ]

[יבמות קיז.]

[נ"ל בשבועות וכ"א בתוס' ב"מ יח. ד"ה ולא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' סבר איהו מירתח רתח:

עין משפט נר מצוה

קיח א ב מיי' פי"ט מהל' אישות הלכ' י סמג לאוין פא ועשין מח טוש"ע אה"ע סימן סט סעיף ב וסי' קיב סעיף א:

[עי' תוס' יבמות קיז. ד"ה כ"ש]

קיט ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ג:

קכ ד ה מיי' שם הלכ' טו טוש"ע שם סעיף ד

קכא ו ז מיי' שם הלכ' יד טוש"ע שם סעיף ה:

*שקילא טיבותך שדיא אחיזרי כבר תרגמא רב הושעיא לשמעתי' בבבל: בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי וכו': רב תני עד דתלקחן לגוברין ולוי תני עד דתבגרן לרב אע"ג דבגר ולוי אע"ג דאינסיב אלא בגר ולא אינסיב אינסיב ולא בגר דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי בארוסה ולא בגר וכן תני לוי במתניתיה עד דתבגרן וימטי זמניהון דאינסבן תרתי אלא או תבגרן או ימטי זמניהון לאיתנסבא כתנאי עד מתי הבת נזונית עד שתארס משום רבי אלעזר אמרו עד שתבגר תני רב יוסף עד דיהוויין איבעיא להו הויה דאירוסין או הויה דנישואין תיקו אמר ליה רב חסדא לרב יוסף מי שמיע לך מיניה דרב יהודה ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות אמר ליה משמע לא שמיע לי אלא מסברא לית לה כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל אמר ליה אם משמע לא שמיע לך מסברא אית לה כיון דלא קים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי ואיכא דאמרי אמר ליה משמע לא שמיע לי מסברא אית לה כיון דלא קים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי אמר ליה אי משמע לא שמיע לך מסברא לית לה כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל: סימן דגברי שק זרף מאנה ויבמה שניה ארוסה ואנסה: בעו מיניה מרב ששת ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות אמר להו רב ששת תניתוה אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אביה ושומרת יבם בבית אביה יש לה מזונות רבי יהודה אומר עודה בבית אביה יש לה מזונות אינה בבית אביה אין לה מזונות רבי יהודה היינו ת"ק אלא לאו ממאנת איכא בינייהו דתנא קמא סבר אית לה ורבי יהודה סבר לית לה בעי ריש לקיש בת יבמה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאמר מר *כתובתה על נכסי בעלה הראשון לית לה או דלמא כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני אית לה תיקו: בעי רבי אלעזר בת שניה יש לה מזונות או אין לה מזונות

כיון

רש"י

שקילא טיבותיך · מיזוק טובותיך שאתה סבור שנחזיק לך טובה בזו נטולה היא ממך ומוטלת על החרולים: לרב אע"ג דבגרי · בתמיה והלא בגרות מוציאה מרשות אב ולמה יזון מביתו ובין לרבי בין לר' אלעזר בר' שמעון שנחלקו בדבר בפרק מציאת האשה (לקמן סח:) בעישור נכסים מודים במזונות דבין נשאו בין בגרו אבדו מזונות: כי פליגי בארוסה · רב אמר עד דתלקחן קיחה דאירוסין ואפילו לא בגר וללוי או תבגרן או ינשאו ויצאו מרשות אב לגמרי כי בגרות: וכן תני לוי במתניתיה · דלוי סידר ברייתא ששה סדרים כר' חייא וכרבי אושעיא: תרתי · בתמיה: ומטי זמניהון · הגיע זמן שנים עשר חודש לבתולה משתבעה הבעל כדלקמן באע"פ (דף נז.): ארוסה יש לה מזונות. ארוסה יתומה יש לה מזונות מן האחין או לא: הכי גרסינן מסברא לית לה כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל · מסברא אני אומר שאין לה מזונות מן האחין דמאי טעמא תקון רבנן מזונות לבת מנכסי האב כי היכי דלא תיתזיל על הפתחים הכא ליכא למיחש להכי דכי חזי ארוס דמתזלא זיין לה איהו מדידיה ואע"פ שאינו מחויב לזונה דכיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל: אמר ליה אי משמע לא שמיע לך · בהדיא: מסברא אית לה · יש לך לומר שנזונת מן האחים דארוס לא זיין לה: כיון דלא קים ליה בגוה · אם תינשא לו שמא ימצא בה מום לא שדי זוזי בכדי: ממאנת · קטנה יתומה שהשיאוה אחיה ומיאנה בבעלה וחזרה אצלם: יש לה מזונות · עד שתבגר או לא מי אמרינן עקרתינהו לנישואי מעיקרן והויא לה כמי שלא ניסת או דלמא הא ניסת ויצאה מרשות אב: אלמנה בבית אביה · כלומר מן האירוסין דאי מן הנשואין לא אמרינן יש לה מזונות דעד דתלקחן תנן ואפילו ללוי בנשואין מודה: ת"ק סבר ממאנת אית לה · וה"ק אלמנה בבית אביה כו' וה"ה לממאנת דאין כאן נשואין דהא עקרתינהו · ואתא רבי יהודה למימר עודה בבית אביה בתחלתה שלא יצתה משם בנשואין יש לה מזונות אבל משיצאה בנישואין אין לה: בת יבמה · הכונס את יבמתו וילדה לו בת יש לה מזונות לאחר מיתת האב מן האחין מנכסי אביה או לא: כיון דאמר מר · כתובתה אינה על נכסי יבם תנאי כתובה דלה נמי לאו על נכסיו הוא: או דלמא · כיון דאמרינן התם אי לית ליה נכסים לראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: אית לה · נמי תנאי כתובה להיות בתו נזונת: בת שניה · מי שנשא שניה מדברי סופרים דאמרי רבנן לקמן בפרק אלמנה (דף ק:) השניה אין לה כתובה ולא מזונות בתה שילדה לו ומת: יש לה מזונות · מנכסיו או לא:

כיון

תוספות

דקיימי כוותיה בריש המקבל (ב"מ דף קד· ושם) דדרשי לשון הדיוט רבי מאיר ורבי יהודה והלל הזקן ורבי יהושע בן קרחה ורבי יוסי וכיון דדרשי לשון הדיוט שנהגו ההדיוטות לכתוב בשטרות אע"פ שלא תקנו חכמים כ"ש תנאי כתובה שהוא תקון חכמים והתם בהמקבל (ג"ז שם) מוכח דהכי הלכתא ומיהו קשה מבית הלל אהלל הזקן ושמא *אע"ג דבית הלל הם תלמידי הלל הזקן פליגי עליה אי נמי כי לית להו לבית הלל מדרש כתובה היינו לגרע כחה אבל לייפות כחה אית להו ולהכי חזרו בית הלל להודות לבית שמאי ביבמות דהתם הוי ליפות כחה ולא משום קל וחומר דהתם כדמוכח מתניתין דהתם והיא דהמקבל נמי לייפות כחה דעל ידי שהיה כתוב בכתובת אמן לכשתכנסי לחופה הוי לי לאינתו לא עשה בניה ממזרים ובתר חזרה אמרה הלל הזקן ומיהו בית שמאי אית להו מדרש כתובה אפילו לגרע כחה וקיימא לן כוותייהו דהא הכא בשמעתין לגרע כחה הוא: **הויה** דאירוסין או הויה דנשואין · הכא ליכא למיפרך אי הויה דנשואין היא אע"ג דבגר כדפריך לעיל לרב דתני עד דתלקחן דהתם פריך משום דמשמע דאתא לאפוקי מדלוי אבל הכא רב יוסף תני ברייתא באפי נפשה וקמשמע לן נישאת כשהיא קטנה והוא הדין לאיבגר ולא איגסיב: **ארוסה** יש לה מזונות או אין לה מזונות · לא שמיע ליה פלוגתא דתנאי דלעיל אי נמי שמיע ליה ומבעיא ליה היכי הלכתא: **אלמנה** בבית אביה · פירש בקונטרס דהיינו מן האירוסין דמן הנשואין לכולי עלמא לית לה דכיון שנפקעה שעה אחת ממזונות שוב אין לה אבל מן האירוסין לא פקעי דקסבר ארוסה יש לה מזונות וא"ת א"כ אמאי נקט אלמנה כיון דאפילו לא נתאלמנה יש לה מזונות ויש לומר לאשמועינן אבל מן הנשואין אפילו נתאלמנה אין לה אי נמי לאשמועינן דוקא אלמנה מן האירוסין יש לה מן הנשואין אין לה אבל ממאנת אע"ג דנשאת אית לה ואתי שפיר הא דאמר ממאנת איכא בינייהו ואם תאמר ובשומרת יבם מאי אתא לאשמועינן דאי למידק דוקא מן האירוסין אבל מן הנישואין לא מאי איריא שומרת יבם אפילו אלמנה שאינה זקוקה ליבם נמי אין לה ויש לומר דנקט שומרת יבם לרבותא דלא מיבעיא ארוסה דאכתי מיחסרא מסירה לחופה אלא אפי' שומרת יבם דלא מיחסרא שיכול לבא עליה בעל כרחה אפי' הכי יש לה מזונות ורבינו תם מפרש אלמנה בבית אביה שהיתה נשואה ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה והיינו בבית אביה יש לה מזונות הואיל כשנתאלמנה או נתגרשה אכתי לא מת האב ולא בא זמן חיוב מזונות ולא מיפסיד מידי ודייק דממאנת לת"ק מבית אביה נפקא דמדאתא רבי יהודה לטפויי למימר דעודה בבית אביה בעינן מכלל דת"ק דבית אביה אפילו יצתה והיינו בכה"ג דמיאנה דעקרתינהו לנשואין קמאי והרי היא כאילו לא נשאת מעולם ואין נראה דכיון דנשאת שוב אין לה מזונות דאין לאב רשות בה ופירוש הקונטרס נראה עיקר: **בת** יבמה יש לה מזונות או אין לה מזונות · נראה דיבמה עצמה פשיטא ליה דיש לה מזונות דגבי דידה אמרינן תנאי כתובה ככתובה וכי לית ליה לראשון תקינו לה גם מזונות משני אבל בת מיבעיא ליה אי אלימא כמותה למהוי תנאי כתובה ככתובה וכגון דלית ליה לראשון דאי אית ליה ממה נפשך גביא ובכה"ג אולה בעיא דבת שניה דפשיטא ליה דשניה עצמה לית לה דלגבי דידה הוי תנאי כתובה ככתובה אבל גבי בת מיבעיא לן וי"מ דאף בדאית ליה לראשון קבעי אע"ג דלדידה פשיטא דאית לה מזונות בין אית ליה בין לית ליה כדפי' בבתו מיבעיא ליה דמראשון ודאי לית לה שהרי הוא לא כתב לה אלא בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי אינון יתבין והאי לאו מיניה היא אבל מן השני דלמא אית לה כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה משני דכל תנאי יהיו על השני מוטלין ולענין מזונות הבת אע"ג דאית ליה לראשון כיון שאינה נזונת מהם כמאן דלית ליה דמי ותקינו לה רבנן משני או דלמא משני נמי לית לה וצריך עיון אי הוה מצי למיבעי נמי לענין כתובת בנין דכרין דדלמא לית לה דהא מאחיו ירית או דלמא איכא למיחש דלמא מימנע האב ולא יהיב דחיים דלמא נפלה לה קמיה יבם ומיהו מארוסה נראה דלא הוה מצי למיבעי לענין כתובת בנין דכרין דהא לא יהיב לה אב מידי כל זמן שהיא ארוסי-

בת

תוספות רי"ד

א) כהנת היא אינה צריכא להטמא לו שאינו חשוב בעלה מיהו אם רצתה מטמאה לו דכהנת אינה מוזהרת על הטומאה דבני אהרן כתיב ולא בנות אהרן: מתה אינה יורשה · פי' נדוניית בית אביה דלא תקנו ירושת הבעל אלא עד שתכנס לחופה או תמסר לשלוחי הבעל: מת הוא גובה כתובתה פי' מו"מ ותוספת אם כתב לה טעמא דמת הוא הא מתה היא א"ל (כתובה) דין כתובה שיהא חייב לקוברה ומאי דתניא לעיל קבורתה תחת כתובתה בנשואה תניא שיורש נדוני' וכל נכסי מלוג שלה. פי' מ"מ אין לה כתובה כי מתה היא בחייו אין לה תביעת כתובתה ותקבר בשביל מו"מ שהוא יורש א"ר הושעיא שאין אני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי. פי' תנאי ב"ד הוא זה אפילו לא כתב לה הלכך כ"ז שלא מת ולא גירשה ולא נשתעבד לה אינו יורש ממנה כלום ואע"פ שזה הטעם יש ליתן גם בנשואה שמתה בחייו וא"כ נמצא שאינו יורש מו"מ ותוספת שהרי לא נתחייב לתתם לה אפ"ה מורישם לבנים זכרים כדאמרינן טעמא כדי שיקפוץ וכו': כי אתא רבין אר"ל ארוסה שמתה א"ל כתובה א"ל אביי זילו אמרי לי' שקילי טיבותיך ושדי אחיורא כבר תרגמה לעיל רב אושעיא ולוי לשמעתי' בבבל: בנין נוקבין וכו'. רב תני עד דתלקחן ולוי תני עד דתבגרן בגר אף על פי דלא אנסוב א"נ אנסוב אע"ג דלא איבגור דכ"ע לא פליגי דל"ל פי' שהרי נישואין ובוגרת מוציאין מרשות אב לגמרי כ"ש מרשות אחים ופשיטא דאין לה מזונות כי פליגי בארוסה פי' בנערה שלא בגרה רב סבר לית לה דתני עד דתלקחן · פי' וקיחה דאירוסין שמה קיחה ולא מחייב במזונות ולוי סבר אית לה דתני עד דתבגרן · פי' אבל נערה אע"פ שנתארסה יש לה מזונות עד שתבגר או עד שתנשא: כתנאי עד מתי הבת ניזונית עד שתתארס משום ר"א אמרו עד שתבגר וקי"ל דאין הלכה כיחיד אלא כת"ק: בעו מיני' מר"ש ממאנת י"ל מזונות או אין לה מזונות · פי' הבת שהשיאוה בקטנותה אמה ואחי' ומיאנה בבעלה וחזרה אצל אחין יש לה מזונות מן האחין דאמרי' נשואין קמאי עקרי וה"ה כמי שלא נשאת ולא יצאת מבית אביה א"ד מ"מ מבית אביה יצאת ונשאת וא"ל מזונות אבל באלמנה וגרושה אפי' קטנה פשיטא דל"ל דהא לא עקרה לנשואין א"ל ר"ש תניתוה אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אבוה ושומרת יבם בבית אבי' י"ל מזונות · פי' שנתארסה ונתאלמנה ונתגרשה והיא בבית אבי' ר"י אומר עודה בבית אבי' י"ל מזונות אינה בבית אביה א"ל מזונות ר"י היינו ת"ק אלא לאו ממאנת א"ב דת"ק סבר א"ל דעכשיו בבית אבי' חוזרת ור"י סבר אין לה · כיון דיצא' מבית אביה והלכתא כת"ק: בעי ר"ל בת יבמה י"ל מזונות או א"ל מזונות · פי' ייבם את אשת אחיו והוליד ממנה בת י"ל לאותה בת מזונות אצל האחים בנכסי האב או אין לה כיון דאמר מר כתובתה ב) על נכסי הראשון אית לה פי' כדאמרן בהחולץ א"ד כיון דא"ל על השני כתובה תנאי כתובה נמי ל"ל כגון מזוני דתנאי כתובה ככתובה ואע"ג דנכסי דקמא כדייבם דמו שהרי קם הוא לנחלה אפ"ה אין על הבנים של יבם לזון את היבמה שהרי ראשון לא כתב לה אלא בנין נוקבין דיהוין ליכי מינאי ולא מאחי א"ד כיון דאי לית לה מראשון כתובה · פי' כגון שלא הניח נכסים שיעור כתובתה תקינו לה רבנן משני כדמפרש בהחולץ כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הלכך תנאי כתובה נמי כגון מזון הבת י"ל על השני וי"ל מזונות אצל הבנים (והאי דלא מיבעי' ליה ביבמת גופא נמי כה"ג משום דגבי יבמה פשיטא ליה דא"ל מזונות מנכסי יבם אצל הבנים שהרי מחמת נשואי ראשון נזקקה ליבם וכשמת היבם נתאלמנה זו מנשואי ראשון והרי היא אלמנת ראשון וקורא אני בה ומיתזנא מנכסי כ"י מיגר אלמנותיך לפיכך מזונותי' על נכסי בעל הראשון ואם אין לו נכסים אין לה מזונות על נכסי שני) מאי תיקו: בעי ר"א בת שניה. פי' הבא על אם אמו והוליד ממנה בת (בן) ויש לו בנים מאשה אחרת ומת י"ל מזונות או לא

כיון

מסורת הש"ס

[שבת סג: וש"נ]

[יבמות פס. וש"נ]

גליון הש"ס

גמ' עד דתלקחן לגוברין. עיין לקמן דף ס"ח ע"ב תוס' ד"ה בין נשאו:

א) לאו דוקא כהנת אלא דקמ"ל רבותא דאפי' אם היה כהנת מ"מ אם רצתה מיטמאה לו. ב) נראה דכן צ"ל על נכסי הראשון כדאמרינן בהחולץ לית לה פי' כיון דאין לה על השני כתובה תנאי כתובה נמי לית לה וכו'.

כיון דלית לה כתובה [א]לית לה מזוני או דלמא אמה דעבדא איסורא קנסוה רבנן איהי דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן תיקו בעי רבא בת ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאית לה כתובה אית לה או דלמא כיון דלא תקינו רבנן כתובה עד שעת נישואין [ב]לית לה תיקו: בעי רב פפא בת אנוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה לא תיבעי לך דאמר* יש לה כתובה מנה כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי יצא כסף קנסה בכתובתה מאי כיון דלית לה כתובה [ג]לית לה מזוני או דלמא כתובה *טעמא מאי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה תיקו: את תהא יתבא בביתי וכו': תני רב יוסף *בביתי ולא בביקתי אבל מזוני אית לה מר בר רב אשי אמר אפילו מזוני נמי לית לה ולית הלכתא כמר בר רב אשי אמר רב נחמן אמר שמואל תבעוה להנשא ונתפייסה אין לה מזונות הא לא נתפייסה יש לה מזונות אמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל אמרה מחמת פלוני בעלי יש לה מזונות מחמת בני אדם שאינן מהוגנין לה אין לה מזונות אמר רב חסדא זינתה אין לה מזונות אמר רב יוסף כיחלה ופירכסה אין לה מזונות מאן דאמר זינתה כל שכן כיחלה ופירכסה מאן דאמר כיחלה ופירכסה אבל זינתה אית לה מאי טעמא יצר אנסה ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא *דאמר רב יהודה אמר שמואל [ד]התובעת כתובתה בבית דין אין לה מזונות ולא והתניא *[ה]מכרה כתובתה ומשכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות הני אין אבל תובעת לא הני בין בבית דין בין שלא בבית דין תובעת בבית דין אין שלא בב"ד לא: וכך היו אנשי ירושלים וכו': אתמר רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר [ו]הלכה כאנשי גליל בבל וכל פרוודהא נהוג כרב נהרדעא וכל פרוודהא נהוג כשמואל ההיא בת מחוזא דהות נסיבא לנהרדעא אתו לקמיה דרב נחמן [ז]שמעה לקלה דבת מחוזא היא אמר להו בבל וכל פרוודהא נהוג כרב אמרו ליה והא לנהרדעא נסיבא אמר להו אי הכי נהרדעא וכל פרוודהא נהוג כשמואל ועד היכא נהרדעא עד היכא דסגי קבא דנהרדעא איתמר [ח]אלמנה רב אמר [ט]שמין מה שעליה ושמואל אמר אין שמין מה שעליה אמר רב חייא בר אבין וחילופה בלקיט רב כהנא מתני וכן בלקיט ומנח בה סימנא יתמא וארמלתא שלח ופוק אמר רב נחמן אע"ג דתנן במתניתין כוותיה דשמואל הלכתא כוותיה דרב דתנן *אחד [י]המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבע לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקח לשמן אמר ליה רבא לרב נחמן וכי מאחר דתנן מתניתין כוותיה דשמואל אמאי הלכתא כוותיה דרב אמר ליה *לכאורה כשמואל רהיטא כי מעיינת בה הלכתא כוותיה דרב מאי טעמא כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה: כלתא דבי בר אלישיב הוה קא תבעה כתובתה מיתמי הוה קא ממטי [כ]להו לבי דינא אמרי זילא לן מילתא דתיזילי הכי אזלא לבישתינהו ואיכסתינהו לבוליה מנא אתו לקמיה דרבינא אמר להו הלכתא כוותיה דרב דאמר אלמנה שמין מה שעליה ההוא דאמר להו נדוניא לברת זל נדוניא א"ר אידי בר אבין [ל]פורנא ליתמי ההוא דאמר להו

ארבע

רש"י

כיון דלית לה כתובה · לאם לית לה מזוני לבת דהא תנאי כתובה הוא: בת ארוסה · הבא על ארוסתו וילדה לו ומת ולו בנים יש לה מזונות מנכסיו או לא: כיון דאית לה כתובה · כגון שכתב לה מן האירוסין אי נמי רבנן תקון נמי לארוסה: או דלמא כיון דלא תקון רבנן · למכתב עד שעת נשואין תנאי כתובה נמי מקמי הכי לא חייל: בת אנוסה · אנס את הנערה ונשאה אחרי כן כדכתיב ולו תהיה לאשה וילדה לו בת ומת יש לה מזונות מן האחין או לא: יש לה כתובה · מנכסיו: מנה · אם מת ואע"ג שכבר נתן כסף קנסה לאביה: יצא כסף קנסה בכתובתה · ואין לה כתובה: מאי · מזונות הבת שהן תנאי כתובה פקעי בהכי או לא מי אמרינן כיון דלית לה כו': או דלמא כתובה היינו טעמא · דלא תקון לה רבנן משום דכל כתובת אשה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תקנוה: והא לא מצי מפיק · כדכתיב לא יוכל לשלחה כתובה דמשום אפוקי הוא דלא תקון דליכא למיחש לית לה אבל שאר תנאי כתובה דלאו משום שלא תהא קלה איתקון אית לה: בביתי ולא בביקתי · אם יש לו בית כופין את היורשין לתת לה מדור לפי כבודה ואין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם אבל אין לו בית אלא ביקתא בעלמא צריך צר וקטן ולשון ביקתא בי עקתא (שבת דף עז:) יכולין לומר לכי מאצלנו דאת תהא יתבא בביתי כתב לך ולא בביקתי: אבל מזוני אית לה · בבית אביה מנכסיו ולא אמרינן כיון דלא קרינן בה ואת תהא יתבא בביתי לא קרינן בה ומתזנא מנכסי ורב יוסף בביתי יתירא דריש דתקון למכתב בביתי תרי זימני ואת תהא יתבא בביתי כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי: [ונתפייסה · תו לא קרינן בה מיגר אלמנותיך]: הא לא נתפייסה יש לה · בתמיה ואפילו אין העכבה מחמת כבוד בעלה אלא שלא היה תובעה הגון לה: כיחלה ופירכסה · גליא דעתה דלא מחמת כבוד בעלה מעכבת לינשא: ענ"ת; כתובתה אפותיקי · קרקע המיוחדת לכתובתה עשתה אפותיקי לבעל חוב שלה: הני אין · לפי שהן גיבוי כתובה אבל תביעה לא: פרוודהא · כרכים הסמוכים לה: מחוזא · מפרוודי בבל: דסגי קבא דנהרדעא · כל מקום שמודדין תבואה במדת קב נהרדעא: שמין מה שעליה · כשמגבין לה בית דין כתובתה שמין בגדיה בפרעון כתובה: בלקיט · שכיר שגר בבית בעל הבית ולקח לו בעל הבית בגדים כשיוצא ממנו שם אותן בגדים בשכרו לשמואל ורב אמר אין שמין: וכן בלקיט · לרב שמין ולשמואל אין שמין: ומנח בה · רב סימנא במילתיה: יתמא וארמלתא שלח ופוק · הפשט בגדיכן ולא: יתמא · לקיט: דתנן במתניתין · בהך דערכין: אחד המקדיש נכסיו כו' ואחד המעריך עצמו. והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב בפרשה אין לו לגזבר לא בכסות אשתו כו': לשמן · בגדים שצבע לשם אשתו ולשם בניו ואע"פ שלא לבשו עדיין אלמא בגדיה שלה כשמואל: לכאורה כשמואל ריהטא · פתאום מרוצת משמעות המשנה כשמואל אבל כי מעיינת בה לא מסייעא לשמואל דהא קמיה קיימא ואינה יוצאה מביתו ואדעתא דהכי מקני לה שיהו שלה כל זמן שהיא תחתיו: ההוא דאמר להו · לואת שכיב מרע: נדוניא לברת · קצובים היו תכשיטי הבנות כך וכך לבושים: פורנא ליתמי · הריוח ליתומים ולא אמרינן ניתיב לה דמי הנדוניא כיום הגוואה:

ארבע

תוספות

בת אנוסה מהו · תימה דאנוסה גופה תיבעי: בביתי ולא בביקתי · כשאין להן כי אם ביקתי היא מפסדת דלכולי עלמא יכולין לגרשה וכיש להם בתים טובים היא מרווחת בהאי לישנא דביתי שמשתמשת במדור כדרך שנשתמשה בחיי בעלה כדאמרינן בהנושא (לקמן דף קג.) ואין להחליף לה לגרוע ממנו או שמא אפילו לכיוצא בו: לית הלכתא ככל הני שמעתתא · [אכולהו קאי] בר מתבעוה לינשא דההוא עדיפא דאי ככל הני דוקא וקאי נמי אתבעוה לינשא א"כ קשיא דשמואל אדשמואל לרב ענן דאמר לעיל לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל כו' וכה"ג איכא בפרק תולין (שבת דף קמ.) לית הלכתא ככל הני שמעתתא דלאו דוקא*: ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל · פר"ח ובמקום שיש מנהג ילכו אחר המנהג ובמקום שאין מנהג יעשו כשמואל דהלכתא כוותיה והא דבעי בשמעתין עד היכן נהרדעא לאו משום דאין הלכה כשמואל אלא משום דשאר בבל נהוג כרב והא דקשה מההיא דאלמנה (לקמן נה:) שם *אפרש בע"ה:

ארבע

עין משפט נר מצוה

קכב א ב ג מיי' פי"ט מהל' אישות הלכ' יד טוש"ע אה"ע סי' סט סעיף ה:
קכג ד מיי' פי"ח שם הלכה א סמג לאוין פא ועשין מח טוש"ע שם סימן צג סעיף ה:
קכד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
קכה ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
קכו ח ט מיי' פט"ז שם הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע שם סי' צט סעיף א:
קכז י מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה יד סמג עשין קלא:

[ועי' תוס' שבת כד: ד"ה ולית וכו' וכן הרא"ש דהכא סי' ל כתב ראיה זו]

קכח כ ל מיי' פי"א מהל' זכיה הלכה כב סמג עשין עב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף טז:

[ד"ה ניזונת תנן]'

תוספות רי"ד

כיון דל"ל לשני' כתובה פי' כדתנן בפ' אלמנה ניזונית [דף ק' ע"ב] השני' והאיילונית אין לה כתובה וא"ל מזונות וטעמא מפורש בפ' י"מ משום דאיהי מרגלא ליה וקנסוה רבנן הלכך תנאי כתובה נמי אין לה דבנין נוקבין,. א"ד אימא דעבדא איסורא קנסוה רבנן אבל איהי דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן תיקו: בעי רבא בת ארוסה · פי' המורה ארוס הבא על ארוסתו והוליד ממנה בת והי' לו בנים מאשה אחרת ומת הארוס י"ל מזונות · פי' מן האחים בנכסי האב או לא כיון דאית לה לארוסה כתובה · פי' היינו מ"מ מן האירוסין כדאמרינן לקמן בשלהי הכותב תנאי כתובה נמי כגון מזוני דבנן נוקבן אית לה א"ד כיון דלא תקינו רבנן למכתב כתובה עד שעת נשואין ומקמי הכי לא חיילא לית לה נמי תנאי כתובה באירוסין תיקו. ומהכא נמי מוכח דאית כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה דאי ברכתב לה מאי קמבעי' להו' אי דכתב לה תנאי דבנן נוקבין יש לה ואי דלא כתב לה תנאי דבנין נוקבין ומנה מאתים כתב לה פשיטא דכתובה אית לה תנאי דבנין נוקבין ל"ל ואמאי קמבעיא להו א"ו הכי סבר אע"ג דלא כתב לה כתובתה אית לה מנה ומאתים ומ"ה בעי אי אית לה נמי תנאי דב"נ אי לא והה"נ איכא למבעי על ארוסה גופא אי מתזנא לאחר מיתת הבעל מנכסיו אי לא וטעם אחד להן · ובפ' האומר בקידושין מוכיח בפירוש שיש כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה דתנן התם [היא אומרת] קידשתני והוא אומר לא קדשתיך היא אסורה בקרוביו והוא מותר בקרובותיה:

מסורת הש"ס

לעיל נט:
[שם וש"נ]
לקמן קג.
גיטין לה. [ערכין כג.]
לקמן נו:
ב"ק קב: ערכין כד.
[בערוך ערך באר פי' כשאתה פותח קודם שתעיין בה תעלה על דעתך שהיא כשמואל ולכאורה לשון ארמי הוא]

ואמרינן התם אם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה ואי בדכתב לה תיפוק ליה דהא כתב לה ותו האיך יכול לכפור ולומר לא קדשתיך א"ו בדלא כתב לה: בעי רבא בת אנוסה. פי' אנס את הנערה ונשאה אח"כ כדכתיב ולו תהיה לאשה והולידה לו בת ומת י"ל מזונות מן האחין מנכסיו או לא מזונות הבת שהן תנאי כתובה מיפקע בהכי או לא מי אמרינן כיון דל"ל כתובה ת"כ נמי ל"ל א"ד כתובה היינו טעמא דלא תיקון לה רבנן דכל כתובת אשה הוא משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והאי לא מצי מפיק לה כדכתיב לא יוכל לשלחה כל ימיו והשתא כתובה דמשום אפוקי הוא דלא תקינו רבנן דליכא למיחש לה אבל שאר ת"כ דלא משום להוציאה איתקן אית לה תיקו: מתני' את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד · פי' מיגר משך או מיגר לשון דירה וכך היו אנשי ירושלים כותבין אנשי גליל הי' כותבין כאנשי ירושלים וביהודה היו כותבין עד שירצו היתומים ליתן לה כתובתה · לפיכך אם רצו היורשים נותנים לה כתובתה ופוטרים אותה: תני ר"י בביתי ולא בביקתי · פי' דוקא אם הניח בית גדול שראוי לה ולהם הן חייבים לתת לה מדור ואין יכולים לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם · אבל אם הניח מדור צר ודחוק אין חייבים לתת לה מדור דמתני' תני תרי בביתי כדי לדיוקא בביתי ולא בביקתי אלא זנים אותה בבית אביה מנכסיו ול"א · כיון דלא קרינן ביה בביתי לא קרינא ביה נמי ומתזני מנכסי: מר בר"א אמר אפילו מזוני נמי ל"ל · פי' כיון דבטל התנאי דמדור בטל נמי תנאי דמזונות דיתבא בביתי אתני בהדי' וכיון דלא יתבה בביתיה לא מיתזנא · ומסיק תלמודא ולית הל' כמר בר"א דהאי דקתני בביתי · שלא תוכל היא לומר תנו לי מזונות בבית אבי וא"א לדור עמכם דלא יהבי לה אא"כ יושבת וניזונית עמהן דברכת הבית ברובה אבל הכא דאינהו מעכבי מעלין לה מזונות בבית אביה: אר"נ א"ש תבעוה להנשא ונתפייסה א"ל מזונות · פי' דלא קרינן בה מיגר ארמלותיך בביתי הא לא נתפייסה י"ל מזונות · פי' ואע"פ שהעכבה היתה מחמת שלא הי' התובעה הגון לה לא מחמת כבוד בעלה: אר"ע לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל אמרה מחמת פ' בעלי י"ל מזונות מחמת ב"א שאינן מהוגנים לי אין לה מזונות. פי' משמע דאי הוו מהוגנים הוה מינסבא להו: אר"ח זנתה אין לה מזונות אמר ר"י כחלה ופרכסה א"ל מזונות. פי' דגלי דעתא דלא משום כבוד בעלה מעכבא מ"ד זנתה כ"ש כחלה ופרכסה ומ"ד כחלה ופרכסה אבל זינתה י"ל מזונות מ"ט יצר אנסוה ומסיק תלמודא ולית הל' ככל הני שמעתי' אלא כי הא דאר"י א"ש התובעת כתובתה בב"ד א"ל מזונות ולא נדוניא: מכרה כתובה או משכנה או עשאה אפותיקי אין לה מזונות. פי' [אפותיקי] פה תהא קאי למיקם אמרה לבע"ח לא תגבה חובך אלא משדה זו המיוחד לכתובתי הני אין אבל תובעת לא · פי' ומ"ה לא תני תובעת בהדי הנך דברייתא הני בב"ד ושלא בב"ד תובעת כתובתה בב"ד אין שלא בב"ד לא: וכך היו בני ירושלים כותבין איתמר רב אמר הל' כאנשי יהודה ושמואל אמר הל' כאנשי ירושלים בבל וכל פרוודהא נהיג כרב נהרדעא וכל פרוודהא נהיג כשמואל ועד היכן הוא נהרדעא עד היכא דסני קבא דנהרדעא · פי' עד מקום שמודדין במדת קב נהרדעא וקי"ל הל' כשמואל בדיני וכך פסק גם ר"י משום גאון אחד: איתמר אלמנה רב אמר שמין מה שעלי' · פי' כשתבא לגבות כתובתה מן היורשין שמין לה הבגדים שעליה בפרעון כתובתה דכי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא דלמשקל ומיפק לא אקני לה · ושמואל אמר אין שמין פי' דמשעה שנשאת לו זכתה במתנה והן שלה: ארהב"א והילופא בלקוט · פי' שכיר שדר בבית בע"ה ועשה לו בגדים לכשמשלים זמנו ורוצה לצאת ותובע שכר פעולתו החליפו דבריהם דשמואל אמר שמין מה שעליו ומעלה אותם לו בשכרו ורב אמר אין שמין מה שעליו רב כהנא מתנא וכן בלקוט לרב שמין ולשמואל אין שמין ומנח ביה סימנא יתמא שלח ופוק שלח ופוק · פי' הפשיטו מבגדיו ויצא כלומר שמין מה שעליו וקרי ליה יתמא ע"ש שנוהגים בו מנהג יתמין לצאת בלא מלבוש: אר"נ אע"ג דתנן מתני' כוותיה דרב הל' כוותיה דשמואל דתנן א' המקדיש את נכסיו וא' המעריך

אע"פ

קכט א מיי' פי"ח מהל' אישות הלכ' יח טוש"ע אה"ע סי' נג סעיף טו :

א מיי' פי"מ מהל' אישות הלכה ז ופט"ז הלכ' ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סו סעיף ז :

ב ג מיי' פ"י שם הלכ' יא סמג שם טוש"ע שם סי' נד סעיף ו :

ג ד מיי' פי"ט שם הלכה ז ופי"ג שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סי' סו סעיף ט :

ד ה מיי' פי"ג שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סי' ג סעיף ז :

ה ו מיי' פי"ח שם הל' כח טוש"ע שם סי' גג סעיף ו :

ו ז מיי' פי"ד שם הלכ' ח ט [ופט"ו הלכה יד] סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן עז סעיף ב [וסי' לו סעיף ז] :

ז ח מיי' פי"ח שם הלכ' א טוש"ע שם סימן נג סעיף ו :

ח ט מיי' פכ"ד שם הל' טו סמג עשין מח טוש"ע שם סימן קטו סעיף ד ה :

ארבע מאה זוזי מן חמרא לברת אייקר חמרא אמר רב יוסף רווחא ליתמי קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה קמפסדה מזוני אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו איזילו ואמרו ליה לאבוכון דנייחד לה ארעא למזונה אתו לקמיה דריש לקיש אמר להו כל שכן שריבה לה מזונות אמרו ליה והא רבי יוחנן לא אמר הכי אמר להו זילו הבו לה ואי לא מפיקנא לכו רבי יוחנן מאונייכו אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו* מה אעשה שכנגדי חלוק עלי אמר רבי אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אמר [א]למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצץ לה מזונות :

הדרן עלך נערה

אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה [ב]אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף *נתארמלה או נתגרשה בין מן הארוסין בין מן הנשואין גובה את הכל רבי אלעזר בן עזריה אומר [ג]מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה *רבי יהודה אומר אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז רבי מאיר אומר [ד]כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות : **גמ'** פשיטא מהו דתימא קיצותא עבדו רבנן *שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל : [אם רצה להוסיף כו'] : רצה לכתוב לה לא קתני אלא רצה להוסיף מסייע ליה לר' איבו אמר רבי ינאי *דאמר ר' איבו אמר רבי ינאי [ה]תנאי כתובה ככתובה דמי נפקא מינה [ו]למוכרת ולמוחלת [ז]למורדת ולפוגמת [ח]לתובעת [ט]ולעוברת על דת ולשבח

ארבע מאה זוזי מן חמרא · משמע אותו יין יהא משועבד לכך אבל היין עצמו לא אמר ליתן לה כדמיו של יום הלוואה : מפסדה מזוני · מרבה לאכול : דנייחד לה · בלוואת שכיב מרע ובעדים אולי תקבל עליה דאפי' גבי כתובה תנן (פאה פ"ג מ"ז) הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה רבי יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה ליסנא אחריכא דהוי ליה כמחלק נכסיו על פיו ונתן שאר הנכסים לבניו והוה להו משעבדי °ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי : כל שכן שריבה לה מזונות · אם אמר קרקע זו למזונותיך אין זה אלא אם לא יתנו ליך מזונות מרווחים אלא מצומצמים טלי קרקע זו להעדפה דאי לשעבדה למזונותיה הרי כל נכסיו משועבדים לכך : שכנגדי · אגום כערכי וראוי לחלוק עלי : במזונות · בחוב מזונות שיש ליך עלי משמע שזו תהא פרעון לכך :

הדרן עלך נערה

אף על פי. אם רצה. בגמרא פריך פשיטא : שלא כתב לה · תוספת דמדעתו אלא על מנת לכונסה : והיא כותבת · אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת בלשון שובר : **גמ'** רצה לכתוב לא קתני · אי תנא לכתוב לא הוה שמעינן מינה שיהיה התוספת קרוי כתובה אלא כמתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנן להוסיף משמע טוסף על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא מסייע ליה כו' : תנאי כתובה · תוספת שהוא מתנה להוסיף לה וכן מזונות וכל הנך דתנן בפרקין דלעיל : למוכרת ולמוחלת · מוכרת כתובתה או מוחלת כתובתה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן לא מיקרי כתובה אלא מנה מאתים : למורדת · דתנן בפרקין (לקמן סג.) המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה כו' עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה לא תימא כנגד מנה מאתים לחודייהו אלא אף התוספת פוחתין והולכין : ולפוגמת · בפרק הכותב (לקמן פז.) תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה אם פגמה תוספת נמי שאמרה לשם פרעון התוספות התקבלתי דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעלה התקבלת כל כתובתיך לא תפרע אלא בשבועה : לתובעת · שאמרו חכמים התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות תובעת תוספת נמי אין לה מזונות : עוברת על דת · בפרק המדיר (לקמן עב.) שאמרו עליה תצא שלא בכתובה לא תימא כתובת מנה מאתים אבל תוספת מתנה בעלמא הוא לא הפסידה · לשבח

ארבע מאה זוזי מן חמרא לברת · וא"ת דבפרק התקבל (גיטין דף סה:) גבי גניבא יוצא בקולר הוה כי נפק אמר הבו ארבע מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דהרפניא וקאמר התם (דף סו.) דלא קנה רבי אבינא דחמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר אלא מחמרא קאמר ואין סברא לחלק בין מחמרא למן חמרא ויש לומר דהתם נמי מסיק מחמרא לייפות את כחו : **דנייחד** לה ארעא למזונה · אע"ג דלעיל (נג:) נתחרט ר' יוחנן על מה שהשיאן עצה הכא אין גנאי כיון דבדעתה תלוי אם תרצה לקבל: **למזונות** ריבה לה מזונות כו' · תימה דבפ' המקבל (ב"מ דף קד:) מסיק דלא שנא אמר לכתובתה ל"ש אמר בכתובתה ארבע מאה זוזי דאיטן מאתן גבי הבו לה ארבע מאה זוזי לברת ויש לומר דהכא דווקא לפי שהיא מוחזקת במזונות אמרינן למזונות ריבה לה מזונות אבל התם אין הבת מוחזקת אי נמי התם לא הוה ליה למימר אלא הבו לה ארבע מאה זוזי ומדקאמר לכתובתה משמע דעם של בעל קאמר דליהוי ארבע מאה זוזי אבל הכא דצריך לפרש למזונות יש לחלק :

הדרן עלך נערה

אף על פי · אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה מוסיף · תימה דעכשיו נהגו שכותב חתן לכלה מאה ליטרין אע"פ שאין לו שוה פרוטה דבשלמא כשיש לו הוא משעבד נכסיו לזה החוב והואיל ונתחייב אפילו נאבדו אלו הנכסים וקנה אחרים הם משתעבדים אע"פ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ אדם משעבד דבר שלא בא לעולם כיון דכתב ודעתיד אנא למיקני כדאמרינן במי שמת (ב"ב קנז. ושם) אבל אותו שאין לו היאך ישתעבד נכסיו שיקנה אחרי כן כיון שלא נתחייב לה הייטו דבר שלא בא לעולם ושאל ר"י לרבי אליהו והשיב לו דמצינו כענין זה בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף לד. ושם) דתניא מתנה שומר חנם להיות כשואל ופריך במאי בדברים ומשני שקנו מידו משמע בכל ענין אע"פ שאין מקנה לו שום נכסים אלא שמשעבד גופו לזה החוב מעתה ולכשיהיו לו נכסים אל שעבודו מעתה ואין זה קנין דברים בעלמא דקנין דברים לא הוי אלא כההיא דריש בבא בתרא (דף ג.) שקנו מידם לחלוק חצר שאין בה דין חלוקה אבל מה שמשעבד גופו להתחייב לדבר זה משתעבד ואין זה קנין דברים בעלמא וי"מ דכיון דכותב סתמא שיהיו כל נכסיו אחראין למה לא נתחייב הרי הודה שיש לו נכסים ואע"פ שאנו יודעים שאין לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ומטעם זה אור"ת שכותבין בהרשאות והקניתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי אע"פ שאנו יודעים שאין לו קרקע כיון דמודה שיש לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי* : **למורדת** · אליבא דר' יוסי לא איצטריך דאפי' לא הוי תנאי כתובה ככתובה פוחת לה דהא אמר לקמן במתני' לעולם פוחת והולך שאם נפלה לה ירושה ממקום אחר חוזר וגובה ממנה אלא לרבנן איצטריך שאינו פוחת אלא כתובה דתוספת נמי ככתובה : **ולפוגמת** · איצטריך דאם פגמה כתובתה לא תגבה גם התוספת אלא בשבועה אפי' היתה הכתובה בשטר אחד והתוספת בשטר אחר* : **ולתובעת** · פירש בקונטרס שאם תבעה תוספת שאין לה מזונות ולא יתכן פירושו אליבא דרבנן דאמרי לקמן בפרק אלמנה (דף נד:) משכנה או נתנה מקצת כתובתה יש לה מזונות אלא יש לפרש ולתובעת שאם תבעה מנה מאתים ושיירה תוספת דיש לה מזונות כיון דתנאי כתובה ככתובה הרי לא תבעה כי אם מקצת כתובה : **ולעוברת** על דת · דהואיל והפסידה כתובתה הפסידה נמי תוספת ואף על גב דבממאנת ושניה ואיילונית אין להן כתובה ויש להן תוספת התם היינו טעמא דמתחלה כשכתב תוספת לאו אדעתא דכתובה כתב לה דהא יודע שאין לממאנת ושניה כתובה הלכך תוספת דכתב לה מתנה בעלמא כתב לה ולא שייכא לכתובה כלל ואיילונית נמי תוספת דכתב לה מתנה בעלמא מחמת חיבת לילה הראשונה ואפילו תמצא איילונית הואיל ולא פירש אבל הכתובה עצמה הואיל ואינה תלויה בכתיבתו אין דעתו לכותבה אלא כמו שחייבוהו חכמים אם אינה איילונית אבל עוברת על דת דמעיקרא תוספת אדעתא דכתובה כתב לה כשקנסוה בכתובה קנסוה גם בתוספת :

ולשבח

[לקמן סה:]

לעיל מז. לקמן סג: ב"מ יז:

לעיל נד.

[פסחים סב. וש"נ]

גירסת רש"ל

[לקמן קה:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דנייחד לה וכו' ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי · עיין לעיל דף נה ע"ב תוס' ד"ה מיניה ול"ע :

[ועי' תוס' ב"ק קד: ד"ה אבל ותוס' ב"ב מה: ד"ה דלא]

[אבל אם הכל בשטר א' אפי' אין תנאי כתובה כלום ובשבועה על הכל דהא כתובה שטר שטרות כמי אינה בשבועה . רמ"ה]

תוספות רי"ד

את עצמו פי' והגרבא למשכנו של עדרו הקצוב לו בפרשה לפי שניו אין לו לגבור לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבעון לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן פי' אע"פ שלא לבשם עדיין כיון שלקחן או צבען לשמן קנו אותם בהתנה אלמא אין שמין לכסות אשה כשמואל א"ל רבא לר"נ וכי מאחר דתנן מתני' הל' כוותיה דרב אמאי לגבורה כשמואל א"ל ... קשה · ... שאינו ... לפום ... שמואל ... דעירובין ... ביה ... ר"מ כי ... מיקם ... בהן ... בכסות ... ארעתא ... אקני ... אלמנה לאחר: ... הוה ... מיתמי ... לבי"ד ... אתיזלי וכיסיתינהו לכולהו אתו לקמיה דרבינא א"ל הל' כוותיה דרב דאמר אלמנה שמין מה שעליה: ההוא דאמר נדוניא לברת פי' שכ"מ היה וצוה שיתנו מנכסיו נדוניא לבתו והי' קצובים להן בגדי הנדוניא כמה מלבושים כמה קשרי הראש זול נדוניא פי' שבשעת צוואה היתה הנדוניא נקחת במאתים ועכשיו נקחו במנה : אר"א ב"א פורנא ליתמי · פי' הריוח ואע"ג דא"ל כי אמר אביה למיתב לה נדוניא מידע ידע דבמאתן מזבנא ומאתן זוזי שבק לה השתא נמי כי זל שיתנו לה מאתן זוזי אפ"ה ל"ל אלא נדוניא הנקחת במנה וה"ה נמי אם הוקרה הנדוניא שחייבים לקנות לה היקרים כפי מה שנמכרים עכשיו: ההוא דא"ל ד' מאות זוזי מן חמרא לברת איקר חמרא אמר ר"י (דניתא) [רווחא] ליתמי ומכרו היין ויתנו לה ד' מאות זוז ול"א כבר זכתה בשעת הצוואה היין שוה ד' מאות זוז ואם הוקיר הוקיר לבת: קריביה דר"י הוות להו אתת אבא דהוות (קמרוחה) [קמפסדה] מזוני אתו לקמי' דר"י בעוד שהי' אביהן שכ"מ א"ל זילו אמרו ליה לאבוכון דליתיב לה ארעא למזונה אתו לקמיה דר"ל אחר שמת ועשה הצואה כר"י א"ל כ"ש שריבה לה מזונות דהכי קא"ל אם לא יתנו לך מזונות מרווחים כמו שאת רגילה עמי גבי מזונותיך מזו הקרקע : א"ר אבהו לדידי מפרשא ליה מיניה דר"י אמר למזונות ריבה לה. אמר במזונות קצץ לה מזונות ומכאן מוכח דר"י ס"ל כשמואל דאי כרב יתנו לה כתובתה ויסלקוה מעליהן : **הדרן עלך נערה**

אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף נתאלמנה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנשואין גובה הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה · פי' נתאלמנה וכו' היכא דקדים וכ' לה תוספת מן האירוסין ומ"ה אמר ת"ק דגובה את הכל דכיון דכתב לה הכל לפי תנאו והא דאוקימנא לעיל הל' א' זה וא' זה מן הנשואין ה"מ לטרוף לקוחות מזמן נשואין שלא כתב לה אחריותא אלא משעת חופה ואילך אבל מן המהודרין גובה אף מן האירוסין ור"א פליג ואמר דמן האירוסין לא גביא אלא מנה מאתים ולא תוספת שלא כתב לה תוספת מן האירוסין אלא ע"מ לכונסת וזה שכתב לה מן האירוסין כדי להבטיחה שכך הוא עתיד להוסיף לה אבל מנה מאתים גביא בין אם נאמר שיש כתובה לארוסה בתנאי ב"ד אע"ג דלא כתב לה בין אם נאמר דוקא שכתב לה שאין לומר שם לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה שהדבר ידוע שאם יכניסנה יש לה מנה מאתים ולמה כתב לה מקודם לכן אילולי שתגבה מן האירוסין אבל התוס' שאינו ידוע אלא אחר שיכנוס שהוא תלוי ברצון האיש אם ירצה יוסיף ואם לאו לא יוסיף אמרינן לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה והבטיחה מקודם לכן כמה יוסיף לה אם יכנוס: פשיטא פי' ובמאי דתנן בפ"ק ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו בידם הכמים לא אמרינן פשיטא שהן היו כותבין לבתולה ד' מאות זוז והוא נראה שמוסיפים על דברי חכמים ואדרבה הי' ראוי למחות בידן אבל זה שאינו כותב לבתולה אלא מאתים כדברי חכמים אם רוצה להוסיף משלו פשיטא שהוא יכול להוסיף מ"ד קיצותא הוא דעבדי רבנן שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל · פי' מנה מאתים אין ספי לא שלא לבייש את מי שאין לו להוסיף קמ"ל אם רצה להוסיף וכו' : רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף · פי' אי הוי תני לכתוב לא הוה שמעי' מינה שתהא התוס' קרויה כתובה אלא במתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנא להוסיף משמע נוספת על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא . מסייע ליה לר"א דאמר ר"א תנאי כתובה · פי' התוס' ככתובה דמי פי' דכי היכי דאמרת לעיל לא כתב לבתולה מאתים ולאלמנה מנה הייב תוספת נמי כיון דאמר הכי והכי אוסיפ' לה אע"פ שלא כתב לה הייב .

ט א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ס סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לה סעיף ז וסי' ק סעיף ב :
י ב מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סי' לו סעיף א :
יא ג מיי' פ"ט מהל' שמיטה הלכה יג טוש"ע שם סימן קא סעיף א :
[ויש לדחות הסוגיא דשמעתא קאמר התם דאין האשה גובה ולהכי פריך והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח מלוקח ומשני מקולי כתובה שנו כאן דאפי' מלוקח לא גביא. ת"י]
יב ד מיי' פ"ו מהלכ' זכיה הלכה ט סמג עשין פב טוש"ע שם סי' קו סעיף א :
יג ה מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' ק סעיף ב :
יד ו מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סימן קא סעי' א :
טו ז מיי' פ"ט שם הלכ' א סמג שם טוש"ע שם סימן קא סעיף א :
טז ח מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' יג :
יז ט י כ מיי' פט"ז שם הלכה ז טוש"ע שם סי' לו סעיף א :
יח ל מ מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכ' א סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ב ג :
יט נ מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף טו [וברב אלפס גיטין פ"ו דף קעה ע"ב] :

[לקמן נ:]
[ב"ב קלא.]
[שבועות מב:]
חולין קנ: ע"ש מנחות נ:
[בתוס' איתא ר' יונתן ובמנחות איתא ר' יוחנן]

גמרא

לשבח [א] לשבועה [ב] ולשביעית [ג] ולכותב כל נכסיו לבניו לגבות מן הקרקע [ד] ומן הזיבורית [ה] וכל זמן שהיא בבית אביה [ו] ולכתובת בנין דכרין איתמר כתובת בנין דכרין פומבדיתא אמרי *לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי טרפא ממשעבדי *יסבון תנן [ז] והלכתא לא טרפא ממשעבדי *ירתון תנן [ט] מטלטלי ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה ליתנהו בעינייהו פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא [י] בלא שבועה ייחד לה ארעא בארבעה מצרנהא בלא שבועה בחד מצרא פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא [כ] בלא שבועה [ל] אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך אימלוכי ביה לא קנו מיניה פומבדיתא אמרי לא צריך אימלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך אימלוכי ביה [מ] והלכתא צריך אימלוכי ביה : ר' אלעזר בן עזריה וכו' : איתמר רב ורבי נתן חד אמר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה וחד אמר אין הלכה כר' אלעזר בן עזריה תסתיים דר' נתן הוא דאמר הלכה כר' אלעזר בן עזריה דשמעי' ליה לרבי נתן דאזיל בתר אומדנא *דאמר רבי *נתן הלכה כרבי שמעון שזורי [נ] במסוכן ובתרומת

רש"י

לשבח · שאמרו בבכורות (דף נא:) אין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת אביהן ולא האשה בכתובתה ותוספת נמי לא גביא משבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת בעלה : ולשבועה · לכל מילי דשייכא לישבע על הכתובה כגון הנפרעת שלא בפניו ועד אחד מעידה שהיא פרועה והנפרעת מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים דתנן בפרק הכותב (לקמן פז.) דבעו שבועה אף תוס' נמי בעי שבועה ואע"ג דפוגמת בהאי כללא איתיה איצטריך למינקטיה בהדיא לאשמועינן דפגימת תוספת מהניא להשביעה כפגימת כתובה : ולשביעית · שאין שביעית משמטת כתובה כשאר שטרות אלא אם כן פגמה וזקפה כדאמרינן במסכת גיטין (דף יח.) ותוספת נמי לא משמט : לכותב נכסיו לבניו · וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה כדאיתא ביש נוחלין (ב"ב קלב.) ותוספת ככתובה : אין כתובה נגבית אלא מן הקרקע ומן הזיבורית כדתנן בהניזקין (גיטין מח:) וכן תוספת: כל זמן שהיא בבית אביה · תנן בהנושא (לקמן קד.) כל זמן שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין אותה גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם שתקה יתר על כן יום אחד מחלתה וכן תוספת: כתובת בנין דכרין · כשם שנוטלים נדוניית אבי אמם ומנה מאתים כך נוטלים תוספת : איתמר גרס ולא גרס דאיתמר : ירתון תנן · איגון ירתון כסף כתובתיך וירושה לא טרפא לקוחות : יסבון תנן · לשון ב"ח : מטלטלי ואיתנהו בעינייהו · המייחד מטלטלין לכתובת אשתו ומת והן בעין והיא נפרעת מהן נוטלתן שלא בשבועה דטעמא מאי אמור רבנן מנכסי יתומין לא תפרע אלא בשבועה דחיישינן דלמא צררי אתפסה והכא הייטו צררי דאתפסה: ליתנהו בעינייהו · כגון שאבדו : בלא שבועה · דכיון דאבוד הני לא אתפסה אחריני וכל נכסיו אחראין לכתובתה ונפרעת מן הקרקעות : בארבעה מצרנהא · שייחד לה קרקע וכתב לה בארבעה המצרים שלה בחייו לעשותה אפותיקי לכתובתה ומת נפרעת הימנה בלא שבועה דודאי תו לא מתפיס לה צררי אחריני : בשבועה · דכיון דלא כתב לה ארבעה המצרים אין זו סמיכה לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד ואיכא למיחש לצררי : אמר לעדים כתבו וחתמו · כגון מתנת קרקע : לא צריך לאימלוכי ביה · אם עדיין עומד בדבורו שיכתבו לו דכיון דקנו ממנו סתם קנין לכתיבה עומד : בתר אומדנא · אומד הדעת בדבר שאינו מפורש אומדין בית דין ואומרים סתם אינש להכי איכוון דלא כותב לה ממונו חנם אלא לחיבת ביאה : במסוכן · במסכת גיטין (דף סה:) המפרש והיוצא בשיירא ואומר כתבו גט לאשתי אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דמחמת טרדתו שהוא בהול על נפשו לא הספיק לגמור דבריו ומעיקרא לכתבו ותנו נתכוון ר"ש שזורי אומר אף המסוכן הגוסס והיינו בתר אומדן דעתא דאמרינן לא אמר כתבו אלא שיתנו הואיל ומסוכן הוא לא נתכוון לנחק בה:

ובתרומת

תוספות

ולשבח · תוספת היא ככתובה שלא תגבה השבח אבל אי לא הוי תנאי כתובה ככתובה היתה גובה תוספת מן השבח כמו בעל חוב דגבי אפי' משבח שהשביחו יתומים ואע"ג דאין להם על מי לחזור והוי כמקבל מתנה דאמרינן בפרק קמא דבבא מציעא (דף טו.) דלא גבי בעל חוב שבח מיניה משום דאין לו על מי לחזור מכל מקום מן היורשין גבי דלא דמו למקבל מתנה שעליהם מוטל יותר לפרוע חוב אביהם וכן משמע* בפרק יש בכור (בכורות דף נא: ושם) דתנן אין הבכור נוטל פי שנים מן השבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ופריך בגמרא והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן והתם בשבח שהשביחו יתומים איירי ולא בשבח של לקוחות מדקתני ולא הבנות במזונותיהן ואי מלקוחות מאי איריא שבח הא קרקע נמי לא גבו דאין מוציאין למזון הבנות מנכסים משועבדים והא דאמר בהמקבל (ב"מ דף קי. ושם) יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על מי להביא ראיה משמע דאי יתומים השביחו לא היה נוטל בעל חוב שבח התם מיירי כגון שעשאה אביהן לו אותה קרקע אפותיקי ואמר אם לא אפרעך עד זמן פלוני יהיה קרקע זה קנוי לך מעכשיו דהתם ודאי השבח של יתומים דהוי כיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דשמין לו וידו על התחתונה ותדע דהא קאמר התם דעל היתומים להביא ראיה מאי טעמא דארעא כיון דלגובייניא קיימא כמאן דגביא דמיא ואי דלא עשאה אפותיקי אמאי חשיב לה בחזקת ב"ח אדרבה הויא בחזקת יתמי דהא מצי לסלוקי ליה בזוזי וב"ח ניתי ראיה : **ולשבועה ·** פ"ה לענין עד אחד מעידה שהיא פרועה ונפרעת שלא בפניו כו' ולא אתי שפיר למאן דמשוה שאר שטרות לכתובה ונראה לר"י דה"פ ולשבועה שאם נשבעה על הכתובה נשבעה נמי על התוספת דכשבאה לגבות תוספת אינה צריכה לחזור ולישבע : **ולשביעית ·** תימה דבסוף מסכת שביעית פליגי בהקפת חנות ובשכר שכיר דאיכא למ"ד דאין משמטין ור' יוסי פליג ואמר כל מלאכה שפוסקת בשביעית משמטת ולדידיה ניחא דה"ה דמשמט הקפת החנות וכל מילי אפילו דלאו הלואה ואי לאו דתוספת ככתובה הוי משמט אבל לרבנן דאית להו אין משמט אלא מלוה אם כן אפי' אם אין התוספת ככתובה אינו משמט דלאו הלואה היא ואור"י דלמ"ד בפ"ב דגיטין (יח. ושם) פגמה אע"פ שלא זקפה גבי כתובה למשמט נפקא מיניה אם פגמה הכתובה הוי כאילו פגמה התוספת וכן למ"ד עד שתפגום ותזקוף אם פגמה וזקפה הכתובה כאילו פגמה וזקפה התוספת : **יסבון תנן ·** ואם תאמר תקשי ליה מתניתין דמי שהיה נשוי (לקמן דף צ.) דתנן שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה וי"ל דהתם דחי לה לעולם אחת בחייו ואחת במותו אין לה כתובת בנין דכרין ומאי קודמין קודמין לנחלה : **נראה** כפי' ר"ח דגרים ברישא ייחד לה ארעא בארבע מצרנהא ואח"כ גרים מטלטלי ואיתנהו בעינייהו והשתא אתי שפיר דלא הזכיר יחוד גבי מטלטלי משום דכבר הזכיר יחוד גבי ארעא ועלה קאי אבל לספרים דגרסי מטלטלי ואיתנהו בעינייהו ברישא תימה דלא קאמר ייחד לה מטלטלי כיון דלא דיבר כלום ביחוד : **כתובו** וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה · וה"ה אפי' לא אמר כתובו וחתומו כיון דקנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה דסתם קנין לכתיבה עומד כדאמרינן בחזקת הבתים *(ב"ב דף מ. ושם) ולא נקט כתובו וחתומו אלא משום סיפא דאפילו הכי צריך לאמלוכי ביה וטעמא כיון דבעין יפה נותן שמקנה לו מיד ואינו רוצה להמתין עד שילך ויזכה בשדה יש לנו לומר דייפה כחו נמי לענין כתיבה דסתם קנין שבש"ס היינו קנין חליפין ומיהו למ"ד אחריות לאו טעות סופר הוא צריך לאמלוכי ביה לכתוב בו אחריות כדאמר שמואל בפרק קמא דב"מ (דף יד.) שעבוד צריך לימלך אבל למ"ד טעות סופר הוא אין צריך לימלך ומיהו אם רוצה יכול לחזור בו כדאמרינן בהמוכר הספינה (ב"ב דף עז. ושם) זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה ופר"י ב"ר מרדכי בשם ריב"א דדוקא בשטר מכר חוזר שאינו רוצה שיהיה עליו שעבוד בשטר דשטר מכר טריף ממשעבדי אבל במתנה שאין השטר אלא לראיה אף בשטר אינו יכול לחזור דעבדינן תקנתא לרמאה דמוכחא מילתא שרוצה לחזור ממתנה ור"ת מפרש דאף במתנה חוזר בשטר משום דלא ניחא ליה דליפשו שטרי עילויה שיסברו העולם שהוא שטר מכר שיש שעבוד ומנעים מלהלוות לו וזיילי נמי נכסיה כשילא קול שמכר קרקעות או נתן ואע"ג דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו שבא לב"ד ועושין לו שטר אחר ולא חיישינן שמא יסברו שזהו שיעבוד חדש מה שכותבין לו עתה דמשום הך חשש אין לנו להפסיד לזה זכותו שכבר היה לו שטר . [וע"ע תוס' סנהדרין כט: ד"ה הודה]:

ובתרומת

וי"מ דההיא דחזקת הבתים קאי אהודאה דלעיל מיניה דקאמר הודאה בפני שנים צריך לומר כתובו קנין בפני שנים א"צ לומר כתובו דכיון דכבר הודה למה הלך והקנה אם לא כדי שיכתבו א"נ התם איירי במתנה דליכא שעבוד דהתם הוי סתם קנין לכתיבה אבל הכא בתוספת כתובה לא וגרס והבו לה הלכך אע"ג דקנו מיניה צריך לאמלוכי ביה דלמא לא ניחא ליה דתטרוף ממשעבדי ת"י ע"ש · ואין נראה דסתם קנין לכתיבה משמע בכל דבר אע"ג דטריף ממשעבדי :

תוספות רי"ד

למאי נ"מ למוכרת ולמוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת ולשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו [לבניו] ולגבות מן הקרקעות ומן הזיבורית · וכ"ז שהיא בבית אביה ולכתובת בנ"ד · פי' למוכרת שהמוכרת כתובה לבעלה או מוחלת כתובתה לבעלה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן דלא איקרי כתובה אלא מנה ומאתים. ולמורדת דתנן לקמן בפירקין המורדת על בעלה פוחתין מכתובתה עד כמה הוא פוחת עד כנגד כתובתה ול"ת עד כנגד מו"מ להודייהו אלא גם התוס' פוחתין והולכין. ולפוגמת בפ' הכותב תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה שאם פגמה תוספת נמי כגון שאמר' התקבלתי מן תוס' דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעלה כל

תובה ועוברת א' מהן ולא ... תנבה אלא בשבועה. ולתובעת בפירקין דלעיל אמרינן התובעת כתובתה בב"ד א"ל מזונות וה"ה אם תבעה תוס' ולא כתובה. ולעוברת על דת דאמרינן בהמדיר אלו יוצאין שלא בכתובה ...
... מו"מ אבל תוס' מתנה בעלמא הוא ולא הפסידה. ולשבח דאמרי' בבכורות אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן ואין האשה גובה כתובתה מן השבח שהשביחו ...
... אם אין הנכסים שהניח הבעל כדי כתובה ולאחר מכאן השביחו לא תטול אלא במה שהניח לה הבעל והשבח ליתומים ומקולי כתובה שנו כאן אבל בע"ח גובה את השבח ותוספת נמי ...
... עה שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה דלא אתפשה בעלה צררי · ואע"ג דלא ניתנה כתובת לגבות מחיים אפ"ה חיישינן דלמא צררי אתפסה. והנפרעת נמי שלא בפ ...
... עה א) אבל שמ"ח שלא הגיע זמנו ליפרע גובה מן היתומים בלא שבועה חזקה אין אדם פורע אלא בזמנו ותוס' לא דמיא לחוב אלא לכתובה. ולשביעית שאין שביעית משמטת את הכתובה ...
... ב פגמה וזקפה השאר במלוה דהויא להו כהלואה דעלמא כדאמרינן במס' גיטין ותוס' נמי לא משמטה. ולכותב כל נכסיו דאמרי' בי"נ הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כ"ש א ...

גמרא

"ובתרומת מעשר של דמאי ורב לא אזיל בתר אומדנא והא *איתמר מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין בבי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי רכשי ושמואל אמר לא ידענא מאי אידון בה בבי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי רכשי הרי היא כמתנת בריא והרי היא כמתנת שכיב מרע הרי היא כמתנת בריא דאם עמד אינו יכול לחזור בו הרי היא כמתנת שכיב מרע *שאם אמר הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני ושמואל אמר לא ידענא מאי אידון בה [ג]שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה אלא

רש"י

ובתרומת מעשר של דמאי · משנה היא במסכת דמאי (פ"ד מ"א) תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ואסרה את החולין משום מדומע ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו לעם הארץ שלקח הימנו הפירות הללו ואוכלן על פיו אם אמר הפרשתי מעשרותיו כראוי עד שלא מכרתים לך סומך עליו דהואיל ומדרבנן הוא הימנוהו רבנן במקום פסידא כי הכא שאין לו תקנה לחזור ולהפריש אלא למוכרה לכהנים בדמי תרומה והפסד הוא לו הלכך אף בחול משום דקתני התם מילתא אחריתי ויש בה חילוק דבשבת שואלו ואוכלו על פיו מפני עונג שבת ולמו"ש לא יאכל עד שיעשר : מתנת שכיב מרע · אינה צריכה קנין שתקנו חכמים שדבריו ככתובים וכמסורים שלא תטרף דעתו עליו ואם כתוב בה קנין אמר רב ארכביה אתרי רכשי כמו רוכבי הרכש (אסתר ח) כלומר נתן בה שתי כחות על ידי שכתוב בה כדקליר ורמי בערסיה וכל לשון שכיב מרע נתן בה כח שכיב מרע ועל ידי קנין שכתוב בה שאינו נוהג אלא בבריא נתן בה כח בריא והשתא מפרש להו כח מתנת בריא שאם עמד מחוליו אינו חוזר ממתנתו מאח"כ בש"מ והרי היא כמתנת ש"מ שאין במתנת בריא אפי' בקנין שאם כתב במתנה זו הלואתי שהלויתי לפלוני נתונה לפלוני זה הלואתו לפלוני ואילו גבי בריא משום קנין לא קני ביה שאין מטבע נקנה בחליפין אלא אגב קרקע כדאמרינן בהזהב (ב"מ מו.) וזה קנה אם מת לא מחמת קנין אלא מחמת דברי ש"מ : שמא לא גמר בלבו להקנותו [אלא בשטר. שמא להכי כתב בה קנין דלא גמר להקנותו] מתנה זו על ידי דברי שכיב מרע שהן ככתובים ומסורים דמי אלא על ידי כתיבה וקנין כבריא דסתם קנין לכתיבה עומד ושטר שכיב מרע אינו קונה מחיים שהרי אין דעתו ליתן כלום אלא לאחר מיתה ואפילו לרבי יוסי דאמר (גיטין דף עב.) זמנו של שטר מוכיח עליו הני מילי בבריא הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו דדעתו לאקנויי גוף הקרקע מהיום ופירות לאחר מיתה אבל זה אין דעתו ליתן בחייו כלום וכיון דמית תו לא מצי לאקנויי מידי דהא ליתיה דליקני ניהליה ושמעינן מיהת דרב בתר אומדנא אזיל שאומד דעתו של זה דלארכביה אתרי רכשי עבד ואף על פי שלא פירש מפיק רב ממונא בהכי :

תוספות

ובתרומת מעשר כו' · רישא דמתניתין הכי במסכת דמאי (פ"ד מ"א) הלוקח פירות דמאי ממי שאינו נאמן בשבת שואלו ואוכל על פיו חשכה מו"ש לא יאכל עד שיעשר פי' אף על מה שהעיד ביום לא יאכל בלילה דלא שרו ליה רבנן אלא בשבת שאינו יכול לתקן וטעמא דרבנן לא משום עונג שבת כדפירש בקונטרס דמשום עונג שבת לא שרינן ליה לאכול דמאי אלא משום אימת שבת כדמשמע בירושלמי דקאמר להו ר"ש שזורי לרבנן כשם שאימת שבת על עם הארץ כך אימת תרומה על עם הארץ פי' עם הארץ ירא לשקר בשבת בדבר שאינו מעושר משום דשבת קובעת למעשר סבר ר"ש דכמו כן אימת תרומה עליו דנהי דאינו ירא מאיסור טבל ירא הוא מאיסור תרומה כשתרם וחזרה למקומה ורבנן פליגי עליה בהא אע"ג דלית ליה תקנתא : **מתנת** שכיב מרע שכתוב בה קנין רב אמר ארכביה אתרי רכשי · *נראה דוקא שכתב בה קנין בתוך השטר דהוי לרב כמתנת בריא דאלומי אלמיה לפי שכתב כן בתוך השטר אבל אם כתב כל נכסיו וקנו מידו ולא נכתב הקנין בתוך השטר לא הוי לרב כמתנת בריא ואם עמד חוזר ואם מת קנה כדין מתנת ש"מ כמו שפירש ר"י ב"ר מרדכי כדמוכח מתני' דמי שמת (ב"ב דף קמו:) דתנן ש"מ שכתב כל נכסיו שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה והתם בקנין איירי, דאי בלא קנין אפילו שייר נמי אין מתנתו מתנה כדפסק התם הלכתא דבמקצת בלא קנין לא קנה ואפי' מת אלא דווקא בקנין וקתני היכא דלא שייר אין מתנתו מתנה ואם עמד חוזר ובהדיא דייקינן הכי בפרק מי שמת (שם דף קנא:) דרישא וסיפא בקנין ושמואל דאמר שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה כיון דמגרע שמואל כח מתנה מחמת הקנין שהוא כתוב בשטר כ"ש כשאינו כתוב בשטר וכן משמע בפרק מי שמת (שם קנב.) דפריך התם אהא דקאמר שמואל דאין שטר לאחר מיתה מההיא דאמר שמואל ש"מ שכתב כל נכסיו לאחרים אע"פ שקנו מידו אם עמד חוזר משמע ואם מת קנה ומאי קושיא התם ודאי קנה לפי שלא נכתב הקנין בשטר אלא ודאי בכל ענין קאמר שמואל דאין שטר לאחר מיתה בין בכתוב בו קנין בין לא כתוב וכי פריך מדשמואל אדשמואל הוא מצי למיפרך ליה ממתני' דהתם דלא מגרע כח מתנה מחמת הקנין °אלא [ד]ניחא ליה למיפרך דשמואל אדשמואל ואיכא לשנויי מתניתין במייפה את כחו דכתב וקנינא מיניה מוסף על מתנתא דלא דמודה שמואל דקנה לאחר מיתה כיון שמוכיח שהקנין ליפוי כח בא והכי מוקמינן התם מילתיה דשמואל גופיה ורבינו יצחק בר אברהם נראה לו כפירוש רבינו שמואל דרב ושמואל פליגי אפי' אין כתוב הקנין בשטר ואין שטר לאחר מיתה דקאמר שמואל אפילו אין כאן שטר כלל משום דסתם קנין לכתיבה עומד יש לחוש שמא לא רצה שיגמר הקנין אלא בכתיבת השטר ובמסירתו ליד מקבל מתנה ועקר מיניה כח מתנת ש"מ שקונה באמירה בעלמא ואין רוצה שיקנה אלא לאחר מיתה ואז פקע כחו ומתני' דלא שייר קרקע כל שהוא מוקמי בין לרב בין לשמואל דקנו מיניה בחזקה שאינו עומד לכתיבה כמו קנין חליפין ולא הוי לרב כמו מתנת בריא ולשמואל קניא כדין מתנת שכיב מרע והא דפריך התם מהא דאמר שמואל ש"מ שכתב כל נכסיו אע"פ שקנו מידו אם עמד חוזר אין נראה לו להעמיד בקנין חזקה דקנו מידו משמע טפי קנין חליפין שהן מיד ליד אבל קנו מיניה משמע שפיר חזקה ועוד דעיקר מילתיה דשמואל משמע דאתא לאפוקי דלא נימא דארכביה אתרי רכשי והיינו בחליפין דווקא והשתא אתי שפיר כי פריך מהא דשלח ר"א לגולה כו' ומשני הא דקנו מיניה הא דלא קנו מיניה דמשמע דאי קנו מיניה אע"ג דלא נכתב הקנין בתוך השטר הוי כמתנת בריא והשתא אתי נמי שפיר הא דקשיא ליה מדשמואל דאמר כותבין ונותנין דאי בקנין קאמר משום דלכתיבה עומד לא ידענא מה אידון בה כ"ש בכתבו ותנו מנה לפלוני ומת שלא יקנה כי אם בכתיבה ולמאי דקי"ל כשמואל יש תימה מה שתיקנו הגאונים לכתוב במתנת ש"מ ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני בכל לשון של זכות ולא כתבו שום "יפוי כח ועוד דכרב נמי לא הוי דלדידיה הויא כמתנת בריא וי"ל דכל לשון של זכות חשוב יפוי כח וטוב שיכתבו וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דלא או יכתבו בתחלה ואף קנו ממנו בכל לשון של זכות דומיא דאף כתבו וחתמו והבו ליה דיש טוחלין (שם דף קנו. ושם) :

ואין שטר לאחר מיתה · פי' ואין קנין לאחר מיתה כדפרשינן לעיל ויש לגמגם על הלשון דלאחר מיתה דמשמע אם הקנה לו לאחר ל' יום קנה אם הוא חי בקנין סודר דהשתא ובהאשה רבה (יבמות דף נג· ושם) וכן בהאשה שנפלו (לקמן דף פב. ושם) לא משמע הכי כדפרישית ביבמות* : **שאם** אמר הלוואתי לפלוני כו' · פי' בקונטרס דאילו גבי בריא לא זכה בה משום קנין דאין מטבע נקנה בחליפין אלא אגב קרקע וקשה דאם כן לא ה"ל למימר הלוואתו אלא מעותיו לפלוני הואיל וטעמא משום מטבע הוא ועוד דאפילו אגב קרקע דמטבע נקנה אין הלואה נקנית כדאמרינן במי שמת (ב"ב דף קמז: ושם) למימרא דמילתא דאיתא בבריא איתא בש"מ דליתא בבריא כו' והא הלוואתו לפלוני דליתא בבריא ואיתיה בש"מ ומשני הא נמי איתיה בבריא הואיל ויורש יורשו אי נמי במעמד שלשתן ואם יכול להקנותה אגב קרקע הל"ל דאיתיה נמי בבריא על ידי קרקע ולא ה"ל לדחוקי בכי האי גוונא אלא ודאי לא מהני בה קנין וסברא הוא דהיאך יהנה קנין לדבר שאינו בעין ואף על גב דמהני לענין הרשאה כדמוכח בהגוזל קמא (ב"ק דף קד: ושם) במעתין דאין משלחין מעות בדיוקני היינו משום דפסקינן דשליח שויה ולענין שליחות שיהא מורשה במקומו מהני הקנין אבל לענין להיות שלו לא ואם תאמר והואיל ולא הוי מורשה אלא להיות שליח אם מת המרשה קודם שהגיע ליד המורשה פקע שליחות ויכולין היתומים לתבוע מן הנפקד והתם משמע דאין יכולין וי"ל כיון דאם היה נפקד בא לפני ב"ד היו אומרין לו לתת ליד המורשה שהרי יש להחזיק המרשה בחזקת חי אע"ג דאיגלי מילתא לבסוף דמת המרשה קודם שהגיע הפקדון ליד המורשה אין יכולין לתבוע מן הנפקד כלום שהרי ברשות ב"ד נתנס והשתא משמע ליה דרב אזיל בתר אומדנא מדקאמר הרי היא כמתנת ש"מ דאי לא אזיל הל"ל הרי היא כמתנת בריא לבד אע"ג דכתוב בשטר כדקליר ורמי על ערסיה הייט משום דהכי הוה מעשה ולאו משום דליבעי הנותן שתהא מתנת ש"מ ומדקאמר הרי היא כמתנת ש"מ אלמא אזיל בתר אומדנא ואע"ג דשמואל נמי אזיל בתר אומדנא לאו לאפוקי מדשמואל אתי דהא בסמוך פסק שמואל כרבי אלעזר ב"ע ועי"ל דפריך מהא דרב אית ליה אומדנא אפילו להוציא ממון אע"ג דשמואל לית ליה כהאי גוונא אע"ג דגבי שודא שמעינן להו איפכא (לקמן צד·) דשמואל אית ליה שודא ולרב חלוקה ולא שודא מלינו למימר כמו שמפר"ת דשודא לאו אומדנא הוא כמו שפירש בקונטרס אלא יתנו ב"ד למי שירצו* :

אמר

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ב מהל' מעשר הלכה ד סמג עשין קלו :

כא ב מיי' פ"ח מהל' זכיה הלכה י סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סימן רנ סעיף ט :

ועוד נראה דכשכתב השטר בלשון מתנה ולא בלשון צוואה חשיב מסירת השטר כקנין וצריך יפוי כח לשמואל לכתוב אף כתבו ותתמו מדפריך התם רבא לרב נחמן גבי מתנת שכיב מרע ממתני' דשייר קרקע כל שהוא כו' ומשני כגון שקנו מידו אי דקנו מיניה אימא סיפא ולמאי לא מוקי רישא וסיפא דלא קני אלא שמסר השטר דבמקצת קני דהוי כמתנת בריא וכי לא שייר לא קני אלא ודאי המסירה הוי כקנין ורבא דפריך הוי מוקמי מתני' בלשון צוואה וכן הא דמשמע ביש נוחלין דלא צריך לכתוב אף כתבו ותתמו אלא כשלא בא השטר לידו מחיים היינו בשטר שכתוב בלשון צוואה [ועיין בהרא"ש שם במי שמת סי' לא ת"י]

תוספות רי"ד

מחסיא אמרי טרפי ממשעבדי יסבון תנן לשון ב"ח והל' לא טרפי ממשעבדי דירתון תנן : מטלטלין ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה ליתנהו בעינייהו · פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והל' בלא שבועה · פי' המורה המיחד מטלטלי לכתובת אשתו ומת והן בעין והיא נפרעת מהן נוטלן בלא שבועה דטעמא מאי אמרי רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה דחיישינן לצררי הכא כיון דיחד לה מקום לגבות הימנו לא פרע לה ממקום אחר כלומר היינו צררי דאתפסה.ואינו נ"ל דבי היכי דאמרי' לקמן ייחד לה קרקע בד' מצרנאה אמאי לא אמרינן נמי ייחד לה מטלטלי ורב משה גאון ור"ח ז"ל פירשו מטלטלי דכתיבי בכתובתה בין דהנעל' ליה בין דכתב לה איהו וליתנהו בעינייהו עכשיו כגון דחליפינון וידוע מילתא דהני מטלטלי מחמת מטלטלי קמאי

מסורת הש"ס

ב"ב קנב.

שם קמו.

[דף נג. ד"ה קונים לך]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מתנת ש"מ וכו' אלא דניחא ליה למיפרך דשמואל אדשמואל. עי' יבמות דף כו ע"ב תוס' ד"ה ורב וחולין דף קטו ע"ב תוס' ד"ה ומי אמר ודף קכא ע"ב תוס' ד"ה ומי אמר ויומא דף לד ע"ב תוס' ד"ה הכ"מ:

ועוד יש לומר שהתלמוד נראה לו לדמות אומדנא דרב לאומדנא דר' אלעזר בן עזריה. ת"י

ninetyfive

ninetyfive

אלא תרוייהו · רב ורבי נתן : משום רבינו · רב : והלכה למעשה כו' · הש"ס קא פסיק שכך נמנו וגמרו בני הישיבה : מהו · לרבי אלעזר בן עזריה : ופירסה נדה · ופירש ממנה ומת : יחליף · יכתוב שטר אחר כדי חוב הנשאר ויקרע הראשון ולא יכתוב שובר להרע כח הלוה שיצטרך לשמור שוברו מן העכברים : רבי יוסי אומר יכתוב שובר · ולא יחליף להרע כח המלוה למחול שעבודו מזמן ראשון : כששוברתה מתוכה · בתוך הכתובה עצמה יכתוב השובר והיא אומרה בפניו התקבלתי חציה דטעמא מאי אמר רבי יהודה אין כותבין שובר משום דלא יצטרך לוה לשומרו מן העכברים דאי מרקב הדר האי וגבי שטריה כוליה הכא ליכא למיחש להכי : אפי' תימא כו' · דבהאי שובר לא חייש רבי יהודה לעכברים כי התם דאילו התם מיפרע פרעיה דלמא כו' : הכא ודאי יהב לה · בתמיה : אבל על פה · דהוה ליה תנאה בעלמא לא הוי תנאה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא : בדבר שבממון · שאר וכסות : והרי פירות · דנכסי מלוג : דרבנן · האי דבעל אוכלן תקנתא דרבנן היא ולא עבוד רבנן חיזוק שיהא תנאו בטל אם התנה למחול אכילתו : פירי פירות · אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אוכל הוא פירי פירות מוכר פירות ולוקח קרקע שיהא לה קרן והוא אוכל פירות : וקיימא

אלא תרוייהו [א]אזלי בתר אומדנא מאן דאמר הלכה שפיר מאן דאמר אין הלכה הכא נמי אומדן דעתא הוא משום איקרובי דעתא הוא והא איקרבא ליה דעתא יתיב רב חנינא(א) קמיה דרבי ינאי וקאמר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר ליה *פוק קרי קראך לברא אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ורב נחמן דידיה אמר [ב]אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ונהרדעי משמיה דרב נחמן אמרי הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ואע"ג דלט רב נחמן ואמר כל דיינא דדאין כרבי אלעזר בן עזריה הכי והכי תיהוי אפילו הכי הלכה כרבי אלעזר בן עזריה [ג]והלכה למעשה כרבי אלעזר בן עזריה : בעי רבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה תא שמע דתני רב יוסף שלא כתב לה אלא על חיבת לילה הראשון אי אמרת בשלמא חיבת חופה קונה היינו דאמר לילה הראשון אלא אי אמרת חיבת ביאה קונה ביאה בלילה הראשון איתא מכאן ואילך ליתא ואלא מאי חופה חופה בלילה איתא ביממא ליתא ולטעמיך ביאה בלילה איתא ביממא ליתא הא *אמר רבא [ד]אם היה בבית אפל מותר הא לא קשיא אורח ארעא קא משמע לן דביאה בלילה אלא חופה קשיא חופה נמי לא קשיא כיון דסתם חופה לביאה קיימא אורח ארעא קא משמע לן דבלילה בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו אם תימצי לומר [ה]חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה [ו]אבל חופה דלא חזיא לביאה לא או דלמא לא שנא תיקו : רבי יהודה אומר רצה כותב לבתולה וכו' : וסבר רבי יהודה דכותבין שובר והתנן *מי שפרע מקצת חובו רבי יהודה אומר [ז]יחליף רבי יוסי אומר [ח]יכתוב לו *שובר אמר רבי ירמיה כששוברתה מתוכה אביי אמר אפילו תימא בשאין שוברתה מתוכה בשלמא התם ודאי פרעיה דלמא מירכס תברתא ומפיק ליה לשטרא והדר גבי זימנא אחרינא הכא ודאי יהב לה מילתא בעלמא היא דאמרה ליה אי נטריה נטריה אי לא נטריה איהו הוא דאפסיד אנפשיה בשלמא אביי לא אמר כרבי ירמיה לא קתני שוברתה מתוכה אלא ר' ירמיה מ"ט לא אמר כאביי גזירה שובר דהכא אטו שובר דעלמא טעמא דכתבה ליה אבל על פה לא אמאי דבר שבממון הוא ושמעינן ליה לר' יהודה דאמר דבר שבממון תנאו קיים דתניא *האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [ח]בדבר שבממון תנאו קיים קסבר רבי יהודה [ט]כתובה דרבנן *וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה הרי פירות דרבנן ולא עבדו להו רבנן חיזוק דתנן *רבי יהודה אומר [י]לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירות פירותיהן עד עולם וקיימא

אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו · פירש בקונטרס רבינו רב וקשה דא"כ תקשי מהלכה תסתיים דרב הוא דאמר כר"א בן עזריה לכך נראה דרבינו היינו רבי ורב יצחק בר אבדימי דהכא הוא רב יצחק בר אבדימי הקדמון שהיה תלמידו של רבי כדאמרינן בפרק כירה (שבת דף מ:) אמר רב יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ והוא היה רבו של רב דאתנייה לרב כחל בפרק כל הבשר (חולין דף קי. ושם) ומדות בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פז. ושם) : **רבי** יוסי אומר יכתוב שובר · פירש הקונטרס משום דלא מרעינן כח המלוה לגבות מזמן שני ולא פירש לפי המסקנא דגט פשוט (שם דף קעא.) דקאמר התם דטעמא דרבי יוסי כדי שיכוף לפורעו : **כששוברתה** מתוכה · וא"ת ולרבי יוחנן דאמר *הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מה תועלת יש במה שנכתב השובר בתוך הכתובה היא תטמין הכתובה ומפקא עידי היומא וגביא מאתים וי"ל כגון שהביאה עמה נדוניא והיא כתובה בכתובה דאז לא תטמין הכתובה דא"כ היתה מפסדת יותר ועוד י"ל דבמקום שכותבין כתובה או אפילו במקום שאין כותבין ויש עדים שכתב לה איכה יכולה לגבות כלום אפילו מודה שלא פרע לה עד שתביא כתובה כיון דסבר דאין כותבין שובר הואיל ויכול לבא לידי הפסד אם יפסיד שוברו וכ"ת היא תשרוף הכתובה בפני עדים דא"כ אותן עדים ידעו מה היה כתוב בה דאל"כ היאך יעידו שנשרפה כתובתה מה יודעין אם כתובתה היתה אם לא ראו מה היה כתוב בה : **טעמא** דכתבה ליה הא על פה לא · וליכא למימר מאי כותבת אומרת כדאמר בסמוך מאי כותב אומר דע"כ דווקא כותבת נקט דהא פליג אדרבי יוסי דאמר רשאי בברייתא דלקמן : **הרי** זו מקודשת ותנאו בטל · ע"כ בדכפליה לתנאיה איירי דאמר לה אם אין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי את מקודשת ואם לאו אל תהי מקודשת מדקאמר לקמן דטעמא דר' מאיר דתנאו בטל משום דמתנה על מה שכתוב בתורה ואי לא כפיל לתנאה תיפוק ליה דתנאו בטל לרבי מאיר משום דבעי תנאי כפול כדאמר בהאומר (קדושין דף סא. ושם) *ותימה אם כן אמאי היא מקודשת הרי התנה בפירוש שאם יהא לה עליו שאר כסות ועונה שאינה מקודשת ואין לומר דלכך מקודשת לפי שמקדשה ע"מ שתמחול לו והרי מחלה אלא דאין מחילתה מחילה דהא תניא בפרק ב' דנזיר (דף יא. ושם) הריני נזיר ע"מ שאשתה יין ולטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה והתם לא שייך לשנויי הכי ואור"י דאי לאו דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן ה"א דשום תנאי אינו מבטל את המעשה ואפילו לא יתקיים בסוף המעשה קיים והשתא דילפינן מהתם דמהני תנאי לבטל המעשה אמרינן דדוקא כשאינו מתנה על מה שכתוב בתורה דומיא דבני גד ובני ראובן שלא התנו על מה שכתוב בתורה וא"ת הא דתנן בפרק בתרא דמנחות (דף קט.) הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו יגלח בבית המקדש ואם גלח בבית חוניו יצא ומפרש בגמרא היינו טעמא דהאי גברא לנטורי נפשיה קא מכוין אמר אם סגי בבית חוניו טרחנא פירוש הלכך אם רצה לגלח במקדש חל עליו נזירות ואם אינו יכול או אם אינו רוצה לטרוח אדעתא דהכי לא נדר אגלויי מלתא דלא הוי נזיר והיינו פירוש יצא כלומר שלא חלה עליו הנזירות והשתא אמאי והא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא דאין גילוח אלא במקדש ואר"י דלא אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אלא היכא שמתכוין לעקור מה שכתוב בתורה אבל התם סבור הוא שיש מצוה בבית חוניו כמו בבית המקדש ואין מתכוין לעקור אית לן למילף מתנאי דבני גד ובני ראובן וא"ת כיון דשייך מתנה על מה שכתוב בתורה אפילו גבי ממון א"כ לא יוכל אדם למחול חובו לעולם על ידי תנאי שאם יאמר עשה עמי היום ותובך מחול לך יהא מתנה על מה שכתוב בתורה מיהו מלוה לא חשבינן כתובה בתורה דאפילו למאן דאמר (קדושין דף יג:) מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמי היינו דוקא כגון נזקין וערכין ופדיון הבן דמסברא לא הוה מחייבינן להו אם לא שחייבתו תורה בפירוש אבל מלוה כולי עלמא מודו דלא טרפא ממשעבדי דאינה באה מכח התורה דסברא הוא שיש לו לשלם מה שלוה ממנו אבל קשה דלענין נזקין

והר"ת דהוי מפליג בדברים ואין זה תנאי כלל שיתקיים התנאי למאן דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל והוי כמו על מנת שתעלי לרקיע דכהשוכר את הפועלים . ת"י

תוספות רי"ד

צריך לומר כתובו משום דבקנין ובהודה בפני ג' אין צ"ל כתובו אבל מיהו ה"הנמי דצריך לאמלוכי בי' כדאמרינן הכא : ראב"ע [וכו']. אמר ר"נ א"ש הל' כראב"עואע"ג דר"נ לייט דאמר כל דיין דדאין כראב"ע כו' : בעי רבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה · בעי ר"א נכנסה לחופה ופרסה נדה מהו מי אמרינן חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה אבל חופה דלא חזיא לביאה לא א"ד ל"ש תיקו ומספיקא אינה קונה:

מתני' ר"י אומר אם רוצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי ממך נ' וכו' ר"מ אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זה בעילת זנות קסבר ר"י דבהדיא אסור לפחות לבתולה ממאתים כדי שלא יעבור על תנאי ב"ד אבל בענין זה ע"י תחבולה מותר שכותב לה מאתים זוז והיא כותבת לו שובר שהתקבלה מנה ור"מ סבר אפי' ע"יתחבולה אסור לפחות :

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ו מהלכ' זכיה הלכ' א סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סי' רמו סעיף א :

כג ב מיי' פ"י מהל' אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נה סעיף ו :

כד ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה י סמג לאוין קכו טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף יא :

כה ד ה מיי' פ"י מהל' אישות הל' ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סא סעי' א :

כו ו ז מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הלכ' טו סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סי' נד סעי' א :

[כ"מ יז.]

כז ח מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה ט ופ' יב הלכה ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ה וסי' סט סעי' ו :

כח ט מיי' פ"י שם הלכ' ז ופי"א הלכה יד ופי"ב הלכה ב :

כט י מיי' פי"ב שם הלכה ט :

ל כ מיי' פכ"ג שם הלכ' ד סמג שם טוש"ע שם סימן נב סעי' ה :

מסורת הש"ס

[ברכות ל: יבמות מ.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' יתיב ר' חנינא קרא קמיה דר' ינאי. נ"ב הכי איתא ס"פ תפלת השחר דף ל ע"ב :

לקמן סה: שבת סו. נדה יז

ב"ב קע:

[לעיל טז: וש"נ]

ב"מ נא. צד. קדושין יט: ב"ב קכו:

[יבמות לו: וש"נ]

לקמן פג.

עין משפט
נר מצוה

[נזקין ופדיון הבן נימא כו' כצ"ל מהרש"א]

אבל קשה דגבי כתובה משמע שאינה יכולה למחול כלל לרבי יהודה בעל פה אלא דוקא בכותבת לו התקבלתי ושמא בכתובה דרבנן עשו חיזוק טפי לר' יהודה מלר' מאיר דאמר דאורייתא ואין יכולה למחול אלא בכתיבה. ת"י

לא א מיי' פי"ב מהלכ' אישות הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סעיף ט וסי' סט סעיף ו:

לב ב סמג עשין מח טוש"ע שם סימן סו סעיף ב:

[ואתיא כרבי שמעון דאמר דאינו נזיר עד שידור מכולן. ת"י]

מסורת הש"ס

[דף סג.]

[לקמן סג.]

[עירובין סג: וש"נ]

ג ל כד. דמאי פ"ד מ"ז

[לעיל כד. וש"נ]

[ועי' תוס' ב"ק סט. ד"ה טעמא וכו' פירוש בסוגיא דהכא]

[לעיל י.]

וקיימא לן *מאי כותב אומר אמר אביי לכל יש כתובה ולא לכל יש פירות *מילתא דשכיחא עבדו בה רבנן חיזוק מילתא דלא שכיחא לא עבדו בה רבנן חיזוק הרי חמרים דשכיחי ולא עבדו לה רבנן חיזוק דתנן *החמרין שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן אין נאמנים רבי יהודה אומר נאמנים אמר אביי ודאי דדבריהם עבדו רבנן חיזוק ספק דדבריהם לא עבדו רבנן חיזוק רבא אמר *בדמאי הקילו: ר' מאיר אומר כל הפוחת וכו': כל הפוחת **אפי' בתנאה אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה וכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה לא סמכא דעתה והויא לה בעילתו בעילת זנות והא שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים קסבר ר' מאיר *כתובה דאורייתא: תניא רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות רבי יוסי אומר רשאי רבי יהודה אומר רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי ממך חמשים זוז וסבר רבי יוסי רשאי ורמינהי אין עושין כתובת אשה מטלטלין מפני תיקון העולם אמר רבי יוסי וכי מה תיקון העולם יש בזו והלא אין קצובין ופוחתין תנא קמא נמי אין עושין קאמר אלא לאו הכי קאמר [ב]במה דברים אמורים בשלא קבל עליו אחריות אבל קבל עליו אחריות עושין ואתא רבי יוסי למימר כי קיבל עליו אחריות אמאי עושין והלא אין קצובין ופוחתין השתא ומה התם דדלמא פחתי חייש רבי יוסי הכא דודאי קא פחתה לא כל שכן הכי השתא התם לא ידעה דתחיל הכא ידעה וקא מחלה אחתיה דרמי בר חמא הות נסיבא לרב אויא אירכס

וקיימא לן · בהכותב*: מאי כותב אומר · אלמא תנאיה תנאה: והרי חמרים · גבי דמאי דרבנן הוא ולא עבדו בהו חיזוק למיחש לגומלין לרבי יהודה: שלי חדש · והישן טוב ממנו שהחדש עדיין אינו יבש כל צרכו והכי נמי אמרינן באיזהו נשך (ב"מ עב:) היו חדשות מארבע וישנות משלש כו' ויש מפרשים משום עומר ולאו מילתא היא דא"כ דמתרץ בדמאי הקילו התינח דמאי (א) חדש מאי איכא למימר ועוד לא מצינו שנחשדו עמי הארץ על איסור חדש ולא נקט לה אלא משום אין נאמנים דדמאי ורבותא אשמועינן דאע"ג דמשבח לה לדחבריה נמי במילי אחרנייתא אינו נאמן על הדמאי דחיישינן לגומלין: בדמאי הקילו · משאר ספק דדבריהם ואפילו ספק ליתיה דרוב עמי הארץ מעשרין הן: כל הפוחת אפילו בתנאה · מדלא תנא כל בתולה (ב) שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ דהכי אשמועינן שאע"פ שהיא גובה לבסוף דאין תנאו קיים אפילו הכי כיון דמעיקרא אתני קרי לה בעילת זנות משום דמשעת ביאה לא הוה סמכא דעתה אכתובה: אלמא קסבר תנאו בטל · דבלאו הכי (ג) לאו רבותא היא דנקט כל הפוחת: והא שמעינן ליה · לעיל: ר' יוסי אומר רשאי · ואפילו על פה נמי תנאו קיים ואתא ר' יהודה למימר נמי רשאי כר' יוסי מיהו על פה תנאו בטל כדאמרינן לעיל חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אבל באת למחול תכתוב שובר: אין עושין כתובה מטלטלין · אין מייחדין מטלטלין לכתובה: מפני תיקון העולם · שמא יאבדו או יפחתו דמיהן: אין קצובין · אין דמיהן קצובין עולמית דמוקרי ומוזלי הלכך פעמים שפוחתין מכדי מה ששמאום: אין עושין קאמר · ופחיתה נמי בכלל תיקון העולם היא: שלא קבל עליו אחריות · הבעל אם יאבדו ופריש ליה תנא דלא חייש לזולא אלא לאונסא וקאמר ליה רבי יוסי וכי קביל עליו אחריות נמי מה נתקן העולם בכך והלא אף כשהן קיימין אין קצובין ופוחתין: אירכס

*נזקין (וערכין) נימא שלא יוכל למחול דמתנה הוא על מה שכתוב בתורה וכי תימא ה"נ והתנן בהחובל (ב"ק דף צב.) קרע את כסותי ושבר כדי על מנת לפטור פטור *ותירץ ה"ר אלחנן דהתם נמי אם היה אומר קרע ושבר ע"מ שאין לי עליך דין נזק הוי חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה אבל למחול יכול וכן הכא גבי שאר כסות ועונה דוקא כשאמר על מנת שאין ליך עלי דין שאר כסות ועונה הוי מתנה על מה שכתוב בתורה אבל ע"מ שתפטרי אותי משאר כו' פטור וכן על מנת שאין לך עלי אונאה על מנת שאין לך עלי דין אונאה וכן על מנת שלא תשמיטנו שביעית וי"ל דנזקין לא דמו לקדושין דהכא היינו טעמא דאין קדושין לחצאין דאין לך קדושין שאין לה עליו שאר כסות ועונה וכן גבי נזיר *אין נזיר לחצאין אבל גבי נזקין לא שייך למימר הכי וא"ת א"כ היכי מדמה בפרק המגרש (גיטין פד.) הרי את מגורשת ע"מ שתאכלי בשר חזיר למתנה על מה שכתוב בתורה והא בתנאי זה לא הוי גרושין לחצאין וי"ל דגבי ממון דניתן למחילה דוקא אמרינן טעמא משום דלחצאין אבל גבי איסורא לא בעינן האי טעמא והא דתנן ביש נוחלין (ב"ב דף קל.) האומר פלוני יירש במקום שיש בת בתי תירש במקום שיש בן לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה התם היינו טעמא דאין יכול לומר פלוני יירש והוא אינו יורש אבל במתנה יכול ליתן והא דמפרש התם בגמרא (דף קכו:) הכא מי מחל לרווחא דמלתא נקט וא"ת והא דתנן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צד. ושם) מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה ופריך בגמרא והא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא כו' ומסיק אפילו תימא רבי מאיר שאני הכא דמעיקרא לא שיעבד נפשיה ומאי משני והא הכא נמי לא קידשה על מנת כן ולא שיעבד נפשיה וי"ל דשאני התם כיון דריבתה תורה שומרים הרבה שומר חנם והשואל נושא שכר כו' יכול נמי כל אחד להיות לפי תנאו א"נ שאני התם דחייבתו תורה שומר שכר על שלוקח שכר ושואל לפי שכל הנאה שלו ומשעבדים עצמם לכל הכתוב בפרשה הלכך במקום שאין משעבדים עצמם פטורים ובקונטרס פירש שם דהכא מקודשת משום דכי יהיב לה קדושיה אקדשה ותנאה דבתר הכי לאו כלום הוא שכבר היא אשתו אבל שומר חנם מתנה קודם שמסך ואין נראה דהא כל תנאי לרבי מאיר תנאי קודם למעשה הוא: כל הפוחת אפילו בתנאה · פירשתי לעיל (דף נו.): ושמעינן ליה לרבי מאיר דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים · פירש בקונטרס דשמעינן ליה בברייתא דלעיל וא"ת מנא ליה למידק הא בדרבנן תנאו קיים דלמא כל שכן דבדרבנן דעבוד חיזוק טפי ותנאו בטל כמו לרבי יהודה וי"ל דדייק מדלא קתני לעיל על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה וכתובה כיון דאיכא מ"ד דלא עשו חכמים חיזוק לדבריהם אפילו בשל תורה אע"ג דרבי יהודה מודה בכתובה מ"מ הוה ליה לשנות כי היכי דקתני עונה אע"ג דמודה בה רבי יהודה: הא בדרבנן תנאו קיים · תימה הא שמעינן ליה לרבי מאיר בפרק הזהב (ב"מ דף נה:) דהאוכל תרומת מעשר של דמאי דמוסיף חומש דעשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה וברים החולץ (יבמות דף לו: ושם) גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו שמעינן ליה דעשו חיזוק לדבריהם אף יותר משל תורה וי"ל דההיא דיבמות משום דקנסא הוא עשו חיזוק לדבריהם יותר והיא דהזהב גבי תרומה וכן גבי גט דמייתי התם דאיסורא הוא התם עשו חיזוק כשל תורה והכא גבי כתובה שאינו לא איסור ולא קנס אלא ממונא בעלמא לא עשו חיזוק כלל: קסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא · אע"ג דכתובת אלמנה דרבנן מ"מ עיקר כתובה דאורייתא היא וכעין זה אמרינן בסוף הערל (יבמות דף פא. ושם) אמר ליה רבי יוחנן לר"ל מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן א"ל אין שאני אומר עיגול בעיגולין עולה פירוש ואי תרומה בזמן הזה דאורייתא לא היה עולה אף על גב דתרומת תאנים דרבנן כיון דעיקר תרומה מיהא דאורייתא וא"ת דתנן לקמן בהכותב (דף פג: ושם) כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך בחייך ובמותך כו' רבן שמעון בן גמליאל אומר ירשנה כו' ומסיק אליבא דרב דירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ומה צריך להאי טעמא אפילו לא עשו חיזוק לדבריהם תיפוק ליה משום דעיקר ירושה דאורייתא וי"ל דלא דמיא ירושת הבעל לשאר ירושות שבאות מחמת קורבה: אין עושין כתובת אשה מטלטלין · והא דאמרינן בפ"ק (לעיל דף ז.) אמר להו אתפסוה מטלטלי כשקבל עליו אחריות אם יאבדו או יזולו: אבל קבל עליו אחריות עושין · וליכא למיחש שמא יאמר לה עלי כתובתיך ולאי כדאמרינן בסוף האשה שנפלו (לקמן דף פב: ושם) דדוקא בדלא קיבל עליו אחריות איכא למיחש להכי הואיל ואינו יכול ליהנות מן המטלטלין לעשות בהן סחורה ולהשתכר בהן שהאשה לא תתן לו הואיל ואין אחריות עליו אבל היכא דכתב לה כל נכסי אחראין וערבאין יכול לייחד ואין לחוש שיאמר לה עלי כתובתיך ולאי כיון שיכול ליהנות מהן שלא תקפיד האשה אם יעשה בהן שום סחורה והיינו טעמא דאמר בפרק נערה (לעיל דף נא.) [דתנן כתב שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה נכסים דאית לי אחראין משמע] שיכול לייחד שדה לכתובתה בלא שום אחריות דכיון שיש לו הנאת אכילת פירות ודאי לא יאמר לה: שתים

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שלי חדש וכו' חדש מאי איכא למימר. נ"ב עיין ברטנורה שמתרץ זה: (ב) ד"ה כל הפוחת וכו' שאין לה. נ"ב זהו כפר"י ולא כפריב"ן לעיל בתוס' דף נא בד"ה מני: (ג) ד"ה אלמא וכו' לאו רבותא. נ"ב זהו נוסחא אחרת מפי' הקונטרס וגם פי' זה ע"ד שיטת פר"י ולא כפריב"ן ·

אירכס כתובתה אתו לקמיה דרב יוסף אמר להו הכי אמר רב יהודה אמר שמואל זו *דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים משהא אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה אמר ליה אביי והא אמר *רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו אי הכי א[ז]יל כתוב לה כי אתא רב דימי אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא מחלוקת בתחלה אבל בסוף לדברי הכל אינה מוחלת ורבי יוחנן אמר בין בזו ובין בזו מחלוקת אמר רבי אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן דאנא ורבי יהושע בן לוי לא פלגינן אהדדי מאי בתחלה דקאמר רבי יהושע בן לוי תחלת חופה ומאי סוף סוף ביאה וכי קאמינא אנא בין בזו ובין בזו מחלוקת תחלת חופה וסוף חופה דהיא תחילת ביאה כי אתא רבין אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא מחלוקת לבסוף אבל בתחלה דברי הכל מוחלת ורבי יוחנן אמר בין בזו ובין בזו מחלוקת אמר רבי אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן דאנא ורבי יהושע בן לוי לא פלגינן אהדדי מאי לבסוף דאמר רבי יהושע בן לוי סוף חופה ומאי תחלה תחלת חופה וכי קאמינא אנא בין בזו בין בזו מחלוקת תחלת ביאה וסוף ביאה אמר רב פפא אי לאו דאמר רבי אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן דאנא ורבי יהושע בן לוי לא פלגינן אהדדי הוה אמינא רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי פליגי רב דימי ורבין לא פליגי מאי סוף דקאמר רבין סוף חופה ומאי תחלה דקאמר רב דימי תחלת ביאה מאי קמ"ל הא קמ"ל דפליגי תרי אמוראי אטעמא דנפשייהו ולא פליגי תרי אמוראי אליבא דחד אמורא: **מתני'** *[ב]נותנין לבתולה שנים עשר חודש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה [ג]וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו [ד]ולאלמנה שלשים יום *[ה]הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה רבי עקיבא אומר [ו] מחצה חולין ומחצה תרומה [ז]היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם *ואפילו כולן בפני הבעל חסר יום אחד בפני היבם או כולן בפני היבם חסר יום אחד בפני הבעל אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה בית דין של אחריהן אמרו אין

רש"י

אירכס כתובתה · שטר כתובתה: זו דברי ר"מ · דאמר לעיל כל הפוחת לבתולה ממאתים ואפי' בתנאה והתנאי בטל קרי לה בעילת זנות משום דלא סמכא דעתה והכא נמי לר"מ הוא דאסור לשהות אשה שאבדה שטר כתובתה ואפי' אית לה דלא מפסדא בהכי דגביא בתנאי ב"ד מיהא לא סמכא דעתה דאמרה כי תבענא ליה אמר פרעתיך הלכך בעילת זנות היא: אבל חכמים אומרים כו' · דלית לן למיחש משום מסמך דעתא דתיהוי בעילת זנות: בגזירותיו · בדבר שהוא מחמיר על דבר תורה באיסור והיתר על ידי גזירת דבריהם: אי הכי זיל כתוב לה · כתובה אחריתי והא דאמרינן לעיל (דף נד.) לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואוקמינן כר"מ התם במקום שאין כותבין כתובה דכולהו אתנאי קא סמכי אי נמי במקום שכותבין וגובה לר"מ מיהו בעילת זנות באיסור היא: מחלוקת · דרבי יהודה ור' יוסי דאמר ר' יהודה על פה לאו תנאה הוא ור' יוסי סבר תנאה קיים: בתחלה · מפרש לקמן תחלת מאי: דברי הכל אינה מוחלת · שכבר זכתה ואמירתה לאו כלום אלא א"כ כתבה שובר התקבלתי: תחלת חופה ומאי סוף סוף ביאה · וה"ק מתחלת חופה ועד סוף חופה פליגי בה רבי יהודה ור' יוסי אבל משבא עליה מודה ר' יוסי דאין בדבריו כלום: וכי אמינא אנא בין בזו בין בזו מחלוקת · לאו אסוף דרבי יהושע קאמינא אלא אסוף חופה דהיא קודם ביאה: אמר רב פפא אי לאו דאמר כו' · אנא לא הוה ניחא לי לפרושי מילתייהו הכי דרבי יוחנן ור' יהושע לא ליפלגו ורב דימי ורבין ניפלגו בדרבי יהושע אלא הכי הוה אמינא רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי פליגי דההוא סוף דקאמר רבי יהושע בן לוי דברי הכל אינה מוחלת אתא רבי יוחנן למימר אף בזו מחלוקת דרב דימי ורבין לא פליגי בדרבי יהושע והכי הוה מפרישנא לדרב דימי אמר רבי יהושע מחלוקת בתחלת ביאה דהיא סוף חופה אבל בסוף ביאה דברי הכל אינה מוחלת ורבי יוחנן פליג עליה דאפילו בסוף ביאה נמי פליגי וכי אתא רבין אמר רבי יהושע בן לוי מחלוקת בסוף חופה והיא תחלת ביאה דקאמר נמי רב דימי אבל בתחלת חופה דברי הכל מוחלת אבל השתא דפריש רבי אבהו לדרב דימי דבין לרבי יוחנן ובין לרבי יהושע בן לוי פליגי רבי יוסי ורבי יהודה בתחלת חופה ובסוף חופה על כרחך פליגא דרבין אדרב דימי דהא אמר רבין בתחלת חופה ד"ה מוחלת: מאי קמ"ל · בהא דאמר אי לאו דקאמר רבי אבהו כו' האמר רבי אבהו ואיהו לא בעי לאיפלוגי עליה ולמאי הלכתא אשמועינן דאי לא אמרה רבי אבהו הוה ניחא ליה לדידיה לפרושי בענין אחר: הא קמ"ל · דהיכא דאשכחן אמוראי דפליגי אהדדי כל חד אליבא דנפשיה ותרי אמוראי אחריני דפליגי בפלוגתא דהנך אמוראי ואית לן לפרושי מילתא בתרי לישני חדא מינייהו מיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשייהו שכל אחד אומר סברא שלו כגון רבי יוחנן ורבי יהושע ואידך תרי אמוראי [אליבא דחד] לא מיפלגי אלא אמרי חדא מלתא וחדא מן לישנא מיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד כגון רב דימי ורבין ומשוית מלתא דתרי אמוראי קמאי חדא מלתא שבקינן ההיא לישנא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד ונקטינן ההיא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשייהו דכי פליגי תרי אליבא דחד מר אמר הכי אמר פלוני ומר אמר הכי אמר פלוני חד מינייהו משקר אבל כי פליגי תרי אמוראי בדין או באיסור והיתר כל חד אמר הכי מיסתבר טעמא אין כאן שקר כל חד וחד סברא דידיה קאמר מר יהיב טעמא להיתרא ומר יהיב טעמא לאיסורא מר מדמי מילתא למילתא הכי ומר מדמי ליה בענייני אחרינא °ואיכא למימר אלו ואלו דברי אלהים חיים הם זימנין דשייך האי טעמא וזימנין דשייך האי טעמא שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים בשינוי מועט: **מתני'** נותנין לבתולה · זמן לכניסתה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקידשה להזהירה על עסקי חופה להכין תכשיטיה: לפרנס עצמה · בתכשיטין: לפרנס עצמו · בצרכי סעודה וחופה: ולאלמנה ל' יום · שאינה טורחת כל כך בתכשיטין שכבר יש בידה: ולא נישאו · שהבעלים מעכבין ואיידי דתנא רישא בדידהי תנא סיפא נמי בדידהי: ואוכלות בתרומה · אם כהן הוא והיא ישראלית משעה שקידשה אוכלת בתרומה מן התורה כדמפרש בגמרא ורבנן גזור עד השתא: נותנין לה הכל תרומה · אם ירצה וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין: מחצה חולין · לאכול בימי טומאתה: היבם אינו מאכיל בתרומה · בעודה שומרת יבם וטעמא יליף בגמרא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל · מהנך שנים עשר חדש הקבועים לה משתבעה הבעל או אפילו כולם בפני הבעל ואחד בפני היבם אע"ג דרובא בפני הבעל סוף סוף לא נתחייב במזונותיה בחייו והוא הדין נמי אם נתחייב בחייו לא אכלה משמת דקניין הבעל פקע אלא דאי כולם בפני הבעל הוה אכלה מיהא בחייו: או כולן בפני היבם · בגמרא פריך עלה למאי תניא: זו משנה ראשונה · דמשהגיע זמן אוכלת בתרומה: אין

תוספות

שתים ושלש שנים · אין לדקדק כאן השתא שלש מותר שתים מיבעיא דדלמא שתים ושלש ואפי' טובא כדאמרי אינשי כדמשני בפרק מפנין (שבת קכז.) ואין להאריך כאן*: **ולא** פליגי תרי גברי אליבא דחד גברא · וא"ת ומאי נפקא מינה דהשתא נמי פליגי ר' יוחנן ור' יהושע ב"ל אליבא דחד תנא ומה לי תרי אמוראי אליבא דחד אמורא ומה לי אליבא דחד תנא וי"ל דאי פליגי ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי אליבא דחד תנא לא חיישינן דבסברא הוא דפליגי ולא טעו בשמועתם אבל אי פליגי רבין ורב דימי בדברי רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי שזה אומר כך אמר וזה אומר כך אמר אחד מהם טעה בשמועתו: ואין

תוספות רי"ד

אחתא דרמי בר פפא הוה נסיבא ליה לרב אויא. אירכס כתובתה אתא לקמיה דר"י א"ל מאי לשהויי · א"ל הכי אמר ר"י א"ש זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים משהא אדם את אשתו ב' ג' שנים בלא כתובה. פי' זו דברי ר"מ דאמר לעיל דבפחות מר' הוי בעילת זנות וכ"ש אי לית לה כתובה לגמרי דהא הוא דאמר אסור לאדם לשהות את אשתו שעה אחת בלא כתובה ואפילו בתנאה מ"ט דלא סמכא דעתא ואע"ג דקי"ל דאי לא כתב ככתוב דמי דתנאי ב"ד כמאן דנקט שטריה בידיה הוא אפ"ה לא סמכא דעתא ומש"ה אמר ר"מ דהוי בעילת זנות אבל חכמים דלא חיישי להכי מותר להשהותה בלא כתובה. א"ל אביי והאר"נ א"ש הלכה כר"מ בגזירותיו פי' בחומרותיו בדבר שהוא מחמיר בד"ת באיסור והיתר ע"י גזירת דבריהם: א"ל א"ה זיל כתוב לה פי' כתובה אחריתי והא דתנן לעיל לא כתב לה כתובה בתולה גובה וכו' · ואוקימנא כר"מ התם במקום שאין כותבין כתובות דכלהו סמכי אתנאי ב"ד א"נ במקום שכותבין מיהו הבעילה באיסור הוא: מתני' נותנין לבתולה י"ב חודש משתבעה הבעל לפרנס א"ע כשם שנותנים לאשה כך נותנים לאיש לפרנס א"ע ולאלמנה שלשים יום הגיע זמן ולא נשאו או שמתו בעליהן אוכלת משלו ואוכלת בתרומה ר"ט אומר נותנים לה הכל תרומה ר"ע אומר מחצה חולין ומחצה תרומה היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ו' חדשים בפני הבעל ו' חדשים בפני היבם ואפילו כלן בפני הבעל חסר יום א' או כלן בפני היבם אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה אבל ב"ד של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה · פי' נותנים לבתולה זמן מיום שתבעה הבעל לאחר שקידשה להזהירה על עסקי חופה ולזמן תכשיטיה לפרנס א"ע בתכשיטין ואם הגיע זמן זה ואינה חפיצה להנשא הויא לה מורדת לפחות לה כתובתה כדאמרינן לקמן (דף ס"ד) כותבין אגרת מרד על ארוסה א' ארוסה ואחת נשואה דאלמא ארוסה נמי דין מורדת יש לה: כשם שנותנים וכו' · לפרנס א"ע בצרכי חופה. ולאלמנה שאינה טורחת כ"כ בתכשיטין שכבר יש בידה הכל ל' יום: הגיע זמן ולא נישאו · פי' שהבעלים מעכבים והם בחיים אוכלת משלו ואוכלת בתרומה (א"ר חייא) [אם היא] בת ישראל נשאת לכהן שמשעה שקדשה אוכלת בתרומה מה"ת ומדרבנן הוא דגזור כדאמרינן לקמן ובהגיע הזמן ולא נשאו אכלה או אם הגיע הזמן ומתו בעליהן אוכלת משלו מן היורשים וגם אוכלת בתרומה וגם אם היא זקוקה ליבם אוכלת בתרומה שכ"ז שנתחייב הבעל במזונותי' ואוכלת א) כגון תרומה היבם. ר"ט וכו' ור"ע אומר מחצה וכו' · כדי שתאכל בימי מימאתה · היבם אינו מאכיל בתרומה אהגיע זמן קאי שאע"פ שנתנו לו זמן לכנוס והגיע הזמן ולא כנס אינו מאכיל בתרומה כיון דלא אכלה בחיי בעלה כדמפרש טעמא לקמן מוכחן כי יקנה נפש קנין כספו והאי כסף אחיו הוא אבל משכנסה הרי היא כאשתו לכל דבר דכתיב ולקחה לו לאשה כדאמרינן ביבמות דקניא בביאה וכי היכי דקידושי ביאה מאכילין בתרומה דאיתקש הוויות להדדי · כך מאכילין ביבמה: עשתה ששה חדשים בפני הבעל מהנך י"ב חודש הקבועים לה משתבעה הבעל או אפילו כלם בפני הבעל חסר יום א' לפני היבם כיון דאכתי לא אכלה בחיי בעלה אין היבם מאכילה אבל אי עשתה כולן בפני הבעל דאכלה בחייו ה"נ היבם מאכילה דהיבם במקום בעל קיימי: או כלן בפני היבם נפרש לקמן. זו משנה ראשונה דמשהגיע

א) נ"ל ואוכלת בתרומה גם היבם מאכילה.

עין משפט נר מצוה

[ועי' תוספות שבת ס: ד"ה הפתא וכמה שמזרין שם על סגליון]

לג א מיי' פ"י מהל' אישות הלכ' י ופ"ד מהל' הובל הלכה יח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סעיף ג וטוש"ע ח"מ סי' קכד סעיף י :

לד ב מיי' פ"י מהל' אישות הלכה יז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' נו סעיף א:

לה ג מיי' שם הלכה יח וטוש"ע שם סעי' ב:

לו ד מיי' שם הלכה יח וטוש"ע שם סעי' ה:

לז ה מיי' שם הלכ' יט טוש"ע שם סעיף ג :

לז [ה] [מיי' פ"ב מהל' אישות הלכה יג] :

לח ו מיי' פ"ח מהל' תרומות הלכה ס :

מסורת הש"ס

[מבורש בב"ק פט.]

[לקמן ס: עירובין מז.]

נדרים עג:

נדרים שם לעיל ב.מת: ע:

[עי' תוס' לקמן נח. ד"ה ואפי']

[כדאיתא לעיל ב:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הא קמ"ל וכו' ואיכא למימר אלו ואלו דברי אלהים חיים. עירובין דף יג ע"ב :

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ג ופ"ח הלכה ז :

מ ב מיי' פ"י מהל' אישות הלכה טז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נה סעיף ד :

מא ג מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה יט ופי"א מהל' גירושין הלכ' א סמג עשין נ טוש"ע שם סימן לז סעיף ח :

מב ד ה מיי' פ"י מהל' אישות הלכה יז סמג שם טוש"ע שם סימן נה סעיף א :

מג ו מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה ג :

מד ז ח מיי' פט"ו מהל' מכירה הלכה יב יג סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף י :

*אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: גמ' מנא הני מילי אמר רב חסדא דאמר קרא °ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור מאי ימים אילימא תרי יומי משתעי איניש הכי אמרו ליה תרי יומי אמר להו לא אמרו ליה עשרה יומי אלא מאי ימים שנה דכתיב °ימים תהיה גאולתו ואימא חדש דכתיב °עד חדש ימים אמרי דנין ימים סתם מימים סתם ואין דנין ימים סתם מימים שנאמר בהן חדש אמר רבי זירא תנא *קטנה בין היא ובין אביה יכולין לעכב בשלמא איהי מצי מעכבא אלא אביה אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מינה סבר השתא לא ידעה למחר מימרדא ונפקא ואתיא ונפלה עילואי אמר רבי אבא בר לוי אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה פשיטא מהו דתימא ליחוש דלמא מעיילא פחדא מהשתא וחלשה קא משמע לן אמר רב הונא בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה מיתיבי בגרה הרי היא כתבועה מאי לאו כתבועה דבתולה לא כתבועה דאלמנה תא שמע *בוגרת ששהתה שנים עשר חדש רבי אליעזר אומר הואיל וחייב בעלה במזונותיה יפר אימא בוגרת וששהתה שנים עשר חודש רבי אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר תא שמע המארס את הבתולה בין שתבעה הבעל והיא מעכבת ובין שתבעה היא ובעל מעכב נותנין לה שנים עשר חדש משעת תביעה אבל לא משעת אירוסין ובגרה הרי היא כתבועה כיצד בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שנים עשר חדש ולארוסה שלשים יום תיובתא דרב הונא תיובתא מאי ולארוסה שלשים יום אמר רב פפא הכי קאמר בוגרת שעברו עליה שנים עשר חדש בבגרות ונתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה: הגיע זמן ולא נישאו: *אמר עולא דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שנאמר °וכהן כי יקנה נפש *קנין כספו והאי נמי קנין כספו הוא מה טעם אמרו אינה אוכלת שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותה אי הכי הגיע זמן ולא נישאו נמי התם דוכתא מייחד לה אלא מעתה לקיט כהן לישראל לא ליכול בתרומה דלמא אתו למיכל בהדיה השתא מדידהו ספו ליה מדידיה אכלי רב שמואל בר *רב יהודה אמר משום סימפון אי הכי נכנסה לחופה ולא נבעלה נמי התם מיבדק בדיק לה והדר מעייל אלא מעתה עבד כהן שלקחו מישראל לא ליכול בתרומה משום סימפון *סימפון בעבדים ליכא דאי דאבראי הא קחזי ליה ואי דגואי למלאכה קא בעי ושבסתר לא איכפת ליה *נמצא גנב או

קוביוסטוס

בראשית כד · ויקרא כה · במדבר יא · ויקרא כב

אין האשה אוכלת כו' · טעמא מפרש בגמרא: גמ' ואימא · מאי ימים חודש ועשור עשרה ימים: יכולין לעכב · מליכנסא עד שתגדל: מימרדא ונפקא · תמרוד בבעלה שלא תוכל לסבול ותצא ותבא אלי עד שתגדל ונמצאתי צריך לתכשיטין אחרים: להשיאה כשהיא קטנה · שטורח הוא לה: אבל פוסקין כו' · ודוקא בלא קידושין אבל קידושין בקטנות לא עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה: נותנין לה שלשים יום כאלמנה · משעת אירוסין שכיון שבגרה היא מכינה תכשיטין קודם בגרות שאינה רוצה לשהות עוד: כתבועה · כאילו תבעה להכין עצמה לנישואין: דבתולה · שנים עשר חודש משעת אירוסין: יפר · נדריה בלא שותפות דאב שמעינן מיניה דבוגרת נמי אינו חייב במזונותיה עד ששהתה י"ב חודש: וששהתה · והכי קאמר בוגרת לסוף שלשים והנערה ששהתה שנים עשר חודש: בעל נמי יהבו ליה רבנן זימנא · כדתנן במתני' לפרנס עצמו בצרכי חופה: ולארוסה שלשים יום · ויש ארוסה שאין נותנים לה אלא שלשים יום ולקמן מפרש לה: נותנין לה שלשים יום · משעת אירוסין: שמא ימזגו לה כוס · של תרומה: בבית אביה גרסינן: דוכתא מייחד לה · מאחר שהוא זן אותה תמיד מוליאה מבית אביה ומייחד לה מקום שלא תפסיד מזונותיו לחלקם לקרוביה: לקיט · שסוכרו ללקוט תבואתו: לקיט כהן · לקיט שהוא כהן ונשכר לישראל: משום סימפון · הוא דאמר ארוסה לא תאכל תרומה עד שיגיע זמן שחייב במזונותיה ולשון סימפון הוא ביטול כגון שובר המבטל שטר קרוי סימפון ומום באשה או בבהמה שמבטל המקח קרוי סימפון והכא גזור בה שמא ימצא בה מום ונמצאו קידושי טעות ובטלים ונמצא שאכלה זרה בתרומה: אי הכי נכנסה לחופה ולא נבעלה · קס"ד שעדיין אינו מכיר במומין שבה ואמאי תני מתני' אפילו למשנה אחרונה עד שתכנס לחופה וכ"ש דקשיא משהגיע זמן דמשנה ראשונה: מיבדק בדיק לה · ביד קרובותיו: סימפון בעבדים ליכא · אין מומין מבטל מקח:

קוביוסטוס

ואין דנין ימים סתם מימים שנאמר בהם חדש · והא דכתיב ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ודרשינן בשילהי החולץ (יבמות דף מח:) ירח שלשים ימים שלשים ולא אמר סתם ימים שנים עשר חודש משום דכתיב אצל ירח: אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מינה · משמע כיון דלא נפקא ליה מינה הוי מרידה ופוחתין מכתובתה ותימה דלאו משום דאין האב רוצה נקנוס הקטנה בכתובתה היא מה פשעה וי"ל דהוה לן למימר יגרשנה בלא כתובה שהרי כתובתה לאב: בגרה יום אחד ונתקדשה כו' · וא"ת ומתני' דקתני דמשתבעה נותנין לה י"ב חודש היכי משכחת לה כיון דאין נותנין לעולם אלא ל' יום בבגרות דמסתמא איירי בנתקדשה כשהיא נערה כמו שדרך בני אדם דאסור לקדש את בתו קטנה ואין פוסקין נמי על הקטנה להשיאה וי"ל דדוקא בבגרה ואח"כ נתקדשה קאמר רב הונא דאין לה אלא ל' יום אבל נתקדשה קודם בגרות יש לה י"ב חודש משעת תביעה וטעמא דכשבגרה קודם שנתקדשה אין לה י"ב חודש דמסתמא הכינה כל תכשיטיה שאם ימצא לה בעל יהא הכל מוכן אבל נתקדשה קודם בגרות אינה מקפדת שכבר היא מקודשת: מאי לאו כתבועה דבתולה · ולא מצי לשנויי אין כתבועה דבתולה ובשקידשה ואח"כ בגרה דפשיטא ליה דאז לא הוי בגר כתבועה ור"ת מפרש דסתם האי לישנא דבגרה משמע שנתקדשה (א) בבגר ולא קודם: תיובתא דרב הונא תיובתא · תימה דהכא קאי בתיובתא ובפ' נערה המאורסה (נדרים דף ע:) אתיא סוגיא סתמא דהש"ס כוותיה דקאמר אמילתיה דרבי אליעזר [היא דבוגרת ששהתה י"ב חודש] דמייתי לעיל בוגרת בל' יום סגי אימא בוגרת וששהתה והייתו כרב הונא ונראה לפרש דה"ק בוגרת בל' יום סגי והיכי קתני במתני' בוגרת ששהתה שנים עשר חודש דמשמע דבוגרת לא סגי לה בפוס ענין בלא שנים עשר חודש בל' יום סגי כגון שקידשה לאחר ששהתה י"ב חודש בבגרות ומשני תני בוגרת וששהתה והשתא קתני סתם בוגרת בהדי נערה ששהתה שנים עשר חודש ובהדי אלמנה ששהתה שלשים יום משום דיש בוגרת שדינה כנערה בשנים עשר חודש כגון בגרה יום אחד ונתקדשה ויש בוגרת שדינה כאלמנה כגון עמדה י"ב חודש בבגרותה ונתקדשה והשתא אתיא דלא כרב הונא ובפירוש דסוגיא דהתם אין להאריך כאן: לקיט כהן כו' · מעשיר לא פריך דלא שכיח שיאכל בבית ישראל וגם אין רגילין להוליך תרומה עמהם אבל לקוטות רגילין להשתכר עם ישראל ופעמים מתפרנסים משל עצמם: השתא מדידהו ספו ליה כו' · ולקיט ישראל בבית כה לא חיישינן כלל דדוקא מלקיט כהן בבית ישראל הוא דפריך לפי שדרך האכסנאי להשקות לבני הבית כדי למצוא חן בעיניהם וכשהוא מושיט להם אינו מדקדק מה הוא נותן אבל ללקיט ישראל בבית כהן כשפרנסתו עליו בשעת אכילה מדקדק היטב מה הוא נותן לו:

קוביוסטוס

מסורת הש"ס

[לעיל מח: קידושין י:]

[תוספתא רפ"ה]

נדרים ע: עג:

קדושין ה. ?

[יבמות סח.]

[מלת רב נראה מיותר וע"ל רש"י ריש נח: ד"ה אלא לרב שמואל בר יהודה וכו']

[קדושין יח. ע"ש נ"ב נג: ועי' תוס' גיטין פו. ד"ה עד]

[תוספתא דב"ב פ"ד]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מאי לאו וכו' שנתקדשה בבגר. נ"ב וכן מוכח ממאי דפריך בסמוך מהא דקניא בוגרת ששהתה י"ב חודש ר"א אומר יפר כו' דקשה נמי דלמא איירי כשנתקדש' קודם שתתבגר:

תוספות רי"ד

דמשהגיע זמן אוכלת בתרומה אבל ב"ד וכו' · כדמפרש טעמא לקמן משום גזירה דעולא: נותנין לבתולה י"ב חודש וכו' מנה"מ אר"ח דאמר קרא תשב הנערה אתנו ימים או עשור מאי ימים אי נימא תרי יומא מישתעי אינשי הכי דאמרי תרי יומא ואי לא עשרה יומא אלא מאי ימים שנה דכתיב ימים תהיה גאולתו ואימא ימים דחודש דכתיב עד חודש ימים דנין ימים סתם מימים סתם ואין דנין ימים סתם מימים שנאמר בהן חודש: אר"ז קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב·פי' שאם נתארסה יכולים לעכב יותר מי"ב חודש שלא להשיאה לו עד שתגדיל בשלמא איהי מצי מעכבא ע"י שקטנה היא ותשמיש קשה לה ואם תנשא לו היום ולמחר כשאינה יכולה לסבול תשמיש וטורח הבית תמרוד בו עד שיגרשנה ותחזור לביתה ונמצאת צריך תכשיטין אחרים ומפני טענה זו יש בידה לעכב אלא אביה אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מיניה סבר השתא לא ידעא למחר מימרדא ואתיא ונפלה עלי: א"ר [אבא] בר לוי תנא אין פוסקים על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה· פי' משום טעמא דאמרן אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה פשיטא מ"ד ניחוש דלמא מעיילא בלבה פחד (או חלשא) [מהשתא וחלשא] קמ"ל · פי' מעכשיו נותנין אל לבה פחד תשמיש וטורח הבית הואיל ומזכירה לה בקוטנה ואימא דאין פוסקין קמ"ל דפוסקין: ת"ר המארס את הבתולה בין שתבעה היא והבעל מעכב בין שתבע הבעל והיא מעכבת נותנים לה י"ב חודש משעת תביעה אבל לא משעת האירוסין ובגר ה"ה כתביעה כיצד בגרה יום א' ונתקדשה נותנים לה י"ב חודש · פי' כבתולה: ולארוסה ל' יום מאי ולארוסה ל' יום אמר ר"פ ה"ק (ארוסה) בוגרת שעברו עליה י"ב חודש בבגרותה ונתקדשה נותנים לה ל' יום כאלמנה · א) פי' אפי' לא בגרה אלא יום א' נותנים לה ל' יום כאלמנה וא"צ להמתין עד י"ב חודש לפרנסה שמאחר שבגרה אין רצויה לשהות עוד ומשעה שקירב זמנה לעמוד על פירקה זמנה תכשיטיה · לפיכך נותנים לה ל' יום שהוא זמן מועט כדי לתקן שאר דברים קטנים: הגיע זמן ולא נישאו וכו' אמר עולא ארוסה בת ישראל ד"ת אוכלת בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו ומ"ט אמרו אינה אוכלת פי' הואיל ומה"ת אוכלת גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית חמי' ותשקה לאחי' ולאחיותי' עי' פתרון זה בשמעתא קמייתא דקידושין א"ה אפילו הגיע זמן ולא נשאו נמי התם

א) אולי צ"ל פי' ודלא כרב הונא דאמר דאפילו לא בגרה וכו'.

[עי' בכורות ה. איתא בנוסחא אחרת ועי' רש"י בחולין כז: ד"ה ועוד שאלו]

מה א מיי' פ"ב מהל' אישות הלכה יג:

גמרא

*קוביוסטוס הגיעו מאי איכא לסטים מזויין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו מכדי בין למר ובין למר לא אכלה מאי בינייהו איכא בינייהו קבל *מסר והלך: רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה וכו': אמר אביי מחלוקת בבת כהן לכהן אבל בבת ישראל לכהן דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה ואמר אביי מחלוקת בארוסה אבל בנשואה דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה תניא נמי הכי *רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה ר"ע אומר [א]מחצה חולין ומחצה תרומה במה דברים אמורים בבת כהן לכהן אבל בת ישראל לכהן דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה במה דברים אמורים בארוסה אבל בנשואה דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה רבי יהודה בן בתירא אומר נותנין לה שתי ידות של תרומה ואחת של חולין רבי יהודה אומר נותן לה הכל תרומה והיא מוכרת ולוקחת בדמים חולין רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מקום שהוזכרה תרומה נותנין לה כפלים בחולין מאי בינייהו איכא בינייהו טירחא: היבם אינו מאכיל בתרומה: מאי טעמא *°קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל: השתא בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מיבעיא *זו ואין צריך לומר זו קתני: זו משנה ראשונה כו': מאי טעמא אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר יהודה משום סימפון בשלמא לעולא קמייתא שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ובתרייתא משום סימפון אלא

תורה אור: ויקרא כב

רש"י

קוביוסטוס · גונב נפשות: הגיעו · ללוקח ואין המקח בטל ובריית' היא בב"ב בהמוכר פירות המוכר עבד לחבירו ונמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו שסתמן גנבים הן: לסטים מזויין · אין דרכו בכך: מוכתב למלכות · חטא למלכות עד שלוה לגזור עליו שיהרגוהו כל מוצאו: קלא אית להו · וסבר וקביל: קבל מסר והלך · קיבל עליו בעל את המומין לסימפון ליכא למיחש לשמא תשקה לאחיה ולאחותה איכא למיחש: מסר · האב לשלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל ליכא למיחש שמא תשקה לאחיה ולאחותה דהא ליתנהו גבה *ואיכא למיחש לסימפון: בת כהן בקיאה היא בשמירת תרומה ולמוכרה בימי טומאתה: בת ישראל אינה בקיאה בכך: בארוסה · ובת כהן דהואיל והיא בבית אביה טרח אביה למכור תרומה בחולין לימי טומאה לפי שהוא רגיל בכך: אבל בנשואה · שנותן לה בעלה מזונות בביתה כגון משרה אשתו על ידי שליש דתנן במתניתין (לקמן דף סד:): מחצה חולין · לפי שכל כבודה בת מלך פנימה ואביה ואחיה אינן אצלה שיתעסקו בצרכיה: רבי יהודה אומר נותנין לה הכל תרומה כו' · בין רבי יהודה לרבי טרפון איכא דאילו ר' טרפון סבר נותנין לה תרומה כדי מזונותיה ואע"פ שאם צריכה לחולין ובאה למכור תרומה אין דמי תרומה מגיעין ליקח בהן חולין שהרי יקרים הם מן התרומה שהכל קופצים עליהן ולרבי יהודה נותנין לה תרומה כשיעור שאם באת ליקח מחצה חולין לא תפחות מן דמי מחצית חולין אבל טורח מכירה מוטל עליה למכור לתתה תחת חולין: נותנין לה תרומה כפלים בחולין · קסבר לא מטריחין לה למוכרה בשוייה אלא נותן לה תרומה הרבה כדי שתתננה בזול ותמצא לוקחין הרבה: איכא בינייהו טירחא · בין רבי יהודה לרבן שמעון: והאי קנין אחיו הוא · וכי מיית ליה פקע ליה קנינו אבל כנסה הרי היא אשתו לכל דבר והכתוב קראה אשתו דכתיב (דברים כה) ולקחה לו לאשה דקנייה בביאה וכי היכי דקידושי ביאה מאכילין בארוסה דאיתקוש הוויות להדדי כך מאכילין ביבמה: השתא בפני הבעל · חוץ מיום אחד אמרת לא אכלה כולם בפני היבם דעל ידו אין לה לאכול דלאו קנינו היא מיבעיא ליה למימר דלא אכלה: קמייתא · משנה ראשונה שאוסרת משעת אירוסין שהתורה התירתה והם גזרו עד שיגיע זמן לא גזור מפני סימפון אלא שמא תשקה הלכך משנתחייב לזונה דמייחד לה דוכתא וליכא למיחש לשמא תשקה שריוה: ובתרייתא · משנה אחרונה שחזרו וגזרו עד שתכנס לחופה חשו לסימפון: אלא

תוספות

קוביוסטוס · פירש בקונטרס גונב נפשות ולא משמע הכי בפרק קמא דבכורות (דף ה. ושם) *דקא אמר ליה קיסר לרבן גמליאל משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או שאינו בקי בחשבונות היה והתם אממון קאי דאשאילה ראשונה דבכללן של לוים אתה מונה כו' כבר השיבו ועוד דהגיעו מפרש בקונטרס דרובם הכי איתנהו ואין נראה שיהיו רוב העבדים גונבי נפשות ונראה כפירוש רבינו חננאל דמפרש קוביוסטוס משחק בקוביא והא דאמרי' (חולין דף נא:) ויאמר שלחני כי עלה השחר אמר ליה יעקב וכי גנב אתה או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא מן השחר לפירוש הקונטרס אתי שפיר ולפירוש רבינו חננאל נמי י"ל שדרך משחקין בקוביא שעוסקין בהן ודרכן להטמין מבני אדם: הנהו קלא אית להו · פירש בקונטרס וסבר וקבילוקשה לר"ת דבריש המוכר פירות (ב"ב דף צב: ושם) אמר בהדיא ליסטים מזויין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך ועוד אמרינן בפרק האומנין (ב"מ דף פ. ושם) שפחה זו שוטה היא נכפית היא כו' הרי זה מקח טעות אם כן בהנך מומי ניחוש לסימפון ומפר"ת קלא אית להו ולא שכיחי ולא חיישינן בהו לסימפון כיון דלא שכיחי והנהו נמי דפרק האומנין לא שכיחי והא דאמרינן בפרק המגרש (גיטין דף פו. ושם) דאתקין רב יהודה בשטרא דעבדי עבדא דנן מולדק לעבדות ופטיר ועטיר מן ערורי מלכא ומלכתא לא משום שהיה צריך להתנות כדפי' דבסתמא נמי הוי מקח טעות אלא משום שופרא דשטרא ורבינו אליהו היה מקיים פירוש הקונטרס דהיכא דקיבל המוכר מעות אמרי' מדלא בדק הלוקח קודם נתינת מעות הני מומין דאית להו קלא א"כ סבר וקיבל והא דאומר לו הרי שלך לפניך מיירי קודם שנתן הלוקח מעות וקא משמע כן בפרק המוכר פירות (ב"ב דף צב:) דפריך [שם הגיעו לאו משום דרובא הכי איתנהו וס"מ דאזלינן בתר רובא ומאי פריך דלמא] המוציא מחבירו עליו הראיה אלמא מיירי שהלוקח מוחזק: *ואפילו כולן בפני הבעל חוץ מיום אחד אינה אוכלת · פירש בקונטרס דהוא הדין אפילו כולם בפני הבעל לא אכלה משמע דקנין כספו פקע ליה אלא דאי כולן בפני הבעל הוה אכלה מיהא בחייו ולר"ת נראה דהך דרשא דדריש בגמרא קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא אסמכתא בעלמא הוא דמדאורייתא מיכל אכלה ולפי משנה ראשונה היכא דאכלה בחיי הבעל אוכלת נמי בזיקת היבם מדקתני ואפי' כולם בפני הבעל חוץ מיום אחד משמע הא כולן בפני הבעל אוכלת ועוד דתנן בפרקין בסדר משנת ירושלמית הגיע זמן ולא נשאו או שמתו בעליהן אוכלות משלו ואוכלות בתרומה משמע כשמתו בעליהן שהיבם מאכילן בלא ביאה דומיא דהגעת זמן דמיירי בלא נשאו דאי אחר ביאה פשיטא דאשתו גמורה היא ועוד מביא ראיה מדתניא בתוספתא זו משנה ראשונה רבותינו אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ולא היבמה עד שתיבעל והיינו טעמא דמשנה ראשונה דכשלא אכלה בחיי הבעל אינה אוכלת דהא איכא למיחש לסימפון ולשמא תשקה דהא כיון דלא הגיע זמן בחיי הבעל לא בדק לה דאינו חייב במזונותיה אלא א"כ עמד בדין וברח כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף מא:) ולא מייחד לה דוכתא וטעמא משום שאין דרך לאחר אלא מיד הוא רגיל או לחלוץ או לייבם לכך לא תקנו לה מזונות מיבם כמו שתקנו מזונות בהגעת זמן דבעל אבל כשאכלה בחיי הבעל תו ליכא למיחש לסימפון ולשמא תשקה נמי ליכא למיחש דכיון דהגיע זמן מייחד לה דוכתא בבית אביה מסתמא אוכלת שם בכל שעה ואינה זזה ממקומה וא"ת ומאחר דמדאורייתא אכלה כשנפלה מן הנשואין למה אסורה למשנה אחרונה עד שתיבעל הא ליכא למיחש לסימפון שכבר נבדקה בדיקת פנים ויש לומר דמאחר שאסרו ארוסה שהגיע זמנה אסרו נמי ביבמה משום דמיחלפא בה שמתיהן זמן כניסתן לאחר אבל ק"ק אי חשיבא יבמה קנין כספו דיבם הא דקאמר ביבמות בפרק אלמנה (דף סז: ושם) גבי הא דתנן היבם פוסל ואינו מאכיל אי בת כהן לישראל היא פסיל לה ושבה אל בית אביה כו' ה"ל למימר דהא קנייה כדקאמר התם גבי אירוסין ויש לומר דושבה אל בית אביה אתא למיפסל בת כהן לישראל למידק הא מעיקרא לא אכלה כדאמר התם (דף סח.) א"כ לא אייתר לשומרת יבם אלא הכי קאמר ושבה כתיב כלומר דווקא אותה ששבה אל בית אביה אבל זאת שזקוקה ליבם אינה שבה שהרי חשובה כאילו קנויה לו: **השתא** בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מיבעיא · ה"ג [לא] זו אף זו קתני לא מיבעיא ששה חדשים בפני הבעל וששה בפני היבם דלא אכלה אלא אפילו כולם בפני הבעל חוץ מיום אחד לא אכלה וכן מוכיח בירושלמי דמפרש כולה מתניתין [בלא] זו אף זו: מאי

ג"י נפ"ע

שייך לעיל דף נז ע"א על המשנה

תוספות רי"ד

התם דוכתא מייחד לה. פי' מאחר שהוא זן אותה תמיד מוציאה מבית אביה ומייחד לה מקום שלא תפסיד מזונותיו · פי' כי היכי דלא ליכול אינש בהרה: ר"ט אומר וכו' אמר אביי מחלוקת כבת כהן לכהן אבל בת ישראל לכהן דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה פי' בת כהן אם תטמא יחליף לה אביה חולין בתרומה וחזיא לה ולא תצטרך למוכרה לכהנים בזול ולקנות חולין ביוקר אבל בת ישראל לכהן אין מי שיחליף לה ותצטרך למכור להם בזול הלכך נותנים לה מחצה חולין: ואמר אביי מחלוקת בארוסה פי' ובת כהן' אבל בנשואה ד"ה מחצה חולין ומחצה

ב"ב נב: קידושין יח.

[illegible]

[תוספתא רפ"ה]

[יבמות סז:]

[ערכין טו. וש"נ]

תרומה: היבם אינו מאכיל בתרומה מ"ט קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא פי' והלכך אין לו כח להאכילה בגינו אך אם אכלה בחיי הבעל אוכלת דיבם במקום בעל קאי ומכח בעלה קאכלה: או כלם וכו' השתא כלם בפני הבעל חוץ מיום א' אמרת לא אכלה כלן בפני היבם דע"י אין לה לאכול דלא קנינו הוא לא מיבעיא זו ואצ"ל זו קתני: זו משנה ראשונה וכו'. תניא בתוספתא ולא היבמה עד שתבעל· פי' זו רבנן שאמרו הגיע זמן ולא נשאו שהיא אכלת בתרומה הוא משנה ראשונה אבל ב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וכן היבמה עד שתבעל ואע"ג דאכלה בחיי בעלה מ"מ אמר עולא ואיתימא ר"ש ב"ר משום סימפון

מו א ב מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה כח סמג עשין קלב טוש"ע אה"ע סי' פא סעיף א :

מז ג ד מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סט סעיף ד וסי' פ סעיף טו בהג"ה וסימן פא סעיף א בהג"ה :

מח ה מיי' פ"ט מהל' עבדים הלכ' ז סמג עשין קלב טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף כ :

מט ו מיי' פכ"א מהל' אישות הלכה י סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' פ סעיף טו :

נ ז ח מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה כח סמג עשין קלב טוש"ע שם סי' פא סעיף א :

אלא לרב שמואל בר יהודה קמייתא משום סימפון ובתרייתא משום סימפון מאי בינייהו איכא בינייהו בדיקת חוץ מר סבר בדיקת חוץ שמה בדיקה ומר סבר בדיקת חוץ לא שמה בדיקה: **מתני'** *המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת המותר רבי מאיר אומר הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין: **גמ'** *אמר רב הונא *אמר רב יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה וכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה הרשות בידה מיתיבי *תקנו מזונות תחת מעשה ידיה אימא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות לימא מסייע ליה המקדיש מעשה ידי אשתו הרי היא עושה ואוכלת מאי לאו בניזונת לא בשאינה ניזונת אי בשאינה ניזונת מאי למימרא אפי' *למאן דאמר יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הני מילי בעבד כנעני דלא כתיב ביה עמך אבל עבד עברי דכתיב ביה °עמך לא וכל שכן אשתו סיפא איצטריך ליה מותר רבי מאיר אומר הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין ופליגא דריש לקיש דאמר ריש לקיש *לא תימא טעמא דרבי מאיר משום דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא טעמא דרבי מאיר מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהם *והא לא אמר לה הכי כיון דשמעינן ליה לר"מ דאמר *אין אדם מוציא דבריו לבטלה נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהם וסבר רבי מאיר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והתניא *האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר או לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך או שתמות אחותיך או לאחר שיחלוץ ליך יבמיך רבי מאיר אומר מקודשת °מההיא אין מהא ליכא למשמע מינה: המותר רבי מאיר אומר הקדש: איבעיא להו מותר לאחר מיתה מאי אימת קדוש רב ושמואל דאמרי תרווייהו מותר לאחר מיתה קדוש רב אדא בר אהבה אמר מותר מחיים קדוש הוי בה רב פפא במאי אילימא במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף לצרכיה מ"ט דמ"ד לאחר מיתה קדוש ואלא כשאין מעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף לצרכיה מ"ט דמאן דאמר מחיים קדוש לעולם במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף לצרכיה רב ושמואל סברי תקנו מזונות

תורה אור

הכרים טו

אלא לרב שמואל בר יהודה · דאמר לעיל נמי טעם משנה ראשונה משום סימפון והשתא נמי מוקי טעם ב"ד של אחריהם משום סימפון: מאי בינייהו · כלומר מה ראו ראשונים להתירה מהגיע זמן ואילך ומה ראו אחרונים לומר עד שתכנס לחופה: מר סבר · משנה ראשונה: בדיקת חוץ · שבדקה ביד קרובותיו: שמה בדיקה · וקודם שיוליא מעותיו במזונותיה כבר בדקה הלכך תו לא חיישינן לסימפון וב"ד של אחריהם סברי אינה בדיקה עד שמתייחד עמה הוא עצמו ובודקה: **מתני'** מעשה ידי אשתו · במתני' (לקמן דף סד:) מפרש מה היא עושה לו משקל חמש סלעים כו': הרי זו עושה ואוכלת · אין מעשה ידיה קדוש על פיו ובגמרא מפרש לה: המותר · הקדיש את מותר מעשה ידי אשתו מה שהיא עושה לו יותר על הראוי שפסקו חכמים ולא הקדיש מעשה ידיה עצמן והמותר קרוי לו במעה כסף שתקנו לה חכמים שיתן לה בכל שבת מעה כסף לצורכיה לבד המזונות כדתנן במתניתין: רבי מאיר אומר הקדש כו' · מפרש בגמרא: **גמ'** איני ניזונית · משלך: ואיני עושה · לך כלום אלא לעצמי: מזוני עיקר · תחילת תקנתא לטובתה תקנוה משום דזמנין דלא ספקה במעשה ידיה למזונות ותקנו תחילה שעיקר תקנתא שיזון את אשתו והדר תקון לו מעשה ידיה משום איבה וכיון דעיקר תקנתא לטובתה ומשום דידה הואי כי אמרה לא ניחא לי בהאי טיבותא שומעין לה: מאי לאו בניזונת · שיש לו נכסים ומבקש לזונה ואפי' הכי תנן אין מעשה ידיה ברשותו להקדישן: בשאינה ניזונת · שאין לו במה לזונה: אפי' למאן דאמר כו' · פלוגתא במסכת גיטין: סיפא איצטריך ליה · לאשמועינן פלוגתא במותר דלא שייך אמזונות ואע"ג דאינה ניזונת איכא למ"ד קדוש לאחר מיתה כשיירשנה וכדלקמן: ופליגא · דרב הונא אר"ש בן לקיש: דבר שלא בא לעולם · כגון מעשה ידיה שהקדישן עד שלא עשאתן: לעושיהן · למי שבראן וידים איתנהו בעולם אלמא קסבר יכול לכופה ואינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה: והא לא אמר · יקדשו ידיך אלא מעשה ידיך: שמעינן ליה לרבי מאיר · במסכת ערכין (דף ה.) דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה דתנן המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו דאדם יודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים הכא נמי אדם יודע שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וגמר ואמר לשם ידים עצמן: לאחר מיתה · כשתמות היא ויירשנה: מחיים · כשתעשנו: לעולם במעלה לה מזונות כו' · וה"ה נמי דמצי לאוקמא כשאין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה אלא משום רב דאית ליה יכולה אשה שתאמר איני ניזונית ואיני עושה ואוקי רישא דמתני דתני עושה ואוכלת בניזונת להכי אוקי סיפא בניזונת :

מזונות

מאי לאו בניזונת · לא כשהוא זן אותה קאמר דאם כן יקדשו מעשה ידיה ואמאי עושה ואוכלת כדקאמר לקמן אי במעלה לה מזונות מאי טעמא דמאן דאמר לאחר מיתה קדוש פירוש גם מחיים יהא קדוש אלא בניזונת כלומר שהוא חפץ לזונה והיא אינה רוצה:

מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה כו' · ומתני' דקתני עושה ואוכלת מוקי לה כרב אדא בר אהבה דבסמוך במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף :

יקדשו ידיך לעושיהן · פירוש להקב"ה שעשאן אבל אין לפרש למלאכתן דא"כ הל"ל למעשיהן כדאמרינן בסוף פ"ק דנדרים (דף יג:) : **לאחר** שאתגייר · וא"ת דבסוף פ"ק דגיטין (דף יג:) אמרינן דאפילו לרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר שהוא בעולם אבל לדבר שלא בא לעולם לא והא לאחר שאתגייר הוי לדבר שלא בא לעולם ואומר ר"י דלאחר שאתגייר לא חשיב כל כך דבר שלא בא לעולם כיון שהגוף בעולם אלא שמחוסר גירות ולא דמי לטלדים דהתם לא באו לעולם כלל וכעין זה תירץ ה"ר אליעזר משנז"א מה שמקשין אהא דאמר בריש המפקיד (ב"מ דף לג:) אימור דאמר ר"מ אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כגון פירות דקל דעבידי דאתו כו' והא כל הנהו דהכא לא עבידי דאתו אלא הכא כיון שהגוף בעולם לא בעינן עבידי דאתו וא"ת אם כן מאי פריך הכא וקאמר נמי מההיא אין הא מההיא נמי לא שמעינן מעשה ידיה שאינם בעולם כלל והכתי מצי למימר דלא קדשי מעשה ידיה אלא דנעשה כאומר יקדשו ידיך לעושיהן וי"ל כיון דבמקלת סבר רבי מאיר כרבי אליעזר בן יעקב אית לן למימר דאף בדבר שלא בא לעולם כלל סבר כוותיה דאית ליה בהאשה רבה (יבמות נג: ושם) ובהאומר (קידושין דף סב:) דאדם מקנה ועוד מתרץ דכל הני דהכא איכא לאוקמא בדעבידי דאתו כגון ששמע מרבו שישחררנו ולאחר שימות בעליך ואחותיך כגון בגוססת ולאחר שיחלוץ ליך יבמיך באין דעתו של יבם לייבם ומיהו ק"ק מותר דקדוש לאחר מיתה אע"ג דלא עביד דאתי דליכא לאוקמא בגוססת דהא עושה מלאכה* : **אי** במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף מ"ט דמ"ד לאחר מיתה הוא קדוש · גם למ"ד מחיים הוא קדוש ה"מ למיפרך כיון דמעלה מזונות ומעה כסף אמאי עושה ואוכלת אלא משום דבעי למימר אי אין מעלה לה מזונות ולא מעה כסף מ"ט דמאן דאמר מחיים הוא קדוש נקט נמי הכא מ"ט דמ"ד לאחר מיתה הוא קדוש :

א) **במעלה** לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף · אליבא דרב אדא בר אהבה מוקי לה הכי אבל רב ושמואל לא מצי מוקמי לה במעלה לה מזונות דכיון דסברי דתיקנו מזונות תחת מעשה ידיה א"כ אמאי עושה ואוכלת אלא רב ושמואל מוקמי מתניתין בשאין מעלה לה מזונות ולא מעה כסף ואם תאמר ומאי דוחקיה דרב לאוקמא מתני' לאחר מיתה לוקמה מחיים וכגון דמעלה לה מעה כסף ואין מעלה לה מזונות ויש לומר דאין רגילות שיעלה לה מעה כסף ולא יעלה לה מזונות :

א) לרב ושמואל איכא לאוקמי מתני' במעלה לה מזונות והיא אינה רוצה דבהכי מיתוקמא מתני' לכולהו לרב ושמואל באינה רוצה ולרב אדא בר אהבה בניזונת ממש . ת"י

[מיהו יש להעמיד בזקנה ועוד יש מפרשים דכל היכא דליכא אלא חד מי יימר חשיב עבידא דאתי ודוקא התם בהמפקיד גבי כפילא לא חשיב עבידא דאתי משום דאיכא מי יימר טובא מי יימר דמיגנבא ואת"ל דמיגנבא מי יימר דמשתכח גנבא כו'. ת"י]

[נדרים פה.]

[ב"ק ח: איתא אמר רב הונא יכולה וכו' ועי' תוס' לקמן סג. ד"ה רב הונא]

לעיל מז: [לקמן נט.]

ב"ק סז: [ב"מ נב.] לעיל מג. גיטין יב.

[עי' בתוס' דלעיל מז: ד"ה תקנו]

[ועי' תוס' לקמן עג: ד"ה אפילו]

[תמורה כו: ערכין ה ופ"ע]

במות לב: לג: ב"מ טז: קידושין סב.

[ב"ק ח: ב"ב כח: גיטין עז:] לקמן ע. פג: קז:

גליון הש"ס

גמ' מהיא אין. עירובין דף לה ע"א בתוספות דף לא ע"ב :

תוספות רי"ד

סימפון שמא ימצא בה מומין שבסתר ויהיה קדושיו קידושי טעות · ודבר המבטל יקרא סמפון ולפיכך נקרא השובר סימפון: **מתני'** המקדיש מעשה ידי אשתו ה"ז עושה ואוכלת והמותר ר"מ אומר הקדש ור"י הסנדלר אומר חולין. פי' אפי' למ"ד שאין האשה יכולה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה אתיא מתני' וטעמא דמילתא מפני שיכול להערים ולומר איני רוצה לזונך והיא זקוקה להתפרנס ממעשה ידיה הלכך ה"ז עושה ואוכלת ואין ההקדש על מע"י חל מפני שהוא שלה. שאם לא יפרנסה בעלה תתפרנס היא ממנו והמותר מה שעשת יתר על מזונותיה של בעל [והכי תניא בתוספתא המקדיש מע"י אשתו ה"ז מעלה לה מתוכן פרנסה והשאר הקדש] ר"מ אומר הקדש דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אר"ה א"ר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. פי' להאי סברא אפי' אותו המותר שעושה יתר על מזונותי' הוא שלה דאל"ה מאי מרווחת האשה בכך. א"ו הכל שלה ומפני שעושה יתר על מזונותי' מפני שאומרת לבעלה איני ניזונת ואיני עושה: ואי קשיא והאמרינן לקמן קונם שאני עושה לפיך א"צ להפר אלמא שמעשה ידיה הוא משועבד לבעל ואין הנדר חל עליו ואי אמרת יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה תשובה אע"ג דמציא למימר כ"ז שלא אמרה משועבד הוא מע"י לבעל והילכך א"צ להפר מיתיבי תיקנו מזונות תחת מע"י א) וקסבר מזוני עיקר ומע"י משום איבה וכך הלכה דהכי פסיק תלמודא כר"ה א"ר שתאמר וכו' · נימא מסייע ליה המקדיש ידי אשתו ה"ז עושה ואוכלת מאי לאו דניזונית. פי' שהבעל חפץ לזונה ואפ"ה היא עושה ואוכלת וטעמא דמילתא משום דמצי למימר א"נ וא"ע וכל מע"י שלה ואפילו המותר שלה כדפי' והאי והמותר ר"מ אומר הקדש (שהוא) [היינו] לאחר מיתה שמה שנשאר לה ממע"י יורשה הבעל לאחר מיתתה והלכך ההקדש חל עליו שאדם מקדיש דשלב"ל: לא כשאינה ניזונת החייב ולעולם לא מצי למימר הכי וטעמא דמערים ואינה רוצה לזונו והלכך ניזונית ממע"י · ולא חייל הקדש עילווי' כדפרישית והמותר שעשת יותר על מזונותיה הוא של בעל וקדוש מחיים אליבא דר"מ מתני'

א) נראה דחסר כאן וצ"ל אימא תקני מעשה ידיה תחת מזונות וקסבר מזוני עיקר וכו'

מזונות תחת מעשה ידיה ומעה כסף תחת מותר וכיון דלא קא יהיב לה מעה כסף מותר דידה הוי רב אדא בר אהבה סבר תקנו מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה וכיון דקא יהיב לה מזוני מותר דידיה הוי במאי קמיפלגי מר סבר מידי דשכיח ממידי דשכיח ומר סבר מידי דקייץ ממידי דקייץ מיתיבי *תקנו מזונות תחת מעשה ידיה אימא תחת מותר מעשה ידיה תא שמע *אם אינו נותן לה מעה כסף לצורכיה מעשה ידיה שלה אימא מותר מעשה ידיה שלה והא עלה קתני מה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה הכי קאמר מעשה ידיה כמה הוי דלידע מותר דידה כמה משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל *אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן הסנדלר ומי אמר שמואל הכי והתנן *קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו רבי יוחנן בן נורי אמר [א]יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור ואמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה ולימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה אי נמי אין הלכה כתנא קמא אי נמי הלכה כרבי עקיבא אלא אמר רב יוסף קונמות קאמרת שאני קונמות ביתוך שאדם אוסר פירות חבירו עליו אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אמר ליה אביי בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שכן אדם אוסר פירותיו על חבירו יאסר דבר שלא בא לעולם על חבירו שכן *אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו *אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ב]באומרת יקדשו ידי לעושיהם דידים איתנהו בעולם וכי קאמרה הכי מי מקדש' הא משעבדא ליה דאמרה לכי מיגרשה ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדיש ולקמיה קדיש אמר רבי אלעאי אלמה לא אילו [ג]האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תיקדש מי לא קדשה מתקיף לה רבי ירמיה מי דמי התם בידו להקדישה הכא אין בידה לגריש את עצמה הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו [ד]שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תיקדש דלא קדשה מתקיף לה רב פפא מי דמי התם גופא ופירות בידא דלוקח הכא גופה בידה הוא הא לא דמיא אלא [ה]לאומר לחבירו

שדה

רש"י

מזונות שכיחי ומעשה ידיה שכיח ומותר לא שכיח · מעה כסף קייץ ומעשה ידיה קייץ כדתנן (לקמן דף סד:) מה היא עושה משקל חמש סלעים: והא עלה קתני · במתני': ומה היא עושה לו · ומדפריש בתר מעשה ידיה ומה היא עושה לו מכלל דרישא במעשה ידיה איירי ולא במותר: שתי · קשה לטוותו יותר מן הערב: הכי קאמר · [לעולם במותר איירי ברישא והכי קאמר] סיפא ומה היא עושה לו עיקר דנדע מותר מאי ניהו: משקל חמש סלעים · סלע של יהודה כפליים במשקל סלע של גליל: מי אמר שמואל הכי · והאמר שמואל לעיל במותר לאחר מיתה פליגי ועלה א"ר יוחנן הסנדלר חולין ואע"פ דהשתא דידיה הוא אלמא טעמא דר' יוחנן משום דבר שלא בא לעולם הוא שעדיין לא מתה ואין לו רשות במותר הואיל ואינו מעלה לה מעה כסף ובהא אמר שמואל הלכה: והתנן קונם שאני עושה לפיך · מה שאני עושה יהיה קונם לפיך יהי עליך כהקדש מליהנות לו: אינו צריך להפר · נדר זה שאין בה כח להקדישו לפי שהוא שלו: שמא תעדיף עליו · יותר ממה שפסקו לה חכמים משקל חמש סלעים דמותר זה אינו שלו ויכולה להקדישו: ר' יוחנן בן נורי אומר · אף עיקר מעשה ידיה צריך הפרה: שמא יגרשנה · ויהא הנדר חל שמשגרשה אינה משועבדת לו למעשה ידיה: ותהא אסורה לחזור לו · לפי שנאסר מעשה ידיה עליו ואי אפשר לו ליזהר שלא תטחון ולא תאפה וכל שאר מלאכות השנויות במשנתנו שהאשה עושה לבעלה: ואמר שמואל הלכה כו' · אלמא לכשיגרשנה חל הנדר אלמא אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם שעדיין לא גירשה: כי אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי להעדפה · קאמר כלומר הלכה דיפר ולאו מטעמיה דאילו לר' יוחנן עיקר מעשה ידיה צריך הפרה ולשמואל משום העדפה שמא תעדיף על הראוי הוא דאמר יפר והשתא נמי הוה מצי לאקשויי סוף סוף לא בא לעולם דהא לא נעשה אלא אקשי ליה קושיא אחריתא: אין הלכה כת"ק · דאמר אין צריך להפר אלא יפר: אלא אמר רב יוסף · לעולם הלכה ומטעמיה קאמר ומשום שמא יגרשנה: ושאני קונמות · הקדש שאינו הקדש לכל אלא על אדם אחד בלשון קונם: מתוך · שהוא תופס במקום שאין סתם הקדש תופס שאדם אוסר פירות חבירו עליו ואומר קונם פירות פלוני עלי ובסתם הקדש אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו הלכך אדם אוסר עליו נמי דבר שלא בא לעולם אבל מתני' במקדיש הקדש גמור איירי ואינו ממהר לתפוס כקונם: אמר ליה אביי · ומה ראיה פירות חבירו עליו לכאן שהן פירות חבירו על חבירו דעכשיו היא משועבדת לו למעשה ידיה ואינה ראויה להתפיסו בקונם ולכשיגרשנה קאמר דחייל ועוד שעדיין לא נעשית המלאכה עד לאחר גירושין וחזרה: בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו · בקונם שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו בין בלשון קונם לחבירו לבדו בין שהקדישו סתם הקדש גמור: יאסר דבר כו' · בתמיה: דבר שלא בא לעולם · לא המלאכה באה ולא הרשות באה לידה להתפיס עד שתתגרש: שכן אין אדם כו'. שממקום שבאת אין אתה יכול ללמוד איסור שהרי אף בקונם אין אוסר פירות חבירו על חבירו לומר קונם פירותיך עליך: באומרת יקדשו ידי כו'. שהמלאכה כמי שבאת לעולם ועל הגירושין שלא באו קא מסיק ואזיל ומתניתין באומר מעשה ידיך הקדש: ומי איכא מידי כו' · כלומר תירצת לא בא לעולם דמלאכה לא בא לעולם דגירושין לא תירצת דאילו השתא לית לה רשותא לאקדושיה והיכי קדיש לקמיה: אלמה לא · בתמיה: מי לא קדשה · אם מכרה וחזר ולקחה: בידו להקדישה · שהרי עכשיו שלו וכי היכי דאילו אקדשה השתא קדשה כי אמר נמי תיקדוש לקמיה קדשה: הא לא דמיא · מסקנא דקושיא היא: התם · גבי מכרתי לך. אין לו עכשיו בה לא גוף ולא פירות ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: הכא גופה בידה הוא · והרי יקדשו ידי אמרה: הא לא דמיא · מסקנא דאתקפתיה היא:

לא

תוספות

קונם שאני עושה לפיך · אפילו גרסי' שאיני לא הוי דבר שאין בו ממש דהא תנן בפ' בתרא דנדרים (דף פה:) קונם שלא אתן תבן לפני בקרך איני יכול להפר:

אינו צריך להפר · במעלה לה מזונות ומעה כסף איירי ולכך אינו צריך להפר שהמותר הכל שלו ואם משום העדפה שעל ידי הדחק גם היא שלו ואין לפרש טעם דאין צריך להפר משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דאם כן בחנם נקט מה שאני עושה לפיך דליתני מקדיש ידי עצמו:

רבי עקיבא אומר יפר · דקסבר דהעדפה שעל ידי הדחק הוי לאשה כדאמרינן בריש מציאת האשה (לקמן סו· ושם) וא"ת והיאך יכול להפר והא אין זה מדברים שבינו לבינה וי"ל דחשיב בינו לבינה לפי שאינו יכול ליזהר וליקח ממש בצמצום את הראוי לו ולהניח שאינו ראוי לו א"נ גם חלקה משועבד לו שילקח בהם קרקע והוא יאכל פירות וא"ת אם כן איך יכולה להדירו כיון דמשועבדת ליה דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל כדאמר בסמוך וי"ל דדוקא בעיקר מעשה ידיה הוא דאלמוה שהם לבעל לגמרי אבל הכא דלאו דידיה נינהו אלא לפירות בעלמא לא אלמוה:

שמא יגרשנה כו' · ואם תאמר ולרב דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה למה לי למנקט שמא יגרשנה לימא שמא תאמר איני ניזונת ואיני עושה וי"ל דהא לא שכיח שתהא אומרת כן:

כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה · פירוש הקונטרס מגומגם כמו שפירש בעצמו ונראה לר"ת דהכי פירושו להעדפה דסבר לה שמואל כרבי יוחנן בן נורי בהא דהעדפה לבעל ובתר הכי גרים ונימא הלכה כתנא קמא אי נמי אין הלכה כרבי עקיבא וכן פירש ר"ח:

בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שכן אוסר פירותיו על חבירו. פירוש דהתם אוסר משום דאחד מהן ברשותו יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו שאין לא זה ולא זה ברשותו שכן אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו לפי ששניהן אינם ברשותו:

לכשאקחנה ממך כו' · ואע"ג דהתם קאמר לכשאקחנה והכא לא קאמרה לכשאתגרש אין נראה לו לחלק:

הכא אין בידה לגרש עצמה · תימה דהא בידה לומר איני ניזונת ואיני עושה ויש לומר דרוצה ליישב גם אליבא דריש לקיש:

שדה

עין משפט נר מצוה

נא א ב מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' עא וטוש"ע אה"ע סי' פא סעי' ג:

נב ג מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' כט:

נג ד מיי' שם הל' כו:

נד ה מיי' שם הל' כט:

מסורת הש"ס

[לעיל מז: נח:]

לקמן סד:

[ע' תוס' יבמות סז· ד"ה זו]

קדושין סג· יבמות לג· לקמן סו· ע' נדרים פה·

[נדרים מז·]

[ע' תוס' נדה מז: בד"ה כדרב פנחס כו' דלא גרסי' אלא]

שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תיקדש דקדשה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי מי דמי התם בידו לפדותה הכא אין בידה לגרש עצמה הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תיקדש דקדשה מתקיף לה רב אשי מי דמי התם לעשר שנים מיהא בידו לפדותה הכא אין בידה לגרש עצמה לעולם אלא אמר רב אשי קונמות קא אמרת שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו וכדרבא *דאמר רבא [א]הקדש חמץ [ב]ושחרור מפקיען מידי שיעבוד ונקרשו מהשתא אלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל כי היכי דלא תיקדש מהשתא: **מתני'** [ג]ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת מבשלת ומניקה את בנה [ד]מצעת לו המטה [ו]ועושה בצמר [ה]הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת [ז]שתים אין מבשלת ואין מניקה את בנה [ח]שלש אין מצעת לו המטה ואין עושה בצמר ארבע יושבת בקתדרא רבי אליעזר אומר [ט]אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה רשב"ג אומר [י]אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי שיעמום: **גמ'** טוחנת ס"ד אלא אימא [כ]מטחנת ואיבעית אימא [ל]בריחיא דידא מתני' דלא כר' חייא דתני ר' חייא *אין אשה אלא ליופי אין אשה אלא לבנים ותני ר' חייא אין אשה אלא לתכשיטי אשה ותני ר' חייא הרוצה שיערן את אשתו ילבישנה כלי פשתן הרוצה שילבין את בתו יאכילנה אפרוחים וישקנה חלב סמוך לפירקה: ומניקה את בנה: לימא מתניתין דלא כבית שמאי דתניא *נדרה שלא להניק את בנה בש"א שומטת דד מפיו בה"א [מ]כופה ומניקתו [נ]נתגרשה אינו כופה [ס]ואם היה מכירה נותן לה שכרה וכופה ומניקתו מפני הסכנה אפי' תימא ב"ש *הכא במאי עסקינן כגון שנדרה היא וקיים לה הוא וקסברי ב"ש *הוא נותן אצבע בין שיניה וב"ה סברי היא נתנה אצבע בין שיניהונפלגו בכתובה בעלמא ועוד תניא בש"א אינה מניקה אלא מהוורתא מתניתין דלא כב"ש: אם היה מכירה:

עד

לא דמיא אלא להא · לא דמי לשדה זו שמשכנתי לך סתם אלא לאומר שדה זו שמשכנתי לעשר שנים דאין בידו לפדותה ולהקדישה עכשיו: דקדשה · דהא שלו היא: דקדושת הגוף נינהו · כקדושת מזבח שאין להן פדיון כך אין פדיון לקונם להיות ניתר למי שנאסר עליו שהרי אינו הקדש גמור לתפוס פדיונו אלא אסור על אדם אחד וכיון דקדושת הגוף הוא מפקיע מידי שעבוד שהיא משועבדת לבעלה וחייל ולקמן פריך א"כ מאי איריא שמא יגרשנה מהשתא חייל: הקדש · כגון שעיבד שורו לבעל חוב וחזר והקדישו מפקיע שעבוד המלוה וגובה חובו ממקום אחר וזה כשר לקרבן ואינו גזל דלא הוה קני ליה אלא לגובייינא בעלמא ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים דבדק הבית לא מפקיע שעבוד כדתנן בערכין (דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו כו': חמץ · עשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים והגיע הפסח איסור חמץ מפקיעו משעבוד העובד כוכבים ונאסר בהנאה והא דתנן (פסחים דף ל:) עובד כוכבים שהלוה לישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה אוקמינן לה התם כשהרהינו אצלו שמסרו בידו משכון: ושחרור · עשה עבדו אפותיקי ושחררו הלוה משוחרר וזה גובה חובו ממקום אחר: ונקדשו מהשתא · מאי איריא דקתני שמא יגרשנה מהשתא נמי קדיש: אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל · בעודה תחתיו דשויוהו רבנן כלוקח גמור ולא כמלוה: **מתני'** אופה · פת: שתים אינה מבשלת כו' · בגמרא פריך אמאי לא איפטרא מכולהו בחדא שפחה שהכניסה במקומה: יושבת בקתדרא · לא תטרח בשבילו לילך בשליחות להביא לו חפץ מבית לעליה: שעמום · שיגעון: **גמ'** טוחנת ס"ד · המים מגלגלין האופן וטוחן: מטחנת · מכינה צורכי טחינה נותנתו באפרכסת וקולטת הקמח: ואיבעית אימא · לעולם טוחנת היא עצמה: דידא · רחיים של יד: לתכשיטי אשה · שיקנו לה תכשיטין להתנאות בהן: שיעדן · את זיוה איסקלוי"ר בלע"ז: לפירקה · ימי הנעורים: שומטת דד מפיו · לא תניקנו שחל הנדר אלמא לא משעבדא ליה: כופה ומניקה · דמשעבדא ליה ולא חל הנדר: אם היה מכירה · שאינו רוצה לינק מאחרת: הכא במאי עסקינן · בריית׳: ונפלגו בכתובה בעלמא · נדרה מליהנות לו וקיים לה בש"א תצא ותטול כתובה ובה"א תצא בלא כתובה: ועוד תניא · גבי כל הנשים ואפילו בלא נדר: אינה מניקה · אם אינה רוצה:

עד

שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תיקדש · משמע דבשדה ממושכנת אינו יכול להקדיש דאין כח להקדש לבטל כח המלוה שהיא ממושכנת בידו ותימה דאמרי' בסוף איזהו נשך (ב"מ עג:) רב מרי בר רחל משכן ליה עובד כוכבים ההוא ביתא אזל עובד כוכבים זבניה לרבא נטר תריסר ירחי שתא ושקל אגר ביתא ואמטיה לרבא כו' אלמא הפקיע המכר כחו של רב מרי שהיה לו לדור בבית חנם שהיתה ממושכנת בידו והפקיע המכר כחו והוצרך להעלות לו שכר לרבא וי"ל דאין זה הפקעת כח אלא לפי שהיה סבור רב מרי שהיה רבא חייב לו דמי המשכנתא במקום העובד כוכבים ולא רצה לדור בחצירו חנם משום רבית וא"ל רבא כדיניהם עבידנא לך דרבא לא מיחייב ליה מידי אלא העובד כוכבים וא"ת והא דאמר בפ' האומר משקלי עלי (ערכין כא: ושם) הקדישו משכיר הדר בו מעלה שכר להקדש ופריך היכי דייר ביה הא במעילה קאי דמשמע שבזמן השכירות יכול להקדישה וי"ל דכא שיש לשוכר אינו יכול להקדיש אלא הוא והקדש שותפין בו וימכר הבית ויקח זה דמי שכירות הבית והמותר להקדש אבל הכא מיירי שמקדיש כל השדה אף מה שאינו יכול להקדיש עכשיו אי נמי בהקדש ממש היה חל על שדה הממושכנת אף קודם שתפדה והכא מיירי שאוסר בקונם על המלוה לכשיפדנה דיכול להיות דבשדה ממושכנת אינו יכול לאוסרה בקונם אף על פי שיכול להקדישה *כדמוכח בערכין דיכול להקדיש יותר ממה שיכול לאסור בקונם ומתרלא בהכי הא׳ דפריך לעיל ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדיש ולקמיה קדיש ומאי קשיא ליה דלמה לא תוכל להקדיש מעשה ידיה לאחר שתתגרש מאי שנא מנכסי מלוג שיכולה למכור עכשיו לכשתאלמן או תתגרש אלא ודאי אע"פ שיכולה להקדיש מידי דהוי אמכר לא תוכל לאסור ועוד יכול להיות דאפילו היתה מקדשת ידיה לשמים לגמרי לא היה ראוי לחול הקדש כמו על שדה משום דבשדה חל ההקדש על גוף השדה בעודה ברשות המלוה וממילא יקדשו הפירות כשילא הגוף מרשותו אבל ידיה אפי' הקדישו לשמים אין נתפסות בהקדש ואפילו בעבד אמר רב דגופיה לא קדיש ורבנן חורין מודו כ"ע ולכך אפי' הקדישו לגמרי אין להקדש לחול יותר מאוסר למלוה בקונם שדה הממושכן לו:

קונמות קאמרת כו' · וא"ת א"כ כל אדם יפקיע כל ממונו מבעל חובו על ידי קונם* וי"ל דלאו דווקא שעבוד דבעל אלמוה רבנן אלא ה"ג דאלמוה לשעבודא דב"ח כדמוכח בריש המדיר (לקמן ע׳) דפריך וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה ולימא דמפקע שעבודה ע"י קונם אלא ודאי דאלמוה נמי לשעבודא דאשה וא"ת בפ' אלמנה ביבמות (דף סו: ושם) גבי אגטלא דפרסוה אמיתנא אמאי קאמר רבא קנייה מיתנא הא אלמוה רבנן לשעבודא דאשה וי"ל דדוקא בקונמות אלמוה שלא יפקיע חובו אבל התיא דפ' אלמנה דנאסר לכל העולם ליכא למיחש להכי ומפקיע מידי שעבוד כמו הקדש והא דאמר בהחובל (ב"ק דף צ׳ ושם) דעבדי מלוג אין יוצאין בשן ועין לא לאיש ולא לאשה דאלמוה רבנן לשעבודא דבעל אע"ג דשחרור דמי להקדש סבירא ליה לרבא בפרק אלמנה (יבמות דף סו:) כמ"ד לאשה אבל לא לאיש א"כ ידו עדיפא מידה כיון דאכיל פירות בחייה כדאמרינן בהכותב (לקמן דף פג׳): **הקדיש** חמץ ושחרור · כתבתי בהשולח (גיטין מ: ושם):

ארבע יושבת בקתדרא · אע"ג דבשלש נמי אינה עושה מכל מלאכות שהוזכרו במשנה מכל מקום עושה מלאכות קטנות שבבית שלא הוזכרו במשנה ואיכא נמי ארחי ופרחי דבגמרא וכי הכניסה לו ד' אינה עושה כלום: **טוחנת** ס"ד · הא דתנן בהניזקין (גיטין סא:) אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ לא פריך טוחנת ס"ד דדוקא הכא פריך דאתא לאשמועינן אלו מלאכות שהאשה עושה דקאי אעיקר מלאכה: **תני** רבי חייא אין אשה אלא ליופי · לא פליג אלא אטוחנת ואופה ומניקה את בנה וכיוצא בהן שמכחישות יופיה אבל אעושה בצמר לא פליג דמעשה ידיה תחת מזונות: **כגון** שנדרה היא וקיים לה הוא · שאסרה הנאת הנקה על עצמה שהיא נהנית בהנקה כדאמר לקמן הוא אומר שלא להניק והיא אומרת להניק שומעין לה משום לערא דידה וכי ההיא *דשוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה אבל ליכא למימר דאסרה הנאת יניקתה עליו כיון דמשעבדא ליה אין הנדר חל והשתא פליגי דב"ש סברי דהוא נתן אצבע בין שיניה הלכך אינו כופה להניק פי' להשכיר מינקת וב"ה סברי היא נתנה אצבע בין שיניה וכופה להניק שתשכיר לו מינקת או תצא בלא כתובה:

רבי

נה א מיי' פ"ז מהל' ערכין הל' יד ופי"ח מהל' מלוה ולוה הל' ו ז סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ז:
נו ב מיי' פ"ח מהלכות עבדים הל' טו סמג עשין פו טוש"ע שם סעי' ו וטוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סח:
נז ג מיי' פכ"א מהל' אישות הל' ה סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' פ סעי' ו [ע"ש במ"מ]:
נח ד מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ד:
נט ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף א:
ס ו מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' ז:
סא ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
סב ט מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ב:
סג י מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ג:
סד כ ל מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ו:
סה מ מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סימן פב סעי' א:
סו נ ס מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' ה:

[וכן משמע לעיל דקאמר בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שכן אדם אוסר פירותיו על חבירו ומה כח הוא זה שיכול להקדיש אלא אע"ג דיכול להקדישם לא היה לו לאוסרם על חבירו שאינו ברשותו אפ"ה אוסר ה"ס דאוסר פירות חבירו עליו. תו"ח]

תוספות רי"ד

מתני' אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת לו את המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה א' לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת לו את המטה ארבע יושבת בקתדרא ר"א אומר אפי' הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה רשב"ג אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי שיעמום. טוחנת ס"ד פי' דמשמע שהיא תגלגל הרחיים ואם הם רחיים של מים או של בהמה למה תגלגל היא את הרחיים דפריחאלה מילתא טובא אלא אימא מטחנת פי' להזמין החטין וללקט הקמח א"נ ברחייא דידא פי' שיש מקומות שטוחנין ברחיים קטנים של יד: ומניקה את בנה מתני' דלא כב"ש דתניא נדרה שלא להניק את בנה בש"א שומטת דד מפיה ובה"א כופה ומניקתה נתגרשה אין כופה אותה להניק ואם הי' מכירה כופה ומניקתה מפני הסכנה ומעלה לה שכרה ודוקא גרושה אבל אלמנה חייבת להניק את בנה בלי שכר כמו שהיתה עושה בחיי בעלה ומ"ה אסורה להנשא עד כ"ד חדש והיתומים כופין אותה להניק (ומעלה) [ואין מעלין] לה שכר הנקה כ"א ניזונית מהן מזונות מרווחים ופוחתין לה ממעשה ידיה כדין מניקה בחיי בעלה שאותו השיעבוד שהי' מוטל עלי' להניק את בנה בחיי בעלה מוטל עלי' אף לאחר מיתתו. ורב צמח גאון ז"ל כתב שגם האלמנה מעלין לה שכר הנקה ואינו נ"ל. אבל כשנירשה פקע שיעבודו מעלי' ואינו כופה אותה אך אם הוא מכירה [כופה] ובשכר וגרושה מניקה כיון שאין מוטל עלי' להניק את בנה רשאי היא להנשא מיד וא"צ להמתין כ"א ג"ח אף אם הי' מכירה כלל אמרו המשועבדת לינק אינה רשאי להנשא עד כ"ד חודש ושאינה משועבדת לינק היא רשאי להנשא מיד. ומ"ה אמרי' לקמן מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חודש ולא קתני מניקה סתם למימר דוקא שמת בעלה אבל אם נתגרשה א"צ להמתין. ובפ' החולץ דאמרי' התם לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו דמשמע אפי' גרושה הא אמרי' התם ותיתי ותבעינהו ליורשין דאלמא לא מיירי אלא באלמנה אבל בגרושה כיון שהיא יכולה להשליך בנה לבעלה למה היא צריכה להמתין אך אם הי' מכירה כופין אותה מפני סכנות הולד (והרב אומר אע"ג דמכירה נמי יכולה להנשא הגרושה אחר ג' חדשים):

ב"ק סט: יבמות סו: גיטין מ: נדרים פו:

תענית לא:

[תוספתא פ"ה]

לעיל נט: [לקמן עא.]

[שם]

[וי"ל שמלוה בעל חובו מאחרים והוא יפרע לשם בעל כחו וא"נ שם על אחרים יכול לאוסרו זה ודאי לא יעשה שיהיה מופקע מכל אדם ובריש המדיר דקאמר היכי מצי מדיר לה לא כמו למימר ע"י קונם דמפקע שמשתכלא דבי היכי דאלמוה לשעבודה דבעל דאלמוה נמי לשעבודה דאשה · תו"ח]

שבת קלה:

תורה אור

עד כמה אמר רבא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שלשה חדשים ושמואל אמר שלשים יום ורבי יצחק אמר ר' יוחנן חמשים יום אמר רב שימי בר אביי הלכה כרבי יצחק שאמר משום רבי יוחנן בשלמא רב ורבי יוחנן *כל חד וחד כי חורפיה אלא לשמואל כי האי גוונא מי משכחת לה °כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתינהו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי אמר שמואל אכל זמן שמכירה ההיא דאתאי לקמיה דשמואל אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בדקה אזל אותבה בדרי דנשי ושקליה לברה וקמהדר ליה עלייהו כי מטא לגבה הות קא מסוי לאפה כבשתנהי לעינה מיניה אמר לה נטף עיניך קום דרי בריך בסומא מנא ידע אמר רב אשי בריחא ובטעמא: תנו רבנן *יונק תינוק והולך עד עשרים וארבעה חדש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר גאפילו ארבע וחמש שנים פירש לאחר עשרים וארבעה חדש וחזר כיונק שקץ אמר מר מכאן ואילך כיונק שקץ ורמינהי *יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא ודין הוא ומה בהמה שהקלת במגעה החמרת בחלבה אדם שהחמרת במגעו אינו דין שתחמיר בחלבו תלמוד לומר °את הגמל כי מעלה גרה הוא הוא טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אלא טהור יכול אוציא את החלב שאינו שוה בכל ולא אוציא את הדם שהוא שוה בכל תלמוד לומר הוא הוא טמא ואין דם מהלכי שתים טמא אלא טהור ואמר רב ששת אפילו מצות פרישה אין בו לא קשיא דהא דפריש הא דלא פריש וחלופא בדם *כדתניא זדם שעל גבי ככר גוררו ואוכלו שבין השינים מוצצו ואינו חושש אמר מר רבי יהושע אומר אפילו ארבע וחמש שנים והתניא ר' יהושע אומר אפילו חבילתו על כתיפיו אידי ואידי חד שיעורא הוא אמר רב יוסף הלכה כרבי יהושע: תניא רבי מרינוס אומר זגונח יונק חלב בשבת מאי טעמא יונק מפרק כלאחר יד ובמקום צערא לא גזרו רבנן אמר רב יוסף הלכה כרבי מרינוס תניא נחום איש גליא אומר חצינור שעלו בו קשקשין ממעכן ברגלו בצנעא בשבת ואינו חושש מאי טעמא מתקן כלאחר יד הוא ובמקום פסידא לא גזרו בה רבנן אמר רב יוסף הלכה כנחום איש גליא: פירש לאחר עשרים וארבעה חדש וחזר כיונק שקץ: וכמה אמר רב יהודה בר חביבא אמר שמואל טשלשה ימים איכא דאמרי תני רב יהודה בר חביבא קמיה דשמואל שלשה ימים תנו רבנן *מינקת שמת בעלה בתוך עשרים וארבעה חדש °הרי זו לא *תתארס ולא תינשא

עד

עד כמה · כמה חדשים אית לן למימר שיודע להכירה מלינק מאשה אחרת: כל חד לפום חורפיה · יש תינוק חריף ומכירה בחמשים יום ויש שאינו מכירה עד שלשה חדשים: כל זמן שמכירה · אין שיעור לדבר אלא בבדיקה הדבר תלוי אם אנו רואים שמכירה כופה ומניקתו בשכר [ואפי' גירסה]: ההיא דאתאי · גרושה ולא היתה רוצה להניק: זיל בדקה · אם מכירה: אותבה בדרא דנשי · הושיבה בשורה של נשים: מסוי · מביט: נטוף עיניך · זקוף עיניך כמו דספיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מטייפי דב"ק (דף נב:): דרי בריך · שא בנך: כיונק שקץ · כאילו יונק דבר משוקץ: חלב מהלכי שתים · חלב של אשה המהלכת בשתי רגלים: טמא · אסור: שהקלת במגעה · שאינה מטמאה מחיים: החמרת בחלבה · כדאמרינן בבכורות (דף ו:) גמל גמל שני פעמים חד לאסור חלבו: אדם שהחמרת במגעו · נדה: שאינו שוה בכל · שהרי בטהורה טהור: הוא טמא · מחד קרא נפקא ליה ל"א זה זה טמא כו' דכתיב ברישיה דקרא אך את זה לא תאכלו זה מיעוטא הוא: ואמר רב ששת גרסי': אפי' מצות פרישה · מדרבנן: אין בו · דמדאורייתא שרי ורבנן נמי לא גזור ביה דאמרי' חלב מהלכי שתים טהור: הא דפריש · הא דקתני מותר כשפירש מדדי האשה לכלי והיונק מן הדד כיונק שקץ מדרבנן: וחילופא בדם · דמדפריש אסור מדרבנן דמיחלף בדם בהמה ואתי למימר דם בהמה אכל: דם שעל גבי ככר · כגון שנשכו וניכר בו דם השינים: גוררו · לדם: מוצצו · דהא ליכא דחזי ליה: גונח · המיילל מכאב לבו פליינדרי"א: יונק חלב · משום רפואה ורפואתו חלב עז: מפרק · הנותק דבר ממקום שגדל בו ולא מן המחובר אלא מן התלוש ותולדה דדש הוא שמפרק תבואה מקשיה (שבת דף עג:): כלאחר יד · שאין דרך בני אדם לינק אלא לחלוב ביד: ובמקום צערא · שמצטער מכאבו: צנור · המקלח מים מן הגג: קשקשים · קשים ועשבים שסותמים ומעכבים את קלוחו ומימיו יוצאים ומתפשטים לגג ודולפין לבית: כלאחר יד · ע"י שינוי ברגלו ומשום דאמר רב יוסף הלכה בכולהו נקט לה הכא: וכמה · היא פרישה: איכא דאמרי תני רב יהודה · מתניתא ולא שמעתא: בתוך עשרים וארבעה חדש · שנולד בנה:

עד

רבי יהושע אומר אפילו ארבע וחמש שנים · אע"ג דהכא ליכא למימר ארבע וחמש שנים כדאמרי אינשי °ואפי' טובא דמשמע דווקא נקט עד חמש מדפריך מחבילתו על כתיפיו ומשני אידי ואידי חד שיעורא הוא מ"מ ליכא למיפרך השתא חמש שרי ארבע מבעיא דנקט ארבע לבריא וחמש לכחוש:

החמרת בחלבה · כדדרשינן בבכורות (דף ו:) מואת הגמל · יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא ודם מהלכי שתים טמא · בת"כ גרסי' בשר במקום דם וקאמר ת"ל זה הוציא חלב שאינו נוהג בכל פירוש דחלב בהמה טהורה מותר ולא אוציא את הבשר שהוא נוהג בכל שאף בבהמה טהורה אסור בשר מן החי ת"ל זה טמא זה בלא תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי שתים כו' ואור"י דבין לפי ספרים שלנו דדריש מהוא היתר חלב ודם ובין לת"כ דדריש מזה אתי שפיר דמצי למעוטי חלב בשר ודם כולהו מחד קרא כמו שמצינו בכמה מקומות דממעטין מחד קרא כמה דברים כדאשכחן בפרק הנהנה מן ההקדש (מעילה יח:) דכמה פעמים קאמר תמעול מעל ריבה ופליגא השתא אברייתא דפרק דם שחיטה (כריתות כ: ושם) דממעט דם מהלכי שתים מדכתיב לעוף ולבהמה ויש ספרים דממעטין חלב מדכתיב הוא ודם מדכתיב זה ותימה לר"י דמנא לן לאוקמא אדם דסברא הוא יותר לאוקמא אבשר ולהתיר בשר מדם דאין איסור בשר נוהג בכל אלא מחיים אבל דם איסורו נוהג בכל בין מחיים בין לאחר מיתה ואור"י דאי הוה גרים בשמעתין בשר במקום דם הוה אתי שפיר דמזה ומהוא ממעטינן חלב ובשר ומההוא קרא דכריתות ממעטינן דם וא"ת וכיון דממעטינן דם מההוא קרא דכריתות אמאי אילטריך קרא למישרי חלב השתא דם מותר חלב לא כ"ש וי"ל דמההוא קרא דכריתות לא מצי למישרי דם לגמרי דלא ממעטינן ליה אלא מאיסור דם אבל מאיסור טמא לא ממעטינן ליה והואיל ונתמעט מאיסור דם השתא דם וחלב שוין:

גונח יונק חלב בשבת כו' · לאו בשיש בו סכנה איירי דא"כ מאי איריא משום דהוי מפרק כלאחר יד אפי' הוי מלאכה דאורייתא שרי במקום סכנה וקשה לר"ת מהא דאמר בפרק חרש (יבמות קיד·) אבא שאול אומר יונקים היינו מבהמה טהורה בי"ט ופריך אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי ואי דליכא סכנה כו' ומשני לא צריכא דאיכא צערא ומפרק כלאחר יד הוא שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן י"ט דאיסור לאו לא גזרו רבנן ותירץ דהתם מיירי בצער של רעב והכא בצער של חולי שהוא קרוב לסכנה ובשבת לא גזרו וקשה לר"י הא דפריך התם אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי הוי ליה לאקשויי אפי' אי ליכא סכנה אי דחולה הוא אפילו בשבת נמי על כן נראה דברייתא דהתם פליגא אהך דהכא וכן משמע מדקאמר הכא הלכה כרבי מרינוס מכלל דפליגי עליה:

מפרק כלאחר יד הוא · וא"ת אפילו לא הוי כלאחר יד נמי דהא אין דישה אלא בגידולי קרקע כדאמר בפרק כלל גדול (שבת עה·) גבי פולע חלזון וכי תימא אע"ג דחלזון לא חשיב גידולי קרקע בהמה חשיבא גדולי קרקע כדאמרינן בריש בכל מערבין (עירובין דף כז:) דממעט דגים מדכתיב בקרא בקר וצאן מה הפרט מפורש גידולי קרקע כו' זה אין לומר דנהי דחשיבא בהמה גידולי קרקע מכל מקום כיון דגמרי מסממנין בעינן ממש שיהיה גדל מן הקרקע כמו סממנין דלגבי סממנין לא חשיבא בהמה גדולי קרקע כדמוכח בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פט· ושם) דתניא דיש מה דיש מיוחד דבשעת מלאכה כו' יצא החולב והמגבן והמחבץ שאינם גדולי קרקע ואין פועל אוכל בו אלמא לגבי דבר הגדל ממש מן הארץ לא חשיבא בהמה גדולי קרקע ויש לומר דאילטריך טעמא דהכא דמפרק כלאחר יד הוא משום דרבי יהודה דסבר דיש דישה שלא בגדולי קרקע דמחייב בפולע חלזון נמי משום דש: [ועיין תוספות שבת עג: ד"ה מפרק]:

ממעכן ברגלו בצינעא בשבת · והא דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור היינו דווקא באיסור מלאכה דאורייתא כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם (שבת דף סה·) שאם יראו יסברו שכבסן בשבת אבל הכא לא יראו אלא מלאכה כלאחר יד דהויא דרבנן ולא גזרי רבנן לאסור בחדרי חדרים: [וע"ע תוס' מ"ק ח: ד"ה ומגסרן]:

אפי'

עין משפט נר מצוה

סז א ב מיי' פכ"א מהל' אישות הל' טז טוש"ע אה"ע סי' פב סעיף ה:

[ועיי' תוס' שבת ס: ד"ה השתא וכמה שציינתי שם]

סח ג ד מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ה סמג לאוין קלה טוש"ע י"ד סי' פא סעי' ז:

סט ה ו מיי' פ"ו שם הל' ב סמג לאוין קכו טוש"ע שם סי' סו סעיף י [וסי' ו סעיף ט]:

ע ז מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף לג:

עא ח טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ט:

עב ט מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ה סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פא סע"ז:

תוספות רי"ד

ועד כמה יהא מכירה אמר עולא ואיתימא ר"י א"ר עד ג"ח ושמואל אמר עד ל' יום ור"י אמר משום ר"י עד נ' יום אמר ר"ש ב"א הל' כר"י משום ר"י ומכירה פי' המורה שאינו רוצה לינוק מאשה אחרת. ואינו נ"ל דא"כ אמאי בעי ועד כמה ופליגי אמוראי בשיעורא · לכשנראה שאינו חפץ מאשה אחרת אז נכוף אותה · ועוד ההיא דאותבה בדרא דנשי כדאמרי' לקמן מה צורך בבדיקה זו נבדוק ונראה אם יונק מאשה אחרת ומש"ה נ"ל לפרש שאע"פ שהוא יונק מאשה אחרת אם הוא מכיר את אמו כופין אותה שכיון שהוא מכירה אם תניחנו תקשה לו פרידתה ויסתכן ומש"ה בעי ועד כמה שכמה זמן יכול התינוק להכיר את אמו שיסתכן בפרידתה וגם בבדיקה (חוזרת) [שמחזירים]הנער על כל הנשים לראות אם יכיר את אמו ואילו כפתרון המורה כיון שלא הי' יונק מאשה אחרת מה צורך לו לומר הוי קפסוה לאפה א"ו יונק הי' מהן ואפ"ה מפני שהי' מכיר את אמו כפו אותה והלשון מוכיח דקאמר ואם הי' מכירה ולא קאמר ואם אינו יונק אלא ממנה: ההיא גרושה דאתאי לקמי' דמר שמואל הוה יתיב ר"ד ב"י קמי' א"ל זיל בדקה אזל אותבה בדרא דנשי · שקילי' לבני' וקמהדר עלייהו כי מטא לגבה הוי קמסוה לאפה כבשיתנהו לעינה מניה אמר לה שייף עיניך קום דרי בניך סומא מנא ידע אמר ר"א בריחא ובטעמא: ת"ר תינוק יונק והולך עד כ"ד חודש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי ר"א ר"י אומר אפילו עד ד' וה' שנים פי' לאחר כ"ד חודש וחזר ה"ה כיונק שקץ: אמר ר"י הל' כר' יהושע: אמר מר מכאן ואילך כיונק שקץ ורמינהו יכול חלב מהלכי ב' טמא פי' אסור ודין הוא ומה בהמה טמאה שהקלת במגעה פי' שאינה מטמא בחיים החמרת בחלבה כדילפי' בבכורות מגמל גמל תרי זימני חד לגופי' וחד לאיסור חלבו אדם שהחמרת

[גיטין עט·] · [תוספתא נדה פ"ב] · כריתות כב· [ע"ש וצ"ע] · שם כא: · [תוספתא נדה פ"ב] · [פי' תוס' יבמות לו: ד"ה ולא וכו' שינוי נוסחאות בזה] · ויקרא יא

גליון הש"ס

גמ' כי אתא רמי בר יחזקאל. לעיל דף כא ע"א לקמן דף עו ע"ב חולין דף מד ע"א: שם הרי זו לא תתארס. ע' יבמות דף לו ע"ב תוס' ד"ה ולא קתני: תוס' ד"ה רבי יהושע וכו' ואפי' טובא. כדאמרינן שבת דף קכו ע"א:

עד עשרים וארבעה חדש דברי רבי מאיר ור' יהודה מתיר *בשמונה עשר חדש אמר רבי *נתן בר יוסף הן הן דברי בית שמאי הן הן דברי בית הלל שבית שמאי אומרים עשרים וארבעה חדש ובית הלל אומרים שמונה עשר חדש אמר רבן שמעון בן גמליאל אני *אכריע לדברי האומר עשרים וארבעה חדש מותרת לינשא בעשרים ואחד חדש לדברי האומר בשמונה עשר חדש מותרת להנשא בחמשה עשר חדש לפי שאין החלב נעכר אלא לאחר שלשה חדשים אמר עולא הלכה כרבי יהודה ואמר מר עוקבא לי התיר רבי חנינא לשאת לאחר חמשה עשר חדש אריסיה דאביי אתא לקמיה דאביי אמר ליה מהו ליארס בחמשה עשר חדש אמר ליה חדא דר"מ ורבי יהודה *הלכה כרבי יהודה ועוד בית שמאי ובית הלל הלכה כבית הלל ואמר עולא הלכה כרבי יהודה ואמר מר עוקבא לי התיר רבי חנינא לשאת לאחר חמשה עשר חדש כל שכן דאת ליארס כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל *רב ושמואל דאמרי תרווייהו *צריכה להמתין עשרים וארבעה חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו *רהט בתריה תלתא פרסי ואמרי לה פרסא בחלא ולא אדרכיה אמר אביי האי מילתא דאמור רבנן *אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש במקום רביה לא משום דמיחזי כאפקירותא אלא משום דלא מסתייעא מילתא למימרא דהא אנא הוה גמירנא ליה להא דרב ושמואל אפי' הכי לא מסתייעא לי מילתא למימר ת"ר נתנה בנה למינקת או גמלתו או מת מותרת לינשא מיד רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע סבור למיעבד עובדא כי הא מתניתא אמרה להו ההיא סבתא בדידי הוה עובדא ואסר לי רב נחמן איני והא רב נחמן שרא להו לבי ריש גלותא שאני בי ריש גלותא דלא הדר בהו אמר להו רב פפי ואתון לא תסברוה מהא דתניא *הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס בבית בעלה או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין או שהלך בעלה למדינת הים או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה עקרה וזקנה איילונית וקטנה והמפלת אחר מיתת בעלה ושאינה ראויה לילד *כולן צריכות להמתין שלשה חדשים דברי ר"מ רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד *ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו אמרי ליה *לאו אדעתין והלכתא מת מותר גמלתו אסור מר בר רב אשי אמר אפילו מת נמי אסור דלמא קטלה ליה ואזלא ומינסבא הוה עובדא וחנקתיה ולא היא ההיא שוטה הואי דלא עבדי נשי דחנקן בנייהו: תנו רבנן *הרי שנתנו לה בן להניק הרי זו לא תניק עמו לא בנה ולא בן חברתה פסקה קימעא אוכלת הרבה לא תאכל עמו דברים הרעים לחלב השתא בנה אמרת לא בן חברתה מיבעיא מהו דתימא בנה הוא דחייס עילויה ממציא ליה טפי אבל בן חברתה אי לאו דהוה לה מותר לא הוה ממציא ליה קא משמע לן פסקה קימעא אוכלת הרבה מהיכא אמר רב ששת משלה לא תאכל עמו דברים הרעים מאי נינהו א"ר כהנא כגון כשות וחזיז ודגים קטנים ואדמה אביי אמר אפילו קרא וכופרא רב אשי אמר אפי' כמכא והרסנא מינייהו פסקי חלבא מינייהו עכרי חלבא: דמשמשא בי ריחיא הוו לה בני נכפי דמשמשא על ארעא הוו לה בני שמוטי דדרכא על *דמא דחמרא הוו לה בני גירדני דאכלה חרדלא הוו לה בני זלזלני דאכלה תחלי הוו לה בני דולפני דאכלה מוניני הוו לה בני *)מציצי עינא דאכלה גרגושתא הוו לה בני מכוערי דשתיא שיכרא הוו לה בני אוכמי דאכלה בישרא ושתיא חמרא הוו לה בני בריי

*) [בערוך ערך מן פירש קטני עינים]

רש"י

עד עשרים וארבעה חדש · שאם תתעבר ותצטרך לגמול את בנה ובעל זה אינו אביו שיקנה לו ביצים וחלב: שמונה עשר חדש · דיו לתינוק לינק בכך: אפקירותא · חוצפא: דלא מיסתייעא מילתא · שיורה כהלכה: נתנה בנה למינקת · זו שמת בעלה או גמלתו בתוך זמנו או מת: לבי ריש גלותא · אלמנות שהיו בהן מניקות ונתנו בניהם למניקה והתירום לינשא: דלא הדרי בהו · מניקה שפסקה להניק בניהם יראה לחזור בה לפי שבני אדם מאוימים הם אבל באינשי אחריני דלמא הדרא בה המניקה וחוזר הבן אצל האם ומסתכן: לא תסברוה מהא · אי לא אמרה לכו סבתא משמי' דר"נ לא הייתם יודעים ללמוד מתוך משנה זו שאסור: הרי שהיתה רדופה · רוב ימיה להיות בבית אביה כו' כל אלו אין דרכן להתעבר: שאינה ראויה לילד · שנעקר בית הריון שלה: בגזירותיו · בכל מקום שהוא מחמיר מדרבנן אלמא אע"ג דאין כאן להבחין בין זרעו של ראשון לשל שני דהא לא מיעברא לא פלוג רבנן בתקנת גזירות שלהם בין אשה לאשה וגזרו סתם שתמתין כל אשה שלשה חדשים והכי נמי לא פלוג רבנן במינקת שמת בעלה בין שהיא מניקתו בין שאינה מניקתו: גמלתו אסור · שגמלתו מחמת שרוצה לינשא: פסקה קימעא · פסקו ליתן לה מזונות מועטים: אוכלת הרבה · משלה כדי שיהיה לה חלב הרבה ולא תמיתנו: כשות · הומלו"ן: חזיז · עשבים של זרע תבואה: חבושא · קורלי"ה: קורא · רך הגדל בדקל מה שנוסף על הענף בשנה זו: כופרא · תמרים בקטנותן: כמכא · כותח: והרסנא · דגים מטוגנין בקמח ולר ושומן שלהן: מינייהו פסקי חלבא · יש בדברים הללו שפוסקין חלב האשה ויש בהן שאין מפסיקין אלא עוכרין: בני נכפי · ולדות שמתעברות שם נופלים מחולי שמו פיסילו"ן: שמוטי · ארוכי צואר והוא מום: גירדני · פי' אדם שנמרט שערות ראשו או בעל גרב: זלזלני · רעבתנין: דולפני · עיניהם זולפות מים תמיד: מוניני · הורגלה לאכול דגים קטנים: מציצי עינא · עיניו פורחות ונעות תמיד: גרגושתא · אדמה ארזיל"ה בלע"ז:

תוספות

אפילו ביעתא בכותחא · מפרש בערוך דלאו בפסח ביצים איירי דאין לך עם הארץ שלא ידע שהן מותרות בחלב אלא בשוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מיירי שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דביצה (דף ו: ושם) וא"ת ואמאי מותר לאכלן בחלב מאי שנא מבילת נבלה דאסרי בית הלל אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במסכת עדיות (פ"א מ"ה) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה החמירו דהוי דאורייתא אבל גבי בשר עוף בחלב דרבנן הקילו וא"ת ומאי אפי' דקאמר אפילו ביעתא בכותחא הא איכא מאן דאמר (חולין דף קיג:) בשר עוף בחלב דאורייתא ולדידיה אסורה כמו בילת נבילה וי"ל דמ"מ קאמר אפי' שכל העולם נהגו בו היתר ולר"ת אתי שפיר שתירץ דבבילת נבילה החמירו משום דנבלה דבר איסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו דהוי היתר דכל חד וחד באפי נפשיה שרי*:

כי אפקירותא · ונפקא מיניה שהיכא שהרב מוחל על כבודו דשרי ואפ"ה אל יורה דלא מסתייע מילתא הואיל ורבו אצלו:

ואמר ר"נ אמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו · א]אין לפרש דגזרינן מת אטו לא מת ונתנה בנה להניק אטו לא נתנה וגמלתו אטו לא גמלתו דא"כ היכי שרא ר"נ לבי ריש גלותא אלא י"ל דגזרינן במת שמא תהרגנו ונתנה בנה להניק שמא תחזור בה וגמלתו אטו שמא תגמלנו ועדיין הוא צריך לינק: והלכתא מת מותר גמלתו אסור · רבינו שמשון הזקן אומר דגרושה מותרת לינשא דלא משעבדא להניק כדתניא לעיל (דף נט:) נתגרשה אינו כופה משום דלא משעבדא לי' ור"ת אומר דאסורה לינשא דתניא בפ' החולץ (יבמות מב: ושם) מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא ישא וקא פסיק ותני לא שנא נתאלמנה ולא שנא נתגרשה ועוד דמפרש טעמא התם דסתם מעוברת למניקה קיימא דמשמע דהיינו טעמא דמניקה היינו טעמא דמעוברת ולמאי דהוה מפרש מעיקרא טעמא דמעוברת שייך בגרושה כמו באלמנה אע"ג דהדר בי' מההוא טעמא מגופא דמילתא לא הדר ביה דמיירי אפי' בגרושה ועוד דאלמנה נמי לא משעבדא מכי תבעה כתובתה או רוצה לינשא*:

א) גליון דס"ס הוא וה"ג אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש וכו'

תורה אור

בריי דאכלה ביעי הוו לה בני עינני דאכלה כוורי הוו לה בני חינני דאכלה כרפסא הוו לה בני *זיותני דאכלה כוסברתא הוו לה בני *בישרני דאכלה אתרוגא הוו לה בני ריחני ברתיה דשבור מלכא אכלה בה אמה אתרוגא והוו מסקי לה לקמיה אבוה בריש ריחני אמר *רב הונא *ברק לן רב הונא בר חיננא "היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה צערא דידה הוא היא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק מהו "כל היכא דלאו אורחה שומעין לה היא אורחה והוא לאו אורחיה מאי בתר דידיה אזלינן או בתר דידה אזלינן ופשיטנא ליה מהא *"עולה עמו ואינה יורדת עמו אמר רב הונא מאי קראה °והיא בעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל ר' אלעזר אמר מהכא °כי היא היתה אם כל חי לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה : הכניסה לו שפחה וכו' : הא שארא עבדא ותימא ליה עיילית לך איתתא *בחריקאי משום דאמר לה הא טרחא לדידי ולדידה קמי דידך מאן טרח : שתים אינה מבשלת ואינה מניקה וכו' : הא שארא עבדא ותימא ליה עיילית לך איתתא אחריתי דטרחה לדידי ולדידה והדא לדידך ולדידה משום דאמר לה קמי אורחי ופרחי מאן טרח : שלש אינה מצעת המטה : הא שארא עבדא ותימא ליה עיילית לך אחריתי לאורחי ופרחי משום דאמר לה נפיש בני ביתא נפיש אורחי ופרחי אי הכי אפי' ארבע נמי ארבע כיון דנפישי להו מסייען אהדדי א"ר חנא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני לא הכניסה לו ממש אלא "כיון שראויה להכניס אע"פ שלא הכניסה תנא אחד שהכניסה לו ואחד שצמצמה לו משלה: ארבע יושבת בקתדרא : אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא אע"פ שאמרו יושבת בקתדרא "אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו את המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו *אמר רב יצחק בר חנניא *אמר רב הונא "כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה .נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה אמר רבא "לא אמרן אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה : ומזיגת הכוס "שמואל מחלפא ליה דביתהו בידא דשמאלא אביי מנהא ליה אפומא דכובא רבא אבי סדיא רב פפא אשרשיפא *אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא הכל משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן כל השנה כולה יין ישן בתקופת תמוז אמר רב ענן בר תחליפא הוה קאימנא קמיה דמר שמואל ואייתו ליה תבשילא דארדי ואי לאו דיהב לי איסתכני אמר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרב כהנא ואייתו ליה גרגלידי דליפתא בחלא ואי לאו דיהב לי איסתכני רב פפא אמר אפילו תמרתא דהנוניתא כללא דמילתא "כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא אבוה בר איהי ומנימין בר איהי "חד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה הנהו תרתין חסידי ואמרי לה רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא "מר קדים ספי ומר מאחר ספי דקדים ספי אליהו משתעי בהדיה דמאחר ספי לא משתעי אליהו בהדיה אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטורנגא דמלכא חזייה רב אשי למר זוטרא דחוור

בריי · בריאים : עינני · עיניהם גדולות : חנני · בעלי חן : כרפסא · אפי"א : כוסברתא · אליינדר"א בלע"ז : לצערא דידה הוא · החלב רב בדדיה ומצטערה : דלאו אורחה · אין דרך משפחתה להניק : בחריקאי · במקומי ולי נראה *לשון חידקי קרן כלומר לשון פקידת מקום כפקד מקומי ובפגמי : אורחי · אורחים המשתהים שבת או חדש : פרחי · עוברים לדרכם לפי שבמקום שיש בני בית רבים נוהגים להתארח עוברי דרך : הא שארא · כגון דברים קטנים : שראויה להכניס · שהכניסה נדוניא רבה ויש כדאי למביאה נדוניא זו לקנות ממקצתה שפחות להכנים ולשמשה : אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו מטה · לפרוש סדין ולבדין דבר שאינו טורח ומשום דמילי דחיבה נינהו כדי שתתחבב עליו ולא דמי למצעת דמתני' דהוי דבר של טורח ובכפייה הני לא כפי לה אלא חכמים השיאוה עצה טובה להנהיג זאת בישראל : חוץ ממזיגת כוס · כל שהוא דברים של קירוב וחיבה ומביאין לידי הרגל דבר : מיחלפא ליה · בימי ליבונה : אבי סדיא · מראשותיו : אשרשיפא · ספסל : הכל משהין לפני שמש · המשמש בסעודה ואוכלין בפניו ושוהין מלהאכילו עד שיקומו הקרואים : חוץ מבשר שמן כו' · שמתאוה להם ומצטער : בתקופת תמוז · שריחו חזק והוא היום מחרחר בו *באדם : תבשילא דארדי · מין כמהין ופטריות : אסתכני · הייתי מסוכן לאחזני בולמוס מחמת תאות רעבוני : גרגלידי · חתיכות דקות ועגולות מריר"א בלע"ז : תמרתא דהנוניתא · תמרה שמינה כמו קריב לגבי דהינא ואידהן (שבועות דף מז:) : קיוהא · קיהיון שיניים אינגרו"ר בלע"ז : כל דאית ליה ריחא או קיוהא · מזיק את מי שאוכלין לפניו ואינו אוכל : חד ספי · מאכיל את השמש מכל מין ומין : וחד ספי ליה ממין אחד · בתחלת סעודה לשובע ומשאר המינין משהו עד שיגמור סעודתו : קדים ספי · קודם שיתן לפניו : מאחר ספי · מכל מין ומין לאחר שנתן לפניו ולפני האורחין : דקדים ספי משתעי אליהו בהדיה · לפי שכשטתן לפניהן והוא רואה ומתאוה ומצטער ופעמים שיש אורחין הרבה : אזגור · שם מלך פרס : אטורנגא דמלכא · *מושיב המנות לפני הסריס ובלשונינו שיניסקלאקו"ש :

הכניסה לו שפחה אחת · קשה תימה אם הוא זן אותה א"כ מה מרויח הבעל דבלא שפחה היא היתה עושה הכל ולא היה זן אלא אותה לבדה ועתה זן אותה ואת שפחתה :

ואחת שמכנסת לו משלה גרסי' · פירוש נמנמה לו ממה שהוא חייב ליתן לה כמו קופה של בשמים ושאר דברים ונמנמה כל כך שיכול לקנות מזה כמה שפחות רבינו תם ויש גורסין שמלאה לו משלו כלומר שהוא עשיר שיכול לקנות הרבה שפחות כפי נרכה :

אבל מוזגת לו את הכוס ומצעת לו המטה · והא דתנן שלש אינה מצעת כתבתי בריש מכילתין (דף ד:) [דלא הוי כמו הצעת המטה דמתני'] : מחלפא דביתהו בידא דשמאלא · במחזור ויטרי פי' הרב ר' שמעיה שהיה נזהר רש"י אפי' שלא ליתן מפתח מידו לידה ומכאן אין ראיה דשאני מזיגת כוס שהוא דבר של חיבה ואסורה אפילו להביא לפניו על השולחן אלא למר מנחא ליה אבי סדיא ולמר אפומא דכובא ומסדר אליהו דקתני גבי ההוא עובדא דמייתי בפ"ק דשבת (דף יג: ושם) באדם אחד שקרא הרבה ושנה הרבה כו' ששאל אליהו לאשתו שמא הבאת לו את הפך שמא הבאת לו את השמן ואמרה לו חס ושלום אפי' באצבע קטנה לא נגע בי כמי אין ראיה דמלינן לפרש דשלא על הבאת הפך היה מקפיד אלא הכי קאמר שמא בשעת הבאת הפך לא נזהרת ונגע ביך וכן משמע שהשיבתו אפילו באצבע קטנה לא נגע בי אבל שלא הביאה לו לא קאמרה ומה שפירש דמחלפא ליה בידא דשמאלא בימי לבונה דמשמע שיש להקל בימי לבונה מבימי נדותה וכן מליטו בפרק קמא דשבת (שם) בההוא עובדא שהבאתי לעיל דקאמר בימי נדותיך מהו אצלך בימי לבוניך מהו אצלך נראה דהיו רגילין לטבול אחר שבעה לראיה כשפוסקת דלא אסירא השתא אלא מדרבנן אבל בזמן הזה שאין רגילות לטבול עד אחר שבעה נקיים אין חילוק בין ימי נדות לימי לבון כדאמרינן במסכת שבת (דף סד:) תהיה בנדתה בהווייתה תהא עד שתבא במים :

פ א מיי' פכ"א מהלכות אישות הל' יג סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן פב סע"ב :
פא ב מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' פ סעיף א וסעיף י :
פב ג מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' פב סעיף ג :
[פי' בעלי בשר ר"ח]
פג ד מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' פ סעיף ח :
פד ה מיי' שם הל' ג טור ש"ע שם סעי' ד ה :
פה ו ז ח מיי' פכ"א מהל' אישות הל' ה ומיי' פי"א מהל' איסורי ביאה הל' יט סמג לאוין קיא טור אה"ע סימן פ וטוש"ע י"ד סימן קנה סעי' י :
פו ט י כ מיי' פ"ז מהל' ברכות הל' ז ומיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ח סמג עשין כז טוש"ע א"ח סימן קסט סעי' א וטוש"ע י"ד סימן רסז סעי' יז :

תוספות רי"ד

אמר ר"פ בדיק לן ר"ה ב"ח היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעים לה דצערא דידה הוא' הוא אומר להניק והיא אומר' שלא להניק מהו כל היכא דלאו אורחא לה שומעים אורחא ולאו אורחא מאי בתר דידיה אזלינן או בתר דידה אזלינן . ופשיטנא לי' עולה עמו ואינה יורדת' אמר ר"ה והיא בעולת בעל בעליתו של בעל ולא בירידתו של בעל : הכניסה לו שפחה א' · א"ר חנא ואיתימא רשב"נ לא שהכניסה לו ממש אלא כיון שראויה להכניסה אע"פ שלא הכניסה פירוש כיון שהכניסה לו כספים לקנותה ממקצתן' תניא אחד שהכניסה לו א)וא' שמצאתה לו בתוך ביתו' ארבע יושבת בקתדרא' אר"י ב"ח אמר ר"ה אע"פ שאמרו ד' יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה ומרחצת פניו ידיו ורגליו(פי' הרב שאינו דומה הצעה זו להצעה דמתני' והצעה דמתני' מתפרש לקמן המטה והכרים והכסתות ויש שם טורח יותר אבל הצעה דהכא הוא לפרוש הסדינין על המטה שהוא לקירוב וחבה דומיא דמזיגת הכוס) ואר"י ב"ח אר"ה כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממז"ה והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו : א"ר והצעת המטה ל"א אלא בפניו אבל שלא בפניו ל"ל בה : מזיגת הכוס . דביתהו דשמואל מחלפא ליה בידא דשמאלא דאביי מנחה אפומא דכובא דרבא אבי סדיא דר"פ אשרשיפא פי' המורה בימי ליבונה וכך פי' ר"ח ז"ל ואינו נ"ל דאטו קילי ימי ליבונה מימי נדתה טרם שלא תטבול בכרת קיימא ואדרבה בימי ליבונה שכבר פסקה מראות יש לה להתרחק יותר ויותר'ומכאן מוכח שלא היו אוכלין בטהרה חוליהן . והדין נותן שמה טהרה יכולין לעשות בה"ל ב) שהוא מטמאה בקברות : ואר"י ב"ח אר"ה · הכל משהין בפני שמש חוץ מבשר ויין ואר"ח בשר שמן ויין ישן ואמר רבא בשר שמן כל השנה ויין ישן בתקופת תמוז'אמר רב ענן בר"ת הוה קאימנא קמי' דמ"ש ואייתו לי' תבשילא דארדי ואי לא דיהבי לי מיני' איסתכני ר"פ אמר אפי' תמרי דאהוניתא כללא דמילתא כל דאית ליה ריחא ואית

א) כ"ס גי' סרי"ף וכ"ס נתוס' כד"ס ואחת נסס יש גורסין . ב) נראה דנ"ל שהיא טמאה בטומאת קברות .

[עי' היטב פרש"י לקמן קה: ד"ה בחריקאי]
[פי' בעלי זיו והדר עיין בערך זיו · פי' יפים ועי' ים פירוש לאביה חכמה]
[גי' הרא"ש רב פפא] [עירובין נט: וש"נ]
[לעיל מח:]
[גי' הערוך בערך סרק בחריקאי]
ס"א באדם
[נ"ל ואמר] לעיל ד:
מושיב שמונן לפני הסריס כצ"ל רש"ע
[נ"ל ואמר]

דחוור אפיה שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה א"ל אפסדת לסעודתא דמלכא אמרו ליה אמאי תיעביד הכי אמר להו מאן דעביד הכי פסיל למאכל דמלכא אמרו ליה אמאי אמר להו דבר אחר חזאי ביה בדקו ולא אשכחו שקל אצבעתיה אנח עליה אמר להו הכא מי בדקיתו בדקו אשכחו אמרו ליה רבנן מ"ט סמכת אניסא אמר להו חזאי רוח צרעת דקא פרחה עילויה: ההוא רומאה דאמר לה להיא איתתא מינסבת לי אמרה ליה לא אזיל אייתי רימני פלי ואכל קמה כל מיא דצערי לה בלעתיה ולא הב לה עד דזג לה לסוף אמר לה אי מסינא לך מינסבת לי אמרה ליה אין אזיל אייתי רימני פלי ואכל קמה אמר לה כל מיא דצערי לך תוף שדאי תוף שדאי עד דנפקא מינה כי הוצא ירקא ואתסיאת: ועושה בצמר: בצמר אין בפשתים לא מתני' מני ר' יהודה היא דתניא "אינו כופה לא לעמוד לפני אביו ולא לעמוד לפני בנו "ולא ליתן תבן לפני בהמתו אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו רבי יהודה אומר "אף אינו כופה לעשות בפשתן מפני שפשתן מסריח את הפה ומשרבט את השפתים והני מילי בכיתנא רומאה: ר' אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות: אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה הלכה כרבי אליעזר אמר רבי חנינא בריה דרב איקא *שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימנך מתניתא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות: רשב"ג אומר וכו': היינו תנא קמא איכא בינייהו דמיטללא בגורייתא קיטנייתא (א) ונדרשיר: מתני' *המדיר את אשתו מתשמיש המטה ב"ש אומרים שתי שבתות "בית הלל אומרים שבת אחת התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות שלשים יום הפועלים שבת אחת העונה האמורה בתורה הטיילין בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחת בשבת הגמלים אחת לשלשים יום הספנים אחת לששה חדשים דברי רבי אליעזר: גמ' מ"ט דב"ש גמרי מיולדת נקבה ובית הלל גמרי מיולדת זכר וב"ה נמי נגמרו מיולדת נקבה אי מיולדת גמרי לה הכי נמי אלא ב"ה מנדה גמרי לה במאי קמיפלגי מר סבר מידי דשכיח ממידי דשכיח ומר סבר מידי דהוא גרים לה ממידי דהוא גרים לה *אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם דברי הכל יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר "אפי' בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו הא פליגי בה חדא זימנא דתנן *המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מכאן יוציא ויתן כתובה ואמר רב לא שנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפי' בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו צריכא *דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס אבל בההיא דאפשר בפרנס אימא מודי ליה לשמואל ואי איתמר בההיא בהך קאמר שמואל אבל בהא אימא מודי ליה לרב צריכא: התלמידים יוצאין לתלמוד וכו': ברשות כמה "כמה דבעי אורחא

לא ליתן תבן לפני בהמתו ולא ליתן תבן לפני בקרו · דשניהם אינה מחוייבת כדתניא בפרק בתרא דנדרים (דף פא:) דברים שבינה לבין אחרים אינו מיפר כילד קונם שאני עושה לפי אבא לפי אביך לפי אחי לפי אחיך שלא אתן תבן לפני בהמתך שלא אתן תבן לפני בקרך אינו יכול להפר:

וה"מ בכיתנא רומאה · והא דדייקינן אמתני' בגמר אין בפשתים לא בכיתנא רומאה: הלכה כר"א · והא דקי"ל *בכ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו אין זה אותו שהיה בימי ר"א: איכא בינייהו שפחות · אומר רשב"ם שפחות ושכנגדה דהיינו אפר מקלה שהוא מימרא דתרווייהו בינייהו ניכהו ור"ת פי' דהא דקאמר מתני' ומתניתא רב מלכיא לא אתא לאפלוגי על מימרא של רב מלכיא אלא אתא למימר דכל מתני' ומתניתא רב מלכיא ולא רב מלכיו אבל [שמעתתא יש מהם רב מלכיו ויש מהם] נמי רב מלכיא וכן מוכח דקאמר וסימניך מתניתא מלכתא אבל משמעתתא לא נותן סימן: התלמידים יוצאין שלא ברשות ל' יום והפועלים שבת אחת · פי' ר"י דאתא לאשמועינן דאף על גב דמנהגם היה ללמוד ולעשות מלאכה בעירם ועונה האמורה בתור' לתלמיד מע"ש לע"ש כדאמרי' בגמ' ולפועלים שתים בשבת כדקתני סיפא אפ"ה יכולים לשנות ממנהגם ולצאת תלמידים ל' יום ופועלים שבת אחת:

אלא

דחוור אפיה · פניו זועפים שנתאוה למאכל: א"ל · אטורנגא לרב אסי: אפסדתא לסעודתא · לא יאכל המלך מעתה: אמרו לו · שוטרי המלך אמאי תעביד הכי: אמר להו · רב אסי: דעביד הכי פסיל למיכל למלכא · העושה מאכל כזה אין ראוי שיאכל המלך מאכל מידו: דבר אחר חזאי ביה · בשר של חזיר מגורע ובלשון לעז קורין לו שורשמי"ן: שקל אצבעתיה · רב אסי שקל אצבעתיה דקפילא: אנח עליה · על אחת החתיכות: אנחירא לא גרסי': הכא מי בדקיתו · כלומר בדקתם את חתיכה הזו: בדקו אשכחו · נס נעשה לו: דפרחה עילויה · דמר זוטרא: פלי · מבקע והרבה יש לו דומים במסכת נדה (דף כא:) דפלי פלויי: מיא דצערי · רוק שגדל בתוך הפה מחמת קיוהא דבר הנאכל בפניו ואינו אוכל ממנו: עד דזגי · נפחו פניה וכריסה ונעשו כזכוכית שכן דרכי הנפוחים: תוף שדאי · רקקי והשליכי: לעמוד · לשרת: בהמתו · סוס וחמור שהן מזויינין ומוהלים לרביעה אבל בקר אינו להוט אחר רביעת אשה ואין יצרו ניכר כל כך לפיכך אין אשה נכשית לו ואני שמעתי בקרו נקבות בהמתו זכרים (ב): משרבט · פושטן כמין שרביט עד שנעשין גדולות ובלשוניט נקרא אשא"ש ע"י שהיא צריכה לשרות החוט תמיד ברוק: שפוד שפחות וגומות · סימני הלכות הן שפוד במסכת ביצה שפחות כאן גומות במסכת נדה בלורית במסכת עבודה זרה אפר מקלה במסכת מכות גבינה במסכת עבודה זרה תלת מנייהו מתני' שפחות ובלורי' וגבינה ותלת מנייהו שמעתת' ופרשינהו רב מלכיו ורב מלכיא: רב פפא · אסימנא דרב מלכיו פליג דקאמר שפחות רב מלכיו ליתא דכל מתני' ומתניתא דהכא רב מלכיא פרשינהו אבל שמעתתא דאמר ברב מלכיו מודינא לך: וסימניך · שלא תחליף בגירסא: מתניתא מלכתא · לגבי שמעתא הויא מתניתא מלכתא דהא מינה מותבינן תיובתא לשמעתא וסימניך מלכיא לשון נקבה אבל מלכיו לשון זכר: היינו ת"ק · רבי אליעזר מה לי לידי שעמום מה לי לידי זימה: דמיטללא בגורייתא קיטנייתא ונדרשיר · משחקת בכלבים דקים ושחוק שקורין איסקקי"ש לידי זימה איכא לידי שיעמום ליכא דאין שיעמום אלא ביושב ותוהא ובטל לגמרי: מתני' המדיר את אשתו · כגון דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי אבל הנאת תשמישי עליך לא מיתסרא דהא משועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע והכי מוקמינן בנדרים בפרק ואלו נדרים (דף פא:): ב"ש אומרים שתי שבתות · אם הדירה ב' שבתות תמתין ואם יותר יוציא ויתן כתובה: הטיילין · מפרש בגמרא: החמרים · שיוצאין לכפרים להביא תבואה למכור בשוק: הגמלין · סוחרי חבילות ומביאין על הגמלים ממקום רחוק: הספנים · פורשין לים הגדול לקצוי ארץ: גמ' מיולדת נקבה · שהוא שבועיים מתשמיש: נגמרו מיולדת נקבה. כיון דאשכחן אורח ארעא לשהות כל כך אין לנו לכופו להוציא: ה"נ אי מיולדת גמרי הכי נמי: מידי דשכיח · כעס שכועס על אשתו ומדירה: ממידי דשכיח · נדות לאפוקי לידה דלא שכיח כולי האי: מידי דהוא גריס לה · נדר האיש גורם לה לשהות וכן לידה על ידו באה לה לאפוקי נדה דממילא ויש לנו ללמוד מן הדומה [אפילו לא שכיח כולי האי]: אפי' בסתם נמי ימתין · לב"ש שתי שבתות ולב"ה שבת אחת: שמא · בתוך הזמן ילמוד למצוא פתח חרטה לומר אדעתא דהכי לא נדרי ויתיר לו חכם נדרו: מליהנות לו עד ל' יום · קונם אם נהנית לי עד ל' יום ולא הדירה מהנאת תשמיש דהא לא היל משום דמשועבד לה וגבי מזונות נמי מוקמינן ליה לקמן (ד' עא·) באומר לה לאי מעשה ידיך למזונותיך ופרנס משום דלא כפקא ואית דמוקמא כגון שהוא מן הגמלי' או מן הספנים שאין לכופו בשביל תשמיש ולאו מילתא היא דהא מוקמא לקמן אכולהו קתני מתני' לענין מדיר שבוע אחת: יעמיד פרנס · שיזון אותה והתם פריך ואטו פרנס לאו שליחותיה עביד: תשמיש · לא אפשר בפרנס: ואי אתמר בהא (ג) · מליהנות לו: בהא אמר שמואל · משום דאפשר בפרנס:

אורחא

עין משפט
נר מצוה

פז א מיי' פכ"א מהל' אישות הל' ג סמג לאוין עא טוש"ע אה"ע סי' פ סעי' ד:

פח ב מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סע"ו:

פט ג מיי' שם הל' א טור שו"ע שם סעי' א:

[לקמן עז:]

צ ד ה מיי' פי"ד שם הל' ו סמג לאוין פא טור ש"ע י"ד סימן רלה סעי' א וטוש"ע אה"ע סי' עו סעי' ט:

צא ו מיי' פט"ו שם הל' א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' ו:

תוספות רי"ד

ואית לי' קיוהא· אבוה בר איהי ומנימין בר איהי חד ספא מכל מינא ומינא וחד ספא (מכל) [מחד] מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה: ועושה בצמר' צמר אין פשתן לא מתני' מני ר"י היא דתניא אינו כופה לא לעמוד בפני אביו ולא לעמוד בפני א) אמו ולא ליתן תבן לפני בקרו פי' שורים שחורש בהן דטריחא מילתא וזילה לה אבל בהמתו או סוס או חמור שרוכב עלי' ולית בה טרחא יתירה ולא זילותא כופה ר"י אומר אינה כופה לעשות בפשתן מפני שהפשתן מסריח את הפה ומשרטט את השפתים' אמר אביי ובכיתנא דרומאי: ר"א אומר וכו' אמר רב מלכי' אמר ר"א ב"א הל' כר"א: מתני' המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א שתי שבתות ובה"א שבת אחד· התלמידים יוצאים לת"ת שלא ברשות ל' יום מכאן לעונה האמורה בתורה הטיילים בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחד בשבת הגמלים אחד לל' יום הספנים א' לו' חדשים דברי ר"א פי' המורה כגון דאמר תיאסר הנאת תשמישך עלי אבל אם אמר הנאת תשמישי עליך לא מיתסרי דהא משועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע והכי מוקמי' לה בנדרים בפ' אלו מותרים: בש"א ב' שבתות: מ"ט דב"ש גמרי מיולדת נקבה וב"ה גמרי מידי דשכיח ממידי דשכיח: אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם יוציא ויתן כתובה לאלתר ושמואל אמר אפילו בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו וקי"ל כשמואל

א) נראה שצ"ל בנו וכמו דאיתא בגמ'·

מסורת הש"ס

מכות כא· ביצה כח: ע"ז כט· נדה נב·

עדיות פ"ד מ"י [לקמן עא·]

לקמן עא·

[לקמן ע·]

[שם עא· ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונדרשיר נ"ב פי' בערוך נדרשיר משחקת בקשת ס:
(ב) רש"י ד"ה בהמתו כו' זכרים· נ"ב וקשה דאיתא במס' תמורה דף ט· ממירים מן הבקר וכו' מן זכרים על נקבות דכתיב בהמה והכל בכלל כו' ושמא לשון תורה לחוד ולשון גמרא לחוד:
(ג) ד"ה ואי אתמר בהא גבי מליהנות:

אורחא דמילתא כמה אמר רב חדש כאן וחדש בבית (דה"א כז) שנאמר °לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה ור' יוחנן אמר חדש כאן ושנים בביתו שנאמר (מ"א ה) °חדש יהיו בלבנון שנים חדשים בביתו ורב נמי מ"ט לא אמר מההיא שאני בנין בית המקדש דאפשר ע"י אחרים ור' יוחנן מ"ט לא אמר מההיא שאני התם דאית ליה הרווחה *אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם (יחזקאל כא) שנאמר °ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמרירות תאנח ורבי יוחנן אמר אף כל גופו של אדם (שם) שנאמר °והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים ורבי יוחנן נמי הכתיב בשברון מתנים ההיא דכי מתחלא ממתנים מתחלא ורב נמי הכתי' ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח שאני שמועה דבית המקדש דתקיפא טובא ההוא ישראל ועובד כוכבים דהוו קאזלי באורחא בהדי הדדי לא אימצי עובד כוכבים לסגויי בהדי ישראל אדכריה חורבן בית המקדש נגיד ואיתנח ואפ"ה לא אימצי עובד כוכבים לסגויי בהדיה א"ל לאו אמריתו אנחה שוברת חצי גופו של אדם א"ל ה"מ מילתא חדתי אבל הא דשנן בה לא דאמרי אינשי דמלפי תכלי לא *בהתה: *הטיילין בכל יום: מאי טיילין אמר רבא בני פירקי א"ל אביי (תהלים קכז) מאן דכתיב בהו °שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא *ואמר רב יצחק אלו נשותיהן של ת"ח שמנדדות שינה מעיניהם בעוה"ז ובאות לחיי העוה"ב ואת אמרת בני פירקי אלא אמר אביי כדרב דאמר רב כגון רב שמואל בר שילת דאכיל מדידיה ושתי מדידיה וגני בטולא דאפדניה ולא חליף *פריסתקא דמלכא אבביה כי אתא רבין אמר יכגון מפנקי דמערבא ר' אבהו הוה קאי בי באני הוו סמכי ליה תרי עבדי איפחית בי באני מתותיה איתרמי לי' עמודא סליק ואסקינהו ר' יוחנן הוה קסליק בדרגא הוו סמכי ליה רב אמי ורב אסי איפחתא דרגא תותיה סליק ואסקינהו אמרי ליה רבנן וכי *מאחר דהכי למה ליה למיסמכיה אמר להו א"כ מה אניח לעת זקנה: והפועלים שתים בשבת: והתניא הפועלים אחת בשבת א"ר יוסי ברבי חנינא לא קשיא כאן בעושין מלאכה בעירן כאן בעושין מלאכה בעיר אחרת תניא נמי הכי יהפועלים שתים בשבת במה דברים אמורים בעושין מלאכה בעירן אבל בעושין מלאכה בעיר אחרת אחת בשבת: החמרים אחת בשבת: אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל אמר ליה לא
אבולהו

רש"י

אורחא דמילתא· דרך ארץ שלא ישא עליו חטא ואפי' הוא יכול לפתותה שתתן לו רשות: לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש· בדברי הימים במחלקות שהיו עובדים את דוד כל מחלקות חדש ואע"ג דמשמעותא דעניינא משמע שלא היה פורש מביתו אלא חדש אחד בשנה ואין ללמוד משם אלא חדש כאן וי"א חדשים בביתו רב קרא יתירא דהבאה והיוצאת דריש דהוה ליה למכתב המשרתים את המלך לכל דבר מחלקות חדשי השנה וכתב דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה משמע שהיו שתי מחלקות נלבים ומשרתים שמשרתים עם האחר זו ו' חדשים בדילוג וזו ו' חדשים בדילוג זו באה וזו יוצאה מדי חדש בחדש הרי חדש בבית המלך וחדש בביתו ואף כאן חדש בבית רבו וחדש בביתו: ושנים חדשים בביתו· האיש בביתו שהרי ל' אלף איש היה המס וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש כשמחליפין אלו הולכין עשרת אלפים אחרים ובחדש השלישי עשרת אלפים שלישי' נמצא שעמדו הראשוני' בביתם ב' חדשים וכן כולם בחלופיהם כך: שאפשר ע"י אחרים· לפי מנין החליפות כך היו עולים: שאני התם דאית ליה הרווחה· שהיו נהנים מבית המלך ואיכא רווח ביתא לפיכך מקבלת עליה שיהי' בבית המלך [חדש] אחד משני חדשים שכיון שיש לו שכר יש לה מזונות מרווחים ותכשיטין אבל ת"ת מלוה דיליה הוא: אנחה שוברת כו'· איידי דאיפלגו בה רב ורבי יוחנן בדרשא דקרא נקט לה נמי הכא: מתנים· באמצע הגוף: דשנן בה· הורגלנו בה כמו כיון דדש דש (גיטין דף נו:): דמלפא תכלי לא בהתה· אשה הלימודת לשכל בניה לקוברם אינה תמיהא ומפחדת במות א' מהם שכבר לימודת: בני פירקי· תלמידים שהרב מלוי להם בעירן ושונים פרקם ולנים בביתם: מאן דכתיב בהן· בשבילם נאמר לבעלי אומניות: שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת· למלאכת הרשות אוכלי לחם בעצב כן יתן הקב"ה לידידו שנא למי שמנדד לכבודו ולמלותו שינה: מנדדות שינה· ממתינות את בעליהן שהן בבית רבם ושונים פירקם אלמא בשעת שינה עודן בבית רבן ולא אמרת יש להן פנאי לעונה בכל לילה: רב שמואל בר שילת· מלמד תינוקות היה ומתפרנס מהן כדאמרי' בנערה שנתפתתה (לעיל נ:): ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה· אין שליח מלך פרס עובר על פתחו לשאול לו עבודת המלך שאין עין המלך עליו שאינו עשיר בעיניהם: מפנקי דמערבא· בני ארץ ישראל מעונגים במאכל ומשתה לכך הם בריאים ובעלי כח לתשמיש: איפחית בי באני· תחת המרחצאות יש חלל שהמים נופלים שם: אסקינהו· העלה את העבדים בידו אחת ובשניה היה מטפס ועולה בעמוד: מאחר דהכי· שבעל כח אתה: אם כן· שאתיש את כחי ולא יסמכוני: מה אניח· כח בעלמי להשתמש בו לעת זקנה: בעירם· שתים בשבת: איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל· תנא דסתם לעיל המדיר את אשתו בית הלל אומרים שבת אחת אין לו לומר זאת לא בספן ולא בגמל ולא בחמר ולא בתלמידי חכמים שהרי [אף החמר] עונתו אחת בשבת ובשביל יום אחד יוציא ויתן כתובה הרי עונתו משבעה לשבעה וכ"ש גמל וספן אין בכלל הזה אלא טייל ופועל העושה מלאכה בעירו שדרכו לשמש שתים בשבת:
אכולהו

תוספות

אלא אורחא דמילתא כמה· פי' בקונטרס שלא ישא עליו חטא ואפי' הוא יכול לפתותה וא"ת והיאך יצא ר"ע וכל הנהו דלקמן וי"ל דהתם בלא פתוי היו שמחות שהיו בעליהן הולכין ללמוד תורה ולהיות תלמידי חכמים ואדרבה אדעתא דהכי נשאו שילכו ללמוד תורה ונראה לר"י דאפועלים קאי ולא אתלמידים דהא אפי' שלא ברשות יוצאין לעולם ל' יום ויחזור לביתו יום אחד והכא קרא קאמר חדש בביתו או ב' חדשים למ"ד דאע"פ שהוא ברשות אלא אפועלים קאי וקרא נמי דמייתי בפועלים איירי וא"ת והיכי קאמר בסמוך שאני התם דאית להו רווחא פועלים דמתני' נמי אית להו רווחא וי"ל רווחא דהתם דמלאכת המלך כפים: שאני שמועת בית המקדש דתקיפא טובא· וא"ת והא האי קרא דואתה בן אדם האנח בשברון מתנים גבי בהמ"ק כתיב דכתיב בתרי' והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת (להם) אל שמועה כי באה ונמס כל לב וי"ל דההוא קרא קודם חורבן כתיב וכן היה אומר נביא לישראל שהיה נאנח על שמועת בהמ"ק שעתיד ליחרב ואז ונמס כל לב מתוך האנחה שתהי' אחר החורבן על שמועת בית המקדש: טיילין· על שם שדרכם בטול דאפדנייהו: מנדדות שינה מעיניהם· בתלמידים הלומדים בעירם קאי דאי בעיר אחרת אמאי מנדדות שינה הא אין דרך ליכנס בעיר בלילה: והתניא הפועלים אחת בשבת· מרישא דקתני הפועלים שבת אחת לא מצי למיפרך דרישא לאו בדין עונה מיירי אלא אדרבה אשמועינן דשרי לשנות ולבטל עונה ממה שהיה מנהגם תחלה אבל מברייתא פריך שפיר דאיירי בדין עונה האמורה בתורה ולא ביציאה שלא ברשות מדקתני אחת בשבת ולא קתני שבת אחת כמו במתני' ומשני דבעושה מלאכה בעיר אחרת איירי והיה דרכם ומנהגם כך וא"ת מאי איריא כשמנהגם כך אפי' לשנות יכולין שבת אחת כדפרישית במתני' וי"ל דבברייתא קמ"ל דאע"פ שמנהגם כך לעשות מלאכה בעיר אחרת אם רוצי' לשנות ולשהות יותר אין הרשות בידם ור"י בר' ברוך היה אומר דג' מדות בפועלי' דהעושין מלאכה בעירן שתים בשבת כדתנן במתני' וברייתא בעושין מלאכה בעיר אחרת וחוזרין בכל יום לביתם אחת בשבת לפי שיש להם טורח הדרך אבל אותם שאין חוזרין לביתם בין היה מנהגם בין לא היה כמו רישא דמתני' דקתני יוצאין שבת אחת משמע שהן כל ז' בחוץ וחוזרין בכל יום שמיני אבל ר"י לא פירש אלא ב' מדות שתים בשבת ואחת בשבת כדפרישנא:
רווחא

עין משפט נר מצוה

צב א ב מיי' פי"ד מהל' אישות הל' א סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן עו סעי' א:
צג ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

תוספות רי"ד

בדיני: הטיילים וכו' כי אתא רב דימי אמר כגון מפנקי דמערבא: הפועלים וכו' · אמר ר"פ לאביי איכפל תנא לאשמועינן במדיר את אשתו טייל ופועל פי' דלא מתוקמא מתני' דקתני שבת א' אלא בטיילים ופועל דאי חמרין א' בשבת וכ"ש ספנין וגמלין ות"ח נמי א' בשבת א"ל

[גי' הערוך דרוקא פי' חיל של מלך]

מסורת הש"ס

ברכות נח:
[פי' פירושו בערוך ערך תכל כ']
[בע"י הגרס דיומא פ' פו וביומא עז:]
[גי' הערוך בערך חל ח' וכי מאחר דחליה דמר כולי האי ל"ל למר למיסמכיה יש גא' ידי פרגוס אית תיא בידי]

תורה אור

*אכולהו והא ששה חדשים קאמר *אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו א"ל *רבה בר רב חנן לאביי חמר ונעשה גמל מאי א"ל *רוצה אשה בקב ותיפלות *מעשרה קבין ופרישות: הספנים אחת לששה חדשים דברי ר' אליעזר: אמר רב *ברונא אמר *רב הלכה כר"א אמר רב אדא בר אהבה אמר רב זו דברי ר' אליעזר אבל חכמים אומרים התלמידים יוצאין לת"ת ב' וג' שנים שלא ברשות אמר רבא סמכו רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשייהו כי הא דרב רחומי הוה שכיח קמיה דרבא *במחוזא הוה רגיל דהוה אתי לביתיה כל מעלי יומא דכיפורי יומא חד משכתיה שמעתא הוה מסכיא דביתהו השתא אתי השתא אתי לא אתא חלש דעתה אחית דמעתא מעינה הוה יתיב באיגרא אפחית איגרא מתותיה ונח נפשיה עונה של תלמידי חכמים אימת אמר רב יהודה אמר שמואל מע"ש לע"ש °אשר פריו יתן בעתו *אמר רב יהודה ואיתימא רב הונא ואיתימא רב נחמן זה המשמש מטתו מע"ש לע"ש יהודה בריה דר' חייא חתניה דר' ינאי הוה אזיל ויתיב בבי רב וכל בי *שמשי הוה אתי לביתיה וכי הוה אתי הוה קא חזי קמיה עמודא דנורא יומא חד משכתיה שמעתא כיון דלא חזי ההוא סימנא אמר להו רבי ינאי כפו מטתו שאילמלי יהודה קיים לא ביטל עונתו הואי °כשגגה שיוצא מלפני השליט ונח נפשיה רבי איעסק ליה לבריה בי רבי חייא כי מטא למיכתב כתובה נח נפשה דרביתא אמר רבי ח"ו פסולא איכא יתיבו ועיינו במשפחות °רבי אתי משפטיה בן אביטל ורבי חייא אתי משמעי אחי דוד אזיל איעסק ליה לבריה בי ר' יוסי בן זימרא פסקו ליה תרתי סרי שנין למיזל בבי רב אחלפוה קמיה אמר להו ניהוו שית שנין אחלפוה קמיה אמר להו איכנים והדר איזיל הוה קא מכסיף מאבוה א"ל בני דעת קונך יש בך מעיקרא כתיב °תביאמו ותטעמו ולבסוף כתיב °ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם אזיל יתיב תרתי סרי שני (א) בבי רב עד דאתא איעקרא דביתהו אמר רבי היכי נעביד נגרשה יאמרו ענייה זו לשוא שימרה נינסיב איתתא אחריתי יאמרו זו אשתו וזו זונתו בעי עלה רחמי ואיתסיאת: רבי חנניה בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה דר"ש בן יוחאי א"ל איעכב לי עד דאתי בהדך לא איעכבא ליה אזל יתיב תרי סרי שני בבי רב עד דאתי אישתנו שבילי דמתא ולא ידע למיזל לביתיה אזל יתיב אגודא דנהרא שמע להההיא רביתא דהוו קרו לה בת חכינאי בת חכינאי מלי קולתך ותא ניזיל אמר ש"מ האי רביתא דידן אזל בתרה הוה יתיבא דביתהו קא נהלה קמחא דל עינה חזיתיה סוי לבה פרח רוחה אמר לפניו רבש"ע ענייה זו זה שכרה בעא רחמי עלה וחייה רבי חמא בר ביסא אזיל יתיב תרי סרי שני בבי מדרשא כי אתא אמר לא איעביד כדעביד בן חכינאי עייל יתיב במדרשא שלח לביתיה אתא ר' אושעיא בריה יתיב קמיה הוה קא משאיל ליה שמעתא חזא דקא מתחדדי שמעתיה חלשדעתיה אמר אי הואי הכא הוה לי זרע כי האי על לביתיה על בריה קם קמיה הוא סבר למשאליה שמעתתא קא בעי אמרה ליה דביתהו מי איכא אבא דקאים מקמי ברא *קרי עליה רמי בר חמא °החוט המשולש לא במהרה ינתק זה ר' אושעיא בנו של רבי חמא בר ביסא ר"ע רעיא דבן כלבא שבוע הוה חזיתיה ברתיה דהוה צניע ומעלי אמרה ליה אי מקדשנא לך אזלת לבי רב אמר לה אין איקדשא ליה בצינעה ושדרתיה *שמע אבוה אפקה מביתיה אדרה הנאה מנכסיה אזיל יתיב תרי סרי שנין בבי רב כי אתא איתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי שמעיה להוא סבא דקאמר לה עד כמה

קא

תוספות

רוצה אשה בקב ותיפלות כו' · תימה דאמרינן לעיל שאני התם דאית להו רווחא ושמא עבודת המלך איכא רווחא טפי :
מתשעה קבין ופרישות גרסי' דהמשרה אשתו ע"י שליש תנן (לקמן סד:) דנותן לה שני קבין ואינו פורש מתשמיש והמורד על אשתו מתשמיש מוסיפין על כתובתה ג' דינר (לקמן סג·) ולפי חשבון ד' סאין בסלע הוי ג' דינר י"ח קבין *א]כן פי' בערוך* :
החוט המשולש לא במהרה ינתק · לפי שנשתקרא זה את זה כדאמרי' בעלמא (ב"ב נט·) שאמר ר' אושעיא דבר ואתו ושאלו לר' ביסא לכך קרי עלייהו החוט המשולש לא במהרה ינתק כלומר לא ינתק מזרעו לעולם כדאמרי' בעלמא (ב"מ דף פה·) כיון שאדם לומד הוא ובנו ובן בנו מכאן ואילך תורה חוזרת על אכסניא שלה ודרים מואני זאת בריתי וגו' :
[וע"ע תוספות ב"ב נט· ד"ה החוט] :
דהוה צניע ומעלי · והא דאמר באלו עוברין (פסחים מט:) אמר ר"ע כשהייתי עם הארץ הייתי אומר מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור משמע דלא הוה מעלי איכא למימר דהתם לאו משום שהיה שונא תלמידי חכמים אלא משום שהי' סבור שמתגאין על עמי הארץ מפני תורתן והיו תלמידי חכמים שונאים אותם וגם משום שלא היו מניחין אותם ליגע בהם כדאמרינן (חגיגה דף יח:) בגדי עם הארץ מדרס לפרושים אבל מכל מקום שומר מצות היה · רבינו תם :

אדעתא

רש"י

אכולהו · כמי קאמר דע"י נדר יתר משבת אחת לא : והא · בלא נדר ששה חדשים קאמר בספנים : אינו דומה · לענין תענית מי שיש לו כו' אף כאן בלא נדר דעתה נוחה לבעלה שמא יבא בתוך הזמן אבל זו משהדירה הרי היא כמי שאינה מצפה לבעל : חמר ונעשה גמל מאי · ניחא לו כשהוא גמל אמר מהו ליעשות גמל שלא ברשות הרווחה עדיפא לה שיתעשר או עונה עדיפא לה : בקב ותיפלות · להיות בעלה עמה : מעשרה קבין · להתעשר : דברי ר"א · אמתני' קאי וסיפא דמתני' נקיט : זו דברי ר"א · הנך עונות ויציאות שלא ברשות דמתני' דקתני התלמידים יוצאים לת"ת שלא ברשות שלשים יום : סמכו רבנן · תלמידים שבדורנו סומכים על דבריו ויוצאין שלא ברשות : ועבדי עובדא · כוותיה : בנפשייהו · והוא בא להם ליטול מהם נפשות שנענשים ומתים : מסכיא · תרגום של מצפה : מע"ש כו' · שהוא ליל תענוג ושביתה והנאת הגוף : כפו מטתו · כדת המתאבלים דחייבין בכפיית המטה : איעסק לבריה · להשיא בתו של רבי חייא : איכא פסולא · שלא היו מהוגנים לזוג אחד : שפטיה בן אביטל · בן דוד היה אביטל שם אשת דוד ור' חייא אתי משמעי וזהו הפסול שר' היה מבית דוד ולא היתה בת הבאה משמעי הוגנת לבנו שלא היתה בת מלכים : פסקו ליה תרתי סרי שנין · קודם שיכנוס : אחלפוה קמיה · העבירו הנערה לפני החתן : דעת קונך יש בך · שאמר להרחיק זמן חופתו וחזר וקרבה מרוב חיבת כלתו : מעיקרא כתיב תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך · שיבאו לארץ ואח"כ יבנו לו מקדש : ולבסוף אמר ועשו לי מקדש · במדבר : איעקרא · נעשית עקרה כן דרך העומדות עשר שנים בלא בעל* : בשילהי הלוליה דר' שמעון · סוף ימי חופתו : איעכב לי · המתן לי עד שיכלו ימי חופתי ואלך עמך לבי רב : אישתנו שבילי דמתא · שנבנו בעיר בניינים חדשים ונסתמו בה מבואות : לההיא רביתא · נערה : סוי לבה · ראה לבה כלומר נדמה ללבה פתאום שזה בעלה : לא איעביד כדעבד בר חכינאי · שנכנס לביתו פתאום : יתיב קמיה · ולא היה האב מכירו : חזיא · לבריה דמחדדן שמעתתיה : אי הואי הכא · אילו הייתי כאן כשהנחתי בני קטן והלכתי הייתי מלמדו תורה והיה חכם כזה : כלבא שבוע · שם א' מעשירי ירושלים שכל הנכנס לביתו רעב ככלב הי' יוצא שבע :

קא

עין משפט נר מצוה

צד א מיי' פי"ד מהל' אישות הל' ו טור ש"ע אה"ע סי' עו סעי' ע :
צה ב ג מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעי' ה :
צו ד מיי' שם הלכה א טור ש"ע שם סעי' ב :

[כדתנן פ"ח מ"ז דפאה]

תוספות רי"ד

אכולהו והא ספנים ו' חדשים קתני אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו · פי' בלא נדר דעתיה עילוי' ומצפה לו תדיר שמא יבא משא"כ במדיר : הגמלים א' וכו' · א"ל רבא בר ר"ח לאביי חמר ונעשה גמל מאי א"ל רוצה אשה בקב ותיפלות מט' קבין ופרישות דברי ר"א: אמר ר"ב א"ר הל' כר"א: אמר ראב"א זו דברי ר"א אבל חכ"א יוצא אדם לת"ת ב' וג' שנים שלא ברשות א"ר סמכי רבנן אהא ועבדי עובדא בנפשייהו למימרא דלא שרי למיעבד הכי כי הא דר' רחומי הוה שכיח במחוזא קמי' דרבא הוה רגיל למיתי' לביתי' כל מעלי יומא דכיפורא יומא חדא משכתיה שמעתא ולא אתא הות (קמהויא) [קמסכיא] דביתהו השתא אתי א) ותחלש דעתה אחתא דמעא מעיני' הות יתבא באגרא איפחת איגרא מתותי' ונח נפשיה · (כ"ז הוא לצאת שלא ברשות אבל אם יוצא ועומד ברשות אשתו אפי' הרבה שנים יכול לעמוד ואינו נענש כדאמרי' בגמרא שעמד ר"ע כ"ד שנה ברשות אשתו ולא נענש והרב פי' שאם התנה עם אשתו לילך ולשנות ורוצה האשה לחזור מתנאה התנאי בטל לפי שתנאי זה הוא תנאי לבטל מ"ש בתורה דהיינו למעט העונה והמתנה עמש"כ בתורה תנאו בטל) עונת ת"ח עד כמה אמר ר"י א"ש מע"ש לע"ש :

א) לפי הגי' בגמ' נ"ל חלש דעתה אחית דמעתא מעינה הוה יתיב באיגרא וכו' ואולי דרבינו היה לו גי' אחרת וצ"ע :

הגהות הב"ח

(א) גמ' בבי רב · ע' מ"ר סדר אחרי מות פ' כא :

ב"ב נט·

גליון הש"ס

גמ' רבי אתי משפטיה · עי' כנה"ג חו"מ סימן ג' בהגהותיו להב"י אות ו' ·

יומא יח: סוט' עד: יבמות לז: [לקמן סג·]

[בר"ש איתא רבא]

סוטה כ· כא:

נ"א מתשעה

[גי' הרי"ף רב מתנא]
[גי' הרא"ש רבא]

[עי' תוס' עירובין סג: ד"ה מחוזא]

תהלים א

ב"ק פב· ע"ש

[עי' רש"י לקמן קג· ד"ה בי שימשי]

קהלת י

שמות טו

שמות כה

[כדאיתא יבמות לד:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מתשעה וכו' ולפי חשבון ארבע סאין בסלע הוי שלשה דינר י"ח קבין · דבריהם מבואר יותר בסוטה ד' כא ע"ב בד"ה רוצה וכו' והגאון מהרי"ף לא ציינו כאן :

קהלת ד

נדרים נ· [ע"ש כמה סיפורים]

קא מדברת · את מתנהגת : שיבבתא · השכינות : שלי ושלכם שלה הוא · תורה שלמדתי אני ושלמדתם אתם על ידה הוא : שקל מנא · כלי זיין כאילו בא להלחם : איטרוד · באותה מריבה : לא מר איפסיק ולא מר איפסיק · לא אכלו סעודת יום הכפורים שמפסיקין בה אכילה להתענות. סעודה אחרונה של ערב ט' תורה אור באב ויוה"כ קרי סעודה המפסקת שמפסיקים בה במס' תענית (דף ל.) : מתני' המורדת על בעלה · בגמ' מפרש ממאי : טרפעיקין · בגמרא מפרש : עד כדי כתובתה · ואחר כך נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה אבל אינו משהה לפסוק על הנכסים שנפלו לה מבית אביה ולהפסידה ממנה : שלשה דינרים · בגמרא מפרש מאי שנא הוא מינה דידה : גמ' באומר איני זן · דהיינו תחת מלאכה : והאמר רב יוציא · ומתניתין מוסיפין תנן ואינו מוציא לאלתר : ולאו אימלוכי ביה בעי · שמא יחזור בו ובתוך זמן שאנו נמלכין בו ומחזירין עליו שיחזור בו מוסיפין על כתובתה : אחת לי · כולן שוות בתורת מרד ואפילו שהיא נדה או חולה והיא מורדת : ארוסה · שאמרה לא אנשא : ה"ג בשלמא למ"ד מתשמיש שפיר אלא למ"ד משום מלאכה חולה בת מלאכה היא · בשלמא למ"ד מתשמיש שפיר ואי משום נדה דלאו בת תשמיש היא אינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' כדלקמן אלא למאן דאמר כו': אלא

קא מדברת אלמנות חיים אמרה ליה אי לדידי ציית יתיב תרי סרי שני אחריני אמר ברשות קא עבידנא הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני בבי רב כי אתא אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי שמעה דביתהו הות קא נפקא לאפיה אמרו לה שיבבתא שאילי מאני לבוש ואיכסאי אמרה להו °יודע צדיק נפש בהמתו כי מטיא לגביה נפלה על אפה קא מנשקא ליה לכרעיה הוו קא מדחפי לה שמעיה אמר להו שבקוה שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוה דאתא גברא רבה למתא אמר איזיל לגביה אפשר דמפר נדראי אתא לגביה א"ל אדעתא דגברא רבה מי נדרת א"ל אפילו פרק אחד ואפי' הלכה אחת אמר ליה אנא הוא נפל על אפיה ונשקיה על כרעיה ויהיב ליה פלגא ממוניה ברתיה דר"ע עבדא ליה לבן עזאי הכי והיינו דאמרי אינשי רחילא בתר רחילא אזלא כעובדי אמה כך עובדי ברתא רב יוסף בריה דרבא שדריה אבוהי לבי רב לקמיה דרב יוסף פסקו ליה שית שני כי הוה תלת שני מטא מעלי יומא דכפורי אמר איזיל ואיחזינהו לאינשי ביתי שמע אבוהי שקל מנא ונפק לאפיה אמר ליה *זונתך נזכרת איכא דאמרי אמר ליה יונתך נזכרת איטרוד לא מר איפסיק ולא מר איפסיק : מתני' המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה *שבעה דינרין בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפעיקין עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה ר' יוסי אומר לעולם הוא פוחת *והולך עד שאם תפול לה ירושה ממקום אחר גובה הימנה וכן המורד על אשתו [ב]מוסיפין על כתובתה שלשה דינרין בשבת ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין : גמ' מורדת ממאי רב הונא אמר [ג]מתשמיש המטה ר' יוסי ברבי חנינא אמר ממלאכה תנן וכן המורד על אשתו בשלמא למ"ד מתשמיש לחיי אלא למאן דאמר ממלאכה מי משועבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס *והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ולאו לאמלוכי ביה בעי : מיתבי *[ד]אחת לי ארוסה ונשואה ואפי' נדה ואפילו חולה [ה]ואפי' שומרת יבם (בשלמא למאן דאמר ממלאכה שפיר אלא למאן דאמר מתשמיש נדה בת תשמיש היא אמר לך *אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו איכא דאמרי) בשלמא למאן דאמר מתשמיש *היינו דקתני חולה אלא

משלי יב

[בע"י הגי' זונתך ועי' רש"א שם]

[במ"ר סדר וירא פ' נג מפרש למה שבעה דינרין דוקא וכן לשלשה דינרין דכסמוך]

לקמן עז.

[לקמן סד.]

ס"א ל"ג

[לעיל סב: וש"נ]

ס"א שפיר

אדעתא דגברא רבה מי נדרת · וא"ת והלא אסור לפתוח בנולד דאמרינן בנדרים בפ' ר' אליעזר (דף סד.) כילד אמר קונם שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר כו' וי"ל דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול אי נמי כגון דתלה נדרו בדבר שפירש בשעה שנדר על דעת אם לא יעשה סופר דבענין זה לא הוה נולד כדתנן בפרק רבי אליעזר (שם דף סה.) קונם שאיני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או עשה תשובה כו' ופריך בגמ' מת נולד הוא וה"ה עשה תשובה ומשני אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו בדבר ורבי יוחנן דמשני התם בענין אחר לאו משום דפליג אתולה נדרו בדבר אלא דלא חשיב ליה כתולה נדרו בדבר : ברתיה דר' עקיבא עבדא ליה לבן עזאי הכי · וא"ת והא בפ' קמא דסוטה (דף ד:) פריך והא איכא בן עזאי דלא נסיב ולההוא לישנא דמשני נסיב ופירש אתי שפיר ויש לומר דאע"ג דקאמר הכא דעבדא הכי לבן עזאי מ"מ לא נשאה אלא באירוסין : פוחתין לה ז' דינרין · בירושלמי מפרש כנגד שבע מלאכות שהאשה עושה לבעלה וגבי המורד דמוסיפין שלשה דינרין מפרש כנגד שארה כסותה ועונתה והש"ס שלנו (א) אין סובר כן דהא בעי בגמרא מה בין מורד למורדת ומפרש טעמא אחרינא : רב הונא אמר מתשמיש · אבל ממלאכה לא הוה מורדת דרב הונא לטעמיה דאמר לעיל (דף נח:) יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה ור' יוסי בר חנינא סבר כר"ל וליכא למימר דקסבר כרב הונא דאמר שיכולה אשה שתאמר לבעלה כו' ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו דמסתברא דחייבת אפילו אמרה איני ניזונית ואיני עושה מידי דהוה אושבת בקתדרא דחייבת בהן דאין נראה שתהא מורדת אלא מהמלאכות המפורשות במתני' ועוד מדקאמר בסמוך חולה בת מלאכה היא ואותן מלאכות אפילו חולה יכולה לעשות דאינה חולה כל כך כיון שיכולה לסבול תשמיש ואי הוה אמרינן דכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה לא מפקעת עצמה אלא מעשיית למר שהוא עיקר מעשה ידיה אבל שאר מלאכות כגון טוחנת ואופה כו' עבדא הו"מ שפיר סבר כרב הונא וכן משמע קצת דקרי לעיל (דף נט.) מעשה ידיה מידי דקיץ ובשאר מלאכות כגון טוחנת ואופה לא שייך קיצותא אבל אין נראה אלא כי אמרה איני ניזונת ואיני עושה פטורה מכל ז' מלאכות וכי עבדא שאר מלאכות פוחתין לה מעשיית בלמר כדתנן במתניתין (לקמן סד:) ואם היתה מינקת פוחתין לה ממעשה ידיה ונראה דהוא הדין טוחנת ואופה והא דנקט מינקת משום דאיירי במשרה אותה על ידי שליש דאינה יכולה לעשות לו מלאכה אחרת כיון דאינה עמו בבית ומיהו יש לדחות דאיכא למימר דדווקא נקט מניקה ומשום דטורח ממעט חלב פוחתין לה ממעשה ידיה אבל מכל מקום נראה דכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה דפטורה מכל המלאכות שאם תעשה לו מלאכות אחרות אם כן לעולם לא תעשה לעצמה ובמאי תהא ניזונת ואם תאמר מורדת ממלאכה אמאי פוחתין לה מכתובתה ליכוף *פיזרא וליתיב דהא יכול לכופה למעשה ידיה לריש לקיש וי"ל כיון דאינה רוצה לעשות אלא ע"י כפייה חשיבא מורדת ופוחתין דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת : באומר איני זן ואיני מפרנס · מכאן מוכיח רבינו אליהו שחייב אדם להשכיר עצמו ללמד תינוקת או לעשות מלאכה אחרת כדי לזון את אשתו דאם לא כן מה ענין זה אצל מורד ממלאכה ומיהו בקונטרס פירש משום דזן ומפרנס הוא כנגד מלאכה של אשה ועוד הביא ראיה מדכתבינן בכתובה ואנא אפלח כו' ומיהו גם זה יש לדחות כמו שמפרש ר"ת דאפלח היינו עבודת הקרקע פירוש אחרוש ואכנס ואעדור את השדה ואביא מזונות לבית אבל להשכיר עצמו אינו חייב : והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוליא ויתן כתובה · משמע דפליג עליה דרב בסוף המדיר (לקמן דף עז.) דקאמר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון לא מצי למפרך דלדידיה אתי שפיר דאע"פ שכופין אותו על כרחו לזונה מכל מקום מוסיפין כיון דאינו רוצה לזונה אלא על ידי כפיה דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת אבל לרב שכופין אותו לגרשה מיד מה שייך תוספת ואם תאמר למאן דאמר מתשמיש נמי תקשי דעל כרחך מורד מתשמיש נמי כופין להוציא דאטו לעולם יוסיפו על כתובתה ותתעגן כל ימיה ויש לומר דהוה מצי למימר ולטעמיך: אלא

פירוש מקל

צז א ב מיי' פי"ד מהל' אישות הלכה טו סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן עז סעיף א :

צח ג מיי' שם הלכה יב טור ש"ע שם סעיף ב :

צט ד מיי' וסמג שם ומיי' פ"ב מהל' יבום וחליצה הלכה י סמג עשין נא טוש"ע שם וסי' קסה סעיף א :

הגהות הב"ח

(א) תד"ה פוחתין כו'. נ"ב ותימה דהא הש"ס שלנו אינו אלא במורדת מתשמיש ובירושלמי לא קאמר אלא למורדת ממלאכה :

ס"א והולך שמא [ודע דגירסת תוספות דלעיל נד: ד"ה למורדת כו' לעולם פוחת והולך שאם נפלה לה ירושה כו']

תוספות רי"ד

מתני' המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה ז' דינרים בשבת ר"י אומר שבעה טרפעיקין ועד כמה הוא פוחת והולך עד כנגד כתובתה ר"י אומר לעולם הוא פוחת והולך שמא תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה. וכן המורד על אשתו מוסיפין לה על כתובתה ג' דינרים בשבת ר"י אומר שלשה טרפעיקין פי' המורדת על בעלה מתשמיש שאינה רוצה להזקק לו קנסוה חכמים לפחות מכתובתה ז' דינרים בשבת ימרויח הבעל שאפי' אם תתרצה אחר מיכן לעמוד בשלום [עמו] אלו ז' דינרים הרויחן הבעל בכל שבת ושבת ופוחתת מכתובתה ואם קדם הבעל ונתן לה גט בתוך ימי מרדה נותן לה כל כתובתה חוץ מפחת זה שאינה מפסדת במרדה אלא ז' דינרים בשבת ותו לא וכגון שאינה תובעת גירושין אלא שמתכונת לצערו כדאמרינן לקמן אבל אם תובעת גירושין נותן לה גט ומפסדת כל כתובתה מיד והוא שיתרו בה ויודיעוה כי תפסיד כל כתובתה מפני שתובעת גט אם חוזרת בה הרי טוב ואם לאו נותן לה גיטא ומפסדת כל כתובתה אלא מתני' מיירי כגון דלא תבעה גט אלא מכוונת לצערו מפני שכעוסה עליו. עד כמה פוחת וכו' פי' כתובתה יקרא מו"מ ותוס' (קורא) כל נכסי נדוניתה שפחתו וכלו או אבדו אבל אותן שהן בעין מיבעי לן לקמן אם הפסידה במורדה ואם לאו ודוקא כנגד כתובתה פוחת והולך אבל כנגד נ"מ שלה לא שאינה מפסדת נ"מ שלה במרדה כ"א מ"ש בשטר כתובתה ואחרי שכלתה כל כתובתה אם רוצה פוטרה בגט ואם לאו אינו פוטרה אלא מעגנה לעולם שאין האיש מוציא אלא לרצונו ואם תתרצה להשלים עמו כבר הפסידה כל כתובתה והרויחה הבעל בימי מרדה אלא כותב לה כאדם הנושא את הבעולה וכ"ז שהבעל מתרצה לתת לה גט בתוך ימי מרדה אינו מרויח אלא ז' דינרים בכל שבת והשאר נותן לה: ר"י אומר לעולם וכו' פי' לא מיבעי' נ"מ שיש לה שהיא מפסדת אם שהתה במרדה אלא אפילו מה שעתידין ליפול לה תפסיד הלכך מונין לה בכל שבת ז' דינרים שאם תפול לה ירושה ממקום אחר יגבה מהן הבעל וכן המורד על אשתו ומעגנה מתשמיש ואינו פוטרה בגט שאם היה רוצה לפוטרה בגט היה מגרשה ונותן לה כל כתובתה אלא שמעגנה מחמת שהוא כעוס עליה מוסיפים לה על כתובתה ג' דינרים בכל שבת והאשה מרוחת אותן שאפילו אם יתרצה להשלים עמה אלו הדינרים הרויחה וניזונת ממעשה ידיה ואי לא ספקא שקלה מבעלה ואי קשה אמאי גבי נדר לא יהבינן ליה אלא שבת אחד ואם שהה יותר יוציא ויתן כתובה והכא משהינין ליה משום דהתם נדר וא"א בפיוס אבל הכא בלא נדר דלמא מפיים אבל ודאי אי אמרה אשה לא מצינא לשהויי או

קא ב ג ד ה ו ז ח מיי' פי"ד שם הלכה ט י יא יג סמג שם טוש"ע שם סי' עז סעיף ב וסעיף ג :

ק א מיי' פכ"א מהלכות אישות הלכה י סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן פ סעיף טו :

אלא למאן דאמר ממלאכה חולה בת מלאכה היא אלא מתשמיש כולי עלמא לא פליגי דהויא מורדת כי פליגי ממלאכה מר סבר ממלאכה לא הויא מורדת ומר סבר ממלאכה נמי הויא מורדת: גופא המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרים בשבת רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין *רבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ארבע שבתות זו אחר זו ושולחין לה ב"ד הוי יודעת שאפי' כתובתיך מאה מנה הפסדת אחת לי ארוסה ונשואה אפילו נדה אפי' חולה ואפי' שומרת יבם אמר ליה ר' חייא בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא אמר ליה אינו דומה *מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו אמר רמי בר חמא אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אמר רבא דיקא נמי דקתני ארבע שבתות זו אחר זו ש"מ אמר רמי בר חמא פעמים שולחין לה מבית דין אחת קודם הכרזה ואחת לאחר הכרזה דרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו אמר רבא *האי בורכא אמר ליה רב נחמן בר יצחק מאי בורכתיה אנא אמריתה ניהליה ומשמיה דגברא רבה אמריתה ניהליה ומנו רבי יוסי בר' חנינא ואיהו כמאן סבר כי הא דאתמר רבא אמר רב ששת הלכה נמלכין בה רב הונא בר יהודה אמר רב ששת הלכה אין נמלכין בה היכי דמיא מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאים עלי לא כייפינן לה מר זוטרא אמר כייפינן לה הוה עובדא ואכפה מר זוטרא ונפק מיניה רבי חנינא מסורא ולא היא התם סייעתא דשמיא הוה °כלתיה דרב זביד אימרדא הוה תפיסא חד שירא יתיב אמימר ומר זוטרא ורב אשי ויתיב רב גמדא גבייהו יתבי וקאמרי מרדה הפסידה בלאותיה קיימין אמר להו רב גמדא משום דרב זביד גברא רבה מחניפיתו ליה והאמר רב כהנא מיבעיא בעי רבא ולא פשיט איכא דאמרי יתבי וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה קיימין אמר להו רב גמדא משום

אלא מתשמיש דכולי עלמא לא פליגי דהויא מורדת · והך מתניתא במורדת מתשמיש : חזרו ונמנו · שלא ישהו אותה לפחות מעט מעט אלא יפסידוה כל כתובתה לאחר ארבע שבתות של הכרזה : דיקא נמי דקתני ארבע שבתות · ימים שאינם של מלאכה והכל מצוין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות: בורכא· דבר שאינו הגון : ואיהו כמאן סבר · רבא דאמר בורכא היא כמאן סבר: נמלכין בה · משהין את גיטה ומחזירין עליה שתחזור בה ובתוך כך פוחתין מכתובתה שבעה דינרין בשבת: היכי דמיא מורדת · דכופין אותה דמשהין גיטה ופוחתין כתובתה : דאמרה בעינא ליה כו' · שיש לכופה על ידי פחיתת כתובתה : אבל אמרה מאים עלי · לא הוא ולא כתובתו בעינא : לא כייפינן לה · להשהותה אלא נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה : כלתה דרב זביד אימרידא · ואמרה מאים עלי : הוה תפיסא חדא שירא · מעיל אחד שהכניסה לו בכתובה : הפסידה בלאותיה קיימין · אפילו בגדיה שהכניסה לו בנדונייתה ושמאום עליו בכתובתה ועדיין הבלאות קיימין תפסיד אותם : מיבעיא בעי · אם הפסידה בלאותיה אם לאו :

אלא למאן דאמר מתשמיש נדה בת תשמיש היא · ואת"ל למאן דאמר ממלאכה מאי אפילו דקתני ואפי' נדה ויש לומר דהוי רבותא משום דסתם נדות חולות קצת אי נמי דאינה בת מלאכה כמו שאר נשים דאינה מוזגת לו הכוס כו': אינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' · ולעיל דגמר מדיר מנדה משום דמדיר הוי טפי פת בסלו ממורד שמא ימצא פתח לנדרו תדע דבמורד מוסיפין אבל לא במדיר : דיקא נמי דקתני ד' שבתות· דליכא למימר שמכריזין ד' שבתות בכל יום דבהדיא תני בתוספ' דפעם אחת בשבת מכריזין : ואינהו כמאן סברוה · רש"י גריס ואיהו כמאן סבר פירוש רבא דאמר בורכא ור"ל דלרבא אין הלכה כרבותינו אלא כמתני' דפוחתין לה עד כלות כתובתה ונמלכין בה היינו נמי דפוחתין ולא תפסיד מיד אחר ארבע שבתות ור"ת מפרש דרמי בר חמא בא להוסיף על דברי רבותינו אע"ג דלא קתני דשולחין לה אלא אחר הכרזה קאמר רמי בר חמא דה"נ היו אומרים דשולחין לה נמי קודם הכרזה דרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו כלומר ממש כדבריהם דלא קתני שליחות של קודם הכרזה ופליג ארמי בר חמא אמר רבא האי בורכא אלא הלכה כרמי בר חמא דפעמים שולחין לה וגרסינן אינהו כמאן סברוה וכן כתוב בספרים ישנים ובה"ג ולא קאי ארב נחמן בר יצחק (א) ור"נ בר רב חסדא דאינהו סברי כרבי יוסי ברבי חנינא שהיה גדול הרבה מרב ששת אלא ארמי בר חמא ורבא קאי הלכה נמלכין בה פירוש קודם הכרזה והלכה אין נמלכין בה נמי היינו קודם הכרזה אבל אחר הכרזה מודה כדתניא בהדיא בדברי רבותנו וכןמשמע מתוך פר"ח דפסק דאע"ג דאמר ר"נ בר רב חסדא הלכה כדברי רבותינו הלכה כרבא דאמר משמיה דרב ששת הלכה נמלכין בה דהא רמי בר חמא דאמר פעמים שולחין לה מסייע ליה ומיהו מסקנא דשמעתין דמשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא ולית לה מזוני אמורדת דהכא קאי ולא אאומרת מאים עלי כמו שמפרש ר"ת דהא כיון ששניהם חפצים בגירושין כמו שנפרש למה נשהא אותה מלהתגרש אלא אמורדת דהכא קאי ומצא רבינו יהודה בכתב רב שרירא שתקנו בימיו לתת גט לאשה לאלתר, דלא כשמעתין דכלתיה דרב זביד וכתב נמי רבינו יהודה דרבנן סבוראי תקנו למישקל מינה מאי דתפיסא ומייתי לה גיטא לאלתר*: אבל אמרה מאים עלי לא כייפינן לה · פי' בקונטרס לא כייפינן לה לעמוד תחתיו אלא יתן גט ויוצאה בלא כתובה (ב) וי"מ דכופין אותו להוציא ואין נראה לר"ת דניחוש שמא עיניה נתנה באחר כי ההיא דתנן בפרק בתרא דנדרים (דף צ:) גבי שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה ויש לדחות דהתם נוטלות כתובה דוקא איכא למיחש שמא עיניה נתנה באחר אבל הכא דיוצאה בלא כתובה לא ולהכי נמי לא קתני לה עם אותן שכופין להוציא דהתם נותן כתובה וכן בפרק המגרש (גיטין דף פח:) דתנן גט מעושה ביד עובדי כוכבים פסול שלא תהא אשה תולה עצמה ביד עובד כוכבים ומפקעת עצמה מבעלה אין להקשות אם באומרת מאים עלי כופין אותו להוציא א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם הא יכולה להפקיע עצמה מבעלה בטענת מאים עלי דהא במאים עלי אין לה כתובה ולא תפקיע עצמה להפסיד כתובתה ועוד הקשה ר"ת דבריש הנזקין (שם דף מט:) אמר וכ"ת כי נפקא איהי נתקנו ליה כתובה מינה ת"ש האיש אינו מוציא אלא לרצונו ואמאי אי כופין במאים עלי להוציא א"כ נתקנו ליה כתובה מינה ומיהו יש לדחות דלא מצי למימר מאים עלי אלא היכא דיש רגלים לדבר שהבעל אינו מתקבל לה ובשביל אותן נשים לא רצו לתקן כתובה לאיש כיון דלא שייך לתקן ברוב נשים ויהודית דביתהו דרבי חייא דהויא לה צער לידה דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יב:) דאמרה אמרה לי אם דאביה קיבל בה קדושין כי זוטרא לא רצתה לומר מאים עלי ועוד לפי מה דפרישית אתי שפיר וזה נמי אין להקשות במתני' לר' יוסי אמאי פוחת לה מירושה שנפלה לה תטעון מאים עלי דקודם כלות הכתובה אינה טוענת ברצון מאים עלי כי היא בטוחה שלא ירצה להמתין ולהיות מעוגן עד כלות הכתובה דכל זמן דאגידא ביה (ג) לא יהבינן ליה אחריתא ויגרשנה ויתן לה כתובה אבל אחר שכבר הפסידה כל הכתובה לא תטעון דהא כיון דהמתינה ולא טענה עד שפיחתו כל כתובתה דברים ניכרים דאיערומי קא מערמא ועוד קשה מנלהי נדרים (דף צא:) מההוא נואף דהוה מיהדק בביתא הוא ואינתתא אתא מריה דביתא פרטיה נואף להוצא וערק אמר רבא איתתא שריא דאם איתא דעבד איסורא אירכוסי הוה מירכס משמע דאי הוה מירכס הוה אסירא א"כ לכאורה נראה דבאומרת טמאה אני לך איירי דאי לאו הכי אמאי הוות מיתסרא הא אין אשה נאסרת על בעלה עד שירצו כדרך המנאפים וכיון דבאומרת טמאה אני לך מיירי א"כ רוצה להפסיד כתובתה דהא מסתמא ברצון הוה דביתה היה ועוד דלא צווחה אפילו הכי כי לא מירכס שריא דאית לן למימר דעיניה נתנה באחר כיוןדלא מירכס ואמאי תהא נאמנת במגו דאי בעיא אמרה מאים עלי וי"ל דלעולם לא מיירי באומרת טמאה אני לך ואיתתא שריא דקאמר היינו לבועל אם גירשה הבעל או מת אבל אי הוה מירכס הוה אסירא לבועל כדאמרינן בפ' שני דיבמות (דף כד: ושם) הואיל ומכוער הדבר תלא ומפרש ר"ת דתלא מרוכל וכן נראה דבאומרת טמאה אני לך אין נראה כלל להתירה מטעם דאירכוסי הוה מירכס כיון דשוייה נפשה חתיכה דאיסורא וכ"ש לפי השאלתות *)דמפרש דהיכא דאיכא עדים בדבר מכוער תלא אף מן הבעל דאתי שפיר ואין להקשות משם כלל ועוד י"ל דהתם איירי כגון שבתחלה כשאלוה שתקה ולאחר שעה אמרה דאינה טמאה ונותנת טעם על שתיקותה ועוד מקשה רבינו תם דבכל השמועה אינו מזכיר כפיית הבעל אלא כפיית האשה ונראה

*)[פרשת בלק סימן קלד]

[תוספתא פ"ה ע"ש]

[לעיל סב: וש"נ]

[שבועות יב: חולין פח: ובחולין פרש"י שהוא מלשון בור וכ"כ בערוך ערך בכך ס' כלומר דבר בורות הוא ובור הוא מי שאומר דבר זה ועי' פירוש רש"י בשבועות יב: בענין אחר]

ומורי הרב ר' אביגדור ז"ל כתב דבמורדת האומרת בעינא ליה ומצערנא ליה דפוחתין לה ז' דינרין עד כלות כתובתה כמתני' ובמאים עלי להשהותה י"ב חודש ולא תצא בלא כתובה וזה כדברי ר"ת כמ"ש בתוספותיו וכתב כמו כן שלא פסק מ"ש ברב אלפס דלא קנסינן לה בדידה מה שהביאה עמו אלא מפסדת הכל ומהר"ם כתב כרב אלפס · תי"

תוספות רי"ד

או ישלים עמה או יוציא ויתן כתובה בודאי שהדין עמה ומיהו בתוך ימי מרדו היא מרוחת ג' דינרים בכל שבת. מורדת ממאי ר"ה אמר מתשמיש ר"י אומר ממלאכה מתשמיש כו"ע לא פליגי דהויא מורדת כי פליגי ממלאכה מר סבר מתשמיש אין ממלאכה לא ומר סבר אפי' ממלאכה. פי' ר"ה לטעמיה דאמר לעיל יכולה אשה ש"ל א"נ וא"ע הלכך ממלאכה לא הויא מורדת אלא מתשמיש ור"י ב"ח ל"ל דר"ה וקסבר אין האשה י"ל לבעלה א"נ וא"ע ואי אמרה הוי מורדת א"נ דכו"ע יכולה אשה לומר לבעלה א"נ וכו' מיהו דוקא במעשה ידית המפורשין במשנה דתנן וכמה היא עושה לו משקל ה' סלעים וכו' שתחת מע"י תקנו המזונות אבל שאר מלאכות המפורשות במשנה כגון טוחנת ואופה וכו' א"י להפטר מהן הלכך אם מרדה שלא לעשותן הוי מורדת ופסקי' רבואתא הלכה כר"ה (והרב אומר דלר"ה לא הוה מורדת לעולם אלא מתשמיש לבדו שהוא עיקר האישות) תנן המורד על אשתו וכו' בשלמא למ"ד מתשמיש שפיר דמי היכי דאיהי משעבדא ליה לדידיה איהו נמי משועבד לה לדידה אלא למאן דאמר ממלאכה מלאכה מי משעבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס פי' והמזונות הן תחת המלאכה והא"ר האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה פי' והיכי תנן מוסיפין לה ג'דינרים ותו לא ומהדר ולאו לאימלוכי ביה בעי פי' ואע"ג דא"ר יוציא ויתן כתובה [אינו] מיד אלא נמלכים בו ומתרים בו שאם לא יתרצה חייב להוציא וליתן כתובה ומאי דתנן מוסיפין לה על כתובתה באותן הימים שנמלכים לפתותו שאע"פ שנתפייס נותן לה בכל שבת ג' דינר כל הימים שעמד במרדו ומכאן מוכח שאם טוענת האשה ואומרת א"א בתוס' זה או תתרצה ותשלים עמי או תן לי גיטי וכתובתי שהדין עמה כדכתיב לעיל. אבל אם הבעל אומר לאשה כשהיא מורדת א"א לעמוד בתוספת שא"א לעמוד בלא אשה או תתרצה עמי או צאי בלא כתובה אין שומעין לו שאין דומה האיש לאשה שעינוןהאשה גדול משל האיש שהאשה אסורה לכל אבל האיש אפשר לו באשה אחרת לפיכך אין דינן שוה ואין לו אלא הפחת שפוחת לה. בכל שבת א"נ טעמא דמילתא מפני שהמורדת היא מפסדת את דינה והבעל מרויח מה שלא היה ראוי לו אבל המורד אינו מפסיד משלו כלום והאשה אינה מרווחת כלום אלא שלא נתנה כתובה לגבות מחיים כ"ז שעומד עמה לשלום(אבל) [ולכן] אם הוא בוגד בה דין הוא להוציא וליתן כתובה מיד אם האשה תובעתו ואם ברח ואינו שומע לדברי חכמים מוסיפים לה ג' דינרים בשבת וכשכופין אותו נותן לה כל כתובתה וכל הדינרים שתוספו לה וכל אלה המעגנין נשותיהן חייבים הם לתת ג' דינרים בשבת תוס' על כתובתה והדינרים הללו הן כסף צורי מדתני ר"י ג' טרעפיקין ואמרינן בגמרא מאי טרעפיקין אר"ש איסתרא וכמה איסתרא פלגי זוזי וחצי זוז צורי הוא סלע מדינה א) שהוא שוה ח' ואמרינן נמי התם תנ"ה ר"י אומר ג' טרעפיקין שהן ס' מעות מעה וחצי בכל יום אלמא דינר צורי הוא שיש לו ו' מעה כסף: ת"ר המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה ז' דינרים בשבת ר"י אומר טרעפיקין ורבותינו חזרו ונמנו שיהא מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו ושולחים לה שליח מב"ד שאפילו כתובתך מאה מנה הפסדתה פי' מכריזים עליה בבה"כ ובהמ"ד אולי תיבוש ותיכלם ותחזור בה וגם שישמעו קרובים וידברו על לבה ואם לא תחפוץ לחזור בה ורוצה הבעל לגרשה ולזכות בכל כתובתה נותן לה גיטא ומפסדת הכל אחת ארוסה ואחת נשואה ואפי' נדה ואפי' חולה וא' שומרת יבם פי'

א) נראה דצ"ל שהוא אחד משמונה מסלע צורי.

תוספות רי"ד

אחת ארוסה שאינה חפצה להנשא מפסדת מאתים וזו שיש לה מן האירוסין בתנאי ב"ד וגם שומרת יבם נמי שאינה רוצה להתייבם היא בכלל מורדת· אר"ח בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא א"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו . אמר רמב"ח כשמכריזין עליה אין מכריזין עליה אלא בב"כ ובב"מ. א"ר דיקא נמי דקתני ד' שבתות [זא"ז ש"מ : אמר רמב"ח פעמים שולחים לה מב"ד אחת קודם הכרזה ואחת לאחר הכרזה דרש ר"נ בר ר"ח הלכה כרבותינו אמר רבא הא בורכתא פי' דבר יתר הוא שאינו הגון לקונסה מיד בכל כתובתה א"ל רנב"י ומאי בורכתא אנא אמריתה ניהלי' [ומשמיה דגברא רבה אמריתה ניהליה] ומנו ר' חנינא ואיהו רבא במאי סברא כי הא דאיתמר רבא אר"ש הלכה נמלכים בה פי' אין קונסים אותה בכל כתובתה אלא נמלכים בה בכל שבת אולי תתפייס אם לא תתפייס פוחתין לה מכתובתה ז' דינרים יותר לא מתקנים. היכי דמי מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אי אמרה מאוס עלי לא כפינן לה פי' אם שאלו אותה למה את עושה כך אינך חפצה בבעלך והיא תשיב להם בעינא ליה ואי אפשי שיגרשני וזה שאני מורדת בו כדי לצערו וליסרו במרדה זה אז אינה מפסדת כתובתה כ"א ז' דינרים בשבת ואם קפץ ונתן לה גם נותן לה כתובתה חוץ מז' דינרים בכל שבת אבל אי אמרה מאוס עלי ואיני חפץ בו כלל יתן לי גיטי איני חוששת מכתובתי לא כייפינן לה לעגנה ולעכבה שתפחות כתובתה מעט מעט אלא אם רוצה הבעל נותן לה גיטא ותפסיד כתובתה מיד שהתובעת גירושין ורוצה להפסיד כתובתה צריך לחתרות בה ולהודיעה שהיא מפסדת הכתובה אם תחזור הרי טוב ואם לאו נותן לה גיטא ומפסדת כל כתובתה. מר זוטרא אמר כפי' לה אע"ג דאמרה מאוס עלי אולי תחזור ותתפייס הוה עובדא ואכפיי' מר זוטרא ונפק מיני' ר"ח מסורא

הגהות הב"ח (א) תד"ה ואינהו כו' ורב נחמן בר רב חסדא כו' · נ"ב פירוש וקאמר דאינהו סברי כרב ששת וכמאן דאמר הלכה אין נמלכין בה קאמר : (ב) ד"ה אבל כו' לא יהבו ליה אחריתא :

גליון הש"ס גמ' כלתיה דרב זביד אימרדא · בפרש"י איוב לט יח הגי' כלן אמריא : תד"ה אבל כו' . וי"מ דכופין וכו' עי' גיטין פד ע"א תוס' ד"ה הכא בידם :

משום דרב זביד גברא רבה הוא · ולא יערער על דבריו מחמת טעותו: מפכיתו דינא · לחובתו: ומשהינן לה · אולי תחזור בה: תריסר ירחי שתא · ותו לא: שתבע הוא · והיא מורדת: תבעה היא · והוא מורד: אין נזקקין לה · לכתוב לה אגרת מרד להוסיף על כתובתה ולקמן מסיק פירושא ואזיל משום דלא מפקדא אפריה ורביה: לארוסה מבעי ליה · וכותבין אגרת על הבעל: דלא מפקדת בפריה ורביה כדאמרינן ביבמות (דף סה:): חוטרא לידא · רוצה אני שיהא לי בן שיחזיק בידי בזקנותי ושטעליו וביום מותי יקברני: תבע לחלוץ · והיא אינה רוצה אלא להתייבם נזקקין לו לכתוב אגרת מרד עליה: אין נזקקין לו · לפי שאין מתכוין לשם מצוה וכמשנה אחרונה ואמרינן ליה זיל נסיב אחריתי: אסתירא · סלע מדינה: פלגא דזוזא · זוז צורי שהוא שש מעה כסף נמצא טרפעיק שלשה מעות: מעה וחצי ליום · לששת ימי המעשה ומשבת לא יהבינן לה כדאמר לקמן: מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת · כשהיא מורדת עליו דהא שבעה טרפעיקים טרפעיק ליום: כשכר שבת · [כמו שמשתכר בשבת] וגזרה משום מקח וממכר ושכירות:

[לעיל סג.]

משום דרב זביד גברא רבה הוא אפכיתו ליה לדינא עילויה האמר רב כהנא מיבעיא בעי לה רבא ולא פשיט השתא דלא אתמר לא הכי ולא הכי *תפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא ובהנך תריסר ירחי שתא לית לה מזוני מבעל אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מיתיבי *אחת לי ארוסה ונשואה אפילו נדה אפילו חולה ואפילו שומרת יבם לא קשיא כאן שתבע הוא כאן שתבעה היא דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל תבע הוא נזקקין לו תבעה היא אין נזקקין לה במאי אוקימתא להא דשמואל בשתבעה היא האי כותבין אגרת מרד על ארוסה לארוסה מיבעי ליה הא לא קשיא תני לארוסה מאי שנא שומרת יבם דלא דאמרינן לה זיל לא מפקדת ארוסה נמי נימא לה זיל לא מפקדת אלא

[יבמות סה:]

בבאה מחמת טענה דאמרה בעינא *חוטרא לידא ומרה לקבורה ה"נ שומרת יבם בבאה מחמת טענה אלא אידי ואידי שתבע הוא ולא קשיא כאן לחלוץ וכאן לייבם דאמר ר' פדת אמר ר' יוחנן תבע לחלוץ נזקקין לו תבע לייבם אין נזקקין לו מאי שנא לייבם דלא דאמרינן ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי לחלוץ נמי נימא ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי אלא דאמר כיון דאגידא בי לא קא יהבו לי אחריתי הכא נמי כיון דאגידא בי לא קא יהבו לי אחריתי אלא אידי ואידי שתבע לייבם ולא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה דתנן *מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשום מצוה עכשיו שאין מתכוונין לשום מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום: עד מתי הוא פוחת וכו': מאי *טרפעיקין אמר רב ששת אסתירא וכמה אסתירא *פלגא דזוזא תניא נמי הכי ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין שהן תשע מעין מעה וחצי לכל יום אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת ומאי שנא איהי דלא יהבינן לה דשבת איהי דמיפחת קא פחית לא מיחזי כשכר שבת איהו דאוסופי קא מוספא מיחזי

[שם לט: בכורות יג.]
[גיטין מה:]
[קדושין יב: וש"נ]

וכראה לר"ת דהכי פירושו בעינא ליה ואינה רוצה להתגרש בלא כתובה ומצטערנא ליה עד שיגרשנה ויתן לה כתובה אבל אמרה מאיס עלי ולא בעינא ליה לא הוא ולא כתובתו לא כייפינן לה שתחזור בה ע"י שנאמר שלא תועיל מחילה משום דהוי מחילה בטעות דאגב צערה קא אמרה הכי ומתוך כך לא יגרשנה בעלה שאינו רוצה ליתן כתובה אלא מחילה גמורה היא ומתוך כך יעלה בדעתו לגרשה מר זוטרא אמר כייפינן לה דהויא כמחילה בטעות והיינו כפיה דעל ידי כך תשאר תחת בעלה שלא ברצונה כי בעלה לא יגרשנה כיון שחייב ליתן כתובתה ואין חילוק למר זוטרא בין מורדת דבעינא ליה ומצטערנא ליה בין אומרת מאיס עלי ור"ת נמי פירש דאין כופין הבעל ליתן גט וגם בקונט' לא פי' שיכופו הבעל ליתן גט: **משום** דרב זביד גברא רבה הוא אפכיתו לדינא עילויה · וא"ת כיון דלא פסיט המע"ה וכיון דתפסה לא מפקינן מינה וי"ל דהוה נמי שירא טובא דלא הוה תפיסה ובלישנא קמא קאמר משום דרב זביד גברא רבה אחנפיתו ליה משום הך שירא דהות תפיסה ובאיכא דאמרי קאמר משום הכך שיראי דלא הות תפיסה אלא הבעל היה תפוס: **תבע** לחלוץ נזקקין לו · פי' בקונט' והיא אינה רוצה אלא להתיבם וכןתבע לייבם פירוש והיא אינה רוצה אלא לחלוץ ותימה דמאי קא פריך לייבם נמי כיון דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתא ויחלוץ לה וי"ל שאינו רוצה לחלוץ שלא יצטרך ליתן כתובה ועי"ל תבע לחלוץ והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם וכן תבע לייבם וכן הא דאמר כאן שתבעה היא והוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם ואין להקשות א"כ מאי פריך שומרת יבם נמי בבאה מחמת טענה מאי איריא בבאה מחמת טענה אפילו אינה באה נמי תיקשי ליה מדתנן בהחולץ (יבמות לט.) חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך המצוה או כנוס או פטור וקאמר בגמ' דחוזרין אצל גדול למיכפייה אלמא בתבעה היא נמי כייפינן ליה אפילו אינה באה מחמת טענה דאיכא למימר דכייפינן ליה אבל אין נזקקין לכתוב עליו איגרת מרד להוסיף על כתובתה אי נמי משום דהיא גופה איכא לפרושי בבאה מחמת טענה לכך נקט למיפרך מהאי טעמא: **מאי** שנא לייבם דלא. וא"ת *אי מילתיה דר' יוחנן לפי משנה אחרונה כדמשמע פשטא דמילתא א"כ מאי פריך לייבם נמי כיון דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתא והא לייבם לא נוכל לכוף אותה לפי משנה אחרונה ואי לחלוץ והלא הוא אינו רוצה לחלוץ אלא לייבם ומאי שייך לכופה לדבר שאינו תובע הוא וי"ל דמעיקרא ס"ד מילתיה דרבי יוחנן לפי משנה ראשונה ומשום הכי פריך דאפילו לייבם נמי נוכל לכופה ולבסוף דמשני כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה מילתיה דר' יוחנן נמי לפי משנה אחרונה נזקקין לייבם וה"ה דאכתי הוה מצי לשנויי כאן לחלוץ כאן לייבם כרבי יוחנן ואידי ואידי לפי משנה אחרונה אלא דניחא ליה לאוקמא תרווייהו כשתבע לייבם דדומיא דארוסה קתני שתובע לכנוס והיא מורדת. ר"ת · וק"ק דאיך תיסק אדעתין למימר דאתי לפי משנה ראשונה אדרבה לפי משנה ראשונה איפכא מסתברא לייבם נזקקין לו לחלוץ אין נזקקין לו וי"ל דאפי' לפי משנה ראשונה נזקקין לו לחלוץ משום דבדידיה תלי רחמנא אם לא יחפוץ האיש כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף לט: ושם) אבל לייבם ס"ד שאין מוסרין אותה לייבם על כרחה אי נמי י"ל תבע אף לחלוץ נזקקין לו תבע לייבם דווקא אין נזקקין לו: **ודיני** חליצה ויבום פירש בקונטרס בהחולץ (ג"ז שם) גבי הא דמייתי התם מתניתין דבכורות (דף יג. ושם) משנה ראשונה ואחרונה דמייתי הכא ואמר רב עלה דאין כופין ופירש בקונטרס דאפילו למשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ היכא דניחא לתרווייהו ליבומי|דנימא תרווייהו לאו למצוה מכווני ופגע בערוה אלא אי בעי מייבם אע"ג דמצות חליצה קודמת ומיהו היכא דאיהו לבי ובעי ליבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מצינן לאטעויי מטעינן ליה לא מצינן לאטעויי כייפינן ליה לחלוץ דאמר רב ששת בפ"ק דיבמות (דף ד.) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה לפניו כו' ולא תימא מוכה שחין דווקא אלא כל אמתלא שתתן לדבריה דתנן בהמדיר (לקמן דף עז.) מעשה בצידון בבורסי שמת ולו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד פסקינן והלכתא כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מכל הני טעמי כייפינן ליה לחלוץ ושקלה כתובתה וכל הני אין כופין דהכא היכא דניחא להו לתרווייהו עכ"ל ואור"י דמה שהביא ממוכה שחין ומבורסי אינה ראיה דדוקא מוכה שחין ובורסי דהוו מהנך דכופין אותו להוציא ומה שהביא נמי מאין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם לאו ראיה היא (א) דהתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא משום דמצות חליצה קודמת וא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין ואדרבה יש להוכיח משם דאין כופין דאי בר כפייה הוא למה ליה למימר דאין כותבין אגרת מרד עדיפא מינה ה"ל למימר דכופין אותו לחלוץ ואמרינן נמי בשמעתין תבע לייבם אין נזקקין לו משמע אין נזקקין לו לכתוב אגרת מרד אדרבה נזקקין לה וכייפינן ליה. ולהכי נראה לר"י דרב איירי בכל ענין דודאי בכל ענין אין כופין|ואף לפי' ר"ת דמפרש דאמר רב אין כופין קאי אמשנה ראשונה דאין כופין לייבם אע"פ שמצות יבום קודמת וכ"מ בזמן הזה היכא שידוע לנו שמתכוונין למצוה כגון אותן שבאין לחלוץ דאותן ודאי אין מתכוונין לא לשום נוי ולא לשום אישות אבל היכא דלא ברור לן שמתכוונין למצוה כופין במילי ומרחיקין אותן מן היבום דקי"ל כאבא שאול כמו שפירשנו ביבמות (דף לט: ד"ה אמר רב) וגם לפירושו אם תבע לייבם לא כייפינן ליה לחלוץ אלא מטעינן ליה אם אינה חפלה אבל אם (ב) אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ נראה דכופין:

[ואי לפי משנה ראשונה היאך יתיישבו דבריו לפי המסקנא· ת"י]

קב א מיי' פי"ד מהל' אישות הל' יג טוש"ע אה"ע סימן עז סעיף ג:
קג ב מיי' שם הלכה י' טור שו"ע שם סע"ב:
קד ג ד ה מיי' פ"ב מהל' יבום וחליצה הלכה י סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קסה סעיף א ג:
קה ו מיי' פ"א שם הל' ב ופ"ב הלכה ז סמג עשין נב טוש"ע שם סעיף א:
קו ז טור שו"ע שם סעיף א ובהג"ה:

תוספות רי"ד

שאינה מתרצה בדבר אין ב"ד נזקקים לכופה דשמא אנוסה היא ושמא גם היא עציבה בדבר שבעלה מאוס בעיניה ואי משום עיגון הבעל יכול לישא אשה אחרת עד שלא יפטור לזו ויוציא זו ויתן לה כתובתה שאין בית דין יכולין לקונסה בכתובתה מאחר שהיא טוענת טענת אונס וזה הפתרון הוא נכון שאין לזוז ממנו.ולפי"ז הפתרון היכא שאומרת מאיס עלי לא הוי מורדת וא"כ כשבא לגרשה נותן לה כתובה ותוספת שהרי התוספת כותב אדם לאשתו בעבור חיבת ביאה וכבר בא עליה ואימתי אין לה תוספת כשמגרשה משום מורדת שכך היא תקנות הגאונים שתוספת אין לה אבל כתובה יש לה אבל עכשיו שמגרשה משום טענה ולא הוי מורדת אפילו תוספת יש לה שהרי אינו מגרשה כתקנות הגאוני' שנאמר כתובה יש לה תוספת אין לה): כלתי' דר"ז אימרדא הות תפישה חד שיראי יתיב אמימר ומ"ז ור"א ויתיב ר"ג גבייהו וקאמר מרדה הפסידה בלאותי' קיימים א"ל ר"ג משום דר"ז גברא רבא הוא מחניפיתו ליה והאמר ר"כ מיבעי בעי ליה לרבא ולא איפשטא ומאי דתנן עד כנגד כתובתה כל הכתוב בשטר הכתובה משמע ואפילו נכסי נדוניתה אלא קא מבעי ליה די"ל דוקא מידי דמיחסר גוביינא כגון שנאבדו או שבלו שאינו משלם לה הפחת שלהן אבל מה שהן קיימים דקיימו בעיני' ולא מיחסרא גוביינא לא הפסידה א"ד כתובתה קאמר ואע"פ שהן קיימים. איכא דאמרי יתבי וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה קיימים א"ל ר"ג משום דר"ז גברא רבא הוא אכפיתוהו לדינא עלוי' והאמר ר"כ מיבעי' בעי ליה רבא ולא איפשטא ליה ומסיק תלמודא והשתא דל"א הלכתא לא כמר ולא כמר תפשה לא שקלי' מינה לא תפשה לא יהבין לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא וזהו דין המורדת מכח ההלכה כמו שאמרנו וראיתי כתוב לר' שרירא גאון ז"ל וששאלתם אשה היושבת תחת בעלה ואמרה לו גרשני איני רוצה לשבת עמך חייב לה כלום מכתובתה או לא וכגון זו אי הוה מורדת אי לא. כך ראינו ששורת הדין היתה מעיקרא שאין מחייבים את הבעל לגרש את אשתו אם תבעה גירושין חוץ מאותן שאמרו רבותינו מהו שכופין אותן להוציא וכשהאשה נמנעת מן התשמיש ומן המלאכות שחייבת לעשותן לו זו היא המורדת שפוחתין לה מכתובתה בכל שבת ושבת וצריכה התראה ואח"כ תקנו תקנה אחרת שיכריזו עליה ד' שבתות זא"ז ושולחין לה מב"ד הוי יודע שאפילו כתובתך ק' מנה הפסדת ואמרינן עלה ארמב"ח פעמים שולחים לה א' קודם הכרזה וא' אחר הכרזה כל אלה לענין מה ששם לה בעלה על עצמו ואינו מצוי בעינו או מה שבלה ואבד מנדוניתה ומתכשיטי' שהן נצ"ב שצריך הבעל לשלם לה דמיהן מפני שאחריות עליו היו פוחתין מאשה על האיש ז'

תוספות רי"ד

מסורא ומסיק תלמודא ולאהיא סייעתא דשמיא הואי פי' ואין ללמוד מאותו מעשה אלא כיון שתובעת גירושין לא כייפי' לה (אבל הרב פי' דארבת להקל באו עליה ולא להחמיר וכך היא משמעות הדברים: ה"ד מורדת שכופין אותה על הפסד כתובתה לרבנן כדאית להו ולרבותינו כדאית להו דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שאין בעלה מאוס בעיניה בין תובעת גירושין בין אינה תובעת גירושין הואיל ואין בעלה מאים בעיניה ודאי כופין אותה ע"י הפסד כתובתה כדי שתתפייס עם בעלה אבל אמרה מאים עלי שבעלה מאים בעיניה לא כייפינן לה ע"י הפסד כתובתה אלא מניחין אותה במרדה דכיון דבעלה מאים בעיניה אנוסה היא בדבר ולא מדעתה עושה כן ואפילו אשה כשרה אי אפשר להבעל לשנאוי לה ואע"פ שאין שום מום ניכר בו הרבה פעמים אשה מואסת בבעל ואע"פ שאין שום מום ניכר בו וזה דומה לאדם שאין יכול לאכול מאכל השנאוי לו ונתעב עליו ואין שום דרך כאן לכפויה כ"א לעשות דרך בקשה ולפתותה אולי תחשוק בו ואדרבה אם היינו יודעים בוודאי שטעמה אמת שהוא מאוס בעיניה ולא נתנה עיניה באחר היינו כופין הבעל להוציא כי הך דתנן לקמן בפרק המדיר ואלו שכופין אותן להוציא מפני שהוא מאוס בעיניה ואין האשה יכולה לסבול שתבעל לו אלא משום דהכא אנו מסופקים בטענתה שכיון שאין אנו רואים בבעלה באותן המומים י"ל שמא עיניה נתנה באחר (שהיא) [ומשום זה היא] אומרת כך לפיכך אין כופין הבעל להוציא אבל מ"מ גם היא נמי אין כופין להפסיד כתובתה דשמא טענתה אמת דלב יודע מרת נפשו אלא מפתין אותה שמא תחשוק בה ואם רואין

הגהות הב"ח (א) תד"ה ודיני כו' לאו ראיה היא דא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין דהתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא משום דמצות חליצה קודמת ואדרבה יש להוכיח כו', כצ"ל: (ב) בא"ד אבל אם אינו רוצה. נ"ב פי' היכא דהיא חפצה אותו והוא אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ:

מיחזי כשכר שבת אמר ליה ר' חייא בר יוסף לשמואל מה בין מורד למורדת אמר ליה צא ולמד משוק של זונות מי שוכר את מי דבר אחר זה יצרו מבחוץ וזו יצרה מבפנים:

מתני' *המשרה את אשתו על ידי שליש לא יפחות לה משני קבין חטין או מארבעה קבין שעורין אמר רבי יוסי לא פסק לה שעורין אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום ונותן לה חצי קב קיטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר ב'ונותן לה מטה מפץ ומחצלת ונותן לה כפה לראשה וחגור למתניה ומנעלים ממועד למועד וכלים של חמשים זוז משנה לשנה ואין נותנין לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה ג'נותן לה מעה כסף לצורכה ד'ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת *ואם אין נותן לה מעה כסף לצורכה מעשה ידיה שלה ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהן עשרים סלעים בגליל ה'ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה ו'במה דברים אמורים בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו: גמ' מני מתניתין לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש *דתנן ז'וכמה שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי ר"מ רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונין להקל ר' יוחנן בן ברוקא אומר ככר הלקוח בפונדיון מארבע סאין לסלע ר"ש אומר שתי ידות לככר משלש ככרות לקב ח'חציה לבית המנוגע ט'וחצי חציה לפסול את הגוייה י'וחצי חצי חציה לקבל טומאת אוכלין מני אי רבי יוחנן בן ברוקא תמני הויין ואי ר"ש תמני סרי הויין לעולם ר' יוחנן בן ברוקא וכדאמר רב חסדא צא מהן שליש לחנווני הכא נמי אייתי תילתא שדי עלייהו אכתי תרתי סרי הויין אוכלת עמו לילי שבת הניחא למאן דאמר *אכילה ממש אלא למאן דאמר אכילה תשמיש מאי איכא למימר ועוד תליסר הויין אלא כדאמר רב חסדא צא מהן *מחצה לחנווני ה"נ אתיא פלגא ושדי עלייהו קשיא דרב חסדא אדרב חסדא לא קשיא הא באתרא דיהבי ציבי הא באתרא דלא יהבי ציבי אי הכי שיתסרי הויין כמאן כרבי חידקא דאמר *ארבע סעודות חייב אדם לאכול בשבת אפילו תימא כ'רבנן דל חדא *לארחי ופרחי השתא דאתית להכי אפילו תימא ר' שמעון לרבנן דל תלת לארחי ופרחי לרבי חידקא דל תרתי לארחי ופרחי: אמר רבי יוסי לא פסק שעורין וכו': אלא באדום הוא דאכלין שעורים בכולי עלמא לא אכלי ה"ק לא פסק שעורים כפלים בחטין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום מפני ששעורין אדומיות רעות הן: ונותן לה חצי קב קיטנית: ואילו יין לא קתני מסייע ליה לר' אלעזר דאמר ר' אלעזר אין

מה בין מורד למורדת · מאי שנא כשהוא מורד אינו נותן אלא חצי טרפעיק ליום וכשהיא מורדת פוחתת טרפעיק: מי שוכר את מי · הוי אומר האיש שוכר את האשה ש"מ יצרו מרובה: ויצרו מבחוץ קשוי ניכר ומתגנה: מתני' המשרה את אשתו על ידי שליש שנותן לה מזונותיה בבית אפוטרופוס ואינה מתגלגלת עמו: המשרה · המכרה ויכרה להם כירה מתרגמינן שירותא (מ"ב ו): לא יפחות לה · בשבת: לא פסק שעורים* כו' · בגמ' מפרש לה: גרוגרות · תאנים יבשין: דבילה · תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל: מפץ · רך ממחצלת: כפה · לניף אחד משנה לשנה: ממועד למועד · המנעלים קאי מנעלים חדשים לכל שלשה רגלים: חדשים · קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים: אלא נותן לה כלים · חדשים של חמשים זוז בימות הגשמים כו': והשחקים שלה · אף כשיקנה לה חדשים ובגמרא מפרש למאי מיבעי לה: ונותן לה מעה כסף · לכל שבת לדברים קטנים: מעשה ידיה · אוקימנן לעיל (דף נח.) מותר מעשה ידיה: ואוכלת עמו לילי שבת · שהוא ליל עונה: שתי · קשה לטוותו כפלים כשל ערב: משקל של יהודה כפלים כשל גליל: גמ' ה"ג מני מתני' לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש: כמה הוא שיעורו · של עירובי תחומין: מתכוונין להקל · ר' מאיר היה רגיל לאכול פת בשבת יותר מבחול שהיה ממשיך פת לכל מינים הבאין לפניו ור"י היה אוכל פת בחול יותר מבשבת שהיה שבע במיני מעדנים: ר' יוחנן בן ברוקא · נתן שיעור קצוב ככר הלקוח בפונדיון כשלוקחין ד' סאין בסלע הן שתי סעודות וקס"ד חצי קב שהרי הסלע מ"ח פונדיונין שש מעה כסף דינר ומעה שני פונדיונין הרי י"ב לדינר וד' דינר לסלע הרי מ"ח וד' סאין כ"ד קבין מ"ח חצאי קבין נמצא לר' יוחנן לחצי קב שתי סעודות: רבי שמעון אומר · ב' סעודות הן שתי ידות של ככר משלש ככרות לקב ונמצא הקב ט' סעודות שלש סעודות לככר ושלש ככרות לקב: חציה · של ככר: לבית המנוגע · השוהה בבית המנוגע כדי אכילת פרס חצי ככר מטמא בגדים כדכתיב והאוכל בבית יכבס בגדיו בששוהה שיעור אכילה הכתוב מדבר כדתניא בתורת כהנים ואע"ג דגבי סעודת עירוב אמרנו ג' סעודות בככר אין בו אלא ב' סעודות ביטוניות ושל עירוב שיעורו להקל ובמלומלמות והיינו דאמרינן אכילת פרס בכל שיעור שהיית סעודה לפי שסיעורוהו כחצי הככר: וחצי חציה לפסול את הגוייה · האוכל שיעור חצי פרס אוכלים טמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה עד שיטבול והוא ב' ביצים שהככר של ג' לקב ח' ביצים הוא שהקב כ"ד ביצים ד' לוגין חציה של ככר ד' ביצים חצי חציה ב' ביצים: תמני סעודות הויין · קביים חטים דמתני' וארבעה עשרה סעודות היא צריכה לשבת: ואי ר"ש · דאמר ט' סעודות לקב: שמונה עשר הויין · והיא אינה צריכה אלא י"ד. צא מהן שליש לחנווני · רבי יוחנן לא שיער בחצי קב אלא בככר הלקוח בפונדיון מן החנווני והוא לקח ארבע סאין חטין בסלע ומשתכר שליש בטורח נמצאו בחצי קב שלש סעודות השתים הוא מוכר בפונדיון שנתן והג' משתכר: אכתי · קביים דמתניתין תרתי סרי הויין: ומשנינן אוכלת עמו לילי שבת · כדתנן במתני': הניחא כו' · פלוגתא לקמיה בשמעתין: באתרא דיהיב ציבי · מי שמוכר חטים לחנווני לעשות ככרות ולמכור בשוק במקום שהוא נותן לחנווני עצים לאפות אינו משתכר אלא שליש ובמקום שאינו נותן עצים מעכב לעצמו מחצה שממעט הככרות למכור ביוקר כדי יציאת העצים: כמאן כר' חידקא · בתמיה נימא כר' חידקא סתם לה מתני' דאמר בכל כתבי הקדש ארבעה סעודות לשבת: ר"ש · דאמר תמני סרי הויין ואי כרבנן סבירא ליה לתנא דידן בסעודות שבת דל תלת יתירתא לארחי ופרחי:

מיחזי כשכר שבת · וא"ת והא שכר שבת על ידי הבלעה מותר כדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ דף נח.) אם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה נותנין לו שכר שבת וי"ל דהכא אסור משום דלא הוי כמו הבלעה דאין מוסיפין לכל שבת יחד אלא מה שעולה בכל יום ויום שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע אין מצטרפין כל ימי השבוע זה עם זה: וחצי חציה לפסול את הגוייה. הך פסול גוייה אין זה אותה גזרה די"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון כו' כמו שפירשנו בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פב: ושם): כמאן כרבי חידקא כו' · וא"ת לדידיה נמי לא ניחא ליה למאן דאמר אוכלת עמו לילי שבת אוכלת ממש ושמא היה יכול לומר ולטעמיך ולפי המסקנא אתי שפיר דכל היתרון הוי לארחי ופרחי: אחרי

קז א מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה י טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ג:
קח ב מיי' פי"ג שם הלכה ג סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן עג סעיף א:
קט ג מיי' פי"ב שם הלכה י טוש"ע שם סימן ע סעיף ג:
קי ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ב:
קיא ה מיי' פכ"א שם הלכה יא טוש"ע שם סימן פ סעיף יא:
קיב ו מיי' פי"ב שם הל' יא ופי"ג שם הל' ה סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע שם סימן ע סעיף ג וסימן עג סעיף ד:
קיג ז מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ט ופ"ו הלכה ז סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סימן שפו סעיף ו [וסי' תט סעיף ז]:
קיד ח מיי' פט"ז מהל' טומאת צרעת הל' ו סמג עשין רלט:
קטו ט מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה א ג:
קטז י מיי' שם הל' א:
קיז כ מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ט סמג עשין ל טוש"ע א"ח סימן רצא סעיף א:

ס"א כגל רש"ל

לעיל נט.

ע' יבין סב: כלים פי"ז מ"א

[לקמן סה:]

עירובין סב:

שבת קיז.

[לאורחי ועיין פרש"י דלעיל סא. ד"ה ארחי וד"ה פרחי]

תוספות רי"ד

ז' דינרים בשבת לסוף התקינו שמכריזין עליה ד' שבתות ומפסדת כולן ואעפ"כ לא היו מחייבים את הבעל לכתוב לה גט ואם מת נפטרו יורשיו מכתובה מאשר הוא כתובה עליו אבל הנמצא בעין בין מן נדוניתה בין מתכשיטיה דתפשא לא מפקינן מינה ודלא תפשא לא מפקינן מיניה והתקינו שמשהין אותה בלא גירושין י"ב חודש שמא תתפייס ולאחר יב"ח כופין את הבעל וכותב לה גט ואח"כ רבנן סבוראי בראותם שבנות ישראל הולכות ונתלות לעובדי כוכבים ליטול להן גיטין באונס מבעליהן וישראל כותבין גיטין באונס ומסתפק לגט מעושה שלא כדין וקנפיק מיני' חורבא תקנו בימי רבה בר מר ר"ה נימוס למורדת ותובעת גירושין שכל נצ"ב שהכניסה לו משלה ישלם ואפילו מה שבלה ואבד ישלם לה. ומ"ש לה ע"ע מה שאינו מצוי לא ישלם לה ומה שמצוי נמי אע"ג דתפשה לה מפקינן מינה ומהדרי' ליה לבעל וכופין אותו וכותב לה גט לאלתר ויש לה מו"מ וכזאת אנו מתנהגים היום כשלש מאות שנה ויותר אף אתם עשו כן. ועיין מ"ש בפרק בתרא דגיטין בהל' גט מעושה שכתבתי שם שכופין הבעל עד שיאמר רוצה אני כתב ר"י ז"ל ולר"ה כל מאן דכפינין לאפוקי בין מעיקרא דדינא כדתנן אלו שכופים אותן להוציא ומאי דדמי להון ופי' מעיקר תקנתא אי מתה לה איתתא מקמי' דתיפוק מיניה דבעל בגט בעל ירית לה ולא מיפקעא ירושה דבעל אלא בגירושין גמורים והל' הכי. ונ"ל דדווקא המורדת על בעלה וכן אותן שכופין להוציא ירית לה בעל אבל אם הוא הדיר את אשתו או אם הוא מורד בה ואינו רוצה להתפיים עמה אלא רוצה לגרשה ומת אשתו קודם גירושי' אינו מן הדין שיירשנה שהרי אינו נוהג בה מנהג בעל א) אבל זה שנוהג בה מנהג בעל אינו מן הדין שיגרשנה: אמר ר"ט ב"ק כותבין אגרת מרד על ארוסה וא"כ אגרת מרד על שומרת יבם ואותבינן ליה ממאי דתניא אחת היא לי ארוסה ונשואה ואפילו נדה ואפילו ש"י ושקלינן וטרינן ואסיקנא אידי ואידי שתבע ליבם ולא קשיא כאן כמשנ"ר כאן כמשנ"א דתנן מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרינן מצות חליצה קודמת למצות יבום (והרב פוסק מצות חליצה קודם למצות יבום כמשנה אחרונה): וכיון דאמרי' בפ' החולץ אר"י ב"א חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה עד ולבסוף סברוה כרבנן דאמרי יבמה יבא עליה מ"מ בטלה לה למשנ"א ובטלה לה למימרא דשמואל דסבר כמשנ"א וכותבים אגרת מורד אף על ש"י כדתניא בברייתא ונ"ל שהתובעת גט מבעלה בעודו שכ"מ כדי שלא תהיה זקוקה ליבם כדין מורדת משוינן לה שהרי אוסרת עצמה על יבמה ויכול הבעל לעכבה בגט עד שתמחול לו כתובתה וזה מדין התלמוד עיין למטה בפ' דיני בהל' הפוסקים אבל תיקון הגאונים כיון שבמורדת תקנו ליתן גט כ"ש בש"י שעדיין אינה אשתו מיהו ה"מ דשקולי נדוניתא אבל מו"מ ותוספת לא שכל דינה דומה לדין המורדת: ר"י אומר וכו'. מאי טרעפיקן אמר ר"ש איסתרא וכמה איסתרא פלגי דזוזא תנ"ה ר"י אומר ג' טרעפיקין שהן ט' מעות מעה וחצי בכל יום א"ל ר"ח ב"י לשמואל מ"ש איהו דיהבינן ליה שכר שבת ומ"ש איהי דלא יהבינן לה שכר שבת א"ל איהי דמפחתת קא פחית לא מחזי כשכר שבת איהי דאוסיפא קא מוסיפי מיחזי כש"ש· א"ל ר"ח לשמואל מה בין מורד למורדת

תוספות רי"ד

למורדת א"ל צא ולמד משוק של זונות מי שוכר את מי ד"א זו יצרה מבפנים וזה יצרו בחוץ פי' שהוא תובע בפה והאשה אינה תובעת בפה הלכך של איש קשה משל אשה: מתני' המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה מקביים חטים ומד' קבין שעורים אר"י לא פסק [לה] שעורים אלא ר"י שהוא סמוך לארום ונותנים לה חצי קב קטנית וחצי לוג שמן קב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר ונותן לה מטה ומפץ ב) ואם אין לו מפץ מחצלת ונותן לה כפה לראשה וחגור למתניה ומנעלים לרגליה ממועד למועד וכלים של נ' זוז משנה לשנה ואינו נותן לה לא ג) שחקים בימות החמה ולא חדשים בימות הגשמים והיא מתכסה בכל אותן בימות החמה והשחקים שלה ונותן לה מעה כסף לצרכיה והיא אוכלת עמו מליל שבת לליל שבת ואם אין נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה. ומה היא עושה לו משקל ה"ס שתי ביהודה שהן (פ"ו) [עשר] סלעים בגליל או משקל י' סלעים ערב ביהודה שהן כ' שקלים בגליל. ואם היתה מניקה פוחת' לה ממעשה ידיה ומוסיפים לה על מזונותיה בד"א בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו פי' המשרה אשתו ע"י שליש כגון שהוא עבד ונשכר לאחרים ואוכל עמהן כדרך הפועלים שאוכלים במקום שעושים מלאכתן ואומר לב"ד שיפרנסו את אשתו משכר פעולתו ומשרה הוא לשון ויכרה להם כירה גדולה דמתרגמינן שירותא לא יפחות מקביין חטין אי קשיא היאך יספיק לה קביים בשבוע והרי העומר היה מאכל כל איש ואיש ליום שנמצא כ"ו סעודות לעומר והעומר הוא מ"ג ביצים וחומש ביצה קרוב ב' קבים שב' קבים הן מ"ח ביצים מצאתי ששאלה זו נשאלה למר רב שלום ז"ל והשיב כל מדות חכמים כך הם כל דבר ודבר יתנו בו שיעור למטה ושיעור למעלה וכו' עד אף כאן לענין משרה את אשתו זו שיעור קטן למטה כדי קיום נפשה ולא לכל אדם פוסקים כך אלא לעני עכך שנינו בד"א בעני מישראל אבל במכובד כו' ועד כמה עד ז' רביעית ועוד שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה: א"ר יוסי לא (פחות) [פסק] שעורים וכו' אטו באדום הוא דאכלינן שעורים וכ"ע ל"א שעורים אלא ה"ק לא פסק שעורים כפל כחטים אלא ר"י שהיה סמוך לאדום · ששעורים של אדום רעות הן: ונותן לה קב גרוגרות פי' תאנים יבשים או מנה דבילה (תני) [פי'] דרוסין ועושין מהן עגולין ונמכרים במשקל. ואם אין לו מפץ מחצלת פי' המפץ הוא יותר יקר מן המחצלת: תניא בתוספתא בפרק הבוגרות המשרה את אשתו ע"י שליש וכו' וכולן במדת איטלקי אפילו נדה אפילו שומרת יבם נותנים לה כוס חבית פך נר ופתילה יין שאין ד) נשותיהן של עניים יושבות על הכר. ואמרינן ואילו יין לא קתני מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אין פוסקין יינות לאשה: מיתיבי

א) נראה דחסר כאן ואולי דצ"ל שדין ירושת הבעל אינו אלא אם נוהג בה מנהג בעל אבל זה שאינו נוהג בה מנהג בעל אינו נדין שירשנה. ב) צ"ל ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת וכ"ה גירסת הרי"ף והרמב"ם ז"ל וכ"מ גם מפרש"י ד"ה מפץ. ג) צ"ל לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של [נ'] זוז בימות הגשמים והיא כו'. ד) נראה דחסר כאן ואולי צ"ל יין אין לה שאין נשותיהן של עניים שותות יין כי אין לה שאין נשותיהן של עניים יושבות על כרים וכ"ה בתוספתא שם.

אין פוסקין יינות לאשה ואם תאמר °אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי דברים שהאשה משתוקקת עליהן ומאי נינהו תכשיטין דרש רבי יהודה איש כפר *נביריא ואמרי לה איש כפר נפור חיל מנין שאין פוסקין יינות לאשה שנאמר °ותקם חנה אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה שתה ולא שתת אלא מעתה אכלה ולא אכל הכי נמי אנן מדשני קרא בדבוריה קאמרינן מכדי בגוה קא עסיק ואתי מאי טעמא שני ש"מ שתה ולא שתת מיתיבי רגילה נותנין לה רגילה שאני דאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל רגילה נותנין לה כוס אחד שאינה רגילה נותנין לה שני כוסות מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר רגילה בפני בעלה שני כוסות שלא בפני בעלה נותנין לה כוס אחד אינה רגילה בפני בעלה אלא כוס אחד שלא בפני בעלה אין נותנין לה כל עיקר ואי בעית אימא רגילה נותנין לה לציקי קדירה דא"ר אבהו א"ר יוחנן מעשה בבלתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים סאתים יין לציקי קדרה מערב שבת לע"ש *אמרה להן כך תפסקו לבנותיכם תנא שומרת יבם היתה ולא ענו אחריה אמן תנא כוס אחד יפה לאשה שנים ניוול הוא שלשה תובעת בפה ארבעה אפילו חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת אמר רבא לא שנו אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה לית לן בה והא חנה דבעלה עמה הואי אכסנאי שאני דאמר רב הונא "מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה שנאמר °וישכימו בבקר וישתחוו לפני ה' וישובו ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו ויזכרה ה' השתא אין מעיקרא לא *חומא דביתהו דאביי אתאי לקמיה דרבא אמרה ליה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא א"ל ידענא ביה בנחמני דלא הוה שתי חמרא אמרה ליה חיי דמר דהוי משקי ליה בשופרזי כי האי בהדי דקא מחויא ליה איגלי דרעא נפל נהורא בבי דינא קם רבא על לביתיה תבעה לבת רב חסדא אמרה ליה בת רב חסדא מאן הוי האידנא בבי דינא אמר לה *חומא דביתהו דאביי נפקא אבתרה מחתא לה בקולפי דשידא עד דאפקה לה מכולי מחוזא אמרה לה קטלת ליך תלתא ואתת למיקטל אחרינא דביתהו דרב יוסף בריה דרבא אתאי לקמיה דרב נחמיה בריה דרב יוסף אמרה ליה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה אמר לה ידענא בהו בבני מחוזא דשתו חמרא דביתהו דרב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל אתאי לקמיה דרב יוסף א"ל פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי אמר לה שיראי למה אמרה ליה לך ולחברך ולחברורך: ונותן לה מטה ומפץ וכו': מפץ ומחצלת למה לה דיהב לה אמר רב פפא באתרא דנהיגי דמלו פוריא בחבלי דמבגר לה ת"ר אין נותנין לה כר וכסת משום ר' נתן אמרו נותנין לה כר וכסת היכי דמי אי דאורחה מאי טעמא דת"ק ואי דלאו אורחה מ"ט דרבי נתן לא צריכא *כגון דאורחיה דידיה ולאו אורחה דידה תנא קמא סבר אמר לה כי אזילנא שקילנא להו וכי אתינא מייתינא להו בהדאי ורבי נתן סבר אמרה ליה זימנין דמיתרמי בין השמשות ולא מצית מייתי להו ושקלת להו לדידי ומגנית לי על ארעא: ונותן לה כפה: אמר ליה רב פפא לאביי האי

אין ב"ד פוסקין יינות לאשה · שהיין מרגילה לתאות תשמיש: רגילה שאני · כיון דאינו חידוש לה כבר דשה בו ואינו מזיח לבה: לציקי קדרה · להטעים תבשיל: תובעת בפה · תשמיש: ויבאו אל ביתם · והדר וידע אלקנה את חנה: חומא · זה שמה: שופרזי · גביעים ארוכים שקורין מדירני"ש [פליידרי"ן]: כי האי · כמדת אמתי וזרועי: תבעה לבת רב חסדא · תבע את אשתו לתשמיש: בקולפי דשידה · במנעול של ארגז: קטלת לך תלת · שכבר נישאת לג' ומתו כדאמר ביבמות בפ' הבא על יבמתו (דף סד:): למיקטל אחרינא · שבאת להראות יופיך שיקפוץ איש עליך: לחברך ולחברורך · שלא אתבזה על הבריות מכבודי הראשונה בפניך ולא בפני חבירך: מפץ ומחצלת למה לה · הרי עור שטוח על מטה טוב מן המפץ ומשני באתרא דמלו פוריא בחבלי במקום שאין רגילין לעשות שטיח עור למטה אלא סירוגי חבלים: ומבגר לה · מלערי לה ומזקינין אותה לשון בוגרת: אי דאורחה · דרך בנות משפחתה: אורחיה · דרכו לישן על כרים וכסתות ואכן קיימא לן* עולה עמו: כי אזילנא · ואני משרה אותך על ידי שליש שקילנא להו בהדאי: וכי אתינא · ותשכבי עמי מייתינא להו: ושקלת לדידי · מפץ שלי או אם אקנה כר וכסת משלי: האי

אחרי אכלה · כמו אחרי אכלה מפיק ה' משמע ואף על פי שלא אכלה כדכתיב ותבכה ולא תאכל מ"מ אית לן למידרש הכי ותקם חנה אחרי שעת אכילתה שהיה לה לאכול ואחרי שתה אלקנה וביתו חוץ ממנה שלא היה לה לשתות ולכך ויחשבה עלי לשכורה: שתה ולא שתת · מדלא קאמר ואחרי שתותה דומיא דאכילה שתלה בה אי נמי אחרי אכול ואחרי שתה כדכתיב (משלי כג) אכול ושתה יאמר לך ומדשני קרא בדבוריה דריש הכי כדמפרש לקמן: אכלה ולא אכל · בתמיה וכי תדרוש כמו כן שאין פוסקים מזונות לאיש: מכדי בגוה קא עסיק קרא · דהא כתיב חנה בקרא וכתיב נמי אכלה אם כן לכתוב נמי שתותה או לא לכתוב קרא בגוה ולכתוב אכל ושתה: רגילה שאני דאמר ר' חיננא כו' · וא"ת ומאי ראיה צריך על זה דבברייתא גופה קתני רגילה משמע דווקא רגילה ויש לומר דר' אלעזר נמי איירי ברגילה דאי בשאינה רגילה כלל בפני בעלה פשיטא דאין פוסקין דאטו יש לנו ליתן לה שאין בעלה נותן לה כשהיתה עמו לכך צריך לאתויי מדרבי חיננא שיש רגילה שנותנים לה כגון שרגילה שני כוסות: אינה רגילה בפני בעלה אלא כוס אחד כו' · וזהו פירוש דברי שמואל רגילה נותנין לה כוס אחד היינו שרגילה בשני כוסות ודקאמר שאינה רגילה נותנין לה שני כוסות היינו שאינה רגילה שהיו נותנין לה שני כוסות אלא כוס אחד אין נותנין לה כלל שלא בפני בעלה: לציקי קדרה · אברייתא קאי כלומר מברייתא לא תקשי אבל מילתא דשמואל לא מיפרשא אלא כדשנינן: *ונותנין לה מטה ומפץ · אע"ג דלגבי שדור אמרינן בהמקבל (ב"מ דף קיג: ושם) דנותנין לו מטה ומטה ומפץ משום דשמא גבי אשה לא* הטריחוהו חכמים כ"כ דאפשר לה שתלך ד' אמות אחר אכילה*): מפץ ומחצלת למה לה · ר"ת לא גרס מפץ ומחצלת אלא ומחצלת למה דמפץ הוא רך וראוי גם לסמיכה וכהי דלשכיבה אין צריך דהא אית לה מטה *לסמיכה מיהא צריכה: ושקלת להו לדידי כו' · פירש בקונטרס ושקלת לדידי מפץ שלי ואין להקשות א"כ תסגי לה בשני מפצין דשמא מתוך שהוא מעונג שעד עתה הורגל לשכב על כר יטול שני מפצין לעצמו ורבינו יצחק בן רבי מאיר ז"ל לא גרים ושקלת לדידי ואינה מתרעמת אלא שרוצה לעלות עמו ולשכב על כר אע"פ שלעצמו אין לו עכשיו וכן משמע דלסתור טענה דקא טעין בעלה אליבא דרבנן קא אתי: רב

*) [בב"מ תירצו באופן אחר]

קיח א מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה טו סמג עשין מח טור ש"ע א"ח סימן רמ סעיף יג וטוש"ע אה"ע סימן כה סעיף ז:

קיט ב מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה י יא סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ג:

תוספות רי"ד

מיתיבי רגילה נותנים לה כוס א' רגילה שאני תני כוס א' יפה לאשה שנים (שוו) [ניוול] הוא לה ג' תובעת בפה ד' אפי' חמור תבעה אינה מקפדת א"ר לא אמרן אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה בעלה משמרה. אר"י מנין לאכסנאי שאסו' בתשמיש המטה שנאמר וישכימו בבקר וגו' וידע אלקנה את אשתו השתא אין מעיקרא לא: (הימא) [חומא] דביתהו דאביי אתיא לקמיה דרבא אמרה פסיקי לי מזונות פסיק לה פסיקי לי חמרא אמר לה ידענא ביה בנחמני א) דלא הוי משקה בשופריזי [כי הא] לך חמרא א"ל בחיי דמר דהוה משקה לי בשופריזי כי האי פי' בגביעות (מרובים) [גדולים] כזרוע: דביתהו דר"י בריה דרבא אתיא לקמיה דר"נ בריה דר"י א"ל פסוקי לי מזוני פסק לה פסיקי לי חמרא פסק לה א"ל ידענא בהו בבני מחוזא דרגילו דשתו חמרא: דביתהו דר"י בריה דר"מ מדויל אתיא לדינא קמיה דר"י א"ל פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי א"ל שיראי למה לך א"ל לחברך ולחברותך פי' (להנאתן) [להתנאות בהן] בפני הבריות ולא אתבזה מכבודי הראשון ומכאן מוכח וגם ממאי דאמרי' לקמן מותר בלאות אלמנה ליורשים שחייבים

א) גירסת רבינו ככאן אינו מדוקדק ואולי דטס"ה וצ"ל כמו דאיתא בגמ'.

וכן מוכח בפ' המקבל קיג: דקאמר דנותנין מטה ומפץ ואמאי יתנו כר או כסת או מחצלת הראוי לשכיבה אלא דנותנין לו מפץ משום דראוי גם לסמיכה. מ"ש

[ג"ל נבוריא ואמרי לה איש כפר גבור חיל כך איתא במגילה יח.]

ש"א א

[לעיל מח. סא.]

[לקמן סו:]

ש"א א

[ג"ל חומה כצ"ל וכ"ה ביבמות סג: וכ"ה להדיא בס"ע אה"ע סימן קכט סעיף לד]

ג"ל הוצה רש"ל

[לעיל מח.]

[לעיל דף סח: ושם ד"ה מזוני]

*האי תנא שליה ערטלאי ורמי מסאני אמר ליה תנא במקום הרים קא' דלא סגיא בלא תלתא זוגי מסאני ואגב אורחיה קא משמע לן דניתבינהו ניהלה במועד כי היכי דניהוי לה שמחה בגוייהו: וכלים של חמשים זוז: אמר אביי *חמשים זוזי פשיטי ממאי מדקתני במה דברים אמורים בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו ואי ס"ד חמשים זוז ממש עני חמשים זוז מנא ליה אלא ש"מ חמשים זוזי פשיטי: ואין נותנין לה לא חדשים וכו': °ת"ר אמותר מזונות לבעל במותר בלאות לאשה מותר בלאות לאשה למה לה אמר רחבה שמתכסה בהן בימי נדתה כדי שלא תתגנה על בעלה אמר אביי נקטינן גמותר בלאות אלמנה ליורשיו התם הוא דלא תתגני באפיה הכא תתגני ותתגני: נותן לה מעה כסף וכו': מאי אוכלת רב נחמן אמר *דאוכלת ממש רב אשי אמר תשמיש תנן אוכלת עמו לילי שבת בשלמא למ"ד אכילה היינו דקתני אוכלת אלא למאן דאמר תשמיש (א) מאי אוכלת *לישנא מעליא כדכתיב °אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און מיתיבי רשב"ג אומר אוכלת בלילי שבת ושבת בשלמא למ"ד אכילה היינו דקתני ושבת אלא למאן דאמר תשמיש תשמיש בשבת מי איכא *והאמר רב הונא ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום *האמר רבא בבית אפל מותר: ואם היתה מניקה: דרש רבי עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה האע"פ שאמרו אין אדם זן את בניו ובנותיו כשהן קטנים אבל זן קטני קטנים עד כמה ועד בן שש כדרב אסי *דאמר רב אסי וקטן בן שש יוצא בעירוב אמו ממאי מדקתני היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה מ"ט לאו משום דבעי למיכל בהדה ודלמא משום דחולה היא אם כן ליתני אם היתה חולה מאי אם היתה מניקה ודלמא הא קא משמע לן דסתם מניקות חולות נינהו איתמר (ב) אמר רבי יהושע בן לוי חמוסיפין לה יין שהיין יפה לחלב:

הדרן עלך אף על פי

מציאת טהאשה ומעשה ידיה לבעלה ווירושתה הוא אוכל פירות בחייה בושתה ופגמה שלה רבי יהודה בן בתירא אומר לבזמן שבסתר לה שני חלקים ולו אחד ובזמן שבגלוי לו שני חלקים ולה אחד שלו ינתן מיד ושלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: **גמ'** מאי קא משמע לן תנינא *האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה *)וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה מקבל את גיטה ואינו אוכל פירות בחייה נישאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה בושתה ופגמה איצטריכא ליה פלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן: תני תנא קמיה דרבא מציאת האשה לעצמה רבי עקיבא אומר לבעלה אמר ליה השתא ומה העדפה דמעשה

*) [נדה מז.]

רש"י

האי תנא שליח ערטילאי ורמי מסאני · מופשט וערום שאין לו חליפות בגדים אלא משנה לשנה ומנעלים קאמר ממועד למועד ושאר בגדים לא תחליף במועד והפשיט מתרגמינן וישלח (ויקרא א): זוזי פשיטי. זוזי מדינה שהן שמינית שבזוזי צורי כל כסף מדינה אחד משמונה בכסף צורי כדאמרי' לעיל סלע מדינה פלגא דזוזא שהוא אחד משמונה בסלע: מותר מזונות · כגון אשה שמזונות האמורים במשנתנו עודפין לה שאינה רעבתנית: שלא תתגנה על בעלה · בימי טהרתה בלובשת בגדים שלבשה בימי נדות: מותר בלאות · אלמנה הנזונת מנכסי יתומים ועליהן ליתן לה כלים של חמשים זוז משנה לשנה: יוצא בעירוב אמו · ערבה אמו לצפון ואביו לדרום אמו מוליכתו אצלה ואין אביו מוליכו אצלו שעדיין הוא צריך לאמו ובתרה שדיוהו רבנן אלמא עד שש צריך סיוע מאמו וכשם שהבעל זן אותה כך זן אותו עמה:

הדרן עלך אף על פי

מציאת האשה: וירושתה · אם נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה לישנא אחרינא ואם מתה בחייו יורשה: ופגמה · נזק חבלה אם יחבלו בה: ובזמן שבגלוי · שהבושת שלו ועוד שנמאסת עליו והוא סובל: ילקח בהן קרקע · שהרי זה כשאר נכסים העפלים שהן תלויין: אוכל פירות בחייה · והקרן שלה אם יגרשנה או ימות ואם תמות היא יורשה: **גמ'** תנינא · בפ' נערה: יתר עליו הבעל · אלמא בעל זכאי בכולן: העדפה · אם תעשה מלאכה יותר ממה שפסקו לה חכמים:

תוספות

רב אסי אמר תשמיש · אפילו גמל וספן הואיל ומשרה אותה על ידי שליש: **אבל** זן קטני קטנים · וכייפינן ליה והא דקאמר בפ' נערה (לעיל דף מט: ושם) כפו ליה אסיתא היינו יתרים על שש:

הדרן עלך אף על פי

מציאת האשה · בקונטרס גרס המדיר אחר אע"פ אגב דתנא באע"פ (לעיל דף סד:) המשרה אשתו על ידי שליש קתני המדיר אשתו שלשים יום יעמיד פרנס שהוא כעין שליש ואחר שנה המדיר חוזר לענין ראשון אבל בפירוש ר"ח ובירושלמי ובתוספתא וברוב ספרים גרסינן מציאת האשה אחר אע"פ איידי דסליק אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ואיידי דתנא בסוף מתניתין המשליש מעות לבתו תנא בתריה המדיר דקתני יעמיד פרנס דהוי כעין שליש: **וירושתה** הוא אוכל פירות בחייה · נראה לר"ת פירוש ראשון שבקונטרס עיקר דפי' ירושתה שנפלו לה נכסים ממקום אחר הוא אוכל פירות בחייה דאי כלשון אחרון שפי' ירושתה שהוא יורשה לאחר מיתה אמאי איצטריך למימר בגמרא בושתה ופגמה איצטריכא ליה הו"ל למימר דקמ"ל שהוא יורשה לאחר מיתה דממתניתין דיתר עליו הבעל לא שמעינן לה דאע"ג דאביה יורשה וקתני יתר עליו הבעל היינו כשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא שמעינן מהתם ומיהו איכא למימר דלא מצי למימר דיורשה איצטריכא ליה דהא שמעינן לה ממתניתין דהכותב (לקמן דף פג.) ומפרק יש נוחלין (ב"ב דף קח.): **ה"ג** בושתה ופגמה שלה · ור"ת הגיה בספרו שלו ולפי זה הא דבעי בפרק המניח (ב"ק דף לב.) המזיק אשתו בתשמיש המטה מהו מלער קא בעי אבל מבושת ופגם פשיטא דפטור דאפילו חבלו בה אחריני הוי שלו ומיהו אין נראה דא"כ הו"ל למיתני לעיל (דף מו:) דהאב אינו זכאי בבתו בבושת ופגם של חבלה אלא דווקא באונס ומפתה כדאמרינן בהחובל (שם דף פז: ושם) לא זיכתה תורה לאב אלא שבח נעורים בלבד ולעיל בריש נערה (דף מג.) נמי פריך חבלות דידה ניהו יתר עליו הבעל שהוא זכאי בבושת ופגם אלא ודאי בושתה ופגמה שלה גרסינן ור"ת עצמו חזר בו וכן גרים בירושלמי וכן משמע בגמרא מדקאמר בושתה ופגמה איצטריכא ליה פלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן דלא הוה ליה למימר טפי אלא בושתה ופגמה איצטריכא ליה דאגב דבעי למיתני בושתה ופגמה שהוא שלו תנא נמי מציאתה ומעשה ידיה שהן שלו אבל אי גרסינן שלה אתי שפיר דמשום רבנן לא איצטריך למיתני כלל מציאתה ומעשה ידיה דמה ענין זה אצל זה דהאי הוי שלו והאי הוי שלה ולא איצטריך למיתני אלא משום רבי יהודה בן בתירא דאליביה שייך בהו בעל: **שלה** · למ"ד בהחובל (ב"ק דף פו.) בקוטע יד עבד עברי של חבירו ינתן הכל לעבד וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אתי שפיר דהכא נמי הכל לאשה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אבל למאן דאמר ינתן שבת גדולה לעבד ושבת קטנה לרב צריך לחלק בין עבד לאשה: **בזמן** שבסתר · פגם שבסתר במקום שאין בני אדם יכולין לראות שבגלוי שפלעה בפניה במקום שנראה לכל ונפגם הוא עלמו עמה בושת שבסתר שביישה ביש לבינה שבגלוי שביישה בפני כל אדם:

והא

סוטה ח:
[לקמן סו.]
[לעיל סד:]
[לעיל יג. פסחים ג. וש"נ]
שבת פו. נדה יז
לעיל מו.
עירובין פב.
לעיל מו: קדושין ג: [תוספתא דסוטה פ"ב]

הגהות הב"ח

(א) גמ' למ"ד תשמיש אמאי נקט אוכלת לישנא מעליא: (ב) שם איתמר מה הוא מוסיף לה אמר ר' יהושע בן לוי:

גליון הש"ס

גמ' ת"ר מותר מזונות · עי' נזיר דף כד ע"ב תוס' ד"ה שקמלתה:

עין משפט נר מצוה

קכ א מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה יג טור ש"ע אה"ע סימן ע סעיף ג בהגה"ה:

קכא ב מיי' פי"ג שם הלכה א סמג עשין מח ולאוין פא טור אה"ע סימן עג:

קכב ג מיי' פי"ח שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סימן לה סעיף ה:

קכג ד מיי' פי"ב שם הלכה יב סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן ע סעיף ב:

קכד ה ו מיי' שם הל' יד כמ: שם טוש"ע שם סימן עא סעיף א:

קכה ז מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה כא סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סימן תיד סעיף ב:

קכו ח מיי' פכ"א מהל' אישות הלכה יא סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ג בהג"ה וסי' פ סעיף יא:

א ט מיי' פי"ב שם הל' א ג ופכ"א שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סימן סט סעיף א ג וסימן פד:

ב י מיי' וסמג וטוש"ע שם וסימן פ סעיף א:

ג כ מיי' פי"ב שם הלכה א ג ופכ"ב הלכה א סמג שם טוש"ע שם סימן סט סעיף א ג וסי' פה סעיף א וסימן ל סעיף א:

ד ל מיי' פכ"ב שם הל' כח ופ"ד מהל' חובל הלכה טו סמג עשין ע טוש"ע שם סימן פג סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' תכד סעיף יא:

תוספות רי"ד

היורשים להלביש את אלמנה כשם שחייבים לזונה וה"נ אמרינן בפירקין שלפניו על הבנות הניזונות מן האחין שהן חייבין להלבישן: ונותן לה כפה לראשה פי' צעיף אחת לשנה וכן חגור למתניה ומנעל לרגליה ממועד למועד פי' בכל מועד ומועד יקנה לה מנעלים חדשים. וכלים שוים נ' זוז יעשה לה משנה לשנה: אמר אביי נ' זוז פשיטי פי' זוזי מדינה שהן ח' בזוז צורי דאי ס"ד נ' זוז ממש עני נ' זוז מנ"ל אלא ש"מ נ' זוזי פשיטי: ת"ר מותר מזונות לבעל מותר בלאות לאשה פי' אם נתן לה מזונות מרובים כדתנן בד"א בעני אבל במכובד הכל וכו' אבל מותר הבלאות שנשארו לה כשעשו לה חדשים הן לאשה כדתנן והשחקים שלה ואמרינן בלאות למה לה כיון שהוא עושה לה חדשים א"ר מתכסה בהן בימי נדותה כדי שלא תתבזה על בעלה פי' שלא תהא זקוקה ללבוש בגדים בימי נדותה: א"ר נקטינן מותר בלאות אלמנה ליורשים התם שלא תתגנה על בעלה הכא תתגנה ותתגנה: ונותן לה מעה כסף לצרכה פי' בכל שבת יתן לה מעה כסף שהוא ששית דינר לצרכי' קטנים שיש לה וגם היא אוכלת עמו מליל שבת לליל שבת שהוא זמן העונה [ואם] אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מותר מע"י שלה הכי אמרן לעיל בפירקין רב ושמואל דאמרי תרוייהו תקנו מזונות תחת מע"י ומעה כסף תיקנו תחת המותר והיכי תיקנו ומה היא עושה לו כדי שתהא מותר מע"י כמה הוו משקל ה' סלעים שתי ביהודה שהששתי שוייתו דקה וק' משל ערב כפלים שהן עשר סלעים בגליל שהסלע שביהודה היה גדול כפלים דסלע שבגליל או משקל י' סלעים ערב ביהודה שהן כ' סלעים בגליל: מאי אוכלת ר"נ אמר אוכלת ממש ור"א [אמר] תשמיש כדכתיב אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און וק"ל כר"נ דתניא רשב"ג אומר אוכלת עמו כל ליל שבת ושבת (א): ואם היתה מניקה וכו' אריב"ל מוסיפין יין שהיין יפה לחלב: דרש רב עולא רבא אפיתחא דבי נשיאה אע"פ שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו כשהן קטנים אבל זן הוא קטני קטנים עד כמה עד בן שש: יוצא בעירוב אמו פי' אם ערבה אמו לצפון ואביו ערב לדרום עם אמו יוצא ולא עם אביו שאינו יכול להפרד מאמו והלכך כשם שחייב לזון את אשתו כך חייב לזון בנים קטנים התלויין עליו: הדרן עלך פרק אף על פי

מציאת האשה ומע"י לבעלה וירושתה הוא אוכל פירות בחייה בושתה ופגמה שלה ריב"ב אומר בזמן שבסתר לה ב' חלקים ולו חלק א' ובזמן שבגלוי לו ב' חלקים ולה חלק א' שלו נותנים מיד ושלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וירושתה פי' שאם מתה בעלה יורשה הכל ואפילו נכסי מלוג שלה ובעודה בחיי' עמו הוא אוכל פירותיהן: בושתה ופגמה פי' נזק חבלתה הוא שלה כנכסי מלוג תני תנא קמיה דרבא מציאת האשה לעצמה פי' קסבר שלא תקנו מציאת האשה לבעלה אלא מע"י שלא תהא אלא אמה עבריה שקנאה בדמים שמע"י לרבה ומציאתה שלה ור"ע אומר לבעלה קסבר אע"ג דדינא הכי מ"מ תהוי לבעלה משום איבה כדאמרינן בפרק נערה שהאב זכאי במציאת בתו מ"מ משום איבה וכדאמרינן בפרק האשה רבה לא זה וזה זכאין במציאתה טעמא מאי אמור רבנן מציאות אשה לבעלה משום איבה הני תהוי להו איבה א"ל השתא ומה העדפה דמעשה

א) לכאורה הא אדחייה לה ראיה זו בגמ' ולמנם הרי"ף והרא"ש כתבו הטעם משום דהלכתא כר"נ בדיני.

דמעשה ידיה היא אמר רבי עקיבא לעצמה מציאתה לא כ"ש דתנן *קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו אלא איפוך מציאת האשה לבעלה רבי עקיבא אומר לעצמה והא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן בהעדפה שלא על ידי הדחק כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי כי פליגי בהעדפה שעל ידי הדחק *תנא קמא סבר לבעלה ורבי עקיבא סבר לעצמה אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן בעי רב פפא עשתה לו שתים בבת אחת מהו בעי רבינא שלשה או ד' בבת אחת מהו תיקו: בושתה ופגמה: מתקיף לה רבא בר רב חנן אלא מעתה בייש סוסתו של חבירו ה"נ דבעי למיתן ליה בושת וסוס בר בושת הוא אלא רקק בבגדו של חבירו הכי נמי דבעי למיתן ליה בושת וכי תימא הכי נמי והתנן *רקק והגיע בו הרוק ופרע ראש האשה והעביר טליתו ממנו חייב ליתן לו ארבע מאות זוז *ואמר רב פפא לא שנו אלא בו אבל בבגדו פטור בבגדו לית ליה זילותא אשתו אית *לה זילותא אמר ליה רבינא לרב אשי אלא מעתה בייש עני בן טובים דאית להו זילותא לכולהו בני משפחה ה"נ דבעי למיתן להו בושת לכל בני משפחה א"ל התם לאו גופייהו הכא *אשתו גופיה הואי: **מתני'** הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן *ולך אי אפשי ליתן פסקה להכנים לו אלף דינר הוא פוסק כנגדן חמש עשרה מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר ובארבע מאות היא נותנת חמש מאות מה שחתן

רש"י

דמעשה ידיה · ושייך למימר שיהא שלו דמעשה ידיה תחת מזונות: קונם שאני עושה לפיך · מה שאני עושה יהא קונם לפיך: אינו צריך להפר · דמשעבדא ליה ואפי' לשמא תעדיף נמי לא חיישינן דאי מעדפה נמי לבעל הוא: שמא תעדיף · והעדפה דידה הוא וחייל עלה קונם: שלא ע"י הדחק · כגון שהיא עירנית ובעלת מלאכה: ע"י הדחק · כגון שדחקה עצמה והעדיפה: ה"ג והא כי אתא רבין כו' · וקס"ד מציאתה כהעדפה שלא על ידי הדחק היא והיכי פליגי בה: ומשני אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק היא · דרוב מציאות צריך לחזר אחריהם כגון דגים שנשארו ביבשה או צבי שבור או לחפש סימא בקרקע: שתים שלש וארבע בבת אחת · שומרת קישואים וטווה פשתן ומלמדת שיר לנשים בשכר ומחממת ביצים בחיקה או ביצי תולעים העושים משי שהנשים מחממות אותן בחיקן והם נוצרים: מהו · מי הוי כעל ידי הדחק או לא: מתקיף לה רבא בר רב חנן · אדרבי יהודה בן בתירא: **מתני'** ומת חתנו · ונפלה לפני יבם והוא תובע מה שפסקו לאחיו: יכול הוא שיאמר כו' · או חלוץ או ייבם אבל אחיו או יתן או תשב עד שילבין ראשה: הוא פוסק כנגדן ט"ו מנה · שליש יותר יקבלם עליו לכתוב בכתובתה לבד תוספת שהוא מוסיף לפי שמשתכר בהן אלף דינר הן עשרה מנה: וכנגד השום · אם בא חתן לכתוב קבלה עליו כנגד אלף דינר של שום שתכנים לו בגדים או כלים המשתמשין בהן והן פוחתין או פרקמטיא ולכך הנועדים מזומנים חתן לשומם יותר משויים לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה: הוא פוסק פחות חומש · לא מיבעיא דלא מוסיף אלא שפוחת שאם הכניסה שום של אלף דינר הוא כותב ח' מאות זוז: שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה · הכניסה שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה והוא שוה מנה בשוק לכל אדם אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו שהרי אמרו לפחות חומש מן השום לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא בשום ששמאוהו בבית חתנים והנשואים ומיהו תוספת שליש לא יוסיף שלא אמרו להוסיף שליש אלא לכספים שהן ראויים להשתכר מיד: שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר · שום שהוא מקבלו במנה שאמרו לו כתוב מנה בכתובה והיא תכניס לך שום של מנה צריך שישומו אותו בבית של חתונה שלשים ואחד סלע ודינר דהוי מנה וחומשו: ובד' מאות · שום שיקבל עליו לכתוב ארבע מאות: היא נותנת חמש מאות · לפי שומת הנועדים שם: וכשחתן

תוספות

והא כי אתא רבין כו' · זאת גרסת הקונטרס וקשה דמאי פריך דכי היכי דהעדפה הויא דבעל ה"נ מציאתה הויא דבעל והא ברים סוגיא משמע דטפי הוי מציאתה לעצמה מהעדפה דקאמר השתא העדפה אמר ר"ע דלעצמה מציאתה לא כל שכן אם כן שפיר אפשר להיות דהעדפה לכולי עלמא הויא דבעל ובמציאתה הויא פלוגתא ועוד קשה לפירוש הקונטרס דאמר רב פפא תירוץ הוא זה לא הוה ליה למימר אלא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי ולא הוה ליה למימר פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן ונראה כגרסת רבינו חננאל דלא גריס והא אלא גרס כי אתא רבין א"ר יוחנן בהעדפה שלא ע"י הדחק כו' ומילתא באפי נפשה היא ולפרושי פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אתא דאיירי במתני' במציאתה ומעשה ידיה ומפרש רבין דבהעדפה דמעשה ידיה שלא על ידי הדחק כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי משום מעה כסף כי פליגי בהעדפה דע"י הדחק דהוי כעין מציאה דפליגי נמי בה דעל כרחך מציאה דאמר ר"ע לעצמה מיירי בדלא בטלה ממלאכה דאי בטלה ממלאכה הויא חייבת שכר הפקעתה דקא בטלה בשעת הגבהת מציאה ועלה קאי רב פפא וקאמר מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי כלומר הא לא קא מיבעיא ליה דהא שמעינן מדרבא דקא מדמה לעיל מציאה להעדפה שע"י הדחק ורבין דקאמר דפליגי בהעדפה ע"י הדחק א"כ פליגי נמי במציאה כגון דמגבהת מציאה עם מעשה ידיה אלא בעי רב פפא עשתה לו שתים בבת אחת מהו למציאה מדמינן לה והוי לעצמה לר' עקיבא או דלמא הוי של בעל דכל זה הוא מעשה ידיה כיון דהוי בשעת מלאכה והוי במקום מעה כסף והעדפה שעל ידי הדחק דאמר רבי עקיבא דהוי שלה היינו שעושה מלאכה בשעה שבני אדם ישנים תיקו והא דלא קאמר רב פפא פשיטא לי מציאתה כהעדפה משום דלא קאמר מציאה כהעדפה דע"י הדחק דמי מסברא דנפשיה אלא ממילתיה דרבין · ר"ת: **מציאתה** כהעדפה שעל ידי הדחק דמי · הכא משמע דמציאתה תחת מזונות כמו מעשה ידיה מדמדמי מציאה להעדפה ואף על גב דאמר בפ"ק דב"מ (דף יב:) דמציאת האשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי לה איבה לא קשה מידי דמעשה ידיה נמי משום איבה הן כדאמרינן בפ' אע"פ (לעיל דף נח: ושם) קסבר מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה ומיהו קשה דאמרינן בהאשה רבה (יבמות דף צ: ושם) גבי לא זה וזה זכאין במציאתה ובמעשה ידיה ומפרש טעמא בגמרא דאין זכאין במציאתה טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה משום דלא תיהוי לה איבה הכא תיהוי לה איבה וגבי מעשה ידיה קאמר טעמא מאי אמור רבנן דמעשה ידיה לבעלה משום דקא מיתזנא מינייהו הכא לית לה מזוני ואי מציאה תחת מזונות ה"ל למנקט בתרוייהו חד טעמא או משום איבה או משום דמיתזנא מינייהו: **אלא** מעתה בייש סוסתו כו' · תימה מאי פריך והלא במתניתין איתו נותן לאשה בושת שלם ולאיש לבד דמי בשתו אלא מחלק האשה נותנין לבעל ואם כן אם לא היתה האשה בת בושת שלא היו נותנין לאשה גם לבעל לא היה נותן כלום ומאי פריך מבייש סוסתו דלאו בת בושת היא: **עני** בן טובים דאית להו זילותא לכל בני משפחה · שעליהם לשומרו מן המכים אותו אבל עשיר בן טובים שאין עליהם לשמור אותו אין מתביישין עליו בני משפחה: **פחות** חומש · בקונטרס פירש שני טעמים חדא משום שפותחין ולאו טעם משמע מתוך הגמרא (לקמן דף סז.) דקאמר מאי לאו בכלים של כסף דפחתי ובירושלמי נמי אמר שמואל שמו דעתה של אשה שהיא רוצה לכלות כליה וטעם אחר דדרך לשום יותר חומש לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה ונראה דזה הטעם דקדק מדאיצטריך לאשמועינן שומא רבה ושומא זוטא דאם היתה עשירה דמשתמשת בכולן והן פוחתין כך לי רבה כמו זוטא אבל לטעמא שמין יותר לכבוד הכלה שייך לחלק בין רבה לזוטא כמו שפי' בקונט' בגמ' ולכך נקט בקונטרס בגדים ופרקמטיא בגדים שמשתמשים בהן ופוחתין ופרקמטיא לאו דוקא לסחורה דא"כ הוו כמו כספים והיה מוסיף שליש (אלא לאו דוקא) אלא כלומר שאין משתמשין בהן כגון בגדים שאינן תפורין וכיוצא בהן: **שום** במנה ושוה מנה · פירש בקונטרס שהכניסה לו שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה והיה שוה מנה בשוק לכל אדם ופירושו מגומגם ונראה כפירוש רבינו חננאל דמיירי כגון שפסקה להכניס לו בזה הלשון דכשאמרה שום במנה שוה מנה רוצה לומר שתכניס לו שום במנה שיכתוב לה בכתובתה ולא ישוה אותו שום אלא מנה אין לו אלא מנה בלבד ואין צריך שישוה שלשים ואחד (א) ודינר אבל שום במנה סתם היא נותנת שלשים ואחד ודינר דהכי קאמרה ליה שתכנים לו שום במנה שיכתוב לה בכתובתה הלכך צריכה להוסיף חומש: וכשחתן

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פכ"ג מהלכות אישות הלכה ג סמג לאוין פא ועשין מח טור ש"ע אה"ע סי' פ סע"א:

ו ב טור אה"ע וב"י שם:

ז ג ד מיי' פ"ג מהלכות חובל ומזיק הלכה ט סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף לח ומא:

ח ה מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן נג סעיף א ב:

ט ו מיי' פכ"ג שם הל' יא סמג שם טוש"ע שם סימן סו סעיף יא בהג"ה:

תוספות רי"ד

תוספות רי"ד

י א מיי' פכ"ג מהלכות אישות הל' ט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מ סעיף ח :
יא ב ג מיי' שם הלכה יא יב סמג שם טור ש"ע שם סי' סו סעיף יא :

שהחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש : **גמ'** תנו רבנן אין צריך לומר ראשון תלמיד חכם ושני עם הארץ אלא אפילו ראשון עם הארץ ושני תלמיד חכם יכול לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן לך אי אפשי ליתן : פסקה להכנים לו אלף דינר כו' : היינו רישא תנא שומא רבה וקתני שומא זוטא תנא שומא דידיה וקתני שומא דידה : **מתני'** פסקה להכנים לו כספים סלעה נעשה ששה דינרין החתן מקבל עליו עשרה דינרים לקופה לכל מנה ומנה רבן שמעון בןגמליאל אומר הכל כמנהג המדינה : **גמ'** היינו פוסק כנגדם חמשה עשר מנה תנא עסקא רבה ותנא עסקא זוטא וצריכא דאי תנא עסקא רבה דנפיש רווחא אבל עסקא זוטא דזוטר רווחא אימא לא צריכא ואי אשמעינן עסקא זוטא דזוטר זיונא אבל עסקא רבה דנפיש זיונא אימא לא צריכא : החתן מקבל עליו עשרה דינר לקופה : מאי קופה אמר רב אשי קופה של בשמים ואמר רב אשי לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים בעי רב אשי במנה הנישום או במנה המתקבל את"ל מנה המתקבל יום ראשון או כל יום ויום את"ל כל יום ויום שבת ראשונה או כל שבת ושבת את"ל כל שבת ושבת חדש ראשון או כל חדש וחדש את"ל כל חדש וחדש שנה ראשונה או כל שנה ושנה תיקו א"ר יהודה אמר רב מעשה *בבתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים ארבע מאות זהובים לקופה של בשמים לבו ביום אמרה להם *כך תפסקו לבנותיכם וענו אחריה אמן : ת"ר מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכין אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך אמרה לו רבי לא כדין מתלין מתלא בירושלים מלח ממון חסר ואמרי לה חסד ושל בית חמיך היכן הוא אמרה לו בא זה ואיבד את זה אמרה לו רבי זכור אתה כשחתמת על כתובתי אמר להן לתלמידיו זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרן ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה והתניא אמרו עליו על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי מילת היו
מציעין

וכשחתן פוסק ט' · ואם שמו הם תחלה והכניסה לו בין שום קטן בין שום גדול הוא כותב בשטר פחות חומש ובגמרא מפרש לה ל"ע כל הני : **גמ'** תנא שומא רבה · דפחות חומש רישא דתנא וכנגד השום דקאי אאלף דינר : וקתני שומא זוטא · שום במנה היא טתנת שלשים ואחד סלע ודינר דלא תימא שומא רבה הוא דדרך השמאים להעלותו על שוויו א"כ שומא זוטא איכא דמטע ליה טפי שלא תתבזה בעיני הנועדים: תנא שומא דידה וקתני שומא דידיה · היכא דקתני חתן פוסק הרי שומא דידיה כגון שהיא הכניסה קודם השום והוא שם אותו בה' מאות כשבא לכתוב יכתוב ד' מאות שאף הוא שם אותו חומש יותר על שוויו : שומא דידה · היכא דקתני היא נותנת שהוא כתב הכתובה קודם שבא השום ועכשיו היא מביאתו וקרוביה שמין אותו וחתן פוסק דתנא תרי זימני חד לשומא רבה וחד לשומא זוטא : **מתני'** פסקה להכנים לו כספים · שהן מוכנים לשכר מיד : סלעה נעשה · לכתוב בשטר הכתובה בששה דינר יותר שליש כדתנן לעיל ובגמרא מפרש הא תו למה לי: לקופה · בגמרא מפרש שיתן לה עשרה זוז לכל מנה ומנה שהיא מביאה לו ויקנו לה מהם בשמים לרחוץ בהם בתמרוקי הנשים שכך שיערו שהאשה המביאה לבעלה מנה ראויה היא לבשמים של עשרה זוז ולא פירשו במשנה אם לכל יום אם לכל שבת אם לכל חדש אם לכל שנה : **גמ'** עסקא . כספים קרי עסקא שהם עומדים להשתכר בהם להתעסק בהן תמיד: תנא עסקא רבה . אלף דינר שיוסיף שליש ויכתוב ט"ו מנה : עסקא זוטא · סלעה נעשה ששה דינר: זיונא · יציאה ואחריות: בירושלים. היו נוהגות להתקשט בבשמים : במנה הנישום או במנה המתקבל · האי לכל מנה ומנה דקאמר לפי חשבון השומא קאמר או לפי חשבון שהוא מקבלן עליו דהיינו פחות חומש : שבת ראשונה כו' · איני יודע ליישב סדר בעיות הללו לפי שיטת הש"ס ונראה בעיני שכן סידרן יום ראשון או כל יום יום ואם תמצא לומר כל יום ויום שבת ראשונה או כל שבת ושבת ואת"ל כל שבת ושבת חדש ראשון או כל חדש וחדש ואת"ל כל חדש וחדש שנה ראשונה או כל שנה ושנה : שפסקו לה חכמים · שמת בעלה ובאת לב"ד לפסוק לה צרכיה מנכסיו : לבו ביום· לצורך יום אחד : ולא כדין מתלין מתלא · ולא כך היו מושלין משל בירושלים : מלח ממון חסר · הרוצה למלוח ממונו כלומר לגרוסלו שיתקיים יחסרנו לצדקה תמיד וחסרונו זהו קיומו : ואמרי לה חסד · יעשה ממנו חסד ושל בית אבא לא עשו צדקה כראוי וכלה ממונך : בא זה ואיבד זה· לפי שנתערב בו : חוץ משל חמיה · תוספת שהוסיף לה החתן: ערביים · קרי אומה שפלה שסוכני אהלים הם במדבר:
מליען

וכשחתן פוסק פוסק פחות חומש · פי' ר"ח כשהחתן מייחד לה כלים ואחר תשמישין תוספה לכתובתה ובא לשומס ולכתוב שוויים בכתובתה פוחת חומש שתשמישאותו יותר משוויים לכבוד החתן ולטעם דפחתי לפי שהיא משתמשת באותם כלים: **תנא** שומא רבה ושומא זוטא · שומא רבה הסוא דכנגד השום הוא פוסק דקאי אאלף דינר ושומא זוטא היינו סיפא דכשהחתן פוסק דמשמע פסיקא כל דהו ובדידה כמי תנא שומא רבה ושומא זוטא זוטא היא טתנת שלשים ואחד רבה היא טתנת חמש מאות ולר"י נראה כפירוש ר"ח דלא קאי כנגד השום אאלף דינר אלא כולל מה שאומר אח"כ והא דפריך היינו רישא קאי אשום במנה היא טתנת ל"א סלע ודינר ובד' מאות היא טתנת חמש מאות דתרווייהו אמאי איצטריך למיתני וגרים הכי תנא שומא זוטא וקתני שומא רבה תנא שומא דידה ותנא שומא דידיה וכשחתן פוסק היינו שומא דידיה ולא איצטריך למיתני שומא רבה ושומא זוטא בשומא דידיה דאתרווייהו קאי וכשחתן פוסק :
לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים · והא דאמרינן בפ' טרף בקלפי (יומא דף לט:) שלא היתה כלה צריכה להתבשם בירושלים מפני ריח הקטרת ודאי לריח לא היו צריכות להתבשם אבל צריכות היו לקופה של בשמים לעדן הבשר ולהשיר השער ולפשט הקמטים· ר"ת: **ואם** תמצא לומר במנה המתקבל · וה"ה דמצי למימר אם תמצא לומר במנה הנישום:
ליום ראשון או לכל יום ויום · הרבה תמיהות אלו הבעיות דאם יתן לה לעולם כדמסיק לכל שנה ושנה עשר דינר לכל מנה ומנה ליום כמה במהרה יכלה אותו הממון אלא ודאי נראה דעשר דינר יתן לה לכל מנה להתקשט לעולם ומיבעי ליה אם יתן לה בבת אחת והיא תשמרנו להתקשט בו עד שתכלה ומשם ואילך אין קצבה לתכשיטין ויתן לפי כבודה או לא יתן לה בבת אחת אלא כדי קישוטה ליום : **שפסקו** לה ד' מאות זהובים לקופה של בשמים· אע"פ שלפי חשבון הכתוב בכתובתה אלף אלפים דינרי זהב היה להם לפסוק יותר לפי חשבון עשר דינר למנה כיון שלא היתה צריכה יותר לא פסקו לה : **וענו** אחריה אמן· למעלה (דף סה.) לא ענו אחריה שלא היה בעלה חי אבל כאן שהיה חי ענו אחריה אמן ובעלה הטיל על חכמים שיפסקו לה:
זהב

תוספות רי"ד

שפסק לו וגם אם היה רוצה לעגן את בתו עד שיפרענו היה יכול כדאמרינן בשילהי מס' חשב עד שתלבין ראשה ועכשיו שמת החתן אין היבם יכול לכופו וגם לא לעגן את בתו אלא אומר לו או כנוס בלא כלום או חלוץ: ת"ר אין צריך לומר ראשון ת"ח ושני ע"ה אלא אפילו ראשון ע"ה ושני ת"ח י"ל לאחיך הייתי רוצה ליתן וכו': מתני' פסקה להכנים לו אלף דינר הוא פוסק ט"ו מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש שום מנה ושוה מנה א"ל אלא מנה שום במנה נותנת לו (מאה) [ל"א סלע] ודינר בד' מאות נותנת ה' מאות ומה שחתן פוסק [הוא פוסק] פחות חומש: פסקה להכנים לו כספים [סלעה נעשה ששה] דינרים והחתן מקבל עליו י' דינרים לקופה לכל מנה [ומנה] רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה פי' אם פסקה והתנית עמו שתתן לו אלף זוז הוא כותב בשטר כתובתה שהכניסה לו אלף ות"ק שהן ט"ו מנה ואם תתאלמן או תתגרש היא גובה אלף ות"ק והטעם מפורש בירושל' מפני שמשתכר בהן וכן אם הכניסה לו פרקמטיא ששוה אלף דינרים הוא פוסק עליו וכותב בשטר כתובתה אלף ות"ק כדאמר לקמן בגמרא (ושומא) [גמלים] של ערבי' ה"ה ככספים) והטעם מפני שהוא משתכר בהן וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש פי' כמו שמוסיף שליש על הכספים כך הוא פוחת חומש משומת הכלים שאם מכנסת לו כלים ששוים אלף זוז ונישומו אלף זוז כפי מה ששוין למכור בשוק אינו מקבל עליו לכתוב בכתובתה אלא פחות חומש דהיינו ח' מאות והטעם מפרש בירושלמי מפני שהאשה מבלה אותן ולובשתן והן פוחתין ונאבדים והוא חייב באחריותן תקנו לפסוק ולכתוב פחות חומש וזו היא שומא ששם ומקבל עליו אחריות וזה מדבר בדבר שלא פסקה בשעת אירוסין ליתן לו אלא מה שנותנים לו בשעת הנשואין ואתא לאשמועינן שעל כל שוה חמשה הוא כותב בשטר כ"א ד' מפני שהן עתידין לכלות והוא חייב באחריותן ומכאן מוכח שפחת הבלאות על הבעל ולאפוקי ממאן דמפרש ביבמות בפרק אלמנה לכ"ג דתנן התם אם מתו מתו לו בעבדי צאן ברזל ודייק טעמא דמת דליתנהו הא איתנהו ופחתו מדמיהן לא משלם לה פחתה דכל נצ"ב (ודייק טעמא) נופלת בליאותה כמות שהן ולא משלם פחתייהו ומ"ה לא תני אם פחתו פחתו לו וליתא דהכא משמע דאפילו פיחתא מקבל עילוי' מפני זה פוחתין לו לכתוב פחות חומש: שום במנה ושוה מנה א"ל אלא מנה פי' זה מדבר על הפסק שפסקה לו בשעת אירוסין ואריש' דמתניתין קאי דקתני פסקה להכנים לו כספים וה"ק פסקה להכנים לו כלים שום מנה שישוו מנה אין לו לבעל לתבוע ממנה אלא כלים שישומו לו במנה אע"פ שהוא לא יכתוב בשטר הכתובה(שום במנה) אלא שמונים דינר ולא מצי למימר הב לי כלים שישוה וישומו ספי ממנה שאכתוב בשטר הכתובה

ותני שומא רבא : ומה שהחתן פוסק וכו' פי' זה מדבר בשומא דידי' שאם מכנסת לו כלים בעת הנשואין מה שפסקה ליתן לו הוא פוסק ומקבל עליו פחות חומש והיינו רישא דקתני וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש דקמיירי בשומא דידיה אלא תנא רישא שומא רבא בשומא דידיה וקתני סיפא שומא זוטא : פסקה להכנים לו וכו' ומקשה היינו כותב כנגדן ט"ו מנה ומהדר תני עסקא רבא ותני עסקא זוטא וצריכא דאי אשמעינן עסקא רבא משום דנפיש רווחי' אבל עסקא זוטא דזוטא רווחי' אימא לא צריכא . ואי אשמעינן עסקא זוטא דזוטר זיוני' פי' הוצאתו וטרחו אבל עיסקא רבא דנפיש זיוני' אימא לא צריכא : והחתן מקבל עליו וכו': מאי קופה א"א

[תוספתא פס"ס ע"ש]

[לעיל סס.]

תוספות רי"ד

הכתובה שום במנה דכיון דהכי קא"ל שום במנה ושוה מנה לא היתה לו אלא שתתן לו כלים השוים ונישומים מנה ולא כשוא שכתב הוא בספר הכתובה פסקה לי שום במנה נותנת ל"א ודינר פי' אבל אם פסקה לו שתכניס לו כלים שוה במנה כיון שלא פירשה ושוה מנה בודאי במנה הכתוב קא"ל הלכך נותנת לו ל"א סלע ודינר כשיפחות הוא הוסמש כדין החתן יכתוב בספר הכתובה מנה א' וזה שומא דידה כמה היא חייבת להכניס לו . בד' מאות נותנת ה' מאות פי' אם פסקה להביא לו שום בד' מאות כיון שלא אמרה שוה ד' מאות נותנת לו ת"ק שיכתוב הוא בכתובתה ד' מאות והיינו רק אלא תני שומא זוטא ובני דידהו

א) לפנינו בגמ' לקמן ליתא דהרי הן ככספים רק דאשה גובה פרנא מהם אך דרש"י ז"ל פירש כן וע"ש בתוס' ד"ה גמלים .

מציעין תחתיו ובאין עניים ומקפלין אותן מאחריו איבעית אימא לכבודו הוא דעבד ואיבעית אימא *כדבעי ליה למיעבד לא עבד *כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא תניא *אמר ר' אלעזר ברבי צדוק *אראה בנחמה אם לא ראיתיה שהיתה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו קראתי עליה מקרא זה °אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך: אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן הכניסה לו זהב שמין אותו והרי הוא כשוויו מיתיבי הזהב הרי הוא ככלים מאי לאו ככלים של כסף דפחתי לא ככלים של זהב דלא פחתי א"כ ככליו מיבעי ליה ועוד תניא *זהב הרי הוא ככלים דינרי זהב הרי הן ככספים רבן שמעון בן גמליאל אומר במקום שנהגו שלא לפורטן שמין אותן והרי הן בשוויהן רשב"ג אהייא אילימא אסיפא מכלל דתנא קמא סבר אפי' במקום שנהגו שלא לפורטן הא לא נפקי אלא לאו ארישא והכי קאמר זהב הרי הוא ככלים מאי כלים של כסף רשב"ג אומר הרי הוא כדינרין של זהב במקום שנהגו שלא לפורטן לא לעולם אסיפא ודנפקי ע"י הדחק ובהא קמיפלגי מר סבר כיון דנפקי משבחינן לה ומר סבר כיון דלא נפקי אלא ע"י הדחק לא משבחינן לה איבעית אימא כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני זהב הרי הוא ככלים דינרי זהב הרי הן ככספים בד"א במקום שנהגו לפורטן אבל במקום שנהגו שלא לפורטן שמין אותם והרי הן בשוויהן דברי רשב"ג שרבן שמעון בן גמליאל אומר במקום שנהגו שלא לפורטן שמין אותם והרי הן בשוויהן מ"מ ככליו מיבעי ליה קשיא איבעית אימא הכא במאי עסקינן בדהבא פריכא רב אשי אמר בממלא אמר רבי ינאי בשמים של אנטוכיא הרי הן ככספים אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי *יוחנן "גמלים של ערביא אשה גובה פרנא מהם אמר רב פפי הני תותבי דבי מכסי אשה גובה פרנא מהם ואמר רב פפי הני שקי דרודיא ואשלי דקמחוניא אשה גובה פרנא מהן אמר רבא מריש הוה אמינא הני ארנקי דמחוזא אשה גובה פרנא מהם מאי טעמא אסמכתייהו עלייהו כיון דחזאי דשקלי להו ונפקי וכי משכחי ארעא זבני בהו אמינא אסמכתייהו ארעא הוא: **מתני'** "המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוז "פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשאכניסנה לביתי אכסנה בכסותי אלא מכסה ועודה בבית אביה "וכן המשיא את היתומה לא יפחות לה מחמשים זוז אם יש בכים מפרנסין אותה לפי כבודה: **גמ'** אמר אביי *חמשים זוזי פשיטי ממאי מדקתני סיפא "אם יש בכים מפרנסין אותה לפי כבודה ואמרינן מאי כים אמר רחבה ארנקי של צדקה ואי סלקא דעתין חמשים זוזי ממש אם יש בכים כמה יהבינן לה אלא שמע מינה חמשים זוזי פשיטי ת"ר *"יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסין את היתומה ואחר כך מפרנסין את היתום מפני שהאיש דרכו לחזור על הפתחים ואין אשה דרכה לחזור "יתום ויתומה שבאו

תורה אור [שה"ש א]

רש"י

מציעין תחתיו · תחת רגליו להלך עליהם: לפום גמלא שיחנא · לפי כח הגמל יטעינוהו משא: אם לא תדעי · אם לא תתני לב כנסת ישראל לשמור את התורה לאי לך וגו' סופך ללאת בעקבי הצאן ולרעות את גדיותיך: זהב · חתיכות זהב: והרי הוא כשוויו · לא יוסיף שליש ולא יפחות חומש: זהב הרי הוא ככלים · זהב שבור הרי הוא ככלים ומפרש ואזיל מאי כלים: דינרי זהב · שהן טבועין: הרי הן ככספים · להוסיף שליש לפי שמזומנים לשכר: לפורטן · שיש להן קלבת מטבע להחליפן תמיד בדינרי כסף ובפרוטות להוצאה ולסחורה: (א) דפחתי · לפי שמשתמשין בהן והוא מקבלן בפחות חומש: אי נימא אסיפא · אדינרי זהב: ואיבעית אימא · ככלים של כסף דפחתי ולא תקשי לר' יוחנן דכי אמר רבי יוחנן בגרוטאות גדולות ומתניתין בדהבא פריכא גרוטאות דקות שנופל מהן כשממשמשין בהן: בממלא · דק דק של זהב שקורין פלאג"א: בשמים של אנטוכיא · הוא עיקר סחורתן ואשה שהכניסה לבעלה שום מהם הרי הן ככספים להוסיף שליש: פרנא · ריוח שליש: תותבי דבי מכסי · שמלות של אותו מקום: אשלי · חבלים: ארנקי דמחוזא · כיסין מלאין מעות: פרנא · לזה שמעתי כתובה מנכסי יתומים ולא אמרינן מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב: אסמכתייהו עלייהו · וגביין מטלטלי כי הני שהן להן במקום קרקעות לפי שבעלי סחורה הם: דשקלי להו · הנשים האלמנות והגרושות שגובות כתובתן: אארעא הוא · ואין גובות אלא מן הקרקע מן היתומים: **מתני'** וכן המשיא את היתומה · גבאי צדקה: **גמ'** זוזי פשיטי · זוזי מדינה שמונה מהן זוז צורי: להתפרנס · מזונות של צדקה: שבאו

תוספות

זהב הרי הוא כשוויו · פירש ר"ח דבכלי זהב מיירי כגון נזמים וטבעות וא"ת מאי קאמר לא ככלים של זהב דלא פחתי הא בכלים איירי וי"ל דהכי פירושו מאי לאו ככלים דכסף דפחתי דהא זהב כיון שהיא לובשת תמיד נזמים וטבעות אע"פ שאינם נפחתים אשה רוצה להתקשט בהן ולהיות פוחתת חומש ומשני לא ככלים של זהב דלא פחתי פירוש כגון כוסות וקערות של זהב דאע"ג דכי משתמשי בהן פחתי כשל כסף מיהו אגב יוקרם אין משתמשין בהן תמיד ובהנהו פשיטא שהם כשווין דלא משתמשין בהם כולי האי דפחתי הכי נמי נזמים וטבעות משום קישוט שלהן אינה רוצה לפחות ככליו מיבעי ליה פי' שעומד בכלותיו ובחשיבותו ואינו פוחת חומש ומסיק בדהבא פריכא פירוש ברייתא בדהבא פריכא איירי פי' זהב שבור והכי קתני זהב שבור הרי הוא ככלים דהיינו ככלים של זהב כמו שאמר רבי יוחנן אע"פ שהוא שבור כיון שאינו פוחת חשוב ככלים:

ממלא · זהב הניטל מן הארץ ממולאו:

אלא ארישא · מדרבנן פריך:

גמלים של ערביא אשה גובה פרנא מהם · פי' בקונט' ריוח שליש שהם ככספים שמוסיף הבעל שליש וקשה לר"ת דה"ל למימר הרי הן ככספים כדקאמר רבי ינאי ונראה לו דבכתובה איירי שהאשה גובה כתובתה מהן דאסמכתייהו עלייהו כמו שפי' בקונטרס עצמו גבי ארנקי דמחוזא ומכאן פוסקין דמטלטלי דידן משתעבדי לכתובה דהוו כגמלים דערבי' ואשלי דקמחוניא דאסמכתייהו עלייהו ואין נראה לר"ת דאי כקרקע דמו כהני דשמעתא א"כ אם מכרם הבעל תוציא אשתו מיד הלקוחות לאחר מותו ואם כן לדבריהם בטלה תקנת השוק אלא מחמת תקנת הגאונים גביא ממטלטלי דיתמי כמו שכתוב בכתב רב שרירא גאון:

אמר אביי חמשים זוזי פשיטי כו' · וא"ת אמאי איצטריך למיפשט ממתני' תפשוט מדרב יהודה אמר רב דאמר בפרק קמא דקדושין (דף יא:) בשל דבריהם כסף מדינה וי"ל דרב יהודה לא נתן סימן אלא אסילעין לחודייהו ולא אזוזי ואמנה דהא אמרינן בהחובל (ב"ק דף צ. ושם) התוקע לחבירו באזנו נותן לו סלע רבי יוסי הגלילי אומר מנה ואמרינן מאי מנה מנה צורי תנן או מנה מדינה תנן ופשט דמנה צורי תנן ולא פריך מדרב יהודה וכתובה נמי אפילו למאן דאמר כתובה דרבנן הוי מאתים זוז צוריים כמו למאן דאמר דאורייתא דלא פליגי (לקמן קי:) אלא בנשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפוטקיא אם נותן ממעות ארץ ישראל או ממעות קפוטקיא וכן מנה דאלמנה דהוי לכולי עלמא דרבנן הוי מנה צורי כדמשמע בפרק קמא (לעיל יב:) גבי בית דין של כהנים גובים כו' דכתובת אלמנה מחלה כשל תורה: וחכ"א

תוספות רי"ד

אר"א קופה של בשמים אמר ר"א לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים פירוש ששם הנשים מתקשטות בבשמים ביותר: בעי ר"א במנה הנישום או במנה המתקבל שבת ראשונה או כל שבת ושבת חודש ראשון או כל חודש וחודש שנה ראשונה או כל שנה ושנה תיקו: אר"ש ב"נ אר"י גמלים של ערביא אשה גובה פורנא מהם א"ר פפי הני תותבי דבי מכסי אשה גובה פורנא מהן פי' כתובתה שאע"פ שאינה נגבית ממטלטלי אלא ממקרקעי כיון שמו"מ היה באלו המטלטלים וברוב כתוב' הם נמצאים כל אשה סמכא דעתה עליהן כמו שסומכין על הקרקע וגובה מהן: א"ר מריש הוה אמינא הני ארנקי במחוזא אשה גובה פורנא מהן מאי טעמא אסמכתייהו עלייהו כיון דחזי דשקילי להו ונפקי וכי משכחי ארעא זבני בהו אמינא שמע מיניה אסמכתא אקרקע היא פי' הנשים הגובות כתובתן כשהיו מגבין להם מהנהו ארנקי היו קונין בהן קרקע וכבר תיקנו הגאונים בישיבות שכתובת אשה ובע"ח גובין מטלטלין דיתמי דעביק אבוהון: **מתני'** המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מנ' זוז פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשתבואי לביתי אכסה [אותה] בכסות אלא מכסה ועודה בבית אביה וכן המשיא את היתומה לא יפחות לה מנ' זוז ואם יש בכים מפרנסים אותה לפי כבודה: אמר אביי נ' זוז פשיטי פי' חמשים זוז מדינה ממאי מדקתני אם יש בכים מפרנסים אותה לפי כבודה ואמרי' מאי כיס וא"ר ארנקי של צדקה ואי ס"ד נ' זוז ממש אם יש בכים כמה יהבינן לה אלא ש"מ נ' זוז פשיטי: ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסים (אותה לכ') את היתומה ואח"כ מפרנסים היתום מפני שהאיש דרכו לחזור ואין האשה דרכה לחזור · ואי קשיא הא תנן בפ"ב דהוריות האיש קודם לאשה להחיות ולהשב אבידה והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציאה מבית השביה ובזמן ששניהם עומדים בקלקלה האיש קודם לאשה בכל מעשיו פי' אשה קודמה לאיש לכסות מפני שבושת האשה מרובה משל האיש ללכת ערומה אבל למזונות האיש קודם וזה להחיות והיכי תני הכא מפרנסים היתומה קודם וא"ל האי פרנסה פרנסת כסות דא"כ אמאי תלי טעמא שאין האשה דרכה לחזור ת"ל משום שמתביישת היא בערמימותה י"ל ברייתא זו מיירי בעיר שיכול היתום לחזור ולהתפרנס אם לא ניתן לו מכיס של צדקה ויותר גדולה בושת האשה לחזור משל איש ומתני' דהתם מיירי במדבר או בספינה שאינו מוצא לחזור ואם לא יפרנסנו ימות התם האיש קודם שחייב

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ז טור ש"ע אה"ע סימן ק סעיף א:

יג ב מיי' פ"כ שם הל' א [ופי"ג הל' ח] סמג עשין מח טוש"ע שם סימן נ סעיף א:

יד ג מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף כ:

[עיין תוספות חגיגה טז: ד"ה אראה ורש"י מכות ה:]

טו ד ה מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הלכה טז סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סימן רנ סעיף ב:

טז ו ז מיי' שם והלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סימן רנא סעיף ח:

מסורת הש"ס

[ע"ז יז:]

סוטה יג: לקמן קד.

[תוספתא פ"ס]

[תוספתא פ"ז]

[נ"ל יוחנן וכ"ה בהא"ש נקדושין]

[לעיל סה:]

[תוספתא פ"ו]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דפחתי נ"ב קודם ד"ה דינרי:

עין משפט נר מצוה

יז א ב ג מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל' ג ד סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סימן רנ סעיף א :

יח ד (טוש"ע י"ד שם סעיף ד) :

יט ה ו מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סימן רנג סעיף ט :

כ ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף י :

כא ח מיי' פ"י שם הל' ט סמג שם טוש"ע י"ד סי' רמט סעיף ח :

כב ט טוש"ע שם סעיף א בהגה"ה :

כג י מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ט :

[וע"ע תוס' ב"מ לא: ד"ה דברה ועי' בתוס' סוטה כד: ד"ה ור' יונתן ותוס' מנחות יז: ד"ה מאי נאריכות]

רש"י

שבאו לינשא · משל צדקה דאמרינן לקמן אשר יחסר לו זו אשה : משל עופות · שדמיהן יקרים והוא היה מעונג : בליטרא בשר · שהיה בשר ביוקר והיה צריך בשר בדמי ליטרא מעות : כפר קטן היה · ואין המותר נמכר : אמטולתיה · בשבילו והיינו רבותא ולעולם במשקל ליטרא בשר קאמר : ההוא דאתא · עני המבקש פרנסה : במה אתה סועד · מה אתה רגיל לאכול בסעודתך : בעתו · הכל לפי מה שהוא צריך כל יחיד ויחיד לפי לימודו : אמר רבא מאי דקמא · מה דבר זה שאירע לפני עתה שלא הייתי רגיל בכך שבאת זו לכאן ותרנגולת ויין ישן בידה : תורה אור נעניתי לך · דברתי יותר מדאי : אין לו · משלו : ואינו רוצה להתפרנס · משל צדקה : יש לו ואינו רוצה להתפרנס · משלו אלא משל צדקה ומסגף עצמו ברעב : שתזוח דעתו עליו : יגבה לבו לומר דעתם לחזור ולגבות הימני הואיל ותבעוני משכון אין זו אלא הלואה ויטול בלא בושת שיאמר אין לי משכון והם יאמרו טול בלא משכון : ליטרא דדשא · חור שבמפתן וציר הדלת סובב בו : ההוא יומא · אותו היום שנתן העני לבו לדעת מי נותנם לו : כיון דחזא · העני : אגא שכיחנא בגו ביתא · ועניים מוצאין אותי לפיכך זכותי גדול : ומקרבא הנייתי · הנאתי מזומנת שאני מחלקת לחם ובשר ומלח אבל אתה נותן מעות לעניים והם טורחים וקונים סעודה : מאי כולי האי · למה להם לברוח ולכנס לתנור : היא מוצאת · והיא שלחה וגו' אע"פ שבאתה לישרף לא גילתה הדבר אלא אם כן יגלה הוא ואם לא יגלה נשרפת : עייפינהו · כפלינהו : סיאנקי · שם מקום : זוודאי קליל · לידה קלה הכיתוני לדרך רחוקה שאני יולא לה : ומצלי עיניה · ומטה עיניו כלפי אחוריו לראות שלא יבא רמאי ויטיל שעושה עצמו עני והעניים באים ומתירים אותם :

בטלי

תוספות

וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו · הני חכמים הם ר"ש דלעיל וא"ת והא לית ליה לר' שמעון דברה תורה כלשון בני אדם במסכת ראש השנה (דף ח.) ועוד הא דדרשינן בפרק אלו מציאות (ב"מ דף לא:) הקם תקים השב תשיב אפי' מאה פעמים אטו כולהו דלא כר"ש ואומר ר"י דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם אלא הכא דלא מסתבר ליה למדרש כרבנן דקרא משמע דבאין לו מיירי כדכתיב די מחסורו* :

דכתיב היא מוצאת · רבינו חננאל גרים מוצת בלא אל"ף לשון ויצא אש בציון (איכה ד) :

בטלי

גמרא

שבאו לינשא משיאין את היתומה ואחר כך משיאין את היתום מפני שבושתה של אשה מרובה משל איש : ת"ר *[א]יתום שבא לישא שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה שנאמר °די מחסורו אשר יחסר לו די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה מטה ושלחן לו זו אשה וכן הוא אומר °אעשה לו עזר כנגדו : תנו רבנן די מחסורו [ב]אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה עליו לעשרו אשר יחסר לו *[ג]אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו שלשה מילין : תנו רבנן *מעשה באנשי גליל העליון [ד]שלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי רבותא אמר רב הונא ליטרא בשר משל עופות ואיבעית אימא בליטרא בשר ממש רב אשי אמר התם כפר קטן היה בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה : ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה סועד א"ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בעדשים גלגל עמו בעדשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא א"ל אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא °עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקב"ה פרנסתו בעתו אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליסרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר מאי דקמא א"ל *נעניתי לך קום אכול תנו רבנן אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום הלואה וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [ה]נותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונותנין לו לשום הלואה לשום מתנה הא לא שקיל אמר רבא [ו]לפתוח לו לשום מתנה יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו חוזרין ונפרעין הימנו תו לא שקיל אמר רב פפא לאחר מיתה ר"ש אומר [ז]יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו אין לו ואינו רוצה להתפרנס אומרים לו הבא משכון וטול כדי שתזוח דעתו עליו *ת"ר °העבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשום הלואה וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונפרעין הימנו לאחר מיתה דברי ר' יהודה וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו ואלא מה אני מקיים תעביטנו *דברה תורה כלשון בני אדם *מר עוקבא [ח]הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא (א)יום אחד אמר איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא אתיא דביתהו בהדיה כיון דחזיוה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי להההוא אתונא דהוה גרופה נורא הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתהו שקול כרעיך אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה אנא שכיחנא בגויה דביתא *)ומקרבא אהנייתי ומאי כולי האי *דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנא לן מתמר דכתיב °היא מוצאת מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכיפורא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה אתא אמר ליה לא צריך אמר מאי חזית חזאי דקא מזלפי ליה יין ישן אמר מפנק כולי האי עייפינהו ושדרינהו ניהליה כי קא ניחא נפשיה אמר איתו לי חושבנאי דצדקה אשכח דהוה כתיב ביה שבעת אלפי דינרי **)סיאנקי אמר זוודאי *קלילי ואורחא רחיקתא קם בזבזיה לפלגיה ממוניה היכי עביד הכי *והאמר ר' אילעאי באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש °הני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה : *רבי אבא הוה צייר זוזי בסודריה ושדי ליה לאחוריה וממצי נפשיה לבי עניי ומצלי עיניה מרמאי רבי חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ארבעה זוזי כל מעלי שבתא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד דביתהו אתאי אמרה ליה לא צריך מאי חזית שמעי דהוה קאמרי ליה במה אתה סועד

בטלי

*) [תענית כג: ושם איתא הנייתה] **) [גי' הערוך זיינקי פי' מטבע טוב]

תוספות רי"ד

שחייב במצות ודיקא נמי דקתני להחיות אלמא אינו קודם אלא במקום שאין לו חיות במקום אחרת אבל במקום שיכול לחזור האשה קודמת : ת"ר יתום ויתומה שבאו להנשא משיאים את היתומה ואח"כ היתום מפני שבשתה של אשה מרובה משל איש ת"ר יתום שבא לישא שוכרים לו בית ומציעים לו מטה וכלכלי תשמישו ואח"כ משיאין לו שנאמר די מחסורו אשר יחסר(לו)זו מטה ושולחן לו זו אשה וכה"א אעשה לו עזר כנגדו ת"ר די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה לעשרו אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב ועבד לרוץ לפניו מעשה בהלל הזקן שלקח לעני בן טובים סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא רצה עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו ג' מילין ת"ר אין לו ואינו רוצה להתפרנס משל אחרים נותנים לו לשם הלואה וחוזרים ונותנים לשם מתנה דברי ר"מ יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנים לו לשם מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה ר"ש אומר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נותנים לו: ת"ר העבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם הלואה והוזרים ונותנים לו לשם מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה דברי ר"י וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נותנים לו כל עיקר אלא מה אני מקיים תעביטנו דברה תורה כלשון בני אדם : אר"א באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש וה"מ מחיים

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ו]

[תוספתא פאה פ"ד]

שם

[ברכות כח. תענית כ:]

ב"מ לא: דברים טו

[קדושין יז: וש"נ]

[ב"ב י.]

ברכות מג: סוטה י: ב"מ נט.

בראשית לח

[עי' ב"ק ז: ומש"ש בס"ד על הגליון]

לעיל נ. ערכין כח. [ב"ב י:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' בצינורא דדשא יומא חד אמר :

בטלי כסף או בטלי זהב אמר היינו דאמר רבי אלעזר בואו ונחזיק טובה לרמאין שאלמלא הן היינו חוטאין בכל יום שנאמר °וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא *ותני רבי חייא בר רב מדיפתי רבי יהושע בן קרחה אומר ^אכל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא °השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' וכתיב התם °יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים ת"ר *המסמא את עינו והמצבה את בטנו *והמקפח את שוקו אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך ^בהמקבל צדקה ואין צריך לכך סופו אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך *תנן התם ^גאין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו ולא והתניא ^דהיה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף בכלי כסף ישתמש בכלי נחושת אמר רב זביד לא קשיא הא במטה ושולחן הא בכוסות וקערות מאי שנא כוסות וקערות דלא דאמר מאיסי לי מטה ושולחן נמי אמר לא מקבל עילואי ^האמר רבא בריה דרבה *במחרישה דכספא רב פפא אמר לא קשיא ^וכאן קודם שיבא לידי גיבוי כאן לאחר שיבא לידי גיבוי:

מתני' ^זיתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי להנתן לה רבי יהודה אומר אם השיא את הבת הראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא ^חשמין את הנכסים ונותנין לה:

גמ' אמר שמואל *^טלפרנסה שמין באב מתיבי הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן כיצד אין אומרים אילו אביה קיים כך וכך היה נותן לה אלא שמין את הנכסים ונותנין לה מאי לאו פרנסת הבעל אמר רב נחמן בר יצחק לא ^יבפרנסת עצמה הא ניזונות ומתפרנסות קתני מאי לאו אחת פרנסת הבעל ואחת פרנסת עצמה לא אידי ואידי בפרנסת עצמה ולא קשיא הא באכילה ובשתיה והא בלבושא וכיסויא תנן וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין הנכסים ונותנין לה מאי עני ומאי עשיר אי נימא עני עני בנכסים עשיר עשיר בנכסים מכלל דתנא קמא סבר אפילו עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה הא לית ליה אלא לאו עני עני בדעת עשיר עשיר בדעת וקתני שמין את הנכסים ונותנין לה אלמא לא אזלינן בתר אומדנא ותיובתא דשמואל הוא דאמר כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר אם השיא בת הראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ונימא הלכה כרבי יהודה אי אמר הלכה כרבי יהודה הוה אמינא דוקא השיאה דגלי דעתיה אבל לא השיאה לא קמ"ל טעמא דר' יהודה דאזלינן בתר אומדנא לא שנא השיאה ולא שנא לא השיאה והאי דקתני השיאה להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהשיאה וגלי דעתיה לא אזלינן בתר אומדנא א"ל רבא לרב חסדא *דרשינן משמך ^כהלכה כר' יהודה א"ל *)יהא רעוא כל כי הני מילי מעלייתא תדרשו משמאי ומי אמר רבא הכי *והתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים ואמר רבא הלכתא כרבי לא קשיא הא דאמידניה הא דלא אמידניה הכי נמי מסתברא דאמר רב אדא בר אהבה מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר בנכסים קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ הא דאמידניה הא דלא אמידניה ש"מ גופא אמר רבי בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לרבי לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להן כך אני אומר ^לראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה ושלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה

כל

*) [בילק כח. יבמות ס.]

דברים טו | שם | שם יג

רש"י

בטלי כסף או בטלי זהב · (א) במפות של פשתן לבנות או בשל משי לבועות: הייט חוטאים · שאנו מעלימין עין מן העניים אבל עכשיו הרמאים גורמים לנו: המסמא את עינו · מראה את עצמו כאילו עינו סמויה: מקפח שוקו · כאילו שוקו נכוולת: אין מחייבין אותו למכור כו' · רישא דמתניתין מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה: אין מחייבין אותו למכור כו' · להשלים מאתים זוז כדי שלא יטול: כאן קודם שיבוא לידי גיבוי · הא דתנן אין מחייבין מעיקרא קאי כשבא ליטול לקט ולא היו לו מאתים זוז ואם היה מוכר כלי תשמישו היה משיג למאתים זוז אין מחייבין אותו למכור והא דתנן מחייבין לאחר שבא לידי גיבוי לאחר שהביא עצמו לידי כך שבית דין גובין הימנו כגון שהיה לו מאתים זוז ונטל לקט שכחה ופאה ונודע שעשיר היה ב"ד באין וגובין הימנו מה שנטל ואם אין לו כדי לשלם מוכר כלי תשמישו היקרים ומשתמש בפחותים: לידי גיבוי · שבית דין גובין הימנו: **מתני'** מדעתה · רבותא קמ"ל דאע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה: מה שראוי ליתן לה · עישור נכסים: אם השיא · האב בחייו את הבת הראשונה: ינתן כו' · בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין שהוא יותר: **גמ'** לפרנסה שמין באב · הבת יתומה שבאת לינשא נותנים לה נדוניא כפי אומד שאנו בקיאין באביה וותרן או קמצן: פרנסת הבעל · נדוניא של נשואין: פרנסת עצמה · מזונות בעודה אצל אחין: הא באכילה ושתיה כו' · שמין הנכסים אם עני הוא נותנין לה כפי מה ששנינו באע"פ (לעיל דף סד:) במשרה את אשתו על ידי שליש ואם הנכסים מרובים הכל לפי הכבוד: עני בדעת · אין בדעתו ליתן לה נדוניית עשיר אלא נדוניית עני: נוטלת עישור נכסים · ולא שמין באב: הכי גרסינן לא קשיא הא דאמידניה הא דלא אמידניה · הא דאמר רבי עישור נכסים בדלא אמידניה לאב שלא גר ביניהו ולא עמדנו על סוף דעתו אם וותרן אם קמצן: הכי נמי מסתברא · דהיכא דאמידניה מודה רבי דשמין באב: ראשונה · קא סלקא דעתין הבאה ראשונה לינשא:

כל

תוספות

בטלי כסף או בטלי זהב · והא דלא עייפינהו ושדרינהו כמו מר עוקבא, דלעיל משום דבהנך דברים לא שייך פיטוק אלא ודאי עשיר היה: טלי זהב · מפה לבועה בתולעת שני אדומה כזהב דומיא דהסיא דהסוכר את האומנין (ב"מ עח:): **כאן** לאחר שבא לידי גיבוי · פי' בקונט' שנטל לקט שכחה ופאה ונודע שהיה עשיר ובאין בית דין לגבות מה שנטל אף על גב דהוי ממון שאין לו תובעין איכא למימר דמשום קנסא גובין ממנו ואפילו את"ל בעלמא כהאי גוונא בבעל חוב מסדרין ואין מחייבין אותו למכור הכא משום קנסא מחייבין אותו למכור (ג) ור"ת פי' קודם שיבא לידי גיבוי שאינו נוטל מקופה של צדקה אלא מדברים שהם של הפקר כגון לקט שכחה ופאה וכאן לאחר שבא לידי גיבוי שנוטל מקופה של צדקה מחייבין אותו למכור וקשה קצת דמשנה דאין מחייבין אותו למכור גבי לקט שכחה ופאה ומשמע דברייתא נמי דמחייבת אותו למכור גבי לקט שכחה ופאה מתניא: **מאי** לאו בפרנסת הבעל · קצת קשה לרשב"א דהשתא לא הוי שמין את הנכסים דניזונת ומתפרנסת שוה דלענין פרנסה הוי שמין את הנכסים לתת לה עישור נכסים ולענין ניזונת שמין את הנכסים אם עני הוא נותנים כמו שמפורש באע"פ (לעיל דף סד:) במשרה אשתו על ידי שליש ואם הנכסים מרובים הכל לפי הכבוד: **לא** בפרנסת עצמה · שאין שמין אותו באב הואיל ועל כרחו מתחייב בתנאי בית דין אבל פרנסת הבעל אין תלוי אלא בדעתו כדאמרינן לקמן האומר אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעין לו ולכך שמין אותה באב: **אי** נימא עני עני בנכסים כו' · והשתא אתי שמואל שפיר כרבנן דרבנן נמי סברי דשמין באב והכי קאמר פעמים שאדם עשיר בשעה שנתן לראשונה ועכשיו העני בנכסים ולא היה נותן לזאת כמו שנתן לראשונה ולית לן למימר ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אלא שמין את הנכסים כלומר ונותנין לפי מה שהיה נותן האב עכשיו מנכסים מועטים הללו והיינו שמין באב ופריך מכלל דת"ק סבר כו' הא לית ליה כלומר לית ליה כמו שהיה לו מתחלה ודאי הוא שלא נותן עכשיו כמו שנתן מתחלה ובהא ודאי לא א"ר יהודה ינתן לשניה כו' אלא לאו עני עני בדעת והשתא אין לפרש שמין את הנכסים שיעור באב:

כל

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"י מהלכות מתנות עניים הלכה ג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סימן רמז סעיף א:

כה ב מיי' שם הל' יט סמג שם טוש"ע י"ד סימן רנה סעיף ב

כו ג ד ה ו מיי' פ"ט שם הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן רנג סעיף א:

כז ז ח מיי' פ"כ מהל' אישות הלכה יב סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיג סעיף ז:

כח ט מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קיג סעיף א:

כט י מיי' פי"ט שם הלכה יא טוש"ע אה"ע סימן קיב סעיף ו:

ל כ מיי' פ"כ שם הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן קיג סעיף א:

לא ל מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ד'

מסורת הש"ס

ב"ב י. [תוספתא פאה פ"ד]

[תוספתא שם]

[בתוספ' אית' והמעבה]

[פאה פ"ח מ"ח]

ב"מ קיג: [פי' מהרש"א שמגרדין בו בבית המרחץ עי' תוס' ב"מ קיג. סוף ד"ה ואת ממהרש"א]

לעיל נ: [ועי' מ"ש תוס' שם ד"ה ומאי]

[בגולה כח. פירש"י נדרוש משמך מרים לנו:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בטלי וכו' במפות. נ"ב וכן פרש"י על פסוק במות טלאות ביחזקאל סימן טז: (ב) תוס' ד"ה כאן וכו' ור"ת נ"ב ס"א ור"ח:

תוספות רי"ד

שלא ירד מנכסיו אבל לא"מ ל"ל בה עיין בפ' נערה: תני ר' חייא בר רב מדיפתא כל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא עם לבבך בליעל וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים: ת"ר המסמא את עינו המצבה כריסו והמקפח את שוקו כדי לקבל צדקה (עד) אינו נפטר מן העולם עד שיבוא לידי כך: תנן התם אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו ולא והתניא היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף בכלי כסף ישתמש בכלי נחושת אמר רב פפא לא קשיא כאן קודם שיבוא לידי גיבוי כאן לאחר שיבוא לידי גבוי פי' הא דתנן אין מחייבין אותו למכור כ"ז שמפרנסין אותו בצנעא שלא (א) הגיע להתפרנס ממה שגובים הפרנסים לקופה של צדקה אבל אם הגיע למדה זו אין נותנים לו אלא אחר שימכור: מתני' יתומה שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי ליתן לה רי"א אם השיא הבת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין את הנכסים ונותנים להיפי' האי דתני לדעתה משום דשלא לדעתה אין נשואיה נשואין כדתנן ביבמות בפרק ב"ש השיאוה שלא לדעתה א"צ למאן. מה שראוי ליתן לה פי' עישור נכסים כדמפרש בברייי'. רי"א אם השיא האב את הראשונה ומת ינתן לה כדרך שנתן לראשונה בין יותר מע"נ בין אם הוא פחות כדעת האב אנו נותנים. וחכ"א פעמים שאדם עני או עשיר והעשיר שיביא האומד פחות מע"נ או עשיר והעני שיבוא האומד יותר מע"נ והלכך אין הולכים אחר האימוד אלא נותנים לה מהן העישור: א"ש לפרנסה שמין באב פי' לפרנסת נדוניא הבת הבאה לינשא מנכסי אביה לאחר מותו שמין ואומרים דעתו אם היה קיים כמה היה נותן לה וכפי אותו האימוד נותנין לה: וחכ"א פעמים וכו' מאי עני ומה עשיר אילימא עשיר עשיר בנכסים עני עני בנכסים מכלל דת"ק סבר אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן ליה והא לית ליה אלא לאו עשיר עשיר בדעת עני עני בדעת וקתני נותנים לה אלמא לא אזלינן בתר אומדנא ותיובתא דשמואל. הוא דאמר כר"י דתנן רי"א אם השיא וכו' ולימא הלכה כר"י אי אמר הל' כר"י הו"א דוקא השיא דגליא דעתי' אבל לא השיא לא קמ"ל טעמי' אומדנא ל"ש השיא ול"ש לא השיא והאי דקתני השיא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהשיא וגליא דעתי' ל"א בתר אומדנא א"ל רבא לר"ח דרשי' משמך הלכה כר"י א"ל יהא רעווא דכל הני מילי מעלייתא אמר רבא הכי והתניא רבי אומר בת הניזונית מן האחין נוטלת ע"נ ואמר רבא הלכה כרבי ל"ק הא דאמדינן הא דלא אמדינן פי' שלא נוכל לאמוד את דעתו הנ"מ דאמר ראב"א מעשה היה ונתן לה רבי אחד ע"נ קאמר אלא לאו ש"מ הא דאמדינן והא דלא אמדינן וכך הל' דאזלינן בתר אומדן דעתו דאב בין להוסיף על ע"נ בין לגרוע ויש גאונים שאומרים דכי אזלינן בתר אומדן דעתא ה"מ לפחות מע"נ לה אחת מי"ב אבל להוסיף לא מצינו בפי' שמוסיפין על ע"נ וי"א דאזלינן בתר אומדנא בין להוסיף בין לגרוע וכך נ"ל דאי ר"י לא אמר שמוסיפים האיך חשיבוהו חכמים פעמים שאדם עשיר והעני אלא ר"י דאמר דיהבינן לה כ"כ באומדן דעתא דאב ואפילו טפי מע"נ וא"ל חכמים אפילו השיא הבת ראשונה וגילה דעתו לא אזלינן בתר אומדנא אלא יהבינן לה ע"נ ותו לא ור"י אפילו להוסיף קאמר וכיון [דהלכתא כ]ותיה אם מגיע האומד להוסיף מוסיפים ור"ח ז"ל אמר [הלכתא] כשמואל דקאי כר"י דהלכה כוותיה ואסיקנא דנותנים כפי מה שאומדים דעת האב ולא סמכינן כמה שנתן לבתו ראשונה שהשיא אלא אומדין דעתו [ואמ]דינן דעתיה היכא דלא השיא אבל אי השיא אמוד ועומד הוא וא"צ אומד אחר דהכי אמרינן אי אמר הלכה כר"י ה"א דוקא השיא דגליא דעתא אבל לא השיא לא קמ"ל אלמא טפי עדיף למיקם אדעתי' [כשהשי]א השיא ותו דרבנן פליגי עלי' דר"י היכא דהשיא דלא אזלי' בתר אומדנא דידה ואמרינן פעמים שאדם עשיר בדעת וכיון דפסקי' הלכה כר"י ליתא לדרבנן אלא ודאי היכא דהשיא א"צ אמוד אחר אלא ינתן [לה כדרך שנתן] לראשונה: מיהו הא מיבעי לי אם מת והניח בן ובת ואם יתרצה ליתן לזו הבת כדרך שנתן לראשונה או כפי אומדן דעתו נוטלת כל הנכסים ואין לבן כלום עקרי' ירושת הבן מפני הבת אי לא והנכון [שלא] אמר אלא כשהנכסים מרובים דלא שקילי בת כבן אבל לאלומה לבת למישקל טפי מבן ל"א רבנן ודי לה שתטול כאחד הבנים (והרב אומר שגם בזה אזלינן לפי אומד האב אפילו שלא ישאר לבן כלום). גופא [אמר רבי בת הניזונ]ן ר"א נוטלת ע"נ א"ל לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אין לו לבן במקום הבנות כלום א"ל כך אני אומר ראשונה נוטלת ע"נ ושניה במה ששיירה הא' ותג' במה ששיירה הב' וחוזרות וחולקות [וכ]ן פירש הרי"ף כאן והר"ש בפ"ח דפאה וקרוב לזה פירש הרמב"ם ז"ל.

בשוה

כל חדא וחדא דנפשה שקלה הכי קאמר אם באו כולם להנשא כאחת חולקות בשוה מסייע ליה לרב מתנה דאמר רב מתנה אם באו להנשא כולם כאחת נוטלות עישור אחד עישור אחד סלקא דעתך "אלא נוטלות עישור כאחד ת"ר "הבנות בין בגרו עד שלא נישאו ובין נישאו עד שלא בגרו איבדו מזונותיהן ולא איבדו פרנסתן דברי רבי ר' שמעון בן אלעזר אומר אף איבדו פרנסתן כיצד הן עושות שוכרות להן בעלים ומוציאין להן פרנסתן אמר רב נחמן אמר לי הונא הלכתא כרבי איתיביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידם מה שראוי להנתן לה טעמא "דקטנה "הא גדולה ויתרה לא קשיא הא "דמחאי הא דלא מחאי הכי נמי מסתברא דאם כן קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים "ניזונת אין שאינה ניזונת לא אלא לאו ש"מ הא דמחאי הא דלא מחאי ש"מ אמר ליה רבינא לרבא אמר לן רב אדא בר אהבה משמך בגרה אינה צריכה למחות נישאת אינה צריכה למחות בגרה ונישאת צריכה למחות מי אמר רבא הכי והא איתיביה רבא לרב נחמן יתומה ושני ליה הא דמחי הא דלא מחי לא קשיא הא דקא מיתזנא מינייהו הא דלא קא מיתזנא מינייהו אמר רב הונא אמר רבי פרנסה אינה כתנאי כתובה מאי אינה כתנאי כתובה אי נימא דאילו פרנסה טרפא ממשעבדי ותנאי כתובה לא טרפא ממשעבדי מאי קמ"ל *הא מעשים בכל יום מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואלא דאילו פרנסה גביא נמי ממטלטלי ותנאי כתובה ממקרקעי גביא ממטלטלי לא גביא לרבי אידי ואידי מיגבא גביא דתניא *אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין למזון האשה ולבנות דברי רבי אלא מאי פרנסה אינה כתנאי כתובה לכדתניא "האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו "אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעין לו שהפרנסה אינה כתנאי כתובה

תלה

כל חדא וחדא דנפשה שקלה · וא"ת וכי משום דנישאת קודם דנפשה שקלה למה לא נחשוב על פי הבנות הנותרות כאילו היו כולן נישאות בבת אחת וי"ל דעישור נכסים יהבינן משום דסתם בני אדם כך עושים לבנותיהם ואילו היה האב קיים היה נותן עישור נכסים לראשונה ולא היה פוחת לה בשביל האחרות הנשארות : בין נישאו עד שלא בגרו כו' · לית ליה דרב דאמר בסוף נערה (לעיל דף נג: ושם) הויה דאירוסין דאי אית ליה הוה ליה למימר נתארסו עד שלא בגרו דהוי רבותא טפי וליכא למימר דנקט נישאו לאשמועינן דאפ"ה לא איבדו פרנסתן דא"כ לשמעינן דאפילו נישאו ובגרו לא אבדו פרנסתן ודוחק לומר דמשום ר"ש בר' אלעזר דאמר אף איבדו פרנסתן נקט נישאו : הא דמחאי · לא מצי לשנויי הא דמיתזנא מינייהו כדמשני לקמן דאיבדו מזונותיהן משמע דאין רוצין עוד לזונן: ומי אמר רבא הכי והא איתיביה כו' · קשה לרשב"א אמאי לא פריך מדפסק לעיל רבא כרבי דאמר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים ניזונת אין שאינה ניזונת לא: והא מעשים בכל יום כו' · וא"ת דלמא הא דמעשים בכל יום הייתו משום דרבי אמרה וי"ל שאמרה רב הונא בבית המדרש לשום חידוש משמו של רבי וכה"ג איכא בפ' במה בהמה (שבת דף נג.) אע"ג דרב מספקא ליה ורבי יוחנן נמי פליג לקמן האחין שעבדו נכסים מהו בימי רב לא איפשיטא אותה הוראה עדיין : דאילו פרנסה טרפא ממשעבדי · שעבדו האחין ולא שעבד האב ותנאי כתובה לא טרפא ממשעבדי אפי' שעבדו האחין כדתנן אין מוציאין כו': לרבי אידי ואידי גביא · וליכא למימר איפכא דפרנסה אינה כמזונות דלרבי מזונות גביא ממטלטלי ולא פרנסה דכיון דמזונות גביא ממטלטלי כל שכן פרנסה דהא רבא פסיק לעיל כר"י דפרנסה שמין באב וגביא ממטלטלי וגבי מזונות פסיק לקמן ממקרקעי ולא ממטלטלי : מאי פרנסה אינה כתנאי כתובה לכדתניא · תימה דאמאי לא קאמר נמי דפרנסה אינה כתנאי כתובה לענין דאם נישאו או בגרו איבדו מזונותיהן ולא איבדו פרנסתן כדאמר רבי גופיה לעיל ולענין דפרנסה שמין באב לרבי אי אמידניה ומזונות אמרינן לעיל דאין אומדין אם היה אב כו' אלא שמין את הנכסים ונותנין להן וי"ל דהכך פשיטא ליה ואיכא למיפרך והא מעשים בכל יום כו' כדפריך לעיל ור"ת תירץ דלענין נישאו או בגרו דאיבדו מזונות ולא פרנסה לא בעי לאוקמא דא"כ תרתי דרב הונא למה לי דהא לעיל קאמר רב נחמן אמר לי הונא הלכה כרבי וליכא למימר דהייתו הך גופא דקאמר לעיל דהא לעיל לא קאמר בהאי לישנא והא דלא מוקי נמי אשמין לפרנסה ולא למזונות איכא למימר דהייתו הא דקאמר לכדתניא האומר אל יתפרנסו כו' דהא בהא תליא כדפרישית לעיל דכיון דאב אינו יכול להפקיע מזונות לא שייך למישם ביה דאין תלוי ברצונו אבל פרנסה דתלוי ברצונו שמין בו :

תלה

כל חדא וחדא דנפשה שקלה · וחכמים תקנו להם נדוניית נשואין עישור נכסים והנישאת ראשון ראשון זכתה בעישור שבפניה ולמה יחזרו ויחלקו עישוריהן שוב בשוה : אם באו כולם לינשא כאחת חוזרות וחולקות עישוריהן בשוה · שאין כאן קודמת לזכות הלכך בשביל הראוי לישאר לפני הבן נוטלת האחת עישור והשניה עישור במה ששיירה וכן כולם והמותר לבן אם היו מאה מנה האחת נוטלת עשר מנים והשניה תשע והשלישית שמונה מנה ועישור של מנה וכן כולם כדי לברר ירושת הבן והן חוזרות וחולקות עישוריהן בשוה: איבדו מזונותיהן · שכך כתב להן או עד דתנסבן או עד דתלקחון לגוברין : אף איבדו פרנסתן · עישור נכסים דקסבר לא תקון לה נדוניא אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא לה מההיא ביתא לגמרי וכן נסאת בנערות הואיל וגדולה היא ונתרצית איבדה פרנסתה אלא מה שפסקו אבל כניסת בקטנות לא פליג : שוכרות להן בעלים · שישאו אותן עד שלא יבגרו ומוציאים להם פרנסתם : הא גדולה · כגון נערה : ויתרה · מחלה על השאר ואבדתו אלמא סתם לן תנא כרבי שמעון בן אלעזר : הא דמחאי · הא דאמר רבי לא איבדו וא"ר הונא הלכתא כוותיה בשמיחתה על מותר עישור נכסיה והא דקתני מתניתין גדולה ויתרה בשלא מיחתה : ניזונית אין · אם באה לינשא בעודה ניזונית דהייתו בקטנות או בנערות : אינה צריכה למחות · שאפילו לא מיחתה לא איבדה עישור נכסיה : ושני ליה · הא דתני גדולה ויתרה בדלא מחאי אלמא ניסת בנערות ולא מיחתה אע"פ שאינה בוגרת ויתרה ואת אמרת ניסת אינה צריכה למחות ואפי' נערה: הא · דאמר רבא ניסת בנערות אינה צריכה למחות כגון דקא מיתזנא מינייהו לאחר שניסת דמשום דקא מיתזנא מינייהו הוא דקא שתקה ולא מחלה על פרנסתה והא דקתני הא גדולה ויתרה דלא קא מתזנא : פרנסה · נדוניא : תנאי כתובה · מזונות של בת כדתנן *בנן נוקבן כו' : ממשעבדי · שעיבדו אחין ולא שעבד האב: לא טרפא ממשעבדי · אפי' שיעבדו אחין דתנן (גיטין דף מח:) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם אבל פרנסתה טרפא דשויוה רבנן כבעל חוב בעישור נכסים משמת האב דדבר קצוב הוא אבל מזונות אין להם קצבה ויש בהן מפני תיקון העולם: מוציאין לפרנסה ממשעבדי שעיבדו אחין : אידי ואידי · פרנסה ומזונות גביא ממטלטלי : למזון האשה והבנות · וכל שכן פרנסה ולא מיבעיא פרנסה אלא אפילו מזונות דסלקא דעתך אמינא כיון דתנאי כתובה נינהו ניהוו ככתובה ולא ניגבו ממטלטלי קא משמע לן : האומר · בשעת מיתתו : הכי גרסינן אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו דהא אישתעבד בתנאי כתובה : אל יתפרנסו שומעין לו · שהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא נוח האב שלא לפרנס :

תלה

[סוטה מז. ושם]
[לעיל נג:]
[לעיל מא.]

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"כ מהל' אישות הלכה ד טור ש"ע אה"ע סימן קיג סעיף ד :
לג ב מיי' שם הלכה יג סמג לאוין פא טור ש"ע שם סי' קיב סע"א :
לד ג ד ה ו מיי' שם טוש"ע שם סימן קיג סעיף ז :
לה ז מיי' פי"ט שם הל' יג סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן קיב סעיף י :
לו ח מיי' פ"כ שם הל' י סמג שם טוש"ע שם סי' קיג סעיף י :

תוספות רי"ד

בשוה פי' מה שנטלו ומקשה כל חדא וחדא דנפשה שקלה פי' למה חולקת בשוה כל אחת כשבאה להנשא יש לה ליטול ע"נ במה שהן ואחר כך כשתנשא הב' תטול עישור במה שתמצא ואע"פ שלוקחת הא' יותר מן הב' והב' יותר מן הג' כך הדין נותן ואין האחרונה מעכבת על הראשונה שאין לה זכות ליטול פרנסתה (אלא כשבאו להנשא כא') ומהדר ה"ק אם באו כולם להנשא כאחת אז חולקין בשוה אבל באו ליטול בזא"ז כל אחת לוקחת עישור במה שהן ואין אחותה מעכבתה שאין לה רשות לתבוע עד שלא תנשא וכך הלכה: ת"ר הבנות בין בגרו עד שלא נשאו בין נשאו עד שלא בגרו אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן דברי רבי רשב"א אומר אף אבדו פרנסתן כיצד הן עושין שוכרות להן בעלים ומוציאין להם פרנסתן פי' רבי סבר אבדו מזונותיהן שכך כתב לה בכתובתה עד דתיבגרן או עד דתל"ג אבל פרנסתן כדקיימי קיימי ור"ש סבר לא תקנו פרנסה אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה קודם שתנשא איסתלקו להו מהאי ביתא לגמרי וכן אם נשאת בנערות הואיל וגדולה היא ונשאת איבדה (כתובתה) [פרנסתה] ואין לה אלא מה שפסקו לה אבל בנשאת בקטנותה לא פליגי דיש לה פרנסה כדתני (במתני') [בברייתא] שוכרות להן בעלים שישאום עד שלא יבגרו ויוציאו להן פרנסתן ומכאן מוכיח שאין הבת יכולה לתבוע פרנסתה עד שלא תנשא (והרב אומר יכולה לתבוע אותה קודם נשואין):אר"נ א"ל ר"ה הלכה כרבי פי' שאמר שאם נשאו עד שלא בגרו אף על פי שהיא נערה לא אבדה פרנסתה איתיביה רבא לר"נ יתומה שהשיאה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה מאה או נ' זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי להנתן לה טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה פי' אם היתה נערה מחלה על השאר ואבדתו אלמא סתם לן תנא כרשב"א ל"ק הא דמחאי והא דלא מחאי פי' הא דא"ר ל"א פרנסתן ואר"ה הל' כוותי' כשמיחת על מותר ע"נ והא דקתני גדולה ויתרה בשלא מיחתה. הנ"מ רא"כ קשה דרבי אדרבי (אבהו) דתניא ר"א בת הניזונית נוטלת ע"נ ניזונית אין שאינה ניזונית לא והכא אמר אבדו מזונותיהן ול"א פרנסתן אלא ש"מ הא דמחאי והא דלא מחאי א"ל רבינא לרבא א"ל ראב"א משמך בגרה א"צ למחות נשאת א"צ למחות בגרה ונישאת צריכה למחות פי' אם בגרה אע"פ שלא מיחת ל"א פרנסתה וכן אם נשאת קודם בגרות אע"פ שהיתה נערה א"צ למחות אבל אם בגרה ונשאת אז צריכה למחות ואם לא מיחת אבדה פרנסתה והא איתיבי' רבא לר"נ יתומה ושני לי' הא דמחאי הא דלא מחאי פי' רבא אוקי מתני' דקתני קטנה ל"א פרנסתה אבל נערה שנשאת אבדה כשלא מיחת אלמא נשאת בנערות ולא מיחת אע"פ שאינה בוגרת ויתרה ואת אמרת נשאת א"צ למחות ואע"פ שהיא נערה ל"ק הא דמיתזנא מינייהו הא דלא מיתזנא מינייהו פי' הא דא"ר נשאת בנערות א"צ למחות שניזונית מהן אחר שנשאת שמפני שניזונית מהן הוא דשתקה ולא מחלה על פרנסתה והא דקתני גדולה ויתרה דלא מיתזנא מינייהו נמצא עכשיו דהיכא דבגרת או נישאת אי מיתזני מינייהו יש לה פרנסתה וא"צ למחות ואי לא מיתזני מינייהו אי מיחת יש לה פרנסתה ואי לא מיחת אבדה ואם לא בגרה ולא נשאת י"ל פרנסתה ואם בגרה ונשאת אע"ג דמיתזני מינייהו אי מיחת י"ל פרנסתה ואי לא מיחת אבדה פרנסתה. אר"ה א"ר פרנסה אינה כתנאי כתובה פי' פרנסת נדוניית הבת אינו דומה למזונות שהוא ת"כ דבנין נוקבין ואסיקנא למאי הל' אינה כתנאי כתובה לכדתניא האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעים לו דתנן לא כתב לה ב"נ כו' חייב מפני שהוא תב"ד וכיון שהוא תנאי ב"ד א"י לשוקה אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעים לו שהפרנסה אין כתנאי ב"ד פי' פרנסת הבנות אינו תנאי ב"ד כמזונותיה אלא חוב הוא מוטל על היתומים לפי שאנו אומדים דעתן של בני אדם שאין אדם רוצה שיתבזו בנותיו אלא יקחו נדונתן

תלה ליה רב לרבי ביני חטי האחין ששיעבדו מהו הוה יתיב ר' חייא קמיה אמר ליה מכרו או משכנו אמר ליה מאי נפקא מינה בין מכרו בין שמשכנו [א]מוציאין לפרנסה [ב]ואין מוציאין [ג]למזונות ורב אי מכרו קמיבעיא ליה נכתוב ליה מכרו אי משכנו קא מיבעיא ליה נכתוב ליה משכנו רב תרוייהו קמבעיא ליה וסבר אי כתיבנא ליה מכרו הא ניחא אי שלח לי דמוציאין כל שכן משכנו אי שלח לי אין מוציאין אכתי משכנו קמיבעיא לי אי כתיבנא ליה משכנו אי שלח לי דאין מוציאין כל שכן מכרו אי שלח לי מוציאין אכתי מכרו קא מיבעיא לי אכתוב ליה שיעבדו דמשמע הכי ומשמע הכי ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה אין מוציאין איבעיא להו לרבי יוחנן לא שמיע ליה הא דרבי ואי שמיע ליה הוה מקבל ליה או דלמא שמיע ליה ולא מקבל ליה ת"ש דאתמר *מי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן אמר ר' יוחנן [ג]שניה ויתרה אמר ר' חנינא גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואת אמרת שניה ויתרה ואם איתא נימא ליה מאן אמרה ודלמא לעולם לא שמיע ליה וכי שמיע ליה קביל ושאני התם דאיכא רווח ביתא אמר ליה רב יימר לרב אשי אלא מעתה אשכחה מציאה בעלמא דאיכא רווח ביתא הכי נמי דלא יהבינן לה עישור נכסים אמר ליה אנא רווח ביתא מהני נכסי קאמינא אמר אמימר [ה]ירשת הויא אמר ליה רב אשי לאמימר אילו בעי לסלוקה בזוזי הכי נמי דלא מצי לסלוקה אמר ליה אין אי בעי לסלוקה בחדא ארעא הכי נמי דלא מצי מסלק לה אמר ליה אין רב אשי אמר בת בעלת חוב הויא ואף אמימר הדר ביה דאמר רב מניומי בריה דרב ניחומי הוה קאימנא קמיה דאמימר ואתאי האי איתתא לקמיה דהות קא בעיא עישור נכסים וחזיתיה לדעתיה [ו]דאי בעי לסלוקה בזוזי הוי מסלק לה דשמעי מאחי דהוו קאמרי לה אילו הוה לן זוזי סליקנא בזוזי ואישתיק ולא אמר להו ולא מידי והשתא דאמרת בעלת חוב הויא דאבא או דאחי למאי נפקא מינה למיגבא לבינונית שלא בשבועה וזיבורית בשבועה מאי תא שמע דרבינא אגביה לברתיה דרב אשי ממר בריה דרב אשי הבינונית ושלא בשבועה מבריה דרב סמא בריה דרב אשי זבורית בשבועה *שלח ליה רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בר רב הונא זוטא מנהרדעא כי אתיא הא איתתא לקמך אגבה עישור נכסים אפילו מאיצטרובלא אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא [ו]הוה מגבינן אפילו מעמלא דביתי שלח ליה רב ענן לרב הונא הונא חברין שלם כי אתיא הא איתתא לקמך אגבה עישור נכסי הוה יתיב רב ששת קמיה אמר ליה זיל אימא ליה ובשמתא יהא מאן דלא אמר ליה ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרזיחא ברישא אזל רב ששת לקמיה דרב ענן אמר ליה מר רבה ורב הונא רביה דרבה ושמותי שמית מאן דלא אמר ליה ואי לאו דשמית לא הוה קאמינא ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרזיחא ברישא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר היכי שלח לי רב הונא ענן ענן ועוד מרזיחא דשלח לי [לא ידענא] מאי ניהו א"ל אימא לי איזי גופא

רש"י

תלה ליה רב לרבי ביני חיטי · שלח לו אגרת שלומים ותלה שאלה זו בין השיטים : הוה יתיב ר' חייא קמיה · דרבי כשבאת שאלה זו לפניו : א"ל · רבי חייא מאי שיעבדו דקא מיבעי ליה מכרו או משכנו : דמשמע הכי ומשמע הכי · והוא כשישיב תשובתו יפרש אם שניהם שוים לו או(אם) יש חילוק ביניהן ומהו אומר על שניהם : אחד זה ואחד זה אין מוציאין · אחד לפרנסה ואחד למזונות: עד שמת הבן · ונפלה הירושה לפני הבנות : ויתרה · עישור נכסים ולא אמרי' תיטול עישור נכסים תחלה כמו שנטלה זו ואח"כ יחלוקו אלא זו שקדמה וגשאת זכתה ובת על הבת אין לה עישור נכסים שהרי שתיהן שוות בירושה : גדולה מזו · שאפילו שיעבדו אחין את הנכסים יפה כח פרנסה לטרוף לקוחות וזו שהנכסים בעין אמרת ויתרה : נימא ליה מאן אמרה · אלא לאו שמיע ליה ולא קבלה ומשום הכי לא הדר נמי מהא דשתי בנות וכו' : לעולם לא הוה שמיע ליה · מעיקרא וכי שמעה קיבלה וכי אותביה ר' חנינא כבר הוה שמיע ליה וקיבלה ומש"ה לא א"ל מאן אמרה : ושאני התם · הא דלא הדר ביה ממאי דאמר שניה ויתרה : משום רווח ביתא · שהרי נשתכרה הרבה שנטלת חצי הירושה : יורשת הויא · עישור נכסים שתקנו לה בתורת ירושה תקינו לה : אין · באמת לא מצו לסלוקה בזוזי ולא בחדא ארעא שאם רוצה נוטלת חלקה מכל קרקע וקרקע ואין יכולין להקנות לה חלקה במקום אחד : בעלת חוב הויא · ומצי לסלוקה בזוזי או בחדא ארעא: למיגבא בינונית ושלא בשבועה כו' · אי בעלת חוב דאבא הויא אינה גובה אלא מן הזיבורית ואינה נפרעת אלא בשבועה שלא נטלה מנכסים הללו כלום דקיי"ל (גיטין מח:) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזבורית ואין נפרעים מהן אלא בשבועה ואי בעלת חוב שלהן אין כאן בא ליפרע מנכסי יתומין : רב אשי מת ומת רב סמא בנו בחייו וכשבאת בתו ליפרע נטלה מחלקו של מר בר רב אשי שהיה קיים בינונית שלא בשבועה אלמא בעלת חוב דאחי הויא : ומבריה דרב סמא זיבורית · לפי שבעלת חוב של אביו היתה שהיה אחיה : כי אתיא ההיא איתתא · אשה אחת באת לפני ר' נחמיה שהיה לה ליטול עישור נכסים במקומו של רבה בר רב הונא ובקשה ממנו לשלוח לו דבר מאתו שישתדל בדינה : אצטרובלא · מושב אמת הרחים כמות שהן ומקרקעי חשיב להו : מעמלא דביתי · שכירות הבתים ממקרקעי קא אתי : הוה יתיב רב ששת קמיה · כשבא השליח לפניו ואיקפד רב הונא על דקרייה הונא חברין: א"ל · רב הונא לרב ששת: זיל אימא ליה · בלשון גנאי כאשר אומר לך : ובשמתא · תהיה אם לא תאמר בלשון זה : ענן ענן · מהיכן אתה אומר להגבותה ממקרקעי או אפילו ממטלטלי ועוד שאלה אחרת השיבני : מאן יתיב בי מרזיחא ברישא · מי מיסב בבית אבל בראש הקרואים כשהיו מסובים בסעודה היה ניכר מסיבתן מי הוא הראש שהגדול מיסב במטה אחת לראש השולחן ושני לו במטה אחרת למטה הימנו : א"ל מר רבה · אתה ורב הונא רבך ולפייסו אמר לו כך שלא יכעוס עליו על שנעשה שליח בדבר ומראהו פנים שעל כרחו נעשה שליח לכך :

תוספות

תלה ליה רב לרבי ביני חטי · פירש ר"ח שאלות הרבה שאלו והיו אגרות תפורות זו לזו ובין אותם תפירות כתב שאלה זו ובקונטרס פי' בין השיטין וכן אמר בירושלמי בהנזקין תלי לי ביני שיטיא : **משום** רווח ביתא · יש להסתפק היכא דאיכא עשר בנות דליכא רווח ביתא מהו : **ואישתיק** · מכאן רגיל ר"ת כשהיה יושב בדין ואחד מבעלי דינין מגזם לחברו ואומר כך וכך תתחייב לי בדין רגיל היה ר"ת לומר שקר אתה דובר כי לא יתחייב שאם אין לו לדיין לומר כן מה היה מוכיח רב מניומי מדאשתיק אמימר : **מעמלא** דביתי · וא"ת היכי דמי אי בשכירות שיבא מן הבתים פשיטא שטורפת דהא מקרקעי אינהו ואי בשכירות שגבו כבר הני מטלטלי ממש הוו ויש לומר דמיירי שהשכירו הבית לשנה ועמד בו השוכר חצי שנה ואע"ג דכבר נתחייב על מה שעמד בבית גובה ולא חשיב מטלטלי דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף: **ובשמתא** להוי מאן דלא נימא ליה · וא"ת אע"פ שא"ל יהא צריך הפרה כדאמרינן באלו הן הגולין (מכות דף יא: ושם) נדוי על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה דכתיב אם לא הביאותיו אליך וגו' אף על פי שקיים התנאי היו עצמותיו מגולגלין בארון וי"ל דה"מ בדבר שהמנודה מסופק בשעת הנדוי אם יתקיים התנאי כי התם דמאריה וגנבי דבידי שמים לא היה יכול לשומרו והוי כאילו אין תנאי כלל אבל הכא שבידו לקיים התנאי אין צריך הפרה · ר"ת :

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"כ מהל' אישות הלכה ז סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן קיג סעיף ה :

לח ב טוש"ע אה"ע סי' קיב סעיף ז :

לט ג מיי' שם הלכה ט וסמג שם טוש"ע שם סי' קיג סעיף ח :

מ ד מיי' שם הל' ו טור ש"ע שם סעיף ב :

מא ה מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ג :

מב ו מיי' שם הלכה ה טור ש"ע שם סעיף ב :

תוספות רי"ד

נדרונייתן מנכסיו והלכך אע"פ שלא צוה האב על נכסיו מחייבין היתומים לתת להן פרנסתן אבל היכא שצוה האב שלא יתפרנסו מנכסיו הכל לפי צוואתו ואין לנו כח לחייב את היתומים: תלא ליה רב לר' ביני חוזי האחים ששעבדו מהו פי' שלח לו אגרת שלומים וביני חוזי כתב לו האחים ששעבדו ומכרו נכסי אביהן מהו פי' יכולין הבנות לטרוף פרנסתן מאותן הלקוחות או לא הוה יתיב ר"ח קמיה דר' ואמר מכרו קמבעי' ליה או משכנו עד זמן קצוב ולא מכרום לגמרי א"ל מאי נפקא לך מיניה בין מכרו בין משכנו מוציאין לפרנסת ואין מוציאין למזונות פי' האחים שמכרו נכסים אחר מות אביהן מוציאין מן הלקוחות לפרנסת הבנות שמשעה שמת אביהן חוב מוטל עליהן לפרוע פרנסתן ולא כל כמינייהו למכור נכסי אביהן שנשתעבדו להן משעת מיתת אביהן ואין מוציאין למזונות כדתנן אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני ת"ע שאין לה קצבה אבל פרנסת הבת י"ל קצבה ע"ג ודמיא לכל חוב דעלמא וטריף ממשעבדי : איתמר מי שמת והניח ב' בנות ובן וקדמה ראשונה ונטלה ע"נ ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן אר"י שניה ויתרה פי' אבדה חלק פרנסתה כיון שנפלו לה הנכסים בירושה ול"א תטול פרנסתה תחלה כי היכי דשקלה ראשונה והדר תפלוג בהדה אלא כיון שלא הספיקה לגבות פרנסתה עד דנפלו נכסי קמה לירש חצין אבדה פרנסתה א"ל ר"ח גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואת אמרת שני' ויתרה פי' השתא אפילו מכרו האחין הנכסים דליתנהו קמה אולא וטרפה מלקוחות והשתא דאיתנהו קמה אמרת ויתרה וקס"ד דטעמא דר"י הוי דקים שנמצאו הנכסים בירושה דין היורש כדין הלוקח דמי וכמו שאינה גובה מן הלקוחות כך אינה גובה מן היורשין ואם מתו הבנים אין הבנות גובות מיורשיהן ועכשיו שהן בעצמן יורשות את אחיהן אין זו גובה על זו ומש"ה א"ל גדולה מזו אמרו שאף מן הלקוחות הוא גובה וכ"ש מן היורשין ואהדר ליה ר"י ש"ה דאיכא ריוח ביתי' פי' שהגיע בידה ריוח מן הנכסים האלה לירש חצים וטעמא דפרנסה הוא כדאמר שאנו אומדים דעתו של אב שאינו רוצה שתתבזה בתו והשתא דאית לה הולוקא בנכסיו אין רצונו שתטול פרנסתה שהרי יש לה ואינה מתבזה אבל לעולם גובה מן הלקוחות בין מיורשי האחים אם מתו: א"ל רב ייטר לר"א אלא מעתה אשכחה מציאה בעלמא דאיכא ריוח ביתא ה"נ דלא יהבינן לה ע"נ א"ל ריוח ביתא מהני נכסי קאמינא' ופסקי רבוואתא הל' כר"י משום דר"א מתרץ למילתי' ובירושלמי פסק הלכה כר"ח: אמר אמימר בת יורשת הויא פי' ע"נ שתקנו לה חכמים בתורת ירושה תקנו לה א"ל ר"א אילו בעי לסלוקי בזוזי ה"נ דלא מצי לסלוקה [א"ל אין אי בעי] בחדא ארעא [ה"נ דלא מצי מסלק] א"ל אין ור"א אמר בת ב"ח הויא ואף אמימר הדר ביה לטימר כר' אשי דבעלת חוב היא ומצי לסלוקי בין בזוזי בין בחדא ארעא וכך הל'· ובעינן והשתא דאמר בע"ח הויא דאבא או דאחי פי' האיך הטילו חכמים חוב זה על היתומים כאילו לפרוע חוב אביהם או לפרוע חובם למנ"מ לבינונית ושלא בשבועה וזיבורית ובשבועה פי' אא"ב בע"ח דאבא לא גביא אלא מזיבורית ובשבועה דלא אתפשא צררי כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים ואי בע"ח דאחי היא גביא מנייהו בינונית ושלא בשבועה כדין בע"ח דידהו ת"ש דרבינא אגביה לברתיה דר"א א) ממר בר"א זיבורית ובשבועה ש"מ בע"ח דאחי היא פי' מת ר"א והניח שני בנים ובת מר ורב סמא וחלקו נכסי אביהן וקודם שתגבה הבת פרנסתה מת ר' סמא ובאה עכשיו לגבות ממר בר"א ומברי' דר"ס בריה דר"א ואגביה רבינא ממר בר רב אשי חצי העישור מבינונית ושלא בשבועה דבע"ח דידיה הות ולא דאבוה ומברי' דר"ס חצי העישור מזיבורית ובשבועה דלא אגבה ר"ס דהות בע"ח

א) נ"ל ממר בריה דר"א בינונית ושלא בשבועה מבריה דרב סמא בריה דר"א זיבורית בשבועה וכו' .

גיטין נא.

ב"ב סו:

אמר רב נחמן ינחם כתיב · ואע"ג דקרינן ינחם מ"מ דרשינן הכי מדלא כתיב מנחם דליכא למיטעי וכתיב ינחם דאיכא למיקרי ינחם אע"ג דלא קרינן הכי איכא למדרש שהמתנחם מסיבין בראש לנחמו ופירוש הקונטרס דחוק : **אמר** רבא הלכתא כו' · לעיל (דף נ.) פירשנו דבזה"ז כולהו ממטלטלי:

המשליש מעות לבתו · פירש בקונט' והיא אומרת נאמן עלי לאחר שנשאת לא דק דבגמ' מסקינן דליכא בין ר"מ ובין ר' יוסי אלא גדולה מן האירוסין : **וכי** אינה אלא שדה · ור"מ סבר דאינה יכולה למוכרו : **אילימא** קטנה מן הנשואין איכא בינייהו · פירוש אף קטנה מן הנשואין אבל הא ודאי דגדולה מן האירוסין נמי איכא בינייהו דלר"מ יעשה שליש מה שהושלש בידו ולר' יוסי הרשות בידה כדתנן במתני': **קטנה** דלאו בת זביני היא · וליכא למימר דסיפא אילטריך לקטנה מן הנשואין דאפילו מן הנשואין לא תמכור דאם כן הוה ליה למיתני בהדיא אבל קטנה אפילו מן הנשואין לא תמכור אבל לר"מ דמוקמא למתני' בחסורי מיחסרא אתי שפיר דקאי אבד"א כו' דמדבר בהדיא בנשואין : **הא** מני ר' מאיר היא דאמר מצוה לקיים דברי המת · אבל לרבי יוסי לית ליה ותימה אי לית ליה למה ליה למימר לא יהא אלא שדה ולמיתלי טעמא בהאי תיפוק ליה משום דלית ליה מצוה לקיים דברי המת ושמא לדבריו דרבי מאיר קאמר :

גופא דעובדא היכי הוה א"ל הכי והכי הוה מעשה אמר ליה גברא דלא ידע מאי ניהו מרזיחא שלח ליה לרב הונא חברין מאי מרזיחא אבל דכתיב °כה אמר ה' אל תבא בית מרזח וגו' (ירמיה טז) : אמר ר' אבהו *מנין לאבל [א]שמיסב בראש שנאמר °אבחר דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם (איוב כט) ינחם אחרים משמע אמר רב נחמן בר יצחק ינחם כתיב מר זוטרא אמר מהכא °וסר מרזח סרוחים (עמוס ו) מר וזח נעשה שר לסרוחים אמר רבא *הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי [ב]בין למזוני [ג]בין לכתובה [ד]בין לפרנסה : **מתני'** המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה השליש מה שהושלש בידו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום : **גמ'** ת"ר *המשליש מעות לחתנו ליקח מהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי מן הנשואין הרשות בידה מן האירוסין יעשה השליש מה שהושלש בידו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר הגדולה בין מן הנשואין ובין מן האירוסין הרשות בידה קטנה בין מן הנשואין בין מן האירוסין יעשה השליש מה שהושלש בידו מאי בינייהו אילימא קטנה מן הנשואין איכא בינייהו דרבי מאיר סבר הרשות בידה ואתא רבי יוסי למימר אפילו מן הנשואין נמי גדולה אין קטנה לא אימא סיפא אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום הא מאן קתני לה אילימא רבי יוסי הא מרישא שמעת מינה דאמר רבי יוסי וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו גדולה דבת זביני אין קטנה דלאו בת זביני היא לא אלא רבי מאיר היא וחסורי מיחסרא והכי קתני יעשה השליש מה שהושלש בידו [ה]במה דברים אמורים מן האירוסין אבל מן הנשואין הרשות בידה [ו]במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום אלא גדולה מן האירוסין איכא בינייהו איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי רבא אמר רב נחמן [ז]הלכה כרבי מאיר : *אילפא *תלא נפשיה באיסקריא דמכותא אמר איכא דאתי דאמר לי מילתא דבי רבי חייא ורבי אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין נפילא מאסקריא וטבענא אתא ההוא סבא תנא ליה *האומר תנו שקל לבני בשבת וראוין ליתן להם סלע נותנין להם סלע ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל [ח]ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל אמר ליה הא מני רבי

גופא לעובדא · מתלת הדברים מה לשון שלחת לו : ינחם כתיב · אין לך לומר פתח בשוא אות אא"כ אל"ף או ה' סמוכין לו או ע"פ הנקודה שתחתיה והיא באה במקום אות כאילו כתוב ינאחם וכיון שלא כתיב כאן אל"ף על כרחך ע"פ מסורת הכתב אתה קורא ינחם וזהו המנוחם עצמו כלומר כאבל המתנחם: מר וזח · מי שנפשו מרה ודעתו זחה ומצותקה מעליו: נעשה שר לסרוחים · לגדולים הבאים לנחמו : **מתני'** המשליש מעות לבתו · מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות שדה או נדוניא לכשתנשא : והיא אומרת · לאחר שנשאת : נאמן בעלי עלי · שלא יעכבם לעצמו תנם לו והוא יקנה לי שדה כשארצה : יעשה שליש כו' · יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת: וכי אינה אלא שדה · וכי מה תועלת לו לקנות אפילו אין כאן מעות אלא כבר נקנה השדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה הלכך שומעין לה : בד"א · בגמרא מפרש מאן קתני לה: בד"א · ששומעין לה : **גמ'** מן הנשואין הרשות בידה · שאף האב לא עלה בדעתו למוסרם ביד שליש אלא עד שתנשא דמשנשאת הבעל זכאי לאכול פירות: מאי בינייהו · בהי פליגי בגדולה או בקטנה : דר"מ סבר הרשות בידה · דהאי דקאמר ר"מ מן הנשואין הרשות בידה אפי' בקטנה נמי אמר : אימא סיפא · דמתני': הא מרישא שמעינן מינה · דלא א"ר יוסי שומעין לה אלא בגדולה מדקא מייתי טעמא למילתיה וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה אלמא בגדולה הראויה למכור שדות קאמר: אלא ר"מ · וע"כ כי אמר בברייתא נמי מן הנשואין הרשות בידה בגדולה אמר ולא בקטנה: אלא גדולה מן האירוסין איכא בינייהו · דקאמר ר' מאיר מן האירוסין יעשה שליש שליחותו ואפילו היא גדולה וקא א"ל רבי יוסי כיון דגדולה היא שומעין לה: הלכה כר"מ · טעמא משום דמצוה לקיים דברי המת : אילפא · שם חכם : תלא נפשיה · גופא דעובדא במס' תענית משום דאותבוהו לרבי יוחנן ברישא כשהלך אילפא בסחורה כי אתא אמרו ליה אי הוה יתיב מר וגריס לא מר הוה מליך אזל תלא נפשיה באיסקריא דמכותא בכלונסות ארזים שתולים בה וילון הספינה : מכותא · וילון : אמר כל מאן דאתי כו' · כלומר אע"פ שהלכתי בסחורה לא שכחתי תלמודי ויש בידי לתקן כל הברייתות שסידרו רבי חייא ורבי אושעיא [בתוספתא שלהן אמינא להן סמך במשנתנו של הש"ס שסדר רבי ולהכי נקט רבי חייא ורבי אושעיא] לפי שהן עיקר כדאמרי' בעלמא *כל מתניתא דלא מיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא לא תותבו מינה בבי מדרשא : תנא ליה · שנה לפניו ברייתא זו ושאלו למצוא לה סמך במשנה שסדר רבי: שקל · חצי סלע: וראוין · שאינן נזונין בפחות: נותנים להם סלע · דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע לא הוה אמר: אל תתנו · הרי מיחה בידם ולא עשאן יורשים אלא בענין זה: אם מתו · בלא בנים: אין נותנין להן אלא שקל · שאין לנו להפסיד את הבאים אחריהם והואיל ועשה את האחרים יורשים אחריהם ודאי דווקא שקל קאמר כדי שתפול ירושה אחריהם לאותן אחרים: הא מני · היכא דאמר להו אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל ואע"ג דסוף סוף כולהו נכסי דידהו נינהו לא יהבינן להו בקוטנן אלא שקל בשבת והמותר יזונו מן הצדקה וליכא לאקשויי עלה הא דאמר בפ' נערה *לא כל כמיניה שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הצבור דהתם הוא דאמר אל תקברוהו מנכסיו ונכסי דידיה נינהו הלכך לא לייתינן ליה לקוברו מן הצדקה כדי להעשיר את בניו אבל הכא נכסי לאו דיתמי נינהו כי אם לפי צוואתו : רבי

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פי"ג מהל' אבל הל' ג סמג עשין בד"ס בטוש"ע י"ד סימן שנו סעיף א :

מד ב מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קיב סעיף ז :

מה ג מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן ק סעיף א :

מו ד מיי' פ"כ שם הל' ה סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קיג סעיף ב :

מז ה ו ז מיי' שם הלכה יד וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן נד וטוש"ע ח"מ סימן רנב סעיף ב :

מח ח [מיי' פי"ב מהל' זכיה הל' ו] טוש"ע ח"מ סימן רנג סעיף יז [וסי' רמח סעיף ב] :

מסורת הש"ס: מ"ק כח: · לעיל נא. · [תוספתא פ"ו ע"ש] · [כרכי' גיטין לג: ד"ה דתלי פירש נשמן גם בפסחים סח: ד"ה ופלי פירש נשמן] תענית כה. ב"ב קכט. [תוספתא פ"ו] · תענית כה. · ג"י ב"י · [חולין קמא.] · לעיל מח.

תוספות רי"ד

בע"ח דידה אלמא בע"ח דאחי הוי א"ר הל' ממקרקע ולא ממטלטלי בין למזוני בין לפרנסה ובתוספו' המורה [כתב] וה"מ היכא דלא אמרינ' ולא ידעו ביה אי ידיו רפות או לא אבל היכא דאמרינ' ק"ל כשמואל דאמר לעיל בפרק נערה (דף נ ע"ב) לפרנסה שמין באב בין במקרקע בין במטלטלי דהא שמואל אפילו במטלטלי אמרה למילתי' כדמוכח לעיל בחוטי דעליה וראיתי בתשובות הגאונים דתקנו במתיבתא בימי מר רב הונא גאון הלוי בר מר רב יצחק למיגבי ב"ח וכתובת אשה אפילו ממטלטלי דיתמי ואע"ג דמטלטלי דידהו לא משתעבדו לב"ח וכתבו דבוואתה דדוקא מזוני דאינון תנאי ב"ד גבי ממטלטלי כיון דשמין בתקנתא דבתראי אבל פרנסה דאינו ת"כ כדקיימו קיימו ולא גביא אלא מקרקעי ואינו נ"ל דאטו תקנתא דבתראי בכתובה בלחוד הות לכתובה בין לב"ח וה"ה לפרנסה דכל גוביינא גבי אפילו ממטלטלי ואדרבה פרנסה כיון דשמין באב א"ל דניחא ליה דתתפרנס אפילו ממטלטלי דידיה ותו דאמרן לעיל דבת בע"ח הוה וא"כ ל"ש בין דעלמא וכי היכי דכל חוב דעלמא גבי אפילו ממטלטלי דיתמי בהאי תקנה ה"נ הבת ול"ש : מתני' המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ א"ר יוסי וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה ה"ה מכורה מעכשיו בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום פי' מסר מעות ביד שליש לצורך בתו שיקנה לה שדה בהן והיא אומרת נאמן עלי בעלי יעשה שליש מה שהושלש מעות בידו יעשה שליש וכו' ואל יתנו ליד בעלה שמצוה לקיים דברי המת ולקמן נפרש דבעודה ארוסה קאמר ר"מ אבל בנשואה מודה א"ר יוסי וכי אינה אלא שדה מה תועלת יש לקיים דברי המת אפילו אם יקנה לה השליש שדה והיא רוצה למוכרה ולתת המעות לבעלה מי יוכל לעכב ע"י והלכך גם במעות נמי שומעים לה ונותנים אותם לבעלה כיון שהיא רוצה ודוקא לגדולה שומעים אבל אם היא קטנה אין מעשה קטנה כלום אלא יעשה שליש מה שהושלש בידו : ת"ר המשליש מעות לחתנו ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי מן הנשואין הרשות בידה מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש ביד כ"ע לא פליגי דאפילו מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו ובגדולה מן הנשואין נמי כ"ע לא פליגי דהרשות בידה כי פליגי בגדולה מן האירוסין דר"מ סבר יעשה שליש וכו' ור"י סבר ה ר"י א"ש הלכה כר"י ורבא אר"נ הלכה כר"מ וקי"ל כר"נ בדיני ותו דאמרינן לקמן בהל' והא קי"ל כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת : תניא האומר תנו לבני שקל בשבת והן ראוין לתת להם סלע פי' דלאו דוקא קאמר אלא לזרזינהו שיכלכלו דבריהם במשפט ושקל הוא חצי סלע תרגומא בקע תקלא ותרגומא שקל סלעא ואם אמר אל תתנו להן אלא שקל אין נותנים להם אלא שקל ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהן בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל [illegible] בניו שיירשו אחרים תחתיהן דוקא קאמר

רבי מאיר היא דאמר *מצוה לקיים דברי המת אמר רב חסדא אמר מר עוקבא *הלכתא בין שאמר תנו ובין שאמר אל תתנו נותנין להם כל צורכם הא קיימא לן הלכה כרבי מאיר דאמר מצוה לקיים דברי המת ה"מ במילי אחרניתא אבל בהא מינח ניחא ליה והא דאמר הכי לזרוזינהו הוא דאתא *תנן התם [ב]הפעוטות מקחן מקח וממכרן מכר במטלטלים אמר רפרם לא שנו [ג]אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן מכר ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום ודלמא היכא דאיכא שליש שאני א"כ ליתני אבל בקטנה יעשה שליש מה שהושלש בידו מאי אין מעשה קטנה כלום שמע מינה אפילו בעלמא:

הדרן עלך מציאת האשה

*המדיר [ד]את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס יתר מיכן יוציא ויתן כתובה *רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בכהן שנים יקיים ושלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה *ר' יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהן שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין יוציא ויתן כתובה ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות שלשים יום: **גמ'** וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה והתנן *קונם שאיני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמינה דמפקע ליה לשיעבודיה הכא נמי כיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה אלא מתוך שיכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך נעשה

רש"י

רבי מאיר · דמתני' היא דאמר יעשה שליש מה שהושלש בידו: מינח ניחא ליה · שיתנו להן כל צורכן: לזרוזינהו · שיחזרו אחר מזונותיהן ושלא יהו רעבתנין: הפעוטות · תינוקות בני תשע ושמונה כדאמרי' בהניזקין: במטלטלי · דווקא אבל במקרקעי לא עד שיביאו שתי שערות או עד שיהא בן עשרים: אפוטרופוס · שמינהו אבי יתומים או ב"ד: מדקתני · במתני': שאני הכא דאיכא שליש · שנשתלש לכך ופירשו לו מה יעשה בהן אבל אפוטרופוס אינו אלא לעשות צורכי יתומים לכל הצריך והרי אם מכרו אלו הפעוטות אין זה שינוי מצות המת שאף האפוטרופוס ימכור לצורך מזונותיהם: אם כן · דשליש דווקא וטעמא לפי שפירשו לו לקנות שדה ליתני יעשה שליש כו': דאפילו בעלמא · במקום אפוטרופוס דדמי קצת לשליש:

הדרן עלך מציאת האשה

המדיר את אשתו מליהנות לו · אין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משועבד לה הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו להוציא וליתן כתובה והנאת מזונות בגמרא פריך והא משועבד לה: יעמיד פרנס · שליח שיפרנסנה: בישראל · אם ישראל הוא שיכול להחזיר את גרושתו: ובכהן · שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה ושמא סופו יתחרט יהבו ליה רבנן זימנא טפי: אחד מכל הפירות · קונם פרי פלוני עלי והוא קיים לה: שלא תתקשט באחד מכל המינין · קונם בושם פלוני עלי והוא קיים לה: בעניות שלא נתן קצבה · באשה עניה אם לא נתן קצבה לדבר עד מתי אסרו עליה הוא דיוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה תמתין עד אותו זמן ובגמרא מפרש עד כמה היא קצבתה: ובעשירות · שרגילות לכך: עד שלשים יום · אם לא הדירה יותר אין כופין להוציא: **גמ'** וכיון דמשועבד לה · למזונות: נעשה

תוספות

הא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת · אפי' בבריא קיימא לן הכי כדמוכח שילהי פ"ק דגיטין (דף טו.) דאמרינן רב *אסי מוקי לה בבריא והא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת יש מקשין כיון דמצוה לקיים דברי המת אם כן מאי אהני הא דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דמו ואומר ר"ת דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא כשהושלש מתחלה לכך אי נמי דווקא במת נותן בחיי מקבל אבל דברי שכיב מרע בכל ענין כמסורין דמו*: **אבל** יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח · פי' ר"ח דוקא מכר אבל מתנתן מתנה דלענין מתנה אין סברא לחלק בין יש שם אפוטרופוס לאין שם:

הדרן עלך מציאת האשה

המדיר את אשתו מליהנות לו · פירש בקונטרס דאין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משתעבד לה משמע מתוך פירושו שיש בלשון זה איסור הנאת תשמיש וקשה דפריך בגמ' וכיון דמשתעבד לה היכי מצי מדיר לה והתנן קונם שאני עושה לפיך כו' מגופא דמתני' הו"מ למיפרך דלא מצי אסר עליה תשמיש משום דמשועבד לה דאם היה נאסר יוציא ויתן כתובה לב"ש בשתי שבתות ולב"ה שבת אחת ועוד כי מוקי לה בגמרא בהדירה כשהיא ארוסה דאכתי לא משועבד לה אם כן מתשמיש נמי חל הנדר וליתני במתני' יוציא ויתן כתובה בשבת אחת לב"ה או בשתי שבתות לב"ש ומפרש ר"ת דליהנות לו לא משמע אלא הנאת מזונות:

יוציא ויתן כתובה · נראה לר"י דבכל הנך דקתני במתני' יוציא היינו שכופין אותו דכיון דשלא כדין עביד כופין אותו להוציא כדאשכחן בהחולץ (יבמות דף סה.) דתנן לא רצו חוזרין אצל גדול ומפרש בגמרא חוזרין אצל גדול למיכפייה הואיל ועליה מצוה רמיא ועוד אמרי' לקמן (דף עז.) אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ומסיק עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון משמע דלשון יוציא שכופין אותו להוציא וליכא למימר דכפייה דהתם במילי ולא בשוטי חדא דבדברים לא יוסר עבד ועוד מדפריך לעיל למ"ד מורדת ממלאכה והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ומאי קושיא דלמא מתניתין דמוסיפין על כתובתה כשלא רצה להוציא אבל אם כופין בשוטי אתי שפיר וא"ת א"כ אמאי לא תני להו בהדי הנך שכופין להוציא (לקמן דף עז.) וי"ל דלא תני במתני' אלא כגון מוכה שחין ובעל פוליפוס דאתיין ממילא אבל הנך דאתיא כפייה דידהו ע"י פשיעת הבעל לא קתני ומקמץ ומצרף ובורסי דקתני אפילו נעשו אחר שכנסו ניחא שאינם מתכוונים להקניט ולצער האשה ועוד יש להביא ראיה דיוציא משמע כפייה מדאמר בסוף הבא על יבמתו (יבמות דף סה: ושם) עובדא הוה בבי כנישתא בקיסרי קמיה דר' יוחנן ואמר יוציא ויתן כתובה ומשמע התם דכייפינן ליה ותימה אמאי לא חשיב לה להיא דבאה מחמת טענה בהדי הנך שכופין להוציא דהתם איט פושע בה דמה הוא יכול לעשות שהוא עקר וי"ל משום דקתני סיפא בין שהיו עד שלא נשאו בין משנשאו ולא שייך לומר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ורובייהו מיתרצי בהאי שינויא ורבינו חננאל הביא מירושלמי דכל הנך יוציא דמתניתין אין כופין והכי איתא התם אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות אמר רבי שמואל תנינא המדיר את אשתו מליהנות כו' שמעו שמואל שמעת שכופין ופסק ר"ח מתם ש"מ שאין כופין אלא היכא שמפרש בהדיא כופין אבל היכא דאמור רבנן יוציא אומרים לו כבר חייבוך חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו לא ולקמן גבי האומר איני זן ואיני מפרנס לר"ח גרסינן בהדיא כופין אותו ויוציא ויתן כתובה והיא דהחולץ דחוזרין אצל גדול למיכפייה לכנוס או לפטור היינו לפי שמונע ממנה כל ענייני אישות בין תשמיש המטה בין מזונות אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לא והיא דסוף הבא על יבמתו התם משמע דלכפותו אמר דכשבא מעשה לפניו נזה להם להוציא ויותר נראה דכופין בכל הני כדפירש ר"י אלא דירושלמי קסבר שבייך כפייה במילי אבל לדידן דקיימא לן דבדברים לא יוסר עבד ע"כ איירי בשוטי כיון דלשון יוציא משמע כפייה היכא דעושה לה עולה ומיהו אין לכוף שום אדם לגרש ולעשות מעשה עד שנמצא ראיה ברורה דהא אמרינן דגט מעושה בישראל שלא כדין פסול ואין להתיר אשת איש מספק:

הכא נמי כיון דמשועבד לה כו' · ואם תאמר ולוקי כגון דתליגהו למזונותיה בתשמיש המטה דאמר יאסר (א) תשמישך עלי אם אזונך וי"ל דא"כ (אפי') שמואל דאמר לקמן אפילו בסתם ימתין שמא ימצא פתח לנדרו מ"מ לא הוה ליה למימר יתר מיכן יוציא ויתן כתובה אלא לאחר שלשים תהנה ותאסר לבית הלל שבת אחת ולבית שמאי שתי שבתות וכהאי גוונא פריך לקמן אמאי דמשני כגון דתליגהו לקישוטיה בתשמיש המטה וליכא נמי למימר כגון דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי מעכשיו אם תהנה ממני דלאו אסורה ליהנות דהא לרב יהודה דאמר בפרק שני דנדרים (דף יד:) קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר שלא יישן היום פן יישן למחר הכא נמי אסור לשמש שמא תהנה דבתנאי לא מיזדהר איניש כדמפרש התם ואפילו לרב נחמן דאמר התם מיזדהר הכא מודה דאשה לא מיזדהרא כיון שלא נדרה ובתוספות ה"ר יוסף שפירש לפני רבינו שמואל מנוחתו כבוד פירש דלקמן דווקא מוקי דתליגהו לקישוטיה בתשמיש המטה דקתני המדיר אשתו שלא תתקשט ולא קתני המדיר מקישוט משמע שפיר שמדירה מתשמיש מפני שלא תתקשט אבל הכא דקתני המדיר מליהנות משמע שמהגלה ממש מדירה: נעשה

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פי"א מהל' זכיה הלכה כג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף יז [וברב אלפס עוד בפ"ח דב"ב דף רעז]:

נ ב מיי' פכ"ט מהלכות מכירה הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף א:

[וע"ע בתוס' גיטין יג. ד"ה והא ותוס' ב"ב קמט. ד"ה דקא]

נא ג מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ב:

א ד ה מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה כג כד (ופ"ה) [ופי"ב] מהלכות נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע אה"ע סימן עב וטוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ב:

תוספות רי"ד

א"ר אמר מ"ע הל' בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנים להן כל צורכן והא קי"ל כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת ה"מ במילי אחרינתא אבל בהא ניחא ליה (פי' דמשום כדי חייו) והאי דאמר הכי לזרזינהו הוא דאתא תנן התם הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלי פי' ומשום כדי חייו אבל במקרקעי לא עד שיהא גדול ופקח ובפ' הניזקין מפרש כבר ו' כבר ז' (א) כבר תמני כבר תשע כבר עשרה כל חד וחד לפום חורפי' אמר רפרם ל"ש אלא שאין שם אפוטרופום אבל יש שם אפוטרופום אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר פי' אפיטרופים שמינהו ב"ד או אבי יתומים אין מעשהו כלום וזולתו ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום פי' אלמא היכא דאיכא שליש אין מעשה קטנה כלום וה"ה לאפוטרופום דלמא היכא דאיכא שליש שאני פירוש שהשליש פרשו לו מה יעשה אבל אפטרופום אינו אלא לעשות צרכי היתומים לכל הצריך ואם מכרו אלו הפעוטות אין זה שינוי מצות המת שאף אפוטרופום הוא מוכר לצורך מזונותיהם א"כ ליתני אבל בקטנה יעשה שליש מה שהשליש בידו [מאי אין מעשה קטנה כלום] דאפילו בעלמא פירוש במקים שיש אפוטרופים שדומה מקצת לשליש וכ' ר"ח ז"ל משמיה דגאון דמתנתן דפעוטות מתנה אף על פי שיש שם אפוטרופום ואינו נ"ל דהא הכא לבעלה מתנה היא ובעי למיפשט ממתני' דכאנגם באפוטרופום לא מציא למיתיב ליה ובפ' הניזקין פליגי במתנתא בלא אפיטרופום אם היא קיימא כמו המכר שלו דרב יימר אמר אין מתנתו מתנה ומר בר"א אמר מתנתו מתנה (אלא) [אלמא] גרוע מתנה ממכר והיכי ס"ד למיעבדא טפי ממכר: המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמוד לה פרנס יתר מכאן יוציא ויתן כתובה ר"י אומר בישראלית חודש א' יקיים ב' יוציא ויתן כתובה ובכהנת ב' יקיים ג' יוציא ויתן כתובה פי' זה הוא ב) המודר מורד שהמודר הוא באומר איני זן ואיני מפרנס הלכך יוציא ויתן כתובה מיד ובעוד שנמלכים בו או אם ברח ואינו לפנינו לכופו או אם הוא איש אלם שאינו שומע לדברי חכמים מוסיפים לה על כתובתה ג"ד בשבת כל ימי מרדו כדאמרינן בפ' אע"פ אבל זה אינו מורד (כגון) [כיון] שזן ע"י פרנס מ"ה עד ל' יום יעמוד פרנס אבל יותר מכאן יוציא ויתן כתובה ואם אינו רוצה או שברח ומעגן את אשתו הוי מורד ומוסיף לה ג"ד בשבת וכן המדיר את אשתו מתשמיש המטה אינו מורד שבעבור נדרו הוא עושה ומחזר למצוא פתח לנדרו הלכך נותנים לו שבת א' זמן אם הוא מורד מתשמיש בלא נדר יוציא ויתן כתובה מיד ואם ברח בעוד שנמלכי' בו לפייסו מוסיפין לה ג' דינרים בשבת ואי קשיא והא כשהדירה שלא תהנה ממנו נאסר בתשמיש המטה ולא ניתן לו אלא שבת א' כדתנן במדיר את אשתו מתשמיש המטה פי' המורה שאין הנאת התשמיש נאסר עליה בנדר זה דהא משועבד לה: ואינו נ"ל דהא לקמן בגמרא בעי לאוקמי בנדר והיא ארוסה דחייל נדרא ואכתי תקשה כיון דחייל נדרא נדרא דתשמיש חייל כיון דנדר ועודה ארוסה ולא ניתן לו אלא שבת א' אלא כך יש לפרש כגון שהדירה שלא תהנה מנכסיו שאין הנאת התשמיש בכלל ומקשה וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפקע

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הכא וכו' דאמר יאסר תשמישך כצ"ל

מסורת הש"ס

[גיטין יד: טו. מ.] · שם עג. ב"ב קנה: · [לעיל סא:] · [לקמן עא:] · [שם] · לעיל סו. יבמות מג. קדושין סג. נדרים פה. · מהר"ם מ"ז

א) נראה דצ"ל כבר ז' או כבר ח' או כבר תשע כבר עשר כל חד וחד כו' · ב) נראה דצ"ל פי' זה המדיר אינו מורד שהמורד הוא באומר איני זן וכו' ·

נעשה כאומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך *ואם איתא להא דרב הונא אמר רב *דא"ר הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה קונם שאני עושה לפיך אמאי אינו צריך להפר לימא מתוך שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה נעשה כמי שאומרת לו איני ניזונת ואיני עושה אלא לא תימא נעשה [א]אלא באומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אי הכי פרנס למה לה [ב]בדלא ספקה אי בדלא ספקה הדר קושיין לדוכתיה א"ר אשי [ג]במספקת לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים הני דברים קטנים היכי דמי אי דרגילה בהו הא רגילה בהו ואי לא רגילה בהו פרנס למה להלא צריכא [ד]דרגילה בבית נשא וקא מגלגלא בהדיה דאמרה ליה עד האידנא דלא אדרתן גלגילנא בהדך השתא דאדרתן לא מצינא דאיגלגל בהדך ומאי שנא עד ל' יום עד ל' יום לא שמעי בה אינשי ולא זילא בה מילתא טפי שמעי בה אינשי וזילא בה מילתא איבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ארוסה מי אית לה מזוני שהגיע זמן ולא נשאו דתנן *הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה ומאי שנא עד שלשים יום עד שלשים יום עביד שליח שליחותיה טפי לא עביד שליח שליחותיה ואיבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ונישאת °הא סברה וקבלה דאמרה כסבורה אני שאני יכולה לקבל עכשיו אין אני יכולה לקבל אימר דאמרינן הכי גבי מומין לענין מזוני מי אמרינן הכי אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא: עד שלשים יום יעמיד פרנס: ופרנס לאו שליחותיה קא עביד אמר רב הונא [ה]באומר כל הזן אינו מפסיד וכי אמר הכי לאו שליחותיה קעביד והתנן *[ו]מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו הכי השתא התם קאמר יכתוב הכא מי קאמר יזון כל הזן קאמר והא* אמר ר' אמי [ז]בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד בדליקה למעוטי מאי לאו למעוטי כי האי גוונא לא למעוטי שאר איסורים דשבת מתיב רבה *המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הוא נותן לו ובא ונוטל מזה הכי הוא דשרי אבל כל הזן אינו מפסיד לא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא כל הזן אינו מפסיד דלעלמא קאמר אבל האי כיון דרגיל אצלו וקאזיל קאמר ליה כמאן דאמר ליה זיל הב ליה את דמי קמ"ל: *גופא [ח]המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הוא נותן לו ובא ונוטל מזה *ביתו לבנות וגדירו לגדור ושדהו לקצור הולך אצל פועלין הרגילין אצלו ואומר להן איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הן עושין עמו ובאין ונוטלים שכרן מזה [ט]היו מהלכין בדרך ואין עמו מה יאכל נותן לאחר לשום מתנה והלה נוטל ואוכל ומותר ואם אין שם אחר [י]מניח על גבי הסלע או על גבי הגדר ואומר הרי הן מופקרין לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל ומותר ורבי יוסי אוסר אמר רבא *מ"ט דר' יוסי גזירה משום מעשה

רש"י

נעשה כאומר לה · דלאע"ג דלא אמר הרי הוא כאומר דודאי אדעתא דהכי אדרה: בדלא ספקה · מזונות למעשה ידיה הקצוב לה במשנת אע"פ (לעיל דף סד:): הא רגילה בהו · ומשועבד לה: שהגיע זמן ולא נשאו · דמדאורייתא לא משועבד לה לפיכך חל הנדר דאיסור דאורייתא הוא ומדרבנן חייב לזונה לפיכך יעמיד פרנס: וניסת · דהשתא חייב במזונותיה והנדר כבר חל עליו: הא סברה וקבלה · יודעת היא שנאסר עליו לזונה וניסת לו: גבי מומין · בשלהי פרקין במתניתין: לענין מזוני מי אמרינן · סבורה הייתי יודעת היא שאי אפשר לה בלא מזונות: ופרנס לאו שליחותיה עביד · בתמיה נמצא עובר על נדרו: הרי אלו יכתבו ויתנו · אע"ג דלא אמר ליה לסופר כתוב ה"נ אע"ג דלא אמר ליה זון שלוחיה הוא: התם קאמר יכתוב · לשון צואה לשומע קולו: בדליקה התירו לומר · בשבת דמתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי לכבויי: לאו למעוטי כי האי גוונא · בכל איסורין שבתורה: שאר איסורי שבת · דחמירי ולא התירו בהן לומר העושה לי מלאכה זו איני מפסיד כדי שישמעו עובדי כוכבים ויעשו אבל בנדרים לא גזור: דלעלמא קאמר · לא דמי לשליחות כלל דלא ייחד איש לעשותו אבל רגיל אצלו אימא לא כו':

תוספות

נעשה כאומר לה לאי כו' · הכא לא מצי למיפרך והא לא אמר לה הכי כדפריך באע"פ (לעיל דף נח:) דהכא אין אנו משנין נדר מכמו שנדר אלא טעמא בעלמא הוא דלמה הוא מדירה אלא בשביל שרוצה שיהיו מעשה ידיה שלה אבל התם גבי מקדיש ידי אשתו אין הנדר טוב וצריך לתקן דיבורו שרוצה לומר יקדשו ידיה לעושיהן להכי פריך לה התם: אלא לא תימא נעשה כו' · לא הוה מצי למימר דמתני' דהכא כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה כדמשני באע"פ (שם) דלא דמי דודאי משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה יש לנו לתקן דיבורו כמו התם דמקדיש מעשה ידיה ואמרי' דבעי למימר יקדשו ידיך לעושיהן דאינו אלא תיקון מלה בעלמא אבל להוסיף על הדיבור מה שלא אמר כלל אין לנו להוסיף בשביל כך כיון שאין לנו לומר שכך היה דעתו בלא שום דיבור אחר כמו שהייתו סבורין מתחלה: והאידנא דאדרתן לא מצינא לאיגלגולי בהדך · ואדעתא דהכי לא מחלה שידירנה הלכך משועבד לה ומ"מ חל הנדר דבשעת הנדר אכתי לא היה משועבד אי נמי בלא טעם מחילה הנדר חל שכל זמן שהיא עמו יש לה לגלגל עמו דאע"ג דאין יורדת עמו דאין זה חשיב ירידה דמיירי שאין בני משפחתה העשירים כמו בעלה רגילין בכך אלא אביה מתוך עושרו היה מוותר הלכך יש לה לגלגל עמו וכשאינה עמו יש לה להנהיג כמו שהיתה רגילה בבית אביה: שהגיע זמן ולא נשאו · פירש בקונטרס דמדאורייתא לא משתעבד לה לפיכך הנדר חל וקשה דא"כ מןהנשואין נמי יחול הנדר מהאי טעמא דהא קיימא לן דמזונות נשואה דרבנן ועוד קונם שאני עושה לפיך אמאי אין הנדר חל והא מעשה ידיה לבעלה לכ"ע לא הוי אלא מדרבנן ונראה לפרש שהגיע זמן ולא נשאו כלו' הא דקתני יעמיד פרנס אשהגיע זמן ולא נשאו קאי אבל כשנדר עדיין לא הגיע הזמן לפיכך חל הנדר ודוקא הגיע זמן אבל נשאת אין צריך להעמיד פרנס דסברה וקיבלה כדאמר בסמוך ועוד י"ל כשהדירה כבר הגיע הזמן ומיהו חל הנדר דלא אלימוה רבנן לשיעבודא דאשה כל זמן שלא נישאת ומפקיע הקונם אותו שיעבוד: טפי לא עביד שליחותיה · הכא לא שייך טעמא דזילותא כיון דלא נישאת ול"ת ויעשה לה תקנה אחרת כגון שיתן לו לחבירו במתנה והלה יתן לה כמו גבי בא בדרך דמייתי לקמן דאין לומר דווקא בא בדרך ואין לו מה יאכל התירו לו דהא גבי מעשה דבית חורון משמע דאי הוה יהיב ליה מתנה גמורה הוה שרי אביו למיכל וי"ל דאין הכי נמי אבל אין רגילות ליתן בכה"ג דכל שעה ירא שיחזיק בהן המקבל ול"ת ויפקיר כדלקמן וי"ל דהא ודאי לא שרינן אלא לבא בדרך הואיל ולא נכנסו המזונות לרשות אחרת מסילאו מיד המדיר דנראה כמו שהן עדיין ברשותו ותקנתא דחנוני הרגיל אצלו איכא למימר נמי דלא שכיח דעבדי טפי משלשים יום הואיל והמדיר אינו אומר לו ליתן לו מעות: ופרנס לאו שליחותיה קעביד · השתא סלקא דעתין דאמר ליה ספק לה מזונות ואני פורע ולא דמי להא דמסקינן בריש פרק בתרא דע"ז (דף סג.* ושם) אומר אדם לחנוני הרגיל אצלו תן פירות לחמרי ולפועלי ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום יין נסך דהתם לא קאמר ליה דליתיב להו איסורא הלכך לאו שליחותיה עביד אי יהיב להו יין נסך אבל הכא שליחותיה קא עביד כי יהיב לה שום מזונות: באומר כל הזן אינו מפסיד · ולא בעי לשנויי בחנוני הרגיל אצלו אומר רבינו יצחק דיעמיד פרנס משמע דמפרנס לה מזונות אבל בחנוני הרגיל אצלו לא מפרש לה מיהו אומר רבינו שמואל דווקא בכי האי גוונא דאמר בפרנס כל הזן אינו מפסיד שרי במודר הנאה אבל למימר ליחיד אם תזון לא תפסיד אסור דמיחזי כשלוחו דגבי בא בדרך לא שרי למימר הכי ובסוף מסקנא נמי דמשני לא מיבעיא כל הזן כו' אי הוה שרי למימר ליחיד הוה ליה למיתני בחנוני הרגיל אצלו אם תזון לא תפסיד והוה משמע לן רבותא טפי: שלא

עין משפט נר מצוה

ב א ב ג ד ה מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה כג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלה סעיף ג וסימן רכא סעיף ח:

[עי' תוס' ב"מ ה. ד"ה אי איתא וכו']

ג ו מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלכה יג טור ש"ע אה"ע סימן קמא סעיף יט:

ד ז מיי' פי"ב מהלכות שבת הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלד סעיף כו:

ה ח מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה יב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף ח:

ו ט י מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ט:

[עמ"ש רש"י סוכה יד. ד"ה משום וכו' ושאלתי את מורי וכו' ואמר לי רבי משום דהך משנה מן הטהרות וכו' וצריך ישוב שהרי הכא היא משנה בנדרים]

מסורת הש"ס

לעיל נח. [וש"נ] ולקמן קי:

לעיל נז. מת: מ. [נדרים עג:]

גיטין סו.

שבת קכא.

נדרים מג. ע"ש

[שם במשנה ע"ש]

[נדרים מג:]

[ושם איתא אומר אדם לחמריו ולפועליו וכו' ובסוגיא שם סג: מוקי לה בחנוני המקיפו ע"ש]

גליון הש"ס

גמ' הא סברה וקבלה · עי' נדרים מז ע"א בר"ן ד"ה נפי רמב"א בסה"ד וצ"ע:

תוספות רי"ד

דמפקע לה משיעבודה א)ה"נ כיון דמשועבד לה לאו כל כמיני' דמפקע לה לשיעבודה ומהדר באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך א"ה פרנס למה לי בדלא ספקה אי בדלא ספקה הק"ל היכי חייל נדרא אמר ר"א במספקת לדברים קטנים ואינה מספקת לדברים גדולים הני דברים גדולים ה"ד אי דרגילה בהו הא רגילה בהו ואי דלא רגילה בהו פרנס למה לי לא צריכא דרגילה בהו בבי נשא וקא מיגלגלא בהדיה דא"ל עד האידנא גלגילנא בהדך השתא דאדרתן לא מצינא למגלגל בהדך ואי קשיא כיון דרגילה בהו בב"נ קי"ל דעולה עמו ואינה יורדת עמו הא משועבד לה והק"ל י"ל כיון דמגלגלא בהדיה הנה מוחלת לו את כבודה ואינה רוצה לתובעו בהן וכיון שבתורת מחילה קמגלגלה בהדיה לא משועבד לה ובשעה שנדר לשלום היתה עומדת וחייל נדרא ואע"פ שעכשיו הוא מורד בה והיא יכולה לתובעו הנדר כבר חל וכיון שחל רגע א' שוב אינו בטל הלכך א"י לתת לה אותן הדברים שהיתה רגילה בהן אלא ע"י פרנס. ומ"ש עד ל' יום לא שמעי אינשי ולא זילא בה מילתא טפי שמעי בה אינשי וזילא מילתא: ופרנס לאו שליחותי' קא עביד א"ר באומר כל הזן אינו מפסיד. וכי אמר הכי לאו שליחותיה קעביד בתמיה והתנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יתן גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אלמא שליח שויה התם קאמר יכתוב הכא מי אמר יזון כל הזן קאמר. והא"ר אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד בדליקה למעוטי מאי לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי שאר איסורי שבת פי' שלא יאמר כל העושה מלאכה זו אינו מפסיד. מתיב רבא המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו וא"ל איש פלוני מודר הנאה ממני וא"י מה אעשה לו והוא נותן ובא ונוטל ממנו פי' וא"י לתובעו בדין דא"כ הו"ל שלוחו אלא שסומך באהבתו עליו שישלם לו בנדבת לבו הכי הוא דשרי אבל כל הזן אינו מפסיד לא פי' משמע דשליח שויה. ל"מ קאמר ל"מ כל הזן אינו מפסיד דלעלמא קאמר אבל האי כיון דרגיל אצלו ואזיל וא"ל כמאן דא"ל זיל הב ליה דמי קמ"ל

ר"י

א) נראה דצ"ל והתנן קונם שאיני עושה וכו' אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמינה דמפקע ליה לשיעבודיה ה"נ וכו'

מעשה דבית חורון. בנדרים בפרק השותפין: היינו תנא קמא. דאיהו נמי שלשים יום קאמר: במפרש. שפירש שלשים יום הוא דלא כפינן ליה להוציא אלא יעמיד פרנס: משום דאיכא לערא דתרווייהו לא גרסינן: יוציא ויתן כתובה. לאלתר: שנדרה היא. ומה יש לו עוד להמתין אי ניחא לה לדידה למישקל כתובתה ומיפק לא תבקש פתח לנדרה אבל היכא דאדרה איהו כגון מליהטות לו ימתין שמא ימצא פתח לנדרו: וקסבר רבי מאיר הוא. שקיים נתן אצבע בין שיניה והשיכה לפיכך יתן כתובה וסתם מתניתין ר"מ היא: אם רצה הבעל. מתחילה להפר יפר: ואם. לא רצה וקיים לה ואמר אי אפשי כו': בעניות שלא נתן קצבה. יוציא ויתן כתובה אלמא הוא נותן דהא בנדרה היא וקיים הוא אוקימתא למתניתין: הכי גרסינן והא תנן רבי יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים. גבי שלא תטעום דאוקימתא בנדרה היא וקיים הוא וקאמר רבי יהודה יום אחד יקיים יתר מיכן יוציא ויתן כתובה: אלמא בעל מצי מיפר. נדרי קישוט מדקנים ליה כתובה על שקיימו: אם ארחץ אם לא ארחץ. בנדרים מפרש לה דאמרה תיאסר הנאת רחיצה עלי אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ וכן אם אתקשט תיאסר הנאת קישוט עלי אם בבשמים אתקשט עד זמן פלוני: אם לא אתקשט. שבועה שלא אתקשט: אין אלו נדרי עינוי נפש. ואין הבעל מיפר דלענות נפש כתיב:

*מעשה דבית חורון: רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד וכו': היינו ת"ק אמר אביי כהנת אתא לאשמועינן רבא אמר חדש מלא וחדש חסר איכא בינייהו *אמר רב לא שנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפילו בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו והא איפלגו ביה חדא זימנא *דתנן המדיר את אשתו מתשמיש המטה ב"ש אומרים שתי שבתות וב"ה אומרים שבת אחת ואמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר [א]אפי' בסתם נמי לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו *צריכא דאי איתמר בההיא בההיא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס אבל בהא דאפשר בפרנס אימא מודה ליה לשמואל ואי אתמר בהא בהא קאמר שמואל משום דאפשר בפרנס אבל בההיא אימא מודה ליה לרב צריכא: תנן המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה בשלמא לרב כאן בסתם כאן במפרש אלא לשמואל קשיא הכא במאי עסקינן *[ב]כגון שנדרה היא וקיים לה איהו וקסבר ר"מ הוא נותן אצבע בין שיניה וסבר רבי מאיר הוא נותן אצבע בין שיניה והתניא *האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה רבי מאיר ורבי יהודה אומרים היא נתנה אצבע בין שיניה לפיכך אם רצה הבעל להפר יפר ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא שלא בכתובה רבי יוסי ורבי אלעזר אומרים הוא נותן אצבע בין שיניה לפיכך [ג]אם רצה הבעל להפר יפר ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה איפוך ר"מ ורבי יהודה אומרים הוא נותן רבי יוסי ורבי אלעזר אומרים היא נתנה וסבר רבי יוסי היא נתנה והתנן רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה אימא רבי מאיר ורבי יוסי אומרים הוא נותן רבי יהודה ורבי אלעזר אומרים היא נתנה וסבר רבי יהודה היא נתנה והתנן* רבי יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים אימא רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי אומרים הוא נותן ורבי אלעזר אומר היא נתנה ואם תמצא לומר זוגי זוגי קתני אימא רבי מאיר ורבי אלעזר אומרים היא נתנה רבי יהודה ורבי יוסי אומרים הוא נותן והא סתמא דלא כרבי מאיר וסבר רבי יוסי בעניות שלא נתן קצבה אלמא בעל מצי מיפר ורמינהו *[ד]אלו דברים שהבעל מיפר דברים שיש בהן עינוי נפש [ה]אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט אם לא אתקשט אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש ואלו הן נדרי עינוי נפש שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין ושלא אתקשט בבגדי

*שלא תטעום אחד מכל הפירות. לאו בכל פירות מדיר לה דא"כ לא הוה חייל דאי אפשר לה לקיים כדאמרי' בריש פרק שני דנדרים (דף יד:) דכי אמר קונם עיני בשינה סתם לא חייל נדר למיסר שינה אלא שלא תטעום במין אחד שבפירות כדאמרינן בתוספתא דאפילו לא טעמה מין זה מעולם אבל למאי דסלקא דעתין דאדרה איהו ותלינהו בתשמיש המטה חל אפילו הדירה מכל פירות כיון דאפשר לה לאכול וליאסר בתשמיש המטה כי ההיא דשלהי נדרים (דף פט:) דאמר תיתסר כל הנאות דעלמא עלי כו' ושרקיה טינא שלא יהנה מן העולם אלמא חל הנדר:

רבי יהודה היינו ת"ק. בהחולץ (יבמות דף מח: ושם) פי' ר"י דחדש דקרא שלשים יום כדדרשינן התם ירח שלשים ימים שלשים ובנזיר (דף ה. ושם) נמי אמרינן ואימא שלשים יום כדכתיב עד חדש ימים אבל בדרבנן לא הוי אלא חסר כדאמרי' בפ' אין נערכין (ערכין דף ט:) ובפ"ק דר"ה (דף יט:) רשב"ג אומר רלו חדש רלו שלשים *וקשה דהכא פריך היינו ת"ק ואביי נמי דאמר כהנת אתא לאשמועינן אית ליה דחדש שלשים יום ואומר ר"י דהכא משום דבעי למימר ובכהנת שנים יקיים נקט חדש וג' חדשים דהבחנה וט' חדשים דמעוברת דהוו חדשים דשלשים יום משום דטורח הוא לפרש ולומר ל' יום וע"ר יום נקט חדשים ועוד י"ל דאפי' בלישנא דרבנן הוי חדש שלשים היכא דלא מוכח אבל *היכא דמוכח שאני:

(א) *אי נמי בהא קאמר שמואל דאיכא לערא דתרווייהו. הכי גרסינן לה בכל הספרים אע"ג דכבר אצרכינהו שפיר מצריכותא קמייתא מ"מ כן דרך הש"ס שעושה ב' צריכותות לשני האמוראים כשיש לו ובקונטרס לא גרים ליה ובפ' אע"פ (לעיל דף סא:) לא גרים ליה בשום ספר: בשלמא לרב כאן בסתם כו'. וסלקא דעתין [א] בדתלה בתשמיש דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי אם תטעום מאותו המין: שנדרה היא וקיים לה הוא. פי' בקונט' ומה יש לו עוד להמתין אי ניחא לה למישקל כתובה ולמיפק לא תבקש עוד פתח לנדרה ותימה לפירושו דמאי פריך לקמן ותתקשט ותיאסר אי לב"ש כו' הואיל וכבר פירשנו דבנדרה היא לא שייך המתנה ונראה לר"י דהשתא לא מיירי בדתלינהו בתשמיש אלא שנדרה הנאה באחד מכל מיני פירות כל זמן שהיא תחתיו דאם נדרה לעולם א"כ מה תרויח במה שיוציא אף ע"ג דבנדר של תשמיש ממתנת בנדר של פירות אינה יכולה לסבול אפי' יום אחד: ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא בלא כתובה. והא דתנן בפרקין (לקמן עב.) נודרת ואינה מקיימת תצא בלא כתובה אבל מקיימת לא הנ"מ בשאר נדרים אבל נדרים שיש בהן עינוי נפש אפי' מקיימת יוצאה בלא כתובה דיש חילוק בין אותם נדרים לשאר כדאמרינן לקמן גבי כנסה ע"מ שאין עליה נדרים: בעניות שלא נתן קצבה. ועל כרחך מתני' לשמואל בנדרה היא וקיים לה הוא דאי בהדירה הוא הא קאמר שמואל ימתין עד שימצא פתח לנדרו: אימא רבי מאיר ורבי אלעזר אומרים היא נתנה אצבע כו'. הקשה ר"ת דהכא אית ליה לר"מ היא נתנה ולהכי יוציא בלא כתובה ולקמן (דף עב.) תניא רבי מאיר אומר כל היודע באשתו שנודרת ואינה מקיימת יקניטנה כדי שתדור לפניו ויפר לה אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת פירוש ולכך יוציא בלא כתובה משמע דלר' מאיר לא יוציא ואם יוציא יתן כתובה ולקמן מגיה ר"ת בשני ברייתות רבי יהודה דתרווייהו חד תנא קתני להו מדקאמר לקמן מאן דמתני אהא כל שכן אהא ואין נראה דלא הועיל כלום דזאת הסוגיא אליבא דשמואל אבל לרב אין צריך להגיה הברייתא וסברי רבי מאיר ורבי יהודה היא נתנה ונראה לר"י דמודה רבי מאיר דאם יוציא בשביל כך דלא יתן כתובה אלא משום דלתנא דפליג עליה מצוה להוציא דעד כאן לא קא מיבעיא לן בסוטה בפרק ארוסה (דף כה.) בעוברת על דת אם אסור לקיימה או לא אבל פשיטא דמצוה לגרשה וקאמר רבי מאיר אם הוא רוצה יכול לעכבה על ידי תקנה זו: רבי יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש. משמע הכא דרחיצה וקישוט לא הוי עינוי נפש לרבי יוסי אפילו נדרה לכמה ימים וכן נראה לרשב"א מדקתני סיפא ואלו הן נדרי עינוי נפש ואי רחילת עולם הוי נדרי עינוי נפש הו"ל למינקט רחיצה וקישוט ולא גרים בריש פרק בתרא דנדרים (דף פ.) ורבי יוסי ניוול דיומא לא שמיה ניוול דמשמע הא רחילת עולם הוי עינוי ומתוך סוגיא דהתם אי אפשר לגרוס כן ואין להאריך כאן: אין אלו נדרי עינוי נפש. ולא גרים ואלו הן נדרי עינוי נפש שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין דמשנה היא בפ' בתרא דנדרים (דף עט:) והתם גרסי' ואלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי וליכא למימר דהך דמייתי הכא ברייתא היא ולא משנה דכיון דמצי למפרך ממתניתין לא שביק מתניתין ומייתי ברייתא: הכי גרסינן רבי יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש הוא דאינו מיפר אבל מיפר הוא משום דברים שבינו לבינה הניחא

תוספות רי"ד

ר"י אומר וכו'. ר"י היינו ת"ק. אמר אביי כהנת אתא לאשמועינן. רבא אמר חודש מלא וחודש חסר א"ב. א"ר ל"ש אלא במפרש (כ"כ) אבל בסתם יוציא ויתן כתובה לאלתר. ושמואל אמר אפילו בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו. וקי"ל הל' כשמואל בדיני: (מתני') [פסקא] המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל מיני פירות יוציא ויתן כתובה. רי"א בישראלי יום א' יקיים ב' יוציא וי"כ. ובכהנת ב' יקיים ג' יוציא וי"כ המדיר את אשתו שלא תתקשט בא' מכל התכשיטין יוציא וי"כ. ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה [ובעשירות] ל' יום פי' אם מדיר את אשתו שלא תאכל פרי פ' אע"פ שלא הדירה אלא מאותו פרי בלבד ובכל הפירות היא מותרת אמרי' יוציא וי"כ וכן נמי אם הדירה שלא תתקשט בבושם פ' אע"פ שהיא מותרת להתקשט בכל שאר מיני בשמים חוץ מבושם פ' יוציא וי"כ. ואי קשיא מה כח יש לו להדירה שלא תאכל או שלא תתקשט הא מוקמינן לה לקמן בנדרה איהי וקיים לה איהו (וכ"ז הוא אליבא דשמואל אבל אליבא דרב כגון שהדירה הוא ואמר הנאת תשמישך אסור עלי בקונם אם תאכלי פרי פ' או אם תתקשט בשם פ' הייל נדרא) ואקשי' בשלמא

לרב בסתם כאן במפרש אלא לשמואל ק'. פי' ברישא דתנן ל' יום הוי במפרש הלכך ממתינין ל' עד ל' יום אבל כאן שלא פי' עד זמן פ' אלא סתם הדירה יוצא וי"כ מיד אלא לשמואל דאמר דאפילו בסתם לא יוצא
תני יוצא ויתן כתובה מיד. ומהדר הבמ"ע שנדרה היא וקיים לה הוא וקסבר הוא נותן אצבע בין שיניה פי' אין כח בבעל להדיר את אשתו שלא תטעום או שלא תתקשט אלא כגון שנדרה היא
לה אלא קיים לה וקסברי הני תנאי בין ת"ק בין ר"י בין ר' יוסי דהוא נותן אצבע בין שיניה כלומר אע"פ שהיא נדרה כל הפשיעה עליו מוטל שהי' יכול להפר לה ולא הפר שהיא נדרה ע"ד שיפר
שלא רצה להפר כל התואנה עליו מוטלת הלכך יוצא וי"כ. וכיון שלא הפר נדרה אין לנו' לתת לו זמן שמא תמצא פתח לנדרה דאי ניחא לה לדידה למישקל כתובתה ומיפק לא תבקש פתח לנדרה אבל
תיהנה מנכסיו [אפי' אם] נדר בסתם ימתין שמא ימצא פתח לנדרו. תניא האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה ר"א אומר היא נתנה אצבע בין שיניה ולפיכך אם רצה הבעל להפר יפר ואם אומר
יוציא שלא בכתובה ר"י ור"מ ור"י אומרים הוא נותן אצבע בין שיניה לפיכך אם רצה הבעל להפר יפר ואם אמר א"א באשה נדרנית ולא רצה להפר יוציא וי"כ. פי' ר"א מטיל כל התואנה על האשה
ילו כל התואנה על הבעל שקיים לה מש"ה יוציא וי"כ. וכיון דסתם לן תנא כי הני תנאי הלכתא הכי דהוא נותן אצבע בין שיניה והאי דקאמר א"א באשה נדרנית לא מפני שהוא תובע גירושין שאע"פ
תובעת גירושין מוציא כדתנן במתני' אלא ה"פ כיון שיכול להפר ולא הפר כאילו אמר הוא א"א בא"נ וכל התואנה מוטלת עליו. א"נ איידי דקאמר ת"ק א"א אמרו נמי אינהו א"א ולאו דוקא אלא בזמן דהוא נותן

נדרים ע. — [לעיל סא:] — שם — [שם ע"ש] — לעיל נג. נה: — [תוספתא פ"ז ע"ש] — [לעיל ע.] — נדרים עט.

שייך למתני'
ז א מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה כג:
ח ב ג מיי' שם הל' כד טור אה"ע סי' עד וטוש"ע י"ד סי' רלד סעיף נ:
ט ד מיי' פי"ב מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף נח:
י ה מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף נט:
[עי' תוס' סנהדרין יח. ד"ה רשב"ג]
כן הוא גי' מהרש"ל ומהרש"א לא גרס א"נ רק בהא קאמר שמואל

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' שאני. הס"ד ואח"כ מ"ה א"נ בהא קאמר:

הגהות הגר"א
[א] תוס' ד"ה בשלמא כו'. ר"ל דאם לא כן אי אפשר להדירה מפירות (ועמ"ש רבינו בב"ד סימן רל"ד ס"ק ח'):

גליון הש"ס
תוס' ד"ה רבי יהודה וכו' היכא דמוכח שאני. ע' תשובת מהרי"ט ח"ב סימן נו:

ובבגדי צבעונין הכא במאי עסקינן בדברים שבינו לבינה הניחא למ"ד דברים שבינו לבינה הבעל מיפר אלא למ"ד אין הבעל מיפר מאי איכא למימר דאתמר *דברים שבינו לבינה רב הונא אמר הבעל מיפר רב אדא בר אהבה אמר אין הבעל מיפר שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר אלא הכא במאי עסקינן כגון דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה דאמרה יאסר הנאת תשמישך עלי אם אתקשט כדאמר רב כהנא דאמר רב כהנא *הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו הנאת תשמישך עלי יפר לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו ולא תתקשט ולא תאסר אם כן קרו לה מנוולת ותתקשט ותאסר אי *לב"ש שתי שבתות אי לבית הלל שבת אחת הני מילי היכא דאדרה איהו דסברה מירתח רתח עילואי והשתא מותיב דעתיה אבל הכא דנדרה איהי ושתיק לה סברה מדאישתק מיסנא הוא דסני לי: רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה: וכמה קצבה אמר רב יהודה אמר שמואל י"ב חדש רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עשר שנים רב חסדא אמר אבימי רגל שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל: ובעשירות ל' יום: מאי שנא ל' יום אמר אביי שכן אשה חשובה נהנית מריח קשוטיה ל' יום: **מתני'** המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהוא עמה בעיר חודש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובזמן שהוא בעיר אחרת רגל אחד יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה מפני שנועל בפניה ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי אמר לה ע"מ שתאמרי לפלוני מה שאמרת לי או מה שאמרתי לך או שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא ויתן כתובה: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת רגל אחד יקיים הא שנים יוציא ויתן כתובה אימא סיפא שלשה יוציא ויתן כתובה הא שנים יקיים אמר אביי סיפא אתאן לכהנת *ורבי יהודה היא רבה בר עולא אמר לא קשיא *כאן ברדופה כאן בשאינה רדופה °אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום *אמר רבי *) יוחנן ככלה שנמצאת שלמה בבית חמיה ורדופה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה °והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה: המדיר את אשתו וכו': בשלמא לבית המשתה

איכא

*) גי' ע"י יונתן

בבגדי לבעונים. נאה וכזיון הוא לה ומתגנה עליו: הכא במאי עסקינן. קישוט דמתני' דהכא: בדברים שבינו לבינה. שם המשיר את השער: בעפר פיר. בעפר חור שהוא גדל שם כלומר בדבר שהוא רגיל בו נקי הוא להשמר שאינו מזיקו: פיר כמו פירא דכוורי (לקמן דף עט.) גומא: אלא הכא במאי עסקינן דתלינהו לקישוטיה בתשמיש. ומשום הכי מצי מיפר דדלמא מתקשטת ומיתסרא הנאת תשמישו עליה: כופה ומשמשתו. שאינה יכולה לאסור עצמה עליו אבל יכולה לאוסרו עליה שתהא היא מודרת ולא הוא כגון הנאת תשמישו עליה דלריך הוא להפר שלא יאכילנה דבר האסור לה: ולא תתקשט ולא תאסר. לר' יוסי כיון דאמר אין אלו נדרי עינוי נפש היאך יכול להפר ואי משום דתלינהו בתשמיש לא תתקשט ולא תיאסר: א"כ קרו לה מנוולת. וכי מבזו מקשטא אשתכח דנדר זה אוסרה עליו לפיכך יכול להפר משום דברים שבינו לבינה: ותתקשט ותאסר אי לבית שמאי. אמאי יוציא לאלתר ויתן כתובה ותתקשט ותאסר והות ליה כמדיר את אשתו מתשמיש המטה ותנן בפרק אף על פי לבית שמאי שתי שבתות ולבית הלל שבת אחת: הני מילי. שיש לו זמן שמא ימלא פתח לנדרו היכא דאדרה איהו: אבל היכא דנדרה איהי ואישתיק. ולא היפר אינה יכולה לגור אלנו כלל ואפי' עד שתאסר ע"י קישוט דסברה מיסנא סני לי: וכמה קצבה. כלומר אם נתן קצבה עד כמה לא כייפינן ליה להוציא: נהנית מריח קשוטיה. שנתקשטה לפני הנדר: **מתני'** כשהן בעיר אחרת. דרך בתים ללכת אצלם ברגלים: רגל אחד. מציא מוקמא אגפשה שלשה לא מציא מוקמא ובגמרא פריך הא שנים מאי: שנועל בפניה. בגמ' מפרש: מחמת דבר אחר. בגמרא מפרש: שתאמרי לפלוני. בגמרא מפרש: שתהא ממלאה ומערה. בגמרא מפרש: **גמ'** סיפא. דקתני שלשה יוציא הא שנים יקיים אאתן לכהנת: רדופה. לילך לבית אביה תמיד שנים יוציא שאינה רדופה שנים יקיים: דכתיב לא גרסי': אישי. לשון אישות ונישואין: ככלה בבית חמיה. שכבר ניסת וגם לבה בבעלה ואינה בושה הימנו:

היכא

הניחא לרב אדא בר אהבה דאמר בעל מיפר אלא לרב הונא כו' פירוש משום עינוי נפש הוא דאינו מיפר הא דקאמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש לא שלא יוכל הבעל להפר אלא שאינו מיפר משום נדרי עינוי נפש אלא מיפר הוא משום דברים שבינו לבינה והתם מפרש דנ"מ דאי מיפר משום עינוי נפש מיפר בין לעלמו בין לאחרים אין בהם עינוי נפש לעלמו מיפר לאחרים לא מיפר ופריך הניחא לרב אדא בר אהבה דאמר בעל מיפר כן נמלא בספר ישן וכן איתא בנדרים (דף פא.*) ולא כספרים שכתוב להפך ופליגי רב אדא בר אהבה ורב הונא אליבא דר' יוסי דאמר אין אלו נדרי עינוי נפש אם מיפר משום דברים שבינו לבינה דרב אדא בר אהבה אמר מיפר דרחילה וקישוט הוו דברים שבינו לבינה ורב הונא לא חשיב להו דברים שבינו לבינה שלא מלינו שועל כו' ולא גרסינן הכ"ע בדברים שבינו לבינה פירוש בקישוט המשיר את השער הניחא למאן דאמר כו' דא"כ הוה משמע דפליגי אם בעל מיפר בדברים שבינו לבינה אם לאו וליתא דלא נחלק אדם מעולם על כך שלא יפר בעל דברים שבינו לבינה דברייתא היא בריש פ' בתרא דנדרים (דף עט:) דמיפר ומפיק לה מדכתיב בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד שהבעל מיפר דברים שבינו לבינה והכא נמי מסיק בדתלנהו לקישוטיה בתשמיש המטה ותשמיש המטה הוי דברים שבינו לבינה כדמוכח (בשמעתא) [במסכת] בתרייתא דנדרים (דף נ:):

כגון דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה. ואם תאמר ואמאי לא מוקי לה דתלינהו באיסור פירות שבעולם ולא יוכל להקשות ותתקשט ותאסר אי לבית שמאי כו' ונראה לרשב"א משום דאכתי הוה קשה ליה דתתקשט ותיאסר לר' יהודה יום א':

ולא תתקשט ולא תיאסר. פירוש והיכי מצי מיפר אבל לא פריך אמאי יוציא ויתן כתובה הואיל ויכולה לסבול שלא תתקשט דא"כ לרב נמי תיקשי: **ותתקשט** ותיאסר אי לב"ש כו'. דבשלמא עד השתא דס"ד שיש עינוי בקישוט ולא תלנהו בתשמיש יוציא לאלתר ויתן כתובה שאין לה להמתין כלל ולמנוע מקישוט: **אבל** הכא דנדרה איהי כו'. וא"ת וימתין שמא ימלא פתח להקמתו דנשאלים על ההקם כדאמרי' בשילהי נערה המאורסה (נדרי' דף עט.) ואומר ר"י דאין נשאלין על ההקם אלא ביום שמעו שאמר לה קיים ליכי אבל אם עבר יום שמעו שאינו יכול להפר מחמת שהחרים לה אינו יכול לשאול עוד ואפילו אם תמלא לומר שיכול לשאול אתי שפיר דודאי כשהדירה הוא תמתין לבית הלל שבת אחת שאין קשה לה להמתין דסברה דהשתא מירתח רתח ולאחר מיכן יתפייס אבל הכא דסברא מיסנא סני ואינה סבורה שיתפייס עוד לא תקנו חכמים שתמתין הואיל וקשה לה: **גבי** חדש ל"ג שלשה דא"כ הוה דייק עלה בגמרא כדדייק גבי רגל: **כאן** ברדופה כאן בשאינה רדופה. פירש ר"ח דרגל ראשון היא רגילה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה ורגל שני אינה רדופה כל כך אף ע"פ שעדיין לא הגידה שבחה ומתני' דקתני רגל אחד יקיים היינו ברדופה ברגל ראשון שלא הלכה עדיין בשום פעם אחר להגיד שבחה והא דקתני שנים יקיים בשאינה רדופה כלומר ברגל שני או שלישי של חופה שאינה רדופה אע"פ שעדיין לא הגידה שבחה הואיל ואיחרה מללכת רגל ראשון ואתי שפיר הא דגרסינן בכל הספרים דכתיב וגרסינן נמי ואמר רבי יוחנן ולפירוש הקונטרס לא גרים דכתיב ולא גרים נמי ואמר רבי יוחנן אלא אמר רבי יוחנן. רבינו

המדיר

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פי"ב מהלכות נדרים הל' א טוש"ע יו"ד סי' רלד סעיף נה:
יב ב טוש"ע שם סימן רלה סעיף ג וטוש"ע אה"ע סימן עד סעיף א:
יג ג מיי' פי"ב שם הל' ט סמג עשין מח טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף סז:

[ובמנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי כו' כתבו דזהו מן הסוגיות הפוכות]

יד ד ה מיי' פי"ד מהל' אישות הלכה ו סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע י"ד סי' רלה סעי' ג וטוש"ע אה"ע סי' עד סעיף א:
טו ו ז ח מיי' פי"ג שם הל' ח טוש"ע י"ד שם וטוש"ע אה"ע שם סעי' ב וסעיף ה:
טז ט י מיי' שם הל' יב יג וסמג שם טור [סימן רלה] וש"ע י"ד סי' רלד סעי' סב וסימן רלה סעי' ו וטוש"ע אה"ע סימן עד סעי' ד וסעי' ו:

תוספות רי"ד

נותן אצבע בין שיניה יוציא וי"כ. ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה בדבר עד מתי אסרה עליה הוא דיוציא וי"כ אבל אם נתן קצבה ימתין עד אותו הזמן ובעשירות שרגילין בכך אם לא הדירה יותר מל' יום אין כופין אותו להוציא: וכמה קצבה אר"י א"ש י"ב חודש רבה בב"ח אר"י יו"ד שנים ר"ח אמר אבימי רגל שבנות ישראל מתקשטות ברגל. ובעשירות ל' יום מ"ט אמר אביי שכן אשה חשובה מתקשטת א' לל' יום: **מתני'** המדיר את אשתו שלא תלך בבית אביה בזמן שהן עמה בעיר חודש [אחד] יקיים ב' יוציא וי"כ ובזמן שהן בעיר אחרת רגל א' יקיים ג' יוציא ויתן כתובה פי' יש לפרשה כגון שנדר הוא. וא"ת מה כח לו לאסרה שלא תלך כגון שנדר כך יאסרו כל פירות שבעולם עלי כקונם אם תלכי לבית אביך או תאסר הנאת תשמישך עלי אם תלכי לבית אביך וכן נמי בנדרה איהי וקיים לה איהו ואע"פ שאין אלו נדרי עינוי נפש שיוכל להפר כגון דאמרה הנאת תשמישך עלי אסורה אם אלך שבענין זה יכול להפר שאם לא תלך ה"ה גורם לה שלא תלך ומצטערת ותכוף אותו לגרש הלכך מצי מיפר ודרך בנות ישראל לבקר בבית אביהן ברגל מעיר לעיר: הא גופא ק' אמרת רגל א' יקיים הא ב' יוציא וי"כ אימא סיפא ג' יוציא וי"כ הא ב' יקיים אמר אביי סיפא אתאן לכהנת ור"י הוא רבא בר עולא אמר ל"ק כאן ברדופה כאן בשאינה רדופה פי' נהוגה א) בשלשה: הדירה שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוצא וי"כ פי' מפני שנעל בפניה ואם היה טוען מפני ד"א רשאי פי' רב מוקי לה בשנדר הוא הנאת תשמישך אסורה עלי אם תלכי ומפני שנדר בפתח יוצא וי"כ ושמואל מוקי לה בנדרה אשה וקיים לה איהו דאמרה תיאסר הנאת תשמישך עלי אם אלך וכיון שהוא נותן אצבע בין שיניה יוציא וי"כ ויכול הוא להפר שאם תלך נאסרת ואם לא תלך איכא נעילת דלת ויוצא וי"כ.

הלכך

נדרים פא.
שם: ודף פג:
[לעיל סא:]
[לעיל ע.]
שה"ש ח
פסחים פז.
הושע ב

א) נראה דצ"ל פי' נהוגה לילך תמיד בשנים יוצאה.

יז א מיי' פי"ג מהלכות אישות הלכה יא טוש"ע י"ד סימן תג סעיף י בהג"ה:
יח ב מיי' פי"ג שם הל' יג טור י"ד סימן רלה וטוש"ע אה"ע סימן עד סעיף ו:
יט ג ד ה מיי' שם פי"ד הל' ה וסמג שם טוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ד:
מ"ק כח: נדרים פג:
כ ו מיי' פי"ג שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ה:
כא ז ח מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף א:
כב ט מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה כב טוש"ע שם סעיף ב:

איכא נועל בפניה. דלת של שמחה ופיקוח לער: סופנה. קוברה כשם שלא גמלה חסד כך לא יגמלו עמה: דיספד. יתן אל לבו שאף הוא יספדוהו ואל ירע לו אם נהג כן: דידל. הרים קולו בבכי ובמספד: דלואי. לוה את המטה מבית האבל לקבר: שתהא ממלאה ונופלת. לאחר שתשמש וימלא רחמה שכבת זרע תרוץ ברגליה ותנפלנו שלא יקלוט ותתעבר: ריחיים ותנור. המטלטלין: מתני' דת יהודית. שנהגו בנות ישראל ואע"ג דלא כתיבא: וטווה בשוק. בגמרא מפרש: במדברת בתוך ביתה. מפרש בגמרא: גמ' היכי דמי. דהאכילתו: אי דידע. כשאכל: נפרוש. ולא יאכל: מנא ידע. מי אמר לו אחרי כן שהוא בא להוציאה: הוחזקה נדה בשכינותיה. שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני ושמשה: בעלה לוקה. אם התרו בו וכי האי גוונא משכחת לה למתני' דלאחר תשמיש הודיעוהו שכינותיו שהוחזקה נדה: בנים מתים. בפ' במה מדליקין (שבת לב:) יליף מוחבל את מעשה ידיך: ידירנה. משמע בעצמו קונם עליך דבר פלוני: יחזור ויקניטנה. אין לו להוציאה אלא כך יתקננה: בכפיפה. בתוך סל אחד שכשלא ישמר ישכנו אף זה יבא לידי שתקלקלנו: מאן דמתני לה אהא. דר"י דתני תקנתא אחלה כל שכן אנדרים דלא שכיחי: דאורייתא היא. ואמאי לא קרי לה דת משה: אזהרה. מדעבדינן לה הכי לסוטה מדה כנגד מדה כמו שעשתה להתנאות על בועלה מכלל דאסור א"נ מדכתיב ופרע מכלל דההוא שעתא לאו פרועה הות שמע מינה אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש וכן עיקר:
קלתה

[תוספתא פ"ז ע"ש]

[במ"ק כח. פירשו תוס' כשם שענוך תשובות]

הגהות הב"ח
(א) גמ' א"ר אמר שמואל שתהא ממלאה ונופצת:

תורה אור

איכא נועל בפניה אלא לבית האבל מאי נועל בפניה איכא תנא *למחר היא מתה ואין כל בריה סופדה ואיכא דאמרי אין כל בריה *סופנה *תניא היה ר' מאיר אומר מאי דכתיב °טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיתה *דספד יספדוניה דקבר יקברוניה דידל ידלוניה דלואי ילווניה דטען יטענוניה: ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי: מאי דבר אחר אמר רב יהודה אמר שמואל משום בני אדם פרוצין שמצויין שם אמר רב אשי לא אמרן ב אלא דאיתחזק אבל לא איתחזק לא כל כמיניה: ואם אמר לה ע"מ שתאמרי: ותימא אמר רב יהודה אמר שמואל ג דברים של קלון: או שתהא ממלאה ומערה לאשפה: ותיעביד א"ר יהודה אמר שמואל (א) ד שתמלא ונופצת במתניתא תנא ה שתמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה בשלמא לשמואל משום הכי יוציא ויתן כתובה אלא למתניתא מאי נפקא לה מינה תיעביד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מפני שנראית כשוטה אמר רב כהנא המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה וריחים ותנור יוציא ויתן כתובה שמשיאה שם רע בשכינותיה תניא נמי הכי ו המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה ריחים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכינותיה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה וריחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבניו תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכיניו: מתני' ז ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת ואיזוהי דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו רבי טרפון אומר אף הקולנית ואיזוהי קולנית לכשהיא מדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעין קולה: גמ' מאכילתו שאינו מעושר: היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע לא צריכא דאמרה ליה ח פלוני *כהן תיקן לי את הכרי ואזיל שייליה ואשתכח שיקרא: ומשמשתו נדה: היכי דמי אי דידע בה נפרוש אי דלא ידע נסמוך עילוה דא"ר חיננא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר °וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה לא צריכא דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם ואזל שייליה ואשתכח שיקרא ואיבעית אימא כדרב יהודה *דאמר רב יהודה ט הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדה: ולא קוצה לה חלה: היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע לא צריכא דאמרה ליה פלוני גבל תיקן לי את העיסה ואזיל שייליה ואשתכח שיקרא: ונודרת ואינה מקיימת: *דאמר מר בעון נדרים בנים מתים שנאמר °אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו' ואיזו הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו א) רב נחמן אמר מהכא °לשוא הכיתי את בניכם לשוא על עסקי שוא תניא היה ר"מ אומר כל היודע באשתו שנודרת ואינה מקיימת יחזור וידירנה במאי מתקן לה אלא יחזור ויקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה אמרו לו *אין אדם דר עם נחש ב) בכפיפה תניא היה ר' יהודה אומר כל היודע באשתו שאינה קוצה לו חלה יחזור ויפריש אחריה אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה מאן דמתני לה אהא כ"ש אהך אבל מאן דמתני אהך אבל הא זימנין דמקרי ואכיל: ואיזוהי דת יהודית יוצאה וראשה פרוע: ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב °ופרע את ראש האשה ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש דאורייתא
קלתה

קהלת ז

[כתב הת"ט יש לגמגם למה נקט כהן וכהרא"ש ליתא ע"ש ודע דגם בטור וש"ע ליתא מלת כהן]

ויקרא טו

קדושין פ.

שבת לב:

קהלת ה

ירמיה ב

[לקמן עז. פו:]

במדבר ה

א) [עי' שבת לב: ר"נ בר יצחק אמר למ"ד בעון נדרים נמי מהכא וכו']: ב) [פי' קופות שעושין מן הגומא ומסלי נצרים וכו' ערוך ערך כפסה]

המדיר את אשתו שלא תשאל כו'. תימה דעל כרחך לא מיירי הכא בנדרה היא וקיים לה הוא דהא קתני סיפא וכן היא שנדרה ואיהו לא מצי לאדורה אא"כ תלה בתשמיש וא"כ לשמואל למה יוציא לאלתר ותשאל ותיאסר לב"ה שבת אחת וי"ל דלעולם שלא תלה בתשמיש אלא כגון שאסר על עצמו הנאת שאילתה ואינה יכולה בשביל זה לשאל ולא תשאיל שאסר הנאת כליו שלא תוכל להשאילם:
אי דידע נפרוש. תימה דלוקמה כגון דידע ופרש אבל היא היתה רוצה להאכילו שלא היתה סבורה שהיה יודע ואומר ר"י דמאכילתו משמע שהאכילתו ומדקדק היאך האכילתו ומיהו קשה דדייק נמי הכי אולא קוצה לה חלה ונראה לרשב"א דמה שרצתה להאכילו אינה יוצאה בלא כתובה דיכולה לומר משחקת הייתי ואם היית בא לאכול הייתי מונעת אותך:
פלוני כהן תיקן כו'. היה יכול לומר דאיכא עדים שהאכילתו דבר שאינו מעושר אלא לא שכיח: אי דלא ידע נסמוך עילוה. הכא לא מצי לאקשויי אי דלא ידע מנא ידע כדפריך לעיל שהרי יכול לדעת שראה בגדיה אחרי כן מלוכלכים בדם להכי פריך נסמוך עילוה שאומרת שנתלכלכו לה ממקום אחר: וספרה לה לעצמה. וא"ת אמאי אין מברכת זבה על ספירתה כמו שמברכין על ספירת העומר דהא כתיב וספרה וי"ל דאין מברכין אלא ביובל שמברכין ב"ד בכל שנה שלעולם יוכל למנות כסדר וכן עומר אבל זבה שאם תראה תסתור אין לה למנות*:
יחזור ויקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה. ואם לא שיקניטנה לא ידע מתי תדור שיפר ואע"ג דבעיא היא בפ' נערה המאורסה (נדרים דף עג:) אם בעל מיפר בלא שמיעה או לא לא שיוכל להפר נדרים שתדור מכאן ולהבא דאם כן תפשוט מהכא דאין מיפר בלא שמיעה מדמצריך להקניטה אלא מיירי בנדרים שכבר נדרה ולא שמע אבל הכא היכי יפר דשמא עדיין לא נדרה ולאחר מיכן שמא תדור ותעבור מיד קודם שיפר והא דבעי למפשט מדתניא האומר לאשתו כל נדרים שתדור מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן מופרין ר"א אומר מופר לא משום דמיבעיא ליה היכא דלא נדרה תדע מדפשיט מדר"א ולדרבה מדרבנן הו"ל למפשט דקתני וחכ"א אינו מופר אלא ה"ק התם מדר"א נשמע לרבנן דע"כ לא פליגי עליה רבנן אלא בהא דאין יכול להפר קודם שיחול הנדר אבל בהא מודו רבנן דאם כבר חל הנדר דמיפר אע"ג דלא שמע:
בטווה

[עי' תוס' מנחות סה: ד"ה וספרתם ועי' של"ה בשער האותיות דף קה ע"א שכתב לפסר סוף ע"ש וצ"ל אין לה לבכך]

תוספות רי"ד

הלכך יכול להפר שאין לך דברים שבינו לבינה גדול מזה: בשלמא לבית המשתה איכא נועל בפניה אלא לבית האבל מאי נועל בפניה איכא תנא למחר היא מתה ואין כל אדם סופדה דתניא ר"מ אומר מ"ד טוב ללכת אל בית אבל וגו' והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוני' דיקבר יקברוני' דלואי ילווני' דימעון יטענוני': ואם היה טוען וכו' מאי ד"א אר"י א"ש משום בני [אדם] פריצי שמצויין שם א"ר אשי ל"א אלא דאיתחזק הא לא אתחזק לאו כל כמיניה: אמר לה ע"מ שתאמרי לאיש פ' מה שאמרתי לך או מה שאמרת לי או שתהא ממלאה ומערה לאשפות יוציא ויתן כתובה. ותימא. אר"י א"ש דברים של קלון פי' שהאשה מדברת עם בעלה בשעת תשמיש (וזהע"מ שנ"ה על הנדר שנדר ע"מ שתאמר או ממלאכה וכו') ותיעבד אר"י א"ש שתמלאי ותנפצי פי' בשעת תשמיש כדי שלא תתעבר ובמתניתא תאנא שתמלא עשרה כדים מים ותערה לאשפות מפני שנראית כשוטה: אמר ר"כ המדיר את אשתו שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה ש"ר בשכינותה וכן היא שנדרה שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבנה תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו ש"ר בשכיניו. (לפי המסקנא אם נדרה היא נדרי עינוי נפש שהבעל יכול להפר כגון שנדרה שלא למעום פרי פ' ושלא תתקשט בבושם פ' ושמע בעלה וקיים ה"ה כנותן אצבע בין שיניה כאילו הדירה הוא ויוציא ויתן כתובה. אבל אי נדרה שאר נדרים שאינם עינוי נפש כגון שלא תלך לבית אביה או שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה או שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור ולא תארוג בגדים נאים לבנה וכיוצא באלו שאין הבעל יכול להפר ה"ה נתנה אצבע בין שיניה ותצא בלא כתובה מיד ואם אלו הנדרים בעינוי נפש כגון שאמרה תשמישך אסור עלי כקונם או יאסרו כל פירות העולם עלי כקונם אם אלך לבית אבא או לבית האבל או אם אעשה כך וכך ושמע בעלה וקיים לה יוציא ויתן כתובה דכיון דתלינהו בעינוי נפש כאילו נדרה בעינוי נפש דמי שהבעל יכול להפר): מתני' ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית איזה הוא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת ואיזה הוא דת יהודית יוצאה וראשה פרועה וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו ר"ט אומר אף הקולנית איזהו קולנית כל שמדברת בתוך ביתו ושכני' שומעין את קולה: מאכילתו שאינו מעושר. היכי דמי אי דידע לפרוש ואי דלא ידע מנא ידע ל"צ דא"ל פ' תיקן לי הכרי ואזיל ושייליה ואישתכח שקרא: ומשמשתו נדה אי דידע לפרוש ואי דלא ידע לסמוך עלויה דאמר ר"ה א"ש מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לעצמה פי' והיא נאמן לבעלה לומר טמאה אני וטהורה אני ל"צ דא"ל חכם טהר לי את הדם ואזל ושייליה ואישתכח שקרא ואבע"א כדר"י א"ש דאמר ר"י א"ש הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדה פי' אם התרו בו לאחר שהוחזקה ומתני' משכחת לה דלאחר תשמיש הודיעוהו שכינתה שהוחזקה נדה פי' שהוחזקה נדת שראות לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני: ולא קוצה לה חלה ה"ד אי דידע לפרוש אי דלא ידע מנא ידע ל"צ דא"ל פ' תיקן לי את העיסה ואזל ושייליה ואשתכח שקרא: ונודרת ואינה מקיימת דאמר מר בעון נדרים בנים מתים פי' ומתני' בשאר נדרים שא"י להוציאה בלא כתובה עליהן ואע"פ שאינו מוציאה בשביל הנדרים אם אינה מקיימת מוציאה בלא כתובה אבל ג' נדרים דתנן לקמן בפירקין אע"פ שמקיימת מוציאה בלא כתובה מפני שאומר אי אפשי באשה נדרנית א"נ יש להעמיד גם באותן ג' נדרים וטעמא דאינה מקיימתן הא לאו הכי לא מצי מפיק לה דמצי מיפר לה ואי לא מיפר לה הוא נותן אצבע בין שיניה דהא אפילו באותן ג' נדרים ונמצאו עליה נדרים תנן ומשום שאין הבעל מיפר בקודמים הא נדרה תחתיו לא משום דמצי מיפר לה ואי לא הפר לה הוא נתן אצבע בין שיניה. וק' לי בעל נמי אם נודר ואינו מקיים יוציא ויתן כתובה שקובר את בניו ועוד קובר את אשתו דכתיב ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך וצ"ל דכ"ש הוא דהשתא האשה שהיא מפסדת דינה ומה שראוי ליתן לה ונשתעבד לה בעת שנשאה קנסינן לה דתצא שלא בכתובה כ"ש בעל דלא מפסיד מידי אלא מה שנשתעבד לה שנותן לה דיוציא ויתן כתובה וכן נמי אם מאכילה דברים האסורים או טבל או נבילות וטריפות שתוכל אשתו לתבוע גירושין ממנו ויוציא ויתן כתובה: ואיזה דת יהודית יוצאה וראשה פרוע פי' דבר שאין בו איסור אלא בו דרך צניעות. ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב ופרע את ראש האשה ותנא דבי ר"י אזהרה לבנ"י שלא יצאו בפריעת הראש מדכתיב ופרע אלמא עד השתא לא הוי פרוע א"נ בסוטה שעושים כן כדי לנוולה אלמא גיוול הוא

קלתה שפיר דמי דת יהודית אפילו קלתה נמי אסור אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן קלתה אין בה משום פרוע ראש הוי בה רבי זירא היכא אילימא בשוק דת יהודית היא ואלא בחצר *אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה אמר אביי ואיתימא רב כהנא מחצר לחצר ודרך מבוי: וטווה בשוק: אמר רב יהודה אמר שמואל במראה זרועותיה לבני אדם רב חסדא אמר אבימי בטווה ורד כנגד פניה: ומדברת עם כל אדם: אמר רב יהודה אמר שמואל במשחקת עם בחורים אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קאזילנא בתריה דרב עוקבא חזיתיה להההיא ערביא דהוה יתבה קא שדיא פילכה וטווה ורד כנגד פניה כיון דחזיתינן פסיקתיה לפילכה שדיתיה אמרה לי עולם הב לי פלך אמר בה רב עוקבא מילתא מאי אמר בה רבינא אמר טווה בשוק אמר בה רבנן אמרי מדברת עם כל אדם אמר בה: אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו: אמר רב יהודה אמר שמואל במקללת [א] יולדיו בפני מולידיו [ב] וסימניך אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי אמר *רבה דאמרה ליה ניכליה אריא לסבא באפי בריה: רבי טרפון אומר אף הקולנית: מאי קולנית אמר רב יהודה אמר שמואל במשמעת קולה על עסקי תשמיש במתניתא תנא במשמשת בחצר זו ונשמע קולה בחצר אחרת וניתנייה גבי מומין במתניתין אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא: **מתני'** *המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה על מנת שאין בה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים: **גמ'** ותנן *נמי גבי קדושין כי האי גוונא הכא כתובות איצטריכא ליה תנא קדושין אטו כתובות התם קדושין אצטריכא ליה תנא כתובות *אטו קדושין א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונים תניא נמי הכי *באלו נדרים אמרו דברים שיש בהן עינוי נפש שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונין הוי בה רב פפא אהייא אילימא ארישא כיון דקא קפיד אפילו כל מילי נמי אלא אסיפא רב אשי אמר לעולם ארישא ומידי דקפדי בה אינשי הוה קפידיה קפידא מידי דלא קפדי בה אינשי לא הוי קפידיה קפידא *איתמר קידשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אינה צריכה הימנו גט אמר אביי

לא

בראשית מח | ס"א רבא | קדושין נ. | שם | אטו קדושין דברים שיש בהם עינוי נפש אר"י כצ"ל רש"ל [תוספתא פ"ז] | יבמות ק.

תורה אור

קלתה. סל שיש לו מלמטה בית קבול להולמו בראשו ובית קיבול מלמעלה לתת בו פלך ופשתן: הוי. לשון מקשה: א"כ. דבחצר יש בה משום פריעה: ודרך מבוי. דלא שכיחי רבים: בטווה ורד כנגד פניה. טווה בכפה על ירכה וחוט מתרדד כנגד פניה של מטה: שדיתיה. השליכתהו: במקללת יולדיו בפני מולידיו. כלומר בפניו דמתני' לא תימא לפניו ממש אלא אפילו מקללת אביו של בעל בפני בנו של בעל: וסימניך אפרים ומנשה וגו'. ופסוק זה יהא לך סימן על משנתינו לזכור על ידו דבפניו דמתני' [לא תימא בפניו ממש אלא] בפני בנו קאמר והוי כאילו בפניו: אפרים ומנשה וגו'. בני בניו כבניו: אמר רבה. לפרושי מילתיה דר"י כגון דאמרה ניכליה אריא לסבא חמיה: באפי בריה. בפני בנו של בעל אומרת כן: על עסקי תשמיש. כשמדבר עמה על עסקי טוגה מריבה עמו ומשמעת לשכניו והוא בוש בדבר: נשמע קולה. שתשמיש קשה לה וצועקת: גבי מומין. בשילהי פירקין: **מתני'** כנסה סתם. בגמ' מפרש אי קאי ארישא אהך דקידשה על תנאי או מילתא באפי נפשה: מומין הפוסלין בכהנים. בבכורות קתני להו: **גמ'** כי האי גוונא. משנה זו שנויה בקדושין בפרק האיש מקדש ומאי שנא דשתמה רבי תרי זימני: הכא. דמכילתין דהכא בכתובות קאי אצטריך ליה למיתנייא משום כתובות כדקתני סיפא תצא שלא בכתובה: תנא קדושין. רישא דמתניתין אינה מקודשת: אטו כתובות. איידי דנקטה משום כתובות: שלא תאכל בשר. דהוי עינוי נפש ומתגנה עליו: ארישא. דאתני בהדה: אסיפא. וקסבר סיפא דמתני' מילתא באפי נפשה וקידשה סתם וכנסה סתם קאמר: קידשה על תנאי. שאין עליה נדרים:

לא

[גיטין פט.]

במטוה ורד כנגד פניה. ר"ח פי' טווה ורד למר אדום היא טווה שיפול על פניה מזהרוריתו וזהו עזות מצח ופריצות: [סייך לעיל] **ואלא** בחצר. פי' אפי' בלא קלתה נמי אין בה משום פריעת ראש שא"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו: **יולידיו** בפני מולידיו. לא מבעיא בפני בעל דקתני במתני' אלא בפני מולידיו דהיינו בניו של בעל לא תקלל אביו של בעל בפניהם וי"מ יולידיו בפני מולידיו זקנו של בעל בפני הבעל כי היכי דניהוי דווקא בפניו דמתני' ולא היא דהא מפרש רבה דאמרה ניכליה אריא לסבא באפי בריה משמע בריה דבעל: **על** מנת שאין עליה נדרים כו'. תימה לר"י מאי איריא על מנת אפי' בסתם נמי דהא בפ' אע"פ (לעיל דף מז:) גזרינן שלא תאכל ארוסה בת ישראל בתרומה גזירה משום סימפון וי"ל דלרב דאמר בגמ' קידשה על תנאי וכנסה סתם צריכה הימנו גט נקט קידשה על תנאי משום סיפא לאשמועינן דאע"ג דקידשה על תנאי בעיא גט ולשמואל נמי נקט ע"מ למימרא דבכל ענין אינה מקודשת אפי' כנסה אח"כ סתם כדאמרינן בגמרא ועי"ל דנהי דשייך בה סימפון אפי' בקידשה סתם ולא תאכל בתרומה מ"מ צריכה גט מדבריהם או מדאורייתא מספק ומיהו כתובה לית לה לכ"ע אפילו קידשה סתם כדתניא לעיל ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא שלא בכתובה ואפי' מאן דפליג לא פליג אלא משום דקסבר הוא נתן אצבע בין שיניה הא לאו הכי מודה דאין לה כתובה והא דנקט במתני' וכנסה ה"ה אפי' לא כנסה בעיא גט אלא נקט כנסה דאפ"ה לית לה כתובה ולרב דמוקי לה סיפא בקידשה על תנאי וכנסה סתם ה"ה דאפי' קידשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה אלא נקט קידשה על תנאי לאשמועינן דאפי' הכי כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא וא"ת לפי מאי דפרישית דקידשה סתם צריכה גט מאי שנא דבנמצאת איילונית אינה צריכה גט דתנן בריש יבמות (דף ב: ושם) וכולן שנמצאו איילונית צרותיהם מותרות משמע דאפי' מדרבנן לא בעיא גט דאי בעיא גט אפי' מדרבנן לא היתה צרתה מותרת אלא חולצת ולא מתייבמת מידי דהוה אכל היכולה למאן ולא מיאנה דצרתה חולצת ולא מתייבמת וצריך לחלק בין מום דאיילונית לשאר מומין והא דמשמע בהשולח (גיטין דף מו: ושם) דאיילונית צריכה גט דתנן המוציא אשתו משום איילונית לא יחזיר וטעמא משום קלקולא ואם לא היתה צריכה גט מה מועיל מה שאמרו לא יחזיר הא מקולקלת היא אם הוציאה בלא גט התם מיירי בספק איילונית שלא היה להם כח לברר אם הם סימנין גמורים אם לאו הלכך צריכה גט מספק ומ"מ אין לה כתובה דמספיקא לא מפקינן ממונא תדע דאי בודאי איילונית איירי היאך יכול לקלקלה דלעולם לא יהיו לה בנים דודאי איילונית אין לה רפואה דהא יוצאה בלא חליצה ואם היה לה רפואה היתה צריכה חליצה כמו סריס חמה דתנן בהערל (יבמות דף עט: ושם) דחולץ וחולצין לאשתו שכן מתרפאין באלכסנדריא של מצרים והא דתנן לקמן (דף ק:) הממאנת והשניה והאיילונית אין להן לא כתובה כו' ואית לן למידק כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא כדדייק בגמרא אמתני' דהכא איכא למימר דמשום שניה נקט אין לה כתובה לדקדק הא גיטא בעיא דהא ע"כ ממאנת לא בעיא גט ועי"ל דהא דדייק בגמרא כתובה הוא דלא בעיא כו' היינו משום דקתני ברישא אינה מקודשת וסיפא נקט תצא שלא בכתובה ועוד דאמתני' שייך לדקדק דגיטא בעיא מדלא נקט אינה צריכה גט דהוה שמעינן דכ"ש דאין לה כתובה אבל התם קתני לא כתובה ולא פירות ולא בלאות ואי הוה תני אינה צריכה גט לא הוה שמעינן מינה דאין לה לא פירות ולא בלאות להכי ליכא למידק התם הא גיטא בעיא: **אלא** אסיפא. וסבר רב פפא כשמואל דמוקי סיפא בקידשה סתם וכנסה סתם: **ומידי** דקפדי אינשי הוי קפידא. נראה דהיינו כשהתנה סתם על מנת שאין עליה נדרים ולא פי' איזה נדר דהתם קאמר רב אשי דלא קפדי אינשי לא הוי קפידיה קפידא אבל אם פירש בהדיא ע"מ שאין עליך נדר זה ודאי יכול להתנות בכל נדרים אפי' לא קפדי בהו אינשי:

לא

עין משפט נר מצוה

כג א ב ג ד ה ו ז מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה יב טור שו"ע אה"ע סי' קטו סעיף ד:

כד ח מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ו סמג עשין מח טוש"ע שם סי' לט סעי' א:

כה ט מיי' פכ"ה שם הלכה א סמג שם טוש"ע שם סימן קיז סעיף ג:

כו י מיי' פ"ז שם הל' ז סמג שם טוש"ע שם סימן לט סעיף ג:

כז כ מיי' פכ"ה שם הל' ב סמג שם טוש"ע שם סימן קיז סעיף ד:

כח ל מיי' פ"ז שם הלכה ז סמג שם טוש"ע שם סימן לט סעיף ד:

כט מ מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ה:

ל נ מיי' שם הלכה א וסמג שם טוש"ע שם סימן לח סעיף לה [וכרב אלפס עוד בקדושין פ"ב דף רכט:]:

תוספות רי"ד

הוא לאשה לצאת בפריעת הראש. אר"י א"ש דאורייתא קלתה על ראשה שפיר דמי ודת יהודית בקלתה נמי אסור. אר"א אר"י קלתה אין בה משום פריעת הראש הוי בה ר"ז היכא אילימא בשוק דת יהודית הוא אלא בחצר א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה אמר אביי ואיתימא ר"כ מחצר לחצר דרך מבוי פי' מבוי דלא שכיח בי' בני ר"ה: וטווה בשוק אר"י א"ש במגלה זרועותיה לבני אדם ר"ח אמר אבימי בטווה ויורד כנגד פניה פי' החוט יורד כנגד פניה של מטה והוא פריצות לעשות כן בפני בני אדם: ומדברת עם כל אדם אר"י א"ש במשחקת עם הבחורים. והמקללת יולדיו בפניו אר"י א"ש במקללת יולדיו בפני מולידיו ה"ד א"ר נכלי' ארי' לסבא באפי ברי' פי' יולדיו קורא הזקן דהיינו חמיה ומקללתו בפני בן בעלה כדכתיב ומולדתך אשר הולדת אחריהם פי' כולי האי דייק שמואל מדקתני יולדיו דאי בפניו אבעל קאי הו"ל במקללת אביו בפניו אמאי תני יולדיו דמשמע זקינו א"ו האי בפניו לא אבעל קאי [אלא]שקללה אבי הבעל שילדו בפני בנו של בעל שאבי הבעל הוא זקינו וכ"ש אם קללתו בפני הבעל שיוציא: ר"ט אומר אף הקולנית איזהו קולנית אר"י א"ש במשמעת קולה על עסקי תשמיש פי' מסרבת בו ואינה מתרצה להזקק לו. גרסי' בסוטה בפ' ארוסה איבעיא להו עוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובה או לא אר"ח מסורא ת"ש ואלו שב"ד מתנין להן מי שנתחרש בעלה או שנשתטה או שהיה חבוש בבית האסורים ולא להשקותה אמרו אלא לפוסלה מכתובתה ש"מ צריכה התראה להפסיד כתובתה ש"מ. (והרב אומר שאם התרה בה ועכבה על התראתו ורוצה למחול לה בעלה ולקיימה א) הרשות בידו דומיא דסוטה שאם רוצה למחול על קנויו קודם סתירת הרשות בידו) ירושלמי נשים שאמרו חכמים יוצאין בלא כתובה צריכות התראה ואם לא התרה בהן יוציא ויתן כתובה ולא מנה ומאתים אלא אפילו כ' אלף וזו מאבדת הכל ונוטלת בלאותי' שבפני' ויוצאת: מתני' המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים ב) תצא שלא בכתובה ע"מ שאין בה מומין ונמצאו עליה מומין אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה מומין תצא שלא בכתובה שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים. ותנן נמי גבי קרושין כה"ג הכא כתובה איצטריך ליה תנא קדושין אטו כתובה והתם קדושין איצטריך ליה תנא כתובה אטו קדושין פי' רישא מיירי בקדושין וסיפא בכתובה: אר"י משום ר"ש בן יהוצדק באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ולא תשתה יין ולא תתקשט בבגדי צבעונין ותנ"ה באלו נדרים. הוי בה ר"פ אהייא אילימא ארישא כיון דקא קפיד אפילו כל מילי נמי פי' כיון דקפיד ואתני בהדה ע"מ שאין עליה נדרים אפילו שאר נדרים אם ימצאו עליה אינה מקודשת אלא אסיפא פי' דקתני כנסה סתם וקסבר ר"פ דסיפא דמילתא באפי נפשה היא וקדשה סתם וכנסה סתם קאמר וכיון דקדשה וכנסה סתם דוקא בג' נדרים קפיד ותצא שלא בכתובה אבל בשאר נדרים א"י להוציאה שלא בכתובה (ע"א) [רב אשי אמר] לעולם ארישא ומידי דקפדי אינשי הוי קפידיה קפידא מידי דלא קפדי ביה אינשי לא הוי קפידיה קפידא פי' אע"פ שהתנה עמה אנן סהדי דלא (קפידא אלא ממון) [קפיד אלא במאי] דקפדי אינשי וכ"ש בסיפא דלא קפיד אלא אמאן דקפדי אינשי והלכך אע"פ שהתנה עמה שאין עליה נדרים י"ל כתובה ובעיא גיטא ור"י ז"ל כ' רבעיא גיטא ואין לה כתובה ואינו נ"ל דכיון דאמרינן דאע"ג דגתני לא אתני אלא על הני אפילו כתובה נמי יש לה והל' כרב אשי איתמר קדשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה ממנו גט ושמואל אמר א"צ הימנו גט שכל הבועל ע"ד תנאו הראשון הוא בועל

אמר

הגהות הגר"א

[א] גמ' יולידיו בפני מולידיו. נ"ל יולדיו בפני מולדיו: [ב] שם וסימניך אפרים כו'. כ"צ גי' הרי"ף והרא"ש שנאמר ומולדתך אשר הולדת כו' (ועמ"ש רבינו באה"ע סימן קט"ו ס"ק י"ג):

א) לכאורה צ"ע הא דין זה הוא איבעיא ולא איפשיטא בסוטה (כ"ה) ואולי דכוונתו כיון דקיי"ל גבי קינוי דיכול למחול ה"ה הכא. ועי' תוס' שם ד"ה ש"מ. ב) נ"ל אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה.

לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה אלא טעמא דרב לפי *שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הא פליגי בה חדא זימנא *דאתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה עמדה ונישאת רב אמר אין צריכה גט משני ושמואל אמר "צריכה גט משני צריכא דאי אתמר בההיא בההיא קאמר רב משום דליכא תנאה אבל בהא דאיכא תנאה אימא מודי ליה לשמואל ואי אתמר בהא בהא קאמר שמואל אבל בהך אימא מודי ליה לרב צריכא תנן כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא מאי לאו קידשה על תנאי וכנסה סתם תיובתא דשמואל לא

רש"י

לא תימא · קסבר רב אחולי לתנאיה וכתובה בעי למיתב לה אם מגרשה: אלא טעמא דרב · לענין גט יקסבר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושיי ואפי' ימצא עליה נדרים אבל לענין ממונא בתנאיה קאי שאם ימצא עליה נדרים תצא בלא כתובה: קטנה · יתומה: שלא מיאנה · בקטנותה: והגדילה · ובא עליה ואח"כ מיאנה ועמדה וניסת: אין צריכה גט משני · דכי גדלה בא עליה לשם קדושין דיודע הוא שאין קידושי קטנה כלום: צריכה גט משני · דכל הבועל על דעת קדושין הראשונים בועל ואע"ג דמודה שמואל שאסורה לשני דמשנה שלמה היא (נדה דף נב.) דאין הבת ממאנת משהביאה שתי שערות גט מיהא בעיא מיניה דהא דאמרי רבנן גדולה לא ממאנת מדרבנן הוא ורב סבר דאורייתא היא משום דכי בעיל משתגדיל לשם קדושין בעיל: דליכא תנאה · והכל יודעין שאין במעשה קטנה כלום וגמר ובעל לשם קדושין: דאיכא תנאה · וסבר הוא שתקיים תנאה דהואיל ומיכסבא ליה אין עליה נדר ולא מסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין דאיהו חפן באשה נדרנית: בהא קאמר שמואל · דכיון דאתני אתנאי סמיך דאיהו חפן בנדרנית: מאי לאו קידשה כו' · וסיפא ארישא קאי וקאמר כתובה הוא דלא בעיא דלענין ממונא לא אחיל תנאי אבל גיטא בעיא דלשם קדושין בעל דאי משתכח עלה נדרים לא תהא בעילתו זנות כרב: לא

תוספות

לא תימא טעמא דרב כיון דכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה · פי' בקונטרס ויהא לה כתובה וקשה לרבינו יצחק דא"כ מאי קאמר לא תימא פשיטא דלא מצי למימר הכי דהא תנן בהדיא במתני' כנסה סתם תצא בלא כתובה ונראה דלאו פירכא היא דהוה מצי לאוקומי מתניתין בשלא בעל והכא בבעל קאמר דאחולי אחיל לתנאיה ורבינו יצחק פי' לא תימא טעמא דרב כיון דכנסה אע"ג דלא בעל אחליה לתנאיה ותהא צריכה גט ומיהו כתובה ודאי לית לה כדתנן במתני' אלא טעמא דרב משום דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות ופליגא אעולא אמר רבי אלעזר דאמר לקמן דבבעל מודו כולי עלמא דצריכה גט ולא פליגי רב ושמואל אלא בשלא בעל וא"ת דהכא משמע דלשמואל אדם בועל בעילת זנות ויש תנאי בנשואין וקשה דביבמות בפרק ב"ש (דף קז. ושם) תנן ב"ש אומרים אין ממאנין אלא ארוסות ואמרינן בגמרא אמר רב יהודה אמר שמואל מאי טעמא דבית שמאי לפי שאין תנאי בנשואין ואי אמרת נשואה תמאן אתי למימר יש תנאי בנשואין אלמא סבר שמואל דאין תנאי בנשואין דבית הלל נמי לא פליגי אלא משום דסברי דליכא למיגזר דמידע ידעי דנשואי קטנה דרבנן ניהו אבל הא מודו דאין תנאי בנשואין וריב"ן מגיה התם אמר רב יהודה אמר רב ואומר ר"י שלא הועיל כלום לרבה דאמר לקמן דבטעות אשה אחת דברי הכל אינה צריכה גט אלמא לרב נמי יש תנאי בנשואין ועוד דהתם פריך נכנסה לחופה ולא נבעלה מאי איכא למימר ומשני לפי שאין תנאי בחופה ותירץ רבינו יצחק דאביי לא הוה מפרש טעמא דב"ה משום דמידע ידעי כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין וסוגיא דהתם כעולא אמר ר"א דאמר לקמן המקדש על תנאי ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט דאין תנאי בנשואין ונראה דצריך להגיה אמר רב כריב"ן דאי גרסינן אמר שמואל תקשי ליה מנכנסה לחופה ולא נבעלה דלעולא אמר ר"א בלא בעל סבר שמואל דיש תנאי והא דאמר בשילהי האשה רבה (שם צ:) גבי פלוגתא דרב ושמואל דיבמה הרי היא כאשת איש דקאמר אביי לצד ליסנא דשמואל אדרבי יצחק נפחא קאי דמפרש מילתיה דר' יוסי משום דאין תנאי בנשואין לא משום דלא מהני תנאה קאמר אלא משום דאין רגילות שיהיו נשואין מתבטלין מחמת תנאי שהיה בקדושין דרגילות הוא או שידע וימנע מליסא או גמרי ומחלי ולא הדרי בשעת נשואין וכן צריך לפרש על כרחין הא דקאמר שמואל התם אינה כאשת איש דבקדושין איירי ובקדושין דכולי עלמא מודו דיש תנאי והרב רבינו חיים מפרש גם ההיא דב"ש בענין זה והכי פירש לפי שאין תנאי בנשואין פירוש אין רגילות שיתבטלו נשואין מחמת שום תנאי ואי אמרת נשואה תמאן אתי למימר יש תנאי בנשואין בתמיה פירוש וכי יעלה על לב אדם לומר שמחמת תנאי נתבטלו הא אין רגילות ומחמת קידושי קטנות נמי לא ידעי אלא יאמרו דאשת איש יוצאה בלא גט ואם תאמר והיכי סלקא דעתין למימר דכנסה בלא בעל דאחולי אחליה לתנאיה וצריכה גט כיון דקידשה על תנאי שאין עליה נדרים והיו עליה נדרים אם כן אינה מקודשת ומה מועיל אפילו ימחול התנאי אח"כ אם לא יחזור ויקדשנה ומיהו אי חופה קונה *ניחא ואפילו את"ל דחופה אינה קונה מצינו למימר דבשעת קידושין היה דעתו לכך שאם יכניסנה לבסוף יהא מחול התנאי:

אלא טעמא דרב משום דאין אדם כו' · צריך לפרש שמחמת כך נתכוין לקדש בבעילה דאם נפרש דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות ולפיכך מחל התנאי והוו קדושי כסף א"כ מאי פריך והא איפליגו בה חדא זימנא דהתם מקודשת לפי שבעל לשם קידושין והכא מקודשת מחמת קדושין הראשונים ונראה דלרב אפילו קדשה על תנאי וכנסה על תנאי הואיל ובעל צריכה גט מדמקשה לרבה לקמן מההיא דהריני בועליך על מנת כו' משמע דאי הוו פליגי בפלוגתא דרב ושמואל אע"פ שהתנה בשעת בעילה ולא עביד תנאי לסתור הקידושין אלא משום כתובה:

והא איפליגו בה חדא זימנא · תימה והא תרווייהו צריכי דאי איתמר קמייתא הוה אמינא דהא דאמר רב צריכה גט היינו מספק דלא ידענא אי בעל לשם קידושין ואם קידשה אחר דלמא משני נמי הוה צריכה גט ואי איתמר בתרייתא הוה אמינא הא דקאמר שמואל צריכה גט משני היינו מספק ומראשון נמי צריכה גט מדאורייתא דשמא לשם קידושין בעל ואומר ר"י דהכי פריך והא איפליגו בה חדא זימנא ואמאי איפליגו בה בשני מקומות דבחד מהנך הו"מ לאשמועינן והכי הו"ל למימר קידשה על תנאי ובעל רב אמר צריכה גט מראשון ולא משני ושמואל אמר אינה צריכה גט מראשון אלא משני או בהך בתרייתא לימא והגדילה ועמדה וניסאת רב אמר אינה צריכה גט משני וצריכה גט מראשון ושמואל אמר צריכה גט משני ואינה צריכה גט מראשון מן התורה אבל מדרבנן צריכה:

ושמואל אמר צריכה גט משני · והא דתנן ביבמות בפרק ב"ש (קח.) גבי מת בעלה של גדולה אמר רבן גמליאל אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותלא (א) משום אחות אשה ומפרש בגמרא דטעמא דרבן גמליאל דהוי ליה כמקדש אחות יבמה דנפטרה יבמה והלכה לה והוי זו שגדלה אצלו ובעל כמו שקדשה ולשמואל בסתמא הוא בועל לשם קידושין צ"ל דהתם מפרש בהדיא שבעל לשם קידושין ועוד אומר ר"י דהתם כיון דיבמתו ואשתו שתיהן לפניו אפילו בסתמא בועל לשם קידושין כדי לדחות יבמתו ממנו דבאשתו ניחא ליה מיבמתו ואיסורא לא עביד דר"ג סבר אין זיקה ומיהו קשה דתקשי לשמואל מדרבנן דר"א (ב) כשמחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו דבסתמא בועל לשם קידושין וליכא לאוקמא כשפירש שבועל לשם קידושין דא"כ לא הוי פריך מינה מידי לקמן לרבה אלא על כרחין כשבועל סתם דלא מצינו לאוקמי כשפירש דאם כן היינו החזירה כשהיא גדולה ואומר ר"י דשמואל סבר ליה כר"ש בן יהודה דאמר לקמן אם בעלו לא קנו אי נמי כרבי ישמעאל דאמר לקמן (דף עד.) שמואל משום ר' ישמעאל והיא לא נתפסה כו'.

בההיא קאמר רב דליכא תנאה · ביבמות בפרק ב"ש (דף קי . ושם) מצריך להו איפכא והכי איתא התם דאי איתמר בהא בההיא קאמר רב משום דאיכא תנאה וכיון דבעל אחולי אחליה לתנאיה פירוש משום דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות אית לן למימר דאחליה לתנאיה והיה בדעתו שיחולו קידושי כסף אבל בהא דליכא בעילת זנות שהרי יש שם קידושין דרבנן אימא מודה לשמואל ואין לתמוה על מה שלפנים סברא הפוכה דלאביבא דר"א דאמר לקמן (דף עד:) המקדש על תנאי ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט אית לן למימר סברא דהתם דאע"ג דמודה שמואל דאין אדם בועל כו' והוי קידושין *דרבנן אפילו הכי פליג אדרב בקטנה שלא מיאנה והיינו משום דלא שייך התם בעילת זנות הואיל ואיכא קידושין דרבנן*:

ותיובתא דשמואל · ואף על גב דכרבי ישמעאל רביה סבירא ליה מכל מקום אין לו להגיה סתם דמתניתין משום ר' ישמעאל:

תוספות רי"ד

אמר אביי לא תימא טעמא דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה פי' ואפי' כתובה יש לה אלא טעמא דרב שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות פי' ואחולי [אחליה] לתנאיה גבי קידושין אבל גבי כתובה לא אלא יוצאה שלא בכתובה ואע"ג דלא אתני בהדה אלא קדשה סתם וכנסה סתם כדכתיבנא לעיל (ד' עא) בהאשה שנדרה בנזיר שהיה אומר תנא קמא יוציא בלא כתובה משום דאמר אי אפשי באשה נדרנית ואפילו ר"י לא פליג אלא משום שהיה לו להפר ולא הפר והוא נתן אצבע בין שיניה אבל כשימצאו לה נדרים שאין יכול להפר מודים דתצא שלא בכתובה מפני שיכול לומר אי אפשי באשה נדרנית. והא איפליגו בה חדא זימנא דאתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה פי' ונבעלה אחר שהגדילה ועמדה ונשאת רב אמר א"צ גט משני ושמואל אמר צריכה גט משני פי' רב סבר אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ושמואל אמר צריכה גט משני פי' שכל הבועל מסתמא על דעת קדושין הראשונים הוא בועל. צריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דליכא תנאה אבל בהא דאיכא תנאה אימא מודה ליה לשמואל צריכא ואי איתמר בהא בהא קאמר שמואל אבל בהך אימא מדה ליה לרב צריכא וקי"ל הלכה כרב באיסורי (פי' הרב אם קדשה סתם בלא תנאי ונמצא עליה נדרים ולא כנסה א"נ כנסה ולא הספיק לבעול כגון שפירסה נדה הרי זו צריכה גט מדבריהם שלא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט וכל הדין שפרשנו לגבי נדרים כך נתפרש לענין מומין שאלו שתי בבות פתרון אחד להם לכל דבר אלא שבנדרים חלקנו דדוקא בג' נדרים הוי טעות אבל שאר נדרים לא אבל לגבי מומין אין לחלק ביניהם. דבין במומין גדולים ובין במומין קטנים הוי מקח טעות):כנסה סתם וכו'. כתובה הוא דלית לה הא גיטא בעיא מאי לאו קדשה על תנאי וכנסה סתם פי' דסיפא ארישא קאי וקשיא לשמואל:

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פי"א מהל' גירושין הל"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנס סעי' כח:

מסורת הש"ס

[יבמות קז. גיטין פא:]

יבמות קט:

[קדושין ה.]

רש"ל ומהרש"א לא גרסו דרבנן וכ"כ בג"י כ"י [ועי' תוס' יבמות קי. ד"ה כשהיא]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ושמואל וכו' ותלא הכא משום אחות: (ב) בא"ד מדרבנן דר"א דקאמרי כשמחזירה:

אדם יודע שאין קידושין כו'. הך לריכותא הו"מ למימר לעיל כי פריך והא איפליגו בה חדא זימנא: **והא** הכא דכטעות אשה אחת דמי כו'. תימה לר"י כיון דמדמי קידושי קטנה לטעות א"כ תקשי ליה נמי ברייתא דלעיל דוכן קטן שקידש דפליגי אע"ג דהוי בטעות אשה אחת וי"ל דקטן שקידש ניחא ליה כיון דאין קידושי קטן כלום אפי' מדרבנן בועל לשם קדושין אבל קידושי קטנה דרבנן דמי טפי לקידושין בתנאי אבל תימה לפי מאי שאינו יודע עתה שום חילוק בין קידש על תנאי לקידושי קטנה תקשי ליה דרב אדרב דאמר לעיל גבי קטנה שלא מיאנה דבעל לשם קידושין אף על גב דהוי כטעות אשה אחת ושמא לא שמיע ליה ההוא פלוגתא דקטנה שלא מיאנה: אלמא

לא קידשה סתם וכנסה סתם אבל קידשה על תנאי וכנסה סתם הכי נמי דלא בעיא גיטא אדתני המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ליתני כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת וכל שכן הא הכי נמי קאמר המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת קידשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא ומאי שנא כתובה דלא בעיא דאמר אי אפשי באשה נדרנית אי הכי גט נמי לא תיבעי אמר רבה צריכה גט מדבריהם וכן אמר רב חסדא צריכה גט מדבריהם רבא אמר תנא ספוקי מספקא ליה גבי *ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא אמר רבה מחלוקת בטעות שתי נשים אבל בטעות אשה אחת דברי הכל אין צריכה הימנו גט אמר (ליה) אביי והא מתניתין דטעות אשה אחת היא וקמותבינן תיובתא מיניה אלא [אי אתמר הכי אתמר] אמר רבה מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים אבל בטעות אשה אחת גרידתא דברי הכל אינה צריכה הימנו גט איתיביה אביי *קידשה בטעות [א]ופחות משוה פרוטה וכן קטן שקידש אע"פ ששלח סבלונות לאחר מיכן אינה מקודשת שמחמת קדושין הראשונים שלח ואם בעלו קנו ר' שמעון בן יהודה משום ר' ישמעאל אמר אם בעלו לא קנו והא הכא דטעות אשה אחת היא ופליגי מאי לאו טעות נדרים לא טעות פחות משוה פרוטה פחות משוה פרוטה בהדיא קתני לה קידשה בטעות ופחות משוה פרוטה פרושי קא מפרש קידשה בטעות כיצד כגון שקידשה בפחות משוה פרוטה במאי קא מיפלגי מר סבר אדם יודע *שאין קדושין תופסין בפחות משוה פרוטה וגמר ובעל לשם קדושין ומר סבר אין אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משוה פרוטה וכי קא בעל אדעתא דקדושין הראשונים בעל איתיביה *הריני בועליך על מנת שירצה אבא אע"פ שלא רצה האב מקודשת ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש [ב]רצה האב מקודשת לא רצה האב אינה מקודשת והא הכא דכי טעות אשה אחת דמי ופליגי התם בהא קמיפלגי מ"ס על מנת שירצה האב ע"מ שישתוק האב והא שתיק ליה ומ"ס [ג]ע"מ שיאמר אבא הן והא לא אמר אבא הן איתיביה *מודים חכמים לרבי אליעזר [ד]בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והיא יתומה בחיי האב והחזירה שחולצת ולא מתיבמת מפני שגירושיה גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה [ה]במה דברים אמורים שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה או שהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתיבמת משום

לא קידשה סתם כו'. ומילתא באפי נפשה היא ולקמיה פריך מאי שנא גט ומאי שנא כתובה: ליתני כנסה סתם. בגוה ליכלליה וליתני הכי המקדש על מנת שאין עליה נדרים וכנסה סתם כו': וכ"ש. בלא כנסה אבל השתא משמע דדווקא בשלא כנסה קאמר: הכי נמי קאמר. דהאי ונמצאו עליה דקתני לאחר שניסת קאמר: דאמר אי אפשי כו'. ואע"ג דלא אתני כמאן דאתני דמי: גט נמי לא תיבעי. דהא שמואל לית ליה אין אדם עושה בעילתו זנות כדאשמועינן גבי קטנה: ספוקי מספקא ליה. על סתם אדם אם אפשי באשה נדרנית אם לאו: גבי ממונא לקולא. דהמוציא מחבירו עליו הראיה וכיון דמספקא לן לא גביא: מחלוקת. דרב ושמואל: בטעות שתי נשים. קידש לאחת על תנאי ואשה אחרת כנס סתם אחריה ונמצאו עליה נדרים והיינו טעותא רב סבר כיון דלא אתני בהדה דהך אע"פ שכבר גילה דעתו שאי אפשי בנדרנית צריכה הימנו גט דלמא לגבה דהך חביבה עליה ולא קפיד ושמואל אמר כיון דגלי דעתיה גלי: אבל בטעות אשה אחת. קידשה על תנאי וכנסה סתם אפילו רב מודה דדעתיה אתנאיה: והא מתניתין דטעות אשה אחת היא. למאי דסלקא דעתין דסיפא ארישא קאי טעות אשה אחת היא וקא מותבינן מינה לעיל אלמא איכא דסבירא ליה דטעות דאשה אחת נמי צריכה גט ואע"ג דאנן הוא דאותבינן ולאו רב איירי בה קושיא היא לרבה דהאי דברי הכל דקאמר סברא דידיה היא ולאו מרב ושמואל שמעה שהרי לא היה בדורם אלא דקסבר ליכא למאן דאמר בכי האי גוונא דלאו דעתיה אתנאיה והא קא חזינן דכל בני מדרשא דאותבוה סלקא דעתין למימר הכי: מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים. קידשה על תנאי וגירשה מן האירוסין וחזר וכנסה סתם בההיא אמר רב צריכה גט דכי אשה אחרת דמי ולשם קדושין בעל וליכא למימר אתנאיה קמא סמיך ושמואל סבר הא גלי לה דעתיה מעיקרא דאם היא נדרנית אי אפשי בה ועל תנאי כן חזר וקידשה: אבל בטעות אשה אחת גרידתא. שכנסה ע"י קדושין הראשונים דברי הכל כו' וכי אותבינן לעיל ממתני' הכי אותבינן מאי לאו קידשה על תנאי וכנסה סתם מסגירשה דבלא גירשה ליכא למאן דאמר והיכא דגירשה מיהא קתני כתובה לא בעיא הא גיטא בעיא ואני שמעתי טעות אשה אחת כעין ב' נשים כגון שקדש רחל על תנאי ואח"כ נתכוין לכנוס לאה וכנסה סתם ונמצאת רחל וקשיא לי נהי נמי דנתכוין לבעול לשם קידושין הא לאו לרחל איכוין ואמאי צריכה גט: קידשה בטעות. קס"ד טעות נדרים כדמפרש ואזיל: קטן. אין קדושיו כלום דלאו בר קיחה הוא כי יקח איש כתיב: אע"פ ששלח סבלונות. אכולה קאי: סבלונות. מגדנות שהחתן שולח לארוסתו: אינה מקודשת. ואע"פ ששלח משהגדיל ולא אמרי' ניהוי סבלונות קידושין לפי שמחמת קידושין הראשונים שלח לשם סבלונות ולא לשם קידושין: מאי לאו טעות נדרים. שהתנה עמה על מנת שאין עליה נדרים והטעתו שהיו עליה נדרים וכן למומין ולכל תנאי שיתנה וקאמר ת"ק אם בעלו קנו אלמא איכא למ"ד אפילו בתנאי לא בעיל אינים אדעתא דתנאה דמסיק אדעתיה דלמא לא מיקיים והויא בעילת זנות: לא טעות פחות משוה פרוטה. דטעה בקדושין דסבר שמקדשין בכך ועלה קאמר אם בעלו קנו דאדם יודע שאין קדושין בפחות משוה פרוטה וגמר ובעל לשם קדושין אבל בטעות תנאי לא מסיק אדעתיה לבעול לשם קדושין שסומך עליה אם לא שתנאה קיים לא היתה ניסת לי לחופה: במאי קמיפלגי. לדידך דאמרת דלאו בתנאה פליגי במאי פליגי גבי פחות משוה פרוטה מאי טעמא דר"ש: בכולהו גרסינן והא הכא דטעות אשה אחת היא: והא הכא דכי טעות אשה אחת דמי. דזו שהטעתו היא שהתנה עמו ולא גרסה בינתיים ואיכא למ"ד מקודשת וטעמא מאי לפי שאין אדם עושה בעילתו זנות וגמר ובעל בלא שום תנאי: מודים חכמים לרבי אליעזר. ביבמות תנן (א) המגרש את האשה והחזירה ומת מותרת ליבם ור"א אוסר והתם מפרש טעמא דר"א דגזר משום יתומה בחיי האב והיא המפורשת כאן שהודו לו חכמים בה: ונתגרשה. וקבל אביה גיטה: והיא יתומה בחיי האב. אף בחיי אביה היא כיתומה לפי שיצאה מרשותו מנשואין הראשונים ושוב אין לו זכות בה לקבל קידושיה: והחזירה. בקטנותה ומעשה קטנה אינו כלום: שגירושיה גירושין גמורים. ואסרה עליו איסור כרת מחמת גרושת אחיו שהתורה אמרה ערות אחיך וגו': ואין חזרתה גמורה. לחזור ולהיות אשת אחיו במקום מצוה להתייבם: או חולצת או מתייבמת. שחזרתה חזרה גמורה להיות אשת אח. משום

לב א מיי' פ"ד מהל' אישות הל' כ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ט:
לג ב ג מיי' פ"ז שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סי' לח סעי' ח:
לד ד ה מיי' פ"ז מהל' יבום וחליצה הל' יג סמג עשין נא טוש"ע שם סי' קעג סעי' טז:

רש"ל מ"ז
ג' רש"ל

תוספות רי"ד

לא קדשה סתם וכנסה סתם פי' וסיפא לאו ארישא קאי. ומ"ש כתובה דלא דאמר אי אפשי באשה נדרנית גט נמי לא בעי. אמר רבה גט מדבריהם וכן אר"ח. (רב) [רבא] אמר תנא ספוקי מספקא ליה גבי ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא:

[גיטין כ. נדרים צ. ב"ב מ: חולין קלה. נדה כה.]
[תוספתא דקדושין פ"ד]
[קדושין נ:]
גיטין כה:
יבמות קט.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מודים וכו' תנן המגרש כ"כ בפ' כ"ש דף קט ע"א. ע"ש דלא גרס לגבי יתומה בחיי האב שחולצת וכו':

משום רבי אליעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת והא הכא דכטעות אשה אחת דמי ופליגי התם נמי בהא קמיפלגי מר סבר אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין ומ"ס אין אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וכי קא בעל אדעתא דקידושין הראשונים קא בעל אתמר נמי אמר רב אחא בר יעקב אמר רבי יוחנן המקדש על תנאי ובעל [דברי הכל] אינה צריכה הימנו גט איתיביה רב אחא בריה דרב איקא בר אחתיה *חליצה מוטעת כשירה איזו היא חליצה מוטעת אמר ריש לקיש כל שאומר לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה אמר ר' יוחנן אני שונה בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם ואת אמרת חליצתה כשרה אלא אמר רבי יוחנן כל שאומר לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחליה לתנאיה הכא נמי כיון דבעל אחולי אחליה לתנאיה א"ל בר בי רב שפיר קא אמרת מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן תנאה דאפשר לקיומיה ע"י שליח כי התם הוי תנאיה תנאה דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח כי התם לא הוי תנאה והא ביאה דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח כי התם וקא הוי תנאה התם משום *דאיתקוש הויות להדדי אמר רב עולא בר אבא אמר עולא אמר רבי אלעזר המקדש במלוה ובעל על תנאי ובעל בפחות משוה פרוטה ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט אמר רב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם א"ר אמי המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט בהא הוא דלא טעי אבל בהנך טעי אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה הימנו גט זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט לאפוקי מהאי תנא *דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל (במדבר ה) והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאף על פי שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקידושיה קידושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת

(יבמות קו. [תוספתא יבמות פי"ב])
[לעיל מו: קדושין סו:]
(לעיל נה: יבמות סו: ק: נדה נב.)

משום רבי אליעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת. אף בשהחזירה כשהיא גדולה פליג ואף במגרש גדולה והחזירה וטעמיה משום דגזור בה משום יתומה בחיי האב: והא הכא. גבי החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו: דטעות אשה אחת היא. טעות קידושי קטנה: ופליגי. דקאמרי רבנן מתייבמת אלמא כי בעל משגדלה לשם קידושין בעל וקס"ד הוא הדין לטעות נדרים: ה"ג התם הייתו טעמא אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום אבל קדשה על תנאי ובעל דעתיה אתנאה ולא גרסינן בהא קמיפלגי דהא ר' אליעזר במגרש את הגדולה נמי אמר דכי החזירה אסורה לייבם דטעמא לאו משום קדושי טעות הוא ומאן דגרים לה מפרש דהאי משום ר' אליעזר אמרו דברייתא אהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו הוא דפליג ולית ליה לתנא דברייתא אליבא דר' אליעזר הא דתנא דמתניתין דיבמות (קט.) דאמר דבמגרש גדולה והחזירה נמי אסר רבי אליעזר: אתמר נמי. כרבה דאמר בטעות אשה אחת גרידתא אין צריכה הימנו גט: שנתכוין הוא. לחליצה: ע"מ שתתן כו'. ואע"ג דלא יהבה כשרה: שפיר קאמרת. בתמיה דטעמא דהכא לאו משום דאחליה לתנאיה הוא אלא משום דמעיקרא לאו תנאה הוא: כל תנאי מהיכן גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן. דאם יעברו ונתתם ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם (במדבר לב): דאפשר לקיומיה. למעשה של תנאי דהיינו ונתתם: על ידי שליח. כי התם שהרי משה צוה ליהושע לתת להם את הארץ שהיה שלוחו של משה ונתנה להם אבל חליצה אי אפשר לקיימה על ידי שליח אין יכול לומר לשלוחו אם תתן לך פלונית מאתים זוז חלוץ לה הלכך לאו תנאה הוא לבטל החליצה: והא ביאה. הבועל לשם קידושין: וקא הוי תנאיה תנאה. כדאמרינן לעיל הריני בועליך על מנת כו': דאיתקוש הויות. והיתה לאיש אחר (דברים כד) כל הויות קידושין במשמע כסף ושטר וביאה כי היכי דמהני תנאי בקידושי כסף ושטר דאפשר לקיומיה על ידי שליח מהני נמי בביאה: במלוה. שמחל לה מלוה שחייבת לו ואמרינן בקידושין (דף ו:) דאינה מקודשת דמשום דמעה שלוותה ניתנה להוצאה וברשותה קיימא והשתא לאו מידי יהיב לה: צריכה הימנו גט. ואפילו הטעתו בתנאי דאין אדם עושה בעילתו זנות: רבי אמי פליג אדרבי אלעזר ואמר המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל הוא דצריכה גט אבל המקדש במלוה או על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט מאי טעמא בהא הוא דלא טעי להיות סבור שפחות משוה פרוטה יהיו קידושין הילכך גמר ובעל לשם קידושין: אבל בהנך טעי. כסבור יודעת היא שאין עליה נדרים לכך היא נשאת וכי בעיל אדעתא דקידושי קמאי בעיל ולא לשם קידושין במלוה לאו הכל בקיאין בהלכות קידושין הלכה

אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחליה כו'. תימה לר"י דמאי קס"ד דהאי מקשה וכי ס"ד שלא יועיל שום תנאי לבטל שום מכר וקנין וי"ל דס"ד שצריך להזכיר תנאי בשעת גמר הקנין או המכר: תנאי דאפשר לקיומיה ע"י שליח כו'. וא"ת ומה סברא יש כאן דלא גמרינן מהתם אלא לענין מה שהוא סברא דהא לא ילפינן מהתם דלא מהני תנאי אלא בנתינת קרקע וי"ל דהייט *טעמא דהואיל והמעשה כל כך בידו שיכול לקיימו ע"י שליח סברא הוא שיהא כמו כן בידו לשוויי ביה תנאה אבל חליצה שאין בידו לקיימה ע"י שליח לא הוי בידו נמי למירמי ביה תנאה ואפילו לא יתקיים התנאי יהיה המעשה קיים ומשום הך סברא מודו כ"ע דבעינן שאפשר לקיימו ע"י שליח דומיא דבני גד ובני ראובן אבל לענין תנאי כפול ולענין תנאי ומעשה בב' דברים משמע במי שאחזו (גיטין עה.) דדוקא רבי מאיר אית ליה ולא רבנן דלענין זה אין סברא כל כך ללמוד משם להכי פליגי עליה והשתא משמע דאין תנאי בחליצה לכולי עלמא וכן בפרק מצות חליצה (יבמות קו.) וקשה דבפרק רבן גמליאל (שם נג. ושם) מסיק רבינא לכ"ע יש תנאי בחליצה וזהו תימה דפליג רבינא אכולה תלמודא דפשיטא לן דאין תנאי בחליצה ואומר רבינו תם ורבינו יצחק דהא דמסיק רבינא התם דלכ"ע יש תנאי בחליצה לאו לומר שלא תהא מותרת לשוק בהך חליצה דודאי מותרת לשוק לכ"ע אלא לומר דלהכי אהני תנאה דאכתי איכא עלה זיקת יבמין לענין דכי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין דצריכה גט מדרבנן דלא אתי חליצה כיון דהויא על תנאי ומפקע לזיקה לגמרי וכן צריך לחלק לרב אשי דאמר התם דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת ובמתני' דהתם קתני בהדיא דפוטרת דקתני דנתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום אלא מתני' איירי לענין להתירה לשוק ורב אשי מיירי לענין זיקת יבמין כדפרישית ועוד אי להתירה לשוק איירי נמי התם אדמיפלגי רבי ורבנן בהחולץ ליבמתו וקידשה לשם יבמות אי צריכה גט ניפלגו בלהתירה לשוק הואיל ותלי נמי בהכי:

המקדש במלוה. פי' בקונט' שמחל לה המלוה שהיתה חייבת לו ולפירושו צריך לחלק בין מקדש במחילת מלוה למקדש בהנאת מחילת מלוה דמקודשת כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ו:) ולרבינו יצחק אין נראה דשמא אין לחלק והכא יש לפרש דמיירי כגון דאמר לה התקדשי לי במעות מלוה שאת חייבת לי דהתם ודאי אינה מקודשת: דברי הכל צריכה הימנו גט. ולא פליגי רב ושמואל אלא בכנסה ולא בעל ופליג אדאביי אע"ג דגבי קטנה שלא מיאנה קאמר שמואל *דאינה צריכה גט ממנו התם ליכא בעילת זנות אפילו לא יבעל לשם קידושין דהא איכא קידושין דרבנן ואם תאמר והא פליגי תנאי לעיל בבעל אי קנו אי לא קנו בפחות משוה פרוטה א"כ היכי קאמר רבי אלעזר דברי הכל צריכה גט דדברי הכל משמע דליכא מאן דפליג דכי האי גוונא פריך לעיל הש"ס ארבה ויש לומר דלעיל ודאי פריך משום דידע אביי דמסברת עצמו היה רבה אומר כן ולא מקבלה אבל הכא רבי אלעזר אומר כן מקבלה דבבעל מודה שמואל וסבירא להו לרב ושמואל כמאן דאמר קנו ואם האמר לרב תיקשי למאן דאמר לא קנו ואפילו למאן דאמר קנו שמא לא סבר כרב ודוקא בבעלו קנו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ויש לומר דאפילו מאן דאמר לא קנו מצי סבר כרב בקידש על תנאי משום דאחולי אחליה לתנאיה ותילי קידושי כסף אבל הכא לא מצי למיהוי קידושין על ידי מחילה וקדשה בטעות הייתו טעות דפחות משוה פרוטה ובהא לא אמרינן דבעל לשם קדושין ובהך סברא מצריך הש"ס לפלוגתייהו דרב ושמואל בפרק בית שמאי (יבמות קי. ושם) ואין להקשות לרבי אלעזר דאמר דבבעל מודה שמואל היכי מותבינן לעיל ממתניתין לשמואל דאותבוה משום דמתניתין משמע כנסה סתם בלא בעל:

לה א מיי' פ"ד מהל' יבום הל' טו ב"ג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מד:
לו ב מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעי' כ:
[וכגיטין עה. ד"ה לאפוקי וכו' תירלו תוס' כסגנון אחר]
לז ג מיי' פ"ז מהל' אישות הל' כג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' כח סעי' טז:
לח ד מיי' וסמג שם טוש"ע שם סי' לח סעי' לס:
לט ה מיי' וסמג שם טוש"ע שם סי' לח סעיף ט וסי' כח סעי' טז כהג"ה:

תוספות רי"ד

א"ר כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה גט ממנו פי' שמחל תנאו בשביל שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ולאפוקי מהאי תנא דאר"י אמר שמואל משום ר"י והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקידושיה קידושי טעות שאפי' בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה והל' כרב כהנא דקאי כרב: על מנת שאין בה מומין וכו'. אי קשיא טעמא דאתני בהדה הוא דלא הוי קידושין הא סתמא הוי קידושין ול"א דהוו קידושי טעות ולעיל בפ' אע"פ אמרנו ארוסה אינה אוכלת בתרומה משום ספקן דילמא אי משתכח בה מומין הוי מקח טעות ולא הוו קידושין י"ל דודאי בשאר מומין כגון הני דתנן שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים אי אתני עלייהו הוא דלא הוי קדושי אבל מסתמא הוי קידושי אבל במומין המכוערין כגון ריח הפה וריח החוטם או מכות שבגופה אפי' מסתמא הוי מקח טעות ועליהו אמרי' חיישינן משום סימפון. (הרב פי' שאין לחלק בין מומין למומין בענין זה אלא כך תי' קשיא זו מאי דאמרי' הכא במתני' טעמא דאתני

דצריכה גט מבני כל"ל נ"י כ"י ומהרש"א

מ א מיי' פי"ז מהל' איסות הל' ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ב :
מא ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעי' ו :
מב ג מיי' פ"י מהל' גירושין הל' יב סמג עשין מח טוש"ע שם סי' י סעיף ג :

ממאנת והולכת לה תנו רבנן *הלכה אצל חכם והתירה מקודשת אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת מה בין חכם לרופא חכם עוקר את הנדר מעיקרו ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא והתניא אצל חכם והתירה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת אמר *רבא לא קשיא הא רבי מאיר הא רבי אלעזר הא ר"מ דאמר *אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין הא ר"א דאמר *אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד מאי היא *דתנן המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר משום שם רע לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר לא ידעו בו רבים יחזיר רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר *(רבי אלעזר אומר אחד צריך ואחד אינו צריך לא יחזיר) אמר רבי אלעזר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב ולא

מממאנת והולכת לה. תימה דבריש יבמות (דף ג: ושם) תנן ואי אתה מוצא בחמותו ואם חמותו כו' או שמיאנו ואמאי והא משכחת לה בקידשה על תנאי ולא בעל דאפי' רב מודה לאביי דאינה צריכה גט וי"ל דאפילו מיאון אינה צריכה אבל קשה דמשכחת לה בקידש על תנאי ובעל לשמואל דאמר משום ר' ישמעאל דאמר הכא דממאנת ויש לומר דלשמואל ולרבי ישמעאל נמי צרתה מותרת אפילו אם לא מיאנה זאת שהיא ערוה כשלא נודע לה הטעות והא דקאמר ממאנת והולכת לה היינו שאם נודע לה הטעות יש לה למאן דאם לא מיאנה ועמדה אצלו מחלה התנאי אי נמי ממאנת לאו דוקא אלא אפילו בלא מיאון אינה כלל אשתו ואפי' נודע לה הטעות וריב"ן תירץ ביבמות דרבי ישמעאל איירי בקידושי טעות אבל בקידושי קטנות מודה דאינה ממאנת ומתני' דיבמות לא מיירי אלא בקדושי קטנות וקשה דבפרק בא סימן (נדה נב. ושם) משמע בהדיא דבקידושי קטנות נמי איירי רבי ישמעאל דאמר חברותי דרב כהנא סבור למיעבד עובדא כרבי יהודה ואף ע"ג דנבעלה דאמר עד שירבה השחור על הלבן אמר להם רב כהנא לא כך היה מעשה בבתו של רבי ישמעאל שבאת למאן בבית המדרש ובנה מורכב על כתיפה ואותו היום הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל בבית המדרש ורבתה בכייה בבית המדרש ואמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו וליכא למימר דלאו דוקא דבר שאמר אותו צדיק אלא כעין אותו דבר שאמר אותו צדיק דהא מסיק התם נמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ומאי נמנו וגמרו שייך כאן כיון דרבי ישמעאל מודה בקידושי קטנות שאין יכולה למאן ופשיטא שבתו לא היתה יכולה למאן ועל מה היו עומדין למנין דאפילו רבי יהודה דאמר עד שירבה השחור מודה דכשבנה מורכב על כתיפה דאין יכולה למאן דהא אמרינן התם דמודה רבי יהודה כשנבעלה ומיהו יש לומר דמתני' בפרק קמא דיבמות (דף ג:) דלא כרבי ישמעאל אף על גב דאמרינן התם דבפלוגתא לא קמיירי היינו אמנינא דט"ו נשים ושמואל לא סבר כר' ישמעאל אלא בקידושי טעות דוקא ולהכי לא פריך ליה ממתני' דיבמות ולא מסתם מתניתי' דנדה דתנן עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ובהדיא אית ליה לשמואל במי שמת (ב"ב קנו. ושם) דבודקין למיאונין לאפוקי מדרבי יהודה דאמר עד שירבה השחור ובשילהי פרק טשאין על האנוסה (יבמות ק: ושם) דאמרינן משכחת לה בקידושי טעות כדרב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל והיא לא נתפסה כו' אין להוכיח דרבי ישמעאל איירי דוקא בקידושי טעות מדסביק קידושי קטנות דאיירי בהן התם מעיקרא ונקט קידושי טעות דר' ישמעאל איירי נמי בקידושי קטנות כדמוכח בנדה (נב. ושם) אלא משום דההיא סוגיא קאי אמילתיה דשמואל דאמר התם לעיל עשרה כהנים עומדים ופירש כו' ושמואל לא סבר כר' ישמעאל אלא בקידושי טעות דוקא כדפרישית לכך נקט קידושי טעות ואם תאמר ולרבי אלעזר דאמר לעיל דברי הכל צריכה הימנו גט ואפי' בקידושי טעות לא סבר כרבי ישמעאל אם כן תיקשי לשמואל סתם מתניתין דהתם דלא מצי לאוקמי מתני' דהתם לא בקידושי קטנות ולא בקידושי טעות לרבי אלעזר ולעיל דוחקין לאוקמי סתם מתניתין כוותיה ויש לומר בדוחק דהוה מוקי לה כגון שפירש בהדיא שאינו בועל לשם קידושין : חכם עוקר הנדר מעיקרו כו'. אין לפרש דבלשון תליא מילתא שהרי קדשה על מנת שאין בה מומין והיו בה מומין דא"כ הלך הוא אצל הרופא וריפאו אמאי אמר לקמן דמקודשת אלא בקפידת המומין תלוי הטעם שאף עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשזוכר שהיו בה מומין אבל נדרים ליכא קפידא הואיל ועוקרו למפרע אבל אי לא הוה עקר להו אלא מכאן ולהבא הוי נמי קפידא עוגם משעת הנדר עד שעת התרה ודוקא הלכה אצל חכם והתירה קודם ידיעת הבעל אבל לאחר ידיעת הבעל לא מהני להו היתר כדקתני במתניתין נמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ולא מפליג בין בני היתר ללאו בני היתר וטעמא שעל מנת כן מקדשה שאם לא ירצה לבטל הקדושין מחמת הנדרים שיהיו קדושין קיימין והיכא דידע קודם שהותרו הרי מיד רוצה שיהיו מבוטלין דשמא לא יהיה להם היתר אבל היכא דהותרו קודם ידיעתו הא לא רצה לבטלם מפני הנדרים שאין עתה שום קפידא : משום שם רע לא יחזיר. אומר ר"י דמאן דמפרש בהשולח (גיטין מו.) טעמא משום קלקולא בשביל אותו קלקול לא יהא גט בטל ובניה ממזרים שהרי לא עשה תנאי בגט כיון שלא התנה ולא כפל ותדע דליכא תנאי דאי עשה תנאי מאי טעמא דמאן דלא חייש לקלקולא ועוד דאם עשה תנאי מה מועיל מה שאמרו דלא יחזיר בכך לא יבטל התנאי אלא ודאי לא עשה לה תנאי גמור אלא שאמר לה משום שם רע אני מוציאך כדאמרינן התם וליכא אלא לעז בעלמא ולפי זה אין צריך טעם שבקונטרס דכיון דאמר לא יחזיר לא חיישינן תו לקלקולא כיון דלא חשש לבדוק בכל ענין מגרש לה אלא כיון דחשש ממזרות ליכא משום לעז נמי ליכא למיחש דודאי אם היה יכול להחזירה היה לן לחוש פן יוציא לעז כדי להחזירה אפילו ניסת כבר דסבור דמותרת לחזור לו דשוגגת היא אבל עתה שאינו יכול להחזירה למה יוציא לעז וליכא למימר דהכא כיון דאמר משום שם רע אני מוציאך גלי אדעתיה שאינו רוצה שיהא גט אם אינו שם רע כמו בזבין ולא אידטריכו ליה זוזי (לקמן צז.) וההוא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארץ ישראל (קידושין מט:) דסגי בגלוי דעת דע"כ הכא בעינן תנאי מדמשני התם הא מני רבי מאיר היא דאמר בעינן תנאי כפול והכא בדלא כפליה לתנאיה ומה שייך הכא תנאי כפול אי סגי בגלוי דעת אלא ודאי בעינן תנאי ולרבי מאיר דבעינן תנאי כפול אפילו לעז ליכא כיון דלא התנה ולא כפל אי

הלכה. אחר קידושין אצל חכם : והתירה. מן הנדרים : אצל רופא וריפא אותה. מן המומין : עוקר הנדר מעיקרו. שהרי פותח לה בחרטה אדעתא דהכי מי קא נדרת והיא אומרת לו לא וחכם אומר לה הרי הוא בא לך לידי כך הילכך לאו נדר הוא ומותר לך נמצא כמי שלא היה עליה בשעת קידושין : מכאן ולהבא. אבל עד עכשיו היו עליה נמצא שבשעת תנאי הקדושין הטעתו : הכי גרסינן והתניא אצל חכם והתירה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת. וקשיא חכם אחכם : הא. דקתני מקודשת ר"מ היא : דאמר אדם רוצה. אינו מקפיד אם תלך אצל חכם : אין אדם רוצה כו'. הילכך אדעתא דהכי לא קידשה : משום נדר. שהיתה נדרנית : לא יחזיר. מפרש במסכת גיטין תרי טעמי איכא למ"ד משום קלקולא שאם אתה אומר יחזיר שמא תלך ותנשא ונמצא שם רע שאינו ש"ר או נדר נעקר ע"י חכם ומקלקלה זה ואומר אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר לא יחזיר ואם חביבה היא עליך לא תמהר להוציאה ואי אתי תו לקלקל לא מהימן שהרי יודע שנאסרה עליו ולא חש לבדוק את הדבר ואיכא למ"ד כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים : כל נדר שידעו בו רבים. שנדרתו בפני עשרה : לא יחזיר. קסבר טעמא משום שלא יהו פרוצות בנדרים הוא וכי נדרה בפני רבים וזהו נדר שאין לו הפרה כדאמרינן בגיטין פרצה יותר מדאי קנסוה : שלא ידעו בו רבים. דיש לו הפרה לא קנסוה והכי אמר התם דרבי יהודה לא חייש בנדר לקלקולא : רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם. שאין הבעל יכול להפר שאינו מדברים שבינו לבינה ולא עינוי נפש : לא יחזיר. קסבר טעמא משום קלקולא הלכך בהאי איכא קלקולא דאומר אילו הייתי יודע דחכם יכול להתירו לא הייתי מגרשך דרוצה הייתי שתתבזה בבית דין ויתירו לך : ושאינו צריך חקירת חכם. נדר שהבעל יכול להפר : יחזיר. דבהאי לא מצי לקלקלה שהיה לו להפר ולא הפר : לא אסרו צריך. חקירת חכם : אלא מפני שאינו צריך. שהצריך חקירת חכם אין בו קלקול דלאו כל כמיניה לומר אילו הייתי יודע לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין אלא מפני מה אסרוהו מפני שאינו צריך דיכול הוא לכחש ולומר לא הייתי יודע שאני יכול להפר וגזרו האי אטו האי : מאי טעמא דרבי יהודה. דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה : ולא

תוספות רי"ד

בהכי הוא דלא הוו קידושין הא לא אתני הוי קידושין. קידושין דרבנן הוא דצריכה הימנו גט מדבריהם שלא יאמרו אשת איש יצאה בלא גט אבל מדאורייתא אינה מקודשת כלל והוי מק"ט כדאמרי' לגבי נדרים וכיון שמה"ת אינה מקודשת מש"ה ארוסה אינה אוכלת בתרומה שמא ימצאו בה מומין בין מומין גדולים בין מומין קטנים שאין לחלק בין מומין למומין בענין זה כלל) :

[כל זה ליתא במשנה דגיטין מה: אלא כך איתא שם א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה וע"ש בפרש"י גם רש"ל מ"ז ועי' גירסת הרא"ש]

[תוספתא פ"ז ע"ש]
[נ"ל רבה]
[לקמן עה.]
[שם לג: גיטין מו.]
גיטין מה: [יבמות כב.]

ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה *וכמה רבים רב נחמן בר יצחק אמר [א]שלשה ימים שניםרבים שלשה ר' יצחק אמר עשרה עדה כתיב בהו ר"מ אומר כל נדר שצריך הקירת חכם לא יחזיר ר' אלעזר אומר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר *אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ר' אלעזר סבר *אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד רבא אמר הכא באשה חשובה עסקינן דאמר לא ניחא לי דאיתסר בקרובותיה אי הכי סיפא דקתני אבל הוא שהלך אצל חכם והתירו אצל רופא וריפא אותו מקודשת ליתני אינה מקודשת ולימא הכא באדם חשוב עסקינן דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקריביה אידי בכל דהו ניחא לה כדריש לקיש *דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו *אביי אמר דשומשמנא גברא כורסיה בי חראתא רמי לה רב פפא אמר דנפסא גברא תיקרייה בסיפי בבא ותיתיב רב אשי אמר דקלסא גברא לא בעי טלפחי לקידרא תנא וכולן מזנות ותולות בבעליהן: כל מומין שפוסלין וכו': תנא הוסיפו עליהן [א]זיעה ושומא וריח הפה והני בכהני לא פסלי והתנן *הזקן [ב]והחולה והמזוהם ותנן *[ג]מומין אלו בין קבועין בין עוברין פסולין באדם א"ר יוסי בר' חנינא לא קשיא כאן בזיעה עוברת כאן בזיעה שאינה עוברת רב אשי אמר זיעה אמזוהם קא רמית [ד]התם גבי כהנים אפשר לעברה בקיוהא דחמרא ומריח הפה נמי אפשר דנקט פילפלא בפומיה ועביד עבודה אבל גבי אשה לא אפשר האי שומא היכי דמיא אי דאית בה שער הכא והכא פסלה אי דלא אית בה שער אי שומא גדולה היא הכא והכא פסלה אי שומא קטנה היא הכא והכא לא פסלה דתניא [ה]שומא שיש בה שער ה"ז מום אין בה שער גדולה ה"ז מום קטנה אין זה מום ואיזוהי גדולה פירש רשב"ג [ו]עד כאיסר האיטלקי א"ר יוסי בר' חנינא בעומדת על פדחתה פדחתה ראה וניפיים הוא א"ר פפא בעומדת לה תחת כפה של ראשה וזימנין דמתחזיא וזימנין דלא מתחזיא א"ר חסדא הא מילתא מגברא רבה שמיע לי ומנו ר' שילא [ז]נשכה כלב ונעשה מקומו צלקת הרי זה מום א"ר חסדא [ח]קול עבה באשה ה"ז מום שנאמר °כי קולך ערב ומראך נאוה: תני ר' נתן ביראה בין דדי אשה טפח סבר רב אחא בריה דרבא קמיה דרב אשי למימר טפח למעליותא א"ל רב אשי [ט]גבי מומין תניא וכמה אמר אביי שלש אצבעות תניא ר' נתן אומר [י]כל אשה שדדיה גסין משל חברותיה ה"ז מום וכמה א"ר מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי משמיה דר' יהושע בן לוי טפח ומי איכא כי האי גוונא אין דאמר רבה בר בר חנה אני ראיתי ערביא אחת שהפשילה דדיה לאחוריה והניקה את בנה °ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון א"ר מיישא בר בריה דר' יהושע בן לוי אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה אמר אביי *וחד מינייהו עדיף כתרי מינן אמר רבא וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו דהא רבי ירמיה דכי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן כי סליק להתם קרי לן *בבלאי טפשאי:

מתני' [כ]היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה *היו בה המומין הללו ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות דברי ר"מ וחכמים אומרים במה דברים אמורים במומין שבסתר אבל

ולא הכום בני ישראל. בגבעונים כתיב: רבא אמר. הא דקתני אלא חכם והתירה אינה מקודשת: באשה חשובה. בת גדולים דאפי' למ"ד רוצה אדם שתתבזה אשתו בב"ד הכא אמר אי אפשי באשה נדרנית וגט נמי לא ניחא לי למיתבא לה דאתסר באמה ואחותה ולא ניחא לי דליהוו קדושין: אבל הוא. אם אמר לה על מנת שאין עלי מומין ונדרים: טן דו. גוף שנים משל הדיוט הוא שהנשים אומרות טוב לשבת עם גוף שנים משבת אלמנה: דשומשמנא גברא. משל הדיוט הוא מי שבעלה קטן כנמלה: כורסיה בי חראתא רמיא. כסאה בין השרות בנות חורין מושיבה כלומר גם לי בעל כמוכם: נפסא. מנפס צמר ואומנות מאוסה היא: תיקרייה בסיפי בבא ותיתיב. אינה בושה לקרותו על מפתן הבית לישב שם אצלו בפני הכל: קולסא. ממשפחת דופי: טלפחי. עדשים שהוא מאכל קל ואין חסרון כיס כל כך אינה שואלת הימנו אך יקרא שמו עליה: וכולן מזנות ותולות בבעליהן. כל אלו שבעליהן שפלים ומראות להם חבה אינו אלא שמזנות תחתיהן וכשמתעברות הן תולות את העובר בבעל [ונוח להן באנשים כל שהן לפי שמזנות תחתיהן]: הוסיפו עליהם. בנשים שאין בכהנים: זיעה. זועה תמיד: שומא. וורוא"ה: הזקן והחולה והמזוהם. לגבי מומי בהמה תנן וקס"ד זיעה וריח הפה דאדם בכלל מזוהם: זיעה אמזוהם קא רמית. לאו רומיא היא מזוהם גופו מסריח ובאדם נמי פוסל אבל זיעה דאדם אינה פוסלת בכהנים כדקתני הוסיפו עליהם: דאפשר לעברה בקיוהא דחמרא. ביין קהה אייגר"א בלע"ז עד שיעבוד עבודתו: וריח הפה נמי כו'. אבל גבי אשה שהוא מדבר עמה כל שעה לא אפשר: בעומדת על פדחתה. ולעולם בשאין בה שער ובקטנה: פדחתה. מצחה: ונעשה מקומו צלקת. שנשאר שם רושם משחייתה המכה: צלקת. פינדרור"א ודוגמתה בשחיטת חולין (דף קכד.) גבי תנור כלי חרס דצלקיה מצלק: למעליותא. והכי קאמר נוי הוא לאשה שיהו דדיה מובדלים טפח: גבי מומין תניא. הך מתני' גבי מומין תניא דקא חשיב זיעה ושומא וריח הפה ושאר מומין וטפח בין שני דדי אשה: וכמה. נוי לה: וכמה. יהו גסין (אחת) משל חברותיה ויהא מום: ולציון יאמר. משום דאיירי בה רבי מיישא נקיט לה ולציון יאמר איש ואיש יולד בה לעתיד לבא כשיתקיים מקרא שכתוב והביאו את כל אחיכם מנחה לה' וגו' כל מקום שימצאו שם ישראל יאמרו העמים זהו מבני ציון זה יולד בה נביאנו שם: ולציון. כמו וישאלו אנשי המקום לאשתו (בראשית כו) על אשתו: אחד הנולד בה כו'. איש איש יתירא קא דריש אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה יקרא מבניה ויביאוהו אצלה: והוא יכוננה עליון. הקב"ה יכוננה להיות עליון למעלה על כל העולם: וחד מינייהו. מבני ארץ ישראל: עדיף. פקחים וחריפים: **מתני'** האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה: נכנסה לרשות הבעל. ניסת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה: הבעל צריך להביא ראיה. עדים וכולה מפרש בגמרא: במה דברים אמורים. שהבעל יכול לטעון על המומין: אין

אבל הוא שהלך כו'. דבשלמא אי טעמא משום דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד בבעל לא שייך זילותא לילך שרגיל ללכת בב"ד כל שעה לצרכו: **כאן** בזיעה עוברת. שיכול להעבירה ע"י רחילת מים דהכתי לא ידע דאפשר לעבורי בקיוהא דחמרא דההיא לא פסלה בכהנים שהעבודה לפי שעה הוא אפשר שמרחילה ועוברת ואין לפרש עוברת שעשויה להתרפאות דהיכי נוקי מתני' בשאינה עוברת הא בין קבועין בין עוברין קתני וע"ל דזיעה עוברת שעשויה להתרפאות ואפילו לא העבירה כשר לעבודה דלא מאיסה כולי האי ומזוהם הוי דווקא זיעה שאינה עוברת והא דקתני בין קבועין בין עוברין אכל מומין דקתני התם קאי וה"פ בין קבועין ששויין באותה משנה בין עוברין ששויין שם כגון *חוורור: **וחכמים** אומרים בד"א במומין שבסתר כו'. נראה לרבינו יצחק דר"מ לא פליג אמומין שבגלוי דמודה דאין יכול לטעון דראה וניפיים הוא כדאמר סתמא דהש"ס בגמרא ועוד דאי פליג אמומין שבגלוי אם כן משכחת לה סימפון בעבדים במומין שבגלוי לר' מאיר ולא פליג אלא בים מרחץ: אבל

תורה אור

ישעי' ט — תהלים פז — שיר ב

גיטין מו. [ע"ש] — [לעיל עד: וש"נ] — [שם וש"נ] — ב"ק קיא. קידושין ז. ודף מא. יבמות קיח: [יבמות שם] — בכורות מה. שם מג: — [מנחות מג. ע"ש] — [פסחים לד: יומא מ. זבחים כ: מנחות נב. בכורות כה:] — ס"א נולדו

מג [א] [טוש"ע יו"ד סי' רכח סעי' כא]:
מג א מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ד:
מד ב מיי' פ"ז מהל' ביאת המקדש הלי"ב יג סמג לאוין פח:
מה ג מיי' פ"ו שם הל' א:
מו ד מיי' פ"ז שם הל' יג:
מז ה ו ז ח ט י מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ד:
מח כ מיי' פכ"ה שם הל' ד סמג שם טוש"ע שם סי' קיז סעיף ח:

תרגום של סטורים

תוספות רי"ד

שכל המומין וכו'. פי' בבכורות מפרש להו. תנא הוסיפו עליהן זיעה ושומא וריח הפה תניא שומא קטנה שיש בה שיער ה"ז מום גדולה ואין בה שיער ה"ז מום קטנה אין זה מום איזהו גדולה פי' רשב"ג עד כאיסר האיטלקי א) אר"ח הא מילתא מגברא רבא שמענא ליה ומנו שילא (שומא בלב) [נשכה כלב]ונעשה מקומו צלקת ה"ז מום תני נתן ביראה בין דדי אשה טפח סבר ר"א בריה דרבא קמיה דר"א למימר טפח למעליותא פי' שהוא נוי לאשה. א"ל גבי מומין תניא וכמה הוא נוי אמר אביי ג' אצבעות תניא ר"נ אומר כל אשה שדדיה גסים משל חברתה ה"ז מום וכמה א"ר מיישא בר בריה דריב"ל משמיה דריב"ל טפח: מתני' היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה היו בה מומין הללו ונסתחפה שדהו נכנסת לרשות הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין הללו והיה מקחו מקח טעות דברי ר"מ. וחכ"א בד"א במומין שבסתר

א) לכאורה צ"ע דהשמיט להא דאמרינן דבעומדת על פדחתם הוי מום ואפילו בקטנה ואפי' אין בה שיער וכן הוא בסי' ... בסימן ל"ט על הרי"ף ז"ל שמשמיטו ואולי דלא הוי זה בגירסתם ז"ל.

אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואם יש מרחץ באותה העיר אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון מפני שהוא בודקה בקרובותיו: גמ' טעמא דמייתי האב ראיה הא לא מייתי האב ראיה הבעל מהימן מני רבי יהושע היא *דאמר לא מפיה אנו חיין אימא סיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה טעמא דמייתי הבעל ראיה הא לא מייתי הבעל ראיה האב מהימן *אתאן לר"ג דאמר נאמנת א"ר אלעזר תברא *מי ששנה זו לא שנה זו אמר רבא לא תימא רבי יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא כלל אלא כי לא אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא *דתניא *אם בהרת קודם לשער לבן טמא אם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק טמא ור' יהושע אומר *כהה מאי כהה אמר רבה כהה טהור רבא אמר רישא כאן נמצאו וכאן היו סיפא נמי כאן נמצאו וכאן היו איתיביה אביי נכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות עד שלא תתארס אין משתתארס לא ואמאי לימא כאן נמצאו וכאן היו א"ל משנתארסה משום דאיכא למימר חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו והאי ראה ונפייס הוא אי הכי עד שלא תתארס נמי אלא אמרינן חזקה אין אדם מפייס במומין הכא נמי חזקה אין אדם מפייס במומין אלא משנתארסה משום דאיכא תרתי חזקה העמד הגוף על חזקתו וחזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו והאי ראה ונפייס הוא מאי אמרת חזקה אין אדם מפייס במומין הוי חדא

רש"י

אין יכול לטעון. דידע ונתפייס: גמ' הבעל מהימן. דאמר הואיל וספק הוא אם הטעתו ואם לאו העמד ממון על חזקתו: מני רבי יהושע היא דאמר. בפ"ק היא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר עד שלא ארסתיך לא מפיה אנו חיין שתהא נאמנת אלא העמד ממון על חזקתו ולא אזלינן בתר חזקה דגופא לומר הואיל וספק בידינו על שעת אירוסין מה היא העמד הגוף על חזקתו של קודם לכן והרי טלדה בתולה והכא נמי לא אמרינן העמד הגוף על חזקתו ובלא מומין טלדה: אתאן לרבן גמליאל דאמר. התם היא נאמנת דחזקה דגופא עדיפא: תברא. קשיא רישא לסיפא: מי ששנה זו לא שנה זו. רישא לרבי יהושע והוא הדין לנכנסה לרשות הבעל וסיפא לרבן גמליאל וה"ה לעודה בבית אביה שאין לנו טעם לחלק בין עודה בבית אביה לנכנסה לחופה: לא תימא רבי יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא כלל. אפי' במקום שאין חזקת ממון עומדת נגדה להכחישה: היכא דאיכא חזקה דממונא. עומדת לנגדה כי הכא: טמא. דהכי כתיב קרא (ויקרא יג) שער לבן בבהרת: רבי יהושע אומר כהה. כדמפרש רבה: כהה טהור. הרי הוא ככהה הנגע ממראהו שהוא טהור ומשם ר' משה הדרשן שמעתי ורבי יהושע קיהה מאי קיהה אמר רבה קיהה וטיהר כלומר קיהה בדבר ונחלק עליהם וטיהר [כאדם שנקהו שיניו על אדם שאין משגיח לדבריו] וכן מצאתי בת"כ ור' יהושע קיהה טיהר אלמא העמד הגוף על חזקתו ולא תטמאנו מספק: רבא אמר רישא כאן נמצאו כאן היו. רבא מהדר לאוקמא כולה כרבן גמליאל דאוקמינן הלכתא כוותיה בפרק קמא לעולם חזקה דגופא עדיף ורישא טעמא משום דכיון דבבית אביה נמצאו המומין איתרע חזקתיה דאב דאיכא למימר כאן היו קודם אירוסין ובפ"ק נמי פלוגתייהו בנכנסה לרשות הבעל היא ובה אמר רבן גמליאל דלא הורעה חזקת אביה בכך: משנתארסה לא. אם הביא הבעל ראיה שראו בה מומין הללו משנתארסה והיא עודה בבית אביה לאו ראיה היא ואי טעמא משום כאן נמצאו כאן היו הרי בבית אביה נמצאו אלא על כרחך רישא וסיפא פליגי ואפילו באו לדין בעודה בבית אביה אית ליה לתנא דסיפא דהיא נאמנת: אמר ליה. לעולם רישא משום כאן נמצאו כאן היו הוא ומשנתארסה משום דאיכא תרתי והיכא שהביא עדים שראו בה מומין הללו משנתארסה בבית אביה משום הכי לאו ראיה היא דאיכא תרתי ליפות כחה חדא העמד הגוף על חזקתו ולא היו בה בשעת אירוסין שהכל הולך אחר אותה שעה וא"ת הורעה החזקה הואיל וכאן נמצאו חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו ואפי' כאן היו קודם קדושין זה שהכניסה לחופה וזו היא שתיית הכוס בידוע שבדקה וטדע לו ורצה ונפייס:
חדא

תוספות

אבל במומין שבגלוי אין יכול לטעון. תימה לר"ב דמוקי כולה מתני' כנסה ונמצאו עליה נדרים בקידשה על תנאי מה שייך לחלק בין מומין שבסתר למומין שבגלוי הואיל והתנה על מנת שאין בה מומין ונראה לרשב"א דכשהתנה לא על מומין שבגלוי נתכוין דאותן ראה ונתפייס אלא על מומין שלא ראה נתכוין וכשיש נמי מרחץ באותה העיר אית לן למימר שלא התנה אלא על מומין שאין נבדקין על ידי מרחץ כגון ריח הפה וכפה הקבוע לו זמן וקאי בין ארשות האב בין ארשות הבעל וה"ק אינו יכול לטעון אפי' הביא הבעל ראיה אינו מועיל לו כלום: תברא. פירש *רבינו חננאל שבועה: מי ששנה זו לא שנה זו. *קשה דא"כ אמאי נקט ברישא עודה ברשות האב וסיפא נכנסה לרשות הבעל איפכא הוה ליה למיתני דהוה רישא רבותא טפי וסיפא רבותא טפי ואומר רשב"א דדוקא נקט הכי דכי היכי דפליגי רישא וסיפא בפלוגתא דר"ג ורבי יהושע ה"נ פליגי בהכי דתנא דרישא סבר דדוקא עודה בבית אביה צריך להביא ראיה אבל נכנסה לרשות הבעל אין צריך להביא ראיה דאפילו יביא הבעל עדים דעד שלא נתארסה היו בה מומין הללו כיון שנשאה חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו והאי ראה ונפייס הוא ותנא דסיפא סבר אע"ג דנכנסה לרשות הבעל ואיכא למימר חזקה אין אדם שותה בכוס כו' כשהביא הבעל ראיה הוי מקחו מקח טעות דאין אדם מתפייס במומין: אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל בתר חזקה דגופא. פירוש אע"ג דאיכא חזקה אחרת כנגד חזקת הגוף כי הכא דבלאו חזקת ממון יש חזקה אחרת דהעמידנה בחזקת פנויה דדוקא כי איכא חזקת ממון לא אלימא ליה חזקת הגוף כנגד חזקת ממון אבל היכא דליכא חזקת ממון אלימא ליה חזקת הגוף מאלו חזקות דאי ליכא שום חזקה אחרת כנגדה מאי אתא לאשמועינן פשיטא דאזיל בתר חזקת הגוף כיון דאין דבר מכחישה והיא נמי דמייתי איכא חזקה אחרת כנגדה כמו שאפרש ומיהו תימה לר"י דהיכי מצי למימר דאי לאו חזקת ממון דהכא הוה אזיל ר' יהושע בתר חזקת הגוף והא הוי חדא במקום תרתי דאית לן למימר העמידנה בחזקת פנויה וכי תימא אדרבה העמד אותה בחזקת שלימה והשתא הוא דנעשה מום הרי מום לפניך דכי האי גוונא חשבינן תרתי לריעותא גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דאמרי' כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימור לא טבל וכי תימא העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר הרי חסר לפניך ונראה לרשב"א דחזקת פנויה לא חשיבא כלל חזקה לגבי חזקת הגוף: ספק טמא. הקשה רבינו תם מ"ט דרבנן דאמרי טמא אמאי לא אזלינן בתר חזקה דהא אמרינן בפ"ק דחולין (דף י:) מנא הא מילתא דאמור רבנן אוקי מילתא בתר חזקה ומייתי לה מקרא אומר ר"ת דהכא מיירי כשנזקק לטומאה שהיה בו נגע אחד שאין או מכוה קודם והיה מוחלט ממנו וקודם שנטהר נולד בו ספק ואחר שנטהר מן הראשון לא נשאר בו אלא ספק זה וכן משמע בשלהי נזיר (דף סה: ושם) דבנזקק לטומאה איירי והשתא מייתי שפיר דאזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא דהעמידנו בחזקת שלא היה בו נגע אע"ג דאיכא חזקה דהעמידנו בחזקת טומאה כנגדה וה"נ הוה אמרי' לעיל אי לאו חזקה דממונא וא"ת והיכי יליף מהתם דשאני התם דכתיב קרא כדיליף בסוף נזיר מלטהרו או לטמאו דפתח בו הכתוב לטהרה תחילה וי"ל דמהתם גמרינן והא דלא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא ברואה מדברת ומעוברת בפרק קמא (לעיל יג.) משום דמעלה עשו ביוחסין: שער לבן קודם לבהרת טהור. דריש מדכתיב שער לבן בבהרת משמע שהבהרת קדמה: אמר רבה קיהה וטיהר. רבינו תם גרים *רבא מהאי דהשוכר את הפועלים (ב"מ פו.) בעובדא דרבה בר נחמני: רישא כאן נמצאו כאן היו. ולא מצי למימר השתא העמד רשות האב על חזקתו דהא איתרע ליה שנמצאו ברשותו הילכך אזלינן בתר חזקת ממון והיא אומרת משארסתני נאנסתי התם נמצאת ריעותא ברשות הבעל שנשאה ולא מצא לה בתולים ולכך נאמנת לרבן גמליאל דלא איתרע חזקת רשות האב ואיירי בענין שיכול להיות שנאנסה תחת בעלה דאי בענין שודאי לא נאנסה משנשאת אף על גב שנכנסה לרשות הבעל איתרע לה חזקת רשות האב הואיל דודאי ברשות אביה נאנסה:
וחדא

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פכ"ה מהל' אישות הל' ב טוש"ע אה"ע סי' קיז סעי' ה:
נ ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו וסי' לט סעי' ד בהג"ה:
נא ג מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סי' קיז סעי' ז:
נב ד מיי' פ"ב מהל' טומאת צרעת הל"ו סמג עשין רלד:
נג ה מיי' שם הל"ט:
נד ו מיי' פכ"ה מהל' אישות הל"ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם סעי' י:

[הביאו הערוך בערך תבר א בביאור היטב ע"ש]

[נ"ל דתנן]

תוספות רי"ד

אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון. ואם יש מרחץ באותו עיר אף במומין שבסתר אינו יכול לטעון מפני שהוא בודק בקרובותיה. פי' האב צריך להביא ראיה אם בא לתבוע כתובה מן האירוסין שתקנו חכמים לבתולה מאתים מן הבעל שממאן לכונסה. ואם נכנסה לרשות הבעל שכבר נשאת ורוצה להוציא בלא כתובה מפני מומין שבה הבעל צריך להביא ראיה בעדים שעד שלא תתארס היו בה (וה"א א) במומין שבסתר דהא ראה ונתפייס הוא: ואמרי' טעמא דמייתי אב ראיה הא לא מייתי אב ראיה מהימן בעל. פי' דאמרי' הואיל וספק הוא אם הטעתו אם לאו העמד ממון על חזקתו מני ר"י הוא דאמר בפ"ק לא מפיה אנו חיין. אימא סיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה טעמא דמייתי הבעל ראיה הא לא מייתי ראיה האב מהימן אתאן לר"ג דאמר היא נאמנת פי' בכל מידי דאית ליה לתובע חזקה דגופא ולנתבע חזקה דממונא פליגי ר"י ור"ג דר"י אזיל בתר חזקה דממונא והמע"ה. ור"ג אזיל בתר חזקה דגופיה כדתנן בפ"ק הנושא את האשה וכו'. וה"נ במתני' איכא חזקה דגופא לאשה וחזקת דממונא לבעל בין ברישא בין בסיפא ומ"ש דברישא האב צריך להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה בעל מהימן ובסיפא צריך הבעל להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה האשה נאמנת. ואתא ר"א ואוקמה כתנאי ותברא מי ששנה זו לא שנה זו רישא ר"י וה"ה לנכנסה לרשות הבעל וסיפא ר"ג וה"ה לעודה בבית אביה שאין לנו טעם לחלק בין עודה בבית אביה לנכנסה לחופה. רבא אמר כאן נמצאו כאן היו. פי' כולה ר"ג היא ורישא דבעל נאמן משום דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו דע"כ לא אמרינן דאשה נאמנת אלא היכא דנמצא הספק במקומו של בעל דומיא דהנושא א"ה ולא מצא לה בתולים שהאשה עומדת במקום הבעל ודמיא לנכנסה לביתו של בעל אבל ברישא כיון דבמקום האשה נמצאו המומין אמרי' כאן נמצאו וכאן היו עד שתביא ראיה לדבריה. ואי קשיא היכי מצינן למימר דאר"ג דהיכא שנמצא הספק במקומה של אשה שאינה נאמנת והא ברואה מעוברת שנמצא הספק באשה עצמה ואפ"ה אמר ר"ג דהיא נאמנת י"ל היכא אמרי' כאן נמצאו וכאן היו ולא אזלינן בתר חזקה דגופא ה"מ כי קאי באפה דחזקה דממונא דכאן נמצאו שבקיה לחזקה דגופא ואזלינן בתר חזקה דממונא אבל היכא דלא קאי באפה חזקה דממונא אף על גב דכאן נמצא הספק אזלינן בתר חזקה דגופא:

א) נראה דצ"ל וחכמים אומרים דבמומין שבגלוי אינו יכול לטעון דהא ראה ונתפייס הוא.

מסורת הש"ס

לעיל יב:
[עי' תוס' יבמות יז: ד"ה וליתני]
[שבת לב: וש"נ]
מיר סה: ע"ש ב"מ פו. סנהדרין פז: נדה יט. נגעים פ"ד מי"א
[עי' תוס' יבמות קי: ד"ה וקמקוו וסנהדרין פז: ד"ה ר' יהושע]
נ"י כ"ש

[נ"ל רבה]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מי ששנה זו וכו' קשה דא"כ וכו'. ע' שבת לב ע"ב תוס' ד"ה תברא ועי' יבמות י ע"ב תד"ה וליתני:

חדא במקום תרתי וחדא במקום תרתי לא אמרינן עד שלא תתארס העמד הגוף על חזקתו לא איכא למימר מאי איכא חזקה דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו והאי ראה וניפייס הוא אדרבה חזקה אין אדם מיפייס במומין והעמד ממון על חזקתו רב אשי אמר רישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך איתיביה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי **מודה ר"מ במומין הראויין לבא עמה מבית אביה שעל האב להביא ראיה ואמאי מנה לי בידך הוא הכא במאי עסקינן [ג]ביתירת יתירת מאי ראיה מייתי ראיה דראה וניפייס הוא: א"ר יהודה אמר שמואל [ד]המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת פרה ותנא תונא כלה הי כלה אילימא כלה

רש"י

חדא במקום תרתי. דהעמד ממון על חזקתו לא אמרינן דניהוו נמי הכא תרתי דבמקום חזקה דגופא חזקה דממונא לאו כלום היא: עד שלא תתארס. אבל היכא שהביא עדים שראו בה עד שלא תתארס: העמד הגוף על חזקתו ליכא למימר. להודיע שלא היו בה בשעת קדושין דהא קיימי עדים: והעמד ממון על חזקתו. כי ליכא חזקה דגופא: רב אשי אמר כו'. מהדר נמי לאוקמה כולה כרבן גמליאל דחזקה דגופא עדיפא ורישא להכי לא מהניא חזקה דגופא לפי שאין הטענה שלה אלא של אביה שכתובת אירוסין לאב והוה ליה מנה לאבא בידך וגבי אב לא אמרינן בגוף שלה דתיהני חזקתה: מודה ר"מ גרסי' בתוספתא אע"ג דאמר נכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה מודה הוא במומין הראויין לבא עמה כו' וקס"ד בכל מומין שיש לספק ולומר שמבית אביה באו: שעל האב להביא ראיה. ואע"פ שנכנסה לרשות הבעל: מנה לי בידך הוא. וניחא העמד הגוף על חזקתו: ביתירה. אצבע יתירה דליכא למימר לאחר אירוסין נולד: ומשך בעל החמור את הפרה. והחמור היה בבית בעליו ותנן בקדושין (דף כח.) כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה שמשך אחד מהם נתחייב חברו באונסי חליפין בכל מקום שהן: עד שמת החמור. זה אומר עד שלא משכת את פרתי מת חמורך ולך מת וזה אומר משמשכתי מת וכבר קנוי הוא לך: ותנא תונא כלה. תנא דמתני' דאיירי במומי כלה מסייע לי: הי כלה. הי מילתא דמתני' מסייעתא: אילימא כלה בבית אביה. רישא דמתני' שבאו לדין בעודה ארוסה דקתני האב צריך להביא ראיה וסבירא ליה לשמואל כר"א דמוקי לה בתרי תנאי ואפי' נכנסה לחופה אית ליה לתנא דרישא שהאב צריך להביא ראיה ואע"פ שלא נולד ספק ברשותו אלמא אינו גובה ממון מספק והאי נמי לא יחזיק בפרת חבירו מספק ואף על גב שהספק ברשות חבירו נולד שהרי כבר נעשית משיכה: מי

תוספות

וחדא במקום תרתי לאו כלום הוא. וא"ת והא גבי בעל איכא נמי תרתי חדא דאין אדם מתפיים במומין וחדא דאית לן למימר כאן נמצאו כאן היו והני תרי חזקי דבעל עדיפי טפי מהני תרי חזקי דאשה דכאן נמצאו כאן היו עדיף מחזקת הגוף דהא עודה בבית אביה על האב להביא ראיה ולא מהני ליה חזקת הגוף משום דנולד ספק ברשותו ואמרינן כאן נמצאו כאן היו וכשנכנסה לרשות הבעל והביא הבעל ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו פטור מכתובתה דעדיף טעמא דאין אדם מתפיים במומין מההיא דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו א"כ השתא נמי דמייתי ראיה דמשנתארסה היו בה המומין אמאי לא מיפטר מהני תרי טעמי ומאי שנא דכאן נמצאו כאן היו גרידא עדיפא מחזקת הגוף וחזקה דאין אדם מתפיים במומין עדיף מחזקה דאין אדם שותה בכוס כו' וכי הוו תרווייהו בהדי הדדי עדיפי טעמי האשה מנייהו ויש לומר דודאי טעמי האשה עדיפי וכאן נמצאו כאן היו גרידא דעדיפא מחזקת הגוף היינו משום דמסייע ליה חזקת ממון וכן חזקה דאין אדם מתפיים במומין מסייע ליה חזקת ממון ולחד מינייהו יש כח לחזקת ממון לסייע אבל לתרווייהו בהדי הדדי לא מסייע ועוד יש לפרש דמשום הכי כי הוו תרווייהו בהדי הדדי עדיפי טעמי האשה משום דאפילו לא יהיה אלא אחד מהן אמת או חזקת הגוף או אין אדם שותה בכוס יש לה כתובה אבל בעל לא מיפטר אלא עד שיהו כל הטעמים שלו אמת שאם אחד מהם שקר מפסיד הבעל הילכך גריעי טעמי הבעל מטעמי האשה: **רישא** מנה לאבא בידך. לכאורה היה נראה לרבינו יצחק לפרש דטעמא משום דברי שלה לא מהני לאב דהוי כמנה לאחר בידך דאמרינן בים טוחלין (ב"ב קלה: ושם) דאינו נאמן גבי האומר זה אחי אינו נאמן דבעי לאוכוחי מהתם דברי ושמא לאו ברי עדיף ומשני שאני התם דכמנה לאחר בידך הוי ואע"ג דהכא איכא נמי חזקת הגוף מ"מ לא מהני ליה דלא אמר רבן גמליאל דנאמנת אלא בברי ושמא כדאמרינן לעיל ברים פ"ב (דף טז.) וברי שלה לא מהני ליה כדפרישית ומיירי כגון שהאב טוען שמא דאי טוען ברי לא הוה צריך להביא ראיה סיפא מנה לי בידך ולגבי דידה מהני ברי דידה ואע"ג דקי"ל דברי ושמא לאו ברי עדיף הכא איכא ברי וחזקה וחזר בו רבינו יצחק דהא משמע מדקאמר על האב להביא ראיה שאינו נוטל בלא ראיה אפילו טוען ברי מדלא קאמר או שיאמר ברי לי ועוד דמשמע מההיא דשמואל בסמוך דנכנסה לרשות הבעל דעל הבעל להביא ראיה אפי' טוען האב והבת שמא ואינו מטעם ברי ושמא אלא משום דנולד הספק ברשותו מדמייתי ופריך עלה מההיא דמחט שנמצאת כו' דהתם שמא ושמא הוא ואי משום ברי ושמא הוא לא הוה פריך מידי דמסתמא רב אסי לא פליג אדשמואל דקיימא לן כוותיה ונראה לו פירוש הקונטרס עיקר דרישא מנה לאבא בידך ולא מהניא חזקת האשה לגבי האב: **ומודה** ר"מ לחכמים במומין הבאין כו'. להאי גירסא קשה דהשתא משמע דלחכמים מייפין כח הבעל טפי מר"מ מדקאמר מודה ר"מ לחכמים דהכא יפה כח הבעל מכח האב אע"ג דבעלמא לא מייפה ר"מ כח הבעל כמו חכמים ובמתני' לא משמע הכי אלא ר"מ מייפה כח הבעל טפי מחכמים דלפי' מומין הנבדקים יכול לטעון וחכמים פליגי עליה על כן נראה כפירוש רבינו חננאל דגרים ומודים חכמים לר"מ ומיהו גם זה אינו מיושב דלא שייך מודה הואיל ולא פליגי בכה"ג ובקונטרס גרים ומודה ר' מאיר ותו לא וקשה מודה למאן: **ואמאי** מנה לי בידך הוא. תימה אמאי אקשי לרב אסי טפי מלכל הני אמוראי דלעיל דלמ"ד תברא הוה מצי לאקשויי מה חילוק יש בין בית אביה ולבין בית בעלה ולמ"ד נמי כאן נמצאו כאן היו אמאי על האב להביא ראיה הא הוי חדא במקום תרתי ולא מצי למימר דס"ד דמקשן דראוין לבא עמה משמע שהם ישנים וניכר שמומין אלו באו מזמן ארוך מקודם אירוסין ואיתרע חזקת הגוף לפיכך על האב להביא ראיה דא"כ מאי פריך לרב אסי הא רב אסי לא אמר שיהא נאמן אלא משום חזקה ומיהו יש לומר דלעולם ס"ל כאן נמצאו כאן היו ומיירי באותן מומין שאין הבעל יכול לידע אותם אפי' ע"י בדיקה כגון נכפה הקבוע לו זמן וריח הפה שיכולה לשמור עצמה שלא יכירו בה בני אדם שאע"פ שנכנסה לרשות הבעל על האב להביא ראיה דהשתא לא הוי חדא במקום תרתי דחזקה שאין שותה בכוס אא"כ בודקו ורואה ונתפייס ליכא למימר כיון דאין יכול לידע מומין אלו ע"י בדיקת קרובותיו ומיהו לא יתכן לפרש כן למאי דגרסינן בתוספתא במומין הראוין להוולד עמה בבית אביה: **על** בעל החמור להביא ראיה. אע"פ שהוא מוחזק וחזקת הגוף נמי מסייע ליה והוה לן לאוקמי החמור בחזקת שהיה קיים אלא טעמא דשמואל דמוקמינן לפרה בחזקת מרה קמא והא דפריך הש"ס בהשואל (ב"מ ק. ושם) גבי המחליף פרה בחמור וילדה דיחלוקו וליחזי ברשותא דמאן קיימא וליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה אלמא לא מוקמינן אחזקת מרה קמא היכא דתפיס אידך התם פריך לפי המסקנא דהכא דלא קאי הכי ומיהו תימה למאי דסלקא דעתין השתא אמאי על בעל החמור להביא ראיה כיון שהוא מוחזק וגם איכא לאוקמי החמור בחזקת שהיה קיים והא שמואל גופיה אית ליה ברים המוכר פירות (ב"ב צב.) המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דאין המעות חוזרין ולא מוקמינן להו בחזקת מרה קמא אלא אזלינן בתר חזקה דהשתא אע"ג דרובא מזבני לרידיא מסייע למרה קמא כ"ש הכא דאית לן למיזל בתר חזקה דהשתא דמסייע ליה חזקת הגוף וליכא למימר דהתם היינו טעמא דמדלא דק אם הוא נגחן אית לן למימר דלשחיטה זבניה דא"כ מה צריך למימר התם לשמואל כי אזלינן בתר רובא באיסורא בממונא לא אזלינן והא טעמא לא משום רובא הוא אלא משום דלא דק ועוד בפ' בית כור (שם קה. ושם) אמר שמואל כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה משום דמספקא ליה אי תפיס לשון ראשון או לשון אחרון ולוקמא בחזקת מרה קמא על כן נראה דטעמא דשמואל לאו משום חזקת מרה קמא אלא אית לן למימר כיון דאשתכח החמור דמת כי היכי דעכשיו הוא מת כן יש לנו להחזיקו שהיה מת גם קודם ודמיא להא דאמר בנדה (דף ד.) דכל הטומאות כשעת מציאתן ודוקא גבי מיתת חמור וגבי מום וגבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות אית לן למימר הכי והא דכלה בבית חמיה על הבעל להביא ראיה משום דכי אמרינן נמי כמו שאנו מוצאין מום

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ז ע"ב]

עין משפט נר מצוה

נה א ב מיי' פכ"ה מהל' אישות הל"ד טוש"ע אה"ע סי' קיז סעיף ז:

נו ג מיי' פ"ב מהלכות מכירה הל"ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רכד סעיף א:

תוספות רי"ד

ר"א אמר רישא מנה לאבא בידך סיפא מנה לי בידך פי' ר"א נמי אוקמיה כר"ג ורישא דאמרי' בעל מהימן משום דהו"ל מנה לאבא בידך שהוא טענת שמא שהאב טוען להוציא הכתובה בשבילו והיא טוענת שמא שאינו ברור מתי נולדו בה המומין הללו. והילכך לא מהני חזקה דגופה כגון שטענה האשה שהיא טוענת ברי ויוכה בכתובה לעצמו דהיכא מהניא ומפקינ' בה ממונא ה"מ למאן דאית ליה חזקה דגופיה אבל חזקה דגופא דאשה לא מהני ליה חזקה לדיליה לאפיק ממונא מחזקה אבל אילו הות [טוענת] כנגדו דכתובתה לעצמה ה"נ אשה מהימנא ואע"פ שלא נכנסה לרשות הבעל ולא אמרינן כאן נמצא וכאן היו ולר"א האשה נאמנת וקי"ל הל' כר"א דהוא בתרא. אמר ר"י א"ש המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת. על בעל החמור להביא ראיה שהי' חמורו קיים בעת משיכת הפרה ותנא תונא כלה. פי' בעל החמור משך את הפרה והחמור היה בביתו ותנן בספ"ק דקידושין כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין פי' כיון שמשך א' מהן נתחייב חבירו באונס חליפיו בכ"מ שהן ועכשיו נמי משעה שמשך את הפרה קם החמור ברשות בעל הפרה ואם מת לאחר משיכת הפרה לעצמו מת ואע"פ שהחמור בבית בעליו עומד וכשנמצא מת לא ידענו מתי מת זה אומר עד שלא משכת פרתי מת וברשותך מת. וזה אומר לאחר שמשכתי פרתך מת וברשותך מת אמר שמואל שעל בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בעת משיכת הפרה ואם לא ימצא ראיה יחזור פרה לבעלה. ומסתייע ממתני' דכלה ואמרי' הי כלה אי לימא כלה בבית אביה וכו'

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי' פ"ו מהל' זכיה הל' יח טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' ה :

נח ג מיי' פ"ב מהל' מכירה הל' יג וט"ו סמג עשין פב ופג טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ח וטוש"ע חו"מ סי' רכב סעי' ב :

נט ד מיי' פ"ב מהל' מכירה הל' יד טוש"ע חו"מ סי' רכב סעי' א :

כלה בבית אביה מי דמי התם מייתי אב ראיה ומפיק הכא מייתי בעל החמור ראיה ומוקים א"ר אבא כלה בבית חמיה ואכתי לא דמי התם בעל מייתי ראיה ומרע ליה לחזקיה דאב הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים חזקיה בידיה אמר רב נחמן בר יצחק כלה בבית אביה ולקדושין ולא תימא *אליבא דמ"ד קדושין לאו *לטיבועין ניתנו אלא אפילו למ"ד א קדושין לטיבועין ניתנו הני מילי קידושי ודאי ב אבל קידושי טעות אי מייתי ראיה אין אי לא לא מיתיבי *ג מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדין טריפה נמצא עליה קורט דם בידוע שהוא לפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה הוגלד פי המכה בידוע ששלשה ימים קודם שחיטה לא הוגלד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ואי יהיב טבח דמי בעי לאיתויי ראיה ומפיק ואמאי בעל בהמה לייתי ראיה ונוקים בדלא יהיב טבחא דמי מאי פסקא °אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תצייתינהו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי אמר שמואל ד כל שנולד ספק ברשותו עליו הראיה ותנא תונא כלה מיתיבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות כו' ואי דלא יהיב טבח דמי בעל בהמה בעי לאיתויי ראיה ומפיק ואמאי ספיקא ברשות טבח איתייליד דיהיב טבח דמי ומאי פסקא סתמא דמילתא כמה דלא יהיב איניש זוזי לא יהיב איניש חיותא: וחכמים אומרים בד"א במומין שבסתר: אמר רב נחמן

ונכפה

רש"י

מי דמי התם. דין הוא שצריך להביא ראיה שהרי הוא המוציא מחברו הלכך מייתי ראיה ומפיק ממונא ומשם אתה בא ללמוד את זה שמוחזק בפרה זו ועומד ואת אומר נייתי ראיה ונוקים ממון שבידו: כלה בבית חמיה. סיפא דמתני' דקתני על הבעל להביא ראיה דר"ג אמרה ופליג נמי ברישא אפילו נמצאו בבית אביה דלא נולד ספק ברשותו נמי על הבעל להביא ראיה להפקיע כח כתובתה וראיה זו לא להוציא היא אלא להחזיק וצריך להביאה ואף זה כ"ש שיביא ראיה להחזיק שהרי בשל אחרים בא להחזיק: ואכתי לא דמי התם. דין הוא שיצטרך לראיה משום דחזקת הגוף מייפה כח האב וי"ל העמידנו על חזקתו הלכך בעל מייתי ראיה שעד שלא תתארס היו בה ומרע לה להאי חזקה: הכי גרסי' הכא בעל החמור מייתי ראיה ואוקי חזקה בידיה. אף חזקת הגוף מייפה את כחו שכשתאמר העמד את החמור בשעת משיכה על חזקתו הקודמת בחזקת חי תעמידנו וברשות בעל הפרה מת ולמה אתה מצריכו ראיה: א"ר נחמן בר יצחק כלה בבית אביה ולקדושין. רישא דמתני' סייעתיה דמטיל הבאת ראיה על האב אע"פ שחזקת גוף אצלו וכר"א דאמר רבי יהושע היא ובסיפא נמי פליג [להטיל ראיה על אב] ואע"פ שלא נולד ספק ברשותו ודקשיא לך הכא ראיה להוציא היא. הראיה צריכה לו אף לעכב לו הקדושין שבידו שאם לא יביא ראיה יחזירם וזו להחזיק היא בידו: ולא תימא. הא דאמינא שהראיה צריכה אף לעכב לו הקדושין שבידו: אליבא דמאן דאמר קדושין לאו לטיבועין ניתנו. שאם מת החתן הקדושין חוזרין הלכך הכא כי הוו קדושין ספק אין כחה יפה בהן וצריכה להביא ראיה וכך פלוגתא בב"ב ואי קשיא היכי מוקמינן סוגיא דשמעתא דשמואל כר' אלעזר ומדר' יהושע מייתי סייעתא הא שמואל הלכה כר"ג אמר בפ"ק (לעיל יב:) אה"נ ומסקנא מוקמינן דלא אמר שמואל הכי וא"ת מי מזקיקו להעמיד סוגיא זו בלשון זה טוקמה כרבא ורב אשי אי אפשר לומר דקשיא לרבא ורב אשי מתני' דווקא קתני רישא על האב וסיפא על הבעל שהספק נולד ברשותן ואילו שמואל על מי שלא נולד הספק ברשותו הצריך לבקש ראיה: בעובי בית הכוסות. מקום יש בראש הכרס סמוך להמסס קרוי בית הכוסות שהוא כעין כוס ויש בו סביב ספתו עובי שני כפלים ודבוקים ובלע"ז רדובולי"ן ונמצא מחט תחובה באותו עובי ומתוך עוביו אפשר לה שלא נקבתה כולו: מצד אחד. אין המחט נראה אלא מבפנים: כשרה. שאין זה נקב: שהוא לפני שחיטה. וטריפה: שהוא לאחר שחיטה. וכשירה: שלשה ימים קודם שחיטה. ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים מקח טעות הוא ויחזיר לו בעליה הדמים שמכר לו טריפה: לא הוגלד פי המכה. זה אומר עד שלא לקחתי ניקב וזה אומר משמכרתי: המוציא מחבירו כו'. ואי יהיב הטבח דמי נמצא הוא המוציא ועליו הראיה ואי לא אשכח ראיה יחזיק זה במעותיו מספק והרי בבהמתו נמצא ריעותא דומיא דחמור דשמואל: ואמאי. אי כשמואל לייתי בעל בהמה ראיה להעמיד המעות בידו דומיא דבעל החמור: דלא יהיב טבח דמי. הא דקתני המוציא מחבירו בבעל בהמה קאמר וכגון דאיהו קא תבע: מאי פסקא. בתמיה מאי קאמרת אי סבירא ליה לתנא דלעולם ראיה על בעל בהמה היא בין הוא המוציא ובין הוא המעמיד היאך הוא שונה המוציא מחבירו בבעל בהמה וקורהו לבעל בהמה לעולם המוציא מחבירו וכי פסק התנא דבר קצוב שלעולם מוכרים בהמות באמנה והוא המוציא: יהודה אחי. רב יהודה ורמי שניהם בני (רב) יחזקאל הוו: כל שנולד ספק ברשותו. על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכה הואיל וספק ברשותו נולד שלא נמצא החמור מת עד לאחר משיכת פרה: ותנא תונא כלה. וסבירא ליה לשמואל דכולה מתני' חד תנא הוא וכדתרצה רבא לעיל ורישא וסיפא סייעתא שמי שנמצא הסימפון ברשותו עליו להביא ראיה. עודה בבית אביה על האב להביא ראיה נכנסה לחופה שהיא ברשות הבעל על הבעל להביא ראיה ואפילו הוא דר בבית חמיו ברשותו היא: ספיקא ברשות טבח אתייליד. שלא נמצא הטרפות עד שבאת לידו: דיהיב טבח דמי. ואפי' לא יהיב נמי הראיה עליו היא אלא מסתמא תנא לטבח המוציא מחבירו קרי ליה:

ונכפה

תוספות

מום עתה כן היה קודם כניסה אכתי איכא למימר דמשנתארסה נולד בה מום והילכך אית לה כתובה דכולי. הא' לא אמרינן דקודם אירוסין דהיינו קודם ב' רשויות היה בה מום ע"י מה שאנו מוצאין עתה אבל בבית אביה אימר קודם לכניסת רשות זה היה כמו שהוא עתה ואין נראה דדוקא משום חומרא דקדשים הוא דאמר כל הטומאות כשעת מציאתן וע"ק דאמר שמואל בפ' בתרא דקדושין (דף עט.) קדשה אביה בדרך וקדשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת לפנינו חוששין לקדושי שניהן ולא אמרינן כמו שהיא בוגרת עתה כן היתה קודם קדושין וליכא למימר דהתם משום חומרא דאשת איש דהא מייתי עלה פלוגתא דרבי יעקב ורבי נתן דגבי ממון ונראה לריב"א דדוקא הכא שמחזיק עצמו מסופק בפרה ואין לו שום טענה ברורה והויא חזקתו כמאן דליתא הוא דאזלינן בתר חזקה דמרה קמא ודמי לתקפו כהן (ב"מ דף ו:) דמוציאין מידו אבל במכר שור לחברו ונמצא נגחן כיון דנגברא זבין להכי ולהכי יש לו לטעון למחזיק לשחיטה מכרתיו לך ואם איתא דלרידיא קבעית ליה הוה לך לפרושי וכיון דיש לו טענה ודאית אהני ליה חזקתו וכן בההיא דכור בשלשים סלע בסלע אני מוכר לך יש לו לטעון לכך אמרת שתי הלשונות שבאיזו שארצה אתפוס וכיון שהוא מוחזק אין להוציא ממון מחזקתו כיון שיש לו טענה ולפ"ז לא א"ש פי' הקונטרס דבסמוך כמו שאפרש: **כלה** בבית אביה ולקדושין. מה שפ"ה דס"ל כמ"ד תברא מי ששנה זו לא שנה זו לא נהירא דהיכי מוקי לה כלה בבית אביה ולקדושין דהיינו כרבי יהושע אימור דא"ר יהושע לא מהניא חזקת הגוף ה"מ לאפוקי ממונא לאוקמי ממונא מי אמר ועוד מקשה ר"ת דלעיל מוכחינן דאזיל ר' יהושע בתר חזקת גופא היכא דליכא חזקת ממונא וכל שכן הכא דחזקת ממונא מסייע לחזקת הגוף דאזיל ר' יהושע בתרה ועוד דהא שמואל גופיה פסיק בפ"ק (דף יב:) הלכה כר"ג ועוד מאי פריך מההיא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לימא דההיא כר"ג ואיהו כר' יהושע ונראה לפרש דשמואל כרב אשי ויליף השתא מכלה בבית אביה ולקדושין דכי היכי דהתם אע"ג דאב מוחזק צריך להביא ראיה דחזקת הגוף דידה לא מהני לאב ה"נ הכא על בעל החמור להביא ראיה אע"פ שהוא מוחזק דחזקת החמור לא מהני לגבי דידיה והשתא לא מפליג מידי בין שנולד ספק ברשותו ללא נולד ברשותו אבל כרבא דאמר כאן נמצאו כאן היו ליכא לאוקמא דשאני התם דאיתרע חזקת רשות האב אבל הכא לא איתרע חזקת רשות בעל החמור אלא אדרבה איתרע רשות בעל הפרה: **כל** שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה. ואוקי לכלה דמתני' כרבא ואפילו הוא מוחזק אותו שנולד ברשותו עליו להביא ראיה כדפריך מההיא דמחט דלייתי טבח ראיה אע"ג דלא יהיב דמי והוא מוחזק וא"ת מהא דפריך בהשואל (ב"מ דף ק.) גבי מחליף פרה בחמור וילדה וניחזי ברשותא דמאן קיימא וניהוי איידך המע"ה משמע דאי הוי ברשות *) בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה ואמאי והלא (א) נולד ספק ברשותו **) ואחר שמשך בעל הפרה את החמור נודע שילדה הפרה וצריך לחלק בין ספק שנולד לטיבותא כי התם לספק שנולד לגריעותא כי הכא: **ותנא** תונא כלה. הייתו כלה בבית חמיה דכי היכי דמוקמינן לה בחזקת שלימה והשתא הוא דאתא מום אע"פ שמוחזק הכא נמי אוקי החמור בחזקת שהיא קיימת והשתא היא מתה:

*) [נ"ל בעל הפרה על בעל החמור להביא ראיה] **) [נ"ל דאחר]

אבל

מסורת הש"ס

ב"ב קמה.

פי' ענין טבעת ולכדון

חולין נ: ע"ש

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל וכו' דלאו מי ברשות בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה ואמאי והלא לא נולד ספק ברשותו לאחר כצ"ל :

גליון הש"ס

גמ' אלא כי אתא רמי בר יחזקאל. לעיל לג ע"א ודף פ"ו ע"ב וחולין מד ע"א :

תוספות רי"ד

ואי לא מייתי ראיה מפקינן מיניה והכי נמי בעל חמור [illegible]

תוספות רי"ד

מי דמי התם אב מביא ראיה ומפיק הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים אלא כלה בבית חמיה ואכתי מי דמי התם בעל מייתי ראיה ומרע לחזקה דגופא הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים אלא אר"נ כלה בבית אביה ולקידושין. המורה סובר דפליגי ר"ג ור"י בהא מילתא דלבעל החמור איכא חזקה דגופא דאוקי חמרא אחזקתה וחי הוה בשעת משיכה ולבעל הפרה איכא חזקה דממונא. ור"י א"ש על בעל החמור להביא ראיה כר"י ס"ל ופי' רישא דמתני' סייעי' שמטיל הבאת ראיה על האב אע"פ שחזקת הגוף אצלו וכר"א וא"כ ר"י הוא. ובסיפא נמי פליג להטיל ראיה על האב ואע"פ שלא נולד ס' ברשותו והיא קשה היכי מוקמינן סוגיא דשמעתא דשמואל כר"א ומר' יהושע מייתי סייעתא והא שמואל אמר בפ"ק הל' כר"ג אה"נ ובמסקנא מוקמינן דלא אמרה שמואל להא הכי. וקשה לי לפירושו טובא דהא דר"י א"ש בפ"ק ס"ל כר"ג והכא ס"ל כר"י ולא אשכחן דהדר איתו במסקנא אלא רמי בר יחזקאל פליג עליה ואמר לא תציתו ליה אבל איהו לא הדר בית ואכתי ק' דידיה אדידיה ותו דלא שייכא פלוגתא דר"ג הכא כלל אלא מודה לר"י בהא דאוקי ממונא בחזקת מריה ולא אזיל בתר חזקה דגופא אלא המע"ה דהכי אמרי' בפ"ק כדרמינן דר"ג אדר"ג מאלמנות עיסה אלא אמר רבה דר"ג אדר"ג לא ק' התם ברי הכא שמא ואמר הילכך לר"ג (לית) [אלים] ליה ברי דאפי' בתר ספיקא מכשר קיל ליה שמא דאפילו בספק ספיקא פוסל אלמא בטענות שמא לא אזיל ר"ג בתר חזקה דגופא אלא בדאיכא טענת ברי ואע"ג דלא קיימא באפה חזקה דממונא דקאי באפה ובעל חמור לא טעין טענות ברי דמאי ידע אימת מת חמרא ומודה ר"ג דלא אזיל בתר חזקה דגופא אלא המע"ה ומילתא דרב ושמואל אליבא דכ"ע איתא וכן בדין זה וכן בדין מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לא פליגי ר"ג ור"י דכיון דלא טעין ולא טענינן ליה שמא לא אזלינן בתר חזקה דגופא אלא בתר חזקה דממונא והמע"ה וכך נראה פתרון שיטה זו . אר"י א"ש המחליף וכו' . פי' לא מבעי' אם לא תפש בעל החמור את הפרה מלוקח אילו הי' בענין שכתבתי ואין חזקת הגוף מועלת לו כלום משום דטעין טענת כגון שמכר לו חמורו במנה ומפני שלא היה בפניו שימשכנו הלוקח תפש לו קנין שהיה לו חמורו ללוקח בכ"מ בפרה אע"פ שתפוש בה כיון שהדבר ידוע כי של חבירו היתה עליו להביא ראיה ולהחזיקה שהוא והוא יתחייב ליתן לו המנה . נמצא החמור מת ואין ידוע אם קודם תפישת הקנין מת ואין הלוקח חייב מכלה דרישא אתא בין לר"א בין לרבה בין לרב אשי דכלהו מודו דאב צריך להביא ר לו המנה לבעל החמור או לאחריו מת וברשות הלוקח מת וחייב לתת לו המנה דאמרי' המע"ה דלא אזלינן להביא ראיה ל"ש במה שרוצה להוציא ל"ש במה שתפש מחבירו ה"נ בבעל חמור כי בתר חזקת דגופא היכא דטעין שמא אלא אפילו הכא דבעל חמור תפיש בפרה ועומד ובעל הפרה בא להוציא אפי' לר"ג כדפרישית ה"נ ל"ש להוציא אם מכר לו בקנין ונתחייב לו המנה ול"ש במה שת מבעל החמור . והדין היה שבעל הפרה יביא ראיה שהוא המוציא מחבירו אפ"ה אתא שמואל לאשמועינן שעל ולהחזיקו בידו דל"ש להחזיק דבר הידוע לחבירו ל"ש להוציא מחבירו דין א' להן להביא בעל החמור להביא ראיה שאימת אנו אומרים המע"ה כשאדם מוחזק בדבר והכל יודעין בבירור שהוא מוחזק ממאי דתניא מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד א' כשרה מב' צדדים טרפה. פי' בה ואחר בא וערער עליו להוציאו מידו שם אנו אומרים המע"ה . אבל הכא שבעל החמור אינו מוחזק בפרה סמוך להמסס ונקרא בית הכוסות מפני שנעשה כענין כוסות ויש בסבוב שפתו עובי בודאי אלא מתחילת חזקתו בפרה בספק היתה וכיון שהיתה בספק ולא נתברורה חזקתו אינו יכול להחזיק בה ובלע"ז רובלין ונמצא מחט תחובה באותו העובי ומתוך עביו אפשר לה שלא נקבתו כו עד שיביא ראיה שחי היה חמורו בשעת משיכת הפרה א) ודין הוא שאני אומר שאע"פ שהוא מפיק במה שהוא שאין המחט נראה אלא מבפנים כשרה שצד החיצון מגין אבל אם ניקבה שני הצדדים ידוע שהיה משל חבירו שאלו להביא שנאו התנא במתני' דכלה ובעי הי כלה אי לימא כלה בבית אביה לא דמי קורט דם בידוע שהוא לפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה ה דהתם מייתי ראיה ומפיק ואת אמרת אע"ג דתפיש צריך להביא ראיה להחזיקו בידו . א"ר אבהו כלה בבית בידוע שהוא ג' ימים קודם השחיטה לא הוגלד פי המכה המע"ה פי' אם נמצא שם גל חמיה דאע"ג דבעל תפוס ועומד צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היה בה מומין הללו והיה מקחו מקח טעות ג' ימים לפני שחיטה לכל הפחות שאין גלד פחות מג' ימים ואם מכרה לו בתוך ג' ימ

א) נראה דנ"ל ודין זה שאני אומר שאע"פ שהוא תפוס במה שהוא ידוע שהיה משל חבירו עליו להביא ראיה שנאו התנא וכו'. ב) אולי דנ"ל ולא מייתי ראיה מכתובה אלא מדמצריך.

ונכפה כמומין שבסתר דמי והני מילי דקביע ליה זמן אבל לא קביע ליה במומין שבגלוי דמי: **מתני'** האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא אמר רשב"ג בד"א במומין הקטנים אבל במומין הגדולים כופין אותו להוציא: **גמ'** רב יהודה תני נולדו חייא בר רב תני היו מ"ד נולדו כ"ש היו דקסברה וקיבלה מאן דאמר היו אבל נולדו לא תנן אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א במומין קטנים אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא בשלמא למ"ד נולדו היינו דשאני בין גדולים לקטנים אלא למ"ד היו מה לי גדולים מה לי קטנים הא סברה וקיבלה כסבורה היא שיכולה לקבל ועכשיו אין יכולה לקבל (א) ואלו הן מומין גדולים פירש רשב"ג [כגון] ניסמית עינו נקטעה ידו ונשברה רגלו אתמר ר' אבא בר יעקב אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג רבא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים ומי א"ר יוחנן הכי והא *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה *אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן: **מתני'** *ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי בין שהיו עד שלא נישאו ובין משנישאו נולדו ועל כולן אמר רבי מאיר אע"פ שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל וחכ"א מקבלת היא על כרחה חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו מעשה בצידון בבורסי אחד שמת והיה לו אח בורסי אמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל: **גמ'** מאי בעל פוליפוס אמר רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם במתניתא תנא *ריח הפה רב אסי מתני איפכא ומנח בה סימנא שמואל לא פסיק פומיה מכוליה פירקין: והמקמץ: מאי מקמץ אמר רב יהודה זה המקבץ צואת כלבים מיתיבי *מקמץ זה בורסי ולטעמיך תיקשי לך מתניתין המקמץ והמצרף נחושת והבורסי בשלמא מתניתין לא קשיא כאן בבורסי גדול כאן בבורסי קטן אלא לרב יהודה קשיא תנאי היא דתניא מקמץ זה בורסי ויש אומרים זה המקמץ צואת כלבים: והמצרף נחושת והבורסי: מאי מצרף נחושת *רב אשי אמר חשלי דודי רבה בר בר חנה אמר זה המתתך נחושת מעיקרו תניא כוותיה דרבה בר בר חנה איזהו מצרף זה המתתך נחושת מעיקרו *אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה אזל ר' אלעזר אמרה לשמעתא קמיה דשמואל אמר אכסוה שערי לאלעזר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון *ורב אין אדם דר עם נחש בכפיפה כי סליק רבי זירא אשכחיה לרבי בנימין בר יפת דיתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן אמר ליה על דא אכסוה שערין לאלעזר בבבל אמר רב יהודה אמר רב אסי אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכהן גדול וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל אפילו נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה כופין אותו תנן אלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס בשלמא לרב אסי דרבנן קתני דאורייתא לא קתני אלא לרב תחליפא בר אבימי ליתני נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו אמר רב נחמן לא קשיא הא במילי הא בשוטי מתקיף לה רבי אבא בדברים לא יוסר עבד אלא אמר רבי אבא הא והא בשוטי

הדרן עלך המדיר

רש"י

נכפה. חולי שממנו נופל לארץ ויש לו זמן לבא: כמומין שבסתר דמי. לפי שנזהרת ביום זמנה מלצאת בין הבריות: **מתני'** מומין גדולים. מפרש בגמרא: **גמ'** נולדו. משנשאה: ומי אמר ר' יוחנן הכי. דהלכה כרבן שמעון בהא לחודא והא בכל מקום ששנה קאמר: ערב וצידן וראיה אחרונה. ערב בגט פשוט צידן במי שאחזו קורדיקוס ראיה אחרונה בסנהדרין בפרק זה בורר ובשתי ראיות נחלק הלכה כמותו בראשונה ולא באחרונה אמרו לו הבא ראיה אמר אין לי ראיה כו': **מתני'** בעל פוליפוס. מפרש בגמ': המקמץ והמצרף נחשת. מפרש בגמ' וכולן מפני שאומנות מסרחת היא: שממקתו. לשון המק בשרו (זכריה יד): **גמ'** לא פסק פומיה. סימנא דשמואל ריח הפה אמר: לא פסק פומיה מכולי פירקין. תמיד היה סגור בפיו: תיקשי לך מתני'. דקא חשיב להו בתרין: מקמץ צואת כלבים. לא ידעתי *מה צורך בה אבל באשכנז ראיתי שסורין בהם הבגדים לפני כובסן יום או יומים: בשלמא מתני' לא קשיא. אברייתא דאיכא למימר האי דחשיב ליה בתרי הכי קאמר אחד בורסי קטן דהיינו מקמץ ואחד בורסי גדול: בורסי קטן. שהוא עני ויש לו עורות מעט: הכי גרסינן תנאי היא דתניא מקמץ זה בורסקי ויש אומרים זה המקמץ צואת כלבים והכי גרסי' לה בתוספתא והא דרבי יוסי ברבי יהודה מלתא אחריתי קאמר ושם היא שנויה: חשלי דודי. מחשלין ומרדדין נחשת ועושין ממנו יורות ומסריח הוא: מעיקרו. ממקום מוצאו מן הארץ: אכסוהו שערי. האכילוהו שעורים כבהמה כל הנאכל שלא כדרכו קרי ליה כוסס: וקאמר לה. להא מילתא דרב: משמיה דר' יוחנן. דאיהו נמי כרב סבירא ליה: אין מעשין. אין כופין להוציא: אין כופין. דלא כפינן אפריה ורביה: ואלו שכופין. הני אין אפריה ורביה לא: בשלמא לרב אסי. לא תקשי הא דלא חשיב פסולות במתניתין דאיכא לשנויי: דרבנן קתני. הנך דאיסורא דידהו לא כתיבא באורייתא: ליתני נשא אשה ושהה כו'. דמדאורייתא לא מיחייב לאפוקה דאפשר ליקח לו אשה אחרת אלא אבל מדרבנן קאמר דכל כמה דאיתא להא גביה לא נסיב אחריתי: הא במילי. אפריה ורביה במילי מייסרינן בשוטי לא רדינן ליה אבל הנך בשוטי נמי רדינן ליה שאי אפשר לה לקבל: התם

תוספות

אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא. גבי איש ליכא למימר דנסתחפה שדה של אשה דאיש אינו שדה של אשתו כדפרישי' בריש מכילתין (דף ב: ד"ה מגיא): **כופין** אותו להוציא. נראה לר"י דיוציא ויתן כתובה אע"פ שמגרשה בעל כרחו כמו בבאה מחמת טענה דמשמע בסוף הבא על יבמתו (יבמות סה:) דנותן כתובה אע"פ שמגרשה בעל כרחו ובתוספתא קתני בהדיא אמומין דהכא יוציא ויתן כתובה: **סבורה** הייתי שאני יכולה לקבל. קצת תימה דא"כ כל אשה תעריס ותבאשו כדי שיתן לה כתובה שתאמר איני יכולה לקבל ויגרשנה ושמא במקום שיש חשש ערמה אין לה כתובה: **אלא** לרב יהודה קשיא. תימה דאמאי לא משני דהא דאמר רב יהודה (אמר שמואל) המקמץ צואת כלבים היינו בורסי קטן דבפרק מי שמתו (ברכות כה.) משמע דאיכא צואת כלבים בעיבוד עורות דתניא התם לא יקרא אדם קריאת שמע לא כנגד צואת כלבים ולא כנגד צואת אדם כו' בזמן שנתן לתוכן עורות: **ליתני** נשא אשה ושהה עמה עשר שנים. וא"ת דתקשי ליה ברייתא דשלהי הבא על יבמתו (יבמות סד.) דתניא נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי לבטל ויוציא ויתן כתובה ונראה לפרש דלשון יוציא לא משמע כפייה אלא בדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין אבל התם דקתני יוציא משום ביטול פריה ורביה לא משמע דכופין:

גיטין לח. עח. ב"ק סט. ב"ב קע. סנהדרין לא. [ב"מ לח: בכורות כד.]

תוספות רי"ד

נמצא דם ולא נמצא שם גלד אע"פ שיש ג' ימים שמכרה לו הדבר ספק שי"ל אחרי שמכרה לו הטריפה וי"ל נמי טרם שמכרה לו הטריפה ואע"ג דאיכא ג' ימים שמכרה לו ול"א מדלא איגלד שמא בתוך ג"י ניקב שיש נקב שאינו מגליד לימים רבים ולא ברירה לן אלא בפחות מג' ימים לא מגליד. וה"ה נמי אם נמצא גלד ויש לו יותר מג' ימים שמכרה לו ויש ספק בדבר ואין ידוע אימתי נטרפה אם קודם שמכרה או אחר שמכרה שאין ברור לנו שהגלד בג' ימים נעשה לא פחות ולא יותר אלא שבפחות אינה נעשת אבל על היתר ספק הוא. והאי דאמרת המע"ה לא תימא ר"י הוא ולא ר"ג אלא אפילו ר"ג מודה דאע"ג דלמוכר אין לו חזקה דגופא למימר אוקי בהמה אחזקתה וכשירה הות בשעת מכירה אפ"ה כיון דלא טעין טענת ברי אלא טעין שמא מודה בזה ר"ג דל"א בתר חזקה דגופא כדאמרי' לעיל אלא הדרא לדינא דהמע"ה. וסתמא קאמר כן אי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה מייתי ...

התם. גבי מתניתין : כי אמרה . מקבלנא ליה והוינא בהדיה שבקינן לה : בעלי ראתן . שרץ יש לו במוחו : ויתיקין . חלשים : ורמו דידבי עליה . זבובין כרוכין אחריו : פילא . עשב שקורין פוליו"ן : ולודנא . אלייסינ"א : גירדא דאגוזא . קליפי עץ האגוז : גירדא דאשפא . מה שגוררין מן הטנור : כליל מלכא . הבללת מתחלא דדיקלא סומקא . שומר שיש להם לתמרים בקטנותן כעין שיש לאגוזים קטנים : לביתא דשישא . של שיש כלומר מקום שאין רוח שולט שם : שב לבני ואריחא . שכותלן עב שבעה לבנים זה אצל זה ואריח שהוא חצי לבינה והלבינה שלשה טפחים : ונטיל ליה . ושופך לו מאותן מים : עד דרפיא ארעיתא דמוחיה . גולגלתו מתרככת ונוחה ליקרע בסכין : טרפי . עלין : ומדלי כל חד כרעא . מגביה רגלו של שרץ ומושיב העלה תחת רגלו שאם לא יעשה כן כשיחזיק בגופו ליטלו יכעוס לפרניו במוחו ויקוב את הקרום : בצבתא . טנליי"ש : דאי לא . אם לא ישרפנו יחזור עליו : הזהרו מזבובי בעלי ראתן . זבובים השוכנים עליו קשות להביא אותו חולי על איש אחר : בזיקיה . במקום שמנשב רוח אחת על שניהם : מיכרך בהו . נדבק אצלם בשעה שעוסק בתורה ומושיבן אצלו ומובטח הוא שתגין התורה עליו ולא יוזק : כי הוה שכיב . כשהגיע זמנו ליפטר : אחוי לי דוכתאי . הוליכני לגן עדן והראני מקומי : שור . קפן : איתשיל אשבועתא . אם נשבע בשבועה מעולם ונשאל עליה להתירה : תכטקי . פליסטי"ל : אם כן לית את בר ליואי . אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם ואם יש צדיק גמור בדור אין צריך אות : לא הואי מידי . לא נראה הקשת בימיו : שושביניה . אוהבו ורגיל אצלו מלאך המות : מי איכרכת בבעלי ראתן ועסקת בתורה . כדהוה עביד איהו שהיה מסכן בנפשו לכבד את התורה : בשביל כבוד עצמך . שיקרבו אליך ויספדוך ויתעסקו בך : אמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים . עמוד זה בא להוציא מעליו מי שלא קיים את כל התורה כמו שקיים הוא : של היזמי . שמטילין בו כשות שגדל בהיזמי :

תורה אור

התם כי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה הכא אף על גב דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן לה והרי מוכה שחין דאף על גב דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן לה דתנן חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו וקתני התם כי אמרה דיירנא בהדיה בסהדי שבקינן לה הכא אע"ג דאמרה דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן לה תניא *אמר רבי יוסי שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים עשרים וארבעה מוכי שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעלי ראתן קשה מכולן ממאי הוי *דתניא הקיז דם ושימש הויין לו בנים ויתיקין הקיזו שניהם ושימשו הויין לו בנים בעלי ראתן אמר רב פפא לא אמרן אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה מאי סימניה דלפן עיניה ודייבי נחיריה ואיתי ליה רירא מפומיה ורמו דידבי עילויה ומאי אסותיה אמר אביי פילא ולודנא גירדא דאגוזא וגירדא *דאשפא וכליל מלכא ומתחלא דדיקלא סומקא ושליק להו בהדי הדדי ומעייל ליה לביתא דשישא ואי לא איכא ביתא דשישא מעייל ליה לביתא דשב לבני ואריחא ונטיל ליה תלת מאה כסי על רישיה עד דרפיא ארעיתא דמוחיה וקרע למוחיה ומייתי ארבע טרפי דאסא ומדלי כל חד כרעא ומותיב חד ושקיל בצבתא וקלי ליה דאי לא הדר עילויה מכריז רבי יוחנן הזהרו מזבובי של בעלי ראתן רבי זירא לא הוה יתיב בזיקיה רבי אלעזר לא עייל באהליה רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא מבואה ריב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה אמר °אילת אהבים ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא כי הוה שכיב אמרו ליה למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה אזל איתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי אמר ליה לחיי א"ל הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא יהבה ניהליה כי מטא להתם דלייה קא מחוי ליה שוור נפל להההוא גיסא נקטיה בקרנא דגלימיה א"ל בשבועתא דלא אתינא אמר קודשא בריך הוא אי איתשיל אשבועתא ניהדר אי לא לא ניהדר אמר ליה הב לי סכינאי לא הוה קא יהיב ליה נפקא בת קלא ואמרה ליה הב ניהליה דמיתבעא לברייתא מכריז אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי אזל אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא אמר ליה את הוא בר ליואי אמר ליה הן נראתה קשת בימיך אמר ליה הן אם כן אי אתה בר ליואי ולא היא דלא הואי מידי אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשאי רבי חנינא בר פפא שושביניה הוה כי הוה קא ניחא נפשיה אמרו ליה למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה אזל לגביה ואיתחזי ליה אמר ליה שבקי תלתין יום עד דנהדר תלמודאי דאמרי *אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שבקיה לבתר תלתין יומין אזל איתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי א"ל לחיי א"ל הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא אמר ליה כחברך בעית למיעבד לי אמר ליה אייתי ספר תורה וחזי מי איכא מידי דכתיב ביה דלא קיימתיה אמר ליה מי איכרכת בבעלי ראתן ואיעסקת בתורה ואפילו הכי *כי נח נפשיה אפסיק ליה עמודא דנורא בין דידיה לעלמא וגמירי דלא מפסיק עמודא דנורא אלא לחד בדרא או לתרין בדרא קרב לגביה רבי אלכסנדרי אמר עשה בשביל כבוד חכמים לא אשגח עשה בשביל כבוד אביך לא אשגח עשה בשביל כבוד עצמך איסתלק אמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים (אפילו אות אחת) אמר ליה רב אדא בר מתנא לאפוקי ממר דלא אית ליה מעקה לאיגריה ולא היא מיהוה הוה וההיא שעתא הוא דשדייה זיקא אמר ר' חנינא מפני מה אין בעלי ראתן בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר של היזמי אמר רבי יוחנן מפני מה אין מצורעין בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר ורוחצין במי פרת :

הדרן עלך המדיר

הגהה

הדרן עלך המדיר את אשתו

האשה

[תוספתא פכ"ו ע"ש]
נדה יז. גיטין ע.
[גי' הערוך דאשכפא ע' ערוך ערך גרד א']
משלי ה
[פסחים נ. מו"ק כח. ב"ב י:]
לעיל יז:
רס"ל מ"ז

תוספות רי"ד

רוצה לצאת הו"ל מורדת אלא אפילו נולדו לאחר מיכן אין כופין אותו להוציא משום דאנן סהדי דניחא לה בכל דהו . דאיש קפיד אמומין משום שאין אשה אלא ליופי אבל אשה לא קפדה אמומין . רשב"ג אומר בר"א במומין שבגלוי קטנים התם מחלקינן בין איש לאשה דאיש קפיד אשה לא קפדה אבל במומין גדולים אשה נמי קפדה ויוציא ויתן כתובה ואי קשיא כיון שנולדו בו לאחר נישואין לימא בעל לאשה נסתחפה שדך כי היכי דאמר אשה לבעל כשנולדו לאחר מיכן תשובה כי אמרי' נסתחפה שדהו ה"מ בעל משום דבעי לאפסודה כתובתה דאמרי' ליה משום הא תו לא מיפסדא כתובתה דנסתחפה שדך וכבר היא משועבד לה בכתובתה וא"י להפטר משיעבודו ולקונסה בכתובתה אבל האשה דינא בעי למישקל וליכא שום קנסא לבעל הילכך לא מצי למימר לה נסתחפה שדך (אבל) [אלא] שקילא דינא ונפקי והוקא בנולדו בו פליג רשב"ג אבל בהיו לא פליג דכיון דהיו בו מעיקרא סברא וקבלה ולא מציא למיטען סבורה הייתי שאוכל לקבל ועכשיו לא אוכל: ואלו הן מומין גדולים רשבג"א נסמית עינו נקטעה ידו נשברה רגלו איתמר ר"י ב"א אר"י הל' כרשב"ג והא אמרה ר"י חדא זימנא דאמר ר"ב ב"ח אר"י כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הל' כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה אמוראי נינהו ואליבא דר"י ור"נ אמר הל' כחכמים וקי"ל הל' כר"נ בדיני הילכך אע"פ שנולדו בו מומין גדולים אין כופין אותו להוציא ואם היא תובעת גירושין הו"ל מורדת :

מתני' ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי בין שהי' בו עד שלא נשאו בין משנשאו ואח"כ נולדו ועל כלן אמר ר"מ אע"פ שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה וחכ"א מקבלת היא ע"כ חוץ ממוכה שחין מפני שממיקתו ומעשה בצידן בבורסי שמת והיה לו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכול לקבל לך איני יכולה פי' אע"פ שכל המומין אין כופין האיש להוציא באלו שהן מוסרחין וקשים מכלם כופין אותו להוציא בין שהיה בו עד שלא נשאו בין שנולדו משנשאו דאע"ג שבכל המומין אומרים שאין האשה מקפדת עליהן א"נ מתפייסה וסברה וקבלה באלה מקפדת ולא סברה וקבלה. אע"פ שראתה אותם מפני שיכולה לומר סבורה הייתי וכו'. והיה סובר ר"מ דל"מ בסתמא שתוכל לומר סבורה הייתי לקבלו ולא נתפייסתי בהן דהא בשאר מומין נמי אומרים שאין הבעל מתפיים במומין וסבור היה שיכול לקבל כדאמרי' לעיל וה"נ באשה אמר הכי אלא אפילו שהתנה עמה שתקבל י"ל סבורה הייתי וכו'. וחכ"א כיון שהתנה עמה מקבלת בע"כ חוץ ממכ"ש שהתשמיש ממיק את בשרו אבל בסתמא ודאי מודו רבנן שאין האשה מתפייסת בהן ואע"פ שראתה אותן אלא מצי למיטען סבורה כו'. (והרב פי' אפילו בסתמא פליגי רבנן על ר"מ דכיון שהאשה יודעה בהן אינה יכולה לומר סבורה הייתי) ואע"פ דבשאר מומין לא מבעי' אשה דהיא מתפייסת בהן אלא אפילו האיש ס"ל לרבנן דמתפיים בהן וסבר דקביל כדאמרי' לעיל הכא מפני שהן מוסרחים אין האשה מתפייסת בהן הילכך אע"פ שהי' בהן עד שלא נשאו כופין אותם להוציא וליתן כתובה וכ"ש אם היו אלו המומין באשה שתצא בלא כתובה ואין הבעל מתפיים בהן (והרב אומר שאם היו אלו המומין באשה והבע' ידע בהם לא הוי מקח טעות ואינה יוצאה בלא כתובה) וקי"ל כחכמים : ובעל פילופס מאי בעל פילופס אר"י אמר שמואל ריח החוטם במתניתא תנא ריח הפה : והמקמץ מאי מקמץ צואת כלבים . פי' מקבצם מעט מעט בכל מקום שמוצא ומתוך כך הוא מסריח : והמצרף נחושת . מאי מצרף נחושת אמר רבה בב"ח זה המחתך נחושת מעיקרו פי' חותך את עפרו ממקום מולדתם : רב אמר חשלי דודי . פי' שעושים היורות ע"י הקשת הקורנס שמפשיטין העשת ועושים ממנו כלים . תניא בתוספתא מצרף נחושת זה המתיך נחושת וכל אלו פניהם וגופם מושחרים תמיד והן מאוסים : אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה א"ר אלעזר אמריתיה לשמעת' קמיה דשמואל אמר אבסוה שערי פי' האכילוהו ר"א שערי כבהמה שלא אמר יפה וכל אכילה שלא כדרכה נקרא כוסס עד שכופים אותו לתוציא יכפוהו לזון . רב אמר אין אדם דר עם נחש בכפיפה. כי סליק ר"ז אשכחיה לר"ב בר יפת דיתיב וקא"ל משמיה דר"י פי' להא דרב אמר (ר"י) ר"ז על דא אבסוה שערי לאלעזר ואע"ג דקי"ל רב ושמואל הל' כשמואל בדיני הכא הל' כרב דקם ליה ר"י כוותיה ושמואל וה"י הל' כר"י. כ"ש הכא דקיימי רב ור"י בחדא שיטתא : ור"ח ור"י ז"ל פסקי כשמואל משום דדחי' ר"ז להא דר"י ואמר ע"ד אבסוה שערי לאלעזר ואינו נ"ל דמשום דאמר על דא אבסוה שערי לאלעזר אינה דחי' אלא שאמר לו דשמואל פליג עלה ואיהו הוא דאמר אבסוה שערי לאלעזר וקי"ל שאין הלכה כשמואל מקמיה ר"י: אר"י א"ר אסי אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. ממזרת ונתינה לישראל. בת ישראל לנתין ולממזר. פי' שניה לעריות נמי שהוא מדרבנן כופין אותו להוציא כדתנן בפ' יש מותרות גבי שניה וכופין אותו להוציא ולא איצטריך שמואל למיתני אלא הנ וכופין אותו להוציא אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו להוציא ורב תחליפא בר אבימי א"ש אפי' נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה כופין אותו להוציא תנן ואלו שכופין אותו להוציא שחין ובעל פילופס וכו'. בשלמא לר"א דרבנן קתני דאורייתא לא קתני. פי' ומש"ה לא תני להו הכא בכלל ואלו שכופין דלא איצטריך תנא למיתני אלא הני מדרבנן אבל אלמנה לכ"ג וכו' שהן דאורייתא לא איצטריך למיתני אלא לרב תחליפא ליתני נמי אפי' נשא אשה ושהה עמה י' שנים שהוא מדרבנן אלא מדלא תני בהדיא ש"מ אין כופין. אמר ר"נ ל"ק הא במילי והא בשוטים. פי' הני דמתני' אי לא ציית מנגדין ליה בשוטים דלא ילדה במילי כייפי' ליה ע"י נידוי ושמתא אבל לא מנגדי' ליה בשוטי ולהכי לא ערבה לה בהדייהו מתקיף לה רבא בדברים לא יוסר עבד אלא א"ר הא והא בשוטי. הכא אי אמרה הוינא בהדיה שבקי' ליה דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן ליה . פי' במתני' אם האשה רוצה לקבל לעמוד עמו ואינה חוששת שבקי' ליה ואין כופין אותו אבל באשה שלא ילדה אע"ג דאמר' איני חוששת מן הבנים לא שבקי' ליה זמן שלא יוציא זאת לא ישא אחרת א"נ לא יהבי ליה :הלכך מפני שאינו דומה להן לא ערבה בהדייהו : והרי מוכה שחין דאע"ג דאמרה הוינא בהדי' לא שבקי' ליה דתנן חוץ ממכ"ש מפני שממיקתו פי' בהדייהו וליתני נמי נשא אשה וכו' התם כי אמר הוינא בהדייהו בסהדי שלא יזקק לה שבקי' ליה הכא אע"ג דאמר' דיירנא בהדי' בסהדי לא שבקי' ליה דעד דלא מפיק ליה א) אחריתי. תניא ר"י אומר שאלו זקן א' מאנשי ירושלים ואמר כ"ד מיני שחין הן וכלן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעל ראתן קשה מכלן ממאי הוה דתניא הקיז דם ושמש הוין ליה בנים בעלי ראתן ב) הקיזו שניהם ושמשו הו"ל בני (בעלי ויתקן) פי' הלשים אמר ר"פ ל"א אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי ל"ל בה מכריז ר"י הזהרו מזבובי בעלי ראתן ר"ז לא הוה יתיב בזיקי' ר"א לא עייל באהלי' ר"א ור"א לא אכלי מביעי דההוא מבואה :

א) אולי צ"ל דעד דלא מפיק לה לא יהבי ליה אחריתי. ב) צ"ל ויתקן הקיזו שניהם ושמשו הו"ל בני בעלי ראתן.

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ב"ש ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים נפלו לה *משנתארסה ב"ש אומרים תמכור [א]ובית הלל אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים [ב]שאם מכרה ונתנה קיים אמר רבי יהודה אמרו חכמים לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלקוחות עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים א"ר חנינא בן עקביא אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו הישנים ר"ש חולק בין נכסים לנכסים נכסים הידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל שאינן ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים:

גמ' מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי אמרי דבי רבי ינאי רישא בזכותה נפלו סיפא בזכותו נפלו אם בזכותו נפלו כי מכרה ונתנה אמאי קיים אלא רישא ודאי בזכותה נפלו סיפא אימר בזכותו אימר בזכותה לכתחלה לא תמכור אם מכרה ונתנה קיים: א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג: איבעיא להו רבי יהודה אלכתחלה או אדיעבד ת"ש

יבמות לה: [לקמן פה:]

האשה. עד שלא תתארס. ונתארסה: ב"ש אומרים תמכור. בעולה ארוסה אבל משנכנסה לא כדתני לקמן עד שלא ניסת וניסת וכו': הואיל וזכה באשה. שהיא ארוסתו: לא יזכה בנכסים. בגמרא מפרש אהי מינייהו קיימי אלכתחלה דב"ש או אדיעבד דב"ה: על החדשים. שנפלו לה משנשאת: אנו בושים. מה ראו חכמים לומר אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות כדתנן לקמן במתני': עד שלא נשאת. כגון משנתארסה או קודם לכך ואחר כך נשאת: ה"ג ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים: הואיל וזכה באשה. שנשאה: על החדשים. שנפלו לה משניסת: הידועים לבעל. בגמרא מפרש: **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי. הרי נתארסה ומשום דנפלו לה קודם לכן הורע כחו: בזכותה נפלו. עדיין לא היה זכאי בשלה ולא בה אלא היא עצמה: בזכותו. כבר זכה בה ובנכסיה: אימר בזכותו כו'. דאירוסין עושה ספק נישואין שמא תבא לידי נישואין שמא לא תבא: איבעיא להו. הנך רבנן דאמרו לו: אלכתחלה. פליגי ואמרי אמאי מוכרת לכתחלה לב"ש הואיל וזכה באשה שאירסה לא יזכה בנכסיה אבל אדיעבד מודו כב"ה: או דלמא אדיעבד נמי פליגי ובעי למימר מכרה בטל: תא

האשה שנפלו עד שלא תתארס. פי' בקונטרס ונתארסה אבל ניסת לא והביא ראיה מדתנן עד שלא ניסת וניסת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אבל לכתחילה משמע דלא תמכור ומשמע לרש"י דעד שלא ניסת משמע אפי' קודם אירוסין וקשה לר"י דאמרינן בגמ' רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין נפלו לה נכסים עד שלא תתארס בין משתתארס וניסת הבעל מוציא מיד הלקוחות ופריך כמאן דלא כר' חנינא בן עקביא ולא כר"י ואמאי והא הוי כר' חנינא בן עקביא דבעי למימר דהבעל מוציא מיד הלקוחת אפי' בנפלו לה עד שלא נתארסה וניסת דהא אעד שלא ניסת וניסת קיימי אלא ודאי משמע ליה להש"ס דעד שלא ניסת לא מיירי בנפלו לה קודם אירוסין והיינו טעמא דעד שלא ניסת משמע שנפלו לפני נישואין דאין דבר מפסיק בין נפילת נכסים לנישואין ואע"פ דהשתא אין ראיה משם לפירוש הקונטרס מ"מ יכול רש"י לפרש כן בלא ראיה ואין להקשות לפירושו משם לדקדק דוקא עד שלא ניסת דהיינו משנתארסה כדפירש הא נפלו קודם אירוסין וניסת מוכרת לכתחילה דאיכא למימר דה"ה אפילו נפלו לה קודם אירוסין דלא תמכור אלא הא דנקט עד שלא ניסת דמשמע משנתארסה לאשמועינן דאפ"ה אם מכרה ונתנה קיים. רשב"א: **נפלו** לה משנתארסה ב"ש אומרים תמכור. במסכת פאה דירושלמי בפרק ב"ש בעי ר' תנחום קמי ר' יוסף אמאי לא תני לה גבי דברים שהם מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה א"ל לא תני אלא דבר שהוא חומר משני לדדין וקל משני לדדין והכא קל לאשה וחומר לבעל והתניא בית שמאי אומרים הפקר לעניים הפקר והרי קל לעניים וחומר לבעל הבית א"ל איכו חומר לבעל הבית שמדעתו הוא מפקיר וקשה לר"י והא קתני התם ב"ש אומרים ב' שבתות דהוי קל לאיש וחומר לאשה שאינה נוטלת כתובתה בהדרת שבת אחת כב"ה וי"ל שאין זה קולא אלא חומרא שמוזהר לגרשה בהדרת שבת אחת אע"פ שרוצה בכך לאחר מיכן שמא תחזור בה: **סיפא** אימר בזכותו נפלו כו'. תימה א"כ לב"ה נמי תמכור לכתחילה דכיון שהיא מוחזקת הוי ספק שלה ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי כדאשכחן גבי שומרת יבם שנפלו לה נכסים דתנן התם* מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים א] ומפרש בגמרא דנפלו לה כשהיא ארוסה וזיקת ארוסה עושה ספק ארוסה והואיל והיא מוחזקת הויא איהי ודאי ויבם ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וי"ל דהכא בודאי ליכנס קיימא דכל המארס דעתו לישא הילכך לכתחילה לא תמכור אע"פ שהיא ודאי אבל התם כך עומדת לחליצה כמו לייבום והואיל והיא ודאי אמרו חכמים דתמכור לכתחילה:

[יבמות נח.]

איבעיא להו ר"י לכתחילה קאמר או דיעבד. בפירוש רש"י מכתיבת ידו כתב שני לשונות בלשון אחד פי' דקאי ארישא דקתני עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים וקא מבעיא ליה השתא הנך אמרו לו אי בעו למימר דלכתחילה לא תמכור אבל בדיעבד מודו דמכרה קיים או דיעבד דאפי' בדיעבד בעו למימר דמכרה בטל ולפ"ז הדין עמו דגרים בההיא ברייתא דמייתי מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להם על החדשים אנו בושים כו' ולא גרים מה שכתוב בסיפא בתר אף זו מכרה בטל אמר להן אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים כו' דודאי לא גרסינן ליה דהיכי קאמר אף זו לא תמכור והא תנן בהדיא דמודים ב"ש וב"ה שמוכרת לכתחילה ובתוספתא נמי לא גרסינן ליה ולשון אחר פירש לכתחילה אב"ש או דיעבד אב"ה ולפ"ז בחנם מחקו רש"י אלא לפי שאינו כתוב בתוספתא ואין נראה לר"ת פירוש זה דהא היכי בעי אי אמרו לפניו דר"ג שקלו וטרו אליבא דב"ש והא פריך בכולי הש"ס אטו טעמא דב"ש אתא לאשמועינן ונראה לר"ת דהכי פירושו לכתחילה וקאי ארישא דנפלו לה עד שלא תתארס דמוכרת לכתחילה וקאמרי איהו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ולא תמכור לכתחילה כמו בנפלו לה משתתארס וקא מהדר להו על החדשים אנו בושים כלומר נפלו לה משתתארס שהם חדשים שנפלו לה מיד אנו בושים למה לא תמכור אפי' לכתחילה ואתם מגלגלין עלינו את הישנים שנפלו לה קודם אירוסין שלא תמכור לכתחילה או דלמא דיעבד אסיפא דנפלו לה באירוסין קאי דאמרי ב"ה מכרה קיים וקאמרי איהו מכרה בטל כמו נפלו לה משניסת והשיב להם על החדשים אנו בושים על אותם שנפלו משנשאת שהם חדשים למה מכרה בטל ואתם מגלגלין את הישנים פי' לא שהן ישנים בשעת מכירה דהא בנפלו לה משנתארסה ומכרה באירוסין איירי דחדשים הם אלא כלומר שהם ישנים כשניסת והא דלא נקט הבעיא ארישא קאי או אסיפא אלא לכתחילה או דיעבד אומר ר"ת שכן דרך הש"ס דבעי בלשון שפושט לבסוף דפשיט ש"מ דיעבד ולא הוה שייך למימר ש"מ אסיפא שאין נזכר בברייתא לא רישא ולא סיפא ת"ש דתניא כו' אמר להם אף זו לא תמכור כלומר בזה אני מודה שהיא כאשתו לענין שלא תמכור לכתחילה והשתא פשיט שפיר דמדקאמר אף זו מכרה בטל ש"מ דאסיפא קאי דארישא לא הוו אמרי מכרה בטל ועוד מדקמהדר להם אף זו לא תמכור לכתחילה ש"מ דאסיפא קאי ועוד יש ליישב אף לפי' הקונטרס קמא גרסי' שפיר אמר להם אף זו לא תמכור כמ"ש בספרים דה"ק הואיל וזו אשתו פירוש נפלו לה משנתארסה וניסת וזו אשתו נפלו לה עד שלא נתארסה ונתארסה מה זו מכרה בטל דמדקתני אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים במכרה באירוסין משמע דמודים שאם מכרה משנשאת דמכרה בטל אע"פ שנפלו לה משנתארסה אף זו מכרה בטל עד שלא תתארס ונתארסה אמר להם אף זו לא תמכור פירוש אף זו שנפלו לה משנתארסה ונשאת דוקא לכתחילה לא תמכור אבל בדיעבד מכרה קיים אבל קשה קצת לרשב"א דה"ל נמי לר"ג להדורי להו אמאי עד שלא תתארס מוכרת לכתחילה: לא

א א ב מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ז ח סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' יח:

תוספות רי"ד

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים נפלו לה משנתארסה ב"ש אומרים תמכור וב"ה אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים. אר"י אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים. א"ל על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין את הישנים. נפלו משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה הבעל מוציא מיד הלקוחות. עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים. אר"ח בן עקיבא אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים א"ל על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים. ר"ש חולק בין נכסים לנכסים. נכסים הידועים לבעל ל"ת ואם מכרה ונתנה בטל ושאין ידועים לבעל ל"ת ואם מכרה ונתנה קיים. פי' אם נפלו לה נכסים בירושה עד שלא תתארס ונתארסה מודים בזה שמוכרת ונותנת לכתחיל' בעודה ארוסה והוא קיים אבל אם נפלו לה משנתארסה ועדיין לא נשאת בזה פליגי ב"ש וב"ה. דב"ש סברי תמכור לכתחלה ובה"א ל"ת אבל אם מכרה ונתנה קיים. ואע"פ שאח"כ נשאת אין הבעל מוציא מיד הלקוחות מה שמכרה ונתנה בעודה ארוסה. מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי רישא בזכותה נפלה לה סיפא אימור בזכותה אימור בזכותו הילכך לכתחילה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים פי' דאירוסין עושין ספק נשואין פי' ספק לא תנשא הילכך לכתחילה לא תמכור ואם רוצה למכור אין נזקקים לה ואם מכרה ונתנה קיים אבל ברישא שנפלה לה בזכותה בודאי החזיקה בהן אין האירוסין שהן ספק מוציאין מידי ודאי ולכתחילה תמכור: אר"י וכו'. פי' ואמאי אמרי' אם מכרה ונתנה קיים א"ל על החדשים אנו בושים דהיינו אחר שנשאת שהבעל מוציא מיד הלקוחות אנו בושים למה מוציאן והלא הנכסים שלה הן ואתם מגלגלין עלינו עוד הישנים כשמכרה בעודה ארוסה. נפלו לה משנשאת וכו' פי' שכיון שנשאת נכנסה לרשות הבעל לאכול פירותיהן ואין זכות לה לאשה בהם אך אם תתאלמן או תתגרש: עד שלא נשאת ונשאת וכו'. פי' בין שנפלו לה קודם אירוסין בין לאחר אירוסין ונשאת רנ"א אם מכרה ונתנה קיים דדוקא כשנפלו לה לאחר שנשאת אז הבעל מוציא מיד הלקוחות אבל זו שנפלו לה קודם הנשואין ונשאת נהי דלכתחלה לא תמכור אבל אי מכרה ונתנה קיים ואין הבעל מוציא מיד הלקוחות: א"ר חנינא בן עקיבא הואיל וזכה באשה שכבר נשאת לו לא יזכה בנכסים ויוציא מיד הלקוחות. א"ל על החדשים אנו בושים דהיינו שנפלו לה לאחר שנשאת. ואתם מגלגלים עלינו את הישנים כשנפלו לה קודם שנשאת רב

הגהות מהר"י לנדא

א] תוס' ד"ה סיפא כו' ומפרש בגמ' דנפלו לה כשהיא ארוסה וזיקת ארוסה עושה ספק ארוסה. נלענ"ד להגי' ומפרש בגמ' דנפלו לה כשהיא נשואה וזיקת נשואה עושה ספק נשואה וכ"ה אוקימתא דרבה ביבמות לח ע"ב:

ת"ש *דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וזו אשתו וזו אשתו *זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להן על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים שמע מינה דיעבד קאמר שמע מינה תניא אמר רבי חנינא בן עקביא לא כך השיבן רבן גמליאל לחכמים אלא כך השיבן לא אם אמרתם בנשואה שכן בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה אמרו לו רבי מכרה (א) לה עד שלא נשאת נשאת ואח"כ מכרה מהו אמר להו אף זו מוכרת ונותנת וקיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושין אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים והאנן תנן עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר רב זביד תני מוכרת ונותנת וקיים רב פפא אמר לא קשיא הא ר' יהודה אליבא דר"ג הא ר' חנינא בן עקביא אליבא דר"ג ור' חנינא בן עקביא כב"ש ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה על דבר זה רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה נכסים עד שלא נתארסה בין שנפלו לה נכסים משנתארסה וניסת הבעל מוציא מיד הלקוחות כמאן דלא כרבי יהודה ולא כר' חנינא בן עקביא °אינהו דאמרי כרבותינו דתניא *רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה וניסת הבעל מוציא מיד הלקוחות: משניסת אלו ואלו מודים: לימא תנינא לתקנת אושא *דא"ר יוסי בר' חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות מתניתין [א]בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה של קרקע ולאחר מיתה: [ב]ר"ש חולק בין נכסים: אלו הן ידועין ואלו הן שאינן ידועין אמר ר' יוסי ברבי חנינא ידועין מקרקעי שאינן ידועין מטלטלין ור' יוחנן אמר אלו ואלו ידועין הן [ג]ואלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים תניא נמי הכי אלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים: ההיא איתתא דבעיא דתברחינהו לנכסה מגברה כתבתינהו לברתה אינסיבה ואיגרשה אתאי

הא שמע אמר רבי יהודה כו' הואיל וזו אשתו. נשואה: וזו אשתו. ארוסה מה נשואה נפלו לה משנשאת מכרה בטל כדקתני במתניתין הבעל מוציא כו': אף זו. שנפלו לה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל ואפי' כשהיא עודה ארוסה: אמר להם על החדשים. שאתם אומרים עליהם מה זו מכרה בטל אנו בושים על מה שאמרנו בטל אלא שאתם אומרים לי עליהם מה זו מכרה בטל כו' ולא גרסינן אמר להם אף זו לא תמכור וכן מצאתי בתוספתא: שמע מינה. מדקאמרי ליה אף זו מכרה בטל שמע מינה דיעבד נמי קשיא להו: לא כך השיבן. בעוד שדנו לפניו במוכרת בעודה ארוסה לא כך הוצרך להשיבם על החדשים אנו בושים שהרי תשובה נכונה יש כאן שיש להפריש בין ארוסה לנשואה וכן השיבן עליה לא אם אמרתם כו': ולא בהפרת נדריה. לבדו אלא אם כן אביה עמו דתנן אביה ובעלה מפירין נדריה: אמרו לו רבי מכרה עד שלא ניסת. נראין דבריך במוכרת בעודה ארוסה: ניסת ואחר כך מכרה. נכסים שנפלו לה קודם נישואין מהו: אמר להן אף זו מוכרת וקיים אמרו לו הואיל וזכה באשה למציאתה ולמעשה ידיה והפרת נדריה לא יזכה בנכסים שתיקנו לאכול פירותיהן בחייה והילך מכרה קיים: ה"ג והא אנן תנן עד שלא נשאת ונשאת רבן גמליאל אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר רב זביד תני מוכרת ונותנת וקיים: ורב פפא אמר לא קשיא כו'. מתני' [דקתני אם מכרה] רבי יהודה היא דאיהו מסיק ואמר לה [דסבירא ליה אליבא דרבן גמליאל אפי' בעודה ארוסה לא תמכור לכתחילה וכל שכן בנשאת קודם מכירה] ואף על גב דאיירי רבי חנינא בסיפא לאו דמודה לרבי יהודה דרבן גמליאל אם מכרה אית ליה אלא מוכרת לכתחילה ומאי דלא פריש רבי חנינא במתניתין פריש בברייתא: ה"ג ורבי חנינא בן עקביא דאמר כמאן כבית שמאי. בתמיה דהא בית הלל אפילו במוכרת באירוסין אמרי לכתחילה לא ואם בא לוקח לבית דין לימלך אמרינן ליה לא תיזבון כ"ש משניסאת: לא נחלקו. אלא לכתחילה תמכור: וניסת. ואחר כך מכרה: מתני' בחייה. קאמר הבעל מוציא כדי לאכול פירות בחייה ולאחר מותה יחזיר הקרקע ללוקח ואפי' מתה בחייו לא ירשנה הבעל ואתו באושא ותקון דאפילו גופה של קרקע יורש הבעל: רבי שמעון חולק כו'. יש נכסים שמכרה קיים ויש נכסים שמכרה בטל: ידועין מקרקעי. ועל מנת אותן נכסים נשאה לפיכך מכרה בטל שהיה מצפה שתפול לה אותה ירושה: דבעיא דתברחינהו לנכסה. אלמנה היתה ובאת להנשא והיתה מקדמת ונותנתן לבתה כדי להבריח זכות בעלה מהם שלא יזכה בהם והודיעה לעדים שאין מתנה זו מתנה אלא להבריח ולא שתזכה בהם הבת אם תתאלמן היא או תתגרש: אתאי

לא כך השיב ר"ג לחכמים. פירוש על הארוסה שאלו לא הוצרך להשיבם כדאמרינן דתשובה מעולה ונכונה השיבם על הארוסה: **תני** מוכרת ונותנת וקיים. זו היא גירסת הקונטרס ופירש תני במתני'. וקשה לרבינו יצחק בן רבינו מאיר דאדרבה היה לו להגיה הברייתא מקמי מתני' ועוד דאם היה מגיה הברייתא הוי ר"ג שפיר כב"ה והשתא דמגיה מתני' הוי ר"ג כב"ש דלב"ה אפי' באירוסין לא תמכור לכתחילה ועוד כי היכי דפריך בסמוך לרב פפא ור' חנינא בן עקביא כב"ש טפי ה"ל למיפרך לרב זביד דלדידיה ליכא לשנויי לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה דאם ר' חנינא בן עקביא ור"י שניהם לא שנו פלוגתא דב"ש וב"ה אם כן מי שנאה ונראה דגרסינן תני אם מכרה ונתנה קיים ומגיה הברייתא ורבינו חננאל גרים במתני' מוכרת ונותנת ובברייתא אם מכרה ונתנה ומשני רב זביד תני אם מכרה כו' ומגיה מתניתין מקמי ברייתא כדי שלא להעמיד ר"ג כב"ש ובתר הכי פריך לרב פפא דלא מגיה מתניתין ור"י כב"ש ולא גרסינן רבי חנינא בן עקביא כב"ש ולגירסא זו לא גרסינן בברייתא דלעיל אף זו לא תמכור דהא מתני' קתני מוכרת לכתחילה ולרב פפא דלא מגיה מתני' תיקשי ומיהו קשה קצת דהיכי משני דלר"י לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה הא משמע מתני' דר"י שנה פלוגתא דב"ש וב"ה דעלייהו קאי: **לא** כר"י ולא כר' חנינא בן עקביא. פי' לא כאמרו לפניו דר"י ולא כאמרו לפניו דרבי חנינא דתרווייהו מודו בעד שלא נתארסה וניסת דמכרה קיים ולא פליגי אלא כשנתארסה וניסת והא דמשמע לקמן בהכותב (דף פג.) דעד שלא ניסת וניסת מכרה בטל דתנן א"כ למה כתב לה דין ודברים שאם מכרה ונתנה קיים ומוקי לה בגמרא בכותב לה ועודה ארוסה א"כ אותם נכסים נפלו לה עד שלא ניסת ובניסת איירי דהא *משמע דאם לא כתב לה דין ודברים כו' מכרה בטל הייני כאמרו לפני ר"ג דלר"ג מכרה קיים ואין סברא לומר דאתיא כרבותינו דחזרו ונמנו: **לימא** תנינא לתקנת אושא. תימה לרבינו יצחק והא תקנת אושא הואי אפי' בנפלו לה מן האירוסין או קודם כדמשמע בהחובל (ב"ק פט: ושם) דקאמר התם תני חדא עבדי מלוג יוצאים בשן ועין לאשה אבל לא לאיש ותניא אידך לא לאיש ולא לאשה מאי לאו מר אית ליה תקנת אושא ומר לית ליה לא דכ"ע אית להו תקנת אושא כאן קודם תקנה כו' ואמאי לא אמר כאן שנפלו לה באירוסין כאן שנפלו לה אחר נישואין אלא שמע מינה דאפי' נפלו לה באירוסין איתא לתקנת אושא ויש לומר דבלאו הכי משני לה שפיר: **כתבתינהו** לברתה. פי' בקונטרס והודיעה לעדים שלהבריח מתכוונת ואין נראה לרבינו יצחק דא"כ אמאי פליגי רב ענן ורבא אדרב נחמן פשיטא דלא קנתה ונראה לרבינו יצחק דלא אמרה מידי אלא גילוי מילתא בעלמא איכא ולא הוי דברים שבלב שאינם דברים דהכא ודאי הדבר ניכר שלא נתכוונה אלא להבריח דנפשה עדיפא לה כדאמרינן בסמוך (וע' תוס' לקמן נז. ד"ה זבין): עשאוס

תוספות רי"ד

רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס בין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא. מיד הלקוחות אינהו דאמרו כרבותינו דתניא רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס בין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות: נפלו לה משנשאת וכו'. נימא תנינא לתקנת אושא דאר"י ב"ח באושא התקינו האשה שמכרה בנ"מ בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחו' מתני' בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה של קרקע. פי' מאי דתנן במתני' שהבעל מוציא מיד הלקוחות הוא כ"ז שהיא בחייה ומפני שהפירות משועבדים לו אבל לאחר מיתה נתקיים המכר ללוקח שאין לו לבעל אלא פירות בחייה ויורשה לאחר מיתתה. ואם קדמה ומכרה נכסי' בחייה מכרה מכר שאין הבעל יורש אלא מה שנמצא לה לאחר מיתה דומיא דבן שיורש את אביו ואם מכר אביו בחייו הוי מכר. אבל באושא התקינו שיוציא מיד הלקוחות אפילו גוף הנכסים לאחר מיתתה שעשו הבעל כלוקח ראשון כשנשאה כאילו קנה כל נכסיה וכיון שהוא לוקח ראשון מוציא מלוקח שני בלא דמים ולוקח שני הוא דאפסיד אנפשיה אך אם ידוע שהדמים היה ביד אשה בעת מיתה או אם נתנתן לבעל שחייב להחזיר להם הדמים א). (עיין בערך מו בס"ה): ר"ש חולק וכו'. אלו הן ידועים ואלו הן שאינן ידועים. א"ר ינאי ידועים מטלטלי. פי' שמקרקע שא"י להחביאן דעתו של בעל עליהן ואינו מתיאש מהן אבל המטלטלין מפני שהיא יכולה להחביאם אין דעתו של בעל עליהן ומתיאש מהם והילכך אם מכרה ונתנה קיים ור"י אמר אלו ואלו ידועים הן. ואלו הן שאינן ידועים כל שנפלו לה נכסים במדה"י פי' בודאי בהני כיון דבעל לא ידע מהן ואין בלבו עליהן אם מכו"נ קיים ותנ"ה אלו הן שאינן ידועים יושבת כאן ונפלו לה נכסים במדה"י עיין הפסק בסוף הילכתן אם הל' כר"ש ואם לאו: ההיא איתתא דבעיא דתברחינהו נכסי מגברא כתבתנהו לברת פי' מפני שהיתה רוצה להנשא והיתה יראה שמא יזכה הבעל בהן קדמה וכתבתה לבתה במתנה פי' המורה והודיעה לעדים שאין מתנה זו אלא להבריח ולא שתזכה בהן הבת אם תתאלמן או תתגרש. ואינו נ"ל שאילו פרשה דבריה לעדים שאינה נותנתה לה מתנה גמורה אלא להבריחם מבעלה מתכוונת היתה אמרינן לקמן

ב א מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ז ח טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' ט:
ג ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:

[תוספתא פ"ח]

נ"ל מה זו

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל רבי מכרה עד שלא כנ"ל ותיבת לה נמחק:

נ"י כ"י

[תוספתא פ"ח וע"ש]

לעיל נ. ב"ק פח: ב"מ לה. עז: ב"ב נ. קלט:

גליון הש"ס

גמ' אינהו דאמרי כרבותינו. נדה סט ע"ב:

[אוכל פירות ומשמע כו'. כצ"ל מהרש"א]

א) וכ"כ הרי"ף והרא"ש בפ' נערה דאי איתנייהו להני דמי דשקליה איתתיה מסדר להו ללוקח ע"ש ·

אתאי לקמיה דרב נחמן קרעיה ר"נ לשטרא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרי דאינשי א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה א"ל הכי והכי הוה א"ל שטר מברחת קא אמרת הכי א"ר חנילאי בר אידי אמר שמואל מורה הוראה אני אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו א"ל רבא לרב נחמן טעמא מאי דלא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני ה"מ לאחריני אבל לברתה יהיבא אפ"ה במקום ברתה נפשה עדיפא לה מיתיבי *הרוצה שתבריח נכסיה מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחרים דברי רשב"ג וחכ"א רצה מצחק בה עד שתכתוב לו מהיום ולכשארצה טעמא דכתבה ליה הכי הא לא כתבה ליה הכי קנינהו לוקח א"ר זירא לא קשיא הא בכולה הא במקצתה ואי לא קנינהו לוקח ניקנינהו בעל אמר אביי עשאום כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דר"ש: **מתני'** נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [*פירות] המחוברים בקרקע א"ר מאיר שמין אותה כמה היא יפה בפירות וכמה היא יפה בלא פירות ומותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכ"א המחוברים לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע שלה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ר"ש אומר מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה מקום שהורע כחו בכניסתה יפה כחו ביציאתה כיצד פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו: **גמ'** פשיטא ארעא ובתי ארעא בתי ודיקלי בתי דיקלי ואילני דיקלי אילני וגופני אילני אבא זרדתא ופירא דכוורי אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא כללא דמילתא גזעו מחליף פירא אין גזעו מחליף קרנא א"ר זירא א"ר אושעיא אמר ר' ינאי ואמרי לה אמר ר' אבא א"ר אושעיא א"ר ינאי הגונב
ולד

רש"י

אתאי לקמיה דרב נחמן · לתבוע את בתה להחזיר לה הנכסים והבת הוציאה שטר מתנתה וקרעיה ר"נ : חקלאה · אינו בקי בדינין ומר עוקבא אב ב"ד הוה : מורה הוראה אני · נטלתי רשות מריש גלותא כדאמרי' בפ"ק דסנהדרין (דף ה·) דמהני רשותא ולא יהבי רשותא אלא לבקי בדבר : אם יבא שטר מברחת לידי · שירצה המקבל מתנה להחזיק בנכסים על פיו שלא להחזירם לנותן אקרענו ולקמיה פריך הואיל ולאו שטרא הוא היאך הועיל להבריח: א"ל· רבא לרב נחמן כשקרע אותו שטר היכי סמכת בהא אדשמואל וקרעת ליה: טעמא מאי·אמר שמואל אקרענו: דלא שביק איניש נפשיה כו' · ולא גמר להקנותו אלא בעוד שהוא דואג מאחרים שלא יחזיקו בהם: ה"מ · בנותנן לאיש נכרי איכא למימר דלא גמרה ואקניא : אבל לברתה יהבה לה · מתנה חלוטה : שטר פסים · שטר פיוסים שמפייסתו לקבל מתנה זו להפקיע זכות בעלה קודם נישואין ולא שיזכה מקבל זה בהם: אם רצה·המקבל הזה : מצחק בה· ומחזיק בהן עולמית : עד שתכתוב · בשטר זה מהיום נתונים לך ולכשארצה יש כאן הברחה מבעלה שאם בא לזכות תאמר אני רוצה [במתנה ונמצא קיימת למפרע ואם זה שנכתב בשטר יבוא להחזיק תאמר איני רוצה]: קנינהו לוקח · תיובתא דשמואל : הא בכולה · כי אמר שמואל לא קני בכותבת לו כל נכסיה דכיון דלא שיירה מידי לנפשה אם תתגרש אנן סהדי דלא גמרה ומקניא והא דקתני רצה מצחק בה בכותבת מקצתן: ואי לא קנינהו לוקח לקנינהו בעל · לשמואל בכותבת כולן דאמר לא קני כיון דלא קני מאי הברחה איכא ליקנינהו בעל ויאכל פירות וירשנה אם תמות תחתיו : כנכסים שאינן ידועין · שהרי ע"מ שאינן שלה נשאה דסבור שהמתנה גמורה : **מתני'** והוא אוכל פירות · והקרן קיימת לה שלא תיקנו לו חכמים תחת פירקונה אלא פירות: שמין אותה כו' · דקסבר מה שגדל ברשותו הוו פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן לפיכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו צריך ליתן לה דמים ויקנו מהן קרקע ויאכל הוא פירותיה : וחכ"א · אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהן הואיל והקרקע קיימת לה: ביציאתה· אם בא לגרשה : פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו· כלומר בשעת נפילתן שלו כרבנן ובגמ' פריך היינו ת"ק : [ביציאתה שלה · המגרש את אשתו והיו בנכסים פירות מחוברין נוטלת קרקעותיה עם פירות שבהן : בכניסתה שלה · וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות]: וביציאתה שלו·דמה שקדם ותלש בעודה תחתיו זכה בהן מדין פירות נכסי מלוג : **גמ'** פשיטא לי ארעא ובתי ארעא · נפלו לה כספים ובאו ליקח לה קרקע זה אומר קרקע בת זריעה אני רוצה וזאת אומרת בתים אני רוצה ליקח או איפוך : ארעא · זבנינן מינייהו שהשכרה מרובה ואינה מרקבת ושניהם מעכבים הבעל יכול לומר דבר שפירותיו מרובים אני חפץ וכן אם בא הוא ליקח בית יכולה היא לומר איני רוצה בדבר שהוא כלה והולך והקרן מתמעט : בתי · שכרן מרובה מדיקלי שהן עשויין ליבש: דיקלי · תמרים: אילני · שאר אילנות : אבא · יער לחתוך עצים : זרדתא · אילנות של עוזרדין ולא היו פריין חשוב להן וקוצצין אותן לעצים : ופירא דכוורי· חפירה של דגים שקורין ויוי"ר: אמרי לה פירא·אם נפלו לה בירושה קצילת העצים ודגים שבחפירה הוא פריין והקרקע הוא קרן: ואמרי לה · כולהו הוו קרנא הואיל והעצים והדגים כלים והכל ימכר מיד וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: אילן אין גזעו מחליף :
ולד

תוספות

עשאום כנכסים שאינם ידועים ואליבא דר"ש · פסק ר"ח כר"ש בנכסים שאינם ידועין וכן נראה מדקאמר ואליבא דר"ש משמע דכל הני דסבירא להו שטר מברחת לא קנה סבירא להו כר"ש דאי בעי למימר דתקינו רבנן משום תקנת מברחת כמו שאומר ר"ש בנכסים שאין ידועין ואפי' רבנן דר"ש מודו בה ולעולם לית הילכתא כוותיה א"כ הל"ל עשאום כנכסים שאין ידועים לבעל אליבא דר"ש בלא וי"ו דהוה משמע דכי היכי דנכסים שאינם ידועים לא משתעבדי לבעל אליבא דר"ש ה"נ מברחת לכ"ע ומדקאמר ואליבא דר"ש משמע דוקא לר"ש משום דע"י הברחה הוו נכסים שאינם ידועים וכבר בא מעשה שטר מבריח נכסיו לפני ר"ת שרצה ללוות ורצה שלא ישתעבדו נכסיו לבעל חוב וגם שטר מבריח נכסיו שלא ישתעבדו נכסיו לכתובת אשתו ואמר ר"ת שהשטר קיים ומגבינן ביה דדוקא הכא דהוי מברחת דלא קני להו בעל *דהוו נכסים שאין ידועים אמרינן דודאי להבריח נתכוון אבל במעשים אלו דאי לא הוי קני לוקח הויא קני להו ב"ח והאשה וכיון דבהכי לא הוי מוברח אית לן למימר דלמתנה גמורה איכוין: **דקלי** ואילני דקלי · היינו כפי' ר"ת בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פ: ושם:) דדקלים מתקיימין הרבה ולא כרשב"ם דפי' התם דאין מתקיימין יותר מד' וה' שנים גבי הא דאמר רב זביד דקל אין לו גזע: **אילני** וגופני אילני · משמע דגופני גריעי מאילני וכ"ש מדקלי דעדיפי מאילני וקשה דאמרינן בהחובל (ב"ק דף צב. ושם) אריסיה דשמואל אייתי ליה תמרי טעמינהו טעמא דחמרא אמר קא מכחשי בגופנא כוליהאי (א) א"ל למחר אייתי לי מקורייהו משמע דגופני עדיפי מדקלי וי"ל דדקלי עדיפי בזה שאין צריך להוציא עליהם כלום כדי לתקנן אבל גפנים צריכין יציאה מרובה לזמר ולתקן הכרם דאם לא כן מתקלקל ומי שיכול לטרוח לעובדם ולשומרם כראוי יש בהן ריוח גדול: **כללא** דמלתא · ר"ח גרים גזעו מחליף קרנא אין גזעו מחליף פירא פי' דבר שאוכל הפירות והקרן מתקיים זהו קרנא ואין מוכרין אותו ליקח ממנו קרקע ודבר שהוא כלה שאין גזעו מחליף הוי כאילו נפלו לה פירות וילקח בהן קרקע ולפ"ז אמרי לה פירא הוא דקאמרי להאי כללא דהא אבא זרדתא ופירא דכוורי אין גזען מחליף כדפי' בקונטרס וקשה לרשב"א דמשמע דאמרי לה קרנא קאמרי להאי כללא מדלא נקט אמרי לה פירא לבסוף ועוד דאמר רב נחמן לקמן עיילא ליה גלימא פירא הוי מיכסי ביה כו' הל"ל קרנא הוי ועוד דא"כ הא דקתני *)פיר גפרית ומחפורת של צריף ר"מ אומר קרן הוי כמי **)פירות דחשיב כקרן המתקיים והבעל אוכל פירות וא"כ קשיא דר"מ אדר"מ דהא קתני במתניתין דלר"מ פירות מחוברין שמין אותם כמה הן יפין וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וגפרית וצריף לא גריעי מפירות מחוברין ועוד דהשתא הוי ר"נ כר"מ ונראה כפי' הקונט' ור"ת גרס כר"ח ומפרש דלאו בנפלו לה פליגי אם ימכרם אם לאו דהא קאי אהא דקאמר פשיטא ארעא ובתי ארעא דאיירי בנפלו לה כספים ואהא קאי פלוגתייהו ומפרש דאם נפלו לה כספים ורוצה הבעל לקנות בהם אבא זרדתא ופירא דכוורי וכן משמע מתוך פירוש ר"ח דמפרש גזעו מחליף קרנא כו' הלכך היכא
דקתני

*) [נ"ל פיר של גפרית] **) [נ"ל פירוש]

עין משפט נר מצוה

ד א ב ג מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכ' ט ופ"ו מהל' זכייה הל' יב סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צ סעיף ז וסי' פה סעיף ז :
ה ד מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' כא טוש"ע שם סי' פה סעיף יג :
ו ה מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סעיף טו :
ז ו ז מיי' שם הל' לג טוש"ע שם סעיף יג :

עיין ברא"ש

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ט]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אילני וכו'. האי למחר כצ"ל ותיבת א"ל נמחק:

נ"י כ"י

רש"ל · [אכן במשנה שבמשניות אי' והמחוברין]

תוספות רי"ד

א"ל רבא לר"נ טעמא מאי דלא שביק איניש נפשי' ויהיב לאחריני · מה אנו צריכים לזה הטעם ה"ה גילתה דעתה שלא להקנות' בק"נ נתנתה לה · ותו דלקמן מפלגינן בין כלם למקצתם שמקצתם קנה המקבל ולמה קנה כיון שגילה דעתו שאינו מתכוין אלא להבריח . א"ו בסתם הי' המעשה ולא אמרה לעדים שום דבר בשעת המתנה אלא סתם דעתה אנו אומרים שלא נתכוונה כ"א להבריח (א) אמי' דרב זוטרא בר טביומי כתבתנהו נכסה למר זוטרא בנה אמרה דבעינא לאנסובי לי' לרב זביד לסוף אינסיב ואיגרשה אתת לקמיה דר"ב ב"א אמר משום אנסובא הוא והא אינסיבא א"ל ר"ה ברי' דר"י משום דאתיתו ממולאי אמריתו מילי ממוליאתא אפילו למ"ד (מכרהן) [מברחת] קני ה"מ דלא גליא דעתי' הכא הא גליא דעתה אלמא מאי דאמרי' הכא (במוכרתן) [במברחת] לא מיירי אלא היכא דלא גליא דעתא אלא בסתמא הוא דאמרינן גליא דעתא אכי. ונ"ל שם"ס הוא וכך צ"ל בפירוש המורה · ולא הודיעם לעדים והשמים הסופר תיבת ולא: לסוף אינסיבה ואיגרשה אתאי לקמיה דר"נ קרעא ר"נ לשטרא · פי' שביטל שטרא ואמר לא קנתה שלא נתכוונה כ"א להבריח ולא להקנותם ק"נ והחזיר הנכסים לאשה. ונ"ל דוקא היכא דאינסיבה ואיגרשה הויא בטלה והדרי לה נכסי כדאמרינן דלא שביק איניש נפשי' ויהיב לאחריני אבל היכא דמתה בחיי בעלה נתקיימה מתנתה ובעודה תחת בעלה נמי הבת אוכלת הפירות דהאי אומדנא לא עבדי' לי' אלא היכא דמיגרשא דל"ל מידי אבל היכא דיתבי תחת בעלה ואית לה מזוני ופרנסה מבעלה לא דהא במקצת נכסים מ"ה מתנתה קיימת דכיון דשיירא לנפשה סמכא בהאי שיורא כ"ש הכא דקיימא תחת בעלה ג) (עיין בהל' שחור הגאון מהאי סברא) · אזל ר"ע לקמי' דמ"ע א"ל חזי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרא דאנשי · א"ל אימא לי איזי גופיה דעובדא היכי הוה א"ל הכי והכי הוה א"ל שטר מברחת קאמרת הכי א"ר חנילאי בר אידי אמר שמואל אנא מורה הוראה אנא · פי' שקיבל רשות מריש גלותא · ואם יבא לידי שטר מברחת אקרענו א"ל רבא לר"נ טעמא מאי לא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני(א"ל)ה"מ לאחריני אבל לברתה יהבה אפ"ה במקום (נפשה) [ברתה] נפשה עדיפא ליה·מיתיבי הרוצה שתבריח נכסי' מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר דברי רשב"ג פי' מפייסת אדם אחר שלא יזכה במתנתה וכותבת לו מתנה על נכסים · והועילה מתנה זו להבריחם מבעלה ומקבל המתנה לא קנה (והרב חולק בזה ואומר שאינה מפייסת אותו אלא כותבת לו שטר בסתם ואינה מגלה לו דעתה כלל שהיא מתנה בטלה) · וחכמים אומרים רצה משחק בה עד שתכתוב מהיום לכשארצה · פי' אם רצה המקבל מתנה שהבטיחה שלא יחזיק בנכסי' משחק בה כיון שעשתה לו שטר מתנה בסתם ואם היא רוצה להבריח ולא יזכה בה המקבל תכתוב לו כך כל נכסיי נתונים לך מהיום ועד זמן שארצה דמשמע כ"ז שארצה אבטל אותו ובכה"ג מהני לי' שאם יבא הבעל לזכות בהן היא תאמר אני רוצה שיזכה בעל המתנה

תוספות רי"ד

ואם תתאלמן או תתגרש תאמר לו שוב איני רוצה שתהא מתנתך קיימת ולוקחת אותם : טעמא דכתבה לי' הכי הא לא כתבה לי' הכי קנהו לוקח · פי' אם היתה מתנה בסתם קנה המקבל מתנה שמתנה גמורה היא וקשה לר"נ ואי קשה אדמותבי' לי' מרבנן· תסייע' מרשב"ג דאמר רבה בב"ח אר"י כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הל' וכו' · תשובה . הא אמרן בפירקין דלעיל תרי אמוראי אליבא· דר"י ואפילו לרבא נמי דוקא במשנתנו קאמר אבל לא בברייתא והלכך בברייתא אהדרינן לכללא יחיד ורבים הלכה כרבים. א"ר זירא ל"ק הא לכולן והא במקצתן · פי' מאי דאמרי רבנן דקנה מקבל מתנה זהו במקצתן דכיון דשיירא לנפשה בכל לב יהבה לי' והא דאר"נ לא קנה זהו בכל נכסיה · דכיון דלא שיירא לנפשה מידי בודאי אמרי' ל"ש איניש נפשיה ויהיב לאחריני והכי אמרי' בפרק מ"ש חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם ומברחת חדא מנייהו. ומקשה ואי לא קנגהו לוקח ליקנינהו בעל · פי' כיון שמתנת הברחה בטלה א"כ יקנה הבעל נכסים ויאכל פירות בחיי' ואם מתה יירשנה · אמר אביי עשאוה כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דר"ש · פי' כי היכי דאמר ר"ש בנכסים שנפלו לה במד"ה מפני שאין רשותן של בעל עליהן הן של אשה ואין לו זכות עליהם ה"נ אמרי' הכא באלו הנכסים שכיון שרואה הבעל שנתנה נכסים במתנה מתיאש מהן ואין לו שום זכות עליהן ומכאן מוכח שמקבל המתנה לא זכה בהן לא בחיי' ולא לא"מ · אלא כל מתנתה בטלה וה"ה של אשה בחייה ובמותה ליורשי' ומ"ה מקשה לקנינהו בעל וגם מדמה אותם לנכסים שאין ידועים שהן של אשה לכל דבר למוכרן ומכרה קיים ולא כמ"ש למעלה · וכתב ר"ח ור"י ז"ל ש"מ דהל' כר"ש · ואדרבה מדקאמר ואליבא דר"ש משמע שאין הל' כמותו וה"ק מ"ה לא קנה הבעל נכסי המברחת דכי היכי דאר"ש בנכסים שאין ידועים לבעל דבעל מתיאש ולא קנאם ה"נ אמור רבנן בנכסי המברחת · ואע"ג דפליגי בנכסים שאין ידועים התם מפני שלא ידע בהן ואין יאושו יאוש שאילו היה יודע לא היה מתיאש אבל כשהוא רואה שנותנתן לאחר מתיאש מהן יאוש גמור. ומ"ה לא קנאם לעולם ולעולם בנכסים שאין ידועים לא פסק אביי הל' כר"ש · אלא הדרינא לכללא יחיד ורבים הל' כרבים ואין לחלק בין ידועים לשאינן ידועים ובכלן אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות (והרב פסק הלכה כר"ש) : מתני' נפלו לה כספים · ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות.פירות תלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והמחוברים לקרקע אר"מ שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא יאכל פירות וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו והתלושין שלה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רש"א מקום שיפה כחה בכניסתה הורע כחה ביציאתה ומקום שיפה כחו ביציאתה הורע כחו בכניסתה כיצד פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה ותלושים ביציאתה שלו ובכניסתה שלה · פי' אם נפלה לה כספים לא יאמר הבעל אישתכר בהן והשכר שלו והקרן קיים לאשה שמא יכלו · וכן פירות התלושין לא [יאכלום אלא] ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירותי' · ואם נפלו לה פירות מחוברין לקרקע כגון שדה זרוע או אילנות טעונין פירות היה אומר ר"מ מה שיגדלו הפירות מכאן ואילך הוא ברשות הבעל והן שלו · אבל מה שגדלו כבר קודם שיזכה בהן הוא של (בעל) האשה . והאיך עושים · שמין השדה כמה היא יפה
ואם

א) נ"ל ועוד ראיה מהא דאמרינן בב"ב (דף קנ"א) דאמיה דרב זוטרא כו'. ב) וכ"מ בתוס' ב"ב (דף קנ"א) ד"ה גליא .

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פכ"ג מהלכות אישות הלכה כח :
ט ב ג מיי' שם הלכה כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פה סעיף טו :
י ד מיי' שם הלכה לד טוש"ע שם סעיף יג :
יא ו ז מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סימן פה סעיף ו :
יב ח מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סימן פה סעיף יד :
יג כ ל מיי' פכ"ב שם הלכ' לח טוש"ע שם סי' פח סעיף ז :

ולד בהמת מלוג *משלם תשלומי כפל לאשה כמאן לא כרבנן ולא כחנניה דתניא ולד בהמת מלוג לבעל ולד שפחת מלוג לאשה וחנניה בן אחי יאשיה אמר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג אפי' תימא דברי הכל *פירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן בשלמא לחנניה היינו דלא חיישינן למיתה אלא רבנן אי חיישי למיתה אפי' ולד בהמת מלוג נמי לא ואי לא חיישי למיתה אפילו ולד שפחת מלוג נמי לעולם חיישי למיתה ושאני בהמה דאיכא עורה אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה אמר רבא אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל הלכה כחנניה מודה חנניה שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן מפני *שבח בית אביה אמר רבא אמר רב נחמן הכניסה לו עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ודקל לפירותיו אוכל והולך עד שתכלה הקרן *א"ר נחמן עיילא ליה גלימא פירא הוי מכסי ביה ואזיל עד דכליא כמאן כי האי תנא דתניא המלח והחול הרי זה פירות פיר של גפרית מחפורת של צריף ר"מ אומר קרן וחכ"א פירות : ר"ש אומר מקום שיפה כחו : ר"ש היינו ת"ק אמר רבא מחוברין בשעת יציאה איכא בינייהו :

מתני' נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח מהן קרקע והוא אוכל פירות רשב"ג אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה *נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ר' יהודה אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה : [ב"מ קט:]

גמ' אמר רב כהנא אמר רב מחלוקת שנפלו בשדה שלה אבל בשדה שאינה שלה דברי הכל תמכור משום דקא כליא קרנא מתקיף לה רב יוסף הרי עבדים ושפחות דכי שדה שאינה שלה דמי ופליגי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב כהנא אמר רב מחלוקת בשדה שאינה שלה אבל בשדה שלה דברי הכל לא תמכור מפני שבח בית אביה :

מתני' *המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל א) ישבע כמה הוציא ויטול : [שם נט.]

גמ' וכמה קימעא אמר רבי אסי אפילו גרוגרת אחת והוא שאכלה ב) דרך כבוד אמר רבי

א) [עי' תוס' לקמן פ. ד"ה ישבע] ב) [קדושין מה:]

רש"י

ולד בהמת מלוג · שנפלה לה בהמה בירושה וילדה : תשלומי כפל לאשה · ולא לבעל קס"ד דקסבר אין הוולדות פירי אלא קרן וילקח בהן קרקע דחיישינן שמא תמות האם ויכלה הקרן : וולד שפחת מלוג לאשה · לקמן מפרש טעמא : פירא · גוף הוולד : פירא דפירא · כפל הבא עליו : דאיכא עורה · ואין הקרן כלה כולו : שאם נתגרשה · והבעל זכה בוולדות שהן כפירות תלושין : נותנת · לו האשה דמים ונוטלת בני שפחתה : עז לחלבה · לאכול חלבה : לגיזותיה · הן עיקר שלה לשכי נקט להו והוא הדין דשקיל חלב וולדות : אוכל והולך · דגבי בהמה איכא עורה וגבי תרנגולת איכא נולה וגבי דקל כשייבש איכא עליו אבל הני כולהו פירות נינהו שמתחדשין תמיד ודרך הנאתם היא : עיילא ליה גלימא · טלית בנכסי מלוג אף על פי שלא שמאתו [בכתובה] בנכסי צאן ברזל וצריך להיות קרן שמור לה : פירא הוי. כסויו שמכסה הימנו הן פירותיו ומיכסי ואזיל ביה עד דכלי · והשחקין יהיו לה לקרן : כמאן · אמרה רב נחמן להא דשורא פורתא הוי ליה קרנא : כי האי תנא · רבנן דפליגי אדר"מ : המלח והחול · נפלה לה ירושה על שפת הים חריצין עשויין שמי הים נכנסים בהן והחמה מייבשתן ועושין מלח והן משרפות מים האמורין במקרא (יהושע יא) ומתרגמינן חריצי ימא : והחול · מקום שנוטלין חול לבנין : ה"ז פירות · ולא אמרינן ימכר אותו מקום וילקח בהן קרקע בר זריעה לפי שאין פריו כלה לעולם ובהא מודה ר"מ : פיר גפרית · גומא שחופרין הימנה גפרית וכן מחפורת של צריף אלו"ם בלע"ז שצובעין בהן בגדים ומשי וחופרים אותו בקרקע וסופו לכלות ולהגיע ליסוד קרקע בעלמא : ר"מ אומר קרן · וימכר וילקח בדמיו קרקע לפי שפריו כלה : וחכ"א פירות · ומקום הגומא יהיה לה לקרן ומזה יאכל הבעל עד שיכלה שזה פריו ודרך הנאתו והוא הדין לגלימא ולא דמו לכספים ופירות התלושין שנאכלין מבלי שיור וכל פרוטה ופרוטה הואיל ואינן עושים פרי הויא קרן לעצמה : היינו ת"ק · חכמים : מחוברים בשעת יציאה · דלא איירו בהו רבנן לית להו הא דאמר ר"ש ביציאתה שלה דקסברי מה שגדל ברשותו שלו ותלוש בשעת יציאה ליכא למימר דפליגי עליה ונימרו שלה דכיון דתלשן הכל מודים שזכה בהן : מתני' לא תמכור · יכולה היא לעכב : גמ' מחלוקת · דזיתים וגפנים בשדה שלה שנפל לה הקרקע עם האילנות דכי יבשי זיתים הוי לה קרקע לקרן : אבל בשדה שאינה שלה · כגון שהיו לאביה זיתים שקנה בלא קרקע על מנת שיהיו בקרקע המוכר והלוקח יאכל פירות עד שיבשו : דברי הכל תמכור · וילקח בהן קרקע ואין אחד מהן יכול לעכב במכירתן שאין כאן שבח בית אב היכא דכליא קרנא : והא עבדים ושפחות כו' · דכי מייתי כליא קרנא לגמרי ופליגי דכל זמן דהן קיימין הויא לה ולבית אביה לשם ולתפארת : מתני' מה שהוציא הוציא · אם גירשה : גמ' רבי

תוספות

דקתני ילקח בהם קרקע אין קונין אלא דבר שגזעו מחליף אלמא דבלקנות איירי ולפ"ז לא קשה מידי לפי' ר"ת הא דאמר ר"נ פירא הוי ולא דר"מ אדר"מ דהתם מיירי שמכנסת לו גלימא ופיר גפרית ולריך וקרי פירא למאי דאכיל בעל פירות נכסי מלוג אבל הכא מה שקונין בכספים שנפלו קרי קרנא ומה שאין קונין קרי פירא דדין פירות עליו כמו שהפירות ימכרו וילקח בהן קרקע ולפ"ה קשה דמפרש דאין גזעו מחליף מוכרין דהא גלימא אמר לקמן אע"ג דאין גזעו מחליף דמכסי ביה ואזיל וכן פיר גפרית ומחפורת של צריף אמרי רבנן דהוי דבעל אע"ג דאין גזעו מחליף ולר"ת ניחא דאע"ג דאין קונין לכתחילה מכספים אלא דבר שגזעו מחליף כשנפל לה בירושה אין מזקיקין אותו למכור אלא אוכל פירות כמו שהוא עד שיכלה הקרן כיון שיש שיור קצת כמו בגלימא וכל דדמי ליה :

כמאן לא כרבנן כו' · השתא משמע דסבר ר' ינאי דוולד בהמת מלוג לאשה וא"ת א"כ לימא ולד בהמת מלוג לאשה וי"ל לרבותא נקט דאפילו כפילא הויא דאשה : פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן · דוקא במידי דאתי מעלמא כגון כפל ולד בהמת מלוג אבל פשיטא דפירי דפירא נמי תקינו ליה רבנן כדתנן בהכותב (לקמן פג·) לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב כו' והא דקאמר משלם תשלומי כפל לאשה היינו כפל לחודיה אבל קרן לבעל תימה דגונב בהמת מלוג עצמה שהיא של אשה הוי הכפל לבעל דהא לא הוי פירא דפירא וגונב ולד בהמת מלוג דהויא דבעל הוי הכפל לאשה וריב"ן פירש דכ"ש בהמת מלוג עצמה דהוי הכפל לאשה והכי פי' פירא כיון דלא הוי מעלמא תקינו ליה רבנן והוא הדין פירא דפירא הא פירא דפירא דאתי מעלמא לא תקינו ליה וכל שכן פירא דאתי מעלמא*) :

שאני התם דאיכא עורה · קצת תימה לרשב"א דחשיב עורה שיור הא אם היה רוצה לשוחטה אינו יכול : והרי עבדים ושפחות כו' · משמע דזיתים וגפנים זקנים עושים קצת פירות מדפריך עלה מעבדים ושפחות ובעבדים ושפחות מיירי שעושים קצת מלאכה דאם אינם יכולים כלום מה מכירה שייך בהם ועוד דמסיק דפליגי דנפלו לה בשדה שאינה שלה ואי מיירי בזיתים וגפנים שנתייבשו לגמרי מ"ט דמ"ד לא תמכור והא ליכא שבח בית אביה דכיון דנתייבשו לגמרי לא יניח בעל השדה להשהותם אלא ודאי מיירי כשעושין קצת פירות וקשה לר"י מהא דאמר בפ' המקבל (ב"מ דף קט:) דההוא גברא דמשכן פרדסא לחבריה לעשר שנים וקש לה' שנים דפריך למ"ד התם פירא הוי מהא דתנן הכא נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע כו' אלמא קרנא הוי דאי פירא הוי יאכל הבעל עלים ומאי פריך הא מיירי שעושין פירות ולהכי חשיב גוף האילן קרנא ולא פירא וה"ה בההוא דמשכן פרדסא דהיכא דלא קש ועושין פירות שלא יקח ב"ח עלים דחשיבי קרנא כל זמן שעושין פירות אחריני וי"ל דהכי פריך כיון דאמרי רבנן ילקח בהן קרקע לטובת הבעל מדפליג רבי יהודה ואמר שאינה צריכה למכור משום שבח בית אביה א"כ כי יבשו לגמרי נמי קרנא הוי וילקח בהן קרקע דאי פירא הוי אמאי אמרי רבנן ימכרו אדרבה טוב לו לבעל שיאכל פירות מה שהוא וימתין מעט עד שיתייבשו לגמרי ויהיו הכל שלו אלא ודאי קרנא הוי :

*) [ועי' תוס' ב"ק פט. ד"ה פירא]

סיגרא

מסורת הש"ס

[ב"ק פט.]
[יבמות סו:]
לקמן קא:

גליון הש"ס

גמ' דלא חיישינן למיתה. עיין שער המלך פ"ד מהלכות סוטה הלכה ב' ד"ה ודע :

תוספות רי"ד

אם לא היה בה פירות אלו · וכמה היא יפה עכשיו עם אלו הפירות המחוברים בה ואותו המותר הוא של אשה ונותנו הבעל לאשה וילקח בו קרקע והוא אוכל פירות שיגדלו ויגמרו · וחכמים סברי פירות המחוברים לקרקע הכל הן שלו ולכשיגמרו הוא תולש ואוכל ואין לאשה כ"א גוף השדה ואין לה זכיה בפירות כלל ואפילו מה שגדלה ברשותה וכך היה סובר גם ר"ש : פשיטא ארעא ובתי ארעא בתי ודקלא בתי דוקלא ואילני דיקלי אילני וגופני אילני · פי' היכא דנפלו לה נכסים דאמרן ילקח בהן קרקע ואומר הבעל בית אני רוצה לקנות ששכרו מרובה יותר מן השדה שצריך עבודה רבה חרישה וזריעה ואשה אומרת שדה אני רוצה מפני שהבית הולך ובלה הבנין והקורותיו ועציו הדין ביד האשה לעכב על הבעל שהיא רוצה דבר שיהא הקרן קיים ולא ילך ויבלה · וכן נמי אם הבעל רוצה דיקלא ששכרו מרובה מן הבית והאשה רוצה בית הדין עם האשה שיותר הוא קיים הבית

תוספות רי"ד

קרקע העושה פירות והוא אוכלן · וכן נמי חפירה של דגים הוא ביבר כל הדגים שלוקח ואם יכלו קרקע הביבר ישאר לקרן · ואמרי לה קרנא הוי ואין לו ליגע בהן אלא ימכור בהן קרקע העושה פירות כללא דמילתא גזעו מחליף פירא אין גזעו מחליף קרנא פי' כל גזעו מחליף ויוציא אחר במקומו פירא הוי ויכול לקוצו אם אינו עושה פירות שעוד יחליף אבל אם אין גזעו מחליף כגון עצי היער ודגים שבחפירה הם קרנא ואין לבעל ליקח מהן : מלוג לאשה ולד בהמות מלוג לבעל וחנניא אומר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמות מלוג ויש למיתה אלא רבנן אי חיישי למיתה ורוצים שיעמוד הולד במקום האם אפילו ולד עולם חייש למיתה שאני בהמה דאיכא עורה. אמר ר"ה ומודה חנניא שאם נתגרשה נותנת דמים בית אביה. א"ר אר"נ הכניסה לו עז להלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת [לביצתה] ודקל לפירותיו קע אוכל והולך עד שיכלה הקרן · פי' שכל אלה הן עושין פירות תמיד והבעל אוכלן · ולא ויכלה קרן האשה כחנניא ואם ימותו עור הבהמה ונוצות התרנגולת ועץ הדקל ישארו לקרן פירות תלושין שאינן עושין פירות אלא (יגמרו) [ימכרו אבל] אלו אוכל והולך פירותיהן וגוף אשה · אמר ר"נ עיילא ליה גלימא פירי הוי מכסי לה ואזיל עד דבלאי · פי' והו פירות של את בה והלכך לבישתה פירא הוי ומתכסה בה עד שיכלו והשחקים שלה יהא קרן שלה לאשה. וילקח בהן קרקע וה"ה לכלים הראוין להשתמש בה שימושן הוא פרין וישתמש בהן בעוד ם ישברו השברים יהית קרן שלה תניא המלח והחול ה"ז פירות גפרית ומחפורת של צריף

שבח בית אביה · נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל ל"ת מפני שהן שבח בית אביה · פי' האשה מעכבת ע"י האיש אבל האיש אינו מעכב רב כהנא מחלוקת בשדה שאינה שלה פי' כגון שקנאה אביה בשדה אחרים לעמוד שם הכי אמר ת"ק ימכרו משום דכלייא קרנא אבל בשדה שלה דלא כלייא קרנא ד"ה ל"ת מתני' המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא ואכל הרבה ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול. פי' על נכסי מלוג של אשתו צ"ב כיון שאם פחתו פחתו לו אם הותירו הותירו לו כל השבח הוא שלו בין אם נתגרשה של היורשין ואע"פ שאכל כמה שנים מנכסי צאן ברזל ברשותו קיימא ובין הוציא קמעא בין אכל בין לא אכל כל השבח שלו ואם אין שם שבח הפסיד כל הוצאתיו כאדם שמוציא מיירי בנ"מ וכגון שהשביח כל הנכסים שגדר את השדה או נטע גפנים ואילנות או אמרי' מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל והנכסים חוזרים משובחים לאשה אבל אם זרע אילנות וטענו פירות כגון זיתים וגפנים אלו הן פירות שחלוקים בהן דת"ק סבר שבח המחוברים ביציאתה הן שלו ואע"פ שאכל פירותי' כמה שנים שבח הפירות שגדלו ברשותו הפירות המחוברים כשבח הקרקע דמי ואם אכל מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ואם היצאה וידו על התחתונה אם השבח יתר על ההוצאה אין לו אלא ההוצאה · ואם (השבח) (ההוצאה) [השבח] אין לו אלא הוצא' שיעור שבח: וכמה קמעא אמר אביי אפי' גרוגרת אחת והוא שאכלה דרך כבוד
לא

רבי אבא אמרי בי רב אפי' שיגרא דתמרי בעי רב ביבי *חובצא דתמרי מאי תיקו לא אכלה דרך כבוד מאי אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר בכאיסר וחד אמר [א]בכדינר אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה עובדא [ב]בחבילי זמורות רב יהודה לטעמיה *דאמר רב יהודה [ג]אכלה ערלה שביעית וכלאים ה"ז חזקה *א"ר יעקב אמר רב חסדא [ד]המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על נכסי אחר דמי מ"ט עבדו בה רבנן תקנתא כי היכי דלא ניפסדינהו: [ה]ההיא איתתא דנפלו לה ארבע מאה זוזי בי חחאי אזיל גברא אפיק שית מאה אייתי ארבע מאה בהדי דקאתי איצטריך ליה חד זוזא ושקל מנייהו אתא לקמיה דר' אמי א"ל מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל אמרו ליה רבנן לר' אמי [ו]ה"מ היכא דקאכיל פירא הא קרנא קאכיל והוצאה היא (א) א"כ הוה ליה הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול: ישבע כמה הוציא ויטול: א"ר אסי והוא שיש שבח כנגד הוצאה למאי הלכתא אמר אביי שאם היה שבח יתר על הוצאה נוטל את ההוצאה בלא שבועה א"ל רבא א"כ אתי לאיערומי אלא אמר רבא [ז]שאם היתה הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה איבעיא להו בעל שהוריד אריסין תחתיו מהו ארעתא דבעל נחית איסתליק ליה בעל איסתליקו להו או דלמא ארעתא דארעא נחית וארעא כי קיימא לאריסי קיימא מתקיף לה רבא בר רב חנן מ"ש *[ח]מהיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות שמין לו וידו על התחתונה התם ליכא איניש דטרח הכא איכא בעל דטרח מאי הוי עלה אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ט]חזינן אי בעל אריס הוא איסתלק ליה בעל אסתלקו להו אי בעל לאו אריס הוא ארעא לאריסי קיימא איבעיא להו בעל שמכר קרקע לפירות מהו מי אמרינן מאי דקני (*לה) אקני או דלמא כי תקינו ליה רבנן פירות לבעל משום

רבי אבא אמר אפי' שיגרא דתמרי · תמרים נידוכין יחד כדרך שדורסין ספלים יחד ליטראות ליטראות אף אלו כן ומיקרי שיגרא ואני שמעתי שיגרא *טרויות כמין אשכול תמרים (ב) וקשיא לי מאי אפי' דרבי אבא הא גרוגרות גריעי מתמרים כדתנן *אכל גרוגרות ושילש תמרים תבא עליו ברכה ואי הוה גרסי' להא דרבי אבא ברישא מקמי דר' אסי לא הוה קשיא לי מידי יש ספרים משובשים וכתוב בהן וכמה הרבה אמר ר' אבא כו' וגירסת שוטים היא זו כמה הרבה למאי הלכתא איבעיא להו ומאי נפקא לן מינה כל כמה דהוי יותר על גרוגרת אחת הוי הרבה עד לעולם: חובלא דתמרי · לאחר שעשו בהן שכר ונשאר הפסולת אי נמי נידוכין הרבה כדי לעשות מהן שכר: לא אכלה דרך כבוד מאי · בכמה הויא אכילה: בכאיסר · שוה איסר: דייני דפומבדיתא · רב פפא בר שמואל בפ"ק דסנהדרין (דף יז:): עבד רב יהודה עובדא · דחשבה אכילה בחבילי זמורות שהן מאכל לפילין והאכיל מהן הבעל לבהמתו וגירש את אשתו ואמר רב יהודה מה שאכל אכל: אכלה · לוקח שני ערלה שאין הנאתן אלא בזמורות שהפרי אסור בהנאה או שביעית שהוא הפקר או שזרעה כלאים והזמורות לא נאסרו: הרי זו חזקה · עולין לו למנין שלש שנים אי אחת מהשלש שנים אחת מאלו: הרי זו חזקה גרסינן הכא ובבבא בתרא: אשתו קטנה · יתומה שהשיאתה אמה ואחיה יכולה למאן: *שמוציא על נכסי אחר · ואם מיאנה בו שמין לו שבח שהשביח ונוטל כמשפט אריסי המדינה: עבדו ליה רבנן הך תקנתא · דשמין לו כאריס: כי היכי דלא ליפסדינהו · שלא יכסיף ויקלקל הקרקעות ויאכל ולא ישביח שדואג שמא תמאן וכיון דשיימינן ליה כאריס תו לא מפסיד להו מימר אמר שמא לא תמאן ואם תמאן הרי אטול שבחי לפי עמלי: חואי · שם מקום והיה רחוק הימנה והיה מפיק עליה שית מאה *בהולכת הדרך משלו: שהיה שבח כנגד יציאה · הוא דאמרי' ישבע ויטול: למאי הלכתא · קאמר והוא שהיה שבח כנגד יציאה לאקולי עליה דאי איכא שבח טפי לא בעי שבועה או לאחמורי עליה ולמימר דאי יציאה יתירה לא שקיל אלא כשיעור שבח ואפילו בשבועה לא אמרי' ישבע כמה הוציא ויטול: אתי לאיערומי · ואמר בציר מסכתא פורתא דליסקול בלא שבועה ואע"ג דלא אפיק כולי האי: אלא אמר רבא · הא דרבי *יוסי לאחמורי עליה אתא ולומר שאם יציאה יתירה על שבח שהשביחה לא אמרינן יטול כל מה שהוציא אלא מן היציאה יחזירו לו שיעור השבח: ובשבועה · שישביעוהו שכך הוציא: שהוריד אריסין · בנכסי אשתו ליטול מחצה או שליש ועמד וגרשה משאכל קימעא: מהו · שיטלו האריסין כפי שבחם: אדעתא דבעל נחית · הוא הכניסם ולא היא וכי איסתלק ליה בעל איסתלקו איהו ולא שקלי מידי כי דיניה דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל: לאריסי קיימא · אם לא הורידם הבעל היתה היא מורידה לתוכה אריסין: שמין לו וידו על התחתונה · ליטול היציאה כשיעור שבח כדאמר בב"מ בהשואל והכא אמר בעי לסלוקי בלא כלום: ליכא למאן דטרח · ראה זה שלא היה איש משביחן וירד להן ומה הפסידן הלכך יציאה שיעור שבח מיהא יהיב ליה: הכא איכא בעל · שיטריח בהן ואמרה להו אי לא נחיתיתו אתון איהו עביד ולא הוה שקיל השתא מידי: אי בעל זה אריס הוא · ויודע בטיב אריסות שאם לא ירדו אלו היה הוא עצמו עובדה: אסתלקו להו · דאמרה להו קא מפסידתו לי דאי לא נחיתיתו הוה איהו נחית ועביד ולא הוה שקיל השתא מידי: שמכר קרקע לפירות · מכר לאחרים קרקע מלוג שיעשה הלוקח ויאכל פירות: משום

שיגרא דתמרי · הקשה בקונטרס מאי אפילו והא תמרים עדיפי מגרוגרות כדאמרי' אכל גרוגרות ושילש תמרים תבא עליו ברכה ותירץ ר"ת דהא לא קאמר אפילו תמרי אלא שיגרא קבועים הרבה יחד דאין טובות כל כך: אכלה ערלה · והא דאמר רב יהודה בחזקת הבתים (ב"ב דף נו·) אכלה (ג) שביעית וכלאים אינה חזקה פירש שם רשב"א כגון שאכל פירות דאיסורא ולכך לא הוי חזקה שלא אכל כדרך האוכלים ומיהו מדלא מקשה להו אהדדי *נראה דהתם נמי גרסינן הרי זו חזקה וכן גרים ר"ח וכן נמצא בספר של רבינו גרשום וא"ת דהכא משמע דעלי כלאים מותרים ומ"ש מקשין של כלאי הכרם דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כו:) תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אלמא אסורין וי"ל דהתם בזרוע מעיקרא דאז הכל נאסר אבל הכא איירי בזרוע ובא והוסיפו הפירות מאתים ולא בעלים דאמרינן בפר' כל שעה (שם דף כה· ושם) ובפרק כל הבשר (חולין דף קטז· ושם) זרוע ובא הוסיף מאתים אין לא הוסיף מאתים לא ואין זה דוחק שהפירות הוסיפו מאתים ולא העלים דאורחא דמילתא הוי הכי דזמורות כבר הוי גדולות לפני זריעת כלאים:

ישבע כמה הוציא ויטול · בפי' רבינו חננאל מקשין אמאי לא תנא האי נשבע ונוטל בהדי נשבעים ונוטלים דשבועות (דף מד:) ומשני דלא חשיב אלא מידי שמכחישין את הנשבע כגון שכיר וחנוני על פנקסו אע"ג דאין הבעל הבית מכחישו מ"מ חנוני ופועלים מכחישין זה את זה אבל הכא ליכא שום הכחשה ומהאי טעמא נמי לא חשיב הבא ליפרע מנכסי יתומים ומיהו ההוא אפי' ביתומים מכחישים נוטל בשבועה ונראה דהתם לא חשיב אלא אותם שצריך להשמיענו דנוטלין דאי לאו דאשמעינן ה"א דאפילו בשבועה אין נוטלין ואע"פ דשכיר למאי דחשיב ליה טרוד בפועליו מן הדין הוה לו ליטול בלא שבועה דהוי ליה כאומר הלויתני ואיני יודע אם החזרתי לך דחייב ואינו נשבע אלא להפיס דעתו של בעל הבית מ"מ אי לאו דאשמעינן לא הוה ידעינן דחשיב כאיני יודע ואפילו בשבועה לא היה נוטל אבל הנהו דחשיב בהדי הבא ליפרע מנכסי יתומים אי לאו דאשמעינן הוה אמינא דנוטלין בלא שבועה מחמת השמר לא חשיב להו התם והלשון מוכיח כן דהתם קתני נשבעין ונוטלין משמע דאתא לאשמועינן דנוטלין והכא קתני לא יפרעו אלא בשבועה משמע דאי לאו דאשמעינן הוה אמינא דנוטלין בלא שבועה ואע"ג דתנא דברייתא בהכותב (לקמן דף פז:) חשיב פוגם שטרו בהדי הנהו דנשבעין ונוטלין ההוא תנא לא מחלק אי נמי איכא למימר טעמא כמו שאפרש לקמן בעזרת השם:

איסתלק ליה בעל אסתלקו להו · אע"ג דאמרינן (ב"מ דף עו·) השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם יש לומר דהכא האריסין יודעין שהקרקע של אשה היא ועל מנת כן נכנסו שאם תתגרש ויפסיד הבעל הכל אין להם עליו כלום דזה הם יודעים שהבעל לא יניח מלגרש אשתו בשבילם ודעתם להפסיד עמו כיון שלא התנו: נכסים

תוספות רי"ד

לא אכלה דרך כבוד מאי אמר עולא פליגי תרי אמוראי במערבא חד אמר בכאיסר וחד אמר בכדינר: אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות · פי' דאחשבי' אכילה בחבילי זמורות שהן מאכל הפילין והאכיל מהן הבעל לבהמתו וגירש את אשתו: הוציא ולא אכל כו' אמר ר"א והוא שהיה שבח כנגד הוצאה למאי הלכתא א"ר שאם היתה הוצאה יתרה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה . פי' אימתי יקח כל הוצאתו כשיש שם שבח כנגד הוצאה אבל אין שם שבח נגד הוצאה אינו נוטל הוצאה אלא שיעור שבח והמותר מפסיד ואע"ג שהיא שדה העשויה ליטע דאמרי' בפ' השואל שאם היתה עשויה ליטע אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה התם משום דידע דשדה אינה שלו וארעתא דהכי (נתן) [נחית] שיתן לו שכר פעולתו אבל הכא שהוא עושה ע"ד לאכול פירות ולזכות בהן לאחר מיתה לא ע"ד ליקח שכר פעולתו ירד הלכך שמין לו וידו על התחתונה ואין לו אלא הוצאה שיעור שבח בין אם נתגרשה או נתאלמנה לוקחין נכסים משובחים ונותנין ליתומים הוצאת אביהן: והא דהכא דבעל טעין ואמר ברי לי שכך הוצאתי ואשה לא ידעה ואמרי' דנשבע כמה הוציא ונוטל ומ"ש זה ממנה לי בידך והלה אומר א"י דקי"ל הל' שישבע שבועת היסת שא"י ופטור . לאו מילתא היא דהכא ברשות הוציא וה"ה נמי אם מינה אפוטרופוס להוציא הוצאות על נכסיו ואינו מאמינו נשבע כמה הוציא ונוטל דהוי ברי אבל מנה לי בידך והלה אומר א"י אין כאן רשות הנתבע שהוא אומר א"י (א) שאע"פ שזה נשבע היסת שא"י ונפטר ומ"ד ברי עדיף נשבע בנק"ת בעין דאורייתא ונוטל דהשתא המוציא הוצאות שברשות הוציא ישבע ונוטל כ"ש זה: א"ר יעקב אמר ר"ח המוציא הוצאות על נ"א קטנה כמוציא הוצאות על נכסי אחר דמי מ"ט עביד רבנן תקנתא כי היכי דלא נפסידינהו · פי' אשתו קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה עשו לה תקנה כמוציא על נכסי אחר מדעתו ואם מיאנה בו שמין לו השבח שהשביח כמשפט אריסי המדינה ועביד לה הך תקנתא כדי שלא יכסוף ויקלקל הקרקעות ויאכל ולא ישביח שדואג שמא תמאן בו וכיון דשיימינן ליה כאריסותו לא מפסיד להו דמימר אמר שמא לא תמאן ואם תמאן אני אטול שבחי לפני עמלי . ועשו לו ב' תקנות א' שאע"פ שאכל לא אמרי' מה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא אלא שמין לו בשבח וא' שכל בעל אם לא אכל שמין לו וידו על התחתונה ואין לו חלק בשבח וזה יש לו שבח ודוקא לקטנה עשו תקנה זו אבל אם היתה גדולה ומרדה בו ה"נ דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ולא עביד ליה רבנן תקנתא משום דלא מסיק אדעתיה דתמרוד ולא מפסיד וכתב ר"י זצ"ל מסתברא לן דמתני' מדקתני מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כשהבעל רוצה לגרשה אבל מורדת בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול שלא יהא אלא מתנה שנותן לה דאמרי' כי אקני לה אדעתיה למיקם קמיה ולא אדעתא למישקל ולמיפוק הלכך בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול והוא שתהיה הוצאה כנגד השבח אבל הוצאה יתרה על השבח אין לו אלא הוצאה · פי' בשיעור שבח ובשבועה שלא הוציא פחות מכשיעור שבח כדאמר רבא : ונ"ל דליתא מדאמרי' עביד רבנן תקנתא דמשמע דוקא לקטנה דדחיל שמא תמאן בו ויכסוף נכסים עשו לו תקנה אבל לגדולה לא מסיק אדעתיה דמרדא לא עבידי ליה תקנתא דלא מפסדיה · א"נ י"ל איתא לדר"י דנהי דלא עביד תקנה לגדולה למישקל בשבחא כדין יורד בנכסי אחר מדעתו אבל שלא יפסיד הוצאתו אין זו תקנה אלא

א) אולי צ"ל והלכך אע"פ שזה טוען ברי מ"מ נשבע הנתבע היסת שאינו יודע ונפטר .

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ח טור ש"ע אה"ע סי' פח סעיף ז :

טו ג מיי' פי"ב מהלכות טוען ונטען הל' יב סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמא סעיף יא :

[ועי' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי דזה מסוגיא הפוכה]

טז ד מיי' פכ"ג מהלכות אישות הל' י ופ"י מהל' גזלה הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פח סעיף י וטוש"ע ח"מ סי' שעה סעיף ה :

יז ה ו ז מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ט טוש"ע שם סעיף ז ח :

יח ח מיי' פ"י מהלכות גזלה הלכה ד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שעה סעיף א :

יט ט מיי' שם הלכה יב טוש"ע אה"ע סימן פח סעיף יב :

[שייך לעיל במשנה עט:]

מסורת הש"ס

הרויות [עירובין כט:]

[עי' בערוך ערך חבן ג]

ב"ב נו. ע"ש

ב"מ לט. [ושם איתא דתנן ולע"ג ועיין תוס' יבמות קז. ד"ה דאי]

[נ"ל כמוציא]

ב"מ קא. [ע"ש]

נ"ל בהולכת הדרך. רש"ל

[בר"ף ליתא ועי' גירסת הרא"ש]

[נ"ל אסי]

הגהות הב"ח

(א) גמ' והוצאה היא אמר להו א"כ הוה ליה : (ב) רש"י ד"ה רבי אבא וכו' וקשיא לי מאי אפי'. נ"ב לא הבנתי דברי רש"י אלו דהרי במס' עירובין דף כט ע"ב רצה הגמרא להוכיח מהא דתמרים עדיפי ומשני לעולם דאכל מיניה בזוזא ומשלם בזוזי רק דתבא עליו ברכה משום דקפיץ עליה זבינא ולעולם גרוגרות עדיפי ע"כ אמר כאן אפי' וק"ל: (ג) תוס' ד"ה אכלה וכו' אכלה ערלה שביעית וכלאים :

[עי' תוס' לקמן פז: ד"ה ואלו ותוס' שבועות מד: ד"ה כל ותוס' ב"מ נג: ד"ה שמא]

משום רווח ביתא אבל לזבוני לא יהודה מר בר מרימר משמיה דרבא אמר מה שעשה עשוי רב (א) פפא אמר משמי' דרבא לא עשה ולא כלום אמר רב פפא הא דיהודה מר בר מרימר *לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר דההיא איתתא דעיילה ליה לגברא תרתי אמהתא אזל גברא נסיב איתתא אחריתי עייל לה חדא מנייהו אתאי לקמיה דרבא צווחה לא אשגח בה מאן דחזא סבר משום דסבר מה שעשה עשוי ולא היא משום רווח ביתא והא קא רווח והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה ולא כלום מ"ט אביי אמר חיישינן שמא תכסיף רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו איכא בינייהו ארעא דמקרב למתא אי נמי בעל אריס הוא אי נמי זוזי וקא עביד בהו עיסקא: **מתני'** *שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה ב"ש אומרים יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרי' נכסים בחזקתן וכתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות המחוברין בקרקע אמר ר"מ שמין (ב) אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכ"א פירות המחוברין בקרקע שלו *התלושין מן הקרקע כל הקודם זכה בהן קדם הוא זכה קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [יבמות לח:] *כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר *בלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה גירשה אין לה אלא כתובה החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובה בלבד: **גמ'** איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובה או דלמא יורשי האב קברי לה דקא ירתי נכסים הנכנסין והיוצאין עמה אמר רב עמרם תא שמע דתניא שומרת יבם שמתה

יורשיה

משום רווח ביתא · שיכניס הפירות לביתו ויהא מזון הבית מצוי וייטיב לה: לאו בפירוש איתמר · לא שמעה מרבא בהדיא: תרתי אמהתא · שפחות מלוג היו ולא שמאתם לו בכתובתה: עייל לה חדא מנייהו · לשרת לשניה: אתאי · קמייתא לקמיה דרבא: מה שעשה עשוי · ואפילו נתנה לאחרת לשימושה: ולא היא · לעולם משום רווח ביתא אית ליה לרבא תקנת פירות: והא קא רווח · ביתא שאף עתה היא עושה צרכי הבית: שמא תכסיף · השדה שלא יחוש הלוקח לזבלה ולטייבה דקא סבר למחר נפקת מנאי שאין הגוף שלי אבל בעל מצפה שמא תמות היא בחייו ויירש את גוף הקרקע ומשבח לה: דמקרב למתא · דחזיא ליה כל שעתא אי מכסיף לה: אי נמי בעל אריס הוא · כלומר שנותן ללוקח פירות מזומנים: אי נמי זוזי וקא עביד בהו עיסקא · שהבעל עושה סחורה במעות שקיבל מן הלוקח ומשתכר בהן ואיכא רווח ביתא: **מתני'** שנפלו לה נכסים · כשהיא שומרת יבם: בכתובתה · בנדוניא שהכניסה לו ושמאתן לו בכתובתה וקיבל עליו אחריותן[א] ורשאי להוציאם: ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה · הן נכסי מלוג שאין שמין אותם עליו ואינו רשאי להוציאן אלא משנכנסה לרשותו נכנסין עמה וכשהיא יוצאה יוצאין עמה: בית שמאי אומרים כו' · ביבמות פרק החולץ קא מפרש מאי שנא רישא כשהיא קיימת דלא פליגי שאין לו כח בהם ומאי שנא סיפא כשמתה אמרו ב"ש יחלוקו יורשי הבעל בהם ומפרש נמי דדוקא נקט יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב בנכסי מלוג אבל יורשי האב לא יחלוקו (ג) בכתובת הבעל ואף על גב דנקט רישא מה יעשו בכתובתה תניא ושבקה: וב"ה אומרים נכסים · דלאו ברזל בחזקתן ובבבא בתרא בפרק מי שמת (דף קנח:) מפרש בחזקת מי הם מוחזקין אי בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו או בחזקת יורשי האשה שהיו שלה: הכי גרסי' *כתובתה בחזקת יורשי הבעל · מנה מאתים ותוספת שראויין לבא לה משל בעל בחזקת יורשי הבעל: ילקח בהן קרקע · לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדקתני לקמן לפיכך נכסי המת אחראין לכתובתה אלא שהיבם אוכל פירות אם מייבם אותה וקסבר מטלטלי משתעבדי לכתובה: שמין אותם · דקסבר כל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובה: וחכ"א פירות המחוברין לקרקע שלו · בגמרא פריך עלה: כל הקודם בהן זכה · קסבר מטלטלי לכתובה לא משתעבדי אא"כ תפסה ומחייס דבעל בעינן תפיסה כדלקמן בהכותב (דף פד:) וה"ה נמי דפליגי אכספים דמאי שנא כספים מפירות תלושים: הרי היא כאשתו · מפרש בגמ': כל נכסיו · שיירש מאחיו: גרשה · ליבמתו לאחר שכנסה: אין לה אלא כתובה · אבל כל זמן שלא גרשה היו כל הנכסים משועבדים לה ואינו רשאי למכור: הרי היא ככל הנשים · דתנן בפירקין דלקמן המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה ובגמרא פריך למה לי לאשמועינן ביבמה: **גמ'** מי קוברה · משום דיש לה שני יורשין קמבעיא לן: יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה · ותניא בפרק נערה שנתפתתה (לעיל דף מז:) קבורתה תחת כתובתה:

יורשיה

נכסים בחזקתן · פ"ה דכי היכי דפליגי אמוראי בפרק מי שמת (ב"ב דף קנח: ושם) בנפל הבית עליו ועל אשתו דקתני נמי התם נכסים בחזקתן ואיכא למ"ד בחזקת יורשי הבעל לפי שהיו באחריותו ואיכא למ"ד בחזקת יורשי האב לפי שלה היו ואיכא למאן דאמר שהיו בחזקת שניהם ויחלוקו הכי נמי פליגי הכא ואין נראה לרבינו תם אלא הכא מודו כולי עלמא שהם בחזקת יורשי הבעל דהיבם כבר היה מוחזק בנכסים קודם מיתתה משעת מיתת אחיו שהוא יורש דאין לה ליקח כתובה כלל עד שתחלוץ ובית שמאי נמי מודו לבית הלל בהא כדאמר בהחולץ (יבמות דף לח· ושם) אבל בנפל הבית עליו ועל אשתו מוחזקין יורשי אב בנכסים כמו יורשי הבעל דהללו באין לירש והללו באין לירש שעדיין לא הוחזק בנכסים לא זה ולא זה ולהכי פליגי התם בחזקת מי ולבית שמאי יחלוקו בכל הנכסים אף בנכסי צאן ברזל דהתם קתני יחלוקו סתמא ולא קתני יורשי הבעל עם יורשי האב כדקתני הכא דמשמע דווקא בנכסי מלוג שבהן יורשי האב עיקר כמו שמדקדק בהחולץ ועוד דאי פליגי נמי הכא אם כן למאן דאמר בחזקת יורשי האשה תיקשי דאם כן בית שמאי מוקמי נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה טפי מנכסי מלוג דבנכסי מלוג קאמרי דיחלוקו ובנכסי צאן ברזל מודו לבית הלל דהוו בחזקת יורשי האשה למאן דאמר וזה אינו דבפרק אלמנה ביבמות (דף סו·) משמע דנכסי צאן ברזל בחזקת הבעל קיימי טפי כדקתני התם דעבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה ולא עבדי מלוג וכן בכמה דוכתי ועוד למ"ד התם נמי בחזקת יורשי הבעל הוי טפי בחזקת הבעל מנכסי מלוג דבנכסי מלוג קאמרי דהוו בחזקת יורשי האב והא דלא עריב ותני נכסים עם הכתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו הבעל אבל על הכתובה לא הוצרך טעם שדבר פשוט הוא דהוי בחזקת הבעל טפי מנכסי צאן ברזל וטעם זה אנו צריכין כמו כן לומר התם למ"ד בחזקת יורשי הבעל ובהחולץ הארכתי: **יורשי** הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה · וא"ת לפירוש הקונטרס דאין ליורשי הבעל אלא מנה ומאתים ולא נדוניא והא אמרי' בפרק נערה (לעיל דף מז:) דקבורתה תחת נדונייתה מדאינו חייב לקבור ארוסתו וי"ל דשומרת יבם היתה ראויה ליטול קצת מנה ומאתים כדמסקינן דיבם כאחר דמי והוי כאילו הכניסה לו נדוניא שהיתה כתובתה על נכסי בעלה ואותו השעבוד היא מכנסת לו והרי היא כאילו נטלה והחזירה לו ולא דמיא לשאר ארוסה דלא מכנסה ליה מידי ולפי זה אפילו ביבמה מן האירוסין מיבעיא ליה: **או** דלמא יורשי האב קברי לה דקא ירתי נכסים הנכנסים והיוצאין עמה · לפי' הקונטרס למאן דאמר בחזקת יורשי האשה הוה ליה למימר דקא ירתי נמי נדונייתא אלא ניחא ליה לאסוקי אפי' למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל וא"ת מאי קא מבעיא ליה והתניא לעיל קבורתה תחת כתובתה דהייט נדונייתא ולא נכסי מלוג וי"ל דלאו דוקא נקט התם כתובתה דה"ה נכסי מלוג אלא דרגילות הוא טפי שמכנסת האשה לבעלה נכסי צאן ברזל מנכסי מלוג ולפירוש הקונטרס נמי מנה ומאתים דהכא כנדוניא דמי כדפירשנו:

איזוהי

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פכ"ב מהלכות אישות הלכה כ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פה סעיף יג:

כא ב ג ד מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יז:

כב ה מיי' שם הלכה י ופ"ג מהל' נחלות הלכה ט סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קס סעיף ה:

כג ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

כד ז ח מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סי' קסח סעיף ה:

כה ט מיי' שם הלכה יב טור ש"ע שם סעיף ד:

כו י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

כז כ מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף א:

כח ל מיי' שם הל' יא ומיי' פ"א מהלכות יבום הלכה א סמג שם טוש"ע שם סימן קסו סעיף ד וסימן קסח סעיף ג:

תוספות רי"ד

אלא דין גמור הוא דאדעתא דתיפוק מקמי' לא הוציא הוצאות בנכסי' והלכך ישבע כמה הוציא ויטול אם הוצאה כשיעור שבח: ההיא איתתא דנפלו לה ד' מאה זוזי בי חוזאי אזל גברא אפיק ו' מאה ואייתי ד' מאה בהדי דקאתי איצטריך ליה זוזא אפיק חד מינייהו אתי לקמיה דר"א א"ל מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל א"ל רבנן ה"מ היכא דאכיל פירא האי קרנא אכיל א"כ הו"ל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול פי' דדוקא אכילת פירות אמרו חכמים מה שאכל אכל ולא שיאכל הקרן שלה: איבעיא להו בעל שהוריד אריסין מתחתיו מהו. פי' הורידן בנכסי אשתו למחצה לשליש ולרביע ועמד וגירשה משאכל קמעא מהו שיש להו לאריסים כפי שבחן. אדעתא דבעל נחית איסתלק בעל איסתלקו להו כלהו א"ד אדעתא דארעא נחית וארעא לאריסי קיימי · פירוש אדעתא דבעל נחית שהרי הוא הכניסן וכי איסתלק בעל וכו' ולא שקילי מידי כי דיניה דמה שהוציא הוציא ומש"א א"ד וכו' · ואם לא הורידן הבעל היא היתה מורידתן לתוכה מתקיף לה רבה בר רב חנן מ"ש מהוריד לתוך שדה חבירו שאינה ראויה לנוטעה ונטעה שלא ברשות דשמין ליה וידו על התחתונה · פי' ליטול הוצאה שיעור שבח כדאמר ר"י בפרק השואל והכא את בעי' לסלקינהו בולא כלום · ומהדרינהו ליכא איניש דפרח ומפסיד הכא איכא בעל דפרח מאי הוה עלה אר"ה בריה דר"י חוינא אי בעל אריס הוא איסתלק ליה בעל איסתלקו אינהו ·

פי' רא"ל אי לא נחתיתו אתון הוא הוה עביד ולא הוה שקיל מידי · השתא נמי לא יהיבנא ליכי מידי דעל בעל קא סמיכנא ואי בעל לאו אריס הוא ארעא לאריס קיימא ושמין להן וידן על התחתונה: איבעיא להו בעל שמכר קרקע לפירות מהו מי אמרי' מאי דאיקני ליה אקני או דלמא כי תקינו ליה רבנן משום רווח ביתא אבל לזבוני לא · ואסיקנא והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה כלום מ"ט אמר אביי חיישינן שמא תכסיף רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו איכא בינייהו ארעא דמקרבא למתא לשמא תכסיף ליכא למיחש דהא כל יומא חזיא ליה ולרווח ביתא איכא א"נ בעל אריס הוא א"נ זוזי וקא עביד בהו עיסקא וקי"ל כרבא: **מתני'** שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים היוצאים והנכנסים עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן כתובתה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב · פי' שומרת יבם שנפלו לה נכסים בעודה שומרת יבם מודים ב"ש וב"ה שהיא רשאית למכור וליתן לכל מי שהיא רוצה ואין היבם יכול לעכב ושום זכייה אין לו ליבם על נכסי מלוג שנפלו לה ואם מתה יבמה בעודה שומרת יבם · מה יעשה בכתובתה דהיינו כל הכתובה מנה ומאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל שהן נכסי נדוניתא ונכסים הנכנסים ויוצאים עמה הן נכסי מלוג שהקרן היא של אשה והפירות אוכל הבעל · ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי אב שהן יורשי האשה דזיקתה עבדי לה כספק נשואה ומשום הכי יחלוקו אלו עם אלו וב"ה אומרים הנכסים אנו דנין בחזקתן (והרב מפרש הנכסים בחזקתן כמו שמפרש המורה) פי' כתובה בחזקת יורשי הבעל והוא כל מה שכתוב בה דהיינו מנה ומאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל הן נכסי נדוניתה שהביאה שום לבעלה והבעל קבלה עליו בשומא שאם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו כל אלו הן בחזקת יורשי הבעל דהיינו היבם שהוא מוחזק בהן שלא ניתנה כתובה לגבות מחיים והבעל הוא מוחזק בהן ויבם במקום בעל קאי והלכך היבם יורש את הכל אבל נכסי מלוג שאפי' בחיי הבעל הגוף היא לאשה עכשיו נמי בחזקת יורשי האשה אנו מעמידים אותן · ואמרי' בפרק החולץ דלא פליגי ב"ש וב"ה ואמרו יחלוקו אלא בנכסי מלוג דכיון דזיקה הוי כספק נשואין והללו באים לירש והללו באים לירש יחלוקו וב"ה סברי אוקמינן אחזקייהו ובחזקת האשה הוי' עומדים הלכך יורשיה יורשין אותה · אבל בכל מה שכתוב בשטר הכתובה מנה ומאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל מודים ב"ש לב"ה שבחזקת יורשי הבעל הם שהבעל הוי' מוחזק בהן בחייו שלא ניתנה כתובה לגבות מחיים והשתא נמי במיתת בעל יבם במקום בעל קאי והוא יורש הכל ואין ליורשי אשה חלק בהן כלל: אמר ר"א מתני' נמי דיקא דקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ולא קתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ש"מ דיורשי הבעל חולקין עם יורשי האב במה שהן מוחזקין דהיינו נכסי מלוג ואין יורשי האב חולקין עם יורשי הבעל במה שהן מוחזקין דהיינו כל הכתוב בשטר הכתובה והתם מוקמי רבא בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם · אבל בנכסים שנפלו לה תחת הבעל דכ"ע לא פליגי דיבם הוו (והרב משנה שפתו בפסק זה ואומר שנכסי צאן ברזל יחלוקו כמו שאומר בר קפרא בב"ב בפרק מי שמת. וג"מ אם נפלו לה תחתיו דבעל יורשי האב יורשין כלן כמ"ש אביי בפ' החולץ אליבא דב"ה) והלכך שומרת יבם שמתה היבם יורש מנה ומאתים שלה ונכסי צאן ברזל שלה ותוספת כתובתה וגם נכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל אבל נכסי מלוג שנפלו לה בעודה שומרת יבם יורשי האב יורשים אותם · והתם מפרש מ"ש רישא כשהיא בחיים לא פליגי בית שמאי והם מודים שמוכרת ונותנת וקיים ואין ליבם זכיה עליהן · ומ"ש סיפא דפליגי יחלוקו וכו' עי' מ"ש שם בפסקי: איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה או דלמא יורשי אב קברי לה דהא ירתי נכסים הנכנסים והיוצאים עמה · פי' וכגון שנפלו לה כשהיא שומרת יבם · אמר רב עמרם תא שמע דתניא שומרת יבם שמתה יורשיה היורשים כתובתה חייבים בקבורתה ·

אמר

מסורת הש"ס

[נדרים ע. וש"נ]

יבמות לח

[עי' תוס' לקמן פב. ד"ה יהתלושין]

יבמות לח. נב. פח. [לעיל נג:]

[ג"ל וכתובה ועיין ר"ן]

הגהות הב"ח

(א) גמ' רב פפא אמר משמיה דרבא: (ב) שם במשנה שמין אותם כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות: (ג) רש"י ד"ה ב"ש וכו' לא יחלוקו בכתובת הבעל ואע"ג וכו' תנייה ושבקה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה בכתובתה וכו' ורשאי להוציאם · עי' משנה למלך פכ"ב מהלכות אישות הלכה ט"ז:

יורשיה *יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אמר אביי אף אנן נמי תנינא *[א] אלמנה ניזונת מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ואיזוהי אלמנה שיש לה שני יורשין הוי אומר זו שומרת יבם אמר רבא ולימא אח אני יורש אשתו אין אני קובר אמר ליה אביי משום דבאין עליו משני צדדין אם אחיו יורש יקבור את אשתו אם אינו קובר את אשתו יתן כתובתה אמר ליה הכי קא אמינא אח אני יורש את אשתו אין אני קובר ואי משום כתובה [ב] לא ניתנה כתובה לגבות מחיים מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה בית שמאי *ושמעינן להו לב"ש דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי דתנן *מתו בעליהן עד שלא שתו בש"א נוטלות כתובה ולא שותות ובה"א או שותות או לא נוטלות כתובה או שותות °והביא האיש את אשתו אל הכהן אמר רחמנא וליכא אלא [ג] מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובה בית שמאי אומרים נוטלות כתובה ולא שותות ואמאי ספיקא הוא ספק זנאי ספק לא זנאי וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי קסברי בית שמאי שטר העומד לגבות כגבוי דמי והא בעינן כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וליכא אמר רב אשי יבם נמי כאחר דמי: שלח ליה רבא לאביי ביד רב שמעיה בר זירא ומי נתנה כתובה לגבות מחיים והתניא *ר' אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד הוא עושה אם כהן הוא יעשה סעודה ויפיים אם ישראל הוא מגרש בגט ויחזיר ואי

במדבר ה

רש"י

יורשיה יורשי כתובתה. אותן יורשים שיורשין כתובתה חייבין בקבורתה: ואין חייבין בקבורתה · דהא בעי למיתב כתובתה ליורשיה: שיש לה שני יורשים · דאיצטריך לתנא למיתני אותן יורשין שיורשין כתובתה ש"מ איכא יורשים אחריני בהדייהו דלא ירתי כתובתה: אח אני יורש. כתובה זו שאני יורש אין כאן מגדוניית אביה כלום אלא מאתים ותוספת שכתב לה אחי ואין אני יורש אותה אלא אחי: יקבור את אשתו · כמו שהיה הוא קוברה אם מתה בחייו ואפילו לא הכניסה לו כלום: יתן כתובתה · שהקבורה באה תחתיה: לגבות מחיים · כל זמן שהבעל חי ואני במקום בעל עומד שהייתי מצפה לכונסה: מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה · שדורש לשון הכתובה שכתוב בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי דמינה דייקת לא ניתנה כתובה לגבות מחיים דהא אינה יכולה לינשא לאחר: ב"ש היא · ביבמות (א) בפרק האשה שהלכה דקאמרי ב"ש והלא מספר כתובה נלמד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי והואיל והיא נישאת ע"פ עצמה שבאה ואמרה מת בעלי אף כתובתה גובה ע"פ עצמה: ושמעי' להו לב"ש · שמי שיש לו שטר חוב על חבירו הוא מוחזק בנכסי הלוה יותר ממנו: כגבוי דמי. והנכסים בחזקתה הלכך מינה קא ירית: מתו בעליהן · אבל הנשים שבטולם קאי שקינאו להן בעליהן ונסתרו ולא הספיק להשקותה עד שמת: ולא שותות · דבעינן והביא האיש את אשתו: ספק זנאי · והפסידה כתובה: מידי ודאי · מידי יורשי הבעל שהן ודאין בירושה: כגבוי דמי. והיא מוחזקת בנכסים יותר מהן ואין כאן מוציא מידי ודאי: והא בעינן לכשתנשאי כו'. אלעיל פריך סוף סוף היאך כתובה ניגבת מחיים שתוכל לבא עליו משני צדדים והא בעינן כו': יבם נמי כאחר דמי · וכיון שהתירתה מיתת הבעל לינשא ליבם מאותה שעה זכתה בנכסים: שלח ליה רבא לאביי · לאחר שהשיבו על שאלתו ואמר ניתנה כתובת יבמה לגבות מחיים של יבם: ביד רב שמעיה · הוא היה שליח בתשובה זו: ומי נתנה · כתובת יבמה לגבות מחיים דיבם: שימכור בנכסי אחיו · לאחר שכנס את יבמתו ואמרן לעיל כל נכסיו אחראין לכתובתה: אם כהן הוא · שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה: יעשה לה סעודה · יפה לפתותה במשתה היין: ויפיים · הימנה שתתן לו רשות למכור את העודף על כדי כתובתה: ואם ישראל הוא · שמותר להחזיר גרושתו: מגרשה בגט · ומגבה את כתובתה ומוכר מה שירצה ומחזירה ע"מ כתובתה הראשונה או אפי' רצה להחזירה מיד מוכר כל זמן שירצה שאין מעכבת מלמכור אלא יבמה לפי שאין היבם כותב לה כתובה ולא כתב לה דקנאי ודקנינא ואין כתובתה אלא על הראשון ומשום הכי מעכבא בכולהו דלמא משתדפי הני דמייחד לה ואע"ג דאמר לקמן (דף נה:) אישתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי מ"מ אמרה איני רוצה לטרוח לב"ד אבל כתב לה כתובה כשמחזירה וכתב לה דקנאי ודקנינא לא מציא מעכבא והא דתנן (גיטין דף נה:) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אוקמינן באותן שלש שדות אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה:

ולטעמיך

תוספות

איזוהי אלמנה שיש לה שני יורשין כו' · מיתורא דמתני' דייק אבל עיקר מתני' לא מיירי בשומרת יבם אלא בסתם אלמנה דהא קתני מנכסי יתומין ושומרת יבם לית לה יתומין: ולימא אח אני יורש כו' · לפ"ה פריך שפיר אח אני יורש דאיני יורש מנכסיה כלום אלא מנה ומאתים של אחי הלכך אשתו אין אני קובר אבל לפי' ר"ת דנדוניא לכ"ע בחזקתו איתו מיושב כל כך שהרי הנכסים של אשה היו וכן גם לפירוש הקונטרס למ"ד בחזקת יורשי הבעל צריך ליישב וצריך לפרש דהכי פריך ולימא אח אני יורש כלומר זכותו של אחי אני יורש כמו שהיה עושה הוא אם היה קיים אבל חובתו לא אירש כדאמר באלו נערות (לעיל דף לד:) הניח להן אביהן פרה שאולה משתמשים בה כל ימי שאילתה מתה אין חייבים באונסיה: משום דבאין עליו משני צדדין אם אחיו יורש יקבור את אשתו · כלומר אם באת לומר שאינו יורש כלום ממנה אלא מאחיו אם כן בעי למימר דהרי הוא כאילו אחיו קיים ולהכי לא באתה לידי גיבוי יקבור את אשתו כלומר יחשוב לגמרי כאילו הוא חי ויקבור אשתו כמו שהיה הוא קוברה ולפי זה דווקא בנפלה מן הנשואין ואם אינו קובר דלא חשיב כאילו הבעל חי א"כ באתה לידי גיבוי ויתן לה כתובתה: מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה ב"ש · ולב"ה דלית להו מדרש כתובה ניתנה כתובה לגבות מחיים אע"ג דאינה גובה כתובתה קודם חליצה לענין זה ניתנה לגבות שיהיה לה קבורה תחת כתובה וא"ת והא ב"ה נמי אית להו מדרש כתובה דחזרו להורות כב"ש כדאמר בפ' האשה שלום (יבמות קיז· ושם) ולעיל סוף פ' נערה (דף נג· ושם ד"ה שאין) פירשתי ולפי מסקנא דשמעתין מלי דרשי ב"ה מדרש כתובה: ושמעי' להו לב"ש דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי. אף ע"ג דלאביי לית ליה דכגבוי דמי כדמשמע בהחולץ (יבמות לח:) דפריך לרבא מההיא דנפל הבית עליו ועל אביו בכתובה מודה דכגבוי דמי משום חינא כדאמר התם א"כ בתר דשמעה מרבא סברה: שותות והביא האיש כו' · משמע דבסדר המשנה גרסינן או שותות ולא כמו שהיה כתוב שם בספרים לא שותות ותימה דהתם עיקר מילתיה ולא פריך לה כלל: והא בעינן לכשתנשאי לאחר כו' · מצינו למימר דפריך לבית שמאי דנהי דאית להו לבית שמאי שטר העומד לגבות כגבוי דמי מיהו לענין זה מהני מדרש כתובה לכשתנשאי לאחר דלא יהיב לה קבורה מידי דהוי ארוסה דאע"ג דכגבוי דמי אין לה כתובה ומשני יבם נמי כאחר דמי ואי הוה גרסינן אלא הוה אתי שפיר דהדר ביה משינויא דלעיל ואתי האי טעמא נמי לבית הלל ומצו דרשי שפיר מדרש כתובה דכיון דכאחר דמי חשיב כאילו גבתה והחזירה לו הואיל והיא קנת בת גבייה אי נמי מלי למימר דלבית הלל פריך דלית להו כגבוי דמי אע"ג דס"ד דלית להו מדרש כתובה מ"מ פריך שפיר דהשתא ומה התם ביבמות לא בעו ב"ה למדרש כתובה כדי לגבות אלא מפסדי לה כתובה כ"ש הכא שיש לה להפסיד כתובה ע"י מדרש שיאמרו בית הלל שתפסיד: יבם נמי כאחר דמי · ואע"ג דבפ"ק דקדושין (דף יג:) אמר גבי ואיש אחר יקחנה דיבם לא מקרי אחר הני מילי בלשון תורה אבל בלשון חכמים איקרי אחר*: הרוצה שימכור בנכסי אחיו · לפי שאינו יכול למכור ומכרו בטל לאלתר אפי' קודם שתבא לידי גבייה דהחמירו חכמים ביבמה לפי שלא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתיך ולכך תיקנו שאינו יכול למכור כלל שלא תצטרך לחזור ולטרוח ולטרוף מן הלקוחות ואפי' ישאיר לה כנגד כתובתה אינו רשאי למכור השאר דחיישינן שמא יאבדו או ישתדפו השדות שישאיר וא"ת מ"מ מה מפסדת והא אמר לקמן דאי לית לה מראשון תקינו לה משני וי"ל דמפסדת שצריכה לחזור ולטרוף הלקוחות דאפי' אי לית לה מנכסי הראשון אלא משעבדי לא תקינו לה רבנן משני דאי לאו הכי מאי אהני ליה מה שכתובתה על נכסי בעלה הראשון: מגרשה בגט · וא"ת והואיל וטעמא משום דלא כתב לה דקנאי יכתוב לה ולא יצטרך לגרשה וי"ל שאין האשה חפילה דניחא לה שיהו על נכסי בעלה הראשון הואיל והם כל שעה בעין שאין רשאי למוכרם ואין לנו לכופה למחול דינה ופי' בקונט' והא דתנן בהניזקין (גיטין נה:) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל הא אוקימנא באותן ג' שדות והקשה ה"ר שמואל דכ"ש בשאר נכסים כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נ· ושם) למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים

כל

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה י טור ש"ע אה"ע סימן קס סעיף ז :

ל ב מיי' פט"ז שם הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן נג סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' נז סעיף כד בהג"ה :

לא ג מיי' פ"ב מהלכות סוטה הלכה ז סמג עשין מח טור אה"ע סי' קטו וסימן קעח :

תוספות רי"ד

אמר אביי אף אנן נמי תנינא אלמנה נזונית מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן ואין חייבים בקבורתה יורשיה יורשי כתובת' חייבי' בקבורת' איזוהי אלמנה שיש לה שני יורשים הוי אומר זו שומרת יבם : מתני' הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · פירות תלושין מן הקרקע · ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · פירות המחוברים לקרקע אמר ר"מ שמין אותן כמה הן יפים בפירות וכמה הן יפים בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו. והתלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה. קדם הוא זכה קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כנסה ה"ה כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון לא יאמר לה הרי כתובתך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובה. גירשה אין לה אלא כתובתה · החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה . פי' אם הניח אחיו או מעות או פירות תלושין ילקח בהן קרקע והיבם אוכל פירות' פי' היבמה כיון שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כל נכסי המת הן אחראין לכתובתה ואע"פ שלא הניח אלא מטלטלין · ומתני' ר"מ היא דקסבר מטלטלי משתעבדי לכתובה הלכך זכה בהן היבמה לגבות כתובתה מהן וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות שכל נכסי המת כך הם ליבם כנכסי מלוג שכמו שנכסי מלוג אין לו לבעל עליהן אלא אכילת פירות ולא שיוכל למכור גוף הנכסים מפני שהן שלה כך היבם נמי בכל הנכסים שירש מאחיו אין לו עליהם אלא אכילת פירות ולא שיוכל למכור גוף הנכסים · מפני היבמה שמעכבת עליו ואע"פ שכל אשה דעלמא אין יכולה לעכב על בעלה מלמכור נכסיו אלא אם רצה מוכר היום ומחר אם תתאלמן או תתגרש אם לא תמצא בני חרי גובה מהן אבל כ"ז שהיא תחתיו אינה יכולה לעכב מכירתו התם הוא מפני שאין לאשה בנכסי בעל אלא שיעבוד כתובתה וה"ה כב"ח דעלמא מה ב"ח א"י לעכב ע"י מלמכור אלא מוכר ואם יבא לגבות חובו ואינו מוצא בני חורין הולך וטורף ממשעבדי ה"נ אשה יכול הוא למכור ואין יכולה לעכב ע"י שהרי אין לה על נכסיו אלא שיעבוד בעלמא ולא גוביינא שלא נתנה כתובה לגבות מחיים · ואפילו אם ימכור שיעבודה קיים הוא הלכך יכול למכור חוץ מאותן ג' שדות א' שהכניסה לו שום משלו ושהכניסה לו מבית אביה ושייחד לה בכתובתה התם ודאי אם מכר מכרו בטל לגמרי אע"פ שיושבת תחתיו ועדיין לא הגיעה זמנה לגבות דכאילו הן שלה דמי ואין לו לבעל עליהן אלא פירות וכך הן כל נכסי המת אצל היבמה דמשעה שמת בעלה כבר זכתה האשה לגבות כתובתה מהן אלא שהיבם מעכבה מלגבות מפני שהוא רוצה ליבמה · וכיון דגוביינא אית לה עליהן עד שלא תגבה כתובתה הן ברשותה ואפילו שוין מאה מנה אינו רשאי למכור בהן כלל כ"א לאכול מהן פירות · והרי כל הנכסים ליבמה כאותן ג' שדות לאשה' והמחוברים לקרקע אר"מ שמין אותן דכל מה שגדלו ברשות המת הן אחראין לכתובה וחכ"א כל הפירות המחוברים לקרקע הן שלו ולקמן נפרש תני שלה · ותלושין מן הקרקע וכו' כל הקודם בהם זכה דקסברי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה הלכך כל הקודם בהם זכה אם קדם היבם וזכה בהם ה"ה שלו ואם קדמה היא וזכתה ה"ה שלה. ולקמן בפ' הכותב מפרש דוקא אם קדמה ותפשה מחיים דבעל מהני לה תפישתה אבל תפישה לאחר מיתה לא מהני לה וה"ה של יבם (א) ואם קדמה ותפשה מחיים א"י לגבות מהן מעכב שרוצה ליבמה אלא בזה זכתה דכולהו קיימי קמה לגוביינא ואין היבם יכול ליקח מהן אלא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות : כנסה וכו' · פי' דמשעה שמת עמדו כל הנכסים ברשותה לגבות מהן : לא וכו' · פי' כדי שיוכל למכור שאר הנכסים שלא נתנה כתובה ל"מ אלא כל נכסיו של מת אחראין לכתובה וא"י למכור מהן כלל (והרב אומר שאין הטעם כי לא ניתנה כתובה לגבות מחיים דהכא ביבם קמיירי וקי"ל כתובת לגבות מחיים דיבם והטעם הוא מפני שאסור לייחד לה כתובתה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה) : גירשה אין לה אלא כתובתה והוא יכול למכור השאר אבל כ"ז שלא גירשה אינו רשאי למכור מכל כדפרישית : וכן לא יאמר אדם וכו' · אין דין אחריות דיבמה כדין אחריות דאשה שדין אחריות דיבמה הוא שמעכבן ע"י מלמכור ודין אחריות דאשה הוא לשיעבוד שאם מכר שיש לה לטרוף מלקוחות · תניא רבי אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד יעשה אם כהן הוא יעשה סעודה ויפיים ואם ישראל הוא יגרש בגט ויחזיר · פי' וכיון שגירשה פקע מעליו דין יבמה וה"ה ככל אשה דעלמא שיכול למכור

ואין

(א) נראה דצ"ל וה"ה של יבם דאפילו קדמה ותפסה מחיים דיבם אינה יכולה לגבות מהן וכו'.

מסורת הש"ס

לעיל מג. לקמן נה:

יבמות לז: סוטה כה. שבועות מח: [גיטין נז.]

[יבמות לח: סוטה כד.]

[כך תנא הוא רב ונקרא בשמו רבי אבא עי' ערוך ערך רב]

[עי' תוס' קדושין יג: ד"ה תלה ותוס' סוטה כה: ד"ה לאחר]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ב"ש היא ביבמות · נ"ב דף קיז.:

עין משפט
נר מצוה

לב א מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יא סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קמח סעיף ג :
לג ב מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעי' ה :

ואי סלקא דעתין נתנה כתובה לגבות מחיים נייחד לה שיעור כתובה והשאר ליזבין ולטעמיך ולותבה ממתני' לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת ליך על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה התם *עצה טובה קא משמע לן דאי לא תימא הכי סיפא דקתני וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת ליך על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובת אשתו אי בעי ליה לזבוני הכא נמי דלא מצי מזבין אלא עצה טובה קמשמע לן הכא נמי עצה טובה קמ"ל אלא דרבי אבא קשיא דרבי אבא נמי לא קשיא משום איבה ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא בעי אחוה למפסלה לה בגיטא מיניה א"ל מאי דעתיך משום נכסי אנא בנכסי פליגנא לך *אמר רב יוסף כיון דאמור רבנן לא ליזבין אע"ג דזבין לא הוה זביניה זביני דתניא מי שמת והניח שומרת יבם והניח נכסים במאה מנה אף על פי שכתובתה אינה אלא מנה לא ימכור שכל נכסיו אחראין לכתובתה אמר ליה אביי וכל היכא דאמור רבנן לא ליזבין אע"ג דזבין לא הוה זביניה זביני והתנן *בית שמאי אומרים תמכור ובית הלל אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים שלחוה לקמיה דר' חנינא בר פפי שלחה כדרב יוסף אמר אביי אטו ר' חנינא בר פפי *כיפי תלה להשלחוה לקמיה דרב מניומי בריה דרב נחומי שלחה כדאביי ואי אמר בה רב יוסף טעמא אחרינא שלחו לי נפק רב יוסף דק ואשכח דתניא הרי שהיה נושה באחיו ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ושאני יורש החזקתי אלא מוציאין מיבם ויקח בהן קרקע והוא אוכל פירות א"ל אביי דלמא דטבא ליה עבדו ליה א"ל תנא תני מוציאין ואת אמרת דטבא ליה עבדו ליה הדור שלחוה קמיה דרב מניומי בריה דרב נחומי אמר להו הכי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן זו *אינה משנה מאי טעמא אילימא משום דהוו להו מטלטלי ומטלטלי לכתובה לא משעבדי דלמא רבי מאיר היא דאמר *מטלטלי משעבדי לכתובה ואלא משום דאמר לה את לאו בעלת דברים דידי את

דלמא

ולטעמיך · דאמרת טעמא משום דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים אמאי מהדרת אדר' אבא לאותובי מברייתא אותיב ממתני' : ומשני ממתניתין לא מותיבנא דמתני' איכא לשנויי דלאו דינא קתני אלא עצה טובה שלא תאבד כתובתה : על השלחן · הן מעות שהוא משתמש בהן אם הוא שולחני : הכי נמי דלא מצי מזבין · בתמיה הא אוקימנא להאי באותן שלש שדות אבל מי שלא כתב ולא ייחד מוכר הכל ואינה יכולה לעכב עליו וטעמא משום דכתב לה דקנאי ודקנינא ומיהו כשימות או יגרשנה טרפה לקוחות : עצה טובה · שמא יאבדו המטלטלין ונמצאת בלא כתובה וצריך לכתוב כתובה אחרת : אלא דרבי אבא קשיא · אדמגרש לה נייחד לה שהרי גירושין גנאי הנלשיהם אלא ודאי טעמא דלא ניתנה כתובה להגבותה מחיים : משום איבה. המייחד לאשתו או קרקע או מטלטלין נותן איבת עולם ביניהם דסברה עיניו נותן בגירושין אבל זה שמגרש על מנת שיחזיר ידעה דלא עשה אלא למכור ופקעה לה איבה : דנפלה ליה יבמה · דמלוה בגדול לייבם : בעא אחוה · הקטן ממנו : למיפסלה בגיטא · לזרוק לה גט ולאסרה על כל האחין כדאמרינן *בפ"ק דיבמות : משום נכסי · קשה בעיניך שאכניסנה שלא אזכה בנכסי אחי כדתנן (יבמות דף מ.) הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו : פליגנא לך · כאילו אני חולץ לה ולא אטול אלא כמוך : כיון דאמור רבנן · שומרת יבם אין היבם רשאי למכור כדאמרי' לקמן במתניתין מי שמת והניח שומרת יבם כו': אע"ג דזבין כו'. ומה שעשה זה שהתנה עמו לחלוק לו וקנו מידו הרי הוא כמוכר : כיפי · נזמים כלומר במה ייפה והנאה את דבריו ומה טעם נתן בה כששלחה : שלחה כדאביי · דהיכא דזבין זביניה זביני : ומת · הנושה המלוה : לא יאמר · היבם המחויב המעות : הואיל ואני יורש · שאכנים את אשתו ואזכה בנכסים : החזקתי · בחוב זה ולא אשלמנו עוד : דטבא ליה עבדו · עצה טובה שיהיה הקרקע קיים לו עולמית ולא יוציא המעות בהוצאה : תנא תני מוציאין · דמשמע על כרחו : אינה משנה · לא נשנית משנה זו בבית המדרש של חכמים ולא סמכינן עלה במידי : דלמא ר"מ היא · במתני' דקתני גבי כספים ופירות תלושין ילקח בהן קרקע ואפי' לא תפסה אלמא משעבדי לכתובתה ואפי' לא קיימא לן כר"מ בהא מיהו גבי מוציאין ליכא מאן דפליג אי מקרקעי נינהו ולעולם משנה היא : אלא · להכי אינה משנה וטעות היא מי ששנאה משום דמאי אמר לה לאו בעלת דברים דידי את ממך לא נויתי אלא מאחי :

דלמא

כל שכן דהוה ליה איבה דאמר לה עיניך נתת בגירושין ובמיתה לכך נראה לר"י לפרש מקחו בטל משעת טריפה וג' שדות לאו למעוטי שאר נכסים אלא אפי' ג' שדות מקחו קיים עד שעת טריפה א] ויש לייסב פי' הקונטרס דמקחו בטל משמע דבטל לאלתר ובחזקת הבתים (ב"ב נ· ושם) ה"פ למעוטי מאי דלא מלי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי אלימא למעוטי שאר נכסים דלא תטרוף לגמרי כל שכן דהויא לה איבה והא דלא קאמר למעוטי שאר נכסים דאין מקחו בטל לאלתר דמילתא דפשיטא היא דאין מקחו בטל אלא באותן ג' שדות דהא כל אדם מוכר קרקעות המשועבדות וממילא ידענא דדוקא באותן שלש שדות קתני דמקחו בטל ומשום למעוטי שאר נכסים דאין מקחו בטל לא אצטריך ליה לאוקומא באותן ג' שדות אבל קשה לרשב"א דהיכי מלי למימר דפשיטא ליה דבשאר נכסים אין מקחו בטל הא מקמי דמוקמינן לה התם באותן ג' שדות הוה ס"ד דמיירי בשאר נכסים אע"ג דקתני מקחו בטל : ואם איתא נייחד לה שיעור כתובה כו' · הואיל וחשבת לה כאילו גבתה והחזירה לו :

ולטעמיך · פירוש דלא אסקת אדעתך טעמא דאיבה לותבה ממתני' דמשמע הכי לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן כדי למכור השאר אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה ואינו יכול למכור שום דבר :

אלא עצה טובה קמשמע לן · פי' בקונטרס שמא יאבדו המטלטלין ונמצאת שלא בכתובה וצריך לכתוב כתובה אחרת וזה אינו אלא לר' מאיר דאמר* אסור לאדם להשהות את אשתו שעה אחת בלא כתובה ונראה לר"י עצה טובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולרשב"א נראה דגבי אשתו הויא עצה טובה שאם ייחד לה מטלטלין לא יוכל להוציאה לכך טוב לו שיהיו כל נכסיו אחראין לכתובה ויוציא הכל ולבסוף דמסיק טעמא דרבי אבא משום איבה הויא טעמא דמתניתין נמי משום איבה בין ביבמתו בין באשתו : לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי · וא"ת ולמחול לנפשיה דהא אמרי'* המוכר שטר חוב לחברו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל וי"ל דשאני הכא דאינו יורש אלא מכחה אי נמי כר' מאיר דדאין דינא דגרמי ומגבי ביה דמי שטרא מעליא כדאמרי' לקמן (דף פו·) :

ודלמא דטבא ליה עבדו ליה · פירש בקונטרס שתהא הקרן קיימת ויאכל פירות וקשה דלא סגי דלא אשמועינן אלא בנכסי אחיו ונראה דטבא ליה עבדו ליה דהיינו דהוי שלום בית טפי [שתהא בטוחה] יותר לפי שלא כתב לה דקנאי ודקנינא אי נמי דלא זילי נכסי כל כך כשים לה הרבה מנכסי בעלה הראשון שתטול כתובתה מהן ולא יהיו יראין הלקוחות שתטרוף מהם ואם תאמר וניתא נמי שלא יהיה מכר מהאי טעמא משום דטבא ליה עבדו ליה וי"ל דמשום טובתו לא נפסיד ללקוחות : רבי מאיר היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה · אומר ר"ת דלא אמר ר"מ לגבות מיתמי אלא דוקא מיניה ויבם במקום אחיו קאי והוי כמו מיניה וכן משמע בכמה דוכתין דבמיניה פליגי וליכא למימר דלר"מ [מטלטלי] דיתמי נמי משתעבדי לכתובה וכמקרקעי דמי דא"כ אפי' לית לן דרבי נתן דין הוא שתגבה ממנו כאילו הוו מקרקעי ועוד דהשתא מלוה דעדיפא דמודו רבנן דגבי מיניה אפילו מגלימא דעל כתפיה מודה ר"מ דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי ליה כתובה דגריעא דלרבנן אפילו מטלטלי דידיה לא משתעבדי כ"ש דלר"מ לא משתעבדי לה מטלטלי דיתמי וא"ת דבפרק נושאין על האנוסה (יבמות דף לט· ושם) תניא יש מוכר את אביו להגבות לאמו כתובה כיצד כו' וקאמר הא מני ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה והשתא הא אפילו ממטלטלי דיתמי לא גביא כדפרישית (א) כ"ש ממטלטלי דמקבל מתנה דאלים טפי כדמשמע ביש נוחלין (ב"ב דף קנג·) דדייק השתא בירושה דאורייתא אלמנתו ניזונת מתנת שכיב מרע דרבנן לא כל שכן משמע אבל מתנת בריא דהויא דאורייתא אינה ניזונת אלמא גריעא ירושה ממתנת בריא וי"ל דההיא דיבמות איירי במתנת שכיב מרע דגריעא מירושה :

לא

תוספות רי"ד

ואין לה אלא שיעבוד לטרוף הלקוחות אם לא תמצא בני חרי : ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא בעא אחוה למיפסלא מניה בגיטא א"ל מה דעתך משום נכסי בניכסי פליגנא לך פי' וקנו מידו שיחלוק עמו אמר ר"י כיון דאמור רבנן לא ליזבן אי זבין לא הוי זביניה זבינא · דתניא מי שמת והניח שומרת יבם והניח נכסי' בק' מנה אע"פ שאין כתובתה אלא מנה לא ימכור שכל נכסיו אחראין לכתובתה · פי' כיון דלגוביינא קיימא קמה אין יכול למכור ומה שתפש קנין לחלוק עם אחיו קנינו בטל שאין הנכסים ברשותו אלא ברשות היבמה :

[לעיל מ.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה (כע"א) מגרשה בגט וכו' ויש לייסב פי' הקונטרס · עי' גיטין דף מא ע"א תוד"ה אשה וכו' [illegible]

[לקמן פה·]

מסורת הש"ס

[לקמן נו: נז. גיטין כב: ב"ב כח: כט. קיח. קמ: ע"ב תולין קלו: עירובין לג.]

[נ"ל בפ"ב דיבמות נ.]

[לעיל עח.]

[עירובין נו:]

[יבמות לט· קדושין סה:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' מאיר וכו' כ"ש ממטלטלי דמקבל מתנה · נ"ב בפ' נערה דף מט ע"ב ד"ה סוף ואשתו וכו' כתבו התוס' דליכא למימר דכ"ש לא הוי והוא הדין מיהא הוי ע"ש ולכך כתבו פה בסתמא שכתבו על מ"ש שם :

גמרא

דלמא רבי נתן היא דתניא *ר' נתן אומר [א] מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל °ונתן לאשר אשם לו אלא לא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה אלא אי כרבי מאיר אי כר' נתן אמר רבא א"כ היינו דשמעגא ליה לאביי דאמר זו אינה משנה ולא ידענא מאי היא: ההוא גברא דנפלה ליה יבמה במתא מחסיא בעא אחוה למיפסלה בגיטא מיניה אמר ליה מאי דעתיך אי משום נכסי אנא בנכסי פליגנא לך אמר ליה מסתפינא דעבדת לי כדעביד פומבדיתאה רמאה אמר ליה אי בעית פלוג לך מהשתא אמר מר בר רב אשי אע"ג דכי אתא רב דימי *אמר רבי יוחנן האומר לחבירו לך ומשוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך אלא לאחר שלשים יום לאחר ל' יום קנה ואפי' עומדת באגם התם בידו הכא לאו בידו והא כי אתא רבין א"ר יוחנן לא קני לא קשיא *הא דא"ל קני מעכשיו הא דלא אמר ליה קני מעכשיו בעו מיניה מעולא יבם ואח"כ חילק מהו לא עשה ולא כלום חילק ואח"כ יבם מהו לא עשה ולא כלום מתקיף לה רב ששת השתא יבם ואח"כ חילק לא עשה ולא כלום חילק ואח"כ יבם מבעיא שני מעשים הוו כי אתא רבין אמר ר"ל בין יבם ואח"כ חילק בין חילק ואח"כ יבם לא עשה ולא כלום ²והלכתא לא עשה ולא כלום: וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו: אמאי והא כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובתה אמר ריש לקיש תני שלה: כנסה הרי היא כאשתו: למאי הלכתא *אמר רבי יוסי בר' חנינא לומר ³שמגרשה בגט ומחזירה מגרשה בגט פשיטא מהו דתימא °ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומין הראשונים עליה לא תיסגי לה בגט אלא בחליצה קא משמע לן מחזירה פשיטא מהו

תורה אור: ונתן לאשר אשם לו (במדבר ה) · ויבמה (דברים כה)

רש"י

דלמא · בהא נמי לא טעה דרבי נתן היא דמוציאין מזה ונותנין לזה: לאשר אשם לו · לאשר הקרן שלו ולא כתיב לאשר נושה בו: אלא · להכי אינה משנה וטעה התנא ששנאה דלא אשכחן תנא דאית ליה תרי חומרי בכתובה שהרי היא מדברי סופרים חדא דמטלטלי משתעבדי לה וחדא דגביא מבעל חובו של מת מדרבי נתן אלא חדא מהנך חומרי הוה ליה למיתני בה אי כרבי מאיר אי כר' נתן וכיון דתנא תרוייהו לאו קבלה מרבו כן ומאליו שנאה מי שסידר הברייתא ולא סמכינן עלה במידי: ולא ידענא מאי היא · לא הייתי יודע טעם בדבר אמאי אינה משנה: פומבדיתאה רמאה · שאחרי כן חזר בו פומבדיתא קרי להו רמאה כדאמרי' בעלמא (חולין דף קכז·) גרשאה נשקיך מני ככיך פומבדיתאה לוייך שני אושפיזך [ובחזקת הבתים (ב"ב מו·) כמו כן תא ואחוי לך רמאי דפומבדיתא]: פלוג מהשתא · החזק בחלקך מעכשיו ואע"פ שאינה עכשיו קנויה לך עד שתכנוס או שתחלוק לכשתכנוס ותזכה בכולן זכה אתה בחלקך על פי שהחזקתיך מעכשיו: קנה לאחר שלשים · במשיכה זו: ואפי' עומדת באגם · שאינה ברשות הלוקח: התם · הוא דקונה לאחר שלשים משום דבידו היה להקנותה לו משעת משיכה הלכך מהניא משיכה לכשיתקיים התנאי שימלאו ל' יום: הכא לאו בידו · לחלקם לו מעכשיו ולהקנות לו אם ירצה הלכך כי אמר ליה נמי לכשאכנוס זכה מעכשיו לאו מידי הוא דקיימא לן כרב יוסף כדקבעינן הלכתא כוותיה לקמן בשמעתין ואפילו אית לן יבם ואחר כך חילק מה שעשה עשוי השתא מיהת לאו בידו: והא כי אתא כו' · גבי משיכת פרה קאי ופריך דר' יוחנן אדרבי יוחנן: קני מעכשיו · לאחר שלשים כשיגיעו תהא קנויה לך מעכשיו: שני מעשים הוו · ומי ששאל זו לא שאל זו ולא שמע האחרון את הראשונה שלא נשאלו יחד בבית המדרש לגירסא בעלמא אלא ע"פ מעשים שאירעו נשאלו: והא קתני כל נכסיו של מת אחראין לכתובתה · והמחובר לקרקע כקרקע ולא דמו למחוברין דנכסי מלוג דהתם פירא תקינו ליה רבנן היכא דאיכא קרן קיים והני נמי פירי נינהו דגמרי ברשותיה אבל הכא קרנא ופירא דידיה הוא ושיעבודא הוא דאית לה עלייהו ומאי דאישתעבד לה מחיים דבעל לא אמרינן פירא הוא לאפקועי שיעבודא: תני שלה · ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין ואכספים ולמימר דלא משעבדי מטלטלי לכתובת: שמגרש' בגט ומחזירה · תרי מילי אשמעינן מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה ואשמעינן שאם רצה להחזירה מחזירה כשאר אשה: עדיין יבומין הראשונים עליה · אע"פ שלקחה דהכי כתיב ולקחה ויבמה: קמ"ל דנעשית כאשתו ומלאשה דרשינן ליה לקמן והאי ויבמה דרשינן לבעל כרחה ביבמות (דף ח:): נעשית

תוספות

לא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה · ואם תאמר והא דתנן בהכותב (לקמן דף פד· ושם) מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים ר' טרפון אומר ינתנו לכושל שבהם ומפרש בגמרא לכתובת אשה משום חינא ולמאן דאמר נמי לכושל שבראיה אם היתה כתובת אשה כושל היה מודה או אם לא היה בעל חוב כלל היו נותנין לאשה ואי הוה מפרשינן דהתם לא מן הדין אלא מלוה ליתן לכושל שבהם הוה ניחא ואפי' אי דינא הכי יש לומר דשאני התם דאין היורשין מוחזקין מן הפקדון והמלוה לכך אין צריך לדרבי נתן תדע דלא חשיבי מוחזקין דהא אי הוו חשיבי מוחזקין לא הוו מטלטלי דידהו משתעבדי לכתובה או לב"ח אבל הכא הרי היבם מוחזק מאותה מלוה שהרי הוא החייב ואפי' היו אחרים חייבין הוה חשיב יבם מוחזק דבמקום אחיו קאי לכך צריך דר' נתן:

פומבדיתאה רמאה · ואם תאמר ומה רמאות עשה הא אמר רב יוסף לא הוי זביניה זבינא ועוד דמה תיקן בכך דאמר איפלוג מהשתא ואומר רבינו יצחק דלעיל חזר בו הפומבדיתאה ולא רצה ליתן אחר שיבם והא דקאמר רב יוסף כו' לא משום שהיה צריך לאותו מעשה אלא לפי ששייך עליו אותו הדין: התם בידו הכא לאו בידו · פירש בקונטרס הלכך כי אמר ליה נמי לכשאכנוס זכה מעכשיו לאו מידי הוא דקיימא לן כרב יוסף דפסקינן לקמן הלכתא כוותיה ואפי' אית לן יבם ואח"כ חילק מה שעשה עשוי השתא מיהא לאו בידו הוא וקשה לרשב"א דמאי שנא מדאמר רב בפ"ק דבבא מציעא (דף טז:*) שדה זו לכשאקחנה ממך קנויה לך מעכשיו קנה אע"ג דלאו בידו וי"ל דרב סבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולא קיימא לן הכי דפסקינן בפרק אף על פי (לעיל דף נט·) כרבי יוחנן הסנדלר:

הא דאמר מעכשיו והא דלא אמר מעכשיו · לא דמי לאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים ולא בא אחר וקידשה בתוך שלשים יום דמקודשת אע"פ שנתאכלו המעות אע"פ שלא אמר מעכשיו כדאמרינן בפרק האומר בקידושין (דף נט·) דבכסף ודאי לא בעינן מעכשיו שאם לא תתקדש לו חייבת לשלם והוי כאילו הכסף בעין לאחר שלשים אבל הכא גבי משיכה אם לא אמר מעכשיו לא קנה לאחר שלשים יום דבשעת קנייה כבר פסקה המשיכה ורב נמי דאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף טז:) שדה זו לכשאקחנה ממך קנויה לך מעכשיו קנה היינו (מעכשיו) משום דסתם קניית שדה הויא בשטר ולכך צריך מעכשיו שמא יאבד השטר או יקרע ולא יהיה בעולם בשעת קנייה ואע"ג דרב מספקא ליה באומר מעכשיו ולאחר ל' אי תנאה הוי אי חזרה הוי במעכשיו לכשאקחנה קנה דהא דקאמר לכשאקחנה הייתו משום דאינה שלו עתה ואינו יכול להקנותה אלא לכשיקחנה ועוד כיון דקאמר מעכשיו לבסוף ליכא לספוקי במידי ואם תאמר ור' יוחנן דהכא מאי קסבר אי חזרה הוי אמאי קנה דכיון דחזר בו הא בטל מעכשיו ואי תנאה הוי אמאי בעינן שתהא עומדת באגם דהכי משמע בהכותב (לקמן דף פו: ושם) דדוקא בעומדת באגם קנה דאפילו עומדת ברשות מקנה נמי דהא קנה מעכשיו כיון דתנאה הוי ולא חזר בו עד לאחר שלשים וי"ל דר' יוחנן לטעמיה דלית ליה תנאה הוי ולא חזרה הוי אלא מעכשיו מתחיל הקנין ואינו נגמר עד לאחר שלשים וכן אית ליה בהאומר בקידושין (דף ס·) ולהכי צריך שתהא בסוף שלשים באגם שהוא מקום הראוי למשיכה ובהאשה רבה (יבמות צג· ד"ה קנויה) הארכתי: *והתלושין כל הקודם זכה · ואם תאמר בשלמא קדם הוא זכה דקסבר דמטלטלין לא משתעבדי לכתובה כדפירש בקונטרס אלא קדמה איהי אמאי זכתה לר' עקיבא דאמר לקמן (דף פד·) דאין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין ואית ליה דאפילו קדמה היא לא זכתה כדמוכח התם בגמרא וי"ל דהתם דלגבות אפילו קדמה איהי לא זכתה אבל הכא שאין לה אלא שיעבוד בעלמא לא חשו ולקמן הארכתי: ויבמה אמר רחמנא · וליכא למימר ואימא הכי נמי דאיצטריך ויבמה לכמה דברים: מהו

עין משפט נר מצוה

[א] מיי' פ"כ מהלכות מלוה הלכה ו טוש"ע ח"מ סימן פו סעיף א:

לד א מיי' פ"כ מהל' מכירה הל' ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנז סעיף ז:

לה ב מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יא סמג עשין יא טוש"ע אה"ע סי' קסח סעיף ג:

לו ג מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה טו סמג עשין נא טוש"ע שם סי' קסח סעיף א:

מסורת הש"ס

לעיל יט. פסחים לא. גיטין לו: ב"ק מ: [קדושין טו·]

לקמן פו: פ"ש

יבמות ח: יט: נט.

[וביבמות לג· ושם]

[שייך לעיל במשנה]

תוספות רי"ד

ההוא גברא דנפלה ליה יבמה במתא מחסיא בעי אחוה למיפסל' בגיטא מיניה א"ל מה דעתך משום נכסי בנכסים פליגנא לך אמר מסתפינא דלמא עבדית לי כפומבדיתא רמאה. פי' שחזר בו ובטל קנינו. א"ל אי בעית פלוג מהשתא אמר מר בר רב אשי אע"ג דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום קנה לאחר ל' יום ואפילו עומדת באגם התם בידו והכא לאו בידו · פי' שעדיין לא ייבם ולא זכה בנכסים ואין לו כח בהן עכשיו כלום ואת"ל שאם ייבם תחלה ואח"כ חלק זכה היכא דחלק תחלה קודם שייבם לא זכה והא כי אתא(ר"ד)[רבין] אר"י לא קנה לא קשיא הא דא"ל קני מעכשיו הא דלא א"ל קני מעכשיו: בעו מיניה מעולא ייבם ואח"כ חלק מהו א"ל לא עשה כלום · פי' שאין לו כח ליבם [למכור] בנכסי אחיו מפני שהן עומדים לגוביינא ליבמה כדאמרן וכ"ש חלק ואח"כ ייבם

כי אתא רבין אמר ר"ל בין ייבם ואח"כ [חלק] בין חלק ואח"כ ייבם לא עשה כלום: וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו ואמאי והרי כל נכסיו אחראין לכתובתה פי' והמחוברים לקרקע כקרקע הן' תני שלה · ואי' קשיא מ"ש הא מג"מ דאמרו רבנן שהן שלו ולא קשיא לן והכא אמרי' תני שלה ומאי אלים טובא שיעבוד א) דאין ליבמה על נכסי בעלה או כח לאשה בנכסים השתא ג"מ שהן קנויין קנין גמור לאשה אמרו חכמים פירות המחוברים לקרקע אע"פ שתנמו ברשות האשה כיון שנגמרו ברשות הבעל הן שלו נכסי היבמה שאין לה בהן אלא שיעבוד בעלמא וגופה הם של יבם לא כ"ש שיהיו הפירות המחוברים של יבם י"ל שאינו דומה אכילת פירות דהכא לאכילת פירות דהתם דהתם מאי דאכיל בעל פירי לא הוי מן דינא אלא בתקנת חכמים וכיון שנגמרו הפירות ברשותו תקנו לו שיאכל הכל גם העלוי שיש על המחובר ואין לנו להקשות על תקנת חכמים אבל אכילת פירות דהכא הוא מן דינא ולא משום תקנה דהא מדידיה קאכיל וכיון דמן דינא אמרי' ולא מן תקנתא אמאי בעי יבם למזכי בעלוי המחובר שהוא משועבד לאשה ושפיר קאמר ר"מ להכי א"ל תני שלה' שאע"פ שהיה נותן [הדין] כר"מ החליטוה חכמים לה שכיון שלוקחת בהן [קרקע] והוא אוכל פירות אין הבעל נפסד כלום ואינו רוצה לדקדק כמה הן שוין בלא פירות: כנסה ה"ה וכו' למאי הלכתא אר"י ב"ח לומר שמגרשה בגט ומחזירה · מגרשה פשיטא מ"ד ויבמה אמר רחמנא עדיין יבומים הראשונים עליה ולא תסגי לה בגט אלא תבעי נמי חליצה קמ"ל: מחזירה פשיטא

מהו

א) אולי צ"ל שעבוד דיש ליבמה על נכסי בעלה דהיא כח לאשה בנכסים יותר מג"מ שהשתא ג"מ וכו'.

תורה אור

מהו דתימא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה והשתא תיקום עליה באיסור אשת אח קא משמע לן ואימא הכי נמי אמר קרא °ולקחה (דברים כה) לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו: בלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון: מאי טעמא *אשה הקנו לו מן השמים ואי לית לה מראשון אית לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: לא יאמר לה הרי כתובתיך: מאי וכן מהו דתימא התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודקנינא אבל הכא דכתב לה דקנאי ודקנינא אימא סמכה דעתה קמ"ל: גרשה אין לה אלא כתובתה: גרשה אין לא גרשה לא קא משמע לן *כדרבי אבא: החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה: החזירה מאי קא משמע לן תנינא *המגרש את האשה ומחזירה על מנת כתובה ראשונה מחזירה מהו דתימא אשתו הוא דאיהו כתב לה כתובה מיניה אבל יבמתו דלא איהו כתב לה היכא דגרשה ואהדרה אימא כתובתה מיניה קא משמע לן: אמר רב יהודה בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים עד שבא שמעון בן שטח *ותיקן כל נכסיו אחראין לכתובתה: תניא נמי הכי בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים התקינו שיהיו מניחין אותה בבית אביה ועדיין כשהוא כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך התקינו שיהיו מניחין אותה בבית חמיה עשירות עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב עניות היו עושות אותה עביט *של מימי רגלים ועדיין כשכועס עליה אומר לה טלי כתובתיך וצאי עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב לה [ו] כל נכסי אחראין לכתובתה:

הדרן עלך האשה

רש"י

נעשית כאשתו · דכתיב לאשה קרא יתירא: אשה הקנו לו · ליבם זה מן השמים אין עליו לכתוב לה שטר נישואין: מאי וכן לא יאמר · פשיטא מי גריעא אשתו מיבמתו: התם הוא · גבי יבמתו קאמרינן שלא ייחד לה מעות לפני שולחנו: דלא כתב לה · כתובה האי יבם דליכתוב בה נכסים: דקנאי · כבר: ודקנינא · שאני עתיד לקנות הלכך איכא איבה דלא סמכה דעתה שלא יאבדו המעות: גירשה אין · הוא דאמרינן אין לה אלא כתובה ואם בא למכור מן השאר ימכור: לא גירשה · לא ימכור כלום: קא משמע לן כדרבי אבא · דלעיל אם ישראל הוא מגרשה בגט ומחזירה ואם תאמר מרישא שמעינן לה דקתני כל נכסיו אחראין התם עלה טובה הוא דהא גבי אשתו נמי תנן הכי אבל מהך משנה יתירא שמעינן דווקא גירשה דאי לא למאי קתני לה אי משום היא גופה פשיטא דאין לה אלא כתובתה אלא ודאי לדיוקא דיליה תנייה למידק הא לא גירשה לא: מאי קא משמע לן · ביבמה: תנינא · לה באשתו ומאי אולמיה דיבמתו דאיצטריך למיתנייה: דלית לה כתובה מיניה · אלא על נכסי בעלה הראשון: היו כותבין כו' · ולא היו משעבדים נכסיהן לאחריות הכתובה: ולא היו נושאין נשים · שלא היו רוצות לינשא להם אמרו לכשימות או יגרש לא נמצא לגבות כלום שהיורשין יצניעו מעות של ירושה: בבית חמיה · בבית בעלה: עשירות · שכתובתן מרובה: קלתות · כמין סל שמנחת על ראשה ונותנת בה פלכיה לאחר שנתמלא הפלך טווי: עביט · למימי רגלים: טלי כתובתיך וצאי · לפי שהיתה מיוחדת לכך: כל נכסי אחראין · ולא ייחד לה כתובה במטלטלין:

הדרן עלך האשה

תוספות

מהו דתימא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה כו' · הא פשיטא דכשיבמה מותר לבא עליה ביאות הרבה כמו שירצה ולית לן למימר מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה בביאה ראשונה דסברא הוא דלא אמר רחמנא ויבמה כדי לגרשה לאלתר אבל בנישואי אחריני אימא תיקום באיסור אשת אח:

התם הוא דלא כתב לה דקנאי כו' · מתוך פירוש הקונטרס משמע דבאשתו כיון שכתב לה אם יאבדו חייב לשלם והוה אמינא דיכול לייחד קא משמע לן דאפילו הכי אינו יכול לייחד דכיון דסבורה דלית לה לא סמכה דעתה אע"ג דאית לה הויא בעילתו בעילת זנות כדמוכח באע"פ (לעיל דף נו: ושם) וקשה לרשב"א דמשמע בריש אע"פ (שם דף נד·) דבאשתו כשמייחד לה מטלטלין סתמא אין אחריותן עליו אע"ג דכתב לה דקנאי גבי אין עושין כתובת אשה מטלטלין בשלא קיבל עליו אחריות ועוד הקשה דמה מפסדת יבמתו כשמייחד לה דכי היכי דבאשתו קאמר כשייחד לה סתם ונאבדו חייב לשלם יבמתו נמי כשייחד לה סתם ונאבדו חוזרת על נכסי בעלה הראשון דאחריות כתובתה עליהם ורבינו יצחק פירש התם הוא דלא כתב לה כלומר אי לא תנא אלא רישא הוה אמינא דטעמא כדבעינן למימר לקמן דלא ייחד לה ליבמה כדי למכור שאר נכסים דאינו יכול למכרם כיון דלא כתב לה דקנאי אבל באשתו לא שייך לומר שלא יוכל למכור מהאי טעמא דהא כתב לה דקנאי:

קא משמע לן כרבי אבא · שאינו יכול למכור בנכסי אחיו כלל וא"ת והא מרישא שמעינן לה דתנן הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע כו' וכיון דצריך לקנות אם כן אי אפשר לו למכור וי"ל דאי מרישא ה"א דוקא כנגד כתובתה אבל כל הנכסים לא קמ"ל ממשנה יתירא:

אבל יבמתו דלא איהו כתב לה כו' · תימה וליתני ההיא דהכא ולא ליתני ההיא דלקמן דאשתו שמעי' מק"ו דיבמתו וי"ל דשמא הוה אמינא סברא איפכא:

בתחלה היו כותבין לבתולה מאתים כו' · פירוש היו מיחדים לה כתובה ולא היה אחריות הכתובה על כל הנכסים אם יאבדו אלו המעות והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים שלא היו רוצות לינשא שהיו יראות שמא יצניעו היורשין אותם מעות שיחדו לה לכתובתה התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה שאין היורשין יכולין להצניען ומה שלא תיקנו מתחלה ליתן לידה אותן מעות כמו שתיקנו בסמוך כשהיו עושין מהן קלתות היינו משום דאין דרך ליתן לה מעות לשמור אבל כלים רגילה היא לשמור א"נ *לא ממש היה נותן מעות ומיהו אין כל כך המעות ברשותה כמו הקלתות שנותנת בהם חפציה והם כל שעה אצלה ולא היו היורשין יכולין להצניעם כמו המעות ואפילו היו יכולין להצניען כמו המעות אין השאין דכשרואין אותן ניכר לכל שהוא שלה וכן פירש ר"ח שהן נותנים לה ועדיין כשהיה כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך שבתחילה לא היה אומר לה שפעמים כשהיה דחוק למעות היה מפייסה ומלוה לו והוא משלם לה אבל עכשיו אינם ברשותה ולא היה נהנה מהם כלל התקינו שיהו מניחין אותם בבית חמיה והיתה עושה מהן קלתות וכשהיה דחוק למעות ביותר היתה משאלת לו למשכנם ועדיין כיון שלא היה אלא ריוח מועט כשכועס הרבה אומר לה טלי כתובתיך וצאי עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהיו כל נכסיו אחראין ולא היה מייחד לה כלום וסומכת על כל נכסים שעתה היה קשה עליו להוציא מעות וליתן לה: עביט של נחושת גרסינן · שנותנין בו ענבים ומוליכן למעצרתא ודוגמתו בפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב:) ועל העביט של ענבים כן נראה לרבינו תם:

הדרן עלך האשה

תוספות רי"ד

מהו דתימא מצוה דרמא עליה רחמנא עבד תיקום עליה השתא באיסור אשת אח קמ"ל ואימא ה"נ א"ק ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו עי' בפ' החולץ: ובלבד שתהא וכו' · מ"ט אשה הקנו לו מן השמים ואין עליו לכתוב לה כתובה ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: לא יאמר לה וכו' · וכן לא יאמר וכו' · מאי וכן פי' אטו גריעא אשתו מיבמתו מ"ד התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודאיקנינא · פי' דלא כתב לה כתובה שיכתוב לה דקנאי ודאיקנינא הלכך לא סמכא דעתה שמא יאבדו המעות אבל הכא דכתב לה דקנאי ודאיקנינא אימא סמכא דעתה קמ"ל שאסור לאדם לייחד מטלטלין לכתובת אשתו: גירשה אין לה כתובה · גירשה אין לא גירשה לא קמ"ל כדר"א פי' כדאמרינן לעיל שאין היבם רשאי למכור מכל נכסי אחיו אך אם יגרשנה: החזירה הרי וכו' מאי קמ"ל תנינא המגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה הוא מחזירה פי' שאינו נותן לה כתובה אחרת וה"נ היבם כיון דשקלה כתובתה מנכסי בעלה כשגירשה ועכשיו שהחזירה אין לה אלא אותה כתובה · מ"ד אשתו הוא דאיהו כתב לה כתובה ומ"ה לא כותב לה כתובה אחריתי אבל יבמתו דלאו איהו כתב לה כתובה היכא דגרשה ואהדרא אימא ניתקין ונכתוב לה כתובה אחריתי מיניה קמ"ל · תניא בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים זוז ולאלמנה מאה והיו מזקינין ולא היו נושאים נשים · פי' לא היו כותבין בכתובותיהן שיעבוד נכסים שיהיו נכסיהם אחראין לכתובת' וע"י כך אם היה הבעל מוכר נכסיו היית' מפסדת כתובתה או אם מת ולא תפשה מחיים לא היו היורשים פורעים אותה דכיון שלא היה בה אחריות נכסים כלקוחות דמי לכל מילי ומפני זה מזקינין ולא היו נושאים נשים עד שבא שמעון בן שטח והתקין שיהיו כותבין כל נכסי אחראין לכתובה · תנ"ה בראשונה היו כותבים לבתולה ר' ולאלמנה ק' והיו מזקינים ולא היו נושאים נשים התקינו שיהיו מניחין כתובה בבית אביה וכשהיה כועס עליה א"ל לכי אצל כתובה התקינו שיהיו מניחין אותן בבית חמיה עשירות עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב עניות עושות אותה עביט של מ"ר. פי' וכ"ז היה עושים מפני שלא היו רוצים לשעבד נכסיהם וכדי שיוכלו למוכרם אם יצטרכו ולא ימנעו לקוחות מפני האשה שיש לה עליהן שיעבוד כתובתה. ועדיין כשהוא כועס עלי' אומר לה טלי כתובתיך וצא · פי' מפני שהיתה מיוחדת ומוכנת לו הי' קל בעיניו להוציאה התקין שמעון בן שטח שיכתוב כל נכסי אחראין לכתובה · פי' ולא לייחד לה מטלטלין לכתובה ומה ששנינו לעיל בפ' נערה לא כתב לה כל נכסי דאי"ל אחראין לכתובה חייב מפני שהוא תב"ד זהו ב"ד של שמעון בן שטח ובימיו נשנית משנה זו: (לא) [ולא] יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן ואע"פ שכתב לה כל נכסי אחראין לכתובה אסור לייחד לה מטלטלין כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה עיין בריש פרק קמא דמכילתין:

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסח סעיף ח וסעיף ט בהג"ה:
לח ב מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ג וסעיף ט:
לט ג ד טור ש"ע שם סעיף ב:
מ ה מיי' פט"ז שם הלכה ל טוש"ע אה"ע סי' ק סעיף טו:
מ [ו] מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף א:

מסורת הש"ס

יבמות לט· סה. [לעיל עג: קדושין ב:]
[לעיל פא.]
לקמן פט:
[עי' שבת טז:]
[מתוך פירוש רש"י מוכח דלא היה נגרסתם שלשה תיבות הללו של מימי רגלים וע"ע תוס' ד"ה עביט]

הכותב *לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה אם כן למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה קיים כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ר' יהודה אומר לעולם *אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר אם מתה יירשנה מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה *וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: **גמ'** תני *רבי חייא האומר לאשתו וכי כתב לה הכי מאי הוי והתניא *האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אמרי דבי רבי ינאי בכותב לה ועודה ארוסה כדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה *וכדרבא דאמר רבא האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב *דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה אי הכי אפילו נשואה נמי אמר אביי *נשואה ידו כידה רבא אמר *ידו עדיפא מידה נפקא מינה לשומרת יבם איבעיא להו קנו מידו מהו אמר רב יוסף מדין ודברים קנו מידו רב נחמן אמר מגופה של קרקע קנו מידו אמר אביי מסתברא מילתא דרב יוסף · בעורר

רש"י

הכותב · אם כן למה כתב לה כו' · בגמרא מפרש טעמא: הכי גרסינן רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות · ובגמ' מפרש אלו הן פירי פירות: שמתנה על מה שכתוב בתורה · דקסבר ירושת הבעל דאורייתא ובבבא בתרא (דף קיא:) נפקא לן מהאי קרא לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה הא' וירש אותה יתירא הוא לדרשא שהאיש יורש את שארו ושארו זו אשתו ואע"ג דשארו דקרא לאו אשתו היא דהא כתיב ביה ונתתם את נחלתו לשארו וליכא למימר שתירש האשה את בעלה דהא ממשפחתו כתיב מיהו גבי קרא יתירא דוירש אותה דרשינן הכי ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו שארו וירש אותה האיש יורש את אשתו: וכל המתנה כו' · אבל פירות תקנתא דרבנן היא ומצי לאתנויי עלייהו: **גמ'** תני ר' חייא האומר לאשתו · ולא תני כותב לאשמועינן דבאמירה בעלמא נמי סליק נפשיה בלא שום קנין וכתיבה: וכי כתב לה מאי הוי · וכל שכן אמירה: האומר לחבירו · כגון שדה של שותפין ואמר האחד לחברו אחד מן הלשונות הללו [בין בכתיבה בין באמירה]: לא אמר כלום · דאין כאן לשון מתנה: בכותב לה ועודה ארוסה · ודאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה ומתניתין בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה ואין צריך לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות בהן: ממקום אחר · שאינה ירושת אבותיו אלא ע"י מעשיו תבא לו כגון נחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין שלו דהואיל ומשום תקנתא דידיה תקון רבנן והוא בא למחול עליה מוחל וכדרב הונא: בתקנת חכמים · שתיקנו לטובתי ואינה טובה לי: כגון זו · לקמן מפרש להייא אתמר: מאי כגון זו · אהיכא אמרה רבא: כדרב הונא · אמזונות שתיקנו לאשה תחת מעשה ידיה ואי אמרה אי אפשי בתקנה זו שתיקנו חכמים לטובתי שחשו לכל הנשים זימנין דלא ספקי להו מזונות במעשה ידיהן ותקנו להן מזונות ומעשה ידיהן לבעל אני איני צריכה לכך מעוגנת אני ואי אפשי לעשות מלאכה אמלא לי מזונות או יש לי אומנות יקרה יתר על כדי מזונותי: אי הכי · דטעמא משום דתקנתא דידיה הוא ויכול למחול עליה אמאי אצטריך דבי רבי ינאי לאוקמה בכותב לה ועודה ארוסה אפילו נשואה נמי: ידו כידה · והרי הוא כשותף בהן וכיון שנכסים שלו צריך לשון מתנה ואין מועיל בה לשון דין ודברים: נפקא מינה לשומרת יבם · כלומר לענין דין ודברים לא פליגי דבין ידו כידה ובין ידו עדיפא מידה אין מועיל בה לשון דין ודברים לסלקו ופלוגתא דאביי ורבא לענין שומרת יבם איצטריך וביבמות אפליגו בה אביי ורבא בפרק החולץ (דף לט.) גבי מתני' דפ' דלעיל* בהאשה שומרת יבם שנפלו לה נכסים דקתני מתה מה יעשה בכתובתה כו' ואיפליגו בית שמאי וב"ה ואוקי אביי פלוגתייהו בשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל בחיי בעל הראשון קסבר אביי ידו כידה לפיכך כשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא נתיבמה יורשיה ויורשי הבעל שניהם באים לירש זה מכח אחותו וזה מכח אחיו לבית שמאי חלוקה עדיפא ולבית הלל חזקה קמייתא עדיפא לפיכך נכסי מלוג בחזקת יורשי האב ופליג רבא אדאביי דאמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דכולי עלמא ידו של בעל עדיפא מידה וכשמת עמד אחיו ליבמה במקומו והרי הוא כמותו ואם מתה כשהיא שומרת יבם אין ליורשיה בהן כלום ומתני' דב"ש דנפלו לה כשהיא שומרת יבם: קנו מידו מהו. אברייתא דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו קאי אבל אמתניתין לא מהניא קנין ליפות כחה דהא באמירה בלא לשון מתנה סגי לאסתלוקי אפילו מגופה של קרקע היכא דפריש כדקתני סיפא וטעמא דמתני' דאמר ה"ז אוכל פירות לאו משום גריעותא דלשון דין ודברים הוא אלא משום דלא פריש ממאי סליק נפשיה ואמרי' ידה על התחתונה כדמפרש לקמן ואינה יכולה לומר מן הכל נסתלקת הילכך מה לי לא קנו אלא אברייתא קא בעי לה דקתני לא אמר כלום וטעמא משום גריעותא דלישנא הוא: מהו · מי אמרי' לא הקנה בחליפין הללו כלום ולא אמר עליה אלא לשון דין ודברים או דלמא אין חליפין באים אלא לדבר שיש בו ממש שזה קונה את הסודר ומקנה לו חפץ המכר או המתנה ועל גופה של קרקע קנו מידו ומתנה גמורה היא: מדין ודברים קנו מידו · מה שפירש על הקנין קנו מידו והוא לשון דין ודברים ואינו כלום: בעורר

תוספות

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות כו' · והא דתנן בחזקת הבתים (ב"ב מב· ושם) ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו ופריך בגמרא *פשיטא כיון דמשתעבדא ליה לפירא הוא דקא אכיל לא צריכא דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך לאו דוקא דא"כ אכתי משעבדי ליה לפירא אלא לא חש להאריך ואיירי דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן: **דין** ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן בחייך ובמותך · ברוב ספרים גרסי' ובפירי פירותיהן וצ"ל דסתם לן כרבי יהודה וא"ת תפשוט מהכא בגמרא דעד עולם לאו דוקא מדלא תנא ליה ושמא לא חש להאריך אלא לסתום כר' יהודה: **ואין** לי עסק בה · וא"ת דאמרינן בהשולח (גיטין מג: ושם) גבי המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא בן חורין וצריך גט שחרור ואם כתב לו אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב ששת דכתב ליה לכשתברח ממנו אין לי עסק בך משמע דאין לי עסק בך הוי לשון טוב ונראה לרשב"א דאין לי עסק בך הוי כמו שאומר לו הרי את לעצמך הילכך גבי עבד שיכול לזכות בעצמו קני אבל שדה איך יזכה בעצמו: **כדרב** כהנא כו' · ואם תאמר היכי מייתי ראיה דמהני לשון דין ודברים שהוא לשון גרוע דלמא כל הנהו דמייתי מיירי בלשון טוב ואי אפשי בה דמייתי הוי לשון טוב כדמוכח בפרק בתרא דכריתות (דף כד.) ויש לומר דמדקאמר נחלה הבאה לו לאדם דווקא ולא שבאת לו כבר משמע דבלשון גרוע מיירי דבלשון טוב אפילו באת לו כבר יכול להתנות עליה ולר"י נראה דאלשון דין ודברים אין צריך להביא ראיה דמהני דמסתברא הוא דמהני היכא דלא בא לידו כמו בעלמא ליסגא מעליא אלא מייתי ראיה דלא תיקשי למאי דאוקמה בכתב לה ועודה ארוסה היכי מצי מקני לה והא קיימא לן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואף על גב דרבי ינאי דמוקי לה בכותב לה ועודה ארוסה סבר בהאשה רבה (יבמות נב· ושם) דאדם מקנה מכל מקום מייתי ראיה לדידן דקי"ל דאין אדם מקנה מדרב כהנא שיכול להקנות בכה"ג ולבסוף מייתי ראיה דרבא ליתן טעם דיכול להתנות אף על פי שלא בא לעולם דכיון דלטובתו תיקנוה יכול לומר אי אפשי באותה טובה ובמילתיה דרבא לחודא לא סגי בלא מילתיה דרב כהנא דממילתיה דרבא לא שמעי' שיכול להתנות בדבר שלא בא לעולם אע"ג דקאי על מילתיה דרב הונא דאיירי במזונות שלא באו לעולם התם אינו חידוש במה שאין לה מזונות דאטו יש לה ליטול מזונות בעל כרחה וכשרוצה חוזרת בה ולא קא משמע לן רב הונא אלא שיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה וא"ת בלא רב כהנא נמי למה לא יוכל להסתלק בכותב לה ועודה ארוסה מידי דהוה אשאר כסות ועונה (לעיל דף נו·) דלרבי יהודה בדבר שבממון תנאו קיים ורבי מאיר נמי לא פליג אלא משום דקסבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ויש לומר דהכא מיירי באומר לה שלא דרך תנאי אלא אומר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ועוד דלאשה איבעי לה לאתנויי ומתני הבעל והוה ליה פטומי מילי בעלמא והשתא מייתי מדרב כהנא דנהי דמכח תנאי לא מהני מכח סילוק בעלמא מועיל: **קנו** מידו מהו · פירש בקונטרס דאברייתא קאי וקשה לר"י דמה יש להועיל שם קנין שהרי למי מקנה אותה והלא לכ"ע מפקר לה ונראה לר"י דאכתובה קאי דאמרינן דידו כידה אי מהני לה שום קנין או לא: בולינא

עין משפט נר מצוה

[שם מט. ושם]

א א מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ב' סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צב סעיף א:

ב ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ד:

ג ג מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ח:

ד ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

ה ו ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם וסעיף ג וז' וסי' סט סעיף ז:

ו ח מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סי' צב סעיף ג:

תוספות רי"ד

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ה"ז אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה א"כ למה כתב לה שאם מכרה ונתנה קיים. כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ה"ז אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ר"י אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם. כתב לה דין ודברים א"ל בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר אם מתה יירשנה שהתנה על מה שכתו' בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: תני רבי חייא האומר לאשתו. פי' דבאמירה בעלמא בלי שום כתיבה וכל קנין מסתלק. ואי קשיא וכי מאחר דבדיבור בעלמא מסתלק למהדר ביה הא אוקימנא לה לקמן בכותב לה ועודה ארוסה וכיון שמתחלה התנה עמה ואח"כ נשאת לו ע"ד כן נשאת לו שלא יזכה בנכסים הלכך בדיבור בעלמא סגי לן שע"ד אותו הדיבור נשאת לו שלא יזכה בנכסים. וכי כתב לה הכי מאי הוה והתניא האומר לחבירו דין ודברי' אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אלמא מצי א"ל מדין ודברים סליקי נפשאי · פי' שנים הם שותפים בשדה ואומר א' לחבירו א' מג' לשונות הללו לא אמר כלום שהרוצה להקנות שדהו לחבירו צריך שיכתוב לו לשון מתנה לא לשון סילוק · שי"ל לא סלקתי עצמי אלא שלא אערער עליך שום תביעה על חלקך ואין זה לשון מתנה וזכוי שיתן לו הלקו במתנה ואע"פ שהלך חבירו והחזיק לא עשה כלום וה"נ לא (מהני) [מבעיא] באמירה אלא אפילו בכתיבה לא יהא כלום אמרי דר"י בכותב לה ועודה ארוסה·פירוש בוודאי מי שהקרקע שלו ובא לתתו לחבירו צריך שיכתוב לשון מתנה ולא לשון סילוק שלא יועיל כלום. ומתני' בכותב או באומר לה בעודה ארוסה עד שלא נשאת וזכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה וא"צ

כאן לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות בהן וכדרב כהנא דאמר רב כהנא. נחלה הבאה לו לאדם ממ"א מתנה עליה שלא יירשנה. פי' שאינו ירושת אבותיו אלא ע"י [מעשיו] תבא לו כגון נחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין הללו · והואיל ומשום תקנה דידיה תיקון רבנן שיירשנה והוא בא למחול מוחל · דדוקא בירושה שהוא מן התורה אין יכול להסתלק ממנה עד שלא תבא לידו שהאומר מה שאירש מאבא מ"ל לא אמר כלום וכמו שאין יכול למכור כך אין יכול להסתלק ממנה עד שלא תבא לרשותו ואי הות ירושת הבעל דאורייתא לא הוי מצי מסתלק ממנה עד שלא תבא לרשותו אבל משום דהוא מדרבנן יכול להסתלק ולומר א"א בתקנה זו שתיקנו לטובתי וכך כתב גם ר"ח ז"ל דכל האי סוגיא אליבא דרב דאמר ירושת הבעל דרבנן ומ"ה יכול להסתלק ממנה אבל אי הות דאורייתא לא היה יכול להסתלק ממנה. וכדרבא דאמר רבא האומר א"א בתק"ח כגון זו שומעים לו · פי' מביא ראיה שאע"פ שלא באת לידו יכול להסתלק ממנה מאי כגון זו אהיכא קאי אדר"ה א"ר דאר"ה א"ר יכולה אשה שתאמר לבעלה א"נ וא"ע פי' דקסבר רב מזוני עיקר ותיקנו מע"י לבעלה משום איבה והלכך יכולה אשה לומר כלום תקנו חכמים אלא להנאתי ולטובתי א"א בהנאה זו אלמא יכול אדם להסתלק ממה שתקנו חכמים לטובתו · ה"נ כל דין נכסי מלוג בין פירות בין ירושה תיקון חכמים הוא שתיקנו לטובתו של בעל ויכול הוא להסתלק מהן' א"ה אפילו נשואה נמי · פי' כיון דטעמא דמילתא הוא משום דהוי תקנת חכמים שתיקנו להנאתו ואדם יכול להסתלק ממנה אמאי אוקמי' ר"י בכותב לה ועודה ארוסה אפילו נשואה נמי · אמר אביי נשואה ידו כידה · פי' וכיון שידו כידה הו"ל לנכסים ברשותו וכיון שהנכסים ברשותו צריך ליתן לשון מתנה ואין לשון סילוק מועיל בהם רבא אמר ידו עדיפא מידה · וג"מ לשומרת יבם · פי' לענין דין ודברים לא פליגי דבין ידו כידה עדיפא מידה ובין ידו כידה אין מועיל בה לשון סילוק אלא לשון (כתובה) [מתנה] ולא נ"מ אלא לש"י דתנן ש"י שנפלו כו' · ואיפלגו ב"ש וב"ה בנכ"מ שבש"א אם מתה יחלוקו יורשי הבעל דהיינו היבם עם יורשי האב וכו' כדלעיל [illegible]

לקמן קב: · לעיל נו. · [קדושין יט: וש"נ] · [לקמן קב:] · לקמן לה: גיטין עו: ב"ב מג· מע· כריתות כד: · גיטין עז. ב"ק מט: ב"מ מט: · לעיל נח: וש"נ לקמן קז. · [יבמות לט:] · [שם] · [דף פ:]

בעורר אבל בעומד מגופה של קרקע קנו מידו אמר אמימר הלכתא מגופה של קרקע קנו מידו אמר ליה רב אשי לאמימר בעורר או בעומד למאי נפקא מינה לכדרב יוסף אמר ליה *לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי: אם כן למה כתב לה וכו': ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך אמר אביי °יד בעל השטר על התחתונה ואימא מפירי אמר אביי *בוצינא טב מקרא ואימא מירושה אמר אביי *מיתה שכיחא מכירה לא שכיחא וכי מסליק איניש נפשיה ממילתא דלא שכיחא ממילתא דשכיחא לא מסליק איניש נפשיה רב אשי אמר בנכסייך ולא בפירותיהן בנכסייך ולא לאחר מיתה: רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות: תנו רבנן אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות הכניסה לו קרקע ועשתה פירות הרי הן פירות מכר פירות ולקח מהן קרקע ועשתה פירות הרי הן פירי פירות איבעיא להו לרבי יהודה פירי פירות דוקא או דלמא עד עולם דוקא או דלמא תרוייהו דוקא אם תמצי לומר פירי פירות דוקא עד עולם למה לי הא קמ"ל כיון דכתב לה פירי פירות כמאן דכתב לה עד עולם דמי ואם תמצי לומר עד עולם דוקא פירי פירות למה לי הא קמ"ל אע"ג דכתב לה פירי פירות אי כתב לה עד עולם אין אי לא לא ואם תמצי לומר תרוייהו דוקא תרתי למה לי צריכא דאי כתב לה פירי פירות ולא כתב לה עד עולם הוה אמינא פירי פירות הוא דלא אכיל אבל פירא דפירי פירות אכיל להכי איצטריך עד עולם ואי כתב לה עד עולם ולא כתב לה פירי פירות הוה אמינא לעולם אפירות קאי להכי איצטריך פירי פירות: איבעיא להו כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירי פירות מהו שיאכל פירות מפירי פירות סליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה או דלמא מכל מילי סליק נפשיה פשיטא דמכל מילי סליק נפשיה דאי אמרת מפירי פירות סליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה כיון דאכלינהו לפירות פירי פירות מהיכא וליטעמיך הא דתנן רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות כו' כיון דאכלינהו לפירי פירות מהיכא אלא בדשיירא הכא נמי בדשייר: רבן שמעון בן גמליאל אומר כו': אמר רב הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה מאי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה אילימא הלכה כרשב"ג דאמר אם מתה יירשנה ולאו מטעמיה דאילו רשב"ג סבר *מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר תנאו קיים °וקסבר *) ירושת הבעל דרבנן *וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וסבר

*)[בכורות נב:]

בעורר · כשבא חברו זה להחזיק בחלקו מיד עמד וערער על המתנה ואמר לא נתתי לך את השדה ודין ודברים בעלמא אמרתי לך שלא אריב עמך : אבל בעומד · יום או יומים ואח"כ ערער לא דהשתא הוא דקא הדר ביה ולמדוהו לטעון כך : ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך · כיון דאוקמת דבלשון זה יכול להסתלק למה אינו מסולק מן הכל : יד בעל השטר על התחתונה · כל המוציא שטר על המוחזק בדבר מה שמפורש בשטר יכול לתבוע עליו ואם השטר סתום מורידים אותו לפחות שבמשמעות השטר וכאן הבעל בא בתקנת חכמים על נכסי אשתו בשלשה דברים לאכול פירות ולירש ואם תמכור מכרה בטל וזו מוציאה עליו שטר שכתבת לי דין ודברים אין לי בנכסייך ולשון סילוק הוא זה והוא יכול לטעון ודאי לשון סילוק הוא אבל לא נסתלקתי אלא מפחות שבדברים וזו היא המכירה אבל כל זמן שלא תמכור אוכל פירות : ואימא מפירי · מסלק נפשיה שלא יאכל פירות בחייה והוא פחות שבכולן אבל אם תמכור שמפסיד אף גוף הקרקע שהיה ראוי לירש אם תמות בחייו יהא מכרה בטל ויירשנה : בוצינא טב מקרא · בוצינא דלעת קטנה קרא דלעת גדולה והאומר לחבירו קח לך דלעת קטנה בגינתי או המתן עד שיגדילו וקח גדולה טוב לו ליקח הקטנה מיד כי לא ידע מה יולד יום אף כאן חביבה עליו אכילת פירות שהוא תדיר ומיד מביטול מכר שאינו מיד אלא לכשתמכור ושמא לא תמכור : ואימא מירושה · סליק נפשיה והוא הפחות שמא לא תמות בחייו אבל ממכירה לא סליק נפשיה שמא תמכור ויפסיד אכילת פירות שהוא עכשיו : מכירה לא שכיחא · שאין אשה רוצה למכור נכסי בית אביה : רב אשי אמר · אין לך אלא דקדוק הלשון : בנכסייך · אמר לה אבל לא בפירותיהן ובעודן שלה קאמר לה דהא בנכסייך קאמר ולא לאחר מיתה שבטל שמה מעליהן: איבעיא להו לר' יהודה · דתנא תרתי ובפירי פירותיהן עד עולם : פירי פירות דוקא · בהאי לישנא לחוד סגי לאסתלוקי מפירי פירות ומפירי דפירי פירות ולא בעי עד עולם ואי כתב בפירותיהן עד עולם ולא כתב בפירי פירות לא אסתלק מפירי פירות: או דלמא עד עולם דוקא · ובעד עולם תליא מילתא ובפירי פירות לא בעי למיכתב ואי כתב מפירי פירות ולא כתב עד עולם לא איסתלק מפירי דפירי פירות או דלמא תרוייהו דוקא : עד עולם למה לי · למיתני מתני' הואיל ולא צריך למיכתביה: הא קא משמע לן כו' · והכי קאמר עד שיכתוב ובפירי פירותיהן הייט עד עולם : פירי פירות למה לי · למיתני מתני' ליתני בפירותיהן עד עולם הואיל וביה תליא והוא לשון פירות ופירי פירות : הא קא משמע לן כו' · אין ודאי לא בעי למכתב מיהו אי לא תני הוה אמינא דאי כתב פירי פירות הוה ככותב עד עולם להכי תני למימר דאפילו כתב פירי פירות בעינן עד עולם : תרתי למה לי · למיכתב בשטר : לעולם אפירות קאי · לא אוכל הפירות לעולם לא בשנה זו ולא בשנים הבאות אבל פירי פירות אוכל : הכי גרסינן וליטעמיך דקתני רבי יהודה אומר כו' כיון דאכלתינהו לפירות ולא גרסינן דאכלינהו : אלא בדשיירא גרסינן הכא נמי בדשייר · אם לא אכלן ומכרן ולקח בהן קרקע ועשתה פירות סילק נפשו מהן ולא מן הראשונים : ורב סבר תנאו קיים · כרבי יהודה דאמר* גבי מקדש את האשה על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה בדבר שבממון תנאו קיים והכא אמאי יירשנה דקסבר רב ירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה להיות תנאו בטל : [לעיל נו.]

על

בוצינא טב מקרא · לא כפי' הקונטרס דפירש דקטנים מין דלעת הן דהא קישואין מתרגמינן בוצינא וקרא היינו דלעת כדמוכח בפ' הנודר מן המבושל (נדרים נא·) וקישואין ודילועין שני מינין הן כדתנן במס' כלאים (פ"ג מ"ה) נוטע אדם קישות ודלעת בתוך גומא אחת ובלבד שיהא נוטה שער שורה זו לכאן ושער שורה זו לכאן ודלעת גדולה וחשובה יותר מקישואין אלא שמאחרת להתבשל והקישות ממהרת לבשל ומשל הדיוט כך הוא שאדם אוהב הקישות יותר שיהנה בה מהרה ממה שהוא אוהב דלעת ולהמתינה אע"פ שהיא טובה יותר · ר"ת* : מיתה שכיחא · שמא משום דרוב פעמים °מסתכנת בלידה : מכירה לא שכיחא · שקשה לה למכור משום שבח בית אביה : רב אשי אמר בנכסייך ולא בפירותיהן · (א) למאי דלית ליה לרב אשי יד בעל השטר על התחתונה תימה אמאי קתני שאם מכרה ונתנה קיים בדיעבד לכתחילה נמי תמכור : פירי פירות דוקא · ואפי' לא כתב עד עולם נסתלק כאילו כתב עד עולם אבל אין לפרש דאי פירי פירות דווקא עד עולם לא מהני דהא מסיק אם תמצא לומר פירי פירות דווקא עד עולם למה לי הא קמ"ל דכיון דכתב לה פירי פירות כמאן דכתב לה עד עולם דמי משמע דעד עולם פשיטא ליה טפי דמהני אפילו כשנאמר פירי פירות דווקא : הוה אמינא עד עולם אפירות · פי' בקונטרס דהוי עד עולם לא בשנה ראשונה ולא בשניה וקשה לר"י דמה לי ראשונה ומה לי שניה ועוד דאפי' רבי יהודה מודה דפירות גופייהו לא אכיל לעולם ואפילו לא כתב לה עד עולם אלא דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן מדלא פליג אלא בפירי פירות אלא הכי פירושא הוה אמינא עד עולם אפירות שבחייה ובמותה לא יאכל פירות להכי איצטריך פירי פירות לומר דלא יאכל לעולם לא פירות ולא פירי פירות : וקסבר ירושת הבעל דרבנן ועשו חיזוק · וא"ת בפירות אמאי תנאו קיים לכ"ע וי"ל דבפירות דלא שכיחי לא עבדו רבנן חיזוק כדאמרי' ברים אע"פ (לעיל נו: ושם) אבל ירושת הבעל שכיחא דנכסי צאן ברזל שכיחא טפי מנכסי מלוג דאפילו ליתומה *)עניה אין פוחתין מחמשים זוז: *) [לעיל סז.] וסבר

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה ט ופ"א מהלכות נחלות הלכה ח טור אה"ע סי' סט :

[וע"ע תוס' סוכה נו:]

מסורת הש"ס

[עירובין קב: וש"נ]

[סוכה נו: תמורה ט.]

[גיטין ל: שם.]

[קדושין יט: וש"נ]

[יבמות לו: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה רב אשי וכו' למאי דלית ליה כ"ב עיין בפרק גט פשוט דף קסו תוס' ד"ה אר"א ועיין בב"ח :

גליון הש"ס

גמ' יד בעל השטר. ב"ב דף קסו ע"א : תוס' ד"ה מיתה וכו' מסתכנת בלידה · עיין שער המלך פ"ד הט"ז מהל' סוכה בסופו :

תוספות רי"ד

אמר מדין ודברים קנו מידו ור"נ אמר מגופא של קרקע קנו מידו אמר אמימר הל' מגופא של קרקע קנו מידו פי' המורה דאברייתא דלעיל קאי דתניא האומר לחבירו וכו' אבל במתני' לא מהני קנין ליפות כחה דהא באמירה ובלא לשון מתנה סגי לאסתלוקי אפילו מגוף הקרקע היכא דפריש וכדקתני סיפא וטעמיה דמתני' דאמר ה"ז אוכל פירות לאו משום גריעותא דלשון דין ודברים הוא אלא משום דלא פריש ממאי סילק ואמרי' ידה על התחתונה כדנפרש לקמן אינה יכולה לומר לו מן הכל נסתלקת והלכך מה לי קנו מידו ומה לי לא קנו אלא אברייתא קא מבעיא ליה דקתני דלא אמר כלום וטעמא משום גריעותא דלישנא היא מי אמרי' לא קנה בחליפין הללו כלום [דהא] לא אמר עליהן אלא לשון דין ודברים א"ד אין חליפין באין אלא לדבר שיש בו ממש שזה קונה את הסודר ומקנה לו את החפץ המכר או המתנה ועל גופה של קרקע קנו מידו ומתנה גמורה היא אבל רבינו האי גאון ור"י זצ"ל פרשו דאברייתא בכותב לאשתו ועודה ארוסה קאי וכפתרון המורה נ"ל דאי כפתרונם היכי אמר ר"י מדין ודברים קנו מידו הא אהני האי לישנא מיהא לפירות כדאוקימנא למתניתין בכותב ועודה ארוסה · והכי הול"ל מפירות קנו מידו ולא מגופה של קרקע ומדקאמר מדין ודברים קנו מידו ש"מ שאין זה הקנין מועיל לו כלום · ורב צמח גאון ורב נחשון גאון ז"ל מפרשי' דאנשואה קאי וזה הפתרון יתכן דדין הנשואה ככל אדם שהוא שותף עם חבירו בשדה : א"כ למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכס יך וכו' · ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך' פי' כיון דאוקמת דבלשון זה יכול להסתלק בעודה ארוסה למה אינו מסתלק מן הכל אמר אביי יד בעל השטר על התחתונה שכיון שהשטר סתום אנו מורידין אותו לפחות ממשמעותו ואימא מפירי סליק נפשיה מגופא לא סליק נפשיה פי' שיותר הוא חשוב הגוף מן הפירות · אמר אביי בוצינא טב מקרא. פי' הפירות מצוין תדיר והגוף או תמכר או לא תמכור והלכך המכר הוא הגרוע: ואימא מירושה סליק נפשי' ממכירה לא סליק נפשיה פי' שהוא תוכל למכור נכסיה מיד ותפסידנו הפירות והגוף א"כ הירושה גרוע מן המכר' אמר אביי מיתה שכיח מכירה לא שכיח וכי מסלק איניש נפשיה ממילתא דל"ש · פי' שאין עשויה למכור בנכסי אביה · רב אשי אמר בנכסייך ולא בפירותיהן בנכסייך ולא לאחר מיתה' פי' רב אשי דייק לישנא אמאי לא איסתלק מפירות ומירושה מסתמא עד שיפרש · דכי אמר דין ודברים אין לי בנכסייך הכי משמע מגוף מסתלק אבל לא מן הפירות וגם כ"ז שהן נכסייך · אבל לא"מ בטל שמה מעליהן הלכך מסתמא לא נסתלק אלא אם מכרה ונתנה : ר"י אומר לעולם הוא אוכל פ"פ וכו' · אלו הן פירות ואלו הן פ"פ הכניסה לו קרקע ועשת לו פירות ה"ה פירות מכר הפירות ולקח מהן קרקע ועשתה פירות ה"ה פ"פ: כתב רבינו האי ז"ל דהל' כר"י ואינו נ"ל דכ"ז שלא איפסקא הל' בהדיא לא שבקי' כללא דיחיד ורבים הל' כרבים ואע"ג דבעל הגמ' [מבעיא] אליבא דידיה כך דרך האמוראים לחקור בדברי התנאים לעמוד על סוף דעתם ומ"ה לא שבקינן לכללא ולמיפסק הל' כוותיה : רשבג"א אם מתת יירשנה וכו' · פי' קסבר רשב"ג ירושת הבעל דאורייתא כדנפקא לן בפ' י"נ מוירש אותה מלמד שהבעל יורש את אשתו אבל תיקון פירות דהוא מדרבנן תנאו קיים. אמר רב הל' כרשב"ג דאם מתה יירשנה ולאו מטעמיה דאילו רשב"ג סבר ירושת הבעל דאורייתא ותנאו בטל ורב סבר ירושת הבעל דרבנן ותנאו בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם [יותר] משל תורה ·

יאין

וסבר רב תנאו קיים והא *איתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה ^א^רב אמר יש לו עליו אונאה ושמואל אמר אין לו עליו אונאה אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ולאו מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר מתה יירשנה ורב סבר מתה לא יירשנה האי מטעמיה ולא כהילכתיה הוא אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ולאו מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר בדאורייתא תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים ורב סבר אפילו בדרבנן תנאו בטל האי כטעמיה וכהילכתיה הוא ורב מוסיף הוא אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ולאו מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר *ירושת הבעל דאורייתא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר ירושת הבעל דרבנן *וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ורב סבר ירושת הבעל דרבנן והתנן *רבי יוחנן בן ברוקא אומר היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה וינכה להן מן הדמים והוינן בה מאי קסבר אי קסבר ירושת הבעל דאורייתא אמאי יחזיר ואי דרבנן דמים מאי עבידתייהו ואמר רב לעולם קסבר ירושת הבעל דאורייתא וכגון שהורישתו אשתו בית הקברות *משום פגם משפחה אמור רבנן לישקול דמי וליהדר ומאי ינכה להן מן הדמים דמי קבר אשתו כדתניא* ^ב^המוכר קברו ודרך קברו מעמדו ומקום הספידו באין בני משפחה וקוברין אותו בעל כרחו משום פגם משפחה רב לטעמיה דרבי יוחנן בן ברוקא קאמר וליה לא סבירא ליה: **מתני'** מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין ^ג^אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה הניח פירות תלושין מן הקרקע ^ד^כל הקודם בהן זכה בהן זכתה אשה יותר מכתובתה ובעל חוב יותר על חובו המותר רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולם צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה: **גמ'** למה לי למיתני מלוה למה לי למיתני פקדון צריכא דאי תנא מלוה בהא קאמר רבי טרפון משום דמלוה להוצאה ניתנה אבל פקדון דאיתיה בעיניה אימא מודי ליה לרבי עקיבא ואי תנא הא בהא קאמר רבי עקיבא אבל בהך אימא מודי לרבי טרפון צריכא: מאי לכושל רבי יוסי ברבי חנינא אומר לכושל שבראיה רבי יוחנן אומר לכתובת אשה *משום *חינא כתנאי ר' בנימין אומר לכושל שבראיה והוא כשר רבי אלעזר אומר לכתובת אשה משום חינא: הניח פירות התלושין: ורבי עקיבא מאי איריא מותר כולהו נמי דיורשין הוו אין הכי נמי ואיידי דאמר רבי טרפון מותר תנא איהו נמי מותר ור"ע

רש"י

על מנת שאין לך עלי דין אונאה · אמכור לך חפץ זה : יש לו עליו · (א) דמתנה על של תורה הוא אל תונו (ויקרא כה) : ורב סבר אם מתה לא יירשנה · דקסבר ירושת הבעל דרבנן ולא עשו חזוק לדבריהן כשל תורה : הא בדרבנן · כגון זה שהתנה שלא יאכל פירות : ורב סבר · אפי' תנאי הפירות נמי בטל דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה וכ"ש הירושה שהיא של תורה : האי כטעמיה וכהילכתיה הוא : סבירא ליה לרב כטעמיה דרבן שמעון דמתנה על של תורה תנאו בטל וכהילכתיה דאם מתה יירשנה : יחזיר לבני משפחה · ביובל : וינכה להם מן הדמים · קס"ד יחזירם להם בדמים קלים : אמאי יחזיר · ירושה אינה חוזרת ביובל כדאמרי' בבכורות (דף נב:) : משום פגם משפחה · גנאי הוא להם שיהיו אחרים נקברים עמהם והם יקברו בקבורת אחרים : דמי קבר אשתו · שחייב הוא בקבורתה : כדתניא · לוקח בית הקברות מחזירו על כרחו : וקוברים אותו בעל כרחו · של לוקח : אלא לא גרסי' : **מתני'** ינתנו לכושל שבהן · בגמרא מפרש מאי ניהו ואף על גב דלא משתעבדי מטלטלי דיתמי לא לבעל חוב ולא לכתובה הכא דלאו ברשותייהו מנחי סבירא לרבי טרפון דמוציאין מיד הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לבעל חוב ולכתובה שנתחייב בהן המת מחיים : ינתנו ליורשים · ולא מהניא תפיסה : שכולן צריכין שבועה · דתנן בפירקין הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין להם רשות בהם ואין אנו יודעין אם יש להם עליו כלום הלכך משמת המת זכו בהן היורשין וברשותן הן : כל הקודם בהן זכה · קדמו יורשין זכו ואין מוציאין מידם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ולכתובה קדם אחד מהן האשה או המלוה זכה הוא דר' טרפון אית ליה תפיסה דלאחר מיתה מהניא : זכתה אשה יתר על כתובתה · אם קדמה ותפסה ויש יותר מן הכתובה או קדם בעל חוב ותפס ויש בהן יותר על חובו : המותר ינתנו לכושל שבהן · זה בעל השטר שידו על התחתונה ואם יבואו ליד היתומים שוב לא יוציא מהם לא אשה ולא בעל חוב : **גמ'** להוצאה ניתנה · ואינה קיימת בעין דמחסרא גוביינא ומש"ה אמר רבי טרפון דלא מנחי ברשותא דיתמי : אבל פקדון דאיתיה בעיניה אימא כו' · דכל היכא דאיתיה ברשותא דיתמי איתיה : לכושל שבראיה · למי ששטרו מאוחר שלא יוכל לטרוף לקוחות הקודמים לו : לכתובת אשה · היא קרויה כושל שאין דרכה לחזר אחר נכסי המת ולבקש היכן יש לו קרקע : משום חינא · שימצאו האנשים חן בעיני הנשים ויהיו נשאות להן שלא תדאגנה להפסיד כתובתן : והוא כשר · והדבר כשר והגון לעשות כן : כולהו נמי דיורשין הוו · כיון דלטעמא דר' עקיבא משום דלא נשבעו הוא כי תפסי נמי אמאי זכו הרי זכו בהן יורשים משעת מיתה ונכסי דיתמי קא תפסי : ואיידי דאמר ר' טרפון מותר · אהדר ליה איהו נמי במאי דאיירו ביה ולעולם בכולהו נמי אית ליה דאפילו תפס מפקינן ליה מיניה :

תוספות

וסבר רב תנאו קיים והא איתמר כו' · ואע"ג דבפרק הזהב (ב"מ דף נא: ושם) מוקי רב נפשיה אפי' כר' יהודה דאמר בדבר שבממון תנאו קיים דעד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא דידעה וקמחלה הכא מי ידע דמחיל הכא ליכא לשנויי הכי דה"נ לא ידע דמחיל שהרי אינו ברור לו שהיא תמות בחייו שמא הוא ימות בחייה לכך פריך שפיר : **ורב** סבר דאפי' בדרבנן תנאו בטל · פירש בקונטרס דהיינו בפירות וקשה לר"י דא"כ רב דלא כחד דהא במתניתין אפילו לר' יהודה מהני תנאה בפירות והיינו משום דלא שכיחי כדאמרי' בריש פרק אע"פ (לעיל דף נו:) ונראה לפרש בדרבנן היינו בעלמא בשום דבר דהוי מדרבנן :

משום פגם משפחה לישקול דמי וליהדר · תימה לרשב"א דא"כ מאי איריא ביובל אפי' בלא יובל נמי דע"כ ביובל איירי דאי בלא יובל קאמר דמחזיר א"כ אמאי אילטריך ליה לרב למימר דסבירא ליה דירושת הבעל דאורייתא הו"ל למימר דרבנן ועוד דאיובל מיתנייא וצריך לומר דליכא פגם משפחה עד היובל שאז כל *הירושות חוזרות וזו אינה חוזרת וניכר שהם קבורים בשל אחרים :

לכתובת אשה · תימה דהא תנן בבכורות בפרק יש בכור (נב: ושם) דאין אשה נוטלת בראוי ומלוה חשבי ליה רבנן ראוי בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכה: ושם) וצריך לחלק דדוקא גבי בכור חשיבה מלוה ראוי ולא לכתובת אשה :

לכתובת אשה משום חינא · פירש ר"ח שימצאו הנשים חן בעיני האנשים ויהיה להן קופצים יותר וכן משמע בערוך ובירושלמי וכן משמע לקמן בפ' אלמנה (דף נז:) דפריך למ"ד משום חינא יורשים מאי חן איכא ומשני שירשתה בתה או אחותה פי' שאף היא צריכה שיקפצו עליה בני אדם ולפי' הקונטרס נמי יש לפרש דכיון שרואות בתה ואחותה שכך בקל באה להם כתובה נשאות יותר ברצון לאנשים ואל תתמה דהכא יפה כח האשה מכח בעל חוב משום חינא ולענין זיבורית תנן בהניזקין (גיטין מט: ושם) דבעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית וגירעו כחה מכח בע"ח משום דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ולא חשו משום חינא לעשות דינה בבינונית כבעל חוב דאין לדמות תקנת חכמים זו לזו כענין שמצינו משקי בי מטבחיא דכן שהקילו שלא להרבות טומאה במקדש ולענין כמה דברים החמירו יותר כדאמרינן בפסחים (דף טז·) : ולרבי

תוספות רי"ד

ואין הלכה כרשב"ג דאמר המתנה עמ"ש בתורה תנאו בטל. דקי"ל הלכה כר"י דאמר בדבר שבממון תנאו קיים · ולא כרב דאמר בדרבנן תנאו בטל דהא אמר רב כהנא נחלה הבאה לאדם ממ"א מתנה עליה שלא יירשנה · עיין בס"ה : מתני' מי שמת והניח אשה וב"ח ויורשין והיתה לו מלוה או פקדון ביד אחרים ר"ט אומר ינתן לכושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן זכתה אשה יותר על כתובתה וב"ח יותר על חובו המותר ר"ט אומר ינתן לכושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמים בדין אלא ינתן ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה · פי' מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה ולב"ח ואילו היה ביד היתומים לא היו גובים מהן אלא עכשיו בעבור שאינן ברשותן ואלא הן ביד אחרים (פי') כדקתני והיה מלוה או פקדון ביד אחרים ר"ט אומר שמוציאין אותן מיד אחרים וינתנו לכושל שבהן · פי' לשפל שבכולן ור"ע אומר אין מרחמין בדין בעבור שהיא שפל אלא ה"ה בחזקת היורשין בכ"מ שהן שכולן צריכין שבועה ואה"כ גובין ועד שלא נשבעו אין להן כח לגבות אבל היורשין זוכין מיד בנכסיהם ואין דבר מעכבן הלכך כל היכא דאיתנהו ברשותייהו קיימו ואילו היה תחת ידן (כמו) שאין כח בהן להוציא מידן. ואם הניח פירות תלושין קסבר ר"ט כ"ז שלא נכנסו ליד היורשין כל הקודם זכה ואם זכה האשה או הב"ח יותר על דינה ינתן לכושל שבהן ור"ע אומר ינתנו ליורשין : מאי לכושל שבהן ריב"ח אומר כושל שבראי' · פי' המאוחר לגבות ולטרוף מן הלקוחות זהו בע"ח ור"י אמר כתובת אשה משום חינא והיא הכושל שאין דרכה לחזר אחר הלקוחות : ומקשה ור"ע מאי ארי' מותר כלהו נמי דיורשין הוי פי' כיון דאמר ר"ע נכסי בחזקת יורשין קיימי כל מה שתפשו שלא כדין תפשו דכל היכי דקיימו הוו דיורשין ואמאי לא פליג אלא במותר בלחוד. ומהדר אה"נ ואיידי דאמר ר"ט מותר אמר איהו נמי מותר פי' כמה שאמר ר"ט ענה ר"ע אבל לדידיה לא שני ליה בין מותר לכל מה

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פי"ג מהלכות מכירה הלכה ג סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף כא :
ט ב מיי' פכ"ד מהלכות מכירה הלכה יז סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' שסו סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' ריז סעיף ז :
י ג (מיי' פי"ב מהל' מלוה) סמג עשין לד טוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ב וטוש"ע ח"מ סי' קז סעיף א :
יא ד (מיי' פ"ח מהלכות אישות הלכה י ופי"א מהלכות מלוה הלכה ח) סמג עשין מח ולד טוש"ע אה"ע סי' קב סעיף ב ג וטוש"ע ח"מ סימן קד סעיף ג ה :

מסורת הש"ס

ב"מ נא. מכות ג:
[בכורות נב:]
[יבמות לו: וש"נ]
בכורות נב:
[קדושין יח: וש"נ]
ב"ב ק: בכורות נב:
[לקמן נז: גיטין נה· מט:]
[הסדות כ"כ התוי"ע בפ"ת דבכורות]
[ועי' תוס' גיטין מט: ד"ה משום]
[פירוש דכיון דידעי איתתא דמידחו בעל חוב ויורשין לאחר מיתה מקמה תהא מסרתת לבעלה בכל כחה מחיים ומתוך כך תמצא חן לפניו ויהיה שלום בינו לבינה · ערוך ערך חן ב' וכד"פ תגא א']

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יש לו עליו אונאה דמתנה :

ור"ע תפיסה לא מהניא כלל *אמר רבא אמר רב נחמן והוא שתפס מחיים ולרבי טרפון דמנחי היכא *רב ושמואל דאמרי תרווייהו והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים אבל בסימטא לא ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו אפי' בסימטא דון דייני כר' טרפון ואהדריה ר"ל לעובדא מינייהו אמר ליה רבי יוחנן עשית כשל תורה לימא בהא קמיפלגי דמ"ס טעה בדבר משנה חוזר ומר סבר *טעה בדבר משנה אינו חוזר לא דכ"ע טעה בדבר משנה חוזר והכא בהא קמיפלגי מר סבר *הלכה כר"ע מחבירו ולא מרבו ומר סבר הלכה אפי' מרבו ואיבעית אימא דכ"ע הלכה כר"ע מחבירו ולא מרבו והכא בהא קמיפלגי מר סבר רבי טרפון רבו הוה ומ"ס חבירו הוה ואיבעית אימא דכולי עלמא חבירו הוה והכא בהא קמיפלגי מר סבר הלכה איתמר ומר סבר מטין איתמר קריביה דר' יוחנן תפוס פרה דיתמי מסימטא אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו שפיר תפסתוה אתו לקמיה דרבי שמעון בן לקיש אמר להו זילו אהדור אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו *מה אעשה שכנגדי חלוק עלי ההוא בקרא דיתמי דתפסי תורא מיניה בע"ח אמר מחיים תפיסנא ליה ובקרא אמר לאחר מיתה תפסיה אתו לקמיה דרב נחמן אמר ליה אית לך סהדי דתפסיה אמר ליה לאו אמר ליה מגו דיכול למימר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר מחיים תפיסנא ליה והאמר ר"ל *הגודרות אין להן חזקה שאני תורא דמסירה לרועה דבי נשיאה תפוס אמתא דיתמי מסימטא יתיב ר' אבהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא ויתיב רבי אבא גבייהו אמר להו שפיר תפסיתוה אמר להו ר' אבא משום דבי נשיאה נינהו מחנפיתו להו והא דון דייני כר' טרפון ואהדריה ריש לקיש עובדא מינייהו יימר בר חשו הוה מסיק ביה זוזי בההוא גברא שכיב ושביק ארבא א"ל לשלוחיה זיל תפסה ניהליה אזל תפסה פגעו ביה רב פפא ורב הונא ברי' דרב יהושע אמרו ליה את תופס לב"ח במקום שחב לאחרים *ואמר רבי יוחנן התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא

ור"ע תפיסה לא מהניא כלל · לשון שאלה הוא זה : אמר ר"נ · מהניא היכא דתפס מחיים של מת והכי גמר לה רב נחמן מרביה : דמנחי היכא · הנך פירות דקא"ר טרפון דבשעת מיתה לא זכו בהן יורשין אלא יזכה בהן הקודם : בסימטא · קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים ובני אדם העושין סחורה זה עם זה בשוק ורוצים לדבר דבריהם בנחת ויישוב הדעת מסתלקין לשם : אבל בסימטא לא · א"ר טרפון כל הקודם זכה דכיון דמקום הראוי לקנין הוא כדאמרינן בעלמא (ב"ב דף פד:) דמסיכה קניא התם אפי' למ"ד ברשות הרבים לא קניא אין זה מקום הפקר וזכו בהן יורשין משעת מיתה והמחזיק בו שם כמחזיק בו בביתם: ואהדריה לעובדא · סבר לה כרבי עקיבא דלא מהניא תפיסה : עשית · דברי ר"ע כאילו הן הלכה למשה מסיני שחזרת מעשה ב"ד דיי לנו לקיים הלכה כמותו לכתחילה אבל משנעשה ונגמר הדין אין לנו לחזור : בדבר משנה · דקיי"ל הלכה כר"ע היכא דיחידאה פליג עליה ואע"ג דלאו במשנה ממש תניא לה אלא שמעתא דאמוראי הוא אמרי' בסנהדרין (דף לג·) דחוזר דאמרינן התם אפילו טעה בדרב ושמואל אמר ליה אין:הלכה אתמר · הלכה כר"ע מחבירו : מטין אתמר · מטין ההוראה לכתחילה אחר ר"ע ומיהו אי עביד כאידך לא מהדרינן עובדא : קריביה דר' יוחנן · קרוביו : זילו אהדור · דס"ל כר"ע דתפיסה דלאחר מיתה לאו כלום היא : שכנגדי · שקול כמותי : בקרא דיתמי · שומר בהמותיהם : דתפוס תורא מיניה · בעל חוב של מת תפסו בבית השומר : הגודרות · בהמה דקה על שם גדרות צאן (במדבר לב) : אין להן חזקה · אין המחזיק בהם יכול לומר לקוחין הן בידי שמא מאלן והכניסן בביתו לפי שדרכן להלך בשדות : חשו · שם האיש : שכיב · הלוה : ארבא · ספינה : א"ל · יימר לשלוחיה זיל תפסה : התופס לבעל חוב · שליח התופס מטלטלין של לוה לצורך בעל חוב : במקום שחב לאחרים · שמפסיד בעלי חובין אחרים בתפיסתו : לא

ולרבי עקיבא תפיסה לא מהניא כלל · פי' ר"ת דקשיא ליה דתנן בפרקין לעיל (דף פ:) גבי שומרת יבם קדמה היא וזכתה כו' אע"ג דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה מ"מ מהניא תפיסה אטו מי נימא דמתני' דלא כרבי עקיבא אמר רבא אמר רב נחמן והוא שתפס מחיים פירוש דמהניא תפיסה מחיים דבעל אפי' לר"ע דההיא שעתא לא שייכא שבועה ולא קרינא ביה הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכיון דאין צריכין שבועה זכו במה שבידם ומתניתין דלעיל גבי יבם כאילו תפסה בחיי הבעל דבמקום אחיו קאי הלכך קדמה היא זכתה ומיהו משמע בריש אלמנה לקמן (דף צו· ושם) דלא מהניא תפיסה לכתובה אפילו מחיים דבעל כמו שאפרש בסמוך ומ"מ יש ליישב פירוש ר"ת דנהי דלא מהניא תפיסה מחיים דבעל משום דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים מ"מ כיון דתפיס מחיים מהניא לבעל חוב ואפי' לר"ע בחיי היבם נמי מהניא תפיסה ובקונט' פי' דלשון שאלה היא וממתני' דלעיל לא מצי למיפרך כדפירשתי התם (א) (ד' פב· ד"ה לא) :

והוא שתפס מחיים · נראה לפרש דבבעל חוב איירי דבכתובה לא מהניא תפיסה לרבא דהכא אפי' מחיים כדמסיק רב יעקב משמיה דרבא כרבינא דהתם (לקמן דף צו·) דאמר לא אמרו דמהניא תפיסה במטלטלין אלא למזונות אבל לכתובה מפקינן ובתפיסה מחיים איירי דאי בתפיסה דלאחר מיתה היכי בעי התם מר בר רב אשי למימר דאפי' בכתובה לא מפקינן וכן משמע בהלכות גדולות דמחיים איירי דפירשו התם דהיינו טעמא דלא מהניא תפיסה בכתובה כמו בבעל חוב משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ומיהו למזונות תקנו רבנן כמו שתקנו שמוכרת שלא בב"ד לצורך מזונות ור"ח פי' לקמן דהא דא"ל רב יעקב לרבינא הכי אמרינן משמיה דרבא כוותך איט דהא אמר רבא גופיה התם לקמן (דף נח·) זילו והבו לה להאי דתפסה כסא דכספא לכתובתה ואומר ר"י דלאו ראיה היא דאיכא למימר דההיא תפיסה דכסא דכספא הויא ברשות יתומים ושמא סבורין היו להפסידה מזונות ע"י תפיסה זו לכך נראה דהכא בבעל חוב איירי ורבינו חננאל פסק לקמן דכמר בר רב אשי קיי"ל דאמר בין לכתובה בין למזונות מה שתפסה תפסה דבכולי הש"ס קיי"ל כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה (שבועות מא·) וחיורי (חולין דף טו:)* :

שפיר תפסתוה · תימה לפי מה דתרלינן לעיל מר סבר מטין איתמר משמע דלכתחילה עבדינן כר"ע והיכי קאמר להו הכא שפיר תפסתוה ושמא זה חשיב כמו דיעבד כיון דכבר תפסוה :

אית לך סהדי דתפסיה · לא גרסי' דלאחר מיתה אלא כיון דאית ליה סהדי דתפסיה מיניה ובעל כרחו גזלה תו לא מצי למיטען לקוח הוא בידי :

ויתיב רבי אבא גבייהו · משמע הכא דסבר רבי אבא דעבדא כמטלטלי דמי ואע"ג דבפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכח·) שלח ר' אבא הלכה גובין מן העבדים הא אמרינן התם *במסקנא דאין גובין איתמר :

את תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים · כאן משמע דאע"ג דעשאו שליח דאמר ליה זיל תפסה אפ"ה לא קנה ולא כמו שפירש בקונטרס בפ"ק דב"מ (דף י. ושם) דדוקא בשלא עשאו שליח לא קנה :

ואמר רבי יוחנן כו' לא קנה · וא"ת דאמרינן בפ"ק דב"מ *ר"נ ורב חסדא דאמרי תרווייהו המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו מ"ט דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים והתופס כו' לא קנה וא"כ ר' יוחנן דאמר התם המגביה מציאה לחברו קנה חברו סבר דהתופס לבעל חוב קנה וי"ל דשאני גבי מציאה דאיכא למימר מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה מש"כ הכא :

*מיגו דיכלי למימר לא היו דברים מעולם יכלי למימר כו' · *אחר שנתקנה שבועת היסת איירי דשליח נוגע בעדות והוי מיגו טוב אבל קודם שנתקנה שבועת היסת דשליח איט נוגע בעדות דמיגו דמלי אמר הדרתינהו ללוה מלי נמי אמר פרעתינהו למלוה כדאמרינן בריש פ"ב דקידושין (דף מג:) לא הוי מיגו דלא חליפי להכחיש את העד כיון שאינו נוגע בדבר כדמוכח גבי נסכא דר' אבא בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף לד. ושם) דלא מהימן למימר דידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפתי :

לדתקוני שדרתיך ולא לעוותי · דוקא משום דהזכיר לו ליקח שטר או בתחילה או בסוף דאית ליה לאסוקי אדעתיה וליקח מהם השטר קודם אבל אם לא הזכיר לו לקיחת השטר ולא אמר לו טפי אלא הב זוזי פטור דמצי אמר את מהימנת להו ולא אמרת לי שקול שטרא כדאמרינן גבי חנווני על פנקסו בריש ב"מ (דף ג.) דחנווני אומר לבעל הבית אנא שליחותך עבדי מה אית לי גבי שכיר אף על גב דמשתבע לי לא מהימן את מהימנת ליה דלא אמרת לי הב ליה בסהדי :

איה

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הל' ח טוח"מ סימן קז :

יג ב מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הל' א סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן כה סעיף א :

יד ג מיי' פי"א מהלכות מלוה ולוה הל' ח סמג עשין לד טור ח"מ סימן קז :

טו ד מיי' פ"י מהלכות טוען ונטען הל' א סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קלה סעיף א :

טז ה מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג עשין לד טוש"ע שם סי' קה סעיף א :

תוספות רי"ד

מה שגבה : ובעי ולר"ע תפישה לא מהני כלל · א"ר אר"נ והוא שתפש מחיים · פי' קודם שימות שעדיין לא זכו בהם היתומים אבל משמת כל היכי דקיימי ברשות יתמי קיימי ולא מהני בהו תפישה . דון דיינא כר"ט ואהדריה ר"ל לעובדא מינייהו משום דהל' כר"ע דתפיסה לא"מ לא מהני. קריבי' דר"י תפש פרה דיתמי מסימטא אתא לקמיה דר"י אמר ליה שפיר תפסתוה אתו לקמיה דר"ל א"ל זילו אהדור אתו לקמיה דר"י א"ל מה אעשה שכנגדי חלוק עלי למימרא דהדר ביה ר"י לגביה ר"ל : ההוא בקרא דיתמי דתפישי בע"ח תורא מיני' בע"ח אמר מחיים תפיסנא לי' ובקרא אמר לא"מ תפים ליה אתו לקמיה דר"נ א"ל אית לך סהדי דלאחר מיתה תפסיה · א"ל לא [א"ל] מיגו די"ל לקוח הן בידי יכול נמי לומר מחיים תפיסני' ליה והאר"ל הגודרות אין להן חזקה ש"ה דמסורין לרועה · פי' אין להן חזקה דאמרינן כשהיו מהלכין הכניסן לביתו אבל אי מסירן לרועה יש להן חזקה ויכול לטעון לקוח הוא בידי וההוא תורא הוי מסיר לבקרא : דבי נשיאה תפסי אמתא דיתמא מסימטא יתיב ר"א ור"ח ור"י נפחא ויתיב ר"א גבייהו · א"ל שפיר תפסתוה א"ל ר"א משום דבי נשיאה נינהו מחניפתא להו לדינא הא דייני כר"ט ואהדרי' ר"ל לעובדא מינייהו : רב יימר בר חשא הוה מסיק זוזי בההוא גברא שכיב ושביק ארבא א"ל לשלוחיה זיל תפסי ניהליה פגעו ביה ר"פ ור"ה בריה דר"י אמרו ליה את תופס לבע"ח במקום שח"ל במטלטלים והאר"י התופס לבע"ח במטלטלים במקום שחב לאחרים לא קנה

מסורת הש"ס

ב"ק יד: [לקמן פס·]

[לקמן פס' פו:]

[לקמן ק' סנהדרין ו. לג·]

[עירובין מו:]

[לעיל נד:]

גיטין כ: ב"ב ע·

גיטין יא: [ב"מ י.]

[וע"ע תוס' לקמן צו· ד"ה אלמנה ותוס' יומא פג· ותוס' סנהדרין כט: ד"ה מר ותוס' שבועות מא· ד"ה ולמר ותוס' חולין עז: ד"ה מר] [דף קכח:]

[דף י.]

עייך לדף פס.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ולר' עקיבא וכו' כדפירשתי התם נ"ב בדף פ"ב. ד"ה וסתלוקין

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מיגו וכו' אחר שנתקנה · עיין תשובת רעק"א ח"א סימן פ"ט :

לא קנה תפסוה אינהו רב פפא מימלח מלוחי רב הונא בריה דרב יהושע ממתח לה *באשלא מר אמר אנא קנינא לה לכולה ומר אמר אנא קנינא לה לכולה פגע בהו רב פנחס בר אמי אמר להו *רב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברה"ר *אמר להו אנן נמי מחריפותא דנהרא תפיסנא אתו לקמיה דרבא אמר להו *קאקי חיורי משלחי גלימי דאינשי הכי *אמר רב נחמן והוא שתפסה מחיים *אבימי בריה דרבי אבהו הוו מסקי ביה זוזי בי חוזאי שדרינהו ביד חמא בריה דרבה בר אבהו אזל פרעינהו אמר להו הבו לי שטרא אמרו ליה סיטראי נינהו אתא לקמיה דרבי אבהו א"ל אית לך סהדי דפרעתינהו אמר ליה לא [א]אמר ליה א) מיגו דיכולין לומר לא היו דברים מעולם יכולין נמי למימר סיטראי נינהו לענין שלומי שליח מאי אמר רב אשי חזינן אי א"ל שקול שטרא והב זוזי משלם הב זוזי ושקול שטרא לא משלם ולא היא [ב]בין כך ובין כך משלם דא"ל *לתקוני שדרתיך ולא לעוותי: [ג]ההיא איתתא דהוו מיפקדי גבה מלוגא דשטרי אתו יורשים קא תבעי ליה מינה אמרה להו מחיים תפיסנא להו אתאי לקמי' דרב נחמן אמר לה אית ליך סהדי דתבעוה מיניך מחיים ולא יהבית ניהליה א"ל לא א"כ הוי תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה דלאחר מיתה לא כלום היא [ד]ההיא איתתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה דחשודה אשבועה אפכה רבא לשבועה אשכנגדה זימנין הוו יתבי קמיה רב פפא ורב אדא בר מתנא אייתו ההוא שטרא גביה א"ל רב פפא ידענא ביה דשטרא פריעא הוא א"ל איכא איניש אחרינא בהדי' דמר א"ל לא א"ל אע"ג דאיכא מר עד אחד לאו כלום הוא א"ל רב אדא בר מתנא ולא יהא רב פפא כבת רב חסדא בת רב חסדא קים לי בגווה מר לא קים לי בגוויה אמר רב פפא השתא דאמר מר קים לי בגוויה מילתא היא כגון אבא מר ברי דקים לי בגוויה קרענא שטרא אפומיה קרענא ס"ד [ה]אלא מרענא שטרא אפומיה ההיא איתתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרב ביבי בר אביי [ו]אמר להו ההוא בע"ד תיתי ותישתבע (א) במתא אפשר דמיכספא ומודיא אמרה להו כתבו לי זכוותא [ז]דכי משתבענא יהבי לי אמר להו רב ביבי בר אביי כתבו לה אמר רב פפי משום ב) דאתיתו ממולאי אמריתו מילי מוליתא הא אמר רבא ג) האי אשרתא דדייני דמיכתבא מקמי דנחוו סהדי אחתימות ידייהו פסולה אלמא מיחזי כשיקרא ה"נ מיחזי כשיקרא וליתא מדרב נחמן דאמר רב נחמן ד) אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר' מאיר אלא בגיטי נשים [ח]דבעינן כתיבה לשמה [ט]אבל בשאר שטרות מודו ליה דאמר רב אסי ה) אמר ר' יוחנן [י]שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שיעבודו טעמא דנמחל שיעבודו אבל למיחזי כשיקרא

א) [עי' תוס' ב"ב לג: ד"ה והלכתא] ב) יבמות עה: ב"מ קט. ב"ב קלז: קנא· ג) גיטין כו: לעיל כא: ד) גיטין ג: כג· כו: ה) ב"מ יז· [גיטין כו:]

רש"י

לא קנה · דלאו כל כמיניה לחוב זה כדי לזכות את זה: **תפסוה אינהו** · שאף הם נושים בו מעות: **ממלח מלוחי** · מנהיגה בעוגין שלה שקורין ריימ"ש בלעז ממלח שקורין ווירני"ר בלעז לשון ויראו המלחים (יונה א): **אנא קנינא כולה** · הנהגתי בריאה משל חבירי: **מחריפותא דנהרא** · לא מצאנוה על שפת הנהר שהיא כסימטא אלא מזה חטפנוה שהיא מוליכה באמצע הנהר שכל הספינות הולכות שם והוי כרה"ר: **קאקי** · אווזים: **חיורי** · על שזקנים היו: **משלחי גלימי דאינשי** · מפשיטין טליתות האנשים: **מסקי ביה** · נושים בו: **בי חוזאי** · אנשי אותה מדינה: **סיטראי** · מצד אחר הייתי נושים בו מלוה על פה ומחמת אותה מלוה נחזיק בהם: **לענין שלומי שליח** · למשלח: **מאי** · מי הוה פושע שהחזיר המעות עד שלא קבל מהם השטר: **לתקוני שדרתיך** · והיה לך לדקדק בתקנתי: **דהוו מפקדי גבה** · מאבי יתומים: **מלוגא דשטרי** · תיק מלא שטרות: **מחיים תפיסנא להו** · בחוב שהיה חייב לי החזקתי בהם: **הוי תפיסה דלאחר מיתה** · שכל זמן שהיה חי היו פקדון בידך והרי הן כמונחין ברשותיה וכי אמרי' תפיסה מחיים כגון שראהו קרוב למות ותפס מטלטלין לשם חובו ולא היו פקדון בידו: **דאיחייבא שבועה** · שהיה אדם תובעה ממון והיא כופרת: **בת רב חסדא** · אשתו של רבא: **לשבועה אשכנגדה** · התובע אותה ישבע ויטול כדתנן (שבועות דף מד:) ואלו נשבעין ונוטלין שכנגדו חשוד על השבועה: **זימנין** · פעם אחרת: **כבת רב חסדא** · שהאמנת לחשוד את האשה על השבועה: **דקים לי בגוה** · דלא משקרא: **קרענא ס"ד** · וכי אחד נאמן להוציא שטר חתום מיד המחזיק בו אפוקי ממונא הוא ותרי בעינן: **מרענא** · ולא אזדקק לגבות באותו שטר ומקרע נמי לא קרענא ליה: **כתבו לי זכוותא** · שבאתי לדין ונפטרתי הימנו בשבועתי: **ממולאי** · בית עלי שהן כרותי ימים ולי נראה ממולאי גבנונים בעלי מומין שאינן חיין כשאר בני אדם לשון שקל מוליא ושדי בגלא (ב"ב דף כו·): **אשרתא** · לשון חוזק כמו ייסר כחך (יבמות סב·): **אשרתא דשטרי** · קיום השטר שכותבין דייני במותב תלתא הוינא ואתא פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו: **דניחוו** · שיעידו זה כתב ידי: **ה"נ מיחזי כשיקרא** · לכתוב נשבעה פלונית ועדיין לא נשבעה: **ופרעו** · בו ביום: **אינו חוזר ולוה בו** · אפי' בו ביום ואע"ג דלאו מוקדם הוא שהרי ביום הלואה נכתב: **שכבר נמחל שעבודו** · משפרעו בטל השטר ונמצאת מלוה השני' מלוה על פה ואינו גובה מן הלקוחות:

כשיקרא

תוספות

אית לך סהדי דתבעתינהו מחיים. וא"ת ואמאי צריכה סהדי ניהמני לדידה במיגו דאי בעיא אמרה לקוחין הן בידי דאע"ג דקיי"ל דאין אותיות נקנות במסירה וצריכה מסירה ושטר לקיחה ה"מ לקנות החוב אבל לקנות הנייר קני בלא שטר הואיל והיא מוחזקת בו והך איתתא לא היתה חוששת אלא לקנות מלוגא דשטרי בלא החוב מדקאמרה מחיים תפיסנא ותפיסה מחיים לא מהניא לגבות החוב דלא עדיפא ממסירה אלא דע"י כך היתה יכולה לדחוק היורשים שיפרעו היורשין מה שהיה חייב לה במה שלא תחזיר מלוגא דשטרי והוי כמו משכון ואומר ר"י דלא חשיב מיגו הואיל ועכשיו אינה יכולה לטעון לקוח הוא בידי שכבר אמרה מחיים תפיסנא ומשום דאי בעיא אמרה לקוחין הן בידי בשעה שאמרה מחיים תפיסנא לא מהימנא השתא דבאותה שעה שאמרה מחיים תפיסנא סבורה היתה שהיא טענה מעולה ולא היתה יודעת שהיא צריכה לטעון דתבעינהו מינה מחיים מדלא טענה מעצמה וראיה מסוף פרק זה בורר (סנהדרין דף לא·) גבי ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה ואמרה ידענא בהאי שטרא דפרוע הוא ולא הימנה ר"נ משום כיון דאתחזק בבי דינא פי' שראינו השטר בידה אי בעיא קלתיה לא אמרי' אע"פ שאם אמרה פרוע הוא קודם שראינו השטר בידה היתה נאמנת במיגו דאי בעיא קלתיה השתא שראינוהו בידה אין נאמנת עוד דהשתא לית לה מיגו ועוד ראיה מדתנן בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף לח:) מנה לי בידך ואמר לו הן למחר אמר לו נתתיו לך פטור ופריך בגמרא (דף מא·) מינה למ"ד המלוה חברו בעדים צריך לפורעו בעדים והא הכא כיון דתבעי' בעדים כמאן דאוזפיה בעדים דמי וקתני פטור ומאי קושיא שאני הכא דמהימן במיגו דאי בעי אמר אתמול להד"מ אלא ודאי מיגו למפרע לא אמרינן:

מרענא לשטרא אפומיה · פי' ר"ח בפ' שבועת הדיינין (שם דף מב· ושם ד"ה איתרע) דכל מרענא דבהש"ס לגבי שטר היינו שצריך בעל השטר לישבע קודם שיגבה והלשון משמע כן מדלא מסיק לא מיקרע קרעינן ולא מיגבא מגבינן ביה כדאמרינן באלו נערות (לעיל דף לו:) האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה *) (ולא מיקרע קרעי' ליה) וא"ת למאי הלכתא אמר רב פפא דמרעינן ליה אי לשבועה כדפירשנו אפי' לא מהימן כבי תרי יתחייב שבועה הבא ליפרע כדתנן במתני' (לקמן פז·) עד א' מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה וי"ל דרב פפא קאמר אפילו יהא קרוב שאינו בר עדות כמו בת רב חסדא שלא היתה בת עדות ודקא א"ל נמי לרב פפא איכא אינש אחרינא בהדי מר נ"ל שהיה רב פפא קרובו של בעל השטר או של נתבע להכי ליכא להימניה אפילו לשבועה **):

אלמא מיחזי כשיקרא · והתם נמי מיחזי כשיקרא שכתבו לה פלונית נשבעה ונפטרה מפלוני ונתנוהו ביד שליש שיתן לה לאחר שבועה ומה שלא כתבו לה אם תשבע פלונית תפטר דלא הוה מיחזי כשיקרא היינו משום שלא להצריכה עדים היום או למחר:

*) [גם ליתא ועי' היטב תוס' שבועות מב. ד"ה איתרע ותוס' לקמן נב: ד"ה דינא] **) [וע"ע תוס' יבמות קא: ד"ה מרענא]:

חדא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותשתבע במאתין אפשר דמיכספא:

עין משפט
נר מצוה

כו א מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' א ופ"ו מהל' שאלה הלכה ד סמג עשין פה טוש"ע ח"מ סי' רנז וסי' טו סעיף ה [וברב אלפס עוד בפ"ג דב"מ דף פו.] :
כז ב מיי' פי"א מהל' זכיה הלכה ב סמג עשין פה טוש"ע שם סי' רנג סעיף כט :
כח ג מיי' פ"ו מהלכות מכירה הלכה יא סמג עשין פב טוש"ע שם סי' סו סעיף כג :
כט ד מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעי' כח:
ל ה טוש"ע אה"ע סי' קה סעיף ו :

תורה אור

כשיקרא לא חיישינן [ו]ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא דציירי בסדינא בי רבי מיאשא בר בריה דר' יהושע בן לוי שכיב ר' מיאשא ולא פקיד אתו לקמיה דר' אמי א"ל חדא דידענא ביה בר' מיאשא בר בריה דר' יהושע בן לוי °דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו ידענא ביה בחסא דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימר איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא דאפקיד מטכסא בי רב דימי אחוה דרב ספרא שכיב רב דימי ולא פקיד אתא לקמיה דרבי אבא אמר להו חדא דידענא ביה ברב דימי דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא [ו]ההוא דאמר להו נכסיי לטוביה שכיב אתא טוביה א"ר יוחנן הרי בא טוביה אמר טוביה ואתא רב טוביה לטוביה אמר לרב טוביה לא אמר ואי איניש דגים ביה הא גים ביה אתו שני טוביה[א] שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם איבעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש °טוב שכן קרוב מאח רחוק שניהם קרובים ושניהם שכנים ושניהם חכמים[ב] שודא דדייני א"ל רבא לבריה דרב חייא בר אבין תא אימא לך מילתא מעליותא דהוה אמר אבוך הא דאמר שמואל[ג] [ו]המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל [ו]במכנסת שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה: [ו]קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה איגרשה ושכיבה אתו קא תבעי לה לברתה אמר להו רב נחמן ליכא דליסבא לה עצה תיזיל

משלי כז

א) ב"מ קח: ב) [קדושין עד. וש"נ] ג) [לקמן פו· וש"נ]

רש"י

כשיקרא · שלא נכתב על מלוה זו: לא חיישינן · אם לא שיש בדבר ביטול שטר גמור: שב מרגניתא דצייר' בסדינא · שבע מרגליות צרורות בסדין אחד הפקיד ביד ר' מיאשא : ולא פקיד · לא צוה לאנשי ביתו שחטפתו מיתה: אתו לקמיה דר' אמי · לתבוע את היורשין והיורשין אומרים שמא של אביט היו: דלא אמיד. אינו עשיר* : סימנא · דאמר בסדין הם צרורות והם שבע : שכיב חסא ולא פקיד · שטבע בנהר כדאמר ביבמות בפ' בתרא (ד' קכא:): מטכסא· לבוש משי ליגד"ל בלע"ז : ההוא דאמר להו · בצוואת מיתה נכסי לטוביה ולא פירש לאיזה טוביה : דגים ביה· רגיל אצלו ומגו דגייסי אהדדי קורא לו בשמו כאילו לא נסמך : ת"ח קודם· דמסתמא אדם מצדיק מעשיו לזכות בשעת מיתה דאמר מר (ברכות לד:) כל הנביאים לא נתנבאו אלא למהנה תלמידי חכמים מנכסיו : שודא דדייני · השלכת הדיינים לפי מה שיראו דיינים שהיה דרכו של מת לקרב את זה יותר מזה או מי שבשניהן טוב ונוהג בדרך ישרה שיש לומר בו נתכוון המת לזכות : שודא · כמו *שדי בימא (שמות טו) דמתרגמינן ירה בים הטיל בים : וחזר ומחלו · המוכר שהוא מלוה מחלו ללוה: מחול · דאמר ליה לוה ללוקח לאו בעל דברים דידי את : ואפי' יורש · של מלוה מוחל : זבינתה לכתובתה · מכרה שעבוד כתובתה לאחרים בטובה תחת בעלה : בטובת הנאה · דבר מועט שאינו אלא כחיזוק טובה שקורין גרי"ד מפיק רצון ולפי שהלוקח מטיל מעותיו בספק שמא תמות היא בחיי בעלה מפחד ואינו לוקחה אלא בדמי' מועטי': ה"ג אתו תבעי לה לברתה · אתו לקוחות וקא תבעי לה לברתה הבאה לגבות כתובת אמה מאביה ולירש הכתובה מכח אמה ואלו באין ליטול אותה הימנה לומר אמך מכרה לנו :
תיזיל

תוספות

חדא דידענא ביה בר' מיאשא דלא אמיד · אע"ג דאילו הוה ר' מיאשא קיים והוה טעין שלי הוא היה מהימן אע"ג דלא אמיד דאימור מציאה אשכח או מתנה נתנו לו מ"מ לא טענינן ליתמי דמילתא דלא שכיחא היא כי היכי דלא טענינן להו נאנסו בסוף פרק המוכר את הבית (ב"ב דף ע: ושם) :

ועוד הא קא יהיב סימנא · אין לפרש ועוד אפי' אמיד דאי אמיד מה מועיל הסימן דלמא זבנה מיניה אף על גב דהאי סימן דצייר' בסדיניה אין רגילות לידע אם לא שהפקיד אצלו מ"מ בכסא דכספא ומטכסא דבסמוך ליכא סימן אלא בגופם וההוא לא הוי סימן שהפקיד דאיכא למימר דזבנה מיניה אלא יש לפרש דהנך תרי טעמי אין מועילין זה בלא זה דבעינן דלא אמיד וסימן וא"ת בסוף פ"ק דלעיל (דף יג:) גבי ארוס וארוסתו דקאמר חדא דהא קא מודה ועוד האמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג א"ל אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג כו' ומאי קשיא ליה דלמא רב יוסף שני הטעמים מצריך כדאשכחן הכא וי"ל דהתם אתי שפיר דאי טעמא דמודה לא מהני לחודיה ההוא טעמא נמי דהלכה כר' גמליאל לא מהני ליה מידי דלא מכשיר ר"ג אלא ברוב כשרים אצלה והכא רוב פסולין אצלה וליכא אלא חד טעמא דמודה בלבד וה"ק ובהא כי לא מודה פי' אי טעמא דמודה לחודיה לא מהני מי מכשיר כו' והא דאמרינן בהאשה שהלכה (יבמות דף קטו: ושם) ההוא דאפקיד שומשמי גבי חבריה א"ל הב לי שומשמאי א"ל שקילתינהו א"ל והא כך וכך הוו ובחביתא רמיין אמר ליה שקלתינהו והני אחריני נינהו ומשמע התם דאי הוה יהיב סימנים מובהקים הוה מהימן ולא מהימן אידך במיגו דלקוחים הם בידי וכן בפרק איזהו נשך (ב"מ דף ע·) הני זוזי דיתמי היכי עבדינן להו חזינן אינש דאית ליה דהבא פריכא כו' אבל כלים לא דלמא פקדון נינהו ואתי אינש מעלמא ויהיב בהו סימנא ושקיל להו התם מיירי כשיש עדים שהפקיד אצלו דאז לא מהימן למימר לקוח הוא בידי כיון שבא לידו בתורת פקדון אבל דהבא פריכא אין בו סימן והא ליכא למיחש שמא יכירו בטביעת עין דהא לא שכיח ורשב"א נראה לו לפרש חדא דלא אמיד וליכא למיחש דלמא דר' מיאשא נינהו ועוד לדלמא דאינש אחרינא הוו נמי ליכא למיחש דהא קא יהיב סימנא :

קיהיב סימנא · פי' בקונטרס דצייר' בסדינא ושבעה הוו ובהאשה שהלכה (יבמות דף קטו:) לא הוי סימן כי האי גוונא :

שודא דדייני · לא כפי' הקונט' שפי' שיאמדו הדיינים דעתו של נותן למי רצונו ליתן יותר אלא אומר ר"ת שהדיין יתן למי שירצה ומביא ראיה מסוף פ"ק דגיטין (דף יד: ושם) גבי הולך מנה לפלוני ומת משלח מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה התם שודא ועוד בפ' בתרא דקידושין (דף עד· ושם) אמרינן דנאמן דיין לומר לזה זכיתי כו' אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אין נאמן ופריך וניהדר ונידייניה ומשני בשודא דדייני ואי כפי' הקונט' שהדיינין אומדין דעתו של נותן אכתי ניהדר ויעשה שודא וכן בירושלמי למי שירצו הדיינים להחליט מחליטין ואם תאמר אם כן יתן הדיין למי שיתן לו יותר שכר וי"ל דכל דיין דמקבל אגרא לאו דיינא הוא *) ·

המוכר שטר חוב לחבירו כו' · תימה לר"י היאך יכול למכור החוב דבשלמא כשיש ללוה קרקעות מוכר לו אותו שיעבוד שיש לו על הקרקעות אבל כשאין לו כלום מה מוכר לו ונראה לו דלא הוי מכר מדאורייתא דאי הוי מכר אמאי מחול וכן נראה לר"ת דלא הוי מכר אלא מדרבנן ומייתי ראיה מדאמר בפ' מי שמת (ב"ב דף קמז: ושם) אמר רבא אמר ר"נ מתנת שכ"מ מדברי סופרים ופריך והאמר ר"נ אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכ"מ שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דאינו יכול למחול כו' משמע דמידי דאורייתא אינו יכול למחול ויש לדחות דלעולם אפי' הוי מכר שטר דאורייתא יכול למחול והתם ה"פ א"א בשלמא דאורייתא מש"ה אינו יכול למחול היורש לפי שהוא אינו יורש אלא המקבל מתנה הוא היורש דאם הוא מדאורייתא אם כן נפקא לן מוהיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה אלא אי אמרת דרבנן אמאי אין יכול למחול הלא אפי' מידי דאורייתא יכול למחול כ"ש מתנת שכ"מ דרבנן וא"ת אמאי איצטריך למעוטי שטרות מאונאה **) אם מכר שטר חוב לא הוי דאורייתא וי"ל דנהי דהחוב אינו מכור מ"מ שייך בו אונאה שהוא שוה הרבה לקונה שימכרנו בדמים יקרים ללוה א"נ כגון שהיה חייב לו מלוה על פה ומעלה לו דמים שיכתוב לו השטר :

מפני שידו כידה · תימה לר"י דבסוף שנים אוחזין (ב"מ דף יט: ושם) גבי מלא סובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ופריך וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן כו' ומשני שמע מינה איתא לדשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול והשתא אכתי ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלה והכניסתה לכתובתה לבעלה שאינה יכולה למחול כדאמרי' הכא ונ"ל דמיירי התם בידעי דלית לה בעל :
תיזיל

*) [וביתר ביאור כתבו תוס' לקמן קה: בד"ה לימא רב וכו' וע"ע תוס' ב"ב לה· ד"ה שודא] **) [ב"מ נו: ושם]

[ביתר ביאור תמצא ברש"י גיטין נב: ד"ה ולא אמיד]

גליון הש"ס
גמ' דלא אמיד · עיין בספר הגהות לגרו"ה מדה יב וברמב"ן שם ·

[נ"ל ירה בים דמתרגמינן שדי בימא]

תוספות רי"ד

דאיחייבא שבועה דאוריית' שבועה במקום תשלומין עומדת עד שתשבע ותפטר וכיון שלא היתה יכולה להשבע מפני שהיא חשודה בעיניו ולא היה מניחה לישבע הו"ל מחויב שבועה ואי"ל ומשלם מש"ה אפכה אבל הכא ל"ש הכי : ההיא איתתא דאיחייבא שבועה ב"ד דרבב"א א"ל ההוא בע"ד תיתי תשתבע לי במתא אפשר דמיכספא ומודית א"ל כתובו לי זכותא ויהבו ביד נאמן דכי משתבענא יהבי לי אמר ר"ב כתובו לה א"ל ר"פ משום דאתיתו ממולאי אמריתי מילי ממולייאת' והא"ר האי אשרתא דדיינא דכתיבי מקמי דליחזי סהדי חתימות ידיהו פסולה אלמא מחזי כשיקרא ה"נ מחזי כשיקרא וליתא מדר"נ דאמר ר"נ אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בג"נ דבעי' כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות מודו ליה דאר"א אר"י שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נ"ש טעמא דנ"ש אבל לשיקרא לא חיישינן : ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא כי ציירן בסדיני' בי ר' מיאשי' ברי' דריב"ל שכיב ר"מ ולא פקיד אתו לקמי' דר"א א"ל חדא דידענא ביה בר"מ דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא. פי' ויורשין היו אומרים לא פקדנו אבא ושמא שלו היה או מצא מציאה וזה היה נותן בהן סימן שהן ז' וצרורין בסדין. ול"א אלא בשלא רגיל דעייל ונפיק אביתי' אבל רגיל דעייל ונפיק אביתי' אימור איניש אחרינא אפקיד גביה · ואיהו מיחזי חזא : ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתו לקמיה דר"נ א"ל חדא דידענא בי חסא דלא אמיד ועוד הא קיהיב סימנא ול"א כו' : ההוא גברא דאפקיד מטכסא · פי' לבוש של משי בי רב דימי אחוה דר"ס שכיב ר"ד ולא פקיד אתו לקמיה דר"א א"ל חדא דידענא בי ר"ד דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ול"א וכו'. ואחרי שכולם הסכימו לדעת זה כך הלכה רווחת בישראל ודוקא דיהיב סימנא דידי' אבל אי לא יהיב סימנא דידי' הכי מוכחא מילתא דלאו דידי' הוא ויעמדו ביד היתומים עד שיבוא אליהו : ההוא דאמר נכסיי לטובי' שכיב אתא טובי' אר"י הרי בא טובי' פי' לא פירש הנותן לאיזה טוביה והיה בעיר הרבה טוביה ובא א' ואמר לי נדר בחייו שיתן לי נכסיו · אר"י הרי בא טובי' שהוא תובע אותם ואין לנו לחוש שמא לטובי' אחר · אמר לטובי' ואתא רב טובי' ואמר שלי נדר שיתנם בחייו לטוביה אמר לרב טובי' ל"א פי' ויש לחוש שמא אינו זה שיצא עליו הקול ואי (איכא) איניש דגים בי' הא גים ביה וקיראו טוביה בשמו אתו שני טובי' וכ"א אומר לי נדר ליתנם בחייו · שכן ות"ח ת"ח קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם' איבעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש טוב שכן קרוב מאח רחוק . שניהם ת"ח שניהם קרובים שניהם שכנים מאי שודא דדייני · פי' הם ישליכו עיניהם על מי שנראה להן שהיתה דעת המת מקורבת עמו או מי ישר במעשיו יותר מחבירו שנאמר לזה מתכוין בעבור כפרת נפשו ואם לא בא שום טוביה לתבוע ולומר שלו נדר בחייו ליתנם ויש בעיר הרבה טובי' גם בזה הוא שודא דדייני · א"ל רבינא לברי' דרחב"א בר אורין תא אימא לך מילתא דהוה אמר אבוך האי דא"ש המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחל ואפילו יורש מוחל · מודה שמואל במכנסת שט"ח לבעלה וחזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה · כתב ר"ח ז"ל הא דאמר שמואל וכו' · ה"מ בריא שי"ל עיינתי בחשבוני ולא פש לי גביה ולא מידי או מספקא לי ומספיקא לא מפקינן ממונא אבל מתנות ש"מ דקי"ל מידק דייק והדר יהיב א"נ מכנסת שט"ח לבעלה הני תרי לא יכול למחול

תוספות רי"ד

להו לא הוא ולא יורשיו · ואינם נ"ל דבריו מ"מ דבריא משום די"ל עיינתי בחשבוני כדאמר מר א"כ תשלומין יפים חייב לשלם ללוקח שמכר לו שטר פרוע בחזקת שאינו פרוע והאיך פוטרו מאן דלא דאין דינא דגרמי א"נ אע"פ שהשטר אינו פרוע יכול למחול לו מפני שא"י להקנותו המנה שאינו בעין דמלוה להוצאה ניתנה ואין הקנין חל אלא בדבר שהוא בעין לא בדבר שאינו בעין ומפני זה הטעם יכול למחול וזה שלא קנה הלוקח גוף המנה אלא זכות נתן לו שיוכל לתובעו וכיון שזה קדם ומחל לו בטלה זכותו · א) ות"ט דשמואל שאין היורש י"ל כדאמר בפ' מ"ש רבא אר"נ מתנות ש"מ מדרבנן הוא גזירה שמא תטרף דעתו עליו ומי אר"נ הכי והא א"ר אר"נ אע"ג דא"ש האומר וכו' מודה שמואל שאם נתנו במתנות ש"מ שאינו י"ל אא"ב מדאורייתא מ"ה א"ל אא"א דרבנן אמאי אי"ל אינה כשל תורה ועשות כשל תורה אלמא שטעמא דמילתא הוי דמתנת שכיב מרע [א"ל אינו] אלא משום דדבריו ככתובין וכמ"ד וכאילו היו הזוזים ביד מקבל מתנה דמי דומיא דמכנסת שט"ח לבעלה שזכה הבעל בנכסים והוי ידו כידה לכל הפחות והלכך לא מצי' למחול זכותו של בעל ולא משום טעמא דקושטא קאמר כדפריש · וכל טעם הדבר הוא מפני שאין המנה בעין ולא קנאו הלוקח ק"ג כדפרישית מיהו כ"ז שלא מחלו יכול הלוקח לגבות ממנו ולא מצי למימר לאו ב"ד ד"א שלא יהא אלא כאורדכתא יהבי' ניהלי' דמצי למיתבעי' אבל לא קנאו ק"ג שלא יוכל המוכר למחול (ובא) [ואם בא] הלוקח על הלוה וא"ל פרעתיו למלוה ושטר פרוע מכר לך דין הוא שיכוף הלוקח את המלוה שישבע לו שלא פרעו כדין כל שטרות דטעין לוה פרוע הוא דמישתבע מלוה ושקיל לוקח וה"נ משתבע מלוה ושקיל · ואי לא בעי מלוה לאשתבע לי' · ישלם דמים ללוקח משום הואי מק"ט בוודאי אי מת מלוה לא מצי למימר לוה פרוע הוא דשבועה זו אינה אלא להפים דעתו של לוה · וכיון שהמלוה אינו בחיים מי ישבע לו . ואי אמר לוה ישבעו לי בני מלוה שבועת היורשין שלא פקדנו אבא ששטר זה פרוע הוא הדין עמו והלוקח הולך וכופה אותן . ואם המלוה הלך למד"ה אין הלוה יכול לדחות את הלוקח בעבור שבועה זו שלא נתקנה אלא להפים דעת הלוקח וכיון שאין פה מי שישבע לו גובה הלוקח בלא שבועה . ונ"ל שאם נתנו המלוה במתנה לחבירו וטוען הלוה פרוע הוא אע"פ שהמלוה מאמת דבריו אין שומעין לו אלא אמרי' קנוניא עשו שניהם ואומרים ללוה פרע למקבל המתנה שהשטר מסור בידו ואם פרעת למלוה לך ודן עמו שיחזור לך מעותיך אבל אין הדבר כן דמיגו דאי בעי מצי (א"ל) מחיל לי כדאמרן מצי נמי למימר פריעה הוא ולבטוליה והכא דאמרי' הכא מפני שידו כידה לאו למימרא דהל' כאביי דאי הוה מצטרכינן לטעמא דידו עדיפא מידה הוה אמרה לי' כרבא אלא תסגי לן דידו כידה דכיון שיש לו זכות בנכסים במנה אין יכול למחול זולתו (והרב פוסק הלכה כאביי) קריביתי' דר"נ זבינתה כתובתה בטובת הנאה פי' בדמים מועטים שקנאה בספק שאם תמות היא יירשנה בעלה ואם תתאלמן או תתגרש יזכה הלוקח בכתובה איגרשא שכיבא אתו לקוחות קתבעו לברתה.א"ל ר"נ ליכא דליסבא לה עצה
תיזיל

א) נראה דצ"ל והיינו טעמא דשמואל מודה דאם נתנו במתנת ש"מ דאינו יכול למחול וכדאמר וכו' .

לא א טוש"ע ח"מ סי׳ סו סעיף כג:

תורה אור

תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוה ותירתה מיניה שמעה אזלה אחילתה *אמר רב נחמן עשינו עצמינו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר °ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני: (ישעיה נח) גופא *אמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי׳ יורש מוחל אמר רב הונא בריה דרב יהושע [א]ואי פקח הוא מקרקש ליה זוזי וכתב ליה שטרא בשמיה: *אמר אמימר [ב]מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא מאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא הוה עובדא וכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לצלמי: אמר אמימר משמיה דרב חמא [ג]האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובע"ח ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי *לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי לאשה מסלקינן לה בארעא האי כי דיניה והאי כי דיניה [ד]ואי לא איכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לבעל חוב יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה מאי טעמא *יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא אמר ליה רב פפא לרב חמא ודאי דאמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה ואמר ליה זיל שקול מארעא אמרינן ליה זיל זבין את ואייתי הב ליה [ה]א"ל לא איכא לי גופא דעובדא היכי הוה [ו]א"ל תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה *א)הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן (רש"ל א"ל) א"ל רב כהנא לרב פפא לדידך דאמרת ב)פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא לי דאיעביד מצוה מאי א"ל ג)[ז]תנינא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומרין לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין

א) יבמות קי׳ ב)[ב"ב קמד׳ ערכין כב׳] ג)[חולין קלב:]

רש"י

תיזיל ותיחלה כו׳ · דאמרינן אפי׳ יורש מוחל ואמה של זו מכרה לזו שטר חוב שהיה לה על בעלה: עשינו עצמינו · כקרוב של בעל דין או אוהבו הבא אצל דיינין ועורכו ראיות אחר זכות אוהבו או קרובו כך למדתי עלה לזו להפסיד שכנגדה: מעיקרא · כשאמר כן: לבסוף · כשנתחרט: אדם חשוב שאני · לפי שלמדין הימנו ויש שיעשו אף שלא לקרובים: ואי פקח הוא · הלוקח: מקרקש ליה זוזי · ללוה ושוכרו בהן לכתוב לו שט"ח בשמו קודם שיעשו קנוניא בין שניהם: מאן דדאין דינא דגרמי · המחייב את הגורם הפסד לחבירו: מגבי ביה · בהאי שטרא מן המוחלו: דמי שטרא מעליא · כל החוב שבתוכו: ומאן דלא דאין כו׳ · פלוגתייהו בבבא קמא בפרק בתרא (דף קטז:) ורבי מאיר אית ליה דינא דגרמי כדתניא (שם דף ק:) נתייאש הימנה ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותו גבי כלאים וקיי"ל כוותיה: מגבי ביה דמי ניירא בעלמא. כלומר אומר שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא בידך: כפייה רפרם לרב אשי · שבא הדין לפני רב אשי וסיבבו והקיפו בראיות ואגבי מדינא דגרמי: כי כשורא לצלמי · כלומר גיבוי גמור כל ההפסד דקדק בו כאשר ידקדק הלוקח קורה לצור בה צורות שלוקח ישרה וחלקה: האי כי דיניה · זה הלוה מעות וזו סמכה על שיעבוד הקרקע והיא לא נתנה כלום ואם בשביל נכסי צאן ברזל הנישומין בכתובה הוא זכה בהן מיד וזו ליפתן עם הכתובה על שיעבוד הקרקע: ולא חזיא אלא לחד · אין בה אלא כדי לאחד מהן: לבעל חוב יהבינן · שלא תנעול דלת: יותר משהאיש רוצה כו׳ · ולא חיישינן לומר משום חינא ודוקא שהשטרות נכתבו ביום אחד אבל אם קדמה זמן הכתובה היא גובה: ודאי דאמריתו כו׳ · לשון שאלה הוא אמת הוא ששמעתי שאתם אומרים דבר זה של תימה דמטרחינן ליה ללוה למכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע: תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה · מעות היה לו לפרוע ואומר של עובד כוכבים הם: לדידך דאמרת כו׳ · במסכת ערכין בפ׳ שום היתומין (דף כב׳): פריעת בע"ח מצוה · מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו דכתיב הין צדק שיהא הן שלך צדק °ולאו שלך צדק (בבא מציעא דף מט׳): במה דברים אמורים · דלוקה ארבעים: (עי׳ פי׳ רש"י בחולין קלב: עוד שם קי: ד"ה כפתוהו): מכין

תוספות

תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אביה · קשה לרבינו יצחק דמה הרויחה הא אמרינן בסמוך מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא ורב נחמן גופיה דאין דינא דגרמי בהגוזל בתרא (ב"ק קיז:) גבי ההוא גברא דאחווי אכריא דחיטי ויש מפרשים דקטנה היתה כמו *הפעוטות מתנתן מתנה ולא מחייבא מדיני דגרמי ולרבינו יצחק נראה מתוך כך דלא מיחייבא מדינא דגרמי אלא דמים שנתנו לה על כתובתה ולא כל הכתובה *)ונמצא שמרווחת הרבה ומיהו לא נתיישב לרשב"א לשון מגבי ביה דמי שטרא מעליא דמשמע דחייב לשלם כל הכתוב בשטר ומביא ראיה מהא דאמרינן בפ"ב דקידושין (דף מז:) התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים והרשה עליהם ר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת ומסיק דבדשמואל קא מיפלגי דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מר אית ליה ולהכי אינה מקודשת דלא סמכה דעתה הואיל ויכול למחול ואם היה חייב לשלם כל הכתוב בשטר אמאי לא סמכה דעתה הא אינו (נ"י) רשאי (כ"י) למחול שיצטרך לשלם לה [והשתא לא תיקשה היאך השיאה רב נחמן עצה להפסיד ממון אחרים בשביל קורבה שהרי לא היה מפסידן לגמרי שהיו מחזירין להם מעות שנתנו מ"מ קצת יש לגמגם]: **לבעל** חוב מסלקינן ליה בזוזי · אומר רבינו תם דג׳ דינין חלוקים למלוה ולניזק ולשכיר לבעל חוב אית ליה זוזי לא מצי לסלוקי בארעא כדאמרינן הכא וניזק אפילו אית ליה זוזי מסלק ליה בארעא ובשכיר אפי׳ לית ליה זוזי אמרי׳ ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי דתנן בפרק הבית והעליה (ב"מ קיח׳) היה עושה עמו בתבן ובקש ואמר טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ומשמע התם אפילו דלית ליה זוזי **): **לאשה** לא יהבינן לה מ"ט יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא · וא"ת דאמרינן לעיל (דף פד׳) לכתובת אשה משום חינא ואפי׳ ר׳ בנימין לא פליג אלא כשהבע"ח הוא כושל אבל שניהם שוין מודה דיהבינן לכתובת אשה ותירץ רבינו תם דהכא יהבינן לבע"ח משום דאיכא טעמא דנעילת דלת ובאשה לא שייך נעילת דלת כדאמרינן יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא אבל לעיל דלאחר מיתה ליכא נעילת דלת דמיתה לא שכיחא כדאמרינן בהנזקין (גיטין נ׳) דלא מסיק אדעתיה דמלוה דמית לוה ונפלי נכסי קמי יתמי עדיפא כתובת אשה משום חינא ומורי ה"ר יחיאל השיב למורי הרב בשם ר"י דאפילו לאחר מיתה יהבינן לבעל חוב קרקע או אפילו מטלטלין אחר תקנת גאונים שתקנו דאשה ובעל חוב גובין מטלטלין ולעיל דיהבינן לכתובת אשה היינו משום דכיון דאין דינו של בעל חוב לגבות ואי הוה יהיב להו נפקד ליתומים לא מצי נקיט להו בדינא עדיפא כתובת אשה משום חינא ואפילו קדים זמן הכתובה לזמן השטר כיון שלא תיקנו שתטרוף מן הלקוחות ולא חל שיעבוד כתובה עלייהו כלל והוי כאילו זמנן שוה והכי אמר בפרק מי שמת (ב"ב דף קנז׳) דאיקני קנה ומכר את"ל לא משתעבד הא לא משתעבד ואת"ל משתעבד לוה ולוה ואחר כך קנה ומכר מהו לקמא משתעבד או לבתרא [משמע דאי לא משתעבד ליכא לספוקי כלל הי גביא ברישא כיון דלא משתעבד לגבות מלקוחות וכתב וכן עמא דבר כר"י וכן רב אלפס ורמב"ם · ורבי יצחק בר אברהם נראה לו כר"ת · ואמת כי נראה דברי ר"ת]: **ההוא** תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה · אין לפרש כשאמר לו זיל את זבין הוה תולה מעותיו בעובד כוכבים דא"כ כהוגן עשו לו אלא תחילה כשתבעו היה הולך ותולה מעותיו ובשעת הגבייה כבר לא היה לו ואפ"ה הזקיקו למכור: **אמר** לא ניחא לי למיעבד מצוה מאי · הא פשיטא ליה דכופין דהא עיקר מילתיה בערכין (דף כב׳ ושם) אהא דאין נזקקין לנכסי יתומין קטנים וקאמר משום דפריעת בע"ח מצוה והני לאו בני מיעבד מצוה ניהו מכלל דלנכסי יתומים גדולים נזקקין אלא ה"ק לא ניחא ליה למעבד מצוה מאי והלא פשיטא דכופין ומה שייך לקרותו מצוה אמר ליה תניתוה דהיכא דאיכא מצוה כופין אי נמי י"ל דבעא מיניה אם כופין אם לאו אע"ג דפשיטא דלנכסי יתומין גדולים נזקקין הנ"מ היכא דלא אמרו לא ניחא לן למעבד מצוה אבל היכא דאמרו מאי אמר ליה תניתוה כו׳ וי"מ דאתולה מעותיו בעובד כוכבים קאי דבשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע דאמר טעמא דאין נזקקין משום נררי אבל חיובא איכא אנכסי והואיל והדין שיתן מעות השיעבוד נמי הוי על המעות אע"ג דאיכא קרקעות וכ"ש כי ליכא אלא לדידך דאמרת מצוה ואע"ג דאית להו נכסי ליתמי לא נחתינן עלייהו דלא רמיא עלייהו שיעבודא אלא במקום דאיכא מצוה אמרת נמי שהשיעבוד לא יהא על המעות ולא דמי לגזלן שהשיעבוד על כל נכסיו דהתם באיסורא אתא לידיה ובדין אישתעבד לגמרי אבל הכא לא: **פריעת** בע"ח מצוה · בדאיכא אחריות נכסים איירי דעלה איתמר מילתיה דרב פפא בערכין (ג"ז שם) ואפ"ה אין נפרעין מנכסי יתומים קטנים דלאו בני מיעבד מצוה ניהו אבל מנכסי יתומין גדולים נפרעין אבל בדליכא אחריות נכסים מצוה על היתומין ואין כופין כדמוכח בפ׳ מי שהיה נשוי (לקמן צא:) גבי ההוא דשבק קטינא דארעא וטעמא משום דהוי מצות כיבוד מצוה שמתן שכרה בצידה ***) דאין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה והא דאמר בהגוזל עצים (ב"ק נד:) הניח להן אביהן פרה וטלית וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן התם אם לא יהיו מחזירין איכא קלון אביהן הלכך חייבין לשלם אבל משום כבוד להודיה לא ובקונט׳ פי׳ לקמן גבי קטינא דהואיל וליכא מצוה אלא מדרבנן לא כייפינן להו ואין נראה דהשכחן דכופין במצות דרבנן כגון מצוה לקיים דברי המת דאמרי׳ בהשולח (גיטין מ׳) דכופין את היורשים:

*) [צ"ל ונמצא שמרווחת הרבה ומביא ראיה מהא דאמרי׳ בפ"ב דקדושין כו׳ שיצטרך לשלם לה ומיהו לא נתיישב לרשב"א לשון כו׳ כל הכתוב בשטר כו׳ הס"ד] וכן גי׳ הב"ח
) [וע"ע תוס׳ ב"ק ט. ד"ה רב הונא ועוד שם ב"ק מו: ד"ה ה"ג ותוס׳ ב"ב לב: ד"ה אי דליכא] *) [כדאיתא חולין קי:]

תוספות רי"ד

... אר"ח בריה דר"י ואי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכתב שטרא בשמיה כלומר אם הלוקח ... הלוה במעות קודם שיעשו קנוניא המלוה עם הלוה וכותב לו הלוה שטרא אשמי׳ כאילו לוה ... להם הקנוניא: אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי בי׳ דמי שטרא מעליא (וביאר ... שהמלוה מבטל השטר ביד הלוקח בין שמחלו ללוה בין שאומר פרוע הוא וגורם ללוקח ... לשלם לו דמי כל השטר מעליא אבל אם הביא עדים שמחלו או שנפרע ממנו קודם שמכרו ... שמכר לו שטר בטל בחזקת שהוא קיים ואינו חייב לשלם לו אלא הדמים שמכרו ולא יותר

... במתא אחריתי אבל אי בעי לאגבויי קרקע יהיב לי׳ מיטב כי היכי דליקפוץ עלי׳ זבוני ואע׳ ... יכול לסלקו או בקרקע או במטלטלין ולא מצי ניזק למימר ליה זיל זבין את מטלטלי והב לי ... מטלטלי דיהיב לי׳ אפילו סובין וניזק שקיל להו וטרח ומזבין להו אבל ב"ח שהלוהו זוזי א... לאיש מלוה ואם יש לו זוזי א"י לסלקו לא בקרקע ולא במטלטלי אלא בזוזי ואם א"ל זוזים וי"ל ... להגבותו מטלטלים אלא אומר לו טרח את וזבין דעבד לוה לאיש מלוה דדוקא גבי מזיק דלא ש... רחמנא וכתב ישיב ודרשי׳ לרבות שו"כ ואפילו סובין אבל לוה דשקיל דמי ממלוה לא מקילינן ...

מכין אותו עד שתצא נפשו : בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו בצידי רשות הרבים מהו אמר ליה אינה מגורשת מדרב ושמואל *דרב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים וצידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו אדרבה מגורשת מדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה *האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך עד לאחר שלשים יום קנה ואפילו עומדת באגם מאי לאו היינו אגם והיינו צידי רשות הרבים לא אגם לחוד וצידי רשות הרבים לחוד איכא דאמרי אמר ליה [א]מגורשת מדרב נחמן וצידי רשות הרבים כאגם דמי אדרבה אינה מגורשת מדרב ושמואל מאי לאו היינו רשות הרבים והיינו צידי רשות הרבים [ב]לא רשות הרבים לחוד וצידי רשות הרבים לחוד : מתני' [ג]המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה ר' אליעזר אומר אפילו על פילכה ועל עיסתה : גמ' איבעיא להו ר' אליעזר על ידי גלגול קאמר או לכתחלה קאמר ת"ש אמרו לו לרבי אליעזר א) אין אדם דר עם נחש בכפיפה אי אמרת בשלמא לכתחלה שפיר אלא אי אמרת ע"י גלגול מאי נפקא לה מינה דאמרה ליה כיון דקדייקת בתראי כולי האי לא מצינא דאדור בהדך ת"ש הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר ומן השבועה והושיבה חנונית או שמינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה [ד]לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופיא אינו יכול להשביעה רבי אליעזר אומר אע"פ שלא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה שאין לך אשה שלא נעשית אפוטרופיא שעה אחת בחיי בעלה על פילכה ועל עיסתה אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה שמע מינה לכתחלה שמע מינה : מתני' ב)[ה]כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה [ו]אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה [ז]נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא היא ולא יורשיה ולא את הבאים ברשותה ג)אבל יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי [ח]עליך ועל יורשיך [ט]ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה [י]הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפיטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפיטרופיא היורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על מה שעבר : גמ' שבועה מאי עבידתה אמר רב יהודה אמר רב

על

א) [לעיל עב. וש"נ] ב) [לקמן פח: ע"ש] ג) שבועות מח.

מכין אותו · קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיים : והלכה והניחתו כו' · ועודנו שם לאחר שלשים : והוא שצבורין · גבי מתניתין דקתני הקודם זכה אלמא רה"ר לא קני ליה לבעלים מידי אלא א"כ מגביהו הילכך לאחר שלשים לאו ברשותה הוא דליהוי גירושין חיילי : לצידי רה"ר · סמוך לכתלים שאין דרך בני אדם לעבור שם ולהתחכך בכותלים : מתני' חנונית · למכור יינו ופירותיו בחנות : משביעה · שלא עיכבה בידה כלום : אפוטרופיא · להכניס ולהוציא פירותיו ולשכור פועלים ולישא וליתן : גמ' ע"י גלגול קאמר · דשמעיה לת"ק דאמר משביעה על האפטרופסות ולא על פילכה ועיסתה ואפילו ע"י גלגול שבועת אפטרופסות דכיון דשבועת אפטרופסות דרבנן [דהא לא קטען ליה תובע טענת ברי אלא רצוני שתשבע לי לא מגלגלין על ידה] שבועה אחריתי ואתא ר' אליעזר למימר היכא דהושיבה חנונית מיגו דמישתבעה אאפטרופסות משתבעה נמי על ידי גלגול על פילכה ועיסתה דמגלגלין *מדרבנן: או לכתחלה קאמר · דאפי' לא מינה אפוטרופיא משביעה על פלכה שהרי אפוטרופסת היא : בכפיפה · בתוך קופה אחת : שפיר · דאמרה ליה הואיל ומשבעת לי על פילכי איני יכול לסבול קפדנותך : מאי נפקא לה מינה · הרי נתחייבת לו שבועה ומה יקשה לה גלגול זה אם לא עיכבה כלום : הואיל וקא דייקת בתראי · איך אוהב ומאמין אותי ולא מצינא דאידור בהדך : הרי שלא פטר · שלא כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך : נדר · שנודרת לו יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם עיכבתי משלך כלום כדאמר במסכת גיטין (דף לד:) כשמנעו מלהשביעה התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה : מתני' אינו יכול להשביעה · בגמ' מפרש מהי שבועה פטרה : אבל משביע הוא את יורשיה · אם גירשה ומתה ויורשיה תובעין הימנו כתובתה נשבעים שבועת יורשין המפורשת במסכת שבועות (דף מה.) שבועה שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע : ואת הבאים ברשותה · אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעין אותו נשבעין אף הן שבועת היורשין : אבל יורשיו משביעין אותה · אם נתאלמנה והיא או יורשיה נפרעין מן היתומים צריכים שבועה שהרי לא פטרן אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו : לבאין ברשותי · אם אמכור נכסי ואת באה ליפרע מלקוחות : הלכה מקבר בעלה כו' · זו שפטרה בעלה מן השבועה והכי תני בהדיא בתוספתא דהך שפטרה קאי : לבית אביה · שלא נתעסקה שוב בנכסים : על העתיד לבא · על עסק שלאחר מיתה שלא עיכבה בידה כלום דהשתא נכסים דיתמי נינהו ולא מהניא בהו פטור דידיה : על שעבר · על עסק שבחיי בעלה : גמ' שבועה מאי עבידתה · איזו שבועה סתם שהאשה חייבת לבעלה או ליורשיו דקתני דכי לא פטרה משביעה וכי פטרה אין משביעה :

על

אינה מגורשת מדרב ושמואל · הרבה יש לתמוה היכי פשיט מדרב ושמואל דבעי למימר דלצידי רה"ר כרה"ר והא רמי בר חמא גופיה מיבעי ליה בצידי רה"ר מכלל דבהניחתו ברה"ר פשיטא ליה דאינה מגורשת וי"ל דדייק מסיפא דמילתיה דמקאמר דבסימטא לא מהני תפיסה מכלל דבצידי רה"ר מהניא מיהו לאיכא דאמרי מדמה צידי רה"ר לסימטא : וצידי רה"ר כרה"ר דמו · תימה דבריש אלו נערות (לעיל דף לא:) אמר דלענין מיקנא קני בצידי רה"ר : אדרבה מגורשת מדרב נחמן כו' · מדלא קאמר אדרבה מגורשת מדרב ושמואל גופייהו דאמרי בסימטא לא מהני תפיסה מכלל דפשיטא ליה דסימטא עדיפא לענין קנין טפי מצידי רה"ר אבל אגם וצידי רה"ר בעי לדמויי אהדדי אלמא לענין קנין סימטא עדיף מאגם וקשה לרשב"א דלעיל בשילהי האשה שנפלו (דף פב·) אמר רבי יוחנן האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תיקני עד לאחר שלשים קנה אפילו עומדת באגם וא"כ כל שכן אם היא עומדת בסימטא והיכי אמר ר' יוחנן לעיל דתפיסה מהני בסימטא דר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו אפילו בסימטא : האומר לחבירו משוך פרה זו כו' · בדאמר לו מעכשיו מיירי כדאוקי לעיל בסוף האשה שנפלו (דף פב·) וגבי גט נמי דבעי רמי בר חמא איירי נמי בדאמר מעכשיו דאי לא אמר מעכשיו כיון דאין הגירושין אלא לאחר שלשים היה צריך שיהיה אז בחצירה וקשה דהיכי פשיט מדרב ושמואל דהתם מאי מעכשיו איכא ונראה דהכי פשיט כי היכי דהתם אע"ג דמן הדין דמשעת מיתת האב הנכסים בחזקת יתומים בכל מקום שהם אפ"ה אם הם ברשות הרבים לא קנו יתמי ה"נ היכא דאמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו ולא תתגרשי בו עד לאחר שלשים דמן הדין יש לה לזכות בגט מיד לאחר ל' יום בכל מקום שהוא אפילו הכי ברה"ר אינה מגורשת : רבי אליעזר אומר על ידי גלגול · לא כפירוש שפירש הקונטרס דת"ק סבר דאין מגלגלין בשבועה דרבנן דהא בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מח:) מסקינן דמגלגלין בדרבנן וליכא מאן דפליג אלא טעמא דת"ק דאמרה ליה כיון דדייקת כולי האי לא מצינא דאידור בהדך ירושלמי מאי טעמא דרבנן אם אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם שברה כלים מאי את עביד לה כשומרת חנם או כשומרת שכר מסתברא אפילו כשומרת חנם אינה אם אין את אומר כן אין שלום בבית לעולם : נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך · בירושלמי מפרש כגון שנתן לה רשות לעשות יורשיה אפוטרופין ואת הבאים ברשותך צריך לפרש שאר בני אדם נכרים שעשאתן אפוטרופין מחמת שנתן לה רשות תימה אמאי נקט נדר דנדר לא שייך אלא באלמנה כדמוכח בהשולח (גיטין לד:) דתיקן ר"ג שתהא נודרת כו' ועליך לא שייך אלא בגרושה ויש לומר דאיידי דנקט בסמוך נדר גבי יורשין נקט נמי ברישא ומיהו בגמ' לא שייך לשנויי הכי דקתני בברייתא נדר ושבועה והתם לא מיירי ביורשים כלל :

אלא

לח א ב מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן קמו סעיף ג :

לט ג מיי' פ"ט מהל' שותפין הלכה א סמג עשין פח טוש"ע אה"ע סי' לז סעיף א ב וטוש"ע ח"מ סימן עג סעיף א :

מ ד מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף א :

מא ה ו מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה יט ופט"ו מהל' מלוה הלכה ז סמג עשין פח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף א ב וטוש"ע ח"מ סי' עא סעיף א וסעיף יז :

מב ז מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כ טוש"ע אה"ע שם סעיף ג ד וח"מ שם סעיף יז :

מג ח מיי' פ"ט מהל' שותפין הלכה ד סמג עשין פח ופב טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ד :

לעיל סה: [סה.]

לעיל סב. [ע"ש]

תוספות רי"ד

[illegible] וכדין עשו לו שהרי הי' לו זוזי והי' מבריחן מבע"ח ואי גרסי' לי' י"ל שאותו העובד כוכבים כפר ולקח מעותיו ע"פ שהודה ואמר כי הם של עובד כוכבים ונשאר עכשיו בלא זוזי ואעפ"כ כפו אותו למכור שמפני שמתחלה עשה שלא כהוגן ותלה אותן ביד עובד כוכבים להבריחם מבע"ח ועכשיו שנשאר בלא זוזי עשו לו חכמים נמי שלא כהוגן וכפוהו למכור קרקעו ויפרע למלוה · א"נ האי עשו לו שלא כהוגן לאו דוקא אלא ה"ק לי' מה שנראה לך שעשו לו שלא כהוגן מפני שהיה לו מעות ולעולם כדין וכהוגן עשו לו · א"ל ר"כ לר"פ לדידך דאמרת פריעת ב"ח מצוה אמר לא ניחא לי למיעבד מצוה מאי ובפ' שום היתומים אמר ר"פ פריעת ב"ח מצוה היא עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו. דכתיב הן צדק הן שלך צדק ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ואין נזקקין להן עד שיגדילו א"ל [תנינא] בד"א שלוקה מ' חסר א' במצות ל"ת אבל מצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה עשה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו · וה"נ כייפי' ליה ללוה עד דעביד מצוה ופורע : מתני' המושיב אשתו חנונית או שמינה אפוטרופוס ה"ז משביעה כ"ז שירצה רא"א אפילו על פלכה ועיסתה · פי' ת"ק סבר אם הושיבה חנונית למכור יינו או פירותיו או שעשאה אפוטרופסות על נכסיו להשכיר פועלים ולפורען ולישא וליתן ממונו אז הוא רשאי להשביעה כ"ז שירצה שלא גזלה ממנו כלום · ואע"פ שאינו טוען טענות ודאי אלא טענות ספק אני חושש שמא גזלתני כדתנן בשבועות ואלו נשבעין שלא בטענה · השותפים והאריסין והאפוטרופין והאשה הנו"נ בתוך הבית · ואמרי' התם מאי שלא בטענה · שלא בטענות ודאי אלא בט"ס אבל אם לא הושיבה חנונית ולא אפוטרופסות א"י להשביעה ור"א סבר אע"פ [illegible]

על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה ר"נ אמר רבה בר אבוה על הפוגמת כתובתה אזל רב מרדכי אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי בשלמא למ"ד על הפוגמת כתובתה דמסקא אדעתה דלמא מצטרכי לי זוזי ושקילנא מכתובתאי וא"ל כתוב לי דלא משבעת לי אלא למ"ד על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה איהי מי הות ידעה דמותיב לה אפוטרופיא דאמרה לי' כתוב לי דלא משבעת לי א"ל אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופי' יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על שעבר שעבר מאי עבידתיה א"ר יהודה אמר רב על אפוטרופיא שנעשית בחיי הבעל אבל בין מיתה לקבורה משבעינן לה [א]ורב מתנא אמר אפילו בין מיתה לקבורה לא משבעינן לה [ב]דאמרי *נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא אמר רבה א"ר חייא דלא נדר ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה נקי נדר נקי שבועה בין הוא ובין יורשין אין משביעין אותה ה"ק לה מנקית משבועתא ורב יוסף אמר רבי חייא דלא נדר ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה נקי נדר נקי שבועה בין הוא ובין יורשין משביעין אותה ה"ק לה נקי נפשך בשבועתא שלח ר' זכאי למר עוקבא בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר ובין דנקי נדר (א) בנכסי הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אמר רב נחמן אמר שמואל משום א) אבא שאול בן אימא מרים בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר ובין דנקי נדר בין מנכסי ובין מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי ב) אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואיכא דאמרי לה מתניתא אבא שאול בן אימא מרים אמר בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר ובין נקי נדר בין מנכסי ובין מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אמר רב נחמן אמר שמואל [ג]הלכה כבן אימא מרים:

מתני' ג) הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה (ב) מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים ד) ושלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה [ד]הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה [ה]עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה [ו]מנכסים משועבדים כיצד מכר (ג) נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה [ז]מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסיו ליתומים והיא נפרעת מן היתומים לא תפרע אלא בשבועה [ח]ושלא בפניו כיצד הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו אינה נפרעת אלא בשבועה

רבי

רש"י

על אפוטרופיא · פוטרה בכתיבה זאת משבועת אפוטרופוס אם יושיבנה חנונית אבל אם פגמה כתובתה דתנן במתני' הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה לא נפטרה מאותה שבועה ע"י תנאי זה דכי פטר לה משבועה דקא רמי הוא עלה אבל שבועה דהיא גרמה לנפשה לא פטר לה: על הפוגמת · וכ"ש משבועת אפוטרופיא דמכל שבועה פטרה: אמרה לשמעתא · הך אתקפתא בשלמא למ"ד כו' אותביה קמיה דרב אשי: כתוב לי דלא משבעת לי · ומיגו דרמיא אנפשה תבעה ליה פטור כל שבועות: אתון אהא מתניתו · להא דרב יהודה אריסא דמתניתין דלא פריש בה בהי שבועה איירי ואפלוגתיה דר"נ וסבריתו דרב יהודה אדר"נ פליג וקשיא לכו: אנן · אסיפא דמתני' מתנינן לה דמיירי בשבועת אפוטרופין בהדיא דקתני ואם נעשית אפוטרופיא ודר"נ לאו אפלוגתא דרב יהודה אתמר אלא אפירושא דרישא אתמר ורב מתנא פליג אדרב יהודה בסיפא בהי אפוטרופוס קאמר לשעבר אבל בפוגמת כולהו מודו דפטרה דשבועה הבאה לה ע"י נכסיו היא: שעבר מאי עבידתיה · כלומר עד מתי קרוי לשעבר דלא אמרינן נכסי דיתמי נינהו ואין תנאי שלו מועיל בהן: אבל בין מיתה לקבורה · כבר רמו נכסי קמי יתמי ואין תנאי שלו מועיל בהן שלא ע"י נכסיו באה לה: לכרגא · לפרוע למלך כסף גולגלתא דיתמי: ולמזוני · מזון האשה והבנות והיתומים: ולקבורה · לקבורת המת או היתומים: מזבנינן · נכסי דיתמי בלא אכרזתא שאין שהות ומתון לדבר וה"נ לא משבעינן על אותה מכירה דא"א שלא תזלזל ותפסידתן ונמצאת שבועת שקר: דלא נדר דלא שבועה · אם כתב לה לשון זה: נקי נדר · מנקית משבועתא · מדין שבועה: נקי נפשך בשבועתא · אם יחשדוך השבעי להם: אבל מה אעשה · דלעולם יורשין משביעין אותה אם מת הוא והיא נפרעת מהם: ואיכא דאמרי לה · להא דאבא שאול בן אימא מרים מתניתא [ולא אמרו לה בלשון שמעתא דאמורא כדאמרן דאמר שמואל משום אבא שאול אלא מתניתא] היא ואמר שמואל עלה הלכה כאבא שאול: **מתני'** הפוגמת כתובתה · כדמפרש ואזיל במתניתין גופה: לא תפרע · השתא ובגמ' מפרש טעמא: עד אחד מעידה כו' · בגמרא מפרש טעמא: מנכסים משועבדים · משום דאי הוה גבי מן הלוה גופיה והוה טוען לוה אשתבע לי דלא פרעתיך אמרינן בשבועות *דמשבעינן ליה ואי לא טעין לא טענינן ליה הואיל וקיימא שטרא אבל בשביל לקוחות אנן טענינן דלמא אי הוה גבית מן הלוה הוה טעין לך אישתבע לי דלא פרעתיך ובעית אישתבועי השתא אנן טענינן דפתח פיך לאלם הוא ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו כולהו משום האי טעמא:

ר"ש

תוספות

אלא למ"ד כו' איהי מי הות ידעה דמותיב לה אפוטרופיא · ואין להקשות דלדידיה איכא לאוקמי מתניתין כשהיא כבר אפוטרופיא ולכך היא תובעת מן הבעל לפוטרה דמאי דוחקין לאוקמא מתני' בשבועת אפוטרופיא ולומר דלא מיירי מתני' בכל ענין אפילו לא נעשית עדיין אפוטרופיא דסתמא דמילתא שכתב לה בשעה שכונסה · **לכרגא** ולמזוני · פי' בקונטרס לכרגא של יתומים וקשה דמשמע הא לשאר צרכי היתומין מכריזין והא ליתא מדפריך בריש פרק שום היתומין (ערכין כב· ושם) למ"ד אין נזקקין לנכסי יתומין אלא לשטר שיש בו ריבית מן המשנה דשום היתומין ל' יום ומכריזין כו' דלמא ההיא הכרזה לא לפרוע לבעל חוב אלא כשמוכרים לשאר צרכי יתומין לכך נראה לפרש לכרגא של אשה לפרוע כסף גולגולת שלה כמו שהיה הבעל עושה דבכלל מזוני הוא: [**אפי'** בין מיתה לקבורה · מה שפי' בקונטרס שלא זלזלה אין נראה דמ"מ תשבע שלא עיכבה משלהם בידה אלא כמו שמפרש בירושלמי שלא תניח מת מוטל ותלך לבית אביה והשתא נמי שפיר דמייתי לכרגא ולמזוני ולקבורה דמזבנינן בלא אכרזתא משום כבוד המת]: **ולקבורה** · הא לא אצטריך למימר שלא יניח אביהן מוטל בבזיון עד שישומו ויכריזו אלא אם לוו לצורך קבורה מזבנינן לצורך זה החוב בלא הכרזה שלא תהא מכשילן לעתיד: **מנכסי** יתומים לא תפרע אלא בשבועה · תימה אמאי לא הקשה מהך משנה למ"ד בריש פרק שום היתומים (ערכין כב· ושם) אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ ריבית אוכלת בהן דהך לא הוה מצי לאוקמה כגון שיש ריבית כדמשני אההיא דאין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ואטובא דמייתי התם וליכא למימר דהך דהכא איכא לאוקמה ביתומים גדולים דא"כ ההיא דאין נפרעין אלא מן הזיבורית אמאי לא מוקי לה דוקא בגדולים אלא ודאי ס"ל להש"ס דבכל ענין איירי ואומר ר"י דודאי דהך דהכא הוה מוקי לה בגדולים דוקא אבל ההיא דאין נפרעין אלא מן הזיבורית לא ניחא לי' לאוקמה בגדולי' דלא נפשוט הא דבעי עלה בהנזקין (גיטין נ·) יתומים שאמרו דאין נפרעין אלא מן הזיבורית קטנים או אפילו גדולים: **מקשים** הא דתנן בהשולח (גיטין דף לד: ושם) אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ופריך מאי איריא אלמנה כו' ומשני דאלמנה אצטריך ליה משום חינא והשתא אמאי אצטריך למיתני הא תניא לה הכא ולעיל (דף פד·) נמי גבי היה עליו כתובת אשה ובע"ח תנן שכולן צריכין שבועה וי"ל דאצטריך למיתני התם דלא תוקמה מתניתין דהכא בגרושה אבל באלמנה לא תבעי שבועה משום חינא ואע"ג דגרושה בעיא נמי חן כדאמר לקמן בפרק אלמנה (דף צז:) מ"מ לא בעיא חן כמו אלמנה והא לא תקשי מתניתין דהכא אמאי אצטריך למתני דהכא תנא לה בהדי הנך דאין נפרעין אלא בשבועה:

אמר

א) [לקמן פח.] ב) [גיטין לד: ב"ב ה: לג: ועי' תוס' ב"ב ה: ד"ה אע"ג] ג) שבועות מה: ד) שם מה: ערכין כב:

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ט מהל' שותפין הלכה ד טוש"ע אה"ע סימן נח סעיף ה:

מה ב מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה ט"ז ופי"ח הלכה כ ופי"ב מהל' מלוה הל' יא סמג עשין מח ולד ול' טוש"ע אה"ע סי' ע סעיף ה וסי' נג סעיף כה וסי' קד סעיף ג וסי' קיב סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ג:

מו ג מיי' פי"ח מהל' אישות הלכה יט טוש"ע אה"ע סימן נח סעיף ו:

מז ד מיי' פט"ז שם הל' יד ופי"ד מהל' מלוה הלכה א סמג עשין מח ולד טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ז וטוש"ע ח"מ סי' פד סעיף א:

מח ה מיי' שם ופט"ז מהל' אישות הלכה טו טוש"ע אה"ע שם סעיף ח וח"מ שם סעיף ה:

מט ו מיי' פט"ז מהל' אישות הל' כ ופכ"ב מהלכות מלוה הלכה י טוש"ע אה"ע שם סעיף ט וח"מ סי' נח סעיף ט וסי' קיד סעיף ד:

נ ז מיי' פט"ז מהל' אישות הל' יט ופי"ד מהל' מלוה הלכה א סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ג ויז:

נא ח מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה עז ופי"ג מהל' מלוה הל' א ופי"ד שם הל' א סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף י וטוש"ע ח"מ סי' קו סעיף א:

מסורת הש"ס

לקמן ק: גיטין נג: ב"מ קח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' זכאי למר עוקבא וכו' ובין דנקי נדר מנכסי: (ב) שם עד א' מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים והנפרעת שלא בפניו לא כצ"ל: (ג) שם כיצד מכר כל נכסיו:

תוספות רי"ד

נשבעין כדין דר"פ · ואם טוען עליהם כי פרעתי אתכם או אמכם גזלתני כשמיניתיה אפוטרופוס על נכסיי נשבעים לו שבועת היורשים שלא פקדנו בשעת מיתתה ולא אמרה לנו מקודם לכן ולא מצאנו בין שטרותי' ששטר כתובת' פרוע וגם הלקוחות נשבעין כמו כן שלא פקדנו ולא אמרה לנו ששטר כתובתה פרוע או שגזלה אותך : נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך וכו' · פי' אע"פ שהתנה עם אשתו ופטרה מן השבועה וגם פטר יורשי' והבאים ברשותה התנאי הזה אינו מועיל אלא כשבאים לגבות ממנו אבל אם מת הוא ונפלו נכסיו לפני היורשים והיא באה לגבות כתובתה מן היורשין אין תנאי אביהן מועיל לה ולא מציא למימר אתם מכח אביכם באים והרי אביכון פטרני וכמו שלא הי' הוא רשאי להשביעני כך אין אתם רשאין להשביעני אלא אומרים לה תנאי הזה לא הועיל אלא כשהיו הנכסים בידו אבל עכשיו שבאו ברשותנו אינו מועיל תנאי אלא אנו יכולים להשביעך שלא פרעך אבינו כדין כל אלמנה הבאה ליפרע מנכסי יתומים ואם היתה אפוטרופא בנכסי בעלה יכולים להשביעה שלא גולה את אביהן באותו האפוטרופסות וכ"ש אם טוענים עליה שפרענוך שחייבת לשבע וכן אם מתה היא ולא הספיקה לגבות כתובה מהן ובאים יורשיה לגבות מהן משביעין אותם שבועת היורשין שלא פקדנו אמנו · וכפ' כל הנשבעין (דף מח) מקשה תלמודא מהכא למ"ד אין אדם מוריש שבועה לבניו · פי' ממון שנתחייב עלי' שבועה ולא הספיק לישבע ומת אינו מורישו לבניו כיון שנתחייב לישבע ובניו אינם יכולים לישבע אותו השבועה שנתחייב בה אבוהון · והכא קתני דיורשיו משביעין אותה ואת יורשיה דאלמא יורשי האלמנה גובין מיורשי הבעל ואע"פ שלא נשבעה והיא כבר נתחייבה שבועה כדין כל הבא ליפרע מנכסי יורשים ומשני לה לצדדין קתני דיורשין משביעין אותה קאי באלמנה ואת יורשי' לא קאי אלא אגרושה ומתה היא ואח"כ מת בעלה שלא נתחייבה שבועה מעולם עכשיו נשבעים יורשי' שבועת היורשים לא קאי אאלמנה וכן נמי אם יורשי הבעל טוענין על יורשי האשה שפרענו אתכם הן נשבעים כדין ר"פ · ואין נפטרין בעבור התנאי שעשה להן הבעל. וכן נמי הלקוחות שבאים מכחה נשבעים שלא פקדתנו כדין היורשים של אשה. כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו' · פי' כיון שהתנה לה בפירוש תנאו קיים לה וליורשיה ולבאים ברשותה וגם על יורשיו ועל ה"ב אם מכר נכסיו לאחרים גובים מהלקוחות בלא שבועה כפי תנאו (דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל בפ' ט"ז מהל' אישות שאין נאמנות מועיל לגבי לקוחות ועי' במ"מ שכתב שיש חולקין ודעתם כדעת רבינו דלקוחות אינהו דאפסידו נפשייהו כשלקחו אחר החוב והנאמנות): הלכה מקבר בעלה לבית אבי' · פי' זו שפטרה בעלה מן השבועה ממנו ומיורשיו ולא נתעסקה בנכסי בעלה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופא על הנכסים אין היורשים משביעין אותה על האפוטרופא של אביהן ולא על שום שבועה כדפרישנא לעיל אלא גובה כתובתה בלא שבועה · ואם נעשית אפוטרופא על נכסים היורשים משביעים אותה על האפוטרופסות של אביהן ולא על שום שבועה כדפרישי' לעיל ואם נעשית אפוטרופו' על הנכסים לאחר מיתת בעלה היורשים משביעי' אותה על העתיד ולא לשעבר · פי' על מה שנעשית אפוטרופוס על היתומים לאחר מיתת בעלה שאין תנאי אביהם מועיל אלא על נכסיו ולא על האפוטרופא שנעשית בנכסי היתומים אבל על האפוטרופסות שעבר אין יכולים להשביעה · ומהכא מוכח שגם היתומים י"ל על אפוטרופ' שנעשית בנכסיהם אבל לא על פלכה ועיסתה ועל נכסי הבית שדין היתומים כדין הבעל : ואמרי' לשעבר מאי עבידתיה · פי' עד מתי נקרא שעבר דלא אמרי' נכסי דיתמי נינהו ואין תנאי יועיל בהן שהרי לא ע"י נכסיו באה לו אמר רב על אפוטרופא שנעשית בחיי בעלה אבל בין מיתה לקבורה משביעין אותה פי' דכבר נכסי קמי יתמי רמו ואין תנאי מועיל בהן כלום. ואם נתעסקה למכור נכסים בעבור קבורתו יכולים להשביעה ור"מ אמר אפילו בין מיתה לקבורה נמי לא משבעי' לה דאמרי נהרדעא לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא · פי' לפרוע למלך מס גלגולת של יתומים או למזונות האשה והבנות המוטלת על היתומים ולקבורת אביהן או אחד מן היתומים מוכרים נכסיהם בלא הכרזה לפי שאין שהות בדבר ואהכי לא משביעין לה על אותה מכירה שא"א שלא תזלזל במכירתן ונמצאת שבועת שקר · א"נ אי משבעת לה מימנעא ולא מזבנא ·

ונמצא

נב א מיי' פ"א מהל' טוען ונטען הל' א ופי"א מהל' שבועות הל' ח סמג עשין סה עא טוש"ע ח"מ סימן פז סעיף א :
נג ב מיי' פ"ה מהל' טוען הל' א סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן לה סעיף א :
נד ג מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין פד טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף יא וטוש"ע ח"מ סימן פד סעיף א [וברב אלפס שבועות פ"ו דף טו.] :
נה ד מיי' פט"ז מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם סעיף ז וטוש"ע ח"מ שם :
נו ה מיי' פ"א מהלכות טוען ונטען הל' ב ופ"ב הלכה ד סמג עשין סה עא טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א :
נז ו מיי' פ"א שם הל' ג סמג עשין ע טוש"ע שם וסעיף ב :
נח ז מיי' פ"ד מהלכות גזילה הלכה א סמג עשין עג טוש"ע ח"מ שם וסי' צ סעיף א :
נט ח מיי' פ"ה מהל' חובל ומזיק הלכה ד סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א וסי' צ סעיף טז :
ס ט מיי' פ"ב מהל' טוען ונטען הל' ד סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א וסי' לב סעיף א :
סא י מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ה סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א וסי' לא סעיף א :
סב כ מיי' פט"ז מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ז וטוש"ע ח"מ סי' פד סעיף א :
סג ל מ מיי' שם הלכה יז סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף יד וטור ש"ע ח"מ שם סעיף ד :
סד נ מיי' פ"ה מהלכות עדות הל' א ופ"א מהל' טוען ונטען הלכה א ופי"א מהל' שבועות הל' ה סמג עשין סה ועא ולאוין ריג טוש"ע ח"מ סי' פז סעיף א :

תורה אור

ר' שמעון אומר כל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה ואם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה: **גמ'** סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דקא טעין מאתים וקא מודה ליה במאה הויא ליה הודאה במקצת הטענה וכל המודה במקצת הטענה ישבע אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא *דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד *אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתידוק איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים מהו אם איתא דפרעה בעדים הוה פרע לה או דלמא איתרמויי איתרמי ליה ת"ש *כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין *ואלו נשבעין ונוטלין השכיר והנגזל והנחבל ושכנגדו חשוד על השבועה וחנוני על פנקסו *והפוגם שטרו שלא בעדים שלא בעדים אין בעדים לא לא מבעיא קאמר לא מבעיא בעדים דודאי צריכה שבועה אבל שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה קמ"ל איבעיא להו הפוגמת כתובתה פחות פחות משוה פרוטה מהו מי אמרינן כיון דקא דייקא כולי האי קושטא קא אמרה או דלמא איערומי קא מערמא תיקו איבעיא להו פוחתת כתובתה מהו מי אמרינן היינו פוגמת או דלמא פוגמת מודיא במקצת הא לא קא מודיא במקצת ת"ש פוחתת תפרע שלא בשבועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה במאי גביא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר רבא בריה דרבה באומרת אמנה היתה לי ביני לבינו: עד אחד מעידה שהיא פרועה: סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דכתיב (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה א) ואמר מר כל מקום שהשנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל אמר רב פפא

אי

א) שבועות מ. [ע"ש]

ר"ש אומר כו' · בגמ' מפרש אהייא קאי : **גמ'** שבועה דאורייתא · ונפקא מינה דלא מפכינן לה : נשבעין ולא משלמין · מי שתובעין אותו נשבע שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע* : כל שטרות שיעבוד קרקעות הן ואין נשבעין על הקרקעות כדאמרינן בשבועות (דף מב:) ובהזהב (ב"מ נז:) : אלא אמר רבא מדרבנן · היא שבועה זו מ"ט דפרע דייק כו' וא"ת בלא פוגם נמי הא קיימא לן (א) בשבועות דאי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך משבעינן ליה והאי נמי הא קא טוען ליה פרעתיך ומה לורך בפגימה וכן בעד אחד מעידה שפרועה בלא עד נמי משבעינן לה הא פרכינן ליה בשבועות* מה בין זה לפוגם שטרו ומשנינן לה הכי התם כי פגים וא"ל האי פרעתיך משבעינן ליה ואפי' לא טען לו זה השבע לי אבל כי לא פגים אפי' א"ל פרעתיך אי לא א"ל בהדיא אישתבע לי אמרינן ליה זיל שלים דהא נקיט שטרא : פוגמת כתובתה בעדים · התקבלתי מנה ובפני עדים קיבלתיו : מי אמרי' אי איתא דפרעה טפי בעדים הוה פרע · דהא דק וקא אייתי עדים לפרעון מנה קמא : או דלמא · לאו משום דדק הוא אלא איתרמויי איתרמי דהוו עדים התם בההוא זימנא : ואלו נשבעין ונוטלין · שתקנו חכמים לישבע וליטול וטעמייהו מפורש בשבועות בפ' כל הנשבעין : שכיר · אמר לו תן לי שכרי והוא אומר נתתי : נגזל · ראוהו שנכנס בביתו אמר לו תן לי כליי שנטלת והוא אומר לא נטלתי והעדים ראו שילא והכלים תחת כנפי טליתו ולא ידעו מה : הנחבל · ראוהו שנכנס לתוך ביתו וידו שלם ויצא חבול אמר לו חבלת בי והוא אומר לא חבלתי : וחנוני על פנקסו · שכותב בו הקפותיו כך לווני פלוני לתת לפועליו ונתתי להם והם אומרים לא נטלנו שניהם נשבעין ונוטלין הימנו : דודאי לריכה שבועה · על השאר דהא דקא מודיא בהאי מנה משום עדים הוא ולאו השבת אבידה היא : תיהוי כמשיב אבידה · שהרי יש לה שטר שלם עליו ואי בעיא הויא אמרה לא קבלתי כלום : פחות פחות משוה פרוטה · במנה שהיא מודה עליו שקיבלה עושה עמו חשבון כך נתת לי ביום פלוני וכך ביום פלוני ומצרפתן בחשבון אפילו פחות משוה פרוטה : מהו · צריכה שבועה על השאר או לא : פוחתת · היתה כתובתה אלף זוז כתוב בשטר והוא אומר התקבלת כולה והיא אומרת לא התקבלתי כלום אבל מודה אני שלא התנית עמי לכתובתי אלא מנה : מודיא במקצת · שנתקבלה קצת : במאי גביא · אפילו ההוא מנה : בהאי שטרא · הא חספא בעלמא הוא שהיא אומרת מזוייף הוא : באומרת אמנה היתה ביני לביני · שבשטר נכתב ונחתם כהוגן ובפני העדים קבל עליו אלף זוז אבל הוא האמין בי שלא אתבעתו אלא מנה : אחד מחייבו שבועה · על ממון שאילו היו שנים היה משלם עכשיו ישבע שהעד מכחש :

אי

אמר רבא שתי תשובות בדבר · תימה לרשב"א אכתי איכא שלישית דמפני מה אמרה תורה דמודה מקלת הטענה ישבע משום דאישתמוטי קא מישתמיט ואמר רחמנא רמי שבועה עליה כי היכי דלודי (לעיל דף יח·) והאי טעמא לא שייך הכא כלל :

דמיפרע לא דייק · ודוקא בפוגם הוא דאיכא למימר הואיל ופרע במקלת יכול להיות שפרע הכל אבל בלא פוגם לא אמרינן דלא דייק ולא שייך כאן מיגו הואיל וטעמא משום דלא דייק הוא דהוא סבור שידקדק ולא דקדק כמו שמלינו בהאשה שהלכה (יבמות דף קיד: ושם) מת בעלי במלחמה אינה נאמנת אף על גב דאיכא מיגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו והיינו משום דאמרה בדדמי דזימנין דמחו ליה בגירא או ברומחא וסברה דמת ומיהו קשה לר"י דבריש פרק כל הנשבעין (שבועות מה: ושם) גבי שכיר בזמנו נשבע ונוטל אמרינן לא שנו אלא שסכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך ואמאי מהימן במיגו והא טעמא דשכיר נשבע ונוטל בשכרו בעדים משום דבעה"ב טרוד בפועליו וסבור שפרעו כדאמר התם דאפילו שבועה לא היה לריך השכיר אלא כדי להפיס דעתו של בעל הבית*) : **ואלו** נשבעין ונוטלין השכיר כו' · תימה אמאי לא תני כל הני דמתניתין בשלמא לתנא דמתניתין דשבועות (דף מד:) איכא למימר דלא תני אלא הנהו דס"ד למימר דאין נוטלין אפילו בשבועה דלהכי קאמר האי לישנא נשבעין ונוטלין ולא קאמר אין נפרעין אלא בשבועה כמו במתני' אבל האי תנא דברייתא כיון דחשיב פוגם שטרו אמאי לא תני נמי כל הני דמתני' וי"ל דהאי תנא לא חשיב פוגם שטרו בא מכח השטר כי הני אחריני דמתני' כיון דהוא עלמו מודה שאינו חייב לו כל הכתוב בשטר אלא מודה שפרע מקלת ואילטריך שפיר לאשמועינן דנוטלין**):

אבל שלא בעדים אימא תהוי כמשיב אבידה · ואף על גב דטעמא משום דמיפרע לא דייק וא"כ אפילו שלא בעדים נמי אלא משום דסלקא דעתין שלא בעדים שהוא זכור מקלת הפריעה א"כ ודאי דקדק קמ"ל :

או דלמא פוגמת מודיא במקלת · פירוש ואיכא למימר לאו דוקא ומדנפרעה מקלת נפרעה כולה אבל הא דלא מודיא דנפרעה כלל לא שייך האי טעמא אבל תימה לי א"כ כל שעה אתיא לאיערומי לפחות :

האי שטרא חספא בעלמא הוא · ואין לאשה להוליא מן הבעל כתובה הואיל והוא מוחזק וכדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לג: ושם) היכא דקיימי זוזי ליקום גבי ההוא דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבנתה והא שטרא א"ל האי שטרא חספא בעלמא הוא גחין לחיש ליה (ב) לרבה א"ל אין שטרא חספא בעלמא דזיופי הוא כו' אמר רבא מה לי לשקר אי בעי אמר שטרא מעליא הוא כו' ומסקינן היכא דקיימא ארעא תיקום והיכא דקיימי זוזי ליקום :

ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות · מקשין הא בפרק הזהב (ב"מ דף נז:) דילפינן דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות היינו מהנהו קראי דאיירי בשבועה שע"י הודאת עלמו בלה אבל בשבועה שע"י עד אחד לא אשכחן ואין לומר דמסתמא שוים דהא אשכחן בהם חילוק למילתא אחריתי בשבועת הדיינין (שבועות דף מ· ושם) דאמרינן אמר ר"כ אמר שמואל לא שנו דהטענה

שתי

*) [ועי' תוס' שבועות מה: ד"ה מתוך] **) [וע"ע תוס' לעיל פ. ד"ה ישבע ותוס' שבועות מד: ד"ה כל ותוס' ב"מ לד. ד"ה שמא]

[עי' ביאור סוגיא ברש"י דשבועות מה. ד"ה ולקח]

[דף מא:]
[ב"מ ה:]
[שבועות מה: וש"נ]
שם מה:
[ליתא במשנה שם אלא בברייתא עי' תוס' ד"ה ואלו]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' בשבועות. נ"ב פ' הדיינין דף מא ע"א: (ב) תוס' ד"ה האי וכו' נחיש ליה לרבה:

תוספות רי"ד

ונמצא המת מתגולל הלכך א"י להשביעה על אותה המכירה וכך הל' : א"ר אר"ח דלא נדר דלא שבועה הוא א"י להשביעה אבל יורשיו משביעים אותה אבל נקי נדר נקי שבועה בין הוא בין יורשיו אין משביעים אותה דהכי קא"ל נקית משבועה · פי' דוקא אם א"ל זה לשון שהתנה עמה שלא יהא לו עלה לא נדר ולא שבועה התם הוא דאמרי' שיורשי' יכולים להשביע' שלשון הזה אינו משמע שפטרה אלא כשתבא לגבות ממנו אבל לא מיורשיו אבל אם כתב לה הנקי מנדר ומשבועה גם היורשין אין יכולין להשביעה שתנאי זה כולל גם היורשים דהכי קא"ל נקי תהי משבועה לעולם בין ממני בין מיורשי : שלח לי' ר' זכאי למ"ע בין דלא נדר ובין נקי נדר בנכסי הוא א"י להשביעה אבל יורשיו משביעים אותה אבל מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה · פי' אין לחלק בין דלא נדר ובין נקי נדר אלא משמעות א' לשניהם אלא בזה יש לחלק אם א"ל מנכסיי משמע שלא פטרה אלא כ"ז שהן נכסיו אבל דיורשיו לא פטרה אבל אם א"ל מנכסיא אילין שהתנה עמה שתהיה נקיה משבועה כ"ז שתבא לגבות אלו הנכסים אז ודאי בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה : אמר ר"נ אמר שמואל משום א"ש בן אימא מרים בין דלא נדר ובין נקי נדר בין מנכסיי בין מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי א"ח הבא ליפרע מנכ"י ל"י אלא בשבועה · פי' א"ש סבר דבכל לשון שהתנה עמה הוא מן הדין שבין הוא בין יורשיו א"מ אותה שכיון שהוא פטרה יורשיו מכח דידיה קאתי וכמו שהוא אי"ל כך יורשיו נמי אי"ל אבל מה אעשה וכו' · ושום תנאי אינו מועיל לפטור את היורשים משבועה ואע"פ שפירש לה בפירוש לא אני ולא יורשי ופליג אתנא דמתני' דאמר מהני תנאה גבי יורשים ואמר איהו דלא מהני בהו תנאה דאע"ג דאתני בהדה לא גביא מיתמי אלא בשבועה כדין הבא ליפרע מנכ"י : אמר ר"נ א"ש הל' כא"ש בן א"מ : כתב ר"י ז"ל וה"מ דכתב לה דלא נדר ודלא שבועה א"נ נקי נדר נקי שבועה בלחוד ולא כתב לה בין ממני בין מיורשי הבאים אחרי אבל אם כתב לה בין ממני ובין מיורשי גובה בלא שבועה ואפילו תפגום כתובתה בין ממנו בין מיורשיו אחריו כסתם מתני' דקתני נדר שאין לי עליך ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל ה"ב וכו' · ואינו נ"ל דבהדיא אמרי' לקמן במאי דתנן ר"ש אומר וכו' אלא אמר אביי אהא נדר ושבועה אין לי וליורשי ולבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל ה"ב לא הוא ולא יורשיו ולא ה"ב משביעים אותה וא"י ואה"ב ואתא ר"ש למימר כ"ז שתובעת

תוספות רי"ד

כתובתה היורשים משביעים אותה · פי' דלא מתני לה תנאה אלא גבי דידיה אבל גבי יורשים כיון דנפקי נכסי' מרשותיה לא אהני לה תנאו אלא אמרי' הבא ליפרע מנכ"י וכו' וקמפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ר"ש כא"ש ורבנן כרבנן אלמא מדאמרי' ר"ש כא"ש ש"מ דא"ש אסתמא דמתני' פליג וקסבר אף על גב דאתני בהדיה שלא יהיו יורשיו משביעים אותה לא מהני לה ההוא תנאה מידי וגם ר"ח ז"ל כתב כך דאע"ג דספרה משבועת יורשין בפירוש פליג א"ש ואמר הבא ליפרע וכו' · ואמר קבלנו מרבותינו שזה שאמר אבא שאול אין משביעין אותה אינו אלא בזמן שלא קנו ממנו שהאמינה ופטרה מן השבועה אלא בכתיבה שהיא באמירה במשנתנו דאוקימנא מאי כותב אומר · אבל אם קנו ממנו שפטר' מן השבועה נגבה בלא"ש אפילו מן היורשים ואינו נ"ל דכיון דכתב לה ועודה ארוסה אוקימנא למתני' דמהני לה תנאה מ"ל קנו מיניה מ"ל לא קנו מיניה אמו בלא קנין אין התנאי קיים שנרצה לחלק בין קנו בין לא קנו הכי בלא קנין התנאי קיים וטעם הדבר הוא שכ"ז שהנכסים ברשותו והוא בחיים מתני לה תנאה אבל כשמת יצאו הנכסים מרשותו לא מהני בה תנאה והלכך אע"ג דקנו מיניה אין קניינו מועיל כלום אחר שיצאו הנכסים מרשותו כי היכי שלא הועיל לו תנאי : מתני' הפוגמת כתובתה ל"ת אלא בשבועה ע"א מעידה שהוא פרוע לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה והנפרעת שלא בפניו ל"ת א"ב · הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה. עד אחד מעידה שהוא פרוע כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהוא פרוע לא תפרע אלא בשבועה' ומנכסים משועבדים כיצד מכר נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה · מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסיו ליתומים ובאה ליפרע מהן לא תפרע אלא בשבועה · ושלא בפניו כיצד הלך לו מד"ה והיא נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה רש"א כ"ז שתובעת כתובתה היורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה · פי' אם לא פגמה כתובתה ואמרה לא נפרעתי כלום אי טעין בעל תישתבע לי משביעים לה ואי לא טעין איהו לא טענינן ליה ב"ד כדאמרי' בשבועות (מא) אבל הפוגמת אע"ג דלא טעין להו ב"ד טענו לי' ואין מניחים אותה ליפרע בלא שבועה · סבר רמי ב"ח למימר שבועה דאורייתא דקטעין לה בר' ומודה לי' בק' והו"ל הודאה במקצת הטענה · א"ר שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין וזו נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירות שיעבוד קרקעות · פי' שהכתובה שיעבודה על הקרקעות ודינה כקרקע · אלא מדרבנן מ"ט דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתדוק · פי' המורה ונפקא מיניה בין שבועה דאורייתא לדרבנן דבדאורייתא לא מפכינן ובדרבנן מפכינן ולקמן נפרש מאי אית בין ש"ד לשבועה דרבנן : איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים מהו · פי' כגון שאמרה התקבלתי מנה בפני פלוני ופלוני מי אמרי' מדתני בעדים פרעה ה"נ אי איתא דפרעה בעדים הוה פרע לה ·

א"ד

אי פיקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא יהיב לה כתובתה באפי חד סהדא וסמיך סהדא קמא אסהדא בתרא ומוקים להו להנך קמאי במלוה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי היאך סמיך סהדא קמא אסהדא בתרא אלא אמר רב שישא בריה דרב אידי יהיב לה כתובתה באפי סהדא קמא וסהדא בתרא ומוקים לה להנך קמאי בהלואה מתקיף לה רב אשי אכתי יכולה למימר ב' כתובות הואי אלא אמר רב אשי הוא דמודע להו: מנכסים משועבדים: *תנן התם [א]וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ממאן אילימא מלוה השתא אביהן שקיל בלא שבועה ואינהו בשבועה אלא ה"ק וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה א"ר זריקא אמר רב יהודה [ב]לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו אמר לנו אבא לא לויתי אף בשבועה לא יפרעו מתקיף לה רבא אדרבה *כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר זריקא אמר רב יהודה [ג]לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו אמר לנו אבא *לא לויתי נפרעין שלא בשבועה שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי: *[ד]ונפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה: אמר רב אחא שר הבירה מעשה בא לפני רבי יצחק (א) באנטוכיא ואמר לא שנו אלא לכתובת אשה משום חינא אבל בעל חוב לא [ה]ורבא אמר רב נחמן אפי' בעל חוב שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חברו והולך ויושב במדינת הים ואתה נועל דלת בפני לווין: ר"ש אומר כל זמן שתובעת כתובתה וכו': ר"ש אהייא אמר ר' ירמיה אהא ונפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה לא שנא למזוני ולא שנא לכתובה ואתא ר' שמעון למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשיה משביעין אותה אינה

רש"י

אי פקח הוא · האי בעל: לידי שבועה דאורייתא · שהיא בשם או בכנוי ואוחז ספר בידו כדאמרינן בשבועות (דף לח:) וחמורה היא מאד אבל שבועה דרבנן קללה בעלמא כעין שלנו: יהיב לה כתובתה באפי חד סהדא · פעם שניה: וסמיך סהדא קמא אסהדא בתרא · יביא את שניהם יחד לב"ד שאם תכפור יעידוה שניהם שנתקבלה כתובתה: ומוקי להנך קמאי בהלואה · יתבענה פרעון הראשון ויאמר מלוה הן אצלך שהרי התקבלת כתובתיך שנית וכשתכפור ותאמר לא קבלתי אלא הפעם הזאת ועד אחד מעיד על הראשונה איכא שבועה דאורייתא נשבעת ולא משלמת ואין כאן שיעבוד קרקעות שלא מכח כתובה תובעה: היכי סמיך כו' · מה שראה זה לא ראה זה ואם תכפור על שתיהן אין כאן אלא עד אחד ותשבע ותטול שליש ונמצא מפסיד: באפי סהדא קמא וסהדא בתרא · וה"ה לשני עדים מן השוק אבל עצה טובה היא שיכיר העד הראשון שפעמים פרע ויכול להעיד על פרעון הכתובה עם חבירו ועל הפרעון הראשון: יכולה לומר שתי כתובות היו · שתי שטרות היו לי עליך בפרעון הראשון החזרתי לך אחת ובשניה אחרת והרי העד הראשון מעיד לסייעה שראה שני הפרעונות לשם כתובה ולא לשם מלוה: דמודע להו · לסהדא קמא ובתרא לפני פרעון השני דעו שכבר פרעתי לה כתובתה בפני אחד מכם והיא טופרת ואני רוצה לפורעה שנית לשם כתובה שיהיו לי שני עדים בדבר ואתבע את הראשונים ויש לי עליהן עד אחד ותתחייב שבועה דאורייתא וכיון (ב) דשמעינהו ולא מסייע לה האי עד קמא תו לא מצית למימר ב' כתובות הוו דמילתא דלא שכיחא הוא: תנן התם · בשבועות: אי נימא מלוה · שהלוה קיים והיו מוציאין עליו שטר אביהן: לא שנו · דכי משתבעי שקלי: שאמרו יתומים · של לוה לויתי ופרעתי ישבעו אלו שבועה שלא פקדנו ולא אמר לנו אבא ולא מצינו שובר בין שטרותיו שטר זה פרוע ונוטלין: כאומר לא פרעתי דמי · דכיון דאמר לא לוה מודה הוא שלא פרע והרי שטר מוכיח עליו שלוה: לא שנו · דבעו שבועה: שר הבירה · כך כינויו: לא שנו · שיורדין בית דין לנכסי אדם שלא בפניו: לא שנא למזוני · באה לב"ד ותובעת מזונות מנכסי בעלה למכור קרקע ולזונה נשבעת שלא הניח בידה מעות ליזון מהם: ולא שנא לכתובה · אם שלח לה גט: *תשבע בסוף · כשתתאלמן או תתגרש ותתבע כתובה תשבע שלא עיכבה בידה משל בעלה כלום: בתחילה · בפיסוק מזונות: האי יורשין וכו'. בתמיה [כיון דאנפרעת שלא בפניו קאי מאי לשון יורשין כאן] הרי הוא קיים: הלכה מקבר בעלה כו' · אשה שכתב לה בעלה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך: הפתיד לבא · על שנתעסקה אחר מיתה דלאו מכח נכסי בעלה באה שבועה זו אלא מכח נכסי יתומים ונשבעת כדין אפוטרופוס כדתנן בשבועות (דף מה·) אלו נשבעין שלא בטענת ברי השותפין והאריסין והאפוטרופין: ואתא ר"ש למימר · אם תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה שלא עיכבה משלהן לאחר מיתת אביהן כלום כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים: אינה

תוספות

שתי כסף אלא בטענת מלוה והודאת לוה אבל בעד אחד אפי' לא טוענו אלא בפרוטה ועד אחד מעידו שהוא חייב חייב לו שבועה כו' ואומר רבינו דמצי למימר שמואל לטעמיה דאמר לעיל (שם דף לט:) אמתני' דטענה שתי כסף אפילו לא כפר אלא פרוטה או לא הודה אלא בפרוטה חייב הלכך בעד אחד דלא שייך חיובא דידיה אלא בכפירה כי לא טוענו אלא בפרוטה מיחייב דאי אמרת בעינן מ"מ טענה שתי כסף א"כ כל שתי כסף אתה צ"ל שיכפור כדי שלא יתחייב מטעם מודה במקצת אלא מטעם עד אחד הלכך אית לן למימר דעל טענת פרוטה מיחייב הרי יתחייב בעד אחד על כפירת פרוטה כמו במודה במקצת וברייתא דמייתי במסקנא מילתיה דשמואל ותניא כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה לא תקשי לרב דקסבר כפירת טענה שתי כסף דאין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ מיהו קשה לי לעולם בעינן טענה עצמה שתי כסף בעד אחד כמו במודה במקצת והוא ודאי כפר לו השתי כסף אבל עד אחד אין מעיד אלא בפרוטה ואמר לנו רבינו תירוץ אחר דאליבא דכו"ע אתיא מימרא דשמואל אע"ג דמחייבינן שבועה בעד אחד בההוא ענין דמיפטר במודה מקצת לא דמי להכא דהתם מין המחויב שבועה בעלמא מיהא הוי אבל כפירת שיעבוד קרקעות לא מלינו בשום מקום במינו שבועה והלכך גבי עד אחד אית לן למיפטריה:

מייתי לה לידי שבועה דאורייתא · פירש בקונטרס דנפקא לן מינה בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן דבדאורייתא מנקט חפצא ובדרבנן לא נקיט והוא עצמו סותר דבריו דאמרי' בהשולח (גיטין לה· ושם) א"ל רב לרב ירמיה מדפתי אדרה בב"ד ואשבעה חוץ לב"ד ופי' בקונט' התם דה"ק ליה דלא לאשבעה בב"ד דחמירה באנקוטי חפצא ולרבינו נראה דנפקא מינה אליבא דר' אבא דהלכתא כוותיה דאמר (שבועות דף מז·) חוזרת למחויב לה והיכא דאינו יכול לישבע משלם והאי דיקא בדאורייתא אבל בדרבנן אפילו הויא חשודה על השבועה לא יניח (ג) לפרוע לה בשביל כך היכא דנשבעת ונוטלת כדהכא דהכי מוכח התם *) בשבועת הדיינים (שבועות דף מא·) בהדיא א"כ למאן דאית ליה דבדאורייתא לא מפכינן ובדרבנן מפכינן נפקא מינה נמי היכא דאי שבועה דרבנן היא מצי למימר השבע וטול ואי דאורייתא לא מציא למימר לבעל השבע והפטר כמו שאינו יכול לומר השבע וטול מ"ר**):

היכי סמיך סהדא קמא אסהדא בתרא כו' · תימה מאי קשיא ליה הא פלוגתא היא בפ' זה בורר (סנהדרין דף ל:) הלואה אחר הלואה אי מצטרפי דאיכא מ"ד לא בעינן ראיה כאחד:

ורבא אמר רב נחמן אפילו בע"ח · ופסק ר"ח דמעשים בכל יום שאין מוכרים שלא בפניו לבע"ח ולית דחש להא דר"נ דאמר אפילו בבעל חוב ואע"ג דמקשי מינה בערכין פרק שום היתומים (דף כב·) ואי חיישת לשובר התם נמי לגבי הא דאמר ר"נ לחוש לשובר ומשני התם טעמא שלא יהא כל אחד ואחד נוטל כו' נראה דסתם הש"ס קיי"ל הכי מכל מקום כיון דמעשים בכל יום סמכו למה דדחיקן בירושלמי דמתמה וכי נפרעין לאדם שלא בפניו אמר רבי ירמיה כשריבית אוכלת כו' ואיכא נמי בירושלמי דמודו בין אמוראי דבבל בין אמוראי דארץ ישראל דמסלקין בתריה ג' איגרי אי אתי הא טבאות ואי לא מחליטינן לנכסיה · פירוש ר"ח:

*) נ"ל בפרק כל הנשבעין רש"ל **) [וע"ע תוס' ב"מ יד. ד"ה דינא]

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פי"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ע:

סו ב מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' טו [וכרב אלפס שבועות פ"ז דף שיח·]:

סז ג מיי' פי"ג שם הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קו סעיף א:

גליון הש"ס

גמ' ורבא אמר ר"נ אפי' ב"ח · עי' תוי"ט פ"י מ"ג דב"מ ד"ה אמר: תוס' ד"ה מייתי וכו' ולרבינו נראה דנ"מ · עי' ב"מ יד ע"א תוד"ה דינא הוא:

מסורת הש"ס

שבועות מה. מז. מח.

כ"ב ו. שבועות מח:

[עי' תוס' שבועות מח: ד"ה כל]

ערכין כב: ע"ש

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יצחק נפחא באנטוכיא: (ב) רש"י ד"ה דמודע להו וכו' וכיון דאודעינהו ולא מסייע לה: (ג) תוס' ד"ה מייתי וכו' לא יניח מלפרוע וכו' א"כ למאן דאית ליה מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן נפקא מינה וכו' דרבנן הוא מצי למימר לבעל השבע וטול כמו שיכול לומר השבע וטול ואי דאורייתא כצ"ל:

שייך מעבר לדף

תוספות רי"ד

לאנקוטי חפצי' בידיה האי נמי נקיטא ליה חפצי' בידיה דאי לענין אפוכי שבועה דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן דאי נמי אע"ג דמדרבנן הוא לא מתהפכא דלא מהפכינן שבועה מדרבנן אלא מנתבע לגבי תובע משום דא"ל אנת לית לך גבאי ולא מידי אי קושטא קאמרת דאית לך גבאי אישתבע ושקול · הלכך אי בעי למישקל משתבע ושקיל ואי לא פקע אבל כדמחייבינן תובע שבועה לא מצי להפוכי עליה דנתבע דכדאמר ליה אישתבע את דלית לי גבך אי דפרעת לי כך וכך ותיפטר (היכי)[הא] מצי למימר לי' אנא לא בעינא אישתבעי ולאפטורי אע"ג דמילתא טבא היא לדידי לאשתבועי ואפטורי אנא לא בעינא לה אלא את אי ניחא לך לאשתבועי ולמישקל לחיי ואי לא זיל דלית לך גבאי ולא מידי ודמיא להיא דאמרי' כל האומר א"א בתק"ח כגון זו שומעים לו והא תובעת היא ולא מציא לאפוכי לשבועתא ואתא סברא דר"י כסברא דרב פלטוי גאון ז"ל שנשאל על המוציא שט"ח על חבירו וא"ל פרעתיך וא"ל מלוה השבע שפרעתני והפטר ואמר הלוה איני נשבע אלא אתה שיש בידך שטר השבע וטול מהו שישביעו את הלוה והשיב שאין המלוה יכול להפך שבועתו על הלוה אלא ישבע ומיפרע ואם אינו רוצה לישבע (אינו) נפטר [הלוה] ואינו נ"ל סברא זו דהא מדינא הוא ליפרע בעל השטר בלא שבועה דכ"ז ששטרו בידו א"י לטעון הלוה שום טענה דפרע שטרו ורבנן הוא דאחמור על המלוה לישבע וליטול כדי להפיס דעתו של לוה הלכך כי א"ל מלוה אי קושטא קאמרת ומרעת לשטרא השבע והפטר טענתיה טענה ואמרי' ליה ללוה אי קושטא קאמרת השבע ואי לא פרעי' כדקאמרי שטרי' והלכך גם הכא מפכינן כדין כל שבועה דרבנן אבל אי הוה מחויב מדאורייתא לישבע וליטול לא היה יכול להפכה על הנתבע דהוה א"ל או השבע כדינך או תפסיד ולא תטול כלום וכך מצאתי שנשאל רבינו האי גאון ז"ל מאחר שהוקטן בעינינו תשובות רב פלטוי גאון וסבר הוא כדסברנא אנא והשיב לו רבינו האי ז"ל דהאי דחזיתנון משום רב פלטוי לאו טעמא הוא אלא היכא דאמר בעל השטר אין אני חפץ לידון בשטר חשבוהו לשטר כמאן דליתי' וטענה היא דקא טענינ' לך הדין ממונא וכדאשתבעת לי קרענא לי' שטרא ומפטרית לא מצי נתבע לדחויי אלא מיהו שבועת היסת הוא דאית לי עליה הלכך הא נ"מ דמהפכין לה משום דהיא מדרבנן דאילו מדאורייתא לא מפכיין וגם נ"מ דאי מחייבי שבועה דאורייתא והות חשודה אשבועה הוה מפכיין לה לשכנגדה והוה נשבע בעלה דפרעה ופקעה אבל השתא דלא מחייבו אלא שבועה דרבנן לא מפכיין לשכנגדה כדאמרינן בשנים אוחזין דתקנתא לתקנתא לא עבדינן (עיין בקונטרס הרב ב) שהוכיח שכיון ששבועה זו מדרבנן הוא אפילו היא חשודה שא"י לישבע מפסדת כתובתה ועיין בפרק השולח גם ששם שנוי נמי דין שבועה זו) ·מנכסים משועבדים ומנכסי וכו' · כתב ר"י ז"ל ואע"ג דכתב לה בעל נאמנות ל"ת אלא בשבועה דלא מהני נאמנות אלא היכא דהימנוה ללוה עליה ועל ירתי בתריה אבל היכא דאיכא עליה חוב לאיניש אחריני או כתובת אשה או לוקח דזבן מיני' לא מהני ומיסתעיא הדין סברא מהא דגרסי' בפ' האשה שנתאלמנה אר"י א"ר האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמרי' דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא כל כמיני' ואלא דקאמר מלוה תע"ב ואמר אביי לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכדר"נ דאר"נ מנין לנושה וכו' אלמא כל היכא דהוא חייב לאחרים וליכא גביה מהיכא דפרע אין הודאתו הודאה והא נמי דכוותיה ואינם נראין דבריו דבודאי מתני' לא (הניח) הויא אלא ברלא כתב לה בעל נאמנות אבל כתב לה בעל נאמנות הא תנן ברישא דמתני' כתב לה נדר ושבועה א"ל וליורשי ולבאים ברשותי עליך וע"י וכו' ובאים ברשותה הם הלקוחות שקנו נכסיו והאשה רוצה להפרע מהן אלמא בכלהו קסבר תנא דמתני' דמהני נאמנות

א"ד איתרמויי איתרמו ליה ופרע ולא איפשום: איבעיא להו פוחתת כתובתה מאי מי אמרי' היינו פוגמת א"ד פוגמת מודה במקצת הא לא מודית במקצת · ת"ש פוחתת כתובתה תפרע שלא בשבועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז וא"ל התקבלת כתובה והיא אומר' לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה · פי' אין ב"ד משביעין אותה אבל אי טעין הוא תשתבע לי בודאי שמשביעין אותה כדר"פ: מכדי במאי גבי בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא · פי' שהרי היא מזייפתו ומכחשת העדים החתומים בו · אמר ר"א באומרת אמנה היתה לי ביני לבינו · פי' העדים יפה חתמו והשטר כשר הוא אלא אמנה היתה בינינו שלא אגבה ממנו אלא מנה א': ע"א מעידה וכו' · סבר רמי ב"ח למימר ש"ד דכתיב לא יקום עד א' באיש לכל עון ולכל חטאת לכ"ע ולכ"ח תוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה ואמר מר כ"מ שב' מחייבין אותו ממון א' מחייבו שבועה א"ר ב' תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ול"מ וזו נשבעת ונוטלת[ועוד]דאין נשבעין ע"כ ש"ק אלא א"ר מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל אמר ר"פ ואי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא יהיב לה כתובתה באפי תרי סהדי א"נ באפי סהדא קמא וסהדא בתרא ומודה לה א) דכבר פרעו בפני הראשון והיא כופרת ועתידה היא לתובעם כדי דלא תימא ב' כתובות היה לי ולפני העד הראשון פרעת לי האחת ועכשיו פרעת לי השני' שהרי שניהם מעידים שמחמת פרעון כתובתה נתת לי ולא לשום הלואה ולהכי מודע להו כי אני עתיד לתובעה מן המעות הראשונות שהן הלואה אצלה. ואם תכפור להו הנה העד הראשון ועודנה תתחייב לי שבועה דאורייתא ופי' המורה ששבועה דאורייתא הוא בשם או בכינוי ואוחזין ס"ת ביד כדאמר בשבועות וחמירא היא מאד אבל שבועה דרבנן קללה בעלמא כעין שלנו · ואינו נ"ל דבין ש"ד ובין שבועה דרבנן שהוא שבועת היסת בענין השם או בא' מן כינוי' ואין ביניהם הפרש אלא שזו בנק"ח [וזו אינה בנק"ח] וכך פי' רבינו האי גאון ז"ל בס' משפטי שבועות שחבר וכך מפרשים כל הגאונים ודוקא שבועת היסת שלא נתקנה אלא בימי האמוראים אבל כל שבועה דמתני' וברייתא אינה אלא בנק"ח דכעין דאורייתא תיקון וכך פירשו כל הגאונים וכך פי' המורה בשלהי פ' כל הנשבעים ששבועת היסת לא היתה בימי התנאים (אלא)(ילא]תקנו בנק"ח בעין של תורה ור"י ז"ל כתב איכא למיבעי (ה"נ כדי)[מכדי]קי"ל דכל שבועתא דמתני' בין דאורייתא בין דרבנן כלהו חד תבסי' הא אית להו לאנקוטי חפצי' בידיה למאי הל' אמר ר"פ אי פקח הוא מייתי לה וכו' מאי נ"מ אי לא

א) נ"ל ומודע להו דכבר פרעו וכו' ומיהו בנעס"מ בספר כ"ה א"א גלה"ס דגריס והוא דמודה להו שכתב כב פי' הודאה בב"ד שלא היתה עליו כלום כי אם כתובה אחת עכ"ל · ב) עי' בטוש"ע ס"ס ל"ב ·

בית

אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה וקמיפלגי בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים *דתנן מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף ר"ש כתנן רבנן כבני כהנים גדולים מתקיף לה רב ששת האי יורשין משביעין אותה בית דין משביעין אותה מיבעי ליה אלא אמר רב ששת אהא הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזר' לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא אין היורשים משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופיא יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על מה שעבר ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה וקמיפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן דתנן *אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו בית דין לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים [א]מינוהו בית דין ישבע מינהו אבי יתומים לא ישבע ר"ש כאבא שאול ורבנן כרבנן מתקיף לה אביי האי כל זמן שתובעת כתובתה אם תובעת מיבעי ליה אלא אמר אביי אהא א)כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה כו' נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאין ברשותך אין יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאין ברשותו לא היא ולא יורשיה ולא הבאין ברשותה ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה וקמיפלגי בפלוגתא ב) דאבא שאול בן אימא מרים ורבנן ר"ש כאבא שאול ורבנן כרבנן מתקיף לה רב פפא התינח כל זמן שתובעת כתובתה אינה תובעת כתובתה מאי איכא למימר אלא אמר רב פפא לאפוקי מדר"א ומחלוקתו :

מתני' [ב]הוציאה ג) גט ואין עמו כתובה גובה

א) [לעיל פו:] ב) [לעיל פו. ע"ש] ג) ב"מ יז:

אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה · משום שבועת אפוטרופסת דהויא לה אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים וס"ל לא ישבע כאבא שאול דאמר חילוף הדברים וטעמייהו מפרש בגיטין בפרק הניזקין רבנן סברי מינוהו בית דין לא ישבע דא"כ מימנע ולא הוי אפוטרופוס הואיל וחשדינן ליה אבל מינהו אבי יתומים לא מימנע דאי לאו דה"ל הנאה מיניה בחייו לא הוה מימני ליה ואבא שאול סבר מינהו אבי יתומים אי ידע דמשבעי ליה מימנע ולא האי אפוטרופוס אבל מינוהו בית דין אע"ג דידע דמשבעי לי' לא מימנע דחשיבותא היא לגביה דמהימן להו לבי דינא : הא ר"ש כאבא שאול ורבנן דמתני' כרבנן : האי כל זמן שתובעת · בתמיה הואיל ור"ש לקולא מאי כל זמן : אם תובעת מיבעי ליה · אבל כל זמן משמע דשמעיה לת"ק דפטר לה משבועה אפי' תובעת כתובתה וא"ל איהו כ"ז שתובעת כתובתה לא תפטרנה : אלא אמר אביי · ארישא פליג דאמר כתב לה נדר ושבועה כו' דפטורה מן השבועה אפי' כשנפרעת מן היתומים ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה מהן משביעין אותה כאבא שאול בן אימא מרים דאמר לעיל אבל מה אעשה שהרי אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומין לא יפרע אלא בשבועה ופליגי רבנן עליה דאבא שאול ור"ש כאבא שאול ורבנן דמתני' כרבנן : הא תינח כל זמן שתובעת · אתא לאפוקי מדרבנן דאמרי אף משבועת היתומים פטורה ונפרעת בלא שבוע' ואתא ר"ש למימר לא תפרע אלא בשבועה : אינה תובעת כתובתה · דמסקנא דמילתיה למאי תנייה ולאפוקי ממאן : אלא אמר רב פפא לאפוקי מדר"א ומחלוקתו · כלומר לא תימא ר"ש אכתב לה נדר ושבועה לחוד פליג אלא אכולי מלתא דר"א ובני מחלוקתו פליג ארישא וסיפא שמעינהו דקאמרי ר"א ורבנן משביעה כ"ז שירצה שבועת אפוטרופיא היכא דלא פטרה מן הנדר ומן השבועה ואפילו שלא בשעת תביעת כתובתה ואם פטרה מן השבועה אפילו יורשין אין משביעין אותה כשנפרעת מהם כדקתני נדר ושבועה אין לי וליורשי כו' ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה ואפילו כתב לה נדר ושבועה אין ליורשי עליך כאבא שאול אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין על אפוטרופיא שבחיי בעלה ואפי' לא פטרה מן השבועה דלית ליה דר"א ומחלוקתו דאמרי משביעה כל זמן שירצה : **מתני'** הוציאה גט ואין עמו כתובה · קס"ד באומרת אבד שטר כתובתי : גובה

בית דין משביעין אותה מיבעי ליה · תימה אמאי לא משני סבר לה כדשמואל דאמר בפ' בתרא (לקמן קד:) אין פוסקין מזונות לאשת איש ומוקי לה לפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים כששמעו בו שמת ושפיר קתני יורשין משביעין אותה וצ"ע :

וקמיפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן · ומתני' (א) כגון שמינה בעלה לאחר מיתה דבלאו ב"ד ליכא לאוקומא דאין מעמידין נשים אפוטרופסות כדאיתא בהניזקין (גיטין דף נב· ושם) ובממנה מעצמה ליכא לאוקומא דא"כ לכ"ע היורשין משביעין אותה דלא שייך ביה טעמא דמינהו אבי יתומים דאמרינן דאי משתבע ממנע ולא הוי אפוטרופוס והכא אנו רואין דמן הדין אין מעמידין אשה אפוטרופיא :

לאפוקי מדר"א ומחלוקתו · והשתא אית לן למימר דהאי דנקט אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא דהוא הדין הוא עצמו דהואיל ובאפוטרופסות דחיי בעלה מיירי מה חילוק איכא ואיידי דנקט ברישא דמילתא תובעת כתובת' יורשין משביעין אותה דהתם יורשים דוקא תנא נמי סיפא יורשין ומעשה בא לפני ר"ת באשה שהושיבה בעלה חנונית ומינה אפוטרופיא והיתה נושאת ונותנת הרבה מעות בבית ואומרת לבעלה שאין שלה ולא השביעה בחיי בעלה דכיון דאוקמינן כל זמן שתובעת כתובתה דקאמר ר"ש כאבא שאול בן אימא מרים והא פסקינן לעיל(דף פז·)הלכה כאבא שאול ואם כן הלכתא נמי בכולה מילתא כר"ש דקמסיים אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה אפילו הושיבה חנונית או מינה אפוטרופסית דלית לן למימר דהלכתא כוותיה בחדא ובאידך לא אלא היכא דמפרש לן הש"ס בהדיא וא"ת לעיל דפסקינן כאבא שאול א"כ לפסוק כר"ש דשמעי' מיניה תרתי וי"ל משום דלא קים לן בהדיא ר"ש כאבא שאול דאיכא לפרושי כאידך אמוראי דלעיל ור"ח פסק כר"ש וז"ל וקי"ל כר"ש הלכך התובעת כתובתה יורשין משביעין אותה על כל דבר שהיה בידה אפי' בחיי בעלה משביעין אותה ואם אינה תובעת כתובתה אין משביעין אותה אלא ע"י טענת ברי והני כולהו דבעי לאוקמי ר"ש כוותיה כגון אבא שאול בן אימא מרים ואבא שאול וחנן הלכתא כוותייהו :

הוציאה גט ואין עמו כתובה · בפ"ק דב"מ (דף יז· ושם) אמר ר' יוחנן הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום פי' בין במנה ומאתים בין במזון האשה והבנות ואפילו במקום שכותבין כתובה ולא נקיטא כתובה אינו נאמן לומר פרעתי ורבי יוחנן לטעמיה דאית ליה בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעא:) דכותבין שובר אבל למ"ד אין כותבין שובר אפי' אית ליה דלא אמר כלום מ"מ במקום שכותבין כתובה אין חייב לפרוע עד שתחזיר לו הכתובה דכיון דבמה שנשאר שטר כתובה בידה יכול לבא לידי הפסד שתתבע כתובתה בב"ד אחר ואילו לא ישאר שטר כתובתה בידה נהי דאינו נאמן לומר פרעתי הכל דהא לא אמר כלום מ"מ יהא נאמן לומר פרעתי מנה מיגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך אם אין לה עדי הינומא אבל עתה שכתובתה בידה יפסיד [והא דבעי רבי יוחנן לקמן בפ' אלמנה (דף צו·) יתומים אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראיה היינו במזונות שעברו אבל בלהבא פשיטא דעל יתומים להביא ראיה דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום] אבל אין לומר דנפקא מינה נמי במה שתחזיר לו הכתובה שאם יבא עמה למקום שאין מכירין שהיא אשתו יהא נאמן לומר פרעתי הכל במיגו דאי בעי אמר אין את אשתי דהא אפי' ישאר שטר כתובה בידה יהא נאמן שם לומר פרעתי הכל במיגו דאי בעי אמר לא גרשתיך דהא אין שם עדי גרושין כיון דאין מכירין כלל אם היא אשתו והכי מפרשינן מתני' אליבא דרבי יוחנן הוציאה גט ואין עמו כתובה לאו דוקא גט אלא כלומר עדי גט גובה כתובתה דהא אינו נאמן לומר פרעתי וגם אינו יכול לומר לא אפרע עד שתחזיר הכתובה אע"פ שיכול לבא לידי הפסד דהא סבר דכותבין שובר כתובה ואין עמה גט פירוש עדי הגט היא אומרת אבד גטי שהלכו להם העדים והוא אומר שכבר פרע והיה לו שובר שלא תגבה פעם אחרת ונפסד נאמן במיגו דאי בעי אמר לא גרשתיך ומיגו טוב הוא כמו שנפרש בגמרא וכן בע"ח שטוען פרוזבול היה לי ואבד וזה מודה שכך הוא אלא שפרעו נאמן במיגו דאי בעי אמר לא היה לך פרוזבול והשמיטה שביעית רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה שלא בגט פי' שלא בעדי הגט הואיל ואי אפשר לה להביא עדי גירושין וא"ת ותיקשי לרבי יוחנן במאי גביא כיון דליכא עדי גרושין ליהמניה במיגו דאי בעי אמר לא גירשתיך כדפריך בגמ' לרב אי דליכא עדי גירושין במאי גביא וי"ל דלר"י דאמר דאלמוה רבנן לכח האשה דאף קודם סכנה אין נאמן לומר פרעתי אין תימא דאלמוה לאחר הסכנה כיון דמודה דאין נאמן לומר פרעתי אע"ג דאית ליה מיגו אבל לרב דלא אלמוה פריך שפיר ולשמואל דאית ליה אין כותבין שובר ומוקי מתני' במקום שאין כותבין כתובה או במקום שכותבין והביאה ראיה שלא כתב לה הכי פירושא דמתני' הוציאה גט הייתו גט ממש אבל בעדי הגט גרידא לא

עין משפט נר מצוה

סח א מיי' פי"א מהל' נחלות הלכה ה סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף טז :

סט ב מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ק' סעיף יב :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לאפוקי וכו' וא"כ הלכתא נמי בכולה· ובעין זה כתבו תוס' נדה מט ע"א ד"ה ואבע"א :

תוספות רי"ד

נאמנות ומאי דאיסתייע ...

מסורת הש"ס

לקמן קד:

גיטין נג: [תוספתא בבא בתרא פ"ח]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וקמיפלגי וכו' כגון שמינה בעלה · נ"ב גם הלשון משמע הכי ולא נעשית אפוטרופיא היינו בפני בעלה דבלאו ב"ד ה"ל למימר ולא עשאוה אפוטרופיא :

תוספות רי"ד

גובה כתובתה כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי [א]וכן *בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט [ב]ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול: **גמ'** *ש"מ כותבין שובר דאי אין כותבין שובר ליחוש דלמא מפקא לה לכתובתה וגביא בה אמר רב במקום שאין כותבין כתובה עסקי' ושמואל אמר אף במקום שכותבין כתובה ולשמואל כותבין שובר אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל [ג]במקום שאין כותבין ואמר כתבתי עליו להביא ראיה במקום שכותבין ואמרה לא כתב לי עליה להביא ראיה ואף רב הדר ביה דאמר רב בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין [ד]גט גובה עיקר כתובה גובה תוספת וכל הרוצה להשיב יבא וישיב תנן כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי וכן בע"ח שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו בשלמא [ה]לשמואל מוקי לה במקום שאין כותבין ואמר כתבתי דאמרי' ליה אייתי ראיה ואי לא מייתי ראיה אמרינן ליה זיל פרעיה אלא לרב נהי דעיקר לא גביא תוספת מיהא תיגבי אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן [ו]כשאין שם עדי גירושין מיגו דיכול למימר לא גירשתיה יכול

גובה כתובתה · ואינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי שטר כתובתיך וקרעתיו משום דתנאי כתובה מעשה ב"ד הוא ומהכא נפקא לן בב"מ הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מ"ט כל מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא דמי: אבד גטי · שלא הוצאתיו עליו לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה ולא קרעוהו ב"ד אלא אבד ממני: והוא אומר אבד שוברי · כבר הוצאתו בב"ד ואמרת אבד שטר כתובתי וגבו ב"ד הכתובה על פי הגט וקרעוהו ולי נכתב שובר על הכתובה שאם תוציאי עוד על יורשי שטר הכתובה ותבואי לגבות מכח אלמנות לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי יהיה השובר לעד ואבד הימני: וכן בע"ח שהוציא שטר חוב · אחר שביעית ואין עמו פרוזבול זה אומר השמיטתו שביעית וזה אומר פרוזבול היה לי שלא תשמיטנו שביעית ואבד: הרי אלו לא יפרעו. חיישי' שמא כבר גבתה בגט וזה השמיטתו שביעית: מן הסכנה · שגזרו עובדי כוכבים על המצות והיו יראים לשמור גיטיהן ומשקיבלתו שורפתו וכן פרוזבוליהן: פרוזבול · במסכת גיטין מפרש בפרק השולח גט (דף לו:) הלל התקין פרוזבול כדי שלא תשמט שביעית שמוסר שטרותיו לב"ד שיגבו מן הלוה חובו כל זמן שיתבענו דהשתא לא קרינן ביה לא יגוש שאינו תובעו כלום אלא הב"ד תובעו שהפקירם היה הפקר והם יורדין לנכסיו: גמ' ש"מ · מדקתני גובה כתובתה בהוצאת גט ולא חיים לאיערומי מערמא והדרא ומפקא כתובתה בבי דינא אחרינא ותגבה לאחר מיתתו בתורת אלמנה לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי דהא ודאי בתורת גרושה לא הדרא גביא דהא קרעינן לגיטא וכי הדרא מפקא לכתובתה בלא גט תנן מתני' הרי אלו לא יפרעו ומיהו הוה לן למיחש (*שלא) תמתין עד שימות ותגבה בתורת אלמנה ומדלא חייש ש"מ כותבין שובר על כרחו של לוה ואינו יכול להשמיט עצמו לומר לא אפרע עד שתחזיר לי שטרי שמא תחזור ותוציאנו אלא אומרים לו פרע והוא יכתוב לך שובר ופלוגתא היא בבבא בתרא (דף קעא:) וקיימא לן כמאן דאמר אין כותבין לפי שנמצא זה צריך לשמור שוברו מן העכברים: דלמא מפקא · לאחר מיתה: וגביא · בתורת אלמנה: במקום שאין כותבין כתובה · אלא סומכין על תנאי ב"ד: ולשמואל כותבין שובר · בתמיה: לדידי מיפרשא לי · דלעולם אין כותבין שובר והיינו טעמא דגובה כתובתה דאי מקום שאין כותבין הוא והוא אומר כתבתי וירא אני שמא תחזור ותוציאנה עליו להביא ראיה ואי מייתי ראיה עדים שכתב לא גביא ואי לא מייתי ראיה קתני מתניתין גובה כתובתה ואינו נאמן לומר שניתי מנהג העיר ואי מקום שכותבין הוא והיא אמרה לא כתב לי עליה להביא ראיה וכי קתני מתניתין גובה כתובתה שהביאה ראיה שלא כתב לה: ואף רב · דאוקי מתני' במקום שאין כותבין לחודיה: הדר ביה · ואוקי מתני' בטעמא אחרינא ואמר בין במקום שכותבין ובין במקום שאין כותבין כי מפקא גט בלא כתובה גובה עיקר כתובתה דהיינו מנה ומאתים וגובה דקתני מתני' עיקר קאמר ולא תוספת וכי מפקא כתובה בלא גט גובה תוספת ולא עיקר חיישינן שמא גבאתו על פי הגט: וכל הרוצה להשיב יבא וישיב · דאין לחוש מעתה לכלום: בשלמא לשמואל · דאמר בין עיקר בין תוספת נפרעין על פי הגט: מוקי לה · הא דקתני לא יפרעו: במקום שאין כותבין · ומשום הכי מהימן במאי דאמר פרעתי ע"פ הגט דאמר כשתבעתני על פי הגט אמרתי בבית דין כתבתי לה כתובה וירא אני שלא תחזור ותוציאנה ואמרו לי הבא ראיה ולא מצאתי ראיה ואמרו לי פרע ובקשתי מהן שיכתבו לי שובר הואיל ועל כרחי אני זקוק לפרוע טוב לי שיהיה לי שובר וכתבוהו לי ואבד: אלא לרב · דאמר אין נפרעין על פי הגט אלא עיקר אמאי לא יפרעו נהי דעיקר לא גביא כו':

ואי

לא גביא אע"פ שאין נאמן לומר פרעתי לכ"ע במקום שאין כותבין כתובה מ"מ לא יפרע עד שתחזיר לו הגט ותקרע כיון שיכול לבא לידי הפסד אם ישאר הגט שלם בידה דלמחר תגבה פעם שנית ולא יוכל לומר לא גירשתיך וגם לא יוכל לומר פרעתי וכי תימא יכתבו שובר הא סבר דאין כותבין שובר אי נמי אי שמואל לית ליה דרבי יוחנן דאמר לא אמר כלום אם לא תוציא הגט ממש יהא נאמן לומר פרעתי אפילו במקום שאין כותבין דגט הוי במקום כתובה דהכי הוי בעי למימר אביי התם בפ"ק דב"מ (דף יז: ושם) כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי ולא נקרע והוא אומר אבד שוברי שכבר גבתה כתובתה בגט ונקרע והיה לי שובר שלא תחזור ותגבה בעידי מיתה כשתתאלמן וה"ה שהיה יכול לטעון שלא פרע לה עדיין מ"מ יכול לומר לא אפרע עד שתחזיר הגט ויקרענו ומן הסכנה ואילך אשה גובה שלא בגט רק שיש עידי גירושין דליכא מיגו ולהכי לא פריך בגמרא אלא לרב אבל לשמואל דמיירי בדאיכא עידי גרושין אתי ליה שפיר וה"נ הוי פי' דמתני' מעיקרא לאביי בפ"ק דב"מ (שם) ולבסוף מסיק כר' יוחנן ומוקי לה במקום שכותבין ומפרש כמו שפירשתי אליבא דרבי יוחנן דהוציאה גט היינו עידי גט וא"ת והא בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעא: ושם) משמע דסבר אביי דאין כותבין שובר דקאמר אביי אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדי וא"כ אמאי גובה כתובתה והא יכול לבא לידי הפסד ע"י מה שנשאר גט וכתובה בידה כדפרי' וי"ל דאביי יעמיד כגון שיש עדים שנשרפה הכתובה [וניחא ליה טפי לאוקמי במקום שכותבין ונשרפה מלאוקמי במקום שאין כותבין מדקתני כתובה ואין עמה גט דנ"ל דוחק בדכתב לה איהו ושינה המנהג] ולהכי גביא שפיר בעידי הגט גרידא ואע"פ שהגט נשאר בידה היינו לא אפסר וכתבינן שובר דמאי אמרה בעינא לאינסובי ביה ולית ליה לאביי דקרעינן ליה וכתבינן אגביה כו' כדאמר התם א"נ בתר דשמעה מרבא ושני ליה אין עבד לוה לאיש מלוה קבלה וסברה דכותבין שובר והא דתנן בסוטה (דף ז: ושם) אמרה טמאה אני שוברת כתובתה ויוצאת ואמר בגמרא ש"מ כותבין שובר אמר אביי תני מקרעינן לא משום דאית ליה לאביי דאין כותבין שובר אלא דדחי דמהא ליכא למשמע מינה תדע דהא רבה דאית ליה בהדיא בפרק גט פשוט (ב"ב קעא:) דכותבין שובר דחי נמי התם בסוטה ומוקי לה במקום שאין כותבין כתובה [וההיא סוגיא דהתם קשה דמאי פריך ש"מ כותבין שובר התם ע"כ הוא צריך לשובר שאינו פורע לה כלום שהרי הפסידה כתובתה וא"א לדוחקה שתחזירו וי"ל דהתם דייק מדקתני שוברת ולא קתני יוצאת בלא כתובה מכלל דבעלמא כותבין]: **ש"מ** כותבין שובר · פי' בקונטרס ואנן קי"ל דאין כותבין בבבא בתרא (דף קעא:) ואין נראה לר"י דאדרבה התם משמע דקיימא לן דכותבין דקאמר האידנא דכתבינן תברא כו' ומדמסיק הכי סתמא דהש"ס משמע דהכי הלכתא ונראה לר"י דה"פ ש"מ כותבין שובר ותיקשי למ"ד התם דאין כותבין ומדסיפא דקתני וזה אומר אבד שוברי לא הוה מצי למידק כ"כ דדלמא לא הזקיקוהו לפרוע ע"י שובר אלא ההוא לפנים משורת הדין עבד א"כ כל כמה דמצי למידק מרישא מדקדק*) וא"ת השתא דס"ד דאיירי במקום שכותבין כתובה היכי יפרש מתני' דאמאי גובה כתובתה בגט ולא בכתובה וי"ל דיפרש כר' יוחנן: **במקום** שכותבין ואמרה לא כתב לי עליה להביא ראיה · ומתני' כשהביאה ראיה שלא כתב לה וא"ת כיון דבמקום שכותבין הוא ניחוש שמא אח"כ כתב דהא בריש פ"ב לעיל (דף טז:) חיישי' להכי דמוקמינן הא דקתני בברייתא איבדה כתובתה נשרפה כתובתה כגון דאמרי עדים שנשרפה כתובתה ובמקום שאין כותבין משמע דבמקום שכותבין לא גביא דחיישינן שמא כתב לה אחרת וי"ל דהתם שכבר כתב לה בשעת נשואין ונשרפה חיישינן ודאי שמא כתב לה אחרת אבל הכא שהביאה ראיה שלא כתב לה בשעת נשואין תו ליכא למיחש שמא כתב לה אח"כ אפי' במקום שכותבין: **גט** גובה עיקר כתובה גובה תוספת · ומיירי מתני' בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין קשה לרשב"א כיון דאית ליה לרב בפ' גט פשוט (ב"ב קעא:) דאין כותבין שובר א"כ הוציאה גט ואין עמו כתובה לא תגבה אפי' מנה ומאתים עד שתחזיר לו הכתובה דיכול לבא לידי הפסד במה שנשאר שטר כתובה בידה דכשתאלמן תגבה שנית מנה ומאתים בעידי מיתה הואיל ושטר כתובה בידה דכי קאמר רב כתובה אינה גובה עיקר הנ"מ בגרושה דאית לה גט אבל אלמנה במאי תגבה עיקר אם לא בכתובה והם לא ידעו שהיתה גרושה דשויא דמשכינן לקמן ביושבת תחת בעלה לא קאי ומיהו אי אמרינן לרב דאפי' אין כתובה בידה גובה עיקר אפי' בעידי מיתה אתי שפיר: **מיגו** דיכול לומר לא גרשתיך · ורבי יוחנן נמי מפרש הכי כדפרישית לעיל ואם תאמר והאמר רב

המנוגח

*) [ועי' תוס' שבת לט: ד"ה אלא פניו וכו']

תוספות רי"ד

תוספות רי"ד

כתובה לבד ואינו נאמן לומר פרעתי עד שיראה שובר ובע"ח גובה שלא בפרוזבול דמסתמא ... שטרו לב"ד ועשו לו פרוזבול ומפני הסכנה שלא ימצא בידו שרפו · פי' פרוזבול מפורש ... השולח הלל התקין פרוזבול כדי שלא תשמט שביעית שמוסר שטרותיו לב"ד שיגבו חובו ... תבענו דהשתא לא קרינא ביה ל"י שאינו תובע כלום אלא מב"ד תובע וב"ד שהפקרן היה הפקר ... ודייקינן ש"מ כותבין שובר דאי אין כ"ש ניחוש דלמא מפקא לה לכתובה וגביא בי' · פי' ... תובה בהוצאת גט ולא חיישינן דלמא אערומי מערמא והדרה ומפקה כתובה בב"ד אחריתי ... גבה מן היורשים כתובת אלמנה לאמר לא נתגרשתי ולא נפרעתי דאילו בעידי גירושין לא

למטען פרעתי אבל תוספת דלא הוי תנאי ב"ד אינה גובה בלא כתובה דמצי למטען פר[עתי] ... מתני' עיקר קאמר ולא תוספת וכי מפקא כתובה בלא גט תוספת גובה ולא עיקר דחיישינ[ן] ... הגט ואין הבעל צריך שובר דאין לחוש מעתה לכלום ושמואל פליג עליה ואמר דבגט גוב[ה] ... דככתובה דמיא לכל מילי ובמקום שיש להם מנהג ידוע לכל הנשים כמה היא התוספת גובה ... וקי"ל הל' כשמואל בדיני הלכך אשה שאבד שטר כתובתה גובה מן היורשים בין כתובה בין תוספ[ת] ... חיישינן לפרעון מיהו לא גביא אלא בשבועה כדין כל הבא ליפרע מנ"י שהרי אף כתובה עצמ[ה] ... נפרעת מנ"י אלא בשבועה והאי דלא חיישי' לפרעון דלא פקעה כתובתה לגמרי אבל מידי שבועה אינה נפטרת

עין משפט נר מצוה

ע א ב מיי' פ"ט מהל' שמיטה הלכה כד סמג לאוין רפא טוש"ע ח"מ סי' סז סעיף לג:

עא ג ד מיי' פט"ז מהל' אישות הל' כח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ק סעיף ט ויב:

עב ה מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעיף יח:

מסורת הש"ס

גיטין לו:

[סוטה ז: לעיל עז: וש"נ]

עג א טוש"ע סי' ק .
עד ב מיי' פט"ז מהל' אישות הל' כט טור ש"ע אה"ע סי' ק סעיף יג :
עה ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד :
עו ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף טו :
עז ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז :

המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת ורבי יוחנן אית ליה דרב המנונא לעיל בפ' שני (דף כב: ושם) ובפרק התקבל (גיטין סד·) וי"ל דלא מהימנא אלא דווקא היכא דאין תובעת כתובתה אבל תובעת כתובתה לא מהימנא דשמא מחמת מזון אומרת כן והכי אמרינן בהאשה שהלכה (יבמות קיז· ושם) מת בעלי והתירוני לינשא מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובתה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה דאדעתא דכתובה אתאי :

יכול לומר גירשתיה ונתתי כו' · ואם תאמר ומאי מיגו הוא זה דאם יאמר לא גירשתיך יתחייב בשאר וכסות ועכשיו דאמר פרעתי פוטר עצמו ויש לומר דכשאמר לא גירשתיך נמי פטור גם משאר וכסות דדמו לטענו חטין והודה לו בשעורים דקי"ל דפטור (שבועות דף לח:) וא"ת בפ' בתרא (לקמן קי:) דאמרי' האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה כו' גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואמאי ניחוש שמא בעלה היה אומר לא גירשתיך והוי טענו חטין והודה לו בשעורין ופטור ויש לחלק דשמא אם היה בא בעלה היה מודה לדבריה :

לדידך דאמרת גט גובה עיקר · לשמואל נמי הוה מצי לאקשויי ובמקום שאין כותבין כתובה :

מתה אינו יורשה איצטריכא ליה · ואם תאמר והא מת הוא גובה כתובתה נמי איצטריכא ליה דמינה דייקינן בפרק נערה (לעיל נג·) דארוסה לא קבר לה ויש לומר דהוי מצי למיתני מתה אינו קוברה ולשון גובה כתובתה לא איצטריכא ליה :

יכול למימר גירשתיה ונתתי לה כתובתה הא מדקתני סיפא רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט ובעל חוב שלא בפרוזבול בדאיכא עדי גירושין עסקינן דאי ליכא עדי גירושין במאי גביא אלא כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני הרי אלו לא יפרעו בד"א כשאין שם עדי גירושין אבל יש שם עדי גירושין גביא תוספת ועיקר אי מפקא גיטא גביא ואי לא מפקא גיטא לא גביא ומן הסכנה ואילך אע"ג דלא מפקא גיטא גביא שרשב"ג אומר מסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט ובעל חוב שלא בפרוזבול אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב לדידך דאמרת גט גובה עיקר אלמנה מן הנשואין במאי גביא בעדי מיתה וליחוש דלמא גירשה ומפקא לגיטא וגביא ביה ביושבת תחת בעלה ודלמא סמוך למיתה גירשה איהו הוא דאפסיד אנפשיה אלמנה מן האירוסין במאי גביא בעדי מיתה וליחוש דלמא גירשה ומפקא גיטא וגביא אלא במקום דלא אפשר כתבינן שובר דאי לא תימא הכי עדי מיתה גופייהו ניחוש דלמא מפקא עדי מיתה בהאי בי דינא וגביא והדר מפקא בבי דינא אחרינא וגביא אלא ודאי במקום דלא אפשר כתבינן שובר *אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי אלמנה מן האירוסין *מנלן דאית לה כתובה אילימא מהא *נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל דלמא דכתב לה וכ"ת אי כתב לה מאי למימרא לאפוקי מדרבי אלעזר בן עזריה דאמר *שלא כתב לה אלא ע"מ *שהוא כונסה דיקא נמי דקתני גובה את הכל אי אמרת בשלמא דכתב לה משום הכי גובה את הכל אלא אי אמרת דלא כתב לה מאי גובה את הכל מנה מאתים הוא דאית לה ואלא מדתני רב חייא בר אבין *אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה דלמא דכתב לה וכ"ת אי כתב לה מאי למימרא מתה אינו יורשה איצטריכא ליה א"ל רב נחמן לרב הונא לרב דאמר גט גובה עיקר ליחוש דלמא מפקא גיטא בהאי בי דינא וגביא והדרא מפקא בבי דינא אחרינא וגביא וכי תימא דקרעינן ליה אמרה בעינא לאנסובי ביה דקרעינן ליה וכתבינן אגביה גיטא דנן קרענוהי לאו משום דגיטא פסול הוא אלא דלא תיהדר ותיגבי ביה זמנא אחרינא : **מתני'** שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות שתי כתובות וגט אחד או כתובה ושני גטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה אחת *שהמגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובה הראשונה מחזירה : **גמ'** אי בעיא בהאי גביא אי בעיא בהאי גביא לימא תיהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל *דאמר ר"נ אמר שמואל שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון לאו אתמר עלה אמר רב פפא ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה הכא נמי בדאוסיף לה ת"ר הוציאה גט וכתובה ומיתה

אם

ואי לא לא גביא · חיישינן שמא כבר גבתה על פי הגט : אלמנה במאי גביא · כתובה שלה על כרחך בעדי מיתה שמת בעלה ומחזרת שטר כתובה ליורשי' וקורעין אותו : ניחוש שמא גירשה · והדרא ומפקא גיטא בבי דינא אחרינא ותגבה עיקר : ביושבת תחת בעלה · אין אלמנה גובה כתובתה אא"כ מכירין אותה שבשעת מיתתו היתה יושבת תחתיו : אלמנה מן האירוסין · שלא ישבה תחתיו מעולם : אלא במקום דלא אפשר כו' · אלא לא תימא ביושבת תחת בעלה דאפילו הלך למדינת הים נמי ושמעו בו שמת גובה כתובתה ולא חיישינן לדלמא גירשה והדרא מפקא לגיטה דאמרינן להו תכתוב לכם שובר דבמקום שאין לומר הערמה ואי אפשר לה לגבות אם באת לחוש לכל אלה כגון זו וכגון נשרפה כתובתה בעדים לא נמנענה מלהגבות כתובתה ותכתוב שובר : עדי מיתה גופייהו · במקום שאין כותבין כתובה ואין היורשין יכולין לומר לה החזירי לנו שטר כתובתך ניחוש כו' : מר קשישא ומר ינוקא · שני בנים היו לרב חסדא ושם שניהם שוין אלא שהגדול קורין לו מר קשישא ולצעיר קורין לו מר ינוקא (א)* : אלמנה מן האירוסין · דאית לה כתובה בתנאי ב"ד אם לא כתב לה : מנלן · דקאמר לעיל עדי מיתה גופייהו ליחוש דלמא מפקא והדרא ומפקא ע"כ חדא מינייהו גביא בלא שטרא שהרי בפרעון ראשון החזירה השטר אם כתב לה וקא חייש להדרא ומפקא אלמא יש לה כתובה בתנאי ב"ד בלא שום כתובה מנלן : את הכל · עיקר ותוספת : לא כתב לה · התוספת אלא ע"מ לכונסה ואם מת באירוסין אין לה אלא עיקר כתובה . אלא אי אמרת בשלא כתב לה · ובתנאי ב"ד הוא דגביא לאלמנה מנה ומאתים לבתולה הוא דאית לה שהרי אין כאן תוספת לא אונן ליאסר בקדשים : ולא מיטמא לה · אם כהן הוא דשארו כתיב : ולא מיטמאה לו · אינה חייבת להתעסק בו וליטמא בו בין כהנת בין ישראלית אע"פ שמצוה ליטמא למתים האמורים בפרשה כדכתיב (ויקרא כא) לה יטמא זו אינה חייבת ולאו משום כהנת נקט לה שלא הוזהרו כהנות מליטמא למתים : אינו יורשה · דגבי ירושת הבעל שארו כתיב לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה מכאן שהבעל יורש את אשתו : מתה אינו יורשה איצטריכא ליה · משום מתה אינו יורשה איצטריך ליה למיתני מת הוא גובה כתובתה לאשמעינן דבדכתב לה כתובה עסקינן ואע"ג דאיקרבו לאחתוני כולי האי אינו יורשה : בעינא לאינסובי ביה · שיהיה בידי לראיה שנתגרשתי שלא יאמרו עלי אשת איש היא : **מתני'** שני גיטין ושתי כתובות · זמן (ב) ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה קודם לגט שני : גובה שתי כתובות · שהרי גירשה והחזירה וכתב לה כתובה שניה אבל קדמו שתי הכתובות לגט הראשון לא שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה ותנן בסיפא שתי כתובות וגט אינה גובה אלא אחת [למדנו שהכותב לאשתו שתי כתובות אינה גובה אלא אחת ואי משום דאיגרשא והדרה הא תנן כתובה ושני גיטין אין לה אלא אחת] שע"מ כתובה הראשונה החזירה : שתי כתובות וגט · שקדמו שתיהן לגט ובגמרא מפרש למאי כתב להו : כתובה ושני גיטין · כתובה בנשואין הראשונים וגירשה והחזירה ולא כתב לה כתובה וחזר וגירשה : **גמ'** אי בעיא בהאי גביא · בתמיה ואשתי כתובות וגט קאי דקתני אין לה אלא כתובה אחת ולא קתני אין לה אלא כתובה אחרונה אלמא אי ניחא לה למיטרף לקוחות מזמן ראשון טרפה : בזה אחר זה · זמנו של זה קודם לזה ושניהם על הלואה אחת או על מכר אחד : ביטל שני את הראשון · ואינו טורף אלא מזמן שני דכיון דכתב לשטרא בתרא אחליה לשיעבוד קמא : דאי אוסיף ביה דקלא · בשטר שני : לתוספת כתביה · ולא אחליה לשיעבוד לבטל זמן שטר ראשון ותרווייהו מיהא לא גביא מדלא כתב לה לגביתי ואוסיפית לה הך אקמייתא אלא שטר כתובה יתירא כתב לה ולא הזכיר בה את הראשונה הכי קאמר אם תרצי למחול שיעבוד של ראשונה גבי כתובה זו המרובה ואם לאו גבי הראשונה המועטת הלכך הי מינייהו דבעיא גביא והכי פרשינן בפירקין קמאי וכי אמר רב נחמן ביטל שני את הראשון בדלא אוסיף ביה מידי דאי לאו לבטולי קמא אתא למאי כתביה : ומיתה · ועדי מיתה ובאה לגבות שתי כתובות אחת בתורת גרושין ואחת בתורת אלמנות :

אם

[ועי' תוס' ב"ב ז: ד"ה מר]
[ב"מ יז:]
[עי' תוס' קדושין סה. ד"ה ואם ותוס' ב"מ יז: ד"ה מן ותוס' לעיל מד. ד"ה והלכת' ותוס' יומא יג: ד"ה מי איכא]
[במשנה לעיל נד: איתא לכונסה וכ"א בב"מ יז:]
לעיל נג. יבמות כט: מג: ב"מ יח. סנהדרין כח: ע"ש וצ"ע
לעיל סב:
לעיל מד.
לעיל מז. נה: ב"מ יז:
[לעיל שם ב"מ שם]
נ"י כ"י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מר קשישא. נ"ב עי' ב"ב פ"ק דף ז ע"ב שם קתני מר ינוקא קודם וע"כ פי' התוס' שם שגדול היה וקרי ליה מר ינוקא לפי שנולד בילדותו : (ב) ד"ה שני וכו' זמן כתובה ראשונה וכו' שניה קודם לזמן גט שני :

תוספות רי"ד

א"ל מר קשישא לרב אשי אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה וכו' · מכאן מוכיח דהוה קים להו דאלמנה מן האירוסין י"ל כתובה ואע"ג דלא כתב לה ומ"ה בעיא מיני' הא מילתא דפשיטא להו די"ל כתובה אי מהאי מתני' ילפוה אי מהני איכא למימר בדכתב לה ואע"ג דדחינהו ואמר בדכתב לה אית צד לדחות סברות האמוראים בדחיות הללו שא"ת לא היה פשוט להן שיש כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה למה היה שואלו מנין שי"ל כתובה ומי אמר לו שיש לה כתובה עד שיכתוב לה וראיתי בתשובת רב צמח גאון ז"ל שאמר שאין כתובה לארוסה אלא היכא דכתב לה וכך כתב גם בעל ה"ג אבל ראיתי שרבינו האי ז"ל נשאל על מה דאמרי' בקדושין האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת ל"ק וכו' ואמרי' עלה מאי [נאמן] ליתן גט רב אמ' כופין ושמואל אמ' אין כופין ואמרי' בסיפא אמר שמואל מבקשים הימנו ליתן גט ואמר רב אם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה דאלמא לס' ארוסה יש כתובה וכ"ש לודאי ארוסה וליכא לאוקמיה בדכתב לה דאי כתב לה מי מצי למימר לא קדשתיך תוציא שטר כתובתה ותפריענו · והשיב שכך הוא סברת רב דאע"ג דלא כתב לה אי · מאתים ומר קשישא דהוי' בעלמא עבד דליכא למלפי' מהני מתנייתא שיש לפרשם בדכתב לה אבל לא שיסבור מר קשישא הכי וזה נ"ל עיקר שבכמה מקומות הוכחתי שיש כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה עיין בפרק נערה שנתפתתה ובפ"ק דמכילתין ובפרק האומר בקידושין : מתני' שני גיטין ושתי כתובות גובה ב' כתובות וגט א' או כתובה וב' גיטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה א' שהמגרש את האשה ומחזירה ע"מ כתובה הראשונה הוא מחזירה קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה · פי' ב' גיטין וב' כתובות זמן כתובה א' קודם לזמן גט א' וזמן כתובה ב' קודם לזמן גט ב' שכנסה בשנה א' וכתב לה כתובתה ונירשה בשנה ב' וכתב לה גיטא ובשנה ג' החזירה וכתב לה כתובה ובשנה ד' גירשה וכתב לה גיטא גובה ב' כתובות א' של נשואי א' וא' של נשואי ב' שכיון שכשחזר והחזירה כתב לה כתובה וגובה ע"י כתובה ב' שלא ע"מ כתובה הא' החזירה. ב' כתובות זו אחר זו וגט א' אינה גובה אלא כתובה א' שאין כאן אלא נשואי הא' ומה שכ' לה ב' כתובות לא שתגבה מהן אלא שתגבה באיזה שתרצה או בא' או בב' כדאמרי' לקמן וכן נמי כתובה וב' גיטין זה אחר זה כגון שכנסה בשנה הא' וכתב לה כתובה ובב' גירשה ובג' כנסה ולא כתב לה כתובה וברביעית גירשה אין לה אלא כתובה א' כיון שבשעה שהחזירה לא כתב לה כתובה ע"ד הא' החזירה וכן כתובה וגט ומיתה שקדמה הכתובה לגט אין לה אלא כתובה א' והא פשוט וכדי נסבא. שהמגרש את האשה ומחזירת ע"מ כתובה הא' החזירה. זה עונה על כתובה וב' גיטין שאע"פ שיש כאן ב' נישואין כיון שבנשואה הב' לא כתב לה כתובה ע"מ כ"ר החזירה קטן שהשיאו אביו וכתב לו כתובה בעודו קטן והגדיל כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה ול"א כיון שאין נשואי קטן כלום גם מ"ש לה בעודו קטן אינו כלום ועכשיו כשהגדיל והיא תחתיו ה"ל כבונס את הבעולה שאין לה אלא מנה אלא אמרי' כיון שכתב לה מאתים בעודו קטן עכשיו כשהגדיל וקיימה ע"מ אותה הכתובה קיימה ודוקא אם הגדיל אבל אם מת בעודו קטן אין לה כלום שאין נשואי קטן נשואין ואין כתובתו כתובה וכמפותה בעלמא היתה עמו. ודוקא אם כתב קודם בקטנותו אבל אם כנסה בקטנותו ולא כתב לה עכשיו כשהגדיל וקיימה אין לה אלא מנה כבעולה שא"ל כאן ע"ד כתובה הא' קיימה שהרי לא כתב לה : גר שנתגייר אשתו עמו כגון עובד כוכבים שנשא בת ישראל ובגיותו כתב לה כתובה ועכשיו נתגייר וקיימה כתובתה קיימת ואע"פ שכל מה שכתב לה בגיותו אינו כלום שע"מ כן קיימה ואם לא כתב לה כתובה בגיותו עכשיו כשנתגייר ומקיימת

א"ל

אם גט קודם לכתובה גובה שתי כתובות כתובה קודמת לגט אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה: **מתני'** *[א]קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה [ב]גר שנתגיירה אשתו עמו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו [ג]אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה ורב יהודה אמר אפי' תוספת יש לה מיתיבי *חידשו נוטלת מה שחידשו אין לא חידשו לא אימא אף מה שחידשו והא לא תני הכי חידשו נוטלת מה שחידשו לא חידשו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה תיובתא דרב יהודה רב יהודה *מתניתין אטעיתיה הוא סבר כתובתה קיימת אכולה מילתא קאי ולא היא אעיקר כתובה קאי:

הדרן עלך הכותב לאשתו

מי שהיה [ד]נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה *[ה]נשא את הראשונה ומתה נשא שניה ומת הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה: **גמ'** מדקתני הראשונה קודמת לשניה ולא קתני הראשונה יש לה והשניה אין לה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה שמע מינה *בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה לעולם אימא לך מה שגבה לא גבה ומאי קודמת לגמרי קתני כדתנן *בן קודם לבת איכא דאמרי מדלא קתני אם קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה מפקינן מינה שמע מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה לעולם אימא לך מה שגבה גבה *איידי דתנא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה תנא

רש"י

אם גט קודם לכתובה · הרי כתב לה כתובה שנית כשהחזירה: **מתני'** כתובתה קיימת · שכתב לה כשהוא קטן ולגבי גר כתובה שכתב לה בהיותו עובד כוכבים: **גמ'** אלא מנה מאתים · שהן תנאי ב"ד דאילו בשטר לא גביא דחספא בעלמא הוא: חידשו · קטן משהגדיל וגר משנתגייר אם הוסיפו כלום על כתובה ראשונה: מה שחידשו · וקא סלקא דעתין מה שחידשו על מנה מאתים: אף מה שחידשו · על תוספת ראשונה: אכולה מילתא · על כל הכתוב בשטר כתובה:

הדרן עלך הכותב

מי שהיה נשוי: יורשי הראשונה · אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות: נשא ראשונה ומתה · בחייו נשא שניה ומת הוא ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין דכרין כמו ששנינו (לעיל דף נב:) בנין דכרין דיהוין ליכי מינאי כו' או רוצים לחלוק ירושת אביהם: שניה ויורשיה קודמין · שהיא בעלת חוב אבל ראשונים באין לירש את אביהן דהא איטון ירתון תנן לפיכך פורעין את החוב תחילה והשאר ירושה: **גמ'** מדקתני · לישנא דקודמת ולא קתני כו' · ועל כרחך כשאין שם אלא כדי כתובה אחת קאמר דאי לא מאי נפקא מינה דקודמת: ש"מ · קודמת לכתחילה אבל אם קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה: לגמרי · שאין לשניה כלום: כדתנן בן קודם לבת · ועל כרחך קודם לגמרי הוא: איידי · דבעי למיתני סיפא שניה ויורשיה לישנא דקודמין ולא שייך למיתני בה אם קדמו ותפסו אין מוציאין מידם דהא ודאי מוציאין אם תפסו והחזיקו בקרקע דהא נכסי אישתעבוד לשטר דבעל חוב:

תוספות

לא שנו אלא מנה ומאתים כו' · וא"ת א"כ מאי קמ"ל מתני' שעל מנת כן קיימה אפי' לא כתב לה מעולם יש לה כתובה וליכא למימר דאשמועינן דטרפא ממשעבדי אע"ג דלית ליה קלא להאי שטרא והא על כרחך לא גביא ממשעבדי דמוקדם הוא ואתי לטרוף לקוחות מה שמכר קודם שנתגיירה ואפוטרופוס קודם שהגדיל וי"ל דאשמועינן היכא דנשאה בתולה אע"ג *דכשגדלה או נתגיירה כבר היא בעולה אפי' הכי יש לה כתובה מאתים שעל מנת כן קיימה שיהא עכשיו כתחלת נישואיה:

הדרן עלך הכותב

***מי שהיה** · מדקתני הראשונה קודמת מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה · אע"ג דבסיפא קתני קודמין ליורשי ראשונה והתם אפי' קדמו יורשי ראשו' ותפסו מפקינן מנייהו כדמשמע בסמוך דפשיטא ליה להש"ס דמוציאין מידה ההוא ניחא דאיכא למימר דאיידי דתני רישא קודמין תנא נמי בסיפא קודמין: **שמע** מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה · תימה מה סברא היא זו דלא יהא בעל חוב אלא כלוקח דמלוקח גופיה קטריף בעל חוב ראשון ותירץ רשב"ם דבעל חוב מאוחר עדיף מלוקח שלא תנעול דלת בפני לווין וכן לכתובת אשה משום חינא וכי תימא אי מה שגבה גבה איכא נעילת דלת מבע"ח הראשון לא היא הואיל ויכול לקדום לא ימנע מלהלוות אבל אי מה שגבה לא גבה איכא נעילת דלת שמפסיד בע"ח מאוחר לגמרי. אע"ג דבריש פרק שני דערכין (דף ז:) אמרינן היו בידו ה' סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ונתן ד' לשניה ואחת לראשונה יצא ידי שתיהן מאי טעמא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה פי' דכשנתן ד' לשניה הייט כפי אשר תשיג ידו שלא היה יכול ליתן החמישית לערך שניה לפי שהיה משועבד לראשונה וכשנתן אחת לראשונה נמי יצא משום דהייט נמי כפי אשר תשיג ידו שלא היה לו יותר שכבר נתן לשניה ומה שגבה גבה וה"ה אחת לשניה וארבע לראשונה ומ"מ חזינן התם דאמרי' בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה אע"ג דלא שייך התם נעילת דלת ולקמן פריך לה ר"ח אהא דמסקי' בשילהי פירקין דמה שגבה לא גבה לכו"ע והתם אמרינן מה שגבה גבה ותירץ דגבי הקדש ודאי מה שגבה גבה דאין לחוש הואיל והכל הקדש עוד תירץ דהתם במטלטלין לפיכך מה שגבה גבה אבל במקרקעי מה שגבה לא גבה והא דאמר בשילהי המניח את הכל (ב"ק דף נג: ושם) קדמו בעלי חובות והגביהו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא עשו ולא כלום ופריך בשלמא הזיק עד שלא חב ניזקין קדמו אלא חב עד שלא הזיק בעל חוב קדם ואפי' הזיק עד שלא חב נמי בעל חוב קדים וגבה ש"מ בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה אע"ג דהתם במטלטלי מיירי לא קשיא מידי דשור תם שמזיק כמקרקעי דמי כדאמר התם דאית ליה קלא כיון דעגת תורא נגחנא קרו ליה וכענין זה היה רגיל רבינו תם לפרש שמע מינה מה שגבה גבה ממטלטלי דלכל הפחות במטלטלי אית לן לאוקמא ומוקמינן מתניתין כר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה והא דמתמה עלה הש"ס דמסיק נמי שמע מינה מה שגבה לא גבה הייט נמי בכתובה דוקא ובבעל חוב דלאדעתא דהכי לא נחית לקנות שעבודא אבל במטלטלין דלוקח דלאדעתא דהכי מטלטלי נחת דיכא הוא דאמרינן דאין יכול להוציא מידם והא דבעו לאסוקי נמי לקמן פלוגתא דבן ננס ורבנן בבעל חוב מאוחר שקדם וגבה הוי נמי במטלטלי אבל במקרקעי לא לימא שום תנא מה שגבה גבה וצריכא למימר השתא דהא דאמר לקמן לכולי עלמא מה שגבה לא גבה ובערכין מסיק מה שגבה גבה הקדש שאני דלא מצי לשנויי משום דבערכין מטלטלין משום דלקמן נמי במטלטלי איירי כדפירשנו ועוד יש לומר דבערכין מלוה על פה הלכך מה שגבה גבה וקסבר מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא וחזר רבינו תם מתירוץ זה דלרבי מאיר גופיה מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה כמו שהוכחתי בשילהי האשה שנפלו (לעיל פא: ד"ה ר"מ) ומפרש ר"ת הך סוגיא במקרקעי וה"ק ש"מ מה שגבה גבה ואתי הך סתמא כבן ננס דמסיק שמואל לקמן דפלוגתייהו בבעל חוב מאוחר שגבה ואע"ג דטריף מן הלקוחות בעל חוב שאני כדפירשנו לעיל כדי שלא תנעול דלת ולי נראה כתירוצו הראשון דבמטלטלי איירי הכא ואתיא כרבי טרפון דאמר לעיל (דף פד·) מי שמת והניח מלוה או פקדון ביד אחרים ר' טרפון אומר ינתן לכושל שבהן מיהו ק"ק לאיכא דאמרי דמסיק שמע מינה מה שגבה לא גבה היכי שמע מינה דלמא מתני' במקרקעי דלכולי עלמא לא גבה: **מדלא** קתני אם קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה מכלל כו' · תימה לי אדרבה אימא איפכא מדלא קתני קדמה שניה ותפסה מוציאין מידה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה ואומר רבי דטפי הו"ל למיתני אין מוציאין כדי שלא נטעה לפרש קודמת לגמרי דומיא דסיפא:

הא

עין משפט נר מצוה

עח א ב ג מיי' פ"ח מהל' אישות הלכה ו טוש"ע אה"ע סי' סז סעיף יא:
א ד מיי' פי"ט שם הל' ג סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיא סעיף יא:
ב ה מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ט:
[נ"ל דכשגדל או נתגייר]

מכאן עד סוף סעיף מתוס' רביט שמשון

מסורת הש"ס

[ע' תוס' סנהדרין עו: ד"ה ממך לסרקן וכו']

[תוספתא פ"ט]

[לקמן קא: כתובות מג: חולין קנג:]

מנחות מח.

[לקמן נד. ב"ק נד. ערכין ז:]

[ב"ב קטו.]

[שבת ז. וש"נ]

תוספות רי"ד

אין לה ור"י אמר אפי' תוס' י"ל · פי' סבר ר"י כל מה שכתב לה בעודו קטן בין עיקר כתובה בין תוס' הכל גובת שע"מ כן קיימה בגדלותו לתת לה כל מה שכתב לה בקטנותו ור"ה סבר שטרא חספא בעלמא ודוקא מו"מ דהוא תנאי ב"ד אית לה אבל תוספ' לא: מיתיבי חדשו נוטלת מה שחדשו לא חדשו בתולה גובה ר' ואלמנה ק' תיובתא דר"י פי' אם חדש לאחר שהגדיל הקטן לכתוב לאשתו שום דבר וכן העובד כוכבים לאחר שנתגייר נוטלת בשתיהן מה שחדשו ואם לא חדשו וקיימם בפתם בתולה גובה ר' ואלמנה ק' (תיובתא דר"י) מ"ש להן בתחלה ודוקא מו"מ אבל תוספת לא וקשה לר"י ומתדר ר"י מתני' אטעיתיה איהו סבר כתובתה קיימת אכולהו מילתא קאי · פי' על כל מ"ש לה מתחילה ואפי' תוס' ולא היא אעיקר כתובה קאי כדמפרש בברייתא:
מי שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמת ליורשי הב' נשא את הא' ומתה נשא את הב' ומת הוא השניה ויורשיה קודמים ליורשי הא' · פי' אם מת הוא ובאו ב' נשיו לגבות מן היורשים הא' שזמנה קודם קודמת לב' ואם הנשים מתו אחרי מות בעליהן יורשי הא' קודמין ליורשי הב' · פי' בשלהי פ' כל הנשבעים אמר רב ושמואל אם מת הלוה בחיי מלוה שאם רוצה המלוה לגבות מיורשי הלוה אי"ל שלא בשבועה כדתנן הבא ליפרע וכו' אם מת אח"כ המלוה ובאו יורשי המלוה לגבות מיורשי הלוה אין גובין כלום שאין אדם מוריש שבועה לבניו שכיון שחייב המלוה שבועה שבלא שבועה אי"ל מיורשי הלוה ולא הספיק לישבע עד שמת אין יורשיו יכולים לגבות מיורשי הלוה כלום שא"י לישבע הן שלא נפרע אביהן מן הלוה שמהיכן יודעים אם נפרע אם לא ואחרי שא"י לישבע אותה השבועה שנתחייב המלוה אינם גובים כלום: ומותבינן להו מהא מתני' דתני ויור·י הא' קודמים ליורשי הב' והא הכא דדינם על יורשי הבעל הן דהא מת קתני ואילו באה ראשונה עצמה או שניה עצמה לגבות מיורשי הבעל אינם גובים אלא בשבועה שלא פרעה הבעל כדתנן אין אלמנה נפרעת מנ"י אלא בשבועה ועכשיו שמתו הן קודם שנשבעו האיך גובין יורשיהן ומוקמי לה התם כשנשבעה ומתה דדוקא אם נשבעה קודם שתמות אז גובין יורשיה אבל אם לא נשבעה לא: ודייקו מדקתני הא' קודמת לב' ולא קתני הא' יש לה והב' אין לה מכלל דאי קדמה ב' ותפסה לא מפקינן מינה ש"מ בח"מ שקדם וגבה מש"ג · לעולם אימא לך מה שגבה ל"ג והאי קודמת לגמרי קתני כדתנן בן קודם לבת: ואי קשיא היכי מסתפק תלמודא במתני' אי גבה גבה ואי לא גבה ולא אוכח ממה דתנן בס"פ מי שהיה נשוי ב' נשים ומכר שדהו וכתבה הא' ללוקח דו"ד א"ל עמך השניה מוציאה מיד הלוקח · והא' מיד הב' וכו' · אלמא אע"ג שקדמה ב' וגבתה לא עשתה כלום אלא הא' מוציאה מידה: תשובה הא אמר לקמן בפירקן דאמר שמואל דהוי פלוגתא דתנאי א) וכן מה שגבה גבה מ"ה דיקא הא מתני' היכי ס"ל ומה דאמר ברפ"ב דערכין ב) וב"ח מאוחר וכו' · ההוא במטלטלין מיירי אבל לעולם במקרקע מ"ש ל"ג והכי אוקמי' ר"ח ז"ל דלא מיירי האי דערכין אלא במטלטלי · ארבע"א היה בידו ה' סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמר ע"ע ונתן ד' לב' וא' לא' יוצא מידי שניהן מ"מ ב"ח מאוחר שקדם וגבה מש"ג בעירנא דיהיב לא' תו לית ליה נתן ד' לא' וא' לב' ידי ב' יצא ידי א' ל"י מ"ט דכלהו משועבדות לא': נשא את הא' ומתה וירשה בעלה ויש לבנים שלו תנאי דבנ"ד כדתנן לעיל בנ"ד דיהוין כו' נשא את הב' ומת הוא ובאין הב' ויורשיה ליטול כתובתה ובני הא' באין ליטול כתובת אמן כתנאי בנ"ד הב' ויורשיה קודמים וכו' · פי' שתחלה נפרעת הב' שהיא כב"ח וכן יורשיה ואח"כ אם ישארו בנכסים יטלו בני הא' כתובת אמן שאין להן זכות ליטול

...לפי' ואינו טורף אלא מזמן ב' דכיון דכתב ליה לשטרא בתרא אחולי' לשיעבודי' דקמא ...עורה שנתפתתה · והמורה פי' שני שטרות על הלואה א' או על מכר א' · ואינו נ"ל דאי בשטרא ...זר וגובה דשמא לוה וחזר ולוה ולא מיתוקמא אלא בשטרי מכר או מתנה על שדה א': ולאו מי ...מר ר"פ ומודה ר"נ דאי אוסיף ביה דקלא לתוספת כתבי' ה"נ בדאוסיף לה · פי' אי אוסיף ביה ...לתוספת כתבי' ולא לבטל את זמן שטר א' ותרווייהו מיהו לא גביא מדלא כתב צביתי ואוסיפת ...אלא שטר כתובה [יתירא] כתב לה ולא הזכיר בה את הראשונה הכי קא"ל אם תתרצי למחול ...גבי כתובה זו המרובה ואם לאו גבי הא' המועטת. הלכך הי מנייהו דבעי גביא וכי אמר ר"נ בטל שני א"ה ...ה מידי דאי לאו לבטוליה לקמאי אתא למאי כתבי': או כתובה וגט ומיתת ת"ר גט כתובה ומיתה ...תובה גובה ב' כתובות כתובה קודם לגט אינה גובה אלא כתובה א' שהמגרש את האשה והחזירה ...ה · פי' אשה שהוציאה לב"ד גט וכתובה ועדי מיתה והיא תובעת ב' כתובות אחת מחמת ...מחמת אלמנות אם זמן הגט קודם לזמן הכתובה דמוכחא מילתא שהיה בה נשואים קדמונים ...ה הגט והחזירה וכתב לה כתובה ומת בעלה גובה ב' כתובות א' גובה בגיטה של נשואין הראשונים ...קיים בידה בודאי לא פרעה שאילו פרעה היה קורע לגיטה ותנן הוציאה גט ואין עמה כתובה ...וא' גובה בעדי מיתה על נשואין האחרונים שכיון שכתב לה כתובה אין לומר ע"ד כ"ר החזירה ...תב לה כתובה ואם קודמת כתובה לגט נמצא שזה הגט על נשואי אותה הכתובה נעשה אינה ...ת הגירושין והאי דתני שהמגרש את האשה והחזירה וכו' ת"ק ואע"פ שהחזירה ומת ובאה ...גיה בעדי מיתה בעבור נשואין האחרונים א"י שכיון שלא כתב לה כתובה אחרת באלו הנשואין ...כתובת הא' ע"מ כ"ר החזירה: קטן שהשיאו אביו וכו' · אמר ר"ה ל"ש אלא מו"מ אבל תוספת

...י מה שגבה גבה או לא מ"ה רוצה לדייק הא מתני' שיי פ"ע וכו' . ב) נראה דצ"ל ומה דאמר ברפ"ב דערכין א"כ הנה היה בידו וכו' פ"ע דכולהו משועבדות לראשונה הכוא במטלטלי מיירי וכו'.

ג א ב מיי' פ"ט מהל' אישות הלכה ז טור ש"ע אה"ע סימן קיא סעיף ח:
ד ג מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף יג:
ה ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ו

תנא נמי הראשונה קודמת לשניה: נשא את הראשונה: שמע מינה תלת [א]שמע מינה אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין ולא חיישינן לאינצויי ממאי מדקתני שניה ויורשיה קודמים ליורשי ראשונה מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי [ב]ושמע מינה כתובה נעשית מותר לחברתה ממאי מדלא קתני אם יש שם מותר דינר [ג]ושמע מינה כתובת בנין דכרין *לא טרפה ממשעבדי דאי סלקא דעתין טרפה ממשעבדי ליתו בני ראשונה ולטרפינהו לבני שניה מתקיף לה רב אשי ממאי דלמא לעולם אימא לך אחת בחייו ואחת במותו אין להן כתובת בנין דכרין ומאי קודמין לנחלה קתני וכי תימא יורשי הראשונה למה לי איידי דתנא שניה ויורשיה תנא נמי ליורשי הראשונה ודקאמרת כתובה נעשית מותר לחברתה דלמא לעולם אימא לך אין כתובה נעשית מותר לחברתה והכא הוא דאיכא מותר דינר ואחת בחייו ואחת במותו תנאי היא דתניא מתו אחת בחייו ואחת במותו בן ננס אומר יכולין בני הראשונה לומר לבני השניה (א) בני בעלת חוב אתם טלו כתובת אמכם וצאו ר' עקיבא אומר כבר קפצה נחלה מלפני בני הראשונה ונפלה לפני בני השניה מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין ומר סבר אחת בחייו ואחת במותו אין להן כתובת בנין דכרין אמר רבה אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי דכולי עלמא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין והכא בכתובה נעשית מותר לחברתה והוא הדין לבעל חוב קמיפלגי מר סבר כתובה נעשית מותר לחברתה והוא הדין לבעל חוב ומר סבר אין כתובה נעשית מותר לחברתה והוא הדין לבעל חוב ואמינא להו אנא [ד]בבעל חוב כולי עלמא לא פליגי דהוי מותר כי פליגי בכתובה מתקיף לה רב יוסף אי הכי רבי עקיבא אומר כבר קפצה נחלה אם יש מותר דינר מיבעי ליה אלא אמר רב יוסף באחת בחייו ואחת במותו קא מיפלגי והני תנאי כי הני תנאי דתניא נשא את הראשונה ומתה נשא את השניה ומת הוא באין בניה של זו לאחר מיתה ונוטלין כתובת אמן ר"ש אומר אם יש מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין ומר סבר אחת בחייו ואחת במותו אין להם כתובת בנין דכרין לא דכ"ע אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין

והכא

תנא נמי · רישא ליתנא דלכתחילה קודמת ולא תנא אם קדמה ותפסה אין מוציאין: שמע מינה אחת בחייו ואחת במותו יש להן · לראשונים כתובת בנין דכרין ולא אמרינן כי תקון בנין דכרין היכא דמתו שתיהן בחייו וכתובת האחת מרובה משל חברתה אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן והשאר חולקין בשוה דהשתא אתו תרווייהו בתורת בנין דכרין שהוא ירושת האב ולא אתי לאינצויי אבל אחת בחייו ואחת במותו דיורשי שניה באין על כתובת אמן בתורת ירושת חוב אמן ולא מאביהם באה להם ובני ראשונה באין ליטול חלק יתר מכח ירושת האב דהא ירתון תנן לא שקלי דלמא אתו לאינצויי ולומר לא תטלו בירושת אבינו יותר ממנו הא לא אמרינן: כתובה נעשית מותר לחברתה · דאע"ג דלא תקון כתובת בנין דכרין אא"כ יש מותר על שתי הכתובות דינר דלא מיעקרא נחלה דאורייתא כדתנן בפרקין ופרשינן טעמא בפרק נערה שנתפתתה (לעיל דף נב:) הני מילי כי מתו שתיהן בחייו דתרווייהו אתו בתורת בנין דכרין אבל אחת בחייו ואחת במותו שהשניה נגבית בתורת חוב אין לך ירושה גדולה מזו ולא מיעקרא נחלה דאורייתא שכשמת נפלו נכסים לפני יורשין וכשיצא שטר חוב על אביהן אלו ואלו עושין מצוה לפרוע חובת אביהן והיא היא ירושתן לפיכך כתובה זו נעשית כמותר לירושה וגובין בני הראשונה כתובת בנין דכרין: [לא טרפי ממשעבדי · דלא תימא יתבון תנן ובעל חוב הוו ושעבודם קודם ויטרפו מבני השניה שהן בעלי חובות מאוחרין אלא יורשין הן וירתון תנן ולא גבו ממשעבדי]: ומאי קודמין · דמשמע הא אי איכא מידי למשקל בתרייהו שקלו: קודמין לנחלה · לא שיטלו הראשונים אחריהם כתובת אמן אלא יטלו אחריהם חלקם במותר כדרך חולקי ירושה: יורשי הראשונה למה לי. דקרו להו יורשי ראשונה הלא לא מכחה ולא מתקנתה הן באין לירש ואמאי קתני סיפא ליורשי הראשונה: הכי גרסי' איידי דתנא שניה ויורשיה תנא נמי ליורשי הראשונה · איידי דקרי להו לבני שניה יורשי האם דאינהו מינה קא ירתי קרינהו לבני ראשונה נמי על שם יורשיה ולאו משום דמדידה קא ירתי אלא שמא בעלמא כלומר לבני הראשונה: והכא בדאיכא מותר דינר · קאמר אי האי קודמין ליורשי הראשונה קודמין לכתובת בנין דכרין הוא איכא לאוקומה בדאיכא מותר דינר ואע"ג דלא תני אם יש שם מותר דינר הא קתני לה לקמן היה שם מותר דינר כו' ותרתי זימני לא איצטריך למיתני: תנאי היא · אי שקלי בני ראשונה כתובת בנין דכרין אי לא: אתם בני בעלת חוב אתם טלו כתובת אמכם ולאו · ע"כ בדליכא מותר דינר קמיירי מדקתני ולאו ואי דאיכא נחלה יותר על שתי כתובות מאי ולאו דקא אמרי להו נהי נמי דשקלי בני ראשונה כתובת בנין דכרין שארא מיהא פלגי אלא בדליכא והכי קאמרי להו אתם בני בעלת חוב אתם וכתובת אמכם הואיל וחוב היא ואינכם באין בתורת בנין דכרין לא בעינן מותר דינר דאין לך נחלה דאורייתא יפה מזו שאנו ואתם פורעים חובת אבינו הלכך טלו אותה ולאו ואנו נטול השאר בכתובת בנין דכרין: רבי עקיבא אומר כבר קפצה נחלה כו' · משעה שמת הבעל בחייה של שניה קפצה נחלת בנין דכרין מלפני בני הראשונה: ונפלה · להיות נחלה כשאר ירושה אף לבני השניה ואפילו הוי הכא מותר דינר לא הוו שקלי בני הראשונה כתובת בנין דכרין דבאחת בחייו ואחת במותו לא איתקן: דכו"ע יש להן · וטעמא דרבי עקיבא הכא משום דליכא מותר דינר הוא וקסבר אין כתובה נעשית מותר לחברתה ואפי' השניה חוב וה"ה לבע"ח היכא דמתו שתיהן בחייו דתרווייהו אתו בתורת בנין דכרין ויש שם מותר דינר והוא משועבד לבעל חוב לא הוי מותר: בבעל חוב כולי עלמא לא פליגי דהוי מותר · הואיל והשטר יוצא על כולם נמצאו כולם פורעין והיא נחלה שלהן שעשו בהן מצות פריעת חוב אביהם: כי פליגי בכתובה · באחת בחייו ואחת במותו שהשניה חוב היא פליגי בן ננס סבר הרי זו כשאר חוב והוי מותר ור' עקיבא סבר לאו כשאר חוב דמי כיון דאינהו גופייהו קא שקלי והלכך הנך בני שניה מקבלין ולא פורעין נמצא שאין כאן נחלה דאורייתא ולא איתקן ירושת בנין דכרין דרבנן למיעקר נחלה דאורייתא: אי הכי · דבהא לחודא הוא דפליג רבי עקיבא משום דליכא מותר ואי הוה מותר לא פליג מאי כבר קפצה נחלה דמשמע אין כאן תורת בנין דכרין כלל הכי אבעי ליה למימר אם יש שם מותר נוטלין ואם לאו אין נוטלין: אלא אמר רב יוסף כו' · כדפרישית ברישא דאפי' הוה בה מותר אתא ר' עקיבא למימר דהואיל ואחת במותו ליכא כתובת בנין דכרין לבני ראשונה וכל שכן כי ליכא: באים בניה של זו · קא סלקא דעתך אבני שניה קאי והכי קאמר באים בני השניה שהיא בעלת חוב ונוטלין כתובת אמם אבל לבני ראשונה אין כאן כתובה דקסבר אחת בחייו ואחת במותו אין להם: חולקין בשוה · את המותר על כתובת החוב:

בדינר

הא איכא שקלי · מדקתני לשון קודמין הוה ליה למימר שניה ויורשיה טלין ולא יורשי הראשונה ואע"ג דתנן בן קודם לבת הכא דאיכא למטעי הוה ליה למידק:

מדלא קתני אם יש שם מותר דינר · אף על גב דלא הוה קאי אלא אדיוקא שפיר הוה ליה למיתני: והכא הוא דאיכא מותר דינר · לא הוה צריך להאי דמטעמא קמא אדחי כולהו הואיל ואוקימנא קודמין לנחלה:

ומר

תוספות רי"ד

ליטול אלא לאחר מיתת אביהן דהא ירתון תנן הלכך פורעין תחלה חוב אביהן ואח"כ נוטלין כתובת אמן: ודייקי' ש"מ ג' ש"מ א' בחייו וא' במותו י"ל כתובת בנין דכרין ולא חיישי' לאנצויי ממאי מדקתני ב' ויורשיה קודמים ליורשי הא' מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי פי' מדקתני קודמים ש"מ דאי איכא תו נכסים שקילי יורשי הא' כתובת אמן ולא פלגי בני ב' בהדייהו מכח ירושת אביהן וש"מ א' מתה בחייו וא' מתה במותו יש לבני הא' כבנ"ד ול"א כי תקון רבנן בנ"ד היכא דמתו שתיהן בחייו וכתובה הא' מרובה משל חברתה אלו נוטלין כ"א וא"נ כתובת אמן והשאר חולקין בשוה דהשתא אתו תרוייהו בתורת בנ"ד שהוא ירושת האב דלא אתו לאנצויי אבל א' בחייו וא' במותו דיורשי' ב' באין על כתובת אמן ולא מאביהן באה להן ובני הא' באין ליטול חלק יתר מכח ירוש' האב דהא ירתון תנן לא שקילי דילמא אתי לאנצויי ולומר לא תטלו בירושת אבינו יותר ממנו הא לא אמרי'. וש"מ כתובה נעשה מותר לחברתה מדלא קתני אם יש שם מותר דינר ב' ויורשי' קודמים · פי' אע"ג דלא תקון רבנן כבנ"ד אא"כ יש מותר דינר על ב' הכתובות כי היכי דלא מיעקרא נ"ד כדתנן לקמן בפירקן ה"מ כי מתו שתיהן בחייו תרוייהו אתו בתורת בנ"ד אבל א' בחייו וא' במותו שהב' שנגבת בתורת חוב אין לך ירושה גדולה מזו ולא מיעקרא נ"ד שכשמת נפלו נכסי קמי' יורשים וכשיצא שטר חוב על אביהן אלו ואלו עושין מצוה לפרוע חוב אביהן והיא היא ירושתן לפיכך כתובה זו נעשה מותר לחברתה לירושה וגובין בני הא' בתורת בנ"ד. וש"מ כתובת בנ"ד לא טרפא ממשעבדי דאי ס"ד טרפ' ממשעבדי ליתי בני הא' וליטרפו לבני ב' ואסיקנא ·

[לעיל נב.]

נ"י כ"י

הגהות הב"ח

(א) גמ' לבני השניה אתם בני בעלת חוב:

והכא בדינר מקרקעי קמיפלגי מר סבר מקרקעי אין מטלטלי לא ומר סבר אפילו מטלטלי ומי מצית אמרת הכי והתנן ר"ש אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהא שם נכסים שיש להן אחריות יתר על ב' כתובות דינר אלא הכא בדינר משעבדי קמיפלגי מר סבר מבני חורין אין ממשעבדי לא ומר סבר אפי' ממשעבדי אי הכי ר"ש אומר אם יש שם מותר דינר כיון שיש שם מותר דינר מיבעי ליה אלא בפחות מדינר קמיפלגי מר סבר דינר אין פחות מדינר לא ומר סבר אפילו פחות מדינר והא ר"ש דינר קאמר וכי תימא איפוך ת"ק דמתני' נמי דינר קאמר אלא כי הנך תרי לישנאי קמאי ואיפוך אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין וכתובה נעשית מותר לחברתה בשלמא אי אשמעינן אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין ולא אשמעינן כתובה נעשית מותר לחברתה הוה אמינא אי איכא מותר דינר אין אי לא לא אלא לישמעינן כתובה נעשית מותר לחברתה ואנא ידענא משום דאחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין אי אשמעינן הכי הוה אמינא כגון שנשא שלש נשים ומתו שתים בחייו ואחת במותו והך דמיית לאחר מיתה יולדת נקבה היא ולאו בת ירושה היא אבל אחת בחייו ואחת במותו והא דלאחר מיתה יולדת זכר היא אימא ליחוש לאינצויי קמ"ל:

מתני' *מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואחר כך מת הוא ויתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא שתי כתובות חולקין בשוה *היה שם *מותר דינר אלו נוטלים כתובת אמן ואלו נוטלים כתובת אמן *אם אמרו יתומים אנחנו מעלים על נכסי אבינו יפה דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בבית דין *היו שם נכסים בראוי אינן כבמוחזק *ר"ש אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהיו שם נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי הכתובות דינר: גמ' ת"ר לזו אלף ולזו חמש מאות אם יש שם מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו יחלקו בשוה: *פשיטא *מרובין ונתמעטו כבר זכו בהו יורשין מועטין ונתרבו מאי ת"ש דניכסי דבי בר צרצור מועטין ונתרבו הוו ואתו לקמיה דרב עמרם אמר להו זילו פייסינהו לא אשגחו אמר להו אי לא מפייסיתו להו *מחינא לכו בסילוא דלא מבע דמא שדרינהו לקמיה דרב נחמן אמר להן *כשם שמרובין ונתמעטו זכו

בדינר מקרקעי קמיפלגי · אי בעינן ההוא מותר שיהא שם שתי כתובות ודינר נוקרקעות והכא בדליכא מותר דינר אלא מטלטלי מ"ה אמר ת"ק דאין בני ראשונה נוטלין ואתא ר"ש למימר הואיל ויש מותר דינר כל דהו שקלי: ומר סבר אפי' ממשעבדי · ר"ש סבר חוב הוי מותר: ה"ג אי הכי ר"ש אומר אם יש מותר דינר · ואברייתא קאי הואיל ובדאיכא מותר מוקמת לה אלא שמשועבד ור"ש לקולא קאמר הכי איבעי ליה למימר הואיל ויש שם מותר דינר אלו נוטלין כו': וכ"ת איפוך · פירושא דפרשי' בפלוגתייהו איפוך ואימא באין בניה של זו דקאמר ת"ק אבני ראשונה קאי וקאמר דשקלי כתובת בנין דכרין ואתא ר"ש למימר אם יש שם מותר דינר כולם נוטלין ואם לאו אלא פחות מדינר יש חולקים בשוה: והא ת"ק דמתני'. דקאמר ר"ש עלייהו אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינם כלום: דינר קאמר · דקתני היה שם יתר דינר כו' ות"ק דמתני' הוא ת"ק דברייתא: אלא כי הני תרי לישני קמאי · בדינר מקרקע או בדינר משעבדי: ואיפוך · תרוייהו וה"ק ת"ק באין בניה של ראשונה גם הם נוטלין כתובת אמן משום תנאי בנין דכרין ואע"ג דליכא אלא מותר דינר מטלטלי או משעבדי ואתא ר"ש למימר אם יש מותר דינר מקרקעי ובני חרי אלו נוטלין כו' והשתא דר"ש לחומרא ולא שייך לאותובי הואיל ויש שם מבעי ליה: ואנא ידענא כו' · דאי בשתיהן בחייו דתרוייהו בתורת בנין דכרין אתו לא מצי למימר כתובה נעשית מותר לחברתה דהא לאו פריעת חוב הוא ואי הכא לא בעינן מותר היכא איתקן: דלאו בת ירושה · וליכא למיחש לאינצויי דהא לית לה בנכסים כח אלא כתובת אמה ובני שתים הראשונות שהם זכרים ובאים לירש יש בהם שכתובת אמן גדולה משל חברתה ואומרים טלו כתובת אמכם כבנין דכרין ואנו נטול כתובת אמנו ואי משום דליכא מותר דינר הרי פרענו בין שנינו הכתובה השלישית והיא נעשית מותר לשתים שבחייו ומריבה אין כאן דאלו ואלו בתורת בנין דכרין נוטלין הכתובות וזו שנטלה משום חוב אין לה לריב שהרי אינה יורשת שתוכל לומר אתם יורשים הכתובות יתר על החלוקה: ליחוש לאנצויי · שיכול לומר בנה של זו בעלת חוב אתם למה תירשו את אבא יותר ממני שאתם באים ליטול כתובת אמכם יתר על החלוקה אם נטלתי אני כתובת אמי לא מאבי ירשתי אלא מאמי: מתני' ויתומים מבקשים כתובת אמן · שכתובת אמם מרובה משל חברתה ואומרים בניה כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם והשאר נחלוק: חולקין בשוה · כשאר כל ירושה לפי הגולגולת: אם אמרו יתומים · בני הכתובה הגדולה: הרי אנו מעלין על נכסי אבינו · מעלין דמיהן לקבלם עלינו ביוקר כדי דינר יתר על שווין כדי שיהיה שם מותר דינר ויטלו כתובת אמם: היו שם נכסים בראוי · שראויה ליפול להם ירושה מאבי אביהם אחר מות אביהם ולכשתפול יהיה שם מותר דינר בשתי הירושות: אינן כבמוחזק · אינן נחשבין עכשיו להיות כאילו הן מוחזקין בהן כבר ויש כאן מותר דינר: גמ' מרובים · בשעת מיתה ואילו שמאום באותה שעה היה שם מותר דינר: ונתמעטו · שהוזלו קודם שמאו בב"ד: כבר זכו בהם · יורשי כתובה הגדולה לזכות בכתובת אמם משעת מיתה שהיה שם מותר דינר: זילו פייסינהו · ליורשי כתובה הגדולה: סילוא דלא מבע דמא · קוץ שאינו מוציא דם בנוקבו בבשר כלומר שמתא ונדוי: זכו

ומר סבר אפי' מטלטלי · פי' ר"ש וקשה לי אם יש שם מותר דינר כיון שיש שם מותר דינר מיבעי ליה כדפריך בסמוך וי"ל דעדיפא מינה פריך: אלא הכא בפחות מדינר קמיפלגי · והשתא בעי למימר דלר"ש ולאי סגי בפחות מדינר ותימה א"כ הדרא קושיא לדוכתיה אם יש שם כיון שיש שם מיבעי ליה: וכי תימא איפוך · פ"ה ובניה של זו דקאמר ת"ק אבני ראשונה קאי משמע מתוך פירושו דל"ג לעיל באים בניה של זו לאחר מיתת אמן דמשמע בהדיא דאבני שניה קאי אלא גרס בניה של זו לאחר מיתה וקשה דבכל הספרים גרסינן ליה ועוד אי אבני ראשונה קאי מה לו להזכיר לאחר מיתה פשיטא דבאין דקאמר לאחר מיתה דהא מתה קתני ועוד קשה לי דהואיל ובעי למימר איפוך הוה ליה לאסוקי פלוגתייהו בכתובה נעשית מותר לחברתה ועוד גרסינן בפירוש ר"ח בהדיא באין בניה של שניה לאחר מיתה על כן פי' ר"ת אבני שניה קאי לעולם ואיפוך סברתייהו דת"ק דאמר באין בני שניה ונוקחין כתובת אמן והראשונים אין להם כשאין להם מותר כלל אבל אם היה שם מותר אפילו בפחות מדינר יש להן כתובת בנין דכרין ואתא ר"ש למימר דוקא אם יש שם מותר דינר ומדרבי שמעון נשמע לת"ק דמדקאמ' אם יש שם משמע לדקדק דברי ת"ק כשאין שם מותר כלל קאמר דוקא: כי הנך תרי לישני קמאי ואיפוך · וכדפרישית דת"ק אמר בני שניה גובין ולא בני ראשונה כשאין שם מותר כלל אבל ממטלטלי או ממשעבדי נוטלין ואתא ר"ש למימר דוקא דינר מקרקעי ובני חרי: כך

ו א ב מיי' פי"ט מהל' אישות הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קיא סעיף ג:

ז ג מיי' שם הל' ה טור שו"ע שם סעיף ה:

ח ד טור שו"ע שם ס"ג:

ט ה טוש"ע שם סעי' יד:

י ו ז מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ה:

תוספות רי"ד

אמר מר זוטרא משמיה דר"פ [הלכתא] א' בחייו וא' במותו י"ל כתובת בנין דכרין וכתובה נעשית מותר לחברתה פי' וכל שכן ב"ח דהוי מותר שאם מתו שתיהן בחייו ובאו הבנים של שתיהן ליטול אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן ויש על אביהן ב"ח שאם יגבה ב"ח ואלו (י"ל) [יטלו] כתובת אמן אין שם מותר דינר אמרי' שמה שגבה ב"ח הוא דירית במותר והוא ירושת אביהן שעל כל הבנים מוטל לפרוע חוב אביהן ממטון אביהם והכי אמרי' בגמ' דאפילו מ"ד אין כתובה נעשה מותר לחברתה מודה הוא דבעל חובו נעשה מותר: מתני' מי שהיה נשוי ב' נשים ומתו ואח"כ מת הוא והיתומים מבקשים כתובת אמן ואין שם אלא כדי ב' כתובות חולקות בשוה הי' שם יתר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן · ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלין על הנכסים יותר דינר כדי שיטלו כ"א אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים בב"ד הי' נכסים בראוי אינן כבמוחזק רש"א אע"פ שיש שם נכסים שאין להם אחריות אינו כלום עד שיהיה שם נכסים שיש להם אחריות יתר על ב' כתובות דינר. פי' ומתו שתיהן בחייו וירשם הוא ואח"כ מת הוא היתומים מבקשים כתובת אמן כבנ"ד. וכגון שהיתה כתובת א' גדולה מחברתה ואין בכל הנכסים שהניח בידן אלא כדי שתי הכתובות שלהן חולקות בשוה ירושת אביהן לפי הגולגלת כ"א הלקו כשאר ירושה דאורייתא כדאמרי' טעמא לעיל בפ' נערה דבמקום דמיעקרא ירושה דאורייתא לא תקנו רבנן ובטל שם תנאי בנ"ד. הי' שם יתר על ב' כתובות דינר א' דמקיימי' ביה ירושה דאורייתא אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואותו הדינר או אם יש שם יותר חולקין לפי הגולגלת ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יתר דינר אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בב"ד שמשעה שמת אביהן זכו שיתחלקו הנכסים בשוה כפי גולגלותם. הי' שם נכסים בראוי שראוי ליפול להם ירושה מאבי אביהן אחרי מות אביהן ועם אותה הירושה יהיה שם מותר אינן כבמוחזק דבעי' שיהא מותר בנכסים בעת מות אביהן שהוחזק אביהן באותו מותר ור"ש סבר דאפי' מותר מטלטלי לא הוי מותר עד שיהא מותר דינר במקרקע דכי היכי דכתובת בנ"ד לא נביא ממטלטלי אלא ממקרקע אבל ת"ק סבר דבכל מידי דמקיימי ירושה דאורייתא אפי' מטלטלי הוי מותר ואין הל' כר"ש דיחיד ורבים הל' כרבים: ת"ר של זו אלף ושל זו ה' מאות. אם יש שם מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה ה) פי' אם בשעת מיתת אביהן הי' מרובים והי' שם מותר דינר קודם ששמאוהו ב"ד והוזלו ונתמעטו ועכשיו בשעת גביותן אין שם מותר דינר כבר זכו יורשים המרובים ליטול כתובת אמן. מועטין ונתרבו מאי פי' אם בשעת מיתת אביהן לא היה שם מותר דינר וקודם שבאו לגבות ולשום בב"ד הוקרו ויש בהן מותר מאי ת"ש דנכסי דבי בר צרצור מועטין ונתרבו הוו' אתו לקמי' דר"נ. א"ל כשם שמרובין ונתמעטו

ה) אולי חסר כאן וצ"ל פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו כגון יורשין פי' אם בשעת וכו'.

[לעיל נב:]

ב"ב קמ:

[שם קנא:]

יא א ב מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הל' ט סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיד סעיף ג :

יב ג ד מיי' שם הל' י טוש"ע שם סי' קו סעיף ז :

יג ה טוש"ע אה"ע סי' קס סעיף ז :

זכו בהן יורשין כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין (סימן אלף ומאה מצוה בכתובה יעקב זקף שרותיו בדברים עסיקין) : ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי הוו ליה תרי אפדני זבינהו חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בעל חוב טרפא לחדא מינייהו הדר קטריף לאידך שקל אלפא זוזי וקא אזיל לגביה א"ל אי שויא לך אלפא זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואיסתלק סבר רמי בר חמא למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר א"ל רבא מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מי אית ליה פסידא אלפא יהיב ואלפא שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר באלפא רב עוירא אמר בחמש מאה והלכתא בחמש מאה ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי הוו ליה תרי קטיני דארעא חד זבינהו בחמשין וחד בחמשין אתא בעל חוב טרפא לחד מינייהו הדר אתא וקטריף לאידך שקל ק' זוזי וקאזיל לגביה וא"ל אי שויא לך ק' זוזי לחיי ואי לא שקול ק' זוזי ואיסתלק סבר רב יוסף למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים כו' א"ל אביי מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה מאה יהיב מאה שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר במאה רב עוירא אמר בחמשין והלכתא בחמשין ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי שכיב שבק *קטינא דארעא דהוה שויא חמשין זוזי אתא בעל חוב וקטריף ליה אזול יתמי יהבו ליה חמשין זוזי הדר קטריף לה אתו לקמיה דאביי אמר להן *מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הני קמאי מצוה עבדיתו השתא כי טריף בדין קטריף ולא אמרן דלא אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי ארעא קטינא סלוקי סלקוה ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה וא"ל אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אימיה ולא איערערא ואתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דידה לא קביל עליה אחריות דידיה מי לא קביל אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות

ואתא

רש"י

זכו בהן · יורשי כתובה הקטנה לחלוק הכל בשוה הואיל ובשעת מיתה לא הוה בהו מותר : מסקי ביה · נושים בו: שקל · לוקח אלפא זוזי : אי שויא לך · היא חדא לקבלה בחוב שלך ותניח לי את זו : ואיסתלק : מתרווייהו : היינו מתני' · ממתני' מצינן למיגמר האי דינא דלא מצי טעין ליה האי לוקח הכי שהיה מעלה על דמיה : אית להו פסידא · לבני כתובה הקטנה בהעלותן של אלו : וטירפא בכמה כתבינן · הרי לוקח זה מכרה לנושה באלף זוז לפלותו מחובו וחוזר לב"ד לכתוב לו שטר טירפא על זה שמכרה לו באחריות והרי טרפוה ממנו בדמי אלף זוז שהיה מחויב בכמה כתבינן ליה טירפא באלפא כשיעור החוב או בה' מאה שהרי כך קנאה ממנו : קטיני דארעא · שדות קטנות : מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן · משום כבוד אביהן אלא שאין לבית דין *לכופן על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא כסוכה וכלולב אלא מצוה בעלמא דרבנן : בדין קא טריף · שנכסי הלוה נשתעבדו לו : דלא אמרו ליה · כשפרעו את הראשונים : דמי קטינא · כשאר מכר ולא כפריעת החוב : דזבנה לכתובתה דאימיה · שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה : בטובת הנאה · בדבר מועט מפני שהוא ספק שמא תמות וירשנה בעלה או אפילו ימות בעלה בחייה שמא ימות הבן בחייה ולא תבא הזכות לידו ואין ללוקח בה כלום דלא היה זה שלוחו : א"ל אי אתיא אימא וקא מערערא לא מפלינא לך · והמעות לא אחזיר לך דשלא באחריות אני מוכר לך : אתא איהו וקא מערער · לומר אני תחת אמי עומד והטלנו ואף המעות לא אחזיר דשלא באחריות סבירת וקבילת : אחריות דנפשיה · אם יבא הוא ויערער דין הוא שיחזיר לו מעותיו ונהי נמי דחוזר במכירת הקרקע דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו כדתני' (ב"מ דף טז:) מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום והא לא דמיא לגוזל שדה ומכרה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים דקי"ל בה (שם טו:) מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו דהתם לקחה דוקא דטרח אבתרה וזבנה כי היכי דליקום בהימנותיה עם לוקח אבל נפלה לו בירושה אמרינן התם ירושה ממילא הוא ולא טרח למיקם בהימנותיה וחוזר במכירתו ומחזיר המעות לשון אחר דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל האי אי אתיא אמי ומערערא לא מפליגנא לך ותפסיד מעותיך *) לא מכרה אלא בדבר מועט : שלא באחריות · כל מי שיטרפנה מידך אפי' בדין לא אחזיר לך המעות : ומכרה לראובן · בעלים הראשונים : באחריות · שכל מי שיטרפנה בדין יפלנה לו :

*) [נ"ל כי לא מכרה כו' רש"ל]

ואתא

תוספות

כך מוטעין ונתרבו זכו בהן יורשין · פי' בקונטרס וחולקין בשוה וכן פי' ר"ח ואע"ג דברים מי שמת (ב"ב דף קלט: ושם) גבי נכסים מועטים דהבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אמרינן דבין מועטין ונתרבו בין מרובין ונתמעטו יד הבנים על העליונה והבנים ירשו והבנות יזונו ולא אמרינן מועטים ונתרבו כבר זכו בהן הבנות כדאמר הכא דזכו בני כתובה הקטנה לחלוק בשוה היינו משום דבכל דוכתא אזלינן טפי בתר נחלה דאורייתא ועוד מפרש רבי כשם שמרובין ונתמעטו זכו בהן יורשין פי' בני כתובה גדולה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין בני כתובה גדולה ואע"ג דאזלינן הכא בתר תקנתא דרבנן טפי מהתם משום דאע"ג דאזלינן בתר תקנתא דרבנן הכא לא מיעקר נחלה דאורייתא אבל התם אי אזלת בתר תקנתא דרבנן מיעקר לגמרי נחלה דאורייתא ולא ירשו הבנים כלל* · מ"ר :

מאי פסידא אית ליה אלפא יהיב אלפא קא שקיל · מכאן רגילין לומר דהא דמסקינן בהמקבל (ב"מ קי: *ושם) הניחא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי לסלוקי בזוזי אלא למ"ד מצי לסלק כו' היינו פלוגתא דרמי בר חמא ורבא דהכא רמי בר חמא ס"ל לא מצי לסלוקי לוקח ורבא סבר מצי לסלוקי מיהו לרמי בר חמא ניחא אבל לרבא מנא לן דלמא הא דהוה הכא מצי לסלוקי משום שלא היה רוצה ליקח האפדנא אלא בה' מאות והלוקח רוצה לתת אלפא ולכך סילקו אבל היכא דרוצה הבעל חוב ליקח הקרקע באותם דמים שרוצה הלוקח לסלקו מצי למימר דמודה רבא דלא מצי לסלק וי"ל דמ"מ כל שעה יסלקנו שישום לו הקרקע כפלים על שוויו :

והלכתא בחמש מאה · דלא חשבינן כמו שבח :

דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה · מכאן נראה לר"ת דהא דאמר *) ביש נוחלין ובפ"ק דב"מ (דף טז: ושם) מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום הנ"מ כי שאמר מה שאירש מאבא סתם אבל אם אמר שדה זו שאירש קנה ואפי' למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי לאו הכי היאך מכר כל עיקר כתובת אמו דהיינו מה שאירש מאימא ללשון ראשון שפי' רש"י שהיתה אמו נשואה לבעל ולכך קאמר בטובת הנאה דמשמע שאם תמות יירשנה בעל או אפי' ימות בעלה בחייה שמא ימות גם הבן בחייה ואין ללוקח בה כלום הלכך ודאי במקום שהוא מכיר את המכר הוי מקח קיים דאין סברא לומר דהא אתי כמ"ד אדם מקנה דשלב"ל דהא קי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומיהו ללשון אחר שפירש רש"י אין ראיה מכאן כלום דפירש דזבנה לכתובתה דאימא שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל האי אי אתיא אימא ומערערא לא מפלגינא לך ותפסיד מעותיך לא מכרה אלא בדבר מועט ולפי לשון ראשון נמי לאו ראיה כמו שפירש רש"י עוד מייתי ראיה מדאמר בשלהי מי שמת (ב"ב קנט. ושם) בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות ומ"ט משום דמכח אבוה דאבא קאתינא והשתא בלאו האי טעמא נמי הא אין המכר קיים כלל אלא התם ודאי בשדה זו שאירש מאבא איירי שבירר המכר (וע"ע תוס' יבמות סו: ד"ה הנטל):

סייך לדף נג ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפו עליו במלוה כו' · מקשינן אמאי נקט באחריות דלכל מידי דאתא לאשמועינן השתא דא"ל בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אבונו גבך כו' והא שייך אפי' שלא באחריות נמי ואומר רבי זקפו עליו במלוה דווקא דאי לא

זקפו

*) [לא מצאתי בשום דוכתא אלא רק בפ"ק דב"מ טו:]

[ועי' תוס' ב"ב קמי' ד"ס יתומים]

[וכן בשים אחת ין טו: ויותר מוקדם בב"ק לו: ועי' תוס' ד"ס הניחא וע"ע תוס' ב"מ לט: ד"ה הניחא]

תוספות רי"ד

ונתמעטו זכו בהן יורשין כתובה של מרובה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשי כתובה מועטת לחלוק בשוה שהכל הולך אחר שעת מיתת האב: האי גברא דהוה מסיק בי' אלפא זוזי הו"ל תרי אפדני וזבינהו חדא בה' מאות וחדא בה' מאות אתא ב"ח טרפא לחד מיניהו הדר אתא קטריף לאידך שקיל חדא אלפא זוזי אזיל לגביה א"ל אי שוויא לך הא דקטרפ' אלפי זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואיסתלק . סבר רמב"ח למימר היינו מתני' דתנן אם אמרו היתומים הרי אנו וכו' א"ל רבא מי דמי התם אית ליה פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה אלפא יהיב ואלפא שקיל והל' כרבא דסבר דמצי הלוקח לסלק לב"ח בזוזי אבל רמב"ח סבר דל"מ לסלוקיה בזוזי ומאי דאמרי' בפ' הגוזל ובשנים אוחזין ובפ' המקבל הניחא אי אית לי' ללוקח זוזי לא מצי מסלק לב"ח שפיר אלא למ"ד וכו' זאת היא חלוקת רמב"ח ורבא : וטרפא בכמה כתבינן פי' אם נתרצה ב"ח לקבלה באלפא זוזי ובא הלוקח לב"ד שיכתבו לו טרפא על המוכר שמכרה לו באחריות בכמה כתבינן לי' . רבינא אמר באלפא שהרי כך הי' חובו ורב עוירא אמר בת"ק כפי הדמים שנתן הלוקח ותלמודא פסק כר"ע ומכאן יש להוכיח שאם יש לראובן שטר על שמעון בר' זוז ומכר ללוי בק' אינו גובה לוי משמעון אלא מנה כפי מה שקנאוה ואע"פ שראובן מסרו לו בכתב במאתים דא"כ ה"נ ימסור לו בע"ח שטרו של אלף (כב"ח) [ללוקח] ויגבה ממנו אלף ואמאי אינו גובה אלא ת"ק. וקשה בעיני דין זה שאילו רוצה ליתן שט"ח זה מתנה ללוי אינו הולך לוי וגובהו משמעון כל מה שכתוב בתוכו ומ"ל יהבי' כולה ומ"ל יהבי' פלגא והנכון בעיני דאה"נ שאם ב"ח רוצה למסור לו שטרו עם כל כח וזכות שיש לו בו שהוא גובה מן המוכר כל האלף אלא הבמ"ע כגון שאינו רוצה להקנותו ולהפסיד ללוה והוא שואל מב"ד שיכתבו לו טרפא שאין כותב לו אלא בת"ק : ההוא גברא דהוו מסיק בי' ק' זוזי הו"ל תרי קטיני דארעא וזבנינהו חד בחמשין וחד בחמשין אתא ב"ח טריף חד מנייהו הדר אתא קטריף לי' לאידך שקיל ק' זוזי ואזל לגבי' א"ל אי שווי לך ק' זוזי לחיי ואי לא שקיל ק' זוזי ואיסתלקי [illegible] מתני' היא דתנן ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו וכו' א"ל מי דמי התם אית ליה [illegible] הכא מאי פסידא אית ליה ק' יהיב ק' שקיל וטרפא בכמה כתבינן רבינא אמר בק' ור"ע אמר בנ' פי' ר"י סבר כרמב"ח ואביי כרבא : כ' רבינו האי ז"ל אם א"ל הלוקח אני פודה זו השדה בשומתה

תוספות רי"ד

[illegible]

[illegible] הנכסים אלא שאין לה כח להגבותם בחיי בעלה ויכולה היא למכור מעכשיו מה שעתיד [illegible] בעלה הן משועבדים לה אלא שאין כח לבן למכור כתובת אמו בלא חפצה [illegible] שאמי תפסים במכירתי ולא תערער מידו מתנה אני עמך שאם תערער איני מחזיר [illegible] הלוקח ד"ז וע"ד כן נתן לו המעות ואילו אתיא אם ומערערא הפסיד הלוקח מעותיו [illegible] זה מה שאירש מאבא מכור לך שהרי בחיי אמו מכרם לו שיזכה בהם הלוקח אם [illegible] שקנה ממנו שלא באחריות ובאו הנכסים ליד האם שנתאלמנה ולא ערערה ומתה ובא [illegible] אני במקום אם אני עומד וכמו שאם היתה מערערת הי' מפסיד מעותיך גם עתה (יפרידם)[illegible] רמב"ח למימר הכי וא"ל רבא נהי דאחריות וכו' פי' מסתמא כשמכר לו ע"ד כן מכר לו [illegible] כשמערער נהי שיכולת לבטל המכר מפני שכיון שמכר כתובת אמו לא היתה שלו אבל [illegible]

אמר

ואתא בעל חוב דראובן וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה *א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מיניה מאי טעמא בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי *אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקף עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלי שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא אי פקח אידך מגבי להו ניהלייהו ארעא והדר גבי לה מינייהו כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר *רבה בר אבוה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן *אמר רבה ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דזבנה בינונית אבל זבנה עידית וזבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזביני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינונית דכוותה אבל

ואתא בעל חוב דראובן · שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון הכי נמי הוה טריף לה : דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה · כשם שאילו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות ובא בעל חוב דראובן וטורפה היה שמעון מפצהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה הימנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו : נהי דאחריות דעלמא · כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן קביל עליה שמעון : אחריות דנפשיה · ערעור הבא לו מחמת עצמו : כבעל חוב דעלמא דמי · המעורר עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכר לו לראובן תחלה וכשם שאם לקחה ראובן מלוי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ובא בעל חוב דלוי הקודם לשטר מכירה ראשונה וטורפה מראובן צריך שמעון לפצותו שהרי באחריות מכרה והוא לקחה שלא באחריות אף כשירשה ראובן מיעקב ומכרה ובא בעל חוב דיעקב יפצנו שמעון ולא אמרי' דראובן כרעיה דאבוה הוא ואחריות דראובן לא קיבל עליה שמעון : וזקפן עליו במלוה · שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שטר חוב עליהם : ופייסיה בזוזי · במעות דמי השדה שהיה חייב ליתמי פיים את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו : מטלטלי שביק אבון גבך · והיה בעל חוב של אבינו מסולק ממנו שאין לנו קרקע והמעות לא היה לך ליתן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ועתה גם אתה אין לך לחזור עלינו על האחריות לפי שאין לנו קרקע מאבינו : מגבי להו ארעא · כשתבעוהו היתומים יפרע להן קרקע בדמי המעות והדר גבי מנייהו בשביל אחריות אביהם ולא מצו למימר לא ירשנו קרקע זה מאבינו אלא לקחנוהו במעות דאמר להו ע"י שעבוד חוב אביכם באה לכם והרי היא לכם כירושת קרקע שלקח אביכם בחייו : ב"ח · של אביהם : חוזר וגובה אותה מהם · כאילו נפלה להם ממש בירושה : כל שדותיו · בשטר אחד דבשני שטרות אין גובין מלוי אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחרונה דמצי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו ואין זו בשעבודך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין : רצה מזה גובה רצה מזה גובה · וכדמסיים ואזיל דזבן לוי משמעון בינונית שבשעבוד בעל חוב עליה ולא שבק בינונית משל ראובן אצל שמעון הלכך רצה לגבות משמעון עידית גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמצא משל ראובן אצלך כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות רצה מלוי גובה כגון אם לא ימצא אצל שמעון משל ראובן אלא זיבורית גובה בינונית מלוי דא"ל לקחת את שעבודי בינונית שדידי מוטל עליה ואע"ג דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן והניח אצלו זיבורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן זיבורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכח טירפא הוא בא :
דינא

זקפו במלוה לא מצי אמרי בני ראובן לשמעון מידי דחשבינן הנך מעות כאילו הן מונחין בידו במשכון תחת השדה אם יטרפוה ממנו וא"כ אתי שפיר דנקט באחריות דשלא באחריות אין חילוק בין זקפו ללא זקפו ואפי' אם ת"ל דזקפו לאו דווקא ולא נקט זקפו אלא משום לומר שנתקיים המכר דכל זמן דעייל ונפיק אזוזי אין המכר קיים וכשזוקפו עליו במלוה תו לא עייל ונפיק אזוזי ולא הוה צריך למימר אלא ונתקיים המכר ותו לא אפ"ה אומר רבי דאיצטריך למינקט באחריות דאי שלא באחריות לא הוה שמעינן מינה אלא מאי דשמעינן ממתני' דמה שאין הלוקח רשאי לתת המעות לב"ח מתני' היא בפ' הכותב (לעיל פד·) ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה אבל השתא קמ"ל אע"פ שהוא מוחזק בהן וס"ד יעכבם לעצמו תחת אחריות שאביהן חייב אפי' הכי לא יעכבם דמטלטלי דיתמי נינהו ועוד נראה לרבי דזקפן במלוה דווקא דאי לאו הכי מאי קאמר דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן לשמעון מטלטלי שבק אבינו גבך עד כאן לא קאמר ר"ע ינתנו ליורשים אלא משום דכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה הא אי אחרים נמי לא הוו צריכין שבועה משמע דמודה שיתנו לאחרים והכא האי לוקח מאי שבועה צריך הא ליכא למימר הכא שמא התפיסו לגררי דכל זמן שמעות המקח בידו עדיין למה יתפיסו אחרים תחתיהם הלכך נקט זקפו במלוה דהואיל וזקפו במלוה איכא למיחש טפי שמא התפיסו לגררי שיעכב אם יטרפוה ממנו דהך מלוה ישאל ממנו כל שעה שירצה שיכתוב עליו שטר מלוה אבל לא זקפו ליכא למיחש לשמא התפיסו לגררי וליכא שבועה והואיל וכן לא מצו יתמי למימר ליה ולא מידי. מ"ר. ותימה הואיל ולא זקפו ליכא למיחש לגררי א"כ למאן דמפרש טעמא בערכין פרק שום היתומים (דף כב·) דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן משום גררי משכחת לה דנזקקין כמו ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים וא"כ נמלאת שאינה שלו הרי עכשיו חוזר על היתומים ונזקקין הואיל ולא חיישינן לגררי ואמר לי רבי נהי דביתומים גדולים לא הוה חיישינן לגררי כה"ג ביתומים קטנים חיישינן טפי : **ופייסיה** בזוזי · אומר רבי דרבותא הוא לא מבעיא היכא דלא פייסיה דאינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שלהם וסילק בעל חוב זה מעליהן קא משמע לן דאפ"ה אמרי ליה אנן מטלטלין כו' : **אי** פיקח אידך מגבי להו ניהלייהו וכו' · מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרי' לעיל בפרק הכותב (דף פו·) דדינו דבעל חוב בזוזי היכא דאית ליה זוזי מ"מ אם הפסיד הלוה בכך לא יתן לו זוזי כגון הכא דמצי מגבי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין : **ראובן** שמכר כל שדותיו לשמעון · פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' רצה מזה גובה משום דאינו יכול לגבות מלוי אא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחרונה מראובן דאי לקח אחת מאותן שלפני האחרונה לא גבי בעל חוב מלוי דא"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומשעה שקנאה שמעון נסתלק שיעבודך ונשאר שיעבודך על הנותרות ולא נהירא לרבי דמלי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן זיבורית משום תקנה דלוקח ראשון אנא בהך תקנתא לא ניחא לי כדרבא בפ"ק דב"ק (דף ח:) הלכך מצי לפרש בשני שטרות וביותר · מ"ר · ולי נראה כפירוש הקונטרס דדוקא בשטר א' אבל בשני שטרות ולקח שמעון זיבורית באחרונה ולוי לקח משמעון אותה שלפני אחרונה אינו יכול לגבות מלוי דא"ל להכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא למיקם קמך דודאי אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא זיבורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידית באחרונה ולקח לוי אותה עידית אינו יכול לגבות מלוי אותה עידית מהאי טעמא דלהכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך דודאי אם היו כולם ביד שמעון הבינונית והזיבורית שלקח לפני האחרונה שהיא עידית היה מגבה לו והיה הרשות בידו כדמפרש טעמא בב"ק (שם) וכן אם זבן לוי בינונית ושבק בינונית יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו אע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומיהו יתכן להיות רצה מזה גובה רצה מזה גובה אפי' בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה בענין שהאחרונה עידית והראשונה שלקח לוי בינונית ולא שבק בינונית דכוותה ולא מצי למימר השתא טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך : **רצה** מזה גובה רצה מזה גובה · ואע"ג דאמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית הכא שאני דליכא בני חורין כלל וכולהו משועבדים נינהו שהרי זה הב"ח בא מכח ראובן :
אבל

יד א ב מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' י סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רכו סעיף ב :
טו ג ד מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל' י סמג עשין צד טור ח"מ סימן קא :
טז ה מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קז סעיף א :
יז ו מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין צד טוש"ע שם סי' קיט סעיף א :

תוספות רי"ד

אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטרי' לי' מניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי לראובן פי' אתא ב"ח דראובן שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכר ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון ה"נ דהוה טריף ליה אמר רמב"ח דינא דאזיל שמעון ומפצי לי' שאילו מכרה שמעון זה לאחר באחריות ובא ב"ח דראובן וטרפה ממנו היה שמעון מפצהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה ממנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו: א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קבלי' עליה אחריות דנפשיה מי קביל עלייהו פי' כל העוררים עליו שלא מחמתו קבל עליו אבל ערעור הבא לו מחמתו לא קבל עליו ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דיעקב וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מ"ט ב"ח דיעקב כב"ח דעלמא דמי : אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה פי' שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שט"ח עליהן ומת ראובן ואתא ב"ח דראובן וקטריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אבון גבך ומטלטלי [דיתמי] לב"ח לא משתעבדי אמר רבא ואי פיקח הוא שמעון מגבי לי' ניהלי' והדר גבי להמנייהו מדר"נ דאר"נ ארב"א יתומים שגבו קרקע בחוב אביהם ב"ח גובה אותה מהן פי' כיון דהוה משעבדא לאבוהון כאילו זבנא ממרא אבל השתא תיקון דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח ואע"ג דקי"ל דהיכא דאית לי' זוזי ללוה לא מצי לסלוקי לב"ח בקרקע הכא שאני משום דא"ל אמאי פטריתו נפשייכו מלשלומי משום דלית לכו קרקע אנא עבידנא מילתא דתהני לכו ותו דאמרי' להו האי ארעא משעבדא לדידכו ומשעבדא נמי לדידי מר"נ : אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ול"א אלא דזבן בינונית אבל זבן זיבורית ועידית לא

פסחים לא·
שם לקמן קי: ב"ב קכה.
ב"ק ח: ע"ש

יח א מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' ט סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' רכו סעיף א :

אבל שבק בינונית דכוותה מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות הימנו *אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את משום דאמר ליה דמפקת מיניה עלי הדר *ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי דאמר ליה לא ניחא לי דתהוי ליה לשמעון תרעומת עלי אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליו עסיקין

ב"ק ח: ע"ש
ב"ר ע"ש

דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה · אם יש לו עליו שום גלגול דברים לחשוב חוב כנגד חוב או איסתבע לי דלא פרעתיך : לאו בעל דברים דידי את אני טורף ממך כלום: דמפקת מיניה עלי הדר · מה שאתה מוציא ממנו יחזור עלי : ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי · מכרה ראובן לשמעון לא מצי אמר ליה בעל חוב לראובן לאו בעל דברים דידי את

אבל שבק בינונית דכוותה מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו · לאו דווקא קאמר האי לישנא דלא שייך לומר הכי אלא לגבי בעלים ולא לגבי לוקח ראשון ועיקר טעמא לא הוי אלא משום מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו והוא היה יכול לדחותו אצל בינונית אחרת דכוותה אבל לא שביק בינונית דכוותה לא מצי לדחותו אצל זיבורית דראשון נמי לא היה יכול לדחותו אצל זיבורית דאי משום אי שתקת שתקת ואי לאו מהדרנא שטרא דזיבורית למריה כדאמרינן בפ"ק דב"ק (דף ח· ושם) גבי מכר לאחד או לשלשה כאחד נכנסו תחת הבעלים הא אוקימנא התם ביתמי והך דהכא מייתי בתר הכי ומסתמא מיירי נמי ביתמי :

דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה· וקא משתעי דינא בהדיה ומקשים מאי נפקא מינה שיטעון עמו ראובן ולא שמעון מה ירויח שמעון בכך הלא כל מה שיטעון ראובן יטעון שמעון וכ"ת כ"מ כגון שיש עדים קרובים לשמעון ואינם קרובים לראובן ורולים לחייב בעל חוב הרי לשמעון אינם יכולים להעיד אבל לראובן יכולים להעיד לא היא דכיון דסוף סוף יש ריוח לשמעון שיעמידו בידו הקרקע פסולין להעיד אפי' לראובן כדמוכח בסוף פ"ק דמכות (דף ז.) דאמר אילעא וטוביה קריבי דערבא הוו סבר רב פפא למימר גבי לוה ומלוה רחיקי הוו אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אי ליתיה ללוה לאו בתר ערבא אזיל ואין לומר דנפקא מינה כגון שהעדים המקיימין את השטר של בעל חוב קרובים לראובן ואין קרובים לשמעון ואי לא היה ראובן בעל דברים יכולים לקיימו הא נמי לאו מלתא היא מטעם דפרישית דאפי' משתעי דינא בהדי שמעון לא מצו מקיימי ליה כיון דאי טריף ליה מיניה בתר ראובן אזיל ועוד דמסיק איכא דאמרי אפי' שלא באחריות נמי כו' הא אפי' איהו גופיה אמרינן בב"ב (דף מג. ושם) המוכר שדה שלא באחריות מעיד לו עליה אי אית ליה ארעא אחריתי דליכא למימר להעמידה לפני בעל חוב עביד ולא הוי פסול משום תרעומת כ"ש קרובים שלא יהיו פסולים משום תרעומת וליכא למימר דנפקא מיניה לענין שבועה דראובן יודע אם פרע לו אם לאו ויכול לומר לו איסתבע לי דלא פרעתיך כדפי' הקונטרס אבל שמעון אינו יודע ואינו רוצה לטעון שקר דהא בלאו הכי צריך שבועה כדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים דלא יפרע אלא בשבועה ומיהו י"ל דכ"מ דיכול לומר איסתבע לי דלא פרעתיך כדפירש בקונטרס וכגון שמחל לו שמעון שבועה הבא ליפרע מנכסים משועבדים ורבי היה מדקדק דאי ב"ח אינו יכול למצוא עדים לקיים שטרו ואמרי' דראובן יכול לטעון מזויף הוא לפי שהוא יודע בבירור אם הוא מזוייף אבל שמעון מספק אינו יכול לטעון מזויף הוא אז כ"מ טובא וכן היורשים מספק אינן יכולין לטעון מזויף הוא על שטר שהוליאו על אביהן אע"פ שאין ב"ח יכול לקיימו ואל תתמה א"כ לא שבקת חיי לכל בריה שהרי מן התורה אין צריך שום שטר קיום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ואפי' גזלן מוחזק שהוליא שטר אין כ"ל שצריך קיום דלא אמרינן החתים עדים שאינן מעלמו דאע"פ שהוא חשוד על הממון מירתת לכתוב שטר מזויף פן יכירו ב"ד זיופו הלכך כי תקינו רבנן קיום כנגד טענת שטר מזויף ה"מ כי אמר לוה דקים ליה בגויה אבל יתמי ולקוחות כנגד טענה של זיוף לא הצריכו חכמים עדי קיום הואיל ולא קים ליה בגויה אם הוא מזויף אם לאו ומייתי רבי ראיה מהא דתנן בפ"ק דב"מ (דף יב:) מלא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר לא לזה ולא לזה מפני שב"ד נפרעין מהם אין בהן אחריות נכסים יחזיר למלוה מפני שאין ב"ד נפרעין מהם דברי ר"מ ומוקי לה שמואל (שם יג·) שאין חייב מודה ואין בהן אחריות יחזיר דאומר היה ר"מ שטר שאין בו אחריות אפי' מבני חרי לא גבי ויחזיר למלוה ויצור על פי צלוחיתו ופריך ונידר ליה ללוה לצור ע"פ צלוחיתו של לוה לוה הא קאמר לא היו דברים מעולם והשתא את"ל דטענינן ליתמי ולקוחות מזויף הוא יש בו אחריות נכסים אמאי לא יחזיר אי כשיכול לקיימו ויש לו למלוה עדי קיום א"כ יחזיר דקושטא קאמר ובדין יגבה דלפריעה ליכא למיחש דהא קאמר לא היו דברים מעולם וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ואם לא יוכל לקיים מה טוכל להפסיד בחזרתו והלא לא יוכל להוליא על ידו כלום מלוה כי יטעון מזויף וגם מן הלקוחות ויתומים לא יוכל להוליא כי נטעון בשבילם אלא ודאי לא טענינן להו טענת זיוף אע"ג דשאר טענות טוענין ליורש וטוענין ללוקח הכא מוקמינן ליה אדאורייתא כל זמן שאין הלוה עלמו פוסלו לכך לא יחזיר שלא יגבה מן היתומים ומן הלקוחות ומיהו קשה דהכתי אמאי לא יחזיר הא לא יוכל לעולם לגבות על ידו לא מיתומים ולא מלקוחות דנהי דמזויף לא טענינן להו מיהו פרוע הוא טענינן להו דאביהם היה נאמן לטעון פרוע מיגו דאי בעי אמר מזויף הוא כענין שמלינו בהמוכר את הבית בסופו (ב"ב ע· ושם) גבי המפקיד אצל חבירו בשטר דקסבר רב חסדא דלי אמר החזרתיו לך דאע"ג דאיכא למימר שטרך בידי מאי בעי נאמן מיגו דאי בעי אמר נאנסו ומסיק לימא בפלוגתא שטר כיס היוצא על היתומים דייני גולה אמרי נשבע וגובה כולו ודייני א"י אמרי נשבע וגובה מחצה ומפרש דמ"ד נשבע וגובה מחצה סבר לא מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי אית ליה דרב חסדא פי' דטענינן ליתמי החזרתי לך הפלגא פקדון הואיל ואביהן היה נאמן בכך מיגו דאי בעי אמר נאנסו ואע"ג דליתמי לא טענינן נאנסו דהא למ"ד נשבע וגובה כולו דמצי א"ל שטרך בידי מאי בעי ולית ליה דרב חסדא מ"מ לפטרו דנימא נאנסו אלא לא טענינן להו נאנסו והיינו טעמא משום דלא שכיחא ואפ"ה טענינן להו למ"ד נשבע וגובה מחצה החזרתיו לך אע"פ שאביהן לא היה נאמן אלא מחמת מיגו דאי בעי אמר נאנסו וה"נ טענינן להו פרוע הוא אע"ג דאביהן לא היה נאמן אלא מיגו דאי בעי אמר מזויף הוא ומיהו הא לא קשיא מידי אי ס"ל לשמואל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו שלא היה אביהן נאמן לומר פרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזויף אבל בהדיא ס"ל לשמואל במי שמת (שם קנד:) אליבא דר"מ דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ועוד קשה הדבר אם לא חשו להפסיד יתומים ולקוחות שיוכל כל אדם להוליא מידם ע"י זיוף ועל כן נראה לומר שטוענין להם מזויף הוא והיא דהתם איכא לשנויי עלה דחיישי' שמא יוליא אפי' מלוה גופיה ע"י שימלא קיום וכיון דפסיל ליה ואיתרע ליה בנפילה איכא למיחש ביה אפי' אם יבאו ויכירו החתימות כי שמא דימה וזייף עד שדימה את החתימה לחתימת עדים לגמרי וטעו הדיינים בקיום השטר כי הכיא דגט פשוט (שם קסז·) דאנח ידיה אזרנוקא וכדחיישינן לעיל בהלו נערות (דף לו:) גבי שטר ריעא דלא מגבינן ביה אע"ג דאית ליה עידי קיום מכיון דקא מהדר אזופא אימר זופי זייף וכתב ואם תאמר אם כן המולא שטר שכתוב בו הנפק אמאי יחזיר ניחוש שמא זייף ודימה החתימות לגמרי הא לא קשיא שהרי יש לנו לחלק בין היכא דטעין לוה מזויף הוא להיכא דלא טעין דהיכא דלא טעין לית לן למיחש משום ריעותא דנפילה ואיכא לאוקמא הכיא דשטר שכתוב בו הנפק בדליתא ללוה דלא טעין מידי אבל אי הוה טעין זיוף חיישינן דהא אפי' תוקמא להכיא דלא יחזיר דחיישינן לזיוף דווקא בלא עדי קיום השטר משום הפסד יתומים ולקוחות הוא דחיישינן דלא טענינן להו מזויף מ"מ תיקשי מדאמר שמואל התם המולא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים ואמאי ניחוש להפסידא דיתמי כיון דלא מקויים אלא אית לן למימר כגון דליתיה ללוה דלא טעין מזויף ולהכי לא חיישינן לזיוף והואיל וכן כי מפרשין נמי דטעמא משום דחיישינן שמא יוליא אפי' מלוה עלמו ע"י קיום והוא אינו ראוי להכשירו משום ריעותא דנפילה וטענת לוה לא קשיא נמי ההיא דשטר שכתוב בו הנפק דהא איכא נמי לאוקמא בדליתיה ללוה ולא טעין מידי אבל אי טעין לוה מזויף הוא לא יחזיר כיון דנפל איתרע ליה אי נמי כיון דמקויים דקדקו ביה בית דין ולא אתרע בנפילה ואפילו פסיל ליה לוה ואמר מזויף הוא לא יחזיר והיא דמלא שטר חוב כשאינו מקויים וכולי האי לא חיישינן שזייף חתימת העדים וחתימת הדיינים. מ"ר . ויש להביא ראיה דטענינן שפיר ליתמי מזויף מהא דאמרינן בסוף פרק גט פשוט (ב"ב קעד:) דאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ופריך וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרוייהו שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומסיק דרב הונא מיירי בדנקיט שטר מקויים ורב ושמואל בדנקיט שטר שאינו מקויים אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה פירוש דשמא שלא להשביע את בניו אמר כן ואם תמלא לומר דלא טענינן מזויף מ"מ יגבה דהא נקיט שטרא ולא מלי אמרי מזויף הוא ואין נראה לדחות דמיירי בדלא מת דהא נותנין קאמר משמע דאיתמי קאמר :

תוספות רי"ד

דא"ל להכי טרחי ובני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שביק בינונית דכוותיה אבל שביק בינונית דכוותיה א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו פי' כגון שמכרן ראובן לשמעון ביחד שאילו מכרן בזו אחר זו אין דינו של ב"ח אלא באחרונה כדתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית וכשקנה לוי הבינונית אפילו הניח אצל שמעון עידית רצה מזה גובה רצה מזה גובה שאם יאמר לו לוקח ראשון לך אצל שני דזבין בינונית אומר לו לא מצינא למיטרח שהוא אומר לו הנחתי לך מקום לגבות הימנו שהוא יותר טוב משלו הלכך אם הייתי מוצא הבינונית אצלך הייתי גובה ממנו. עכשיו שמכרת אותה אני גובה ממך מן העידית ובזיבורית א"י לדחותו מפני שהוא אומר אם לא היתה לך בינונית ומכרת הייתי גובה זיבורית אבל עכשיו שהיתה לך בינונית ומכרת לא אגבה אלא מן העידית ואם רצה גובה בינונית מלוקח שני ואם הוא יאמר לו הנחתי לך מקום לגבות הימנו אומר לו א"א ליטול יותר מדיני אע"פ שאני יכול שהוא כעין גזל ופחות מדיני איני רוצה ליטול הלכך גובה ממנו הבינונית ושינוי יש בין לוי שהוא לוקח שני לשמעון שהוא לוקח ראשון דשמעון שהוא לוקח ראשון אפילו קנה בינונית ושייר לראובן זיבורית אמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית משום דנכסי ראובן הן בני חורין אבל נכסי שמעון אינן בנ"ח הילכך אי שוו כנכסי דזבן לוי שהן בינונית ובינונית מצי מדחי לי' ואי לאו לא מצי מדחי לי' : אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטריף מיני' דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את משום דא"ל דאי מפקת מיניה עלי הדר . א"ד אפי' שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דתהוי לי' תרעומות עלי : ואי קשיא מאי נפקא לן מיני' כל מאי דמצי למיטען על ב"ח לימא לי' לשמעון ושמעון לטעון לי' הא לאו מילתא היא דודאי אי טעין לי' ראובן פרעתיך ה"נ דשמעון מצי למיטען ליה ואע"ג דלא טעין לי' ב"ד טוענין בעבורו כדתנן הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה אלא אי טעין לי' ראובן לב"ח טענה אחרת כגון שאומר לו אמת כי לא פרעתי אותך אבל אתה חייב לי כך וכך ממקום אחר או תוציאם בחובך או תשבע לי עליהם זו הטענה ראובן יכול ליטען ולהשביעו מפני שהוא טענת ברי ואין ב"ח גובה חובו ממנו עד שישבע לו אבל שמעון שא"י לטעון טענות ברי אלא אומר לו כך וכך א"ל ראובן א"י לטעון במה שאינו ברור לו לשמעון אלא טורף וגובה ממנו בלא שבועה ודוקא כשבא ב"ח לגבות חובו מראובן אז יכול ראובן לטעון לו ולהשביעו ואי לא ישבע לו לא יגבה ממנו אבל אם ב"ח לא תבעו לראובן אלא ראובן תובע לב"ח ואומר לו השטר שיש לך עלי תקרע אותו לי מחמת שאתה חייב לי כך וכך תשבע שאינך חייב לי יכול ב"ח לומר אני איני תובעך עכשיו בשטרי אתה אומר לי שאקרענו לך מחמת אותה התביעה שאתה תובעני פרע אותי תחלה בשטרי ואח"כ תתבעני ותשביעני אך תמתין עד שאתבעך אני בשטרי ואז תטעון לי זאת הטענה ועד שלא אתבע לך לא תפרע לי ועכשיו שאינו תובע ראובן ותובע את שמעון ובא ראובן לטעון על ב"ח שיקרענו מחמת אותה התביעה הייתי אומר שיאמר לו ב"ח אני איני תובעך הנה לי לגבות משמעון ואח"כ תתבעני. קמ"ל דא"ל ראובן דאי מפקת מיני' עלי דידי הדר וכאילו היית תובע אותי דמי וכמו שאם היית תובע אותי לא היית יכול לגבות ממני עד שתשבע לי באותה התביעה גם משמעון איני מניחך לגבות עד שתשבע

עסיקין "עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו משום דאמר ליה חייתא דקיטרי סברת וקבילת ומאימת מחזיק בה מכי דייש אמצרי "איכא דאמרי אפי' באחריות נמי דאמר ליה אחוי טירפך ואשלם לך: **מתני'** "מי שהיה נשוי שלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקין בשוה היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים של מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זהב היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב וכן ג' שהטילו לכיס פיחתו או הותירו כך הן חולקין: **גמ'** של מנה נוטלת חמשים תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה אי הכי אימא סיפא של מאתים ושל שלש מאות שלש שלש של זהב תימא לה הא סלקת נפשך מינה משום דאמרה לה מדין ודברים הוא דסליקי נפשאי: היו שם שלש מאות וכו': של מאתים מנה שבעים וחמשה הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת שלש מאות לבעלת מאתים ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבינא אמר רישא בשתי תפיסות וסיפא בשתי תפיסות רישא בשתי תפיסות דנפלו שבעין וחמשה בחד זימנא ומאה ועשרים וחמשה בחד זימנא סיפא בשתי תפיסות דנפלו שבעים וחמשה בחד זימנא ומאתים ועשרים וחמשה בחד זימנא תניא זו משנת רבי נתן "רבי אומר אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקות בשוה: וכן שלשה שהטילו: אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר

רש"י

עסיקין · עוררין: עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו · אם לא נתן מעות: אין יכול לחזור בו · שהקרקע נקנה בחזקה כי א"ל חזק וקני ויש שמחזיקין מיד ונותנין מעות לאחר זמן ומשהחזיק בה נתחייב המעות: חייתא · שק קטן: דקיטרי · מלא קשרים: סברת וקבילת · בדמי חתיכות כסף כלומר נתרצית לאבד מעותיך מספק: אפי' באחריות נמי · מכרה לו אינו יכול לחזור בו מחמת עסיקין ולא אמרינן סוף סוף עליה הדר ולטרוחי דייני למה לן: דא"ל אחוי טירפך · שטר טירפא מב"ד שכתבו לך שילאה השדה מידך בדין ותחזור עלי לטרוף: ואשלם לך · וכל זמן שלא יצאה מידך לא אשלם שהרבה עוררין שאין זוכין בדין: **מתני'** של זו מנה ושל זו מאתים כו' · ושלשתן נחתמו ביום אחד דאי בתלתא יומי הקודמת בשטר קודמת בגיבוי: חולקות בשוה · שהרי כח שלשתן שוה בשעבוד מנה דבכולהו איכא מנה: היו שם מאתים · אין לבעלת מנה שעבוד אלא במנה ראשון אבל במנה שני אין שעבוד לשטרה של מנה: נוטלת חמשים · בגמרא פריך עלה: שלש של זהב · שלשה דינרי זהב וכל דינר זהב עשרים וחמשה דינרי כסף כדאמר בהזהב (ב"מ דף מה:) ושל מאתים כחה שוה במאתים לבעלת שלש מאות שהרי מאתים משועבדים לשטרה: היו שם שלש מאות · מנה ראשון משועבד לכולן והשני לבעלת מאתים ולבעלת שלש מאות והשלישי לבעלת שלש מאות לבדה: של מנה נוטלת חמשים · בגמ' פריך עלה: ושל מאתים מנה · בגמ' מפרש לה: ששה של זהב · הם מאה וחמשים זוז: שהטילו לכיס · מעות לקנות סחורה לשכר: כך הן חולקין · כל אחד ואחד נוטל בשכר והפסד לפי מעותיו: **גמ'** תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה · דהיינו שליש של מנה שהרי אין לה חלק במנה שני: דין ודברים אין לי עמך במנה · כשתבואי לדין לא אריב עמך במנה המשועבד לך ולא יתמעט חלקך בשבילי הלכך היא ובעלת שלש מאות חולקות אותו: תימא לה · בעלת שלש מאות לבעלת מאתים הא סליקת נפשיך ממנה ואין לך לחלק אלא במנה שני: מדין ודברים סליקת נפשאי · לא נתתי חלקי במתנה ומה שגבתה לא בשליחותי גבתה שתאמר לי נטלה זו חלקך אני סילקתי עצמי מלריב עמה ומלמעט חלקה במנה וגבר ידה לגבות חצי המנה בשעבוד שטרה עכשיו אני באה לחלוק עמך בנותר שלא סילקתי עצמי מלריב עמך ושעבודי ושעבודך שוים: ע"ה הוא דאית לה · דהא כיון דאוקימנא בכותבת בעלת מאתים כו' אין לה לחלוק מעתה אלא במאה וחמשים אבל במנה שלישי אין לה כלום: אמר שמואל · סיפא בכותבת בעלת שלש מאות כו' ובעלת מאתים לא כתבה כלום הלכך מנה ראשון חולקות בעלת מאתים ובעלת מנה ומנה שני חולקות בעלת מאתים ובעלת שלש מאות ומנה שלישי כולה לבעלת שלש מאות: רבינא אמר · לא תוקמה בכותבת אלא בשתי תפיסות שתפסו מטלטלין לכתובתן ולא נמצאו להן מאתים בפעם אחת אלא בשתי פעמים: דנפלו להן ע"ה בחד זימנא · ובאו לדון עליהם אמרינן להו חולקות בשוה שהרי שעבוד שלשתן על מנה: ומאה ועשרים וחמשה בחד זימנא · בעלת מנה כבר גבתה כ"ה ובאת לריב על ע"ה הלכך ע"ה משועבדים לכולנה וחולקין אותן הרי ביד כל אחת חמשים והמותר אין לבעלת מנה חלק בו היינו דקאמר של מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זהב: סיפא בשתי תפיסות כו' ומאתים ועשרים וחמשה בחד זימנא · ע"ה מינייהו יד כולן שוין בו ובעלת מאתים שלא גבתה בתפיסה ראשונה אלא עשרים וחמשה באה לריב על שניה על קע"ה ופלגי ע"ה בין שלשתן ונמצא ביד כל אחת חמשים*) ומאה בין בעלת מאתים ובעלת שלש מאות והוי מאה שבשאר כולה לבעלת שלש מאות נמצאת של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ק"נ שהן ששה דינרי זהב: אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו · שאין זה דומה לשלשה שהטילו לכיס דהתם שבח מעות שהשביחו מעותיהן שקלי הלכך כל אחד יטול לפי מעותיו אבל הכא טעמא משום שיעבודא הוא וכל נכסיו אחראין לכתובתה הלכך שלש המנים משועבדין לבעלת מנה כשאר חברותיה עד שתגבה כל כתובתה לפיכך חולקות בשוה:

*) [נ"ל חמשים חמשים ומאה בין כו' רש"ל]

תוספות

עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו · אומר ר"ת ואפי' נתן מעות וכגון דלא קנו בכספא *שכותבין את השטר דלא קנו עד שיכתוב את השטר וקמשמע לן דיכול ומותר לחזור בו דהואיל ומפסיד שסבור שיגזלוה ממנו קא הדר ביה דאפי' מי שפרע ליכא כדמוכח בהזהב (ב"מ דף מט:) גבי ההוא גברא דזבן חמרא מחבריה שמע דבעי למינסביה בי פרזק רופילא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל כדרך שתקנו משיכה בשומרים כך תקנו משיכה בלקוחות ולא קאמר ליה איבעי ליה לקבולי מי שפרע כדאמר התם אעובדא אחרינא משום דלא תיקנו מי שפרע אלא איוקרא וזולא והאי יכול מותר כדקתני נמי גבי מתנה התם ובדין הוא דהוה ליה למיתני מותר אלא אגב דקתני סיפא אין יכול תנא נמי רישא יכול:

משהחזיק בה אין יכול לחזור בו · ואפילו למ"ד בחזקת הבתים (ב"ב מד:) נמצאת שאינה שלו חוזר עליו הכא כל זמן שלא טרפוה ממנו מודה שאין יכול לחזור בו: **ומאימת** הוי חזקה · תימה מאי קא מיבעיא ליה וכי אכתי לא אשמועינן דיני חזקה הא מתני' היא (ב"ב דף מב·) נעל גדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה וי"ל דהכי בעי ומאימת הוי חזקה היכא דיהיב כבר זוזי מאימת מהניא חזקה מכי דייש אמצרי אע"ג דגריעא מנעל וגדר הויא חזקה הואיל ואיכא כסף כדפי' וריב"ם מפרש שראובן מכר שדה לשמעון וקנה ממנו קנין גמור עד שלא החזיק בה אותה חזקה שתהא גילוי דעת שלא יחזור יכול לחזור דכי היכי דתקנו רבנן שיהא אדם יכול לחזור בו כל זמן שעסוקין באותו ענין מפני שלדעת כן הוא קונה ומקנה שיחזור כל זמן שירצה כל זמן שעסוקין באותו ענין ה"נ דעתו לחזור בו אם יצאו עליה עסיקין קודם חזקה בגילוי דעתו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו ומאימת הויא חזקה פי' מאימת הויא הסיא חזקה דאמרי' גלי דעתיה שקיבלה בכל ענין מכי דייש אמצרי לידע מה היא צריכה:

איכא דאמרי אפילו באחריות · ללישנא קמא באחריות לא דהואיל ובאחריות זבין אית לן למימר שאין בדעתו לקנות אלא נכסים משופין מכל ערעור ואע"פ שהיה מחזיר לו לבסוף כשגזלה כדפרישית גבי שלא באחריות דלא ניחא ליה דליקו בדינא ודיינא: **תימא** הא סליקת נפשך וכו' · לא ידעתי אמאי לא משני כגון שכתבו בעלת שלש מאות ובעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לנו עמך בעשרים וחמשה*): (לעיל) **וכן** שלשה שהטילו לכיס · לא הוי ממש דומיא דרישא דהכא כל אחד נוטל לפי מעותיו ורבינו חננאל פי' דאבבא בתרייתא קאי: **דאמרה** לה מדין ודברים הוא דסליקי כו' · לא איתפרש שפיר טעמא דהא מילתא: **בכותבת** בעלת שלש מאות · לא ידע רבי מאי קמ"ל מתניתין: **רבי** אומר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה · פי' ר"ח קי"ל בהא הלכתא כרבי ואי אפשר להעמיד דבריו בזמן שיש שם שלש מאות חולקות בשוה בעלת מאה מאה ובעלת מאתים מאה ובעלת שלש מאות מאה לפי שמדת הדין לוקה בזה אלא העמידנו דברי רבי שאמר שחולקות בשוה כל מנה ומנה נוטלות בשוה הלכך חולקין כל עזבון המת בששה חלקים של מנה נוטלת חלק אחד ושל מאתים שני חלקים ושל שלש מאות ג' חלקים כל אחת

השכר

תוספות רי"ד

לי עליך: אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו. מ"ט דא"ל חייתא דקיטרא סברת וקבילת מאימתי מכי דייש אמצרי א"ר אפי' באחריות נמי דא"ל אחוי טרפך ואשלם לך פי' מ־קאמר שמכר לשמעון מכר גמור עשה לו ומתקיים בכסף ובשטר או בקנין וכדין הקרקעות א)רע"ד הא אם לא יצאו עלי' ערעורין ורוצה לחזור בו א"י מפני שמכר גמור ובקנין עשה לו והאי חזקה דבעי' לאו לקיומי המכר דהא מקיים וקאי בלא חזקה אלא ה"ק אם יצאו עלי' עסיקין נראה שמכר לו דבר שאינו שלו והוי מקח טעות ומש"ה אמר עסיקין ולא אמר ב"ח הלכך אם הוחזק בה הלוקח ונראה שנכנסה השדה לרשותו אע"פ שיצאו עליה עסיקין ב) מפני שנראה שמכר לו דבר שאינו שלו ומ"ה בעי מאימת מחזיק בה מפני שזו החזקה אינה לקנות שאילו היתה לקנות כבר ידענו דין החזקה כדתנן בפ' ח"ה נעל גדר ופרץ כ"ש ה"ז חזקה ומאי בעי הכא מפני שחזקה זו כדי להראות לעולם שנכנסה לרשותו והוא שלו מ"ה אמרי' מכי דייש אמצרי שהלך בה לארכה ולרחבה כאדם שהולך ומבקר שדהו: **מתני'** מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו ק' ושל זו ר' ושל זו ג' מאות ואין שם אלא ק' חולקות בשוה היה שם מאתים של ק' נוטלת נ' ושל ר' ושל ג' מאות ג' ג' של זהב. היה שם ג' מאות של ק' נוטלת נ' ושל ר' ק' ושל ג' מאות ששה של זהב וכן שלשה שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הן חולקין. פי' מי שהיה לו ג' נשים שנחתמו כתובותיהן ביום א' דאי בא"ז הקודמת בשטר קודמת בגבוי אין שם אלא ק' חולקין בשוה פי' שהרי כח שלשתן שוה בשיעבוד מנה ובכלהו איכא מנה. היה שם ר' וכו' אין לבעלת מנה שיעבוד אלא במנה אבל מנה שני אינו משועבד לשטרה אלא היא משועבד לבעלת ר' ולבעלת ג' מאות והלכך המנה הראשון חולקות בין שלשתן והמנה השני יחלוקו בין של ר' ושל ג' מאות ושל ק' נוטלת נ'. ובגמרא מקשה תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה א"ש בכותבת בעלת ר' לבעלת ק' דין ודברים אין לי עמך במנה פי' כשתבואי לדין לא אריב עמך במנה המשועבדת לך ולא יתמעט חלקך בשבילי הלכך היא ובעלת ג' מאות חולקות אותו א"ה אימא סיפא ושל ר' ושל ג' מאות ג' ג' של זהב ותימא לה הא סליקת נפשך ממנה פי' ואין לך לחלוק אלא במנה ב' ומהדר משום דא"ל מדין ודברים הוא דסליקי נפשאי פי' לא נתתי לה חלקי במתנה ומה שגבתה לא בשליחותי גבתה שתאמרי לי נטלה זו חלקך אני סלקתי עצמי ומלמעט חלקה במנה וגברה ידה לגבות חצי המנה בשיעבוד שטרה עכשיו אני באה לחלוק עמך [illegible]

תוספות רי"ד [illegible]

בכותבת אליבא דר' זה הפתרון נ"ל יפה אע"פ שאינו דומה כרישא דמתני': וכן ג' שהטילו [illegible]

עין משפט נר מצוה

נ"ל במקום שכותבין

יט א ב מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' ב טוש"ע ח"מ סימן רכו סעיף ה:

כ ג ד מיי' פי"ז מהל' אישות הל' ח ופ"כ מהלכות מלוה ולוה הל' ד ופכ"א שם הלכה א סמג עשין מח ולד טוש"ע אה"ע סי' נו סעיף יח וטוש"ע ח"מ סי' קד סעיף י [וברב אלפס ביאר כל הסוגיא בעומקה ובאריכות נגבורות]:

א) נראה דצ"ל וכן דקדמתו עד שלא החזיק יכול לחזור בו אם לא יצאו עליו ערעורין הא אם לא יצאו וכו'. ב) נראה דצ"ל אף בגמרא שמכר לו דבר שאינו שלו אינו יכול לחזור בו

עין משפט נר מצוה

כא א ב ג מיי' פ"ד מהל' שותפין הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קעו סעיף ה :

כב ד ה מיי' פי"ז מהל' אישות הל' ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לו סעי' טו:

כג ו מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ז :

גמרא

השכר לאמצע אמר רבה מסתברא מילתיה דשמואל בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ורב המנונא אמר אפילו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע מיתיבי *שני' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה ותיובתא דרבה לא בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ליפלוג וליתני בדידיה במד"א בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו הכי נמי קאמר במד"א בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה נעשה כמי שלקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו תנן וכן שלשה שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הן חולקין מאי לאו פחתו פחתו ממש הותירו הותירו ממש אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא הותירו זוזי חדתי פחתו אסתירא דצוניתא : **מתני'** מי שהיה נשוי ד' נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית וראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית והרביעית נפרעת שלא בשבועה בן ננס אומר וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אף היא לא תפרע אלא בשבועה היו יוצאות כולן ביום אחד כל הקודמת לחברתה אפילו שעה אחת זכתה וכך היו כותבין בירושלים שעות היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה : **גמ'** במאי קמיפלגי אמר שמואל כגון

פירוש (צד שמאל)

השכר לאמצע · חולקין בשוה : שור לחרישה · שלקחו כהן שור לחרוש וחורשין בו ואין חלקו של זה מועיל בלא חלקו של זה כלום הלכך חולקין בשוה אבל שור לחרישה והשביח בבשר ושחטוהו : זה נוטל לפי מעותיו כו' · שהרי מתחלק לאבריו והא דנקט ראשית מקחן לחרישה רבותא אשמועינן דאע"ג דמעיקרא אדעתא דלמיפלג בשוה נחות לשותפות השתא דשבח בבשר ושחטוהו והוא מתחלק לאבריו יטול איש לפי מעותיו : לקח זה בשלו · שוורים בריאים במאתים: וזה בשלו · שוורים כחושים במנה: זה נוטל לפי מעותיו · דשור כחוש אין עבודתו דומה לשל בריא : ליפלוג בדידיה · אף כשהטילו לכיס מעות ולקחו בהמה אחת יחלוקו ולימא זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו כו' : פחתו פחתו ממש כו' · וקתני כך הן חולקין לפי המעות ותיובתא דשמואל : זוזי חדתי · שמטילין זוזים ישנים ונתנו ונשאו בהם עד שנעשו חדשים ויוצאין הם בהוצאה הלכך חולקים לפי המעות דכל חד מאי דיהיב שקיל אבל אם הותירו יותר על החשבון השכר לאמצע : איסתרי דצוניתא · שנפסלה המטבע ואין יוצאת בהוצאה ומי שיש לו מכה בפיסת רגלו מתחת קושר מהם שם דמעליא ליה חלודה דידהו וצורתא דידהו כדאמרינן במסכת שבת (דף סה·) יוצאין בסלע שעל הצינית ומפרש מאי צינית בת ארעא דכיון דישנו בעין נוטל כל אחד כחשבון שהטיל אבל אם פחתו מאה או חמשים זוז זה מפסיד מחצה וזה מחצה שהשכר וההפסד לאמצע: **מתני'** הראשונה נשבעת לשניה · אם שניה טוענת הואיל ואת באת ליטול תחלה השבעי לי שלא גבית משל בעלי כלום דלמא לא משתייר לי נכסים כשיעור כתובתי ואף שלישית תאמר כן לשניה ורביעית לשלישית אבל הרביעית נפרעת שלא בשבועה וכגון שהיתומים גדולים וקסבר האי תנא כי אמרו רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ביתומים קטנים אמרו ולא בגדולים : אף היא לא תפרע כו' · ובגמ' מפרש פלוגתייהו במאי : היו כולן יוצאות ביום אחד · כלומר יוצאות לפניו ומלמדות שכולן נכתבו ביום אחד: כל הקודמת לחברתה שעה אחת · בכתובתה : זכתה · אם השעות מפורשות בתוכן כגון באחת כתוב ביום פלוני בשעה שלישית ובשניה בשעה רביעית וכן בכולן: **גמ'** כגון

פירוש (צד ימין)

אחת נוטלת לפי מעותיה עד שתפרע כל אחת כתובתה כי זה דין לדק וזה שאמר רבי אין אני רואה דבריו באלו בבבא דרישא ובבבא דמציעא אבל בסיפא דתנן היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב לא חלק רבי אלא בין בתפיסה אחת בין בשתי תפיסות כך הוא הדין כל אחת לפי מעותיה ותו אשכחן משנה שלמה בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק נו·) ר"ש אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום זה נוטל מנה וזה מנה חזר ונגח (את) שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל חמשים זוז וזה נוטל חמשים זוז חזר ונגח שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינר זהב ואוקימנא כרבי עקיבא דאמר שותפי נינהו וקימא לן כוותיה וחלוקה זו כל אחד לפי מעותיו לפיכך העמדתי דברי רבי כל מנה ומנה בשוה שזו היא חלוקה לפי המעות כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא ותו גרסינן ביש נוחלין (ב"ב דף קכד·) תניא רבי אומר אני הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן ירשו שטר חוב בכור נוטל פי שנים הנה רבי סבר לפי מעותיו ואם תעמיד דבריו בשוה ממש קשה דרבי אדרבי הלכך נראה להעמיד הדבר על בוריו אליבא דהלכתא להיות דברי רבי לפי מעותיו וכן ההלכות שוות ויש לחלק דלא דמי להא דיש נוחלין דהתם ליכא שום שעבוד אלא כל אחד יש לו חלקו בקרקע ובכור יש לו פי שנים לכך נוטל כל מה שחלקו משביח אבל הכא משועבדים לכתובה שכל שלשה מאות משועבדין לכתובת בעלת מנה ובעלת מאתים כמו לבעלת שלש מאות שכל נכסיו אחראין לכתובתה עד שיהיה לה כל המנה שלה :

מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה איירי · מכח קושיא דתני סיפא דייק הכי : **מאי** לאו פחתו ממש · וקסבר דבשור לחרישה ועומד לטביחה איירי דלטביחה ועומד לטביחה מאי קמ"ל אלא בכי האי גוונא מיירי ותיובתא דרב המנונא :

הותירו זוזי חדתי · שלדעת כן נשתתפו יחד שאם לא ירויחו אלא חילוף המעות שבשביל ריוח מועט כזה לא יקפידו אלא כל אחד ואחד יקח חשבון מעותיו והאי חדתי לאו לאפוקי עתיקי דבהזהב (ב"מ דף מה:) מוכיח בכמה דוכתי דישנים יוצאין בהוצאה יותר מחדשים אלא לאפוקי אסתירי דצוניתא שהם ישנים יותר מדאי . מ"ר · הא דאמרי' בפ"ק דבבא בתרא (דף יג· וסס) א"ל *רב יהודה לרב הונא לדידך דאמרת לית לך דינא דגוד או אגוד בכור ופשוט שהניח להן אביהן עבד ובהמה טמאה כיצד הן עושין א"ל שאני אומר עובד לזה יום אחד ולזה שני ימים ומקשה ר"ת זצ"ל אמאי קשיא ליה מבכור ופשוט ליקשי ליה משניהם פשוטים ואומר ר"ת שניהם פשוטים ניחא ליה שיעבוד לזה יום אחד ולזה יום אחד אבל בבכור ופשוט קשיא ליה שאם יעבוד הפשוט יום אחד והבכור שני ימים הרי הבכור נוטל יותר מפי שנים שאם יש עיר רחוקה ממהלך יום אחד ומשתכרים בה הרבה בסחורה שיש שם סחורה בזול פשוט שאין לו שהות אלא יום אחד לא יוכל לילך שם והבכור שיש לו שהות שני ימים הולך שם ומשתכר כמה וכמה יותר מן הפשוט ור' מפרש דלהכי קשיא ליה בכור ופשוט משום שור לחרישה ועומד לחרישה דכולי עלמא השכר לאמצע משום הכי פריך כיצד יעשו דבזה אין נוטל הבכור פי שנים ומשני עובד לזה יום א' ולזה שני ימים ולא דמי לשור לחרישה ועומד לחרישה דמשום הכי הוי התם השכר לאמצע דמעיקרא אדעתא דהכי נשתתפו אבל גבי בכור דלא שייך האי טעמא כל אחד נוטל לפי חלקו · מ"ר : **מי** שהיה נשוי ד' נשים · לא הוה מצי למנקט ב' נשים אע"ג דשייכא בהו שפיר פלוגתא דתנא קמא ובן ננס מ"מ לא הוה שמעינן מיניה שבועה לאחד שבועה למאה אבל השתא שמעי' ליה דהא אין נשבעת ראשונה לשלישית משום שכבר נשבעה לשניה כדמפ' בגמ' מיהו תימה אמאי תנא ארבע בשלש סגי דבשלש נמי שמעי' שבועה לאחד שבועה למאה ואיכא למימר דהוה אמינא דהתם הוא דאין נשבעת ראשונה לשלישית שהיא אחרונה דלא חיישי' כולי האי כיון שכבר נשבעה לשניה ושלישית שמא כבר נתקבלה כתובתה שאין נשבעת לא אחמור בה רבנן כולי האי אבל אם היתה נשבעת אותה שלישית כגון שיש רביעית דהשתא ידעינן שלא נתקבלה כתובתה הוה אמינא דנחמיר טפי ותשבע לה הראשונה להכי תנא ארבע נשים · מ"ר : שנמצאת

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"י]

[שם א"י רבא לרב נחמן]

תוספות רי"ד

שהטילו לכיס זה ק' וזה ר' השכר לאמצע פי' לא יחלוקו השכר לפי המעות אלא כך נוטל זה כמו זה שיש בני אדם שחריפים הם במו"מ יותר מחבריהם מפני שהוסיף זה להטיל מעותיו יותר או שמא מפני אהבתו לא חיישי הילכך כ"ז שלא פרשו אלא הרויחו בסתם חולקין השכר בין שניהם לאמצע אך אם פי' ליטול כ"א לפי מעותיו הכל כפי תנאם : אמר רבה מסתברא מילתיה דשמואל בשור לחרישה ועומד לחרישה פי' שכיון שהשכר שעושין הוא מובדל מן הקרן הוי הכל לאמצע וכן נמי אם שמו מעות בכים להשתכר בהן והותירו כיון שהשכר מובדל מן הקרן השכר לאמצע אבל שור העומד לטביחה (ועומד)[ולקחו]לחרישה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו פי' שהשכר עומד על הקרן כל אחד ואחד לוקח קרנו וכ"ש אם לקחוהו מתחלה לטביחה או אם קנו עגלים לגדלן שכ"א הוא נוטל לפי מעותיו. ור"ה אמר אפי' שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע פי' אע"פ שהשכר עומד על הקרן אם היו עתידים לחלקו לאיבריו ולהוליך כ"א הבשר לביתו הי' נוטלין לפי המעות אבל כיון דלמכירה קאי וסוף שיותירו במעות נמצא שהריוח הוא מובדל מן הקרן וכאילו נשתכרו בפרקמטיא דמי שהשכר לאמצע ול"ת דוקא שלקחוהו לחרישה תחלה אלא אפי' לקחוהו מתחלה לטביחה כיון דלמכירה קאי ולא לחלוק לאיבריו הוי השכר לאמצע אלא משום דנקט רבה שור לחרישה ועומד לטביחה נקטו נמי אינהו האי לישנא ולאו דוקא : מיתיבי ב' שהטילו לכים זה ק' וזה ר' השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה תיובתא דרבה לא בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ניפלוג בדידה במד"א בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו פי' בוודאי כששמו בכים זה ק' וזה ר' וקונים בהם פרקמטיא כיון שאין סוחרי הק' לבד והר' לבד אלא הכל ביחד אבל לחרוש ולהשתכר בהן כיון עקרנו של זה מובדל תמיד מקרנו של זה כ"א נוטל לפי"מ ה"נ קאמר במה דברים אמורים בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה נעשה כמי שלקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו שו"נ לפ"מ וז"נ לפ"מ . תנן וכן ג' שהטילו לכים פתחו או הותירו כך הן חולקין מאי לאו פתחו ממש הותירו ממש פי' וק' לשמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דר"ה שהרי אם הותירו מעות אע"פ שאין השכר עומד על הקרן נוטלים לפ"מ אר"נ ארב"א הותירו זוזי חדתי פחתו אסתרא דצניתא פי' שהטילו זוזים ישנים ונשאו ונתנו בהם עד שנעשו חדשים ויוציאו בהוצאה הלכך חולקין לפי המעות דכל חד וחד שקיל מה דיהיב אבל אם הותירו יותר על החשבון השכר לאמצע פחתו איסתרא דצניתא שנפסל המטבע ואין יוצא בהוצאה ומי שיש לו מכה תחת עקבו קושרה שם כדאמרי' בשבת יוצאים בסלע שעל הצינית דכיון שישנן בעין נוטל כ"א כחשבון שהטיל אבל אם פחתו ק' או נ' וזו וזה מפסיד מחצה וזה מפסיד מחצה שהשכר והפסד לאמצע א) ובהא לא מבעי' רבה אלא אפי' ר"ה מודי לאו למכירה קיימא שימצא בהן עודף על הקרן או פחות אלא כ"א מוליך זוזיו או מושבחים או מופסדים אבל שור לטביחה דקאי למכירה וסוף שיהי' יתרון במעות חולקין לאמצע והל' כשמואל וכפירוקא דר"נ דבכל מידי דמשתכרי ב) ולא קאי השכר או ההפסד על הזוזין כ"א נוטל לפ"מ או מושבחין או מופסדין. עיין בערך מ"מ בס"ה : **מתני'** מי שהיה נשוי ד' נשים ומת הא' קודמת להב' והב' להג' והג' להד' והד' נפרעת של"ב אמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרה אף היא ל"ת א"ב היו כולן יוצאת ביום א' כל הקודמת לחברתה אפי' שעה א' זכתה כך הי' כותבין בירושלים

א) ר"ל בהא דמיירי מתני' בזוזי חדתי לא מבעי רבה. ב) אולי צ"ל ולא קאי השכר או ההפסד על הזוזין השכר לאמצע אבל אי קאי השכר או ההפסד על הזוזין וכו'.

כגון שנמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו ובבעל חוב מאוחר שקדם וגבה קמיפלגי *ת"ק סבר מה שגבה לא גבה ובן ננס סבר *מה שגבה גבה (אמר) ר"נ אמר רבה בר אבוה דכולי עלמא מה שגבה לא גבה והכא בחיישינן שמא תכסיף קמיפלגי מר סבר חיישינן שמא תכסיף ומר סבר לא חיישינן שמא תכסיף אביי אמר דאביי קשישא איכא בינייהו *דתני אביי קשישא [א]יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים ת"ק לית ליה דאביי קשישא ובן ננס אית ליה דאביי קשישא [ב]אמר רב הונא הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה עבד אקלע ר"נ לסורא שיילוהי כי האי גוונא מאי אמר להו מתני' היא הראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית ואילו ראשונה לשלישית לא קתני מאי טעמא לאו משום דשליחותה עבדה מי דמי התם [ג]שבועה לאחד ושבועה למאה הכא אמר אילו אנא הואי טעיננא טפי [ד]ולא אמרן אלא דלא איתיה במתא אבל איתיה במתא איבעי ליה למיתי: *אתמר ב' שטרות היוצאים ביום אחד רב אמר חולקין [ה]ושמואל אמר °*שודא דדייני לימא רב דאמר כר"מ דאמר *עדי חתימה כרתי ושמואל

רש"י

כגון שנמצאת אחת · מן השלש שדות שגבו ג' נשים ראשונות: שדה שאינה שלו · שנודע שגזלה וסוף שיבואו בעלים ויטלוה ממנה וכשבאה רביעית לגבות כתובתה משדה רביעית באה זו ועומדת לאמר למחר יבא הנגזל ויטול שדהו מידי ונמצאתי קרחת רצוני שתשבעי שלא גבית כתובתיך בחיי הבעל: ובבעל חוב מאוחר שקדם וגבה קמיפלגי ת"ק סבר מה שגבה לא גבה · הלכך למה תשבע אם יבא הנגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה דהויא לה רביעית בעל חוב מאוחר: ובן ננס סבר מה שגבה גבה · ואין השלישית חוזרת עליה לפיכך יכולה להשביעה: דכולי עלמא מה שגבה לא גבה · ושבועה דבן ננס טעמא מאי דקסבר חיישינן שמא תכסיף הרביעית הזאת את השדה שהיא גובה דכי חזיא דלא משבעינן לה ידעא דהדרא שלישית עילוה כשיטלו מה שבידה ולא חיישא קך רביעית לאשבוחי לארעא אלא שמטה ואכלה ות"ק לא חייש לשמא תכסיף: דאביי קשישא איכא בינייהו · והיתומים באים להשביעה ולא בנמצאת שדה שאינה שלו מיירי: יתומים שאמרו · הבא ליפרע מהם לא יפרע אלא בשבועה אף בגדולים אמרו: תרי אחי ותרי שותפי · או תרי שותפי: ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא · בדבר השותפות ויצא השותף חייב: לא מצי · שותף חבירו למימר לבעל הדין: אנת לאו בעל דברים דידי את · בדין זה שנתחייב חברי אני אדין עמך בחלקי: ואילו ראשונה לשלישית לא קתני · דתשבע לפי שנשבעה: ולא אמרן · שיחזיר וידון: אלא דלא הוה · האי שותף במתא כשבא חבירו לדין: ב' שטרות · מכר שדה אחת לשני בני אדם ביום אחד: שודא דדייני · לפי ראות עיני הדיינין יטילו הזכות והחובה: שודא · לשון השלכה כמו ירה בים דמתרגם שדי בימא (שמות טו): כרתי · מאיר דאמר. לענין גט עדי חתימה עיקר כריתות וכן לענין השטרות ואלו שניהם נחתמו ביום אחד ובמקום שאין כותבין שעות גלו דעתייהו דאין מקפידין על הקודם לחבירו ואפילו זה שחרית וזה במנחה אין זה גובה יותר מזה הלכך מאי שודא דדייני איכא למימר אין אדם יכול ליפות כחו של זה משל זה:

ושמואל

תוספות

שנמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו · פי' הקונט' שנודע ככר שהיא גזולה הלכך כשבאה רביעית לגבות משביעין לה והדר יהבינן לה לבן ננס דהואיל מה שגבתה גבתה צריכה שבועה שהרי נפסדת אותה שיש לה שדה שאינה שלו וקשה לרבי דמסתמא כשמשביעין הרביעית משמע שעדיין לא גבתה מדקתני גבי רביעית נפרעת לא תפרע והואיל וכן הקודמת לה למה אינה לוקחת אותה שדה דבבירור שלו ואין סברא לומר שנמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו ואינו ידוע איזו ועוד קשה לי מאי קאמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אטו מי קאמר ת"ק נשכרה נפסדה קאמר שאינה נשבעת לפי שאין גבייתה כלום שהקודמת לה נוטלת אותה שדה והיכא שהאחרונה נפרעת כגון שלא נמצאת אחת מהן שאינה שלו התם מודה נמי בן ננס דנפרעת שלא בשבועה על כן נראה כפי' ר"ח דאפילו לא נמצאת פליגי דקאמר בן ננס שנשבעת הרביעית משום חשש שמא תמצא אחת מהן שדה שאינה שלו ולא יוכלו אחרי כן לחזור עליה דמה שגבתה גבתה וה"ק במאי פליגי כלומר במאי תלוי עיקר טעמא שמחמת אותו טעם משביעה בן ננס לעולם כגון שנמצאת כו' ומשום הכי נשבעת אפילו לא נמצאת והכא בחיישינן שמא תכסיף קמיפלגי לפי שירא שמא תמצא אחת מהן שדה שאינה שלו ויחזרו עליה ואינה חוששת להשביח השדה ומפסידתו ואומר ר"ת דמשביעין אותה כדי שתפרוש אם התפיסה לררי וא"ת א"כ נשביע כל ב"ח דניחוש שמא יכסיף לפי שמא יש בעל חוב קדום שיטרוף ממנו ונשביענו כדי שיפרוש אם התפיסו לררי לאו מלתא היא דאטו יש לנו לעשות תקנה לבעל חוב דליתיה קמן ושמא איתו בעולם אבל הכא אנו עושין תקנה בשביל הנשים הקודמות וא"ת ומה יועיל מה שיפרוש גם היתומים שיפול השדה בידם יכסיפוה מחמת יראה זו שמא תמצא אחת מהן שדה שאינה שלו ואומר רבי דלא יכסיפוה בשביל כך שחביבה בעיניהם עוד אומר ר' הם למה יכסיפוה אם אותה שדה ישביחו יהא ריוח שלהן שיכולין לסלקו בזוזי דאין לכן בשדה אלא כנכסים בעלמא אבל אחרונה תכסיף דהואיל ומה שגבתה לא גבתה אינה יכולה לסלקה בזוזי וא"ת לרבנן נמי תהא האחרונה נמי צריכה שבועה כדין כל הבא ליפרע מנכסי יתומים ופ"ה דביתומים גדולים איירי ודלא כאביי קשישא ור' מפרש אפי' לאביי קשישא כגון שפטרה מן השבועה וא"ת למאן דלית ליה דאביי קשישא היכי מפרש הנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה (לעיל פז·) והא דתנן (גיטין לד:) אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה דביתומים גדולים אינה צריכה שבועה וביתומים קטנים נמי ליכא לאוקמא דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן ואומר רבי דס"ל כמ"ד בערכיןפרק שום היתומים (דף כב·) אף לכתובה משום מזוני וקשה מ"מ תיקשי מההיא דהנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה דהא לעיל בהכותב (דף פז· ד"ה מקשים) פי' ר"י דמיירי בגרושה דלית לה מזוני כי היכי דלא תיקשי אמאי איצטריך למיתני בגיטין אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ואמר לי רבי דמ"מ איצטריך אלמנה בגיטין שלא נטעה לומר בגרושה וכיוצא דמזקקין בכל ענין דאיצו באלמנה ה"א דליכא לאוקמא דאקילו בה רבנן משום חינא כדמפרש בערכין וא"ת אמאי לא אקשי מברייתא דאביי קשישא למ"ד אין נזקקין אלא אם כן רבית אוכלת בהן דהא קאמר אביי קשישא שגובין מיתומים קטנים בשבועה וי"ל דהוה מוקי לה בב"ח עובד כוכבים דשייכא ביה שבועה כמו שרגיל ר"ת לפרש שמותר לקבל שבועה מעובד כוכבים ואפי' לרבינו שמואל שאסר לקבל ממנו שבועה איכא לאוקמא בגר תושב שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים שנשבע בשם ומיהו קשה לי מדקאמר אביי קשישא יתומים שאמרו משמע דאמתני' דגיטין או דהכותב קאי דמיירי בכתובת אשה ע"כ נ"ל ודאי דהוה מוקי פלוגתא דבן ננס ורבנן כאביי קשישא וס"ל כרבנן: שני שטרות היוצאים ביום א'·פי' של מכר או של מתנה שמואל אמר שודא דדייני דלא דמי להא דתנן היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה דהתם בשעבוד איירי דאין השעבוד חל אלא מאותה שעה שמוכיח מתוך השטר כשהתחיל השעבוד דהיינו ממחרת יום שנכתב בו דביום שנכתב אין מוכיח מתוך השטר מתי התחיל או בבקר או בערב אבל מתנה או מכר כל הקודם באותו יום עצמו זכה · מ"ר: לימא רב דאמר כר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי · וכיון דעיקר הוא השטר ומתוך עדים החתומים בשטר אין ניכר שקדם קנינו של זה לקנינו של זה הלכך קונין שניהם בבת אחת אפי' נכתבו ונחתם ונמסר לאחד תחלה ואח"כ נכתב ונמסר לשני אע"פ שמתוך עדי מסירה ניכר דלא חשיב להו עדי מסירה עיקר והכי מוכח בגיטין דתנן בפ' כל הגט (דף כד:) כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה ודייק בגמ' הא גדולה מגרש אמר רבה זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת מוציאין שט"ח על אחרים א"ל אביי אלא מעתה רישא דקתני פסול לגרש בו ה"נ שני הוא דלא מגרש ביה הא ראשון מגרש ביה והא אמרת אין אחר יכול להוציא שטר חוב עליהם אלא מאי אית לך למימר בעדי מסירה ור' אלעזר משמע אבל לר"מ אפי' ראשון לא מגרש אע"פ שניכר מתוך עדי מסירה הואיל ומתוך עדי חתימה אין ניכר · מ"ר · ונראה לרבי דמיירי הכא במתנה או במכר במקום שכותבין את השטר דבמקום שאין כותבין שהקרקע נקנה בכסף ובחזקה ובחליפין והשטר אינו עומד אלא לראיה התם כולי עלמא מודו דאמרינן שודא דאין צריך התם שיהא ניכר מתוך עדי חתימה איזה קנה תחלה הואיל ואינו אלא לראיה בעלמא ור"ת מפרש הא מילתא בענין אחר וז"ל שני שטרות היוצאין ביום אחד מכר שדה אחת לשני בני אדם האחד עיקר אבל שני שטרות של שני בעלי חובין חולקין לכ"ע כדתנן במתניתין חולקות בשוה ובעל כרחך כשכולן יוצאין ביום אחד וטעמא דשניהם אמת ושעה אחת בירו שלים כיום אחד בעלמא דמי לימא רב דאמר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ואפשר דנחתם בבת אחת דהנך סהדי חתום אהאי והנך סהדי אהאי בהדי הדדי ומסתמא כיון שהחתימה עיקר המסירה היתה לדעת חתימה אע"פ שהיתה זו אחר זו והוי כנמסר בבת א' דהיכא דכתבי שעות תלינן

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין מתוספר טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף טז וטוש"ע ח"מ סי' קח סעי' ג וי"ז:

כה ב מיי' פ"ג מהל' שותפין הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' עז סעיף ט וסי' קכב סעיף ט וסי' קעו סעיף כה:

כו ג מיי' שם [בכ"מ] טוש"ע ח"מ סימן פז סעיף לו וסי' קעו סעיף כד:

כז ד מיי' שם טוש"ע שם סי' עז סעיף ט וסי' קכב סעיף ט וסימן קעו סעיף כה:

כח ה מיי' פ"ה מהל' זכיה הל' ו ופ"כ מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין סה טוש"ע ח"מ סי' רמ סעי' ג וסי' קד סעיף ח:

מסורת הש"ס

לעיל צ·

[ב"ק לג· ערכין ד:]

גיטין לו· שבועות מב:

ב"ב לה:

[קדושין עד· וש"נ]

[קדושין מח· גיטין ג: כח: וש"נ]

גליון הש"ס

גמ' שודא דדייני עיין לעיל נה ע"ב תוס' ד"ה שלא אמר:

תוספות רי"ד

בירושלים שעות היו כולן יוצאות בשעה א' ואין שם אלא ק' חולקין בשוה במאי קמיפלגי אמר שמואל כגון שנמצאת שדה א' שאינו שלו ובב"ח מאוחר שקו"ג קא מיפלגי ת"ק סבר מ"ש ל"ג וב"נ סבר מ"שג"ג פי' כגון שנמצא א' מן הג' שדות שגבו נשים ראשונות שדה שאינו שלו שנודע שגזלה וסוף שיבואו בעלים ויטלות ממנה וכשבאה הד' לגבות בכתובתה שדה הד' באה זו ועוררת למחר יבא הנגזל ויטול שדהו מידי ונמצאתי קרח רצוני שתשבעי שלא גבית כתובתך בחיי הבעל ובבח"מ שקדם וגבה קמפלגי ת"ק סבר מ"ש ל"ג הילכך למה תשבע אם יבא הנגזל ויטרוף מידה היא תחזור על הד' ותטול ממנה מה שגבית דהוי לה ד' ב"ח מאוחר. וב"נ סבר משג"ג ואין הג' חוזרת עלי' לפי' היא יכולה להשביעה. ר"נ ארב"א דכ"ע מ"ש ל"ג והכא בחוששין שמא תכסיף זו הד' את השדה שהיא גובה דכי חזיא דלא משבענא לה ידעה דהדרה ג' עלה כשיטלו מה שבידה ולא חיישא הך הד' לאשבוחי לארעא אלא שמטא ואזלא ות"ק לא חייש לשמא תכסיף וכן הל' דבח"מ שקו"ג מ"ש לא גבה ומאי דאמרי' בפ"ב דערכין בח"מ שקדם וגבה מש"ג ההיא מירי במטלטלין כדכתבינן בר"פ ומשום דמטלטלי לא משתעבדי לב"ח אבל קרקע שהם משועבדים לב"ח לא כל הימנו לאחרון לאבד זכותו של ראשון ואם קדם וגבה שלא כדין לא גבה ומוציאין מידו: אביי אמר דאביי קשישא א"ב דתני א"ק יתומים שאמרו גדולים ואצ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית ת"ק ל"ל דא"ק וב"נ א"ל דא"ק פי' וכגון שהי' היתומים גדולים ובאו היתומים להשביעה. ואע"ג דאוקי אביי דא"ק כב"נ ולא כת"ק הל' כוותי' דהכי פסק תלמודא בפרק הניזקין והל' יתומים שאמרו גדולים ואצ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית: אמר ר"ה הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מינייהו בהדי' לדינא לא מצי אידך למימר לי' לבדד"א אלא שליחותי' עביד פי' אם יצא השותף חייב לא מצי שותף חברי' למימר לי' לבע"ד אנת לאו בדד"א בדין זה שנתחייב חבירו כאילו נתחייב וכאילו שלחו לדון עמו דמי: איקלע ר"נ לסורא שיילוהו כהאי גוונא מאי א"ל מתני' היא הא' נשבעת לב' וב' לג' וג' לד' ואילו הא' לג' לא קתני מ"ט לאו משום דשליחותה עבדה: מי דמי התם שבועה לא' שבועה לק' הכא א"ל אי הוה אנא הוה טעיננא טפי ול"א אלא דליתא במתא אבל איתא במתא איבעי' ליה למיתי: איתמר ב' שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדיינא · פי' ב' שטרי מכר או שיעבוד להלואה או מתנה יוצאין על שדה א' וזמן שניהם שוה ביום א' רב אמר חולקין השדה בינידן ושמואל אמר ש"ד כמו שדי בימא השלכת דעת הדיינים כפי שיאמרו הם למי היתה דעתו קרובה ליתן יותר לאותו עתנין ואסיקנא

ושמואל דאמר כרבי אלעזר *דאמר "עדי מסירה כרתי לא דכולי עלמא כרבי אלעזר והכא בהא קמיפלגי רב סבר חלוקה עדיפא ושמואל סבר שודא דדייני עדיפא ומי מצית מוקמת ליה לרב כר' אלעזר *והאמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף בשטרות מכלל דרב סבר בשטרות לא אלא מחוורתא רב כר"מ ושמואל כרבי אלעזר מיתיבי שני שטרות היוצאים ביום אחד חולקין תיובתא דשמואל אמר לך שמואל הא מני ר"מ היא ואנא דאמרי כר' אלעזר אי ר"מ אימא סיפא כתב לאחד ומסר לאחר זה שמסר לו קנה ואי רבי מאיר אמאי קנה האמר עדי חתימה כרתי תנאי היא דתניא *וחכמים אומרים יחלוקו וכאן אמרו מה שירצה השליש יעשה *אמיה דרמי בר חמא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא בצפרא לאורתא כתבתינהו למר עוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסא אתא מר עוקבא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסא אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן א"ל מ"ט עבד מר הכי א"ל ומ"ט עבד מר הכי א"ל דקדים א"ל אטו בירושלים יתבינן דכתבינן שעות אלא מר מאי טעמא עבד הכי א"ל שודא דדייני א"ל אנא נמי שודא דדייני א"ל חדא "דאנא דיינא ומר לאו דיינא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי אתית לה "הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף חד הוה כתוב בחמשא בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמיה רב יוסף להההוא דחמשא בניסן בנכסים אמר ליה אידך ואנא אפסיד אמר ליה את ידך על התחתונה אימא בר כ"ט בניסן את א"ל ונכתוב לי מר טירפא

ושמואל דאמר כרבי אלעזר דאמר · *אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים גובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם שמא ימותו עדי מסירה או ילכו למדינת הים אלמא עדי מסירה עיקר והכא יש לומר שמא האחד היה חביב עליו יותר וקדם ומסרו לו ואת השני הטעה וכי לא ידעינן נימא שודא דדייני לפי מה שהם רואים מי מהם היה רגיל אצלו יותר דשודא עדיפא מחלוקה : דכולי עלמא כר' אלעזר : דקיימא לן כוותיה בגטין ואיכא למימר שודא ואיכא למימר חלוקה ובהא פליגי : חולקין · אלמא חלוקה עדיפא : ר"מ היא · וליכא למימר שודא בחתימתו : *כתב לאחד · השטר ולא מסר לו עד שכתב שטר שני לאחר עליה ומסר לו : ואי ר"מ כו' · אלא לאו רבי אלעזר ואיכא למימר שודא ואיכא למימר חלוקה וקתני חולקין אלמא חלוקה עדיפא : תנאי היא · איכא למ"ד שודא עדיף ואיכא למ"ד חלוקה עדיפא : וחכ"א כו' · בשלהי פ"ק דגטין הולך מנה לפלוני והלך וביקשו ולא מצאו שמת יחזרו למשלח מת המשלח יחזרו ליורשים כו' עד וחכ"א יחלוקו יורשי משלח ויורשי מי שנשתלחו לו *וכאן אמרו מה שירצה שליש יעשה דהיינו שליח יעשה אלמא שודא עדיפא : אמיה דרמי בר חמא כו' · ולא נודע למי מסרה תחלה שטר מתנה : אטו בירושלים יתבינן כו' · וכיון דלא הקפידו בני מקום לכתוב שעות גילו מנהגם שאין הולכים אחר הקודם לבו ביום ושניהם שוים : אלא מר מאי טעמא עבד הכי · ולא אמר יחלוקו : שודא דדייני · כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ולי נראה שזה היה חביב לה יותר וקדמה ומסרה לו תחלה : א"ל אנא נמי · תיהוי דידי שודא דדייני וכיון שפסקתי אני הדין שוב אין לך כח להוציא מידו שהרי יצא מב"ד זכאי בשודא דדייני : אנא דיינא · על פי ראש גלותא והישיבה : לאו בתורת הכי אתית לה · לא אמרת טעם שלך משום שודא דדייני אלא משום דקדים בחתימה כרבי מאיר ובזו טעית דהא לאו בירושלים יתבינן : הנהו תרי שטרי · של מכר שיצאו על שדה אחת :
טירפא

תלינן מסירה אחר שעות חתימה ה"נ תלינן המסירה בשעת חתימה ואפי' אם תימצי לומר לגמרי אי אפשר ואחד מהם נחתם קודם לחברו איהו מיהו סבר דשניהם נחתמו בבת אחת ואין דעתו כלל כשמוסר להם אפי' בזה אחר זה שיקנה אחד יותר מחברו אלא דעתו שיקנה זה כמו זה והוי כאילו מסר שניהם בבת אחת ואין מועיל הקדמת החתימה כלום ואי נמי העדים שוים בשני שטרות אימא בשעה שעסוקין באותו ענין חתמו דקנין יכול לחזור בו או לקיים שניהם הלכך אמר רב חולקין ושמואל דאמר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי וכיון שיוצא השטר מיד המוכר ליד הלוקח נזהר הוא שלא למסור בבת אחת אלא זה שלא בפני זה דהמסירה ביד המוכר דכותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו אבל החתימה לר' אלעזר לאו עיקר הוא ולא תלינן ביה הלכך אמר שמואל שודא דדייני שיש כח ביד הדיינים מובהקים ליתן לכל מי שירצו דהואיל וא"א לפי הענין להיות בבת אחת אימור איתרמי לאותו שזכה וכן (לעיל דף פה:) גבי שני טוביה שניהם ת"ח דאיכא שודא וכן גבי ההיא דכאן אמרו בשלהי פ"ק דגיטין (דף יד: וסס) דמייתי הכא וכן בי' יוחסין (קדושין עד· וסס) גבי נאמן הדיין וכן בהמוכר את הבית(ב"ב סב:) גבי רכבא דדקלי וכן בשבועת העדות בריסיה (שבועות ל:) וגבי אמר רב נחמן בחזקת הבתים (ב"ב לה· וסס) מדמינן דינא דאלים גבר לשודא דדייני ומשנינן דמאן דאלים גבר איכא למיקם עלה דמילתא שודא דדיינא ליכא למיקם עלה דמלתא ולא משום אומדנא דעתא אבל במקום שיכולין לזכות שניהם בבת אחת א"נ ב' בעלי חובין ביום אחד או שתי כתובות ביום אחד כולי עלמא מודו דיחלוקו דחשו רבנן להפסד בעלי חובין משום נעילת דלת ולכתובת אשה משום חינא אבל בלקוחות א"נ במתנה עבוד שודא היכא דאיכא למימר דחד קדים והאחר שקר עד כאן לשון ר"ת: [וע"ע בתוס' לעיל פה: ד"ה שודא] : **כתב** לאחד ומסר לאחר לזה שמסר לו קנה · אע"פ שקדמה הכתיבה למסירה ה"נ ס"ל לשמואל דהא אית ליה שודא והיינו אליבא דרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ותימה הא משמע בפ"ק דב"מ (דף יג· וסס) דשמואל ס"ל כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו דדחיק התם שמואל דאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא מתני' דקתני מלא שטרי חוב בזמן שיש בהן אחריות נכסים לא יחזיר אי ס"ל כאביי אמאי לא יחזיר ומסיק שמואל מוקי לה בשאין חייב מודה ופריך אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר ומסיק אמר שמואל אומר היה ר"מ שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה כו' מדדחיק שמואל לומר הך סברא לר"מ ש"מ כאביי ס"ל דלרב אסי הוה מצי לאוקמא בשאין בו הקנאה ואליבא דאביי משמע כתב לאחד ומסר לאחר את שכתב לו קנה דאמתני' דקתני כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו פריך התם וליחוש דלמא כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין דמניסן ועד תשרי ומשני אמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו אלמא אע"ג דמסר ללקוחות קודם למלוה לזה שמסר לו לא קנה ובסוף הפרק (שם כ· וסס) משני אביי בכהאי גוונא גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל דלא חיישינן דלמא כתבה בניסן ולא נתנה עד תשרי כו' וא"כ קשיא שמואל אדשמואל ובלא שמואל איכא לאקשויי מאביי גופיה דמשמע בפרק זה בורר(סנהדרין דף כח: וסס)דס"ל כרבי אלעזר דמסקינן התם אההיא מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי כו' א"ל רב יוסף זיל קנייה בעדי מסירה ומסיק א"ל אביי והא מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול משמע דאי לא הוה מזוייף מתוכו היה מכשר כרבי אלעזר וזהו דוחק לומר דאביי לדבריו דרב יוסף קאמר וליה לא ס"ל ובלאו אביי גופיה הוה קשה שם הא דפסיק ר"ת הלכה כאביי מדמהדר הש"ס לאוקמא מילתיה דשמואל כוותיה ועוד דאביי בתרא הוה וקיי"ל כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואמרינן כתב לאחד ומסר לאחר את שמסר לו קנה ותירץ רבי דכי אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו ה"מ בשני ימים שניכר מתוך השטר שקדם זכותו של זה לזכותו של זה אבל הכא מיירי שנכתבו ביום אחד הלכך אע"פ שנכתב זה קודם הקודם במסירה זכה דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו הואיל ואין ניכר שקדם זכותו מתוך השטר וקשיא לי גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל דפריך ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלא זבינתה לכתובתה בטובת הנאה ומפיק ליה לשובר דכתוב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין מאי קא משני אביי עדיו בחתומיו זכין לו אכתי ניחוש באותו יום שנכתב השובר מכרה כתובתה קודם מסירת השובר דלא אמרינן התם עדיו בחתומיו זכין לו הואיל ואין ניכר מתוך השובר שנכתב קודם המסירה ואמר לי רבי דכולי האי לא חיישינן דבאותו יום עצמו מכרה כתובתה : **אמיה** דרמי בר חמא כו' · אין זה ההוא עובדא דמי שמת (ב"ב קנא.) . פי' ר"ח *)דקבלה בידינו דשודא דדייני דוקא במקרקעי ודוקא דיין מומחה כרב נחמן בדורו דהא רב ששת גברא רבה הוה ואמר ליה רב נחמן איך דיין לעשות שודא דדייני ולי נראה שודא נמי במטלטלי דגבי שליח מייתי לה בפרק קמא דגטין (דף יד:) : [וע"ע תוס' ב"ב לה· ד"ה שודא]:

*) [וכ"כ בערוך ערך שד ה ע"ש]

וכי

עין משפט
נר מצוה

כט א מיי' פ"ה מהל' זכיה הל' ו ז ופ"א מהל' גירושין הל' טו ופ"ד הל' יז יח סמג עשין נ וסה טוש"ע ח"מ סימן רמ סעיף ד וסימן נא סעי' ז וטוש"ע אה"ע סי' קל סעיף ו וסי' קלג סעיף א :

ל ב טוש"ע ח"מ סי' רמ סעי' ג בהג"ה :

לא ג מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה הל' ס סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מג סעיף כג :

מסורת הש"ס

[גיטין סו:]
[גיטין ט: וש"נ]
גיטין סו:
[כתב לאחד ומסר לאחר. כתב לאחד השטר ולא כו' כצ"ל]
גיטין יד:
[ב"ב קנא: ועי' תוס']
ס' בבבל

תוספות רי"ד

ואסיקנא רב דאמר כר"מ דאמר ע"ח כרתי אפילו כתב ומסר לשמעון שניהם קנו ביחד דכיון דעדי חתימה כרתי ואמרי' עדיו בחתומיו זכין לו כ"ז שמגיע השטר לידו קונה מעת החתימה ואע"פ שאחר למוסרו כדאמרי' בשנים אוחזין דאפי' כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי נשתעבדו לו נכסיו מניסן שכיון שהגיע השטר לידו למפרע קונה משעת חתימתו וה"נ כיון ששניהם נחתמו ביום א' שניהם קנו ביחד והלכך ליכא למיעבד בהו ש"ד למי מסר תחלה שכך קונה האחרון כמו הראשון וכיון ששניהם קונים ביחד חולקין ושמואל סבר כר"א דאמר ע"מ כרתי והעיקר המסירה היא ולא החתימ' ואילו ידענו למי מסר השטר תחלה אותו היה א) האחרון אינו אלא כמפליגו בדברים ועכשיו שאינו ידוע אומדים ב"ד בדעתם למי היתה דעתו קרובה עמו יותר לאותו מסר תחלה וקי"ל רב ושמואל הל' כשמואל בדיני כ"ש דס"ל כר"א דבמסכת [גיטין סו ע"ב] איפסקא הל' כוותי' הלכך כל שטר דעלמא בין שטרי מכר בין שטרי מתנה בין שטרי הלואה שיצאו על שדה א' בין שיש בהן קנין ובין שאין בהן קנין עבדינן שודא: אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לנכסה לרמב"ח לאורתא כתבתינהו לרעב"ח אתא רמב"ח לקמי' דר"ש אוקמי' אנכסי' אתא ר"ע לקמי' דר"נ אוקמי' אנכסי' אתא ר"ש לקמי' דר"נ א"ל מ"ט עביד מר הכי א"ל דקדים א"ל אטו בירושלים יתבינן דכותבים שעות אלא מר מ"ט עביד הכי א"ל ש"ד א"ל אנא נמי ש"ד א"ל חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ותו מעיקרא לאו בתורת הכי אתית לי' פי' העדים היו מעידים שזה השטר נכתב בבוקר וזה נכתב סמוך לערב אבל לא הי' יודעים למי נמסר תחלה ומתנות בריא היתה ובלא קנין שאילו היתה מתנת ש"מ הי' זוכה האחרון כדאמרי' בפרק מי שמת ולא הי' צריך ר"נ לש"ד אלא היה אומר לר"ש ארבה מאן דאקדים הפסיד א"ו מתנות בריא היתה ובלא קנין שאילו היתה בקנין הקודם זכה ואע"פ שלא הגיע השטר לידו ולא היה יכול ר"נ לעשות שודא א"ו בלא קנין היתה והי' צריכים לקנות בקבלת השטר ומשום דקדים רמב"ח סבר ר"ש למימר מסתברא כי היכי דקדים בכתיבת השטר ה"נ קדים בחתימה וא"ל ר"נ אטו בירושלים יתבינן דכותבים שעות פי' כך הם להן השעות כמו שיש לנו הימים ואילו נכתב השט"ח האחד היום וא' למחר אע"פ שלא ידענו למי נמסר תחלה (דלא מסתפקין הכי) היינו אומרים מסתמא זה שזמנו קודם לו נמסר תחלה דלא מסתפקין הכי אלא כשיוצאו ביום א' אבל בוא"ז הקודם בזמנו הוא זוכה ולא אמרינן שמא לשני נמסר תחלה וה"נ בירושלים דכותבין שעות כל הקודם בכתיבתו אפי' שעה א' מסתמא הוא קדמו במסירתו כדתנן כל הקודם את חברתה אפי'

תוספות רי"ד

אפי' שעה א' זכתה אבל לדידן דלא קפדינן א"שעות אע"פ שזה קדם את חבירו בשעות אין הקדמה זו מועלת לו לומר מסתמא זה קדם למסירה אלא שניהן שוין ודנין ביניהם ש"ד שמא הוא חביב בעיניהם יותר ולאותו מסר תחלה והוא זוכה בנכסים א"ל אנא נמי ש"ד פי' תרוי דידי נמי ש"ד וכיון שפסקתי הדין שוב אין לך כח להוציא מידו שהרי יצא מב"ד זכאי בש"ד א"ל חדא דאנא דיינא וכו' פי' שר"נ היה ממונה ע"פ ריש גלותא אבל ר"ש לא וש"מ דלאו כל דיינא עביד ש"ד אך אם הוא מומחה דנקיט רשותא ותו מעיקרא וכו' פי' שלא אמרת שלך משום שודא אלא משום דקדים בחתימה כר"מ ובזה טעית דהא לאו בירושלים יתבינן : וזה המעשה אינו דומה לאותו מעשה דגרסי' בפ' מ"ש אימי' דרמב"ח [באורתא] כתבתינהו לנכסיה לרמב"ח בצפרא כתבתינהו למ"ע ב"ח ושכיבא אזיל רמב"ח לקמי' דר"ש אוקמי' בנכסי אזל ר"ע ב"ח לקמיה דר"נ אוקמי' בנכסי אזל ר"ש לקמיה דר"נ א"ל מ"ט אוקמיה מר לר"ע בנכסי א משום דהדרה שכיבא א"ל הכי א"ש כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אימור דאמר שמואל לעצמו לאחר מי אמר א"ל בפירוש אמר שמואל בין לו בין לאחר . ההיא מעשה הות מתנות ש"מ ולפיכך המאוחר זכה א… בריא וכל הקודם זכה וכך מצאתי כתוב בפי' ר"ח וקי"ל דהא דרמי ור"ע תרי עובדי… בריא והתם במי שמת מתנות ש"מ : הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף פי'… על שדה א' חד הוה כתוב ביה בה' בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמי' ר… בנכסי א"ל אידך ואנא אפסיד א"ל את ידך על התחתונה אימא בר כ"ט בניסן את א"ל ליכ…

א) נראה דצ"ל היה קונה והאחרון אינו אלא כמפליגנו וכו' .

טירפא מאייר ואילך א"ל יכלי למימר לך את בר חד בניסן[א]את מאי תקנתיה נכתבו הרשאה להדדי: **מתני'** [א]מי שהיה נשוי ב' נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השניה מוציאה מהלוקח וראשונה מן השניה והלוקח מן הראשונה וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם [ב]וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב: **גמ'** וכי כתבה ליה מאי הוי *והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום הכא במאי עסקינן בשקנו מידה וכי קנו מידה מאי הוי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן *[ג]לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי א"ר זירא אמר רב חסדא לא קשיא הא ר"מ הא ר' יהודה דתניא *כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה דברי ר"מ ר' יהודה אומר יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי אתם מה לכם עלי ורבי סתם לה הכא כר"מ וסתם לה התם כר' יהודה אמר רב פפא בגרושה ודברי הכל רב אשי אמר כולה ר"מ היא [ד]ועד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בשני לקוחות דאמרי לה אי איתא דנחת רוח עבדת לקמא איבעי לך למיעבד אבל בלוקח אחד אפילו רבי מאיר מודה ומתני' דכתב ליה לאחר *תנן התם [ה]אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית איבעיא להו אישתדוף בני חרי מהו דליטרוף ממשעבדי ת"ש כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה דברי ר"מ ואי סלקא דעתך אישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי נהי דאיבדה כתובתה משני מראשון מיהא תיגבי אמר רב נחמן בר יצחק מאי איבדה איבדה משני אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דאיבדה לגמרי משמע ועוד תניא [ו]לוה מן האחד ומכר נכסיו לשנים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך אין לו על לוקח ראשון כלום מפני שיכול לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו [ז]התם איהו דאפסיד נפשיה בידים א"ל רב יימר לרב אשי

והא

רש"י

טירפא· לטרוף לקוחות מר"ח אייר שהרי מכרה לו באחריות: יכלי למימר· לקוחות: את בר חד בניסן את· ושטרך קודם ושלא כדין נטלה ממך: מאי תקנתיה· דהאי: נכתבו הרשאה להדדי· יבקש מאת חברו בר חמשה בניסן וימסור לו שטרו ויכתוב לו הרשאה עליו לטרוף לקוחות ואם יאמרו לו בר חד בניסן את אומר להם אני בא לטרוף בשביל מעות של חמשה בניסן שהרי לשניהם מכרה באחריות ואני בא בהרשאה עליכם מכחו ואם יאמרו לו הוא קדם ואת בר כ"ט בניסן היית אומר להם אני בא מחמת עצמי: **מתני'** ומכר את שדהו· המשועבד *לכתובות: הראשונה· שנשא תחלה: השניה מוציאה· כשימות בעלה: וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב· מפרש בגמ': **גמ'** בשקנו מידה· ואמרי' בהכותב לאשתו דהיכא דקנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו: מקחו בטל· משמע לגמרי ואפי' בחיי הבעל ובבבא בתרא מוקמינן לה באחת מאותן שלש שדות או ייחדה לה לכתובתה או כתב לה בתוך הכתובה או שהכניסה לו שום משלה: כתב לראשון· שטר מכר על שדה אחת: ולא חתמה לו· לא הודית באותו מכר וכתב שטר אחר ללוקח שני על שדה אחרת וחתמה לו: אבדה כתובתה· אם אין שם בני חורין שהרי הראשון אומר הנחתי ליך מקום לגבות הימנו: יכולה היא שתאמר כו'· מן השני תגבה: ורבי· דסתמינהו למשניות הכא בכתובות סתם לן כר"מ ובמס' גיטין סתם לן מקחו בטל כר' יהודה: אמר רב פפא· מתני' כשהיתה גרושה ואחר כך כתבה לו ללוקח כן: רב אשי אמר· אפי' ביושבת תחתיו ותרוייהו סתמי כר"מ ומתני' דגיטין דלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה להכי מקחו בטל דעד כאן לא קאמר ר"מ בברייתא איבדה כתובתה אלא בשני לקוחות והא חזינן דבראשון לא עשתה נחת רוח לבעלה הלכך לא מצית למימר כי חתמה לשני נחת רוח עשיתי לבעלי: ומתניתין· דהכא דאשמעינן מינה חתימתה קיימת: בדכתב· הבעל לאחר קודם לזה ולא חתמה לו ולזה חתמה: אישתדוף בני חרי· לאחר שלקחו הלקוחות: אישתדוף· נתקלקלו: מראשון מיהא תגבי· שהרי נתקלקל זכותה במקום שהניח לה לגבות והוה ליה כאישתדוף: ועוד תניא· דמראשון לא תגבה: הכי גרסינן התם איהו דאפסיד אנפשיה. וכולה רבא קאמר לה לא תימא מאי איבדה כתובתה משני דאף מראשון איבדה אפ"ה לא נפשוט מינה אישתדוף בני חרי לא טריף ממשעבדי דהתם היא דאבדה כתובתה והא דקתני אין לו על לוקח ראשון כלום חד טעמא הוא האי דלא הדר גבי מהראשון משום דאפסיד נפשיה בידים שכתב לשני דין ודברים אין לי עמך ולא דמי לאישתדוף:

תוספות

וכי כתבה ליה מאי הוי· תימה מאי קא פריך והלא לא בא עדיין לידה והוי כמו כותב לה ועודה ארוסה ואומר אני דשפיר פריך דהכא הוי כמו כותב לה והיא נשואה ולא דמי לארוסה כלל דארוסה אם מכרה ונתנה קיים אבל הכא אינו יכול למכור שלא תטרוף כל שעה: **הכא** במאי עסקינן בשקנו מידה· אע"ג דגבי נשואה אמר רב יוסף בריש הכותב (לעיל פג·) מדין ודברים קנו מידו נשואה הוי טפי ידו כידה מהכא גבי לוקח ידה כידו: **תימא** נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן כו'· ליכא למטוי כשלקח מהאשה תחלה דלאו הוי קיים כדקתני בסיפא לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים דבמתני' משמע דאחר מכירת השדה כתבה ללוקח דהכי קתני ומכר שדהו וכתבה כו': **הא** ר"מ הא רבי יהודה דתניא כו'· והא דקתני דלא אמרינן נחת רוח עשיתי לבעלי ר"מ היא ופי' לנו רבי דצריכנן למימר דהשתא הא דנקט בברייתא כתבה לראשון ולא חתמה לו רבותא נקט דאע"ג דאיכא למימר הך אתתא כי חתמה נמי לשני לאו שהודית באותו מכר אלא לנחת רוח מכוונת דהא כבר ראויה שלא חתמה לראשון אפ"ה אמרי' איבדה כתובתה וכ"ש סתמא וקשיא לי א"כ לבסוף דמסיק רב אשי כולה ר"מ היא ועד כאן לא קאמר ר"מ אלא בשני לקוחות כו' אמאי הדר ביה מאותה סברא ראשונה דס"ד דיותר יש לנו לומר אבדה כתובתה בחד לוקח מבשני לקוחות הנ"ל כולה ר' יהודה היא ובשני לקוחות דוקא א"ר יהודה יכולה שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי אבל בחד לוקח לא על כן נ"ל לס"ד השתא נמי שייך יותר נחת רוח בלוקח אחד מבשני לקוחות אבל לא משמע ליה שיחלוק ר"מ ונקט שני לקוחות משום רבותא דר' יהודה: ***כתבה** לראשון ולא חתמה לו כו'· יש מקשין והא בהגוזקין (גיטין נה· ושם) אמתני' דלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אמר רב לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה ותירץ רבי דהתם כשכתבה לו שטר בפני עצמה דהואיל ויכול להוציא שטר שלה בלא שטר של בעל לא אמרי' נחת רוח אבל הכא מיירי שחתמה לו בשטר של בעל דהואיל ואינו יכול להוציא שטר שלה שלא יראה שטר של בעל עמו יכולה היא ולאי שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי ועוד אמר לרבי דלאפי' בשטר עצמו של בעל איירי אלא שכתבה שהיא עצמה מכרה ללקוחות אבל חתמה לו דמשמע הייט שמוחלת שיעבוד שיש לה על הקרקע וכן משמע לשון חתמה כלומר שנתרצית במקח ולא מחתה בו עוד תירץ רבי דהתם ה"ק לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה בהדי לך חזק וקני ולא נתיישב לי תירוץ זה דפריך התם לרב מהא דתניא לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות נכסים דקאמר נימא תהוי תיובתא דרב ומאי תיובתא נמי האי דקתני דבשטר אינו מועיל עד שתכתוב אחריות נכסים בדלא אמר לך חזק וקני וכי קאמר רב בדלאמר לך חזק וקני בהדי שטר ולתירוץ ראשון לא קשה כולי האי· (וע"ע תוס' ב"ב מז: ד"ה אבל בשטר): **הכי** איתא גירסא ישנה מתני' דכתבה לאחר וזה לאחר שני הוא מכלל דמכר הבעל לראשון *)(שדה אחרת) ולא חתמה לו ולישנא דהך משנה דקמשני נקט דלאי האי אחר ראשון הוא וגרסינן וכתב דזבין ליה לאחר הו"ל למימר: **התם** איהו דאפסיד נפשיה· מה שפירש בקו' וכולה רבא קאמר לה לא נהירא לר"ת דא"כ הל"ל אלא התם הוא דאפסיד אנפשיה אלא הש"ס הוא דמתרץ התם הוא בבעל חוב דאפסיד נפשיה בידים דידע דדיניה עלויה לפרוע אבל אשה ליכא למימר כל כך איהי היא דאפסידה נפשה דהא בעת שכתבה לו לא היתה ראויה עדיין לגבות בברור שהרי לא נתגה כתובה לגבות מחיים וכן פי' רבינו חננאל ובכמה מקומות בש"ס דלא חיים *לשנויי אלא קושיא אחרונה ועוד דאינה פירכא כל כך מקמייתא דלר"נ בר יצחק לא משמע ליה לגמרי אלא משני:

*) רש"ל מ"ז

ומוקמינן

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ק סעיף ד:

לג ב מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיח סעיף ב:

לד ג ד מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יא ופ"ל מהל' מכירה הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ל סעיף יז וסי' ק סעיף ג:

לה ה מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הל' א ופי"ט הל' ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיא סעיף ח:

לו ו ז מיי' פי"ט שם הל' ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קיח סעיף א וסי' קיא סעיף יב:

מסורת הש"ס

[נ"ל לכתובתה]

לעיל פג· [וש"נ] גיטין עז·

גיטין נה: ב"ב מט:

ב"ק נט:

גיטין מח: [ב"ק ה:]

תוספות רי"ד

מאייר ואילך פי' לטרוף הלקוחות שלקחו ממנו מאייר ואילך שבאחריות מכרה לו א"ל יכלי לקוחות למימר לך את בר חד בניסן את ושטרך קודם ושלא כדין נטלה ממך מאי תקנתיהו יכתבו הרשאה זה לזה יבקש מאת חבירו בר ה' בניסן וימסר לו שטרו ויכתוב לו הרשאה עליו וילך זה לטרוף לקוחות ואם יאמרו לו בר חד בניסן את יאמר להם אני בא לטרוף עבור חבירי של ה' בניסן שהרי לשנינו מכרת באחריות ואני בא עליכם בהרשאה מכחו ואם יאמרו לך הוא קודם ואת בר כ"ט בניסן היית אומר להם אני בא מחמת עצמי: **מתני'** מי שהיה נשוי ב' נשים מכר את שדהו וכתבה הא' ללוקח דו"ד אין לי עמך הב' מוציאה מיד הלוקח והא' מיד הב' והלוקח מיד הא' וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה וכן ב"ח וכן אשת ב"ח. פי' מכר שדהו המשועבד להן לכתובתן ללוקח ומת והראשונה מסתלקת מעל הלוקח אבל הב' לא נסתלקה מעל הלוקח והא' ג"כ לא נסתלקה מעל הב' אלא בכל שעה היא קודמת לטרוף הלכך חוזרים חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם: וכי כתבה לי' מאי הוי והתניא האומר לחבירו דו"ד אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא"כ הב"ע בשקנו מידה וכי קנו מידה מאי הוי יכולה היא שתאמר נ"ר עשיתי לבעלי מי לא תנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אלמא יכולה היא שתאמר נ"ר ע"ל ה"נ יכולה היא שתאמר נ"ר ע"ל פי' ואע"ג דאוקימניה בחזקת הבתים באותן ג' שדות א' שכ' לה בכתובתה שהכניסה לו מבית אביה וא' שיחד לה בכתובתה וא' שכתב שום משלו שהיתה שלו וכתב בכתובה שהכניסתו מבית אבי' הא אמרי' התם אי למעוטי שאר נכסים כ"ש דהויא לה איבה אלמא בכל נכסי הבעל יכולה היא לומר נ"ר ע"ל ולא אוקימנא בג' שדות אלא משום דתני מקחו בטל דמשמע לגמרי שגם מקחו של איש בטל משא"כ בשאר נכסי הבעל דאילו בכל נכסיו מקח האיש קיים ומקח האשה בטל שכ"ז שהוא קיים ולא גירש אשתו מקחו קיים

אבל

תוספות רי"ד

אבל אם נתאלמנה או נתגרשה היא יכולה לטרוף משם אם לא תמצא בני חורין וקנינה אינה כלום משום דאמרה נ"ר ע"ל. וה"ה נמי גבי ב"ח אם לוה מאחרים ומכר מנכסיו מקחו קיים אלא שב"ח גובה מהן אם לא ימצא ב"ח. ואם עשאן אפותיקי לחובו א"י למכרן כלל דומיא דייחד לה שדה לכתובה ואע"ג דאמרי לקוחות לכשתבא לגבות אם לא תמצא תחזור עלינו אינו כלום מפני שהוא אומר להם א"א לטרוח בב"ד ולהוציא מידכם אלא עד שלא יפרע אותו אי אפשר שימכור מה ששיעבד לי (ובזה חולק הרב ואומר דוקא אם עשאו אפותיקי לאשתו מכרו בטל אבל לב"ח מכרו קיים): אר"ז אר"ח ל"ק הא ר"מ והא ר"י דתניא כ' לראשון ולא חתמה לו לב' וחתמה לו אבדה כתובתה דברי ר"מ ר"י אומר יכולה היא שתאמר נ"ר ע"ל אתם מה לכם עלי· פי' מכר הבעל שדה א' ללוקח א' ולא הסכימה לו אשתו ואח"כ מכר שדה אחרת ללוקח ב' והסכימה לו אבדה כתובתה אם אין שם יותר ב"ח שהראשון שלא הסכימה לו אומר לה הנחתי לך מקום לגבות הימנו וכגון שהשדה הב' היא כשיעור כתובה ושל הב' אינה יכולה ליטרף שהרי הסכימה לו ור"י סבר שהסכמתה אינו כלום שתוכל לומר נ"ר ע"ל וקשה ור"י הכא התם סתם לן כר"מ התם גיטין סתם לן כר"י אמר ר"פ בגרושה וד"ה פי' מתני' מיירי בגרושה ואח"כ כתבה ללוקח

בינים: וכי כתבה לי' מאי הוי והתניא האומר לחבירו דו"ד אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא"כ הב"ע בשקנו מידה וכי קנו מידה מאי הוי יכולה היא שתאמר נ"ר עשיתי לבעלי מי לא תנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אלמא יכולה היא שתאמר נ"ר ע"ל ה"נ יכולה היא שתאמר נ"ר ע"ל פי' ואע"ג דאוקימניה בחזקת הבתים באותן ג' שדות א' שכ' לה בכתובתה שהכניסה לו מבית אביה וא' שיחד לה בכתובתה וא' שכתב שום משלו שהיתה שלו וכתב בכתובה שהכניסתו מבית אבי' הא אמרי' התם אי למעוטי שאר נכסים כ"ש דהויא לה איבה אלמא בכל נכסי הבעל יכולה היא לומר נ"ר ע"ל ולא אוקימנא בג' שדות אלא משום דתני מקחו בטל דמשמע לגמרי שגם מקחו של איש בטל משא"כ בשאר נכסי הבעל דאילו בכל נכסיו מקח האיש קיים ומקח האשה בטל שכ"ז שהוא קיים ולא גירש אשתו מקחו קיים אבל

שאין לה לומר עכשיו נרע"ל: ר"א אמר כולה ר"מ היא וע"כ ל"ק ר"מ אלא בב' לקוחות מקמא איבעי' לך למיעבד אבל בחד לוקח אפילו ר"מ מודה ומתני' דהכא בדכתבה אחר ולא חתמה לו ולזה חתמה לו והתם בלוקח א' ולעולם מתני' ביושבת תחת בעלה ואע"ג דפליגי ר"מ ור"י הל' (כר"י)[כר"ם] כיון דר"א דהוא בתרא אוקי סתם מתני' מחלוקת דברייתא וסתם דמתני' הל' כסתם מתני': תנן התם אין נפרעין מנכסים משועבדים הן זיבורית איבעי' להו אישתדוף בני חרי לאחר שלקחו הלקוחות מהו לטרוף ממשעבדי אישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי תניא בתוספתא בפרק מי שהיה נשוי המלוה אומר משאר נכסיו עשה שדהו אפותיקו לכתובת אשתו ושטפה נהר גובה משאר נכסים

א) עי' בב"ק נט דמבואר שם כה ריא"ה דדן כר כר"מ וצ"ע.

גליון הש"ס תוס' ד"ה התם וכו' לשנויי אלא קושיא אחרונה. כעין זה כהגו תוס' שבת י ע"א ד"ה עריותא וש"נ:

*והא מעשים בכל יום *דההוא גבראדמישכן ליה פרדיסא לחבריה לעשר שנין וקש לחמש שנין ואתא לקמייהו דרבנן וכתבו ליה טירפא התם נמי אינהו הוא דאפסידו אנפשייהו כיון דהוו ידעי דפרדיסא עביד דקיש לא איבעי להו למיזבן *והלכתא אישתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי אמר אביי [ג]נכסי ליך ואחריך לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום כמאן כי האי תנא *דתניא נכסי ליך ואחריך לפלוני ירד הראשון ומכר השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי רשב"ג אומר [ד]אין לשני אלא מה ששייר ראשון ומי אמר אביי הכי *והאמר אביי [ה]איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג מי קאמר תינשא נשאת קאמר ואמר אביי נכסי ליך ואחריך לפלוני ומכרה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ואחריך מיד בעל ולוקח מיד אחריך ומוקמינן לכולהו בידא דלוקח מאי שנא מהא דתנן וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהן *התם אית להו פסידא לכולהו הכא לוקח הוא דאית ליה פסידא אזל רפרם אמר לשמעתא קמיה דרב אשי מי אמר אביי הכי והאמר אביי נכסי ליך ואחריך לפלוני עמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום א"ל התם דאמר לה כשהיא פנויה [ו]הכא דאמר לה כשהיא נשואה מאי קאמר לה אחריך ליקני בעל לא ליקני: וכן בעל חוב: [ז]תנא וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות:

הדרן עלך מי שהיה נשוי

אלמנה *[ח]ניזונת מנכסי יתומים [ט]מעשה ידיה שלהן [י]ואין חייבין בקבורתה [כ]יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה **גמ'** איבעיא להו ניזונת תנן או הניזונת תנן ניזונת תנן *וכאנשי [לעיל נב:] גליל ולא סגידלא יהבי לה או דלמא הניזונת תנן וכאנשי יהודה ואי בעו לא יהבי לה תא

ומוקמינן לכולהו בידא דלוקח · תימה מעיקרא אמי טקמיה ביד הלוקח אפוכי מטרפא למה לי דאמר הבעל מוציא מיד הלוקח ואחריך מיד הבעל ולוקח מיד אחריך ואמר ר' דנפקא מינה כשיוציא הבעל מיד הלוקח תחלה אם יעשה פשרה בינו לאחריך יפסיד הלוקח ואין נראה לי דא"כ הא דפריך מאי שנא מהא דתנן ומשני התם אית להו פסידא לכולהו הכא לוקח הוא דאית ליה פסידא מה הועילו חכמים בתקנתם כיון דמצי למיעבד פשרה בעל ואחריך ויפסיד הלוקח אלא נראה לי דלאו דוקא קאמר שיוציא הבעל מיד הלקוחות אלא מתוך שאם היה מוציא הבעל מיד הלוקח היה אחריך מוציא מיד הבעל ולוקח מיד אחריך מעיקרא נמי מוקמינן ליה בידא דלוקח משום דאית ליה פסידא ולא יוכל בעל להוציא מידו: **וכן** בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה יש לתמוה אמאי איצטריך למיתני כל הנך גוונא וי"ל דצריכי דאי מקמייתא הוה אמינא הראשונה מוציאה מיד השניה כיון (א) דאין לשניה כל כך פסידא שתוכל לגבות מבעלה ושיעבודא של ראשונה קודם ובדין הוציאה אבל בעל חוב מלוקח לא ואי אשמעינן בעל חוב מלוקח כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אבל אשה בעלת חוב מלוקח לא להכי צריכי כולהו:

הדרן עלך מי שהיה נשוי

אלמנה ניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן · גרסי' בלא וי"ו דאי גרסי' ומעשה ידיה שלהן בוי"ו היכי מבעיא ליה בגמ' אי ניזונת תנן אי הניזונת תנן על כרחך ניזונת תנן מדקתני ומעשה ידיה שלהן· מ"ר: **ואין** חייבין בקבורתה · וא"ת פשיטא דהא בעל גופיה לא מיחייב בקבורתה היכא דלא ירית כתובתה דקי"ל קבורתה תחת כתובתה וי"ל דהיא גופה קמ"ל מתני' דקבורתה תחת כתובתה דאכתי לא שמעי' ליה בשום מקום במשנה מיהו תימה הא דלא קתני ואין חייבין בפרקונה ואי משום דבעי למיתני יורשי כתובתה חייבין בקבורתה הא נמי פשיטא אלא מי יקברנה וכי תימא ביבמה אתא לאשמועינן דיורשי כתובתה חייבין בקבורתה ולא יורשי נכסי מלוג א"כ מאי איצטריך למידק לעיל מדקתני יורשיה יורשי כתובתה איזוהי אלמנה שיש לה שני יורשין תיפוק ליה מדאיצטריך למיתני הך בבא כלל וי"ל דאיצטריך לאשמועינן אפי' היכא דלא שקלה אלמנה כתובה כגון דליכא אלא מטלטלי אינן חייבים בקבורתה ואע"ג דהשתא הוו כיורשי כתובתה כיון שאינה גובה אותה מהם:

ניזונת תנן וכאנשי גליל כו' · הא לא מבעיא ליה היכי סתם תנא דמתני' ולענין הלכתא כמאן דהא אשכחן פלוגתא דרב ושמואל בהא לעיל שילהי נערה (דף נד· וש) ועוד היכי פסיט בתר הכי מדשמואל הא שמואל פסק לעיל כאנשי גליל אלא נראה לי הכי פירושו ניזונת תנן וכאנשי גליל שהיא ניזונת על כרחן של יתומין והלכך מעשה ידיה שלהן אבל לאנשי יהודה שמדעתם ניזונת ויכולין לסלקה אין מעשה ידיה שלהן או הניזונת תנן וכאנשי יהודה דאפילו לאנשי יהודה דאי בעו לא יהבי לה אפ"ה מעשה ידיה שלהן · מ"ר:

והא מעשים בכל יום · דדיינין דנין דכיון דאשתדוף בני חרי טריף ממשעבדי: פרדיסא· כרם: לעשר שנים · שיאכלנה עשר שנים ותחזור לבעלים בלא מעות דכתב ליה במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דין בלא כסף: וקש · הזקין: איהו אפסיד אנפשיה· לוקח שלקח שדה מיד זה שמשכן כרם זה באחריות לאוכלו י' שנים: עביד דקיש · והדר מלוה על הלקוחות: נכסי ליך · *אמר לפנויה נכסי ליך ואחריך לפלוני: כי האי תנא · כר"ש דאמר מכירתו מכירה: ואמר אביי נכסי ליך כו' · לקמן מוקי להא שמעתא *בתרייתא באומר לנשואה: הבעל מוציא מיד הלוקח · אם בא לדון עמו יכול הוא לזכות בדין שהוא לוקח ראשון: ואחריך · יכול להוציא מיד הבעל דכי אמר אביי אין לאחריך במקום הבעל כלום שנתן לה כשהיא פנויה וניסת אבל באומר לנשואה ה"ק לה אחריך ליקני בעל לא ליקני: ולוקח מיד אחריך · כר"ש דאמר דמכירת הראשון מכירה: ומוקמינן לה בידא דלוקח · אין ב"ד נזקקין [בפעם הזאת אם בא להוציאן מיד הלוקח שאין הפעם הזאת דומה לראשונה מתחלה שנכנס להם לוקח זה מכח מכירת האשה ומיד האשה יכול הבעל לטעון אני לקחתי ראשון אבל בזו שהוציאן מיד אחריך שאין הבעל זוכה אללו בדין אין בית דין נזקקין] לבעל כדקאמר טעמיה לקמיה: וכן בעל חוב ושני לקוחות · ראובן נושה בשמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בחמשים וכתב ב"ח ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך ב"ח טעל מיד הראשון וכאן אין לומר הנחתי מקום שתגבה הימנו שהרי חובו כנגד שתיהן ולוקח ראשון מוציא מיד השני וב"ח חוזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מב"ח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה: וכן אשה בעלת חוב · שהיה לה חוב כתובתה על בעלה ומכר שתי שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובתה וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך האשה מוציאה מיד לוקח ראשון והוא מן השני *והאשה מן הראשון והשני מן האשה ולוקח ראשון מיד השני וחוזרין חלילה:

הדרן עלך מי שהיה נשוי

אלמנה ניזונת: אין חייבין בקבורתה · אם מתה שהרי יורשיה גובין כתובתה מיורשי הבעל ועליהן לקוברה שהרי בעלה תחת כתובתה חייב בקבורתה עכשיו שאינו יורשה היא תקבור עלמה: **גמ'** אנשי גליל היו כותבין את תהא יתבת בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי: כאנשי יהודה · היו כותבין עד שירלו היורשין ליתן ליך כתובתיך לפיכך אם רלו היורשין נותנין לה כתובתה ופוטרין אותה: הניזונת תנן · והכי קתני אלמנה הניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהם כל זמן שהם רולים לזונה: אי

את

[illegible] מאי קא"ל אחריך ליקני׳ בעל לא ליקני. פי׳ מילתא קמייתא דאביי דא"ל כשהיא פנוי׳ והלכך לכשנשאת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום א"ל התם דא"ל כשהוא פנוי׳ הכא דא"ל כשהיא נשואה מאי קא"ל [illegible] נשואה דכי קא"ל ואחריך לפלוני הכי קא"ל אחריך לקני ולא בעל הלכך כשמכרה ללוקח ומתה הבעל מוציא [illegible] מכרתן לו דמי ואין לאחריך על הלוקח כלום כדאמר רשב"ג ומילתא בתרייתא דאביי דא"ל כשהיא נשואה דכי [illegible] ואחריך יבוא ומוציא מיד הבעל דהא אמר לה אחריך ליקני בעל לא ליקני ולוקח יבוא ומוציא מיד אחריך [illegible] כל אשה שמכרה (ללוקח) נכ"מ בחיי בעלה שהבעל מוציא מיד הלקוחות משום דהוא לוקח ראשון ואחריך [illegible] אין ב"ד נזקקים לו שאין הפעם הזאת דומה לראשונה שמתחלה כשנכנס להם לוקח זה מכח מכירות האשה [illegible] לאחריך במקום לוקח כלום ומוקמינן להו בידא דלוקח שאם יבא עוד הבעל להוציאם מיד הלוקח אין ב"ד נזקק[illegible] ב"ד נזקקין לבעל להוציאן מיד הלוקח ול"א שיחזרו חלילה כדתנן במתני׳ משום דלוקח הוא דא"ל פסידא [illegible] אני קניתי ראשון אבל בפעם הזאת שהוציאן הלוקח מיד אחריך שלא הי׳ הבעל זוכה אצלה בדין אין ב"ד נזקקי[illegible] [illegible] ומכאן מוכח דמודה רשב"ג דפליג בפירקן דלעיל בכותב לאשתו דו"ד א"ל בנכסיך בחייך ובמותך [illegible] בעל ואחריך לא יהבו זוזי אבל במתני׳ דכלהו אית להו פסידא כלן שוין וצריכים לעשות פשרה ביניהן. ומכאן מ[illegible] [illegible] מתה אינו יורשה ורשב"ג אמר אם מתה יירשנה שהתנה עמש"ב ותנאו בטל במנהג שאנו מתנים שאם תמות ה[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

תא שמע *אמר רבי זירא *אמר שמואל °מציאת אלמנה לעצמה אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר אלא אי אמרת ניזונת תנן ניהוו כבעל מה בעל מציאת אשה לבעלה הכא נמי מציאת אשה ליורשים לעולם אימא לך ניזונת תנן טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה דלא תיהוי לה איבה הני תיהוי להו איבה אמר רבי יוסי בר חנינא ^ג^כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשים חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו אמר רבי יהושע בן לוי ^ו^כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת (לו) מנעל אמר רבא ^ז^לא אמרן אלא במקום שאין מכירין אותו אבל במקום שמכירין אותו לית לן בה אמר רב אשי ^ח^ובמקום שאין מכירין אותו נמי לא אמרן אלא דלא מנח תפלין אבל מנח תפלין ל"ל בה אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן ^ט^כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד שנא' °למס מרעהו חסד *רב נחמן בר יצחק אומר ^י^אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר °ויראת שדי יעזוב אמר רבי אלעזר ^יא^אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה תניא נמי הכי אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה וכן כי אתא רב דימי אמר מעשה בכלתו של ר' שבתי שתפסה דסקיא מלאה מעות ולא היה כח ביד חכמים להוציא מידה אמר רבינא ולא אמרן אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן מינה מתקיף לה מר בר רב אשי מ"ש לכתובה דממקרקעי ולא ממטלטלי מזונות נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי ^ס^אלא למזוני מאי דתפסה הכי נמי לכתובה אמר ליה רב יצחק בר נפתלי לרבינא הכי אמרינן משמיה דרבא כוותיך אמר ר' יוחנן משמיה דרבי יוסי בן זימרא ^יב^אלמנה ששהתה שתים ושלש שנים ולא תבעה מזונות איבדה מזונות *השתא שתים איבדה שלש מיבעיא לא קשיא ^כ^כאן בעניה כאן בעשירה ^ל^אי נמי כאן בפרוצה כאן בצנועה אמר רבא ^מ^לא אמרן אלא למפרע אבל להבא יש לה בעי ר' יוחנן יתומים אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראיה

נכסי

רש"י

אי אמרת בשלמא הניזונת תנן · וסתם לן תנא כאנשי יהודה : שפיר · איכא לאוקמי להא דשמואל בשאינה ניזונת : אלא אי אמרת ניזונת תנן · וסתם לן כאנשי גליל וליכא אלמנה שאינה ניזונת אמאי מציאתה לעצמה : ניהוו · יורשים כבעל : תיהוי להו איבה · דעל כרחם זנים אותה אבל מעשה ידיה שתקנו תורה אור לבעלה תחת מזונות הוי ליורשים : כל מלאכות · השנויות בפרק אע"פ (לעיל נט:) טוחנת ואופה כו' : חוץ ממזיגת הכוס כו' · שהן מלאכות המקרבות חיבה והרגל דבר כדאמרי' נמי בהא מסכתא (דף ד:) שאין נדה עושה אותן לבעלה : חוץ מהתרת מנעל · שהרואה אומר עבד כנעני הוא : מנח תפילין לית לן בה · שאין דרך עבדים להניח תפילין : למס מרעהו חסד · הממיס עצמו מרעהו ממיס ממנו חסדים ואית דמפקא לה מדכתיב לעיל מיניה ותושיה נדחה ממני וסמיך ליה למס מרעהו חסד : מה שתפסה תפסה · ולא מפקינן מינה ואע"ג דפסקינן הלכתא בפרק מציאת האשה (לעיל סט:) ממקרקעי ולא ממטלטלי הואיל ותפסה תפסה : דסקיא · שק של עור שקורין טשק"א : עשירה · היכולת בידה להמתין הלכך אי נמי לא תבעה לאו מחילה היא עד שלש שנים אבל ענייה מדלא תבעתן מחלתן : צנועה · בושה לבא לב"ד הלכך בשתי שנים לאו מחילה היא : אלא למפרע · אותן שתי שנים שעברו איבדה : נתננו · דמי מזונות לשנה הבאה :

תוספות

תא שמע דאמר ר' זירא אמר שמואל אלמנה מציאתה לעצמה אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר · קאמר שמואל מציאתה לעצמה אפי' בשעה שהיא ניזונית הואיל והן יכולין לסלקה לא הוו כבעל אע"ג דמעשה ידיה שלהן אלא אי אמרת ניזונת תנן וכאנשי גליל אבל לאנשי יהודה מעשה ידיה לעצמה א"כ הא דקאמר שמואל אלמנה מציאתה לעצמה על כרחך לאנשי גליל הוא דאיצטריך ליה לאשמועינן דלאנשי יהודה לאשמועינן מעשה ידיה לעצמה וכ"ש מציאתה וכיון דלאנשי גליל קאמר אמאי מציאתה לעצמה והא לדידהו הוי דהא איכנו כבעל ולא סגי דלא יהבי לה ואומר רבינו תם דאלמנה דקאמר שמואל קאי אמתני' ולאו משום דבלאו הכי לא פשיט שפיר דהניזונת תנן כמו שהוכחתי דעל כרחך איבא דאנשי יהודה קאמר שמואל ודוקא מציאתה אבל מעשה ידיה ליתומים אלא כי היכי דלא תקשי דשמואל אדשמואל דאיהו סבירא ליה כאנשי גליל לעיל(ד' נד·)ומה שפירש הקונטר' אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר דמוקמינן מילתא דשמואל בשאינה ניזונת קשה דאי בשאינה ניזונת פשיטא ועוד לימא מעשה ידיה לעצמה וכל שכן מציאתה דהויא כהעדפה שעל ידי הדחק כדאמרינן לעיל בריש מציאת האשה (דף סו· ושם) ועוד דכי היכי דאי תנן הניזונת מוקמינן למילתיה דשמואל בשאינה ניזונת כגון שנתנו לה היורשים כתובתה הכי נמי אי תנן ניזונת וכאנשי גליל מצינו למימר דמילתיה דשמואל מיירי באותה שתבעה כתובתה בב"ד או מכרה שאינה ניזונת שאותה מציאתה לעצמה אפי' לאנשי גליל · מ"ר :

אבל מנח תפילין לית לן בה · אע"ג דבשלהי האשה שנתארמלה(לעיל כח:) תניא או שהניח תפילין בפני רבו לא יצא לחירות מ"מ איטו רגיל להניח כל שעה · מ"ר :

אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותי' מה שתפסה כו' · פי' הריב"ן דמיירי בתפסה לאחר מיתת הבעל וא"ת מאי שנא דלמזוני מהניא תפיסה טפי מכתובה

י"ל משום דמזוני לא טרפה ממשעבדי אבל כתובה טרפה ממשעבדי וא"ת אלא מעתה תועיל תפיסת הלוקח שלא באחריות וגמלאת שדה שאינה שלו לאחר מיתת המוכר והלוקח נמי באחריות ובא בעל חוב וטרפה עם השבח קשה שיועיל בו תפיסה בשלמא ממלוה ע"פ לא קשיא דאע"ג דלא טריף ממשעבדי לא מהני תפיסה משום דיכול לתבוע הלואתו מחיים אבל מלוקח קשה דלא טריף ממשעבדי גם לא היה יכול לתבוע מחיים ונראה לי דלוקח מזוני דלא גביא ממשעבדי והוי נמי תנאי ב"ד אלמוה רבנן טפי להועיל בה תפיסה והודה רבי וא"ת כמאן אי כרבי בלא תפיסה נמי דהא אמר בפרק נערה(לעיל נא·) אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין למזון האשה והבנות ואי כר' שמעון בן אלעזר כי תפסה מאי הוי הא אמר נכסים שאין להם אחריות מוציאין לבנים מן הבנות ואומר רבי דלעולם כר"ש בן אלעזר ודווקא לבנים מן הבנות מוציאין אבל מן האשה לא והא דקא מותיב מר בר רב אשי מאי שנא לכתובה כו' ובעי למימר מאי דתפסה תפסה לאו משום דהכי סבירא ליה דהא אדרבי עקיבא לא פליג דאמר אין תפיסה מועלת לאחר מיתה אלא הכי קאמר מאי דתפסה תפסה כלומר ברייתא דקתני דמועיל תפיסה למזונות לאחר מיתה על כרחך כר' טרפון דמאי דתפסה תפסה ואם כן לרבי טרפון בכתובה נמי מאי דתפסה תפסה ור"ח והלכות גדולות פירשו דהכא מיירי בתפיסה מחיים ודווקא למזוני מהניא אבל לכתובה לא משום דלא נתנה כתובה לגבות מחיים ופסק בהלכות גדולות כרבינא וקשה שהרי פסק בתשובת הגאונים בכולי הש"ס הלכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ואודיתא וגם הערוך ור"ח פסקו כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחורי וכתב וסימנך כלו הפך לבן טהור הוא אך על פי שכתב הריב"ן שראה בתשובת הגאונים לית הלכתא כמר בר רב אשי אלא במיפך שבועה ואודיתא דומה הוא שה"ג עלמן תופסות כאותם שפסקו לית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה ואודיתא ונ"ל דמר בר רב אשי דקאמר הכא איטו אלא אתקפתא בעלמא ולאו דס"ל הכי ור"ח פסק כמר בר רב אשי והרבה הארכתי בו לעיל בריש הכותב (דף פד: ושם*) מ"ר :

יתומים אמרו נתננו · אומר רבי דמיירי במזונות שעברו דמוכח מילתא טפי משום דשתקה עד השתא דיתמי קושטא קאמרי אבל במזונות דלהבא ודאי על היתומין להביא ראיה דהא רבי יוחנן הוא דאמר בפ"ק דב"מ (דף יז· ושם) הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואפילו למאן דלית ליה דר' יוחנן הכא מודה דלא מהימני לומר פרעתי דאי מהימני מה הועילו חכמים בתקנתם שתקנו לה מזונות כל שעה יאמרו פרעתי מידי דהוה אכתובה במקום שאין כותבין דכ"ע מודו דלא מצי אמר פרעתי מהאי טעמא דפריסית · מ"ר :

נכסי

תוספות רי"ד

היתומים הלכך אותן היורשין שיורשין כתובתה חייבים בקבורתה: א"ר זירא אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה פי' אע"פ שהיתומים זנין אותה דטעמא מאי אמרי רבנן מציאת האשה לבעלה משום איבה פי' ולא משום מזונות שתקנו מזונותיה תחת מע"י הכא תהוי לה איבה פי' מה חוששת האלמנה דמסתם בע"כ יזונו אותה בתנאי ב"ד: אריב"ח כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשי' חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פ"י ו' פי' שדברים אלו מביאים לידי חיבה והרגל דבר ומכאן מוכח שהאלמנה חייבת להניק את בנה כמו שעושה בחיי בעלה: אריב"ל כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת לו מנעל והנעלת לו מנעל פי' שהרואה אומר עבד כנעני הוא: א"ר ל"א אלא במקום שאין מכירין אותו אבל במקום שמכירין אותו ל"ל בה: אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד שנאמר למס מרעהו חסד : אר"א אלמנה שתפשה מטלטלין למזונותיה מה שתפסה תפסה א"ר ול"א אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן מתקיף לה מבר"א מ"ש לכתובה דממקרקעי ולא ממטלטלי מזוני נמי ממקרקעי ולא מטלטלי אלא מאי דתפסה תפסה א"ל ר"נ לרבינא הכי אמרי' משמי' דרבא כותיך פי' האי תפיסה מחיים הוא דאי לאחר מיתה עסקי' היכי אמר מבר"א דאפי' לכתובה

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' ח סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' נה סעיף ד :

ו ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעי' ג :

[עי' תוס' גיטין לט· ד"ה הא מני ותוס' חולין נו· ד"ה מכלל]

ז ג ד ה מיי' פ"ה מהל' ת"ת הל' ח טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף יט :

ח ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ :

ט ח מיי' פי"ח מהל' אישות הל' י סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן נג סעיף כ וכג :

י ט מיי' שם הל' יח:

יא י כ מיי' פי"ח שם הל' כו טוש"ע שם סעיף יד :

יב ל טור אה"ע שם :

יג מ מיי' שם סמג שם טוש"ע שם :

[ג"ל דאמר] וכי"ף והרא"ש ל"ג אמר זירא

שבת סג:

[עי' תוס' יומא כב· ד"ה כתים ותוס' שבת סג: ד"ה השתא]

[ד"ה והוא וכו']

אמו ל"ל ה"ל כר"ע מחבירו ולעיל בהכותב איפליגי בהאי מילתא ר"מ ור"ע בתפיסה דלא"מ דלר"ט מהני ולר"ע לא מהני ואפי' לר"ט נמי לא מהני אלא כ"ז שלא נכנסו לרשות היורשין אבל משנכנסו לרשות מהני וקי"ל בכולה תלמודא הל' כר"ע מחבירו אבל הכא וקי"ל הל' כר"ע מחבירו א"ו בתפיסה דמחיים איירינן ורבא דאמר לכתובתה לא מהני הוה סבר דר"ע אמר בין לאחר מיתה בין מחיים והיא דאשכחינן לקמן בההיא כסא דכספא לכתובתה וכו' דהדר בי' לבתר דשמעה מר"נ כדאמרי' לעיל בפ' הכותב א"ל קאקי חורי דמשלחי גלימא דאינשי הכי אר"נ והוא שתפס מחיים. והשתא דתקינו דמטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה א תפסה גובה בין לכתובה בין למזונות : אר"י משום ריב"ז אלמנה ששהתה ב' וג' שנים ולא תבעה מזונותיה אבדה מזונותיה פי' דאמרינן מחלתן ואם עכשיו תובעת מתחרטת היא וכיון שכבר מחלתן א"י להתחרט ומחמה ב' אבדה ב' מיבעי': ל"ק כאן בעני' כאן בעשירה כאן בצנועה כאן בפרוצה א"ר ל"א לא להבא א"ל מכאן ואילך :בעי ר"י יתומים אומרים

נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל אלמנה להביא ראיה או דלמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה ת"ש *דתני לוי אלמנה כל זמן שלא ניסת על היתומים להביא ראיה ניסת עליה להביא ראיה א"ר שימי בר אשי כתנאי [ג]מוכרת וכותבת אלו למזונות מכרתי ואלו לכתובה מכרתי דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר מוכרת וכותבת סתם וכן כחה יפה מאי לאו בהא קמיפלגי לר' יהודה דאמר בעי לפרושי סבר נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל האלמנה להביא ראיה ורבי יוסי סבר לא בעי לפרושי נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה ממאי דלמא דכולי עלמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה [ד]ורבי יהודה *עצה טובה קמ"ל דלא ליקרו לה *רעבתנותא דאי לא תימא הכי הא דבעי ר' יוחנן תפשוט ליה ממתני' *מוכרת למזונות שלא בבית דין וכותבת אלו למזונות מכרתי אלא ממתני' ליכא למשמע מינה דעצה טובה קמ"ל ה"נ עצה טובה קמ"ל א"נ דכולי עלמא נכסי בחזקת יתמי קיימי והיינו טעמא דר' יוסי כדאביי קשישא דאמר אביי קשישא משל דר' יוסי למה הדבר דומה *[ה]לשכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי רצה בחובו נוטלן רצה במתנה נוטלן

אם

נכסי בחזקת אלמנה קיימי · וא"ת מה טעם דלא חשבינן נכסי בחזקת הבעל חוב ואמאי מהימני יתמי למימר פרעטו במלוה על פה וכי תימא דחשבינן ליה בחזקת אלמנה טפי משום דמוכרת למזונות שלא בבית דין אם כן לרב ושמואל נהי דלית להו כל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מ"מ כשאיבדה כתובתה לא יהיו יתומין נאמנין לומר פרעטו דכיון דמוכרת לכתובתה שלא בבית דין נכסים בחזקתה כי הכא וכי תימא אע"ג דנכסים בחזקתה מיהו מהימני לומר פרעטו דמוכחא מילתא מדלית לה כתובה דמחמת פריעה נקרעה מיהו היכא דאיכא עדים שנשרפה לא להימנו ושמא י"ל אי איכא עדים אין הכי נמי א"כ מזונות שאני דכתובה מיד שנפרעה נסתלקה אבל מזונות לעולם יש לה מזונות עד שתתבע כתובתה הלכך הוו נכסים בחזקתן טפי ממזונות · מ"ר · ולא דמי להא דאמרי' בהמקבל (ב"מ קי·) יתומים אמרו אנו השבחנו ובעל חוב אמר אביכם השביח ומסקנא דמילתא ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמי דהתם מיירי כגון שהיתומין מודים שהקרקע זה לבעל חוב שאביהן עשאה אפותיקי ולכך מסיק כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמי ותדע מדמייתי עלה ספק זה קודם ספק זה קודם קוצץ ואינו נותן דמים והיינו הטעם כיון דלקוץ קאי כמאן דקיץ דמי ולפס מודה בעל האילן שיש לו לקצץ אלא שאוכל דמים אם כן ארעא דלגוביינא קיימא נמי מיירי כה"ג · מ"ר :

נשאת עליה להביא ראיה · מדלא משכח עליה להביא ראיה אלא בנשאת ש"מ דנתקבלה כתובתה או דתבעה כתובתה בב"ד אפי' במזונות שעברו עליהן להביא ראיה · מ"ר : ורבי יוסי סבר נכסי בחזקת אלמנה קיימי · מה שפי' בקונטרס דוכן כחה יפה דקאמר ר' יוסי היינו כשכלו נכסי היתומין שחשוב ללקוחות כל מה שמכרה למזונות לא נהירא לרבי מדאמר לקמן אי נמי דכולי עלמא בחזקת יתמי קיימי והיינו טעמא דר' יוסי כדאביי מכלל דעד השתא לא אסיק אדעתיה לר' יוסי האי טעמא ונראה לרבי דהיינו יפוי כח השתא דמתוך שהיא מוכרת סתם היא מרווחת לומר אלו מכרתי למזונות ולא יוכלו היתומין לומר לה אם שהתה איבדה מזונות כמו שהיו יכולים לומר לה אם היתה כותבת אלו למזונות ואלו לכתובה ואז היו יכולין לומר שאר המזונות מחלה אבל לענין טריפת לקוחות אכתי לא מסיק אדעתיה עד דמסיק דכ"ע נכסי בחזקת יתמי קיימי דאז לא מצי למימר האי יפוי כח דלגבי יתומים לא תהא נאמנת לומר כולם למזונות מכרתי שהרי בחזקת יתמי קיימי וא"ת מה יפוי כח הוא השתא דקאמרה הכל מכרתי למזונות ולא איבדה וכי אין זו אונאה דשקר הוא שהרי גם לכתובה מכרה וי"ל מאי טעמא שהתה שתים או שלש שנים ולא תבעה מזונותיה איבדה מזונותיה דמדלא תבעתה א"כ מחלתה והכא ליכא למימר הכי דאיכא למימר דלא חששה לתובעם משום שיכולה לומר הכל מכרתי למזונות וגם לפי' הקונטרס אין זו אונאה שאומרת ללקוחות הכל מכרתי למזונות שהרי מן הדין גם מזונות היה לה לגבות ממשעבדי אם לא לפי שאין קובין כדפרשינן בגטין והכא לעולם יש ללקוחות להם לאסוקי אדעתייהו משום כתובה להניח מבני חרי כשיעור כתובה אע"פ שמכרה לכתובה כיון שיכולה לומר למזונות מכרתי · מ"ר · וא"ת והלא יכולין לומר לה הנחנו ליך מקום לגבות ממנו וי"ל דהוי כמו אשתדוף בני חרי דגביא ממשעבדי כדאמרן לעיל ולא שייך הכא למימר אפסדה אנפשה בידים שהרי עשתה לצורך מזונות אי נמי בלקוחות שלקחו אחר שמכרה : דרבי יהודה סבר נכסי בחזקת יתמי ועל אלמנה להביא ראיה · לטעמא דפרישית לעיל משום הא דשתקה שלא תבעה מזונותיה מוכח שהדין עם היתומים שאומרים נתנו קשה מכאן דהכא אמאי עליה להביא ראיה הא לא שייך הכא האי טעמא דהאי דשתקה לפי שמכרה נכסים ונראה דהיינו טעמא לעיל דעליה להביא ראיה משום דלא שייך התם למימר מה הועילו חכמים בתקנתם אם נאמנים לומר פרעט מזונות שעברו שהרי היא יכולה לתבוע כל שעה תחילת מזונות הבאין וכן הכא יכולה היא לכתוב אלו למזונות ואלו לכתובה מכרתי · מ"ר : תפשוט ליה ממתניתין כו' · וא"ת מאי סלקא דעתי' מעיקרא דלא תפשוט י"ל דסלקא דעתיה דמתני' ודאי משום עצה טובה אבל ברייתא לא משמע משום עצה טובה אלא משום כחה יפה דומיא דר' יוסי · נראה לי : רצה בחובו נוטלן רצה במתנה נוטלן · פי' שניהם נוטלן אלא כלומר רצה בחובו נוטלן מבני חרי ושוב לא יוכל לגבות המתנה ממשעבדי משום הכי קאמר אם נוטלן במתנה לא כך יפה כחו פירוש אם נוטלן במתנה מבני חרי שיכול לטרוף החוב ממשעבדי וכן משמע מתוך פירוש הקונט' וקשה לר' דבשילהי יש נוחלין (ב"ב קלח:) תניא שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו כו' ופריך משום דאמר כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו ודלמא כראוי לו בחובו קאמר ומשני הא מני ר' עקיבא היא דדייק לישנא יתירא משמע דאם לא אמר אלא תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי ולא אמר כראוי לו אינו נוטל שניהן ונראה דאי הוה גרים התם לבעל חובי הוה ניחא דודאי כי לא אמר לפלוני אלא דקאמר לבעל חובי משמע דבחובו קאמר שיתנו לו אם לא אמר כראוי לו ויש ספרים שכתוב בהן כך ולא כתוב בהן לפלוני אבל היכא דכתב לפלוני בעל חובי ניכר מהלשון דבמתנה קאמר שיתנו לו ודבר זה תלוי בסברא :

או

נכסי · הבעל : בחזקת יתמי · והיא המוציאה מהם ועליה להביא עדים שהודו יתומים בפניהם שלא קבלה וכל זמן שלא תביא עדים לא תגבה : בחזקת אלמנה קיימי · שהרי נשתעבדו בתנאי ב"ד : נשאת · והיא באה לתבוע מזונות של שנים שעברו : עליה להביא ראיה · דמשניסת אין הנכסים ברשותה : וכותבת אלו למזונות · בשטרות המכירה שהיא כותבת ללקוחות כותבת את המכור למזונות וכשהיא מוכרת לגבוי כתובה תפרש בתוך השטר לכתובה מכרתי : וכן כחה יפה · כדבעינן לפרושי : מאי לאו בהא פליגי · דר' יהודה דאמר הפירוש יפה לה סבר נכסי בחזקת יתמי קיימי . ואי לא פירשה מה לכתובה ומה למזונות סוף כשתבא לתבוע יאמרו לה מה שמכרת לכתובה מכרת וקבלת כתובתך ואם תאמר להם א"כ תנו לי מזונות שאכלתי הם יאמרו נתנו ליך מטלטלין תמיד במזונותיך והם נאמנים : ורבי יוסי סבר נכסי בחזקת אלמנה קיימי · והיא תחזיק בהם לצורך מזונותיה וכתובתה ועליהם להביא ראיה לפיכך הסתם יפה לה מפני לקוחות שלקחו שדות מבעלה שאם יכלו כל נכסי היתומים תחשוב כל מה שמכרה למזונות ועל הלקוחות שלקחו מבעלה תחזור על כתובתה שאם תפרש לכתובה מכרתי לא תוכל שוב לנתקן למזונות ועל הלקוחות לא תחזור על מזונותיה דתנן (גיטין דף מח:) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים : דלא ליקרו לה רעבתנותא · הרואה שמוכרת כל קרקעות אלו סבור שמוכרתן למזונות מוציא עליה שם רעבתנותא ושוב אין אדם נושאה : דאי לא תימא הכי · דטעמא דר' יהודה לאו משום נכסי בחזקת יתמי הוא : הא דבעי ר' יוחנן · על מי להביא ראיה נהי דמתניתא דפלוגתא דר"י ורבי יוסי לא שמיע ליה מתני' מיהא שמיע ליה שהמשנה נשנית תמיד בבית המדרש : תפשוט ליה ממתניתין · דעל אלמנה להביא ראיה דמתניתין נמי מצרכה לה לפרושי כר' יהודה : דעצה טובה קא משמע לן · דלא ליקרו לה רעבתנותא : אי נמי דכולי עלמא · היכא דאמרו יתומים נתנו על אלמנה להביא ראיה ואפי' הכי לר' יוסי הסתם יפה לה לטריפת לקוחות שבחייו בעלה לכתובה כמו שפירשתי וכדתני אביי קשישא :

אם

יד א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' כו טוש"ע אה"ע סימן צג סעיף טו:

טו ב ג (מיי' שם הל"כ) טור אה"ע סי' קג

טז ד מיי' פי"א מהל' זכיה ומתנה הל' טז יז יח יט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף ח .

תוספות רי"ד

אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראי' נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל האלמנה להביא ראי' שהודו לה בפני עדים שלא נתנו לה א"ד נכסי בחזקת אלמנה קאי א) אבל אם נשאת והיא תבוא לתבוע מזונות של שנים שעברו עליה להביא ראיה דמשנשאת אין הנכסים ברשותה : והמורה פי' יתומים אמרו נתננו דמי מזונות לשנה הבאה ואינו נ"ל דלהבא טוענים דמתני ב)להלוי לא נטלתי משמע דלשעבר טענו דהא משנשאת שוב אין לה מזונות ואינה טוענת אלא לשעבר ובפ' המקבל אמרי' יתומים אומרים אנו השבחנו וב"ח אומר אביכם השביח סבר ר"ה למימר על ב"ח להביא ראי' מ"ט ארעא בחזקת יתמי קיימי וב"ח ליתי ראי' ולישקל א"ל האי סבא הכי אר"י על היתומים להביא ראיה מ"ט ארעא דלגוביינא קיימא כמאן דגבי דמי ויתמי ניתי ראי' ונשקלו ונ"ל דבתר דפשטא ליה ממתניתא דלוי סברה איהו למימר התם נכסי בחזקת הבעל[חוב]קיימו ולא בחזקת יתמי א"נ י"ל דאע"ג דהתם פשיטא לי' הכא מיבעי' לי' משום דטעמא דהתם כדמפרש ארעא כיון דלגוביינא קיימו וכו' והלכך כולה ארעא קיימו בחזקת ב"ח אבל הכא דלא בעי' אלא מזוני לא קיימו כלהו נכסי בחזקת האלמנה שהמזונות אינו אלא דבר יום ביומו וכולהו נכסי בחזקת יתמי קיימו ואין כח באלמנה להוציא מידן בעבור מזונותי' כמו שיש כח לב"ח להוציא כל השדה מיד היתומים אלא היתומים הן מחזיקין הנכסים והולכים ומפרנסים אותה דבר יום ביומו מש"ה היה מסתפק הכא למיבעי אם יש כח וחזקה לאלמנה עליהן כנגד מזונותיה :

א) נראה דחסר כאן וצ"ל ועל היתומים להביא ראיה . ת"ש דתני לוי אלמנה כל זמן שלא ניסת על היתומים להביא ראיה אבל אם ניסת וכו' . ב)אולי צ"ל דמדתני לה לוי ניסת עליה להביא ראיה משמע דלשעבר טענו וכו'.

[לעיל פח: וש"נ]
ברכות לט: שבת קיז·
[לקמן נו:]
ב"ב קלח:

אם במתנה נוטלן לא כך יפה כחו · כיצד מוכרת אמר רבי דניאל בר רב קטינא אמר רב הונא מוכרו אחת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום ורב יהודה אמר מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום תניא כוותיה דרב הונא מוכרת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום תניא כוותיה דרב יהודה מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום אמר אמימר *הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום אמר ליה רב אשי לאמימר דרב הונא מאי אמר ליה *לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי בעו מיניה מרב ששת מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובה קמיבעיא להו בדרב יוסף *דאמר רב יוסף ארמלתא דזבין אחריות איתמי ובי דינא דזבין אחריות איתמי מאי כיון דאחריות איתמי טרפא או דלמא מצי אמרי לה נהי דאחריות דעלמא לא קבילת עילוך אחריות דנפשך מי לא קבולי קבילת אמר ליה תניתוה מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר שמע מינה שיירא אין לא שיירא לא ודלמא *עצה טובה קא משמע לן דלא ליקרו לה הדרינתא א"כ ליתני גובה כתובתה מהשאר מאי סמך לה שמע מינה שיירא אין לא שיירא לא איבעיא להו זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני או לא הדרי זביני תא שמע דההוא גברא דזבין ארעא לרב פפא דאצטריכו ליה זוזי למיזבן תורי לסופלא איצטריכו ליה ואהדריה ניהליה רב פפא לארעיה רב פפא *לפנים משורת הדין הוא דעבד ת"ש דההוא בצורתא דהוה בנהרדעא זבנינהו כולי עלמא לאפדנייהו לסוף אתו חיטי אמר להו רב נחמן דינא הוא דהדרי אפדני למריידהו התם נמי זביני בטעות הוו דאיגלאי מילתא דארבא בעקולי הוה קיימא אי הכי היינו דאמר ליה רמי בר שמואל לרב נחמן אם כן נמצאת מכשילן לעתיד לבא אמר ליה אטו כל יומא בצורתא שכיחא אמר ליה אין בצורתא בנהרדעא משכח שכיחא והלכתא זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני: מתני' *אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין ר' שמעון אומר מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין מן האירוסין לא תמכור אלא בבית דין מפני שאין לה מזונות וכל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בבית דין: גמ' בשלמא מן הנשואין משום מזוני
אלא

אם נטלן במתנה לא כך כחו יפה · שיוכל לטרוף לקוחות על החוב ולא יוכל לטרוף על המתנה. אף זו על המזונות לא תוכל לטרוף לקוחות ועל הכתובה תטרוף אותם ואם מפני היתומים שלא יאמרו הכל לכתובה מכרת ונתקבלת כתובתיך יכולה היא להעמיד עדים שיראו את הנמכר למזונות ואם תצטרך לכך יבאו ויעידו ואת הנמכר לכתובה לא תודיע מפני הלקוחות: מוכרת לשנים עשר חודש · כדי מזונות של שנה תמכור יחד: והלוקח · לא ימסור לה כל המעות אלא דמי מזונות של חדש בחדש שאם תינשא יחזיר מה שבידו ליורשים: מהו שתחזור ותטרוף · אותם הקרקעות עצמן: ארמלתא דזבין · שדה יתומים למזונות או לכתובה וקבלה עליה אחריות: אחריות איתמי · אחריות הלקוחות חוזר על היתומים שהרי עליהן היה החוב: טרפא · והם יחזרו על היתומים: מוכרת והולכת למזונות: עד · שלא יותר קרקע ליורשים אלא שיעור כתובתה: וסמך לה · ואותו השאר יהא סמך לה לגבות משם כתובתה: זבין ולא איצטריכו ליה זוזי · מכר שדהו ואנו יודעים שהיה חפץ לקנות שדה פלוני או פרגמטיא פלונית באותן מעות: ולא איצטריכו ליה זוזי · שחזרו בהן המוכרים: בצורתא · יוקר הבא בשערים פתאום: זבנינהו לאפדנייהו · לקנות חטין: דארבי בעקולי הוו קיימי · שעל ידי שגדל הנהר הוצרכו הספינות ללכת עקלקלות ואילו ידעו המוכרים כן לא היו מוכרים בתיהם ומשעת מכירה הוה ליה טעות אבל היכא דמכירה לאו בטעות הואי כגון חזרו בהן מוכרי החיטין לאחר שמכרו אלו בתיהם או שבאו חיטין ממקום אחר שעדיין לא נעקרו ממקומם לא הדרי: אי הכי היינו ודאי דאמר ליה כו' נמצאת מכשילן · דאי בעי לזבוני קרקע לא ימצאו קונים: ואמר לי' אין בצורתא בנהרדעא משכח שכיח וחיישינן לדלמא אתו ארבי דקיימי בעקולי והדרי זבינייהו שמע מינה טעמא משום מקח טעות הוי דאי בדאתו חטין ממקום קרוב או שבאו לאלו לבדם דטעמא משום זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הוא מידי דלא שכיח הוא וליכא מכשול: מתני' בין מן הארוסין · שאין לה מזונות ומוכרת לכתובה: בין מן הנשואין · שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בבית דין: רבי שמעון אומר מן הנשואין · שהיא מוכרת למזונות: מוכרת שלא בבית דין · שאי אפשר לה להיות יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה בית דין אבל מן האירוסין שאין מכירתה אלא לכתובה לא תמכור אלא בבית דין: גמ'
אלא

[עירובין קב: וש"נ]

גיטין ס·

[לעיל פא: וש"נ]

[ברכות ד' מס: ב"ק נט: ב"מ כה: לג:]

ב"מ לב·

אי דלמא נהי דאחריות דעלמא כו' · ולא דמי להאי דלעיל (דף צב·) ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר ראובן ולקחה משמעון באחריות דבמסקנא אמר רבא נהי דאחריות דעלמא לא קביל עילויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה לא דמי דהתם ודאי כיון שראובן לוה דין הוא שיטרפו ממנו הקרקע ואין על שמעון לפרוע כיון דבאת לידי ראובן הנאה שקבל המעות אבל הכא שהיורשין חייבין לה מזונות יכולה למכור ולחזור ולטרוף שהרי כשחוזרת וטורפת חוב שלה היא נפרעת ואין כאן עיוות הדין כלל:

וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר · וא"ת מאי נפקא לה מינה בין מה שהיתה מוכרת למזונות ובין מה שתמכור לכתובה נפקא מינה שתוכל למכור ביחד כדי כתובתה אבל למזונות אינה מוכרת אלא לששה חדשי' ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום ועוד אם נשאת אחר שמכרה הלוקח לא יתן כי אם אחת לל' יום ולא תוכל לגבות מהן לכתובה דהא מטלטלין נינהו ומזונות אבדה:

מאי סמך לה ש"מ שיירא אין לא שיירא לא · וא"ת תקשי מהכא לרמי בר חמא דהוה בעי למימר לעיל גבי ראובן שמכר שדה לשמעון דאפילו אחריות דנפשיה לא קביל עילויה והא בהך ברייתא אמרי' גבי אשה אחריות דנפשה מיהא קיבלה עלה וכ"ש התם לפי מה שפירשנו לעיל וי"ל דמצי למימר רמי בר חמא דהכא ודאי אחריות דנפשה מקבלת [אע"ג דאחריות איתמי היינו מעלמא אבל אנפשה מיהו קיבלה] דהא אינה מוכרת בהדיא שלא באחריות אבל התם שמכר לו בהדיא שלא באחריות אפילו אחריות דנפשיה לא קביל עילויה מ"ר:

זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני כו' · וכגון שגילה דעתו בשעת המכר דאמר דליזבן תורי קא זבין להו דאי שתק הוו להו דברים שבלב וכן בפרק ב' דקידושין (דף מט:) גבי ההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל התם נמי בדגלי דעתיה ויש דברים שאינו מועיל בהם גילוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לארץ ישראל דזהו דבר שאין רגילין למכור אדעתא דהכי התם ודאי אין מועיל גילוי דעת שאם לא תאמר כן מעכשיו אין צריך לשום תנאי אלא גילוי דעת בעלמא ובכל מקום בעינן דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן תנאי כפול אלא ודאי גילוי דעת במילתא שאין רגילות לעשות כן לא מהני עד שיתנה ויש דברים דאפילו גילוי דעת אין צריך כגון שטר מברחת דלעיל פרק האשה שנפלו (דף עט· וסס·) וכן ההיא דבפרק מי שמת (ב"ב קנב· וקנו:) דתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה בידוע שאם היה יודע שבנו קיים לא היה כותב · מ"ר:

אי הכי היינו דא"ל רמי בר שמואל לרב נחמן א"כ נמצאת מכשילן כו' · פי' רש"י אי הכי היינו ודאי דא"ל נמצאת מכשילן כו' א"ל בצורתא משכח שכיחי וחיים דלמא אתו ארבי בעקולי והדרי זביני דאי בדאתו ממקום קרוב או שבאו לאלו לבדן דטעמא משום דזבין ולא איצטריך ליה זוזי הדרי זביני מילתא דלא שכיח הוא וליכא מכשול וקשה לפירוש זה דמאי הוכחה היא לעולם אימא לך משום דלא אצטריכו ליה זוזי הדרי זביני ומיהו כל שכן היכא דהוו בעקולי כדמוכח שמעתא דהז הוי מקח טעות יותר ואם כן שפיר קאמר דנמצאת מכשילן לעתיד הואיל דבכל ענין הדרי זביני כדפרשינן הלכך נראה כמו שפירש רשב"ם אי הכי קושיא הוא הואיל דאמר דהאי הדרי זביני דוקא משום דבעקולי הוו קיימי היכי קאמר בצורתא בנהרדעא משכח שכיח הלא זאת בצורתא דארבי בעקולי הוו קיימי פשיטא דלא שכיח הוא ובשלמא אי פשטינן מינה זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני היינו ודאי דשכיחא דרוב פעמים היה להם בצורתא וניחא נמי לפי זה הא דפסקינן הלכתא לפי פשיטת הבעיא:
אלמנה

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ח מהלכות אישות הל' כא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף ל:

יח ב מיי' פי"ז שם הל' יג ופי"ב מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כט וסימן קג סעיף ג וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ד:

יט ג טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף כט:

כ ד מיי' פי"א מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רז סעיף ג:

כא ה מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קג סעיף א:

תוספות רי"ד

כיצד מוכרת אמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב הונא לי"ב חודש ולוקח מפרנס א' לשלשים יום פי' מוכרת מן הנכסים כשיעור מזונות שנה א' ולא יתנו לה כל המעות ביחד שמא תמות אלא יתנו המעות להיתומים: אמר אמימר הל' [מוכרת] לו' חדשים ולוקח מפרנס א' לל' יום א"ל ר"א לאמימר הא דר"ה מאי א"ל לא שמיע לי כלומר לא ס"ל: בעא מיניה מר"ש. מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובתה · פי' איתן הקרקעות עצמן שמוכרן למזונותי' וקמבעי' להו בדר"י דאר"י ארמלתא דזבין אחריותא איתמי וב"ד דזבין אחריותא איתמי מאי מי אמרינן כיון דאחריותא איתמי טרפא א"ד מצי א"ל נהי דאחריותא דעלמא לא קבלת עלך אחריותא דנפשך קביל קבלית א"ל ר"ש תניתוה מוכרת והולכת עד כדי דמי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר ש"מ שייר אין לא שייר לא פי' מוכרת והולכת למזונות עד שלא ישאר קרקע ליתומים אלא שיעור כתובתה שיהיה לה סמך לגבות כתובתה משם ש"מ מדקתני סמך לה שתגבה מן השאר דוקא אם נשארו נכסים ליתומים אית לה סמך לגבות כתובתה אבל אם לא נשארו נכסים ליתומים אין לה סמך לגבות מן הלקוחות דאחריות דנפשה קבילה עלה עיין בערך נ"א בס"ה: איבעי' להו זבין ולא איצטריכו לי' זוזי הדרי זביני או לא ת"ש דההוא בצירתא דהות בנהרדעא זבנינהו כ"ע לאפדנייהו למיזבן חיטי לסוף אתי חיטי ואר"נ דינא הוא דהדרי אפדני למרייהו ומסיק תלמודא והל' זבין ולא איצטריכו לי' זוזי הדרי זביני פי' ודוקא כגון שפירש בפיו דארעת' דהכי קמזבנינא ראי לא פירש דברים שבלב אין דברים אע"ג דידעי ביה שכנים ומוכחא מילתא דהכי אמרי' בפ' האיש מקדש ההוא גברא דזבנינהו לנכסי אדעתי' למיסק לא"י ובעידנא דזבין לא אמר מידי א"ר הוי דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים עיין מ"ש שם דאע"ג דמוכח מילתא לעלמא דארעתא למיסק זבין כגון שידעו בו שכנים שהי' בדעתו לעלות אפ"ה כיון שלא פי' בפיו בעת המכירה כי הוא רוצה לעלות אמרי' דברים שבלב אינן דברים: מתני' אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד רש"א מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד מן האירוסין לא תמכור אלא בב"ד מפני שאין לה מזונות וכל שאין לה מזונות ל"ת אלא בב"ד פי' למזונותי' שא"י להמתין עד שיזקק לה ב"ד אבל מן האירוסין שאין לה מזונות כ"א כתובה אינה רשאית למכור שלא בבית דין ואין הל' כר"ש דקיי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ואמרינן עלה בפרק אלו מציאות אמר ר' יוסף אמר ר' נחמן אינה צריכה ב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד הדיוטות: בשלמא מן הנשואין משום מזוני וא"י להמתין

אלא מן האירוסין מאי טעמא אמר עולא *משום חינא ר' יוחנן אמר *לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין מאי בינייהו איכא בינייהו גרושה למאן דאמר משום חינא גרושה נמי בעיא חן למאן דאמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין גרושה לא איכפת ליה תנן וגרושה לא תמכור אלא בבית דין בשלמא למאן דאמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין גרושה לא איכפת ליה אלא למאן דאמר משום חינא גרושה נמי בעיא חן הא מני ר' שמעון היא אי רבי שמעון הא תנא ליה רישא מן האירוסין לא תמכור כו' מהו דתימא אלמנה מן האירוסין הוא דלא נפיש חן דידה אבל גרושה דנפיש חן דידה אימא ו׳תיבעי חן הא נמי תנינא כל שאין לה מזונות לאתויי מאי לאו לאתויי גרושה לא לאתויי מגורשת ואינה מגורשת כדרבי זירא *דאמר ר' זירא "כל מקום שאמרו מגורשת ואינה מגורשת *בעל חייב במזונותי' ת"ש כשם שמוכרת שלא בב"ד כך יורשיה יורשי כתובתה מוכרים שלא בבית דין בשלמא למאן דאמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין כי היכי דאיהו לא ניחא ליה דתתבזי יורשיה נמי לא ניחא ליה דליבזו אלא למאן דאמר משום חינא יורשיה מאי חן איכא תרגמה עולא כגון שירשתה בתה או אחותה: **מתני'** מכרה כתובתה או מקצתה משכנה כתובתה או מקצתה נתנה כתובתה לאחר או מקצתה לא תמכור את השאר אלא בבית דין וחכ"א ג׳מוכרת היא אפי' ארבעה וחמשה פעמים *ד׳ומוכרת למזונות שלא בבית דין וכותבת למזונות מכרתי ה׳וגרושה לא תמכור אלא בבית דין: **גמ'** מתניתין מני ר"ש היא דתניא *מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות *(דברי ר"מ) ר"ש אומר אע"פ שלא מכרה ולא משכנה כתובתה אלא מחציתה אבדה מזונותיה *למימרא דרבי שמעון סבר דלא אמרי' מקצת כסף ככל כסף^א ורבנן סברי אמרי' מקצת כסף ככל כסף הא איפכא שמעינן להו *דתניא °והוא אשה בבתוליה ו׳פרט לבוגרת שכלו בתוליה דברי ר"מ ר' אלעזר ור' שמעון מכשירין בבוגרת התם בקראי פליגי ר' מאיר סבר בתולה אפי' מקצת בתולים בתוליה עד דאיכא כולהו בתולים בבתוליה בכדרכה אין שלא כדרכה לא ר' אלעזר ור' שמעון סברי בתולה שלמה משמע בתוליה אפילו מקצת בתולים בבתוליה

ויקרא כא

רש"י

אלא מן האירוסין מאי טעמא · לא אטרחוה רבנן [לבא] לבית דין ככל שאר מוגילי שטר חוב: משום חינא · שיהו בעליהן לחן בעיניהן ולא ימנעו הנשים מלינשא לאנשים: גרושה נמי בעיא חן · תקנתא דמשום חינא שהרי תקנת חכמים היא ולא מאהבת האיש הלכך מה לי אהובה מה לי שנואה: ר"ש היא · דלית ליה חינא דגבי אלמנה מן האירוסין נמי משום דלכתובה קא מזבנה אמר לא תמכור אלא בב"ד: דלא נפיש חן דידה · שלא היתה לה חיבת ביאה ולא ירע בעיני הנשים אם הוטרחה זו: אימא תבעי חן · ואפי' לרבי שמעון: הא נמי תנינא · בסיפא דמילתיה דרבי שמעון: לאו לאתויי גרושה · מן הנשואין דאי מן האירוסין הא אשמעינן אלמנה וכ"ש גרושה: מגורשת ואינה מגורשת · ומן האירוסין ולא לאשמעינן דלא תמכור לכתובתה אלא בב"ד דהא *מאלמנה שמעינן לה אלא אגב אורחיה אשמעינן דמגורשת ואינה מגורשת כגון זרק לה גיטה ספק קרוב לה ספק קרוב לו ברה"ר אין לה מזונות מן היתומים אם מת: כדרבי זירא · דאמר בעלה חייב במזונותיה בחייו [ואשמעינן מתני' דוקא בחיין] משום דמעוכבת בשבילו להנשא אבל לאחר מיתה לא דדלמא גרושין הוו ואין לה מזונות דמספיקא לא מפקי' ממונא: יורשיה · יורשי כתובתה גרסינן ולא גרסינן ויורשי: מאי חן איכא · הרי הנטרחים לבית דין אנשים הן: שירשתה בתה או אחותה · דמשום דידה בעינן תקנתא שלא תמשך מלהנשא: **מתני'** לא תמכור את השאר כו' · ר"ש קאמר לה דאמר אין מוכרת שלא בב"ד אלא למזונות וזו מכיון שגבתה מקצתה אין לה מזונות והכי מוקי לה בגמרא כרבי שמעון: וחכמים אומרים מוכרת היא · לכתובתה אפילו לפרקים ואף על פי כן מוכרת בינתיים למזונות שלא בב"ד: וכותבת · בשטר המכירה: למזונות מכרתי · משום עלה טובה כדאמר לעיל: וגרושה לא תמכור · לכתובתה: אלא בב"ד · למ"ד טעמא משום אינו רוצה שתתבזה כו' הא לא איכפת ליה ודברי הכל היא ולמאן דאוקי טעמא משום חינא הא ר"ש היא: **גמ'** מתני' מני · ת"ק דמתני': מכרה כתובתה · טולה אין לה מזונות דברי ר"מ אבל מכרה מקצתה יש לה מזונות: לא אמרינן מקצת כסף · מוהר הבתולות שיש לה עדיין עליהם הרי הוא ככולו ויתן לה מזונות: פרט לבוגרת · ולא אמרינן מקצת בתולים ככל הבתולים: *בתוליה · אי הוה כתיב והוא אשה בתולה יקח: בבתוליה · במקום בתולים הקפיד הכתוב אבל נבעלה שלא כדרכה והיא נערה כשרה לכה"ג:

בתוליה

תוספות

אלמנה מן האירוסין הוא דלא נפיש חן דידה אבל גרושה כו' · פירש רבינו חננאל גרושה נפיש חן דידה דיש לה תוספת והוא"ל ויש לה לגבות כל כך אימא שתמכור שלא בבית דין א"נ יש לפרש שהיא צריכה חן יותר לינשא שהיא בזויה יותר מן האלמנה:

לאתויי מגורשת ואינה מגורשת · פירש הקונטרס דאגב אורחיה קמ"ל דמגורשת ואינה מגורשת אינה גובה מזונות מן היתומים וזו היא מילתא דפשיטא דמספק שמא מגורשת גמורה היתה לא תוציא מזונות מן היתומין הילכך נראה כפירוש רבינו חננאל לאתויי מגורשת ואינה מגורשת הא דתנן כל שאין לה מזונות לא תמכור הא יש לה מזונות תמכור שלא בב"ד ואי זו היא זו אלמנה מן הנשואין ומרבה מגורשת ואינה מגורשת ואין לתמוה מאי קמ"ל אם מוכרת שלא בבית דין דמלי למימר דעיקרא דמילתא לאשמועינן דבת מזונות היא אי נמי מליט למימר דאף המכירה שלא בב"ד קמ"ל דאע"ג דלא מדינא היא ניזונת אלא משום דאגידא ביה ס"ד דלא תקנו לה רבנן למכור שלא בב"ד דסגי לה אי אית לה אפי' בב"ד:

מכרה כתובתה · נראה לי לפרש דהיינו מנה ומאתים והשתא אתי שפיר דקאמר לא תמכור השאר אלא בב"ד דהיינו תוספת:

מתניתין מני רבי שמעון היא דתניא כו' · וא"ת ממתניתין נמי תפשוט דאתיא כרבי שמעון מדקתני לא תמכור את השאר אלא בבית דין דהיינו כר"ש דאמר כל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בבית דין וי"ל דחכמים נמי כרבי שמעון סבירא להו בהא דאמר כל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בב"ד ואי מדקתני מוכרת אפילו ארבעה וחמשה פעמים ומוכרת למזונות שלא בב"ד משמע משום דאכתי לא הפסידה מזונות הוא דמוכרת כתובתה שלא בב"ד:

בבתוליה בכדרכה אין שלא כדרכה לא · דליכא למימר עד שיהו כולן קיימין בין כדרכה בין שלא כדרכה דאם כן ליפתוק קרא מיניה וממילא הוה ממעטינן בעולה שלא כדרכה מיו"ד של בתוליה כמו בוגרת אבל מבתולה בלא יו"ד לא אפשר לומר דהוה ממעטינן ליה דהא בקנס של נערה כתיב בתולה ואפי' הכי יש לה קנס כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף י') מודה רבי דלענין קנס דכולהו מעלמי וכן גבי נערה המאורסה דכתיב בתולה אמרינן התם דכולהו בסקילה ואפילו רבי לא פליג אלא משום דכתיב לבדו ומיהו קשה לי אימא בבתוליה אתא לרבות בוגרת ולא בעולה שלא כדרכה ונראה לי דמשמע ליה טפי לאוקמיה בבעולה שלא כדרכה משום דמשמע בבתוליה במקום בתולים כלומר במקום בתולים בעינן שתהא בתולה:

בתולה שלמה משמע · קשה לרבי אמאי איצטריך למכתב גבי קנס נערה למעוטי בוגרת תיפוק ליה מבתולה שלמה משמע ואפילו אם תמצא לומר ההוא בתולה איצטריך לכדדרשינן ליה באלו נערות (לעיל דף לח: ושם) אין בתולה אלא נערה וכן הוא אומר והנערה טובת מראה מאד בתולה ולהאי תנא אמאי איצטריך למכתב בתולה נערה בכל מקום כיון דכתב בתולה ידעינן שהיא נערה ועוד קשה מהא דאמר גבי נערה המאורסה באו עליה עשרה ועדיין היא בתולה כולן בסקילה ואמאי והא כתיב בתולה דמשמע שלמה למעט שלא כדרכה ואפילו רבי לא פליג מהאי טעמא דבתולה שלמה משמע ואמרינן נמי בקידושין (דף י') מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי ואמאי והא כתיב ביה בתולה ושמא י"ל התם משום דדרשינן (שם ט:) בעולת בעל בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה:

שיהו

תוספות רי"ד

להמתין אלא מן האירוסין מ"ט עולא אמר משום חינא פי' כדי שיהא לה כתובתה מצוי' אולי תמצא חן בעיני האנשים ותנשא בה ר"י אמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד' מ"ב א"ב גרושה לעולא דאמר משום חינא גרושה נמי צריכה חן ולר"י דאמר אין אדם רוצה כו' אגרושה אינו חושש בבזיונה הלכך אינה מוכרת אלא בב"ד א) ועולא מדקדק ומוקי לה כר"ש: ת"ש כשם שמוכרת שלא בב"ד כך יורשיה יורשי כתובתה מוכרים שלא בב"ד בשלמא למ"ד אין אדם רוצה כו' כי היכי דאיהו לא ניחא לה שתתבזה יורשי' נמי לא ניחא ליה דליבזו אלא לעולא דאמר משום חינא יורשי' מאי חן איכא תרגמה עולא כגון שירשתה בתה או אחותה: ואלה הם שינויא דחיקא ואשינויא דחיקא לא סמכי' דסתם קתני יורשי' יורשי כתובתה ומשמע אפילו זכרים גם מה שהעמיד האי דתנן וגרושה לא תמכור אלא בב"ד דהוא ר"ש שינויא דחיקא הוא דסתמא דמתני' רבנן הוא מדתני רישא וחכ"א מוכרת היא אפילו ד' וה' פעמים ומוכרת למזונות שלא בב"ד והדר תני וגרושה לא תמכור אלא בב"ד השתא איכא לדיוקא האי דאמרו חכמים שלא בב"ד אהיכא קאי אי אמוכרת למזונות פשיטא ודאי דמוכרת למזונות שלא בב"ד מוכרת וליכא מאן דפליג בהא והו"ל למימר מוכרת למזונות סתם והוה קמ"ל דאע"ג דמכרה ד' וה' פעמים לכתובתה לא אבדה מזונותי' אלא אכתי מוכרת למזונות [אלא] שלא בב"ד אכלהו קאי דמוכרת אפילו ד' וה' פעמים לכתובתה ואח"כ מוכרת למזונות וכלהו מוכרת שלא בב"ד ופליג עם ר"ש בתרתי(דהא)[והוא] ת"ק דפליג עם ר"ש ברישא והדר תני וגרושה ל"ת אלא בב"ד ומודים חכמים בגרושה שלא תמכור אלא בב"ד משום דטעמא הויא שלא תתבזה וגרושה תתבזה ותתבזה הכי משמע פשטא דמתני' ומאי דמוקי לה כר"ש שינויא הוא ואשינויא לא סמכי' ומ"ה הל' כר"י ולא כעולא' ב)אר"י אמר רב"י א"ש כ"מ שאמרו מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותי' וה"מ בחיי בעלה משום דמעכבה מלנשא אבל לאחר מיתתו שהיא ראוי' להנשא תביא ותטול ומספיקא לא (תנשא ונם) [תיטול דנם] דידה מפקא מחזקתה ואין מוציאין ממון מחזקתו בספק: מתני' מכרה כתובתה או מקצתה נתנה לאחר או מקצתה משכנה או מקצתה ל"ת את השאר אלא בב"ד וחכ"א מוכרת היא אפילו ד' וה' פעמים מעט מעט לצורך כתובתה וביני ביני עד שלא תפרע כל כתובתה מוכרת למזונות שלא אבדה מזונותי' אלא לאחר שתגבה כל כתובתה וכל מכירותי' היא עושה שלא בב"ד וכותבת למזונות מכרתי מה שהיא מוכרת למזונות שלא ימענו עלי' היתומים כי הכל מכרת לכתובתיך ונתנקבלת כתובתך והלכך תפרש במכירה מה שהיא מוכרת למזונות כי למזונות מכרתי וגרושה ל"ת אלא בב"ד דמודי רבנן בגרושה שאינו חושש בבזיונה הילכך אין לה רשות אלא למכור בב"ד: גמ' מתני' מני ר"ש היא דתניא מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר א"ל מזונות דברי ר"מ ר"ש אומר אע"פ שלא מכרה אלא מקצת לא תמכור מן השאר אלא בב"ד ר"ש סבר ל"א מקצת כסף ככל כסף ור"מ סבר מקצת כסף ככל כסף פי' מקצת כסף של מוהר הבתולות שנשאר לה לגבות(שוה כסף)ככל כסף ויש לה מזונות עד שתגבה הכל ואין הל' כר"ש דאמרינן

ההיא

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' כה טוש"ע אה"ע סימן צג סעיף ב:

כג ב מיי' פי"ח שם הל' יח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קג סעיף א:

[לעיל פד: וש"נ]

כד ג מיי' פי"ח שם הל' כ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף כה:

כה ד מיי' פי"ז שם הל' יג סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קג סעי' ג:

כו ה מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יג סמג עשין נז:

מסורת הש"ס

[לעיל עד: עי' גיטין מו']

מאלמנה מן האירוסין שמעינן לה כו' כצ"ל מהרש"א

גיטין עד: ב"מ יב: ב"ב מז:

נ"ל בעלה

[לעיל נ:]

[תוספתא פי"א] לעיל נד'

[בתוספתא ליתא]

והשאר לא תמכור אלא בב"ד למימרא כו' כצ"ל רש"ל

יבמות נט'

[נ"ל בתולים]

א) נראה דחסר כאן וצ"ל וכן תנן לקמן בסמוך דגרושה לא תמכור אלא בב"ד ועולא מדקדק וכו'. ב) נראה דצ"ל א"ר זירא אמר רבה בר ירמי' אמר שמואל וכ"ה בגיטין ע"ד אכן בב"ב מ"ז הגי' אמר רב ירמי' בר אבא .

הגהות מהר"ב רנשבורג א] גמ' ורבנן סברי אמרי' מקצת כסף ככל כסף . כ"ב עי' חולין דף פח. תוד"ה ור"י סבר וכו' ובמנחות יח: ד"ה ר"י וכו' ובכורות ג' ד"ה ר"י וכו' :

בבתוליה שיהו כל בתוליה קיימין [א]בין בדרכה בין שלא כדרכה ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה קתבעה מזוני *אתאי לקמיה דרבא אמר להו ליתמי זילו הבו לה מזונות ליתדחש להא דר' שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה או אין צריכה שבועה ותבעי לך הכרזה אמר ליה הכרזה לא קמיבעיא לי דא"ר זירא אמר רב נחמן [ב]אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום ה"ד אי דאכרוז אמאי לא עשתה ולא כלום אלא לאו דלא אכרוז ולעצמה הוא דלא עשתה ולא כלום [ג]הא לאחר מה שעשתה עשתה [ד]לעולם דאכרוז ודאמרי לה מאן שם ליך כי האי דההוא גברא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי אזל שמה לנפשיה בארבע מאה זוזי אייקר קם בשית מאה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה מאן שם לך [ה]והלכתא צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה: **מתני'** [ו]אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה [ז]היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל אפילו היא אומרת אחזיר דינר ליורשין מכרה בטל רשב"ג אומר לעולם מכרה קיים עד שתהא שם כדי שתשייר בשדה *בת תשעה קבין ובגנה בת חצי קב וכדברי רבי עקיבא בית רובע [ח]היתה כתובתה ארבע מאות זוז ומכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים: **גמ'** מאי שנא שוה מאתים במנה דאמרי לה את אפסדת שוה מנה במאתים נמי תימא אנא ארווחנא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה

כאן

רש"י

בתוליה קיימין · לענין בעילה שלא נבעלה אפילו שלא כדרכה: דתפסה כסא דכספא · ולא היה בו שיעור כתובתה: צריכה שבועה · שלא גבתה יותר: ששמה לעצמה · לקחה שדה היתומים לעצמה בשומת כתובתה: לא עשתה ולא כלום · ואם רצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרין ונוטלין אותה: מאן שם ליך · ממי קבלת מכירה זו לא מבית דין ולא מיתומין לפיכך לא יצא הקרקע מרשות היתומין אבל היכא דשמת לאחריני נפק מרשות היורשין שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור: כיסתא · מספוא לשון אחר כסיתא גרס עצי אלמוגים שקורין קורא"ל: **מתני'** שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה · דאמרינן לה את אפסדת: מכרה בטל · שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא שכל המכר טעות שהרי בבת אחת היה: לעולם מכרה קיים · והיא תחזיר את הדינר ליורשין (א)דמה הפסידתן: עד שיהא · באונאה כדי שאילו לא היתה האונאה היה משתייר בשדה בת תשעה קבין או האונאה עצמה תשעה קבין והוא הדין אם נשאר ליתומים שם לבד האונאה ט' קבין דכיון דיש ליתומים קרקע שם כשיעור שדה יאמרו לה אין רצוננו למכור קרקע הראוי לנו אבל אם אין האונאה ראויה להצטרף לכדי שדה לא הפסידתן כלום: ובגנה בת חצי קב · שזה שיעור גנה: וכדברי ר' עקיבא · ששמענו ממנו במקום אחר *בבית רובע הוא שיעור גנה: **גמ'** כאן

תוספות

שיהו בתוליה קיימין בין כדרכה בין שלא כדרכה · פירוש בעינן שאותן מקלת בתולים יהו קיימים בכל מקום ולא מצי למימר שלא כדרכה לא דלשתוק קרא מיניה:

מוכרת שלא בבית דין צריכה שבועה כו' · ואם תאמר מתני' היא בפרק השולח (גיטין לד: ושם) דתנן אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ואיכא למימר היא באלמנה מן האירוסין כרבי שמעון דאמר כל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בבית דין ונראה לרבי דוחק ועוד קשיא לי דלפום סוגיא דשמעתא לא פשט ליה רב יוסף מידי ואמאי תפשוט ליה דעל כרחך (ב)באלמנה מן הנשואין היא מדקתני סיפא נמנעו מלהשביעה וא"ר זירא אמר שמואל לא שנו אלא באלמנה אבל גרושה משביעין אותה וטעמא דאלמנה שאני בההיא הנאה דקא טרחא קמי יתמי אתיא ומוריא התירא אלמא הוה מצי למפשט ממילתיה דשמואל דבאלמנה מן הנשואין מיירי דאי מן האירוסין מיירי לא שייך למימר קא טרחא קמי יתמי שהיא עומדת בבית אביה אלא אומר רבי דהך שבועה לא משום נצרי אלא כדפי' בקונטרס שלא גבתה יותר ולא מיבעיא ליה במכרה למזונות שלא בב"ד דהא לקמן פסיק הלכתא צריכה שבועה ואנן קיימא לן שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו דתנן לקמן (דף קד·) מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה וההוא בסוף היינו בשעת גביית כתובה דהא לעיל בשילהי הכותב (דף פח:) מוקי רבי ירמיה חנן כרבי שמעון דאמר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה משמע דשום שבועה אין מזקיקין אותה עד זמן תביעת כתובתה אלא נראה לרבי דבמוכרת לכתובה מיבעיא ליה דתחלה קודם גביית כתובתה משביעין אותה שלא עכבה משל בעלה כלום ולאחר שמכרה נכסים שלא בבית דין ליגבות מהן כתובתה מיבעיא ליה אם חוזרין ומשביעין אותה שלא גבתה יותר ועוד אומר רבי דהך שבועה דמיבעיא ליה לא כפ"ה שלא גבתה יותר אלא מיבעיא ליה אי משביעין אותה שלא זלזלה בנכסים וכן מוכח מדקאמר תיבעי לך הכרזה דהוי נמי שלא תזלזל וכן פי' ר"ת · מ"ר:

ותיבעי לך הכרזה · דמדמבעיא לך שבועה מכלל דפשיטא לך דלא בעי הכרזה דאי הוה בעי הכרזה כ"ש דצריכה שבועה: (ג) **אמר** ליה הכרזה לא קא מיבעיא לי · דפשיטא שאינה צריכה הכרזה וא"ת הא אמרינן לעיל (דף פז·) לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא משמע הא לשאר מילי בעינן הכרזה ועוד תנן בערכין (דף כא:) שום היתומים ל' יום ואומר רבי הני מילי כשבית דין מוכרין דאי טעו בפחות משתות מכרן קיים הלכך צריכי הכרזה שלא להפסיד נכסי יתומים אבל אלמנה אפילו מכרה שוה מנה ודינר במנה תנן דמכרה בטל ואין יכול לבא לידי הפסד מוכרת שלא בהכרזה והא דאמרינן לקמן (דף ק:) ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין מאי קא משמע לן תנינא שום היתומין כו' ומסיק הני מילי שליח אלמא דבשליח גופיה צריך הכרזה אע"ג דאי מוזיל חוזר לא קשה מידי חדא °דהא בשליח ב"ד מוקמינן לה כמו שפי' רבינו תם ועוד אפי' שליח דעלמא לא קשה מידי דלא אלמוה רבנן לשליח שימכור בלא הכרזה כמו אלמנה: **אלא** לאו דלא אכרוז כו' · תימה לי אכתי היכי פשיט מהכא דלמא הא דקאמר רב נחמן אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום הא לאחר עשתה במכרה למזונות דאינה צריכה שבועה כדפי' לעיל והואיל וכן אינה צריכה הכרזה ואמר לי רבי דלא מפליג רב נחמן בין מוכרת למזונות למוכרת לכתובה: **דאמרי** לה מאן שם ליך · כלומר מי החזיקך באלו הנכסים שאין לך אדם שיכול לזכות בקרקע חבירו אם לא יחזיקוהו בה ב"ד אבל הא לא קאמר שומא ממש דלאע"ג דליכא ב"ד מומחין ב"ד הדיוטות מיהא איכא כדאיתא בהדיא באלו מציאות (ב"מ לב· ושם) ומה שמחזיקין אותה אותם ב"ד הדיוטות לא חשיבא חזקה דיושבי קרנות הם ואינן אלא בקיאי בשומא בעלמא ותימה לרבי דהכא משמע דאם החזיקוה ב"ד היתה יכולה לעכב הקרקע לעצמה ובהמפקיד (שם לח·) תניא המפקיד אצל חבירו יין והחמיץ דבש והדבש עושה להם תקנה ומוכרן בב"ד וכשהוא מוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו כיוצא בו כו' והא לא מצינו למימר דהא דקאמר בב"ד היינו ברשות ב"ד אבל אם ידעו ב"ד השומא יכול לעכבם לעצמו דבירושלמי מסיק על ההוא מעשה דיוחנן חקוקאה דמייתינן בפ"ק דפסחים (דף יג· ושם) א"ל לא ומוכרן בב"ד אלמא אע"ג דהוה רבי קא יהיב ליה רשותא ליוחנן חקוקאה הוה מצריך ליה מכירה בב"ד ואומר רבי דהתם הוי טעמא משום חשדא והלכך קאמר שלא יעכב לעצמו ודוקא בדבר הנפקד כי התם שייך חשדא דכולי עלמא לא ידעי שב"ד ידעו בשומא אבל הכא אלו הנכסים ידעו העולם שעל ידי ב"ד באו לידה וגבי כיסתא דיתמי נמי כמו כן ידעו וליכא חשדא אי נמי הכא הבית דין עצמם הם המפקידים הלכך יש לה לעכב על ידם אבל התם שהפקיד אחר אצלו לא יעכבנו לעצמו ומיהו אההיא דירושלמי מתמה רבי אמאי לא מועיל בפקדון רשות בית דין לעשות הנפקד שליח למכור שלא בב"ד לתקנת המפקיד דקא בעי התם מכירה בבית דין הלא גבי מכירת קרקעות לצורך האלמנה תקנו שליח ואיכא נמי למ"ד דהוה כדיינין ושמא התם בירושלמי בב"ד הדיוטות קאי ואין לתמוה אי קרי ליה בית דין הואיל ולא קתני גבייהו ב"ד גמור דהא קרי מכירת אלמנה שלא בב"ד אע"ג דאיכא הדיוטות כדפרישית לעיל היינו משום דקתני גבייהו ב"ד גמור: **אלמנה** שמכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה כו' · בירושלמי פריך ויחזור המקח ומוקי לה רבי יוחנן כשהוזל המקח כשהוקיר המקח וריש לקיש אומר אין אונאה לקרקעות אמר רבי יוחנן אם היה דבר מופלג יש לו אונאה מתניתין פליגא אר' יוחנן אלו דברים שאין להם אונאה הקרקעות פתר ליה בדבר שאינו מופלג פי' ר"ח שלא הגיע אונאה עד כדי

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יד:
כח ב מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יד ופי"ח הל' כ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לג סעיף כו וסי' קג סעיף ה:
כט ג ד מיי' פי"ז שם הל' יד טוש"ע שם סי' לג סעיף כה וסי' קג סעיף א:
ל ה מיי' פי"ח שם הל' כ טוש"ע שם סי' קג סעי' א ד:
לא ו מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יד סמג לאוין קע טוש"ע אה"ע סי' קג סעי' ו:
לב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
לג ח מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' ח:

מסורת הש"ס

[עי' תוס' לעיל פד: ד"ה והוא וכו']
[ב"ב יא·]
ב"ב קג:

תוספות רי"ד

ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה פי' מחיים דבעל תפסה דמהני תפיסה דמחיים במטלטלי ולא היה בה שיעור כתובתה לסוף היא תבעה מזוני אתאי לקמיה דרבא א"ל ליתמי זילי הבו לה מזוני לית דחש לה לדר"ש דאמר ל"א מקצת כסף ככל כסף שלח לי' (רבא) [רבה] ב"ד לר"י מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה כדין כל אלמנה דלא אתפסה בעלה צררי וכ"ז שלא נשבעה אין מכירתה מכירה א"ד אין צריכה שבועה דשבועה זו הוא דב"ד משביעים אותה ומכירתה מכירה בלא שבועה והיתומים ישביעוה לכשירצו ותיבעי לך הכרזה אם היא צריכה הכרזה כמו ב"ד שאין רשאין למכור אלא בהכרזה ואם מכרו שלא בהכרזה אין מכירתן מכירה כדאמרי' לקמן א"ל הכרזה לא קמבעי' לי דאר"ז אר"נ אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה כלום פי' אם שמה שדה א' ולקחתו לעצמה לא עשתה כלום שאם ירצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרים ונוטלים אותה מידה היכי דמי אי דאכריז אמאי לא עשתה כלום אלא לאו דלא אכריז ולעצמה הוא דלא עשתה כלום הא לאחר מה שעשתה עשתה לעולם דאכריז דאמרי' לה מאן שם לך פי' מאיזה קבלת מכירה זו לא מב"ד ולא מיתומים לפיכך לא יצא הקרקע מרשות היתומים אבל היכי דשמה לאחרים נפקי מרשות היתומים שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור כי ההוא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי פי' עצי אלמוגים אזל שמה לנפשי' בד' מאה זוז לסוף אייקר וקם בשית מאה אתו לקמי' דר"א א"ל מאן שם לך ומסיק תלמודא והל' צריכה שבועה ואין צריכה הכרזה פי' אבל צריכה היא למכור לפני בני אדם שהן בקיאין בשומא וזהו שאמרנו צריכה ב"ד הדיוטות שתמכור בפני ג' שהן בקיאין בשומא · (עיין לקמן בפ' שר"ג על מימרת חנן אומר תשבע בסוףולא תש"ב שהוכיח

שם הרב דהאי דקאמר הכא והל' צריכה שבועה דוקא כשמוכרת כנגד כל כתובתה אבל אם מכרה כנגד מקצתה הואיל ומשיירת ממנה א"צ שבועה שכיון שצריכה לישבע בסוף על המותר אין משביעין אותה בתחלה דומיא דמזונות שכ"ז שתובעת מזונותי' נתנים לה בלא"ש הואיל וצריכה לישבע בסוף על כתובתה): **מתני'** אלמנה שהיתה כתובתה ר' ומכרה שוה ק' בר' או שוה ר' בק' נתקבלה כתובתה היתה כתובתה ק' ומכרה שוה ק' ודינר בק' מכרה בטל ואפי' היא אומרת אחזיר את הדינר ליורשים מכ"ב פי' שאותו דינר א"ל רשות למכור נמצא שכל המכר בטעות היה שהרי בב"א הי' רשבג"א לעולם מכרה קיים עד שתהא שם כדי שתשייר בשדה בת ט"ק ובגינה חצי קב וכדברי ר"ע בית רובע קב פי' מכרה קיים והיא תחזור את הדינר ליורשין כמה שהפסידתן עד שיהא באותו אונאה שיעור שאם לא היתה האונאה הי' משתייר ליתומים קרקע שיעור ט"ק שהוא שדה חשוב (אם נשאר ליתומים) א) ודאי זה המועט שנתאנת להצטרף עמו אז וודאי מכרה בטל שאומרים לה אין רצוננו למכור הקרקע שלנו: היתה כתובתה ד' מאות זוז ומכרה לזה בק' ולזה בק' ולאחרון שוה ק' ודינר בק' של אחרון בטל של כלן קיים: מ"ש שוה ר' בק' דאמרי' לה את אפסדת שוה ק' בר' נמי תימא אנא ארווחנא פי' תאמר ליתומים אני טרחתי והרווחתי אחר לוקח שקנאו ביוקר אותו הריוח יהי' שלי ולמה הוא ליתומים אמר ר"ג ארב"א

א) ליתומים שם לבד האונאה תשעה קבין. כנ"ל וכ"ה ברש"י.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעולם וכו' דמה כ"ב ס"א דלמה ועיקר: (ב) תוס' ד"ה מוכרת וכו' דע"כ בהיא באלמנה: (ג) ד"ה ותיבעי וד"ה אמר סד"א:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר ליה וכו'. דהא בשליח ב"ד מוקמינן לה כמו שפי' ר"ת וכו'. תמוה לי הא קושייתם למ"ד שליח כאלמנה א"כ מה הועילו בזה הא לר"ת פלוגתייהו בשליח ב"ד וס"ל דגם בזה שליח כאלמנה ואדרבה בלאו שיטת ר"ת ניחא טפי די"ל דבשליח ב"ד לכ"ע שליח כדיינים וי"ל דכאי מהתם ה"א שליח היינו בשליח ב"ד וצ"ע:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"א מהל' שלוחין הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפג סעיף ו:

לה ב ג ד מיי' פ"ז מהל' מעילה הל' א סמג עשין רי:

כאן שנה רבי הכל לבעל המעות כדתניא הוסיפו לו אחת יתירה הכל לשליח דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר חולקין והתניא רבי יוסי אומר הכל לבעל המעות אמר רמי בר חמא לא קשיא כאן בדבר שיש לו קצבה כאן בדבר שאין לו קצבה אמר רב פפא *[א]הלכתא דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות מאי קמ"ל *שינויא דשנינן שינויא הוא איבעיא להו *אמר ליה °זבין לי ליתכא ואזל וזבין ליה כורא מאי מוסיף על דבריו הוא וליתכא מיהא קני או דלמא מעביר על דבריו הוא וליתכא נמי לא קני אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבינא ת"ש [ב]אמר בעה"ב *לשלוחו תן להן חתיכה לאורחין והוא אומר טלו שתים והן נטלו שלש כולן מעלו אי אמרת בשלמא מוסיף על דבריו הוי משום הכי בעל הבית מעל אלא אי אמרת מעביר על דבריו הוי בעל הבית אמאי מעל *והתנן [ג]השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל לא עשה שליחותו שליח מעל הכא במאי עסקינן [ד]דאמר להו טלו אחת מדעתו של בעל הבית ואחת מדעתי ושקלו אינהו תלת ת"ש היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל מאי לאו דזבין שוה מנה ודינר במנה ודינר ומאי במנה במנה שלה ומאי אפי' אפי' היא אומרת אחזיר את הדינר ליורשים בדינר מקרקעי וקתני מכרה בטל אמר רב הונא בריה דרב נתן לא בדאוזיל

הא

רש"י

כאן שנה רבי · במשנתינו למדנו רבי: הכל לבעל המעות · השולח שלוחו לשוק לסחורה ולקח בזול הכל לבעל המעות ולא מצי למימר אנא ארווחי: כדתניא · דאיכא פלוגתא דתנאי בהא מילתא ומסקנא שמעינן דבדבר שאין לו קצבה אית ליה לר' יוסי הכל לבעל המעות וסתם לן רבי במתני' דהכא כר' יוסי דמתניתין נמי דבר שאין לו קצבה הוא דכל קרקע נמכר באומד זה בפחות וזה ביוקר: הוסיפו לו אחת יתירה · בתוספתא דמסכת דמאי (א)* היא: שיש לו קצבה: כגון קטנית הנמכר בחנות במדה מלא כלי בפרוטה אם הוסיפו אחת יתירה חולקין דמתנה הוא יש לומר לשליח נתנה ויש לומר לבעל מעות נתנה: דבר שאין לו קצבה · כגון טלית וחלוק וירק הנמכרים באומד פעמים מותר למכור בזול ופעמים בגלגול הכל לבעל מעות שאין כאן מתנה אלא מכר: אמר ליה זבין לי ליתכא · אמר לשלוחו מכור משדותי בית חצי כור: וליתכא מיהא קני · לוקח ואם בא בעל הבית לחזור אינו חוזר: תן להם חתיכה · חתיכה מבשר שיש לי בכלי: והוא אמר להם טלו שתים · שתים כל אחד מכם: והם נטלו שלש שלש · ולבסוף נמצא בשר של הקדש: כולן מעלו · בעל הבית מעל שהאחת היתה מדעתו והשליח מעל בשניה והאורחין בשלישית: אחת מדעת בעל הבית · והרי עשה בה שליחותו: מאי לאו דזבין שוה מנה ודינר במנה ודינר · שלא היה במנה ודינר שום טעות: ומאי במנה · דקתני: במנה שלה · כלומר בשביל מנה שהיה לה להתקבל מכרה שוה מנה ודינר ובשויו: ומאי אפילו היא אומרת · פשיטא דעל כרחך של יתומים הוא: דינר מקרקעי · אחזיר ואקנה מן הלוקח שוה הדינר ואחזירנו להם: בדאוזיל · ומשום הכי מכרה בטל דטעתה שמכרה שוה מנה ודינר במנה:

הא

תוספות

כדי דמי החפץ מכלל דבטול מקח לרבי יוחנן הוי בכדי דמיהן וכי האי גוונא מפרש ר"ת הא דאמר רב נחמן בהזהב (ב"מ דף נז: ושם) הדא אמרה אונאה אין להן ביטול מקח יש להן לאו דומיא דמטלטלין ביתר משתות אלא בהאי כגון שוה מאתים במנה אבל פחות אפילו שוה פרוטה המקח קיים והא דפסקינן בהמקבל (שם קח·) זבן במאתים ושוה מנה אמרי נהרדעי משמיה דרב נחמן אין אונאה לקרקעות לאו דוקא מאתים אלא מעט פחות דבמאתים הוי ביטול מקח לרב נחמן כדפרישית ומאי דגריס ר"ת בריש האיש מקדש (קדושין דף מב: ושם) כמו שאפרש לקמן והא דקאמרת יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות אפילו ביתר משתות עד האי כדפרישית והא דקא"ר יוחנן בירושלמי אם היה דבר מופלג יש לו אונאה לאו דוקא דהוא הדין ביטול מקח כדפרישית וטעמא דנתקבלה כתובתה גבי מכרה שוה מאתים במנה תימה קצת אע"ג דהוזיל המקח מ"מ תחזור בה לגבי הלקוחות שהרי המכר לא היה כלום ותחזיר הקרקע ליתומים ויש לומר דהואיל ובשעה שקבלה הקרקע היה שוה מאתים מיד רצתה להוציא הקרקע מרשות היתומים ולהכניסה לרשות הלוקח והרי היא כמו שנתכוונה לקנות הקרקע בכתובה באותה שעה:

כאן שנה רבי הכל לבעל המעות · נראה לר"ת דבמתני' מודו בין רבי יהודה בין רבי יוסי דבדבר שאין לו קצבה נמי לא איפליגו דרבי יוסי סבר הכל לבעל המעות ורבי יהודה סבר הכל לשליח אלא בכה"ג שניתן לו מחמת תוספת דקא"ל קח זה עבור מקחך ועוד אני מוסיף לך זה משלי אבל אם מכר לו בזול מחמת מעות כעין משנתנו שוה מנה במאתים אפי' ר' יהודה מודה דהכל לבעל המעות דאי לא תימא הכי קשיא דר' יהודה אדר' יהודה דלקמן תניא רבי יהודה אומר אף בזה בעל הבית לא מעל מפני שיכול לומר חלוק גדול הייתי מבקש ואתה הבאת לי חלוק קטן ורע ומסקינן מאי רע רע בדמים דא"ל אם מייתית לי בשית כ"ש דהוה שוי תרתי סרי ואם תמצא לומר דקסבר ר' יהודה הכל לשליח מאי נפקא ליה מיניה לבעל הבית הלא אינו מרויח כלום דהכל הוא לשליח אלא ודאי כה"ג מודה ר' יהודה דהכל לבעל המעות וכן מוכיח נמי מדקאמר כאן שנה רבי הכל לבעל המעות ולא קאמר מתני' מני ר' יוסי היא מכלל דכרבי יהודה נמי אתיא והא דקאמר כדתניא כלומר דאיכא מילתא אחריתי דאמרי' הכל לבעל המעות ואפי' מאן דפליג התם הכא מודה · רבינו תם:

כאן שנה רבי הכל לבעל המעות · אין לדחות לפי הירושלמי דמוקי לה כשהוזיל וכשהוקיר הא לאו הכי הדר דהכא משום דלא יצא הקרקע מרשות היתומים דא"כ גבי שוה מאתים במנה תחזיר להו השדה אלא ודאי הכא והכא קנאתן כדפרישית:

אמר רב פפא כו' · הכי גריס רבינו חננאל הלכתא דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות ותימה לפי גירסא זו אדפריך ליה מאי קמ"ל הוה ליה למיפרך ולימא הלכה כר' יוסי ויש לפרש בדוחק דה"ג קאמר מאי קמ"ל במאי דקאמר דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות כו' לימא הלכה כר' יוסי הא קמ"ל דשינויא דשנינן שינויא הוא ולפי הספרים דגרסי' בהו הלכך דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות דבר שיש לו קצבה חולקין מאי קמ"ל כו' אתי שפיר דהא רב פפא כמאן אמרה לשמעתא כר"י ומאי חידוש אתא לאשמועי' ומשני שנויא דשנינן שנויא הוא · ועל טעות שאינו בא בזולות המקח אלא שהטעה בחשבון שאל ר' יעקב ישראל את ר"ת והשיב לו ואשר שאלת על ראובן ששלח לשמעון לקבל מעותיו מן העובד כוכבים וטעה העובד כוכבים בחשבון ולא נמצא העכו"ם אח"כ נראה לי שחולקים בין שניהם דהוו המעות כדבר שיש לו קצבה דאמרינן הוסיפו לו אחת יתירה ר' יוסי אומר חולקים ומוקמינן לה בדבר שיש לו קצבה אבל שאין לו קצבה הכל לבעל המעות וטעמא דחולקין לפי שבעל המעות כיון שקיבל קצבתו מה לו בטעותו של שליח אלא אמרינן הואיל וע"י מעותיו נשתכר יהיב ליה פלגא ה"נ גבי טעות חשבון דהא שוה מנה במאתים טעות הוה ומוקים לה בהש"ס ירושלמי כגון שקיבל עליו הלוקח וטעמא דהכל לבעל המעות משום דאין לו קצבה דזוזי דאיניש עבידו ליה זולא הא בדבר שיש לו קצבה חולקין אפי' בטעות חשבון אע"ג דאיכא למימר טעמא אחרינא גבי חולקין האי טעמא דפרישית הוא עיקר (ב) דמוחזק ידו על העליונה וחולקין ואפי' אם היה שכיר שלו כיון שהשכירים שלנו אינם שכירי יום אין בעליהן מקפידין על הגבהת מציאותו עם מלאכתו והוי כהגביה מציאה עם מלאכתו תדע דאם מצא ארנקי בשוק לא זכה בו משכיר ועוד דמיהדר קא הדר ביה שהרי אמר אני זכיתי מכלל דהדר ופועל יכול לחזור בו עכ"ל ושוב חזר בו דכל טעות בין ע"י מקח בין שהטעה במנין הכל לבעל המעות *ולרבי נראה שהכל לשליח שאם גנב וגזל והטעה מה טיבו של בעל הבית ואפילו חולקין אין שייך לומר משום דע"י מעותיו נשתכר דלא דמי לשאר טעות שנותן הכל בשביל המעות שסבור שהמעות שוות כל מה שנתן לו אבל הכא טעות בעלמא הוא ודבר בפני עצמו הוא תדע דהא סברא היא שאם היה רוצה היה מחזיר לעובד כוכבים כל מה שהטעהו דזהו תימה למימר שלא היה יכול להודיעו ולהחזיר לו: **דאמר** להו טלו אחד מדעתו של בעל הבית כו' · תימה אכתי אם מעביר על דעתו הוי שליח אמאי מעל שהאורחין העבירו על דעתו של שליח ואמר לי רבי יכולני לומר שגם האורחין אמרו הרי אנו נוטלין שתים לדעתך ואחת מדעתו אבל אין צריך דדוקא שליח בעינן דלימא הכי שלא יסברו אורחין כשאומר שתים שלדעת בעל הבית אומר כן אבל מה שהן לוקחין יותר ממה שאמר שליח יודעין הן שנוטלין מדעתן ולא מדעת שליח:

הא

תוספות רי"ד

ארב"א כאן שנה ר' הכל לבעל המעות דתניא הוסיפו לו מנה א' יתירה הכל לשליח דברי ר"י ר' יוסי אומר חולקין בשוה פי' ר"י סבר הכל לשליח דא"ל אנא ארוחי ור' יוסי אומר חולקין דאי לאו מעות לא יהיב לי' מידי הלכך נותנים מחצה לבעל המעות ומחצה לשליח שטרח והרויח והתניא ר' יוסי אומר הכל לבעל המעות אר"א ב"א אר"י ל"ק כאן בדבר שא"ב קצבה כאן בדבר שי"ל קצבה פי' אם הוא דבר שא"ל קצבה הכל הוא לבעל המעות שכל מה שנתן לו בעבור בעל המעות נתן לו ולא מצי למימר אנא ארוחי ואם הוא דבר שי"ל קצבה כגון פירות הנמכרים במנין חולקין שי"ל בעבור המעות עשה וי"ל פניו נשא הלכך חולקין ומתני' בקרקע שהוא דבר שא"ל קצבה הכל לבעל המעות מאי קמ"ל דשינויא דשנינן שנויא הוא פי' ודוקא כשדעת אחרת מקנה לו אז אמרי' שיהא הכל לבעל המעות דאמדינן דעתי' דלא יהיב אלא משום מעות אבל אם באיזה מעות בא להשליח יתרון בלא דעת אחרת מקנה הכל הוא לשליח שאם הרויח הוא בתחבולותיו למה יתן כלום כיון שעשה לו שליחותו משלם: איבעי' להו א"ל זבין לי מארעא ליתכא ואזל חבין לי' כורא מאי מוסיף על דבריו הוי וליתכא מיהא קני א"ד מעביר על דבריו הוי וליתכא נמי לא קני ומסיק א"ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוסיפו וכו' דמס' דמאי נ"ב ריש פ' שמיני: (ב) תוס' ד"ה אמר כו' עיקר וכיון דמוחזק:

מסורת הש"ס

[חפשתי ולא מצאתי]

[פסחים יג:]

[עי' תוס' זבחים לד: ד"ה אלא כמעביר]

מעילה כ: ע"ש

חגיגה י: קדושין מב: נדרים נד: מעילה כ:

נ"ל ולר"י נראה · רש"ל

גליון הש"ס

גמ' זבין לי ליתכא · עיין בפ"ד מ"ד דתרומות בר"ש שם:

הא מדסיפא בדאוזיל הוי רישא בדלא אוזיל דקתני סיפא היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון מכרה בטל ושל כולן מכרן קיים לא רישא וסיפא בדאוזיל וסיפא הא קא משמע לן טעמא דאוזיל בדיתמי אבל בדידה מכרה קיים הא מדרישא שמעת מינה היתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה מהו דתימא התם הוא דאיסתלקא לה מהאי ביתא לגמרי אבל הכא ניגזור מנה ראשון אטו מנה אחרון קא משמע לן ואיכא דאמרי הא לא תיבעי לך *היכא דאמר ליה זיל זבין לי ליתכא וזבין ליה כורא דודאי מוסיף על דבריו הוי כי תיבעי לך דאמר ליה זיל זבין לי כורא ואזיל וזבין ליה ליתכא מאי מי אמרינן א"ל דטבא לך עבדי לך דאי לא מצטרכי לך זוזי לא מצית הדרת ביה או דלמא *אמר ליה לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי אמר רבי חנינא מסורא *תא שמע נתן לו דינר של זהב ואמר לו הבא לי חלוק והלך והביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית שניהם מעלו אי אמרת בשלמא שליח כי האי גוונא עושה שליחותו ומוסיף על דבריו הוי משום הכי בעל הבית מעל אלא אי אמרת מעביר על דבריו הוי אמאי מעל *הכא במאי עסקינן דאייתי ליה שוה שש בשלש אי הכי שליח אמאי מעל אטלית אי הכי אימא סיפא *רבי יהודה אומר אף בזה בעל הבית לא מעל מפני שיכול לומר חלוק גדול הייתי מבקש ואתה הבאת לי חלוק קטן ורע מאי רע רע בדמים דאמר ליה אי אייתית לי בשית כל שכן דהוה שוה תרתי סרי דיקא נמי דקתני *מודה רבי יהודה בקטנית ששניהם מעלו שהקטנית

רש"י

הא מדסיפא כו' · דתרתי בדאוזיל למה לי לאשמועינן : דאוזיל בדיתמי · שלא היה לה עוד עליהם כלום שהרי באחרון טעתה : אבל בדידה · כגון שטעתה אצל אחד מן הראשונים שהיה הטעות עליה שהרי יש לה עוד לגבות ולמכור מהן מכרה קיים דאין אונאה בקרקעות וכ"ש שאין כאן שתות שיעור אונאה : נתקבלה כתובתה · ולא אמרינן מכרה בטל : התם הוא דאיסתלקא לה · במכירה ראשונה מהאי ביתא לגמרי וליכא למיגזר מידי אבל הכא דבמכירה ראשונה לא איסתלקא לה אימא אם טעתה במנה ראשון נמי יהא מכרה בטל : אטו מנה אחרון · דלא ניתי למימר מכרה קיים קא משמע לן דאפ"ה דוקא דטעתה במנה אחרון אבל במנה ראשון מכרה קיים : דאי לא מצטרכי לך זוזי · ותתחרט במכירתך לא היית יכול לחזור אם מכרתיה : דינר של זהב · שוה כ"ה דינרין כסף כדאמרי' בהזהב (ב"מ מד:) והם ששה סלעים : והביא לו בשלש סלעים חלוק · דהוי דומיא דזבין לי כורא וזבין ליתכא שהרי נוהו למכור כל הדינר בחלוק : אמאי מעל · אע"ג דליכא למימר הכא טעמא דאפושי שטרי מיהו אי בעלמא מעביר על דבריו הוי על כרחין לא עשה שליחותו : שוה שש · דהוה ליה עשה שליחותו דחלוק בת שש אמר ליה : אטלית · שהסלעים האחרונים מדעתו הוציאם ולא מדעת בעל הבית : רע בדמים · שקנאו בדמים מועטים והוא נוהו לקנותו בשש וא"ת מאי אכפת ליה : דא"ל אי אייתית לי בשית כל שכן · דמרווחנא טפי דהוי שוה תרתי סרי סלעים גדולים שהלוקח הרבה ביחד מוזלי גביה טפי : דיקא נמי · דרע דקאמר ר' יהודה רע בדמים קאמר ובדאייתי ליה שוה שש וטעמא כדאמרן מדקתני מודה בקטנית דהתם לא מצי למימר כל שכן דאי מייתית בדינר זהב היה שוה יותר מכפלים דהוו מוזלי גבך טפי : שהקטנית

תוספות

הא מדסיפא בדזילא כו' · דלא אפשר לפרש לאחרון יפה מנה ודינר במנה ודינר ומאי במנה במנה שלה דהא כתובתה ד' מאות זוזי ותימה אי בדזילא מאי איריא זילא בדלא זילא נמי מכרה בטל ומליצו למימר דתנא סיפא לגלויי רישא דבלא זילא עוד מליצו למימר דהוה אמינא טפי הוי מעביר לא זילא דמכרה שוה מנה ודינר במנה ודינר מקילא דזילא : **נתן** לו דינר של זהב · תימה לפי מה דאמרינן בהזהב (ב"מ מד:) דינר של כסף אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב היכי קאמר הכא והביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית הל"ל בשלש וחצי דינר חלוק וכן טלית ועוד לא מצינו מנה הקדמוני מופלג משלנו כל כך להוקיר את הזהב ולהזיל את הכסף דעכשיו לא מצינו שיהא יקר הזהב על הכסף יותר ממשקלו אלא שנים עשר שקלים ועוד קשה ההיא דבכורות פרק יש בכור (דף נ.*) גבי פדיון הבן דקאמר התם דקא יהיב ליה דינרא טירייגא שייפא ומהדר ליה שתותא וזוזא ופריך אי הכי עשרים נכי דנקא הוו אלא יהיב ליה זוזא ושתותא והשתא תימה על הלשון דקאמר זוזא ושתותא הוה ליה למימר חומשא מהדר ליה דהכל אחד אלא הכי פירושו ועיקר דדינר של זהב פי שנים בדינר של כסף לפי שכבד וגם עב הוא מדינר של כסף כדאמרינן באלו טרפות (חולין דף נה:) ובשילהי מסכת חגיגה (דף כז.) כעובי דינר זהב וגם כבד מן הכסף ושוקל דינר זהב פי שנים בדינר של כסף לפיכך דינר של זהב נמכר בעשרים וד' של כסף אבל משקל במשקל אין שוה משקל של זהב אלא י"ב של כסף וכן מוכח בהגדת דר' אליעזר בן הורקנוס (פרק נו*) דקאמר כתיב שקלי זהב שש מאות וכתיב וכסף שקלים חמשים הא למדת ששקלים כ' של זהב שוים שש מאות של כסף אם כן נמצאת למד שמשקל של זהב י"ב של כסף וזה לפי משקל שלנו כשהוא מזוקק ושחוט ואע"ג דבזבחים פ' בתרא (דף קטז:) פריך להני קראי ומשני להו בענין אחר מיהו לפי פשטות של מקראות משמעותם לפרש כמו בהגדה דר' אליעזר ואין מקרא יוצא מידי פשוטו והשתא אתי שפיר ההיא דבכורות (דף נ.) מהדר ליה זוזא של הכרעות שנותן קולבון לכל *דינר של כסף דדינר של זהב נמכר בכ"ד של כסף ולכל ב' דינרין של כסף דהיינו חצי סלע אדם נותן הכרעה כדתנן בפ"ק דמסכת שקלים (דף ג.) הנותן סלע ונוטל שקל נותן שני קולבונות ומפרש בגמרא לפי שאחד הנותן ואחד (א) השוקל נותן קולבון אלמא בכל שקל ושקל נותן קולבון ובסלע איכא ב' שקלים דרבנן והתם בשקל דרבנן איירי וכדתנן בפ"ק דשחיטת חולין (דף כה:) ובפ"ק דשקלים (דף ג.) ומייתי לה בפ' בתרא דבילה (דף לט:) האחין והשותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה ומפרש רש"י האחין שחלקו וחזרו ונשתתפו חייבין בקולבון ככל ישראל שהוזקקו ליתן מחצית השקל בראש חדש אדר לקרבנות לבור והטילו עליהם חכמים על כל אחד ואחד להוסיף קולבון לכל חצי שקל שיביא דהיינו שקל דרבנן דסלע הייטו שקל דאורייתא ומפני שהם חצאי שקלים חתיכות דקות ופעמים שמחליפין אותו במנים ונותנים הקולבון בהכרע שכן מנהג כשמוכרין לשולחני שוקלין לו בויתור ואמרו חכמים הויתור לקולבון לכל משקל ומשקל ובדין הוא דהני אחין שמביאין שקל שלם ביניהם לא יתנו כי אם קולבון אחד לפי שאין שם אלא משקל אחד אבל חכמים הטילו עליהם שני קולבונות שלא לפחות מחביריהם ולמעט ההקדש הא חזינן מיהא שלכל חצי שקל דהוא שקל דרבנן כשפורעין לחנווני נותן קולבון להכרע והקולבון הוא חצי מעה כדפי' נמי במתני' בפ"ק דשקלים (דף ג.) הלכך לכ"ד של כסף ששוקל לקנות דינר של זהב שהוא י"ב שקלים דרבנן נותן י"ב קולבונות שהם שש מעה ושש מעה כסף דינר ולפיכך לא כלל ההוא זוזא בהדי שתותא ולימא חומשא כל זה דקדק ר"ת*: **אלא** אי אמרת מעביר על דבריו הוי בעל הבית אמאי מעל · דמה שהביא לו חלוק קטן ורע חשוב כמו לא ניחא ליה דליפשו שטרי עלויה: **א"ה** שליח אמאי מעל · וא"ת מעיקרא נמי אין מעילת השליח אלא בטלית ויש לומר דסלקא דעתין השתא כיון דאייתי ליה שוה שש בשלש אפילו מוסיף על דבריו לא הוי אלא שליחותיה קעביד שכן היה דעתו אם ימצא שש בשלש שיקנה לו טלית במותר אי נמי מעיקרא סלקא דעתיה מעל אחלוק ומדרבנן מעל השליח אבל עכשיו אפילו מדרבנן אמאי ימעול אי נמי השתא לא משמע ליה מעילה אטלית דסלקא דעתיה הואיל וקנה שוה שש בשלש הותם שלש שנשארו הרי הם כמו חולין ומשני אטלית דמשום הכי לא נפקי לחולין :

כל שכן דהוה שוי תריסר · כן הוא ודאי כפירוש הקונטרס תרתי סרי גדולים יותר מכפלים דהקונה הרבה ביחד מוזלי גביה טפי מהקונה מעט ויש ספרים שכתוב בהן בהדיא דהוה שוה טפי מתרתי סרי ולפיכך לא מעל בעל הבית שהרי העביר על דעתו דמפסיד בעל הבית בכך שאם היה קונה בשש הוה שוה יותר מכפלים והשתא אתי שפיר דבקטנית מעל שאפילו יקנה הרבה ביחד משום הכי לא מוזלי גביה טפי מאילו זבין בפרוטה אבל אם נפרש דחשיב לה מעביר אע"פ שלא היה שוה אלא תרתי סרי בצמצום תימה אם כן בקטנית אמאי מעל דהא פשיטא בקטנית נמי אם נתנו לו תחלה שוה שש בשלש כמו כן בשלש הנשארים היו נותנים לו שוה שש · מ"ר : אמר

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"א מהל' שלוחין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפב סעיף ח :

לז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט :

לח ג מיי' פ"ז מהלכות מעילה הלכה ד סמג עשין רי :

[ע"ש היטב]

[בפדר"א שלפנינו ליתא הכי אלא כך כתוב בזה"ל מה עשה לקח מכל שבט ג' שקלים הרי כולן ששׁ מאות שקלים שנאמר ויתן דוד לארנן כו' עכ"ל הרי דמפרש ג"כ כמו דמסיק הש"ס בזבחים קטז: שהביאו תוס' בסמוך ואולם בתוס' שבועות מד: ד"ה התקבלת כתבו דבר זה בשם אגדת שמואל ובזבחים קטז: ד"ה גבה ובבכורות נ. ד"ה דמזדבנא כתבו בשם המדרש]

תוספות רי"ד

הא לא תבעי לך דודאי מוסיף על דבריו הוי. כי תיבעי לך דא"ל זבין לי כורא ואזל וזבין ליה ליתכא מאי. מי אמרינן א"ל דטבא לך עבדי לך ודלמא לא מצטרכי לך זוזי ואי מצטרכי לך זוזי הדרת וזבין. א"ד מצי א"ל לא ניחא לי דניפוש שטרי עלי וסוגיין דמוסיף ע"ד הוי [הוא] דאמרי':

מסורת הש"ס

מעילה כא.

ג"ז שם

[תוספתא דמעילה פ"ב]

[נ"ל לכל שני דינרי של כסף מהרש"א]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נתן וכו' לפי שאחד הנותן ואחד הנוטל נותן קולבון :

[וע"ע תוס' שבועות מד: ד"ה התקבלת וכו' ותוס' בכורות נ. ד"ה דמזדבנא ותוס' ב"מ מד: ותוס' זבחים קטז: ד"ה גבה]

שהקטנית בסלע וקטנית בפרוטה שמע מינה היכי דמי אילימא באתרא דמזבני בשומא היכא דיהיב ליה סלע מוזלי גביה טפי אמר רב פפא באתרא דכיילי בכני דאמר ליה כנא כנא בפרוטה ת"ש היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים כדאמר רב שישא בריה דרב אידי בקטיני הכא נמי בקטיני *פשיטא אמר לאחד ולא לשנים האמר ליה לאחד ולא לשנים א"ל לאחד סתמא מאי רב הונא אמר לאחד ולא לשנים ירב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו לאחד ואפילו לשנים לאחד ואפילו למאה איקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרו ליה כי האי גוונא מאי אמר להו לאחד ואפי' לשנים לאחד ואפילו למאה אמרו ליה אע"ג דטעה שליח אמר להו דטעה שליח לא קאמינא אמרו ליה *והאמר מר יאין אונאה לקרקעות יהני מילי היכא דטעה בעל הבית אבל טעה שליח אמר ליה *לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ומנא תימרא דשאני בין שליח לבעל הבית דתנן *"האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה ואילו גבי בעל הבית תניא יתרם ועלה בידו אפילו אחד מעשרים תרומתו תרומה תא שמע היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון שוה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים אמר רב שישא בריה דרב אידי בקטיני:

מתני' *ישום הדיינין שפיחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים *אם כן מה כח בית דין יפה "אבל אם עשו אגרת בקורת ביניהן אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים:

גמ' איבעיא להו שליח כמאן

רבא

אמר לאחד סתמא מאי אמר רב הונא לאחד ולא לשנים. תימה הא לעיל לא איפשיט בעיין אי חיישינן לאפושי שטרי והיכי פשיט ליה רב הונא ורב חסדא ומפרש ר"ת דהאי קפידא דאפושי שטרי דלעיל לאו משום זילא נכסים אלא משום שילטרך לחזור לכל שטר אחר חתימת עדים וקנינן והכא מיירי בשכבר חתמו העדים על שני שטרות דליכא קפידא דאפושי שטרי אלא אפושי בעלי דינין שטורח לו להיזקק היום ולמחר לבא עמהם לדין ורבי מוקי לה סוגיא בשטר אחד דליכא קפידא דשטר אלא קפידא דבעלי דינין ובההיא הוי פלוגתא והכי פירושו אמר לאחד ולא לשנים קפידא שלא ימכור לשנים ואפי' בשטר אחד אמר לאחד סתמא מאי כלומר מהו שימכור לשנים אפילו בשטר אחד אבל דלעיל מיירי בשני שטרות ורבינו חננאל גרים אמר לאחד קפידא דמשמע פשיטא בלא שנים אמר סתמא מאי והך בעיא דמאי א"ל לא ניחא לי דליפשו שטרי עלואי כתב רב אלפס לא איפשיטא בהדיא וסוגיין דמעביר על דבריו הוי וכן כתב רבינו חננאל ורב האי גאון כתב בספר המקח בשטר [שני] דמוסיף על דבריו הוי מדאמרינן פשיטא אמר לאחד קפידא סתמא מאי ואסיקנא לאחד ואפי' לשנים ואפי' למאה אלמא הלכתא כמאן דאמר מוסיף על דבריו הוי כי הוא פירש האי פשיטא על דרך מאי הוי עלה: **אמרו** לו אע"ג דטעה שליח · פירוש הואיל וסבירא לך דהיכא דלא פירש דבריו הטיל דעתו על השליח לעשות כרצונו דהכי אמרת לעיל לאחד ואפי' למאה הכי נמי לימא דאף בטעותו נתרצה ללכת אחר דעתו וקאמר *ליה טעה שליח לא קאמינא דבטעותו לא מסיק אדעתיה להטיל עליו: **הכי** גרסי' בכל הספרים והא מר הוא דאמר אין אונאה לקרקעות· פי' רבי אפילו גבי שליח דשמעינן ליה בהמקבל (ב"מ דף קח. ושם) דאמרי נהרדעי משמיה דרב נחמן אין אונאה לקרקעות אפי' זבין במאתים ושויא מאה ולא מצי למימר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי והוא כמו שליח של מגרן ומשני הני מילי היכא דטעה בעל הבית פי' דההוא חשיבנא ליה כבעל הבית דאע"ג דלבסוף מיקניא ליה למגרן מיהו תחלה כשקנה לצורך עצמו קנה והואיל וכן לא שייך התם לתקוני שדרתיך אבל שליח גמור שבתחלה בתורת שליחות קנה ולא לצורך עצמו לא איבעי ליה למיטעי וא"ת ומאי קמייתי ראיה דשאני לן בין שליח לבעל הבית מדתנן האומר לשלוחו צא ותרום דהתם בעל הבית גמור הוא וזה הם עצמם רב חסדא ורבה בר רב הונא יודעין כן מדלא פרכי ליה אלא ממגרן דדמי לשליח וי"ל דהכי קאמר להו ומנא תימרא דשאני לן בין שליח לבעל הבית דמדפרכיתו לי ממגרן משום דחשביתו ליה כשליח אלמא סליקא אדעתייכו שאני משום שליח לבעל הבית גמור וזה אי אפשר להשוותם כדמוכח מתני' דהאומר לשלוחו צא ותרום מ"ר· ולפי' הקונטרס קשה חדא שהוא מגיה הספרים וגרים והא אמר מר ועוד דהוה ליה למימר והא תנן הואיל ופריך ממתני' דהזהב (ב"מ דף נו.) ועוד במאי הוו טעו רב חסדא ורבה דלא מפלגי בין שליח לבעל הבית הלא כל עיקר שאילתם ששאלו בתחלה אע"ג דטעה שליח לא תמהו אלא בשליח משום דאיכא למימר לתקוני שדרתיך: **פיחת** עשרה או הוסיף עשרה כו' · לא דמי לתורם מן היפות דאמרי' באלו מציאות (ב"מ דף כב. ושם) דאין תרומתו תרומה אי לא אמר ליה כלך אצל יפות דהכא איכא למימר להכי אמדתיך כדלקמן אבל יפות ורעות הוי כמו טעות. בפרק ד' דמסכת תרומות (מ"ג) תנן שיעור תרומה עין יפה אחד מארבעים בית שמאי אומרים משלשים והבינונית מחמשים והרעה מששים ומפיק טעמייהו בגמרא בירושלמי דגרסינן התם כתיב זאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים יכול יתרום בחטים אחד מששים ובשעורים אחד משלשים פירוש ששית האיפה הוא חצי סאה דאיפה ג' סאין וששית האיפה מחומר היינו אחד מששים דכור שלשים סאה והיינו בחטין אחד מששים ובשעורים אחד מל' דגבי שעורים כתיב וששיתם משמע שתי ששיות של איפה דהיינו סאה מן הכור תלמוד לומר וכל תרומות שיהו כל תרומות שוות שמואל אמר תן ששית על ששיתם ונמצא תורם א' מארבעים פי' שלש ששיות דהיינו סאה וחצי משני חומרין הכתוב בחטין ובשעורין והיינו אחד מארבעים בינונית מנין אמר רבי לוי כתיב וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים כ"מ שאתה אוחז ממקום אחר הרי הוא כזה מה זה אחד מחמשים אף מה שתאחוז ממקום אחר אחד מחמשים והרעה מששים דכתיב ששית האיפה מחומר החטים פירוש קרא כפשטיה ב"ש אומרים משלשים וששיתם האיפה מחומר השעורים וכל הנך קראי אסמכתא בעלמא דשמואל הוא גופיה דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי· מ"ר:

רבא

שהקטנית בסלע · היא קטנית בפרוטה לפי חשבון פרוטות בסלע דמשום דזבין טפי לא מוזלי גביה כדמסיים ואזיל באתרא דמזבני בכני: כנא כנא בפרוטה · אם אתה חפץ יותר שלא עוד וקח ואם רישא חלוק רע ממש קאמר שאינה שוה אלא שלש ודכוותה גבי קטנית דא"ל הבא לי בסלע פולין והביא לו בחצי סלע כשוה חצי סלע ובחצי סלע אחר הביא לו מין אחר אמאי מעל בעל הבית נימא ליה לשוה סלע הייתי צריך פולין: בשומא · באומד: של כולן מכרן קיים · והא הכא דלזבוני בארבע מאה שדרוה ומכרה לראשון במנה דהייטו זבין לי כורא וזבין ליה ליתכא: בקטיני · לא היו שדות הללו יחד ואין ראוין לאדם אחד דמעיקרא אדעתא דהכי נעשית שליח: פשיטא אמר · לשלוחו מכור לי בית כור משדותי לאחד ולא לשנים: האמר לאחד ולא לשנים · ואפילו אם תמצא לומר זבין לי כורא וזבין ליה ליתכא מכרו קיים הכא בטל דגלי דעתיה דקפיד באפושי שטרי: אמר לאחד סתמא · ולא פירש ולא לשנים מי הוי גלוי דעתא או לא: לאחד ואפי' לשנים · דלאו אורחייהו דאינשי דקפדי והאי נמי לא קפיד אלא אורחא לאישתעויי הכי ואי הוה קפיד הוה מפרש ליה ולא לשנים: ואע"ג דטעה שליח · ומכר בזול נימא נמי דמקחו קיים: והאמר מר אין אונאה לקרקעות · גרסינן ומשנה היא בפרק הזהב: תורם כדעת בעל הבית · כפי מה שהוא מכיר בו אם עין יפה אחד מארבעים ואם עין רעה אחד מששים: פיחת עשרה · שתרם אחד מארבעים: תרומתו תרומה. דאמר ליה בהכי אמדתיך: הוסיף עשרה · אחד מששים: ואילו גבי בעל הבית תניא כו' · והכא תניא פיחת עשרה תרומתו תרומה אבל טפי לא: ת"ש היתה כתובתה כו' · ואי אפושי שטרי קפידא היא נהי נמי דיתומין לא גלו דעתייהו אנן מיהא דיד יתומין בעינן למיהוי אית לן למימר מכרן בטל: **מתני'** אגרת בקורת · הכרזה ולשון בקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י הכרזה: **גמ'** שליח כמאן · שליח דטעה כמאן דיינינן ליה כאלמנה דיינינן ליה שבטעות כל דהו בטל כדתנן שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל או כדיינין הוא ועד דטעה בשתות:

לאו

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"א מהל' שלוחין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפב סעיף י:

מ ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:

מא ג ד מיי' שם הלכה ב ופי"ג מהל' מכירה הלכה ח ט סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' קפב סעיף ג וסי' רכז סעיף כט ל:

מב ה מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ז סמג עשין קלג:

מג ו מיי' פ"ג שם הלכה ו:

מד ז ח מיי' פי"ג מהל' מכירה הלכה י יא ופ"ב מהל' מלוה ולוה הל' יא סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קד סעיף ג וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ג:

מסורת הש"ס

ב"מ נו. עי' תוס' ודף קח. [קדושין מב: תמורה כו.]

[קדושין מב: וש"נ]

תרומות פ"ד מ"ד קדושין מא. בכורות סא. לקמן ק.

[קדושין מב.]

[שם. יבמות סז: גיטין נג.]

[נ"ל להו]

תוספות רי"ד

פשיטא א"ל לא' ולא לב' קפידא הוי דהא אמר ליה ולא לב' פי' ואפי' את"ל זבין לי כורא וזבין ליה ליתכא מכרו קיים הכא בטל דגלי דעתיה דלא ניחא ליה באפושי שטרא. אמר סתמא מאי כגון שאמר לא' ולא פי' ולא לב' מי הוי גילוי דעתא אי לא. ר"ה אמר לא' ולא לב' ר"ח אמר לא' ואפילו לב' ואפילו לק' פי' אע"ג דאמר לא' אורחא דאינשי לאישתעי הכי ולא הוי קפידא דאי הוי קפידא הוה א"ל ולא לב'. איקלע ר"נ לסורא עאל ר"ח ורבה בר רב הונא לגביה א"ל כהאי גוונא מאי א"ל לא' ואפילו לב' ואפילו לק' א"ל אע"ג דטעה. פי' כגון שנתאנה א"ל לא א"ל והא מר הוא דאמר אין אונאה לקרקעות ה"מ היכא דטעה הוא פי' בעה"ב אבל טעה שליח אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכן הל' עיין לקמן בסמוך (הנאת תשלומין)[אונאת שליח]בכמה הוי: מתני' שום הדיינים שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר א"כ מה כח ב"ד יפה אבל אם עשו אגרת בקורת אפי' מכרו שוה ק' בר' או שוה ר' בק' מכרן קיים·פי' אגרת שמכרו בהכרזה ולשון בקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י ההכרזה אפילו מכרו ק' בר' וכו' · פי' ואפילו למ"ד אין אונאה לקרקעות אבל בטול מקח יש להן שהוא יותר משתות הכא משום דהוי מעשה ב"ד אלים טפי מב"ה והיכא דלא עשו א"ב וטעו בשתות מכרן בטל ואע"ג דאמרינן אין אונאה לקרקעות ושתות הוי מחילה לגבייהו ה"מ בב"ה אבל בב"ד כיון דטעו אינגלאי מילתא שאין זה מעשה ב"ד וגריעה מב"ה והלכך בין היתומים אם פחתו שתות בין הלקוחות אם הותירו שתות מכרן בטל ויכולין לחזור בהם (והרב הוכיח לקמן על מימרת והל' שליח כאלמנה שלקוחות א"י לחזור הואיל ומדעתם קנו אבל ודאי אם שמו הנכסים למלוה או לאלמנה יכולים לחזור בהם הואיל ושלא קנו ונתאנו) וגבי אלמנה דתנן מכרה שוה ק' בר' או שוה ר' בק' מכרה קיים ונתקבלה כתובתה ולא תני מכרה בטל משום דלוקח לא בעי למיהדר בי' אבל ה"ה דאי בעי לוקח למיהדר ביה מצי הדר בי' למ"ד ביטול מקח יש להן: איבעיא להו שליח כמאן

רבא

לאו לדידהו · לאו לצורך עצמן מוכרים : בית דין מעמידין להן אפוטרופוס · לכל אחד ואחד מן הקטנים : ובוררין להם · כל אפוטרופוס לתינוק שלו : אי דלא טעו · למה ימחו : ברוחות · טוב לי ליטול חלקי במזרח שיש לי אצלה שדה שנפלה לי מבית אבי אמי : והחזיר רבי את המעשה · דנראה בעיניו טעם הגון מה ששנינו במשנתנו א"כ מה כח ב"ד יפה : לימא בהא פליגי · רב דימי ורב ספרא רב דימי סבר דיין הטועה בדבר המשנה שלא עשה כמשנה חוזר ולא אמרי' מה שעשה עשוי וישלם מביתו אלא בטועה בשיקול הדעת כמו שמפורש בסנהדרין והאי נמי דבר משנה הוא שאע"פ שנחלקו חכמים על רבן שמעון הרי נתן טעם לדבריו ורב ספרא שאינו שונה עשה והחזיר סבר אם עשה לא היה יכול לחזור : אחריותא איתמי · אם נמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר וטרפה מן הלוקח בחובו חוזר הלוקח על היתומים שהאלמנה שליח של יתומים היתה : וכן בי דינא דזבין · שדה יתומים למזון האשה והבנות אחריות איתמי :

[לעיל נט: וש"נ] [בכורות סא.]

רבא אמר ר"נ שליח כדיינין רב שמואל בר ביסנא אמר ר"נ כאלמנה רבא אמר ר"נ שליח כדיינין מה דיינין לאו לדידהו אף שליח נמי לאו לדידיה לאפוקי אלמנה דלדידה רב שמואל בר ביסנא אמר ר"נ כאלמנה מה אלמנה יחידה אף שליח יחיד לאפוקי ב"ד דרבים נינהו [א]והלכתא שליח כאלמנה ומאי שנא מהא דתנן *האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה התם *כיון דאיכא דתורם בעין רעה ואיכא דתורם בעין יפה א"ל להכי אמדתיך אבל הכא טעותא הוא א"ל לא איבעי לך למיטעי אמר רב הונא בר חנינא אמר ר"נ הלכה כדברי חכמים ולית ליה לר"נ מה כח ב"ד יפה *והאמר ר"נ אמר שמואל [ב]יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס ובוררין להם חלק יפה הגדילו יכולין למחות ור"נ דידיה אמר [ג]הגדילו אין יכולין למחות (א) א"כ מה כח ב"ד יפה לא קשיא [ד]הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו במאי יכולין למחות ברוחות *כי אתא רב דימי אמר מעשה ועשה רבי כדברי חכמים אמר לפניו פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול א"כ מה כח ב"ד יפה והחזיר רבי את המעשה רב דימי מתני הכי רב ספרא מתני הכי מעשה וביקש רבי לעשות כדברי חכמים אמר לפניו פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול א"כ מה כח ב"ד יפה לא עשה רבי את המעשה לימא בהא קמיפלגי *מר סבר טעה בדבר משנה חוזר ומר סבר אינו חוזר לא דכ"ע טעה בדבר משנה חוזר ומר סבר הכי הוה מעשה ומר סבר הכי הוה מעשה *אמר רב יוסף ארמלתא דזבינה אחריות איתמי וב"ד דזבין אחריות איתמי פשיטא אלמנה לא איצטריכא ליה כי איצטריך ליה בי דינא מהו דתימא כל

יבמות סז: גיטין לד. קדושין מב.
[גיטין לג:]
לעיל פד: וש"נ
לעיל לג.

רבא אמר ר"נ שליח כדיינין · מה שפירש בקונט' שליח סתם משמע דאפי' שליח דעלמא וקשה לר"ת דלעיל אר"נ אבל טעה שליח לא דא"ל לתקוני שדרתיך ועוד הקשה דבריש האיש מקדש (קידושין מב: וסם) אר"נ האחין שחלקו כלקוחות דמי פחות משתות נקנה מקח אמר רבא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא משוי שליח אבל משוי שליח לא דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אלמא בשליח אפי' בפחות משתות מקחו בטל ודוחה רבינו שמואל דהתם רבא לפי סברתו קאמר אבל רב נחמן לא ס"ל ופי' ר"ת דהכא מיירי בשליח דדיינים דאלים כחו טפי ומכרו קיים עד שתות וכ"ל דהכא איירי אפי' בשליח דעלמא ולעיל דאמר ר"נ דמצי א"ל לתקוני שדרתיך ביתר משתות איירי וההיא דקדושין הכי פירושא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח ואין צריך להחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא משוי שליח אבל משוי שליח מצי א"ל לתקוני שדרתיך לענין זה שצריך להחזיר האונאה ומ"מ המקח קיים והא דאמר ר"נ שליח כדיינים היינו לענין הא דמקח קיים אבל האונאה צריך מיהא להחזיר וכן הדיינים דאין כח ב"ד יפה כלל טפי משליח דעלמא: ומאי שנא מהא דתנן כו' · הכי פריך אלמא במידי דעביד שליח דטעה אמרי' דמעשה שלו קיים הכי נמי הוה לן למימר הכא דבפחות משתות בשליח מקחו קיים : מה אלמנה יחידה · אע"ג שיש לה ב"ד הדיוטות כדאיתא בשילהי אלו מציאות (ב"מ דף לב.וסס) מ"מ כחד חשיב להו : אמר ר"נ הלכה כדברי חכמים · בריש האיש מקדש (קדושין דף מב:) גרסי' אמילתיה דרב נחמן הא דאמרן יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא לא דתנן שום הדיינים שפחתו שתות או שהותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים ומייתי ראיה השתא ממילתא דרשב"ג וקשה לר"ת דהכא פסיק רב נחמן גופיה הלכה כדברי חכמים ועוד דמסיק בתר הכי והא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי לא דאין אונאה לקרקעות משמע דוקא בשתות אבל יתר משתות יש אונאה לקרקעות ולעיל* הוכחתי מההיא דהמקבל (ב"מ דף קח.) ומההוא דירושלמי דאין אונאה לקרקעות אפי' ביתר משתות עד פלגא הלכך נראה לר"ת כמו שגורס רבינו חננאל והלכות גדולות ורב אלפס הא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא מכרן בטל דהא תנן שום הדיינים שפחתו שתות כו' מכרן בטל ומרבנן מייתי ראיה והא דאמרת יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות אפי' ביתר משתות עד פלגא : והא אמר ר"נ אמר שמואל כו' · אי לאו דפסיק הלכה כחכמים לא הוה קשה מידי מהא דאמר ר"נ שליח כאלמנה אפי' מיירי בשליח דייני דלא שייך בדידיה כל כך מה כח ב"ד יפה כמו באפוטרופוס · מ"ר : ובוררין להם חלק יפה · היה רבי רגיל לפרש מדנקט לשון בוררין אלמא בלא גורל איירי דאי בגורל מאי בוררין שייך כאשר יפול הגורל כן יהיה ומתוך כך היה אומר דאפילו מילתא דשייכא ביה גוד או אגוד כגון דתרוייהו צריכי (ב) דהאי ולהאי חולקין להם אם ישר בעיניהם שהרי העמידו אפוטרופוס במקום יתומין לחלוק בין שניהם בלא שומת ב"ד ובלא גורל ובורר כל אפוטרופוס ליתום שלו חלק הישר בעיניו ולא נהירא לר"ת וכי טריחותא להטיל גורלות ועוד דהא דקאמר בתר הכי במאי יכולים למחות ברוחות הל"ל יכולין למחות במילתא דשייכא ביה גוד או אגוד ומה שמדקדק נמי מבוררין בגורל נמי שייך לשון בוררין שלא יחלקו בענין רע לתת לאחד שתי שדות מרוחקות זו מזו ומיהו אומר רבי דאין זו קושיא הא דלא אמר יכולין למחות בגוד או אגוד דה"נ הוה מצי למימר יכולין למחות כשטעו בפחות משתות אלא רבותא נקט דאפי' ברוחות יכולין למחות · מ"ר · והא דאמר בפרק בית כור (ב"ב דף קו: וסס) שני אחין שחלקו ובא להם אח ממדינת הים רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין ומפרש רבינו שמואל מקמצין שכל אחד יתן לו שליש מחלקו ופריך לרב דאמר בטלה מחלוקת אלא מעתה הני בי תלתא דקיימי ואזלי בי תרי מנייהו ופלגי ה"נ דבטלה מחלוקת ופי' רבינו שמואל דעל כרחך לא בטלה מחלוקת מדאמר ליה רבי אבא בשילהי אלו מציאות (ב"מ דף לא:) לרב ספרא דפליג בלא דעת דאיסור זיל אייתי תלת דפלגת קמייהו א"כ תרי מגו תלתא ולא נהירא לר' שהרי היכי קאמר מקמצין שיתן לו כל א' מה שירלה מחלקו הם נטלו בגורל והוא יקח בלא גורל מה שירלו ומאי דקאמר נמי אזלי תרי מינייהו ופלגי לאו דמפרש ר"ת דבוררין בגורל קאמר היכי מהניא התם חלוקה בלא דעתא דאידך דהכא משמע דדוקא גבי יתומין מהני משום דכח ב"ד יפה אע"פ שיש לחלק דלפי שאלו יתומין קטנים ואין אחד תובע לחלוק אבל אם היה אחד מהם תובע לחלוק כי התם בלא כח ב"ד חולקין מיהו לא משמע הכי ומה שהביא ראיה מאיסור ומרב ספרא לא דמי דהתם במטלטלי אבל במקרקעי דאיכא קפידא ברוחות לא ונראה לר' לפרש מקמצין כגון שהיה להם שלש שדות ולקחו האחין כל אחד שדה והשלישי חלקו בגורל וכשבא אחיהן יפילו גורל בכל השדות ובאיזה שיפול הגורל בו יזכה בענין זה לא בטלה מחלוקת שאם יפול השדה השלישי לחלקו זכו השנים בחלקם הראשון וכן אזלי בי תרי מינייהו דפלגי כו' שהגיע לזה שדה אחת ולזה שדה אחת והשלישי נשארה פשיטא שכשיבא השלישי ויפיל גורל על כל השדות אם תפול אותה שדה לחלקו זכו האחרים בחלקם · מ"ר : פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא · פי' דהוא בן בנו של רבי פרטא הגדול פרטא אביו של רבי אלעזר הוא זקינו של זה : אגרת

[לק. ד"ה אלמנה וכו']

מה א מיי' פי"ג מהל' מכירה הלכה ט ופ"א מהל' שותפין הלכה ב סמג עשין פב ולאוין קע טוש"ע אה"ע סי' קד סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ו :

מו ב ג ד מיי' פ"י מהל' נחלות הל' ד סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' רפט סעיף א :

תוספות רי"ד

רבא אר"נ שליח כדיינין ורשב"ב אמר ר"נ שליח כאלמנה רבא אר"נ שליח כדיינים מה דיינים לאו לדידהו אף שליח נמי לאו לדידיה לאפוקי אלמנה דלדידה הלכך איבעיא לה לדיוקא וקנסינן לה לבטל מכרה באונאת משהו ור"ש ב"ב אר"נ שליח כאלמנה מה אלמנה יחידה אף שליח יחידי לאפוקי ב"ד דרבים נינהו והל' שליח כאלמנה. ודוקא המשלח והיתומים מבטלין מקח בכ"ש אם פחתו אבל אם הותירו אין הלוקח יכול לבטל המקח בכ"ש אלא דינו כלוקח מב"ה: כתב רב האי גאון ז"ל בשערים של מקח וממכר א) שחבר שליח כאלמנה בטעותו וצריך ג' הדיוטות כאלמנה וטעותו בכל שהו . ואינו נ"ל דלא פסיק תלמודא שליח כאלמנה אלא בטעותו ולא לענין ג' הדיוטות דכיון דברשות ב"ה קעביד הוא לבדו יכול למכור כב"ה אבל אלמנה שהיא מוכרת שלא ברצון היתומים היא שצריכה בפני ג' ואין השליח דומה לאלמנה בזה: ואי קשיא דרבא אדרבא דהכא אמר שליח כדיינים וטעותו בשתות ובפ' האיש מקדש אמר דטעותו דשליח בכ"ש. הכא אמר משום דר"נ רבי' והתם אמר דידי' דאיהו סבר כדמסיק הכא ב) תלמודא שליח כאלמנה: אמר ר"ה ב"ח אר"נ הל' כדברי חכמים ול"ל לר"נ מה כח ב"ד יפה והאר"נ א"ש יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידים להם אפטרופוס ובוררין להם חלק יפה הגדילו יכולין למחות ור"נ דידי' אמר הגדילו א"י למחות א"כ מה כח ב"ד יפה ל"ק הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו מה יכולין למחות ברוחות. פי' שי"ל א' לחבירו טוב לי ברוח פ' שיש לי שם שדה שנפל לי מבית אבי אמי והל' כר"נ: אמר ר"י ארמלתא דזבין אחריותא איתמא וב"ד דזבין אחריותא איתמי פי' ואי לא משכחי נכסי ליתמי מפסדי לקוחות · ופי' המורה אחריותא איתמי אם נמצאת השדה גזולה או משועבדים לאחר וטרפוה מן הלוקח ונ"ל שאם נמצאת השדה גזולה ול"ל נכסי ליתמי לא מפסדי לקוחות דהוא מקח טעות והדרי זביני ומהדרה אלמנה או ב"ח דפרעו ליה ב"ד מעות ללוקח דאיגלי מילתא שלא הי' מכרה מכר אבל אם טרפה ממנו ב"ח של יתומים אז ודאי מפסיד הלוקח : (פשיטא פי' ודאי דאחריותו איתמי שהרי הן הן הנשכרים במכירה זו שפורעים את חובם אלמנה לא איצטריכא ליה למימר כי אצטריך ליה למימר ב"ד סד"א כל דזבין ב"ד אדעתא דנפיק עליה קלא קמ"ל). פי' פשיטא ודאי דאחריותו איתמי היא שהרי הן הנשכרין במכירה זו שפורעים את חובם . ומהדר אלמנה ודאי לא איצטריך לי' למימר כי איצטריך ליה למימר ב"ד סד"א כיון דהב"ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' דא"כ מה כח ב"ד : (ב) תוס' ד"ה ובוררין וכו' כגון דתרוייהו צריכי. נ"ב בפ"ק דב"ב דף יג ועי"ש :

א) הוא בספר המקח שלו בשער ו' ע"ש. ב) עי' בתוס' כאן ד"ה רבא מש"כ בשם הרשב"ם .

מז א מיי' פי"ב מהל' מלוה ולוה הלכה י טוש"ע אה"ע סי' קד סעיף ב וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ג :
מח ב מיי' שם הלכה ח טוש"ע אה"ע שם סעיף א וטוש"ע ח"מ שם סעיף א :
מט ג מיי' פ"ד מהלכ' ערכין הלכה כו סמג עשין קלא :
נ ד ה ו ז ח מיי' פי"ב מהל' מלוה ולוה הלכ' יא סמג עשין צד טוש"ע אה"ע סי' קד סעיף ד וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ג :
[סד"ס על מנת]
נא ט מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף ג [וסי' קטז סעיף ו] :
נב י מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ד:
נג כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג :
נד ל מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ה:
נה מ מיי' פי"א מהל' גירושין הלכ' יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף ד :
נו נ מיי' שם הלכה טו סמג שם ועשין מח טוש"ע שם סעיף י וסי' ו סעיף ג :
נז ס מיי' שם הלכה כב סמג שם טוש"ע שם וסי' יג סעיף ו :
[ועי' תוס' יבמות פה. ותוס' ב"מ סז. ד"ה בלאות]

כל דזבין מבי דינא אדעתא למיפק ליה קלא הוא דזבין קמ"ל: רשב"ג אומר כו': ועד כמה אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת עד פלגא תניא נמי הכי אמר רשב"ג ב"ד שמכרו שוה מאתים במנה או שוה מנה במאתים מכרן קיים אמר אמימר משמיה דרב יוסף [א]ב"ד שמכרו בלא הכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין נעשו ודאי טעו דתנן *[ב]שום היתומין שלשים יום [ג]ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב אי מההיא הוה אמינא ה"מ שליח אבל ב"ד לא קמ"ל איתיביה רב אשי לאמימר שום הדיינין שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל הא שוה בשוה מכרן קיים מאי לאו דלא אכרוז לא בדאכרוז הא מדסיפא בדאכרוז הוי רישא בדלא אכרוז דקתני סיפא אם עשו אגרת בקורת אפי' מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים אלא לעולם בדלא אכרוז ולא קשיא [ד]כאן בדברים שמכריזין עליהן כאן בדברים שאין מכריזין עליהן [ה]ואלו הן דברים שאין מכריזין עליהן העבדים והמטלטלין והשטרות עבדים טעמא מאי שמא ישמעו ויברחו מטלטלין ושטרות שמא יגנבו [ו]ואיבעית אימא כאן בשעה שמכריזין כאן בשעה שאין מכריזין *[ז]דאמרי נהרדעי לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא [ח]ואב"א כאן במקום שמכריזין כאן במקום שאין מכריזין דאמר רב נחמן מעולם לא עשו אגרת בקורת בנהרדעא סבור מינה משום דבקיאי בשומא א"ל רב יוסף בר מניומי לדידי מיפרשא לי מיניה דרב נחמן משום דקרו להו בני אכלי נכסי דאכרזתא אמר רב יהודה אמר שמואל מטלטלין של יתומים שמין אותן ומוכרין אותן לאלתר רב חסדא אמר אבימי מוכרין אותן לשווקים ולא פליגי הא [ט]דמיקרב שוקא הא דמרחק שוקא רב כהנא הוה בידיה שכרא דרב משרשיא בר חילקאי יתמא שהייה עד ריגלא אמר אע"ג דנפל ביה איצצתא מייתי זוזא חריפא רבינא הוה בידיה חמרא דרבינא זוטי יתמא בר אחתיה הוה לדידיה נמי חמרא הוה קמסיק ליה לסיכרא אתא לקמיה דרב אשי א"ל מהו לאמטויי בהדן א"ל זיל לא עדיף מדידך:

מתני' *[מ]הממאנת [י]השניה [כ]והאילונית אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות אם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה *אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להם כתובה:

גמ' רב תני קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכל שכן ממאנת שמואל תני ממאנת אין לה כתובה אבל יוצאה בגט יש לה כתובה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל ממאנת [ל]אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה [מ]ממאנת לא פסלה מן האחין *[נ]ולא פסלה מן הכהונה יוצאה בגט פסלה מן האחין ופסלה מן הכהונה *[ס]ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים

יוצאה

כל דזבין מבי דינא אדעתא דנפיק ליה קלא זבין · לפי שהן מוכרים בהכרזה ובטוח הלוקח שאילו היו עליה עסיקין היו יוצאין ומערערין הלכך שלא באחריות הוא לוקח קמ"ל: וחוזרין · ואין אומרין מה שעשה עשוי וישלם מביתו אלא הדרי זביני: נעשו · בתמיה הא ודאי טעו בדבר השנוי במשנה: שום ההקדש · גזבר המוכר קרקע של הקדש: ששים יום · מושכים ימי הכרזה: שמא יגנבו · כשנאספין לראותם כדי ללוקחם: [השטרות · שמוכרין שט"ח של יתומים לאחרים]: בשעה שמכריזין · כדמפרש שיש שעה שאין פנאי להמתין משך ימי הכרזה כגון לכרגא ולמזוני ולקבורה: לכרגא · לפרוע למלך כסף גולגולת היתומים: משום דקרו להו כו'. גנאי וחרפה היא להם כשקונים נכסים שבית דין מוכרין לפי שמחמת דוחק שהנושה לוחץ את היתומים או את הלוה לוקחים הלקוחות בזול ומבזין אותן וקורין להן אוכלי שדות הכרזה: לאלתר · סמוך למיתת אביהן שלא ירקבו: דמקרב שוקא · יומא דשוקא: איצצתא · טעם הקרוב להחמיץ אייגרו"ש בלע"ז: זוזא חריפא. ממהר לבא לפי שהכל צריכין לכך ומביאין מעות ואין מקיפין להן באשראי: לסיכרא · שם מקום: מהו לאמטויי · שיש לחוש שלא תטבע הספינה: **מתני'** השניה · שניה לעריות שהן מדברי סופרים המפורש ביבמות בפ' ב' (דף כא.): אין להן כתובה. ממאנת משום דמעצמה יוצאה שניה קנסא דרבנן הוא כדאמרינן ביבמות בפרק יש מותרות (דף פה:) מפני שהיא מרגילתו לנושאה שאינה מפסדת כלום בנשואין שאינה נפסלת בהן וולדה כשר אילונית משום דמקח טעות הוא: ולא פירות · דין פירות והוא פירקונה שתקנו חכמים תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל אין לה ואם נשבית אינו חייב לפדותה דתנאי כתובה ככתובה וכיון דאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה [ואית דאמרי כלומר אף לא פירות אם אכלן אין משלם לה פירות נכסי מלוג שאכל ואע"ג דקיימא לן בפרקין דלעיל (דף מז:) תקנו פירקונה תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל כדתנן לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך חייב לפדותה והאי לא קרינן בה ואותבינך לי לאינתו אפי' הכי לא ישלם פירות דתנאי כתובה ככתובה כי היכי דקנסוה רבנן דלא גביא נכסי צאן ברזל שהכניסה לו משלה בתורת כתובה קנסוה נמי דלא תגבה מיניה פירות שאכל בתנאי כתובה של פירי שהוא תנאי בית דין שאינו כתוב בשטר הכתובה ואף דין פירות] וכן מזונות נמי תנאי כתובה נינהו ולקמן בפרק בתרא (דף קז:) אמרינן כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחתיו שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא שאם הלך למדינת הים ולוותה ואכלה ועמדה ומיאנה אינו משלם: ולא בלאות · שחקי בגדים שהביאה לו בשומא ולבסוף הוא אינו מחזירן לה בילאותיה: אלמנה לכהן גדול · יש לה כתובה מפני שהיא פסולה וולדה פסול על ידי נשואין לפיכך אינה מרגילתו אלא הוא מרגילה ומשדלה לינשא לו לפיכך קנסו אותו ליתן כתובה: **גמ'** רב תני קטנה היוצאה בגט אין לה כתובה · קסבר אין נישואי קטנה אלא כמפותה בעלמא: לא פסלה מן האחין · שמותרת לקרוביו כאנוסה וכמפותה דתנן (יבמות דף צז.) נושא אדם אנוסת אביו כו': ולא פסלה מן הכהונה · משום גרושה שאין אלו גירושין אלא עקירת נשואים הראשונים דאמרה אי אפשי בקדושי אמי: ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים · לאחר מיאונה דעקרתינהו לנשואין ואינה בכלל שאר תקנות שגזרו חכמים לכל שאר הנשואות שצריכות להמתין אחר יציאתן מבעליהן שלשה חדשים:

יוצאה

אגרת בקורת · הא דתנן בפ"ק דב"מ (דף כ.) אגרות שום ואגרות מזון רגיל ר"ת לומר מדלא קאמר שטרי שום שטרי מזון כדאמר שטרי חליצה ומאונין שטרי בירורין נראה לו דקרי אגרת מה שב"ד שבמקום זה שולחין אגרותיו לב"ד אחר לשום ולמזון לפלוני אבל הכא לא אפשר לפרושי הכי ולעיל בשלהי אף על פי (דף סד.) כותבים אגרת מרד על ארוסה · מ"ר: אלו דברים שאין מכריזין עליהם העבדים והשטרות והמטלטלים · אית לן לאוקמא הני מטלטלין ושטרות כגון שייחדן לה לכתובה א"נ דתפסן מחיים דאי לאו הכי לא גביא להו לא אשה ולא בעל חוב: והאילונית אין לה כתובה · ואין לדייק הא גיטא בעיא כדפרישית בפרק המדיר (לעיל עג:*): ולא מזונות · לא תימא שניה דאין לה מזונות ה"מ לאחר מיתה אבל מחיים אית לה דהשתא אלמנה לכ"ג דאית לה לאחר מיתה לית לה מחיים דלמא תתעכב גביה כדאמרי' בי"ש מותרות (יבמות דף פה. ושם) כ"ש הך דלית לה לאחר מיתה [דמחיים נמי לית לה] ולא תימא נמי דמחיים לית לה אבל לאחר מיתה אית לה כאלמנה לכ"ג דהא בהדיא קתני בי"ש מותרות (ג"ז שם) אלמנה לכ"ג אית לה מזונות שניה אין לה מזונות ויש לה מזונות דקאמר היינו בעל כרחך לאחר מיתה ודומיא דהכי אמרינן בשניה דאין לה: ולא בלאות · במקום אחר פרש"י מה שנותר משחקי הבגדים ואומר רבי דא"כ ה"ל למימר בלאותיה קיימין כדאמרינן בכל דוכתא לעיל בפ' אע"פ (דף סג:) ועוד הא בלאות היינו בעל כרחיה מה שבלה ולא השחקים שנותרו דאמרינן בגמרא דממאנת אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה · מ"ר*: רב תני קטנה יוצאה בגט · פי' במתני': אינה צריכה להמתין · להיא לישנא דגזר שמואל בזונת דקטנה בשלהי ד' אחין (יבמות דף לד: ושם) דמיקלפא בגדולה הכא שאני דמיאונה מוכיח עליה:

תנינא

עירובין כה: | לעיל פו. גיטין נב: ב"מ קח: | נ"י כ"י | יבמות קיז. [ב"מ סו.] | [יבמות סד. | שם קח. | [שם לד: [.ל

תוספות רי"ד

דהב"ד הן מוכרים בהכרזה קלא אית ליה ובטוח הוא הלוקח כיון שלא יצא עליו ערעור שוב לא יצא והו"ל כלוקח שלא באחריות דלא ליהדר איתמי קמ"ל דכתבינן ליה אחריות על היתומים מסתמא אע"פ שלא פי' להן הלוקח שבאחריות אני לוקח ומכאן יש להוכיח שראובן שמכר שדה לשמעון בסתם שלא פי' לו לא באחריות לא שלא באחריות שכותבים לו אחריות דכל דזבין באחריות זבין ומה דאמרי' בשנים אוחזין עביד איניש דזבין ארעא ליומי דוקא בדהתם שטרא סתם ולוקח אמר ט"ס הוא דא"ל שלא באחריות זבין וט"ה לא כתבם לך אחריות ולא תלינן בט"ס · אבל כ"ז דלא כתיב שטרא דין הוא דליכתוב ליה אחריות אע"ג דהוה סתם דכל דזבין באחריות זבין ואע"ג דאמר שמואל דשיעבוד צריך לימלך דלמא תנאה הוה בינייהו למיזבן שלא באחריות אבל כ"ז לעולם דהוה המכר סתם כותבין לו אחריות דסתם מאן דזבין באחריות זבין עד דמפרש שלא באחריות: אמר אמימר משמיה דר"י ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשו כמי שטעה בדבר משנה וחוזרין פי' ואין אומרים מה שעשה עשוי וישלם הטעות מביתו אלא הדרי זביני שמכרן בטל ואע"פ שלא טעו דתנן בערכין שום היתומים ל' יום ושל הקדש ס' יום ומכריזין עליהם בבוקר ובערב איתיבי' ר"א לאמימר שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל הא שוה בשוה קיים מאי לאו בדלא אכריז לא בדאכריז והא מדסיפא בדאכריז רישא בדלא אכריז דקתני סיפא אם עשו אגרת ביקורת אפילו מכרו שוה ק' בר' או שוה ר' בק' מכרן קיים לא קשיא כאן בדברים שמכריזין עליהם כאן בדברים שאין מכריזין עליהן · פי' רישא דמתני' דמיירי בדלא אכריז הוא בדברים שאין מכריזים עליהם ואלו הן דברים שאין מכריזין עליהן העבדים והשטרות והמטלטלין וטעמא מאי אמר עולא עבדים שמא ישמעו ויברחו מטלטלים ושטרות שמא יגנבו ואבע"א כאן בשעה שמכריזין עליהם כאן בשעה שאין מכריזין עליהן דא"נ לכרגא ולמזוני ולקבורה מוכרין בלא הכרזה · פי' שאין להם פנאי להמתין ימי משך הכרזה · ואב"ע כאן במקום שמכריזין כאן במקום שאין מכריזין דאר"נ מעולם לא עשו אגרת ביקורת בנהרדעא סבור מינה משום דבקיאן בשומא אר"י ב"מ לדידי מפרשי מני' דר"נ משום דקרי להו בני אכלי נכסי דאכרזתא · פי' וזילא להו מילתא מפני שאין הבעלים מוכרים ברצונם: אר"י א"ש מטלטלין של יתומים שמים אותם ומוכרין אותם לאלתר ר"ח אמר אבימי מוליכים אותם לשוק · ולא פליגי הא דמיקרב יומא דשוקא הא דמרחק: ר"כ הוה בידי' שכרא דר"מ ב"ח יתמאי שהיי' עד ריגלא אמר אע"ג דהוה בי' איצצא כעין קיהא קצת רינלא מייתי ליה זוזי חריפא שלא יהא צריך להקיף בהקפה רבינא הוה בידיה חמרא דרבינא זוטי יתמא בר אחתיה [illegible] לסיכרא אתא לקמיה דרב אשי א"ל מהו [illegible] מי השיטין לאינשא דאחרי' א"ל זיל לא עדיף מדידך: מתני' הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ואם נשאה מתחלה לשם אילונית יש לה כתובה אלמנה לכ"ג [illegible] שאינה מפסדת כלום בנשואין הללו שאינה נפסלת בכך לכהונה וולדה נמי כשר: רב תני קטנה יוצאה בגט א"ל כתובה [illegible] ממאנת אינה צריכה להמתין ג' חדשים

יוצאה

יוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים מאי קמ"ל תנינא כולהו *[א]הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה'צריכה להמתין ג' חדשים איצטריכא ליה דלא תנן לימא כתנאי *ר"א אומר אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ואינו יורשה ואינו מיטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר אלא שצריכה מיאון רבי יהושע אומר [ב]מעשה קטנה כלום ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומיטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון לימא רב דאמר כר"א ושמואל דאמר כרבי יהושע אליבא דר"א כולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דרבי יהושע שמואל כר' יהושע ורב עד כאן לא קאמר ר' יהושע התם אלא מדידה לדידיה אבל מדידיה לדידה לא: ולא בלאות: א"ל רב הונא בר חייא לרב כהנא אמרת לן משמיה דשמואל [ג]לא שנו אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל אית לה הוי בה רב פפא אהייא אילימא אממאנת [ד]אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא ואי דליתנהו אידי ואידי לא שקלא אלא אאיילונית אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא אי דליתנהו איפכא מיבעי ליה נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה קיימי לית לה אלא [ה]אשניה וקנסו רבנן לדידה בדידיה ולדידיה בדידה אמר רב שימי בר אשי ש"מ מדרב כהנא עיילא ליה גלימא קרנא הוי ולא מכסי לה ואזיל עד דבלי *והאמר רב נחמן פירא הוי דרב נחמן פליגא: אין להן כתובה: אמר שמואל [ו]ל"ש אלא מנה מאתים אבל תוספת יש להן תנ"ה נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון הממאנת וחברותיה אין להן מנה מאתים אבל תוספת יש להן נשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה [ז]כגון עוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וכ"ש מנה מאתים [ח]והיוצאת משום שם רע נוטלת מה שלפניה ויוצאה מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא [ט]זינתה לא הפסידה בלאותיה

הדרן עלך אלמנה ניזונת

רש"י

יוצאה בגט צריכה להמתין · ואע"ג דליכא לספוקי קטנה במעוברת לא חילקו חכמים בתקנתן בנשואות: אליבא דר"א כ"ע לא פליגי כלומר הא דאמרת שמואל דאמר כר' יהושע ולא כרבי אליעזר שפיר קאמרת דמודה שמואל דלרבי אליעזר אין כתובה לשום קטנה דהשתא ירושתה ומציאתה דמדידה לדידיה קאמר דלא מיתוקמא בה תקנתא דרבנן כ"ש כתובתה דמדידיה לדידה שהרי כשתקנו חכמים נשואין ליתומה ע"י אמה ואחיה להנאתה ולטובתה תקנו כדאמרינן ביבמות בפ' חרש שנשא את הפקחת כדי שלא יהו נוהגים בה הפקר שאין קטנה יודעת לשמור עצמה מלהתפתות: כי פליגי אליבא דרבי יהושע · כלומר הא דאמרת דרב כר"א ולא כרבי יהושע ליתא דרב אפילו לר' יהושע אמרה: ע"כ לא קאמר ר' יהושע · דמעשיה קיימין אלא מדידה לדידיה כגון ירושתה ומעשה ידיה ומציאתה שיהו לבעל כי היכי דלא לימנעו מלישא אותה וחכמים גזרו שתנשא כדי שלא ינהגו בה הפקר : אבל מדידיה לדידה · כגון כתובה ותנאי כתובה : צאן ברזל · צאן שהוא קשה ומתקיים לה כברזל לפי שקיבל עליו אחריות: נכסי מלוג · שהכניסה לו ולא שמאום בכתובה והקרן לאשה ופירות לבעל: נכסי צאן ברזל · הנישומין בכתובתה ודא נדוניא דהנעלת ליה מבית אבוה והוא מקבל עליו אחריות להחזירן לה כשתצא ממנו : אבל · בלאות דנכסי צאן ברזל אית לה: אי דאיתנהו · קיימין : אידי ואידי אית לה · שאין לנו לקונסה: ואי דליתנהו · קיימין : אידי ואידי · בין נכסי מלוג בין דצאן ברזל לית לה שיכול לומר שלי הוצאתי שהרי ברשות ב"ד נשאתיה וכשהוציאתה אחזור מה שקבלתי עלי בכתובה ובנכסי מלוג נמי אע"פ שלא ברשות הוציאם מיהו יכול לומר אין לי להחזירן עד שהגרשנה שמא תמות בחיי ואירשנה: אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא · שהרי הוא מוציאה מדעת: ואי דליתנהו · ומפני שלא היה לו להעלות בדעתו שמא תמצא אילונית אתה פוטרו אם באת לחלוק בהן : איפכא מבעי ליה נכסי מלוג דברשותה קיימי · שלא היה לו לבלותן וללובשן: אית לה · אי סבירא לך עיילא ליה גלימא קרנא הוי : נכסי צאן ברזל · שהוא קבל עליו אחריותן ברשות הוציאן: אשניה · שהם נשואי עבירה וטעמא דידה משום קנסא וכגון דליתנהו : וקנסו רבנן כו' · כלומר מדינא איפכא מיבעי ליה אלא חכמים הפכו את הדבר לעקור מהן תורת נשואין קנסו אותה ממה שהיה ראוי לגבות משלו ומאי ניהו מנה מאתים ומזונות ובלאות דנכסי מלוג שהוציא שלא ברשות : ולדידיה בדידה · ואותו קנסו במה שהיה ראוי לו משלה בלאות דנכסי צאן ברזל שהוציא ברשות: ש"מ מדרב כהנא · דאמר שניה אין לה בלאות דנכסי מלוג וטעמא משום דקנסו רבנן לדידה בדידיה הא אשה כשרה גובה אותן ממנו ואע"ג דלא איתנהו: עיילא ליה גלימא · בנכסי מלוג שלא שמוה עליו בנדונייתה: קרנא הוי · וקיים לאשה לימכר וליקח בו קרקע והוא אוכל פירות ולא אמרינן לבישתה הן הן פירותיה ונכסי בה וניזיל: והאמר רב נחמן · בהאשה : אבל תוספת יש לה · דמתנה בעלמא יהיב לה בחיבת ביאה : [נשים שאמרו בהן חכמים · לשון אין להן כתובה יש להן תוספת] נשים שאמרו חכמים לשון יוצאות שלא בכתובה כל תורת גיבוי הפקיעו מהן : עוברת על דת · בפ' המדיר (לעיל עב.) : וחברותיה · כמצאו עליה נדרים או מומין והמקללת יולדיו בפניו : והיוצאת משום שם רע · שזינתה : מה שבפניה · בנכסי מלוג קאמר : בלאותיה

תוספות

תנינא כולהו · דכתובה נמי תנינא דהא שמואל תני ממאנת : כללו של דבר אינה כאשתו כו' · מצינו למימר דאתיא לרבויי דאם היא בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה ואם היא בת כהן לישראל תאכל דהכי תנן בפ' ב"ש (יבמות קז:) ר' אליעזר אומר אין מעשה קטנה כלום בת ישראל לכהן לא תאכל בת כהן לישראל תאכל: ובהפרת נדריה · היינו משהגיעה לעונת נדרים דאי לאו הכי אין נדרה נדר ואפי' אם תמצא לומר מופלא הסמוך לאיש דאורייתא דאיבעיא לן בנדה (דף מו:) אתי שפיר הא דיכול להפר אע"ג דליכא הכא אלא נשואין דרבנן דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת דכי האי גוונא מתרץ התם אמילתא אחריתי ולדברי רבי יהושע לא תיקשי היאך מיטמא לה אם כהן הוא הואיל והנשואין לא הוו אלא מדרבנן וי"ל דמיטמא לה משום מת מצוה הואיל ויורשיה לא ירתי לה קריא ולא טעו היא דהכי מתרץ בהאשה רבה (יבמות דף פט:) אמילתא אחריתא: אילימא אממאנת אי דליתנהו אידי ואידי לית לה · בהנך שבלה שלא כדין מיירי שכלה הקרן דאי בבלה כדין מאי מסיק בתר הכי גבי אילונית אי דליתנהו איפכא מיבעי ליה למה יש לו לשלם פירות שאכל כדין אלא ודאי שלא כדין איירי והשתא נמי אתיא שפיר הא דאמרינן ביבמות פרק ב"ש (דף קז.) אי אמרת נשואה תמאן שמיט ואכיל לה ומה בכך יתחייב לשלם מה שלא אכל כדין והיה דוחק רבי שמא היא לא תמצא עדים אבל עכשיו א"ל דפטור כדפרישית והא דתנן דממאנת אין לה פירות לא פירות שאכל קאמר דאפי' קרן גופיה אם אכלו אין לה אלא איצטריך לאשמועינן דאין לה פירות שליקט אפילו הן מונחין בעין בביתו ואין לפרש פירות דממאנת תקנת פירות כגון פירקונה דהיכי דמי אם מיאנה ואח"כ נשבית פשיטא ונשבית נמי ומיאנה בעודה שבויה פשיטא דבאלמנה נמי כי האי גוונא נשבית בחיי בעלה ומת אמרינן בפ' נערה (לעיל דף נג.) שאין יורשין חייבים לפדותה מיהו איכא לפרושי כגון שנשבית ולוותה ופדתה את עצמה ומיאנה דכי האי גוונא מיירי דאין לה מזונות כדמפרש לקמן בפ' בתרא (דף קז:) . מ"ר: הכי גריס רבינו חננאל וקנסו רבנן לדידיה בדידה ולדידה בדידה · פי' אותה קנסו בנכסי מלוג שלה ואותו קנסו בנכסי צאן ברזל שהן שלו ברשותו וקשיא לי מאי קנס קנסו אותו כך דין כל מגרשי נשותיהן לפרוע נכסי צאן ברזל וי"ל דזהו קנס שהוא סבור להרויח ואין לו :

תוספות רי"ד

יוצאה בגט צריכה [להמתין ג"ח] תניא אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי לא במציאתה ולא במע"י ולא בהפ"נ ואינו יורשה ואינו מטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר אלא שצריכה מיאון פי' לא מהני בה קדושין למידי אלא לענין זה שצריכה מיאון לעוקרן וכ"ז שלא מיאנה אינן עקורים שאם גדלה ולא מיאנה בקטנותה שוב לא תוכל למאן ואסורה להנשא בלא גט משום קידושי קטנותה א"נ אם לא מיאנה וגירשה בעלה בגט מגורשת היא והוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה דאית ליה לר"א תיקון חכמים שתקנו לקטנה קידושין אינן א)נפקעים אלא ע"י מיאון ואם לא מיאנה מקודשת היא לכל הני דאמרן : ר"י אומר יש מעשה קטנה כלום בעלה זכאי במציאתה ובמע"י ובהפ"נ ויורשה ומיטמא לה כללו ש"ד ה"ה כאשתו לכ"ד אלא שיוצאה במיאון וקי"ל ר"א ור"י הל' כר"י: אין להן כתובה אמר שמואל ל"ש אלא מו"מ אבל תוס' יש לה. פי' דוקא מו"מ שהן תנאי ב"ד אין להן דלא תקנו ב"ד כתובה לקטנה הכא דהדרה וממאנה וגם לא לשניה וגם לאיילונית שהוא מק"ט אבל תוס' שהיא מתנה בעלמא דיהיב לה איהו מנפשיה משום חיבת ביאה הוא דקא יהיב לה והרי בא עליה ואע"ג דאמרן לעיל בפ' נערה גבי אלמנה שמין מה שעליה מ"מ כי אקני לה אדעתא למיקום קמיה למישקל ומיפוק לא אקני לה הכא לא אמרי' הכי דבוודאי גבי מלבושי' אמרי' הכי דלאו משום חיבת ביאה קעביד לה אבל תוס' כתובתה קים להו לרבנן דמשום חיבת ביאה הוא דכתב לה וכבר בא עלי': ומורדת גם התוס' הפסידה כדאמרן כר"פ אע"פ התם משום דהיא בת דעת קנסוה רבנן להפסיד הכל אבל יתומה קטנה שאינה בת דעת לא קנסוה רבנן : תנ"ה נשים שאמרו א"ל כתובה כגון הממאנת וחברותיה דהיינו השניה ואיילונית א"ל כתובה אבל תוס' י"ל ונשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה כגון עוברת ע"ד משה ויהודית וחברותיה כגון נדרים ומומין דתני גבייהו בפ' המדיר תצא שלא בכתובה א"ל תוס' וכ"ש מו"מ · פי' שלשון יוצאין הכי משמע שכל תורת גבוי הפקיעו מהן. והיוצאות משום ש"ר נוטלת מה שבפניה ויוצאת · פי' אם זינתה נוטלת הבלאות שהן קיימין ונכסי נדוניתה ויוצאה וכל מה שכלה ואבד אינו משלם לה וכ"ש שהיא נוטלת נ"מ שלה : מסייע ליה לר"ה דאמר ר"ה זנתה לא הפסידה בלאותי' הקיימים תני תנא קמיה דר"נ זנתה הפסידה בלאותיה הקיימים א"ל אם היא זנתה כלי' מי זנאי תני לא הפסידה בלאותיה קיימים : אמר רבבב"ח אר"י זו דברי ר"מ בר"י סתימתאה . פי' אותן הברייתות דתני תנא קמיה דר"נ אבל חכ"א זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין . ונ"ל דעוברת ע"ד וחברותיה י"ל בלאות קיימים דהשתא זנתה ממש לא הפסידה בלאותיה קיימים טווה בשוק ומדברת עם בני אדם דפריצותא בעלמא הוא לא כש"כ והכי אמרי' התם בירושלמי תנינא נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה צריכין התראה ואם לא התרה בהן יוציא ויתן כתובה ולא מו"מ בלבד אלא אפי' כתובתה אלף וזוז מאבדת הכל ונוטלת בלאות שבפניה ויוצאה: גרסי' הכא בירושלמי כשם שקנסו אותה שא"ל כתובה כך קנסוהו שאם קדשה בלימרא זהב מאבד הכל : ולא פירות . אמרי' בפ' י"מ ת"ר אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה י"ל כתובה פירות מזונות ובלאות ולא פירות דמתני' מפרש בירושלמי שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל · פי' הממאנת אע"ג דעקרה לקידושיה דידה ואיגלי מילתא דלאו אשתו הות [אפ"ה] אינו משלם לה כלום שהרי מה שאכל בדין אכל · שני' נמי אין יכולה להוציא ממנו פירות שאכל אבל אלמנה יש לה · ומן הדין הי' שדין השני' כדין האלמנה שיהא להן פירות שאכל הבעל דכיון דבעמוד והוצא קאי אינו מן הדין שיאכל פירות ואם אכל יחזיר ולא דמי לכל מגרש את אשתו שאינו מחזיר פירות שאכל דהתם לאו בעמוד והוצא קאי וכשאכל בדין אכל אבל הכא דבעמוד והוצא קאי אינו מן הדין שיאכל ואם אכל יחזיר א"נ הפירות נתקנו משום פרקונא והכא אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בשני' ואותבינך לי לאנתו ובאלמנה לכ"ג פליגי אביי ורבא לעיל בפ' נערה דאביי אמר חייב לפדותה ורבא אמר פטור והל' כרבא והלכך [כיון] שאינו חייב לפדותה אינו רשאי לאכול פירות ואם אכל שלא כדין ואכל הלכך גבי אלמנה שלא קנסוה בכתובתה לא קנסוה גם בפירות שאכל הבעל אלא מחזירם לה · אבל שניה דקנסוה בכתובתה קנסוה בפירותי' ואינו משלם להואיילונית אע"פ שמקחו מק"ט הוא כיון דבשעה שאכל בדין אכל אינו משלם לה ולא מזונותיה · אבל לשני' א"ל מזונות לא בחיי הבעל ולא במותו מן היתומים דבחיוו לא דבעמוד והוצא קאי וגם אי לותה ואכלה בעוד שהי' בעלה במד"ה אינו משלם לה דלמא תתעכב ותיתיב תותי' ותלוה ותאכל והוא ישלם ולאחר מיתה אין לה דתנאי כתובה ככתובה דמי וכי היכי דל"ל כתובתה ל"ל מזוני אבל אלמנה לכ"ג בחיים דבעל ל"ל דבעמוד והוצא קאי אבל לאחר מיתה י"ל דכיון דאית לה כתובה אית לה תנאי כתובה עלהיורשים ואיילונית כיון דל"ל כתובה ל"ל תנאי כתובה והלכך א"ל מזונות לא בחייו שהוא מק"ט ורוצה לגרשה וגם אם לותה איט משלם לה כיון דנמצא מקחו מקח בטל ולא לאחר מיתה וממאנת שאין לה מזונות מפרש לפנים בפ' בתרא [דף קז ע"ב] ת"ש כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למד"ה ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה : ולא בלאות א"ל ר"ה ב"ח לרב כהנא אמרת לן משמיה דשמואל ל"ש אלא נכסי מלוג אבל נצ"ב אית לה · פי' נכסי מלוג הם נכסים שהכניסה לו ולא כתבתם בכתובה ולא קיבל הבעל אחריותם עליו שהקרן הוא לאשה והבעל אוכל פירות ונכסי צ"ב הם נכסי נדונייתה שכתבתן בכתובה והבעל קבל עליו אחריות והם קיימים לו שאם פחתו פחתו לו וקורא אותן צ"ב שנכסי' דומים לצאן שאדם חולבם וגוזזם כך הבעל אוכל פירותיהן ואם תמות הצאן תמות לאשה אבל הנכסים שנכתבו בתוך שטר כתובה הבעל אוכל פירותיהן כמו הצאן ואם תמות הצאן חייב באחריותם והיא לאשה כמו של ברזל שאינו כלה· הוי בה ר"פ אהייא אילימא אממאנת ודאיתנהו אידי ואידי אית לה פי' שאינה מפסדת נכסיה במיאונה דלא דמיא למורדת משום דעקרה לנשואים לגמרי וזו אינה בת דעת שיקנוס אותה ואי דליתנהו כגון שאבדו אידי ואידי נ"מ ל"ל דהא אינו חייב באחריותן נצ"ב נמי אע"ג דקבל עליה אחריות לא קבול עלי' אלא אדעתא למיקום קמי' ולא אדעתא שתמאן בו הלכך לא מחייב באחריותן אלא אאיילונית ה"ג אי דליתנייהו אידי ואידי ל"ל דאפי' נכסי צ"ב דקביל עליה אחריות ל"ל דאילו ידע דהיא איילונית לא הוה מקבל עלי' ואי דאיתנהו איפכא מבעי' ליה: פי' מן דינא הוא דאידי ואידי אית לה אלא לדבריך שבאת לחלוק ביניהן אדרבה איפכא הוי לך לחלק נ"מ דברשותה קיימו ואין לו כח ליגע בהן אית לה נכסי צ"ב דלאו ברשותה קיימי אלא הבעל שמאן עליו וחוב הוא עליו ל"ל כי היכי דלא מפקא מיני' כתובה ה"נ לא מפקא מיני' נדוניא אבל מיהו לפי דבריו השיבו אבל קושטא דדינא הכי הוא אידי ואידי אית לה · ואלא אשנייה וקנסו רבנן לדידיה בדידה ולדידה בדידיה · פי' נכסי צ"ב שהן ברשות

יבמות קח.

שם פט: קח.

נח א ב ג ד מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה טז ופכ"ב מהל' אישות הלכה ד ופכ"ד הלכה ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף י :

נט ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה ז טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף ד :

ס ו מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף א וס' וסי' קנה סעיף י :

סא ז ח ט מיי' שם הל' י טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף ה [וכרב אלפס עוד ביבמות פרק י דף לג.] :

א) נראה דצ"ל לא תקנו אלא לענין שאינן נפסקים אלא ע"י מיאון ואם לא מיאנה והגדילה מקודשת היא וכו'.

א א מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה יז ופי"א מהל' מכירה הלכה טז סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיד סעיף א וטור ח"מ סי' רז :

ב ב מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' יז טוש"ע אה"ע סי' קיד סעיף ח :

ג ג מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף י :

ד ד שם סמ"ג שם טוש"ע שם סעיף יא :

ה ה ו מיי' פי"א מהל' מכירה הל' טו טוש"ע ח"מ סי' מ סעיף א :

[לעיל סט.]

בלאותיה קיימין תני תנא קמיה דרב נחמן זינתה הפסידה בלאותיה קיימין א"ל אם היא זינתה כליהמי זנאי תני לא הפסידה בלאותיה קיימין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן זו דברי רבי מנחם סתימתאה אבל חכמים אומרים זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין: אם מתחלה נשאה כו': אמר רב הונא אילונית אשה ואינה אשה אלמנה אשה גמורה אילונית אשה ואינה אשה הכיר בה יש לה כתובה לא הכיר בה אין לה כתובה אלמנה אשה גמורה בין הכיר בה בין לא הכיר בה יש לה כתובה ורב יהודה אומר אחת זו ואחת זו אשה ואינה אשה הכיר בה יש לה כתובה לא הכיר בה אין לה כתובה מיתיבי כנסה בחזקת שהיא כן ונמצאת שהיא כן יש לה כתובה הא סתמא אין לה כתובה לא תימא הא סתמא אין לה כתובה אלא אימא כנסה בחזקת שאינה כן ונמצאת שהיא כן אין לה כתובה אבל סתמא מאי אית לה אדתני בחזקת שהיא כן ונמצאת שהיא כן יש לה כתובה לשמעינן סתמא (א) וכ"ש הא ועוד תני כנסה בידוע ונמצאת בידוע יש לה כתובה כנסה סתם אין לה כתובה תיובתא דרב הונא רב הונא *מתני' אטעיתיה הוא סבר מדקא מפליג באילונית ולא קמפליג באלמנה מכלל דאלמנה אפי' בסתמא נמי אית לה ולא היא כי קתני לה לאלמנה אפלוגתא דאילונית קאי:

הדרן עלך אלמנה ניזונת

הנושא אאת האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים בניסת לאחר ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים לא יאמר הראשון לכשתבא אצלי אזונה אלא מוליך לה מזונותיה *למקום שאמה וכן לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות גניסת הבעל נותן לה מזונות והן נותנין לה דמי מזונות *מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב *דהפקחים היו כותבים ע"מ שאזון את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי: **גמ'** אתמר האומר לחבירו חייב אני לך מנה הרבי יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור ה"ד אי דאמר להו אתם עדיי מ"ט דר"ל דקפטר אי דלא אמר להו אתם עדיי מ"ט דרבי יוחנן דקמחייב לעולם דלא קאמר להו אתם עדיי והכא במאי עסקינן ודא"ל חייב אני לך מנה בשטר רבי יוחנן אמר חייב אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עדים דמי ר"ל אמר פטור לא אלימא מילתא דשטרא תנן הנושא את האשה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים מאי לאו כי האי גוונא לא

הנושא את האשה: נשאת הבעל חייב במזונותיה · סלקא דעתין דלא מיחייב דכיון דיש לה מזונות מאחר כאילו התנה עמה על מנת שאין לה עליו מזונות קמ"ל: **והן** נותנין לה דמי מזונות · איצטריך ס"ד דלא פסקו אלא כל זמן שלא נשאת:

והיא ניזונת מנכסים משועבדים · אע"ג דלעיל (דף נא: ושם) תניא חמשה גובין מן המשוחררים המקבל עליו לזון את בת אשתו למ"ד בהניזקין (גיטין נא.) קגובין לחוד טרפה לא קשיא מידי דהכא משום קצבה ולמ"ד כתובין בעינן מוקי לה בשקט מידו וא"ת למ"ד קטובין אע"פ שאין כתובין אמאי לא חשיב להו קצבה למזון הבנות דהוי עד דתבגרן ומיהו מן האב אין קשה כל כך דלא ידעינן כמה בנות יהיו לו לפיכך אין קטובין אלא האחין ששעבדו* א]בההיא שעתא קטובין ניכהו עד דתבגרן:

אי דלא אמר להו אתם עדיי מאי טעמא דרבי יוחנן · הוה ליה למפטריה או משום משטה אני בך או משום אדם עשוי שלא להשביע את עצמו: **דאמר** ליה חייב אני לך מנה בשטר · דאלימא מילתא דשטרא לרבי יוחנן ושיבא הודאה אע"ג דלא אמר אתם עדיי ולא מיירי כשכתב לו חייב אני לך מנה וחתם תחתיו דהיינו הוציא עליו כתב ידו וגובה לכולי עלמא מנכסים בני חורין ולא מיירי נמי כשכתב לו אני פלוני חייב לך מנה דהא נמי כחתם תחתיו דמי ואע"ג דברים מגילתא מוכיח בגט פשוט (ב"ב דף קסז.) דיכול לחתום ולא חיישינן דלמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתיב מאי דבעי התם ודאי לא גבי כלל הואיל ואיטו מכתיבה אחת דהייב אני לך מנה כתב האי איניש דלא מעלי · מ"ר: **חייב** לזונה חמש שנים מאי לאו כי האי גוונא · דאי בשטר גמור מה חדוש דחייב ואע"ג דלא הוי שטר גמור גבי ממשעבדי דאית ליה קלא:

תא

בלאותיה קיימין בלאות שהן קיימין לא הפסידה: זו דברי רבי מנחם · הא סתמא דתני תנא קמיה דר"נ הפסידה ר' מנחם אמרה דסתימתאה הוא הרבה משמועותיו נשנו סתם במשנה ובברייתא: אשה ואינה אשה · פעמים היא כאשתו פעמים אינה כאשתו: אלמנה · לכ"ג: בחזקת שהיא כן · שהודיעתו שהיא אלמנה: הא סתמא · הוה ליה לא הכיר בה: אין לה · תיובתא דרב הונא: בחזקת שאינה כן · שהטעתו ואמרה לו לא נתקדשתי לאדם מעולם: אבל סתמא · שלא התנה עמה ומיהו לא הכיר בה יש לה: כנסה בידוע · שהיא אלמנה: מדקא מפליג באיילונית · דאם מתחלה נשאה לשם איילונית יש לה: כי קתני לה לאלמנה · וקאמר יש לה כתובה: אפלוגתא דאיילונית קאי · לאחר שחילק באיילונית ופירש הכיר בה יש לה כתובה שנאה לאלמנה אצלה וקאמר אף אלמנה נמי שהכיר בה ונשאה לשם אלמנה יש לה כתובה:

הדרן עלך אלמנה ניזונת

הנושא את האשה: לזון את בתה · שהיה לה מאיש אחר: נשאת · האם לאחר שגירשה הראשון: לכשתבא אצלי · כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה: בנותיהן נזונות מנכסים בני חורין · ולא ממשועבדים דתנן (גיטין דף מח:) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים: והיא נזונת · אותה הבת: שהיא כבעלת חוב · שיש לה עליהן שטר מזונות: כל זמן שאת עמי · ולא אם אמות או תמותי או אגרשיך: **גמ'** אי דאמר להו לשומעין: אתם עדיי · שאני מודה לו: מאי טעמא דר"ל דפטר · הא אנן תנן בסנהדרין (דף כט:) עד שיאמרו בפנינו הודה לו אלמא הודה בפני עדים חייב: אי לא אמר להו · לשומעין אתם עדיי: מאי טעמא דרבי יוחנן · הא קיימא לן התם בסנהדרין וצריך שיאמר אתם עדיי: ה"ג לעולם דלא אמר להו אתם עדיי והכא במאי עסקינן בשטרא · שמסר לו שטר בפנינו וכתוב בו אני חייב לך מנה ואע"פ שכתב ידו הוא הואיל ולא חתם פטור והא דתנן (לעיל דף כא.) הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין כגון שחתם בו אני פלוני לויתי מנה מפלוני כדמוכח בפרק האשה שנתארמלה (שם) דאמר אביי לכתוב חתימת ידיה אחספא אבל אמגילתא לא מאי טעמא דלמא משכח ליה כו' ותנן הוציא עליו כתב ידו כו' אלמא בחתימת ידיה קמיירי אבל הכא הכי כתב ליה חייב אני לך מנה ולא חתם בו: אלימא מלתא דשטרא · הואיל ובפני עדים מסר לו: מאי לאו כי האי גוונא · [מה עדות יש לה לאחר זמן בדבר זה לאו כי האי גוונא] שמוסר לה שטר בפני עדים וכתוב בו פלוני קבל עליו כך ואין שם לא קנין ולא חתימה דאי הוה שטר חתום בידה מאי למימרא: לא

[לעיל נ. כתובות מ: חולין קלג:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' סתמא יש לה כתובה וכ"ש:

[במשנה שבמשניות ובכי"ף איתא למקום אמה וכן ר"ש למקום שהיא אמה]

[גיטין נא. לקמן קב:]

[לקמן קב:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה והיא וכו' בההיא שעתא קטובין ניכהו עד דתבגרן. ע' לעיל דף נ: בתוס' ד"ה ומאי עלייהו וכו' בסה"ד ודו"ק:

תוספות רי"ד

ברשות של בעל והם שלו קנסוהו כשלה לשלם לה אף ע"ג דליתנהו ולדידה כדידיה פי' נ"מ שברשותה הן קנסוה כשלו דאע"ג דאיתנהו לא משלם לה וכ"ז הוא להיפך כדי לקלקל נשואין וקם ליה מתני' הכי הממאנת והאילונית אין להן בלאות דנכסי צ"ב אם נאבדו (אבל אלמנה לכ"ג דיש לה כלי בלאות שהיא ככל הנשים ואם אבדו נצ"ב שלה חייב באחריותן) וחשני' אין לה בלאות דנ"מ אע"ג דאיתנהו אבל אלמנה לכ"ג אמרי' ביבמות (דף פה.) די"ל בלאות שהיא ככל הנשים (וי"ל ככל הנשים) חת שקוראים אותן כלי בלאות מפני שדרך הבגדים להיות בלים ואינן חדשים כעת שהביאתם מבית אביה (נמצא לפי דברי הגאון שהממאנת והאילונית בין בנכ"מ בין בנצ"ב אי דאיתנהו אידי ואידי א"ל ואי דליתנהו אידי ואידי ל"ל אבל בשני' בנכ"מ בין איתנהו בין ליתנהו ל"ל ובנצ"ב בין איתנהו בין ליתנהו אית לה כך משמע הפסק של גאון. אבל הרב פירש השטה בענין אחר והפסק בין בממאנת בין האיילונית בין השניה בין בנכ"מ בין בנצ"ב אי דאיתנהו כלהו אית להו ואי דליתנהו כלהו ל"ל · ומאי דתנן במתני' ולא בלאות כגון דליתנהו (וכ"ז) [והיינו] שאין הבעל חייב לקנותן לה ואין לחלק בין נכ"מ לנצ"ב אבל מה שבפניה נוטלת ויוצאת) ואם מתחילה נשאה לשם אילונית וכו'. אמר ר"ה אילונית אשה ואינה אשה הכיר בה י"ל כתובה ככל הנשים לא הכיר בה א"ל כתובה. אלמנה אשה גמורה בין הכיר בה בין לא הכיר בה י"ל כתובה ור"י אמר א' זה וא' זה אשה ואינה אשה הכיר בה י"ל כתובה לא הכיר בה א"ל כתובה ואקשי' ליה לר"ה ואסיקנא דר"ה מתני' אטעיתיה הוא סבר מדקמפליג באילונית ולא קמפליג באלמנה מכלל דאלמנה אפילו בסתמא נמי י"ל ולא היא כי קתני לאלמנה אפלוגתא דאילונית קתני לה ואם לא הכיר בה אין לה כתובה ודוקא כתובה הוא דל"ל לאילונית אם לא הכיר בה מפני שמקח ו מק"ט אבל גיטא בעי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות · עיין בערך ל"ד בס"ה:

פרק שנים עשר

הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה ה' שנים חייב לזונה ה' שנים נשאת לאחר ופסקה עמו שיזון את בתה ה' שנים חייב לזונה ה' שנים לא יאמר הראשון לכשתבוא אצלי אזונה אלא מוליך לה מזונותי' במקום שהיא אמה וכן לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד אלא א' זונה וא' נותן לה דמי מזונות נשאת הבעל חייב במזונותי' והם נותנין לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניזונות מנכב"ח והיא נזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב הפקחים הי' כותבים ע"מ שאזון את בתך כ"ז שאת עמי. פי' [בנותיהן] ניזונות מנכסי ב"ח כדתנן בהניזקין אין מוציאים למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תה"ע והיא ניזונית מנכסים משועבדים כדאמרן לקמן בשקנו מידו: איתמר האומר לחבירו חייב אני לך מנה ר"י אמר חייב ר"ל אמר פטור ה"ד אי דא"ל אתם עדי מ"ט דר"ל דפטר ואי דלא א"ל אתם עדי מ"ט דר"י דאמר חייב לעולם דל"א א"ע והכ"ע כגון דא"ל מנה אני חייב לך בשטר · פי' הדיבור הזה שהודה לו לא בפה הודה לו אלא בשטר כתב לו כי אני חייב לך מנה ומסרו בידו וכ"י היא לו לראיה שהודה לו שר"י אמר חייב אלימא ליה מלתא דשטרא כמאן דא"ל אתם עדי דמי ור"ל אמר פטור לא אלימא מילתא דשטרא ולא כמאן דא"ל א"ע דמי (והרב אומר אפילו כ' לו מכ"י אפילו אם מסרו לו בינו לבין עצמו ליכא מאן דפליג שהוא כשטר חתום בב' עדים אצל בני חורין ופלוגתא דר"י ור"ל פי' בשכ' לו ע"י השטר מנה אני חייב לך ומסר לו אותה הכתיבה בפני ב' עדים והשטר אינו חתום בחת"י העדים · ר"ל סבר מ"ל הודאה בפה מ"ל הודאה בשטר כיון שהשטר אינו חתום י"ל השטתי בך ור"י סבר כיון שע"י כתיבה הודה לו ומסר לו אותה הכתיבה בפני עדים אלימא מלתא דשטרא כמאן דאמר א"ע ופלוגתיה הויא בין שהודה לו על מה שהיה מחויב לו מקודם לכן ובין שהודה לו על מה שלא הי' מחויב לו מקום לכן אלא רוצה לשעבד עצמו בכך · אבל אין הלכה כר"י אלא כשרוצה להודות לו על מה שהוא מחויב לו מקודם לכן אבל אם אינו מחויב לו ורוצה להתחייב לו מכאן ולהבא א"י עד שיקנו מ:נו כמו שמוכיח מדברי ר' גידל דלקמן) ואי קשיא ממאי דתנן בגט פשוט הוציא עליו כת"י שהוא חייב לו גובה מנכסים ב"ח אין זה דומה לזה שאותה הכתיבה אינה הודאה אלא עדות שהלוהו וכיון שעל סמך אותה הכתיבה ליוהו כתיבתו ככתיבה עדים דמיא אצל ב"ח ואילו הלוהו בפני ערים כלום צ"ל א"ע גם עכשיו נמי שכתב בכת"י אין צ"ל א"ע אבל זו הכתיבה אינה [אלא] הודאה שמודה לו כי הלוהו (לו עכשיו אלא) מקודם לכן וכיון שהלואה לא על סמך כתיבה

לא בשטרי פסיקתא וכדרב גידל *דאמר רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך *עמדו וקידשו קנו [א] הן הן הדברים הנקנין באמירה תא שמע *[א]*כתב לכהן שאני חייב לך חמש סלעים חייב ליתן לו חמש סלעים ובנו אינו פדוי שאני התם דמשועבד ליה מדאורייתא אי הכי אמאי כתב כדי לברר לו כהן אי הכי בנו אמאי אינו פדוי כדעולא *דאמר עולא דבר תורה פדוי לכשיתן ומ"ט אמרו בנו אינו פדוי גזירה שמא יאמרו פודין בשטרות אמר רבא כתנאי *[ב]ערב היוצא אחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין מעשה בא לפני רבי ישמעאל ואמר גובה מנכסים בני חורין אמר לו בן ננס אינו גובה לא מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים אמר לו למה אמר לו הרי שהיה חונק את חבירו בשוק ומצא חבירו ואמר לו הנח לו ואני אתן לך פטור שלא על אמונתו הלוהו לימא רבי יוחנן דאמר כרבי ישמעאל וריש לקיש דאמר כבן ננס אליבא דבן ננס כ"ע לא פליגי כי

רש"י

לא בשטרי פסיקתא · החתן והכלה פוסקין תנאים שביניהם בשני עדים והעדים חותמים עדות גמורה וא"ת א"כ מאי למימרא איצטריך כגון דליכא קנין אלא דברים ואשמעינן כדרב גידל דלא בעי קנין : לברר לו כהן · שלא יתננו לכהן אחר : אי הכי · דטעמא משום שיעבודא דאורייתא הוא והוה ליה כמעיד עדים וחותמים אמאי אין בנו פדוי : שמא יאמרו פודין · את הבכור בשטרי חוב שיש לו על אחר ומסרו לכהן בפדיונו דאתי למימר מה לי האי שטרא ומה לי האי שטרא ואנן תנן במסכת בכורות אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות וילפינן לה התם מקראי בפרק יש בכור לנחלה : לאחר חיתום שטרות · תחת חתימת העדים כתוב פלוני ערב והוא מודה בדבר : גובה מנכסים בני חורין · המלוה מן הערב ולא מנכסים משועבדים כיון דלאחר חיתום השטר הוא הויא לה כמלוה על פה : אליבא דבן ננס כולי עלמא לא פליגי · כלומר בהא שפיר קאמרת דר' יוחנן כרבי ישמעאל ולא כבן ננס דמודה רבי יוחנן דלבן ננס פטור דהשתא ומה ערב דשיעבודא דאורייתא הוא דכתיב *אנכי אערבנו (בראשית מג) כי ליכא עדים פטור כ"ש כה"ג :

כי

תוספות

תא שמע כתב לכהן שאני חייב כו' חייב ליתן לו חמש סלעים · השתא סלקא דעתין דהאי חייב משום שנתחייב לו ונשתעבד ע"י השטר ולהכי בנו אינו פדוי ומשני שאני התם דמשועבד ליה מדאורייתא פירוש להכי יכול הכא להתחייב ע"י השטר שיש עליו קצת שעבוד אבל במקום דליכא שעבוד לא מצי למשתעבד בשטרא : חייב ליתן לו חמש סלעים · ובכי האי גוונא איירי דאי לאו הכי מאי קמ"ל דמיחייב : לברור לו כהן · אפי' במכירי כהונה איירי דמסתמא קנה בלא כתיבה כדמוכח בשלהי כל הגט (גיטין ל.) ומיהו צריך כתיבה דלא ליהדר ביה והוה מצי לשנויי שכתב לו משום דלא לימא ליה פרעתי הואיל ובשטר גמור איירי : אי הכי בנו אמאי אינו פדוי · כלומר הוה ליה למימר דליהוי פדוי לכשיבא ליד כהן דנהי דקודם שבא לידו ליכא הוא דאינו פדוי דהא ליכא עליה אלא שעבוד בעלמא מ"מ כשיגיעו לידו אמאי אין בנו פדוי ובברייתא משמע דאינו פדוי לגמרי : אמאי אינו פדוי כדעולא כו' · וא"ת עולא לית ליה דרבי יוחנן דאמר חייב דאיצטריך ליה לפרושי טעמא משום שלא יאמרו פודין בשטרות וי"ל דאיצטריך לפרושי הכי משום דמיירי בכל ענין אפילו כתב לו שאני חייב לו ה' סלעים לפדיון ואפי' לא כתב לו הכי סתמא דמילתא לפדיון בנו הוא דקאמר ולעולם אית ליה דר' יוחנן · מ"ר : כתנאי ערב היוצא אחר חיתום שטרות · ולא חתם עצמו היטב אלא ואני ערב בעלמא כעין שלמעלה והשתא משמע הכא דערב היוצא אחר חיתום שטרות מיחייב משום דחשיב כמודה שנעשה ערב בשעת מתן מעות וקשה לרבי דלא משמע הכי בסוף פ"ב דגיטין (דף כא. ושם) דאמרינן התם בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו כו' מהו מי אמרינן אקנויי אקניתא ניהליה או דלמא כו' ובעי למיפשט רבא מערב היוצא אחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין אלמא דחייב משום דשיעבד נפשיה כשחתם עצמו בשטר ומשום הכי פשיט שפיר דהא האי שטרא כשחתם בו הערב לאחר זמן כבר היה מסור למלוה והילך נכסי הערב משועבדין בו והא בעינן ספר מקנה אי לאו דאקנייה ניהליה מלוה לערב וחתם והדר מסר ניהליה ואי מטעם הודאה מיחייב א"כ לא צריך שיהא קנוי לערב ואומר רבי דלעולם מחמת הודאה מיחייב והכי פשט רבא דאי אמרת בשלמא קני כה"ג משום הכי מיחשב הודאה דאלימא מילתא דשטר וחשיבא הודאה אלא אי אמרת בעלמא לא מיחייב כה"ג אם כן הכא נמי לא אלימא מילתא דהאי שטרא ולא חשיב הודאה · מ"ר (א) : אליבא דבן ננס כ"ע לא פליגי · פירוש רבי יוחנן לא מצי סבר כבן ננס ותימה לר"י דהואיל ובן ננס פליג אדרבי יוחנן דלא חשיב ליה הודאה מנא ליה לרבי יוחנן דרבי ישמעאל סבירא ליה כותיה דהא בשלהי ב"ב (דף קעו.) *אמר רבי יוחנן גופיה חלוק היה רבי ישמעאל אף בחנוק ודלמא דוקא בחנוק הוא דפליגי דרבי ישמעאל סבר משעבד נפשיה ובן ננס סבר דחנוק לא משעבד נפשיה אבל בהודאה ל"פ כלל דמודה רבי ישמעאל דאיכא הודאה ונראה לי דיש לדקדק מדקתני רישא ערב היוצא אחר חיתום שטרות ואי לא פליג רבי ישמעאל בהודאה לא הוה ליה למיתני הכי אלא הוה ליה למימר דערב שלא בשעת מתן מעות משתעבד נפשיה אלא הא קמשמע לן דאפילו תמצי לומר דלא מיחייב משום דלא משעבד נפשיה הואיל ולא הוי בשעת מתן מעות מכל מקום מחמת הודאה מיחייב וכי תימא ומנלן דבחנוק פליגי דלמא בהא דוקא פליגי · יש לדקדק מדקאמר רבי ישמעאל למה והשיב לו הרי שהיה חונק ואם תמצי לומר דמודה רבי ישמעאל בחנוק דלא מיחייב א"כ היכי קאמר ליה למה לא יתחייב מטעם הודאה ומה השיבו הרי שהיה חונק אין הנדון דומה לראייה אלא ודאי בחנוק נמי פליגי והכי קאמר לו למה לא יתחייב משום דמנכסיו הוא דמשעבד נפשיה ושוב שמעתי מר' כדברי ור"ת מפרש כולה סוגיא בלא הודאה שלא היה חייב לו כלום מתחלה והא דקאמר חייב אני לך מנה בשטר היינו בשטר גמור שחתמו היטב שרוצה להשתעבד ולהתחייב לו מנה בשטר זה ובהא פליגי רבי יוחנן סבר אלימא מילתא דשטרא לאקנויי ביה בשטר זה כמו שהודה בפני עדים ואין הדמיון טוב אלא איידי דנקט לעיל דאמר להו אתם עדי נקט נמי הכא כמ"ד להו אתם עדי דמי ואין לתמוה היכי משתעבד בשטר זה הא אין מטלטלין נקנין בשטר דיש לומר דהואיל וטרח למכתב שטרא גמר ומשעבד נפשיה שהרי אפילו באמירה בעלמא יש דברים שנקנים כדקאמר בסמוך ועוד דשמעינן ליה לרבי יוחנן בהזהב (ב"מ דף מט.) הנותן מתנה מועטת לחבירו קנה אע"פ שלא הגיע לידו דגמר ומקני הכא נמי מתוך שטרח ליתנם בשטר בכה"ג גמר ומקנה ומסיק כתנאי ערב היוצא אחר חיתום שטרות וחתם עצמו היטב אני פלוני בן פלוני ערב ומנכסיו הוא משתעבד ועכשיו אתיא שפיר ההיא דגיטין (דף כא. ושם) אבל לפי' הקונטרס דמטעם הודאה לא כתב בו אלא ואני ערב ומסר לו השטר בפני עדים ופליגי בן ננס ורבי ישמעאל אי הויא הודאה אי לאו ואם תאמר אמאי לא הוי שיעבוד בזה השטר כעדי מסירה י"ל דלא חשיב האי שטר לאשתעבודי ביה כיון שאין כתוב בו שם הערב אלא כתיבתו דכיון שאין מוכיח מכתיבתו שהוא מסרו לא מצי לאשתעבודי ביה וא"ת אמאי נקט אחר חיתום שטרות ה"ה קודם חיתום דהוו מיפלגי וי"ל דלהכי נקט אחר חיתום דקודם חיתום אין רגילות לכתוב לשון גרוע אבל לאחר חיתום רגילות הוא לכתוב לשון גרוע בשטר משום שההלוואה כבר נעשית ולפי' ר"ת דמיירי בשטר גמור ליכא למימר דהא דנקט לאחר חיתום משום דקודם חיתום גבי לכ"ע אפי' שלא בשעת מתן מעות דהא בן ננס כריש לקיש ולדידיה לא מצי לאישתעבודי בשטרא אלא להכי נקט לאחר חיתום דאז מוכחא מילתא דלאחר מתן מעות היה אבל קודם חיתום מוכח מילתא דקודם מתן מעות הוא ובהא מודה בן ננס דמשתעבד אבל לאחר חיתום פליג דמוכחא מילתא דלאחר מתן מעות הוא דאי קודם מתן מעות הוה להו לאקדומי לחיתום אלא לא יכלו להקדימו וכ"ת משום הא ליכא הוכחה דלהכי לא הקדימו לחיתום דלא ליגבי ממשעבדי שהרי *אי הוה קודם מתן מעות הוה ליה לפרושי אי נמי למיכתב הערבות בלא וא"ו דהיכא דלא כתב וא"ו לא קיימי העדים עליה אלא מלתא באפי נפשה הוא כדמסיק בב"ב בסופו (דף קעו.) (ב) *וקשה לפי' ר"ת הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור להתחייב בו כשמוסר לו בפני עדים מההיא טעמא שמחוייב שום דבר יתחייב לו שיעבוד נכסים נמי ע"י עדי מסירה כמו אם לוה ממנו דעדי מסירה מפקי ליה לקלא כדמוכח בכמה דוכתי ור"ת הביא ראיה לדבריו מירושלמי דרבי יוחנן וריש לקיש אמרי בכה"ג שלא נתחייב לו קודם לכך דפריך במה נתחייב זה לזון את בת אשתו לא כן אמר רבי יוחנן ורשב"ל הכותב שטר חוב לחבירו בחזקת שהוא חייב ונמצא שאינו חייב אינו חייב לו כלום ואף על פי שלפי הירושלמי קשה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אין לחוש דבכמה דוכתי פליג אגמרא שלנו :

ניטע

עין משפט נר מצוה

ו [א] מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' יג ופ"ו מהל' זכיה הל' יז טוש"ע אה"ע סימן נא :

ו א מיי' פי"א מהל' בכורים ה"ז טוש"ע יו"ד סי' שה סעיף ד .

ז ב מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ד :

תוספות רי"ד

כתיבה זו חלוהו אלא בינו לבינו בלא דבר ועכשיו בא להודות לו כך הוא אם הודה לו בכתב כמו שהודה לו בפה ולא אלימא הודאת כתיבתו מהודאת פיו דכת"י הוא כאילו הודה לו בפני עדים דמי אבל לא אלימא כמ"ד להו אתם עדי. וקי"ל דר"ל ור"י הלכתא כר"י. עיין בערך ג"ב בס"ה :

מסורת הש"ס

מ"ק יח: קדושין ט:

[עי' בתוס' לעיל נג. ד"ה השתא ובתוס' דלקמן קט. ד"ה תבנ]

בכורות נא.

[שם נא.]

גיטין כא. ב"ב קעה:

[עי' היטב סוגיא דב"ב קעג:]

[עי' בתוס' שם ד"ה והלכה]

[נ"ל אי הוה בשעת מתן מעות ה"ל לפרושי כו' רש"ל]

[נ"ל וקשה לר"י לפירוש הקונטרס הואיל ומוקי לה כו' רש"ל]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כתנאי הד"א עם ד"ה אליבא : (ב) שם ד"ה אליבא. וקשה לפי' הקונט' הואיל ומוקי לה להאי

ח א ב מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה יג ופ"ו מהל' זכיה ומתנה הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נא :

ט ג ד מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טור אה"ע שם :

י ה מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לג סעיף א :

יא ו מיי' פכ"ג שם הל' יח טוש"ע אה"ע סי' קיד סעיף ד :

יב ז מיי' פכ"א שם הל' יח סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' פב סעיף ז :

כי פליגי אליבא דרבי ישמעאל רבי יוחנן כרבי ישמעאל וריש לקיש עד כאן לא קאמר רבי ישמעאל התם אלא דשייך ליה לשיעבודא דאורייתא אבל הכא לא שייך שיעבודא דאורייתא גופא אמר רב גידל אמר רב *[א]כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך עמדו וקידשו קנו הן הן הדברים הנקנים באמירה אמר רבא מסתברא מילתא דרב בבתו נערה דקא מטי הנאה לידיה אבל בוגרת דלא מטי הנאה לידיה לא והאלהים אמר רב אפילו בוגרת דאי לא תימא הכי אבי הבן מאי הנאה אתא לידיה אלא בההיא הנאה דקמיחתני אהדדי גמרי ומקני להדדי א"ל רבינא לרב אשי דברים הללו ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב [ב]א"ל לא ניתנו ליכתב איתיביה *הפקחין היו כותבין על מנת שאזון את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי מאי כותבין אומרים וקרי ליה לאמירה כתיבה אין והתנן *הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך ותני ר' חייא האומר לאשתו ת"ש *[ג]אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם הא מדעת שניהם כותבין מאי לאו [ד]שטרי פסיקתא לא שטרי אירוסין ממש כדרב פפא ורב שרביא דאיתמר *כתבו לשמה ושלא מדעתה *[ה]רבה ורבינא אמרי מקודשת [ו]רב פפא ורב שרביא אמרי אינה מקודשת תא שמע *מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב הכא במאי עסקינן [ז]בשקנו מידו אי הכי בנות נמי בשקנו לזו ולא קנו לזו ומאי פסקא איהי דהואי בשעת קנין מהני לה קנין בנות דלא הוו בשעת קנין לא מהני להו קנין מי לא עסקינן דהואי בשעת קנין והיכי דמי כגון דגרשה ואהדרה אלא איהי דליתא בתנאי ב"ד מהני לה קנין בנות דאיתנהו בתנאי ב"ד לא מהני להו קנין מגרע גרעי אלא בנותיו היינו טעמא כיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אימר צררי אתפסינהו: לא יאמר הראשון: אמר רב חסדא *[ח]זאת אומרת בת אצל אמה ממאי דבגדולה עסקינן דלמא בקטנה עסקינן ומשום מעשה שהיה דתניא מי שמת והניח בן קטן לאמו יורשי האב אומרים יהא גדל אצלנו ואמו אומרת יהא בני גדל אצלי מניחין אותו אצל אמו ואין מניחין אותו אצל ראוי ליורשו מעשה היה ושחטוהו *ער"ה אם כן ליתני למקום שהיא מאי

רש"י

כי פליגי כו'· כלומר הא דמוקמת ריש לקיש כבן ננס ולא כר' ישמעאל ליתא דאמר לך ר"ל אנא אפילו לרבי ישמעאל קא פליגנא אדרבי יוחנן: ערב· שיעבודא דאורייתא: אבל הכא· פלוני חייב ליכא שיעבודא דאורייתא: דקא מטי הנאה לידיה· כסף קדושיה לאביה: אבי הבן · אביו של חתן: ניתנו ליכתב· נתנו חכמים כתיבה לדבר אם באו להחתים עדים בדברים הללו שהן בלא קנין: לא ניתנו ליכתב· דלא ליטרוף ממשעבדי וכיון דליכא קנין לא משתעבדי נכסי: שטרי אירוסין ממש· שטר שמקדש בו את האשה הרי את מקודשת לי כותב בשטר ומוסר לה ואשמעינן דצריך לכתוב על פיה כדרב פפא ורב שרביא דאמרי כתבו שלא מדעתה אינה מקודשת: שהיא כבעלת חוב· ואי לא דנקיטא שטר מי טרפא ממשעבדי: מאי פסקא· בתמיה וכי דבר פסוק הוא לחכמים שקונין לבת האשה ולא לבנות שפטו סתם במשנה בנותיהן ניזונות מבני חורין והיא ניזונת ממשועבדים: מי לא עסקינן כו'· וכי אי אפשר שיהו אף הבנות בשעת קנין כגון דגרשה ואהדרה וכתב לה התנאים הללו ואפילו הכי תנן סתמא בנותיהן ניזונות מבני חורין ולא ממשועבדים: בתנאי ב"ד· בגן נוקבן דיהויין ליכי מינאי כו': מיגרע גרעי· בתמיה: צררי אתפסינהו· לפני מותו מסר להם צרורות כספים למזונותיהן: זאת אומרת הבת אצל האם· דקתני למקום שאמה ולא קתני לבית אחיה למדנו שכן הוא הדין שתגדל הבת אצל אמה ובת הניזונת מן הנכסים זנין אותה בבית אמה ואין כופין אותה לדור אצלם· דלמא בקטנה עסקינן· ומשום הכי לא קתני בת אצל אחין: משום מעשה שהיה· [ואיכא למיחש נמי שמא] יהרגוה בשביל לירש עישור נכסים שלה אבל גדולה דלא חיישינן לרציחה אימא לך דתשב אצל האחין: אם כן· דיש חילוק בין גדולה לקטנה: ליתני מוליך לה מזונות למקום שהיא· דמשמע לגדולה במקום שהיא ולקטנה במקום שהיא:
מאי

תוספות

ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב· פי' משום דסתם קנין לכתיבה עומד שמא משום הכי ניתנו ליכתב דכי קנו מידו דמי וקשה דמאי קפריך מההיא דאין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם הא מדעת שניהם כותבין דלמא הכי קאמר הא מדעת שניהם כשאומר לו לכתוב וקמ"ל דאין כותבין בסתמא ושיה מפרש רבי דמשמע ליה להש"ס אין כותבין אלא מדעת שניהם היינו בידיעת שניהם שכשניהם נתרצו בדבר לידעו גמר הפסיקה אבל לא ידעו בכתיבה דומיא דהך דלעיל מיניה כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו דהיינו אע"ג דאין יודע עכשיו מן ההלואה כלום וכותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו דהיינו אע"פ שאין הלוקח יודע במקח כלום ואין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם מדעת גמר הפסיקה הא מדעת שניהם כותבין אף בלא ידיעת השטר נמי (א): הכא במאי עסקינן בשקנו מידו· הוה מצי לשנויי בדכתב ליה ור"ח ור"ת מפרשים ניתנו ליכתב ניתנו לגבות ע"י כתיבה דווקא או לא ניתנו ליכתב שאף בלא כתיבה תקנו לה קנין איתיביה הפיקחין היו כותבין מדקתני כתיבה ש"מ בעי כתיבה דלא קני באמירה בלא כתיבה ואין כותבין שטרי אירוסין ונשואין נמי מדקתני כתיבה ש"מ בעי כתיבה דלא קני באמירה בלא כתיבה והשתא לא גרסינן הא מדעת שניהן כותבין וברוב ספרים איתו ת"ש והיא ניזונת מנכסים משועבדים אלמא דכותבין דאי אין כותבין אמאי הוה גביא ממשעבדי דס"ד דכך הוא רגילות כל שעה לכתוב לה ומשני בשקנו מידו כלומר דבלא כתיבה יכולין לגבות מן המחוררין והכא כך אירע הדבר שהקנה לה: רבה ורבינא אמרי מקודשת· תימה דלרבינא דאמר מקודשת מיבעי ליה לאוקמה להיא דאין כותבין שטרי אירוסין בשטרי פסיקתא ואם כן מאי קמיבעיא ליה לעיל דברים הללו ניתנו ליכתב תפשוט ליה מהך: תא שמע מתו בנותיהם נזונות· תימה אמאי לא מייתי הך מעיקרא מקמי דמייתי ההיא דהפקחין דההיא נשנית תחלה במשנתם וי"ל שכן דרך הש"ס משום דאי הוה מייתי הך מעיקרא והוה משני בשקנו מידו תו לא הוה מצי למפרך מההיא דהפקחין דאיכא לאוקמה נמי כשקנו מידו*: הב"ע בשקנו מידו· בפ' הנזקין (גיטין דף נא· ושם) מוקי להך נמי בשקנו מידו וההיא דהמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו בשלא קנו מידו איירי ולפי מאי דמשמע בגיטין דלמאן דלא בעיא אלא קלובין אתי שפיר הך דהיא ניזונת מנכסים משועבדים אפילו דלא קנו מידו מצינו לאוקמה ההיא דחמשה גובה מן המחוררין [לעיל נא:] כשאין שם קנבה: אימר צררי אתפסינהו· תימה לרבי דבגיטין פ' הנזקין (דף מח:) תנן אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם ומפרש ר"ל בגמ' (שם נ:) טעמא לפי שאין כתובין והיינו טעמא נמי דמזון הבנות והכא מפרש טעמא משום אימר צררי אתפסה וי"ל דאיצטריך טעמא לפי שאין כתובין היכא שהודה האב שלא התפיס צררי ועוד תימה לרבי דהכא משמע דמתפיס צררי לקטנה ולקמן בפ' בתרא (דף קז·) אמר שמואל אין פוסקין מזונות לאשת איש מ"ט רב זביד אמר אימר צררי אתפסה רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך מאי בינייהו איכא בינייהו קטנה וספקה פי' דלרב זביד לא חיישינן דצררי לקטנה לא מתפיס ותירץ רבי דודאי לענין דלא גבי ממשעבדי לא חיישינן כי התם אבל הכא למיגבי ממשעבדי אמרינן עוד תירץ דהתם כשהלך למדינת הים מיירי ואינו חושש להתפיסה צררי דמעלה בדעתו שתאה לוה ואוכלת וכשיחזור יפרע אבל הכא דמיית אתפסה צררי עוד תימה לרבי כיון דהיינו טעמא דלא גבו בנות ממשעבדי משום דכיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אימר אתפסינהו צררי כתובה נמי מהאי טעמא לא תגבי ממשעבדי ותירץ רבי דטפי מתפיס צררי לבתו כדאמרינן לעיל בפרק נערה (דף מג. ושם) לענין הרווחה דבתו עדיפא ליה ואמרתי לפני רבי דמשמע הכא דבת אשתו אי הוה גובה בתנאי ב"ד לא היתה גובה ממשעבדי דהוה חיישינן להתפיס צררי אע"ג דלא ניחא ליה בהרווחה ואמר לי רבי דודאי הוה מצי למימר בתה לא ניחא ליה בהרווחה בתו ניחא ליה אלא איצטריך טעמא דתנאי ב"ד שאם פסקה עמו לזון את בתה מחיים דאז לא אכלה בתנאי ב"ד א"נ לאחר מיתה ולאחר שתבגר היתה גובה ממשעבדי דלא חיישינן לצררי אלא היכא דאיכא תרי טעמי דאכלה בתנאי ב"ד וניחא ליה בהרווחה ובהאי שינויא מיתרצא נמי ההיא פירקא דלקמן משמע דלררי לקטנה לא מתפיס עוד תירץ דה"ק כיון דאיתנהו בתנאי ב"ד פי' שכל כך יפה כחה שהקנה לה אע"ג דאיתנהו בתנאי ב"ד ודאי איכא למיחש לצררי ובהאי שינויא מתורצין לגמרי כל הנך פירכי ההיא דגיטין וההיא דקטנה וההיא דכתובה· מ"ר :
ולא

תוספות רי"ד

אמר ר"ג א"ר כמה אתה נותן לבתך כך וכך וכמה אתה נותן לבנך כך וכך עמדו וקדשו הן הן הדברים הנקנים באמירה אמר רבא מסתברא מילתא דרב בבתו נערה דקמטי הנאה לידיה אבל בוגרת לא והאלהים א"ר אפילו בבוגרת דאלת"ה אבי הבן מאי הנאה קאתי לידיה אלא בההיא הנאה דמתחתני אהדדי גמרו ומקנו אהדדי (פי' הרב על מימרת והב"ע כגון דא"ל מנה אני חייב לך בשטר דדוקא הכא דאיכא למימר בההיא הנאה דקא מתחתני אהדדי גמרו ומקנו בלא קנין אבל בשאר דברים אין אדם יכול לחייב עצמו באמירה ואע"ג דא"ל א"ע ואינו משתעבד אלא אם קנו מידו) א"ל רבינא לר"א דברים הללו ניתנו לכתוב או לא. פי' אם אומר החתן לפני העדים כתבו לי שטר על הנכסים שנדר חמי לתת לבתו בפניכם כותבים לו או לא · א"ל לא ניתנו לכתוב פי' דא"ל (כזה) [דזה לא] קבילית עלוי דתיטרף ממשעבדי ומתוך כך לא אוכל למכור נכסי ועד שלא יאמר להן אין כותבים לו ת"ש: מתו בנותיו ניזונות מנכב"ח והיא ניזונית מנכ"מ מפני שהיא כב"ח אא"ב דכתב לה היינו דניזונית מנכ"מ אלא אי אמרת דלא כ' לה אמאי ניזונית מנכ"מ הב"ע בשקנו מידו דסתם קנין לכתיבה עומד . אי הכי בנותיו נמי ומסיק איהי דליתא בתנאי ב"ד מהני לה קנין בנות דאיתנהו בתנאי ב"ד לא מהני להו קנין: מיגרע גרע בתמי' כיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אימא צררא אתפסי' : לא יאמר הראשון וכו' · אר"ח זאת אומרת הבת אצל האם פי' בת הניזונית מן האחים זנין אותה בבית אמה ואין כופין אותה לדור אצלם ל"ש גדולה ל"ש קטנה . פי' מדלא קתני למקום שהיא סתם וקתני למקום שהיא אמה ש"מ כך הדין נותן שתדור עם אמה ולא עם אחיה בין אם היא קטנה בין אם היא גדולה : תניא מי שמת והניח בן קטן יורשי האב אומרים יהא גדל אצלנו והאם אומרת יהא גדל אצלי א) אין מניחים (אלא) אצל מי שהוא ראוי לירשו מעשה הי' ושחטוהו ע"ה
אכן

א) נ"ל מניחין אותו אצל אמו ואין מניחין אותו אצל מי שראוי ליורשו .

[מ"ק יח: קדושין ט:]
[לעיל קא:]
לעיל פג.
ב"ב קסז: קדושין ט:
קדושין ט: מח.
גיטין נא. כל הענין [לעיל קא:]
[בקדושין איתא רבא וכן הועתק בכל הפוסקים]
[וע"ע תוס' יבמות נא: ד"ה ת"ש כנסה]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ניתנו כו' סד"ה עם ד"ה הכא

נ"ל ערב הראשון והמפסים שלפניו שגו בבאור כה"ה נבאר בכדבר שאין לו שייכות כלל לסוגין :

גליון הש"ס

גמ' זאת אומרת בת וכו' · עי' בכ"מ קג. ד"ה כי לד"ה בשם רב סעדיה גאון :

מאי למקום שאמה שמעת מינה בת אצל האם לא שנא גדולה ולא שנא קטנה: לא יאמרו שניהם וכו': ההוא גברא דאוגר ליה ריחיא לחבריה לטחינה לסוף איעתר זבין ריחיא וחמרא אמר ליה עד האידנא הוה טחיננא גבך השתא הב לי אגרא א"ל מיטחן טחיננא לך סבר רבינא למימר היינו מתניתין לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות א"ל רב עוירא מי דמי התם חד כריסא אית לה תרתי כריסתא לית לה הכא מצי א"ל טחון וזבין טחון ואותיב ולא אמרן אלא דלית ליה טחנא לריחיא אבל אית ליה טחנא לריחיא כגון זו *כופין אותו על מדת סדום: **מתני'** אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך אלא זנין אותה בבית בעלה ונותנין לה מדור לפי כבודה. אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולין היורשין לומר לה אם את אצלנו יש ליך מזונות ואם אין את אצלנו אין ליך מזונות אם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והן ילדים זנין אותה והיא בבית אביה: **גמ'** תנו רבנן *משתמשת במדור כדרך שמשתמשת בחיי בעלה בעבדים ושפחות כדרך שמשתמשת בחיי בעלה בכרים וכסתות כדרך שמשתמשת בחיי בעלה בכלי כסף ובכלי זהב כדרך שמשתמשת בחיי בעלה שכך כתב לה *ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מגר ארמלותיך בביתי תני *רב יוסף בביתי ולא בבקתי אמר רב נחמן יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדרבי אסי א"ר יוחנן *דא"ר אסי אמר ר' יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא משתעבדי לה מחיים הכא משתעבדי לה מחיים אמר אביי *נקטינן מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו תניא נמי הכי מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ולא עוד אלא אפילו היא אומרת הניחוני ואבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שפצה מאי תיקו: אמרה אי אפשי: וליתבו לה כי יתבה התם מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא *ברכת הבית ברובה וליתבו לה לפי ברכת הבית ה"נ אמר רב הונא לשון חכמים ברכה לשון חכמים עושר *לשון חכמים מרפא ברכה הא דאמרן עושר דתנן *המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קנה מדד ולא משך לא קנה ואם היה פקח שוכר את מקומו מרפא דתנן *לא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו בפסח מפני שמחמיצות תנו רבנן בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך נכנסו בניו אצלו אמר להם הזהרו בכבוד אמכם נר יהא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה יוסף חפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי: הזהרו בכבוד אמכם: דאורייתא היא דכתיב כבד את אביך ואת אמך אשת אב הואי אשת אב נמי דאורייתא היא דתניא כבד את אביך ואת אמך את אביך זו אשת אביך ואת אמך זו בעל אמך וי"ו יתירה לרבות את אחיך הגדול הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא: נר יהא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה: מאי טעמא *כל בי שמשי הוה אתי לביתיה ההוא בי שמשא אתאי שבבתא קא קריה אבבא אמרה אמתיה שתיקו דרבי יתיב כיון דשמע שוב לא אתא שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים: יוסף חפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי: סבור מינה בהדין עלמא הוא דקאמר כיון דחזו דקדים ערסייהו לערסיה אמרי שמע מינה להתוא עלמא הוא דקאמר והאי דאמר הכי דלא לימרו מילתא הואי להו ועד האידנא נמי זכותו דרבי הוא דאהניא להו אמר להן לחכמי ישראל אני צריך נכנסו אצלו חכמי ישראל *אמר להן אל תספדוני בעיירות והושיבו

תורה אור: שמות כ

רש"י

מאי למקום שאמה · דקתני מילתא פסיקתא ש"מ כל בת אצל האם: דאוגר ליה ריחיא לחבריה לטחינה · לא התנה שוכר לתת מעות למשכיר אלא שיטחון לו למזונות ביתו בשכרו: לסוף איעתר · משכיר: זבין ריחיא וחמרא · לטחון בה מזונות ביתו: אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות · ולא אמרינן שניהם יתנו לה מזונות ואע"פ שלא פסק לה דמים אלא מזונות חייבוהו לתת דמים כשיש לה מזונות ממקום אחר הכא נמי אע"פ שלא פסק אלא טחינה עכשיו שאינו צריך יתן דמים: טחון וזבין · באותה שלקחת: טחון ואותיב · למזונותיך באותה שאצלי: ולא אמרן · דלא יהיב דמי: אלא דלית ליה טחינה לריחיא · שאין שוכר מוצא לטחון בשכר כל שעה לפיכך אומר לו אני יושב בטל אטחון לך ולא אתן דמים: אבל · אית ליה שמוצא לטחון טוחן בשכר ונותן לזה דמים: מדת סדום · זה נהנה וזה לא חסר לא היו עושין טובה: מתני' אי אפשי לזוז מבית בעלי · ללכת מבית בעלי: גמ' ולא בבקתי · בית צר כמין צריף כדאמרינן במסכת שבת (דף עז:) בקתא בי עקתא אם היה מדור שלו צר לא קבל עליו להוציא את בניו ולהושיבה: בנכסים מועטין · שהבנות זוכות בהן כדתנן (לקמן דף קח:) הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: וקדמו · קודם שיגבו לב"ד ומכרום: שיפצה · חזקה בדקיה: מאי · מי אמרינן לא מפקינן לה כל ימים שיכול להתקיים או דלמא אמרי' לה לאו כל כמינך: ברכת הבית ברובה · בני אדם שעוזרין זה את זה משתכרין ומזל דרבים עדיף: וליתבו לה · לפי מה שנתמעטה ברכת הבית ביציאתה: לשון חכמים · יש ללמוד ממנה ברכה ועושר ורפואה: אם היה פקח · זה שלוקח פירות הרבה ואין לו למושכם אלא נתן מעות: שוכר את מקומו · דהוי לה כי חצירו וחצירו קונה לו הרי אתה למד מכאן סחורה שלא יוכל המוכר לחזור הרי לך עושר למד מלשון חכמים: לא ילעוס כו' · אלמא שהחטים הלעוסין יפה למכה: נר יהא דלוק במקומו · אצל השולחן כמו בחיי דכל ע"ש היה בא לביתו משנפטר כדלקמן: יוסף חפני · דמן חיפא: את אביך · כל אתין רבויין: וי"ו יתירה · דואת אמך: ה"מ · דחייב בכבוד אשת אביו בחיי אביו: בי שמשי · ערב שבת *ונראה בעיני לפי שבין השמשות שלו שגור בפי כל והכל טרודים אליו לגמור מלאכתן עד שלא תחשך קרו ליה בי שמשי: שלא להוציא לעז כו' · לומר לא צדיקים היו שלא היה להן רשות לבא לביתם כמו רבי: סבור מינה בהדין עלמא · שהיה מצוה שיתעסקו בקבורתו: דקדים ערסייהו · שהם נקברו תחלה: והאי דאמר · שנזקק להודיע שימותו וישרתוהו: דלא לימרו · איכסי עלייהו כשימותו מילתא דאיסורא הוה בהו שלא זכו להתעסק בו ואיגלאי מילתא דהאי דלא שכיבו בשני דרבי זכותיה דרבי אגנא עלייהו: עיירות · גדולות על הכפרים וכרכין גדולים מהם:

תוספות

ולא אמרן אלא דלית ליה טחינה לריחיא · תימה הואיל והאי עובדא בדלית טחינה לריחיא אמאי איצטריך רב עוירא למימר התם תרי כריסתא לית לה הכא טחון וזבין (א) אפי' לא הוה משכח משכיר למיטחן ומיזבן דהוה חד כריסא לא הוה דמי למתני' דבמתניתין ליכא פסידא דבעל כי יהיב לה דמי מזונות ממה שהיה נותן מזונות עצמן אבל השוכר אית ליה פסידא אם יתן שכר הטחינה שהרי אינו מוצא לטחון ומכיסו יצטרך לפרוע ואמר רבי דבלאו האי טעמא דטחון וזבין טחון ואותיב הוה מצי לבטולי המקח שלא יצטרך ליתן לו אגרא הואיל ואית ליה פסידא אבל מ"מ המשכיר יאמר כמו כן לדידי אית לי פסידא שכר ריחיא שלי ויכול לבטל המקח קודם הזמן ונהי דשוכר לא יצטרך ליתן לו שכר מכיסו אבל לעכב הריחים עד זמן שהתנו ביניהן לא יוכל השוכר הואיל ומשכיר אית ליה פסידא אבל השתא דמצי למימר ליה טחון וזבין טחון ואותיב ולית לך פסידא על כורחיך תניח לי הריחים עד הזמן שהרי לי הוה פסידא ולך אין פסידא:

ה"ג שיפצא מאי · ושם דבר הוא כלומר מהו שתשפץ וכן פי' ר"ח:

ברכת הבית ברובה · פי' ר"ח כגון הא דאמרינן (שבת דף קכב.) נר לאחד נר למאה וכן כל כהאי גוונא אין נותנין*:

מזומן

תוספות רי"ד

וכן לא יאמרו שניהם וכו': ההוא גברא דאוגיר רחיא לחבריה לטחינה פי' שיטחין בו בשכרם כל מה שצריך לו לביתו לסוף איעתר זבין ריחיא וחמרא א"ל עד האידנא הוה טחיננא גבך השתא הב לי אגרא דטחינה סבר רבינא למימר היינו מתני' דתנן אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות א"ל ר"ע מי דמי התם חדא כריסא אית לה תרי כריסתא לית לה אבל הכא מצי א"ל טחון וזבין [טחון] ואותיב פי' באותו שקנית תטחון בשכרה לאחרים ובאותו שהשכרת תטחון ותותיב (כריסך) [בביתך] כפי התנאי וה"מ היכא דלא שכיחא טחינה לריחיא אבל היכא דשכיחא טחינה לריחיא כגון זה כופין על מדת סדום: מתני' אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשים יכולים לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנים אותך אלא זנים אותה ונותנים לה מדור לפי כבודה אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולים היורשים לומר לה אם את אצלנו י"ל מזונות אי אין את אצלנו א"ל מזונות ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והן ילדים זנין אותה והיא בבית אביה: תנינא להא דת"ר משתמשת במדור [כדרך] שנשתמשה בחיי בעלה בכרים וכסתות כדרך שנשתמשה בחיי בעלה שכך כתב לה. כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי [ואת תהא יתבא וכו'] תני ר"י בביתי ולא בביקתי פי' אם הבית צר ודחוק שא"י להשתמש עם היתומים ואין לה מדור דאדעתא דמפקא להו לזילותא לא כתב לה אמר ר"נ יתומים שקדמו ומכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש א) מדר"י אר"נ דאר"י אר"נ יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו התם לא תפיס מחיים הכא תפיס מחיים אמר אביי נקטינן מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבים לבנותו פי' שבית זה שיעבד לה כ"ז שהוא קיים ולא יותר תניא נמי הכי מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבים לבנותו ולא עוד אלא היא אומרת הניחו לי ואני אבנינו משלי אין שומעים לה פירוש דכיון דנפל פקע שיעבודה. בעי אביי שפצה מאי פי' שרוצה לשפץ ולהחזיק (הבדק) [הבית] שלא יפול מהו תיקו וכל תיקו דממונא לקולא אצל המחזיק הלכך אינה רשאי לשפץ אלא יפול ויפקע שיעבודה (לפי פתרון הגאון הבית עומד בחזקת היתומים לפיכך אין האשה יכולה לשפץ אבל הרב פי' שהבית הוא בחזקת אלמנה ויכולה לשפץ): אמרה אי אפשי לזוז מב"א וכו' וליתבו לה כי יתבו התם מסייע ליה לר"ה דאר"ה ברכת הבית ברובה פי' ברוב ב"א מתמעטת הוצאה שיותר צריך אדם יחידי למזונותיו ממה שצריך אם יתחבר עם אחרים. וליתבו לה לפי ברכת הבית אה"נ והא דתני אין לה מזונות הצריכים ליחיד אבל כפי שצריך לפי רוב בני הבית יהבו לה:

מתני'

א) לפנינו בגמ' הגירסא אר"א אמר ר"י יתומים שקדמו וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים הכא משתעבדי לה מחיים וגירסת רבינו התם לא תפיס מחיים צ"ע.

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פ"ז מהל' שכירות הלכה ח טור ש"ע ח"מ סימן שיח:
יד ג מיי' פי"ח מהלכות אישות הלכה ד סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף ג:
טו ד מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ה:
טז ה מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ה:
יז ו מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ד:
יח ז מיי' פי"ח שם הל' יט סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן קיב סעיף יד:
יט ח ט מיי' פ"ז שם הלכה ב טוש"ע שם סימן צג סעיף ב:
כ י מיי' פ"ג מהלכות מכירה הלכה ו ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קצח סעיף ס:
כא כ מיי' פ"ה מהלכות חמץ ומצה הלכה יט סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סימן תסז סעיף ח:
כב ל מיי' פ"ו מהלכות ממרים הל' טו סמג עשין קיב טוש"ע יו"ד סי' רמ סעיף כא:
כג מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא:
[וע"ע תוס' ב"ב קנח:]
[תוספתא פי"א]
כד נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא:

מסורת הש"ס

[ב"ב יב: וש"נ]
[לעיל נב:]
[שם נד.]
יבמות סו: סוטה כה: ב"ק קמ.
[עיין פרש"י בעירובין ס. ד"ה נקטינן]
[תוספתא פי"ב ב"ב קמד:]
נדרים כב. עירובין סד:
ב"ב פד:
פסחים לט:
[ועי' רש"י שבת סו: ד"ה ולימלנו וכו' וע"ע רש"י תענית כט. ד"ה בי שמשי]
[בב"י יו"ד סי' רמ איתא על כגון זה ע"ל את אביך זו אשת אביך את אמך זו בעל אמך וי"ו יתירה זואת אמך לרבות אחיך הגדול]
סנהדרין מ

הגהות הב"ח

(א) תד"ה ולא אמרן כו' טחון וזבין טחון ואותיב כו':

גליון הש"ס גמ' את אביך זו אשת אביך. עי' בכורות דף ו' ע"א תוס' ד"ה ור"ש: שם ה"מ מחיים. עי' רשב"ם ב"ב דף קלא ע"ב ד"ה ואשה אצל בני הבעל וצ"ע: שם כל בי שמשי הוה אתי לביתיה. והיה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת ופוטר את רבים בקידוש היום ולא כשאר מתים שהם חפשים ממצות כי צדיקים חיים ופוטרים בקידוש. ספר חסידים סי' תת שכ"ז: שם לחכמי ישראל אני צריך. עי' מדרש רבה פ' ויחי:

כה א ב מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה י סמג עשין דרבנן ב טוש"ע י"ד סימן שמג סעיף ב : [שבת קיח:]

כו ג ד ה מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הלכה כ ופ"א מהלכות מלכים הלכה ז סמג עשין קטו טוש"ע י"ד סימן רמד סעיף יח וסימן רמה סעיף כב בהג"ה :

כז ו מיי' פי"ט מהלכות שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שג סעיף ה ·

כח ז מיי' פ"ד מהלכות ת"ת הלכה ה טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יח:

והושיבו ישיבה לאחר שלשים יום שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא חנינא בר חמא ישב בראש : אל תספדוני בעיירות : סבור מינה משום טרחא הוא דקאמר כיון דחזי דקספדי בכרכים וקאתו כולי עלמא אמרו שמע מינה משום יקרא הוא דקאמר *הושיבו ישיבה לאחר שלשים יום דלא עדיפנא ממשה רבינו דכתיב °ויבכו בני ישראל את משה (דברים לד) בערבות מואב שלשים יום תלתין יומין ספדין ביממא וליליא מכאן ואילך ספדו ביממא וגרסי בליליא או ספדו בליליא וגרסי ביממא עד דספדי תריסר ירחי שתא ההוא יומא דאשכבתיה דרבי נפקא בת קלא ואמרה כל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העוה"ב ההוא כובס כל יומא הוה אתי קמיה ההוא יומא לא אתא כיון דשמע הכי סליק לאיגרא ונפל לארעא ומית יצתה בת קול ואמרה אף ההוא כובס מזומן הוא לחיי העולם הבא : שמעון בני חכם : מאי קאמר הכי קאמר אע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא אמר לוי צריכא למימר אמר רבי שמעון בר רבי צריכא לך ולמטלעתך מאי קשיא ליה הא קרא קאמר °ואת הממלכה נתן (דה"ב כא) ליהורם כי הוא הבכור יההוא ממלא מקום אבותיו הוה ורבן גמליאל אינו ממלא מקום אבותיו הוה ורבי מאי טעמא עבד הכי נהי דאינו ממלא מקום אבותיו בחכמה ביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה : חנינא בר חמא ישב בראש לא קיבל רבי חנינא שהיה ר' אפס גדול ממנו שתי שנים ומחצה יתיב רבי אפס ברישא ויתיב רבי חנינא אבראי ואתא לוי ויתיב גביה נח נפשיה דרבי אפס ויתיב רבי חנינא ברישא ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא לבבל והיינו דאמרי ליה לרב *גברא רבה אקלע לנהרדעא ומטלע ודריש כלילא שרי אמר שמע מינה נח נפשיה דרבי אפס ויתיב רבי חנינא ברישא ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא ואימא רבי חנינא נח נפשיה ור' אפס כדיתיב יתיב ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא איבעית אימא לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ואי בעית אימא כיון דאמר ר' חנינא בר חמא ישב בראש לא סגי דלא מליך דכתיב בהו בצדיקים °ותגזר (איוב כב) אומר ויקם לך והא הוה ר' חייא נח נפשיה והאמר ר' חייא אני ראיתי קברו של רבי והורדתי עליו דמעות איפוך והאמר רבי חייא אותו היום שמת רבי בטלה קדושה איפוך והתניא כשחלה רבי נכנס ר' חייא אצלו ומצאו שהוא בוכה אמר לו רבי מפני מה אתה בוכה והתניא מת מתוך השחוק סימן יפה לו מתוך הבכי סימן רע לו *פניו למעלה סימן יפה לו פניו למטה סימן רע לו פניו כלפי העם סימן יפה לו כלפי הכותל סימן רע לו פניו ירוקין סימן רע לו פניו צהובין ואדומים סימן יפה לו מת בע"ש סימן יפה לו במו"ש סימן רע לו מת בערב יוהכ"פ סימן רע לו במוצאי יוהכ"פ סימן יפה לו מת מחולי מעיים סימן יפה לו *מפני שרובם של צדיקים מיתתן בחולי מעיים א"ל אנא אתורה ומצות קא בכינא איבעית אימא איפוך ואיבעית אימא *לעולם לא תיפוך ר' חייא עסוק במצות הוה ורבי סבר לא אפגריה והיינו *דכי הוו מינצו ר' חנינא ור' חייא א"ל ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי מינצת דאם חס ושלום נשתכחה תורה מישראל מהדרנא ליה מפלפולי א"ל ר' חייא אנא עבדי דלא משתכחה תורה מישראל דאייתינא כיתנא ושדיינא ומגדלנא נישבי וצײדנא טביא ומאכילנא בישרא ליתמי ואריכנא מגילתא ממשכי דטביא וסליקנא למתא דלית בה מקרי דרדקי וכתיבנא חמשא חומשי לחמשא ינוקי ומתנינא שיתא סידרי לשיתא ינוקי לכל חד וחד אמרי ליה אתני סידרך לחברך והיינו דאמר רבי כמה גדולים מעשה חייא א"ל ר"ש ב"ר אפילו ממך א"ל אין א"ל רבי ישמעאל ברבי יוסי אפילו מאבא א"ל חס ושלום לא תהא כזאת בישראל אמר להן לבני קטן אני צריך נכנס ר' שמעון אצלו מסר לו סדרי חכמה אמר להן לבני גדול אני צריך נכנס רבן גמליאל אצלו ומסר לו סדרי נשיאות אמר לו בני נהוג נשיאותך *ברמים זרוק מרה בתלמידים איני והא כתיב °ואת יראי ה' יכבד ואמר מר *זה יהושפט מלך יהודה °כשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי לא קשיא הא בצינעא הא בפרהסיא תניא רבי מוטל בציפורי ומקום מוכן לו בבית שערים *והתניא °צדק צדק תרדף הלך אחר ר' לבית שערים *)ר' בבית שערים הוה אלא כיון דחלש אמטיוהי לציפורי דמדליא

*) בע"י ליתא תיבות רבי בבית שערים הוה

והושיבו ישיבה · לעסוק בתורה : לאחר שלשים יום · של פטירתי מיד ולא תהיו עסוקין בהספד : שמעון בני חכם · הוא ולקמן פריך מאי קאמר : חנינא בר חמא ישב בראש · הישיבה : סבור מינה משום טורח · דבני כפרים דסמיכו לעיירות ואתו למספדיה כיון דחזו דקא אספדוהו בכרכין וקא אתו כולי עלמא מעיירות ומכפרים אמרי משום יקרא הוא דקאמר : יומא דאשכבתיה · יום פטירתו: צריכא למימר · דר"ג דבכור הוי נשיאה: לך ולמטלעתך · פסח היה כדאמרינן בעלמא (סוכה דף נג.) לוי אחוי קידה ואטלע: מאי קשיא ליה · לר"ש ברבי דאמר צריכא למימר אמאי צריכא הא קרא כתיב : ההוא ממלא מקום אבותיו הוה · כלומר אין באחיו חשוב ממנו אבל כאן הרי אחיו חכם ממנו : יתיב רבי חנינא אבראי · חוץ לבית המדרש שלא היה נכפף לר' אפס : וקאתא · לבבל : כלילא שרי · לנאת בה בשבת מאי טעמא מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא בפרק במה אשה יוצאה (שבת דף נט:): מיכף הוה כייף ליה · קודם שיגלה ממקומו אבל לר' חנינא לא כייף: והא הוה ר' חייא · ולמנייה רבי ראש ישיבה: קברו של רבי · ארונו של רבי הורדתי עליו דמעות : בערב שבת סימן יפה · שיכנס למנוחה מיד : במוצאי יוהכ"פ · נמחלו עוונותיו וסימן יפה לו : לא אפגריה · לא אבטלי ממצות: שדיינא · זרענא : ומגדלנא נישבי · מקלע אני מכמורת ודומה לו אין פורסין נשבין ליונים (ב"ב דף כג.) : וצײדנא טביי · צביים : ואריכנא מגילתא · ומתקן אני קלפים אריכנא לשון תיקון כדאמר במסכת סוכה (דף מד:) אריך או לא אריך כלומר מתוקן או אינו מתוקן ובס' עזרא (סימן ד) נמי כתיב וערות מלכא לא אריך לנא למחזא : לא תהא כדבר הזה בישראל · כלומר שלא אומר כדבר זה לעולם: נהוג נשיאותך ברמים · שתהא יושב בין הגדולים : זרוק מרה · אימה שתהא אימתך עליהם: בצינעא · מכבד כל אחד ואחד: בפרהסיא · מטיל עליהם אימה להודיע נשיאותו : רבי מוטל · בחליו בצפורי ומקום קברו מוכן לו בבית שערים : דמדליא

מזומן לחיי העולם הבא · תימה והלא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ופירש הרב ר' מאיר כל היכא דאמר מזומן לחיי העולם הבא היינו בלא דין ובלא יסורין : אותו היום שמת רבי בטלה קדושה · שהיו קורין אותו רבינו הקדוש *והא דתניא בשילהי סוטה (דף מט.) משמת ר' בטלה ענוה ויראת חטא לקדושה בכלל והרב רבי חיים כהן היה אומר אילמלי הייתי כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו דהאי בטלה קדושה דקאמר הכא היינו קדושת כהונה וכן מוכח מדקאמר אותו היום משמע אותו היום דוקא ותו לא וכהדיא אמר בירושלמי דמס' ברכות בפ' מי שמתו דכשמת רבי אמרו אין כהונה היום ואין נראה לרבי דכמדומה לרבי דהתם מיירי בטומאת בית הפרס דרבנן אבל טומאה דאורייתא לא : ומנח

גליון הש"ס
גמ' כשהיה רואה ת"ח. בילקוט מלכים ב' א' סי' רכ"ד איתא תנא דבי אליהו מ"מ זכה אליהו ז"ל שהחיה את המת לפי שעשה וכו' וכשהיה רואה ב"א צדיקים היה מגפפן ומחבקן ומנשקן :

[בע"י ליתא היבות לעולם לא תיפוך]

[יש גורסין ברמים עיין ערוך ערך רם ב]

תורה אור

שבת נט:

[אדר"נ פרק כח]

[שבת קיח:]

ב"מ פה:

תהלים טו

[מכות כד.]

דברים טז

סנהדרין לב:

דמדליא ובסים אוירא ההוא יומא דנח נפשיה דרבי גזרו רבנן תעניתא ובעו רחמי ואמרי כל מאן דאמר נח נפשיה דר' ידקר בחרב סליקא אמתיה דרבי לאיגרא אמרה עליוני' מבקשין את רבי והתחתוני' מבקשין את רבי יהי רצון שיכופו תחתונים את העליונים כיון דחזאי כמה זימני דעייל לבית הכסא וחלץ תפילין ומנח להו וקמצטער אמרה יהי רצון °שיכופו עליונים את התחתונים ולא הוו שתקי רבנן מלמיבעי רחמי שקלה כוזא שדייא מאיגרא [לארעא] אישתיקו מרחמי ונח נפשיה דרבי אמרו ליה רבנן לבר קפרא זיל עיין אזל אשכחיה דנח נפשיה קרעיה ללבושיה ואהדריה לקרעיה לאחוריה פתח ואמר אראלים ומצוקים אחזו בארון הקדש נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש אמרו ליה נח נפשיה אמר להו אתון קאמריתו ואנא לא קאמינא בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה יהי רצון מלפניך שיהא שלום במנוחתי יצתה ב"ק ואמרה °יבא שלום ינוחו על משכבותם על משכבך מיבעי ליה מסייע ליה לר' חייא בר גמדא דאמר רבי חייא בר גמדא אמר ר' יוסי בן שאול בשעה שהצדיק נפטר מן העולם אומרים מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע צדיק פלוני בא אומר להם יבואו צדיקים ויצאו לקראתו ואומרים לו יבא בשלום ינוחו על משכבותם [א]אמר ר' אלעזר בשעה שהצדיק נפטר מן העולם שלש כיתות של מלאכי השרת יוצאות לקראתו אחת אומרת לו *בא בשלום ואחת אומרת הולך נכחו ואחת אומרת לו יבא שלום ינוחו על משכבותם בשעה שהרשע נאבד מן העולם שלש כיתות של מלאכי חבלה יוצאות לקראתו אחת אומרת °אין שלום °אמר ה' לרשעים ואחת אומרת לו °למעצבה *ישכבו ואחת אומרת לו °רדה והשכבה את ערלים:

מתני' כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים שיש בכ"ה שנים שתעשה טובה כנגד כתובתה דברי ר' מאיר שאמר משום רשב"ג [ב]וחכ"א כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים *מתה יורשיה מזכירין כתובתה עד עשרים וחמש שנים:

גמ' אמר ליה אביי לרב יוסף ענייה שבישראל עד עשרים וחמש שנים ומרתא בת בייתוס עד עשרים וחמש שנים אמר ליה *לפום גמלא שיחנא איבעיא להו לרבי מאיר מהו שתשלש תיקו: וחכמים אומרים כל זמן: אמר ליה אביי לרב יוסף אתאי קודם שקיעת החמה גובה כתובתה לאחר שקיעת החמה לא גביא בההיא פורתא אחילתא אמר ליה אין *כל מדת חכמים כן היא בארבעים סאה טובל בארבעים סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול בהן אמר רב יהודה אמר רב העיד רבי ישמעאל ברבי יוסי לפני רבי שאמר משום אביו [ג]לא שנו אלא שאין שטר כתובה יוצא מתחת ידיה אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידיה גובה כתובתה לעולם ורבי אלעזר אמר אפילו שטר כתובה יוצא מתחת ידיה אינה גובה אלא עד עשרים וחמש שנים מתיב רב ששת [ד]ב"ח גובה שלא בהזכרה היכי דמי אי דלא נקט שטרא במאי גבי אלא דנקיט שטרא וב"ח הוא דלאו בר אחולי הוא הא אלמנה אחילתא הוא מותיב לה והוא מפרק לה [ה]לעולם דלא נקיט שטרא והכא במאי עסקינן כשחייב מודה והאמר ר' אלעא שונין [ו]גרושה הרי היא כבעל חוב היכי דמי אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא אלא לאו דנקיטא כתובה וגרושה היא דלאו בת אחולי היא הא אלמנה אחילתא הכא נמי כשחייב מודה [ז]אמר רב נחמן בר יצחק תני רב יהודה בר קוא במתניתא דבי בר קוא תבעה כתובתה הרי

רש"י

דמדליא · דאמרינן במסכת מגילה (דף ו.) למה נקרא שמה צפורי שיושבת בראש ההר כציפור: דעל כמה זימנין לבית הכסא · דחולי מעיים הוה ליה: וחלץ תפילין ומנח להו · וקא מצטער לחלוץ ולהניח: פתח ואמר · הספד: אראלים ומצוקים · מלאכים וצדיקים מצוקי ארץ: ולא נהניתי בעולם הזה · [אפילו] לפי טורח שיגעתי באצבע קטנה שלי: יבואו צדיקים ויצאו לקראתו ויבא בשלום · ואחר כך ינוחו צדיקים על משכבותם: הולך נכחו · בדרך ישרה: **מתני'** כל זמן שהיא בבית אביה · והיורשים זנו שם: גובה כתובתה · כשתרצה: שתעשה טובה · מנכסי יתומים נותנת לחם ומלח לשכניה: וחכמים אומרים · לא הוזכרו עשרים וחמש לענין הטובה שתעשה ולא אפסדוה רבנן כתובה וכשהוזכרו עשרים וחמש לענין המחילה הוזכרו דהואיל ושתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלתה הלכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה אלא מפני שמכבדין אותה היא בושה למחות על כתובתה אבל בבית אביה משתתקה כ"ה שנים מחילה היא: מתה יורשיה מזכירין כתובתה כו' · כלומר צריכה למחות על כתובתה בתוך כ"ה שנים: **גמ'** ענייה שבישראל · שכתובתה מועטת אבדה לרבי מאיר בטובה שעושה בכ"ה שנים: ומרתא בת בייתוס · שהיתה עשירה וכתובתה מרובה תפסיד כתובתה בטובה של כ"ה שנים: לפום גמלא שיחנא · המשוי לפי הגמל אף כאן לפי עושרה טובתה: מהו שתשלש · לר"מ דטעמא משום טובה: שתשלש · שנחשוב טובתה לחשבון כתובתה לפי חשבון השנים להפסיד לכל שנה אחת מעשרים וחמש בכתובתה אם לא שהתה כ"ה שנים אלא חציין או שלישית או רביעית תשלש לשון חלוקה לפי חשבון הוא כדתנן (מכות דף ה.) משלשין בממון ואין משלשין במכות: כל מדת חכמים כן · העמידוה יתד ולא תמוט: אבל שטר כתובה יוצא · בבית דין מתחת ידה: גובה כתובתה לעולם · שאילו מחלתה היתה מוסרת להם שטר הכתובה: שלא בהזכרה · אם שתק עשרים וחמש שנים ולא מיחה על חובו לא הפסיד בכך: אלמנה בת אחולי היא · שנהנית מהן כל השנים הללו וכתובתה אינה מלוה ולא חסרה בה ממון: לעולם דלא נקיט · הלכך דווקא בעל חוב הא אלמנה דלא נקטא שטרא אחילת' ודקשיא לך במאי גביא כשחייב מודה: שונין · בעלי ברייתא: גרושה הרי היא כבעל חוב · לגבות לעולם שלא בהזכרה דוודאי לא מחלה: כשחייב מודה · שלא נתקבלה כתובתה: בר קוא · שם חכם: הרי

תוספות

ומנח תפילין · ואע"ג שחולי מעיים *פטורין מן התפילין לפי שאין יכולין ליזהר היטב אבל ר' היה מנהיג עצמו בקדושה יותר מדאי והיה יודע היטב ליזהר · מ"ר: **לא** נהניתי אפילו באצבע קטנה · דאמרינן במדרש עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו ומייתי הא עובדא דרבי:

ומרתא בת ביתוס עשרים וחמש שנים · אמר לי רבי דהך פירכא ליתא אליבא דבר קפרא דאמר לקמן לא שנו אלא מנה ומאתים אבל תוספת אית לה דלענין כתובה דאורייתא מרתא בת בייתוס ועניה שבישראל שוות אלא אליבא דר' יוחנן דאמר דאפילו תוספת אין לה איירי הכא ולי נראה דאליבא דכו"ע איתא דהכא אליבא דרבי מאיר איירי ולקמן לא קאי בר קפרא אלא אליבא דרבנן דאמרי גובה כתובתה בבית אביה עד כ"ה שנים והואיל ושהתה כל כך מחלתה ואמר בר קפרא דדוקא מנה ומאתים מחלה אבל תוספת דהויא כמו מתנה בעלמא לא מחלה כמו שאר בעל חוב דלא מחיל אבל לרבי מאיר דמפסדה משום שיש בעשרים וחמש שנה שתעשה טובה כנגד כתובה אין חילוק בין תוספת למנה ומאתים דלפום גמלא שיחנא דאי לא תימא הכי אלא אדר"מ קאי אם כן מדקאמר דתוספת יש לה אלמא לית ליה דלפום גמלא שיחנא אם כן קשה לדידיה אלמנה דכתובתה מנה עד כ"ה שנים ובתולה דכתובתה מאתים עד כ"ה שנים ודומה לי דבר פשוט דאליבא דרבנן קאי לקמן דכולה סוגיא דלקמן מיירי אליבא דרבנן:

היכי דמי אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא · תימה אמאי לא דייק כמו כן במתניתין במאי גביא בשלא שהתה כ"ה אלא לאו בנקיטא כתובה וקתני דמחלה בכ"ה וי"ל דאמתני' ליכא למיפרך דאיכא למימר דמתני' בעידי מיתה והא אליבא דרב קיימא דלדידיה (לעיל פט:) אלמנה גביא בעדי מיתה והא דקאמר אי דלא נקיט' כתובה בידה במאי גביא היינו גט דכמאן דכתב ביה מנה ומאתים דמי דלרב (שם) גרושה לא גביא אלא בגט:

אמר

תוספות רי"ד

מתני' כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכ"ז שהיא בבית בעלה גובה כ' עד כ"ה שנה שיש בכ"ה שנה שתעשה טובה כנגד כ' דברי ר"מ שאמר משום רשב"ג וחכ"א כ"ז שהיא בבית בעלה גובה כ' לעולם וכ"ז שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנה מתה יורשיה מזכירים כ' עד כ"ה שנה פי' כ"ז שהיא בבית אביה שאינה נוגעת בנכסי בעלה גובה כ' לעולם בין אם נותנים לה מזונות בין אם אין נותנים לה כ"ז שהיא בבית בעלה וניזונית שם גובה כ' עד כ"ה שנה אבל אם עברה כ"ה שנים אבדה כ' שיש באלו הכ"ה שנה שיעור שתעשה טובה וג"ח לעניים המחזירים בבתים כנגד כתובה ואינה רשאית ליתן לעניים מנכסי יתומים וכל מה שנתנה אנו מחשיבים לה בכ' ושיערו חכמים שמה שנותנת בכ"ה שנים עולה לה שיעור כ' ובגמרא בעי לר"מ מהו שתשלש פי' שאם לא שהתה כ"ה ושהתה חציה מהו שתפסיד חצי כ' בעבור טובה שעשת' בנכסי בעלה ואמרינן מפסדת לפי חשבון א"ד דוקא כשעולה הטובה כנגד כתובתה דלאו בת גבי' היא כלל או מפסדת כתובתה אבל קודם שישלימו הכ"ה שנים דבת גבי' היא מתוך שגובה מקצת גובה הכל ואין מחשבין הטובה שעשת ואיתוקם בתיקו וחכ"א כ"ז וכו' פירוש שמה שאמרו הראשונים שבכ"ה שנים מפסדת כ' אין הטעם מפני טובה שעשת דההיא טובה שגמלה עם עניים ניחא להו ליתמי משום מצוה ואין מחשבים ממנה כלום אלא טעם איבוד כ' היא מפני שכ"ז הזמן מחלה להן כתובתה והלכך כ"ז שהיא בבית בעלה וניזונית מנכסיו גובה כ' לעולם שזה ששתקה לא מפני שמחלה אלא בעבור מזונותיה שאף אם היה רוצים להגבותה כתובתה לא היתה מקבלת היא כדי שלא תפסיד מזונות וכ"ז שהיא בבית אביה ולא היה זנין אותה שם גובה כתובתה עד כ"ה שנים אבל אם שהתה כ"ה שנים ולא תבעה כ' מחלתה ודוקא כשלא היה זונין אותה שם אבל אם היה זונין אותה שם זה ששתקה מפני המזונות שתקה שאפילו אם היה רוצים להגבותה כ' היא לא היתה מקבלת שלא תפסיד למזונותיה וכ"כ גם ר"ח ז"ל הא דאמרינן כ"ז שהיא בב"א גובה כתובתה עד כ"ה שנים דוקא בשאינה ניזונית מהם אבל אם היתה ניזונית מהם גובה כ' לעולם וכך פי' המורה בריש פ' אע"פ דאמרינן תוספת כתובה ככתובה למאי נ"מ וכו' עד כ"ז שהיא בב"א תנן בהנושא כ"ז שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם וכ"ז שהיא בב"א שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם שהתה יותר מכאן מחלתו וכן כתובה והכא דפי' המורה כ"ז שהיא בב"א והיורשים זנין אותה וגם זה פי' לר"מ שאין טעמו בעבור מחילה אלא בעבור הטובה שעשת מנכסי יתומים ואם היא בב"א אע"פ שזנים אותה שם אם עשת טובה ממזונותיה שלה הן ואין עולים לה בכתובתה אבל בדברי חכמים דטעמייהו משום מחילה אין לפרש אלא כגון שלא היו זנים אותה. מתה יורשיה מזכירים כתובתה עד כ"ה שנה בפ' כל הנשבעים מוקי לה כשנשבעה ומתה שאין אדם מוריש שבועה לבניו מפני שאינו ממון: א"ל אביי לרבה אתא קודם שקיעת החמה גביא כ' לאחר שקיעות החמה לא גביא כ' בהאי פורתא אחליתי' א"ל אין כל מידת חכמים כך היא כ' סאה הוא טובל במ' חסר קורטוב א"ט. אר"י א"ר העיד ר"ש לפני רבי שאמר משום אביו ל"ש אלא שאין שטר כתובה יוצא מת"י אבל שטר כתובה יוצא מת"י גובה כ' לעולם פי' ל"ש שבכ"ה שנים מחלה כתובתה אלא כשאין לה כתובה כגון במקום שאין כותבין כתובה וסומכים על תנאי ב"ד א"נ שאבדתה אבל אם שטר וכו' פי' שאילו מחלתה היתה מוסרת להן שטר כתובתה ור"א אמר אפילו שטר כתובה יוצא מת"י אינו גובה אלא עד כ"ה שנה מתיב ר"ש ב"ח גובה שלא (בהכרזה) [בהזכרה] פי' אם שתק כ"ה שנים ולא מיחה על חובו אינו מפסיד בכך ה"ד אי דלא נקט שטרא במאי גבי אלא לאו דנקט שטרא וב"ח הוא דלאו בר אחולי הוא הא אחילתא פירוש האלמנה היא בת מחילה מפני שנהנית כל השנים ובתורתה אינה מלוה ולא חסרה בה ממון אבל בע"ח למה הוא רוצה למחול חובו הוא מותיב לה והוא מפרק לה בשחייב מודה:

שלח

עין משפט נר מצוה

[חולין קי. ע"ש פירש"י]

כט א טוש"ע י"ד סימן תג סעיף י בהג"ה:

ל ב ג מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קא סעיף א:

לא ד ה טוש"ע ח"מ סימן נא סעיף א:

ו מיי' שם הלכה כא סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קא סעי' ד:

לג ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

מסורת הש"ס

ישעיה נז

[בפסוק כתיב תשכבון]

יחזקאל לב

שבועות מח.

לעיל פז. פוסט יג:

ר"ס יג. מנחות קג:

גליון הש"ס

גמ' שיכופו עליונים. עיין כרכות נדרים דף מ' ע"א: שם אין שלום אמר ה' (ישעיה מ)

לד א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כג טור ש"ע אה"ע סימן קא סעיף ג:

כן הוא בכל הספרים וכ"כ מהרש"א וגירסת מהרש"ל הואיל וגובה בה לרב

לה ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

לו ג מיי' פי"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קט סעיף ב:

לז ד מיי' פכ"ב שם הלכה יב סמג שם טוש"ע ח"מ סימן מח סעיף ט·

לח ה מיי' פי"ב שם הל' ט סמג שם טוש"ע ח"מ סימן קט סעיף ב וסימן מח סעיף ט·

אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה · תימה א"כ אמאי קאמר רב לעיל לא שנו אלא כשאין שטר כתובה יוצאה מתחת ידה אבל כששטר כתובה יוצאה מתחת ידה גובה כתובתה לעולם ומאי ראיה היא משום שטר כתובה הואיל ואינה גובה בה לרב: **ה"ג** אתיא לקמיה דרבה · דרבה מיבעי ליה למיהדר פירי מיומא דכתיבא אדרכתא דהכי סבירא ליה לרבה בפ' המפקיד (ב"מ דף לה: ושם) אבל רבא סבירא ליה מכי שלימו יומי אכרזתא מיהו מדקאמרה והא מר הוא דאמר אחריות טעות סופר הוא נראה דגרסינן רבא דרבא הוא דאמר הכי בפ"ק דב"מ (דף טו: ושם) ומצינן למימר דשפיר גרים רבא והאי דקאמרה ליה ליזיל ולהדר פירי מן ההוא יומא דכתיבא אדרכתא עד האידנא היא אמרה כן אבל לרבא לא סבירא ליה הכי ומאי דקאמר לה רבא אחוי לי אדרכתא נראה לי לאו משום דאי הוה שפיר כתיבא אדרכתא דליהדר מיומא דכתיבא אדרכתא אלא משום דאי לא כתיבא אדרכתא שפיר דלא מיחייב לאהדורי פירי אפילו מכי שלמו יומי דאכרזתא כיון דבטעות כתיבא אדרכתא כדמסיק:

הדרן עלך הנושא

שני דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבישלום · הכי גורס ר"ת דהא לר"מ דאמר בפ' חלק (סנהדרין דף קג:) דאבשלום אין לו חלק לעולם הבא היכי מסקינן בשמיה הא אמרינן ביומא בפ' הממונה (דף לח:) ושם רשעים ירקב דלא מסקינן בשמייהו ואבישלום שם אדם כדכתיב *(אביה בן אבישלום) והכי נמי הא דאמר בפ"ק דשבת (דף יב: ושם) שבנא איש ירושלים °לא גרסינן שבנא אלא שכנא (א) דשבנא רשע הוה ויש מפרש דתרי שבנא היו דכתיב בישעיה (כ"ב) כה אמר ה' לכאות לך בא אל הסוכן הזה אל שבנא אשר על הבית וכתיב בתריה מה לך פה וגו' הנה ה' מטלטלך וגו' הרי משמע שהיה רשע ואחריו כתוב בסוף (שם לז) ויהי כשמוע המלך חזקיהו ויקרע את בגדיו ויתכס בשק ויבא בית ה' וישלח [את] אליקים אשר על הבית ואת שבנא הסופר ואת זקני העם מתכסים בשקים וגו' הרי משמע דשבנא אחרינא היה ולאו מילתא היא דהוא נמי שבנא הראשון ואין מוקדם ומאוחר דבעל כורחך ההוא בתרא דהיה במעשה דסנחריב רשע הוה דאמרי' (סנהדרין דף כו.) שסלח לסנחריב שבנא וסיעתו השלימו חזקיה וסיעתו לא השלימו וכשרצה לצאת הוא וסיעתו חוץ לחומה יצא הוא תחלה ובא גבריאל וסגר הדלת והרגו סנחריב ואז נתקנא עליו ישעיה הנה ה' מטלטלך ואף על גב דהכא קרי ליה סופר והתם על הבית מכל מקום אחד הוא · מ"ר:

קשיא

[נ"ל גבי אביה (מ"א טו) ושם אמו מעכה בת אבישלום]

הרי היא כבתחלה ואם היה שטר כתובה יוצא מתחת ידיה גובה כתובתה לעולם שלח ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו כששטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת או כשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה והלכה כדברי מי שלח ליה בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה כתובתה לעולם והלכה כדברי חכמים כי אתא רב דימי א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה *ורבי אבהו א"ר יוחנן אפילו תוספת אין לה דאמר *רבי אייבו אמר רבי ינאי תנאי כתובה ככתובה דמי אתמר נמי א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה *אמר ליה רבי אבא לרב הונא אמר רב הכי °אמר ליה אישתיקן קאמרת או אשקיין קאמרת אמר ליה אישתיקן קאמינא: חמתיה דרב חייא אריכא אינתת אחוה הואי ואלמנה בבית אביה הואי וזנה עשרים וחמש שנין בבי נשא לסוף אמרה ליה הב לי מזוני אמר לה לית לך מזוני הב לי כתובה אמר לה לא מזוני אית לך ולא כתובה אית לך תבעתיה לדינא קמיה דרבה בר שילא אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה זניתה עשרים וחמש שנים בבי נשא בחיי דמר דבכתפאי אמטאי לה *אמר ליה טעמא מאי אמור רבנן כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן משום כיסופא הוא דלא תבעה הכא נמי משום כיסופא הוא דלא תבעה זיל הב לה לא אשגח כתב לה אדרכתא אניכסיה אתא לקמיה דרבא א"ל חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך אמרה ליה אי הכי ליזיל להדר לי פירי דמן ההוא יומא עד האידנא אמר לה אחוי לי אדרכתיך חזייה דלא הוה כתוב בה ואישתמודענא דנכסים אלו דמיתנא אינון *אמר לה אדרכתא לאו שפיר כתיבא אמרה ליה תיזיל אדרכתא *ואישקול מיומא דשלימי יומא אכרזתא עד השתא אמר לה הני מילי *היכא דלא כתיב טעותא באדרכתא אבל היכא דכתיב טעותא באדרכתא לית לן בה אמרה ליה והא מר הוא דאמר *אחריות טעות סופר הוא אמר לה רבא בהא ליכא למימר טעות סופר הוא דבהא אפי' רבה בר שילא טעי מעיקרא הוא סבור הני והני דידיה מה לי מהני מה לי מהני ולא היא זימנין דאזלה ומשבחה להו ודבעלה מכספי ואמר לה שקיל דידך והב לי דידי ואתי לאפוקי לעז על בי דינא:

הדרן עלך הנושא

שני דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבישלום חנן אומר שני דברים אדמון אומר שבעה *מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע [לעיל סח:]

הרי היא כבתחלה · ומונה כ"ה שנים משעת תביעה: והלכה כדברי מי · כדברי ר' מאיר או כדברי חכמים: לא שנו · דבכ"ה שנים מחלה: אלא מנה מאתים · שהם שם כתובה: אבל תוספת יש לה · דמתנה היא ולאו כתובה: תנאי כתובה · תוספת: אישתיקן קאמרת או אשקיין קאמרת · האי דמתמהת ואמרת אמר רב הכי משום דלא סבירא לך הוא ולאשתיקן קאמרת או משום דחביבה עלך ולאשקיין קאמרת דאי אמרה רב משקית לי חמרא דשפיר אמר: איתת אחוה הואי · ומת בלא בנים וירשו רב חייא אחיו: לא כתובה ולא מזוני · דאלמנה בבית אביה אינה גובה אלא עד כ"ה שנים כרבנן: בכתפאי אמטאי לה · מזונותיה מיום ליום: הא נמי משום כיסופא · מחמת הכבוד הזה שעשית לה: אדרכתא · פסק דין לגבות נכסיו בכל אשר תמצא: אמרה ליה · לרבא: ליהדר לי פירי · דארעא דשיעור כתובתאי דאכל מיומא דאיכתיבא לי אדרכתא עלייהו שמאותו היום הם ברשותי דהכי אמר רבה בפ' המפקיד (ב"מ דף לה:) גבי שומת ב"ד לוקח מאימתי אכיל פירי אמר רבה מכי מטי אדרכתא לידיה אביי אמר משנחתמה רבא אמר מכי שלמו יומי אכרזתא: אישתמודענא · הכרנו שהנכסים הללו שכתבנו אדרכתא זו עליהם של מת היו שעיבוד כתובתה של זו עליהם: לאו שפיר כתיבא · שנכתבה על כל שדות של זה ושדות שלו אינן משועבדות לכתובתיך אלא אותן שירש מבעליך: תיזיל אדרכתא · דלא שפיר כתיבא: אשקול · פירי מיום שמלאתי שדה משדות המת והראתי אדרכתא שבידי לבית דין ושמאוה והכריזו עליה ל' יום כמשפט דאפילו לרבה דמרע כח הלוקח טפי בפרק המפקיד (שם דף לה:) מודה דמכי שלמו יומי אכרזתא אכיל לוקח פירי: אבל היכא · דאדרכתא בטעות כתיבא לא זכית בה עד דמטיא ארעא לידך שהרי מכח אדרכתא שמאוה בית דין והכריזו: והא מר הוא דאמר · בפרק שנים אוחזין (שם דף טו:): אחריות טעות סופר הוא · שטר שאין בו אחריות גובה מנכסים משועבדים שלא הלוה זה מעות אלא באחריות שיעבוד נכסיו והסופר טעה הכא נמי ב"ד צוו לסופר לכתוב אדרכתא הוגנת והוא טעה דלא כתב אישתמודענא והכל יודעים שלא נכתבה אלא על נכסי המת: בהא רבה בר שילא · שלוה לכתוב ליך אדרכתא טעה וסבור שתגבה מנכסים שלו: דאזלה ומשבחה להו · לשדה ששמו לה ב"ד: ודבעלה מכספי · שלא ישביחם היורש שהוא בטוח שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה טלי שלי המשועבד ליך: ואתי לאפוקי לעז על בית דין · שלא עיינו בתקנתא של זו:

הדרן עלך הנושא

שני דייני גזירות · מפרש בגמרא: חנן אומר שני דברים · שלא היו חכמים מודים לו:

[לעיל נה:]

[נדרים טו. ע"ש היטיב בפי' הרא"ש]

[ב"מ יד. טו: ב"ב קסט:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שני · לא גרסינן אלא שכנא · נ"ב לשון תוס' בפ"ק דשבת ושכנא נמי הוי שם אדם כדאמרינן בסוטה אלא כשכנא והלל כו' ועיין בפרק היה נוטל דף כא:

גליון הש"ס

גמ' אמר רב הכי · בתשובות הרי"ו מיגש סי' לח הגירסא א"ל אישתיק א"ל אישתיק קאמרת אי אשקיין קאמרת וע"ש פירושו: תוס' ד"ה שני דייני כו' לא גרסינן שבנא · עיין מגילה דף י ע"ב תוס' ד"ה רבה:

תוספות רי"ד

שלח ליה ר"נ ב"ח לר"נ ב"י ילמדנו רבינו בששטר כתובה יוצא מת"י מחלוקת או בשאין שטר יוצא מת"י מחלוקת והל' כדברי מי שלח ליה כשאין שטר יוצא מת"י מחלוקת אבל שטר כתובה יוצא מת"י גובה כתובתה לעולם והל' כחכמים: כי אתא ר"ד אר"ש ב"פ אריב"ל משום ב"ק ל"ש אלא מו"מ אבל תוספת י"ל. ור"א אר"י אפילו תוספת א"ל דאר"א אר"י תנאי כ' ככתובה דמי וכך הל' ודוקא תוספת כתובה דדמיא לכתובה היא דשקלי מנכסי בעלה ולא חסרא בהו מידי אבל נדוניתה שהביאה מבית אביה חוב גמור הוא וגובה לעולם: חמתי' דר"ח מדיפתי איתת אחוה הויא זנה כ"ה שנין בבי נשא פי' שמת אחיו בלא בנים וירש אותו הוא לסוף א"ל הב לי מזוני א"ל ל"ש כתובה תבעתיו לדינא לקמיה דרבא בר"ש א"ל זנתה כ"ה שנים בבי נשא ובחייו דמר דבכתפאי אמטי לה א"ל טעמא מאי אמרו רבנן כ"ז שהוא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן מחמת כסופא הוא דלא תבעה פי' מפני שזונים אותה ובעבור זה שתקה ולא תבעה ה"נ מפני שזנה שם לא תבעה ולא אשגח בה כתב לה אדרכתא אנכסי' פי' שטר שומא על נכסיו אתא לקמיה דרבא א"ל חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך א"ל ליהדר לי פירי מן ההיא יומא עד האידנא פי' א"ל לרבא למיהדר לי ר"ח פירי דארעא דשמי לי בכתובתי דאכל מיומא דמטת אדרכתא לידי דהכי אמרינן בפ' המפקיד מאימתי אכיל פירי מכי מטא אדרכתא לידיה. ואדרכתא לא שפיר כתיבי ולאו אדרכתא היא פי' לא היתה כתובה כהוגן דאיבעי' ליה למיכתב בה הכרנו שהנכסים הללו שכתבנו אדרכתא זו עליהם של מת היה ששיעבוד כתובתה עליהם מוטלת ולא על כל נכסיו של זה א"ל תיזיל אדרכתא אישקול מיומא דשלמת יומא אכרזתא א"ל ה"מ היכא דליכא טעות באדרכתא אבל הכא כיון דאיכא טעות באדרכתא לא פי' שכל מה שעשו בטעות עשו כיון שלא עשו על נכסי המת א"ל והא מר הוא דאמר אחריות ט"ס הוא פי' ה"נ שמא הסופר טעה שב"ד אדרכתא יפה צוו לו לכתוב והוא טעה ולא כתב בה אשתמודענא והדבר ברור שלא נכתבת כ"א על נכסי המת א"ל דהא אפילו רבה בר"ש הוא סבר הני והני דידיה נינהו ולא היא זמנין דאזלא ומשבחו לה וא"ל שקול דידך והב לי דידי פי' אולא האשה ומשבחה לשדה ששמו לה ב"ד ודבעלה מיכספו שלא ישביחם היורש שהוא בטוח שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה טלי שלי המשועבדים ליכי ואתי לאפוקי לעז על בית דין שלא עיינו בתקנתה של זו:

פי"ג שני דייני גזילות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבשלום חנן אומר שני דברים ואדמון אומר שבעה מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף אר"ד ב"ה כדבריהם. אר"י ב"ז יפה אמר חנן לא תשבע אלא בסוף פי' מומחין היו ומוסכמין לדין דיני גזילות. חנן אומר ב' דברים ואין חכמים מודים לו ואדמון ז' חנן אומר תשבע

תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם אמר רבן יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן לא תשבע אלא בסוף: **גמ'** ורמינהי ש"שה דייני גזילות היו בירושלים אדמון בן גדאי וחנן המצרי וחנן בן אבישלום קשיא תלת אתרין קשיא גזירות אגזילות בשלמא תלת אתרין לא קשיא דחשיב ליה קתני דלא חשיב ליה לא קתני אלא גזירות אגזילות קשיא אמר רב נחמן בר יצחק שהיו גוזרין גזירות על גזילות כדתניא *קיטמה נטיעה ר' יוסי אומר גוזרי גזירות שבירושלים אומרים נטיעה בת שנתה שתי כסף בת שתי שנים ארבע כסף ורמינהי שלשה דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן ונחום א"ר פפא מאן תנא נחום ר' נתן היא דתניא רבי נתן אומר אף נחום המדי מגוזרי גזירות שבירושלים היה ולא הודו לו חכמים ותו ליכא והאמר ר' פנחס אמר רבי אושעיא שלש מאות ותשעים וארבעה בתי דינין היו בירושלים כנגדן בתי כנסיות וכנגדן בתי מדרשות וכנגדן בתי סופרים דיינין טובא הוו וכי קאמרינן אגוזרי גזירות קאמרינן *אמר רב יהודה אמר רב אסי "גוזרי גזירות שבירושלים היו נוטלין שכרן תשעים ותשע מנה מתרומת הלשכה לא רצו מוסיפין להם לא רצו אטו *ברשיעי עסקינן אלא "לא ספקו אע"פ שלא רצו מוסיפין עליהן קרנא הוה שקיל איסתירא מזכאי ואיסתירא מחייב ודאין להו דינא והיכי עביד הכי והכתי' °ושוחד לא תקח וכ"ת ה"מ היכא דלא שקיל מתרוייהו דלמא אתי לאצלויי דינא קרנא כיון דשקיל מתרוייהו לא אתי לאצלויי דינא וכי לא אתי לאצלויי דינא מי שרי והתניא "ושוחד לא תקח מה ת"ל אם ללמד שלא לזכות את החייב ושלא לחייב את הזכאי הרי כבר נאמר °לא תטה משפט אלא אפי' לזכות את הזכאי ולחייב את החייב אמרה תורה ושוחד לא תקח הני מילי היכא דשקיל בתורת שוחד קרנא בתורת אגרא הוה שקיל ובתורת אגרא מי שרי והתנן *"הנוטל שכר לדון דיניו בטלין הנ"מ אגר דינא קרנא אגר בטילא הוה שקיל ואגר בטילא מי שרי והתניא מכוער הדיין שנוטל שכר לדון אלא שדינו דין ה"ד אילימא אגר דינא דינו דין[א] והתניא הנוטל שכר לדון דיניו בטילין אלא אגר בטילא וקתני מכוער הדיין "הני מילי בטילא דלא מוכחא קרנא בטילא דמוכחא הוה שקיל דהוה תהי באמברא דחמרא ויהבי ליה זוזא כי הא דרב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה 'אמר להו הבו לי גברא דדלי לי *בחריקאי ואידון לכו דינא אמר רבי אבהו בא וראה כמה סמיות עיניהן של מקבלי שוחד אדם חש בעיניו נותן ממון לרופא ספק מתרפא ספק אינו מתרפא והן נוטלין שוה פרוטה ומסמין עיניהן שנאמר °כי השוחד יעור פקחים תנו רבנן °כי השוחד יעור עיני חכמים קל וחומר לטפשין ויסלף דברי צדיקים קל וחומר לרשעים מידי טפשים ורשעים בני דינא נינהו אלא הכי קאמר כי השוחד יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא סמיות הלב ויסלף דברי צדיקים אפילו

תשבע בסוף · כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום: ולא תשבע בתחלה · בשעת גיבוי מזונות: **גמ'** אדמון בן גדאי: גוזרין גזירות · קנסות: קיטמה נטיעה גרסינן בב"ק גבי בהמה שנכנסה לרשות הניזק והזיקה קטמה נטיעת אילן כמה שמין אותה: שתי כסף · שתי מעות: בתי דינין · של עשרים ושלשה: בתי כנסיות · להתפלל: בתי מדרשות · למשנה ולתלמוד: בתי סופרים · ללמוד תינוקות: נוטלין שכרן · ומתפרנסין הימנו לפי שלא היו עסוקין במלאכתן: ברשיעי עסקינן · שנוטלין שכר לדון יותר מכדי חייהן: לא ספקו · למזונות: אע"פ שלא רצו · ליטול: איסתירא · סלע: בתורת שוחדא · שלא תחייבני אם זכאי אני: בתורת אגרא · שכר טורח: הנוטל שכר לדון · משנה היא במס' בכורות (דף כט.): אגר דינא · לא אומר לכם הדין כי אם בשכר כך וכך: אגר בטילא · שהיה בטל ממלאכתו: דהוה תהי באמברי דחמרא · מריח באוצרות יין אי זה ראוי להתקיים והקרוב להתקלקל ימכרוהו מיד ושכר זה היה מצוי לו בכל יום: כי הא · דבטילא דמוכח שרי: הבו לי גברא דדלי · מיא משקה שדותי: בחריקאי · במקומי חריקאי אומר אני שהוא לשון[ב] פגום כמו קרנים חרוקות דשחיטת חולין (נט:) כלו' שאני מסתלק ונפגם מקומי: אינו

קשיא תלתא אתרין קשיא גזילות אגזירות · וא"ת אדרבה אי גזילה וגזירה תרי מילי נינהו תלתא אתרי לא קשיא דדייני גזילה הוו תלתא דייני גזירות לא הוו אלא תרי ואמר רבי חדא דאינו סברא שתהא לדיין א' שתי שררות דכמה אנשים חשובים היו בירושלים שהיו יכולין לעמוד לכל שררה ושררה ועוד אי לאחד מהם הוו שתי שררות לחנן המצרי היה לו להיות שהיה חשוב יותר מחנן בן אבישלום כמו שפי' ר"ת· מ"ר: **דחשיב** ליה קתני · ואין לפרש דחשיב ליה יותר דהא מוכח בברייתא דחנן המצרי היה חשוב יותר מחנן בן אבישלום מדקתני ליה ברישא אלא ה"פ דחשיב ליה בתר הכי דאיירי בהו מתני' חנן אומר שני דברים אדמון אומר שבעה קתני דלא חשיב ליה כגון חנן המצרי שלא דבר כלום לא קתני ולי נראה דחשיב ליה החשוב יותר ואף על גב דקתני חנן המצרי ברישא הכי כמי אשכחן *מעשה ברבי אליעזר ור' יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע אע"פ שר"ע היה חשוב מרבי אלעזר בן עזריה שהוא היה ראש לחכמים ובכל דוכתי אמרינן (פסחים ג.) כגון ר"ע וחבריו ובשילהי פ"ק דיבמות (דף טז.) גבי מעשה דרבי דוסא בן הרכינס דאמר להם רבי יהושע אני אלך ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה ואחריו מי ר"ע וכשנכנסו אלנו אמר לר' יהושע יש בן לעזריה חבריו הרי לא היה יודע שר' אלעזר בעולם ולר' עקיבא אמר אתה הוא שמך הולך מסוף העולם ועד סופו ואפ"ה מזכיר ר' אלעזר ברישא והיינו טעמא *שהיה ממשפחה מיוחסת יותר מר"ע שהיה עשירי לעזרא וגם בשביל נשיאותו הכא נמי דקתני חנן המצרי ברישא לא בשביל שהיה חשוב יותר אלא מפני שהוא ממשפחה מיוחסת יותר מחנן בן אבישלום ואומר רבי דמ"מ תקשי לן אמאי לא משני כדמשני ר"ת ולאו פירכא היא דאי תנא להו לפי שדברו במשנתנו הוה ליה למיתני שני דייני גזירות שהיו בירושלים אבל מדקתני היו בירושלים משמע שנים היו ותו לא ועוד מדתניא בסמוך רבי נתן אומר אף נחום המדי אחד מדייני גזירות שבירושלים היה ועל כרחך אברייתא לא קאי דא"כ לר' נתן ארבע הוו ואכן מוקמינן דההיא דקתני שלשה אדמון וחנן ונחום המדי לרבי נתן אלא ודאי דחשיב ליה החשובין יותר משום הכי קאמר אף נחום המדי היה אחד מגוזרי גזירות והיה חשוב כמותם · מ"ר: **גוזרי** גזירות שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה · הא דלא פריך הכא והיכי עבדי הכי והכתיב ושוחד לא תקח כדפריך עליה דקרנא אומר ר"ת משום דלא אסור אלא מבעלי דינים אבל הכא משל צבור ורבי מפרש דהכא לאו בתורת שכר היו נוטלין אלא הכא כל שעה היו יושבין בדין ולא היו עוסקין בשום מלאכה ולא היה להם במה להתפרנס והיה מוטל על הצבור לפרנסן אבל קרנא אקראי בעלמא היה יושב ולא היה לו ליטול שכר ומהאי טעמא נמי אתי שפיר הא דקאמר לקמן (דף קו.) מלמדי הלכות שחיטה והלכות קמיצה היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אף על פי ששכר תלמוד תורה אסור כדאיתא בפרק אין בין המודר (נדרים דף לז.) מ"ר:

א א ב מיי' פ"ד מהל' שקלים הלכה ז סמג עשין מה טור ש"ע ח"מ סימן ט סעיף ג:

ב ג מיי' פכ"ג מהלכות סנהדרין הלכה א סמג לאוין רס טוש"ע שם סעיף א וסימן לד סעיף יח בהגה"ה:

ג ד ה ו מיי' שם הלכה ה טור ש"ע שם סע"ה:

[כתובות ר"ק נח:]

[בכורות כט.]

שקלים ז. [ע"ש]

[יומא ו. יבמות לג: וש"נ]

שמות כג

דברים טז

קדושין נח: בכורות כט.

[גי' הערוך בערך חרק בהריקאי]

שמות כג

דברים טז

[כתובות נב: ע"ש]

[ועי' היטב תוספות ע"ז מה. ד"ה אר"ע ותוס' סוטה ד. ד"ה בן עזאי וכו' ומה שנרשם שם בצידו]

הגהות הב"ח

(א) גמ' והתנן הנוטל שכר: (ב) רש"י ד"ה בחריקאי וכו' לשון פגום. וכן לעיל בדף סה. ורש"י פי' שם חריקאי בדלי"ת.

תוספות רי"ד

תשבע בסוף פירוש כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובת' אז תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום ולא תשבע בתחלה עכשיו בעת גיבוי מזונות ובני כהנים גדולי' אמרו גם עכשיו תשבע שאין בידה משל בעלה כלום ובלא שבועה אין נותנים לה מזונות. קרנא הוה שקיל אסתירא מכל חד וחד' ודאין להו דינא והיכי עביד הכי והכתיב ושוחד לא תקח וכ"ת ה"מ היכא דשקיל מחד ומחבריה לא שקיל דלמא אתי לאצלויי דינא קרנא כיון דשקיל מתרווייהו לא אתי לאצלויי דינא וכי לא אתי לאצלויי מי שרי והתניא ושוחד לא תקח מת"ל אם ללמד שלא לזכות את החייב ושלא לחייב את הזכאי הרי כבר נאמר לא תטה משפט אלא אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב אמרה תורה לא תקח שוחד הני מילי היכא דשקיל בתורת שוחדא קרנא בתורת אגרא הוה שקיל ובתורת אגרא מי שרי והתנן הנוטל שכרו לדון דיניו בטלין ה"מ אגר דינא קרנא אגר בטלה הוה שקיל ואגר בטלה מי שרי והתניא מכוער הדיין שנוטל שכרו אלא שדינו דין ה"ד אילימא אגר דינא דינו דין מי שרי והתניא הנוטל שכרו לדון דיניו בטלין אלא לאו אגר בטלה וקתני מכוער הדיין ה"מ בטלה דלא מוכחא קרנא בטילה מוכח כזה דהוה תהי בחמרא ויהבו ליה זוזי כי הא דר"ה הוה דלי דולא כי אתא לקמיה לדינא א"ל הב לי גברא דדלי בהריקאי פי' במקומי ואדון לכו דינא אמר

תורה אור

אפילו צדיק גמור ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא טירוף דעת *כי אתא רב דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן מאי דכתיב °מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות יהרסנה אמר רבה בר רב שילא [א]האי דיינא דשאיל שאילתא פסול למידן דינא ולא אמרן [ב]אלא דלית ליה לאושולי אבל אית ליה לאושולי לית לן בה איני והא רבא שאיל שאילתא מדבי בר מריון אע"ג דלא שיילי מיניה [ג]התם לאחשובינהו הוא דבעי אמר רבא מאי טעמא דשוחדא כיון דקביל ליה שוחדא מיניה איקרבא ליה דעתיה לגביה *והוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שוחד שהוא *חד [ד]א"ר פפא לא לידון איניש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובה דסני ליה לא חזי ליה זכותא אמר אביי האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא אמר רבא מריש הוה אמינא הני בני מחוזא כולהו רחמו לי כיון דהואי דיינא אמינא מינייהו סנו לי ומינייהו רחמו לי כיון דחזאי דמאן דמיחייב ליה האידנא קא זכי למחר אמינא אם מרחם כולהו רחמו לי אי מסנו כולהו סנו לי ת"ר °ושוחד לא תקח אינו צריך לומר שוחד ממון [ה]אלא אפילו שוחד דברים נמי אסור מדלא כתיב בצע לא תקח היכי דמי שוחד דברים [ו]כי הא דשמואל הוה עבר במברא אתא ההוא גברא יהיב ליה ידיה אמר ליה מאי עבידתיך אמר ליה דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא [ז]אמימר הוה יתיב וקא דאין דינא פרח גדפא ארישיה אתא ההוא גברא שקליה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך לדינא [ח]מר עוקבא הוה שדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא כסייה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא *[ט]ר' ישמעאל בר' יוסי הוה רגיל אריסיה דהוה מייתי ליה כל מעלי שבתא כנתא דפירי יומא חד אייתי ליה בה' בשבתא א"ל מאי שנא האידנא א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחי אייתי ליה למר לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אותיב זוזא דרבנן וקדיינין ליה בהדי דקאזיל ואתי אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי טעין הכי אמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה: *[י]ר' ישמעאל בר אלישע אייתי ליה ההוא גברא ראשית הגז אמר ליה מהיכא את א"ל מדוך פלן ומהתם להכא לא הוה כהן למיתבא ליה א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחאי אייתי ליה למר א"ל פסילנא לך לדינא לא קביל מיניה אותיב ליה זוגא דרבנן וקדייני ליה בהדי דקאזיל ואתי אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי טעין הכי אמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה: רב ענן אייתי ליה ההוא גברא כנתא דגילדני דבי גילי א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אמר ליה דינא דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא למנען מר מאקרובי בכורים דתניא °ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וכי אלישע אוכל בכורים הוה אלא לומר לך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב בכורים אמר ליה קבולי לא בעינן דאיקביל השתא דאמרת לי טעמא מקבילנא [כ]שדריה לקמיה דרב נחמן שלח ליה נידייניה מר להאי גברא דאנא ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי שמע מינה קריביה הוא הוה קאים דינא דיתמי קמיה אמר

האי

משלי כט · סנהדרין ז: · [שבת קיט.] · [גי' הערוך אחר] · שמות כג · [מכות כד.] · [שם] · מ"ב ד

רש"י

איגו נפטר מן העולם · והכי קאמר ק"ו שיסמא את עיניו כשיהא טפש בסופו וישב לדון : שאינו צריך כלום · שהוא עשיר ואין צריך להחניף: דשאיל שאילתא · דרגיל לישאל מבני עירו בהמות וכלים : מאי טעמא דשוחדא · למה אסור ליטלו לזכות את הזכאי : אין אדם רואה חובה לעצמו · אין דעתו מתקרב לצד החובה לחייב את עצמו ואפילו מתכוין לדין אמת : שהוא חד · הנותן והמקבל נעשים לב אחד : בני מחוזא · עירו של רבא : מינייהו · מקצתם אוהבים אותי אותם שזכיתי : אם מרחם · אם אוהבים נעשו כולם אוהביי : במברא · גשר : יהיב ליה ידא · לסומכו : כנתא דפירי · סל פירות מפרדס של רבי ישמעאל : זוזא · זוג : בהדי דאזיל ואתי · בכל אשר הולך ובא היה לבו לזכותו של אותו אריס ובאין לו פתחי זכיות ואומר בלבו הלואי ויטעון כדוכך ויזכה בדין: ראשית הגז · בכל שנה שגוזז אותן חייב ליתן לכהן אחד מששים : גילדני דבי גילי · דגים קטנים : וכי אלישע אוכל ביכורים היה · והלא לא כהן היה שהרי מצינו בדברי הימים שנתייחס אביו על שבט גד דכתי' ויעני ושפט בבשן ומצינו במסכת פסחים באלו דברים (דף סח.) דשפט דהאי קרא הוא אביו של אלישע : שמע מינה קריביה הוא · להכי פסול ליה לדינא :

האי

תוספות

אפילו צדיק גמור ונוטל שוחד · והיינו ק"ו לרשעים שכבר נטל שוחד בפעם ראשונה דבפעם ראשונה כשנוטל אכתי צדיק הוי שעדיין לא נטלו וק"ו לטפשים בפעם שניה שנוטל שוחד שכבר נעשה טפש מפעם ראשונה שנטלו · מ"ר · ורשב"ם פי' דהאי קל וחומר לטפשים איגו מן הברייתא אלא מדתניא חכמים וצדיקים משמע שרוצה לומר ק"ו לטפשים ולכך מתמה וכי הם בני דינא ומשני הכי קאמר ולא נידוק כמו שאמר והכי נמי אמרינן בהמקבל בסופו (ב"מ דף קיד:) ת"ר אם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו ומשמע הא עשיר שכב ומשני הכי קאמר : מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום · הכא משמע דצריכות ממון קאמר משום שוחד מדמסיק עליה האי דיינא דשאיל שאילתא ולעיל נמי ממילי דשוחד איירי ובסנהדרין בפ"ק (דף ז: ושם) מייתי הך דרשא גופה דרב נחמן בר כהן אדיין שאינו בקי וצריך לשאול הוראות ודינין דמסיק התם דרש רב נחמן בר כהן מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ ובתר הכי מסיק דבי נשיאה אוקמו דיינא דלא גמיר וכולה שמעתא דהתם מיירי בדיינא שאינו הגון מחמת שאינו בקי ואומר ר"ת דמהאי קרא איכא למידק שאינו צריך לא לממון ולא לדברי תורה · מ"ר : לא למאן דסני ליה ולא למאן דרחים ליה · לאו באוהב ושונא דאיירי ביה רבי יהודה ורבנן *גבי עדות איירי דלגבי דיין אפי' רבנן מודו דפסול כדמסיק מקרא בפ' זה בורר (סנהדרין דף כט.) דא"כ הוה ליה לאתויי הכא קרא דהתם אלא התם באוהב כגון שושבינו ושונא שלא דיבר עמו שלשה ימים אבל הכא באוהב כי הנך דפרח גדפא ארישא אתא ההוא גברא שקליה דאינו אלא חומרא בעלמא שהיו מחמירין על עצמן כדאשכחן בכמה דברים אבל פסולין לא הוו · מ"ר : וכי אלישע אוכל בכורים היה · אין צריך לדחוק כפי' הקונטרס דהכי פי' וכי אלישע אוכל בכורים היה והלא בשומרון היה ואין בכורים נאכלין חוץ לחומה כדמוכח בריש אלו הן הלוקין (מכות יז.) ובפ' בהמה המקשה (חולין דף סח: ושם) והכי איתא בהדיא בסדר אליהו זוטא דתלמידי חכמים כפרה להם לישראל בכל מקום מושבותיהם שנא' תקריב מנחת בכורים ואומר ואיש בא מבעל שלישה וגו' וכי אלישע אוכל בכורים היה והלא אין שם מקדש ולא מזבח ולא כהן גדול אלא אלישע ותלמידיו יושבין לפניו מכאן אמרו וכו' :

והיינו

[סנהדרין כז:]

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ד טור ש"ע ח"מ סימן ט סעיף א [וברב אלפס סנהדרין פ"א דף רנח אמר רבה בר רב הונא האי דיינא כו'] :

ה ג טור ח"מ סימן ט :

ו ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סי' ז סע"ז [וברב אלפס שם] :

ז ה ו ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סימן ט סעיף א [וברב אלפס שם] :

ח ח ט י מיי' שם הל' ג טור ח"מ שם :

ט כ טוש"ע שם סימן ז סעיף ז בהג"ה :

תוספות רי"ד

אמר רב פפא לא לידון איניש לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובא ודסני ליה לא חזי ליה זכותא ת"ר ושוחד לא תקח אינו צ"ל שוחד ממון אלא אפילו שוחד דברים אסור מדלא כתיב בצע לא תקח ה"ד שוחד דברים כי הא דשמואל הוה עבר במעברא אתא האי גברא והב ליה ידי' א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא . אמימר הוה יתיב גדפא ארישי' אתא ההוא גברא שקילי' מרישי' א"ל אמאי הא א"ל אית לי דינא א"ל פסילנא לך לדינא מר עוקבא הוה יתיב ושדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא כסיי' א"ל מאי האי א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא · ר"י בר"י הוה רגיל אריסי' למיתי ליה כנתא דפירי כל מעלי דשבתא זימנא חדא אייתי ליה בחמשה [בשבתא] א"ל מ"ש האידנא א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחי אייתי ליה למר א"ל פסילנא לך לדינא ולא קביל מיניה אותיב זוגא מרבנן וקדייני ליה בהדי דאזיל ואתי אמר אי בעי מעון הכי ואי בעי מעון הכי אמר תפח רוחן של מקבלי שוחד ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה. וכן עשה נמי ר' ישמעאל בן אלישע רב ענן אייתי ליה ההוא גברא כנתא דגילדני דבי גילא פי' דגים קטנים של נהר פלוני א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא ולא קביל מיניה א"ל דינא דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא מימנען מלאקרובי בכורים דכתיב ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וכי אלישע אוכל בכורים היה אלא לומר לך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו הקריב בכורים א"ל קבולי לא בעאי לאקבולי השתא דאמרת לן טעמא מקבילנא קביל מידן לא דאיננא לך שדריה לקמיה דרב נחמן א"ל לידייניה מר להאי גברא דאנא ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי ש"מ קריביה הוא הוה קאים דינא דיתמי קמיה אחתיה

האי עשה והאי עשה *[א]עשה דכבוד תורה עדיף סלקיה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזא בעל דיניה יקרא דקא עביד ליה איסתתם טענתיה: רב ענן הוה רגיל אליהו דאתי גביה דהוה מתני ליה סדר דאליהו כיון דעבד הכי איסתלק יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא כי אתא הוה מבעית ליה בעותי ועבד תיבותא ויתיב קמיה עד דאפיק ליה סידריה והיינו דאמרי סדר דאליהו רבה סדר אליהו זוטא בשני דרב יוסף הוה ריתחא אמרי ליה רבנן לרב יוסף ליבעי מר רחמי אמר להו השתא ומה אלישע דכי הוו רבנן מיפטרי מקמיה הוו פיישי תרי אלפן ומאתן רבנן בעידן ריתחא לא הוה בעי רחמי אנא איבעי רחמי וממאי דפיישי הכי דכתיב °ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש מאי לפני מאה איש אילימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצורת טובא הוו אלא דכל חד וחד קמי מאה איש כי הוו מיפטרי רבנן מבי רב הוו פיישי אלפא ומאתן רבנן מבי רב הונא הוו פיישי תמני מאה רבנן רב הונא הוה דריש בתליסר אמוראי כי הוו קיימי רבנן ממתיבתא דרב הונא ונפצי גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיבתא דרב הונא בבלאה כי מיפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוו פיישי ארבע מאה רבנן וקרו לנפשייהו יתמי כי הוו מיפטרי רבנן מבי אביי ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אשי הוו פיישי מאתן רבנן וקרו נפשייהו יתמי דיתמי *א"ר יצחק בר רדיפא א"ר אמי [ב]מבקרי מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב יהודה אמר שמואל [ג]ת"ח המלמדין הלכות שחיטה לכהנים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב גידל אמר רב [ד]ת"ח המלמדים הלכות קמיצה לכהנים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [ה]מגיהי ספרים שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב נחמן אמר רב נשים האורגות בפרכות נוטלות שכרן מתרומת הלשכה [ו]ואני אומר מקדשי בדק הבית הואיל ופרכות תחת בנין עשויות מיתיבי נשים האורגות בפרכות ובית גרמו על מעשה לחם הפנים ובית אבטינס על מעשה הקטרת כולן היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה [ז]התם בדבבי דאמר רבי זירא אמר רב *שלשה עשר פרכות היו במקדש שני שבעה כנגד שבעה שערים אחד לפתחו של היכל ואחד לפתחו של אולם (א) ב' בדביר ב' כנגדן בעליה: ת"ר [ח]נשים המגדלות בניהן לפרה היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה אבא שאול אומר נשים יקרות שבירושלים היו זנות אותן ומפרנסות אותן בעא מיניה רב הונא מרב

כלי

מ"ב °ויאמר משרתו — תורה אור

[שבועות ל:] · [יומא נד. ע"ש] · שקלים ו. ע"ש

רש"י

האי עשה והאי עשה · מלות הדיינים עשה ושפטתם לדק: עשה דכבוד תורה · דיניה דהאי גברא דהוא עשה דאיכא כבוד תורה דרב ענן בהדיה עדיף: סדר אליהו רבה · שלמד חוץ לתיבה סדר אליהו זוטא שלמד בתוך התיבה: הוה ריתחא · כעס של מקום ובא רעב לעולם: דכי מיפטרי · תלמידיו ממנו לעמוד מבית המדרש: הוו פיישי גביה · אוכלי שלחנו תרי אלפים ומאתים דכתיב עשרים לחם ולחם בכורים הא עשרים וחד וכרמל הרי עשרים ותרתין וכל אחד לפני מאה איש הרי תרי אלפין ומאתים: בתליסר אמוראי · השומעין מפיו ומשמיעין לרבים זה מכאן וזה מכאן ומלפנים ומלאחור ומתחלקין למקומות הרבה שהיה העם רב: וכסי ליה ליומא · מאפיל את החמה והיה ניכר בא"י: מגיהי ספרים · של כל אדם ואדם שאסור להשהות ספר שאינו מוגה משום אל תשכן באהליך עולה וראו בית דין שהיו מתעצלין בדבר והפקירו תרומת הלשכה לכך: בית אבטינס ובית גרמו במסכת יומא (דף לח.): בדבבי · בפרכות שכנגד הפתחים דלצניעותא עבידי ואינן תחת בנין אבל כל צורך בנין כגון פרכות המבדילות בין היכל לקדשי הקדשים שהיו במקדש שני במקום אמה טרקסין שעשה שלמה בבנין ראשון ואנשי הגולה עשו את ההיכל גבוה מאד ולא יכול בנין כעובי אמה להתקיים בגובה כזה ולהרחיבו לא יכלו לפי שמקצרים את ההיכל או את קדשי הקדשים ועשו שתי פרכות וביניהם אמה כדאמרינן במסכת יומא (דף נא:) ואותן פרכות נעשו מקדשי בדק הבית: ז' שערים · לעזרה: שתים בדביר · תחת אמה טרקסין: ושתים כנגדן בעליה · להבדיל בין עליית היכל לעליית קדשי הקדשים וגם הן במקום אמה טרקסין: המגדלות בניהן לפרה · בחצרות הבנויות בסלעים בירושלים ותחתיהם חלל מפני קבר התהום כדתנן במס' פרה (פ"ג משנה ב) ומייתינן לה בפרק הישן תחת המטה (סוכה דף כא.) ובאין נשים עוברות ויולדות שם ומגדלות שם בניהם לצורכי פרה אדומה לעסוק בשריפתה ומילוי מימיה ולהזות כל שבעה על כהן השורפה כדאמרינן במסכת יומא (דף ד.) ומעלה זו עשו לה להתעסק בה תינוקות שלא נטמאו מימיהם מפני שזלזלו בה לעשותה בטבול יום כדתנן מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית: נשים יקרות · עשירות: מפרנסות · בלבוש וכסות:

תוספות

והיינו דאמרינן סדר אליהו רבה וסדר אליהו זוטא · א"ר לפי שהפסיק בלמודו לרב ענן חלקו לשני סדרים ובפעם ראשון למד ממש יותר מן הארבע ידות קרי לראשון סדר אליהו רבה ולבתרא קרי זוטא: **מבקרי** מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן · תימה דהתנן בבכורות פרק עד כמה (דף כט: ושם) הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שוחטין אותן על פיו וי"ל כמו שפרשתי למעלה ועוד דהתם דוקא בבכורות שיש לחוש שמא משום שכר יתירנו אבל הכא מיירי בבדיקת מומי שאר קדשים והכי איתא בשילהי פרק התרומה בשקלי' (דף ז.) דאמר מבקרי מומי קדשים נוטלים שכרן מתרומת הלשכה: **מלמדין** הלכות קמיצה · והא דלא חשיב הלכות מליקה שבכלל הלכות שחיטה הן: **שבעה** כנגד ז' שערים · לשבעה שערי עזרה קאמר אומר רבי דס"ל כתנא דמתני' דמס' מדות בפ"ק (משנה ד) דתנן ז' שערים היו בעזרה ג' בצפון וג' בדרום ואחד במזרח והא דתנן התם לעיל בשלשה מקומות הכהנים שומרים כו' על חמשה שערי העזרה כו' במס' תמיד בפ"ק (דף כז.) פריך להו ומשני אביי תרי תנאי נינהו לא בעי שימור ורבא משני תנאי היא דתניא אין פותחין [מג' גזברין וז' אמרכלין רבי נתן אומר אין פותחין] מי"ג גזברים כנגד י"ג שערים דל חמשה דהר הבית פשו להו תמניא אלו ח' דעזרה אלמא איכא תנא דאמר תמניא הוו (ב) ואיכא תנא דאמר חמשה הוו תימה אמאי מייתי רבא הנך תנאי (ג) ממתניתין דמדות הוה יכול להביא דתנן התם בפ' שני (משנה ו) שלש עשרה השתחוואות היו שם אבא יוסף בן חנן אומר כנגד י"ג שערים ועוד תימה דהרי כאן מחלוקת רביעי דעל כרחין להאי תנא דס"ל די"ג שערים היו בעזרה לא מצי למימר דקסבר ח' ודל חמשה דהר הבית דהא מפרש התם שמם של אותן שערים ואין מזכירין אפי' אחד מאותן שערים דהר הבית המפורש בפ"ק דמדות שני שערי חולדה מן הדרום וקיפונוס מן המערב וטדי מן הצפון שער מזרחי שושן הבירה עליו צורה ואומר ר"ת דלעולם ס"ל להאי תנא דז' שערים היו בעזרה והא דחשיב י"ג היינו עם השערים הקטנים דהכל חשיב תדע דהא חשיב פישפשין שהיו לשער נקנור אבל גדולים לא היו בעזרה אלא ז' והן אותן המפורשים בפ"ק והמעיין שם ימצא דשער הקרבן דפ"ק הוא שער הבכורות דפ"ב ואותן י"ג שערים דמדות שנויים נמי במסכת שקלים כל אותה משנה ממש בפ' י"ג שופרות אבל אין שנוי בה אבא יוסף בן חנן כמו ששנוי במס' מדות ובגמרא דירושלמי קאמר מתני' אבא יוסף בן חנן דקאמר כנגד י"ג שערים דלרבנן ז' שערים הוו בעזרה דעתייהו דרבנן היכן היו השתחוואות האלו כי ההיא דתנינן תמן י"ג פרצות היו בה שפרצו מלכי יון וחזרו וגדרום וגזרו כנגדם י"ג השתחוואות ואם תאמר לרבנן נמי דתני שבעה שערים מאי קמתמה כנגד מי הוו השתחוואות אינהו נמי מודו דעם הקטנים היו שלשה עשר כדפרישית ואומר רבינו תם כיון דלא חשיבי בעינייהו כל כך שיקראו אותם שערים אין נראה שיהא השתחוואות כנגדם אבל אבא יוסף בן חנן קרא אותם שערים · מ"ר:

וכי

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' ו ופ"ו מהל' ת"ת הל' י סמג לאוין רס טוש"ע ח"מ סי' טו סעי' א ובהג"ה וסעיף ב:

יא ב ג ד מיי' פ"ד מהל' שקלים הל' ד:

יב ה מיי' שם הל' ז:

יג ו ז מיי' שם הלכה א ב:

יד ח מיי' שם הלכה ד:

תוספות רי"ד

אחתיה קמיה אמר האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף סלקיה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזי בעל דיניה הכי איסתתים טענתיה. רב ענן הוה רגיל אליהו דהוה מתני ליה סדר אליהו כיון דעביד הכי לא אתא יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא ואפ"ה הוה מבעית הוי יתיב בתיבותא ומתני והיינו דאמרי סדר אליהו רבה וסדר

הגהות הב"ח

(א) גמ' ב' בדביר · נ"ב פי' רש"י במגילה י ע"ב דביר היא המחיצה המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים: (ב) תוס' ד"ה שבעה כו' תמניא הוו ואיכא תנא דאמר שבעה הוו ואיכא תנא דאמר חמשה וכו': (ג) בא"ד הנך תנאי מברייתא ממתני' דמדות ט':

תורה אור

כלי שרת מהו שיעשו מקדשי בדק הבית צורך מזבח נינהו ומקדשי בדק הבית אתו או צורך קרבן נינהו ומתרומת הלשכה היו עושין אותן א"ל אין נעשין אלא מתרומת הלשכה איתיביה °וככלותם הביאו לפני (דה"ב כד) המלך ויהוידע(הכהן)את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית ה' כלי שרת וגו' א"ל דאקרייך כתובי לא אקרייך נביאי °אך לא יעשה בית (מ"ב יב) ה' ספות וגו' כי לעושי המלאכה יתנוהו אי הכי קשו קראי אהדדי לא קשיא כאן שגבו והותירו כאן שגבו ולא הותירו וכי גבו והותירו מאי הוי א"ר אבהו *לב ב"ד מתנה עליהן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו לכלי שרת תנא דבי רבי ישמעאל כלי שרת באין מתרומת הלשכה שנאמר את שאר הכסף איזהו כסף שיש לו שיריים הוי אומר זה תרומת הלשכה ואימא שיריים גופייהו כדאמר רבא *העולה עולה ראשונה ה"נ הכסף כסף ראשון מיתיבי *הקטורת וכל קרבנות צבור באין מתרומת הלשכה מזבח הזהב[א]ולבונה וכלי שרת באין ממותר נסכים *מזבח העולה הלשכות והעזרות באין מקדשי בדק הבית חוץ לחומת העזרה באין משירי הלשכות זו היא ששנינו חומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר באין משירי הלשכה תנאי היא דתנן *מותר תרומה מה היו עושין בה ריקועי זהב ציפוי לבית קדשי הקדשים ר' ישמעאל אומר מותר פירות לקיץ המזבח מותר תרומה לכלי שרת °ר"ע אומר °מותר תרומה לקיץ המזבח מותר נסכים לכלי שרת רבי חנינא סגן הכהנים אומר *מותר נסכים לקיץ המזבח מותר תרומה לכלי שרת וזה וזה לא היו מודים בפירות פירות מאי היא דתניא מותר תרומה מה היו עושין בה לוקחין פירות בזול ומוכרין אותם ביוקר והשכר מקיצין בו את המזבח וזו היא ששנינו מותר פירות לקיץ המזבח מאי זה וזה לא היו מודין בפירות דתנן *מותר שירי לשכה מה היו עושין בהן לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות והשכר להקדש דברי ר' ישמעאל רבי עקיבא אומר אין משתכרין בשל הקדש אף לא בשל עניים בשל הקדש מאי טעמא לא *אין עניות במקום עשירות בשל עניים מאי טעמא לא דלמא מתרמי להו עניא וליכא למיתבא ליה : מי שהלך למדינת הים : איתמר רב אמר

פוסקין

כלי שרת · שמשרתין בהן במזבח החיצון שהוא בנין של אבנים : וככלותם · לחזק את בדק הבית בימי יהואש ופסוק זה בדברי הימים : שגבו · לצורך בדק הבית והותירו שאין צריכין לכולו עושין מן המותר כלי שרת : מאי הוי · הא לא לקדושת קרבן גבו : כסף שיש לו שיריים · כסף הקופות שהוא נתרם מן הלשכה ושיריים נשארים בלשכה : זה תרומת הלשכה · כסף שבקופות : ואימא שיריים גופייהו · משיריים הנותרים בלשכה כלי שרת באין ולא מן התרומה עצמה : העולה עולה ראשונה · מנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה והוינן בה מאי תלמודא ואמר רבא העולה משמע העולה האמורה ראשון בסדרי קרבנות והיא עולת הבקר שנא' ואמרת להם זה האשה כו' וה"א יתירא קא דריש וה"נ את שאר הכסף בכסף שיש לו שאר : מזבח הזהב · כלי הוא ולא בנין שאינו מחובר לאדמה ויכולין לטלטלו לפיכך נידון ככלי : ולבונה · של לחם הפנים: מותר נסכים · פליגי בה במס' מנחות בפרק שתי מדות (דף צ.) רבי חייא ב"ר יוסף אמר בירוצי מדות שהמספקין סלתות שקבלו מעות הקדש לספק סלתות כל ימות השנה מודדין להקדש במדה מבורצת טפופה ולא מחוקה והמקריבין מוחק המדה והם מותר נסכים ומוכרים אותן ור' יוחנן אמר כאותה ששנינו המקבל עליו לספק[כל ימות השנה להקדש] סלתות מארבע סאין בסלע ועמדו משלש שנתייקרו מספק מארבע והמקבל לספק משלש והוזלו ועמדו מד' מספק ד' וזו היא ששנינו מותר נסכים לקיץ המזבח : מזבח העולה · שהוא בנין בא מקדשי בדק הבית : חוץ לחומת העזרה · כגון עזרת נשים והחיל וחומת העיר ומגדלותיה באים משיריים הנותרים בלשכה כשתרמוה בקופות : תנאי היא · דאיכא למאן דאמר כלי שרת מתרומת הלשכה באין : מותר תרומה · הנשאר בקופות בר"ח ניסן שמכאן ואילך אין לוקחין קרבנות לצבור אלא מתרומה חדשה כדאמרינן בר"ה (דף ז.) קרבנות צבור הבאין באחד בניסן מצוה להביא מן החדש : ציפוי לבית קדשי הקדשים · מחפין בהם הרצפה והכתלים : מותר ריוח פירות ולקמן מפרש מאי ניהו : לקיץ המזבח · כשהוא בטל מנדרים ונדבות לוקחין עולות ומקריבין בשר למזבח ועורות לכהנים : וזה וזה · ר' עקיבא ור' חנינא : לא היו מודין · שיהא שום מותר בפירות : והשכר מקילין בהן · והקרן לכלי שרת כדקאמר רבי ישמעאל : מאי זה וזה לא היו מודים · מאי פירושא דלא היו מודים כדתנן דפליג ר"ע אדרבי ישמעאל ולא הודה לו שיהו משתכרין בשל הקדש :

פוסקין

וכי גבו והותירו מאי הוי · אבל אהנך דלעיל לא פריך בית גרמו ובית אבטינס דבכל הנהו היו בית ישראל מקדישין אותן לצורך כך כמו לצורך קרבנות שכל אותן דברים רגילות הן והיינו דקתני דבאין מתרומת הלשכה עצמה ולא קתני מותר היינו משום דלאו מחמת לב ב"ד מיפתרו אלא מחמת ישראל אבל להך תירוצא פריך דמסיק היכא דלא הותירו אסירי והיכא דהותירו שרי פריך מאי שנא דהא פשיטא שלא לדעת כן מקדישין כיון דלא שרית ליה כי לא הותירו ומשני לב ב"ד מתנה עליהן והן מקדישין לדעת ב"ד : תנא דבי רבי ישמעאל כלי שרת באין מתרומת הלשכה · הא תרומת הלשכה היינו מותר תרומת הלשכה כדמוכח במתני' דפליג אר"ע דקתני מותר תרומה לכלי שרת וא"ת כי פריך הש"ס ואימא שיריים גופייהו והיינו משום דכתיב שאר ולישני דהא שאר הכסף היינו מותר תרומה י"ל דבמילתא דפסיקא ליה בעי לאוקמי קרא דהיינו שיריים דבכל שנה איתנהו אבל במותר דלא פסיקא ליה לא ניחא ליה לאוקמי לקרא : כדאמר רבא העולה עולה ראשונה · תימה אמאי איצטריך האי דרשא דרבא תיפוק ליה מהיכא דמפקא מתניתין דזבחים בפרק כל התדיר(דף פט. ושם) דקתני כל התדיר מחבירו קודם לחברו התמידים קודמין למוספים כו' וקא בעי בגמרא מנ"ל ומתמה מנא לן כדקתני טעמא מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד וכ"ת דהתם איצטריך היכא דליכא אלא חד דאשמעינן קרא דעקרינן לגמרי מוספין מקמי תמידין לא היא דמהתם נפקא לן בכ"מ דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם כדמפיק התם מכאלה תעשו שיהו כל עשיות שוות ואי בכי האי גוונא מיירי מהתם לא נפקא לן ועוד מסברא רישא דכל התדיר מחבירו קודם לחבירו מיתניא דומיא דבבא שאחריה דקתני כל המקודש מחבירו קודםלחבירו דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה כו' וכל הנךבקדימה ממש מיירי והא נמי ליכא לתרוצי דאי מהתם דמלבד עולת הבקר הוה אמינא דווקא עולה דקדמה למוספין משום דתדירא ומוספין לא תדירי אבל תמידין לעולת נדבה דהויא ליה נמי תדירא לעולם אימא לך לא תקדום להכי איצטריך קרא דהעולה עולה ראשונה דבמנחות פרק התכלת (דף מט. ושם) מייתי לקרא דרבא אקדימה דעולה למוספין דאמרי' התם בעא מיניה רב חייא בר *אבא מרב חסדא צבור שאין להם תמידין ומוספין אי זה מהם קודם כו' ומסיק אמר ליה תניתוה התמידין אין מעכבין את המוספין ולא המוספין את התמידים ה"ד אילימא דאית ליה וליקדם והתניא מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה ואמר רבא כו' אלא בדלית ליה ואי בתמידין ומוספין דהיום פשיטא שתדיר קודם אלא במוספין דהיום ותמידין דלמחר אלמא אקדימה דעולה למוספין מייתי לה ותימה דרשת המשנה הוה ליה לאיתויי דקתני בהדיא מלבד עולת הבקר ובההיא דשילהי הגוזל קמא (ב"ק דף קיא. ושם) קשה יותר דקתני הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא ומפרש בגמ' מלבד איל הכפורים מכלל דכסף קדים ופריך אלא מעתה מלבד עולת הבקר ה"נ דמוספין ברישא והא תניא מנין שלא יהא דבר כו' ואמר רבא העולה עולה ראשונה והשתא הוה ליה לאתויי מתני' דכל התדיר דאדרבה מדכתי' מלבד מכלל דעולה קדמה וגרא' לפרש דודאי מדכתי' העולה נפקא דהקטרת תמיד קדמה להקטרת מוספין דגבי הקטרה הוא דכתי' מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה התם עשוי דדם נינהו והשתא בב"ק לא הוה מצי לאתויי מתני' דכל התדיר דודאי גבי איל הכפורים משמע לשון מלבד דכסף קדים כיון דהוא כתוב תחלה בפרשה והדר כתיב איל הכפורים אבל גבי עשיות ליכא למידק דמוספין קדמי כיון דכתיב עולה ברישא והדר עשיה דדם דמוספין אבל הקטרה דמוספין כתיב ברישא להכי פריך שפיר מההוא דרבא ומיהו בההוא דמנחות ודאי הוה מצי לאתויי ההיא דכל התדיר :

שמעו

עין משפט
נר מצוה

טו א מיי' פ"ד מהלכות שקלים הלכה א :

טז ב מיי' שם הלכה ט וי"א :

תוספות רי"ד

אליהו זוטא: תנן התם מותר שירי הלשכה מה היו עושין בהן לוקחים בהן יינות שמנים וסלתות והשכר להקדש דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר אין משתכרין בשל הקדש ולא בשל עניים בשל הקדש אין עניות במקום עשירות בשל עניים דלמא מיתרמי עניא וליכא למיתבא ליה: תנן אומר וכו' והלכתא כתנן כדאמרי' לקמן דדוקא כשתבוא לגבות כתובתה אז לא תגבה בלא שבועה אבל כשתובעת מזונות יהבינן לה בלא שבועה איתמר רב אמר

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולבונה ו)כלי . מלת ולבונה עם הוא"ו ממלת וכלי מוקפים וכ"ב וכל כ"ה בירושלמי דשקלים (פ"ד ה"ג) :

גליון הש"ס

גמ' מותר תרומה לקיץ המזבח. אם לא היה מותר היו עושים נדבה שלא יהיה המזבח בטלה · רבינו יונה פ"ג דברכות :

נ"א אבין

מסורת הש"ס

[שבועות יא. מנחות עט:]

פסחים נח: יומא לד. ב"ק קיא. מנחות מט. תמיד כח: [ב"מ נח. זבחים קג.]

[עי' תוס' קדושין נג· ד"ה תרי]

שקלים ו.

[מנחות צ.]

שקלים ו

[שבת קכ: זבחים פט: מנחות סט תמיד כט נא:]

*פוסקין מזונות לאשת איש ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לאשת איש אמר שמואל מודה לי *[ג]אבא בשלשה חדשים הראשונים (א) לפי שאין אדם מניח ביתו ריקן [ב]בששמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בשלא שמעו בו שמת רב אמר פוסקין דהא משועבד לה ושמואל אמר אין פוסקין מ"ט רב זביד אמר אימא צררי אתפסה רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך מאי בינייהו איכא בינייהו גדולה ולא ספקה אי נמי קטנה וספקה תנן מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות [ד]חנן אמר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף עד כאן לא פליגי אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה תרגמה שמואל בששמעו בו שמת תא שמע מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים תשבע חנן אומר לא תשבע [ה]ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות נאמן הכא נמי בששמעו בו שמת והא אם בא ואמר קאמר אם בא לאחר שמועה ת"ש *[ו]מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות *ואם בא ואמר צאי [צ"ל אם] מעשה ידיך במזונותיך רשאי קדמו בית דין ופסקו מה שפסקו פסקו הכא נמי בששמעו בו שמת ת"ש *מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדים לנכסיו וזנין ומפרנסין לאשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר אמר רב ששת במשרה את אשתו ע"י שליש אי הכי בניו ובנותיו נמי כשהשרה לזו ולא השרה לזו מאי פסקא אלא אמר רב פפא כששמעה בו שמת בעד אחד היא דאי בעית אינסובי בעד אחד מצי מינסבא מזוני נמי יהבינן לה בניו ובנותיו דאי בעו למיתת לנכסיו בעד אחד לא מצו נחתי מזוני נמי לא יהבינן להו *מאי דבר אחר רב חסדא אמר תכשיט רב יוסף אמר צדקה מ"ד תכשיט כל שכן צדקה

רש"י

פוסקין מזונות. ב"ד יורדין לנכסי מי שהלך למדינת הים ופוסקין מזונות לאשתו: בששמעו בו שמת כ"ע לא פליגי. דפוסקין דלמאי ניחוש לה אי לגררי הרי סופה לגבות כתובתה ותשבע שלא עיכבה משלהם כלום ואי לשמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה משמת אינה משועבדת לו מעשה ידיה וא"ת והרי היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן אף הוא לא היה יכול לומר לה אלא א"כ היא מתרצה: צררי. צרורות כספים נתן בידה למזונות: חיישי' שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך. וקבלה עליה: איכא בינייהו גדולה. הראויה להתפיסה מעות ולא ספקה מזונות במעשה ידיה שהן שני בצורת או שאינה בעלת מלאכה לגררי איכא למיחש לצאי מעשה ידיך במזונותיך ליכא למיחש דכיון דלא ספקה לא קבלה עליה: אי נמי קטנה. ובעלת מלאכה והשנים כתקנן: וספקה. לרב זביד פוסקין דלא עביד אינים דמתפיס צררי לקטנה לרב פפא אין פוסקין דאיכא למימר צאי מעשה ידיך למזונותיך אמר לה: ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות. אתפסתיה צררי: נאמן. ובשבועה ומחזרת מה שנתנו לה ב"ד: לאחר שמועה. לאחר ששמעו בו שמת בא: ולא דבר אחר. מפרש לקמיה: במשרה אשתו ע"י שליש. העמיד אפוטרופוס לזונה ונכסיו מסך האפוטרופוס את ידו דהשתא ודאי לגררי ליכא למיחש ולא לשמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך: אי הכי. דהשרה אותה ע"י שליש אפי' בניו ובנותיו נמי דהא גלי דעתיה דניחא ליה שיהו נזונין משלו:

תוספות

ששמעו בו שמת. פירש הקונטרס דלמאי ניחוש לה אי לגררי הרי סופה ליטול כתובתה וליסבע שלא עיכבה משלהם כלום והשתא בעי למימר דפליגי בלא שמעו בו שמת היינו בלא שבועה דאי בשבועה אמאי לא תטול וזה אינו דהא בסמוך פריך עד כאן לא פליגי אלא לשבועה אבל למזונות יהבינן לה אלמא לשמואל אפילו בשבועה אין לה ונראה לרבי דהיינו טעמא דבשמעו בו שמת לכולי עלמא פוסקין דאין כאן שום הוכחה לאשה דתפסה לגררי ולא שאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אבל בלא שמעו שמת אמר שמואל דאין פוסקין דמוכחא מילתא מדאינו חוזר שנסתלק ממנה בשום ענין לרב זביד בגררי ולרב פפא דאמר לה צאי כו' והלכך אפי' בשבועה לא מהימנא. מ"ר. ולבי מגמגם לפירושו דפריך בסמוך מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים תשבע כו' ואם בא כו' ומשני בששמעו בו שמת ודוחק לשנויי בא לאחר שמועה וגמלא שהיה שקר מה ששמעו בו שמת והוה מצי לשנויי בלא שמעו בו שמת וכגון דפסקיה מברא או שום אונס שאינו יכול לשוב דמודה שמואל דפוסקין לה מזונות כיון דהשתא ליכא הוכחה ואמר לי רבי דהא מילתא לא שכיח הוא שיארע אונס או יפסיקו הנהר יותר מיום או יומים:

בששמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי. נראה לרבי דהאי שמעו בו שמת בשני עדים מדקאמר לקמן ששמעו בו שמת בעד אחד מכלל דעד השתא ס"ד בשני עדים ובקול נמי ליכא למימר מדפריך לקמן ת"ש האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' ובאה ואמרה גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ומשני כששמעו בו שמת פירוש שמת קודם אותו הזמן שאמרה שנתגרשה ופריך מ"ש עד כדי כתובתה אפילו לעולם נמי ואי שמעו בו שמת בקול קאמר מאי קושיא וכי יש להאמין הקול הואיל והיא אמרה שגירשה ולא מת ולא דמיא להההיא דפרק המפקיד (ב"מ דף לח: ושם) שבוי שנשבה רב אמר אין מורידים קרוב לנכסיו ושמואל אמר מורידין כששמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי דמורידין והתם שמעו בו שמת היינו בעד אחד דאי בשני עדים מאי חידוש הוא הלא הם יורשים אותו וא"ת ולעד אחד היאך מורידין והתנן ביבמות בפרק האשה שהלכה (דף קטז: ושם) גבי האשה שאמרה מת בעלי שאין האחים נכנסים לנחלה על פיה ומדהיא לא מהימנא עד אחד נמי לא מהימן וי"ל דהתם מיירי לירד ולמכור אבל בהמפקיד מיירי לירד על מנת שלא למכור כדמוכח התם והא דתניא לקמן ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ומוקמינן לה בששמעו בו שמת בעד אחד וקאמר בניו ובנותיו דאי בעו מיחת לנכסים בעד אחד לא מצו נחתי מזוני נמי לא יהבינן להו התם נמי למכור אבל בפירות הגדלים בשדה אכלי להו שפיר: חיישינן שמא אמר לה כו'. וקיבלה עליה ופטרתו ופטור הוא בכך אע"ג דהשתא לא ספקה: קטנה וספקה. וא"ת הואיל וספקה נימרו לה ב"ד צאי מעשה ידיך למזונותיך ולמה יורדים לנכסיו למאן דחייש לגררי ואי לא ספקה א"כ היכי מחלה למ"ד צאי מעשה ידיך והא אין מחילת קטנה כלום וי"ל כגון דספקה לדברים גדולים ולא ספקה לדברים קטנים דלדברים קטנים מהני מחילתה אי נמי בפעוטות דמקחן מקח ומתנתן מתנה. מ"ר:

תרגמה שמואל בששמעו בו שמת. תימה א"כ מאי טעמא דבני כהנים גדולים דמה לי דמת בביתו מה לי ששמעו בו שמת ע"פ עדים ואין נראה לפרש ששמעו בו ע"פ עד אחד וי"ל דאפי' מת בביתו פליגי בני כהנים גדולים והא דנקט למי שהלך למדינת הים רבותא נקט דס"ד ניחוש כ"כ לגררי דאפילו בשבועה לית לה. מ"ר: ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות נאמן. פירש רש"י אף להוציא מידה מה שנתנו לה ב"ד בשבועה דהכי משמע דאנשבועה קאי והיינו טעם דסתמא דמילתא מתפיס לה צררי הלכך מוציאין מידה בשבועה ונראה לרבי *להגריכה שבועה ובשבועה תגבה מה שלוותה ואכלה דאי לאו הכי לא תמצא מי שילוה לה שיראים להפסיד אבל עכשיו שהיא נשבעת אין יראים כלום שסומכין עליה שתשבע. מ"ר: ואם בא ואמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי. כלומר אם לוותה ואכלה לא אפרע שאם לא היו מלוים לזו היתה דוחקת עצמה אף ע"ג דלא ספקה והאי דאמרינן לקמן לוותה ואכלה עמדה ומיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה התם שפסקו לה ב"ד:

מאי פסקא. תימה לרבי אין סתמא דמילתא אשתו דחייב במזונותיה משרה על ידי שליש בניו ובנותיו דלא מיחייב במזונותיהם לא משרה ורבינו שמשון מפרש הסוגיא אי הכי בניו ובנותיו נמי אי אמרת בשלמא דלא איירי מתני' במשרה אשתו ע"י שליש אלא אשתו ובניו סמוכין על שולחנו ניחא דאשתו מפרנסין הואיל והוא חייב לזונה משום חשש דשמא התפיסה צררי אין ב"ד נמנעין מלזונה אבל בניו ובנותיו דאינו חייב במזונותיהן אין לירד לנכסיו לפרנסם דבקל יש לחוש שמא התפיסם צררי והניח להם מעות לפרנסם עד שישוב אבל השתא דמוקמת במשרה ע"י שליש ליכא למיחש לגררי ומשני במשרה אשתו ע"י שליש אבל בניו סמוכין על שולחנו ולא השרה ע"י שליש ולהכי חיישינן לגררי ופריך מאי פסקא דזה אין רגילות דאשתו ישרה ע"י שליש ובניו יהיו סמוכין על שולחנו:

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ב מהל' אישות הל' טז סמג עשין פח טוש"ע אה"ע סי' ע סעי' ה:

יח ב מיי' שם טור שו"ע שם סעיף י:

יט ג מיי' פי"ח שם הל' יט טוש"ע שם סי' צה סעי' ו:

כ ד מיי' פי"ב שם הל' טז טוש"ע שם סימן ע סעיף ה:

כא ה מיי' שם הלכה כא טור שו"ע שם סעיף י:

כב ו מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ט וסעיף יא:

תוספות רי"ד

פוסקין מזונות לא"א ושמואל אמר אין פוסקין פי' מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות רב סבר ב"ד יורדין לנכסיו ופוסקין מזונות לאשתו ושמואל אמר אין פוסקין כששמעו בו שמת כ"ע לא פליגי שפוסקין כי פליגי בשלא שמעו בו שמת רב אמר פוסקין דמשועבד לה ושמואל אמר אין פוסקין מ"ט רב זביד אמר אימור צררי אתפשה רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך. פי' והיא קבלה עליה אבל כששמעו בו שמת פוסקין וליכא למיחש לצררי שהרי סופה לגבות כתובתה ואז תשבע שלא עכבה בידה משלהם כלום ולצאי מעשה ידיך למזונותיך נמי ליכא למיחש שכבר מת ואינה משועבדת לו. וא"ת הרי היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן. תשובה אף הוא אינו יכול לומר לה אא"כ תתרצה היא והרי עכשיו אינה רוצה. אמר שמואל ומודה לי אבא בשלשה חדשים הראשונים שאין פוסקין לפי שאין אדם מניח את ביתו ריקם: תנן מי שהלך למדינת הים וכו' ע"כ לא פליגי אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה תרגמ' שמואל כששמעו בו שמת: ומהכא שמעינן שאין היתומים יכולין להשביע האלמנה כל זמן שהיא נזונית דילמא אתפשה בעלה צררי דהא פסקי' לקמן הלכתא כחנן כ"ש דקי"ל כרב דאמר פוסקין מזונות לא"א ומוקי' למתני' מחיים דבעל ואיכא למימר התם הוא דפליגי עליה דתנן ואמרי תשבע דמאולימא לן דאתא לידי גיבוי כתובתה ותשבע דילמא מייתא היא ברישא הלכך תשבע השתא דלמא צררי אתפשה אבל באלמנה הניזונית כ"ע לא פליגי דתשבע בסוף ולא תשבע בתחילה: בני כהנים גדולים אומרים תשבע חנן אומר לא תשבע ואם בא בעלה ואמר פסקתי לה מזונות נאמן פי' ובשבועה ומחזרת לו מה שנתנו לה ב"ד ה"נ כששמעו בו שמת והא אם בא קאמר אם בא לאחר שמועה.

מסורת הש"ס

[עי' פרש"י ברכות מז. ד"ה אילו]

[תוספתא פי"ב]

לעיל מח.

נ"ז שם

[צ"ל להגריכה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר שמואל וכו' הראשונים שאין פוסקין מה טעם לפי שאין אדם:

צדקה מ"ד צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתינוול *תא שמע *היבמה ג' חדשים הראשונים ניזונת משל בעלה מיכן ואילך אינה ניזונת לא משל בעלה ולא משל יבם עמד בדין וברח ניזונת משל יבם אמר לך שמואל למאי ניחוש לה להאי אי משום צררי לא מיקרבא דעתיה לגבה אי משום מעשה ידיה לא משתעבדא ליה תא שמע *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאת ואמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה גובה כתובתה *גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה הכא נמי כששמעו בו שמת ומאי שנא עד כדי כתובתה דאיהי היא דאפסידה אנפשה תא שמע ביצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונות אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים לותה ואכלה עמדה ומיאנה טעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה אמר לך שמואל הכא למאי ניחוש לה אי משום צררי צררי לקטנה לא מתפיס ואי משום מעשה ידיה קטנה לא ספקה מאי הוה עלה כי אתא רב דימי אמר מעשה בא לפני רבי בבית שערים ופסק לה מזונות לפני רבי ישמעאל בצפורי ולא פסק לה מזונות תהי בה רבי יוחנן וכי מה ראה רבי ישמעאל שלא פסק לה מזונות הא לא נחלקו בני כהנים גדולים וחנן אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה א"ל רב שמן בר אבא כבר תרגמה רבינו שמואל בבבל כששמעו בו שמת א"ל פתריתו בה כולי האי כי אתא רבין אמר מעשה בא לפני רבי בבית שערים ולא פסק לה מזונות לפני רבי ישמעאל בציפורי ופסק לה מזונות א"ר יוחנן מה ראה רבי שלא פסק לה דהא לא נחלקו חנן ובני כהנים גדולים אלא לענין שבועה אבל מזונות יהבינן לה אמר ליה רב שמן בר אבא כבר תרגמה שמואל בבבל כששמעו בו שמת אמר ליה פתריתו בה כולי האי והלכתא כותיה דרב ופוסקין מזונות לאשת איש והלכתא כותיה דרב הונא אמר רב *דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה והלכתא כותיה דרב זביד בקוניא דאמר רב זביד *הני מאני דקוניא חיורי ואוכמי שרו ירוקי אסירי ולא אמרן אלא דלית בהו קרטופני אבל אית בהו קרטופני אסירי: **מתני'** *מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אומר איבד את מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול א"ר דוסא בן הרכינס כדבריהם א"ר יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי: **גמ'** *תנן התם המודר הנאה מחבירו שוקל

רש"י

צדקה. אין ב"ד פוסקין צדקה לעניים מנכסיו בזמן שאחר בני העיר פוסקין עליהן צדקה: תכשיט. בשמים להתקשט בהן אשתו: שלשה חדשים הראשונים. שאינה יכולה לא להנשא ולא להתייבם ניזונת משל בעלה: עמד בדין. ואמרה לו כנוס או חלוץ: רצתה ניזונת כו'. שהאשה נאמנת לומר מת בעלי ותינשא וכשם שנאמנת לינשא כך נאמנת ליטול כתובתה כדאמרינן במסכת יבמות* מספר כתובתה נלמד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי: מתפרנסת והולכת כו'. כתובה לא גביא שמא לא גירשה ובגירושין לא האמינוה אבל מזוני יהבינן לה ובפרעון כתובה ממה נפשך אם גירשה הרי נטלתן בכתובתה ואם לאו הרי הוא חייב במזונותיה: איהי היא דאפסדה אנפשה. שאמרה גרשני וגרושה אין לה מזונות וכי תימא כיון (א) דשמעה שמת תגבה כתובתה יחד אין הכי נמי והאי דקאמר מתפרנסת והולכת אם אינה רוצה ליטול כתובתה דסבורה שמא לא מת ונוח לה ליטול בשם מזונות שאם יבא בעלה תהא כל כתובתה קיימת ומתפרנסת עד כדי כתובתה ותו לא יהבינן לה: מאני דקוניא. כלי חרס שמחפין עליהם עופרת שקורין פלומבלי"ר בלע"ז: ירוקי אסירי. לענין חמץ בפסח וגיעולי עובדי כוכבים ויין נסך: חיורי שרו. לפי שהעופרת מחליק את החרס ואינו מניחו לבלוע אבל הירוקים מעורב צריף שקורין אלו"ם בתוך העופרת והוא עז ומחלחל את החרס ובולע והכי אמרי' במסכת ע"ז (דף לג:) דמצרפי ובלעי: קרטופנא. ביקועי קירויינ"ש בלע"ז: מתני' חנן אומר איבד את מעותיו. שלא אמרתי לך הלויני ואני אפרע אבל אם הלוה את האשה מעות למזונותיה על מנת שתשלם לו הוא תובעה והיא תובעת הבעל וישלם כדאמר לעיל בממאנת ולוותה ואכלה ועמדה ומיאנה טעמא דמיאנה הא לא מיאנה משלם:

תוספות

עמד בדין וברח. בפרק החולץ (יבמות דף מא: ושם) פרש"י דוקא ברח אבל חלה הוא או חלתה היא לא משמע לפי דבריו דקנס הוא ותימה אם כן מאי קפריך הואיל ומשום קנס מתפרנסת ויש לומר דאי חיישינן כולי האי לגררי כדחייש שמואל לא היה לקונסו כל כך ור"ת פירש שמצא בירושלמי בריש אף ע"פ דברח לאו דוקא אלא ה"ה חלה דניזונת משלו וא"ת והא אמרינן חלה הוא או היא אינו מעלה לה מזונות לאחר ליסנא גבי הגיע זמן ולא נשאו יש לומר שאני הכא שהיה לו לכנוס מיד אחר הגעת הזמן אחר שלשה חדשים אבל התם כשהתחיל חליו לפני שהגיע זמן מאי הוה ליה למיעבד ומיהו קשה אי בחלה נמי מעלה לה מזונות אמאי אמרי' בסמוך דלא משעבדא ליה למעשה ידיה וי"ל דבחלה נמי קנסינן ליה משום דלא כנס מיד אחר שלשה חדשים ואחר שעמד בדין מיד ואם תאמר לפרש"י דמפרש דוקא ברח אבל חלה לא בפ"ק (דף ב.) דמיבעיא לן חלה מהו אמאי לא פשיט מהכא דאמרי' דוקא ברח אבל חלה לא וכל שכן הוא דהא הכא דאין לה מזונות אף על פי שפשע קצת שהיה לו לכונסה מיד אחר שעמד בדין אבל התם חלה קודם שהגיע הזמן מאי הוה ליה למיעבד דעל כורחין בהכי מיירי דאי חלה הוא אחר כך פשיטא דאין להפסידה ואיכא למימר דיבמה שאני דלאו אגידא ביה כולי האי כמו ארוסתו ואינה עומדת כל כך לכונסה לא מיחייב מזונות כולי האי ומיהו קשה לפירוש רש"י דעל כורחין מוקי האי ברח שלא מחמת מרדין אלא מחמתה דאי לאו הכי היינו חלה ואם כן מאי קפריך הכא למ"ד אין פוסקין מזונות לאשת איש הרי הכא לא שייך התפסת גררי הואיל ומחמתה ברח:

הני מאני דקוניא. פי' בקונטרס פלומי"ר בלע"ז כלי חרס שמתיכין לתוכו עופרת ואין נראה לר"ת דבזבחים פרק איזהו מקומן (דף נד.) גבי עשיית מזבח תניא מביא סיד וקוניא (ב) וממחה ושופך הוה ליה למימר אבר שהוא לשון ברייתא ועוד אמר רבי מדמסיק עלייהו בפ"ב דמסכת ע"ז (דף לג: ושם) ובפרק כל שעה (פסחים דף ל: ושם) משום דמצרפי פירוש שמעורב בהם צריף שקורין אלו"ם בלע"ז על כן נראה כפירש הערוך *דקוניא היינו כלי חרס המחופה בהתכת זכוכית ולהכי מסיק עליה דמצרפי משום דזכוכית תחילת ברייתו מן החול ובאותו חול מעורב צריף ולהכי בלעי וכן מורה רבינו תם באותם פלומי"ר שלנו שמתיכין לתוכן עופרת אינן נאסרין ביו"כ יותר משאר כלי חרס ועוד מדקדק ר"ת אף אם היה כולו מעופרת לא היה נאסר ועכשיו שאין בו אלא עופרת מעט יאסר אבל בהתכת זכוכית ניחא דאפי' כולו של זכוכית אינו נאסר לפי שנתבשל היטב ואינו נבלע אבל קוניא לא נתבשל כל כך ובלע טפי: ירוקי. פירש בקונטרס לענין חמץ בפסח וגיעולי עובדי כוכבים ויין נסך ולא משום דאיצטריך למיפסק הלכה כרב זביד לענין חמץ בפסח דהא מרימר דפליג עליה ושרי ירוקי דוקא לענין יין נסך אבל לענין חמץ בפסח מודה דאסירי אפי' חיורי כדאיתא בהדיא בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לג:) ומפרש התם טעמא דתשמישו בחמין:

חנן אומר איבד מעותיו. ליכא לאקשויי מהא דקיימא לן (לעיל פ.) היורד לתוך שדה של חבירו ונטעה שלא ברשות דשמין לו כאריס ולבונה חורבתו של חבירו דנותן לו מה שהשביחו (ב"מ קא: ע"ש) דהתם השבח בעין הוא ודין הוא שיטול אבל הכא לא השביח לו שום שבח נכסים אלא שהצילו מגביית בעל חובו ולא מידי יהיב ליה והוה כמבריח ארי מנכסי חבירו דאע"ג דמהנה אותו לא מתחייב מידי כדמסיק בנדרים באין בין המודר (דף לג:) וא"ת הא אמרי' בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צג:) שומר חנם שהיה לו

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' טו סמג עשין נא טור ש"ע אה"ע סי' קס סעיף א:
כד ב מיי' שם הל' כד סמג שם טוש"ע שם סימן נג סעיף יז [וברב אלפס עוד פי"א דמכילתין דף קכ:]:
כה ג מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' ה סמג עשין נא טוש"ע שם סי' קטז סעיף ה [וברב אלפס פי"א דמכילתין דף קכה.]
כו ד מיי' פי"ב שם הל' יט סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע שם סי' ע סעיף ח:
כז ה מיי' פ"ה מהל' חמץ ומצה הל' כה ופי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ג סמג לאוין עה וקמח טוש"ע א"ח סי' תנא סעי' כג וטוש"ע יו"ד סי' קכ סעיף א:
כח ו ז מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הל' יט סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קלה סעיף ו:
כט ח מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יט סמג עשין מח ולאוין פא טור ש"ע אה"ע סי' ע סעיף ח:

תוספות רי"ד

ת"ש האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי רצתה ניזונית רצתה גובה כתובתה פי' שהאשה שאמרה מת בעלי נאמנת להנשא וכמו שנאמנת להנשא כך נאמנת ליטול כתובה כדאמרינן ביבמות בהאשה בש"א תנשא ותטול כתובה וכו' עד חזרו ב"ה להודות כב"ש וכמו שנאמנת לגבות כתובתה כך היא נאמנת על המזונות גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה פי' כשאומרת גרשני בעלי אינה נאמנת על הגירושין והלכך אינה יכולה לגבות כתובתה דשמא לא גורשה אבל מזונות אית לה ממה נפשך דאי גירשה כל כתובתה יש לה ואי לא גירשה יש לה מזונות כדין כל אשה שהלך בעלה למדינת הים ודוקא עד שיעור כתובתה אבל יותר משיעור כתובתה לא דהא אמרה גירשני שאין מזונות לגרושה. בשלמא למ"ד פוסקין מזונות לא"א שפיר פי' היינו דמתפרנסת עד כדי כתובתה ממה נפשך אי גרשה יש לה כתובה אי לא גרשה מזוני אית לה אלא למ"ד אין פוסקין מזונות לא"א מאי איכא למימר פי' דילמא לא גירשה וא"א היא וכיון דאין פוסקין מזונות לא"א (איהי שקילא) [היכי שקלא] מזונות (א) פי' כששמעו בו שמת דממה נפשך גירשה כתובתה אית לה לא גירשה מזוני נמי אית לה. ומ"מ עד כדי כתובתה אפילו טובא נמי פי' דכיון ששמעו בו שמת הרי היא ככל אלמנה דעלמא ותתפרנס לעולם אפילו יותר משיעור כתובתה פי' דתנן כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובה לעולם שאני הכא דאיהי היא דאפסידא אנפשה דאמרה גירשני בעלי פי' ואין לגרושה מזונות הלכך עד שיעור כתובתה שקלא ממה נפשך אבל טפי לא ומהכא מוכח דכל אלמנה דעלמא מתפרנסת והולכת לעולם אפילו יותר משיעור כתובתה והדר גביא כתובתה ולאפוקי ממ"ד שאין אלמנה יכולה ליקח מזונות יותר משיעור כתובה כדכתבי' לעיל בפ' אלמנה ניזונת: ת"ש כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה טעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה ושמואל הכא למאי ניחוש אי משום צררי צררי לקטנה לא מתפיש ואי משום מעשה ידיה התם קטנה לא ספקה ומהכא מוכח דמי שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה הבעל חייב לפרוע מה שלותה דדוקא ממאנת היא דלית לה אבל אשה דעלמא אית לה ודכותיה אמרינן בפ' יש מותרות ומאי דאמרינן לקמן מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי דוקא כשפרנס הוא מאליו שלא אמרה לו אשתו הלויני והוא מאליו היה מספיק לה מזונות דאמרינן רצה לכבדה מאליו ואין הבעל חייב לפורעו אבל היכא דהיא אמרה לו הלויני והלוה לה כיון שע"ד הלוואה נתן לה חייב הוא לפורעו ומסיק תלמודא והלכתא פוסקין מזונות לא"א פי' ולסוף ג' חדשים הראשונים כדאמרן לעיל ובלא שבועה כחנן. והלכתא כרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואינו עושה. והלכתא כותיה דרב זביד בקוניא דאמר רב זביד הני מני דקוניא אוכמי וחיורי שרו ירוקי אסירי פי' דמצרפי ואי אית בהו קרטופני כולהו אסירי פי' קערות של חרס מחופות בעופרת אוכמי וחיורי שרו לענין חמץ בפסח וגיעולי עובדי כוכבים ויין נסך. לפי שהעופרת מחליק את החרס ואינו מניחו לבלוע אבל הירוקים מערב בהן צריף בתוך העופרת והוא עז ומלחלח את החרס ובולע ואי אית בהו ק־פוסני פי' בקעים וסדקים כלהו אסירי שדרך אותן הסדקים לבלוע הורם מתוכן ואין לו תקנה לעולם עי' בפ' אין מעמידין: מתני' מי שהלך למדינת הים ועמד א' ופרנס את אשתו חנן אומר אבד מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול א"ר דוסא בן הרכינס כדבריהם אריב"ז יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי פי' חנן אומר אבד את מעותיו שהוא אומר לו רצונך היה לכבד את אשתי או משום כבודה או משום כבודי ולא ע"מ שתתבע אותה עשית אבל היכא דלותה ממנו כיון שבתורת הלוואה נתן לה חייב לפרוע כדכתבינן לעיל והלכתא כחנן כדמסקינן לקמן בהלכות הפוסק מעות לחתנו: תנן התם המודר הנאה מחברו שוקל

(א) נ"ל היכי שקלא מזונות ומשני דהכא נמי כששמעו בו שמת פי' דממ"נ וכו'.

מסורת הש"ס

יבמות מא: [דף קיח.]
[תוספתא פ"י]
[עי' תוס' ב"מ יז: ד"ה הואיל ותוס' לעיל פט: ד"ה יכול]
לעיל נח: ודף עו: פג [ב"ק ח: ע"ש ב"ב מט: גיטין עז:]
ע"ז לג: פסחים ל:
[נדרים לג:]
שם לג.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איהי וכו' כיון דשמעו: (ב) תוס' ד"ה הני וכו' סיד וקוניא ושפת וממחה:

גמרא

אשוקל לו את שקלו בופורע (א) את חובו גומחזיר לו אבידתו ובמקום שנוטלין שכר תפול הנאה להקדש בשלמא שוקל לו את שקלו מצוה קעביד *דתנן *דתורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות ומחזיר לו אבידתו נמי מצוה קעביד אלא פורע לו את חובו הא קמשתרשי ליה *אמר רב אושעיא הא מני חנן היא דאמר האיבד את מעותיו ורבא אמר אפי' תימא רבנן הכא במאי עסקינן שלוה על מנת שלא לפרוע בשלמא רבא לא אמר כרב אושעיא דמוקים לה כרבנן אלא רב אושעיא מ"ט לא אמר כרבא אמר לך רב אושעיא נהי דהנאה לית ליה כיסופא

רש"י

שוקל לו את שקלו. שוקל בשבילו שקל שהוא חייב לכל שנה לקרבנות לבור: ופורע לו את חובו. אם חייב ממון לנושה מותר לזה שיפרענו בשבילו: ומחזיר לו אבידתו. אם ראה חמורו תועה מותר להשיבו: במקום שנוטלין שכר. על טורח השבתה: תפול. הניית השכר להקדש שהרי שניהן מודרין בהנאה זה מזה: מצוה קא עביד. כלומר מצוה בעלמא קא עביד ואינו מהנהו לזה שאם לא שקל עליו לא הפסיד כלום שיש לו חלק בקרבנות: דתנן תורמין. את הלשכה בשלש קופות: על האבוד. אף על מי ששלח שקלו ואבד: ועל הגבוי. שעדיין לא הגיע כאן: ועל העתיד לגבות. ואפילו לא נגבה לאחר מכאן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא שחיסר מצוה נמצא שכר מצוה על הנותן: משתרשי ליה. מרויחו: חנן היא דאמר איבד מעותיו. זה שפרנס את אשת חבירו ונתכוון לשם הלואה שישלם לו בעלה איבד מעותיו ואין יכול לומר לו את חובך פרעתי שלם לי והוא הדין נמי לכל חוב שעליו ועמד חברו ופרעו וזה לא אמר לו הלויני אינו חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלואה לאו הלואה היא כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מידי יהיב ליה: אפילו תימא רבנן. דאמרי חייב אע"פ שלא אמר לו הלויני וגבי שאר חוב נמי חייב לשלם וכי מחיל אסור במודר הנאה והכא דקתני פורע לו את חובו בשלוה זה תחלה הלואה מן המלוה על מנת שלא לפרוע עד שירצה לא יוכל הנושה ללחצו הלכך לאו מידי יהיב ליה: כיסופא

תוספות

לו לקדש ברועים ובמקלות ולא קידש חייב ומפרש שומר חנם בחנם שומר שכר בשכר ומסיק דחוזר ונוטל מבעל הבית משמע דשומר חנם נמי אם קדש ברועים ובמקלות בשכר חוזר ונוטל מבעל הבית ואמאי אברוחי אריא בעלמא הוא וכן הא דתנן בפ' אלו מציאות (ב"מ דף לא: ושם) היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מינה ופירש בקונטרס שאם היה עוסק במלאכה חמורה ונוטל שכר מרובה כמה היה פוחת משכרו ויעסוק במלאכה קלה כמו השבת אבידה וכך יתנו לו ואמאי אברוחי אריא בעלמא הוא ולפי מה שפירש רבינו תם דדוקא במפרנס את אשתו קאמר חנן לפי שיכולה לגמגם ולהתפרנס בדוחק אבל שאר פורע לו חובו לא כמו שאמר לקמן לא קשיא מידי ואומר רבי כי מן הדין היה ודאי פטור כדמשמע הכא אלא תקנת חכמים התם שישלמו לו כדי שישיב אבידתו של חבירו וכן בקדש ברועים ובמקלות בשכר דחוזר ונוטל שכר מבעל הבית כדי שיעסוק להבריח את הארי ואפי' עולה השכר כדי דמיהן נפקא מינה לכושרא דחיותא אבל פורע חובו ועמד אחר ופרנס את אשתו למה לנו לעשות תקנה על זה ומהאי טעמא נמי הא דאמר בהנזקין (גיטין נח:) הבא מחמת חוב ומחמת אגפרות אין בו משום סיקריקון פירוש אם שהתה בידו י"ב חדש אין נותן רביע לבעלים ויחזיק בקרקעות אלא מחזיר לו הקרקע נראה לרבי דלא בחנם מחזיר אלא משלם לו מה שהוציא להוציאה מיד העובד כוכבים ורבינו גרשון פי' בתשובותיו כמו כן דאע"ג דלא הוי אלא כמבריח ארי בעלמא יש לו לשלם מידי דהוה אקדש ברועים ובמקלות בשכר וגבי משיב אבידה דאל"כ אין לך אדם מציל של חבירו מיד העובדי כוכבים ולא כפי' הקונטרס שפירש בגיטין שמחזיר לו בחנם וא"ת והא דתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטו:) שטף נהר חמורו וחמור חבירו שלו יפה מנה ושל חבירו מאתים והניח זה את שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו ואמאי דמי חמורו היה לו לשלם והיה רבי רוצה לומר דמשום הכי אין לו אלא שכרו דמיירי כגון שבעל החמור בפניו וכי עשו חכמים תקנה ה"מ שלא בפניו אבל בפניו לא וקשה א"כ אפי' שכרו לא יהא לו דהא תנן בפ' הכונס (שם דף נח. ושם) נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית ומפרש רב בגמרא אפי' נתבטה דס"ד מבריח ארי מנכסי חבירו ומה שנהנית נמי לא משלם קמ"ל ופריך אימא ה"נ ומשני מבריח ארי מנכסי חבירו מדעתו והאי שלא מדעתו א"נ מבריח ארי לית ליה פסידא האי אית ליה פסידא ומשמע ליסנא קמא מדעתו אע"ג דאית ליה פסידא פטור ועל כורחין לא אפשר לפרש כן מההיא דאלו מציאות (ב"מ דף לא:) והשוכר את הפועלים (שם דף עג:) אלא הכי פירושו מבריח ארי מדעתו היכא דלית ליה פסידא האי שלא מדעתו לאו משום דאי לא הוי פסידא יהא חייב דפשיטא אם נתבטה ולא נתקלקלו הפירות למה יהא חייב אלא כלומר האי שלא מדעתו שעל כרחו הוא מבריח ארי ואם דוחקים את האדם על כרחו להבריח את הארי ממלכו של חבירו אע"ג דלית ליה פסידא חייב לשלם לו שכר טורחו והשתא בההיא דהגוזל בתרא אם נפרש דדמי חמורו אינו חייב לשלם לפי שהוא בפניו אלמא חשבינן כאילו לית ליה פסידא א"כ לא יהא לו אפי' שכרו כיון דמדעתו הוא ולית ליה פסידא על כן נראה לרבי דהיינו טעמא דאינו משלם דמי חמורו שלא תקנו חכמים שיהא חייב לשלם אלא מה שהוא מהנה אותו ואינו מהנה אותו אלא כדי שכרו שהרי גם הוא היה מוגא להציל בכדי שכרו דעל כרחך מיירי שיכול להציל שלא יזכה אותו מן ההפקר: **ובמקום** שנוטלין שכר תפול ההנאה להקדש. בפ' אין בין המודר (נדרים דף לג:) מוקי לה בין בנכסי שניהם אסורין זה על זה משום הכי תפול הנאה להקדש דלא מצי מחזיר ליטול שכר ולא מצי בעל אבידה לעכבו בין בנכסי מחזיר דוקא אסורין על בעל אבידה ולא נכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר ואם אין המחזיר רוצה לקבל שכר בעל אבידה אינו יכול לעכבו ותפול הנאה להקדש: **ועל** העתיד לגבות. פי' בקונטרס אפי' לא נגבה לבסוף וקשה לרבי חדא דהוה ליה למיתני ועל העתיד לגבות ותו לא דהוי אבוד וגבוי בכלל ועוד דתנן (בשקלים דף ג:) ומייתי לה בהזהב (ב"מ דף נח. ושם) בני העיר ששקלו שקליהם ונגנבו מהשלוחין או שאבדו השלוחין אם עד שלא נתרמה התרומה נשבעים השלוחים לבני העיר ובני העיר שוקלים ומביאים אחרים תחתיהם אבל משנתרמה אחריות אהקדש ואם כפירוש הקונטרס דאפי' לא נגבו לבסוף תורמין עליהם אמאי בני העיר שוקלים ומביאין אחרים תחתיהם אי משום מצוה אפי' משנתרמה נמי ועוד פירש רש"י על האבוד מי ששלח שקלו ואבד ועל הגבוי שעדיין לא הגיע וקשה דא"כ זו ואין צ"ל זו קתני אלא נראה לפרש על האבוד שבא ליד גבאי ואבד ועל הגבוי ביד השליח ונאבד מיד השליח לאחר שנתרמה התרומה דאי נאבד קודם שנתרמה התרומה חייבין בעלים באחריות ועל העתיד לגבות שיבא לידי גבוי לבסוף והא דקאמר הכא שוקל לו את שקלו באבוד וגבוי דלא מחייבי בעלים באחריות: **הא** מני חנן היא דאמר איבד מעותיו. הואיל וכן שאינו יכול עתה לתובעו ממנו אע"פ שמ"מ מהנהו שאין צריך לשלם חובו משום הכי לא מיתסר שאינו אלא גרמא בעלמא שעל ידי שפורע זה לבעל חובו מיפטר ודמי להא דתנן באין בין המודר (נדרים דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו כו' ויתן לשום מתנה אע"ג דעל ידו מתפרשי ליה מזוני שרי הואיל ולא עביד אלא גרמא בעלמא ולא דמי לעושה לו מלאכה דאסור אע"ג דלא מצי תבע ליה מיניה דהתם מדידיה לדידיה קא מיתהני אבל הכא גרמא בעלמא הוא ורבינו תם מפרש דאיירי דוקא במזונות אשתו ומשום הכי פטור דאין הדבר ברור שהיה מתחייב זה הבעל מזונות שמא היה יכול להפטר שהאשה עצמה היתה מגלגלת אם לא היתה מוצאה מי שמלוה לה מעות אע"ג דפסקו לה ב"ד מיירי דאי לאו הכי לא הוי מיחייב לכ"ע שאף לאשה עצמה לא היה מיחייב בלא פסק ב"ד מכ"מ היתה מגלגלת דלא ליקרו לה רעבתנותא אבל גבי שטר חוב אפי' חנן מודה דלא איבד מעותיו דהנאה גמורה היא הואיל ולא היה יכול להפטר בשום ענין והכי פי' הא מני חנן היא כלומר האי פורע מיירי באותו חוב דאיירי בה חנן דהיינו במזון האשה דוקא וחנן היא וכן פירש רבינו חננאל ושני רב הושעיא הא דתנן ופורע את חובו מזונות אשתו הן ואליבא דחנן וריב"א הביא ראיה מירושלמי דה"ה בשאר חובין דגרסינן התם בפירקין אבא בר ממל בעי הפורע שטר חוב של חבירו שלא מדעתו בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר אסי טעמא דבני כהנים גדולים תמן לא עלה בדעתו שתמות אשתו ברעב ברם הכא מפייסנא ליה ומחיל לי הגע בעצמך דהוה גביה משכון מפייס הוינא ליה ויהיב לי משכוני עד כאן בבעל חוב שאינו דוחק ואפי' בבעל חוב דוחק נשמענה מן הדא שוקל לו את שקלו לא שקיל אין ממשכנא הדא אמרת אפי' בבעל חוב דוחק אלמא מחלוקת בבעל חוב כמו למזונות ואומר רבינו תם על כרחך פליג גמרא ירושלמית אגמרא שלנו דמוקים ההוא טעמא דשוקל את שקלו כבני כהנים גדולים אע"ג דממשכנין על השקלים ורב הושעיא מוקי לה כחנן ופליג לגמרי דלית ליה הך סברא ומפרש דלא פליגי אלא במזון האשה כדפרשינן ועוד דעל כרחין סוגיא דירושלמי לא אתיא כסוגיא דהכא דלדברי רבא צריך לפרש דשוקל לו שקלו היינו באבוד וגבוי דאי לאו הכי שוקל לו שקלו אמאי הא קא משתרשי ליה ובירושלמי משמע דלא מיירי באבוד דפשיט מיניה בבעל חוב דוחק:

אדמון

עין משפט
נר מצוה

ל א מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין מג:

לא ב מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ב:

לב ג מיי' פ"ז שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

ב"מ נח. (שקלים ג.)

לג ד מיי' פ"ג מהלכות שקלים הלכה ט:

לד ה מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קכח סעי' א:

תוספות רי"ד

שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו ומחזיר לו את אבידתו ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש במקום שנוטלין שכר על טורח השבתה תפול הנאה להקדש שלא יהנה ממנו. פי' המורה תפול הנאה להקדש כגון ששניהם מודרים הנאה זה מזה: בשלמא שוקל לו את שקלו דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות פי' ונמצא שלא נהנה כלום שבלא הא היה לו חלק בקרבנות מחזיר לו אבדתו נמי מצוה קעביד פי' ואע"ג שהוא נהנה הוא יכול לומר אני איני מתכוין להנותו אלא לקיים המצוה. אלא פורע לו את חובו הא קמישתרשי ליה אמר רב אושעיא מני חנן הוא דאמר אבד מעותיו פי' ואע"ג דמטי ליה הנאה מיניה דהא מיפצי ליה מב"ח כיון דשלא מדעתו עשה ואיבעי להובעו כדין לא מצי תבע ליה ולאפוקי מיניה בדינא שרי דבודאי אי מצי תבע ליה לדינא ולאפוקי מיניה אסור דהויא מחילה גביה וההנהתו אבל כיון דלא מצי לאפוקי מיניה בדינא שרי והכי נמי אמרינן התם דמקריב עליו קיני זבין וקיני זבות ויולדות ומתירו לאכול בקדשים וזן את אשתו ואת בניו אף על פי שהוא חייב במזונותיהן דאף ע"ג דמטי ליה הנאה מיניה כיון דלאו מדעתו קעבד ולא מצי תבע ליה בדינא שרי ואין אנו צריכים לומר עכשיו בשוקל לו את שקלו דטעמא משום דתורמין על האבוד ונמצא שלא ההנהו אלא אע"ג דההנהו כיון דלאו מדעתיה קעביד ואינו יכול לתובעו בדין לחנן שרי:

מסורת הש"ס

[צ"ל דתניא וכן גי' תוס' בב"מ נח.]

[נדרים לג. כל הענין ע"ש היטב]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופורע לו את חובו:

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פי"ט מהל' אישות הלכ' יז סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיב סעי' יא:

נ"ל ר' אבא א"ר יוסי

לו ב מיי' פ"ג מהלכות טוען ונטען הלכה יא סמג עשין נה טור ש"ע ח"מ סימן פח סעיף יב:
לז ג ד מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף יח ובהגה"ה:

[ועי' היטב תוס' ב"ב קלט: סד"ה אמר ר"ג רואה אני]

כיסופא מי לית ליה (א) [א] התם נמי אית ליה הנאה בההיא הנאה דמיכסף מיניה: **מתני'** אדמון אומר שבעה *מי שמת והניח בנים ובנות [א]בזמן שהנכסים מרובין הבנים יורשים והבנות נזונות ובנכסים מועטים הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** מאי קאמר אמר אביי ה"ק בשביל שאני זכר וראוי לעסוק בתורה הפסדתי *אמר ליה רבא מאן דעסיק בתורה הוא דירית מאן דלא עסיק בתורה לא ירית אלא אמר רבא הכי קאמר בשביל שאני זכר וראוי לירש בנכסים מרובין הפסדתי בנכסים מועטין: **מתני'** *הטוען את חבירו כדי שמן והודה בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה במקצת הטענה ישבע וחכ"א אין הודאת מקצת ממין הטענה אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** שמע מינה לרבנן טענו חטין ושעורין והודה בשעורין פטור לימא תהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל *דא"ר נחמן אמר שמואל [ב]טענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהן חייב אמר רב יהודה אמר רב בטוענו מדה אי הכי מ"ט דאדמון אלא אמר רבא דכולי עלמא [ג]היכא דאמר ליה מלא עשרה כדי שמן יש לי בבורך שמן קטעין ליה קנקנים לא קטעין ליה עשרה כדי שמן מלאים יש לי אצלך שמן וקנקנים קטעין ליה כי פליגי היכא דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון אומר יש בלשון הזה לשון קנקנים ורבנן סברי [ד]אין בלשון הזה לשון קנקנים אלא טעמא דאין בלשון הזה לשון קנקנים הא יש בלשון הזה לשון קנקנים חייב לימא תיהוי תיובתא דר' חייא בר אבא *דא"ר חייא בר אבא טענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהם פטור אמר רב שימי בר אשי נעשה כמי שטענו רימון בקליפתו מתקיף לה רבינא רימון בלא קליפתו לא מינטר שמן מינטר בלא קנקנים אלא הכא במאי עסקינן דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך ואמר ליה אידך שמן לא היו דברים מעולם קנקנים נמי חמשה אית לך וחמשה לית לך אדמון אומר יש בלשון הזה לשון קנקנים ומגו דקמשתבע אקנקנים משתבע נמי אשמן על ידי גלגול ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון קנקנים מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו: **מתני'** הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל

תשב

כיסופא מי לית ליה. דקא מיכסף מן המלוה תמיד הלכך אי רבנן היא דאמרי דלטנין חוב לוה ע"מ לפרוע ופרע חברו בשבילו חייב לשלם וגבי מודר הנאה מחילה היא ואסיר כי לוה ע"מ שלא לפרוע נמי הנאה היא ומחילה מחיל גביה ואסיר אלא חנן היא ובין בחוב העומד לפרוע בין בעומד שלא לפרוע לית ליה גביה מידי ולאו מחילה היא ואע"ג דסלקיה מפרעון ומכיסופא: **מתני'** נכסים מועטין. מפרש בבבא בתרא שאין בהן פרנסת שנים עשר חדש לזכרים ולנקבות: הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים. תקנת חכמים היא: הפסדתי. בתמיה: **גמ'** מאי קאמר. אם בשביל שאני זכר הפסדתי משמע אם בשביל שאני זכר וכחי יפה הפסדתי ומהו יפוי כחו: **מתני'** והודה לו בקנקנים. רקים בלא שמן: **גמ'** בטוענו מדה. לא תבע ממנו קנקנים אלא שמן הפקדתי אצלך ומאי כדי שמן דקתני מתני' מדה מלא עשרה כדי שמן דהוי ליה טענו חטים והודה לו בשעורים: בבורך. בור שלפני הבד: קנקנים לא טעין ליה. וכי הודה לו בקנקנים לאו הודאה היא: כדים מלאים. כדים ושמן משמע: עשרה כדי שמן. ולא אמר מלאים: יש בלשון הזה לשון קנקנים. כיון דלא אמר ליה מלא עשרה אין זה טוענו מדה אלא עשרה כדים מלאים והוה ליה טענו חטים ושעורים: אלא טעמא כו'. לשון קושיא הוא לאותובי למאן דאמר פטור דדוקיא דמתני' כרב נחמן מדקתני הטוען את חבירו כדי שמן ולא קתני כדים מלאים שמן שמעינן מינה דמשום דאין בלשון הזה לשון קנקנים פטרי רבנן הא אם תבעו שניהם חייב: נעשה כמי שתבעו רימון בקליפתו. לא דמו כדים ושמן לחטים ושעורים דכולי חדא מילתא הוא וממין הטענה הוא: שמן. בלא קנקנים מנטר בבור: אלא הכא במאי עסקי' כו'. אלא לא תימא כמו שטענו רימון אלא ר' חייא מוקי למתניתין כגון שהודה במקצת קנקנים ומקצתם כפר דבקנקנים גופייהו איכא כפירה והודאה ואי יש בלשון התביעה לשון קנקנים מיחייב עלייהו שבועה ושבועה דשמן דקא מחייב אדמון משום גלגול היא דקסבר יש בלשון התביעה לשון קנקנים: **מתני'** ופשט לו את הרגל. לשון בזיון הוא ואמר נותם שאינו חש לדבריו טול טיט שעל גבי רגלי [ב]ואני שמעתי תלה אותי על עץ ואין לי מה ליתן: **גמ'** במה

אדמון אומר וכי בשביל שאני זכר הפסדתי. אע"ג דאמר לקמן כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ומההוא פיסקא פריך הש"ס לקמן אלמא דהכי הוי עיקר מ"מ אומר ר"ת דלית הלכתא כוותיה בהא דהא סוגיא דגמרא דלא כוותיה לעיל בפרק נערה (דף מג. ושם) אמר *רבי אסי א"ר יוחנן עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל אחין בנכסים מועטים אלמא סתם דבריו כרבנן ועוד דלעיל פ' הנושא (דף קג.) אמרי' יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו וסתמא דהש"ס כרבנן בריש מי שמת (ב"ב דף קלט:) ואומר ר"ת דהיינו טעמא דאדמון לאו לאיפלוגי אמלתא דחכמים אתא אלא מתמה בעלמא הוא ור"ג נמי דאמר בההיא רואה אני את דברי אדמון לאו משום פסק דין אלא משום שיש ודאי לתמוה*: **אמר** רבא לדעסיק באורייתא ירית. בתמיה מקשים מאי קמתמה רבא אין ה"נ כדאמר לעיל בפרק נערה (דף מט. ושם) מצוה לזון את הבנות וק"ו לבנים דעוסקין בתורה ואר"ת דלא דמי דלעיל גבי מצוה יש מצוה לזון הבנים יותר מן הבנות אבל הכא שמת האב וירושתן קא שקלי מן התורה קא מתמה רבא אמילתיה דאדמון דקא בעי למימר דכשיעסוק בתורה יטול ירושה ואם לא יעסוק לא יטלנה וי"מ דהכא מיירי בבנים גדולים ולהכי פריך מאן דעסיק כו' אבל לעיל מצוה לזון את הבנים בבנים קטנים מיירי משום דכולם עומדים לעסוק בתורה קאמר ק"ו לבנים ולהכי לא פריך מאן דעסיק דכולם הן עומדים לעסוק בתורה: **שמע** מינה מדרבנן טענו חטין ושעורים וכו'. תימה מאי פריך לר"נ מדרבנן והלא איכא אדמון דקאי כוותיה וכי תימא משום דרבים נינהו אדרבה אית לן למימר כאדמון דהלכתא כוותיה ואומר רבי דמכולהו פריך דמשמע דאדמון מודה בחטין ושעורים דמיפטר מדלא נקט חטין ושעורים אלא נקט כדי (*יין ושמן) [נ"ל שמן] דכרימון בקליפתו דמי כדבעי למימר לקמן רב שימי בר אשי שאינו יודע הגמרא אמאי הוי נקיט האי לישנא דכדי שמן ומיהו לאחר שידע דאיכא לאפלוגינהו ביש בלשון הזה לשון קנקנים פריך איפכא נימא תיהוי תיובתא דרב חייא בר אבא ואפילו הכי משני נעשה כמי שטענו רימון בקליפתו: **אי** הכי מ"ט דאדמון. תימה מאי קא קשיא ליה הא אשכחן ר"ג דאית ליה האי סברא דמיחייב בטענו חטין והודה לו בשעורים כדתנן בפ' שבועת הדיינין (שבועות לח: ושם) ונראה דה"ק אי הכי מ"ט דאדמון אליבא דר"ג דהא בעינן למימר דלהוי אדמון כרב נחמן דכוותיה קי"ל ור"ג דוקא בטעט חטין ושעורים והודה לו באחד מהן מיחייב אבל טענו חטין והודה לו בשעורין פטור: **הפוסק** מעות לחתנו. מוקי לה בירושלמי כשפסק במעמדה אבל לא פסק במעמדה אפי' רבנן מודו והשתא אתי שפיר הא דאמר בגמרא כופין למאן אילימא כופין לאב איפכא איבעי ליה למימר הואיל ופסק במעמדה הוי תנאי גדולה תנאי ותנאי קטנה לאו כלום ומסיק כופין לבעל ליתן את הגט לקטנה משום דלאו תנאה אבל גדולה הואיל ובמעמדה התנה הרי הוא כמו שהיא עצמה התנית:

תשב

מועטין כולהו דבנות נינהו ואין הלכה בזה כאדמון: **כתני'** הטוען את חבירו כדי יין וכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע וחכ"א אין ההודאה ממין הטענה אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון ש"מ טענו חטין ושעורין והודה לו בא' מהן חייב פי' כי הוא טוענו על השמן ועל הקנקנים והוא הודה לו על הקנקנים בלבד אמר רב יהודה אמר שמואל בטוענו מדה פי' שאמר לו עשרה כדי שמן שטענו שמן ולא קנקנים אי הכי מ"ט דאדמון אלא אמר רבא דכ"ע היכא דטענו ואמר לו מלא עשרה כדי שמן יש לי אצלך שמן קטען ליה קנקנים לא טען ליה ואי הודה לו בקנקנים פטור עשרה כדים מלאים שמן יש לי אצלך שמן וקנקנים קטעין ליה ואי הודה לו בקנקנים חייב כי פליגי היכי דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון סבר יש בלשון הזה לשון קנקנים והלכך כי הודה בקנקנים חייב ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון קנקנים והלכתא כאדמון שיש בלשון הזה לשון קנקנים [illegible] והודה לו באחד מהן פטור הא רב פפא דהוא בתרא סבירא ליה כרב נחמן והלכתא כוותיה כדכתבינן בפרק שבועת הדיינין: **מתני'** הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל

תוספות רי"ד

מתני' אדמון אומר מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים ירשו והבנות יזונו ובזמן שהנכסים מועטין הבנות נזונית והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אר"ג רואה אני את דברי אדמון פי' אם היו הנכסים מרובין כשיעור שנאמר אין כח לבנות לומר הרי אנו מוציאין לעצמנו מזונות עד שנבגור והשאר יהיה לכם אלא כל הנכסים עומדים בחזקת הבנים ונושאים ונותנים ומתעסקין בהן ואין לבנות עליהן אלא מזונות דבר יום ביומו וכך משמע הבנים יירשו כלומר הרי כל הנכסים בחזקת הבנים ואם היו הנכסים מועטים מזה השיעור נוטלין הבנות מזונות לעצמן עד שיבגרו והשאר יתנו לבנים ואח"כ ישאלו על הפתחים ובעי' בפ' מי שמת וכמה הן מרובין אמר רב יהודה אמר שמואל כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו. איתמר נמי כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו הן הן מרובין ואינך מועטין ומתמהינן ואי ליכא כדי שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו שקילן להו בנות לכלהו אמר רבא מוציאין להן מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים: ואע"ג דאמרינן לקמן כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו כאן אין הלכה כמותו ובפ' מי שמת אולא כל סוגיא דשמעתא כרבנן וכלהו אמוראי סבירא להו התם דנכסים

מסורת הש"ס

ב"ב קנט:

שם קמ:

שבועות לח:

(ב"ק לה. ג' מ ה. ודף ק) שבועות מ.

[שבועות מ:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי לית ליה ליתא אחריתא התם נמי אית ליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' התם נמי אית ליה הנאה בהדיא הנאה דמיכסף מיניה. לכאורה ליתא יתירה הוא [illegible] גרים ליתא אחריתא התם נמי וכו' עכ"ל והנ"מ בין שתי הלשונות דלגירסא קמא לא חשיב הנאה גמורה אבל לגירסא בתרא אף כיסופא חשיב הנאה: ב] רש"י ד"ה ופשט לו את הרגל כו' ואני שמעתי תלה אותי ברגל על עץ וכו' כנ"ל. וכ"ה בשיטה מקובצת:

תשב עד שתלבין ראשה *אדמון אומר יכולה היא שתאמר אילו אני פסקתי לעצמי אשב עד שתלבין ראשי עכשיו שאבא פסק מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** מתני' דלא כי האי תנא דתניא *אמר רבי יוסי ברבי יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שיכולה היא שתאמר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות על מה נחלקו על שפסקה היא על עצמה שחכמים אומרים תשב עד שתלבין ראשה אדמון אומר יכולה היא שתאמר כסבורה אני שאבא נותן עלי ועכשיו שאין אבא נותן עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון תנא במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה כופין כופין למאן אילימא לאב איפכא מיבעי ליה אלא אמר רבא כופין לבעל ליתן גט אמר ר' יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אמר ליה רבא לרב נחמן אפי' בברייתא א"ל *מי קאמרינן במשנה בכל מקום שאמר רבן גמליאל קאמרינן אמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה ב' דברים שאמר חנן הלכה כיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו מאי קאמר אילימא הכי קאמר שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו ושבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כמותו ולא כיוצא בו והאמר רבי יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אלא ה"ק שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו הא כמותו הלכה בכולהו והאמר רבי יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כ"מ שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אמר אין לא אמר לא אלא ה"ק שני דברי' שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו וכיוצא בו ויש מהן שאין הלכה כמותו *אלא כיוצא בו בכ"מ שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אינך לא:

מתני' *העורר על השדה והוא חתום עליה בעד אדמון אומר *) השני נוח לי והראשון קשה הימנו וחכמים אומרים איבד את זכותו *עשאה סימן לאחר איבד את זכותו: **גמ'** אמר אביי לא שנו אלא עד אבל דיין לא איבד את זכותו דתני ר' חייא אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו אבל

*) [גי' סדר המשנה וכן בכי"ף ורא"ש יכול הוא שיאמר השני וכו']

רש"י

במה דברים אמורים. אברייתא קאי: איפכא מיבעי ליה. אם באת לכוף את האב איפכא מסתברא טפי לפי שהגדולה תגלה תגאי: אפי' בברייתא. כשפסקה היא לעצמה. הכי גרסינן א"ר זירא אמר רבה בר ירמיה שני דברים שאמר חנן הלכה כיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו מאי קאמר כו': כיוצא בו דתנן רבן יוחנן בן זכאי כיוצא בו דאדמון רבן גמליאל: אין הלכה כיוצא בו. שלא ראה את דבריו אלא בשלשה שהיה לו לראות את דבריו בכולם: **מתני'** העורר על השדה כו'. ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לוי שמכרה לך גזלה ממני: והוא חתום. על שטר המכירה שכתב לוי לשמעון כשמכרה לו: אדמון אומר. יכול הוא שיאמר מה שלא ערערתי בשעה שלקחת מלוי וחתמתי בתוך השטר עד לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין: איבד את זכותו. דהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה: עשאה. המוחזק בה סימן לאחר שלא מכר לראובן זה העורר עליה אלא לאיש אחר היה מוכר שדה אצל זו ומצר לו ארבעת מצרי השדה וכתב לו במצרים מצר פלוני שדה שלי ועשה שדה זו סימן מצר ללוקח ובשמו של מוכר וזה חתם על אותו שטר ולא ערער: איבד את זכותו. אפילו לאדמון דאין לומר כאן השני נוח לי: **גמ'** אבל דיין. שהוכשר שטר המכירה בבית דין לקיימו כמשפט קיום שטרות שהעדים באין ומעידין על כתב ידם והדיינין כותבין שטרא דנן נפקא לקדמנא ואסהידו סהדי אחתימות ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי: לא איבד זכותו. שלא ידע מה כתוב בו שיערער עליו: דתני רבי חייא אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו. שהרי על דברי השטר הם באים להעיד:
אבל

תוספות

תשב עד שתלבין ראשה. פי' רשב"ם הא דאמר רב גידל בריש האושה (לעיל דף קב:) עמדו וקדשו קנו הני מילי דקדשו מיד מתוך התנאי או לאחר זמן והזכירו התנאים בשעת קידושין אבל התנו עתה וקדש לאחר זמן ולא הזכירו התנאים לאו דברים הנקנים באמירה הם ובכי האי גוונא (א) הכא תשב עד שתלבין ראשה ולא מצי תבע ליה בדינא והלשון משמע כן ועמדו וקדשו משמע מתוך התנאי וקשה לי מירושלמי אהא דתנן הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן ופריך ולאו דברים הנקנים באמירה הן ומשני כשפסק על מנת לכנוס ומאי קשה אפי' פסק על מנת שלא לכנוס אפ"ה יכול שיאמר לו לך אי אפשי ליתן דמיירי בשלא עמדו וקדשו מתוך התנאי ומיהו לא קשה כולי האי דאי בשלא עמדו מתוך התנאי היכי קאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן מ"מ אין נראה לרבי פירושו דמכאן אין שום ראיה דהא דקאמר תשב עד שתלבין ראשה כשאין לו לאב כלום ליתן או הבעל אינו רוצה לטרוח ולהביאו לדין אבל אם היה רוצה להביאו בדין הוה ליה ליתן ומיהו הא לא משמע הכי לרבי לפרש כשאין לו כלום ליתן מדבעי למימר כופין לאב *ור"ש בירושלמי מוקי דרב גידל בנשואין ראשונים ומתניתין דהכא בנשואין שניים ואני חפשתי בירושלמי ומצאתי בריש אע"פ דהך דרב גידל דוקא בנשואין הראשונים ודוקא באב הפוסק ע"י בתו ולא אשה ע"י בתה ולא אח על ידי אחותו: **ואפילו** בברייתא אמר ליה אין כל מקום קאמרינן. תימה היכי מצי למיפסק הלכתא כתרווייהו כברייתא וכמתני' והלא דברים סותרין זה את זה דבמתני' קתני אילו אני פסקתי כו' וברייתא קתני כסבורה אני י"ל הכי פי' ואפי' בברייתא כלומר למאי דסבירא ליה לתנא דברייתא דבפסקה היא בעצמה פליגי קא אמרת דהלכתא כוותיה וא"ל כל מקום קאמרינן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **שני** דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו. פי' בקונטרס כיוצא בו דחנן רבן יוחנן בן זכאי כיוצא בו דאדמון ר"ג וקשה לרבי חדא דלישנא לא משמע הכי ועוד מה לו להזכיר בדברי חנן כיוצא בו והא לא מיירי חנן אלא באותן שני דברים דוקא והוה ליה למימר הלכה כחנן ותו לא הלכך נראה לרבי כפר"ח (ב) כיוצא בו בדינים אחרים הדומין לאלו והלכה כמותו ולא כיוצא בו כלומר בדינין הדומין לאלו אין הלכה כמותו ודומה להא דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מח:) דאמר להו רב נחמן הבו דלא לוסיף עלה פי' הכינו עצמכם שלא תוסיפו עליה ללמד ממנו דבר הדומה לו: **אדמון** אומר השני נוח לי והראשון קשה הימנו. אע"ג דלית הלכתא כאדמון בהא דהא לא קתני בה רואה אני את דברי אדמון לא תיקשי דמסקינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מג:) עלה דההיא מכר לו שדה אין מעיד לו עליה ומוקי לה בראובן שגזל משמעון ומכרה ללוי ואתא יהודה וקא מערער דלא ליזיל שמעון לאסהודי ללוי משום דניחא ליה דתיקום ארעא ביד לוי דאמר הראשון נוח לי והשני קשה הימנו הכא לא היה לו לחתום ולעשות דבר הנראה הודאה משום ניחותא דשני אבל התם לאו הודאה היא: **לא** שנו אלא עד אבל דיין לא דתני רבי חייא כו'. הקשה ה"ר יצחק ב"ר ברוך דהכא משמע דאין הדיינים מעידין על מה שכתוב בשטר אלא על חתימת העדים וקשה מהא דאמר בחזקת הבתים (שם דף נב.) אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאות על שמו אמר רב עליו להביא ראיה ומסיק ראיה בקיום השטר אלמא דעל ידי חתימת הדיינים אנו יודעים שהשטרות שלו הם אלמא אכולה מילתא קמסהדי ותירץ רבי דהתם ודאי אית לן למימר דדיינים רמו אנפשייהו לאסהודי לגמרי שהרי היו יודעים שהיה נושא ונותן בתוך הבית וסתמא דמילתא לאו דידיה הוא הלכך אי לאו דידעי דשלו היה לא היו מקיימין אלא בשם היתומים:
עשאה

תוספות רי"ד

תהא יושבת עד שתלבין ראשה אדמון אומר [יכולה היא שתאמר] אילו אני פסקתי לעצמי אהא יושבת עד שילבין ראשי [עכשיו] שאבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אר"ג רואה אני את דברי אדמון: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שהיא יכולה לומר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות על מה נחלקו על (מה) שפסקה לעצמה שחכ"א שתשב עד שתלבין ראשה אדמון אומר [יכולה היא שתאמר] כסבורה אני שאבא נותן לי עכשיו שאין אבא נותן לי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אר"ג רואה אני את דברי אדמון א"ר יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו א"ל רבא לרב נחמן אפילו בברייתא א"ל מי קאמר במשנתנו כל מקום קאמר ומהכא משמע דהיכא דהיא פסקה על עצמה ולית לה אב ומרדה ביה ולא בעיא לאינסובי תהא יושבת עד שתלבין ראשה אבל השתא דתקון רבנן למורדת דכפינן ליה ויהיב לה גיטא ולא מיפסדא נדונייתה כ"ש זו שעדיין לא נשאת שהיא יכולה למרוד וכפינן ליה למיתב לה גיטא א"ר זירא א"ר אבא בר ירמיה שני דברים שאמר חנן הלכה כיוצא בו ז' דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו ויש מהן שאין הלכה כמותו כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ובמקום שלא אמר אין הלכה כמותו לבד מנכסים מועטין שאע"פ שאר"ג רואה אני את דברי אדמון אין הלכה כמותו כדכתבינן לעיל: **מתני'** העורר על השדה והוא חתום עליה עד אדמון אומר השני נוח לו והראשון קשה ממנו וחכ"א איבד את זכותו עשאה סימן לאחר אבד את זכותו פי' ראובן מערער על שמעון על שדה א' שמכר לו לוי ואומר לו כי לוי שמכרה לך גזלה ממני ויש לי עדים שהיתה שלי וראובן המערער הוא חתום עד על השטר של מכירה שעשה לשמעון א) אילו היתה שלך איך היית חותם על השטר שעשה לי לוי ולא היית מערער אלא ודאי כיון שחתמת בה הודית שאינה שלך אלא של לוי היתה שמכרה לי הוה אומר אדמון יכול לומר עכשיו ראובן המערער זה שלא ערערתי בעת המכירה והחתמתי עליה עד לפי שלוי הוא גברא אלמא וקשה לי להוציאה מידו וזה שמעון השני נוח לי בעבור זה חתמתי כדי שתצא מיד לוי ותהיה ביד שמעון ואבא ואוציאנה מידו בעדים המכירים שהיתה שלי או של אבותי וחכ"א אבד את זכותו דהואיל וחתם שם הודה שאין לו עסק בה ועכשיו הוא בא ומערער דבריו בטלים: עשאה סימן לאחר. פי' עשאה ראובן זה המערער על זו השדה סימן לאחר בחתימתו אבד את זכותו כגון שזה שמעון המחזיק בשדה זו מכר שדה אחרת שבצדה ליהודה וכשבא לכתוב המצרים ליהודה כתב לו שלשת המצרים והמיצר הרביעי שהיה סמוך לשדהו כתב לו מיצר רביעי השדה שלי וחתם זה ראובן בשטר מכר שעשה שמעון ליהודה ולא ערער מודה בזה אדמון שאבד את זכותו שאומר לו שמעון אילו שלך היתה זו השדה היאך התמת בשטר מכר שעשיתי ליהודה על שדה שבצדה וכתוב שם שהיא בצד שדה שלי ולא ערערת לומר כי אינה שלך כ"א שלי כיון שחתמת שם הודית שאינה שלך ואין לומר כאן שהשני נוח לי וכיון דלא אמר הכא ר"ג רואה אני את דברי אדמון אין הלכה כמותו דיחיד ורבים הלכה כרבים: אמר אביי לא שנו אלא עד אבל דיין לא אבד את זכותו דתני ר' חייא אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו והדיינין חותמין על השטר אע"פ שלא קראוהו. פי' אם הובא שטר זה שמכר לוי לשמעון זו השדה בפני ב"ד לקיימו כדין כל קיום שטרות דעלמא שהעדים באים ומעידין על התימתם והדיינים כותבין למטה שטרא דין נפק לקדמנא ומינו דאשהידו שהדי אחתימות ידייהו אשרנוהו וקיימנוהו כדחזי וחותמין שם ג' דיינין וזה
ראובן

א) נראה דצ"ל והלא טוען אילו היתה שלך וכו'.

עין משפט נר מצוה

לח א ב ג מיי' פרק כג מהל' אישות הל' טז סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' נב סעיף א:

לט ד מיי' פט"ז מהל' טוען הל' א טוש"ע ח"מ סי' קמז סעיף א:

מ ה מיי' שם טוש"ע ח"מ שם סעיף ב:

מא ו מיי' שם הלכה ב טור ש"ע ח"מ שם סעיף ד:

מב ז מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה הל' ו ופכ"ז הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן מה סעיף ב וסעיף ה וסי' סח סעיף ב:

נ"ל ורבי שמע דבירושלמי מוקי כו' מהרש"א

מסורת הש"ס

[תוספתא פי"ב]

[ברכות יט. וש"נ]

[נ"ל וכיוצא בו בכ"מ שאמר ר"ג וכו' וזהו לפי גי' התוס' רש"ל]

ב"ב ל:

[עי' תוס' ע"ב ד"ה עשאה]

הגהות הב"ח

(א) תד"ה תשב כו' האי גוונא קאמר הכא: (ב) ד"ה שני כו' וכיוצא בו וכו' הלכה כמותו:

אבל הדיינין חותמים אע"פ שלא קראוהו: עשאה סימן לאחר: אמר אביי לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד את זכותו דאמר אי דלא עבדי ליה הכי לא הוה מזבין לה ניהלי מאי אית לך למימר איבעי לי למימסר מודעא *חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה ההוא דעשאה סימן לאחר ערער ושכיב ואוקים אפוטרופא אתא אפוטרופוס לקמיה דאביי א"ל עשאה סימן לאחר איבד את זכותו אמר אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר תלם אחד עשיתי לך א"ל שפיר קאמרת דאמר ר' יוחנן אם טען ואמר תלם אחד עשיתי לך נאמן זיל הב ליה מיהת תלם אחד הוה עלה ריכבא דדיקלי אמר ליה אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר חזרתי ולקחתי ממנו א"ל שפיר קאמרת דא"ר יוחנן אם טען ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן אמר אביי האי מאן דמוקים אפוטרופא נוקים כי האי דידע לאפוכי בזכותא דיתמי: **מתני'** *מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכמים אומרים יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר: **גמ'** מ"ט דרבנן שפיר קאמר אדמון *אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם מארבע רוחותיה אי הכי מאי טעמא דאדמון אמר רבא בארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד כולי עלמא לא פליגי דמצי מדחי ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מכל מקום דרכא אית לי גבך ורבנן סברי אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזול יתמי פלוג לנכסי לא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתניתין א"ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דיקלא גבייהו הוא מאי תקנתייהו ליתבו לה דיקלא וליהדרו וליפלגו מרישא: ההוא דאמר להו דיקלא לברת שכיב ושביק תרי פלגי דדיקלא יתיב רב אשי וקא קשיא ליה מי קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא או לא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא:

מתני'

רש"י

אבל הדיינים חותמין. בקיום אע"פ שלא קראוהו שהרי אין מעידין אלא שסטר זה בא לפניו והעדים הכירו שהיא חתימתן: לא שנו אלא לאחר. דוקא נקט מתני' סימן לאחר אבל עשאה המוחזק בה סימן לעצמו של ראובן זה העורר עליה שהיה שמעון מוכר שדה שבלדה לראובן זה העורר עליו וכשמכר לו סימני המצרים כתב על שדה זו מיצר פלוני שלי ולא מיחה ראובן: אי לאו דעבדי הכי. אם לא שתקתי: למימסר מודעא. לומר לעדים בסתר הוו יודעין שעל שדה זו שאצל זו שאני לוקח אני מערער ומה ששתקתי למה שכתבה במצריה בשמו שאם אני מוחה לא ימכור לי זאת: חברך חברא אית ליה. ויודיעוהו ושוב לא ימכור לי: תלם אחד. מענית המחרישה על פני כל השדה שמכר הודיתי לו בין שדה זו שאני עורר ובין אותה שמכר ועל אותו תלם כתב מצר פלוני שלי וחתמתי על השטר ולא מחיתי: הב ליה מיהת תלם אחד. לאחר שהביא אפוטרופוס של יתומים ראיה שהיתה של אביהם וגזלה הימנו ולא היה למחזיק זכות בה אלא לפי שעשאה אביהן סימן בשמו של מחזיק א"ל אביי לאפוטרופוס זיל הב ליה למחזיק מיהת תלם אחד: הוה. על אותו תלם: ריכבא דדקלא. שורת דקלים מורכבין זה על גב זה: חזרתי ולקחתיו הימנו. לאחר שעשיתיו סימן בשמו: נאמן. דהפה שאסר הוא הפה שהתיר דמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה הימנו אין לזה זכות באותו תלם אלא על פיו של זה שעשאה סימן לאחר והרי חזר ואמר לקחתיו: **מתני'** ואבדה דרך שדהו. שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו: ילך לו בקצרה. על כרחם יטול לו דרך לשדהו אבל דרך קצרה יברור לו שלא ירבה ליטול: **גמ'** שפיר קאמר אדמון. דקס"ד כשארבעת השדות שסביבותיו של אדם אחד הן דממה נפשך אורחיה גביה הוא: ארבעה בני אדם. דכל חד וחד מדחי ליה דרכך לאו גבאי הוא: וארבעה דאתו מכח חד. שלקחוה מאיש אחד אחר שהלך זה: אי שתקת שתקת. ואוזיל גבך כשתקנה הדרך ממני: ההוא דאמר. בשעת מיתתו: היינו מתני'. דאזלא גבי כל חד וחד ומצי מדחי לה כרבנן: כל חד וחד מצי מדחי ליה. של מזרח אומר לו בצפון דרך שלך ואין לך אצלי כלום וכן כל אחד ואחד: הכא דקלא גבייהו הוא. שהרי כל הנכסים היו יחד בשעת צואה ועל כולם הטיל הדקל ולא פירש איזהו: ושבק תרי פלגי דדקלא. שהיה לו בשותפות ושאר דקלים הרבה היו לו והיתומים היו נותנין לה אותן שני חצאין שיש טורח בהן יותר: קרו אינשי כו'. ועל כרחה ידה על התחתונה שהנכסים בחזקת היתומים וזו אינה באה עליהם אלא מכח הצואה:

מתני'

תוספות

*עשאה סימן לאחר. מתוך הלשון משמע דלעורר קאי כגון שמכר אחת משדותיו ועשאה סי' בשם המוחזק ובגמ' הכי פי' לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד כלומר אם מכר מערער אחת משדותיו למוחזק לאו הודאה היא דאי לאו דעבדי הכי לא היה המוחזק קונה שדה ממני ואני הייתי צריך למעות ולא גרסי' מזבין אלא זבין ובירושלמי משמע כרש"י שהביא בפי' ר"ח ולא סוף דבר שעשאה (א) העורר סימן לאחר אלא אפילו עשאה *אחר לאחר והעורר חתום בעד איבד זכותו:

אמר ליה שפיר קאמרת דאמר ר' יוחנן כו'. אביי לא היה זכור בדברי ר' יוחנן עד שהזכירו האפוטרופוס דאילו היה זכור היה הוא עצמו טוען בשביל היתומים כדקיימא לן* טוענין ליורשין:

אם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו מהימן. תימה אמאי נאמן הואיל והודה דלאו שלו הוא היאך יכול לטעון שוב חזרתי ולקחתי וכ"ת דנאמן במיגו דאי בעי לא הוה חתם ולא הוה מודה לאו מילתא היא דבכי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפירשנו לעיל בפרק הכותב (דף פה. ושם) גבי ההיא אתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי כמו שפירשנו שם ולפי מה שפירשנו במי שהיה נשוי (לעיל נב: ושם ד"ה דינא) דלא טענינן ליתמי מזוייף הוא אומר רבי דמצינן לפרש הכא דמיירי כגון שאין כתב ידי העדים יוצא ממקום אחר ולכך נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא ולא נחתם ולא עשיתי סימן מהימן הוא לומר עשיתי סימן וחזרתי ולקחתי ממנו והא דלא קאמר אי הוה אבוהון הוה טעין מזוייף הוא דלא טענינן ליתמי מזוייף הוא מיהו חזרתי ולקחתי ממנו טענינן להו כיון דקסבר דאבוהון הוה מהימן בהך טענה מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא כדפרישית במי שהיה נשוי:

ורבנן סברי אי לייתא לייתא ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו. אבל הא לא מצי למימר בחד דאתי מכח חד מזבינא ליה לארבעה דלא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו שלא יכול להפקיע דינו על ידי מכירתו הואיל וקודם שבא לידו לא היה ראוי לומר כן אבל בחד דאתי מכח ד' יכול לומר מהדרנא שטרא למרייהו (ב) וזכות הבא על ידו הוא יכול להפקיעו ולהעמידו בזכותו שהיה לו קודם שבאו לו אלו השדות לידו והא דקאמר בפ"ק דב"ק (דף ח.) מכר לאחד או לג' בני אדם כאחד פירוש עידית ובינונית וזיבורית כולן נכנסו תחת הבעלים ומוקי לה התם בשלקח עידית באחרונ' ופריך וליתו כולהו ולינגבו מעידית משום דאמר להו אי שקליתו כדינייכו שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ופריך נזקין נמי נימא הכי אלמא התם אמרי' הך טעמא לכולי עלמא לא קשה מידי דהתם לית ליה פסידא לגמרי דהא גבי מזיבורית ולהכי מודה התם דמצי אמר מהדרנא שטרא למריה אבל הכא דאיכא פסידא לגמרי סבירא ליה דלא אמרי' מהדרנא שטרא למרייהו והא דפריך אי הכי נזקין נמי נימא הכי הוא הדין דאבעל חוב מצי פריך אמאי גובה מן הבינונית אלא רבותא קפריך דאפי' נזקין דדינו מן התורה בעידית לימא הכי ורש"י פי' לשם דווקא מנזקין קפריך אבל מבעל חוב ניחא ליה דגובה מן הבינונית דאי א"ל מהדרנא שטרא דזיבורית למריה מצי א"ל לכי תהדר אבל נזקין ניתיב בינונית ולא מצי אמר ליה לכי תהדר וכ"ת כתובת אשה נמי אמאי גובה מן הזיבורית תימא ליה לכי תהדר הא לאו מילתא היא דבהך טענה ליכא לאפקועי יותר ממה שגובה אם היו כולן ברשות הבעלים הראשונים ולפי זה שפיר הוצרך לפרש כאן אי לייתא לייתא ואוזיל לגבך דהשתא מרויח במה שאינו מחזירו לו ולא משמע כלל הלשון כך ועוד דקתני במתני' יקח לו דרך במאה מנה משמע כמו שירצה מוכר:

ורבנן

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען הל' ג ופ"ו מהל' עדות הל' ה סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קמו סעיף כ וסימן קמז סעי' ד:

מד ב מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען הלכה א ב"י ח"מ סימן קמז: מה ג מיי' שם הל' ב טוש"ע ח"מ סימן קמז סעי' ג:

מו ד טוש"ע שם בהג"ה:

מז ה מיי' פ"י מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סימן רצ סעי' כ:

[גיטין נב: ב"ב כג.]

מח ו מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען הל' יא טוש"ע ח"מ סימן קמח סעיף ב:

מט ז ח מיי' שם טור ש"ע שם וסעיף א:

נ ט מיי' פ"ב מהלכות נחלות הלכה ב סמג עשין צו טוש"ע ח"מ רפח סעיף ב:

נא כ ל מיי' פ"ה מהל' זכיה הל' כב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעי' כב [וכרב אלפס בב"ב פ"ד ד' רכב]:

תוספות רי"ד

ראובן היה אחד מב' הדיינין וחתם שם לא אבד את זכותו שאין הדיינים צריכים לראות מה שכתוב בשטר שלא על מה שכתוב בתוכו מעידים אלא על חתימות העדים והלכך לא אבד את זכותו שהוא יכול לומר כשחתמתי דיין על האשרתא לא ראיתי מה [illegible]

מסורת הש"ס

[לקמן קז. ב"ב כג: לג. ע"ש. ערכין טו.]

יבמות לט:

ג"ז שם

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עשאה כו' שעשאה סימן כצ"ל ותיבת העורר נמחק: (ב) ד"ה ורבנן כו' למרייהו דזכות:

[illegible]

מתני' המוציא שטר חוב על חברו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר יכול הוא שיאמר אילו הייתי חייב לך היה לך להפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכ"א זה היה פקח שמכר לו את הקרקע מפני שהוא יכול למשכנו: גמ' מ"ט דרבנן שפיר קאמר אדמון באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא כ"ע לא פליגי דמצי א"ל היה לך לפרוע את שלך כשמכרת לי את השדה כי פליגי באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון סבר איבעי ליה למימסר מודעא ורבנן סברי *חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה: מתני' שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לוה ממני וחכ"א זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו: גמ' אתמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה רב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי אלא זה עומד בשלו וזה עומד בשלו דכולי עלמא עידית ועידית בינונית ובינונית זיבורית וזיבורית ודאי הפוכי מטרתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד בינונית ולחד זיבורית רב נחמן סבר זה גובה וזה גובה קסבר בשלו הן שמין אתי בעל זיבורית וגבי ליה לבינונית דהוה גביה עידית ואתא ההוא ושקיל זיבורית ורב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי קסבר בשל כל אדם הן שמין סוף סוף כי אתי ההוא בינונית דנפשיה קשקיל ולרב נחמן מאי חזית דאתי בעל זיבורית ברישא ליתי בעל בינונית ברישא וליגבי זיבורית וליהדר וליגבי ניהליה לא צריכא דקדים תבעיה סוף סוף כי אתו למגבי בהדי הדדי קאתו אלא לא צריכא דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית מר סבר *בשלו הן שמין ומר סבר בשל כל אדם הן שמין תנן וחכ"א זה גובה וזה גובה *תרגמה רב נחמן אליבא דרב ששת כגון שלוה זה לעשר וזה לחמש ה"ד אילימא ראשון לעשר ושני לחמש בהא לימא אדמון אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לוה ממני הא לא מטא זמניה אלא ראשון לחמש ושני לעשר ה"ד אי דמטא זמניה מ"ט דרבנן ואי דלא מטא זמניה הא לא מטא זמניה ומ"ט דאדמון לא צריכא דאתא בההוא יומא דמשלם חמש מר סבר עביד איניש דיזיף ליומיה ומ"ס לא עביד איניש דיזיף ליומיה רמי בר חמא אמר הכא ביתמי עסקינן דיתמי מיגבא גבי אגבויי לא מגבינן מינייהו והא זה גובה וזה גובה קתני זה גובה וזה ראוי לגבות ואין לו אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דזה גובה וזה גובה קתני ועוד לגבינהו ארעא ליתמי וליהדר וליגבינהו מינייהו כדרב נחמן *דאמר ר"נ אמר רבה בר אבוה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותן מהן קשיא ולוקמה דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה *עידית ובינונית דאזולי יתמי גבו בינונית ומגבו ליה זיבורית דאי נמי בשל כל אדם הן שמין הא *) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מזיבורית הני מילי היכא דלא תפס אבל היכא דתפס תפס: מתני' שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל

א) מלת הכא בטעות נפל בדברי תוס' וצ"ל אבל גבי מכירת שדה כו' מהרש"א ע"ש

רש"י

מתני' והלה הוציא שמכר לו שדה. הלוה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר ההלואה ואומר שטרך מזוייף או פרוע שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות את חובך: זה היה פקח שמכר לו את השדה. לפי שהיה זה מבריח מטלטליו ולא היה לו מהיכן ימשכנו על חובו ועכשיו יטול את הקרקע: גמ' באתרא שהלוקח יהיב זוזי והדר כתבי שטר מכירה כולי עלמא לא פליגי. שהיה למוכר לעכב בחובו המעות שקיבל ולא יכתוב לו השטר וכיון שכתבו הוכיח שאין לו עליו חוב: למימסר מודעא. ואיני מוכר לו אלא שאוכל למשכנו: חברא אית ליה. ויודיעהו ולא יקח עוד השדה: מתני' שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן שטר שהוציא ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר: אדמון אומר. יכול שמעון לומר לראובן: אילו חייב הייתי לך. כדברי שטרך כיצד אתה לוה ממני אחרי כן היה לך לתבוע את חובך ממני: זה גובה וזה גובה. אפילו החוב שוה אין אומרים יעכב זה מלוה של חברו בשביל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסי כל אחד ומגבין לשכנגדו את חובו: גמ' הפוכי מטרתא למה לי. הנושא שני מרצופין של עור ומשאן שוה מה יתרון לו להפוך של ימין לשמאל ושל שמאל לימין: בשלו הן שמין. מה שאמרו חכמים בעל חוב בבינונית בקרקעות הלוה שמין שאם יש ללוה שדה שהיא בינונית לכל אדם ואצלו היא עידית שאר שדותיו גרועות הימנה אין ב"ח גובה הימנה: ורב ששת סבר בשל כל אדם הן שמין. וסוף סוף כי הדר אתי האי למיגבי בינונית שהיתה שלו שקיל: ולרב נחמן. נהי נמי דבשלו הן שמין מאי חזית כו': סוף סוף כי אתו למיגבי בהדי הדדי אתו. שהרי שניהן הוציאו שטרותיהן בבית דין: מר סבר בשלו הן שמין. ולאו הפוכי מטרתא הוא דממה נפשך איכא רווחא לבעל זיבורית דאי חבריה קדים ברישא וגבי איכא גביה עידית ובינונית וזיבורית ומגבי לאידך בינונית ואי איהו קדים וגבי בינונית הויא גביה עידית ומגבי לחבריה זיבורית: ומר סבר בשל עולם הן שמין. וכיון דבהדדי אתו למיגבי יהבי בית דין בינונית לבעל זיבורית ברישא והדר גבי לה מיניה הלכך הפוכי מטרתא הוא: תנן זה גובה וזה גובה. נהי נמי דאית להו לרבנן שניהם השטרות כשרים יעמוד זה בשלו וזה בשלו אלמא ש"מ בשלו הן שמין ולאו הפוכי הוא: כגון שלוה זה לעשר. שלא יוכל הנושה לתובעו עד עשר שנים דאיכא רווחא דהמתנה: אילימא ראשון לעשר. ושני בא אצלו לסוף שנה ולוה לחמש: בהא לימא אדמון כו' הא לא מטא זמניה. ונוח היה לו לזה שהלוהו *ויתבעם לסוף חמש ועדיין יהא חובו מעוכב בידו עד השלמת עשר משיהא פורע לו בחובו: אי דמטא זמניה. אם שלמו חמשת השנים כשבא המלוה ללוות מן הלוה: מ"ט דרבנן. דמכשרי שטרו של מלוה ראשון הרי הגיע זמנו והיה לו לתובעו ולא ללוות דעבד לוה לאיש מלוה: לא צריכא דאתא. לגביה ולוה הימנו ביומא דמשלם חמש: ביתמי עסקינן. שמת אחד מהן והיתומים באים ותובעים ואין להם קרקע שיהא שכנגדם גובה שטרו מהן דלא משעבדי מטלטלי דיתמי לבעל חוב: ה"ג ולוקמה דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה עידית ובינונית דאי נמי בשל כל אדם הן שמין אין נפרעים כו': מתני' ג' ארצות לנשואין. שלש ארצות הן בארץ ישראל חלוקות לענין נשואי אשה שאם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה לילך אחריו מארץ אל ארץ: אין מוציאין. מזו לזו לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך. כרך גדול מעיר והוא מקום שווקים ומכל סביביו באים שם לסחורה וכל דבר מצוי בו:

אבל

ב"ב קע: [לעיל קי: וש"נ]

*) [גיטין מח: וש"נ]

נ"א ויחזור ויתבעם כו' לסוף ה' שנים. רש"ל

תוספות

ורבנן חברך חברא אית ליה. והא דמסקינן לעיל אליבא דכולי עלמא דלא איבעי ליה למימסר מודעא גבי לעצמו לא איבד זכותו דאמרינן חברך חברא אית ליה יש לומר דלא דמי דמה שעשאה סימן לא הוה כל כך הודאה כמו הכא שהוציא שמכר לו את השדה הילכך לא איבעי ליה למימסר מודעא אבל בהך הודאה פליגי דדמיא טפי להודאה ולפרש"י אתי שפיר דלעיל ודאי לא הוה ליה למערער למימסר מודעא דדלמא שמע המוכר לו שדה מהא וימנע למוכרה ויהיה לו הפסד שלא ימצא שדות לקנות אבל א)הכא גבי מכירת שדה אינו כל כך הפסד דהרבה לוקחים ימצא דאמרי אינשי זבין קנית זבינת אפסדת*:

סוף סוף כי אתו למיגבי בהדי הדדי קאתו. אע"ג דנזקקין לתובע תחילה היכא דאית ליה פסידא אין נזקקין כדמוכח התם (ב"ק דף מו: ושם) טעמא כגון דזילי נכסיה: שלש ארצות לנשואין. תוספתא בד"א בזמן שהיה מיהודה ואירס ביהודה או בן גליל שאירס בגליל אבל בן יהודה שאירס בגליל או בן גליל שאירס ביהודה כופין אותה לצאת שעל מנת כן נשאה:

הכי

עין משפט נר מצוה

נב א ב מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הל' א טוש"ע חו"מ סי' פה סעי' א:
נג ג ד ה ו ז מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעי' ג:
נד ח טוש"ע שם סעי' ה:
נה ט מיי' פי"ג מהל' אישות הל' יז סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עה סעי' א:

תוספות רי"ד

מכרו לו והלכה כחכמים. ההוא דאמר דקלא לברתי. פי' ציוה בשעת מיתתו שיתנו דקל א' לבתו ולא פירש באיזה רוח יתנוהו לה אזול יתמי איפלוג ולא יהבו לה דקלא אזלא היא לגבי אחי וקדחו לה סבר רב יוסף למימר היינו מתני' א"ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דקלא גבייהו הוא פי' התם כל א' וא' אומר אין דרכך אצלי אלא אצל חברי אבל הכא לכל אחד יש לו מן הדקל חלק שאילו היו נותנים לה הדקל קודם שיחלוקו היה מתמעט חלקו של כל א' וא'. מאי תקנתייהו ליתבו לה דקלא ולהדרי ליפלגו מרישא. ההוא דאמר דקלא לברתי שכיב ושבק תרי פלגי דיקלי יתיב רב אשי וקהוי בה מיקרו אינשי לתרי פלגי דקלי דקלא אי לא כי הוא לא סימן איזה דקל יתנו לה והלכך יכולים היתומים לסלקה באיזה דקל שירצו והניח הרבה דקלים וגם הניח שני חצאי דקלים שהיה לו בשותפות עם א' מיבעיא ליה לרב אשי אם יכולין לסלקה באותן שני חצאי דקלים או דלמא דיקלא א' משמע ולא שני חצאי דקלים א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבינא קרו אינשי לתרין פלגי דיקלי דיקלא: מתני' המוציא שטר חוב על חברו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך היה לך להפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכ"א זה היה פקח שמכר לו את השדה שיכול למשכנו. פי' המלוה הוציא שטר חוב על הלוה והלוה הוציא שטר למלוה בפניהם שמכר לו המלוה שדהו ואומר שטרך הוא מזוייף או פרוע שאילו חייב הייתי לך למה מכרת השדה שלך ולא גבית המעות בחובך וחכ"א זה המלוה היה פקח שמכר לו את שדהו מפני שלא היו לו אלא מטלטלין ואם היה בא למשכנו היה מסתירן לפיכך מכר שדהו לו שיוכל למשכנו ואע"פ שהיה לו שדה אחרת היה ירא שמא היה משועבד לאחרים אבל אם המלוה קנה לאחר מכאן שדה מן הלוה מודו רבנן שיוכל לומר לו אילו חייב הייתי למה נתת לי מעות ולא גבית אותן בחובך ולית ליה למלוה שום טענה לומר לו: באתרא דיהבי זוזי והדר כתיבי שטרא כ"ע לא פליגי דמצי א"ל היה לך להפרע את שלך כי פליגי באתרא דכתיבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון סבר איבעי לך למימסר מודעא אשטרא ורבנן אמרי חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה והלכה כחכמים: מתני' שנים שהוציאו ש"ח זה על זה אדמון אומר אילו חייב הייתי לך כיצד אתה לוה ממני וחכ"א זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו. פי' ראובן הוציא שטר חוב על שמעון שהלוהו מנה ושמעון הוציא שטר חוב על ראובן שהלוהו מנה שטרו של שמעון הוא מאוחר לשטרו של ראובן אדמון אומר יכול שמעון לומר לראובן אילו חייב הייתי לך כמו שכתוב בשטרך למה חזרת ולוית ממני מנה ולא גבית אותו המנה ממני בחובך מי הביאך לקחת ממני בהלואה ולעשות עצמך עבד לוה לאיש מלוה ולא גבית אותו בחובך אלא ודאי נראין דברים ששטרך מזוייף הוא ואינו גובה ראובן בשטרו כלום. וחכ"א בעבור זה לא יפסל שטרו של ראובן אלא זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו. היכי דמי אי דלא מטא זמניה הא לא מטא זמניה ומ"ט דאדמון ואי מטא זמניה הא מטא זמניה ומ"ט דרבנן פי' ההלואה האחרונה שהלוה שמעון לראובן מנה מתי היתה אם היתה עד דלא מטא זמניה דשטרא דראובן ששטרו היה עד שנה א' וקודם השנה אינו יכול לתבעו את שמעון אותו מנה ועד שלא השלימה השנה בא ראובן אצל שמעון והלוהו מנה בהא לימא אדמון אילו חייב הייתי לך כיצד אתה לוה ממנו והרי עדיין לא הגיע זמן שטרו של ראובן לגבות משמעון ובעבור זה חזר ולוה ממנו ולא יכול לגבות אותו המנה בחובו ולקח ממנו בהלואה ולא יתבטל שטרו של ראובן מפני שחזר ולוה משמעון ואי דמטא זמניה כגון שהגיעה השנה ואח"כ לוה ראובן משמעון מנה. א"כ מ"ט דרבנן שפיר קאמר אדמון א) דילמא יאמר שמעון אילו שטרך אמת למה לא גבית ממני המנה בחובך כיון שהגיע זמן שטרך לגבות ולקחת ממני בהלואה ועשית עצמך עבד לוה לאיש מלוה: לא צריכה ביומא דמישלם זמניה מר סבר עביד איניש דיזיף ביומיה. פי' ביום שמשלמת השנה בא ראובן ולוה משמעון אדמון סבר לא עביד איניש דיזיף ביומיה שכיון שלמחר יכול לתבוע את חובו מי הביאך ליקח ממנו בהלואה היום ימתין זה היום ולמחר יגבה חובו אלא ודאי מזוייף הוא. וחכמים סברי עביד דיזיף ביומיה שמא היה דחוק למעות ביותר ולא יכול להמתין עד למחר ולקח ממנו היום בהלואה הילכך שני השטרות קיימים וזה גובה שטר חובו בזמנו וזה גובה שטר חובו בזמנו. אתמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה ורב ששת אמר הפוכי משרתא למה לי אלא זה עומד בשלו וזה עומד בשלו פי' כגון ראובן שהוציא שטר על שמעון שהלוהו מנה בניסן מכאן ועד שנה ושמעון הוציא שטר על ראובן שהלוהו מנה באייר מכאן ועד שנה דאליבא דכ"ע שטרות שניהן קיימים שהרי כשחזר שמעון והלוה מנה לראובן באייר עדיין לא הגיע זמנו של ראובן לגבות משמעון ומודה בזה אדמון דזה גובה וזה גובה ונאמן ואירע הדבר שהמתין ראובן מלתבוע את שמעון עד שהשלימה שנתו של שמעון ועכשיו אנו רואין שזמן שני השטרות הגיע לגבות קסבר רב נחמן זה גובה וזה גובה שב"ד נזקקין לנכסי כל אחד ואחד לפרוע למי שכנגדו ורב ששת סבר הפוכי משרתא למה לי כאדם שטען שתי משואות אחד בכתף ימינו וא' בכתף שמאלו מה נהנה להפך מזה לזה כיון שכובד שניהם שוה גם עכשיו נמי כיון שהה:ואות שוות ושתיהן הגיע זמנן לגבות נמצא הלואה כנגד הלואה זה יעמוד בשלו וזה יעמוד בשלו ואמרינן דכולי עלמא עידית ועידית בינונית ובינונית זבורית וזבורית ודאי הפוכי משראתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית מר סבר בשלו הן שמין ומר סבר בשל כל אדם הן שמין פי' אם היו קרקעות שוות לא פליגי דהפוכי משראתא הוא אלא כי פליגי בשאין שוות כגון שהיה לו לראובן עידית ובינונית ושמעון אין לו אלא זיבורית דאתי שמעון וגבי מראובן בינונית כדין ב"ח והדר ראובן ושקיל משמעון זיבורית דאותה בינונית שגבה מראובן נעשה אצלו עידית ולו עידית ולא שקיל ראובן מיניה אלא זיבורית שאין בעל חוב דינו בעידית וקסבר רב נחמן בשלו הן שמין דאע"ג

דהאי

א) נראה דצ"ל דלמא ליה שמעון אילו שטרך אמת

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פי"ג מהל' אישות הל' יט טוש"ע אה"ע סי' עה סעי' ג:
נז ב מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעי' א:
נח ג מיי' פ"ד מהל' דעות הל' כא:
נט ד מיי' פי"ג מהל' אישות הל' יט טוש"ע אה"ע סי' עה סעי' ג ד:
ס ה מיי' פ"ח מהל' עבדים הל"ט סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' פד:
סא ו מיי' פי"ג מהל' אישות הל' יט טוש"ע אה"ע סי' עה סעי' ג:
סב ז מיי' פ"ח מהל' עבדים הל"י סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' פה:
סג ח מיי' פי"ג מהל' אישות הל"כ טוש"ע אה"ע סי' עה סעי' ד:
סד ט מיי' שם טוש"ע שם:
סה י כ מיי' פט"ז מהל' אישות הל"ו סמג עשין עח טוש"ע שם סי' ק סעי' ה:
סו ל מ מיי' פי"ז מהל' מלוה ולוה הל"ט סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סי' מב סעי' יד:
סז נ מיי' שם טוש"ע שם סעי' יג:
סח ס ע מיי' פי"ג מהל' אישות הל' יט ופ"ה מהל' מלכים הל' יב טוש"ע אה"ע סי' עה סעי' ג:
סט פ מיי' פ"ה מהל' מלכים הל' יב:

תוספות

הכי גרסי' בכל הספרים דאמרינן ליה זבניה הכא וזיל משום ישוב ארץ ישראל. מפרש ה"ר יוסף בן ה"ר יוסף טוב עלם אע"ג דגרסינן בהשולח (גיטין דף מה. ושם) ההוא עבדא דברח לא"י אתא מריה אבתריה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה ניכתוב לך שטרא אדמיה ואי לא מפקענא לך מדרבי אחי בר יאשיה דדריש אל תסגיר עבד אל אדוניו בעבד שברח מחוצה לארץ לארץ ישראל והכא לא מפקענא ליה מיניה אלא אמרי' ליה זיל זבניה התם מיירי כשלא היה מוצא בארץ ישראל למי ימכור לכך קאמר נכתוב לך שטרא אדמיה דאל"כ כל העבדים יפקיעו עצמן מידי אדוניהם שיברחו לארץ ור"ת פירש דהאי זבניה דהכא לאו מכירה ממש לאחרים אלא לעצמו והיינו נכתוב שטרא אדמיה:

ואין הכל מוציאין לאתויי מאי. ואם תאמר אמאי לא משני לאתויי עבד שברח לירושלים כדרבינן לעיל ואין הכל מוציאין דרישא ויש לומר דבירושלים ליכא למימר הכי דאין אנו רוצים שיהיו עבדים בירושלים יותר מדאי אלא מיוחסים. ר"ת:

הוא אומר לעלות כו'. אינו נוהג בזמן הזה דאיכא סכנת דרכים והיה אומר רבינו חיים דעכשיו אינו מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם: **היא** אומרת לצאת כופין אותה. תימה מאי איריא בא"י אפי' בשאר ארצות נמי היאך תוכל לדוחקו לצאת ממקומו וי"ל דהכא אפי' מנוה הרע לנוה היפה:

ואימא נסכא. מהכא משמע דנסכא עדיפא ממעות ודינרין של כסף דאי פחותה מאי קושיא דאין ה"נ דהא קאמר מה שירצה מגבהו אלא ודאי עדיפא ואפילו הכי פריך ואימא נסכא כיון שכתוב בו כסף סתמא לא משמע שהוא חייב לו מטבע ואמאי מגבהו מה שירצה דמשמע שיתן לו ממטבע הפחות*):

בבלה

*) [וע"ע תו' ב"ב קסה: ותו' מנחות קז. ד"ה ודלמא]

רש"י

אבל לא מעיר לכרך. בגמ' מפרש טעמא: שהנוה היפה בודק את הגוף לפי שבת מטה רע ומתוך כך חלאים באים עליו: **גמ'** ישיבת כרכין קשה. שהכל מתיישבין שם ודוחקין ומקרבים הבתים זו לזו ואין שם אויר אבל בעיר יש גנות ופרדסים סמוכים לבתים ואוירן יפה: שנוי וסת. אפילו לטובה: במרום הרים כרמו. שאין בידו ממון לקנות במקום טוב וקונה בראש ההר וכל זבלים שהוא מוליך לו טפל וזב לכרמים שתחתיו: **מתני'** הכל מעלין. את כל בני ביתו אדם כופה לעלות ולישב עמו בירושלים: אחד האנשים ואחד הנשים. אף האשה כופה את בעלה לעלות ולדור שם ואם לאו יוציא ויתן כתובה כדקתני בברייתא בגמ' בהדיא: מעות קפוטקיא. גדולות ושוקלות יותר משל א"י: **גמ'** לאתויי עבדים. היה לו עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחו: ואיידי דתנא כו'. דאינו משום מנוה הרע לנוה היפה לא אצטריך כיון דאשמעינן דמעלין מנוה היפה לנוה הרע כל שכן דאין מוציאין אפילו מן הרע ליפה: לעלות. מחוצה לארץ לארץ וכן משאר גבולין לירושלים: לצאת. מירושלים לגבולין או מארץ לחוצה לארץ: מקולי כתובה שנו כאן. כאן הקלו בכתובה וזו אחת מקולי כתובה: קסבר כתובה דאורייתא. הילכך בתר שיעבוד אזלינן כדין כל שטרי חוב: כתוב בו כסף סתם. מאה כסף ולא פירש אם סלעין אם דינרין אם פונדיונין: מה שירצה לוה מגבהו. ואפילו איסרין: ואימא נסכא. חתיכות כסף היה לכך לא פירש: ואימא פריטי. ותאמר שיתן לו נחשת או כסף שוה מאה פרוטות: וכי מי אמר לו לדוד כן. אלא מפני שהיה צריך לברוח ולצאת מארץ ישראל אל מלך מואב ואל אכיש: דבעי ר' זירא למיסק. ורב יהודה מוחה בידו להכי הוה משתמיט מיניה:

תוספות רי"ד

דהאי בינונית דגבה שמעון מראובן לכ"ע הוה בינונית אין ראובן חוזר וגובה ממנה דלגבי דידיה דלית ליה אלא זיבורית נעשה עידית ואין ב"ח גובה ממנה אלא מן הזיבורית ונמצא שמעון משתכר שגבה בינונות והגבה זיבורית ואע"פ שבשומא הן גובים נוח לו לאדם להיות לו מעט בינונית מהרבה זיבורית. וכגון שאין מעות לראובן שאילו היה לו מעות היה מגבהו לשמעון מעות ועוד היה חוזר וגובה אותן ממנו ולא היה יכול להגבותו קרקע כיון שיש לו מעות כדכתבינן לעיל בפ' הכותב. ורב ששת סבר בשל עולם הם שמין שאע"פ שאלו נעש' עידית כיון דלכ"ע חשיבא בינונית ממנה גובה ראובן ונמצא שלא הרויח כלום הפוכי משרתא הוא הילכך זה יעמוד בשלו וזה יעמוד בשלו והאי דאמרי רבנן זה גובה וזה גובה כגון שזמנו של שני לגבות הוא מאוחר מזמנו של ראשון שהראשון גובה חובו בזמנו מן השני והשני ממתין עד שיגיע זמנו לגבות מן הראשון ונמצא הראשון משתכר בהמתנת זמן אבל לעולם היכא דזמן גבייתם שוה זה יעמוד בשלו וזה יעמוד בשלו. וקי"ל רב נחמן ורב ששת הלכה כרב נחמן בדיני והכי נמי אמרינן בהלכתא קמייתא דב"ק דבשלו הן שמין: מתני' שלש ארצות לנישואין יהודה עבר הירדן והגליל אין

גמרא ומשנה

תורה אור

אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר מוציאין מנוה הרעה לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרעה רשב"ג אומר אף לא מנוה רעה לנוה יפה מפני שהנוה היפה בודק: **גמ'** בשלמא מכרך לעיר דבכרך שכיחי כל מילי בעיר לא שכיחי כל מילי אלא מעיר לכרך מ"ט מסייע ליה לרבי יוסי בר חנינא דא"ר יוסי בר חנינא מנין שישיבת כרכים קשה שנאמר °ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים: (נחמיה יא) רשב"ג אומר כו': מאי בודק כדשמואל *דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים כתוב בספר בן סירא °כל ימי עני רעים (משלי טו) והאיכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים *בן סירא אומר אף לילות בשפל גגים גגו ובמרום הרים כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו לכרמים: **מתני'** *הכל מעלין לארץ ישראל *ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד האנשים ואחד הנשים נשא אשה בא"י וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל *רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות קפוטקיא: **גמ'** *הכל מעלין לאתויי מאי לאתויי עבדים ולמאן דתני עבדים בהדיא לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי עבד שברח מחוצה לארץ לארץ דאמרינן ליה זבניה הכא וזיל משום ישיבת ארץ ישראל *הכל מעלין לירושלים לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי אפי' מנוה הרעה לנוה היפה ואיידי דתנא רישא אין מוציאין תנא סיפא נמי אין מוציאין: ת"ר *הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תצא בלא כתובה היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות ואם לאו יוציא ויתן כתובה היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת ואם לאו תצא בלא כתובה הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו יוציא ויתן כתובה: נשא אשה כו': הא גופא קשיא קתני נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר שיעבודא אזלינן אימא סיפא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר גובינא אזלינן אמר רבה *מקולי כתובה שנו כאן קסבר כתובה דרבנן: רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא: קסבר א) כתובה דאורייתא תנו רבנן *המוציא שטר חוב על חבירו כתוב בו בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בו ארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל כתוב בו סתם הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל כתוב בו כסף סתם מה *שירצה לוה מגבהו מה שאין כן בכתובה אהייא אמר רב משרשיא ארישא לאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא: כתוב בו כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו *ואימא נסכא א"ר אלעזר דכתיב ביה מטבע ואימא פריטי אמר רב פפא פריטי דכספא לא עבדי אינשי ת"ר *לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה שנא' °לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים (ויקרא כה) ב) וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר לך כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים וכן בדוד הוא אומר °כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים (שמואל א כו) וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים *ר' זירא הוה קמשתמיט מיניה דרב יהודה דבעא למיסק לארץ ישראל דאמר רב יהודה °כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר (שבת מא. כתובות כה)

בבלה

א) [ע' תוס' לעיל י. ד"ה א"ר נחמן וע"ע היטב תוס' סוטה כו. ד"ה איש] ב) [נ"ל וכי כל ג' סע"י]

מסורת הש"ס

נדרים לז: ב"ב קמז. סנהדרין קא. ע"ש
[סנהדרין ק:]
[ערכין ג.]
[גיטין מד:]
לעיל י. [ע"ש בתוס' ד"ה נותן לה]
[ערכין ג:]
[שם ע"ש]
[תוספתא פי"ב ע"ש]
[ב"ב קלב: בכורות נב.]
[תוספתא פי"ב]
[ע' תוס' מנחות קז. ד"ה ודלמא וכו' דאין מכלה סתירה וסוגיא דב"ג קסה: מנחות קז.]
[תוספ' פ"ז ע"ש]

רבינו חננאל / פירוש

מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מעיר לכרך ומכרך לעיר מוציאין מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע רשב"ג אומר אף היפה שהנוה היפה בודק. פי' ג' ארצות הן בא"י חלוקות זו מזו לנשואי אשה שאם נשא אשה בא' מהן אינו יכול לכופה לצאת אחריו מארץ לארץ אין מוציאין מזו לזו לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך מקום שוקים ומכל סביבותיה באים שם לסחורה וכל דבר מצוי בו אבל באותה הארץ מוציאין מראשה ועד סופה מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר. בשלמא מכרך לעיר מילי אלא מעיר לכרך מ"ט לא מפני שישיבת כרכים קשה דא"ר יוסי מנין שישיבת כרכים קשה שנאמר ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים פי' ומפני זה ישיבתן קשה שהכל מתיישבי זה לזה ואין שם אויר אבל בעיר יש גנות ופרדסים סמוכין לבתים ואוירן יפה. רשבג"א וכו' מאי בודק כשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחילת חולי ואפילו מרעה לטובה בודק את הגוף ומעורר על ארצות לנישואין יהודה עבר הירדן והגליל במד"א בזמן שהיה מיהודה ואירש אשה ביהודה או בן גליל שאירשה בגליל אבל בן יהודה שאירש אשה בגליל כופין אותו לצאת שע"מ כן נשאה. מוציאין מעיר לעיר שרובה ישראל ולא מעיר שרובה לעיר שרובה עובדי כוכבים. ושאל רב צמח גאון ז"ל ראובן יש לו בית בארצו ועסקו וסחורתו בה ונשא אשה ממדינה אחרת ויש ביניהם מהלך ב' ימים ומחצ ולאחר זמן אמר לאשתו בואי עמי למדינתי שעסקי וסחורתי בה ואע"פ שהמדינה שלי קטנה מזו יש בה ב"ה ומרחץ וריחים והומה ולא רצתה ללכת עמו ומה יש מן הדין והשיב שאלה זו כבר שאלו אבא מרי ז"ל וכך צוה וכתב לכם. שנינו ג' ארצות לנישואין יהודה ועבר הירדן והגליל מיהודה לגליל ומגליל ליהודה אין מוציאין מראש יהודה לסוף יהודה מראש הגליל לסוף הגליל מוציאין וכו' אלא מעיר לעיר ומכרך לכרך ואם אמרה איני יוצאה אין לה כתובה אבל מעיר לכרך ומכרך לעיר אין מוציאין ואם אינה יוצאה יש לה כתובה. כל מקום שהוא כשיעור יהודה וגליל כך אנו עושי' וא מרחץ ושווקים ושכיחו בה כל מילי אם אינה יוצאה אין לה כתובתה ואם יש בין עירו לעיר אביה מהלך יום אחד צריך להוליכה לבית אביה בכל שנה שמצאנו בפ' המדיר בדרך רחוקה שאמרו מתני' הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין א' אנשים א' נשים וא' עבדים. הכל לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאתויי עבד כנ פי' דכפינן לרבו וכתיב ליה גיטא דחירותא דכתיב ליה שטר אדמיה הכל מעלין מירושלים אפילו מנוה היפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאתויי מאי דאפילו מנוה הרע לנוה היפה: ת"ר הוא אומר לעלות כופין אותה לעלות ואם לא יוציא (ויתן) [בלא] כתובה. היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות ואם לא יוציא ויתן כתובה. הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו תצא בלא כתובה. הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו יוציא

ע א ב ג מיי' פ"ה מהל' מלכים הל' יא:
עא ד מיי' שם הל' ט:
עב ה מיי' שם הל' יב:
עג ו מיי' שם הל' יא:

בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ה' ורבי זירא ההוא בכלי שרת כתיב ורב יהודה כתיב קרא אחרינא השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה וגו' ורבי זירא ההוא שלא יעלו ישראל *בחומה ורב יהודה השבעתי אחרינא כתיב ורבי זירא ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא דאמר ג' שבועות הללו למה אחת שלא יעלו ישראל בחומה ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ימרדו באומות העולם ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי ורב יהודה אם תעירו ואם תעוררו כתיב ורבי זירא מיבעי ליה לכדרבי לוי דאמר שש שבועות הללו למה תלתא הני דאמרן אינך שלא יגלו את הקץ ושלא ירחקו את הקץ ושלא יגלו הסוד לעובדי כוכבים בצבאות או באילות השדה אמר רבי אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם מקיימין את השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה אמר רבי אלעזר *כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון שנאמר ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון א"ל *רבא לרב אשי אנן בסובלי חלאים מתנינן לה אמר רב ענן כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח כתיב הכא מזבח אדמה תעשה לי וכתיב התם וכפר אדמתו עמו עולא הוה רגיל דהוה סליק לארץ ישראל נח נפשיה בחוץ לארץ אתו אמרו ליה לרבי אלעזר אמר אנת עולא על אדמה טמאה תמות אמרו לו ארונו בא אמר להם אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוזאה אתא לקמיה דר' חנינא א"ל מהו למיחת וליבמה א"ל *אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו אמר רב יהודה אמר שמואל כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אפילו מפומבדיתא לבי כובי ההוא דנפק מפומבדיתא לבי כובי שמתיה רב יוסף ההוא דנפק מפומבדיתא לאסתוניא שכיב אמר אביי *אי בעי האי צורבא מרבנן הוה חיי רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כשרין שבבבל א"י קולטתן כשרין שבשאר ארצות בבל קולטתן למאי אילימא ליוחסין והאמר מר *כל הארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל אלא לענין קבורה אמר רב יהודה כל הדר בבבל כאילו דר בארץ ישראל שנאמר הוי ציון המלטי יושבת בת בבל אמר אביי נקטינן בבל לא חזיא חבלי דמשיח תרגמה אהוצל דבנימין וקרו ליה קרנא דשיזבתא א"ר אלעזר מתים שבחוץ לארץ אינם חיים שנאמר ונתתי צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה מתיה חיים שאין צביוני בה אין מתיה חיים מתיב ר' אבא בר ממל יחיו מתיך נבלתי יקומון מאי לאו יחיו מתיך מתים שבא"י נבלתי יקומון מתים שבחוץ לארץ ומאי ונתתי צבי בארץ חיים אנבוכד נצר הוא דכתיב דאמר רחמנא מייתינא עליהו מלכא דקליל כי טביא א"ל רבי מקרא אחר אני דורש נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה ואלא הכתיב נבלתי יקומון ההוא בנפלים הוא דכתיב ורבי אבא בר ממל האי נותן נשמה לעם עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרבי אבהו דאמר ר' אבהו אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת העולם הבא כתיב הכא לעם עליה וכתיב התם שבו לכם פה עם החמור ג) עם הדומה לחמור ורוח להולכים בה א"ר ירמיה בר אבא א"ר יוחנן כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא ולר' אלעזר צדיקים שבחוץ לארץ אינם חיים אמר רבי אילעא ע"י גלגול מתקיף לה ר' אבא סלא רבא גלגול לצדיקים צער הוא אמר אביי מחילות נעשות להם בקרקע ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם אמר קרנא דברים בגו יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את בניו *שמא לא יזכה למחילות כיוצא בדבר אתה אומר וישבע יוסף את בני ישראל וגו' א"ר חנינא דברים בגו יודע היה יוסף בעצמו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את אחיו ארבע מאות פרסה *שמא לא יזכה למחילות שלחו ליה אחוהי לרבה יודע היה יעקב שצדיק גמור היה וכו' אילפא מוסיף בה דברים מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת וביקש לירד כיון ששמע כזאת גלגל בעצמו עד יום מותו אף על פי שחכם גדול אתה אינו דומה לומד מעצמו ללומד מרבו וא"ת אין לך רב יש לך רב ומנו רבי יוחנן ואם אין אתה עולה הזהר בשלשה דברים אל תרבה בישיבה שישיבה קשה לתחתוניות ואל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים אלא שליש בישיבה שליש בעמידה שליש בהילוך כל ישיבה שאין עמה סמיכה עמידה נוחה הימנה עמידה ס"ד והאמרת עמידה קשה ללב אלא ישיבה
שאין

ירמיה כז · שיר ב · שם · שם · ישעיה לג · שמות כ · דברים לב · עמוס ז · זכריה ב · יחזקאל כו · ישעיה כו · שם מב · בראשית כב · שם מז · שם נ

א) [תוספתא דמסכת ע"ז פ"ה] ב) קדושין סח. [יבמות סב.] ב"ק מט. נדה יז.

רש"י

בכלי שרת כתיב. קרא דלעיל מיניה כתיב כי כה אמר ה' אל העמודים ועל הים ועל המכונות וגו': שלא יעלו בחומה. יחד ביד חזקה: אם תעירו ואם תעוררו. שתי שבועות בכל אחת: שלא יגלו את הקץ. נביאים שביניהם: ושלא ירחקו את הקץ. בעונם ל"א שלא ירחקו גרסינן לשון דוחק שלא ירבו בתחנונים על כך יותר מדאי: ושלא יגלו את הסוד. אמרי לה סוד העבור ואמרי לה סוד טעמי התורה: מתיר את בשרכם. לשון הפקר: ובל יאמר שכן חליתי. כלומר אל יתרעם לומר צר לי כי כולם נשואי עון: אתה על אדמה טמאה תמות. מקרא הוא בנבואת עמוס: ארונו בא. לקוברו בא"י: כך אסור לצאת מבבל. לפי שיש שם ישיבות המרבילות תורה תמיד: דנפק מפומבדיתא לבי כובי. לגור שם: א"י קולטתן. כדמפרש: אילימא ליוחסין. שנושאין נשים מא"י והא בבל מיוחס טפי דאמר מר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עא.): כל הארצות. הרי הן אצל בבל: כעיסה. המעורבת שאין ניכר בה מה בתוכה כך כל המשפחות ספק*: אלא לענין קבורה. של בבל מוליכין ארונותיהם ליקבר בא"י ושל שאר ארצות הרחוקים מא"י וקרובים לבבל קוברים בבבל שיש שם זכות תורה: וקרו ליה. לימות המשיח: לעם עליה. על א"י: ההוא בנפלים כתיב. ולעולם בא"י: אינן חיים. בתמיה: ע"י גלגול. מתגלגלים העצמות עד א"י וחיין שם: מחילות נעשה להם בקרקע. ועומדים על רגליהם והולכים במחילות עד א"י ושם מגלגלין ויוצאים: דברים בגו. יש כאן דברים מסותרים בדבר זה וצריך לתת להם לב: שצדיק גמור היה. ולא היה צריך לזכות א"י: שלחו ליה אחוהי לרבה. רבה בר נחמני בפומבדיתא היה והיה לו אחים בא"י ושלחו אגרת זו כדי שיעלה אצלם: אילפא מוסיף בה דברים. עוד שלחו לו כן: מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת. שנתן בה עיניו והיא בח"ל: ואע"פ שחכם אתה. יפה לך לעלות כאן ללמוד מפי רב שאין דומה הלומד מעצמו כו': וא"ת אין לך רב. כאן שיוכל ללמדך:
שאין

תוספות

בבלה יובאו ושמה יהיו. אע"ג דהאי קרא בגלות ראשון כתיב י"ל דבגלות שני נמי קפיד קרא: שלא יגלו סוד העיבור כדאמרינן (שבת דף עה.) כי היא חכמתכם ובינתכם זהו סוד העיבור:
בלבוסיקן

תוספות רי"ד

יוציא ויתן כתובה. היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא תצא ואם לאו תצא שלא בכתובה: מתני' נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל. נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפודקיאה נותן לה ממעות ארץ ישראל. נשא אשה בקפודקיאה וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל. רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפודקיאה. נשא אשה בקפודקיאה וגירשה בקפודקיאה נותן לה ממעות קפודקיאה. פי' מעות קפודקיאה הן גדולות ממעות ארץ ישראל. ואמרי' הא גופא קשיא קתני נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפודקיאה נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר שעבודא אזלינן והדר תני נשא אשה בקפודקיאה וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר גוביינא אזלינן אמר רבא מקולי כתובה שנו כאן פי' זו היא א' מקולות שהעלו חכמים בכתובה וקסבר ת"ק כתובת אשה מדרבנן ורשב"ג סבר כתובת אשה דאורייתא פלוגתא היא בשמעתא קמייתא דמכלתין: ת"ר המוציא שט"ח על חבירו כתוב בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל כתוב בו סתם הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל. מה שאין כן בכתובה. אהייא אמר רב משרשיא ארישא ולאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא. פי' ארישא קאי דתני כתוב בו בבבל וכו' אלמא בתר שעבודא אזלי' ולאו בתר גוביינא משא"כ בכתובה דלא אזלינן בתר שעבודא אלא להקל שאם היה השעבוד במקו' שהמטבע גדול והגוביינא במקום שהמטבע פחות ממנו אזלינן בתר גוביינא דכתובה היא מדרבנן ולא דמיא לב"ח. ולאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא ודינה כדין ב"ח ואין הלכה כרשב"ג חדא דהא מתניתא מספקא מיניה. ותו דתנן סתמא בפ' יש בכור לנחלה דלא כותיה דתנן התם הבכור נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם ואינו נוטל בשבח ולא בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה ולא בנות במזונותיהן ולא היבם וכולן אינן נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק ואקשי' בגמ' על מאי דתני ולא האשה בכתובתה איני והאמר שמואל ב"ח גובה את השבח. א"ר אבא מקולי כתובה שנו כאן. אלמא קילא כתובה מב"ח דב"ח טריף משבחא דלוקח שאע"פ שהלוקח השביחה לאחר שקנאה אתי ב"ח וטריף לה כאשר היא משובחת ולא יהיב ליה מידי ואילו בכתובה תנן דלא שקלא שבחא שאם באה לטרוף מן הלקוחות ואם השביחו את השדה אינה יכולה לטרוף את השבח ש"מ כתובה דרבנן ומ"ה לא דמיא לב"ח והלכתא כסתם משנה ועוד דתני לה גבי הלכתא פסיקתא התם דכל הני דמתנו בהא מתני' הלכות פסוקות הן עיין בערך מ"ב בס"ה: ת"ר לעולם ידור אדם בארץ ישראל ואפילו בעיר שרובה עובדי כוכבים ולא ידור בח"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכו' *) שנאמר לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים וכך בדוד הוא אומר כי גירשוני [היום] מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים: א"ר אלעזר כל הדר בא"י שרוי בלא עון שנאמר העם היושב בה נשוי עון: אמר רב ענן כל הקבור בא"י כאילו קבור תחת המזבח כתיב הכא מזבח אדמה תעשה לי וכתיב התם וכפר אדמתו עמו: עולא הוה רגיל דהוה סליק לא"י נח נפשיה בחו"ל אתו אמרי ליה לר' אלעזר קרי עליה [אנת עולא] על אדמה טמאה תמות אמרו לו אתא ארונו אמר להן אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה. ההוא גברא דנפלה ליה יבמה (כי הויא) [בי חוזאה] אתא לקמיה דר' חנינא א"ל מהו למיחת ליבומה התם א"ל אם אחיו נשא גויה ברוך המקום שעקרו אחיו ירד תחתיו אמר רב יהודה אמר שמואל כשם שאסור לצאת מא"י לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות: סליק מסכת כתובות

כך היה הדין בזמן שהיו ישראל על אדמתן.

הגהות

נ"ל כחומה וכן בסמוך. יעב"ץ

[וע"ע רש"י קדושין סט: ועא. ד"ה עיסה]

[אסתר דנ"ל רבינא וכ"א בע"י דהא כשמת רבא נולד רב אשי כדאיתא קדושין עב: ובילקוט איתא ר' אבא]

[נ"ל אם אחיו של זה נשא רש"ל]

גליון הש"ס

גמ' ע"י גלגול. עיין סוטה ה ע"א תוס' ד"ה כל אדם:

[קדושין סט: ודף עא.]

נ"א שלא קיבל עליו צער מחילות [וכן נ' הילקוט וכ"א בע"י] נ"א שלא קיבל עליו וכו'

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

שאין בה סמיכה. כמו במנות או בקתדראות יש סמיכה בספסלין וכסאות אין סמיכה: אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור. מספקא ליה אי חוששין לזרע האב אי לא הלכך אפי' היא בת חמורה נקבה אין מרביעין עליה חמור שמא חוששין לזרע האב ונמצא מרביע כלאים ורבנן פליגי עליה ואמרי אין חוששין לזרע האב ואם בת סוסיא היא מרביעין עליה סוס ואם בת חמורה היא מרביעין עליה חמור הכי איתא בפרק אותו ואת בנו: רפאים בל יקומו *מרפה עצמו מדברי תורה: וארץ רפאים תפיל. וארץ לרפאים תפיל: מצאתי להם תקנה. יהנו לתלמידי חכמים מנכסיהם:

שאין בה סמיכה עמידה שיש בה סמיכה נוחה הימנה וכן אמרו יצחק ושמעון ואושעיא אמרו דבר אחד הלכה כר' יהודה בפרדות *דתניא רבי יהודה אומר °פרדה שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה אמר רב נחמן בר יצחק יצחק זה רבי יצחק נפחא שמעון זה ר"ש בן פזי ואמרי לה ר"ל אושעיא זה רבי אושעיא ברבי אמר ר' אלעזר עמי הארצות אינן חיים שנאמר °מתים בל יחיו וגו' תניא נמי הכי מתים בל יחיו יכול לכל ת"ל רפאים בל יקומו במרפה עצמו מדברי תורה הכתוב מדבר א"ל ר' יוחנן *לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי ההוא במרפה עצמו לעבודת כוכבים הוא דכתיב א"ל מקרא אחר אני דורש דכתיב °כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו וכל שאין משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו כיון דחזייה דקמצטער א"ל רבי מצאתי להן תקנה מן התורה °ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב °כי ה' אלהיך אש אוכלה אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה *פרקמטיא לתלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה כיוצא בדבר אתה אומר °לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה א"ר חייא בר יוסף עתידין צדיקים שמבצבצין ועולין בירושלים שנאמר °ויציצו מעיר כעשב הארץ ואין עיר אלא ירושלים שנאמר °וגנותי אל העיר הזאת וא"ר חייא בר יוסף עתידים צדיקים שיעמדו במלבושיהן *ק"ו מחטה מה *חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושין צדיקים שנקברו בלבושיהן על אחת כמה וכמה וא"ר חייא בר יוסף *עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר °יהי פסת בר בארץ ת"ר יהי פסת בר בארץ בראש הרים אמרו עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים ושמא תאמר יש צער לקוצרה תלמוד לומר °ירעש כלבנון פריו הקב"ה מביא רוח מבית גנזיו ומנשבה עליה ומשרה את סלתה ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פיסת ידו וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו °עם חלב כליות חטה אמרו עתידה חטה שתהא כשתי כליות של שור הגדול ואל תתמה שהרי שועל קינן בלפת ושקלוהו ומצאו בו ששים ליטרין בליטרא של צפורי תניא אמר *רב יוסף מעשה בשיחין באחד שהניח לו אביו שלשה בדי חרדל ונפשח אחד מהן ונמצאו בו תשעה קבין חרדל ועציו סיככו בו סוכת יוצרין: אמר ר"ש בן [א] תחליפא קלח של כרוב הניח לנו אבא והיינו עולים ויורדים בו בסולם °ודם ענב תשתה חמר אמרו לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה יש בו צער לבצור ולדרוך העולם הבא מביא ענבה אחת בקרון או בספינה ומניחה בזוית ביתו ומספק הימנה כפטוס גדול ועציו מסיקין תחת התבשיל ואין לך כל ענבה וענבה שאין בה שלשים גרבי יין שנא' °ודם ענב תשתה חמר אל תקרי חמר אלא חומר כי אתא רב דימי אמר מאי דכתיב °אוסרי לגפן עירה אין לך כל גפן וגפן שבא"י שאין צריך עיר אחת לבצור °ולשורקה בני אתונו אין לך כל אילן סרק שבא"י שאינו מוציא משוי שתי אתונות ושמא תאמר אין בו יין ת"ל °כבס ביין לבושו ושמא תאמר אינו אדום *ת"ל ודם ענב תשתה חמר ושמא תאמר אינו מרוה ת"ל סותה ושמא תאמר אין בו טעם ת"ל חכלילי עינים מיין כל חיך שטועמו אומר לי לי ושמא תאמר לנערים יפה ולזקנים אינו יפה ת"ל ולבן שנים מחלב אל תיקרי לבן שנים אלא לבן שנים *פשטיה דקרא במאי כתיב כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם רמוז בעיניך דבסים מחמרא ואחוי לי שיניך דבסים מחלבא מסייע ליה לר' יוחנן דאמר ר' יוחנן טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב שנאמר ולבן שנים מחלב אל תקרי לבן שנים אלא לבון שינים רב חייא בר אדא מקרי דרדקי דר"ל הוה איפגר תלתא יומי ולא אתא כי אתא א"ל אמאי איפגרת א"ל דלית אחת הניח לי אבא ובצרתי ממנה יום ראשון ג' מאות אשכולות אשכול לגרב יום שני בצרתי ג' מאות אשכולות שתי אשכולות לגרב יום שלישי בצרתי ממנה ג' מאות אשכולות שלש אשכולות לגרב והפקרתי יותר מחציה א"ל אי לאו דאיפגרת הוה עבדא טפי רמי בר יחזקאל איקלע לבני ברק חזנהו להנהו עיזי דקאכלן תותי תאיני וקנטיף דובשא מתאיני וחלבא טייף מנייהו ומיערב בהדדי אמר היינו זבת חלב ודבש א"ר יעקב בן דוסתאי מלוד לאונו שלשה מילין פעם אחת קדמתי בנשף והלכתי עד קרסולי בדבש של תאנים *אמר ר"ל לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של צפורי והוי שיתסר מילין אשיתסר מילין *אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של כל ארץ ישראל והויא

תורה אור

העושה פרקמטיא. מתעסק בממון ת"ח כדי להגיע לידם שכר והם פנויין לעסוק בתורה ע"י אלו וכתיב חיים כולכם היום ע"י דיבוקן של תלמידי חכמים יזכו לחיות: גלוסקאות וכלי מילת. דרוש פסת בר לשון פיסת היד שהיא רחבה וחטה רחבה לא משכחת אלא פת אפויה וכלי מילת דרוש פסת ל' כתונת פסים: שתתמר. לשון תומר דקל: קינן בלפת. ניקב בו עד שעשה לידתו בתוכו ואעפ"כ שקלו את המותר ששים ליטרין: נפשח. נגדל אחד מהן מן הקלח: והיינו עולים בסולם. ללקט עליו העליונים: ודם ענב תשתה. מתוך הענבה תשתהו ולא תצטרך לדורכו: חומר. כור והוא שלשים סאין: גרבי. סאה: אין לך כל אילן סרק. שלא יעשה פרי: אין בו יין. אין בו ליחלוח בפרי: סותה. לשון הסתה שהיין מסית את השכור: רמוז לי בעיניך. ותתרגם לשון שחוק ומחוך חוך לי בעיניך שלך וטוב לי מיין כשתראני פנים צהובות ושוחקות: ואחוי לי שיניך. זו לשון שחוק שהשוחק שיניו נגלין: איפגר. לשון בטול: דלית. כרם המודל על גבי כלונסות טרילי"ה בלע"ז: הוה עבדא טפי. שהרי ראית שבכל יום היין מתמעט מן האשכולות וזהו עונש הבטול: קדמתי בנשף. קודם עמוד השחר:

בלבושיהן. משמע בלבושיהן שנקברו דהיינו תכריכין אבל בירושלמי דהגושא אמר רבי לבניו מעטו בתכריכין שעתידין לדיקים שיעמדו בלבושיהן משמע מעטו בתכריכין שעתידין לדיקים שלא יעמדו בתכריכין אלא °בלבושיהן מחיים:

מנשק

[נ"ל במרפה עצמו]

עד א מיי' פ"ט מהל' כלאים הל' ד סמג לאוין רפא טוש"ע י"ד סימן רלז סעיף ז וט:

[ברכות לד: סנהדרין לט.]

[סנהדרין ל:]

[נ"ל ר' יוסי וכ"א בע"י]

הגהות הגר"א

[א] גמ' אר"ש בן תחליפא. נ"ל חלפתא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בלבושיהן וכו' בלבושיהן מחיים. ובירושלמי שם אמר על ההיא דרבי אמר לא כמו דבר כם אזיל הוא אתי ורבנן אמרי כמו דבר כם אזיל הוא אתי מבואר דפליגי בזה רבי ורבנן וס"ל לרבנן דעומדין בלבושיהן שנקברו. וצ"ע:

חולין עט. [תוספתא כלאים פ"א]

ישעיה כו

[סנהדרין קיא.]

שם

דברים ד

שם

[שבת סג. פסחים נג:]

דברים ל

תהלים עב

[עי' תוס' חולין קיז: ד"ה חטה]

מ"ב יט

[שבת ל:]

תהלים עב

שם

דברים לב

שם

שם

בראשית מט

שם

שם

[נ"ל ת"ל וברם ענבים ושמא כו' וכ"ה בע"י]

[ערכין כב: וש"נ]

מגילה ו. ע"ש

[שם ע"ש]

והויא כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי כ"ב
פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי רבי חלבו
ור' עוירא ור' יוסי בר חנינא איקלעו לההוא
אתרא אייתו קמייהו אפרסקא דהוה כאילפס
כפר הינו ואילפס כפר הינו כמה הוי ה'
סאין אכלו שליש והפקירו שליש ונתנו לפני
בהמתן שליש לשנה איקלע ר' אלעזר להתם
(תהלים קז) ואייתו לקמיה נקטו בידיה ואמר °ארץ פרי
למלחה מרעת יושבי בה רבי יהושע בן לוי
איקלע *לגבלא חזנהו להנהו קטופי דהוו
קיימי כי עיגלי אמר עגלים בין הגפנים
אמרו ליה קטופי נינהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה
פירותייך לערביים הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייא
להתם חזנהו דהוו קיימי כעיזי אמר עזים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא
תעביד לן כי חברך: תנו רבנן בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה
חמשת ריבוא כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה שבעים כורין
דתניא אמר רבי מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים
(בראשית יג) כורין ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים שנאמר °כגן ה' כארץ
מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהוו מרבו בה מלכים
(ישעיה ל) דכתיב °כי היו בצוען שריו ואין לך טרשים בכל א"י יותר מחברון דהוו
קברי בה שיכבי ואפילו הכי חברון מבונה על אחת משבעה בצוען דכתיב
(במדבר יג) °וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים *מאי נבנתה אילימא נבנתה
ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנאמר
(בראשית י) °ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שמבונה על אחת משבעה בצוען
והני מילי בטרשים אבל שלא בטרשים חמש מאה והני מילי שלא
(שם כו) בברכותיה אבל בברכותיה כתיב °ויזרע יצחק בארץ ההיא וגו' תניא אמר
רבי יוסי סאה ביהודה היתה עושה חמש סאין סאה קמח סאה סלת סאה
סובין סאה מורסין וסאה קיבוריא א"ל ההוא צדוקי לר' חנינא יאה משבחיתו
בה בארעכון *בית סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר ממנה
עיבור ממנה קיטניות ממנה רועות מקנתי א"ל ההוא בר אמוראה לבר
ארעא דישראל האי [תאלתא] דקיימא אגודא דירדנא כמה גדריתו מינה
אמר ליה שיתין כורי א"ל (א) אכתי לא עייליתו בה אחריבתוה אנן
מאה ועשרים כורי הוה גזרינן מינה אמר ליה אנא נמי מחד גיסא
(ירמיה ג) קאמינא לך אמר רב חסדא מאי דכתיב °ואתן לך ארץ חמדה נחלת
צבי למה ארץ ישראל נמשלה לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו
מחזיק בשרו אף ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה דבר אחר מה צבי
זה קל מכל החיות אף *ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה
אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף ארץ ישראל קלה לבשל ואין פירותיה
שמנים תלמוד לומר זבת חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש *רבי
אלעזר כי הוה סליק לארץ ישראל אמר פלטי לי מחדא כי סמכוהו אמר פלטי
(יחזקאל יג) לי מתרתי כי אותבוהו בסוד העיבור אמר פלטי לי מתלת שנאמר °והיתה
ידי אל הנביאים החוזים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו זה סוד עיבור ובכתב
בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה ואל אדמת ישראל לא יבואו כמשמעו רבי
זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למעבר נקט במצרא וקעבר אמר
ליה ההוא צדוקי *עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפזיזותייכו
קיימיתו אמר ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דזכינא
לה: ר' אבא מנשק כיפי דעכו ר' חנינא מתקן מתקליה ר' אמי ורבי אסי
קיימי

רש"י

והוה כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי. כשתארך כל המקומות ישתער לכך: נקטו בידיה. מאחר קטנות נאחזות בידו אחת: קטפי. אשכולות כדמתרגמינן (ויקרא כה) לא תבצור לא תקטוף: לשנה. לסוף שנה: בברכותיה. כשהשנה מבורכת: בישיבתה של צוען. כלומר כדמפרש ואזיל ומצוען אתה למד לארץ ישראל כדמפרש ואזיל: אני ראיתי בבקעת בית שאן. שהיא משאר ארצות: בית סאה עושה שבעים כורים. וכיון דבשאר ארצות יש שבעים כורים כל שכן בארץ מצרים שאין לך מעולה בכל הארצות כמצרים שהרי נמשלה לגן ה' ואין במצרים מדינה מעולה כצוען: דמרבו בה מלכי. מצרים שנאמר כי היו בצוען שריו על מלכי ישראל הכתוב מדבר לגנאי שמרדו בהקב"ה וסמכו על מלכי מצרים ותמיד היו שריהם ושלוחיהם מצויין בצוען שלוחים למלך מצרים מביאין תשורה: מבונה. בנויה בכל טוב מבונה לשון פרי כדכתיב (בראשית ל) ואבנה גם אנכי ממנה: לבנו הקטן. לכנען: לבנו גדול. למצרים: על אחת משבעה. הרי שבע פעמים שבעים כורים הרי ד' מאות ותשעים ובמקום שאינו טרשים כחברון יש להוסיף עד חמש מאות ובברכותיה כתיב מאה שערים על אחת שבשאר שנים נתברך למאה מאה פעמים חמש מאות הרי חמשת ריבוא: סאה קמח. הוא אבק דק היוצא מן הנפה והחטין טחונין ברחיים של גריסין ואינן טחונין דקין והנפה מוציאה הקמח וקולטת פסולת ומחזיר מה שבנפה לריחים: סובין. שהמכתשת מוציאה כשלותתין חטין לסולת כותשין אותן במכתשת: מורסין. הן סובין היוצאין באחרונה: קיבוריא. קמח שאינו יפה שעושים ממנו פת קבור וקורין שאגדי"ר: יאה משבחיתו בה בארעכון. יפה אתם משבחין אותה: בית סאה הניח לי אבא. בארץ ישראל: א"ל ההוא בר אמוראה. אחד מבני האמורי אמר ליהודי תחלת ביאתו לארץ: הך תאלתא דקיימא אגודא דירדנא. דקל פלוני העומד על שפת הירדן: כמה גדריתו מינה. כמה תמרים אתם גודרים הימנו לקיטת תמרים קרויה גדירה בלשון [משנה וגוזרא בלשון] ארמי: אין עורו מחזיק את בשרו. שהעור כווץ וגומד לאחר הפשטו: אינה מחזקת פירותיה. עושה פירותיה מרובין עד אין מקום להכניסן: פלטי לי מחדא. נצלתי מאחת מהן מן הקללות האמורות במקרא: נקט במצרא. יש מקום שאין גשר ומשליכין עץ על רוחב הנהר משפה לשפה ואינו רחב לילך עליו כי אם אוחז בידיו בחבל המתוח למעלה הימנו קשור שני ראשיו בשתי יתידות אחת מכאן ואחת מכאן בשני עברי הנהר: עמא פזיזא. עם בהול: דקדמיתו פומייכו לאודנייכו. מתחלתכם הייתם בהולים שהקדמתם נעשה לנשמע ועודכם בבהלתכם כבתחלה למהר לעשות דבר בלא עתו: כיפי. אלמוגים לישנא אחרינא כיפי דעכו סלעים: מתקן מתקליה. משוה ומתקן מכשולי העיר מחמת חיבת הארץ שהיתה חביבה עליו ומחזר שלא יצא שם רע על הדרכים:
קיימי

תוספות

מנשק כיפי דעכו. משמע דמארץ ישראל הוא וכן בשילהי מי שאחזו (גיטין דף עו:) ותימה דבפ"ק דגיטין (דף ב. ושם) תנן עכו כארץ ישראל לגיטין משמע דהוי מחוץ לארץ ומפרש בירושל' חציה בארץ וחציה בחוץ לארץ: **רבי** חנינא הוה מתקל מתקליה. פירוש שוקל אבנים ומוצאן קלות אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל כיון ששקלן ומצאן כבידות אמר כבר נכנסתי לארץ ישראל וכן מפרש בתנחומא בפרשת שלח לך כשעלה ר' חנינא הגדול מבבל בקש לידע אם נכנס לא"י והיה שוקל אבנים כל זמן שהיו קלות אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל כיון שמצאן כבידות אמר אין אלו אלא אבני ארץ ישראל והיה מנשקן וקורא עליהן את הפסוק הזה כי רצו עבדיך את אבניה:
דור

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ה מהל' מלכים הלכה יא:
עו ב שם הלכה י:

מסורת הש"ס

[עי' תוס' ע"ז נט. ד"ה איקלע]

סוטה לד:

[עי' תוס' ב"ב יא. ד"ה ולא את]

[עי' ר"ה יב. וברש"י שם] [גע"ק וב"ע גיטין מז.]

[שבת פח.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה לא עייליתו בה אכתי: א"נ כתוס אנן:

דור שבן דוד בא. אוידי דאיירי בברכת העולם הבא דהיינו לימות המשיח נקט לה נמי הכא:

עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות כו'. לפי שרוצה לסיים בדבר טוב נקט לה הכא ולא קאמרה לעיל דאיירי בהני מילי:

קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא ר' חייא בר גמדא מיגנדר בעפרה שנאמר °כי (תהלים קב) רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו אמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא דור שבן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר צירוף אחר צירוף שנאמר °ועוד בה עשיריה ושבה והיתה (ישעיה ו) לבער תני רב יוסף בזוזי ובזוזי דבזוזי אמר רב חייא בר אשי אמר רב עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות שנאמר °כי עץ (יואל ב) נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם:

קיימי משמשא לטולא. כשהשמש הגיע למקום שהן יושבין וגורסין וחמה מקדרת עליהן עומדין משם לישב בצל ובימי הצנה עומדין מן הצל ויושבין בחמה כדי שלא יוכלו להתרעם על ישיבת ארץ ישראל: כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו: קטיגוריא. הרבה מסטינים ומלמדים חובה יעמדו עליהם: צירוף אחר צירוף. גזירות על גזירות: ועוד בה עשיריה. כשתשעה החלקים יהיו אבודין ולא נותר כי אם העשירית אף היא תשוב והיתה לבער: בזוזי ובזוזי דבזוזי. שוללים אחר שוללים: כי עץ נשא פריו. מדכתיב תאנה וגפן נתנו חילם הרי עץ פרי אמור מה תלמוד לומר כי עץ נשא פריו אף אילני סרק ישאו פרי:

תורה אור

הדרן עלך שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

הדרן עלך שני דייני גזירות

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך:

*) **הדרן** עלך מסכת כתובות והדרך עלן דעתן עלך מסכת כתובות ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת כתובות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא **) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת כתובות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה · וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא. ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא. בריך הוא לעלא מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן. ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באוריתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

*) [פירוש הנוסח על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג. בספר זכיות ח"א פ"ג]. **) [בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו].

בתולה נשאת

א (א) יבם שעמד בדין וברח או חלה אחר שעמד בדין ונתרצה לייבם חייב במזונותיה. ד"ה לפיכך : דף ב' ע"ב
ב גט שכתוב בו שבוע שנה חדש שבת כשר. ד"ה דילמא לאפוקי :
ג גט מאוחר כשר [א]. בא"ד :
ד בשעת קידושין אומר כדת משה וישראל. ד"ה אדעתא : דף ג' ע"א
ה אונס דלא שכיח כלל לכ"ע יש אונס. אונס דשכיח או שכיח ולא שכיח אין אונס. ד"ה א"ד :
ו ועתה נוהגין לישא אף בו' בשבת [ב]. ד"ה אי איכא :
ז ר"ת התיר בת ישראל שהמירה דתה לעבודת כוכבים ובא עליה עובד כוכבים שיכול לקיימה כשנתגייר וריב"א חולק. ד"ה ולדרוש להו : דף ג' ע"ב
ח כשהיא קרקע עולם אינה חייבת למסור עצמה למיתה דאינה עושה מעשה. בא"ד :
ט תנן "הבא "על "אשתו ישינה עמה באבלו (נ"ל טעות ולכן נקדתי כי אדרבה מוכח מהתום' דיכור ובועל כו' דבאבילות אסור אפילו בעל וכן איתא להדיא בגמרא ע"ש אכן אחר העיון י"ל דר"ל אבילות דעלמא ואז מותר לישן אם בעל ודוקא בהא אבילות דמת לו מת אסור כיון דאקילו ביה רבנן אבל מ"מ מהתוספות אין להוכיח דבר רק מהגמרא ודו"ק) :
י נטילת סנדל ועטיפת ראש וכפיית מטה באונן מותר ומקילין טפי באנינות דאורייתא מאבילות דרבנן. ד"ה בועל : דף ד ע"א
יא אין תוספה דוחה שאר אבילות כי אם אביו של חתן או אמה של כלה. ד"ה אבל :
יב מתה אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו שלש רגלים [ג] אין לו בנים (ב) נושא אחר ל' יום יש לו בנים קטנים נושא אחר ז' תוך ל' ובועל אחר שלשים. אם יש לו בנים קטנים מותר לישא ואפילו אם היא אבילה. בא"ד :
יג מת אביו ואמו יכול לכנוס תוך י"ב חדש אפי' יש לו בנים. בא"ד :
יד על כל מתים אסור לילך לבית המשתה כל ל' על אביו ואמו י"ב חדשים אא"כ של מצוה. ביבמות [ד] כתבתי מה קרוי סעודת מצוה. בא"ד :
טו דברים שבצנעה אסור אפילו בשבת בימי אבלו. ד"ה אבל דברים :
טז נדה אסורה בפריסת סדין לבעלה ואשה עושה לבעלה אפי' הכניסה לו ד' שפחות. ד"ה והצעת : ע"ב
יז הצעת כרים וכסתות מותר לנדה ואשה אינה עושה אותן לבעלה אם הכניסה לו ג' שפחות. בא"ד :
יח אבלים הנשארים בבית מיד אחר שיחזרו פניהם מן המת חל עליהם אבילות. ד"ה עד שיסתום :
יט גולל מטמא כשפירש ולא כשטמון בקרקע. גולל הוא המצבה. בא"ד :
כ עי"כ דרך לשחוט עופות וכד' פרקים שוחטין בהמות. ד"ה אלא : דף ה
כא מוהל דלא מיין דמא סכנתא היא ומעבירין ליה והוא דוחה שבת. ד"ה דם מיפקד : ע"ב
כב מלאכה שאינה צריכה לגופה הגם דשריא משום צערא אפ"ה גבי מצוה היא אסורה ומתירין יותר משום צער ממה שמתירין משום מצוה לר"ת : ד"ה לדם הוא :
כג פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור אלא במקום צער או מצוה. והערוך ור"ת חולקין. ד"ה האי מסוכרייתא : דף ו ע"א
מסננין יין בסודרין. בא"ד : (משנה היא בפרק תולין) :
כד אסור לסחוט בשאר משקין כגון יין ושמן כמו במים. בא"ד :
כה אשה מערמת וטובלת בבגדיה. בא"ד :
כו הוצאת קטן לטייל מותר בי"ט. ד"ה מתוך : דף ז ע"א
כז לצורך עובד כוכבים שרי לדידן להוציא. בא"ד : (עיין בפנים דמשמע דאינו שרי אפי' אי הוי רה"ר שלנו כתאר בא נה מעורבת אכן בתוספות דפרק קמא דביצה משמע דשרי ע"ש) :
כח מותר לבשל ולעשות סעודה בשבת. ד"ה והלכתא שם :
כט ברכת אירוסין לאשה המתקדשת ע"י שליח יש לספק בו [ה]. ד"ה שנאמר : ע"ב
ל (ג) התחיל בסעודה בליל ה' והוא יומא קמא מברך גם למחר ז' ברכות וכן הותחלה יום ד' ולא נגמרה עד הלילה מברך ז' ברכות בלילה וביום. (זה אינו בתוספות שלנו ובאג"ן הוא) :
לא בני אדם שלא מדמנו לנישואין אין לברך שבעה ברכות. כשחתן הולך עם כלתו לעיר אחרת אין לברך אלא בבית חתנים [ו]. (ג"ז אינו בתום' שלנו) :
לב פנים חדשות הן בני אדם שמרבין בשבילן השמחה יותר. ד"ה והוא :
לג ברכות לעסוק בד"ת והערב נא ברכה אחת היא. ד"ה שהכל : דף ח
לד ברכות אבלים שבברכת המזון בעשרה : ד"ה כי תניא : ע"ב
לה ראה שזינתה אשתו אף בלא עדים אסורה לו. ד"ה קיטי : דף ט
לו המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו. ד"ה ומי אמר :
לז מהיום אם מתי לא אל מאותה שעה ממש. ד"ה כל היוצא : ע"ב
לח אשת כהן שנאנסה לא הפסידה כתובתה. [ז] (ד) תד"ה אי למיתב :
לט היא אומרת משארסתני נאנסתי נאמנת : [ד"ה לא]
מ כותבין בכתובת בתולה כסף זוזי מאתן דחזי ליכי מדאורייתא. ד"ה אמר ר"נ : דף י

מא [התמשים] שקל אין נותנין יותר אף אם הוסיפו עליו במקום אחד אלא כשהוסיפו בכ"מ כמו בפדיון הבן : ד"ה נותן :
מב ירושלמי כתובה במטבע היוצא. בא"ד :
מג יש זכייה לקטן מן התורה לפי גירסת ספרים דב"מ והא דאין שליחות לקטן היינו דווקא בדבר שיש בו קצת חובה. ד"ה מטבילין : דף יא
מד ראוי לכתוב דחזי ליכי (מדאורייתא) בתוספות שמוסיפין לבעולות ולמיותמות. (ה) ד"ה בית דין : דף יב ע"ב
מה איני יודע אם הלויתני מעולם פטור אבל הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך חייב : ד"ה מנה לי :
מו אין אוסרים על יחוד אשת איש אם לא שיהיה נואף והיו מלקין על יחוד פנויה : ד"ה מעלה : דף יג
מז פירש א' מעשרה ובעל ותפס הכן מוציאין מידו. ד"ה פשיטא : ע"ב
מח יוחסין בעי' תרי רובי וספק ספיקא לא מהני. ד"ה אלמנה : דף יד
מט חוץ לבית לא חשיב קבוע אלא בבית. ד"ה דילמא : דף טו
נ בפיקוח נפש אין הולכים אחר הרוב וחיישינן למיעוט. (אינו בתום' אבל מוכח סוף מהגמ') : [ועיין בגליון תוספות ישנים] :
נא ספק עובד כוכבים ספק ישראל אין חייב להחיותו : ד"ה אם רוב : ע"ב
נב מפרנסים עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל (ו). ד"ה להחזיר :

האשה שנתארמלה

נג הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מ"מ [אם אין כתובה בידה] נאמן לומר פרעתיך מנה במגו דהאלמנה נשאתיך או פרעתיך הכל במגו דאין את אשתי. ד"ה וליחוש : דף ט"ז ע"ב
נד מת מצוה אין נוטלין אותו ממקום שנמצא. ד"ה מבטלין : דף יז
נה שימוש ת"ת גדול מלימודה. בא"ד :
נו מבטלים ת"ת לכל מתים אפי' אינו מת מצוה. ד"ה להוצאת :
נז מת בעיר מבטלין כולן מלאכתן בשעת הוצאתו. בא"ד :
נח (ז) מלאכה מבטלין אף למאן דלא קרי ותני אבל ת"ת לא מבטלין אלא דווקא למאן דקרי ותני. ד"ה אבל : ע"ב
נט אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שנה ובפני הלוקח שנה הוי חזקה ר"ת פירש דהיינו שהיה הבן גדול בתחלת חזקה. (היינו דווקא לרשב"א עיין בפנים) ד"ה ואחת :
ס מודה מקצת גבי פקדון חייב שבועה. ורש"י חולק. ד"ה חזקה : דף יח
סא לא אמרי' מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא : ד"ה ובכולי : ע"ב
סב בשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם. בא"ד :
סג לא אמרינן מגו בב' עדים אלא במקום דאי בעי הוו שתקי. ד"ה אין נאמנים :
סד פלגינן דיבורא היכא דאינן מכחישין גוף העדות כמו פלוני רבעני. ד"ה ואין אדם :
סה בעדות בעינן תחלתו וסופו בכשרות. ד"ה מלוה :
סו בפרהסיא בכולהו יהרג ואל יעבור : ד"ה דאמר מר. דף יט
סז המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול. ד"ה וכגון : "שטר "ביד "שליש "אין "יכול "למחול. בא"ד : (כל מה שנקדתי לא מצאתי לא בתוספות שלנו ולא בשאג"ן ולע"ד טעות הוא דהא אפילו כשמכר השטר ושטר ביד הלוקח דאין לך שליש גדול מזה אפ"ה יכול למחול כ"ש כשהוא ביד שליש. ולע"ד שצריך להיות במעמד ג' הגם כי אינו מוכח גם זה מהתום' כאן מ"מ הדין הוא אמיתי כדאיתא פר"ק דב"מ ודו"ק) :
סח הנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו נוטלין מזה ונותנין לזה (ח). ד"ה מנין :
סט כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו למוסרו ללוה ולא למלוה. ד"ה אעולה :
ע על פה לא אתי ומרע לשטרא אפי' ע"י מגו. (וצ"ע [ח] כי זה לר"נ אבל למר בר רב אשי דקי"ל כוותיה בכל דוכתא בר ממיפך שבועה ותיזרי לא הוי הכי עיין בפנים). ד"ה אמר רב נחמן : דף יט ע"ב
[ע] מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו (הפשר שהוא שאג"ן ועיין במסכת שבת פרק המוציא דף ע"ח) :
עא בדבר ספק אם תקפו מוציאין אותו מידו. ד"ה והוקי : דף כ
עב לרש"י המע"ס היינו כל דאלים גבר. בא"ד :
עג ב' כתי עדים המכחישות זו את זו כל אחת באה בפני עצמה ומעידה דאוקמי' אחזקה. ד"ה הלא אמר ר"נ :
עד אותו ממון שמעידין עליו אוקי בחזקת בעלים הראשונים ומטלטלין בחזקת המחזיק (וצ"ע). ד"ה ואוקי ממונא :
עה אין מקיימין שטר [משטר] שביד המלוה ע"י דמוי חתימה להתימה אם לא שמכיר על ידי טביעת עין. ד"ה דילמא :
עו אין לקיים מדומיא חתימתו לכתיבת ספר שכתב. (מרדכי) : עדים יכולים להעיד ראינו שטר שנתקיים בב"ד (ט) ועד אחד בשטר לא חשיב שטר (י): ד"ה ור' יוחנן :
עז עד אחד בכתב ועד אחד על פה לא מצטרפו "ואם "אחד בשטר "והשני אומר "ראיתי "שנמסר "השטר "מן הלוה למלוה "מהני (כל מה שנקדתי צ"ע כי לפום ריהטא מתום' משמע בהיפך ואין ליישבו באופן אחר אם לא שנאמר שודאי לפסקים אלו דהא דמתרצין התום' דאין מצטרפין כשאחד ראה מסירת השטר היינו דוקא לחד תירוץ אבל לפי האמת של ועוד אומר ר"י או לירושלמי אינו כן אכן ק"ק מגליה דפליגי וצ"ע גם י"ל הפשט מתום' בע"א דמה שאומר התום' דהתם איירי היינו מהדיוק לדקדק דמצטרפין בראה מסירת השטר ואז הוי א"ש אבל לכל בר שכל היודע סוגיית התום' רואה דאינו כן ואין להאריך ודו"ק) ["א"ה במ"כ לא דק כי המעיין בתום' ב"ב דף קסה ד"ה אמר אביי יראה בפשיטות דלק"מ ואלו הפסקים שפעו משפט לדק וק"ל]. בא"ד :
עח יכולין לשלוח בכתב עדותו לב"ד. בא"ד :
עט אינו שטר אם לא שנעשה מדעת הלוה אם לא שכתוב כתיקון חכמים ובלשון שטר : בא"ד :
פ לא לחתום איניש חתימת ידיה אלא אחספא או בריש מגילתא. ד"ה ודוקא : דף כא
פא הוציא עליו כתב ידו גובה ואינו נאמן לומר פרעתי. לר"י לאפוקי האלפס"י. ד"ה הוציא :
פב אפי' כתב הנפק צריך לקיימו. ד"ה עד ודיין :
פג פרוזבול א"צ קיום. בא"ד :
פד כותבין הרשאה אפי' אמטלטלי דכפריה וכתבינן הנפק קודם שיעידו העדים על חתימתן. ד"ה האמר. ע"ב
פה דיינים שראו עדות בלילה אין יכולין לדון עליה אם לא ע"פ שמיעה : ד"ה וש"מ :
פו עדים הקרובים לדיינים יכולים להעיד. ד"ה הנח :
פז (כ) בדאורייתא אין המעיד נעשה דיין אף הרואה ביום נעשה דיין ובדיני נפשות אף הרואה אינו נעשה דיין ובדרבנן אף המעיד נעשה דיין : בא"ד :
פח שנים שאמרו על אדם שפסול הוא כל העולם אין יכולים להכחישן. ד"ה תרי ותרי : דף כב
פט ג' שישבו לקיים השטר ומת אחד מהן ולא כתבו והד ליתוהי כשר. ד"ה במותב :
צ קיום שטרות בשלשה אפי' לשמואל דסבר ב' שדנין דיניהם דין. ד"ה ודלמא :
צא קדשתי את בתי ולאח"ז אמר לפלוני נאמן וע"י מגו נאמן לעולם וצ"ע. ד"ה מנין :
צב אמרה טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני ונתנה אמתלא לדבריה נאמנת ד"ה [ט]חזרה : ע"ב
צג בשבים אין חוששין לגומלין. ד"ה כגון :
צד עד אחד אומר מת וע"א אומר לא מת ובאו בבת אחת אפילו אם ניסת תצא ע"א אומר מת והתירוה ואח"כ בא השני ואמר לא מת ניסת לא תצא אבל לא לכתחלה. ד"ה אי הכי :
[צד] אשה שאמרה לבעלה בפניו [י] גירשתני נאמנת. גמ' הוא :
צה מסית לפי תומו כשר בתרומה דרבנן אפי' ע"פ עצמו ושבויה אין בעלה נאמן מסית לפי תומו. ד"ה וכן ב' אנשים : דף כד
צו הבא ואומר ישראל הני מסיאין לו אשה ולא חיישינן שמא פסול הוא : ד"ה אבל :
צז וא"צ בדיקה אף להכשיר בתו לכהונה אם לא יצא עליו ערעור : בא"ד :
צח אין עם הארץ חשוד לא על חדש ולא על שביעית : ד"ה שלי חדש :
צט כשכלי אומנתו בידו שמשמש בכהן בטהרה לא חיישינן לגומלין בכהן לר"ה ולא לרש"י. ד"ה בשכלי : ע"ב
ק הוחזקו ב' יוסף בן שמעון ואחד מהם כהן בשטר (ל) מעלין אותו ליוחסין : ד"ה אמנם :
קא הפשט ונתוה לא היו מניחים לעשות אלא למיוחסים המשיאים לכהונה : ד"ה חד אמר :
קב אין שם כהן לא יקרא לוי במקומו (מ). (אינו בתום' שלנו) [והוא בתום' גיטין דף נט ע"ב ד"ה נתפרדה וע"ש] :
קג לכל הפירושים אין לקרות לוי במקום כהן אם יש ישראל גדול הימנו : ד"ה שקרא : דף כה ע"ב
קד במקום שאין ידוע שהוא קרובו נאמן לו להעיד לכהונה. (ולע"ד נראה דנ"ל אינו נאמן פירוש אע"ג דאיכא מגו דמצי למימר לאו קרוב אני. עיין בפנים). ד"ה הרי :
קה היו לו מאתים זוז נוטל מעשר ראשון. ולא מעשר עני. ד"ה אין בתר : דף כו
קו אין לתת מעשרותיו לעני אחד. בא"ד.
קז קול אינו פוסל במקום עד והזקה. ד"ה ואתא :
קח חזקת האב והאם מועלת לבן להעמידו אחזקתיה : ד"ה אגן : ע"ב
קט האשה שנחבשה ע"י ממון מותרת לבעלה כהן ע"י נפשות אסורה לבעלה ישראל. ד"ה ע"י ממון וע"י נפשות :
קי (נ) ספק טומאה ברה"ר צריך האדם לטבול : ד"ה והלך באחד : דף כז
קיא באו שנים לשאול שעשו טהרות זה אח"ז בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור טהורות ולא יאכלם אדם אחד : ד"ה ואם :
קיב אין לומר על אדם שיצטרך להביא עדים אם לא בהוכחה. ד"ה א"ל אית לי : ע"ב
קיג כהן המגרש אשתו לא תדור עמו במבוי אבל ניסת לא ירחיק רק ג' בתים. ד"ה ואם היה : דף כח
קיד כפר קטן כמבוי לענין גרושת כהן אבל כפר בינוני לא : ד"ה כפר :
קטו מלקות קל יותר משמתא. ד"ה רב הונא :
קטז אנו מאמינים לנשים בניקור ובחלה אף שהן מדאורייתא הואיל ובידה. ד"ה אילו :
קיז מדאורייתא א"צ שום קיום לשטר : ד"ה קיום :
קיח מקום הקבר אינו מטמא בבית הפרס. (ס) (ר"ל ע"י נפוח) ד"ה בבית הפרס : ע"ב
קיט אפילו ברה"ר טמא בית הפרס. בא"ד :

אלו נערות

קכ אדם יכול לשמור עצמו מפשיעת עצמו אם לא שנגזר עליו. ד"ה הכל בידי שמים : דף ל
קכא תולדות האדם והמאורעים שבאין עליו הכל בידי שמים : בא"ד :
קכב אין לתמוה על העברייניים ועובדי כוכבים שמתים על מטתם. ד"ה דין : ע"ב
קכג גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו ואין ראוי עוד כלום אינו גובה מן השני. [ר"ל כשתחב לו חבירו לתוך פיו עיין בפנים ודו"ק] : ד"ה ואי דלא :
קכד גט שיכול לנתקו ולהביאו אצלו לא הוי גט ואינו קונה במציאה כשיכול לנתקה ואין מגרע זכיית מי שבידו. בא"ד :
קכה אפי' אם זה נהנה וזה לא חסר פטור אם היה מזיק לו כל שהוא אפי' פחות משוה פרוטה צריך לפרוע לו כולו. ד"ה לא צריכא :
קכו מיתה לזה ותשלומין לזה פטור. (זה דוקא לר"ת וריב"א חולק גם מר"י לא משמע הכי). ד"ה רב אשי :
קכז הגבהה פחות מג' לא הוי הגבהה ומה שתפוס בידו ובפיו לא צריך הגבהה ג'. ד"ה דאי בעי : דף לא
קכח משיכה אינה קונה ברה"ר רק להתחייב באונסין. ר"י. וריצב"א חולק. ד"ה וברה"ר : ע"ב
קכט התראת ספק לא שמה התראה היינו כשהמותרה עצמו ספק. ד"ה ניתרי : דף לג
קל כל זמן שעוסקים בדבר אחד זה אח"ז הכל קרוי תוך כדי דיבור. ד"ה ותרי :
קלא חייב (ע) למסור עצמו אפי' כשמיסרין אותו ביסורין קשין לעבוד עבודת כוכבים. ד"ה אלמלי : ע"ב
קלב לחד תירוץ אם א' שמט רוב שנים לאדם בשוגג אינו חייב גלות ובתמורה אחרת חייב. ד"ה דילמא :
קלג המבשל בשבת בשוגג יאכל בו ביום במזיד לא יאכל גם לאחרים עד מ"ש (היינו דוקא לר"מ [כ] אבל ר"י ור"י הסנדלר חולקין עיין בפנים). ד"ה המבשל. דף לד
קלד דינא דגרמי לא הוי אלא מדרבנן אפי' לר"מ אבל ר"ש דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי אפי' בדאורייתא : ד"ה סבר לה :
קלה שאל אביהן פרה והיתומים משתמשים בה חייבים בגניבה ואבידה. ד"ה מתה : ע"ב
קלו טבחום ואכלום נתחייב האב ונשתעבדו נכסיו שהיה לו להגיד להם : ד"ה אבל :
קלז לרש"י כל הנשים אסורות לשמש במוך ולהשחית זרע ור"ת פירש שלש נשים צריכות לשמש במוך ושאר נשים יכולות נמי לשמש במוך : ד"ה שלש : דף לט
קלח צ"ע אם ב' חוטי לבן של פשתן וב' של צמר פוטרין בכל טליתות שלא במקום תכלת : ד"ה כגון : דף מ
קלט אם תפס בכבל את המזיק לא מפקינן מיניה. אבל דבר אחר מפקינן מיניה. ד"ה אי תפס. דף מא ע"ב :

נערה שנתפתתה

קמ בשיש אלמנה ובנים ובת האלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים אבל כשאין אלא אלמנה ובנים או אלמנה ובת לא. ד"ה עשו : דף מג
קמא מתנה דאית ביה אחריות אית ביה משום דינא דבר מיצרא. [ל] ד"ה משום : דף מד
קמב נותן בעין יפה נותן. בא"ד :
קמג שטר שילא אחר שטר ובו כתוב תוספת לא ביטל את הראשון. ד"ה והלכתא :
קמד אין לגייר גר קטן אא"כ תובע להתגייר או אביו מביאין אותו להתגייר. ד"ה הגיורת :
קמה עיר שרובה עובדי כוכבים בטילה קדושת היקף חומה. ד"ה על פתח ב"ד : דף מה ע"ב
קמו נוה שדה שאם יטעפנה נכר יפרע שדה ותלי נ"ע אי הוי רבית וכן י' גפנים בוסר בי"א אבל כשיושב בבית בשכר המתנת מעותיו הוי רבית. ד"ה אתיא : דף מו
קמז נערה אפילו אינה סמוכה על שולחן אביה מציאתה של אביה משא"כ בקטן. ד"ה משום איבה : דף מז ע"א
קמח תוספת שעה אחת קודם י"ט הוי דאורייתא [מ] : ד"ה דמסר :
קמט מסירת האב לשלוחי הבעל או נישואין בלא סעודה שרי בי"ט : בא"ד :
קנ חתן שמתה אשתו ואבי הכלה מוחזק בנדוניא לא זכה הבעל ותקנת ר"ת כשתמות תוך שנה ראשונה. ד"ה כתב לה :
קנא לקח פרה ומתה או נטרפה אין המקח בטל : ד"ה שלא : ע"ב
קנב זבין ולא איצטריך לזוזי הדרי זביני : בא"ד : ארוסה אין לה קבורה [נ]. (גמ' הוא דף נג) :
קנג אין האשה יכולה לומר איני נפדת ואינו נותנת פירות. ד"ה זימנין :
קנד נשתטה זנין אשתו ובניו ובנותיו אם פרנסם קודם לכן. הלך למדינת הים אין זנין (אשתו) בניו ובנותיו אפי' פרנסם מקודם. ד"ה ולא שאני : דף מח
קנה בניו קטני קטנים לכ"ע חייב לזונן : ד"ה כשהם : דף מט ע"ב
קנו רשאין בני' העיר להסיע על קיצתן. ד"ה אכפייה :
קנז בני העיר כופין זה את זה לצדקה(פ). בא"ד :
קנח מלוה על פה גובה מן היורשין. ד"ה הוא ואשתו :

הגהות

[א] עי' תוס' גטין דף פ ד"ה וכי. וע' באה"ע סימן קכ"ז ס"ע דיש פוסלין : [ב] עי' בהגר"א אה"ע סי' נ"ס ס"ק י"א : [ג] עי' תוס' מ"ק כ"ג א' סד"ה עד ועי' רא"ש שם : [ד] אולי ט"ס כיבמות וצ"ל במ"ק וע"ש כ"ב ב' ד"ה ולבמתה : [ה] בפנים משמע בפשיטות שיש לברך וכ"פ הפוסקים : [ו] סוכה דף כה ע"ב ד"ה אין וע"ש ברא"ש ור"ן : [ז] מפורש בגמ' נדרים דף לא : [ח] עי' ש"ך ח"מ סי' מ"ו : [ט] ד"ה ואפילו כצ"ל ור"ל דבגמ' יש לפרש לכאורה שר"ל דלא רצה שמואל אף להורות לאחרים לעשות מעשה בזה אבל בירושלמי מפורש כפרש"י : [י] בפניו דוקא וד"ז בתום' דף כג ד"ה אית. וגם בגוף הדין דהלכה כרב המנונא מבואר בתוס' יבמות דף קטז ד"ה ולסימנא והוכיחו מסוגיא דהכא : [כ] מבואר בתוס' חולין דף ט"ו ד"ה מורי דהלכה כר"מ והוכיחו ג"כ מפרק כירה שהביאו הכא ועי' בהגר"א א"ח ר"ס ש"ח : [ל] מפורש בגמ' ב"מ ק"ח ב' : [מ] עי' בהגר"א א"ח סימן רס"א ס"ק א' : [נ] ד"ה וקבורתה :

נוסחאות כ"י

(א) במקום שאין ב"ד קבוע אשה נשאת בכל יום. אם אינו רוצה לעשות סעודה קרובי הכלה כופין לעשות סעודה לפי מנהג העיר לעשות לה ולו : (ב) או אין לו מי שישמשנו : (ג) אלמנה זמן שמחתה ג' ימים בין נשאת לבחור בין נשאת לאלמון וזמן ברכתה לבחור ד' ימים ולאלמון יום א' ולאלמון שנשא בתולה ד' ימים : (ד) בחור הטוען פתח פתוח מצאתי אינו נאמן ויכול שהכם לנסותו בדברים אולי יודע שאינו בקי : (ה) גובות אע"ג דלא נכתבו בלשון תוספת : (ו) אסור להחזיר אבידה לעובד כוכבים : (ז) ואשה שנזהרת במה שנצטווית ומשמחת על לימוד בעלה דינה כמאן דקרי ותני : (ח) מלוה שאמר על שטר אמנה הוא או פרוע אם אינו חייב לאחרים נאמן ואם חב לאחרים ואינם יכולים לפרוע אלא מזה המלוה והוחזק השטר בב"ד או ביד שליש אינו נאמן : (ט) אבל לא שיעידו דאין עד אחד בשטר : (י) ואדם הנזכר עדות יכול להעיד לעולם. שני עדים ששכח אחד מהם עדותו והזכירו חברו ונזכר יכול להעיד עליו אבל אם הבעל דבר בעצמו מזכירו לא ואם העד ת"ח אפי' הבעלים יזכירו יכול להעיד : (כ) דיינים שמכירים חתימות העדים אין צריכים להעיד לפניהם : (ל) מעלין אותו לכהונה ולא ליוחסין : (מ) לרי"ה : (נ) עיר שנכבשה כרכום כל הנשים אסור לכהונה ואם יש בעיר מחבואה אחת כולן מותרות לכהונה אע"ג שאינו מחזיק אלא אחת אפי' אמרה לא נחבית ולא נטמאתי. ואביה ואמה ואחיה ואחותיה יכולין להעיד : (ס) בית הפרס הוא שדה שנחרש בה קבר : (ע) אדם: (פ) רשאין בני העיר להסיע על קיצתן :

לעשות

קנט אשה גובה כתובתה ממטלטלי דיתמי וכן ממטלטלי דמתנת ש"מ ולא ממטלטלי דמתנת בריא ומזונות לא גבי (נ) אפי' ממקרקעי ולא מלקוחות :

קס הכותב נכסיו לבניו (ק) או נתנן או נתנו היתומים הוא ניזון מהן אבל לאחר אין ניזון כי אם אשתו (נלע"ד דיש טעות הרבה הגה כי ראיתי בג' פסקי תוספות ובכולם הוא כן מ"מ נראה טעות חד מה שכתב אבל לאחר אין ניזון כ"א אשתו זה אינו דאפי' אשתו אין ניזונית והוא עצמו כתב בסימן דלעיל דמזונות לא גביא ממתנת בריא . ולע"ד נ"ל אין ניזון אפי' אשתו. גם מה שפסק הכותב נכסיו לבניו כי הוא ניזון מהם הוי נגד הילכתא דגמרא דהגמרא פוסק דלא כר' אילעא והיינו לפתות דהוא אינו ניזון מהם ולע"ד נ"ל היא ודו"ק) . בא"ד :

קסא אל יבזבז יותר מחומש(ר)בפעם ראשונה ומכאן ואילך יתן בכל שנה חומש מן הריוח . ד"ה אל יבזבז :

דף נ ע"א

קסב בן חמש למקרא לגלגל עמו ולא למוספי ליה כתורא ובן י' למשנה לגלגל עמו ולא ירד לחייו עד י"ב . בר שית מוספי ליה כתורא למקרא . ד"ה וספי וד"ה בר שית :

קסג תינוקת להעניתא בת י"ב ויום אחד ולית לן השלמה דרבנן : ד"ה ובת :

קסד תינוקן שנה [ס] לפני גדלותן (ש). בא"ד :

קסה בעל הנותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות [ע] : ד"ה הבעל :

קסו כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן מכרה ונתנה קיים : בא"ד :

קסז פרנסה שמין באב היינו לגריעותא ולא למעליותא ליתן יותר מעישור נכסים אם האב וותרן . ד"ה ומאי עלייה : דף נ ע"ב

קסח כשחכם פוסק הוראה יש לו לפסוק בלשון דליכא למיטעי : ד"ה וא"ל :

קסט טעה בדבר משנה כל חכם מתויר הדין אך אין דרך בעלי דינים לשמוע אלא לדיינין . ד"ה א"ל :

קע כל העומד לגזוז כגזוז דמי . ד"ה סוף :

דף נא ע"א

קעא בזמן הזה גביית כתובה ממטלטלין ומזונות ופרנסה וכתובת בנין דכרין . ד"ה ממקרקעי :

קעב אדם יכול לפדות את עצמו ואת אשתו בהרבה יותר מדמיו . ד"ה והיו : דף נב

קעג אין חייב לפדות את אשתו אלא פעם אחת ולר"ת צריך לפדות גם בפעם אחרת בכדי דמיה . ד"ה רצה :

קעד בן הן דברים הנקנין באמירה בעמדו וקדשו ולא בקדשו קודם האמירה. ד"ה השתא: דף נג ע"א

קעה לכ"ע דרשינן לשון הכתוב בשטרות ומדרש כתובה אפי' היכא שבא לגרע כתה (וצ"ע מה לשון לכ"ע כי אינו מכוון עם התוספות שלנו) : ד"ה שאין :

קעו מדור אלמנה כשאין שם אלא בית גר יכולים לגרשה משם וכשיש בתים טובים אין להחליף לה ממה שנשתמשה בחיי בעלה לגרוע או שמא אפי' לכיוצא בו (ת): ד"ה בביתי : דף נד ע"א :

קעז תבעוה לינשא ונתפייסה אין לה מזונות עוד מהיתומין . ד"ה לית :

קעח כל ימי מיגר אלמנותה יש לה מזונות ואין יכולין לכופה ליטול כתובתה ובמקום שיש מנהג הלך אחר המנהג . ד"ה ושמואל :

קעט יכולין ליתן ענה לסלק האלמנה ממזונות ע"י שיתן לה כתובתה כיון דתלוי בדעתה ולא מיקרי עורכי הדיינים . ד"ה דנייחד : דף נד ע"ב :

אף על פי

קפ אדם משעבד גופו לדבר שאין לו ולדבר שאינה בעולם . ד"ה אע"פ :

קפא מה שכותבין ד' אמות שיש לי בחצירי ויודעין שאין לו כיון שהודה הוא הודאת בע"ד כו' . בא"ד :

קפב מורדת פוחתין לה כתובתה ותוספת . ד"ה למורדת :

קפג פגמה כתובתה לא תגבה גם תוספת אלא בשבועה אפילו כשהם בב' שטרות . ד"ה ולפוגמת :

קפד מכרה ומשכנה מקצת כתובה יש לה מזונות וכן אם תבעה כתובה ולא תוספת . ד"ה ולתובעת :

קפה עוברת על דת הפסידה כתובתה ותוס' . וממאנת שנייה ואיילונית אין להן כתובה [פ] *) [ויש לה] תוספת . ד"ה ולעוברת:

קפו כ"ח גובה משבח ששבחו יתומים ולא משבח דמקבל מתנה . ד"ה ולשבח : דף נה

קפז נשבעה על כתובתה סתם הוי כנשבעה גם על התוספת . ד"ה ולשבועה :

קפח פגמה כתובתה נפגמה גם התוספת ושביעית משמטתה . ד"ה ולשביעית :

קפט הקפת חנות ושכר שכיר משמט לרבי יוסי ואיכא למ"ד דפליג . בא"ד :

קצ זכו בשדה זו לפלגי אפילו לא אמר כתבו וחתמו לא צריך לאימלוכי ביה (עיין בפנים). ד"ה כתובו :

קצא בשטר מכר חוזר בשטר ולא במתנה ולר"ת במתנה חוזר . בא"ד :

קצב מתנת ש"מ ע"י קנין ולא נכתב קנין בשטר אם מת קנה עמד חוזר ורשב"ם לא פירש כן . ד"ה מתנת ש"מ : ע"ב

(וצ"ע גדול דהא לכל הפירושים סובר שמואל דלא קנה אפי' כשלא נכתב קנין בשטר וקי"ל כשמואל עי' בתוס' וגם הם פוסקין כשמואל מאחר דפסקו דאם כתוב בו קנין לא קנה ולרב קנה כמתנת בריא וא"כ קשה ממ"נ וק"ל . ובתוספות שלנ"ן מצאתי דמפרש חד תירוץ דלשמואל קנה כשמת אם לא נכתב הקנין בשטר ואז אתי שפיר) :

קצג כתוב בו קנין לא קנה ונהגו לכתוב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני בכל לשון של זכות וטוב

*) כ"ה בכ"י

לכתוב וקנינא מיניה מוסף על מתנתא דא או ואף קנו ממני בכל לשון וכו' . בא"ד :

קצד אמר לאחד שקנה זה לאחר ל' יום לא קנה . ד"ה ואין שטר :

קצה משכנו נקנית אגב קרקע ולא הלואה : ודלא כרש"י . ד"ה שאם אמר :

קצו מורשה שליח שוייה [נ] . בא"ד :

קצז מת המרשה קודם שיגיע ליד המורשה אין יכולים היתומים לתבוע מן הנפקד . בא"ד :

קצח שכור כדי ע"מ שאין לי עליך דין חק אין מועיל אבל למחול יכול וכן על מנת שתספרי משאר כסות ועונה רשאי וכן בלונאה ושביעית ד"ה הרי : דף נו

קצט אין עושין כתובה מטלטלי אם לא שיקבל אחריות אם יאבדו או יוזלו : ד"ה אין עושין :

ר אסור לקדש בתו כשהיא קטנה [ק] : ד"ה בגרה : דף נז ע"ב

רא קנה עבד ונמצא לסטים מזויין ומוכתב למלכות אם נתן הדמים סבר וקבל ואם לאו אומר לו הרי שלך לפניך . ד"ה תמהו : דף נח

רב קונם שלא אעשה לך דבר פלוני לא הוי דבר שאין בו ממש ד"ה קונם : דף נט

רג קונם שאעשה לפיך הוי דברים שבינו לבינה . ד"ה ר"ע :

רד לא אמרו אלמוה לשיעבודא דבעל שאינה יכולה להקדיש אלא בעיקר מעשה ידיה ולא בדבר שאינו אלא לפירות : בא"ד :

רה משכונו ביד אחר יכול להקדיש ולא לאסור בקונם . ד"ה שדה : ע"ב

(וכן פסק באגודה וצ"ע[ר]מנלי' דדילמא לפי האמת דקאמר הגמרא קונם מפקיע מידי שיעבוד כ"ש משכון דמה דמפרש התוספתא היינו קודם דקאמר בגמרא קונם מפקיע והוי ממש סברא הפוכה דהא הקדש קדושת דמים דאינו מפקיע מידי שיעבוד מפקיע מידי משכון וקונם דמפקיע מידי שיעבוד לא יפקיע מידי משכון . (וצ"ע) :

רו קונם דאסור רק לאחד אלמוה רבנן לשעבודא דבעל א' דאשה או דב"ח אבל איסור הנאה לכל העולם הוי כהקדש ומפקיע מידי שיעבוד ולא אלמוה(א)(עיין מס' גיטין פרק השולח דף מ ע"ב ד"ה הקדש)ד"ה קונמות:

רז תינוק בריא יכול להניק עד ד' שנים וכחוש עד ה' שנים ולא יותר . ד"ה ר"י : דף ס

רח גונח יונק חלב בשבת אף באין סכנה : ד"ה גונח .

רט כל שאיסורו משום מראית העין אסור בחדרי חדרים באיסור מלאכה דאורייתא ולא באיסור דרבנן : ד"ה ממעכן :

רי בילת נבילה אפילו שכמוה נמכרת בשוק אסורה כדתנן מס' עדיות [פ"ה מ"א] . (עיין מסכת עירובין פ' הדר דף סב ע"ב).ד"ה אפילו ביעתא: דף ס ע"ב

ריא אין להורות במקום רבו אפילו מוחל הרב על כבודו . ד"ה כי :

ריב גרושה מנקת ר"ת אסרה לינשא (ורבינו שמעון הזקן התירה) . ד"ה והלכתא :

ריג אלמנה כשרוצה לינשא או תובעת כתובתה אינה משועבדת עוד להניק (ב) . בא"ד :

ריד כשהוא עשיר ויכול לקנות לה שפחות כפי צרכה יושבת בקתדרא ואינה מחויבת לעשות מלאכה לחד תירוץ . ד"ה ואתא . דף סא

רטו אין ליתן מפתח מידו ליד אשתו נדה ואין להקל בימי נבונה . ד"ה מחלפא :

רטז קונם שאיני עושה לאבא לאביך לאחיך וליתן לפני בקרך אין יכול להפר : ד"ה לא יתן : דף סא

ריז כשהנשים שמחות שיצאו בעליהן ללמוד ובלא פיתוי יוצאין כמה שרוצים ושלא ברשות יוצאים (כל) ל' יום (עיין בפנים כי אחר העיון משמע דר"י סובר דאף בפיתוי יוצאים כמה שרוצים) . ד"ה אלא : דף סב

ריח פי' ריב"ם פועלים שעושים מלאכה בעירן עונתן ב' בשבת . ובעיר אחרת וחוזרים כל יום לביתם אחת בשבת וכשאין חוזרין לביתם שוהין כל ז' מבחוץ (ג) (ור"י לא פי' כן) . ד"ה והתניא :

ריט **)[אין] פותחים להתיר נדר בנולד אבל אם אמר קונם פלונית שאבי' רע מת או עשה תשובה אין זה נולד . ד"ה אדעתא : דף סג ע"ב

רכ אמרה איני ניזונית ואיני עושה חייבת במזיגת הכוס והצעת המטה כו' אך פטורה מכל מלאכות . ד"ה רב הונא :

רכא חייב להשכיר את עצמו כדי לזון את אשתו [ור"ת לא פי' כן] ד"ה באומר :

רכב מכריזין על מורדת פעם אחת בשבת : ד"ה דיקא : דף סג ע"א

רכג מורדת [דמאיס [ש] עלי] נוטלין ממנה מה שתפסה ונותן גט לאלתר : ד"ה ואיכהו :

רכד אין יכולה לומר מאיס עלי אלא במקום דרגלים לדבר . ד"ה אבל :

רכה אין אשה נאסרת עד שיראו כדרך המנאפים . בא"ד :

רכו אמרה טמאה אני לך אין להתירה ע"י טעמים דמפרש בשילהי נדרים : בא"ד :

רכז אמרה מאיס עלי אין כופין הבעל ליתן גט . בא"ד :

רכח היכא דלא פשיע הש"ס אמרינן מוציא מחבירו עליו הראיה : ד"ה משום : דף סד

רכט לרש"י אם שניהם חפצים לייבם אין כופין אותו לחלוץ ואם רוצה לייבם ולא היא כופין אותו לחלוץ ולפי' ר"ת אם ניכרים שמתכוונין למצוה כגון שתובעין לחלוץ אפ"ה אין כופין לייבם [א] ומרחיקין אותן מן הייבום . תבע לייבם אין כופין לחלוץ אלא מטעינן ליה אם אינה תפלה אבל אם אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם נראה דכופין : ד"ה ודיני :

**) כ"ה בכ"י

רל שכר שבת ע"י הבלעה מותר כגון שכר שנה חדש שבת : ד"ה דמחזי : ע"ב

רלא אין פוסקין לאשה דבר שאינה רגילה בחיי הבעל : ד"ה רגילה : דף סה

מציאת האשה

רלב אין לאב בתבלה דבת . ד"ה ה"ג : ע"ב

רלג פסקה לבעלה בזה הלשון שום במנה ושוה מנה אין טתנת אלא מנה כתבה שום מנה סתם נותנת נ"א סלע ודינר . ד"ה שום : דף סו

רלד כשהתן מייחד תוספת לכתובה וכא לשומם ולכתוב שוים פוחת חומש . ד"ה וכשהתן : ע"ב

רלה גמלי ערביא ואשלי דקמחוניא פירוש אבלים שסומכת עליהן [גובה כתובתה מהן] מכרן הבעל היא מוציאה מיד הלקוחות . ד"ה גמלי : דף סז

רלו נטל לקט שכחה ופאה ונודע שהוא עשיר גובין סימנו (עיין בפנים כי משמע דדוקא רש"י סובר כן אבל לא ר"ת) . ד"ה כאן : דף סח

רלז נטל לקט שכחה ופאה אין מחייבין אותו למכור את כליו . ונוטל מקופה צדקה מחייבין אותו . בא"ד :

רלח פרנסה טרפה ממשעבדי ששיעבדו האחים ולא האב ותנאי כתובה לא טרפא ממשעבדי ששעבדו האחין . ד"ה דאילו . ע"ב

רלט רגיל ר"ת כשישב בדין ואחד מבעלי דינים מגזם לחבירו ואמר כך וכך תתחייב לי בדין היה אומר לו שקר אתה דובר כי לא יתחייב לך : ד"ה ואיפתיק: דף סט

רם נידוי על תנאי צריך הפרה בדבר שמנודה מסופק אם יוכל לקיים התנאי אבל במקום שבידו לקיים א"צ התרה . ד"ה ובשמתא :

רמא מצוה לקיים דברי המת אפי' בבריא ודוקא שהושלש מתחילה לכך ודוקא שמת נותן בחיי מקבל אבל דברי ש"מ ככתובים דמיא בכל ענין. ד"ה הא : דף ע

מצוה לקיים דברי המת כופים היורשין אבל המקבל לא זכה בחפץ אם היתומים נתנוהו לאחר אבל דברי שכ"מ קנה המקבל החפץ אם נתנוהו לאחר מוציא הימנו המקבל אם בעין ואם אינו בעין גובה מאיזה שירצה . גי' תוס' שאנ"ן :

רמב פעוטות שיש להם אפוטרופוס אין מקחן מקח אך מתנתן מתנה : ד"ה אבל :

המדיר

רמג המדיר אשתו מליהנות לו לרש"י יש בכלל לשון זה הנאת תשמיש ור"ת פי' דדוקא מזונות בלבד : ד"ה המדיר :

רמד [לר"ת] אין כופין להוציא אלא כאומר איני זן ואיני מפרנס או בבאה מחמת טענה אבל היכא דתנן יוציא אין כופין אלא אומרים לו (ד) ב"ד חייבוך להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריין : ד"ה יוציא :

רמה דבר שאין רגילות למשפחתה אלא לעשיר כשהיא עמו יתן לה ולא כשאינה עמו (זהו ממש הפיך מהתוס' ונ"ל כן דבר שאין רגילות למשפחת העשירים כמו בעלה אלא בבית אביה היתה רגילה מפני רוב עשרו כשהיא עמו לא יתן לה וצריכה לגלגל עמו וכשאינה עמו חייב ליתן לה כמנהגה בבית אביה) ד"ה והאידנא : ע"ב

רמו לא אלמוה רבנן לשיעבודא דאשה קודם שנשאת ויכול להפקיע שיעבודה בקונם . ד"ה שהגיע :

רמז המודר הנאה מחבירו נותן (ס) לאחר והוא נותן למודר אבל הפקר לא התירו אלא לבא עמו בדרך ואין לו לאכול : ד"ה טפי :

רמח אמר כל הזן אינו מפסיד שרי במודר הנאה אבל אין לומר ליחיד אם תזון לא תפסיד : ד"ה באומר : מתנה ע"מ להחזיר אם הקדישה בעודו בידו מוקדש כל זמן שלא החזירה [א] : [עי' בגמ' ב"ב דף קלז ע"ב] :

רמט אין נדר חל בדבר שאין יכול לקיים כמו קונם מכל פירות שבעולם אם לא שיתלה הנדר בדבר אחד ויכול לקיימו כמו קונם מכל פירות אם אעשה זה : ד"ה שלא : דף עא

רנ חדש דקרא שלשים וכן (ו) (חדש)ט' חדשים דמעוברת וג' דהבחנה וחדש דרבנן חסר : ד"ה רבי יהודה :

רנא עוברת על דת מצוה לגרשה ומיבעיא ליה אם אסור לקיימה : ד"ה אימא :

רנב לנדרי עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים ודברים שבינו לבינה לעצמו מיפר ולא לאחרים : ד"ה ה"ג : ע"ב

רנג אין נשאלים לחכם על ההיקש אם קיים בעלה דבר נדרה אלא ביום שמעו ושוב אין נשאלין (עיין בפנים דקאמרי ואת"ל דנשאלין וכו') : ד"ה אבל :

רנד אם רצתה להאכילו דבר איסור וידע ופירש אינה יוצאה בלא כתובה ויכולה לומר משחקת הייתי : ד"ה אי דידע : דף עב

רנה יוכל ב"ד מברכין על ספירתו וכן שומר אבל זכה לא שמא תראה ותסתור : ד"ה וספרה :

רנו אין יכול להפר קודם שיחול הנדר (פי' אין להפר הנדרים שתדור לאח"ז) : ד"ה יחזיר :

רנז בתגר בלא קלתה נמי אין בה משום פריעת ראש . ד"ה אלא : ע"ב

רנח קדשה בסתם ונמצאו בה מומין צריכה גט ואין לה כתובה : ד"ה על מנת :

רנט קדשה ופירש קפידא שלא יהא בה נדר זה בכל מילי הוי קפידא אפי' לא קפדי אינשי : ד"ה ומידי דקפדי :

רס קדשה וגם כנסה על תנאי [ב]צריכה גט (זהו דווקא לרב) . ד"ה אלא : דף עג

רסא אין תנאי בחליצה ומותרת לשוק בהך חליצה אבל אם אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין צריכה גט מדרבנן הואיל וחליצה היתה על תנאי אינו מפקיע הזיקה מכל וכל לרבינא . ד"ה תנאי : דף עד

רסב התקדשי לי כמשות הלואה שאת חייבת לי אינה מקודשת. במחילת מלוה (ז)שמא מקודשת (זהו לר"י ולרש"י ודאי אינה מקודשת) : ד"ה המקדש :

רסג הלכה אצל חכם והתיר נדרה קודם ידיעת הבעל מקודשת ולא אחר ידיעתו : ד"ה חכם : ע"ב

רסד כל הטמאות כשעת מציאתן לחומרא אמרינן הכי ולא משום דנימא כמו שהן עתה כן היו מתחלה : ד"ה על : דף עו

רסה היו בו מומין [ג] [גדולים . לרשב"ג] כופין אותו להוציא ויתן כתובה וכן נבאה מחמת טענה : ד"ה כופין : דף עז ע"א

רסו כתנה ע"מ שיש בו מומין ואמרה סבורה הייתי לקבל במקום שיש ערמה אין לה כתובה אפי' לר"מ : ד"ה סבורה :

האשה שנפלו

רסז באושא התקינו (כו') האשה שמכרה כו' היינו בין שנפלו לה מן האירוסין או קודם בין מן הנישואין . ד"ה ליאא : דף עח ע"ב

רסח דברים שבלב הוי דברים היכא דאיכא הוכחה : ד"ה כתבינהו :

רסט הרוצה ללות או לישא אשה והבריח נכסיו (לאחר) שלא ישתעבדו וכתב נכסיו לאחר קנאן . ד"ה עשאום : דף עט

ער פירי דפירי דאתי מעלמא לא תקינו ליה רבנן אלא דאתי מגופה : ד"ה פירא : ע"ב

רעא עלי כלאי הכרם מותרים בזרוע ובא הוסיפו מאתים בפירות ולא בעצים[ד]: ד"ה אכלה . דף פ

ערב השוכר פועל לעשות בשלו והרשאו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם אם לא שידע שיסתלק מן הקרקע שהראוהו כמו בעל בנכסי אשתו : ד"ה אסתלק :

רעג שומרת יבם שמתה הנכסים בחזקת יורשי הבעל . ד"ה נכסים : ע"ב

רעד אין ליבמה כתובה עד שתחלוץ : בא"ד

רעה יבם אין רשאי למכור נכסי אחיו אפילו ישאר לה כדי שיעור כתובתה ומכרו בטל . ד"ה הרוצה . דף פא

רעו אפילו לא היה שמת אלא משעבדי אינה גובה מיבם : בא"ד

רעז כל אדם רשאי למכור נכסיו עד זמן שתטרוף אשתו ואפי' שדה שייחד לה בכתובתה [זהו לר"י ולא לרש"י עיין בפנים] : ד"ה מגרשה :

רעח אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם . ד"ה כתם: דף פב

רעט הרי את מקודשת לי אחר שלשים יום ולא קדשה אחר בינתים מקודשת אפי' לא אתר מעכשיו שאם לא תתקדש חייבת להחזיר לו הדמים . ד"ה הא :

רפ באשתו כשמייחד לה מטלטלים סתם אין אחריותן עליו : ד"ה סתם : ע"ב

הכותב

רפא אע"פ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מסתלק מדבר שלא בא לעולם . ד"ה כדרב כהנא: דף פג

רפב אין אשה נוטלת כתובה בראוי ומ"מ מלוה ראוי הוי לגבי בכור ולא לגבי אשה . ד"ה לכתובת : דף פ"ד

רפג הפיסה לא מהני אפילו מחיים אלא למזונות ולא לכתובה ור"ת פי' דמהני דבכולי הש"ם הלכה כמר בר ר"א בר ממיפך שבועה ותיורי . ד"ה והוא : ע"ב

רפד כשתפס כשלא כדין והוי גזל לא מצי או למימר לקוח בידי : ד"ה אית לך :

רפה אמר השלית פרעתי למלוה צריך שבועה (עיין בפנים) . ד"ה מגו :

רפו לא שייך מגו כשאמר דבר שהוא כנגד העד . בא"ד :

רפז לתקוני שדרתיך ולא לעוותי דווקא היכא שהזכיר לו דבר שהיה לו להיות נזהר . ד"ה לתקוני :

רפח תופס לב"ח לא קנה אפילו עשאו שליח . ד"ה לא תופס :

רפט אותיות אין נקנין במסירה אלא מסירה ושטר לקיחה כדי לקנות החוב אבל לקנות הקלף קונה בלא שטר . ד"ה אית לך : דף פה ע"א

רצ מגו שאין יכול עתה לטעון לא אמרינן מגו שהיה יכול מתחילה לטוענו : בא"ד :

רצא מרענא לשטרא היינו שבעל השטר צריך שבועה אפי' ע"פ קרוב ופסול [היכא דקים ליה בגויה](ת): ד"ה מרענא :

רצב כשנכתב הפסק אם תשבע תפטר צריך אח"כ עדות שקיימה : ד"ה אלמא :

רצג לא טענינן ליתמי מידי דלא שכיח כגון נאנסו או אביהן מצא מציאה . ד"ה חדא : ע"ב

רצד כשידוע שהופקד בידו אין נאמן שוב לומר לקוח הוא בידי (ט) : ד"ה ועוד :

רצה אם אמר איירי בסדינא וכך וכך הוא אינו סימן : ד"ה קיסיב :

רצו שודא דדייני הדיין יתן למי שירצה [לפר"ת ודלא כרש"י] : ד"ה שודא :

רצז מכירת שטר דרבנן : ד"ה המוכר :

רצח אפי' נותן לו הלוה הרבה כדי שיחזיר לו השטר אין בו אונאה . בא"ד :

רצט קטנה לא מיחייבא בדינא דגרמי . ד"ה היזיל : דף פו

ש המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו חייב רק כפי דמים שנתן . בא"ד :

שא לב"ח אי אית ליה זוזי לא מסלק אלא בזוזי ולניזק אפילו בארעא ולפועל דוקא בזוזי אפי' לית ליה : ד"ה לב"ח :

שב בשיש כדי לפרוע לב"ח או לכתובת אשה יהבינן לב"ח ואפי' לאחר מיתה ומטלטלין אפי' קדמה זמן הכתובה לב"ח . ד"ה לאשה :

נוסחאות כ"י

(נ) אלא ממקרקעי : (ק) ולאשתו : (ר) בשנה ראשונה : (ש) עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו ומגדל יתום ויתומה ומשיאן . הון ועושר בביתו זה הלומד תורה ומלמדה לאחרים והכותב ספרים ומשאילן : (ת) אלמנה שבאה ליטול כתובתה שמין לה בגדי (חול) [שבת] ובגדי (שבת) [יו"ט] : (א) הקדש המן ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אבל קונם לא מפקיע שיעבוד : (ב) נדה יכולה להנשא ודלא כהריב"ש ז"ל שכתב שלא תנשא עד שתטהר [כן כתוב על הגליון] : (ג) הכסנאי אסור בתשמיש המטה: (ד) כך חייבוך ב"ד להוציא או תקרא עבריין: (ה) מתנה גמורה לאחר : (ו) וכן הדשי' ט' דמעוברת : (ז) תי' שמא ליתא : (ח) היש ואשה דקים לן בגווייהו דלא משקרינן מדינא דגמ' מהפכינן שבועה ומרעינן שטרא אפומייהו ומיהו האידנא אין להפוך בשבועה ולא מרעינן שטרא אלא בעדות ברורה ומיהו אפומא דאדם נאמן מחמירין הדין עד שיברר הדבר : (ט) מי שהפקידו אצלו שטרות ומת המפקיד ואמר מחיים הפיסנא אלו השטרות בשביל חוב שיש לו עליו אם יש עדים שתבעום ממנו מחיים ולא רצה להחזירם הויא תפיסה ואי לא לא

הגהות

[ס] לשעות וכמ"ש ביומא דף פב לר' יוחנן : [ע] מפורש בגמ' ב"ב נ"א ב' : [פ] מפורש בגמ' לקמן דף קא : [נ] מפורש בגמרא ב"ק דף ע : [ק] מפורש בגמרא קדושין מ"א א' פ"א ב' : [ר] מבואר היטב בתוס' נדרים מ"ו א' ד"ה אם יש וצי' תוס' כאן ד"ה קונמות וש"מ : [ש] דמאיס עלי הוספה זו בטעות דכוונת הפ"ת למ"ש בפנים בשה"ד בשם רבנן סבוראי : [ת] לשון התוס' אבל היכא שאין ברור לנו שמתכוונין למצוה בכ"מ ומרחיקין אותן כו' : [א] ד"ז בסוכה מ"א ב' ד"ה הילך ובב"ב קל"ד א' ד"ה כל : [ב] ותעל : [ג] גדולים לרשב"ג הוספה זו בטעות דהתוס' קאי על מומין שנזכרו במתני' בשניה אבל דמתני' בראשונה קי"ל כחכמים : [ד] עי' בש:ר"א יו"ד

שג כשתנעוהו לפרוע תלה מעותיו בעובד כוכבים ושבעת גבייה לא הוה ליה אפי' הכי חייב לפרוע מעות. ד"ה ההוא :

שד אין מקקין לנכסי יתומים משום צררי והשעבוד חל גם על המעות וצריכים לפרוע כשידוע שלא פרעו (הייני דוקא לחד מ"ד וצ"ע גדול בפנים). ד"ה אמר :

שה מצות כיבוד אב ואם אין כופין עליה משום דמתן שכרה בצידה אבל דבר שהוא קלון להם כופין. ד"ה פריעת :

שו כופין אפילו במצוה דרבנן (ודלא כרש"י). בא"ד :

שז מגלגלין בשבועה דרבנן(י).ד"ה ר"א : דף פו ע"ב

שח האשה שמכרה כליו של בעל אפילו בפשיעה פטורה מלשלם : בא"ד :

שט כרגא דאלמנה וכסף דגולגלתא הוי בכלל מזוני. ד"ה לכרגא : דף פז

שי לוו לצורך קבורה מוכרין בלא הכרזה. ד"ה ולקבורה :

שיא לא שייך מיגו בדבר שאין ידוע לו. ומת בעלה במלחמה ליכא מיגו דאי בעי' אמרה מת על מטתו. ד"ה דמיפרע : ע"ב

שיב בשבועה דאורייתא [לא] מצי למימר השבע וטול [וה"ה [ה]השבע והפטר] ומציא אשה למימר לבעלה כשנשבעה על כתובתה דהיא שבועה מדרבנן השבע והפטר (ולא הוא השבע וטול). ד"ה מייתי : (וצ"ע בפנים דמשמע דאפילו אם ירצה הבעל להשביע לא מצי וצע"ג) : דף פח

שיג אין מוכרין שלא בפני ב"ה אלא שולחין [אליו אגרת] שלש פעמים ואי לא אתי מחליטין לנכסיה. ד"ה ורבא :

שיד נתמנה מעצמה אפוטרופוס לכ"ע משביעין אותה ואין ממנין נשים אפטרופסין. ד"ה וקמיפלגי : ע"ב

שטו אין משביעין האשה שבועת אפטרופוס אם לא שתובעת כתובתה אפילו מינה אפטרופוס. ד"ה לאפוקי :

שטז כותבין שובר (ודלא כרש"י). ד"ה ש"מ : דף פט ע"א

שיז במקום שידוע לנו שכתב לה כתובה ונשרפה חיישינן שמא כתב לה אחרת. ד"ה במקום :

שיח האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת היינו דווקא כשאינה תובעת כתובתה אבל כשתובעת כתובתה לא מהימנא דמחמת חמוד ממון עשתה : ד"ה מגו :

שיט תבעה כתובתה והוא אמר לא גירשתיך פטור משארה וכסותה כטוענו חיטין והודה בשעורים. ד"ה יכול : ע"ב

מי שהיה נשוי

שכ ב"ח מאוחר שקדם וגבה במטלטלין מה שגבה גבה ולא במקרקעי : ד"ה ש"מ : דף צ

שכא מתה אחת בחייו ואחת במותו אפי' בחיי שניה נוטלין בני הראשונה כתובת אמן (וצ"ע היכן מוכח זה בפנים ונלע"ד דהוכחתן מדמקשה על רש"י לאחר מיתה פשיטא הא מה קתני דלמא לאחר מיתה ר"ל אחר מיתת שניה אז נוטלין בני הראשונה כתובת אמן אלא ודאי פשיטא להם דאפי' בחייה נוטלין ודו"ק. ד"ה וכ"ת : דף צא ע"א

שכב גבי נכסים מועטין לענין שיטאלו הבנים על הפתחים ל"ש בין מועטין ונתרבו או להפך זכו בהן היורשין ולענין בנין דכרין איכא פלוגתא ד"ה כך. ע"ב :

שכג שדה זו שאירש מאבא מכור לך קנה : ד"ה דזבנה :

שכד היכא דאית ליה ללוה פסידא מגבי ליה ארעא אפילו אית ליה זוזי : ד"ה אי : דף צב

שכה הנחתי לך מקום כו' לא שייך גבי לוקח ראשון אלא לגבי בעלים : ד"ה אבל : ע"ב

שכו קרוביו של הערב לא יעיד ללוה ולמלוה וכל כה"ג : ד"ה דיכא :

שכז טוענין ללקוחות וליתמי פרעתי או מזוייף.בא"ד: אמר כלוקח אין לו עדים וראיה ואחר כך מצאן אין יכול להביא(כ): [אינו בתוס' שלנו כאן ובפ"ק דב"ק דף ח ובפ' המוציא יין [דף ע"ח ד"ה ת"ק] תמצאנו] :

שכח במקום שמפסיד הכל ליכא מי שפרע. ד"ה עד שלא : דף צג

שכט היתה כתובתה מרובה משל חברתה ואין שם לפרוע הכל חולקין בשוה לפי המעות : ד"ה רבי אומר :

של אין להשביע לכל ב"ח שמא יש ב"ח שקודמו ויטרוף ממנו וא"כ יכסוף (עיין בפנים). ד"ס שנמצאת : דף צד ע"א

שלא אם מותר לקבל שבועה מן העובד כוכבים (עיין מס' גיטין פרק הניזקין) דף ג ע"ב ד"ה יתומים: בא"ד

שלב ב' שטרות במקום שניכר מתוך השטר שאחד קודם עדיו בחתומיו זכין לו וכשאין ניכר זכה זה שמוסר לו ראשון : ד"ה כתב : ע"ב

שלג שודא דווקא דיין מומחה כרב נחמן ואפילו במטלטלי שייך שודא [דלא כפר"ח]. ד"ה אימים :

אלמנה ניזונת

שלד יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אפילו במקום דאין יורשין כלום ויורשי הבעל יורשין אותה כגון דליכא אלא מטלטלין ולא שקלו כתובתה אפ"ה חייבין בקבורתה : ד"ה ואין חייבין : דף צה ע"ב

שלה עבד שהניח תפילין לפני רבו [לא] יצא לחירות ומכל מקום אין רגיל להניחן כל שעה : ד"ה אבל : דף צו

שלו יתומים שאמרו נתננו מזונות אלהבא עליהן להביא ראיה : ד"ה יתומים :

שלז נתקבלה כתובתה או תבעה כתובתה בב"ד אפי' ממזונות שעברו [עליהן] להביא ראיה. ד"ה נשאת : ע"ב

שלח שכיב מרע שאומר תנו מנה לפלוני בעל חובי נוטל שניהם המתנה והחוב אבל אם אמר תנו מנה לבעל חובי ולא אמר לפלוני אינו נוטל רק החוב כי רוצה לומר תנו מנה לבעל חובי בחובי :
ד"ה רצה :

שלט זבין קרקעותיו ואמר בשעת מכר למיזבן תורי(ל) כי לא אצטריכי ליה זוזי הדר זביני וכן היכא דזבין נכסי' אדעתא למיסק לארעא דישראל אבל מכר מלבושיו אדעתא למיסק לא מהני אם לא יתנה בפירוש ויש מקום(מ)דאפי' גילוי דעת לא צריך כמו במברחת דלעיל ומי שהלך בנו למד"ה ושמע שמת וכתב כל נכסיו לאחרים ושוב בא בנו אין מתנתו מתנה. ד"ה זבין : דף צז

שם מי שהלך למד"ה ואשתו תובעת מזונות אינה נשבעת כלל אלא בשעת גביית כתובה ואפי' אם מכרה למזונות שלא בבית דין אין משביעין אותה שלא גבתה יותר. ד"ה מוכרת : דף צח

שמא אלמנה קודם גביית כתובה משביעין אותה שלא עכבה משל בעלה כלום ואם מכרה שלא בבית דין משביעין אותה שלא גבתה יותר ושלא זילזלה בנכסים. בא"ד :

שמב חזקת בית דין הדיוטות לא הויא חזקה אם שמו קרקע לאלמנה : ד"ה דאמרי :

שמג אין אונאה לקרקעות אבל בטול מקח יש והייני דווקא כשהטעה בחצי כגון שוה ק' בר' אבל אם לא הטעה כל כך אפילו שוה פרוטה פחות מחציו המקח קיים. ד"ה אלמנה :

שמד ראובן ששלח את שמעון לקבל מעותיו מעובד כוכבים וטעה העובד כוכבים והלך לו וא"י היכן הוא הכל לשליח שאם רצה יחזירנו לעובד כוכבים בלא דעת ראובן (עיין בפנים כי ר"ת פסק דהכל לבעל המעות) : ד"ה אמר רב פפא : ע"ב

שמה פלוגתא דרב אלפס ורבינו האי כשאומר לשלוחו מכור לי כור והשליח מכר חצי כור אם המקח קיים או לאו : ד"ה אמר לאחד : דף צט ע"ב

שמו הקונה במקום מצרן הוי כשליח ומ"מ עדיף משליח גמור לענין לתקוני שדרתיך : ד"ס ה"ג :

שמז שליח דייניס אליס עפי ד"ס רבא אמר : דף ק ע"א

שמח שליח שטעה בפחות משתות המקח קיים ומחזיר אונאה (וצ"ע כי הש"ס פוסק דשליח כאלמנה ואפי' בפחות משתות המקח בטל ודו"ק) : בא"ד :

שמט אחים שחלקו שטעו בשתות ואמרו נפלוג בשומת ב"ד מכרן בטל כדין דיינים וביותר משתות במטלטלין בטל ובמקרקעי אין אונאה עד פלגא:
ד"ה אמר רב נחמן :

שנ אחים שבאו לחלוק בוררין להם לחלוק בגורל.. חלקו ובא לבן אח והניחו לו קרקע אחת יגרילו אם יפול לו אותו קרקע מוטב ואם לאו יחלקו בתחילה (עיין בפנים) : ד"ה בוררין :

שנא כשבלאות קיימות נוטלת המאתים ואם כילה הבעל אפילו הקרן אין לה עליו כלום ואפילו הפירות שליקט והן בעין אין לה. ד"ה אלימא : דף קא

שנב נשבית ומיאנה וכן באלמנה (נ) שנשבית ומת בעלה אין היורשין חייבין לפדותה וכן נשבית ולוותה ופדאתה עצמה ומיאנה : בא"ד :

הנושא את האשה

שנג כתב אני פלוני בן פלוני חייב לך מנה הוי כחותם תחתיו אבל חתם עצמו לעיל ולמטה כתב חייב אני לך מנה לא מהני כלום (זה הלשון אינו מכוון עם התוספות ולע"ד צ"ל כך אבל אם חתם שמו למעלה ולמטה הימנו כתב אחר לא מהני כלום) : ד"ה דאמרה. דף קא ע"ב

שנד צררי לקטנה לא מתפסי אינשי [עיין בפנים]. ד"ה אימר צררי : דף קב ע"ב

שנה המשכיר לא' רחיים כדי לטחון לו ושוב נזדמן לו רחיים אחרת לא יוכל לומר תן לי שכר רחיים כי יאמר לו אטחון לך בשכרך וצריך להניח לו הרחיים והמשכיר עם הרחיים שלו טוחן ומוכר ואם לא יוכל לטחון המשכיר עם הרחיים שלו כדי למכור יכול המשכיר להזור מאחר דאית ליה פסידא וצריך השוכר להחזיר לו הרחיים או ליתן דמים : ד"ה ולא : דף קג

שנו כל היכא דאמר מזומן לחיי עולם הבא היינו בלא דין ובלא ייסורין : ד"ה מזומן : ע"ב

שנז הר"ר חיים כהן אמר אילו הייתי כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו : ד"ה אותו

שנח חולי מעיים פטורין מן התפילין ורבינו הקדוש היה נוהג בקדושה וגזהר : ד"ה ומנה : דף קד

שנט עד שאדם מתפלל שתכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו לתוכו מעדנים : ד"ה לא נהניתי :

שס "אחריות "טעות סופר "הוא "מכי שלמי יומי "אכרזתא "אכיל "הלוקח "פירות (אלו השני דינין נקדתי בהיות כי אינו מוכח מהתוספות דהלכה כן רק מביאין דרבה ס"ל הכי. (עיין בפנים) : ד"ס ה"ג. ע"ב

שני דייני גזירות

שסא אין להיות לאדם אחד שתי שררות. ד"ה קשיא : דף קה ע"א

שסב אין ליטול שכר מבעלי דינין אך יטול תגבור וגם דייני גזירות כל שעה ישבו בדין ולא היו עוסקין בשום מלאכה והיה מוטל על הצבור לפרנסם ולהכי מלמדי הלכות שחיטה נטלו שכר מתרומת הלישכה אע"פ ששכר לימוד אסורה. ד"ה גוזרי :

שסג מלך במשפט יעמיד ארץ הייני דיין דאינו צריך לממון שהוא עשיר וגם אינו צריך לת"ח שהוא בקי. ד"ה מאי : ע"ב

שסד לא לידון איניש לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה כי ההוא דפרח גדפא ארישיה. ד"ה לא למאן.

שסה תלמידי חכמים כפרה לכל ישראל בכל מושבותם כאלישע ותלמידיו ישבו לפניו וקרי ליה ביכורים ומזבח. ד"ה וכי :

שסו לא היו שוהטין אלא מיוחסין לכן שוחטין הכהנים[ו] (אינו בתוס' שלנו) [תמצאנו בתוס' קידושין דף ע"ו ע"ב. ד"ה אין בודקין] :

שסז פוסקין מזונות לאשת איש כששמעו בו שמת[ז]כב' עדים. וכן ע"פ עד אחד אין יורדין לנחלה לירד ולמכור אבל לאכול הפירות הגדולים באהרנו יורדין. ד"ה ששמעו בו שמת כ"ע ל"פ : דף קו

שסח לוותה ואכלה ובא הבעל ואמר פסקתי לה מזונותי' נאמנת בשבועה (ודלא כרש"י דמפרש דהוא נשבע). ד"ה ואם בא :

שסט לוותה ואכלה א"צ לפרוע אם לא פסקו לה ב"ד. ד"ה ואם בא ואמר לה צאי :

שע יבם שעמד בדין וברח או חלה ניזונת משלו כיון ששהה ג' חדשים ולא כנסה (ודלא כרש"י דמפרש דוקא ברח אבל חלה לא). ד"ה עמד : ע"ב

שעא כלי חרס שמשימין בו עופרת אין נאסר(ס)כשעופרת ביין נסך יותר משאר כלי חרס אלא דווקא כלי חרס שמחופה בזכוכית ואם כולו זכוכית אין נאסר ולענין חמץ בפסח איעורי נמי אסירי דתשמישן בחמין. ד"ה הני וד"ה ירוקי :

שעב מותר ליקח ממודר הנאה בפחות מעט. (אינו בתוס' שלנו) (דין זה הוא משנה במסכת נדרים דף לא וע"ש) :

שעג פורע חובו דמותר במודר הנאה פר"ת דוקא במזונות אשתו דאפשר שתתפרנס במקום אחר אבל שטר אחר לא. וריב"א פי' ה"ה בב"ת אחר וכן רש"י. ד"ה הא מני : דף קח ע"א

שעד בנכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים. ד"ה אדמון : ע"ב

שעה טענו חיטין ושעורין והודה באחד מהן חייב. ד"ה אי הכי :

שעו הפוסק מעות לחתנו במעמדה ולא רצה ליתן אומרת לבעל או כנוס או פטור. ד"ה הפוסק :

שעז דברים הנקנין באמירה הייני שקדשה מיד מתוך התנאי או לאחר הזמן והזכיר התנאי בשעת קידושין אבל התנו עתה וקדשה אחר זמן ולא הזכירו התנאי בשעת קידושין לא ואיירי נמי דווקא מנישואים ראשונים. ד"ה תשב : דף קט

שעח לא אמרינן השני נוח לי כו' בדבר שמודה בהודאתו שכן הוא. ד"ה אדמון :

שעט הדיינין אין נותנין לב לדעת מה שכתוב בשטר אם לא שראוי לדקדק. ד"ה ל"ש :

שפ טוענין ליורש כל מה שהיה טוען אביו ושכיח ולא אמרי' מגו למפרע. ד"ה אם : ע"ב

שפא "אין "טוענין "ליתומים "מזויף. (נקדתיו כי נ"ל טעות דלעיל פרק מי שהיה נשוי פסקו ההפך וכן בפ"ק דגיטין והתוס' אינם אומרים כאן דאין טוענין אלא אומרים לפי מה שפי' דאין טוענין א"ש אבל הדין אינו כן כדפסקו לעיל וצ"ע). בא"ד :

שפב אדם יכול לומר ואי לא מהדרינא טרחא למריה להפקיע זכות הבא לידו אבל אין יכול לומר ואי לא מזבנינא ליה. ד"ה דרבנן :

שפג קל יותר להמניע את המוכר למכרו מלהמניע את הלוקח לנקתו דזכות הוא לקנות. ד"ה ורבנן : דף קי

שפד אין מקקין לתובע תחלה היכא דאיכא הפסד לאידך. ד"ה סוף :

שפה אין נזקקין לנכסי יתומים מיהו אם תפס ועתיד לגבות מהן כשיגדלו לא מחייבינן להחזיר[ח].(זה אינו בתוס' שלנו) :

שפו בן יהודה שאירס אשה [ביהודה או בן גליל שאירס בגליל אין כופין אותה לצאת אבל בן יהודה שאירס בגליל או בן גליל שאירס ביהודה כופין אותה] לעלות אחריו. ד"ה שלש :

שפז אין אנו חפצים שיהיו עבדים בירושלים יותר מדאי אלא מיוחסים. ד"ה ואין : ע"ב

שפח הר"ר חיים אמר דאין מצוה עכשיו לדור בארץ ישראל. ד"ה הוא :

שפט הוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת אפילו מנוה רעה ליפה ואפילו בשאר ארצות כופין אותה אבל לא מנוה רעה ליפה. ד"ה היא :

שצ כסף לא משמע מטבע אלא נסכא. ד"ה ואימא :

שצא לא יגלו לעובדי כוכבים סוד העיבור. ד"ה שלא : דף קיא ע"א

שצב ר' חנינא היה שוקל אבנים אם היה כבדות אמר כבר נכנסתי לא"י. ד"ה ר"ת : דף קיב

הגהות

יו"ד סי' רנ"ו ס"ק יו"ד : [ס] מבואר בגמ' ב"ב קע"ד ב' וערכין דהלכתא כרב הונא בדר"י : [ו] ההוספה וה"ה כשהשבע והפטר ז"א דלפי האמת ליכא ש"ד בנשבע ונוטל : [ז] וז"ם כאן בגמ' דף ק"ו ת"ח התלמדים הלכות שחיטה לכהנים כו' : [ח] בתוס' כ"כ בפי' הגמ' בששמעו שמת כ"ע ל"פ אבל לדידן איפסיקא הלכתא כרב דפוסקין אפילו לא שמעו : [ט] עי' בר"ן ולמד מהגמ' דהכא :

נוסחאות כ"י

לא וכגון שהפקיד בעדים והאו אותה עתה דא"כ מהימן ומדינא דגמ' ותקנתא גובה מהם : מי שאמר לחבירו לך ופרע לפלוני בשבילי והזכיר לו לקחת [את השטר] ונתן המעות למלוה ואז אמר המלוה מלוה ע"פ היה לי עליו ובשבילה נטלתי המעות אם פרעו בעדים לא כל כמיניה ואם לא יכול לומר כן והשליח צריך לשלם למשלח וה"מ שהזכיר לו לקחת השטר או לפרוע בעדים : (י) אין התובע יכול לכוף לנתבע שילך עמו לישבע במקום שהוא רוצה ומיהו אם דרין בעיר אחת והלכו שניהם למקום ב"ד אחר יכול לומר אינו רוצה לקבל השבועה עד שנשוב לעירנו. וכותבין מיד שמשנע ועתנין ביד נאמן לתנו לו כשישבע ולא חיישינן דמחזי כשיקרא : (כ) והמוכר לא יביאם או ימחל לו שבועה הבא ליפרע מני המוכר להשביעו : (ל) תורי ולא אצטריך ליה זוזי : (מ) וי"א דמהני גילוי דעת : (נ) וכן אלמנה לכ"ג : (ס) אין נאסר ביין נסך :

סליקא לה פסקי תוספות ממסכת כתובות

מסכת כתובות פרק ראשון

א [דף ב ע"א] **בתולה** נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי · שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות [ביום ב' וביום ה'] שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ביום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד. ותנשא באחד בשבת שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה. ועכשיו ששנינו שקדו אותה ששנינו הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות* :

הגה"ה

*והא דאמרי' בחולץ (דף מא:) עמד בדין וברח ניזונת משל יבם ומפרש בירושלמי דה"ה חלה והכא אמרינן חלה אינו מעלה לה מזונות התם איירי בחלה או ברח אחר הגעת זמן שכבר נתחייב במזונות והכא איירי בחלה קודם הגעת זמן · מפרישת מהרי"ת :

ב [דף ב ע"ב] **אמר** רבא ולענין גיטין אינו כן. אלמא קסבר אין אונס בגיטין [א] משום לנועות ומשום פרוצות. [דף ג ע"א] איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין דיש אונס בגיטין · פסק ר"ח ז"ל דהלכתא כלישנא קמא דמייתי כמה סייעתין ללישנא קמא דהוו פירכא ללישנא בתרא ואע"ג דשני להו אשינויי דחיקי לא ניקום ונסמוך והביא ראיה מסתמא דהש"ס דגיטין פרק השולח (דף לד.) ההוא דאמר אי לא נסיבנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא כי מטא תלתין יומין אמר מיטרח טרחנא כו' ומסיק אי משום אונס אין אונס בגיטין וכן פסק רב אלפס ז"ל בפרק שלישי דגיטין (דף ל.) גבי ההוא דאמר אי לא מפייסנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסא ולא איפייסא א"ל א מי יהב לה ה' קבין דדינרי ולא אתפייסא [ב] אלמא אין אונס בגיטין. וקשה מהא דאמרינן בפרק מי שאחזו (דף עג.) הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או שנשכו נחש הרי זה אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או שנשכו נחש הרי זה גט מאי שנא רישא ומ"ש סיפא שלחו מתם אכלו ארי אין לנו. כלומר בשניהם אינו גט וקאמר בתר הכי ההוא גברא דזבין ארעא מחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד ליה לסוף אפיקו ביה נהרא אגלגל מילתא ומטי לקמיה דרבא ואמר אונסא דלא שכיחא הוא ומייתי רבא ראיה מאכלו ארי אין לנו [ג] אלמא באונסא דלא שכיח קאמר רבא דיש אונס בגיטין וללישנא קמא דמתניתין אפילו אונסא דלא שכיח קאמר דאין אונס דבעי למיפשט מילתא דרבא מעובדא דההוא דפסקיה מברא וקאמר הש"ס דלמא אונסא דשכיח שאני דאיבעי ליה לאתנויי מכלל דאפי' באונסא דלא שכיח קאמר רבא דאין אונס. [ד] ואי לאו פיסקא דר"ח ז"ל לא הוה קשה מידי דה"א דהא דקאמר רבא התם היינו כאיכא דאמרי דאמר רבא יש אונס. ונראה דשלשה ענייני אונס הן ההיא דמי שאחזו לא שכיח כל עיקר ואפי' ללישנא קמא דהכא לא שייך למימר משום לנועות ומשום פרוצות דלא סברי לנועות דנפל עליה בית או נשכו נחש ופרוצות נמי לא יאמרו כך הלכך אפילו ללישנא קמא יש טענת אונס כי האי בגיטין ואונסא דשכיחא כי האי דפסקיה מברא אפי' לאיכא דאמרי אינו מבטל הגט דאיבעי לאתנויי. ובאונסא דשכיח ולא שכיח כמו חלה בהא פליגי הני תרי לישני והלכתא כלישנא קמא :

ג **אמר** רב שמואל בר רב יצחק לא שנו אלא מתקנת עזרא ואילך שאין בתי דינין יושבין אלא בשני ובחמישי אבל במקום שבתי דינים קבועים בכל יום אשה ניסאת בכל יום והוא דטריח ליה. וא"ת ואמאי נשאת בכל יום תהוי כאלמנה ותנשא בחמישי ותיבעל בליל ששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם הראשון [ה] וי"ל משום ברכה לחודה לא הייתו מתקנין ימי זמן קבוע מדפריך הש"ס לעיל ותנשא באחד בשבת וכן גבי אלמנה לאו משום ברכה גרידא אמרו שתנשא בחמישי אלא כדאמרינן לקמן (דף ה.) שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים ואגב שתקנו משום שקדו אף היכא דלא שייך שקדו כגון אדם בטל או י"ט שחל ערב שבת תקנו שתנשא בחמישי משום ברכה ושקדו שיהא שמח עמה שלשה ימים לא שייך בבתולה דליכא למימר למחר משכים והולך לאומנותו לפי שיש לה שבעת ימי המשתה הלכך משום ברכה גרידא לא תקנו זמן לבתולה · ניסאת בכל יום האי בכל יום לאו דווקא דבכל יום שבת אינה ניסאת דאמרינן בירושלמי אמר רב מתניא הדא אמרה אלין דכנסין ארמלין בערב שבת צריכין למיכנס מבעוד יום שלא יהא נראה כקונה קנין בשבת לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת ייחודו של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה הלכך צריך להתייחד עמה בע"ש מבעוד יום הלכך אין להכניס בתולה לחופה בשבת דע"י החופה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה והוה כקונה קנין בשבת וכן נמי לכנוס בששי ולבעול בשבת לא דאין בתי דינין קבועין בשבת. ומה שנהגו האידנא לכנוס בששי היינו משום דאף בכל ימי השבוע אין לנו בתי דינין קבועין ומי שיש לו עסק מכניף שלשה ומסדר טענותיו בפניהם וזה יכול לעשות אפילו בשבת ואפילו בימי חכמי הש"ס אם לא בעל בליל חמישי לא חייבוהו להמתין עד ליל חמישי אחר או עד ליל שני דמיבעיא לן לקמן (דף ה:) מהו לבעול בתחלה בשבת משמע אע"פ שניסאת ברביעי ורב זביד בעל בתחלה בשבת וכן מוכח ממתני' דחתן פטור מק"ש עד ד' לילות ואי לא מצי בעיל עד ליל שני אמאי פטור · והא דניסאת בכל יום היינו היכא דטרח ליה (א) אבל אי לא טרח לא דתניא שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה אחד בשבת וב' בשבת וג' בשבת וד' כונסה *כתב רבינו אפרים אי אמר חתנא נא טרחנא אלא אכניסנה בלא סעודה וקרובי הכלה בעו דלעביד סעודתא כייפינן ליה דעביד סעודתא כפום מנהג דחזי לדידיה ולדידה דקי"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו וכתב למעשים באו לפני רב אלפס רבו והיה דן כן :

הגה"ה

*ומן הסכנה ואילך נהגו לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים מאי סכנה אי לימא דאמרי בתולה שנשאת בד' תיהרג נהגו לגמרי ליעקרוה כלומר כיון שיעקרוהו ב"ד ליכא איסור משום עת צרה שאפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור ולעבור על דת אפי' לשנויי ערקתא דמסאנא אסור מכאן יש ראיה לדברי מורי קרובי שכתב בספק דבילה דאע"ג דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ כו' אם יעשו באותה סברא שאם היה אותו ב"ד קיים היה מסכים להתיר שנשתנה הענין אין זה ביטול דבריו עכ"ל והמיימוני כתב (פ"ב מה' ממרים) ב"ד שדרשו באחד מן המדות כפי מה שנראה לה ועמד ב"ד אחרי כן ונראה לו טעם אחר לסתור אותו דין הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו שנאמר או אל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל בית דין שתקנו תקנה ופשטה בכל ישראל אין ב"ד אחר יכול לבטל אא"כ גדול וכו' ואפי' בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים . מרדכי :

*ולקמן פ"ב (דף יט תוס' ד"ה דאמר) פי' ר"י דוקא (א) בפרהסיא אבל בצנעה יעבור ואל יהרג ואין חילוק בין עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים וכל עבירות שבתורה דבכולהו בפרהסיא יהרג ואל יעבור ובצינעא יעבור ואל יהרג ואין פרהסיא פחות מעשרה ישראלים ובעת צרה אפי' ערקתא דמסאנא לא ישנה. וצ"ע היכא דמתכוין (ב) העובד כוכבים להנאת עצמו בעת צרה אי שרי. וגם אם רוצה להחמיר על עצמו וליהרג היכא דקיימא לן דיעבור ואל יהרג צ"ע אי שרי (ג) אי לא שרי. מהרי"ת :

ד [דף ג ע"ב] **ולידרוש** להו דאונס שרי ותימה היאך נדרוש להו דאונס שרי הלא היא מחויבת למסור עצמה כיון שהיא אשת איש דאמרינן (סנהדרין דף עד.) כל עבירות שבתורה יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים *ותירץ ר"ת דאינה מחויבת למסור עצמה למיתה על ביאת עובד כוכבים דרחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ולא מקריא ביאה והביא ראיה מפרק בן סורר ומורה (שם:) דפריך והא אסתר פרהסיא הוי ואילו עריות הוי לא פריך דמשום עריות לא מיחייבא למסור עצמה בביאת עובד כוכבים. ומתוך כך התיר ר"ת בת ישראל שהמירה דתה ונבעלה לעובד כוכבים ושוב חזרה ונתגייר העובד כוכבים עמה וגרשה בעלה והתירה לאותו שנתגייר עמה דלא שייך למימר אחד לבועל בביאת עובד כוכבים דהוי כביאת בהמה. [ו] ולא נהירא להריב"ס דכיון אסורה לבעל ע"י ביאת עובד כוכבים כדאמרינן הכא דאיכא פרוצות ולקמן בפרק האשה שנתאלמנה (דף כו:) גבי שבויה ואמרינן נמי במגילה (דף טו.) כאשר אבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך אלמא לגבי בעלה לא חשיב כביאת בהמה שאין ביאתה פוסלת דאין זנות לבהמה כדאיתא בפ' הבא על יבמתו (דף נט:) דכי אמרינן [שם נח] רחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים הנ"מ לענין חיים דזרעיה חשיב כזרע בהמה אבל ביאתו לא חשיב כביאת בהמה וכיון שאסורה לבעל אסורה גם לבועל מונטמאה ונטמאה ואמרינן נמי בסוטה פרק ארוסה (דף כו:) מקנין ע"י עובד כוכבים והא דקאמר הכא ולידרוש להו דאונס שרי הכי פירושא ואינה מחויבת למסור עצמה משום דקרקע עולם היא ואינה עושה מעשה דמהיכא גמרינן דבעריות מחויבת למסור עצמה מרוצח כדאמרינן בסנהדרין (דף עד.) מה רוצח יהרג ואל יעבור וכו' ורוצח גופיה הא דמיחייב למסור עצמו היינו כשעושה מעשה אבל אם אמרו לו הנח שנזרוק אותך על התינוק להתמעך דאתה שאינו עושה מעשה בהא ודאי אמרינן מאי חזית דדמא דחברך סומק טפי דלמא דמא דידך סומק טפי וגבי נערה המאורסה גרסינן יהרג ואל יעבור והבועל קאי אי נמי גרסינן תיהרג מיירי דהיא עושה מעשה ומביאתו עליה והא דלא פריך גבי אסתר והא גילוי עריות הואי משום דידע שפיר דטעמא דקרקע עולם מועיל שאינה מחויבת למסור עצמה משום עריות אבל ס"ד כיון דפרהסיא הוא איכא חלול השם ומשני כיון דקרקע עולם היא אפי' חילול השם ליכא וכן מוכח בריש הבא על יבמתו (דף נג:) מההיא דאמר רבא אין אונס בעריות דאין קשוי אלא לדעת דמשמע הא יש קשוי שלא לדעת יש אונס ואמאי הא אמרינן בעריות יהרג ואל יעבור אלא ודאי הכי פירושא אם מביאים אותו על הערוה בעל כרחו יהרג ואל יעבור ואינו יכול ליפטר את עצמו ולומר אין אני עושה כלום אלא אחרים עושים בי מעשה לפי שאין קשוי אלא לדעת [ז] וכשיתקשה עושה מעשה בידים משמע הא בעבודת כוכבים כגון אם כפפו קומתו להשתחוות לעבודת כוכבים או בשפיכות דמים כגון שהכוהו בגופו על אדם אחר והרגוהו כיון שאינו עושה מעשה כלל אלא אחרים עושים בו מעשה אינו מחויב למסור את עצמו וכ"ל לקיים פסק ר"ת ולא מטעמיה אלא משום דאמרינן (סוטה דף כו.) ונטמאה ונטמאה אחד לבעל וא' לבועל היינו היכא שלא היתה אסורה לבועל אלא על ידי ביאה זו אבל בביאת עובד כוכבים (ב) דבלאו הכי היתה אסורה לו לא קרינן ביה ונטמאה אחד לבועל וכי דנאסרה לבעל מ"מ לא ניתוסף בה איסור לבועל בביאתו כיון דבלאו הכי היתה אסורה לו וכן מוכח בסוטה פרק ארוסה (שם) גבי מקנין ע"י עובד כוכבים דפריך פשיטא מהו דתימא ונטמאה ונטמאה אמר רחמנא אחד לבעל ואחד לבועל הנ"מ היכא דבהך ביאה אסורה ליה אבל עובד כוכבים דבלא"ה אסורה ליה וכו' כלומר סלקא דעתך אמינא האי דאמרינן ונטמאה לבעל היכא דקרינא ביה ונטמאה לבועל לאפוקי עובד כוכבים דלא קרינא ביה ונטמאה לבועל כיון דבלא"ה אסורה ליה לא קרינא ביה ונטמאה לבעל [ח] קמ"ל אע"ג דלא קרינן ביה ונטמאה לבועל קרינן ביה ונטמאה לבעל :

ה [דף ד ע"א] **תניא** הרי שהיתה פתו אפויה וטבחו טבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה *ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום · ונוהג שבעת ימי המשתה וכו' מכאן קשה למה שכתב בעל הלכות מי שמת לו מת ביו"ט האחרון שנוהג בו אבילות משום דאבילות יום ראשון דאורייתא ויו"ט שני דרבנן ואתי עשה דאורייתא ודחי עשה דרבנן דלדבריהם הכא נמי ינהוג אבילות ביום ראשון דשבעת ימי המשתה דרבנן הם · והארכתי בדבר בברכות פ' היה קורא (סי' טו). וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב דיום א' של שמחת חתן הוי דאורייתא דכתיב (שיר ג) ביום חתונתו וביום שמחת לבו

הגה"ה

*פי' קודם שיקבר המת דאכתי לא חל עליו אבילות אבל אם נקבר לא ואע"ג דאנינות דאורייתא (ג) ואבילות דרבנן מ"מ החמירו באבילות טפי מבאנינות מידי דהוה אנעילת הסנדל ועטיפת הראש וכפיית המטה · מהרי"ת :

הגהות הב"ח א אמר ליה רב יוסף מי יהיב לה קבין ·

הגהות הגר"א (א) בהג"ה ד"ה ולקמן בפ"ב פי' ר"י דוקא כו' · נ"ב אין הלכה כן (עמ"ש רבינו ביו"ד ר"ס קנ"ז ועי' תוס' ע"ז כ"ד א' ד"ה הא) : (ב) שם וצ"ע היכא דמתכוין כו' . נ"ב והרמב"ן פסק דשרי דדוקא בג' עבירות דחמירי בעלמא אסור אפילו להנאתו (וע"ש ס"ק ז') : (ג) שם צ"ע אי שרי · נ"ב מפורש בירושלמי (פ"ד דשביעית) ובמדרש רבה (פ' אמור פ' ל"ב) דשרי וכ"פ הפוסקים (וע"ש ס"ק ג' ובהשמטות) :

תפארת שמואל

פרק ראשון (א) **אבל** אם לא טרח לא וק"ק והלא כ' לעיל והוא דטרח ליה : (ב) **דבלאו** הכי היתה אסורה וכו' ולפי דעת האשר"י אפילו בקנוי וזנות לבעל אחותה וא"כ מהה אחותה אין נאסרת לו מחמת ונטמאה וכו' מאחר דבלא"ה היתה אסורה לו וכן כל כי האי גוונא דכולן דומים לעובדי כוכבים ונתגיירו וק"ל אכן מהרר"י חולק : (ג) **ואבילות** דרבנן וכו' · והם אזלי לטעמייהו דליכא שום אבילות דאורייתא אף יום ראשון כ"כ הרא"ש בשם ר"י פ' ואלו מגלחין ולזה הסכים וכן תמצא ביו"ד סי' שצ"ד וע' בטור לשם שלא

קרבן נתנאל

פרק א [א] **משום** לנועות ומשום פרוצות · טעמא דעיקר תקנתא אמרינן אבל לא פלוג רבנן וה"ה אפילו היכא דליכא למיחש משום לנועות ופרוצות [וכן נראה] מכל הלין ראיות דמייתי ר"ח ורי"ף בסמוך דהתם לא שייך תקנת לנועות ופרוצות א"ו דלא שנא : [ב] **אלמא** אין אונס בגיטין · וא"ת מת תוך י"ב נמי יהא גט אף דאין גט לאחר מיתה מ"מ לפקעינהו רבנן לקידושין מיניה מהאי טעמא דזימנין דלא מית וסברה דמית ומעגנה ויתבה וי"ל דמיתה קלא אית לה. תוס' · ויש מקשין מזה שכתבו התוס' בגיטין דף ע"ו ד"ה דהא אקיים ליה תנאי כי אין העולם יודעים שמת ויתמהו על המתירין ע"ם והבל יפלה פיהם דהכא והתם חשו חכמים לחומרא לאוקמה בחזקת אשת איש ולא הוי גט וק"ל : [ג] **אלמא** באונסא דלא שכיח קאמר רבא דיש אונס בגיטין · תקשין העולם הא התם במיתה לא שייך טעמא דלנועות ופרוצות כמ"ש תוס' דמיתה קלא אית ליה · ונראה דלק"מ דזה שכתבו תוס' דמיתה קלא אית ליה איננו אלא לפי האמת שהטעו דבאכלו ארי ודומיהן כיון דאונס דלא שכיח כלל הוא לא שייך למימר טעמא דתקנת עגונות ופרוצות · וכמ"ש רבינו בסמוך שאמרינן אפילו ללישנא קמא יש אונס בגיטין · אלא באונס דשכיח ולא שכיח כמו חלה אמרינן אין אונס וא"כ מיתה נמי שכיח ולא שכיח קשיא להו דלהוי גט מטעם תקנת עגונות ופרוצות וע"ז כתבו שפיר דמיתה דכך העולם ע"י תולי מסתמא קלא אית ליה דבאותו מקום שמת במקום ישוב בני אדם איכא מפקי לקלא · אבל רבינו בקושייתו מפ' מי שאחזו עדיין לא נחית לחלק בין אונס חלה לאכלו ארי וא"כ וודאי באונס ארי וכל אונסים ומקרים שמתרגשות בעולם וודאי אונסים כאילו אין להם קול כי אם ינשכו נחש או ארי יאכלו או יפול באחת הבורות או יטבע בנהר מי יוציא קול ושפיר שייך תקנת עגונות : ה"ג קאמר דאין אונס : [ד] **ואי** לאו פיסקא דר"ח · רלוט אי לאו הכי לאיות דר"ח : [ה] **וי"ל** משום ברכה לחודה לא הייתו מתקנין ימי זמן קבוע מדפריך הש"ס לעיל ותנשא בא' בשבת כו'. קשה עדיפא מיניה ה"ל לרבינו להוכיח סברא זו דאל"כ קשה על תנא דמתני' דקתני בתולה נשאת כו' שפעמים בשבת בתי דינין יושבין הל"ל משום ברכה וא"ת לינשא בה' הא קי"ל דאין דנין בע"ש וכ"פ בש"ע ח"מ סי' ה'. ונראה מדברי רבינו דס"ל דדנין בע"ש· וכ"מ בסמוך שכתב וכן נמי לכנוס בששי ולבעול בשבת לא דאין בתי דינין קבועין בשבת ולא הזכיר שאסור מטעם זה לכנוס בחמישי וצ"ע : ה"ג שאינה מחוייבת למסור : [ו] ה"ג ולא נהירא לריב"ס דע"כ אסורה לבעל · וכ"ה לשון תוס' בסנהדרין : [ז] **ובשיתקשה** עושה מעשה בידים · ואם נתקשה לאשתו ואנסוהו עובדי כוכבים והדביקוהו על ערוה ואי אפשר להנצל מן העבירה עד שימסור עצמו להריגה אין מחויב לשון רבינו בפ' הבא על יבמתו סי' כ' : [ח] קמ"ל אע"ג דלא קרינן ביה ונטמאה לבועל קרינן ביה ונטמאה לבעל · ולא ניחא לרבינו לפרש קמ"ל דמקנאין וכשם שאסורה לבעל אסורה לבועל · דא"כ לא ליסתמיך תנא בשום מקום לאשמועינן כמו כן דאסורה לבועל עובד כוכבים · וליכא למימר דתנא סמך אהא דכל היכא דלא קרינן ביה חד ונטמאה לא קרינן ביה אידך ונטמאה · דהא בועל שני יוכיח דאמרי' לקמן בפ"ה דסנהדרין דף מ"א שהיא אסורה על בועל שני אע"ג דלא קרינן ונטמאה לבעל דבלאו הכי אסורה לבעלה מבועל ראשון מ"מ קיימינן אידך ונטמאה שאסורה לבועל · אבל הא קשיא לי מהא דיבמות דף נה ושכב איש אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה שיכול והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסר וכו' משמע דהטעם דנטמאת לבעל כיון שהבועל הוא האוסר על הבועל · והלא אם הבועל עובד כוכבים אין הבעל הוא האוסר עליו ולמה היא אסורה לבעל · אע"כ נ"ל דלא כפסק ר"ת אלא שהוא אוסר על העובד כוכבים לכשיתגייר שהיא אסורה עליו וכיון שיש שם אוסר על הבועל נאסר עליו

אלמא דשמחת לבו ביום ראשון יש לו סמך מן התורה . ויש אומרים דלא עלה על דעת הגאון לומר דאבילות יום ראשון הוי דאורייתא דלא אשכחן שום אבילות מן התורה אלא אנינות ליאסר בקדשים ובמעשר שני · אלא דעת הגאון לפי שאבילות יש לו רמז ואחריתה כיום מר וי"ט האחרון אינו אלא מנהג כדאיתא במסכת י"ט (דף ד:) הלכך דחינן י"ט אחרון מן קדם אבילות והכי נמי הוה עבדינן כן (ד) [ט] אלא שהיה צריך להפסיק באבילותו שאחר יום ראשון יהיה נוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ ישלים אבילותו הלכך צריך שינהוג שבעת ימי המשתה תחלה ואח"כ שבעת ימי אבילות : (ה) הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים [י] כתב הראב"ד ז"ל דתרווייהו דוקא שיהו אנשים ישנים עם החתן ונשים עם הכלה :

ו **ואין** מונעים תכשיטין מן הכלה שלשים יום . פירש רש"י דאין מונעין ממנה תכשיטין משום אבילות בתוך שלשים יום וכ"ש לאחר שלשים יום · וקשה מהא [כ] דתני באבל רבתי שאשה מותרת בנטילת שער [ל] ומוכח התם דכל דין שלשים דהיינו תספורת וגיהוץ אינו נוהג באשת איש שלא תתגנה על בעלה א"כ מאי קמ"ל הכא גבי כלה . ונראה דלא קאי אהך דלעיל אלא מילתא באפי נפשיה והכי פירושא אין מונעין תכשיטין לכלה שאירע לה אבל בתוך שלשים ימי חופתה [מ] והיא מתקשטת ככלה אפי' בתוך שבעת ימי אבלה שלא תתגנה על בעלה דכל שלשים של חופתה זמן שמחת חתן וכלה הוא וצריכה שלא תנוול עצמה ולא חיילא עליה אבילות כלל לגבי הנך מילי (ו) ואחר שנהג שבעת ימי אבילות משלים עליהם עד ל' יום . ולא דמי לקובר מתו ברגל דמונה שלשים יום מיום קבורה אע"פ שלא נהג אבילות אלא עד לאחר הרגל . [נ] דהתם נהג דין שלשים שהוא גיהוץ ותספורת תוך הרגל אבל הכא תוך ימי החופה מותר בגיהוץ ותספורת דמלך ביופיו תחזינה עיניך הלכך לא סלקי לתורת שלשים . ודוקא אביו של חתן ואמה של כלה דליכא אינים דטרח להו אבל איפכא אם מתה אמו של חתן או אביה של כלה לא *ודין מתה אשתו ויש לו בנים גדולים או אם יש לו בנים קטנים או אם אין לו בנים מתי יכול לישא אשה כתבתי ביבמות בפרק החולץ (סי' כז) [ס] וגם כתבתי שם מי שמת אביו או אמו דמותר לישא אחר שלשים יום : אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שנתנו מים על גבי בשר אבל לא נתנו מים על גבי בשר מזדבן אמר רבא ובכרך אע"פ שנתן מים על גבי בשר מזדבן א"ר פפא ובכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר לא מזדבן והא דרב חסדא משכחת לה בדוכתא דמפקא מכרך ומפקא מכפר . [ע] ושמעינן מהא היכא דאפשר לזבוני וליכא פסידא דאינו נוהג שבעת ימי המשתה ברישא · ומתוך לשון רב אלפס משמע דמכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופירש וקובר את מתו ונוהג שבעת ימי אבילות ואח"כ שבעת ימי המשתה מדקאמר אינו נוהג שבעת ימי המשתה ברישא משמע דאין חילוק בין היכא דאיכא פסידא בין היכא דליכא פסידא אלא דבאיכא פסידא נוהג שבעת ימי המשתה ברישא והיכא דליכא פסידא נוהג שבעת ימי אבילות ברישא אבל בשניהם בועל בעילת מצוה קודם שיקבר המת דאל"כ הוה ליה למימר היכא דליכא פסידא קובר את מתו ונוהג אבילותו ואח"כ מכניס את הכלה לחופה וכן מצאתי בשם בעל הלכות ובשם הרי"ץ גיאת ז"ל דבשאר קרובים מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי אבילות ואח"כ שבעת ימי המשתה ולא מסתבר כלל דמה תועלת יש במהירות החופה ויבזו המת ויפסיקו באבילות בין חופה ובין שבעת ימי המשתה ולא התירו חופה וביאה לאונן אלא באביו של חתן ואמה של כלה וגם איכא פסידא אז התירו חופה וביאה לאונן ולהקדים ימי המשתה לאבלות אבל כשמקדים האבילות למשתה גם יאחר החופה עד שיכלו כל שלשים יום (ז) ותו לא מידי :

הגה"ה

*וכן אם היה לו אבל משאר מתים בין אין לו בנים בין יש לו בנים קטנים אסור לישא ולבעול עד אחר שלשים יום ולאחר שלשים יום מותר אפילו לאחר אשתו . אע"ג דהיכא דיש לו בנים גדולים אסור לישא עד אחר שלש רגלים ולמ"ד שני רגלים אבל הכא שרי אחר שלשים יום . ותוך שלשים יום לאחר שבעת ימים מותר לכנוס בלא ביאה למי שיש לו בנים קטנים ולמי שאין לו בנים כלל אפי' תוך שלשים מותר לכנוס ולבעול כדברי ר"ת . אבל ר"י הוכיח דאסור אפי' כניסה בלא ביאה למי שאין לו בנים אבל מי שיש לו בנים קטנים שרי כניסה בלא ביאה תוך שלשים יום ולאחר שבעת ימי אבילות ולאחר אביו ואמו אסור ליכנס לבית השמחה כל י"ב חדש ומ"מ מותר לישא אחר שלשים יום דמצוה רבה היא . והרב ר' יוסף הביא ראיה ממסכת שמחות דתניא אחר אביו ואמו אסור כל שנים עשר חדש אלא א"כ של מצוה משמע דשרי בכל משתה של מצוה. עכ"ל מהרי"ח :

ז **אמר** מר הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים . מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים שבצינעא נוהג . ומועד חשוב כחתן כדתניא במועד קטן (דף ז:) מכאן אמרו חתן שנולד לו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה לו ולכסותו ולביתו וכן ברגל נותנין לו כל ימי הרגל : וכיון שדברים שבצינעא נוהג חובה הוא ואסור בהם מדמייתי סייעתא לרבי יוחנן מברייתא וכן משמע במועד קטן (דף כד.) דרב ושמואל פליגי עליה דרבי יוחנן לענין שבת ואמרי תשמיש בשבת רשות ובעל הלכות פסק כרבי יוחנן דדברים שבצנעא נוהג ואע"פ דקי"ל הלכה כדברי המיקל באבל הנ"מ בפלוגתא דהנהו אבל דאמוראי לא ומכאן ראיה לדבריהם דברייתא מסייע ליה לר' יוחנן :

ח **דרש** רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא לא שנו אלא שלא בעל אבל בעל אשתו ישנה עמו בבית א [פ] ובחתן שפרסה אשתו נדה מיירי · ואף על גב דאבילות ישנה בין הנשים אע"ג דבעל לא משום דאבילות קילא ליה מנדה דהא ט **אמר** רב יוסף ברבי חנינא א"ר הונא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו וגבי אבילות תניא אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לכוף אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת באמת אמרו מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו . אלמא אבילות חמירא ליה מנדה לפי שלבו של אדם נכנע בזמן אבילתו . אלא משום דהאי אבילות קילא ליה לפי שהקילו בו חכמים שנוהג ימי המשתה ואח"כ ימי אבילות . (ח) [צ] הלכך חתן שמת אביו או חמותו בין בעל בין שלא בעל הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים . [ק] וכיון דהאי אבילות קיל מנדה אינה מוזגת לו הכוס ואינה מצעת לו את המטה ואינה מרחצת לו פניו ידיו ורגליו . יש שרוצים ללמוד מכאן דמי שמת לו מת ברגל כיון שנוהג ימי הרגל תחילה דמיא להכא וקילא ליה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים ולא נהירא לי דלא דמי לקילותא דהכא דאקילו ביה טפי שהרי מת לו מת קודם שחלו שבעת ימי המשתה והתירו לו חכמים להכניס את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה כדי לדחות אבילות מעליו אבל מת לו מת ברגל שכבר חלה עליו הרגל ישנה עמו בבית . הא דאמרי' גבי נדה מצעת לו המטה תרי גווני הצעות יש דלקמן פ' אע"פ (דף נט:) תנן הכניסה לו שלש שפחות אינה מצעת לו המטה וכו' ד' יושבת בקתדרא ואמרי' עלה בגמ' (דף סא.) אע"פ שיושבת בקתדרא אבל מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ומרחצת פניו ידיו ורגליו ופרש"י דהאי הצעת המטה היינו לפרוס הסדין והמכסה דאינו דבר של טורח ומילי דחיבה נינהו שתחבב עליו ולא דמי להצעת המטה דמתני' דהוי דבר של טורח כגון הצעת כרים וכסתות . ונראה דהצעת המטה דהכא היינו פריסת סדין ומכסה מדחשיב הני תלת בהדי הדדי כי ההיא דלקמן אבל הצעת כרים וכסתות שאינו דבר של חיבה נראה דשרו לנדה והא דאסרינן הכא היינו דוקא בפניו דאיכא למיחש להרגל דבר אבל שלא בפניו נראה דשרי והאי דקאמר הרחצת פניו ידיו ורגליו היינו לשפוך מים כשהוא רוחץ אבל לא שתגע בו דאף בלא רחיצה נמי אסורין כדקאמר בפ"ק דשבת (דף יג:) חס ושלום שלא נגע בי אפי' באצבע קטנה [ר] וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב אע"פ דאמרינן הכא חתן שבעל ופירסה נדה דאשתו ישנה עמו בבית למשנה אחרונה שאמרו בועל בעילת מצוה ופורש הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים משום דאקילו בה רבנן בהאי איסורא דנדה והתירו לו לגמור ביאתו והביא ראיה מהא דקי"ל דאבילות דעלמא חמירא ליה מנדה ואבילות דהכא כיון דאקילו ביה חיישינן דלמא אתי לזלזולי ביה [ש] כ"ש באיסור נדה כל היכא דאקילו רבנן גביה חיישינן דלמא קילא ליה ואתי לזלזולי בה . ועוד הביא ראיה מדאמר רב יוסף למילתיה אמי שפירסה אשתו נדה ומפליג בין בעל בין לא בעל (ט) ולא מפליג ברישא בין משנה ראשונה למשנה אחרונה דאית לה בועל בעילת מצוה ופורש אלמא אפילו למשנה אחרונה הוא ישן בין האנשים וכו' . ואין דבריו נראין לי גם אם כתבו בשם הר"ר יוסף הלוי אבן מג"ש ז"ל דלא [דמי] להאי קילותא דהכא הפקיעו חכמים דבריהם מה שאסרו אונן בתשמיש המטה והתירו לו שמחת חופה וביאה כדי לדחות אבילות מעליו אף לאחר קבורה אבל ב הכא לא הקילו חכמים אלא אדרבה החמירו חכמים האחרונים חומרא יתירה לטמאות דם בתולים משום שמא נתערבו בו דם נדות הלכך ליכא הכא קילותא דניחוש דלמא אתי לזלזולי ביה ומה שהתירו לו לגמור ביאתו אי אפשר בענין אחר כדאמרינן בפ' תינוקת (דף סה:) דא"כ לבו נוקפו ופורש. ומה שהביא ראיה מדלא מפליג רב יוסף ברישא אינה כלום דהך ברייתא לית לה בועל בעילת מצוה ופורש [ת] מדתני פירסה נדה ורב יוסף ניחא ליה לפלוגי במה דאיירי מתניתי' ומינה שמעינן דה"ה למשנה אחרונה אחר שבעל בעילת מצוה שישנה עמו וכן עמא דבר :

ויר אה

הגהות הב"ח א ישנה עמו בבית אחד ובחתן וכו' משום דאבילות : ב אבל התם לא הקילו חכמים אלא אדרבה :

קרבן נתנאל

עליו ול"ע · והאי"ל ואתא לידן נזכיר תשו"ת ר' אהרן ששון סי' קפ"ה שרוצה לדמות דין בועל שני שלא לאסור עליו מהך דינא שליד רבינו לענין בעילת עובד כוכבים · ושמעתי מאדמ"ו הגאון הגדול שתפס עליו שנעלם ממנו ש"ס ערוכה סנהדרין דף מ"א דבועל שני אסורה לו ע"ש : [ט] **אלא** שהיה צריך להפסיק באבלתו · אבל אם היה אבילות יום ראשון דאורייתא משום הך סברא שצריך להפסיק לא הוי דחינן אבילות יום ראשון אבל הר"ן כתב ז"א אף למ"ד אבילות יום א' דאורייתא ע"ש : [י] **כתב** הראב"ד תרווייהו דוקא · ובזה הסכים רבינו עם הראב"ד להחמיר להצריך שני שמירות ובין ביום ובין בלילה ודלא כהראב"ד שכתב דוקא בלילה וביום מתיר יחוד אפי' חיבוק ונישוק · ע"ש בפ' ואלו מגלחין סי' פ"ג · שהשיג עליו רבינו ול"נ להלין בעדו דביום אם היה צריך שימור או להרחיק במזיגת הכוס הוי כמו דבר בפרהסיא · ולא מקרי דבר שבצנעא : [כ] **דתניא** באבל רבתי · והר"ן והרא"ה הביאו ג"כ קושיא זו א וכתב' שמחות פרק ז' שלפנינו ליתא להך ברייתא אך ביבמות פ' החולץ דף מ"ג ד"ה במקום שמותר הביאו תוס' בשם בה"ג שגרס בברייתא דפ' בתרא דמועד קטן והאשה מותרת בנטילת שער לאחר ז' ע"ש ובמהרש"א שם ועיין במ"ש רבינו בפ' ואלו מגלחין ס"ס ק' : [ל] **ומוכח** התם דכל דין שלשים דהיינו תספורת וגיהוץ אינו נוהג בא"ח · ואני לא מצאתי שם הוכחה לדין זה · אבל מן השכל הוא כי היכי דשרינן תספורת כדי שלא תתגנה על בעלה ה"ה גיהוץ. דמ"ש : [מ] **והיא** מתקשטת ככלה אפילו בתוך שבעת ימי האבילות · ויש לדקדק לפי מה דמסיק רב אשי כיון דאקילו בה רבנן אתי לזלזולי א"ה ישן בין האנשים א"כ בהך אבילות אקילו רבנן בה יותר דתתקשט עצמה ככלה אפילו תוך שבעה מן הסברא נמי דאסרינן ביחוד ולא מצינו בשום פוסק שזכר דין זה · ויש לחלק דעיקר קולא שחייש רב אשי שהתירו לו שמחת חופה וביאה כדי לדחות האבילות מעליו שהיה לו קדימה כמ"ש רבינו בסמוך בהשגתו על הכמ"ה · אבל בכלה כל שלשים יום כ"ש ידעי הא דמקלינן משום דהוי ככלה כל שלשים יום והחופה והנשואין היו חלי' קודם לאבילתה : [ג] **דהתם** נהג דין שלשים שהוא גיהוץ ותספורת תוך הרגל · שהרי מתורת רגל מותר ללבוש כלים מגוהצים חדשים ולבנים וטטל לפרניו במספרים אבל מתורת אבל אסור בהם דהוי דבר שבצנעא דמי יאמר שיש לו בגד מגוהץ כ"כ הרמב"ן · ועי"ל אע"פ שאין נוהג איסור מחמת אבילות עפי מרגל אלא מה שאסור ברגל למנין ל' מ"מ עולה הרגל למנין ל' כיון דעכ"פ נוהג בו איסור : [ס] **וגם** כתבתי שם מי שמת אביו ואמו דמותר לישא אחר שלשים · היינו בשיש לו בנים ע"ש : [ע] **ושמעינן** מהא ט' עד שבעת ימי המשתה ברישא · ע"כ דברי רב אלפס : ה"ג כדתנן : [פ] **ובחתן** שפרסה אשתו נדה מיירי. וקשה מאי קמ"ל דהא עלה דרש רב יוסף לא שנו אלא שלא בעל משמע דבחתן מיירי ופ"ק דבסנהדרין אסמיך אקרא דסוגה בשושנים דנדה שרי ביחוד · וי"ל דקמ"ל דבחתן שפרסה אשתו נדה מיירי אפי' אלמון כיון דאשה חדשה היא לו ולא בעלה עדיין אסורים ביחוד : [צ] **הלכך** חתן שמת אביו או חמותו בין בעל בין שלא בעל הוא ישן בין האנשים · ק"ק דלפ"ז משמע דנוהג שבעת ימי משתה ואחר כך ימי אבילות אפי' בלא בעל א"כ אמאי תני בברייתא בועל בעילת מצוה וי"ל דוודאי היכא דחל עליו אבילות קודם הנשואין לא אלימא האי שמחת חופה לדחות ימי אבילות לנהוג בתחילה שבעת ימי המשתה אם לא ע"י ליכוף שמחת בעילת מצוה ורבינו איירי היכא שמת אביו של חתן אחר החופה כי מאחר שבירך כבר ברכת הנשואין כבר חלה עליו ימי משתה ובזה הוא ישן בין האנשים אפי' בלא בעל · והיינו דוקא אביו של חתן או חמותו אבל בשאר קרוביו הביא רבינו ירוחם בחלק חוה נתיב כ"ב בשם רבינו שלכה למעשה שנוהג אבילות תחלה ע"ש והכי דייק ליתנא שמת אביו או חמותו דוקא : [ק] **וכיון** דהאי אבילות קיל מנדה אינה מוזגת לו את הכוס. רבים מקשים בזה גם בש"ך סי' שמ"ב דברי רבינו אהדדי שם בפרק אלו מגלחין סי' פ"ג שכתב על הראב"ד מאד הפליג החכם להחמיר בלילה להצריך שתי שמירות והפליג להקל ביום להתיר יחוד ואיפכא מסתברא כי למראית העין היצר מתגבר הלכך בלילה או ביום קתני והיחוד אסור ביום כמו בלילה אבל בימי פרישות אינו צריך להרחיק עכ"ל שם · משמע מלשונו שהסכים בזה עם הראב"ד דמזיגת הכוס והרחצת פניו שרי ולי נק"ת דודאי בגוף הדין סמך רבינו במה שכתב הכא בכתובות דמזיגה אסור והתם במ"ק אינו אלא שהשיג בזה אהראב"ד כלומר לדידי אפי' שאר הרחקות אסור ויחוד נמי אסור ביום ובלילה כי כל מה שיש לנו לעשות להרחיק מן העבירה עושים · אלא לדברי החכם שהפליג מאד להצריך שני שמירות בלילה מפני איסור יחוד והפליג ביום להתיר אפילו חיבוק וניפוק וס"ל דדי לנו בזה בהרחקת האיסור לפי דבריו איפכא מסתברא דיחוד אסור אפילו ביום כי למראית העין היצר מתגבר ולהתיר שאר הרחקות וסיינו כו' לדבריו אבל רבינו אוסר היחוד ביום ובלילה ואוסר שאר הרחקות. ויש לי ליישב דברי החכם שלא אוסר ביום היחוד ומתיר אפילו חיבוק דאי הוי אוסר ביום אלו הדברים הוי דבר בפרהסיא וק"ל : [ר] **והרמ"ה** כתב אע"פ דאמר הכא חתן שבעל ופרסה אשתו נדה דישנה עמו בבית למשנה אחרונה שאמרו בועל בעילת מצוה ופורש הוא ישן בין האנשים · והרב ע"ז בסי' שמ"ג ס"ק ג' כתב וז"ל כיון דבזמן התלמוד היה חיוב בשמירה (והיינו למשנה ראשונה) אין לנו להקל עכ"ל ורבים תפסו עליו דהרמ"ה וגם רבינו מיאנו בסברא זו ולק"מ דהם איירי בלא אבילות א"כ מעולם לא הצריכו בזה שימור למשנה ראשונה ובזה מחולקים הרמ"ה ורבינו אבל כשמת אביו של חתן או חמותו איכא למימר דמסכימים עם הרב בעל ע"ז אבל אי קשיא הא קשיא הא דמייתי ראיה מדלא מפליג רב יוסף ברישא בין משנה ראשונה למשנה אחרונה ולפי דברי ע"ז אין מכאן ראיה דרישא לענין אבילות איירי אפי' למשנה אחרונה הוא ישן כו' דמשנה אחרונה לא להקל אמרו אלא אדרבה החמירו וכיון דלמשנה ראשונה חייב בשמירה אין לנו להקל למשנה אחרונה ובספר נקודת הכסף השיג על ע"ז מהא שכתבו תוס' דאי משום דם נדות כיון דבעל אשתו ישנה עמו כדאמר רב יוסף בסמוך סכ"ל כ"ל אלא ברייתא מיירי למשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה הוה דם בתולים כדם נדות דמחמיר ליה ואשתו ישנה עמו באבלו ע"כ · ושכין מהירות פולמתו דדברי תוס' אזלי לפי' דמקיים ליה לר' יוחנן דדבר שבצנעא נוהג מ"ה צריך שימור דאי משום דם בתולים אין צריך שימור ואשתו ישנה עמו דהא למשנה ראשונה משום דם בתולים מותר ביחוד א"כ למשנה אחרונה נמי מותר ביחוד כיון דבעיל אלא ש"מ משום אבילות הוא ישן וא"כ למשנה אחרונה באבילות הוא ישן בין האנשים שסברת הט"ז : [ש] **כ"ש** באיסור נדה · דהא אין לבו נכנע כמו באבילות : [ת] **מדתני** פירסה נדה · יש לדקדק לשיטת הרמ"ה לריכה

תפארת שמואל

היה מוחה במי שנהגו כדברי הגאונים כלומר דהאי פיסקא דמי שמת לו מת ביו"ט האחרון של חג עי' פרק אלו מגלחין : (ד) **אלא** שהיה צריך להפסיק וכו' · אבל אם היה אבילות דאורייתא לא היה מועיל זה התירוץ שצריך להפסיק כו' מאחר שחייב עליו מן התורה מה בכך אם יפסיק וק"ל : (ה) **הוא** ישן בין האנשים והיא ישינה בין הנשים וכו' · וז"ל הגה"ת מיימוני פ' י"ב מהל' אסורי ביאה מיעוט אנשים שנים וכו' עד מיסוד רבי' אברהם בר דוד וכעין זה כתב בהגה"ת מיימוני בהל' אבילות אבל הטור כתב וז"ל כתב הראב"ד דתרווייהו דוקא כו' עד והיא בין הנשים ע"ש סי' שמ"ב ובסמ"ג כתב שיהא עמה א' וכן במרדכי כת"ג אכן ראיתי נוהגים כל פעם אחת לה ואח' לו וכן הנכון בעיני ומסיק הטור וז"ל ואין חילוק בין אם הוא ת"ח וכו' ע"ש סי' קנ"ג : (ו) **ואחר** שנהג שבעה ימי אבילות וכו' · זה קאי אדלעיל ונוהג שבעה ימי אבילות וכל זה דברי הרמב"ן הוא וכ"כ הטור סי' שמ"ב : (ז) **ותו** לא מידי . ומסיק הטור בסי' שמ"ב אם לא שיש לו בנים קטנים או לא קיים פריה ורביה אבל הרמב"ם כתב וכו' ע"ש ודברים אלו לא מצאתי ברמב"ם רק כתב שנוהג שבעת ימי אבילות ואח"כ מכניסין לחופה ונוהג שבעת ימי משתה ומדהטור האריך בדברים ונותן טעם למילתיה ש"מ דס"ל הכי ולכן כתב אותו אחר דעת הרא"ש ודו"ק : (ח) **הלכך** חתן שמת אביו או חמיו וכו' נ"ל חמותו כי כשמת חמיו אז היה אופה ולא דחינא אבילות וליכא קולא גביה : (ט) **ולא** מפליג ברישא בין משנה ראשונה וכו' פי' מקודם היו בועלים על דם בתולים והיו נותנים לה כמה לילות כו' ואח"כ נמנו וגמרו שבועל בעילת מצוה ופורש ולא יכול לבעול אח"כ וזו היא משנה אחרונה כרים פרק התינוקת מדלא אמר רב יוסף למילתיה ארישא וכך יחלק לא שנו כשבעל בעילת מצוה ופורש דהוא ישן וכו' אלא למשנה ראשונה דפורש משום אבילות ובאבילות קיל ליה כדאיתא בגמרא לכן הוא ישן בין האנשים אבל למשנה אחרונה דבועל בעילת מצוה ופורש משום דם בתולים דלא אקילו גביה אשתו ישנה עמו ומדלא חלק הכי ש"מ דאפי' לפי משנה אחרונה דאמרה פורש משום דם בתולים אפ"ה הוא ישן וכו' מדאקילו גביה כמו שכתב בפנים ודו"ק :

ותימה

וירלה דבאבילות מותר לישן עם אשתו במטה הוא בבגדיו והיא בבגדיה דאבילות חמירא ליה מנדה ובנדה מיבעיא לן בפ"ק דשבת (דף יג.) נדה מהו שתישן אלל בעלה היא בבגדה והוא בבגדו ונהי דפשט התם לאיסורא דאיתקים נדה לאשת רעהו מ"מ באבילות דחמירא ליה שרי. אבל בקירוב בשר ראוי להחמיר ואיגלגלא ראיה שמותר לישן עמו במטה מסוגיא דשמעתין דקאמר מאי לאו עמו במטה דלאו דוקא עמו במטה ממש דהא קתני וכופה מטתו דמשמע מטתו שהיא ישנה עליה כדי לנהוג עמו אבילות :

י [דף ה ע"א] תני בר קפרא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה[בו] ברכה לדגים . ואלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם ותניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי *שאם אתה אומר תיבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וע"ש ושבת · והאידנא שב"ד קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום דמשום ברכה לא קבעו חכמים זמן מדפריך לעיל ותינשא באחד בשבת וברכה אינה אלא סעד שלא לבעול ביום רביעי עד ליל חמישי משום ברכה · *) ובאלמנה נראה גם כן דטעמא דשקדו עיקר דלא קבעו לאלמנה זמן משום ברכה הילכך אם אדם בטל הוא יכול לישא בכל יום ואם בעל מלאכה הוא לא ישא אלא בחמישי ויבעול בששי · איבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת א) · ומסיק [דף ז ע"א] והילכתא מותר לבעול בשבת ב) ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף ואהא סמכינן למיעבד סעודתא בין בשבת בין במוצאי שבת · ר' אמי שרי למיבעל בתחילה בשבת אמרי ליה רבנן והא לא כתיבה כתובה אמר להו אתפסוה מטלטלי בכתובתה ג):

הגה"ה

*ונראה לפרש דלפי האי לישנא דברכת אדם עדיפא דגם בתולה לא תיבעל עד יום ששי האידנא משום עלה טובה. מהרי"ח :

הגה"ה

א) מוליא דם בשבת חייב משום נטילת נשמה כי הדם הוא הנפש . והיכא דהוה פסיק רישיה אע"ג דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה אסור אפילו במקום מצוה אף ע"ג דבמקום צער שרי כגון מפיס מורסא · פר"ת היכא דלא הוי פסיק רישיה שרי בדבר שאין מתכוין אפילו בחבורה ואפילו אי קי"ל כר"ש דמקלקל בחבורה חייב ומתעסק בחבורה חייב דמתעסק קרוי שהוא מתכוין לדבר שהוא בפניו וטעה בו כגון תינוק של אחר השבת וטועה בתינוק של שבת (שבת דף קלז·) · ואומר ר"ת דביין ושכר וכל דבר המלכלך את בולעו אין שייך בו סחיטה וליבון . וגם משום מפרק לא שייך היכא דאזיל לאיבוד ושרי להוציא שכר מברזא שכרוכה בבגד פשתן . ור"י מפרש דאסור בין משום ליבון ובין משום מפרק אע"ג דאזיל לאיבוד ופסיק רישיה דלא ניחא ליה הוא אעפ"כ אסור . ותו מפרש מה שאדם שורה בגדיו במים או ביין ובשכר במתכוין ליכא למיגזר דילמא ישחוט רק בטבילת כלי גזרו שלא להטבילו בשבת וי"מ דטריד במצוה ואתי לידי סחיטה אי נמי כשלא ישרה רק מעט כגון לספספג באלונטית שלא יביאה בידו שמא ירלה לנקותה . והיכא דאיכא למיחש פן יפלו בגדיו במים ולאו אדעתיה התם ודאי גזרינן שמא יסחוט אפילו ביין ושכר . ושרייתן זה כיבוסן לא אמרי' אלא היכא דאיכא לשלשת . מהרי"ח : מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך היינו שלא לצורך אוכל נפש אבל לצורך שמחת י"ט קצת מיהא צריך כגון הוצאת קטן אפילו שלא למולו אבל בחנם ממש או לצורך עובד כוכבים אפילו לכרמלית ואפילו לחצר שאינה מעורבת לא · פר"י ומהרי"ח :

ב) ולבי מהסס דלעיל מסיק טעמא משום רוב בקיאין בסטיה א"כ השתא דאין בקיאין אסורה . ותו דר"י פירש כשאין מתכוין לבעול בעילת מצוה גמורה משמע דאם מתכוין אסור ואמאי סמכינן השתא · מהרי"ח :

ג) פירוש כשיעור כתובה . ומכאן סמך ריב"א דשטר כתובה ראיה בעלמא היא ואי אירכסה כתובה אינה אסורה לו דהא איכא עידי קנין · והא דאמרינן אסור לאדם שישהה וכו' מיירי היכא דליכא עידי קנין ולא הקנה לה כתובה · וס"ה אסר אלא ליום אחד או לשני ימים עד שיכתבו · וכן פסק ספר אביאסף דאפילו ע"י התפסת מטלטלי לא התירו אלא ע"י הדחק כדתנן לקמן לא יאמר לאשתו הרי כתובתיך מונחת ליך על השלחן. עכ"ל מרדכי :

ד) פירש רבינו אפרים מבונ"א דלא פליג תנא קמא אדרבי יהודה אלא ת"ק לא איירי ביהודה ומודה ת"ק דכל היכא דאיכא למיחש ליחוד דמברכין . וכתב דכן הוא המנהג דארוס וארוסתו השוהים יחד בבית אחד שמברכין עליהם שבע ברכות פן יתייחדו · ומן הדין היה לברך ברכת אירוסין בשעת קידושין אלא נהגו בשעת נישואין משום דמסיים והתיר לנו הנשואות וסמכו אהא דתניא העושה סוכה לעצמו מברך וכו' רב כהנא מסדר לכולהו אכסא דקידושי · מאיכור מהר"ר אפרים ז"ל · ודקדק רבי' יואל הלוי מפרי"ש דאסור לאדם להתייחד עם ארוסתו בלא ברכה ואסר לנו את הארוסות הכי פירושו חכמים שגזרו על יחוד של פנויה גזרו גם על יחוד דארוסה . מרדכי :

יא אמר רב הונא אמר ר' אבא בר זבדא אמר רב אחת בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה כל ז' ודוקא אלמנה שנישאת לבחור אבל אלמנה שנישאת לאלמון אינה טעונה ברכה אלא יום אחד · אלא הא דתניא שקדו חכמים על בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים במאי אי בבחור הא אמרת ז' ואי באלמון הא אמרת יום א' · איבעית אימא בבחור ז' לברכה וג' לשמחה ואיבעית אימא באלמון יום א' לברכה וג' לשמחה · ואלמון שנשא בתולה ז' לברכה וז' לשמחה דליכא בתולה דבצרי מז' לברכה וליכא אלמנה דבצרי מיום אחד :

יב [דף ז ע"ב] אמר רב נחמן אמר לי הונא מנין לברכת חתנים שיהא בעשרה שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים מזקני העיר וגו' · ור' אבהו אמר מהכא במקהלות ברכו ה' [אלהים] ממקור ישראל ת"ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים רבי יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה ד) · אמר אביי ביהודה שנו מפני שמתייחד עמה · תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית האירוסין · כתב רב אחאי (פ' חיי סי' טז) דברכת אירוסין בי' · וה"ר שמואל הנגיד נחלק עליו ואמר שאין צריך י' אלא לברכת חתנים בלבד שלא הוזכרו י' אלא א בה · ועוד הרי קידושין בפני ב' ואתה מצריך עשרה · ול"נ דברי רב אחאי דלמאי דילפינן מבועז הרי בועז עשה גם ברכת אירוסין בעשרה ולמאי דילפינן ממקהלות גם ברכת אירוסין על עסקי מקור בא דאי אפשר לישא בלא ברכת אירוסין ודי בשנים לקידושין ובברכה צריך עשרה· [א] ויש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין קודם קידושין כדאמר (פסחים דף ז:) כל הברכות כולן מברכין עובר לעשייתן · [ב] ויש שכתבו שצריך לעשות אחר האירוסין דילמא הדרא בה האשה והויא לה ברכה לבטלה · ועוד שבכל המצות לפי שמזכירין עשיית המצוה מברכין עליהן עובר לעשייתן אבל כאן אין מברכין אשר קדשנו לקדש האשה וכיון שאין מזכירין עשיית המצוה אין צריך לברך עובר לעשייתן · מאי מברכין · אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין [ג] ברוך מקדש ישראל וכו' [ד] ונהגו האידנא מקדש ישראל על ידי חופה וקידושין · יש מקשין על נוסח ברכה זו למה אין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש את האשה ועוד היכן מלינו ברכה כזאת שמברכין על מה שאסר לנו הקב"ה והלא אין אנו מברכין שאסר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוט ועוד מה ענין להזכיר עריות בכאן · ועוד מה לנו להזכיר חופה בכאן כיון שמברכין ברכת אירוסין בבית האירוסין ובלא חופה · ונ"ל כי ברכה זו אינה ברכה לעשיית המצוה *כי פריה ורביה היינו קיום המצוה [ה] ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה וכן הנושא זקנה איילונית

הגה"ה

*מסום דאין עשייתה גמר מצוה כדאיתא בפרק הכלת ובשעת נישואין נמי לא מברכינן דשמא הויא ברכה לבטלה דשמא לא יזכו להכנות יחד וברכת אירוסין לחוד וברכת נישואין לחוד לכך מברכין פעמים בפס"ג . ויש שנוהגין להפסיק ביניהן ולקרות הכתובה כך כתוב בתשו' רש"י

*) בד"י הגי' אבל אלמנה נראה דטעמא

או עקרה [ו] וכן סרים חמה שנשא מברכין ברכת חתנים ואין חיוב במצוה זו שאין בה קיום מצות פריה ורביה והילכך לא נתקנה ברכה במצוה זו . ואף בנושא אשה לשם פריה ורביה כיון (שאי) [א] אפשר לקיים מצות פריה ורביה בלא קידושין ולא דמי לשחיטה שאינו מחוייב לשחוט ולאכול ואפ"ה כשהוא שוחט לאכול מברך דהתם אי אפשר לו לאכול בלא שחיטה אבל הכא אפשר לקיים פריה ורביה בלא קידושין וגם התם אפקיה קרא בלשון ציווי דכתיב וזבחת ואכלת אבל הכא כתיב כי יקח איש ועוד דבקדשים אי אפשר בלא שחיטה הילכך מברכין על כל שחיטה · וברכה זו נתקנה להת שבח להקב"ה אשר קדשנו במצותיו והבדילנו מן העמים וצונו נקדש אשה המותרת לנו ולא אחת מן העריות · והזכירו בו איסור ארוסות והיתר נשואות בחופה וקידושין שלא יטעה אדם לומר שהברכה של קידושין נתקנה להתירה לו לכך הזכירו חופה לומר דדוקא ברכת חופה היא המתרת הכלה* · ולהכי נמי הקדימו חופה לקידושין לומר והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה שאחר ברכת הקידושין :

הגה"ה

וברכת על הגפן מברך על שניהם לאחריהם דהוי הפסק · כן נראה לרבי' אבי"י מרדכי :

הגה"ה

*משום דזימנין דמקדשין בשעת ברכת נשואין ואז הכנסת חופה קודמת לקידושין כי הכנסת חופה שמסרוה לחתן בחצרית קודם הברכה · מרדכי :

יג ת"ר ברכת חתנים כל שבעה א"ר יהודה והוא שבאו פנים חדשות שלא אכלו עד עתה אפילו היו שם בשעת החופה . ונראה דלא מיקרו פנים חדשות אלא בני אדם שמרבים בשבילם שמחה יותר · *ושבת חשובה כפנים חדשות דאמר במדרש מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן ודרך להרבות בשבת שמחה ומנות ויש מקומות שבשבת אחר סיום התפלה מלוין כל הקהל את החתן עד ביתו ואומרים שם שבע ברכות ואומרים מפני שלא היו שם רוב הקהל ביום הששי וביום השבת כולן מלויין שם · ושאלו את רב האיי על מנהגם והשיב [ז] שאינו מנהג יפה אלא שאין איסור בדבר שהרי אמרו מברכין ברכת חתנים כל שבעה והוא שבאו פנים חדשות · וי"א הא דמברכין ע"י פנים חדשות דהיינו דוקא לאחר סעודה · [ח] במס' סופרים (פרק יט הל' י"א) יש נהגו רבותינו לומר בבוקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה פנים חדשות כל שבעה וכן בערב קודם סעודה מברכין אותה · [דף ח ע"א] מאי מברך א"ר יהודה שהכל ברא לכבודו ברוך יוצר האדם ברוך אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד בא"י יוצר האדם · שוש תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בניה מהרה לתוכה בשמחה בא"י משמח ציון בבניה · שמח תשמח ריעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם בא"י משמח חתן וכלה · בא"י אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה דילה וחדוה אהבה ואחוה ושלום וריעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה · רב אשי איקלע לרב כהנא יומא קמא [ג] מברך כולהו מכאן ואילך אי איכא פנים חדשות מברך כולהו ואי לא אפושי שמחה בעלמא היא ומברך שהשמחה במעונו ואשר ברא · יומא קמא י"מ סעודה קמייתא כדאמרינן בפסחים (דף לו.) יומא קמא לא תלושו בחלבא דהיינו סעודתא קמייתא ומיהו אם לא אכלו עד הלילה מברכין משום דלא גרע מפנים חדשות כיון דאכתי לא אכלי בני החופה ובשבת דמברכין אף בסעודת שחרית אע"פ שבירך בליל שבת דכבוד יום עדיף והוי כפנים חדשות אחרים ובשהשמחה במעונו לא בעי עשרה · ואשר ברא יש שכתבו דבעי י' ויש שכתבו דלא בעי י' דלא הוזכרו עשרה אלא כשמברכין כל ברכת הזיווג דומיא דבועז וממקור ישראל וכן מסתבר · *משבעה ועד תלתין בין אמר משום הלולא בין לא אמר משום הלולא מברך שהשמחה במעונו מכאן ואילך אי אמר ליה מחמת הלולא אין ואי לא לא · וכי אמר ליה מחמת הלולא עד אימת רב פפא משמיה דרבא אמר [ט] עד תריסר ירחי שתא · וסימן לדבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח · ומעיקרא מאימת מכי רמו שערי באסינתיה :

הגה"ה

*וסמיימוני פירש הם אותם שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין ע"כ : מרדכי :

הגה"ה

*רבינו שמואל בן חפני פסק בסעודת אירוסין אפי' ברכו ברכת אירוסין אין מברכין שהשמחה במעונו וכן דעת רשב"ט ושאני ר"פ דהוה טרח ליה פי' שהכין לנישואין וכך דרבינא נמי שהכל היה מוכן לנשואין הילכך מברכים עליה וכן פסקו ה"ר שמואל ורבי' אפרים בר יצחק וכן נראה לראבי"ה · ורבי' יב"ק משפירא פליג ואמר דלא גרע משבוע הבן דלולי דאיכא צערא לינוקא הוה מברכינן שהשמחה במעונו ושוכדא דר"פ בשעת שידוכין הוה ולא שעת אירוסין · ויש לדחות דדוקא שבוע הבן דכתיב שם אנכי על אמרתך ולהכי אי לאו צערא דינוקא הוה מברכין · מרדכי :

יד אמר רבי יצחק א"ר יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתנים מן המנין · ברכת אבלים בעשרה כל שבעה ואין אבלים מן המנין · והוא שבאו פנים חדשות · מאי ברכת אבלים ברכת רחבה · *כתב רב פלטו ז"ל האידנא לית לן שורה ולא ברכת רחבה אלא מברכין אחר הזימון דיין אמת שופט לדק ואמת וכו' ואין אומר נברך מנחם אבלים :

הגה"ה

*שהיו מברכין אותו משל אחרים והיו מברכין האל הגדול וכו' אבל להלטרף לשלשה או לי' מלטרפים לזמן בשם . וכן ב בברכת המזון שברכת אבלים בעשרה ואבלים מן המנין מכלל דפחות מעשרה אין לברך אפילו ברכת אבלים שבברכת המזון · עכ"ל מהרי"ח :

טו ברכת בתולים כתב בעל הלכות ברוך אשר נג אגוז בגן עדן שושנת העמקים בל ימשול זר במעיין חתום על כן אילת אהבים זרע קדש שמרה בטהרה חוק לא הפרה ברוך הבוחר בזרעו של אברהם · ואפשר שברכה זו תקנוה הגאונים ז"ל ומסתבר לברכה אחר שמלא בתולים :

טז [י] והורה רבינו נסים אם הוא מקום שאין מלוי בו יין יקח הלימוקים וישרה אותם במים ויסחוט אותם ויברך עליו ואם לא מלא לימוקים מברך על שכר שהכל ולא סגי ליה אלא בכוס אבל ברכת אירוסין אם לא ימלא כוס ואפילו כיס שכר מברך בלא כוס ברכת אירוסין דלאו מלוה מן המובחר הוא אבל ברכה חתנים שהיא שבע ברכות חייב לברך על הכוס בורא פרי הגפן או שהכל על השכר אם לא נמלא יין כל עיקר :

יז כתב רב שרירא בתשובה המארס בלא ברכה חסר את אירוסין ברכה שהיא מלוה · המברך ברכת אירוסין בבית חתנים בירך ברכה שאינה לריכה לו ועובר משום לא תשא · ורבינו נסים הורה אם לא בירך ברכת אירוסין יברך בשעת נישואין עם ז' ברכות וכן מסתבר וכן מלאתי בנימוקי הרב ר' יונה ז"ל שכתוב משמו ודימה אותו למי שלא בירך אחר אכילתו שחוזר ומברך אחר המזון כל זמן שלא נתעכל המאכל שבמעים וכן ה"נ אע"פ שעבר זמן מרובה כל זמן שלא נגמר ההיתר מברך וכיון שאין ההיתר נגמר אלא ע"י חופה יכולין לומר הברכה בשעת הנישואין*: יח [דף ט ע"א] א"ר אלעזר האומר פתח פתוח מלאתי נאמן הוא לאוסרה עליו

הגה"ה

*והלכתא המזכה לעובר לא קנה דחשיב לי' דבר שלא בא לעולם · מהרי"ח :

הגהות הב"ח א שלא הוזכרו יו"ד אלא בברכת חתנים ועוד הרי : ב בסג"ה שהיו מברין כו' וכן ברכת אבלים שבברכת המזון בעשרה ואבלים מן המנין :

הגהות הגר"א [א] נ"ל שאפשר לקיים כו' : [ג] נ"ל בריך :

קרבן נתנאל

רבה הך בבא דפירסה נדה דס"א כיון דחמירי לא צריך שימור מסא"כ דס נדות מבתולים כיון דקיל הוא יפן בין האנשים · ע"כ נ"ל להגיה וכנ"ל משום פירסה נדה וה"פ דפורש דתני בברייתא אינו אלא משום אבילות ולא משום איסור נדה ולב יוסף ניחא ליה לפלוני במה דאיירי מתני' : [א] ויש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין קודם קידושין · הוא דעת הרי"ף בתשובה והביאו רבינו בתשובותיו ריש כלל ל"ו : [ב] ויש שכתבו שצריך לעשות אחר הקידושין · הוא דעת ר"ת בפ"ק דפסחים דף ז' ד"ה בלבער וכו' ולכאורה מדהביא דעה זו באחרונה נראה שהסכים עמו ועיין בכללים ואין זה דהרי רבינו ריש כלל כ"ו הביא תשובת הרי"ף והסכים עמו שהמברך אחר קידושין טועה הוא ומחזירין אותו וע"כ נ"ל דלא הביא רבינו דעת ר"ת אלא לסמוך עליו בדיעבד שאם לא בירך קודם קידושין · וזה שכתב רבינו בשו"ת שהמברך אחר קידושין לכתחילה טועה הוא והעד לזה שמסיים ומחזירין אותו וע"כ רלונו שמחזירין אותו מאותה הוראה מאז והלאה ולנהוג שיברך קודם האירוסין וב"ח דחק בזה והגלמ"ד כתבתי וכ"כ בית שמואל : [ג] ה"ג ברוך מקדש ישראל ונהגו · כן היא גרסת הרי"ף ורבינו האי ונימוקם לפי שאין ראוי להזכיר ע"י חופה שאינה נעשית עכשיו : [ד] ונהגו האידנא מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין · טעם למנהג זה מפרש רבינו בסמוך שלא יטעה לומר שהברכות של קידושין נתקנו להתירה לו לכך הזכיר חופה לומר כו' : [ה] ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה · ובטוא"ה סי' כ"ו למד מזה בעל בית שמואל דס"ל לרבינו דליכא איסור בפלגש · ויש לדחות דאיירי בענין שאם לקח באיסור פלגש וקיים פריה ורביה אינו עוד מחוייב לקדש אשה ע"ש : [ו] וכן סרים חמה. מסא"כ סרים אדם הוא מפסולי קהל לא יבא פלוע דכא · וע' בש"ע אה"ע סי' ה' : ה"ג במצוה זו אף בנושא : [ז] שאינו מנהג יפה · שאינו נקרא פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם אלא שאין איסור בדבר דשבת חשיב פנים חדשות ואמרו מברכין ברכת חתנים כל שבעה והוא שבאו פנים חדשות · א"כ יש לפרש שאין מנהג יפה שמא לא יהיה שם פנים חדשות אלא שאין איסור שא"א שלא יהיה בשבת אחד שלא היה מאתמול : [ח] ובמס' סופרים יש · הוא בפ' י"ט הלכה י"א · וה"ג שם נהגו רבותינו לומר בבקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה ובפנים חדשות כל שבעה כן בערב קודם הסעודה : [ט] עד תריסר ירחי שתא · והאידנא ערבה כל שמחה ואין לומר יותר כלל אחר שבעה · סמ"ג : [י] והורה רבינו נסים אם הוא מקום שאין מלוי בו יין · אשבע ברכות קאי : וסכא

הגה"ה
*כ"ש בטענת דמים אף ע"פ שלא מישמשו אותן אבל להפסידה כתובה אינו נאמן ולא בטענת דמים היכא דלא ממשמשין. פר"י מהרי"ח:

עליו א לשוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא *והנ"מ באשת כהן א"נ באשת ישראל כגון דקביל בה אביה קידושין פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דהוה חד ספיקא ספק באונס ספק ברצון וספיקא דאורייתא לחומרא אבל אשת ישראל שקדשה אביה יתירה על ג' שנים ויום אחד מותרת דהויא לה תרי ספיקי ספק תחתיו זינתה ספק אין תחתיו ואת"ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון הוי להו תרי ספיקי ותרי ספיקי דאורייתא לקולא · והא דאמר דנאמן לאוסרה עליו היינו במכחישתו ואומרת שבתולה היתה או בשותקת אבל אם אמרה אמת שפתחה פתוח ונאנסה תחתיו · באשת ישראל נאמנת ומותרת לו מפני שהיא טוענת טענת ברי והוא טוען טענת שמא שאינו יודע אם באונס אם ברצון וברי ושמא ברי עדיף מצאתי כתוב זה בשם ה"ר יונה ז"ל וטעו תלמידיו לכותבו בשמו כי לא אמרה מעולם דכיון דליכא אלא חד ספיקא אזלינן לחומרא ובדיבורה לא מהימנא דהא אמרינן לקמן (דף יג·) דקי"ל כר"ג דלא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף אפי' היכא דהברי הוא טוב והשמא לא גרוע כ"ש הכא דהברי גרוע שיודעת שאינו יכול להכחישה · והא דקי"ל לקמן (דף יב:) כר"ג דאמר ברי ושמא ברי עדיף היינו דוקא היכא דאיכא מיגו כדמפרש לקמן (שם) [כ] והכא ליכא מיגו אי נמי היכא דאיכא חזקה כדלקמן שהיתה בחזקת בתולה ואוקמה אחזקתה ותחתיו נבעלה [ל] אבל הכא ליכא חזקה דתחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קידושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד ואין לומר הא דלא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף היינו כנגד חזקה לאפוקי ממונא מאוקמיה אבל היכא דליכא חזקה לא גרע כח הברי אלא אדרבה יש חזקה עם הברי לאוקי איתתא בחזקת היתר ולדקת ונאנסה ואמרינן ברי עדיף · ולא היא דאיכא הכא כנגד הברי רוב דרצון דאונס לא שכיח ויש קול לאונס ורובא עדיף מחזקה הילכך לא סמכינן אברי דידה ואסורה · [מ] ומיהו נראה לי לקיים דבריהם מההיא דהיתה מעוברת לקמן (דף יג·) דאלים ליה [א] לרשב"ג ברי ומכשיר העובר ואע"ג דלית ליה חזקת כשרות ואפילו ברוב פסולין [נ] וכן בההיא דמשארסתני נאנסתי אע"ג דחזקת ממון מסייעא לרוב דרצון אפ"ה אלים ליה ברי ומהימנא: [דף ט ע"ב] א"ר יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה: [דף י ע"א] א"ר נחמן אמר שמואל משום ר"ש בן אלעזר חכמים תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן אמר רבא חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה · הכא ודאי מיירי במכחישתו או בשותקת אבל אם אמרה ודאי פתחה היה פתוח ונאנסה תחתיו בהא מהימנא כר"ג לקמן *ואין להאמין בטענת בתולה הייתי במיגו דנאנסתי דאין זה מיגו דלא בעי למיפסל נפשה לכהונה ואין נאמנת במיגו דמוכת עץ [ס] דמוכת עץ לא שכיח א"כ לא אמרינן מיגו לאפוקי ממונא ולפירוש ר"ח מחלא דמוכת עץ אין פתחה פתוח · [ע] וחזינן לגאון דקאמר הנ"מ לענין מנה ומאתים אבל לענין תוספת לא מהימן ומימרא וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבנן אלא מנה ומאתים אבל תוספת איהו כתב אנפשיה הילכך לא מהימן · איני כחולק על דברי גאון אבל מתוך הסברא נראה דמהימן גם לענין תוספת דדבר ידוע דלשם חיבת חופה וביאה הוסיף לה וכי היכי דאמרינן לענין מנה ומאתים חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה ואם היה שונאה היה מגרשה ולא היה טורח בסעודה אע"פ שמרויח בטורח הסעודה ב פטור ממאתים של כתובה גם לענין תוספת שאינו מוסיף לה אלא בשעת חופה היאך נאמר שבשעת חופה כתב לה ולמחר בבוקר נתחרט ומגרשה אלא ודאי טענתו אמת *ולהכי מגרשה ואדעתא דהכי לא הוסיף לה והאי דנאמן להפסידה היינו כשערער מיד אחר בעילה ראשונה אבל אם שתק ואח"כ ערער לא מהימן כדאיתא בירושלמי (ה"ד) טענת בתולים עד ל' יום דברי ר"מ ר' יוסי אומר נסתרה מיד לא נסתרה אפי' לאחר שלשים יום ואע"ג דביבמות פרק בית שמאי (דף קיא:) מייתי הך ברייתא הא דקאמר עד תלתין יומי מוקי איניש אנפשיה וקאמר דר"מ הוא דאמר טענת בתולים כל ל' יום אבל ר' יוסי סבר דלא מוקי אנפשיה ואם אמר לא בעלתי מיד ואחר ג' ימים או ארבעה בעלתי ולא מצאתי בתולים לא מהימן מכ"ש שמעינן דאם בעל ולא ערער ואחר זמן ערער דלא מהימן דהא דלא מהימן כשאמר לא בעלתי מיד אלא לאחר זמן היינו משום דאמרינן דלא מוקי איניש אנפשיה ושקורי משקר אלא בעל ומצא בתולים ואח"כ נהפך לבו לשנאותה ואמר שלא בעל עד עתה כדי שיאמינו לו:

הגה"ה
*וכן פסק מהרי"ח וכן אם היא טוענת מוכת עץ אני והוא טוען פתח פתוח מצאתי נאמנת אפילו אם קיבל אביה קידושין פחותה מבת שלש שנים ויום אחד. מיהו לר"ת דפי' דמוכת עץ אין פתחה פתוח אבל הדמים כלים אז ודאי לא מהימנא כיון שטוען ברי לי שהיה פתוח א"כ לא היתה מוכת עץ מיהו כנגד טענת דמים נאמנת כי אין לה דמים אפילו לענין להתירה לבעלה קאמר ר"ג כדמוכח לקמן גבי ארוס וארוסתו. מהרי"ח:

הגה"ה
*ורשב"ם הגיה לדבריו קל וחומר ומה דתקינו לה אמרינן חזקה אין אדם וכו'. מרדכי:

יט מדקאמר חכמים תקנו לבנות ישראל מאתים משמע דכתובה דרבנן דקי"ל כרב נחמן בדיני וכן משמע ביבמות פרק האשה רבה (דף פט.) דקאמר האשה שהלך בעלה למדה"י ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ בא בעלה דאין לה כתובה מזה ומזה ומפרש התם טעמא מאי תקינו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וכו' אלמא דסתמא דהש"ס קסבר דכתובה דרבנן וכן סתם מתני' לקמן פרק נערה (דף נד.) לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד וגם מדגביא מן הזיבורית אלמא מדרבנן היא ותימה על מה שנהגו לכתוב בכתובות באשכנז ובצרפת כסף זוזי מאתן דחזי ליכי מדאורייתא · אומר ר"ת ז"ל דסמכינן אדרשב"ג דאמר בפרק בתרא דמכילתין (דף קי:) נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה מעות קפוטקיא ומפרש בגמ' משום דקסבר כתובה דאורייתא היא וקי"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו · *ועוד הביא ראיה דלקמן פרק אלו נערות (דף מ.) קאמר ר"א יתומה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקאמר רבה בב"ח אר"י ר"א בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה ומסיק רב התם הלכה כר"א וכיון דס"ל כר"ע א"כ דרש כר"ע אשר לא אורשה לג"ש למילף אונס ממפתה ומפתה מאונס ורבי יוסי הגלילי דפליג אדר' עקיבא מקיש אונס למפתה מכמוהר הבתולות וא"כ צריכין לומר דר"ע הוה דריש כמוהר הבתולות לכדדרים ליה הכא ברייתא לכתובת אשה [פ] ומיהו למה שפרש"י דדרים הכא מלישנא דכמוהר הבתולות [צ] א"כ ליכא לאוכוחי מידי דר"ע ור"י הגלילי לא איירו למידרש לישנא דמוהר אבל לא נהירא האי פירושא למידרש כתובה דאורייתא מלישנא דמוהר אלא נראה לפרש כן שיהא זה כמוהר הבתולות דהיינו כתובת האשה ונראה כאילו בא ללמד מכתובת אשה ונמצא כתובת אשה למד מכאן מה כאן חמשים דילפינן מג"ש אשר לא אורשה אף כתובה חמשים ותימה (י) מ"מ קשה הילכתא אהילכתא דקי"ל הילכתא כר"נ בדיני וי"ל דלית הילכתא הכא כר"נ דאשכחן רב אשי דהוא בתראה ולא סבירא ליה כוותיה דמתרץ לקמן בברייתא (דף יב.) כל שלא מושמש אינו יכול לטעון טענת בתולים משום דחיישינן שהוא מכחיש ולא אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה והא דאמרינן בפרק האשה מאי טעמא תקינו רבנן כתובה וכו' ה"פ מ"ט תקינו רבנן כתובה היכא דתקינו כגון באלמנה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה · ור"ח ז"ל פירש דקי"ל כרב נחמן דאמר כתובת אשה דרבנן ואע"ג דאמרו כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו הכא לית הילכתא כוותיה דאמרינן בפ' בתרא (דף קי.) לאפוקי מדרשב"ג ולאו ראיה היא דטובא אשכחן בהש"ס לאפוקי וקי"ל הילכתא הכי · בגיטין (דף פה:) לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח [ק] ובפרק הזהב יש הרבה כאלו · ועוד הא דלקמן ברייתא היא ואי ברייתא פליגא עליה אין זו הוכחה שלא יהא הלכה כמותו · כל הגאונים הסכימו דכתובת אשה מדרבנן וגובין לה חמשין כסף סלע מדינה שמינית של סלע צורי וראיתי מפרשים דאפילו הרגילו לכתוב דחזו ליכי מדאורייתא מודו דכתובת אשה דרבנן וחכמים תקנו חמשים כסף מדאורייתא פירוש משקלים האמורים בתורה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואסמכוה אקרא דכמוהר הבתולות מ"מ נהיגי למיכתב דחזו ליכי מדאורייתא שלא יטעה אדם לומר כיון דמדרבנן היא לא תגבה אלא כ' סלע מדינה ודברים של טעם הם [ר] והכותב כסף זוזי מאתן דחזי ליכי לא הפסיד:

הגה"ה
*לפר"ת אינו נאמן להפסיד כתובתה לא בטענת פתח פתוח ולא בטענת דמים מדאמר שמואל חכמים תקנו וכו' משמע אי הוו דאורייתא לא האמינוהו. מרדכי:

כ **ההוא** גברא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר להו רב נחמן אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה · והא רב נחמן הוא דאמר מהימן · המקשה הבין דברי רב נחמן דהכי קאמר להו הלקוהו לפי שמוציא ש"ר על בנות ישראל שהרי משקר וכי הזונות חבוטות לפניו שהוא בקי בפתח פתוח הילכך לא מהימן ופריך והא רב נחמן הוא דאמר מהימן ומשני מהימן ומסבינן ליה כופרי והא דמסבינן ליה כופרי לאו משום דלא מהימן אלא שראוי להלקותו לפי שחשוד על העריות ורב אחא משני כדסבר מעיקרא דלא מהימן ואיירי בבחור · וי"מ הסבוהו כופרי אע"פ שהוא נאמן חשוד על העריות מיהא הוי והא רב נחמן דאמר נאמן ולא אמר שים להלקותו ומשני מהימן ומסבינן כופרי וכו' ורב נחמן לא איירי במלקות רב אחא אמר לעולם הא דאמר רב נחמן נאמן היינו בלא מלקות ובנשוי אבל בחור מהימן ומלקין ליה · ורב אלפס ז"ל כתב בחור לא גמיר נשוי גמיר [ש] והיינו כפי' קמא וכן מסתבר דרב נחמן צוה להלקותו משום דלא קים ליה והוא מוציא ש"ר על בנות ישראל אבל לא מיקרי חשוד על העריות להלקותו [ת] דשמא קים ליה מתוך השמועה וכן פירש"י · ההוא דאתא לקמיה דר"ג ברבי א"ל פתח פתוח מצאתי א"ל שמא הטית אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה הטה מצאו פתוח לא הטה מצאו נעול ר"ג פתח פתח ליה אולי ילמוד מתוך דבריו וירגיש דלא קים ליה בפתח פתוח לכך אמר לו בלשון שמא וכן עשה להתירה לו [א] אבל אם היה משיב לו יודע אני שלא הטיתי ובודאי פתוח מצאתי היה אוסרה לו איכא דאמרי הכי קאמר ליה שמא במזיד הטית ועקרת לדשא ועברא · אמשול לך משל למה הדבר דומה למהלך באישון לילה ואפילה והטה במזיד מצאו פתוח לא הטה במזיד מצאו נעול דברים הללו וכיוצא בהם יוכל החכם לשאול לטוען אולי ירגיש בתוך דבריו שאינו בקי בפתח פתוח ותנוח דעתו:

כא [דף י ע"ב] **ההוא** דאתא לקמיה דר"ג ב"ר אמר לו בעלתי ולא מצאתי דם [ב] אמרה לו רבי עדיין בתולה אני אמר להם הביאו לי ב' שפחות אחת בתולה ואחת בעולה הביאו לו הושיבום על פי חבית של יין בתולה אין ריחה נודף בעולה ריחה נודף הושיבה לזו ולא היה ריחה נודף אמר לו זכי במקחך ולבדוק מעיקרא בגוויה דידה · גמרא הוה שמיע ליה ומעשה לא חזא וסבר לא קים ליה במילתא שפיר ולאו אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל · ההוא דאתא לקמיה דר"ג הזקן א"ל בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו בתולה שלימה נבעלתי אלא ממשפחת דורקטי אני שאין להם לא דם נדות ולא דם בתולים ובדק ר"ג בקרובותיה ומצא כדבריה אמר לו לך זכי במקחך · ההוא דאתא לקמיה דרבי א"ל בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה הייתי ושנת בצורת הואי וראה רבי פניהם שחורים גזר עליהם והכניסום למרחץ והאכילום (יא) והשקום והכניסום לחופה ובעל ומצא דם א"ל לך זכי במקחך קרא רבי עליהם צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ: גרסינן בפרק אלו נערות

הגהות הב"ח א דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא והנ"מ באשת כהן · נ"ב פי' דליכא אלא חד ספיקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ולא מצית אמרת את"ל תחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש דמוכת עץ פתחה סתום: ב דפטור ממאתים של כתובה ה"נ לענין תוספת:

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל לר"ג:

קרבן נתנאל

[כ] **והכא** ליכא מיגו · ותימה דהא הכא לענין איסור נמי אית לה להאי מיגו דאי בעי אומרת מוכת עץ אני תחתיך וא"ל דה"ק דלגבי איסור לא אמרינן מיגו ועיין מהרש"א [ד"ה תוד"ה לא] א"כ הו"ל הכא לא אמרינן מיגו ולפנינו יבואר בס"ד: [ל] **אבל** הכא ליכא חזקה דתחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קידושין פחות מג' שנים · דברי רבינו תמוהים מאד אדרבה כיון דקיבל אביה קדושין פחות מג' שנים א"כ באותו פעם בתולה היתה ואוקמיה אחזקתה בחזקת בתולה ולדקת ונאנסה · ונראה לפרש דברי רבינו שסמך בזה אהך סברא שכתב בסמוך דאונס לא שכיח ויש קול לאונס ורובא עדיף מחזקה ומשו"ה הכא נמי ליכא מגו דלא אמרינן מגו במקום חזקה כ"ש במקום רוב · אלא הא דרובא ברצון אינו רוב גמור אלא הוי מדרבנן הלכך במקום ספק ספיקא ברי ובמקום חד ספק אמרי רבנן רצון לגבי אונס רובא והתוס' הביאו ראיה לסברא זו בד"ה ואיבעית אימא · ומשו"ה בהך דר"ג ע"כ צריך לאוקמה בחזקת היתר לבעלה מטעם ס"ס שמא אינו תחתיו ואת"ל תחתיו שמא באונס נבעלה ולית לן למימר לאוקמה בחזקת היתר לבעלה מטעם דאינו תחתיו נבעלה דהוא נגד חזקת הגוף דמפי י"ל דעד השתא בתולה היתה וע"כ לקיים הני תרי חזקות צ"ל דתחתיו נאנסה ומשו"ה אמר ר"ג התם דהיא נאמנת ויש לה מאתים וזהו שכתב רבינו אבל הכא ליכא חזקה דוודאי תחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קדושין פחות מג' שנים וא"כ לא הוי אלא חד ספק ובמקום חד ספק אמרי רבנן רצון לגבי אונס רובא: [מ] **ומיהו** נראה לי לקיים דבריהם מהאי דהיתה מעוברת · ולא מטעמיה שהרי הוא נותן טעם לדבריו דברי ושמא ברי עדיף כאילו זה כלל גדול בדין ואינו אלא הכי ה"ל למימר ולענין אסורה בהא קיי"ל כר"ג דברי עדיף: [נ] **וכן** בההיא דמשארסתני נאנסתי אע"ג דחזקת ממון מסייעא לרוב דרצון · אין הכוונה על מתני' דלקמן גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי דהא כבר כתב רבינו דאין משם ראיה אלא קאי על הנדון במשארסתני נאנסתי לענין פתח פתוח שהיא טוענת שנאנסה תחתיו באשת ישראל נאמנת דאלים ליה ברי · ולאיתי לר"י מפרני ור"י בית הלוי ושו"ת שערי אפרים סי' ע"ך שמטעמו בה הרבה בשמועה זו ואין בהם מחוור לפי דעתי ע"ש: [ס] **דמוכת** עץ לא שכיח · והא דאמר לקמן דף י"ב אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפילו כר"ג ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא דאיכא מגו כגון גבי משארסתני נאנסתי הוה טוענת מוכת עץ אני הייתי לאלומי טענתה דידה בצירוף שהיא טוענת ברי והוא טוען שמא משא"כ הכא בטענת פתח פתוח הוא נמי טוען ברי ולא מהימנא משום מגו לחוד כיון דלא שכיח מוכת עץ: [ע] **וחזינן** לגאון כו' עד הלכך לא מהימן · דברי הרי"ף: ה"ג ותדע דביבמות פ' ב"ש [פ] **ומיהו** למה שפרש"י דדרים הכא מלישנא דכמוהר הבתולות אבל עיקר הכתוב אתא למילף אונס ממפתה ומפתה מאונס וסמכו לכתובת אשה מדקרי ליה מוהר: [צ] **א"כ** ליכא לאוכוחי מידי דר' עקיבא ור' יוסי הגלילי לא איירו למידרש לישנא דמוהר · רצונו דלפירש"י לר"ע ע"כ צ"ל דקרא כמוהר הבתולות אתיא לדרשא אחרינא ומה שתאמר לר"ע דדרים לישנא דמוהר לכתובה הלא כ"ע ור"י הגלילי לא איירו למדרש לישנא דמוהר ומהיכי תיתי נאמר לר"ע דדייק לישנא דמוהר טפי מר"י הגלילי ואמר תנאים ועיין שלהי מס' יבמות מ"ש שם. [ק] **ובפ'** הזהב יש הרבה כאלו · ותמה אני מאד שבפ' הזהב לא מצינו לאפוקי אלא בסוגיא במנא דכשר למקניה ביה דף מ"ו · דקאמר במנא לאפוקי מדרב ששת · דכשר לאפוקי מדשמואל · למקניא לאפוקי מדלוי · ורבינו גופיה שם סי' ז' פסק דלא כרב ששת ודלא כשמואל ולוי · ובדף כ"ה וכ"ו לאפוקי מדרב קטינא ולאפוקי מדרב כהנא דאמר אין אונאה לפרוטות ורבינו כמו כן פסק שם דלא כרב קטינא ודלא כרב כהנא ודוחק לומר דכוונת רבינו על הרי"ף ורמב"ם שפוסקים כרב קטינא וכדרב כהנא דהא רבינו גופיה שם סי' כ' לא ס"ל כוותייהו וה"ל לומר ובפרק הזהב מצינו כיוצא באלו להרי"ף ורמב"ם וכמ"ש בפ' היה קורא סי' ה' וז"ל ולגמור נמי הוי קריאה כמו ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה לפר"ת · אף שרבינו בעצמו בפ"ק שם סי' י' חולק אר"ח וכ"ל להגיה ובפ' הזה יש כאלו וכוון למה שאמר ברים מכילתין דלמא לאפוקי מדרבנותינו דסברי כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואנן קיי"ל כר' יוסי: [ר] **והכותב** כסף זוזי מאתן דחזי ליכי לא הפסיד · אבל לר"ת כיון דכתובת אשה מדאורייתא אם לא כתב דחזי ליכי מדאורייתא פסול הכתובה · ב"ח: [ש] **והיינו** כפי' קמא · מדקאמר בחור לא גמיר ולפי' שני מהימן אלא שמלקין אותו שחשוד על העריות · ולפי' קמא צריך לומר להפסידה כתובתה איירי דאי לאוסרה עליו הא שוויתה אנפשיה חתיכה דאיסורא: [ת] **דשמא** קים ליה מתוך השמועה · אבל מ"מ מלקין משום הוצאת שם רע אם לא שהוא בקי בודאי: [א] **אבל** אם היה משיב לו יודע אני שלא הטיתי ובודאי פתוח מצאתי היה אוסרה עליו · אפי' בבחור והא דאמרינן דבחור לא מהימן היינו להפסידה כתובתה וכדפרישית: [ב] **אמרה** לו רבי עדיין בתולה אני · ובס' בית שמואל סי' ס"ח מפרש שאינה מכחישתו ואומרת שלא בעל עדיין אלא שאומרת

תפארת שמואל

(י) **מכל** מקום קשה הילכתא אהילכתא וכו' · ובפרק הזהב כתב דלא קי"ל כרב נחמן בדיני אלא לגבי רב ששת ואפשר מאחר שבכאן שום אמורא לא חולק בהדיא נכון להיות כמותו ודו"ק: (יא) **והשקום** והכניסום לחופה וכו' · כן ראיתי בכל ספרי האלפסי ובמקצת ספרי של ש"ס אבל נ"ל טעות וכן מצאתי בספרים מדויקים והכניסום לחדר וכן

נערות (דף לו.) החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להם טענת בתולים הסומא ואילונית יש להם טענת בתולים ומקשינן ובוגרת אין לה והאמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשון אלמא אית לה דם בתולים דאי לית לה טענת בתולים אמאי נותנין לה לילה ראשון האי דם נדה הוא ופרקינן אי דקא טעין פתח פתוח הכי נמי דיש לה טענת בתולים דכל בתולה בוגרת פתחה סתום הוא אלא הכא במאי עסקינן דאין לה טענת בתולים דקא טעין טענת דמים דאמרינן בתולה היא אלא שכלו דמיה נמצא עכשיו הבתולות [ג] הבוגרות יש מהם שיש להם דמים [ד] ומשום הכי אמר רב נותנין לה לילה הראשון ויש מהם שאין להם דמים והיינו דקתני והבוגרת אין להם טענת בתולים אבל טענת פתח פתוח יש [ה] וכן הלכה · ומקשינן על גירסא זו למה האריך הש"ס לומר אי דקא טעין טענת פתח פתוח הכי נמי לא הוה צריך למימר אלא יש בוגרת שיש לה דמים ויש שאין לה דמים הלכך כי בעל ומצא דם תלינן בדם בתולים ואי לא מצא דם אנו אומרים שכלו בתוליה ופתח פתוח מאן דכר שמיה · ורש"י גרס איפכא אי דקא טעין טענת דמים הכי נמי הכא במאי עסקינן דקא טעין פתח פתוח פירוש אי טעין ואמר לא מצאתי דם הכי נמי דיש להם טענת בתולים ומפסדת כתובתה [ו] דכל הבוגרות יש להם דמים הלכך נותנין לה לילה הראשון והא דקתני אין להם טענת בתולים דטעין פתח פתוח מצאתי דבטענה זו אינה מפסדת כתובתה דדרך הבתולות כשמגיעות לימי הבגרות אבריהן מתפרקין ואע"פ שיש להן דמים הפתח פתוח · והרמב"ן ז"ל כתב כן וכן מוכח בירושלמי דקאמר בוגרת כחבית פתוחה דמיא : כב מתני' בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתה מאתים ויש להן טענת בתולים · [דף יא ע"א] הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתה מאתים ויש להם טענת בתולים : כג גמ' אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד שזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו · *והא דקי"ל דעובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה ה"מ גדול דקא טעים טעמא דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו · אמר רב יוסף אם הגדילו יכולים למחות קודם שראינום שנוהגים דת יהודית אבל מיום שהגדילו וראינום מקיימי מצות שוב אין יכולים למחות *ורב אלפס הביא הך דגר קטן בפ' החולץ ולא הביא דברי רב יוסף [ז] ותימה הוא אי משום דאביי ורבא הקשו על דבריו הרי נתרצו קושיותיהן וה"ר יוסף הלוי פסק כרב יוסף וכן מסתבר : כד מתני' הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתה מאתים דברי ר' מאיר וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים : [דף יא ע"ב] גמ' קטן הבא על הגדולה רב אמר עשאה (לה) מוכת עץ ושמואל אמר אין מוכת עץ בבשר · ובשלא הסיר בתוליה מיירי דאילו הסיר בתוליה לא עדיפא ממוכת עץ והלכתא כשמואל ושריא לכ"ג [ח] מדקבע הש"ס למילתייהו אמתני' דהכא אלמא לענין דינא איתמר והלכתא כשמואל בדיני ועוד מתני' כשמואל דייקינן · אמר רבא מוכת עץ [ט] יש לה כתובה מנה בין הכיר בה בין לא הכיר בה וכן הלכתא דהדר ביה מההיא קמייתא דאמרי' הכיר בה מנה לא הכיר בה ולא כלום אבל כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות ואמר רבא מקח טעות לגמרי משמע ולית לה ולא כלום וכן הלכתא : כה מתני' הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ונתגיירו ונשתחררו יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים · [דף יב ע"א] האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שהוא מתייחד עמה : גמ' תניא א"ר יהודה ביהודה היו מייחדין את החתן ואת הכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו מעמידין שני שושבינין אחד לו ואחד לה כדי למשמש את החתן ואת הכלה בשעת כניסתן לחופה ובגליל לא היו עושין כן וכל שלא נהג כמנהג זה אינו יכול לטעון טענת בתולים : אהייא אילימא ארישא כל שנהג מיבעי ליה אלא אסיפא כל שלא מושמש מיבעי ליה אמר רבא לעולם ארישא והכי קאמר כל שלא נהג מנהג גליל בגליל אלא מנהג יהודה בגליל אינו יכול לטעון טענת בתולים רב אשי אמר לעולם אסיפא ותני כל שלא מושמש . פירש הריב"ם דלית ליה חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה (יג) [י] ור"ת פירש שאני הכא כיון שנהגו למשמש ונשתנה המנהג אנו תולין שבגרמתו נשתנה המנהג ודמאי הוא ואין לסמוך אחזקה תדע לך שהרי בגליל שאין נוהגין למשמש יכול לטעון טענת בתולים מדקאמר רבא לעולם ארישא וה"ק כל שלא נהג מנהג גליל בגליל אלא מנהג יהודה בגליל אין יכול לטעון טענת בתולים ודווקא שנהג מנהג יהודה בגליל שנתייחד עמה הוא דאינו יכול לטעון אבל לא נתייחד עמה אע"פ שאין מעמידין שושבינים בגליל יכול לטעון וה"נ אמרינן לעיל (דף ט:) גבי האוכל אצל חמיו ביהודה אינו יכול לטעון וכו' הא בגליל מצי טעין מאי לאו טענת פתח פתוח לא טענת דמים אלמא לכ"ע בגליל מצי טעין אע"ג דלא מוקמי שושבינין וכ"ש טענת פתח פתוח שאינו מתברר ע"י שושבינין : כו מתני' אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת כהנים כתובתה מנה ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים · ואפילו לא כתב לה כתובה כיון שתקנו הכהנים ביניהם לגבות לבתולה ד' מאות זוז הוי כתנאי ב"ד להם ואוקמינן בגמ' דה"ה משפחות מיוחסות שתקנו ונהגו ביניהם מנהג זה · *ואשה שאבדה כתובתה יש לה לבדוק

הגה"ה
*וסיכא שכתב לה בלשון תוספת יכול להוסיף אפילו מאה מנה אפילו שאינה מיוחסת כדתנן לקמן אם רצה לכתוב אפילו מאה מנה מוסיף · מרדכי :

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל או ישבע בסתם :

בקרובותיה כמו שנהגו כל אותה משפחה לכתוב בכתובה לנשותיהן כך מגבין לה ב"ד :

כז [דף יב ע"ב] מתני' הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך נאנסת והיה מקחי מקח טעות ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת בעולה עד שלא תתארס עד שתביא ראיה לדבריה* · [דף יג ע"א] היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור"א אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה : גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל : כח מתני' ראוה מדברת עם אחד [וא"ל] מה טיבו של זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה · היתה מעוברת [וא"ל] מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר אינה נאמנת אלא הרי היא בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה · [דף יג ע"ב] גמ' א"ר יוחנן לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה רבי אלעזר אומר אף לדברי המכשיר בה פוסל בבתה וקי"ל כר' יוחנן דרביה דרבי אלעזר הוה ועוד דקאי כאבא שאול

הגה"ה
*איתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ורב נחמן ור' יוחנן אמרי פטור והכי קי"ל דפטור ובשבועה . והנ"מ כאומר איני יודע אם נתחייבתי לך מעולם אבל אמר נתחייבתי לך אבל איני יודע אם פרעתי לך חייב כדמשמע בהגוזל בתרא וכרים כל הנשבעים דנוטל התובע בלא שביעה · אבל בשער י"ב דאלפסי פסק שאם ירצה להשביע את התובע שבועה כעין דאורייתא עושה : עוד כתב דאם חזר וטוען נזכרתי בעצמי שהחזרתי לך נאמן בשבועה ובלבד שלא יהא לתובע עדות בקנין (חשוב) או כתוב בשטר עכ"ל · ונראה מדבריו דעדות בקנין חשוב כשטר ולא מצי למימר פרעתיו וכן בשער עשירי ובשער החמישי · וטעמא משום דסתם קנין לכתיבה עומד אף בהלואה וכן מכמע בהלכות מלוה בפי"א · ורא"בי"ה רפיא בידיה בסוף שבועות · פסק רב אלפס בשער י"ב אם אמר מנה לי בידך וזה טוען איני יודע מה אתה אומר ובאו עדים ואמרו כמו שאמר התובע ישבע ויטול ואם אמר שוב נזכרתי שלויתי ופרעתי לא הוחזק כפרן בזה ונשבע ולא ישלם ואם יש עד שלוה וזה אומר איני יודע ישבע שבועת התורה דאמר מר כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה · וכתב ראבי"ה בסוף שבועות לא הכנתי אם רי"ף ר"ל שישבע שבועות כרי ([א] או ישלם כי סתם דבריו) ואלי הדיוט איני מבין דנראה לאורה דהוה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם . עיין פרק הכונס . ובהל' שבועות פ"ו וכס' לוה ומלוה פי"ד : מרדכי :

דאיפסיקא הלכתא כוותיה בפרק עשרה יוחסין (דף עד.) דתנן אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי ואמרינן מאי בדוקי שבודקין את אמו ואי אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ואע"ג דאיכא רוב פסולים אצלה ואמר רבא הלכה כאבא שאול : כט ההוא ארוס וארוסה דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אומר [דף יד ע"א] אין מינאי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודי ועוד הא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג · הא דקאמר ועוד לא בעי למימר ועוד אפילו לא יודה דהא מילתא דפשיטא היא אי אמר לא מינאי בהא לא מכשיר ר"ג. [דאמרינן] לקמן ברים פ"ב (דף טז.) דבברי וברי לא קאמר ר"ג · [כ] ועוד דקי"ל כרבי יהודה דאם אמר על אחד מבניו שהוא ממזר נאמן (קדושין דף עח:) כ"ש על עובר זה · [ל] אלא הכי פירושא ועוד אפילו אי לא ידענא דמודה כגון שמת או הלך למדינת הים כשר דלגבי עובר חשיב דיעבד שאם לא נכשריה אסור בכשרה ובממזרת · א"ל אביי ובהא כי לא מודי מי מכשר ר"ג והא אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אצלה ולטעמיך התקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא · אלא הא לכתחלה הא בדיעבד והא נמי כדיעבד דמי : ל [דף יד ע"ב] מתני' אמר רבי יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה אמר ר"י בן נורי אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תנשא לכהונה : גמ' אמר רב יהודה אמר רב [דף טו ע"א] בקרונה של צפורי היה מעשה כרבי ינאי דאמר נבעלת בשעת קרונות כשרה לכהונה · והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברת שם דהוויין תרי רובי רוב העיר ורוב סיעה ומיירי בדלא טענה ברי הלכך בעינן תרי רובי אפילו לרבן גמליאל* :

הגה"ה
*מצא תינוק מושלך אם רוב עובדי כוכבים עובדי כוכבים אם רוב ישראל ישראל · למאי הלכתא אמר רב פפא להחזיר לו אבידתו פירש"י רבותא הוא דמוציאים מיד ישראל הזוכה בה ופר"י אפילו למאן דאמר אין הולכין בממון אחר הרוב היינו דוקא כשהממון שאנו רוצים להוציא בא לידו ברשות בעלים כגון מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן אבל הך מציאה דשמא שלא כדין בא לידו כ"ע מודים דהולכין אחר הרוב להוציאה מידו · מרדכי : הדרן עלך בתולה נשאת

פרק שני

א האשה שנתאלמנה או שנתגרשה היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך · אם יש עדים שיצתה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים *· רבי יוחנן בן ברוקא אומר אף חילוק קליות ראיה : [דף טז ע"א] גמ' טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים הבעל מהימן ואף שבועה דאורייתא לא בעי אע"פ שהיא תובעת מאתים והוא מודה לה במנה · ולא חשבינן ליה כמודה מקצת משום דהוה ליה כהודאת שיעבוד קרקעות דכתובה שיעבוד קרקע היא · ואפילו לבתר דתקינו דכתובה גובה ממטלטלי [א] לפי שאינו יכול לומר פרעתי כרבי יוחנן דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום · [ב] הלכך האי מנה דמודה ביה הוה ליה הילך כיון דאין לו טענה ליפטר הימנו והאידך מנה הוה ליה כופר הכל ופטור משבועה · והכי איתא בירושלמי דפרקין דגרסינן סלעים דינרים ונמחקו אין פחות משנים מכאן ואילך מלוה אומר חמש ולוה אמר שלש · בן עזאי אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע · [ג] וחכמים אומרים אין ההודאה ממין הטענה · פי' שההודאה בקרקעות היא · נהי נמי דשטרא לית בה אלא שנים מ"מ כיון שהודה בשלישי הוי כאילו נכתב בשטר והכפירה הוי במטלטלין · ובעי עלה הא אם ההודאה ממין הטענה יהא חייב והכא כמי

הגה"ה
*הא דלא קתני אם יש עדים שניסאת ברכיעי מפרש בירושלמי משום דיש שיש להם מאתים ואין ניסאת דוקא ברביעי אלא אפילו בשאר יומי כגון מוכת עץ לר' מאיר ובוגרת לרבנן · מרדכי :

תפארת שמואל

וכן במיימוני פי"א מהל' אשות כתב מאכילין אותה ומשקין אותה עד שתכריא ותבעל פעם שנית : (יב) ור"ת פי' שאני הכא. דבר תימה הוא אם כאן גרסינן ר"ת ולמעלה ג"כ ר"ת שמביא ראיה מרב אשי שחולק על רב נחמן ולכן לית הלכתא כר"נ וכו' והנה עכשיו בעצמו אמר שאפי' לפי' רב נחמן אמר דבריו ואינו חולק וצ"ע : הדרן עלך בתולה נשאת

קרבן נתנאל

שאומרת שבתולה היא אע"ג דבא עליה האדום אלא שמטה פ"ש · ושגגה היא דבהא לא מהני בדיקת חבית דאלת"ה אמאי לא בדיק לה ר"ג ע"פ חבית כדי לאכרוזי בהאי עובדא שטען פתח פתוח מצאתי וא"ל ר"ג שמא הטית · אלא כל שנבעלה אפי' בהטיה לא מהני בדיקת חבית · ועוד הבאתי ראיה לזה דאל"ה אמאי מהני בדיקה זו לבנות יבש גלעד שמא בא עליה בהטיה אע"כ אפי' בהטיה ריחה נודף · אבל קשה דפ"ק דחגיגה דף י"ד קאמר בתולה שעיברה מהו לכהונה כגון שבדקוה ע"פ חבית ולא היה ריחה נודף מי חיישינן לדשמואל דאמר יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם · משמע כשנבעלה בהטיה מ"מ אינה ריחה נודף וצ"ע : [ג] הבוגרת יש מהם שיש להם דמים · והא דאמרי' ביבמות שכ"ג אסור בבוגרת מדכתיב בתולה פרט לבוגרת שכלו בתוליה דיש מהם שכלו בתוליה ומ"ה אסור כ"ג בנשואתה לכתחילה : [ד] ומ"ה אמר רב נותנין לה לילה הראשון · ואין לתלות בדם נדה כיון שהוא בלא שעת וסתה ופשי ניחא לן לומר שהיא מאותן בוגרת שיש להם בתולים : [ה] וכן הלכה · פ"כ הוא לשון הרי"ף : [ו] דכל הבוגרות יש להם דמים · והא דאמרי' פרט לבוגרת שכלו בתוליה היינו מקצת בתולים וכ"פ בתוס' שם : [ז] ותימה הוא · והרמב"ן הליץ בעדו שהוא מפ' דברי רב יוסף לגר שנתגיירו בניו עמו אבל לרב הונא כשמטבילוהו ע"ד ב"ד אינו יכול למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה וכ"ל ויש לדקדק א"כ מאי פריך אביי ורבא אימא דהכי מתניית בגיורת שמטבילו אותה ע"ד ב"ד · וי"ל דאין מטבילין גר קטן ע"ד ב"ד אא"כ הוא תובע להתגייר וזאת פחותה מבת ג' אין בה דעת לתבוע וכ"כ תוס' דף מ"ד ד"ה הגיורת בפ' נערה שנתפתתה ע"ש : [ח] מדקבע הש"ס למילתייהו אמתני' דהכא · אבל אי קבע הש"ס פלוגתתם לענין איסור הלכתא כוותיה דרב וכ"כ רבינו פ' ואלו נדרים סי' ה' וזהו שיטת ר"ת : [ט] יש לה כתובה מנה בין הכיר ובין לא הכיר · בהכיר בה מדמה לבעולה אבל בלא הכיר בה לא הוי מקח טעות כמו כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דאינו מקפיד כ"כ במוכת עץ שיהא מקח טעות · תוס' · ואפשר בקטן הבא על הגדולה והסיר בתוליה הוי קפידא ובלא הכיר בה לית לה ולא כלום : [י] ור"ת פירש שאני הכא · טעות הוא וכצ"ל ור' חננאל פי' וזהו סיום דברי ר"ח שפסק לעיל סי' י"ט כרב נחמן אבל ר"ת פסק שם כרשב"ג דכתובה דאורייתא ודלא כרב נחמן מהא דרב אשי דלא ס"ל כרב נחמן וכפי' ריב"ס ע"ש : [כ] ועוד דקי"ל כר' יהודה · כ"פ רבינו בפ' עשרה יוחסין סי' י"א פ"ש : [ל] אלא הכי פירושו כו' עד אסור בכשירה · כל זה מדברי תוספות ישנים : הדרן עלך בתולה נשאת

פרק ב [א] לפי שאינו יכול לומר פרעתי כו' · היינו במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה ונאבדה כתב הרי"ף דיכול לומר פרעתי ולזה הסכים רבינו בפ"ק דב"מ סי' מ"ד ועיין בטור סי' נ"ו מה שהקשה הב"ח מזה על דברי הטור ע"ש : [ב] הלכך האי מנה דמודה ביה הוי ליה הילך כיון דאין לו טענה לפטור הימנו והאידך מנה ה"ל כופר הכל ופטור משבועה · וז"ע הרמב"ם פ' ט"ז מהל' אישות דין כ"ד ואם היה הבעל קיים יש לה להשביעו שבועת התורה שהרי הודה במקצת הטענה · ובמגיד משנה תמה בזה דהא אינו נאמן לומר פרעתי בעיקר כתובה וכיון שכן הילך נקרא זה מודה מקצת וכבר נתבאר פ"ד מהל' טוען שאין מודה מקצת חייב שבועת התורה אלא בדבר שאפשר לכפור בו ע"ש · ותמהני שלא זכר מה שכתב הוא עצמו שם בשם הרמב"ן לפרש דברי הרמב"ם בשטר דווקא דס"ל שעבוד קרקעות שגובה בו מן הלקוחות אבל אם הודה בחמשים שהם בכתב ידו אפי' בהלמאות חייב כיון שאינו גובה בו מנכסים משועבדים אף שאין לו טענה לכפור ולפטור הימנו · ואם כן כאן דהוי במקום שאין כותבין כתובה וכיון שגובה גם מן המטלטלין לא הוי כפירת שעבוד קרקעות בלבד מה שאין כן בחוב דהוי בשטר ועיקר השטר לשיעבוד קרקעות הוא עשוי אע"ג שגובה ג"כ מן המטלטלין וע"כ צריך לחלק כן וכמ"ש הרב בעל למ"ת דאם לא כן מ"ש כאן משאר בעל חוב שאפי' מדין הגמרא גובה ממטלטלין ע"ש : [ג] וחכמים אומרים אין ההודאה ממין הטענה · פי' שההודאה בקרקעות הוא נהי נמי דשטרא לית ש אלא שנים מ"מ כיון שהודה בשלישי ה"ל כאילו נכתב בשטר · ובריית זו מייתי בסוגיא דהילך בפ"ק דב"מ דר"ע פליג אבן עזאי ואמר משיב אבידה הוי ופטור ורבינו שם סי' ז' כתב הלכה כר"ע דקי"ל הלכה

כמו שהודאה ממין הטענה כלומר שהרי אין לה שטר והיא טוענת מאתים והוא אומר מנה · ופריך כ"ע מודו שהוא חייב לה מנה פירוש שאינו יכול לכפור באותו מנה שהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום הלכך כאילו יש לה שטר על אותו מנה (א) ושעבוד קרקעות הוי והיא תובעת ממנו מאתים והמוציא מחבירו עליו הראיה · ומתני' אתיא כרבן גמליאל משום דטעי ברי וברי · ואלמנה נמי טענינן טענת היורשין ברי כיון דטענינן ליתמי כל מה דמצי אבוהון למיטען : **ב** ת"ר כיצד מרקדין לפני הכלה · בית שמאי אומרים [דף יז ע"א] כלה כמות שהיא ובה"א אומרים כלה נאה וחסודה · אמרו להם בית שמאי לבית הלל לדבריהם הרי שהיתה חגרת או סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה מדבר שקר תרחק · אמרו להם ב"ה מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו [ד] הוי אומר ישבחנו בעיניו · מכאן אמרו חכמים לעולם יהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות · אמרו עליו על רבי יהודה בן אלעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה : **ג** א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה · ולית הלכתא כוותיה · [illegible]

ד ת"ר [ה] מעבירין את המת מלפני הכלה · וזו וזו מלפני מלך ישראל · אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני הכלה ושבחוהו חכמים · מכלל דשפיר עבד והא אמר רב אשי אפילו למאן דאמר נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול · פרשת דרכים הוה : **ה** ת"ר מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה · אמרו עליו על רבי יהודה בר אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה · בד"א כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין · הא דקאמר מבטלין בכל מתים איירי דאמרינן בפ"ק דמגילה (דף ג:) מת מצוה ותלמוד תורה מת מצוה עדיף דתניא מבטלין וכו' האי דנקט התם מת מצוה אגב מילי אחריני דאיירי בהו התם דנקטינהו דוקא במת מצוה · והא דאמרינן בפ' ואלו מגלחין (דף כז:) מת בעיר כל בני העיר אסורין במלאכה ומוקי לה בדליכא חבורתא אבל איכא חבורתא שנתחלקו בני העיר לחבורות שתתעסק כל חבורה וחבורה במת שלה בפני עצמה אז [ו] אין חבורות אחרות צריכות להתבטל ממלאכתן היינו שלא בשעת הוצאת המת אבל בשעת הוצאת המת [ז] כולן צריכין לבוא · יש מפרשים הא דקאמר מבטלין תלמוד תורה כלומר רשאין לבטל · ומביאין סעד לדבריהם מהסיא דמגילה דמשמע דוקא מת מצוה עדיף מתלמוד תורה אבל מת אחר לא ואין חובה לבטל אבל רשאי לבטל · והא דמייתי ראיה על מת מצוה מהא דתניא מבטלין תלמוד תורה הכי פירושא מת מצוה עדיף וחייב לבטל מהא דתניא דרשאי לבטל בשאר מתים ממילא שמעינן דמת שאין לו קוברין עדיף מתלמוד תורה וחייב · ועוד מביאין ראיה מהא דתניא דאמרו עליו על רבי יהודה בן אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת [ח] ואי כל אדם חייב לבטל ת"ת מאי רבותיה דר' יהודה בן אלעאי · אלא ודאי כל אדם רשאי ואמרו עליו על ר' יהודה בן אלעאי שהיה מנהיג עצמו כחיוב ומבטל תמיד · [ט] ועוד מביאין ראיה מן הירושלמי דגרס פ' בתרא דכלאים אין מדקדקין לא במת ולא בכלאים בבית המדרש · רבי יוסי הוה יתיב ומתני [י] והוי תמן מיתא [כ] מאן דנפק לא אמרו ליה כלום [ל] מאן דיתיב לא אמרו ליה כלום · אלמא רשות הוא למי שירצה יצא ויפסיק ומי שירצה ישב וילמוד · ומיהו לישנא דהש"ס דקאמר דנטילתה כנתינתה מורה על דרך חובה · והיא דמת מצוה הא פרשתי דמת מצוה לאו דוקא [מ] וההיא דר' יהודה מייתי סייעתא מיניה אע"פ שהיתה תורתו אומנתו ולא היה לו עסק אחר אלא ת"ת היה מבטל וכ"ש שאר העם [נ] וההיא דירושלמי הכי פירושא אין מדקדקין בבית המדרש כהן שיושב בבית המדרש וטומאה מאהלת עליו אין מצריכין אותו לצאת דסבר דמותר לטמאות לתלמוד תורה ובגמרא דידן (עירובין מז·) פליגא דלא שריא אלא בבית הפרס וחוצה לארץ [ס] אבל טומאה דאורייתא לא · וכן בכלאים אם היה יושב בבית המדרש ולבוש כלאים אין מזקיקין אותו להפשיטו · ומייתי תרי עובדי חד דלעיל דכהן ויתיב לא א"ל ר' יוסי לצאת · ועוד מייתי עובדא אחרינא רבי אמי הוה יתיב ומתני אמר חד לחבריה את לבוש כלאים א"ל ר' אמי שלח מאנך והב ליה · בירושלמי בפרק אלו עוברין (ה"ז) נמנו בעלית בית ארים בלוד תלמוד קודם למעשה · רבי אבהו שלח לרבי חייא בריה ללמוד בטבריא שלחון אמרין גומל חסדים הוא שלח ואמר ליה המבלי אין קברים בקסרין שלחתיך לטבריא כבר נמנו בעלית בית ארים [ע] התלמוד קודם למעשה רבנן דקסרין אמרי הדא דתימא בשיש שם מי שיעשה מעשה אבל אין שם מי שיעשה המעשה קודם לתלמוד · וכמה כל צרכו א"ר שמואל בר אויא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי ליה תריסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי · א"ר ששת ואיתימא ר' אמי ואיתימא רבי יוחנן כנתינתה כך נטילתה מה נתינה בששים רבוא כך נטילתה בס' רבוא והני מילי למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא · כתב רב אחאי [א] ממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין עליו אם יש מתעסקין בקבורתו : **ו** ומיהו לענין עשיית מלאכה לא מפליג בפ' אלו מגלחין אלא כל בני העיר בטלין היכא דליכא חבורתא אפילו למאן דלא קרי ולא תני ובאשה י"מ דהיא כמאן דלא קרי ולא תני · וי"מ כיון שאינה מצווה לקרות לא נזלזל בה מפני חסרון קריאה כיון דלא נצטוית ומשגחת על לימוד בעלה ובניה ראויה לכבוד כמאן דקרי ותני כדאמרי' בברכות פ' היה קורא (דף יז:) גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים שנאמר נשים שאננות וגו' · א"ל רב לר' חייא נשים במאי זכיין באקרויי בנייהו לבי כנישתא ובאתנויי גברייהו בי רבנן ומנטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן : **ז** מתני' ומודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו שהוא נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו אינו נאמן · רש"י פי' דמיירי שהיורש אינו יודע שהיתה של אביו אלא על פיו של זה ונראה דאפילו אם יודע נמי שהיתה של אביו ותובע למחזיק בדין נאמן דמה לו לשקר דכיון שהוא מוחזק בה מצי למימר לא היתה של אביך מעולם הלכך כי אמר נמי של אביך היתה ולקחתיה הימנו נאמן תדע מדקתני סיפא אם יש עדים שהיתה של אביו אינו נאמן וכו' מה צריך עדים [פ] ליתני אם הוא יודע שהיה של אביו ועוד דאמרינן בגמ' וליתני שדה זו שלך היתה [צ] אלמא אין חילוק בין שהוא יודע ובין שאינו יודע : **ח** [דף יח ע"ב] **העדים** שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו [קטנים היינו] [ק] פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנים : **גמ'** אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנין מאי טעמא לפי שאין אדם משים עצמו רשע : **ט** [דף יט ע"א] **א"ר** יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן · דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה [ר] פשיטא כל כמיניה ואלא דקאמר מלוה תבא עליו ברכה אלא דקאמרי עדים אי כתב ידם יוצא ממקום אחר פשיטא דלא מהימני ואי דאין כתב ידן יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימני אמר אביי לעולם דקאמר מלוה [ש] וכגון שחב לאחרים כלומר שחב לאחרים בדיבורו כגון שחייב לאחרים ואין לו נכסים שיוכל לפרוע אלא מחוב זה וכדר' נתן דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה ממון בחבירו וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל ונתן לאשר אשם לו · ואם תאמר ולהימני' במיגו דאי בעי מחיל כדאמרי' לקמן (דף פה:) המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול [ת] וי"ל דהאי לאו מיגו הוא שאין דעתו למחול ולהפסיד חובו אבל במה שאומר שטר אמנה הוא לא יפסיד חובו שיודע שהלוה אינו גזלן ולא יעכב מעותיו *וא"ת ואכתי להימניה במיגו דאי בעי מלגנג ליה ולא מפיק ליה [א] וי"ל דכבר איתחזק בבי דינא ותו ליכא מיגו כדאמרי' בפ' זה בורר (דף לא:) גבי ההיא אתתא דנפק שטרא מתותי ידה · אי נמי מיירי שהשטר ביד שליש והוא הדין נמי דלא מצי למימר פרוע הוא · [ב] והיכא דפרע לבעל חובו אחר שאמר שטר אמנה הוא ובא לגבות מן הלוה כתב הראב"ד ז"ל דגבי ליה מיניה כיון דמעיקרא לא הימניה לגבי אחרים דאמרינן לאשתמוטי מינייהו הוא דקאמר לגבי לוה נמי לא הפסינן ליה בהכי דהא אי לא פרע לאחרים מדידיה הוה מפקינן מיניה דלוה ויהיבנא ליה השתא דפרע להו מדידיה גבי מיניה דלוה דלא גרע מאחרים · וה"ר יונה ז"ל היה אומר דאם תבע בעל חוב בב"ד לגבות משטר זה ובא המלוה ואומר שטר אמנה זה יש לדון בזה כדברי הרב שלא אמר זה אלא לדחות את בעל חובו אבל אם אמר המלוה בלא תביעת ב"ח נראה דלגבי עצמו מהימן דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ולגבי ב"ח אינו נאמן וכן מסתבר ואף אם לא נודע לנו בשעת הודאתו שהוא חייב לאחרים כיון שנודע לנו אח"כ איגלויי מילתא למפרע שכוון לחוב לאחרים ולאו כל כמיניה :

הגה"ה

*ועוד י"ל הכא שהתורה זיכתה לו החוב של זה אינו יכול למחול אע"ג דמוכר שטר חוב יש לו למחול היינו משום דקנינו מדרבנן והכי משמע בפרק מי שמת דקאמר ואי ס"ד דרבנן אמאי אינו יכול למחול אלמא במידי דאורייתא אינו יכול למחול ר"ת ור"י פסקו כר' נתן משום דרב יהודה סבר הכא כוותיה · מרדכי :

י רב אשי אמר לעולם דקאמרי עדים ודאין כתב ידן יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימני כדרב כהנא דאמר רב כהנא אסור לאדם שישהא שטר אמנה בתוך ביתו שנאמר אל תשכן באהליך עולה [דף יט ע"ב] ואמר רב שישא בריה דרב אידי ש"מ מדרב כהנא עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מ"ט כיון דעולה היא עדים אעולה לא חתימי [ג] *אבל אם אמרי שלא ידעו בשעה שחתמו שהיו שטר אמנה ושוב נתברר להם מהימני :

הגה"ה

*וזהו דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו היינו למוסרו ללוה ולא למלוה · מפרישת מהרי"ח :

יא אריב"ל אסור לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו שנאמר אל תשכן באהליך עולה · מ"ד שטר פרוע כ"ש שטר אמנה מ"ד שטר אמנה אבל שטר פרוע זימנין דמשהי ליה אפשיטי דספרא · פי' ע"י אותה שהיה מתלי לשהותו אחר שפרע לו פשיטי דספרא הלכך לא פסיק ביה למיקרי עולה ומ"ד שטר פרוע היה לו ליזהר אחר שפרע לו פשיטי דספרא שלא ישהה אבל אין לפרש משום שהייתו אפשיטי דספרא קרי ליה עולה [ד] דמה פשע בזה : איתמר ספר שאינו מוגה אמר ר' אמי עד שלשים יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה · פרש"י ס"ת נביאים וכתובים

הגהות הגרי"פ [א] [כשאילתות פ' ויחי סי' לא] :

קרבן נתנאל

הלכה כר' עקיבא מחבירו · וקשה טפי ה"ל לפסוק דפטור משבועה דהלכה כחכמים · ונראה דסבירא ליה דדברי חכמים אינו עיקר לתלמודא דידן דאי כגרסת הירושלמי מאי פריך הא שטר דקמודה ביה הילך הוא הא ע"כ ידע דמה שכתוב בשטר הוה ליה הודאת שעבוד קרקעות מחכמים דאמרי אין הודאה ממין הטענה אבל קשה מי הזקיקו לרבינו לפירוש זה הוה ליה לפרש דהכי קאמר דמשום שליש מסיב אבידה הוא ואי משום שתים כיון דמדינא דשטר חייב ה"ל כהודה בקרקעות ואיהו טעין בחמש שכן מלוה ע"פ וכן פי' הרא"ה בחידושיו ודברי חכמים הן הן דברי ר"ע : [ד] **הוי** אומר ישבחנה בעיניו · ומ"מ אינו אומר שקר שבדעתו נאה וחסודה במעשיה : [ה] **מעבירין** את המת מלפני הכלה · וכתב הרא"ה ה"ה שמעבירין את המת מלפני מילה ובתוס' שמחות פרק י"ד מפני שכבוד החיים קודם את המתים : [ו] **אין** חבורות אחרות צריכות להתבטל ממלאכתן · וכ"ש שאין מבטלין ת"ת : [ז] **כולן** צריכין לבא · אפי' למאן דלא קרי ותני וכמ"ש רבינו בסמוך ובפ' אלו מגלחין סימן ק"ח : [ח] **ואי** כל אדם חייב לבטל ת"ת מאי רבותא דר"י · ואין לומר דר"י היה מבטל ת"ת אפי' כשהיה עמו כל צרכו · דא"כ הכא ה"ל למתני לסדר הן אמרו עליו על ר"י בתר בד"א בשאין עמו כל צרכו הא יש עמו כל צרכו אין מבטלין אמרו עליו על ר"י שהיה מבטל שהיה מתמעטו אפי' יש עמו כל צרכו : [ט] **ועוד** מביאין ראיה מן הירושלמי · וכן עובדא דהירושלמי בפ' מי שמתו הלכה א' מהו שיטמא כהן לכבוד התורה ר' יוסי הוי מתני ועאל מיתא מאן דנפיק ליה לא א"ל כלום · מאן דיתיב ליה לא א"ל כלום משמע דהך עובדא איירי שאין מצריכין לכהן לצאת מפני הטומאה דמותר לטמא לת"ת צ"ל דס"ל דתרי עובדא הוי : [י] **והוו** תמן · באותו הטיל : [כ] **מאן** דנפק לא א"ל כלום · למה אתה מפסיק מלימודך : [ל] **מאן** דיתיב לא א"ל כלום : למה אינו עוסק בהוצאת המת : [מ] **וההיא** דר"י מייתי סייעתא מיניה · לענין החיוב אשאר העם שמבטלין ת"ת להוצאת המת · אבל למי שתורתו אומנתו אין החיוב לבטל תלימודו דאל"כ מאי רבותיה דר"י בן אלעאי אלא ודאי מי שתורתו אומנתו רשאי · ואמרו עליו על ר"י שהיה מנהיג עצמו כחיוב ומבטל תמיד · ודלא כב"ש סי' ס"ד ס"ק ג' שכתב אפילו מי שתורתו אומנתו חייב לבטל : [נ] **וההיא** דירושלמי הכי פירושא · וא"ת דה"ל למדחי דההיא דירושלמי תורתו אומנתו היה · וי"ל לדברי היש מפרשים קאי אהתלמידים שלא אמרו להם כלום וכי לא יש תהם שאין תורתם אומנתם : [ס] **אבל** טומאה דאורייתא לא · ואפשר לומר דהירושלמי איירי בטומאת המשכב דהיא נמי לא הוה אלא מדרבנן כמ"ש הש"ך טוי"ד סי' שע"ב בשם כל הפוסקים : [ע] **התלמוד** קודם למעשה · ומיירי למאן דלא קרי ותני בה"ג : [פ] **ליתני** אם הוא יודע שהיתה של אביו · ואם נפשך לומר דנקט ליה רבותא טפי בשיש עדים אפילו לא תבעו לו ע"ז מסיים ועוד דאמרינן בגמרא: [צ] **אלמא** אין חילוק בין שהוא יודע ובין שאין יודע · לשון תוספות דף ע"ז ע"ב מדפריך וליתנו שדה זו שלך היתה משמע דבהלה תובעו איירי ולכך משיב ודאי שלך היתה ולקחתיה ממך אבל אם לא היה תובעו אין שייך לומר שלך היתה כי מסתמא הוא יודע בעצמו דבר זה ע"כ ועיין מהרש"א דף י"ז ע"ב ד"ה וליתני : [ק] **פסולי** עדות היינו כגון שהיו קרובים באותו פעם ועתה נתרחקו · אבל אין נאמנין לומר פסולי עדות מחמת שהיו גזלנים (אינן נאמנין) לפי שאין אדם משים עצמו רשע : [ר] **פשיטא** כל כמיניה · וכהא דמשני ליה כדרב הונא מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו השמיט רבינו תי' זה לדינא · דהא כבר פסק בפ"ק דב"מ סי' ע"ו כרבי דצריך לקיימו [וכ"א בקיצור]: [ש] **וכגון** שחב לאחרים · חייב לאחרים מבעיא ליה · כדדייק בריש ב"ק דף ו' חב המזיק חייב המזיק מבעיא · ע"ז פי' רבינו כלומר שחב לאחרים בדיבורו : [ת] **וי"ל** דהאי לאו מגו הוא שאין דעתו למחול . ובתשובותיו כלל ס"ח כתב וז"ל אף אם האלמנה רוצה למחול ליתום אינה יכולה כי כבר נשתעבדו כל מי שחייב לה לנושיה מדרבי נתן · וזהו כתי' השני שבתוס' והביאו הטור סי' פ"ו · והב"ח נייישב דרבינו בפסקיו איירי קודם שנודע שחב לאחרים דלא נשתעבד עדיין מדרבי נתן ועיין · ובתשובותיו מיירי לאחר שנודע דאז נשתעבד מדרבי נתן ועיין בש"ך סי' מ"ז ס"ק ז' · השיג עליו מהא דכתב רבינו ואף אם לא נודע לנו כו' ואיני רואה בזה שום סתירה דוודאי כשנודע אח"כ שחייב לאחרים משתעבד מדרבי נתן · אבל באותו פעם שאמר שטר אמנה היה אז לא נודע ולא משתעבד אותו פעם מדרבי נתן ואז שפיר קשה להימני' במיגו ומש"ה צריך רבינו לתרץ כתירוץ ראשון · והש"ך גם מסיק דהטור ס"ל דחזר רבינו בתשובתו ומש"ה פסק הטור כתירוץ השני · זה ג"כ ליתא דהב"ח בי"ד סי' רנ"ג סעיף א' כתב דדברי רבינו בפסקים המה עיקר כשמחולק עם התשובה שהמה אחרונים ועי' בכללים · ואני תמה מאד על כל גדולי המחברים אלו · דהא התוס' כתבו לסדיא אם נאמר שמכירות שטרות הוא מדרבנן הוי אתי שפיר דמש"ה יכול למחול משא"כ מדר' נתן הוא שיעבוד מדאורייתא · אבל למ"ד דמכירות שטרות מדאורייתא נפל תי' זה דמאי שנא דתרווייהו מדאורייתא ניהו · ומש"ה רבינו כאן בדרב יהודה לא שגיא בתי' זה · דתקשי לך להנך פוסקים שהביא רבינו לקמן בפ' הכותב סי' י' דס"ל דמכירות שטרות דאורייתא היאך תי' אביי הא דרב הא יש לו מיגו ומ"ה צריך לתרץ דהאי לאו מיגו הוא כו' · משא"כ בתשובותיו לפסק הלכה קי"ל כהנך דפסקי מכירות שטרות דרבנן כמו שהעתיק הטור ברמזים פ' הספינה סי' ד' דרבינו ס"ל הכי מש"ה לדינא פסק הטור ורבינו בתשובותיו כתי' הב' וזה נכון: [א] **וי"ל** דכבר איתחזק בבי דינא ותו ליכא מגו · היינו שראינו בידו קודם שנפל החילוק ביניהם ודלא כהסמ"ע שפי' הוחזק פי' נתקיים בב"ד וכ"מ דהא רבינו מייתי ראיה מהא דזה בורר · ובפ"ק דב"מ סי' נ"ד ז"ל כדאמרי' בפ' זה בורר דאיתחזק בב"ד פי' שראוהו ב"ד בידם קודם שאמרה פרוע ושוב אינה נאמנת ע"י מגו שהיה קודם לכן ע"כ · ומשמע דווקא שראינו בידו קודם לכן אבל בשעה שמראה אותו נב"ד אף שאמר אמנה הוא יש לו מגו דלא הראה ועיין מזה בארוכות בש"ך סי' מ"ז ס"ק ה' ודבריו נכונים : [ב] **והיכא** דפרע לב"ח אחר שאמר שטר אמנה הוא כו' · ה"ה אחר שאמר שטר פרוע הוא אלא דרבותא קמ"ל לפסק רבינו יונה דאם אמר המלוה בלא תביעת ב"ח דאינו גובה מלוה דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי אפ"ה דאמנה עולה הוא וה"א דאין נאמן על עצמו : [ג] **אבל** אי אמרי שלא ידעו כו' ושוב נתברר להם מהימני · אפילו בשכתב ידן יוצא ממקום אחר שאין זה כחוזר ומגיד אלא עדות אחרת היא זו שנודע לכן אח"כ ה"ל כמעידים על השטר שחתומים עליו שפרע או מחלו לו · כ"כ הש"ך סי' מ"ו ס"ק קי"ד : [ד] **מה** פשע בזה · ויש לדקדק דהא פשע בזה דלמא שכיב ונפל שטרא קמי יתמי ויגבו בזה כל החוב · כמו דאמרינן בפרק איזהו נשך דף ס"ח לית הלכתא כספרי מתוזנאי וכ"פ בי"ד סימן קע"ז ע"כ נראה לי דהא דמותר לשהות שטר פרוע על פשיטי דספרי היינו שנותן לו שובר על כל סך ההלואה פחות שיעור פשיטי דספרא · א"כ כשכותב ע"ג שטר בינו לבין עצמו שפרוע הוא או קורעו בינו לבין עצמו · ולא כמו שפסק הש"ך סי' נ"ז ס"ק ו' דכשנאבד חייב לו שום דבר מסך שבשטר

תפארת שמואל

פרק שני (א) **ושעבוד** קרקעות הוי והיא תובעת כו' · אף שבכל הספרים כך הוא ע"כ ט"ס הוא שהרי מבית ראיה שהטעם שפטור משום הילך הוא וכאשר מוכח מן הירושלמי שהביא והוי כאילו בעל מודה מנה א' וכו' והיינו הילך ודו"ק :

וכתובים. ואפשר שפירש כך משום דבימי רב אמי לא היה להם כתובים ספרים אחרים ולא למעט ספרים המצויים לנו עתה [ה] דאם נמצא טעות בגמ' או בספר מפוסקים יבא להתיר האסור ולאסור את המותר ולזכות את החייב ולחייב את הזכאי ואין עולה גדולה מזו :

יב אמר רב נחמן עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו אין נאמנין · מר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו נאמנין מאי טעמא האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב. [ו] ומיירי באין כתב ידן יוצא ממקום אחר מדתלי טעמא באין ניתן ליכתב [ז] הא ניתן ליכתב מהימני א"כ ע"כ מיירי כדפרישית ואע"ג דאין כתב ידם יוצא ממקום אחר לא מהימני [אאמנה] משום דמשוי נפשייהו רשעים והילכתא כמר בר רב אשי · [ח] עדים שאמרו תנאי היה דברינו נאמנין וכי אתו לקמיה דר"נ אמר להו זילו קיימו תנאייכו ותותו לדינא · עד אחד אומר תנאי ועד אחד אומר אינו תנאי רב פפא אמר תרוייהו בשטרא מעליא מסהדי והאי דאמר תנאי הוה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע אי הכי תרוייהו נמי אלא אמרינן הני למיעקר סהדותא קא אתו וכיון דתנאי מילתא אחריתא הוא מהימני האי נמי למיעקר סהדותא קא אתי והילכתא כרב הונא בריה דרב יהושע : יג ת"ר שנים שהיו חתומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא זה אבל אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנים. ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אין נאמנין · יראה דהא דקאמר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד [ט] לאו דוקא דהוא הדין נמי אם הוחזק בלא ערער דכיון דמקויים בב"ד הוא בתר בי דינא לא דייקינן דודאי לא קיימוהו עד שנתברר להם שהוא חתימתן אלא שבימיהם לא היו נוהגים לקיים חתימת העדים בב"ד בלא ערער · אין נאמנין ומגבינן ביה אמאי תרי ותרי נינהו דעדים החתומים על השטר אע"פ שאלו מעידין עליהם שהיו פסולין הוי כאילו שנים אחרים מעידין עליהם שהם כשרים דחזקה דמלוה לא מחתים עדים פסולין על שטרו והך חזקה הויא כעדים ולא מיירי דמעידים שהם עתה פסולין דהא לא הוה פריך תרי ותרי נינהו דפסולין לגמרי הן דלא עדיפא עדים החתומים ממה שאם היו עומדים לפנינו דהוו מצו אמרי פסולין הן [י] אלא מיירי דקאמרי פסולין היו כשחתמו השטר ועכשיו כשרים הן כך פירשו התוספות. ולי נראה דאפילו אי אמרי פסולי עדות הם גם עכשיו לא מהימני לפסול השטר שהרי מן הדין אע"פ שכתב ידם יוצא ממקום אחר היה לנו להאמין לאחרונים שהרי אינם באים לזייף חתימתם [כ] אלא מגרעין השטר בפסול אחר והאי דלא מהימני היינו טעמא [ל] דאנן סהדי דכל שטר שנכתב ונחתם בלא שום פסול נחתם הלכך אפילו אי אמרי פסולי עדות הם עכשיו לא מהימני לפסול השטר כיון דכתב ידם יוצא ממקום אחר. [דף כ ע"א] א"ר נחמן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מאריה פרש"י והא דקתני אין נאמנין לאו דליהוי שטרא מעליא למגבי ביה [מ] אלא דלא קרעינן ליה ואי תפיס מדידיה והדר אתי האי ותבע מיניה לא מפקינן מיניה והא דמהני תפיסה מספק כתבתי בפ"ק דב"מ (סי' יג) גבי תקפו כהן מוציאין אותו מידו ומיירי בדתפס קודם שנולד הספק א"נ שאני הכא שטוען ברי*. ומצאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל [נ] דתפיסה לא מהניא מדאמר לקמן בפרק אלמנה [דף לח.] גבי אלמנה שתפסה דאמרינן לה מאן שם לך [ס] ולא מהני תפיסה אלא מיירי הכא כשהתפיסוהו בית דין [ע] או שהתפיס המלוה קודם שבאו עדים. וה"ר מאיר הלוי כתב דאף תפיסת בית דין לא מהניא דאף אם התפיסוהו ב"ד קודם הספק כשיבואו עדים האחרונים מוציאים מידו כדאמרי' בחזקת הבתים (דף לג:) אנן אחתינן ליה ואנן מסקינן ליה לזילותא דבי דינא לא חיישינן וכי תימא הנ"מ במקרקעי משום דקרקע בחזקת בעליה עומדת אבל במטלטלי לא הא אשכחן בב"ק (דף קיב:) דאפילו במטלטלי אמרי' הכי דאינה מועלת התפסת ב"ד דאמרי' התם לא שנא הכי ולא שנא הכי אדרכתא אמטלטלין לא כתבינן דילמא משתדפו מקרקעי דמלוה ומייתי הך סהדי ומרע לי' לשטרא וליכא לאישתלומי מיניה משמע הא איכא לאישתלומי מיניה אע"פ שכבר הורידוהו ב"ד חוזרין ומוציאין ממנו אפילו במטלטלין · ואין בהם ממש בכל אלו הדברים דההיא דאלמנה שמה לעצמה איירי שמה לעצמה נכסי היתומים בכתובתה ואח"כ הוקרו הנכסים דאמרי' אין שומתה כלום ולא יצאו הנכסים מרשות היתומים וברשותם הוקרו והיא דאדרכתא דקאמר אי מרע לשטרא ואיכא לאישתלומי מיניה מפקינן מיניה מיירי דמרע לשטרא בעידי פרעון אבל אם היה מביא עדים להכחיש השטר כיון שתפס לא מפקינן מיניה כיון שטען ברי · דלא אשכחן דלא מהניא תפיסה אלא בספק בכור וכן בבא בסוף החדש דאמרי' כולו למשכיר דבהני אין לתופס טענת ברי אבל כל היכא שהמוחזק במטלטלין טוען ברי אין כח בב"ד להוציא מידו : יד בר שטיא זבין נכסי אתו בי תרי ואמרי כשהוא שוטה זבין ואתו בי תרי ואמרי כשהוא חלים זבין א"ר אשי אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת בר שטיא. ודוקא במקרקעי הוא דאמרינן הכי אבל במטלטלי הוו

הגה"ה

*ורשב"א נראה לו להעמיד הברייתא בעידי שובר פי' כגון שנים שחתמו על שובר ומתו ושנים אחרים אומרים קטנים וכו' והנו מחזיקין עידי שובר בחזקת כשרים ונוקי ממונא בחזקת הלוה שיש לו השובר ולהכי קתני אין נאמנין דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי עידי השובר על חזקתם והממון בחזקת הלוה · מפרישת מהר"א :

בחזקת המוחזק בהן עתה כדמוכח בכמה מקומות פרק השואל (דף ק:) גבי המחליף פרה בחמור דפריך וליחזי ברשותא דמאן קאי ולהוי איהך המוציא מחבירו עליו הראיה ומוקי לה דקאי באגם ולא אמרן אלא היכא דאית ליה חזקה דאבהתא אבל לית ליה חזקה דאבהתא אמרינן כשהוא שוטה זבין וכשהוא שוטה זבן · כתב הר"ר מאיר הלוי ז"ל נכסים שנתנו לו במתנה הוין ברשותו ואם הקנו לו אותם בקנין או בחזקה על ידי אחר דקנאם קנין גמור ואין מכירתו בהן כלום אבל קנה נכסים אפילו זיכן לו על ידי אחר לא זכה בהן זכיה גמורה. דזכיית המקח אינה באה מכח המוכר בלבד עד שיהא גם הלוקח בר דעת וראוי להקנאה כי צריך גם הלוקח להתחייב לו בדמים ואדעתא דהכי קא מקני ליה ואם אין בו דעת להתחייב בדמים שיוכל המוכר להוציאן ממנו בדין לא גמר ומקני ליה אבל מתנה זכין לאדם שלא בפניו ואית ליה זכייה לשוטה מידי דהוה אקטן דאית ליה זכייה הואיל ואתי לכלל דעת גם זה היה עתים חלים : טו א"ר אבהו אין מזימין את העדים אלא בפניהם ומכחישין את העדים שלא בפניהם והזמה שלא בפניהם נהי דהזמה לא הויא הכחשה מיהא הויא* : טז אמר ר' אסי אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד. אמרי נהרדעי אין מקיימין את השטר אלא משני שטרי שדות ומשתי כתובות והוא שאכלום בעליהם שלש שנים ובשופי · לא פליגי אדרבי אסי דלרבי אסי מקיימין את השטר משטר מקויים [פ] מאחר שמקויים משנים ורב אלפס ז"ל גרס אין מקיימין השטר משטר שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד ואין גירסא זו נכונה דמילתא דפשיטא היא דמאחר שמערערין עליו לומר שהוא מזוייף היאך יקיימו ממנו [צ] מאי אולמיה דידיה מזה שרוצים לקיים ממנו [ק] ועוד דמשמע דאם לא קרא עליו ערער מקיימין מאחד · אמר רב שימי בר אשי וביוצא מתחת ידי אחר אבל מתחת ידו לא · חיישינן דילמא זיופי זייף ואם יש לאדם ב' שטרות מחתימה אחת אומר ר"ת דלא אמרי' שיהא פסולין דשמא זייף אחד מחבירו דהכא הוא דוקא דחיישינן לפי שאין מכירין אנו החתימה אלא על ידי שאנו מדמין חתימה לחתימה אבל היכא דמכירין חתימת ידי העדים בטביעת עין אם איתא דזיופי זייף הוה ניכר ומדבריו נלמוד מי שיש לו שתי שטרות בחתימת שני עדים [ר] שאין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדימוי וא"ת ביוצא מתחת ידי עצמו חיישינן דילמא זייף א"כ אם העד סופר אפילו ביוצא מתחת ידי אחר היאך מקיימין אפילו משתי שדות ניחוש שמא זייף מתחת ספרו וי"ל דהכא ליכא למיחש לזיוף אלא מחתימת יד העדים אבל מתוך ספר אין אדם יכול ללקט האותיות יחד ולזייף וכן מוכח קצת לקמן (דף כא.) דקאמר לכתוב חתימת ידיה אחספא ולא קאמר לכתוב אלפא ביתא אפילו אמגילתא אלא ודאי אי אפשר לדמותם יחד אלא כשחותם שמו (ועיין במרדכי) : ת"ר כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים. פי' רב האי גאון ז"ל כגון שיש בידו עדות בקנין ושהתה לזמן מרובה ואח"כ תבעו מלוה לכתוב לו אותה עדות בשטר או שתבעו להעיד לו בבית דין הרי זה כותב לו עדותו על השטר [ש] או מעיד לו בה בב"ד ואפילו לאחר כמה שנים ואינו חושש שמא נפרע אותו החוב או שמא נמחל ואמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרה אלא אחרים הזכירוהו והוא נזכר הרי זה מעיד. אמר רבא ש"מ מדר' יוחנן הני בי תרי דידעי סהדותא ומינשי חד מינייהו ומדכר ליה חבריה מדכר. וי"מ כותב אדם עדותו על השטר אין זה שטר שביד המלוה אלא כגון ספר דוכרנא שיש לאדם בתוך ביתו לכתוב עליו זכרונותיו ובא אליו התובע ותובעו להעיד לו ונמצא בזכרונותיו כתוב שביום פלוני נמסרה לו עדות בכך ובכך לאיש פלוני הולך ומעיד לו עליה אפילו לאחר כמה שנים · אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו פי' שזוכר עיקר העדות מעצמו ומתוך הכתב הוא מתבונן עליו לעמוד על כל העניינים והתנאים בלי פקפוק ורב יוחנן אומר אע"פ שלא נזכר מעצמו אלא מן הכתב שלו נזכר* · ודייק רבא מדאמר ר' יוחנן ואע"פ שלא נזכר מעצמו אלא מתוך הכתב הולך ומעיד הכי נמי תרי דידעי סהדותא ומינשי חד מינייהו ומדכר ליה חבריה ומדכר לסהיד בהדי חבריה ושפיר דמי · האי דיוקא דרבא ניחא לפי' בתרא דדייק דכי היכי דכשהוא נזכר ע"י הכתב יכול להעיד ה"נ כשנזכר ע"י חבירו אבל לפי' קמא מה צריכי לדיוקא דרבא היינו מימרא גופא דרבי יוחנן הלכך פירושא בתרא עדיף וטפי מסתבר ומ"מ יראה שיש לסמוך על דברי גאון שיכול אדם לחתום עדות הנמסר לו ולהעיד עליו אחר כמה שנים [ת] ואין לחוש לפרעון או למחילה (דלוה) דאית ליה למימר דאם איתא דפרע איבעי ליה לאודועי לסהדי שלא יחתמו או שלא יעידו ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה · איבעיא להו [א] לעצמו מהו פי' אם שכח העד מהו שיזכירו בעל דין רב חסדא אמר אפי' לעצמו מדכר רב אשי אמר לעצמו לא והלכתא לעצמו לא · [דף כ ע"ב] ואי נורבא מדרבנן הוא

הגה"ה

*פסק ראבי"ה דאם קבלו הדיינין עדות שלא בפני בע"ד בדיעבד הוי עדות כדאמרינן הכא דהכחשה מיהא הויא ויש דוחין דכל ענייני הזמה חידוש הוא ולא גמרינן מינה וריב"א הוכיח משם דלא הוי עדות והכי פירושו מכחישין העדים שלא בפניהם דהכחשה לא הויא חוב העדים כלל אלא חוב דבעל דין והרי הוא לפנינו אבל אין מזימין את העדים שלא בפניהם דהזמה היא חובתן והכי מסיק נהי דהזמה לא הויא אפי' בדיעבד הכחשה מיהא הויא · עי' פי' הגוזל בתרא · מרדכי :

הגה"ה

*אבל אם אינו זוכרה כלל לא דמפיהם ולא מפי כתבם ורבינו תם אומר דבדיני נפשות מיירי · מפרישת מהר"א · ועוד האריך :

קרבן נתנאל

שבשטר מותר לו להשהות אע"פ שאינו כותב עליו שובר כלל ע"ש באריכות ונפל ברברבי דא"כ תקשי ליה הך דאיזהו נשך · ועפ"ז אני אומר דרבינו והר"ן מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי לדינא דמ"ש הר"ן דאין רשאי לעכב השטר בשביל פשיטי דספרי וכ"ה בש"ע סק"ז · היינו כשאינו קורע ואינו כותב עליו פרוע או שובר ורבינו איירי בחד מהני גווני · ובזה ניחא מה שהקשו על הר"ן מפ"ק דב"מ דף ע"ז א"כ משום פשיטי דספרי זייר ליה משמע דמותר להשהות בשביל שכר סופר · ודלא כש"ך שם ס"ק ה' דדייק מדברי הג"ה שם שכתב ובלבד שיקרענו · משמע הא במקום שהלוה נותן שכר סופר אין לו למלוה לעכב השטר בשביל פשיטי דספרי אפילו כשיקרענו דליתא · וה"פ ובלבד שיקרענו בפני הלוה · משא"כ במקום שמעכב השטר בשביל פשיטי דספרי אינו קורע בפני הלוה כדי לשלם לו שכר סופר · אמנם כדי שלא לשהות שטר פרוע קורע בפני עצמו וזהו הנכון : [ה] דאם נמצא טעות בגמרא או בספר מפוסקים · והשתמשתיה להרב ב"י יו"ד סימן רע"ט דברי רבינו הללו ע"ש : [ו] ומיירי באין כתב ידן יוצא ממקום אחר · וא"ת א"כ אמאי אמר רב נחמן מודעא היה דברינו אין נאמנין הא אית להו מיגו וכמו כן באמנה היה דברינו דהא לרב נחמן ניתן לכתוב · תירצו בתוס' הואיל ומודים שהשטר כדין נכתב ונחתם לא אתי ע"פ ומרע לשטרא · ולא דמי לאנוסים וקטנים היינו דמתני' דאין מודים שהיה שטר כלל אלא סותרין אותו מש"ה נאמנים במגו : [ז] הא ניתן לכתוב מהימני · בתמיה הא אנוסים היינו מחמת נפשות נמי ניתן לכתוב ות"ת אי כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין · ויש מקשין אמאי לא הוכיח רבינו דאי כתב ידן יוצא ממקום אחר אמאי אמר מר בר רב אשי מודעא היה דברינו נאמנין · וי"ל דודאי לפרש"י יש להוכיח כן · אמנם לאיך פירושים שהביא הר"ן דאפילו כתב ידן יוצא ממקום אחר לא מעקרי סהדותא לגמרי דאכתי מהני לאהדורי זוזי אפומיה דהשתא שטרא וכן לפי' רבינו נסים גאון קאי ניתן לכתוב השטר מודעא דלא הוי מוזכין ומגידין מה שאין כן באנוסים מחמת נפשות כשכתב ידן יוצא ממקום אחר הוי מוזכין ומגידין : [ח] עדים שאמרו תנאי היו דברינו נאמנין · לשון רבינו ירוחם ח"ב נתיב ב' הסכימו הגדולים כי דוקא כשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אבל יוצא אין נאמנין ע"כ ובסי' כ"ע הביא הטור גם הרמ"א בשם רבינו דיכול להוסיף בתנאי אף כשיוצא כתב ידן ממקום אחר וע"ש בש"ך שהביא גדולי אחרונים שהשיגו על הטור בזה שאין במשמעות רבינו כן · ונראה מה שהביא רבינו וכי אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו זילו קיימו תנאייכו ותותו לדינא הא כבר פסק למילתא ואמר נאמנין · אלא להורות אע"ג דרגיל רב נחמן דכי אתו לקמן לדינא אמר להו קיימו שטרייכו ותותו לדינא מ"מ נאמנין העדים ומש"ה אמר קיימו תנאייכו אף שכתב ידן יוצא ממקום אחר : [ט] לאו דוקא דה"ה נמי אם הוחזק בלא ערעור דכיון דמקויים בב"ד · והא דדייק בגמרא ערער אין לא ערער לא נ"ל דלא היה לרבינו גירסא זו אלא סתם מסייע לרב אסי · ואם תקשי לך הלא רב אסי אמר אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער וליכא למימר דאתי לאפוקי הך דנהרדעי דהא רבינו מסיק בסמוך סי' י"ז דרב אסי לא פליג אנהרדעי · י"ל דהא דקאמר רב אסי אלא קאי אקיום ב"ד כלומר דאינו מקיים אלא כשנתקיים בב"ד אבל בלא קיום חיישינן שמא אותו שטר נ"כ זיוף הוא אע"ג שהוא ביד אחר ועפ"ז ניחא מ"ש ב"י דה"ל לרבינו לומר דלרבותא נקט קרא עליו ערער דהא איתרע טפי דהזיקא דמערערין עליו והיכא למימר דפרח וזייף קמ"ל דאפ"ה מקיימין ממנו כיון דמקויים בב"ד ע"כ · דא"כ כיון דרבותא קמ"ל לא ה"ל למימר אלא · אפילו קרא עליו ערער ה"ל למימר : ה"נ ומגבינן ביה כבשטרא מעליא ואמאי תרי ותרי : [י] אלא מיירי דקאמרי פסולין היו כשחתמו השטר ועכשיו כשרין הם · מכאן תשובה למ"ש

הסמ"ע בדרישה ופרישה והב"ח שרצו להסב דעת התוס' דבמתו אפילו אמרו שהם גזלנים לא אמרינן לפסול העדות באו דהא מתו · ולא אתו אלא לפסול השטר ואינן נאמנין דתרי ותרי נינהו · דלדבריהם הלא בברייתא תני ומתו ואמאי מוקי התוספות שעכשיו כשרין הן והש"ך מייתי עוד ראיה מהא דמקשין תוספות ד"ה ואם כתב ידן וא"ת מ"מ אמאי אין נאמנין להימנו במיגו דאי בעו אומרים עדיין הם פסולים ומאי קשיא · הא בברייתא תני ומתו ויש לדחות דקושית תוס' אזלי אליבא דרב ששת דאמר כך אין מכחישין את העדים אלא בפניהם משמע אפילו שהם חיים אלא שאינם לפנינו ע"ז קשו קושייתם וא"ת להימני במגו · והרמ"א בהגהותיו סעיף ל"ז דמחלק בין מתו בין עדיין חיים הוא דעת הר"ן פי' בב"י : [כ] אלא מגרעין את השטר בפסול אחר · ובזה אין מי שמכחיש אותן : [ל] דאנן סהדי דכל שטר שנכתב ונחתם בלא שום פיסול נחתם · ומה"ט אפילו מתו אינן נאמנין לפסול השטר דלא כדעת הר"ן · וליכא לאקשויי א"כ אמאי קתני בברייתא ומתו · משום דאם הם במדינה ואפשר שיבואו בקרוב לא מקלקלינן לשטרא אלא נמתין עד שיבואו ויקיימו חתימתן : [מ] אלא דלא קרעינן ליה ואי תפיס מדידיה והדר אתי האי ותבע מיניה לא מפקינן מיניה · ואי הדר האי ותפס מדידיה לא מפקינן מיניה · וצריך לחלק דהא בפ' חזקת הבתים סי' כ"ב גבי כל דאלים גבר מי שגבר ידו בפעם הראשונה היא שלו עד שיביא ראיה · דהתם הב"ד פסק כל דאלים גבר ולא מסתבר שתקנו חכמים שיהיו כל ימיהם במריבה משא"כ הכא אמרינן לבעל השטר שאין יכול לגבות ולהוציא ממון וכל אחד שמוחזק תמיד אינו יכול ב"ד להוציא ממנו : ה"ג והא דמהני תפיסה מספק הא כתבתי : ה"ג דמיירי הכא בדתפס : [נ] דתפיסה לא מהניא · אפי' קודם שנולד הספק וטענת ברי : [ס] ולא מהניא תפיסה · דהא האלמנה תפסה נכסי וקודם שנתייקר הוי כקודם שנולד הספק מ"מ לא מהני תפיסתה : [ע] ה"ג או שהתפיס הלוה · וכ"ה בטור. ותפיסה בגווני אלו מהני הואיל ובהיתר אתא לידו : ה"ג כשהוא שוטה זבן כשהוא שוטה זבין : ה"ג דלרבי אסי מקיימין את השטר כמשטר אחר : [פ] מאחר שמקויים משנים · והאי דקאמר אלא עיין מזה ריש סי' י"ג : [צ] ה"ג מאי אולמיה זה שרוצה לקיים ממנו מדידיה · ואת"ל דרב אסי הדיוק קמ"ל דאם לא קרא עליו ערער מקיימין מאחד אפילו לא הוחזק בב"ד ע"ז תמיה ואזיל ועוד דמשמע כו' והשגת רבינו בדרך מת"כ : [ק] ועוד דמשמע דאם לא קרא עליו ערער מקיימין מאחד · וכ"ת ס"ל הא נהרדעי סבירא ליה דאין מקיימין אלא משני שטרות · והר"ן מיישב קצת דאיירי דשתק הערער וקד"א כיון דשתק הערער מקיים ממנו אפי' בלא הוחזק בב"ד קמ"ל : [ר] שאין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדימוי · מטעם שהזכיר ר"ת דשמא זייף אחד מחבירו וכפרש"י · לפ"ז אפילו אותן שהם תחת ידו שנים ומקויימים מ"מ אין לקיים השלישי בדימוי להם דשמא זייף השלישי מהם כיון שאותן השנים תחת ידו · וכ"פ הב"ח ופרישה והש"ך וכ"פ הרמ"א : ה"ג להעיד לו בה בב"ד : [ש] או מעיד לו בה · והאי דקתני ומעיד עליה כמו הלך ועשה מאמר : ה"ג נמסרה לי עדות : [ת] ואין לחוש לפרעון או למחילה דלוה · והיא דהמוצא שטר חוב אפי' כתוב בו הנפק אמרי' בפ"ק דמציעא דף ט"ז דלא יחזיר דחיישינן לפרעון משום דנפל איתרע · והא דאמרינן שם דף י"ז בין לא תן לו או חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי נאמן לפיכך אם בא מלוה לב"ד לכתוב לו אדרכתא אין שומעין לו · התם היינו טעמא כיון דב"ד פסקו לו לשלם צריכין הב"ד לשמור שלא יבא תקלה על ידם ושמא פרע · אבל בנדון דידן שהוא עשה הקנין אם לא מיחה בעדים איהו דאפסיד אנפשיה ועיין בהר"ן : [א] לעצמו מאי · כלומר שמדכר לפניו בדבר הנוגע להמדכיר

לפי' לעצמו כי הא דרב אשי הוה ידע בסהדותא לרב כהנא א"ל מדכר מר הוא סהדותא א"ל לאו א"ל ולא הכי והכי הוה א"ל לא ידענא* לסוף אידכר רב אשי אזל לאסהיד ליה חזייה לרב כהנא דקא מתמה א"ל מי סברת דעלך סמיכנא אלא רמאי אנפשאי ואדכרי · ואדם הזוכר עדותו יכול להעיד עליו לעולם וא"צ לפקפק ולומר אולי נתישן הדבר כ"כ ואינו זוכרו על בוריו אלא כל כמה דרמי עלה אנפשיה ומידכר יכול להעיד : **מתני'** זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי הרי אלו נאמנים · זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי צריכים שיצטרף עמהם אחר דברי רבי וחכ"א אין צריכין שיצטרף עמהם אחר אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי : **גמ'** [דף כא ע"א] כשתימצי לומר לדברי רבי על כתב ידם הם מעידין לדברי חכמים על מנה שבשטר הם מעידין וקי"ל כרבנן . ומתוך הירושלמי מוכיח דאם העדים שכחו לגמרי המלוה דאף מתוך ראיית השטר אינן זוכרין אותו מודו רבנן דצריכין לצרף עמהן אחר דגרסינן בירושלמי על מתני' דהכא תניא כותב אדם את עדותו ומעידה אפי' לאחר כמה שנים רב הונא אמר והוא שיהא זוכר עדותו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכר עדותו ומוקי להא דרב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן והכי פירושא דסבירא דהיכא שהעדים הבאים לקיים חתימתם זוכרין ההלואה בלא ראיית השטר אין צריכין לצרף עמהם אחר מן השוק אפי' לרבי מתוך שהן באים להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר [ב] ואם אינן זוכרין ההלואה על ידי ראיית השטר אפילו רבנן מודו דצריכין לצרף עמהן אחר מן השוק כי פליגי היכא שזוכרין המלוה על ידי ראיית השטר רבנן סברי הואיל וע"י ראיית השטר הן זוכרין זכירתן זכירה והוי כאילו העידו על מנה שבשטר ורבי סבר זכירתן לאו זכירה היא ואינן מעידין אלא על כתב ידם הלכך צריך לצרף עמהם אחר · והכי איירי הך ברייתא כותב אדם עדותו רב הונא סבר צריך שיהא זוכר עדותו בלא ראיית השטר כרבי ואז מעיד יחיד על כתב ידו ור' יוחנן כרבנן . [ג] הא דאמרינן דלדברי רבי על כתב ידם הם מעידים פירוש לעולם אנו חושבין אותם כמעידין על כתב ידם ואפילו אמרו בפירוש שמעידין על מנה שבשטר וכן לרבנן אפילו אמרו בפירוש שמעידין על כתב ידם אנו חושבין אותם כמעידין על מנה שבשטר אבל אין לפרש דבסתם פליגי אבל אם פרשו הכל לפי פירושו דאם כן הא דקאמר בסמוך אי ליכא תרי אלא חד לכתוב חתימת ידיה אחספא הוה ליה למימר שיאמרו לו שיפרש בהדיא שמעיד על כתב ידו : יז **אמר** רב יהודה אמר רב שנים החתומים בשטר ומת אחד מהן צריכין שנים מן השוק להעיד עליו כי היכי דלא ליפוק כי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא וכן הלכתא · ואי ליכא תרי אלא חד מאי אמר אביי לכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי ליה בבי דינא ומחזקי ליה דלא צריך איהו לאסהודי אחתימת ידיה ואזיל איהו והאי ומסהדי אהידך ודוקא אחספא אבל אמגילתא לא [ד] דלמא משכח ליה איניש דלא מעלי וכתב מעילויה מאי דבעי ותנן הוציא עליו כתב ידו גובה מנכסים בני חורין · ואע"פ [ה] שפסק רב אלפס ז"ל וכן הרמב"ם ז"ל (פי"א מהל' מלוה ולוה) [ו] וכן ר"י ז"ל שיכול לומר פרעתי [ז] מ"מ איכא למיחש שמא יטעון האמת שלא לוה ממנו כלום וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי [ח] וי"א דלא מצי למימר פרעתי מידי דהוי אשטר שאין בו אחריות דאע"פ שאינו גובה ממשועבדים לא מצי למימר פרעתי דמצי א"ל (א) (שטרא בידך) מאי בעי ומיהו איכא למימר [ט] מתוך שאין עליו עדים לא חשש לתבוע כתב ידו וגם שטר שיש עליו עדים יש לו קול ולא מיגסי ליה [י] אבל כתב ידו פעמים שאדם שוכח שמסר לו כתב ידו : יח **אמר** רב יהודה אמר שמואל [כ] עד ודיין מצטרפין . אם עד אחד החתום בשטר מעיד על כתב ידו ושני עדים מעידים על כתב יד אחד מן הדיינין או הדיין עצמו ואחר עמו מצטרפין אבל הדיין לבדו לא [ל] אפילו לרבנן דאין מעיד על מנה שבשטר וכן העד אינו מצטרף עם הדיין להעיד על כתב ידו דאם כן נפיק כולי ממונא כי ריבעא על ידו* : אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתתא א"ר מאי מעליותא מאי דקא מסהיד סהדא לא מסהיד דיינא ומאי דקא מסהיד דיינא לא מסהיד סהדא [מ] אלא לא מצטרפין וכן הלכתא הלכך כיון שאין השטר מתקיים ע"פ עד אחד ודיין אחד אין אנו חוששין אם הדיינין קרובים לעדים ואע"פ דגרסינן בירושלמי בפרק שבועת העדות (ה"א) שלא יהיו העדים קרובים לדיינין [נ] היינו בעדים המעידין לפני הדיינין לפי

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל שטרך בידי .

הגה"ה

*נראה דהאי דאמר לא ידענא [illegible] : ועיין במרדכי :

הגה"ה

*משמע דאפילו בשטר מקויים חיישינן שמא זייף והא דאמרינן אין מעשה בית דין צריך קיום היינו דוקא פרוזבול משום דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ואפילו למ"ד אינו נאמן מודה דלא בעי קיום · מפרישת מהר"א . עיין במרדכי :

שלא יקבלו עליהם הזמה [ס] וטעמא דהזמה לא שייך הכא · ונ"ל דר' יונה ז"ל כתב אם שני דייני קיום [ע] כל אחד מעיד על כתב ידו השטר מקויים ולא אמרינן על כתב ידן הן מעידים אלא כל אחד ואחד מהן מעיד על קיום השטר שהוא כשר והרי הם כשני עדים שמקיימין השטר ודברים של טעם הם : יט [דף כא ע"ב] **אמר** רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים השטר שנים מהם מכירין חתימת ידי העדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם משחתמו אין מעידין בפניו וחותם · ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן וש"מ דיינין המכירין חתימת ידי העדים אין צריך להעיד בפניהם ושמע מינה דיינים שאין מכירין חתימת ידי העדים צריך להעיד בפני כל אחד ואחד . וצריך להעיד בפניו קודם שחתמו כולן אבל אם חתמו השנים ואח"כ העידו בפני השלישי פסול מפני שהשנים חתמו חתימת שקר שכתבו במותב תלתא הוינא ואשתמודע לנא דהאי חתימת ידייהו ובשעה שחתמו לא ידע השלישי שהוא חתימת ידם . [פ] ויש לדקדק מכאן שאין צריך להעיד על חתימת העדים בפני כל שלשתן יחד [צ] אלא די שיעידו בפני כל אחד ואחד בפני עצמו דלא פסלינן הכא אלא בשביל שחתמו שקר · ודייק הש"ס עד שלא חתמו הא מיכתב כתבי והאמר רב פפי משמיה דרבא האי אשרתא דדייני דכתיבא מקמי דמיחתמי סהדי אחתימת ידייהו פסול אלמא מיתחזי כשיקרא הכא נמי מיתחזי כשיקרא אלא אימא עד שלא כתבו מעידין לפניו וחותם משכתבו אין מעידין לפניו וחותם · תימה מאי פריך מרב פפי הא אמרינן לקמן בפרק הכותב (דף פה.) וכן בפרק כל הגט (דף כו:) וליתא לדרב פפי מדרב נחמן וכו' ואין לומר דהכא פריך אליבא דרב דאמר משחתמו אין מעידין בפניו וחותם אם כן חייש רב למיחזי כשיקרא כדאמר רב פפי א"כ משכתבו עד שלא חתמו נמי דכתיבה נמי מחזי כשיקרא כדאמר רב פפי דאם כן הוה אמרינן דטעמא דרב משום דמיחזי כשיקרא ואי אפשר לומר כן דאם כן תיקשי מדרב אדרב דהכא חייש למיחזי כשיקרא ובפ' כל הגט [שם] אמרינן אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כרבי אלעזר דקרי רב עליה טובינא דחכימי ואפי' בשאר שטרות והא אמר רב פפי משמיה דרבא האי אשרתא דדייני וכו' וליתא מדרב נחמן אלמא לא חייש רב למיחזי כשיקרא והא דקאמר רב הכא משחתמו אין מעידין בפניו וחותם [ק] משום דהוי שקר גמור כיון שחתמו והשתא תיקשי שסותר דברי רב מההיא דרב פפי והא רב לית ליה דרב פפי כמו שהוכחתי מההיא דפרק כל הגט הלכך נ"ל דהא דקאמר ליתא לדרב פפי היינו דוקא בשאר שטרות דאיכא מעשה ב"ד כי ההיא דכל הגט · ובפ' הכותב [ר] הכי פירושא ליתא להך פירכא דפריך מרב פפי לרב ביבי בר אביי דלא חייש למיחזי כשיקרא בשאר שטרות מדרב נחמן דקאמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעי כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות מודו דאמר רב אסי א"ר יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו הא לשקרא לא חיישינן אבל דרב פפי איתא בקיום שטרות והכא פריך מקיום שטרות אקיום שטרות דרב מודי דחיישינן למיחזי כשיקרא בקיום שטרות ודלא כרב אלפס שפסק דליתא לדרב פפי כלל : כא **אמר** רבי אבא אמר רב הונא שלשה שישבו לקיים השטר וקרא ערער על אחד מהם · עד שלא חתמו מעידים עליו וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם . פרש"י משום שנוגעין בעדות הן שגנאי הוא להם כשחתמו עם פסול [ש] ורב אלפס ז"ל פירש וקרא ערער על אחד מהם בגזלנות עד שלא חתמו מעידין עליו שחזר בתשובה וחותם דהא במותב תלתא כחדא הוינא · משחתמו אין מעידין עליו שחזר בתשובה וחותם משום דלא במותב תלתא כחדא הוו דבעידנא דחתמי הנך תרתי לא הוי האי חזי לאצטרופי בהדייהו וכאילו לחודייהו הוו יתבי [ת] ונתבטל ועד המושב וצריכין לישב שלשתן ביחד כיון שלא היה ראוי לישב באותה שעה עמהם [א] ודוקא ערעור דגזלנותא הוא דמבטל צירופא דידהו [ב] אבל ערער דפגם משפחה ואיתברר השתא דכשר הוא כיון דמעיקרא כשר הוה גילוי מלתא בעלמא הוא ולא בטיל צירופא דידהו וערער דגזלנותא נמי לא אמרן אלא דקא מסהדי תרי ואמרי דגזלנא הוא וקא אתו תרי אחריני ומסהדי דחזר ליה בתשובה דלא מכחשי להנך אבל אי אתו תרי אחריני ואמרי דלאו גזלנא הוא דקא מכחשי להנך לא חתים כלל דהוו להו תרי לבהדי תרי והוי גברא ספק כשר ספק פסול ולא מפקינן ממונא אפומיה ולא אמרינן דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא בחזקתיה כדאמרינן בשתי כתי עדים המכחישות זו את זו (שבועות דף מז:) דאמר רב הונא זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה משום דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא בחזקתיה דהתם פסולי דידהו הוי משום דמכחישין זו את זו בעדות זו וחד מנייהו לפי דבריהם מסהדי שקרא וכיון דלא ידעינן הי מנייהו קא מסהיד שקרא [ג] מוקמינן כל חד מנייהו אחזקתיה אבל הכא דקא מסהדי לפסול אחד בגזלנות לעדות ולשבועה

קרבן נתנאל

להמדכיל · ובסמ"ק הגי' עלמו תהו · והיא היא : [ב] **ואם** אינן זוכרין ההלואה ע"י ראיית השטר אפי' רבנן מודו · יש מקשין לפ"ז מאי פריך אשמואל מהאי שטרא דנפיק מבי דינא דמר שמואל התם איירי בענין שלא היו זוכרין על ההלואה אפי' ע"י ראיית השטר ובכה"ג רבנן מודו דצריכין לצרף עמהם אחר · לק"מ דמדכתב בהנפק באיזה דבר שנתקיים בו למה צריך לפרש באיזה דבר נתקיים בשלמא כשנתקיים ע"י אחרים שמא ע"י זה ידע ללוה שלא נתקיים כראוי והיינו שיברר שעדי הקיום פסולין הן וכה"ג שנתקיים [ע"י] שטר אחר פן יטעון שאותו שטר זייף משא"כ כשעידי השטר עצמן העידו על חתימתן ועיין ח"מ סי' מ"ו ס"ק כ"ז בסמ"ע · ע"כ נ"ל דשמואל בהא ס"ל כרבי ומש"ה פי' בו שנתקיים השטר ע"פ צירוף דעמיה ולהורות שפסק כרבי בהא : [ג] **הא** דאמרי' דלדברי רבי על כתב ידן הן מעידין כו' ואפי' אמרו בפירוש שמעידין על מנה שבשטר · דהא לפי מה דמסיק רבינו ע"פ דכך הירושל' דפליגי היכא שזוכרין המלוה ע"י ראיית השטר שסובר רבי דזכירתו לאו זכירה ואין מעידין אלא על כתב ידם א"כ עם היות באומרים בפירוש על מנה שבשטר הם מעידין לא מהני דאינן יכולים להעיד על מנה שבשטר דהא זכירתן לאו זכירה היא · התוס' שנאדו מפי' הירושלמי היינו לפרש פלוגתא דרב הונא ור"י ע"ז כתבו תוס' דף כ"ד הלשון כותב אדם לא משמע כפירושו אבל בפלוגתת רבי וחכמים איכא למימר דהתוספות מפרשי כהירושלמי · ויש לדקדק דה"ל להוכיח דלרבי אפי' אומר בפירוש לא מהני מדקתני צריכין לצרף עמהם אחר ולא קתני שיאמר בפירוש · וי"ל דהוי כמו תוזר ומגיד · אבל אם אמר בתחילה בפירוש איכא למימר דמהני לרבי · והפשוט בהבנת דברי תוס' ורבינו דמדרבנן נשמע לרבי דכמו לרבנן אפילו אמרו בפירוש על כתב ידן הן מעידין דלא מהני ה"ה לרבי אם אמרו בפירוש על מנה שבשטר : [ד] **דלמא** משכח איניש דלא מעלי וכתב עליה מה דבעי · מכאן הוכיח הגאון מוהר"ר העשיל נ"ו דאם הוציא עליו חתימת ידו בלא כתב עליו דלא מהני דא"ל ממני נפל דהא איכא ריעותא מדלא כתב עליה מדקאמר הכא דווקא וכתב עליה מאי דבעי וכ"ת להימניה במיגו שכותב עליה מה דבעיא דהוי מיגו להוציא · עיין בש"ך ח"מ סי' ס"ט ס"ק י"ז : [ה] **שפסק** רב אלפס ז"ל · הביא רבינו בפרק ג"פ סי' מ"ע : [ו] **וכן** ר"י ז"ל · ע"ש הוא כי בתוס' שלפנינו ר"י ס"ל כדעת י"א ונ"ל וכן הרמב"ן ז"ל שמשיג על בעל המאור שם בפרק גט פשוט עיין שם : [ז] **מ"מ** איכא למיחש שמא יטעון האמת · או שמא יכתוב עליו השטר בנאמנות או יתבע אותו תוך זמן : [ח] **וי"א** דלא מצי למימר פרעתי · דעת הר"י ובעל המאור ורשב"א : [ט] **מתוך** שאין עליו עדים לא חשש לתבוע כתב ידו · שאין שם שטר עליו משא"כ בשטר שאין בו אחריות מ"מ שם שטר עליו ועוד דמכח עדים יצא עליו קול וזילי נכסי משא"כ בשאין עליו עדים וכ"פ הש"ך בסי' ס"ט : [י] **אבל** כתב ידו פעמים שאדם שוכח · וכ"כ רבינו בתשובה כלל ס"ז סי' כ"א : [כ] **עד** ודיין מצטרפין אם עד א' החתום כו' · וה"ה אם שנים מן השוק מעידין על עד א' ועל דיין אחד מצטרפין : [ל] **אפי'** לרבנן · דאמרי לעיל דף כ"א נאמן אדם לומר זה כתב ידי ואין צריכין שיצטרף עמו אחר · שאני התם דעל מנה שבשטר מעיד העד החתום · אבל הדיין אין מעיד על מנה שבשטר אלא על כתב ידו מש"ה צריך להצטרף עמו אחר : [מ] **אלא** לא מצטרפין · ואפי' בכה"ג שנים מן השוק מעידים על עד אחד ועל דיין אחד · משום דמאי דקמסהיד סהדא · כלומר מה שנתקיים חתימת העד שמעיד על מנה שבשטר עדיין לא נתקיים אפילו מחצית השטר · כיון שלא העיד על כתב יד העד השני · לא קמסהיד דיינא · דהא אם נתקיים חתימת הדיין הוא מעיד יחידי על שני עדי השטר ונתקיים מחצית קיום השטר נמצא דמאי דמסהיד סהדא לא מסהיד דיינא · וכן כתב הר"ן מה שאמר בירושלמי ס"פ דיני ממונות וחרינא אמר אפילו בכתב ידי עד אחד ודיין אחד מצטרפין והכן לא קי"ל הכי אלא כרבא דאמר אין מצטרפין · ומה שכתב הר"ן מקודם בשם הרא"ה וכן הדין כשאין הדיין מעיד על חתימתו אלא שנים מן השוק מעידין על העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא דמצטרפין ע"ש ע"ש הוא · אלא כנ"ל אלא שנים כו' מעידין על הדיין ומיירי דעד א' מעיד על חתימת שני עדים וב' מן השוק על דיין אחד · וכן מגיה הב"י וב"ח · ודלא כש"ך סי' מ"ו ס"ק מ"ו דלדבריו קשיא דברי הר"ן אהדדי דהא בתחלה מסכים עם דברי הרא"ה ולבסוף מסיק דהירושלמי אתיא דלא כהלכתא ואם

נפרש דברי הרא"ה אם שנים מן השוק מעידין על עד אחד ועל דיין אחד דמצטרפין למה הסיב הירושלמי שלא אליבא דהלכתא : [נ] **היינו** בעדים המעידין לפני הדיינין · בשאר עניני שטר · אבל לא העדים החתומים והעדים המעידים על חתימת ידם : [ס] **וטעמא** דהזמה לא שייך הכא . ואין להקשות כשעדי השטר בעצמם מעידים על כתב ידן שייך הזמה וי"ל דמ"מ דזה הוי דבר רחוק מש"ה לא חיישינן זה בקיום שטרות שאינן אלא מדרבנן · הר"ן · ועי' דרישה ס"ק ח"י : [ע] **כל** אחד מעיד על כתב ידו השטר מקויים · וקשה הא רבינו כתב לעיל בסמוך אבל הדיין לבדו לא · ונ"ל דר' יונה חולק אזה וס"ל דהדיין לבד יכול להעיד על כתב ידו והב"י מחלק דשאני הכא שעני הדיינים מעיד כל אחד על כתב ידו · ודוחק : [פ] **ויש** לדקדק מכאן שא"צ להעיד על חתימת העדים בפני כל שלשתן יחד · ובד"מ הביא בשם ב"י וז"ל ולדעת רבינו צריך לכתוב בקיום במותב תלתא הוינא כד נפק שטרא קדמנא ומדאתברר לנא דדא הוא חתימת ידייהו אשרנוהו וקיימנוהו כדחזי · כי אע"פ שלא היו ביחד כשהעידו לפניהן על חתימת העדים מ"מ צריכין להיות ביחד להודיעו זה לזה שכלשתן יודעין שהוא חתימת ידי עדים עכ"ל : [צ] **אלא** די שיעידו בפני כל אחד ואחד בפני עצמו דלא פסלינן הכא אלא מפני שחתמו שקר · אבל בתשובת הרמב"ן ס"ס נ"א חולק על רבינו ומה שמדקדק רבינו אינו כיון דהכא מיירי ששנים מכירין החתימות מעצמן והן בעצמן מעידין בפני השלישי ה"ל כאילו קבלו שלשתן העדות יחד · ועי' בסמ"ע ח"מ סי' מ"ו סעיף כ"ה : **ה"ג** ודייק הש"ס הא מיכתב כתבו והאמר רב פפי : **ה"ג** כדאמר רב פפי משכתבו עד שלא חתמו נמי מיחזי כשיקרא כדאמר רב פפי וכו' : [ק] **משום** דהוי שקר גמור כיון שחתמו · ובתוס' דמשחתמו דמו לנוגעים בעדות. ע"ש · ורבינו נאיד מטעמא דאפי' עדים אחרים אין מעידין בפני השלישי כיון דבשעה שחתמו שנים הוי שקר גמור. אבל לטעמם נוגעים בעדותן אחרים כשאין להעיד בפני השלישי : [ר] **והכי** פירושא ליתא להך פירכא דפריך מרב פפי לרב ביבי בר אביי כו' · קאי לתרוצי סוגיא דפרק כל הגט · דשמעתתא דהכותב מפורש מילתא דרב פפי פריך לרב ביבי מהא דאמר רבא האי אשרתא דדייני והא מילתא דרבא שאני בקיום שטרות חיישינן למיחזי כשקרא אבל בדבר שאינו מעשה ב"ד רבא בעצמו לא חייש · אלא דרב פפי דפריך ליה מדרבא לא מחלק · וע"ז אמר התלמודא ליתא לסברת רב פפי דע"כ רבא מודה דבדבר דליתא מעשה ב"ד לא חיישינן למחזי כשיקרא והא דרב נחמן ודר"י דלא תקשה אדרבא אלא דבפרק כל הגט צריך פי' דהא דפריך מדרב פפי אדרב ולא מרבא דאשרתא שאני דקיום שטרות הוא משא"כ בטופסי שטרות אלא דפריך מרב פפי דלא מחלק · ע"ז קאמר הש"ס וליתא לדרב פפי דמיחש בכל מילתא למחזי כשיקרא אלא דוקא בקיום שטרות וזה ברור דלא כש"ך בסימן מ"ו ס"ק ס' שהשיג שם אדברי רבינו מדקאמר וליתא לדרב פפי משמע דליתא כלל אפילו בקיום שטרות : **ה"ג** אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב : **ה"ג** שגנאי הוא להם שישבו עם פסול : [ש] **ורב** אלפס ז"ל פי' כו' עד שלא חתמו מעידין עליו · עדים אחרים או הדיינים : **ה"ג** וכאילו לחודייהו הוי יתבי שצריכין לישב שלשתן ביחד וכיון שלא היה ראוי לישב באותו שעה עמהם נתבטל ועד המושב ודוקא : [ת] **נתבטל** ועד המושב · אבל אם יתקבלו עדות מחדש ויצטרפו שלשתן יחד מהני באשרתא חדתא · ומזה הקשה הש"ך בסי' מ"ו ס"ק ס"ו דלדברי רב אלפס קשה לא ה"ל למימר בסתמא משחתמו אין מעידין עליו וחותם · בשלמא לפרש"י דמטעם נוגעין בעדותן איכא למימר אפילו רוצים לקבל עדות מחדש לא מהני ואפי' לשום עדות שבעולם אינה מתכשר ע"י עדות הדיינים שהמה נוגעים בעדות ליתא · ויש לדחות דה"ק אין מעידין עליו וחותם הוא לבדו · הא אשרתא חדתא מהני : [א] **ודוקא** ערער דגזלנותא הוא דמבטל לצירופא דידהו · אע"ג שעשה תשובה קודם שנתוועדו יחדיו · מ"מ מאחר שהמה מודים שגזל חל עליו הערעור ולא נתכשר אלא עתה משעה שהועד עליו בב"ד והלאה : [ב] **אבל** ערער דפגם משפחה · כגון שהעידו שהוא ממשפחה שנתערב בהם עבד וכל המשפחה בספק פסול · ואיתברר השתא דכשר הוא כגון שעדים מעידין שזהו אין מן הספק כיון דמעיקרא כשר הוי גילוי מלתא בעלמא הוא ולא בטל צרופם : [ג] **מוקמינן** כל חד מנייהו אחזקתיה · דהא חד מנייהו עדות כשרים הם · ודומה לבני שבילין אחד עמא

ולשבועה כי האי גוונא [ד] לא מוקמינן ליה אחזקתיה דכל תרי ותרי אע"ג דאית ליה חזקה דכשרות ספיקא דרבנן היא כדאיתא בפ' ד' אחין (דף לא.)[ה] וכן מוכח לקמן(דף כו:)בשמעתין דזילותא דב"ד הוא [ו] והכי אמר לקמן (ד' כב:) גבי שנים אומרים נתקדשה דפריך הש"ס מ"ש רישא ומ"ש סיפא [ז] וכן בפרק האומר בקדושין (דף סו.) גבי ינאי המלך ויבוקש הדבר ולא נמצא דפריך הש"ס אילימא דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי אמאי לא נמצא תרי ותרי נינהו אלמא כל היכא דאיכא תרי ותרי לא מוקמינן ליה אחזקתיה ופסלינן ליה :

כב [דף כב ע"א] א"ר זירא הא מילתא מר' אבא שמיע לי ואי לאו ר' אבא דמן עכו שכחתיה · שלשה שישבו לקיים השטר ומת א' מהן צריכין למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי שאם לא יכתבו במותב תלתא הוינא אתי למימר דקיום שטרות בשנים הילכך כיון שאין חתומין עליו אלא שנים צריך לכתוב שהיו מתחלה שלשה וכיון שכותבין שהיו ג' טוב הוא שגם יכתבו וחד ליתוהי שאם לא יכתבוהו אתי למיטעי ולומר שאין צריך ב"ד בקיום השטר ומה שכתבו במותב תלתא הוינא לא לשם ב"ד כתבו אלא שהיה בדעתם לרבות ולא נזדמן להם אלא שנים שחתמו אבל כשכתבו וחד ליתוהי תו ליכא למיטעי · אבל כשלא כתבו וחד ליתוהי לא מיפסיל בהכי [ח] תדע מדקאמר ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך [ט] ומיירי דלא כתיב ביה וחד ליתוהי מדפריך ודילמא ב"ד חצוף הוה א"ר נחמן ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך ודילמא ב"ד חצוף הוה כשמואל דאמר שמואל שנים שדנו דינן דין אלא שנקראו ב"ד חצוף דכתב ביה בי דינא דרב אשי ודילמא בי דינא דרב אשי כשמואל סבירא להו דכתב ביה ואמר לן רבנא אשי · בפרק קמא דסנהדרין כתבתי אי הלכתא כשמואל : כג מתני' האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת : כד גמ' תנו רבנן אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת · [י] אם אמרה אחר כדי דיבור אבל בתוך כדי דיבור יכולה לחזור ולסתור דבריה הראשונים ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה באשה אחת שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקדשה א"ע אמרו לה חכמים מה ראית אמרה להם בתחלה באו עלי בני אדם שאינם מהוגנים אמרתי להם מקודשת אני ועכשיו שבאו עלי ב"א מהוגנים עמדתי וקדשתי עצמי וזו הלכה העלה ר' אחא שר הבירה לפני חכמים באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת · בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו א"ל אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת · [דף כב ע"ב] תנא מיניה ארבעין זימני [כ] ואפ"ה לא עביד שמואל עובדא בנפשיה :

כה ת"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תינשא ואם נישאת לא תצא ר' מנחם בר' יוסי אומר תצא א"ר מנחם בר' יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נישאת אבל נישאת ואח"כ באו עדים לא תצא · מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי · אמר רב ששת כגון שנישאת לאחד מעידיה היא גופה באשם תלוי קיימא באומרת ברי לי · א"ר יוחנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ה"ז לא תינשא ואם נישאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תינשא ואם נישאת תצא מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר רבא ראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בגירושין ולא ראה דבריו במיתה מ"ט מיתה אינה יכולה שכחישתו גירושין יכולה מכחישתו ואע"ג דאמר רב המטנא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הנ"מ היכא דליכא עדים אבל היכא דאיכא עדים דמסייעין לה מעיזה פניה ומעיזה · רב אשי אמר דאמרי עדים עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אי איתא דהכי הוא אחוי לן גיטך · ושמעינן מינה מרב אשי דהיכא דמסהדי לאחר זמן ל"ש מיתה ול"ש גירושין היכא דקא מכחשי אהדדי לא תינשא לכתחילה ואם נישאת לא תצא ולית הילכתא כר' מנחם בר' יוסי לא במיתה ולא בגירושין דקי"ל כרב אשי דבתראה הוא ולא כר"ח דפסיק דלית הילכתא כרב אשי אלא כרבא משום דמילתיה דרב אשי פריכא הוא [ל] דהיכי קאמר רב אשי עכשיו מת לא תצא הא קי"ל (יבמות דף מב.) כל הנשים צריכות להמתין ג' חדשים · ולאו פריכא הוא דה"ק עכשיו מת לא תינשא עד לאחר ג' חדשים ואם נשאת לאחר ג' חדשים לא תצא אבל עכשיו נתגרשה אמרינן נשאת לאחר שלשה חדשים תצא : כו ת"ר שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ה"ז לא תינשא ואם נישאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תינשא ואם נישאת תצא [דף כג ע"א] מ"ש רישא ומ"ש סיפא *אמר רב פפא תרגמא בעד אחד עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרוייהו בפנויה קא מסהדי האי דאמר נתקדשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים *סיפא עד אומר נתגרשה ועד אומר לא נתגרשה תרוייהו בא"א קא מסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים [מ] רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא תינשא ואם נישאת תצא מ"ט לא ראינוה אינו ראיה · ואע"פ דדיירי כולהו בחד חצר לא אמרינן אם איתא דקדיש קלא אית ליה למילתיה משום דעבידי

הגה"ה
*וא"ת רישא בחזקת פנויה וסיפא בחזקת א"א וי"ל רישא אע"ג דהיא בחזקת פנויה מ"מ תרי ותרי ספיקא דרבנן היא כדמוכח בפ' ד' אחין · מפרישת מהרי"ח :

הגה"ה
*ותימה אמאי לא תינשא לכתחילה דס"ל לאוקמא אחזקתה וי"ל כגון שאנו יודעין שזרק לה קדושין ומספקא לן אי קרוב לו או קרוב לה ושני כ' סהדי חד אמר קרוב לה וחד אמר קרוב לו דכיון דוודאי זרק לה לית לן לאוקמא אחזקתה · מפרישת מהרי"ח :

אינשי דמקדשי בצינעא סיפא ב' אומרים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתגרשה הרי זו לא תינשא ואם נישאת לא תצא דעבידי אינשי דמגרשי בצינעא : כז מתני' אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם משנישאת באו עדים לא תצא : גמ' רבי אושעיא מתני לה ארישא רבה בר אבוה מתני לה אסיפא מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא דבשבויה הקילו מאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא · פסק ר"ח כמאן דמתני לה אסיפא וכן משמע מתוך דברי רב אלפס שכתב הך דאם משנישאת באו עדים אהך דנשביתי ולא הביא פלוגתא דאמוראי : ואם משנישאת באו עדים וכו' אמר אבוה דשמואל לא עד שניסת אלא כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא ניסת והא לא תצא קתני [נ] לא תצא מהתירה הראשון · ת"ר אמרה נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים נמתין לה עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד התירוה לינשא ואח"כ באו עדים שנשבית הרי זו לא תצא ואם באו עידי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא : כח [דף כג ע"ב] מתני' שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני אינן נאמנות ובזמן שמעידות זו את זו הרי אלו נאמנות* וכן שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינם נאמנים ובזמן שהן מעידין זה את זה הרי אלו נאמנים ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד אמר ר' אלעזר בד"א במקום שיש עוררין אבל במקום שאין עוררין (עליו) מעלין לכהונה ע"פ עד אחד רשב"ג אומר משום ר"ש בן הסגן מעלין לכהונה ע"פ עד אחד : כט [דף כו ע"ב] מתני' האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה ע"י נפשות אסורה לבעלה · הא דקתני מותרת לבעלה מיירי אפילו באשת כהן דמשום הפסד ממונן נמנעין מלאונסה וכן מוכח בגמ' דקאמר לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם אפילו ע"י ממון אסורה לבעלה [ס] ועל כרחך היינו לבעלה כהן מדקאמר אף אנן נמי תנינא העיד ר' יוסי הכהן וכו' טעמא דעדים מעידין אותה הא אין עדים מעידין אותה לא פי' שפיר הוו עבדי בני משפחה דריחקוה והא לא שייך אלא בכהונה דבישראל לא שייך וריחקוה משפחה דאינה אסורה אלא לבעלה כהן אלמא כשיד ישראל תקיפה מותרת לבעלה כהן · ועוד ראיה מפרק אין מעמידין (דף כב.) דתנן לא תתייחד אשה עם עובדי כוכבים מפני שחשודים על העריות ופריך עלה (שם כג:) ממתניתין דהכא האשה שנחבשה ע"י ממון דמותרת לבעלה אי אמרת דמותרת לבעלה כהן ניחא דפריך שפיר דמדמותרת לבעלה כהן לא חיישינן שיבאו עליה באונס וא"כ אמאי לא תתיחד עמהן אבל אי אמרת דמותרת לבעלה ישראל דלא חיישינן שנתרצת להם אבל לבעלה כהן אסורה דחיישינן שמא נאנסה א"כ מאי פריך דין הוא שלא תתייחד עמהן שמא תאנס אלא וודאי מותרת אפילו לבעלה כהן דאף לאונס לא חיישינן ומן הדין הוה ליה למיתני מותרת לכהונה ובפנויה [ע] דלכהונה אין חילוק בין פנויה לאשת איש אלא נקט לבעלה אגב סיפא · על ידי נפשות אסורה לבעלה פירוש אפילו ישראל דחיישינן שמא מחמת פחד נפשה נתרצית להן למצוא חן בעיניהם : גמ' אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם אפילו על ידי ממון אסורה פי' לבעלה כהן כיון שאינן יראין להפסד ממונן חיישינן שמא אנסוה · היכי דמי על ידי נפשות [דף כז ע"א] אמר רב כגון הני נשי דגנבי ולוי אמר כגון אשתו של בן דינאי אמר חזקיה והוא שנגמר דינו להריגה ורבי יוחנן אומר אע"פ שלא נגמר דינו להריגה והילכתא כחזקיה שהיה רבו של רבי יוחנן* : ל מתני' עיר שכבשוה כרכום [פ] כל הכהנות שבתוכה פסולות ואם יש להן עדים אפילו עבד ואפילו שפחה הרי אלו נאמנים [צ] ואין נאמן אדם ע"י עצמו א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים עד שיצאו אמרו לו אין אדם נאמן ע"י עצמו : גמ' [ק] והא דתנן כל הכהנות לאו דווקא דה"ה כל הנשים אפילו פנויות כיון דחיישינן שבא עליה עובד כוכבים ופסלה בביאתו והא דתנן כל הכהנות משום דבעי למיתני עובדא דרבי זכריה בן הקצב · ורמינהו בלשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין להם פנאי לנסך א"ר מרי לבעול יש פנאי לנסך אין פנאי ר' יצחק בן אלעזר אומר כאן בכרכום של אותה מלכות כאן בכרכום של מלכות אחרת וקי"ל כשינויא דרב מרי דבמסכת ע"ז (דף עא·) רמו מתניתין אהדדי [ר] ומשני להו כדרב מרי ולא כשנויא אחרינא ולכך לא הביא רב אלפס ז"ל הסוגיא זו [ש] לפי שאינו מחלק בין אותה מלכות למלכות אחרת אלא בכל ענין הכהנות אסורות והיין מותר· אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות בעי רבי ירמיה אינה מחזקת אלא אחת מהו מ"ש משני שבילין אחד טמא ואחד טהור וכו' הכי השתא התם ודאי איכא טומאה הכא מי יימר דאיטמיי לכאורה לא איפשיטא בעיא

הגה"ה
*מעשה באשת איש שהלכה בדרך עם שני יהודים וכשבאו ביער בא האחד ותקפה והשני טימאה וצעקה ואין מושיע לה ואין עדים · ובאה לפני רבותינו וספרה המאורע ואמרה נאנסתי והתירוה לבעלה משום דמיגו דאי בעי אמרה לא נבעלתי ורבי שמחה אסרה כיון דעברה על דת ונתיחדה שמא הפסידה מיגו שלה וכיון שמודה שנבעלה לאו כל כמינה לומר באונס היה דכיון דנתיחדה מרצונה ולא מנוולה נפשה כמו שבויה שוב אין לה טענת אונס · ולאבי"ה התירה דמשום יחוד לא הפסידה מיגו שלה דאטו כולהו נשי דינא גמירי כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יב:)גבי ההוא גברא דקדיש בציפתא דאסא ורמייתא כתובים באורך · מרדכי :

הגה"ה
*ראב"ם פסק דאשת כהן שנתייחדה עם העובד כוכבים שעה אחת כדי ביאה אסורה לבעלה וראייתו מפרק אין מעמידין ובמסכת ע"ז פירש רש"י אפילו באשת ישראל מיהו ספר התרומה בפ' אין מעמידין התיר בדיעבד אפי' אשת כהן · מרדכי :

קרבן נתנאל

מתא ואחד טהור והלכו שני ב"א בהם כשבא כל אחד בפני עצמו אמרינן לכל אחד שהוא בשביל טהור הלך :
[ד] לא מוקמינן ליה אחזקתיה · דכוותיה בשני שבילין אם באו לשאול שניהם בבת אחת מטמאים אלא שיש לבעל דין לחלוק שאני התם לענין טומאה מחמרינן מספק אבל לא לענין ממון · ע"ז כתב דכל תרי ותרי · אע"ג דאית ליה חזקה דכשרות ספיקא דרבנן היא ולא מפקינן ממונא מחזקת מריה : [ה] וכן מוכח לקמן · ולכאורה אין סברא לראיה זו דהא קאמר התם אנן אחתינן אנן אסקינן פי' בקונטרס אע"ג דתרי ותרי נינהו · אוקי תרי לגבי תרי ואוקי גברא אחזקתיה · ותוס' מפ' דתרי ותרי ספיקא דרבנן ולגבי תרומה מדרבנן הקילו · וא"כ אין ראיה משם דלפ"ה ניחא טפי · ול"ל כי בפ' ד' אחין יש שם גי' אחרת תרי ותרי ספיקא דאורייתא היא כדאיתא במלחמות וע"ז מסייע ליה מהא דלקמן דע"כ ליכא למימר דספיקא דאורייתא היא דא"כ למה אסקיניה: [ו] והכי אמרינן לקמן · ד' כ"ג וע"ש בתוס' : [ז] וכן בפ' האומר בקידושין · ורש"י דחה ראיה זו וע"ש בתוספות שמחולקים על רש"י וכן לקמן בפרק זה דף כ"ו ע"ב ד"ה אנן ותמצא דברי רבינו מבואר : [ח] תדע מדקאמר ואי כתיב בי דינא תו לא צריך · והרמ"ה כתב דלא דמי דבי דינא כשרים משמע אבל היכא דכתב במותב תלתא ולא כתב וחד ליתוהי פסול משום דלא נימא שהיו שלשה אלא שאחד מהם היה קרוב או פסול ומפני זה לא חתם עמהם כדי שלא יתברר ויתגלה פסולו · ביב"ש סי' מ"ג : [ט] ומיירי דלא כתיב ביה וחד ליתוהי מדפריך ודלמא ב"ד חצוף הוה · ומיירי נמי דלא כתיב ביה במותב תלתא מדפריך וכו' : [י] אם אמרה אחר כדי דיבור · ועיין בטי"ד סימן קפ"ח שהביא ב"י זה בשם ר' ירוחם והרב בהג"ה ג"כ בשמו · ולא כאו שרבינו מחלק בכך : [כ] ואפ"ה לא עביד שמואל עובדא בנפשיה · לא כתב הרי"ף ורבינו זה אלא ללמד שמי שרצה להחמיר על עצמו מדת חסידות היא לו ולא תימא דחסידות של שטות היא דהא אשכחן דשמואל החמיר על עצמו · כדדייק ליתנא דלא עבד עובדא בנפשיה ואפשר דאי הוו בעיא מיניה אורי נמי הוה מורי דנאמנת כרב · ואפי' את"ל דפליג עליה דרב הא קי"ל כרב באיסורי וכ"פ הרמב"ם והרשב"א דנאמנת : [ל] דהיכי קאמר רב אשי עכשיו מת לא תצא הא קי"ל דכל הנשים צריכות להמתין ג' חדשים · אע"ג דאם לא נידו אותו או קיים בנידויו עד לאחר ג' חדשים קיי"ל דלא תצא מ"מ היכי קאמר אם נשאת לא תצא הא היו מנדין אותו לכוף לגרש אותה תוך ג' חדשים : [מ] רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה וב' אומרים לא ראינוה · קשה לפי מ"ש תוס' לקמן דף כ"ו ד"ה אנן אחתינן בשם ר"י בר ברוך דלהכי פריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא דשנים שאומרים נתקדשה העידו תחלה ובשנים אומרים נתגרשה אע"פ שהם העידו תחלה מ"מ היתה בחזקת אשת איש · ופי' מהרש"א דזהו לפי ס"ד דתקשן מדלא פריך כלפי לייא איפכא מסתברא · אבל לפי האמת בעדות שבתחלה נמי נימא דהורע גם חזקת האיסור ע"ש · א"כ לפי"ז כיון דרב אשי צריך להפך למה ליה לאוקמיה בדוחק דשנים אומרים לא ראינוה ה"ל לפרש

כפשוטא לפי' ר"י בר ברוך דרישא בנתקדשה כיון דהם העידו · תחילה תצא ובסיפא שנים שאומרים נתגרשה הם העידו תחילה המה הוציאו אותה מחזקת אשת איש ולפיכך לא תצא · וי"ל בדוחק דלה לאוקמיה סברייתא ככ"ע אפילו כר' מנחם בר' יוסי דלאמר תצא בשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה : [נ] לא תצא מהתירה הראשון · ותינשא כדמשמע גבי בנתיה דמר שמואל שהתירן לכתחילה · תוס' : [ס] ועל כרחך היינו לבעלה כהן מדקאמר אף אנן נמי תנינא · וברים פרק אין מעמידין כתב רבינו עוד הוכחה לזה דאי באשת ישראל איירי א"כ היאך שבויה מותרת לבעלה ותנן בכתובות ואם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לאנתו · וגם הרא"ה והר"ן בנו יסודם על זה הראיה : [ע] דלכהונה אין חילוק בין פנויה לאשת איש · וקשה הא בפרק קמא דף י"ג אמרינן לענין לכתחילה מעלה עשו ביוחסין ואין מוציאין מתחת בעלה מפני היחוד · ונראה דהכי קאמר דבהך דינא דמתני' דהכא ע"כ אין חילוק בין פנויה לאשת איש מדפריך ממתני' דהכא הא דהעיד ר' יוסי על בת כהן שהורהנה ממתני' דעדיות שאני דפנויה הוי כדגרסינן על תינוקות בת כהן שהורהנה ומעלה עשו ביוחסין ומתני' דהכא מותרת לבעלה קתני אבל פנויה באמת אסורה אלא ש"מ דס"ל לתלמודא אפילו פנויה שנחבשה מותרת לכהונה : [פ] כל הכהנות שבתוכה פסולות · וקשה הא בסי' הקודם פסק רבינו ע"י נפשות אפי' לבעלה ישראל אסורה דחיישינן שמא מחמת פחד נפשה נתרצית להן למצוא חן בעיניהם ומ"ש הכא בעיר שנכבשה הא איכא נמי סכנת נפשות מדכייל התנא בגיטין דף כ"ח עיר שכבשוה כרכום עם ספינה שאבדה בים ובספינה אמרינן בב"ב דף קנ"ג שהוכן לאיבוד · ובבית שמואל הניח זה בצ"ע ובהגהת מרדכי סוף קדושין סי' תקס"ח תירץ דהאי דגיטין דרובן למיתה היינו באנשי מלחמה אבל בנשים וטף לא וכנון הוא · ועיין בפ' כל הגט סי' ה' : [צ] ואין אדם נאמן ע"י עצמו · וא"ת הא בירושלים תמתא היו מחבואות א"כ נאמנת על עצמה לומר טהורה אני במגו דנחבאתי וי"ל דבמקום שיש מחבואה נמי לא פרינן אלא בצירוף מי יימר דאיטמי משא"כ בשעת חורבן ירושלים וודאי איטמי כדכתיב נשים בציון ענו : [ק] והא דקתני כל הכהנות · משום דבעי למיתני עובדא דר' זכריה בן הקצב · וה"ה דמצי למימר דקתני כהנות דקמ"ל דפסולות אפילו מלאכול בתרומה : [ר] ומשני להו כדרב מרי ולא כשינויא אחרינא · רי"ף ורבינו סבירא להו מדקאמר כאן באותה מלכות כאן במלכות אחרת שינויא היא ולא שבא רב יצחק לפרושי מתני' דהכא · והרב המגיד תפס עליהם וז"ל ואי משום סוגיין דמסכת ע"ז דלא מיפלקי הכך פירוקי אינו מוכרח משום דאיכא למימר דסמכי התם אסוגיא דהכא ע"כ · וליתא דאם רבינא ורב אשי סמכו אסוגיא דהכא א"כ הוה להו לסמוך אכולה מילתא אדהכא ואת"ל שבקיצור סדרי תרוצם חדא אמתני' דע"ז א"כ ה"ל לרב אשי לסדר התם שינויא דרב יצחק שהוא אליבא דהלכתא אלא ש"מ דהלכתא כשנויא דרב מרי ומסדרי התלמודא באו להורות לנו את הדרך שנלכו בה ומש"ה כתבו להא דרב מרי לשם שהוא עיקר : [ש] לפי שאין מחלק בין אותה מלכות למלכות אחרת

ז ורב אלפס ז"ל פסק לקולא [ח] כיון דדמי ס"ס הכא מי יימר דאיטמי אלמא דמקולא ביה דלמריך בכל חדא וחדא [א] שמא נחבית ואת"ל נחבית שמא לא נטמאת ויש שפסקו דלא תינשא לכהן ואם נישאת לא תצא ומסתבר כרב אלפס דקל היא לחכמים בדבר זה: בעי רב אשי אמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי מהו מי אמרינן מה לה לשקר [דף כז ע"ב] או דילמא לא אמרינן מה לה לשקר ומאי שנא מההיא גברא דאמר חמרא וכו' הכי השתא התם דוודאי איכא מיגו מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן הכא ודאי איטמי חששא הוא דאיכא ובמקום חששא אמרינן מה לי לשקר [ב] גם כאן פסק רב אלפס לקולא: ואם יש לה עדים אפי' עבד ואפי' שפחה וכו' תניא זו עדות איש ואשה תינוק ותינוקת אביה ואמה אחיה ואחותה נאמנין אבל לא בנה ובתה ועבדה ושפחתה: תניא אידך הכל נאמנין להעידה חוץ מהימנה ובעלה ומוקי רב פפא לבריתא בתרייתא במסיח לפי תומו כי הא דכי אתא רב דימי אמר רב חנא קרטיגנאה מעשה בא לפני ריב"ל ואמרי לה אמר ריב"ל מעשה בא לפני רבי בתינוק אחד שהיה מסיח לפי תומו אני ואמי נשבינו לבין עובדי כוכבים יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי ללקט עצים דעתי על אמי והשיאה רבי לכהונה על פיו וכן הלכתא דבנה ובתה ועבדה ושפחתה לא מהימני אלא במסיח לפי תומו אבל בעלה אפילו מסיח לפי תומו לא מהימן: [ג] *ויש שפוסקים כרב אשי דבתרא הוא ואיהו אמר דשפחה דידה מהימנא ורב אלפס ז"ל פסק דשפחה דידה לא מהימנא כרב פפא וכן מסתבר דבריתא קמייתא מסייע ליה ובתרייתא מוקי לה במסיח לפי תומו:

הגה"ה
*אע"ג דיותר [illegible] נאמן על עצמו במסיח לפי תומו [illegible] לתרומה אבל הכא מעלה עשו ביוחסין [illegible] דרבנן והכא בשבויה קילו · מפרישה מהרי"ח:

לא גרסינן בפרק אלו נערות (דף לו:) הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה לפי תומו: [ד] לא ישאנה שמא עיניו נתן בה: לב א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה וכו' תנא אעפ"כ ייחד לה בית בחצרו וכשהיא יוצאה יוצאה ברשותו בביה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה והנ"מ בשבויה [ה] דבשבויה הקילו [ו] אבל בגרושה לא [ז] דתניא המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו [דף כח ע"א] ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי [ח] ואם היה כפר קטן [ט] היה מעשה ואמרו כפר קטן נדון כשכונה [ח] *שכונה גדולה ממבוי [ט] ובאשת איש שהמירו רבנן [illegible] ונתארמלה [illegible] לה דין גרושה לכהן: מי נדחה מפני מי · היא נדחית מפניו [illegible] בחצר שלו [illegible]:

הגה"ה
*תלמידי [illegible]

לג ת"ר [illegible] גמ' [illegible] לד [illegible] מתני' [illegible] זכור אני [illegible]

הגה"ה
*ס"ד [illegible]

[illegible] עלמא אפילו אם היה רגיל אצלו אינו חשוב גילות: זכור אני באשה פלונית שילתה בהינומא וראשה פרוע מ"ט כיון דרוב נשים בתולות נשאות גילוי מילתא בעלמא הוא · [כ] ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לתרומה ליתום שמא עבד הוא [ל] מסייע ליה לריב"ל דאמר אסור לו לאדם שילמד את עבדו תורה: [דף כח ע"ב] ועד כאן היינו באיש בשבת תחומין דרבנן · ואינו נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה [מ] מ"ט אפוקי ממונא לא מפקינן ובכולן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנין: הדרן עלך האשה שנתארמלה

זה כתב ידי אבל אם קרובים דמלוה נאמנין לקיים השטר א"כ לא שבקת חיי לכל בריה · ועוד דשאני קטן שבא לכלל עדות משא"כ בקרוב ולכך אין לקיים בקרובים · וכן פסק האלפסי וכן פי' ר"ח וכפ' חזקת הבתים משמע שאין אדם יכול לקיים חתימת העד חתום עם אחיו או עם אביו דא"כ נפק נכי ריבעא דממונא אפומא דאחין · מרדכי:

פרק שלישי

[דף כט ע"א] **אלו** נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית · על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ונשתחררו ונתגיירו פחותות מבת שלש שנים ויום אחד · הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה אע"פ שהן בכרת אין בהן מיתת בית דין: **גמ'** נערה אין קטנה לא מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר"מ היא דתניא קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא שתי שערות עד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כל מקום שיש קנס אין מכר וכל מקום שיש מכר אין קנס · וחכ"א קטנה מבת שלש שנים ויום אחד עד שתבגר יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא אף קנס במקום מכר · [דף כט ע"ב] והני בני קנסא נינהו אקרי כאן ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו [א] אמר ר"ש לקיש אמר קרא נערה נערה הנערה חד לגופיה וחד לאיתויי חייבי לאוין וחד לאיתויי חייבי כריתות: ב [דף לו ע"ב] **ת"ר** היוצאת משום שם רע אין לה קנס ולא פתוי · יוצאת משום שם רע בת סקילה היא אמר רב ששת ה"ק שיצא עליה שם רע בילדותה אין לה קנס ולא פיתוי*:

הגה"ה
*אף על פי שאין להם קנס בושת ופגם אית להן · מהרי"ח

ג **אמר** רב פפא ש"מ האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה היכי דמי אי דנפיק עליה קלא דשטרא זייפא הוא דכוותה הכא דנפיק עלה קלא דזנאי · והאמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה אלא דאתו בי תרי ואמרי לדידן תבעתינהו באיסורא דכוותה הכא דאתו בי תרי ואמרי לדידהו אמר להו זייפו לי האי שטרא בשלמא התם שכיחי פרוצין אלא הכא אם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו · כיון דקא מהדר אזיופא אימור זיופי זייף י"מ כיון דהעידו עליו דמהדר אזיופא כל שטרות היוצאין מתחת ידו מחזקינן להו בחזקת מזוייפין עד שיבואו העדים החתומים עליהם ויעידו שחתמו עליהן ולא מסתבר כן דלישנא דהש"ס לא משמע הכי דקאמר האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה דמשמע דוקא האי שטרא דאית ביה ריעותא כגון שאמרו העדים פלוני בקשנו לכתוב ולחתום לו שטר של מנה על פלוני ואח"כ הוציא שטר מנה על פלוני האי שטרא ודאי איתרעי ולא שאר שטרות היוצאים מתחת ידו שלא הוחזק לזייף שטרות על כל בני האדם אלא דווקא על אותו פלוני שהזכירו עדים דתלינן שמא מנה היה אצלו בע"פ וירא שמא יכפור · אבל אם העדים לא הזכירו שם הלוה וסכום המעות בהא מסתבר קצת שחשוד לזייף כל שטרותיו ותלינן שזייף שטר אחד ולא ידענא הי ניהו: ד **מתני'** ואלו שאין להם קנס הבא על הגיורת ועל השפחה ועל השבויה שנפדו ונתגיירו ונשתחררו יתירות על בנות ג' שנים ויום אחד ר' יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה אף על פי שהיא גדולה · [ב] *ולית הילכתא כר' יהודה: הבא על בתו על בת בתו א ועל בת אשתו על בת בתה ועל בת בנה אין להם קנס מפני שמתחייב בנפשו ב [ג] וכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון שנאמר ולא יהיה אסון ענש יענש:

הגה"ה
*דסרי היא בחזקת שנאנסה לכל דבר ומיהו הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה מעיד בה כדי לא ישאנה ולענין אם צריך להמתין שלשה חדשים נ"ע פ' ד' אחין · קטנה מעוברת ומניקה מותרות לשמש במוך אבל אחריניתא לא ולרבנן אפי' אלו לא בין שמשמשה במוך קודם ביאה בין לאחר ביאה פרי' אבל ר"ת היה אומר דשרי · מהרי"ח:

ה [דף לח ע"א] **נערה** שנתארסה ונתגרשה ר"י הגלילי אומר אין לה קנס ר"ע אומר יש לה קנס וקנסה לעצמה · והלכה כר"ע דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ועוד דלקמן במתני' דיתומה שנתארסה ונתגרשה סבר ר' אלעזר כר"ע ופסק רב הלכה כר"א · והרמב"ם ז"ל (פ"ב מהל' נערה) כתב דקנס לבד לעצמה אבל בושתה ופגמה לאביה ואפשר דטעמיה מהא דאמרי' לקמן (דף מ:) על בושת ופגם ואימא לדידה ומסיק דבושת ופגם לאביה משום דאי בעי מסר לה למנוול ולמוכה שחין והאי טעמא שייך נמי כשנתארסה ונתגרשה וקרא דלא אורסה לא קאי אלא אקנסא דכתיב בקרא אבל בושת ופגם יליף מדכתיב ונתן האיש השוכב עמה וכו' הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא בושת ופגם כמו בשאר חבלות אבל בהאי קרא לא כתיבי ומיהו נראה דגם בושתה ופגמה לעצמה מדקאמר ר"א ביתומה שנתארסה ונתגרשה המפתה פטור ואם איתא דבושתה ופגמה לאביה לא ה"ל למיתני דמפתה פטור בסתם כיון דחייב בבושת ופגם והיינו טעמא משום דלענין גביית האב יש ג לבושת ופגם דין קנס

קרבן נתנאל

[illegible] · וקשה דמ"מ ה"ל להרי"ף ורבינו להביא הך קושיא ודלמא ערקא חדא מינייהו ופירוקא דשמואל ולוי י"ל דס"ל דכולהו אסורות אע"ג דלא הדרא למתא כלום דשמא יש להם אימות הנייסות ואינם בורחות א"כ המ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א ובשה"ה סי' ז' ס"ק י"ז בבית שמואל כתב שמשמע מטור וכי"ו להדיא הרי"ף ורבינו מתירים כשיכולה לברוח והא דלא כתבו הבריותא דסמכו שהיינו בכלל מחבואה ע"כ ולדעתי אינו נכון דהאי מחבואה מתיר רבינו מטעם ס"ס תשא"כ בספק בורחת דלא הוי ס"ס המתהפכת ע"כ נ"ל לא נהקל בזה דלא כב"ש וכן מדויק לשון רבינו אלא בכל ענין הכהנות אסורות: [ח] כיון דדמי ס"ס הכא מי יימר דאיטמי אלמא דמקלינן ביה דאמרי' כו' · מטעם זה הוסיף רבינו מדעתו · וקשה הל"ל עוד טעם לדברי הרי"ף מדפליג והא אי אפשר דלא ערקא חדא מנייהו ש"מ דפשיטא לשמואל ולוי דהא תגלת על כל הנשים ומה דמבעיא ליה לר' ירמיה פשיטא לשמואל ולוי: [א] **שמא** נחבית ואת"ל נחבית שמא לא נטמאת · ויש לדקדק דהא הוי ס"ס שאינה מתהפכת וי"ל דספק נחבית הוי כמו ספק ביאה כמו שכתב הר"ן דאם היה נחבית הכהנת הזו הוה כמו לא היתה בעיר שנכבשה ככרכום: [ב] גם כאן פסק רב אלפס לקולא · ז"ל הר"ן כיון דדבר דרבנן הוא אזלינן לקולא: [ג] **ויש** שפוסקין כרב אשי דבתרא הוא · ועוד דתרי נינהו רב פפי ורב אשי וזהו דעת הראב"ד הובא בהר"ן ולא בהשגות: [ד] **לא** ישאנה · ואם אינו ידוע שהוא כהן עיין בטו"ת שערי אפרים סי' ק"ו: [ה] **דבשבויה** הקילו אבל בגרושה לא דתניא · מסתימות הלשון משמע אפילו גרושת ישראל ולא נשאת לא תדור בחצרו והכי דייק לישנא דברייתא לא תנשא בשכונתו הא קודם שנשאת מותרת לדור בשכונתו ולא בחצר: [ו] **אבל** בגרושה לא · והא דלא קא מבעיא ליה התלמודא אם זינתה י"ל דהיינו האי דגרושה דמסתמא מגרש לה אם היא זינתה · א"כ י"ל דאם זינתה לא חיישינן שיבא עליה דהיא מאוסה בעיניו וכ"כ בתשובת הר"מ הובא בב"י סי' קי"ד: [ז] **דתניא** המגרש את אשתו לא תינשא בשכונתו · והרמב"ם בפי' גורס לא תדור עמו בחצר · אבל בגרושת ישראל אם נשאת מזה לא דיבר ויש פנים מחמת חומר האיסור שצריך להרחק מכל המבוי במכ"ש מאשת כהן שלא תדור עמו במבוי · וזה שכתב הרמ"א בסי' קי"ט סעיף ז' הג"ה אלשון הרמב"ם ואם נשאת לאחר אפילו בישראל לא תדור עמו במבוי · ואי נמי י"ל כיון שיש לה בעל עלה משמרה והר"ן הזכיר מסברא זו ולפ"ז נ"ל זה שכתב הרב בהג"ה ואם נשאת לאחר וכו' רצונו גרושה לאחר שנשאת יהיה מה הוא דלא כב"ש סי' קי"ט ס"ק ע"ו שאם נשאת צריך ריחוק מכל השכונה וזה ליתא דא"כ לא נשתמע המיימוני לאשמועינן דין זה: [ח] **שכונה** גדולה ממבוי · דהא דקאמר מבוי היינו מבוי לענין שבת בשני חצירות פתוחים לתוכה: [ט] **ובאשת** איש שהמירו עפי מגרושה שהיא בלאו · וכפרש"י · ואין להקשות א"כ למה מוסרין להו תלמידי חכמים בדלך הא ק"ו מנדה הוא שהיא בכרת מותרת ביחוד לכ"ע סוטה שהיא בלאו הא פרכא להו האי ק"ו בפ"ק דסוטה דף ז' דשאני נדה שיש היתר לאיסורה וע"ש בתוספות [י] **אבל** בתרומה לא בעינן אחר עמו דהא מוקמינן לה בתרומה דרבנן · כ"כ תוס' ודלא כהר"ן וכבר השיגו הרב הר"מ מטיקמין פיין שם ונכון: [כ] **ושהיה** איש פלוני יוצא מבית הספר · עיין בחידושי להרמב"ם מ"ש בזה ויישבתי שם דברי הטור א"ה סי' ג': [ל] **מסייע** ליה לריב"ל דאמר אסור לו ללמד לעבדו תורה · עיין בחידושי להרמב"ם פ"ח מהל' עבדים ע"ש: [מ] **מ"ט** אפוקי ממונא לא מפקינן · וקיום שטרות מפקינן ע"פ ממון דקיום שטרות דרבנן הימנו רבנן בדרבנן · וכן בהיתומה שאני כדאמר רוב נשים בתולות נשאות: הדרן עלך האשה שנתארמלה

פרק ג [א] **אמר** ר"ש לקיש אמר קרא נער נערה הנערה · כ"ה ברי"ף · וזהו גרסת ר"ח · ובתוס' הקשו עליו דלא כתיב נערה מלא בה"א אלא ההוא דמוציא שם רע לאודיה כדמוכח בסוף פרקא · ועוד הקשה רבינו יצחק מאי צריך חד לגופא הא איכא נערה אחריתא בפרשה עכ"ל והר"ן הליץ בעדם דמהנערה עבדינן תלתא דרשא דדרשינן מקרא ומסורת וה"ק חד לגופיה כלומר דאי נמי לא כתיב נערה אית ליה למיכתב ונתן לאביה ואייתר שני לימודים לחייבי לאוין וכריתות · והקרא קמא כי ימצא נערה לא דרשינן דפשיטא דלגופיה איצטריך ולא דרשינן ביה מקרא ומסורת דלאו לדרשה אתי לא דרשינן ביה מידי אבל בתרא דלדרשה אתא דרשינן ביה כל מה דאית לן למדרש ע"כ · ובזה ניחא מה שיש לתמוה על הרי"ף ורבינו הא בש"ס פריך עליו דמבעיא ליה להא דאמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה ובפ' זה סי' ה' מייתי להך דאביי לדינא וא"כ לא אייתר אלא חד ריבוי לחייבי לאוין ומנ"ל חייבי כריתות · דאי לא כתב אלא לאבי נער הוי דרשינן נער לגופיה ודרשינן נמי הך דאביי מדכתיב נער ולא כתיב ונתן לאביה ואייתר לן ה' קמא דהנערה והקרי ה' בתרא · חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות · איברא אכתי אנחתת לן חדא ואתקיף לן חדא · דהא בגמרא פריך עליה דרים לקיש הא מבעיא ליה לכדאביי ולפי גירסת ר"ח ורי"ף לפי מה שפרשנו לא פריך מידי · ויישבתי על פי מה שבררתי לקמן דף ל"ח בשמעתא דנערה שנתארסה ונתגרשה מכח קושיית מהרש"א שם דפליגי ר"י הגלילי ור"ע בהא דרי"ה סבר דאין לה קנס דקיס ליה ג"ש דבתולה הבתולה א"כ אייתר לן ב' פעמים אשר לא אורשה למידרש מיניה דאין לה קנס כלל אבל ר"ע נתקבל לו ג"ש אשר לא אורשה לא דרשינן מיניה אלא המשמעותא הא אורשה לעצמה דילאה לרשות עצמה · והא דדרשינן נערה ולא בוגרת לגמרי נמי משום דכתיב ב' פעמים נערה בפרשה ולגמרי ממעטינן מנייהו וא"ת הא צריך נערה קמא לגופיה · מ"מ אייתר לן בתולה דכתיב כי ימצא איש נערה בתולה · וביבמות דף נ"ט בגמרא ובתוס' שם דרשינן ביה בתולה ולא בוגרת · ולשיטת ר"ת מהנערה דרשי' ביה ג' לימודים חד לגופיה · ואי לא כתיב אלא לאבי נער מ"מ הוי דרשינן נערה ולא בוגרת מדלא כתיב לאביה ואייתר לן הקרי וחד ה' לחייבי לאוין וחייבי כריתות · ומשני הש"ס ההוא מבעיא לכדאביי וחד לנערה ולא בוגרת · וא"כ לית לן אלא חד ריבוי לחייבי לאוין · והיינו לר"י הגלילי אבל לר"ע דדרים הג"ש מאשר לא אורשה אייתר לן ג"כ כמוהר הבתולות ולא בוגרת א"כ על בוגרת כתיב שני פעמים בתולה · ואייתר ג' דרשות הנערה לכדאביי ולחייבי לאוין ולחייבי כריתות · אלא שרב פפא משני שפיר ליה למדרש מבתולה הבתולה אפילו לר"י הגלילי · ובזה ניחא מה שפריך ורב פפא נמי מבעיא ליה לג"ש מקשין הטולם ומאי פריך אימא רב פפא ס"ל כר"ע דדרים הג"ש מאשר לא אורשה אבל לפי מ"ש ניחא דע"כ רב פפא אתא לרבויי לר"י הגלילי דאי כר"ע רב פפא מ"ע לא אמר כריש לקיש · וכדאמרן · והנה קי"ל כר"ע מחבירו · א"כ אף דמבעיא לכדאביי מ"מ דרשינן ביה לחייבי לאוין וחייבי כריתות כמ"ש הר"ן · ובוגרת ממעטינן מבתולה והבתולות כל זה ע"פ גי' ר"ח ורי"ף ובחידושי יישבתי ג"כ לגירסת רש"י ותוספות: [ב] ולית הלכתא כר' יהודה · עיין ברבינו סוף פ' ד' אחין סי' י' ומ"ש שם: [ג] וכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון שנאמר ולא יהיה אסון ענש יענש · ויש לדקדק לפי מ"ש תוס' דף ל"ה ע"ב ד"ה מתני' דקנס הוי כאותו ממון ולא ממון אחר א"כ מפי ה"ל לאתויי קרא דעליו ולא על האדם דמיניה מפיק · וממון אחר ילפינן מואם יהיה אסון לא יענש דמי וולדות שהוא ממון אחר · ועיין תוס' דף ל"ח ע"א ד"ה סלקא דעתך אמינא ע"ש:
ודרשינן

משום דאיתקוש לקנס דכתיב ונתן לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה [ד] ודרשינן מהאי קרא מכלל דאיכא בושת ופגם ולענין גביית האב איתקוש [ה] דבמקום שהקנס לאב גם הוא לאב ומהאי טעמא תנן לקמן בפ' נערה (דף מא:) לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה ואבושת ופגם נמי קאי מדקתני הרי הן אלמא בשת ופגם אע"ג דממונא הוי אין מורישו לבניו משום דאיתקוש לקנס לענין גביית האב (דאיתקש לקנס) הלכך נתארסה ונתגרשה כיון שנתמעט האב מלא אורשה מדין קנס נתמעט נמי מדין בשת ופגם והכל לעצמה · והא דפריך הש"ס ואימא לדידה ולא אמרינן דאיתקוש לקנס פי' ר"י (דף מ: ד"ה ואימא לדידה) דדוקא בתר דידעינן שהם לאב מקשינן להו לכל דינם לגביית האב אבל משום ההיא היקישא לא מפקינן מינה למיתבינהו לאב : **גמ'** [דף לח ע"ב] אמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי המתה ואע"ג דהך מילתא מיבעיא ליה לרבא כיון דלאביי פשיטא ליה אזלינן בתר פשיטותא דאביי · [דף לט ע"א] בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה קנסה לאביה דאכתי לא נפקא מרשות האב כדתנן (בנדרים דף סו:) נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה אבל אם בא עליה ואח"כ נשאת או בגרה קנסה לעצמה דנשואין ובגרות מפקי מרשות האב והוא שלא עמד בדין קודם בגרותה או קודם נישואיה אבל אם עמד בדין קנסה לאביה הוא : ו **מתני'** המפתה נותן ג' דברים והאונס ארבעה המפתה נותן בשת ופגם וקנס מוסיף עליו האונס שהוא נותן את הצער* : מה בין אונס למפתה אונס נותן את הצער מפתה אינו נותן את הצער אונס נותן מיד והמפתה לכשיוציא אונס שותה בעציצו ומפתה אם רצה להוציא יוציא : [דף לט ע"ב] **גמ'** והמפתה לכשיוציא אשתו היא אמר אביי אימא כשלא יכנוס תנ"ה אע"פ שאמרו המפתה נותן לכשלא יכנוס אבל בושת ופגם נותן מיד ואחד המפתה ואחד האונס בין היא בין אביה יכולין לעכב תניא אידך אע"פ שאמרו אונס נותן מיד כשתצא היא אין לה עליו כלום מת יצאה כסף קנסה בכתובתה רבי יוסי בר' יהודה אומר יש לה כתובה מנה והלכה כרבנן : **מתני'** כיצד שותה בעציצו אפי' היא חגרת או סומא . נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראויה לבא בקהל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו : [דף מ ע"א] **גמ'** וניתי עשה ונידחי לא תעשה כי אמרינן דעשה דוחה לא תעשה כגון מילה בצרעת וכלאים בציצית דלא אפשר לקיומי לעשה אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתא לעשה כלל הלכך אפי' אי אמרה בעינא ליה לא דחי כיון דלא דמיא למילה בצרעת : ז **מתני'** יתומה שנתארסה ונתגרשה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור : **גמ'** אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כרבי אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחכימי : **מתני'** איזהו בושת הכל לפי המבייש והמתבייש פגם רואין אותה כאילו היתה שפחה נמכרת בשוק כמה היתה יפה וכמה היא יפה קנס שוה בכל א האדם : ח **והבא** על הבתולה בין שלא כדרכה משלם קנס כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ט:) באו עליה עשרה בני אדם ועדיין היא בתולה פי' שבאו עליה שלא כדרכה הראשון בסקילה וכולן בחנק וקאמר עלה התם מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמין · וכן בפרק הבא על יבמתו (דף נט.) גבי הא דתניא ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכהן גדול ופריך היכי דמי אילימא כדרכה מאי אריא משום אלמנה תיפוק ליה משום בעולה אלא לאו שלא כדרכה אלמא דיש קנס שלא כדרכה ודלא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"א מהל' נערה) דאין משלם קנס אלא כדרכה · פגם רואין אותה כאילו היא שפחה מפרש בגמ' בעבד שיש לו לרבו קורת רוח הימנו וחביב עליו כ"כ שרוצה להוציא ממונו להשיא לו בתולה ב ולא אשה כיוצא בה כזאת שנאנסה ובאשה זו שמין כמה יש בין בתולה לבעולה נמצא כל אשה נישומית לפי ערכה ומשפחתה : [דף מ ע"ב] **כל** מקום שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת אין לה קנס ולא מכר : **גמ'** א"ר יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכ"א יש קנס במקום מכר וכו' כדכתבינן לעיל (סי' א') איכא מ"ד הלכה כר"מ משום דסתם מתני' כוותיה ואנן לא ס"ל הכי חדא דא"ר יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים וכו' ג אלמא דיחידאה הוא ולית הלכתא כוותיה [ו] ובכל דוכתא שאומר האמורא זו דברי פלוני משמע זו ולא ס"ל עד דמפרש ליה הש"ס בהדיא זו וס"ל כההיא דבפרק בית כור (דף קה.) אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי בן ננס וכו' ופריך זו ולא סבירא ליה והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו וכו' אלא זו וס"ל וכן בריש פרק שור שנגח (דף מו.) א"ר יהודה אמר רב זו דברי סומכוס ועוד דאי זו וסבירא ליה קאמר היכא לאקשויי עלה מאי קמ"ל כדמקשי עלה ביבמות פרק אלמנה לכ"ג (דף סז.) והתם משני קמ"ל דפליגי רבנן עליה דרבי יוסי אבל הכא פשיטא דברייתא היא דפליגי רבנן עליה דר"מ . ועוד הביא רב אלפס ז"ל ראיה מרבא (דף לח:) דבעי יש בגר בקבר ודבנה הוי או אין בגר בקבר ודאבוה הוי [ז] ש"מ דכרבנן ס"ל דאמרו קטנה יש לה קנס דלא משכחת ליה דיש לה בן קודם בגר אלא היכא דנתנסה כשהיתה קטנה דאע"ג דאיפרכא הך בעיא לאו מהאי טעמא איפריכא . ועוד [ח] דגרסינן בפרק נערה שנתפתתה (דף מד:) אמר ריש לקיש המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב וכו' עד אלא כאן נערה מלא דבר הכתוב וכו' הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע אלמא כרבנן ס"ל וכן הלכתא. ור"ח והראב"ד ז"ל פסקו כר"מ וכמו שפסק רב אלפס ז"ל נראה[ט] דאין סתם משנה ד כנגד דברי האמוראים : בוגרת אין לה לא מכר ולא קנס דייקינן מינה הא בוש ופגם אית לה ודוקא אנוסה בוגרת אבל בוגרת מפותה אין לה כלום :

הגה"ה

*היינו צער דשעת חבלה אבל מה שמצטערת והולכת גרמא בעלמא הוא ופטור כך פר"י להך לישנא · עכ"ל מהרי"ח :

ט [דף מא ע"א] **מתני'** האומר פתיתי בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואי משלם קנס ע"פ עצמו האומר גנבתי וטבחתי ומכרתי משלם קר ע"פ עצמו ואינו משלם תשלומי כפל ולא ד' וה' המית שורי את פלוני או שורו של פלוני ה' משלם ע"פ עצמו המית שורי עבדו של פלוני אינו משלם ע"פ עצמו זה הכלל כל המשלם יתר ע מה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו : **הדרן עלך אלו נערות**

פרק רביעי

א [דף מא ע"ב] **נערה** שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה לאביה והצער בתפוסה · עמדה בדין עד שלא מת אביה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין ל הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של א מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה ר"ש אומר ל הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה [דף מג ע"א] מעשה ידיה ומציאתה אע' שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין : **גמ'** בעי מיניה רבי אבינא מרב ששת בת הניזו מן האחין מעשה ידיה למי מי אמרינן אחין במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה מעשה ידיה לאחין או דלמא לא דמי התם מדיליה מתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא ופשיט ר יוסף דמעשה ידיה לעצמה ודייק לה ממתני' דקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה כ מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לא מיתת האב לעצמה אף מעשה ידיה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה ואיתמר נמי א"ר יהו אמר רב בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה א"ר כהנא מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם או לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מכאן שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו ו הלכתא:[דף מג ע"ב]ב **מתני'** המארס את בתו וגירשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו השיאה וגיר השיאה ונתארמלה כתובתה שלה ר"י אומר הראשונה של אב אמרו לו משהשיאה אין לאביה רשות ב ג **גמ'** טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה אבל נתארמלה תרי זימני לא שריא לאינסובי ו ניחא ליה לתנא לאשתעויי בקלקולא דאשה שאסורה לינשא וי"מ דלהכי לא תני נתארמלה תרי זי מפני שאין לה כתובה מן השני דאיגלאי מילתא למפרע דקטלנית היא. וכן היה אומר ה"ר משה ב יהודה ז"ל מנרבונ"א דאין לה כתובה מן השני משום דכיון דלא שריא לאנסובי לא קרינא ב לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וליתא להך פירושא דודאי מן השני יש לה כתובה אע דאיגלאי מילתא למפרע דקטלנית היא דכהאי גוונא אמר בפרק הבא על יבמתו (דף סה.) ניש לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תינשא אלא למי שיש לו בנים ו נישאת תצא בלא כתובה ומשמע הא משני היה לה כתובה ועוד מדקאמר התם נישאת לשלי ולא היו לו בנים מהו דלהבעוה הנך קמאי אלמא תרי קמאי נתנו לה כתובה אלמא אע"ג דס הך תנא כרבי דבתרי זימני הוי חזקה מדקאמר לשלישי לא תנשא אפ"ה יש לה כתובה מן ה וטעמא כדפרישית התם משום דלענין ממון לא סמכינן אחזקה דתרי זימני עד דאיתחזק ג כדאשכחן בשור המועד דלכ"ע לא איתחזק עד תלתא זימני . ומה שאמר ה"ר משה ז"ל מ דלא קרינן ביה לכשתנשאי לאחר האי טעמא ליתא דכיון דקדושין תופסין בה וגם (א) אם ניש אין כופין אותו להוציא קרינא ביה לכשתנשאי לאחר [א] ודוקא גבי יבם הוא דאמרינן כ דמחמת זיקתו אסור לינשא לא קרינא ביה לכשתנשאי לאחר הלכך מן השני יש לה כתובה ו השלישי אם לא הכיר בה אין לה כתובה ואם הכיר בה יש לה כתובה . [ב] ויראה שכופין או להוציא דחמירא סכנתא מאיסורא וכמו שמחויבין ב"ד להפרים את האדם מן העבירה [ג] כ מחויבין להפרישו שלא יפשע בנפשו והשם לן תנא כרבי דאמר בתרי זימני הוי חזקה ו הלכתא כדאמרינן בפ' הבא על יבמתו (דף סד:) נישואין ומלקות כרבי וסתות ושור המו כרשב"ג : ד **מיגבא** מאימת גביא פרש"י לענין זכיית האב חזינן דלאו בתר אירו אזלינן אפי' לר' יהודה כדקתני ומודה ר"י במארס את בתו ובגרה וכו' אלמא בתר כתי אזלינן · לענין מיטרף לקוחות מאימת טרפא ממשעבדי משעת אירוסין דהא מהיא שע מחייב בתקנתא דרבנן או דלמא עד שעת כתיבה דהויא מלוה בשטר לא טרפא [ד] וק לפירושו דמאי שייכא האי בעיא למיבעי הכא בטולה הש"ס מצי למיבעי זמן טריפת כתו אירוסין דהיינו מנה ומאתים מאימתי · ועוד מדנקט מאימת גביא משמע דמבעי ליה בנשו גובה ממשעבדי מן האירוסין או מן הנשואין [ה] ליבעי ארוסה שנתגרשה או שנתארמלה טרפא ממשעבדי או לא . ונראה לפרש דדוקא אהך מילתא דר"י שייך למבעי הך בעיא דק ומודה רבי יהודה במארס את בתו כשהיא קטנה ובגרה ואח"כ ניסאת שאין לאביה זכות [ו] ומפרש טעמא משום דלא נכתבה ברשותו ומספקא ליה בטעמיה דרבי יהודה אי טע דמודה דאין לאביה רשות בה משום [ז] דמסתמא כל אשה בשעת כתיבת כתובתה בשעת ניש היא מוחלת לזכיה קמייתא ושעבודא דאירוסין מדכתבה למנה מאתים בהדי תוספת דהש ואינה מקפדת לכותבו משעת אירוסין ש"מ מחלה לשעבודא קמא לגמרי הלכך היא גובה גביא מידי ולאביה נמי אין לו זכיה בה . והא לא תקשי לך הואיל ואם לא היתה מוחלת האב זוכה היאך יכולה היא למחול זכות האב די"ל דהתקנתא דרבנן בעלמא היא מה שזוכה

כיון

הגהות הב"ח א שוה בכל אדם וכל שיש לו קנס מן התורה שוה בכל אדם והבא על הבתולה נ"ב עיין תוס' דף מ' בד"ה יאמרו : ב להשיא לו בתולה ולא בעולה אשה כיוצא בזאת שנאנסה ובאשה זו : נ"ב עי'
בד"ה כמה : ג דאלמא לא סבירא ליה כרבי מאיר דיחידאה הוא וכו' דבכל דוכתא : ד סתם משנה כלום כנגד :

תפארת שמואל

פרק ד (א) אם נשאת אין כופין אותו וכו' · תימה שלא הוא כתב אח"כ שכופין אותו להוציא והר"ן לא כתב אלא כיון דתפסי בה קידושין ונשואין וזהו שפירש דין נשואין שלה אבל לשון רבינו הוא תמוה אלא שכתב לאותן שחולקים על רבותיו וסוברים דאין כופין וצ"ע :

כיון

קרבן נתנאל

[ד] ודרשינן מהאי קרא מכלל דאיכא בושת ופגם · בין לאביי ובין לרבא : [ה] דבמקום שה לאב גם הוא לאב : אבל בנתארסה ונתגרשה שאין הקנס לאב בושת ופגם ג"כ אין לאב : [ו] ובבל דו שאומר כו' עד ועוד הביא רב אלפס · מלשון רבינו נראה דברי הרי"ף שאמר דיחידאה הוא ולית הל כוותיה דר"מ : [ז] ש"מ דכרבנן ס"ל דאמרי קטנה יש לה קנס · וקשה דהא אינו ראיה משם דא למימר הא דבעיא ליה לרבא דבנה הוי היינו לענין בושת ופגם דר"מ נמי מודה דלקטנה יש לה בושת ופגם כשאר חבלות · אלא שהרי"ף סובר הא דאמרינן הרי הן של עצמה אקנס קאי דבושת ופגם דממ הוא לאחין בעי למהוי שכבר זכה בהן אב וכ"כ הר"ן אבל רבינו לעיל סי' ה' הסכים עם דעת הר"י הא דקתני הרי הן של עצמה אבושת ופגם נמי קאי ודאי כאי' זו לאו כאי' אין זה כי אם שמסכין כמהי פלגתו : [ח] דגרסי' בפרק נערה שנתפתתה · דף מ"ד ע"ב · ותמהני אמאי לא מייתי מקודם בפרקין דף מ' ע"ב שאיתא נמי להדיא הך דרים לקים גופיה : [ט] דאין סתם משנה כנגד דברי אמוראי כלומר הא דקי"ל הלכה כסתם משנה אינו אלא היכא דאמוראי בתראי אינם פוסקים נגדה : **הדרן עלך אלו נערות**

פרק ד [א] ודווקא גבי יבם · וז"ל הר"ן דלא ממעטינן מהאי לישנא אלא כל היכא דאגידא ביה ומעכבא משום לתא דידיה א"נ מתה שא"א לה ליגשא כלל אבל כל היכא דלא מעכבא מחמתיה דתפסי בה קידושין ונישואין לכשתנשאי לאחר קרינן ביה : [ב] ויראה שכופין אותו להוציא · וקשה אמאי לא חשיב סוף פ' המדיר דף ע"ז עם אותן שמנינו שם ואלו שכופין אותו להוצי כדפריך התם אדרב תחליפא בר אבימי · ומה דמשני התם כי אמרה חזינא בהדיה שבקינן לה ה"כ כי אמרה דיירינא בהדיה בסהדי קא שבקינן להו וצ"ל דס"ל כמ"ש ס"פ הבא על יבמתו דמזל גורם וא"כ ל כי אמר דיירינא בהדה בסהדי לא שבקינן ליה · אכן ק"ק ה"ל למימר התם הך א"ב למ"ד מעין גורם שבקינן להו לדור בסהדי ולמ"ד מזל גורם לא שבקינן להו : [ג] כך מחויבים להפרישו שלא יפשע בנ להרמב"ם אין איסור כלל אלא הוא על צד הניחוש והפחד שיש ברוב השעות שינזקו בהם הגופות חלשים ואין חילוק בין פחד זה לבין האוכל מכישא דאיסר גנאה עכ"ל ולדעתו אפילו בבעל השלישי ובנא בה מ"מ יש לה כתובתה · וכתב הריב"ש אם מתו הבעלים במיתה אחת אפילו להרמב"ם יש לחוש : [ד] וקשה לפירושו דמאי שייכא הך בעי' הכא · אין רצונו שהיה לו להעמיד ספקתו במעתתא אחר דרש"י בעצמו נשמר מזה שהוא שואל כענין מדחזינן שנפסק כח האב · אלא שר"ל דמאי שייכא הך בעיא בגוונא דהכא בכולי ש"ס מצי למבעי כלומר בכל כתובות הש"ס הוי מצי למבעי זמן טריפת כתו האירוסין מנה ומאתים מאימת : [ה] ליבעי ארוסה שנתגרשה או שנתארמלה אי טרפא ממשעבדי אי לא . והנה רש"י הרגיש ליישב זה דבנשאת דווקא קמבעיא ליה אי גביה משעת אירוסין או נימא דמ לשיעבודא קמא כ"כ מהרש"ל · ומה שפרש"י או דלמא עד שעת כתיבה דהוה מלוה בשטר לא טרפא משעבדי · כוונתו לתרץ קושיית רבינו בשמוך איך נאמר שמחלה לשיעבודא קמא הא קי"ל כרב נח הוסיף דקלא לתוספת כתביה ושניהם קיימין וא"כ הכא נמי בכתובה שניה אמרי' לתוספת כתבה · פ"ז פרש"י דהכא איירי בדלא כתב לה והוי מלוה בע"פ ועד שעת כתיבה דהוי מלוה בשטר לא טרפא מ דאיכא למימר דמחלה לשעבודא קמא אבל אי הוי לה מנה ומאתים בכתב לה כתובה שניהם קיימין ועפ"ז מיושב קושית מהרש"א בתוס' ד"ה ומיגבה ע"ש : [ו] ומפרש טעמא משום דלא נכתבה ברשותו . ומס ליה בטעמים כי מבלתי א' מטעמים הללו אין הבנה לזה מאי איכפת לן אם לא נכתבו ברשותו הלא כבר זכה האב בעיקר כתובה משעת אירוסין מתנאי ב"ד: [ז] דמסתמא כל אשה בשעת כתיבת כתובתה בשעת נש היא מוחלת לזכיה קמייתא ושעבודא דאירוסין · ומדרב יהודה נשמע לרבנן דבהא סברא לא פליגי אלא בהא פליגי אדר"י דתקינו רבנן לאב אף כשמחלה בתו . וזה שכתבו תוס' הוא טעמא משום דבשעת כתי לשיעבודא נמי משום הך סברא דמסתמא כל אשה כו' ומדר"י נשמע לרבנן ובזה מתורץ קושיא שניה שהקשה מהרש"א בד"ה ותגביה ע"ש וזהו שכתבו תוס' ודוחק להעמיד כולה שמעתין אליבא דר"י כל מדברי רשב"א שמוקי הך דרבי יהודה בכתב לה כתובה מן האירוסין כמו שהביאו תוס' ד"ה והלכתא וא"כ בדכתב לה א"א לפ' כפי' ר"י דהרשב"א ס"ל דאינה מוחלת לשיעבודא בכתב לה מן האירוסין מדד לאוקמה . דמ"ד הואיל ומנה ומאתים שלו תוספת נמי שלו ולא פי' דקאי אמנה ומאתים ואין לו בה כלום משום דהיא מחלה לשיעבודא אלא ש"מ יש לנו לפרש ולקיים פי' ר"י דהיינו שכל זה מבעיא ליה יהודה אי ר' יהודה קאי אתוספת כתובה וכמו שפי' הרשב"א אבל עיקר כתובתה גובה האב משעת אירוסין · או נימא דר"י דקתני אין לאביה רשות בה היינו אפילו בעיקר כתובה דהיא מוחלת לשיעבודא אף בדכ לה מן האירוסין ואחד זה ואחד זה אינו גובה אלא מן הנישואין ע"ז אמר ודוחק להעמיד כולה שמעתא אליבא דר' יהודה דהא ליכא למימר מדר"י נשמע לרבנן כי אף את"ל לר"י לא אמרי' מחלה לש

היינו

כיון דאין הגביה ברשותו ולא תקינו א רבנן אלא כשלא מחלה בתו אי דלמא טעמא דר' יהודה דאמר דלית ליה זכיה לאביה לאו משום דמחלה לזכיה קמא לשעבודא אלא משום דלא תקינו ליה חכמים זכיה כלל אלא כשנכתבה ברשותו דאז אלים כחו דקא כגבוי דמי ולעולם לא מחלה וא"כ יכולה היא לגבות מזמן ראשון ותפשוט מינה דבכ"מ גובה מזמן ראשון . [ח] אבל הא לא מיבעיא ליה להש"ס דארוסה אי טרפא ממשעבדי או לא דהואיל וקים ליה דאית לה כתובה בדלא כתב לה כדפרישי' והיינו בתנאי ב"ד אם כן אמאי לא תטרוף ממשעבדי כמו מן הנשואין היכא דלא כתבינן וכ"ת התם נמי מספקא ליה א"כ ליבעי נמי מן הנשואין אלא ודאי מן הנשואין פשיטא דטרפא ממשעבדי אע"ג דלא כתב לה דכיון דאית לה בתנאי ב"ד כמלוה בשטר דמיא ומספקא ליה מן האירוסין מהני טעמי דפרשי' אמר רב הונא מנה ומאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין משום דלא מחלה לשעבודא קמא ורב אסי אמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין . ולדברי המפרשים דארוסה אין לה כתובה מפרשים הכא בדכתב לה מן האירוסין וכן פי' ר"ח דמיירי בדכתב לה מן האירוסין מנה או מאתים וכתב לה בשעת נשואין ואוסיפת לך כך וכך אמנה או מאתים ואפ"ה קאמר רב אסי דאינה גובה מנה ומאתים אלא מן הנשואין דקסבר דכיון שהזכיר המנה והמאתים עם התוספת בשטר הכתובה מחלה שיעבודא הנכתב לה מן האירוסין. ומילתא דתמיה היא דבשלמא היכא דלא כתב לה אע"ג דגביא ממשעבדי בתנאי ב"ד מ"מ איכא למימר בשעת הנשואין כשכתב לה הבעל כתובתה וכלל המנה ומאתים עם התוספת ולא הקפידה לכתוב זמן מנה ומאתים מן האירוסין מחלה אותו שיעבוד שהיה לה בעל פה כדי שיכתבו לה עתה בשטר עם התוספת ותגבה הכל מזמן הכתיבה אבל היכא דכתב לה למה תמחול שיעבוד שטר שבידה במה שנכלל המנה והמאתים עם התוספת אין זה הוכחה שמחלה כי אי אפשר לכתוב בענין אחר כי כן דרך להוסיף על עיקר כתובתה וכן כתב רב שרירא דאם כתב לה כתובה מן האירוסין ונתארמלה או נתגרשה לא טרפא ממשעבדי ואם נשאת לא טרפה מנה ומאתים אלא משעת נשואין וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"י מהל' אישות) המארס את האשה וכתב לה כתובה ומת או גירשה גובה עיקר מבני חרי ואינה גובה תוספת כלל . וכל אלו דברים תמוהין הן דמ"ש שטר כתובה משאר שטרות שלא תטרוף בו ממשעבדי ועוד דקאמר ראב"ע (לקמן דף נד.) מן הנשואין גובה הכל מן האירוסין בתולה מאתים ואלמנה מנה משמע דגובה מנה ומאתים מן האירוסין ממשעבדי כי היכי דגובה הכל מן הנישואין ממשעבדי . ואפי' לא כתב לה בכתיבת אירוסין אחריות הא קי"ל אחריות טעות סופר הוא אף בכתובה דהא בכתובה ב נחלקו ר"מ ורבנן (לקמן נא.) אי אמרינן אחריות טעות סופר הוא אם לאו . וה"ר יונה ז"ל דחק ליישב דברי הגאונים דאיירי בשלא כתב לה אחריות והא דפליגי באחריות טעות סופר הוא בכתובה היינו כשנכתבה בנישואין דתקנת שמעון בן שטח שיהו כל הנכסים אחראין וערבאין לכתובה בנשואין תיקן בזה נחלקו ר"מ ורבנן רבנן סברי כיון שתיקן שמעון בן שטח שיהא כותב לה כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובה אע"פ שלא כתב כמאן דכתב דמי ור"מ סבר נהי דתיקן לכתוב אם לא כתב לא אמרינן טעות סופר הוא ולא פליגי אלא בנשואין שבזה היתה התקנה אבל כתב לה כתובה מן האירוסין אף רבנן מודו דלא אמרינן אחריות טעות סופר הוא · [דף מד ע"א] מאי הוי עלה דכתובה ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' אלעזר בן שמוע מנה ומאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה מן הנשואין והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין . ותימה הא דמיבעי ליה הש"ס בשילהי פ"ק דב"מ (דף יז:) ולקמן בפרק הכותב (דף פט:) אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה היכא דלא כתב לה אמאי לא פשיט משמעתין ממילתייהו דרב הונא ורב אסי דאית לה ולפי' ר"ח דמוקי שמעתא בדכתב לה ניחא אבל אי אפשר לומר כן כמו שפרשתי וי"ל דפשיטא ליה להש"ס דארוסה יש לה כתובה אע"ג דלא כתב לה אבל התם לא בעי לאוכוחי מדברי אמוראים אלא ממשנה או מברייתא . וכן היה יכול לפשוט מהא דתנן בקדושין בפ' האומר (דף סה.) היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתיך וכו' וקאמר עלה בגמ' אמר רב אם נתן גט מעצמו דכופין אותו ליתן כתובה אלמא מוכח שהיו נוהגין לגבות כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה דאי לאו הכי מאי למימר ודאי קדשתיך ולהכי גירשתיה אבל לא נשאתיה ולא אתן לה כתובה וע"כ בדלא כתב לה מיירי מדקאמר לא קדשתיך ואין לומר באתרא דכתבי והדר מקדשי דאין הכתיבה ראיה דא"כ ה"ל לפרושי ועוד כל כמה דלא מיקדשה אין הכתובה בידה אלא ודאי לא רצה לפשוט מדברי אמוראי והא דלא מוכח ממילתיה דר' אלעזר בן שמוע האי נמי מימרא הוא וממתני' דהמארס את בתו ליכא למיפשט דאיכא למימר בדכתב לה · מיהו תימה אמאי לא פשט ליה מהא דתניא לעיל מודה ר' יהודה במארס את בתו כשהיא קטנה ובגרה וניסאת וכו' וע"כ בדלא כתב לה איירי דאי בדכתב לה של אב הויא הואיל וברשותו נכתבה ואי ארוסה אין לה כתובה פשיטא דאין לו בה כלום ותירץ ה"ר שמעון מגויטרזא דאיכא למימר לעולם בדכתב לה ואין לו בה כלום דקתני אתוספת קאי שהוסיף לה בשעת נשואין קאמר דסד"א הואיל ומנה ומאתים שלו הוספה נמי שלו וכ"ת תפשוט מהא דתניא בפ' מי שמת (דף קמה.) המארס את האשה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה וי"ל משום דאיכא לאוקמי בדכתב לה וסיפא אצטריכא ליה מקום שנהגו להחזיר קידושין מחזירין וכל הני שינויי דחיקי נינהו ומוכחא מילתא דתקנת חכמים היא אף מן האירוסין [ט] וגביא ממשעבדי בתנאי ב"ד אף בדלא כתב לה וכן נוהגין באשכנז ובצרפת : ה אמר רב נחמן שתי שטרות שיוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון אמר רב פפא ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא [י] לתוספת כתביה ולא ביטל שני את הראשון אלא השטר הראשון קיים וקנה הדקל בשטר השני (לכאורה משמע דכיון דאיכא למימר לתוספת כתביה לא ביטל שני את הראשון ושניהם קיימין) וקשה מאי שנא מהא דאמר רב הונא הוציאה עליו שתי כתובות אחת של מאתים ואחת של שלש מאות באתה לגבות מאתים גובה מזמן ראשון שלש מאות גובה מזמן שני אלמא אע"פ שהוסיף בכתובה שניה לא אמרינן שתיהן קיימות ותגבה מאתים מזמן ראשון ומאה מזמן שני אלא מדלא כתב לה ואוסיפת לך מאה אמאתים אחילתא לשעבודא קמא אם באת לגבות השני וכן הכא ליסגי דאי אוסיף בה דיקלא לא משמע דכתב ליה ואוסיפת לך אשטר הראשון אלא שטר אחר כתב לו ממש ויש בו דקל יותר מבשטר ראשון וא"כ אמאי שניהם קיימין . ומיהו רש"י פירש גם כאן לתוספת כתביה לא שיהו שניהם קיימין אלא אם ירצה בשטר הראשון יגבה השדה בלא הדקל ואם ירצה בשטר השני יגבה גם הדקל וכן כתב רב אלפס ז"ל בתשובה וליסגי דאי אוסיף בה דיקלא לתוספת כתביה משמע דבהא מודה רב נחמן דלא בטל השני את הראשון ושניהן קיימין . וה"ר יצחק בר ברוך ז"ל תירץ דלא דמיין אהדדי דבכתובה שדרך העולם כשמוסיפין על עיקר כתובה שכותבין ואוסיף לה כך וכך והשתא לא עביד ליה הכי אלא כתב לה שתי כתובות סתם ולא הזכיר באחרונה לשון תוספת כמנהג העולם מוכחא מילתא דלא נתכוון להוסיף על הראשונה אלא שאם תרצה לזכות בשניה שתתבטל הראשונה אבל במכר שאין דרך המוכרים שני דברים לכתוב בשטר שני ואוסיפת לך דבר זה על המכר הראשון סתמא דמילתא אנו אומרים שלא בטל שני את הראשון אלא השני לתוספת הדקל נכתב והשטר הראשון קיים ויגבה הדקל בשטר השני וכן עיקר . וא"ת תקשי הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני וכן מדפליגי רפרם ורב אחא אליביה אלמא הלכתא כוותיה ולקמן נמי בשילהי הכותב (דף פט:) דייק סוגיא דשמעתין כוותיה ולעיל פסקינן הילכתא כרב אסי דאמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין ובטלה כתובה שניה את הראשונה אע"פ שיש בה תוספת ולמאי דפרישית דאיירי בדלא כתב לה מן האירוסין ניחא דבטלה השניה את התנאי הראשון שהיה בע"פ אבל הכא דאיכא שני שטרות לא בטל שני את הראשון [כ] ואף לדברי המפרשים דאיירי בשמעתין בדכתב לה יש לחלק כיון שמנהג לכלול יחד מנה ומאתים ותוספת אומדנא דדעתא הוא שזהו עיקר תחילת השעבוד וכתב האירוסין לא נכתב אלא שאם תתאלמן או תתגרש מן האירוסין וכשבאו לכלל נשואין ונכתב הכל בשטר אחד נתבטל הראשון לגמרי אבל בשאר שטרות השני לתוספת נכתב ולא נתבטל הראשון : פשיטא ראשון במכר ושני במתנה ליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא שאם יבא בעל המצר לסלקו ג יראה שטר מתנה ולא יראה שטר המכר וכיון דאיכא למיתלי דליפות כחו נכתב האחרון הראשון קיים והשני אינו כלום ואי לא שייך ביה דינא דבר מצרא כגון שהלוקח או המוכר עצמו מצרנין אי דאית ביה שום יפוי כח אחר משום מתנה כגון לענין דרך דנותן בעין יפה נותן ומוכר בעין רעה מוכר לא בטל האחרון את הראשון . ואם לאו בטל האחרון את הראשון וכל שכן ראשון במתנה ושני במכר דאמרינן משום דינא דבע"ח כתביה ויראה שטר האחרון ולא הראשון אם יבא בעל חוב לטרוף ממנו שאם יראה שניהם השני אינו כלום (ג) כיון דליפות כחו כתביה ולא נתבטל הראשון . ודאי שניהם במכר ושניהם במתנה בטל השני את הראשון מ"ט רפרם אמר אודויי אודי ליה רב אחא אמר אחולי אחליה לשעבודא קמא מאי בינייהו א"ב אורועי סהדי לרפרם דאמר אודויי אודי כיון שהודה המקבל מתנה ששטר הראשון מזוייף כל שטר שיצא מתחת ידו שאלו העדים חתומים בו לא מגבינן ביה הואיל והודה שהם פסולים או שמא הוא זייפו כמו שזייף חתימתן בשטר הראשון ולרב אחא לא מרעינן סהדי דאמר אחולי אחליה לשעבודיה ואפילו במתנה דלית ביה אחריות שייך מחילת שיעבוד ד כגון שבין זמן הראשון לזמן השני קנה הנותן שדה אבל שדה זו שנתן ואחליה המקבל לשעבודיה שלא יוכל לסלקו משום דינא דבר מצרא אי נמי לענין זה שיטרפו בעל חוב של נותן שבין זמן ראשון לזמן שני א"כ אם הנותן אכל פירות בין זמן ראשון לזמן שני מחל לו וא"ת למה יש לנו לתלות שמחל שעבודו בדבר שיש לו הפסד וי"ל שמא שמע שמסר הנותן מודעא על השטר הראשון . וכתב הר"מ ז"ל דהלכתא כרב אחא דכיון דאיכא פלוגתא ולא ידעינן כמאן הלכתא לא מרעינן סהדי דאוקי סהדי אחזקתייהו וגם נוקי המקבל בחזקת אדם הגון ולא זייף העדים וגם לענין פירי וטפקא קרקע בחזקת מקבל עומד ע"י שטר הראשון ולא מבטלינן האי חזקה מספק ועוד הביא ראיה מדקאמר הש"ס לעיל אליבא דרב הונא אחולי אחלתיה לשעבודא קמא ולאו ראיה היא דהתם מחלה בשביל מאה שהוסיף ולדעת כן הוסיף לה שאם תרצה לגבות שלש מאות שתמחול הראשונה אבל הכא שהשטרות שוין אין לנו לתלות שמחל השעבוד הראשון ומיהו הלכה כרב אחא מטעמי קמאי · פי' רב אלפס הא דאמר רב נחמן בטל שני את הראשון הנ"מ בשטרי קרקעות ומאי דדמי להו כגון בכתובת אשה אבל בהודאות ובהלואות גבי תרווייהו כל חד וחד לפום שעבודו ולא אמרינן האי שטרא היינו האי שטרא ואע"ג דתרווייהו חד סכום נינהו דגרסינן בפרק גט פשוט (דף קעב·) אמר רבא האי מאן דנקיט תרי שטרי בר חמשין חמשין ואמר שוינהו ניסלי ה בר מאה לא משוינן ניהליה עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה ניחא ליה למלוה כי היכי דלא ליפגום שטריה וניחא ליה ללוה כדי שלא יכוף לפורעו אלמא דגבי תרווייהו : ו מתני' הגיורת שנתגיירה ובתה עמה וזינתה הרי זו בחנק אין לה לא פתח בית אב ולא מאה סלע · היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה פתח בית אב ולא מאה סלע · היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי זו כבת ישראל לכל דבר . יש לה אב ואין לה פתח בית אב יש לה פתח בית אב ואין לה אב הרי זו בסקילה· לא נאמר בית אביה אלא למצוה : [דף מד ע"ב] גמ' אמר ר' יוסי בר' חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב רבא אמר חייב וכן הלכתא . אמר ר"ל המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע : ז [דף מו ע"א] תניא כילד הוצאת שם רע בא לב"ד ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא כתובתה מנה נמצא שם רע אינו ש"ר הוא לוקה ונותן מאה סלע בין בעל בין לא בעל ר' אליעזר בן יעקב אמר לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל והוא שאמר לעדים בואו והעידוני אבל באו עדים מאליהם ו וכ"ש אם לא באו עדים שהוא פטור והא דקתני זינתה מעיקרא יש לה כתובה ליתא דקי"ל כרבא דאמר מקח טעות לגמרי משמע כדכתבינן בפ"ק (סימן כה) שלח רב כהנא משמיה דרבי יוחנן המוציא ש"ר אינו לוקה עד שיבעול כדרכה ויוציא ש"ר שבדרכה נבעלה והמוציא שם רע ולא בעל לוקה מכת מרדות דרבנן : ח [דף מו ע"ב] מתני' האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף ובשטר ובביאה וזכאי במציאתה *ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ומקבל את גיטה ואינו אוכל פירות בחייה ניסאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה וקבורתה רבי יהודה אומר אפי' עני שבישראל לא יפחות משני חלילין ומקוננת : ט גמ' ניסאת יתר עליו וכו' ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה הבעל בדברים הללו משום רבי נתן אמרו זכה הבעל בדברים הללו פירש רש"י דמן האירוסין מיירי ולא נהירא לר"ת דאילו מן האירוסין מיירי אמאי קתני לה אמתני' דקתני ניסאת ועוד הא קתני שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ואמאי זכה לר' נתן והלא לא באו ועוד דמסיק אבל הכא משום איחתוני והא איחתנו להו ואי באירוסין לא קרי חיתון אלא איקרובי דעתא כדלקמן בפרק אע"פ (דף נו.) אע"ג דלקמן בפרק הכותב (דף קב.) אמרינן עמדו וקדשו הן הן הדברים הנקנין באמירה ומפרש טעמא בההיא הנאה דמיתחתני אהדדי גמר ומקנה הכי פירושא בההיא הנאה דסופו להתחתן בנישואין גמרי ומקני אהדדי משעת אירוסין [ל] הלכך נראה לר"ת דהך ברייתא בנישואין איירי ופסק לו פירות כסות וכלים שיבואו עמה ועדיין לא באו והיינו טעמא דלא זכה לת"ק דאכן

סהדי

הגה"ה

*לרש"י בסמוכה על שלחנו אפילו בוגרת ואם אינה סמוכה על שלחנו אפילו בקטנה אינו זכאי כר' יוחנן בפ"ק דב"מ (דף יב·) ואין חילוק בין קטנה לקטן : ולר"י אפילו באינה סמוכה זכאי בנערה אבל בוגרת כשאינה סמוכה לא ובמעשה ידיה אי סמוכה הכל של אב ואם אינה סמוכה הותר על מזונותיה שלו בקטנה ונערה אבל בוגרת וקטנה אי סמיכו של אב משום איבה ואי לא הכל שלהן אפילו בעדפה · מהרי"ח :

הגהות הב"ח א ולא תקינו ליה רבנן וכו' לזכיה קמא ולשעבודא דאירוסין אלא משום : ב דהא בכתובה נמי נחלקו ר"מ · נ"ב עיין בפרק זה בדף נא ע"א : ג שאם יבוא בעל המצר לסלקו יראה שטר מתנה ולא יראה שטר וכו' ויראה שטר האחרון שאם יראה שניהם: ד מחילת שיעבוד שבין זמן הראשון לזמן השני כגון שקנה: ה שוינהו ניסלי חד בר מאה: ו באו עדים מאליהם פטור וכ"ש וכו' והא דקתני הכא זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה ליתא :

קרבן נתנאל

הייני בדכתב בשעת קטנות לאב אבל מ"מ לרבנן בדלא כתב לאביה או נכתב הכל ברשותה בבגרות איכא למימר דמחלה לשיעבודא : [ח] אבל הא לא מבעיא ליה להש"ס דארוסה אי טרפא ממשעבדי · ויש לדקדק פשיטא דליכא למימר דמבעיא לש"ס בארוסה מדנקט מאימת גביא · ואם לזה כוון רבינו לתרץ על בעל האיבעיא גופא למה אינו מיבעיא ליה על ארוסה א"כ מאי קאמר תו וכי תימא התם נמי מספקא ליה א"כ לבעיא נמי מן הנשואין הכל קשה למה לא מבעיא ליה בארוסה ובכתובת נשואין היכא דלא כתבי' לה וע"כ נ"ל כמ"ש אבל הא לא מבעיא ליה להש"ס דלארוסה נמי אי טרפא ממשעבדי והכל מספקא ליה אי טרפא ארוסה ממשעבדי ובנשואין מגבי מאימת גביא וזה דוחק דלפי' ר"י הך איבעיא לא תליא בהך א"כ אי אבעיא לש"ס בארוסה נמי אי טרפא ממשעבדי ה"ל לפרש דבריו וצ"ע : ה"ג אמר שמואל משום ר"א ברבי שמעון : ה"ג מתילתא דר"א ברבי שמעון : [ט] וגביא ממשעבדי תנאי ב"ד אף בדלא כתב לה וכן נוהגין באשכנז ובצרפת · ובש"ע סי' ל"ד כתב לת"א שאין נוהגין כן · ומצאתי טעם לזה במרדכי וז"ל והאבי"ה ורבינו אפרים מבוכח אמרו כל הסוגיות מוכיחות כן . והיינו דוקא בימי קדם שהיה דרך לכתוב כתובה למקלתן מן האירוסין אבל בזמן הזה דאין דרך לכתוב לא גביא כשלא כתב לה : [י] ה"ג לתוספת כתביה ולא בטל שני את הראשון אלא השטר הראשון קיים וקנה הדקל בשטר השני · וקשה כו' ומתיבת לכאורה עד ושניהם קיימין אך למותר ואין כאן מקומם : [כ] ואף לדברי המפרשים דאיירי במשנתין בדכתב לה יש לחלק · זהו לשיטתם אבל רבינו סבר השיג עליהם לעיל בסי' ד' שמילתא דתמיה היא כו' פ"ש ועיין פרק אע"פ סי' ה' שכתב כן גם להלכה : [ל] הלכך נראה לר"ת דהך ברייתא בנשואין איירי · ובתוספות מקשין על פי' ר"ת וז"ל וצ"ע שלא

יקשה

תפארת שמואל

(ג) כיון דליפות כחו וכו' · תימה ש"ס הוסיף עליו אחריות ונכי דראשון לא בטיל והוי מתנה ש"ס אחריות נמי לא בטיל והוי כמתנה באחריות ובפרט מאחר שהוא מודה שליפוי כח כתביה וצ"ל דהרא"ש פירש דינא (דלוקח) [דבע"ח] בע"א והטור והרמ"א השיגו :

אגותי

סהדי שלא היה דעת האב להקנות וליתן הנדוניא אלא על מנת שתהנה בתו ממנה הלכך אם לא באו לידי החתן בחיי בתו לא זכה בהם ורבי נתן סבר קנה דלית ליה האי אומדנא לימא בפלוגתא דר' אלעזר בן עזריה ורבנן קא מיפלגי דתנן אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה רצה להוסיף אפילו מאה מנה מוסיף נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנישואין גובה את הכל ר' אלעזר בן עזריה אומר מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה [דף מז ע"ב] שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה · מ"ד לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה דכי היכי דאזיל רבי אלעזר בתר אומדנא דלא כתב לה אלא על מנת לכונסה הכי נמי אזלי רבנן בתר אומדנא דלא כתב לה אלא על מנת שתהנה בתו ממנה אע"ג דהאי אומדנא דרבי אלעזר מהאירוסין לנישואין והיא דלעיל בנישואין גופייהו נראה לו לבעל הש"ס לדמינהו אהדדי ומ"ד זכה כרבנן לא דכ"ע כרבי אלעזר בן עזריה כו' · וכן היה פוסק ר"ת בנדוניות חתנים שלא גבו דלא זכה בהם הבעל דהלכה כרבנן *וכן פסק ר"ח כרבנן ואע"ג דרבי נתן דיינא ונחית לעומקא דדינא לית הילכתא כוותיה כנגד רבים ועוד דבעי הש"ס לאוקומי רבנן כרבי אלעזר וכוותיה פסקינן לקמן בפרק אע"פ (דף נו:) אע"ג דדחי ליה הש"ס דיחויא הוא ולא סמכינן עילויה והא דאמרינן לקמן בפרק מציאת האשה (דף סו.) הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו יכול הוא לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך איני רוצה ליתן ופריך עלה בירושל' (שם הל"ב) והלא דברים הנקנין באמירה הן ומשני כשפסק על מנת לכנוס [מ] הא אם לא פסק על מנת לכנוס גובה אחיו אע"פ שלא גבה שאני התם דבתו קיימת ותהנה מהן והא דקתני לקמן (דף מח:) או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשם נישואין אע"פ שכתובתה בבית אביה בעלה יורשה אתי' כרבי נתן : י וחייב במזונותיה ובפרקונה וכו' ת"ר תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות מאי לפיכך מהו דתימא מיכל לא נכלינהו (א) אנוחי ננחינהו דאם כן מימנע ולא פריק קמ"ל דהא עדיפא דזימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה · משמע דתקנתא דידה היא מה שהבעל אוכל פירות וכן משמע לעיל דקאמר בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירי דא"כ מימנע ולא פריק וא"כ משמע דאי אמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות הרשות בידה ·

הגה"ה

*ומיהו נכסים שירשתן בחיים אע"פ שלא גבתה ומתה הבעל יורשה אם נשאת כבר פי' ר"ת וכן מורה ר"י · אבל רש"י פי' דמן האירוסין דווקא אבל בנישואין חייב לשלם · מהרי"ח : וכן מצאתי בשם רבינו ראבי"ה שרבינו יצחק הלבן אומר שגובה הכל כרש"י · ואומר ה"ר שמואל בר ברוך דאם יתפוס החתן המעות שיאמר קים לי כרש"י דמיירי מן האירוסין אבל מן הנישואין גובה את הכל אפי' אם לא גבה · ומצאתי שכתב ר"ת והחרים בחרם חמור על יושבי צרפת א ולומברדיא"ה והסכימו עמו גדולי נרבונ"א על כל נושא אשה ומתה תוך שנתה בלא ולד של קיימא שיחזיר כל הנדוניא ותכשיטי האשה לנותנין לה או ליורשים כל מה שישאר בידו מן הנדוניא מה שלא בלתה ושלא יעריס לכלות רק מן הוצאת עסק קבורתה לפי כבודה ולא לפי רצונו ואפי' אם התנה הבעל נידונית אשתו וגם נהנית ממנה ועד זמן כ"ד לי יום · ומצאתי בתשובת ר"ב ורבינו דוד ממגינצ"א שהקהלות עשו תקנה על כל איש ואשה שיעשו נישואין ויפטר אחד מהם לעולמו בלא זרע בתוך שנתים שיחזירו חצי הנידוניא שנתן ליורשי המת · וה"ר טוביה מבונ"א אמר היכא שאשתו בבית אביה ואוכלת משל אביה ואפי' נהנית משל בעלה אפילו שתים ושלש שנים שהיתה אצל בעלה ומתה הכל של אביה וכן משמע בספר הישר ב ושמעתי שיש מנהג אפי' בב' שנים להחזיר מחצה אבל אם עדיין ביד האב לית דין ולית דיין היכא דקיימא תיקום ולא מפקינן מיניה דאב · ומה שיש במדרש ותם לריק כחכם זה המשיא בתו ומתה שאיבד בתו ואבד מעותיו ומשמע אפי' מתה תוך שנתה · ר"ת תירץ דמיירי כשהחתן מוחזק דלא מפקינן מיניה מאחר שהחזיק וכשהנדוניא ביד השלים יחלוקו · א"כ בנדון הזה שלא נהנית מבעלה כי אכלה משל אביה וגם לא זכה בהן הבעל נראה דאין להוציא מיד ג מי שנשאר בידו · וכן משמע נמי בספר רבינו משה מספר החכמה · והרמב"ם ז"ל כתב (בפכ"ב מהל' אישות הל"ב) היכא דמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ומתה בדרך קודם שתכנס לחופה אע"פ שכתובתה ד ביד אביה בעלה יורשה · ועוד כתב שהאב שפסק ע"י בתו לא קנתה הבת אותה מתנה וכן חתן לא קנה עד שיכנוס · מרדכי :

וקשה מהא דקתני בברייתא פרקונה תחת פירות משמע דפירי עיקר ואינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות דהא לקמן (דף נח:) פרכינן לרב הונא דאמר יכולה אשה לומר איני ניזונת ואיני עושה דסבר מזוני עיקר ותקנו לו חכמים מעשה ידיה תחת מזונות מהא דקתני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה אלמא מעשה ידיה עיקר והוצרך להגיה הברייתא ולשנות תקנו מעשה ידיה תחת מזונות ועוד דבפרק חזקת הבתים (דף מט.) ובגיטין פרק הזורק (דף עז.) לא מצי לאשכוחי שיהא לאשה חצר בלא בעלה דפריך חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה ודחיק לשנויי בכותב לה ועודה ארוסה ולוקמא כגון שאמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות אפילו לאחר שניסאת אלא ע"כ אינה יכולה לומר כן וצריך ליתן טעם כיון דתקנתא דידה היא מאי שנא ממעשה ידיה למ"ד מזוני עיקר וי"ל דשאני התם דלא פקעה תקנתא ממעשה ידיה לגמרי שאם אמרה איני ניזונת היום ואיני עושה למחר היא ניזונת ועושה אבל הכא מיד שאמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות היא מפקעת תקנת דפירות כל ימיה הן תחת פרקונה אפילו את"ל שיכולה לגמרי להפקיע מעשה ידיה ולומר איני ניזונת לעולם ואיני עושה לעולם הכא מיבעיא למימר דפרקונה היינו טעמא כדי שלא תיטמע בין עובדי כוכבים אי נמי שאני פירות שהבעל זוכה בתקנת חכמים בגוף השדה לפירות אבל מעשה ידיה לא שייך למימר שיזכה בגוף הידים : [דף מח ע"א] רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל וכו' ומסיק דפליגי כגון דהוי אורחיה דידיה ולאו אורחה דידה תנא קמא סבר כי אמרינן דעולה עמו ואינה יורדת עמו הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא ורבי יהודה סבר אפילו לאחר מיתה א"ר חסדא אמר מר עוקבא הלכה כר' יהודה : יא ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא מי שנשתטה בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו ובניו ובנותיו ודבר אחר* : יב אמר ליה רבינא

הגה"ה

*וכגון שהיה מפרנסה מקודם · מהרי"ח :

לרב אשי מאי שנא מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר אמר ליה ולא שני לך בין יוצא לדעתו בין יוצא שלא מדעתו · מאי דבר אחר א"ר חסדא תכשיט רב יוסף אמר צדקה מ"ד תכשיט כל שכן צדקה ומ"ד צדקה אבל תכשיט לא ניחא ליה דתיזול · אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא מי שהלך למדינת הים ומתה אשתו ב"ד יורדין לנכסיו וקוברין אותה לפי כבודו ולא לפי כבודה אלא אימא אף לפי כבודו דקי"ל דעולה עמו ואינה יורדת עמו אף לאחר מיתה · אמר רב מתנא האומר אם מתה אשתו אל תקברוה מנכסיו שומעין לו מ"ט כי אמר דנפלו להו נכסי קמי יתמי ואין היורשין חייבין בקבורתה דתנן אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן מתה אין חייבין בקבורתה כי לא אמר נמי רמו נכסי קמי יתמי אלא האומר אם מת הוא אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו לאו כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל את עצמו על הציבור* :

הגה"ה

*מכאן פסק מהר"ם מי שנתפס ויש לו דיו משלו וצוה שלא לפדותו משל עצמו שפודין אותו בעל כרחו ועוד הביא ראיה מפרק קמא דקידושין (דף יח·) מפדין אותה בעל כרחה וכו' וע"ש · מרדכי :

יג [דף מח ע"ב] מתני' לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה מסרה האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשות האב מסרוה שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל : גמ' מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה דתנן הגיע זמן ולא נישאת אוכלת משלו ואוכלת בתרומה קמ"ל לעולם אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה כמשנה אחרונה דתנן וב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה : ת"ר הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או שהיתה לה חצר בדרך ונכנסה עמו ללון אע"פ שכתובתה בבית בעלה ומתה אביה יורשה מסרה האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל או שהיה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשם נישואין אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה בד"א לירושתה אבל לתרומה אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה :

יד [דף מט ע"א] מתני' האב אינו חייב במזונות בתו זה מדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אין יורשין אלא לאחר מיתת אביהם אף הבנות אין ניזונית אלא לאחר מיתת אביהם :

[דף מט ע"ב] גמ' א"ר אילעא אמר ר"ל משום רבי יוסי בר' חנינא באושא התקינו שיהא אדם זן בניו ובנותיו כשהם קטנים · הלכתא כוותיה או אין הילכתא כוותיה ת"ש דכי הוו אתו לקמיה דרב חסדא ה אמר כפו אסיתא בציבורא וליקום ולימא עורבא בעי בני והאי גברא לא בעי בני כי אתו לקמיה דרבא א"ל ניחא לך דליתזנן בניך מצדקה ולא אמרן אלא דלא אמיד אבל אמיד כייפינן ליה בעל כרחיה לא יהא אלא אחר כי הא דרבא אכפייה לר' נתן בר אמי ואפיק מיניה ד' מאות זוזי לצדקה *והני מילי בניו ובנותיו קטנים אבל קטני קטנים אע"ג דלא אמיד כייפינן ליה בעל כרחיה כדגרסינן בסוף אע"פ (דף סה·) דרש ר' שמלאי אפיתחא דבי נשיאה אף על פי שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו קטנים אבל זן את קטני קטנים ועד כמה עד בן שש ותנן נמי אם היתה מינקת פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה דשמעינן מינה דחייב לזון בניו ובנותיו כשהן קטני קטנים ואפילו יש להם נכסים שנפלו להם מבית אבי אמם פסק רבינו מאיר דחייב לזונם דכיון דתקנת חכמים היא זכו במזונותיהם אפי' יש להם להתפרנס משלהן דומיא דמזונות האשה מדכלל מזונות האשה דקתני ומוסיפין לה על מזונותיה בשביל הקטן אלמא דין אחד להם : טו [דף נ ע"א] ואמר רבי אילעא אמר ריש לקיש הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהם *ולית הלכתא כוותיה · אמר רבי אילעא באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות ירושלמי פעם ראשונה יכול לבזבז חומש ואח"כ חומש מן הריוח בכל שנה והני מילי מחיים אבל לאחר מיתה יכול לבזבז יותר מחומש : טז אמר ר' יצחק באושא התקינו שיהא אדם מגלגל עם בנו בתלמוד תורה א) עד שתים עשרה שנה ומכאן ואילך יורד עמו לחייו איני והאמר ליה רב לרבי שמואל בר שילת בציר מבר שית לא תקביל מכאן ואילך קביל וספי ליה כי תורא לא קשיא הא למקרא והא למשנה דאמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא בר עשר למשנה בר ב)תריסר לתעניתא ובתינוקת : יז אמר רבי יוסי בר חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות דשוויה רבנן כלוקח ראשון הילכך מוציא בלא דמים ומוציא לאו דווקא דכל ימי האשה הקרקע ביד הבעל ואוכל פירות והיא מוכרת הגוף מעכשיו והפירות לאחר מיתתה והבעל מוציא מיד הלוקח הגוף שמכרה לו מעכשיו וישאר אצלו *ואי איתנהו להנהו דמי דשקלה איתתיה מהדר להו ללוקח דגזל הוו כיון דהמכר לא הוה מכר ואם נמצאו מעות בידה אנו תולים שדמי מכר זה הן ולא מצי בעל למימר דילמא מציאה אשכחה : יח אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת וכי אפשר לו לאדם לעשות צדקה בכל עת רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אלעזר אומר זה הזן בניו ובנותיו קטנים רבי שמואל בר נחמני אומר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן · הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא ור"ח חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה לאחרים וחד אמר זה הכותב תורה נביאים כתובים ומשאילן לאחרים : יט זה מדרש [דף נ ע"ב] דרש רבי אלעזר בן עזריה וכו' יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא ויתיב רב המנונא וקאמר כשם שאין הבנים יורשין כתובת בנין דיכרין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע והאידנא תקנו רבנן למיזן אפילו ממטלטלי* : כ [דף נא ע"א] מתני' לא כתב כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד **כתב לה שדה זו שוה מנה תחת מאתים ולא כתב לה כל נכסי דאית לי אחראין לכתובתה חייב שהוא תנאי בית דין לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו ובכהנת אהדרינך למדינתך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד : כא [ד' נא ע"ב] גמ' אמר אבוה דשמואל אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה חיישינן שמא תחילתה באונס וסופה ברצון ופליגא דרבא דאמר רבא כל שתחילתה באונס ובסוף אומרת להם הניחו לו שאלמלא נזקק לה היא שוכרתו מותרת מ"ט יצר אלבשה תניא כוותיה דרבא והיא לא נתפסה אסורה הא נתפסה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפסה מותרת ו ואיזו זו כל שתחילתה באונס וסופה ברצון א"ר יהודה הני נשי דגנבי גנבי שריין לגברייהו דכל מאי דעבדין להו לגנבי מיראה עבדי להון אבל שבקינהו ואזלי מנפשייהו ודאי אסורי. ת"ר שבויי מלחמה הרי הן כשבויין גנובי לסטים אינן כשבויין : כב ובכהנת אהדרינך למדינתך אמר אביי אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט חייב לפדותה שאני קורא בה ובכהנת אהדרינך למדינתך [דף נב ע"א] ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו רבא אמר כל שאיסור שבייה גורם לה חייב לפדותה איסור דבר אחר גורם לה אינו חייב לפדותה והלכה כרבא : מתני' נשבית חייב לפדותה אמר הרי גיטה וכתובתה תפדה את עצמה אינו רשאי דכבר נתחייב בפרקונה בשביל פירות שאכל עד היום הזה לקתה חייב לרפאותה אמר הרי

הגה"ה

*פר"ת בדברים בעלמא אכפייה דאמר בפרק כל הבשר (דף קי:) כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין ב"ד נזהרין עליה והצדקה כתיב בה נתן תתן לו כי יברכך וגו' · ובירושלמי מפרש כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין ב"ד עונשין עליה משמע אם רוצים כופין והשתא לא קשה מהא דגרסי' בקידושין בירושלמי א"ר יוסי שלוחי הויין כל שמועתי ברירי לי כהדא שכופין את הבן לזון את האב ובפרק כל הבשר אייתוה לההוא גברא דלא מוקיר אבוה א"ל שבקוהו עיין פ"ק דקידושין · מרדכי :

הגה"ה

*(לכייפו רק בדברים) ומתנה לאחר שויא כמו מכר ולא גביא כתובתה ממטלטלי דמקבל מתנה דאורייתא אבל ממתנת ש"מ דרבנן גביא כתובה ומזונות מיהו אפילו אחין אם מכרו או שיתכרו מפקיע מידי שעבוד ואינה גובה מהם מיהו בנתנו מסתפק קצת · ר"י מהרי"ח : ומהר"מ פסק דהנותן מתנה לבנו או ליורשו כמתנת בריא לא הויא מתנה לאפקועי כתובה וראיה מהכא דהכותב כל נכסיו וכו' ופרש"י אפילו מעכשיו ולא מן הדין אלא מתקנת חכמים הוה וכו' סוף דבר מתנה שאדם נותן ליורשיו הרי היא כירושה בעלמא ע' בסוף פ' ג"פ · וה"ר שמואל בן רבינו ברוך פסק דמתנת ש"מ מפקיע מידי שעבוד כתובה ומזונות כמו מתנת בריא וראיותיו באורך במרדכי וע"ש : ועשה שורו אפותיקי ומכרו אין ב"ח גובה הימנו · מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו ניזונת מנכסיו נישאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו ואפי' מתה הבת דבעל בנכסי אשתו יורש הוי לגבי אלמנה · מהרי"ח :

הגה"ה

*אפילו אם נתן לה בעל קרקע דקי"ל דקנתה ואין הבעל אוכל פירות אם מכרה ומתה בעל מוציאו · פר"י מהרי"ח:

הגה"ה

*בין למזונות ולפרנסה ולבנין דיכרין · פר"י מהרי"ח והאבי"ה כתב במשפטי כתובה בשם רבינו משולם ורב אלפס דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה בר מפרנסתה דהיא כדקיימא דווקא במקרקעי וכן פסק הרמב"ם · מרדכי : **ואפשר דבעילתו הוי בעילת זנות משום דלא סמכא דעתה עד שיכתוב או עד שייחד לה מטלטלי כדאיתא בפ"ק (דף ז·) · מהרי"ח :

א) כד"א מד' שנים עד עשר שנה. ב) עי' בגמ'.

גיטה

הגהות הב"ח א בהגה"ה המתחיל ומיהו נכסים כו' והסכימו עמו חכמי לומברדיא וגדולי נרבונא וכו' ושלא יעריס לכלות הממון רק : ב ושמעתי שיש מנהג וכו' : ג דאין להוציא מיד האב מה שנשאר וכו' : ד אע"פ שכתובתה בבית אביה וכו' לא קנתה הבת אותה מתנה עד שיכנוס אותה וכן חתן : ה ת"ש דכי הוו אתו לקמיה דר' יהודה אמר להו יארוד ילדה ואבני מתא שדיא : כי הוו אתו לקמיה דר' חסדא אמר להו כפו ליה אסיתא וכו' וכי הוו אתו לקמיה דרבא : ו ואיזו זו שתחלתה כנ"ל ותיבת כל נמחק :

תפארת שמואל

(ג) אנוחי לא ננחינהו וכו' · שלא יהא לו במה להתפרנס אבל לא בעי למימר דלעולם ליניחינהו דא"כ מאי תחת פירות דקאמר הא אין לו פירות ע"כ[לשון התוס']ולא מצאני לבי להגיה דאפשר דה"פ לפי גירסא לא ניכלינהו מידי ולא ננחינהו לעולם אלא כשיצטרך לו וק"ל :

קרבן נתנאל

יקשה לר"ת דלקמן בריש אע"פ מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא דמיתון · ועוד דמוק קצת לר"ת דמה לו להזכיר מדידיה לדידיה ומדידה לדידיה הוה ליה למימר עד כאן לא קאמר ר' אלעזר אלא משום דלא נשאת אבל הכא דנשאת לא עד כאן לשונו · ורבינו לא הזכיר מקושיות אלו כלום ·

על כן לבי אומר לי שדברי תוספות הללו המה גליון תוס' · וכן נראה מסידור לשון תוספות ואותו המשיג עלה על דעתו לפרש מה שכתבו תוס' ולבתר הכי קאמר למאן דאמר זכה כו' אבל מדידה לדידיה אפילו רבי אלעזר מודה כו' אף ע"ג דאיכא תו אומדנא אחרינא וכו' ואי הוה שייך התם אומדנא אחרינא הוי אמרי · עכ"ל כפי' מהרש"א ועי"ז קבע דבריו וכפי פירושי שפירשתי בחדושי בכוונתו שתוספות מקשים אלו שתי קושיות בדרך מת"כ ע"ש · אבל יש לפרש כוונת תוס' ע"ד אחר דע"כ לא אמר ר"א התם אלא דהמוחזק דהוא יורש של בעל יש לו חד אומדנא להחזיק ממונא · אבל מדידה לדידיה אפילו ר"א מודה דהמוציא הוא הבעל יש לו עדיפות מאב שיש להמוציא ב' אומדנות משום קירוב דעת בשעת ארוסין ואת"ל דלא עשה משום קירוב דעת יש לנו לומר דמשום איתתוני בשעת נשואין · אבל אביה אין לו סברא' להחזיק מעותיו כ"א חד אומדנא · ועפ"ז אין מקום לקושית הגליון וכן היה לרבינו בהבנת תום' ומש"ה לא קשה ליה קושיות הגליון : [מ] הא אם לא פסק ע"מ לכנוס גובה אחיו אע"פ שלא גבה · והסוגי'

מקשין

ניטה וכתובתה תרפא את עצמה רשאי דרפואה כמזונות של כל יום ויום : **גמ'** ת"ר נשבית לאחר מיתת בעלה אין היורשין חייבין לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה אין היורשין חייבין לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו הלכך לית להו פירי דכי תקינו רבנן פירות לבעל תחת פרקונה הוא דתקון והאי כיון דלא מיחייבי בפרקונה לית להו פירי תדע דהא תנן אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ואינן חייבין בקבורתה אלמא כיון דמחייבי במזונותיה מעשה ידיה שלהן וכיון שאין יורשין כתובתה אין חייבין בקבורתה הכא נמי כיון דלא מיחייבי בפרקונה לית להו פירי וכן יבם נמי לא אכיל פירי ואינו חייב בפרקונה · [נ] ואית ספרים דגרסי ואין היבמין חייבין לפדותה וכן גורס רב אלפס· והא דיבם לא אכיל פירות היינו בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם אבל נכסים שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל אוכל יבם פירי נרבא דאמר לקמן ברים פרק הכותב (דף פג.) דידו עדיפא מידה כדמוכח בפרק החולץ (דף לט.) ומיהו לא מיחייב בפרקונה כל זמן שלא כנסה דלא קרינא ביה ואותבינך לי לאינתו : ת"ר נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אין פודה [דף נב ע"ב] רשב"ג אומר אין פודין השבויים יתר על כדי דמיהם מפני תיקון העולם · [ס] פסק רב אלפס ז"ל הלכה כרשב"ג משום דקתני סתמא דמתני' בגיטין (דף מה.) אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהם מפני תקון העולם ומשמע כל שבויין אפילו אשתו נמי והר"ר מאיר הלוי ז"ל פסק כתנא קמא [ע] דהלכה כרבים ומתני' דגיטין איירי בשאר שבויין אבל אשתו כגופו וכמו שאדם יכול לפדות עצמו בכל ממונו אשתו נמי כיון דחייב לפדותה בתנאי כתובה כמו שיש לה ממון דמי וכן מסתבר · ת"ר נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בכתובתה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה דברי רבי רשב"ג אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה ואם לאו אינו פודה · הא דקאמר רצה אינו פודה פירש רש"י אינו פודה כלל דלא תקינו לאשה אלא פדיון אחד [פ] וי"מ ביתר מכדי כתובה ומסתבר כפי' רש"י דמאי שנא פדיון שני מפדיון ראשון אם חייבוהו חכמים בפרקונה לעולם כי היכי דבפדיון ראשון א עבדי טפל חמור מן העיקר ה"ה בפדיון שני ופסק רב אלפס ז"ל הלכה כרבי ואע"ג דקי"ל הלכה כרבי מחבירו ורשב"ג אביו היה [צ] הכא מתני' דייקא כרבי דקתני סתם נשבית חייב לפדותה בכל מקום שנשבית אפי' ביותר מכתובתה [ק] והרמב"ם ז"ל כתב (פי"ד מהל' אישות הל' יט) אם נשבית פעם שנייה ורצה לגרשה הרי זה מגרשה ותפדה את עצמה בכתובתה : **כג לקתה** חייב ברפאותה · ת"ר אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ואם היתה צריכה רפואה הרי היא כמזונות רשב"ג אומר רפואה שיש לה קצבה תתרפא מכתובתה רפואה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות והלכתא כרשב"ג · אמר ר' יוחנן עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה לפי שבארץ ישראל היו רגילין להקיז דם תדיר ואין לה קצבה והויא כמזונות אבל רפואה שיש לה קצבה דמיא לפרקונה דאתי בבת אחת וכי היכי דאין היורשין חייבין בפרקונה הכי נמי לא מיחייבי בה · לכאורה דווקא ביתומין הוא דיש חילוק בין רפואה שיש לה קצבה לשאין לה קצבה מטעמא דפרישית דדמיא לפרקונה אבל בחיי הבעל לא ועוד מדלא מפליג אלא גבי אלמנה אבל בירושלמי משמע דה"ה בחיי הבעל דגרסינן בפרק מי שמת (הלכה ו) קרובתיה דר"ש בר אבא חששא עינא אתת גבי ר' יוחנן אמר לה אי קילא הוא אסיא מפורניך ואי לא בעליך יהיב לך אלמא אפילו בחיי הבעל רפואה שיש לה קצבה מתרפאת מכתובתה ותו גרס התם בעלה בעי הן דקילין והיא בעיא הן דלא קילין למאן שומעין לאו לבעלה אתמהה כלומר ודאי לבעלה שומעין לקילוץ כדי שתתרפא מכתובתה · ויראה לי כיון דלכאורה לפום גמרא דידן לגבי בעל אין חילוק בין יש קצבה לאין קצבה וכן מסתבר מפרשי' גמרא דבני מערבא ואי לא בעליך יהיב לך ב [ר] פירוש מן בעליך יהבי ליך כי היכי דלא ליפלוג אגמרא דידן וכן דרך תנא ירושלמי בקיצור לשון : קריביה דר' יוחנן הוה ליה איתת אבא דהות צריכה רפואה כל יומא אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו זילו וקוצו מידי לרופא דהויא רפואה שיש לה קצבה אמר רבי יוחנן עשינו עצמינו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר מבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני : **כד מתני'** לא כתב בנין דיכרין דיהוון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון חייב מפני שהוא תנאי ב"ד בנן נוקבן דיהוון ליכי מינאי יהון יתבין בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתנסבן לגוברין חייב מפני שהוא תנאי ב"ד : **גמ'** אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מפני מה תקנו כתובת בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרווייהו עד עישור נכסים ואימא דאב לירות דבעל לא לירות א"כ אב נמי מימנע ולא כתיב ואימא היכי דכתיב אב לירות היכא דלא כתיב לא לירות לא פלוג רבנן בת בין הבנים נמי תירות כנחלה שויה רבנן בת בין הבנות תירות לא פלוג רבנן תיגבי ממטלטלי ככתיבה שוייה רבנן תיטרוף ממשעבדי יירתון תנן ואימא אע"ג דליכא מותר דינר במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תיקון רבנן · רב מתתיה גאון ז"ל היה אומר שאין דנין כתובת בנין דיכרין בזמן הזה כיון שאין הטעם אלא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועכשיו נהגו ליתן יותר ויותר וכן כתב בעל העיטור ז"ל תשובה לרב חנינא ברבי יהודה ז"ל היום כמה שנים בטלה כתובת בנין דיכרין מישיבתינו ולמה בטלה לפי שצריך לדקדק בנכסים שיש להם אחריות בראוי ובמוחזק ובמותר דינר ואם אומרים יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו מותר דינר אין שומעין להן וצריך שומת בבית דין וחקירת זקנים שלא להוסיף על הדמים ועוד דעיקר דתקנתא כדי שיקפוץ ויתן ג לה והיום הנואי שיתן לבנו כבתו [ש] וכמה הולך הדבר לגדות כל מי שירבה במתנת בתו (וכמה עד) והיום הזה כמה שנים שאין ישיבתינו דנה בכתובת בנין דיכרין ומר בר רב דוסא אמר לא חזינן רבוותא דהוו מקמן דדייני כתובת בנין דיכרין ומפני נפישתא לא דייני לה בתרתי מתיבתא וכיון דעברי להו כמה שנין ד אנן לא דיינינן אלא דמר רב האי גאון אמר היכי מבטלי רבנן כתובת בנין דיכרין ומר בר רב שמואל אמר הרבה חכמים נהגו כן לבטל כתובת בנין דיכרין בזמן הזה ואפילו למ"ד לא בטלה [ת] הני מילי במקרקעי ולא במטלטלי · ורבינו מאיר כתב דנראה לו כדברי רב האי [א] וכן אומר ריצב"א בכתובת בנין דיכרין דגביא אף במטלטלי בזמן הזה כיון דתקינו דכתובה גביא ממטלטלי ה"ה כתובת בנין דיכרין דתנאי כתובה ככתובה · וה"ר מאיר הלוי ז"ל וה"ר יונה ז"ל כתבו דודאי כתובת בנין דיכרין נהגו האידנא דאין לעקור תקנת חכמים אבל כיון שמרבין ליתן לבנות נעמיד התקנה בחזקת מעיקרא ממקרקעי ולא ממטלטלי ולענין מה שתקנו הגאונים דכתובה גביא ממטלטלי נאמר דלענין זה לא יעשו כתובת בנין דיכרין ככתובה וכן עיקר : [דף נג ע"א] אמר רבא פשיטא לי מוכרת כתובתה בין לבעלה בין לאחרים יש לה כתובת בנין דיכרין מ"ט זוזי אנסוה · מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דיכרין מ"ט אחולי אחילתא ומוחלת כתובתה אע"ג דקי"ל דאסור לשהות עמה בלא כתובה מ"מ מחילתה מחילה ואי מיית לאלתר או ששה עמה באיסור אין לה כתובת בנין דיכרין או אם כתב לה מאתים יורשיה נוטלין מאתים ולא כתובה הראשונה יתיב רבין בר חיננא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משמיה דר' אלעזר מחלה כתובתה לבעלה אין לה מזונות א"ל אי לאו דאמרת משמיה דגברא רבה הוה אמינא לך משיב רעה תחת טובה וגו' · ראיתי מפרשים אין לה מזונות אפילו מן הבעל והא ליתא כלל דמזונות אשתו אינם כתנאי כתובה אלא למ"ד דאורייתא ולמ"ד דרבנן תיקנו לה מעשה ידיה תחת מזונות ואם נוטל מעשה ידיה צריך לזונה אבל מזונותיה מן היורשין הוי כתנאי כתובה : **כה אמר** ר"ל ארוסה שמתה אין לה כתובה פי' אין הארוס חייב לקוברה תחת כתובתה שיורש ממנה כי חכמים תקנו שיקבור האיש את אשתו תחת נדוניא שהכניסה לו ולא תחת כתובתה וארוסה אביה יורש נדונייתה · א"ר הושעיא מ"ט שאין אני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי : **כו** [דף נג ע"ב] **בנן** נוקבן דתיהווין ליכי מינאי אינון וכו' רב תני עד דתילקחן לוי תני עד דתיבגרן בגרה ולא אינסיב או אינסיב ולא בגרה כ"ע ל"פ דלית לה כ"פ בארוסה רב סבר לית לה ולוי סבר אית לה עד דתיבגרן או עד דימטי זימנהון להתנסבא כתנאי עד מתי הבת ניזונת עד שתתארס משום רבי אלעזר אמרו עד שתיבגר [ב] והילכתא כרב דקאי לה כת"ק · א"ל רב חסדא לרב יוסף מי שמיע לך מיניה דרב יהודה ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות א"ל מישמע לא שמיע לי מסברא לית לה כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל א"ל אי מישמע לא שמיע לך מסברא אית לה דכיון דלא קיס ליה בגווה לא שדי איניש זוזי בכדי · ואיכא לישנא אחרינא איפכא זו היא גירסת רש"י ומפרש לה ביתומה ארוסה אם ניזונת מן האחין ולא שמיע ליה פלוגתא דהנך אמוראי אי נמי שמיע ליה ומבעיא ליה הילכתא כמאן וקי"ל כלישנא בתרא דאמר מסברא לית לה והיינו כרב ורב אלפס גרס א"ל מישמע לא שמיע לי מסברא אית לה דכיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל א"ל אי משמע לא שמיע לך מסברא לית לה דלא שדי איניש זוזי בכדי (א) לישנא אחרינא איפכא [ג] ומפרש לה במארס יתומה הניזונת מן האחין ומשום דידע ארוס דאחר שנתארסה אינה ניזונת מן האחין דקי"ל כרב מספקא ליה אי אירסה אדעתא דהכי שיזונה או לא ופסק הלכה כלישנא בתרא דאית לה ופרש"י עיקר דלאידך פירושא [ד] הוה ליה לפרושי ארוסה יתומה יש לה מן הארוס או לא : **כז בעו** מיניה מרב ששת [ה] ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות א"ר ששת תניתוה אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אביה ושומרת יבם בבית אביה יש לה מזונות ר' יהודה אומר עודה בבית אביה יש לה מזונות אינה בבית אביה אין לה מזונות ר' יהודה היינו ת"ק אלא לאו ממאנת איכא ביניייהו דת"ק סבר אית לה ור' יהודה סבר לית לה והלכתא כתנא קמא : **כח איבעיא** להו בת יבמה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון לית לה דלא קרינא ביה בנן נוקבן דתיהוון ליכי מינאי ומיירי דאית ליה נכסי לראשון או דילמא כיון דאי לית ליה נכסי לראשון תקנו רבנן משני ואית לה דלגבי תנאי כתובה ה"ל כאילו לית ליה נכסי לראשון אבל יבמה גופה לא קמיבעיא ליה דפשיטא דאית לה דקרינא ביה שפיר כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי כיון שכנסה אחיו להקים לו שם תיקו וכן בת שניה עלתה בתיקו [דף נד ע"א] וכן בעיא דבת ארוסה וכן בת אנוסה וה"ה דבאנוסה גופיה מלי למיבעי וכיון דעלו בתיקו לית להו דכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע והנ"מ לאחר מיתה אבל בחיי האב חייב לזונן בתקנת אושא עד שש שנים והראב"ד ז"ל פירש בת ארוסה שנשאת ומיבעי ליה כיון שנולדה קודם שנכתבה הכתובה והאי פירושא ניחא טפי דאילו לא נשאת (ב) כיון דהיא עצמה לית לה אף בתה לית לה : **כט מתני'** את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי חייב שהוא תנאי ב"ד : **גמ'** תני רב יוסף בביתי ולא בבית עקתי שאם היה בית קטן מהכיל אלמנה והיתומים ובחיי אביהן היו יורשין שוכרין בתים ועתה רוצים לחזור לביתם או שהיה בעלה שוכר בית ובניו היו דרים בביתו וכשמת אין היורשין חייבין לשכור לה בית שלא התנה אלא שתהא יושבת בביתו והבית קטן מהכילם תצא האלמנה מן הבית אבל מזוני אית

 א עבדי טפל חמור מן העיקר · נ"ב כלומר תנאי כתובה יתר על הכתובה : ב פירוש מן בעליך · נ"ב כלומר אלמנה שות וכי קאמר בעליך יהיב לך מנכסי בעליך קאמר : ג שיקפוץ ויתן לבתו כבנו והיום כו' : ד דעברו להו כמה שנים ולא דיינינן לה אנן נמי לא דיינינן :

קרבן נתנאל

מקשין כסגנון אחר וז"ל משמע הא אם כנס גובה אחיו · וחדא מתרווייהו נקטי : [נ] **ואית** ספרים דגרסינן ואין היבמין חייבין לפדותה · ר"ל בברייתא דלעיל ת"ר נשבית אחר מיתת הבעל אין היבמין חייבין לפדותה ולא עוד כו' : [ס] **פסק** רב אלפס ז"ל הלכה כרשב"ג משום דקתני סתמא דמתני' בגיטין אין פודין את השבויים · ויש לתמוה א"כ הא דאבעיא להו התם אי טעמא דמתני' משום דוחקא דציבורא או משום דלא לגרבו ולייתי טפי תפשוט דטעמא הוא משום דלא לגרבו ולייתי טפי מדקתני סתמא דמתני' אין פודין השבויין משמע כל שבויין אפילו אשתו נמי ואי טעמא משום דוחקא דציבורא אמאי · ומצאתי תירוץ לזה בהר"ן וז"ל כמו דחיישינן לדוחקא דציבורא ה"נ איכא למיחש לדוחקא דבעל שלא נחייבו בתקנת חכמים לפדותה יותר מכדי דמיה : [ע] **דהלכה** כרבים · דבברייתא קמייתא לא היו נוקטים דברי רבי · וכן הוא גי' הרי"ף וכפי פירושו של הר"ן ודלא כמ"ש בעל לחם משנה פי"ד דאישות ועיין בסמוך מה שאכתוב עוד מזה : [פ] **וי"מ** ביתר מכדי כתובה ומסתבר כפרש"י דמאי שנא . וה"ה לסיים מפרשים הא דקתני בברייתא ראשונה רצה פודה רצה אינו פודה היינו יתר מכדי דמיה וכ"פ ר"ח בתוס' ד"ה רצה ולא נאד רבינו מפי' זה מכח קושיות הרשב"א דאם כן לרבנן נמי תקשה פרקין אפרקין אע"ג דכדי דמיה יותר על כתובתה · ובזה סייעין למה שכתבתי דבברייתא קמייתא ת"ק לאו רבי הוא · ובאידך ת"ק דרשב"ג רבי הוא ותמ"ה לא קשה רבנן אדרבנן וק"ל : [צ] **הכא** מתני' דייקא כרבי דקתני סתם ניטבית חייב לפדותה · וה"ה דהמ"ל כמ"ש הר"ן . דבהא קי"ל כרבי דת"ק דברייתא דלעיל קאי כוותיה ואע"ג דלא קי"ל כוותיה ליותר מכדי דמיה היינו משום דסתם מתני' דהשולח דלא כוותיה אבל ביותר מכדי כתובתה נקטינן כוותיה וכדרבי : [ק] **והרמב"ם** ז"ל כתב בפרק י"ד מהל' אישות · והוא דעת שליטים הא דקתני רצה פודה ואפילו יותר מכדי דמיה רצה אינו פודה אלא מגרשה ונותן לה כתובתה אבל בפעם ראשון על כרחיה פודה אותה ואינו רשאי לגרשה וכן פי' בדרישה דלא כב"י סי' ע"ח ע"ש : [ר] **פירוש** מן בעליך · ומה שאמר בעלה בעי הן דקילין פירוש יורשי בעלה : [ש] **ה"ג** וכמה הולך הדבר לגדות כל מי שירבה במתנת בתו והיום הזה כמה שנים . וכ"ה במרדכי . כלומר ולואי היה אז לחכמי הדור לעשות תקנה על זה בחרם ונידוי שלא להרבות לבתו מוסר הרבה להעביר נחלה וכי בשביל שהוא זכר יפסיד : [ת] **הני** מילי במקרקעי ולא במטלטלין · ע"כ לשון בעל העיטור : [א] **וכן** אומר ריצב"א בכתובות בנין דכרין דגביא אף במטלטלין · זה שאמר רבינו לעיל וכן אומר ריצב"א אעיקרא דדינא קאי שס"ל כפסק רב האי גאון שלא לבטל תקנת חכמים אבל עדיפא מיניה ס"ל אפילו במטלטלין · אבל רב האי ורבינו מאיר ס"ל שאינו נוהג אף בזמן הזה כתובת בנין דכרין כי אם במקרקע דהא מגד הדין בזמן הזה ראוי שלא לנהוג כתובת בנין דכרין אפילו מקרקעי אלא שאין כח לנו לבטל תקנת חכמים אף שבטל הטעם צריך מנין אחר א"כ הבו דלא לוסיף עליה : [ב] **והלכתא** כרב דקאי לה כת"ק · וא"ת בסמוך ת"ק ור"י תרווייהו ס"ל אלמנה בבית אביה מן האירוסין יש לה מזונות וי"ל דהרי"ף פירש לסך ברייתא באלמנה מן הנישואין בחיי אביה והיינו בבית אביה וכמו שפירש רבינו תם בתוספות ד"ה אלמנה בבית אביה וכך פירש הר"ן ע"ש · איברא על רבינו קשה קצת אי ס"ל פירוש ר"ת עיקר ה"ל לפרש ולא לסתום ועוד שהוא נושא כליס של תוספות והם דחו פירושו בשתי ידים · ולכאורה אמרתי שרבינו פסק כרב ולא מטעמי דהרי"ף אלא מפני שרבינו ס"ל עיקר גי' רש"י ופירושו דא"ל רב חסדא לרב יוסף ובלישנא בתרא ס"ל רב חסדא כרב · אבל אחר העיון אמרתי טוב מזה דרבינו מסכים עם פרש"י אלא שס"ל דעיקר טעמיה דרב כרב חסדא בלישנא בתרא כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל ופרש"י דמאי שמא תקון רבנן מזונות לבת מנכסי אביה כי היכי דלא תיתזיל על הפתחים הכא ליכא למיחש להכי דכי חזי ארוס דמתזלא זיין לה מדידיה ואע"פ שאין חייב לזונה דכיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל עכ"ל · הנה מלד הדין ס"ל דאין חייב לזונה אלא שסמכו חכמים על זה בעודו בחייתו זיין לה ארוס מרוחו הנדיבה · אבל לאחר מותו כיון שאין חיוב ב"ד לזונה לא איכפת ליורשים בזילותא וכי היכי דלא תיתזיל על הפתחים תקנו לה חכמים מזונות מן האחים ובברייתא קתני אלמנה בבית אביה שהוא לאחר מיתת הארוס לכך יש לה מזונות : [ג] **ומפרש** לה במארס יתומה הניזונת מן האחין · פי' זה הוא לפי גרסת רבינו וסמ"ג והרב המגיד בספרי הרי"ף · אבל שלפנינו זה לשונו וקא פסקי רבנן כהך לישנא בתרא והני מילי לאחר שנים עשר חדש · ופי' הר"ן בזה בארוסה שנתארמלה עסקינן וכגון שכתב לה הארוס כתובה והגיע זמן בחיי הבעל וקא מבעיא ליה אם יש לה מזונות מיורשי ארוס או לא ואסיקנא דיש לה ע"ש ואיך שיהיה תמה אני מאד בזה על רבינו והטור והאחרונים שכתבו אומר זה בשכתב לה הארוס כתובה והגיע זמן בחיי הבעל אי יש לה מזונות מיורשי ארוס או לא וצ"ע : [ד] **הוה** ליה לפרושי ארוסה יתומה יש לה מן הארוס או לא · משום דכולהו איבך איבעיא ממאנת בת יבמה ובת ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות היינו מן האחין ואי רב חסדא מבעיא ליה לרב יוסף ארוסה יש לה מזונות או אין לה היינו מן הארוס ה"ל להש"ס לפרושי : [ה] **ממאנת** יש לה מזונות או אין לה מזונות

תפארת שמואל

(א) **לישנא** אחרינא איפכא ומפרש לה וכו' · אף שהרי"ף לא פי' כן אלא מוכח מדבריו מאחר שהוא מהפך הגירסא וא"כ לישנא בתרא עומד במסקנא דיש לה והכי הלכתא כלישנא בתרא וא"כ קשה אדלעיל דפסק כרב אע"כ צריך אתה לפרש כך וק"ל אבל לפרש"י ללישנא בתרא לית לה והיינו כרב ודו"ק ובמקצת ספרי הרי"ף מסיק להדיא ופסקו רבנן כלישנא בתרא וה"מ לאחר י"ב חודש ע"כ ובריי"ף דפוס אמשטרדם איתא להדיא מאחר דלא מתבניא מאחרים זילא להו מילתא א"כ נאמר פירושו להדיא אבל נראה שבהרב אלפסי שהיה לפני הרא"ש לא כתוב אלא כמו שהביא כאן וכדפרישית וכל מה שניתוסף ·י אח"כ הוא שניתוסף פירושו מבחוץ וכ"כ הר"ן שיש שלא גרס וכו' ע"ש : (ב) **כיון** דהיא עצמה לית לה אף בתה ליה לה · ואם תקשה [הא שניה] אין לה כתובה ותוספת ואפ"ה קמבעיא ליה בבת שאני התם מה שאין לשניה משום קנסא הוא ובת לאו בת קנסא היא דהיא לא חטאה אבל ארוסה דמכח דינא הוא א"כ לא עדיף בת מדידה וק"ל וכן בתלמוד הזכיר נמי טעמא דבת שניה וכמ"ש :

לית לה וה"ה נמי אם אין הנכסים מספיקין לזונה והיא רוצה לשבת בבית בעלה בלא מזונות ובלא תביעת כתובה תשב דאין המזונות והדירה תלויין זה בזה· מר בר אשי אמר אף מזונות לית לה ולית הלכתא כמר בר רב אשי· גרסינן לקמן בפרק הנושא (דף קג.) ת"ר משתמשת במדור שנשתמשה בו בחיי בעלה בעבדים ובשפחות שנשתמשה בהן בחיי בעלה בכרים ובכסתות שנשתמשה בהן בחיי בעלה.וגרסינן התם מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ולא עוד אלא אפילו היא אומרת הניחו לי ואני אבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שיפלה מהו תיקו הלכך לא תספן וכ"ש שאין היורשין חייבין לשכור לה בית. וכן מוכח שמעתין דכשהבית נר מוליאין אותה ואין שוכרין לה בית דירה דאי חייבין לשכור לה דירה פשיטא דמזונות אית לה והיאך קאמר מר בר רב אשי דלית לה מזונות. ובירושלמי משמע שחייבין לשכור לה בית דגרס ר' זעירא שלח שאלה לרב נחמן בר יצחק ולר' אבימי בר פפא לא היה שם בית מאי א"ל היורשין שוכרין לה בית מכאן ואילך היא אומרת קרקע והם אומרים מעות הדין עם היתומים כהדא חדא איתתא הות פורנא כ' דינרים והות תמן חד בית טב עשרה דינרין אתא עובדא קמיה דר"ח ואמר א אי יהבין לה ביתא יהבין לה עשרה דינרין ב א"ל ר' מנא מכיון דלית ביתא אלא בי' דינרין כמאן דלית לה פורנא אלא בעשרה דינרין [ו] מכאן ואילך היא אומרת קרקע והיתומים מעות הדין עם היתומים ע"כ הירושלמי· וזה פירושו לא היה שם בית ראוי לדירת אלמנה והיתומים מהו א"ל היורשין שוכרין לה בית ואם היא אומרת קרקע פירוש בבית בעלי אני רוצה לדור והם אומרים מעות פי' נשכור לך בית למדור ונדור בבתינו הדין עם היורשין לפי שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא לדירה בעלמא הלכך יכולין לשכור לה בית אחר וידורו הם בביתם. והא דאמרינן משתמשת במדור שנשתמשה בו בחיי בעלה היינו כשיש לכולם דירה והם רוצים ליתן דירה פחותה מבית בעלה· כהדא חדא איתתא וכו' [ז] שהיתה כתובתה עשרים דינרין ולא היה ליתומים קרקע אלא בית שוה י' דינרין ואמר ר' חנינא שיתנו לה הבית או עשרים דינרים ואמר ר' מנא שלא תטול הקרקע אלא שיתנו לה דמיו שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא שעבוד בעלמא יש לה עליו הכא נמי כיון שאין לה בגוף הבית כלום אלא שעבוד דירה יסלקוה במעות וישכירו לה בית אחר. וי"מ גמרא דידן כמו הירושלמי בביתי ולא בבית עקתי כגון שהבית נר מהכיל כולם ישכירו לה בית אחר ואינה יכולה לומר אדור בבית בעלי ואתם השכרו לכם בית. והא דקאמר מר בר רב אשי אף מזוני לית לה פי' אין לה מזונות משלם אלא לפי ברכת הבית ורב יוסף סבר דמזוני משלם אית לה ולא דמי להא דאמרינן לקמן (דף קג.) יכולין היורשין לומר אם את אצלינו אית לך מזונות אין את אצלינו אין לך מזונות ואסיקנא דכשאינה אצלם דיהבו לה לפי ברכת הבית דהתם היורשין רוצים לזונה אצלם והיא רוצה לצאת אבל הכא שהיורשין מוציאין אותה נותנין לה מזונות משלם ומדור אלמנה שנפל אין חייבין לבנותו אלא שוכרין לה בית וגם אין מניחין לה לבנותו ולא לספן [ח] כי הפסד יותר לשכור לה בית: **ל אמר** רב יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות ודוקא בב"ד אבל שלא בב"ד יש לה מזונות [ט] ומשעת תביעה איבדה מזונותיה אפילו לא פרעו לה כדאיתא בגיטין פ' השולח (דף לה.) ירושלמי ובלבד מן השופי אבל מן האונס לא כהדא ארמלתא דרבי אבהו רימו בה ואמרו לה בר כהן בעי לך תבעת פורנא ואבדה מזונות· מן דאהידעון מיליא עלון עובדא קמיה דרב אסי חזר לה מזונות פי' רימו בה ואמרו אדם גדול רוצה לישא אותך וכשידע רב אסי שרימו בה החזירה למזונותיה. וכן נמי אם לא רצו לזונה ומחמת זה תבעה כתובתה אין זה מן השופי ואית לה מזונות· רב אלפס ז"ל לא הביא הגמרא א"ר נחמן אמר שמואל תבעוה לינשא ונתפייסה אין לה מזונות הא לא נתפייסה יש לה מזונות אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל מחמת פלוני בעלי יש לה מזונות מחמת בני אדם שאינם מהוגנים לי אין לה. אמר רב חסדא זינתה אין לה מזונות רב יוסף אמר כחלה ופרכסה אין לה מזונות ולית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דא"ר יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה וכו' וסבירא לרב אלפס הא דקאמר לית הילכתא ככל הני שמעתתא קאי אכל הני דאמר לעיל הלכך לא הביא אלא הך מימרא דהתובעת כתובתה והתוס' כתבו הא דקאמר לית הילכתא ככל הני שמעתתא לא קאי אלא אמילתייהו דרב חסדא ורב יוסף דאי קאי אכולהו קשה דשמואל אדשמואל וכה"ג אשכחן [י] בפרק במה מדליקין (דף כד.) דקאמר לית הילכתא ככל הני שמעתתא ולא קאי אכל הנך דלעיל ונראה לי כדברי רב אלפס ז"ל ולא קשה מידי דשמואל אדשמואל דודאי שמואל אית ליה תבעוה לינשא ונתפייסה או תובעת כתובתה אין לה מזונות והש"ס סבר כוותיה בחדא ולא באידך: הגיא מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי בין בב"ד בין שלא בב"ד אין לה מזונות: **לא מתני'** כך היו אנשי ירושלים כותבין ואנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים ואנשי יהודה היו כותבין עד שירצו היורשין ליתן לה כתובתה לפיכך אם רצו היורשין נותנין לה כתובה ופוטרין אותה: **גמ'** איתמר רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל *בבל וכל פרודהא נהוג כרב נהרדעא וכל פרודהא נהוג כשמואל ועד היכא נהרדעא עד היכא דסגיא קבא דנהרדעא. פסק ר"ת במקום שיש מנהג ידוע יש לילך אחר המנהג ובמקום שאין מנהג ידוע יעשו כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני והא דבעי עד היכא נהרדעא לאו משום דבשאר כל המקומות יש לעשות כרב דהילכתא כוותיה [כ] אלא נוהגין היו כרב בשאר מקומות וקא בעי עד היכן נהרדעא לידע באיזה מקום נהגו כרב ובאיזה מקום נהגו כשמואל וכן פסק רב אלפס.

הגה"ה

*פסק מהר"ם על אלמנה שמת חמיה קודם בעלה דאין לה לגבות כתובתה מנכסי חמיה מחלק ירושת בעלה דכיון דחמיה הניח אלמנה וקי"ל כאנשי גליל הוו להו כל נכסי חמיה ראוי לגבי בעלה ואינה נוטלת בראוי ואפילו איכא השתא נכסי טפי מכתובת חמותה· מרדכי:

[ל] ומר רב משה גאון ז"ל הביא מהא דתנן לקמן (דף נה:) אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ואיבעיא לן ניזונת מנכסי יתומים תנן כאנשי גליל או הניזונת כאנשי יהודה ואסיקנא דניזונת תנן כאנשי גליל ולאו ראיה היא כי התוס' פירשו דלא קא מיבעי היכי תנן במתני' לענין פסק הלכה דהא פלוגתא דרב ושמואל היא ואפילו אי הוה מחלוקת ואח"כ סתם אפשר דהוי הלכתא כחד מהנך אמוראי דבמקום דאיכא פלוגתא דאמוראי לא אזלינן בתר מחלוקת ואח"כ סתם ועוד היכי בעי למיפשט ממילתיה דשמואל הא שמואל פסק כאנשי גליל הכא ומאי ראיה מייתי מדברי שמואל ועוד היכי מצי למיפשט ממילתיה דשמואל דהניזונת תנן וכאנשי יהודה הא איהו קאמר הכא איפכא [ל]אלא לענין דינא קא בעי ניזונת תנן וכאנשי גליל שתהא ניזונת בעל כרחם של יתומים הלכך מעשה ידיה שלהן אבל לאנשי יהודה שניזונת מדעתן ויכולין לסלקה אין מעשה ידיה שלהן או הניזונת תנן וכאנשי יהודה דאפילו לאנשי יהודה כל זמן שניזונת מיהא מעשה ידיה שלהן. ועוד הביא ראיה מקריביה דרבי יוחנן דקריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא [מ] דהות מפסדא מזוני אתו לקמיה דרבי יוחנן ואמר להו זילו ואמרו לאבוכון דנייחד לה ארעא למזוני ואי סלקא דעתיך דס"ל לרבי יוחנן כאנשי יהודה למה ליה לייחד ארעא ליתבו לה כתובתה וליפטרה אלא שמע מינה כאנשי גליל סבירא ליה. ונראה לי דלאו ראיה היא כל כך דשמא היתה כתובתה מרובה ויותר היו חפצים שתהיה ניזונת ויתפרנסו כולם מן הנכסים. ועוד הביא ראיה מהשוא דשילהי יש נוחלין (דף קלט.) דשלח רבין באגרתיה מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו ניזונת מנכסיו נישאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו מתה הבת א"ר יהודה בן אחותו של רבי יוסי בר חנינא על ידי היה מעשה [נ] ואמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו גם זו אינה ראיה [ס] מטעמא דפרישית. [ע] ובתוספתא תניא כל הארצות כותבין כאנשי ירושלים ובירושלמי גרסינן קסרין כיהודה ושאר כל המקומות כירושלים וכן משמע [פ] מהא א] דתנן האשה שאמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה גובה כתובתה וכן כתב רב שרירא גאון ז"ל דבמקום שאין מנהג יש לעשות כאנשי ירושלים וכשמואל: **לב איתמר** אלמנה רב אמר שמין מה שעליה שמואל אמר אין שמין מה שעליה אמר רבא א"ר נחמן אע"ג דתנן במתני' כוותיה דשמואל הילכתא כוותיה דרב דתנן אחד המקדיש את נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו לא בכסות אשתו *ולא בכסות בניו ולא בצבועין שצבע לשמן ולא בסנדלים חדשים ולא בכלים חדשים שלקחן לשמן. אמר ליה רבא לרב נחמן וכי מאחר דתנן מתני' כוותיה דשמואל אמאי הלכתא כוותיה דרב אמר ליה לכאורה מתניתין כוותיה דשמואל רהיטא וכי מעיינת בה הלכתא כוותיה דרב מאי טעמא כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למשקל ומיפק לא אקני לה וכן הילכתא רב כהנא מתני וכן בלקיש ומתנת בה סימנא יהמא וארמלתא שלח ופוק· שמעינן מהא מאן דמגרש לאיתתיה מדעתיה דנפשיה אין שמין מה שעליה דלאו איהי קא בעיא למיפק אלא איהו קא מפיק לה· לקיט הוא עני המלקט בביתו של בעל הבית ואוכל פתו של עצמו ומסייע לבעל הבית במלאכתו ובעל הבית מהנהו לפעמים במאכל ובמשתה ופעמים נותן לו מלבוש אבל אין לו שכר קצוב ואם יצא מעצמו מפשיט בגדיו מעליו אבל שכיר שנשכר אצל בעה"ב לזמן ידוע וקנה לו בגדים אם יצא תוך זמנו כההיא דאמרינן (ב"מ דף עז.) פועל חוזר ואפי' בחצי היום אדעתא דהכי לא יהיב ליה אבל אם יצא בזמנו כיון דידע בעה"ב דאורחיה דשכיר למיפק בזמניה איבעי ליה לאתנויי ומדיהיב ליה בהתם גמר ומקני ליה ולהכי נקט לקיט ולא נקיט שכיר כי ההיא דלקמן (דף נז:) לקיט כהן לישראל לא ליכול ובגדי אלמנה וגרושה אין חילוק בין בגדי חול לבגדי שבת ולא דמי להההיא דאמרינן בפ"ק דב"ק (דף יא:) האחין שחלקו מה שעליהן שמין ומה שעל נשיהם ובניהם אין שמין וקאמר עלה בירושלמי דבגדי שבת שמין דהתם איכא טעמא למילתא דאחין מקני להו בגדי חול דנגאי הוא שיפשיטו בגדיהם מעליהם כדי לשום מה שאין כן בבגדי שבת אבל הכא (בגרושה) אקנויי אקני לה כל מה שקנה ולבש לשמה ובאלמנה [וגרושה] אדעתיה למיפק לא אקני מידי: **לג ההוא** דאמר נדוניא לברת זל נדוניא אמר רב אידי בר אבין פורנא ליתמי וה"ה נמי אם הוקרה ההפסד ליתומים ובספרים כתוב ארבע מאה זוזי נדוניא לברת ואותה גירסא נראה לי עיקר דאם לא הוזכר סכום המעות מה חידוש הוא זה דפורנא ליתמי אבל עתה שהזכיר סכום מעות שהיתה הנדוניא שוה באותה שעה השתא הוי חידוש אע"פ שהזכיר סכום מעות הריוח ליתומים כי לא היה דעתו אלא שיתנו לה הנדוניא ההוא דאמר להו [דף נד ע"ב] ד' מאות זוזי מן חמרא לברת אייקר חמרא א"ר יוסף רווחא ליתמי כתב הראב"ד ז"ל [צ] דווקא דאמר מדמי חמרא [ק] אבל אמר מחמרא רווחא לברתא כדאיתא בפ' התקבל (דף סו.) ולא דמיא כלל להך דהכא דהתם לא קאמר אלא לענין אם קנה אם לא קנה דר' אבא סבר לא קנה משום דחמרא לא אמר דמי חמרא לא אמר מחמרא קאמר [ר] ומסיק דמחמרא ליפות כחו קאמר וקנה אבל הכא לא שנא: **לד קריביה** דר' יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה קמפסדא מזוני אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו זילו ואמרו לאבוכון דנייחד לה ארעא למזוני אתו לקמיה דר"ל אמר להו כ"ש שריבה מזונות וכו' א"ר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אמר למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצץ לה מזונות: **הדרן עלך נערה שנתפתתה**

פרק חמישי

א אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה* · שאלו את רבינו אליהו ז"ל היאך יכול האדם לשעבד לו עצמו על מאה מנה כיון שאין לו עכשיו וגם אינו מחוייב בכן בשלמא כשהוא מחוייב ממון יכול לשעבד לו הואיל וגופו מחוייב דאע"ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם משעבד הוא דבר שלא בא לעולם הואיל וכתב דהכא עתיד למיקני כדאמרי' בפ' מי שמת (דף קנז׳) דאקני קנה ומכר משתעבד וגם אם היו לו נכסים היה יכול לשעבד לחוב זה שחייב לאח"כ אבל זה שאין לו נכסים וגם אין משעבד עצמו לחוב זה שיתחייב מיד אלא לכשתתאלמן או תתגרש ומתני' דהכא איכא לאוקומי בדאית ליה אבל קשה על המנהג שלנו דנהגו לשעבד עצמו בכתובה גדולה אע"פ שאין לו כלום והשיב דמצינו כענין זה בפ' השוכר את הפועלים (דף לד.) מתנה שומר חנם להיות כשואל ופריך במאי ומשני כשקנו מידו ומשמע דאיירי בכל ענין אפי' אין לו נכסים עכשיו וגם אינו חייב לו כלום עד שיבא האונס ומשעבד עצמו לכשיתחייב· ואין זה קנין דברים דלא מיקרי קנין דברים אלא כי ההוא דרים ב"ב שותפין שהתנו לחלק שאין לו לקנין על מה לחול אבל הכא הוא משעבד עצמו לחוב גמור מעכשיו והנכסים כשיקנה חל עליהם השעבוד וי"מ הואיל וכותב סתמא ושעבדתי לו כל נכסי הרי הודה שיש לו נכסים אע"פ שאנו יודעין בבירור שאין לו אמרי' הודאת בעל דין כמאה עדים דמי מידי דהוה אמה שאנו כותבין בשטרות

הגה"ה

*כתב הרמב"ם ז"ל דה"ה ב"ת וה"מ בגדי חול אבל בגדי שבתות ומועדים גובין מהן ואין נ"ל שאם היו בהם טבעות וכלי כסף וזהב שהם הכל לב"ת · ופסק מהר"ם דהיינו דוקא מה שהבעל תיקן לה · דטעמא דהרמב"ם ז"ל כדפי' בהגוזל קמא גבי המקדיש נעשה כמו שהקנה לה מעיקרא דהכי מהלך בירושלמי פ"ק דקידושין גבי אחין שחלקו מה שעליהם שמין מה שעל נשיהן אין שמין בד"א בראוין להשתמש בהן בחול מיהו היכא שידוע שהקנה להם מעיקרא אפי' בכלי שבת ורגל אין לו בכסות אשתו ובניו וכ"ש היכא דהיא הכניסם לו דאין ב"ת גובה מהן אפי' כלי שבת וכלי רגל שהרי הם מיוחדים לה ואפותיקי נינהו לדידה דקי"ל כר"י דאמר בפ' אלמנה (יבמות סו:) גבי המכנסת שום לבעלה וכו' הדין עמה משום שבח בית אביה ואמרי' שהם דאם רצה הבעל למכור לא ימכור · ע"כ מתשובת מהר"מ · מרדכי:

הגה"ה

*תימה דהכא ובכמה דוכתי בהש"ס אין אומרים כסברא זאת א"כ כל אדם שלוקח פרה מחבירו ומתה או נטרפה יבטל המקח וי"ל דאין ההדי דכל לוקח מכניס עצמו לזה הספק ועוד האריך · מרדכי:

הגהות הב"ח א או יהבין לה ביתא או יהבין לה עשרים דינרין: ב א"ל ר' מנא מכיון דלית ביתא טב אלא בעשרה דינרין:

הגהות הגרי"פ א] [נ"ל דתניא לקמן קז:]:

קרבן נתנאל

מזונות · עיין בל"מ פי"ט מהל' אישות מה שתירץ בזה על השגות הראב"ד להרמב"ם שפסק בת הממאנת יש לה מזונות שהוא דבר שאינו פ"ש: [ו] מכאן ואילך · נראה פרושו כמו לדקדק עוד בזה: [ז] שהיתה כתובה עשרין דינרין · היינו שפש לה גבייהו מפרעון כתובתה: [ח] כי חפצים יותר לשכור לה בית · כי אם תדור בבית בעלה לעולם לא תצא אבל כששוכרים לה בית אחר אפילו הוא לפי כבודה שמא לא תהוי ניחא בהכי ותצא לבית אביה · פרישה: [ט] ומשעת תביעה איבדה מזונותיה אפילו לא פרעו לה · ובסי' נ"ג ס"ק י"ג כתב בספר בית שמואל וז"ל היינו אם פרעוה אח"כ אז למפרע מיום התביעה אין לה מזונות אבל אם אין להם לשלם או שאינם רוצים לשלם יש לה מזונות ועיין תשובת רש"ך סי' ל"ד שכ"ל אין בידי גוף התשובה · אבל אין דבריו נראים להלכה דהא בהך איתתא דאתיא קמיה דרבה בר רב הונא בפרק השולח לא פרוע לה כתובתה ומ"מ אין לה מזונותיה משעת תביעה וכמו שפירש"י דגלית דעתה דבעי לאינסובי ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו א"כ מעתה בנדון זה אף אם אין להם או אינם רוצים לשלם מ"מ היא סברה בדעתה ביגיע לה פרעון כתובה ע"י תביעתה בב"ד וגלתה דעתה דבעי לאינסובי ולא חששה לכבודו אבדה מזונותיה וזה ברור לדעתי: [י] בפרק במה מדליקין · דף כ"ז · ובתוס' מייתי ראיה מפרק חלון דף קנ וראיה דתוקם היא דלנכתב דהדר ר' יוחנן שייך שם שפיר לית הלכתא ככל הני שמעתתא ע"ש: [כ] אלא נוהגין היו כרב בשאר מקומות·היינו בשאר מקומות בבבל אבל בשאר מקומות שלא נהגו כרב הלכתא כשמואל: [ל] ומר רב משה גאון ז"ל הביא ראיה· ראיותיו הובאו בהרי"ף ועיין בהמאור ובמלחמות: [ל]נ"ל דה"ג אלא לענין דינא דמעשה ידיה קבעי: [מ] דהות מפסדא מזוני· ותשו פן ימות אבוהון ויחוב עליהם ליתן לה מזונות בתנאי כתובה ויכלה ממון של אביהן: [נ] ואמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו· ואמאי ליתבו לה כתובתה: [ס] מטעמא דפרישית · דשמא היתה כתובתה מרובה: [ע] ובתוספתא תניא · כאילו אומר הלכתא כוותיה דשמואל ולא מטעמא דמר רב משה גאון: [פ] מהא דתנן האשה שאמרה מת בעלה · זו אינה משנה אבל ברייתא היא בפ' בתרא דכתובות דף ק"ז : [צ] דווקא דאמר מדמי חמרא· ורטט פסיה גורס דאמר להו ד' מאות זוזי מדמי המרא : [ק] אבל אמר מחמרא רווחא לברתא · משום שהוא פי' הא דהמקבל ליפות כחו קאמר באם נתייקר היין רווחא להמקבל : [ר] ומסיק דמחמרא ליפות כחו קאמר · וכמו שפרש"י שם אבל לענין יוקרא וזולא הכל על היורשין וכ"פ בח"מ סי' רכ"ג : **הדרן עלך נערה שנתפתתה**

בשטרות והקניתי לו ד' אמות קרקע באלירי אע"פ שאנו יודעין בבירור שאין לו קרקע ואומר ר"ת ז"ל דהיינו טעמא דהואיל ומודה שיש לו הודאת בע"ד כק' עדים דמי וכ"ל שאין טעם זה מספיק לנכסים הידועים שלא היו לו באותה שעה והראשון עיקר: גמ' רצה לכתוב לא קתני אלא להוסיף מסייע ליה לרבי איבו דא"ר איבו א"ר ינאי תנאי כתובה ככתובה דמי למאי נ"מ למוכרת ולמוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת [דף נה ע"א] ולשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו לבניו ולגבות מן הקרקע ומן הזיבורית וכל זמן שהיא בבית אביה ולכתובת בנין דיכרין · תנאי כתובה ככתובה דמי פרש"י תוספת שהוא נותן לה וכן מזונות וכל הנך דתנן בפירקין לעיל (דף נב) ולא היה לו להזכיר הני דבפ' דלעיל דאמר ר"י למנ"מ למוכרת ואמרי' בפרקא דלעיל (דף נג·) מכרה כתובתה יש לה כתובת בנין דיכרין הלכך אין להזכיר כאן אלא תוספת כתובתה ונדוניא נמי דמיקריא כתובה כדאמר לעיל (דף מז·) קבורתה תחת כתובתה אין דינו ככתובתה וכל הנ"מ דאמרי' לקמן (דף קא:) אם היא זניתה נכסים מי זינו ועוברת על דת יש לה נדוניא ואין לה כתובה וגם יש דברים שתוספת כתובתה אינם ככתובה כגון אלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט וממזרת ונתינה לישראל אין להן כתובה ויש להן תוספת ולהכי פרט כל הדינין ולא אמר בסתם תנאי כתובה ככתובה: למוכרת כילד מכרה כתובתה לבעלה או לאחר אינה יכולה לומר לא מכרתי התוספת אלא עיקר וכן אם מחלה כתובתה מחלה גם התוספת · מורדת ועוברת על דת איבדו כתובתן ואיבדו התוספת · ולפוגמת אם פגמה כתובתה נשבעת אף על התוספת ואפי' הכתובה בשטר אחד והתוס' בשטר אחר דאי שניהם בשטר אחד אפילו לא הוי תוספת כתובה ככתובה כך הדין בכל השטרות הפוגם שטרו לא יפרע אלא בשבועה · ולתובעת ל"ם תובעת כתובתה בב"ד ול"ם תובעת תוספת אין לה מזונות פירש רב אלפס ור"ש ז"ל דקי"ל כרבנן בפ' אלמנה (דף נג:) דאמרה מכרה או משכנה או נתנה מקלקלת יש לה מזונות הלכך נראה לפרש שאם תבעה מנה או מאתים ושיירה תוספת כאילו לא תבעה אלא מקצת מנה או מאתים ויגעו בשביל כתובתה [א] אם לא תבעה כתובתה בשתם תוספת בכלל ואבדה מזונותיה · ולשבח אין לה אשה גובה כתובתה משבח שהשביחו נכסים לאביהם · אבל בע"מ גובה את השבח כדאיתא בבכורות פ' יש בכור (דף נב:) ותוספת כתובה לשבועה כשם שאינה נפרעת כתובתה אלא בשבועה כך אינה נפרעת תוספת

הגה"ה
*אבל מהרי"ח [illegible] ביה שיעור ארעא ושבחא אפילו בשבח שהשביחו יתומים אחר מיתת אביהן מספקא ליה לר"י אי גבי אפי' ב"ח · מהרי"ח :

אלא בשבועה וקשיא דא"כ לאו ככתובה דמיא כל שטרי חובות אין נפרעין מן היתומים אלא בשבועה: וכן אם עד אחד מעיד שהיא פרועה והנפרעת שלא בפניו · ומפרש ר"ת שאם נשבעה בסתם על הכתובה התוספת בכלל ואינה צריכה לשבע שנית כשתבעה לגבות התוספת וה"ר מאיר הלוי ז"ל פירש דאם לא תוספת ככתובה לא היתה צריכה לישבע על התוספת כשנפרעת מן היתומים דלא ניתקנה כתובה לגבות מחיים דבעל חוב ולא מטא זימניה בחיי הלוה גבי בלא שבועה דקי"ל כר"ל בפ' השותפין (דף ה:) דאפילו מיתמי אמרינן חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו וגבי כתובה הוא דתקינו רבנן שבועה משום דלא ניחא ליה שתתבזה בב"ד וחיישינן דלמא אתפסה צררי ותוספת כתובה ככתובה לענין שבועה זו: לשביעית שאם פגמה הכתובה ולא פגמה התוספת משמטת הכל כאילו פגמה גם התוספת · ולכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה וגם התוספת · לגבות מן הקרקע ואפילו מיניה דאילו הוה תוספת כשאר חוב גבי מגלימא דעל כתפיה וכתובה אינה נגבית אלא מן הקרקע אפילו מיניה כדמוכח בנדרים (דף סה:) בההיא דא"ל ר"ע אפילו אתה מוכר שער ראשך אתה נותן כתובתה ומוקי לה כר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה אבל לרבנן לא · וכן מן הזיבורית ולא בבינונית כבעל חוב · וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכן התוספת כך פירש רב אלפס ז"ל · וקשה דהייתו דלא כהלכתא דקי"ל כרבנן דכשהיא בבית אביה אינה גובה אלא עד כ"ה שנים ועוד דלענין לגבות לעולם כ"ש דאם הוא כשאר חוב דגובה וי"ל שהספר הביא תחלת המשנה כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכו' דברי ר"מ והסיפא קא סמיך דאמרי רבנן כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים והמשמעינן דאם שהתה כ"ה שנים מחילה מחילתה גם התוספת · לענין בנין דיכרין [ב] שיורשין בניה גם התוספת: ב איתמר כתובת בנין דיכרין פומבדיתאי אמרי לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי טרפא ממשעבדי יסבון תנן והלכתא לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן · מטלטלי ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה ליתנהו בעינייהו פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא בלא שבועה והוא דידיע דהני מטלטלי מחמת מטלטלי קמאי נינהו פירוש שייחד לה ממטלטלי דהא עיסקא והיה נושא ונותן בהן ומכרן וקנה בהם סחורה אחרת אבל אי ליכא מידי אחרינא מחמתייהו לכ"ע צריכה שבועה וליסגא דליתנהו בעינייהו משמע הכי דהני ליתנהו בעינייהו אבל איתנהו לאחריני דאתו מחמת קמאי ורש"י פירש דליתנהו כלל כגון שנגנבו ואבדו ואפ"ה גובה אותן בלא שבועה כיון דאבדו אותן שייחד לה תו לא עביד דמייחד אחריני · ולפי' רב אלפס קשה מאי טעמייהו דבני מתא מחסיא דאמרי צריכה שבועה מה לי מטלטלי קמאי מה לי מטלטלי אחריני דאתו מחמתייהו: ג ייחד לה ארעא בארבעה מארנהא בלא שבועה בחד מארנהא פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא בלא שבועה · כתב הראב"ד ז"ל שלא אמרו פטור שבועה בייחד לה מטלטלי ואיתנהו בעינייהו וארעא בארבעה מצרנהא אלא בכתובה [ג] לפי שאינו עשוי להתפיסה צררי אחריני על הסמך הזה אבל בב"ח חוששין לפירעון וכן כתב הר"ר יונה ז"ל: ד אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה לא קנו מיניה פומבדיתאי אמרי לא צריך

הנהות הגרי"פ [א] מהר"ם בריף מ"ז ועי' הג"מ פי"ה מהל' מלוה.

לאימלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך לאימלוכי ביה והלכתא צריך לאימלוכי ביה . הא דאמר כתבו וחתמו והבו ליה וקנו מיניה לאו משום רישא איצטריך דכיון דקנו מיניה אע"ג דלא אמר כתבו והבו ליה לא צריך כדאמרי' בחזקת הבתים (דף מ·) קנין בפנים ואנ"ל כתובו דסתם קנין לכתיבה עומד* אלא משום סיפא נקטיה דאע"ג דאמר כתבו וחתמו והבו ליה צריך לאימלוכי ביה · ואע"פ שאם אמר אדם לשלוחו תן חפץ זה לפלוני מסברא לא צריך לאימלוכי ביה שאני הכא דאיכא רגלים לדבר שהוא רוצה שימלכו בו מדלא הקנה מיד בקנין חליפין ש"מ דאין דעתו להקנות לו מיד · [א] ירושלמי א"ל רב לחייא בריה כד אמרי לך סב מידי לפלניא אי איניש עתיר הוא אימלך בי תנייינות ואי אינש מסכן הוא הב ליה מיד: [דף נו ע"א] ה רבי אלעזר בן עזריה וכו' אמר שמואל הלכה כר"א בן עזריה.*כ' הרמב"ם ז"ל בפ' עשירי מהל' אישות המארס את האשה וכתב לה כתובה ולא נכנסה לחופה עדיין ארוסה היא ואינה נשואה שאין הכתובה עושה נשואין ואם מת או גירשה גובה עיקר כתובתה מבני חרי ואינה גובה תוספת כלל הואיל ולא נשאה · נראה שהוא מפרש שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה שהכתיבה אינה כלום כל זמן שלא כנסה ומנה או מאתים גובה כמלוה על פה ומיהו אהני כתיבה דאית לה כתובה דהא איהו גופיה כתב בחיבורו דארוסה אין לה כתובה אם לא שכתב לה ואין דבריו נראין דלמה לא תהא כתובת מנה או מאתים כשטר מלוה בשטר לגבות ממשעבדי [ד] נהי דתוספת לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה מ"מ שטר גמור הוי לענין מנה או מאתים ואע"ג דאמרי' בפירקין לעיל (דף מד:) והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין מיירי דחזר וכתב לה בשעת נשואין דאמרינן אחולי אחליה לשיעבודא קמא ונתרצה לגבות מזמן הכתוב בשטר בין עיקר בין תוספת ועוד משמע דגובה מן האירוסין ממשעבדי נמי כמו מן הנשואין: ו בעי ר' אבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה ואיפשיטא חיבת חופה קונה מדתני רב יוסף שלא כתב אלא על חיבת לילה הראשונה ואע"ג דמקשין עלה הא פרקא להוא קושיא אבל בעיא דרב אשי נכנסה לחופה ופירסה נדה עלתה בתיקו הלכך אינה קונה ומדבעי רב אשי שהוא בתראה ש"מ דחיבת חופה קונה ס"ל אע"ג דאת"ל קאמר . וכן פסק ר"ח וכן פסק רב אלפס ז"ל חופה דחזיא לביאה אין דלא חזיא לביאה לא : [ה] כתב הרמב"ם ז"ל בפ' עשירי מהלכות אישות משתיכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה והוא שתהא ראויה לבעילה אבל אם היתה נדה אע"פ שנכנסה לחופה ונתייחד עמה לא גמרו הנשואין עדיין והרי היא כארוסה עדיין ונראה שדקדק זה מהך דשמעתין ומפרש כך את"ל חיבת חופה קונה חופה דחזי לביאה מיקרי חופה [ו] או דלמא ל"ש ועלתה בתיקו הלכך לא הויא חופה וקשה דמ"ש דמיבעיא לרב אשי על חופה דהכא [ז] אמאי לא מיבעיא ליה אמתני' דאין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו שתאכל בתרומה וכן בכ"מ שנזכרה לחופה בש"ס מאי נמיבעיא הך בעיא חופת נדה הוי חופה אי לאו והמדקדק בשמועה זו יבין דפשיטא ליה דחופת נדה הוי חופה אלא דמיבעיא ליה את"ל דלרבי אלעזר בן עזריה זכתה בחיבת חופה בלא ביאה חופת נדה מהו חופה דמתחזיא לביאה אין דמסתמא על חופה דחזיא לביאה כתב לה ולא על חופה דלא חזי לביאה דאע"ג דחופתה חופה לא כתב לה אדעתא דחופה שאינה ראויה לביאה דמסתבר דעיקר האומדנא על קירוב דעת של חיבת ביאה ודי לנו אם נאמר אדעתא דחופה דחזיא לביאה [ח] ואין לומר דשאני הכי דפרסה נדה אח"כ מ"מ כיון דראויה אין כאן דחזי לחופה כשהיא נדה [ט] גם להם אין ראיה דלא חזיא לחופה · [י] ועוד על כרחין הכי פי' נכנסה לחופה וכבר פרסה נדה דאי פרסה נדה אח"כ כבר קנאה בתחילת חופה דסוף חופה היא תחילת ביאה כמלא דחופה קונה בתחילתה [כ] ועוד כתב שם ולא תנשא עד שתטהר ואין מברכין לה ברכת חתנים עד שתטהר ונראה דראייתו היא מההיא דרים מכילתין (דף ב.) לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפרסה נדה אין מעלה לה מזונות אלמא דפרסה נדה אינה יכולה לכנוס כמו בחלתה *ולאו ראיה היא דההוא דחשיב ליה אונס לא בשביל שיהא אסור לכנוס אלא משום דבהגעת זמן הנשואין מיחייב הבעל במזונותיה משום שיש לו ליכנוס ומצי למימר למה אכנוס מאחר שאינה ראויה לביאה הכל יודעין למה כלה נכנסה לחופה ומאחר שאונס מעכבה שאינה ראויה לביאה אינו חייב במזונותיה ועוד מביאין ראיה מפרק בתרא דנדה (דף סו.) רבינא איעסק

הגה"ה
*מיהו לשמואל דאמר אחריות טעות סופר הוא אין כותבין אם לא אמר מתחילה כתבו דשמא אינו רוצה שיגבה ממשעבדי מיהו במתנה כותבין דלא גבי ממשעבדי :

הגה"ה
*מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין אמר שמואל לא קנה אע"ג דמת מפרש רשב"ם ור"י דלאו דווקא בתוך השטר אלא אפילו אינו כתוב בתוך השטר או אפילו בלא שטר כיון דלא סמך על צוואתו וקנה גלי אדעתא שאינו מקנה לו בדיבורו רק בקנין ואין קנין לאחר מיתה דסתם מתנת שכיב מרע לאחר מיתה הוא וצריך שיאמר אף קנו ממני אע"פ שלא יהיה בדעתו אא"כ ימות · וכן אם כותב קנין בשטר צריך שיכתוב ואף קנו ואם השטר בלשון מתנה צריך שיכתוב ואף כתבו וחתמו ואם השטר כתוב בלשון צוואה כדרך ש"מ שמצוה על ביתו אין צריך ייפוי כח לכתיבה לכתוב אף כתבו וחתמו רק בקנין · וגם צריך [illegible] וכל מקום שאם עמד חוזר במתנתו ואפילו כתבו ומסר לזה השטר בין כתוב לשון מתנה ובין כתוב בלשון צוואה רק שלא זכה בנכסים במשיכה או בחזקה וחזר וכתב או נתן לאחר שני קנה פר"י ור"ת מחלק בין צוואה לשטר מתנה ודוחק גדול · פר"י מהרי"ח :

הגה"ה
*וז"ל שפרסה נדה בשעת וסתה אבל שלא בשעת וסתה מצי א"ל נסתחפה שדהו כדמוכח בפ"ק · ובספר המקצעות פסק הואיל ונכנסה לחופה ופרסה נדה ודאי פסקה לה חיבת ביאה ומ"מ תיקנו רבותינו הגאונים כיון דפסקו שבעה נקיים וטובלת מכניסין אותה ומברכין ברכת חתנים והויא לה חיבת חופה וחיבת ביאה בהדדי וגובה הכל מן הנישואין · אבל אם ח"ו מת החתן בתוך ז' נקיים הואיל ולא בא עליה גובה מנה ומאתים מאירוסין · וכן הלכתא · ור"י פירש הא דבעי רב אשי נכנסה לחופה וכו' היינו חופה שהחתן סבור שהיא טהורה בשעת חופה ונמצאת נדה משום הכי מספקא ליה אי קניא דבמאי חיבת בעילה

קרבן נתנאל

פרק ה [א] א"נ אם תפגם כתובתה · נאדי מפי' דאמון שהיה להם לומר לגיזונות · או למזונות הרא"ש : שאם פגמה הכתובה . פי' בתוס' ד"ה לשביעית : [ב] שיורשין בניה גם התוספת· דלא תימא שאין יורשין אלא הנדוניא שהכניסה לו ונכסי מלוג : [ג] לפי שאין עשוי להתפיסה צררי אחרינא על הסמך הזה · ומיהו לא נהירא דהא כתובה בת גוביינא הוא בשעת מיתה · וזמנה נמי הוא ואמאי לא חיישינן דלמא אתפיס לה האי שעתא · הרא"ש : [ד] נהי דתוספת לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה · ובדרישה סי' ס"ו ס"ק י"ג כונה להשוות דעת בעל העיטור שהביאו הטור וז"ל ואי כתב לה בשעת קדושין ותגרש לה נביא ולא אמרי' אדעתיה לתפקל ותיפק מיניה לא אקני לה עם מ"ש רבינו כאן ובפ' נערה סי' ד' וטור בסי' נ"ד דהטור ורבינו מסכימים ג"כ לדעת בעל העיטור כגון שכתב לה בשעת קידושין ודוקא שנתגרשה דגרמא דידיה הוא ורבינו והטור בסי' נ"ד איירי שלא כתב לה בשעת קידושין אלא אח"כ או אפילו כתב לה בשעת קידושין אם מת הוא בכה"ג לית לה כתובה ע"ש וכל זה אינו משמעות הלשון והפשט ברבינו והטור · והעיקר כמ"ש ב"י שבעל העיטור חולק אמ"ש הטור בסי' נ"ד · ומה שמקיים בעל העיטור והסכימו עליו כל הגאונים זה שהכריחו לחלק דהלא רב שרירא גאון ג"כ בכלל כל הגאונים · וגרסא שלפנינו והסכימו עליו כל בני מתיבתא : [ה] כתב הרמב"ם ז"ל בפרק עשירי כו' · הקשתי עליו לפי מה דאמרי' ביבמות דף מ"ט הכל מודים בבא על הנדה דאין הולד ממזר דכתיב ותהי נדתה עליו אפילו בשעת נדותה קידושי תפסי בה · וא"כ הא דיליף בקידושין דף ה' דחופה קונה ק"ו מכסף שאינו גומר קונה חופה שגומרת א"ד שיקנה ולשיטת הרמב"ם ע"כ צ"ל הא דיליף חופה קונה אינו קונה בעת נדתה · דהא מהיכי אתי מחופה שגומרת והיא גופה אינה גומרת בשעת נדותה · אבל כסף שטר וביאה קונים אפילו בשעת נדתה א"כ מאי פריך התם דף ג' ולרב הונא דאמר חופה קונה מניינא למעוטי מאי הא לר"ה נמי אית לן למימר דמניינא אתי לתפש תופה דהכי שלשה קנו אפילו בעת נדתה למעוטי חופה דאינו קונה בעת נדתה : [ו] או דלמא ל"ש · וקשה לפי מ"ש הרמב"ם בפ"י מהל' אישות דחופה היינו יחוד מאי מבעיא לרב אשי דהא אסור להתייחד עמה כשהיא נדה ואף את"ל שמבעיא כגון שנתייחד עמה באיסור הא קידושי ביאה באיסור או מאתר ביבמה באיסור אינו קונה כמו שהביא הר"ן ראיה בפ"ק דקידושין דף י' בסוגיא תחלת ביאה קונה או סוף ביאה · ותי' שבית שמואל דאיירי בש"מ בקידש אותה בביאה א"כ מותר להתייחד עמה כיון שכבר בא עליה כמ"ש בי"ד סי' קצ"ב · א"נ נראה כמ"ש תוספות לחלק דנשוי מותר להתייחד דאין יצרו תוקפו · ועיין תוס' בפ"ק דיומא דף ח"י בד"ה יחודי : [ז] אמאי לא מבעיא ליה אמתני' דאין האשה אוכלת בתרומה · ולכאורה כוון למשנה בדף נ"ז אע"ג שהיא מאוחרת עדיפא ליה לרב אשי למבעיא אמתני' מלהעמיד דבריו על דברי אמורא · ויותר מזה נראה שכוון למתני' דלעיל דף מ"ח לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה וכ"ה גרסת רבינו פ"ש בסי' י"ג ודייקינן מינה מאי לעולם כמשנה אחרונה שאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה : [ח] ואין לומר דשאני הכא דפרסה נדה אח"כ· קאי אמ"ש רבינו והמדקדק בשמועה זו יבין דפשיטא ליה דחופת נדה הוי חופה מדלא קא מבעיא אכל חופות שבש"ס אימא שאני הכא דקמבעיא ליה בפרסה נדה אח"כ : [ט] גם להם אין ראיה · היינו הייעתו של הרמב"ם שדקדק דחופת נדה לא מקרי חופה מסוגיא דהכא כמ"ש לעיל הא ע"כ הכא איירי בפרסה נדה אח"כ וק"ק מ"מ יש להם ראיה מדקמבעיא ליה לתלמודא לענין תוספת כתובה בפרסה נדה אח"כ ולא קמבעיא ליה בפרסה נדה כבר אלא ש"מ דחופת נדה לא מקרי חופה לכל דבר ולא קמבעיא אלא בפרסה נדה אח"כ דבעלמא קונה והכא משום אומדנא קמבעיא וי"ל דא"כ ה"ל להרמב"ם לבאר דין זה בפרסה נדה אח"כ דלענין התוספת מ"מ עלתה בתיקו ולא קנתה · אע"ג דבעלמא קניא בתחלת תופה אלא ע"כ דלא ס"ל להרמב"ם לחלק בין הכא לשאר מילי משום הך סברא דאומדנא אלא דקמבעיא לה הכא וה"ה לכל מילי אי תופת נדה מיקרי תופה בפרסה נדה כבר ופ"ז כתב רבינו גם להם אין ראיה לזה : [י] ועוד ע"כ הכי פי' נכנסה לחופה וכבר פרסה נדה כו' נמצא דחופה קונה בתחלתה · וקשה דהא לפי מ"ש רבינו לעיל מזה אע"ג דחופת נדה חופה לענין תוספת מבעיא דא"ל לא כתב לה אדעתא דחופה שאינה ראויה לביאה ה"נ לא כתב לה אלא על חופה ראוי לביאה מתחלה ועד סוף וכן אומד הדעת · ועוד הלשון דחוק נכנסה לחופה ופרסה נדה משמע שפרסה נדה אח"כ · ושמעתי מפה קדוש מחותני אמ"ו הגאון מוהאב"ד נ"ע דשיעור דברי רבינו הראשית הדברים קמסדר במה שהשיג על הרמב"ם מדלא קמבעיא בכולי הש"ס בכ"מ שנזכרה חופה משמע דוקא משום אומדנא דקמבעיא ליה הכא לענין תוספת · ע"ז אומר ועוד כלומר אף את"ל דלא ס"ל להרמב"ם לחלק משום הך סברא דאומדנא א"כ לדבריו דאומדנא ליכא סברא ע"כ צ"ל דהאבעיא בנכנסה לחופה ופרסה נדה כבר דאי פ"כ אחר כך כבר קנה בתחלת חופה וזהו דוחק דהא רב אשי פרסה נדה אח"כ מיירי ע"כ · ולפ"ז רבינו מפ' האבעיא בפרסה נדה אח"כ כפשטיה דמתעתין ובהא איקנא בתיקו אבל בפרסה נדה כבר יש לומר בעלמא נמי אינו קונה אלא בנכנסה לחופה ואח"כ פרסה נדה בעלמא קני רק דהכא דאומדנא דעתיה לא כנסה אלא על חופה דחזי לביאה : [כ] ועוד כתב שם לא תנשא עד שתטהר · וקשה זהו תשנה שאינה צריכה דהא כבר פסק אפילו

איעסק לבריה בי רב חביבא אמר להו לארבעה לכתוב כתובה כי מטא לארבעה א"ל לנטור עד ארבעה אחרינא א"ל מ"ט עבד מר הכי א"ל לא סבר מר להא דרבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ז' נקיים אלמא אפילו בספק נדה אסור לכנוס ולברך ברכה נשואין ונראה לי שאין ראיה מהם לאסור אלא שלא רצה לישא כל זמן שאינה ראויה לביאה משום תוחלת ממושכה אבל איסור אין ללמוד מהם וכן ראיתי בכל המקומות שאין חוששין לברך ברכת חתנים לכלה נדה אבל אינה נכנסת עמו לסתר אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים: ז מתני' ר' יהודה אומר אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה לאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי חמשים רמ"א כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות: גמ' [דף נו ע"ב] כל הפוחת ואפילו בתנאה והכי קאמר רבי מאיר לרבי יהודה לא מיבעיא אם כתבה לו התקבלתי דאז אין לה כתובה כיון דמחלה דהוי בעילת זנות אלא אפילו הפוחת בתנאה בשעת הקדושין דתנאו בטל הוי בעילת זנות דכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה לא סמכה דעתה והויא לה בעילת זנות וכן אשה שהפסידה כתובתה בעלה צריך לכתוב לה כתובה אחרת כראשונה ואע"ג דאית לה בתנאי ב"ד לא סמכה דעתה דלמא אמר פרעתי כי הא דאחתיה דרמי בר [א] פפא אנסיבא לרב אויא [דף נז ע"א] אירכס כתובתה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי א"ר יהודה אמר שמואל זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים משהה אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה א"ל אביי והא אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו *א"ל אי הכי זיל כתוב לה: ח מתני' נותנין לבתולה י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה כשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו ולאלמנה ל' יום הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה ר' טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה ר' עקיבא אומר נותנין לה מחצה חולין ומחצה תרומה· ירושל' הוא אלמון והיא בתולה [ל] והוא בעי למיסב יכולה לומר חיבתו עלי יתירה מן הבחור בחור והיא אלמנה והיא בעיא למיסב [ם] יכול הוא לומר חיבתה עלי יותר מן הבתולה עשתה ו' חדשים בפני הראשון ואח"כ בא השני [אין] אומרין כבר המתינה יכולה למימר חיבתו עלי יותר מן הראשון: גמ' [דף נז ע"ב] מה"מ א"ר חסדא דתנא הנערה אתנו ימים או עשור מאי ימים אילימא תרי יומי ומי משתעי אינשי הכי אמר להו תרי יומי וא"ל לא הדר אמר להו עשרה יומי אלא מאי ימים שנה כדכתיב ימים תהיה גאולתו: ט א"ר זירא תנא קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב בשלמא איהי מלי מעכבא דא"ל לא יכילנא בבעל אלא אביה אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מינה סבר השתא לא ידעה ולמחר מימרדא ואתיא ונפלה עלואי: י אמר רבה בר ליואי אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה אבל *פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה ולא חיישינן דילמא עייל בה פחדא מהשתא: יא ת"ר המארס את הבתולה בין שתבע הבעל והיא מעכבת בין שתבעה היא והבעל מעכב נותנים לה שנים עשר חדש משעת תביעה ולא משעת אירוסין בגרה הרי היא כתבועה **כיצד בגרה יום א' ונתקדשה נותנין לה י"ב חדש משעת בגר ולארוסה שלשים יום מאי ולארוסה שלשים יום א"ר פפא ה"ק ארוסה בוגרת שעברו עליה י"ב חדש בבגרותה ונתקדשה נותנין לה ל' יום כאלמנה משעת תביעה: יב מתני' היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם ואפילו עשתה כולם בפני הבעל חסר יום אחד (או כולו) בפני היבם אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה · ב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וכן היבמה נמי עד שתבעל אפילו נפלה מן הנשואין והלכה כמשנה אחרונה: יג [דף נח ע"ב] המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת המותר רבי מאיר אומר הקדש ר' יוחנן הסנדלר אומר חולין: גמ' אמר שמואל הלכה כר' יוחנן הסנדלר דקסבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: יד אמר רב הונא אמר רב יכולה האשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה קסבר דתקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה וכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה הרשות בידה וגרסינן בהדיא בפ' שני דייני גזירות (דף קז:) הלכה כרב הונא אמר רב דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה: טו [דף נט ע"א] תנן התם א בנדרים (דף פה.) קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו* כי אתא רבין אמר בהעדפה שלא על ידי הדחק כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי כי פליגי בהעדפה שעל ידי הדחק רבנן סברי דבעל הוי ור' עקיבא סבר דאשה הויא · איכא מ"ד הלכה כר' עקיבא ואיכא מאן דאמר הלכה כרבנן ואנן סבירא לן כרבנן דר' יוחנן בן נורי סבר כרבנן דהעדפה דבעל הוי · אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי ואע"ג דאמר שמואל הלכה כר' יוחנן הסנדלר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם מוקי לה באומרת יקדשו ידי לעושיהן ואף על גב דהשתא מיהא לא מיגרשא ומשעבדי ידיה לבעלה*: טז [דף נט ע"ב] אמר רב אשי קונמות קאמרת שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ

קונה ואילו ידע החתן שאין יכול לבעול עתה שמא לא היה כונס עתה · גם רגילים היו אז לכנוס טהורות ולא היו כונסין נדות כדאמרי' בפ"ק אם פרסה נדה אין מעלה לה מזונות · אבל אם מודיעין אותו שהיא נדה ואע"פ כונסה לחופה הא ודאי קנויה לו מיד דעושה חופה כדי לבעול כשתהיה טהורה · לכן אומר ר"י שיש להודיע לחתן כשכונס אם היא טהורה מיד אם לאו וכן נכון לעשות · מרדכי:

הגה"ה

*פרש"י בדבר שהוא מחמיר על דברי תורה באיסור והיתר וגזירותיו היינו בחומרותיו · ולא נהירא דבפ' מי שהוציאוהו (דף מז·) משמע דאין הלכה כר' מאיר אלא בגזירותיו דווקא כגון היכא דגזר הני אטו הני · ותדע דאמר ר' מאיר ור' יהודה הלכה כרבי יהודה ופריך ליה מהא דתניא כו' ואמאי צריך לפסוק הלכה כר' יהודה והשתא מאי פריך משום דהלכה כר' מאיר בגזירותיו ואפי' בחומרותיו הוצרך לפסוק כרבי יהודה · וה"ג ובשאלתות פסקו הלכה כר' מאיר בגזירותיו ולא בקנסותיו וראיה מפ' החולץ דקא אמרי' גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו הכא מאי מי עביד רבנן תקנתא לכהן או לא וסוגיא דשמעתין כרבנן ולא כרבי מאיר · מרדכי:

הגה"ה

(א) *פרש"י דוקא בלא קידושין אבל קידושין בקטנות לא משום דאר"י [אמר רב] אסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה · ואומר ר"ת מאן לימא דהלכתא כוותיה הא אמרי' בעשרה יוחסין (דף פ"א:) עבד מר אדרב (ואדרב חסדא) [דף סו. ע"ש היטיב]. והר"ב מביא ראיה מפרק בתרא דנדה שעשו מעשה בבת רבי חנינא שקידשה בקטנות · מרדכי:

**ואם בגרה לאחר קידושין אינה כתבועה פרש"י · אבל ר"ת אמר דבגרה כתבועה אפי' נתקדשה בנערותה · וקטנה אפילו שתבעה אחר תביעה כמה שנים בין היא בין אביה יכולין לעכב מלהשיאה עד שתגדיל ואין לו רשות לגרשה בלא כתובה · ואם האיש מעכב יוציא ויתן כתובה נ"ל · ולענין הפרת נדרים משעה שהבעל חייב במזונות מיפר לבדו בלא אב ר"י ורש"י · אבל רבינו תם מפרש דוקא כשנתקדשה אחר בגרות או אחר אלמנות או אחר מיתת האב כשאינה כבר ברשות האב אבל אם נתקדשה בעת שהיא ברשות האב אע"ג דבגרה ויצאת מרשות האב ואפי' שהזקינה אין הבעל מיפר אלא לאחר נישואין · מהרי"ח:

הגה"ה

*ואע"ג דמעלה לה מזונות ומעה כסף צריך להפר שמא יגרשנה · מהרי"ח:

הגה"ה

*והיכא דאינה ניזונת ממנו חל האיסור מיד וכגון דאמרה יקדשו ידי לעושיהן אבל אם לא אמרה ידי רק המעשה שעתידה לעשות אינו קדוש דלא בא לעולם · ואפי' דשלב"ל

הגהות הב"ח א תנן התם בנדרים. נ"ב וע"ל פרק ו' ניון כ':

הגהות הגרי"פ [א] בגמ' איתא בר חמא: [ב] נ"ל דרעב ועי' תוס' ד"ה גונה:

כול לאסור על עצמו ע"י קונם כמו שיכול לאסור פירות של חבירו עליו אבל בהקדש גמור לא ועל חבירו אינו יכול לאסור אפילו ע"י קונם דשלב"ל · מהרי"ח:

ושיחרור מפקיעין מידי שעבוד והקדש מהשתא אלמוה רבנן לשעבודא דבעל· וא"ת א"כ על ידי קונם יפקיע אדם כל בעלי חובות לאסור עליהם אשר לו בקונם וי"ל שיכולים בעלי חובין לגוות מאחרים ויפרעו ממנו מדר' נתן אע"פ שיכול לאסור גם עליהם זה לא יעשה שיהא מודר הנאה לכל העולם · ותימה הא דפריך בריש המדיר לקמן (דף ע.) וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה אמאי לא משני כשהדירה על ידי קונם ויש לומר דסברא הוא דכי היכי דאלמוה לשעבודא דבעל אלמוה נמי לשעבוד דאשה וכן נמי יש לומר בבעל חוב דמשום נעילת דלת אלמוה רבנן לשעבודיה שלא יוכל לאסור נכסיו על בעלי חובין אפילו בקונם: יז מתני' אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת לו המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת המטה ואינה עושה בצמר ארבע יושבת בקתדרה ר' אליעזר אומר אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה · ירושלמי תני שבע גופי מלאכות מנו והשאר לא הוצרכו למנותן*: גמ' טוחנת ס"ד אימא מטחנת ואיבעית אימא בריחיא דידא · ומניקה את בנה ירושלמי אמר רבי חגי לא אמרו אלא אחד אבל תאומים לא ולא בן חבירתה כדקתני בירושלמי ואין הגירסא כך כמו שהביאה רב אלפס אלא הכי גרסינן א"ר חגי לא אמרו אלא בנה אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בן חברתה וה"פ הא תאומים לא בתמיה והלא יכולה להניק שניהם למה לא תניקם אלא ודאי חייבת להניק שניהם וא"כ למה אמרו בנה למעוטי בן חבירתה ואפילו הוא בן בעלה · ת"ר נדרה שלא להניק ב"ש אומרים שומטת דד מפיו וב"ה אומרים כופה ומניקתו *נתגרשה אינו כופה ואם היה מכירה כופה ומניקתו ונותן לה שכרה · [דף ס ע"א] בן כמה הוא מכירה א"ר ירמיה בן ג' חדשים ורבי יצחק א"ר יוחנן נ' יום א"ר שימי בר אשי הלכה כרבי יצחק שאמר משום ר' יוחנן פי' פחות מבן חמשים הוא בחזקת שאינו מכירה ולא בעי בדיקה ואפי' הוא נראה כאילו אינו רוצה לינק מאחרת אקראי בעלמא הוא ולבסוף הוא יונק ולא בעי בדיקה אבל בן חמשים אם אינו רוצה לינק בעי בדיקה אבל אם רוצה לינק מאחרת אפילו בן שנה אין כופה ואם אינו רוצה לינק מאחרת אפילו קטן הרבה כופה ומניקתו מפני הסכנה · סומא מנא ידע א"ר אשי בריחא וטעמא · ההיא דאתיא לקמיה דשמואל הוה יתיב קמיה רב דימי בר יוסף א"ל לרב דימי בר יוסף זיל בדקה אותבה בדרא דנשי ושקליה לבנה וקא מהדר עילויה כי מטא לגבה קא מסוי לאפה כבשיתינהו לעינה מיניה א"ל נטוף עיניך קום דרי בנך: יח ת"ר יונק תינוק והולך כ"ד חדש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי ר"א ורבי יהושע אומר אפי' ד' וחמש שנים פירוש ד' לבריא וה' לכחוש, מכאן ואילך כיונק שקץ פירש לאחר כ"ד חדש וחזר הרי זה כיונק שקץ וכמה פרישתו שלשה ימים: ירושלמי רבי אבהו בשם ריב"ל שלשה ימים מעת לעת בד"א שפירש מתוך בוריו אבל פי' מתוך חוליו מחזירין אותו כשאינה של סכנה אבל של סכנה אפילו אחר כמה ימים מחזירין אותו: יט תניא דם שעל הככר גוררו ואוכלו משום דאתי לאיחלופי בדם אחר כיון שפירש שבין השנים מוצצו ובולעו דם מהלכי שתים מותר וחילופיהם בחלב אם לא פירש אסור דאתי לאיחלופי בחלב בהמה טמאה אבל פירש מותר וכן נראה בבשר מהלכי שתים לחתוך ממנו ולאוכלו אסור דאתי לאיחלופי בבשר בהמה טמאה משום דאין דרך לאוכלו מיחלף בטמאה אבל פירש מותר*: כ ת"ר מניקה שמת בעלה בתוך עשרים וארבעה חדשים הרי זו [ג] לא תינשא ולא תיארס [דף ס ע"ב] עד כ"ד חדש דברי רבי מאיר ר' יהודה מתיר בי"ח חדש וקי"ל בהא כר' מאיר דרב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה להמתין כ"ד חדשים חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו ואפילו נתנה בנה למניקה או גמלתו אסורה להינשא עד כ"ד חדש דחיישינן שמא תמהר לגומלו כדי שתנשא ויסתכן הוולד וכן נתנו למניקה חיישינן שמא תחזור בה המניקה והא דשרא רב נחמן לנשי דבי ריש גלותא [ס] אלמים וחזקים היו ולא היו רשאות לחזור ודבר ידוע ולא אתי למישרי באשה אחרת אבל שאר נשים אפי' נשבעה המינקת או הדירה על דעת רבים שלא תחזור בה אסור דאתו למיחלף ולמישרי היכא דלא נשבעה · מר בריה דרב אשי אמר אפילו מת נמי חיישינן דלמא קטלא ליה הוה עובדא וחנקתיה ולא היא ההיא שוטה הואי דלא חנקן נשי לבנייהו · והיכא שגמלתו בחיי בעלה נראה שמותרת לינשא דליכא למיגזר מידי ולא גזרינן אטו לא גמלתו בחייו [ע] דכי האי גוונא לא גזרינן דא"כ היכי שרא לדבי ריש גלותא לגזור אטו לא נתנהו למינקת אלא לא גזרינן אלא שמא תחזור בה המינקת או שתמהר לגומלו דוודאי מינכר בין נתנה למניקה ובין לא נתנה ובין גמלתו ללא גמלתו וכן משמע הלשון מינקת שמת בעלה שהיתה מניקתו כשמת בעלה ומטעם זה נמי נראה להתיר אשה שדדיה למקו ואינה רגילה להניק לעולם [פ] או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו מינקת בחיי בעלה וה"ר שמשון הזקן ז"ל היה אומר דגרושה אינה צריכה להמתין עשרים וארבעה חדש שאין עליה להניק את בנה הואיל ובעלה קיים והביא ראיה מההיא דלעיל (דף נט:) *נתגרשה אינו כופה [צ] ואין חילוק בין נדרה ללא נדרה אבל כשמת בעלה אע"פ שאינה מחוייבת להניקו מ"מ כיון שאין לו אב עשו חכמים תקנה שתניק האם ור"ת אומר דאסורה לינשא מדתנינן בפ' החולץ (דף מב.) לא ישא אדם מעוברת חבירו [ק] ומינקת חבירו קפסיק ותני ל"ש נתגרשה ול"ש לא נתגרשה · ועוד הביא ראיה מדמפרש התם (דף מב:) משום דסתם מעוברת למניקה קיימא

הגה"ה

*אפילו דברים קטנים שבתוך הבית כגון להביא חפץ מבית לעלייה עושה וטרחה קמי אחי ופרחי · מהרי"ח:

הגה"ה

*היכא דנדרה ואסרה עליו אחת מן המלאכות שחייבת לבעלה אין הנדר חל אבל אם אסרה על עצמה הנאת שום מלאכה של הנדר כגון קונם הנאה ממה שהתינוק יונק הנדר חל שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו ואין כופה להניק אלא היא חייבת להשכיר לו מינקת או יגרשנה בלא כתובה אע"ג דבידו היה להפר לה היא נתנה אצבע בין שיניה · וכן אם אמרה הנאת תשמיש קונם עלי יוציא בלא כתובה · מהרי"ח:

הגה"ה

*גונת יונק חלב בשבת כל מלאכה דרבנן כגון מפרק כלאחר יד ה"ה כל שאר מלאכות כלאחר יד במקום צערא דחולי שאין בו סכנה לא גזרו · ומיהו במקום צערא [ב] דחולי לא שרי אלא ביו"ט אבל בשבת לא לחד לישנא דר"י. ומתוך פר"י משמע דקי"ל כר' יהודה דמפרק נוהג מדאורייתא אפי' בדברים דלאו גידולי קרקע מדלא שרי רק לינק אבל לחלוב משמע דאסור ויש קצת לדחות · ונ"מ בשבת · ולפי' ר"ת ודאי יש איסור דאורייתא לחלוב משום דממחק אבל ר"י פריך עלה · מהרי"ח:

הגה"ה

*ת"ר נדרה שלא להניק את בנה כו' אלמא מדחל הנדר שמע מינה דלא משעבדא ליה · ואע"פ שאם מכירה כופה בב"ד להניקו מ"מ אין שעבוד עליה כל זמן שלא כפו אותה בב"ד ומותרת לינשא ולא דמי לאלמנה מניקה שחייבת להניק את בנה · אבל שאלתות וכן ר"ת פסקו דכ"ש גרושה שצריכה להמתין שהרי אלמנה אינו הטעם אלא בשביל שבושה לבא לב"ד והורגת את בנה כדמוכח בהחולץ וכ"ש זו שבושה לבא לב"ד לתבוע הבעל כדאמרינן לעיל בפ"ב אין מזקקין להם והיכא דעבר ונשא מעוברת ומניקת חבירו כתבתי בפרק החולץ פלוגתא דרבינו יוסף מאורליינס ושאלתות אי מפקינן מיניה בגיטא · מרדכי:

תפארת שמואל

(א) פירש"י דוקא וכו' בפרש"י שלנו איתו אלא כך הוא לשונו אבל קדושין בקטנות לא עד שתגדיל ותאמר רוצה אני בפלוני וצ"ל לפרש דאיירי ביתומה שאינו יכול לקדשה בלא רצונה דשמא תבא לידי מיאון ומ"מ אם אחיה ואמה רוצים לקדשה ברצונה ואפילו להשיאה לא מהניא בכו ודו"ק:

ור"ת

קרבן נתנאל

אפילו אם עבר וכנסה כשהיא נדה ונתייחד עמה לא קניא והרי היא כארוסה · ע"כ נראה לי לפ' ראשית דברי הרמב"ם בשלא הכיר בה שהיא נדה והוי כמקח טעות · ודין ב' איירי אפילו כשהכיר בה מ"מ לכתחלה לא תנשא עד שתטהר וכמ"ש בהג"ה חילוק בשם ר"י: [ל] והוא בעי למיסב יכולה לומר חיבתו עלי יתירה מן הבחור · פי' שיכולה לומר אני אמתין י"ב חדש לצורך תכשיטין: [ם] יכול הוא לומר חיבתה עלי יותר מן הבתולה · שבירושלמי מפ' הא דאמר במתני' כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו כשהוא בחור נותנין לו שנים עשר חדש אפילו נשא אלמנה: [נ] לא תנשא ולא תארס · כ"ס גירסת הרי"ף ולא זו אף זו קתני ועיין מזה בפ' החולץ סי' ד': [ס] אלמים וחזקים היו · אבל מסיבת שהמה אלמנות עבירות לא דאתי למשרי באשה אחרת · וכ"כ בס' בית שמואל סי' י"ג ס"ק ל"ז דלא כפו"ת אמונת שמואל סי' ג' ג': [ע] דכי האי גוונא לא גזרינן · ואם תאמר מאי שנא בעקרה וזקינה ואיילונית דקיימא לן כרבי מאיר בגזרותיו דטלן צריכות להמתין שלשה חדשים עם שאינם ראוים לילד דגזרינן אשה אטו אשה · ע"ז נותן רבינו טעם לשבח באשר יבאר הכלל בסמוך דודאי מינכר בין נתנה למניקה ובין לא נתנה וכו' והרב מהרש"א ד"ה ואמר רב נחמן איפתמיעתיה בדברי רבינו בזה ע"ש: [פ] או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו מינקת בחיי בעלה · מלשון זה משמע הא לא נמקו או לא פסק חלבה ושכרו לו מינקת אין להתיר וכן כתבו ב"י ומהרש"ל ודלא כהב"ח שכתב שהוא כתו חלץ ועפה מאמר דאם כן אין כאן מקומו דבתחלה פתח בתרתי נתנו למניקה או גמלתו אסורה להנשא וקיים בחדא והיכא שגמלתו בחיי בעלה ולמה שייכה למינקת דפתח בה · ומן הסברא דמכל מקום אסורה להנשא שמא תחזור בה המינקת · והא דחזר וכתב ושכרו לו מינקת בחיי בעלה נראה מזה באמת אם פסק חלבה בחיי בעלה ולא שכרה לו מינקת בחיי הבעל כיון דעדיין בעת מיתת בעלה לא נתפרסם דלא עשתה מעשה לשכור לו מינקת אם מינקת עליה ואסורה לינשא · וכן מדויק לשון רבינו אשה שדדיה נמקו ואינה רגילה להניק לעולם אפי' לא שכרו מינקת להניק או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו ג"כ מינקת בחיי בעלה כיון דנתפרסם הדבר ע"י מעשה מהני אבל בלא"ה אסורה לינשא כן נראה לי לעניות דעתי דין חדש: [צ] ואין חילוק בין נדרה ללא נדרה · דלא תימא הא דקתני נדרה שלא להניק בית הלל אומרים כופה ומניקתו שלא קאי נתגרשה איני כופה: [ק] ומינקת חבירו קא פסיק ותני לא שנא לא שנא נתגרשה · וכא דתני הכא מניקה שמת בעלה לרבותא דר' יהודה וכ"כ רבינו בפ' החולץ סימן הנ"ל

מגופה

קיימא דמשמע היינו טעמא דמניקה היינו טעמא דמעוברת ולמאי דהוה מפרש מעיקרא דטעמא דמעוברת משום דחסה אין שייך לחלק בין מעוברת מעוברת גרושה לשאינה גרושה ואע"ג דהדר מההוא טעמא מדמפרש טעמא משום דסתם מעוברת למניקה קיימא [ר] מגופא דמילתא דמעוברת דאיירי אפילו בגרושה לא הדר ביה וכן כתב בשאלתות בפרשת וירא [ש] דאילו איתתא דפטרה בעלה או דמית בעלה בעי לאמתוני כל יומי מניקותא : **כא** ת"ר הרי שנתנו לה בן להניק הרי זה לא תניק עמו לא בנה ולא בן חברתה פסקה קימעא אוכלת הרבה ולא תאכל עמו דברים הרעים לחלב · פסקה קימעא אוכלת הרבה מהיכא אמר רב ששת משלה :

כב [ד' סא ע"א] **א"ר** [א] פפא בדיק לן רב הונא בר חיננא היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה דצערא דידה היא הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק מהו ופשטנא כל היכא דהיא לאו אורחה שומעין לה היא אורחה והוא לאו אורחיה עולה עמו ואינה יורדת עמו ומסתברא דה"ה בשאר כל המלאכות אינה חייבת בהן עד שיהא אורחיה ואורחה ונקט הנקה שיש בה לד פעמים היא רוצה והבעל אינו רוצה :

כג הכניסה לו שפחה א"ר חגי ואיתימא ר"ש בר נחמני לא שהכניסה ממש אלא כיון שראויה להכניס אע"פ שלא הכניסה [ש] פי' שהכניסה לו ממון א) שראוי לכל אדם [ת] שיש לו ממון כזה שיקנה ממנו ארבע שפחות לשמשו · תנא [אחת שהכניסה] ואחת [א] ב) שמצאתה משלו ארבע שפחות או ממון ראוי לארבע שפחות · ד' יושבת בקתדרה אמר רב יצחק בר חיננא אמר רב הונא אע"פ שאמרו יושבת בקתדרה אבל מוזגת לו כוס ומרחצת לו את פניו ידיו ורגליו [ב] ומצעת לו את המטה ג) : **כד אמר** רב יצחק בר חיננא אמר רב הונא כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה [ג] והרחצת פניו ידיו ורגליו הצעת המטה אמר רבא לא אמרן אלא בפניו [ד] אבל שלא בפניו לית לן בה מזיגת הכוס דביתהו דשמואל מחלפא ליה בידה דשמאלא דביתהו דאביי מנחא ליה אפומא דכובא דרבא אבי סדיא דרב פפא אשרשיפא · רבינו שמעיה כתב שרש"י היה נזהר שלא לקבל מפתח מיד אשתו נדה ומכאן אין ראיה דדווקא מזיגת הכוס שהיא דרך חיבה לא היתה נותנת לידו אלא דרך שינוי [ה] אבל שאר דברים אין נראה שיהא אסור ולי נראה דהכא במזיגת הכוס לא היתה נותנת הכוס לידו אפילו דרך שינוי דלא איירי הכא כמו הושטת הכוס לידו אלא מוזגת לו הכוס כדרך שנותנין מים בכוס של יין ומניחין על השלחן ומגביה את הכוס ושותה כשהוא צמא ומזיגה זו דרך חיבה הוא כשהאשה מוזגת לבעלה ודביתהו דשמואל היתה מוזגת המים ביין ביד שמאל ומנחת הכוס על השלחן ואיך היו מוזגות בימין ולא היו נותנין הכוס על השלחן אבל להושיט חפץ לידו מיזהר זהירי כולי עלמא · ורבינו שמעיה הביא סעד לדבריו מההיא עובדא דפ"ק דשבת (דף יג.) שקרא ושנה הרבה וכו' ואמרינן בתנא דבי אליהו ששאל אליהו לאשתו שמא הבאת לו את הפך שמא הבאת לו השמן ונגע בך באצבע קטנה אמרה לו חס ושלום שאפילו באצבע קטנה לא נגע בי אלמא משמע שאסור לקבל חפץ מידה ואין ראיה משם דהכי קאמר שמא בשעה שהבאת לו את הפך לא נזהר מליגע בך ומתשובתה משמע כן שאמרה אפי' באצבע קטנה לא נגע בי אבל שלא הביאה את הפך לא אמרה · ולי נראה ללמוד מכאן איסור כי לפי שהיתה קוראת תגר על מדת הדין רצה אליהו להוציא מפיה שתתודה שלא היה נזהר במה שנוהגין שאר אנשים כי היה סומך על זהירתו שהיה יכול להזהר שלא יגע בה לכך אמר לה שמא בשעת הושטת הפך והשמן אי אפשר לו ליזהר שלא יגע בך ולא היה לו להקל בזה הסיבה לו שמרוב זהירתו היה נשמר יפה אבל לכל אדם אסור שמא יגע בה · [ו] ורש"י פי' מיחלפא ליה בידא דשמאלא בימי ליבונה משמע שיש להקל יותר בימי ליבונה מבימי נדותה [ז] ואין נראה לר"ת דאין חילוק בזמן הזה אע"ג דקאמרינן בפ"ק דשבת בימי ליבונך מהו אצליך בימי נדותיך מהו אצליך שמא היו רגילין לטבול אחר שבעה ימי נדות כשפוסקת קודם שתשב שבעה נקיים בשביל טהרות דלא אסירא השתא אלא מדרבנן אבל האידנא שאין רגילין לטבול עד שתשב שבעה נקיים ימי ליבונה כימי נדותה כדאמרינן במסכת שבת (דף סד:) בנדותה תהא עד שתבא במים : **כה אמר** רב יצחק בר חיננא אמר רב הונא הכל משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן בכל השנה כולה ויין ישן בתקופת תמוז [ח] אמר רב ענן בר תחליפא הוה קאימנא קמיה דמר שמואל ואייתי ליה תבשילא דארדי ואי לא יהיב לי מיניה איסתכנית רב פפא אמר אפילו תמרתא דהיטוניתא כללא דמילתא כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא אבוה בר איהי ובנימין בר איהי חד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי בהדיה : **כו** [דף סא ע"ב] **ועושה** בצמר אין בפשתים לא מתניתין מני ר' יהודה היא דתניא אין כופין אותה לא לעמוד בפני אביו ולא לעמוד בפני בנו ולא ליתן תבן לפני בהמתו [ט] אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו ה"ג רש"י ופירש בהמתו סוסים וחמורים משום רביעה ורב אלפס ז"ל גורס ולא ליתן תבן לפני בקרו אבל כופה ליתן תבן לפני בהמתו ויש לפרש לפני בהמתו שהוא רוכב עליה · רבי יהודה אומר אף אינו כופה לעשות בפשתן מפני שהפשתן מסריח את הפה ומשרבט את השפתים והני מילי בכתנא רומאה :

כז ר' אליעזר אומר אם הכניסה לו אפילו מאה שפחות כופה לעשות בצמר מפני שהבטלה מביאה לידי זימה וכו' אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר' אליעזר :

מתני' רשב"ג אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה מפני שהבטלה מביאה לידי שעמום : **גמ'** היינו תנא קמא איכא בינייהו דמטללא בגורייתא קיטניתא ונרדשיר משום שעמום ליכא משום [זימה] איכא [י] וכבר איפסיק הלכתא כר' אליעזר ואינה ראיה כל כך דפסיק הלכתא כרבי אליעזר במאי דפליג את"ק [כ] אבל במאי דפליג ארשב"ג כ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו : **כח מתני'** המדיר את אשתו מתשמיש המטה ב"ש אומרים שתי שבתות ובית הלל אומרים שבת אחת התלמידים יוצאין שלא ברשות שלשים יום והפועלים שבת אחת עונה האמורה בתורה הטיילים בכל יום והפועלים שתים בשבת והחמרים אחת בשבת והגמלים אחת לשלשים יום והספנים אחת לששה חדשים דברי ר"א : **גמ'** ב"ש ילפי מיולדת נקיבה ובית הלל מנדה במאי קמיפלגי [ל] מר סבר ילפינן מידי דשכיח ממידי דשכיח ומר סבר ילפינן מידי דהוא גרם ממידי דהוא גרם לה אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם יוציא ויתן כתובה לאלתר ושמואל אמר אפי' בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו והלכתא כשמואל :

כט התלמידים יוצאין ללמוד תורה וכו' איבעיא להו ברשות כמה כמה דיהבי ליה רשותא [דף סב ע"א] אלא אורחא דמילתא בכמה [illegible] דשמא אע"פ שמוחלת לו רשות [illegible] טובה [illegible] לאורחא דמילתא · אמר רב חדש אחד כאן וחדש אחד בביתו שנאמר לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה ורבי יוחנן אמר חדש אחד כאן ושנים חדשים בביתו שנאמר חדש אחד בלבנון ושנים חדשים בביתו וכתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל [מ] דמסתברא כרבי יוחנן דגמר מבנין בית המקדש ולי נראה כיון דלית כאן אלא אורחא דמילתא והיא קא יהבי רשות עבדינן להקל כרב · והטיילים בכל יום מאי טיילים אמר רב כגון רב שמואל בר שילת דאכל מדידיה ושתי מדידיה וגני בטולא דאפדני [נ] ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה · הפועלים שתים בשבת והתניא הפועלים אחת בשבת לא קשיא כאן בעושה מלאכה בעירו כאן בעושה מלאכה בעיר אחרת ובאים בכל לילה ולנים בביתם ומחמת טורח הדרך בצירא להו חד עונה והא דקתני מתניתין [ס] הפועלים שבת אחת שיוצאין שבעת ימים וביום השמיני באים לביתם מיירי בפועלים שאינם לנים בביתם בלילות : החמרין אחת בשבת א"ל רבה בר חנין לאביי איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל לענין המדיר את אשתו דהא ליכא מאן דמיחייב בעונה בתוך השבת אלא הנך [דף סב ע"ב] אמר ליה אכולהו והא ששה חדשים קאמר אמר ליה אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו · א"ל [ב] רבה בר רב חנן לאביי חמר ונעשה גמל מאי אמר ליה רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות וכן כולם לבד מטייל ונעשה תלמיד חכם דכיון דמלוי אלא תמיד בעיר וגם שהוא לומד איכה מקפדת דברי רבי אליעזר · אמר רבא הלכה כרבי אליעזר אמר רב אדא בר אהבה זו דברי רבי אליעזר אבל חכמים אומרים *יוצא אדם לתלמוד תורה שתים ושלש שנים שלא ברשות אמר רבא סמכי רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשייהו · רב אלפס לא הביא דברי רב אדא בר אהבה משום דסבר דהלכה כרבי אליעזר והרמ"ה פסק כרב אדא בר אהבה [ע] מדקאמר סמכי רבנן אדרב אדא בר אהבה וקא עבדי עובדא בנפשייהו [פ] א דאע"ג דהלכתא הכי לא מיבעי לעגוני לנפשייהו כולי האי דמתוך שדעתה מגויה אוגאתה קרובה ודמיא להא דאמרי' לעיל דאורחא דמילתא בכמה דאע"ג דיהבא ליה רשותא עלה טובה קמ"ל שלא יענגה אע"פ שהוא ברשות: [צ] עונה של תלמידי חכמים אימתי אמר רב יהודה מערב שבת לע"ש שנאמר אשר פריו יתן בעתו אמר רב יהודה זה המשמש מטתו מערב שבת לערב שבת :

ל [דף סג ע"א] **מתני'** המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין ועד מתי הוא פוחת עד כדי כתובתה רבי יוסי אומר לעולם הוא פוחת והולך שאם תפול לה ירושה ממקום אחר יחזור ויגבה ממנה וכן המורד על אשתו מוסיפין לה על כתובתה שלשה דינרין בשבת ר' יהודה אומר ג' טרפעיקין :

לא גמ' מורדת ממאי רב הונא אמר מתשמיש ריב"ח אמר ממלאכה רב הונא אמר מתשמיש אבל ממלאכה לא הויא מורדת רב הונא לטעמיה דאמר לעיל (דף נח:) יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה ור"י בר' חנינא סבר כריש לקיש דאמר שיכול לכופה למעשה ידיה הלכך נקראת מורדת וא"ת וכיון שיכול לכופה למלאכה אמאי נקראת מורדת לפחות מכתובתה יכפוה בשוטים עד שתעשה מלאכה וי"ל דאפילו הכי הויא מורדת הואיל ואינה עושה מלאכה אלא ע"י כפיה ואין לומר דשפיר סבר ר' יוסי בר' חנינא כרב הונא דיכולה

הגה"ה

א) הלכתא פסק הלכה דהאידנא נשים שלנו דלאו אורחייהו לטחון ולכבס דאין כופין אותם · מהרי"ח עכ"ס :
ב) מלאתה שמכנסת לו משלה ממש שחייב לה קופה של בשמים או דבר אחר · מהרי"ח :
ג) פירש"י לפרוס [illegible] לה · ובירושלמי [illegible] הכניסה לו מאה ש[illegible] מהו דברים של יח[illegible] ומוזגת לו את הכו[illegible] שאין ראוי להשתמש בשפחה וכו' שמע מינה כופין אותה · והלכך נראה כפי' ר"ת דבמתני' לא גרסינן ומצעת לו המטה אלא ומצעת המטה ופירוש מצעת דמתני' לארוג ולתקן כלי המטה והר"ב הכהן אומר דמצעת דמתני' זהו לכל בני הבית אף לארחי ופרחי חייבת כדאמרינן הכא בש"ס קמי ארחי ופרחי מאן טרח אבל הכא אינה מצעת רק לו · וה"ר שמואל בר"ב אומר אע"פ שאין משתמשין באשה דרך שפחות שרי כמו שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני (שמואל א כה) והא דמשמע בירושלמי דאסור היינו דברים של יחוד במקום יחוד אבל במרחץ כיון שרבים בני אדם מצוין מותר ומכאן לעובדת כוכבים ולשפחות שמותרות לרחוץ אותו במרחץ :

הגה"ה

*כתב רבינו משה בר מיימון ז"ל (פי"ד מהל' אישות ה"ז) דאסור לאדם למנוע מאשתו עונתה ואם מנע כדי לצערה עובר בלא תעשה שנאמר שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואם חלה או תשש כחו שאינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיבריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ או יטול ממנה רשות או יוציא ויתן כתובה עכ"ל · ופי' מורינו רבינו מאיר ז"ל טעם הגאון המאי לא מיקרי מורד מתשמיש ויוסיפו על כתובתה די"ל לא מיקרי מורד אלא כשעושה מחמת שנאה וכעס דמורד הוי פושע כמו הפשעים אלו המרדים אבל הכא דמי קצת למוכה שחין והשמים בינו לבינה והיא אמרה מיניה והוא מודה לדבריה ומיהו לא דיינינן ביה לגמרי דין מוכה שחין לכפותו בשוטים ולא ככל הנך שאמרו יוציא ויתן כתובה כך פי' ר"ת לקמן פרק המדיר דהני למיקריה עבריינא אם לא סוליא · מרדכי :

הגהות הב"ח א ואע"ג דהלכתא הכי לא מיבעי להו לעגוני לנשותיהן כולי האי :

הגהות הגרי"פ [א] בגמ' איתא רב הונא : [ב] לפניו רבה :

קרבן נתנאל

[ר] **מגופא** דמלתא דמעוברת דאיירי אפילו בגרושה לא הדר ביה · וכ"כ התוס' נראה פירושם דהא וודאי בימי רב אשי ידעו הדין ואי מעוברת גרושה מותרת לינשא ה"ל לבעל התלמוד לדחות טעמא דדחסא מהא דאי טעמא דדחסא הא קיימא לן מעוברת גרושה מותרת לינשא ואי משום דחסא א גם כן אסורה אלא ש"מ דאפילו למסקנא דטעם מעוברת למניקת קיימא ואפילו גרושה אסורה נמי לינשא ולהכי בלמקו דדיה דהיא מלתא דלא שכיחא לא שייך למימר סברא זו דהוה ליה לתלמודא לדחות סברא דדחסא מכח למקו דדיה · ומזה נמי אין לדמות אשה מעוברת שחלבה ארסיי שמתו לה ב' בנים שעל שאח"כ נתנה בניה למניקות והיו לה ד' בנים · שמותרת לינשא תוך כ"ד חדשים כמו שהאריך בזה בס' שו"ת חכם צבי סי' ת"ד ת"ה ת"ו · דעובדא כזה נמי מילתא דלא שכיחא היא ועוד התורה עקירה במקום אחר עיקר הטעם בגרושה כמ"ש רבינו בפ' החולץ סי' כ"ו וז"ל ועוד אלמנה גופה אי אמרה איני ניזונת ואיני עושה לא משעבדא להניק אלא חכמים עשו תקנה זו שלא יבא הולד לידי סכנה ורוב נשים חסות על ילדיהן ומניקתו אפילו אינה משועבדת להניקו · אבל אם היתה מותרת לינשא לא היתה מניקתו ע"כ ומעם זה לא שייך בלימוק דדים או כשחלבה ארסיי : [ש] ה"ג מלך לאיתתא או דפטרית בעלה או דמית בעלה בעי לאמתוני : [ש] **פירוש** שהכניסה לו ממון שראוי לכל אדם כו' · ואחרים פי' שראוי להכניס שדרך בני משפחתה או משפחתו בכך וכמו שכתב בירושלמי · ר"ן : [ת] ה"ג שיש לו ממון כזה שיקנה ממנו ארבע שפחות לשמשו תנא אחת שהכניסה לו ואחד שמצאתה לו משלו שפחות או ממון הראוי לקנות שפחות · כ"ה גי' ב"י : [א] **שמצאתה** לו משלו · זהו גירסת הרי"ף וגי' ר"ת ואחת שמצאתה לו משלה · פי' ממה שהוא חייב ליתן לה כמו קופה של בשמים ושאר דברים ומצאתה כ"כ שיכול לקנות מזה כמה שפחות : [ב] **ומצעת** לו את המטה · היינו לפרוש הסדין והמכסה דאינו דבר של טורח ומילי דחיבה ניהו · והצעת המטה דמתני' כשאין לה שפחות הוי דבר של טורח כגון הצעת כרים וכסתות. וכ"כ רבינו בפ"ק סי' ע' : [ג] **והרחצת** פניו ידיו ורגליו · לשפוך מים לתוך הכלי לרחוץ פניו ידיו ורגליו : [ד] **אבל** שלא בפניו לית לן בה · וה"ה איפך : [ה] **אבל** שאר דברים אין נראה שיהא אסור . דא"כ ה"ל לאשמועינן התלמודא רבותא טפי ומדלא מצינו שעשו הנך אמוראי הרחקה ע"י שנוי בשאר חפצים ש"מ דאינו אסור אלא דבר שהוא דרך חיבה וע"ז השיג רבינו עליו · דבכל זה נוכל לדייק אם שמואל עשה שינוי בהושטת הכוס איברא דשמואל עשה שינוי אפי' בהנחת הכוס על השולחן · וזהו דוקא במילי דחיבה עשה הרחקה גדולה אבל בשאר חפצים להושיט מידה לידו הוי זהירי : ה"ג בסדר תנא דבי אליהו : [ו] ורש"י פי' מחלפא בימי ליבונה · דאי בימי נדה ס"ל לרש"י אסור להושיט אפילו ע"י שינוי ולמה לא עביד שמואל הרחקה : [ז] ואין נראה לר"ת דאין חילוק בזמן הזה · וה"ה בימי חכמי התלמוד שהיו בבבל שלא היו עסוקין בטהרות כמ"ש התוס' בנדה דף ס"ז ורבינו סוף מס' נדה מהל' מקוואות · ורבינו ס"ל דהא דטבלו כשפוסקת קודם שתשב ז' נקיים בשביל טהרות דלא אסירא השתא אלא מדרבנן · ומ"ה לפי' ר"ת נסתר פרש"י אבל בתוס' בפירקין ובפ"ק דשבת לא הזכירו מזה שהיו טובלות ב' פעמים מפני הטהרות · מ"ה נראה מדבריהם שלפי' ר"ת באו לקיים פרש"י ור"ת וזהו הנכון · ודלא כמהרש"א שנתקשה בזה ע"ש : [ח] **אמר** רב ענן בר תחליפא · הרי"ף ורבינו מייתו הך עובדא לאשמועינן דסכנה היא לו ודנין אותו כעוברה שהריחה דלא סוף דבר עוברה או שמש אלא אפי' אינש דעלמא : [ט] **אבל** כופה ליתן תבן לפני בקרו · ה"ג רש"י ורי"ף גורס כופה ליתן לפני בהמתו והתוספות גרסי אינו כופה ליתן לפני בהמתו ובקרו · מהא דאמרינן בנדרים דף פ"א שאם נדרה שלא ליתן תבן לפני בקרו ובהמתו אינו יכול להפר · ורבינו כתב ישוב לזה שם בפירושיו דהתם מיירי שהכניסה לו ד' שפחות : [י] **וכבר** איפסק הלכתא כר"א · מ"כ דברי רי"ף : [כ] **אבל** במאי דפליג ארשב"ג כ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו · ורי"ף לא ס"ל הך כללא דקייל ר"י דהלכה כרשב"ג כמ"ש בהדיא בפ' גט פשוט סי' מ' ורבינו אגב שיטפיה העתיק לשון הרי"ף עם אות באות עיין בכללים · וכן פסק רבינו בהדיא בפרק מי שאחזו בסי' ז' ויש מחברים שהם מסופקים בדעת רבינו ונעלם מהם פסקים אלו ועיין תוי"ט במשנה ז' פ"ח דעירובין · ועוד נשמע מן דא דהך כללא דקייל הלכה כרשב"ג קאי ביה ארשב"ג שהיה בימי ר"א ובין רשב"ג אביו של רבי דלא כהתוספות במשנתין שמחלקין בזה : [ל] **מר** סבר ילפינן מידי דשכיח ממידי דשכיח · איכא למימר דהרי"ף ורבינו מייתו האי ילפותא להורות דמותר להתייחד עמה באותן ז' ימים כמו נדה · א"נ דלא תימא הא דקתני שבת א' היינו אפילו עומד באמצע שבוע אין נותנין לו זמן כי אם עד שבת לכך אמר דיליף מנדה ופי' שבת א' שבעה ימים משעת הנדר · ורש"י פי' הטעם כיון דאשכחן תורה ארבעה נשאות כך אין לנו לכופו להוציא. לדידן דכל אשה עכ"פ בימי נדותה עד י"ב ימים יש לנו לומר דאין כופין להוציא עד י"ב ימים וצ"ע לדינא : [מ] **דמסתברא** כר' יוחנן דגמר מבנין בה"מ. ויש לדקדק מאי לשון מסתבר הא קי"ל רב ור"י הלכה כר"י · וי"ל כיון דהכא לא פליגי לענין דינא דהא היא טותנת לו רשות כי אם בבא לצאת ידי שמים : ה"ג אורחא דמלתא דהיא : [נ] **ולא** חליף פריסתקא דמלכא אבביה · ולאפוקי מפנקי דמערבא משום דלאביי מפרש לה הכי : [ס] ה"ג והא דקתני מתני' הפועלים שבת אחד מיירי בפועלים שאינם לנים בביתם בלילות שיוצאין שבעת ימים וביום השמיני באים לביתם והוא תי' ר"י בר ברוך ועי' תוס' ד"ה והתניא : [ע] **מדקאמר** סמכי רבנן ועבדי עובדא בנפשייהו · אע"ג דהוו נענשים מאי מייתי ראיה י"ל דהני רבנן נענשים מחמת שמשכום שמעתייהו ועברו הזמן : [פ] **ואע"ג** דהלכתא הכי · לאו סיומא מלתא דהרמ"ה היא אלא שרבינו הוסיף על דברי הרמ"ה ואמר אע"ג דהלכתא כרב אדא בר אהבה אפ"ה לא תבעי לעגוני נפשייהו · וכן פי' הב"ח ודלא כהרב"י סי' ע"ז : [צ] **עונה** של ת"ח אימתי וכו' · והא דלא מפרש במתני' עונת של ת"ח עיין בהר"ן ובחדושי מהר"ת שי"ף דאיתי לפי שלנועים בתשמיש לא פרסמו התנא ויליף מקרא גמלים מניקות ובניהם ופירש"י

דיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה אפילו הכי מורדת ממלאכה דלרב הונא נמי כשאומרת איני ניזונת ואיני עושה לא מיפטרה אלא מעשיית למר אבל כל שאר המלאכות היא מחוייבת לעשות ובהא פליגי ר' יוסי בר' חנינא סבר דבשאר מלאכות מיקריא נמי מורדת לפחות מכתובתה ורב הונא סבר דלא מיקריא מורדת משאר מלאכות וכן היה נראה קצת מדאמר לעיל (דף נט.) מידי דקיץ ממידי דקיץ אבל אי אפשר לומר כן דתנן לקמן (דף סד:) אם היתה מניקה פוחתין ממעשה ידיה ולאו דוקא נקט מניקה אלא ה"ה טוחנת ואופה וכל שאר מלאכות דפוחתין לה והאי דנקט מניקה משום דאיירי במשרה אשתו ע"י שליש דאינה לא טוחנת ולא אופה דכיון דאינה בבית היאך תעשה צרכי הבית אלא ודאי לא אמרו שהאשה עושה חמש סלעים אלא במשרה אשתו ע"י שליש שאינה עושה שום מלאכה: לב תנן וכן המורד בשלמא למ"ד מתשמיש כי היכי דאיהי משעבדא ליה איהו נמי משעבד לה אלא למ"ד ממלאכה למלאכה מי משעבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס מכאן היה רוצה להוכיח רבינו אליהו ז"ל שאדם מחוייב להשכיר את עצמו לעשות מלאכה לפרנס את אשתו מדקאמר באומר איני זן ואיני מפרנס משמע דהוי מורד ממלאכה שהוא משועבד לה לעשות כדי לזונה ולפרנסה וגם מספר כתובתה הוא מוכיח שכתוב בה אנא אפלח ואוקיר ואזון ואפרנס יתיכי ור"ת אומר מהכא אין ראיה דהכי פירושא באומר איני זן ואיני מפרנס דהיינו מרד האיש כנגד מרד האשה דמרד האשה היינו במלאכה שתחת מזונותיה ומרד האיש הוי ממזונות שהן כנגד מעשה ידיה ומכתובתה אין להוכיח דאפלח איתו רוצה לומר שכירות אלא עבודה שדרך האיש לעבוד בביתו כגון לחרוש ולזרוע · והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה כלומר מה תוספת שייך הכא הואיל וצריך לגרשה מיד ותימה דמשמע דלשמואל ניחא דאמר לקמן בשילהי פרק המדיר (דף עז.) עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון ולדידיה נמי קשה הואיל וכופין אותו לזון מיד מאי תוספת שייך הכא וי"ל דלדידיה (נמי) ודאי ניחא הואיל ואינו רוצה לזונה אלא בכפייה נקרא מורד ומוסיפין לה על כתובתה דאין אדם דר עם נחש בכפיפה [ק] מידי דהוה אכל מורד דחייב לזונה וגם מוסיפין לה על כתובתה ואע"ג דאמר רב הונא דמורדת ממלאכה לא הויא מורדת משום דמצי למימר איני ניזונת ואיני עושה אבל איש דלא מצי למימר איני זן ואיני מפרנס ואיני מקבל מלאכתיך נקרא מורד אם אינו זן אם אינה מספקת במעשה ידיה [ק] מוסיפין לה על כתובתה אע"פ שכופין אותו לזון וא"ת דמשמע דלא פריך אלא למאן דאמר ממלאכה אבל למאן דאמר מתשמיש ניחא דפשיטא דכי היכי דאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה הכי נמי מתשמיש וכי מה בלע לה שיוסיפו לה על כתובתה והיא תתענג כל ימיה ועוד אמרינן לעיל (דף מח.) האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה וכ"ש מונע ממנה תשמיש וי"ל דאין ה"נ דמצי למימר וליטעמיך ולפי המסקנא ניחא דקאמר ולאו לאימלוכי בה בעי אם היא רוצה טפין לאלתר ואם היא רוצה ימתינו שמא יחזור בו ובינתים מוסיפין על כתובתה וכן לשמואל אע"פ שכופין אותו לזון מוסיפים על כתובתה כדפרישית וכן מורדת מתשמיש אפי' שהבעל משמש עמה בע"כ פוחת מכתובתה [ר] והלכתא כרב הונא דאמרינן לקמן היכי דמי מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שמעינן מינה דמתשמיש הויא מורדת כרב הונא · ואין נ"ל ראיה דאמימר אליבא דכו"ע קאי ועוד משום דבעי לסיומי למילתיה אבל אי אמרה מאיס עלי · ולמאי דפרישית דרב הונא לטעמיה דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה [ש] הוי ראייה דהלכתא כוותיה נמי בהא והראב"ד ז"ל כתב מדאמר ליה ר' חייא בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא אלמא דסבירא להו [ת] דדוקא מתשמיש הויא מורדת: לג [דף סג ע"ב] ת"ר המורדת על בעלה פוחת לה מכתובתה שבעה דינרים בשבת רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין ורבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו ושולחין לה מב"ד הוי יודעת שאפי' כתובתך ק' מנה הפסדת אחת לי ארוסה ונשואה אפי' נדה ואפי' חולה ואפי' שומרת יבם א"ל ר' חייא בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא א"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו · ואפי' נדה · ירושלמי במה אנו קיימין אי כשמרדה כשהיא נדה (מן התורה) המרידתה עליו אלא כך אנו קיימין שמרדה עליו עד שלא באתה לנדה ובאתה לנדה אז פוחתין אף בימי נדותה לפי שאין לו פת בסלו וכן חולה אם יכולה לסובלו אף בחוליה הויא מורדת ואם אינה יכולה לסבול צריך שיתחיל המרד בימי הבריאות · *והאי דפריך נדה בת תשמיש היא פירוש למה עולין ימי נדותה לארבעה שבתות של הכרוז ופירוש זה דחוק הוא דכיון שהתחיל המרד קודם הנדות והכריזו בב"ד למה יפסיד ההכרזה בימי נדותה כיון שאם תחזור בה לא הפסידה כלום ונראה כדברי המפרשים בגמרא דידן דחשיב לנדה פת בסלו ופליג אירושלמי ואף בימי נדותה חשיב מרד כיון דאין לו פת בסלו מידי דהוה אגמל ואספן שהדירו נשותיהן יותר משבת אחת יוציא ויתן כתובה לפי שאין לו פת בסלו: ואמר רמי בר חמא כשמכריזין עליה אין מכריזין אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אמר רמי בר חמא פעמיים שולחים לה מב"ד אחת קודם הכרזה ואחת לאחר הכרזה פי' ר"ת דרמי בר חמא בא להוסיף על רבותינו דשליחות דקודם הכרזה לא מיתניא בברייתא והוא אומר דקודם הכרזה נמי שולחים לה דטוב הוא להודיע קודם שיכלימוה אולי תחזור בה: דרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו שלא הצריכו שליחות קודם ופליג אדרמי בר חמא · אמר רבינא האי בורכתא אלא הלכה כרמי בר חמא ואינהו כמאן סברי כי הא דאיתמר רבא אמר רב ששת הלכה נמלכין בה · ה"ג בספרים ישנים ובה"ג · ולא קאי אדרב נחמן בר רב חסדא ואדרב נחמן בר רב יצחק שהרי אמרה רב נחמן משמיה דרבי יוסי בר' חנינא [א] שהיה גדול יותר מרב ששת אלא ארמי בר חמא ורבא ומייתי להו ראיה מרב ששת דאמר נמלכין בה פי' קודם הכרזה · וכן פי' רב שרירא גאון · ופסק ר"ת אע"ג דדרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו מ"מ הלכה כרבא שאמר משמיה דרב ששת נמלכין בה דרבא ורמי בר חמא דאינון בתראי קיימי כוותיה ורש"י פי' בענין אחר ופירוש ר"ת עיקר: לד היכי דמיא מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל ודאי כייפינן לה עד שתפחות כל כתובתה וזו היא כפייתה שתתענג כי הבעל לא יגרשנה עד כלות כתובתה ולרבותינו להכלימה בהכרזה ד' שבתות דכיון דאמרה

הגה"ה

*פסק ראבי"ה דאשה המורדת על בעלה ושוב חלתה אע"פ שמתוך אונס החולי אינה שבה לבעלה אפ"ה איבדה מזונותיה וראיה מירושל' דפרק קמא דקידושין דפסק גבי עבד עברי שברח ואחר כך חלה משלים ומדמה התם למורדת · מרדכי :

בעינא ליה מסהינן לה אולי תחזור בה אבל אמרה מאיס עלי לא הוא ולא כתובתו בעינא ודאי לא תחזור בה ולא כייפינן לה בשהייה אלא אם ירצה יגרשנה בלא כתובה מיד ורשב"ם ז"ל פי' אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה שתשהה ותמתין עד כלות כתובתה ז' דינרין בשבת אלא יגרשנה מיד בע"כ · וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פי"ד מהל' אישות הל' ח') דבמאיס עלי כופין אותו להוציא דאינה כשבויה שתבעל לשנאוי לה · ואין נראה לר"ת דהא אמרינן בפרק בתרא דנדרים (דף צ:) בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני וכו' חזרו לומר שמא נתנה עיניה באחר ומקלקלת על בעלה ועוד אמרינן בפרק המגרש (דף פח:) דגט מעושה אפי' בדין פסול ע"י עובדי כוכבים משום שלא תהא כל אחת תולה עצמה בעובד כוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה ואי מאיס עלי כייפינן ליה לאוציא א"כ כל אשה שתתן עיניה באחר תאמר מאיס עלי · ויש דוחין דדוקא היכא דיוצאת ונוטלת כתובתה חיישינן דנתנה עיניה באחר [ב] ולאו דיחויא הוא דאם נתנה עיניה באחר אינה חוששת על מנה ומאתים שלו כי תתן עיניה בבעל ממון · וחזינא במשנה כי אמרה טמאה אני לך ונטולה אני מן היהודים כופין אותה להיות תחתיו ומשמשתו אע"ג דלפי דבריה אסורה לו משום דחשו שמא נתנה עיניה באחר כ"ש הכא דבשביל מעט ממון של כתובה שהיא מפסדת לא תניח מליתן עיניה · ועוד ראיה מההיא דנדרים (דף צא:) ההוא גברא דהוה מהדריק בביתא הוא ואיתתא אתא מריה דביתא פרטיה נואף להולא ועדק אמר רבא איתתא שריא דאם איתא דעבד איסורא אירכוסי הוה אירכס והשתא מה צריך רבא להך טעמא פשיטא דאין האשה נאסרת על בעלה בסתירה בלא קנוי אלא ודאי מיירי כשאמרה האשה שנבעלה ומסתמא ברצון הוה ובאשת ישראל מדהוו מהדקי יחד בביתא ולהכי מייתי הך עובדא התם אמתני' דהאומרת טמאה אני לך דחיישינן שמא נתנה עיניה באחר וזו האשה לא היה לה כתובה לפי דבריה כיון שהיא אומרת ברצון נבעלה [ג] והשתא מה הועילו במאי דאמר איתתא שריא ולא תפקיע עצמה מבעלה במה שניאפה והא מצי למימר מאיס עלי ורבינו תם פי' היכי דמיא מורדת כגון האומרת בעינא ליה ומצערנא ליה פי' בעינא ליה אם לא יגרשני ויתן לי כתובתי ומצערנא ליה עד כלות כתובתי והתוספת בשבעה דינרין בשבת וזימנין דבחמש ושש שנים לא יכלו וכל זמן דאגידא ביה לא יהבו ליה איתתא אחריתי אבל אם אמרה מאיס עלי [ולא בעינא] לא הוא ולא כתובתי אבל אני מוחלת הכל לא הויא כמחילה בטעות ולא כייפינן להשהותה אולי תחזור בה ויכול לגרשה בלא כתובה ומחילתה מחילה · מר זוטרא אמר כייפינן פי' כופין אותה שתשהה אולי תחזור בה כדין ובעינא ליה ומצערנא ליה וכיון דמחמת מרד מוחלת לא הויא מחילה ואם רצה לגרשה יתן לה כתובתה ואם אינו רוצה תשהה עד כלות כתובתה · הוה עובדא ואכפייה מר זוטרא נפק מיניה רב חנינא מסורא ולא היה התם סייעתא דשמיא הוה ומאיס עלי לא הוה מורדת · כלתיה דרב זביד אימרדא פי' דאמרה מאיס עלי מדמייתי עלה שהפסידה בלאותיה דמשמע לאלתר דאילו במרד דבעינא ליה ומצערנא ליה לא שייך בה למימר הפסידה בלאותיה מיד דהא אית לה כתובה כל זמן שלא כלתה והכריזו עליה הוה תפסה חד שיראי הוה יתיב אמימר ומר זוטרא ורב אשי יתיב רב גמדא גבייהו ויתבי וקאמרי מרדה הפסידה בלאותיה קיימין · ובעי לאפוקי מינה חד שיראי דהוה תפסה אמר להו רב גמדא משום דרב זביד גברא רבה מחנפיתו ליה והאמר רב כהנא מיבעיא בעי ליה רבא ולא איפשיטא איכא דאמרי יתבי וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה קיימין ובעי למיתב אף שיראי אחרינא דלא הוה תפיסה אמר להו רב גמדא [דף סד ע"א] משום דרב זביד גברא רבה הוא אפכיתו לדינא עילויה והאמר רב כהנא מבעיא בעי ליה רבא ולא איפשיטא והשתא דלא איתמר לא הכי ולא הכי דתפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה · בלאותיה היינו נכסי צאן ברזל שהכניסה לו מטלטלין אבל קרקע שהכניסה לו בחזקתה קאי לעולם וכן נכסי מלוג ברשותה קיימי אבל מנה ומאתים ותוספת אין לה ואפילו בגדים שקנה לה יפשיט מעליה דאדעתא למיסקל ולמיפק לא אקני לה ומסהינן לה תריסר ירחי שתא ולית לה מזוני מבעל · תקנה זו נעשית בימי האמוראים האחרונים כאשר ראו כי גבהו בנות ישראל ודעתם זחה עליהם וכאשר היה להם כעס עם בעליהן היו אומרות לא בעינא ליה והבעל מגרשה מיד כיון שפטרתו מכתובה ושוב היו הגאונים מתחרטות תקנו שתשהה שנה ואם יגרשנה בתוך השנה שלא תהא מחילתה מחילה ויצטרך ליתן לה כתובה אולי יתפייסו בתוך השנה וכיון שתקנו כך לאומרת מאיס עלי שהיתה ראויה להתגרש מיד בלא כפייה כל שכן למורדת · ואינה ניזונת אותה שנה אבל הוא אוכל פירות וחייב בפרקונה דבמזונות קנסו אותה דרוב נשים אין מספיק מעשה ידיהם למזונותיהן אבל היתה חפצה שלא יאכל הבעל פירות נכסיה ולא יתחייב בפרקונה לאו כל כמינה הלכך הוא אוכל פירות וכיון שאוכל פירות חייב גם בפרקונה ויראה שחייב בקבורתה כיון שאינו יכול לגרשה בלא כתובה בתוך השנה: לה הדין הוא דינא דנמ' במורדת אבל האידנא דייני בבי דינא דמתיבתא כדאתיא ואמרה לא בעינא ליה להאי גברא ניתיב לי גיטא [ד] יהבינן לה גיטא לאלתר ואי תפסה מידי מכתובתה מפקינן מינה ויהבינן ליה לבעל ונכסי מלוג אם ישנן בעין או דבר אחר שבא מכחן כגון שמכרו בתים וקנו בדמים שדות שקלה להו אבל כלו לגמרי לא מיחייב בעל לשלומי אבל נכסי צאן ברזל כל שישנו בעין מהן אפילו כלו הרבה שקלה להו ואפי' נפחתו מדמיהן הרבה אינו משלם הפחת · ובלבד שיהו ראוין להשתמש בהן מעין מלאכתן ראשונה אבל אינן ראוין להשתמש מעין מלאכתן הראשונה חייב לשלם כל דמיהן כל שכן אם נגנבו או נאנסו משום דברשותיה קיימי כדתנן (יבמות דף סו.) אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו · וחזינן לגאון דאמר דיהיב לה עיקר כתובה מנה או מאתים לחוד כי היכי דלא להוין בנות ישראל הפקר אבל מאי דכתב לה מדיליה בין תוספת בין מתנה לא יהבינן לה מידי · הדין הוא דינא דמורדת דנהיגי בה רבנן דמתיבתא [ה] כמה שנין עד השתא [ו] ואפשר לפי שראו הקלקול בבנות ישראל וכי משהו להו תריסר ירחי שתא תולות עצמן בעובדי כוכבים ויוצאות לתרבות רעה בטלו שהייה ונתנו רשות לבעל לגרשה מיד בלא שהייה אבל לא שיכפוהו *לגרשה דאף במונע ממנה תשמיש או מזונות אין כופין אותו להוציא כדאיתא בירושלמי אין מעשין אלא לפסולות כ"ש כשהיא מונעת לעצמה [ז] שלא תקנו

הגה"ה

*אבל רב האי כתב אע"פ שאין לכוף את בעלה מכח הלכה מ"מ גאוני הישיבות של בבל תקנו שכופין את הבעל ליתן גט מיד ויותר מג' מאות שנה היה בימיהם שנכתב זו התקנה אמנם מן הכתובה לא כתב וכ"כ רבינו גרשון מאור הגולה שכופין אבל כל כתובה לא יפסידה

קרבן נתנאל

ופרש"י לפי שנגופים בתשמיש לא פרסמם הכתוב פ"כ ואני מוסיף על דבריו דהתנא רמז עונת ת"ח במאי דקאמר החמרים אחד בשבת למז בזה ג"כ עונת ת"ח ע"ד ישסכר חמור גרם : [ק] מידי דהוה אכל מורד דחייב לזונה וגם מוסיפין על כתובתה. הלשון אינו מכוון כי מה ענין מזונות למורד מחמת תשמיש דהא לכאורה הא דקאמר מידי דהוה אכל מורד היינו מורד מתשמיש דהא לא מלינו יותר מורד כ"א מורד מתשמיש או אומר איני זן · ונראה דה"ק מידי דהוי אכל מורד כלומר מש"ה לא פריך משמואל לר"י בר חנינא דהא אף אם נאמר כרב הונא דיכולה לומר איני ניזונית ואינה עושה וע"כ מורדת מחמת תשמיש מ"מ לגבי דידיה כשהוא מורד ואומר איני זן מודה רב הונא שכופין לזונה ומוסיפין על כתובתה וע"כ צ"ל לרב הונא נמי דמוסיפין על כתובתה מטעם דאין אדם דר עם נחש וא"כ ליכא למיפרך מדשמואל לר"י בר חנינא מה"ט גופיה וא"ת הכל מנ"ל אימא לרב הונא הסיפא מוקי במורד מחמת תשמיש דוקא אבל כשהוא אומר איני זן אין מוסיפין על כתובתה כיון דכופין אותו לזונה · וי"ל דע"כ ס"ל לרב הונא הך סברא דמוסיפין על כתובתה דאין אדם דר עם נחש דהא אמר רב כהנא בפ"ב דנדרים דף ע"ו תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו דשעבודי משעבדת ליה א"כ אף כשמורדת מתשמיש כופין אותה ומשמשתו ומ"מ פוחתין מכתובתה וע"כ מטעם דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת:[ק]ה"ג אע"פ שכופין אותו לזון מוסיפין על כתובתה: [ר] והלכתא כרב הונא · לשון הרי"ף עד הוי מורדת כרב הונא: [ש] הוי ראיה דהלכתא כוותיה נמי בהא · דהא לקמן דף ק"ו פסיק התלמודא להדיא כרב הונא שיכולה לומר כו' : [ת] דדוקא מתשמיש הוי מורדת · דאי ממלאכה נמי ה"ל לשנויי דנדה מורדת מחמת מלאכה היא וא"ת פשיטא וי"ל כמ"ש דסתם נדות חולות קצת וה"א דאינה ראויה למלאכה וכ"כ תוספות : [א] שהיה גדול יותר מרב ששת · לשון תוספות שהיה גדול הרבה מרב ששת · ונראה להגיה שהרי אמרה רב משמיה דר' חנינא שהוא היה גדול הרבה מרב ששת · אבל לא ר"י בר חנינא וכ"מ בג' א בהרא"ה והר"ן : [ב] ולאו דיחויא הוא דאם עיניה נתנה באחר אינה חוששת על מנה ומאתים שלו · דאל"כ במשנה אחרונה לימרו יוצאת בלא כתובה ובהכי סגי לן ולמה התירה לה בדבר שעשתה לעצמה תקנה דאסורה · הרא"ה בחידושיו : [ג] והשתא מה הועילו במה דאמר איתתא שריא ולא תפקיע עצמה מבעלה · ס"ל לרבינו דעיקר שריותא דרבא מטעמא דשמא עיניה נתנה באחר אבו חכמים אפילו באשת ישראל ואומרת ברצון נבעלה מדמייתי בעל התלמוד הך עובדא אמתני' דהאומרת טמאה אני לך והא דאמר ארכוסי הוי מרכס אינו אלא סעד לדבריו דלא תימא אנן סהדי שזינתה אלא במה שהיא מודה בעצמה שנבעלה ברצון אין לסתירה אלא דזהו ג"כ בכלל תקנת חכמים שחזרו לומר באומרת טמאה אני לך צריכה להביא ראיה שמא עיניה נתנה באחר והשתא מש"ד דרבא דאפי' אומרת ברצון הוא בכלל תקנת חכמים אם אנו חוששין לזו האשה שנתנה עיניה באחר ואינה חוששת על איבוד כתובתה מה הועילו בתקנתם והא מצי למימר מאיס עלי אבל בתוס' הקושיא בסגנון אחר וז"ל ואמאי תהא נאמנת בתנו דאי בעי אמרה מאיס עלי · ולא שוה לרבינו קושיא זו דהוי כמו מיגו דהעזה · או שס"ל כמ"ש תוס' דלא מצית למימר מאיס עלי אלא היכא דיש רגלים לדבר שהבעל אינו מתקבל לה · א"נ י"ל כמ"ש תוספות דלא איירי באומרת טמאה אני לך ודקאמר איתתא שריא היינו לבועל אם גירשה הבעל . אבל מדמייתי הך עובדא אמתני' ש"מ דאיירי באומרת טמאה אני לך ברצון דייק רבינו שפיר : ה"ג אם יגרשני ויתן לי כתובתי : [ד] יהבינן לה גיטא לאלתר · אם ירצה בלא כתובה : [ה] כמה שנין עד השתא . ע"כ דברי הרי"ף ומכאן ואילך הם תוספת רבינו עד והדין תקנתא : [ו] ואפשר לפי שראו · נותן טעם לשבח מה ראו הגאונים בתראי לעשות ככה ומלאו לבם לסתור תקנת אמוראי קדמאי : [ז] שלא תקנו להרבות ממזרין בישראל · אריפא דמילתא קאי למה תקנו הגאונים דיהבינן לה גיטא לאלתר משום שתולה

תקנו להרבות ממזרין בישראל מוטב שבנות ישראל הרעות א יתגרשו ולא שיוסיפו רעה על רעתן · והדין תקנתא ליתא אלא היכא דאימרדא איתתא בבעלה דבעיא למיפק מיניה משום דלא בעיא ליה אבל אם חלתה או שהיה בה חשש מיתה ורוצה להפקיע עצמה מתחת בעלה כדי שלא יירשנה ליתא להא תקנתא ולא עבדינן בה עובדא ובכי האי מילתא איכא למימר היכא דמיעקרא נהלה דאורייתא לא תקון רבנן · ואע"ג דחזינן בהאי מילתא פלוגתא דרבוותא · מסתברא כמ"ד לא עבדינן תקנתא בהאי מילתא ולדברי הכל כל מאן דכייפינן ליה בין מעיקר דינא כדתנן ואלו שכופין אותו להוציא ומאי דדמי להו ובין מעיקר תקנתא אי מיתא הך איתתא מקמי דתיפוק מיניה דבעל בגט בעלה ירית דלא מיפקעת ירושה דבעל אלא בגירושין גמורין וכן הלכתא וכן היה דן רבינו מאיר ז"ל בדינא דמתיבתא אבל היה מצוה להחרים אם השיאה שום אדם עצה כדי להוציא נדונייתה מבעלה וכשהיה נראה לו ערמה בדבר לא היה מצוה להחזיר לה אפילו נדונייתה הלכך לא היה דן דין מאים עלי אם לא שתתן אמתלא לדבריה למה אינו מקובל עליה או שהיה מכלה כל הממון : לו אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כותבין איגרת מרד על ארוסה ואין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם ואסקינן דהך דשמואל כמשנה אחרונה דתנן בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה היו אומרים מצות יבום קודמת למצות חליצה ועכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום*: וכתב רב אלפס ז"ל דליתא למשנה אחרונה הלכך ליתא נמי להא דשמואל ואני כתבתי [ח]בפ' החולץ (סי' יז)בשם ר"ת דהלכה כמשנה אחרונה ואיתא נמי להא דשמואל וכן עמא דבר : לז רבי יהודה אומר שלשה טרפעיקין · [ט] תניא רבי יהודה אומר שלשה טרפעיקין שהן תשע מעין מעה וחצי ליום · א"ל רב חייא בר יוסף לשמואל מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת ומ"ש איהי דלא יהבינן לה דשבת אמר ליה איהו דמפתת קא פחית לא מיתזי כשכר שבת אבל איהי דאוספי קא מוספי מיתזי כשכר שבת **ואע"ג דשכר שבת מותר ע"י הבלעה כדאיתא בפרק הזהב (דף נח.) אם היה שכיר שבת שכיר חודש שכיר שנה נותנין לו שכר שבת מיהו הכא אסור דלא הוי הבלעה דאין מוסיפין אלא מה שיעלה בכל יום לרבי יהודה מעה וחצי ולרבנן שלש מעין ואם יתפיים בתוך ימי השבוע אין מגרפין כל ימי השבוע ביחד הלכך לא הוי הבלעה : לח [דף סד ע"ב] מתני' המשרה אשתו ע"י שליש לא יפחות לה משני קבין חטין או מארבעה קבין שעורין · א"ר יוסי לא פסק שעורין אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום ונותן לה חצי קב קטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר · [י] ונותן לה מטה ומפץ ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת ונותן לה כיפה לראשה וחגור למתניה ומנעלים ממועד למועד וכלים של חמשים זוז משנה לשנה ואינו נותן לה חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים והיא מתכסה בבלאותיה בימות החמה והשחקים שלה ונותן לה מעה כסף לצרכיה והיא אוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה · ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר בגליל או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהם עשרים בגליל ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה בד"א בעני שבישראל אבל בעשיר הכל לפי כבודו : גמ' ואלו יין לא קאמר מסייע ליה לר' אלעזר דאמר ר"א [דף סה ע"א] אין פוסקין יינות לאשה והני מילי בדלא רגילה אבל רגילה פוסקין לה *דאמרינן דביתהו דרב יוסף בריה דרבא אתאי לדינא קמיה דרב נחמיה בריה דרב יוסף אמרה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה אמר ידענא בהו בבני מחוזא דשתו חמרא · דביתהו דרב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל אתת לקמיה דרב יוסף אמרה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי אמר לה שיראי למה ליך אמרה לך ולחברך ולחברוכך : [דף סה ע"ב] ת"ר מותר מזונות לבעל מותר בלאות לאשה. מותר בלאות לאשה למה לה אמר רב פפא שמתכסה בהם בימי נדותה כדי שלא תתגנה על בעלה אמר אביי נקטינן מותר בלאות אלמנה ליורשין התם כדי שלא תתגנה על בעלה הכא תתגנה ותתגנה · מאי

ובכל האנשים ולא מיבעיא מוכה שחין ותבריהם דלאו הכי כייפינן · ולפי הענין נראה דכ"ש שומרת יבם שאם אינה חפצה להתייבם שכופין היבם לחלוץ ותימה גדולה שלא כתבו מזה ר"ת ור"י וכל הצרפתים שום דבר · מהרי"ח · וזה לשון מהר"ם בשאלת על ענין המורדת דיינינן דינא דמתיבתא כמו שכתב רבינו אלפס ז"ל ורוב הגאונים ע"ה סוף דבר נדוניא דאנעלת ליה דתפסה לא מפקינן מינה לד"ה אבל מה שהוא מכנים מפקינן מינה ויהבינן ליה דמאיזה טעם מעכבינן אי משום תוספת שכתב לה בכתובתה הא לא יהיב לה כמו שכתבו כל הגאונים ע"ה דאדעתא דהמרוד בו לא אוסיף לה ואפי' לגאון דאמר יהיב לה עיקר כתובה מנה ומאתים מ"מ לדידן דלא נהגינן לכופו לגרש מנה ומאתים נמי לא קא יהיב לה דלא ניתנה לגבות מחיים בלא גט ופעמים רבות בא מעשה כזה ודנין כך דיהבינן לדידה מה דעיילה ליה אם איתיה בעיניה או בעיסקא ולדידיה יהבינן ליה מה דעייל לה ומעגנינן לה עד דתתפיים להיות עמו או עד שיתפייס הוא ליתן גט · מרדכי :

הגה"ה

*דיני חליצה ויבום אם שניהם רוצים להתייבם לא מחינן בידייהו ואם הוא תובע לייבם והיא אינה רוצה ונותנת אמתלא לדבריה דברים הניכרים אי מצינן לאטעויי מטעינן ליה ואי לא כייפינן ליה וחולץ ושקלא כתובתה אבל ר"ת ור"י אמרי דלא כייפינן ליה להוציא אם לא יהיה מאותן שכופין אותן להוציא אבל אטעויי מטעינן ליה כדי להרחיקם מן היבום דקי"ל כמשנה אחרונה דאבא שאול דהכונס יבמתו לשם נוי ולשם ממון כאילו פוגע בערוה ואי לא מצינן לאיטעויי שבקינן להו ואין מזקקין להם ואין כותבין אגרת מרד עליה אם אינה רוצה להתייבם מיהו אם הוא תובע לחלוץ והיא אינה חפצה כתבינן עליה אגרת מרד וכן אם היא תובעת אותו והוא אינו חפץ לא לייבם ולא לחלוץ כופין אותו ואומרים לו או כנוס או פטור · ודוקא בבאה מחמת טענה אבל אי לא באה מחמת טענה לא · פר"י · ולפי תקנת הגאונים היה נראה דכייפינן ליה לחלוץ ומיהו לענין כתובה לא ידענא אם אין לה דין רק כמו אשה אחרת מיהו כל זמן שלא חלצה משמע לגירסא דר"י דאין לה כתובה ואם מתה יש לה כתובה ליורשין · עכ"ל מהרי"ח :

**כתב הר"ב מכאן יש לו חשש על החזנים שמשכירין אותן להתפלל בשבתות והר"ר שמואל בנו אומר שאין איסור בדבר דהא נותנין שכר לקיים המצוה להתפלל · מרדכי :

הגה"ה

*אם רגילה בפני בעלה ב' כוסות פוסקין לה כוס אחד ואם אינה רגילה אלא כוס אחד אין פוסקין לה כלום · מהרי"ח :

אוכלת רב נחמן אמר אוכלת ממש [כ] ורב אסי אמר תשמיש כדכתיב אכלה ומחתה פיה והלכתא כרב נחמן בדיני : לט אמר רב הונא מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש שנאמר וישכימו בבקר וישתחוו לפני ה' וישובו ויבואו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אבל מעיקרא לא : מ ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה דרש עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה אע"פ שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו קטנים אבל זן אותם קטני קטנים ועד כמה עד בן שש כדאמר רב אסי [ל] קטן בן שש יוצא בעירוב אמו ומתני' מסייע ליה דתנן אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה משום דבעי למיכל בהדה · איתמר אמר רבי יהושע בן לוי מוסיפין לה יין שיין יפה לחלב : הדרן עלך אף על פי

פרק ששי

א מציאת האשה* ומעשה ידיה לבעלה וירושתה ב אוכל פירות בחייה בשתה ופגמה שלה ר' יהודה בן בתירא אומר בזמן שבסתר לה שני חלקים ולו א' בזמן שבגלוי לו שני חלקים ולה חלק אחד שלו נותנים לו מיד ושלה ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות· [א] הא דלא תנא שבת דמלתא דפשיטא היא דהוה דבעל שהיא מתבטלת ממעשה ידיה וצער פשיטא דהוי דידה כדאמרינן בפרק החובל (דף פו.) צערא דגופא לא תקינו ליה רבנן · ורפוי נותן לרופא לרפאותה *ואי אמדוה לה' יומי ועברו לה סמא חריפא ואיתסית בתלתא יומי היינו בכלל צער שצערה עצמה בסמא חריפא להשתכר המותר לדידה הוי [ב] ודלא כהרמב"ם ז"ל שכתב בפרק ד' מהלכות חובל ומזיק החובל באשת איש הריפוי לבעלה ועוד כתב בד"א בזמן שחבלו בה אחרים אבל חבל בה בעלה חייב בעלה לשלם לה מיד כל הנזק והצער והבושת ואין לבעל בהם פירות ואם רצתה ליתן לאחר הדמים נותנת וכזו הורו הגאונים והבעל מרפא אותה כדרך שמרפא כל חולייה · [ג] והראב"ד ז"ל הגיה עליו תימה הוא למה ישלם הכל שהרי נוטל בשל אחרים שלים או שני חלקים כשחבל בה איהו למה ישלם לה הכל ואולי טעה בדברי הגאונים שלא אמרו אלא על מה שראוי לה לקנסו שלא יאכל מהם פירות דבהכי לא תקון רבנן דהוא עשה שלא כהוגן דין הוא שלא יהא חוטא נשכר · כתב רבינו מאיר הלוי ז"ל הא דמציאתה לבעלה היינו דוקא בניזונת אבל באינה ניזונת תיהוי לה איבה ואיבה ולא דק בזה דלא משכחת אשה שאינה ניזונת אלא באומרת איני ניזונת ואיני עושה או כשאמר לה בעלה צאי מעשה ידיך במזונותיך והיא מספקת וכיון דברשות קא עבדי [ד] חיישינן לאיבה ומציאתה לבעל : ב [דף סו ע"א] גמ' ג תנן התם קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לה כי אתא רבין א"ר יוחנן בהעדפה שלא על ידי הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הוי כ"פ בהעדפה שע"י הדחק כגון עשתה מלאכה בלילות בשעה שבני אדם ישנים ת"ק סבר לבעלה רבי עקיבא סבר לעצמה והלכה כת"ק [ה] והכי פסק רב האי גאון ז"ל אמר רב פפא מציאה כהעדפה שע"י ד שעת הדחק דמי פי' מציאה שע"י הדחק · בעי רב פפא עשתה שתים בבת אחת מהו בעי רבינא שלש וארבע מהו תיקו פי' רב האי דלרבנן קא מיבעי להו דדלמא אע"ג דבהעדפה שע"י הדחק אמרו רבנן דלבעלה שתים בבת אחת אפשר דלא מיחייבא ליה אלא ממלאכה אחת אבל לא שתים בבת אחת ואת"ל שתי מלאכות שכיח דעבדה והוי דבעל בעי רבינא שלש וארבע מהו וכיון דסלקא בתיקו הוי לעצמה · ור"ח ז"ל פי' דהני בעיות אליבא דר"ע ובעי לר"ע דאמר העדפה שע"י הדחק לעצמה הוא הדין נמי כשעשתה שתי מלאכות או דלמא כיון שלא ע"י הדחק הוי לבעלה הוא הדין שתי מלאכות הוי לבעלה דלא אמר ר"ע לעצמה אלא כשעושה מלאכה בשעה שבני אדם ישנים אבל לרבנן דאמרי דהעדפה שע"י הדחק לבעלה כ"ש עשתה שתים שלא ע"י הדחק מתוך זה (הפסק) נראה [ו] דהלכה כר"ע · רבי יהודה בן בתירא אומר וכו' כתב רב האי גאון כך העלו בישיבה אע"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים בזו הלכה כר' יהודה בן בתירא וטעמא משום דשקלו וטרו אמוראי בתראי רבינא ורב אשי אליביה : ג מתני' הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו · אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן* : [דף סו ע"ב] גמ' ת"ר א"ל לומר ראשון ת"ח ושני עם הארץ אלא אפילו ראשון ע"ה ושני ת"ח יכול לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי איפשי ליתן · ירושלמי (הל' ב') ולאו דברים הנקנין באמירה הם · תני בר קפרא פוסק ע"מ לכנוס הוא [פירוש כל הפוסק לחתנו דעתו על מנת לכנוס הוא] וכיון שמת חתנו ולא כנסה אינו חייב לתת לאחיו [ז] *והכי משמע מדקאמר פוסק ולא קאמר כשפסק ופי' רב האי דדוקא בפוסק לחתנו אבל אם פסק לבתו כגון שאמר בשעת קידושין הריני נותן לבתי כך וכך קנתה הבת ואע"פ שמת החתן שאינו יכול לומר לא פסקתי לבתי אלא על מנת שתבא לידי נישואי החתן דמכל מקום לבתו פסק ובתו קנתה כך מצאתי כתוב · ונראה לי שלא ביאר הכותב יפה דמשמע דאם

הגה"ה

*ירושלמי מה טעם מציאת האשה לבעלה רב חגי אומר משום קטטה ר' יוסי אומר שלא תהא אשה מברחת זהובים מבעלה ואומרת מציאה מצאתי ופריך הגע עצמך שנותן לה אחר במתנה פירוש ואם היא תגנוב משל בעלה ותאמר אדם אחר נתן לי מה תקנה יש לבעל ומשני קול יוצא למתנה הגע עצמך שמצאת בעדים אסרו זו מפני זו הורה רבי פנחס כהן דמשבק איתתיה ולא מפרע לה פורנא הוא מעלה לה מזונות עד שעה שהוא ממרקה פי' נותן לעולם לה מזונות עד שיפרע לה כתובה · עיין בפ' שני דייני גזירות ובפ"ק דב"מ באלפס · מרדכי :

הגה"ה

*ובושת אם ברבים בייסה לו שני חלקים · בינו לבין עצמה בייסה לה שני חלקים פר"י וכן פסק ר"ת מהרי"ח :

הגה"ה

*וכופין אותו שיכניסה או שיפטור אבל אם היה בעלה הראשון תי לא כייפינן ליה אלא תשב עד שתלבין ראשה · מהרי"ח :

הגה"ה

*ובספר מקצעות כתב רב נטרונאי גאון דלא איירי אלא במקדש בלבד אבל אם כתב כתובה קנאה שיכנס בכתובה ולא יכול למימר ולך אי אפשי ליתן מיהו ר"ת פירש לעיל דאפילו מן הנשואין כל זמן שלא גבה יפסיד והירושלמי לא קשיא לפי' דכיון דבתו קיימת גמר ומקני ליכנס ולעיל מיירי שהבת מתה · עכ"ל מרדכי :

הגהות הב"ח א מוטב שבנות ישראל הרעות יוספו רעה על רעתן ואל ירבו ממזרים בישראל והדין תקנתא ליתא כצ"ל ותיבת שעת נמחק : ב וירושתה הוא אוכל : תנן התם נ"ב וע"ל פרק ה' ציון ט"ו : ד מציאה כהעדפה שע"י הדחק כצ"ל

קרבן נתנאל

שתולה עצמה בעובדי כוכבים ולא תקנו להרבות ממזרים בישראל : [ח] בפ' החולץ סי' י"ז. וע"ש במה שכתבתי שם :[ט] תניא ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין · ז"ל ר' ירוחם דנראה דעת הרי"ף דהלכה כר"י דשקלי וטרי אליביה רבותו רב ששת · וכ"ה דעת רבינו והב"ח סי' פ"ז השיב בזה דאין מזה ראיה דאיכא למימר דמש"ה הביאו הך ברייתא דר"י דמיניה נשמע דת"ק ג' דינרים מדינה קאמר · דאי של צורי ס"ל לר"י נומר דינר ומחצה ע"ש באריכות ואשתמיטתיה מ"ש רבינו בפ' שור שנגח ד' וה' סי' ב' דאפי' במילי דרבנן כ"מ שהזכירו זוזי ודינרין של צורי הוא ושל דבריהם כסף מדינה אינו אלא מקום שהזכירו סלעים ע"ש · וא"כ לא לזה נתכוין רבינו והא דלא אמר ר"י דינר ומחצה איידי מולדת דאמר ר"י פוחתין ז' טרפעיקין ושם א"א ליקח בשכוס אחר · ומעתה ודאי ל"ע על הטור וש"ע שלא הביאו דעת הרי"ף ורבינו · וביותר קשה על הרב רמ"א בסי' ס"ו שמם מגיה דכתובה הוא של מנה צורי וכדעת רבינו ור"ת ובסי' זה פשה עלמו כלא ידע · ואי אתא לידן פסקינן ליה לבעל שיוכל לומר קים לי כרי"ף ורבינו : [י] ונותן לה מטה ומפץ · ולא הזכיר כר וכסת ש"מ דתנא דמתני' ס"ל דאין נותנין לה ומזה סמך הרי"ף ורבינו שלא הביאו הך ברייתא ועיין מזה בר"ן בתוכך : ה"ג אבל במכובד הכל לפי כבודו : [כ] ורב אסי אמר תשמיש. וגי' הרי"ף שמואל אמר תשמיש ומ"מ כתב עליה דהלכתא כרב נחמן בדיני · דאזיל למעמיה כל היכא דפליג רב נחמן אפילו עם שמואל הלכתא כרב נחמן. אבל רבינו חולק עליו בפ' הזהב סי' כ"א ע"ש ומש"ה גרים רב אסי · ובש"ך ח"מ סי' ס"ו ס"ק קכ"ב כתב שם שרבינו חזר מהך דב"מ בפ' אע"פ ואיני רואה בזה כלל דהא רבינו גורס רב אסי · ועוד הזכיר מפ' מציאת האשה סי' כ"ב · גם שם השבתי עליו דרבינו פסק כהרי"ף ולא ממעמיה ע"ש · ומה שהשיג מהא דהמדיר סי' י"ח כמו כן פסק כהרי"ף ולא מטעמיה דהא רבא ס"ל כרב נחמן · ומה שהשיג מהא דפרק אלמנה ניזונת ס"ם י"ח אכתוב במקומו בע"ה : [ל] קטן בן שש יוצא בעירוב אמו · כי התינוק עד אותו זמן נגרר אחר אמו ואי אפשר שלא נותנת לו ממזונותיה והוי בכלל מזונות שחייב הבעל לאשתו · וע"ד אמר מתני' מסייע ליה משום דבעי למיכל בהדה וכ"מ כשאין אמו קיימת האב אין מתחייב במזונות בנו קטן עד שש:

הדרן עלך אף על פי

פרק ו [א] הא דלא תני שבת · היינו שבת קטנה דשבת גדולה היינו פגם · ועי' בתוס' ד"ה שלה ובב"ק דף פ"ו ד"ה רבא אמר כו' ובדברי רבינו שם סי' ו' : [ב] ודלא כהרמב"ם שכתב [וכו'] הריפוי לבעלה · ואני אומר דמעולם לא עלה על דעת הרמב"ם בעבדו לה סמא חריפא שיהיה היתרון לבעל · דהא בהאי פרק דין י"ד בחובל בה של אחרים כתב דהצער וריפוי שלה · א"כ קשה אמאי לא תני לה במתני' פרק נערה דף מ"ו ע"ב נמאת יתר עליו הבעל שנוטל יתר דמי הרפואה אע"כ במה שכתב הרמב"ם הריפוי לבעלה היינו עיקר דמי רפואתה דלא תימא כיון דבעל חייב ברפואתה גם חבלו בה אחרים היא נוטלת דמי רפואה והבעל חייב לרפאותה קמ"ל דהריפוי לבעלה ועיין בהמגיד וכ"מ שדבריהם מכוונים למ"ש : ה"ג מיד כל הנזק והבושת והצער והכל שלה ואין להבעל בהם פירות : [ג] והראב"ד ז"ל הגיה עליו. ובאמת שכדבריו כ"כ הגאונים שהביא הטור בסי' פ"ה ולשונם כתבו הגאונים הבעל שחבל באשתו שמתחייב לה חלקה בבושתה ובפגמה קנסו אותו שאין לו בם כלום ואינו אוכל פירותיהם ע"כ · והרמב"ם ידע מזה אלא שמסברת עצמו נראה לו לקונסו לבעל שיהיה הכל שלה · ולאו מדינא והלשון דייק וכזו הורו הגאונים ולא כתב וכן כתבו או הורו הגאונים : אלא שמפיה סעד שראוי לקנוס הבעל מהוראות הגאונים ועדיפא מיניה החמיר הרמב"ם על הבעל לקונסו אפילו בחלקו של בושת ופגם · וכן מצאתי בב"ח ע"ש : [ד] חיישינן לאיבה ומציאתה לבעל · לשון הטור סי' פ"ד וכיון שהרשות בידה לומר כן הויא כניזונית ומציאתה לבעל פי' דלא דמי למציאת קטן כשאינו סמוך על שלחן אביו שמציאתו שלו ולא חיישינן לאיבה דהתם הגלהו אביו משלחנו בעל כרחו של בן ואיהו דאפסיד אנפשיה מש"ה לא שייך בזה שום איבה משא"כ הכא בהיפך בעל כרחו של בעל היא יכולה לומר איני ניזונת ומדעתה עשתה כל אלה הוי כניזונת ומציאתה לבעל · אמנם לכיך טעם כשהוא אומר צאי מעשה ידיך בדספקא שברשות בידו לומר בע"כ של אשה · ע"כ נראה דהא דחיישינן לאיבה היינו איבת קטטה כמ"ש תוס' לעיל דף מ"ז ד"ה משום איבה · ולא איבת תזונות. ע"ש : [ה] והכי פסק רב האי גאון · ע"כ דברי הרי"ף . אבל בהא שכתב רב האי דלרבנן קא מבעיא להו לא ס"ל הכי כי אם נעורה בלילה ועשתה מלאכה לבעלה לכ"ע אם עשתה ב' מלאכות בבת אחת דעבדי כלעבדי איגבי אך שהיא מהירה במלאכתה אלא הך דבעי רב פפא אליבא דר"ע קמבעיא ליה וכפי' ר"ח · ומש"ה לא הביא הרי"ף בספרו הך דבעי רב פפא ורבינא דהוא פסק כת"ק וכן הוא דעת הרמב"ם וכ"פ בש"ע סי' פ' סעיף א' : ה"ג מתוך זה הפירוש נראה דהלכה כרבי עקיבא : [ו] דהלכה כר"ע · והא דפסק שמואל לעיל דף נט הלכה כר"י בן נורי שאמר צריך להפר מטעם שמא יגרשנה ה"ה דלריך להפר משום שמא תעדיף אלא דקמ"ל דאדם מקדים דבר שלא בא לעולם : [ז] והכי משמע · דלא תימא כמאן דפריש בירושלמי פירושא אחרינא דוקא בפוסק מעות לחתנו שאמר לו בפירוש כשתכנים את בתי אתן לך כך וכך · אבל סתמא קנתה בתו והיבם · ע"ז כתב

דאם מת החתן אפילו לא יבמה אחיו מיחייב ליתן לבתו מה שפסק לה והא לא מסתבר כלל דודאי לא פסק אלא ע"מ שתנשא בהם ואם לא נשאת ומתה והיה לה בן לא יירש הבן אותו הממון אבל אם נתייבמה לא מצי למימר לאחיך הייתי רוצה ליתן שהרי לבתו פסק ולא פקעו הקידושין · פסק הגאון מי שפסק מעות לחתנו בשעת קידושין אם נתנן לו קודם החופה ומתה הבת ויש לה בן [ח] יחזיר החתן המעות לאב שכל הפוסק דעתו ע"מ לכנוס אבל מי שנתן לבתו מעות סתם שתנשא בו ולא הזכיר שתנשא בו לפלוני קנתה אותה מתנה וכיון שנתקדשה אע"פ שנתבטלו אותן הקידושין כשמת הארוס אין האב יכול לחזור בו: ד מתני' פסקה להכניס לו אלף דינרים הוא פוסק כנגדן ט"ו מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש [ט] שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה שום במנה [היא] נותנת שלשים ואחד סלע ודינר · בד' מאות [היא]* נותנת חמש מאות. מה שהחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש פי' ר"ח ז"ל כשהחתן מייחד לה כלים ושאר חפצים תוספת לכתובתה ובא לשומן ולכתוב השומא בכתובה פוחת חומש לפי ששמין אותם יותר מכדי שוויים לכבוד החתן · ירושלמי (הל' ג) [י] מה ראו לומר בכספים אחד ומחצה ובשום פחות חומש אמר רבי יוסי ברבי חנינא שמו דעת אשה שרוצה לכלות כליה ולפחות חומש ושמו דעת האיש שרוצה לישא וליתן בכספים ולעשותו אחד ומחצה *[כ] א"ר יוסי בר' חנינא הדא אמרה אין אדם רשאי למכור כלי אשתו** · וכן מה שהחתן פוסק לאשה ומשתמשת בו אין הבעל יכול למוכרם כדאמרינן ביבמות פרק אלמנה (דף סו:) ולא עוד אלא אם הכניס לה שום משלו ורצה הבעל למכור לא ימכור . פסקה להכניס לו כספים סלע נעשה ששה דינרים והחתן מקבל עליו עשרה דינרים לקופה רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה אכולה מתני' קאי והכי נמי איתא בתוספתא (פ"ו) א"ר יוסי מקום שנהגו שלא לפחות מן השום ולא להוסיף על הכספים אין משנין ממנהג המדינה [ל] והלכה כרשב"ג: גמ' עשרה דינרים לקופה מאי. קופה א"ר אסי קופה של בשמים אמר רב אסי לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים [דף סו ע"א] אמר רב שמן בר אבא הכניסה לו זהב שמין אותו והרי הוא בשוויו [מ] ולא מוסיף חומש ולא פוחת שליש ומסיק דוקא בחתיכות נסות של זהב אבל בדהבא פריכא או במטבע פוחת חומש · הכניסה לו דינרי זהב מקום שנהגו לפורטן הרי הן ככספין ומוסיף שליש מקום שלא נהגו לפורטן הרי הן בשווין אמר רבי אמי בשמים של אנטוכיא הרי הן ככספים: ה א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן גמלים של ערביא אשה גובה מהן פורנא פי' רש"י ריוח שליש שהן ככספים וקשה לר"ת דהוי ליה למימר הרי הן ככספים כדאמר רבי ינאי על בשמים ונראה לי לפרש דבגביית כתובה איירי דאסמכתינהו עלייהו דומיא דארנקי דמחוזא דפי' רש"י לענין כתובה . [נ] ומכאן פוסקים דמטלטלי דידן משתעבדי לכתובה דעיקר משא ומתן שלנו הוא במעות ומטלטלין והוי כגמלים של ערביא ואשלי דקמחוניא דאסמכתינהו עלייהו . ולא נהירא לר"ת דאי כקרקע דמו כהנהו דמעתא אם כן אם מכרן הבעל תוציאם האשה מיד הלקוחות אחרי מותו [ס] ולדבריהן בטלה עכשיו תקנת השוק . [ע] ואומר ר"ת דהכי נהיגי האידנא לגבות מטלטלי דאגן מטלטלי ומקרקעי כתבינן דהכי כתבינן נכסים דאית להון אחריות ודלית להון אחריות כולהון יהון אחראין לכתובתך ואמרינן בפרק חזקת הבתים (דף מד:) ואי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי גבי ממקרקעי וגם ממטלטלי ואע"ג דמסקינן בפרק קמא דקדושין (דף כז.) דאגב וקני בעינן ולא כתבינן אגב להכי לא תקינו למיכתב אגב דלא למשוינהו כמקרקעי לגמרי לגבות מן הלקוחות אלא להכי אהני דאקני להו עם הקרקע לשוינהו כקרקעי לגבותם אי הוו בעין לאחר מיתה או לאחר גירושין: ו מתני' המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוז פסק להכניסה ערומה לא יאמר לכשתבא לביתי אכסנה אלא מכסה לה ועודה בבית אביה וכן המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מחמשים זוז ואם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה: גמ' אמר אביי הני חמשין זוזי פשיטי: ז ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנס [פ] מפרנסין את היתומה ואחר כך מפרנסין את היתום מפני שהאיש דרכו לחזר ואין האשה דרכה לחזר יתום ויתומה [דף סז ע"ב] שבאו לינשא משיאין את היתומה תחלה ואח"כ משיאין את היתום מפני שבשתה של אשה מרובה משל איש: ת"ר יתום שבא לינשא שוכרים לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואח"כ משיאין לו אשה שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו · די מחסורו זה בית אשר יחסר זה מטה לו זו אשה וכן הוא אומר אעשה לו עזר כנגדו: ח ת"ר די מחסורו אתה מצווה לפרנסו ואי אתה מצווה לעשרו · אשר יחסר לו אפי' סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו שלשה מילין: ט ת"ר אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו [לשם הלואה וחוזרין ונותנין לו]* לשם מתנה (ואם אינו מקבל נותנין לו לשם הלואה): ת"ר העבט זה שאין לו ואין רוצה להתפרנס שנותנין לו לשם הלואה וחוזרין ונותנין לו לשם מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו לאחר מיתה *דברי ר' יהודה וחכ"א יש לו ואין רוצה להתפרנס אין נזקקין לו אלא מה אני מקיים תעביטנו דברה תורה כלשון בני אדם: י [דף סח ע"א] תני רבי חייא בר רב מדיפתי [ר' יהושע בן קרחה אומר] כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים: ת"ר המשמא את עיניו והמקפח את שוקו והמגבה את כריסו כדי ליטול צדקה אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך: יא תנן התם אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו והתניא היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף בכלי כסף ישתמש בכלי נחשת אמר רבה בריה דרבא במחרישה של כסף. יש מפרשים שהיא המגירה שמגררין בה בבית המרחץ רב פפא אמר לא קשיא כאן קודם שיבא לידי גיבוי כאן לאחר שיבא לידי גיבוי [צ] פי' כל זמן שאינו נוטל אלא בצינעא אין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו [ק] אבל אם הולך ליטול מן הגיבוי של קופה של צדקה אין נותנין לו עד לאחר שימכור (א) ור"ת פי' קודם שיבא ליטול מקופה של צדקה מחייבין אותו למכור לאחר שיבא לידי גיבוי שכבר נטל מן הקופה שוב נזדמנו לו כלי בית אין מחייבין אותו למכור ורש"י פי' לאחר שבא לידי גיבוי שנטל לקט שכחה ופאה ונודע שהיה עשיר ובאו ב"ד לגבות ממנו כדי מה שנטל ואע"פ שממון שאין לו תובעין הוא משום קנס גובין ואפי' את"ל בבעל חוב דעלמא מסדרין כי האי גוונא הכא משום קנס מחייבין אותו למכור: יב מתני' יתומה שהשיאה אמה או אחיה *לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידם מה שראוי לינתן לה רבי יהודה אומר אם השיא בתו ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין את הנכסים ונותנין לה: גמ' אמר שמואל לפרנסה שמין באב אומדין אינו האב היה קיים כמה היה נותן לבתו לפרנסת הבעל ונותנין לה ואותבינן עלה דשמואל ממתני' דקתני פעמים שאדם עשיר והעני או עני והעשיר אלא שמין הנכסים ונותנין לה · מאי עני והעשיר אילימא עני בנכסים עשיר בנכסים מכלל דת"ק סבר אפילו עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה הא לית ליה אלא לאו עני עני בדעת עשיר עשיר בדעת וקתני שמין את הנכסים ונותנין לה אלמא לא אזלינן בתר אומדנא ופרקינן הוא דאמר כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר אם השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ולימא הלכה כרבי יהודה אי אמר הלכה כר' יהודה הוה אמינא דוקא השיא דגלי דעתיה אבל לא השיא לא קמ"ל דטעמיה דרבי יהודה דאזלינן בתר אומדנא לא שנא השיא ול"ש לא השיא והא דקתני השיא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהשיא דגלי דעתיה לא אזלינן בתר אומדנא · א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה א"ל יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמי ומי אמר רבא הכי והתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים ואמר רבא הלכתא כרבי לא קשיא הא דאמידניה הא דלא אמידניה וה"נ מסתברא דא"ר אדא בר אהבה מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר בנכסים ש"מ הא דאמידניה הא דלא אמידניה ש"מ · וחזינן לגאון דכתב הא דאזלינן בתר אומדן דעתיה דאב לגרועי מעישור הוא אבל לאוסופי על העישור לא דלא אשכחן בהדיא מאן דמוסיף על העישור ובפ' נערה שנתפתתה (דף נב:) אמרי' א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מפני מה תקנו כתובת בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו וכמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסים הלכך לית לן לאפוקי מנכסי יתום טפי מעישור נכסים. וגאון אחר אמר דר' יהודה דאמר אם השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה דאזלינן בתר אומדן דעתיה דאב סתמא קאמר לא שנא לפחות מן העישור ולא שנא להוסיף על העישור וכיון דאיפסיקא הלכה כרבי יהודה כוותיה עבדינן והיכא דידעינן מה אומדן דעתיה דאב יהבינן לה כמה דאמיד בין לפחות מעישור בין להוסיף על העישור [ר] ואי לא ידעינן אומדן דעתיה יהבינן לה עישור נכסים [ש] ויש מביאין ראיה לסברא קמייתא מהא דאמרי' לקמן בשמעתין פרנסה טרפא ממשעבדי ותנאי כתובה לא טרפא ממשעבדי משום דפרנסה אית לה קצבה ומזונות אין להם קצבה ואם איתא דלהוסיף נמי שמין באב (כו') פרנסה נמי אין לה קצבה אלא ודאי להוסיף אין שמין אלא לפחות ויכולין לקוחות ליזהר שיניחו מבני חרי עישור נכסים ומיהו אינה ראיה כ"כ דתיקשי לך מהאי טעמא נמי יוציאו למזונות ממשעבדי דהא יש להן קצבה למעלה טפי מכדי עד דתיבגרן וא"ת אין קצבה למזונות שמא תלקה ותהא צריכה רפואה ואמרינן לעיל (דף נב:) דרפואה שאין לה קצבה בכלל מזונות דא"כ אמאי חשיב ליה קצבה לקמן בפרק הנושא (דף קא.) כשפסק לזונה חמש שנים דקתני ניזונת מנכסים משועבדים אלא ודאי היינו טעמא דאע"פ שהם קצובין למעלה עד בגר כיון דאפשר שלא יעלו כל כך המזונות שתנשא קודם בגר לא חשיבי כקצובין כי הלקוחות לא מהרו להניח בני חרי עד בגר כי אמרו שמא תנשא קודם אבל פרנסה יש לה קצבה אי לא אמידניה עישור נכסי ואי אמידניה יכולין הלקוחות לברר הדבר ע"י ב"ד דעתו של אב [ת] בין למעלה בין למטה וכ"ל דמזונות אין להם קצבה בשביל רפואה ולא תיקשי מהאיא דהנושא שפסק לזונה חמש שנים דהא דאמרי' דרפואה שאין לה קצבה בכלל מזונות היינו בבתו דניזונת בתנאי כתובה מידי דהוה אאשה [א] אבל אם אדם קבל עליו לזון איש נכרי לא מסתבר כלל שיתחייב ברפואתו ואם תקשי לך ממתני' דקאמרו חכמים פעמים שאדם עני בדעת ולא יהיב עישור נכסי והעשיר בדעת ויהיב טפי מעישור נכסי או שהיה עשיר והעני לא יהיב כולי האי אלא שמין את הנכסים ונותנין עישור נכסי וקאמר ר' יהודה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ואפי' טפי מעישור נכסי וי"ל דודאי לא קאמר ר' יהודה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אפי' טפי מעישור נכסי אלא כשנתן לה עישור נכסי או פחות וקאמרי רבנן פעמים שאדם עני בדעת כשהשיא את הראשונה ולא נתן לה עישור נכסי והעשיר בדעת ועכשיו היה נותן לה עישור נכסי [ב] ופעמים שאדם עשיר בדעת כשהשיא את הראשונה ונתן לה עישור נכסי והעני בדעת

שעכשיו

הגה"ה

*פירש ה"ר שמואל בן ר"ב לא הוי ריבית כיון שאם היה מגרשה מיד היה צריך להוסיף לה שליש אבל כל אדם שמלוה בריבית לא היה נותן אא"כ ירחיב לו זמן והוי אגר נטר ליה · מרדכי :

**פירש רבינו מאיר ז"ל אפילו כלי שבת וכלי רגל דאכל שום קאמר דפוחת חומש והוא הדין דאין בעל חובו של האיש גובה מהן כיון שהיא הכניסה לו כדכתיבנא לעיל בפ' נערה · מרדכי :

הגה"ה

*מפרש הש"ס דאי נפרעין ממנו בחיים תו לא שקיל משמע אי לאו חששא דתו לא שקיל היינו נפרעין ממנו בחיים מכאן פסק מורנו רבינו מאיר דמי שתפוס בידי עובדי כוכבים פודין אותו משל עצמו בעל כרחו ועוד ראיה כתבתי לעיל בפרק נערה · מרדכי :

הגה"ה

*פרש"י לדעתה נקט לרבותא דאע"ג שנתרצית אין מחילתה מחילה וכתב רבינו ברוך נראה דאפילו אם הגיעה לכלל פעוטות דאמרינן בהניזקין דמקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלי והוא הדין דמחילתו מחילה דמאי שנא מ"מ יכולה היא להוציא מידן שהרי לא מחלה בהדיא אלא נתרצית ולקחה מה שנתנו לה ושתקה תדע דפרכינן טעמא דקטנה היא הא גדולה ויתרה ואם איתא דמיירי שמחלה בפירוש בהדיא ואמרה מחול לך מאי הוה פריך וליכא למימר משום דפרנסה לא גביא אלא ממקרקעי משום הכי לא הויא מחילתה מחילה כדקי"ל למכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' דא"כ מאי איריא קטנה אפילו נערה או בוגרת נמי · מרדכי :

תפארת שמואל

(א) ור"ת ז"ל פי' וכו' · והתוס' כתבו בשם ר"ת וז"ל קודם שיבא לידי גיבוי וכו' עד מחייבין אותו למכור ע"ש וכ"ל שטעות הוא בתוספות והוא פי' ר"ח ולא ר"ת והיינו כפי' הרי"ף :

קרבן נתנאל

כתב דהכי משמע כפי' הרי"ף דאפילו בסתמא מדקאמר הירושלמי פוסק פ"ת כו' ולא קאמר כשפסק עיין מגיד משנה והר"ן : [ח] יחזיר המעות לאב · עיין פרק נערה סי' י"ט : [ט] שום במנה ושוה מנה · מה שמחולק בפי' בבא זו ר"ח ורש"י רבינו לא הזכירם · משום דאין נפקותא לדינא שפסק כרשב"ג לענין שום · אבל בהא כשחתן פוסק השכים לפי' ר"ח · משום דרשב"ג לא פליג אהאי בבא : [י] מה ראוי לומר בכספים כו' · דמדינא כל מה שאשה מכנסת בין כספים בין כלים אין הבעל רשאי להשתמש בהם אלא שיהיו מיוחדים לה · וכן היא אינה רשאה להשתמש בכלים : [כ] אמר ר"י בר חנינא הדא אמרה אין אדם רשאי למכור כלי אשתו · דאם רשאי למכור א"כ בשום נמי צריך להוסיף שליש דאי בפי טעמא ונותן בהם : [ל] והלכה כרשב"ג · הרי"ף לא ס"ל כן כנלא דקייל ר"י דהלכה כרשב"ג במשנתנו כמ"ש להדיא בפ' נש פשוט סי' מ' · אבל רבינו בפ' מי שמחזו סי' ז' דפסק כן כנלא קשה · ונ"ל דאגב שיטפיה העתיק לשון הרי"ף · ועיין בכללים ועיין פ' אע"פ סי' כ"ז · ובפרק השולח סי' כ"ח · ומי"ל דקמ"ל הלכה מכלל דפליגי ולאפוקי לאית דמפרשי דלא פליגי ועיין הנפקותא בחידושי הרא"ה : [ם] ולא מוסיף שליש ולא פוחת חומש · דלא משוה בהן ככספים · והיא לא פוחתת בהן כשום שמכניסו לה : [נ] ומכאן פוסקים · הרשב"א הבא בר"ן : [ס] ולדבריהן בטלה עכשיו תקנת השוק · דאין לך אדם שאין לו עליו שיעבוד כתובה וכל המטלטלין משועבדים · אבל גמלא של ערביא באמת אשה גובה מן הלקוחות דבזה יכולין הלקוחות להזהר : [ע] ואומר ר"ת דהכי נהיגי כו' דאגן מטלטלין ומקרקעי כתבינן · והתוס' הביאו בשם ר"ת דמחמת תקנת הגאונים גביא מטלטלי דיתמי כמו שכתוב בכתב רב שרירא גאון · ונ"ל אף שהוא תקנת הגאונים מהני הכתיבה שמא לא ידע הבעל מתקנה זו · וגמלא ממון של יתומים יולא שלא כדין שאין כח בתקנת האחרונים לחייב כהן יתומים כמו שכתב הרב המגיד בפי"א מהל' מלוה שאין לומר בזה אף שלא נכתב ככתב דמי שאין זה תנאי ב"ד כיון דנתחדש אחר הש"ס · ועיין פרק נערה שנתפתתה סי' י"ט דמזון הבנות גובין מן המטלטלין דהאידנא דתקינו רבנן היינו נמי שכותבין בכתובה בנן נוקבין די יהוין ליכי מנאי כו' ופ"ז קאי נמי השיעבוד כתובה נכסים דאית להון אחריות ודלית להון אחריות · ודלא כב"ש סי' ק' ס"ק ב' שנתקשה בזה · עוד הקשה שם דבפ"ק דבבא קמא סי' י"ט כתב רבינו מטלטלי דינם כקרקע בדורות הללו מדינא דש"ס הואיל וכל מו"ת בהם והוי כגמלי דערביא · וכן בטח"מ סי' ת"ע כתב הטעם הואיל דכל מו"ת בהם. ובטח"מ סי' ק' כ' הטעם מחמת תקנת הגאונים או מחמת שכותבין בפירוש · א"כ דברי רבינו והטור סתרי אהדדי · ולי נק"ת דהתם לענין גביית הניזקין שפיר אית לן למימר דמטלטלי נשתעבדו מדינא דגמרא אף בלא תקנה ובאמת גובין המטלטלין מן הלקוחות כמו מקרקעי · אלא דלענין שעבוד כתובה א"ת לומר דגובה מן הלקוחות דא"כ בטלה תקנת השוק · משא"כ ניזקין מלתא דלא שכיחא ויכולין הלקוחות להזהר : [פ] מפרנסין את היתומה ואח"כ מפרנסין את היתום · ועיין בתי"ט מס' הוריות פ"ג משנה ו'. : ה"ג תני ר' חייא מדיפתי ר"י בן קרחה אומר : ה"ג אמר רבא בריה דרבה . וכן הוא בפ' המקבל דף קי"ג : [צ] פי' כ"ז שאין נוטל אלא בצינעא. שנוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני באישון לילה שאין אדם רואה · והטור מפרש מקבל בסתר מיחידים ומקרובים. לפי שעכשיו אין לקט שכחה ופאה ויליף זה מזה : [ק] אבל אם הולך ליטול מן הגיבוי של קופה של צדקה · שמתחלקת בשלשה הוא דבר של פרהסיא ואל תטעה שהברייתא איירי בגיבוי של צדקה. דהא ברייתא בלקט ושכחה מיתנייא אלא דברייתא איירי שלקח לקט ושכחה בפרהסיא ומשום שאין נפקותא לדידן השיב הרי"ף הדין בקופה של צדקה שהוא מילי דפרהסיא . והא דהשמיט רבינו תי' ר"ת שהביא תוס' וכ"מ דלדידיה אפי' כשהוא נופל בצינעא דבר שאינו של הפקר מחייבין אותו למכור משום דפירושו דמוי כמו שהקשו תוס' להדיא · ודלא כבעל תפארת שמואל שאומר שפי' ר"ח ורי"ף חד הוא · ולכל הפירושים אין להקשות מסך עובדא דהוי מחזיק ליה לרמאי בשביל שהיה אומר כמה סועד בכלי כסף או בכלי זהב · דכבר תירצו תוספות שם דף ס"ח משום דבהנך דברים לא שייך פינוק אלא ודאי עשיר והב"ח האריך בקושיות אלו ואין צורך ע"ש : [ר] ואי לא ידעינן אומדן דעתיה יהבינן לה עישור נכסי · ע"כ לשון הרי"ף : [ש] ויש מביאין ראיה לסברא קמייתא · עיין מזה בפ' נערה שנתפתתה דף כ' בתוס' ד"ה מאי עלייה · : [ת] בין למעלה בין למטה · ע"כ לשון תוס' : [א] אבל אם אדם קבל עליו לזון איש נכרי לא מסתבר כלל שיתחייב ברפואתו · וכן פסק בהגהה סי' ס' בח"מ ועיין בתשובות ב"ח שנסתפק אם יולדת הוא בכלל מזונות חולה או בריא ויש להוכיח מכאן דאין חייב במזונותיה · דא"כ קשיא הא דהנושא שאין לה קצבה כשתהיה יולדת ע"ש וי"ל דהא אם ניסת הבעל נותן מזונות והוא נותן לה דמי מזונות : [ב] ופעמים שאדם עשיר בדעת כשהשיא את הראשונה ונתן לה עישור נכסים והעני

בדעת

שעכשיו היה נותן לה פחות לא נוכל לאמוד דעתו הלכך לעולם יתנו עישור נכסי ורבי יהודה סבר דשמין באב לפחות. ואם תקשי לך הא דאמרינן לעיל (דף נ:) רב זן מחיטי דעלייה איבעיא להו לפרנסה הויא ומאי עלייה מעילויא דאב וכדשמואל דאמר שמואל לפרנסה שמין באב אלמא משמע דשמואל לעילויא אמרה וי"ל דה"ק עלייה מעילויא דאב כלומר מה שזן אותה מחיטי היינו מעילויא דאב וכדשמואל ושמואל תרתי אמר ששמין באב לעילויא לגבות מטלטלי אם השיא ראשונה ונתן לה מטלטלי ולהורע כחה לענין שומא ושמין לפחות ולא להותיר ודעת התוס' נוטה לסברא זו וכיון דאיכא פלוגתא (דמתני') דרבוותא לא מפקינן מיתמי טפי מעישור נכסי : *גופא בת הניזונית מן האחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה [דף סח ע"ב] אמאי כל חדא וחדא דנפשה שקלה הכי קאמר אם באו לינשא כאחת חולקות בשוה וכן הלכה : יג ת"ר הבנות בין בגרו עד שלא ניסאו ובין ניסאו עד שלא בגרו אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר אף אבדו פרנסתן כיצד הם עושות שוכרות להם בעלים ומוציאין להם פרנסה א"ר נחמן אמר לי רב הונא הלכה כרבי איתיביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי ליתן לה טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה לא קשיא הא דמחאי הא דלא מחאי וה"נ מסתברא דאי לא תימא הכי קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים ניזונת אין שאין ניזונת לא אלא ש"מ הא דמחאי הא דלא מחאי. א"ל רבינא לרבא אמר לן רב אחא בר אהבה משמך בגרה או נשאת אינה צריכה למחות ומי אמר רבא הכי והא איתיביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאוה אמה או אחיה ושני לה הא דמחאי הא דלא מחאי לא קשיא הא דמיתזנא מינייהו הא דלא מיתזנא מינייהו השתא מכל הני שמעתא דבגרו או אינסבו אי מיתזנן מינייהו אית להו פרנסה אע"ג דלא מיחו ואי לא מיתזנן מינייהו צריכי למחות ואי לא מיחו לית להן פרנסה ואי לא איבגרן ולא אינסבן אע"ג דלא מיתזנן אית להו פרנסה ולא צריכי למחויי ואי בגרן ואינסבן אע"ג דמיתזנן מינייהו צריכי למחויי ואי לא מחאן לית להו פרנסה* : יד מצאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל הא דאמרינן דבוגרת לא הפסידה עישור נכסים הנ"מ היכא דבגרה אחר מיתת האב [ג] אבל אם בגרה בחיי האב אין האחין חייבין להשיאה שלא תקנו עישור נכסים אלא למי שמת והניח בנות קטנות דליסנא דהבנות קטנות משמע ותקנו להם מפני שאמדו חכמים דעת האב שאין רוצה להשהות בביתו בתו בוגרת וזו כיון שבגרה בחיי האב כיון דאישתהי אישתהי הלכך אם מת האיש והניח בת קטנה אע"פ שבגרה או נשאת ולא מחתה לא הפסידה עישור נכסים דכבר זכתה מיד כשמת אביה ולפיכך לא הפסידה אח"כ אבל אם בגרה בחיי אביה אע"פ שניזונת מן האחין ואע"ג דמחאי מיד כשמת אביה אין לה עישור נכסים כלל ומסתבר הכי דכי היכי דלא תיקנו מזונות לבגרה בחיי אביה דהא אפילו נערה שבגרה אבדה מזונותיה ה"ה בגרה בחיי אביה אין לה פרנסה ואע"ג דאם בגרה לאחר מיתת האב לא הפסידה פרנסתה שאני התם שהיה להם לאחין להשיאה קודם בגר וכן משמע דלא פליגי רבי ור"ש בן אלעזר אלא בבגרה לאחר מיתת האב אבל בוגרת בחיי האב כולהו מודו דאין לה פרנסה : טו אמר רב הונא אמר רבי פרנסה אינה כתנאי כתובה כדתניא האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעין לו שהפרנסה אינה כתנאי כתובה ואיכא נוסחי [ד] דאית בהו איפכא והנהו דאית בהו איפכא [ה] לית הלכתא כרבי חדא דמזונות תנאי כתובה וחוב זה מוטל עליו משעת נישואין ולאו כל כמיניה להפקיעה ועוד היאך קאמר דבפרנסה אין שומעין לו הא רבי גופה ס"ל דאזלינן בתר דעתיה דאב למיפחת לה מעישור נכסי כדאמרינן מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר מנכסיו [ו] ומסתמא כי היכי דאזיל בתר דעתיה למיפחת הוא הדין כשפירש דעתו שאינו רוצה שיתנו. ורב האי גרס איפכא ומפרש כשהתנה בשעת נשואין שלא יהא לה תנאי כתובה שומעין לו דכל דבר שבממון תנאו קיים אבל פרנסה לאו מכח דכתובה היא באה [ז] אלא שתקנת חכמים שתקנו לבנות ישראל ונתנו להם חלק בממון אביהם להיות נשאות בממון אין בידו להפקיע מה שזיכו להם חכמים ואע"ג דגלי דעתיה הכא בשעת נשואין שאינו רוצה שינשאו בנותיו מנכסיו וקי"ל דבפרנסה שמין באב הנ"מ היכא דגלי דעתיה בתר נשואין כשהשיא בנותיו או שראינו וותרנותו או קמצנותו או שצוה בשעת מיתה אבל גילוי דעתא בשעת נשואין לאו מלתא היא [ח] דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו ועוד אפשר אחר כך שהיה רואה בנותיו שהגיעו לפרקן היה מרחם עליהם ומשיאן הלכך תנאי של שעת נשואין לא חשיב גילוי דעת ולפירושו הלכה כרבי אף לגירסא זו : טז [דף סט ע"א] תלה ליה רב לרבי ביני חטי האחין ששעבדו מהו הוה יתיב רבי חייא קמיה א"ל מכרו או משכנו א"ל מאי נפקא לך מינה בין מכרו בין משכנו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ור' יוחנן אמר אחד זה ואחד זה אין מוציאין. [ט] וליתא לדרבי יוחנן. [י] דקי"ל כרבי דאמר *מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות [כ] משום דמספקא ליה להש"ס דלמא לא שמיע ליה לרבי יוחנן הא דאמר רבי ואי שמיע ליה הוה מקבל ליה אית לן למימר דלא שמיע ליה דמסתבר דר' יוחנן לא פליג עליה דרבי : יז איתמר מי שמת והניח שתי בנות ובן קדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה השניה לגבות עד שמת הבן א"ר יוחנן השניה ויתרה א"ל רבי חנינא גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואת אמרת שניה ויתרה ומסתברא לן [ל] דהלכה כר' יוחנן משום דאיכא רווח ביתא דהא רב אשי דהוא בתראה הכי ס"ל דא"ל רב יימר לרב אשי אלא מעתה אשכחה מציאה דאיכא רווח ביתא ה"נ דלא יהבינן לה עישור נכסים א"ל אנא מהני נכסים קא אמינא אבל בירושלמי (ה"ו) פסק הלכה כר' חנינא דגרסינן התם מי שמת והניח שתי בנות ובן ונטלה הראשונה עישור נכסים ומת הבן רבי חנינא סבר למימר אף השניה נוטלת עישור והשאר חולקות בשוה רבי טבי בשם רבי יאשיה אמר טעמיה דר' חנינא אם מן המשועבד גובה לא כ"ש משלפניה ר' זעירא בעי קמיה רבי אסי היאך עבדין עובדא א"ל כרבי חנינא וכן נפק עובדא כר' חנינא [מ] וכיון דבירושלמי פסיק בהדיא כרבי חנינא עבדינן כוותיה ורב יימר ורב אשי שקלי וטרו להעמיד הא דקאמרינן דבתר הכי שמעה וקבלה ולא משום דסבירא להו כרבי יוחנן : יח אמר אמימר בת יורשת הויא דאי בעי לסלוקי בזוזי לא מצי לסלוקי ורב אשי אמר בעלת חוב הויא ומצי לסלוקה בזוזי והלכתא כרב אשי ואף אמימר הדר ביה · והשתא דאמרת בעלת חוב הויא דאבא או דאחי למאי נפקא מינה למיגבא מבינונית ושלא בשבועה ומזיבורית ובשבועה [נ] וה"ה לגבות מן הראוי *ת"ש דרבינא אגבה לברתיה דרב אשי ממר בריה דרב אשי בינונית ושלא בשבועה ומבריה דרב סמא בריה דרב אשי זיבורית ובשבועה ש"מ בעלת חוב דאחי הויא ש"מ : יט אמר רבא הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לפרנסה בין לכתובה והאידנא תקינו רבנן דמתיבתא למיגבי כתובה ממטלטלי הלכך מזוני נמי אפילו ממטלטלי דקי"ל דתנאי כתובה ככתובה דמיא אבל פרנסה דליתא מתנאי כתובה [ס] כדקיימא קיימא [ע] אף ע"ג דלעיל במתניתין אמרי' דלרבי כיון דמזוני גביא ממטלטלי כל שכן פרנסה התם לענין דינא קאמר אבל האידנא דלא גביא ממטלטלי [פ] אלא בתקנת הגאונים במאי דתקון תקון ובמאי דלא תקון לא תקון אבל היכא דהשיא האב את בתו בחייו ונתן לה ממטלטלי [צ] אזלינן בתר אומדן דעתיה ויהבינן נמי להאי ממטלטלי והא דאמרי' פרנסה ממקרקעי לא בעי למימר שתטול רק עישור מן הקרקעות אלא עישור כל נכסים היא נוטלת שכן דרכן של בני אדם שנותנין נדוניא לבנותייהו לפי עשרן הן ממקרקעי הן ממטלטלי אלא שחוב זה אינה גובה אלא ממקרקעי [ק] דומיא (ג) דגביית כתובה ומזוני : שלח ליה ר' נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בר רב הונא זוטי לנהרדעא כי אתיא ההיא איתתא לקמך אגבה עישור נכסי אפילו מאיצטרובלי א"ר אשי כי הוינא בי רב כהנא מגבינן אפילו מעמלי דבתי פי' שכר בתים אם השכיר הבית לשנה ועבר כבר חצי שנה היו מגבין גם מחצי שנה שעברה דכיון דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף חשיב הכל כמקרקעי ואיסתיק ולא אמר להו ולא מידי : כ מכאן היה רגיל ר"ת כשהיה יושב בדין והיה שומע אחד מבעלי דינין מגזם לחבירו כך וכך ממון תתחייב לי בדין היה מכחישו ואמר לו לא יתחייב לך [ר] שאם אין לו לדיין לומר כך מה הוכחתו של רב מניומי מדאיסתיק אמימר : כא ובשמתא ליכוי מאן דלא אמר ליה היה אומר ר"ת דנידוי על תנאי צריך התרה אע"ג דאמרי' במכות פ' אלו הן הגולין (דף יא:) נידוי על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה אם לא הביאותיו אליך אע"פ שקיים תנאו והביא את בנימין היו עצמותיו מגולגלין בארון היינו דוקא בדבר שהמנודה מסופק בשעת נידוי אם יוכל לקיים התנאי כי התם שקבל עליו להביא את בנימין ומאריא ומגנבי שהם בידי שמים לא יוכל לשומרו אבל הכא שבידו לקיים התנאי אין צריך התרה : כב [דף סט ע"ב] מתני' המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי יעשה שליח מה שהושלש בידו דברי ר"מ רבי יוסי אומר וכי [אינה] אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום : גמ' ת"ר המשליש מעות ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת ינתן לבעלי מן הנשואין הרשות בידה מן האירוסין יעשה שליח מה שהושלש בידו דברי ר"מ ר' יוסי אומר גדולה בין מן הנשואין בין מן האירוסין הרשות בידה קטנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין יעשה שליח מה שהושלש בידו ואיכא בינייהו גדולה מן האירוסין דר' מאיר סבר אף על גב דגדולה היא מצוה לקיים דברי המת לפיכך יעשה שליח מה שהושלש בידו ור' יוסי סבר כיון דגדולה היא הרשות בידה והא דקתני מתני' בד"א בגדולה רבי מאיר היא

הגה"ה

*וכן פירש ר"ת וכן השיב רבינו מאיר · כתב ר"ב ז"ל קצרו של דבר לא יהבינן עישור נכסים אלא היכא דלא אמידניה לאב שלא גדל בינינו ולא הכרנו בו אם הוא וותרן או קמצן אבל היכא דאמידניה לא יהבינן לה עישור נכסים אלא שמין באב · וכל הפרנסה דאיירי הכא זהו מה שיש לתת לנדונייתה כשנותנין אותה לבעל והא לא הוו תנאי כתובה כמו מזונות עד בגרות או עד נשואין כדתנן לעיל פ' נערה לא כתב לה בנן נוקבן וכו' מיתזנן מנכסי כו' ולאו דוקא מזונות אלא גם מלבושים כדאמר לעיל הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן כיצד וכו' ומוקמינן לה בפרנסה והא באכילה ושתיה והא בלבושים וכסוים · ובהשיא פרנסה לא אכפת לן לא בדעת האב ולא בעישור נכסים אלא שמין את הנכסים מה שהניח בעוני או בעושר כמו במשרה אשתו ע"י שליש בפ' אע"פ (דף סד:) והיש נוחלין (דף קכב:) תנן הבנות ניזונות מנכסי האב ואין ניזונות מנכסי האם. עכ"ל מרדכי :

הגה"ה

*ומהרי"ח חילק דהיכא דאינסבן ולא בגרן דאינה צריכה למחות היינו דוקא בשרוצים לפרנסה אבל כשאינם חפצים לפרנסה עוד ויודעת זה בשעת נשואין אפי' נשאת בנערות צריכה למחות אבל בגרה אינה צריכה למחות אפילו כשאינם רוצים עוד לזונה כמו שמשמע לישנא איבדו מזונותיהן · עכ"ל :

הגה"ה

*פי' ממה ששעבדו האחין או מכרו או שמשכנו אבל אם האב שיעבד אין מוציאין אע"ג דדבר קצוב הוא דהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא צוה האב שלא לפרנסה · מרדכי · ודוקא ממקרקעי אבל ממטלטלי אין מוציאין אפילו לפרנסה כי מכרו או משכנו אפילו לדידן · עכ"ל מהרי"ח :

הגה"ה

*וא"ר אלעזר שאל את רבי ברוך פרנסה נגבית מן הראוי או לא והשיבו דנגבית מן הראוי משום דאף כתובה עצמה היה מן הדין לגבות מן הראוי מן התורה דיש לה דין בעל חוב כדתנן בבכורות פרק יש בכור (דף נב:) הבכור אינו נוטל בשבח ולא בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה ופריך בגמ' אכתובה והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח א"ר אבא מקולי כתובה שנו כאן ומשמע דווקא כתובה או תנאי כתובה אבל פרנסה לא · מרדכי :

קרבן נתנאל

בדעת שעכשיו היה נותן לה פחות לא נוכל לאמוד דעתו הלכך לעולם יתנו עישור · וקשה מאי השיבו חכמים לרבי יהודה בשלשה הדברים הא ר' יהודה נ"כ ס"ל הכי כשהשיא לראשונה אע"ג שאח"כ העני בדעת מ"מ נותן לה עישור נכסים אבל לשון תוס' יש לכוון שחכמים הוכיחו לרבי יהודה שאין לנו לילך אחר נישואין בת לראשונה דדעת בני אדם נשתנה לעתים פעמים מי שעני בדעת אח"כ נעשה עשיר בדעת וכן להיפך אבל לשון רבינו קשה ואי למשל בעלמא הוא אמאי דייק לישנא כשהשיא את הראשונה ונתן לה עישור נכסים והעני בדעת שעכשיו נותן לה פחות אפילו היה נותן לראשונה שליש מנכסיו אח"כ עשוי להשתנות שנותן פחות וצ"ל שכתב כן לדוגמא כיון דלדעת סברא קמייתא אין מן הראוי ליתן לבת יותר מעישור נכסים דהוי כעיבורי אחסנתא : [ג] אבל אם בגרה בחיי האב אין האחין חייבין להשיאה · וקשה א"כ מאי פריך קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר בת הניזונית מן האחין נוטלת עישור נכסים אימא בוגרת נ"כ לא איבדה פרנסתן והא דקתני בת הניזונית לאפוקי אם בגרה בחיי האב דבכך מודה רבי דאין האחין חייבין להשיאה וי"ל דדייק ניזונית אין שאין ניזונית לא מדלא קתני בהדיא אפילו בוגרת יש לה פרנסה : [ד] דאית בהו איפכא · היא גי' ר"ח וקיהיב טעמא למלתא במזונות כיון דלא חל חיובא דידהו מחיים כדתנן האב אין חייב במזונות בתו · יכול הוא להפקיע אותן לגמרי אבל פרנסה שנתחייב בחייו דכתיב את בנותיכם תנו לאנשים אין בידו להפקיע : [ה] לית הלכתא כרבי · ע"כ לשון הרי"ף : [ו] ומסתמא כי היכי דאזיל בתר דעתיה למפחת . והא ירמיה אמר את בנותיכם תנו לאנשים ומפ' אביי ורבא לעיל דף נ"ב עד עישור נכסים · אנ"ל דקרא עלה עובה קמ"ל · א"כ ה"ה כשפירש דעתו שאינו רוצה שיתנו לה לגמרי ולאייתו ל"ע דלא שמעינן מקרא עישור נכסים דוקא וגם אביי ורבא לא אמרי אלא עד עישור נכסי ועיין בא"ה סי' קי"ג : [ז] אלא שתקנת חכמים שתקנו לבנות ישראל · כלומר דמצוה דידיה היא ולאו מידי דזכותא דמתליא כלל במחילה דידיה : [ח] דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו · דברים אלו קשים להולמם ע"כ נראה להגיה · וכצ"ל דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו ואפשר אח"כ שהיה רואה בנותיו שהגיעו לפרקם היה מרחם עליהם : [ט] וליתא לדר"י וכו' ואין מוציאין למזונות · ע"כ דברי הרי"ף : [י] דקי"ל כרבי דאמר מוציאין לפרנסה · אע"ג דפרנסה מיקן קייץ ומכתב לא כתבי · ורבינו פ' הנזקין סי' ג' פסק כמ"ד לפי שאין כתובין · שאני פרנסה דאית ליה קלא כמאן דכתב דמי הכי מתני ליה בגיטין דף נ"א : [כ] משום דמספקא ליה הש"ם וכו' · הולכך רבינו לפ' דברי הרי"ף עד"ז · דאי מפרשינן כפשוטה דר"י שמע להך דרבי ופליג עליו אלא דליתא לדר"י נגד רבי · א"כ תקשי לן פסקי הרי"ף אהדדי דהא בסמוך פסק כר"י נגד ר' חנינא · וטעמיה משום דאיכא רווח ביתא הא לפי הך ס"ד דר"י שמע הך דרבי ולא קבלה · משום הכי לא סדר מהאי דשני בנות . ולא אמרינן הך סברא רווח ביתא · וא"כ אית לן למימר דהלכה כרבי חנינא דס"ל כר' דמוציאין לפרנסה מש"ה מפ' דהך דקאמר וליתא לדר"י ר"ל דלפי האמת ר"י עצמו חזר מדבריו וקים ליה כרבי · דמסתבר דר"י לא פליג אדרבי : [ל] דהלכה כר"י משום דאיכא רווח ביתא · ואם מכר הבן הנכסים שאינה יכולה לטרוף אז נוטלת עישור נכסים ומוספת כ"כ הר"ן : ה"ג סבר מיתר השניה נוטלת : ה"ג לא כ"ש תמה שלפניה : ה"ג וכן נפק עובדא כר' חנינא . וע"כ דברי רי"ף : [מ] וכיון דבירושלמי פסיק בהדיא כרבי חנינא וכו' · עיין בכללים : [נ] וה"ה לגבות מן הראוי · אם היא ב"ח לאבוהן אין גובין מן הראוי · ואפילו גבו היתומים קרקע דב"ח גובה מהם · היינו מטעם כי היכי דמשעבדא לאבוך משעבדי לדידי' מדר' נתן אבל פרנסה לית לה בחיי דאבוה כמ"ש רבינו סי' ע"ו · אבל ב"ח דאחים היא גובה דהמה עדיין בחיים · וזה שהביא בהגהה בשם מרדכי דב"ח גובה מן הראוי היינו אם גבו קרקע ועיין מ"ש רבינו בפ' יש נוחלין סי' י"א שמסיק שם דאפילו כתובה היה מן הדין לגבות מן הראוי כשגבו קרקע דטעמא דר' נתן שייך נמי גבי כתובה · אלא משום דמקולי כתובה אקילו בה · ומ"מ דבריו צריכין ביאור דהא בפרנסה לא שייך טעמא דר"נ · וצ"ל דס"ל דאביו מחויב ליתן עישור נכסיו בחייו וכמו שכתבתי לעיל סי' ע"ו לפי גרסת ר"ח ועיין סימן קי"ב בבית שמואל ס"ק ז' : [ס] כדקיימא קיימא · ע"כ מרי"ף · וצ"ע שדברי הרי"ף סתרי אהדדי שפסק בפ"ק דב"ק סי' י"ט וז"ל השתא דתקינו רבנן לב"ח לגבות ממטלטלין גובה הנזק מיתמי בין ממקרקעי בין ממטלטלין וצ"ל דהנזקין התם בכלל תקנת ב"ח : [ע] אע"ג דלעיל במתניתין אמרי' · נראה דמ"ם הוא וצ"ל דלעיל במתניתין ד' ס"ח כך העלו תוס' שם בד"ה לרבי ע"ש : [פ] אלא בתקנת הגאונים במאי דתיקון תיקון ובמאי דלא תיקון לא תיקון · זהו שיטת ר' אפרים · וצ"ע דבפ"ק דב"ק סי' י"ט חולק רבינו אשיטה זו וסבר דמטלטלי דינא כקרקע בדורות הללו מדינא דש"ס הואיל וכל מו"מ במטלטלי והוי כגמלי דערביא · וע"ע מזה שכתבתי לעיל בפרק זה סימן ה' : [צ] אזלינן בתר אומדן דעתיה ויהבינן נמי להאי ממטלטלי · כך הוכיחו תוספות דף נ"א ד"ה מתמקרקעי ע"ש ומסיק שם בתוס' ופרנסה נמי אנן סהדי שכל בני אדם רגילין להשיא בנותיהן ממטלטלי וחשיב כמו באמידניה ע"כ ודברי טעם הם : [ק] דומיא דגביית כתובה ומזוני · ובס' תפארת שמואל יליף גביית פרנסה ממטלטלי דיתמי כי היכי דמוציאין פרנסה מלקוחות · ולא דמי כי הוכלא לדנא דמקרקעי לגבי לקוחות פרנסה אית ליה קלא כדאמרינן בגיטין דף נ"א : [ר] שאם אין לו לדיין לומר כך מה הוכחתו · אכן לפי מה

שפירש

תפארת שמואל

(ג) דגביית כתובה ומזוני וכו' · ואומר אני מאחר שעישור נכסים הוא בתקנת חכמים נסי שאינם בכלל תנאי ב"ד מ"מ מאחר דחזינא שתקנו חכמים והחמירו בעישור נכסים להוציא אפילו ממשועבדים אף שאינם כמזונות ולא חשו לתקנת לוקחים כ"ש שתקנוהו חכמי הגאונים נמי במטלטלי אפרנסה ולא חשו לתקנת יורשים וכן דעת תוס' פרק נערה מכת אומדנא האידנא וכו' :

בין

היא וחסורי מיחסרא והכי קתני יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי רבי מאיר בד"א מן האירוסין אבל מן הנשואין הרשות בידה בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום. איתמר א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי ורבא אמר רב נחמן הלכה כר' מאיר [ש] וקי"ל כרב נחמן בדיני ואפי' בבריא קי"ל הכי כדמוכח בגיטין בשילהי פ"ק (דף טו.) א"ר יוסף הלכה כר' שמעון הנשיא. והא דקי"ל דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמו רב יוסף מוקי לה בבריא. והא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת תני יחזיר למשלח וא"ת מנ"מ דאמרי' מתנת שכ"מ ככתובין וכמסורין דמו תיפוק ליה משום מצוה לקיים דברי המת ועוד הא דאמרי' (ב"ב דף קנא:) מתנת שכ"מ במקצת בעיא קנין אפילו במת לדומיא דמתנת שכיב מרע בכוליה דלא בעי קנין דאיירי במת *דהא קי"ל דאם עמד חוזר ואמאי בעי קנין מי גרע מבריא דלא בעי קנין. והירץ ר"ת דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דהוה ביד שליש כי הך דמתני' ודהולך מנה לפלוני בגיטין (דף יד.) וההיא דאמר תנו שקל לבני איירי נמי שהיו המעות ביד שליש וכיון שילא מרשות נותן בשעת מיתה ובאו ליד שליש יש לו לקיים דברי המת והא דאמרי' בגיטין (דף מ.) פלונית שפחתי עשה לי קורת רוח יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח משום מצוה לקיים דברי המת ופרש"י שאם אין לה קורת רוח אלא בשיחרור צריכין לשחרר אותה התם נמי כביד שליש דמי לפי שהיא מוחזקת בגופה והביא ראיה מהא דתנן בפ"ק דגיטין (דף יג.) האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לו לאחר מיתה ואמרי' עלה בגמרא והוא שלבורין ומונחין בקרן זוית ופריך במאי עסקינן אי בבריא כי לבורין מאי הוי הא לא משך ומאי פריך הא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת ואדרבה הוה ליה לאקשויי מאי איריא לבורין אפילו כי אינן לבורין נמי כדפריך בתר הכי גבי שכיב מרע אלא ש"מ דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אא"כ ביד שליש [ת] וגם נתן מתחילה לשם כך שיתנם לזה אבל אם לאחר הלואה בא לידו או אם היה בידו כבר לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת *והשתא ניחא ההיא דאיסור גיורא (ב"ב דף קמט.) דהוה ליה תרבע מאה זוזי ביד רבא אמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי וכו' ואמאי לא קני להו משום מצוה לקיים דברי המת אלא ודאי משום שהיו כבר מופקדים ביד רבא ולא נתנם לו איסור גיורא לתתם לרב מרי בנו: תניא

הגה"ה
*וכופין והוא דמית קודם שחזר בו. מהרי"ת:

הגה"ה
*וגם אומר ר"ת במאן דאיתיה בירושה אבל גר דליתיה בירושה אין מצוה לקיים את דבריו ומיהו אפילו היכא שאין פה לפה אלא ע"י שלוחים או בשטר וכן גבי שיחרור אם אמר לשחרר עבדו כופין את היורשין לשחררו. והא דקי"ל תנו כזכי וכן הולך כזכי היינו דוקא בפקדון או בהלואה אבל מתנה בעלמא לא הוי כזכי ויכול לחזור בו. ר"ת. מהרי"ת:

האומר תנו שקל לבני בשבת והם ראוים לתת להם סלע נותנין להם סלע ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להן אלא שקל ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל· [דף ע ע"א] א"ר חסדא אמר מר עוקבא הלכתא בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנים להם כל צרכם והא דקי"ל הלכה כרבי מאיר דאמר מצוה לקיים דברי המת הני מילי במילי אחרניתא אבל בהא מיגח ניחא ליה והא דאמר הכי לזרזינהו הוא דעבד*: כב תנן התם הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין אמר רפרם בר פפא לא שנו אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר· מדקתני אין מעשה קטנה כלום ולא קתני יעשה שליש מה שהושלש בידו כדקתני בגדולה ש"מ אין מעשה קטנה כלום בין במקום שליש בין במקום אפוטרופוס וכן הלכתא· פסק ר"ח בשם רב האי גאון [א] אבל מתנתו מתנה אע"ג דבגיטין [ב] פרק הניזקין (דף נט·) מיבעיא כשאין שם אפוטרופוס אם מתנתו מתנה ופשיט דמתנתו מתנה ומדמבעיא לן היכא דמקחו מקח משמע דפשיטא דהיכא דאין מקחו מקח דאין מתנתו מתנה· מיהו לא דמי דלעולם מתנתו מתנה (ג) בין יש שם אפוטרופוס בין אין שם אפוטרופוס דהאי דאין מקחו מקח בשיש שם אפוטרופוס לפי שעל אפוטרופוס ליקח ולמכור אבל ליתן אין הרשות בידו והואיל ומתנהו מתנה משום דאי לא עביד ליה ניחא לנפשיה לא הוה יהיב ליה אין חילוק בין יש שם אפוטרופוס בין אין שם אפוטרופוס*:

הגה"ה
*ומיהו אם אמר תנו להם שקל לשבת ואם מתו ירשו אחרים תחתיהם כ"ל דאין נותנין אלא שקל דלאו משום לזרוזי קא עביד אלא משום שיירשו אחרים תחתיהם· מהרי"ת:

הגה"ה
*וכן פסקו בפסקי מהרי"ת אבל ראבי"ה כתב קבלתי מאבא מרי מ"כ הא דאמרי' בהניזקין מתנתו מתנה אמתני' קאי דאוקימנא כשאין שם אפוטרופוס אבל יש שם הפוטרופוס אין מתנתו מתנה וכן פסק המיימוני בפרק כ"ט מהלכות מכירה בס' קנין ובגיטין פ' הניזקין פסטינן כשאין שם אפוטרופוס דמתנתו מתנה כו' במטלטלי ולא פי' אם ה"ה במקרקעי וכתב הר"ר ישראל בשם ה"ר שמואל בן ר"ב דודאי פחות מבן עשרים במקרקעי שירש אין ממכרו ממכר ואין מתנתו מתנה וכן פסק המיימוני פכ"ט דמכירה עיין תשובת רבינו גרשום בס' מי שמת· מרדכי:

הדרן עלך מציאת האשה

מכל מיני הפירות גרס כדמוכח בתוספתא (פ"ז) דתניא שלא תטעום אחד מכל המינין בין מאכל רע בין מאכל יפה אפי' לא טעמה אותו המין יוציא ויתן כתובה: ג והיה אומר ר"ת אם אדם אומר קונם כל הפירות שבעולם עלי לא חייל הואיל ואי אפשר שלא יעבור כדאמרינן בריש פרק ב' דנדרים (דף טו.) דאם אמר קונם עיני בשינה בשתם דלא חייל הנדר לאסור שינה עליו הואיל ואי אפשר להיות שלשה ימים בלא שינה וכן נמי אם אמר קונם כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר זה היה אומר ר"ת דלא חייל אע"ג דאפשר לו שלא לעשות אותו דבר ולא יאסרו כל הפירות שבעולם עליו [ב] מ"מ כיון שהוציא מפיו כל הפירות שבעולם נדר שוא הוא ולא חייל הנדר כללא). בפרק הבע"י (סי' יא) כתבתי כל הני יוציא ויתן כתובה דפירקין אי כופין אותם להוציא או לאוב): גמ' וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפקיע לשעבודא ואע"ג דקונמות מפקיעין מידי שעבוד אלמוה רבנן לשעבודא דאיתתא כי היכי דאלמוה לשעבודא דבעל ואע"ג דאילטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא לא אלמוה רבנן לשעבודא דאיתתא [ג] היינו דוקא לגבי כתובה אבל שעבודא דמזונות אלמוה רבנן עפי שהוא דבר הצריך לה יותרג) והתנן קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמינה דמפקעה לשעבודא [ד' ע ע"ב] באומר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך א"ב פרנס למה לה בדספקא לדברים גדולים ולא ספקא לדברים קטנים דהוה רגילה בהו בבי נשא והוה מגנלגא בהדיה והשתא אמרה ליה עד השתא דלא אדרתן איגלגלי בהדך והשתא דאדרתן לא איגלגלי ואע"ג דאיכה יורדת עמו וא"כ הרי משועבד לה לדברים שהיתה רגילה בהן בבי נשא וא"כ היאך חל הנדרד) וי"ל דהא דאיכה יורדת עמו היינו בדברים של בני משפחתה שיש להן עושר ושאין להם עושר שוין בו אבל הנך דברים קטנים דרגילה בהו בבי נשא לפי שהיה עשיר אבל בני משפחתה שאין להם עושר אלא כמו שיש לבעלה אינם רגילין באותן דברים קטנים יש לה לגלגל עמו כ"ז שהיא אצלו הלכך חל הנדר אבל כשהדירה ואינה עוד אצלו חייב להנהיגה בכבוד בית אביה הלכך אמרה ליה השתא דאדרתן לא מגלגלי בהדך· ומ"ט עד שלשים יום עד שלשים יום לא שמעי אינשי ולא זילא בה מילתא [ד] טפי שמעין אינשי וזילא בה מילתא: ד ופרנס לאו שליחותיה קעבידה) באומר כל הזן אינו מפסיד ו) היה [ה] אומר רשב"ם ז"ל דווקא כי ה"ג דקאמר כל הזן אינו מפסיד בלשון רבים הוא דשרי במודר הנאה אבל למימר ליחיד אם תזון לא תפסיד לא דמיחזי כשלוחו הדע דלקמן גבי בא בדרך לא שרינא ליה למימר הכי ובמסקנא נמי כי משני לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא כל הזן דלעלמא קאמר אבל האי דרגיל אצלו נמי· ואי הוה שרינן ליה למימר ליחידים [ו] הכי ה"ל למימר בחנוני הרגיל אצלו אם תזון לא

הגה"ה
א) אבל מהרי"ת כתב בשם ר"י ז"ל ומיהו אם תלתה בשום דבר אם אעשה זה כ"ל דחל הנדר לאסור לעשות אותו דבר שפירשה עכ"ל: ב) וכל יוציא דמתני' מספקא לר"י אם כופין בשוטין ואין לו ראיה ברורה ואומר שאין לו לעשות מעשה אלא היכא שמפרש בהדיא שכופין אלא אומרים לו כבר חייבוך רבנן להוציא ואם לא תוציא שרי למיקרייך עבריינא דשמא הוי שלא כדין ופסול הגט ובניה ממזרין. מהרי"ת: וכתב מורינו רבינו מאיר כל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה נהי דאין כופין אותו אלא בראיה ברורה מכל מקום נפיק ממונא מיניה דכיון דחייבוהו חכמים להוציא ולתת כתובה אם לא הורבני לכוף להוציא משום דאם היינו כופין הוה לי' גט מעושה שלא כדין מ"מ כתובה מאי טעמא לא נפיק מיניה כיון דחייבוהו חכמים בממון זה לתת לה הלכך מפקינן מיניה כתובה ויהבינן לה מנה מאתים ונדוניא דהכנסת ליה אבל תוספת איכא פלוגתא דרבוותא ר"ת כתב לעיל בריש פרק אע"פ דתוספת נמי אית לה דלכל מילי תנאי כתובה כתובה דמי. ורבינו חננאל כתב דווקא להני מילי דמייתי בריש פרק אע"פ אמרינן תנאי כתובה ככתובה דמי אבל למידי אחרינא לא ומספיקא לא מפקינן מיניה התוספת כיון דאיפליגו בה רבוותא. מרדכי: ג) ועוד אומר ר"י ז"ל דלא אלמוה רבנן לשעבודא אלא כשהמקדיש נהנה מהם שאין הדבר נאסר אלא למשועבד כמו בשמעתין שאינה אוסרת במעשה ידים אלא לבעלה ובמתני' שהיא אוסרת מליהנות לו אבל היכא שהדבר נאסר לכל העולם שגם מקדיש אסור בו מפקיע כמו פרסוה אמיתנא ואומר ר"י כמו כן אלמוה לשעבודא דבעל חוב דאם לא כן כל אדם שמשעבד קרקעותיו כשיבא לוקח לטורפם או בעל חובו יאסרם לו בקונם ומה מועיל אחריות נכסים דכתב בשטר אלא וודאי אלמוה רבנן לשעבודא דבעל חוב היכא שלא נאסרו אלא למשועבד אבל אם אסרן לכל העולם מפקיע מידי שיעבוד אף דבעל חוב ואשה ועיין פרק הספינה· מרדכי: ד) אם מספקת לכל הדברים שחייב חל הנדר ונראה דבשביל כך לא יוציא כיון דאמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך וספקא· וצ"ע מהרי"ת: ה) ולא דמיא להא דמסקינן בריש פרק בתרא דמסכת ע"ז אומר אדם לחמריו ולפועליו לוו ואני פורע ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום יין נסך אלמא לא אמרינן כי יהיב להן דינר שלו הוא ובשליחותו יהיב להן והרי נהנה ממנו דהתם לא קאמר להו דליתיב להו איסורא הלכך לאו שליחותא עביד כי יהיב להן איסורא אבל הכא שליחותי' קעביד כי יהיב לה שום מזונות· תוספת מרדכי: ו) וכן גבי דליקה שרי למימר כל המכבה אינו מפסיד כדי שיבאו עובדי כוכבים ויכבו וה"ה בשאר איסורין לבד מאיסורי שבת ודוקא בלשון רבים מיהו גבי דליקה מספקא ליה דלמא התם שרינן טפי אפי' בלשון יחיד מתוך שהוא בהול על ממונו· ואומר אדם לחנוני איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו והלה נותן לו צרכי מזונות לבית ובא ונוטל מזה או נותן לו המדיר מתנה גמורה והלה נותן למודר וכזה רבי יוסי אוסר משום גזירה שלא יתן במתנה גמורה כי הסיא דבית חורון נ"ע כמאן הלכתא ואם אין שם שיסמוך עליו המדיר ליתן מתנה מניח על גבי סלע ואומר הרי הן מופקרין לכל מי שירצה והמודר נוטל ואוכל ומותר ומיהו לגבי אשתו לא סגי בכך כיון שלא בא ברשות אדם אחר. פר"י מהרי"ת:

תפסיד וכ"ש הך. [דף עא ע"א] אמר רב לא שנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפי' בסתם נמי לא יוציא לאלתר שמא ימצא פתח לנדרו. תנן המדיר את אשתו שלא תטעום באחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה בשלמא לרב כאן בסתם כאן במפרש אלא לשמואל קשיא הכא במאי עסקינן כגון שנדרה היא וקיים לה איהו וסבר האי תנא הוא נותן אצבע בין שיניה והלכתא כשמואל [ז] ואם תקשי לך דהכא אמרי' דאינו יכול להעמיד פרנס אלא עד שלשים יום ובפירקין דלעיל (דף סד:) תנן המשרה את אשתו ע"י שליש אלמא יכול לפרנסה ע"י שליש כ"ז שירצה [ח] י"ל דהדירה שאני ובירושל' (הלכה א) פריך ויעמיד פרנס· רשות ביד אשה לומר אי אפשי להתפרנס מאחר אלא מבעלי והא הגינן המשרה את אשתו ע"י שליש כאן כשקבלה עליה כאן כשלא קבלה עליה אי כשלא קבלה עליה ואפי' יום אחד לא יעמיד· מגלגלת עמו ל' יום שמא

פרק שביעי

א המדיר את אשתו מליהנות לו· עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מכאן יוציא ויתן כתובה רבי יהודה אומר בישראל חודש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהנת שנים יקיים ג' יוציא ויתן כתובה: ב המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה ר' יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה· המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין יוציא ויתן כתובה רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות ל' יום: גמ' [א] שלא תטעום אחד

תפארת שמואל

(ג) בין יש שם אפוטרופוס וכו'· ומן הסברא יראה דמש"ה מוקמינן ליה באפוטרופוס שלא יבוזבו מעותיו ובוודאי האפוטרופוס רואה ומבחין לטובת היתומים אי ראוי לאותן מתנות או לא וכסי דבמתנה מועטת אמרינן מתנה קיימת אפי' במקום אפוטרופוס לסברת רש"י מכל מקום מתנה מרובה במקום אפוטרופוס אינו מן הסברא ומילתא דאית ביה קיוהא היא כ"ל:

קרבן נתנאל

שפירש הרא"ש אין ראיה שפירש דאיירי דאינהו הוה בעי לסלוקי בחדא ארעא ואמרי דדינא גבייהו כיון דאילו הוו בעי לסלוקה בזוזי הוה מסלקי לה והניח כדבריהם א"כ שפיר הוי הוכחתו: [ש] וקי"ל כרב נחמן בדיני· אין מכאן סתירה למה שהשיג רבינו בפ' הזהב סי' כ"א על הרי"ף דלא קי"ל כרב נחמן בדיני כ"א נגד רב ששת ולא כשחולק עם רבותיו כגון שמואל ורב או רבי יוחנן· דפסק הכא כרי"ף ולא תמעמיה כדמייתי ראיה בסמוך אפי' בבריא פריך סתמא דתלמודא והא קי"ל מצוה לקיים דברי המת · ובשמעתין ג"כ הא קי"ל הלכה כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת · ועיין מ"מ הש"ך בח"מ סי' ס"ו ס"ק קכ"ב · ועיין פ' אע"פ סי' ל"ח · אך הך דפ"ק דמכות סי' י"א צ"ע ואפשר לומר נגד רב יהודה הלכה כרב נחמן כאילו אומר דליתא לדרב יהודה שאמר כן בשם שמואל · ולזה מביא שם ראיה מהא דכתובות דף י"ג מה שאינו מביא ראיה זו באינך דוכתי דהתם נמי נגד רב יהודה הוא · ודותק: [ת] וגם נתן מתחלה לשם כך שיתנם לזה: עכ"ל רבינו בפ"ק דגיטין סי' י"ו: [א] אבל מתנתו מתנה · והא דקתני במתני' אין מעשה הקטנה כלום דהוי מכר דהא הנותן לא נתן לה אלא לקנות שדה · ופ"ד בן סשלום: [ב] פרק הניזקין דף מ"ט · וע"ש מ"ם רבינו סי' י"ט: הדרן עלך מציאת האשה

פ ז [א] שלא תטעום אחד מכל מיני פירות גרס · פי' מין אחד מכל מיני פירות: ה"ג אפילו לא טעמה אותו המין כל ימיה יוציא: [ב] מ"מ כיון שהוציא מפיו · עיין מ"ם בפ' ארבעה נדרים סי' ו': [ג] היינו דוקא לגבי כתובה · ועיין לעיל דף כ"ט תוס' ד"ה קונמות מיכון אחר ואפשר לומר דנאיד רבינו מתי' זה דס"ל כפי' רש"י דהמדיר הנאה על אשתו הגאת תשמיש בכלל אלא דלא חייל משום דלאו כל כמיניה לאפקיעי שיעבוד' · אע"ג מגאמר' · ע"ש בתוס' ד"ה קונמות · ועיין לעיל דף כ"ט תוס' לא מייך דכל א' יפקיע שיעבוד אם הוא נאסר ג"כ והתוס' אזלי לשיטתם: ה"ג כשהדירה שאינה עוד אצלו: [ד] טפי שמעין אינשי וזילא בה מילתא · אבל כך ממשמע דשפי משלשים לא עבד שליחותיה לא קי"ל דהא הזינן דבתר הך אוקימתיה קאמר תלמודא איבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ונכנסת שייך ממעט דזילא · ונאיד מהך שינויא מליעתא משום דלא ניחא להו למימר דשפי משלשים לא עבדי שליחותיה כן מבואר בהר"ן · ולפי הוראה זו · דינים שמשתנים לענין נדר ארוסה · יתפרדו לארבעה ראשים · א) הדירה כשהיא ארוסה והגיע הזמן ולא נישאו יכול להעמיד פרנס אפי' טפי משלשים יום · ולמיטת תוס' דווקא כשהדירה קודם שהגיע הזמן אבל אם כבר הגיע הזמן אין חל הנדר כיון דכבר משועבד לה אף שהוא מדרבנן · ולרש"י אפי' הדירה כשהגיע הזמן חל הנדר · ב) הדירה כשהיא ארוסה ונשאת סברת וקבלת וא"ל להעמיד פרנס: ג) אם הדירה מתחמים כשהיא ארוסה ונשאת לדעת רש"י אפילו לענין תחמים אמרינן הך סברא דסברת וקבלת · ועפ"ז נסתלק קושית שניה של תוס' ד"ה המדיר וכ"מ בס' מגיני שלמה ע"ש · אבל לדעת תוס' לא אמרינן סברת וקבלת זולת גבי מזונות · ד) המדיר את אשתו מלהנות לו · לרש"י הנאת תשמיש בכלל · ואם נדרה כשהיא ארוסה ונשאת · חל הנדר דסברת וקבלת ולדעת תוספות לא משמע אלא הנאת מזונות והוצרכתי להאריך כי לא ראיתי אחד מן הראשונים והאחרונים שיאמרו בזה כל הצורך · וכבר הזכרתי למעלה מרבינו ס"ל כפרש"י · גם בטור סי' ע"ב וב"ש מ"ם כפרש"י דהא כל הסי' איירי בנדרה בתשמיש או תלה הנדר בתשמיש מאי האי דנפסיק באמלע דהדירה שלא תהנה ממנו אינו אל שהוי הוא משועבד לה · ואי קאי אמזונות למוד ס"ל לנקדר דין זה סוף כל הענין · אלא ש"מ דס"ל דכולל נמי תשמיש : [ה] אומר רשב"ם ז"ל דווקא כי האי גוונא · בא לתרץ אמאי לא מוקי רב הונא באומר אם תזון לא תפסיד אע"כ ל"ל דס"ל דבכה"ג מתחי כשלוחו · אלא על כל זה תקשי לך מנ"ל לרב הונא גופה ע"ז מייתי ראיה מדע · ויש מקשין מה מסיק דיזון אסור לו למימר וא"כ ה"ה אם תזון אסור לו לומר ליחיד · והכל יפלה פיהם דאם אומר כל השומע קולי יזון לפלוני ולא תפסיד הוי ליווי · משא"כ באומר אם תזון : [ו] הכי הל"ל בחנוני הרגיל אצלו אם תזון לא תפסיד · הקשה מהרש"א אין זה מוכרע דשאני גבי חנוני דאיכא תרתי לריעותא · משא"כ בשאר יחיד ע"ש · ולי נק"מ דהא אם גבי חנוני אם אמר אם תזון לא תפסיד צריך לשלם · כ"כ כל הפוסקים · והיינו משום דהוייה שליח · א"כ אפי' ביחיד דעלמא אם אמר אם תזון נמי צריך לשלם דהויא שליח · תש"ה אסור לומר לו · וכל זה דוקא באם תזון אבל בכל הזן מותר לומר ליחיד כמ"ם ב"י סי' ע"ב בא"ס · ובמ"ם הקשה דא"כ הל"ל גבי חנוני הרגיל כל הזן לא יפסיד · אין כאן קושיא דבכל הזן שאין מחויב לשלם ואין אסור לומר לחנוני הרגיל כל הזן אלא משום דהוי כאמר ליה זיל הב ליה דמי · משא"כ ביחיד דעלמא · ודלא כפרישה סי' רכ"א בי"ד שאומר וכל הזן ליחיד דעלמא חייב לשלם · דהכ"ן בהמדיר כתב להדיא שא"צ לשלם · אף מש"ך מביא דבריו · מ"מ איכא להלכה כמו שהשיג הט"ז וממו ליה במאה טובלי ע"ש: [ז] ואי תקשי לך דהכא אמרי' סמך קושיא זו לכאן משום הך שינויא דהירושלמי שאינו קאי אלא לפי דקי"ל כשמואל דאמר שמא ימצא פתח לנדרו: [ח] וי"ל דהדירה שאני · דזילא בה מילתא · ולכך פירוקא איירי מתני' דלעיל אפילו בשלא

ימלא פתח לנדרו: ה [דף עא ע"ב] **מתני' המדיר** את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהוא עמה בעיר חדש א' יקיים שנים יוציא ויתן כתובה בזמן שהוא בעיר אחרת רגל א' יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה*: ו **המדיר** את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה מפני שנועל דלת בפניה ואם היה טוען מפני ד"א רשאי. א"ל ע"מ שתאמרי לפלוני מה שאמרת לי או מה שאמרתי לך או שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא ויתן כתובה: **גמ'** בשלמא לבית המשתה [דף עב ע"א] איכא נעל בפניה אלא לבית האבל מה נעל בפניה איכא תנא למחר היא מתה ואין כל בריה סופדה [ט] ואיכא דאמרי אין כל בריה סופנה. תניא היה ר"מ אומר מאי דכתיב טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית המשתה וגו' מאי [י] והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דספד יספדוניה דקבר יקברוניה דלוויה ילווניה דיטען יטעוניה · ואם היה טוען משום ד"א רשאי מאי דבר אחר אמר רב יהודה אמר שמואל מחמת בני אדם פריצים המצוין שם אמר רב אשי לא אמרן אלא אתחזק אבל לא אתחזק לאו כל כמיניה לאחזוקי אינשי בפריצי: ז **על** מנת שתאמרי לאיש פלוני ותימא א"ר יהודה דברים של קלון · או שתהא ממלאה ומערה לאשפה ותעביד א"ר יהודה אמר שמואל שתהא ממלאה ונופלת פי' אמר לה שתהא מתהפכת אחר התשמיש כדי שתנפץ שכבת זרע ולא תתעבר במתניתא תנא על מנת שתמלאי עשר כדי מים ותערי לאשפה בשלמא לשמואל משום הכי יוציא ויתן כתובה אלא למתניתא מאי נפקא לה מינה ותעביד אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מפני שנראית כשוטה: ח **אמר** רב כהנא המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה ריחים ותנור *יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה ש"ר בשכנותיה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבניו תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכניו: ט **מתני' אלו** יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת *ואיזו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו ר"ט אומר אף הקולנית ואיזו היא קולנית כל שהיא מדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעין קולה·האי דעוברת על דת משה ויהודית אין לה כתובה היינו בדבר שהיא מכשילתו כי הנך דמתניתין וכיוצא בהם כגון שהאכילתו חלב או דם וכן נודרת ואינה מקיימת בשביל בניו *אבל אם היתה עוברת בשאר עבירות [כ] כגון שהיא עצמה אכלה דבר איסור לא הפסידה כתובתה ודת יהודית משום חציפותא ומשום חשד זנות הוא דמפסדה: **גמ'** מאכילתו שאינו מעושר היכי דמי אי דידע נפרוש וא"ת אין ודאי ידע ופירש אבל היא היתה רוצה להאכילו שלא היתה סבורה שהוא יודע הלכך יוציאה שלא בכתובה כי תאכילנו פעם אחרת כשלא ידע ואין לומר דדייק מדקתני מאכילתו שאינו מעושר דמשמע שכבר אכל ומבעיא ליה היאך נודע שהאכילתו דמ"מ קשה אהא דדייק בה"ג אהא דקתני ואינה קוצה לו חלה וי"ל דרצתה להאכילו ולא אכל אינה יוצאה בלא כתובה דמלית אמרה משחקת הייתי בך וכשהיית בא לאכול הייתי מוגעך ואי דלא ידע מנא ידע לא צריכא דא"ל פלוני תיקן לי את הכרי הזה ואזל שייליה ואשתכח שקרא וקאמרי בירושלמי כולהו בעדים פלוני עישר לי פלוני רואה כתמי פלוני קץ לי חלתי פלוני התיר לי נדרי בדקין כולהון ולא משתכחין משמע דאין המתקן נאמן לומר לא תיקנתי לה אם היא מכחישתו ומילתא דמסתבר הוא [ל] היאך יפקיע ממונא בעד אחד אלא עדים צריך כגון שאמרה פלוני תיקן באותה שעה [מ] והעידו עדים שבאותה שעה לא היה פלוני בעיר או אם הבעל אומר היא אמרה לי שפלוני תקן לה והיא אומרת לא אמרתי לו אין הבעל נאמן אם לא שיביא עדים שאמרה לו · ומשמשתו נדה היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע נסמך עילוה דאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל מניין לנדה שהיא סופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לעצמה ואפי' אם מצא בגדיה מלוכלכין בדם נאמנת לומר בשוק של טבחים עברתי או בדם צפור נתעסקתי דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי הכתם ושייליה ואישתכח שקרא ואי בעית אימא כדרב יהודה דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה [נ] בעלה לוקה עליה משום נדה · וחלה נמי כגון דאמרה פלוני גבל תקן לי את העיסה ואזל ושייליה ואשתכח שיקרא · ונודרת ואינה מקיימת דאמר מר [ס] בעון נדרים בנים מתים · דת יהודית יוצאה וראשה פרוע · ראשה פרוע דאורייתא הוא דכתיב ופרע את ראש האשה ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפריעת ראש אמר רב יהודה אמר שמואל דאורייתא [דף עב ע"ב] בקלתה שפיר דמי דת יהודית אפי' בקלתה נמי אסור* א"ר אסי א"ר יוחנן קלתה אין בה משום פריעת הראש אמר אביי ואיתימא רב כהנא מחצר לחצר ודרך מבוי · ירושלמי (בפירקין הלכה ז) חצר שהרבים בוקעין בו הרי הוא כמבוי שאין הרבים בוקעין בו הרי הוא כחצר · וטווה בשוק אמר רב יהודה במראה זרועותיה אל בני אדם אמר רב חסדא אמר אבימי בטווה ורד כנגד פניה ומדברת עם כל אדם אמר רב יהודה אמר שמואל במשחקת עם בחורים · אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו אמר רב יהודה אמר שמואל במקללת ילדיו בפני מולידיו כדכתיב ומולדתך אשר הולדת אחריהם וגו' · אמר רבא לא תימא דליכליה אריה לסבא ולבריה אלא כגון דאמרה ליכליה אריה לסבא באפי בריה · ר' טרפון אומר אף הקולנית · אמר רב יהודה במשמעת קולה על עסקי תשמיש כגון דתבעה ליה בפה בקול רם *אבל רש"י פירש בענין אחר ומסקינן בסוטה פרק ארוסה (דף כה') דעוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובתה *ואם רצה הבעל לקיימה מיבעיא התם אם יכול לקיימה אם לאו ולא איפשיטא ולא כייפינן ליה להוציא ומיהו מצוה לגרשה · כך כתב הראב"ד ז"ל:

הגה"ה

*וכן כשמדירה מתשמיש המטה בסתם ימתין שבת אחת ואם תלה המזונות בתשמיש שאומר יאסור הנאת תשמישי עליך אם אזונך עד שלשים יום תזון ותיאסר שבת אחת ואח"כ יוציא ואם אמר אם אזונך יאסר תשמישי מעתה אסור לשמש מיד ולאחר שבת יוציא. פרש"י בתחלת גמ' · מהרי"ח: בין שנדרה מתשמיש המטה כגון שאמרה הנאת תשמישך עלי ובין שנדרה ממין אחד שבפירות. ומיהו אם אמרה הנאת תשמישי עליך אינו צריך להפר וכופה ומשמשתו · בירושל' אמר דאפילו לא טעמה מאותו המין לעולם כשנדרה יוציא ויתן כתובה ומיהו כשנדרה היא וקיים לה איהו יכול לישאל על ההקם וכל אותו היום לא יוציא פן ישאל על ההקם ואם עבר היום שוב אין נשאלין פר"י ואם פירשה תשמיש המטה שבת אחת לא יוציא אפילו קיים לה איהו ומיהו ממין אחד שבפירות אינה יכולה לסבול ואפילו פירשה פחות משבת אחת וקיים לה איהו יוציא · שהבעל אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה או נדרי עינוי נפש כגון שלא ארחץ לעולם או שלא אתקשט לעולם אבל יום אחד לא ומיהו ניוול מיהא הוי אפילו יום אחד אבל אם תולה בדבר שאינו אפילו ניוול לא מצי מיפר דלא תעשה אותו דבר ולא תיאסר. פר"י מהרי"ח:

הגה"ה

*פר"י כגון שאמרה הנאת כלי קונם על שואלן והנאת שאילתם עלי שאינה יכולה לשאל פן תכשילנו אבל תולה בתשמיש המטה לא יוציא עד לאחר שבת אחת מהרי"ח:

הגה"ה

*פי' נדרים שאין הבעל יכול להפר מצוה לגרשה ונדרים שהבעל יכול להפר אפשר יקניט אותה כדי שתחזור ותדור בפניו ויפר לה ויהא מותר לקיימה כרבי מאיר אבל אי בעי יכול לגרשה בלא כתובה לד"ה פר"י · אין אדם יכול להפר נדרי אשתו מה שעתידה לידור כיון שלא נדרה עדיין אבל מה שנדרה כבר ולא שמע בעי היא ולא איפשיטא אבל אי אמר לה לכי שמענא יהו מופרין שפיר דמי · הכי איתא פרק נערה בנדרים · מהרי"ח:

הגה"ה

*כתב מורנו ה"ר מאיר ז"ל דהאשה שעברה על החרם או שבועה עוברת על דת משה היא דהוה ליה נודרת ואינה מקיימת ויכול לגרשה בלא הסכמת הקהילות ונהי דמבעיא לן בפ' ארוסה עוברת על דת אם רצה הבעל לקיימה אם יכול לקיימה או לאו מ"מ פשיטא דמצוה להוציא עוברת על דת ודבר פשוט הוא שלא תיקן רבינו גרשום מאור הגולה תקנתו לעכב על ידו שלא יעשה מצוה ואדרבה אם אינו מגרשה כשהיא עוברת על דת מיקרי רשע כדאיתא בשילהי פרק המגרש מדת אדם רשע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ורוחצת במקום שבני אדם רוחצים ומניחה ואינה מגרשה כעוברת על דת · מרדכי:

הגה"ה

*והיינו ברשות הרבים ובחצר לא הוי אפי' דת יהודית אפי' בלא קלתה · מהרי"ח:

הגה"ה

*ומשמעת בחצר זה ונשמע קולה בחצר אחרת שמשמשים קשה לה מומא הוי · מהרי"ח:

*כתב מה"ר מאיר דדי בהתראה פעם אחת ואם עברה פעם אחת על התראה אע"פ שלא התרו בה בשעת מעשה תצא בלא כתובה ואם תמצי לומר דבעינן התראה בשעת עבירה כמו גבי דיני נפשות פרק אלו נערות (דף לג·) דלא מצית לומר איפשליה אם כן אתה מכשילו לבעל דכי מתרה בה ודאי תאמר לא אעשה עוד כדי שלא תפסיד כתובתה ותחזור אח"כ לקילקולה ותכשילנו וכי יטרח הבעל להעמיד עדים על כל קילקול וקילקול ואפי' כשיעמיד עדים לא יוכל להכחישה שבפני עדים תאמר איפשליה ועוד דקאמר התם מקנין לארוסה להשקותה כשהיא נשואה ופי' רש"י ואם תסתר לאחר נשואין שותה על ידי קינוי של אירוסין: ומעשה בא ליד מה"ר מאיר ז"ל בראובן שהביא עדים שאשתו עברה על החרם אחר שהתרה בה והיא גם היא הביאה עדים שגם הוא עבר על החרם ופסק שאינו יכול להוציאה בלא כתובה דטעמא מאי אמור רבנן נודרת ואינה מקיימת יוצאה בלא כתובה דמצי למימר אין אשה אלא לבנים ובעון נדרים בנים מתים וכיון שגם הוא עובר חרמות ההוא גברא לא בעי בני ואין טענתו טענה אבל אם עדים המעידים על האשה שעוברת על שאר דת משה ויהודית אע"פ שהוא עובר חרמות שחשוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה כולה ויכול להוציאה בלא כתובה בעל כרחה דאיכא למימר נהי דעבר עבירה שעובר על החרם מ"מ לא היה בא על הנדה ואם משמשתו נדה תלא או בשביל דבר אחר משאר מילי דמיקרי בהו עוברת על דת ויכול לגרשה בעל כרחה גם כתובתה הפסידה אם התרו בה מרדכי:

י **מתני' המקדש** את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא בלא כתובה על מנת שאין בה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה מומין תצא שלא בכתובה שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים · תימה אמאי קאמר המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ושאין בה מומין אפי' קדשה בסתם נמי ונמצאו בה מומין אינה מקודשת כדאמרי' לעיל בפ' אע"פ (דף נז:) דארוסה בת ישראל אינה אוכלת בתרומה שמא ימצא בה מום ונמצאת זרה למפרע אלמא אפי' בלא תנאי נמי מבטל מום הקידושין ומלינן למימר דלרב ניחא דקיימא סיפא ארישא דס"ה בסתם אינה מקודשת והאי דנקט על תנאי משום סיפא כנסה סתם תנא שלא בכתובה [ע] אלא לשמואל דמפרש סיפא לא קאי ארישא אמאי לא קאמר המקדש את האשה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת וי"ל דנסי דחיישינן לסימפון ולא תאכל בתרומה מ"מ צריכה גט מדבריהם או מדאורייתא מספיקא ומיהו כתובה לית לה דאפילו נדרה תחתיו תניא לעיל (דף ע"א) האשה שנדרה בנזיר אם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא שלא בכתובה וכן לרב נמי דאוקי מתני' בקדשה על תנאי וכנסה סתם ה"ה בקדשה סתם תצא שלא בכתובה אלא נקט קדשה על תנאי לאשמועינן דאפ"ה בעי גיטא לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות (ומיהו) [ומש"ה] גיטא בעיא · וא"ת הא נמצאת איילונית אפי' גט אינה צריכה כדמוכח בפ"ק דיבמות (ד' ב:) דתנן וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו איילונית צרותיהם מותרות אלמא מדפריא צרתה א"כ חשבינן קידושי אחותה קידושי טעות ואפי' גט מדרבנן לא בעי' דאי בעיא גט מדרבנן היתה צריכה חליצה מידי דהוה אכל שיבולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת והיתה צרת ערוה מדרבנן אלא ודאי לא בעיא גיטא כלל ומ"ש שאר מומין ממום דאיילונית וי"ל דשאני מום דאיילונית דעיקר דעתו של אדם הנושא אשה בשביל בנים הלכך הוי קידושי טעות אבל בשאר מומין צריכה גט אפי' כנסה סתם דמספקא לן אם אין אדם חפץ באשה נדרנית או באשה בעלת מום או לא ולכך צריכה גט מספק מדבריהם: א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ולא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונים ואע"פ שאמר ע"מ שאין עליה נדרים בסתם והוא אומר שמקפיד על כל נדרים ורוצה להוציאה בלא כתובה לא ציתינן ליה דדווקא נדרי עינוי נפש דדרך אדם להקפיד עליהם כגון אכילת בשר ושתיית יין ובגדי צבעונים הוי קפידא *אבל דברים שאין בהם עינוי נפש כגון קליות ואגוזין שאין דרך בני אדם להקפיד עליהן אינה יוצאה בלא כתובה ואע"ג דקפיד איהו כיון דלא קפדי אינשי לא הוי קפידיה קפידא ואע"ג דאמרי' לעיל המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות למ"ד היא נותנת אצבע בין שיניה תצא שלא בכתובה היינו דווקא בנדרה כשהיא תחתיו שהבעל רוצה שתהיה מוראו עליה ולא תדור תחתיו אבל היכא שנדרה מעיקרא אין קפידא אלא בהנך ודווקא כשהתנה ע"מ שאין עליה נדרים בסתם אבל אם פירש ע"מ שאין עליה שום נדר אפי' בנדר כל דהו תצא שלא בכתובה והכי איתא בירושלמי א"ר יוסי מתני' כשאמר ע"מ שאין עליה נדרים אבל אם אמר ע"מ שאין עליה כל נדר אפי' נדרה שלא לאכול חרובין נדר הוא:

הגה"ה

*ובההוא גופא מסקינן בהש"ס הלכה אזל חכם והתירה מקודשת ומכאן הוכחה הא דאמרינן שהבעל מפר לאו לאפקועי כח החכם דלעולם החכם עדיף ויכול להתיר · מרדכי:

יא **איתמר** קדשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אינה צריכה הימנו גט [דף עג ע"א] תנן כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא מאי לאו קידשה על תנאי וכנסה סתם ותיובתא דשמואל [דף עג ע"ב] לא קדשה סתם וכנסה סתם ומדקדק הש"ס קדשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה הא גיטא בעי ומ"ש כתובה דלא בעיא דאמר אי אפשי באשה נדרנית גט נמי לא תיבעי אמר רבה צריכה גט מדבריהם וכן אמר רב חסדא גט מדבריהם רבא אמר תנא ספוקי מספקא ליה גבי ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא · ופרש"י דהאי סוגיא אליבא דשמואל הוא דלרב דמוקי מתני' בקדשה על תנאי ניחא דבעי גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובועל לשם קידושין אף אם אין התנאי קיים כי היכי דלא ליהוי ביאת איסור [פ] ולענין כתובה עומד בתנאי כי היכי דאם נדרה אח"כ תצא שלא בכתובה אבל לשמואל דאית ליה אדם עושה בעילתו בעילת זנות פריך שפיר גט נמי לא תיבעי ומיהו גם לרב נמי דינא הכי דהא אפי' בקדשה על תנאי אמר רב דמוחל על תנאו כדי שלא יהא בעילת זנות כ"ש בקדשה סתם וכנסה סתם שרוצה שתהיה אשתו אף אם ימצאו עליה נדרים ומומין לענין להצריכה גט וקאמר רבה בטעות אשה אחת כעין שתי נשים פליגי אבל בטעות אשה אחת גרידתא דברי הכל אינה צריכה גט · [צ] ופי' רב אלפס טעות אשה אחת כעין שתי נשים כגון שקדשה על תנאי ואח"כ כנסה סתם וטעות אשה גרידתא היינו שקדש על תנאי ובעל לאלתר דלא מצי למימר אחולי אחליה לתנאי דכיון דבעל מיד אחר הקידושין כמאן דאתני בבעילה דמי ולית הלכתא כרבה בהא דאפי' אם בעל לאלתר אמרי' אחולי אחליה לתנאיה וצריכה גט דהא אסקינן אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה ממנו גט וכל היכא דאמר המקדש על תנאי ובעל משמע שבעל לאלתר אחר הקידושין [ק] ודייק לה מדקתני בטעות אשה אחת (גרידתא) ובעל אלמא דכנסה לאחר זמן משמע ובעל לאלתר משמע

קרבן נתנאל

בשלא קבלה עליה: [ט] ואי"ד אין כל בריה סופנה · ולהך טעמא אפי' בני משפחתה לאו אורחייהו למספדיה: [י] והחי יתן אל לבו · ומשום אזהרה זו מקרי עינוי נפש אפילו לא תלאו בתשמיש · כ"כ הר"ן: [כ] כגון שהיא עצמה אכלה דבר איסור · וא"ת מאי שנא נודרת ואינה מקיימת דהפסידה כתובתה משום בניו ה"נ כשאוכלת דבר איסור כגון דם וחלב תפסיד כתובתה משום בניו מפני שהיא חייבת כרת · וי"ל דרבינו ס"ל כשיטת ריב"א בריש יבמות ד"ה אשת אחיו · דאין היא וזרעה נכרת כ"א גבי עריות דכתיב בהו כרת וערירי ע"ש: [ל] היאך יפקיע ממונא בעד אחד · אבל לענין איסור החכם נאמן וטמאה היא כ"פ בי"ד סימן קפ"ה · והרמב"ן כתב שמקבל שכן הדין בכל עד מפי עד אם בא הראשון וכפר אין השני האומר משמו נאמן · ובטו"ת כמ"א סי' ס"ו מסיק דווקא באיסורי דאורייתא אבל בדבר שהוא בדרבנן דהשני נאמן ע"ש · לדבריו צ"ל הא דקאמר הכא פלוני חכם טיהר לי את הכתם לאו דוקא כתם שהוא מדרבנן · אלא דם על עד הבדוק: [מ] והעידו עדים שבאותה שעה לא היה פלוני בעיר · וה"ה אם היתה אומרת שפלוני ראה כתמי בפני שני עדים והעדים כפרו אותה: [נ] בעלה לוקה עליה משום נדה · עיין טו"ת כמ"א סי' ב' למה לא קתני דהיא עצמה תלקה:

[ס] בעון נדרים בנים מתים · ומטעם זה אם הוא פרוץ בנדרים כופין אותו להוציא: [ע] אלא לשמואל דמפרש סיפא לא קאי ארישא אמאי לא קאמר המקדש את האשה סתם · ולא ניחא ליה במ"ש תוס' לשמואל נמי נקט ע"ת למימרא דבכל ענין אינה מקודשת אפילו כנסה אח"כ סתם · דאם כן הוה שמואל סברא הפוכה מדרב דלרב צ"ל דהמקדש סתם מסתבר יותר דאינה מקודשת מקדשה ע"ת וכנסה סתם: [פ] ולענין כתובה עומד בתנאי כי היכי דאם נדרה אח"כ תצא שלא בכתובה · בפרש"י שלפנינו לא ראיתי והועיל רבינו בהלכה זו להשיג על דברי הרי"ף שהביא בספרו סוגיא דרבה ורב חסדא ולא צורך דהמה צריכין לתרוצא לשמואל אבל לרב בלאו הכי ניחא וכפרש"י וליכא למימר דנ"ת גם לרב בקדשה סתם וכנסה סתם מהני טעמי לזה כתב רבינו דלהך דינא נמי לא הועיל דלענין גט לא גרע מקדשה ע"ת וכנסה סתם כמ"ש בסמוך ולענין כתובה אין לה כי היכי דאם נדרה אח"כ תצא שלא בכתובה: [צ] ופי' רב אלפס טעות אשה אחת · אבל תוס' בד"ה אלא טעמא · גם בתוס' ד"ה לא תימא כפי מ"ש מהרש"א שם ביבמות דף ק"ז אינם מסכימים כי אם לפרש"י דוק ותשכח: [ק] ה"ג ודייקינן לה מדקתני בטעות אשה אחת ובעל · כל זה לשון הרי"ף · ולשונו מדתני עולא קידש על תנאי ובעל ולא קתני

[דף עד ע"א] זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט לאפוקי מהאי תנא דאמר רבי יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאף על פי שלא נתפשה מותרת ואיזו זו (זו) שקידושיה קידושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה אלמא ליתא לדר' ישמעאל וגרסי' התם בפ' בא סימן (דף נב.) בענין תינוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן ר' יהודה אומר עד שירבה השחור על הלבן אמר ר' אבהו א"ר אלעזר הלכה כרבי יהודה ומודה ר' יהודה שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן · חבריה דרב כהנא סבר למיעבד עובדא כר' יהודה ואע"ג דנבעלה א"ל רב כהנא לא כך היה המעשה בבתו של ר' ישמעאל שבאתה לבית המדרש למאן ובנה מורכב על כתיפה היה ובאותו היום הוזכרו דבריו של ר' ישמעאל ובתה בכיה גדולה בבית המדרש ואמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו דא"ר יהודה אמר שמואל משום ר' ישמעאל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו (זו) שקידושיה קידושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה וגמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות. והא דקי"ל דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין משמע מתוך פרש"י ומתוך דברי התוספתא דקידושין גמורין הן ואם קדשה אחר אינה צריכה גט משני וכן מסתבר דהא בקטנה שאין בעילתו בעילת זנות ממש דהא אשתו היא מדרבנן ואפילו הכי אמר רב דבועל לשם קידושין גמורין ואינה צריכה גט משני *כ"ש הכא דהוי ביאה ממש שבועל לשם קידושין גמורין שאינה צריכה גט משני וראיתי

הגה"ה

*אע"פ שלא בעל אחר שהביאה ב' שערות ואם נתקדשה לאחר צריכה גט משניהם · מהרי"ת :

מן הגדולים שדקדקו מדקאמרי' המקדש על תנאי ובעל צריכה גט משמע שצריכה גט להוציאה מן הספק וכן מדקאמר ולא היה כח ביד חכמים לטוציאה בלא גט משמע שנסתפקו בדבר ומספק לא רצו להתירה וראוי להחמיר להצריכה גט משניהם ובקטנה אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום ומיד כשגדלה הוא בועל לשם קידושין גמורין אבל הכא הוי ספיקא שמא היה סובר שתנאו קיים ולא נזכר לבעול לשם קידושין [ר] והא דאמרינן דבועל לשם קידושין היינו בדאיכא עידי ייחוד דאמרינן הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה : יב אמר רב יוסף בר אבא א"ר מנחם א"ר אבין המקדש בפחות מש"פ ובעל *צריכה הימנו גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות · מדלא הביא רב אלפס המקדש במלוה ובעל משמע דס"ל דאינה צריכה גט לפי שאין הכל יודעין שהמקדש במלוה אינה מקודשת הלכך אינו בועל לשם קידושין · כתב בהלכות גדולות המקדש במלוה ובעל צריכה גט וכן כתב הרמב"ם (פ"ז מהל' אישות) וכן ראוי להחמיר :

הגה"ה

*וכן פסק מהרי"ת וכן המקדש על תנאי אע"פ שהתנה עמה בשעת ביאה אפ"ה צריכה גט הימנו ומסתמא התנאי לא היה רק משום הכתובה ומיהו אם פירש בהדיא שלא תהא ביאת קדושין אפי' לענין גט אם לא יתקיים התנאי וכפליה לתנאי כדין התנאי אינה צריכה גט · מהרי"ת .

יג [דף עד ע"ב] ת"ר הלכה אצל חכם והתירה מקודשת אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת מה בין חכם לרופא חכם עוקר את הנדר מעיקרו רופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא. אין לפרש דדוקא בליסנא תליא מילתא הואיל ואינו מרפא אלא מכאן ולהבא והרי הוא קדשה ע"מ שאין בה מומין והיו בה מומין דאם כן הלך הבעל אצל הרופא וריפא לא תהיה מקודשת מאי טעמא אלא בקפידת המומין תליא שגם עתה לאחר שנתרפאה היא נמאסת עליו כשזוכר שהיו בה מומין אחר שנתקדשה לו אבל ביה ליכא קפידא [ש] דאיתתא בכל דהו ניחא לה אבל בנדרים לא קפיד הואיל ועוקרו למפרע אבל אי לא עקר למפרע אלא מכאן ולהבא קפיד נמי הסתא על הצוגם שהיה עליה משעת הנדר עד שעת ההיתר · והתניא הלכה אצל חכם והתירה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת אמר רבה לא קשיא הא ר"מ דאמר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד הא רבי אלעזר דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד דתנן המוציא אשתו משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי מאיר אומר נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר שאין צריך חקירת חכם יחזיר רבי אלעזר אומר לא אסור זה הצריך אלא מפני זה שאין צריך ותניא א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה [דף עה ע"א] במאי קמיפלגי ר' מאיר סבר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ר' אלעזר סבר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד והלכה כר' מאיר דאין אדם חס על ביזוי זה שתוכל להביא שלשה הדיוטות לביתה ויתירו לה וכן סובר ת"ק דקאמר לא יחזיר בכל ענין הלכך לרבה הלכה אצל חכם והתירה מקודשת רבא אמר הכא באשה חשובה עסקינן דאמר לא ניחא לי דאיתסר בקרובותיה ומוקי תרווייהו כרבי מאיר ומיהו כיון דאמר אי אפשי באשה נדרנית לא ניחא ליה דליהוו קידושין כי היכי דלא ליתסר בקרובותיה אי הכי סיפא דקתני אבל הוא שהלך אצל חכם והתירו אצל רופא וריפא אותו מקודשת ליתני אינה מקודשת ולימא הכא באדם חשוב עסקינן דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקרוביו איתתא בכל דהו ניחא לה כדריש לקיש דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו ומצאתי כתוב שנסתפקו הגאונים היכא דפליגי רבה ורבא הלכתא כמאן [א] משום דקיימא לן דמאביי ורבא ואילך הלכתא כבתראי [ב] (אף אם הוא) כנגד רבה שהיה רבם או לא [ת] והלכך יש להחמיר ולהצריכה גט אף באשה חשובה וא"ת הא במתני' תנן אינה מקודשת ולא מיפלגא מידי בין הותר הנדר ללא הותר הנדר ויש לומר דהא דאמרי' הכא מקודשת היינו כשהותר הנדר קודם ידיעת הבעל וכיון שלא נודע לו אינו מקפיד על מה שהיה עליה אבל היכא דנודע לו בתחלה מיד כשנודע לו רוצה שיתבטלו הקידושין שמא לא ימצא לה חכם פתח להתירה · ירושלמי אית תנויי תני מותרת ליכנס בלא גט ואית תנויי תני אסורה ליכנס בלא גט מ"ד מותרת כרבי אליעזר ומ"ד אסורה כרבנן וא"ד כולה כרבנן מאן דאמר מותרת ליכנס שמתוך שיודעת שאם הולכת אצל חכם והוא מתיר את נדריה יהיו בניה ממזרים אינה הולכת לפניו מותרת ליכנס בלא גט ומ"ד אסורה ליכנס בלא גט שמא תלך אצל חכם ויתיר נדריה וקידושין חלין עליה למפרע ונמצאו בניה באין לידי ממזרות לפום כן אסורה ליכנס בלא גט : יד כל המומין הפוסלים בכהנים פוסלין בנשים · תניא הוסיפו עליהם זיעה ושומא וריח הפה וקולה עבה ודדין גסין מחבירו טפח וטפח בין דד לדד ונשיכת כלב ונעשית מקומה צלקת · תנא שומא שיש בה שער הרי זה מום אין בה שער גדולה הרי זה מום קטנה אין זה מום ואיזו היא גדולה פי' רשב"ג עד כאיסר האיטלקי והא דהוסיפו שומא באשה היינו בקטנה ואין בה שער ובעומדת בפדחתה תחת כיפה שעל ראשה [א] זימנין מתחזיא וזימנין לא מתחזיא : טו מתני' היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין הללו ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין הללו והיה מקחו מקח טעות דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בד"א במומין שבסתר* [דף עה ע"ב] אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואם יש מרחץ בעיר אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון מפני שבודקה ביד קרובותיו **וכתבו הגאונים ז"ל לא קרובותיו ממש אלא ביודעיו ואפילו גר הוא בעיר ואין לו קרובות אי אפשר שלא יהו לו רעים בעיר וחברים ובודקין על ידי נשותיהן ודווקא בעיר שדרך הבנות לצאת מבית אביהן ולרחוץ במרחץ ביום אבל במקום שאין דרך הבנות לראותם חוצה ואף למרחץ אינן הולכות אלא באישון לילה ואפילה כמו בספרד אף על מומין שבגלוי יכול לטעון :

הגה"ה

*פי' כגון תחת כיפה דראשה דפעמים נגלה ופעמים נכסה דאי הוו מומין שבגלוי אף לר' מאיר ראה ונתפייס · ופי' ר"י דלא פליגי רבנן אלא אסיפא דנכנסה לרשות הבעל דאינו אריסא שארוסה היתה יכול להיות שלא הכיר במומין אפילו הם בגלוי והא נמי דקתני אם יש עמו מרחץ בעיר אף מומין וכו' לא קאי אלא אנכנסה לרשות הבעל דמסתמא בנשואין בדקה בקרוביו ונתפייס אבל אריסא שהיא ארוסה אפילו יש מרחץ בעיר אינה מקודשת דאין רגילות שיבדקנה קודם האירוסין בקרוביו · עכ"ל מרדכי :

**ואפילו קדשה על תנאי שאין בה מום סתמא דמילתא לא היה דעתו רק על שאר מומין שאין נבדקין על ידי מרחץ כגון ריח הפה ונכפה שקבוע לו זמן וקול עבה וכל דכוותיה · ע"כ מהרי"ת :

גמ' טעמא דמייתי האב ראיה הא לא מייתי האב ראיה הבעל מהימן מני ר' יהושע היא דאמר לא מפיה אנו חיין אימא סיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה טעמא דמייתי הבעל ראיה הא לא מייתי ראיה אב מהימן אתאן לר"ג דאמר נאמנת א"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו רבא אמר רישא כאן נמצאו כאן היו סיפא נמי כאן נמצאו כאן היו* [דף עו ע"א] רב אשי אמר רישא מנה לאבא בידך סיפא מנה לי בידך · רב אלפס ז"ל לא הביא כל הני אוקימתות [ב] לפי שסובר שאין נפקותא בין שינויא דרבא לשנויא דרב אשי וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב דלרב אשי אם היא בוגרת אפילו עודה בבית אביה על הבעל להביא ראיה דמנה לי בידך הוא ולרבא בוגרת נמי כל זמן שלא נכנסה לרשות הבעל כיון שנמצאו בבית אביה אמרי' כאן נמצאו כאן היו ועליה להביא ראיה וכיון דפליגי הלכתא כרב אשי דהוא בתרא ואני אומר דאף רבא מודה בבוגרת דאף בבית אביה על הבעל להביא ראיה דלא שייך למימר כאן נמצאו כאן היו אלא בנערה דכתובתה לאביה והיא עצמה ברשות האב לכל מילי (ועל האב להביא ראיה) הלכך איתרעי חזקתה ברשות האב ועל האב להביא ראיה ואע"ג דמן הדין מיד כשנתארסה היא ברשות הבעל לענין מומין דכל מומין שיולדו בה אמרי' נסתחפה שדהו כאילו נכנסה לרשות הבעל מ"מ כיון שהיא ברשות האב לכל מילי והכתובה שלו אמרינן כאן נמצאו כאן היו קודם אירוסין אבל בוגרת כיון שיצתה מרשות אביה ואינה נקראת עוד על שם בית אביה כך לי עומדת בבית אביה כאילו עומדת בבית איניש דעלמא וחשיבא כאילו נכנסה לרשות הבעל ולכך לא הביא רב אלפס כל הני אוקימתות [ג] וכן מוכח מן התוספות : טז אמר שמואל המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה ותנא תונא כלה [דף עו ע"ב] מיתיבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה · *משני צדדים טריפה נמצא עליה קורט דם בידוע שהיה לפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהיא לאחר שחיטה הוגלד פי המכה בידוע שהיא שלשה ימים קודם שחיטה לא הוגלד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ואי יהיב טבחא דמי בעי לאיתויי ראיה ומפיק ואמאי בעל בהמה לייתי ראיה ונוקים בדלא יהיב טבחא דמי מאי פסקא אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל אלא הכי אמר שמואל כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה ופי' רש"י על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכה הואיל והספק ברשותו נולד שלא נמצא החמור מת עד אחר משיכת הפרה והתנא תונא כלה כדתריץ רבא לעיל ורישא וסיפא סייעתיה דכל שנמצא הסימפון ברשותו עליו להביא ראיה עודה בבית אביה על האב להביא ראיה נכנסה לחופה שהיא ברשות הבעל על הבעל להביא ראיה ואפילו הוא דר בבית חמיו ברשותו הוא הספיקא *כך פירשו חכמי אשכנז וצרפת דכל מי שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה בין להוציא בין להחזיק ממון שבידו מדפריך לקמן והא ספקא ברשות טבח אתיליד והיינו להחזיק · ורב אלפס כתב שאף לדברי רמי בר יחזקאל על בעל החמור להביא ראיה וקרי נולד ספק ברשותו לפי שהחמור היה עומד ברשותו וכאן נמצאו וכאן היו ואית לן למימר שמא מת החמור קודם משיכת הפרה אבל אם היה החמור עומד בסימטא על בעל הפרה להביא ראיה ולרב יהודה על בעל החמור להביא ראיה אפילו עומד בסימטא · ולא נהירא האי פירושא דמיד שמשך בעל החמור את הפרה נקנה חמור לבעל הפרה בכל מקום שהוא עומד וחזקת ממון וחזקת הגוף מסייע ליה לבעל החמור ולמה נזקיק אותו להביא ראיה ולא שייך כאן נמצאו כאן היו אלא נערה המאורסה והיא בבית אביה לפי שעדיין היא ברשות אביה לכל מילי כדפרישית לעיל אבל בהמה נחלטה מיד במשיכת בעל החמור לבעלים האחרונים אפי' עומדת בבית הראשונים וכאן נערה המאורסה אפי' יוצאה מבית אביה אפי' היא עומדת בבית הארוס כל זמן שלא נכנסה לחופה על האב להביא ראיה וכן נכנסה לחופה אפילו בבית אביה על הבעל להביא ראיה [ד] אלמא דאין רשות המקום גורם אלא רשות בעל הממון והיינו בעל הפרה שהחמור נכנס לרשותו בשעת משיכת הפרה ועוד מאי קאמר רמי בר יחזקאל לא תציתו להני כללי דכייל יהודה אחי כיון דלתרווייהו על בעל החמור להביא ראיה דלמא הא דקאמר רב יהודה על בעל החמור להביא ראיה היינו משום דמסתמא דמילתא כל זמן שלא משך בעל הפרה את החמור עדיין הוא עומד בבית בעל החמור אבל אם היה עומד בסימטא

הגה"ה

*וזלכך לא אזלינן בתר חזקת ממון אבל אי לאו הכי אזלינן בתר חזקת ממון אפילו לר"ג ומשאירסתני נאנסתי אם יכול להיות שנאנסה משנשאת היא נאמנת ואי הוי בענין שלא היתה יכולה ליאנס משנתארסה ודאי בבית אביה הוה ואינה נאמנת אפילו לר"ג · פר"י · ומומין שנמצאו בבית בעלה אפילו הביא עדים שעד שלא ניסאת היה בה מומין אינו פטור בכך דאיכא למימר אחר אירוסין הוו אי נמי קודם אירוסין הוו אמרינן ראה ונתפייס מיהו מומין שאין הבעל יכול ליודעם אפילו על ידי בדיקה כגון ריח הפה ונכפה שקבוע לו זמן שיכולה לשמור עצמה שלא יכירו בה בני אדם כיון שהביא עדים שקודם נשואין היו מומין אלו פטור מכתובה · פר"י מהרי"ת :

הגה"ה

*אבל כהמסס אפילו לא עבר המחט רק חד העור טריפה דחיישי' שמא הבריאה פר"י ורש"י · אבל ר"ת לא סבר כן · ואם המחט נמצא בחלל הגוף טריפה אפי' באינו תחוב כלל דודאי נקובי נקיב משני צדדין וטרפה · מהרי"ת :

הגה"ה

*וכ"ש הוא דהויא לסוגיא מיהו היכא שהספק למעליותא כגון מחליף פרה בחמור וילדה לא אמרינן על שנולד ספק ברשותו הראיה אלא המע"ה כדאיתא פרק הגוזל · מהרי"ת :

הגהות הגרי"פ [א] ועי' היטב הרא"ש פרק כלל גדול סי' ב' ומה שציינתי שם עי' סגליון : [ב] נ"ל אם הוא אף :

קרבן נתנאל

קתני קידש על תנאי וכנסה הלא בעל נאלתר משמע ואשמועינן טובא דלרב אפילו בשעות אשה א' צריכה גט לאפוקי מסברת רבא : ה"ג משמע מתוך דברי רש"י ומתוך דברי התוס' דקדושין גמורים הן : [ר] והא דאמרי' שבועל לשם קדושין הייט בדאיכא עידי יחוד · ועד"ז יש לפרש הא דאמר אביי לא תימא אתולי אתליה לתנאיה ולא בעינן עידי יחוד אלא טעמא דרב אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וצריך עידי יחוד : ה"ג ובהלכות גדולות כתב : [ש] דאיתתא בכל דהו ניחא לה · רבה ס"ל ג"כ דאשה לא מקפדת על יופי של האיש דאין אשה אלא ליופי · אבל לענין דלא איכפת לה למיתסר בקרובותיו לא ס"ל הך סברא דאיתתא בכל דהו ניחא לה ותקפדת אם הוא איש חשוב : [ת] והלכך יש להחמיר ולהצריכה גט אף באשה חשובה · אינו אלא מצד חומרא דהא רבינו ס"ל דהלכה כרבא אף נגד רבה רבו כמ"ש בפ' כלל גדול סי' ב' ובפ"ק דב"מ סימן מ"ט · ועיין בשבת פרק שואל סימן א' מה שכתבתי בזה ע"ד הרי"ף ורבינו שם : [א] זימנין מתחזיא · דאי תמיד מתחזיא ראה ונתפיים : [ב] לפי שסובר שאין נפקותא בין שינויא דרבא לשינויא דרב אשי · וקשה הא א"ב טובא חדא בנכפה הקבוע לו זמן וריח הפה וכדומה שיכולה לשמור את עצמה שלא יכירו בה בני אדם ויש לו עדים שהאי מומין אלו בבית אביה דלרבא אע"פ שנכנסה לרשות הבעל על האב להביא ראיה דמומין אלו אין יכול לידע ע"י בדיקת קרובותיו ואזלי ליה חזקת שאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו וכמ"ש תוס' ד"ה ואמאי · ולרב אשי על הבעל להביא ראיה דמנה לי בידך הוא · ועוד א"כ בהיא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר קודם שארסתיך ובענין שודאי לא נאנסה משנשאת דלרבא אע"פ שנכנסה לרשות בעל איתרע לה חזקת רשות האב הואיל ודאי ברשות אביה נאנסה ועל האב להביא ראיה ולרב אשי מנה לי בידך הוא ועל הבעל להביא ראיה וקושיא לאשונה מצאתי בס' בית שמואל סי' קי"ז · והוסיף טופך משלו וז"ל ואפשר אפילו לרב אשי לא מהני חזקת הגוף שלה כיון דמום זה היה בודאי בבית אביה וספק אם היה קודם אירוסין ובעת שנולד הספק היה הכתובה של אביה לא מהני חזקת הגוף ויש לדמות למ"ש בהגה' ברב בי"ד סי' כ' בספק שנולד בחיי הבהמה אע"ג דהשתא נשחטה הבהמה ועומדת בחזקת כשרות הולכים אחר שעה שנולד הספק · אלא לפ"ז קשה קושיית אביי אליבא דרב אשי למה צריך הבעל להביא ראיה דעד שלא נתארסה היה בה מומין הללו אפי' משנתארסה נמי כיון דבשעה שנולד הספק הוי כמנה לאבא בידך ע"כ · ואני אומר ליישב דברי רבינו דלא שני בהא כשהביא הבעל ראיה שמשנתארסה בא מומין הללו דאכתי נאמר שיש תרתי ליפות כח האב דספק תחתיו ונסתחפה שדהו ואת"ל תקודם שמא נתפיים ולעיל גבי משארסתני נאנסתי לא משבינן כך לספק שמא נתפיים בשלמא בנדון דידן אתא הספק מכח הני תרי חזקות חזקה אין אדם שותה ומזקה דאין מתפיים במומין לכך רב אשי נמי מודה שעל האב להביא ראיה בענין שוודאי לא נאנסה תחת בעלה · ומהאי טעמא נמי באותן מומין שיכולה לשמור עצמה ואין יכול לידע ע"י בדיקת קרובותיו אזלא ליה חזקת שאין אדם שותה ולא משבינן כמו כן כך לספק שמא ראה ונתפיים · אבל במתני' איירי בכל מומין שיוכל לבדוק ע"י קרובותיו ובהא אמרי' חזקה שאין אדם שותה וא"ת חזקה אין אדם מתפיים במומין · מ"מ חשבינן לספק והוי תרי ספיקות ומשום כן הבעל צריך להביא ראיה דוקא שעד שלא נתארסה היה בה מומין הללו · ועיין עוד בסי' הסמוך מה שאכתוב מזה בס"ד : [ג] וכן מוכח מן התוס' · ד"ה רישא כאן נמצאו כאן היו ע"ש : ה"ג וכן נערה המאורסה אפי' יוצאת מבית אביה : [ד] אלמא דאין רשות המקום גורם אלא רשות בעל הממון · וק"ק דלראייתו צריך ראיה דלרב אלפס כמו כן ס"ל דרשות המקום גורם אפילו לא

בשימשא היה מודה דעל בעל הפרה להביא ראיה אלא ודאי מלתא דרב יהודה ורמי בר יחזקאל הם דבר והפכו [ה] ואני אומר דטעות סופר הוא במה שכתוב בהלכות רב אלפס על בעל החמור וטעה בין פרה לחמור: מיתיבי מחט שנמצאת וכו' אי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה מייתי ראיה ומפיק ואמאי ספיקא ברשות טבח אתיליד דיהיב טבח דמי מאי פסקא שהמא דמילתא כל כמה דלא יהיב טבח זוזי לא יהבי ליה חיותא איכא מ"ד דליתא להא דשמואל דהא אותבינן עלה ואע"ג דפריק ההוא פרוקא שינויא בעלמא הוא ולא סמכינן עלה אלא בין שנולד ספק ברשותו בין שלא נולד ספק ברשותו המע"ה ואי לא יהיב טבחא דמי בעל בהמה בעי לאיתויי ראיה ואיכא מ"ד האי מתני' דכלה כיון דמסייע ליה לשמואל ממילא שמעינן דהאי פרוקא דשמואל דווקא הוא ולאו שינויא בעלמא הוא דאי לא תימא הכי קשיא [ו] הלכתא אהלכתא הלכך הלכתא כשמואל: **יז וחכמים** אומרים בד"א במומין שבסתר א"ר נחמן [דף עז ע"א] וכנפה כמומין שבסתר דמי *והכ"מ דקביעא ליה זמן אבל לא קביעא ליה זמן כמומין שבגלוי דמי: **יח מתני' האיש** שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא רשב"ג בד"א במומין קטנים אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא [ז] ונראה שגם צריך ליתן לה כתובה מידי דהוה אבאה מחמת טענה דאמר בשילהי הבא על יבמתו (דף סה.) [ח] הוא אומר מינה וכו' דברים שבינה לבינו נאמנת אמר איזיל ואינסיב איתתא אחריתי ואיבדוק נפשאי אמר ר' אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה משמע אף בזו כמו בדברים שבינו לבינה ובהדיא קאמר התם בסוף הפ' דכופין אותו להוציא ויתן כתובה: **גמ'** רב יהודה תני נולדו ורבי חייא בר רב תני היו מאן דאמר נולדו [ט] כ"ש היו דהא סברה וקבלה מאן דאמר היו *אבל נולדו לא והלכה כרב יהודה ולכך לא הביא רב אלפס אלא המשנה כלורתה: **מתני'** ואלו הן מומין גדולים פי' רשב"ג נסמית עינו נקטעה ידו נשברה רגלו: **גמ'** איתמר אמר רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן הלכה כרשב"ג ורבא א"ר נחמן הלכה כדברי חכמים והלכתא כרב נחמן [י] דקי"ל כוותיה בדיני ויש אומרים דווקא עינו אחת [כ] אבל שתי עיניו או שתי ידיו או שתי רגליו מודו רבנן וכן מסתבר שהרי הוא כעבר ובטל מן העולם: **יט מתני' ואלו** שכופין אותם להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחשת והבורסי בין שהיו בו עד שלא נשאו ובין משנשאו נולדו על כולן אמר רבי מאיר אע"פ שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל וחכ"א מקבלת היא בעל כרחה *חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו ומעשה בצידן בבורסי שמת והיה לו אח בורסי אמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל: **גמ'** מאי בעל פוליפוס אמר רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם **במתניתא תנא ריח הפה. מקמץ אמר רב יהודה זה המקמץ צואת כלבים. מצרף נחשת זה המחתך נחשת מעיקרו. גרסינן בפרק אלו הן הנזקין (דף כג:) אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה לפניו שנאמר לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדיו. אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה אזל רבי אלעזר ואמר לשמעתתא קמיה דשמואל אמר אכסוה שערי לאלעזר עד שכופין להוציא יכפוהו לזון ורב אמר אין אדם דר עם נחש בכפיפה והלכתא כשמואל ואע"ג דאיתמר נמי משמיה דרבי יוחנן כוותיה דרב הא דחייה ר' זירא ואמר על דא אכסוה שערי לאלעזר בבבל ובהלכות גדולות פוסקין כוותיה דרב וכרבי יוחנן וכרבי אבהו דאמר בירושל' (פ' בתרא דגיטין ה"י) עלה דההיא האומר איני זן ואיני מפרנס מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כ"ש [ל] וכן מסתבר דאשה בושה לבא לב"ד כל פעם ותמות ברעב כדאמרינן בפרק החולץ (דף מב:) אשה בושה לבא לב"ד והורגת את בנה: **כ אמר** רב יהודה א"ר (אסי) אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר [מ] ובירושלמי (שם) נמי קאמר דשניות דרבנן נמי כופין להוציא[נ]והא דאמר בשלמא לרב (אסי) דרבנן קתני דאורייתא לא קתני פירוש מה שתקנו חכמים להוציא לטובת האשה ולא מחמת איסור אבל שניות [ס] השיבי כדאורייתא אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו להוציא ורב תחליפא בר אבימי אמר אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים כופין אותו להוציא וכולהו בין הני דרבנן דתנן במתני' ואלו שכופין אותם להוציא בין הני דאורייתא כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט [ע] כולהו כייפינן להו בשוטי דבדברים לא יוסר עבד [פ] [דף עז ע"ב] וכל הני דרבנן אי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה בר ממוכה שחין ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה מוכה שחין אי אמרה דיירנא בהדיה בסהדי שבקינן לה אבל מי שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אע"ג דאמרה דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן לה דכל כמה דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתי אלא יוציא ויתן כתובה ומותרת

הגה"ה
*כתב ראבי"ה אע"ג דכנפה גבי אשה מום הוי (מש"ה) אין ראיה להחשיבו מום גבי איש דאשה בכל דהו ניחא לה תדע מדלא קתני כנפה גבי מומי איש ואין בידינו לכפות בלא ראיה ברורה וגם לא נכוף אותה להיות עמו כיון שבאה מחמת טענה כך שמע ראבי"ה הלכה למעשה משם אביו רבינו יואל הלוי · מרדכי ·

הגה"ה
*ומאן דתנא היו אע"ג דראתה מומין יכולה היא שתאמר כסבורה הייתי שיכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל · מהרי"ח ·

הגה"ה
*נ"ע כמאן קיימא לן לכאורה נראה דלא אמרי' סבורה הייתי לקבל וכו' אלא גבי אשה אבל גבי איש לא דבכל דוכתא אמר ראה ונתפייס וגם נתפתפס שדהו אבל נתפתפס שדה שלה לא אמרינן · מהרי"ח :
**אבל בנכים ריח החוטם אינו מום דהאיש שהוא חזק יכול לסבול יותר מן האשה · וה"ר ברוך אומר אדרבה מדתנן האיש שהיו בו מומין אין כופין להוציא ש"מ דיכולה האשה לסבול מה שאין האיש יכול לסבלו דהא בכל דהו ניחא לה והא דלא קתני לעיל ריח החוטם גבי מומי אשה י"ל כיון דתנא ריח הפה כ"ש ריח החוטם דקשה מריח הפה דהא אמר דנקט פילפלתא בפומיה מאח"כ הכא · וכלהו כייפינן להו בשוטי דבדברים לא יוסר עבד מיהו בכל הני דלא קתני כופין אלא יוציא ויתן כתובה לא כפינן אלא בדברים בעלמא כדפי' לעיל ולא בבמהא דשמתא תמירה מנגידא דבמערבא נמנו אנגידא ולא נמנו אשמתא.ובפ' שבועת הדיינין(דף מא.)גבי שמתא האי נקטיה בכובסי' הוא אבל הרב הכהן אמר בשם ר"ת דעוכל לעשות שנקבל עליו בגזירה שלא לישא וליתן עמו עד שיתן גט אבל לנדותו לא וכן עשה ר"ת מעשה בא' שלא היה מאותן שכופין להוציא ונידוהו עד שנתן גט ופסל אותו הגט ונוה לעשות אחר · מרדכי :

ליגשא לשני ואע"פ שאין לו בנים כדגרסינן בפרק הבא על יבמתו (דף סה:) ת"ר נשאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תינשא אלא למי שיש לו בנים נשאת למי שאין לו בנים תגא שלא בכתובה: **כא תניא** אמר ר' יוסי סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים עשרים וארבעה מוכי שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעל ראתן קשה מכולן ממאי הוי דתניא הקיז דם ושימש הויין ליה בנים ויתקין הקיזו שניהם ושימשו הויין להו בנים בעלי ראתן מכריז רבי יוחנן הזהרו מזבובי בעלי ראתן רבי זירא לא הוה יתיב בזיקיה ר"א לא עייל באהליה רבי אמי ורבי אסי לא אכלי [צ] מביעי דההוא מבואה: **הדרן עלך המדיר**

פרק שמיני

[דף עח ע"א] **א האשה** שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים נפלו לה משנתארסה ב"ש אומרים תמכור וב"ה אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להן על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו הישנים נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלקוחות · עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר מוכרת ונותנת וקיים א"ר חנינא בן עקביא אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו הישנים: **גמ'** [דף עח ע"ב] רב ושמואל דאמרי תרווייהו בין שנפלו [לה]נכסים עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות דתניא רבותינו חזרו ונמנו בין נפלו לה עד שלא תתארס ובין נפלו לה משנתארסה הבעל מוציא מיד הלקוחות *וכן הלכתא · נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות לימא תנינא לתקנת אושא דא"ר יוסי א באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחייבעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות לא מתניתין בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה של קרקע ולאחר מיתה: **מתני'** ר"ש חולק בין נכסים לנכסים · הידועים לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל · ושאינו ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים: **גמ'** אלו הן ידועין ואלו הן שאינן ידועין א"ר יוסי בר חנינא ידועין מקרקעי [א] ושאין ידועין מטלטלין ור' יוחנן אמר אלו ואלו ידועין הן ואלו שאין ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים תניא נמי הכי אלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים [ב] והלכתא כר' יוחנן משום דתניא כוותיה ומסתברא שאם מכרתן קודם שנודעו לבעל· אבל לאחר שנודעו לבעל(אם)מכרה בטל·דלא גרע ממתנה שנתנו לה דבשעת מתנה לא ידע הבעל [ג]ואעפ"כ הוא אוכל פירות · או שמא במתנה נמי אם מכרה [ד] לאחר שנודע לו מכרה קיים · ומיהו ליגנא דשאינן ידועין לבעל משמע דבשעת מכירה אכתי לא היו ידועין לבעל ואע"ג דמפרש שאינן ידועין לבעל שנפלו לה במדינת הים אלמא אינם ידועים אשעת נפילה קאי ואז אמרי' דמוכרת וקיים ואפילו נודעו אח"כ לבעל · לא היא ב דתרווייהו בעינן נכסים שלא היה הבעל מצפה שיפלו לה בירושה כגון שמת מורישה במדינת הים ולא הכיר הבעל באותן המוריסין או כיוצא בזה שהיו נכסים לאב ביד אחר ולא נתברר שהיו של אביה עד אחר נישואין של זה · וגם בעינן שלא נודעו לבעל בין נפילה למכירה דמיד שנודעו לבעל יש להם דין נכסי מלוג · וכן מוכיח לעיל פרק מציאת האשה (דף סה:) דתנן גבי בשתה ופגמה שלה ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות · ואין לך נכסים שאינם ידועין יותר מחבלה [ה] וקתני ילקח בהן קרקע וכי היכי דתנן במתני' נפלו לה נכסים ילקח בהן קרקע [ו] וה"ר מאיר הלוי ז"ל נתן טעם לדבר דטעמא מאי הקינו רבנן פירי לאיש תחת פרקונה · דאי לאו הכי לא פריק לה אמר כיסא נקיטה לה תיזיל ותיפרוק נפשה · והאי טעמא לא שייך אלא בידועין לבעל · אבל כשאינן ידועין לבעל לא תקינו רבנן לבעל שום זכות לא בגוף ולא בפירות ואם מכרה הפירות קודם ידיעת הבעל מכרה קיים · ואחר שנודעו לבעל הקרקע הוי נכסי מלוג · וכן הפירות או דמיהן הגמלא בידם ילקח בהן קרקע: **ב ההיא** איתתא דבעיא דתברחינהו לנכסה מגברא כתבתינהו לברתה פירש רש"י והודיעה לעדים שאין מתנתה מתנה אלא כדי להבריח ולא תזכה בהן הבת אם תתאלמן או תתגרש [ז] ולא נהירא לי דאם כן אפילו מקלתן נמי כיון דאיכא תנאי*· [ח] ועוד דאי איכא עדים אמאי בעי רבה לפלוגי בין ברתא לאחריני ועוד כי כתב ידן יולא ממקום אחר מה מועיל מה שהודיעה לעדים [ט] לא אתי בעל פה ומרע ליה לשטרא · ועוד אמרינן בפרק מי שמת (דף קנא·) אימיה דרב זוטרא בר טוביה כתבה לנכסה לרב זוטרא בר טוביה דבעיא לאנסובי לרב זביד ואינסבא ואיגרשה · אתאי לקמיה דרב ביבי בר אביי אמר משום אינסובי הוא והא אינסיבה פי' והמתנה קיימת · אמר רב הונא בריה דרב יהושע משום דאתון ממולאי אמריתו מילי מולייתא · אפילו למ"ד מברחת קנה הנ"מ היכא דלא גליא דעתה דמשום אינסובי · והא גליא דעתה · והתם לא היה תנאי דאילו היה תנאי [י] לא היה טועה רב ביבי לקיים המתנה · אלא גילוי דעת שאמרה שהיתה רוצה לינשא [כ] והא גילוי דעת מועיל לכ"ע *אפילו למ"ד מברחת קני · [ל] כי ההוא (קדושין מט:) דזבין ניכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל · מכלל דמברחת אפי' גילוי דעת אין כאן אלא שידוע לעולם שאשה זו עומדת לינשא · וכשכותבת כל נכסיה לאחר אנו אומדין דעתה שלהבריח מבעלה נתכוונה דלא שביק איניש נפשיה ויהיב כל מה דאית ליה

הגה"ה
*וכן אם מתה היא הבעל יורשה אפי' נכסים שנפלו לה עד שלא תתארס · מהרי"ח :

הגה"ה
*וכן פסק מהרי"ח דבכה"ג אפי' במקצת לא קנו ור"י פירש דהיכא דאמרה כן בשעת כתיבת השטר לא פיירנן(?)דאמר לא אתי בעל פה ומרע ליה לשטרא · מהרי"ח :

הגה"ה
*ויש דברים שאין מועיל בהן גילוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לא"י דזהו דבר שאין רגילות למכור אדעתא דהכי דהתם ודאי אין מועיל גילוי דעת · ויש דברים שאפילו גילוי דעת אין צריך כגון שטר מברחתא דהכא וכן ההיא דפ' מי שמת(דף קמו:)דתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואחר כך בא בנו ר"ש בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה בידוע שאם היה יודע שבנו קיים לא היה כותבם לאחרים · מהרי"ח :

קרבן נתנאל

לא נכנסה לחופה אם היא עומדת בבית האלום על הבעל להביא ראיה וכן להיפך: [ה] **ואני אומר** דטעות סופר הוא במה שכתוב בהל' רב אלפס על בעל החמור וטעה בין פרה לחמור · ומפני זה כתב רבינו לעיל בסי' ע"ו רב אלפס לא הביא כל הני אוקמתות לפי שסובר כו' אבל לגי' רב אלפס שלפנינו בלא"ה לק"מ (אלא) דלא ס"ל שינויא דרב אשי ושינויא דרבא כי אם מימרא דרמי בר יחזקאל על מי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה ורשות המקום גורם לכך בעודה בבית אביה אפי' (בעודה) נשואה על האב להביא ראיה נכנסה לרשות הבעל אפי' היא עדיין ארוסה על הבעל להביא ראיה: [ו] **הלכתא** אהלכתא · דהלכתא כוותיה דשמואל בדיני וכך ברייתא דמחט נמי פסקינן להלכתא: [ז] **ונראה** שגם צריך ליתן לה כתובה · דהיינו מנה ומאתים אבל תוספת לית לה דהא קאמר מידי דהוי לבאה מחמת טענה והתם מסיק סי' כ' דלית לה אלא מנה ומאתים ע"ש: [ח] **הוא** אומר מינה וכו' · ובבאה מחמת טענה איירי ופ"ש במ"ש רבינו סי' ע"ו אליבא דיש מתרלין אין ראיה מהתם · ולכך הביא רבינו עוד דבהדיא קאמר התם בסוף הפרק בבאה מחמת טענה דכופין אותו להוציא ויתן כתובה · ובתוס' מביא עוד דבתוספת' קתני בהדיא אמומין דהפה יוציא ויתן כתובה: [ט] **כל** שכן היו דהא סברה וקיבלה · היינו לענין נשברה רגלו וסימא עינו · אבל מוכה שחין ובעל פוליפוס באלו פליג ר"מ וסובר שיכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל · ועיין סי' קנ"ד ס"ק ב' שהאריך ב"ש בזה לדעת כמ"ש: [י] **דקיימא** לן כרב נחמן בדיני · עיין לעיל פ' אע"פ סי' ל"ח: [כ] **אבל** כו' שתי רגליו מודו רבנן · והאי דלא תני לה במתני' שכופין להוציא · איכא למימר דסמך בזה אם מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כ"ש כדאיתא בירושלמי בסמוך: ה"ג וכב אמר לך אין אדם: [ל] **וכן** מסתבר · דהוי חיי נפש ולא כייפינן לזון דאשה בושה לבא לפני ב"ד: [מ] **ובירושלמי** · פרק בתרא דגיטין הלכה י' · ועיין בהר"ן פירושו: [נ] **והא** דאמר בשלמא לרב אסי דרבנן קתני · וקשה אלו שניות לא קתני אפי' שהוא מדרבנן: [ס] **השיבי** כדאורייתא · כלומר שרבנן לא אמרו כופין בנין טובת האשה רק משום איסור כאותן שהמה מדאורייתא: [ע] **כולהו** כייפינן בשוטי · עיי' בפרק הבא על יבמתו סי' י"א: [פ] **וכל** הני דרבנן · לבר משניות: [צ] ה"ג לא אכלי מביעי דההוא מבואה כיצ"ל מכלך בהו ועסוק בתורה: **הדרן עלך המדיר**

פרק שמיני [א] **ושאין** ידועין מטלטלין · נ"ע מתני' דקתני נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות הוי תיובתא · וצריך לומר בחייה ולפירות אבל מ"מ מכרה קיים אבל לר' יוחנן הכספים נכסי מלוג כינהו ומכרה בטל: [ב] **והלכתא** כר"י משום דתניא כוותיה · וקשה מאי צריך משום דתניא כוותיה הא בפ"ד דב"ק סי' ד' כתב רבינו ז"ל ונראה לי דהלכה כר"י שהיה רבו של ר' יוסי ברבי חנינא ולא קשה מידי דהך דר"י בר"ח תנא היה שהזכיר קודם ר"י ותרי ר"י בר' חנינא הוו והוי הלכתא כוותיה אי לא דתניא כוותיה דר' יוחנן · ועיין מזה באריכות מה שאכתוב לקמן בפרק הכותב סי' ב': [ג] **ואעפ"כ** הוא אוכל פירות · וכיון דאוכל פירות מכרה בטל: [ד] **לאחר** שנודע לו מכרה קיים · אבל לענין אכילת פירות ודאי ליכא לספוקי דמדפליגי לענין אכילת פירות אם נתנה לה הבעל ר"א ורבנן בפ' חזקת הבתים דף כ"א · משמע הא אם נתנה לה אחר מתנה כ"ע מודים דהבעל אוכל פירות · אבל מכ"מ מכרה קיים יש לספק כמו דדחה לעיל דמתני' איירי בחייה ולפירות : [ה] **וקתני** ילקח בהן קרקע · וכ"מ דהתם נמי איכא למימר דאם מכרה קיים ע"ז מסיים ואזיל כי היכי דתנן נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והתם בנכסי מגוג מכרה בטל: ה"ג נפלו לה כספים: [ו] **וה"ר** מאיר הלוי נתן טעם לדבר · וזיל בתר טעמיה דאם נודעו אח"כ לבעל ג"כ לא פריק לה דאמר כיסא נקיטה לה תפרוק נפשה: [ז] **ולא** נהירא לי דאם כן אפילו מקלתן נמי · ויש ליישב דהבריתא דמקלתן לא איירי בהודיעה לעדים · אלא דגבי ברתא נ"ל דהודיעה לעדים כדי שלא תאמר דעתו של אדם קרובה אצל ברתא: [ח] **ועוד** דאי איכא עדים אמאי בעי רבה לפלוגי בין ברתא · ולשון התוס' ואין נראה דא"כ אמאי פלוגי רב ענן ורבא אדרב נחמן פשיטא דלא קנתה ע"כ · אבל לרבינו נ"ק מדרב פנן דסבר אי לא קנינהו ניקנינהו בעל והיא כוונה להבריח ואם יקנה הבעל לא נתקיימה מחשבתה וא"כ בפ"כ חד יקנה וא"כ יקנה הלוקח וכמו שפי' ר' שמשון בסמוך: [ט] **לא** אתי בע"פ ומרע ליה לשטרא · עיין בהג"ה מי' בשם ר"י: [י] **לא** היה טועה רב ביבי לקיים המתנה · יש לדחות שטעה משום דלא אתי בע"פ ומרע לשטרא: [כ] **והא** גילוי דעת מועיל לכ"ע אפילו למ"ד מברחת קנה · דלא תימא דנגי דעתא דקאמר ליה הכי בהדיא ונעזר מהאי דהכא מקדם דגילוי דעת כזו מועיל לכ"ע מכלל דמברחת אפילו גילוי דעת כי האי אין כאן: [ל] **כי** ההוא דזבן נכסיה · פרק האיש מקדש דף נ' ועיין בפ' יש נוחלין סי' מ"ה

ליה לאחרים • מידי דהוה אשכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר אם עמד חוזר • וכן אם ניפאת מיד סמוך לנתינת הנכסים א הלכך אמדינן דעתה דנתכוונה להבריח הנכסים מבעלה שלא יאכל הפירות וגם לא יירשנה אם תמות • ושתוכל למכור פירות כל פעם שתרצה • הלכך הפירות יאכל מקבל המתנה כל זמן שיושבת תחת בעלה וגם לא מכרתן ונתנתן לאחר • שהרי היא כוונה שלא יהיה הבעל נהנה מהם • ואם היו הפירות שלה היה הבעל נהנה מהן דאמרינן בהם ימכרו וילקח בהן קרקע כדפרישי' לעיל גבי פירות נכסים שאינן ידועין • ועוד אומדנא דמוכח הוא שכוונה שיהיו הפירות של המקבל מתנה • לפי שהיא יודעת שלא תמצא מי שישתדל בהן לעובדם ולשמרם ולא יכסיפם אם לא שיהנה בפירות • וגם אם תמות בחיי בעלה ישארו ביד המקבל מתנה • דאם לא כן יירשנה בעלה שאין לה יורש קרוב ממנו והיא כוונה להבריחם ממנו • הלכך על כרחך ישארו ביד המקבל מתנה ואם מת בעלה ומתה היא אחר כך אפילו קודם שחזרה בה מן המתנה חוזרין הנכסים ליורשיה [מ] דאזלינן בתר אומדנא שלא נתנתם לו אלא כדי להבריחם מבעלה • ומיד שמת בעלה בטלה האומדנא וחזרו הנכסים לרשותה • מידי דהוה אמתנת שכיב מרע בכולה דאם עמד חוזר • ואם עמד ונתרפא מאותו חולי ומת אח"כ קודם שחזר בו נתבטלה המתנה ממילא •

הגה"ה

*וקבלתי ממורי קרובי ז"ל הא דמשמע הכא דשטר מברחת לא קנה זהו דוקא בדהדרה עליה המברחת אבל אי לא הדרה עליה כגון שמתה זכה הקונה במה שבידו וראיה מפרק השולח (דף מ׳) ההוא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגא כו' והצריכוהו גט שיחרור מן הקטן שמע מינה משום דלא הדר ביה האב ואני אומר דשאני התם דהוה במקצתן דבכולהו אפי' מטלטלי הוי שיור בר מכתובה ואפ"ה היכא דידעינן בברור שהוא כוון להבריח אפילו במקצתן הוי כמו שכתבה מהיום לכשארצה ומה שפירש רש"י שהודיעה לעדים כו' ומוקמינן להא בכולן ומשמע דבמקצתן אע"פ שהודיעה לעדים לא מהני מינו למימר שהודיעה לאותם עדים עצמם החתומים על השטר דוקא ב • מרדכי :

*איכסיפה ואיגרשה • [דף עט ע"א] אתאי לקמיה דרב נחמן קרעיה ר"נ לשטרא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר לר"נ חקלאה היכי קרע לשטרא דאינשי • א"ל אימא לי גופא דעובדא היכי הוה • א"ל הכי והכי הוה • א"ל מברחת קאמרת הכי א"ר חנילאי אמר שמואל אני מורה הוראה אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו דלא שביק איניש נפשיה ויהיב אפילו לברתיה • מיתיבי הרוצה להבריח נכסיה מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר דברי רשב"ג וחכמים אומרים רצה משחק בה עד שתכתוב לו מהיום לכשארצה [נ] פי' מהיום תחול המתנה לכשארצה לקיימה • אבל בכל פעם שארצה הרשות בידי לבטלה • טעמא דכתבה ליה הכי הא לא כתבה ליה הכי קננהו לוקח • א"ר זירא לא קשיא כאן בכולו כאן במקצתו • במקצתו עד דכתבה ליה הכי אבל בכולהו אע"ג דלא כתבה ליה הכי לא קננהו לוקח כדגרסי' בפרק מי שמת (דף קנ:) חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם וחדא מינייהו מברחת נכסיה מבעלה • ושיעור השיור הוי כמו שפירשתי שיור שכיב מרע בפ' מי שמת (סי' כו) : ואי לא קננהו לוקח לקנינהו בעל • פי' רש"י לשמואל בכותבת כולן דאמר לא קני מאי הברחה איכא לקנינהו בעל • ודקדק רבינו שמשון מתוך לשונו מדקאמר מאי הברחה איכא משמע שרוצה לפרש כך והיא כוונה להבריח ואם יקנה הבעל לא נתקיימת כוונתה הלכך ע"כ מאחר שצריך לקנות או זה או זה יש לנו לילך אחר כוונתה והיא לא רצתה שיקנה הבעל אם כן יקנה הלוקח • ומשני עשאום כנכסים שאינן ידועים ואליבא דר' שמעון הלכך אפשר שלא קנאם הבעל אע"פ שלא קנאם הלוקח הלכך לא קנויה לא לזה ולא לזה : ג וגם כתב רבינו שמשון ז"ל שמעשה בא לפני ר"ת באחד שרצה ללוות וכתב כל נכסיו לאחר להבריחם שלא ישתעבדו לבעל חוב • וגם באחד שהבריח כל נכסיו לאחר שלא ישתעבדו לכתובת אשתו • ואומר ר"ת ז"ל שהמתנה מתנה • דמאי טעמא אמרי' שטר מברחת אינו קונה • מפני שאינה מתכוונת להקנות לו ועיקר כוונתה שלא יקנה הבעל והכא הוא דלא קנה הבעל כדאמרינן עשאום כנכסים שאינן ידועין וכו' הלכך גם מקבל המתנה לא קנה אבל הכא דליכא למימר כי האי טעמא דאי לא הוה קני ליה המקבל הוה קני ליה בעל חוב והאשה • א"כ לא מיקרי האי שטר מבריח כיון דבהכי אינו ג מבריח • הלכך ליכא למימר לאברוחי איכוין כיון דאינו מוברח • אלא למתנה גמורה איכוין וזכה מקבל המתנה • ולי נראה שהוציאו שיטת הש"ס ממשמעותא • ופשטא דסוגיא הכי אזלא • [ס] ואי לא קננהו לוקח כדאמר שמואל דבכולן לא קנה • ליקנינהו בעל דכיון שהן ברשות האשה לחזור בה בכל עת שתרצה א"כ לא יצאו מרשותה ומאי הברחה איכא וליקנינהו בעל ומשני אע"ג דלא זכה בהן מקבל המתנה ונשארו ברשות האשה לא קנאם הבעל כדמפרש טעמא • ומשמע הא בעלמא כגון מבריח נכסיו מבעל חוב ומכתובת אשה דמקבל מתנה אי אפשר לו לקנות דאנן סהדי דלא שביק נפשיה ויהיב מה דאית ליה לאחריני וכיון שלא כוון להקנות לו אלא להבריח לא יצאו הנכסים מרשותו • וכיון דליכא למימר טעמא דלא משתעבדי לבעל חוב ולכתובה אע"פ שנשארו ברשותו כדאיתא טעמא הכא גבי מברחת א"כ ע"כ משועבדים הן לבעל חוב ולכתובה • ומ"ש רבינו שמשון דאי לא הוה קני להו המקבל הוה קני להו הבעל חוב והאשה אם כן לא מיקרי האי שטרא מבריח הלכך ליכא למימר לאברוחי איכוין כיון דאינו מבריח אלא למתנה גמורה איכוין וזכה מקבל המתנה • הא סברא ליתא כלל דודאי לאברוחי איכוין כדמפרש הש"ס טעמא דלא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני • ונקרא שטר מבריח כיון דכוונתו היה להבריח אלא שטעה בזה כסבור היה שתועיל ההברחה אע"פ שלא יקנה המקבל • וכיון שדין הוא שלא תועיל ההברחה אם לא שיקנה המקבל והמקבל אי אפשר לו לקנות כיון שלא כוון להקנות לו ממילא נשארו הנכסים ברשותו ונשתעבדו לכתובת אשה ולבעל חוב • ועוד עיקר הדין הזה הוא אומד הדעת • וזה האיש שכוון להבריח וכסבור הוא שתועיל ההברחה אע"פ שלא זכה המקבל וכשיודע לו שאי אפשר להיות זה אלא שצריך שיקנה המקבל או ישתעבדו לבעל חוב ולכתובת אשה • אנן סהדי דניחא ליה שלא יזכה בהו המקבל וישארו בחזקתו • ויאכל פירות נכסיו עד שיטרפס בעל חוב ויפרע חובו מנכסיו ולא יהיה לוה רשע ולא ישלם • או תמות אשתו בחייו וישארו לו נכסיו ממה שיזכה בהן המקבל ויפסיד נכסיו מעכשיו וגם לא יפרע חובו וכן פי' הר"ר מאיר הלוי ז"ל ושאר גדולי הארץ הזאת וכן עיקר : בנכסים שאין ידועים לבעל ואליבא דרבי שמעון פסק רבינו חננאל ז"ל הלכה כרבי שמעון מדקאמר ואליבא דרבי שמעון משמע דרב נחמן וכל הני אמוראי דסברי להו דשטר מברחת לא קנה אליבא דר' שמעון קאמרי שמחלק בין נכסים ידועים לשאינן ידועים • ורבנן דפליגי עליה סבירא להו דשטר מברחת קנה ואנן דסבירא לן דשטר מברחת לא קנה סבירא לן נמי כרבי שמעון ואין לומר דהכא משום תקנת מברחת הוא דתקון רבנן הכי • כדקאמר ר' שמעון בנכסים שאינן ידועין ואפי' רבנן דרבי שמעון מודו הכא • ולעולם לית הלכתא כוותיה במתני' • הא ליתא דהוה ליה למימר עשאום כנכסים שאינן ידועים אליבא דר' שמעון בלא וי"ו • דהוה משמע כי היכי דאליבא דר' שמעון לא הוו נכסים שאינן ידועין לבעל של בעל ה"נ בהברחה לא קני להו בעל ואפי' לרבנן דפליגי עליה דר"ש במתני' • ומדקאמר ואליבא דר' שמעון משמע דוקא לר"ש הוא דלא קנה :

ד **מתני' נפלו** לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות • פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות • פירות המחוברים לקרקע ר"מ אומר שמין אותם כמה הן יפים בפירות וכמה הן יפים בלא פירות • והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות • וחכ"א פירות המחוברין לקרקע שלו • התלושין מן הקרקע שלה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות • ר"ש אומר מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה מקום שהורע כחו בכניסתה יפה כחו ביציאתה : כיצד פירות המחוברים לקרקע ד ביציאתה שלה בכניסתה שלו התלושין מן הקרקע בכניסתה שלה ביציאתה שלו :

ה **גמ' פשיטא** אמר חד מינייהו נזבון ארעא ואמר אידך נזבון בתי זבני ארעא • בתי ודיקלי בתי • דיקלי ואילני דיקלי • אילני וגופני אילני • אבא זרדתא ופירא דכוורי • אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא • כללא דמילתא גזעו מחליף פירא • אין גזעו מחליף קרנא • נוסחא אחרינא גזעו מחליף קרנא • אין גזעו מחליף פירא • לנוסחא קמייתא הכי פירושו • גזעו מחליף פירא כלומר הפרי יאכל הבעל ולא אמרינן ימכר וילקח בהן קרקע • אין גזעו מחליף קרנא [ע] כלומר יעשה ממנו קרן וימכר וילקח בהן קרקע • לנוסחא בתרייתא הכי פירושו כשבא לקנות בכספים שנפלו לה לא יקנה לעשות קרן אלא דבר שגזעו מחליף [פ] אבל דבר שאין גזעו מחליף לא יקנה דחשיב כפירא :

ו [דף עט ע"ב] **תניא** ולד בהמת מלוג לבעל • ולד שפחת מלוג לאשה • (ר') חנניא אמר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג • מ"ט דרבנן • קסברי חיישי' למיתה הלכך בהמת מלוג דאי מיתה איכא עורה ולא קא כליא קרנא הוי ולדה דבעל *) [ולד שפחת מלוג דאי מתה כליא קרנא הוי ולדה לאשה] • (ור') חנניא סבר לא חיישינן למיתה ואפי' ולד שפחת מלוג דבעל הוי : אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא [צ] אמר רבא ומודה חנניא שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן משום שבח בית אביה • אמר ר' זירא אמר ר' אושעיא אמר ר' ינאי הגונב ולד בהמת מלוג משלם הכפל לאשה לדברי הכל • מ"ט • פירא תקינו ליה רבנן • פירי דפירא לא תקינו ליה רבנן • פירוש במידי דאתא מעלמא [ק] כגון כפל דולד בהמת מלוג וטובת הנאה דכתובתה בפ' החובל (דף פט׳) אבל פירי דפירא דאתא מגופא כמו ולד ולד בהמת מלוג פשיטא דתקינו ליה רבנן • כדתנן לקמן בפ' הכותב (דף פג׳) לעולם הוא אוכל פירות ופירי פירות וכו' • וק"ק דהגונב בהמת מלוג שהוא לאשה הוי הכפל לבעל דהוי פירא קמא • והגונב ולד בהמת מלוג שהוא לבעל משלם כפל לאשה • וריב"ן כתב דכ"ש גונב בהמת מלוג דמשלם כפל לאשה כיון דמעלמא קאתי ורב אלפס ז"ל חילק בענין אחר • דהא דאמרי' לקמן דאוכל פירי פירות [ר] מפרש לקמן כגון שמכר הפירות ולקח בדמיהן קרקע • דכיון דלא אכיל פירא דינא הוא דליכול פירי פירא דקיימי במקום פירא • אבל הכא דשקיל פירא לא שקיל לכפל דהוה פירי דפירא ה ולדידיה נמי הוי ולד ולד לאשה • ולא מסתברא כלל הכי דכיון דולד דידיה הוא ואי בעי שחיט ואכיל ליה דלהוי ולד דידיה לדידה ומסתבר כשינויא קמא • כתב בעל הלכות גדולות והיכא דמתו אימותיהן ולדות דכל חד וחד במקום אימיה קאי • והא דקי"ל כחנניא דלא חיים למיתה • היינו משום חשש מיתה לא יניח מלשחוט הולד אבל אם לא שחטו [ש] ומתה האם הולד במקומה :

ז **אמר** רבא א"ר נחמן הכניסה לו עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ודקל לפירות אוכל והולך עד שיכלה הקרן [ת] פי' רש"י משום דאיכא שיור עור וגולה ועצי דקל • ורב אלפס ז"ל פי' דלא היה לה אלא חלב וגיזה וביצה ופירות הדקל בלבד • ולא נהירא לי דכיון דליכא שיור כלל אין לכלות הקרן לגמרי דבגלימא ו איכא שחקים • גפרית ומחפורת של צריף נשאר המקום • ואע"ג דקי"ל כחנניה דלא חיים למיתה ואע"פ שלא נשאר כלל • התם אינו מכלה מה שהכניסה לו אבל הכא שלא הכניסה לו אלא החלב והגיזה מסתברא שאין לכלותם והראב"ד ז"ל פי' הטעם [א] כיון דמקום החלב והגיזה קנוי לה הוי חלב של כל יום ויום פירא ולא מסתבר דלא מיקרי גזעו מחליף אלא היכא שנשאר מן הקרן קיים : [ב] אמר רב נחמן עיילא ליה גלימא פירי הוי • ומכסי ואזיל עד דבלי • כמאן כי האי תנא דתניא המלח והחול ה"ז פירי • גפרית ומחפורת של צריף ר"מ אומר קרן וחכ"א פירות : ר"ש אומר מקום שיפה וכו' • ר"ש היינו ת"ק • מחוברין בשעת יציאה א"ב • רבינו חננאל ורב אלפס ז"ל פסקו הלכה כר"ש משום דמסתבר טעמיה דמשוה מדותיו בכניסה וביציאה • והראב"ד ז"ל הביא ראיה מדקתני להא דרבי שמעון [ג] סתמא בתוספתא דפירקין • וגם תני לה גבי הלכתא פסיקתא אצל היורד לנכסי שבויין • ובהלכות גדולות כתב דר' שמעון לא פליג אתנא קמא • אלא מאי דלא פירשו רבנן אתא איהו לפרושי • וגרסינן מחוברין בשעת יציאה אתא לאשמועינן • ומצאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל דאפילו בפירות גמורים שהגיעו ליתלש בכניסתה שלו וביציאתה שלה ואע"ג ח דקי"ל דכל העומד לגדור כגדור דמי ורבי שמעון נמי

*) צ"ל כב"ח

הגהות הב"ח א סמוך לנתינת הנכסים אמדינן כצ"ל ותיבת הלכך נמחק : ב בסוף הגה"ה המתחיל וקבלתי ממורי וכו' בשטר דוקא וטעמו משום דלא אתי ע"פ ומרעי לשטרא מרדכי הס"ד : ג כיון דבהכי אינה מוברחת הלכך : ד יפה כחו ביציאתה כיצד פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו ביציאתה שלה והתלושין : ה ולדידיה הוי נמי ולד ולד לאשה • נ"ב פי' לא לבד הכפל אלא אף הולד שנולד מולד בהמת מלוג : ו איכא שחקים וזפיר גפרית וכו' : ז הרי זה פירות זפיר גפרית : ח דקי"ל דכל העומד לגדור • נ"ב פרק נערה דף נ"א :

קרבן נתנאל

מ"ח : [מ] **דאזלינן** בתר אומדנא שלא נתנתם לו אלא כדי להבריחם מבעלה ומיד שמת בעלה האומדנא • והאומדנא זו אפי' במתנה במקצת כשכתב בשטר מהיום כל שארצה שלא נתנתם לו אלא להבריח מבעלה וכיון שמת בעלה האומדנא ויחזרו הנכסים לרשותה ודלא כב"ש סי' ל' ס"ק ל"ג שחולק על הטור וכן נראה מדלא חילק רבינו אלא מ"מ דסמיך בשכתב מהיום לכשארצה שדיניה כמו מתנה בכולה : [נ] **פי'** מהיום תחול המתנה לכשארצה לקיימה • רבינו אזיל לשיטתיה דמסיק בפ' האומר סי' ז' ע"מ שירצה אבא היינו ע"מ שישתוק או שלא ימחה • והרמב"ם מפ' דהמתנה לא חל מהיום רק כשתרצה ותאמר הן חל למפרע משעת נתינה • דאזיל לשיטתיה דפסק פ"ז מהל' אישות ע"מ שירצה אבא • היינו שיאמר הן • ועיין בהר"ן וכ"מ הפירות שאכל המקבל עד פתח : [ס] **ואי** לא קננהו לוקח כדאמר שמואל דבכולן לא קנה ליקנינהו בעל ומאי הברחה איכא • והרמב"ן מפ' דהקושיא אזלא אברייתא דמהיום לכשארצה • ועיין בהר"ן משום דלא ניחא לפ' כמו שמפרש רבינו מתרי טעמי • חדא • מדלא פריך תיכף על הך דשמואל • ותו • מאי קושיא • אימא שמואל משום הכי אמר • כשבא שטר מברחת לידי אקרענו • משום הך פרכא דס"ל דקנה בעל : [ע] **כלומר** יעשה ממנו קרן וימכר וילקח בהן קרקע • ואבא זרדתא ופירא דכוורי אין גזעו מחליף וימכרו וילקח בהן קרקע • ואמרי לה קרנא קאמרי להאי כללא דמילתא • ולהאי נוסחא קשה הא גלימא אין גזעו מחליף ובסמוך סי' ז' פסק רבינו דמכסי ביה ואזיל • וי"ל דהלכתא כרב נחמן בדיני ורב נחמן ע"כ ל"ל דס"ל כאמרי ליה פירי הוי וכ"פ הטור לסדיא : [פ] **אבל** דבר שאין גזעו מחליף לא יקנה דחשיב כפירי • ולפ"ז פירי דכוורי אין גזעו מחליף לא יקנה דחשיב כפירי • וקשה לרשב"א דמשמע דאמרי לה קרנא קאמרי לכך כללא מדלא נקיט אמרי לה פירי לבסוף עכ"ל תוס' • ונראה לי דלהאי נוסחא אחרינא ת"מ פליגי הני תרי לישני • בכגון שנפלו לה אבא זרדתא ופירי דכוורא דאמרי לה פירא ס"ל דאין מוכרין אותן ואמרי לה קרנא ס"ל דדבר שאין עושה פירות הוא ומוכרין אותן וזה הכלל קאי אמי שנפלו לה כספים שלא יקנה לה בעדם אלא דבר שגזעו מחליף ולא פירי דכוורי ואמרי לה קרנא קאמרי להאי כללא אלא שר"ת מפ' לה דפליגי להאי נסחא בנפלו לה נכסים ורוצה הבעל לקנות בהם אבא זרדתא ופירי דכוורי • וצריך לדחוק לתרץ קושיית הרשב"א כמ"ש מהר"ם שי"ף בחדושיו • וזהו כוונת תוס' שכתבו ולפ"ה קשה דמפרש כו' • ואין זה סידור נכון דה"ל להקדים קושיא זו בתר פרש"י ונראה שמשום קושיא זו נאיד ר"ת מפרש"י • אבל באמת על רש"י ל"ק דס"ל דרב נחמן פסק כלישנא דאמרי לה פירא הוא • אלא שהתוס' בא כמתרץ על ר"ת על מי ועל מה נחית ר"ת לפרש דפליגי בנפלו לה כספים וליקח בהם פירי דכוורי ומפני כן צריך לדחוק לתרץ קושית הרשב"א מפי ה"ל לפרש לנוסחא דר"ת דהכי לישני פליגי בנפלו לה פירי דכוורי וכדפרישית לדעת רבינו • ע"ז בא כמתנצל דלא ניחא לר"ת לפרש כפי' הקונטרס דעל פ"ה קשה מהא דרב נחמן כו' : [צ] **אמר** רבא ומודה חנניא שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן משום שבח בית אביה • ניחא להרמב"ם ורש"י דס"ל דלא שייך שבח בית אביה • אלא בשפחת נכסי מלוג • וכ"כ הריב"ש סי' כ"ח • אבל על הטור בסי' פ"ח דס"ל אפי' בולד בהמה נמי נותנת דמים ונוטלת קשה אם כן אמאי אמר רבא הך ומודה דוקא על חנניא : [ק] **כגון** כפל דולד בהמת מלוג וטובת הנאה דכתובה • וכתבו תוס' שם נראה דבאותו כפל ילקח קרקע והוא אוכל פירות מאח"כ בטובת הנאה הכל לאשה ע"כ • וק"ק הא אמרינן לקמן דף פ"ג כיון דאכלינהו לפירות פירי פירות מהיכא • הא מני לאשכוחי כגון שנגנב ולד בהמת מלוג ונמצא הגנב מהכפל צריך ליקח קרקע והבעל אוכל פירות וצ"ע : [ר] **מפרש** לקמן • שם • וז"ל ב"ש סי' פ"ה ס"ק ל"ח וגם נשמט מהרי"ף אם הבעל מוכר הפירות ולוקח קרקע אז הקרקע שייך לה ואין לו אלא הפירות כי הפירות לא תקנו חז"ל אלא לרווח ביתו ולא לקנות קרקע עכ"ל ולא ידעתי מה רבותא הא כ"ע מודו בזה ובריית' ערוכה היא לקמן בפ' הכותב : [ש] **ומתה** האם הולד במקומה • אבל בולד ולד יש להסתפק : [ת] **פרש"י** משום דאיכא שיור עור וגולה • ונקט עז לחלבה דהתם עז לאכי קאי והשתא נשאר לה גוף לשיור וכן בהידך לשון הטור והיינו משום דקי"ל כחנניה דלא חיישינן לשמא תמות • ופרש"י דנקט שיור עורה לרווחא דמילתא אפי' לרבנן ובחידושי הרא"ה תמה לפרש"י דהגוף שלה רבא מאי אתא לאשמועינן דהא אפי' רבנן מודו בהא משום דאיכא עורה • (ותו דהא קי"ל כחנניא דאפי' בשפחה דכליא קרנא לגמרי אמרי' פירא דבעל) ולי נראה ליישב דדייק עז לחלבה לאורויי אבל הוולדות מתנה שייכים לאחרים • ואשמועינן בזה דמ"מ אם מתו איכא שיור עורה וגולה • אבל מתא דרבנן דאמרי ולד בהמת מלוג לבעל לא הוי שמעינן דאמינא דאמרי רבנן דוקא ולד א' לבעל • אבל שאר ולדות לאשה • מש"ה אם תמות הבהמה הולד קודם שתלד במקומה ואף אם תמות ע"מ איכא שיור עורה • משא"כ בעז לחלבה ואין לה בה בוולדות ס"א משום שיור עורה לחוד לא חשיב מש"ה צריך רב נחמן לאשמעינן אפי' בכה"ג : [א] **כיון** דמקום החלב והגיזה קנוי לה הוי חלב של כל יום ויום פירא • כלומר שנשאר לה לקרן אחר מיתת הבעל מקום החלב ואינו דומה להכניסה לו פירות : [ב] **אמר** רב נחמן עיילא ליה גלימא • עיין לקמן בפרק אלמנה ניזונית סי' כ"ז כ"ח : [ג] **סתמא** בתוספתא דפרקין •

וגם

נמי מודה בהא [בב"ק] (דף נה:) גבי אכלה פירות גמורין · שאני הכא דאכילת פירות אינו אלא תקנת חכמים · וכן תיקנו פירות הנלקטין בשודה תחתיו שלו א וכן מוכח בירושלמי (בפ' זה הלכה ד) דגרסינן התם כי קאמר ר"מ אפי' בכרם העומד ליבצר · וקמה העומדת ליקצר · וכיון דרבי מאיר ורבנן איירי בהכי רבי שמעון ורבנן נמי בהכי איירי · ובהכי מיתרצא נמי מה שהקשה ה"ר יוסף הלוי ז"ל על פסק רב אלפס ז"ל מהאי דתנן לקמן (דף קנו:) הכותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו מכר האב מכורין עד שימות ושמין את המחובר ללוקח · אלמא בפירות מחוברין אזלינן בתר מאן דגדלי ברשותו · ומחמת קושיא זו פסק הלכה כרבנן · ולא קשיא מידי כדפרישית דאכילת פירות אינו אלא תקנת חכמים · וגם לדידיה קשה לרבנן על הכניסה · אלא ודאי חכמים השוו מדותיהם באכילת פירות בהנלקטים תחתיו הכא ש"מ : ח **מתני' נפלו** לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · פירוש אם הבעל רוצה למוכרם אין האשה יכולה לעכב [ד] אבל אין האשה יכולה לכוף את הבעל למוכרם כדי שיתקיים לה הקרן · רבן שמעון בן גמליאל אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה [ה] נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · רבן שמעון בן גמליאל אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה : **גמ'** אמר רב נחמן אמר רב מחלוקת בשדה שאינה שלה דרבנן סברי כיון דלית לה קרקע תמכור משום דקא כליא קרנא · אבל בשדה שלה דברי הכל לא תמכור משום שבח בית אביה : ירושלמי (ה"ז) מתניתין בשאין עושין כדי טיפולן · אבל אם עושין כדי טיפולן לא תמכור מפני שעדיין שבח בית אביה קיים : ט **מתני' המוציא** הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה · מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל · *הוציא ולא אכל [ו] *ישבע כמה הוציא ויטול : **גמ'** כמה קימעא · אמר רב אסי אפילו גרוגרת אחת · והוא שאכלה דרך כבוד · [דף פ ע"א] לא אכלה דרך כבוד מאי · אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר בכאיסר וחד אמר בכדינר · אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות · וכן הלכתא · וכיון דלא יהיב שיעורא לחבילי זמורות מוקמינן לה אפחות שבממון [ז] והיינו שוה פרוטה : אמר רב חסדא המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא הוצאות על נכסי אחר דמי · מ"ט · עבוד רבנן תקנתא כי היכי דלא ליפסדינהו · הלכך אם הוציא ולא אכל או הוציא הרבה ואכל קימעא [ח] שמין לו כאריסי העיר · אבל אם הוציא קימעא ואכל הרבה ברשות אכל ולא תקנו חכמים לגרע כחו · וכן אם הוציא ולא אכל וניחא ליה למישקל הוצאה שיעור שבחא שומעין לו · דלא תקינו להיות כמוציא על נכסי אחר אלא ליפות כחו ולא לגרע כחו : ההיא איתתא דנפלו לה ארבע מאה זוזי בי חוזאי · אזל גברא אפיק שית מאה זוזי · ואייתי ארבע מאה זוזי בהדי דקא אתי איצטריך ליה זוזא ואפיק מינייהו אתו לקמיה דר' אמי אמר להו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל · אמרו ליה רבנן הני מילי דקאכיל פירא האי קרנא קא אכיל והוצאה היא · א"כ הוה ליה הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול עד שיעור שבח שמין כמה שוין ארבע מאה זוזי שהן עתה בכאן ממה שהיו שוין כשהיו בי חוזאי · הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול · א"ר אסי והוא שיהיה השבח כנגד ההוצאה · למאי הלכתא · אמר אביי שאם היה השבח יותר על ההוצאה נוטל הוצאה בלא שבועה · אמר ליה רבא א"כ אתי לאיערומי · אלא אמר רבא שאם היתה הוצאה יתירה מן השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה · מתניתין בנכסי מלוג · אבל בנכסי צאן ברזל כל שבח ששבחו נכסים בין מחמת הוצאה בין שלא מחמת הוצאה דבעל הויא · כדתנן (יבמות דף סו:) אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו · ואמרי' נמי בגמרא (שם דף סז:) א"ר יהודה הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על אלפים זוז נוטלן בכתובתה ונותנת דמי אחד מהן משום שבח בית אביה · מיסתברא לן דמתני' דקתני מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל היינו כשהבעל רוצה לגרשה · אבל במורדת ותובעת גט ומקנטת אותו עד שהוא צריך לגרשה בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול · דלא יהא אלא מתנה דיהיב לה הא אמרינן כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה · אדעתא למישקל וליפוק לא אקני לה · הלכך בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול · והוא שהיתה הוצאה כנגד השבח · אבל אם היתה הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה כשיעור שבח · ובשבועה שלא הוציא פחות משיעור שבח כדרבא : י **איבעיא** להו בעל שהוריד אריסין תחתיו מהו · אדעתא דבעל נחיתי אי איסתליק ליה בעל איסתלקו להו אינהו · ואיתתא לא יהבא להו מידי · וגם הבעל אינו חייב ליתן להם · ואע"ג דאמרינן (ב"מ דף עו:) השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם · שאני הכא [ט] שהאריסין יודעים שהקרקע של האשה הוא ועל מנת כן נכנסו שאם יגרשנה שיפסידו · ואין להם עליו כלום ואיבעו להו לאיתנויי שאם יגרשנה שהוא יפרע להם · ומדלא התנו אינהו דאפסידו אנפשייהו · או דילמא אדעתא דארעא נחית וארעא לאריסי קיימא · ואסיקנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע חזינן אי בעל אריס הוא איסתלק ליה בעל איסתלקו להו אינהו · ואי בעל לאו אריס הוא ארעא לאריסי קיימא : יא **איבעיא** להו בעל שמכר קרקע לפירות מהו · מי אמרי' מאי דקני ליה אקני להו או דלמא כי תקינו ליה רבנן פירי [דף פ ע"ב] משום רווח ביתא · אבל לזבוני לא · משמע דפשיטא ליה לאחר שליקט הפירות יכול למוכרן מדלא קא מיבעיא ליה אלא במוכר קרקע לפירות · והיינו טעמא כשמוכר פירות בכל שנה ושנה איכא רווחא בדמים · וגם נהנו מן הפירות קודם שמכרן · אבל כשמוכר הקרקע לפירות ולשנים מרובות ומקבל הדמים כאחד ומוליאן ליכא רווח ביתא מכאן ואילך · יהודה בר מרימר אמר משמיה דרבא מה שעשה עשוי · רב פפי משמיה דרבא אמר לא עשה ולא כלום אמר רב פפא הא דיהודה בר מרימר לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר · דההיא איתתא דעיילת ליה לגברא תרתי אמהתא אזיל גברא נסב איתתא אחריתי · עייל לה חדא מינייהו · אתת לקמיה דרבא צווחא ולא אשגח בה · מאן דחזא סבר מה שעשה עשוי · ולא היא משום רווח ביתא הוא והא קא רווח ביתא · פירש רב אלפס ז"ל דהא איכא אחריתי · ומתוך דבריו משמע שגם היה יכול למוכרה לאחר [י] כיון דאיכא אחריתי · ולא מסתברא כלל דלמה ימכור נכסי מלוג שלה דליכא רווח ביתא באחת כי היא רוצה להשתמש בשתיהן · לכך נראה כפירוש רש"י דמיירי כשהכניס צרתה לביתה [כ] היא משמשת לכל בני הבית כבתחלה אלא שייחד אותה לצרה להיות תדירה לשימושה · ולא נתמעט רווח ביתא · שכן דרך השפחות לשמש לארחי ופרחי ולכל הנכנסים לבית · והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה ולא כלום · מאי טעמא אמר אביי חיישינן שמא תכסיף · רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו ג ארעא דמקרבא למתא · אי נמי בעל אריס הוא אי נמי זוזי ועביד בהו עיסקא והלכתא כרבא · ד וכתב רב האי בשער ד' בספר מקח וממכר שאם רחוק הקרקע ממנו ומכרו לפירות מכור · דכיון שהוא רחוק ממנו ואינו יכול להביא הפירות לביתו גם מעיקרא ליכא רווח ביתא ואע"פ שהיה מוכר פירות של כל שנה ושנה והיה לה ריוח בדמיהם · כיון שהוא רחוק ממנו וצריך להוציא הוצאות ולטרוח בכל שנה טוב יותר למכור לפירות : יב **מתני' שומרת** יבם שנפלו לה נכסים · מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים · מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסים והיוצאין עמה · בית שמאי אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב · ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן וכתובתה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי האשה *משנה זו פירשתיה בפרק החולץ (סי' יג') : **גמ'** איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה · יורשי הבעל קברי לה דהא ירתי כתובתה · או דלמא יורשי האב קא קברי לה דירתי נכסים הנכנסים והיוצאין עמה · אמר רב עמרם ת"ש דתניא שומרת יבם שמתה [דף פא ע"א] [יורשיה] יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אמר אביי אף אנן נמי תנינא · אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה · יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה · ואיזו היא אלמנה שיש לה שני יורשין · הוי אומר זו שומרת יבם : יג [דף פא ע"ב] **ההוא** גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא · בעא אחוה למפסלה בגיטא מיניה · א"ל מאי דעתך · משום נכסי · אנא בנכסי פליגנא לך · א"ר יוסף כיון דאמור רבנן לא ליזבון אע"ג דזבין לא הוי זביניה זביני דתניא מי שמת והניח שומרת יבם והניח נכסים במאה מנה · אע"פ שכתובתה אינה אלא מנה לא ימכור שכל נכסיו אחראין לכתובתה · [דף פב ע"א] כי אתא רבין אמר ריש לקיש בין יבם ואח"כ חלק ובין חלק ואח"כ יבם לא עשה ולא כלום והלכתא לא עשה ולא כלום : [דף פא ע"א] תניא רבי אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה למכור בנכסי אחיו כיצד יעשה · אם כהן הוא עושה סעודה ויפייס · אם ישראל הוא מוציאה בגט ומחזירה · פירש רש"י מגרשה ומגבה לה כתובתה ומוכר מה שירצה ומחזירה ע"מ כתובתה הראשונה · או אפילו רצה להחזירה מיד מוכר כל זמן שירצה · שאין מעכבת מלמכור אלא יבמה שאין היבם כותב לה כתובה · ולא כתב דקנאי ודקנינא ואין כתובתה אלא על נכסי בעלה הראשון · אבל אי כתב לה כתובה כשמחזירה וכתב לה דקנאי ודקנינא לא מצי מעכבא *ואי תיקשי לך הא אמרי' במתני' החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה ז כתובה · אלמא כשמחזירה כתובתה על נכסי בעלה הראשון כאשר בתחלה ולא על השני · י"ל היינו כשמחזירה סתם · אבל הכא יתנה שכתובתה על נכסיו ויכתוב לה דקנאי ודקנינא וכן שנינו בתוספתא (פ"ט) כונס ומגרש ומחזיר לו על כתובתה [ל] אבל בלא גירושין לא היתה מתרצה שיכתוב לה דקנאי ודקנינא וימכור נכסי בעלה הראשון : [דף פא ע"ב] תניא הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם · לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי ·

אלא

הגה"ה

*שאלו רבינו אבין ורבי' אליקים לרבינו שמואל על אדם שבנה בית על נכסי מלוג של אשתו ודר בו [...] אמרי' כי האי גוונא הוציא ואכל · וכן לענין בעל חוב גובה את השבח [...] אמרי שלא חילקו רבותינו בין יציאה ניכרת לשאינה ניכרת [...]

הגה"ה

*מן האריות [...] סימנה והיינו היכא שלא הוציא כ"כ נשבעת היא ולא משלמת · פרי"י :

הגה"ה

*הקשה הרב רבי משה מבייר"א היאך יורשי האשה שקלי והלא האשה לא היתה גובה אלא בשבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו · וכן נמי קשה בפ' מי שמת (דף קנח·) הנפל הבית עליו ועל אשתו יורשי האשה וכו' עד בחזקת יורשי האשה ואמאי והלא לא היתה גובה אלא בשבועה · ועוד דבפ"ק דבבא בתרא (דף ה:) מסיק אע"ג דאמר מר סבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה חזקה לא עביד איניש דפרע בגו זמניה וא"כ הא דתנן לקמן בפרק הכותב אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה דחיישינן דילמא צררי אתפסה אמאי והא לא עביד דפרע בגו זמניה דהיינו כל זמן שהוא חי דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים ותירץ ה"ר שמשון דשאני היכא דמת על מטתו מהיכא דפתאום מת · וההוא דלקמן כשמת על מטתו איירי דכה"ג עביד דפרע ו שירא שמא לא תפרע מן היתומים אבל כשמת פתאום ליכא למיחש לאתפוסי צררי (א) אבל בפרק השותפין חילקו התוספות דדוקא בבעל חוב לא חיישינן לצררי תוך הזמן אבל אלמנה כיון דאית לה תנאי ב"ד מתפים לה צררי טפי כדאשכחן פרק הנושא כתו דאכלה בתנאי ב"ד אימור צררי אתפים לה · עכ"ה · מרדכי :

הגה"ה

*אע"פ שמשועבדים לה מצי זבין אפי' ממקרקעי והמקח קיים עד שעת טירפא שבאת לגבות כתובתה וכגון דלית ליה בני חורי אפי' אותן שלש שדות אחת שכתב בכתובתה ואחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכניס לה שום משלו מכרן קיים עד שעת טירפא · ע"כ מהרי"ח :

הגהות הב"ח א וכן מוכח בירושל' דגרסי'. נ"ב אבל בגמרא דילן לא משמע הכי וכן מבואר בפי' רש"י שכתב בסוף פירקין פיסקא והכ"א פירות המחוברין שלו אמאי והא כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובה ומחובר לקרקע כקרקע ולא דמי למחוברין דנכסי מלוג דהתם פירא תקינו ליה רבנן היכא דאיכא קרן קיים והני נמי פירי נינהו דגמרי ברשותיה כו' אלמא דבשעת כניסה לא הוו פירות גמורין אלא שנגמרו ברשות שבעל : ב בהגה"ה המתחיל שאלו וכו' על נכסי מלוג של אשתו ודר בו וכו' לחלק · מרדכי : ג מאי בינייהו איכא בינייהו ארעא דמקרבא למתא : ד וכתב רב האי בשער ד' נ"ב נראה בעיני דרב האי מפרש איכא בינייהו ארעא דמקרבא למתא כלומר שאם אינו קרוב נמי איכא בינייהו דמשום ריוח ביתא ליכא דגם מעיקרא ליכא ריוח ביתא אבל משום תכסיף איכא וא"כ למאי דקי"ל כרבא בארעא דמרחקא ממתא ומכרו לפירות מכור אבל רש"י אי פלא ולדידיה אינו מכור אפילו במרחקא דאל"כ ה"ל נמי לפרש דאיכא בינייהו במרחקא דמשום ריוח ביתא ליכא ומשום תכסיף איכא : ה בהגה"ה המתחיל הקשה הרב וכו' מי שמת גבי נפל וכו' : ו דכה"ג עביד דפרע בגו זמניה שירא : ז ככל הנשים ואין לה אלא כתובה :

קרבן נתנאל

וגם תני לה גבי הלכתא פסיקתא אגב היורד לנכסי שבויין · דתניא התם היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה אם קדם ותלש מן הקרקעות כל שהן הרי זה זריז ונשכר היורד לנכסי שבויים כו' אלמא דוקא תלש ואכל הא לא תלש לא כר"ש · ותניא לה גבי הלכתא פסיקתא דהיינו היורד לנכסי שבויים · ועיין בפרק המפקיד דף ל"ח : [ד] אבל אין האשה יכולה לכוף את הבעל למוכרם כדי שיתקיים לה הקרן · דקי"ל כתנאי דסבר דלמיתה לא חיישינן כמ"ש בסי' ו' · ועוד אף שמתו שלא נאמר כלל מ"מ הוא אומר שאני איני מכלה מה שהכניסה לי · וכמ"ש רבינו סברא זו במה שחולק על הרי"ף בסי' ז' ע"ש : [ה] נפלו לה זיתים כו' רשב"ג אומר לא תמכור מפני שבח בית אביה · לפי מה שהוכחתי ובררתי בכמה מקומות שרבינו קים ליה כר"י דאמר כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו · כאשר הראיתי לדעת בפ' אע"פ סי' כ"ו עמוד עליו · נ"ל דה"נ קים ליה להלכה כרשב"ג בתרוייהו · ודלא כהטור סי' פ"ס שכתב ומדברי א"א הרא"ש ז"ל יראה שפוסק כשניהם כחכמים · והב"י השיגו וז"ל איני יודע היכן כתב כן · והב"ח כתב עליו שתקפה עליו משנתו · שמוכח בשלשה מקומות שפסק כחכמים · א' מדכתב לפרש דברי חכמים ואם היה פוסק כרשב"ג לא היה צריך לפ' דברי חכמים · ועוד מדהביא דברי רב נחמן וכו' · ועוד מדהביא ירושלמי ע"ש · ואני אומר שמכל זה אין הכרע דמה שפי' דברי ת"ק אבל אין האשה יכולה לכוף את הבעל למוכרם · זהו הדין קאי נמי לרשב"ג דאמר מוציאין למוכרם משום שבח בית אביה אבל בזה שאם היא אומרת למכור אין אנו מוחין לטובתה ואין כופין הבעל למכור וכדפרשתי מלתא בטעמא · וכמו כן הך דמייתי דברי רב נחמן והירושלמי נ"מ לרשב"ג דאפי' בשדה שאינה שלה ואין עושין כדי טיפולן מכל מקום לא תמכור מפני שבח בית אביה · ואי לאו דרב נחמן והאי דירושלמי ה"א דרשב"ג קאמר דוקא בשדה שלה ועושין כדי טיפולן · ומה שהביא הב"ח סעד לדבריו מדברי רבינו בפרק אלמנה לכ"ג סי' א' · דהתם ה"ק דאי ס"ל דהלכה כרשב"ג מה הוצרך לכתוב אבל לא מכרו לשעה דברי הכל אינן מכורין כיון דרשב"ג סבר דאפילו מכרו לשעה אינן מכורין ע"כ כתב רבינו כן שם דנשמע כן מדברי רמב"ן ע"ש · ועוד דלא שייך נפקותא בדרשב"ג דהא לפי הירושלמי שמפרש דברי רשב"ג מוכח להדיא דס"ל דאפי' מכרו לשעה אינם מכורין וא"כ אין יכולין לטעות בדרשב"ג וע"ש בפירושי ותמצא שדברי כנים ואמתים : [ו] ישבע כמה הוציא ויטול · וא"ת אמאי לא חשיב הא בפרק כל הנשבעין עם הנשבעים ונוטלין · וי"ל דלא חשיב התם אלא אותם שאין יכולין לישבע כגון גזלן ומובל דנכנס הדברים שנכנס שלם בביתו ונתקומשו ויצא חבול · וכן בחנוני אינו יכול לישבע בעה"ב שאינו יודע אם נתן חנוני לפועלים וכן שכיר שאין בעה"ב יכול לישבע לפי שהוא טרוד בפועלים ומש"ה מי שהוציא הוצאות על נכסי אשתו הוי בכלל שכיר דאין האשה יודעת כמה הוציא בעלה · תוס' ב"מ דף צ"ד · דהא אם היא מכחשת וטוענת כדי שלא הוציא כ"כ באמת היא נשבעת ולא משלמת כדאי' במרדכי וכ"פ בש"ע · והא דלא חשיב התם פוגמת כתובתה · נמי היינו טעמא דשכנגדו יכול להשביעה · ולפי מ"ש הרי"ף ורבינו ריש פרק כל הנשבעין כל הני נשבעין ונוטלין תקנת חכמים הן ואפ"ה בעי אשתבועי כעין דאורייתא בנק"ח ולא מהפכינן להו כך הורו הגאונים · בלא"ה לק"מ דהפוגמת והמוציא הוצאות על נכסי אשתו אינם כי אם שבועות דרבנן מש"ה לא חשיב התם : [ז] והיינו שוה פרוטה · דדרך כבוד סגי בגרוגרת · ואכילת בהמה דלאו דרך כבוד צריך פרוטה עכ"פ · והרמב"ם פכ"ג מהלכות אישות פסק כמ"ד דיכר משום דכיון דיכד הבעל ברשות אית לן למפסק כמאן דמיקל עליו : [ח] שמין לו כאריסי העיר · והיינו בשדה העשויה ליטע ואם אינה עשויה ליטע ידו על התחתונה · ובספרי הרי"ף הישנים הגי' כמוציא הוצאות על נכסי אחר ברשות דמי · כמו שהביא הר"ן · ורבינו השמיט תיבת ברשות · ס"מ דס"ל דבעל הוי בנכסי אשה קטנה כאריס שירד לתוך שדה חבירו שלא ברשות : [ט] שהאריסין יודעים שהקרקע של האשה היא · אבל אם לא ידעו האריסין שהיא של אשה נוטלין אריסותיהן בכל ענין · וכ"פ בש"ע : [י] כיון דאיכא אחריתי · ולדבריו ה"ה דיכול למכור קצת מפירות לשנים מרובות : [כ] היא משמשת לכל בני ביתו כבתחלה · ולטעם זה אינו יכול למכור קצת מפירות לשנים מרובות : [ל] אבל בלא גירושין לא היתה מתרצה

תפארת שמואל

(א) **אבל** בפ' השותפין חילקו התוספת כו' פי' והקושיא ראשונה במקומה עומדת כו' כדמשמע באשר"י לקמן בריש השותפין ומ"מ נ"ל ליישב דאף הקושיא ראשונה מתורצת מאחר דבדין אפילו שבועה לא תיבעי דאין אדם פורע בגו זמנא אלא דהחמירו חכמים עלה מכח חששא שמא אתפסה צררי וכדאי הוא להחמיר להזקק שבועה לכתחלה אבל לחייבו שבועה מ"מ ונומר דאין אדם מוריש שבועה לבניו כולי האי לא עבדינן ודו"ק ומ"מ נראה דנשבעו דלא [אמרה לנו אמנו] פרוע הוא כדלקמן בפרק הכותב והא דאמרינן בפ' כל הנשבעים לבריה דאין אשה מורישה שבועה לבניה והרא"ש הביאו בסוף הכותב התם היינו טעמא שמנה אותה אפוטרופוס או הושיבה בחנות דאיכא שבועה ודררא דממונא כה"ג אין מורישה אבל התם שבועות שהיה עליה אם באתה לגבות כתובתה כה"ג מורישה כך נ"ל ליישב דעתו · אבל הרמב"ם והסמ"ג מוקי הא דיורשיה חייבים בקבורתה וכל כה"ג איירי בשבועה והראב"ד השיג ואומר אפי' לא נשבעה מאחר שיורשיה לעולם יורשים נדוניא ונכסי מלוג שלה אפילו לא נשבעה א"כ שפיר נקראים יורשיה ועיין בטור :

מתרצה אבל

אלא מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא יאכל פירות *והא מתני' רבי מאיר היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה · ואף ע"ג דלית הלכתא כוותיה · כיון דתקינו רבנן השתא למיגבא כתובה ממטלטלי עבדינן כוותיה · ותמה הראב"ד ז"ל היאך הביא רב אלפס ז"ל ברייתא זו לפסק הלכה הא אמרינן דזו היא משנה ולא עבדינן תרי חומרי בכתובה ואי משום דתקינו רבנן בתראי דכתובה גבי ממטלטלי · מי עדיפא תקנתא דבתראי ממילתיה דרבי מאיר דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה · ואפי' הכי אמרינן דדוקא במטלטלי דאיתנהו בעין ברשות היורשים [מ] אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן מלוה בעל כרחו ויהבינן לאשה בכתובה מדרבי נתן דלא מחמרינן תרי חומרי בכתובה · וכל שכן שהיורש גופיה הוא הלוה דלא כייפינן ליה למפרע להנהו זוזי [נ] *ולא ידענא מאי קשיא ליה דהא דהשיב הש"ס לאשה מתניתא טעות לפי שודאי מעצמו שנאה התנא ומשבשתא היא [ס] לפי שא"א לקיימה [ע] אם לא שנעשה המחלוקת תרי זוגי תנאי · ר"מ ובר פלוגתיה · ור' נתן ובר פלוגתיה : [פ] ואפי' אי ס"ל הלכה כר"מ והלכה כר' נתן לא מחמרינן תרי חומרי בכתובה · ואף אי ר"מ סבר כרבי נתן ורבי נתן כר' מאיר מודו תרווייהו דלא עבדינן כהך ברייתא אבל השתא דתקינו רבנן דגבי כתובה ממטלטלי יחזרו להיות המטלטלי כמו ממקרקעי ואין כאן אלא חומרא אחת כר' נתן*:

הגה"ה

*תימה א הא אמר שמואל המוכר שטר חוב לאחרים דאפי' יורש מוחל · הלא זה היורש הוא · ואם לאחריני מצי מחיל כל שכן לדידיה · ויש לומר כיון דנשתעבד מקודם לכתובת אשת אחיו אלים שיעבודא ולא מצי מחיל דכל היכא דחב לאחרים לא מצי מחיל מדר' נתן כדאמרינן לעיל בפ' שני · ודווקא גבי מוכר שטר חוב יכול למחול שזה הלוה לא נשתעבד מעולם לזה הלוקח · ואין המכירה מועלת אלא לענין שלא יוכל לומר לאו בעל דברים דידי את · ומתוך כך לא קשה מה שהקשה לעיל בפ' שני ועיין שם · מרדכי :

הגה"ה

*ונ"ע בפ' יש נוחלין בפירוש ר"י גבי הלכתא אין הבכור נוטל פי שנים במלוה א"ר יוחנן האומר משוך פרה זו ולא תיקני אלא לאחר שלשים יום קנה אפי' עומדת באגם אבל ברה"ר לא · פי' ר"י ודוקא שאמר מעכשיו אבל אי לא אמר מעכשיו לא קני וכן המוכר שדה בחזקה צריך שיאמר מעכשיו וכן אם נקרע שטר או נאבד קודם שלשים יום וכן מקדש אשה בשטר אבל בכסף בין שדה בין אשה קני אע"פ שנתאכלו המעות אע"ג דלא אמר מעכשיו שאם לא תתקדש לו חייבת לשלם והרי כאילו הכסף בעין לאחר שלשים יום אבל גבי משיכה אם לא אמר מעכשיו לא קנה לאחר שלשים דבשעת קנייה כבר פסקה המשיכה · עכ"ה מהרי"ח :

*מיהו האידנא גם מטלטלין משתעבדי לכתובה · מהרי"ח :

יד מתני' הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · המחוברין בקרקע ר"מ אומר שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · וחכ"א פירות המחוברין לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה · קדם הוא זכה · קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון : גמ' [ד' פב ע"א] פירות המחוברין שלו והא כל נכסיו אחראין לכתובתה · אמר ריש לקיש תני שלה : טו כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר למאי הלכתא · לומר שמגרשה בגט ומחזירה [דף פב ע"ב] דאמר קרא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון [צ] מ"ט [ק] אשה הקנו לו מן השמים · ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני · כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה : טז מתני' לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השולחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה · וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השולחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה : יז גרשה אין לה אלא כתובתה · החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה : גמ' ת"ר בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינים ולא היו נושאין נשים · התקינו שיהיו מניחין אותה בבית אביה · וכשהיה כועס עליה היה אומר לה לכי אצל כתובתיך התקינו שיהיו מניחין אותה בבית חמיה · עשירות היו עושין אותה קלתות של כסף ושל זהב · עניות היו עושות אותה עביט · ועדיין כשכועס עליה אומר טלי לה כתובתיך ולא עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב לה כל נכסי אחראין לכתובתיך : הדרן עלך האשה שנפלו

פרק תשיעי

א [דף פג ע"א] הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחייה · ואם מתה יורשה · א"כ למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך · שאם מכרה ונתנה קיים · כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל פירות בחייה · ואם מתה יורשה · רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפרי פירותיהן עד לעולם · *כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה · ואם מתה אינו יורשה · רשב"ג אם מתה יירשנה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה והמתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל : ברוב ספרים גרסינן במתני' ובפירותיהן ובפירי פירותיהן וכן כתוב בפירוש רבינו חננאל · וא"כ סתם לן תנא כרבי יהודה · וכ"ל שצריך למיגרסיה · דאי לא גריס ליה אמאי קתני אינו אוכל פירות בחייה הא בבבא מציעתא נמי קתני אינו אוכל פירות · ולא ה"ל למיתני אלא אם מתה אינו יורשה דדבר זה ניתוסף בתנאי האחרון בחייך ובמותך [א] וכן בבבא מציעתא לא חזר ושנה אם מכרה ונתנה קיים לפי שנה בבבא הראשונה הדין כך אלא משום דקאמר רבי יהודה לעולם הוא אוכל פירי פירות קתני הכא דאינו אוכל פירי פירות שניתוספו בתנאי זה · ואם תאמר א"כ בגמ' דמיבעיא לן אי פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא תפשוט מהכא דעד עולם לאו דוקא · וי"ל דלא חש להאריך בלשונו אלא לאשמועינן סתמא כר' יהודה · אי נמי בחייך ובמותך הוי כמו עד עולם · לכך פסקו הגאונים זכרונם לברכה דהלכה כר' יהודה : גמ' תני רבי חייא האומר לאשתו · וכי כתב לה מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום · אמרי דבי רבי ינאי בכותב לה ועודה ארוסה [ב] ומסתמא נמי איירי דנפלו לה בעודה ארוסה *וקשה דא"כ אפילו אם לא כתב לה נמי מכרה קיים דהא תנן [ג] לעיל (דף עח·) עד שלא נשאת ונשאת רבן גמליאל אומר אם מכרה ונתנה קיים וי"ל דמתני' דהכא כתנאי דאמרו לו [ד] והרמב"ם ז"ל (פכ"ג מהל' אישות) כתב דמסתלק הוא מנכסים שנפלו לה לאחר שהנשא דסלוק בעלמא הוא ובמה שאינו ראוי לו עדיין אדם מתנה שלא יזכה בו ומיהו בירושלמי לא משמע הכי דגרסי' התם אמר ר' ירמיה בעו קמיה דרבי זירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה לאחר מיכן מהו · ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו · ולא דמי לכותב לה ועודה ארוסה דהתם הנכסים כבר ביד האשה · וקצת יש לדחות דירושלמי איירי דכתב לה אחר נשואין [ה] דכיון דידו כידה אין הסילוק מועיל לדבר שאינו ברשותו אבל בעודה ארוסה מהני סילוק אפילו לנכסים שנפלו לה משנשאת · וכדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה *וכדרבא דאמר רבא האומר אי איפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו · מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה · אי הכי אפילו נשואה נמי · אמר אביי נשואה ידו כידה · רבא אמר ידו עדיפא מידה · ונפקא מינה לשומרת יבם · איבעיא להו קנו מידו מהו · פירש"י דאברייתא קאי וקשה לר"י מה מועיל שם קנין למי הוא מקנה אותה · דדין ודברים אין לי בה אינו אלא לשון הפקר · הלכך נראה לר"י דאנשואה קאי דלא מהני דין ודברים משום דידו כידה ומבעיא להו אי מהני קנין · ויש לקיים פירוש רש"י דכיון שאומר לחבירו שהוא שותף עמו והקנה לו מוכח שהוא מקנה לו השדה · ורב אלפס ז"ל כתב קנו מידו של בעל ועודה ארוסה מהו · וקשה דהא אפילו באמירה מועיל · וכוונתו שאם אמר דין ודברים אין לי בנכסיך וקנו מידו אם נסתלק גם מפירות וירושה · וקשה כיון דטעמא דלא נסתלק משום דיד בעל השטר על התחתונה או מדקדוק הלשון דבנכסייך ולא בפירות · בנכסייך ולא לאחר מיתה · לרב אשי מאי מהני קנין לדבר שאינו שלו במשמעות הלשון · וכן בכל מקום שאנו אומרים יד בעל השטר על התחתונה אטו אי קנו מיניה תהיה ידו על העליונה · ופרש"י עיקר דקאי אברייתא כדפרישית : אמר רב יוסף מדין ודברים קנו מידו · ורב נחמן אמר מגופה של קרקע קנו מידו *בין בעורר [על קניינו] בין בעומד : [דף פג ע"ב] ת"ר אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות · הכניסה לו קרקע ועשתה לו פירות הרי הן פירות מכר פירות ולקח בהן קרקע ועשתה לו פירות הרי הן פירי פירות · והך ברייתא אתיא אליבא דרבי יהודה · דלרבנן לא משכחת פירי פירות אם סילק עצמו מפירות גם מפירי פירות אינו אוכל · ואם ג סלק עצמו מקרקע הקרקע שלקח בפירות הוא שלו · איבעיא להו פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא או תרוייהו דוקא · ולא איפשיטא הלכך בעינן תרוייהו · איבעיא להו דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירי פירותיהן מהו שיאכל פירות · מפירי פירות סליק נפשיה מפירות לא סליק נפשיה · או דלמא כ"ש מפירות · פשיטא מכל מילי סליק נפשיה דאי אמרת מפירות לא סליק נפשיה כיון דאכלינהו לפירות פירי פירות מהיכא · וליטעמיך הא דאמר רבי יהודה לעולם הוא אוכל פירי פירות כיון דאכלינהו לפירי פירי פירות מהיכא · אלא בדשיירא הכא נמי בדשיירא · מדקאמר בדשיירא משמע דהדבר תלוי בה אם תרצה תשייר · אבל אין הבעל יכול לכופה ליקח בהן קרקע והרמב"ם ז"ל (פכ"ג מהלכות אישות) כתב ילקח בהן קרקע והוא אוכל (פירי) פירות · ונראה שסמך על התוספתא דתני רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות כיצד מוכר פירות וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · וכן מצאתי בירושלמי (ה"א) · ר' זעירא רב יהודה בשם רב הכותב שדה מתנה לאשתו אין לו אכילת פירות · אמר רבי מתנה מתניתא לא אמרה כן אלו הן פירי פירות מוכר פירות וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · לאו כותב שדה מתנה לאשתו הוא ואת אמרת אין לו לא פירות ולא פירי פירות · רבי אמי בעי אילו אחר כתב לה יש לו אכילת פירות · הוא כתב לה לא כל שכן · ונראה דירושלמי פליג אגמרא דידן דבפרק חזקת הבתים (דף נא·) פליגי אמוראי במוכר שדה לאשתו אם הבעל אוכל פירות או לא ומודו דאם נתן לה מתנה דאינו אוכל פירות · הלכך לפום גמרא דידן לא אמרינן מוכר פירות ולוקח בהן קרקע אלא אם כן שיירה ולקחה בהן קרקע · אמר רב הלכה כרשב"ג · ולית הלכתא כוותיה דקי"ל בדבר שבממון תנאו קיים ירושלמי · אמר ר' יוסי אלין דכתבין ד אי מיתת בלא בני כל מה דילה (כלתה) דתיהדר לבי נשא · תנאי ממון הוא וקיים · ור"ח ז"ל פוסק כרשב"ג [ו] וכן פסק ר"י לעיל בפרק קמא · וכן פסק בעל הלכות

הגה"ה

*פסק רב האי כרבי יהודה וכן פסק ריצב"א משום דכיון דאסכמתא דשקיל וטרי הש"ס אליביה דקא בעי לר' יהודה אי פירי פירותיהן דוקא · מרדכי :

הגה"ה

*ואת"ל אפי' נשואה נמי אמאי לא יסלק עצמו והא מחילה אינה צריכה קנין · וי"ל כיון שהפירות עדיין לא באו לידו אינו יכול לסלק · נ"ל דהמדקדק בפי' רש"י לא קשה מידי שאינו יכול לסלק עצמו בלשון גרוע · מרדכי :

הגה"ה

*פר"י דלהכי הוצרך דרב כהנא לומר דאפי' לשון גרוע מהני מדקאמר נחלה הבאה לו ב דאילו לשון טוב אפילו באתה לידו כבר מתנה עליה להסתלק הימנה · אי נמי מייתי ראיה דלא תקשי כיון דכותב לה בעודה ארוסה היכי מהני בדבר שלא בא לידו · ושאלת ראובן חפץ לקנות בית ודואג פן יצטרך למוכרו ותעכב אשתו עליו שיוכל להתנות עם אשתו בשעת קניין ע"מ כן אקנה לנו בית שבשעה שאצטרך למוכרו לא תוכל לעכב והיא מקבלת עליה כן ונכתב השטר שתוכל לחזור בה כיון דבשעת התנאי ה"ל דשלב"ל שעדיין לא קנאו · נ"ל דלא מציא למיהדר דאדם מסתלק בטוב מדבר שלב"ל כדאמר הכא דמתנה עליה שלא יירשנה ומהני בין לנכסים שהיו כבר בעולם בין לפירות דאכתי לא אתו · ושלום מאיר בר ברוך ז"ל · כתב רב האי בשערים וזה לשונו אם יתנה אדם עם אשתו קודם נשואין וכתב לה אין לי בנכסייך כלום ואחר כך נשאת ומכרה מכירתה קיימת אפילו בנכסים הכתובים בכתובה כ"ש בנכסי מלוג אפילו אם היא תמות בחיי בעלה אינו יכול להוציא מיד הלקוחות וכתב ריצב"א מה שכתב אפי' נכסים הכתובים בכתובה לא יתכן בעיני לומר שזהו בכלל נכסיך אא"כ פי' בהדיא · מרדכי :

הגה"ה

*לגבי דבר שלו והאומר לחבירו דין ודברים אין לי עמך על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אפי' קנו מידו לפר"י אבל רש"י פירש דאם קנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו · מהרי"ח :

הגהות הב"ח א בהגה"ה שמתחיל תימה מהא דאמר שמואל : ב בהגה"ה שמתחיל פר"י דלהכי וכו' הבאה לו משמע דוקא שלא באתה עדיין לידו דאילו לשון טוב : ג גם מפירי פירות אינו אוכל ואם לא סילק עצמו מפירות אף הקרקע שלקח בפירות הוא שלו : ד אמר רבי יוסי אלין דכתבין אי מיתת בלא בני כל מה דלא כלתה תסדר :

קרבן נתנאל

מתרצה · אבל אם מתרצה יכול למכור : [מ] אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן · עיין תוס' שמחלקים בין כך דהכא למלוה שהיה ביד אחרים שיתנהו לבעל דהיינו לכתובת אשה : [נ] ולא ידענא מאי קשיא ליה וכו' · לפי מה שמסיק רבינו בפ' מציאת האשה סי' ה' דהכי נהיגי האידנא לגבות ממטלטלי דאנן מטלטלי ומקרקעי כתבינן בגלא הכי לק"מ דהדין עמה שיוציאו את כל הנכסים מידו ואפילו מלוה שלו ולא משום תומרא אלא מדינא דהא שעביד לה מטלטלי כמו מקרקעי · וכ"כ ה"ה בפרק כ"ב מהלכות אישות דבכה"ג משועבד לה מן הדין ולא מן התקנה ואפי' הרמב"ם מודה דמוציאין אלא שרוצה לסלק הקושיא מן הרי"ף והוא ס"ל דמגד התקנה זכתה במטלטלי · וכ"כ עוד הרי"ף בפרק קמא דבבא קמא סי' י"ט ע"ש : [ס] לפי שא"א לקיימה אם לא שנעשה מחלוקת · כלומר לא כמו שעלה על דעת הראב"ד דלא מחמרינן כלל תרי חומרי בכתובה · דאי מדינא אפילו טובא נמי · אלא ה"פ לא מחמרינן תרי חומרי כלומר לא מלינו תנא דמחמיר הני תרי חומרי וכדמפרש : [ע] אם לא שנעשה המחלוקת תרי זוגי תנאי ר"מ וכר פלוגתיה · ר"ל לכך תנא דברייתא צריך לעשות מחלוקת חדשה ר"מ עם בר פלוגתא דר"מ ס"ל אפי' חוב של יבם משועבד לה · ורבנן פליגי אפי' במטלטלין בעין · וכמו כן לרבי נתן אדפליגי במיניה דידיה ה"ל לעשות מחלוקת לענין לגבות כתובתה ממטלטלי דמוציאין מדר' נתן · אע"כ דר"מ לא פליג אלא במטלטלי מיניה דידיה · ור' נתן לא פליג לענין גביית כתובתה וא"כ האי ברייתא משובשת : [פ] ואפי' אי סבירא לן הלכה כר"מ והלכה כר"נ לא מחמרינן תרי חומרי בכתובה · כלומר דר"מ ס"ל כר' נתן בעלמא ולא לענין גביית כתובה · ור"נ ס"ל כר"מ דגביא ממטלטלי מיניה דידיה ולא לענין שמוציאין מהיבם · ודכוותא אשכחן בתלמודא בפרק מי שמת דף קמ"ח · משנתינו אינו יודע מי שנאה ואקשינן ולימא ליה ר"י בן ברוקא היא וסבר לה כר' יוסי · ומשני מי יימר דסבר לה · פי' לא אשכחן דאית לה הני תרתי בירושה לשום תנא : [צ] מ"ט אשה הקנו לו מן השמים ט' · וקשה לי לפי מה שפסק ב"ש סי' קס"ח ס"ק ד' · אם הניח אחיו כדי כתובה תו אין מוציאין ממנו החוב שחייב לאחיו דהא יכול לומר לאו בעל דברים דידי את ומדר' נתן לא שייך כאן תאמר דהניח כדי כתובה ע"ש · א"כ הכ"ל לש"ס דהמתני' קמ"ל ובלבד שתהא כתובתה על נכסי ראשון · לאפוקי שאין מוציאין ממנו החוב שחייב לאחיו · אלא ש"מ דס"ל לתלמודא דבכל ענין מוציאין ממנו : [ק] אשה הקנו לו מן השמים · עיין מ"ש תוס' בזה ביבמות ד' ל"ט : הדרן עלך האשה שנפלו

פרק ט [א] וכן בבבא מציעתא לא חזר ושנה אם מכרה ונתנה קיים לפי שנה בבבא הראשונה הדין כך · וכ"כ תוס' בפרק נערה שנתפתתה דף נ' ד"ה הבעל · מיהו בתוס' ב"ק דף פ"ח כתבו אף בכותב דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירות מכרה בטל ומ"ש מהרש"א בפ' נערה דהתוס' בב"ק מוקי לה מתני' דהכותב קודם תקנת אושא זה אינו דס"ל לפרש כיון דסתם מתני' כבי שמאי והוא היה בתר תקנת אושא כמ"ש הוא בעצמו · וגם' ב"ש סי' צ"ב ס"ק י"ב מפרש להתוס' ע"פ דרכו כסתרי דבריהם אהדדי ע"ש · מלבד זה קשה לנו מה שסיים תוס' בב"ק ומיהו אם לא כתב אלא דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן לא שני בהכי דאכתי בפירות עצמן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות הא לפום שמעתא דידן לא אמר מוכר פירות ולוקח בהן קרקע אא"כ שיירה ולקחה בהן קרקע א"כ עדיין צריכין לתקנת אושא היכא דלא שיירה ע"כ נבי אומר לי לייטב כ"ז דס"ל דפירות הוי דשלב"ל ולא מהני סילוק אלא אם כן אמר מנכסייך ובפירות אז מהני דהוי כאילו מקני קרקע לפירותיו · כמו שהזכיר בס' ב"ש מסברא זו · והיינו לאביי דמטעם יד בעל השטר על התחתונה אתינן עלה · אבל לרב אשי דאמר להדיא בנכסייך ולא בפירותיהן א"א לומר הכי מש"ה לעיל דף נ' הוכחתו תוס' לומר דל"ת אם אמר דין ודברים אין לי בפירות נכסייך אבל בב"ק הידשו שם תי' חדש דאמר דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן דמכרה בטל לאביי דמשני התם אלא מאי אינו דומה למשנתינו משום תקנת אושא · ותמ"ה מקיימי בסוף דבריהם ומיהו אם לא כתב כו' דאכתי בפירות עצמן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות דיד בעל השטר על התחתונה והבעל לא מסלק עצמו מפירותיה כ"א כל זמן שהמה בעין אבל כשרוצה למכרם וליקח בהם קרקע הוא אוכל פירות ושמעתא דידן אזלא אליבא דרב אשי דלאו אוכל פירות אא"כ שיירה ולקחה בהן קרקע : [ב] ומסתמא נמי איירי דנפלה בעודה ארוסה · דמה שנפלו לאחר שנשאת לא מהני סילוק דין ודברים כדמשמע בסמוך בירושלמי : [ג] לעיל דף עח · ועיין שם בתוספתא ד"ה לא כר"י ולא כר"ח בן עקביא שהם דברי רבינו : [ד] והרמב"ם ז"ל כתב דמסתלק הוא מנכסים שנפלו לה לאחר שתנשא · עיין בהר"ן לשונו שדחה שם תי' תוס' דמתני' דהכא כתנאי דאמרו לו ע"ש : [ה] דכיון דידו כידה אין הסילוק מועיל לדבר שאינו ברשותו · וא"ת אפי' היה ברשותו אין הסילוק מועיל וי"ל דמועיל אם קנו מידו מש"ה כשאין ברשותו אין הקנין חל עליו : ה"ג וגם סילק עצמו מקרקע שלקח בפירות כ"ל : ה"ג בכותב שדה : [ו] וכן פסק ר"י לעיל בפ"ק. לא מצאתי שם ולא ידעתי מקומו :

ה"ג

והביא ראיה מדגרסי' בירושל' ר' ירמיה בשם רב הלכה כרשב"ג שאם מתה ירשנה · אבל לא לענין דבריו שאמר מפני שהתנה עמ"ש בתורה תנאו בטל· דהמתנה עמ"ש בתורה דתנאו בטל בתנאי גוף· והכא בתנא ממון אנן קיימין ולמה אמרו תנאו בטיל שבסוף זכה בהן כלומר דלאחר מיתתה הוא יורשה · וזהו כמי שסילק ידו מנכסי אביו שאם מת אביו בנו יורשו מפני שבחיי אביו לא היה לו כלום בנכסים כך הבעל אין לו בגוף נכסי אשתו בחייה כלום · ודבר שלא בא לידו הוא לפיכך התנאי בטל ויורשה לאחר מיתה · ובירושלמי דאמר אי א אמות בלא בני כו' · לאו בתנאי הבעל מיירי אלא אלא כשפוסק נדוניא לבתו והוי כמתנה על מנת להחזיר · [ו] והרמב"ן ז"ל דחה ראיה זו של הירושלמי דודאי אם היה כותב לה לאחר שנשאת או דמי לבן שסילק עצמו מירושת אביו · אבל גמרא דידן מוקי למתניתין בכותב לה ועודה ארוסה ומייתי עלה דרב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר שלא ממשפחתו ושלא מאשתו נשואה שהוא ראוי לירש לה מכבר אלא כגון ארוסה שהיא עתידה להיות ראויה לו כשישאנה אדם מתנה עליה שלא יירשנה אבל באשתו נשואה אפי' ת"ק מודה דאם מתה יירשנה · דהוי כבן שסילק עצמו מנכסי אביו לפי שכבר הוא ראוי לירש ובירושלמי מוקי רב למתני' בכותב לה משנשאת ופליג אגמרא דידן · ועוד מלתא דרב כהנא אזלא כת"ק אדם מתנה עליה שלא יירשנה · וכיון דליכא ראיה ברורה אית לן למימר כל תנאי שבממון קיים* :

הגה"ה

*רב פוסק דירושת הבעל דרבנן א"כ לפי דבריו היתה ירושת הבעל חוזרת ביובל · והמוכר קברו ובית הספדו באין בני המשפחה וקוברין אותו בע"כ של לוקח משום פגם משפחה · מהרי"ח :

ב [דף פד ע"א] מתני' מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים ר' טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן ר' עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין · שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה · הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה · זכתה האשה יתר על כתובתה ובע"ח יתר על חובו · המותר ר' טרפון אומר ינתן לכושל שבהן ר' עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה : גמ' לכושל שבהן ירושלמי ר' יוסי בר חנינא אומר לכושל בראיותיו · כגון מלוה בשטר ומלוה בעדים יתנו למלוה בעדים ר' יוחנן אומר לכושל שבגופו · לכושל שבראיה פירש רש"י [ז] למי ששטרו מאוחר [ח] ורב אלפס ז"ל כתב מאי כושל בע"ח ואמאי קרי ליה כושל דלא גבי אלא בראיה · אבל אשה גביא בתנאי ב"ד [ט] והירושלמי סעד לפרש"י ולדברי רב אלפס ה"ל לר' יוסי בר חנינא למימר לבע"ח מפני שהוא כושל שבראיה כדקאמר ר' יוחנן לכתובת אשה משום חינא ומדקאמר לכושל שבראיה משמע איזה מהן שהוא הכושל שבראיה וכן שני בעלי חובין יתנו למאוחר ואע"ג דאיפסיקא הלכתא כר' עקיבא [י] הוצרכנו לפרש דברי ר' טרפון לפי דבתר ב תקנה דרבנן בתראי גבי ממטלטלין [כ] ועבדינן כר' טרפון ואליבא דר' יוסי בר חנינא דאיהו קשיש טפי מדר' יוחנן [א] · וכן לקמן בפרקין (דף פו·) היכא דקיימי כתובת אשה ובעל חוב לגבות [ל] יפה כח בעל חוב משום נעילת דלת [מ] שכולן צריכין שבועה וכו' ירושלמי הגע עצמך שפטרום מן השבועה זו תורה וזו אינה תורה · ג פירוש עיקר טעמיה דר' עקיבא דניכסי כל היכא דאיתנהו ברשותא דיתמי איתנהו אבל בעל חוב מחוסר גוביינא · ונקט טעמא דשבועה שאינו אלא תקנת חכמים ולא מן התורה לאלומי למילתיה · ור' עקיבא מאי איריא מותר כולהו נמי דיורשין הוו אין ה"נ ואיידי דאמר רבי טרפון מותר אמר איהו נמי מותר [דף פד ע"ב] ולר"ע תפיסה לא מהניא כלל · אמר רבא אמר רב נחמן והוא שתפס מחיים והלכה כר"ע דקי"ל כר"ע מחבירו [נ] ורבי טרפון חבירו הוה ואמרי' נמי דון דייני כרבי טרפון ואהדריה ר"ל לעובדא מינייהו · וגם רבי יוחנן אמר מה אעשה שכנגדי חלוק עלי · ומיהו הכ"מ בזמן דלא הוי מטלטלי משעבדי לבעל חוב · אבל האידנא דתקינו דמטלטלי משעבדי לבעל חוב מפקינן להו מיתמי ויהבינן להו לכתובת אשה ובעל חוב* : ג ההוא בקרא דיתמי דתפסי תורא מיניה בעל חוב אמר מחיים תפיסנא ליה · ובקרא אמר לאחר מיתה · אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה אית לך סהדי דלאחר מיתה תפסיה כך כתוב ברוב ספרים ור"י אומר שאין צריך לגרוס לאחר מיתה אלא אית לך סהדי דתפס אע"פ שאין העדים יודעין אם היתה התפיסה לאחר מיתה או מחיים · דכיון שראו שבע"כ נטלו ליכא השתא מגו דלא מצי למימר לקוח הוא בידי · ואפי' הוא טוען שלקחו מאבי היתומים כיון שראו עדים שנטלה בחזקה מן השומר תו לא מהימן לומר לקוח הוא בידי · ובלא מיגו לא מהימן למימר מחיים תפיסנא ליה דכל טענה שהוא טוען שבא לידו בלי דעת הבעל לאו טענה מעלייתא היא ולא מהימן עלה בלא מיגו · דאית ליה לאוקמא ממונא בחזקת מריה · א"ל לא · א"ל מיגו דיכול לומר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר מחיים תפיסנא · והאמר ר"ל הגודרות אין להם חזקה שאני הכא דלרועה מסיר · והאי בקרא לא הוי כעד אחד שקם לשבועה · לפי שבעל דבר הוא שחייב לשלם ליתומים · כדאמרי' בפ' השוכר (דף נג:) דרועה חייב בלסטים שאינו מזוין שהיה לו להציל · וכ"כ ר"ח ז"ל כיון דאודי בקרא דלאחר מיתה תפסיה ה"ל פושע במירתן וחייב לשלומי ליתמי מדיליה · והדין דינא לפום דינא דגמרא דלא משעבדי מטלטלי לבע"ח · אבל האידנא דמשעבדי לב"ח אי אית ליה לב"ח ראיה ברורה דיכול לפרוע ביה ההוא חוב מיתמי לא מחייב בקרא מידי ואי לית ליה לב"ח ראיה אלא שמחמת תפיסה הוא זוכה מיחייב בקרא לשלומי : ד [דף פה ע"א] אבימי בריה דר' אבהו הוו מסקי ביה זוזי בי חוזאי שדרינהו ביד חמא בריה דרבה בר אבהו · פרעינהו ואמר להו הבו לי שטרא אמרו ליה סיטראי נינהו אתא לקמיה דר' אבהו אמר אית לך סהדי דפרעתינהו א"ל לא · אמר מיגו דיכלי למימר להד"ם יכלי לומר סיטראי נינהו *אבל בלא מיגו לא מהימן דלאו טענה מעלייתא היא דיותר ברצון אדם פורע מלוה בשטר ממלוה על פה · לענין שלומי שליח מאי · א"ר אשי אי

הגה"ה

*ואשה גובה כתובתה שפיר ממלוה שביד אחר ולא חשיב ראוי אע"ג דלגבי בכור הוי ראוי פי' ר"י מהרי"ח דשאני אשה דמן הדין היה לה ליטול בראוי אלא דמקולי כתובה שנו כאן כדאיתא פרק יש בכור (דף נב·) ובתשובת ה"ר שמואל מברנובער"ק כתב שאין אשה גובה כתובתה ממלוה שביד אחרים משום דהוה ליה ראוי ועיין במרדכי :

הגה"ה

*וקשיא לריצב"א דאמר בפ' חזקת הבתים (דף לד) לא אמרי' מיגו להוציא וי"ל שאני הכא דאיכא שטרא · וטענת סיטראי טענה גרועה ולא מצי למיטען אלא היכא דאיכא מיגו מהר"ם :

אמר שקול שטרא והב זוזי משלם · הב זוזי ושקול שטרא לא משלם · ולא היא בין כך ובין כך משלם דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי · והני מילי דאידכר ליה שטרא או בתחלה או בסוף דכיון דהזכיר לו השטר איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שיקח השטר תחלה · אבל אי לא אמר ליה אלא הב זוזי בעלמא ולא הזכיר השטר לא בתחלה ולא בסוף מיפטר · דאמר ליה את הימנת להו דלא אמרת לי טול שטרא · וכן נמי אי ליכא שטרא אי לא א"ל פרעינהו באפי סהדי לא מחייב למיפרעינהו בסהדי [ס] והכי אמרי' גבי חנוני על פנקסו (ב"מ דף ג·) דאמר חנוני לבעל הבית אנא שליחותא דידך עבדי מאי אית לי גבי שכיר אע"ג דמשתבע לי לא מהימן : את הימנת ליה דלא אמרת בסהדי הב ליה · וגרסי' נמי בקידושין פרק האיש מקדש (דף מג·) אמר רבא אמר רב נחמן האומר לשנים לאו וקדשו לי אשה פלונית הן הן שלוחיו הן הן עדיו · וכן בגירושין וכן בדיני ממונות · ואסקינן והשתא דתקון רבנן שבועת היסת משתבעי עדים דיהבי ליה ומשתבע מלוה דלא שקיל ופרע ליה לוה למלוה שמע מיניה דלא מיחייב שליח למיפרע באנפי סהדי : ה ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי · אתו יורשין וקא תבעי להו מינה · אמרה להו מחיים תפיסנא להו · כלומר היה בדעתי מחיי אביכם לתופסה בתורת משכון עד שיפרע לי אביכם · אבל לענין מיגבא להנהו חובות לא מהני תפיסה דאין אותיות נקנות במסירה אתו לקמיה דרב נחמן אמר לה אית לך סהדי דתבע מינך ולא יהבת ניהלייהו אמרה ליה לא אמר לה א"כ ה"ל תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה לאחר מיתה לאו כלום הוא [ע] ולא מהימנא לומר מחיים תפיסנא להו במיגו דלקוחין הן בידי כדאמרי' לעיל גבי ההוא בקרא · משום דאי אמרה לקוחין הן בידי צריכה להביא ראי'* · ואף ע"ג דאמרי' בפ' גט פשוט (דף קעג·) אותיות נקנות במסירה אמר אביי צריך להביא ראיה ורבא אמר א"צ להביא ראיה · רבא לא מיירי אלא אליבא דמאן דאמר אותיות נקנות במסירה · אבל לדידן דקי"ל אין אותיות נקנות במסירה צריך לסביא ראיה · והא דלא מהימנא למימר מחיים תפיסנא להו בתורת משכון במיגו דממושכנין היו אצלי מעיקרא דאז אינה צריכה ראיה כיון דאינה רוצה לגבות השטרות · או *במיגו דנאנסו או החזרתים לך או לא היו דברים מעולם וי"ל דמיירי שהפקידו אצלה בעדים וגם ראו עתה מלוגא דשטרי בידה הלכך אין לה שום טענה ליפטר אא"כ תביא עדים שתבע ממנה מחיים ואמרה שבתורת משכון היא רוצה לתופסם והדין דינא דגמרא אבל השתא דתקון רבנן דמתיבתא למיגבא ממטלטלי גבי מינייהו אפילו לא תפסה מחיים : ו ההיא איתתא דאיחייבה שבועה בבי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה דחשידה אשבועתא [פ] אפכה רבא אשכנגדה זימנין הוו יתבין רב פפא ורב אדא בר מתנה קמיה דרבא אייתו ההוא שטרא לקמיה אמר רב פפא ידענא ביה דשטרא פרוע הוא · א"ל איכא אינים בהדיה דמר · א"ל רב אדא בר מתנה ולא יהא רב פפא אלא כבת רב חסדא · א"ל בת רב חסדא קים לי בגווה ומר לא קים לי בגוויה · אמר רב פפא השתא דאמור רבנן קים לי בגווה מילתא היא כגון אבא מרי ברי דקים לי בגוויה קרענא שטרא אפומיה קרענא סלקא דעתך אלא מרענא שטרא אפומיה פירש"י לא אזקק לגבות באותו שטר ומקרע נמי לא קרענא ליה אלא אניח השטר בידו ואם יתבענו בב"ד אחר דלא קים ליה באבא מרי ברי יגבה לו חובו : ורב אלפס ז"ל פי' מרענא שטרא אפומיה דלא מיפרע מיניה אלא בשבועה וקשה לפי' מאי רבותא דאבא מרי דקים ליה בגוויה אפי' אינים דעלמא ד דתנן לקמן (דף פז·) עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה וכן רבא אמאי לא הימניה (רבא) לרב פפא להצריכו שבועה וי"ל דרב פפא קרוב היה וכן אבא מרי אפילו למי שהוא קרוב מרענא אפומיה מיהו ליכא דאיכא אינים אחרינא בהדיה דמר משמע דשני עדים צריך [צ] וגם משמע דרב פפא היה צריך להעיד בעד אחד [ק] ופי' ר"ת דרב אדא בר מתנה היה סבור דהיפוך שבועה הוי כמו קריעת השטר וקאמר ליה לא יהיה אלא כבת רב חסדא ולמה לא תקרע השטר ואהדר ליה לא מיבעיא דאפי' קים ליה בגוויה לא קרענא לשטרא אפומיה אלא אפילו להיפוך שבועה לא הוי כבת רב חסדא דלא קים ליה בגוויה ור"ח פי' דנפקא מיניה היכא שהיה בשטר נאמנות סתם כלומר שכתב שהאמינו אבל לא כתב שהאמינו כשני עדים ומועיל נאמנות זה בסתם שעד אחד אינו יכול להשביעו ובכי ה"ג קאמר כגון אבא מרי ברי מרענא שטרא אפומיה להשביעו אע"פ שעד אחד אינו יכול להשביעו כתב רב אלפס ז"ל א"כ בשודא דדייני יהבינן להוא דלא איתרע שטרו ואע"ג דלא אמרי' שודא דדייני בשטרי הלואות אלא בשטרי מקח כגון שני שטרות מכר ומתנה היוצאין ביום אחד כה"ג עבדינן שודא דדייני אף בשטרי הלואות שאם היו ב' שטרי הלואות על אדם אחד ואין לו ממון כדי פירעון שתיהן ואדם דקים ליה לדיין בגוויה מעיד על האחד שהוא פרוע יתן הדיין הממון למלוה אחר [ר] וחזינן לגאון דקאמר והאידנא דלית ליה למימר לדיין קים ליה בגוויה דלא בריר לן קים ליה בגוויה היכי הוה הלכך לית לן לאורועי שטרא או לאפוכי שבועה אלא בעדות ברורה ואעפ"כ בעדות אדם נאמן מחמילין הדין ודורשין וחוקרין עד שיתברר הדבר ויצא הדין לאמיתו : ז ההיא איתתא דאיחייבת שבועה בבי דינא דרב ביבי בר אביי וא"ל בעל דין תיתי ותשבע לי במתא פי' שניהן היו דרים בעיר א' האיש והאשה והלכו לבית מדרשו של רב ביבי לדון לפניו ואמר האיש אחרי שאנו בעיר אחת כשתחזור לעירה תשבע לי אולי תתבייש מבני העיר היודעין בדבר אבל בע"ה אין התובע יכול לכוף את הנתבע שילך עמו במקום שהוא רוצה אמרה ליה כתובו לי זכותי דכי משתבענא יהבו לי פי' אמרה שיכתבו לה פלונית נשבעה לפלוני ונפטרה הימנו ויתנוהו ביד נאמן שיתנהו לה אחר שתשבע אמר להו רב ביבי

הגה"ה

*כתב ראב"ן בספרו דאם ראו ביד שתופס החפץ אחר מות אביו הואיל ואינו יכול לומר להד"ם צריך לברר דמחיים תפסיה ואומר ראבי"ה דה"מ אם התרה בו כשראה וא"ל אל תחזירהו לי אלא בפני פלוני ופלוני דאם לא כן איכא למימר מיגו דהחזרתיו לך כן נראה לי וכן עיקר אביאסף · מרדכי :

הגה"ה

*לא אמרי' בכ"מ מיגו אלא היכא דהשתא טענתא דקא טעין טענה זו או אפשר לו לטעון טענה יותר טובה אבל אם תחילה הודה ולאחר שעה טוען שום טענה אין להאמינו במיגו דאי בעי לא היה מודה מתחלה דהשתא מיהא הודה כגון ההיא דפ' שבועת הדיינין מנה לי בידך והלה אומר הן למחר אמר הנהו לי נתתיו לך אינו נאמן ולא אמרי' יהא נאמן במיגו דאי בעי לא היה מודה כלל אתמול וכן כל כיוצא בזה מיהו במסקנא קי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים מהרי"ח :

הגהות הב"ח א ובירושלמי דאמר אי מיתת בלא: ב דבתר תקנת רבנן בתראי דגובין ממטלטלי עבדינן: ג פירוש עיקר טעמיה דר"ע · נ"ב עיין בתוס' דפ' מי שהיה נשוי דף צ"ב ד"ה לאובן שמכר שדה לשמעון באחריות כתבו בשם ר"י דעיקר טעמיה משום שבועה ע"ש אבל הר"ן כתב כדברי הרא"ש: ד אפי' אינים דעלמא נמי דתנן :

הגהות הגרי"פ [א] עי' תוס' נזיר כט. ד"ה ה"ג וסבר .

קרבן נתנאל

[ו] ה"ג והרמב"ן ז"ל דחה ראיה זו. עי' במלחמות שהאריך : ה"ג לכושל שבראיותיו כגון : [ז] למי ששטרו מאוחר. אפי' אם שטר כתובת אשה מאוחר כ"כ תוס' דף פ"ב ד"ה לא אשכחן. ותוס' פרק יש נוחלין דף קכה ד"ה ואין וכ"כ רבינו שם סי' י"א וכן משמעות לשון רש"י : [ח] ורב אלפס ז"ל כ' מאי כושל בעל חוב · נראה שלא ניחא כפרש"י דא"כ בין לר"י בר חנינא בין לר' יוחנן הל"ל לחד צריכא כולה כר' טרפון דאי הוי תני פקדון ה"א הא במלוה לית לה לאשה כלום דהוי ראוי כמו בכור שאינו נוטל במלוה: [ט] והירושלמי סעד לפרש"י. כמו שס"ל שיתנו למלוה בעדים · משום ועשית הישר והטוב כגון שיש לבעל השטר מקום לגבות מלקוחות וב"ח בעדים אינו טורף · כמו כן אם האשה מאוחרת ואינה יכולה לטרוף ממשעבדי ובעל חוב המוקדם יכול לטרוף הוא הדין והוא הטעם · ודלא כפי' הערוך בערך כושל ע"ש : [י] הוצרכנו לפרש דברי ר"ע כו' · י"ל עוד נפקותא כגון בגר שמת ואין לו יורשין והניח אשה ובעל חוב דבכה"ג ר"ע מודה דיתנו לכושל שבהן : [כ] ועבדינן כר"ע ואליבא דר' יוסי בר' חנינא דאיהו קשיש טפי מדרבי יוחנן · ותימה דקשיא אדידיה דבפ"ד דב"ק סי' ה' כתב ז"ל וכ"ל דהלכה כר"י שהוא רבו של רבי יוסי בר' חנינא כדמוכח לקמן בהגוזל ע"ש · אחר כך מצאתי בס' שו"ת חוות יאיר סי' ל"ז שהניח בצ"ע · ועיין על רבינו מ"ש דאיהו קשיש טפי מדר' יוחנן דבסנהדרין דף ל"ד אמרי' דר' יוחנן שמכיה לדר' יוסי בר' חנינא · אבל נבי אומר לי דבני ר' יוסי בר' חנינא היו והעד לזה דר' יוסי בר' חנינא במעתין קשיש מדר' יוחנן דהזכירו קודם ר' יוחנן ובפ' שור שנגח ד' וה' מזכיר ר' יוחנן קודם וא"כ ראיתו כתוס' בנזיר דף כ"ט דהד ר' יוסי בר' חנינא תנא היה · וטפל לומר שהיה תנא כמו דאמרי' רב תנא היה אלא שר' יוחנן לא מחזיק ליה כתנא ופליג עליו כמ"ש תוספת בפ"ק דמכילתן דף ח' ע"ש : [ל] יפה כח בעל חוב משום נעילת דלת · קשה לי מה זו ראיה דהלכה כר' יוסי בר' חנינא הא לפי מ"ש תוס' שם ד"ה לאשה דאיכא למימר כמו כן ס"ל כר' יוחנן וע"כ לא פליג ר' יוחנן אלא בלאחר מיתה דלא שייך נעילת דלת · או מטעם דבמטלטלין לא שייך נעילת דלת · וניחא לי שכתב רבינו כן לשיטת הרי"ף שהוא מפרש לכושל שבראיה אפי' אם הב"ח מוקדם וא"כ הרי"ף ס"ל אפי' לאחר מיתה ובמטלטלין כשהיה ביד אחרים שייך ביה נעילת דלת וקושית תוס' לשיטתו נק"מ דאפילו כשמניחן שוין פליג ר' בנימין שנותנין לכושל אפי' כשב"ח מוקדם : [מ] שכולן צריכין שבועה · ירושלמי הגע עצמך שפטרום מן השבועה כלומר נימא דעיקר טעמא דר"ע שכולן צריכין שבועה אם פטרום מן השבועה ישתנה הדין ויאמר ר"ע דיתנו לכושל · וע"ז משני זו תורה וזו אינו תורה פי' כו' ובפ' יש נוחלין סי' י"א שכתב רבינו ז"ל ואפילו ר"ע לא פליג אלא משום שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה אבל אי לאו הכי היתה גובה כתובה מן המלוה אין לומר כשפטרום מן השבועה אלא ה"ק אבל אי לאו הכי · בלאו האי טעמא זו תורה וזו אינה תורה היתה גובה כתובתה מן המלוה : [נ] ור"ט חבירו היה · כ"כ רבינו בפ"ק דקידושין סי' ל' וע"ש בחידושי : [ס] והכי אמרינן גבי חנוני על פנקסו · פ"ק דב"מ דף ג' · והן הן דברי תוספת ע"ש : [ע] ולא מהימנא לומר מחיים תפסינא להו במיגו דלקוחין · ובתוס' תירצו דלא אמרי' מיגו למפרע וכ"כ תוס' בב"ב פרק חזקת הבתים דף ל' · גם שם תירץ רבינו תירוץ אחר · משמע דסבירא ליה אפילו מיגו למפרע אמרי' : [פ] אפכא רבא אשכנגדה · כתב הרא"ה משום קים לן בגוה לא מפקינן ממונא · ורבא דאפכה אשכנגדה שיהא הלה נשבע ונפטר דמוקמינן הממון בחזקת המוחזק : [צ] וגם משמע דרב פפא היה צריך להעיד כעד א' · מדקאמר בהדיה דמר מ"מ דלא היה קרוב ומ"מ צריך אינש אחרינא בהדיה : [ק] ופירש ר"ת כו' אלא אפילו להיפוך שבועה לא הוי כבת רב חסדא · קשה רבינו במקום שהיה לו לפרש לפר"ת כמה דאמר רב פפא השתא דאמר רבנן קים ליה בגוויה מילתא כגון אבא מרי ברי דקים ליה בגוויה מרענא שטרא אפומיה ונראה דכפי' ר"ת ה"ק כגון שיש למלוה שטר שאין בו נאמנות מ"מ ראוי לו שישבע ויטול מרענא לשטרא והוי כמלוה בעל פה אם אבא מרי ברי מעיד עליו שהוא חשוד שיהא כנגדו נשבע ונפטר : [ר] וחזינן לגאון · גאון

כתובו לה א"ר פפי משום דאתון ממולאי אמריתו מילי מולייתא האמר רבא הא דמרתא דדייני דמטכתא מקמי ניהוו סהדי אתחימת ידייהו פסולה אלמא מיחזי כשיקרא ה"נ מיחזי כשקרא וליתא מדר"נ דאמר ר"נ אומר היה ר"מ אפי' מלאו בחספא חתמו ומנו לה כשר ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשי' דבעינן כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות מודו ליה דאמר רב אסי א"ר יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו *טעמא דנמחל שעבודו אבל למיחזי כשיקרא לא חיישינן : **ההוא** גברא דאפקיד שבע מרגניתא כי צייכן בסדיניה גבי רב מיאשא בר בריה דר' יהושע בן לוי שכיב רבי מיאשא ולא פקיד אתא לקמיה דרבי אמי אמר חדא דידעינן ביה ברבי מיאשא דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא [illegible] ר' מיאשא קיים והיה אומר שלו הם סימנין מ"מ [ש] מילתא דלא שכיח לא טענינן להו ליתמי *כדאמר בפ' המוכר את הבית (דף ע:) גבי שטר כיס היוצא על היתומים דלא טענינן ליתמי כלבים משום דלא שכיח אע"פ שאביהם היה יכול לטעון כאנס ועוד הא קא יהיב סימנא [illegible]

הגה"ה

*פי' שאם היה עדיו [illegible] · עכ"ל מרדכי :

הגה"ה

*ואם היה אביהם אמיד [illegible]

[illegible]

(סי' כג) כתבתי פירוש ר"ת לשודא דדייני : **אמר** ליה רבא לבריה דרב חייא בר אבין בר אוריין תא ואימא לך מלתא מעלייתא דהוה אמר אבוך הא דאמר שמואל המוכר שטר חוב וחזר ומחלו מחול *ואפי' יורש מוחל מודה שמואל במכנסת שט"ח לבעלה וחזרה ומחלתה שאינו מחול מפני שידו כידה ואין קניין לאשה בלא בעלה ואין מחילתה כלום : קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה איגרשה ושכיבה אתו לקוחות וקא תבעו לברתה פירש"י שהלוקח תבע הבת לדין שבאת לגבות כתובת אמה מאביה ואין הלשון משמע כן דמה לו ללוקח אצל הבת מסתמא כשקנה הכתובה מאמה מסרה לידו הכתובה וכתבה לו שטר מכירה עליה והאב לא יפרע אלא למי שיחזיר לו הכתובה הלכך הפירוש הנכון הוא שמת גם האב ואין להן יורש אלא זו הבת ואשמועינן תלמודא דאף בכי האי גוונא שהמתחילה היא לעצמה שיכולה למחול לאביה והיא זוכה במקום אביה וכיוצא בו מצינו בפ' הגוזל קמא (דף קח:) הגוזל את אביו ונשבע לו ומת הרי זה משלם קרן וחומש לבנו או לאחיו ופריך בגמ' (דף קט:) ולמאי ונמחול לנפשיה: א"ר"כ ליכא דליסבה עלה [דף פו ע"א] דתיזיל ותימחל לכתובה דאימה לגביה דאבוה ותיהדר ותירתה מיניה שמעה ברתה ואזלא ומחלתה א"ר נחמן עשינו עצמינו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבור ולבסוף מאי סבור מעיקרא סבור מבשרך אל תתעלם ובסוף סבור אדם חשוב שאני בפ"ק דבב"מ (דף יט:) אההיא דמצא שובר כתבתי (סי' מח) אם חייב המוחל לשלם כל דמי השטר או דמים שקבל הראב"ד ז"ל כתב דאי כתב ליה לוה למלוה משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך ומכר המלוה אותו השטר אינו יכול למוחלו דכמאן דכתב ליה שטרא ב ללוקח דמי ונראה שדקדק דבר זה מהא דאמרינן בסוף פ"ק דגיטין (דף יג:) גבי הא דאמר רב הונא מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ושקיל וטרי התם לפרושי טעמא דמילתיה דרב הונא למה קונה בדבור בעלמא במעמד שלשתן הא קי"ל דאפי' בקנין אגב קרקע אין הלואה ניקנית וקא יהיב אמימר טעמא למילתיה דנעשה כאומר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך אלמא היכא דא"ל הכי בשעת מתן מעות הוא משועבד לכל הבא מכחו כמו שהיה משועבד לו הלכך אינו יכול למחול לו · ונראה שאינה ראיה לכאן שלא יוכל למחול דהתם קאמר מטעם זה קונה דנעשה כמי שנשתעבד לו בשעת מתן מעות · אבל מאן לימא לן דאם חזר ומחלו שאינו מחול דמהאי טעמא דמפרש רבינו תם דמוכר שטר חוב שיכול למחול אע"פ שמדאורייתא הוי מכר משום דשני שיעבודים יש לו למלוה על הלוה אחד שיעבוד נכסיו ואחד שגופו משועבד לפרוע לו ושעבוד נכסיו של הלוה יכול המלוה למכור אבל שיעבוד גופו של הלוה אין קניין נתפס עליו הלכך כל זמן שלא מחל לו גובה נכסיו של לוה אבל אם מחל המלוה ללוה שיעבוד גופו שנשאר אצלו פקע נמי שיעבוד נכסין דנכסי דאינשי אינון ערבין ביה וכשנסתלק שיעבוד הלוה נסתלק נמי שיעבוד נכסיו ומהאי טעמא נמי נוכל לומר דנהי דבמעמד שלשתן קנה משום דנעשה כאומר לו בשעת מתן מעות משעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך מ"מ שיעבוד גופו נשאר ביד המלוה ויכול למחול · ואפי' לדברי המפרשים דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול ומביאין ראיה מהא דפרק שני דקדושין (דף מח:) התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים וכו' כדמפרש בתוס' סוף פ"ק דגיטין · יש לחלק דשאני התם [ת] דשלשתן עומדין במעמד אחד ומחל המלוה ללוה שיעבוד גופו וחל שיעבוד גוף הלוה לשני משעת מתן מעות · אבל במוכר שטר כיון שאין קנין המלוה מועיל שיהא שיעבוד גופו של לוה קנוי ללוקח מכח קנין המלוה אלא מחמת שכתב לו הלוה למלוה משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך [א] אנן סהדי דאין הלוה רוצה שיהא גופו משועבד לשניהם · למלוה לפי שלא הועיל הקנין להיות גוף המלוה משועבד ללוקח מכח קנין המלוה ונמצא שנשאר עדיין שיעבוד גוף הלוה ביד המלוה · וגם ללוקח לפי שכתב למלוה משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך אלא ודאי הא דכתב ליה ולכל דאתי מחמתך על שעבוד נכסיו דיכול המלוה למכור כתב לו דפקע שיעבוד המלוה ולא נשאר משועבד כי אם ללוקח ולא על שיעבוד גופו · ועוד יש לפרש הא דקאמר משעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך [ב] פי' כשארצה להשתעבד יחול שיעבודי מעתה ובכי האי גוונא [ג] פירשו התוס' בסוף פ"ק דגיטין כשרצו לדקדק דבמעמד שלשתן קנה בעל כרחו של לוה להאי טעמא דאמימר דמפרש טעמיה דמילתיה דרב הונא משום דמשתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך דכיון דבשעת הלואה נשתעבד לכל הבא מכחו נמצא שבעל כרחו של לוה צריך להשתעבד לשני ודחו ראיה זו דדילמא ה"ק לכל דאתא מחמתך שארצה להשתעבד מדעתי · הלכך כשנתרצה פקע שיעבוד ראשון וחל שיעבוד השני משא"כ במכירת השטר חוב אפי' כתב לו כל דאתי מחמתך לא פקע שיעבוד הראשון וכל שכן לדברי רב אלפס ז"ל והגאונים שפירשו דמכירת שטר חוב דרבנן דאין קניין נתפס על שטר חוב כמו שאין נתפס על הלוה ומהאי טעמא יכול למחול · וכדבריהם משמע בפ' מי שמת (דף קמז:) גבי הא דאמר רב נחמן מתנת שכיב מרע דרבנן וכו' הלכך אפילו אי אמר ליה משעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך אין קניין מועיל בו · ואע"ג דבסוף פ"ק דגיטין (שם) קאמר אמימר דאפילו במלוה בלא שטר קנה במעמד שלשתן דנעשה כאומר משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך לפי שהקנין חל למפרע לשני משעת הלואה ומסתברא דכל שכן במוכר שט"ח וכתוב בו הריני משועבד לך ולכל הבא מכחך · לא היא דשאני התם שעומדין שלשתן כאחד ונתרצה להשתעבד לו כדפרישית לעיל · ועוד מקשי' על דברי הראב"ד ז"ל מההיא דפ"ק דמציעא (דף יט:) מצא שובר כתובה בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ופריך וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי וזבינתה לכתובתה בטובת הנאה מניסן ועד תשרי ומפיק ליה לשובר ומפסיד להו ללקוחות שלא כדין · ומשני אמר רבא שמע מינה איתא לדשמואל דאמר המוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו מחול · פי' הלכך לפסידא דלקוחות לא חיישינן שהרי בידה להפסידם בלאו הכי שתמחול כתובתה לבעלה · ולדברי הראב"ד ז"ל איכא למיחש שמא כתב לה בכתובתה ולכל דאתי מחמתך וא"ת לדברי המפרשים דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול ליחוש שמא מכרה במעמד שלשתן דהיינו היא והבעל והלוקח [ד] ויש לומר דלהא ליכא למיחש דאם שתק הבעל כשמכרה כתובתה בפניו הרי הודה שהשובר שכתבו על כתובתה היה שקר שאם היה אמת היה לו למחות ולומר כבר נתקבלת כתובתיך · גופא אמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול · א"ר הונא בריה דרב יהושע אם פקח הוא מקרקיש ליה זוזי וכתב ליה שטרא בשמיה אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ליה מיניה דמי שטרא מעליא פירוש כל דמי שווין שהיה עומד לימכר בהן לפי שעבוד נכסים של לוה ולפי אלמותו · ולמאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא פרש"י אומר שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא בידך ולשון מגבי ביה קשיא וי"ל דעיקר מילתא איתמר בהגוזל קמא (דף לח:) על השורף שטר חבירו ולהכי קא מגבי ליה ניירא וחכמי פרווינצ"א ז"ל אומרים [ה] שגם כאן צריך לפרוע המוחל ללוקח דמי הנייר · דכיון דמוחלו הרי הוא כפורע וצריך להחזירו ללוה כי הוא נותן שכר הסופר והנייר שלו · הוא עובדא ואכפיה רפרם לרב אשי ואגבה ביה כי כשורא לגלמויי והלכתא כוותיה* : **יא אמר** אמימר האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב ואית ליה ארעא ואית ליה עזי [ו] פי' וליכא חד מינייהו דקדים · לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי · לאשה לא מסלקינן לה אלא בארעא · האי כי דיניה והאי כי דיניה ואי ליכא אלא ארעא ולא חזיא אלא לחד מינייהו · לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן

משום

הגה"ה

*וטעם פירש במרדכי · והיכא שהקנה לחבירו גוף המלוה אמרו הרבנים של מגנצא שיכול נמי זה המקנה למחול כדשמואל · ורבינו אליעזר בר שמשון אומר שאני התם דאין קנוי לו גוף המלוה אלא מכח שטר דכל זמן שהלוה חייב למלוה יכול זה שלקח את השטר לכופו ללוה לפרוע לו ולא מצי למימר לאו בעל דברים דידי את שהרי השט"ח בידו שהקנה לו המלוה להיות גובה ממנו כל מה שחייב לו ולהכי כשימחול המלוה ללוה בטל השטר שהרי הלוקח לא קנה במסירת השטר אלא השיעבוד כ"ז שהוא קיים ומש"ה חשיב ליה גורם לממון כמה שמחל לאחר שמכר למאן דפטר כמו שורף שטרות חבירו (א) אבל אם הקנה לו מלוה עצמה כגון מטלטלי אגב מקרקעי בחליפין בהא לא אמר שמואל דמחיל ועוד האריך · מרדכי :

הגה"ה

*והכי קיימא לן הלכה כר"מ דדאין דינא דגרמי ותימה א"כ קשה הלכתא אהלכתא דקיימא לן כרב נחמן והיאך אנסיב עלה ומאי אהני עצתו דהלקוחות לא יפסידו כלום דדיינין דינא דגרמי ויש לומר דודאי רב נחמן דאין דינא דגרמי והא דיהיב עצה למחול הכתובה לא הפסיד ללקוחות מכל וכל מה שנתנו לו עבור הכתובה אלא מה שהיתה הכתובה יתירה ממה שנתנו הלקוחות מאותו יתור השיאה רב נחמן עצה למחול לאבזוכי כשורא לגלמא פירוש היינו כפי הדמים שנתנו ולא כפי מה שהפסידו וכן

הגהות הב"ח א בהגה"ה שמתחיל ואם היה אביהם וכו' סי' כך וכך אפי' יש עדים שהפקיד בידו אלא ברא"ה איירי אלא ביתומים : ב דכמאן דכתיב ליה שטרא ללוקח כצ"ל ותיבת לוה נמחק :

תפארת שמואל

(א) **אבל** אם הקנה לו מלוה עצמו וכו' · אבל ירא"ה מדבריו ושארי מחברים שלא יכול להקנות שום מלוה לחבירו אלא ע"י משכנות אבל בלא שבועה צריך להקנות לו השטר ושפיר יכול למחול ודו"ק :

אי

קרבן נתנאל

לשון הרי"ף : [ש] **מילתא** דלא שכיח · לומר אימר תליא תלה או אינש אחרינא נתן לו מתנה שמירתא :
[ת] **דשלשתן** עומדין במעמד אחד ומחל המלוה ללוה שיעבוד גופו · אף על גב דאנן השתא לפי' ריב"א ור"ת קיימינן · דס"ל דמעמד שלשתן קנה בע"כ של לוה היינו אם הלוה עומד במעמד שלשתן אבל מכל מקום אמדינן דעתיה כאילו משתעבד לשני משעת הלואת המעות דעכ"פ אי אפשר להקנות לשני מבלעדו אלא כשהם שלשתן ביחד · משא"כ בהך דינא דהראב"ד יוכל למכור השטר לשני בלתי ידיעתו לכך אנן סהדי דאין הלוה רוצה שיהא גופו משועבד לשני : [א] **אנן** סהדי דאין הלוה רוצה שיהיה גופו משועבד לשניהם · וא"ת נימא שכתב לכל דאתי מחמתך על שיעבוד גופו והתנה עם המלוה דבזה שמוכר השטר לשני מחל לו שעבוד גופו וחל שעבוד גוף הלוה לשני משעת מתן מעות · וי"ל דבאמת אם התנה כך אפשר דמהני אבל סתירת רבינו על הראב"ד מנא ליה להמציא הך דינא שבדברים אלו שאמר לכל מאן דאתי מחמתך שהיה כוונתו על שיעבוד גופו דממעמד שלשתן אין ראיה כמו שיבואר : [ב] פי' כשארצה להשתעבד יחול שיעבודי מעתה · ולפי זה ממעמד שלשתן אין חל בע"כ של לוה וכיון שעומדין שלשתן כא' ונתרצה הלוה חל שעבוד משעת מתן מעות משא"כ בהך דינא דהראב"ד יכול המלוה למכור אותו שטר בלי ידיעת ורצון של הלוה · ומכאן סתירה גדולה לש"ך בח"מ סי' ס"ו ס"ק פ"ו שהוצה להסיב דעת הראב"ד לדעת הרשב"א דהא דמתנה לכל דאתי מחמתך הכי משמע לכל דאתי מחמתך שאתרצה לו ובידיעתי ע"ש שהאריך · ונעלם ממנו דברי רבינו במקום הזה דבהכ"ג לא פליג רבינו אדברי הראב"ד ובש"ע גם שכתב וי"א שאעפ"כ יכול למחול הוא דעת רבינו ואם התנה ע"מ שירצה איירי דיעה ראשונה שהוא הראב"ד ובזה לית מאן דחולק ע"ש : [ג] פירשו התוספת, בתו' שלפנינו איתו · אבל רבינו הביא שם לשונם בסי' י"ז ע"ש : ה"ג ומסברא דכ"ש: [ד] וי"ל דלהא ליכא למיחש שאם שתק הבעל כו' · לשון התוספת פ"ק דמציעא דף כ' ד"ה ש"מ מתוקן יותר וז"ל וי"ל דליכא למיחש שמא מכרה במעמד שלשתן דאי ליכא עדים שמכרה הבעל והאשה יכפרו המכירה ואי איכא עדים נשיילינהו היכי הוי אם אומרים שנתרצה הבעל או שתק א"כ מודה שהשובר שקר ואם מוחה שאומר כבר פרעתי לה א"כ השובר נעשה קודם המכירה ואינהו דאפסיד אנפשייהו עכ"ל · וזה כמו כן הוכחה לדברינו שנעלם מן הש"ך בסי' הנ"ע דברי רבינו אלו שאם כדבריו שדעת הראב"ד לכל דאתי מחמתך בידיעת וברצון של הלוה אם כן אין סתירה לרבינו על הראב"ד מהא דפ"ק דב"מ דאם יש עדים שנתרצה הבעל או שתק מודה שהשובר שקר ואי ליכא עדים יאמר הבעל שהמכירה נעשה שלא בידיעתו וברצונו : [ה] **שגם** כאן צריך לפרוע המוחל ללוקח דמי הנייר כו' · וצריך להחזירו ללוה כי הוא נותן שכר הסופר · ורשב"א חולק עליהם מהא דפרק האיש מקדש דף מ"ח לימא כתנאי התקדשי לי בשטר ר"מ אומר אינה מקודשת וכו' האי שטרא ה"ד אילימא שטר חוב דאחרים קשיא ר"מ אדר"מ ומי כדבריהם דרבנן אדרבנן נהי קשה דאמרי אינה מקודשת בשאינו שוה פרוטה משום דשמואל ולא סמכה דעתה דחיים דלמא מחיל א"כ אפילו שוה פרוטה נמי היכי אמרי רבנן שמין את הנייר והרי אם ימחול הבעל אף היא צריכה להחזיר את הנייר זה תורף קושייתו הובא בהכ"ן · ולי נק"ת בשלמא לענין גוף החוב לא סמכה דעתה דהבעל יעשה קנוניא וימחול להלוה · משא"כ כשאמר שוה פרוטה דעתה מתחלתה היה על הנייר בזה וודאי סמכה דעתה דינית לה השטר או יתן לה שוה פרוטה ועי"ל דלאוקמתא קמייתא דטעמא דרבנן דאינו מקודשת שמין לה השטר ולא כתב לה קני לך איהו וכל שיעבודיה ולא אמרי' שימחול להחייב אלא דלא קנתה גוף ההלוואה אבל הנייר קנתה ומש"ה פריך לר"ת אדר"ת לכל האוקמתות : [ו] **פירוש** וליכא חד מנייהו דקדים לבעל חוב

מסלקינן

משום נעילת דלת · אבל אשה יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא : *שמעי' מהא דאמימר דכל היכא דכי הדדי נינהו וליכא דינא דקדימה לחד מינייהו כגון מטלטלין בזמן הזה ולא לקני להו מטלטלי אגב מקרקעי וליכא אלא שיעורא דחד מינייהו · לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא והכי סדר רב האי גאון ז"ל לרבי אברהם קבסאי ז"ל · ואיכא מאן דאמר דהא דאמימר ליתא אלא כששטר כתובה ושטר חוב יוצאין ביום אחד דדיינינן בהו שודא דדייני כדאמרינן לקמן (דף לד·) שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדיינא · ואתא אמימר לאשמועינן דהיכא דחד מינייהו בעל חוב וחד מינייהו כתובת אשה [ז] איכא שודא דדייני בהא מילתא דלבעל חוב יהבינן ולכתובת אשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה וכו' · אבל היכא דשטר חוב וכתובת אשה שוין כגון לוה ונשא ואחר כך קנה · אי נמי מטלטלין בזמן הזה דקיימא לן חולקין · לא אמרי' בכי האי מילתא לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן · דהא לאו שודא דדייני הוא · הלכך כתובה ובעל חוב חולקין כשאר בעלי חובין · וליתא הדא דלא אמרינן בגמרא דזמנן ביום אחד אלא סתמא קאמר האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב · למימר דכל היכא דכי הדדי נינהו וליכא דינא דקדימה לבעל חוב יהבינן ולא לאשה · ועוד דהא דאמר שמואל שני שטרות היוצאין ביום אחד דקא גמרי מינה לאו שטרי חובות נינהו אלא שטרי קרקעות נינהו כעובדא דרמי בר חמא ורב עוקבא דמפרש לקמן אבל בשטרי הודאות והלואות לא קאמר שמואל דעבדינן בהו שודא דדייני דהא תנן היו כולן יוצאין בשעה אחת חולקין בשוה · וליכא למימר דשמואל פליג אמתניתין · דאם איתא דפליג שמואל אמתניתין אדמותבינן עליה מברייתא דקתני שני שטרות יוצאין ביום אחד חולקין ומשני הא מני רבי מאיר היא דאמר עידי חתימה כרתי לותביה ממתניתין ומדלא אותביה ממתניתין שמעינן דלא פליג שמואל אמתניתין · אלא דשמואל לחוד ומתני' לחוד · אע"ג דחזינן בירושלמי דפריך אדשמואל וקאמר מתני' פליגא אדשמואל מי שהיה נשוי שלש נשים ומת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה ולית תמן שודא דדייני · אגמרא דילן סמכינן ומדחזינן לגמרא דילן דלא אקשי מינה לשמואל שמעי' דלית הא פליגא עליה · ולגמרא דבני מערבא דמתניתין פליגא עליה דשמואל מסתברא לן דהלכתא כרב דקיימא מתניתין כוותיה · וממילא הדרין תרין גמרי לחד טעמא דבהודאות והלוואות חולקין · ומסתייעא ליה נמי הך סברא מהא דגרסינן בפרק חזקת הבתים (דף לד:) זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אמר רב נחמן כל דאלים גבר · ופריך מאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני · ומשני התם ליכא למיקם עלה דמילתא · והדר פריך מאי שנא מהא דתנן המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי ילדה וזה אומר משלקחתי ילדה יחלוקו · ומשני התם איכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר · הכא אי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר · ומדקא משני בהא איכא דררא דממונא למר וכו' [ח] ולא קא משני בשני שטרות היוצאין ביום אחד אלא משני דליכא למיקם עלה דמילתא שפיר שמעינן דשני שטרות היוצאין ביום אחד דאמר שמואל שודא דדייני ליכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר אלא אי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר · כההיא דזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי והיינו בשטרי מכר או מתנה דאותו שקדם הוא שלו ואין לו לאחר כלום בו · אבל בשטרי הלואות א דשניהם לוה ואיכא דררא דממונא למר [ט] ודררא דממונא למר · ועוד אי לאו דשני שטרות היוצאין ביום אחד חולקין לא הוה אמרינן דלוה ולוה ואחר כך קנה חולקין · אלא מאי טעמא אמרי' התם חולקין משום דשיעבודא דתרווייהו בהדי הדדי קא אתו · וכן נמי כששניהם יוצאין ביום אחד שיעבודא דתרווייהו בהדי הדדי קא אתו · ולהכי תנן היו כולן יוצאות ביום אחד בשעה אחת חולקין בשוה · וחדא יומא באתרא דלא כתבי שעות כחדא שעתא באתרא דכתבין שעות דמי · הלכך חד טעמא נינהו וחד דינא נינהו וליכא שינויא בינייהו וכבר איבטיל האי סברא וליכא למיסמך עלה · הלכך בין שטר חוב וכתובה יוצאין ביום אחד בין שכניסם כעין לוה ולוה ואח"כ קנה בין מטלטלין בזמן הזה הואיל ושיעבודא דידהו בהדי הדדי קאתי וליכא קדימה לחד מינייהו ואי ליכא מאי דשקיל אלא חד מינייהו לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא [י] האשה רוצה להנשא: כתב ב הרמב"ם ז"ל (פ"כ מהל' מלוה הל"א) לוה ולוה ואח"כ קנה דאמרינן חולקין אם קדם אחד מהם ותפס הכל אין מוציאין מידו · לפי שלא אמרו חכמים אלא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה · ואף בזו נחלקו לקמן (דף לד:) אבל בששניהם שוין לכולי עלמא אין מוציאין מידו · וכן משמע מתוך דברי רב אלפס שמשוה דין לוה ולוה לשני שטרות שזמנן ביום אחד וכתב דיהבינן לאיש · ובשלמא אי סבר דאי תפס חד מינייהו לא מפקינן מיניה ניחא דמטעם יותר משהאיש רוצה לישא מתפסינן ליה לבעל חוב ופקע כח האשה · אבל אי אמרינן דאפילו אי תפס חד מינייהו מפקינן מיניה לא מסתבר דמטעם דיותר משהאיש רוצה לישא מפקעינן כח האשה כיון דאפילו לאחר שבא ליד בעל חוב עדיין יש לאשה זכות בהן · וה"ר יונה ז"ל כתב הא דאמרינן אם לוה ולוה ואח"כ קנה חולקין וכן בכל המקומות שאמר בש"ס חולקין אם קדם האחד וגבה מה שגבה גבה · ואע"ג דאמרינן בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה : ה"מ מאוחר אבל זה שיש בו זכות קצת מה שגבה גבה ודוקא כשגבה בבית דין שהגבוהו ב"ד קודם שידעו שהיה שם בעל חוב אחר · אבל אם גבה מעצמו אפי' ע"י שומא דליכא למימר מאן שם לך מה שגבה לא גבה · והביא ראיה מדאמרינן [כ] בפ"ק דמציעא (דף טו·) בעל חוב גובה את השבח ואמרי' עלה מאי שבח חצי שבח · לפי שהשבח שהשביח זה הלוקח שדה של המוכר אותו השבח הוא משועבד לו בשביל אחריות המכר שקבל עליו המוכר כמו שהוא משועבד לבעל חובו של המוכר והוה ליה זה השבח לבעל חוב ולוקח כמו לוה ולוה ואח"כ קנה שחולקין ויגבה בעל חובו חצי השבח · אע"פ שהלוקח מוחזק בכל השבח כיון שבא לידו שלא בכח בית דין לא מהניא חזקתו ואמרינן מה שגבה לא גבה · ונראה דבריו במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה אפילו שלא בבית דין · כדאמר לעיל (דף פד·) בפירקין לר' טרפון בפירות תלושין דכל הקודם זכה · אע"ג דהיכא דלא תפסי חד מינייהו יהבינן לבעל חוב כמו שכתב רב אלפס ז"ל · אפ"ה (א) אי קדמה האשה ותפסה זכתה · הלכך אם יש קרקע לחד מינייהו ינתן למוקדם · ואם קדם המאוחר מוציאין מידו · ואם יש מטלטלין לחד מינייהו אם קדמה האשה ותפסה זכתה · ואם לא תפסה לבעל חוב יהבינן · ואם הם שוין בזמן ויש קרקע לחד מינייהו או אם אינם שוין בזמן וקנה הקרקע אחר שעבוד שניהם לבעל חוב יהבינן · ואם קדמה האשה ותפסה מוציאין מידה ואם יש זוזי וארעא לשניהם ותפסה האשה זוזי יראה שמוציאין מידה ונותנים לה קרקע כיון שמספיק לשניהם יהבינן לכל חד כדיניה : יב **אמר** ליה רב פפא לרב חמא ודאי דאמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא [ואתא ב"ח וקתבע מיניה] ואמר ליה זיל שקול מארעא · אמרינן ליה זיל זבין את ואייתי זוזי והב ליה · *אמר ליה ההוא דשמיעא לך תולה מעותיו בעובדי כוכבים הוה · הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן · כי מן הדין היה לו לפרוע מן המעות שבידו והבריחם ממנו בטענת שקר לכך קנסוהו לטרוח ולמכור קרקעות וליתן לו מעות הא לאו הכי היו מגבין לו מן הקרקע בשומת ב"ד· ודיני פירעון כתבתי בפ"ק דב"ק (סי' ה) : יג **אמר** ליה רב כהנא לרב פפא ולדידך דאמרת פריעת בעל חוב מלוה אמר לא ניחא לי למיעבד מלוה מאי אמר ליה היו מכין אותו עד שתצא נפשו. כדתניא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו נוטל [דף פו ע"ב] היו מכין אותו עד שתצא נפשו. היכא דאית ליה נכסי ללוה לא קא מיבעיא ליה דפשיטא דב"ד היו יורדין לנכסיו דכתיב לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו ואמרינן הוא דאינו נכנס אבל שליח ב"ד נכנס · ורב פפא גופיה הוא דאמר בפ"ק דקידושין (דף יג:) מלוה על פה גובה מן היורשים דשיעבודא דאורייתא [כ] וכיון דמשעבדי נכסיו נחתינן לנכסיה · וגם רב פפא אמרה למילתיה בפ' שום היתומים (דף כב·) אהא דאין נזקקין לנכסי יתומים *קטנים ומפרש דטעמא משום דפריעת בעל חוב מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו · מכלל דלנכסי יתומים גדולים נזקקין וכופין אותן לפרוע · אלא מיירי בדלית ליה קרקעי ומבריח מטלטלין או תולן בעובדי כוכבים ומיבעיא ליה אי היו כייפינן ליה בגופיה לקיים מלותו : יד **והא** דאמרי' דפריעת בעל חוב מלוה וכופין יתומים גדולים היינו היכא דהניח אביהן אחריות נכסים דעלה איתמר מלתא דרב פפא בערכין אבל בדליכא אחריות נכסים אלא מטלטלין מלוה על היתומים ואין כופין כדמוכח לקמן בפרק מי שהיה נשוי (דף נא:) גבי ההוא דשבק קטינא דארעא דא"ל אביי הני קמאי מלוה קא עבידתו השתא כי קטריף בדין קא טריף · וטעמא משום דהויא מלות כבוד אב מלות עשה שמתן שכרה בצדה ואין ב"ד של מטה מוזהרין עליה · והא דאמרינן בהגוזל (דף לד:) הניח להם אביהם פרה וטלית וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם · לאו דוקא כבוד אביהם קאמר אלא דאם לא מחזירין הוה קלון אביהם אבל משום כבוד אביהם לחודיה אין מחייבין אותן להחזיר · ומה שפירש רש"י לקמן גבי קטינא דארעא הואיל וליכא מלוה אלא מדרבנן לא כייפינן להו · לא נהירא דאשכחן כפייה במלות דרבנן כגון מלוה לקיים דברי המת דאמרינן בגיטין פרק השולח (דף מ·) כופין את היורשין ועושין אותה בת חורין · *ורלה דהאידנא דתקון רבנן בתראי לגבות ממטלטלי וסמך המלוה אמטלטלי כמו אמקרקעי. כופין אף במטלטלין וכן עמא דבר : טו **בעא** מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטך ואל תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו [ל] בצידי רשות הרבים מהו אמר ליה מגורשת מדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תהא קנויה לך אלא לאחר שלשים יום קנה ואפי' עומדת באגם · אדרבה אינה מגורשת מדרב ושמואל דאמרי תרווייהו והוא שלבורים ומונחים ברשות הרבים מאי לאו היינו רשות הרבים היינו לידי רה"ר לא רה"ר לחוד ולידי רה"ר לחוד וכן הלכתא כלישנא בתרא · והכי אמרי' לעיל בפ' אלו נערות (דף לא:) דאפי' למ"ד דלענין שבת לידי רה"ר כרה"ר דמי [מ] מודה הוא דלענין מיקנא קני ביה : טז **מתני' המושיב** את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופסת ה"ז משביעה כל זמן שירצה ר"א אומר אפילו על פלכה ועל עיסתה : **גמ'** איבעיא להו לר"א ע"י גילגול או לכתחלה ומסיק דר"א לכתחלה קאמר [נ] ומשמע דרבנן מודו דע"י גלגול מגלגל אפילו על פלכה ועל עיסתה אבל לכתחלה לא כדמפרש טעמא בירושלמי (ה"ד) שאם אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם: יז **עוד** קאמר בירושלמי (שם) סברה כלים מה את עביד לה כשומר חנם או כשומר שכר מסתברא אפילו כשומר חנם אינה שאם אין אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם ופטורה אף מן הפשיעה · אבל אם שברתן במזיד או נתנתן לאחר חייבת לשלם : יח [ס] **מתני'** כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה

פי' ריצב"א ור"י ודלא כפי' רש"י עי' בתוספות פרק החובל ובסוף פ"ק דבבא מציעא · מרדכי :
*רבינו חננאל מוקי לה לאחר מיתה אבל ר"ת מוקי לה מחיים דוקא אבל לאחר מיתה מוכח מתוך דבריו דיהבינן לאשה מהרי"ח: ובמרדכי האריך הרבה בהאי דינא וערכאות שלהם חילוקים יש:] לבעל חוב לא מצי מסלקי אלא בזוזי אי אית ליה זוזי ומיהו היכא דאית ליה פסידא אי מסלק ליה בזוזי מצי מסלק ליה בארעא פירש רש"י לקמן בפרק מי שהיה נשוי ואי לית ליה יכול לסלקו אפי' בסובין ובנקין אפי' אית ליה זוזי מסלק לה בקרקע ובשביר אי לית ליה צריך לטרוח ולהביא זוזי · פר"ת מהרי"ח :

הגה"ה
*כתב מורי רבינו מאיר נ"ל הא דפסק ר"ת היכא דאית ליה זוזי לבעל חוב דצריך לשלם מעות ולא שוה כסף ה"מ היכא דידוע לנו שיש לו מעות אבל אם אין ידוע לנו אי אית ליה זוזי והוא אומר דלית ליה אין צריך לישבע דאין נשבעין בטענת שמא אלא הנך דתנן בפרק כל הנשבעין השותפין והאפיטרופין וכו' ואפי' היכא דחזינן דיש לו מעות והוא אומר אינן שלי אלא של פלוני הם לא משביעינן ליה מדאמר תולה מעותיו בעובדי כוכבים הוא ולא חזינן שהשביעוהו דלא קאמר אלא הוא עשה שלא כהוגן שהערים להפקיע תקנת חכמים בטענת שקר וכן כתב בא"ז · והיכא דאמר אין לי מעות ונמצא שקרן תו לא מהימנינן ליה בזה כתוב אם יאמר אין לו מעות אלא צריך למיטרח ולמזבן ולפרוע מעות כדאמרינן הכא · עכ"ל מרדכי :

הגה"ה
*והא דאמרינן מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב מיירי ביתומים קטנים ולפ"ז צריך לפרש כל מה דאמרינן לעיל דתפיסה לאחר מיתה לא מהני וכן לקמן בפרק מי שהיה נשוי (דף נא:) במעשה דקטינא דאביי הכל מיירי ביתומים קטנים עיין פרק גט פשוט · מרדכי :

הגה"ה
*מיהו היכא דלא הניח להם אביהם כלום אין כופין · אבל מלוה איכא משום כבוד אביהם פי' ר"י · מיהו איכא למאן דאמר שאינו חייב בכבוד אביו רק משל אביו אבל משלו אפילו מלוה ליכא וכן קיימא לן סוף פרק קמא דקידושין · מהרי"ח :

הגהות הב"ח א אבל בשטרי הלואות דשניהן לוה : ב כתב הרמב"ן ז"ל לוה ולוה :

קרבן נתנאל

מסלקינן ליה בזוזי · הא כתובת אשה קדים לדידה מסלקינן בזוזי והיינו טעמא דהנדוניא שהכניסה לו דינה ג"כ בזוזי וכיון שהיא מוקדמת בזמן עשו חכמים ע"ד פשר שתגבה היא מזוזי · ועיין בב"ח ובס' ב"ש : [ז] **איכא** שודא דדייני בהא מלתא כו' דיותר ממה שהאיש רוצה · ס"ל שודא כפי' ר"ת למי שהדיין רוצה דלא כפרש"י שאומד דעת הנותן לא שייך טעם דיותר ממה שהאיש כ"א לבי דינא דראוי להשגיח מפני נעילת דלת על ב"ח · ועי' מ"ש לקמן בפ' מי שהיה נשוי סי' י"ג : **ה"ג** ומסתייע נמי : [ח] **ולא** קא משני בשני שטרות וכו' קשה אימא משום הכא לא משני הכא בשני שטרות משום דאיירי בכל גוונא בין בשטרי מכר ובין בשטרי הודאות והלוואות ומנ"ל להרי"ף דאיירי דווקא בשטרי קרקעות וקושיא זו מצאתי אחר כך בהר"ן לקמן בפרק מי שהיה נשוי ע"ש · ונ"ל להתיר קשר זה על פי מה שנדקדק עוד בהוכחה דאמונה מדלא אותביה מתניתין שמעי' דלא פליג שמואל אמתני' · אימא מש"ה לא פריך דמתני' דידע לתרוצי מתני' מני ר"ת היא אבל מברייתא פריך מכח סיפא · וכ"ת דס"ל זה להרב אלפס לדוחק אם כן לדבריו עדיין קשה מה מותיב מברייתא עפי ממתניתין אימא דסברייתא איירי בהודאות והלוואות אלא ש"מ דקמן על הסיפא דקתני זה שמכר לו קנה משמע דאיירי בשטרי מכר · ע"כ נבי אומר לי דהרב אלפס דייק בלישניה ומסתייע נמי הך סברא וכו' ולא כתב ועוד כמו באינך · משום דלא מייתי מפ' חזקת הבתים אך לאלומי ראיה כאמונה · ובמתנ"כ אם ניחא לך לומר אף על גב דאמר סתם שני שטרות היוצאים ביום א' דאיירי בהודאות והלוואות לחוד א"כ ראיה מחזקת הבתים ראיה אלימתא · ואי לא ניחא לך בהא אם כן הראיה מפ' מי שהיה נשוי טוב וליכא לאקשויי לדברי רב אלפס מאי מותיב מברייתא עפי ממתני' מדקתני סתמא משמע דאיירי בין בשטרי מכר בין בשטרי הלוואות · אבל קשה עדיפא ה"ל להוכיח דהך דשני שטרות לא איירי בשטרי חובות דא"כ תקשי ליה לשמואל הך מתני' דהמחליף פרה דיחלוקו וי"ל דה"א הך דהמחליף אפשר למיקם עלה דמלתא משום הכא לא אמרי' שודא משום עיוות הדין אלא יחלוקו אבל בדבר שאין דררא דממונא מודה שמואל לרב נחמן דאמרינן כל דאלים גבר : [ט] **ה"ג** ודררא דממונא למר לא קאמר שמואל דעבדינן בזה שודא דדייני ועוד אי לאו דשני שטרות דבעל חובות היוצאים כו' : **ה"ג** חולקין לא הוה נמי לוה ולוה : **ה"ג** חולקין דהיינו טעמא דלוה ולוה ואח"כ קנה דחולקין משום : **ה"ג** בהדי הדדי קא אתי וה"כ : **ה"ג** ולהכי תנן היו כולן יוצאין בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וחד יומא : **ה"ג** הלכך תרווייהו חד טעמא : **ה"ג** הואיל ושעבודם דתרווייהו בהדי הדדי קא אתי וליכא דינא דקדימה : **ה"ג** ואי ליכא אלא מאי דשקיל חד מינייהו : [י] **אשה** רוצה להנשא · ע"כ דברי הרי"ף : [כ] **ה"ג** בפ' מי שמת דף קנז : [כ] **וכיון** דמשעבדי נכסים נחתינן לנכסיה · דשיעבודא מן התורה אף על המטלטלין שלו · והא דאמר רב פפא פריעת ב"ח מצוה אע"ג דסבר שיעבודא דאורייתא נראה לי דס"ל לרבינו דהיינו מקרא דיוציא אליך העבוט החוצה. ובזה נסתלק קושית הרא"ב"ד מהרי"ף ורבינו בפ' גט פשוט סי' מ"ט דמסקי שם דרב פפא ס"ל שיעבודא דאורייתא מהא דאמר רב פפא במעמתין פריעת ב"ח מצוה · היינו מקרא דיוציא אליך. והיו כייפינן ליה על מצוה זו עד שתצא נפשו אם מבריח המטלטלין או תולה מעותיו בעובדי כוכבים : [ל] **בצידי** רה"ר מהו. אבל ברה"ר פשיטא ליה דלא הוי מגורשת והיינו בדלא אמר לה מעכשיו. אבל במעכשיו אפי' ברה"ר ספק מגורשת · כמו שפסק רבינו בפ' האומר סי' ג' לענין קידושין דספק קידושין הוי דמספקא לן אם אמר הרי זה גיטך מעכשיו ואל תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום · אי תנאי הוי אי חזרה הוי : [מ] **מודה** הוא דלענין תקני קני · ויש לדקדק דהא רב אמי התם לא ניחא ליה לחלק בהך סברא · וי"ל דרב אמי נמי ס"ל דר"א מודה דלענין קנין לידי רה"ר חשיב כסימטא אלא דנאיד מהך שינויא · דניחא ליה לאוקמיה הך ברייתא מנכר ויוצא אליבא דחכמים · ופ"ק מאי צריך להך דאלו נערות הא קי"ל כרבנן דפליגי עלה דר"א וי"ל דהא ע"כ רמי בר חמא ס"ד אף על גב דרבנן לענין שבת ס"ל לידי רה"ר לאו כרה"ר לענין קנין איכא למימר דלא קני · וא"כ אין מזה ראיה לקבוע הלכתא כלישנא בתרא מש"ה מייתי הך דפ' אלו נערות דמסיק שם דעדיפא קנין כיון דלא שכיחי רבים חשיב כסימטא · ור"א לא פליג אלא לענין שבת דזימנין דדחקי בה רבים . ואם כן לדידן דקי"ל כחכמים לענין שבת ק"ו לענין קנין · וא"ת אימא התם לא קני אלא לענין להתחייב באונסין · ויש לומר דהא רב אחא דייק הולאה דומיא דהגבהה · מה הגבהה דאתיא לרשותיה אף הולאה · שמע מינה דקני מכל מקום : [נ] **ומשמע** דרבנן מודו דעל ידי גלגול מגלגלין : דלית לן למימר דפליגי כולי האי כ"ן : [ס] **מתני'** כתב לה נדר ושבועה · פי' נכ:לי בבי דמתני' ז · עיין מ"ש רבינו בסמוך סי' כ"ט :

תפארת שמואל

(א) **אי** קדמה האשה ותפסה זכתה וכו' . נ"ל דאין כ"כ ראיה ברורה מהא דאם תפסה וכו' בשני לווין דבעל ג' חולקים ומש"ה לא מפקינן מינה ואת"ל לא מפקינן מינייה כולה *לב"ה חולקין אלא הוא סברת עצמו ודו"ק :
*צ"ל לכל הפחות

אבל משביע הוא את יורשיו ואת הבאים ברשותו נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה אבל יורשין משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפיטרופא היורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה לשעבר : תוס' (פ"ט) אלו הן הבאין ברשותה כל שמכרה להם או נתנה להם במתנה פירש רש"י שאם מכרה כתובתה *(ונתגרשה) ומתה הלקוחות גובין עד שתשבע היא בעצמה [ע] ומשמע שאם היא חיה שאין הלקוחות גובין עד שתשבע היא בעצמה ואם אינה רוצה לישבע [פ] יפסידו הלקוחות [צ] וכן מסתבר : **גמ'** כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו' שבועה מאי עבידתיה [דף פו ע"א] א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה על הפוגמת כתובתה · כתב הרמב"ן ז"ל דפטור סתם לא מהני לעד אחד מעידה שהיא פרועה . דנהי דעפי מנפשיה הימנה טפי מעד אחד לא הימנה [illegible] בפרק שבועת הדיינין (דף מב:) [illegible] הכא פטור דאפוטרופוס ודפוגמת ולא מדכר דשבועת עד אחד שמע מינה דלא מיפטרא בסתמא אלא אם כן פטרה בפירוש ולא נהירא לי דהכך שבועות דמתניתין הן שבועות שב"ד מחייבין אותה ולא שהיא תובע בשבועה דאית לן למימר שהוא לא פטרה משבועה זו שהעד מכחישה הלכך כשפוטרה סתם פטורה מכל שבועה שב"ד מחייבין אותה · והא דמדכר שבועה דפוגמת רישא דמתני' נקט [ק] והוא הדין כולהו · ומה שהביא ראיה משבועת הדיינין לאו ראיה היא דהתם סתם דמיא לריעותא דמפרש התם אבל אי סימניה כתרי ה"ה כמאה . וכן הכא נמי כשפוטרה סתם פטרה מכל שבועות שחייבוה ב"ד · וכן פירש [ר] ר"ח לעיל (בפירקין סי' ו') גבי מרגנית סטרא אפומיה דלאמנות דבסתם מועיל כנגד עד אחד : הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופא יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה לשעבר · הא היכא שפטרה מן השבועה · והקשו חכמי פרובינצ"א ז"ל למה חזר ושנה אין משביעין אותה לשעבר [ר] הא תנא ליה רישא אין היורשין משביעין אותה על אפיטרופסותה שנעשית בחיי בעלה . ותירץ ה"ר שמואל מנרבונא ז"ל דקמ"ל דאפילו ע"י גלגול אין משביעין אותה ואע"ג דתנן (שבועות מה.) השותפין והאריסין שחלקו אין כאן שבועה על זה דכיון שלא תבעו שבועה בשעת חלוקה מחלו זה לזה ואפ"ה קתני נתחייב לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל מאי הכא דפטרה בפירוש [ש] ורב האי ז"ל כתב דאידי דבלא פטרה הבעל משבועה בחייו אפ"ה אין יורשין משביעין אותה על אפיטרופסות שנעשית בחיי בעלה . [ת] דכיון דלא השביעה הבעל בחייו מחל לה השבועה · ופירש רש"י עיקר [א] וכן מוכח בתוספתא : לשעבר מאי עבידתיה אמר רב יהודה אמר רב על האפיטרופסות שנעשית בחיי בעלה אבל בין מיתה לקבורה משביעין לה אף אם לא היתה נושאת ונותנת אלא בלצרכי המת וקבורתו שכן אין דרך לעשות משא ומתן בין מיתה לקבורה אלא בלצרכי המת ואף בהא קאמר רב יהודה דמשביעין אותה רב מתנה אומר אפילו בין מיתה לקבורה לא משביעין לה : **יט דאמרי** נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנין בלא אכרזתא הלכך כי הוי מקילין לזבוני לכרגא ולמזוני ולקבורה שלא להשביעה שאם היה לה לישבע מימנעא ולא עבדא . וגם מתוך המכירות א"א ליזהר שלא תוותר ושלא תהנה הלכך אפילו ע"י גלגול לא משביעין לה אם לא נשאה ונתנה כי אם בלצרכי המת · דהא תנן במתני' דאין משביעין אותה לשעבר קאי אפילו ע"י גלגול · [ב] כדפרישית וקאמר רב מתנה דאף בין מיתה לקבורה אין משביעין אותה ע"י גלגול · ונראה דהלכה כרב מתנה דמיסתבר טעמיה כדאמרי נהרדעי · [ג] וכן פסקו רבינו חננאל ורב אלפס ז"ל · וכן ראיתי שפסק ה"ר מאיר הלוי ז"ל כרב מתנה · לכרגא פי' רש"י של היתומים · ומשמע הא לשאר צרכי היתומים מכריזין · וקשה לפירושו מהא דפריך בריש פרק שום היתומים (דף כב:) למ"ד אין מזקקין [illegible] ליה דמשכחת הכרזה למכור לצורכי היתומים · לכך נראה דלצורכי יתומים מוכרין בלא הכרזה והאי כרגא ומזוני דהכא לצורכי האשה דעל היתומים לפרוע כסף גולגלתא · כמו שעשה בעלה בחייו דבכלל מזוני היא · ולקבורה לא מיבעיא דלצורכי המת מוכרין בלא הכרזה לצורך הקבורה דמילתא דפשיטא שלא יהא המת מוטל בבזיון הלכך נראה כפירוש לכרגא ולמזוני ולקבורה אם נזון לצרכם כשבא בעל חוב לגבות חובו מזבנין בלא הכרזה דאם לא כן נמצא מבטלין לעתיד לבא ויבא לידי הפסד אם לא יפרעו הכרגא בזמנה וגם תמות האלמנה ברעב : **כ אמר** רבה א"ר חייא דלא נדר ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשיו משביעין אותה נקי נדר נקי שבועה בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה כו' לא מקיימת משבועתך שלח ר' זכאי למר עוקבא בין דלא נדר בין נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה מנכסי הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשיו משביעין אותה · מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה · אמר רב נחמן אמר שמואל משום אבא שאול בן אימא מרים בין דלא נדר בין נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה בין מנכסי בין מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי היתומים לא יפרע אלא בשבועה אמר רב נחמן

אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מריס וה"מ דכתב לה דלא נדר ודלא שבועה א"כ נקי נדר נקי שבועה בלחוד ולא כתב לה בין ממני בין מיורשי אחרי אבל אי כתב לה בין ממני בין מיורשי אחרי גובה בלא שבועה ואפילו היא פוגמת כתובתה בין ממנו בין מיורשיו אחריו כשהם מתני' דקתני נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו וכו' ואמרינן שבועה מאי עבידתה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ד] אפוגמת כתובתה וקשה להאי פיסקא דאמרינן לקמן (דף פח:) אלא אמר אביי אהא נדר ושבועה אין לי עליך וכו' ואתא ר' שמעון למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה וקא מפלגי בפלוגתא דאבא שאול בן אימא מריס ורבנן אלמא דחזינן דר"ש דמחייב שבועה אפילו היכא דאמר אין לי ולא ליורשי עליך ועל יורשיך סבר כאבא שאול אלמא דאבא שאול מחייב שבועה בכל ענין ופסק רב נחמן כאבא שאול ויראה שכך היתה דעת רב אלפס ז"ל דאבא שאול סבירא ליה כשאמר נקי נדר או דלא נדר ולא אמר אין לי עליך משמע שתהא בלא נדר מכל אדם אף מן היורשין ואע"פ שאמר מנכסי כיון שפטרה עכשיו מאותם נכסים פטורה לעולם מהם אפילו לאחר שנפלו הנכסים לפני היורשין אבל מה אעשה שחכמים הזקיקוה שבועה כשאמר בלשון הזה אע"פ שיש במשמעותו שאף מן היורשין פטרה [ה] ומיהו היכא דפטרה בהדיא מן היורשין מודה אבא שאול [ו] והא פסיק רב נחמן כאבא שאול · והא דאמרינן לקמן ר"ש כאבא שאול פי' כשיטת אבא שאול קאמר ועדיפא מיניה כי היכי דלאבא שאול כי אמר דלא נדר נקי נדר משמע לדידיה בין ממנו בין מן היורשין ואפילו הכי קאמר שחכמים הזקיקוה לישבע הכי נמי לרבי שמעון אפילו פטרה בהדיא מן היורשין ס"ל דהזקיקוה חכמים לישבע [ז] ומיהו רבינו חננאל פסק כאבא שאול אפילו פטרה בהדיא מן היורשין [ח] וכן דעת התוספות ודעת רב אלפס ז"ל: **כא הא** דבעינן שיזכיר גם פטור מן היורשין ה"מ כשפטר הלוה את המלוה כי הך דמתני' שפטר הבעל את האשה בחוב שיש לה עליו · אבל בשטר שכתב בו המלוה נאמנות ללוה כשיאמר שהשטר פרוע שיהא נאמן אם מת המלוה ובאו יורשיו לגבות ואמר הלוה פרעתי לאביכם נאמן אע"פ שלא האמינו על היורשים מאי טעמא משום דשטר מעיקרא מיעקר דלא מצי למימר הוה לך למיקרעיה או למיכתב תברא עילויה [ט] דאמר ליה הנא הימנותא דכתב לי סמכי ומיהו שבועה בעי כיון דלא כתב ליה מהימנת אף בלא שבועה דלמא ה"ק ליה מהימנת עלי לבטולי שטרא דידי ולמיהוי כמלוה על פה והוה כמה דטעין מנה לי בידך וא"ל אידך החזרתיו לך דמשתבע שבועת היסת ומיפטר [י] ואשכחן נאמנות כי האי גוונא בפרק המוכר את הבית (דף ע') בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר החזרתיו לך מהו מיגו דאי אמר נאנסתי נאמן כי אמר נמי החזרתי לך מהימן או דלמא א"ל שטרך בידי מאי בעי א"ל נאמן ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי אילו אמר נאנסתי מי מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי ולאו שבועה בעי הכא נמי מאי נאמן נאמן בשבועה הלכך האי מלוה כיון דכתב ליה ללוה מהימנת עלי סתם ולא פטריה משבועה בהדיא [כ] אמרינן יד בעל השטר על התחתונה והאי נאמנות דכתב ליה לבטולי שטרא הוא דכתב ליה אבל מידי שבועה לא מיפטר והכי סדר רב האי ז"ל ואם מת הלוה ואמרו בניו אבינו אמר לנו שהשטר פרוע יראה שאין בדבריהם כלום שיאמר המלוה לאביכם האמנתי כשיאמר לי שהוא פרוע לכם לא האמנתי [ל] ואני אומר שלא אמרו אביכם מעולם אבל אם הביאו עדים שאמר אביהם שהוא פרוע נתבטל השטר : **כב מתני'** הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים ושלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד אמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה · מנכסים משועבדים כיצד מכר כל נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה אע"ג דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבועה דלא מהניא נאמנות אלא דהמניה לוה למלוה עליה ועל ירתיה בתריה אבל היכא דאיכא עליה בעל חוב איניש אחרינא או כתובת אשה או לוקח דזבן מיניה לא מהניא ומסתייע הדין סברא מהא דגרסינן לעיל בפ' האשה (דף יט:) אמר רב יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמרינן דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא אלא דקאמר מלוה תבא עליו ברכה וכו' אמר אביי לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכדר' נתן דאמר רבי נתן מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר ונתן לאשר אשם לו אלמא כל היכא דהוא חייב לאחרים וליכא גביה מהיכא דפרע אין הודאתו הודאה [מ] והא נמי דכוותיה ומקשינן על דבריו מהא דתנן במתני' (לעיל פו:) דמועיל נאמנות שכתב לאשה אף על הבאין ברשותה ותניא בתוספתא ואלו הן הבאין ברשותה כל שמכרה או נתנה לאחר וא"כ הבאין ברשותו נמי הוי שמכר נכסיו לאחרים וקתני דמועיל נאמנות וגובה האשה מהן בלא שבועה ויש ליישב דבריו דהא דקאמר דלא מהניא נאמנות היינו אחר שמכר נכסיו דומיא דשטר אמנה דלאו כל כמיניה לגרועי כח הלקוחות אחרי שמכר להן כבר אבל אם קדם הנאמנות ללקוחות לא פקע בשביל שמכר נכסיו לאחרים וכן חילק בעל המאור אבל מתוך דברי רב אלפס ז"ל משמע שלא ירד לחילוק זה דמשמע [נ] דמפליג בין ירתי ללקוחות [ס] וכן כתב רבינו חננאל ז"ל ומעשים בכל יום שאין נפרעין מן המשועבדים אע"פ שיש להם נאמנות אלא בשבועה ומן היתומים שלא בשבועה [ע] ואיפשר דטעמיה משום דחיישינן לקנוניא שמא

הגהות הב"ח א ומאי קשיא ליה כיון דמשכחת : ב שלח ר' זכאי וכו' נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה מנכסי הוא אינו יכול :

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל ר"ח והביא הרא"ש דעתו לעיל סימן ו :

קרבן נתנאל

(ע) ומשמע שאם היא חיה שאין הלקוחות גובין עד שתשבע היא בעצמה. ול"ל דמש"ה פירש"י ונתגרשה ומתה דאם לא מתה אין מקום להשביע לקוחות. כיון שנתן לה פטורים והיא עומדת ואומרת שלא נפרעתי. דא"כ קשה. היכי קתני במתני' אבל משביעין באי כחה . הא מצינו דבאי כחה גובין בלא שבועה כגון שהיא חיה . אע"כ דכשהיא חיה צריך שתשבע היא בעצמה ובלי פי' רש"י ה"א דבאי כחה לא קאי בנתגרשה ומתה . אלא בכל גווני בין חיה בין מתה קתני שאין משביעין אותה . ובזה מיושב תמיהת הב"ח בסי' נ"ח ס"ק ג' : [פ] יפסידו הלקוחות. אם אין לה לשלם הא יש לה לשלם צריכה להחזיר להם דמי זבינא כ"כ רבי' בפ"ק דב"מ סי' מ"ח : [צ] וכן מסתבר כתב הרמב"ן מילתא בטעמא דאם היא בחייה איך ישבעו הלקוחות דשטר זה אינו פרוע הלא למחר תאמר שהיא פרוע ומהימנא מיגו שיכולה לחזור ולמחול · וכן הדין במלוה כדאיתא בח"מ סי' ס"ו סעיף י"א . הלכך צריכה היא או המלוה לשבע בעצמם : [ק] וה"ה כולהו. אפילו נפרעת שלא בפניו כמו שמסיק רבינו לקמן סי' כ"ח : [ר] הא תנא ליה רישא . היינו הא דתנן הלכה מקבר בעלה לבית אביה כו' אין היורשין משביעין אותה . אבל הא ל"ק ליה אמאי תני לה רישא הא קתני ברישא דרישא נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי אין יכול להשביע לא הוא ולא יורשיו . משום דאיכא למימפי ברישא דרישא קאי אשבועת פוגמת אבל משבועת אפטרופסות לא פטרה להכי קתני אין היורשין משביעין אותה אפי' על האפטרופסות שנעשה בחיי בעלה: [ש] ורב האי גאון תי' כו' אפ"ה אין יורשין משביעין אותה. ולאיתי בס' מגיני שלמה ויש לתמוה מאד. דהא מדר"ש לקמן דף פ"ח מוכח דר"א ומחלוקתו ס"ל דמשביעין אותה על האפוטרופסות ע"כ . ואין מקום לקושיא זו דהא תוס' כתבו שם דהאי דנקט ר"ש אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא דה"ה הוא עצמו דהואיל דבאפטרופסות בחיי בעלה מיירי מה חילוק ואיידי דנקט ברישא דמלתא תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה דהתם יורשים דווקא תנא נמי סיפא יורשים . א"כ בהא פליגי עם ס"ק ור"א דהמה ס"ל דהבעל משביע אותה : ודע דלרב האי דע"י גלגול משביעין אותה דלא עדיפא מאפטרופוס דעלמא דמשביעין אותו ע"י גלגול אף אחר שחלקו דהא לא פטרה בפירוש ודלא כב"ש סי' נ"ח ס"ק י"ב . ומה שרוצה להביא ראיה לדבריו דהא קתני במתני' ואם נעשית אפטרופסת היורשין משביעין אותה על העתיד ואין משביעין על העבר ש"מ אף ע"י גלגול אין יכולין להשביעה דהא היא חייבת שבועה על להבא וכו' ע"ש . ואין זה ראיה דבאמת ע"י גלגול משביעין אותה . והא דקתני שאין משביעין אותה על העבר בפני עצמה . ונ"מ אם היא אומרת על העתיד איני רוצה לישבע והריני משלם שאין יכול לגלגל דדוקא בטענת ודאית צריך לשלם הכל או ישבע על הכל אבל לא בטענת גלגול ספק כמו הכא כ"כ הש"ך בח"מ סי' נ"ד ס"ק ע' בשם ה"ה ולח"מ והמחבר ע"ש : [ת] דכיון דלא השביע הבעל בחייו מחל לה השבועה . זהו שבועת אפטרופס : אבל שבועת פוגמת או עד אחד אין הבעל יכול להשביע אותה אלא כשתבוא לגבות הכתובה . בשבועות אלו לא אמרי' שמחל לה והיורשין משביעין אותה : [א] וכן מוכח בתוספתא . פ"ט . ובתוספתא שלפנינו אין ראיה דהא לא פטרה מן היורשים : אלא דפ"ט שם וצ"ל אין לי וליורשי עליך ועלה קתני במה דברים אמורים דהלכה כו' ש"מ דהך בבא אחך שפטרה קאי :

[ב] כדפרישית . מה שתירץ לעיל בשם ר' שמעון מנרבונ"א : [ג] וכן פסקו ר"ח ורב אלפס. אמנם לפי מה שמביא הר"ן וטור דרב אלפס ס"ל כשיטת רב האי א"כ לדידיה איכא למימר דמגלגלין על בין מיתה לקבורה דהא לשיטתו אין משביעין על העבר לא קאי אגלגול . וכמו שהלעתי לעיל בשיטת רב האי : [ד] אפוגמת כתובה . ע"כ לשון הרי"ף : [ה] ומיהו היכא דפטרה בהדיא מן היורשין מודה אבא שאול . דאבא שאול לא פליג אתנא דמתני' . מדלא קאמר נמי אבל מה אעשה אפילו היכא דפטרה בפירוש מן היורשין : [ו] ובהא פסיק רב נחמן כאבא שאול . לאפוקי מדשלח ר' זכאי למר עוקבא ואינך אמוראי אבל לא לאפוקי מתנא דמתני' איצטריך כי הם לא פליגי אהדדי ומר אמר חדא ומר אמר חדא : [ז] מיהו ר"ח פסק כאבא שאול אפילו פטרה בהדיא מן היורשים וכן דעת תוס'. ועל שבועות אפטרופסת צריכה היא לישבע שמא התפיס לה בעל צררי או תפסה מעצמה וזה נכלל באמרו הבא לפרע מנכסי יתומים צריכין לישבע. ואפי' בלא גלגול . אבל ליכא למימר כיון דפטרה בפי' מודה דאין יכולים להשביע. אלא ע"י גלגול משביעין אותה. דהא מסיק רבינו לעיל בסי' י"ח בשם ר"ש נרבונ"א דהיכא דפטרה בפי' אין יכול לגלגל . אע"כ צ"ל דכנגד היתומים לא מהני הפטור א"כ בלי גלגול צריכה לישבע . זהו שיטת רבי' לר"ח. אבל הריטב"א בתשובה הביא ב"י שיש לו שיטה אחרת מה דס"ל לר"ח בזה ע"ש: [ח] ה"נ וכן דעת התוס' ודעת ר"ת ז"ל . עי' בתוס' דף פ"ח ד"ה לאפוקי : [ט] דאמר לי' הנא הימנותא דכתב לי סמכי וא"ת אימא כ"ז שהמלוה חי נתן לו נאמנות דידע שלא יוכל להעיז לפניו אבל נגד היורשים לא נתן לו נאמנות מפני שמתקר שיכול להעיז . וי"ל דהלוה טוען ע"כ הימנותא דידי אפי' נגד היורשים מדלא כתב כשיאמר לי דהשטר פרוע יהיה נאמן. א"כ כיון דהלוה מוחזק. אמרי' יד בעל השטר על העליונה . ולפנינו תלאה עוד מזה. אבל ע"ק מכ"מ ה"ל למיקרעיה או למכתב תברא שאז היה פטור אפילו משבועה אבל נאמנות אינו מועיל אלא לבטולי שטרא . וי"ל דמשבועה ליפטר אי אפשר לו לברוח דאף אם יש לו תברא עדיין יכול לתבוע לו בע"פ ולהטיל עליו שבועה: [י] ואשכחן נאמנות כי האי גוונא . הולך לזה דאי לא אשכחן כהאי גוונא. כיון דנאמנות כתוב לפנינו בשטר ואפילו בלא שבועה האמין לו . ע"כ צ"ל שהוי' טופה בדעת שנבק כנאמנו' ביד המלו' ואי בעי גניז ליה : [כ] אמרי' יד בעל השטר על התחתונה וא"ת דלגבי מוחזק לא אמרינן יד בעסש"מ על התחתונה כמ"ש בסמ"ע סי' מ"ג סעיף ח'. וי"ל דשאני הכא דאנן סהדי שלא נתן נאמנות לפטר משבועה כיון שהנאמנות ביד המלוה שמא יגנוז מלוה את השטר ויתבע אותו בע"פ ועיין בש"ך בסמ"ע סי' ע"א ס"ק מ"ה ובסי' מ"ב ס"ק י"ו: וה"נ לאביכם האמנתי כשיאמר כשהוא פרוע : [ל] ואני אומר שלא אמר אביכם מעולם . והא דקי"ל דטענינן ליורש . היינו בדבר שנאמן האב בלי שום נאמנות דיליה . מה שאין כן הכא שלא היה נאמן אלא מפני שהאמינו : [מ] והא נמי דכוותה. ע"כ לשון הרי"ף : [נ] דמפליג בין ירתי ללקוחות . ולא מפליג בלקוחות בין קדם הנאמנות ללקוחות : [ס] וכן כתב ר"ח : עיין מה שכתבתי בזה לקמן סימן כ"ט : [ע] ואפשר דטעמם משום דחיישי' לקנוניא. וכן כתב הרמב"ן בספר המלחמות. וכל זה נראה לדעתם שחשו לזה בדורותם מקבלת נפשייהו. אבל מדינא דהש"ס לא חשו חכמים לפרעון ולקנוניא אלא היכא דאיכא

פרעו והחזיר לו השטר אע"ג דמפרש בתוספתא דבאים ברשותה היינו לקוחות הבאים ברשותו לאו היינו לקוחות [פ] אלא אפיטרופוס שמינה על נכסיו והרמב"ן והר"ר מאיר הלוי ז"ל חלקו גם הם בין קדמו הלקוחות ובין קדם הנאמנות והאידנא דנפישי רמאי נכון להחמיר כדברי רבינו חננאל ורב אלפס ז"ל: מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסים ליתומים והיא נפרעת מן היתומים לא תפרע אלא בשבועה: שלא בפניו כיצד הלך למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה: כב גמ' [דף פז ע"א] איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים מהו מי אמרינן אם איתא דפרעה בעדים הוה פרע לה או דלמא איתרמויי אתרמי ליה ולא איפשיטא הלכך לא תפרע אלא בשבועה א איבעיא להו פוחתת כתובתה מהו מי אמרינן היינו פוגמת או דלמא פוגמת מודה במקצת והא לא מודה במקצת הוא שמא פוחתת כתובתה נפרעת בלא שבועה כיצד היתה כתובתה אלף וזו היא אומרת לא התקבלתי כתובתי והיא אומרת לא היתה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה* [צ] איבעיא להו פוגמת כתובתה בפחות משוה פרוטה מהו כיון דדייקא כולי האי קושטא קאמרה או דלמא איערומי קא מיערמא ובעינא דאישתבועי תיקו במאי גביא בהאי שטרא הא שטרא חספא בעלמא הוא [illegible] מינה דאי לא אמרה הכי הוי ליה שטרא חספא בעלמא ולא גביא ביה ובמינה נמי לא מהימנא [ק] כיון דלפי דבריה השטר אינו כלום ולא אמרינן מיגו לאפוקי ממונא [illegible] בחזקת הבתים (דף לג:) גבי הוא דאמר ליה לחבריה וכו' [illegible] ושטרא מעליא הוא [illegible] לוקמי: כד עד אחד [illegible] הוא לשבועה [illegible] אותו ממון אחד מחייבו שבועה *אמר רבא שתי תשובות בדבר הדא דכל נשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין וזו נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות *אלא אמר רבא מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל

הגה"ה

*בפוחתת [illegible]

הגה"ה

*פירש רבינו אם לחייב שבועה ולפטור שבועה וכל המחוייב שבועה אם עד אחד מסייעו פטור מן השבועה ומורי רבינו מאיר אומר מקל וחומר הוא כן דאיזה כח מרובה כח המוחזק או כח המוציא הוי אומר כח המוחזק והשתא ומה היכא שהעד מסייע להוציא מחייב את המוחזק שבועה כשמסייע למוחזק כ"ש שיפטרנו משבועה: מרדכי: *הקשה הר' יעקב מקורביי"ל היאך נשבעין שבועה דאישתבע לי דלא פרעתיך והא שטר שיעבוד קרקעות הוא· ועוד למה לי קרא למעוטי שטרות משבועה והא שטר שיעבוד קרקעות הוא ואין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות ויש לומר כגון שכתב בפירוש בשטר שמחל לו שיעבוד רק שיגבה מן המטלטלין · ועוד הקשה ר"י לעולא דאמר בסוף פרק גט פשוט דשיעבודא דאורייתא קשה היאך נשבע מודה מקצת הא כפירת שיעבוד קרקעות הוא ויש לומר כשאין לו קרקע ללוה הוא . מרדכי·

[א] (הבית)* אמר רב פפא [דף פח ע"א] אי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא היכי עביד ומסיק דיהיב לה כתובה זימנא אחריתי באפי סהדא קמאי ועוד סהדא אחרינא ומוקי בהלואה ומודע להו לסהדי כי היכי דלא תימא שתי כתובות הוו: כה פירש רש"י ונפקא מינה בשבועה דאורייתא לאנקוטי חפצא ובדרבנן לא נקיט חפצא וסתר את דבריו מה שפי' בגיטין (דף לה.) גבי אדרה בבית דין ואשבעה חוץ לב"ד ולא רצו להשביעה בבית דין לאנקוטי חפצא: ונראה דהיינו חומרא דשבועה דאורייתא אליבא דרבי אבא דאמר חזרה שבועה למחוייב לה והלכתא כוותיה [ר] והיכא דאינו יכול לישבע משלם אבל שבועה דרבנן אם הוא חשוד אינו משלם וכן מוכח בפרק כל הנשבעין (דף מז.) (ג) ובנדון זה כתב רב אלפס ז"ל בתשובה דפוגם את שטרו והוא חשוד שכנגדו נשבע ופטור דהא דאמרינן (ב"מ ה:) תקנתא לתקנתא לא עבדינן הייני דוקא בשבועת היסת [ש] אבל לא בשבועת המשנה . ועוד כשנתחייב הנתבע שבועת היסת והוא חשוד אם היינו אומרים שישבע שכנגדו ויטול הוי תקנתא לאפוקי ממונא אבל הכא ישבע ויפטר והכי עדיף טפי ממה שנאמר שיטול החשוד בלא שבועה וליכא למימר דנפקא מינה הכא לענין היפוך שבועה דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן דהכא דאע"ג דמדרבנן היא לא מתהפכה דלא מפכינן שבועה אלא מנתבע לגבי תובע משום דאמר ליה אי אית לך מידי גבאי אישתבע ושקול ואי לא פקע [ת] אבל במחייב תובע שבועה לא מצי להופכה עליה דנתבע ולמימר אישתבע לי דפרעת לי ותיפטר דיכול למימר ליה אנא לא בעינא לאישתבועי אלא את אי ניחא לך לאישתבועי ושקול לחיי ואי לא זיל דלית לך גבאי ולא מידי ועוד נ"מ דאי קדמה ותפסה ואמרה לא משתבענא ולא מהדרנא דדידי שקלית אי דאורייתא נחתינן לניכסה ומוציאין מידה אם אינה רוצה לישבע ואי דרבנן לא נחתינן לניכסה: כו מנכסי יתומים וכו' תנן התם וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ממאן אילימא מלוה הפתא אבוהון שקיל בלא שבועה אינהו שקלי בשבועה הכי קאמר וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה *אמר ר' זריקא אמר רב יהודה לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו אמר לנו אבא לא לויתי נפרעין שלא בשבועה שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי *והא דיתומים נפרעין מן היתומים מוקי לה (שבועות מז:) התם ·כשמת מלוה בחיי לוה אבל אם מת לוה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה שבועה לבניו ואין אדם מוריש שבועה לבניו:

הגה"ה

*משמע דמזקקין ליפרע מנכסי יתומים קטנים וכן משמע בהניזקין (נ.) בשמעתא קמייתא דאמר אביי קשיא יתומים שאמרו וכו' ופסיק התם הלכתא כוותיה ותימה דבריש פרק הגוזל בתרא מסיק שאין מקבלין עדות על היתומים קטנים וי"ל דבמלוה בשטר נזקקין דנעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד אבל בדבר שצריך עדות אין נזקקין · מרדכי:

הגה"ה

*מכאן הוכיח רבינו שמריה דהאומר לחבירו בב"ד לא לויתי אינו יכול לתקן דבריו ולחזור ולטעון מה שאני אומר לא לויתי היינו שלא עמדתי בהלואתי אלא פרעתיך דא"כ הוו ב"ד טוענין ליתומים דקי"ל פרק לא יחפור (כג.) טוענין ליורש וכן משמע בשער ג' דאלפסי וכן פר"י פרק השותפין (ד"ו . ד"ה כל האומר) . מרדכי:

כז והנפרעת שלא בפניו וכו' א"ר אחא שר הבירה מעשה בא לפני ר' יצחק נפחא באכשוכיא ואמר לא שנו אלא כתובה משום חינא אבל ב"ח לא ורבא אמר רב נחמן אפילו בעל חוב שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חבירו והולך ויושב לו במדינת הים ואתה נועל דלת בפני לוין כתב רבינו חננאל ז"ל מעשים בכל יום שאין מוכרים שלא בפני בעל חוב ולית דחש לה להא דרב נחמן דאמר אפילו בעל חוב נמי ואע"ג דבערכין פרק שום היתומים (דף כב:) מסיק נמי הכי ואי חיישת לשובר [התם] גבי הא דאמר [ב] רבא אמר רב נחמן אפי' בעל חוב נמי ליתום ומשני התם כדקתני טעמא שלא יהא כל אחד ואחד נוטל וכו' מכל מקום כיון דמעשים בכל יום שמכינן אהא דאיתא בירושלמי וכי נפרעין מן האדם שלא בפניו תפתר כשרבית אוכלת בו ובית דין גובין רבית כשערב לו מן העובד כוכבים *ורב אלפס ז"ל כתב כיון דקיימא לן הילכתא כוותיה דרב נחמן בדיני וגם סתמא דהש"ס בערכין כוותיה לא עדיף ההיא דירושלמי מגמרא דידן דאמר ר' יצחק נפחא אבל בעל חוב לא ופליג עליה רב נחמן אבל ודאי אי מצי לשדורי ולאודועי משדרינן ליה כי ההיא דאמר התם (ב"ב דף קעד.) ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה מקמי דליתבע ללוה סלקיה רב חנן בריה דרב ייבא. אמר רבא מאן חכים למיעבד כי האי מילתא אלא רב חנן ברי' דרב ייבא קסבר נכסי דאינש אינון ערבין ביה וקיימא לן המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב תחלה ואי לא איפשר לשדורי ליה ולאודועי עבדינן כרב נחמן וכן עמא דבר. והאי איפשר לשדורי ולאודועי דכתב רב אלפס ז"ל ירלה לפרש האי אפשרות בכדי שילך שליח ויחזור בתוך שלשים יום שהוא זמן בית דין דטפי משלשים יום אין לנו כח לאחר פירעון הלוה . והמלוה יוסיף על חובו שכר השליח ויגבהו עם חובו כההיא דערכין (דף כג:) המקדיש נכסיו והיו עליו כתובת אשה ובע"ח מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים משום דרבי אבהו ולשון מוסיף משמע שמוסיף על הלואתו וגובה הדינר עם שאר חובו והוא הדין להוצאת השליח שהוא לטובת הלוה שמן הדין הוא ראוי לירד לנכסיו מיד משום נעילת דלת . ואם אין שליח יכול לילך ולחזור בתוך שלשים יום ב"ד יורדין לנכסיו מיד ומגבין לו חובו: מתני' ר' שמעון אומר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה: גמ' ר"ש אהייא ומסיק [דף פח ע"ב] אמר אביי אהא כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו' ואתא רבי שמעון למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה . מתקיף לה רב פפא התינח כל זמן שתובעת כתובתה אינה תובעת כתובתה מאי איכא למימר אלא אמר רב פפא לאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו ופליג ר' שמעון אכולה מתני' וסבר אם אינה תובעת כתובתה אינו יכול להשביעה אף אם הושיבה חנונית וכתב רב אלפס ז"ל דהילכתא כת"ק דהוא סתם מתניתין דקי"ל בכל דוכתא דלא איפסיק הילכתא בהדיא הלכה כסתם מתני' והכא לא איפסיק הילכתא בהדיא דרב פפא לא אתא למיפסק הילכתא אלא לפרושי בעלמא הוא דאתא והכי קאמר רב פפא רבי שמעון לאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו הוא דאתא ולעולם הלכה כת"ק ועוד הא קתני לה גבי הילכתא פסיקתא דתנן (שבועות דף מה.) אלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופוס והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית ובן הבית וקי"ל דכולהו הילכתא נינהו ולא מצינן למימר דהאי אשה אלמנה היא דהא אשה סתם קאמר בין אלמנה בין אשת איש [א] ועוד דלא קתני האשה הנושאת והנותנת בתוך הבית כשתובעת כתובה ור"ת פוסק הלכה כר"ש ומעשה בא לפניו באשה שמינה בעלה אפיטרופיא והושיבה חנונית והיו לה הרבה מעות בידה ואמרה של אחרים הן ורצה בעלה להשביעה ופסק ר"ת שאינו יכול להשביעה בטענת שמא כר"ש דאמר כל זמן שאינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה ויורשין לאו דווקא ונקט יורשין אגב רישא דכיון דאוקימנא כ"ז שתובעת כתובה וכו' דקאמר ר"ש כאבא שאול בן אימא מרים [ב] ובהא פסיק לעיל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים א"כ הילכתא נמי בכולה מילתא כר"ש דלית לן למימר דהילכתא כוותיה בהא ובאידך לא אלא היכא דמפרש לה הש"ס בהדיא וא"ת א"כ לעיל (דף פז.) דפסק הלכה כאבא שאול אמאי לא פסיק כר"ש דמתני' יש לומר משום דלא פסיקא ליה דאיכא שינויי טובא הכא אליבא דר"ש. וכן פסק רבינו חננאל כר"ש וזה לשונו וקיימא לן כוותיה דר"ש הילכך התובעת כתובתה משביעין אותה על כל דבר שהיה בידה אפי' בחיי בעלה ואם אינה תובעת כתובתה אין משביעין אותה אלא בטענת ברי והני כולהו דבעי לאוקמי ר"ש כוותייהו כגון חנן ואבא שאול בן אימא מרים הילכתא כוותייהו . והקשו לר"ת מההיא דחזקת הבתים (דף נב:) אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאות על שמה עליה להביא ראיה אלמא אינה נאמנת ותירץ דההיא ברייתא איירי לאחר מיתת בעלה דמוריא היתירא דטרחא קמי יתמי וכן מוכחא סוגיא דהתם . ומתני' דהאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית דנשבעת שלא בטענה הוה מוקי לה ר"ת כשבאת לתבוע כתובתה:כח מסקנא דסלקא מהך שמעתא המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופים לרבנן משביעין אותה כל זמן שירצה אף בטענת שמא אם חושד אותה בשתי כסף כדמפרש בפ' כל הנשבעין (דף מח:) גבי הנשבעין שלא בטענה אבל לא על פלכה ועיסתה בטענת שמא אם לא בטענת ברי [ג] או בטענת שמא על ידי גילגול ור' אליעזר סבר דאף על פלכה ועיסתה משביעין לכתחלה ור"ש פליג עלייהו ואמר דאף אם הושיבה חנונית ומינה אפיטרופיא [ד] אינו יכול להשביעה

הגה"ה

*תשובת רבינו מאיר ושאלת על מלמד שמלוה מעותיו בבית בעל ביתו והפסיד קצת משכונות ולא נתפשר עם העובד כוכבים והלך לו והניח מעותיו קצת ביד שמעון ובעל ביתו ראובן טוען אני צריך לפייס את העובד כוכבים בשבילו תן לי ממעותיו שבידך נראה לי דאין לו לראובן על שמעון כלום אך אם יש לו דין על המלמד ילך אחריו ויתבענו לדין ואפילו אם יש למלמד מעות ביד שמעון לא שקיל מיניה כדאמר בס"פ גט פשוט האי דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה וכו' עכ"ל מרדכי: מצאתי בסמ"ג במצות עשה דאם כסף וגו' וזה לשונו מלוה הבא ליפרע שלא בפני לוה כגון שהיה הלוה במדינה רחוקה ותפסה האשה מטלטלי מנכסי הבעל כדי שתיזון מהם מוציאין מידה ונותנין לבעל חוב שאפי' היה בעלה עומד כאן לא היה יכול לזון אשתו ובניו עד שיפרע כל חובו וגם אף לדברי האומר מסדרין לבעל חוב בפ' המקבל (דף קיג:) אין נותנין לאשתו ובניו עכ"ל פסק מורינו רבינו מאיר דאלמנה אינה חייבת בקבורת בעלה אפי' הניח לה כל כתובתה וראיה מתוספתא דכתובות מי שמת והניח מטלטלין ויש עליו כתובת אשה ובעל חוב כל הקודם זכה והוא נקבר מן הצדקה ועוד אמרינן מי שמת והניח נכסים ויש עליו כתובת אשה ובעל חוב האשה גובה כתובתה וכן בעל חוב ואין משיירין לו אפי' כדי קבורתו וכן פסקו ראב"ן וראבי"ה באביאסף פרק נערה . מרדכי·

הגהות הב"ח א איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים וכו' אלא בשבועה איבעיא להו פוגמת כתובתה בפחות משוה פרוטה וכו' תיקו . איבעיא להו פוחתת וכו' שלא בשבועה במאי גביא בהאי שטרא כצ"ל:
הגהות הגרי"פ [א] טעות הדפוס : [ב] לפנינו איתא רבה:

קרבן נתנאל

ריעותא דנפילה : [פ] אלא אפטרופס שמינה על נכסיו : כ"כ הרמב"ן . וסיים עוד מדלא קתני בתוספתא ואלו הם הבאים ברשותו כל שמכרו ונתנו להם : [צ] איבעיא להו פוגמת כתובתה בפחות משוה פרוטה. שינה מקומה כי בהסדר האיבעיא זו קודמת להך איבעיא דהפוגמת בעדים כ"ה בהש"ס וכן נראה מלשון רבינו . והרי"ף לא הביא כלל איבעיא זו וכתב הר"ן שסמך לו על סתם מתניתו : [ק] כיון דלפי דבריה השטר אינו כלום ולא אמרי' מיגו לאפוקי ממונא. דקדק בזה רבינו דבשטר מעליא אמרינן אף מיגו להוציא מכאן סתירה לבעל הש"ך ח"מ סי' פ"ב בדיני מיגו סעי' ע"ו שכתב דהא דאמרי' דבשטר מעליא אמרי' מיגו להוציא היינו בשטרי מלוה מלד שהיה ממון שלו והוי מיגו לאחזוקי בשלו. משא"כ בשטר כתובה אי לאו דחייב לה בעלה בכתובה לא היה חייב לה כלום ע"ש: [ר] והיכא דאינו יכול לשבע משלם.וס"ה הכא אי הוי שבועה דאורייתא ושניהם חשודים חזרה שבועה למחויב והבעל אין משלם.אבל שבועה דרבנן אם הוא חשוד אינו משלם וה"נ אע"פ שאינה יכולה לשבע משלם הבעל [ש] אבל לא בשבועת המשנה אמרי' תקנתא לתקנתא עבדי . ומ"ה ניחא לרבינו נ"מ בין שבועה דאורייתא לדרבנן כששניהם חשודים ולא כתב בפשיטות וכגון שהאשה חשודה ובדאורייתא עבדי תקנתא לתקנתא ובדרבנן לא עבדינן והיא נוטלת בלא שבועה דבשבועת המשנה עבדי נמי תקנתא לתקנתא ועוד וכו' : [ת] אבל בדמחייב תובע שבועה לא מצי לאפוכי עליה דנתבע. וקשה הא בלאו הכי לא מצי לאפוכי דהא יש לבעל עד המסייע ופטור מן השבועה לגמרי וכ"פ רמ"א בסי' פ"ז. ועפ"ז אמרתי ליישב מה שמינה רש"י פירושו בכאן דנ"מ לנקוטי חפצא ולא פירש דנ"מ להיפך שבועה דכיון דעד מעיד שהוא פרוע פשיטא דלא מהפך ליה דהוי עד המסייע. וצ"ל דהרי"ף ורבינו ר"ל דליכא נ"מ לענין היפוך אפילו לדרמי בר אתא קמייתא בפוגמת כתובתה אבל התוס' כתבו נ"מ לענין היפוך אפילו בעד א' מעיד שהוא פרוע נ"ע אמ"כ מלאתי בש"ך סי' פ"ז ס"ק ל"ס שלידד לומר כיון דהעד יועיל לחייב דבלא העד לא יתחייב שבועה א"כ יוכל להפך את"כ אותה שבועה עצמה ולא יועיל העד לפטור שהרי כבר העיד לחייב שבועה ע"ש אין דבריו מוכרחי' כמ"ש דהרי"ף ורבינו כותבי' דליכא נ"מ אפי' לדרמי ב"ח קמייתא . גם מן הסברא אין נראה: ה"ג והאי אפשר לשדורי לאודעי שכתב רב אלפס : [א] ועוד דלא קתני האשה הנושאת והנותנת בתוך הבית כשתובעת כתובתה. בס' דרך תמים בהגהותיו להרי"ף מותק זה.ולא כן עמדי דלפי הבנתו קשה האי ליטנא שכתב הרי"ף ולא מצי למימר דהאי אשה אלמנה היא.מה איריא אלמנה דהא בחיי בעלה נמי מצי איירי כשתובעת התובתה אלא האמת יורה דרכו דבתחלה אמר ולא מצי למימר דהאי אשה אלמנה דמורי התירא דטרחא קמי יתמי כמו שהזכיר רבינו בסמוך בשם ר"ת ואח"כ כ' ועוד דלא קתני האשה הנושאת ונותנת בתוך הבית כשתובעת כתובתה. רצונו לסתור תירוץ הר"ת בסמוך דמוקי כשבאתה לתבוע כתובתה:[ב] ובהא פסק לעיל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים א"כ הלכתא נמי בכולי' מילתא כר"ש. אמנם הרב אלפס לשיטתו אזיל לעיל בסי' כ' דר"ש בשיטת אבא שאול אמר ולא כאבא שאול פ"ש א"כ בכולי מילתא לית הלכתא כר"ש: [ג] או בטענת שמא ע"י גלגול. דמגלגלין טענת שמא כשים רגלים לדבר:[ד] אינו יכול להשביעה בטענת שמא כ"ז שאינה תובעת כתובתה. דע"ג

תפארת שמואל

(א) באותו סוגיא כתב הרב רש"ל וז"ל והא דלא דייקי מהא דלעיל גבי פוגמת דאמרינן נמי אלא מדרבנן משום דמיפרע כו' משום דאיכא למדחי לעולם לא משבעינן בכפירת שיעבוד קרקעות והכא היינו טעמא משום דלאו שבועה בעי מדינא אלא שהטילו חכמים עליו כדי שידקדק היטיב כדבר אבל מהכא דייק שפיר דאם אין נשבעים על כפירת שיעבוד קרקעות אפילו מדרבנן בוודאי לא הוי אומרים רבנן שישבע כדי להפיס דעתו ודו"ק . אבל קשה לי מאי הקשה לעיל אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות שיכול לומר לבעל השטר השבע לי דלא פרעתיך והלא נשבעין מדרבנן כדי להפיס דעתו כמו שכתב כאן בהדיא ואפשר דס"ל לגבי שטר לית ביה דררא דשבועות ואפי' להפיס דעתו מאחר דלא הזינא שום ריעותא בשטר לא בפוגמת ולא בהעדת עד א' והדע שהרי אי לא טען אישתבועי לא משתבע ליה וגבי עד א' שהוא להפיס משתבע אפי' לא טעין ומ"ה קשה לי' מאחר דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות בכאן דליכא דררא דשבועות אפי' בדרבנן לא הוי להו לתקוני ודו"ק היטב :

(ב) ובנדון זה כתב הרב אלפס ז"ל וכו'. נ"ב נ"ל דהאי ובנדון דקאמר הרא"ש ה"ק כלומר מה שהתוס' רוצים לאמר דאיכא נ"מ בין דאורייתא לדרבנן הא דר' אבא כלומר שאם היא חשודה אי הוי שבועה דאורייתא א"כ היא אינה נשבעת והוא אינו מפסיד ואי הוי שבועה דרבנן א"כ אינה נשבעת והוא משלם לה כתובה ומפסיד ע"ז אמר הרא"ש שחילק זה לרי"ף ליתא כלומר בנדון זה כתב הרי"ף הפוגם שטרו וכו' וא"כ הא נמי ליתא דאפי' הוי שבועה דרבנן הוא נשבע ונפטר ואינו משלם דשבועת עד אחד הוי נמי שבועת המשנה ולכ"ע לא גרע ממנו וכ"כ הר"ן דהאי נ"מ ליתא לדברי הרי"ף כמו שפירשתי ואח"כ חוזר וכותב מסקנת הרי"ף אבל לא הוברר לנו איך דעת הרא"ש בעצמו אם כדעת הרי"ף אם כדעת התוס' שם דס"ל כל הנשבעים ונוטלים אם הם חשודים נוטלים בלא שבועה והטור כתב בשם הרמ"ה דפוגמת שטרה נוטלת בלא שבועה אבל שאר נשבעים ונוטלים חוץ מן השכיר אם חשודים כנגדו נשבע ונפטר ע"ש ודו"ק:

בטענת שמא כל זמן שאינה תובעת כתובתה [ה] אבל אם גרשה והיא תובעת כתובתה משביעה על הכל. פסק רב אלפס ז"ל הלכה כת"ק ורבינו חננאל ז"ל פסק כר"ש וגם ר"ת עשה מעשה כר"ש [ו] ונראה דבריהם ולאותיהם וגם כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא עבדינן בה עובדא לחייבה שבועה. כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה ואמרי' בגמרא שבועה מאי עבידתה וקאמר רב נחמן על הפוגמת כתובתה משום דמסקא אדעתא בשעת נישואין דילמא מלריך לה זוזי ושקלא מכתובתה ואמרה כתוב לי דלא משתבעת לי [ז] ואגב פטור זה בקשה לפוטרה אף אם הושיבה חנוונית או מינה אותה אפוטרופוס וגם נמי פטור דשבועת עד א' בכלל כאשר כתבתי למעלה (סי' יח) ולא כמ"ש הראב"ד ז"ל ויש להסתפק אם פטור דשבועה הנפרעת שלא בפניו הוי בכלל לפי שראוי היה שלא לירד לנכסי אדם שלא בפניו (ב) דחיישינן לשובר או לצררי אלא שאמרו חכמים לעשות כן לר' ילחק נפחא בכתובת אשה דוקא משום חינא ולרב נחמן אף בבעל חוב משום נעילת דלת הילכך ראוי שלא יועיל לה הפטור לענין זה דכיון דשלא בפניו היא מעיזה פניה אמנם יראה שהפטור מועיל לכל שבועה שבית דין מחייבין אותה מדתנן הכא הכך שבועות שלריכה לישבע ושנאן באמצע דבריהם קודם שסנה מחלוקת רבי שמעון דפליג אכולה מתניתין אלא לכך הפסיק בדבריהם לפרש מאיזה שבועה פטרה ומפרש כשאמר לה שבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך פטרה משלש שבועות [ח] שבאו מכחו אבל לא שבועה דמנכסים משועבדים ומנכסי יתומים עד שיאמר אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי אבל משביע את יורשיה אם גירשה ומתה נשבעין שבועת יורשין שלא פקדנו שטר זה פרוע: ואת הבאין ברשותה מפרש בתוספתא כגון שמכרה או נתנה כתובתה ופרש"י [ונתגרשה] ומתה ובאין הלקוחות לגבות כתובתה נשבעין שלא אמרה להם שהיתה פרוע. ודוקא אם מתה אבל אם היא קיימת היא לריכה לישבע שלא נפרעת ואם אינה רולה לישבע יפסידו הלקוחות ואם היא אומרת שנפרעה אחר שמכרה נאמנת במיגו שיכולה למחול ולא דומה למלוה שאמר שטר אמנה הוא שאינו נאמן היכא שהוא חב לאחרים ולא מהימן במיגו דאי בעי מחיל לפי שאינו רולה למחול ולהפסיד חובו אבל במה שאומר שטר אמנה הוא אינו מפסיד חובו כי מכיר בלוה שהוא ירא שמים ולא יעכב מעותיו [א] אבל אם אמרה שנפרעה קודם המכר לא מהימנא במיגו דאי בעי מחלה דאין זה מיגו טוב דאי מחלה השתא היתה לריכה לשלם דמי שטרא מעליא אבל אם נפרעה קודם אינה חייבת לשלם אלא הדמים שקבלה מן המכר ומחזרת הדמים [ט] ואף לדברי המפרשים דכל מוחל שטר חוב אינו חייב לשלם אלא דמי המכר. מכל מקום כולי עלמא לאו דינא גמירי והיא יראה למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר אבל מה שאומרת שנפרעה קודם המכר דבר ידוע הוא כיון שמקח טעות היה הדמים חוזרין. וי"מ אבל משביעין את יורשיה ואת הבאים ברשותה אם פגמו הם הכתובה:

כט **ובירושלמי** (הלכה ה) מפרש משביעין את יורשיה ואת הבאים ברשותה אשבועת אפוטרופים כגון שנתן לה רשות למנות את יורשיה או אדם נכרי אפוטרופוס תחתיה אע"פ שפטרה מן השבועה משביע את יורשיה ואת הבאים ברשותה ומדקדק מזה בירושלמי דכל ארבעה שומרים אם כשפטרן מן השבועה והשאילו לאחרים ברשות משביע את האחרים. נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אין יכול להשביע לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה אבל יורשין משביעין אותה ואת כו' [י] בגרושה מפרשא הך בבא אבל באלמנה לא משכחת יורשין משביעין יורשין דאם לא נשבעה האלמנה אינה מורשת שבועה ליורשין נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אין יכול להשביע לא הוא ולא יורשיו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה [כ] ואף אם פגמה כתובתה מן היורשין או יורשיה מן הבעל או יורשין מן היורשין פטורין מן השבועה ולא דמי לשבועת אפוטרופסות דאע"פ שפטרה ממנו ומיורשיו אם נעשית אפוטרופוס אחר מיתת בעלה לריכה לישבע דהתם לא פטרה אלא מאפוטרופסות של ממונו שאף יורשין לא ישביעוה על שנעשית אפוטרופסת על ממונו וכשמת ילא הממון מרשותו ונכנס לרשות היתומים ואפוטרופסות של ממון יורשין לא פטרה אבל שבועה דפוגמת פטרה מכל פנים שיבא להותה כתובה שכתב לה ממה שיהיה ולמי שיהיה ועוד מסקא אדעתא דלמא לא יכלו יורשיו לפרוע כתובתה בבת אחת ותילטרך לפוגמה על כן בקשה שיפטרנה מן השבועה גם מיורשין אבל לא מסקא אדעתה כלל שיורשין ימנוה אפוטרופוס. הא דקתני ולא הבאים ברשותי היינו לקוחות שאחר הפטור אבל לקוחות שקדמו לפטור לאו כל כמיניה [ל] ומיהו טוב להשביעה אפילו אחר הפטור כדברי רבינו חננאל ז"ל מפני הרמאים: הלכה מקבר בעלה לבית אביה קאי אהיכא דפטרה מן השבועה ממנו ומיורשיו ואפ"ה יורשין משביעין אותה על אפוטרופא שמינוה על נכסיהן אבל לא על שנתעסקה בין מיתה לקבורה לצרכי המת. ובירושלמי מוכיח קצת דאפילו נתעסקה בין מיתה לקבורה בשאר דברים שאינו לצורך המת אין משביעין אותה דגרסי' בירושלמי ר' יוסי ור' יונה תרוייהו אמרין ולא סוף דבר נכסים שנשלטה בהן בחיי בעלה אלא אפילו נכסים שנשלטה בהן אחר מיתת בעלה אין היורשין משביעין אותה פתר לה משעת מיתה עד שעת קבורה דאמר ר' אבהו א"ר יוחנן משעת מיתה עד שעת קבורה אין היורשין משביעין אותה תני בר קפרא שלא תהא מניחתו והולכת לבית אביה אבל לפוס גמרא דידן דמייתי עלה הא דנהרדעי משמע דאיירי דוקא בלרכי המת [מ] ואבא שאול פליג אמתני' וסבר דאפילו פטרה ואת יורשיה ממנו ומיורשיו כשבאין לגבות כתובתה מן היורשין לריכין שבועה והלכתא כוותיה:

ל **מתני' הוציאה** גט ואין עמה כתובה [דף פט ע"א] גובה כתובתה כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גטי והוא אומר אבד שוברי [נ] וכן בע"ח שהוליא שט"ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט ובעל חוב גובה חובו שלא בפרוזבול: **גמ'** הא דגובה כתובתה בגט בלא כתובה אוקמא שמואל במקום שאין כותבין כתובה והלכתא כוותיה *מה שמקשין על דברי רב אלפס ז"ל ותירוץ הרמב"ן ז"ל כתבתי בפ"ק דב"מ (סי' מד):

הגה"ה

*קי"ל דכותבין שובר וגובה כתובה בלא כתובה ובלא גט אם מודה שלא פרעה ואפי' אי טוען פרעתי הא"ר יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מיהו נאמן לומר פרעתי מנה מיגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך אי ליכא עידי הינומא וכן גירשה וליכא עדי גירושין נאמן לומר פרעתי במיגו דאי בעי אמר לא גירשתיך והאשה אינה נאמנת לומר לבעלה גירשתני כיון שתובעת כתובתה א"כ היכא דאיכא קטטה ואם היתה טוענת גירשני בעלי והוא אומר לא גירשתיך פטור מכתובה ומשאר כסות ועונה. פר"י מהרי"ח :

לא **מתני'** [דף פט ע"ב] **שני גיטין** וב' כתובות גובה ב' כתובות שתי כתובות וגט א' או כתובה ושני גיטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה החזירה: **גמ'** אי בעיא בהאי גביא ואי בעיא בהאי גביא לימא תהוי תיובתיה דרב נחמן דאמר ר"נ שני שטרות פי' [ס] והן של מכר או של מתנה היוצאין בזה אחר זה בטל שני את הראשון ולאו מי איתמר עלה דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה ה"נ בדאוסיף לה הלכך אי בעיא למיגבא (קמא) מזמן קמא גביא בלא תוס' ואי בעי למיגבא תוספת גביא מזמן בתרא: ת"ר גט וכתובה ומיתה [דף צ ע"א] אם גט קדם לכתובה גובה שתי כתובות אם כתובה קדמה לגט אינו גובה אלא כתובה א' שהמגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה החזירה וה"מ דהדרה סתמא אבל אי כתב לה אחריתי גביא תרווייהו כדתני רישא שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות:

לב **מתני' קטן** שהשיאו אביו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה וכן גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו [ע] אלא מנה ומאתים אבל תוספות אין לה וממשעבדי לא גביא דהו"ל [פ] שטר מוקדם תניא כוותיה דרב הונא חדשו נוטלת מה שחדשו לא חדשו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אבא תוספת דמעיקרא לא: **הדרן עלך הכותב**

פרק עשירי

א **מי** שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשנייה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי השניה נשא ראשונה ומת נשא שניה ומת הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה אוקימנא בסוף כל הנשבעין (דף מח.) כשנשבעה ומתה אבל מתה ולא נשבעה אין יורשין של שניה נוטלין כתובתה דאין אדם מוריש שבועה לבניו: **גמ'** ב [דף צ ע"ב] **שמע** מינה ממתני' תלת שמע מינה אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין ולא חיישינן לאינצויי ממאי מדקתני שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי כתב רבינו חננאל ז"ל מסוגיא דהא שמעתא שמעינן א דאם מתה גם זו שנשארה אחריו יש להן כתובת בנין דיכרין לבני הראשונה אבל בדאיתא בחיים לא אשכחן ויש מן הגאונים שאמרו כן בתשובותיהם וטעמא דמילתא משום דאינצויי כי הא ודאי חיישינן לפי שאין בני השנייה נוטלין כלום ב אלא כתובת אמן ובני הראשונה נוטלין כל הנכסים והם יולאין נקיים מהם לגמרי [א] ויש מן הגאונים דאמרי שאפילו בחיי השניה נוטלין בני הראשונה ודייקי מדקתני מתני' שניה ויורשיה קודמין וכי היכי דדייקינן על יורשיה מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי ה"נ דייקינן בשניה מיקדם הוא דקדמה הא איכא שקלי וכן מסתבר דאם איתא דבחייה לית להו לבני הראשונה גם אחרי מותה נמי לית להו דכבר זכו בהן בני השניה בנכסים כי היכי דאמרי' במוצאין ונתרבו. וש"מ כתובה נעשה מותר לחברתה מדלא קתני אם יש מותר דינר כי בפירעון כתובת השנייה מיקיימא נחלה דאורייתא ואם לא היו שם נכסים אלא כשיעור כתובה ראשונה ופרעו מהן כתובת השניה לא יטלו בני הראשונה המותר כיון דאי הוו שקלו כתובת אמן מיעקרא נחלה דאורייתא כי לא היה שם מותר דינר אע"פ שפרעו כתובת השניה לית כאן כלל דין כתובת בני דיכרין כיון שלא היה שם מותר דינר יתר על כתובת אמן וכן פרש"י בב"ח שיש שיעור שתי כתובות ומותר דינר והוא משועבד לב"ח אבל אם אין שם מותר דינר על שתי כתובות אע"פ שהן לריכין לפרוע חוב אביהן לא אמרינן הרי קיימו נחלה דאורייתא והמותר יחלוקו ביניהם כל אחד כפי חלק המגיעו והיינו טעמא כיון דבשעת מיתה לא היה שם מותר זכו מיד בני כתובה הקטנה לחלוק בשוה וכשבא אח"כ ב"ח לגבות חובו ה"ל כדבר שנתחדש ביניהם אח"כ דהא קי"ל ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ואינו מבטל הזכות שזכו בני הקטנה מידי דהוה אמוטעין

הגהות הב"ח א שמעינן דוקא דאם מתה גם זו : ב בני השניה נוטלין כלום אף כתובת אמן ובני הראשונה :

הגהת הגאון מהר"י לנדא [א] עי' כנה"ג אה"ע סי' קה:

תפארת שמואל

(ב) **דחיישינן** לשובר וכו'. ודווקא לשובר לא חיישינן אבל לשמא מזוייף חיישינן ע"כ לריך להביא ראיה שהוא מקויים ועיין בשו"ת הרא"ש כלל ע"ד שמשמע שהרא"ש אינו חולק בזה על הרמב"ם שכתב ג' ראיות אלא בחד ראיה פליג וכן משמע בטור סי' ק"ו: שם באותו סוגייא כתב הרב רש"ל וז"ל והא דלא דייקי מהא דלעיל גבי פוגמת דאמרינן נמי אלא מדרבנן ומשום דמיפרע [לא דייק] משום דאיכא למידחי לעולם לא משבעינן בכפירת שיעבוד קרקעות והכא היינו טעמא משום דלאו שבועה בעי מדינא אלא שהטילו חכמים עליו כדי שידקדק היטיב בדבר אבל מהכא דייק שפיר דאם אינם נשבעים על כפירת שיעבוד קרקעות אפילו מדרבנן כוודאי לא היו אומרים רבנן שישבע כדי להפיס דעתה ודו"ק. אבל קשה לי מאי הקשה לעיל אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות שיכול לומר לבעל השטר השבע לי דלא פרעתיך והלא נשבעין מדרבנן כדי להפיס דעתה כמו שכתב כאן להדיא ואפשר דס"ל לגבי שטר לית ביה דררא דשבועות ואפילו להפיס דעתו מאחר דלא חזינא שום ריעותא בשטר לא בפוגמת ולא בהעדאת עד א' ותדע שהרי אי לא טעין אישתבועי לא משתבענא ליה וגבי עד אחד שהוא להפיס משתבענא אפילו לא טעין ומ"מ קשה לי מאחר דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות בכאן דליכא דררא דשבועות אפי' בדרבנן לא הוי להו לתקוני ודו"ק היטב :

קרבן נתנאל

לאפוטרופסים דעלמא נשבעין בטענת שמא. אשה שאני דתשבע לבסוף כשתתבע כתובתה. כדקי"ל לקמן בפ' שני דייני גזירות סי' א' כתנן דאמר תשבע לבסוף: [ה] **אבל** אם גרשה והיא תובעת כתובתה משביעה על הכל. על אפטרופסות ועל פלכה ועל עיסתה. אע"ג דבגרושה לא שייך התפסת נכרי. מ"מ משביעין אותה שלא תפסה משלו בעלמה וע"י כך מגלגלין הכל עליה. ודלא כמהר"מ שהביא בשם המרדכי דהיכא שייחד לה קרקע דלא חיישינן להתפסת נכרי שאין להשביעה שמא מעצמה לקחה ממון בעלה דאין השבועה באה בשביל כתובה ע"ש ודלא כב"ח סי' נ"ז ס"ק ב' שכתב דלשיטת הרא"ש דפסק כר"ח ורבינו תם דהלכה כר"ש דבטענת שמא אפילו מינה אותה אפטרופסת אינו יכול להשביעה אלא כשתובעת כתובה דמשביעי' האלמנה מספק שלא תתפסה נכרי דאז יוכל להשביעה אפי' על שמא תפסה מעצמה משלו מדין גלגול ומכ"ש דיכול להשביעה על אפטרופסות. אבל כשאינה לריכה לישבע על התפסת נכרי אין משביעין אותה ע"ט טענת אפוטרופסות וכ"ש שאין משביעין אותה שלא תפסה משלו אא"כ בטענת ברי וכמ"ש המרדכי עכ"ל. ונעלם ממנו מ"ש רבינו כאן דבגרושה משביעין על הכל ומה שהביא הב"ח ראיה ממ"ש רבינו בשו"ת ריש כלל פ"ה. אפשר רבינו כתב כן לשיטת הר"ס וליה לא ס"ל. וכעת אין התשובה בידי. ועיין בכללים. ולצורך זה כתב ג"כ הטור שם אבל אם גרשה ותובעת כתובתה משביעה על הכל אע"ג דבגרושה פתח בריש הסי'. מ"מ הולרך לכתוב שוב להדיא אם גרשה דאי כתב סתמא אבל אם תובעת כתובתה משביעה על הכל ה"א דקאי דווקא באלמנה שמשביעין אותה על התפסת נכרי: קמ"ל דאפי' בגרושה משביעה שמא לקחה בעלמה ומגלגלין הכל עליה. והב"ח שם האריך ביישוב הטור. ותורף דבריו דהטור מפרש הא דקתני רישא כשתובעת כתובתה היורשין משביעין אותה לרבותא ולא מיבעיא בעל ע"כ. מלבד מה שלריך לדחוק דהא קתני ר"ש כשתובעת כתובה לא קאי כשפטרה משבועה דאל"כ הבעל היכי יוכל להשביע מדקמשני רב פפא לאפוקי מר"א ומחלוקתו אכולי מלתא קאי והדר מאוקמתיה דאביי דקמפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן. קשה היאך אפשר לפרש כוונת הטור כך דהא מביא דעת ר"ת שפסק כר"ש וכל כהו דכיון דאוקמיה כל זמן שתובעת כתובתה דקאמר ר"ש כאבא שאול ובהא פסקינן לעיל כאבא שאול. וא"כ הלכתא נמי בכוליה מלתא כר"ש. מ"מ דס"ל להטור דפליגי ר"ש ות"ק בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ודוק בכל זה : [ו] **ונראה** דבריהם ולאותיהם. לעיל סי' כז : [ז] **ואגב** פטור זה בקשה לפוטרה אף אם הושיבה חנונית. והא דהקשה הש"ס מי הות ידעה שיתן לה פטורים על האפטרופסות. לפי דס"ד דאינו פוטרת אלא משבועת האפוטרופסות. אבל לפי המסקנא דנותן לה פטורים האפוגמת ונפרעת שלא בפניו מסקא לה על דעתה שיתן לה פטורים על אפטרופסת נמי: ה"ג דלא פליג אכולה מתני': [ח] **שבאו** מכחו. כלומר בתקום שהתשלומין בא מכיסו והוא הנתבע: [ט] **ואף** לדברי המפרשים וכמו שמסיק רבינו בפ"ק דמליעא סי' מ"ח: ה"ג אבל יורשיו משביעין אותה: [י] **בגרושה** מפרשא הך בבא. דאז מורשת ליורשים ממון שאין עליו שבועה דהא בעל פוטר אותה משבועה: [כ] **ואף** אם פגמה כתובתה מן היורשין כו'. פי' אפי' אם מת הוא ופגמה כתובתה מן היורשין שאמרה להם קבלתי מידכם החצי או היא מתה ויורשיה פגמו כתובתה שאמרו לבעל קבלנו מידך החצי. או אפילו יורשין מן היורשין כגון שמתו שניהם ויורשיה אמרו ליורשיו קבלנו מידכם החצי. ואשמועינן בזה שלא תאמר שבועה אין לי וליורשי כו' ה"ק אם היא בעצמה תפגום כתובתה או יורשיה יאמרו שהאשה קבלה מידו החצי יהיו פטורים מן השבועה. אבל אם יאמרו יורשיה שלאחר מיתתה קבלנו אנחנו החצי מידו או מיד היורשין וכ"ש יורשיה מן היורשין מזה לא פטרוהו קמ"ל דמזה נמי פטרו אותן: ה"ג הא דקתני ולא לבאים ברשותו: [ל] **ומיהו** טוב להשביעה אפילו אחר הפטור כדברי ר"ח. וכ"כ הטור והקשה ב"ח סי' נ"ח ס"ק ט' וקשה שהרי בסמוך כתב ע"ש ר"ח דאפי' פי' לי וליורשי לא מהני כלל אם לא קנו מיניה ע"כ. וכן יש להקשות קושיא זו על רבינו שפוסק בסמוך כאבא שאול דאפי' פטור בפי' לא מהני. וע"ש שהאריך בדחוקים. ולי לק"מ דלקוחות שאני כיון דלקחו אחר הפטור אבא שאול נמי מודה דמהני הפטור דהיא אומרת למה לקחת שיעבודי וידעת שהבעל פטר אותי משבועה. מה שאין שייך לגבות מהיתומים שהם אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה: [מ] **ואבא** שאול פליג אמתני' וכו' והילכתא כוותיה. והא דהאריך רבינו ומפ' המשנה. דנ"ת לשיטת רב אלפס ודעמיה שפסקו כתנא דמתני'. וגם לענין לקוחות ל"מ לפסק רבינו וכדפרשתי: [נ] וכן בעל חוב שהוליא ש"ח ואין עמו פרוזבול לא יפרעו. ולית הלכתא הכי כמ"ש רבינו בפרק השולח סי' כ' ע"ש: ה"ג תי' הרמב"ן: [ס] והן של מכר או מתנה. פי' באחריות ועיין לעיל פרק הכותב סימן ה': [ע] **אלא** מנה ומאתים. משמע דבין גר בין קטן אם נשאה כשהיא בתולה יש לה מאתים. וקשה הא עכשיו בעולה היא וי"ל כיון דכתובתה בידה ה"ל להתנות דלא יתן לה כי אם מנה וכל שלא התנה תנאי ב"ד שתגבה מאתים. אבל בחרש או שוטה שנשאו נשים ואח"כ נתפקחו או נשתפו איכא למימר דבזה לא תקנו ואין להם אלא מנה מדלא תני להו במתני' וכ"פ בשו"ע סי' ס"ז. והרמב"ם פסק דבגר אין לה אלא מנה: [פ] **וממשעבדי** לא גביא דהוי ליה שטר מוקדם. וקשה תיפוק ליה דהאי שטרא חספא בעלמא הוא. וי"ל משום קטן לריך האי טעמא. משמע מזה דלא גבי כלל ממשעבדי אפילו לאחר שהגדיל וכ"ה ברמזים ומ"ש בטור ממשעבדי שמוכר בקטנותו אין טורפין ע"ם הוא כמ"ש הב"ח : **הדרן עלך הכותב**

פרק י [א] ויש מן הגאונים דאמרי שאפי' בחיי השניה נוטלין. וק"ק א"כ אמאי קתני בשתי ברייתות בפלוגתא דבן ננס ור"ע ור"ש ות"ק אם מתה השני' ה"ל למתני רבותא יותר שאפי' בחיי שניה נוטלין כתובת בני דכרין

ונתרבו והיכא דהוה נכסי יותר מכדי כתובה הראשונה וכשפרע כתובת השניה לא נשאר לבני הראשונה כדי כתובתן ראיתי מן הגדולים שכתבו דלא תקינו כתובת בנין דיכרין אלא היכא דמצי למשקל כל כתובת אמן ולא מיסתבר כלל כיון דבשעת מיתת אביהן היה בנכסים כדי לקיים נחלה דאורייתא לא הפסידו זכותן ומה שישאר אחר הפריעה יטלו הן רב הן מעט וכן בשתי כתובות וב"ח ויש יתר על שתי כתובות דינר אע"פ שהחוב גדול יחלוקו המותר ביניהם לפי הכתובות אע"פ שאין גובין בו כתובת אמן וה"ה נמי בכתובה נעשית מותר לחברתה · וה"מ כתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי דהא ס"ד טרפא ממשעבדא ליתו בני ראשונה וליטרפינהו לבני שניה [דף צא ע"א] אמר מר זוטרא הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין וכתובה נעשית מותר לחברתה והני מילי אחת בחייו ואחת במותו אבל מתו שתיהן בחייו עד שיהא שם יותר על שני כתובות דינר : **מתני'** מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא והיתומים מבקשים כתובת אמן ואין שם אלא שיעור שתי כתובות חולקות בשוה היה שם יתר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואילו נוטלין כתובת אמן ואם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יתר דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים בב"ד היו שם נכסים בראוי אינו כבמוחזק אע"פ שמת אבי אביהם קודם חלוקה הואיל ולא היו בשעת מיתה כבר זכו בני הקטנה לחלוק בשוה [ב] ולא דמי למוטעין ונתרבו דמיבעיא ליה· התם היה השבח בגוף הנכסים כגון דיקלא ואלים ארעא ואסקא שרטון או נתייקרו הנכסים אבל הכא הני נכסים מעלמא קא אתו · ר"ש אומר אע"פ שיש שם נכסים שאין להן אחריות אינן כלום עד שיהו שם נכסים שיש להן אחריות יתר על שתי כתובות דינר : **גמ'** ולרבנן אפי' מטלטלי הוי מותר דמיקיים בהו נחלה דאורייתא אבל בהא מודו רבנן לר' שמעון דבעינן מקרקעי שיעור שתי כתובות דתנאי כתובה ככתובה ודוקא ממקרקעי גבי כתובת בנין דיכרין · ואע"ג דתקינו רבנן בתראי למיגבי כתובה ממטלטלי לכתובת בנין דיכרין לא תיקון והיכא דאיכא בעל חוב ואיכא מותר על שני כתובות מאי דשקיל בעל חוב כולי עלמא ל"פ דהוה מותר והני שקלי כתובת אמן : ת"ר לזו אלף ולזו חמש מאות אם יש שם מותר דינר אלו נוטלות כתובת אמן ואלו נוטלות כתובת אמן ואם לאו חולקות בשוה : פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מאי אמר ר"כ כשם שמרובין ונתמעטו [דף צא ע"ב] זכו בהן יורשין כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין פרש"י וחולקין בשוה וכן פי' רבינו חננאל ז"ל ויש מפרשים כשם שמרובין ונתמעטו זכו בהן יורשין בני כתובה הגדולה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין בני הגדולה ולא נהירא דמסתבר טפי למיזל בתר שעת מיתה כמו במרובין ונתמעטו ועוד כדי לקיים נחלה דאורייתא :

ג **ההוא** גברא דהוו מסקי ביה אלפי זוזי הוו ליה תרין אפדנא זבנינהו חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בעל חוב טרפא לחדא מינייהו והדר אתא וקא טריף ליה לאידך שקל אלפא זוזי ואזיל לגביה אמר ליה אי שויה לך ההוא קמא אלפא זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואסתלק סבר רמי בר חמא למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יתר דינר אין שומעין להן אמר ליה רבא מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מאי פסידא איכא אלפא יהיב ואלפא שקיל טרפא בכמה כתבינן רבינא אמר באלפא רב (עמרם) [עוירא] אמר בחמש מאה והלכתא בחמש מאה דאע"ג דקבלה בעל חוב באלפא זוזי לא היתה שוה לימכר בדמים הללו לאדם אחר שלא היתה חביבה עליו [ג] אבל אם השביחה כתבינן ליה טירפא כפי שוויה של שעת טירפא מצאתי כתוב בשם הר"י דמיירי בדלא אכריז כשטרף אפדנא ראשונה [ד] אבל אם עשו הכרזה בשומת בית דין והורידוהו לקרקע [ה] לא מצי תו לסלוקי דא"כ אין לדבר סוף [ו] וכן מצאתי בשם הרב ר' מאיר הלוי ז"ל אלא שהוא כתב דהיכא [ז] שמכרו או נתנו הב"ח לאחר תו לא הדרא השומא ויותר כיון יפה ה"ר יונה ז"ל דהא דאמרי' (ב"מ דף לה.) דשומא הדרא לעולם היינו דווקא כששמו ב"ד נכסי הלוה למלוה ומשום ועשית הישר והטוב ד עשו תקנה זו שישאר הקרקע ביד בעליו אבל לוקח שלקח שיעבוד המלוה לא שייך ביה הישר והטוב כי נכנס לשעבודו של מלוה ולקח במעותיו יחזור ויקבל מעותיו מן המוכר וישאר למלוה שעבודו דהא לרמי בר חמא אף כשבא המלוה לטרוף אין הלוקח יכול לסלקו בזוזי הלכך לרבא [ח] נמי נהי דבשעת טירפא יכול לסלקו בזוזי מודה הוא דלאחר שירד לקרקע בשומת בית דין תו לא מצי לסלוקי בזוזי : ד [ט] **ועוד** כתב הר"ם ז"ל שאם יבא שום אדם בתוך ימי ההכרזה ויעלה הקרקע יותר ממה ששמו אותה ב"ד אם רוצה המלוה להחזיק בקרקע צריך לקבלו באותו עילוי שהשומא והכרזה לתועלת הלוה היא שאם ימצא מי שיתן יותר הרי טוב ואם לא יקחה המלוה באותה שומא אבל אם הלוקח עצמו יעלה על השומא ששמו בית דין לא נחוש לדבריו כי ודאי לתועלתו הוא מכוין ואמר בלבו מה לי אם אוסיף וישאר הקרקע בידי אח"כ אחזור ואגבה הכל מן המוכר הלכך בעבור העילוי שלו לא נבטל שומת ב"ד שהוא לרובא דאינשי ורב האי גאון ז"ל כתב בשער כ"ח של מקח וממכר דבעל חוב והלוקח אם יוסיף האחד על חבירו לאותו שיוסיף יהיה הקרקע [י] ואפשר דהסיא איירי כשרוצה אחד מהם להוסיף עד כנגד כל החוב כי הך דמתניתין אבל אם ירצה הלוקח להוסיף מעט מעות על שומת בית דין ולא יהיה כל החוב פרוע בההיא אזלינן בתר שומת בית דין ואם אומר המלוה אני רוצה לקבל את הקרקע בכל חובי בלא שומת בית דין והלוקח אמר לא כן אלא ישומו בית דין ואתן לך כפי שומתן אין שומעין ללוקח כי יש בו הפסד ללוה אבל אם היתומים אומרים כן שומעין להן ומכריזין עליו ומקבלו בשומתו דאי אתו זוזי לידי דיתמי מסלקי ליה בדמי שויו [כ] וכן היה עובדא בתרי קטיני דארעא וסבר רב

יוסף למידן כרמי בר חמא ואהדריה אביי והלכתא כאביי ורבא : ה **ההוא** גברא דהוה מסקי ביה מאה זוזי שכיב שבק קטינא דארעא דהוה שוי חמשין זוזי אתא ב"ח טריף לה אזול יתמי יהבו ליה חמשין זוזי והדר אתא וקא טריף לה אתו לקמיה דאביי אמר להו מצוה על היתומים לפרוע חובות אביהם *הני קמאי מצוה קא עבידתו והשתא כי טריף בדינא טריף ולא אמרן אלא דלא אמרו ליה הנך חמשין זוזי דמי קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי קטינא סלוקי סלקוה וכן הדין בב"ח מאוחר [ל] אחר שסילקו בעל חוב מוקדם בדמי קטינא דגרסינן בירושלמי דשילהי פירקין א"ר יוסי הדין אמרה ההוא דיזיף מן תרי בר נש אתא תנייגא [מ] א"ל קום פשר [נ] אמר ולית סופך דקדמין אתי וטריף יכול למימר ליה קום פשר ואי טריף

הגה"ה

*תימה לי אי בגדולים הא פסקינן לעין שהיו מכין אותו עד שתצא נפשו ואי בקטנים הא לאו בני מיעבד מצוה נינהו · וי"ל דבקטנים מיירי ובשחייב מודה אי נמי דשמתיה ומית בשמתיה ואביי הכא ס"ל כרב הונא בריה דרב יהושע בפ' גט פשוט (קעד ע"א) כך נראה לי אני הדיוט . וכן מצאתי שוב בתשובות גדולים דלפי פי' רבינו חננאל לעיל צריך לפרש הכא ביתומים קטנים עיין פרק גט פשוט וצריך לומר שירשו ב את היתומים והוי כמטלטלי מלבד הקטינא שכן פסק ה"ר שמואל הלוי ז"ל דלא אמרינן מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם אלא היכא דירשו מאביהם כדי החוב וראיה מפרק מי שמת (דף קנז ע"א) גבי נפל הבית עליו ועל אביו עכ"ל מרדכי :

טריף פשר מן השני חזקה שהראשון בא וטריף פשר מן ראשון אמר רבי פנחס אתא עובדא קמיה דרבי ירמיה אמר פשר פשר כלומר אם התפשר עם הראשון אין האחרון יכול לחזור ולטרוף ממנו [ס] ופריך אמר ר' יוסי ולא אמרו כל דאקני לא איתיה [ע] אלא ביורש :

ו **ההוא** גברא דזבנה לכתובתה דאמיה בטובת הנאה [פ] פי' רש"י שמכרה בחיי אביו אם ימות אביו ואח"כ תמות אמו ויירש כתובתה שתהיה של זה הלוקח ואמר אי אתיא אמיה ומערערת לא מפלינא לך שכיבה אמיה ולא עירערה אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אמיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאמיה לא קביל עילויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה · מכאן היה נראה לר"ת [צ] הא דאמר בפ' יש נוחלין (דף קלו·) ובפ"ק דבבא מציעא (דף טז·) מה שאירש מאבא מכור לך לא עשה ולא כלום היינו כשאמר בסתם אבל אם אמר שדה זו שאירש מכור לך קנה · אפי' למאן דאמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם [ק] דכיון שירושה עתידה ליפול לפניו מאליה וגם בירר המכר לא חשיבא כולי האי דבר שלא בא לעולם דאי לא תימא הכי היאך מכר כל עיקר כתובת אמו דהיינו מה שאירש מאבא מכור לך דעל כרחך המכר היה מכר דאם לא היה מכר היה חייב להחזיר הדמים דהא דקאמר לא מפלינא לך היינו על עירעור אמו אבל על זה לא התנה שאם לא היה המכר מכר מעיקרא שלא יחזיר הדמים והיאך ס"ד דרמב"ח למימר שלא יחזיר הדמים ולא מסתבר למימר דאתיא כמ"ד אדם מקנה דשב"ל דלא הוי מייתי הש"ס עובדא דלא כהלכתא אבל לפירוש שני דרש"י שמפרש שמכר שדה המיוחד לכתובת אמו [ר] אז אין ראיה מכאן ועוד הביא ראיה מהא דאמרי' בשלהי מי שמת (דף קנט·) בין שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות ומפרש טעמא משום דאמר אנא מכח אבוה דאבא קאתינא [ש] ובלאו האי טעמא נמי ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא ודאי מיירי כגון שאמר שדה זו שאירש מאבא : ז **אמר** רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות [דף צב ע"א] ואתא בעל חוב דראובן וקא טריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה אמר ליה רבא [ת] נהי דאחריות דעלמא קביל עלויה אחריות דנפשיה מי קביל עלויה ורב אלפס ז"ל גורס נהי דאחריות דעלמא לא קביל עילויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה ופירש ה"ר מאיר הלוי ז"ל האי קביל ולא קביל [א] לאו בקבלת המוכר דקביל עליה אחריות ללוקח קאי [ב] אלא בקבלת הלוקח דסביר וקביל דלא ליהדר אמוכר כדאמר (ב"ק דף ט·) הייתא דקיטרי סברת וקבילית והכי פירושא דכי הדר ראובן וזבנה מיניה דשמעון באחריות נהי דאחריות דעלמא לא קביל ראובן עילויה אלא אדעתא דמפצי ליה שמעון הוא דזבין מיניה אחריות דנפשיה דראובן מי לא קביל עילויה דלא ליהדר בה שמעון : ח **אמר** רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון [ג] באחריות וזקפו עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב וקא טריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שבק אבונא גבך ומטלטלי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא אי פקח אידך מגבי לה ניהלייהו ארעא והדר גבי לה מינייהו מדרב נחמן וכו' מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרינן לעיל בפרק הכותב (דף פו·) דדינא דבעל חוב בזוזי היכא דאית ליה פסידא כי הכא לא מחייב למיתב זוזי ואיני ראיה כ"כ דמלוה זו באה מחמת קרקע שקנה הלכך מצי למיהדר להו האי ארעא דזבן מאבוהון בהני זוזי [ד] הנך תלתא מימרות איתנהו [ה] בפ"ק דבבא קמא (דף ח:) :

ט [דף צג ע"א] **מתני'** מי שהיה נשוי שלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זהב היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב וכן שלשה שהטילו לכיס פיחתו או הותירו כך הם חולקין : **גמ'** תניא זו משנת ר' נתן א"ר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה פי' רבינו חננאל ז"ל דקי"ל בהא הלכה כר' ואי אפשר להעמיד דבריו בזמן שיש שם שלש מאות שיחלקו בשוה אלא כל עזבון המת חולקין לששה חלקים של מנה נוטלת חלק א' ושל מאתים שני חלקים ושל שלש מאות שלשה חלקים וכל חדא וחדא נוטלת לפי מעותיה עד שתפרע כל כתובתה כי זה הדין דין צדק ומה שאמר רבי אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו בבבא דרישא ומציעתא אבל בבבא דסיפא לא פליג רבי אלא בין בתפיסה אחת בין בשתי תפיסות כך הוא הדין כל אחת נוטלת לפי מעותיה.

הגהות הב"ח א עשה תקנה זו שתשאר הקרקע : ב בהגה"ה המתחיל תימה לי כו' וצריך לומר שירשו היתומים כ' זוזי מטלטלי מלבד הקטינא : ג ובלאו האי טעמא נמי מצי למימר דאין אדם : ד ותלקו אוכריו היה זה נוטל שליש :

קרבן נתנאל

דכרין : [ב] **ולא** דמי למוטעין ונתרבו דמיבעי' לי' · פי' בסמוך מיבעי ליה מוטעין ונתרבו מאי אף על גב דמסיק בסמוך דחולקין בשוה . ויש ליישב שכתב רבינו לחלק משום הכך יש מפרשים בסמוך דזכו בהן יורשין בני הגדולה · מ"מ מודים הכא דחולקין בשוה דהני נכסים מעלמא קא אתו : [ג] **אבל** אם השביחה כתבינן ליה טירפא כפי שויה של שעת טירפא . דלא גרע מיורד לתוך שדהו של חבירו כ"כ רבינו בפרק קמא דמציעא סי' ל"ט ע"ש : [ד] **אבל** אם עשו הכרזה בשומת ב"ד והורידוהו לקרקע . ואם עשו הכרזה ועדיין לא הורידוהו לקרקע זה הדין מה שהביא רבי' בסמוך סי' ד' : [ה] **לא** מצי תו לסלוקי דאם כן אין לדבר סוף · היכא דלית' עילוי בדמים פשיטא דאין הלוקח יכול לסלקו למלוה כיון דהורידוהו בית דין שלא שייך עשיית הישר והטוב כי נכנס לשיעבודו של מלוה כדמפרש רבינו בסמוך . אלא אפילו אם הלוקח רוצה להעלות הקרקע בדמיה וזהו לתועלת הלוה ה"א דיכול לסלקו כמו שהשומא והכרזה לתועלת הלוה היא שאם ימצא מי שיתן יותר הרי טוב · על זה קאמר דבלאחר הכרזה והורידוהו לקרקע לא אמרינן כך דאם כן אין לדבר סוף : [ו] **וכן** מצאתי בשם הרמ"ה הלוי דאם הורידוהו בית דין בקרקע בחמש מאה . תו לא מצי לסלוקי ולומר לו אי שוי' לך ההוא קמא אלפא זוזי לחיי . אלא דבהא פליג עליה דר' יונה שסבירא ליה דלגבי לוקח נמי שייך עשיית הישר והטוב ושומא הדרא : [ז] **שמכרו** או נתנו הבעל חוב לאחר תו לא הדרא השומא . דהא לא עדיף מהלוה דלא הדר השומא לו כשמכר או נתן הבעל חוב לאחר כדאמרינן בב"מ דף ל"ה : [ח] **נמי** נהי דבשעת טירפא יכול לסלקו בזוזי . אפילו אינו עולה לדמי חובו של המלוה . כ"מ מדכתב בסמוך סי' ד' אבל אם לוקח יעלה על השומא ששמו ב"ד כו' אח"כ אחזור ואגבה הכל מן המוכר . משמע דווקא לאחר שנעשה הכרזה אבל כשלא הכריזו יכול לסלקו . ועיין בש"ך סי' קע"ו ס"ק א' שהביא הרבה פוסקים שחולקים על סברא זו : [ט] **ה"ג** ועוד כתב ה"ר יונה . וכ"ה בטור : [י] **ואפשר** דהסיא איירי כשרוצה אחד מהם להוסיף עד כנגד כל החוב כי הך דמתניתין . ובכה"ג ר' יונה נמי מודה ומזה נקט הסמ"ע בסי' קי"ד ס"ק ו' וז"ל כבר כתבתי דהיינו דווקא כשאינו רוצה הלוקח לסלקו בכל החוב . והש"ך ס"ק ב' השיג עליו וז"ל וזהו טעות דהכא אפילו ירצה ליתן כל החוב א"י לסלקו מטעם דשומא לא הדרא עכ"ל . ושכין מהירות פולמוסו דהא כתב דשומא לא הדרא היינו כשהורידוהו ב"ד לאחר שומא והכרזה כמ"ש רבינו לעיל בסמוך סי' ג' אבל לאחר שומא והכרזה ולא הורידוהו בית דין עדיין בזה יכול לסלקו ושם הרב בהגה"ה איירי בזה הענין ועיין היטב : [כ] **וכן** היה עובדא בתרי קטיני . אדלעיל קאי בענין דפליגי . רמי בר חמא ורבא היה עובדא קמיה דרב יוסף ואהדריה אביי והלכתא כאביי ורבא דמצו לסלקו . ואפילו כנגד רבותיו רבה או רב יוסף כ"כ רבינו בפ"ק דב"ת סי' מ"ע וע"ש בפלפלא חריפתא . ועיין בכללים : [ל] **אחר** שסילקו . פי' היתומים סלקו לבעל חוב מוקדם ואמרו הנך זוזי דמי קטינא שוב אין בעל חוב מאוחר יכול לטרוף ממנו . וטעות יש ברמזים : [מ] **א"ל** קום פשר . א"ל בעל חוב מאוחר ללוה עשה פשרה עמי שלא אטרוף קרקע שלך בחובי : [נ] **אמר** ולית סופך דקדמין אתי וטריף . כלומר למה אתפשר עמך הלא אם תטרוף השדה ממני חוזר הבעל חוב מוקדם וטריף ממך . יכול למימר ללוה קום פשר ואם לאו אני אטרפנו עתה ממך ואי אתי הבעל חוב המוקדם וטריף ממני טריף . פשר מן השני . אם פשר הלוה עם השני חזקה ר"ל דינו שהראשון בא וטריף מהלוה . פשר מן הראשון . מהו שיכול לטרוף השני אחר כך מהלוה : [ס] **ופריך** ולא אמר כל דאקני . מסתמא כתב הלוה לבעל חוב מאוחר דאקני ואי קני נכסי בתר הכי משועבדים ליה וא"כ אפילו אמר דמי קטינא מכל מקום יכול לטרוף ממנו : [ע] **אלא** ביורש . והיתומים שקנו קרקע אחר מיתת אביהן אינו משועבד לבעל חוב : [פ] **פירש"י** שמכרה בחיי אביו . ולשון רש"י שלפנינו שהיתה נשואה לאחר . ונראה מפירושו לאחר שאינו אביו דאי היה אביו היה יכול למכור גם אם תמות אמו מקודם ואח"כ אביו שיהיה מכור מה שאירש מאבא . ורבינו ס"ל שלא רצה למכור אלא מה שיירש מאמו ולא מאביו . מהרש"א : [צ] **הא** דאמר בפ' יש נוחלין . וכ"ה בתוס' . וטעות סופר כי לא נזכר מזה בכל הפרק הנזכר : [ק] **דכיון** שהירושה עתידה ליפול לפניו מאיליה וגם בירר המכר . אבל אם בירר לחוד כגון שאמר שדה זו לכשאקחנה מכור לך אינו מכור וכ"מ בב"ת בסוגיא שם : [ר] **אז** אין ראיה מכאן . דאיירי דכבר מת אביו וירש את הכל והוי דבר שבא לעולם ועיין פירש"י : [ש] **ובלאו** האי טעמא נמי דאין אדם מקנה דשב"ל . והגאונים וכ' האי דחו ראיה זו דאיירי במכר מה שאירש מאבא היום דהיינו שהיה אביו גוסס ומכר לצרכי קבורה דבכה"ג לכ"ע לגבי דנפשיה הוה זביני מעליא והלכך הוצרך תלמודא לפ' טעמא דבן הבן מוציא מיד הלקוחות דאנא מכח אבא דאבוה קאתינא : [ת] **נהי** דאחריות דעלמא קיבל עלויה . פי' שמעון : [א] **לאו** בקבלת המוכר דקביל עליה אחריות ללוקח קאי. וכמו שפירש הרמב"ם פי"ט מהל' מכירה דין י: [ב] **אלא** בקבלת הלוקח כו' ופי' הרמ"ה. ויש נפקותא דלפי' הרמב"ם אם התנה ראובן בתחילה עם שמעון בפי' שלא מקבל עליו אפילו אחריות דנפשיה . אם חזר שמעון ומכר לראובן באחריות ובא ב"ח של ראובן וטרף ממנו חוזר ראובן על שמעון ולפי' הרמ"ה בגי' הרי"ף אינו חוזר עליו . אמנם בין גי' רש"י או גי' הרי"ף לפי הרמ"ה אין נפקותא לדינא : ה"ג אחריות דנפשי' דראובן : ה"ג דלא ליהדר אשמעון ותודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דיעקב וטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מ"ט ב"ח דיעקב כב"ח דעלמא דמי : [ג] **באחריות** וזקפו עליו במלוה . עיין תוספ' למה נקט אחריות וזקפו : ה"ג מגבי להו ניהלייהו ארעא והדר : [ד] **הנך** תלתא מימרות . חדא דרבא ותרתי דאביי : [ה] **בפ"ק** דב"ק סי' ד' וה'.

ומימרא

ותו דאשכחן משנה שלימה בפ' שור שנגח ארבעה וחמשה (דף לו׳) שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל חמשים וזה נוטל חמשים חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינר זהב ומוקי לה כר"ע דאמר שותפי נינהו וקי"ל כוותיה וחלוקה זו כל אחד ואחד לפי מעותיו לפיכך העמדנו דברי רבי לחלוק כל מנה ומנה לשה שתהא חלוקה זו לפי המעות כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא ותו גרסינן ביש נוחלין (דף קכד׳) תניא רבי אומר הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהם ירשו שטר חוב בכור נוטל פי שנים אלמא כל אחד נוטל לפי מעותיו ואם היינו מעמידים דבריו הכא ממש בשוה א"כ קשיא דרבי אדרבי הלכך נראה להעמיד הדבר על בוריו אליבא דהלכתא להיות דברי רבי לפי המעות וכן ההלכות שוות עד כאן לשון רבינו חננאל ז"ל ולא דמי כלל האי דיש נוחלין דהתם ליכא שיעבוד אלא כל אחד יש לו חלק בקרקע ובכור זה יש לו פי שנים הלכך נוטל כל מה שהשביח חלקו וכן ההיא דפרק שור שנגח כל אחד נוטל לפי מה שיש לו בשור אבל הכא כל הנכסים משועבדים לכתובה וכל השלש מאות משועבדות לבעלת מנה כמו לבעלת מאתים ולבעלת שלש מאות שכולן אחראים לכתובתה עד שיהא לה כל המנה שלה הלכך חולקות בשוה אבל סיפא דחולקות לפי מעות לא קרי ליה חולקות בשוה ודין לדק הוא אם היו שם שלש מאות כל אחת נוטלת מנה היו שם חמש מאות בעלת מנה נוטלת מנה ואינך כל אחת מאתים וכן פסק רב אלפס ז"ל : י **וכן** ג' שהטילו לכיס כו' אמר שמואל שנים שהטילו לכיס א' זה מנה וזה מאתים [דף צג ע"ב] השכר לאמצע דאיבעי ליה לאתנויי בעל המאתים שיטול בריוח לפי הקרן ומדלא התנה אנו אומדים דעתו שהסכים שיטול בעל המנה חצי הריוח לפי שהוא חריף ובקי במשא ומתן או שום אמתלא אחרת לפי שדרך כל המשתתפין להתנות לחלוק הריוח לפי הקרן ומדלא התנה ודאי אומדנא דמוכח הוא׳ אמר רבה מסתברא מלתא דשמואל כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה פי' שנמלכו עליו להעמידו לטביחה לחלוק באברין וא"כ נזדמן להם שמכרוהו חי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו הואיל ואילו טבחוהו א וחלקו איבריו הרי זה נוטל שליש מגופו וזה נוטל שני שלישים רב המנונא אמר אפי' לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע לאו דוקא כשלקחו לחרישה דה"ה נמי לקחוהו לטביחה ועומד לטביחה או לקחו פירות וכלים הראוין ליחלק אלא משום דרבה נקט שור לחרישה ועומד לטביחה נקט איהו נמי האי לישנא ותדע לך מדאקשי לרבה מהא דתניא שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אלמא לרב המנונא ניחא ואי אמרת דבשור לטביחה חולקין לפי המעות לרב המנונא נמי קשיא אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו זה נוטל לפי מעותיו וכו' לפלוג וליתני בדידיה במה דברים אמורים בשור לחרישה ועומד לטביחה אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה חולקין לפי המעות ועוד מדאקשי לרב המנונא ממתניתין דקתני וכן שלשה שהטילו לכיס ולא אשכחן פירוקא אלא בזוזי חדתי ומאי דוחקיה לאוקמא בשינויא דחיקי כי האי לוקמא כשלקחו סחורה דסתמא הכי דעת המשתתפין דלקנות פירות או סחורה הם משתתפין אלא על כרחך דלרב המנונא אפי' בשור לטביחה ועומד לטביחה או סחורה הראויה ליחלק פלגי בשוה וטעמא כדאיתא בירושלמי דגרסינן התם (ה"ד) אמר רבי אלעזר כשהיתה הסלע חסרה או יתירה אבל לשכר ולהפסד שלהן חולקין בשוה וקשה הדין יהב מאה דינרין והדין יהיב [א] חמשין ואת אמרת הכין חבריא אמרין יכול הוא למימר ע"י עשרה דינרין סלקת פרקמטיא פירוש דרך קונה סחורה לקנות סחורה בק' דינרין ואלמלא עשרה דינרין דילי לא היית יכול לקנותה עד כדון דהות פרקמטיא זעירא הות פרקמטיא רבה מאי פי' אם נשתתפו במעות הרבה היה יכול לקנות כמה סחורות בלא שותפותו אמר רבי בון בר חייא יכול הוא למימר ליה עד דלא חד זבין אנא מזבין עשר זימנין עד כדון במקום קרוב היה מקום רחוק אמר רבי אילא יכול הוא למימר ליה עד דלא אזיל ואתי חד זמן אנא אזיל ואתי עשר זימנין וי"מ דרב המנונא לא אמר אלא בשור לחרישה ועומד לטביחה אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה מודה רב המנונא דחולקין לפי המעות [ו] ולא תקשי ליה אדתני סיפא לקח זה בשלו וכו' ליפלוג וליתני בדידיה כדלעיל דעפי קרי ליה בדידיה מאי דמוקי הכל בשור לחרישה ומפליג בין הטילו לכיס ובין לקח זה בשלו וזה בשלו ממאי דהוה תני הכל בהטילו לכיס והוה מפליג בין שור לחרישה ובין שור לטביחה והא דלא שני רב המנונא מתני' בשור לטביחה ועומד לטביחה משום דמילתא דפשיטא היא ומאי קמ"ל מתני' ומשני הותירו זוזי חדתי ולעולם בשור לחרישה ועומד לטביחה ואפ"ה חולקין לפי המעות שלדעת כן נשתתפו שאם לא ירויחו אלא חילוף המעות שבשביל ריוח מועט לא יקפידו אלא כל א' יטול מעותיו וכן נמי אם פיחתו אסתירא דלוניתא ורבינו חננאל ורב אלפס ז"ל פסקו כרב המנונא דפשטא דברייתא כוותיה ומדמשני נמי רב נחמן מתניתין כוותיה אלא שרב אלפס פי' דווקא שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע אם מכרוהו בעודו חי אבל אם טבחוהו חולקין לפי המעות וכ"ש לקחוהו לטביחה והיינו כשינויא בתרא דשנינן וממילא רווחא שמעתתא כפירושא קמא ואף הירושלמי אמר בהדיא כן ואף אם היה פי' קמא דחוק ראוי לדחוק ולפרש כדי להשוות שתי הגמרות יחד וכ"ש שהוא מרווח ומפורש וכן דעת רוב המפרשים שבכל מיני שיתוף סחורות אם נשתתפו בסתם לוקח המועט כמרובה בשכר ובהפסד והטעם כמפורש בירושלמי או משום אומדנא דמוכח כדפרישית : יא **מתני'** **מי** שהיה נשוי ארבע נשים ומת הראשונה קודמת לשניה והשניה קודמת לשלישית והשלישית קודמת לרביעית הראשונה נשבעת לשניה והשניה לשלישית והשלישית לרביעית והרביעית נפרעת שלא בשבועה אמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אף היא לא תפרע אלא בשבועה׳ היו כולן יוצאות ביום אחד כל הקודמת לחברתה אפילו שעה אחת זכתה וכך היו עושין בירושלים כותבין שעות היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקין בשוה : **גמ'** במאי קא מיפלגי אמר שמואל [דף צד ע"א] כגון שנמלאת שדה אחת מהן שאינה שלו ובב"ח שקדם וגבה מה שגבה גבה קמיפלגי ת"ק סבר מה שגבה לא גבה ובן ננס סבר מה שגבר גבה ורב נחמן אמר רבה בר אבוה דכ"ע מה שגבה לא גבה והכא בחייסינן שמא תכסיף קמיפלגי וכו' [ז] הקשה ר"ח ז"ל מהא דאמר בפ' שני דערכין (דף ז:) היו בידו חמש סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ונתן ארבע לשניה ואחת לראשונה יצא מאי טעמא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה והכא מסיק רב נחמן דכ"ע מה שקדם וגבה לא גבה ותנן נמי בשילהי פירקא (דף לה׳) הראשונה מוציאה מיד השניה אלמא מה שגבה לא גבה ותי' דגבי הקדש אמרי' מה שגבה גבה ואין לחוש הואיל והכל להקדש עוד תי' דהתם במטלטלים לכך מה שגבה גבה דלית להו דין קדימה ומשום דלית להו קלא אבל במקרקעי מה שגבה לא גבה והא דאמר בשלהי המניח (דף לג:) קדמו בעלי חובות וגבו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא עשה ולא כלום וקאמר התם בשלמא הזיק עד שלא חב נזקין קדמו אלא חב עד שלא הזיק ב"ח קדים ואפי' הזיק עד שלא חב נמי ב"ח קדים ותפיס ש"מ ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ואע"ג דהתם במטלטלין איירי לא קשה מידי דשור המזיק הוי כמקרקעי כדאמרינן התם כיון דנגח תורא נכחא קרו ליה ועוד דהתם דין הוא מה שגבה לא גבה דאין לניזק מקום לגבות אלא מגופו של שור דהתם אינו משלם אלא מגופו אבל מטלטלין בעלמא מה שגבה גבה ורב האי גאון ורבינו חננאל ורב אלפס ז"ל פסקו כמ"ד מה שגבה לא גבה [ח] דהלכתא כר"נ בדיני ושמואל נמי דאוקי פלוגתייהו בב"ח מאוחר שקדם וגבה רבנן סברי מה שגבה לא גבה ויחיד ורבים הלכה כרבים ולדינא דמתניתין הלכה כבן ננס דאביי דהוא בתרא מוקי פלוגתייהו כדאביי קשישא [ט] ובפרק הניזקין (דף נ:)׳ מוכח דהלכתא כאביי קשישא ואף לרב נחמן ושמואל דמוקי פלוגתייהו בטעמי אחריני[י] לית להו לרבנן הא דאביי קשישא [כ] אם לא נאמר דמיירי כשפטרה אביהן מן השבועה ומועיל הפטור לגבי יתמי אבל לא לגבי הנשים מ"מ [ל] הלכה כאביי קשישא אם לא פטרה : יב **אמר** רב הונא הנהו תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קא עביד איקלע רב נחמן לסורא שיילוהו כה"ג מאי אמר להו מתניתין היא הראשונה נשבעת לשניה והשניה לשלישית ושלישית לרביעית ואילו ראשונה לשלישית לא קתני מ"ט לאו משום דשליחותיה קא עבדא מי דמי התם שבועה לא' שבועה למאה הכא אמר ליה אי הואי התם הוה טענינן טפי ולא אמרן אלא דליתיה במתא אבל איתיה במתא איבעי ליה למיתי *ומיהו אם האחד שתם טענותיו ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה והשני מצא עדים או ראיה לא הפסיד בטענת הראשון וכן אם הודה הראשון והפסיד בהודאתו לא יפסיד השני בהודאת הראשון אם הוא כופר ולא אמרינן דהפסיד במה שלא בא אלא בדבר שאין יכול לשנות בטענתו ממה שטען הראשון ונפקא מינה שב"ד יורדין ב לנכסיו ואינו יכול לדחות עצמו עד שירדו עמו לדין שכתבו פסק דין עליו כאילו כבר ירד לדין והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ג מהל' שותפין ה"ג) דכי אזיל חד מינייהו לדינא בהדי חד מצי אידך למימר לא אדון עמך אלא על חלקך שהרי כשיבא חברך אצטרך לדון עמו וליתא חדא דמה איכפת ליה שידון על הכל אם יזכה בדין נגדו הרי נפטר מחלקו ועוד מצי אמר ליה האי אם ארד עמך לדין על החצי ואזכה בדין אצטריך לחלק אותו עם שותפי משום דאמר לי מאן פלג לך הלכך כיון שאינו יכול לזכות בחלקו אם לא שירד עמו לדין על הכל צריך להשיב לו על הכל ובפרק שבועת הדיינין (סי' ב) הארכתי בזה הרבה : יג **איתמר** שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר יחלוקו ושמואל אמר שודא דדייני *והלכתא כשמואל ובשטר מכר או מתנה על שדה אחת מיירי אבל שטרי הודאות והלוואות היוצאין ביום אחד חולקין ובהא לא פליג שמואל כדתנן במתני' היו כולן יוצאות ביום א' ואין שם אלא מנה חולקות בשוה [מ] לפי שיש חילוק בין קנין לשיעבוד דקניין מכר או מתנה כל הקודם בקנין זכה אבל השיעבוד אינו חל עליו אלא מאותה שעה שמוכיח מתוך השטר שחל השיעבוד דהיינו ממחרת יום ג הכתיבה ובו ביום שנכתב השטר אין הוכחה בו מתי התחיל השיעבוד בבקר או בערב והארכתי לעיל בפרק הכותב (סימן יא) : [דף צד ע"ב] אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבינהו לנכסה לרמי בר חמא לאורתא כתבתינהו למר עוקבא בר חמא במתנת בריא בשטר בלא קניין הוה* ולא נודע למי נמסר שטרא תחלה ואין זה עובדא דפרק מי שמת (דף קנא׳) דהתם מתנת שכיב מרע הוה אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת ואוקמיה בנכסי אתא מר עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן ואוקמיה בנכסי אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן אמר ליה מ"ט עבד מר הכי א"ל ומר מ"ט עבד הכי א"ל משום דקדים לכתיבה ומסתמא כיון שנכתב תחלה גם נמסר תחלה כי היה ירא מאחיו שיקדמנו א"ל אטו בירושלים יתבינן דכתבינן שעות והואיל ואין ניכר זמן הכתיבה בשטר לא תלינן המסירה בכתיבה אלא מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה שודא דדייני א"ל אנא נמי שודא דדייני אמר ליה חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי אתית לה כתב רבינו חננאל ז"ל קבלה בידינו דשודא דדייני דוקא במקרקעי [נ] ודוקא בדיין מומחה דהא רב ששת גברא רבה הוה וא"ל רב נחמן שאינו דיין

הגה"ה

*כתב ראבי"ה נ"ל דהני מילי בתובעין אבל אם השותפין נתבעין לא אמרי' איבעי ליה למיתי ולא אמרי' שליחותיה עביד דדיו לבוא אל הדין כשיתבעוהו וכן מצאתי שפסק ריב"א בתשובת אביאסף וכן פסק מורינו רבינו מאיר כשתבעו מקצת הקהל את ראובן עבור המס או עבור סייעות וכל הקהל שהם בעיר יודעים באותה תביעה אינן יכולין לחזור ולטעון עליו : ובפ"ג דהלכות שליחות כתב רבינו משה אחד מן האחין שלא חלקו או אחד מן השותפין שבא לתבוע תובע על הכל הואיל ויש לו חלק בזה הממון ואין השותף האחר יכול לומר לשותפו שדן אילו הייתי יודע שאתה תובע טענות אחרות הייתי טוען ומחייב בעל דיני שהרי אומר לו למה לא באת גם אתה לפיכך אם לא היה במדינה יש לו לחזור על בעל דין ולדון ולומר לו איני מודה בכל מה שטען שותף שלי לפיכך יכול נתבע לעכב ולומר לזה או דון עמי בחלקך או תביא הרשאה שהרי ממון שניכם בידי ושניכם בעלי דיני ולמחר יבא אחיך או שותפך ויתבע גם הוא וכתב (בסמ"ג עשין פב) אמר רב הונא שני אחין או שני שותפין שיש להן דין עם אחד מן בני העיר והלך אחד מהן והלך הנשאר לדון עמו מעשיו קיימין כאילו עשאו שליח אבל אם ישנו בעיר צריכין שניהם לבוא וכ"ל דזהו דלא כמיימוני׳ וראובן ושמעון שלוו על הסוס ואחרי כן בא שמעון ברשות ראובן ושיתף את לוי והשכיר את ביתו להשים הסוס בתוכו וליתן מספוא לפני הסוס ומת הסוס וראובן אומר לא שיתפתי את לוי ואין לו עלי כלום לאו כל כמיניה דראובן אלא שליחותיה עביד כדאמרינן הכא כיון דאיתיה במתא איבעי ליה למיתי והכא נמי שלשתן שותפין בסוס ויחלקו בשוה ההפסד ואע"ג דמת הסוס שהיה משכון של לוי לא אמרי' הכא אבד המשכון אבדו מעותיו ועוד האריך׳ מרדכי :

*ור"ב כתב בשם תשובת הגאון אע"ג דקי"ל כשמואל בדיני כאן הלכה כרב דקי"ל ממון המוטל בספק חולקין ובירושלמי גרסי' מתני' פליגא אדשמואל דתנן מי שהיה נשוי שלש נשים ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וכאן אמרינן שודא דדייני׳ מרדכי :

הגה"ה

*דאי אית בה קנין הוה קיימא בידא דמאן דקדים אפי' חדא שעה דהא קי"ל דקנין אינו חוזר לאחר שאין עסוקין באותו ענין וכן כתב במיי' וכ"כ האלפסי ס"פ יש נוחלין׳ מרדכי :

קרבן נתנאל

ומימרא מליעתא חסר שם בדפוס : [ו] **ולא** תיקשי ליה אדתני סיפא כו' דעפי קרי ליה בדידיה ויש לדקדק אמאי לא מתרץ קושיא זו כדבסמוך דשור לטביחה ועומד לטביחה מלתא דפשיטא היא . וי"ל דע"כ המקשה היה ס"ל דלאו מלתא דפשיטא היא מדלא כמי מתני' אברייתא אע"כ דס"ל דאיכא לאוקמיה מתני' בשור לטביחה ועומד לטביחה ולאו פשיטא : [ז] **הקשה** ר"ח ז"ל . ע' בר"ף . ובתוס' ריש פ' מי שהיה נשוי : [ח] **דהלכתא** כרב נחמן בדיני ושמואל נמי כו' . ואין להביא ראיה מהא דאביי דהוא בתרא מוקי פלוגתייהו בדאביי קשישא משמע דס"ל מה שגבה לא גבה דאיכא למימר דס"ל דכ"ע מה שגבה גבה אלא דמוקי לה מתני' כגון שלא נמלאת אחת מהן שדה שאינו שלו ולפי' ר"ח פשיטא דלא הא לכך מילתא שמא תמלא אחת מהן שדה שאינו שלו עיין בתוס' ד"ה שנמלאת : [ט] **ובפרק** הניזקין מוכח כו' ואף לרב נחמן ושמואל כו' . מלשונות אלו משמע דלא היה לרבינו הך הלכתא יתומים שאמרו בין גדולים בין קטנים בין לזיבורית בין לשבועה . וכריש פ' שם סי' ב' רבינו עצמו מייתי הך הלכתא וצ"ע : [י] **לית** להו לרבנן הא דאביי קשישא . אבל לבן ננס איכא למימר דס"ל אליביה כאביי קשישא והא דמוקי לה לבן ננס בטעמי אחריניא דאל"כ מה האי דפליג אסך מתני' ס"ל לאשמועינן בכל מי שבא ליפרע מנכסי יתומים גדולים צריך לישבע : [כ] **אם** לא נאמר כו' ומ"מ . צריך להיות מ"מ . או להגיה תיבת נאמר והיה לפני המדפיס א"ל שר"ח איכא למימר והיה סבור שר"ח אם לא : [ל] **הלכה** כאביי קשישא אם לא פטרה . וקשה בזה דהלכה כאביי קשישא אם לא פטרה אך למותר דהא כבר פסק לעיל כהכא שאול בן מריס אלא דבהא איכא לתרוצי דס"ה דהכא שאול בן מריס לא קאי אלא איתומים קטנים . אבל קשה הא לעיל פ' הכותב סי' ך' מסיק רבינו כפי' ר"ח דהלכה כהכא שאול אפילו פטרה בפי' מן היורשין . וכ"מ פ' הניזקין סי' ב' וא"כ לדינא דמתני' הלכה כאביי קשישא אפילו אם פטרה

אליבא דידן . ומזה ראיה ברורה למ"ש בפ' בית שמאי סי' נ"ם לר"ח אם פטרה מיורשים בפי' אפילו מן שבועת יתומים מהני ע"ש ס"ק י"ג ולהכי דברי רבינו נכונים אם לא פטרה לרב אלפס לאפוקי פטרה בפירוש . ולר"ח לאפוקי פטרה בפירוש גם משבועת יתומים : [מ] **לפי** שיש חילוק בין קנין לשעבוד כו' . והרי"ף מחלק בטעם אחר שהודאות והלוואות איכא דרכא דממונא למר ודרכא דממונא למר ורבינו מיאן בזה בטעם דס"ל לעיקר מה שאמר בכולי הש"ס דרכא דממונא היינו כפי' הסוס' דבלא טענתייהו יש ספק לב"ד וא"כ אין חילוק לפ"ז בין מכר ומתנה להודאות והלוואות . אבל הרי"ף ס"ל כפירש"י בריש ב"מ דרכא דממונא הפסד ממון א"כ שפיר יש לחלק דגבי מכר ומתנה לא מקרי דרכא דממונא דהא לא מפסידין מכיסם כלום : [נ] **ודוקא** בדיין מומחה . פי' מומחה לרבים שיכול לכוף הנתבע לדון לפניו כדאיתא בסנהדרין . וס"א כשאינו מומחה וקבלוהו עלייהו בעלי דינין . ובזה ישבתי מה שהניח בעל ש"ך בנ"ע בח"מ סי' ר"מ ס"ק ד' וז"ל וצ"ע על הטור שפירש כפרש"י בשודא דדייני דהכי משמע מהרא"ש פ' חזקת הבתים כפ' ר"ת . וכ"מ מדבריו פ' הכותב עכ"ל . הגה בפ' הכותב כיון למ"ש סי' י"א ואיכא מאן דאמר כו' איכא שודא דדיינא בהא מלתא כו' דיותר ממה שהוא רוצה כו' פ"ש הדין עמו בזה סובר כדעת ר"ת וכמו שכתבתי שם . אבל רבינו לא ס"ל כפי ר"ת . אלא שמותר דברי איכא מאן דאמר אפי' לדבריו שסובר כפי' ר"ת . גם בפרק חזקת הבתים סי' כ"ג אדרבה רבינו מסיק כפירש"י דהא לבסוף כתב ר"ת פי' כמי שהיה נשוי וכו' מלשון זה משמע דמהא פי' ר"ת נסתר כל ראיותיו של ר"ת גבי הולך מנה לפלוני קבלו עלייהו בעלי דינין אף שהוא אינו מומחה יעשה שודא לפי מה שרואה בדעתו של מטלת אם היתה פניו יפה במתנה זו כך פירש"י ע"ש . והאי דפ' בתרא דקידושין כאמן הדיין כו' איירי בדיין שאינו מומחה לרבים אלא שקיבלו עליהם בעלי דינין ובשודא דדייני אלך כשאין בע"ד עומדים לפניו אינו נאמן

לעשות שודא דדייני*[ס] ונראה דגבי מטלטלי נמי שייך שודא דדייני כי ההיא דפ"ק דגיטין (דף יד:) וכאן אמרו מה שירצה שליש יעשה וקרי ליה בשמעתין שודא דדייני וצ"ל דרבינו חננאל קאמר בשודא דדייני הבא לפני הדיין אבל ההיא דשליש עליו היה מוטל לעשות שודא דדייני: **יד הנהו** תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף חד הוה כתוב בחמשה בניסן וחד הוה כתוב בניסן סתם אוקמא רב יוסף להאי דחמשה בניסן בנכסי א"ל אידך ואנא אפסיד א"ל את ידך על התחתונה [ע] אימר בר תשעה ועשרים בניסן את *אמר ליה לכתוב לי מר [דף צה ע"א] טירפא מאייר ואילך א"ל מאי אמר לך את בר חד בניסן והנחתי לך מקום לגבות ממנו מאי תקנתיה ניכתבו הרשאה אהדדי: **טו מתני' מי** שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השנייה מוציאה מיד הלוקח והראשונה מיד השנייה והלוקח מיד הראשונה וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם וכן ב"ח וכן אשה בעלת חוב: **טז גמ' וכי** כתבה לו מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום הכא במאי עסקינן כשקנו מידה וכי קנו מידה מאי הוי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל* אלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי ופריק רב אשי מתני' דקתני הלוקח מוציא מיד הראשונה ולא מצי למימר נחת רוח עשיתי לבעלי בשני לקוחות לחד לא כתבה ולחד כתבה דאמרינן לה אם איתא דנחת רוח עבדת מקמא איבעי לך למיעבד כדתניא כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה ומתני' דקתני לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל [פ] בחד לוקח דליכא למימר הכי וכן הלכתא:

יז איבעיא להו אישתדוף בני חרי מהו דליטרוף ממשעבדי תא שמע כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה דברי רבי מאיר ואי ס"ד אישתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי נהי דאיבדה כתובתה משני מראשון מיהא תיגבי אמר רב נחמן בר יצחק מאי איבדה כתובתה נמי משני אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דאיבדה כתובתה לגמרי משמע ועוד תניא לוה מן האחד ומכר נכסיו לשנים וכתב בע"ח ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך אין לו על לוקח ראשון כלום מפני שיכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו התם איהו דאפסיד אנפשיה פירש"י וכולה רבא קאמר לה ודחי לשינויא דרב נחמן בר יצחק ובין בעל חוב ובין אשה איהו דאפסיד אנפשיה ולא נהירא לרבינו תם ז"ל דהוה ליה למימר אלא ופי' רבינו תם דפירוקא דרב נחמן הוא והכי פירושא התם בע"ח איהו דאפסיד אנפשיה דידע דסופו לגבות ואפ"ה כתב ליה הלכך לא גבי מראשון אבל אשה ליכא למימר כולי האי איהי דאפסיד אנפשה דשא בשעה שכתבה לו לא היתה עדיין ראויה לגבות בברור דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים וכן פי' רבינו חננאל ז"ל [צ] ובכמה מקומות בהש"ס לא חש לשנויי אלא חדא מן הקושיות וגם קמייתא אינה פירכא כ"כ דרב נחמן לא משמע ליה אבדה לגמרי אלא משני [ק] והרמב"ם ז"ל (פי"ז מהלכות אישות הי"ד) והעיטור כתבו דאבדה לגמרי וסוגיא דשמעתא אזלא כרבינו חננאל ורבינו תם וכן עיקר: [דף צה ע"ב] והלכתא אישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי: וכן בעל חוב תנא וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות: **הדרן עלך מי שהיה נשוי**

הגה"ה

*וששאלתם במילתא דאיכא פלוגתא דרבוותא אם יש לעשות שודא לא עבדינן שודא אלא מי שהוא גדול הדור ומומחה לרבים מדאמר ליה רב נחמן לרב ששת חדא וכו' ועוד דלא עבדינן שודא אלא היכא דאיתמר בהדיא בגמ' והיכא דלא איתמר המוציא מחבירו עליו הראיה מאיר בר ברוך ז"ל וכדברי מורי כן כתב בספר חפץ אבל רבינו ברוך כתב דהכי קאמר ליה כיון דהאי דיינא שקבלתי מריש גלותא שודא שלך אינה כנגד שודא שלי אבל במקום אחר כל הדיינין יכולין לעשות שודא עיין פרק עשרה יוחסין מרדכי:

הגה"ה

*יש מדקדקין מדלא קאמר דלמא בר שלשים בניסן את שמע מינה דיום שלשים נמנה לחדש אייר וניסן לעולם מלא דבשטרות אזלינן בתר לשון בני אדם ויש למנות לשטרות מיום ראשון וכן דקדק הר"מ מדאמר הכא ולכתוב טירפא מאייר ואילך משמע מכי שלים תשעה ועשרי' בניסן דלאחר הוא נמנה לאייר ולמועדים דווקא מנינן מיום שני אבל ראבי"ה כתב וז"ל אם שני ימים ראש חדש יום ששי ושבת וכנסה ביום הששי יש אומרים לכתוב ביום הששי ביום שלשים לחדש פלוני שעבר וי"א ביום עיבור לחדש פלוני שעבר ואית דכתבי ר"ח סתם והורגלו למנות לשטרות מיום ב' וכן מוכח פ' היו בודקין דתנן זה אומר בשני לחדש וזה אומר בשלישי לחדש עדותן קיימת שזה ידע בעיבורו של חדש וזה לא ידע ופירש"י שאותו שידע בעיבורו מנה מיום שני והשני מיום ראשון כי היה סבור שחדש שעבר היה חסר וכפר הדבר שלא לשנות המנהג למנות מיום שני כי יש להסב הראיות לכאן ולכאן ואני מצאתי תשובת הר"י מכונ"א שהשיב לה"ר דוד ופסל את השטר שהיה כתוב בו באחד במרחשון ביום ששי והיה ראש חודש יום ששי ויום שביעי והאריך בראיות · מרדכי:

*ואם כתבה לו שטר בפני עצמו איבדה כתובתה · ועוד פי' ר"י דאפי' בשטר של בעלה איבדה אם כתבה שהיא מוכרת אבל הכא איירי שחתמה לו פי' שמוחלת השיעבוד של כתובתה שיש לה על שדה זו · מפסקי ה"ר יחזקיהו פרק הכונס:

פרק אחד עשר

א אלמנה ניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהם ואין חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה: **גמ'** [דף צו ע"א] אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה מאי טעמא אמור רבנן מציאת אשה לבעלה משום דלא תיהוי לה איבה הני תיהוי להו איבה א"ר יוסי בר' חנינא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשין חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו: **ב אריב"ל** כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת מנעל והנעלת (לו) מנעל אמר רבא לא אמרן אלא במקום שאין מכירין אותו אבל במקום שמכירין אותו לית לן בה א"ר אשי ובמקום שאין מכירין אותו לא אמרן אלא דלא מנח תפלין אבל מנח תפלין לית לן בה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המונע תלמידו מלשמשו מונע חסד ממנו שנאמר למס מרעהו חסד ר"נ בר יצחק אמר אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר ויראת שדי יעזוב: **ג אר"א** אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה *וכן כי אתא רב דימי אמר מעשה בכלתו של רבי שבתאי שתפסה דסקיא מליאה מעות ולא היה כח בחכמים להוציא מידה אמר רבינא לא אמרן אלא למזונות אבל לכתובה מפקינן מינה* מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא כתובה דממקרקעי ולא ממטלטלי מזוני נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי אלא מאי דתפסה תפסה א"ל רבי יעקב בר נפתלי לרבינא הכי אמרינן משמיה דרבא כוותיך והאידנא דתקינו רבנן כתובה אפי' ממטלטלין כיון דמזוני תנאי כתובה נינהו ותנאי כתובה ככתוב' דמיא ניזונת נמי ממטלטלי [א] בין שתפסה בין שלא תפסה ירושלמי (ה"ב) אלמנה שתפסה אלף זוז במזונותיה אין מוציאין אותן מידה מהו למימר לה חוי מה שבידך תלמידי דר' יונה אמרי אמרי' לה [ב] חוי מה שבידך אמר לון רבי יוסי בר בון מכיון שיש לה לישבע בסוף אפי' חוי מה שבידך לא אמרי' לה וריצב"א כתב לרבינו שמשון אחיו מה שכתבת אחי דאלמנה שתפסה למזונותיה כל מה שתפסה יכולה לעכב אפילו כמה וכמה מההיא ירושלמי דפ' אלמנה לפי זה לא שבקת חיי לכל בריה נשים גבירות ושולטות בממון בעליהן ויש להן בנים קטנים יקחו כל הממון ולא יתבעו לעולם כתובה ויתפסו הכל בשביל מזונות וכן נשים שאינן גבירות אם יש מטלטלין הרבה בתוך הבית או כסף וזהב יקחו הכל אלא יש לפרש הא דקאמר התם ר' יוסי בר' בון אמר מכיון שהיא עתידה לישבע בסוף אפי' חוי מה שבידך לא אמרי' לה. מתוך לשונו משמע דוקא בשביל שסופה לישבע הא אין סופה לישבע אמרי' לה חוי מה שבידך א"כ בנדון זה שלקחה הכל ואינה עתידה לישבע בסוף אמרי' לה חוי ומוציאין מידה כל המותר על מזונותיה לשנים עשר חודש כי יותר אין ראוי שישאר בידה ממה שראוי בפעם אחת למכור בקרקעות ובהא שיעורא אמרינן מה שתפסה תפסה ואלף זוז דקאמר לאו דוקא אי נמי בעשירה שראויה לכך בשנים עשר חדש אי נמי נראה מה שתפסה תפסה ראוי לומר אפי' ביתר משנים עשר חדש ובלבד שתפסה פחות מכדי כתובתה שסופה לישבע על כתובתה אבל אם תפסה יותר מכדי כתובתה שאין סופה לישבע על כתובתה לא והא דקאמר אפילו חוי מה שבידך לא אמרינן היינו היכא דידיע לן שלא תפסה כדי כתובתה לפי שסופה לישבע אבל אי לא ידעינן כמה תפסה לא ולכאורה אם היתה תובעת מזונותיה אחרי כן ואמרה שכבר אכלה כל מה שתפסה לא היו זנין אותה עד שתשבע כמה לקחה עד כאן דבריו ורבינו מאיר כתב השתא לפי דבריו אחרי שהיתומים אומרים שתפסה יותר מכתובתה היה לנו להשביעה אמנם לפי דברי רבינו שמשון אחיו שנחלק עליו אפילו בתפסה יותר אין להשביעה וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל (פי"ח מהל' אישות ה"י) שכתב אלמנה שתפסה מטלטלין כדי שתזון מהן בין שתפסה מחיים בין שתפסה אחר מיתה אפי' תפסה ככר זהב אין מוציאין מידה אלא שכותבין לה ב"ד מה שתפסה ופוסקין לה מזונות ומחשבין עמה והיא ניזונת ממה שבידה עד שלא יהא לה מזונות יותר או עד שתמות ויקחו היורשין את השאר וכו' ואחרי שכתב אפילו ככר זהב שמע מינה דסבירא ליה דתפיסה למזונות מהניא אפי' ביותר מכתובתה ולא מפקינן מינה ופשט הירושלמי דקאמר אלף זוז וגמרא דידן דקאמר דסקיא מליאה מעות משמע נמי הכי דאפילו טובא יותר מכדי כתובתה לא מפקינן מינה וטעמא הוי משום דלא ידעינן כמה תחיה וכמה תצטרך למזונות כי שמא יאבד מהן או שמא תחלה ותצטרך לרפואה שאין לה קצבה שהיא בכלל מזונות וכיון דאף אם תפסה למזונותיה הרבה יותר ממזונותיה לא מפקינן מינה א"כ למה היה לנו להשביעה השתא הרי לא מצינו שום שבועה כיוצא בזו מצינו נשבעין ולא משלמין נשבעין ונוטלין אבל בנדון זה שבועה זו למה לא ליטול ולא ליפטר מעכשיו אמנם אם אחר זמן תאמר שכלו כל המטלטלין שתפסה ותבוא לתבוע מזונות לא יהבינן לה מידי עד שתשבע שלא נשאר בידה ממה שתפסה ולא נתנה ולא בזבזה כלום דבהא מודה הרמב"ם ז"ל שהרי הוא כתב (שם הי"ט) אלמנה שבאה לבית דין לתבוע מזונות יש מי שהורה שפוסקין לה מזונות ואין משביעין אותה ואין ראוי לסמוך על הוראה זו מפני שנתחלף לו הדבר באשה שהלך בעלה למדינת הים ורבותי הורו שאין לה מזונות עד שתשבע שהרי זו באה ליפרע מנכסי יתומים ולזה דעתי נוטה וכן ראוי לדון עכ"ל ואפי' לדברי הגדולים האומרים דבכל ענין קאמר תנן לא תשבע בתחלה אפי' כי אתיא לאפוקי מזוני מיתמי נראה לי דכל כהאי גוונא שעכבה ממון היתומים יותר מן הראוי להגבותה בבית דין בפעם אחת דהיינו כדי מזון שלשים יום מודו כ"ע דלא יהבינן לה עד שתשבע כי צריך לתת טעם מאי שנא למזוני דלא משביעינן לה משום דסופה עתידה ליסבע על כתובתה ואעפ"כ דשמא לא תבוא לעולם לידי גיבוי כתובה ובשאר דוכתי לא אמרינן הכי שהרי אפוטרופא ושותפין ואריסין הנשבעין שלא בטענה אי בעי משבעי אהדדי כל יומא ולא אמרי' ימתין עד לבסוף ואז ישבע על הכל אלא נראה דהיינו טעמא גבי אשה דאי ידעה שעתידין להשביעה על מזונותיה בימי מיגר אלמנותיה שהיא יושבת לכבודו הויא לה קטטה מעיקרא בהדי בעלה ואין אדם דר עם נחש בכפיפה אבל בנדון זה שרגלים לדבר וראוי לחושדה לפי שתפסה ממון היתומים והיה ראוי להשביעה מיד אלא שלא מצינו שבועה כיוצא בזו כדפרישית לעיל מ"מ ודאי אם תתבע מזונות אח"כ ראוי להשביעה לכ"ע ע"כ דברי רבינו מאיר ומתוך דברי הרמב"ם ז"ל משמע שפסק כתלמידי דרבי' יונה דאמרי' לה חוי מה שבידך וכן מסתבר: **ד אמר** רבי יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא אלמנה ששהתה שתים וג' שנים ולא תבעה מזונות איבדה מזונותיה השתא שתים איבדה שלש מיבעיא לא קשיא כאן בענייה כאן בעשירה א"נ כאן בצנועה כאן בפרוצה [ג] הלכך לא איבדה בשתי שנים עד שתהא עניה ופרוצה ירושלמי (ה"ב) ר' אלעזר בשם רבי יוסי בן זימרא בשלא לותה ואין בידה משכון אבל אם לותה או שיש בידה משכון גובה אפילו למפרע אמר רבא לא אמרן אלא למפרע אבל להבא אית לה: **ה בעי** רבי יוחנן יתומים אומרים נתננו לה מזונות עד היום הזה והיא אומרת לא נטלתי ולא שהתה עדיין שתים ושלש שנים על מי להביא ראיה [דף צו ע"ב] נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל האלמנה להביא ראיה או דלמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי [ד] כיון דאלים כחה למכור שלא בבית דין ועל היתומים להביא ראיה ודלא כפירש"י שפירש נתננו דמי מזונות שנה הבאה דהא פשיטא דעל היתומים להביא ראיה דהא רבי יוחנן הוא דאמר בפ"ק דב"מ [דף יז.] הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום [ה] ואפילו מאן דלית ליה דר' יוחנן מודה הכא דאי מהימני לומר פרעתי מה הועילו חכמים בתקנתם שתקנו לה מזונות בכל שעה יאמרו

הגה"ה

*אבל לכתובה מפקינן מינה וכן פסק רש"י בתשובה דכל הנכסים שהניח המת בחזקת היתומים הן בכל מקום שהן ואינן משועבדים לא לכתובה ולא לבעל חוב אלא למזונות בלבד ואם תפסה לכתובה יחזירו ליורשים בלא שום טענה ואין לדון עליהם עד שיהו בידן וברשותן כי קודם שבועה אין לה רשות בנכסים לא במקרקעי ולא במטלטלין דהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וחזקת המחזיק בהן אינה חזקה דאין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל והכי פירושא לא אמרן אלא למזוני מפני חיי נפש אבל לכתובה אפי' לאחר שנשבעה דאז דינה לגבות ממקרקעי אם תפסה ממטלטלי מפקינן מינה. וכתב רבינו ברוך ז"ל בראותי זה הפסק תמהתי ואמרתי הא האידנא משתעבדי מטלטלי לכתובה ולבע"ח ואמאי לא מהניא תפיסה לאחר מיתה ואומר אני דשמא היינו טעמא דידיה משום דאמרי' פ' הכותב (דף פד ע"ב) דלא מהניא תפיסה אלא היכא שמבורין ומונחין ברשות הרבים או בסימטא אפי' לר"ט דאמר תפיסה דלאחר מיתה מהניא והלכך כשהנכסים מונחין ברשות המת מיד כשמת נכנסו בחזקת היתומים · מרדכי:

הגה"ה

*פי' ראב"ן דמיירי שתפסה לאחר מיתת הבעל ואם תאמר מאי שנא דלמזוני מהניא תפיסה טפי מכתובה יש לומר משום דלא גביא ממשעבדי והוי תנאי ב"ד ואלמוהו רבנן טפי להועיל בה תפיסה. בסי' תתקי"ד תשובת ראב"ן · בנו של ראובן היה לו זקוק ותלי ביד שמעון אחי אביו ותלה בן ראובן ושלח אחר עדים וצוה בפניהם ליתנם לראובן אביו ולא מיחתה אשתו והיקל עליו החולי ועמד והלך בבית על משענתו ואח"כ הכביד עליו חוליו ושלח עוד אחר שמעון דודו ואחר עדים ואמר לשמעון זקוק ותלי שיש לי בידך תנהו לאבי ראובן ואז מיחתה אשתו ונפטר לעולמו וקיים שמעון דברי המת ואחרי כן תבעה היא את שמעון לדין · נראה ששמעון עשה כדין שנתן לראובן הכסף ואין לאלמנה על שמעון כלום ודינה עם ראובן והאריך וע"ש במרדכי וכן אם תפסה למזונות מטלטלין והיו לה בנים ונתנה לבתה המטלטלין ומתה ובאין אחיה להוציא המטלטלין מידה ואומרים כי לא נשבעה אמנו על הכתובה נראה לרבינו אב"ן שזכתה במתנה משום דאמרינן הכא אלמנה שתפסה למזונות מה שתפסה תפסה ואין היתומים יכולין להוציא מידה ובתה נמי הבאה מכחה אינם יכולין להוציא מידה ואפי' אם היו המטלטלין ביד האחים היה להן ליתן לה משום מצוה לקיים דברי המת · ועוד האריך במרדכי:

קרבן נתנאל

נאמן אף שהדבר תלוי בסברות ובראיות לא קשה נהדר ונדייניה כי שוב לא יקבלו עליהם להיות לו כח לפסוק עליהם כפי שודא דדייני: [ס] **ונראה** דגבי מטלטלין נמי שייך שודא כי האי דפ"ק דגיטין. אבל במה שכתב ר"ח דווקא בדיין מומחה אין סתירה לו מהאי דפ"ק דגיטין. דהתם שאני דהוי כאילו קבלו עלייהו אבל לענין מטלטלין שפיר קשה דהא לא עדיף מה שקיבלו עלייהו כמומחה לרבים ממש דלא דאין שודא במטלטלין: [ע] **אימר** בר תשעה ועשרים בניסן את. מדלא קאמר אימר בר שלשים בניסן את ש"מ דיום שלשים נמנה לחדש אייר. מרדכי: [פ] **בחד** לוקח דליכא למימר הכי. וכתב בספר בית שמואל סי' ל' ס"ק ס"ב דאם כתב לו ללוקח שטר בפני עצמו איבדה כתובתה ע"ש. אמת שכתב כן המרדכי שילהי פ' זה. אבל מי שמעיין שם יראה ויבין שלא כתב כל זה כי אם לרב אבל לשמואל דקיי"ל כוותי' אפי' כתבה שטר בפני עצמו מ"מ יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי. וכן מוכח שם בגיטין דף נ"ה מ"כ דשמואל מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות משמע הא שטר בפני עצמו לא. וכ"מ פ' חזקת הבתים ד' מ"ז דפריך הניחא לרב אלא לשמואל מאי איכא למימר: [צ] **ובכמה** מקומות בהש"ס לא חש לשנויי אלא חדא מן הקושי'. ריש מס' ברכות. ובפ"ק דשבת גבי היכון: [ק] **והרמב"ם** ז"ל פי"ז מהל' אישות · ויש לתמוה הא הרמב"ם איירי כשנתבטל המכר מ"ה אבדה כתובתה לגמרי הא לא נתבטל המקח מראשון מיהא תגבה ודוקא גבי ב"ח הוא דאפסיד אנפשיה אבל אשה לא דלא נתנה כתובה לגבות מחיים וא"כ מה שחולק רבינו על הרמב"ם וסוגי' דשמעתא אזלי כר"ח ור"ת הלא הרמב"ם ג"כ מפרש הסוגי' כר"ת עיין בחידושי להרמב"ם: **הדרן עלך מי שהיה נשוי** [א] **בין** שתפסה בין שלא תפסה ע"כ לשון הרי"ף: [ב] **חוי** מה שבידך · כ"ה בירוש' שלפנינו אמנם גר' משובשת היא וכצ"ל חוי מה שבידך פי' הראה לפנינו מה שבידך כדי שנדע הוצאתך והכנסתך בזה הממון שתפסת. וכן הוא הגירסא בהר"ן ובמגיד משנה ובהרא"ש וטעות מוכח הוא ממ"ש רבינו בסמוך: ה"ג מ"ש אחי: [ג] **הלכך** לא איבדה בשתי שנים עד שתהא ענייה ופרוצה. משום דנכסי בחזקת אלמנה קיימי כדמסיק בסי' הסמוך. ובהני תרי ליספקא מספקינן ועל היתומים להביא ראיה ועיין לקמן פרק הנושא סי' ו': [ד] **כיון** דאלים כחה למכור שלא בב"ד. ולפיכך בשאר חובות בע"פ לא חשבינן בחזקת הבע"ח ומהימני יתמי לומר פרענו: [ה] **ואפי'** מאן דלית ליה דר' יוחנן מודה הכא. לכאורה דברים אלו אך למותר גם בתום' דהא אליבא דר"י אנן קיימינן. אלא שלשיטת הרי"ף כמו שהביא רבינו בפ"ק דב"מ סי' מ"ד בביאור דבריו בשם הרמב"ן דלא אמר

פרעתי מידי דהוה אכתובה במקום שאין כותבין כתובה דכולי עלמא מודו דלא מצי למימר פרעתי מטעמא דפריסית אבל מזונות שעברו מוכחא מילתא דקושטא קאמרי [ו] מדשתקה עד השתא וכן מוכח דפשיט מדתני לוי דאיירי במזונות שעברו · ת"ש דתני לוי אלמנה כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא ראיה *נשאת עליה להביא ראיה מדלא משכח דעליה להביא ראיה אלא בנשאת שמע מינה דאם פרעו לה כתובתה בב"ד דעל היתומים להביא ראיה על מזונות שעברו: ו [דף צז ע"א] **בען** מיניה מרב ששת מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובתה קמיבעיא להו בדרב יוסף דא"ר יוסף ארמלתא דזבין אחריותא איתמי ובי דינא דזבין אחריותא איתמי מאי מי אמרינן כיון דאחריותא איתמי טרפא או דילמא מצי א"ל כהי דאחריותא דעלמא לא קבלית עלך אחריות דנפשך מי לא קבילית עלך אמר להו רב ששת תניתוה מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר ש"מ שיירה אין לא שיירה לא: ז **וכתב** רב אלפס ז"ל מהא שמעינן דלית לה לזבוני אלא עד כדי כתובתה אבל יותר מכדי כתובתה לא וקשיא לן הא דגרסינן בפרק שני דייני גזירות (דף קז:) האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאת ואמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה נוטלת כתובתה אמרה גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואוקמא שמואל כששמעו בו שמת ומקשי' ומ"ש עד כדי כתובתה ופרקינן איהי דאפסדה אנפשה דאמרה גרשני ושמעינן מינה דאי לא אמרה גרשני בעלי ניזונת לעולם ותירץ הא דתניא מוכרת והולכת עד כדי כתובתה אבל יותר מכדי כתובתה לא בדלא אפשר לה לאיתזוני אלא בזביני דמקרקעי הלכך לית לה לזבוני אלא עד כדי כתובתה והא אחריתי דשמעת מינה דניזונת לעולם באפשר לה לאיתזוני מפירי דמקרקעי או מעמלא דבתי ומאי דדמי ליה *ודייקינן מדקתני בהך מתניתא מוכרת ובהך לא קתני מוכרת אלא ניזונת [ז] ודברים של תימה הן היאך דקדקו מכאן דאינה מוכרת למזונות אלא עד כדי כתובתה הא בהדיא מוכח בברייתא שהשאר הוא כדי כתובתה שתגבה מהן כתובתה וקמ"ל דמה שמכרה למזונות אינה חוזרת וטורפת לכתובתה דאחריות דנפשה קבילת עילווה אבל אם אינה חוששת על גביית כתובתה יכולה להיות ניזונת לעולם: ח **כיצד** מוכרת אמר רב דניאל בר רב קטינא א"ר הונא מוכרת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום ורב יהודה אמר מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום אמר אמימר הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום וירא"ה דוקא כשהיא מוכרת לא הרשות למכור יותר מכדי מזון לששה חדשים אבל כשב"ד מוכרין לא נתנו להם קצבה אלא הכל לפי ראות עיניהם מה שהוא תועלת היתומים: ט **איבעיא** להו זבין ולא אילטריכו ליה זוזי הדרי זביני או לא הדרי זביני והלכתא זבין ולא אילטריכו ליה זוזי הדר זביני ודוקא בדגלי דעתיה בשעת המכר שלצורך כך וכך הוא מוכר *אבל אי שתק בשעת המכר אע"פ שגילה דעתו קודם לכן הוו דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים ולא הדרי זביני כדגרסי' בקדושין בפ' האיש מקדש (דף מט:) ההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל בעידנא דזבין לא אמר ולא מידי אמר רבא הוו דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים *ויש דברים שאין מועיל בהם גילוי דעת עד שיתנה בפירוש כגון היכא שאין הענין מוכיח על דעתו אי לאו דאתני [ח] וכיון דבעי תנאי בעי תנאי כפול · ויש דברים שאפילו גילוי דעת א"צ משום דאיכא אומדנא דמוכח דאפי' לא גילה דעתו בשעת המעשה לא הוו דברים שבלב משום דבלאו גילוי דעת אנן סהדי דלהכי איכוין כגון [ט] שטר מברחת דלעיל (דף עח:) ולקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה דלעיל (דף נה·) והכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא בפ' יש נוחלין (דף קלא:) ושכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים בפ' מי שמת (דף קמו:) וההוא דשמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים אמר ר"ש בן מנסיא בידוע שאם היה בנו קיים לא היה כותבן לאחרים (שם) וכן המקדש אחותו (קידושין דף מו:) בין למאן דאמר פקדון בין למאן דאמר מתנה וכן סבלונות וקידושין [א] דהדרי (שם נ:) וכן נדרי זרוזין בפ' ארבעה נדרים (דף כ:) כל אלו אומדנא דמוכח איכא הלכך אפילו גילוי דעת לא בעי לא בשעת מעשה ולא קודם לכן אבל זבין ולא אלטריכו ליה זוזי וההוא גברא דזבין נכסי אדעתא למיסק לארעא דישראל אע"ג דגלי אדעתיה מעיקרא וידוע לכל שלדעת כן הוא מוכר בעינן גילוי דעת בשעת מעשה דליכא אומדנא דמוכח כולי האי בלא גילוי דעת דהרבה פעמים אדם מוכר קרקעותיו ואין ידוע למה הוא מוכרן והא דאמרי' הדרי זביני היינו דווקא היכא דלא אילטריכו ליה זוזי מחמת דבר שנתחדש אח"כ כגון בצורתא דהוה בנהרדעא זבנינהו לאפדנייהו למיזבן חיטי ולבסוף אתו חיטי או שמכר נכסיו לקנות דבר ידוע וחזרו בהם אותם המוכרין אבל אם חזר בו המוכר הנכסים ואין רוצה לקנות אע"פ שמוצא לקנותן לא הדרי זביני כההיא דבפרק האיש מקדש (דף נ·) ההוא גברא דזבנינהו לנכסיה דבעא למיסק לארעא דישראל לסוף לא סליק א"ר אשי אי בעי סליק איכא דאמרי אי בעי לא סליק איכא בינייהו היכא דאיתיליד אונסא באורחא ותו גרסי' התם ההוא גברא דזבנינהו לנכסי אדעתא למיסק לארעא דישראל סליק ולא איתדר ליה אמר רבא כל דסליק אדעתא למיתדר הוא והא לא איתדר ליה [י] איכא דאמרי אדעתא למיסק הוא והא סליק ליה :

הגה"ה

*פרש"י בתשובתו דהיינו למזונות דמאי דקא בעי רבי יוחנן פשיט ליה מש"ס מלוי אבל לכתובה אינה בחזקתה עד לאחר שתשבע תדע דלוי למזונות מיירי דתלי ראיית האלמנה והיתומים בנשאת ולא ניסת ש"מ וכתב רבינו ברוך גם על זה תמהתי משום דבתוספתא דמכילתין תניא אלמנה שתובעת כתובתה ויורשים אומרים התקבלת כתובתיך עד שלא ניסת הן צריכין להביא ראיה משניסת עליה להביא ראיה ורבי' אב"ן החזיק דברי רש"י וכתב דלא סמכינן אברייתא וריב"א כ' דאלמנה כל זמן שלא נשאת נאמנת היא בין למזונות בין לכתובה אע"פ שאין כתובה בידה נאמנת לומר לא נפרעתי כלל או לא נפרעתי אלא כך וכך ונוטלת השאר בשבועה ואפי' אומרים היורשים ודאי פרענו אבל לאחר שנשאת אינה נאמנת על הכתובה אא"כ שטר כתובה יוצא מתחת ידה ועל המזונות אינה נאמנת כלל אחר שנשאת אע"פ ששטר כתובה יוצא מתחת ידה · עיין לקמן בפ' הנושא · מרדכי :

הגה"ה

*ורש"י לא פירש כן אלא ניזונת לעולם יותר מכדי כתובתה וכן בירושלמי קאמר אלמנה שתפסה אפילו אלף מנה וכו' לעיל כלתו של ר' שבתאי שתפסה דיסקיא וכו' · מרדכי :

הגה"ה

*ומיהו לא התנה בפי' ומסיק דהדר זביניה ודוקא במקרקעי אבל במטלטלי ספק הוא ואין מוציאין מיד הלוקח כך מצאתי בספר החכמה בשם פר"ת בפרק האומנין · ע' בפ' אע"פ :

הגה"ה

*ורבינו אליעזר ממיץ פי' בספר יראים דברים שבלב אינם דברים לבטל דברי פיו דכיון שמשמעות דברי פיו משמע בענין אחד ומחשבתו בענין אחר אע"פ שברור לנו שחישב בלבו לבטל דברי פיו בתר דברי פיו אזלינן וראיה לדבר וכו' · ועוד האריך במרדכי :

י **מתני' אלמנה** בין מן הנשואין בין מן האירוסין מוכרת שלא בב"ד ר"ש אומר מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין מן האירוסין לא תמכור אלא בבית דין מפני שאין לה מזונות וכל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בב"ד · הא דאמר אינה צריכה ב"ד איתמר עלה בפרק אלו מציאות (דף לב·) אמר רב יוסף בר מניומי א"ר נחמן אינה צריכה ב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד הדיוטות כגון גברי מהימני דבקיאי בשומא : **גמ'** בשלמא מן הנשואין משום מזוני [דף צז ע"ב] אלא מן האירוסין מ"ט עולא אמר משום חינא ר"י אמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין מאי בינייהו איכא בינייהו גרושה דמשום חינא איכא משום שלא תתבזה ליכא והלכתא כר"י [כ] דפשטא דמתני' כוותיה: יא **אמר** רבה ב"ר ירמיה אמר שמואל כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה והני מילי בחיי בעלה [ל] אבל לאחר מיתת בעלה לית לה : יב **מתני' מכרה** כתובתה או מקצתה משכנה כתובתה או מקצתה נתנה לאחר או מקצתה לא תמכור השאר אלא בב"ד וחכמים אומרים מוכרת היא ואפי' ארבעה וחמשה פעמים ומוכרת למזונות שלא בב"ד וכותבת למזונות מכרתי וגרושה לא תמכור אלא בב"ד הא דקתני וכותבת למזונות אסיקנא לעיל (דף נו:) דעלה טובה קמ"ל דלא ליקרו לה רעבתנותא והוא הדין נמי אי לא כתבה אלא מכרה סתם נאמנת לומר למזונות מכרתי דנכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה [מ] כדתני לוי אלמנה כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא ראיה [נ] וכר' יוסי דאמר מוכרת סתם ובכך כחה יפה ובירושלמי (ה"ג) מפרש ייפוי כח דר' יוסי [ס] אם באתה מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי [ע] באתה מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי : **גמ'** מתני' מני ר"ש היא דתניא מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות דברי ר"מ ור"ש אומר אע"פ שלא מכרה אלא מקצתה ולא משכנה אלא מקצתה לא תמכור א אלא בב"ד [פ] וליתא לדר"ש דאמרי' [דף צח ע"א] ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה אתאי לקמיה דרבא וקא תבעא מזוני אמר להו ליתמי זילו והבו לה מזוני לית דחש להא דר"ש דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף וראיתי לגדולים שפירשו דאע"פ שחייבין לזונה אם רצו היורשין פורעין לה מותר כתובתה ומסלקין אותה אפילו לאנשי גליל ודברים של טעם הם [צ] דאל"כ כל אשה תמכור כתובתה עד תשלום דינר ותתפרנס כל ימיה בחסרון הדינר: יג **שלח** ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף מוכרת שלא בבית דין צריכה שבועה או אינה צריכה שבועה במוכרת לכתובתה קא מיבעיא ליה [ק] דאי למזונות קי"ל כתנן דאמר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה [ר] והיא בסוף היינו בשעת גיבוי כתובתה דהא לעיל בשילהי הכותב (דף פז·) מוקי ר' ירמיה הא דר' שמעון דאמר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה כתנן אלמא דאין משביעין אותה שום שבועה עד זמן תביעת כתובתה אלא ודאי במוכרת לכתובתה קא מיבעיא ליה ולא מיבעיא ליה בשבועת צררי דפשיטא דמשביעין אותה כדתנן בפרק השולח (דף לד:) אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה אלא מיבעיא ליה אחר שמכרה הנכסים שלא בב"ד אם משביעין שלא גבתה יותר א"נ מיבעיא ליה אם משביעין אותה שלא זילזלה בנכסים וכן מוכח מדקאמר ותיבעי לך הכרזה דהאי נמי משום דלא תזלזל · ותיבעי לך הכרזה א"ל הכרזה לא מיבעיא לי דא"ר זירא אמר רב נחמן אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום היכי דמי אי דאכרוז אמאי לא עשתה ולא כלום אלא לאו דלא אכרוז לעצמה הוא דלא עשתה ולא כלום הא לאחר מה שעשתה עשתה לעולם דאכרוז דאמרי' לה מאן שם לך כלומר מי החזיקך באלו הנכסים שאין אדם יכול לזכות במקח אלא מיד המקנה לו ואין לפרש דשומא ממש קאמר דאע"ג דליכא ב"ד מומחין ב"ד הדיוטות מיהא איכא כדאיתא בפ' אלו מציאות (דף לב·) כדפרישית לעיל (סי' י) ומה שהחזיקוה ב"ד הדיוטות אינה חזקה דיושבי קרנות הן ואינם בקיאים אלא בשומא בעלמא כי ההוא גברא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי אזל שמה לנפשיה בארבע מאה זוזי לסוף אייקור וקאי בשית מאה זוזי אתו לקמיה דרב יוסף א"ל מאן שם לך . [ש] והלכתא צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה ואע"ג דאמרינן (לעיל דף פז·) לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא משמע הא לכל שאר מילי דאלמנה בעינן הכרזה ותנן נמי בערכין (דף כא:) שום היתומים שלשים יום [אומר ר'] היינו כשב"ד מוכרין דאי טעו בפחות משתות מכרן קיים הלכך צריכין הכרזה שלא להפסיד היתומים אבל אלמנה דתנן אפי' מכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל ואין יכול לבא לידי הפסד ליתומים מוכרת שלא בהכרזה והאי טעמא ליתא [ת] דאם כן אפילו שליח ימכור שלא בהכרזה [א] ופי' ה"ר יונה זכרונו לברכה שהקלו על האלמנה שתמכור שלא בהכרזה

הגהות הב"ח א לא תמכור השאר אלא בב"ד וליתא :

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל דהדרי קדושין :

קרבן נתנאל

אמר ר' יוחנן אלא במקום שאין כותבין כתובה ע"ש . ע"ז מסיק דאי מהימני לומר פרעתי מה הועילו חכמים בתקנתן : [ו] מדשתקה עד השתא . וקשה א"כ למה דבעי למימר דטעמא דר"י סבר נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל אלמנה להביא ראיה הא לא שייך הך טעמא דשתקה דהא ר"י איירי שמכרה נכסים ואית לה למימר דלא שתקה דמכרה למזונותי' וי"ל דס"ל לרבינו דבכה"ג נמי שיכולה לכתוב למזונות מכרתי ומדלא כתבה הוי כמו שתקה . ובתוס' תירצו דר"י ס"ל במקום שכותבין כתובה נאמנים היתומים לומר פרעתי כי אם במקום שאין כותבין מטעם מה הועילו חכמים בתקנתן . אבל הכא לא שייך הך טעמא במזונות שעברו שהרי היא יכולה לתבוע כל שעה תחילת מזונות הבאין : [ז] ודברים של תימה הן כו' . וצ"ל לקיים דברי החכם דס"ל הא דא"ר יוסי לעיל דף נ"ו מוכרת וכותבת סתם ובכך כחה יפה משום לקוחות שלקחו שדות מבעלה שאם יכלו כל הנכסים תחשוב כל מה שמכרה למזונות ועל הלקוחות שלקחו מבעלה תחזור על כתובתה . והקשו שם תוס' והלא יכולין לומר הנחנו לך מקום לגבות הימנו . ותירצו דהוי כמו איסתליק בני חרי דגבי ממשעבדי כדאמרי' לעיל דף נ"ס א"כ קשה לפי דבריהם מה הועילו חכמים בתקנתן שאין טורף מן המשועבדים למזונות לפי שאין קצובים . מ"מ לכתובה טורף . א"כ על כל הנכסים שהניח בעלה תאמר איסתליק בני חרי וא"כ לכתובה תהיה טורפת מלקוחות . וזהו דבר שאין לו קצבה שנאמר ללקוחות שהיה להם להניח כדי שיעור כתובתה . ואיך יתכן שלעולם לא יקנה שום אדם אפילו כשהניח אלף פעמים ככה . מ"ה פירש הרי"ף הא דתניא מוכרת והולכת עד כדי כתובתה ולא יותר . כדי שתגבה כתובתה מן השאר ולא תטרוף לקוחות . ואם לא הניח בעלה אלא כדי כתובתה אין לה מזונות . כי מיד צריכה לגבות כתובתה . או אם תרצה תמכור למזונותיה ושוב אין יכולה לטרוף מן הלקוחות . וא"כ כל מי שלוקח שדה מבעל אשה . אין צריך להניח יותר כי אם כדי שיעור כתובתה ודו"ק : [ח] וכיון דבעי תנאי בעי תנאי כפול . לאפוקי מדעת הרמב"ם שרוצה לחלק דווקא בדבר איסור בעינן תנאי כפול . וחלקו התוס' עליו דהא מתנאי בני גד ילפינן והתם דבר שבממון היה ועיין במ"ש רבינו בפ' יש נוחלין סי' מ"ח באריכות : [ט] שטר מברחת דלעיל דף ע"ח . ולאפוקי מפירש"י שם שכתב והודיעה לעדים שלהברחה מכוונה ע"ש בתוס' : [י] איכא דאמרי אדעתיה למיסק והילכתא כלישנא דא כן פסק רבינו בפרק ב' דקידושין סי' ע"ז ע"ש : [כ] דפשטא דמתניתין כוותיה · דקתני וגרושה אין לה מזונות : [ל] אבל לאחר מיתת בעלה לית לה דבחייו מעוכבת בשבילו להנשא · אבל לאחר מיתה לא דדלמא גירושין הוי ואין לה מזונות דמספיקא לא מפקינן ממונא · פירוש רש"י : [מ] כדתני לוי . עיין מה שכתב רבינו בפרק זה סימן ה' : [נ] וכר' יוסי דאמר מוכרת סתם ובכך כחה יפה . ויש לדקדק מה ראיה מר' יוסי הא לחד שינויא ר' יוסי נמי מלי סבר נכסי בחזקת יתמי והיינו טעמא דר' יוסי כדאביי קמיפא ועיין שם בפירש"י שצריכה להעמיד עדים שלמזונות מכרה הא אין לה עדים היתומים נאמנים לומר שלכתובה מכרה ואין לה מזונות . ונראה ברבינו מפ' אוקימתיה דלעיל כפי' חידושי הרא"ה אע"פ דהנכסים בחזקת יתמי קיימי (וא"כ) הרשות ביד האלמנה לנועלן מחלה בסתם וא"כ הדבר תלוי בדעתה ליתלן למה שתרצה למזונות או לכתובתה . כדאביי קמיפא באומר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי . אף שנעלן בתחלה בסתם והנכסים בחזקת יתמי קיימי . א"כ הברירה ביד ב"א אפי' כשנעל בתחלה בסתם : [ס] ה"ג אם באתה מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי . דאם יש נכסים בני חורין אם תאמר לכתובה מכרתי מלוה ע"פ גובה מבני חורי לכך אומרת למזונות מכרתי ומאלו בני חורי גובה כתובתה שהוא מלוה בשטר : [ע] באתה מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי . שהרי היא מוכרת לשנים עשר חודש ומפרנס א' לשלשים יום ואם תאמר למזונות מכרה . המלוה בשטר יטרוף השדה מן הלוקח ויסלק אותו בדמים ותפסיד המעות מזונות מאחד עשר חודש . ואף שהיא קודמת בשטר כתובתה מ"מ לא תוכל לגבות בשטר כתובתה מהלוקח לא השדה דהא אחריות עצמה קבלה עליה . וגם מהמעות לא תגבה דהא מטלטלין נינהו ומזונות אבדא כמ"ש תוס' ד"ה וסמך לה לכך טוב לה לומר לכתובה מכרתי והיא קודמת בשטר כתובתה . פי' זה לקחתי מחידושי הרא"ה בתוספת ביאור: [פ] וליתא לדר"ש דאמרינן האי איתתא כו' . וא"ת מה אילטריך להך ראיה הא אמרינן ביבמות דף מ"ב סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם . וי"ל אע"ג דר"ת תני ליה כבי בלשון חכמים מ"מ סתם הת"ק כר"ש ור"מ ור"ש קיי"ל כר"ש ועוד לפי מ"ש תוס' שלהי המוציא יין ד"ה והאמר דהא מילתא סתם מתני' ומחלוקת בברייתא לאו ד"ה הוא זולת ר' יוחנן ס"ל דהוא דאמר דהלכה כסתם . ושאר אמוראי פליגי עליה ע"ש : [צ] דאל"כ כל אשה תמכור כתובתה עד תשלום דינר . לכאורה נ"ל אם תבעה מקצת אין כח ביד היורשים לסלק כל הכתובה בע"כ להפסיד לה מזונות . אלא יכולים לומר לה תקבל כל הכתובה או אין טוענים לך אפי' מקצתו וכן אם היא לא היתה מוכרת רק היורשים פרעו מקצת הכתובה מרצונם אינם יכולים להכריחה לקבל המותר . כ"מ סי' נ"ג ס"ק י"ט : [ק] דאי למזונות קי"ל כתנן . ולפי מ"ש רבינו לעיל סי' ג' בשם הרמב"ם דהא דתנן דווקא באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל אלמנה שבאה לב"ד לתבוע מזונות שאין לה עד שתשבע . איכא למימר לדידיה במוכרת למזונות קא מבעיא ליה אלא שרבינו כבר השיג עליו לקמן בפ' שני דייני גזירות סי' ו' . וסברא פשוטה היא להצריכה יותר שבועה בחייו מבמותו דבמותו מסתמא עומדת לגבות כתובתה ותשבע בסוף אבל בחייו לא ניתנה כתובה לגבות מחיים ושמא לא תבא לידי שבועה לעולם ע"ש : [ר] והיא בסוף היינו בשעת גיבוי כתובה . דלא תימא האי בסוף היינו כשישמעו בו שמת : [ש] והלכתא צריכה שבועה . אע"פ שמכרה ע"פ ב"ד הדיוטות שמא לא דקדקו יפה : [ת] דא"כ אפילו שליח ימכור שלא בהכרזה . דמסיק לקמן דף ק' שליח כאלמנה:[א] ופי' ה"ר יונה ז"ל שהקילו על האלמנה . והר"ן תי' דמוכרת בב"ד מפני שתבעתה כתובתה קודם הפסידה מזונותיה . ואין ליתומים הפסד בשהיית הכרזה . אבל מוכרת לעצמה אינה מפסדת מזונותיה ולפיכך הקילו עליה שלא תצטרך הכרזה שלא יפסידו היתומים מזונות בינתיים ואע"פ שאפשר לה למכור קצת כתובתה כיון שיש תקנה ליתומים במוכרת כל כתובתה לא פלוג . ולפי מ"ש רבינו סוף סי' י"ב כיון שמכרה קצת יכולים היתומים

לסלקה

כמה שהקלו עליה למכור שלא בבית דין [ב] רב אלפס ז"ל כתב דאם מכרה האלמנה או נתנה במתנה מנכסי יתומים [ג] קודם שתשבע מה שעשתה עשוי והביא ראיה ממתניתין (דף לז.) דקתני אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין ואמרינן עלה בגמרא [ד] בשלמא מן הנשואין משום מזוני. ומיירי בשלא נשבעה דאי נשבעה אין לה מזונות [ה] לפי שאינה נשבעת עד שתתבע כתובתה בבית דין ומשעה שתבעה כתובתה אין לה מזונות [ו] והא דקאמר הכא צריכה שבועה אחר המכירה קאמר דמשביעין אחר המכירה שבועת נדרי וגם שלא זלזלה במכירה ולא מכרה יותר מן הצורך ואע"פ שהיו שם ב"ד הדיוטות בקיאין בשומא שמא לא דקדקו כולי האי דיושבי קרנות הן : יד מתני' **אלמנה** שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם מכרה קיים עד שיהא שם כדי שתשייר בשדה בית תשעה קבין ובגינה בית חצי קב וכדברי רבי עקיבא בית רובע היתה כתובתה ארבע מאות זוז ומכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים : דין בטול מקח דקרקעות כתבתי בפרק הזהב (סי' כא) : טו גמ' **מאי** שנא שוה מאתים במנה דאמרינן לה את אפסדת שוה מנה במאתים נמי תימא אנא ארווחי אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה [דף צח ע"ב] כאן שנה רבי הכל לבעל המעות כדתניא הוסיפו לו אחת יתירה הכל לשליח דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר חולקין והתניא רבי יוסי אומר הכל לבעל המעות אמר רמי בר חמא אמר רבי יצחק לא קשיא כאן בדבר שאין לו קצבה כאן בדבר שיש לו קצבה *אמר רב פפא [ז] הלכתא בדבר שיש לו קצבה חולקין בדבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות ומתני' דבר שאין לו קצבה הוא פירוש דבר שיש לו קצבה כגון הפירות שנמכרים במנין ידוע או משקל ידוע או מדה ידוע בכך וכך אם נתן לו המוכר אותו דבר ידוע וחזר והוסיף לו אחת יתירה חולקין ולמה חולק השליח עם בעל הבית הואיל ובאתה לו הנאה ע"י בע"ה חולק עמו [ח] שאל ה"ר יעקב ישראל את ר"ת על ראובן ששלח את שמעון לקבל לו מעות מן העובד כוכבים והעובד כוכבים טעה ונתן לו יותר ולא נמצא העכו"ם להחזיר לו המותר. המותר למי והשיב שחולקין אותו ביניהם דמעות הוו כדבר שיש לו קצבה דאמרי' הוסיף לו אחת יתירה ר' יוסי אומר חולקין ומוקמינן לה בדבר שיש לו קצבה וטעמא דחולקין לפי שבעל המעות כיון שקבל קצבתו מה לו בטעותו של שליח אלא דאמרי' הואיל וע"י מעותיו של זה נשתכר יהיב ליה פלגא והוא הדין נמי גבי טעות חשבון אע"ג דאיכא טעמא אחרינא גבי חולקין כמו שפירש רש"י די"ל לשליח נתנם וי"ל לבעל המעות נתנם והאי טעמא לא שייך גבי טעות מכ"מ גם האי טעמא עיקר וכיון דמוחזק ידו על העליונה וחולקין ואפי' אם היה נותן לו שכר אין הבעלים מקפידים על הגבהת מציאה עם המלאכה דאילו מצא ארנקי בשוק מי לא זכה בו ושוב חזר בו ואמר דכל טעות בין על ידי מקח בין ע"י שטעה במנין [ט] הכל לבעל המעות כמתני' ולא דמי להוסיפו לו אחת דהתם ליכא טעות ור"י אומר דהכל לשליח שהרי אם גנב ואם גזל והטעה מה טיבו של בעל הבית בו ואפי' חולקין לא שייך למימר ולא דמי לשאר טעות דאמרי' הכל לבעל המעות דהתם הוא סבור שהמקח שוה יותר מן המעות שקבל ונתן הכל לבעל המעות על סמך זה אבל הכא טעות בעלמא הוא שהעובד כוכבים ידע הסך שהוא חייב לו והיתרון דבר בפני עצמו הוא כאילו גנב לו היתרון תדע שאם היה רוצה אומר טעית בחשבון ומחזיר לו המותר ותימה הוא לומר שלא היה יכול להחזיר לו וכן נראה עיקר : איבעיא להו אמר לשלוחו זיל זבין מארעא דילי ליתכא ואזיל וזבין כורא מאי מי אמרי' מוסיף על דבריו הוי וליתכא מיהא קני או דלמא מעביר על דבריו הוי וליתכא נמי לא קני [דף צט ע"א] איכא דאמרי הא לא תיבעי לך דודאי ליתכא מיהא קני [י] אם ירצה הלוקח אבל לוקח אי בעי מצי אמר אין אני רוצה לקנות אלא כור ביחד כי תיבעי לך דאמר ליה זבין כורא וזבין ליתכא מי אמרינן א"ל דטבא לך עבדי לך או דלמא מצי א"ל לא ניחא לי דליפשו שטרי עלואי [כ] וה"ה דמבעיא ליה אם מכר כור לשנים אע"ג דלא שייך למימר הכא דטבא לך עבדי לך דעיקר הטעם תלוי במאי דאמר ליה לא ניחא לי דליפשו שטרי עלואי דאית ליה ריעותא למשלח אבל לא בעינן דליהוי טיבותא למשלח תדע דמייתי ראיה מהביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית והתם לא שייך למימר דטבא לך עבדי לך שהרי הוציא כל הדינר וגם מדקרי ליה מוסיף על דבריו מכלל דהוסיף על דבריו ומכרו לשני בני אדם דאם לא מכר אלא לתך מאי שייך למימר מוסיף על דבריו ולא איפשיטא בהדיא וסוגיין דמעביר על דבריו הוי משום דיוקא דמתני' דקתני מודה רבי יהודה בקטנית דמיירי בדאייתי ליה שוי שית בשלש [ל] והיינו דאמרי' מעביר על דבריו הוי דאי מוסיף על דבריו הוי אפילו אי אייתי ליה שוה שית בשלש בעל הבית מעל [מ] ועוד כיון דלא איפשיט לא קנה לוקח דאוקי ארעא בחזקת מריה קמא [נ] ועוד דטענה מעלייתא היא בכולי הש"ס לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי הכי גריס רש"י [דף צט ע"ב] פשיטא אמר לאחד ולא לשנים קפידא סתמא מאי פירוש אמר לאחד בסתם ולא אמר לו ולא לשנים מאי רב הונא אמר לאחד ולא לשנים רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי לאחד ואפילו לשנים ואפילו למאה תימה אפילו אמר לו סתמא לא איפשיטא בעיין לעיל אי חיים לאפושי שטרי [ס] והיכי פשיטא להו לרב חסדא ולרבה בר רב הונא דאפילו אמר בפירוש לאחד דאמרינן לאחד אפי' למאה ומפרש רבינו תם דהאי קפידא דאפושי שטרי דלעיל לאו משום זילותא דנכסי הוא אלא משום שילטרך לחזור בכל שטר ושטר אחר חתימת עדים וקניין והכא איירי כשהחתים השליח את השטרות דליכא תו קפידא אלא באפושי בעלי דינין שטורח לו אם ילטרך היום או למחר לבא עם שניהם לדין ובטרחא כי האי פליגי הני אמוראי אי נמי איכא לאוקמי כשמכר בשטר א' וליכא אפושי שטרי אלא קפידת בעלי דינין כדפרישית והאי דפשיט לקמן מאלמנה שמכרה לזה במנה ולזה במנה מכל שכן קא פשיט דאפי' בשני שטרות קנו [ע] ורבינו חננאל ז"ל גריס לאחד קפידא סתמא מאי והא דקאמרי רב חסדא ורבה בר רב הונא לאחד ואפי' לשנים לאו משום דהמשלח הזכיר בדבריו לאחד [פ] אלא אגב דקאמר רב הונא לאחד ולא לשנים קאמרי איהו לאחד ואפילו לשנים איקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרו ליה כי האי גוונא מאי אמר להו לאחד ואפי' לשנים ואפי' למאה ואע"ג דטעה שליח אמר להן טעה שליח לא קאמינא והא מר הוא דאמר אין אונאה לקרקעות הני מילי היכא דטעה בעל הבית אבל טעה שליח אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכן הלכתא ורב אלפס זכרונו לברכה שפסק בבעיא דלעיל דמעביר על דבריו הוי והכא פסיק לאחד ואפילו לשנים [צ] צריך לחלק כמו שפירש ר"ת [ק] ורב האי גאון ז"ל בשטר שטי של מקח וממכר פסק דמוסיף על דבריו הוי מדאמרינן פשיטא אמר לאחד קפידא סתמא מאי ואסיקנא לאחד ואפילו לשנים אלמא קיימא לן מוסיף על דבריו הוי והוא מפרש האי פשיטא על דרך מאי הוי עלה : טז מתני' **שום** הדיינין שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים א"כ מה כח בית דין יפה אבל אם עשו אגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים הא דקתני פחתו מכרן בטל ניחא דנתאנו היתומים [ר] אבל אם הותירו שתות שנתאנה לוקח אמאי בטל לא יהא כח יתומים גרוע מכח אחר [ש] דאין אונאה לקרקעות ומתוך פירוש רש"י משמע דכיון דלגבי אונאת יתומים אמרי' מכרן בטל הוא הדין נמי לגבי אונאת לוקח ולסברא זו גם בשליח הדין כן כי היכי דאי טעה שליח ונתאנה המקח בטל דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ה"נ אם נתאנה לוקח וכן כתב רב האי ז"ל דבשליח אם הותיר שתות מכרו בטל ותמיהני למה הזכיר שתות אם רוצה לדמות הותיר לפיחת אפילו בדינר נמי דהא קיימא לן שליח כאלמנה והרב ר' יונה ז"ל כתב [ת] דאם הותיר השליח דינו כאחרים דעלמא שמוכר את שלו וזכה המשלח ביתרון ואם פיחת א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אבל שומת בית דין כמו שהיתומים סומכין עליהם כך הלוקח סומך עליהם שלא יעשו עול ולא ירחמו בדין והוו ב"ד שלוחים של אלו ואלו הלכך בין פיחתו שתות בין הותירו שתות מכרן בטל אבל בפחות משתות מכרן קיים וכן מסתבר וכן היה נראה היכא דנתאנו יתומין דהמקח בטל אין ב"ד יכולין לקיים המקח אם ירצו ולהכריח הלוקח להחזיר האונאה דכיון שרצו ב"ד לבטל המקח הרשות ביד הלוקח נמי לבטלו ומסתבר הני טעמי דאי מיפות כח ליתומים טפי מלוקח הא ריעא ליתמי ולא זבנו מינייהו והרמב"ם ז"ל (פי"ג מהלכות מכירה ה"י) כתב דאם רצו בית דין שלא לבטל המקח ויחזירו האונאה מחזירין : יז גמ' [דף ק ע"א] **איבעיא** להו שליח כמאן אמר רבא א"ר נחמן שליח כדיינין רב שמואל בר ביזנא אמר ר"נ שליח כאלמנה והלכתא שליח כאלמנה [א] שאם טעה כל שהו מכרו בטל משמע הא דקתני במתני' מכרה שוה מנה ודינר במנה לאו דוקא דינר הוא הדין בפחות ויש מפרשים דינר דווקא ולא נהירא כיון דאפי' פחות מכדי אונאה בטל אין חילוק בין דינר לפחות פירש ר"ת דהאי שליח מיירי כשעשאוהו בית דין שליח למכור דאי בשליח שעשאוהו בעלים היכי קאמר רבא משמיה דרב נחמן שליח כדיינין הא אמר רב נחמן לעיל (דף לט:) אבל טעה שליח לא דאמר ליה לתקוני שדרתיך ועוד דברים האיש מקדש (דף מב:) א"ר נחמן האחין שחלקו לקוחות הן פחות משתות נקנה מקח אמר

הגה"ה

*ראיתי בשם רשב"ם כתוב אי א"ל חד לחבריה מכור לי טלית זה בחמשה דינרים ולא אמר ליה המותר יהא שלך ומכרו בששה דינרין הכל לבעל הטלית דדבר שאין לו קצבה הוא ואם העובד כוכבים טעה מעצמו ונתן לו ששה דינרים ולא נמצא העכו"ם להחזיר לו המותר הדינר של השליח ואין לבעל המעות בהן כלום · ומה שפירש רש"י דחולקין משום דמספקא לן לאיזה מהן נתן אין נראה לאבא מורי רבינו יואל הלוי דהא אמתני' קאי דמיירי בטעותא דהא פריך עלה בירושלמי ואין סופו לחזור משום מקח טעות ומשני תפתר שהוקיר המקח אלא הטעם נראה לו דדבר שיש לו קצבה לא מחמת המקח בא הטעות אלא מחמת מזל של שניהם וחולקין ודבר שאין לו קצבה הזילזול מחמת המקח בא כשוויו ומזלו דבעל המקח גרם ובירושלמי פרק שני דדמאי מפורש יפה · לשון אביאסף · מרדכי :

קרבן נתנאל

לסלק אותה בע"כ עד תשלום כתובה מעיקרא ל"ק אע"פ שאפשר לה למכור קצת כתובתה ויש לה מזונות מ"מ ע"י כך יכולים היתומים לסלק אותה בע"כ ותקנת יתומים היא : [ב] **רב** אלפס ז"ל כתב. הרי"ף בתשובה : [ג] **קודם** שתשבע מה שעשתה עשוי. לאפוקי דעת הרמב"ם והרמב"ן שמפרש האבעיא צריכה שבועה או לא קאי אכתובה ומבעיא ליה אם היא צריכה שבועה קודם מכירה או אחר מכירה שני ומסיק הלכתא צריכה שבועה מקודם ואי לא השביעוה קודם לא מהני מכירה · עיין בהר"ן ובחידושי הרא"ה : [ד] **בשלמא** מן הנשואין משום מזוני. ר"ל אפי' לכתובתה התירו חז"ל למכור שלא בב"ד כדי שתפסיד מזונותיה ותשו לטובת היתומים ולפירש"י ה"ק בשלמא מן הנשואין איכא מזונות ואיכא למימר הא דקתני מוכרת שלא בב"ד קאי אמזונות. אין ראיה משם : [ה] **לפי** שאינה נשבעת עד שתתבע כתובתה בב"ד . והר"ן ושאר פוסקים טענו עליו מי פסיקא ליה דאפשר שלא תבעה כתובתה אלא שנשבעה כדי שלא יפסידו היורשים כתובתה אם מתה בלא שבועה דהא קי"ל אין אדם מוריש שבועה לבניו : [ו] **והא** דקאמר הכא צריכה שבועה אחר המכירה קאמר דמשביעין אחר המכירה שבועת נדרי וכו'. (אין) [נ"ע אי] דעתו שאין משביעין ומ"ש רבינו בסי' זה ולא קא מבעיא ליה בשבועת נדרי דפשיטא דמשביעין אותה היינו נמי אחר המכירה. או נאמר דהתם לכתחלה קאמר דמשביעין אותה קודם המכירה שבועת נדרי כדקתני אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה והכא בדיעבד קאמר שצריכה שבועה אחר המכירה . ר"ל דמהני שבועה והמכירה קיימת . ומ"ש בספר ב"ש סי' ק"ג ס"ק פ' שלא בדקדוק ע"ש : [ז] **הלכתא** בדבר שיש לו קצבה חולקין . עיין בתוספות דבור המתחיל אמר רב פפא ותמצא מבואר : [ח] **שאל** הר"ר יעקב ישראל . הרא"ש ז"ל מביא תשובה זו יותר בארוכה . והעיקר בתשובת מיימונית השייכים לס' קנין סי' כ' : [ט] **הכל** לבעל המעות כמתני'. דדמיא למתני' שנתן לו מאתים במנה ה"נ נתכוון ליתן הכל לבעל המעות לשון תשובה הנ"ל : [י] **אם** ירצה הלוקח. ודווקא שהודיעו שהוא שליח של פלוני לפיכך אם נמצא שעבר ע"ד משלחו המקח בטל אבל אם לא הודיעו שהוא שלוחו של פלוני נקנה המקח ויהיה דינו בינו ובין משלחו כ"כ הרמב"ם פ"ב מהל' שלוחין ולזה נוטה דעת רבינו בפ' גט פשוט סי' כ"ו ע"ש : [כ] **וה"ה** דמבעיא ליה אם מכר כור לשנים. והא דקאמר וזבין ליתכא ר"ל ליתכא ליתכא דהיינו כור בשני פעמים מהו . מצי א"ל דטבא לך עבדי כלומר בתחלה כשמכרתי החצי בשטר אחד לטובה נתכוונתי כי אמרתי שמא בעוד שהלכתי למכור נזדמנו לך מעות ולא ניחא לך למכור ותודיעני שלא אמכור . כ"כ הדרישה . ומאי דמסיים רבינו אע"ג דלא שייך למימר הכא דטבא לך עבדי נ"ל דה"פ אע"ג דלא שייך למימר טבא לך עבדי כמו שאם מכר לתך גרידא והא דקאמר דעיקר הטעם תלוי במאי דאמר כו' אע"ג דשייך טבא לך עבדי אפילו כשמכר לשנים נ"ל כיון דשייך הך טובה בכל מקום שקונה השליח . וכל זה דוחק . אבל הנראה דוודאי כשמכר לשנים לא שייך למימר טבא לך עבדי וביותר כשמכר לשניהם בב"א בשני שטרות ורבינו מייתי ראיה מדפשיט ר' חנינא מסורא ש"מ דהוי ידוע לו שהאיבעיא היה למני ישיבה אפי' כשמכר לשנים. והאי דקאמר א"ל דטבא לך עבדי לך זהו תוספת מבעלי התלמודים רבינא ורב אשי כי היכי דלא נפשוט מדר"י דאמר מעביר על דבריו ומדר"י נשמע לרבנן לכך הוסיפו בסברא זו דאיכא למימר דר"י בכה"ג נמי ס"ל דלאו מעביר על דבריו משום דאמר דטבא לך עבדי לך : [ל] **והיינו** דאמרי' מעביר על דבריו הוי. ומדר"י נשמע לרבנן דמהיכא תיתי לנו לעשות פלוגתא חדשה והוכחה זו אינו אלא בגוונא כשמכר לשניהם דלא שייך ביה דטבא לך עבדי לך . אבל כשמכר ליתכא גרידא אין לנו להוכיח מדר"י על זה מסיים רבינו ועוד כיון דלא איפשיט כו' : [מ] **ועוד** כיון דלא איפשיט לא קנה לוקח דאוקי ארעא בחזקת מריה קמא . ועפ"ז מיושב מה שלא ביאר הרי"ף והרמב"ם ורבינו דמתני' דהכא דקתני וכולן מכרן קיים איירי בקטיני כדמוקי לה הש"ס · משום דהא דפסקינן דמעביר על דבריו הוי דמפני הספק נוקי ארעא בחזקת מרה קמא מש"ה אלמנה כשמכרה הקרקע בחזקתה מפני שיעבוד כתובתה ולכך מכרן קיים והתלמודא צריך לאוקמיה בקטיני כדי שלא תפשוט דמוסיף על דבריו הוי ולא ניחא להו למדחי דהשתא ג"כ הוי מסופק ובס' ב"ש סי' ק"ג ס"ק י"ג לא נחית בזה לעומק ע"ש : [נ] **ועוד** דטענה מעלייתא בכולה הש"ס לא ניחא דליפשו שטרות עלואי . זה ניחא לפי' ר"י דהכא נמי טעמא משום זילי נכסי אבל לתי' ר"ת דהכא טעמא משום נפישי בעלי דינין אין ראיה מכולי הש"ס דהתם טעמא משום זילי נכסי ואפשר לומר דמזה למד הטור ח"מ בסי' קפ"ב דרבינו סבר כתי' ר"י ובזה נסתלק קושיות ב"י ע"ש : [ס] **והיכא** פשיטא להו לרב חסדא ולרבה בר רב הונא . אבל מרב הונא לא קשיא ליה . די"ל דמאי הכא דגליא דעתיה דקפיד לא' ולא לשנים משא"כ בהאיבעיא זבין לי כורא ע"כ צריך לפרש כמה ימכור משדותיו והתוספת מקשין מרב הונא דמלינו למימר דמדרב חסדא ל"ק דאיירי בזבין לי כורא שאין לו יותר מהך כורא וא"כ התם קפידא טפי אלא שלפ"ז א"כ תקשי לך מרב הונא : [ע] **ור"ח** גריס לאחד קפידא. מזה נראה שלא היה גירסת ר"ח בהרי"ף כמו שהוא לפנינו וכן משמע מתוס' שלא הביאו גירסא זו אלא בשם ר"ח ולא בשם רב אלפס ובזה נסתלק קושי' ג' בב"י על הטור ע"ש. וכ"כ הדרישה : [פ] **אלא** אגב דקאמר רב הונא לאחד ולא לשנים קאמרי איהו לאחד אפי' לשנים. והא דקאמר רב נחמן לאחד אפי' לשנים אפשר לומר ששאלו ואמרו לו שרב הונא פוסק לאחד ולא לשנים ע"ז השיבם לא' אפי' לשנים : [צ] **צריך** לחלק כמו שפירש ר"ת ור"י. ולולי דברי הרא"ש היה נראה לומר לפי גרסת ר"ח דסתמא דווקא מבעיא ליה והא דזבין לי כורא דלעיל הוי כמו אמר לאחד דמשמע קפידא אבל אמר סתמא תכור קרקע זו עדיף ליה עכ"ל מהרש"א. והנה כבר הזכרתי שלרבינו לא היה לו ברב אלפס גי' ר"ח . ובר מן דין דאם איתא דהרב אלפס נחית לחלק בזה א"כ אמאי כתב רב אלפס דהאיבעיא לא איפשטא הא איפשיט שפיר מהא דקאמר תלמודא פשיטא אמר לא' קפידא וה"ה אם אמר זבין לי כורא קפידא · אלא ש"מ דמאי היכא דאמר לאחד גליא דעתיה שמקפיד אבל לא לשנים משא"כ כשאמר כורא דבע"כ היה צריך לפרש כמה ימכור משדותיו : [ק] **ורב** האי גאון ז"ל כו' והוא מפרש האי פשיטא ע"ד מאי הוי עלה · וז"ל הטור ח"מ סי' קפ"ב וא"א הרא"ש ז"ל הביא דברי שניהם ולא הכריע ומצאתי קושיא בשם מהרש"ל דבטור א"ה סי' ק"ג כתב על דברי רב האי וכך היא מסקנת א"א ז"ל והדרישה תי' דוודאי מסקנת רבינו מדהביא דברי רב האי לבסוף שכך דרך הטור בהרבה מקומות אלא שאין מכריע בראיות · ויש חילוק גדול בין הכרעת למסקנא דהמכריע בראיות שמכינן אשמועה ההיא למילף מינה גם בדוכתא אחרינא ולדמויי ליה כל דכוותיה. אבל מסקנא אינו אלא לשמועה ההיא דעלה קאי המסקנא ולא ילפינן מינה. ולי נראה דכוונת הטור אינו שמסקנת רבינו כרב האי גאון אלא לגבי מילתא שאינו צריך לאוקמיה בד' שדות חלוקים כמו שפרשתי לעיל במה שמפ' רבינו שכתב רב אלפס שסוגייא דמעביר על דבריו הוי כיון דלא איפשטא לא קנה לוקח דאוקי ארעא בחזקה מרה קמא משא"כ אלמנה כשמכרה הנכסים בחזקתה : [ר] **אבל** אם הותירו שתות . וז"ל הר"ן בשלמא פיחת שתות א"ל אע"פ שאין אונאה לקרקעות היינו במאי דעביד איהו גופא אבל במה דעביד אחרינא יש אונאה כדאמרי' בגמ' גבי שליח ובדין הוא דאפי' ב"ש חוזר אלא דמשום כח ב"ד אמרו עד שתות הלכך פיחת שתות שפיר אבל הותיר שתות למה מכרן בטל שהרי הלוקח בדעת עצמו הוא לוקח : [ש] **דאין** אונאה לקרקעות . מילתא דפסיקא נקט דהא גם לפי האוקימתא לקמן דף ק' דמתני' איירי דווקא במטלטלין מכל מקום בשתות מכרן קיים ואינו אלא שמחזיר האונאה : ה"נ אפי' בפחות נמי דהא קי"ל דשליח כאלמנה : [ת] **דאם** הותיר השליח דינו כאחרים דעלמא שמכר את שלו וזכה המשלח ביתרון · וכ"פ בש"ע א"ה סי' ק"ד סעי' ו' ע"ש בב"ש שיש שם טעות · והא דפסק בש"ע עד שתות המקח קיים ה"ה בקרקעות אפילו יתר משתות ואגב בבא אחרינא נקט שתות : [א] **שאם** טעה בכל שהוא מכרן בטל · זהו מלשון הרי"ף מש"ה כתב רבינו משמע :

והא

רבא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא שוייה שליח אבל שוייה שליח א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אלמא בשליח אפילו בפחות משתות בטל מקח הלכך בשליח דיינין איירי הכא דאלים כחו ור"י פירש כיון דקאמר הש"ס שליח סתם משמע בסתם שליח שעשאוהו בעלים [ב] והא דא"ר נחמן לעיל טעה שליח לא קאמינא היינו בטעות שתות כטעות דמתני' והויא דקידושין הכי פירושא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח ואין צריך להחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא שוייה שליח אבל שוייה שליח מאי אמר ליה לתקוני שדרתיך לענין זה שצריך להחזיר האונאה ומכ"מ המקח קיים והא דאמר רב נחמן שליח כדיינין היינו לענין זה דהמקח קיים אבל האונאה מיהא צריך להחזיר וכן הדיינין דאין כח בדיינין כלל טפי משליח דעלמא והרמב"ם ז"ל (פי"ג מהל' מכירה הל' י') כתב דאם טעו בפחות משתות הרי זו מחילה כהדיוט וכן מסתבר ופירוש רבינו תם עיקר דנקבעת בעיא זו אמתניתין דשום הדיינין שפחתו שתות משמע דבשליח דיינין איירי: יח אמר רב נחמן אמר רב הונא הלכה כדברי חכמים ולית ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס ובוררין להם חלק יפה ואם הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר הגדילו אין יכולין למחות א"כ מה כח ב"ד יפה א י"מ הא דקאמר יתומים שבאו לחלוק דהוא הדין [ג] אפילו לא בא אלא אחד דהא ברים האים מקדם (דף מב:) מייתי לה אחלוקת ארץ ישראל שהיו בה כמה יונקי שדים ומיהו אין ראיה גמורה מהתם דלא עבדינן ממש הכך יתומים כי ההיא דעל פי הדיבור היתה חלוקת הארץ והיו שם אורים ותומים והגדילו אינן יכולין למחות ויש רוצים לדקדק מההיא דיבמות פרק אלמנה (דף סז.) כולן זכרים יאכלו עבדים בתרומה ואע"ג דשמא ימלא עובר זכר ועובר במעי זרה זר הוא דעבדינן תקנתא כדרב נחמן ונותנין לעובר חלק בנכסים כנגד העבדים אלמא עבדינן תקנתא דר"נ אפילו לא בא כי אם הא' לחלק דומיא דהתם דאיכא עובר וגם זו אינה ראיה גמורה דשאני התם דיש תקנתא גם לעובר שחלקו מתעלה בכך במה שיאכלו עבדים שלו בתרומה שהיא בזול ועוד היכא שהאחד מוחה בפירוש שלא לחלק אין ראיה שנעמיד אפטרופוס לחלוק בעל כרחו [ד] וגם ר"ת פירש דווקא שניהם רוצים אבל אחד רוצה ואחד אינו רוצה לא ויראה דכל האי שקלא וטריא היכא שהיתומים כולן קטנים וצריכין אפטרופוס לשמור נכסיהם הלכך אין חולקין נכסיהם בלא דעת כולם אבל אם מקצתן גדולים ואומרים אנו רוצים לעבוד ולשמור את חלקנו ואין אנו רוצים שיהיה אפטרופוס ממונה על חלקנו [ה] מלתא דפשיטא היא ששומעין להם דלמה יפסידו הם בשביל שאחיהם קטנים [ו] ולכאורה נראה דמילתא דשמואל לא איירי כלל בכולן קטנים דלא שייך לומר שבאו לחלוק דאין מעשיהם כלום אלא אם יראה לב"ד שהחלוקה טובה להם יחלקו ביניהם ואם יראה בית דין שאין החלוקה טובה אין שומעין להם אפילו כולן תובעין חלוקה אלא עיקר מלתא דשמואל איירי כשהגדולים תובעין חלוקה וקמ"ל דנזקקין ב"ד להם להעמיד אפטרופוס לקטנים ולחלוק עם הגדולים ומעמידין בית דין להם אפטרופוס לחלוק על פיו ובוררין להם חלק יפה בגורל [ז] ובשומת ב"ד וכן פירש רבינו תם דאפילו בגורל שייך ברירת חלק יפה כגון אם יש שלש שדות שיטול כל אחד שדה אחת ויהא חלקו במקום אחד ממה שיטול כל אחד שליש כל שדה ושדה וכמה ענייני ברירות יש אפילו בגורל ובשומת ב"ד כגון בחלונות וסולם ודרך ואין חולקין בדבר דשייך ביה גוד או אגוד דאי חולקין בו [ח] אמאי דחיק למימר יכולין למחות ברוחות הול"ל יכולין למחות בגוד או אגוד וכן פירש רבינו חננאל ז"ל: לא קשיא הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו במאי יכולין למחות ברוחות [ט] והלכתא כרב נחמן: יט אמר רב יוסף ארמלתא דזבין אחריותא איתמי ובי דינא דזבין אחריותא איתמי: כ [דף ק ע"ב] אמר אמימר משמיה דרב יוסף ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשה כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין נעשו ודאי טעו דתנן שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב אי מהסיא הוה אמינא שליח אבל ב"ד לא קמ"ל דאפי' ב"ד איתיביה רב אשי לאמימר שום הדיינין שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל הא שוה בשוה מכרן קיים מאי לאו בדלא אכרוז לא בדאכרוז והא מדסיפא בדאכרוז הוי רישא בדלא אכרוז דקתני סיפא אם עשו אגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים לא רישא וסיפא בדאכרוז ולא קשיא כאן בדברים שמכריזין עליהם כאן בדברים שאין מכריזין עליהן רישא דקתני פיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל ואע"ג דאכרוז בדברים שאין מכריזין עליהם אי נמי בשעה שאין מכריזין עליהם אי נמי במקום שאין מכריזין עליהן כיון דלא בעו הכרזה בין אכרוז בין לא אכרוז חד דינא הוא אם פיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל שוה בשוה מכרן קיים · סיפא דקתני אם עשו אגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים בדברים שמכריזין ובשעה שמכריזין ובמקום שמכריזין דכיון דאכרוז עלייהו כדחזי [י] בין פיחתו בין הוסיפו מכרן קיים והלשון דחוק דקתני אבל אם עשו אגרת בקורת מכלל דרישא מיירי בדלא אכרוז וי"ל דאי הוה אמר אבל אם הכריזו הוה משמע דברישא לא אכרוז אבל להכי תני אגרת בקורת משום דאורחא דמלתא הוא כשמכריזין מדרך החיוב כותבין שטר הכרזה אבל כשמכריזין שלא מדרך החיוב אלא שהיה נראה לבית דין צורך שעה אין כותבין שטר הכרזה לפי שמי שיראה שטר ההכרזה יחשוב אותם לב"ד טועין שהכריזו בדברים שאין להכריז נמצא שזה הלשון דאגרת בקורת ולא קתני אבל אם הכריזו מורה דרישא נמי איירי בדאכרוז אלא שלא נתנו שטר הכרזה מיהו אין הטעם הגון לחלק בין אם היתה ההכרזה מדרך החיוב ובין לא היתה מדרך החיוב דטעמא דהכרזה היא כיון שדקדקו בית דין כל כך במתון ובפרסום בשומא זו אין לתלות בה שום טעות הלכך אפי' עשו הכרזה בדברים שאין מכריזין האי טעמא מיהא איתא ביה אם הוסיפו לעשות וכי בשביל זה גרע טפי על כן נראה לפרש רישא וסיפא בדאכרוז כלומר רישא וסיפא מודו דבעי הכרזה ואם לא הכריזו אפי' שוה בשוה מכרן בטל והא דאמרי' ברישא שוה בשוה מכרן קיים בדברים שאין מכריזין עליהן ולא הכריזו ואלו הן דברים שאין מכריזין עליהם העבדים והשטרות והמטלטלין [כ] ואע"ג דלא משעבדי לבעל חוב ולצורכי היתומים מוכרין שלא בהכרזה מ"מ בית דין פעמים מוכרין אותן לפרוע חובות אביהם כי נראה להם טוב למוכרן ממה שימכרו קרקעות · מ"ט אמר עולא עבדים שמא ישמעו ויברחו · שטרות ומטלטלין שמא יגנבו · שעה שאין מכריזין כי הא דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא · מקום שאין מכריזין כגון נהרדעי דא"ר נחמן מעולם לא עשו אגרת בקורת בנהרדעא סבור מינה משום דבקיאי בשומא אמר להו רב יוסף בר מניומי לדידי מיפרשא לי מיניה דרב נחמן משום דקרו להו בני אכלי נכסי דאכרזתא: כא אמר רב יהודה אמר שמואל מטלטלין של יתומים שמין אותן ומוכרין אותן לאלתר ורב חסדא אמר אבימי מוליכין אותם לשווקים ולא פליגי הא דמקרב שוקא והא דמרחק שוקא רב הונא הוה בידיה שיכרא דרב משרשיא בר חילקאי יתמא שהייה עד ריגלא אמר אע"ג דשוה ביה אזלא מייתי זוזי חריפי רבינא הוה בידיה חמרא דרבינא זוטי יתמא בר אחתיה והוה לדידיה נמי חמרא הוה מסיק ליה לסיכרא אתא לקמיה דרב אשי א"ל מהו למישקליה בהדיה נשקליה דלמא מיתנים ניסבקיה דלמא מיתקיף א"ל זיל לא עדיף מדידך *וכן ראוי לעשות לכל מי שיש בידו ממון יתומים שיעשה במאמר בית דין ולא שיאמר מדעת עצמו אעשה כמו בשלי כי לא יצא בזה ידי חובתו להפטר מן האונס וכן מכירת מטלטלי דיתמי הכל לפי ראות עיני בית דין וזה שיראה להם תועלת ותקנת היתומים להשהותם עד יום השוק או למכור לאלתר יעשו: כב כג תנן התם בערכין (דף כא:) שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב · (שם כג:) המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה רבי אלעזר אומר כשהוא מגרשה ידירה הנאה ר' יהושע אומר אינו צריך וכן היה רשב"ג אומר הערב לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה ידירה הנאה שמא יעשו קנוניא על נכסיו של זה ויחזיר זה אשתו [ל] והלכה כרבי אלעזר דחיישינן לקנוניא בהקדש כמו גבי ערב מאי שנא בבקר ובערב א"ר יהודה בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים בשעת הוצאת פועלים דאי איכא איניש דניחא ליה למיזבן אמר להו לפועלים זילו סיירו לה ניהלי ובשעת הכנסת פועלים דנידכר וליזיל למישיילינהו תניא נמי הכי שום היתומים שלשים יום שום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים אומרים שדה פלוני בסימניה ובמצריה כך היא יפה וכך היא שומה כל הרוצה ליקח יבא ויקח על מנת ליתן לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו למה לי למימר ע"מ ליתן לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו איכא דניחא ליה באשה דשקלה על יד על יד ואיכא דניחא ליה בב"ח דמיקל בזוזי ואינו מדקדק בזוזי טבי ותקולי כמו האשה א"ר חסדא בא להכריז רצופים שלשים יום בשני ובחמישי ששים ואע"ג דאי חשבינן ליומי דהכרזה לא הוו אלא תמני סרי יומי כיון דמשכא מילתא שמעי אינשי:

*וכן פסק רשב"ם ה"ה לשני אחין ולשני שותפין מה שעושה בחלקו להרויח עושה בחלק חבירו וכן להפסד ובלבד שלא יהא פושע בדבר ורא"ה מוסיף ובלבד שידוע שאז זמן הסחורה למכור כדאמרי' סוף פ' כל הגט בשלשה פרקים מוכרים את היין למאי נפקא מינה לשותפים · ראובן הלוה מעות של היתומים למשרתי שטפסר על כום כסף ועל מעיל ואחר ג' שנים טען אפוטרופוס שלהן לתת להן המשכונות להוליך למקום דירת היתומים פחות ממהלך יום כי יש שם עשירים וישומו אותם ביוקר וראובן אמר אני ירא מן העלילות ממשרתי הטפסר אך כאשר יעריכו וישימו אותם הנה כן אתן להם ופסק ה"ר ברוך הדין עם היתומים כדאמרי' הכא הא דמקרב שוקא הא דמרחק שוקא · ועוד האריך במרדכי:

כד אמר רב יהודה א"ר אסי (שם דף כב:) אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ היתה רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ורב אסי אמר לך כתובת אשה משום מזוני לא דהא תקינו להו רבנן מעשה ידיה ואידך זימנין דלא ספקא תנן שום היתומים שלשים יום במאי עסקינן אילימא בב"ח עובד כוכבים מי ליית אלא פשיטא בב"ח ישראל אי דשקיל רבית מי שבקינן ליה אלא דלא שקיל רבית וקתני נזקקין בשלמא ר' יוחנן מוקי לה בכתובת אשה [מ] אלא לרב אסי קשיא אמר לך רב אסי ולר' יוחנן מי ניחא שבקינן מזוני דודאי קא מפסדא ונקטינן הכרזה דלא ידעינן אי מרווחי אי לא מרווחי הא לא קשיא בתובעת כתובתה בב"ד וכדרב יהודה אמר שמואל דאמר התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אי הכי אזדקוקי נמי לא מזדקקינן כיון שכבר איבדה מזונותיה כיון דאיזדקיקנא לה מעיקרא מזדקיקנא לה נמי מהשתא מ"מ לרב אסי קשיא לעולם בב"ח עובד כוכבים וכגון שקבל עליו לדון בדיני ישראל אי הכי רבית נמי לא ליסקול כשקבל לזו ולא קבל לזו מר יימר אגבי כתובה לגרושה מנכסי דיתמי-א"ל רב יהודה למר יימר והא א"ר אסי אין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן היתה רבית אוכלת בהן ור"י אמר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ואף רבי יוחנן לא קאמר אלא באלמנה דקמפסדת מזוני [נ] אבל בגרושה לא א"ל השיא דר' יוחנן משום חינא מתנינן לה [ס] פי' כשתטול כתובה תהיה לה חן והנשא א"ר נחמן מרים לא הוה מזדקיקנא לנכסי דיתמי כיון דשמענא הא דאמר הונא חברין משמיה דרב יתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שבקייהו מכאן ואילך מזדקיקנא ומעיקרא מ"ט לא רב פפא אמר פריעת ב"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו רב הונא בריה דרב יהושע אמר זררי אתפסיה מאי בינייהו כשחייב מודה אי נמי דשמתוהו ומית בשמתיה דהשתא ליכא למיחש לצררי והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע רבא אמר משום שובר א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא מי חיישינן לשובר והתנן הנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ואמר רב אחא שר הבירה מעשה בא לפני ר' יצחק באנטוכיא ואמר לא שנו אלא כתובת אשה ומשום חינא אבל בעל חוב לא ורבא אמר רב נחמן אפי' בעל חוב ואי חיישינן לשובר התם נמי ניחוש אמר ליה התם כדאמרי' טעמא שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חבירו והולך לו ויושב במדינת הים אמר רבא הלכתא אין נזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו שדה זו תנו מנה זו נזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס שדה סתם ומנה סתם נזקקין ומעמידין אפוטרופוס לחפש בזכות היתומים ולדחות מקבל מתנה אלא הגרוע אבל כשאמר שדה זו ומנה זו לא יוכל אפוטרופוס להועיל ליתומים אבל נמצאת שדה שאינה שלו נזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס פי' אם נתברר שהניח לפניו שדה שאינה שלו שירד בה מתחלה בתורת גזילה ובא הנגזל להוציאה מיד היתומים בית דין נזקקין לתובע להורידו לשדה ואין מעמידין אפוטרופוס לטעון בשביל היתומים אולי

קרבן נתנאל

[ב] והא דאמר רב נחמן לעיל טעה שליח לא קאמינא היינו בטעות שתות כטעות דמתני' · ויש לדקדק אמאי לא נימא גם בשתות להחזיר האונאה והמקח קיים כמו בפחות משתות דהא בעל הבית שלא שליח הזה למכור החפץ בשוה ואם גם בנתאנה מחזיר לו אונאה א"כ מה עיוות השליח · ובתוס' שלפנינו גורסים דהאי דרב נחמן לעיל ביתר משתות איירי · ול"ל דרבינו ס"ל הא דאמר בכולי תלמודא לתקוני שדרתיך ולא לעוותי במלות שוות · דלא זו שהשליח לא יעוות · אף זו שצריך המשלחו למצוא תיקון על ידו · כלומר כמו בנדון דידן אם מכר בעל הבית בינו לבין עצמו פחות משתות הוי מחילה וכשנעשה ע"י שליח יכול לומר איני מוותר אפילו בפחות משתות · וכשנתאנה בשתות בינו לבינו קנה ומחזיר אונאה · ע"י שליח המכר בטל · ולפי זה באם המשלח רצה לקיים המקח ולהחזיר לו אונאה הברירה בידו דדוקא גבי ב"ד הריעותא ליתומים ולא זכני מינייהו אבל גבי שליח מאי איכפת לן לא ליקני ע"י שליח וכל זה לרבא אבל אליבא דהלכתא שליח כאלמנה ואם טעה בכל שהו מכרו בטל : [ג] אפילו לא בא אלא אחד · ואפילו בכלם קטנים כמו שיבואר בסמוך בדברי רבינו : [ד] וגם ר"ת פירש דווקא כו' ואחד אינו רוצה לא · הוא בקידושין דף מ"ב ותוס' שם תמאהו וקתני באו לאפוקי אם אחד מהן מוחה : [ה] מילתא דפשיטא שומעין להן · אפילו הקטנים מוחים ור"ת ג"כ מודה בזה : [ו] ולכאורה נראה דמלתא דשמואל לא איירי כלל בכולם קטנים · טעות נפל בספרים או שצריך לגרום ולי נראה · או להרמב"ם נראה והוא בפ' עשירי מהל' נחלות דין ד' וה"פ אלא דעיקרא דמילתא כשהגדולים תובעים חלוקה ודייקינן מינה אפילו בכה"ג אם אחד מהיתומים קטנים מוחה אין חולקין מש"ה תנא שבאו לאפוקי אם א' מוחה : [ז] ובשומת ב"ד וכן פי' ר"ת . שם בקידושין וקיים שם שטוב הודה ר"י לר"ת דלא כמשמעות תוס' בפירקין : [ח] אמאי דחיק למימר יכולין למחות ברוחות הל"ל יכולין למחות בגוד או אגוד · והא דלא קאמר יכולין למחות אם טעו בפחות משתות דלא מסתבר שיאמר שמואל אם הגדילו יכולין למחות בשביל טעות דפחות משתות · לשון תוס' גיטין דף ל"ד . וליכא למימר דשמואל ס"ל דפליגי נמי בפחות משתות ונקט שתות משום רבותא דרשב"ג . דא"כ ה"ל למתני ביתר משתות דהא אפי' מכרו שוה מנה במאתים ס"ל לרשב"ג בברייתא דף ק' דמכרן קיים ודלא כמהרש"א בפ"ב דקידושין ד"ה הא דטעו ע"ש: [ט] והלכתא כרב נחמן · עיין פרק אע"פ סי' ל"ח ונראה בטעם שפסק רבינו בזה אפילו נגד שמואל · דלשמואל קשה דאם יכולין למחות אפילו בלא טעו אמאי לא קתני במתני' רבותא יותר אפילו לא טעו כלל דמכרן בטל אם הגדילו וכ"ת לרבותא דרשב"ג דא"כ ה"ל למתני אפילו ביותר משתות כדאמר א"כ דהא שמעינן לרשב"ג אפילו גבי איסורין דאמרי' מה כח ב"ד יפה לכ"ש בממונא דהכי ס"ל לרבא בפ' השולח דא"כ מה כח ב"ד יפה אמרי' בממונא ולא באיסורא : [י] בין פיחתו בין הוסיפו מכרן קיים · ע"כ לשון הרי"ף : [כ] ואע"ג דלא משעבדי לבעל חוב · לשון התוספת אית לן לאוקמא כגון שיחדו לה לכתובה א"נ דתפסן מחיים : ה"ג ואף על גב דלא משעבדי לב"ח מכל מקום פעמים ב"ד מוכרין אותו לפרוע חובות אביהם כי נראה להם טוב למכרן ממה שימכרו קרקעות ולצורכי היתומים מוכרין שלא בהכרזה מ"מ כו' : [ל] והלכה כרבי אליעזר דחיישינן לקנוניא בהקדש כמו בערב. ויש לדקדק הא לפי מסקנא דבהא פליגי ר"א סבר כבית שמאי הקדש טעות הקדש ור"י סבר כב"ה הקדש טעות אינו הקדש א"כ פשיטא דהלכתא כר"י וליכא למימר דבהא מלתא הלכה כר"א דעושין קנוניא על ההקדש דלפי אוקמתא זו אפילו ר"י מודה דעושין קנוניא ומדקאמר הלכה מכלל דפליגי והא טעמא דר"י דאי משום קנוניא הוא עביד הוי מיתשיל אנדרי' ולא בעי לגרשה וא"כ מצאתי כאיתי בכ"מ להל' ערכין פ"ז שהקשה כמו כן להרמב"ם גם בתוס' י"ע בפרק שום האריך בזה ע"ש ועם כל זה צ"ע : [מ] אלא לרב אסי קשיא · וא"ת לרב אסי מוקי לה בשור של יתומים שהזיק שצריך לשלם מעליית יתומים מפני תקנת עולם · וי"ל דלא ניחא ליה לאוקמיה כר אסי בפלוגתא דר"י ור"י בר חנינא והא דלא מוקמי לר"י במזיק דניחא ליה לתלמודא לתרוצי מתני' אפי' למה דמהפכינן ר"י אמר מעליית אפוטרופס : [נ] אבל בגרושה לא · והא דמסיק רבינו בפרק שני דייני סימן ד' ובפ"ק דב"מ סי' נ"ד דגרושה נמי אית לה מזונות · היינו משום כדי לייפות כח האשה שיפרע לה כתובתה במין יפה כבת אחת ולא יתנו לה על יד על יד תקנו לה חכמים שיתחייב במזונות עד שיתנו לה פרועה אחרונה · והאי טעמא לא שייך כ"ת מיניה דידיה אבל כשבאה לפרוע מנכסי יתומים אי אפשר לפרוע לה כתובתה מטעמא דשובר וצררי וע' בחידושי להרמב"ם בפרק י"ב מהל' מלוה : [ס] פי' כשתטול כתובתה

יוכל לפסול עדיו דאחזוקי סהדי בשקרי לא מחזקינן אמרי נהרדעי בכולן נזקקין ומעמידין אפוטרופוס לבד משנמצאת שדה שאינה שלו דאחזוקי סהדי בשקרי לא מחזקינן א"ר אשי הלכך אזדוקי לא מזדקקינן דהא אמר רבא אין נזקקין ואי מזדקקינן מוקמינן אפוטרופוס דהא אמרי נהרדעי בכולהו נזקקין ומעמידין אפוטרופוס לבד משנמצאת שדה שאינה שלו וכו' [ע] הא דקאמר ואי מזדקקינן מוקמינן אפוטרופוס כגון מנה סתם או שדה סתם או שדה זו ומנה זו או חייב מודה או שמתוהו ומת בשמתיה א או שלא הגיע זמן פירעון המלוה בחיי אביהם דקי"ל (ב"ב ה:) חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ואפי' מיתמי והא דקאמר נמצאת שדה שאינה שלו נזקקין [פ] מיירי שנתקבל העדות בחיי אביהם דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין ובפני היתומים כשלא בפניהם דמי כדמוכח בפרק הגוזל בתרא (דף קיב:) גבי בר חמוה דר' ירמיה · כתב הרמב"ן ז"ל שאם לוו ב"ד או אפוטרופוס לצרכי יתומים נזקקין לנכסיהן כשהם קטנים דלמ"ד משום צררי ליכא וכן למ"ד משום פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו כיון דאפוטרופוס לוה עליה דידיה רמיא האי מצוה למיהוי הן שלו צדק ולא אצרכי רבנן למיהוי מי שמפקח על עסקי יתומים לוה ופושע ולא ישלם וכ"ש בית דין עצמם שלוו לצרכם ועוד שזהו תקנתם דלעבדי להו מידי ולכך לא בעינן הכרזה שאם לוו לצורכם מוכרין ופורעין כדרך שאדם פורע בשלו שאילו מתחלה כשלוו לצורכן מכרו מנכסיהן לא היו צריכין הכרזה כדפרישנא לעיל (סי' כ) גם כשמוכרין לפרוע מה שלוו מוכרין בלא הכרזה וכן בי דיגא דזבין ואחריותא איתמי אם טרפו ממנו גובה הלוקח שלא בהכרזה מדלא מוקים מתני' דשום היתומים שלשים יום בהכי וכן נראה שנפרעין במילי דידהו מן הבינונית וכן מוכח פרק שום היתומים (דף כב:) דהא דקאמר אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית היינו במילי דאבוהון והקשו לדבריו מהא דאמרינן בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (דף לט.) גבי שור של חרש שנגח מעליית דמאן רבי יוחנן אמר מעליית יתומים רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית אפוטרופוס והוינן בה מי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רב יהודה אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומים וכו' אלמא אפילו במילי דיתומים גופייהו אין נזקקין לנכסיהן ותירץ כיון דהתם חיובא ממילא אתא עלייהו דיתמי אין נזקקין דכי היכי דבעלמא חיישינן לצררי ולשובר ולא דיינינן במילי דקטנים משום דלכי גדלי איגהו מפקחי וידעי במילי דאבוהון טפי מינך הכי נמי ודאי חיישינן בנזקין לכי גדלי מייתי סהדי לפטורא שמסרוהו לשמירה מעולה או שלא נעשה מועד כדין וכל שכן שלא היה לנו להעמיד אפוטרופוס מתחלה כדי שיתחייבו קטנים בנזקין אבל במה שלוו לצרכם ודאי נזקקין וכן נראה שאין במעשה יתומים שנאמר לומר אין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין תדע דאמרי' מעמידין אפוטרופוס לגבות ולמאן דאמר נמי אין מעמידין אם הוחזקו נגחנין מעמידין להם אפוטרופוס ומעידין בפני אפוטרופוס ומשוו ליה מועד דכי הדר נגח משלם מעליית יתומים או מעליית אפוטרופוס וחוזרין ונפרעין מהן לכי גדלי ולא מצריכין להו עדים אחרים אלמא בכל מילתא דמעמידין עליהן אפוטרופוס קבלינן עדים שלא בפני יתומים דאפוטרופוס בע"ד הוא וכן עדי צוואה מילי דיתומים הוא ובמלתא דנזקקין כגון דאמר תנו בין בשדה זו ומנה זה בין בשדה סתם ומנה סתם מקבלין עדים הללו בפני אפוטרופוס דהא הלכתא אי מזדקיקן מוקמינן אפוטרופוס [צ] והראב"ד ז"ל העמידו במוסר דברים לב"ד או שכתבו עדותו בשטר כל זה מדברי הרמב"ן ז"ל ור"י ז"ל פירש דאין נזקקין לנכסי יתומים אף במלוה הבאה ע"י עצמן משום דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין משום דהוה קשיא ליה מהא דאמרי' בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (דף לט.) רבי יוחנן אמר מעליית יתומים ר' יוסי בר' חנינא אמר מעליית אפוטרופוס ומי א"ר יוחנן הכי [וכו'] איפוך דר' יוחנן אמר מעליית אפוטרופוס רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית יתומים אמר רבא משום דקשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן משוית ליה לרבי יוסי בר חנינא טועה והשתא קשה מאי טעותא דלמא הא דאין נזקקין משום חשש צררי הוא דמפרש כרב הונא בריה דרב יהושע ופליג אדרב פפא דאמר משום פריעת ב"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו וקי"ל הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע והכא ליכא למיחש לצררי ורבא (דהכא) נמי דהוא מפרש טעמא בפ' שום היתומים משום שובר והכא לא שייך האי טעמא ותירץ דר' יוחנן דאמר אין נזקקין בכל ענין איירי בין במלוה הבאה מחמת עצמן בין במלוה הבאה מחמת אביהן ובמלוה הבאה מחמת עצמן משום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ובפני היתומים כשלא בפניהם דמי כדמוכח בהגוזל בתרא גבי בר חמוה דרבי ירמיה ובבאה מחמת אביהן אף בשטר דאז מקבלין כדאיתא בהגוזל בתרא [דף קיב:] דמקיימין השטר שלא בפני בעל דין או אפילו במקויים אין נזקקין משום צררי ולהכי חשיב ליה דרבי יוסי בר חנינא טועה דהא כמלוה הבאה מחמת עצמן היא ואית ליה דמקבלין עדות שלא בפני בעל דין והא דקאמר אם הוחזקו נגחנין מעמידין להם אפוטרופוס ומשוינן ליה מועד ומשלם למר מעליית יתומים ולמר מעליית אפוטרופוס וחוזרין ונפרעין לכי גדלי משום דמזיק שאני ולטובת העולם שלא ירבו להזיק הוא דנזקקין לנכסיהן ומיהו דברי הרמב"ן ז"ל דברים של טעם הם דכל דבר שעשו בית דין או האפוטרופוס נזקקין לנכסיהן ומקבלין עדות לפני ב"ד או לפני אפוטרופוס והם בעלי דבר ומוכרין שלא בהכרזה וגובין מן הבינונית דכל מה דאמור רבנן אין נפרעין מנכסי יתומים היינו במילי דאבוהון ומה שפירש רש"י ז"ל דאף במלוה הבאה מחמת עצמן אין נזקקין משום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין [ק] היינו במלוה שלוו היתומים עצמן בלא אפוטרופוס [ר] מידי דהוה אמקחן וממכרן דקיים משום כדי חייו וכן מתנתן מתנה וכן נמי אם לוו ובא המלוה לגבות חובו אין ב"ד נזקקין לקבל העדות עד שיגדלו ואין ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס לקבל העדות וכיוצא בזה הוי שור שנגח ולהכי משוי רבי יוסי בר חנינא טועה ובעדי צוואה נראה כדברי הראב"ד ז"ל דאין מקבלין עדות בפני האפוטרופוס :

כה כו כז כח **מתני' הממאנת** והשנייה והאיילונית אין להן לא כתובה ולא פירות ולא בלאות ולא מזונות ואם מתחלה נשאה לשם איילונית יש לה כתובה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה : **גמ'** [ש] ירושלמי (ה"ו) כשם שקנסוה שאין לה כתובה כך קנסוהו שאם קדשה בליטרא זהב מאבד הכל הא דקאמר אין לה פירות מפרש [א] [בתרין אפין] אין לה פרקונה שהוא תחת פירות [ת] וגם אין משלם פירות שאכל אע"פ שלא נתחייב בפרקונה [א] ובשנייה ובאיילונית ניחא אבל בממאנת מאי אין לה פירות אין לומר תקנת פירות דהיינו פרקונה דבעודה יושבת תחתיו פשיטא דאם נשבית חייב לפדותה ואם מיאנה ואח"כ נשבית פשיטא דאינו חייב לפדותה ואם נשבית ומיאנה ועודה בשבייה פשיטא דאין חייב לפדותה דאלמנה לכה"ג שנשבית בחיי בעלה ומת אמרינן (לעיל דף נב:) דאין היורשין חייבין לפדותה ובפירות שאכל נמי אין לפרש דאפילו קרן גופיה אם אכלו אין לה דאמר בגמרא אי דליתנהו אידי ואידי לית לה אלא אצטריך לאשמועינן דאין לה פירות שליקט אפילו הן מונחין בעין בתוך ביתו ועוד יש לפרש תקנת פירות כגון שנשבית ולוותה ופדתה את עצמה ואח"כ מיאנה דומיא דמזונות דמפרש לקמן בפ' שני דייני גזירות (דף קז:) כילד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולוותה ואכלה ועמדה ומיאנה : [ב] ולא מזונות משום דתנאי כתובה ככתובה דמי וכי היכי דאין לה כתובה כך אין לה מזונות ולא תימא הא דאין לשנייה מזונות היינו לאחר מיתה דהוו תנאי כתובה אבל מחיים דלא הוו מזונות תנאי כתובה אית לה דהשתא אלמנה לכ"ג דאית לה מזונות לאחר מיתה לית לה מחיים דלמא תתעכב גביה כדאיתא בפ' יש מותרות (דף פה.) כל שכן שנייה דלית לה לאחר מיתה דגם מחיים לית לה ולא תימא נמי אין לה מזונות מחיים אבל לאחר מיתה אית לה כמו אלמנה דהא בהדיא קתני בפרק יש מותרות (שם) אלמנה יש לה מזונות שנייה אין לה מזונות ויש לה מזונות דאלמנה היינו לאחר מיתה וקאמר דשנייה אין לה הלכך אין לה לא מחיים ולא לאחר מיתה · אין לה כתובה אמר שמואל לא שנו אלא מנה ומאתים אבל תוספת יש לה דמתנה בעלמא יהב לה משום חיבת ביאה תניא נמי הכי נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה [ג] כגון ממאנת וחברותיה שכתחלתן כך סופן ולהכי תנא בהו אין להן כתובה כלומר שאין להן כתובה מתחלתן והוא הדין במקום שנשא יוצאות שלא בכתובה כההיא ברייתא דיבמות פרק הבא על יבמתו (דף סה:) נשאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה יש לה תוספת [ד] מידי דהוה אאיילונית לפי שכתחילתה כך סופה ונשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה שמחמת קלקול שאחר הנשואין הפסידו [ה] כגון עוברת על דת וחברותיה שאין סופן כתחלתן שמתחלה היו ראויות לכתובה ועכשיו הפסידו על עצמן בין ששנו בהן בלשון יוצאות שלא בכתובה בין ששנו בהן אין לה כתובה כאותה ששנינו ביבמות (דף פז:) ובהזורק (דף עט:) תצא מזה ומזה ואין לה כתובה כולן אין להן לא מנה ולא תוס' שהרי כל אותן הנשים משום צד זנות הן מפסידות כתובתן ונאסרות על בעליהן הלכך עוברת על דת וחברותיה [ג] והיוצאת משום ש"ר נוטלת מה שבפניה ויוצאת מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין בלאותיה הן בלאות בין של נכסי מלוג בין של נכסי צאן ברזל [ו] ומדקתני בלאותיה סתם משמע מכל מה שהכניסה לו : רב תני קטנה יוצאת בגט אין לה כתובה וכ"ש ממאנת ושמואל תני ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה וקי"ל כשמואל ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ממאנת לא פסלה מן האחין ולא פסלה מן הכהונה יוצאה בגט פסלה מן האחין ופסלה מן הכהונה ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים [דף קא ע"א] יוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים ומאי קא משמע לן תנינא הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה אינה צריכה להמתין שלשה חדשים איצטריכא ליה דלא תנן . ולא בלאות אמר ליה רב הונא בר חייא לרב כהנא אמרת לן משמיה דשמואל ל"ש אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל אית לה ואוקמינן אשנייה [ז] וקנסו רבנן לדידיה בדידה דמשלם לה נכסי צאן ברזל ולדידה בדידיה שאין לה כתובה ליסנא אחרינא וקנסו רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה לדידה בדידה נכסי מלוג דאינון ברשותה קיימי קנסוה רבנן ולית לה ולדידיה בדידיה נמי דלאו ברשותה קיימי אלא ברשותיה דבעל דאם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו קנסוהו רבנן ואית לה ואי ליתנהו משלם לה מדיליה כדי לעקור מהן תורת נשואין אבל ממאנת אי איתנהו לבלאותיה אידי ואידי שקלא כיון שהיא יוצאה ממנו ואי דליתנהו אידי ואידי לית לה נכסי צאן ברזל שהרי הוציאן ברשות ונכסי מלוג נמי תשאר תחתיו ותמות בחייו ויירשנה וכיון שיוציאנה מעכשיו אינו משלם לה [ח] ואיילונית דלא הכיר בה אי איתנהו אידי ואידי אית לה ואי דליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל [ט] דלאו ברשותה לית לה אמר רב שימי בר אשי שמע מינה מדרב כהנא עיילא ליה גלימא קרנא הוי ולא מכסי בה ואי משתמש בה ובלתה משלם וגבי שנייה הוא דקנסוה שלא לשלם אבל באשה כשירה משלם והא"ר נחמן פירא הוי ומכסי ואזיל עד דבלי [י] הא דרב נחמן פליגא וא"כ רב נחמן דס"ל פירא הוי מוקי מתני' בנכסי צאן ברזל דאילו נכסי מלוג אפי' לכשירה לית לה ולית ליה לרב נחמן דקנסי לדידיה ותימה על רב אלפס ז"ל שפסק כרב כהנא וכרב נחמן ותירץ הראב"ד ז"ל דלעולם רב נחמן ס"ל כרב כהנא דנכסי צאן ברזל אית לה דקנסוהו לדידיה ומוקי מתניתין בנכסי מלוג ובדאיתנהו וכיון שהיה רשאי לבלותן כפירא הוי השתא נמי שלא בלאן לית לה משום דקנסוה ורב פפא דפשיטא ליה דאי איתנהו אידי ואידי שקלה לא סבר לה כרב נחמן אלא סבר דעיילא ליה גלימא קרנא הוי הלכך אי איתנהו ודאי אית לה והא דאמר רב שימי בר אשי שמע מינה מדרב כהנא וכו' אשקלא וטריא דאסיק רב פפא קא סמיך דס"ל כוותיה ומיהו אכתי למה פסק רב אלפס באיילונית דנכסי מלוג אית לה דברשותה קיימי והא לרב נחמן לאו ברשותה קיימי והדין בלאות פירי הוא דאכל וכבר תנן דאין לה פירות וי"ל דהא דאיילונית אין לה פירות מפרש בפרק איזהו נשך (דף סז.) משום דמימחל קא מחלה להו כי היכי דתיפוק עלה שמא דאישות והני דמחלה צאן ברזל שהכניסה לו כדי לשלוח בהן יד וכן

הגהות הב"ח א או שלא הגיע זמן פרעון. כ"ב עי' בדברי הרב פ"ק דכ"ב :

הגהות הגרי"פ [א] צריך תיקון וע' בפירש"י ד"ה ולא פירות : [ב] אין לה מנה ולא תוספת :

קרבן נתנאל

כתובתה תהיה לה מן ותנאה · ע' בתוס' בפ' הכותב דף פ"ד ד"ה לכתובה משום חינה : [ע] **הא דקאמר** ואי מזדקקינן מוקמי' אפוטרופוס כגון מנה סתם או שדה סתם או שדה זו ומנה זו · אע"פ שהוא דבר המבורר דילמא יכול לבטל הצוואה או שאר טענות בענין בירור וקיום הצוואה ולהרמב"ם בזו א"צ להעמיד אפטרופוס וכתב הרב המגיד דהיינו טעמא שהוא פוסק כרבא : [פ] מיירי שנתקבל העדות בחיי אביהן וכו' · והתוס' בערכין ד"ה א"ר אשי מוקי להא אפילו לא נתקבל בחיי אביהן כיון דעדים מעידים שגזלה לא מחזקינן סהדי בשיקרא שמא לא גזלה וגם ליכא למימר שמא אח"כ לקחה ממנו זהו מילתא דלא שכיח · מתא"כ בפ' הגוזל כיון דיש לקטן חזקת אבות אלא שהעדים מעידים על חזקה אין לנו לקבל עדות זה ואין לאחזוקי סהדי בשיקרא דשמא שום תנאי היה לאביו עמו שהוא שלו ע"ש ומהרש"ל בים"ש פ"י ז' בהגוזל בתרא כתב ז"ל משום שקשה לרבינו מאחר דפסיקא לן שאין מקבלין עדות שלא בפניו וקטן כמאן דליתא דמי א"כ בשום גוונא אין גובין אפילו אם הודה האב בפני עדים ס"מ צריכין אנו לקבלת העדים עכ"ל ע"ש. ול"נ דנאדי רבינו מדבריהם מתרי טעמי חדא דמליסנא דתלמודא בערכין משמע בנמצאת שאינה שלו שאין מעמידין אפטרופוס הוא טוען טעם דאחזוקי סהדי בשיקרא לא מחזקינן ולדברי תוס' צריכין להאי טעמא על מה שמזקיקין ומקבלין עדות בפני קטן. ועוד דבהגוזל דאמר ר' ירמיה לרבי אבא והא קתני אין גדולים בין קטנים וא"ל הכי מחלוקת סומכוס בצידך הוה ליה למימר התם היינו טעמא דמקבלין עדות בפני קטן דאחזוקי עדים בשיקרא לא מחזקינן. מה שאין כן בנדון ר' ירמיה אומר תנאי היה בינו לאביו : [צ] **והראב"ד** ז"ל העמידו · פי' הך מילתא דנזקקין בערכין במוסר דבריו לב"ד : **ה"ג** ומה שפר"י ז"ל דאף במלוה : [ק] **היינו** במלוה שלוו היתומים עצמן · כלומר דהר"י נמי מודה להרמב"ן בזה אם ב"ד לוו לצרך היתומים דנזקקין : [ר] **מידי** דהוי אמקחן וממכרן דקיים משום כדי חייו · וכן כתב רבינו בפרק שני דייני סימן ז' : [ש] **ירושלמי** הלכה ז' · ואיני יודע אהיכא קאי אממאנת ואילונית לא שייך קנס ואי אשני' הלא מה שקנסוה חכמים בשניה כדי לעקור מהן תורת נישואין · ואם כסף קידושין לדידה אזלא כמו שיש נישואין גם לא האיתי בטור בסי' קנ"ו ובסי' קנ"ה שהזכיר מזה הירושלמי וצריך עיון :

ה"ג מפרש רש"י אין לה פרקונה : [ת] **וגם** אין משלם פירות שאכל · בפירש"י שלפנינו אינו לבד לאה זה מצאתי בפירש"י בפ' איזהו נשך דף ס"ז ולזה כיון. או כאמר שהוסיף רבינו דין זה מדעתו ולקח ממה שכתב בסמוך דאפילו קרן גופיה אם אכלו אין לה: [א] **ובשניה** ובאיילונית ניחא. בשני' ניחא לענין דין פרקונה דאפילו ביושבת תחתיו אינו חייב לפדותה אבל לענין פירות שאכל ליכא לפרש כמו בממאנת. ובאיילונית ניחא היינו לענין פירות שאכל דקרן אית לה ואיצטרך לאשמועינן דפירות אין לה. אבל לענין דין פרקונה אין לפרש כמו בממאנת : [ב] **ולא** מזונות משום דתנאי כתובה. עיין בתוס' פ' איזהו נשך דף ס"ז לענין איילונית : [ג] **כגון** ממאנת וחברותיה. היינו שנייה ואיילונית. וכ"ה בהרי"ף. אלא שרבינו לשון הברייתא נקט ולאפוקי מדעת הראב"ד וחברותיה קאי אשניה לחוד והיינו שניות דעלמא דהא רבינו נקט בסמוך מידי דהוי אאיילונית: [ד] **מידי** דהוי אאיילונית · אע"פ שלא הכיר בה והוי מקח טעות אפ"ה אית לה תוספת שכיון שהוסיף לה מדעתו ולא חשש לשמא תמצא איילונית רצה ליזוק בנכסיו · לשון הר"ן : [ה] **כגון** עוברת על דת וחברותיה · היינו נמצאו עליה נדרים או מומין · דאין אדם מתפייס במומין ובאשה נדרנית ועלה דידה רמי לגלויי ועליה סמך ולא חשש לבדוק אחריה אבל באיילונית לא הדבר מוטל עליה שהרי לא היתה יודעת בכך · הר"ן : [ו] **ה"ג** ומדקתני בלאותיה סתם · פירוש מדקתני בלאותיה ולא קתני בלאות כדתני במתני' : [ז] **ה"ג** וקנסו רבנן לדידה בדידיה שאין לה כתובה · והוא לשון הרי"ף · וה"ה נכסי מלוג אלא שאין יאות לו לפ' לדידה בדידיה על נכסי מלוג דהא לאו נכסים דידיה נינהו : [ח] **ואיילונית** דלא הכיר בה כו' ואי דליתנהו כו' נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה לית לה. וגירסת תוספות פ' איזהו נשך דף ס"ז באיילונית נמי אי דליתנהו אידי ואידי לית לה ע"ש : [ט] **דלאו** ברשותה לית לה · ע"כ לשון הרי"ף : ה"ג וגרסינן בגמרא אמר רב שימי בר אשי : [י] **הא** דרב נחמן פליגא וא"כ ר"נ דס"ל פירא הוי מוקי מתני' בנכסי צאן ברזל וכו' · ועפ"ז ישבתי בטוב טעם קושית תוס' פרק איזהו נשך דף ס"ז שפי' ולא בלאות בנכסי צאן ברזל דהתם קאי אליבא דרב נחמן ולדידיה איירי מתני' בנכסי צאן ברזל · וקושיא שניה אמאי לא תני בלאותיהן קיימת · וי"ל משום ממאנת ואיילונית דע"כ איירי בדליתנהו דאי איתנהו

פירות נכסי מלוג אבל לא מחלה שיכלה קרן של נכסי מלוג שלה [כ] כך תירץ הראב"ד ז"ל ליישב דברי רב אלפס ז"ל [ל] אבל רב אלפס לא כתב כן אלא כתב דשנייה אין לה בלאות של נכסיה מלוג בדליתנהו אבל איתנהו אית לה ונראה לתרץ דבריו דרב שימי בר (רב) אשי דקאמר שמע מינה מדרב כהנא וכו' סבר דמתני' דקתני ולא בלאות מיירי דבלינהו בעל מעט מעט בדמכסי בהו ואזיל משום הכי קאמר שמע מיניה מדרב כהנא קרנא הוי דאי פירא הוי מאי איריא הני אפילו כשירה נמי לית לה אלא שמע מינה דקרנא הוי ואי בלינהו בעל מעט מעט דרך לבישה באשה כשירה משלם והכא קנסוה ופריך והאמר רב נחמן פירא הוי ומשני דרב נחמן פליגא כלומר אדרב שימי אבל לעולם רב נחמן כרב כהנא ס"ל דנכסי צאן ברזל אית לה משום דקנסו לדידיה ומוקי מתני' בנכסי מלוג ובדליתנהו כגון שבלן הבעל בבת אחת שמכרן והיינו דאיכא בין שנייה לאשה כשירה דשנייה לית לה ואשה כשירה אית לה דפירא הוי ללובשן ולבלותן על ידי תשמיש ויאמרו לה השחקים אבל לא למכרם ולאכול הדמים דהשתא ודאי קרנא קא אכיל: [דף קא ע"ב] ואם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה אמר רב הונא אילונית אשה ואינה אשה אלמנה לכהן גדול אשה גמורה. אילונית אשה ואינה אשה שאם הכיר בה יש לה כתובה ואם לא הכיר בה אין לה כתובה ואלמנה לכהן גדול אשה גמורה דבין הכיר בה בין לא הכיר בה יש לה כתובה ורב יהודה אמר אחת זו ואחת זו אשה ואינה אשה שאם הכיר בה יש לה כתובה ואם לא הכיר בה אין לה כתובה והלכה כרב יהודה דתניא כוותיה כנסה בידוע ונמצאת בידוע יש לה כתובה כנסה סתם אין לה כתובה ורב הונא מתניתין אטעיתיה הוא סבר מדמפליג תנא באילונית וקאמר אם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה ולא קא מפליג הכי באלמנה מכלל דאפי' בסתמא נמי יש לה כתובה ולא היא כי קתני לאלמנה אפלוגתא דאילונית קאי הלכך אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר אם הכיר בה יש לה כתובה בין מנה ומאתים בין תוספת ויש להן פירות ומזונות ובלאות דכיון דאית להו כתובה אית להו תנאי כתובה ומזונות דאית להו הני מילי לאחר מיתה כגון שלא הספיק להוציאה עד שמת אבל בחיי הבעל כיון דבעמוד והוציא קאי' לית לה מזונות דאי אמרת אית לה אתי לעכובי גבייהו והכי אמרינן בפרק יש מותרות (דף פה:) [מ] לא הכיר בה אין לה כתובה מנה ומאתים ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות אבל תוספת יש לה כשמואל ובלאות דקאמר מסתברא דדינא דידהו כדין אילונית ודינא דאילונית לא הכיר בה איתנהו לבלאות אידי ואידי אית לה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל ואי ליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה והני נמי כיולא בה אבל שנייה לא שנא הכיר בה ולא שנא לא הכיר בה אין לה כתובה מנה ומאתים אבל תוס' יש לה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות של נכסי מלוג בדליתנהו אבל איתנהו אית לה ונכסי צאן ברזל בין איתנהו בין ליתנהו אית לה כדרב כהנא דאמר קנסוהו רבנן לדידיה בדידה ולדידה בדידיה ומנא לן דשנייה לא שנא הכיר בה ול"ש לא הכיר בה חד דינא הוא דאית בה חדא מדמפליג תנא באילונית ולא מפליג בשנייה מכלל דשנייה לא שנא הכי ולא שנא הכי אין לה כתובה ועוד דגרסינן בפ' יש מותרות (שם) ת"ר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה כתובה פירות מזונות ובלאות והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוציא שניות מדברי סופרים אין להן כתובה ופירות ומזונות ובלאות היא כשירה וולדה כשר וכופין אותו להוציא אמר רבי שמעון בן אלעזר מפני מה אמרו אלמנה לכ"ג יש לה כתובה מפני שהיא פסולה וולדה פסול וכל מקום שהיא פסולה וולדה פסול קנסו אותו בכתובה ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין להן כתובה מפני שהיא כשירה וולדה כשר וכ"מ שהיא כשרה וולדה כשר קנסו אותה בכתובה רבי אומר הללו דברי תורה וד"ת אין צריכין חיזוק והללו דברי סופרים וד"ס צריכין חיזוק ד"א זו הוא מרגילה וזו היא מרגילתו וכבר קי"ל דהא דקתני דאלמנה יש לה כתובה היינו כשהכיר בה אבל לא הכיר בה אין לה כתובה אלמא דומיא דאלמנה כשהכיר בה קאמר דשנייה אין לה כתובה [נ] וכל שכן בשלא הכיר בה כתב הראב"ד ז"ל וקשה לי באלמנה לכ"ג ולא הכיר בה [ס] מאי טעמא לא דמיא לשנייה דהא איהי מרגלה ליה דאיהי הוה ידעה בנפשה ואיהו לא הוה ידע בה וקא מינסבא ליה הלכך ליקנסה כשנייה לדידה בדידיה דנכסי מלוג לא תשקול ונכסי צאן ברזל נמי לא תשקול דהא איהו לא קנסינן ליה דהא לא ידע דעבד איסורא ואיכא למימר כיון דפסיל זרעה לא קנסינן לה דסופה ודאי בעי למיפק מיניה דלא מרגלה ליה והאי דאינסבא ליה יצרה תקפה: כתב גרסי' בנדה בספ"ק (דף יב:) ת"ר אשה שאין לה ווסת אסורה לשמש [ע] ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא יחזיר עולמית דברי רבי מאיר רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים והם עיוותיה ותיקוניה שאם תשמש פעם ראשונה ושנייה ושלישית בעדים וימצא דם בעד שלו או שלה בכל פעם ופעם הרי הן עיוותיה שהוחזקה נדה כל ימיה ויוציא בלא כתובה ואין לה לא פירות ולא מזונות ולא בלאות דלאו בת תשמיש היא דלא חזיא לביאה ולא יחזיר עולמית ואע"ג דהדר איתקן דאי אמרת יחזיר זימנין דאזלא ומינסבא ומיתקנא ואמר לה אילו הייתי יודע שכן הוא אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך ונמצא גט בטל ובניה ממזרין ואם תשמש בשני עדים אחד לו ואחד לה שלשה פעמים ולא נמצא דם באחד מהם הן תיקוניה והרי היא ככל הנשים [פ] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס:

הדרן עלך אלמנה ניזונת

פרק שנים עשר

א **הנושא** את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים נשאת לאחר ופסקה עמו שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים לא יאמר הראשון לכשתבא אצלי אזונה אלא מוליך מזונותיה למקום שהיא אמה וכן לא יאמרו שניהם הרי אנו זנים אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות נשאת הבעל חייב במזונותיה והם נותנין לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניזונות מבני חורין והיא ניזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב הפקחין היו כותבין ע"מ שאזון את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי · ירושלמי תני זנה ה' שנים הראשונות בין ביוקר בין בזול היה ביוקר והוזלו אם הוא גרם נותן ביוקר ואם היא גרמה נותן בזול היה בזול והוקרו בין שהיא גרמה בין שהוא גרם נותן בזול פירוש אם היו המזונות ביוקר בחמש שנים הראשונות ולא נתן לה ואח"כ הוזלו אם הוא גרם שעיכב מליתן לה צריך ליתן לה כשעת היוקר אבל אם הראשונות היו בזול אינו חייב לשלם ביוקר אלא דמי אותן שנים כעין שגזל · תוספתא כתב לזון בת אשתו או בן אשתו הרי הן כבעל חוב והן קודמין לכל אדם לא יאמר להם לאו ועשו מלאכה ואני זן אתכם אלא הן יושבין ומעלה להן מזונות כתב לזון בת אשתו ושברה האשה לבעלה שכתבה לו שובר ופילתה אותו ממזונות בתה לא הועיל לו כלום שזכין לקטן ואין חבין לו ירושלמי תמן תנינן בנן נוקבין דיהווין ליכי מינאי תהווין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי [א] ותני עלה ומתכסין בכסותי [ב] מעשה ידי הבת של מי נשמעינה מן הדא נשאת הבעל חייב במזונותיה והן נותנין לה דמי מזונות [ג] הדא אמרה זנה ומעשה ידיה של בעלה אמר ר' אסי הדא אמרה הפוסק לזון כלתו זנה ומעשה ידיה של בנו ומה שהביא הירושלמי ראיה ממתניתין לבנן נוקבן לא דמי [ד] דמתניתין בחוב קא אכלה ובגמרא דידן לעיל [ה] מפרש טעמא בפ' [נערה] (דף מג.) : והן נותנין לה דמי מזונות ומסתברא דנותנין לה כל מזונותיה משלם ולא לפי ברכת הבית · ולא דמי לאלמנה שלא התנה אלא לזונה בביתו שכך כתב לה את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי ובאלמנה נמי כי אתיא בטענה נותנין לה מזונותיה משלם כדתנן (דף קג.) ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והם ילדים זנים אותה והיא בבית אביה כל שכן זו שעיקר תנאה אינו אלא בבית אמה · מפני שהיא כבעלת חוב פי' כבעל חוב לגבות מן המשועבדים ולא כבעלת חוב ממש שאם מתה אינו משלם ליורשיה והכי איתא בירושלמי אלתה כמי שנשאת מתה כבר מתה הפקחין היו כותבין כל זמן שאת עמי [ו] מסתבר שאם גירשה והחזירה כבר נתבטל תנאו ואין לה עליו מזונות דכל זמן שאת עמי מנישואין אלו קאמר והכי איתא בירושלמי כל זמן שאת עימי מתה אינה עמו נתגרשה אינה עמו והירושלמי נראה לי דאינו ראיה לכאן דלא איירי בהחזירה דומיא דמתה כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל דהני מזונות דמתניתין (לעיל דף סד) לא מיחייב למיתב לה אלא במשרה אשתו ע"י שליש ואפי' בעשיר שבישראל לא מיחייב למיתב לה לפי כבודו דכי אמרינן (לעיל מח: סא:) עולה עמו ואינה יורדת עמו הני מילי לגבי אשתו אבל לגבי בתה לא ולא תימא הני מילי דאיהי גופה הויא ענייה אבל אם היתה עשירה חייב לזונה לפי כבודה אלא אפי' עשירה נמי אינו חייב לזונה אלא בפחות שבמזונות דכי אמרינן הכי הני מילי לגבי אשתו דבתנאי ב"ד קא אכלה אבל בת אשתו דאיהו חייב נפשיה יד בעל השטר על התחתונה ונותן לה בפחות שבמזונות ולא נהירא לי דמי שנותן מעות לבעל הבית כדי לפרנסו או עושה לו טובת הנאה כדי לפרנסו כי הך דמתני' מסתמא דעתו שיתפרנס כאחד מבני ביתו ולא שיתנהו לרע מכל בני הבית שיהיו הם אוכלים בשר ושותין יין והוא יאכל זרעונים וישתה מים ולא נתנו חכמים קצבה למזונות אלא במשרה ע"י שליש אבל כשהיא אצלו מתגלגלת עמו במה שהוא סועד הן רב הן מעט ומצינו במזון פועלים (ב"מ דף פג.) שהחמיר רבי מתיא בן חרש ואמר אפי' אתה עושה להם כסעודת שלמה אי אתה יוצא ידי חובתך ורבי שמעון בן גמליאל אומר הכל כמנהג המדינה וגם זה מנהג שאדם משוה חלק אוכלי שלחנו וגם מצינו שהחמירה תורה על האדם במזון הגלויים אליו שייטיב להם עמו במאכל ובמשתה הלכך המתחייב בפרנסת אדם מחוייב לפרנסו כשאר אנשי ביתו · ואם חלתה אינו חייב לרפאותה ואע"ג דאמרי' (לעיל נב:) במזון האשה דרפואה שאין לה קצבה הרי הן כמזונות הני מילי באוכלת בתנאי ב"ד שהוא מחוייב להספיק כל צרכיה [ז] אבל המקבל עליו לפרנס אין הרפואה בכלל · הא דאמרינן במתני' אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות אם מתה האם או גרשה בעלה השני שניהן חייבין לזונה ואם כל אחד מהם אומר אני זנה עמי ואיני רוצה ליתן דמים כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל שהדבר תלוי בה אצל מי היא רוצה להיות וכן מסתבר:

ב **גמ' איתמר** האומר לחבירו חייב אני לך מנה ר' יוחנן אמר חייב ר"ש לקיש אמר פטור היכי דמי אי דאמר להו אתם עדיי *מאי טעמא דר"ש לקיש אי דלא אמר להו אתם עדיי מאי טעמא דרבי יוחנן לעולם דלא אמר להו אתם עדיי [ח] והב"ע דאמר ליה חייב אני לך מנה בשטר רבי יוחנן אמר אלימא מלתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עדיי ור"ש לקיש אמר לא אלימא מלתא דשטרא והלכתא כר' יוחנן רש"י פירש דחייב אני לך מנה בשטר בהודאה איירי בלא חתימת ידו *ורבינו תם פירש דלא איירי בהודאה אלא בשכתב לו בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ומשעבד עצמו להתחייב לו מנה בזה השטר ר' יוחנן סבר אלימא מלתא דשטרא להתחייב לו ממון כאילו הודה לו בפני עדים ואמר אתם עדיי ואין לתמוה היאך מתחייב בשטר זה הא אין מטלטלין נקנין בשטר דהואיל וטרח למיכתב בלישנא דחיובא גמר ומשעבד נפשיה שהרי אפי' באמירה בעלמא יש דברים שנקנין כדאמרי' [ט] בסמוך והכא נמי מתוך שטרח ליתן לו בשטר גמר ומקני א דמטלטלין המיוחדין אינן נקנין אלא במשיכה אבל שעבוד וחוב מהני בשטר וכן פי' רב אלפס ז"ל שכתב ומדמקשינן עלה דר"ש לקיש ממתני' דתנן הנושא את האשה ופסקה עמו לזון בתה חמש שנים דלית לה גביה מעיקרא ולא מידי אלא איהו חייב נפשיה במידי דלא הוה מיחייב ביה מעיקרא ותו אקשינן עליה מהא דכתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים חייב ליתן לו חמש סלעים ובנו אינו פדוי דלית ליה לכהן גביה מעיקרא ולא מידי ואוקימנא נמי ר' יוחנן כר' ישמעאל דאמר ערב היוצא אחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין דלית ליה גביה ולא מידי אלא איהו דחייב ליה נפשיה [י] שמעינן מהני כולהו דפלוגתא דר' יוחנן ור"ש לקיש במאן דקביל אנפשיה מידי דלא הוה מיחייב ביה והלכתא כר' יוחנן דאמר חייב אני לך מנה בשטר חייב וכל שכן אי קנו מיניה והא דאמר בגמרא דמערבא אמתני' במה הוא מתחייב לזון את בת אשתו לא כן אמרי ר' יוחנן ור"ש לקיש הכותב שטר חוב לחבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו כלום אלמא דרבי יוחנן ור"ש לקיש לא איפליגו בהאי מלתא כל עיקר אלא תרווייהו סבירא להו דאינו חייב לא חיישינן לה אלא אגמרא דידן סמכינן דאמרה דהך מלתא פלוגתא דרבי יוחנן ור"ש לקיש הוא וקי"ל הלכתא כר' יוחנן:

הגה"ה
*בפרק זה בורר משמע דאין צריך לומר אתם עדיי אלא כדי שידעו שהעדים עומדים שם דבמתני' התם קתני לא אמר כלום עד שיאמר בפנינו הודה שהוא חייב לו ר' זוז ולא הזכיר במתני' אתם עדיי ואפי' הכי אמרי' בגמרא מכייע ליה לרב יהודה דאמר צריך שיאמר אתם עדיי ותימא לר"ב דמהכא משמע דצריך שיאמר אתם עדיי אע"פ שיודעים שהעדים עומדים שם. מרדכי:

הגה"ה
*לפירוש רש"י דפירש בשלא חתם תימה במאי משתעבד לימא משטה אני בך וכן לקמן דפריך מכתב לכהן ליסני דהתם מיירי כשחתם הלכך פירש רבינו תם כל הסוגיא בלא הלואה שניהם מודים שלא הלוה לו כלום מתחלה והאי דקאמר חייב אני לך מנה בשטר היינו בשטר גמור שחתם להשתעבד ולהתחייב לו אע"פ שלא הלוה · עיין במיי' פי"א מהלכות מכירה · מרדכי :

הגהות הב"ח א גמר ומקני ודוקא מטלטלין המיוחדין :

קרבן נתנאל

איתניהו בין נכסי צאן ברזל בין נכסי מלוג אית להו : [כ] **כך** תי' הראב"ד ז"ל ליישב דברי רב אלפס. כלומר שהוא מקיים לשיטתו הנך תרי פסקי דרב כהנא ודרב נחמן: [ל] **אבל** רב אלפס לא כתב כן אלא כתב דשני' אין לה בלאות של נכסי מלוג בדליתניהו אבל איתנייהו אית לה . הייט ממ"ש רבינו בסמוך בשם הרי"ף גבי פסקא דאיילונית דוקא בלא הכיר בה · ובשניה בין הכיר ובין לא הכיר דלית לה בלאות בנכסי מלוג בדליתנהו אבל בדאיתנהו אית לה : [מ] **לא** הכיר בה אין לה כתובה כו' אבל תוספת יש לה · דאפשר שיערב עליו המקח אע"פ שיש איסור בדבר ע"כ דלא היה הדבר מוטל עליהן לגלות · משא"כ בנדרים ומומין אין אדם מתפייס בהם הר"ן : ה"ג ובלאות דאמרינן דלית להו מסתברא לן דכיון דדינא דידהו : ה"ג נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל דלא ברשותה קיימי לית לה ה"נ כיולא בה : ה"ג חד דינא הוא דאית לה : ה"ג שניות מדברי סופרים אין להם כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והיא כשרה : ה"ג מפני שהוא כשר והיא פסולה : ה"ג וכ"מ שהוא כשר והיא פסולה וולדה פסול קנסו אותה בכתובתה : ה"ג מפני שהוא כשר והיא כשרה וולדה כשר וכ"מ שהוא כשר והיא כשרה וולדה כשר קנסו אותה בכתובתה : [נ] ה"ג וכ"ש שלא הכיר בה אבל תוספת יש לה · ע"כ מלשון הרי"ף : [ס] **מאי** טעמא לא דמי לשני' דהא איהו מרגלא לי' · וטעו בזה הרב בית שמואל סי' קט"ז ס"ק ה' דהא בפ' יש מותרות סי' ג' מסיק רבינו דלרבי דקי"ל כוותיה לא ס"ל טעמא דמרגילה בדבר שהוא מן התורה ע"ש ולכאורה קושיא עצומה היא ולי לק"מ דקושית הראב"ד הוא דרשב"א ס"ל טעמא דמרגלא ואי לדידיה באלמנה לכ"ג בלא הכיר בה לית לה לא נכסי צאן ברזל ולא נכסי מלוג ע"כ לרבי נמי תאמר הכי . דאל"כ אמאי נקט שם בשמעתא דיש מותרות למנוא מאי בינייהו ה"ל לתלמודא לומר איכא בינייהו באלמנה לכ"ג גופה בלא הכיר בה דלרבי אית לה נכסי צאן ברזל ולרשב"א מטעם דהיא מרגילה לי' לית לה : [ע] **ואין** לה כתובה · ואם יש לה תוספת פסק הרמב"ם שאין לה דדמיא לנמצא עליה מומין דאין לך מום גדול מזה והא דיש לאיילונית ע"ש במאיכות סי' קי"ז בס' בית שמואל ס"ק א' : [פ] **אמר** רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ח בן אנטיגנוס · פ' בש"ך בי"ד סי' קפ"ה שהאריך כזה וכוון בגמון הרי"ף : הדרן עלך אלמנה

פרק יב [א] **ותני** עלה ומתכסין בכסותי · וודאי אי מתכסן בכסות עצמן ליכא למבעי דצריכה מעשה ידיה כי מי יחוש להלבים אותה כמו אשה מבעלה דכתיב כסותה לא יגרע : [ב] **מעשה** ידי הבת של מי · וא"ת מתני' היא האב זכאי בבתו במעשה ידיה · וי"ל דהאיבעיא אזלי אבת הניזונת מן האחין מכח תנאי ב"ד מעשה ידיה לעצמה או לאחין : [ג] **הדא** אמרה זנה ומעשה ידיה לבעלה · ועד שלא נשאת זנה ומעשה ידיה שלה : ה"ג ממתני' אבנן נוקבין : [ד] **דמתניתין** בחוב קא אכלה . אבל בנן נוקבין דאכלי מתנאי ב"ד . י"ל דמעשה ידיה לאחין : [ה] **מפרש** טעמא. דאין מעשה ידיה לאחין מקלא והתנחלתם : [ו] **מסתבר** שאם גרשה והחזירה כו' עד אינה עמו · הן הן דברי הרשב"א עיין בהר"ן : ה"ג שהחמיר ר' יוחנן בן מתיא : [ז] **אבל** המקבל עליו לפרנס אין הרפואה בכלל · וכן מוכח מפירש"י בפ' הניזקין דף נ"א שפי' שם מזונות של חמש שנים מקרי קצובים ולעיל פ' אע"פ דף נ"ט קרי לה התלמודא מזונות לא קיצי ובחידושי הרשב"א בגיטין תופס לרש"י בקושיא זו · וע"פ מ"ש רבינו ניחא דוודאי מזונות דהתם של האשה אין להם קצבה דרפואה בכלל · אבל חמשה שנים שמקבל לזון בת אשתו אין הרפואה בכלל · אבל להתוס' לעיל בדף נ ב' ד"ה ומאי עלייה דרפואה בכלל אם קיבל עליו לזון בת אשתו חמשה שנים וודאי קושיית הרשב"א במקומה עומדת : [ח] **והב"ע** דא"ל חייב אני לך מנה בשטר · כ"ה גי' הרי"ף ור"ת אבל רש"י מוחק וה"ג והב"ע בשטר לפי פירושו והודאה : [ט] **בסמוך** בשטרי פסיקתא הן הדברים שניקנין באמירה : [י] **שמעינן** מהני כולה דפלוגתא דר"י ור"ש לקיש במאן דקביל אנפשיה מידי דלא היה מיחייב ביה · ור"ת לא ניחא ליה בהנך ראיות משום דאיכא למ:חי דבכל הנך דמטעם הודאה אע"ג דאנן ידעינן דלא נתחייב מעולם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכמ"ש תוס' בשם ר"ת לעיל דף

כ"ד

נ [דף קב ע"ב] **אמר** רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך ועמדו וקדשו הן הן הדברים הנקנין באמירה אמר רבא מסתברא מילתא דרב בבתו נערה דקא מטי הנאה לדידיה בכסף קידושיה אבל בבתו בוגרת לא והאלהים אמר רב אפילו בבתו בוגרת דאי לא תימא הכי אבי הבן מאי הנאה מטיא לידיה אלא בההיא הנאה דקא מיתתני אהדדי גמרי ומקני להדדי · ירושלמי אבל לא האח על ידי אחות ולא אשה על ידי בתה ואפילו היא קטנה *וגרסינן נמי התם [כ] ובלבד מן הנשואין הראשונים ואם תאמר והא דתנן לקמן בפרק בתרא(ד' קח:)הפוסקמעות לחתנו ופשט לו הרגל תשא יושבת עד שתלבין ראשה וכיון שהן דברים הנקנין באמירה יוציא ממנו בב"ד מה שפסק לו ויש לומר דמיירי בנשואין שניים ורשב"ם תירץ דהכא מיירי שקדשו מיד בשעת הפסיקתא וכן משמע מדקאמר עמדו וקדשו והתם בקדשו לאחר זמן ובשעת הקידושין לא הזכירו הפסיקתא [ל] וה"ר מאיר הלוי ז"ל תירץ דמיירי כשאין לו מעות לפרוע הפסיקתא : אמר ליה רבינא לרב אשי דברים הללו נתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב פירש רש"י נתנו חכמים כתיבה לדבר אם באו להחתים עדים בדברים הללו שהם בלא קניין או לא ניתנו ליכתב דלא ליטרוף ממשעבדי וכין דליכא קניין לא משתעבדי נכסי · משמע מתוך פירושו דאפי' אם רולים שניהם לכתוב אין יכולין לכתוב[מ] ונראה לפרש ניתנו ליכתב דכמאן דקנו מידו דמי דסתם קניין לכתיבה עומד וכותבין אפי' שלא מדעת המתחייב ור"ת ור"ת מפרשים ניתנו ליכתב כלומר ניתנו לגבות דווקא ע"י כתיבה ולאו דווקא דברים הנקנין באמירה אלא לאשמועינן דלא בע קניין או לא ניתנו ליכתב דאף בלא כתיבה קונין [נ] א"ל לא ניתנו ליכתב ואי קשיא לך הא תנן מתו בנותיו נזונות מנכסים בני חורין והיא נזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב דמשמע מינה דניתנו ליכתב התם [ס] כשקנו מידן דסתם קניין לכתיבה עומד : ד **לא** יאמר הראשון לכשתבוא אצלי אזונה וכו' אמר רב חסדא זאת אומרת הבת אצל האם לא שנא גדולה ולא שנא קטנה תניא א נמי הכי מי שמת והניח בן קטן יורשי האב אומרים יהא גדל אצלינו והאם אומרת יהא גדל אצלי מניחים אותו אצל אמו ואין מניחין אותו אצל מי שראוי ליורשו מעשה היה ושחטוהו בערב הראשון יש אומרים הא דאמרינן הבת אצל האם היינו באלמנה דלא שבקינן לבת בהדי קרובי אביה אלא אצל אמה אבל בגרושה שבקינן לה אצל אביה וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב שראה בתשובת הגאונים דה"ה בגרושה והביא ראיה ממתני' דהנושא את האשה סתמא קתני [ע] ומשמע בין גרושה בין אלמנה ועלה קתני למקום שהיא אמה לאשמועי' דהבת אצל האם אפילו בבת גרושה נמי : ה [דף קג ע"א] **וכן** לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד וכו' ההוא גברא דאגר ריחיא לחבריה לטחינה לסוף איעתר זבן ריחייא וחמרא אמר ליה הב לי אגרא אמר ליה מיטחן טחיננא לך סבר רבינא למימר היינו מתני' לא יאמרו שניהם הרי אנו זנים אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות הכא נמי כיון דלא צריך לטחינה שקיל מיניה דמי אמר ליה רב עוירא מי דמי התם חדא כריסא אית לה תרתי כריסי לית לה הכא אמר ליה טחון וזבין טחון ואותיב ולא אמרן אלא דלית ליה טחינה אבל אית ליה טחינה כופין אותו על מדת סדום ויהיב ליה דמי *ואם תאמר הואיל ואוקמא בדלית ליה טחינה אמאי הוצרך רב עוירא למימר הכא טחון וזבין טחון ואותיב אפילו אי לא אשכח המשכיר למיטחן ולמיזבן דהוי השתא כחד כריסא אכתי לא דמי למתני' דבמתניתין ליכא פסידא לבעל כי יהיב דמי דמה לי מזונות מה לי דמיקן ממה

הגה"ה

*וכשהאיש והאשה פוסקים בעלמא זו לזה כל שכן דנקנין באמירה דבההיא הנאה דמיתתני אהדדי גמרי ומקני דהא הכא במתני' ליכא אב אלא היא בעצמה פוסקת עם האיש ומקבל עליו לזון את בתה כך פסק המיימוני פ' שלשה ועשרים דאישות ובפרק ששי דהלכות זכייה כתב וצריך שיהיו הדברים שפסקו מצויין ברשותו שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם : פסק רבינו מאיר דוקא מה שפסק האב כדבר התלוי בו בזה יש ממש כגון כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכו' אבל פסק על בנו דבר התלוי בבנו כגון נלכת אחרים למקום פלוני או כל כי האי גוונא אין פיסוק שלו (לא) מעלה ולא מוריד כמו על אדם אחר ושמא נתרצה הבן לא אמרי' דאפילו למ"ד פ"ב דקידושין (מה:) שמא נתרצה האב היינו טעמא כדפרש"י משום דהאב בקידושי בתו בכל דהו ניחא ליה דטב למיתב טן דו אבל הבן אינו מתרצה דמידק דייק ונסיב · מרדכי :

הגה"ה

*וכן פסקו שכך הדין נמי על כל אדם שפסק לזון חברו שנה או יותר אם הוצרך לילך למקום אחר שהמקבל צריך לתת לו שם כפי מה שהיה מוציא עליו בביתו דהיינו דין של בת אשתו דמתניתין : אביאסף · מרדכי :

נפסק חייב ליתן לה או מזונות או דמיקן אבל שוכר אית ליה פסידא אי יהיה דמי שהרי אינו מולא לטחון וצריך לפרוע מכיסו ונראה דודאי בלא האי טעמא דטחון וזבין טחון ואותיב מיפטר שוכר מלמיתב דמי הואיל ואית ליה פסידא ומיהו אי לאו טעמא דטחון וזבין טחון ואותיב גם המשכיר יאמר לדידי אית לי פסידא שכר ריחיים שלי ויכול לבטל השכירות קודם הזמן וכתי דהשוכר לא יצטרך ליתן השכר מכיסו אבל לעכב הריחיים עד הזמן לא יוכל הואיל והמשכיר אית ליה פסידא אבל השתא דמצי למימר ליה טחון וזבין טחון ואותיב מצי אמר ליה לית לך פסידא אם תנית הריחיים אצלי אבל אם תחזור בך אית לי פסידא ורבינא הוה סבר לאיתויי ראיה ממתניתין שיתן לו שכר או יחזור בו המשכיר ורב עוירא קאמר ליה כיון דמצי אמר ליה טחון וזבין טחון ואותיב לא יהיב ליה דמי וגם לא יחזור בו המשכיר כך פירשו התוספות ולא נהירא לי דדבר פשוט הוא דאפילו לא משכח המשכיר למיטחן ולמיזבן דהשתא אית ליה פסידא אפ"ה [פ] לא מצי משכיר למיהדר ביה בגו זימניה דשכירות ליומיה ממכר הוא [כדאי' ב"מ נו:] ומי הזקיקו לקנות ריחיים ויפסיד השוכר והואיל דאיכא פסידא לתרוייהו יותר ראוי שיפסיד המשכיר ויתקיים שכירות הריחיים עד זמנו והא דקאמר טחון וזבין טחון ואותיב ליסנא יתירא נקט לאלומי למילתיה לא מיבעיא דבלאו האי טעמא נמי לא דמי למתני' דהא אית ליה פסידא לשוכר כי יהיב דמי ועוד אם גם אתה אינך מולא לטחון בשכר אתה עשיר ויש לך מעות לקנות חטים קנה חטים ומכור קמח : ו **אלמנה** שאמרה אי איפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך אלא זנין אותה ונותנין לה מדור לפי כבודה אמרה אי איפשי לזוז מבית אבא יכולין היורשין לומר לה אם את אצלינו יש לך מזונות ואם אין את אצלינו אין לך מזונות *ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והם ילדים נותנין לה מזונות והיא בבית אביה : **גמ'** תנו רבנן משתמשת במדור כדרך שנשתמש בו בחיי בעלה **בכרים ובכסתות שנשתמשה בהן בחיי בעלה בכלי כסף וכלי זהב שנשתמשה בהן בחיי בעלה בעבדים ושפחות שנשתמשה בהן בחיי בעלה שכך כותב לה כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי תני רב יוסף בביתי ולא בבית עקתי א"ר נחמן יתומים שקדמו ומכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדרב אסי אמר ר"י דאמר רב אסי אמר ר"י יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא משתעבדו מחיים הכא משתעבדי מחיים אמר אביי נקיטינן מדור אלמנה שנפל [צ] אין היורשין חייבין לבנותו תניא נמי הכי מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ולא עוד אלא אפילו היא אומרת הניחו לי ואני אבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שיפולא מאי תיקו [ק] הלכך לא תספן :

הגה"ה

*ופריך בגמרא וליתבו לה התם מסייע ליה לרב הונא דאמר ברכת הבית ברובה כדאמרי' גביל לתורא וגביל לתורי וכן פירש רבינו חננאל כגון הא דאמרי' נר לאחד נר למאה כל כי האי גוונא אין נותנין אבל כגון פת וכיוצא בו נותנין אפי' בבית אביה וכל שכן מלבושין ומנעלין וכיוצא בהן ור"ת אומר דהא דתנן נמי לעיל מוליך מזונותיה למקום שאמה דהיינו נמי דוקא לפי ברכת הבית דמ"ש ולא נהירא לרבינו ברוך דהכא שאני שכותב לה את תהא יתבא בביתי משמע שאינו מקבל עליו אלא כשהיא בביתו ולא בבית אחר · ע"כ לשון מרדכי :

**בפרק נערה משמע דוקא בשני בתים והכא ה"פ משתמשת בבית שני כדרך שנשתמשה בחיי בעלה באותו בית · עכ"ל מרדכי :

ז **מתני'** [דף קד ע"א] **כל** זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים שיש בעשרים וחמש שנה שתעשה טובה כנגד כתובתה דברי ר"מ שאמר משום רבן גמליאל וחכ"א כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים *מתה יורשיה מזכירין כתובתה עד עשרים וחמש שנים : פירש רבינו חננאל ז"ל הא דבבית אביה אינה גובה כתובתה לאחר כ"ה שנה בשאינה ניזונית אבל בניזונית גובה כתובתה לעולם [ר] משום עובדא דחמתיה דרב חייא ארוכה [ש] ומיהו יש לומר דשאני התם דבכתפיה ממטי לה אבל אם נתנו לה דמי מזונות אינה גובה : **גמ'** א"ל אביי לרב יוסף

הגה"ה

*פירש רבינו אב"ן לאו דוקא בבית אביה דלאו בביתא תליא מילתא אלא כל זמן שאין לה מזונות גובה עד עשרים וחמש שנים ואפי' נשאת נשבעת ונוטלת מדלא מחלק הכא בין נשאת ללא נשאת עוד ראיה מפ' השולח (דף לד:) אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה · נמנעו מלהשביעה וכו' אמר רב הונא לא שנו אלא שלא נשאת אבל נשאת אין מדירין אותה ורב נחמן אמר אפי' נשאת כו' למדנו מכאן שהאשה גובה כתובתה לאחר שנשאת אף על פי שלא נשבעה קודם נשואין וכן פי' ר"ת וכתב בספר המצות דכל זה במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום

קרבן נתנאל

כד · ורבינו שנראה לו כל הני ראיות שאזיל לשיטתיה שהשיג לעיל בפרק אע"פ סי' א' וז"ל שאין טעם זה מספיק לנכסים הידועים שלא היו באותו שעה ע"ש : [כ] ובלבד מן הנישואין הראשונים · פי' שהאב משיא לבנו ולבתו שיש להם שמחה יתירה ובהאי הנאה דמתתני אהדדי גמרי ומקני · ודומה לזה מלינו בפ' מי שמת דף קמ"ד · וכל זה כשפוסקין האבות בשביל בניהם אבל באיש ואשה פוסקין לעצמן אין חילוק בזה בין נישואין ראשונים לשנים כ"כ רמ"א בסי' נ"א · וכתב בס' בית שמואל דכן משמע ממתני' דפ' הנושא דהא שם איירי באלמון שנשא אלמנה דתנן בת אשתו ניזונית מן המשועבדים עכ"ל ודבריו תמוהין הלא במתני' היא לא פסקה עמו אלא שיזון את בתה ה' שנים ומיירי שהוא בחור ונשא אלמנה ומנין לנו שהוא פסק עמה שתכניסה לו כלל שום דבר מה · ולי נראה ראיה מהא דפריך למ"ד לא ניתן לכתוב מי לא עסקינן דהוי בשעת קנין והיכי דמי כגון דאגרשה ואהדרה משמע למ"ד ניתן לכתוב כיני מתני' הא לדידיה נמי לא מצי איירי מתני' באגרשה ואהדרה דא"כ הוי נישואין שניים ואין הדברים נקנים באמירה אלא ש"מ כשפוסקין בעצמן אין חילוק בין נישואין ראשונים לשניים ומתני' איירי למ"ד כותבין שפסקו איש ואשה לעצמן : [ל] והה"ר מאיר הלוי תירץ דמיירי שאין לו מעות לפרוע · רבינו לא הביא תי' הזה אלא אפינו בנישואין השניים ולא קידשו מתוך הפסיקתא המוחזק יכול לומר קים לי כהרמ"ה : [מ] ונראה לפרש ניתנו לכתוב דכמאן דקנו מידו דמי וסתם קנין לכתיבה עומד וכותבין אפילו שלא מדעת המתחייב · ויש לדקדק אמאי עשה עלמו כלא ידע מקושית תוספת לפירוש זה מה פליך הא מדעת שניהם כותבין דילמא ה"ק הא מדעת כותבין כשאמר לו לכתוב וקמ"ל דאין כותבין בסתמא · ועלה על לבי דהך נראה לפ' שכתב רבינו אינו פי' בפני עלמו כי אם לפרש דברי רש"י שלא תאמר הא דפירש"י בניתנו ליכתב אם באו להחתים עדים בדברים הללו משמע אבל העדים אין רשאין לכתוב שלא מדעת המתחייב וזהו דבר שאין לו שחר דהא אם באו להחתים עדים בדברים ערפי ממשעבדי דאמרינן למפרע שאותן הדברים שפסקו זה לזה כמו קנין ובלתי רלונם לא יחתמו העדים הא סתם קנין לכתיבה עומד על זה כתב רבינו ונראה לפרש ניתנו ליכתב וכו' וכותבין אפילו שלא מדעת המתחייב ומה שפירש"י אם באו להחתים לא כתב כן אלא מפני אידך חלוקה שלא ניתן לכתוב דאפי' אם רולים שניהם לכתוב · אלא שעדיין קשה הא דמסיק רבינו לא ניתן לכתוב א"כ הא דקתני אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם היינו בשטרי קידושין ממש ובפ"ק דקידושין סי' ע"ז הביא רבינו דעת בה"ג דהלכה כרבא ורבינא דמקודשת אפי' כתב שלא מדעתה וא"כ המתני' שהביא רבינו בפ' גט פשוט אין לפ' בשום פנים · על כן נראה לפ' דהך שכתב רבינו ונראה הוא פי' בפני עלמו הא מדעת שניהם כותבין באומר לו לכתוב ובהא איירי מתני' והא דאמר ת"ש הא מדעת שניהן כותבין לא פריך לרב אשי אלא כמו לימא מסייע לרב אשי דאמר אין כותבין העדים שלא מדעת המתחייב ודמי לא כדרב פפא ורב שרביא וכ"פ הרב בעל המאור והרשב"א בחידושין בפ"ק דקידושין · וא"כ לפי האמת פסק רבינו דלא ניתן לכתב וכרבא ורבינא ומתני' דגט פשוט ה"ק הא מדעת שניהם כותבין כשאומר לו לכתוב : [נ] א"ל לא ניתנו ליכתוב · ופירוש הב"ח בסי' נ"א בס"ק ד' דאפילו לפירש"י דווקא כשבאו לכתוב בשטר גמור בשתם שפלוני נתחייב בפניו חוב גמור אבל אם העדים אין כותבין כי אם הדברים כהווייתן דפלוני אמר אני נותן לבני כך וכך כיון שמתוך השטר נראה שלא היה שם קנין לא יבואו לטרוף ממשעבדי יכולין לכתוב לזכרון דבר ע"כ · ונראה לי ראיה לדבריו מהא דאלו מגלחין דף י"ח דמוקי לה להא מתני' אלו כותבין במועד קידושי נשים ושטרי פסיקתא וקשה הא קיימא לן דלא ניתנו לכתוב אלא נ"ל דהתם איירי שהעדים כותבין הדברים כהווייתן ועוד ראיה מדברי תוספות בשמעתין ד"ה ניתנו לכתוב והיה מפרש ר' דמשמע להם"ם אין כותבין אלא מדעת היינו בידיעת שניהם דידעו גמר הפסיקתא אבל לא ידעו בכתיבה וזהו לכאורה דברי תימה הן כי מי הכריחו לפ' המתני' כך ולהקשות על רב אשי ומה שכתבו תוס' דומיא דהך דלעיל מיניה כל זה אין מן ההכרח למיתב תיובתא מיניה לרב אשי ואמאי לא משני רב אשי המתני' מדעת שניהם באומרים לו לכתוב וככנס בדחוקים שקנו מידו אלא האמת הדין עם הב"ח וא"כ הא דקתני אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם קשה דדברים כהווייתן כותבין אפילו בשלא אומרים להם לכתוב אלא נ"ל דהא דקתני מדעת שניהם היינו כשידעו גמר הפסיקתא משניהם וא"כ בשטר גמור נ"כ מדעת שניהם כותבין כשידעו מגמר הפסיקתא ותינח מותיב לרב אשי דאמר לא ניתנו לכתוב והא שכתבו תוס' דומיא דהך דלעיל אינו הוכחת המקשן אלא תפ' היכי שייך לומר מדעת שניהם בלא אומרים להם לכתוב וע"ז פי' דומיא דהך דלעיל ושייך שפיר מדעת שניהם בעיקר הדבר : [ס] **בשקנו** מידו דסתם קנין לכתיבה עומד · יש כאן מקום עיון שלא התלמוד פריך א"ה בנותיהן נמי ומסיק דבבנות חייסינן לגררי · וא"כ הרי"ף ורבינו למה השמיטו הך טעמא ולא חילקו וביררו תי' א' מה שהוכיח תוס' לחלק בד"ה אומר · ועיין בא"ה סי' קי"ב בב"ש ס"ק ע"ז · וע"ק אי קנו מידו מהני משום דסתם קנין לכתיבה עומד א"כ מאי פריך א"ה בנות נמי הא לא מהני כתיבה דבנות כמו שכתב הרי"ף ורבינו בפ' הניזקין סי' ג' · וכן הקשה תוס' שם' לפירש"י ע"ש : ובש"ך בח"מ סי' ס' ס"ק י"ב ראיתי שמיישב קושיא זו דהא דאמר שאין כתובין הן אלא משועבדים היינו במזונות משום תנאי ב"ד דהוי ככתיבי אמרינן דהכי תקנו דלא לגבו ממשעבדי אבל בכתוב ממש כתובין הן אפי' ממשעבדי ע"ש · ונ"ל לדבריו אמאי לא תפני בדכתב לה · משום דא"כ הוי קשה א"ה בנות נמי וליכא למימר דחייסינן שמא שהפים לגררי דרש"י ס"ל דדווקא כשקנו מידו דחזינן דיפה כחה שקנה לה נוסף על תנאי ב"ד איכא למימר שמא לה שהתפים לגררי משא"כ בכתיבה אין מלתא יתירתא הוא דמסתמא כותבין לה לראיה אבל האמת יורה דרכו שא"א לומר דכתיבה ממש מהני לענין משעבדי · דהא במה דמשני התלמודא שאני פרנסה כיון דאית ליה קלא כמאן דכתיבי דמי ופירש"י משעה שמת האב הכל יודעין שהבת נוטלת עישור נכסים · ולכאורה קשה א"כ מזונות בנות נמי הכל יודעין שהבת ניזונת מנכסי אביה משעה שמת האב וצריך לחלק ביניהם בשלמא לגבי פרנסה דכתיבה מהני לגבות ממשעבדי משום דהעדים מוציאין הקול והיה להם ללקוחות להזהר וכיון דאית ליה קלא כמאן דכתיבי דמי מה שאין כן במזונות אפי' כתיבה ממש לא טריף ממשעבדי דמעיקרא הכי איתקין כתובין הן אצל בני חורי ואין כתובין הן אצל משעבדי א"כ א"א לך לומר בשום אופן דכתיבה אצל מזונות מהני · ועיין בפ' מציאת האשה סי' ע"ז · ע"כ לבי אומר לי שקושיא חדא מתורלת בחברתה דהא דפריך בהניזקין א"ה בנות נמי לא פריך למ"ד כתובין דמעיקרא הכי איתקון שאין כתובין לענין משעבדי · אלא דפריך התם ר"ש לתרויהו דלמ"ד קלובין נמי לפשוט האיבעיא דקלובין לתוך מהני וע"ז דחי התלמודא דלעולם א"ל קלובין וכתובין ושקנו מידו וע"ז מותיב א"ה בנות נמי דהא מ"ד קלובין לא ס"ל הך סברא מעיקרא הכי איתקון · אע"ג דמזונות של בנות לא קילי דהרפואה בכלל כמ"ש רבינו לעיל בפ' זה סי' א' י"ל דהכי פריך דלפי ס"ד דמקשן משום דקנו לה מלבד תנאי ב"ד שמחייב לה בקנין למזונות בנותיה שיטרפו ממשעבדי בכגון זה אין הרפואה בכלל מה שמקבל עליו חוב בלא תנאי ב"ד כמו שמסיק רבינו לעיל ויש לבנות שני חובים חוב תנאי ב"ד שרפואה בכלל לגבי מבני חורין · וא' משום מה שחייב עלמו בקנין שטורפין ממשעבדי · והרפואה אינו בכלל ומקרי קלובין ממיתת האב עד שתבגרן וצריך התלמודא למ"ד קלובין דס"ל שמא התפיסה גררי אבל למ"ד כתובין לא ס"ל הך סברא התפסת גררי דמ"ש מכתובה דנפרעת בשבועה מנכסים משועבדים ולא חייסינן ובזה נסתלקו כל הקושיות שהקשו תוס' בפרק זה ד"ה אימר והוצרכו לחלק בכמה אופנים ומ"ה ניחא שבש"ע לא חילק בכל זה דלהרי"ף ורבינו לא ס"ל לחלק בכך : [ע] **ומשמע** בין גרושה בין אלמנה ועלה קתני למקום שהיא אמה · וכ"פ על הטוש"ע ובית שמואל שלא הביאו דין זה: [פ] **לא** מצי משכיר למיהדר דשכירות ליומא ממכר הוא. הכי אמרי' בב"מ דף נ"ו. ובתוס' הקשו מהא דפ"ק דע"ז לא לבית דירה אמרו מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים. וי"ל דהכא דווקא גבי אונאה כתיב ממכר יתירא לרבות שכירות אבל בעלמא לא ע"כ וא"כ על רבינו קושיות תוס' במקומה עומדת · אלא שהרב בעל כ"י תי' באופן אחר דהא דאמרי' דשכירות ליומא ממכר הוא · היינו לענין שישתמש בו כל ימי שכירתו לבד. אבל גוף הדבר אינו קנוי כלל ומ"ה אסרינן להשכיר בית דירה לעובד כוכבים · ועיין בטור ח"מ סי' ר"ח סעיף ג' מה שהביא הטור בשם תשובת רבינו ע"ש : [צ] **אין** היורשין חייבין לבנותו · אבל נותנין לה דירה במקום אחר ומחויבים ליתן לה מזונות בפני עלמה : [ק] **הלכך** לא תספן · דאמרינן הנכסים בחזקת יורשים קיימי ומספיקא אמרי' קולא לנתבע וקשה הא רבינו מסיק לעיל בפרק אלמנה ניזונת סי' ד' דנכסי בחזקת למאנה קיימי ומספקינן בתרי ליסנא ועל היתומים להביא ראיה · ול"ל דכאן עכ"פ נותנין לה דירה אחרת מ"ה מקילין ליורשים : [ר] **משום** עובדא דחמתיה דר"ח · בסמוך סי' ח' : [ש] **ומיהו** י"ל דשאני התם · וכ"מ בפירש"י דלא כר"ח שפירש במתני' כ"ז שהיא בבית אביה · והיורשים זנים אם · וכ"כ הרמב"ם · וכן משמע קצת מדלא מחלק בבית אביה בין בניזונית

אתאי קודם שקיעת החמה גביא אחר שקיעת החמה לא גביא משום דהוא פורתא אחילתא א"ל כל מדת חכמים כן היא במ' סאה טובל ארבעים סאה חסר קרטוב אינו יכול לטבול בהן בכביצה מטמא טומאת אוכלים פחות מכאן אינו מטמא טומאת אוכלין ג' על ג' מטמא טומאת מדרס חסר משהו אינו מטמא טומאת מדרס : הא דקתני יורשיה מזכירין כתובתה עד עשרים וחמש שנים אוקימנא בפרק כל הנשבעין (דף מח.) כשנשבעה ומתה דאין אדם מוריש שבועה לבניו א"ר אילעא לא שנו אלא אלמנה אבל גרושה הרי היא כבעל חוב ובעל חוב גובה שלא בהזכרה א"ר נחמן בר יצחק תני רב יהודה בר קזא במתניתא דבי בר קזא תבעה כתובתה [דף קד ע"ב] הרי היא כבתחלה ואם היה שטר כתובתה יוצא מתחת ידה גובה כתובתה לעולם · שלח ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו בשטר כתובה יוצא מתחת ידה פליגי או כשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה והלכה כדברי מי שלח ליה כשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה פליגי *אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה כתובתה לעולם והלכה כדברי חכמים כי אתא רב דימי א"ר שמעון בן פזי אריב"ל ל"ש אלא מנה ומאתים אבל תוספת יש לה ורבי אבהו א"ר יוחנן אפי' תוספת אין לה דאמר רבי אינו א"ר ינאי תנאי כתובה ככתובה דמי [ת] וקי"ל כרבי יוחנן דתנאי כתובה ככתובה דמי ודוקא תוספת אבל נדוניא מסתבר שהיא כחוב [א] והא דאמרינן עניה בת ישראל עשרים וחמש ומרתא בת בייתוס עשרים וחמש משום תוספת כתובה קאמר שהיא גדולה [ב] זו היא גירסת רש"י ועיקר : ח חמתיה דרב חייא אריכא מדיפתי איתת אחוה הואי זנה עשרים וחמש שנין בבי נשא לסוף אמרה ליה הב לי מזוני א"ל לית לך מזוני הב לי כתובה לית לך תבעתיה לדינא קמיה דרבה בר שילא א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה א"ל זניתה עשרים וחמש שנים בבי נשא ובחיי דמר דבכתפאי מטאי לה א"ל טעמא מאי אמור רבנן כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן מחמת כיסופא הוא דלא תבעה ה"נ מחמת כיסופא הוא דלא תבעה זיל הב לה לא אשגח ביה כתב לה אדרכתא אנכסיה אתא לקמיה דרבא אמר ליה חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך זיל הב לה אמרה ליתיב לי פירי דאכל מיומא דאדרכתא עד השתא אמר לה אחוי לי אדרכתך חזא דלא כתיב בה ואישתמודענא דנכסיה אלין דמיתנא אינון אמר לה אדרכתא לאו שפיר כתיבה אמרה ליה תיזול אדרכתא אשקול מיומא דשלימו יומי הכרזה אמר לה הני מילי בדלא כתוב טעותא באדרכתא אבל היכא דכתוב טעותא באדרכתא לית לן בה אמרה ליה והא מר הוא דאמר אחריות טעות סופר הוא אמר לה בהא רבה בר שילא גופיה טעי הוא סבר הני והני דידיה נינהו ולא היא זימנין דמגבי לה ואזלא ומשבחא להו ודבעלה מכספי ואמר לה שקול דידך והב לי דידי ונמצא אתה מוציא לעז על בי דינא : הדרן עלך הנושא

שכותבין כתובה לא גביא בלא כתובה אפי' מנה ומאתים ורשב"א פסק כרבי יוחנן דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אפי' לא נקטה כתובה וכן כתב מורינו רבינו מאיר הלכה למעשה וכל גדולי אשכנז ולאו דווקא מנה ומאתים אלא אפילו מאה ליטרין דתוספת ונדוניא דהוו לה עתה כב"ד של כהנים שהיו כותבין ארבע מאות זוז וכתב רבינו יצחק מגוה דכן עשה מעשה בטערוי"ז ע"פ גדולי צרפת וכן כתבתי לעיל בסוף פרק הכותב משם ספר חפץ וכן כתב ראבי"ה במשפטי הכתובה · מרדכ' :

הגה"ה

מכאן הביא ראיה רבינו יצחק הלבן דאשה שאין כתובה בידה אפ"ה גובה כתובתה וה"ר ברוך דחה דהכא מיירי במקום שאין כותבין כתובה וכן פסק המיימוני בפרק ששה עשר דאישות דאפי' עיקר כתובה אינה גובה אם אין שטר כתובה יוצא מתחת ידה וכן הגרושה אבל במקום שאין כותבין גובה אלמנה וגרושה עיקר כתובה אבל תוספת אינה גובה אלא בראייה · מרדכי :

פרק שלשה עשר

א שני דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבשלום חנן אמר ב' דברים ואדמון אמר שבעה מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אמר [דף קה ע"א] תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם אמר רבן יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה : גמ' [דף קז ע"א] איתמר רב אמר פוסקין מזונות לאשת איש ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לאשת איש אמר שמואל מודה לי אבא בג' חדשים הראשונים שאין פוסקין א שאין אדם מניח את ביתו ריקם והלכתא פוסקין מזונות לאשת איש תניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים תשבע חנן אמר לא תשבע ואם בא בעלה ואמר פסקתי לה מזונות נאמן פירש רש"י נאמן אף להוציא מידה מה שנתנו לה בית דין ובשבועה משמע דאף אבני כהנים גדולים קאי דאמרי תשבע והיינו טעמא דאורחא דמילתא הוא להתפיסה צררי הלכך מוציא מידה בשבועה ולא נהירא דא"כ לא תמצא לעולם מי שילוה לה שאם ישבע הבעל שנתן לה יפסיד מה שהלוה לה הלכך נראה לפרש דנאמן להצריכה שבועה וקאי [אדחנן] דאמר לא תשבע [א] ואם בא הבעל גובה בשבועה מה שלותה ואכלה ועכשיו אין יראים להלוות לה שסומכין עליה שתשבע ולא נהירא לי האי פירושא [ב] דמלתא דפשיטא היא מאחר שהוא מוחזק וטוען ברי שתהא צריכה שבועה ומאי קא משמע לן ועוד לישנא דנאמן לא משמע הכי ועוד מאחר שהוא מוחזק וטוען ברי למה מוציאין ממנו ממון וכי משום תקנתא דידה שתמצא ללות נוציא ממון מחזקתו הלכך נראה כפירוש רש"י וכן פירש רב אלפס זכרונו לברכה נאמן ובשבועה : ב תניא אידך מי שהלך למדינת הים ובאתה אשתו ותובעת מזונות ובא ואמר צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי *פירוש ואשתו תובעת מזונות שלותה ואכלה קודם שבא ואמר צאי מעשה ידיך במזונותיך כלומר לא אפרע כי היה לך להתפרנס ממעשה ידיך ואע"פ שאינה מספקת דאם לא היו מלוים לה היתה דוחקת עצמה ומצמצמת [ד] ואין לפרש דהכי קאמר אני אמרתי לה קודם שהלכתי צאי מעשה ידיך במזונותיך ונתרצית דא"כ הוה ליה למימר נאמן הלא רשאי משמע דהשתא הוא רשאי לומר כן כדי שלא יפרע מה שלוותה והא דאמרינן לקמן לוותה ואכלה ועמדה ומיאנה ודייקינן טעמא דמיאנה הא לא מיאנה אית לה התם [ה] מיירי שפסקו לה ב"ד ואח"כ לוותה* : ג [דף קז ע"ב] תניא האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאתה ואמרה מת בעלי רצתה

הגה"ה

*וכדספקא אבל לא ספקא לא והכי מוכח בהדיא בפ"ק דגיטין (דף יא:) גבי האומר שלא לזון את אשתו אינו רשאי ואמרינן בגמרא דכוותיה גבי אשה דאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אמאי אינו רשאי בדלא ספקא משמע אבל אי ספקא אפילו בעל כרחה יכול לומר לה דאי מיירי מדעתה אפי' בדלא ספקא נמי [ג] ומתוך פירוש רש"י הכא משמע דאפי' ספקא אין הבעל יכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אלא אם כן קיבלה וכן משמע בפרק מציאת האשה · מרדכי :

הגה"ה

*וכתב בספר המצות נוהגין להצריך שתלוה בב"ד אבל בספר המיימוני בפ' י"ב דאישות לא משמע הכי · כתב ראבי"ה בסימן תת"ם פירש ה"ר משה בשם ריב"א דצריך

ניזונת רצתה גובה כתובתה אמרה גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה* : ד כתב רב אלפס כדי כתובתה אין יותר מכדי כתובתה לא וממעט מינה דליתא להא דגרסי' בגמרא דבני מערבא אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה חייב במזונותיה עד שיפרענה פרוטה אחרונה דאי איתא להאי מימרא הוה ליה למיתני ניזונת והולכת עד שתפרע כל כתובתה ומדקתני עד כדי כתובתה שמעינן דכי מטי מזונות עד כדי כתובה פקעה כתובה במזונותיה ולא שקלה בתר הכי כלום [ו] ואע"ג דאוקמא שמואל להא מתני' בששמעו בו שמת [ז] ההוא שינויא בעלמא הוא דהא לית הלכתא כוותיה ובפרק קמא דבבא מציעא (סי' לד) על מציאת האשה שגרשה כתבתי דלא קשה מהכא מידי לגמרא דבני מערבא : ה מתני' *מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו חנן אמר איבד מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם א"ר יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי *ולא דמי להא דאמרי' (ב"מ דף קא:) היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות שמין לו כארים ולבונה חורבתו של חבירו (שם) דנותן לו מה שמהנהו דהתם השבח שהשביח הנכסים הוא בעין ודין הוא שיטלנו אבל הכא לא השביח לו שבח אלא שהצילו מגביית בעל חובו ולאו מידי קא יהיב ליה ודמי למבריח ארי מנכסי חבירו דאע"ג דמהנהו לא יהיב ליה מידי כדאיתא בנדרים פרק אין בין המודר (דף לג:) ודין מבריח ארי כתבתי בפ' הכונס צאן לדיר (סי' ו): גמ' תניא כיצד אמרו ממונות אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה וטעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה וממעט מינה הא דאמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי ה"מ פרנסה מעצמו [ח] אבל לוותה ואכלה מוציאין ממנו *ותו גרסינן בפרק יש מותרות (דף פה.) בעא ר"א מרבי יוחנן אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה מזונות או לא ואמרי' היכי דמי אי ביושבת תחתיו בעמוד והוצא קאי מזוני אית לה לא צריכא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולוותה ואכלה מאי מזוני תנאי כתובה נינהו ומדאית לה כתובה אית לה נמי מזוני ב שמעי' נמי מהא דכל אשה שהלך בעלה למדינת הים ולוותה ואכלה שחייב הבעל לפרוע [ט] וכן הלכה והתוספות כתבו דווקא אם לוותה אחר שפסקו לה ב"ד מזונות משום דקשיא להו ההיא דלעיל ואם אמר צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי כדפרישית לעיל (סי' ב) ומפרשי' דמתניתין דחנן דאמר אבד מעותיו משום דפרנס מעצמו הא אם לוותה משלם מיירי כשפסקו לה בית דין תחלה ופשטא דמתני' לא משמע הכי דאיירי דוקא כשפסקו לה ב"ד ועוד ההיא דאלמנה לכ"ג דאיירי בלוותה בלא פסק דין דמסתמא אין פוסקין לה בית דין מזונות כל זמן שהיא יושבת תחתיו משום דבעמוד והוצא קאי ואין לומר דבעוד שהוא אצלה במדינה אינו חייב לזונה משום דבעמוד והוצא קאי אבל כשהוא במדינת הים ואינו יכול עתה לגרשה והיא מעוגנת מחמתו כיון דכתובה אית לה ב"ד פוסקין לה מזונות דאם היה כאן היו כופין אותו לגרש וליתן כתובה השתא דליתיה הכא מזוני אית לה וב"ד פוסקין לה מזונות דא"כ אמאי נקט לוותה ואכלה הכי איבעי ליה למיתני לא צריכא כגון שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות אם יורדין ב"ד לנכסיו לזונה או לא אלא ודאי אין בית דין נזקקין כלל לעסקי מזונותיה בעוד שהיא יושבת תחתיו הלכך לא בעי אלא בלותה ואכלה אם מחייבים אותו לפרוע כשהוא מגרשה הלכך נראה דאם לוותה בעדים אף בלא ג פסק דין חייב לפרוע ומוציאין מן הבעל מה שהלוה לה מדרבי נתן ואם אמר כשבא צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ולא יפרע מה שלוותה ואע"פ שאינה מספקת לכל צרכיה ממעשה ידיה כיון שמספקת לדברים גדולים היתה דוחקת ומצמצמת עצמה קודם שתתחייב לבא לפני ב"ד על עסקי מזונותיה [י] *אבל ב"ד אין פותחין לו בטענה זו אלא אומרים לו צא ופרע מה שלותה ואם מעצמו יטעון רשאי אם ידוע שהיתה מספקת לדברים גדולים אבל אם אינה בת מלאכה לאו כל כמיניה לטעון כן ואם קדמו ב"ד ופסקו כיון שכבר באת לפני ב"ד גלתה דעתה שאינה רוצה להתפרנס בדוחק אין לו טענה עוד על מעשה ידיה כי מסתמא כשפסקו לה מזונות דקדקו מה שצריכה יותר על מעשה ידיה שהיא רגילה לעשות ודלא כהרמב"ם ז"ל שכתב (פי"ב מהל' אישות הלט"ז) שמי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות שאין ב"ד אומרים לה שתעשה ותאכל אלא פוסקין לה מזונות דלא מסתבר כלל שהדבר ראוי כשנפרעים מנכסי אדם שלא בפניו שיש להפך בזכותו הואיל ובגרמא דידיה מפסידו : ו כתב עוד הרמב"ם ז"ל (פי"ב וי"ח שם) יש מן הגאונים שהורו שאין פוסקין מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים עד שיהיה שטר כתובתה יוצאה מתחת ידה [כ] ואם לא תוציא שטר כתובה אין לה מזונות שמא נטלה כתובתה מבעלה או מחלה לו שאין לה מזונות ויש מי שהורה שפוסקין לה בחזקת שלא נטלה ולא מחלה ואין מצריכין אותה להביא

לפרע לשם שלואה ובפני עדים מלוה לה וריצב"א כתב דאפילו הלוה לה בפני עדים אין לו דין ודברים עם הבעל אלא עם האשה והיא תתבע את בעלה כיון שהיא חייבת לו לפרוע · מרדכי :

*כתב מורינו רבינו מאיר דוקא האשה שאמרה גרשני בעלי דלפי דבריה שאמרה שנתגרשה אין לה אלא כתובה ותו לא אבל אלמנה מתפרנסת והולכת לעולם כל זמן שאינה תובעת כתובתה ורב האי גאון פליג בשער ששי · ע"כ · מרדכי :

הגה"ה

*פירוש רבינו ברוך לאו דווקא פירש למדינת הים אלא כהווה נקט דומיא דסיפא מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו · מרדכי :

הגה"ה

*כתב מורי' רבינו מאיר נראה דה"ה האב שפירנס את בתו בעצמו על סמך הבעל דהניח מעותיו וכו' דאין לחלק בין אב לאיש אחר אע"ג דבירושלמי איכא פלוגתא בהכי כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר אין מספיקא לא מסקינן ממונא מבעל לאב · מרדכי

הגה"ה

*כגון שאמרה הלויני לי ואני אפרע המלוה תובעת והיא תובעת את הבעל ואז חייב הבעל לפרוע והוא הדין אם לוותה מן האב ודוקא כגון דאיכא שהדי דלא הוה מיתדר לה בהדי בעלה כגון שהיה לה כעס וקטטה עמו או מאביו ובני ביתו דארגילו אינהו קטטה בהדה וכיון דקי"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו לחיים נתנה ולא לצער חייב להעלות לה מזונות באשר היא שם וכה"ג אמרי' בפרק הנושא (לעיל דף קג.) היתה טוענת מפני שהיא ילדה והם ילדים וזין אותה והיא בבית אביה והכא נמי כיון דאית לה טענה מעלייתא שאין לה לסבול צער ובזיון אלו חייב לפרנסה בבית אביה ולא טעינן ליה אימור צררי אתפסה דהא קאי איהו ולא טעין ליה אנן טענינן ליה · וכל מה שפירשנו בלוותה ואכלה דמעלה לה מזונות ה"מ היכא דארגילו הקטטה איהו ובית אביו אבל ארגילה איהי קטטה מורדת הויא ולא יהיב לה מזוני אפילו לפי ברכת הבית · וכן מצאתי בתשובת רב פלטוי גאון וזה לשונו והיכא דארגילו קטטה אם היא מרגלת כמורדת הוי ואין לה כלום ואם הוא מרגיל יש לה כל כתובה ואם מרגילין בני הבית כגון חמותה יש עליו מן הדין להוציאה למקום אחר דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ואם אין מוציאה מגרשה ונותן לה כתובה וכן הלכה וכן מנהג וכן כתב בספר המיימוני בפרק י"ג דאישות דאין יכול להכניס אליה אמו ואחותו בלא רשותה עכ"ל מהר"ם · מרדכי :

הגה"ה

*וס"מ היכא דטעין הכי אבל אי לא טעין לא טענינן ליה וכן משמע לישנא דאמר צאי מעשה ידיך במזונותיך וסברא גדולה דלא טענינן ליה דרוב בני אדם אינם רוצים שיתבזו נשותיהם בחילי רעב מהר"ם · מרדכי :

הגהות הב"ח א שאין פוסקין מה טעם לפי שאין אדם מניח : ב שמעינן מהא דכל אשה כצ"ל ותי' נמי נמחק : ג אף בלא פסקו לה ב"ד חייב לפרוע :

קרבן נתנאל

בניזונית ובין לא ניזונית : [ת] וקי"ל דתנאי כתובה ככתובה · ברים אע"פ מוסב לתוחלת לענין תנאי כתובה ככתובה : [א] והא דאמרי' עניה בת ישראל · אבל התוס' כתבו דר"י בן לוי ור"י אליבא דרבנן אזלי · אבל נר"ת דמפסדה משום שיש בעשרים וחמש שנים שמעשה טובה כנגד כתובתה אין חילוק בין תוספת למנה ומאתים דלפום גמלא שיחנא וה"ה נדוניא : [ב] זו היא גירסת רש"י ועיקר · דלא כגי' הרי"ף ועיין בהר"ן : הדרן עלך הנושא

פרק יג [א] ואם בא הבעל גובה בשבועה מה שלותה · וכ"פ הרמב"ם פרק י"ב מהלכות אישות [ב] דמלתא דפשיטא היא מאחר שהוא מוחזק וטוען ברי · עיין בטור אה"ע סי' ע' בב"ח בקונטרס אחרון מה שהשיג על מהרו"ך ע"ש : [ג] בהגה"ה ומתוך פירש"י הכא משמע דאפי' ספקא אין הבעל יכול לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך אא"כ קיבלה ע"כ · לא ידעתי משמעות כי מה שכתב רש"י בד"ה חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה · היינו משום דהשתא כשבאת לפני ב"ד לא ספקא מש"ה צריך קבלתה · ול"ע · והנראה בזה שלקח משמעותיה מפרש"י ד"ה בששמעו בו שמת · וא"ת והרי היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן · ותי' אף הוא לא יכול לומר לה אלא א"כ היא מתרצה עכ"ל וקשה מאי ס"ד שיתומים יאמרו לה כן הא עכשיו כשבאתה לתבוע מזונות מב"ד בלא ספקא איירי ומהיכא תיתי יאמרו לה כן · אע"כ צ"ל דרש"י ס"ל הא דאמר קמנה וספקא שמכשיו נ"כ ספקא ומ"ה שפיר קשה הכי היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן וע"ז תי' רש"י אף הוא לא יכול לומר לה אף גם שספקא אא"כ היא מתרצה ובזה עולה כהוגן דברי מרדכי · אלא מה שהקשה על רש"י מפ"ק דגיטין י"ל דלפי ס"ד המקשן כיון דספקא אם אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אין טוב לה מסתמא היא עשתה ברצון ואדרבה באותו עמוד מוכח כדעת רש"י דפריך מספקא

מאי למימרא ומאי פריך אימא דאתי לאשמועינן אע"ג דלא קבלה עליה וק"ל : [ד] ואין לפרש דה"ק אני אמרתי לה קודם שהלכתי צאי מעשה ידיך במזונותיך דא"כ ה"ל למימר נאמן · ומדיפא ה"ל לרבינו לסתור פי' זה כמו שסותר פירש"י דא"כ לא תמצא לעולם מי שילוה לה שאם יבא הבעל ויאמר שאמר לה קודם שהלך צאי מעשה ידיך במזונותיך יהיה נאמן · אלא שרבינו הסכים לפירש"י לעיל סי' א' וכי משום תקנתא דידה שתמצא ללוות נוציא ממון מחזקתו מש"ה מקשה עליו דהל"ל נאמן ועוד י"ל דת"ת ילוה לה ע"פ ציווי ב"ד ואם קדמו ב"ד מה שפסקו פסקו : [ה] מיירי שפסקו לה ב"ד ואח"כ לוותה · עיין בסמוך בסי' ה' מ"ש רבינו בזה : [ו] ואע"ג דאוקמא שמואל להא מתני' בששמעו בו שמת · לכאורה דברי תימה הן ועי' בהר"ן הפי' הראשון הוא דחוק ורחוק ולי נראה דכוונת הרי"ף דלמאי דאוקמיה שמואל בששמעו בו שמת וקשה כיון דשמעה שמת תגבה כתובתה יחד ול"ל אין ה"נ והאי דקאמר מתפרנסת והולכת אם אינה רוצה ליטול כתובתה דקבורה שמא לא מת וטוב לה ליטול לשם מזונות שאם יבא בעלה תהא כל כתובתה קיימת לכך מתפרנסת עד כדי כתובתה ותו לא יהבינן לה כמו שפירש"י וא"כ י"ל שאני הכא דלית לה מזוני דהיא גורמת שאינה רוצה ליטול כתובתה משא"כ בשאר גירושין אי דקא מעכבי הבעלים י"ל דס"ל לתלמודא דידן דכל משך זמן העיכוב פרעון כתובתה עכ"פ צריך ליתן לה מזונות : [ז] ההוא שינויא בעלמא הוא דהא לית הלכתא כוותיה. ואליבא דרב הא מתני' איירי בלא שמעו שמת ואף אם היא תבעה כתובתה הם אין נותנין לה דלגבי גירושין אינה נאמנת כמו שפירש"י : [ח] אבל לוותה ואכלה · פי' שאמרה מידי תבקשנה מאו"ה המלוה תובעה והיא תובעת את הבעל כן פירש"י במתני' והכי משמעות הלשון לוותה וכ"פ המרדכי : [ט] וכן הלכה · ע"כ דברי הרי"ף : [י] אבל ב"ד אין פותחין לו בטענה זו · דרוב בני אדם אינם רוצים שיתבזו נשותיהם בחילי רעב · מרדכי : [כ] ואם לא תוציא

להביא כתובה ודעתי נוטה לזה במי שהלך בעלה למדינת הים הואיל ויש לה מזונות מן התורה אבל מת בעלה אין לה מזונות עד שתביא כתובתה הואיל והיא אוכלת בתקנת חכמים ועוד מפני שניזונת מנכסי יורשין ולעולם טוענין ליורש ודבריו תמוהין דהא שמואל מוקי מלתא דחנן כששמעו בו שמת והיא ניזונת בלא שבועה ובהלך בעלה אפי' בשבועה אינה ניזונת ואע"ג דליתא לדשמואל [ל] מ"מ בסברא זו לא מצינו חולק עליו דסברא מרווחת היא להצריכה יותר שבועה בחייו מבמותו דבמותו מסתמא עומדת לגבות כתובתה ותשבע בסוף אבל בחייו לא נהגה כתובתה לגבות בחייו ושמא תמות בחייו ולא תבוא לידי שבועה לעולם ומה שכתב מפני שניזונת מנכסי יורשים וטוענין ליורש אמרי' טובא הן [מ] דכמו שטוענין ליורש ולוקח יותר ראוי לטעון למי שיורדין ליפרע מנכסיו שלא בפניו דאין לו מי יטעון בשבילו וכגון זה פתח פיך לאלם. ומה שכתב שבחייו ניזונת מן התורה[נ]הא ליתא דכל אמוראי סברי (לעיל מז: נח: נט.) דמזונות האשה דרבנן אלא דפליגי אי מזוני עיקר התקנה ותקנו מעשה ידיה תחת מזונות או מעשה ידיה עיקר ותקנו מזונות תחת מעשה ידיה [ס] ועוד דקיימא לן דגובה כתובתה בעידי מיתה אע"פ שאין שטר כתובתה בידה דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום וכל שכן דיש לה מזונות דנכסים בחזקתה הן לענין מזונות כדתני לוי (לעיל דף נו:) אלמנה כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא ראיה: ז כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל ממה שחייב הבעל לשלם מה שלותה אשתו קטנה שמעי' דקטן שלוה בקטנותו משיגדיל חייב לשלם דאי ס"ד דקטן שלוה פטור אמאי משלם הבעל מה שלותה דכל היכא דאיהי פטורה בעל נמי לא מיחייב דקיימא לן כחנן דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי אלא הכא היינו טעמא דמיחייב משום ישקלא להו בתורת הלואה וכיון דאיהי מיחייבה למלוה בעלה נמי מיחייב ובשם ה"ר יונה ז"ל כתבו שנחלק עליו דלא מסתבר שהקטן יקח הלואות בעודו קטן ויבזבז ממונו וכשיגדיל נחייבנו לפרוע ומה שהביא ראיה מממאנת אינה ראיה דשאני הכא שהוא חייב וידוע לבעל הלכך מוציא המלוה מידה או מיד הבעל. אבל קטן שאין חייב אם אתה אומר שחייב לפרוע כשיגדיל כמלא מבזבז כל ממונו ונראה לי אם הוא ידוע שלוה לצורך מזונותיו נפרעין ממנו אפי' כשהוא קטן כמו שאמרו חכמים (גיטין נט.) דפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין משום כדי חייו. [ע] גם הלואתו הלואה כדי שימצא לו מלוה בשעת דוחקו אבל אם אין ידוע שלוה לצורך מזונותיו אין נתינת קטן כלום ואין נפרעין ממנו לכשיגדיל: ח [דף קח ע"א] תנן התם המודר הנאה מחבירו שוקל לו שקלו ופורע את חובו ומחזיר אבידתו ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא שוקל לו שקלו א כדתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות · ומחזיר אבידתו נמי מצוה קא עביד אלא פורע חובו הא קא מהדרשי ליה אמר רב הושעיא הא מני חנן היא דאמר איבד את מעותיו וכיון שאינו יכול להוציא ממנו בדין מה שפרע לבעל חובו משום הנאה נמי לא מיתסר דגרמא בעלמא הוא דע"י שפרע לבעל חובו מיפטר ודמיא להא דאמרי' בנדרים בפרק אין בין המודר (דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר פלוני מודר הנאה ממני ואין לו מה יאכל ונותן לו וחוזר ונוטל הימנו אע"ג דעל ידו קא מהדרשי ליה מזוני שרי הואיל ולא נתן לו מידו אלא גרמא בעלמא ע"י חנוני [פ] ולא דמי לעושה לו שום מלאכה דאסור דאע"ג דלא מצי קא תבע מיניה דהתם מדידיה לדידיה קא מיתהני ואין אחר באמצע ור"ת פי' דהאי פורע חובו איירי דווקא במזון אשתו כההיא דתנן דאין חובו כל כך ברור דאע"פ שחייב במזונות אשתו אפשר שאם לא היה מפרנסה לא היה בעלה מתחייב לפי שהיתה מגלגלת מזונותיה אם לא מלאתה מפרנס [צ] ואע"ג דפסקו לה ב"ד איירי מ"מ היתה מגלגלת כי היכי דלא ליקריוה רעבתנותא אבל בשטר חוב אפילו חנן מודה דלא איבד מעותיו דהנאה גמורה היא הואיל ולא היה יכול ליפטר בשום ענין והכי פירושא הא מני חנן היא כלומר [ק] האי פורע חובו איירי באותו חוב דאיירי ביה חנן דהיינו במזון האשה דווקא וחנן היא וכן פי' רבינו חננאל ז"ל רבא אמר הא דתנן פורע חובו לאו במזון אשתו היא ואפילו לרבנן וכו' וריב"א הביא ראיה מן הירושלמי דפליגי בשאר חובות דגרסי' התם בפירקין (ה"ב) א"ר אבא בר ממל הפורע חובו של חבירו פלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר יוסי טעמא דבני כהנים גדולים לא עלתה בדעתו שתמות אשתו ברעב הכא אפייסנה ליה עד דמחיל [ר] הגע עצמך דהוי גביה משכון מפיים הוינא ליה עד דיהיב לי משכוני עד כדון בב"ח שאינו דוחק ואפי' בב"ח דוחק [ש] שמעינן מן הדא שוקל לו את שקלו ואם לאו ממשכנין הדא אמרה אפילו בבעל חוב דוחק · ואומר רבינו תם דעל כרחיך פליג הירושלמי אגמרא דידן דמוקי להאי פורע חובו אף כבני כהנים גדולים [ת] ורב הושעיא מוקי לה כחנן וגם ההיא דשוקל לו את שקלו מוקי בכל ענין [א] וגמרא דידן לא מוקי לה אלא באבוד וגבוי [ב] ופליג נמי בהא דלית ליה הך סברא דמפרשין אליבא דגמרא דידן דלא פליגי אלא במזון האשה: ירושלמי (שם) ריב"ל אומר אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנון ובגולגלת *רב אמר כל הנתפס על חבירו חייב ליתן לו חוליה דרב מהכא (ב"ק דף קטז:) הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מכת מדינה אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה ולא שמע דאמר ר' יוחנן קנס קנסו בגזלן ארנון וגולגולת דינא דמלכותא היא כדאמרי' בהגוזל (דף קיג.) בר מתא אבר מתא מיעבט ורב אמר אף בכל דבר שנתפס על חבירו חייב ליתן לו ומייתי ראיה דנטלוה מסיקין מחמת הגזלן דאע"ג דקרקע אינה נגזלת כיון שהיו סבורין האנסין שהיא של הגזלן ומחמת כן לקחוה חייב להעמיד לו שדה אחר ה"נ כיון שנתפס בעבורו חייב ליתן לו ולית הלכתא כרב אלא כריב"ל וכר' יוחנן [ג] רבא אמר אפי' תימא דברי הכל כגון שלוה ע"מ שלא לפרוע:

ההג"ה

*יש מדקדקין מכאן דמי שפודה את חבירו מן השביה או אשת חבירו וזה לא ביקש ממנו דהניח מעותיו על קרן הצבי והר"ב אומר דוקא עמד ופירנס תנן ואפי' בפרנסה אם לוותה והכלה קי"ל דחייב לפרוע וכן פסק מורי רבי' מאיר והביא ראיה מפ' נערה ומפרק מציאת האשה כדכתב לעיל ועוד הביא ראיה מהא דפסק רבינו גרשון מאור הגולה על אנס עובד כוכבים שאנס ביתו של ישראל ובא ישראל א' ולקח ממנו שלא יחזיר לבעלים בחנם אלא יתן ללוקח כמו שהגנה אותו וכן פסק ר"י ולא אמר מבריח ארי הוא שקרוביו ואוהביו היו פודין הקרקע בלאו הכי כי היכא דירושלמי דהכא דאמר הגע עצמך שהיה בידו משכון ואפי' בבע"ח דוחק פטור אלא ש"מ דלא שייך אלא בבע"ח ולא בגזלן דוחק כי אינו מתפייס בפטומי מילין כ"א ברצוי כסף כתוב מכמר · מרדכי

ט [דף קח ע"ב] **מתני' אדמון** אומר שבעה מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובים הבנים ירשו והבנות יזונו ובזמן שהנכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון · ואע"ג דפסקינן לקמן (סי' י') כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ומההיא פיסקא פריך הש"ס לקמן אלמא הוי עיקר מ"מ ר"ח ורב אלפס ור"ת ז"ל פסקו דלית הלכתא בהך כוותיה דסוגיין דהש"ס דלא כוותיה לעיל בפ' נערה (דף מג.) א"ר [א] יוסי א"ר עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחים בנכסים מועטין ולעיל בפרק הנושא (דף קג.) א"ר אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכור וכן בפרק מי שמת (דף קמ.) אלמנתו מהו שתמעט בנכסים והיה אומר ר"ת ז"ל דאדמון לאו לפלוגי אחכמים הוא דאתא אלא אתמוהי בעלמא קא מתמה וקאמר ר"ג יפה אמר אדמון שהיה מתמיה על דברי חכמים: י **הטוען** את חבירו כדי יין וכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אמר הואיל והודה ממין הטענה ישבע וחכ"א אין זה הודאה ממין הטענה אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** היכא דא"ל מלא עשרה כדי שמן יש לי אצלך שמן קא טעין ליה קנקנים לא קא טעין ליה עשרה כדי שמן מלאים יש לי בידך שמן וקנקנים קא טעין ליה כי פליגי היכא דא"ל עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון סבר יש בלשון הזה לשון קנקנים *וה"ל מודה במקצת הטענה וישבע ורבנן סברי אין בלשון זה לשון קנקנים ואין כאן הודאה במקצת אלא מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו וה"ל כמי שטענו חטין והודה לו בשעורים דפטור וקי"ל כאדמון דאמר יש בלשון הזה לשון קנקנים וה"ל מודה מקצת הטענה דא"ר זירא א"ר ירמיה בר אבא ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו וכיוצא בו ויש מהן שאין הלכה כמותו אלא כיוצא בו כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ואידך לא ודאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון תלתא אינון מי שמת והניח בנים ובנות והטוען את חבירו כדי יין וכדי שמן והפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל. מי שמת והניח בנים ובנות נפקא ליה מהלכתא דקי"ל כרבנן דאמרו הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים פשו להו תרתי דהלכתא כינהו · כיוצא בו דחנן דאמר לעיל (דף קח.) א"ר הושעיא הא מני חנן היא דאמר איבד את מעותיו כיוצא בו דאדמון הא דאמרי' בשבועות (דף מ:) טענו שור ושה (וחמור) והודה לו באחד מהן חייב ואמר רבי חייא בר אבא תלמוד ערוך הוא בפי ר' יוחנן הא מני אדמון היא והא דאצטריך הכא למיפסק הלכה כיוצא בו טפי מכל שאר פסקי הלכה שבהש"ס דממילא מדמינן מילתא למלתא ההיא דחנן אצטריך דלא תימא דווקא בפורע מזון אשתו שאינו חיוב גמור כל כך הוא דפטור קא משמע לן [ד] דאף כיוצא בו בשארי חובות נמי הלכה כמותו וכיוצא בו דאדמון אצטריך דלא תימא שאני הכא דהוי כמו רמון בקליפתו:

הגה"ה

*משמע הא לאו הכי לא אמר אדמון דמשתבע ואמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון וקשה דהא רבן גמליאל ס"ל טענו חיטים והודה לו בשעורין חייב בפרק (המניח) [שבועת הדיינין דף לח:] וי"ל דהתם חייב שבועה אבל פטור הוא מדמי שעורין ורבא היכא נפקותא בלשון הזה לענין דחייב לשלם הקנקנים דהוי כמו שטען שמן וקנקנים והודה לו באחד מהן · מרדכי

יא [דף קט ע"א] **מתני' הפוסק** מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תהא יושבת עד שתלבין ראשה *אדמון אומר יכולה היא שתאמר אילו אני פסקתי על עצמי הייתי יושבת עד שתלבין ראשי עכשיו אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר' יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שיכולה היא שתאמר אבא פסק עלי על מה נחלקו על שפסקה על עצמה שחכ"א תהא יושבת עד שתלבין ראשה ואדמון אומר יכולה היא שתאמר כסבורה הייתי שאבא נותן לי עכשיו שאין אבא נותן לי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון וקי"ל כתנא דידן וי"א כיון ששאל רבא לרב נחמן אפי' בברייתא נמי והשיב לו רב נחמן דבכל מקום קאמר אלמא דס"ל כתנא דברייתא [ה] והלכתא כוותייהו:

הגה"ה

*והשתא דתקון רבנן למיתב גיטא למורדת לאלתר וכו' כאלפס אבל המיימוני (פכ"ג מהל' אישות הלט"ז) כתב וז"ל למה לא תפטור עצמה במורדת שהמורדת כשהיא ארוסה הבעל רוצה לכונסה והיא אינה רוצה אבל זו אין הבעל רוצה בה עד שתתן הנדוניא שפסקה והיא רוצה בו שהרי היא אומרת לו או כנוס או פטור כד"א בגדולה אבל בקטנה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט או יכנוס בלא נדוניא עכ"ל במרדכי · ועוד האריך:

יב **מתני' העורר** על השדה והוא חתום עליה בעד אדמון אומר יכול הוא שיאמר השני נוח לי והראשון קשה הימנו וחכ"א איבד את זכותו עשאה סימן לאחר איבד את זכותו: **גמ'** א"ר אמי לא שנו אלא עד אבל דיין לא איבד את זכותו דתני רבי חייא אין העדים חותמין על השטר אא"כ קראוהו [ד' קט ע"ב] והדיינין חותמין אע"פ שלא קראוהו · עשאו סימן לאחר איבד את זכותו אמר אביי לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד את זכותו דאמר אי לאו דעבדי הכי [ו] לא הוה מזבין ניהלי ירושלמי (הל"ו) [ז] לא סוף דבר שעשאה ב העורר סימן לאחר[ח]אלא אפי' עשאה אחר לאחר והעורר חתם איבד את זכותו ההוא דעשאה סימן לאחר ועירער שכיב ואוקי אפטרופא אתא לקמיה דאביי א"ל עשאה סימן

הגהות הב"ח א שוקל לו שקלו מצוה קא עביד כדתנן תורמין: ב לא סוף דבר שעשאה סימן כצ"ל ותיבת העורר נמחק:

הגהות הגרי"ב [א] נ"ל אסי וע"ש:

קרבן נתנאל

הוציא שטר כתובה אין לה מזונות · משמע אפי' בשבועה אין לה מזונות: [ל] מ"מ בסברא זו לא מצינו חולק עליו · ובחידושי להרמב"ם שם תמהא מה שהביא באריכות להרמב"ם לזה שרב ס"ל הסברא להיפוך מדשמואל ע"ש ותמצא נחת [מ] דכמו שטוענין ליורש ולוקח יותר ראוי לטעון למי שיורדין ליפרע מנכסיו שלא בפניו · והרמב"ם ס"ל דשלא בפניו נותנין לה מזונות שאם מחלה או נטלה כתובה מבעלה תתיירא שמא יבא הבעל היום או למחר ויבורר שמחלה או נטלה כתובתה מש"ה לא טענינן ב"ד עבורו וסומכין על הך סברא כדי שלא תמות היא ברעב · משא"כ ביתומים: [נ] הא ליתא דכל אמוראי סברי דמזונות האשה דרבנן · אין מזה תפיסה על הרמב"ם שכתב להדיא בפי"ב מהלכות אישות דין א' שמזונות אשה מדאורייתא · והטור סי' ס"ע הביא ל' הרמב"ם וז"ל העשרה שמתחייב בהן ג' מן התורה שארה מזונותיה כו' וכבר הקשה הב"ח על הטור שהעתיק לשון הרמב"ם ולא שת לבו למה שכתב רבינו בפי' זה דמזונות אשה מדרבנן: [ס] ועוד דקי"ל דגובה כתובתה בעדי מיתה אע"פ שאין שטר כתובתה בידה · גם בזה לא פסק הרמב"ם כן בפט"ז מהלכות אישות דין כ"א במקום שדרכן לכתוב כתובה אם אין שטר כתובה יוצא מתחת ידה אין לה כלום ואפילו עיקר כתובה ואפילו תבעה ביום מיתת בעלה ע"ש: [ע] גם הלוואתו הלואה · אבל קטן שהזיק בקטנותו פטור מלשלם אף כשהגדיל כ"כ רבי' בפ' החובל סי' פ' כיון דלאו בני עונשין ניהו וע' בפלפלא חריפתא בפרק הגוזל סי' י"ג: [פ] ולא דמי לעושה לו שום מלאכה דאסור אע"ג דלא מצי קא תבעה מיניה מלשון זה קא תבעה לכאורה הוא כפי' מהרש"א בתוס' ד"ה ולא דמי בנודר ממעשה ידי אשתו דנאסר במלאכתה אע"ג דהיא לא מצית תבעה ליה אשכרה אף בלא נדר דמעשה ידיה שלו ע"ש · אמנם אנחתת לן חדא · מ"מ קשה עלי הדבר שלפי פירושו נצריכים להגיה בשנים ושלשה מקומות · ע"כ יותר מזה נראה לפרש דברי התוס' ורבינו ביורד לשדה חבירו שלא ברשות והיא שדה שאינו עשויה לנוטעה דאם השבח יותר על ההוצאה אין לו אלא שיעור הוצאה · ובנודר אסור ליהנות ממלאכתו אפי' כשנותן לו ההוצאה וק"ל קא תבע מיניה: [צ] ואע"ג דפסקו לה ב"ד איירי · דאי לאו הכי לא הוי מחוייב לכ"ע שאף כשהיא עצמה לא היה מתחייב בלא פסק ב"ד · לשון תוס': [ק] האי פורע חובו איירי באותו חוב דאיירי בו חנן דהיינו במזון האשה · ומה שיש לדקדק בזה הא להדיא קתני סיפא וזן את אשתו מ"מ דרישא פורע את חובו בשאר חובות איירי ע' במ"ש רבי' בפ' אין בין המודר תוך סי' ד' ובמ"ש שם: [ר] הגע עצמך דהוי גביה משכון · כלומר מי הוי מפייסו למחול חובו אם יש לו משכון ומתני' סתמא קתני ופורע את חובו: [ש] שמעינן מן הדא שוקל לו את שקלו ואם לאו ממשכנין אותו · כלומר הא קתני שוקל את שקלו · והוא בע"ח דוחק דהא אם לא שקל ממשכנין אותו כדתנן במתני' דשקלים פ"א במשנה ג' · ורבי יוסי סבירא ליה לדוחק להעמיד המשנה כחנן לאוד אלא כב"ע: [ת] ורב הושעיא מוקי לה כחנן · וגם אדרבא פליג דדחיק נפשיה לאוקמי המתני' כשלוה ע"מ שלא לפרוע · והירושלמי איירי מתני' בכל חוב: [א] וגמרא דידן לא מוקי לה אלא באבוד וגבוי · היינו לרבא · ולפי' ר"ת אפי' לרב הושעיא: [ב] ופליג נמי בהא · כלומר כיון דאין לך להשוות הירושלמי ובבלי · אית לן למימר שהמה מחולקים אף בסברות הפוכות: [ג] רבא אמר אפילו תימא ד"ה כגון שלוה ע"מ שלא לפרוע · יש מקשין על מה שהביא רבינו אוקמתיה דרבא הא קי"ל כחנן כדפסק רבינו לקמן סי' י' · וניחא לי דלר"ת איירי מתני' אליבא דחנן ובמזון האשה · אבל שאר בע"ח אפילו לוה על מנת שלא לפרוע ה"א כיון דכפיפא ליה מיניה אסרינן במודר הנאה קמ"ל דקי"ל בהא כרבא · ועיין בפרק אין בין המודר סי' ב' ועיין בב"י ובב"ח ובל"מ: [ד] דאף כיוצא בו בשאר חובות נמי הלכה כמותו · הקשה ב"י מזה מבואר כדברי רש"י וריב"א והרי"ף והרמב"ם דסברי דחנן אף בשאר חובות איירי ולעיל סי' ח' מסיק רבינו כדברי רבינו תם · ולפי מה שכתבתי לעיל לק"מ דכיוצא בו בשאר חובות דקאמר הכא כוונתו כגון שלוה על מנת שלא לפרוע וכשינויא דרבא ועיין לעיל סימן ח': [ה]והלכתא כוותייהו. ר"ל יש אומרים דאין זה מלשון יש אומרים שהוא בעל המאור ע"ש ומזה כתב הטור סי' נ"ב על דעה זו וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל והב"ח גם פי' דברי הטור מדלא הביא רבינו הך בד"א בגדולה אבל בקטנה כופין · אלא שמפרש דהך בד"א קאי אברייתא אדברי ת"ק ואנן קי"ל כאדמון דברייתא דאפילו בפסקה עצמה יכולה לומר או כנוס או פטור ובזה ניחא נמי מה דלא מייתי רבינו הך דירושלמי שהביאו תוס' · תו פי' הב"ח במה שכתב הטור וי"א דאפילו פסקה היא אם בפני אביה פסקה אומרת לו או כנוס או פטור · דמשמע אבל אם פסקה היא שלא בפני אביה מודה לת"ק דתשב עד שתלבין ראשה · ולקח הטור דרך זה כדי שלא תקשה מתני' וברייתא אהדדי דמתני' דקתני אילו אני פסקתי לעצמי איירי בלא מעמד האב ע"ש · ויש מקשין לדבריו א"כ עדיין קשה ה"ל לרבינו לאתויי הך בד"א דכשפסקה לעצמה בלא מעמד האב שתשב עד שתלבין ראשה בגדולה אבל בקטנה לא · ולק"מ דאי כשפסקה לעצמה והיא קטנה מלתא דפשיטא היא שאין בדברי קטנה כלום ודברי נושא הם כיון דפסקה בלא מעמד האב לא צריך לאשמועינן: [ו] לא הוי זבין ניהלי · כך היא גירסת תוס' ופי' אבל לעצמו שמכר המערער להמוחזק אחד משדותיו וכשמיצר לו מצרים כתב מיצר פלוני שדה של מוחזק ועכשיו מערער על אותו שדה בזה לא איבד זכותו · דאי לאו דעביד הכי לא הוו המוחזק קונה ממנו והוא היה צריך למעות וגי' הרי"ף לא הוי מזבין ליה ניהלי · וזהו לכאורה כפירש"י שגרס מזבין וזה א"א לומר דהא מביא הירושלמי וז"ל לא סוף דבר שעשאה העורר סימן וזהו דלא כפירש"י · והר"ן מפרש דברי הרי"ף ע"פ פי' תוס' אפילו לגירסא זו ע"ש: [ז] לא סוף דבר שעשאה העורר כו' · וזהו גי' רבינו והרי"ף אבל גי' רש"י הוא כמו שלפנינו לא סוף דבר עשאה סי' לאחר · ובדרישה סי' קמ"ז בה"מ קאמר שזהו ג"כ גי' תוס' וזהו שכתב ובירושלמי משמע כרש"י בהביא בפי' כר"ח ולא סוף דבר שעשאה סי' לאחר ותיבת העורר ט"ס הוא ולא צריך לדחוקים כפי' מהרש"א: [ח] אלא אפילו עשאה אחר לאחר · וכיון דלא עשאה סימן לא המערער ולא המחזיק קד"א דאין המערער חותם להם וחותם בעד קמ"ל

לאחר איבד את זכותו א"ל אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר תלם אחד עשיתי לו א"ל שפיר קאמרת דא"ר יוחנן אם טען ואמר תלם אחד עשיתי לו נאמן וה"ר יונה ז"ל כתב ואותו תלם צריך שיהא בו בית תשעה קבין שכך כותבין מצר מזרח שדה פלוני' ופחות מתשעה קבין אין שם שדה עליו הלכך צריך שיהא בתלם תשעה קבין [ט] ומה שלא טען אביי ליורש בלא דברי האפוטרופוס י"ל דלא נזכר דברי ר' יוחנן ומתוך דברי האפוטרופוס נזכר לדברי ר' יוחנן אי נמי אע"פ שטוענין ליורש היכא דאית ליה אפוטרופוס [י] ראוי הוא שהדיין ימתין עד שיטעון האפוטרופוס ולכך אמר אביי איבד זכותו כדי שישיב האפוטרופוס אם יודע להשיב ואם לא היה האפוטרופוס יודע להשיב היה אביי טוען ליתומים כדברי רבי יוחנן · זיל הב ליה מיהא תלם אחד הוה עליה ריכבא דדיקלי א"ל ניתיב לי ריכבא דדיקלא דקאי עלויה דתלם א"ל זיל הב ליה תלם דקאי עלויה ריכבא דדיקלא א"ל אי הוה אבוהון קיים הוה טעין ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו א"ל שפיר קאמרת דא"ר יוחנן אם טען ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן תימה כיון שהודה שלא היתה שלו [כ] היאך יכול לטעון שלקחה ממנו [ל] וכי תימא מיגו דאי הוה בעי לא חתים מעיקרא הא ליתא דכיון דהודה מיגו למפרע לא אמרי' כדאמרי' בפ' זה בורר (דף לא:) כיון דאיתחזק בבי דינא אי בעי קלתה לא אמרי' וי"ל דמיירי הכא כשאין כתב יד העד יוצא ממק"א נהכי מהימן למימר חזרתי ולקחתיו ממנו[מ]במיגו דלא חתמתי מעולם והאי דלא קאמר אי אבוהון היה קיים הוה טעין מזוייף [נ] משום דטענת מזוייף לאו טענה מעלייתא היא הכא כיון שהלוקח והמוכר מכחישין אותו ולא שכיחא שהיה אבוהון טוען מזוייף ומלתא דלא שכיחא לא טענינן ליתמי · אבל חזרתי ולקחתיו ממנו טענינן להו כיון דאבוהון הוה מהימן בהך טענה במיגו דאי הוה בעי אמר מזוייף הוא כדאמרי' בפ' המוכר את הבית (דף ע:) גבי שטר כיס היוצא על היתומים דלא טענינן להו ליתמי נאנסו משום דלא שכיח אבל החזרתיו לך במיגו דנאנסו טענינן להו והראב"ד ז"ל פירש [ס] דמיירי הכא כשהוציאה העורר מיד המחזיק בחייו ועכשיו בא זה בטענת הודאתו שעשאה סימן לאחר להוציאה מיד היתומים והחזיק בה שלשה שנים בחייו אחר שהוציאה מידו ומשום הכי אמר אביי שפיר קאמר דאילו היה אבוהון קיים היה יכול לטעון חזרתי ולקחתיו ממנו אחר ההודאה כיון שהחזיק בה שלשה שנים וכן כתב רב אלפס ז"ל והוא דהויא ארעא בידיה אבל ליתיה בידיה איהו נאמן דיקא נמי דא"ל זיל הב ליה ש"מ ולא נהירא לי האי פירושא דמילתיה דרבי יוחנן לאו אעובדא כי האי איתמר אלא אמתני' אמרה [ע] הלכך האי עובדא מיתרץ שפיר בהאי שינוייא [פ] אבל מלתיה דר' יוחנן דמיתאמר אמתני' צריכינן לפרושי כשינוייא קמא ובהא מיתרץ נמי האי עובדא וזיל הב ליה פי' טול אתה כל השדה והב ליה תלם אחד אמר אביי האי מאן דמוקי אפוטרופא מוקי כי האי דידע להפוכי בזכותא דיתמי כי האי :

יג **מתני' מי** שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכמים אומרים יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר : **גמ'** שפיר קאמר אדמון אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוה ד' בני אדם מארבע רוחותיה אי הכי מ"ט דאדמון אמר רבה ארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד דכולי עלמא לא פליגא דמצי מדחי לי' כי פליגא בחד דאתי מכח ד' אדמון סבר מכל מקום אורחא גבך הוא ורבנן סברי [צ] א"ל אי לייתי ואי לא מהדרנא שטרי למרייהו ולא מלית לאישתעויי דינא בהדיה* :

הגה"ה

*תימה אמאי לא אמרי' לכי תהדר כדפירשו התוס' בסוף פ"ק דב"ק · ומעשה בא לפני ר"מ בבית שהיו בו שותפין ראובן ושמעון לכל א' היה כדי חלוקה וקנה שמעון מלוי חלקו בבית ולא היה בו אז כדי חלוקה ואמר שמעון אי אפשי בתקנת חכמים שיתנו לי אחד מיצרא כי אם אתרי מיצרי וכדי לבטל החלוקה אמר כן כי אמר אתרי שבאתי מכח לוי יכול אני לבטל החלוקה כאשר הוא היה יכול לבטל ומטעם דאי לא מהדרנא שטרא ללוי · והשיב מורי דדבר פשוט הוא דכל כי האי גוונא אמרי' ליה לכי תיהדר דלא אמר הא מהדרנא שטרא למרייהו אלא לאחזוקי ממונא ולסתור טענה שכנגדו הכא להוציא כי הכא ובפ"ק דב"ק אבל הא ליכא למימר דאי הוה טעין מהדרנא שטרי ללוי הוה טעין ראובן אני הייתי מעכב על ידך למוכרה לו לפי שעתה אני מצרן ולא הוא דהא אמרינן בפרק המקבל (ב"מ דף קח:) לבעלים הראשונים לית בה משום דינא דבר מיצרא וליכא למימר נמי כיון דאתי מכח לוי מה מכר ראובן לשני כל זכות שתבא לידו דהא לאו זכות הוא לו אע"פ שהוא חפץ בזה בטלה דעתו · ועוד האריך מהר"ם · מרדכי :

יד **ההוא** דאמר דיקלא לברת אזיל אחי פלוג ולא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתני' אמר ליה אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דיקלא גבייהו הוא מאי תקנתייהו ליתבו לה דיקלא וליהדר ליפלוג מרישא [ק] אם אין אחד מהן רוצה ליתן אחד מדקליו בשביל מעותיו · ההוא דאמר דיקלא לברת שכיב ושבק תרי פלגי דיקלי יתיב רב אשי וקא קשיא בה מי קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא או לא פי' רש"י ויתנו לה שני חצאי דקל אע"פ שיש להם דקלים הרבה דיד בעל השטר על התחתונה ויש מפרשים דאי אית להו דיקלי אחריני פשיטא דבעו למיתב לה דקל שלם דבמקום דקלים שלימים פשיטא דלא קרו אינשי לתרי פלגי דיקלא ולא שייך הכא למימר יד בעל השטר על התחתונה ומיירי הכא בשאין לו שום דקל אלא שני חצאי דקל ומיבעי ליה מי קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא ואית לה תרי פלגי דיקלי או לא קרי ולית לה ולא מידי ודמי דקלא לא אמר למיתב לה ופי' רש"י נראה עיקר דאי לית ליה אלא הני תרי פלגי דיקלי פשיטא דהוה דעתיה אהני : טו [דף קי ע"א] **מתני' המוציא** שטר חוב על חבירו והלה הוציא שטר שמכר לו את השדה אדמון אומר יכול לומר לו אילו הייתי חייב לך היה לך לפרוע את חובך כשמכרת לי את השדה *הלכך מהימן למימר פרוע הוא ושובר היה לי ואבד או החזרת לי את השטר וגנב ממני ומצאתיו [ר] אבל מזוייף לא מהימן דאי מקויים הוא לא מצי למימר מזוייף הוא וחכ"א זה היה פקח שמכר לו את השדה שיכול למשכנו עליו ומיירי בשלא היה לו שדה אי נמי אפילו היה לו נכסים אחרים יכול לומר הייתי ירא שמא היו עליך חובות מוקדמין לכך מכרתי לך זה השדה שאם יש עליך חובות מוקדמין אקח אני חלקי משדה זה שמכרתי לך [ש] דלוה ולוה ואח"כ קנה משועבד לשניהם · ה"ר יונה ז"ל : **גמ'** באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטר כ"ע לא פליגי דמצי א"ל היה לך ליפרע את שלך *כי פליגי באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון ס"ל איבעי ליה למימסר מודעא ורבנן סברי חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה : טז **מתני' שנים** שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אמר אומר אילו חייב הייתי לך כיצד אתה לוה ממני · וחכ"א זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו : **גמ'** איתמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה רב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי אלא זה עומד בתוך שלו וזה עומד בתוך שלו דכ"ע עידית ועידית בינונית ובינונית זיבורית וזיבורית ודאי הפוכי מטרתא היא [ת] כי פליגי דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית רב נחמן סבר בשלו הן שמין ורב ששת סבר בשל עולם הן שמין וקי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני :

הגה"ה

*מצאתי יסוד הרב הכהן מספקא ליה אם אדם הוציא ש"ח על חבירו ואותו אומר הלא פרעתי לך בזה השבוע כך וכך והוא השיב לו אמת כדבריך אבל האמנתיך נאמן מיגו דיכול לומר לא פרעתי לך שום דבר כי לא הייתי חייב לך שום דבר נאמן לומר ודאי פרעתיך חובך ואתה חייב לי אי נמי מיגו דיכול לומר עדיין לא הגיע זמני ליפרע ובשביל כך פרעתי לך כי אמר נמי הגיע זמני ואפ"ה פרעתי לך נאמן ולר"ת נשאל כזה הענין ואמר נאמן · מרדכי :

הגה"ה

*מכאן משמע דראובן שהיה חייב לשמעון מנה ואחר שהגיע זמן הפירעון אומר שמעון לראובן חפץ פלוני אמכור לך במנה ונתרצה ראובן לקנות ונתן לו מנה יכול שמעון לומר אותו מנה אני גובה בחובי והחפץ לא אתן לך ואינו כמי שפרע אבל אם אמר לו ראובן הילך עוד מנה ותן לי החפץ צריך ליתן לו או מקבל עליו מי שפרע אבל אם אמר שמעון לראובן קרקע פלוני אמכור לך במנה ונתרצה ראובן לקנות ונתן לו מנה והוא אתרא דקנו בכספא לא מצי שמעון למימר אותו מנה אני גובה בחובי אלא הקרקע קנוי מיד ויחזור ויגבה את חובו וראיה מדברי חכמים שאומרים זה היה פקח שמכר לו את השדה שיכול למשכנו מדברי רב האי גאון בפי"ג דמקח וממכר · מרדכי :

יז **מתני' שלש** ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מכרך לכרך ומעיר לעיר [דף קי ע"ב] אבל לא מכרך לעיר ומעיר לכרך ומוציאין מנוה רע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע רשב"ג אומר אף לא מנוה הרע לנוה היפה שהנוה יפה בודק : **גמ'** בשלמא מכרך לעיר לא דבכרך שכיחי כל מילי ובעיר לא שכיחי אלא מעיר לכרך מאי טעמא לא . מפני שישיבת כרכים קשה שנאמר ויברכו את העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים · תוספתא (פי"ב) שלש ארצות לנישואין יהודה ועבר הירדן והגליל [א] בד"א בזמן שהיה מיהודה ואירס אשה ביהודה או בן גליל שאירס אשה בגליל [ב] [ג] אבל בן יהודה שאירס אשה בגליל כופין אותה לצאת שע"מ כן נשאה [ד] מוציאין מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר שרובה ישראל ולא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים ירושל' (הל"י) מתני' כשהיה מיהודה ונשא אשה מגליל ונשא אשה מיהודה אבל אם היה מיהודה ונשא אשה מיהודה מגליל [ה] ונשא אשה מגליל כופין אותו לצאת אני פלוני שמיהודה נשאתי אשה מיהודה כופין אותה לצאת מגליל אין כופין אותה לצאת אני פלוני שמגליל ונשאתי אשה מגליל כופין אותה לצאת מיהודה אין כופין אותה לצאת ולכאורה התוספתא והירושלמי סותרין זה את זה ור"ת ז"ל פי' בס' הישר דמתני' דשלש ארצות לנישואין איירי בכפיית האיש שאם נשאה באחת מהארצות האלה והוא מקום מולדתו ודירתו אין כופין אותו לצאת משם וכ"ש אם נשאה באחת מן הארצות האלה במקום מולדתה ודירתה שיפה כח האשה יותר ואין יכול להוציאה משם ומפרש מתני' ותוספתא הכי שלש ארצות לנישואין וכו' [ו] אם האיש מיהודה והאשה מגליל ונשאה ביהודה שהוא מקומו אין מוציאין האיש ממקומו לילך אחריה לגליל כיון דיהודה וגליל הן שתי מדינות ואין שיירות מצויות מזו לזו ואין יכול לחקור ולידע תמיד מנהג אנשי מולדתו אין כופין אותו להניח מקומו כיון דשם נשאה אבל נשאה בגליל כופין אותו לצאת וגרסי' בתוספתא כופין אותו לצאת שעל מנת כן נשאה [ז] ואם האיש והאשה ממקום אחד ביהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל אפילו מעיר לכרך ומכרך לעיר ואם האשה מכרך והאיש מעיר או להפך ושניהם ביהודה ונשאה בעירו אין האשה יכולה לכופו להניח מקומו כיון דאין שני המקומות שוין והוא נשאה בעירו וכ"ש אם נשאה בעירה שאין האיש יכול לכופה להניח מקומה . כיון דאין שני המקומות שוין ונשאה בעירה אבל אם מקומותיהן שוין שניהם כרכין או שניהם עיירות כופין את האיש לעזוב מקומו ואע"פ שבמקומו נשאה שנאמר והיא בעולת בעל בעולה עמו ואין יורדת עמו ודרכו לחזור אחר אבידתו ועוד האיש יכול לילך לראות אוהביו [ח] מ"מ א"כ באשה כל כבודה בת מלך פנימה והיא דירושלמי מפרש ר"ת מתני' כשהיה מיהודה ונשא אשה מגליל מגליל ונשא אשה מיהודה פירוש שהיה מיהודה ונשא אשה מגליל ביהודה אין כופין אותו לילך

קרבן נתנאל

קמ"ל דאפ"ה איבד זכותו : [ט] **ומה** שלא טען אביי ליורש · דהא קי"ל טוענין ליורש כדתנן בב"ב דף מ"א הבא משום ירושה א"צ טענה : [י] **ראוי** הוא שהדיין ימתין עד שיטעון האפטרופוס · שמינהו אבי יתומים כעובדא דהכא אם יטעון האפטרופוס בשם המת טענת ברי באשר שהוא מסתמא רגיל עמו ויודע מעסקיו אבל במינהו ב"ד הדיין טוען מיד ליורש ואין צריך להמתין עד שיטעון אפטרופוס · ר"ן : [כ] **היאך** יכול לטעון שלקחה ממנו · בלי שטר או חזקה ג' שנים : [ל] **וכ"ת** מיגו דאי הוי בעיא לא חתם מעיקרא · וכדפרש"י דאמרי' ביה הפה שאסר הפה שהתיר · פי"ז קאמר הא ליתא דלא אמרינן הכי אלא בתוך כדי דיבור אבל הכא כיון שהודה כבר מיגו למפרע לא אמרינן · וכבר האריך תוס' בזה פ' חזקת הבתים דף ל' ד"ה לאו קא מודית ע"ש : [מ] **במיגו** דלא חתמתי · ולשון התוס' מכוון · מיגו דאי בעי אמר מזויף הוא ולא חתמתי מעולם : [נ] **משום** דטענת מזויף לאו טענה מעלייתא היא הכא כיון שלוקח והמוכר מכחישין אותו · הכא דוקא אבל בעלמא טענינן מזוייף ליתמי דהא התוס' לעיל דף ל"ב ובפ"ק דמציעא דף י"ג מייתי ראיה דטענינן מזוייף ליתמי מהך דגט פשוט דאמר רב הונא ש"ת המקדים כל נכסיו ע"ש בפנים ורבינו מביא הך מימרא דרב הונא בפרק גט פשוט סי' כ"ו · והש"ך בח"מ סי' קמ"ז ס"ק ג' הניח דברי רבינו בצ"ע ולא דק הכא : [ס] **דמיירי** הכא כשהוציאה העורר מיד המחזיק בחייו · פי' אחר שעשה הודאה אלא שהמחזיק עדיין לא ידע מהודאה זאת ולכך הוציאה מידו ונשתהה ביד העורר ג' שנים : [ע] **הלכך** האי עובדא מיתרץ שפיר בהאי שינויא · דאית לן לומר דהאי עובדא היה בשהחזיק העורר ג' שנים אחר שחתם בעד : [פ] **אבל** מילתא דר"י דמיתאמר אמתניתין צריכין לפרושי כשינויא קמא · דאי איירי ר"י בשהחזיק בו ג' שנים א"כ במתני' נמי איירי בשהחזיק בזה לא הוי פליגי חכמים · דנהימני ליה שעשה משום שני נוח לי במיגו דבעי אמר שחזר ולקחה ממנו שהרי יש לו חזקה ג' שנים · אבל בשנויא קמא אמתני' נמי איירי בשטר שאינו מקוים ומ"מ לית ליה מיגו דטענת מזויף לאו טענה מעליותא היא דאין יכול להעיז נגד העד והלוקח · כמ"ש רבינו לעיל כיון שהלוקח והמוכר מכחישין אותו וה"ה נגד העד האחר וחדא מינייהו נקט : [צ] **אמר** ליה אי לייתי אי לייתי · עמ"ש רבינו בפ"ק דב"ק סי' ג': ה"ג וליהדרו וליפלוגי : [ק] **אם** אין אחד מהן רוצה ליתן אחד מדקליו בשביל מעותיו · הא אם אחד רוצה הרשות בידו דיכול לכפות את אחיו ולומר להן או תנו אחד מכם את הדקל ואני אתן את חלקי במעות או אני אתן ותנו לי חלקיכם במעות · וכל זה דוקא כשאמר דקל סתם · אבל אם אמר דיקלא פלוני לברת אין יכול לסלקה כי אם בדקל פלוני · אמנם אם היא מתפייסת באילן אחר שנתן אחד מהם לה אז אין האחים יכולים לבטל החלוקה וצריכין ליתן חלקיהם במעות ועיין בטור סי' רפ"ח שכתב דין זה בדקל פלוני : [ר] **אבל** מזוייף לא מהימן דאי מקויים הוא לא מצי למימר מזוייף · וכש"י פי' ואומר שעלך מזוייף הוא או פרוע · איכא למימר דוודאי אם מקויים הוא בכה"ג נמי מודה רש"י דאינו נאמן בטענת מזוייף אלא שמפרש המתני' בשטר שאינו מקוים וא"ת יתקיים בחותמיו כיון דיש ריעותא לפנינו אילו הייתי חייב לך היה לך לפרוע חובך הלכך מהימן לומר מזויף · וכמ"ש רש"י בפ"ק דב"ת דף י"ג ע"א ד"ה שמואל מוקי לה בשאין חייב מודה בכתיבת השטר שאומר לוה לא כתבתיו מזוייף הוא וא"ת יתקיים בחותמיו דכיון שנפל איתרע לי' ואמרי' מפני שפסול לא נזכר ומסימני' ליה להאי · וזה קרוב לפי' גידולי תרומה שהביא הש"ך בסי' פ"ה ס"ק ד' אך לא מטעמיה ובזה יסתלקו מעלי כל הני קושיות שהקשה על ג"ת ודברי ש"ך בפירש"י הכואה יראה שהמה דחוקים · איך שיהיה קשה על המחבר שם אם השטר מקויים · י"א שהוא נאמן מי הוא זה דליכא מאן דפליג בשטר מקויים · אכנפשך וכי ריעותא זו היה לך לפרוע יותר מריעותא דנפילה ומ"ת ס"ל לרש"י אם הוא שטר מקוים אינו נאמן לומר מזוייף הוא · אבל התוס' שם כתבו דמחמת ריעותא דנפילה והוא עומד ולוה מזוייף הוא נאמן אפילו על שטר מקויים ע"ש : [ש] **דלוה** ולוה ואח"כ קנה משועבד לשניהם · כדאיתא בב"ב דף קנ"ז · והקשה הט"ז מאי מרויח דגם עכשיו אם ימכור הלוה את הקרקע הזאת לא יוכל המלוה לטרוף מן הלוקח דה"ל כלוה וקנה ומכר דלא אישתעביד אא"כ דכתב לו דאיקני · ומסתימת לשון המשנה ופוסקים משמע אפילו לא כתב דאיקני · ולק"מ דהא בלא"ה יכול המלוה לומר למעות הייתי צריך אלא שהלוה טוען אי משום כך היה לך למכור לאחר כדי שלא יהא לי עליך פתחון פה ע"י מכירה זו לזה כותן אמתלא שמכרתי לך השדה כדי שיהיה לי ממה לגבות חובי ומה תאמר שימכור את השדה מה הפסדתי למעות אני צריך ושמא לא ימכור וא"ת ימכור אדאזל ומזבנה נתוודע לי או לשאר ב"ת מוקדמין ותובעו לדין ועכ"פ מה שמכרתי לך קרוב לשכר ורחוק להפסד : [ת] **כי** פליגי דאית ליה לחד עידית ובינונית · הא דלא הביא הרי"ף ורבינו דין ביומא דמשלים זימניה · ודברי בעל המאור והכתב"ן במאריכות עי' בש"ך ח"מ סי' פ"ה ס"ק ז' : [א] **בד"א** בזמן שהיה מיהודה ואירס אשה ביהודה · ובתוספת' שלפנינו ואירס אשה מיהודה · וזהו נוסחא מוטעת · דהא בין לפי' ר"ת ובין לפי' ר"ת האשה מגליל אלא שנשאה ביהודה : [ב] **אבל** בן יהודה שאירס אשה בגליל · ודלא כגי' התוספתא שלפנינו מגליל · דלפי' ר"ת דווקא כשנשאה בגליל כופין אותו לצאת שע"מ כן נשאה ולגי' ר"ת ופירושו תני בגליל לרבותא דאפי' הנשואין היה בגליל כופין אותה לצאת : [ג] **ה"ג** לגי' תוס' ומרדכי · אבל בן יהודה שאירס אשה בגליל · או בן גליל שאירס ביהודה כופין : [ד] **מוציאין** מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר שרובה ישראל · בחוצה לארץ אבל מח"ל לא"י מוציאין אפילו מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים דזהו בכלל הכל מעלין לא"י והש"ס דאמר לאתויי מנוה היפה לנוה רע חדא מינייהו נקט. כתב"ס וטור וש"ע : [ה] **ונשא** אשה מגליל כופין אותו · נקיט זה הכלל בידך בכולי בבא דתוספתא והירושלמי לפי' ר"ת נ"ל כופין אותו ואין כופין אותו . ולפי' ר"ת נ"ל כופין אותה ואין כופין אותה : [ו] **אם** האיש מיהודה והאשה מגליל ונשאה ביהודה · והא דקתני בתוספתא ואירס אשה ביהודה היינו נשא אשה ביהודה : [ז] **ואם** האיש והאשה ממקום אחד ביהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל · נקט דין זה מדתני בתוספתא דאין כופין בשאירס אשה ביהודה הל"ל רבותא יותר בשניהם מיהודה אפי' אירס האשה בגליל · אלא ש"מ דבהא כופין וכ"ת דמזה לא נשמע אלא מעיר לעיר מכרך לכרך י"ל דזהו מן הסברא אם כופין אותו מעיר לעיר דסתמא ע"מ כן נשאה ע"ד לדור ביהודה כיון שהיא והוא המה מיהודה א"כ ה"ה והוא הטעם דכופין אותו לצאת אפילו מעיר לכרך ואם האיש והאשה אינם ממקום אחד שביהודה אך דרים בשני מקומות חזינן בשניהם מעיר או מכרך כופין אותו לצאת ולדור במקומה · מק"ו אם נשאה במקומו כיון דשני המקומות שוין יכולה לכופו לטכיח מקומו אף כי כשהנשואין היו במדינה אחרת · אמנם אם הנשואין היו במדינה אחרת והיא מעיר שביהודה והוא מכרך שביהודה הדבר צריך תלמוד אם כייפינן לבעל לדור במקומה שביהודה או נאמר די לנו שכופין אותו לצאת ממדינה שנשאה אבל אין כייפינן אותו לדור במקומה שביהודה · והנה בס' ב"ש סי' ע"ה ס"ק ו' מכריע שמחויבת להלוך עמו לעירו · והלשון מוכיח כן דקאמר כופין אותו לצאת מגליל ולא שכייפינן יותר לצאת נמי ממקומו שביהודה · ואם האשה רוצה לדור במקום שנשאה בגליל הוא אין יכול לכופה לצאת למקומו או למקומה שביהודה דלפי' ר"ת יפה כח האשה יותר כנ"ל : [ח] **מה** שאין כן באשה כל כבודה בת מלך פנימה

אחריה לגליל או מגליל ונשא אשה מיהודה בגליל אין כופין אותו לילך אחריה ליהודה אבל הוא מיהודה ונשא אשה מיהודה מגליל ונשא אשה מגליל אני פלוני מיהודה נשאתי אשה מיהודה פירוש מיהודה מעיר לעיר או מכרך לכרך כדמפרש לעיל (אין) כופין אותו לצאת אחריה כך פי' ר"ת ז"ל בספר הישר דבכפיית האיש איירי · ורבינו מאיר ז"ל הקשה עליו מן הירושלמי דמשמע התם דיפה כח הבעל מכח האשה דגרסי' התם הוא רוצה לעלות לא"י והיא אינה רוצה לעלות כופין אותה לעלות היא רוצה לעלות והוא אינו רוצה אין כופין אותו לעלות היא רוצה לעלות לירושלים והוא אינו רוצה לעלות לירושלים אין כופין אותו הוא רוצה והיא אינה רוצה לעלות לירושלים כופין אותה לעלות ופירש הוא דאיירי בכפיית האשה ופירש התוספתא בד"א שהיה מיהודה ואירס אשה ביהודה אין יכול להוציאה למדינה אחרת אע"פ שהאשה מגליל אינו יכול להוציאה מיהודה ולא מצי למימר לה והלא אין זה מקום מולדתך מאי איכפת לך אם אדור כאן או במדינה אחרת דכיון דאירסה ביהודה מצית למימר אדעתא דהכי נתקדשתי לך לדור ביהודה כי שם יש לי נחת רוח יותר כי הורגלתי שם [ט] אבל אם היה מיהודה ואירס אשה בגליל וכו' אפילו הלך לגליל וקדשה בסתם כופין אותה לצאת ליהודה והא דקתני שע"מ כן נשאה ולא קתני שע"מ כן קדשה כיון דבקידושין איירי י"ל דאשמועינן רבותא דאפי' אם אח"כ נשאה באחת משאר ארצות כגון בעבר הירדן כופין אותה לצאת ליהודה מתי שירצה שע"מ כן נשאה על דעת קידושין הראשונים וכיון דבשעת קידושין היה דר ביהודה הוי כאילו התנה שתלך אחריו ליהודה והירושלמי הכי פירושא מתני' כשהיה מיהודה ונשא בגליל פירוש שהלך שם ונשאה כיון דהנישואין היו בגליל אין כופין אותה לילך אחריו ליהודה אבל אם היה מיהודה ונשא אשה ביהודה שהיא מגליל ושוב מרדה ושבה אל בית אביה לגליל כופין אותה לצאת משם ליהודה כיון שנשאת לו ביהודה אני פלוני שמיהודה וכו' [י] וכך היו רגילין לכתוב ולחתום בשעת נשואין לפי שיש מקומות שאין כותבין כתובה וישתכח הדבר באיזה מקום נשאה ואפילו במקום שכותבין כתובה שמא תטמין הכתובה ותאמר שנשאה בגליל לפיכך היו כותבין כן לידע באיזה מקום נשאה כופין אותה לצאת ליהודה מגליל אין כופין אותה לצאת פירוש אבל אם כתבו אני פלוני מיהודה ונשא אשה בגליל אין כופין אותה לצאת מגליל והאי דירושלמי דפליג אגמרא דידן דקאמר אין כופין האיש לעלות אחר האשה לארץ ישראל ולירושלים [כ] פירש רבינו מאיר דאיירי בזמן הזה ומשנתינו נשנית בזמן הבית : רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא מנוה הרע לנוה היפה וכו' מאי בודק כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים רב אלפס ז"ל [א] לא הביא מילתא דרבן שמעון בן גמליאל אומר [ל] לפי שסובר שאין הלכה כרשב"ג אבל ר"ת ור"י ז"ל סברי דהלכה כר' יוחנן דאמר כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וכו' ועוד י"א דבכאן הלכה כרשב"ג משום דמייתי עלה הך דשינוי וסת דשמואל :

יח מתני' הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד האנשים ואחד הנשים : גמ' הכל מעלין לא"י לאיתויי עבדים ולמאן דתני עבדים בהדיא לאיתויי מאי לאיתויי מנוה יפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאיתויי מאי [מ] לאיתויי עבד שברח מח"ל לארץ הכל מעלין לירושלים לאיתויי מאי לאיתויי מנוה יפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאיתויי מאי לאיתויי אפי' מנוה רע לנוה יפה : ת"ר הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תצא בלא כתובה היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות *ואם לאו יוציא ויתן כתובה היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת ואם לאו תצא בלא כתובה הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו יוציא ויתן כתובה והא דקאמר תצא בלא כתובה כתב רבינו מאיר [נ] דדינה כדין איילונית שכתבתי לעיל (פ"א סי' כה) : יט מתני' נשא אשה בא"י וגרשה בא"י נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות א"י נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה ממעות א"י רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא*: גמ' הא גופא קשיא אמרת נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר שעבוד אזלינן והדר תני נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י אלמא בתר גוביינא אזלינן אמר ר' אבא מקולי כתובה שנו כאן רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא [ס] קסבר כתובתה דאורייתא : כ ת"ר המוציא שט"ח על חבירו כתוב בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בא"י מגביהו ממעות א"י כתוב סתם *הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בא"י מגבהו ממעות א"י כתוב בו כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו משא"כ בכתובה היא אמר רב משרשיא ארישא לאפוקי מרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא קמ"ל דרבנן וכן הלכתא ולעיל [ע] בפ"ק (סי' יט) כתבתי דברי ר"ת ז"ל שפסק דכתובה דאורייתא :

הגה"ה

*בירושלמי גרסי' הוא רוצה לעלות והיא אינה רוצה כופין אותה היא רוצה והוא אינו רוצה אין כופין (א) ופירש רבינו מאיר דהכא דירושלמי מיירי בזמן שבהמ"ק קיים דאז הוי מצוה טפי לדור בירושלים מבארץ ישראל וברייתא דהכא מיירי בזמן הזה ומזה הוכיח דיפה כח הבעל מכח האשה ודלא כר"ת · מרדכי :

הגה"ה

*ושאלתם כתובה שכתוב בה מאתן ליטרין ולא כתוב בה משקל ברזל הכל לפי המנהג בווירצבור"ק ובכל פרנקן נהוג מאתים זקוקים ובריינו"ס יש מקומות שנוהגין מאה ליטרין הלי"ש ואם נשאה באחד מן המקומות שנהגו כך והרי הוא במקום אחר שנוהגין בע"א בהא איפליגו רשב"ג ורבנן והלכה כרשב"ג ואי הוי באתרא דלא נהוג נראה דנותן מאה ליטרין מאותן מעות של אותו מקום דיד בעל השטר על התחתונה כדאמרינן הכא ובפ' גט פשוט (דף קסה:) כתוב בו כסף וכו' ודלמא פריטי וכו' אלמא כל היכא דכתב סתם לישנא דמשמע הכי ומשמע הכי הלך אחר הפחות כ"ש הכא דרובא קרו לליטרא מטבע ליטרא ואפי' מיעוטא לא קרו למשקל ליטרא סתמא אלא משקל ליטרא · שלום מאיר ברבי ברוך ז"ל . מרדכי :

*מכאן אתה למד שטר שאין כתוב בו שום מקום שנכתב בו כשר לכל דבר וה"ה לשטר שאין בו זמן כלל שהוא כשר ואע"פ שעדות זו אי אתה יכול להזימה אין לחוש בדיני ממונות · מיי' פי"ז מהלכות מלוה · מרדכי ·

הדרן עלך פרק שני דייני גזירות וסליקא מסכת כתובות

הגהות הגרי"פ [א] שבוש נפלא שברב אלפס שלפנינו דפוס אמשטרדם איתא במשנה שבר"ף רשב"ג אף לא מנוה הרע לנוה היפה מפני שהנוה היפה בודק :

תפארת שמואל

(א) ופי' רבינו מאיר וכו' · תימה לי מאי בא ליישב מכ"ש דקשה נגד שברייתא שלנו ועוד שהרא"ש כתב בשמו להיפך וכן הטור לסדיא וצ"ע : סליק מסכת כתובות

קרבן נתנאל

פנימה · ומ"מ בשאין מקומותיהן שוין לא שייך האי טעמא · דמלבד האי טעמא שהוא ארץ מולדתו ודירתו יש עוד קפידא דבכרך שכיחי כל מילי · ובהיפך ישיבת כרכים קשה וזהו עלייתו של בעל במקום שנשאה בכפר או בכרך · [ט] אבל אם היה מיהודה ואירס אשה בגליל וכו' אפילו הלך לגליל וקדשה בסתם כופין אותה לצאת ליהודה · ואיירי שהיא ג"כ מיהודה · אבל כשהיא מגליל והלך שם ונשאה כיון דהנישואין היו בגליל אין כופין אותה לילך אחריו ליהודה כמו שמפרש בסמוך הך דירושלמי ופד"ז התוספתא והירושלמי אינם סותרים זה את זה וב"ש סי' ע"ה ס"ק ג' כתב דהתוספתא והירושלמי לא פליגי דהתוספתא איירי באירס והירושלמי איירי בנשא פ"ש · ואין להם שחר כי היה לר"מ לפרש דברי הירושלמי באיזה מקומות שהיה קידושין א"ו שאין חילוק בין קידושין או נשא · אך בתוספתא נקט לרבותא אירס אפילו שנשאה במקום אחר מ"מ אמרי' ע"ד קידושין ראשונים : ה"ג וכך היו רגילין לכתוב ולחתום עדים בשעת נשואין : [י] וכך היו רגילין לכתוב ולחתום ט' · ולפי' ר"ת נמי צריכין לפרש הכי דברי הירושלמי : [כ] פי' ר"מ דאיירי בזמן הזה · אבל התוס' כתבו בשם רבי חיים דאינו נוהג בזמן הזה דאיכא סכנת דרכים · ועכשיו אינו מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם · ולפי דבריו דברי הירושלמי בטעות הם כיון דפליג אמתניתין · וזהו שיטת ר"ת דס"ל יפה כח האשה ובירושלמי משמע דיפה כח האיש דס"ל דהך דהירושלמי משבשתא הוא : [ל] לפי שסובר שאין הלכה כרשב"ג · עיין בפ' אע"פ סי' כ"ז · ובפ' גט פשוט סי' מ' : [מ] לאתויי עבד שברח מחו"ל לארץ · ודין זה נוהג אפילו בזמן הזה שהארץ ביד עובדי כוכבים · רמב"ם וטור · אפילו לתוס' ור"ת דאשה בזמן הזה שממנה לעלות אין כופין לבעל · ופ' בפ' השולח סי' מ"ג כתבתי שם מלתא בטעמא : [נ] דדינה כדין איילונית שכתבתי לעיל · פ' אלמנה ניזונת מסי' כ"ה עד כ"ח : [ס] קסבר כתובה דאורייתא · וקשה א"כ ס"ל נמיפלג נמי ברישא שצריך ליתן לה מאתים כסף צורי · וי"ל דלא יליף תכמוהר הבתולות [אלא] די"ם לה מוהר ואיזה מוהר שיסכימו שניהם יש לה · הכ"ן : [ע] בפרק קמא כתבתי · ועיין סימן י"ם · ובא"ה סימן ס"ו : סליק מסכת כתובות

קיצור פסקי הרא"ש ז"ל ממסכת כתובות

פרק א א הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה ואם הגיע זמן בשעה שאינו יכול לכנוס כגון באחד בשבת כיון שאינו יכול לכנוס משום תקנת חכמים אינו חייב לה מזונות וכן נמי אם חלה הוא או היא או פרסה נדה : ב אמר לאשתו ה"ז גיטך מעכשיו אם לא אבא מכאן ועד זמן פלוני ואירע לו אונס גדול כגון שאכלו ארי או נפל עליו הבית ה"ז אונס לבטל תנאו ואינו גט והיא זקוקה ליבם . אבל אונס דשכיח כגון דפסקיה מברא או אפילו חלה דלא שכיח קצת אינה טענה לבטל הגט : ג במקום שאין זמן ידוע לישיבת ב"ד בתולה נשאת בכל יום חוץ מכשבת שאסור לקנות קנין בשבת . וכן הנושא אלמנה בשבת צריך לסתייחד עמה בערב שבת . [שחופה אינו קונה אלא ייחוד לכך צריך שיהא מערב שבת] והוא דפריח ליה אבל אי לא פריח ליה לא ישא בתולה אלא ברביעי דשקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים ואח"כ כונסה . ואם אינו רוצה לעשות סעודה וקרובי הכלה רוצים שיעשנה כופין אותו לעשות כפי המנהג הראוי לו ולה : ד ישראלית נשואה שהמירה דתה ונבעלת לעובד כוכבים וחזרה בתשובה והעובד כוכבים נתגייר עמה אם גירשה בעלה מותרת לאותו שנתגייר עמה : ה מי שהיה שבתו שבות ויום מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר [ואת החתן ואת הכלה לחופה] ובועל בעילת מצוה ופורש וקובר המת ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ שבעת ימי אבילות ומשלים עליהם שלשים יום ואין שבעת ימי המשתה עולין לו מהן ודוקא שאין יכולין למכור מה שהכינו אבל אם יכולין למכור בלא הפסד יקברו המת מיד ולא יעשו חופה עד אחר ל' יום . ודוקא אביו של חתן או אמה של כלה אבל איפכא או שאירעם אבל מחמת שאר קרובים לא ישא עד אחר שלשים יום . ומיהו אחר שלשים מותר אפילו מת אביו . יש לו בנים קטנים יכול לכנוס מיד תוך שבעה ולא יבעול עד אחר שלשים : ו כל אשת איש אין נוהג בה דין שלשים מגון תספורת וגיהוץ וכלה שאירעה אבל תוך שלשים לחופתה אין מונעין ממנה תכשיטיה אפילו תוך ז' ימי האבילות [ומכ"ש מל' יום ואילך . רש"י] : ז מי שמת אביו של חתן או אמה של כלה שהתירו לו לבעול [בעילת מצוה] באבילותו ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך שבעת ימי אבילות כל ימי המשתה והאבילות אסור בתשמיש המטה וכל דברים שבצינעה נוהג וחייב בהן בשבת וי"ט ובחופה וצריך הוא לישן בין האנשים והיא בין הנשים אע"פ שבעל ואינה מוזגת לו הכוס ליתנו לפניו ולא מצעת לו המטה ולא מרחצת פניו ידיו ורגליו : ח מי שפירסה כלתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים אבל בעל ישנים בבית אחד : ט כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ מלפרוש סדין על המטה לפניו אבל שלא בפניו או לתקן המטה אפילו בפניו מותר ולא תמזוג הכוס ליתנו בפניו ולא תריק לו המים ליטול פניו ידיו ורגליו ובימי אבלה מותרת בכל . ואינו יכול לכופה שתתקשט · ומי שאירעו אבל ברגל ונדחה עד לאחר הרגל או חתן שאירעו אונס אבל לאחר שהתחילו ימי החופה יכולין לישן יחד בבית . ואבל מותר בימי אבלו לישן עם אשתו במטה כל אחד בבגדיו ולא בקרוב בשר : י בתולה האידנא נשאת בכל יום ואלמנה אם אדם בטל הוא נשאת בכל יום ואם לאו תינשא בחמישי ותיבעל בששי ואם חל יו"ט בערב שבת תבעל בחמישי אם ירצה . מותר לבעול בתחלה בשבת ואפילו לא כתב כתובה עדיין מותר ליתן לה מטלטלין עד שיכתוב לה כתובה . ומותר לעשות סעודה בין בשבת בין במוצאי שבת : יא כל אלמנה זמן שמחתה שלשה ימים בין נשאת לבחור בין נשאת לאלמן וזמן ברכתה אם נשאת לבחור שבעה ימים ואם נשאת לאלמן יום א' ואלמן שנשא בתולה זמן ברכה ושמחתה שבעת ימים : יב בין ברכת נישואין בין ברכת אירוסין בעשרה . מברכין ברכת חתנים בשעת חופה וברכת אירוסין בשעת אירוסין . ובמקום שמיחדין החתן והכלה מיד אחר אירוסין מברכין ברכת נשואין מיד . ויש מברכין אותה קודם אירוסין . ויש אומרים שאין לברך אלא לאחר האירוסין : יג מברכין ברכת חתנים כל ז' אם יש פנים חדשות שלא אכלו בחופה עד עתה אפי' היה שם בשעת החופה והוא שמרבים שמחה בשבילם ושבת חשוב פנים חדשות שחרית וערבית ואם אין פנים חדשות אין מברכין כל ז' אלא בסעודה ראשונה לבד בין אכלו ביום החופה בין אחריה עד הלילה . ומכאן ואילך עד תשלום ז' ימים אינו אומר אלא שהשמחה במעונו ואשר ברא ולא בעי עשרה . ומז' ועד ל' בין לא אמר מחמת הילולא אומר שהשמחה במעונו · ומל' עד י"ב ירחי שתא אמר מחמת הילולא מברך שהשמחה במעונו . לא אמר מחמת הילולא אינו מברך . ומעיקרא מכי רמי שערי באבינתא מברך שהשמחה במעונו אי אמר מחמת הילולא . ונוסח ז' ברכות בא"י אמ"ה שהכל ברא לכבודו . בא"י אמ"ה יוצר האדם . ברוך אתה ה' אמ"ה אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה ה' יוצר האדם . שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך אתה ה' משמח ציון בבניה . שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם בא"י משמח חתן וכלה . בא"י אלהינו מלך העולם אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רנה דיצה חדוה אהבה ואחוה ושלום ורעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים *) מחופתם ונערים ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה . ומאי שנא האי דמתחיל בה בברוך משום דאע"ג דליכא פנים חדשות מברך אשר ברא כל ז' הילכך ברכה בפני עצמה היא : יד ברכת חתנים בי' וחתנים מן המנין ברכת רחבה של אבלים בעשרה ואין אבלים מן המנין והאידנא לא נהגו בברכת רחבה אלא מוסיפין בברכת המזון אל אמת דיין אמת וכו' וא"צ יותר : טו נוסח ברכת בתולים כתב בעל הלכות ברוך אשר נטע אגוז בגן עדן שושנת העמקים בל ימשול זר במעין חתום של כן אילת אהבים שמרה בטהרה וחק לא הפרה ברוך הבוחר בזרעו של אברהם · ואפשר שברכה זו תקנת גאונים · ומסתבר לברכה אחר שמצא בתולים : טז אם לא מצא יין ולא שכר מברכין ברכת אירוסין בלא כוס אבל ברכת נשואין לא סגי בלא כוס : יז מי שמברך ברכת אירוסין בשעת אירוסין לא יחזור ויברך אותה בשעת החופה ואם לא בירך אותה בשעת אירוסין צריך לברך אותה בשעת נשואין : יח האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו באשת כהן או באשת ישראל שקבל בה אביה קדושיה פחותה מבת ג' שנים ויום א' . אבל (לא) באשת ישראל שקבל בה אביה קידושיה יתירה מג' שנים ויום אחד [אינו נאמן ודוקא בשותקת או במכחישתו לומר בתולה הייתי אבל אם אומרת שנאנסה מותרת . האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה ותוספת אפילו בבת ישראל שקיבל בה אביה קידושין יתירה מבת ג' שנים ויום א'] והא דמהימן בטערער מיד אחר ביאה ראשונה . אבל לא טערער מיד לא שנא אם טוען בעלתי מיד ולא מצאתי דם או טוען לא בעלתי עד עתה ולא מצאתי דם אינו נאמן : יט כתובה דרבנן . ומיהו גבית חמשים שקלים של נודי שהוא כסף דאורייתא : כ בחור הטוען פתח פתוח אינו נאמן והיו מלקין אותו . נשוי נאמן ואין מלקין אותו . הטוען טענת פתח פתוח יכול חכם לנסותו בדברים אולי יודה לו שאינו בקי · ואם נסהו ולא הודה לו אלא שאומר שהוא בקי נאמן : כא מי שהשיבוה על חבית של יין ואין ריחה נודף חזקה שהיא בתולה · משפחת דורקטי אין להן טענת בתולים חרשת ושוטה ומוכת עץ אין להן טענת בתולים · סומא ואיילונית יש להן טענת בתולים . בוגרת לרב אלפס אין לה טענת דמים ויש לה טענת פתח פתוח מצאתי . ולרש"י איפכא : כב בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה . בתולה אלמנה וגרושה מן האירוסין כתובתה מאתים ויש לה טענת בתולים : הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג' שנים ויום א' כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים : כג גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד והוא כישראל לכל דבריו וקטן שנתגייר בין ע"י ב"ד בין ע"י אביו יכול למחות כל זמן שלא נהג בדת יהדות שעה אחת [כשנתגדל ואין דינו כישראל מומר אלא כעובד כוכבים גמור ואי נהג בדת שעה א'] משהגדיל אינו יכול למחות : כד גדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה [ולא הסיר בתוליה] כתובתה מאתים קטן שבא על הגדולה והסיר בתוליה ומוכת עץ כתובתה מנה בין הכיר בה בין לא הכיר בה : כה בתולה שנתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה כתובתה מנה ואין לה טענת בתולים · האוכל אצל חמיו ביהודה אינו יכול לטעון טענת בתולים . וכן בכ"מ שמיחדין החתן והכלה קודם נשואין אינו יכול לטעון אבל במקום שאין מיחדין אותן יכול לטעון אע"פ שלא העמידו שושבינים ולא עדים לשמשם : כו כהנים או שאר משפחות שנהגו להוסיף בכתובתן על תקנת חכמים גובין הכל אע"ג דלא כתבו בלשון תוספת ואע"ג דאבדה כתובתה גובה ככתובות קרובותיה : כז הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים הוא אומר שמא קודם שארסה נאנסה והיא אומרת שלאחר כן נאנסה נאמנת ויש לה כתובה מאתים · וכן אם אמר דרוסת איש את והיא אומרת מוכת עץ אני ובוגרת מנה נאמנת : כח ראוה שנסתרה והיא אומרת שנבעלה מפלוני שהוא כשר או שהיתה מעוברת ואומרת

*) בד"י הגי' קול מצהלות חופות חתנים ממשתה ונערים מנגינתם .

שמכשר

שמכשר נתעברה נאמנת להכשיר בה ובבתה ואפי' רוב פסולין אצלה: **כט** ארוס שנתעברה ארוסתו אם אמר שאינו ממנו אסורה לו והולד ממזר ואם מת או שאינו בפנינו והיא אומרת שממנו נתעברה הולד כשר· והא דמכשר ר"נ אפי' ברוב פסולין דוקא דיעבד אבל אם בא כהן לימלך אין מתירין אותה לו עד שיהו רוב כשרין אצלה: **ל** אשה שנבעלה ואינה יודעת אם נבעלה מכשר או מפסול פסולה עד דאיכא תרי רובי רוב העיר ורוב שיירא של כשרים הבאה ממקום אחר:

פרק ב

א האשה שנתאלמנה או שנתגרשה ואבדה כתובתה היא אומרת בתולה נשאתני והוא או היורשים אומרים אלמנה נשאך (ואבדה כתובתה) אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים· ואם אין עדים הבעל או היורשים נאמנין בלא שבועה דאורייתא אבל צריכין שבועת היסת ונוטלת מנה: **ב** כיצד מרקדין לפני הכלה אומר כלה נאה וחסודה אפי' היא חגרת או סומא ואין בזה משום מדבר שקר תרחק לפי שצריך שיהיה דעתו של אדם מעורב עם הבריות: **ג** אסור להסתכל בפני הכלה ואפי' ביום ראשון· ומותר להסתכל בפריעת ראשה: **ד** מעבירין המת מלפני הכלה וזה וזה מלפני מלך ישראל: **ה** צריך לבטל ת"ת להוצאת המת כל זמן שאין לו כל צרכו דהיינו ס' רבוא למאן דקרי ותני ולמאן דמתני אין לו שיעור ואי לא קרי אין מבטלין אם יש לו מתעסקין בקבורתו· ואשה שנזהרת במה שנלטוית ומשגחת על לימוד בניה כמאן דקרי ותני: **ו** ולענין ביטול מלאכה אם יש בעיר חבורות שכל אחת מתעסקת במתים ביומה אותה שהוא יומה בטילה ממלאכה והשאר מותרים ודוקא שלא בשעת הוצאתו אבל בשעת הוצאתו כולן בטלין אף למאן דלא קרי: **ז** האומר לחבירו שדה זו [שלך או] של אביך היתה ולקחתיה ממך או ממנו נאמן אפי' ידע הבן שהיתה של אביו כיון שאין לו עדים· ואם יש עדים בדבר וזה אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן: **ח** העדים שאמרו כתב ידינו זה אבל אנוסין היינו מחמת נפשות או קטנים היינו או פסולי עדות כגון קרובים ונתרחקו נאמנין. ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנין· אבל אומרים שנאנסו ע"י ממון או שהיו פסולים ע"י עבירה אע"ג שחזרו בהן בתשובה ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנין: **ט** לוה שאמר כתב אמנה הוא זה נאמן מיגו שיכול לומר פרעתי דקי"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו: **י** ועדים שאמרו כן אינן נאמנין אפי' אין כתב ידם יוצא ממקום אחר. אבל אמרו שלא ידעו בשעה שחתמו שהיה אמנה ואח"כ נתברר להן נאמנין· ומלוה שאמר שטר אמנה הוא או שהוא פרוע אם אינו חייב לאחרים נאמן· ואם הוא חייב לאחרים ואינן יכולין ליפרע אלא מזו המלוה והוחזק השטר בבית דין או שהוא ביד שליש אינו נאמן· ואפי' לא נודע בשעת הודאתו שהוא חייב לאחרים כיון שנודע לנו אח"כ: אבל אם השטר בידו נאמן. ואם לאחר שאמר אמנה פרע לב"ח ובא לגבות מהלוה אם כשבא ב"ח לגבות מזה השטר בב"ד אמר המלוה שטר אמנה הוא חוזר וגובה. אבל אם מעצמו אמר כן אינו חוזר וגובה: **יא** אסור להשהות בביתו שטר פרוע ושטר אמנה ופסים. אסור להשהות בביתו כל ספר שאינו מוגה יותר מל' יום: **יב** עדים שאמרו מודעא היו דברינו אם אין כתב ידם יוצא ממקום אחר נאמנים [וכן אם אמרו תנאי היה דברינו ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר נאמנין]. ואפילו אחד אומר לא היה תנאי ואחד אומר היה תנאי נאמן: **יג** ב' חתומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידן הוא זה אבל קטנים היו או אנוסין או פסולי עדות נאמנים וקורעין השטר. ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שהוחזק בב"ד אפי' לא קרא עליו ערעור אין נאמנין אפי' אם אומרים שהם עדים פסולים ומ"מ אין גובין בו אלא ישאר בידו ואי תפיס ליה לא מפקינן מיניה אפילו אם תפס אחר שנודע ספיקו: **יד** מי שהוא פעמים חכם ופעמים שוטה ומכר נכסיו ובאו שנים ואמרו כשהוא פקח מכר וב' אחרים אומרים כשהוא שוטה מכר אם הוא קרקע ויש לו חזקת אבות או שניתן לו במתנה מעמידין אותה בחזקתו אבל מטלטלין או קרקע ואין לו חזקת אבות מעמידין בחזקת הלוקח: **טו** אין מזימין העדים אלא בפניהם ומכחישין אותן אפילו שלא בפניהם. והזמה שלא בפניהם נהי דהזמה לא הוי הכחשה הוי לבטל עדותן: **טז** שטר שאין מכירין חתימת עדיו ובאין לקיימו מתוך אחר לדמותו לו אם האחר מקויים די באחד ואם אינו מקויים צריך לקיימו מתוך שני שטרי שדות או ב' כתובות שיוצאין מתחת יד א' והוא שאכלו בעליהן ג' שנים בשופי ואם יש לאדם א' ב' שטרות מחתימה אחת אם מכירין את החתימות בשביעות עין לא חיישינן שמא זייף [אחד מתוך חבירו ואם אין מכירין אותן בשביעות עין חיישינן שמא הוא זייף]. מי שנמסר לו עדות וכתבו לזכרון בספר זכרונותיו יכול להעיד עליה אפילו אחר כמה שנים אפילו שכח ולא נזכר מעצמו אלא מתוך הכתב. וכן ב' עדים שא' מהם שכח העדות והזכירו חבירו ונזכר יכול להעיד עליו. אבל אם הבעל דין עצמו מזכירו לא. ואם העד ת"ח אפילו הבעל דין מזכירו יכול להעיד. ואדם הזוכר עדותו יכול להעיד עליה לעולם ואין לחוש שמא שכח הדבר ואינו זוכר על בוריו. ומי שנמסר לו עדות בקנין ולאחר זמן מרובה בא לו המלוה שיעשה לו שטר ממנו או שיעיד לו על אותה העדות יכול לעשותו. העדים המעידין על חתימתם לקיימם בב"ד כל א' יעיד על כתב ידו וא"צ להעיד גם על כתב יד חבירו והוא שזוכרין ההלואה ע"י ראיית השטר. ואם אין זוכרין ההלואה ע"י ראיית השטר צריך כל א' להעיד על כתב [ידו ועל של] חבירו או לצרף אחר עמהן שיעיד על כתב שניהם: **יז** ב' החתומים על השטר ומת אחד מהם והחי זוכר ההלואה ע"י ראיית השטר צריך שנים מן השוק להעיד על חתימת המת והחי יעיד על חתימתו. ואי ליכא אלא חד שמכיר חתימת המת ליכתוב החי חתימת ידיה אחספא ויקיימו חתימתו מתוכו ואז יעידו הוא והאחר על חתימת המת. ולא לכתוב אמגילתא דלמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתב עילויה מאי דבעי ותנן הוציא עליו כתב ידו גובה מנכסים בני חורין ומיהו נאמן לומר פרעתי אבל אם אומר לא לויתי חייב: **יח** שטר שהוא [אינו] מקויים יכול הלוה לערער עליו כל זמן שאין מכירין החתימות. אע"פ שא' מעדי השטר מעיד על כתב ידו ואחד מדייני הקיום ואחר עמו מעיד על כתב הדיין אין מצטרפין הילכך אין לחוש אם דייני הקיום קרובים לעדים. ואם שנים מדייני הקיום כל א' מעיד על כתב ידו השטר כשר: **יט** ג' שישבו לקיים השטר שנים מהם מכירים חתימת העדים וא' אינו מכיר עד שלא כתבו הקיום מעידין בפני השלישי וחותם דעד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן משכתבו אין מעידין לפניו וחותם דחיישינן לאיתויי כשיקרא הילכך קיום שנכתב קודם שהעידו העדים על חתימתן פסול [ודוקא באשרתא וכיוצא בה מעשה ב"ד] משא"כ בשאר שטרות: **כ** דיינין שמכירין חתימת העדים אין צריכין להעיד לפניהם ואם אינן מכירין צריכין להעיד לפני כל אחד ואחד קודם שיכתבו הקיום. ומיהו אפי' לא העידו לפני כולם כא' אלא לפני כל אחד וא' לבדו כשר: **כא** ג' שישבו לקיים השטר וקרא ערער על א' מהם משחתמו אין מעידין עליו אלו השנים להכשירו כדי שיחתום עמהן. ואם עדיין לא חתמו מעידין עליו. ודוקא שבא לפסלו בגזלנותא ואלו אומרים עליו שעשה תשובה. אבל אם שנים אומרים עליו שגזל ואלו אומרים לא גזל אכתי פסול· ואם באים לפסלו בפגם משפחה אפי' משחתמו יכולין להעיד עליו. ולרב אלפס עד שלא חתמו מעידין עליו שנים אחרים וחותם עמהן כי לא נתבטל המושב. משחתמו כבר נתבטל המושב צריכין להעיד פעם שנית ודוקא שפסלוהו בגזלנותא אז נתבטל המושב אבל ערעור דפגם משפחה ונתברר דכשר היה לא נתבטל המושב: **כב** ג' שישבו לקיים השטר ומת א' מהם צריכין לכתוב במותב תלתא כחדא הוינא וחד לייתוהי ואם לא כתב וחד לייתוהי לא נפסל. ואם כתבו בו במותב בי דינא הוינא והזכירו בו שהיה הענין בפני מומחה א"צ לכתוב וחד לייתוהי: **כג** אשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת. ואם יש עדים שהיתה אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת ואפילו אם נישאת קודם שבאו עדים תצא: **כד** אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני לאחר כדי דיבור אינה נאמנת וכן אם אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני אינה נאמנת· ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת: **כה** ב' אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה לא תנשא ואם נשאת אפילו אחר שבאו העדים האחרונים לא תצא וכגון שנשאת לא' מעדיה והאומרת ברי לי. וה"מ שאומרת שנתגרשה לפני זמן מרובה אבל אומרת שנתגרשה היום אפילו נשאת תצא: **כו** [עד א' אומר] נתקדשה [ועד א' אומר] לא נתקדשה [ה"ז לא תנשא ואם נשאת לא תצא עד א' אומר]. נתגרשה [ועד א' אומר] לא נתגרשה אפילו אם נשאת תצא. זרק לה קדושיה א' אומר קרוב לה וא' אומר קרוב לו לא תנשא ואם נשאת לא תצא. זרק לה גיטה א' אומר קרוב לה וא' אומר קרוב לו אפילו אם נשאת תצא. שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינו אינה ראיה ואפילו דרים עמה בחצר ואפילו נשאת תצא. ב' אומרים ראינוה שנתגרשה וב' אומרים לא ראינוה שנתגרשה לא תנשא ואם נשאת לא תצא אפי' אותם שאומרים לא ראינו דרים עמה בחצר: **כז** אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת אפי' אומרת שיש לה עדים שהיא טהורה אין צריכין להמתין עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד. התירוה ובאו עדים שנשבית אפי' לא נשאת עדיין תנשא. ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא: **כח** שתי נשים שנשבו ויש עדים שנשבו כל אחת נאמנת להעיד על חברתה ולא חיישינן לגומלין· וכן ב' אנשים כל א' נאמן להעיד על חבירו שהוא כהן להאכילו בתרומה: **כט** האשה שנחבשה ע"י עובדי כוכבים בשביל נפשות כגון שהיה בעלה רוצח ונגמר דינו להריגה אסורה אפילו לבעלה ישראל. בשביל ממון מותרת אפילו לכהן. וה"מ שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה אפילו ע"י ממון אסורה לכהונה: **ל** עיר שכבשוה כרכום כל הנשים שבה פסולות לכהונה דשמא נבעלה לעובד כוכבים ל"ש כרכום של אותה מלכות ול"ש של מלכות אחרת ובכי האי גוונא ביין נסך מותר. ואם יש בעיר מחבואה אחת כולן מותרות לכהונה לכתחלה ואפילו אינה מחזקת אלא אחת ואפילו אומרת לא נחבאתי ולא נטמאתי נאמנת ותנשא לכהן לכתחלה. ואם יש לה עדים שלא נטמאת אפילו אשה עבד ושפחה אביה ואמה אחיה ואחותה נאמנין אבל בנה ובתה עבדה ושפחתה אינן נאמנין. ואם מסיחין לפי תומן נאמנין. והיא עצמה ובעלה אפילו מסיחין לפי תומן אינן נאמנין: **לא** הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה מעיד בה כדי לא ישאנה: **לב** אשת כהן שנשבית ונאסרה לו יכולה לדור עמו בחצר ובלבד שלא יתייחדו יחד אבל ישראל המגרש אשתו לא תנשא בשכונתו ואם הכפר קטן כולו נדון כשכונה אחת. וכהן המגרש אשתו לא תדור באותו מבוי אבל חוץ למבוי מותר וישראל שגירש אשתו ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה דינה כאשת כהן להתיר חוץ למבוי. ואם היו דרים בשכונות או בחצר של שניהן היא נדחית מפניו. ובחצר שלה הוא נדחה מפניה: **לג** לוה ממנה קודם שגירשה לא תפרע ממנו אלא ע"י אחר ואם באו לפנינו שניהם כא' היו משמתינן ומנגדינן להו וה"מ כשנתגרשה מן הנישואין אבל מן האירוסין לא. ואי גייסי אהדדי אפילו מן האירוסין נמי: **לד** אלו נאמנים להעיד בגדלן מה שראו בקטנן והוא שיהא גדול אחר עמו. זה כתב ידו של אבי או של רבי או של אחי אבל של אחר לא. זכורני באשה פלונית שיצתה בהינומא וראשה פרוע: **לה** ואלו נאמנין אפילו הוא לבדו. שהיה פלוני יוצא מבית הספר לטבול לתרומה. ושהיה חולק עמנו בתרומה דאורייתא ועל פיו מאכילין אותו תרומה דרבנן. ושהמקום הזה בית הפרס. ועד כאן תחום שבת. וכולן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנין. ואין נאמנין לומר דרך היה לפלוני במקום הזה אפילו אם אחר עמו:

פרק ג

א אלו נערות שיש להן קנס אע"פ שהן פסולות ממזרת ונתינה וכותית גיורת ושפחה ושבויה [שנפדו ונשתחררו ונתגיירו] פחותות מבנות ג' שנים ויום א' והבא על אחותו ואחות אביו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו ואשת אחי אביו ונדה. וקטנה נמי יש לה קנס *מדרבנן: **ב** מי שהעידו ב' עליה שהיתה מחזרת אחר זנות אין לה לא אונס ולא פתוי אבל קול בעלמא שיצא עליה אין חוששין לה: **ג** עדים שהעידו על ראובן שבא להם ואמר להם שיזייפו לו שטר של מנה על שמעון [ואח"כ הוציא שטר של מנה על שמעון] הרי הוא בחזקת פסול עד שיעידו עליו ב' עדים שהם חתמוהו אבל שאר שטרותיו כשרים. אבל אם העידו שבא להם שיזייפו לו ולא פירשו השטר כל שטרותיו בחזקת פסולין: **ד** ואלו שאין להם קנס גיורת ושבויה ושפחה שנתגיירו ונפדו ונשתחררו יתירות מג' שנים ויום א' והבא על בתו ובת בתו ובת בנו ובת אשתו ובת בתה ובת בנה: **ה** נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה ובשתה ופגמה הכל לעצמה. בא עליה ומתה קודם שהעמידו האב בדין פטור. בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה קנסה לאביה. אבל אם בא עליה ואח"כ נשאת או בגרה קנסה לעצמה. והוא שלא העמידו האב בדין קודם אבל אם העמידו האב בב"ד קודם קנסה שלו: **ו** מפותה בין היא בין אביה יכולין לעכב. ואם אינו כונסה נותן נ' כסף ובשת ופגם ואם כונסה אינו נותן אלא בשת ופגם לאביה. אונס היא ואביה יכולין לעכב אבל הוא אינו יכול לעכב וצריך שישאנה אפי' היא חיגרת או סומא ובלבד שתהא ראויה לבא בקהל ולא ימצא בה דבר ערוה ואפילו נשאה צריך ליתן מיד חמשים כסף ובושת ופגם ונער מיהו אם מתה או שיצאה מדעתה יצאה כסף קנסה בכסף כתובתה ואין לה כתובה: **ז** יתומה שנתארסה ונתגרשה אפי' יש לה אב אונס חייב ומפתה פטור. בושת הכל לפי המבייש והמתבייש. פגם רואין אותה כאילו היא נמכרת למי שחפץ באשה כזאת כמה מוסיף בבתולה מבעולה: **ח** הבא על הבתולה בין כדרכה בין שלא כדרכה חייב קנס. הילכתא יש לקטנה קנס מבת ג' שנים ויום א' עד שתבגר ומכאן ואילך אין לה קנס אבל בושת ופגם יש לה וה"מ אנוסה אבל מפותה לא: **ט** האומר פתיתי או אנסתי בתו של פלוני משלם בשת ופגם ע"פ עצמו ולא קנס וכן האומר גנבתי וטבחתי משלם הקרן ע"פ עצמו ולא ד' וה'. המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם ע"פ עצמו:

פרק ד

א נערה שנתפתתה עמדה בדין על הקנס קודם שמת האב ומת מורישו לבניו לא עמדה בדין בחייו אינו יכול להורישו לבניו וכן אם לא עמדה בדין עד שבגרה אין לאב בו כלום. בת הנזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה: **ב** המארס בתו ונתגרשה ונתאלמנה כמה פעמים מן האירוסין כתובתה לאביה נשאת שוב אין לאב בכתובתה כלום: **ג** הילכתא נשאת לב' ומתו לא תנשא לג' ואם נשאת היו כופין אותו בשוטים להוציא· ואם לא הכיר בה אין לה כתובה ואם הכיר בה יש לה כתובה ומן הב' יש לה כתובה [אפילו לא הכיר בה]: **ד** הילכתא ארוסה טרפה כתובתה ממשעבדי אפילו לא כתב לה. וה"מ שנתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אבל אם נשאת וכתב לה כתובה מנה ומאתים עם התוספת אזי אינה גובה הכל אלא מזמן הנשואין: **ה** מי שכתב לחבירו ב' שטרות של מכר או של מתנה על שדה אחת בטל שני את הראשון והמוכר או הנותן אוכל הפירות עד זמן שני [וב"ח שלו שהלוה לו גובה ממנו עד זמן שני] היה הראשון מכר והב' מתנה לא נתבטל הראשון ומועיל לו השני לענין דינא דבר מצרא או לענין יפוי כח שיש במתנה משא"כ במכר כגון [לענין דרך] דנותן בעין יפה נותן והוא שלא ירבה שטר של מכר עמו וכ"ש אם הראשון מתנה והב' מכר שלא נתבטל הראשון והב' מועיל לו לטרוף מהלקוחות והוא שירצה לבדו ואם יש תוספת בב' לא נתבטל הראשון וגובה מזמן הראשון והתוספת מזמן הב' אפילו לא כתב בו ואוסיפת לך. וה"מ בב' שטרות אבל בב' כתובות זו אחר זו אפילו יש בה בשניה תוספת אינה גובה שתיהן אלא אם רוצה לגבות ראשונה גובה מזמן הראשון שניה מזמן הב' ואם כתב בה ואוסיפת לך גובה שתיהן [והנ"מ כשמתיהן] מן האירוסין או מן הנשואין אבל אם היו אחת מן האירוסין ושניה מן הנשואין בכל ענין אינה גובה אלא האחרונה. ובשטרי חובות והלואות בכל ענין גובה שניהן: **ו** גיורת אם נתגיירה פחותה מבת ג' שנים ונתארסה וזנתה הרי היא בחנק היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הויא בסקילה ואין לה פתח בית אב ולא מאה סלע. היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כישראלית לכל דבריה: **ז** המוציא שם רע על היתומה חייב ועל הקטנה פטור. כיצד הוצאת ש"ר בא לבית דין ואמר בעלתי כדרכה ולא מצאתי לה בתולים והביא עדים שזנתה אם קודם אירוסין זינתה פטורה ואין לה כתובה ואם לאחר אירוסין סוקלין אותה ואין לה כתובה. הוזמו עדיו לוקה ומשלם מאה כסף. אבל אם באו העדים מעצמן והוזמו הן נהרגין והוא פטור. וכן אם הוציא עליה [ש"ר שזינתה] שלא כדרכה והוזמו פטור. הוציא עליה ש"ר ולא בעל היה לוקה מכת מרדות: **ח** האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף ובשטר ובביאה ובמציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ומקבל גיטה [אם נתגרשה מן האירוסין בנערותה] ואינו אוכל פירות בחייה נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפירקונה ובקבורתה: **ט** כתב לה האב כסות ופירות שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה בהן הבעל לרש"י כשמתה מן האירוסין ולר"ת אפילו מן הנשואין אם מתה קודם שגבאן לא יזכה בהן: **י** אע"פ שתיקנו פירקונה תחת פירות לטובתה אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות. הילכתא במילתא דאורחא דבני משפחתו ולאו אורחא דבני משפחתה דקי"ל דעולה עמו דינא הוי הכי אפי' לאחר מיתה ואפי' הלך בעלה למדינת הים שאינו עמה: **יא** מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין אשתו ובניו ומפרנסין אותן ונותנין לה במה שתתקשט: **יב** מי שהלך למדינת הים בית דין יורדין לנכסיו ומפרנסין אשתו ולא בניו ובנותיו ולא נותנין תכשיט לאשתו. מי שמת וצוה אל תקברוני מנכסי אין שומעין לו ולאחר שמת אין יורשין חייבין בקבורת אשתו: **יג** אפילו מסר האב או שלוחיו את בתו לבעל או לשלוחיו אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה אבל לכל שאר מילי יצאה מרשות האב: **יד** האב אינו חייב במזונות בנו ובתו אפילו משום מצוה אין כופין אותו לזונן אבל מביישין אותו אולי יתבייש ואם הוא עשיר כופין אותו לזונן [בתורת צדקה] וה"מ בניו ובנותיו קטנים אבל קטני קטנים אע"ג דלא אמיד כייפינן ליה בע"כ אפילו יש להם נכסים ממקום אחר [עד שיהיו בני שש]: **טו** הכותב נכסיו לבניו לא הוא ולא אשתו ניזונין מהן. אל יבזבז אדם יותר מחומש ועד חומש יכול לבזבז בפעם ראשונה [חומש מן הקרן] ובכל שנה חומש מהריוח וה"מ מחיים אבל לאחר מיתה יכול לבזבז יותר מחומש: **טז** בן חמש שנים למקרא ובן עשר למשנה ולא ירד עמו לחייו בן שש למקרא ובן שנים עשר למשנה ירד עמו לחייו: **יז** האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות בלא מעות ואי איתניהו להנהו דמי שקבלה בהם בעין יחזירם ללוקח ואפי' אין אנו יודעים שהם אותם הולין שכן מהם ולא מצי הבעל לומר שמא מציאה אשכחה: **יח** עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו קטנים ומגדל יתום ויתומה ומשיאן. הון ועושר בביתו זה הלומד תורה ומלמדה

ומלמדה לאחרים וכותב ספרים ומשאילן לאחרים: יט הילכתא אין הבנות ניזונות מן המטלטלין והאידנא תקינו למיזן מהן: כ לא כתב לה כתובה חייב בה ובכל תנאיה. או שלא שעבד לה כל נכסיו אלא ייחד לה שדה אחת כל נכסיו משועבדין לכתובתה: כא אשת ישראל שנאנסה אפילו לסוף גלתה דעתה שהיא מתרצית מותרת. נשי דנגבי גנבי ובאים עליהם מותרות אפילו אנו רואין אותן שהן מטומות להשלים כל רצון הגנבים. אבל אם מניחין אותן לחזור ואינן חוזרות לבעליהן אסורות: כב אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה. נשבית אשתו חייב לפדותה ואם אמר הרי גיטה וכתובתה תפדה עצמה אינו רשאי. ואם נשבית בחיי בעלה ומת אפילו ידע שנשבית קודם שמת אין היורשין חייבין לפדותה כ"ש נשבית אחר מיתת בעלה הילכך אין להם פירות. ויבם נמי אין לו פירות מנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם אבל מנכסים שנפלו לה תחת הבעל אית ליה פירי ואפ"ה אינו חייב בפרקונה עד שתתיבם. אין האיש חייב לפדות את אשתו אלא בפעם ראשונה ומכאן ואילך אינו חייב לפדותה ומיהו בפדיון ראשון חייב אפי' אם הוא יותר על כתובתה ואפילו ביתר מכדי דמיה לדעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל ולדעת רב אלפס ז"ל דוקא עד כדי דמיה: כג לקתה חייב לרפאותה בין רפואה שיש לה קצבה בין רפואה שאין לה קצבה והנ"מ בחייו אבל מן היתומים דוקא שאין לה קצבה אבל יש לה קצבה פטורים ואם רוצים לקצוב לרופא כדי שיפטרו רשאין. לא כתב לה כתובת בנין דכרין חייב שהוא תנאי ב"ד שתיקנוה כדי שיתן אדם לבתו כבנו. והוא מצוה ליתן לבת עד עישור נכסים ותקנוה ממקרקעי דוקא ומבני חרי דוקא ובבן בין הבנים והאידנא נמי נהוג דוקא במקרקעי: כד הילכתא מוכרת כתובתה בין לבעלה בין לאחרים יש לה כתובת בנין דיכרין. מוחלת כתובתה לבעלה כגון שמחלה לו התוספת או שמחלה לו הכל וישבה תחתיו באיסור אין לה כתובת בנין דיכרין· מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות אחרי מותו אבל בחייו יש לה: כה ארוסה שמתה אין בעלה יורש נדונייתה ולא קוברה אלא אביה יורשה וקוברה: כו הבנות ניזונות אחר מיתת האב בתנאי כתובה אפי' לא כתב עד שתבגור או תארס. נתארסה שוב אין לה מזונות: כז קטנה יתומה שהשיאוה אחיה ואמה ומיאנה יש לה מזונות מן האחין: כח בת יבמה ואית ליה נכסי לאחיו המת ובת שניה ובת אנוסה [ובת ארוסה] שנולדה מן האירוסין ואפילו נשאת אחר כן וכן אנוסה [עצמה] כולהו לית להו מזוני והנ"מ לאחר מיתה אבל מחיים חייב לזון עד שש שנים. ובת יבמה שאין לאחיו נכסים יש לה מזונות: כט חייבין היורשין ליתן לאלמנה דירה וכלים שנשתמשה בהן בחיי בעלה אפילו לא כתב לה ואם נפל הבית אינן חייבין לבנותו ואם היא רוצה לבנותו ולהחזיק בדקו שלא יפול אין שומעין לה ואם הוא קטן מהכיל היא והם. צריכה לצאת. ואין שוכרין לה בית אחר אבל מזונות יש לה וכן אם אין הנכסים מספיקין לזון אותה ויש בית צריכין ליתנו לה וי"מ אם נפל הבית או שאין בו כדי להכיל שיהם צריכין לשכור לה בית וליתן לה שם מזונות משלם: ל תבעה כתובתה בב"ד אבדה מזונותיה אפי' לא פרעו לה ודוקא תבעה מעצמה אבל רמוה או שתבעה מפני שלא רצו ליתן לה מזונות או שתבעוה ליכנס ונתפייסה או כתלה ופרכסה או תבעה כתובתה שלא בב"ד לא אבדה מזונותיה מכרה או משכנה כתובתה או שעשתה אפותיקי אפי' שלא בב"ד אבדה מזונותיה: לא לענין פלוגתא דאנשי גליל שהיו חייבים במזונות כל זמן שתרצה האשה ואנשי יהודה לא היו חייבים לה אלא כל זמן שירצו היתומים במקום שיש מנהג ידוע יעשה כמנהגם ואם אין שם מנהג הלכה כאנשי גליל: לב אלמנה שבאה ליטול כתובתה שמין כל בגדים בין של חול בין של שבת אבל מי שנתגרשה מדעתו אין שמין לה כל בגדים· וכן עני הרגיל לסייע לבעה"ב וקנה לו בגדים ויצא ממנו או ששכרו ויצא בתוך הזמן צריך להחזיר לו בגדיו אבל יצא בסוף הזמן א"צ להחזיר לו: לג מי שצוה בשעת מיתה לקנות לו במאה זהובים תכשיטין ידועין לנדוניית בתו והוקרו או הוזלו הריוח וההפסד ליתומים· מי שאמר מאה זוזי מחמרא לבתי ואייקר חמרא רווחא ליתמי לא שנא אמר מחמרא ולא שנא מדמי חמרא: לד מי שייחד לאשתו קרקע בשביל מזונותיה [אמר] למזונות דעתו שיהא לה תוספת על מזונותיה אמר במזונות קצץ לה מזונותיה ואין לה יותר:

פרק ה

א אע"פ שתקנו חכמים לבתולה מאתים ולאלמנה מנה יכול להוסיף כמה שירצה ולחייב עצמו בו אע"פ שאין לו עתה וזה התוספת יש לו דין כתובה למוכרת ולמוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת משה ולשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו לבניו ולגבות מן הקרקע ומן הזיבורית וכל זמן שהיא בבית אביה ולכתובת בנין דכרין: ב הילכתא כתובת בנין דכרין דוקא מבני חרי ייחד לה מטלטלין לכתובתה אפי' ליתנייהו בעינייהו גובה בלא שבועה והוא שידוע שאלו המטלטלין הן הבאין מחמתן לרב אלפס ולרש"י אפילו נאבדו לגמרי: ג ייחד לה ארעא אפי' בחד מצרנא גובה בלא שבועה והנ"מ בכתובת אשה אבל בב"ח לא מהני ליה ייחוד לפוטרו משבועה: ד קנו מיניה ליתן קרקע לפלוני אפי' לא אמר כתובו א"צ לאימלוכי ביה אם יכתבו כדאמרי' בפרק חזקת הבתים קנין בפני שנים וא"צ לומר כתובו דסתם קנין לכתיבה עומד [לא קנו מיניה אפי' אמר כתבו צריך לאימלוכי ביה אם יכתבו] ואם אמר לשלוחו תן חפץ זה לפלוני יכול ליתנו לו מיד: ה נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אינה גובה התוספת [אפי' כתב לה] אבל מנה מאתים גובה אפי' ממשעבדי אפי' לא כתב לה: ו אע"ג דקי"ל כר' אלעזר בן עזריה דמן האירוסין אינה גובה תוספת נכנסה לחופה אע"ג דלא נבעלה גובה הכל. והנ"מ היכא דחזיא לביאה אבל פירסה נדה מעיקרא וכנסה לחופה אינה גובה ומיהו חופה הויא לכל שאר הדברים· נדה יכולה לינשא ולא כהרמב"ם ז"ל שכתב לא תנשא עד שתטהר: ז כתבה לו התקבלתי כתובתי או מקצתה שמחלה לו עליה הוי בעילתו בעילת זנות ואפי' התנה בשעת קידושין ע"מ שאין לה עליו כתובה אין התנאי מועיל ויש לה כתובה אפ"ה בעילתו בעילת זנות כיון שהיא סבורה שאין לה וכן אבדה כתובתה צריך לכתוב לה אחרת אע"פ שגובה בתנאי ב"ד: ח נותנין לבתולה י"ב חודש לפרנס את עצמה משתבעה הבעל ואפי' נשאת לאלמון וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לבחור שנים עשר חדש ואפי' נשא אלמנה. עשתה שנים עשר חודש בפני הראשון ומת ונשאת לשני נותנין לה שנים עשר חדש לשני ולאלמנה ל' יום: ט קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב שלא תנשא: י אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה אבל פוסקין עליה להשיאה כשהיא גדולה: יא הא דנותנין לבתולה י"ב חודש משתבעה דוקא לנתקדשה בקטנותה או בנערותה אבל בגרה יום אחד ואח"כ נתקדשה נותנין לה [יב"ח משבגרה ואם עברו עליה יב"ח משבגרה ואח"כ נתקדשה נותנין לה] ל' יום משעה שתבעה: יב היבם אינו מאכיל בתרומה עד שתבעל לו אפי' נפלה לו מן הנשואין ואין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: יג הילכתא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם הילכך המקדיש מעשה ידי אשתו אינן מקודשין: יד הילכתא יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה: טו אמרה מה שאני עושה יהא לפיך כקונם צריך להפר וכגון שאמרה יקדשו ידי לעושיהן. והשעבדה אפילו שע"י הדחק קי"ל שהיא לבעל: טז הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אבל קונם אינו מפקיע מידי שעבוד: יז אלו גופי מלאכות שהאשה עושה לבעלה חוץ משאר מלאכות כגון צרכי הבית טוחנת ואופה ומבשלת ומכבסת ומניקה בנה אפילו אם יש לה תאומים אם יכולה להניקם אבל לא בן חברתה אפי' בן בעלה ומצעת לו המטה ועושה בצמר· נתגרשה אינה חייבת להניק אלא א"כ מכירה אז מניקתו בשכר ובתוך חמשים יום לולד הרי הוא בחזקת שאינו מכירה וא"צ לבדוק אם מכירה ומשם ואילך צריך בדיקה ואם אינו רוצה לינק מאחרת כלל אפילו בן יום א' צריכה להניקו ואם רוצה לינק מאחרת אפילו בן כמה אינה צריכה להניקו: יח יונק תינוק בריא ד' שנים וחולה חמש. פירש לאחר כ"ד חדש שלשה ימים מעת לעת אסור להחזירו ודוקא שפירש מחמת בוריו אבל פירש מחמת חולי או שיש בו סכנה מחזירין אותו אפילו אחר כמה שנים: יט דם של אדם שפירש אסור שלא פירש כגון של בין השינים מותר. ובשרו וחלבו שפירשו מותרין. לא פירשו כגון שיונק מדד האשה או תותך חתיכה ממנו ואוכלה אסור: כ מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חדש ללידת הולד לא תנשא ולא תתארס עד שיהא לה כ"ד חדש ללידת הולד חוץ מיום שנולד בו ויום שתתארס בו ואפי' גמלתו או נתנתו למינקת אסור אפילו נשבעה המינקת או הדירה על דעת רבים שלא תחזור בה אבל מת הילד או שנגמלתו בחיי הבעל או שפסק חלבה בחיי הבעל או שלמקו דדיה ואינה רגילה להניק מותר וה"ה נמי גרושה שצריכה להמתין לר"ת. ור"ש התיר בגרושה: כא מי שנתנו לה בן להניק לא תניק עמו בנה ולא בן חברתה ולא תאכל דברים הרעים לחלב ותאכל הרבה משלה אפי' פסקו לה מזונות מועטין: כב היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה וכן אם היא אומרת שלא להניק שומעין לה אפי' אם בני משפחתה רגילין להניק אם אין בני משפחתו רגילין להניק וה"ה נמי בכל המלאכות שאין כופין אותה עד שיהיו בני משפחתו ומשפחתה רגילין בהן: כג הכניסה שפחה אחת או ממון שראוי לקנות ממנו שפחה אחת אינה טוחנת ולא אופה ולא מכבסת. שתים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת המטה להסך המצעות שהוא טורח אבל פורסת הסדינין שהוא דרך חיבה ומוזגת לו את הכוס ורוחצת לו פניו ידיו ורגליו: כד כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ מהצעת המטה בפניו ולמזוג לו את הכוס אפי' להניחו לפניו על השלחן אסור אם לא ע"י שינוי ולא תהא מוצקת לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו. ואסור ליקח חפץ מידו לידה ואין חילוק בין ימי נדותה לימי ליבונה עד שתטבול: כה מכל מין ומין שיאכלו המסובין צריך ליתן לשמש אבל יכול להמתין עד שיאכלו המסובין חוץ מבשר שמן ויין ישן שצריך ליתן לו מיד כשמביאו וגם בשאר המינין דרך חסידות ליתן לו מהן מיד: כו הא דתנן ועושה בצמר דוקא בצמר אבל בפשתן אינה עושה ובכיתנא רומיתא. ואינה כופה לעמוד בפני אביו ובפני בנו ולא ליתן תבן בפני סוסו וחמורו אבל נותנת לפני בקרו לרש"י ולרב אלפס ז"ל (אף) נותנה לפני בהמתו המיוחדת למרכבתו: כז הילכתא אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר. הדירה שלא תעשה מלאכה יוציא ויתן כתובה מיהו אם התיר לה מלאכה כל דהו כגון לשחוק בכלבים קטנים וכיוצא בזה לא יוציא: כח המדיר את אשתו מתשמיש המטה עד שבת אחת יקיים יותר יוציא ויתן כתובה וכן סתם נמי שלא פירש שום זמן יקיים שבת אחת: כט התלמידים יוצאים ללמוד שלא ברשות ל' יום והפועלים שאינן לנין בביתם יוצאין שבת אחת ויום שמיני שבין לביתם וכן לעולם משמונה ימים לשמונה ימים שבין פעם אחת לביתם. והטיילין שפרנסתן מצויה להן ואין פורעין מס עונתן בכל יום והפועלים שעושין מלאכה בעיר אחרת ולנין בכל לילה בביתם פעם אחת בשבת ואם עושין מלאכה בעירן פעמים בשבת· והחמרים פעם אחת בשבת והגמלין אחת לל' יום והספנין אחת לששה חדשים ועונת תלמידי חכמים מליל שבת לליל שבת ואפי' אם האשה נותנת לו רשות להתאחר הרבה אורחא דמילתא שלא להתאחר יותר אלא חודש אחד בחוץ וחודש אחד בביתו· אבל מי שתורתו אומנתו והולך ללמוד ברשותה יכול להתאחר כמו שנתנה לו רשות ומ"מ טוב שלא לעגנה כל כך ואפי' בהולך ללמוד· ואינו יכול לשנות ממלאכה שעונתה תדירה לאחרת שאינה תדירה כל כך בלא רשותה אפי' אם יש בה ריוח יותר חוץ מטייל לת"ח: ל דינא דמורדת דמתני' כשמורדת מתשמיש אע"פ שמשמש עמה בעל כרחה פוחתין לה מכתובתה ז' דינרין בשבוע עד כדי כתובתה ואז מוציאה. וכן המורד מתשמיש או ממזונות אם היא רוצה כופין אותו להוציא מיד ואם רוצה ממתנת אולי יחזור ובינתים מוסיפין לה על כתובתה ג' דינרין לשבוע: לא הא דתנן שעושה משקל ה' סלעים של צמר היינו כשאינה עושה שום מלאכה אחרת אבל אם יש לה מלאכה אחרת פוחתין לה מזה השיעור: לב האיש צריך להשכיר עצמו כפועל לעשות מלאכה כדי לזון את אשתו ולר"ת א"צ: לג דינא דמורדת דרבותינו ב"ד שולחין לה שתחזור בה אם לא חזרה בה מכריזין עליה ארבע שבתות ארבע פעמים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות זו אחר זו ושולחין לה הוי יודעת אפי' כתובתיך ק' מנה הפסדת ובין ארוסה ושומרת יבם שאינן רוצות ליכנס או נשואה הכל נקראת מורדת [אפי' בימי נדותה אפי' חולה]: לד הא דאמרי' במורדת דמשהינן לה עד כלות כתובתה או ד' שבתות היינו כשאומרת בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלי ורוצה להתגרש בלא כתובה מגרשה מיד אם ירצה· ובתר הכי תקינו בין בעינא ליה ומצערנא ליה בין במאיס עלי שתמתין יב"ח ובתר הכי מגרש לה אם ירצה בלא כתובה אבל תוך יב"ח אם בא לגרש צריך ליתן לה כתובה ובתוך השנה אינה ניזונת ומעשה ידיה שלה אבל הוא נוטל פירות וחייב בפרקונה ובקבורתה: לה ודינא דמתיבתא כשהיא אומרת לא בעינא להאי גברא ותתן אמתלא לדבריה מגרשה מיד אם ירצה בלא כתובה אבל ודאי אין כופין אותו לגרשה אפי' תפסה שום דבר מכתובתה צריכה להחזיר וכל בגדים שעליה שקנה לה [אבל יש לה מנה או מאתים] ונכסי מלוג אם הן בעין או דבר הבא מחמתן נוטלתן אבל אם בלו לגמרי אינו חייב לשלם· ונכסי צאן ברזל אם הם בעין נוטלתן ואינו משלם הפחת שפחתו אפי' בלו הרבה אבל בלו לגמרי או נגנבו ואבדו חייב לשלם והיה צריך להחרים אם השיאה שום אדם עצה זו כדי להוציא נדונייתה מבעלה ואם יש ערמה בדבר לא יחזירו לה אפי' הנדוניא· והיכא שחלתה או שיש שום חשש מיתה ורוצה להפקיע עצמה מתחת בעלה בטענת מאיס עלי כדי שלא יירשנה אין שומעין לה· וכל מי שכופין אותו להוציא אם מתה קודם כפייה הבעל יורשה: לו לרב אלפס דפסק דמצות יבום קודמת למצות חליצה כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ולר"ת דמצות חליצה קודמת אין כותבין עליה אגרת מרד: לז מורד שמוסיפין לאשתו ג' דינרין בכתובתה בכל שבוע אם חזר בו בחצי השבוע אין מוסיפין לה יותר אלא לפי חשבון: לח המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה לשבוע פחות מב' [קבין חטין או ד'] קבין שעורין וחצי קב קטניות וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר ואם היא מניקה נותן לה יין [ואם היא רגילה ביין אף כשאינה מניקה נותן לה יין] ואם צמצמה והותירה מאלו המזונות הרי הן לבעל· ונותן לה מטה ומפץ ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת ונותן לה כיפה לראשה וחגור למתניה לשנה ומנעלים ממועד למועד. ובגדים השוים חמשים זוזי מדינה משנה לשנה ואינו נותן לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא חדשים בימות הגשמים והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה· ונותן לה מעה כסף לשבוע לצורך דברים קטנים ואוכלת עמו בכל לילי שבת ואם אינו נותן לה מעה כסף לשבוע לצורך דברים קטנים המותר שעושה על מעשה ידיה הקצוב הוא שלה וכמה היא עושה משקל חמש סלעים שתי ביהודה או עשר ערב ואם היתה מניקה או שעושה שאר מלאכה פוחתין לה משיעור השוה שלא אמרו זה השיעור אלא כשאינה עושה מלאכה אחרת בד"א בעני שבישראל אבל בעשיר הכל לפי כבודו: לט אכסנאי אסור בתשמיש המטה: מ חייב אדם לזון בניו ובנותיו עד שיהיו בני שש וכופין אותו:

פרק ו

א מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה ויורשה לאחר מיתה. חבלו בה בין הוא בין אחרים הצער שלה אפי' אמדוה להתרפא בה' ימים ועשו לה סם חריף שנצטערה ונתרפאת בג' ימים הוא שלה ושבת לבעלה וריפוי יתן לרופא. בושת ופגמה בזמן שבגלוי לו ב' חלקים ולה חלק א' (ובמומין) [ובזמן] שבסתר לה ב' חלקים ולו חלק אחד ושלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והגאונים כתבו שאם הבעל בה הוא שקנסוהו שאינו אוכל פירות משל חלקה: ב מעשה ידיה ומציאתה בין שלא ע"י הדחק בין ע"י הדחק כגון שעושה מלאכה בלילה בשעה שבני אדם ישנים הכל דבעל הוי אבל אם דוחקת עצמה ועושה שתים או שלש מלאכות ביחד זהו לעצמה לרבינו האי ולר"ת דוקא מעשה ידיה שלא ע"י הדחק לבעלה אבל שע"י הדחק או שעושה שתי מלאכות ביחד לעצמה: ג הפוסק מעות לחתנו סתם ומת חתנו ונפלה בתו לפני היבם יכול לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן אפי' היה אחיו עם הארץ והוא תלמיד חכם ודוקא כשפסק לחתנו אבל פסק לבתו שאמר בשעת קידושין הריני נותן לבתי כך וכך ונתיבמה קנתה הבת אבל לא נתיבמה לא. ואם פסק לחתנו ונתנם לו קודם החופה ומתה הבת יחזור לאב ולא יירשנו בנה אם היה לה בן. אבל אם נתן מעות לבתו שתנשא בו ולא הזכיר עם פלוני מיד כשנתקדשה זכתה בו הבת אפי' מת הארוס: ד פסקה להכניס לו מטבע היוצא בהוצאה כשמקבלם עליו וכותבין בכתובה שנתחייב לה בו כל מה שמכנסת לו מוסיפין עליו שליש וכן כל מיני סחורות שמכנסת לו שרגילין לסחור בהן במקום ההוא ואם מכנסת לו דברים שצריכין שומא בכל מה ששמו אותם פוחת החומש מן הסכום כשמקבל עליו בכתובה. וכן אם הוא מייחד דברים הנשומין תוספת לכתובה פוחת חומש ממה ששמו אותם ואם הכניסה לו ב' חתיכות גדולות של זהב אינו לא פוחת חומש ולא מוסיף שליש אלא כמו ששמו אותם ובדהבא פריכא פוחת חומש וכל זה במקום שנהגו אבל אם נהגו שלא להוסיף שליש במטבע וסחורות ושלא לפחות חומש בדבר הנשום הכל כפי המנהג: ה אין הבעל רשאי למכור נדוניית אשתו ולא בגדים שהכנים לה הוא. האידנא גביא אשה כתובתה ממטלטלי דיתמי שהן בעין אבל אם מכרן הבעל אינה גובה מהם: ו המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוזי מדינה. פסק להכניסה ערומה לא יאמר החתן עד שתבא לביתי אכסנה אלא מכסה ועודה בבית אביה. וכן גבאי צדקה המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מחמשים זוזי פשיטי ואם יש בכיס של צדקה הרבה משיאין אותה לפי כבודה: ז יתום ויתומה שבאו לינשא או להתפרנס משיאין ומפרנסין היתומה תחלה ואח"כ היתום ושוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואח"כ משיאין אותו: ח ב"ד חייבין לפרנס כל עני לפי מה שרגיל ואינן חייבין לעשרו: ט מי שאין לו ומתביים לקבל נותנין לו לשם הלואה ולא יתבעו ממנו אח"כ. מי שיש לו ואינו רוצה להתפרנס משלו אין נזקקין לו: י המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד כוכבים. העושה עצמו חולה כדי לרמות הבריות בשביל שיתנו לו סוף יבא לידי כך: יא מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני· היה לו כלים שוים מאתים זוז אינו צריך למכרם כדי שלא יטול· והא דתניא כופין אותו למכור כאן קודם שבא לידי גיבוי כאן אחר שבא לידי גיבוי לפי השתנות הפירושים: יב מי שמת והניח בנות להשיא אם יודעין דעת האב כמה היה רגיל ליתן לבנותיו נותנין כפי מה שהיה נותן ובלבד שלא יוסיפו על עישור נכסי אלא יפחתו אם היה הוא פוחת· אבל עד עישור נכסי יתנו מכל מה דאיתקרי נכסי מטלטלי ומקרקעי· ואם אין יודעים דעתו יתנו לה עישור נכסי מן הכל ונוטלת הראשונה העישור והשניה העישור ממה ששיירה ראשונה וכן כולן ואם באו להנשא כאחד לאחר שהוציאו העישורים חוזרות וחולקות אותן בשוה: יג הא דבת יש לה פרנסה דוקא דנשאת בקטנות אבל בנשאת בנערות או בגרה אפי' לא נשאת הפסידה פרנסתה אח"כ [מיתזנא מינייהו]. אבל אם מחתה נותנין לה [פרנסתה] אף אחר שתבגור וכן אם פסקו ליתן לה מזונות אחר שתנשא אינה צריכה למחות אבל אם בגרה ונשאת אפי' נותנין לה מזונות צריכה למחות ומיהו במחאה לבד אפי' [אין] נותנין לה מזונות סגי: יד מי שמת והניח בת בוגרת אין האחים

חייבין

הויבין להשיאה אפי' ניזונת מן האחים אפי' מחה מיד בשמת האב : ט מי שאמר בשעת מיתה אל יזונו בנותי מנכסי אין שומעין לו . ואם אמר אל יתפרנסו שומעין לו . ולרבינו האי אמר בשעת נישואין אל יזונו בנותי מנכסי שומעין לו. ואם אמר בשעת נישואין אל יתפרנסו אין שומעין לו : י היכלתא אחים שמכרו או משכנו מגולין לפרנסה ולא למזונות : יא מי שמת והניח ב' בנות ובן ונפלה הא"ת עישור נכסי ולא הספיקה השניה ליטול עד שמת הבן לרב אלפס הפסידה עישור נכסי דילה . ולא"ח הרא"ש ז"ל נוטלת תחלה עישור נכסי ואח"כ חולקין המותר : יב היכלתא בת לענין עישור נכסי בעלת חוב דאתי הוי ויכולין לסלקה בזוזי והגד מתפלת ביטונית בלא שבועה : יג מדינא דגמרא כתובה וכל תנאים [אינן גובין אלא ממקרקעי ומתקנת הגאונים גבינת] האידנא ממטלטלין אבל פרנסה אינה גבית אלא ממקרקעי ואמטרובלי ובכירות בתים אפי' מה שמכר אלא שעדיין לא הגיע זמנו לגבות דינו כמקרקעי כיון דלפירות אינה מסתלקת אלא לבסוף חשוב הכל כמקרקעי וכ"ש לגבות אבל בשטרי חובות לא וכן בנכסי הכל ממנו המטלטלין . וכן אם הלא הפסידה בנותיו ממטלטלי לכל : כ אם אחד מבטלי דינים מגזם לחבירו בפני הדיין תתחייב לי כך וכך ממון צריך הדיין לכופו ולומר לא יתחייב לך : כא אע"ג דנדוי על תנאי ונתקיים התנאי צריך התרה ה"מ כשהמנודה מספק אם יכול לקיימו אבל אם ברור לו שיכול לקיימו וקיימו אין צריך התרה : כב הכונס מעות ליד נאמן ליקח בהן שדה לבתו כשתנשא והיא אומרת יתנו המעות לבעלי אם היא גדולה וניסאת שומעין לה אבל אם היא קטנה וניסאת או אפי' גדולה ונתארסה אין שומעין לה דקי"ל מצוה לקיים דברי המת אפי' בבריא. וה"מ כשהמתנם לבי שלים לשם כך אבל אם נתן לידו אחר הכונס או שהיה תחלה בידו לא : כג היכלתא בין האומר תנו שקל לבני בשבת אל תתנו אלא שקל וראויים לסלע נותנין להן כל צרכן ואם אמר אם מתו ייבנו אחרים תחתיהם לעולם אין נותנין להם אלא שקל : כד ספוקאות*) כבני ממונא ובני משכא אין להם אפוטרופוס מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ולא במקרקעי . יש להם אפוטרופוס אפי' במטלטלין נמי אין מקחן מקח וממכרן ממכר וכל שכן מקחן מתנה :

פרק ז

א המדיר את אשתו מליהנות לו כגון שאמר לה לא יהנה ידיך במזונותיך דלאו הכי לא מצי מדיר והיא מספקת לדברים גדולים ולא לדברים קטנים ואותם דברים קטנים שהיא מוכנת בכן בבית אביה מפני שהיא עשיר אבל בני משפחה בבית אביה חייב בכן מוכנת בהם היא ל' יום או סתם [יעמיד פרנס ל' יום ולא יאמר זון אותה אלא יאמר כל הזן אינו מפסיד · יותר מכאן] היו כופין אותו בשוטים להוציא וליתן כתובה לר"י. ולר"ת אין כופין אותו : ב נדרה שלא לטעום א' מן המינין אפי' הוא רע ולא אכלתו מעולם או שנדרה שלא תתקשט באחד מן המינין וקיים לה הוא יוציא ויתן כתובה : ג האומר קונם כל פירות שבעולם עלי או אפי' אומר קונם כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר פלוני אינו נדר : ד אע"ג דמדיר אשתו אינו יכול לפרנסה ע"י פרנס יותר מל' יום מי שאינו מדיר יכול לפרנסה ע"י פרנס כל זמן שירלה ולירושלמי אף מי שאינו מדיר אינו יכול לפרנסה ע"י פרנס ספי מל' יום : ה המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה אם הוא עמה בעיר חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה [ובזמן שאין עמה בעיר רגל אחד יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה]: ו המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה ואם טען מפני שיש שם (בכי או) בני אדם פריצים והוחזקו לשם פריצים רשאי : ז אמר לה ע"מ שתאמר לפלוני דבר של קלון או ע"מ שתתהפך לאחר תשמיש ותפלוט הש"ז או שתמלא עשרה כדי מים ותערי לאשפה יוציא ויתן כתובה : ח הדירה שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור יוציא ויתן כתובה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל וכו' שלא תארוג בגדים לבניס תלא בלא כתובה : ט ואלו יוצאות שלא בכתובה המאכילתו דבר איסור ונודע לו אח"כ כגון שאמרה פלוני תקן לי הכרי או קנץ לי חלה או טהר לי הדם ונמצאת שקרנית כגון שהעידו עדים על אותה שעה שאותו פלוני לא היה בעיר וכן יש עדים שהיא אמרה כך לבעלה אבל אם אין עדים בדבר והיא כופרת שלא אמרה או מכחשת החכם נאמנת. וכן אם רלתה להאכילו דבר איסור ונודע לו ופירש או אם היא עצמה אוכלת דבר איסור לא תלא · הוחזקה נדה בשכנותיה ואמרה לו שהיא טהורה ובא עליה תלא · וכן נודרת ואינה מקיימת · וכן יוצאה בקלתה על ראשה בלא לעיף לרה"ר ובמבוי המפולש או בחצר שרבים בוקעין בו אבל אם אין רבים בוקעין בו ומבוי שאינו מפולש לא תלא.וכן אם היא טוה בשוק שמראה זרועותיה לבני אדם או שטוה ורד כנגד פניה וכן מדברת עם הבחורים · וכן מקללת אביו בפניו או בפני בנין · וכן תובעת תשמיש בקול רם או כשתובעה לתשמיש מריבה עמו עד שנשמע קולה בכולם תלא בלא כתובה · ולריכה התראה להפסיד כתובתה ואם רלה לקיימה אין כופין אותו להוליא ומ"מ מלוה להוליאה: י המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ומומין ונמלאו עליה מומין ונדרים אינה מקודשת ואינה לריכה גט ודוקא שנדרה שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין ושלא להתקשט במיני לבעונין אבל על שאר דברים אפי' אומר אני מקפיד עליהם לא שמעינן ליה והכ"מ המתנה סתם ע"מ שאין עליה נדרים אבל אם פירש שלא יהא עליה שום נדר אפי' נדר כל דהו מבטל הקידושין ואם לא התנה ונמלאו עליה מומין ונדרים לריכה גט ואין לה כתובה : יא הילכתא קדש על תנאי וכנס סתם ובעל אפי' מיד אחר הקידושין לריכה גט אם יש עדי ייחוד ואם ניסאת לאחר לריכה גט משניהם ואין לה כתובה וכן קטנה שגדלה תחתיו ובא עליה משהגדילה אינה יוצאה בלא גט : יב המקדש בפחות משוה פרוטה או במלוה ובעל לריכה גט: יג היו עליה נדרים והתירה חכם מקודשת ולריכה גט אפי' באשה חשובה · ודוקא שהתירה קודם שנודעו לבעל אבל אם נודעו קודם מיד נתבטלו הקדושין · היו עליה מומין ורפאה רופא אינה מקודשת אבל אם נתקדשה ע"מ שאין עליו מומין ורפאו רופא מקודשת : יד [כל המומין שפוסלים בכהנים פוסלים בנשים ויתר עליהן] זיעה וריח הפה וקול עבה ודדים גסין טפח יותר מחברותיה וטפח בין דד לדד ונשיכת כלב ונעשה מקומו גלקת ושומא שיש בה שיער אפי' קטנה · או גדולה כאיסר [אפי' אין בה שיער] בכ"מ שעומדת הוי מום · קטנה [ואין בה] שיער ועומדת תחת כיפה שבראשה וזימנין מתחזיא וזימנין לא מתחזיא הוי מום · במקום אחר לא הוי מום : טו היו בה מומין ועודה בבית אביה על האב להביא ראיה שמשנתארסה היו בה מומין הללו נשאת הבעל לריך להביא ראיה שהיו בה קודם שנתארסה והיה מקחו מקח טעות וה"מ בנערה אבל בוגרת אפי' היא בבית אביה על הבעל להביא ראיה ואינו יכול לטעון אלא על מומין שבסתר ולא על מומין שבגלוי . ואם יש מרחץ בעיר אפי' על מומין שבסתר אינו יכול לטעון ואפי' אין לו קרובות בעיר ובמקום שאין דרך הבנות ללאת כלל אפי' על מומין שבגלוי יכול לטעון : טז המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ומת החמור קודם שמשך הפרה על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכת הפרה אפי' החמור עומד ברשות בעל החמור ורב אלפס פסק דוקא כשעומד בסימטא אבל אם עומד ברשות בעל החמור עליו להביא ראיה וי"א דלעולם המוליא מחבירו עליו הראיה אפי' לא נולד הספק ברשותו וסברא קמייתא עיקר : יז נכפה אם קבוע לו זמן חשוב מום שבסתר ואם לאו חשוב מום שבגלוי : יח האיש שנולדו בו מומין לאחר שנשאה אין כופין אותו להוליא וכ"ש אם היו בו מומין קודם אפי' מומין גדולים כגון נסמית עינו ונקטעה ידו ונחתכה רגלו · וה"מ עין א' ויד אחת ורגל אחת אבל נסמו ב' עיניו ונחתכו או נקטעו ב' ידיו או רגליו כופין אותו להוליא וליתן כתובה: יט ואלו שהיו כופין אותן בשוטים להוליא וליתן כתובה מוכה שחין וריח הפה והחוטם והמקמץ צואת כלבים והבורסקי והמחתך נחשת מעיקרו ואפי' היו בו קודם שנשאה · וה"מ שלא ידעה שהיו בו אבל אם ידעה שהיו בו אין כופין אותו להוליא [חוץ ממוכה שחין אפי' אם התנה מעיקרא היו כופין אותו להוליא] . ואם היה בעלה בורסקי ומת [והיה לו אח בורסקי] יכולה לומר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך אי אפשי לקבל : כ כל אסורין דאורייתא כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין ושניות דרבנן ונשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה היו כופין אותו להוליא בשוטים · והכי דמתני' דכופין אי אמרה הוינא בהדיה שמעינן לה בר ממוכה שחין דלא שמעי' לה [ואי אמרה הוינא בהדיה בעדים שומעין לה] ונשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה אפי' אמרה הוינא בהדיה בסהדי לא שמעי' לה: כא כל מיני מוכה שחין תשמישן קשה להם ולבעלי ראתן קשה מכולן ולריך ליזהר ולהתרחק מהן עד מאד מבעלי ראתן :

פרק ח

א האשה שנפלו לה נכסים קודם אירוסין או אחר אירוסין ונשאת ומכרתן הבעל מוליא מיד הלקוחות גוף ופירות · נפלו לה קודם שנתארסה ונתארסה מוכרת לכתחלה · נפלו לה משנתארסה לא תמכור בעודה ארוסה ואם מכרה ונתנה ממכרה קיים . והני מילי בנכסים הידועים לבעל אבל שאין ידועים אפי' נפלו משנשאת אם מכרה ונתנה קיים ואינן ידועים הוי שנפלה לה ירושה במדינת הים בין במקרקעי בין במטלטלי שלא ידע בהן הבעל ולא נודע לו קודם שמכרתן אבל אם נודע לו קודם שמכרתן מיד כשנודע לו יש להן דין נכסי מלוג וכן הפירות או דמיהן ילקח בהן קרקע: ב האשה שיש לה נכסים ורולה להנשא וכתבה נכסיה לאחר קודם לכן כדי להבריח מבעלה ואפי' כתבתן לבתה לא קנאן מקבל מתנה ואפי' לא הודיעה לעדים שכוונה להבריח נכסיה רק שידוע שעומדת ליכנס

או שנשאה מיד סמוך למתנה . וה"מ שלא שיירה לעצמה אבל שיירה לעצמה כדי פרנסתה קנאה מקבל מתנה אא"כ כתבה מהיום תחול המתנה כשארצה לקיימה . ואפי' היכא דלא קנאן מקבל הוא אוכל פירות כל זמן שיושבת תחת בעלה וגם לא מכרתן ולא נתנתן לאחר ואם מתה בחיי בעלה ישארו למקבל ואם מת בעלה ומתה היא אחריו מיד קודם שחזרה יחזרו ליורשיה : ג מי שרוצה לצוות וכתב כל נכסיו לאחר שלא ישתעבדו לבעל חוב לר"ת קנאן מקבל המתנה ולא"א הרא"ש ז"ל לא קנאן ומשועבדים לבעל חוב : ד נפלו לה כספים או פירות תלושין ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות. נפלו לה פירות המחוברין לקרקע אפילו הגיעו ליקצר הרי הן של בעל וכשמגרשה והיא נוטלת הקרקע אם היו בו פירות הן שלה אפילו הגיעו ליקצר אלא אם כן תלשן או הן שלו אפילו לא הגיעו ליקצר : ה נפלו לה כספים ובא לקנות בהם קרקע ואמר חד מינייהו נזבין ארעא ואמר אידך בתים שומעין למי שאמר ארעא . וכן בתי ודקלי בתי . דקלי ואילני דקלי . אילני וגופני אילני . ואין קונין לא אבא זרדתא או פירא דכוורי במעות שנפלו לה . ומיהו אם נפלו לה אבא זרדתא או פירא דכוורי אין מוכרין אותן אלא אוכל והולך עד שיכלו : ו הילכתא לא שנא ולד שפחת מלוג ולא שנא ולד בהמת מלוג אפילו ולד ולדה עד עולם לבעל ומיהו אם מתה האם הולד עומד במקומה ואם נתגרשה נותנת לו דמים ונוטלתן ומיהו הגונב לא שנא בהמה ולא שנא ולד הכפל לאשה : ז הכניסה לו עז או רחל או תרנגולת או דקל או טלית אוכל והולך עד שיכלה [עד שיכלה] הקרן ומכסה בטלית וכן הכניסה לו גפרית ומחפורת של צריף חופר והולך עד קרקע עולם : ח נפלו לה עבדים ושפחות זקנים אם הבעל רוצה למכרן אינה יכולה לעכב עליו וגם אינה יכולה לכופו למכרן וכן הדין בנפלו לה זיתים וגפנים זקנים ודוקא בשדה שאינו שלה אבל בשדה שלה ואפי' אינו שלה ועושין כדי ספולן יכולה לעכב עליו מלמכרן : ט המוציא הוצאות על נכסי אשתו וגרשה הוציא קימעא ואכל הרבה או הוציא הרבה ואכל קימעא אפי' גרוגרת אחת מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל והוא שאכלה דרך כבוד לא אכלה דרך כבוד הוי כאילו לא אכל עד שיאכל שוה פרוטה. הוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה ומיאנה בו הוציא ולא אכל או הוציא הרבה ואכל קימעא שמין לו כאריס הוציא קימעא ואכל הרבה לא יחזיר . וכן אם הוציא הרבה ולא אכל אם ירצה נוטל הוצאה שיעור שבח . היו לאשתו נכסים במקום אחר והלך אחריהם והוציא הוצאות מרובות וגרשה אפי' לקח מהן והוציא ישבע כמה הוציא ויטול עד כדי השבח שמין אלו המעות כמה שוין כאן יותר ממה שהיו שוין תחלה במקום אחר . הוציא ולא אכל אם השבח יתר על ההוצאה ישבע כמה הוציא ויטול ואם ההוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה. והני מילי בנכסי מלוג אבל בנכסי צאן ברזל כל שבח ששבחו בין מחמת נכסים בין מחמת עצמן הכל לבעל. וכל זה במגרש מדעתו אבל מורדת שמקנסת אותו עד שמגרש אותה אפילו אכל קימעא דינו כאילו לא אכל ניטול בשבועה : י בעל שהוריד אריסין בנכסי אשתו וגרשה אם הבעל אריס ויודע בטיב עבודת הקרקע אין להם כלום לא ממנה ולא ממנו . ואם אינו אריס נוטלין בשדה כדין שאר אריסי העיר : יא אע"פ שהבעל יכול בכל שנה למכור הפירות אחר שלקטן אינו יכול למכור הקרקע לפירות לשנים מרובות אלא אם כן לקח המעות לעשות בם סחורה וכן אם היה הקרקע רחוק ממנו יכול למכרו לפירות וכן אם הכניסה לו ב' שפחות ונשא אשה אחרת יכול להכניס לה אחת מהן : יב שומרת יבם שמתה יורשי הבעל חייבים בקבורתה : יג מי שמת ונשארה אשתו זקוקה ליבם אפי' היה לו ק' מנה אין היבם יכול למכור מהם כלום אלא ישארו לשעבוד הכתובה אפי' ייבם ואח"כ נתן או מכר אינו כלום ובטל ממילא ואפי' אם הוא חייב לאחיו מנה מוליאין אותו מידו וילקח בו קרקע והוא אוכל פירות ואפי' אם הוא גרשה וחזר וכנסה סתם אינו יכול למכור אלא א"כ מתנה כשמחזירה שכתובתה על נכסיו והוא הדין נמי בלא גירושין אם תתרלה שימכור על מנת שיכתוב דקנאי ודקנינא יכול למכור : יד הניח אחיו מעות ופירות תלושין או מחוברין ימכרו וילקח בהם קרקע לשעבוד כתובתה והוא אוכל פירות : טו כנסה הרי היא כאשתו שיכול לפטור אותה בגט ולהחזירה אם ירצה : טז לא ייחד ליבמתו ולא לאשתו מעות לכתובתה אלא כל נכסיו צריכין שיהיו אחראין לכתובתה: יז גרש יבמתו והחזירה קודם שיפרע לה כתובתה דינה כשאר אשה שגירשה והחזירה שאין לה אלא כתובה אחת :

פרק ט

א האומר לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ה"ז אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ואינו מועיל אלא לענין זה שאם מכרה ונתנה קיים ודוקא באומר לה ועודה ארוסה ונפלו לה בעודה ארוסה אבל אם נשאת אפי' אם כתב לה או אמר לה בעודה ארוסה ונפלו לה משנשאת לא מהני ולהרמב"ם מהני נמי בעודה ארוסה בנכסים שנפלו לה משנשאת ואם אמר לה לנשואה דין ודברים כו' וקנו מידו מהני לר"י. האומר לחבירו שותפין בשדה דין ודברים אין לי על שדה זו אין לי עסק בה וידי מסולקת ממנה לא אמר כלום ואם קנו מידו קנה. אמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה אבל פירי פירות אוכל אם שיירה מהפירות ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות עד שיכתוב לה מפירותיהן ומפירי פירותיהן עד עולם ודוקא ששיירה מרצונה אבל אין כופין אותה לשייר כדי לקנות בהם קרקע והרמב"ם כתב דהיו כופין אותה לקנות בהם קרקע . ואם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירי פירותיהן ולא הזכיר פירות הרי זה אוכל פירות ואם שייר ילקח בהם קרקע [ואינו] אוכל מפירותיו . כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותיך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר מתה יורשה [רב אלפס והרמב"ם פסקו כת"ק] ור"ת ור"י פסקו כרשב"ג : ב מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו מלוה או פקדון ביד אחר מעות או פירות תלושין מונחין בסימטא מדינא דגמרא יותנו ליורשין ואפילו תפסו כתובת אשה ובעל חוב לאחר מיתה לא מהני ואפילו פטרן מהשבועה אלא א"כ תפס הבעל חוב מחיים ומתקנת הגאונים יותנו למי שמגיעו מאותו : ג בעל חוב של היתומים שתפס שורם מהרועה שלהם ואומר שתפסו מחיים ורועה אומר שתפסו אחר מיתה אם יש עדים שתפסו בעל כרחו צריך להחזירו ואם אין עדים הוי תפיסה [ממעט מינו] ורועה צריך לשלם ליתומים וזהו מדינא דגמרא ומתקנת הגאונים אם יש לבעל חוב ראיה שיכול ליפרע בה מן היתומים אין הרועה חייב כלום : ד מי שאמר לחבירו לך ופרע בשבילי לפלוני ונתן המעות למלוה ואז אמר המלוה מלוה אחרת בעל פה היה לי עליו ובשבילה אני לוקח אלו המעות אם פרעו בעדים לאו כל כמיניה ואם לאו יכול לומר לו כן והשליח צריך לשלם למשלח והני מילי שהזכיר לו לקיחת השטר ממנו אבל אם לא הזכירו לו וגם לא אמר לו ליתן לו בעדים פטור השליח : ה מי שהפקידו אצלו שטרות ומת המפקיד ואמר הנפקד מחיים תפיסנא להו למשכון בשביל חוב שהיה לי עליו אם יש עדים [שתבעם ממנו מחיים ולא רצה להחזירם הוי תפיסה ואי לא לא] וכגון שהפקידו בעדים וראו אותו עתה בידו אז לא מהימן ואם לאו מהימן וזהו לדינא דגמרא ולתקנתא גובה מהם : ו איש או אשה דקים לן בגווייהו דלא משקרו מדינא דגמרא מהפכינן שבועה ומרעין שטרא אפומייהו ומיהו האידנא לית ליה לדיין למימר קים לי בגויה ואין לספק שבועה ולאורועי שטרא אלא בעדות ברורה ומיהו בעדות אדם נאמן מחמילין הדין עד שיתברר הדבר : ז אין התובע יכול לכוף לנתבע שילך עמו לישבע לו במקום שהוא רוצה ומיהו אם היו דרין בעיר אחת והלכו למקום ב"ד למקום אחר יכול לומר איני מקבל השבועה עד שנחזור לעירנו וכותבין מיד זכות הנשבע ונותנין ביד נאמן ליתנו לו כשישבע ולא חיישינן למיחזי כשיקרא: ח מי שהפקידו אצלו חפץ בלא עדים ואמר שלי הוא נאמן אפי' לא אמיד והאי יהיב ביה סימן . ואם מת אם היורשים אומרים אבינו אמר לנו שהוא שלו נאמנין בשבועה ואם לא נוה אי לא אמיד וזה נותן בו סימן ואינו רגיל ליכנס בביתו נותנין לו ואי בציר חד מהני תלת אין נותנין לו ומותרין היתומים להשתמש בו ולמכרו : ט מי שלוה ואמר נכסי למוביה מוביה שבא ראשון יתנו לו [ואם בא רב טוביה לא יתנו לו] ואם היה רגיל עמו יתנו לו . באו שני טוביה אחד שכן ורגיל אצלו במשא ובמתן ואחד תלמיד חכם ת"ח קודם . קרוב ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם . שכן וקרוב שכן קודם . שניהן קרובים שניהם שכנים או תלמידי חכמים שודא דדייני : י המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל ואפי' לעצמו כגון ראובן שיש לו שטר על שמעון אחיו ומכרו לאחר ואין להם אלא בן אחד לראובן ומתו שניהם שנמצא זה הבן יורש השטר יכול למחול לעצמו . ואפי' כתב לו למלוה משתעבדנא לכל דאתי מחמתך ומכרו מלוה יכול למחול · ומכנסת שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלה אינו מחול והיכא שהמוכר את השטר מוחל צריך לפרוע ללוקח דמי שטרא מעליא כפי מה ששוה לימכר לפי מה שיש שעבוד ללוה ולפי אלמותו : יא אשה ובעל חוב שבאו לגבות כאחד וזמנן שוה אם יש שם כדי להגבות לשניהן ארעא וזוזי נותנין לבעל חוב זוזי ולאשה קרקע ואפי' קדמה היא ותפסה זוזי מפקינן מינה . [ואם אין זמנן שוה הקודם נותנין לו אזי. ואם אין שם כדי שניהם] אם אין זמנן שוה אם יש שם קרקע יתנן למוקדם ואם תפס המאוחר מוציאין מידו.אבל אם זמנן שוה או אפי' אין זמנן שוה ולוה ונשא ואח"כ קנה ויש קרקע לאחד נותנין לבעל חוב ואם

*) נ"ל מבן שב עד בן עשר וכ"ה בקיצור בגיטין ועי' גמרא שם.

קדמה האשה ותפסה בב"ד לא מפקינן מינה היה שם מטלטלין לחד נותנין לב"ח ואם קדמה האשה ותפסה אפי' שלא בב"ד לא מפקינן מינה: יב לוה שאין לו מעות אין מחייבין אותו למכור קרקע כדי לפרוע מעות. יש לו מעות צריך ליתנם ואם תלה מעותיו בעובד כוכבים כדי לדחות המלוה מהם אפי' אין לו מעות צריך למכור קרקע ליתן לו מעות: יג בעל חוב שיש לו קרקע ב"ד יורדין לנכסיו לפרוע חובו אין לו קרקע והבריח מטלטליו היו מכין אותו עד שתצא נפשו כדי שיפרע: יד יתומים גדולים שהניח להם אביהם קרקע יורדין לנכסיהם לפרוע חוב אביהם לא הניח להם אלא מטלטלין אין כופין אותם לפרוע אבל מצוה איכא וקטנים אפי' הניח להם קרקע אפ"ה אין עליהם מצוה לפרוע והאידנא אפי' במטלטלין כופין: טו אמר לה ה"ז גיטך מעכשיו ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והניחתו בצד רשות הרבים והיה שם עד סוף שלשים יום מגורשת: טז המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופיא לרב אלפס משביע אותה כל שעה שירצה אף בטענת שמא אם חושד אותה בשתי כסף אבל על פלכה ועיסתה אינו יכול להשביע אלא בטענת ברי או בטענת שמא ע"י גלגול ולר"ת אינו יכול להשביע כלל בטענת שמא אלא א"כ גרשה ותובעת כתובתה משביעה אף על האפוטרופסות ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל: יז שברה כלים אף בפשיעה פטורה שברתן במזיד או נתכוין לאחר חייבת: יח כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה שום שבועה לא שבועת אפוטרופסות ולא שבועת פוגמת כתובתה ולא שבועת נפרעת שלא בפניו ולא עד אחד מעידה שהיא פרועה אבל משביע את יורשיה אם נתגרשה ומתה [ואת הבאים ברשותה שמכרה להן כתובתה ונתגרשה ומתה] אבל אם היא עדיין חיה לא יטלו הלקוחות עד שתשבע היא שלא קבלה כתובתה וכן משביע את יורשיה ואת הבאים ברשותה אם פגמה כתובתה וכן לענין אפוטרופסות אפי' אם נתן לה רשות למנות יורשיה או אחרים אפוטרופסים אע"פ שפטרה מהשבועה משביע היורשין והבאים ברשותה. נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה אבל יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה אם נתגרשה ומתה ואחר כך מת הוא אבל נתאלמנה ומתה בלא שבועה אין יורשיה נוטלין כתובתה ולא הבאין ברשותה. נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך לא הוא ולא יורשיו ולא הבאין ברשותו אינם יכולין להשביע אותה ולא ליורשיה ולא לבאין ברשותה אפי' אם פגמה כתובתה ובאת ליפרע מן היורשין או יורשין מן היורשין פטורין מן השבועה ואם פטרה ונעשית אפוטרופסת לאחר מיתת בעלה אין מועיל הפטור ומשביעין אותה על אותה אפוטרופסות אבל על מה שנעשית אפוטרופסת בחיי בעלה אין יכולין להשביעה אפי' ע"י גלגול. ומיהו על מה שמכרה בין מיתה לקבורה לצרכי קבורה אין משביעין אותה אפי' ע"י גלגול. ולפי הירושלמי אפי' נתעסקה בשאר דברים בין מיתה לקבורה אין משביעין אותה עליהם: יט הלכתא לכל מילי דיתמי ולכרגא דאלמנה ולמזונותיה שהיתומים חייבין בהן ולצורך קבורה מוכרין בלא הכרזה אפי' אדם אחר שהלוה לצורך אלו כשפורעין לו מוכרין בלא הכרזה: כ הלכתא בין כתב לה דלא נדר בין נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה בין מנכסי בין מנכסיא אלין הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשיו משביעין אותה וה"מ דלא כתב לה בין ממני בין מיורשי אבל כתב לה בין ממני בין מיורשי אחרי אין משביעין אותה אפי' פגמה כתובתה אליבא דרב אלפס ורבינו חננאל ולר"י אפי' כתב ממני ומיורשי היורשין משביעין אותה: כא מלוה שהאמין ללוה לומר שטר זה פרוע ומת המלוה נאמן גם לגבי יורשי המלוה לומר פרוע הוא וצריך שבועה אף אם לא מת המלוה ואם מת הלוה ואומרים היורשים אבינו אמר לנו שהוא פרוע אינם נאמנים אבל אם יש עדים שאמר כן בפניהם בעל השטר: כב הפוגמת כתובתה או עד אחד מעידה שהיא פרועה והנפרעת מהיתומים ושלא בפניו ומנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה אפי' כתב לה נאמנות אינו מועיל אלא לגבי יורשים אבל לא לגבי לקוחות אפי' אותם שקנו אחר הנאמנות וי"א שמועיל נמי גבי לקוחות אותם שקנו אחר הנאמנות וראשון עיקר: כג הפוגמת כתובתה בעדים או פחות פחות מנה פרועה לא תפרע אלא בשבועה. אבל פוחתת כתובתה כגון שהיתה כתובתה אלף זוז והיא אומרת שלא קבלה כלום אבל מודית שלא נתחייב לה אלא מנה נוטלת בלא שבועה וכגון שאומרת אמנה היתה ביני לבינו דאי לאו הכי האי שטרא חספא בעלמא הוא ולא גביא ביה: כד כל הנך שבועות דמתני' הן שבועות דרבנן וכשעד אחד מעידה שהיא פרועה יכול להביאה לידי שבועה דאורייתא כגון שיתן לה כתובתה פעם שנית בפני העד הראשון ועד אחר עמו ותובע לה כתובה הראשונה שנתן לה ומודיע לעדים תחלה שהוא עושה כן כדי להביאה לידי שבועה דאורייתא: כה הלכתא אפי' שבועה דרבנן בעיא נקיטת חפץ ובשבועה דרבנן מפכינן ובשבועה דאורייתא לא מפכינן. ובדרבנן אי אמר לא משתבענא לא נחתינן לנכסיה ובדאורייתא נחתינן. ובדרבנן אם שניהם חשודים או הוא לבדו חשוד פטור בלא שבועה אם הוא מהנשבעים ולא משלמים ואם הוא מהנשבעין ונוטלין אם שניהם חשודים נוטל בלא שבועה אם הוא לבדו שכנגדו נשבע ונפטר. ובדאורייתא אם הוא חשוד שכנגדו נשבע ונוטל ואם שניהם חשודים משלם: כו אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה אפי' אם הנפרעין ג"כ יתומים ודוקא שמת מלוה בחיי לוה אבל מת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה קודם שנשבע אין בניו נוטלין אפי' בשבועה ואם אמרו בני לוה אמר לנו אבא שלא לוה. המלוה או בניו נוטלין בלא שבועה: כז הלכתא אם בעל חוב קרוב מכאן בכדי שילך ויחזור תוך שלשים יום אין יורדין לנכסיו עד שישלחו לו ויודיעוהו והמלוה יוסיף על חובו שכר השליח ויגבה גם עם חובו ואם רחוק יותר מזה השיעור יורדין לנכסיו מיד: כח מסקנא דשמעתין המוכרת כתובתה או מוכר שטר חוב נאמן לומר שהוא נפרע אחר המכירה אבל אינו נאמן לומר שהוא נפרע קודם המכירה [במיגו דאי בעי מחיל]: כט כל ארבעה שומרים שפטרום הבעלים מן השבועה אם השאילו לאחר אפי' ברשות הבעלים משביעין אותם: ל הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה ודוקא במקום שאין כותבין כתובה. כתובה ואין עמה גט וכן בעל חוב שהוציא שטר בלא פרוזבול לא יפרעו לו ומן הסכנה ואילך שאין רשאין להשהות גיטין ופרוזבולין יפרעו: לא הוציאה כתובה וגט וכתובה וגט גובה שתי כתובות. ב' כתובות ושתיהן זמנן קודם לגט או כתובה ושני גיטין או כתובה וגט ועדי מיתה אין לה אלא כתובה אחת שהמגרש אשתו והחזירה סתם ולא כתב לה כתובה אחרת אין לה אלא כתובה ראשונה: לב קטן שהשיאו אביו וכן גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתן קיימת לגבות מבני חרי אבל לא ממשעבדי ודווקא מנה ומאתים יש לה אבל לא תוספת:

פרק י

א מי שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה ויורשיה קודמין ליורשי השניה נשא הראשונה ומתה שניה ומת הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה: ב דין כתובת בנין דכרין מתו שתי נשיו בחייו אם יש שם קרקע כדי שתי כתובות ועוד דינר אפי' ממטלטלין ואפי' יש להם בע"ח שצריכים ליתנו לו בני כל אחת נוטלין כתובות אמן כיצד יפרעו החוב והמותר יחלוקו כפי הכתובות. לא היה שם קרקע כדי ב' הכתובות או שהיה שם קרקע ולא היה שם מותר דינר אפי' היה ראוי ליפול להם נחלה ונפלה להם קודם חלוקה אין שם כתובת בנין דכרין ויחלקו בשוה. ואם אמרו בני הגדולה אנו מעלין על הנכסים דינר כדי שנטול כתובת אמנו אין שומעין להם. לא היה שם אלא כדי שתי כתובות אפילו יש להם בעל חוב שצריכין לפרוע לא אמריק' הרי מקיימא נחלה דאורייתא ואין כאן כתובת בנין דכרין. מתה אחת בחייו ואחת אחרי מותו בני כל אחת נוטלין כתובת אמן אפי' אין שם מותר דינר. לא היה שם כדי שתי הכתובות אלא כדי הראשונה אין כאן כתובת בנין דכרין אלא בני השניה נוטלין כתובת אמן וחולקין המותר. היה שם דינר יותר מכדי הראשונה פורעין לבני השניה כתובת אמן והמותר יטלו בני הראשונה וכן הדין במתה אחת בחייו והשניה עדיין קיימת שדין בני הראשונה עמה כדין עם בניה וכתובת בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי. היו הנכסים מרובים בשעת מיתה ונתמעטו בשעת חלוקה שאין בהם מותר דינר כבר זכו בני הגדולה וכן היו הנכסים מועטין ונתרבו כבר זכו בהן בני הקטנה וחולקין בשוה: ג ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי והוי ליה תרי אפדני זבינהו כל חדא בחמש מאה אתא בע"ח וטרפא לחדא מינייהו הדר אתא וקא בעי טרפא לאידך שקל לוקח אלפא זוזי וא"ל אי שויא לך אלפא זוזי לחיי ואי לא שקול אלפא זוזי ואסתלק מפניהם הדין עם הלוקח וכשחוזר על המוכר שמכרה לו באחריות אינו נותן לו אלא חמש מאות כמו שקבלה ודוקא דלא אכרוז כשטרף אפדנא הראשונה אבל אם עשו שומא והכרזה והורידוהו ב"ד לקרקע שוב אין לוקח יכול לסלקו דמה ששומא הדרא לעולם היינו כששמו בית דין נכסי לוה למלוה אבל גבי לוקח לא הדרא: ד ב"ד ששמו והכריזו קרקע שביד לוקח לבעל חוב ובא אדם אחד והוסיף על השומא שומעין לו אם רוצה בעל חוב לקבלו כפי התוספת שמוסיף בה אבל אם הלוקח בעצמו מוסיף בה אין שומעין לו אלא א"כ מוסיף בכדי כל החוב ואם אמר בעל חוב אקבל כל הקרקע בחובי בלא שומת ב"ד והלוקח אומר שישומו אותו ויתן לו כפי מה שישומו אותו שומעין לבע"ח אבל אם היתומים אומרים כן שומעין להן ומכריזין עליו ומקבלו בשויו: ה ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי שכיב שבק קטינא דארעא דהות שויא תמנין זוזי אתא בעל חוב וטריף לה אתו יתמי ויהבי ליה תמנין זוזי הדר אתא בע"ח וטריף ליה ואסיקנא דבדין קא טריף ודוקא שלא אמרו לו כשנתנו לו הני תמנין זוזי דמי קטינא אבל אמרו לו הכי לא וכן הדין אם סלקו היתומים בעל חוב ראשון [ואתי בע"ח שני וקטריף מזה שסילק בע"ח] אפי' א"ל הנך דמי קטינא אתא בע"ח שני וטריף: ו ההוא גברא דזבין לכתובתה דאמיה בטובת הנאה ואמר אי אתיא אימא ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אמיה ואתא איהו וערער ואסיקנא דלא מצי מערער פר"ת אע"ג דהאומר מה שאירש מאבא מכור לך אינו כלום אמר שדה זו שאירש מאבא מכור לך קנה: ז ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לו באחריות ואתא בע"ח דראובן וטרפא מיניה אין שמעון צריך לפצותא אבל ירש ראובן שדה מיעקב אביו ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכר לו באחריות ואתא בע"ח דיעקב וטריף מיניה דראובן צריך שמעון לפצותו: ח ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה ומת ראובן ובא בע"ח דראובן וטרפא משמעון ושמעון רינהו במעות שנשארו לראובן אצלו לא עשה כלום וצריך ליתן לבני ראובן שמת מעותיהם ואם פקח הוא יחזיר להם הקרקע ויגבהו מהם בשביל אחריותו שעליהם. אע"ג דדינא דבעל חוב בזוזי אית ליה פסידא ללוה מצי למיתב ליה ארעא: ט מי שהיה נשוי שלש נשים וזמן כתובתן שוה ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין בכל עזבון המת כדי ששה מנים חולקות בשוה לר"ח עושין ממנו ששה חלקים בעלת מנה נוטלת חלק אחד [ובעלת מאתים ב' חלקים] ובעלת שלש מאות שלשה חלקים וכל אחת ואחת נוטלת לפי מעותיה עד שתפרע כל כתובתה. ולר"י חולקות בשוה ממש שכל אחת ואחת כל הממון משועבד לה עד שתפרע כתובתה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל: י שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע לרב אלפס דוקא שור לחרישה ועומד לטביחה ומכרוהו חי אבל אם שבחוהו או לקחו פירות [חולקין] לפי המעות. ולר"י אפי' לקחו פירות ראוין ליחלק השכר לאמצע ואם לקח כל אחד שור בשלו ונשתתפו חולקין לפי המעות או אפי' נשתתפו במעות ולא הרויחו אלא שהחליפו המטבע מרע לטוב ולא הוסיפו בשכום חולקים לפי המעות ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל: יא מי שהיה נשוי ארבע נשים ומת הראשונה כשבאה ליטול כתובתה צריכה ליסבע לשניה שאין לה משל בעלה כלום וכן השניה לשלישית והשלישית לרביעית ורביעית ליתומים אפילו הם גדולים דקי"ל הבא ליפרע מנכסי יתומים אפי' גדולים לא יפרע אלא בשבועה. היו כולן יוצאות במקום אחד אם הוא במקום שכותבים שעות הקודמת תקדום ואם אין כותבים שעות שעבוד כולם שוה. הילכתא ב"ח מאוחר שקדם וגבה במקרקעי מה שגבה לא גבה אבל במטלטלין אין בהם דין קדימה ומיהו שור שנגח וקדם בעל חוב מאוחר לנגיחה ותפסו לא גבה: יב שני שותפין שיש להם דין עם אחד ואחד מן השותפין הוא בעיר והלך אחד מהם ודן עם בעל דינו ויצא חייב גם שותפו חייב וה"מ בדבר שאפי' אם היה בא לא היה יכול לטעון בטענות שילך חייב גם הוא ויורדין מיד לנכסיו ואינו יכול לומר המתינו עד שארד לדין אבל אם יכול לטעון בטענות כגון שהודה הראשון או אמר אין לי ראיה וזה כופר או יש לו ראיה לא הפסיד ואפי' בדבר שאינו יכול לטעון אם אינו בעיר לא הפסיד ואם בעל דינו אומר לזה שתובעו איני רוצה לדון עמך אלא על החצי להרמב"ם שומעין לו ולא"א הרא"ש ז"ל אין שומעין לו: יג שני שטרות היוצאים על שדה אחת [וזמנם שוה] אם הם של הודאות והלואות חולקין ואם הן של מכר או של מתנה קי"ל בהו שודא דדייני וכתב רבינו חננאל שאין לדון שודא דדייני אלא דיין מומחה ובמקרקעי ולר"י אף במטלטלי: יד ראובן ושמעון הלוו ללוי לאחד כתב בשטר ה' בניסן ולאחד כתב בניסן סתם ומלאו לו שדה אחת נותנין אותו לבעל חמשה בניסן ואין בעל ניסן סתם יכול לטרוף מלקוחות אא"כ בא בהרשאה של בעל חמש בניסן: טו מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך ומת השניה מוציאה מיד הלקוחות והראשונה מיד השניה ולוקח מיד הראשונה וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם. וכן הדין בראובן שחייב לשמעון מנה ומכר קרקע שוה חמשים ללוי וקרקע שוה חמשים ליהודה וכתב שמעון ליהודה דין ודברים אין לי עמך שמעון מוציא מיד לוי ולוי מיהודה ושמעון מלוי [ויהודה משמעון] עד שיעשו פשרה ביניהם: טז אשה שאמרה לבעלה דין ודברים אין לי עמך על שדה זו אפי' קנו מידה לא הוי סילוק וטורפת מיד הלקוחות אבל אם מכר לאחד ולא חתמה לו ומכר לאחר וחתמה לו הוי סילוק ולא טרפה מיניה: יז הלכתא אשתדוף בני חרי טריף ממשעבדי אבל לוה שכתב ללוקח ראשון דין ודברים אין לי עמך לא חשיב כאשתדוף ולא טריף משני לא שנא לוה ולא שנא אשה שכתבה כן ללוקח ראשון ע"י טריפת כתובה ולר"י דווקא לוה לא טריף אבל אשה טרפה מלוקח ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל:

פרק יא

א אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם וחייבת להם בכל מלאכות שהיתה עושה לאביהם חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה ורחיצת פנים ידים ורגלים ומציאתה לעצמה ואין חייבין בקבורתה אלא יורשיה יורשי כתובתה חייבים בקבורתה: ב כל מלאכות שהעבד עושה לאדונו עושה תלמיד לרבו חוץ מהתרת והנעלת מנעל ובמקום שמכירין אותו או שרגיל להניח תפילין אף אלו יעשה: ג אלמנה שתפסה מטלטלי במזונותיה לא מפקינן מינה אבל תפסה לכתובתה מפקינן ובתר דתקינו דלכתובה נגבית ממטלטלי דיתמי ניזונת נמי ממטלטלי אפי' לא תפסה ואם תפסה הרבה אפי' אלף זוז יש פוסקין שאינה צריכה להראות מה שתפסה ואין משביעין אותה כלל. ויש פוסקין דמה שאינה צריכה להראות היינו כשידוע שלא תפסה כדי כתובתה. אבל אם היתומים אומרים שתפסה יותר מכדי כתובתה צריכה שבועה ולכולי עלמא אם אומרת כבר הוצאתי מה שתפסתי אין נותנין לה עד שתשבע שאין לה יותר ושלא בזבזה במה שתפסה ודעת א"א הרא"ש ז"ל שצריכה להראות מה שתפסה אבל אין משביעין אותה: ד אלמנה עניה ופרוצה ששתקה שתי שנים ולא תבעה מזונות מחלה על מזונות שעברו ולא להבא ואם לותה ממקום אחר או יש לה משכון אף לשעבר לא מחלה אבל אם היא עשירה או עניה צנועה לא הויא שתיקתה מחילה עד שלש שנים: ה יתומים אומרים נתנו לה מזונות והיא אומרת לא נטלתי לא מיבעיא שאין נאמנין להבא אלא אפי' לשעבר אם לא שתקה שלש שנים אין נאמנין והני מילי בשלא נשאת אז אין נאמנין אפילו פרעו לה כתובתה בב"ד אבל נשאת אז נאמנין: ו אלמנה שמוכרת מנכסי יתומים לצורך מזונותיה אינה יכולה לחזור ולטרוף מאותם הלקוחות לצורך כתובתה: ז כתב רב אלפס שאין מוכרין קרקע היתומים לצורך מזונות האלמנה אלא כדי כתובתה אבל אם יכולה לזון מפירי דמקרקעי או מעמלא דבתי [או דדמי לה] ניזונת לעולם ואינו נראה לא"א הרא"ש ז"ל אלא בכל ענין ניזונת לעולם: ח הלכתא אלמנה מוכרת משל יתומים לצורך מזונותיה מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום אבל כשב"ד מוכרין לא נתנו קצבה בדבר אלא הכל לפי ראות ב"ד שהוא תועלת ליתומים: ט הלכתא זבין ולא איצטריכו ליה זוזי כגון שמכר אדעתא לקנות חפץ פלוני וחזר בו בעל החפץ ולא רצה למכרו הדרי זביני אבל אם מעצמו נתחרט ולא רצה לקנות החפץ אף אם ימכרוהו לו לא הדרי זביני ודוקא דגלי דעתיה בשעת המכר שלדעת כן הוא מוכר אבל אי שתיק בשעת המכר אע"ג דגלי דעתיה מעיקרא לא הדרי: י הלכתא בין אלמנה מן הנשואין שמוכרת למזונות בין מן האירוסין שמוכרת לכתובה מוכרת שלא בב"ד מומחין אבל צריכה בית דין הדיוטות ג' אנשים בקיאין בשומא וגרושה לא תמכור אלא בב"ד מומחין: יא זרק לה גט ברשות הרבים ספק קרוב לו ספק קרוב לה חייב במזונותיה בחייו אבל לאחר מיתתו אין לה: יב אלמנה שמכרה מקצת כתובתה או משכנה יש לה עדיין מזונות ומיהו אם ירצו היורשין פורעין לה המותר ומסלקין אותה וכשמוכרה לכתובתה טוב לה שתפרש שמכרה לכתובתה שלא יאמרו שמוכרת כל זה לצורך מזונות ויקראו לה רעבתנית אבל אם לא פירשה לא הפסידה: יג הלכתא אינה צריכה שבועה כשבאה ליטול מזונות אבל כשבאה ליטול כתובתה צריכה שבועה ואם ב"ד מוכרין ונותנין אותה לה אינה צריכה אלא שבועה דלא אתפסה צררי ואם היא בעצמה מוכרת צריכה שבועת צררי ושלא גבתה יותר ושלא זלזלה בנכסים ואינה צריכה הכרזה ואם שמה שדה היתומים ולקחה לעצמה אינו כלום וכשירצו היתומים יתנו לה מעות ויסלקו אותה [כתב רב אלפס מכרה האלמנה או נתנה במתנה מנכסי היתומים קודם שנשבעה מה שעשה עשוי]: יד אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מאתים במנה או שוה מנה במאתים והוזל והוקר בענין שעמדה במקחן נתקבלה כתובתה: היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל אפילו רוצה להחזיר הדינר ליורשים. היתה כתובתה ארבע מאות ומכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל והשאר קיים: טו נתן לשלוחו מעות לקנות לו סחורה והוסיפו לשליח אם הוא דבר שיש לו קצבה חולקים התוספת [כגון פירות הנמכרים במנין ידוע או במשקל ידוע] ואם אין לו קצבה הכל הוא לבעל המעות. ואם אמר לשלוחו לקבל לו מעות מהעובד כוכבים והעובד כוכבים הוסיף לו [יש אומרים חולקין] וי"א הכל לבעל המעות וי"א הכל לשליח וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל. אמר לשלוחו מכור לי בית לתך קרקע ומכר לו בית כור הלתך ממנו מכור ואין המשלח יכול לומר עבר השליח על דעתי מיהו אם ירצה הלוקח יאמר אין דעתי לקנות אלא בית כור ביחד. אמר לו מכור לי כור ומכר לו לתך או כור לב' בני

אדם

אדם בב' שטרות הוי מעביר על דעת המשלח וה"מ כשמכרו בב' פעמים ועשה ב' שטרות אבל מכרו לב' בשטר אחד אפי' אמר לו מכור לאחד קנה וכ"ש אם אמר לו סתם מכור אבל אמר לו לאחד ולא לב' אפי' אם מכרו לב' בשטר אחד לא קנו ולרבינו האי אמר לו מכור סתמא אפי' לב' בב' שטרות קנו: **טז** ב"ד שמוכרים בשל יתומים וטעו או פחתו או הותירו שתות המכר בטל אפי' הם רוצים לקיים המקח כשנתאנו. והלוקח רוצה לבטלו אז שומעים לו ובפחות משתות המקח קיים ומחזירין האונאה לר"י ולהרמב"ם ז"ל הוי מחילה וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל: **יז** שליח המוכר בין שלוחו של אדם בין שליח ב"ד שטעה בכל שהוא המקח בטל וכן אם טעה הלוקח בכל שהוא בטל המקח לרבינו האי ולהר"ר יונה אם טעה הלוקח זכה המשלח ביתרון ואם טעה השליח המקח בטל בכל שהוא וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל וב"ד שעשו הכרזה אפי' מכרו שוה מאתים במנה או שוה מנה במאתים מכרן קיים: **יח** יתומים קטנים וגדולים שמבקשים הגדולים שיחלוקו הנכסים והם יעבדו וישמרו חלקם שומעין להם וב"ד מעמידין אפוטרופוס לקטנים וחולקין בגורל ובשומת ב"ד ואין יכולין למחות כשיגדילו. ואין חולקין בדבר דשייך ביה גוד או איגוד: **יט** ב"ד או אלמנה שמוכרין לצורך כתובה או מזונות וטרפום מיד הלוקח אחריות הוא על היתומים: **כ** ב"ד שמכרו בלא הכרזה אפי' לא טעו ומכרו שוה בשוה המקח בטל וה"מ בדברים הצריכים הכרזה ובמקום שנוהגין להכריז ובשעה שמכריזין אבל עבדים ושפחות שאין מכריזין עליהם לעולם ולכרגא ולמזונות שמוכרים בלא הכרזה או במקום שאין רגילים להכריז בכל הדברים טעו בשתות מכרן בטל פחות מכן מכרן קיים ולרב אלפס אפי' הוסיפו להכריז במקום שאין צריכין הכרזה כמאן דליתיה דמי ואם טעו בשתות המקח בטל ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל כיון שהכריזו אע"פ שאין צריכין הכרזה ואפי' טעו ביותר משתות המקח קיים: **כא** מי שיש בידו ממון של יתומים לא יאמר אעשה בו כמו בשלי אלא לא יעשה דבר אלא ע"פ ב"ד ומכירת המטלטלין שלהם הכל לפי ראות ב"ד אם יראה להם שהוא תועלתם למכרם לאלתר או לשהותם עד יום השוק: **כב** שום היתומים ל' יום ומכריזין בקר וערב שדה פלוני כך היא יפה וכך היא שומתה כל הרוצה ליקח יבא ויקח ע"מ ליתן לאשה כתובתה ואם הוא לבעל חוב יאמר ע"מ שיתן לבעל חוב חובו: **כג** המקדיש נכסיו ומגרש אשתו או שהיה אחד ערב לה בכתובתה ובא לגרשה [ואין לו לפרוע כתובתה] צריך להדירה הנייה שלא יעשה קנוניא על הערב ועל ההקדש: **כד** הילכתא אין נזקקין לנכסי יתומים אלא לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה ואם חייב מודה קודם מותו שלא פרע או שמתוהו ומת בשמתא או שמת תוך הזמן או אמר תנו מנה או שדה סתם בכל אלו נזקקין ומעמידין להן אפוטרופוס להפך בזכותן ואם אביהם החזיק בשדה בחייו והעידו עדים שהיא גזולה מוציאין אותה מידן ואין מעמידין להם אפוטרופוס לפסול את העדים אבל אין מקבלין העדים אחרי מותו. כתב הרמב"ן שאם לוו ב"ד או אפוטרופוס לצורך היתומים נזקקין לנכסיהם ומוכרין בלא הכרזה וכן ב"ד דזבין דאחריות איתמי אם טרפוה מהלוקח גובה בלא הכרזה ונפרעין מהן בבינונית כשאר ב"ח ולכל מילי דנזקקין כגון שאמר תנו בין בשדה זו ומנה זו ושדה סתם ומנה סתם מקבלין העדות בפני האפוטרופוס ור"י כתב דאפי' לזה האפוטרופוס נצרכן אין נזקקין לנכסיהן ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל מסכים לדעת הרמב"ן דלכל מילי שעשו ב"ד [או האפוטרופוס נזקקין לנכסיהן ומקבלין העדות בפני הב"ד או בפני] האפוטרופוס אבל אם לוו הם בעצמן אין ב"ד נזקקין לקבל העדות עד שיגדילו ולא מעמידין אפוטרופוס לקבלו ובעדי צוואה נמי אין מקבלין עדות בפני האפוטרופוס: **כה** קטנה היוצאת במיאון אין לה כתובה מנה ומאתים אבל תוספת יש לה ומותרת לכהונה ולקרוביו ואין צריכה להמתין ג' חדשים. [אבל יוצאה בגט יש לה כתובה ואסורה לכהונה ולקרוביו וצריכה להמתין ג' חדשים]. ממאנת אין לה מזונות ופירות כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ופרנסה את עצמה ואח"כ מיאנה אבל בעודה תחתיו חייב לזונה ולפדות אותה וכן אם יוצאה במיאון והוא לקח פירות אפי' הן מונחין בעין אינה נוטלתן ובלאותיה אם הן בעין בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל שלה ואם אינן בעין שניהן אין לה: **כו** שניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה אין לה מנה ומאתים אבל יש לה תוספת ואין לה פירות פי' שאינו חייב לפדותה וגם אוכל פירות ואין לה מזונות. ובלאות של צאן ברזל בין ליתנהו בין איתנהו אית לה ושל נכסי מלוג איתנהו אית לה ליתנהו לית לה: **כז** ואיילונית ואלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין הכיר בה יש לה כתובה [ופירות ובלאות ומזונות] לאחר מיתה אבל מחיים אין להן לאותן שנשאו באיסור. לא הכיר בהן אין להן מנה ומאתים אבל תוספת יש להן ואין להן פירות ומזונות. ובלאות דאיתנהו בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל אית לה ליתנהו נכסי מלוג אית לה נכסי צאן ברזל לית לה: **כח** ואשה שנשאת לשנים ולא היו לה בנים ונשאת עוד למי שאין לו בנים אין לה מנה ומאתים ויש לה תוספת. ועוברת על דת משה וחברותיה אין לה מנה ומאתים ולא תוספת. וכן בכל הנך דתנן בהו תלא מזה ומזה. אלא בלאותיה הקיימין בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל אית לה: **כט** אשה שאין לה וסת תשמש בפני עדים ג' פעמים אם תמצא דם בא' מן העדים ג' פעמים אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ובלאות ולא יחזיר עולמית אפי' אם נתרפאת. ואם שמשה ג' פעמים בעדים ולא נמצא דם הרי היא ככל הנשים:

פרק יב א הנושא אשה ופסק עמה שיזון בתה ה' שנים [חייב לזונה ה' שנים] הראשונים בין אם הם בזול או ביוקר היו ביוקר ולא זנה בהם והוזלו אם הוא עכב חייב ליתן לה בדמי היוקר ואם היא עכבה נותן לה בדמי הזול. היו בזול והוקרו בין שהיא גרמה בין שהוא גרם נותן בזול זה הכלל הבת לא עולה ולא יורדת ומעשה ידיה שלה אע"פ שהוא זנה ואם האשה פטרה אותו מלזונה אין שומעין לה להפסיד לבתה. גירשה ונשאת לאחר ופסקה גם עמו לזונה אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות משלם ולא כפי ברכת הבית. ואם גירשה גם השני ושניהם חייבין לזונה וכל אחד ואחד אומר אני אזון אותה ולא אתן דמים היא תברור אי זה שתרצה. נשאת הבת הבעל חייב במזונותיה ואלו שנים הראשונים כל אחד נותן לה דמי מזונות. מתו בנותיהן נזונות מנכסים בני חורין והבת מנכסים משועבדים. ואם מתה הבת אין יורשיה יורשין מזונותיה ואם כתב לה אני חייב לך במזונות בתך כל זמן שאת עמי ומתה או גירשה אינו חייב עוד במזונותיה אפי' החזירה אח"כ. והנך מזונות כתב הרמ"ה שאינן אלא כמו משרה אשתו ע"י שליש אפי' היא עשירה הרבה ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא צריך לזונה כפי מה שרגיל לזון בני ביתו אבל אינו חייב ברפואתה וכן הדין נמי במי שנותן מעות לחבירו לפרנסו שיפרנסנו כשאר בני ביתו: **ב** ראובן שנתן לשמעון בפני עדים שטר כתוב בו ראובן הודה שחייב לשמעון מנה לרש"י חייב לו מנה משום הודאה שמודה שחייב לו מנה וגובה מבני חרי ולר"ת כתב לו בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ומסרו לו ביתו לביתו מתחייב לו עתה במנה וגובה אותו מבני חרי ואם מסרו לו בפני עדים גובה ממשעבדי: **ג** אמר לחבירו כמה אתה נותן לבתך כך וכך כמה אתה נותן לבנך כך וכך עמדו וקדשו קנו באמירה בעלמא בלא כתיבה אפי' בבתו בוגרת ודוקא שקדשו מיד ולא הפסיקו בדברים אחרים ודוקא בנשואין ראשונים ודוקא האב ע"י בנו ובתו אבל האח ע"י אחותו ואשה ע"י בתה אפי' קטנה לא. ולא ניתנו ליכתב ולעשות שטר לרש"י אפי' אם שניהם רוצים שלא יבואו לטרוף ממשעבדי. ולר"ח ולר"ת אם שניהם רוצים כותבין שטר אבל אם מדעת האחד לבד אין כותבין שטר: **ד** מי שמת והניח בת ובנים הבנים צריכין ליתן לבת מזונות אבל האם בין אם היא גדולה או קטנה וכן נמי אם גירש אשתו ויש לו בת קטנה שצריך לזונה חייב ליתן לה מזונות אבל אמה: **ה** ראובן השכיר רחים לשמעון שיטחון לו למאכל ביתו בשכר' והעשיר ראובן וקנה רחים בענין שאינו צריך שיטחון לו שמעון ורוצה שיתן לו דמים כדי הטחינה אם שמעון הוא מוצא הרבה לטחון בענין שלא יפסיד צריך ליתן לו דמים ואם אינו מוצא לא יתן לו אלא יאמר לו אני אטחון לך ואתה תטחון לאחרים בשכר ואם גם ראובן אינו מוצא לטחון לר"י יכול לחזור בו מהשכירות ולא"א הרא"ש ז"ל אינו יכול לחזור בו: **ו** היתומים צריכין ליתן לאלמנה מדור בבית בעלה לפי כבודה בחיי אביהם וכלים ועבדים וכרים וכסתות שנשתמשה בחיי בעלה אבל אם בית בעלה קטן מהכיל אותה עמהם צריכים לצאת ואם נפל אין חייבין לבנותו ואפי' אם היא רוצה לבנותו משלה או להחזיקו כדי שלא יפול אין שומעין לה. ואם שואלת שיזונו אותה בבית אביה יכולים לומר לה לא נזון אותך אלא אם את עמנו. ואם תאמר יחסרו לה כפי ברכת הבית. ואם יש לה טענה שאינה רוצה לדור עמהן מפני שהן ילדים צריכים לזונה בבית אביה מזונות שלימים: **ז** אלמנה שנזונת בבית בעלה גובה כתובתה לעולם היתה נזונת בבית אביה ושתקה עשרים וחמש שנים ולא תבעה כתובתה מחלה ואין לה כתובה ולא תוספת אבל נדונייתה לא הפסידה ואם תבעה אות' מונין לה משעת תביעה עשרים וחמש שנים. ואפי' נזונת בבית אביה אם מכבדין אותה היורשים ומוליכין לה בעצמן המזונות אפילו לא תבעה לא מחלה בעשרים וחמש שנים. וכן יורשיה צריכין לתבוע כתובתה תוך עשרים וחמש שנים למיתתה ודוקא אלמנה אבל גרושה לא מחלה לעולם כשאר בעל חוב ואפי' אלמנה אם שטר כתובתה בידה לא מחלה לעולם: **ח** כל אדרכתא דלא כתוב בה ואשתמודענא דנכסיא אילין דמיתנא אינון או הטורף מלקוחות ואין כתוב באדרכתא ואשתמודענא דנכסיא אילין מפלוני אינו אוכל פירות על ידה עד שיבוא הקרקע לידו:

פרק יג א שני דייני גזירות. הילכתא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד פוסקין לה מזונות אע"פ שלא שמעו בו שמת ואפי' בלא שבועה ומיהו בג' חדשים הראשונים אין נותנין לה. ואם בא ואמר נתתי לה קודם שיצאתי נאמן לר"י להשביעה ותשבע ותטול ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל נאמן בשבועה ומוציא מידה אף מה שפסקו לה ב"ד: **ב** מי שהלך למדינת הים ובאה אשתו ותובעת מזונות שלותה ובא ואמר לא אפרע כי היה לך לזון ממעשה ידיך אף אם לא תספיק היה לך לצמצם הדין עמו. וה"מ בשלא פסקו לה ב"ד אבל אם פסקו לה ב"ד לאו כל כמיניה למימר הכי: **ג** מי שהלך הוא ואשתו למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי רצתה נזונת רצתה היא נוטלת כתובתה. אמרה גרשני בעלי מתפרנסת עד כדי כתובתה ותו לא: **ד** הא דאיתא בירושל' מי שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיפרענה פרוטה אחרונה דוחה אותו רב אלפס. וא"א הרא"ש ז"ל קיים הירושלמי ופסק כן: **ה** מי שהלך למדינת הים ופרנס אחד את אשתו פטור מלשלם לו אבל אם לותה בעדים ואכלה צריך לפרוע לו לרש"י ולרב אלפס. ולר"י אפי' לותה בעדים פטור אלא א"כ פסקו לה ב"ד ואח"כ לותה. וא"א הרא"ש הסכים כרש"י ואע"פ שלותה כשבא יכול לומר לה [לאי מעשה ידיך במזונותיך] אם מספקת לדברים גדולים אע"פ שאינה מספקת לדברים קטנים ואם אינה מספקת אף לדברים גדולים צריך לפרוע וקודם שיפסקו לה ב"ד מדקדקין מה שצריכה יותר על מעשה ידיה דלא כהרמב"ם ז"ל שאומר שאין אומרים לה שתעשה ותאכל: **ו** כתב הרמב"ם מי שמת בעלה אין לה מזונות עד שתראה כתובתה אבל אם הלך למדינת הים יש לה מזונות אפי' לא תראה כתובתה ולא נהירא לאדוני אבי הרא"ש ז"ל אלא בשניהם יש לה מזונות אפי' לא תראה כתובתה: **ז** כתב הרמ"ה קטן שלוה נפרעין ממנו משהגדיל והר"י חולק עליו ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל חילק אם ידוע שלוה לצורך מזונות נפרעין ממנו [ואם לאו אין נפרעין ממנו]: **ח** המודר הנאה מחבירו יכול להחזיר לו אבדתו ולפרוע לו חובו ולר"ת דוקא לפרנס אשתו ואפי' אם פסקו לה ב"ד מזונות אבל לא שאר חובות ולרש"י כל חוב ואפי' היה לו משכון ביד המלוה והלך זה ופרע ונטל המשכון צריך להחזירו ללוה בחנם. משכנו לראובן בשביל שמעון פטור שמעון מלפרוע לו אא"כ משכנהו בשביל המס אז חייב לפרוע לו: **ט** מי שמת והניח בנים ובנות אם יש בנכסים כדי שיזונו אף הבנים ניזונים (ס"א כדי שיזונו אלו ואלו י"ב חדש הבנים ירשו והבנות יזונו) אין בהם כל כך הבנות ניזונות והבנים ישאלו על הפתחים: **י** האומר לחבירו מלא עשרה כדי שמן יש לי אצלך והודה בשמן וכפר בקנקנים פטור משבועה. אמר לו עשרה כדים מלאים שמן יש לי בידך או אפי' אמר לו עשרה כדי שמן יש לי אצלך והודה בשמן וכפר בקנקנים חייב. וכן תבעו שור שה וחמור והודה לו באחד מהן חייב: **יא** הפוסק מעות לחתנו עם בתו ושוב לא רצה ליתן יכולה היא לומר או כנוס או פטור אבל אם פסקה היא בעצמה תשב עד שתלבין ראשה ויש אומרים אפי' פסקה היא אם פסקה בפני האב אומרת לו או כנוס או פטור: **יב** העורר על השדה והוא חתום עליה בעד איבד זכותו וכ"ש אם עשאה סימן לאחר ואפי' אם אמר היה לו שדה אחרת ומכרה לאחר וכתב מצר פלוני שדה פלוני של המחזיק והעורר חתם איבד את זכותו אבל אם מכרה לעצמו לא איבד את זכותו. וכן אם העורר דיין החתום על הקיום לא איבד את זכותו שהדיין מקיים השטר אע"פ שלא קראו ואינו יודע מה כתוב בו והיכא דאיבד את זכותו אם טען לא הודיתי לו אלא בתלם על פני כולה נאמן והוא שיהיה בו תשעה קבין ואם טען חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן אם החזיק בו שלש שנים או אין כתב ידו יוצא ממקום אחר ונאמן נמי לומר מזוייף הוא ואינו חתימתי ואם מת טוענין ליורשיו שחזר ולקחו. אבל אין טוענין להן מזוייף: **יג** מי שהלך למדינת הים וארבע שדות מקיפות שלהן ואבד דרך שדהו אם הם של ארבעה בני אדם או אפי' של אחד שקנאם מד' צריך ליקח לו דרך אפי' במאה מנה או יפרח באויר אבל אם היו מעולם ביד אחד ילך לו בקצרה: **יד** מי שמת וצוה שיתנו לה דקל אחד לבתו וחלקו היורשין ולא נתנו לה לא איבדה זכותה וצריכין ליתן לה דקל ויחזרו ויחלקו בתחלה. מי שמת וצוה ליתן דקל לבתו ויש לו שני חצאי דקל יכולים היורשים ליתנם לה: **טו** ראובן שהוציא שטר חוב על שמעון ושמעון הוציא שטר שראובן מכר לו השדה והגיע זמנו של שטר והומר אם הייתי חייב לך היה לך ליפרע ממני ולא למכור לי שלך אם רגילין שמי שקונה שדה נותן המעות ואח"כ כותבין לו את השטר טענתו טענה ויכול לטעון פרוע הוא אבל אינו יכול לומר מזוייף הוא אבל אם רגילין שכותבין השטר ואחר כך נותנין המעות אין טענתו טענה שזה מכר לו השדה כדי שיוכל לגבותה ממנו בחובו ואפי' אם יש לו קרקע אחר: **טז** ראובן הוציא שטר חוב על שמעון ושמעון הוציא שטר חוב על ראובן מאוחר משטרו של ראובן קי"ל דזה גובה וזה גובה ואם לשניהם עידית או בינונית או זיבורית או לאחד עידית או בינונית ולאידך זיבורית אין בו נפקותא ויעמוד כל אחד בשלו אבל אם יש לאחד עידית ובינונית ולאידך זיבורית בעל זיבורית גובה בינונית ומגבה לחבירו זיבורית דבשלו הן שמין: **יז** ג' ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן וגליל שאם הוא מיהודה ונשא אשה ביהודה והיא מגליל אין כופין אותו לצאת לגליל אבל אם נשאה בגליל כופין אותו לילך שם. ואם האיש והאשה ממקום אחד ביהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל אפי' מכרך לעיר ומעיר לכרך ובאותה הארץ מוציאים מעיר לעיר ומכרך לכרך אע"פ שבמקומו נשאה כיון שמקומותיהן שוין צריך לילך אחריה אבל אין מקומותיהן שוין שאחת עיר ואחת כרך אם נשאה בעירו צריכה לדור עמו בעירו ואם נשאה בעירה צריך לדור עמה בעירה ורבינו מאיר פירש בענין אחר. מוציאין בארץ אחת בעיר אחת או מעיר לעיר מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מיפה לרע רשב"ג אומר אף לא מהרע ליפה. ר"י פוסק כרשב"ג ורב אלפס כתנא קמא: **יח** הכל מעלין מארץ ישראל לירושלים אפי' מנוה היפה לנוה הרע ואפי' ממקום שרובו ישראל למקום שרובה עובדי כוכבים ואם האיש רוצה לעלות והאשה מעכבת או אם היא שם ורוצה לצאת משם תצא בלא כתובה ואם היא רוצה לעלות והוא מעכב או אם הם שם (ורוצה) [והיא רוצה] לצאת יוציא ויתן כתובה. וכן כופה עבדו לעלות עמו ועבד כנעני שברח לשם מחוצה לארץ כופין לרבו לשחררו ונותן לו שטר על דמיו: **יט** נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בקפוטקיא או איפכא לעולם נותן כתובה ממטבע הקל דכתובה דרבנן ורשב"ג סבר דנותן לה כמקום השעבוד דכתובה דאורייתא ורב אלפס פסק כת"ק ור"ת כרשב"ג: **כ** המוציא שטר חוב ואין מפורש בו איזה מטבע הלוהו אם נכתב בבבל גובה ממטבע בבל. בארץ ישראל גובה ממטבע ארץ ישראל. ואם אינו מפורש בו באיזה מקום נכתב גובה ממטבע שיצא במקום שמוציאו. כתוב בו מטבע של כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו פחות שבמטבעות:

סליק קיצור פסקי הרא"ש ממסכת כתובות

ספר שדה צופים

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס ממסכת כתובות המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון וכו' מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

פרק ראשון

דף ב ע"א לפיכך אלא הוא או שאלה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' כ"ה. ובכתובות פ"ה סי' ו':

דף ג ע"א אונסא דשכיח שאני דכיון דאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני וכו'. הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"ד: **ע"ב** ולידרוש להו דאונס שרי איכא פרוצות. הרא"ש ביבמות פ"ו סימן א': שם הרי שהיה פתו אפוי וטבחו טבוח ויינו מזוג. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ג' וסי' ל"ו וסי' מ"ח וביבמות פ"ד סי' כ"ו: שם ומת אביו של חתן ואמו של כלה וכו'. הרא"ש בברכות פ"ב סי' ט"ו:

דף ד ע"א אמר מר הוא ישן בין האנשים והיא ישינה בין הנשים. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ג' וסי' כ"ח: **ע"ב** באמת אמרו מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה וכו'. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ד:

דף ה ע"א אלא מעתה יוה"כ שחל להיות בשני בשבת ידחה וכו'. הרא"ש ביומא פ"ח סי' כ"ב: שם מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ג': **ע"ב** איבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ג':

דף ז ע"א ר"פ מסמיה דרבא אמר ביו"ט שרי בשבת אסור. הרא"ש בביצה פ"ב סי' י"ט: שם א"ל עליך אמר קרא אך אשר יאכל לכל נפש דבר השוה לכל נפש. הרא"ש בשבת פ"ג סי' ז' ובביצה פ"א סי' י"ח:

דף ט ע"א אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קנוי וסתירה. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' א': שם אלא ש"מ אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד וכו'. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' ט"ו: **ע"ב** האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים. הרא"ש בכתובות פ"א סי' כ"ה:

דף יא ע"א גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ז: שם ואי אמרת הגדילו יכולין למחות יהבינן לה וכו'. הרא"ש בקדושין פ"א סי' כ"ג:

דף יב ע"א האוכל אצל חמיו ביהודה. הרא"ש בקדושין פ"א סי' ס"ה: שם אחד אלמנת ישראל ואחד אלמנת כהנים כתובתה מנה. הרא"ש בבבא קמא פ"ד סי' ב':

דף יג ע"א דקי"ל הלכתא כר"ג בדיני. הרא"ש במכות פ"א סי' י"א: **ע"ב** עשרה כהנים עומדים ופירש אחד מהן ובעל הולד שתוקי. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' ל"ז:

דף יד ע"א ועוד האר"י א"ש הלכה כר"ג. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' ז': שם והא א"ל שמואל לר"י שיננא הלכה כר"ג וכו' עד דאיכא רוב כשירין אצלה. הרא"ש בנדה בהל' מקוואות סי' י':

פרק שני

דף טו ע"א אפילו תימא ר"ג ע"כ ל"ק ר"ג התם אלא בבכרי וטמא וכו'. הרא"ש בכתובות פ"א סי' כ"ט: שם וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתי עדים מאי הוי. הרא"ש בנדרים פ"ה סי' א' ובב"ב פ"ז סי' מ"ב:

דף יז ע"ב אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא. הרא"ש בהל' טומאה סי' ב': שם א"ל ר"פ לאביי מיפשא דחסיפותא. הרא"ש בנדה בהל' מקוואות סי' ל"ו: שם וליתני ומודה ר"י באומר לחבירו שדה זו שלך היתה וכו'. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' א':

דף יח ע"א והא קי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים. הרא"ש בב"מ פ"א סי' ג': **ע"ב** העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו. הרא"ש בסנהדרין פ"ג סי' כ"ה:

דף יט ע"א א"ל רבא השתא אלו אתו לקמן לאמלוכי אמרי' להו זילו חתומו וכו'. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' י"ט: שם האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ"ב: שם אביי אמר לעולם דאמר מלוה וכגון שכתב לאחרים. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"ז: **ע"ב** עדים שאמרו אמנה היה דברינו אין נאמנין. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' י"ט: שם איתמר ספר שאינו מוגה וכו'. הרא"ש בהל' ס"ת סי' א':

דף כ ע"א אין מזימין את העדים אלא בפניהן. הרא"ש בב"ק פ"ח סי' ט':

דף כא ע"א לכתוב אתימת ידיה אתספא ושדי ליה בבי דינא וכו'. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' ס"ט: **ע"ב** ג' שישבו לקיים את השטר ב' מכירין חתימת ידי עדים וכו'. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ד':

דף כב ע"א ודילמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל ס"ל. הרא"ש בסנהדרין פ"א סי' ג': שם האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' י': שם ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' י"ב: שם בעי מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו. הרא"ש בנדה פ"י סי' ז': **ע"ב** והאמר ר"ה האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת. הרא"ש ביבמות פט"ו סי' ז' ובנדרים פי"א סי' ח' ובמס' ב"מ פ"ב סי' י"ד:

דף כג ע"א מ"ש רישא ומ"ש סיפא. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' כ"ה:

דף כד ע"א ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהו ג' וכו'. הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ד': **ע"ב** איבעיא להו מהו להעלות משטרות ליוחסין. הרא"ש בגיטין פ"א סי' ט':

דף כו ע"ב והכא במיהם לזילותא דבי דינא קמיפלגי. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' כ"ה: שם האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה וכו'. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ד': שם העיד רי"ה ורזב"ה על בת ישראל שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' ב':

דף כח ע"א ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן. הרא"ש בעירובין פ"ה סי' ח':

פרק שלישי

דף ל ע"ב כגון שדחפו לו [לתוך] בית הבליעה. הרא"ש בב"ק פ"ט סי' י"ז:

דף לא ע"א הב"ע כגון שהגביהו ע"מ להצניעו ונמלך עליו והוציאו. הרא"ש בשבת פ"א ס"ז: **ע"ב** ודאפקיה להיכא אי דאפקיה לרה"ר איסור שבת איכא וכו'. הרא"ש בב"מ פ"א סי' כ"ח: שם לעולם כר"א וכי אמר ר"א גבי רה"ר כרה"ר לענין חיוב דשבת. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' ט"ו:

דף לא ע"ב ר' אשי אמר כגון שצירף ידו למטה מג' וקבלה. הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ה' ובב"ק פ"ג סי' ד':

דף לד ע"ב כשבורין של אביהן היא ושבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול. הרא"ש בב"ק פ"ג סי' א':

דף לו ע"א החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להן טענת בתולין. הרא"ש בכתובות פ"א סי' כ"א: **ע"ב** אמר ר"ש ב"מ הא שטרא ריעא לא מגבינן ביה. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' י"ט: שם ורבנן הפודה את השבוים ומעיד בה ישאנה. לא שדי איניש זוזי בכדי. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' ל"א:

דף לח ע"ב דבעי רבא יש נגר בקבר או אין נגר בקבר. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' א':

דף לט ע"א האונס נותן את הצער. הרא"ש בב"ק פ"ו סי' ט':

דף מ ע"א יתומה שנתארסה ונתגרשה ר"א האונס חייב והמפתה פטור. הרא"ש בכתובות פ"א סי' י"ט ופ"ג סי' ה': **ע"ב** ואימא לדידה. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' ה':

פרק רביעי

דף מא ע"ב לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' ה':

דף מג ע"א עשו אלמנה אצל שבת כבת אצל אחין בנכסים מועטין. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' ט': שם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו. הרא"ש בכתובות פי"ב סי' א' ובב"ק פ"ה סי' ה': **ע"ב** הוציאה עליו ב' כתובות א' של מאתים זוז וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ה':

דף מד ע"א והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' ו': **ע"ב** אמר ר"ל המוציא שם רע על הקטנה פטור. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' ח':

דף מו ע"א ר"י אומר אינו חייב עד שישכיר עדים. הרא"ש בב"מ פ"ה סי' א': **ע"ב** ר"י אומר אפילו עני שבישראל לא יפחות מבני חלילין ומקוננות. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ב:

דף מז ע"א בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פרי דא"כ מימנע ולא פריק. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' י': **ע"ב** וקבורתה תחת כתובתה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א' ובכתובות פ"ה סי' א': שם ופירקונה תחת פירות. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ד':

דף מח ע"א האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' ל"ב: **ע"ב** והאמר רב מסירתה לכל חוץ מתרומה. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' ה': שם או שהיתה לו אצל בדרך ונכנסה עמו לשם נשואין וכו' בעלה יורשה. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ט': שם אר"א סתמא סתמא קתני סתם אצל דידה לנין סתם אצל דידיה לנשואין. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' ט"ז:

דף מט ע"ב כי הא דרבא כפי' לרנב"א ואפיק מיניה ד' מאה זוזי לצדקה. הרא"ש בקדושין פ"א סי' כ': שם הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהם. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' י"ד:

דף נ ע"א המבזבז אל יבזבז יותר מחומש. הרא"ש בב"ק פ"א סי' ז': שם וחד אמר זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאילן לאחרים. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' ה': **ע"ב** ארשב"י רב זן מחיטי דעלייה. הרא"ש בכתובות פ"ו סי' י"ב: שם א"ל דחזייה לבודייא קאמינא. הרא"ש בב"מ פ"א סי' ל"ט:

דף נא ע"א סוף סוף כל העומד ליגזז כגזוז דמי. (וגירסת הערוך וגדור כגדור). הרא"ש בכתובות פ"ח סי' ט"ז: שם לא כתב לה כתובה. בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד. הרא"ש בכתובות פ"א סי' י"ט: שם ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתך חייב וכו'. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א' ובגיטין פ"ד סי' ל"ד: שם לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך וכו'. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' ב': שם דאי ר"מ האמר אחריות לאו ט"ס הוא. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ד':

דף נב ע"א ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה אין היורשין חייבין לפדותה. הרא"ש בכתובות פי"א סי' כ"ח: שם נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' מ"ד: **ע"ב** ושאין לה קצבה הרי היא כמזונות. הרא"ש בכתובות פי"ב סי' א' ובפ"ו סי' י"ב: שם בנן נוקבן די יהוויין ליכי מינאי יהויין יתבון בביתי. הרא"ש בב"מ פ"ט סי' ג': שם מפני מה התקינו כתובת בנין דיכרין. הרא"ש בכתובות פ"ו סי' י"ב:

דף נג ע"א אמר רבא פשיטא לי מכרה כתובתה לאחרים יש לה כתובת בנין דיכרין. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' א': שם אמרה ליה זיל קבור או הב לה כתובתה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א': **ע"ב** אלא בגר ולא אינסיב [אינסיב] ולא בגר דכ"ע ל"פ. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' א':

פרק חמישי

דף נד ע"ב ראב"ע אומר מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה ר' וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ד': שם תנאי כתובה ככתובה דמי. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' כ':

דף נה ע"א אמר לעדים כתבו ותתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה. הרא"ש בקדושין פ"א סי' ל"ה ובמס' ב"ב פ"ג סי' ל"א:

דף נו ע"א מאן דאמר אין הלכה ה"נ אומדן דעתא הוא משום איקרובי דעתא וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ט':

דף נז ע"ב אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' י"ב: שם רשב"א אומר משום סימפון. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י':

דף נח ע"א מ"ט אמר עולא ואיתימא רשב"י משום סמפון. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י':

דף נט ע"א קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר. הרא"ש בשבועות פ"ג סי' ב': **ע"ב** שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדש דקדשה. הרא"ש בנדרים פ"ה סי' ב' ובמס' ב"ק פ"ה סי' י':

דף ס ע"ב אריסיה דאביי אתא לקמיה דאביי א"ל מהו לארס ט"ו בחודש. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ד': שם והר"נ א"ש הלכה כר"מ בגזירותיו. הרא"ש ביבמות פ"ג סי' י"א ובפ"ד סי' כ"ו ובב"ק פ"ג סי' ח':

דף סא ע"א אע"פ שאמרו ד' יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו כוס וכו'. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ס': שם אמימר ומר זוטרא ור"א הוי קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא. הרא"ש ביומא פ"ח סי' י"ג:

דף סג ע"א אין באומר איני זן ואיני מפרנס. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' י"א:

דף סד ע"א אין כותבין אגרת מרד על ארוסה. כותבין וכו' על שומרת יבם. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' י"ז ופי"ג סי' י"א: **ע"ב** המשרה את אשתו ע"י שליש. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' ד': שם ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' ל"א:

דף סה ע"ב אע"פ שאמרו אין אדם זן את בניו ובנותיו כשהן קטנים אבל זן קטני קטנים. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' י"ד:

פרק ששי

שם כוסתה ופגמה שלה. (ועיין) הרא"ש בב"ב פ"ח סי' י"א: שם שלא יתן מיד ושלא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. הרא"ש בכתובות פ"ח סי' א':

דף סו ע"א הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ט':

דף סז ע"א גמלים של ערביא אשה גובה פרנא מהן. הרא"ש בב"ק פ"א סי' י"ט:

דף סט ע"א האחין ששיעבדו מהו. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' י"ד: שם א"ל זיל אימא ליה ובשמתא יסא מאן דלא א"ל ענן. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' י"ג: **ע"ב** המשליש מעות לבתו. הרא"ש בגיטין פ"א סימן ט"ו:

דף ע ע"א הלכתא בין שאמר תנו ובין שאמר אל תתנו נותן להם כל צרכם. הרא"ש בב"ב פ"ח סי' ל"ה:

פרק שביעי

שם המדיר את אשתו שלא תטעום א' מכל הפירות יוציא ויתן כתובה. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י': שם וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' ט"ז ובנדרים פ"ה סי' ב': **ע"ב** ואם איתא להא דר"ה א"ר דאר"ה א"ר. יכולה אשה שתאמר לבעלה וכו'. הרא"ש בב"מ פ"א סי' ז': שם לא מיבעיא כל הזן אינו מפסיד דלעלמא קאמר. הרא"ש בנדרים פ"ד סי' י':

דף עא ע"א האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה. הרא"ש בכתובות פ"ז סימן י':

דף עב ע"א לא צריכא דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם וכו'. הרא"ש בשבועות פ"ד סימן י"ז: שם דאמר ר"י הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה. הרא"ש בנדה פ"י סי' ז': **ע"ב** המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י"ג: שם כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה. הרא"ש ביבמות פ"א סי' ג': שם קידשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט. הרא"ש ביבמות פ"א סי' ג':

דף עד ע"א תנאה דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח וכו' לא הוי תנאי. הרא"ש ביבמות פ"ה סי' ו': **ע"ב** מה בין חכם לרופא. הרא"ש בנדרים פ"ג סי' ב':

דף עז ע"א ארשב"ג בדא"א במומין הקטנים. הרא"ש בב"ב פ"ד סי' ו': שם אמוראי נינהו ואליבא דר"י. הרא"ש בב"ב פ"ד סי' י"ב: שם מעשה בצידן בבורסי א' שמת והיה לו אח בורסי. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' י"ז: שם האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' י"א: שם אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' י"א: **ע"ב** אמר קוב"ה אי איתשל אשבועתא ניהדר. הרא"ש בנדרים פ"ג סי' ב':

פרק שמיני

דף עח ע"א עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' א': **ע"ב** האי איתתא דבעיא דתברחינהו לנכסי מגברא כתבתינהו לברתה. הרא"ש בכתובות פי"א סי' ט':

דף עט ע"א ואי לא קנינהו לוקח ניקנינהו בעל. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' ל': שם נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. הרא"ש בכתובות פ"ח סי' א' ובמס' ב"ב פ"ח סי' י"א:

דף פ ע"ב והלכתא בעל שמכר לפירות לא עשה ולא כלום וכו' רבא אמר משום רווח ביתא. הרא"ש בב"מ פ"ג סי' י"ב ובב"ב פ"ג סי' נ"ג: שם מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' י"ג:

דף פא ע"א ר"א אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד יעשה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א': **ע"ב** הרי שהיה טעה באחיו ומת והניח שומרת יבם לא יאמר וכו'. הרא"ש בב"ב פ"ח סי' י"א:

דף פב ע"ב החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה. הרא"ש בכתובות פ"ח סי' י"ג:

פרק תשיעי

דף פג ע"א רי"א לעולם אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ח סי' ו': שם רבא אמר ידו עדיפא מידה כ"מ לשומרת יבם. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' כ"ב:

דף פד ע"א הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"א: **ע"ב** אב"א דכ"ע חבירו הוה והכא בהא קמיפלגי וכו'. הרא"ש ביבמות פט"ו סי' י"א: שם א"ל מגו דיכול למימר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' ה': שם ליימר בר חשו הוה מסיק ביה זוזי בההוא גברא. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' י"ג:

דף פה ע"א א"ל מגו דיכולין לומר לסד"ס יכולין לומר סהדי נינהו. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' י"ט: שם ההיא אתתא דהוי מפקדי גבה מלוגא דשטרא. הרא"ש בב"ב פ"ה סי' ד': שם ההיא אתתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרבא. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' ח': שם כגון אבא בר מרי דקים ליה בגויה קרשא שטרא אפומיה. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' י"ט: שם אלא מרענא שטרא אפומיה. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"ח: שם האי אשרתא דדייני דמכתבא מקמי דנחווי סהדי אחתימת ידייהו פסולה. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ד': שם וליתא מדר"נ דאר"נ אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה ונחתמו ונתנו לה כשר. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' י"ט: שם טעמא דנמחל שעבודו אבל למיחזי לשיקרא לא חיישינן. הרא"ש בבכורות פ"ח סי' ה': **ע"ב** ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא. הרא"ש בב"מ פ"ה סי' כ"א: שם קריבתיה דר"נ זבנתה לכתובתה בטובת הנאה. הרא"ש בב"מ פ"א סי' מ"ח:

דף פו ע"א גופא אמר שמואל המוכר שטר חוב לאחרים וחזר ומחלו מחול. הרא"ש בב"ק פ"ט סי' י"ג ובב"ב פ"ב סי' י"ז: שם אר"ה בריה דר"י ואי פקח הוא מקרקש ליה זוזי וכתב ליה שטרא בשמיה. הרא"ש בב"ק פ"א סי' ט': שם לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי. הרא"ש בכתובות פ"י סי' ח' ובב"ק פ"ה סי' א': שם ואי לא איכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לב"ח יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' ב': שם א"ל תולה מעותיו בעובד כוכבים הוא. הרא"ש בב"ק פ"א סי' ה': **ע"ב** הרי זה גיטך ולא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום הלכה והניחתו בגדי רה"ר מהו. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ז': שם כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ"ב: שם נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאין ברשותך. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ"ב:

דף פז ע"א דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא. הרא"ש בכתובות פי"א סי' י"ג: שם אר"נ א"ש הלכה כבן אמה פרים. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ"ז ובגיטין פ"ה סימן ב': **ע"ב** סבר רמב"ח למימר שבועה דאורייתא דקא טעין מאתים וכו' (ועיין ברש"י). הרא"ש בב"ב פ"ג סי' י"ז ובשבועות פ"ו סי' ט': שם סבר רמב"ח למימר שבועה דאורייתא דכתיב לא יקום עד אחד באיש. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' כ"ד:

דף פח ע"א אי פיקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא (ועיין ברש"י). הרא"ש בשבועות פ"ו סי' ט': שם וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' א': שם ל"ש אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי. הרא"ש בשבועות פ"ז סי' י"ג: שם שלא יהא כל א' וא' הולך ונוטל מעותיו של חבירו ויושב במדינת הים. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ד': **ע"ב** וקמיפלגי בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים. הרא"ש בכתובות פי"א סי' י"ג: שם אלא אמר אביי הכא כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ': שם הוציאה גט ואין עמה כתובה. הרא"ש בב"מ פ"א סי' מ"ד:

דף פט ע"א אר"י הכ"ע בשאין שם עדי גירושין. הרא"ש ביבמות פט"ו סי' ו' ובנדרים פי"א סי' ח': **ע"ב** אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ד': שם אלמנה מן הנשואין כמאי גביא בעדי מיתה. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' ו':

פרק עשירי

דף צא ע"א אם אמרו יתומים אנחנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר וכו'. הרא"ש בב"ב פ"א סי' כ': שם פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מהו. הרא"ש בכתובות פ"י סי' ב': **ע"ב** הני קמאי מאי עבדיתו השתא כי טריף בדין קא טריף. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"ד: שם ההוא גברא דזבינהו לכתובתה דאימי' בטובת הנאה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א':

דף צג ע"ב היו כולן יוצאות בשעה א' ואין שם אלא ק' חולקות בשוה. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"א:

דף צד ע"א מי דמי התם שבועה לאחד ושבועה למאה. הרא"ש בשבועות פ"ה סי' ב': שם שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"א: **ע"ב** אי ר"מ אימא סיפא כתב לאחד ומסר לאחר וכו'. הרא"ש בב"מ פ"א סימן מ"ט: שם אימא דרמב"ח כתבתינהו לנכסה לרמב"ח בגופא. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' כ"ג:

דף צה ע"א איבעיא להו אשתדיך בני חרי מהו דלטרוף ממשעבדי. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' ב': **ע"ב** אמר אביי נכסיי לך ואחריך לפלוני ועמדה ונישאת בעל לוקח הוי. הרא"ש בב"ב פ"ח סי' מ"ט:

פרק אחד עשר

שם אלמנה ניזונית מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' י"ב וסי' כ"ב: שם איבעיא להו ניאונית תנן או הניזונית תנן. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ל"א:

דף צו ע"ב אלמנה כל זמן שלא ניסת על היתומין להביא ראיה. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' ו': שם ור"י עלה טובה קמ"ל דלא ליקרו לה רעבתנותא. הרא"ש בכתובות פי"א סי' י"ג:

דף צז ע"ב איבעיא להו זכין ולא אצטריכו לה זוזי. הרא"ש בגיטין פ"ו סי' ט': שם אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד. הרא"ש בכתובות פי"א סי' י"ג ובנדרים פ"א סי' ז': **ע"ב** ותכ"א מוכרת היא אפילו ד' וה' פעמים ומוכרת למזונות שלא בב"ד. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' א':

דף צח ע"א אר"נ אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' י': שם לעולם דאכרוז ודאמרו לה מאן שם לך כי האי.

הרא"ש

הרמב"ם בכתובות פי"ב סי' י"ג: שם היתה כתובתה מנה ומוכרת שוה מנה ודינר. במנה מכרה בטל. הרמב"ם בכתובות פי"ח סי' י"ז:

דף צט ע"ב ה"מ היכא דטעה בעל הבית אבל טעה שליח א"ל לתקוני שדרתיך וכו'. הרמב"ם בכתובות פי"ח סי' כ"ח:

דף ק ע"א יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס. הרמב"ם בנ"ב פ"י סי' ה': ע"ב הממאנת השניה והאיילונית אין להן כתובה. הרמב"ם ביבמות פ"ה סי' ג': שם בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה. הרמב"ם ביבמות פ"ט סי' ג': שם רב תני קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכ"ש ממאנת. הרמב"ם ביבמות פי"ג ס"ג:

דף קא ע"א א"ס לא שנו אלא מנה ומאתים אבל תוספת יש להן. הרמב"ם ביבמות פ"ו סי' כ': שם והיוצאה משום שם רע נוטלת מה שלפניה ויוצאה. הרמב"ם ביבמות פי' סי' א': ע"ב א"ל אם היא זינתה כליה מי זנאי. הרמב"ם בכתובות פי"ב סי' א':

פרק שנים עשר

שם הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה ה' שנים וכו'. הרמב"ם בכתובות פ"ו סי' י"ב:

דף קב ע"ב וכמה אתה נותן לבתך כך וכך עמדו וקדשו וקנו וכו'. הרמב"ם ביבמות פי"ב סי' ו' ובכתובות פ"ד סי' ט': שם מאי לאו שטרי פסיקתא לא שטרי אירוסין ממש. הרמב"ם בקדושין פ"ה סי' ט"ז: שם הב"ע בשקנו מידו. הרמב"ם בקדושין פ"ה סי' ל"ה: שם אלא בנותיו הייט טעמא כיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אימר נגרי אתפסינהו. הרמב"ם בכ"ב פ"ה סי' ט':

דף קג ע"א אם היתה טוענת מפני שהיא ילדה ובן ילדים זנין אותה והיא בבית אביה. הרמב"ם בכתובות פי"ב סי' א': שם ת"ר משתמשת במדור כדרך שמשתמשת בחיי בעלה. הרמב"ם בכתובות פ"ד סי' כ"ט: שם יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו (ועיין ברש"י). הרמב"ם בכתובות פי"ג סי' ט' ובכ"ב פ"ט סי' ב': שם א"ל הזהרו בכבוד אמכם. הרמב"ם בבכורות פ"ה סי' ה': שם את אביך זו אשת אביך ואת אמך זו בעל אמך. הרמב"ם בקדושין פ"ה סי' מ"ה: ע"ב והאר"ח אותו היום רבי שמת בטלה קדושה (ועי' בתוס'). הרמב"ם בהל' טומאה סי' ב':

דף קד ע"א כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים. הרמב"ם בכתובות פ"ס סימן א':

פרק שלשה עשר

דף קה ע"א תנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה. הרמב"ם בכתובות פי"א סי' י"א: שם קרנא הוה שקיל איסתרא מזכאי ואיסתרא מחייבי. הרמב"ם בסנהדרין פ"א סי' ט': שם ה"מ בעילא דלא מוכחא קרנא בעילא דמוכחא הוה שקיל. הרמב"ם בבכורות פ"ד סי' ה': ע"ב מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ. הרמב"ם בסנהדרין פ"א סי' ט': שם האי דיינא דשאיל שאילתא פסול למידן דינא. הרמב"ם בסנהדרין פ"א ס"י: שם לא לידן איניש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה. הרמב"ם בסנהדרין פ"ג סי' כ"ג:

דף קו ע"א ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לאשת איש. הרמב"ם ביבמות פ"ד סימן כ"ה: ע"ב האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאת ואמרה מת בעלי וכו'. הרמב"ם בכתובות פ"ד סי' ל"ח ופי"ח סי' ז' ובכ"מ פ"א סי' ל"ד: שם כילד אמרו ממאנת אין לה מזונות. הרמב"ם בכתובות פי"א סי' כ"ח: שם והלכתא כוותיה דר"ה א"ר. הרמב"ם בכתובות פ"ה סי' ע"ז ובכ"מ פ"א סי' ו': שם והלכתא כוותיה דר"ז בקונייא. הרמב"ם בע"ז פ"ב סי' כ"ד:

דף קח ע"א אר"א הא מני חנן היא דאמר איבד מעותיו. הרמב"ם בכתובות פי"ג סי' י':

שם הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תשב עד שילבין ראשה. הרמב"ם בכתובות פ"ג סי' ז':

דף קט ע"א כל מקום שאמר ר"ג הלכה אני את דברי אדמון הלכה כמותו. הרמב"ם בעירובין פ"ג סי' ד' ובכתובות פי"ג סי' ט' ובכ"כ פ"ט סי' א': שם אלא ה"ק ב' דברים שאמר הן הלכה כמותו וביוצא בו. הרמב"ם בכתובות פי"ג סי' י': ע"ב מי שהלך למדינת הים ואבד דרך שדהו. הרמב"ם בנ"ק פ"א סי' ג':

דף קי ע"א ר"נ סבר זה גובה וזה גובה כשנו שמין. הרמב"ם בנ"ק פ"א סי' ב': ע"ב רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא. הרמב"ם בכתובות פ"א סי' י"ש: שם לאתויי עבד שברח מחו"ל לארץ דאמרי' ליה זבני' הכא וזיל וכו'. הרמב"ם בגיטין פ"ד סי' מ"ג: שם א"ר משרשיא אבישא לאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא. הרמב"ם בכתובות פ"א סי' י"ש ובע"ז פ"א סי' ז':

דף קיא ע"א וכן אמרו יצחק ושמעון והוסיפו אמרו דבר אחד הלכה כר"י בפרדות. הרמב"ם בהל' כלאים סי' ה' ובחולין פ"ט סי' ב': שם וכי אפשר לדבוקי בשכינה וכו'. הרמב"ם בפסחים פ"ד סי' ז': שם עתידים צדיקים שיעמדו במלבושיהן ק"ו מחטה וכו'. הרמב"ם במ"ק פ"ג סי' ע"ח: סליק

פירוש המשניות להרמב"ם ז"ל ממסכת כתובות

הוגה ונתקן ע"פ הנדפס בפעם הראשונה בנאפולי שנת רנ"ב

בתולה נשאת פרק ראשון

בתולה נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי כו' דף ב ע"א

מה שחייב שתנשא בתולה ביום רביעי ולא תנשא באחד בשבת כדי שימרח בצרכי החופה ויכין שלשה ימים קודם ההכנסה ולא אפשר פחות מזה לבנות ישראל. ואלמנה ביום ה' כדי שישמח עמה ג' ימים חמישי וששי ושבת וזה במקומות שאין ב"ד יושבין בהם אלא בה' וב' אבל אם היה ב"ד קבוע בכל יום יכול לישא כל זמן שירצה חוץ מיום א' ויום ו' והטעם שמא יחלל שבת מפני צורך הסעודה ואחר הימים מותרים ובתנאי שימרח לצרכי הסעודה ג' ימים קודם לכן ואינו ראוי לו לעשות מלאכה ג' ימים אם נשאה בעולה ואם היתה בתולה שבעת ימים שהן ימי שמחה ואין הפרש בנשואין בין בחור או אלמון לענין שמחה אבל אם יש הפרש בנשואין לענין ברכה לפי שאם היה הבעל בחור ואפי' היתה בעולה או היתה האשה בתולה ואפי' היה הוא אלמון יתחייב בברכה שבעת ימים ואם היה אלמון שנשא אלמנה יהיה הברכה יום א' בלבד ר"ל ברכת חתנים. ופירוש טענת בתולים תשם הבתולים והוא שיטעון שהוא לא מצאה בתולה:

בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה כו': דף י ע"ב

הגיורת והשבויה והשפחה כו': דף יא ע"א

הגדול שבא על הקטנה כו': שם

האוכל אצל חמיו כו': דף יב ע"א

אחת אלמנת ישראל כו': שם

שעיקר אצלנו שכל מי שנבעלה והיא פחותה משלש שנים ויום אחד הרי היא כאילו לא נבעלה ויש לה טענת בתולים ואמרו בכאן גדול ר"ל בן תשע שנים ויום אחד כמו שנתבאר במסכת יבמות בכמה מקומות שביאתו ביאה והקטן שאין ביאתו ביאה מי שהוא פחות מאלו השנים ובתולה שהיא בת שלש שנים ויום אחד ולמעלה אשר ביאתה ביאה והקטנה נקראת כאן מי שהיתה פחותה מאלו השנים וכבר ידעת שהשבויה וגיורת ושפחה בחזקת בעולות לעולם. והיה מנהגם בערי יהודה כשאדם מקדש אשה עושים לו סעודה בבית אביה ר"ל סעודת ארוסין ומתייחד עם ארוסתו ולכך אם נשאה אחר כך אינו יכול לטעון טענת בתולים והלכה כחכמים:

הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי כו': דף יב ע"ב

והלכה כר"ג שאמר נאמנת אבל יש לו להשביעה שבועת היסת שאמת היא טוענת כדין כל טוען ואם היא מכחשת ואומרת בתולה מצאתני הוא נאמן ואינו חייב שבועה ותפסיד שטר הכתובה כמו שאמרו חכמים תקנו כתובה לאשה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וממה שאתה צריך לידע שהבוגרת הוא שהיו לה ששה חדשים שלמים אחר הבאת ב' שערות ובתנאי כמו כן שילמתו הב' שערות אחר י"ב שנה אין לה טענת בתולים ר"ל טענת דמים לפי שכלו בתוליה אבל יש לה טענת פתח פתוח כן הורו כל הגאונים שידענו דבריהם ומה שנתבאר אצלי הוא שהדבר בהפך וטענת דמים יש לו פתח פתוח אין לו:

היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש כו': דף יג ע"א

ראוה מדברת עם אחד כו': שם

מדברת כנוי על הייחוד ושיב היא שיבה ובכמה מקומות הם אומרים שיב גיטין וקדושין שיב עבודת כוכבים ומשמעיה ר"ל שיבתם. ור' יהושע מחמיר ואמר אע"פ שהיא נתיחדה עם אדם ידוע והוא בתכלית הכשרות אינה נאמנת אלא היא בחזקת בעולה לפסולים ותהיה פסולה לכהונה לפי שהיא בחזקת שנבעלה בעילת זנות והלכה כר"ג. וממה שאתה צריך לידע שהכהן אם ארס בתולה ואחר שארוסין לזמן נשואין טוען שלא מצאה בתולה הרי היא אסורה עליו וכופין אותו לגרשה לפי שעשייה אפשיה התיכה דאיסורא שאנו חוששין שמא אחר הקדושין היא נבעלה והיא זונה ואסורה על הכהן בין שנבעלה באונס או ברצון על העיקר הידוע אונס בישראל מישרא שרי ובכהנים אסור:

היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה כו': שם

כשאמר ר"ג נאמנת אין ענינו שתהא נאמנת שזה העובר בן פלוני וירשנו אבל ענינו שהיא נאמנת שנבעלה לכשר והיא כשרה לכהונה וכן העובר אם היתה בת הנה היא ג"כ כשרה לכהונה והלכה כר"ג אבל לכתחלה אין אנו מורין לזאת המעוברת או לכל מי שנבעלה לספק שתנשא לכהן שיש לנו לחוש שמא נבעלה לפסול אא"כ היו רוב כשרים אצלה והוא שיהיו רוב אנשי העיר ישראלים כשרים ויפרוש אחד מן הרוב ויבעול זו חוץ לעיר ואז תנשא לכתחלה לכהן היא ובתה:

אמר רבי יוסי מעשה בתינוקת כו': דף יד ע"ב

זה המעשה היה חוץ מן המדינה שרובה כשרים והיה חוץ מזאת המדינה סיעה רובן כשרים כמו כן ופירש אחד מזאת הסיעה ואנסה והיו תרי רוב רוב העיר ורוב סיעה של מקום שנאנסה בו וזאת היא אמרת שאין אנו צריכים אלא חד רובא אבל מעלה עשו ביוחסין שהיא לא תנשא לכתחלה אלא בתרי רובי והלכה כרבי יוסי:

פרק שני

האשה שנתארמלה או שנתגרשה היא אומרת כו': דף טו ע"ב

הינומא "מפה ממשי היה מנהגם שעושים בו בתולות מבית אביה לבית בעלה והעיקר בזה הדין כל זמן שנאבדה הכתובה הוא נאמן באמרו אלמנה נשאתיך אלא אם נמצאו עדים שהעידו שנשאת בתולה או ממי שהיה מצוי בחופתה וראה שנעשה לה ממעשה אנשי המקום שהוא שעושין לבתולה ממיני הקישום או ממיני השחוק וזולת זה והיה מנהגם במקומו של ר' יוחנן חילוק קליות:

ומודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו כו': שם

אמרו מודה ר' יהושע ר"ל שהוא מודה לר"ג שחולק עליו בפרק הראשון במה שדומה לדין זה באמרו היא אומרת משארסתני נאנסתי לפי שאינה נאמנת אליבא דר' יהושע אפי' שיש שם מיגו דיכולה למימר מוכת עץ אני וכשרה לכהונה וקאמרה נבעלתי דפסלה עצמה לכהונה נאמנת לומר משארסתני נאנסתי אבל אינה נאמנת אליבא דר' יהושע לפי שהוא אינו מחייב הבעל בכתובה מטעם שהיא יכולה לומר מיגו במה שתלוי בדרך אסור והיתר לפי שפסולה לכהונה או כשרה לכהונה הוא אסור והיתר אבל בכאן מודה ר' יהושע לפי דמיגו דהכא תלוי בנתינת ממון שהוא מיגו דיכול למימר שלי הוא וקאמר של אביך הוא ולקחתיה ממנו נאמן ואם יש עדים שהוא של אביו אינו נאמן בתנאי שיהיה אכילת הפירות ג' שנים בחיי האב ושנה בחיי הבן שלא נשלמו לו שני חזקה בחיי האב ולכך אינו נאמן לפי שהעיקר בידינו אין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל ר"ל כל זמן שהתחיל שני חזקה והוא קטן ואפי' נשאר זה המחזיק באכילת הפירות עד שנשלמו לו שני חזקה אחר שגדל הקטן אינה חזקה וזה הוא שרצה להשמיענו:

העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה כו': דף יח ע"ב

אנוסים הוא אונס נפשות כגון שיאמרו פחדנו שיהרגנו אבל אם אמרו אנוסי ממון היינו (או) שפחדנו שאם לא נעיד לו שיקח ממונינו ולכך העדנו לו אינם נאמנים לפי שהעיקר אצלנו אין אדם משים עצמו רשע וכשאומרים שהם הניחו ממונם בממון חבירם הוא רשעה כל שכן כשאמרו שהם לוקחים שוחד מפני זה העדות שאינם נאמנים וכמו כן כשפסלו עצמם בעבירה אינם נאמנים אבל נאמין אותם בכאן באמרם פסולי עדות היינו כשפסלו עצמן מחמת קורבה כגון שיאמרו קרובים היינו באותה שעה ולא היינו ראויין לעדות זה השטר ואמנם קיום העדות כשכתב ידם יוצא ממקום אחר הרי זה יתקיים על שלשה דרכים. הדרך הראשון הוא שיהיה בזה השטר עדים ראובן ושמעון ונראה לקיים חתימתן ממקום אחר שנמצא שטר אחר שיש בו עדים כמו כן לראובן ושמעון והעידו שני עדים שזו חתימת ראובן ושמעון ונמצאת הכתיבה כמו הכתיבה ר"ל חתימת העדים שהם בספר האחר שהעידו עדים שהיא חתימת פלוני ופלוני שהיא כמו שחתימה שאנו רוצים לקיים. והדרך השני שיהיה שטר ובו אלה העדים בעצמם ר"ל ראובן ושמעון שהוחזקו כבר בב"ד ועליו קיום ב"ד והיה כבר קרא עליו ערער ואח"כ הוחזק ומצינו כתיבת זה השטר מקוים ר"ל חתימת העדים כמו החתימה שבשטר שאנו רוצים לקיים הרי זה כמו כן יתקיים בזה הדרך. והדרך השלישי שנמצא שטרי שני שדות במקח וממכר בזה העדות ר"ל באלו העדים בעצמם והלוקחים אכלו פירות אלו השדות שני חזקה גמורים ר"ל שלש שנים בפני המוכרים ולא נפל ערעור ולא הכחשה ולא שום דיחוי בעדות או שהיה כמו כן עדותן בשני שטרות כתובות ונמצא חתימת העדים אשר בשטר שאנו רוצין לקיים כמו חתימתן אשר בשני שטרי שדות או שני שטרי כתובות הרי יתקיים השטר כמו כן ובתנאי שיהיו בשני השטרות שאנו רוצים לקיים מהם שלא נרשות התובע זולת השטר שאנו רוצים לקיימו לפי שאם יהיו השטרות כולם בידו ניחוש שמא דימה הכתב וזייפו:

זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי כו': דף כ ע"ב

ואין הלכה כרבי:

האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת כו': דף כב ע"א

אם משנשאת ר"ל אם משהתירוה להנשא הרי זו לא תצא מהיתרא ואפי' באו עדים שנשבית אבל אם באו עדים שנשאת אפי' היו לה כמה בנים תצא וכשאמרה אשת איש אני ואח"כ לזמן אמרה פטורה אני אבל מה שאמרתי שאשת איש הייתי מטעם כך וכך היה הרי זו נאמנת ודברים נשמעים ובלבד שתתן אמתלא לדבריה הראשונים ובלבד שלא יהיו שם עדים:

שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת כו' וכן שני אנשים כו': דף כג ע"ב ושם

ענין אמרו שנשבו ר"ל שיש ידיעה ברורה בעדים שנשבו ועם כל זה הם נאמנות והם מותרות כשהעידה כל אחת מהן על חברתה שהיא טהורה לפי שכשרים בעדות אשה שבויה שהיא טהורה אשה וקרוב וקטן המסיח לפי תומו ומתקיים העדות בשבויה שהיא טהורה כשיעיד עבד (שלם) [הלוה] שהוא לא פירש ממנה מזמן שנשבית עד שיצאת מרשות העובד כוכבים:

רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד כו': שם

עוררין חולקים ואומרים שהוא אינו כהן והעיקר אצלנו אין ערעור פחות משנים ותחלוקת רשב"ג עם ת"ק אמנם הוא בצרוף עדות כמו שאומר והוא שיש כאן אדם שידוע לנו שאביו כהן הוא ואח"כ יצא קול על זה הבן שהוא חלל ונדחה מן הכהונה ואח"כ העיד עד אחד שהוא כשר והחזרנו אותו לכהונה לפי שהעיקר אצלנו מעלין לכהונה על פי עד אחד ואין הלכה כר"י ואחר כך העידו שני עדים שהוא חלל ונדחה מן הכהונה פעם שניה ואח"כ העיד א' שהוא כשר רשב"ג אומר יצטרף זה העד עם העד הראשון ואע"פ שיש ביניהם זמן ומעלין אותו לכהונה לפי שעדות השנים שהעידו שהוא כשר והשנים שהעידו שהוא פסול תבטל עדותן וישאר הבן בחזקת אביו שהוא כהן כשר ות"ק אמר לא יצטרף ואין מעלין אותו לכהונה עד שיעידו שני עדים בזמן אחד שהוא כשר לפי שנעמיד אלו שהעידו שהוא חלל כנגד אלו שהעידו שהוא כשר ויעמוד בחזקתו. והלכה כרשב"ג לפי שהעיקר אצלנו שהעדות מצטרף ואפי' היו ביניהם כמה שנים וכמו כן העדים יכולים להעיד זה שלא בפני זה בכל העדיות חוץ מגט כמו שיתבאר ובעדות נפשות כמו כן יש לנו דינים יתבארו במקומם בסנהדרין:

האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה כו' דף כו ע"ב

עיר שכבשוה כרכום כו': דף כז ע"א

א"ר זכריה בן הקצב כו': שם ע"ב

כשעובדי כוכבים ידם תקיפה על ישראל אפי' ע"י ממון אסורה לבעלה וזה כשנבעלה כהן אבל ישראל העיקר אצלנו אונס בישראל מישרא שרי וכרכום הוא גיים ואם יש בעיר מקום להחבא ואין בני המלחמה יכולים להגיע שם נאמנת כל אחת מהן באמרה לא נטמאתי ואפי' אין לה עדים לפי שנאמר בכל אחת מהן מיגו דיכולה למימר נחבאתי נאמנת לומר לא נחבאתי ולא נטמאתי וכבר באמרו שהקרוב והאשה כשרים להעיד לאשה שהיא לא נטמאה חוץ מבעלה ושפחתה המשמשתה ואדם שהעיד לשבויה שהיא טהורה והוא כהן לא ישאנה אבל ישאנה כהן אחר כמו שיתבאר בספ"ב

מיבמות אבל אם פדאה בממונו והעיד עליה שלא נטמאת ישאנה שאם לא נתברר לו כן לא היה נותן ממונו עליה בפדיונה :

ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן כו' : דף כח ע"א

ואלו הענינים כולם אמנם הם ענינים צריך בהם פרסום בעלמא בלבד והם כולם מדרבנן לפי שקיום השרות דרבנן ותקנת כתובה מנה מאתים ותחומין וטומאת בית הפרס דרבנן וכמו כן זאת התרומה אשר תנהן לזה הכהן שיעלה לכהונה בזאת העדות הקלה אמנם היא תרומה דרבנן ר"ל שיהיה זה הדבר שיוליאו ממנו התרומה לומח בענין שאינו נקוב כמו שבארנו במס' תרומות ומה שהוא דומה לזה ולא תתקיים זאת העדות באמרם דרך ומעמד היה לפלוני לפי שהוא ממון ועכ"פ צריך בו עדות גמורה ואינו מותר לנו ללמוד לעבד כנעני תורה וכמו כן מן העקרים שבידינו שאין חולקין תרומה לעבד בגורן אא"כ רבו עמו ולכך אין לנו לחוש ולומר שמא עבד כהן הוא לפי שהעבד לא ילמוד לפי שאינו מותר ללמדו כמו שבארנו וכמו כן לא יחלוק על הגורן :

פרק שלישי

אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת כו' : דף כט ע"א

שיעור המשנה כך ואלו נערות פסולות שיש להן קנס ור"ל באמרו קנס מה שנאמר (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וכבר ידעת שהכותי והעובד כוכבים היום אצלנו שוין כמו שבארנו במסכת ברכות (סוף פ"ח) ואמרו אשת אחיו ואשת אחי אביו אפשר זה כגון שאחיו או אחי אביו ארס אשה והיא בתולה ונתגרשה מן הארוסין והתנאי באלו הלאוים כולם שהם מחוייבי כרת שלא יהיה שם התראה לפי שאם התרו בהן חייב מלקות לפי שהעיקר כל חייבי כריתות לוקין כמו שיתבאר ומן העיקר שסומכין עליו אין אדם לוקה ומשלם :

ואלו שאין להם קנס הבא על הגיורת ועל השבויה כו' : דף ל ע"ב

מה שנא' (שמות כא) לא יהיה אסון ענינו שלא יהא אסון בין שני האנשים הנלים עמוש יענש הנוגף ואם אסון יהיה בין שני הנלים רולה לומר שימות אחד מהן יהרג ההורג ולא יהיה שם עונש כלל והוא אמר (שם) ונתתה נפש וגו' ויסתלק מן התשלומים לפי שאין אדם מת ומשלם ואפי' היה שוגג שאין בו חיוב מיתה לפי שכל עבירה שיש בה מיתת ב"ד אין תשלומין ואפי' לשוגג וזה הוא ההפרש שיש בין מחוייבי מלקות ובין מחוייבי מיתת ב"ד ואין הלכה כרבי יאודה והלכה כרבי עקיבא :

המפתה נותן ג' דברים והאונס ארבעה המפתה כו' : דף לט ע"א

אונס נותן את הלער פירשו בהש"ס ואמרו אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברלון ומן העיקר אצלם מפותה אין לה לער וכמו כן לשון התורה זכרה באנוסה עינוי ולא זכרה במפותה · ומפתה נכשיולא ר"ל נכשלא יכשם אבל אם רלתה היא ורלה אביה וכנם נותן בשת ופגם בלבד ולא יתן קנס :

כיצד שותה בעציצו אפי' היא חיגרת אפי' היא סומא כו' : שם

עליץ הוא כלי חרס קדירה שמשתמשין בה בדברים המלוכלכים . ומוכת שחין מלורעת :

יתומה שנתארסה ונתגרשה כו' : דף מ ע"א

והלכה כרבי *אליעזר ואפי' לא היתה יתומה : [ז"ל אלעזר]

איזהו בושת הכל לפי המבייש והמתבייש פגם כו' : שם

אמרו (דברים כב) השוכב עמה הנאת שכיבה חמשים כסף אבל בשת ופגם אינו בכלל וכמו כן לער אנוסה הוזמן הקנס והקנבה הוא חק ידוע :

כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר כו' : שם ע"ב

בכאן אבאר לך אלו השמות על מה הם טפלים ולא יצטרך להחזירם בכ"מ וזה שהאשה מיום לידתה עד שתשלמנה לה י"ב שנה שלימים ויום אחד נקראת קטנה בין שהביאה ב' שערות או לא הביאה (ואם הביאה) ב' שערות אחר אלו השנים נקראת נערה כשתביא שתי שערות ואם לא תביא שתי שערות הרי היא עומדת בקטנותה כ"ו שלא תביא עד שתשלמה כ' שנה וכשתשלמה כ' שנה ולא הביאה ב' שערות ונראה בה סימני איילונית הרי היא איילונית ואם לא נראו בה סימני איילונית תעמוד עד תשלום ל"ה שנה והיא כמו כן נקראת קטנה כל זה הזמן ודינה כדין קטנה עד שתביא שתי שערות ואם לא תביא תהיה איילונית ואפי' לא נראו סימני איילונית וכל זמן שהביאה ב' שערות אחר י"ב שנה ויום א' עד תשלום ל"ה שנה מיד שתביא נקראת נערה ותעמוד אחר הבאת ב' שערות ששה חדשים והיא נערה וזהו זמן הנערות ואחר ששה חדשים נקראת בוגרת ושמור זה הלשון אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד וס"ל לר"מ שקטנה ימכור אותה אביה והבא עליה אינו נותן קנס ונערה אין לאביה בה רשות למוכרה והבא עליה נותן קנס והמשנה שאמרה כל מקום שיש מכר אין קנס הוא אליבא דר"מ וחכמים חולקין עליו ואמרו הבא על הקטנה אחר ג' שנים ויום אחד עד שתבגר חייב בקנס ולפיכך יש מכר במקום קנס לפי סברתם אבל בוגרת אין מחלוקת ביניהם שהיא אין לה לא מכר ולא קנס אבל בשת ופגם יש לה כשנאנסה אבל כשנתפתתה אין לה כלום ואין הלכה כר"מ :

האומר פיתיתי את בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואין משלם קנס כו' : דף מא ע"א

ומעקרינו שאין אדם משלם קנס ע"פ עלמו :

פרק רביעי

נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה של אביה והצער בתפוסה כו' :
שם ע"ב

אמרו מעשה ידיה ומליאתה ר"ל מעשה ידיה כמליאתה כמו שמליאתה בחיי אביה לאביה כמו כן מעשה ידיה שעשתה בחיי אביה לאחים ואע"פ שלא נגבו אלא לאחר מיתת האב וזה אמת ואין הלכה כרבי שמעון :

המארס את בתו ונרשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו כו' : דף מג ע"ב

רבי יהודה אומר שהכתובה הראשונה שיש לו בה זכות היא של אביה הואיל וברשותו היתה בשעה שנכתבה לה אותה כתובה ואין הלכה כרבי יהודה :

הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזנתה הרי זו בחנק כו' : דף מד ע"א

וזנתה ר"ל שזנתה לאחר שנתגיירה והיא נערה המאורסה ולא נמלאו לה בתולים מיתתה בחנק כמו כל אשת איש שזנתה לפי שהיא אינה בחזקת בשולה מפני שהיא גיורת ובעלה אינו חייב מאה סלע אם הוליא עליה שם רע ואפי' נתפרסם שקרו :

האב זכאי בבתו בקדושיה בכסף בשטר ובביאה כו' : דף מו ע"ב

אלו הענינים שהאב זכאי בהם כל זמן שבתו נערה לפי שנאמר (במדבר ל) בנעוריה בית אביה ובא בקבלה כל שבח נעוריה לאביה אבל משתבגור אין לאביה בה רשות ואין לו דין עליה כלל :

לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין כו' :
דף מח ע"א

היה העיקר אצלם בראשונה שבת ישראל כשנתארסה לכהן תאכל בתרומה והיא בבית אביה לפי שהיא כבר אורס לכהן קניין כספו אבל נאסר זה שאנו חוששים שמא תאכל אחרת עמה והיא אצל אביה ולכך אמרו לא תאכל בתרומה עד שתכנס לחופה ולזה רמז באמרו לעולם היא ברשות האב ואע"פ שהגיע זמן ולא נשאת שאז חיוב מזונותיה על בעלה כמו שיתבאר בפ' הבא אחר זה (הלכה ב) :

האב אינו חייב במזונות בתו זה כו' : דף מט ע"א

כרם הוא שם הקיבוץ מן החכמים שהיו מתקבלים ביבנה באותו הזמן שנא' (ישעיה כז) כרם חמר ענו לה והלכה כר"א בן עזריה אבל יש בזה דינין ואני אבארם לך בכאן וזה שהאדם חייב במזונות בניו עד שישלמו שש שנים ירלה או לא ירלה וכופין אותו על זה בין שהוא עשיר או עני . וכשהוסיפו הבנים על אלו השנים ואינו רולה לזונם ראוי לו לדיין לנופו בדברים ולהוכיחו על זה בפני הקהל ויאריך דבריו בזאת הכוונה ואם לא ירלה להוליא עליהם בשום פנים יראה הדיין בענינו אם יש לו ממון היו כופין אותו ולוקחין ממנו מה שילטרך להוליא לפי שיעור ממונו כמו שעושין במזון האבות לא שיהיה חייב במאנותיהם ר"ל באביו ובבניו שיש להם יותר משש שנים אבל הוא מחוייב בלדקה לפי שיעור ממונו וכשאנו לוקחין ממנו זאת הלדקה אנו מוליאין אותו על בניו או על אביו

הגהות מהר"ב רנשבורג א] ומן העיקר כו'. ר"ל פי' שעה"מ פ"ב מהלכות נדרים הלכה י' ד"ה עוד הקשה :

לפי שהם בני לדקה ויש להם בה דין יותר לפי שנאמר (דברים טו) לאחיך לעניך ומן הידוע שיש לו לדיין לכפות בני אדם על נתינת הלדקה לפי שהיא מכלל מלות עשה שהיה מן החיוב להלקות האדם עד שיעשה מלוה זאת שיש לו לעשותה באותו זמן או ימות וזה היה עיקר בכל מלות עשה ואין הפרש בזה בין הזכרים ובין הנקבות בענין ההולאה :

לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה כו' : דף נא ע"א

אפילו היה לו לאדם קרקע באלף דינרי זהב כולם תחת שעבוד הכתובה ואפי' היתה מנה והיא תטרוף כל מה שימכור או יתן אא"כ תסתלק ידה משעבודה וזה תקנת שמעון בן שטח בכתובת אשה :

לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו כו' : שם

כבר ידעת שהכהן נאסרת עליו השבויה ואמרו בכאן ובכהנת ר"ל אם היתה אשת כהן שהיא אסורה עליו הרי הוא מחויב לפדותה ולהחזירה למדינתה אשר נשאת שם וחייב בכתובתה ואע"פ שהיא אנוסה כמו שנבאר בפרק אחרון ממסכת נדרים (הלכה יב) ואין דינה כדין האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו עדים ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואחר כך בא בעלה שאין לה כתובה אחר שנאסרה על בעלה ואפילו שהיא אנוסה ומאי הוי לה למיעבד :

לא כתב לה בנין דיכרין דיהויין ליכי מינאי אינון ירתון כו' : דף נב ע"ב

דין זה התנאי כמו שאפרש לך וזה כי האדם כשנשא אשה ויש לו בנים ממנה בן זכר או בנים זכרים ואח"כ מתה היא בחייו ונשא אח"כ אשה אחרת ויש לו ממנה כמו כן בנים זכרים ואח"כ מתה ואח"כ מת הוא והניח קרקע שיעור כתובת הראשונה והשניה ודינר יותר ירשו כל בני אחת מהן כתובת אמן ואז יחלקו כולם שאר הממון בשוה ואם מתה אחת בחייו ואחת אחר מותו אותה שמתה אחר מותו אין יורשיה יורשים כתובתה אלא אם נשבעה ואח"כ מתה ובכך יורשיה יורשין כתובתה תחלה ואחר כך ירשו כמו כן כתובת אמם הבנים שמתה אמם בחייו אם נשאר אליהם מה שירשו ואם הותיר שום דבר על שתי הכתובות חולקין השאר בשוה ואם מתו שניהם אחר מותו ואחר שנשבעו כמו שאמרנו הרי יורשי הראשונה קודמים ליורשי אחרונה וזה מבואר כמו שיתבאר בפרק העשירי מזאת המסכתא (הלכה א) :

בנן נוקבין דיהויין ליכי מינאי יהויין יתבן בביתי כו' : שם

עד דתנסבן עד שיתארסו ומשיתארסו אין להם מזונות וכמו כן אם בגרו אין להם מזונות ואפי' לא נתארסו וזה הוא פסק הלכה שבוגרת אין לה מזונות ואפי' לאחר מיתת אביה :

את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך כו' : שם

ואין הלכה כאנשי יהודה אלא כל זמן שאינה תובעת כתובתה בב"ד ולא תיכנס תדור בבית שהיתה דרה בה עם בעלה בחייו והרי היא משתמשת בכל המטלטלין והכלים שהיתה משתמשת בהם עמו בחייו ויתבאר שלימות זה הדין לקמן (פי"ב הלכה ג) ופי' מיגר אלמנותיך בביתי ר"ל אחר מותו :

פרק חמישי

אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף כו' :
דף נד ע"ב

נותנין לבתולה י"ב חדש כו' : דף נז ע"א

דין זאת המשנה לפי מה שאבאר לך וזה כשאדם קדש בתולה או אלמנה ועמד אחר הקדושין זמן ואפי' עשר שנים על דרך המשל ואח"כ תבעה ליכנס נותנין לה משעת תביעה לבתולה שנים עשר חדש ולאלמנה שלשים יום וכמו כן אם הבעתו היא שיכניסנה ואם תבעה אחר שבגרה או קדשה ביום הבגר נותנין לה י"ב חדש מיום הבגר וכשעמדה י"ב חדש אחר הבגרות מיד שנתקדשה ותבעה אחר הקידושין נותנין לה ל' יום כאלמנה וכל אשה שתאמר לבעלה איני רולה ליקח כל מזונותי תרומה לפי שאני לריכה זריזות ושמירה לאכלה בטהרה לכן נותנין לה מחלה חולין ומחלה תרומה כר' עקיבא ובזה המחלוקת ר"ע ור' טרפון ור"ל אחר הנישואין בין שתהיה כהנת או אשת כהן והיא ישראלית אבל בת ישראל מאורסת לכהן כבר בארנו בפ' שקודם זה (הלכה ה) שהיא אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה :

היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל כו' : שם

המקדיש מעשה ידי אשתו כו' : דף נח ע"ב

מעקרינו שתקנו מזונות תחת מעשה ידיה ולכך עושה ואוכלת לדברי הכל. א] ומן העיקר שסומכין עליו אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ולכך הלכה כר' יוחנן הסנדלר :

ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה כו' : דף נט ע"ב

בין שיש לה שפחות כפי זה המנין בין שהכניסה לו ממון שיקח מהם אלו השפחות הדין א' ומחויב עליה לעשות על כל פנים שתהיה רוחלת פניו ידיו ורגליו ומוזגת לו את הכוס ומלעת לו את המטה אפי' היו אלה אלף שפחות לפי שאלו הענינים אינו מותר לו לאדם שישתמש לו אלא מאשתו לפי שמעיקר תורתנו אין משתמשים באשה ואין הפרש בין שפחה או זולתה בין גדולה בין קטנה וענין אמרו טוחנת שתהיה ממונה על ענין הטחינה ותנועע את הריחיים וקתדרא אבל נעשה ממיני ממיני הבגדים ומן העלים יושבין בו המלכים כשהולכים בדרכים ופי' שעמום בהלה תרגום ובתמהון לבב (דברים כח) ובשעממות לבא ומקום המחלוקת בין ר' אלעזר ורבן שמעון בן גמליאל כשהיא מתעסקת במיני השחוק והגיעגועים לפי שהיא בזה תבא לידי זימה ולא תבא לידי שעמום והלכה כרבי אלעזר :

המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א כו' : דף סא ע"ב

שבת אחת בלבד יקיים את נדרו ויותר על זה יוליא ויתן כתובה ואפי' היה גמל או ספן . ואמרו התלמידים יולאין בלא רשות נשותיהן שלשים יום אמנם זה דברי רבי אליעזר אבל לדעת חכמים שתים שלא שנים והלכה כחכמים וטיילין הם הבטלים שאין להם טורח ומשא משום אדם המעונגים שאינם עוסקים לא בסחורה ולא במלאכה ודע כי יש לאשה למנוע לבעלה שלא יפרש בים ולא ילא בשיירא כי אם למקום קרוב מפני שלא יגרע עונתה וכמו כן תמנע ממנו שלא ישנה עלמו מאומנות לאומנות שתגרע בסיבת זה העונה אלא תלמוד תורה בלבד :

המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת כו' :
דף סג ע"א

טרפעיק שלשה דרכמונים נקראים דרהאם בלשון ערבי והטרפעיק הוא משקל שלשה דרכמונים מכסף לרוף מן הדרכמונים שכל דרכמון ודרכמון מהם יש בו משקל שש עשרה שעורות הכסף וכבר בארנו פעמים רבות שהדינר ששה דרכמונים נמלא שהשלשה טרפעיקין דינר ומחלה ואמרו בש"ס רבותינו חזרו ונמנו ואמרו מכריזין עליה ארבע שבתות זו אחר זו ושולחין לה מבית דין הוי יודעת שאפי' כתובתך מאה מנה הפסדת אחת ארוסה ואחת נשואה ואפי' נדה ואפי' חולה ואפילו שומרת יבם ותהיה זאת ההכרזה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל יום ויום רלופין ואומר פלונית מרדה על בעלה ושולחין לה קודם ההכרזה ויאמרו לה אנו רולין להכריז ואחרי תשלום ההכרזה יודיעוה ג"כ ויאמרו לה נשלמה ההכרזה ואז הפסידה כתובתה ומורדת נקראת בכאן הנמנעת מתשמיש המטה בלבד אבל אם אינה רולה לעשות שום דבר מן המלאכות שאשה עושה לבעלה אינה מורדת אלא היו כופין אותה על כך בכל לד מיני הכפייה :

המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה משני קבין כו' : דף סד ע"ב

שיעור זאת המשנה לא פסק לה שעורים כפלים בחטין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום ששעורים שלהם רעות וזה כולו מבואר והדין בזה כולו חוזר לפי ראות עיני הדיין לפי ענינו ועניינה כפי מה שנוהגים אנשי המדינה :

נותן לה מעה כסף לצרכה ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת כו' : שם

יש לו לאדם רשות שלא יאכל עם אשתו ולא ידור עמה אלא משרה אותה על יד שליש אבל ישלים העונה המחויבת ביום או בלילה לפי מה שהוא ראוי אבל אוכל עמה מלילי שבת ללילי שבת על כל פנים כמו שזכר :

פרק ששי

מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה וירושתה כו' : דף סה ע"ב

פגמה הוא שיחתוך אבר מאבריה או שיחדש מום בגופה מכת מכות או כל כיולא בזה רואין אותה

אותה כאילו היא שפחה הנמכרת בשוק וכל מה שנפחת מדמיה זה הוא פגמה והלכה כרבי יהודה :

הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן כו' : דף סו ע"א

פסקה להכניס לו כספים כו' : שם ע"ב

אמר אם הביאה האשה בגדוניא זהב בעין כותב לה בתוספת החצי ואם הביאה בגדים ותכשיטין והדומה להם מן החפצים כותב לה בפחות החומש וזהו הוא הערך והשיעור שמשערין בו הענינים שהביאה וטעם לזה שהזהב בעצמו ירויח בו ויתעסק בו והבגדים והתכשיטין התועלת לעצמה שהיא לובשת אותם ומתקשטת בהם ולכך אם פסקה אלף דינר כותב לה חמשה עשר מנה שהוא אלף וחמש מאות. ואמרו שום במנה נותנת אחד ושלשים ודינר ר"ל שהיא כשהכניסה שום לא יכתוב לה מנה בכתובה אלא אם היו דמי אלו הבגדים ותכשיטיהן ודומיהן אחד ושלשים סלע ודינר אחד שסך הכל מאה וכ"ה דינרין שהסלע ד' דינרין וזהו לפי מה שאמרנו שהוא כותב פחות חומש וכמו כן אם הכניסה שיעור חמש מאות כותב לה ארבע מאות ואמנם זכר שני דמיונים להודיעך שהשום לעולם בפחות חומש בין מעט בין הרבה ואמרו ג"כ סלעים יעשה ששה דינר ר"ל מה שבארנו שהממון בעצמו ג"כ בתוספת החצי לפי שהסלע ארבעה דינרים ואמנם חזר זה הענין ואע"פ שהקדימו בדמיון פסקה להכנים אלף דינר כותב לה חמש עשרה מנה להודיעך כמו כן בתוספת שהוא החצי בין במעט בין בהרבה ואפי' לא הכניסה אלא סלע כותב לה ששה דינרים וקופה היא קופה של בשמים ר"ל מה שהיא צריכה מן הבשמים ודומיהן והלכה כרשב"ג בכל מה שזכרנו מן התוספת והפחות וזולתה :

המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוזפסק כו' : דף סז ע"א

יתומה שהשיאה אמה או אחיה מדעתה כו' : דף סח ע"א

ר"ל באומרו אם יש בכים כיס של צדקה והלכה כר' יהודה דסבר שמין דעת האב לפי מה שנודע מדעת האב בה וכבודו ואם אין לנו ראיה שנוכל לעמוד על דעת האב יתנן לה עשור מכל הנכסים ובתנאי מגוף הקרקעות או משכירות קרקעות אבל מטלטלין אין להם עשור וזה הענין של נדוניא בין שהיא באומדן או עשור הוא הנקרא פרנסה סתם וזה שהבת כשהיא ניזונת מנכסי אביה לפי מה שבארנו ונשאת הרי היא מוציאה אחר נשואיה מה שראוי לה מן הפרנסה ואפי' לא הזהירה לאחים בשעת הנשואין ולא תבעה מהם הפרנסה ואם לא היתה ניזונת מנכסי יתומים ונשאת והיא קטנה ולא ערערה על האחין ולא תבעה פרנסה לא נאמר כבר נתפייסה דעתה ולא תוכל להוציא מן האחין אחר הנשואין שום דבר אלא הרי היא מוציאה לפי שהיא קטנה ואם לא נשאת אלא אחר שהיא נערה ופסקו מלתת מזונותיה ולא תבעה הפרנסה כבר נתפייסה ואם לא פסקו האחין מלתת לה מזונותיה לא אבדה פרנסתה וכשבגרה אין לה מזונות כמו שבארנו בפרק רביעי (הלכה י) ואח"כ נשאת הרי זו צריכה למחות ואפי' פייסה אותם והיתה נזונת מנכסיהם ואם לא מחתה הרי זו נתפייסה ואין לה פרנסה אחר הנשואין ואינ' יכולה להוציאה :

המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי כו' : דף סט ע"ב

יעשה שליש מה שהושלש בידו הוא שיעשה בו מה שצוה האב ואין שומעין לה ואין נותנין לבעל שום דבר וזה כשהיא מאורסת אבל אחר הנשואין הרי היא עושה מנכסיה מה שהיא רוצה אלא אם היתה קטנה כי אין המחלוקת ר"מ ור' יוסי אלא בגדולה מן האירוסין והלכה כר"מ :

פרק שביעי

המדיר את אשתו מלהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס כו' : דף ע ע"א

בפחות מל' יום אפשר שלא ישמע הדבר ולא יגיענה בזה בזוי ויותר מזה ישמעו בני אדם ותתבזה אצלם ולכך יוציא ויתן כתובה ואפי' היו מעשה ידיה מספיקים למזונותיה ואמר יעמיד פרנס איננו ר"ל שיעמיד ממונה לפי ששלוחו של אדם כמותו ואמנם באורו שיאמר כל הזן אינו מפסיד וענין מאמר ר' יהודה בכהנת ר"ל אשת כהן לפי שהכהן כל זמן שיגרש את אשתו נאסרה עליו ולכך אין ממהרין עליו הגירושין ופירוש קצבה דבר מוגבל והוא י"ב חדש לפי שאם היה עני ונשבע עליה שלא תתקשט י"ב חדש שומעין לו והלכה כר' יוסי ואין הלכה כר' יהודה :

המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהוא עמה בעיר חדש אחד כו' : דף עא ע"ב

שיעור זאת המשנה כך רגל א' יקיים שנים יוציא ויתן כתובה בד"א בישראל אבל בכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה ומתני' ר' יהודה שמחלק בין דין ישראל ודין כהן כמו שנתבאר ואין הלכה כר' יהודה אלא בכולם יוציא ויתן כתובה :

המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה כו' : שם

סוען משום דבר אחר פירשו בו משום בני אדם הפרוצים המצויין שם ובתנאי שיתקיים שם הקול שיש שם אנשים חשודים או אנשים מראין עצמן כנשים ואמרו שתאמר לפלוני מה שאמרת לי הוא שיכריחנה שתאמר לא' מבני אדם דבר שא"א לה שתאמר אותו כי אם נבעלה מענייני התשמיש וזהו ענין "ביאורים דברים של קלון אבל שתהא ממלאה ומערה לאשפה הוא מעשה ממעשה השוטים והמשוגעים וכמו כן ר"ל כל זמן שיכריח אותה שהעשה מעשים שתתבזה בעשייתן שהיא שוטה יוציא ויתן כתובה :

ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית כו' : דף עב ע"א

יתאמת שהיא עוברת על דת משה שסומך עליה באלו הדברים הנזכרים ויפלגה ואומרת לו שהן מותרין ואחר הדריסה והחקירה הרגיש שהן אסורים וצריך בכל אלו הדברים עדים והתראה ואז תפסיד כתובתה. ואמרו וראשה פרוע ואפי' במטפחת על ראשה ובתנאי שתצא בה לשוק או למבוי מפולש. ואמרו טווה בשוק שמראה זרועותיה לבני אדם או שהיא טווה ונתנה וורד או כדם או רמון וכן הדומה לזה בנגבות עיניה או על לחיה וכל כיוצא בזה מן הפריצות ומיעוט הצניעות. ואמרו מדברת עם כל אדם פירוש משחקת עם הבחורים ומקללת יולדיו בפניו שמקללת אבי בעלה בפני בעלה באי זה צד יהיה מן הקללה והחרוף. וקולנית תובעת תשמיש בקול רם עד ששמעו אותה שכינותיה ואלו הדברים כולם מבוארים אבל אחר עדים והתראה כמו שבארנו ודע שעוברת על דת אין לה לא כתובה ולא תוספת ולא תוציא מבעלה ממה שנאבד מנדוניתה אבל יש לה בלאותיה הקיימין בלבד :

המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת כו' : שם ע"ב

אלו הנדרים הם שלא תאכל בשר ולא תשתה יין או שלא תתקשט בבגדי צבעונין חוץ מאלו הג' נדרים אין חל עליו מזה כלום אבל הקדושין קיימין. ומומי כהנים מבוארים כולם בפרק שביעי ממסכת בכורות ומומי הנשים יתרים על אלו המומין אשר מבואר לשם שמונה מומין הראשון ריח רע והוא שיצא מא' ממקומות גופה ריח רע נמאס והב' שתהיה רבת הזיעה והג' שתהיה בפניה שומא כאיסר האיטלקי או שתהיה בפניה שומא קטנה פחותה מכאיסר אבל יש בה שער לומח והרביעי שיש לה ריח ספה והה' שקולה עבה ומשונה מקולות הנשים והששי שיהיו שדיה גסין יותר מאשר שדי הנשים ספח באורך והז' שיהיו השדים רחוקים ספח זה מזה עד שיהיה ביניהן ספח והח' שנשכתה חיה ונעשה מכה במקום א' ואח"כ נתרפא ונשאר המקום קנון נשתנה מראהו דומה למכות אש :

היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין הללו כו' : דף עה ע"א

הא ש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא כו' : דף עז ע"א

מומין גדולים אבל ר"ש בן גמליאל הוא אם נסמית עינו נקטעה ידו נשברו רגליו ואין הלכה כרשב"ג והלכה כחכמים :

ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי כו' : שם

מוכה שחין המנוגע. בעל פוליפוס סרחון הפה. מקמץ שמקבץ צואת הכלבים לעבד בו עורות. מצרף נחשת המחצב נחשת ממחצב שלו. ובורסי הוא מעבד העורות והלכה כחכמים :

פרק שמיני

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים כו' : דף עח ע"א

אמרו שמוכרת ונותנת וקיים ר"ל ואפי' אחר שנתארסה. ואמרו הואיל וזכה באשה ר"ל בארוסה הואיל וזכה בה יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל כאילו נפלו לה והיא נשואה ואמר להם רב"ג על החדשים אנו בושים והם נכסים שנפלו לה והיא נשואה לפי שאני ג"כ דעתי באלו הנכסים שאם מכרה קיים אלא שאתם מגלגלין עלינו נכסים שנפלו לה והיא ארוסה ותאמרו הואיל וזכה באשה זכה בנכסים ויהיה מכרה בטל ופסק ההלכה בין שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ומכרה אחר שנשאת מוציא הבעל הפירות מיד הלקוחות בחייה ומוציא הקרקע אחר מיתתה :

נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלקוחות כו' : שם

פסק ההלכה כבר נקדם לך ונכסים הידועים לבעל הוא מה שיש לה מן הנכסים באותה המדינה שהיא יושבת שם או במקומות הקרובים מזאת המדינה המיוחסת אליה ונכסים שאינם ידועים לבעל הוא מה שראוי לה מן הנכסים במדינה אחרת והלכה כר"ש :

נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כו' : דף עט ע"א

כל זמן שנפל מחלוקת בין הבעל ובין האשה בקרקע שלוקחין מאלו הדמים ילקח בהן קרקע שמוציא פירות יותר והלכה כחכמים :

רש"א מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה כו' : שם

ר"ש חולק עם חכמים בפירות מחוברין בשעת יציאה ר"ל כשמגרשה ויש לה פירות מחוברין לקרקע שצמחו בעודה תחתיו ר"ש אומר של אשה וחכ"א במה שקדם מחוברין לקרקע שלו לעולם בין בכניסתה בין ביציאתה והלכה כר"ש :

נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כו' : שם ע"ב

והלכה כרבן שמעון בן גמליאל וכר' יהודה :

המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא כו' : שם

קמעא דבר מועט ואפי' כל שהוא ואמרו ישבע כמה יוציא ויטול ר"ל שבועה כעין תורה ובתנאי שיהיה השבח כנגד הוצאה או יותר אבל אם היתה הוצאה יתירה על השבח ישבע שבועת התורה שהוציא כנגד השבח ונוטל כנגד השבח בלבד ויפסיד השאר וזה כולו בנכסי מלוג והוא כשגרש הבעל אבל כשמרדה בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול כנגד השבח כמו שבארנו אבל בנכסי צאן ברזל כל השבח לו כמו שבארנו אם הוסיפו הוסיפו לו :

שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים כו' : דף פ ע"ב

כבר נקדם לך פירוש זאת ההלכה אות באות בפרק ד' ממסכת יבמות (הלכה ג) ועיין אותה לשם :

הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כו' : שם

אלו הפירות והמעות מנכסי אחיו לפי שכל מה שהניח מנכסים אם הותירו ואם פחתו הם תחת שעבוד הכתובה וזה כולו דעת מי שסובר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואינה הלכה ואף על גב דרבנן בתראי כבר תקנו לגבות כתובה מן המטלטלין תכלית כח האחרונים לגבות אבל שיהיו המטלטלין מונחין ולא יהיה כח לאח שהוא היבם להשתמש בהן אחר היבום זהו אצלי בלתי אמת ואין דעתי בזה ואין מסה לזה דעת התורייס בשום פנים. ואמרו פירות המחוברין לקרקע שלו פירשו ואמרו תני שלה. וענין אמרו כאשתו לכל דבר שהוא כשגרשה מותר לו להחזירה אחר כן כמו שבארנו בפרק ד' מיבמות (הלכה ד) ואין הלכה כר"מ :

לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה כו' : שם

זה כולו מבואר :

פרק תשיעי

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה כו' : דף פג ע"א

זאת הכתיבה מועלת לה כשכתב לה ועודה ארוסה על העיקר אשר אצלנו נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה או אם קנו מידו אפי' לאחר הנשואין. ופירי פירות הוא שתמכור האשה הפירות אשר נסתלק מהם הבעל וילקח בדמיהן קרקע הנה בעל יאכל פירות זה הקרקע ואע"פ שאין לו בגוף הקרקע כלום שהוא לא סילק נפשו אלא מן הפירות הראשונים בלבד כי מה שאמר אין לי בנכסיך ובפירותיהן אבל פירי פירות אוכל לפי דעת ר' יהודה עד שיכתוב ובפירי פירותיהן עד לעולם. ומה שאמר רשב"ג שהתנה על מה שכתוב בתורה הוא טעם שאינו אמיתי לפי שהעיקר אצלנו ירושת הבעל דרבנן אבל עשו חיזוק לה כשל תורה ולכך הלכה כרשב"ג במה שאמר יירשנה מצד הטעם שזכרנו והלכה כר' יהודה :

מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים כו' : דף פד ע"א

כושל נקרא בעל חוב ונקרא בזה השם לפי שאינו גובה את חובו מן המטלטלין לפי שאלו הדינים נבנים על זה העיקר והוא שהמטלטלין לא משתעבדי לב"ח וזה הדין אין אנו דנין אותו היום אבל דנין שהמטלטלין משתעבדי לב"ח ואין ליורש ירושה עד שיגבו החובות והכתובה או חוב מן החובות ואם הניח הקרקע כל מי שקדם חובו יגבה חובו ראשון ראשון והמותר יגבה הבא אחריו ואם זמן החובות כולם בזמן אחד ואין הממון מספיק לכל החובות יקח כל אחד ואחד כפי חלקו ועוד יתבאר כיצד יחלוקו בפרק של אחר זה (הלכה ג) ואם הניח מטלטלין אין הפרש בין בחוב המוקדם ובין המאוחר אלא כל הקודם בהן זכה ואין מוציאין מרשות מי שזכה במטלטלין ואם לא קדם אחד מהן יחלקו המטלטלין כפי מה שיתבאר בפרק שלאחר זה (הלכה ז) :

המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופא הרי זה משביעה כו' : דף פו ע"ב

חנונית שיניחנה בחנותו כדי שתקנה ותמכור לו. ואפוטרופא ממונה לעמוד למשא ומתן ולהתעסק בממונו וכמו כן אם הניח ממונו או סחורתו בידה ישביענה כל זמן שירצה שבועת התורה בטענת שמא ויגלגל עליה פלכה ועיסתה ר"ל שהיא לא עשתה לו אונאה בפלכה ועיסתה ואין נשבעת לכתחלה על פלכה ועיסתה לפי שאין הלכה כר' אליעזר :

כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה כו' : שם

זה כולו מבואר ואמת והעיקר מה שזכרתי לך כל תנאי שבממון קיים ובאים ברשותה הם הלקוחות או מקבלי המתנה :

הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה כו' : שם

זה מבואר כשנתעסקה בממון אחר מיתת בעלה הנה היורשים משביעין אותה שבועה על כל מה שהתעסקה בו אחר שנקבר בעלה ואין משביעין אותה במה שהתעסקה בין מיתתו לקבורתו לפי שאינו היינו משביעין אותה שבועה על כך לא תתעסק בקבורתו אלא בעדים שיעיד במה שהיא מכרה [ואם מכרה] בשויו אם לא כדי שלא יחייבוה שבועה וישהה המת מלהקבר ויש בזה זלותא הוא ידעת כי מן העקרים הידועים לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנין בלא אכרזתא לפי שהם ענינים נחפזים אינם סובלים המתנה ועכוב :

הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה כו' : דף פז ע"א

נפרעת שלא בפניו כשהיא מוציאה כתובה וגט והיה בעלה בדרך רחוקה הרי היא נשבעת שבועת התורה ותפרע מנכסיו אבל אם הלך בעלה ולא גרשה לא תפרע מן הכתובה לפי שהעיקר אצלנו לא נתנה

בתנה כתובה לגבות מחיים אבל יש לה מזומנת בלבד כמו שיתבאר בפרק האחרון מזאת המסכתא (הלכה א) וכמו כן בעל חוב נפרע שלא בפני בעל חובו בשבועה וידקדק בדבר לדקדוקים הרבה ואם אפשר לשלוח לו ולהודיעו מוטב וישתדלו להודיעו בכל ההשתדלות שאפשר ולא נצטרך לבאר לך שזאת השבועה שבועת התורה לפי שזה העיקר יהיה אצלך שכל שבועה שנזכר במשנה הנה היא שבועה היסת או דרבנן כעין דאורייתא בנקיטת חפץ כמו שנתבאר במס' שבועות (פ"ז הל' ה) והיא שאנו קורין אותה שבועת התורה ור"ש חולק על ההלכה הזאת מזה הפרק מחולקין בה תנא קמא ור"א ור"ש שמעון שהלכה לא תשבע אבל תובעת כתובתה ואין הלכה כר"ש :

הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובה ואין עמה גט כו' : דף פט ע"ב

אמרו גובה כתובתה במקום שנוהגין שלא יכתבו שטר כתובה אלא שמעידין עליו על זה וסומכין על תנאי ב"ד וזה מותר אבל במקום שנהגו לכתוב שטר כתובה עכ"פ יש לה להוציא שטר כתובה עם הגט ואם לא תגבה כתובתה. וזכור מה שאמרנו בפרק האחרון ממסכת שביעית (הלכה ד ט ו) ומבואר הוא שזה חוב כבר עבר עליו שמיטה ומה שהיה בידו אמן בעל חוב אבל פרוזבול כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא אלמן לומר אבל שבועת היסת עיקר כתובה בלבד אבל תוספת עד שתביא עידי גירושין ומה שאמרו כמה שקדם בהוציאה גם במקום שאין כותבין כתובה גובה כתובתה אמנם זה עיקר כתובה בלבד אבל תוספת אינה גובה בלא כתובה או עדים יעידו עליה והלכה כרבן שמעון בן גמליאל :

שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות וגט אחד כו' : דף פט ע"ב

קטן שהשיאו אביו כו' : דף צ ע"א

כתובתה קיימת ר"ל עיקר כתובה מנה ומאתים אבל תוספת אינו חייב אלא א"כ העידו עליו בזה אחר שנעשה גדול ועל זה ראוי להעיד עליו :

פרק עשירי

מי שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמים כו' : שם

כשנשבעה האלמנה שבועת התורה כמו שנשבעת כל אלמנה כאשר תגבה כתובתה כמו שיתבאר לפנים ואם אח"כ מתה אז יתבעו יורשיה כתובתה אבל אם מתה קודם השבועה הפסידה כתובתה כולה לפי שהעיקר אצלנו אין אדם מורים שבועה לבניו ואמרו שנייה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה ר"ל לירושת בנין דכרין שיורשי שניה יורשין כתובת אמן ואחר כן ירשו יורשי הראשונה כתובת אמן אם נשאר להם שום דבר ואמנם דין זה כשמתה האחת בחייו והשניה אחר מותו אבל כשמתו שתיהן בחייו אין דין לכתובת בנין דכרין עד שיניח יותר על ב' כתובות דינר כמו שיתבאר בזה הפרק (הלכה שאחר זה) :

מי שהיה נשוי ב' נשים ומתו ואח"כ מת הוא ויתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא ב' כתובות כו' : דף נא ע"א

אמרו אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ויחלקו כולם הדינר או מה שיש להם בה יותר על זה בשוה. וראוי הוא הדבר שעדיין לא הגיע לידו אבל אפשר הוא וקרוב שיגיע לידו כגון שהניח חובות או סחורות ביד מתעסקים או ממון בעיר אחרת והלכה כר"ם :

מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה כו' : דף נג ע"א

מנה הוא ארבעה דינרין של זהב וכל מנה הנזכר במשנה הם מאה דינרין של כסף לפי מה שנתבאר בסוף פאה וכמו כן כשהם אומרים מאתים וד' מאות וזולת זה מהחשבון המאות וזאת החלוקה מחוייבת בזמן שהכתובות ביום אחד או כשלא הניח להן [אלא] מטלטלין כמו שנבאר שהעיקר אצלנו אין דין קדימה במטלטלין. ואמרו היו שם מאתים היו שם ג' מאות כבר אמרו בש"ס שרבינו הקדוש אומר אף אלו חולקות בשוה וכן הלכה. וצריך שתעיין בזה העיקר שנופל עליו דין החלוקה לעולם בין בעלי חובות ועל זה תעשה היקש בענין הכתובות והוא שהאדם אם הניח ממון ובעלי חובות הרבה ונתחייבו לחלוק לפי מה שהקדמנו רואין בכלל כל החובות ומה שהניח ואם הניח ממון כפי החובות יקח כאו"א חלקו וזה מבואר ואם היה הממון פחות רואין אם כשיתחלק ביניהם בשוה יגיע לפחות שבהם שיעור חובו או פחות מכאן חולקין בשוה ואם כשיתחלק בשוה יגיע לפחות שבהם יותר מן החוב שיש לו מסלקין זה התוספת וחולקין הנשאר ביניהם בשוה עד שיגיע לפחות שבהם שיעור חובו ויסתלק. אח"כ חוזרין לזה התוספת שנסתלק וחולקין אותו לאותן בעלי חובות שנשארו כמו שחלקו בתחלה עד שיגמר כל הממון ומשל זה בזאת הבבא שנזכרת במשנה כשהניח שלש מאות או פחות חולקין בשוה ואם הניח ד' מאות חולקין ג' מאות בשוה ותסתלק בעלת המנה מהכל ויחלקו זה המנה היתר בעלת המאתים ובעלת שלש מאות בשוה ואם הניח חמש מאות חולקין ג' מאות בשוה ותסתלק בעלת המנה מהכל והמאתים חולקות אותן בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה ונמצאת הראשונה והשניה שיגיע להם כל חלקם ונמצאת השלישית שהגיע לה מאתים ועל זה תעשה היקש ואפי' היו בעלי חובות אלף. ואמנם מה שאמר וכן ג' שהטילו לכיס הוא חוזר אל הבבא אחרונה שהם יחלקו ביניהם הריוח וההפסד לפי מה שיש לכל אחד מהם בקרן וזה כשיש ריוח והפסד וגוף הממון קיים והענין בזה לפי מה שאני מבאר כגון שנשתנה המטבע או הוסיפו עליו בחילוף או פחתו על דרך זה חולקין לפי המעות אבל אם לקחו השותפין סחורה והרויחו בה או הפסידו יהיה הריוח וההפסד ביניהם בשוה בלתי שנשגיח למה שיש לכל או"א מהם בעיקר הקרן וזה הוא הדין המוסכם הנאות ללשון המשנה לפי מה שביאר הש"ס והוא פסק מן הגאונים האחרונים :

מי שהיה נשוי ד' נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית כו' : שם ע"ב

כשיש שם יורש או בעל חוב אין בו מחלוקת שאין לאחת מהן לגבות כתובתה עד שתשבע ואמנם מחלוקת בן ננס *כשיש שם מערער שהוא אומר כשנמצאת שדה אחת מאותן ג' שדות שזכו בהן ג' נשים הראשונות שאינה שלו והוציאו אותו קרקע מתחת ידה אין מוציאין מיד הרביעית שדה שבידה ואע"פ שהיא מאוחרת ממנה לפי שהוא סובר בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ואין לזאת שיצאה הקרקע מתחת ידה עם הרביעית אלא שבועה בלבד שבדין תפסה ולכך תשבע שבועת התורה ומיד תרד לזה הקרקע שלא תצטרך שבועה כשיתבעו ממנה ות"ק סבר שהיא לא תשבע לפי שהעיקר אצלנו בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה וכשיצא הקרקע מיד אחת מהג' הקודמות תחזור ותגבה מה שביד אחרים ומוציאין הקרקע שהיא ביד הרביעית ולכך אין תועלת לשבועתה אחר כשהורדנו אותה לזה הקרקע אינה הורדה גמורה לפי שהיא מזומנת לצאת ממנו ומתוך דברינו יתבאר לך כי אלו הד' נשים כשתפסו מטלטלין אם תפסה הרביעית מטלטלין בכתובתה שהיא נשבעת לדברי הכל לפי שאין מחלוקת במטלטלין שאין מוציאין מתחת ידה וכבר בארנו פעמים הרבה שהעיקר אצלנו אין דין קדימה במטלטלין והלכה כת"ק במה שאמר מה שגבה לא גבה ומה שאמר אין שם אלא מנה חולקות בשוה הוא דבר מחוייב הכרחי על העיקר שהקדמנו באיכות החלוקה לפי שהכתובה הפחותה בתורתנו מנה כמו שנתבאר בתחלת המסכת בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה :

מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך כו' : דף נה ע"א

זאת הכתיבה שכתבה הראשונה היא בקנין עכ"פ ובתנאי שהיא לא רצתה להקנות ללוקח אחר זולתי לזה הלוקח כדי שלא תטעון ותאמר נחת רוח עשיתי לבעלי שאנו אומרים לה אין מנהגך לעשות נחת רוח לבעליך לפי כשרצית שלא להקנות לא הקנית ולכך כל הקנאה שתקנה האשה במכירת בעלה בקרקעותיו או בנכסי צאן ברזל אינו עשוי ואינו מועיל לפי שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ולכך הקניתי אלא אם מכר בעלה לראובן ולא רצתה להקנות ואחר כך מכר בעלה אותו שדה בעצמו לשמעון והקניתה שאנו נאמר לה זה היה ברצונך שאם לא כן היית נמנעת מלהקנות כמו שנמנעת מלהקנות לראובן. ופירוש פשרה על אמתת הלשון ביצוע הענין ר"ל תיקון וכן קורין למים שאינן קרים

ולא חמין פושרין ואמרו וכן ב"ה פירשו ואמרו וכן ב"ח וב' לקוחות וכן אשה בעלת חוב וב' לקוחות כשתרצה לטרוף כתובה והיא כבר הקנית לא' מב' הלקוחות ולא הקנית לשני :

פרק אחד עשר

אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן כו' : שם ע"ב

כבר נתבאר (פ"ד הל' יא) כי מתנאי הכתובה את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי וכבר בארנו (פ"י הל' א) כמו כן שיורשיה לא יורשין כתובתה אלא א"כ נשבעה ומתה אבל אם מתה והיא לא נשבעה אבדה כתובתה ויתעסקו בקבורתה יורשי בעלה :

אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד כו' : דף נז ע"א

שלא בב"ד ר"ל שלא בב"ד מומחין אבל הרשות בידה בב"ד הדיוטות ובתנאי שיהיו יודעים בשומת הקרקעות שמכרה וממנה שראוי שתדעהו שהאלמנה ניזונת מן המטלטלין כמו כן ואפי' שאין המטלטלין תחת ידה ואין הלכה כר"ש :

מכרה כתובתה או מקצתה משכנה כתובתה או מקצתה כו' : שם ע"ב

כבר ביארנו [הלכה הקודמת] כי מה שאמרו חכמים שלא בב"ד ר"ל בב"ד מומחין ואמרו שהיא מוכרת מקרקעות בעלה בב"ד הדיוטות למזונות או לעיקר כתובה ואפי' שלא נשאר לה מן כתובתה אלא חלק מעט ודע שפסק הלכה מוכרת שלא בבית דין צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה ר"ל שהיא תשבע שבועת התורה שלא הניח לה מזונות והלכה כחכמים :

אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה כו' : דף נח ע"א

רשב"ג אומר שאם מכרה שדה בדמים פחות ממה שהוא שוה בענין שאם אנו לוקחין אותו ממנה בשווי נשאר מן השדה חתיכה שתהא מדתה בת תשעה קבין ובגנה אם מכרה גנה ישאר חצי קב הנה המכר בטל וכבר ביארנו בסדר זרעים בכמה מקומות (סוף פאה הל' ז' וכלאים פ"ב הל' א') כי שאם ו' קבין ומדת בית סאה אלפים וחמש מאות אמה ותשבורת בית קב ד' מאות ושבע עשרה אמה פחות שליש ובית רובע הוא רובע הקב ואין הלכה כרשב"ג :

שום הדיינין שפיחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל כו' : דף נט ע"ב

אגרת בקרת הוא שטר חקירה ועיון והוא שתהיה שם שומא והכרזה ויכתבו שהם הפליגו בקיום ובחקירה בכל כחם ואלו דברי ת"ק והלכה כמותו :

הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות כו' : דף ק ע"ב

כבר בארנו זאת ההלכה בפ' התשיעי מיבמות (הל' ה) ונחזור לפרשה גם בכאן עד שלא ישאר בה ספק ונבאר דיניה אחד אחד ותחלת זה כי ממאנת ושניה ואילונית שלא הכיר בה אין להן כתובה ר"ל מנה מאתים אבל תוספת כתובה יש להן וענין לא פירות שהפירות שאכל הבעל אין מוציאין ממנו ואמנם אמרם ולא מזונות בממאנת ר"ל כגון שהלך בעלה למדינת הים ולוותה ואכלה ואח"כ מיאנה אינו חייב לשלם מה שאכלה אחר הליכתו וקודם המיאון אחר שמיאנה אבל שניה ואילונית אינו חייב במזונות כלל ואפילו הוא מצוי בעיר והם תחתיו אבל אמרם ולא בלאות הוא לפי מה שאבאר וזה שבלאותיה כשהם מצוין ואיתנהו בעינייהו אין ספק שנוטלת בלאותיה בין היתה ממאנת או אילונית ואפי' זנתה תחת בעלה ברצון הפסידה הממון ולא הפסידה בלאותיה המצויים והוא מה שאמרו זנתה לא הפסידה בלאותיה קיימים אבל חילוק הדינים כשהבלאות נפסדו ונאבדו ע"י שנשתמש בהן אם תוציאם מיד הבעל ויתן מה שהיו שוין הבלאות או לא וכל מקום שיאמר יש לה בלאות ר"ל שתוציא ממנו ערך דמיהן וכל מקום שיאמר אין לה בלאות ר"ל שלא תוציאם ממנו ואמרו בכאן בממאנת אין לה בלאות ר"ל מה שנאבד מממונה בין בנכסי מלוג בין בנכסי צאן ברזל אין לה בלאות והשניה אין לה בלאות של נכסי מלוג אבל בלאות של נכסי צאן ברזל יש לה וזה הדין אמנם הוא קנס לשניה על הנד אשר ביארנו בפ' התשיעי מיבמות (שם) והעיקר אצלנו בנכסי מלוג והוא פסק ההלכה עיילא ליה גלימא פירא הוי ומיכסי בה עד דבלי ולכך אין האדם חייב בבלאות נכסי מלוג בשום פנים ונגמר בזה הענין דין שניה וזולתה ודע זה ודין האילונית כשלא הכיר בה שאמרנו בה ג"כ אין לה בלאות הם בלאות של נכסי צאן ברזל לפי שהן ברשותו וכל מה שנאבד מהן אינו חייב בו אבל בלאות של נכסי מלוג יש לה לפי שהם ברשותה ולא היה לו להשתמש בהן עד שנאבדו מכל וכל אח"כ נגמרו הנישואין ונתקיימו אבל הכיר בה דינה כדין שאר הנשים אבל אלמנה לכהן גדול וחברותיה אשר אמר בהן יש להן כתובה וכמו כן פירות מזונות ובלאות ר"ל שהיא תוציא ממנו הפירות שאכל בין מנכסי צאן ברזל בין מנכסי מלוג וכמו כן יש לה מזונות לאחר מיתה אבל בחייו כופין אותו לגרש ואין נותנין לה מזונות ויש לה בלאות נכסי צאן ברזל כדין כל אשה וכל זה כשהכיר בהן אבל אם נישאו בטעות ולא נודעו איסורן אלא אחר כן דינם כדין האילונית שלא הכיר בה בכתובה ובבלאות ובמזונות ובפירות והכלל מכל זה בדיני הבלאות כשהן בעין אין ספק שיש לה בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל יהיו הנישואין על איזה דרך שיהיו ואם הבלאות אינן בעין כלל והנישואין גמורין ואין בהם שום הפסד או שהיתה שניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה או שהיתה אלמנה לכה"ג ושאר חייבי לאוין והכיר בהן הדין בהן אחד בלאות נכסי צאן ברזל יש להן בלאות נכסי מלוג אין להן אבל הממאנת אין לה בלאות בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל ואילונית שלא הכיר בה ואלמנה לכהן גדול ושאר חייבי לאוין שלא הכיר בהן הדין לכולן אחד הוא בלאות נכסי צאן ברזל אין להן בלאות נכסי מלוג יש להן הפך מן השניה והטעם שהשניה אין לה כתובה ואפילו הכיר בה ואלמנה לכהן גדול והדומות לה יש להן כתובה כשהכיר בהן לפי שהשניה מדרבנן וחייבי לאוין מדאורייתא והללו צריכין חזוק והללו אין צריכין חזוק :

פרק שנים עשר

הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים ניסת לאחר כו' : דף קא ע"ב

העיקר אצלנו בת אצל אמה בין גדולה בין קטנה וזהו כשרצתה האם אבל אם לא תרצה אין כופין אותה על זה אבל יטרח בה אביה ובתנאי שהיא כבר נגמלה וכמו כן שאינה מכרת אמה ולכך אין כופין אותה להניק אותה אבל כל זמן שהוולד מכיר אמו בין שיהיה זכר או נקבה הרי היא מניקתו בהכרח עד שיגמל ולה הבחירה בבת ולאב הבחירה בבן אחר שש שנים אם רצה להניחו אצל אמו ויתן מזונותיו ורצתה היא בזה ואם רצה יאמר לה לא אתן הפרנסה אא"כ הוא אצלי וכבר ביארנו במה שקדם (פ"ד הל' ו) שאין האב חייב במזונות הבנים אלא עד שש שנים וזה שאנו מחייבין בעל האם במזונות בתה כמו זחייב עצמו בתנאי שהיה בשעת הנישואין או שיאמר לעדים אתם עדיי שאני חייב לזון את בתה או שיאמר הרי עלי חוב בשטר לזון את בתה וכמו כן כל מי שחייב עצמו בשום דבר שאינו חייב בו באחד מאלו הגדדים הרי הוא מחוייב בו אמנם בקנין ושטר אין בזה שום ספק שהוא חייב :

נישאת הבעל נותן לה מזונות והן נותנין לה דמי מזונות מתו כו' : שם

זה כולו מבואר וכבר הקדמנו העיקרים שמזון האשה והבנות מנכסים בני חורין אבל אינה מוציאה מיד הלקוחות ונכסים משועבדים הם מה שיצא מרשות זה והגיע תחת שעבוד אחר :

אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לומר לה כו' : דף קג ע"א

וכמו כן מניחין לה הכלים והבגדים שהיתה משתמשת בהן ואפי' היו של משי וזהב וכמו כן העבדים והשפחות שהיו משמשין אותה אין מונעין ממנה וכבר נתבאר לך (פ"ד הל' י"א) שזה מתנאי הכתובה ואם נפל הבית שהיתה יושבת בו אבדה זכות הדירה מכל נכסיו לפי שהתנאי הוא את תהא יתבא בביתי ואין לה רשות לבנותו אפי' מממונה ולא לטוח אותו ואתה יודע כי הרבים שנתחברו בהוצאה יעזרו קצתם אל קצתם ולכך יכולין לומר לה אם את אצלנו יש לך מזונות ואם אין את אצלנו אין לך מזונות אלא אם רצתה בחלק המגיע לה כשהיתה עמהם בכלל הרי היא נוטלת זה בלא ספק :

כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא כו' : דף קד ע"א

אין מחלוקת בין אחד מהם אם שטר כתובה יוצא מתחת ידה שגובה כתובתה לעולם בכל מקום שתהיה אבל מחלוקתם באין שם שטר כתובה והיא תובעת מנה ומאתים שחכמים אומרים שהיא אם היתה בבית

דאתי שר צבא בג' דא"כ יכנוס בד' עכ"ל היינו לפי פירושם שכתבו דחליף לאחר שעכב יום א' אבל לפ"ה דמעכב יותר מיום א' ודאי דלק"מ דא"כ אמאי נקט יום ב' דבכה"ג נמי אם אתי ביום ב' יכול לכנוס ביום א' וכן בכל שאר הימים בכה"ג יכול לכנוס כיון שמעכב שם יום ד' ומהרש"ל כתב דרך אחר ליישב פ"ה ע"ש: **בד"ה** איספרווא דידיה כו' אין לתמוה משום סעודה עקרינן תקנתא דרבנן ב' ימים כו' עכ"ל לכאורה זו הקושיא לפ"ה דבשני לא יכנוס בשעת הסכנה אבל לר"י דמילתא באנפי נפשה היא וג' דנקט בשעת סכנה ה"ה בב' קושטא הוא דמשום סכנה עקרינן נמי ב' ימים ומיהו לפר"י איכא לאקשויי קושית התלמוד דמשום סכנה אינו אלא נהגו ומשום סעודה אפי' אורויי מורינן וע"כ צריכין לתרוצי כה"ג דבעילת הגמון שכיח כו' כמ"ש התוספות אך ק"ק דלפ"ה לא תקשי להו מידי דאימא הא דמשום סכנה לא עקרינן אלא יום אחד היינו לרבים והא דמשום סעודה ב' ימים היינו דוקא ליחיד ומהרש"ל כתב דברי התום' שפיר מתיישבים גם לפר"י דהא שפירש דלא יכנוס בב' מילתא באנפי נפשה היא דלא מלי למיפרך רישא לסיפא אבל לפי האמת לא מפקינן הברייתא ממשמעותה דדוקא נקט יום ג' בסכנה ולא יום ב' אבל ק"ל לפר"י ה"ל טפי לפרש כן מכח קושיית התלמוד דהכא נהגו והכא מותר וצ"ע ודו"ק :

דף ד תד"ה ובועל כו' קודם שיקבר כו' ודייק לה מדקתני כל אותן הימים כו' מדלא התיר אלא בעילת מצוה כו' עכ"ל פי' לדבריהם דודאי מוכח לקמן בהדיא בגמ' דפורש קודם שיקבר דקאמרינן אילימא דקתני בועל בעילת מצוה ופורש התם משום דלא חל עליו אבילות כו' ומשמע להו דדייק ליה לתלמודא מברייתא מהא דדייק בסמוך דדברים של צנעא נוהג דהיינו מדקתני כל אותן הימים דמשמע דבכל ז' ימי המשתה וז' ימי אבילות פורש ואוסר אפי' בעילת מצוה אלא דבועל בעילת מצוה קודם שיקבר ומרישא הא דבעילת מצוה אסור בימי אבילות לא ה"מ למידק כו' והא קשיא ליה להרשב"א דמ"מ הך מילתא דדייק לקמן דדברים של צנעא נוהג ברגל דלא שייך ביה בעילת מצוה ה"מ לדיוקא שפיר מרישא מדלא התיר אלא בעילת מצוה ותירץ ר"י דהמ"ל פורש משום דם בתולים כו' ויש לדקדק לקמן דקאמר דהוא ישן בין האנשים כו' היינו משום דאבילות קילא ליה לעבור הא אית ביה נמי משום דם בתולים דלא קילא ליה לעבור ותהא ישנה עמו כדאמר רב יוסף דמשום נדות לא קילא ליה לעבור ויש מתרצים בזה דאיירי במוכת עץ א"כ באלמנה שנשאת לבחור דעושה שבעת ימי המשתה וליכא דם בתולים והוא דחוק אבל מדברי הרא"ש למדתי בזה לתרץ דאיירי הך ברייתא לפי משנה ראשונה דאין לפרוש משום דם בתולים מיהו ק"ק מאי קא קשיא להו לתוס' לקמן דתקשי לרב ושמואל ברייתא דהכא דאימא דרב ושמואל אוקמוה לפי משנה אחרונה ומשום דם בתולים הוא פורש ולית להו הא דרב יוסף דקאמר בפירסה נדה ישינה עמו בבעל ולדברי הר"מ הלוי שכתב הרא"ש בשמו דאפילו לרב יוסף בדם בתולים דקילא ליה כמו אבילות הוא ישן בין האנשים והיא ישינה בין הנשים קשה מאי קאמר מסייע ליה לר"י דאימא משום דם בתולים הוא פורש ולמשנה אחרונה (א) ויש ליישב ודו"ק : **בד"ה** אבל איפכא כו' ומיהו לבעול אסור עד לאחר שלשים כלמוכח כו' עכ"ל ולא נראה להם לחלק משום דהתם היא נמי אבילה היתה וק"ל : **בא"ד** אבל אותו שאין לו בנים כלל אסור לישא עד לאחר שלשים כו' עכ"ל ודקאמר אין לו בנים מותר לישא לאלתר היינו לאחר שלשים ולא בעי שלש רגלים כ"כ מהרש"ל : **בד"ה** אבל דברים כו' אבל קשה דכל אותן הימים כו' משמע אפילו בשבת עכ"ל ולא ניחא להו לפרש דקושטא הוא דמסייע ליה לר"י מהא דכל הימים דהוה שבת בכלל דאם כן לא הוה ליה למימר מסייע ליה לר"י דאמר אין אבילות במועד כו' אלא דאמר אין אבילות בשבת אבל דברים כו' וק"ל : **ע"ב** בפרש"י בד"ה ונוהגת כו' מדלא קתני באבילות דידיה הוא ישן כו' ש"מ חמיר כו' עכ"ל וה"ה דה"מ להקשות מדלא קתני באבילות דידיה אינה מוזגת לו הכוס כו' אלמא חמיר ליה ולמאי דמתרץ תני באבילות דידיה הוא ישן בין האנשים כו' לא איצטריך ליה למתני דכ"ש הוא דהא בנדה מותר היחוד ואסור מזיגת כוס כו' והכא כיון דאסור היחוד מכ"ש דאסור מזיגת הכוס כו': **ודע** דמתוך סוגיא דמתניתין מוכח דמזיגת הכוס כו' אסור באבילות ולרב אשי אפילו באבילות דידה כאבילות דהכא מכ"ש דאיסור יחוד דשרי בנדה אבל הראב"ד כתב (ב) להתיר מזיגת הכוס כו' אפי' באבילות דהכא כמ"ש הטור י"ד סימן שמ"ב גם הרא"ש הסכים עמו בדבר זה בפסקיו בפרק ואלו מגלחין ע"ש וכל הסוגיא דמתניתין א"א להולמו וצ"ע : **תום'** בד"ה ומי שאני בין כו' תימה דבלאו מלתא דרב יוסף הוה מצי למיפרך כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר בלאו רב יוסף דאין חילוק בין אבילות דידיה לאבילות דידה לא איצטריך ליה למתני איסור היחוד אבל לרב יוסף דמחלק ה"ל למתני בהך ברייתא ולפלוגי באיסור יחוד בין אבילות דידיה לאבילות דידה דהא לאו קושיא היא דבברייתא דלעיל דקתני תרווייהו קתני בה איסור יחוד ולא מפליג בהדיא בין אבילות דידיה לאבילות דידה אלא ע"כ דפריך דלא ה"ל למישמע בהך ברייתא איסור יחוד כדי שלא נטעה להתיר איסור יחוד וא"כ בלאו רב יוסף נמי ה"מ למיפרך הכי ותירצו דבלאו רב יוסף הוה מפלגינן בין שעת חופה וק"ל : **בא"ד** אבל לרב יוסף כו' א"כ הא דקתני נוהג עמה אבילות היינו עמה במטה דומיא דהכא כו' עכ"ל ר"ל מעיקרא לא פריך ליה אלא ממשמעו כיון דעמה משמע במטה ה"נ אית לן למימר עמו במטה וקאמר תני כו' דמשמע נמי הלשון בבית ואסור ביחוד ופריך והא עמו כו' דומיא כו' כיון דכי הדדי מתניין אית לן למימר דכמו דעמה דינא אתא לאשמועינן היתר יחוד עמה במטה ה"נ אית לן למימר דעמו דינא אתי לאשמועינן היתר יחוד וקאמר דודאי בעמו נמי דינא אתי לאשמועינן עמו בבית והאי דינא גופא אתי לאשמועינן בעמה וכדאמר ליה רב כו' והוי שפיר דומיא ודו"ק :
בד"ה עד שיפתוס כו' ומחמת המת לא היו מיטמאין דרוב ארונות כו' עכ"ל אין לזה מקום לפי' ר"ת דלפרש"י נמי נ"ל כן דמטעם זה דרוב ארונות כו' לא היו נטמאין מחמת מת וכן הוא בהדיא שם בגמ' בפרק מי שמתו וק"ל :

דף ה תד"ה א"נ משום כו' אלמנה נשאת בה' ונבעלת בו' פי' משום שקדו כו' עכ"ל ועיקר טעמא ותחלת תקנה משום שקדו הוא דמה"ט מקרי עברייתא ולכך לא ניחא להו לפרש הברייתא הכי דקאמר טעמא משום ברכה דאדם ואם תאמר משום ברכה דדגים היה להם להניח ברכה דאדם לא חשו לכך הואיל דאיכא נמי משום שקדו דאם כן ה"ל עיקר התקנה משום ברכה דלא הוה אלא עלה טובה בעלמא ומיהו אע"ג דטעמא דשקדו עיקר ועדיף ליה מ"מ אי לאו ברכה דאדם לא היו מתקנים משום שקדו כיון דאיכא ברכה דדגים שסותר תקנת שקדו ודו"ק : **בד"ה** מאי איכא כו' מ"מ בעי ל"ל טעמא דברכה כו' ואפילו להאי לישנא אי לאו שתקנו משום שקדו משום ברכה לחודיה כו' עכ"ל על זה סמכו במה שכתבו מעיקרא מ"מ בעי ל"ל טעמא דברכה דאי להך לישנא דקאמר א"נ משום שקדו צריך שפיר טעמא דברכה דאי לאו הכי לא היו עושין תקנה משום שקדו כיון דברכה דדגים סותר אותה כמ"ש לעיל אלא להך לישנא קמא דקאמר ברכה דאדם עדיפא ומשום שקדו לחוד נמי תקנו ביום ה' וכן משום ברכה לחודה כיון דעדיפא מברכת דגים אלא דאי לאו שתקנו משום שקדו לחוד לא הוי תקנו נמי משום ברכה לחוד כדפי' התוספות לעיל קאמר שפיר ל"ל כלל טעמא דברכה ומשני כו' כמ"ש התוס' ועיין במהרש"ל שכתב קרוב לזה ודו"ק : **ע"ב** בד"ה מהו לבעול כו' א"כ ידע לה ובעי היכי הלכתא דאיכא למימר דפליגי בה ר"י ור"ש כו' עכ"ל מיהו לנאי דבעי למימר את"ל הלכה כר"י מקלקל הוא אבל הפתח או מתקן הוא כו' קשה אכתי מאי קמבעיא ליה דע"כ מתקן הוא דאי מקלקל הוא א"כ הך ברייתא דאסור לבעול כמאן אתיא ויש ליישב דאגב אידך איבעיא מיבעיא ליה נמי הך וק"ל : **בד"ה** דם מיפקד כו' ועל שאר הדם שמחובר חשיב ליה מתעסק עכ"ל ודקאמר כל כמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כו' עיין פירושו בחידושינו בפרק כלל גדול ודו"ק : **בד"ה** לדם הוא צריך כו' וצריך לומר שיכול להוציא הדם בלא עשיית הפתח כו' עכ"ל ודברי רש"י שפי' בזה כאן וא"ת פסיק רישיה וכו' ומשנינן יש שבקיאין בהטייה ואין דם יוצא כו' אין לו מקום כאן אלא לאידך איבעיא דאת"ל חבורי מיחבר כו' אבל להך איבעיא דקאמר לדם הוא צריך ושרי לא יתיישב אלא כמ"ש התוס' שיכול להוציא דם כו' וק"ל: **בד"ה** את"ל הלכה כר"י מקלקל הוא אבל הפתח ושרי פי' דר"י אית ליה דמקלקל בחבורה פטור אע"ג כו' עכ"ל מהרש"ל הבין מדבריהם אלו במה שכתבו גבי מקלקל אבל פתח מקלקל בחבורה שהתוס' אית להו כגרסת הספרים שמחק [רש"י] ואין להאריך בדחוקיו ואין זה אלא דברי נביאות בדברי התוס' אבל הנראה דודאי להאי לישנא לגבי פתח ה"מ למנקט מקלקל סתם ולכ"ע אלא משום דדבריהם אלו אזלן נמי לאידך לישנא דדם חבורי כו' וליכא למנקט שם אלא משום קלקול דחבורה דפטור לר"י ומלתא דפסיקא לתרתי לישנא נקטי וק"ל :

ח"א דף ה ע"א גדולים מעשה צדיקים כו'. מבואר ע"פ מ"ש בפרק הרואה יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ שנאמר וימלא אותו גו' ובדעת וכתיב התם בדעתו תהומות וגו'. מהידוע שהדעת היא העליונה שבג' מעלות שהם החכמה והתבונה והדעת כפרש"י פרשת כי תשא והוא רוח הקדש ואמר לצרף אותיות כי שמותיו של הקב"ה אינן תיבות רק אותיות והיודע לצרפם הוא הדעת ורוה"ק שנאמר גבי בצלאל ועד"ז אמרו עוד שם גדול מקדש שניתן בין ב' אותיות שנאמר פעלת ה' מקדש ה' וגו' שהוא נעשה ע"י בצלאל שהיה בו דעת והיה יודע לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ וידיו דקאמר הכא הם שני מדותיו יתעלה והוא שניתן בין ב' אותיות האחד הימין והוא הרחמים והשני השמאל שהוא הדין והצדיקים שהוא בצלאל והנלוים אליו במעשיהם במקדש מטילים כח וגבורה בפמליא של מעלה לצרף ידיו שם שהם ב' שמותיו שהן במקדש מצד ימין ומצד שמאל שהם הרחמים והדין שע"כ נכתב מקדש בין ב' שמות אחד מימין ואחד משמאל משא"כ במעשה בראשית דלא נצרף ב' השמות בהם אלא במעשה ארץ כתיב ידי יסדה ארץ בלבד ובמעשה שמים היה הימין לחוד כדכתיב ימיני טפחה שמים והוא מטבע הבריאה כי מן השמים הרחמים ובניינו של עולם והספד מן הארץ עולם השפל ההויה אבל הצדיקים במעשיהם היו מצרפין מדת הדין והגבורה אל הרחמים והחיים אשר בגבורתו יתעלה מביא חיים לעולם אשר ע"ז נתייסד אתה גבור לעולם ה' מחיה מתים היפך טבע הגבורה של אדם שממית החיים וע"פ הכוונה זו בעיקר מעשה המקדש היו מב' שבטים האחד בצלאל למטה יהודה שהוא מצד הימין ורחמים כמ"ש יהודה כולו על שמו של הקב"ה שם הוי"ה ואמר ואתו אהליאב וגו' למטה דן דהיינו לצרף אליו הדין והגבורה כמ"ש מדן קאתית דכתיב דן ידין עמו וגו' ופריך והכתיב ויבשת ידיו יצרו דמשמע שהארץ בלחוד נעשה בב' ידיו שהם הרחמים והדין ומשני ידו כתיב דהיינו יד אחת שהיא השמאל ובכל ספרי תהלים שלפנינו ידיו כתיב ומ"ש יצרו אצבעותיו דכתיב כי אראה שמיך וגו' הן לגופי אותיות השם של הרחמים שהוא יד אחת של ימין שבו נבראו השמים ומ"ש ה"ק מעשה ידיהם וכו' ומאי ניהו מעל הוא מבואר כמו שבארנו שהצדיקים במעשה ידיהם מצרפים הגבורה אל הרחמים ומאי ניהו שהוא בא ממקום הרחמים מהשמים אל מקום הגבורה שהיא בריאת הארץ וע"כ נקראו גבורות גשמים אף שהם חיים לעולם ע"ש שהם באים בצירוף הגבורה נקראו כך שע"כ

קרני ראם (א) **בד"ה** ובועל כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל כתי' התוס' דכל אותן הימים משמע כולהו הוי טעמא משום אבילות : (ב) **בד"ה** בפרש"י ונוהגת כו' אבל הראב"ד כתב. נ"ב ולענ"ד נראה דכוונת הראב"ד דודאי אין להחמיר במזיגת הכוס באבילות דעיקר חשש מזיגת הכוס הוי רק משום חשש חיבוק ונישוק ולא משום חשש קירוב ביאה והרי אפילו לישן עם בעלה בבגדו ובבגדה מיבעיא לש"ס בשבת דף י"ג אם מותר בנדה ואפי' למה דאיפשטא שם לאיסורא י"ל זה במזיגת הכוס ומש"ה באבילות דגם חיבוק וניסוק מותר ל"ש כלל חשש דאבילות במזיגת הכוס אלא דנהי דמותר מ"מ לחייבה במזיגת הכוס אין בידינו דמ"מ אם היה רוצה להחמיר בזה מחשש דאולי תכשל בזה גם באיסור ביאה אין לכופה בזה ועיקר קושי' הש"ס מדקתני אעפ"י שאמרו אין אדם רשאי לכוף את אשתו באמת אמרו מוזגת לו הכוס משמע דאפי' לכופה יכול בזה מש"ה דייק דע"כ דאין חשש כלל והוצרך לחלק בין אבילות דידיה לאבילות דידה אבל לאסור במזיגת הכוס אין חילוק בין אבילות דהכא לשאר אבילות כנ"ל ברור :

מהר"ם

פירושו וכו' ומשני משום פרוצות 'י מיחו וכו' ומשום כהנות' פי' דאפילו דרשינן להו דאונס שרי ונסתלקה הסכנה מ"מ איכא חששא דאיסור שהפרוצות והכהנות נאסרות על בעליהן ולכך לא מיחו חכמים לינשא בשלישי משום דהשתא הם נצולים מכל החששות כשנשאות בג' :

דף ה ע"א בתוס' ד"ה א"נ משום שקדו וא"ת וכו' הא בברייתא וכו'' א"ל הא גבי בתולה תנא בברייתא טעמא דברכה ואפ"ה יש בה עוד טעם דטענת בתולים וטעם דשקדו שיהא טורח בסעודה ג' ימים כדלעיל משום דגבי בתולה איצטריך לטעמא דברכה משום דתבעל בה' :

חכמת שלמה

(עיין במהרש"א) : **בד"ה** ולדרוש כו' ומן האונס ואילך כו'. נ"ב פירוש ופריך אסכנה שהיתה מקודם דהיינו קודם שנהגו לכנוס בשלישי ודו"ק : **בא"ד** לא מסרי נפשייהו כו'. נ"ב פי' ומאחר שהן לא מסרי נפשייהו כלל אף שלא ידעי שאונס שרי אלא עושות באיסור א"כ לעולם עושות ברצון ואסורים לבעליהן ודו"ק אי נמי הכי פי' כי התוס' סברי שדוחק לפרש איכא פרוצות דלא שייך למדרש להו שלא יקילו כו' ולא איירי בסכנה כלל אלא משום נגועות א"כ לא הוי דומיא דכהנות דאיירי משום סכנה אלא בע"כ צריך לפרש דבחד סיגנון איירי והכי פירושו איכא פרוצות דלא שייך למידרש ואיכא בהו סכנה וכן בכהנות ומשום הכי מקשי התוס' הלא הפרוצות לא מסרי נפשייהו ודו"ק. (עיין במהרש"א) : **בד"ה** בשלישי כו' דא"כ יכנוס בד' כו'. נ"ב נעי' התוס' איכא לשנויי דאין דרך לעכב יותר מאותו יום וא"כ אם בא בג' בודאי יצא לדרכו ביום ד' אבל לפרש"י קשה אמאי לא משני דאתי שר הצבא גופיה ביום ג' וגם התוס' אמאי לא הקשו נמי לרש"י מהא ונ"ל דלא עקרו תקנת חכמים בכה"ג אלא שבא שר הצבא ביום ד' גופיה אבל בא ביום ג' א"כ אין לעקר תקנת חכמים מיום ד' הקבוע מאחר שכבר בא ביום ג' ולא נתחדש מידי ביום הקבוע דהיינו יום ד' ע"כ משני דשר הצבא בא ביום ד' ואיספרווא דידיה ביום ג' ואע"ג דאיספרווא לא ברי היזיקא כמו שר הצבא דומיא דיום ג' מסכנת בעילת ההגמון והיינו שכתבו התוס' אח"כ אין לתמוה דמשום סעודה עקרינן ג' ימים ומשום סכנה לא עקרינן וכו' ודו"ק: **בד"ה** איספרווא כו' אלא יום א' כו'. נ"ב פי' אף שרש"י מפרש מה שאמר ובשני לא יכנוס מילתא באפי נפשה היינו שלא היה יכול למיפרך רישא לסיפא דשמא ברישא נמי קאמר בשלישי וה"ה בשני בפרט מאחר שאונס וסכנה חדא הוא אבל לפי האמת דאונס (הוא) מילתא אחריתי הוא ובשני מילתא באפי נפשה מ"מ לא מפקינן הברייתא ממשמעותה דדוקא [נקט] בסכנה נהגו לכנוס בג' ולא בשני ודו"ק. (עיין במהרש"א) :

דף ד ע"א רש"י בד"ה אפרסה כו' דנדה חמורה אי בעל כו' כצ"ל: **תום'** בד"ה אבל כו' דאמרינן בפ' בתרא דמועד קטן כו' כצ"ל: **בא"ד** אסור לישא עד לאחר שלשים כו'. נ"ב והא דקאמר לעיל שאם אין לו בנים מותר לישא לאלתר ר"ל שא"צ להמתין ג' רגלים אלא מיד מותר אחר שעברו ימי האבילות וק"ל. (עיין במהרש"א) : **בא"ד** ור"ת ר"ל וכו'. נ"ב וכן דעת האשר"י : **ע"ב תום'** בד"ה ומי שאני כו' דהא בבעל חשיבא ליה אשתו ישנה דאפילו בשעת חופה אשתו ישנה עמו כו' כצ"ל: **בד"ה** עד שיפתוס כו' כי לפרש"י דריש לרבות גולל ודופק שפירש כו' כצ"ל :

דף ה ע"א תום' בד"ה מאי איכא כו' למה לי טעמא דברכה כו'. נ"ב אף על פי שפירשו התוס' לעיל דשפיר צריכה לטעמא דברכה כדי שלא תקשה למה לא חשו לברכה דיום ה' כו' היינו לאי נמי לאוד שאמר משום שקדו לחוד תקנו מוכרחים אנו לפרש כן אבל ללישנא קמא שאמר משום דברכת אדם עדיפא שוב אנו לא צריכים לדחוק להך פירושא א"כ ברייתא טעמיה דנפשיה קאמר א"כ שפיר מקשה נ"ל ה"ט דברכה מאחר שיש לנו טעם דשקדו וכדי שלא תדחוק ותאמר מ"מ שמא הברייתא צריכה להך טעמא דברכה כמו שפי' לאי נמי דשקדו מש"ה כתבו התוס' אי נמי כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א) : **בא"ד** ברכה דאדם עדיפא ליה כו'. נ"ב ואין לומר סוף סוף נימא הא במקרי עברייתא א"כ דבודאי אף ליבנא קמא דסבר משום ברכה לא פליג אהאי טעמא דשקדו דאיתא להדיא בברייתא שניה אלא דפליגי בפי' דהך ברייתא קמא מאי נפקא מינה. ומשני אדם בעל כו' דללישנא קמא דברכה איתא ולישנא בתרא דשקדו ליתא ודו"ק : **ע"ב תום'** הד"ה נתנו לבעול כו' דחיישי' שמא יפתוס בן עוף כו'. נ"ב מכאן יש לדקדק דהיו עושין סעודה לבעילת מצוה

ויסד להזכיר גבורות גשמים בברכת אתה גבור ע"פ הכוונה שכתבנו לעיל : אל תקרי אזנך . לפי פשוטו הל"ל על זיונך ודריש ליה דקאי אאישא דמלתא דכתיב ונשמרת מכל דבר רע גו' שדרשו בו במס' ע"ז בפ"ק ונשמרת מכל דבור רע והזהיר על השומע שיניח אצבעו כו' מלהשמע : ע"ב ואמר דהיינו דאמר ר"א מפני מה כו' זרת זו קמילה כו' מ"פ משופות כו'. יש לבאר בזה מאי קרא דמייתי דכתיב לעיל מיניה ויד תהיה לך מחוץ למחנה וגו' ר"ל שיהיה כל מדה ומדה מלתא מחוץ למחנה מלחמה דהיינו במחנה שכינה הוא זרת וזו קמילה כו' אבל במלחמה אין אתה צריך לה כמ"ש אל תאמר כחי וגו' בענין ולתת אויביך לפניך שאין אתה צריך לגבורת ידך אבל מ"מ יש לנרוך בה יתידות ואלבעות ידיך שתניח אותן על אזנך כו'. ואמר מפני מה כו' והאליה רכה שאם כו'. מבואר לפי טבע הבריאה הסחוס של האוזן הוא קשה שהוא מקבל הקול שיכנס לתוך האוזן גם כי הוא מכסה לאוזן שלא יפול בו בוס דבר אחר אבל הרך שלמטה לפי טבע הבריאה אין לו מקום אלא לנורך שאם ישמע כו' שיכוף לתוכה ממטה למעלה : אל ישמיע כו'. אחר שאמר לעיל באיסור לשמוע דבר שאינו הגון והוא דבור [האסור] הוסיף בזה שגם הדבור המותר כגון דברים בטלים שאינן צריכין אל ישמיע את אזניו אלא לדבור המצות משא"כ בשאר חושים כגון בחוש הראות שאין אתה מוזהר להעלים עיניך מראות דבר המותר ואמר הטעם מפני שהן נכוות תחלה כו' ר"ל שבקל יבא משמיעת דבור הבטל לידי שמיעת דבור האסור שע"כ היא נכוות תחלה לשאר אברים שאר החושים יוצאים ממנה לפי שהאיסור מצוי בו יותר :

דף ו תד"ה האי מסוכרייתא כו' דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור לכתחלה כו' דההוא דמתיר ר"ש לזלף כו' דמצוה שאני כו' עכ"ל ומיהו אהא דפריך הכא ממסוכרייתא לא בעי למימר דהכא דמצוה שאני דלא קאמרינן הכי דמצוה שאני אלא בההיא דזילוף וגבי הוסטנא דאיכא נמי האי טעמא דלא ניחא ליה ולעיל נמי שכתבו התוספות לחלק בין ההיא דגרירה ובין ההיא דהכא משום מצוה היינו נמי משום דאית ביה נמי תרתי אין מתכוין ומקלקל אבל הכא דפריך ממסוכרייתא אכתי לא אסיק אדעתיה דמקלקל הוא כדמסיק לבסוף ודו"ק: בא"ד ועוד יש לומר דכל דבר שאדם עושה במזיד כו' ולהכי גבי מסננין כו' וא"ש ההיא דנדה כו' עכ"ל וכל הנהו דלעיל שכתבו התוס' כתוב בהגהות אשר"י לרשב"ס וז"ל במתכוין ליכא למגזר שמא יסחוט רק בטבילת כלי גזרו כו' א"נ שלא ישרה רק מעט כגון להסתפג באלונטית כו' והיכא דאיכא למיחש פן יפלו כו' ע"ש: בא"ד דהיכי דמי דאם בדעתו לבטל כו' מאי פסיק רישיה כו' דמתכוין לעשותו כו' עכ"ל וה"ה מדברי המקשה ה"מ לדחויי דמאי פריך מיניה דהכא דלא איירי במתכוין אלא משום אידך נדדא ואם אין בדעתו לבטלה וכו' נקטו דברי המתרץ וק"ל: בד"ה מאי לאו דאי לא בעיל כו' שיבעול בכל לילה ויסיר מקלת בתולים כו' ואשמעינן דשרי להסיר כו' עכ"ל ודקאמר דאי לא בעיל כו' היינו דאי לא בעיל בעילה גמורה כפרש"י אלא שהסיר מקלת בתולים מלי בעיל להסיר עוד אפילו בשבת ואין סברא לחלק בין הסיר כבר מקלתן קודם השבת ללא הסיר כלל קודם השבת ובעל בתחלה בשבת ופירשו כן משום דעד מוצאי שבת ד' לילות היינו לאשמועינן שמותר לו לבעול בכולן ולתלות כולן בדם בתולים וק"ל: ע"ב בד"ה מאי קא משמע לן כו' דלענין רצופין ליכא למימר כדפי' עכ"ל הסוגיא דחוקה דמעיקרא נמי פריך ליה מאי דנקט מ"ש וסמך אהך ברייתא דנדה דלא בעי רצופין והמתרץ לא חש ליה או דלא ידע הך ברייתא דנדה וקאמר דנקט במ"ש דבעי רצופין והשתא חזר להקשות לו מהך ברייתא דנדה וה"ל לאתויי הך ברייתא ולולי דברי התוס' הייתי אומר כיון דבבעל איירי ואפ"ה תלינן בדם בתולים מסברא לית לן למימר דבעינן רצופין וק"ל: בד"ה מאי לאו דטריד כו' דעד מ"ש תולין בדם בתולים היכא דעבר ובעל עכ"ל ור"ל דמהאי טעמא לא קא מסיין לתנא כטועה ומיהו הא דד' לילות ליכא לאוקמי בכה"ג דתני ליה משום היכא דעבר ובעל ודו"ק: בד"ה והני כו' אע"ג דפליגי תנאי בהדיא בהכי כו' כדי לאוקמא כשמואל כל מה שיכול עכ"ל יש לדקדק לפי זה מאי פריך אביי לקמן א"כ טורד למה לאימא ודאי למ"ד דבעיל בשבת באינו מתכוין לא הוה טריד והך ברייתא אתיא כמ"ד דאסור לבעול וטריד משום דלא בעיל כדקאמר אביי ויש לייסב דמשמע ליה דהך ברייתא דפטור מק"ש אתיא ככ"ע אפילו למאן דשרי לבעול בשבת באין מתכוין ולהכי פריך א"כ טורד למה ודו"ק: בד"ה לא כהללו כו' פי' לפי שאינו בקי בשעת ק"ש דאפילו הבקיאין כו' יראים שלא יהיו בקיאין כו' עכ"ל הוצרכו לפרש כן דאי לשאינו בקי קאמר אבל הבקיאין אינן טרודין וסרו לקרות ק"ש וא"כ ע"כ הברייתא דפוטר מק"ש במיעוט קמיירי דאינן בקיאין ומאי קא משני אהא דפריך יאמרו שאינו בקי אסור לבעול דרוב בקיאין הן ולא איירי בהו הא לענין ק"ש איירי בהו ולכך פירשו דשאינו בקי דקאמר הכא לענין ק"ש הוא דקודם מעשה יראים אבל בשעת מעשה בקיאין הן ושרי לבעול וק"ל: בד"ה אלא מעתה כו' ואם יטה ויאמר שלא מצאתי כו' יכולה לומר עדיין בתולה אני כו' עכ"ל ואם לא יטה ותאמר בתולה אני אפשר לבודקה ע"פ חבית וק"ל: בד"ה ואם להוציא כו' אלא לפי מאי דקים ליה לדם הוא צריך משני ליה כו' עכ"ל וכיון דלדם הוא צריך הו"ל מלאכה שצריכה לגופה לפרש"י דלדם הוא צריך לראות בו אם היא בתולה ומהרש"ל כתב והוי פסיק רישא לענין חבורה מאחר שלדם הוא צריך עכ"ל וסיינו לפירוש ר"ת דלדם הוא צריך שלא יתלכלך דס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה אלא דהוי פסיק רישיה ומכל מקום אינו דומה למפיס מורסא דשרי משום צערא והכא גבי מצוה אסור כמ"ש התוספות לעיל וסיינו לאפי דמפיק הכא דחבורי מיחבר וק"ל :

דף ז בא"ד ועוד דמדבר שאין מתכוין דשרי ר"ש ס"ל לאקשויי כו' עכ"ל דבדבר שאין מתכוין סבר שמואל כר"ש דשרי מיהו לאפי דמפיק חבורי מיחבר ולדם הוא צריך מיתרלא נמי הך וק"ל : גמ' ביו"ט שרי בשבת אסור כו' מאי דעתיך מתוך כו' ק"ק דאימא טעמא דידיה דבשבת אסור משום שמא יסחוט בן עוף כדתניא לעיל בברייתא וביו"ט שרי דליכא למיחש ליה ויש לייסב דא"כ לא ה"ל למנקט בשבת אלא בע"ש ובמ"ש כדתניא לעיל וק"ל: שם ואיבעית אימא בבחור ז' לברכה וג' לשמחה כו' לפי מ"ש התוס' לעיל דתקנת שקדו לא הצריכו בבתולה משום דבלאו הכי אינו משכים לאומנתו לפי שיש בה ז' ימי המשתה ומהאי טעמא נראה שפסק הרא"ש בבתולה ז' לשמחה וקשה הא בבחור שנשא אלמנה אמרינן הכא דז' לברכה דהיינו ז' ימי משתה ואפ"ה קאמר בה דתקנו בה ג' לשמחה כדי שלא ישכים לאומנתו ואין נראה לחלק בין ז' לברכה לז' ימי המשתה דז' לברכה בבחור היינו נמי ז' ברכות לפנים חדשות ז' ימים כמ"ש הפוסקים ונ"ל דז' ימי המשתה הם יותר בשמחה בבתולה מבחור שנושא אלמנה אע"ג דבברכת ז' שוין הן ונ"ע : תוס' בד"ה מתוך שהותרה כו' ובלבד שיהא לורך הנאת היום כו' ומיהו נראה דהוצאה לנורך עכו"ם ודאי דאסור כו' עכ"ל ר"ל ולית לן למשרי משום דה"ל לורך היום מיהת וק"ל: בא"ד אבל עירובי תחומין אין ענינה להוצאה כו' עכ"ל מלישנא דעירוב והוצאה גופיה ליכא לאוכחי משום דלשון הוצאה יפול גם בתחומין דהיינו שאל יצא הוא מחוץ לתחום אבל הוצאה כהך דהוציא בפיו ולהוציא קטן ולולב דהיינו אל יוציא ד"א אין ענינה לתחומין וק"ל : בא"ד והא דקאמר ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו היינו משום דמותר להוציאו לנורך עכ"ל וצריך ליתן טעם אמאי לא התירו נמי תחומין לנורך דהא אפילו מלאכה גמורה התירו מהאי טעמא דמתוך ויש לייסב (א) וק"ל: בד"ה אלא מעתה כו' וי"ל שהיה סובר דטעמא דב"ה משום דאין עירוב והוצאה כו' עכ"ל ל"ל נמי למאי דס"ד דטעמא דב"ה משום הכי דלא פליגי נמי בית שמאי ובית הלל במבשל גיד הנשה בי"ט כו' וק"ל: ע"ב בד"ה שנאמר ויקח כו' ויש ללמוד משם שיש לברך כו' המתקדשת ע"י שליח כו' עכ"ל וכ"כ הרמב"ם והטור אה"ע סי' ל"ד דשליח מברך וכתב הב"י שלמדו לומר כן מדסתים ותני מברכין ברכת ארוסין כו' ע"ש ובחנם דחק ונעלם ממנו דברי התוספות דמוכח ממסכת כלה וק"ל :

ח"א דף ז ע"ב במקהלות ברכו אלהים ה' וגו'. בין לפי דרשת ברכת חתנים ובין לפי דרש דאפי' עוברים כו' משמע להו דאיירי בענין שמחה ומקום שירה דכתיב לעיל מיניה קדמו שרים אחר נוגנים וגו' ובפרק כסוי מפורש שראו העוברים מתוך הכרס באספקלריא המאירה וע"ש בחידושינו : אי ס"ד למדרש לא סגיא דלאו עשרה אין לפרסומי כו'. ואע"פ כן לא קיבל הגואל הך דרשא דסבר דלא התירה בועז אלא משום מנות יבום כמבואר באורך בחידושינו פרק הערל ע"ש : פירוש ברכת אירוסין אקב"ו על העריות כו'. נתקנה ע"פ מ"ש קדושים תהיו. כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה כו' וזה שאמר אקב"ו על העריות אפי' היא פנויה ומגדר עריות אסר לנו גם הארוסות שאינן עריות כמ"ש כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ולא התיר לנו אלא הנשואות לנו שאינן ערוה וזה דוקא ע"י חופה וקדושין שכבר ומסיים בה דבכל זה מקדש עמו כו' בגדר הערוה א"כ שיש לפרש דמסיים בה הכי ע"פ מ"ש בכמה דוכתין דמיון ישראל נגבי הקב"ה כאשה לבעלה וז"ש דהוא מקדש לו ג"כ עמו ישראל בדוגמא זו בקדושין שהיא נתינת התורה כמ"ש אל תקרי מורשה אלא מאורסה ובחופה הוא יחוד שכינתו במקדש עמנו וכמו שדרשו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה יום שנתחנך המשכן ודו"ק :

דף ח תד"ה שהכל ברא כו' ועל שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם פי' בקונטרס טעם אחר כו' עכ"ל לכאורה בשהכל ברא לכבודו מה שמתחלת בברוך לפי שאינה סמוכה אלא לבורא פ"ה ולא שייך בזה סמוכה דא"כ תקשי ליה נמי קידוש והבדלה ומה שאינו מסיים בה בברוך פרש"י ג"כ משום דהוי ברכה קלרה כברכת המלות והפירות אבל ר"ל בשהכל ברא לכבודו דלא חשיב ברכת יוצר האדם שאחריה כברכה הסמוכה שהרי מתחיל בה בברוך וכן בברכת יוצר האדם דלא חשיב ברכת אשר יצר שאחריה כברכה הסמוכה שהרי מתחיל בה בברוך על זה נתן רש"י טעם אחר דהיינו לפי שאינן מן הסדר ואינן מקריין סמוכות כי הסדר מתחיל מאשר יצר אבל לדברי התוספות הוי טעמן לפי שקלרות הן והיה נראה כברכה אחת אילו לא היה מתחיל בברכה שאחריה בברוך ובחידושינו בע"פ כתבנו שם דרך אחר ע"פ דבריהם שם ודו"ק: ע"ב בד"ה כי תניא כו' דא"כ מאי פריך ליה מברכת אבלים בי' כו' אבל ברכת אבלים שמברכים בברכת המזון כו' עכ"ל אהא דמשני ליה מעיקרא כי קאמר ר"י בשורה ל"ק להו הכי דלישני ליה בברכת אבלים שבבהמ"ז דאפשר דלא אסיק

קרני ראם (א) בא"ד והא דקאמר כו' ויש לייסב . נ"ב כוונתו דלקרב המאכל אליו זה מותר אבל לקרב עצמו אל המאכל זה אסור משום דקירוב עצמו אל המאכל דומה למ"ש התוס' לעיל גבי מכנה את הנר בשביל דבר אחר דמחשב כמכשירי אוכל נפש כמ"ש התוס' לעיל ד"ה אמר ליה וא"כ האים בעצמו לא רשאי לצאת לחוץ לתחום ול"מ העירוב במ"א לענין שיצא האדם חוץ לתחום והבן :

חכמת שלמה

מזה אפי' היכא דכבר היתה הנשואין אבל בחבורי שדיתי ביה נרגא : בד"ה דם כו' איכא למימר דהויא ...נן כו'. נ"ב כמו שמפרש לקמן דלא התירו מלאכה שאינה צריכה אלא משום צערא כמו מפיס מורסא וק"ל: בד"ה לדם הוא צריך כו' הכא גבי מצוה אסור כו'. נ"ב פי' אפילו אם התירו משום צערא מ"מ משום מצוה לא רצו להתיר וק"ל : בד"ה את"ל כו' פי' דר"י אית ליה דמקלקל בחבורה פטור כו'. נ"ב דהתוס' סוברים כגירסת ה"א שכתב רש"י ל"ג ומה שהקשה רש"י שמקלקל דהכא כ"ע מודים סוברים התוס' דליתא כי כל קלקול שייך באדם בין הוא לגבי פתח שייך משום בנין בין הוא לגבי מוציא דם חייב משום חבורה לעולם קלקול חייב לר"ש ופטור לר"י וטעמא דר"ש דמחייב קלקול בחבורה משום דהתם גבי מילה הוא קלקול מצד אחד ואפ"ה חייביה רחמנא טעם זה נמי שייך אפילו בפתח גבי אדם שהוא לעולם קלקול ודו"ק . (עיין במהרש"א) :

דף ו ע"א גמרא איתמר בכי רב אמרי כו' נמחק איתמר . וכ"ב בס"א אינו : שם האי מסוכרייתא דמייתא כו' נ"ב הערוך גורס בכי"ת והוא לשון נקב אבל ברש"י אני מסופק אם מפרש לשון נקב או מלשון סתימה והוא בכ"ף מלשון סכר מיא : תוס' בד"ה האי מסוכריא כו' ואיגלאי מילתא דלאי עבד כו'. נ"ב פי' ויהיה חייב משום מלאכה שאינו צריך לגופה וק"ל : בא"ד דנדה מערמת וטובלת כו'. נ"ב פי' כך הוא לפי מסקנא דהתם דמפרש טעם אחר אאין מטבילים הכלים משום דחיישינן שמא יניח כליו מלטבול ויניח בטומאתם עד יו"ט שיהא פנוי ובתוך כך יבוא לידי תקלה להשתמש בהן תרומה אבל רב יוסף דמפ' משום סחיטה פריך ליה אביי מהא דמערמת וטובלת כו' ומשני ליה מתוך שלא הותרה אלא ע"י מלבוש זכורה היא ודו"ק ובהגהת מהרי"ח מצאתי שמשום הכי גזרו בטבילת כלים משום דטריד במצוה אבל בשאר מתכוין לשרותן במים או ביין לא גזרו ולפי זה נ"ל נמי דגבי מערמת שרי משום דזכורה ...ת כו' אבל מדברי התוס' דהכא לא משמע הכי ודו"ק : בא"ד ומיהו איכא למימר התם כו' כנ"ל : ע"ב גמ' יאמרו בקי מותר כו'. נ"ב אינו בתמיה כמו יאמרו כל הסריקין אסורים וסריקי בייתוס מותרים א"כ הל"ל יאמרו שאינו בקי אסור ובקי מותר אלא ה"פ אם כן למה התירו חכמים מן הסתם יאמרו הכי הבקי מותר אבל שאינו בקי אסור וק"ל: תוס' בד"ה לא כהללו כו' קודם מעשה יראין כו'. נ"ב והקושיא יאמרו בקי מותר כו' קאי אמה שלמעלה לא כהללו כבליים כו' ודו"ק: בד"ה אלא מעתה כו' פי' בקונטרס כיון כו'. נ"ב אבל מפרש"י דהכא אינו מוכח כן וק"ל : בא"ד דצריך לבעול בהטייה כו'. נ"ב פי' משום דאי אפשר לבעול בהטייה אפילו לבקי אם לא שיכוין לכך אבל בסתם בעילה פשיטא דהוי פסיק רישיה לגבי פתח דאי אפשר שיבעול בהטייה מן הסתם ודו"ק:

דף ז ע"א גמרא אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב כו' כנ"ל. וכ"ב לכאורה נראה דקאי אר' יעקב בר אידי דהכא דאי ארבי יעקב דברייתא אפילו ניקב למה ליה למייתי הכא ואת"ל דשייך הכא כדי לייסב לשון הורה כלומר שמנינו לשון הורה על הוראה אף שלא מן הדין ודו"ק א"כ הל"ל ואמר רב הונא אין הלכה וכס"א נמי מצאתי להדיא אין הלכה כר' יעקב בר אידי מ"מ נ"ל העיקר שקאי על רבי יעקב דברייתא וכן איתא בפ' אלו טריפות וגם אין מן הסוגיא שיאמר המורה אין הלכה על המורה שאינו קדמון ממנו ודו"ק: רש"י בד"ה מאי דעתך כו' ביום טוב יותר מבשבת כנ"ל : בד"ה סורוס כו' ז' ...ים בנזיר ומנחה בחולה לארץ ועלתה לארץ כו' כנ"ל: תוס' בד"ה ואם להוציא כו' אלא לפי מאי דקים ליה דלדם הוא צריך כו'. נ"ב פי' והוי פסיק רישא לענין חבורה מאחר שלדם הוא צריך וק"ל : בד"ה מתוך ...ותרה כו' לפי שאתה אוסרו בדבר האסור לו כו'. נ"ב פירוש כגון תחומין שאסור בי"ט משום הכי אתה אוסרו לתקן מיום טוב לשבת ואי אתה אוסרו לתקן עירובי חצרות שהוא דבר המותר ביו"ט ומש"ה מתקן מיו"ט לשבת וק"ל: בא"ד בפ' אמרו לו דאין עירוב והוצאה ליו"כ מדתנן התם אם היתה כו' כנ"ל . וכ"ב פי' קודם המסקנא דמסיק דיש עירוב והוצאה לי"ט וק"ל :

דף ח ע"א תוס' בד"ה שהכל כו' אעפ"י שכל אחת סמוכה לחבירתה כו'. נ"ב פי' יוצר האדם ואשר יצר ודו"ק : בא"ד ועל שהכל ברא לכבודו כו'. נ"ב לאו שצריך טעם על שהכל ברא לכבודו אלא שר"ת פי' בעבור שהכל ברא ויוצר האדם קצרות משום הכי כל אחת גורמת לברכה שלאחריה שפותחת בברוך אבל רש"י פי' טעם אחר על מה שגורמת לברכה שלאחריה שפותחת בברוך ודו"ק: בא"ד שאותה שלפניה ...א כו' כנ"ל: בד"ה רב תנא הוא כו' ומיהו איכא נמי ר' יוחנן שהיה תנא כו'. נ"ב פי' שהוא רבי יוחנן בן נורי גלא אותו סתם רבי יוחנן : ע"ב גמ' פתח ואמר האל הגדול ברוב גדלו כו'. נ"ב חיבור הענין

מהר"ם

בה' ולא מספיקין לן הני טעמי לחוד בלא ברכה אבל גבי אלמנה אם איתא דס"ל לברייתא טעמא דשקדו שיהא שמח עמה ג' ימים האי טעמא לחוד מספיק לן לכל מילי דאית בה ול"ל טעמא דברכה אלא ודאי לא ס"ל להאי ברייתא טעמא דשקדו כנ"ל כוונת התוס' בהאי קושיא דמקשו : ד"ה מאי איכא וכו' עד מ"מ בעי למ"ל טעמא דברכה ' וצ"ל דקושיית הגמרא דמקשה מאי איכא לא אתי אלא לשנויא קמא דשני ברכה דאדם עדיפא וס"ל לגמ' דאף לאותו שנוי' מסתמא ל"פ האי ברייתא אאידך ברייתא דס"ל לברייתא קמייתא נמי טעמא דשקדו ולכך פריך מאי איצטריך ול"ל טעמא דברכה דאילו לשינוייא בתרא דא"נ משום שקדו לא פריך מידי דל"ל טעמא דברכה דהא איצטריך ליה תנא דברייתא כמו שפירשו התוס' בדבור שלפני זה: בא"ד א"נ בעי מאי איכא בין לישנא דמשני ברכה וכו' ' פירוש דס"ל לגמרא דמסתמא גם ללישנא דברכת אדם עדיפא ס"ל נמי טעמא דשקדו דמשום ברכה לחוד לא היו קובעים יום כמ"ש התוס' בסמוך בסוף דבור זה אלא ללישנא דברכת אדם עדיפא ס"ל דאפ"ה טעמא דברכה עיקר וללישנא דשקדו ס"ל דטעמא דשקדו עיקר ולכך פריך מאי איכא כלומר מאי נפקא מינה וק"ל :

דף ז ע"א בגמ' אלא מעתה נזדמן לו צבי וכו' ' פי' דהמקשה סבר דפי' חשוה לכל נפש היינו דבר המצוי לכל נפש ולכך פריך אלא מעתה נזדמן לו צבי וכו' דצבי אינו מצוי כי אם לעשירים ולא לעניים :

נסבר כות

מההיא ולא הדר ביה רבא אלא מההיא דלעיל גבי מוכת עץ אבל מהך דכנסה בחזקת בתולה כו' לא הדר ביה והיינו משום דמקח טעות לגמרי משמע וע"כ אית לן למימר דלא מתוקמא סברא דרבא דלעיל אלא דלענין מקח טעות לא הוי כמו בעולה דאינו מקפיד כ"כ במוכת עץ כו' כמ"ש התוספות לעיל ובהכי סליקו דברי התוס' כהוגן בלי גמגום לפי גירסת הספרים דגרסי מההיא וע"פ הדברים אלה סמכו בקושייתם· וא"ת מנלן דהדר ביה ממה שאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום כו' נאמר שחזר בו ממ"ש לא הכיר בה לר"מ כו' עכ"ל משום דהכי הוה ניחא טפי דהוה מתוקמא שפיר סברא דרבא דלעיל דכבעולה דמיא לרבנן ודו"ק :

ח"א **דף יא ע"א** איילונית דוכרניתא דלא ילדה. קראה זכר לפי שמיקר סימניה שהיא כזכר שאין לה דדים ומתקשה כו' וקולה עבה כאיש ואין לה שיפולי מעים כנשים כדאמרי' פרק הערל וק"ל :

דף יב בפרש"י *בד"ה וניחוש כו' אבל הכא קתני אין יכול לטעון מתוך כך לא יבא לב"ד עכ"ל ק"ק דהאי לישנא קתני נמי במתני' לקמן גבי יחוד שביהודה ושמא אסורה היא לו ולא יבא לב"ד ויש ליישב : תום' בד"ה אמר רבה כו' דהא זאת אומרת איכא למידק נמי ממתני' כו' עכ"ל לכאורה אין הלשון איכא למידק מדוקדק דמאי קאמרי איכא למידק הא קושטא הוא באידך לישנא דדייקינן הכי זאת אומרת ממתני' ויש ליישב דר"ל דודאי לקמן דדייק ממתני' ל"ג רבא דא"כ תקשי ממתני' רישא לסיפא אבל הכא יש לבעל דין לחלוק דשפיר גרסינן רבא ותנא דברייתא ותנא דמתני' פליגי בהכי אי הוה מקח טעות אי לאו אהא כתבו כיון דדייק ליה לרבא הכי הכא בברייתא איכא למידק ביה ה"ל במתני' ותקשי רישא לסיפא ומיהו יש לדחות קצת דאע"ג דדייק ליה בברייתא היינו משום דמצי א"ל הנא אעדים סמכי וק"ל : בד"ה שתי תקנות הוו וליכא למימר דחדא תקנה הוה ומתני' קודם כו' דהא חזינן השתא כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דר"ל ב' תקנות לאלמנה היינו הא' כשתקנו לבתולה ד' מאות תקנו גם לאלמנת כהן מנה והב' כיון דחזו דמזלזלי בהו תקנו להן מאתן אבל מאי דאהדרינהו למלתייהו לא מקרי תקנה והא דקאמרי וליכא למימר דחדא תקנה הוה ומתני' קודם כו' היינו דלא הוה צריך למימר כשתקנו לבתולה ד' מאות תקנו גם לאלמנה מנה אלא לאלמנה מנה קודם תקנה דא"כ מאי תירצו בזה במה שכתבו דהא חזינן השתא דלית להו מאתים דלא מתרצו בזה אלא הא דהוצרך למימר אהדרינהו למלתייהו אבל נראה לפרש בזה דודאי הא דקאמר תקינו לבתולה ארבע מאות ולאלמנה מנה לא שתקנו אז כן לאלמנה אלא דר"ל שהניחו לאלמנה בת כהן מנה כמקודם תקנה שהיה לכל האלמנות מנה והב' תקנות דקאמר תקנו לאלמנה היינו הא' כיון דמזלזלי בהו תקנו להו מאתן ודאהדרינהו שוב למלתייהו הוא תקנה השניה ובעו למימר מעיקרא דנימא דחדא תקנה היא היינו אותה של מאתים וכ"ל הא דאהדרינהו ואהא תירצו שפיר דהא חזינן כו' וכתבו דליכא למימר נמי כו' משום דמשמע בשמעתין דלבתולה היה תקנה א' בראשונה ד' מאות ואז הניחו לאלמנה מנה כקודם תקנה ושוב אחר זמן היו ב' תקנות לאלמנה בתחלה ב' מאות משום דמזלזלי בהו ושוב אהדרינהו למנה והא כתבו דליכא למימר דכי תקנו לבתולה כו' תקנו גם לאלמנה כו' ושוב אהדרינהו לאלמנה למלתייהו ולא מקרי להו לאלמנה תקנה כיון דבפעם א' נעשה תקנה לבתולה ולאלמנה ולא מקרי רק הא דאהדרינהו תקנה א' לאלמנה והא תירצו דאין סברא לתקן כו' ולכך הוצרך לומר ב' תקנות לאלמנה בלאו תקנה א' שהיה לבתולה מקודם לאלמנה ודו"ק : **ע"ב** בד"ה כיון דחזו כו' מעיקרא מזלזלי כו' ובתר הכי נקטו ופרשי עכ"ל דאל"כ מה תקנו בזה שוב דאהדרינהו למנה אלא ע"כ שלא היו פורסים כ"כ וק"ל : **בד"ה** רב הונא כו' פריך שפיר ממתניתין דכרבנן אתיא דלסומכוס חולקין כו' עכ"ל דבריהם צ"ע הכא דהא ע"כ סיפא דהך דקתני יחלוקו לא אתיא אלא כסומכוס כדקאמר התם בגמרא בהדיא והך רישא ע"כ נמי כוותיה אתיא דאל"כ ליפלוג נמי ברישא לאשמועינן ביה דחולקין לסומכוס ובתוספות בפרק השואל כתבו בזה דרך נכון ע"ש : **בא"ד** דהא בסוף המניח אית להו לרבנן בהדיא דאפילו כו' ושמואל סבר כרבנן כדמוכח כו' עכ"ל ק"ק ל"ל למינקט כלל הא רבנן סברי הכי בסוף המניח אלא דשמואל (א) גופיה סבר הכי במוכר שור לחבירו ויש ליישב ודו"ק : גמ' כגון בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל כו' אבל בת ישראל לכהן דמאי א"ל עלויי כו' יש לדקדק תינח בת ישראל לכהן דאיכא למימר הכי בת כהן לישראל ל"ל למתני דההיא עדיפא אפילו מבת כהן לכהן כפרש"י במתני' ונראה ליישב עוד בזה דהמקשה הוה ידע דאיכא לפרושי דכגון בת ישראל לכהן קאי אכדרך שהכהנים עושין והרווחה לעשות קושטא הוא דאיירי בבת ישראל לישראל אלא דא"כ ה"ל בת כהן לישראל זו ואצ"ל זו אלא דע"כ דה"פ דכגון בת ישראל לכהן היינו הך דהרווחה לעשות ובת כהן לישראל היינו הך דכדרך שהכהנים עושין והשתא מדייק המקשה שפיר מהך דהרווחה לעשות דהיינו בת ישראל לכהן דאיכא בהו צד כהונה כו' ותו לא מידי ודו"ק :

דף יג תום' בד"ה רב אסי כו' דנאמנת לומר לכשר נבעלתי במנו כו' עכ"ל שמכו עצמם אמה שהוכיחו לקמן לזעירי דנסתרה היינו כגון דמודה שנבעלה וא"כ לרב אסי דמוקי לה דוקא בנבעלה היינו ע"י עדים אבל על פיה נאמנת אפילו לר"י וק"ל : **בא"ד** לא הוי מגו גמור דהא אפילו אמרה מוכת עץ אני איני נאמנת כו' עכ"ל לכאורה דמוקי מתני' דמוכת עץ כר"מ דהשתא ליכא מיגו גמור במוכת עץ אבל לרבנן דסברי מוכת עץ אין לה רק מנה הרי יש לה מגו גמור דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך ויש לי מאתים ויש לדחות דאפילו באומרת מוכת עץ אני תחתיך איני נאמנת לר"י וכ"כ התום' לקמן בפ"ב וצ"ל (ב) דמוכת עץ הוי טענה מעולה ביותר ממשארסתני נאנסתי כמ"ש התוס' משום דע"י מוכת עץ לא פסלה נפשה מכהונה אבל מוכת עץ אני תחתיך לא הוה טענה מעולה ביותר כלל ממוכת עץ מעיקרא ודו"ק : **בד"ה** חדא להכשיר כו' וחדא להודיעך כחו דר"י עכ"ל ורש"י לא פי' אלא דהך סיפא להודיעך כחו דר"ג בבתה ולא איצטריך ליה לפרש ברישא להודיעך כחו דר"י אלא דאי לאו רישא בדידה הוה מוקמינן הסיפא במסתבר טפי דהיינו בדידה אבל התוס' לא ניחא להו בהכי דמדקתני מעוברת משמע דבבתה איירי דלא ניחא ליה למימר למאן דמכשיר בבתה דקתני מעוברת לישנא מעליא ודו"ק : **ע"ב** גמרא לא שתוקי וכשר כו' והולד שתוקי דקתני לר"ה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה למאן דמכשיר בבתה לא הוה שתוקי אלא מדין כהונה כדמסיק ולמאן דפוסל בבתה הוה שתוקי ממש ודו"ק : **תום'** בד"ה מסייע ליה כו' וליכא למימר במדברת כו' סמוך מיעוטא לחזקה כו' עכ"ל מלתא דפסיקא נקטו במדברת אבל מעוברת למאן דמכשיר בבתה ליכא חזקה דכשרות וק"ל : **בד"ה** מכשיר כו' התם פריך שפיר אפילו לרבי אליעזר לשון כו' עכ"ל מיהו ר"א דפוסל בבתה מפקיה ממשמעותיה אלא דאבא שאול לא הוה מוסיף אמתני' בהא דמכשיר בבתה כיון דלשון המשנה נמי הכי משמע ומהרש"ל הגיה זעירי במקום ר' אליעזר ואין צורך ודו"ק :

דף יד בפרש"י בד"ה והא נמי כדיעבד כו' ולאוסרה על הארוס כו' הרי אתה מוציאה מבעלה כו' עכ"ל נראה מפירושו דלגבי עובר לא מקרי דיעבד אלא לגבי דידה אם אתה אוסרה על בעלה אבל הרא"ש דחה זה דלגבי דידה אם אינו מודה וטוען ברי הוה הולד ממזר אלא דאיירי שמת או שהלך בעלה למדינת הים ולגבי עובר חשיב דיעבד כו' עכ"ל ע"ש ונראה לקיים פרש"י שפיר לגבי דידה ואינו מודה ומיהו אינו טוען ברי אלא דשכח אם הערה בה ונתעברה ממנו וכה"ג פרש"י לעיל גבי שמתייחד עמה ביהודה ודו"ק : **תום'** בד"ה תנו רבנן איזהו אלמנת כו' ושם ודאי פוסל ר"י אפילו את האלמנה כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור דאכתי קשה דהיאך פוסל שם ר"י אפילו אלמנת עיסה והכא מכשיר אף את הבת וי"ל דאיכא עיסה לטמא על ידי שתיקה וטויחה ואיכא עיסה לטהר ע"י שתיקה וטויחה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדמסיק לקמן והשתא בשמעתין איירי בהך עיסה דלטהר ולהכשיר אף הבת ושם בפרק עשרה יוחסין איירי בהך עיסה דלטמא ולפסול אף אלמנותו לר"י וק"ל לפי זה דאימא איזו עיסה כו' ודקאמר רשב"א קאי אלטמא דקתני במתני' ולא תקשי מסיפא לרישא ויש ליישב ודברי מהרש"ל אינן מבוררין לי בזה ודו"ק : **ע"ב** בד"ה ותו ר"ש כו' והא אמרת רישא חלל כשר והיינו ודאי כו' עכ"ל ר"ל ודאי חלל שנטמע במשפחה דלא הוי רק חדא ספיקא וק"ל : **בד"ה** מסתייה כו' דהא ממזר שותק פסול לת"ק משום דשתיקה כהודאה כו' עכ"ל משום דלכאורה הא דקאמר הכא גבי חלל מסתייה דלא מפקי ליה מקהל ר"ל הא דלא נוות החלל כמו בממזר משום דלא חש ליה דמסתייה דלא מפקי ליה בדבריו מקהל ישראל אלא מכהונה בלחוד והאי טעמא לא שייך גבי ממזר דהא קושטא הוא דמפקי ליה מקהל ישראל אלא ע"כ לת"ק דפוסל בממזר שותק אינו אלא משום דשתיקה כהודאה והא

קרני ראם (א) **בא"ד** דהא כו' והלא דשמואל. נ"ב לא מצינו לשמואל דיסבור כן והע"ג דבטוען לשחיטה מכרתיו סובר שמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב שם לא הוי ברי ושמא דטענת המוכר הוי ג"כ ברי דהיה לו לוקח לאתנויי ולעולם בברי ושמא יכול שמואל לסבור דברי ושמא ברי עדיף אלא דהתוס' הוכיחו דע"כ סובר כרבנן דאל"ה היה לומר יחלוקו וכסומכוס ורבנן ס"ל בהמניח דאפי' ברי ושמא המע"ה ומיהו גם דברי התוס' צ"ע דלא מוכח מידי דפוסק כרבנן דהא אפי' סומכוס מודה התם כיון דאין ספק לב"ד אלא ע"י טענותיהם וכמ"ש הרשב"א שם ועיין תוס' ב"מ ב' ע"ב ד"ה הכא עיי"ש וצ"ע : (ב) **לא הוי** מגו כו' וצ"ל. נ"ב אין דבריו מובנים דבגמ' מהוי ליה מגו בס"פ שני :

מהר"ם

סתמא הדר ביה רבא ותירצו דלכך דקדק לומר מההיא שלא תטעה לומר דמהא הדר דאמר דמקח טעות לגמרי משמע וזה לא יתכן כמו שכתבנו והא דקאמר משום דמקח טעות וכו' אינו לשון תירוץ רק נמשך אלעיל וק"ל ודו"ק :

דף יב ע"ב בגמ' א"נ וכו' אלא דאמרינן אוקמה אחזקה · וגבי פלוגתא דמוכת עץ אני איכא למימר נמי מוקמי אחזקה שחזקת בנות ישראל שאינן מזנות כן כתב הר"ן :

בתום' ד"ה רב הונא וכו' עד וי"ל דה"מ למימר וליטעמיך · משמע מתוך התוס' דהאי דפריך בשמעתין נימא רב הונא ורב יהודה דאמרי כרבן גמליאל וכו' הכל הוא מדברי אביי דאמר רב יוסף והכל נמשך למעלה :

דף יג ע"א ד"ה ואין אוסרין וכו' דפריך לזעירי דבספקא אחת אסרינן לה. פי' ספק נבעלה לכשר ספק נבעלה לפסול והא גבי יחוד נמי ספיקא חדא ספק נבעלה ספק לא נבעלה ולא אסרינן לה והך קושיא לרב אסי נמי קשיא : **ע"ב** ד"ה מכשיר אפילו ברוב פסולים וכו' עד פי' והוה ליה למיתני וכן אמר אבא שאול וכו' · הא דאיצטריכו לתוס' להקדים דהקושיא היא דה"ל למיתני וכן אמר אבא שאול משום דאי הוה הקושיא כפשוטה הא תנא ליה ר"ג חדא זימנא לא קשיא מידי דשפיר משני התם אי מהתם ה"א ברוב כשרים לכך איצטריך משנה יתירה אחריתא לאשמועינן אע"ג דמדיוקא אמרי הכא דמכח קושיא דפריך אברייתא ותיפוק ליה וכו' דמסייע ליה לריב"ל דאמר לדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולים תנא דמתניתין דהתם לא רצה לסמוך אדיוקא דברייתא דמה היה יודע הוא מהברייתא אבל השתא דפי' הקושיא דה"ל למימר וכן אמר אבא שאול וא"כ ע"כ צ"ל דמשני דאבא שאול עדיפא מר"ג ור"ג אינו מכשיר ברוב פסולים והא ליתא דהא אמרינן הכא דר"ג נמי מכשיר אפילו ברוב פסולים וק"ל :

דף יד ע"א ד"ה אלמנת עיסה וכו' עד וי"ל דבת העיסה אין לה חזקה דכשרות וכו' · ולפי זה צ"ל דאלמנת עיסה הוי פירושו שאחד מבני משפחת עיסה לקח אשה ממשפחה אחרת שיש לה חזקה דכשרות : **ד"ה** תנו רבנן וכו' עד והשתא לא קשיא דר"י אדר"י דהא דמכשיר ר' יוסי וכו' אבל במקום שמזכיר אלמנת עיסה ור"ל שם אינו איירי בשתוק אלא שנטמעה בה ספק חלל : **ע"ב** ד"ה מסתייה דלא מפקינן ליה מקהל וכו' עד וי"ל דהכי פירושו וכו' · משמע דבקושיא

אית

חכמת שלמה

רבא מההיא כו'. נ"ב בכאן י"ל שאלה רבה מאי דעת התוס' שהקשו דנימא ביה דחזר מהאי ויהיה מקח טעות מר' ולא יהיה קשה הא דלעיל ותימה סוף סוף מאי איכפת לן במאי דהדר מזה ס"ס האי דלעיל לא יתכן שאמר לא הכיר בה ולא כלום דהשתא בתולה ונמצאת בעולה לא אמרינן מקח טעות וכתובתה ק' מוכת עץ דלא איכפת ליה כ"כ כ"ש דנימא שאינו מקח טעות ויהיה כתובתה ק'. ויש רוצים לפרש דהשתא נוכל לומר דהא דאמרי' נמצאת בעולה כתובתה מנה אתיא כר"מ והוא סבר דלא אמרינן מקח טעות אבל רבנן סברי דאמרינן מקח טעות במוכת עץ וכ"ש בנמצאת בעולה זה אינו דהא ר"מ ורבנן אינם חולקים אלא במוכת עץ אבל בהא דמקח טעות אינם חולקים אלא במוכת עץ אי מדמין לבעולה וכמו שפירשו התוס' למעלה. ועוד מנא ליה לרבא הא מאחר דר"מ סבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה ולא אמרינן מקח טעות מנין ליה דרבנן לא סברי הכי ופליגי על ר"מ דלמא כ"ע סברי הכי וא"כ מכ"ש גבי מוכת עץ סברי רבנן אף לא הכיר בה מנה. ובעיני נראה דלא קשה מידי דע"כ צ"ל לפי' מאי מקח טעות ממאתים אבל מנה אית לה א"כ מאי מקח טעות שייך כאן דאיך תטול יותר ממנה אלא ע"כ צ"ל דמשום הכי קרוי מקח טעות משום שהיא טוענת משארסתני נאנסתי וכתובתי ר' והוא טוען שמא ומש"ה אמר מקחי מקח טעות נגד דבריה שהיא טוענת שיש לה ר' והשתא ל"ק מידי דשפיר יתכן הא דאמר הכא לא הכיר בה לא כלום משום מקח טעות וכ"ש כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בודאי בעולה מקודם כגון בעדים או שהודית מקח טעות לגמרי ולית לה כלום ודוקא הכא דאית לה מנה שהרי לפי דבריה אית לה ר' ודי בזה שאתה מפחית לה מכתובתה מנה והא דאמר לעיל כתובה מנה נמי בכה"ג איירי כגון שמצא פתח פתוח והיא שותקת או מכחישתו והא דמסיק בסוגיא זינתה מעיקרא כו' לאו אעדים קאי דלא בעינן עדים אלא אזינתה תחתיו אבל לענין פתח פתוח אפילו בלא עדים נאמן לענין כתובה והשתא הוה אתי שפיר הא דלעיל דלא הכיר בה ולא כלום כדפרישית אבל השתא דאמר הכא מקח טעות לגמרי משמע ואין חילוק בין היא מודה לאינה מודה לעולם הוא נאמן להפסידה כתובתה ולית לה כלום ודוקא גבי מוכת עץ הוא דאית לה משום דלא שייך בה מקח טעות דלא איכפת ליה כמו שפירשו התוס' א"כ ע"כ הא דהדר ביה רבא מלעיל הוא דהדר ודו"ק. (עיין במהרש"א) :

דף יב ע"א רש"י בד"ה כ"ש כו' לא תשמע לעולם כנסה כו' כצ"ל : **ע"ב** גמ' מאי חזקה אית ליה להאי כו' כצ"ל. ונ"ב וזה לשון הר"ן ובאידך פלוגתא דבשמוך דהיא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את איכא למימר נמי אוקמה אחזקה בחזקת בנות ישראל שאינן מזנות אבל הכא מאי חזקה איכא להאי תובע דנוקמי אחזקה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא כו' :

תום' בד"ה רב הונא כו' תימה דלרב יהודה גופיה אית ליה ברים ספרה כו'. נ"ב פי' זהו מ"ש שם ז דברי סומכוס כו' אבל מכ"ה כו' ואומר שם כלל גדול בדין לאתויי אפילו ניזק אומר ברי כו' :

דף יג ע"ב רש"י בד"ה מכשיר כו'. שהיו הם מכשירין אותה שביאה הוא להם כו' כצ"ל : **תום'** בד"ה מסייע ליה כו' ואיכא למימר כו' כצ"ל : **בד"ה** מכשיר כו' וכן פי' שם בקונטרס כו'. נ"ב נראה דמש"ה דייק הכי דאל"כ אלא נפרש מאי אתא אבא שאול לאשמועינן יותר מרבן גמליאל א"כ שפיר מתרץ אי מהתם ה"א ברוב כשרים כו' דאין יסמוך אבא שאול על המ"ד שאמר לדברי המכשיר כו' אבל השתא דפריך לימא וכן אמר אבא שאול א"כ שפיר מקשי התוס' סוף סוף לפי האמת דסבר רבן גמליאל דכשר אפילו ברוב פסולין אלא א"כ לימא וכן ודו"ק. **בא"ד** דאפילו לזעירי לשון כו' של עובר זה משמע כו' כצ"ל. (עיין במהרש"א) : **בד"ה** נעינן כו' גבי ספק בן תשע לראשון כו'. נ"ב פי' היכא שמיבם את אשת אחיו בתוך ג' הדשים למיתת אחיו וק"ל :

דף יד ע"א תום' בד"ה דרבי יהושע כו' והשתא לא מצי לשנויי כו'. נ"ב וא"ל דשמא רבא לא ס"ל הא דרבה דס"ס קשה מאי קמקשה רבא דלמא אף אביי ורבה ס"ל דר"ג אדר"ג לא קשה משום ברי ושמא ואיך אלא תירוץ דרבי יהושע אדר"י בהא דרבן גמליאל מש"ה נ"ל דאף רבא הוה משני ר' יהושע כמו רבה אלא דלא מצי לשנויי הכי ודו"ק : **בד"ה** ת"ר כו' קאי להכשיר את הבת כו'. נ"ב כלומר המשפחה כולם להשיא בתה לכהונה אבל אלמנת עיסה הוא שנולד הספק בה משום חלל כלומר שהיא נבאת לאחד מן המשפחה שנטמע בה הספק ובה לא שייך טויחה ושתיקה מכשירין אותה ולא הבת ודו"ק. (עיין במהרש"א) : **ע"ב** תום' בד"ה מיסתייה כו' פי' אפילו מקהל כהונה כו'. נ"ב פי' מאחר דס"ל דאין בטעם משום שתיקה כהודאה דמיא אפילו גבי ממזר לת"ק אלא משום שלא יוציאו את הקול א"כ מה הידש התלמוד בכאן גבי חלל מיסתייה דלא מפקינן כו' הא כבר ידעינן שפיר ה"ט גבי ממזר ע"כ מפרש דאפילו קאמר לא מיבעי גבי ממזר דמהני ה"ט דמסתייה כו' משום שחושש שמא יתפרסם הקול ויוציאוהו מן הקהל אלא אפילו גבי חלל דליכא חששא כולי האי אפ"ה אמרינן מסתייה והוחש לשמא יפרסמו הקול להוציאו אפילו מכהונה לחוד והא דלא קמפרש טעמא אהלל דתנא קמא אפשר משום שלא הזכיר בהדיא חלל בדבריו כמו בשב"א ודו"ק : **בד"ה** כמאן כו' ובלא ראוה שנכנסה כו'. נ"ב פי' משום דס"ל דאי לא ראוה כו' לא הוה מהני רוב כשרים מאחר דאין כאן מיגו וסברה אשה בודקת ומזנה וק"ל : **בא"ד** ואיירי נמי כשראוה מדברת כו'. נ"ב פי' נסתרה :

פירלו דה"פ מסתייה דלא כו' כפ"ה מסתייס דלא מפיק ליה אפילו מקהל כהונה כו' דסבר דע"י דבריו של זה לא מפקי ליה ואם ילווה יתברר לדבר זה שייך נמי לעיל גבי ממזר ולא משום דשתיקה כהודאה והא דנטר ליה בהאי טעמא עד הכא גבי חלל משום דלעיל גבי ממזר פשיטא ליה לתלמודא האי טעמא דודאי הוא חש ומונע את עלמו מלבוא כדי שלא יתברר ויהיה פסול מקהל ישראל אלא אפילו הכא גבי פסול כהונה יש לחוש לזה שהוא מונע עלמו מלבוא כדי שלא יפסל מקהל כהונה ודו"ק: בד"ה כמאן כר"ג כו' ולהרבה הא רב פסיק כר"י וקי"ל הלכה כרב באיסורי כו' עכ"ל הא ודאי דלענין דינא פריך לעיל הלכתא אהלכתא אההיא דמשארסתני נאנסתי דאיירי לענין כתובה דהוי ממון אלא דה"ל כיון דרב ושמואל פליגי בהך מילתא אי הלכה כר"ג אי כר"י מי יימר לן למיזל בתר הך כללא דהלכה כשמואל בדיני אדרבה ניזיל בתר הך כללא דהלכה כרב באיסורי ולענין איסורא איתמר מלתא דרב הכא ודו"ק: באד ואיירי נמי כשראוה מדברת דאי לא ראוה כו' עכ"ל דאפילו לעדי' דלא בעי עדים שנבעלה ראוה שנסתרה מיהא בעי כדמוכח לעיל וק"ל:

דף טו גמרא ומי בעינן תרי רובי והתניא ט' חנויות כו' עכ"ל ק"ק השתא דלא אסיק אדעתיה למימר מעלה עשו ביוחסין תקשי ליה לר"י גופיה לעיל דפסיק אפילו ברוב כשרים ומ"ש מט' חנויות כו' ויש ליישב דהוה מוקים ליה הא דר"י בדאיכא איסי לגבייהו דס"ל קבוע ואפ"ה ר"ג מכשיר משום דטוענת ברי ודו"ק: תוס' בד"ה פרש לזורק כו' תימה דלר"מ כו' דר"מ סבר כרבי כו' דאכתי לא"ק כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בכל זה מש"ש התוספות ובחידושינו שם: בד"ה וליוחסין לא כו' עכ"ל וק"ק דהשתא דלא תינוק דלית ליה חזקה כו' עכ"ל ומיהו ק"ק מאי פריך לרב חנן ודחק לשנויי אשתמיטתיה דאימא לא אשתמיטתיה אלא דהכא לגבי דידיה לא הוי רק הוראת שעה אבל לדורות בחד רובא סגיא והיא דאבל לא ליוחסין היינו משום דתינוק שאני דלית ליה חזקה דכשרות ויש ליישב דההיא עובדא דקרונות לענין תינוק נמי (א) אמר אבל פירש א' מלפורי ובעל הוולד שתוקי כו' ואכולי מלתא קאמר רב חנן דהוראת שעה היתה ונראה דגם לפי האמת מלינן למימר הכי דלא בעי בההיא דקרונות תרי רובי אלא משום הולד אבל לגבי דידה סגי בחד רובא כדמשמע במתני' דלא הוזכר בה אלא רוב אנשי העיר וקאמר דתנשא לכהונה ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מאן דמתני כו' אבל קשה לפירושו לרב חנן תקשי ר"י בן נורי דאמר כמאן כו' עכ"ל ל"ע לדבריהם דודאי אי הוה ר"ח מפרש הסוגיא דלעיל כפרש"י דמסיק דבעי תרי רובי היינו לרבי יהושע תקשי להו שפיר לפי' ר"ח הכא לרב חנן דלדורות סגי בחד רובא ר"י בן נורי דאמר כמאן אבל אמאי לא נימא דר"ח מפרש הסוגיא דלעיל כמ"ש התוס' לעיל דלדברי המתרץ לא איירי ר"י בן נורי בטוענת ברי ולכך אפי' לר"ג בעי רוב כשרים וכן לפירוש שני שכתבו התוס' לעיל לדברי המתרץ דלר"י בן נורי לכתחלה לא תיעבד עובדא אלא ברוב כשרים לק"מ לרב חנן הכא לפירוש ר"ח ואדרבה לפי' רש"י דלעיל והכא קשה לפי סברת המקשה דרב חנן הוראת שעה קאמר בתרי רובי אבל לדורות בחד רובא סגי תקשי ליה ר"י בן נורי דאמר כמאן ודו"ק: סליק פרק בתולה נשאת

פרק האשה שנתארמלה

תוס' בד"ה אם יש עדים כו' בדלא נקיטא כתובה איירי כו' עכ"ל רב פפא מוקי לה לקמן במקום שאין כותבין ולרבי אבהו נמי דאיירי במקום שכותבין ע"כ בדלא נקיטא כתובה איירי כו' ודו"ק:

דף טז בד"ה דאי ר"ג הא כו' דלמאן דאמר טוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כו' עכ"ל ואע"ג דלמ"ד נמי דלא אמר כלום איכא למימר מגו במקום שאין מכירין אם היא אשתו כמ"ש התוס' לקמן דנאמן לומר אלמנה נשאתיך במגו דאי בעי אמר אין את אשתי דחוק הוא לאוקמא מתני' דאיירי דוקא בכה"ג ודו"ק: בד"ה הכ"מ פי' כו' דלא הל"ל אמגו קאי דעד כו' עכ"ל ולא הל"ל אלא דאפרקא קמא קאי כו' וק"ל: **באד** דס"ד דטעמא דר"י משום ברי ושמא דזה אינו תובעו כו' עכ"ל ולכאורה קשה דהיאך ס"ד דמקשה למימר הכי דמיירי דוקא באינו תובעו דא"כ תקשי ליה אמאי קתני בסיפא אם יש עדים דמשמע הא אין עדים אע"ג דתובעו נאמן כמו שהקשו לעיל לפרש"י וי"ל דודאי לפי סברת המקשה כמו שפירשו התוספות דטעמא דר"י משום ברי ושמא הא דקתני בסיפא ואם יש עדים כו' דהיינו דאינו תובעו רק ע"פ עדים והוה ברי ושמא והוי רבותא טפי מטוענו ברי וברי אפילו בלא עדים אבל לעיל לפרש"י קשיא להו לפי האמת דטעמא דר"י משום מגו טפי הוה רבותא למתני בסיפא בתובעו דאינו נאמן אע"ג דאיכא מגו ממאי דקתני ואם יש עדים דליכא מגו ודו"ק: **גמ'** מכדי האי מגו כו' מאי שנא האי מגו כו' ויש לדקדק כיון דלרב אסי קיימינן הכא ואליבא דרב אסי ר"י מודה במגו גמור כגון בנסתרה שנאמנת לומר לכשר נבעלתי במגו דלא נבעלתי משא"כ במשארסתני נאנסתי דלא הוי מגו גמור דהא באומרת מוכת עץ נמי אינה נאמנת כמו שכתבו התוספות לעיל וא"כ הכא ה"נ הוי מגו גמור דאי בעי הוה אמר לא היתה של אביך מעולם וי"ל דהיינו הא דקמשני הכא אין שור שחוט לפניך התם שור שחוט כו' כמו שכתבו התוספות הכא דבין שאומרת משארסתני נאנסתי ובין אומרת מוכת עץ אני תחתיך לא מהימנא כו' והתוספות כתבו לעיל כן בפ"ק לפי תירוצא דהכא ודו"ק: **תוס'** בד"ה כיון דרוב כו' לרב פריך דאית ליה הולכין בממון כו' עכ"ל היינו בהך דפרק הפרה במוכר שור לחבירו ונמלא נגחן כו' והביאו התוספות לעיל בפ"ק: **ע"ב** בד"ה וליחוש כו'

אלא אפילו למאן דאמר דלא מלי טעין כו' מפסיד במה שהכתובה כו' עכ"ל ויש לדקדק דלמ"ד לא מלי טעין אחר מעשה ב"ד למאי דס"ד דאין כותבין שובר תקשי ליה בפשיטות תגבה כתובתה לעולם כמה פעמים ע"פ עדים שהיא אשתו בין בבתולה בין באלמנה ואיכא למימר דאע"ג דלא מלי טעין פרעתי מלי לעכב דמי הכתובה בידו עד שתחזיר לו הכתובה וכ"כ התוס' בפרק הכותב וק"ק דא"כ מנ"מ במאי טעין פרעתי או לא ויש ליישב (ב) ושם יפורש ודו"ק: **באד** יהא נאמן לומר פרעתי מנה במגו דאי בעי אמר אלמנה כו' עכ"ל ר"ל במאי דאמר פרעתי כולו יהא נאמן מיהת על מנה במגו דאלמנה כו' וק"ל: **בד"ה** זאת אומרת כו' אע"ג דהכא לא אפשר כו' דלמא תשרוף כתובתה בעדים כו' עכ"ל ר"ל לקמן דפריך וליחוש דלמא מפקא עדים כו' והדר כו' היינו לרב פפא דמוקי לה במקום שאין כותבין כמו שפרש"י אבל הכא קשיא להו לרבי אבהו דמוכח מהכא דכותבין בעלמא שובר היכא דאיכא למיחש לפסידא הא איכא למימר דשאני הכא דא"א דלמא תשרוף בעדים וא"א לה להחזיר לו הכתובה ותגבה ודאי בעדי שריפה והדרא כו' אבל בעלמא היכא דלית לה עדים שנשרפה אין כותבין שובר אלא שתחזיר לו הכתובה ובתירולם מיתרלא נמי הא דק"ל למאן דאמר דלא אמר כלום למה לא נכתוב שובר אי משום דלריך לשמור שוברו מפני העכברים השתא נמי שתחזיר לו הכתובה לריך הוא לשמור הכתובה מפני העכברים דניחוש דאחר שתגבה כתובתה ותחזיר לו הכתובה הדרא ומפקא בעדי הינומא ודו"ק:

ח"א דף טז ע"ב ביצד מרקדין לפני הכלה בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא כו'. ר"ל דדרך לשורר בעת הריקוד וכדלקמן משרו קמי כלתא ואמר דאותו שיר יהי' לב"ש כלה כמות כו' ופירשו התוס' כלה כמות שהיא ואם יש בה מום ישתקו כו' א"כ ישבחוה בדבר נאה שיש בה עכ"ל והיינו משום דאסור לספר אפי' בגנות בהמה שמה כדאמרינן פרק י"ג ועוד כ"ל דבין יש בה מום ובין אין בה מום אין מספרין בה לא שבח ולא גנות אלא שאומרים לב"ש לישנא גופיה דקאמר כלה כמות שהיא דהיינו כמות שהיא נושאת חן בעיניו וכיון שאסור לאדם לישא אשה עד שיראנה כמ"ש בכ"פ האיש מקדש הכי זה שראה ונשא אותה ודאי גם אם יש בה מום היא נושאת חן בעיניו ובה"א שיש לפרש מעלתה שהיא נושאת חן דהיינו כלה נאה וחסודה וקא"ל ב"ש הכי שהיתה חגרת כו' והרי אנן כ"ע סהדי דלאו נאה וחסודה היא ושקר הוא והשיבו ב"ה מי שלקח מקח רע כו' אי אתה אומר ישבחנו בעיניו ר"ל דאין זה שקר כיון דבעיניו המקח טוב ה"נ כלה נאה וחסודה בעיניו היא דאל"כ ודאי לא היה נושאה ואהכי מייתי דמשרו קמי כלתא לא כחל כו' ר"ל דלא לריכה לייפות עלמה בכחל כו' כיון שהיא מעלת חן בעיני נושאה:

דף יז בפרש"י בד"ה טורמיסין לא איתפרש עכ"ל ועיין בערוך בערך חמס: **ע"ב** תוס' בד"ה אלמנה מאי ביהודה בעי כו' והלא פעמים אפי' בלא חופה כו' עכ"ל מתוך תירולא דמשני ארמלתא לית לה כיסני משמע להו דביהודה בעי דאיכא סימן כיסני לבתולה לר"י בן נורי אבל בבבל ליכא סימן לבתולה אלא דרדגי משחא כו' ואי לא דרדגי משחא הוא סימן לאלמנה אבל ביהודה קשיא ליה דבלא חופה נמי רגילין לחלק קליות ויש לחוש כו' ומהרש"ל כתב בזה מה שכתב ולא ידענא מי דחקו לכך ודו"ק: **בד"ה** וליתני מודה ר"י שדה כו' דהוי רבותא טפי דהוי ברי וברי עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' לעיל דאיירי מתני' אפילו בתבעו השתא נמי דקתני שדה זו של אביך כו' היינו בברי וברי ואפ"ה נאמן במגו אלא דר"ל דהיכא למטעי בשדה זו של אביך כו' דאיירי בלא תובעו והוי ברי ושמא כדס"ד דהמקשה לעיל כמ"ש התוס' לעיל וה"ל למתני שדה זו שלך היתה דהוי רבותא טפי דליכא למטעי ביה בברי ושמא אלא בברי וברי ודו"ק: **בד"ה** ורב הונא כו' אלא כלומר רבא דדייק התם ש"מ כו' מאי אתי לאשמועינן כו' עכ"ל והמשני רב הונא דוקיא דמתני' אתי כו' ר"ל דמתוך דברי רב הונא שמעינן דוקיא דמתני' דבהכי מתפרש ואי לאו רב הונא לא הוה ידעינן לפרושי הכי וק"ל:

ח"א דף יז ע"א בי סמכו כו' שרו ליה הכי לא כחל כו'. ע"פ מ"ש בסוטה לא תתיראו מן הפרושים אלא מן הלבועים שדומין לפרושין מבקשין שכר כפנחס ועושין מעשה זמרי כפרש"י שם דהיינו שאין מראיתם כתולדותם אלא לבועים מבחוץ ואין תוכן כברן כו' אומרין לבריות לכבדן כפנחס עכ"ל וז"ש לא כחל שהוא לבע לעינים כי האדם יראה לעינים ולא שרק שהוא לבע לפנים ע"ד שאמרו בסוטה שאין הדור רואה אלא לפנים דהיינו שאין תוכו כברו ולא פירכוס שהוא קליעת שער שמראין עלמן כנזירים וחסידים אבל יעלת חן מן התורה שהיא ודאי מעלת חן ללומדיה [וכה"ג כתבנו בחידושינו פרק קמא דסנהדרין באורך ע"ש]: **לא** תסמכו לנא לא מן סרמיסין כו' בערוך בערך חמס על כל אלו הלשונות עיין שם בטוב על ב' הפירושים בזה כי בעונינו רבים מהרבנים שנכשלים בזה בדור הזה ולאוי הדבר לתקן ע"פ חכמי אלגות וקליניס: [**רבא** דעמא ומדברנא כו'. מפורש פ"ק דסנהדרין ע"ש]: **אמרו** עליו על ר"י בר' אלעי שהיה כו'. אשמועי' דאע"פ שהיה תורתו אומנתו היה מבטל ת"ת והיה מרקד לפני הכלה וכדתני באידך ברייתא דלקמן וק"ל: **רב** שמואל ב"י מרקד אתלת פרש"י אתלת ג' בדין זורק א' ומקבל א' עכ"ל. וכה"ג אמרינן פרק החליל בשמחת בית השואבה רשב"ג היה נוטל ח' אבוקות וזורק א' ונוטל א' ואין נוגעים כו' אבל א"כ ה"ל לתלמודא לפרושי הכא כדמפרש לה התם ועוד דלא הל"ל אתלת אלא בתלת ועוד מאי קא מתמה עליה ר' זירא ולולי פירושו נראה לפרש דהכא ה"פ שהיה מרקד אתלת דהוה מרקד נגד תלתא שאר איניש שמרקדים לפני הכלה והשתא ניחא דקאמר ר' זירא קא מכסיף לן סאי סבא דאנן נעריס לגביה ולא מרקדינן רק חדא והוא מרקד כתלתא דילן אע"ג דהוא סבא ודו"ק: **איפסק** עמודא דנורא כו' אלא לחד בדרא כו'. דהוא כמו שאין הדור ראוי לעמוד במחילתו כדאמרינן כל לדיק נכוה מחופתו של חבירו לפוס"ב וע"ז אמר דאהני ליה שיטתיה לסבא כו' ר"ל דבדבר קל יזכה הלדיק למעלה כזאת: **אי** דמיין עלייכו כבשורא כו'. ואיהו הוה קים ליה בגויה דדמיין עליה כבשורא והדמיון כבשורא שעומד לבנין של הבית נסמך עליו כמו שתקנו לומר בנין עדי עד ע"ש ויבן את הללע וע"ש זה נקראת האשה בית בכ"מ כי היא עקרת בית וכן הוא קורת הבית וק"ל: **וזה** וזה לפני מלך ישראל כו'. לפי שכבודו נוגע בקלת בכבודו של המקום כמ"ש שחלק מכבודו ליראיו ואמרו מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ולכך אין כבודו מחול ולהכי הולרך לשנויי הכא דלכך שבחוהו משום דהוה פרשת דרכים ולא משני מלוה שאני כדמשני בפרק ואלו נאמרין אסא דשבחוהו שקרא מעומד וכמ"ש התוס' וק"ל:

קרני ראם (א) בד"ה וליוחסין כו' לענין תינוק נמי. נ"ב נ"ע דשם חזקת אם מהני לכן משה"כ בתינוק הנמלא דלא ידעי' לאמו ל"ש חזקת האם גם מ"ש דלפי האמת לא בעינא תרי רובא רק לוולד נ"מ הכי ועיין בתוס' ד"ה כמאן בסוף הדיבור: (ב) בד"ה וליחוש כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דנ"מ בשיש עדים שנשרפה כתובתה ולא ידעו אם נשרפה ע"י אונס או לא:

חכמת שלמה

דף טו ע"א גמ' לא דקאזלא איסי לגבייהו כו' נמחק. ונ"ב גירסת רש"י איכא דקאזלא לגבייהו: שם אלא מט' סרלים ונפרדע אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזו מהן נגע ברה"י ספיקו טמא כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה כשרה לכהונה כו' סיעה של בני אדם כשרים כו' כנ"ל: **בד"ה** הולד שתוקי כו' מכשר וכי כו' רבי חנינא הס"ד והד"א: **בד"ה** ומשני איכא דקאזלא לגבייהו ול"ג מאי רוב העיר כו' כנ"ל והס"ד ונ"ב כ"ל: **תוס'** בד"ה כמאן כו' דדוקא דיעבד פסק שמואל כרבן גמליאל כו'. נ"ב פי' דמשני אפילו רוב פסולין ולכתחלה בעינן רוב כשרים היינו שני רובין ואע"ג דמסוגיא דלרוס דלעיל משמע דלא בעינן לכתחלה אלא רוב כשרים לחוד ונאפוקי רוב פסולין רב חייא בר אבי דפסיק כר' יוסי פליג אהך סוגיא וק"ל: **בד"ה** דלמא כו' מקן שהומה כו'. נ"ב פי' שפרחה גוזל אחת מכן לאויר העולם יקח זוג לשני הנשאר לאפוקי קן המפורש שקרא לכן שמות אחת חטאת ואחת עולה ופרח אחת ולא ידעינן איזו פרח אין לו תקנה כו' ודייק הא שאר קינין דעלמא יש לכן תקנה ומותרין וליחוש אכל חד שמא הוא הגוזל שפרח כו': **בד"ה** וספק כו' בהכה את זה ומזר כו'. נ"ב פי' ספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון והכה את שניהן:

האשה שנתארמלה פרק שני

דף טז ע"ב תוס' בד"ס וזו כו' דראה בקטנו כו'. נ"ב בלא תירוץ זה איירי הסוגיא דלקמן כה"ג שהוא ראה בקטנותו וגדול עמו ודו"ק: **בד"ה** ותו כו' אם נאמר דנשרפה כו' כנ"ל:

דף יז ע"א רש"י בד"ס טורמיסין עד ריקנין. נ"ב הג"ה: **ע"ב** רש"י בד"ס בשעת אירוס שנו דאין יכול לומר כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה אלמנה מאי ביהודה בעי כו'. נ"ב ואני אומר דוקא בבבל שואל דבודאי כל הסימנים הנוהגים ביהודה אי עביד בבבל הוי סימן ואם כן מקשה שפיר דלמא האלמנה שבבבל תביא עדי קליות מאחר שבלאו הכי רגילין לאכול קליות בחופה כשלמא ביהודה דסימן שלה הוא קליות א"כ פשיטא נזהרין אבל בבבל דאינו סימן דלמא אכלי קליות בלאו הכי כו' ומשני דאף בבבל שפיר זהירי דארמלתא לית לה כיסני וק"ל. (עיין במהרש"א):

מהר"ם

איתא ליה פירושא אחרינא זולת פי' הקונטרס ונראה דבקושיא ס"ל דה"פ סבר מסתייה וכו' ר"ל מאחר ששתיק ודאי קושטא קאמרי ליה וסבר מסתייה דלא פסלי לי לבא בקהל ואי צוחינא שמא יעידו עוד עלי שאני ג"כ פסול לקהל דשמא יש פסול מה שלא נודע לי וק"ל:

האשה שנתארמלה פרק שני

דף טז ע"ב בתוס' ד"ה וליחוש וכו' עד אלא אפילו למ"ד דלא מצי טעין וכו'. יש מקשין מה צריכים התוס' לפי' זה דהא פשיטא דאיכא נפקותא במה שתשיב לו הכתובה שאם תתבענו פעם אחרת אז יוציא הוא הכתובה שבידו שכבר פרע לה ואינה קושיא כלל דא"כ מה לי בין שתכתוב לו שובר ובין שתשיב הכתובה דהא השתא נמי יהיה צריך לשמור הכתובה מן העכברים אבל לפי' התוס' ניחא דאין כותבין שובר דשמא יאבד לו או יאכלו העכברים אבל כשתשיב לו הכתובה אע"פ שתאבד ממנו עכ"פ יהא נאמן לומר פרעתי מנה במגו דאלמנה נשאתיך או אין את אשתי אבל כשתהיה הכתובה בידה יצטרך לשלם לה מנה: **ד"ה** זאת אומרת וכו' עד דאיכא למיחש דלמא תשרוף כתובתה בעדים וכו'. ר"ל דהא אפילו למאן דאמר אין כותבים שובר ואינו צריך לשלם עד שיחזיר לו השטר חוב מ"מ אם הביא עדים שנשרף השטר חוב ע"כ צריך לשלם לו והכי נמי תביא עדים שנשרפה כתובתה ואח"כ הדרא גביא בעדי הינומא וא"כ על כרחך זקוק לשובר וכו':

דף יח גמ' משום דקא בעי למתני סיפא כו' והא קי"ל המלוה חברו בעדים א"צ כו' ק"ק דארישא גופיה ה"מ לשנויי הכי דלא ה"מ למיתני ומודה ר"י בהכי דלית ביה מגו כלל (א) דבלאו מגו הוא נאמן כיון דקי"ל המלוה חבירו בעדים א"צ כו' ויש ליישב דעיקר מלתיה דר"י משום סיפא דאם יש עדים כו' מתנייה ולכך תני לה בהאי פירקא בתר בבא דהיינומא דאיירי נמי בכה"ג אם יש עדים כו' אבל אי הוה עיקר מלתיה דר"י משום ומודה דקתני ה"ל למתנייה בפרק קמא כיון דאמנו דפרקא קמא קאי ומודה ודו"ק: בפרש"י בד"ה אליבא כו' דאי כרבנן הא אמרינן אפילו תבעו כו' ומאי אשמועינן ר"י באין שור שחוט אפילו שור כו' עכ"ל כל זה לפי שטתו דלא מודה ר"י אלא באינו תובעו אבל בתובעו אינו נאמן כמ"ש התוס' לעיל בשמו וא"כ ע"כ ר"י לא ס"ל כרבנן דאית להו דאפילו בתובעו פטור משום דהוי כמשיב אבידה והקשה מהרש"ל לפי המסקנא דר"א מודה באינו תובעו דהוי כמשיב אבדה ולא פליג ארבנן אלא בתובעו קטן משום דבבנו נמי אינו מעיז א"כ הדרא קושיין לדוכתין לר"א ה"מ למתני באומר מנה לאביך בידי כו' ובאינו תובעו דפטור משום דהוי כמשיב אבדה כל זה תוכן קושייתו ועיין תירוצו בזה באורך והוא דחוק כי לפי תירוצו ע"כ ר"י דמתני' דלא כר"א ודלא כרבנן דלר"י היכא דאין שור שחוט נאמן לעולם במגו אפילו היכא דטוען אחר כך שכנגדו ברי ולר"א היכא דטוען א"כ ברי אין חילוק בין תובעו לאינו תובעו ולרבנן לעולם פטור בין תובעו בין אינו תובעו והוי ג' מחלוקות בדבר ואין אלו אלא דברי נביאות לחלק בין טוענו ברי א"כ לאינו טוען ברי א"כ ובין טוענו קטן לטוענו גדול ואין להאריך בדחוקיו אבל הנראה לי בזה דודאי התוס' לפי שיטתם דבתובעו נמי מקרי אין שור שחוט ופטור לר"י ע"כ הוצרכו לפרש הא דקאמר ר"י אליבא דרבנן הא אמרי משיב כו' מכח סיפא דאם יש עדים אינו נאמן דחי לה דלא מצי למתני לה דהא לעולם נאמן במגו כו' וסמך התלמוד עצמו בזה הכא אדלעיל דדחי לה נמי מה"ט מכח סיפא דאם יש עדים כו' דנאמן לומר פרעתיו אבל רש"י לפי שיטתו דמחלק לר"י בין תובעו לאינו תובעו קושטא הוא דקאמר דמכח רישא מוכח לה דלא ס"ל כרבנן דאפילו בתובעו הוה משיב אבדה אלא דבמסקנא ס"ל לר"י כר"א ולא מצי למתני ליה משום סיפא דאם יש עדים דלעולם נאמן במגו כו' כמ"ש התוס' לשיטתם אליבא דרבנן וסמך התלמוד עצמו במסקנא אדלעיל דדחי ליה מכח סיפא והדברים ברורים למבין בלי גמגום ודו"ק: תוס' בד"ה אלא הכא בדרבה כו' ונראה משום דקרי ליה טענת עצמו דחקו להעמיד בטוענו קטן כו' עכ"ל מיהו ודאי לפרש"י נמי מצי למתני פלוגתייהו כמו בגדול אי מעיז בבנו או לא אלא לרבותא נקט קטן דלא הוו רק כעין טענת עצמו אפ"ה משביעין אותו ולא הוי כמשיב אבדה וק"ל: ע"ב תוספות בד"ה ובכולי כו' דהא אמר בפ"ק דב"מ דלא אמרינן מגו דחשיד כו' דאי אמר לא חטפי היה נשבע להכחיש את העד כו' כצ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בחידושינו שם וק"ל: בד"ה הרי אלו נאמנין וא"ת ולמה כו' דהא לקמן אמרינן תרי ותרי נינהו כו' עכ"ל לכאורה אין זה מובן דלקמן אדרבה פריך אהא דקאמר אין נאמנין אעדות אחרונה ואמאי והא תרי ותרי נינהו והכא קושטא הוא דנאמנים בעדות אחרונה ואסיפא דקתני הכא אין נאמנים בעדות אחרונה ה"ל להקשות דהקשי ליה לתלמודא אמאי אין נאמנין והא תרי ותרי נינהו כדפריך לקמן דסיפא איירי שכבר מקוים ולא מיתרצא בתירוצם דהכא וי"ל דדבריהם הכא לפי המסקנא דלקמן דתרי ותרי נינהו ואוקי ממונא בחזקת מריה אמאי קאמר הכא דנאמנין לפסול השטר לגמרי וקרעינן ליה נימא דתרי ותרי נינהו [ולא מגבינן] ולא קרעינן ליה אבל אסיפא דהכא דאין נאמנין לגמרי ומגבינן ביה לא תקשי להו דתרי ותרי נינהו כיון דשוב אינו חוזר ומגיד כדמסיק לא הוה עדות אחרונה כלום ודו"ק: בד"ה ל"ש כו' וקטנים כדרשב"ל ופסולי עדות משום דמלוה גופיה כו' עכ"ל ר"ל לפום סברא דהשתא דלא אסיק אדעתיה הא דשוב אינו חוזר ומגיד ע"כ טעמא דקטנים ופסולי עדות בסיפא אינו אלא כדרשב"ל כו' ומיהו ברישא דנאמנין היינו משום מגו דאין זה כתב ידן אבל למאי דמסיק טעמא דשוב אינו חוזר ומגיד לא אילטריך לן במתני' להאי טעמא כדרשב"ל כו' אלא לר"מ כדלקמן וק"ל: בד"ה מחמת נפשות כו' דהא ברישא דאיכא מגו נאמנים לומר אנוסים היינו כו' עכ"ל ר"ל מגו דאין זה כתב ידן וכן בקטנים ברישא מה"ט נאמנים והדא מינייהו נקטו וק"ל:

דף יט תוס' בד"ה דאמר מר כו' ובפרהסיא בכולהו יהרג כו' עכ"ל והכא בצנעא איירי דאין דרך שיחתום את העדים לחתום בפני עשרה כ"כ התוספות בפרק רבי ישמעאל ע"ש וק"ל: בד"ה טעמא דרבי מאיר כו' דא"כ ליפלוגי בלא עדים בלוה גופיה הואיל וטעמייהו תלי בלוה כו' עכ"ל ר"ל לפי סברת רש"י דהא דפליגי הכא בעדים היינו כשמודה לוה ותלי פלוגתייהו בלוה אבל למאי דמפרשי התוס' דבעדים איכא למימר אלימי למפסל שטרא נהי דפליגי נמי בלוה כדלקמן לרב נחמן מ"מ לא תקשי אמאי לא פליגי בלוה גופיה דאיכא למימר דלרבותא דר"מ נקט פלוגתייהו בעדים דאע"ג דאלימי לא פסלי שטרא וק"ל: בד"ה מודה בשטר כו' אבל אין לפרש כו' דאי פרעיה שטרא בידיה מאי בעי דהא כי טעין נמי אמנה כו' עכ"ל אע"ג דע"כ לר"כ בשטר אמנה דאינו נאמן טעמא אחריכא אית ביה דהא נאמן לומר פרוע הוא במגו דמזויף לר"כ כמ"ש התוס' לקמן מ"מ משמע להו לרב הונא משמיה דרב דאין נאמן גם בפרוע דחד טעמא אית ליה לפרוע ולאמנה מדמייתינן הא דרב הונא אשטר אמנה בסמוך והוא דחוק קצת לפי מה שכתבו התוס' לקמן דרב הונא סתם קאמר ולא מפליג דהשתא שפיר מייתינן להא דרב הונא בסמוך אשטר אמנה ומיהו איכא למימר דלאו חד טעמא אית בהו אלא באמנה טעמא הוא כדרב נחמן דלקמן אבל בפרוע ס"ל לרב הונא שפיר האי טעמא דאי פרעיה שטרא בידיה מאי בעי ודו"ק: בד"ה וכגון שכב כו' דמלינן למימר דדוקא מוכר שטר חוב דהוי מדרבנן יכול למחול אבל בנושה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה לפי זה הא דפ"ק דב"מ איך מיתרצא דהא מכירת כתובה הוא מכירה ממש שיש לה שיעבוד כו' עכ"ל והאריך ע"ש ולא הבנתי דבריו דאטו שיעבוד שט"ח לאו שיעבוד גמור הוא על נכסי הלוה אלא דה"ק כיון דמכירתו לחברו לאו מכירה הוא אלא מדרבנן בקל יוכל לסלק מכירתו לו במחילתו ללוה ה"נ ודאי איכא למימר במכירת כתובתה דשיעבודה תנאי ב"ד הוא ושיעבוד גמור הוא על נכסי בעלה אלא דמכירת כתובתה לאחר לא עדיף ממכירת השט"ח דלא הוי רק מדרבנן ובקל תוכל לסלק הקונה כתובתה במחילתה לבעלה משא"כ בנושה בחבירו כו' דהוה לוה שני חייב למלוה ראשון מדאורייתא מדרב נחמן ולא יוכל לוה ראשון למחול ללוה שני והדברים ברורים ודו"ק:

ע"ב תוס' בד"ה אמר רב נחמן כו' ותירץ ר"י היינו טעמא דמודעא כו' ואמנה נמי נראה כו' עכ"ל רב נחמן נקט בתחלה אמנה אבל עיקר תירוצם אמודעא דבאמנה איכא לפרושי טעמא משום עולה כדקאמר לעיל ומשום דמשמע דאמנה ומודעא טעמם שוה לרב נחמן כתבו ואמנה נמי נראה כו' וק"ל: בד"ה אמר רב ששת כו' דאין השטר צריך קיום כו' שמודה שלוה כו' ולא אמרינן הכחשה כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה דלאו קושיא היא לרב ששת דהא דקאמר הכא רב ששת דתחלת הזמתן היא היינו משום כיון דנתקיים חתימתן בב"ד אילו הוזמו אח"כ היו חייבין עונש ממון ואין מזימין העדים אלא בפניהם אבל התם דלא נתקיימה חתימתן אלא ע"פ הלוה שמודה שכתבו והעדים לא קאמרי אלא דאמנה הוא לא שייך למימר בהו דה"ל תחלת הזמתן שהרי יוכלו לומר דלאו חתימתן הוא ולהכי קאמר שפיר דהלך אחר עדים לבטל השטר משום אמנה ודו"ק:

דף כ תוס' בד"ה ואוקי ממונא כו' הא ההיא אתיא כסומכוס ורב נחמן כרבנן כו' עכ"ל דבלאו תירוצא דהכא שכתבו דתפיסה דלאחר ספיקא מהני בטוען ברי לא קשיא להו התם הכי דהא ע"כ רב נחמן לאו כרבנן הוא וק"ל: בד"ה ור' יוחנן כו' אלא שראה מסירת השטר מלוה למלוה כו' עכ"ל ר"ל שאותו שבע"פ אומר שראה מסירת אותו השטר שחתום עליו עד השני וע"ש באורך בזה בתוס' שם וק"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה שאין קרובה כו' דאם איתא דהלכה אשה יחידה לקבור לא שבקה כו' עכ"ל וישנות טמאות אפי' בים קרובה הימנה כיון שאין אדם זוכרה איכא למיחש שלא היה כאן תל הקרוב הימנה והרחוק עכשיו היה אז הקרוב וכן צ"ל הא דקאמר בשלמא דרך בית הקברות דזימנין כו' למאי דלא אסיק אדעתיה הך מלתא דקאמר עד חמשים אמה אזלא איהי לחודא טפי דברא כו' הוה ניחא ליה בדרך בה"ק היינו משום דאיכא למימר נמי הכי דבישנה אפי' בתל רחוק מדרך בה"ק אימא דלא היה הדרך כאן כמו שהוא עתה רחוק מן התל אלא שהיה הדרך של בה"ק קרוב לתל וזימנין דמתרמי בין השמשות ע"ש ואפי' במת גמור מקרי בכה"ג לקוברו בתל אם לא היה העיר קרובה לבה"ק אבל בעיר הסמוכה לבה"ק לא שייך ביה זימנין כו' דודאי במת גמור לבה"ק כולהו אזלי ומשני משום נפלים ומוכי שחין דאפי' בעיר הסמוך לקברות עד חמשים אמה אזלא לחודא כו' עם הנפל וזרועו וטפי דברא איניש בהדה והוה ידעי ליה בחדשות אבל בישנות שמא נשתכח הדבר כפרש"י וק"ק אמאי שינה רש"י הכא לפרש כן דע"כ גבי אין קרובה הימנה וגבי קרובה לדרך בה"ק ליכא לפרושי הא דבישנות טמאות אלא משום שמא קרובה היה כבר וא"כ אמאי לא נפרש נמי הכא כך וכפר"ח שכתבו התוס' ויש ליישב (ב) ודו"ק:

דף כא תוס' בד"ה ודוקא אחספא כו' והא דתניא כו' נראה דאתיא כר"א דאמר עדי כו' עכ"ל נראה מלשונם אבל הך דשמעתין דליכא למיחש למידי בחספא לא אתיא כר"א וק"ק דהא הך חספא דמגילתא אינו אלא משום הוליא עליו כתב ידו כו' כדמסיק דאינו אלא שטר ראייה בעלמא ור"א נמי מודה ביה דאין כותבין אותו על

קרני ראם (א) גמ' משום כו' דלית ביה מגו כלל. נ"ב ולענ"ד מרישא לא קשיא משום די"ל דמשכחת שהוא מודה שעדיין תוך זמן דאע"ג דאיכא חזקה דלא"א פורע תו"ז מ"מ נאמן במגו דאפי' אם לא אמרינן מגו נגד חזקה מ"מ הא הוי מגו בעיקר חזקה דכיון דלא ידעינן החזקה אלא מפיו פשיטא דאמרינן מגו נגד חזקה וכמו דאמרינן מגו בעיקר הנאמנות ומש"ה דוקא ע"י מגו נאמן אבל בסיפא קשה שפיר דאם הוא תו"ז א"כ פשיטא דעדים סופרים טענתו והרי לא אשמועינן מתני' אלא דכיון דאיכא עדים וליכא מגו אין נאמן וכאן בתו"ז גוף הטענה אינו אמת כיון דסותר בטענתו החזקה ואם מיירי לאח"ז הרי המלוה חבירו בעדים א"צ לפרע בעדים והכן ובזה יש ליישב מה שהקשה הרמ"ה דלא מוקי בגוזל עיין ר"ן ודו"ק: (ב) בפרש"י ד"ה שאין קרובה כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דיש לפרש דלפרש"י הכל משום דבישנה נשתכח הדבר וגם לס"ד בדרך בה"ק ג"כ משום טעם זה אלא דס"ד דאין אשה הולכת לחודה ואף לקרובה וזהו חידוש התנא דעד חמשים אמה אזלא איהי לחודה:

מהר"ם

דף כ ע"ב בגמ' ר"י אומר קרובה שאין קרובה הימנה וכו' צ"ל דר"י נמי ס"ל דיש חילוק בין חדשות וישנות וקרובות ורחוקות כמו ת"ק ולא פליג את"ק אלא בהא דס"ל דאפילו בתוך חמשים אם יש קרובה יותר ממנה אין אותם הרחוקים יותר ממנה טמא וק"ל:

בתוס'

חכמת שלמה

דף יח ע"א גמ' אמר רב בטוענו קטן כו'. נ"ב רבים תמהו ושאלו א"כ הדרא קושיא לדוכתא דשפיר הוה מצי למיתני מנה לאביך בידי כו' לר"א דהא לא פליג ר"א אלא בתובעו קטן אבל במשיב ממש מודה בשלמא לפי' התוס' לא קשה מידי דסוף סוף ליהוי קשה משיב אבידה הוא ואיך קתני בסיפא דמתני' ואם יש עדים אינו נאמן דלעולם נאמן במגו דפרעתי כולו דהא בבנו מעיז אף לר"א כשלא תובעו אבל לפרש"י דלא מפרש הכי אלא משיב אבידה הוא ואפילו בתובעו פטור והשתא אתי שפיר כר"א ודוחק לומר דסתמא דתלמודא דאמרה אי כר"א אמרה בבכי ולא לפי האמת דהא האי מאה ומתן דשקלי וטרי אליבא דר"א אינה שייכא דווקא לפי הסוגיא דהכא אלא בפני עצמה היא באה לבאר דברי ר"א לפי האמת וא"כ אמאי קאמר תלמודא ואי ר"א הא שבועה בעי דהא לא בעי שבועה כלל באין שור שחוט והנראה בעיני דלא קשה מידי דבודאי מאי דמשני תלמודא דאיירי בתובעו קטן ובא בטענת אביו והוי טענה מעליותא לא הוה פירושו דהוה כטוענו גדול ממש אלא הוה טענה שמזקיקו לישבע שלא יכול לומר לא אשבע עד שיגדל אבל מ"מ השבי' טענתו כאילו לא טענו מתחלה והוא הודה מתחלה שהוא חייב לאביו והאכילו פרס וא"כ טוען זה שלא האכלת לאבי כלום דר"א נמי סבר דבעי לישבע ואע"פ שאינו שור שחוט ואינו מודה ר"א דהוי משיב אבידה ממש אלא כלא טענו ברי כלל אף בסוף דומיא דמציאה דהכ"ג הוי משיב אבידה ממש אבל כל היכא דטענו ברי לא ס"ל לר"א שום חילוק בין תובעו לאינו תובעו דלא הוי שור שחוט ולעולם הוא נשבע ומתני' משמע היכא דלא הוי שור שחוט לעולם נאמן במגו אפילו טען א"כ זה שכנגדו ברי ומש"ה מתיישב שפיר אמאי דחיק לר"א דאיירי בטוענו קטן ולא בטוענו גדול אי בא לאשמועינן דנשבעין על טענת קטן זה אינו תולה בפלוגתא שלו דאף רבנן מודו דנשבעים היכא דלא הוה מגו אלא בודאי דאתא לאשמועינן דנשבעים אפילו באין שור שחוט כגון טוענו קטן אבל אי איירי בגדול והיכא דלא טענו נוכל לומר דאף בסוף לא טענו ברי וא"כ הוי משיב אבידה ממש ומודה בה ר"א אבל טענו קטן איירי בודאי בטוען ברי וגם כן הוי אינו שור שחוט וגם בסוגיא דהניזקין דמוקי נמי בטוענו קטן ע"כ צ"ל התם דמוקי הכי כדי דליהוי איירי בטענת ברי ולא בלא טוענו כלל דהוי משיב אבידה ממש ודו"ק היטב. (עיין במהרש"א): רש"י בד"ה אליבא דמאן כו' נאמן ואי כו' סד"א: תוס' בד"ה אלא הכא כו' לאקשויי ולשנויי כו'. נ"ב פי' כשמקשה לשם אמתני' אבל נשבעין לקטן והאמרת רישא אין נשבעים לחרש שוטה וקטן ומשני רב פפא בטענת אביו כו' הוה ליה לאקשויי סוף סוף האמרת אין נשבעים לקטן ואין חילוק בין בא בטענת עצמו לטענת אביו כאשר פירשו התוס' והוה ליה לשנויי מאי קטן גדול כו' כדמשני שם וא"כ אהא דמסיק אמר רב בטוענו קטן כסוגיא דהכא וק"ל: בד"ה חזקה אין כו' שעשה לו טובה שהלווהו כו' כנ"ל: ע"ב תוס' בד"ה ובכולי בעי דלודי כו' שלא נודע שהוא גזלן כו'. נ"ב אלא שזה הודו וטוען עליו שהוא גזלן ודו"ק: באד"ד עז פן. נ"ב עזות פנים: בד"ה אין נאמנים כו' ועוד דבשני עדים כו'. נ"ב כדלקמן בהפוך הדף בד"ה ואם כתב ידם כו': בד"ה ואין אדם כו' או שרבע אדם אחר כו' כצ"ל. ונ"ב אבל לא פלגינן בחד גופא נומר רבעו אבל לאונסו דומיא דהכא גבי אנסים היינו דלא פלגינן לומר מחמת נפשות דהוי כחד גופא כמו שפי' התוס' הכא בשטיא דא"כ הכא מחמת ממון פירוש דאנסים היינו ודו"ק. וכן פירשו התוס' שם:

דף יט ע"א תוס' בד"ה וכגון שכב לאחרים כו' דוקא מכר שטר חוב דהוי מדרבנן כו'. נ"ב ותימה לפי זה הא דפרק קמא דב"מ איך מיתרצא דהא מכירת כתובתה הוא מכירה ממש שיש לה שעבוד על הבעל בתנאי ב"ד אפילו בלא שטר או מכרה אותה שדה המיוחד לה בכתובתה כמו שפרש"י שם או נימא שמא היתה לוה מאחרים כפי כתובתה וק"ל. ונ"ל דהאי כתובה שהרי לא נתנה לגבות מחיים ולא שייך לומר כה"ג הא דרבי נתן כו' דהא לא חל שעבודה על הכתובה מחיים כלל ומשום הכי יכולה שפיר למחול וכן פי' הר"ן (עיין במהרש"א): באד"ד משועבד לה לכתובתה ואי יכול למחול אמאי ינקה כו' כנ"ל: ע"ב גמ' ושטר פסים. נ"ב ס"פ מי שמת ע"ש: תוס' בד"ה אמר רב נחמן כו' לאנסים וקטנים דמתני' שאין כו' והא דאית ליה לרב נחמן כו' כנ"ל:

דף כ ע"א גמ' הנו מודו להו מהימני כו' כנ"ל: שם אלא משתי כתובות או משתי שדות כו' כנ"ל. ונ"ב הא דקאמר אמרי נהרדעי משתי כתובות או משתי שדות היינו למעוטי שתי אודאות והלואות דדלמא מזוייפות נינהו ולוה לא ידע כלל בהן אבל משתי שדות כיון שהלוקח מוחזק בהן ליכא למיחש למידי וכן משתי כתובות דכיון דנשים יושבות תחת בעליהן ולא ידעי שיש להן כתובות אחרות אלמא לאו שטרי זיופי נינהו אבל משטרות אחרים לא מקיימי' דדלמא מזויפות נינהו וכדכתיבנא ע"כ לשון הר"ן: ע"ב גמ' ש"מ מר' מאיר האי סהדותא כו' כנ"ל: רש"י בד"ה אפילו עוכא כו' אסהדותיה אי מסהיד כו' כנ"ל: תוס' בד"ה ור' יוחנן אומר כו' ועד א' בעל פה אין מצטרפים דמשמע כו'. נ"ב פי' לאביי דס"ל הכי ומשמע הא שנים כו' לכ"ע מצטרפים וכל שכן לפי המסקנא דס"ל התם דעד אחד בשטר ואחד בעל פה מצטרפי ומשני לעולם שנים בשטר לא מצטרפי דעד אחד בשטר לא מהני והתם איירי שאותו שבעל פה ראה מסירת השטר מש"ה מהני כשנים לפי המסקנא ואביי אפילו הכי ס"ל דלא מהני וכ"ש שנים בשטר א"כ איירי בשנים חתומים בשטר והשני לא קיימו ואתא א' והעיד בעל פה בכה"ג פליגי אי מצרפי כדאיתא בירושלמי כו':

דף כא ע"א גמ' אלא חד מאי אמר אביי כו'. ומחזקי ליה בי דינא ולא צריך כו' כנ"ל: רש"י בד"ה מהו דתימא כו' שיעידו ליה כו' ונסקא כו' הד"א: תוס' בד"ה ודוקא אחספא כו' דליכא למיחש

דבר שיכול להזדייף כמ"ש התוס' מדקאמר אבל שאר שטרות לא וא"כ אתיא שמעתין שפיר נמי כר"א וק"ל : **ע"ב** בד"ה וש"מ דיינין כו' אע"ג דלא תהא שמיעה גדולה מראיה לפי כו' עכ"ל ובמסכת ר"ה דפריך בפשיטות לא תהא שמיעה גדולה מראיה כו' לית ליה האי סברא וי"ל נמי רב אשי דדחי לה דלמא לעולם צריכי כו' וכן גבי דיינים שאין צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד דלמא לעולם אין צריכין כו' אינו אלא דחויא בעלמא דמהכא ליכא למפשט מידי אבל מודה דקושטא הכי הוא דגדולה ראיה משמיעה כדפריך התם בפשיטות (א) ועיין בזה בדברי בעל המאור וק"ל : **בא"ד** משום דפעמים שאין מכירין אלא על ידי שראו בלילה כו' עכ"ל נראה מדבריהם דהכא ודאי איירי במכירין [ביום] אלא משום הך חששא דפעמים שמכירין [בלילה] סד"א נמי הכא להעיד בפניהם אבל במכירין בלילה ע"כ לא מתוקמא דא"כ תקשי אמאי קאמר דא"צ להעיד בפניהם כהאי דקידוש החודש דאין לומר גם בזה דבקיום שטרות הקילו ודו"ק :

דף כב תוס' בד"ה תרי ותרי כו' אי ערעור דגזלנותא כו' אוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה כו' עכ"ל אבל הרי"ף כתב דלא אמרי' אוקי גברא אחזקתיה לאפוקי ממונא מחזקת מריה קמא והביא ראיה מההיא דלעיל באו שנים ואמרו כתב ידם הוא אבל אנוסים היו כו' אין נאמנים ומסיק דלא מגבינן ביה לאפוקי ממונא מחזקתיה ולא אמרינן אוקי גברא אחזקתיה ועיין בזה באורך בר"ן ויש ליישב ודו"ק : **בד"ה** במותב תלתא כו' ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך ומיירי דלא כתב וחד ליתוהי כו' עכ"ל ובודאי דלא עדיף בי דינא דמשמע ג' מדכתיב בהדיא במותב ג' וק"ל : **בד"ה** מנין להפה כו' ותימה דאם בא כו' ולאחר שעה כו' כיון דהשתא ליכא מגו כו' עכ"ל דהכי משמע להו דליכא למימר מגו אלא בתוך כדי דבור ולא לאחר זמן ובההוא דבסמוך דחזרה ואמרה פנויה אני דאינה נאמנת אלא ע"י אמתלא משום דחזרה ואמרה כן לאחר כדי דבור ושיה נראה לומר דהתם כיון דסתרה דבריה דמעיקרא א"א אני בעי אמתלא אפילו תוך כדי דבור משא"כ הכא א"א הייתי כו' ולקמן משמע מדבריהם דבסוף נמי נאמן משום מגו בלא אמתלא וק"ל : **בא"ד** מדלא אמר את בתי נתתי לזה או לאיש הזה ביחד בלא הפסק מרובה כו' עכ"ל ר"ל כיון דקאי האיש קמיה ולא אמר אביה את בתי נתתי לזה או לאיש הזה כדכתיב אלא דלא ה"ל להפסיק עד לאחר כדי דבור בין מה שאמר שקידש את בתו לאיש ובין מי הוא אילו הוה מכירו מעיקרא וא"כ ה"ל כסותר דבריו ואינו נאמן אלא במגו דהיינו תוך כדי דבור וק"ל : **ע"ב** בד"ה חזרה ואמרה כו' פי' מועיל אמתלא כו' אבל אין לפרש מהו אם צריכה כו' עכ"ל דמההיא דפנויה אני ליכא למפשט דהתם אפשר לבירורי אמתלא שלה כמעשה שהיה דמייתי משא"כ בטהורה דליכא לבירורי אמתלא שלה כ"כ ולמאי דבעי לפרושי דקמבעיא ליה הכא אם צריך אמתלא ליכא למיפשט נמי מההיא דפנויה דהכא אית לה מגו דאי בעי אמרה טבלתי היום דנאמנת וק"ל : **בד"ה** הבא עליה כו' תימה דבחטאת קאי כו' ומאי משני נמי כו' הא עד נמי בחנק כו' עכ"ל דהבא עליה אפשר לפרש בשוגג דלא ידע שהיתה א"א כלל ולכך לבתר דאתברר ליה דא"א היתה חייב חטאת דאוקמוה אחזקה אבל כשניסת לאחד מעדיה משמע דידע ההוא עד בהנהו תרי סהדי דאמרי לא מת וכיון דאוקמוה אחזקה ה"ל ההוא עד שנשאה בעונש חנק דמזיד הוא וק"ל : **בד"ה** א"ה לכתחלה כו' עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת הרי זו לא כו' דהתם איירי בבת אחת כו' עכ"ל מיהו ק"ק דלמאי דמוקי מלתא דר"י דהכא בעד אחד ההוא ליסנא גופיה דהתם נקט ואפ"ה ע"כ לא מיתוקמא מלתיה אלא בזה אחר זה ודו"ק :

דף כג בד"ה מ"ש רישא כו' כיון דלא מפליג בין באו עדים כו' ש"מ דלאו רבי מנחם בר יוסי היא כו' עכ"ל ק"ק דהא רבא אוקי מלתיה דרבי יוחנן בגרושה כר' מנחם בר יוסי אע"ג דלא מפליג בין באו עדים כו' ויש ליישב דר' יוחנן שהוא אמורא במה שראה לפסוק כר' מנחם דהיינו בגרושה קאמר אבל במה שמפליג ר' מנחם בברייתא לא אצטריך ליה להזכיר וסמך ר"י עצמו על הברייתא אבל בברייתא זו אין סברא שסמך עצמו על הברייתא דלעיל וק"ל : **בא"ד** אלא רבנן א"כ סיפא נמי אמאי תלא הא שמעינן להו דאמרי לא תלא כו' עכ"ל נ"ע ומאי קושיא דהא הך ברייתא אתיא בפשיטות ככ"ע ולא איירי בניסת לאחד מעדיה ובנתקדשה לא תלא דמוקמינן לה אחזקת פנויה ובנתגרשה מוקמי' לה אחזקת א"א ואסורה לנושאה בחנק (ב) ודו"ק : **בד"ה** תרוייהו כו' אבל תימה אמאי לא תנשא לכתחלה דה"ל לאוקמא אחזקה כו' עכ"ל יש לדקדק מהך גופיה ה"ל להקשות דהא לא נתקדשה אלא בפני עד אחד ואין כלום בקדושין דאין דבר ערוה כו' ויש ליישב דההוא אמר שנתקדשה בפני ובפני אחר אע"ג דהכתי אין בעדותו כלום ולא תלא דאין עדות בדבר שבערוה כו' כמ"ש לעיל מ"מ לא תנשא לכתחלה דלמיחש מיהא בעי שמא נתקדשה בפני שנים אי לאו משום דאוקמא אחזקה ודו"ק : **גמ'** רב אסי אמר כו' ראיתיה שנתקדשה ה"ז כו' כתב מהרש"ל אף רב אסי ידע לתרץ כדלעיל בדברי ר"י דאיירי שהיא שעתא קידשה כו' אלא שקבלה היתה בידו כו' עכ"ל ולפי נוסחת גמרות שלנו דגרסינן לעיל רב אסי בסמ"ך לק"מ וכן מצאתי מי שכ"כ ומצינו רב אסי דבתראה הוה לבתר אביי ורבא ובהאי תירוצא דרב אסי

עיין בר"ן וק"ל : **תוס'** בד"ה מאן דמתני כו' דלמא אסיפא לא מצי קאי דאפילו באו עדים כו' עכ"ל ר"ל ומאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא ולא פליגי כלל ברישא אלא בסיפא דאל"כ בתרתי הוי פליגי ולפי מה שתירצו ולמאי דמפרש בסמוך לא ניסת ממש אלא התירוה לינשא א"ש ואין להקשות דאכתי אימא דאסיפא לא מצי קאי משום דאית ליה בסיפא דאפי' לא הותרה ובאו עדים ונשאת לא תצא דהא לקמן בברייתא גבי שבויה קתני נמי דוקא שהתירוה לינשא כו' ודו"ק : **בד"ה** אית ליה דרב המנונא אע"ג דרב המנונא איירי בפניו כו' עכ"ל דבהדיא קאמר רב המנונא אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה מ"מ לענין אם כבר ניסת מהני האי טעמא דאינה מעיזה אפי' שלא בפניו ולמאי דמסיק נמי דכ"ע אית להו דרב המנונא כו' ומ"ש שלא בפניו נמי כו' היינו נמי באם כבר ניסת דוקא וממתני' נמי מוכח דבשלא בפניו מעיזה דהא באמרה גרושה אני ויש עדים שהיתה א"א אינה נאמנת ודו"ק : **בד"ה** עד האידנא מאן נטרינהו פי' דכבר נאסרו עכ"ל דבהא ודאי לא הוה טעי שמואל דאטו משום דנעשתה בהן עבירה כבר ימחן עוד להעשות בהן עבירה אלא ודאי לא בעי שמואל אלא לומר דלא יועיל להן עוד שמירה לענין איסור כהונה דעד האידנא כו' וכבר נאסרו כמ"ש התוס' ואביו א"ל דלא הוה לך לזלזולי בהו כולי האי לומר בהאי ליסנא כאילו שרי לזלזולי בהו להניחן בלא שמירה וק"ל : **ע"ב** בפרש"י בד"ה אלא פשיטא כו' וחברתה נמי כו' ההוא לאו משום הימנותא כו' עכ"ל ר"ל ולא שייך למתני בחברתה לא נאמנת ולא אינה נאמנת דבסהדותא דעדים היא טמאה אלא אינה נאמנת אדידה לחוד קאי ולכך קאמר לקמן בסיפא דתנא אינה נאמנת על חבירתה לחוד קשה האי ליסנא ומה שדקדק מהרש"ל בזה על פרש"י אינו קושיא לפי זה ודו"ק : **תוס'** בד"ה אין רישא כו' ואין נראה דאי בדליכא עדים היינו מציעתא אלא בדאיכא כו' עכ"ל לא ידענא (ג) מאי קושיא דברישא לא קתני דחברתה טהורה אלא משום דחברתה מסייעה לה ואצטריך מציעתא לאשמעינן דחברתה טהורה ע"פ עצמה אע"ג דחברתה מכחישה דהא השתא נמי דאיירי רישא בדאיכא עדים לא זו אף זו קתני דאצטריך סיפא כו' אע"ג דלא פסלה נפשה כו' גם לתירוצם קשה מאי פריך לקמן לאוקימתא דרב פפא הא תו למה לי היינו רישא דרישא כיון דידע האי תירוצא דקאמרי אע"ג דלא פסלה נפשה כו' ויש ליישב בדוחק : **בד"ה** אבל הכא דליכא כו' אע"ג דר"מ פליג אסיפא מודה ברישא עכ"ל ר"מ פליג אסיפא היינו בעדים שאמרו כו' אבל אנוסים כו' הרי אלו נאמנים דפליג בה ר"מ ואמר דאין נאמנין מטעמא דמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו אבל ברישא דמודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה כו' לא פליג בה ר"מ וק"ל : **בפרש"י** בד"ה ר"י אומר אין מעלין כו' ואפי' היכא דליכא גומלין כו' עכ"ל היינו למאי דמסיק דטעמא דר"י משום דמעלין מתרומה ליוחסין וק"ל :

דף כד תוס' בד"ה נשביתי וטהורה כו' דמסיפא דמתני' שמעינן לה דקתני עיר שכבשוה כו' עכ"ל ק"ק דהמ"ל משום הא לא אצטריך דממתני' דשתי נשים שנשבו כו' נמי שמעינן לה דמיירי שיש עדים שנשבו ולכך אינן נאמנות על עצמן וק"ל : **בד"ה** אבל אינו נאמן כו' לא יבדקו אלא יחוס אביה לבד דאפילו כו' עכ"ל פי' אמהות של צד האב לבד ולא יצטרכו לבדוק אמהות של צד האם וק"ל : **בד"ה** שלי חדש כו' ולרבותא דר"י נקטיה דאע"פ שמגרע כו' ואפ"ה נאמנים כו' עכ"ל ומפרש"י נראה דלרבותא דאינו נאמן נקט לה דאע"פ שמוסיף עם זו דברים אחרים לשבח שלא היה לנו לתלות באותו שבח לגומלין אפ"ה אין נאמנים וק"ל : **ע"ב** בד"ה ואיבעית כו' וא"ת ובאיזו סברא פליגי לימרו תרוייהו כו' עכ"ל ר"ל למסקנא דלא חייש נמי ר"י לגומלין. אלא דטעמיה משום דמעלין מתרומה וק"ל : **בד"ה** שאני הכא כו' וי"ל דשפיר הוה ידע דריש חזקייהו כו' אלא דהוה ס"ד כו' איכא למיחש כו' עכ"ל וק"ק דמאי משני ריש חזקייהו דהא נמי ידע המקשה ואם נאמר דמשני ליה דמ"מ משום דריש חזקייהו ליכא למיחש דלמא אתי לאסוקינהו לבסוף עיקר חסר מן התירוץ ולולי דבריהם היה נראה השתא לקיים פרש"י והמתרץ נמי הניח סברת המקשה דאע"ג שהיו מתייחסים אחרי ברזילי ולא מצאו כתבם איכא למיחש דלמא אתי לאסוקינהו לבסוף אלא דמשני ליה דריש חזקייהו שכל כהנים אוכלים כו' כפרש"י ודו"ק :

דף כה בד"ה או דילמא כו' אלא דתליא הא פלוגתא בפלוגתא אם חולקין תרומה לעבד כו' עכ"ל לכאורה כיון דהך פלוגתא דמעלין מתרומה ליוחסין תליא בפלוגתא דחולקין כו' הדרן קושי' התוספות דלעיל לדוכתין דבאיזה סברא פליגי לימרו תרוייהו דחולקין ואין מעלין או דלימא תרוייהו דאין חולקין ומעלין ויש לפרש דבריהם דודאי הך פלוגתא דמעלין עיקר ואית ביה טעמא דמר סבר מעלין משום דחיישינן לבית דין טוען דשמא יעלו מתרומה ליוחסין ומר סבר דלא חיישינן לבית דין טוען שיעלו כמה שכתבו התוס' לעיל אלא דר"ל הכא דפלוגתא דמעלין וסברתן אינה מפורשת אלא דשמעינן לה מפלוגתא דאשכחן בחולקין תרומה לעבד ומיהו עיקר פלוגתא וטעמיה במעלין ואין מעלין כמ"ש התוס' לעיל ומשום דמעלין אין חולקין ומשום דאין מעלין חולקין ודו"ק : **גמ'** מאי לאו ליוחסין לא לתרומה כו' חלה גופה לתרומה כו' ומסקינן מחלה דרבנן לתרומה דאורייתא כו' וצ"ל לפי זה דומיא דהכי מנשיאות כפים לתרומה אפי' לתרומה

קרני ראם (א) **בד"ה** וש"מ כו' דפריך בפשיטות . נ"ב אין לזה ביאור דבחתימת דיינין מחזי כעד מפי עד משא"כ בקידוש החודש ומצאתי בפ"י שהרגיש בזה : (ב) **בא"ד** אלא כו' ואסורה לנושאה בחנק . נ"ב מדבריו נראה דבגירושין נ"ש חזקת אשה דייקא והתוס' בב"ב דף נ"א לא כתבו כן עיי"ש וכ"כ התוס' לקמן דף כ"ו ד"ה אנן אסהדותיני' : (ג) **ד"ה** אין כו' לא ידענא . נ"ב וכוונת התוס' פשוטה דלעני' נאמנות החברתה בליכא עדים ל"ש לשון נאמנות כיון דחברתה מחזיקה אפומה דנפשה וע"כ נצטרך לומר דנאמנות נקט על אני טמאה וזה מוכרח מסיפא דאני וחברתה טמאה דנאמנת על עצמה וז"ב :

חכמת שלמה

למידי כו'. נ"ב וממילא גבי חספא אפי' בסוף יריעה ליכא למיחש וק"ל : **ע"ב תוס'** בד"ה האמר רב פפי כו' דכתבי' אורכתא. נ"ב הכאה כו' דלא בעי למימר דליתא לדרב פפי כו' אלא דליתא לקושיא כנ"ל. ונ"ב פי' כי בגמרא לא נאמר וליתא לדרב פפי אלא וליתא מדרב נחמן כו' וק"ל : **בד"ה** הנח לעדות כו' אלא כיון דבני האמה נינהו כו'. נ"ב היינו דס"ל מאחר דלא אשכחן בתלמודא דידן שום פסול בעדים קרובים לדיינים אף אנו לית לן למיפסלי'. אבל הרי"ף והרא"ש כתבו להדיא בפרק זה בורר בשם הירושלמי שפסולים מטעם הזמה וכן כתב הרא"ש פה :

דף כב ע"א תוס' בד"ה תרי ותרי נינהו כו' ועוד דלרב חסדא כו'. נ"ב יש בכאן להקשות מאי ועוד דקאמר מכ"ש לרב חסדא דכשר דסלק הני עדות והוי כאילו לא העידו כלל ואפילו בלא חזקה הוא כשר ונ"ל דס"ד דתוס' דלא תימא בשלמא לרב הונא דסבר כל כת בפני עצמה באה א"כ אפילו יצא עליו קול ערעור כשר שהרי עדיו בגדיו שמכשירין ואוקמינן אחזקה ובטל הערעור אבל לרב חסדא הוה אמינא אפילו סלקו כל העדים והוי כולהו שקרא מ"מ נשאר קול ערעור והקול נתפשט וליכא כאן עדים כשרים שבטלוהו אפילו הכי כשר שהרי אם כת אחת כו' כמו שהוכיחו התוס' ודו"ק : **בד"ה** במותב תלתא כו' דלא כתב וחד ליתוהי כו'. נ"ב פי' דמ"ש בי דינא דמוכח נמי דלא הוי פחות מתלתא אפילו הכי כשר כי מתמו שנים ואין כאן שקרא הכי נמי כי כתב בי תלתא הוינא וק"ל : **ע"ב תוס'** בד"ה משום דרב אסי כו' וא"כ ניסת תנא כו'. נ"ב פי' אפילו התירוה דומיא דנשאת וא"כ בא העד ודו"ק :

דף כג ע"א גמ' רב אסי אמר לעולם תרי ותרי כו'. נ"ב פי' אף רב אסי ידע שיכול לתרץ הברייתא כמו שתירץ לעיל דברי ר' יוחנן דאיירי האי שעתא קדשה והאי שעתא גרשה אלא שקבלה היתה בידו שברייתא הפוכה נשנית ומשום הכי מגיה נמי הברייתא דאיירי כאמרו ראינו נ"ל. (עיין במהרש"א) : שם ר' אושעיה כו' כנ"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה ואינה נאמנת על חבירתה כו' דבשלמא אינה נאמנת דרישא כו'. נ"ב ותימה אמאי צריך רש"י לכל זה דהא הכא ליכא לשנויי הכי דאם כן איך תנא נאמנת על עצמה הרי ג"כ בלאו דיבורה נאסרה וק"ל : **תוס'** בד"ה אבל הכא כו' פליג אסיפא כו'. נ"ב פי' גבי עדים כדלעיל וסבר דלא מהימנא במיגו מודה ברישא כלומר בהא דרבי יהושע לא אשכחן דפליג אם כן ממילא תידוק הוא מאי דקמ"ל נאמנים גבי עדים כו' יותר מרישא דמודה ר"מ ודו"ק :

דף כד ע"א רש"י בד"ה אינו נאמן כו' ועוד שמוסיף עם זו כו' כנ"ל: **ע"ב גמ'** כרים העמוד בשכלי אומנותו בידו הכא נמי נמחק : **רש"י** ד"ה בשכלי אומנותו בידו כו' שלמוכרה הביאה כו'. נ"ב נ"ל דה"פ שעולין אותו אם מוכר תבואה אומר חדש הוא ורע הוא ואינו רוצה למכור אותו וכלי אומנתו הוא בידו א"כ מוכח להדיא שרוצה למכור במקום אחר שחבירו יעיד עליו להיפך ודו"ק דאי לאו הכי מאי גילוי מילתא איכא דגומלין דלמא מודה האמת וק"ל : **בד"ה** אף כאן כו' בגבולין ואי סלקא דעתך כו' הד"א :

דף כה ע"ב גמ' א"ל מאי ראית א"ל שקרא כו' כנ"ל וכן במעשים שאח"כ : **תוס'** בד"ה שקרא אחריו לוי כו' שקרא אחריו לוי קטן מישראל כו'. נ"ב אבל אין לפרש שקרא לוי גדול מזה שלפניו דמנא ידע

מהר"ם

דף כב ע"א בתוס' ד"ה במותב תלתא וכו' פירוש צריך לכתוב וכו' · ר"ל לכתחלה וחד ליתוהי אע"ג דכתב במותב תלתא דאם לא יכתבו וחד ליתוהי אתי לומר שא"צ ב"ד בקיום שטרות ומה שכתבו במותב תלתא לא לשם ב"ד כתבו אלא שהיה בדעתם לרבות ולא נזדמן להם אלא שנים שחתמו : **בא"ד** אבל ודאי אם לא כתב וחד ליתוהי וכו' · ר"ל אבל ודאי בדיעבד אם לא כתב וחד ליתוהי כשר בדיעבד ועיין בהרא"ש ובח"ה סימן מ"ו : **ע"ב בתוס'** בד"ה כגון שניסת וכו' אלא כלומר שהרגו עם אנשים הרבה · ר"ל שאחד מעיד ואומר שהרגו עם אנשים הרבה והא דתנן במתני' הרגנוהו כן דרך הלשון שאחד כשהוא מגיד שעשה דבר בחבורת בני אדם אומר בלשון רבים :

דף כג ע"ב בתוס' ד"ה אבל הכא כו' קשה לרשב"א וכו' דהא אע"ג דר"מ פליג אסיפא מודה ברישא · פירוש דלעיל בדף י"ח איתא בברייתא בגמרא דר"מ פליג אמתניתין דקתני העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו וכו' הרי אלו נאמנים ופליג עליה ר"מ ואמר אין נאמנים לפוסלו ומפרש בגמרא משום דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו ולכך אין נאמנים לפוסלו במגו והו קורים בתוספות סיפא אבל ארישא דהיינו מתניתין שלפני זאת דקתני מודה רבי יהושע באומר שדה זו של אביך היתה וכו' מודה ולא פליג אלמא דבשטר אין סברא כל כך להאמין עדים במגו לפוסלו דא"כ ל"ל למימר אבל עדים ליכא דררא דממונא בלאו הכי איצטריך לאשמועינן עדים דנאמנים במגו לפסול השטר :

ד"ה

דאורייתא וא"כ פשוט מיהת הא דלמ"ד אין מעלין מנשיאות כפים ליוחסין ע"כ דאין מעלין נמי מתרומה אפילו דאורייתא ליוחסין ודו"ק: תוס' בד"ה נשיאות כו' דבסוריא נמי הוי מדרבנן כו' עכ"ל ר"ל הוה מדרבנן בזמן הזה מ"מ אין מדקדקין בחלה בבבל שהיא לעולם מדרבנן כמו בסוריא דהות מדאורייתא קודם שגלו משום דכיבוש יחיד כו' וקאמרי אכילת חלה בסוריא וה"ה נשיאות כפים בסוריא דהם נ"כ בתי דינין קבועין כדמוכח בברייתא דלקמן ובהא ודאי לא פליגי: ע"ב בד"ה עדות הבאה כו' פי' שאנו יודעין שהוא כהן כו' שמוחזק לן שהוא לוי עכ"ל דלפירוש רש"י הנ"ל חזקה הבאה מכח עדות וק"ל: בד"ה שקרא אחריו לוי כו' קטן מישראל שקרא אחריו עכ"ל ובפ' הנזקין כתבו התוס' דאיכא לפרש נמי שהיה הלוי גדול משלפניו ומהרש"ל כתב לפי דברי התוס' דהכא דלא ניחא להו לפרש כן דמנא ידע הא לא ידע אותו ע"ש ורש"י כתב לתרץ בזה דכהן אחר הוה התם ואי לאו דהאי כהן הוא לא הוה לוי קרא אבתריה וקשה לפירושו דמה"ע שהיה שם כהן אחר המ"ל דע"כ זה שקרא ראשון כהן הוא כיון שלא קראו בראשון כהן אחר שהיה שם ודוחק לומר שהיה מסתפק בו דשמא גדול הוא כרב דקרי בכהני ועוד דא"כ מאי קאמר ולא יקרא ישראל גדול לפני לוי כו': בד"ה שקרא לפניו כהן פי' פעם אחת עכ"ל משום דמפרש"י נראה דאם אין כאן לוי קוראים שני כהנים זה אחר זה ואינו כן דמסקינן שם דאותו כהן קורא שנית וזה שדקדקו לומר שלא היה הכהן שלפניו קרא אלא פ"א ואם לא היה זה לוי היה קורא פעם ב' וק"ל: בד"ה הרי שאמר כו' יהא נאמן לכ"ע לתרומה וליוחסין במגו דאי בעי אמר אינו בני כו' עכ"ל ר"ל ול"ל לרבי טעמא שבידו להאכילו בתרומה ורבי חייא נמי אמאי פליג עליה בתרומה יהא נאמן אביו עלמו במגו כו' וליוחסין נמי יהא נאמן לכולי עלמא על ידי צירוף אחר עמו במגו כו' כמה שכתבו התוס' לקמן וק"ל: בד"ה נאמן להאכילו כו' אבל רב אשי בהגוזל אפשר דס"ל כמ"ד מעלין כו' עכ"ל ר"ל דס"ל מעלין מנשיאות כפים ליוחסין דהשתא הנך ברייתות מתוקמן בפשיטות מנשיאות כפים ומחלה וחילוק גרנות ליוחסין ולא אצטריך לן למימר הך סברא דמעלין מתרומה דרבנן לדאורייתא ומיהו רב אשי אע"ג דאליבא דרבי מסיק הכי שם ומוקי הנך ברייתות כפשטיה ע"כ דלא אתיא כרבי דהא תנא בהו דמעלין מחלה וחילוק גרנות ליוחסין ורבי ע"כ דס"ל דאין מעלין מתרומה ליוחסין כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: בא"ד וכן מתני' דלקמן כו' ומוקי לה בתרומה דרבנן היינו מתרומת פירות כו' עכ"ל דהיא מתניתין ס"ל דמעלין מתרומה ליוחסין כדאמר לקמן וא"כ ע"כ הא דנאמנין על מה שראו בקוטן היינו דוקא בתרומת פירות או תרומת חו"ל דבתרומת ארץ ישראל אפילו בזמן הזה דהוי דרבנן כיון דמעלין ממנה ליוחסין ע"כ דאין נאמנין על מה שראו בקוטן וק"ל: בא"ד מה שלא העלם מנשיאות כפים לתרומה דאורייתא היינו משום דריע חזקייהו עכ"ל ואיכא למימר נמי דאין מעלין מנשיאות כפים שאינו אלא איסור עשה לתרומה דאורייתא דעון מיתה כדאמר לעיל וק"ל:

דף כו תד"ה אין בתר כו' ועוד דלמ"ד קנסא לעניים היכי הוה חזקה לכהונה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל אין להקשות כו' דלמא מה שאמר לעניים היינו עניי כהנים בתר דקנסינהו ולא ללוים כו' עכ"ל והאריך ע"ש ועוד נראה בזה דאי משום עניות ניתן להם מ"ל עניי כהנים ומ"ל עניי לוים וישראלים ואי משום כהונה ניתן להם מ"ל עשירים ומ"ל עניים דאין סברא משום עניות ומשום כהונה וק"ל: בא"ד אין לפרש עניי לוים דוקא ולא עניי ישראל וכהנים כו' עכ"ל כבר כתבנו בפ' יש מותרות דהיאך ס"ד למימר הכי דהא גבי קנסא כתיב והיה הכהן בן אהרן עם הלוים וגו' ע"ש ומיהו ממה שכתבו בסמוך דללוים אין חילוק בין עשירים ובין עניים כדמוכח מכל הני שהיו נוטלין בתורת לויות אין לדחות דע"כ עניים לאו עניים לוים דוקא קאמרי מהנך דלעיל שניתן להם בתורת לויות די"ל דלא מוכח כן אלא לבתר דמוכח דניתן גם לעניים ישראלים וכהנים וא"כ אי לעניי לוים נמי דוקא ולא לעשירים לוים לא ה"ל להזכיר כלל בכל הנהו לוים אי לאו דניתן להם בתורת לויות אבל אם נאמר דלעניים לוים דוקא ולא לעניים ישראלים וכהנים שפיר נקט בכל הנהו לויות אע"ג דלעניים דוקא קאמר מ"מ אתי לאפוקי עניי כהנים וישראלים ודו"ק: בד"ה והאר"י ד"ה כו' שהרי הקול פוסל והעד אינו פוסל לר"י עכ"ל דאי הוה העד פוסל לר"י לא הוה צריך לאוקמי בכה"ג דנפק עליה קלא כו' אלא דמחזיק לן באבוה כו' ובא עד אחד ואמר דבן גרושה הוא ואחתיניה ואתא ע"א כו' ופליגי בזילותא דבי דינא דשייך אפי' בע"א אלא ע"כ דע"א אינו פוסל במקום חזקה אע"פ שהקול פוסל ואין להקשות דמנליה לתלמודא למימר הכי לר"י דאימא דקושטא הוא לר"י דמתוקמא בהכי דלא נפק עליה קלא כו' אלא דמחזיק לן באבוה כו' ואתא ע"א ואמר דבן גרושה הוא כו' ואתא ע"א כו' ופליגי בזילותא דבי דינא דא"כ לא הוה קאמר ר"י ד"ה אין ערעור פחות מב' דהא ד"ה יש ערעור מעיקרא ע"פ ע"א ולמ"ד דפליגי בצירוף ודאי דלא נריכין למימר כלל דנפק עליה קלא כו' כנראה מדברי התוס' לקמן וכמו שנפרש דבריהם לקמן ודו"ק: ע"ב בד"ה ואסקיניה וא"ת כו' ואע"ג דאמרינן גבי גרושה לכהן דלא מבטלין כו' עכ"ל הכי איתא בפרק המגרש דנהרדעי אמרי דלא מבטלין קלא גבי גרושה לכהן ע"ש: בד"ה אנן אחתינן כו' ונראה לר"י דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ומדרבנן החמירו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה לפי מ"ש התוס' כו' הרי ותרי נינהו דאוקמא גברא בחזקת כשרות ואמאי אינו פוסל הא תרי ותרי (נינהו) ספיקא דרבנן הוא ופסול וכ"כ הרא"ש כו' עכ"ל אף שהרא"ש כ"כ מ"מ נראה לקיים דברי התוס' בשם ר"י דלא סתרי אהדדי ולק"מ דלא אמר דתרי ותרי ספיקא דרבנן והחמירו בו אלא לענין איסורא כההיא דינאי והך דבן גרושה וכל הנהו דמייתי התוס' הכא בזה אבל ההיא דלעיל לענין הכשר עדות מילי דממון הוא ולא שייך ביה להחמיר מדרבנן דה"ל קולא לזה וחומרא לזה אלא דאזלינן בתר חזקת גברא או בתר חזקת ממון כההיא דתרי ותרי נינהו גבי אבל אנוסים היו ורב אלפס לא אייתי לעיל אלא הך דאנוסים היו דשייכי אהדדי דמילי דממון נינהו משא"כ כל הני דהכא דאיסורא נינהו ודו"ק: בא"ד ובשנים אומרים מת כו' ולא מוקמינן לה אחזקה כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה למאי דמוקמינן לה בנישת לאחר מעדיה וגם היא אומרת ברי לי לכך לא מוקמינן לה בחזקת איסור ושוב מצאתי כן בדברי התוס' בפרק האשה רבה ודו"ק: בא"ד ובשנים אומרים נתגרשה כו' דאמרינן נמי לא תלא ואע"ג דלא דייקא כו' עכ"ל דבגרושין כיון דיכולה מכחשתו לא דייקא כמו במת דאינה יכולה מכחשתו כדאמרינן לעיל וק"ל: בא"ד ולהכי פריך לעיל מ"ש רישא כו' ובשנים אומרים נתגרשה אע"פ שהם כו' עכ"ל ר"ל דהשתא א"ש דמאי פריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא כו' דאימא בין ברישא ובין בסיפא אוקמוה אחזקה כמו שהקשו התוס' לעיל דאיכא למימר דבשנים אומרים נתקדשה תחלה הורע חזקת היתר מיהו בסיפא אע"פ ששנים אומרים נתגרשה תחלה לא הורע (א) חזקת איסור כך הוא סברת המקשה שם מיהו לפי האמת בעדות שמתחלה נימא נמי דהורע גם חזקת איסור כההיא דהאשה רבה וכההיא דשנים אומרים מת כו' ודו"ק: בא"ד ועוד דרב אשי משמע דבעי למימר דאפילו אתו שנים לבסוף כו' עכ"ל ר"ל דאתו שני עדים המכשירים לבסוף אלא דלא אתו בבת אחת ופליגי בצירוף ולא הוצרכו לאוקמא לתירוץ רב אשי כלל בנפק עליה קלא כו' אלא בפשיטות דמוחזק באבוה כו' ואתו תרי בב"א ואמרי בן גרושה כו' ואתו תרי בזה אחר זה ואמרו ידענא ביה דכהן הוא ופליגי בצירוף ודו"ק: בד"ה ועל ידי נפשות אסורה לבעלה כו' א"כ הל"ל אסורה לכהונה אלא כו' עכ"ל ולקמן בגמרא ביד עובדי כוכבים תקיפה על עלמן כו' אסורה לבעלה וכתבו התוס' לעיל דהיינו לכהונה ותקשי להו דהל"ל אסורה לכהונה וי"ל דלקמן סמך עלמו אברייתא דאשקלון דמשמע לכהונה כמ"ש התוס' וקתני הורהנה והוא הדין נחבשה כדמסיק וק"ל: בא"ד ואם תאמר לנועות ליסתרי דקודם לכן מסרן נפשייהו כדמשמע כו' עכ"ל ר"ל קודם דדרשי להו דאונס שרי ומיהו לבתר דדרשי להו נמי אשת כהן לנועות נמי מסרי נפשייהו כדמסיק שם ואשת ישראל נמי דלא מסרי נפשייהו אאונס דשרי להו מ"מ ברצון לא עבדי הלנועות כדמוכח שם וליסתרו אלא דנקט וקודם לכן משום דשם קאמר דמסרן נפשייהו וק"ל:

דף כז תד"ה כאן בכרכום כו' חדא דפריך ניתלי לחומרא וגבי מחבואה תלינן לקולא כו' עכ"ל וק"ק כיון דאההיא דע"ז פריך כמ"ש התוס' גופיה לפרש"י אימא שפיר פריך נתלי לחומרא וגבי מחבואה דתלינן לקולא היינו משום דבשבויה הקילו כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב דהא לא קשיא ליה לתלמודא מעיקרא אהא דשרי בע"ז אלא מכח הך דהכא גבי שבויה וכיון דבשבויה לא נתלי לחומרא לא שייך למפרך אההיא דע"ז למתלי לחומרא ודו"ק: בד"ה והלך באחד מהן כו' דבעי למתני סיפא כרישא הזה וטבל טהור כו' עכ"ל כל"ל: בד"ה ואם נשאל כו' לא שיאכלם אדם אחד דא"כ כו' ונכנס חייב דטמא הוא ממ"נ עכ"ל עיין בזה במהרש"ל שכתב שהתוס' הביאו ראיה מהא דפריך התם אר"ש דפוטר כו' ע"ש והוא רחוק ודחוק שיסמכו בקושייתם אדר"ש דפליג ואפרכת התלמודא שם ואין זה אלא דברי נביאות אבל הנראה דודאי מהא שהביאו דהלך בראשון ולא נכנס כו' ודאי דליכא ראיה כלל דהתם אכניסה שניה לחוד דהיה ודאי טמא הוא דחייב ממ"נ ודומה ממש לגבי טהרות דתנן ואם לא טהר בינתים כו' השניות ישרפו משא"כ הכא באדם אחד שאוכל משניהם בזה אחר זה אע"ג דממ"נ אכל דבר טמא מ"מ בכל פעם שאוכל איכא למיתלי בטהור אבל עיקר הראיה חסר מדבריהם דקתני התם בסיפא דהך ברייתא ג"כ בדברי ת"ק הלך בראשון ונכנס הזה ושנה וטבל ואח"כ הלך בשני ונכנס חייב אע"ג דאכל חדא כניסה לחודא איכא למימר דטהור היה אלא דממ"נ חייב והוא דומה ממש לאדם אחד שאכל משניהם דבכל חדא מנייהו איכא למימר בטהור אלא דממ"נ טמא זה נ"ל ברור בלי גמגום וק"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה מי לימא כו' או יוכל לתרץ כו' למימר שפחתה כעלמה כו' עכ"ל ואולמיה ליה הכא ממתני' דמוקמינן אין אדם מעיד על עלמו ושפחתה כעלמה משום דהכא קתני הכל נאמנין כו' חוץ מהימנה ובעלה ואיכא למאן דאמר בפרק בכל מערבין דלמדין מן הכללות במקום שנאמר בו חוץ ולכך המתרץ נמי לא מוקמי לה בהכי אלא במסיח לפי תומו וק"ק אמאי לא משני נמי מתניתין במל"ת ויש ליישב וק"ל: תום' בד"ה במל"ת ואפ"ה היא ובעלה אין נאמנין אע"ג דיוחנן כו' עכ"ל אהך מילתא גופיה כתבו לעיל ב' תירוצים ויש לפרש דבריהם דהכא על פי תירוץ ראשון שכתבו שם וק"ל:

ח"א דף כז ע"ב במתניתין המטון הזה כו'. בערוך פי' נשבע שבועה במקדש עכ"ל ועוד נראה לפרש שנשבע בשמים כדאמרינן פרק אין דורשין בשבעה רקיעים נקרא מעון שבו כתות של מלאכי השרת אומרות שירה בלילה כו' ע"ש וק"ל:

קרני ראם (א) בא"ד ונסכי כו' לא הורע. נ"ב לא ידעתי כוונתו דנסי דאיתרע חזקת איסור הו"ל ס' הספק ודמי לקדושין:

חכמת שלמה

הא לא ידע אותו אם הוא גדול או לא וק"ל. (עיין במהרש"א): בד"ה הרי שאמר כו' דאי בעי אמר אינו בנו כו'. נ"ב ויהא נאמן להאכילו תרומה ויצטרף עם אחר להשיאו אשה ובברייתא קתני דאינו נאמן להשיאו אשה והיינו אפילו ע"י צרוף כדלקמן: בד"ה נאמן להאכילו כו' א"נ ראיה על הקטנים כו'. נ"ב פי' שהביא אשה ממדינת הים והקטנים כרוכים אחריה ומאחר שהביא ראיה על האשה א"נ ראיה על הקטנים דודאי שלה הן ומש"ה אמר ר"ל דאותה ראיה דכרוכים שהיא חזקה בעלמא אינה מספקת אלא לקדשי הגבול כו': בא"ד וקדשי הגבול דהתם כו'. נ"ב פי' מאחר דסבר כר"י דסבר מעלין מתרומה ליוחסין א"כ כי היכי דמהני כרוכים לתרומה מהני ליוחסין ודו"ק: בד"ה שבידו להאכילו תרומה כו' להאכילו בחייו משום דבידו כו'. נ"ב פי' כל היכא דתלוי בנאמנות כל היכא שנאמן בחייו נאמן גם כן לאחר מיתה אבל התם אף בחייו אינו נאמן רק שיכול ליתן לו אבל גד נאמנות להיות בכור לירושה לא תמצא בחיים אלא לאחר מיתה מה שאין כן הכא לענין כהונה דמהני נאמנות מחיים שיחלקו לו תרומה ודו"ק:

דף כו ע"א תום' בד"ה אין בתר כו' ועוד דלמ"ד קנסא לעניים כו'. נ"ב אין להקשות מה בא להוכיח מכאן דלמא מה שאמר לעניים היינו עניי כהנים בתר דקנסינהו ולא ללוים כלל ומן הראיות דלעיל שניתן ללוים ליכא להקשות שהרי התוס' כתבו ועוד דמשמע אף בלתי הראיות דלעיל ליכא לאוקמי כר"ע ולא קשה מידי מדאמר שם מר סבר לכהנים ומר סבר לעניים משמע דאידך דאמר לעניים היינו לעניים ולא לכהנים דבהכי פליגי דאל"כ הל"ל מ"ס לכהנים ומר סבר לעניי כהנים. תו מסקי התוס' דלר' אלעזר כו' הכי פירושא דלא תימא הלא אף לר' אלעזר בן עזריה לא אתי למ"ד לעניים וא"כ ליכא לאוכוחי מכאן דלא אתיא האי ברייתא כר"ע אלא כראב"ע שהרי מסתמא אף לר' אלעזר פליגי דמר סבר לכהנים ומ"ס לעניים וא"כ אף לר' אלעזר קשה היכי הוי חזקה על כן מפרשים דזה אינו שהרי לר' אלעזר אף בתר קנסא לעשירים כהנים ואין לומר אין הכי נמי דלרבי אלעזר אף לעשירים כהנים ועניים דקאמר אלוים שלא קנסו הלוים כל כך שלא ניתן לעניים שלהם אבל לכהנים ניתן אף לעשירים ויהיה קשה היכי הוי חזקה אף לר"א על כן כותבין זהו ליתא שהרי לכהנים אף בימי טומאתן לא ניתן להם מכל שכן לעשירים ממש אלא ע"כ אתיא כר"ע. תו מסיק ועניים דהתם אין לפרש כו' פי' דלא תימא עניים במשמעו ללוים לחוד ולא לכהנים א"כ ש"מ שאין ניתן ללוים עשירים אף לר"ע ומן הראיות דלעיל הוכחנו שניתן ללוים בתורת חלוקה כבראשונה על כן מסקי התוס' דלאו דוקא עניי לוים אלא ה"ה שאר עניי כהן וישראל א"כ ממילא נוכל לומר דעניים דקאמר לא קאי אלוים ודו"ק: בא"ד בין עניי ישראל ולמ"ד כו' כנ"ל: בד"ה ואמר ר' יוחנן כו' אי לאו משום חזקה דמסייע ליה לבטל הקול שהרי הקול פוסל כו' כנ"ל ונ"ב י"מ ופי' הוא שגמו כדברי עלמו דמנא ליה דהעד אינו פוסל לר"י דשמא פוסל ולא אמר ר"י דאין ערעור פחות משנים אלא היכא דאיכא דליכא עד כשר וכו' ע"ש כנ"ל: ודוקא נמי נראה דלא נפיק קלא אלא היכא דאיכא עדים ומספקא ליה ועוד דמילתא דלא שכיחא היא והא דנשבעת שבועה על עלמה דהוי כהוכחה כאשה אחת...

מפנים אלא היכא דאיכא עד כשר וכ"ל דלק"מ כי התוס' מפרשים שדעת התלמוד דפריך מיניה התם פ"ל פשוט דעד א' גרוע מן הקול שהקול פוסל והעד אינו פוסל אלא שהתוס' רולים להביא ראיה על סברא זאת שכן הוא שהרי לפי האמת איתא שעד א' אינו פוסל במקום חזקה אע"פ שהקול פוסל ודו"ק: ע"ב תום' בד"ה אנן אחתינן כו' אוקי תרי להדי תרי ואוקי גברא אחזקיה כו'. נ"ב זה אינו בפרש"י שלפנינו דהוא הולך הכל בחזקת עד הראשון ולא בחזקת אמו וכן פי' הר"ן להדיא: בא"ד ונראה לר"י דתרי ותרי ספיקא כו'. נ"ב ותימה לפי זה מ"ש התוס' לעיל דף כ"ב בד"ה תרי ותרי נינהו כו' דאוקמי האי גברא בחזקת כשרות ואמאי אינו פסול הא תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ופסול וכ"כ הרא"ש להדיא ואולי יש לחלק דלפסול את האדם ולעשותו רשע בעל כרחו אחזוקי ברשיעי לא מחזקינן ודו"ק. (עיין במהרש"א): בא"ד ספק הרי זה חמר גמל כו'. נ"ב פי' ספק אם מבעוד יום או משחשכה א"כ הוי ספק עירוב ואין לו רשות לילך אלא מביתו אלפים לצד עירוב אבל לשום צד אחר לא וכן מן שעירוב והלאה והוו חמר גמל כאדם המנהיג חמור לפניו ומושך הגמל אחריו נמצא שזה מושכו לכאן וזה לכאן ולא יכול לילך: בא"ד וכיון דליכא חומרא כו' בחזקת אשת איש כו' כנ"ל: בד"ה ע"י ממון כו' מייתי מידי וע"י כו' כנ"ל והד"א:

דף כז ע"א גמ' אי אפשר דלא ערקה הדא מינייהו. נ"ב לפרש"י גרסי' אי אפשר דלא עקר חד מנייהו ובעיל: תום' בד"ה כאן בכרכום כו' ולא בא אלא לפרושי מתני' כו'. נ"ב ולפי זה לא קשה מאי פריך נתלי לחומרא מאחר שהוא בא לפסוק הלכה שואל התלמוד מנין לך כך בבירור לחלוק בין כרכום מלכות זו למלכות אחרת דלמא תיישי' כו' ולא מחלקינן אבל אי הוה רבי יצחק בר אליעזר משני מתני' אהדדי והוי מחלק בהכי לא ה"ל לאקשויי למיתלי לחומרא ודו"ק: בד"ה והלך כו' הרי אלו טהורות. נ"ב פי' טהרות הראשונות נאכלו: בד"ה ואם נשאל זה בפני עלמו כו' דהכי אמרי' בשבועות בפרק ב' כנ"ל. ונ"ב נראה דהתוס' בחין לפסוק דכה"ג הוי ודאי טומאה דלא תימא מאחר שהותרו הותרו ואין חוזר וניעור איסורו ודומה לזה חתיכת יבם שבטלה ברוב אי שרי אח"כ לבשל או לבהאכילו לאדם אחד ומשום הכי לא מני להביא ראיה מב' שבילין דבודאי טמא האדם ולא שייך למימר כיון שהותר הותר כמו הכא וכן ב' אנשים שהלכו בב' שבילין ונגעו בככר נמי בכה"ג ע"כ מביא ראיה מפ' ב' דשבועות דפריך התם אר' שמעון דפוטר מאי טעמא הא טמא ממה נפשך ומשני דחולקים בידיעה והעלמה כו' מנא ליה להקשות דלמא איירי בכה"ג קודם שהלך בשני שאל על שביל הראשון וטהרו אותו וא"כ לא אמרי' שחוזר איסורו וניעור אלא לאו ש"מ דכ"ע מודים כהאי גוונא דודאי טמא ול"ע היטב: ע"ב רש"י בד"ה מי לימא תנאי היא כו' או תירוצא אחרינא. נ"ב פי' ולא טכל לשנות שפחה נמי כעלמה דמי מדקתני כלל הכל נאמנים חוץ מהימנה משמע דדוקא קתני אי נמי (כדקמשני) [מדקתני] חוץ מהימנה ודו"ק: תום' בד"ב לא תתיחד כו'

דף כח תד"ה אלו נאמנים כו' משמע דבקוטן לא מהימן כו' מוקי לה בגמ' בתרומה דרבנן וקשה כו' עכ"ל מכל אינך דקתני במתני' ל"ק להו דאף על גב דמדרבנן נינהו הרי לא האמינו בהו אלא שנים דהיינו שיש גדול עמו אבל מתרומה דהאמינו את זה שראה בקוטנו אפילו אין עוד עמו אחר כמו שהוכיחו התוספות לקמן קשיא להו שפיר אמאי לא מהימן גם בקוטנו כי התם גבי אמן וק"ל: **בד"ה** ודלמא עבד כו' דבפרק נושאין כו' דלמא אתי לאסוקיה ליוחסין כו' עכ"ל ל"ע דמאי משמע ליה סוגיא דפרק נושאין טפי מסוגיא דהכא דמשמע נמי הכא דמשו"ה אין חולקין משום דמעלין כפרש"י לקמן [ד"ה] במקומו של ר"י מש"ה אמר אין חולקין ואם יש לבעל דין לחלוק לפרש להיפך דבמקומו של ר"י היו מעלין משום דאין חולקין ה"נ איכא לפרושי ההיא דפרק נושאין ע"ש וי"ל בדוחק ודו"ק: **באה"ד** וי"ל דלא שכיחא כו' כי ירא פן יבדקוהו ויתברר שהוא עבד כו' עכ"ל היינו היכא דמכירין אותו שהוא עבד הוא ירא לשאול תרומה אחר שיסתחרר פן יתברר הדבר ולכך היו חולקין לו כל זמן שמכירין בו שהוא עבד אי לאו משום טעמא דמעלין אבל במתני' דהכא דאין אנו מכירין אותו שהוא עבד ודאי דאינו ירא לשאול גם אחר שיסתחרר ולכך פריך ודלמא עבד כהן כו' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה תנן כמ"ד כו' שמעיד שחלק לו תרומה דאורייתא אלא שאינו נאמן להאכילו אלא בתרומה דרבנן עכ"ל דלהאכילו תרומה דאורייתא כיון דמעלין לא הוי סגי אפילו בגדול עמו כמ"ש התוס' לעיל אלא דהשמעינן מתניתין בהעידו עליו שחלקו לו תרומה דאורייתא נאמן להאכילו בתרומה דרבנן אבל אם העידו עליו שחלקו לו תרומה דרבנן אינו נאמן אפילו להאכילו תרומה דרבנן משום הך קושיא דפריך דלמא עבד כהן הוא וק"ל: **בד"ה** והמקום הזה בית הפרס ולא יותר כו' עכ"ל דהיינו בשדה שמוחזק בו בית הפרס נאמן להקל דעד כאן הוא ולא יותר אבל בשדה שאינו מוחזק בית הפרס אינו נאמן להחמיר וק"ל: **בד"ה** מנפח בדיעבד כו' אבל בדיקה דלכתחלה מפורש במשנה כו' עכ"ל אבל בפסחים ס"פ האשה ובמסכת בכורות כתבו בהיפך דבדיקה המפורשת במשנה היינו דיעבד והכא לכתחלה ע"ש ודו"ק:

ח"א **דף כח ע"א** [טלטולא דגבלא קשה כו'. מפורש פ"ב דסנהדרין] : **ע"ב** **העלו** פ"ד הפתא ומה בהמתן כו' בפרק נושאין כתבו התום' דל"ג ליה הכא וע"ש :

מביאין חבית מלאה פירות כו' וקחו לכם דוגמא לדורות כו'. לכך לוקחין פירות שהוא דבר שהולדים נהנים בו ולהוסיף אחריהם ובאים לקחת לחטוף מהם לזכר שבהם יותר מלוי הזכרון כמאמרם הלומד ילד למה הדבר דומה לדיו כתובה על נייר חדש כו' והתינוק נאמן ביה מייתי לה הכא ומלת קלאה יש לפרש כמו שאומרים על זכר הפחות קולן כך אומרים על נקבה הפחותה קלאה וק"ל :

סליק פרק האשה שנתארמלה

אלו נערות פרק שלישי

דף כט תוס' בד"ה אלו נערות כו' וכל היכא דחשיב נתינה בהדי ממזרת כו' עכ"ל מאי דפסיקא לר"ת נמי לעיל להקשות לפרש"י מהך דפרק יש מותרות ואלו הן הלוקין דאיירי בגירותן סמך עלמו אהך ראייה שכתב הכא וכל היכא דחשיב נתינה כו' וק"ל: **באה"ד** ומיהו הא י"ל דלאו ממש גזר עלייהו עבדות כו' עכ"ל קאי לתרץ הך דהכא דיש להן קנס ואהך דפרק עשרה יוחסין דחרורי ונתיני מותרים כו' וק"ל: **באה"ד** ואע"ג דקי"ל דהפקר ב"ד הפקר היינו כו' עכ"ל דלפרש"י דהך גזירה דדוד משום איסורא דעבדות נגעי בה שפיר קאמר דחלק מזבח דעביד בהו איסור עבדות מי יפקיע דלא שייך (א) באיסורא הפקר ב"ד הפקר אבל לפי' ר"ת דלא גזר דוד עליהן כלל איסורא אלא שעבוד וממונא בעלמא הוא ואית לן למימר שפיר דהפקר ב"ד כו' וק"ל: **באה"ד** בירושלמי משמע כפ"ה כו' דא"ת משום פסול עבדות אלא מעתה כו' לא יהיה לה קנס כו' עכ"ל לכאורה אם מגד זה הוא כפ"ה דגזירה היא ולאו מן התורה הוא מגד אחר הוא היפך פירושו דפירש דמשום איסור עבדות נגעו בה ובירושל' הא דחי ליה אלא מעתה לא יהיה לה קנס ונראה דרש"י לא פירש בהדיא דמשום איסור עבדות גזר עליהן דוד אלא דהכי הוה משמע להו מפירושו דגזר עליהן עבדות ע"ש ויהנם חוטבי עצים וגו' והשתא כיון דבירושלמי מפורש דהך גזירה דיהושע ודוד שהיה גזירה אחת ולא משום עבדות אלא משום. שאר פסול משפחה ה"נ יש לקיים פירש"י דגזירת דוד לא הוה משום עבדות אלא משום פסול משפחה ודו"ק: **בד"ה** ועל הכותית כו' ואי ס"ד דקנס הוא שקנס ר"מ בממונם כו' אלמא דמתני' דהכא כו' עכ"ל דלמ"ד דלא קנים בממונן ופליג התם אר"מ היינו אפילו אי ס"ל גרי אריות הן לפי סברת רש"י דבגיותן אית להו קנס ודו"ק: **באה"ד** וא"ת א"כ מאי קא משמע לן פשיטא דיש להן קנס כו' עכ"ל עיין ע"ז בחידושינו פרק ד' וה': **באה"ד** והא דלא הנא מצרי ואדומי משום שיש להן היתר כו' עכ"ל יש לדקדק דהא תני נדה שיש לה היתר ומיהו מאחות אשה ודאי דלא קשיא מידי דאפשר שלא תבא לידי היתר שלא

תמות אשתו ויש ליישב דס"ק דלא פסיקא ליה למיתני מצרי ואדומי משום דיש מצרי ואדומי שיש להו היתר דהיינו אחר ג' דורות אבל נדה ואחות אשה פסיקא ליה למיתני סתם באיסורייהו משמע ובהכי ניחא דקשיא להו מיבמה לשוק בשעת איסורא וק"ל: **באה"ד** מחזיר גרושתו מסניסת ונבעלה שלא כו' עכ"ל היינו לרבי יוסי בן כיפר בס"ק דיבמות דלא אסר מחזיר גרושתו אלא מסניסת ונבעלה אבל חכמים פליגי עליה התם ע"ש וק"ל: **באה"ד** ועי"ל דהכא לא חשיב אלא פסולי קהל עכ"ל ר"ל ברישא בחייבי לאוין דקתני לגבייהו לא חשיב אלא פסולי קהל אבל בסיפא ודאי דקתני שאר פסולין וק"ל: **בד"ה** ועל אשת אחיו כו' א"כ תקשי ליה סיפא דקתני הבא על בתו כו' דאי לעלמה תקשי ליה דמחלה כו' עכ"ל דבריהם דהכא צ"ע מאי א"כ תקשי סיפא כו' דבסיפא בלאו רישא תקשי ממ"נ אי איירי במפותה דאי לאביה הרי הקנס שלו ואי לעלמה הרי מחלה וראיתי מי שהגיה בדברי התוס' אכתי במקום א"כ וגם זהו דחוק ודברי התוספות בפרק בן סורר מוכיחין דלאו מסיפא לחוד קשיא להו אלא מרישא לסיפא וכבר פירשנו שם דבריהם על נכון דהך סיפא דבתו אינו מוכרח דאיירי במפותה אלא הרישא דחייבי כריתות דקתני להו בחד בבא איירי במפותה תדע דתקשה להו מגיורת דאי איירי במפותה ע"כ קנסה לעלמה והרי מחלה אלא על כרחך כיון דבבא אחריתי הוא לא איירי במפותה אבל הכי קשיא להו מרישא לסיפא כיון דרישא איירי במפותה וסבירא ליה ע"כ כתנא דברייתא בנתארסה ונתגרשה דקנסה לאביה ע"כ בסיפא נמי אתיא כתנא דברייתא והך דבתו א"כ דמוקמא לה בנתארסה ונתגרשה הרי קנסה לאביה ול"ל טעמא דקלב"מ דלא ניחא לן לאוקמא מתני' רישא וסיפא בתרי תנאי אליבא דר"ע ועפ"י הדברים האלה יש לכוין דבריהם הכא שכתבו א"כ תקשי ליה סיפא כו' דלא ניחא לן לאוקמא מתניתין רישא וסיפא בתרי תנאי אלא דלרווחא דמלתא כתבו בסוף דבריהם דאי לעלמה כו' ר"ל דאי לעלמה והוקמא הסיפא ג"כ במפותה וקנסה לעלמה תקשי ליה דמחלה וממ"נ תקשי סיפא בלאו רישא זהו הנראה לי לכוין דבריהם על פי דבריהם דפרק בן סורר ע"ש בחדושינו: **באה"ד** עד שלא מת ומת וה"ה עד שלא כו' עכ"ל עי' בפרק בן סורר ובחדושינו שם: **ע"ב** בפרש"י בד"ה אף קנס במקום כו' ומשום קנס נקט בת שלש אבל למכר מבת יום אחד כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל ומשום קנס נקט עד שתיבגר אבל למכור עד שתביא שתי שערות אלא דחדא מינייהו וקמא נקט וק"ל: **תום'** בד"ה חילונין כו' ותימה דלר"י אע"ג דאין ממזר כו' מודה דאין קדושין כו' עכ"ל ק"ק (ב) אמאי לא תקשי להו מיבמה לשוק אע"ג דאין ממזר ממנה לחכמים דפליגי אדר"ע בפרק האשה רבה ס"ל דאין קדושין תופסין בה כמ"ש התוספות לקמן ודו"ק: **באה"ד** וא"ת בקדושין כו' אמאי לא יליף מינה דכל היכא דהוי ממזר לא תפסי כו' עכ"ל ובתוספות בפרק האומר כתבו לתרץ דאליבא דר"י דאין תולה זה בזה פריך התם וק"ל :

דף ל תד"ה אי לאפוקי כו' ומסתמא הכא אליבא דכ"ע מספקא כו' עכ"ל דפלוגתא דר"י ור"ל דאמוראי נינהו התם ולא ה"ל לתלמודא למסתם אי לאו דאליבא דכ"ע מספקא אבל לקמן גבי איכא בינייהו בעולה לכה"ג אע"ג דסתם קאמר דלא כר"מ כמ"ש התוספות לקמן דאין לחוש בהאי פליג ר"מ כו' וק"ל: **בד"ה** הכל מודים כו' ותימה מגליה כו' דרבינהו קרא כו' ואי לחייבי כריתות כו' עכ"ל יש לדקדק בזה ומאי קושיא ואימא דע"כ מתניתין מפקא מדרבי נחוניא דאיכא לאוקמי הני תרי קראי חד לחייבי לאוין וחד ליבמה לשוק דלא תפסי בה קדושין אבל חייבי כריתות לרבי נחוניא לא וכעין זה הקשו התוספות גופייהו לשמעון התימני ויש ליישב דלעיל הקשו לשמעון התימני מנלן למימר דמפקא דאימא דאתי קרא ליבמה לשוק לחוד והכא ק"ל נמי מנלן דמפקא דאימא דס"ל דלא אתי קרא ליבמה לשוק לחוד ובין הכא ובין הכא תקשי להו מנלן דמפקא כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ודו"ק: **בד"ה** מיום שחרב כו' והא תני רבי חייא אע"פ שבטלו כו' והתם בזמן שבהמ"ק קיים כו' עכ"ל הא דלא קשיא להו מעיקרא אמאי נקט משחרב בהמ"ק הא בזמן שבהמ"ק קיים נמי דין ארבע מיתות לא בטלו עי' בתוס' פרק אחד דיני ממונות וק"ל: **ע"ב** בד"ה דין ד' מיתות כו' והא בר נחש הוא לפי שהחמיר עליו יותר עכ"ל דלא היה עליו אלא דין הריגה דקילא מהכשת נחש שהוא חיוב שריפה וק"ל: **בד"ה** זר שאכל כו' ואוכל תרומה בשוגג והזיד במעילה כו' דחייב גזירת כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור מאי קשיא להו משוגג דתרומה לאביי דהא לא פטר אביי אלא מזיד דמיתה משום דקלב"מ וכן מאי קשיא להו הזיד במעילה לרבי כו' דחיוב דמעילה נמי אינו אלא בשוגג כדמוכח סוגיא דפרק כל שעה אבל סמכו עצמם בזה אמה שכתבו לקמן בדבור זה דאפילו בשוגג אמרינן דקלב"מ כו' כדאמרינן לקמן דחייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין כיון שבמזיד קלב"מ והשתא קשיא להו לאביי דקאמר לרבי נחוניא דחיוב מיתה בידי שמים פוטר מתשלומין כמו מיתת ב"ד ליפטור נמי בשוגג דתרומה מה"ט וכן לרבי דהזיד במעילה במיתה לא ליחייב נמי אשוגג ואהא תירצו דגזירת הכתוב בהו שיהיה

 (א) באה"ד ואע"ג כו' דל"ש. נ"ב ול"נ דכיון דאיסור תלי בממון והוי הפקר ב"ד ג"כ: (ב) תום' בד"ה חילונין כו' ק"ק. נ"ב וע' תוס' יבמות דף מ"ע והרא"ש שלק"מ :

חכמת שלמה

כו' אריכא סימנו גם שני כו'. נ"ב ולא שייך גט ישן כלל לפי' דהתם: **באה"ד** וכן משמע התם בגמ' כו'. נ"ב פי' ומה שאמר בסיפא מה שיה באותן הימים כו' הוא מילתא אחריתא ולא קאי ארישא וכן לשם בתוס': **בד"ה** אמר ליה כו' לא נאמר לך כלום עליו כו'. נ"ב וקשה קצת דא"כ פשיטא דאלם הוא ואין זה רגלים אלא ודאי הוא לכן היה נראה לפרש כגון שאמר אלו ואלו ידעי לי בעדות והם שתקו בפניו ולא אמרו מידי לא יודעים ולא אין אנו יודעים וק"ל :

דף כח ע"א תום' בד"ה כפר קטן נדון כמבוי וטעמא כו' כנ"ל. ונ"ב עיין בפיסקי התוס' וכן גרים הרמב"ם והסמ"ג אך האשר"י גרים שכונה לפי שהוא סבר שכונה גדולה ממבוי וק"ל: **ע"ב גמ'** ודלמא עבד כהן הוא. נ"ב תימה אמאי לא אוקי כגון דמוחזק לן באבוה דכהן הוי ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה כו' כדלעיל בדף כ"ו ול"ע: **שם** מאי קלאה דתנו רבנן כו'. נ"ב נראה בעיני על שם קלילת החבית נקרא קלאה :

אלו נערות פרק שלישי

דף כט ע"א תום' בד"ה אלו נערות כו' דתנן ליסא שפחה כו' כנ"ל. ונ"ב בחציו עבד וחציו בן חורין : **באה"ד** שלשה סימנים הללו ראוי לדבק בהן. נ"ב רחמנים ביישנין גומלי חסדים : **באה"ד** וגזרת יהושע ודוד כו'. נ"ב פי' דלא תקשי מירושלמי אף לפרש"י שפירש דוד גזר עליהן והתם אמר יהושע גזר עליהן מש"ה אמר שהדא גזירה היא אי נמי דלא תימא מאחר דיהושע לא גזר אלא בזמן הבית כדאיתא להדיא ביבמות א"כ מאי דייק אלא מעתה לא יהא להם קנס דלמא אחר החורבן לא הוו כעבדים ודוד גזר עליהם ע"א לכך אמר גזירה אחת היא ודוד גזר אף לאחר החורבן כדאיתא התם ודו"ק : **בד"ה** ועל הכותית כו' וא"ת למ"ד בפרק עשרה יוחסין כו'. נ"ב פירוש הוא רבא וקאי אמה דאמרינן התם כותי לא ישא כותית כו' ורבה מפרש לעיל משום ממזרת שנתערב בהן ומאחר שהיה קשה לרבה מתחלה מאי קמ"ל דיש להם קנס מאחר דישראלית גמורה היא דאין לומר מאחר שנתערב בהן ממזרת הא קתני הכא בהדיא דאפילו ודאי ממזרת יש לה קנס פריך השתא לרבא דאמר עבד ושפחה נתערבו בהן אמאי יש להן קנס וכן משמע להדיא בתוס' דפרק ד' וה' : **בד"ה** ועל אשת אחיו כו' ומיהו בירושלמי מוקי לה כו'. נ"ב להא מתניתא דפטור בבתו כו' ואיירי שבא עליה אביה ואח"כ מת קודם העמדת דין והכי פי' דאילו בא עליה אחר עד שלא מת אביה ואח"כ מת הוה לדידה קמ"ל דבכתו פטורים היורשים והשתא ליכא למפרך אילו בא עליה אחר ודו"ק: **בד"ה** נערה אין כו' דאסיפא דמתני' סמיך כו'. נ"ב ול"נ לפרש דדייק שפיר מדקתני במתני' אלו נערות ולא קתני אלו בתולות שהרי עיקר הקנס על ענין בתולים הוא ועוד בקרא דמפותה לא הוזכר אלא בתולה והיה לו להזכיר בלשון הנאמר בעניהם אלא דבא להשמיע לנו חדוש אלו נערות אלו קטנות שלא תאמר דקרא לא קפיד אלא אנערות ולא בוגרת ודו"ק: **ע"ב תום'** בד"ה חילונין הוא עושה כו' כי מסכת דלא תפסי קדושין באחת אב כו'. נ"ב פי' ובעי לאשכוחי עוד קרא אהריגה בשאר עריות כדי דתילף מיניה דאין קדושין תופסין בעריות ופריך כו': **באה"ד** לא יליף מיניה. נ"ב ס"א הכי :

דף ל ע"א רש"י בד"ה בעולה לכה"ג כו' ובבעולה שלא כדרכה איירי דאי כו' כנ"ל: **תום'** בד"ה אי לאפוקי כו' וכן פי' ר"ת דהיינו לאו שחלק לאחת שב כו' לא יבנה הכי נמי כיון שבנה כו' כנ"ל: **בד"ה** הכל מודים כו' דחייבי כריתות יש להן קנס כו'. נ"ב ול"נ דשפיר פרש"י דקאי אמתניתין דמחייב קנס באחותו דמפקא מדר' נחוניא בן הקנה ולא תקשי דשמא אף ר' נחוניא בן הקנה מודה לענין קנס דמחייב מרבוי דנערה זה אינו דא"כ מנלן דמרבה כל חייבי כריתות דלמא לא מרבה אלא נדה דל"ת דלפטר מדרבי נחוניא בן הקנה שאין תשלומין בכרת אפילו הכי חייב קנס אבל שאר כריתות שאין בהן הויה כלל מנ"ל דמרבי לן קרא והשתא מיושב שפיר לפרש"י דקאמר ומפקא מדר' נחוניא כו' אחר הא דרך חסדא ודו"ק: **ע"ב רש"י** בד"ה ע"י הדחק כו' ולא אחזיה לבעלה כו'. ונ"ב ס"א לבעלים: **באה"ד** אהנאת גרונו ומעיו כנ"ל: **תום'** בד"ה זר שאכל תרומה כו' לרבי דאמר במיתה דחייב כו'. נ"ב פי' במזיד אפ"ה בשוגג מעל ודחייב דקאמר התוס' קאי על שגגי תרומות ושגגי הקדש וק"ל: **באה"ד** דתנן התם האוכל תרומה

מהר"ם

אלו נערות פרק שלישי

דף כט ע"א בתוס' ד"ה ועל אשת אחיו וכו' עד הא נתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה · פי' וה"ה נתארסה ומת מן האירוסין : **באה"ד** ומיהו בירושלמי מוקי לה כשבא עליה עד שלא מת וכו' · וצ"ל לפי זה אע"ג דמפותה מדעתה עבדה לא שייך מחלה הקנס אלא היכא דהקנס לעצמה אבל היכא שאין הקנס לעצמה אלא לאביה אע"ג דאביה בעצמו בא עליה לא שייך מחילה ולכך כשמת או נתבגרה לא שייך מחילה וגובה הקנס מן היורשים או ממנו בעצמו כשנתבגרה כך צריך ליישב ודוחק הוא : **ד"ה** נערה אין קטנה לא וכו' עד דאסיפא דמתניתין סמיך וכו' · הסיפא היא לקמן דף מ' :

דף ל ע"ב תוס' ד"ה דין ארבע מיתות וכו' עד שהחמיר עליו יותר · פירוש מיתתו חית בסייף ונחש במקום שריפה א"כ נידון במיתה חמורה יותר ממה שהיה חייב : **ד"ה** לא צריכא כו' עד את גרמת לי הקיפא יתירה · קאי אמי שר' שדות של חבירו מקיפים שדהו מד' רוחות וגדר החיצון סביב מד' רוחותיו שגם אותו הפנימי חייב לשלם לו אע"פ שזה נהנה וכו' משום דא"ל חסר אני שאתה גרמת לי במה ששדך באמצע הקיפא יתירה ולכך חייב לשלם כל מה שההנתו או משום שחרוריתא דאשיתא קאי אחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר דזה נהנה וזה לא חסר דאי מחסר ליה בשחרורי הכתלים חייב לשלם כל השכירות משלם :

ד"ה

שוגג חייב בהו בתשלומין דגלי בהו קרא חיוב תשלומין וע"כ דלא שייך קלב"מ בשוגג דידהו כמ"ש לקמן דאל"כ לא תמצא מעילה בהקדש וכן חיוב תשלומין בתרומה כמ"ש התוס' לקמן וק"ל : בא"ד א"כ הא דתנן התם האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם כו' עכ"ל כתב מהרש"ל וה"ה דקשה מתניתא דהאוכל חמץ של הקדש כו' אמתני' דהאוכל תרומת חמץ אי ר' נחוניא סבר כרבי עכ"ל ולא הבנתי דבריו דהא קושטא הוא דהתוס' הקשו כן ומה שיש לדקדק בזה דמאי קשיא להו מהך דהקדש דלא מעל דאימא דאיירי בהזיד בכרת דחמץ אבל הך דהאוכל תרומת חמץ איירי דשגג גם בכרת דחמץ ושפיר נימא כיון דגלי במיתה גלי נמי בכרת וכן נראה מפרש"י שם כתבנו בזה ליישב בחדושנו בפ' כל שעה ע"ש ודו"ק : בד"ה לא צריכא כו' ואפי' אי זה נהנה וזה לא חסר פטור כו' כדאמרינן התם משום דא"ל את גרמת כו' עכ"ל ר"ל דזה נהנה דבמעיו נהנה מהס פרוטה אלא שזה לא חסר פרוטה דהא אי אהדרי' ע"י הדחק לא היה שוה פרוטה צריך זה לשלם כל הנאתו כדאמרינן התם בפרק כיצד הרגל במקיף את חבירו מד' רוחותיו דמשום היקפא יתירה צריך לשלם לו ההנאה כפי' התוס' שם וכן בדר בבית חבירו שלא מדעתו בבית דלא עביד למיגר דזה נהנה וזה לא חסר אלא משום דחסר ממנו שחרירותא דביתא צריך לשלם כל הנאה מיהו יש לגמגם בראיה זו התם חסר מיניה מיהת פרוטה ולכך צריך לשלם לו כל ההנאה משא"כ הכא שהרי לא חסר ממנו פרוטה כלל ודו"ק : בד"ה רב אשי כו' ופליג אדרבא כו' פי' ממון לאב שרצו להפסיד לו כתובתה ונפשות לזה שאומרים שבא עליה כו' עכ"ל כצ"ל וכפרש"י התם דבנערה מאורסה איירי וה"ל ממון לזה לאב דכל שבח נעוריה לאביה ונפשות לזה דבועל ונערה מקטלו אבל בנשואה כיון דעלה מיקטלי לא משלמי לה ממון מיהו ק"ק למה נקטו התוס' נפשות לזה שאומר שבא עליה ה"ל למנקט נמי נפשות לזה משום הנערה דמקטלה ויש ליישב דלא פסיקא ליה דמיירי בנערה אלא ה"ה בקטנה מאורסה שקיבל אביה קדושין דלא מיקטלה ולא הוה נפשות לזה בקטנה אלא לזה שאומר שבא עליה מיהו בבוגרת ע"כ דליכא לאוקמא כיון דעלה מיקטלי לא הוה משלמי לה ממון דמה"ט לא איירי בנשואה כפירוש רש"י שם והא שכתבו התוס' ופליג אדרבא כו' כתב מהרש"ל ותימה א"כ מאי איכא בין רבא לאביי מאחר דס"ל לרבא ממון לזה ונפשות לזה דחייב כו' ול"ל דא"ב איכא מאן דס"ל ממון לזה ונפשות לזה פטור כמו לרבה כו' עכ"ל והוא דחוק דרבא יהיה פליג לפי סברת רבה בפרק בן סורר ולא לפי סברתו אבל הנראה דאף לשיטת רש"י דוקא בכה"ג שאכל תרומה שלו וקרע שיראין של חבירו מקרי נפשות לזה וממון לזה משום דחיוב מיתה לא בא לו משל חבירו אבל אם אכל תרומה של חבירו (א) וקרע ג"כ שיראין של אותו איש מקרי שפיר ממון ונפשות לחד דמשל אחד בא לו חיוב נפשות וחיוב ממון וה"ל כגונב חלבו של חבירו ואכלו דמקרי ממון ונפשות לחד אע"ג דמיתה לשמים הוא וכה"ג קאמרינן לקמן [דף לה ע"ב] בהדי דמחייה קרע שיראים דיליה והשתא בכה"ג באכל תרומה של חבירו וגם קרע שיראין של אותו איש דהוה לכ"ע ממון ונפשות לחד פליגי אביי ורבא אף לפי סברת רב' דלאביי הוא פטור דקלב"מ לרבי נחוניא ולרבא חייב ורב אשי דנקט בכה"ג דממון לזה ונפשות לזה לרבותא נקט לה דאפילו בכה"ג פטור לאביי לר' נחוניא משום דנפשות לזה וממון לזה פטור ס"ל ודו"ק : בא"ד (דף לא ע"א) וריב"א אומר דבכ"מ מיתה לזה ותשלומין לזה חייב ועבד כפות לו וכו' עכ"ל ולפירושו צריך לומר הך דהדליק את הגדיש ודשמעתין דקרע שיראין דפטור הייט משום דלא מקרי מיתה לזה ותשלומין לזה כיון דהמיתה לשמים ולא בשביל אדם כמ"ש התוס' לעיל אבל לפי' ר"ת ניחא הך דהדליק הגדיש ודשמעתין בלא"ה וק"ל :

ח"א **דף ל ע"א** אטו יעקב אזהר אהא לא אזהר יעקב על כל מילי אזהר כו' . ולכאורה קשה דהיאך אזהר להו אבידי שמים שאין אדם יכול ליזהר ולשמור עצמו מהם וי"ל דודאי אין אדם יכול לשמור עצמו מאונס שבא על אדם בידי שמים אבל יכול אדם לשמור עצמו מלילך במקום סכנה דהיינו פשיעה וכה"ג כתבו התוס' ועי' בפ' המקבל : הכל בידי שמים חוץ מצנים כו' . מה שיש לדקדק בזה בתוס' מפורש בחדושינו פ' המקבל ע"ש : ותו אריא וגנבי בידי אדם כו' · מהך גופה דהכל בידי שמים חוץ מצנים כו' ה"מ למפרך דמשמע כל המאורעות בידי שמים ובכללן אריא וגנבי חוץ מצנים כו' אלא דמהך דמיום שחרב בהמ"ק כו' מפורש טפי דאריא וגנבי בידי שמים הן ודו"ק : ע"ב דין ארבע מיתות לא בטלו כו' . כתבו התוס' אבל קשה דחזינן כמה עבריינים ועע"ז שמתים על מטתן וי"ל דע"י כו' או זכות תולה לו ואינו נפרע ממנו בחייו כו' עכ"ל ע"ש וכן י"ל בהיפך דחזינן כמה צדיקים גמורים כמו ר"ע שמתים במיתות משונות דנפרע ממנו מיעוט עבירותיו בחייו כדי לזכותם לעוה"ב וק"ל :

דף לא תד"ה שעקירה צורך הנחה כו' וה"ה דלית ליה דעקירה כו' ולא הוה מפליג בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור דודאי ללישנא בתרא מפליג בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי ואימא דר' ירמיה נמי הכי ס"ל וללישנא קמא לא הוו צריכין הוכחה ותדע כו' דלא מפליג דפשיטא הוא דבהכי פליג. לישנא קמא אלישנא בתרא כדקאמר תלמודא וכ"כ התוס' בפרק הניזקין דרבי ירמיה מפליג והנראה בכוונת דבריהם הכא דגם אם נאמר דאליבא דר' ירמיה פריך התם בפרק מרובה דלית ליה עקירה צורך הנחה כמו דלית ליה דהגבהה צורך נסוך הוא יש לו לבעל דין לחלוק דע"כ רבי ירמיה מיהא מחלק בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי מדנקט מילתיה בכה"ג דמצי לאהדורי גבי ניסוך ולא נקט למילתיה אפי' בלא מצי לאהדורי וא"כ אכתי הקשי מאי פריך במרובה דאיירי בזורק והאי כתבו דע"כ הא לאו קושיא היא תדע דללישנא קמא דהכא דה"א להנחה בלא עקירה אמאי נקט רבי אבין בכה"ג בזורק דאיכא למטעי דטעמא משום דלא מצי לאהדורי ה"ל למנקט במעביר דליכא למטעי ביה אלא ע"כ דלההוא לישנא קמא פסיקא ליה דליכא לפלוגי בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי וליכא למטעי ביה ה"נ איכא למימר במרובה דס"ל לתלמודא בפשיטות לרבי ירמיה דלא מפליג נמי בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי דכי הדדי נינהו וליכא למטעי ביה ושפיר פריך אליבא דרבי ירמיה במרובה וכסברת לישנא קמא דהכא דפסיקא ליה דלא מפליג וליכא למטעי ביה ושכתבו אבל אם אפשר לניסוך כו' קאי אדלעיל שהוכרח ר"ת לפרש כן משום דאם נאמר דאפשר לניסוך כו' לא הוה פליג ר' ירמיה ארבי אבין ובהגוזל משמע דפליג כו' ודו"ק : בד"ה דאי בעי גחין כו' דנותן בידה אמר כו' אינו מצריך שתהא גבוה ג' כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא הביאו ראיה משמעתין דאמרינן כגון שצירף ידו למטה מג' כו' דידו קניא ליה למטה מג' כפי פרש"י גופיה שם לקמן ויש ליישב (ב) ודו"ק : **ע"ב** בד"ה מהלך כעומד כו' ולא ילפינן מינה דהתם מקום חיובא כו' דרך שטיו שהוא מקום פטור כו' עכ"ל אע"ג דהכא ה"נ מקום חיוב הוא ואמרינן ביה מהלך כעומד דמי היינו לענין דהקניה הוה מקמי העקירה דחיוב שבת אבל לענין חיוב שבת הכא ודאי דאין חילוק אם מהלך כעומד אם לאו משא"כ במקום פטור דאפילו לפטור אמרינן מהלך כעומד ודו"ק : בד"ה מגרר ויוצא כו' דלכתף פטור נראה לו אידוש טפי מאידוש דמגרר כו' עכ"ל ק"ק דא"כ לכתף לא הוה אידוש טפי ממגרר אלא דהוה אידוש דלכתף שוה לאידוש דמגרר פריך שפיר דלפלוג בדידיה אלא דהכי הל"ל דאידוש דלכתף ומגרר הוה אידוש טפי מאידוש דהזורק ודו"ק : בד"ה אלא במילעי כו' דאפשר שיהא דרך הולאה בכך אפילו בזוטרי כו' עכ"ל וה"נ הכא משום חיוב דשבת ה"מ לאוקמא שפיר בכה"ג אלא משום קניה הוצרך לאוקמא במילעי כדאוקמי התם מהאי טעמא במידי דבעי מיתנא וק"ל : בד"ה רב אשי כו' א"נ כדרבא כו' וכולה מילתא אשבת קאי כו' עכ"ל ר"ל דודאי עיקר תירוצא דצירף ידו משום קושית איסור גניבה ליכא הוא אלא דמה שמדקדק לומר בתירוץ ראשון למטה מג' ובתירוץ שני כדרבא ידו של אדם כו' כולה מילתא משום שבת קאמר לה דלענין קנין אין חילוק בין למטה מג' ובין למעלה מג' ולא ה"ל לאתויי נמי לענין קניית" יד מדרבא כו' כמו שהקשו התוס' לעיל לפ"ה אלא לענין שבת אמאי חייב כיון דאין כאן הנחה על מקום ד' וקאמר דלמטה מג' לא בעינן מקום ד' כו' א"נ אפילו בגבוה ג' וכדרבא דידו של אדם חשובה כד' לענין שבת ולגירסת ר"ת נמי עיקר תירוצא דצירוף ידו משום איסור גניבה קאמר לה והוה סגי ליה בהכי אלא מה שהוסיף לומר למטה מג' וכדרבא אתא לשנויי נמי דמגרר ויוצא דאשמועינן אגד יד לאו שמיה אגד כדרבא ומהאי טעמא נקט למטה מג' דלמעלה הוה שמיה אגד דבתר גופיה גרירא ואין כאן חיוב שבת אבל לענין קניה לא ה"ל למנקט למטה מג' דאין חילוק בין למעלה מג' ובין למטה מג' כמו שהקשו התוספות לעיל לפ"ה אבל מהרש"ל כתב שהם דברי התוס' בעלמן לאמתת הענין כו' הא בלא"ה בעינן למטה מג' מאחר דבא לשנויי כו' עכ"ל ע"ש ואין דבריו מובנים לי דמשום הך קושיא לא הוה אילטריך לשנויי למטה משלשה דלענין קנין אין חילוק וכמ"ש התוספות לעיל ותו לא מידי ודו"ק :

דף לב תד"ה וקי"ל דאינו לוקה כו' אמאי לוקה דהא פשיטא דמסכתא לא מלקות בלא קנס כו' עכ"ל וליכא למימר (ג) נמי דאמתני' דהתם פריך מבושת ופגם כדפריך בסמוך כיון דמשלם בושת ופגם אמאי לוקה דא"כ לא הוה משני מידי כמ"ש התוס' לקמן וק"ל : בא"ד אמתני' קשיא ליה אמאי כו' ואפילו בלא אתרו ביה מלינן למימר דס"ד דמקשה כו' עכ"ל וק"ק דמאי משני ליה כאן באחותו נערה כו' דהא ודאי נמי ידע המקשה דאיירי מתני' בנערה ועיקר תירוצא דס"ל דאפילו בהתרו ביה ממונא משלם ולא נקי הוא חסר מן הספר ויש ליישב דלא משמע ליה למקשה דלוקין אלא מכח מתני' דהתם ואהא משני ליה שפיר דמתני' דהכא דאין לוקין דאיירי בנערה ודקתני התם דלוקין היינו בבוגרת ודו"ק : בד"ה דאין לוקה כו' וליכא למימר דמבושת ופגם שהן ממון פריך כו' דא"כ לא הוה כו' עכ"ל ואמתני' דהתם לחוד לא הוה קשיא ליה דאימא באחותו דלוקין אין לה פגם ובושת אבל במתני' דהכא משמע ליה דבאחותו נמי יש בושת ופגם כמו קנס דהכי משמע לקמן במתניתין כל היכא דיש קנס יש בושת ופגם וק"ל : בד"ה אלמא קסבר כו' ונראה לר"י דע"כ ס"ל ממונא כו' אבל חייבי כריתות לא כו' עכ"ל וק"ק אכתי מעיקרא דפריך והא קי"ל דאין לוקין ומשלמין כו' כיון דאמתני' דהתם ניחא ליה לאוקמא בבוגרת מאי קשיא ליה אמתני' דהכא דאימא דהכא דוקא ממונא משלם משום דגלי ביה קרא ואי אחייבי כריתות קשיא ליה וכמו שפרש"י הא לא משני מידי במאי דמוקים ליה כאן באחותו נערה ועוד מאי קשיא להו לעיל למפרך ארישא דמתני' דהא אחייבי לאוין לא קשה ליה מידי ויותר ק"ל לפירוש ר"ת מאי פריך מעיקרא והא קי"ל דאינו לוקה ומשלם דע"כ לא ניחא ליה לפלוגי בין אתרו ביה ללא אתרו דא"כ לא הוה מקשה מידי כמ"ש התוס' לעיל וא"כ מאי קשיא ליה ואימא דהכא דוקא ממונא משלם משום דגלי ביה קרא נערה כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק : בד"ה ואי ממונא קולא הוא וא"ת איתגורי איתגר שנידון בקלס כו' עכ"ל וכן יש לדקדק ממ"כ לר' יוחנן דבעלמא לוקין ואין משלמין אי ממונא קולא היא איתגורי איתגור בחובל ועדים זוממין ואי ממונא חומרא איתגורי איתגור בעלמא ודו"ק : בד"ה שכן יש בהן לד חמור כו'

קרני ראם (א) בד"ה רב אשי כו' וקרע ג"כ שיראין . נ"ב לדבריו לא הבנתי קושית התוס' ארש"י מהאי דגדיש דהם הוי ממון ונפשות לחד : (ב) בד"ה דאי בעי גחין כו' ויש ליישב . נ"ב ר"ל דהם הטעם משום דכיון דמועיל להתחייב משום שבת מהני נמי לקנין וכמו שדקדק רש"י שם : (ג) בד"ה וקי"ל כו' וליכא למימר . נ"ב למ"ש התוס' בוגרת ומפותה אין כאן בושת ופגם ג"כ :

מהר"ם

דף לא ע"א תום' ד"ה שעקירה צורך הנחה היא וכו' עד ולא הוה מפליג בין מצי לאהדורי וכו' · פי' משום דקשה ליה דאיכא למימר דהא דר' ירמיה לית ליה דהגבהה צורך ניסוך היינו דוקא התם דמצי לאהדורי אבל ההיא דמרובה גבי זרוק לי גניבותיך לחצירי דהקנין הוא משעת דמטי לאויר חצירו ואז לא מצי לאהדורי דלמא אפילו רבי ירמיה מודי דאמרינן דעקירה צורך הנחה היא ולכך קאמר ולא מפליג בין מצי לאהדורי וכו' :

דף לב ע"א תום' ד"ה דאין לוקה ומשלם וכו' עד אפילו נתחייבו קנס כגון בשעת שהעידו טבחו או מכרו שור של גניבה וכו' · פי' בשעה שהעדים זוממין העידו באותה שעה טבחו או מכרו שור שגנבו העדים כבר מקודם זה ועתה בשעת העדות טבחו או מכרו אותו הם בעצמם או ציוו לאחרים שימכרו או יטבחו בשבילם דטביחה ומכירה חייב אפילו ע"י שליח כדלקמן בדף ל"ג דהשתא עונש מלקות על העדות ותשלומי ד' וה' על הטביחה והמכירה באין כאחת דומיא הא דאמר לעיל בתחלת דף ל"א בזר שאכל תרומה ובשעת האכילה קרע שיראין וכו' וק"ל : ע"ב ד"ה אלא עולא תחת תחת גמר וכו' עד הכא לעולא אייתר ליה האי תחת וכו' פי' משום דגבי אנוסה כתיב נמי נתינה וכסף כדכתיב ונתן לאביה חמשים כסף וא"כ ילפינן מיטב מנתינה או מכסף ואייתר ליה תחת לגזירה שוה זו למיפטר ממלקות ועיין לקמן בדף ל"ג ע"א ד"ה מבעי ליה לכדאביי : ד"ה מכדי כתיב וכו' עד כדנפקא לן בהחובל מעין תחת עין · כללא דמילתא דגבי חובל כתיב בסוף פ' אמור ואיש כי יתן מום בעמיתו וגו' עין תחת עין שן תחת שן אבל יד ביד לא כתיב שם וגבי עדים זוממין כתיב פ' שופטים עין בעין יד ביד ובחובל ילפינן מסברא דעין תחת עין היינו ממון משום דזוממין דמיית כדאיתא התם וס"ל להתוס' דה"ה גבי זוממין דכתיב עין בעין הוה נמי ממון וא"כ ל"ל לגמרא למילף הכא גבי עדים זוממין דהוי ממון מיד ביד ומתרץ דהך סוגיא אתיא כמ"ד דמפיק התם דגבי חובל הוי ממון מביד ביד דכתיב גבי זוממין דהוי מיותר ומינה ילפינן גבי זוממין דהוי ממון וה"ה עין תחת עין דכתיב גבי חובל הוי נמי ממון : חובל בחבירו וכו' הכל דבור אחד . כדמוכח מיתורא דיד ביד · פי' מיתורא דיד ביד דכתיב גבי זוממין ומיניה ילפינן בחובל : ד"ה ורבי יוחנן מ"ס לא אמר כעולא וכו' דהא ילפינן לה בבכורות וכו' · יש לתמוה דהתם בבכורות לא יליף האי ג"ש אלא יליף בפרק מעשר בהמה ובכמה דוכתי שם תחת דכתיב

חכמת שלמה

תרומה כו' . נ"ב והוא הדין דקשה מתניתא דהאוכל חמץ של הקדש כו' אמתני' דהאוכל תרומת חמץ אי ר' נחוניא סבר כרבי ודו"ק . (עיין במהרש"א) : בד"ה לא צריכא כו' דשלא בפניו מיחזא חזייא כו' . נ"ב פי' כשלא ראה שבלעה אינה מאוסה לפניו אא"כ אם מחזירה וחזיא הוא וק"ל : בד"ה רב אשי אמר כו' ופליג אדרבא כו' . נ"ב ותימה א"כ מאי איכא בין רבא לאביי מאחר דס"ל לרבא ממון לזה ונפשות לזה חייב ובפ"ק דסנהדרין גרסי' לסדיא רבא כמו הכא כמו שכתבו התוס' לקמן ונ"ל דא"כ אליבא מאן דס"ל ממון לזה ונפשות לזה פטור כמו לרבה בפ' בן סורר ומורה ודו"ק . (עיין במהרש"א) :

דף לא ע"א תום' בד"ה נימא הגבהה כו' העביר אלי גרוגרת דרך עליה כו' כצ"ל . נ"ב פי' שהעביר כבר אלי גרוגרת וא"כ אלי השניה והעביר אותה שניה דרך עליה למטה מג' דהוי כלבוד וכאילו השניה ג"כ נחה במקום הראשונה וק"ל : ע"ב גמ' לפלוג ונתני בדידה כו' כצ"ל : תום' בד"ה רב אשי אמר כו' ואתא לשנויי דמגרר ויוצא כו' . נ"ב ומ"מ נראה לפרש דלאו דוקא בא לשנויי הא לחוד דא"כ איך סידר בעל התלמוד שינויא דרב אשי בין הני שינויי דכולהו משני הא דאקשי לעיל דאפקא להיכא כו' לכן נ"ל דהוא נמי מפרש הך קושיא לעולם דאפקי' לר"ה ואיסור גניבה איכא מאחר שתפס בידיו ואיירי ג"כ שהוא נשאר בפנים כדי שיהיה מיושב נמי במאי דמצריך מגרר ויוצא ודו"ק ולפי זה מאי שמסקי התוס' ודוקא צירף למטה כו' הוא דברי התוס' מעצמם לאמיתת הענין ולאו דברי התרצן הוא דמשום הכי משני בפחות מג' כו' הא בלאו הכי בעינא פחות מג' מאחר דבא לשנויי הא קושיא גופא לעולם דאפקיה לר"ה כו' ודו"ק היטב :

דף לב ע"א רש"י בד"ה בושת ופגם כו' הוא ופגם כו' הד"א : בד"ה ואי ממונא כו' לא הותרו מכללו לב"ד . נ"ב פי' הלאו שלכן וק"ל : בד"ה מלקות נ"ל ומלקות : תום' בד"ה דאין לוקה ומשלם כו' דמבושת ופגם שהן ממון כו' . נ"ב פירושו ס"ל כל היכא שאמור במשנה משלם קנס סתמא היינו כל מה ששייך עם הקנס דהיינו בושת ופגם וכל השייך עמו ודו"ק : בא"ד מכדי רשעתו השתא אית כו' כצ"ל : בא"ד בסופו דסבר לוקה ומשלם כו' . נ"ב פי' אפילו בקנס : בד"ה שכן יש בהן כו' קשה דא"כ כו' . נ"ב ול"נ ליישב דמשום הכי פרכי' הכא לד חמור לפי שלא באו למילף שום דין מתדם אלא דלא ידעינן הי מתרתי נעביד החמור או הקל ומש"ה פרכינן שפיר הצד השוה שבהן שיש בהן צד חמור ומש"ה עבדינן החמור או איפכא משום צד הקל שבהן עבדי' הקל ומש"ה מיושב שפיר דפריך הכא מה לצד השוה שבהן

שם

ולא חש התלמוד לפרשה ובטעם מועט מסתלק לומר דלריכי עכ"ל נראה לפרש דבריהם דהכא ובפ' טבול יום דבעי למילף חדא מתרתי אי ה"ל לתלמודא שום פירכא אחריתא ה"ל לפרש הך פירכא משא"כ בהך דפרק כילד צולין דלא נחית למימר אלא דלריכי הסוא חדא דטרח ליה קרא וכתב ליה דלא למלפיה מהנך תרתי בטעם מועט מסתלק לומר דלריכי הסוא חדא ולא חש תלמודא לפרשו וכמו שכתב פר"ח שם דאיכא שום פירכא מה להלד השוה שבהן שכן ישנן לפני הדבור והתלמוד לא חש לפרש מהאי טעמא שכתבו דבטעם מועט כו' ודו"ק: **ע"ב** גמרא אלא עולא תחת תחת גמר כו' כתב מהרש"ל וליכא להקשות א"כ למה נבעי תרי קראי כו' ת"ל חייבי לאוין מהכא דהא ילפינן בג"ש דתחת דמשלם כו' ונראה דלק"מ כו' דה"א כל שאינה ראויה לקיימה פטור וג"ש יליף היכא דבעל נדה כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק דמשמע כל חייבי לאוין מג"ש דתחת תחת יליף דמשלם ולא לקי ואין ג"ש למחצה ונראה לומר הא דבעינן לעיל תרי ייתורי היינו לר' יוחנן אבל לעולא קושטא הוא דלא דריש אלא חד יתורא לרבות חייבי כריתות דה"נ נ"ל לשמעון התימני דלא דריש אלא חד ריבויא לחייבי לאוין ור"ש בן מנסיא לא דריש להו כלל להנהו ייתורי דהנערה הנערה א"כ דריש להו לשום דרשא אך יש לדקדק בהאי עניינא לעולא לפי מסקנא זו דבעלמא נמי סבר דלקי ולא משלם ממונא אלא בהנהו תלת דגלי בהו קרא כמ"ש התוס' וס"ל נמי דחייבי מלקות שוגגין פטורין מן התשלומין מדלא מפליג בין אתרו ביה ללא אתרו ביה כמ"ש התוס' לעיל וא"כ הוא כי היכי דאמרינן לעיל דמתני' לאפוקי מדר' נחוניא דפוטר חייבי כריתות מן התשלומין וכמו שפי' התוס' לעיל בשם רשב"א דאין חילוק בין חייבי כריתות לחייבי מיתות ב"ד ואם יש קנס לר' נחוניא בחייבי כריתות יש ג"כ בחייבי מיתות ב"ד ומתני' קתני דפטור בבתו עכ"ל התוס' לעיל ותקשי הכי לעולא לרידן כמו לר' נחוניא בחייבי כריתות כיון דאין חילוק בין חייבי לאוין לחייבי מיתות ב"ד לענין תשלומין אי דיליף רשע רשע אי מכה מכה ממיתות ב"ד כדלקמן וא"כ אם יש קנס בחייבי לאוין יש ג"כ בחייבי מיתות ב"ד ומתני' קתני פטור בבתו אבל לר"י ניחא דחייבי לאוין שוגגין אינם כחייבי מיתות ב"ד משא"כ לרבי נחוניא דחייבי כריתות שוגגין כחייבי מיתות ב"ד וי"ל דהתם מריבוי דנערה ודאי דלית לן לפלוגי לרבות חייבי כריתות טפי מחייבי מיתות ב"ד כיון דשוין לענין תשלומין בעלמא אבל מג"ש דתחת תחת הכא לית לן לרבויי אלא חייבי מלקות דומיא דתחת דחובל ודו"ק: **תום'** בד"ה מכדי כתיב ועשיתם כו' דמכן יכתן בו נפקא בהחובל נזק ולא מכאשר עשה אבל היכא דאתרו כו' עכ"ל דאי הוה משמע נמי מכאשר עשה ממון איכא למימר דע"כ יתורא דכן יכתן בו אתא אפילו היכא דאתרו בו אבל כיון דמכאשר עשה לא משמע ליה ממון אימא דלא אתא כן יכתן בו אלא להיכא דלא אתרו ביה וק"ל: **בד"ה** חובל כו' כאשר עשה וגו' דמשמע ממון כדאוכחן מיתורא דיד ביד כו' עכ"ל האי קרא דכאשר עשה כן וגו' גבי חובל כתיב ויתורא דיד ביד גבי עדים זוממין כתיב אלא כיון דבעדים זוממין יד ביד ממון הוא ע"כ בחובל נמי הא דכאשר עשה כן יעשה לו היינו נמי ממון דאל"כ לא מתקיים בעדים זוממין כאשר זמם כו' והיינו בלא התרו בו דבעדים זוממין ליכא התראה וכן יכתן בו נ"ל יתורא הוא אפילו היכא דאתרו ביה וק"ל: **בא"ד** הא נ"ק אמאי אינטריך כאשר עשה גו' דנסנה כו' וה"ה דהמ"ל מכדי כתיב יד וגו' עכ"ל פירוש לדבריהם דא"כ לא הוה כתיב כאשר עשה גו' בחובל ע"כ כן יכתן בו יתורא הוא דהא כיון דמיד ביד דעדים זוממין הייכו ממון עין בעין דכתיב לגביה נמי ממון הוא וא"כ עין תחת עין דחובל ע"כ נמי ממון הוא דאל"כ לא הוה מתקיים בעדים זוממין כאשר זמם וגו' ואייתר לן כן יכתן בו דאפילו התרו בו ולא אילטריך כאשר עשה וגו' אלא דנסנה כאן לשום לורך ותלמודא דנקט מכדי כתיב כאשר עשה וגו' ע"כ איד ביד סמוך כמ"ש לעיל ומזה שכתבו וה"ה דהמ"ל מכדי כתיב יד ביד כו' ודו"ק: **בד"ה** ור"י מאי טעמא כו' דלא שמיע ליה ג"ש דתחת תחת דהא ילפינן לה בבכורות כו' עכ"ל לא דהך תחת דכתיב גבי אונס דריש ליה בג"ש בבכורות ובכמה דוכתין דא"כ היאך מוקים לה ר"י לקמן לכדאביי אלא דר"ל דע"כ ג"ש דתחת תחת נתקבלה בעלמא וכיון דהאי תחת דאונס נמי מופנה הוא נילף ליה נמי כדעולא דאין ג"ש למחצה ומשני ליה שפיר דלאו מופנה הוא דאתא לכדאביי וק"ל:

דף לג בפרש"י בד"ה דלאו בני התראה כו' לא תענשינהו אלא ממון דאין עונש הגוף בלא התראה כו' עכ"ל ק"ק דא"כ בממון ומיתה אמאי תענשינהו מיתה הא אין עונש הגוף בלא התראה ויש ליישב בעונש מיתה כיון דמתקיים בהו כאשר זמם לא בעי עונש הגוף התראה משא"כ מלקות דלא תענה היכא דלא מתקיים בהו כאשר זמם עונש הגוף בעי התראה וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה ודלמא מלקות כו' שכן ניתנה לאנשי עיר הנדחת כדאמרינן כו' עכ"ל ר"ל אמיתת סייף דקיימינן הכא ובמיתת סייף קאמרינן התם הכי דחמורה מחנק שכן ניתנה לעיר הנדחת דממונן אבד ומהאי טעמא נימא נמי הכא דחמירא סייף ממלקות וק"ק אמאי לא קאמרי דה"מ לשנויי דע"כ מיתה חמורה ממלקות דהא לכ"ע מיתה ומלקות נידון במיתה ותקשי לך איתגורי איתגר ועיין לקמן בתוספות בד"ה חדא במיתה ומלקות כו' ודו"ק: **בד"ה** דלמא בשוגג כו' שנכנס לחנותו של נגר ברשות דמוכח כו' עכ"ל כל"ל לפי הסוגיא דהתם אבל שלא ברשות לכ"ע פטור מגלות ע"ש הסוגיא וק"ל: **בד"ה** גנב שור כו' והכא שור הנסקל ליתיה במכירה כו' עכ"ל יש לדקדק דהא בכה"ג דאיתיה בטביחה דהיינו כגון שמסרו לשומר כו' והוה גורם לממון כדאמרינן לקמן ה"נ איכא לאוקמי שגנבו מבית שומר ומכרו לאחר וה"ל גורם לממון ויש ליישב כיון דאסור בהנאה הוא לא הוי מכירתו מכירה כלל אי לאו לעכו"ם ולדמיו שאין תופסין כמ"ש התוס' ודו"ק:

דף לד בד"ה בשוגג יאכל כו' דהא מוקי התם מתני' דהשוחט בשבת כותיה עכ"ל וא"כ ע"כ בו ביום אסור ל"ש לו ול"ש לאחרים דומיא דיוה"כ ולמ"ש שרי אף לו דשחיטתו כשרה קתני ל"ש לו ול"ש לאחרים כמ"ש לעיל וק"ל: **בד"ה** כיון דשחט בה כו' דמכי שחט בה פורתא קניא בשינוי כו' עכ"ל ר"ל דקניא בשינוי ולא אהדרא בעינא משא"כ מכי אגבהה דלא קניא אלא להתחייב באונסין וק"ל: **ע"ב** בד"ה ור"מ לוקה כו' אבל השתא דסבר עדים זוממין קנסא וגמר ממוליא שם רע דלוקין ומשלמין כו' עכ"ל ק"ק דמשמע דאי לאו דילפינן ליה עדים זוממין ממש"ר דאע"ג דקנסא הוא ה"א לוקין ואין משלמין ואמאי לא נימא כיון דחידוש הוא דחידשה התורה מסברא דלוקין ומשלמין כדאמרינן בשמעתין לרבה דאית ליה לר"מ מת ומשלם מהאי סברא דקאמר דחידוש כו' ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה גנב וטבח בשבת דחיוב ממון דקרן אתא עליה באיסור שבת עכ"ל ק"ק דליסנא דגנב וטבח בשבת הכא משמע דהגניבה נמי הוה באיסור שבת והאי ליסנא גופיה דקאמר ר"מ בברייתא לעיל גנב וטבח בשבת ע"כ לא מתפרש הכי אלא שהיה גנב כבר בחול ולכך חייב קנס ודו"ק:

דף לה תוס' בד"ה מאי לאו אסון ממש אע"ג דסיפא דקרא דאם אסון יהיה ע"כ היינו דין אסון כו' מ"מ לא יהיה כו' עכ"ל לפי זה ע"כ דרישא דקרא ולא יהיה אסון וגו' אסון ממש ולא דין אסון אם מתה והיינו ע"כ בלא התרו בו וסיפא דקרא אם יהיה אסון וגו' דין אסון ע"כ בהתרו בו וא"כ הוא קשה רב שישא בריה דרב אידי דקאמר לעיל ה"ד אי דלא אתרו ביה אמאי מקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה כו' ואמר רחמנא ולא יהיה אסון וגו' ומאי קושיא ואימא דרישא דקרא לא איירי בהתרו אע"ג דסיפא דקרא איירי ע"כ בהתרו וכדבעי למימר הכא ויש ליישב (א) ודו"ק: **בד"ה** ומי איכא למאן דאמר כו' דלענין ממון אחר כבר תנא דלא תחלוק בין שוגג כו' עכ"ל דכ"ש דלא תחלוק בזה בין מתכוין לאין מתכוין ועיין בתוספות בפרק הנשרפין ובחידושינו שם ודו"ק: **בא"ד** וכ"ל דלתנא דבי חזקיה לא יהיה אסון היינו אסון ממש וקרא דאם אסון יהיה היינו דין כו' עכ"ל וכ"ל נמי לרבנן דס"ל נמי נפש תחת נפש ממש דהיינו דין אסון ורישא דקרא ולא יהיה אסון ממש אי ס"ל כתנא דבי חזקיה לענין ממון אחר ועיין בחידושינו בפרק הנשרפין וק"ל: **בד"ה** אף מכה כו' וקרא דלא יהיה אסון כו' והא נמי כו' עליו ולא על האדם כו' וקרא דלא תקחו כו' עכ"ל ביאור דבריהם משום דלכאורה כל הני קראי מייתרי דכל הני מילי מהיקשא דהכא ילפינן לה דשוגג כמזיד היינו לפטור ממון אחר בהדי מיתה כמ"ש התוספות לעיל דהיינו דמי ולדות בהדי מיתה ושאין מתכוין כמתכוין דהיינו ע"כ במתכוין דלא נשקול מיניה ממונא ונקטליה דהיינו לפטור מדמי האשה במתכוין כמ"ש התוספות לעיל ודרך ירידה כדרך עלייה דהיינו דלא ניסקול מיניה ממונא ונפטריה כדאמרינן בהדיא לקמן בשמעתין ואהא תירלו דודאי אילטריכו הנ קראי דאי לאו הני קראי לא הוה ילפינן מהיקשא דהכא לפטור כל הני אלא אדרבה הוה ילפינן מהאי היקשא לחייבו כמו בבהמה אבל לבתר דגלי לן בקרא דלא יהיה אסון דלא ישלם דמי ולדות ילפינן מהיקשא לפטור בכה"ג גם בשוגג ולבתר דגלי לן קרא דעליו ולא על האדם דלא תשקול מיניה ממונא וניקטליה במתכוין נילף מהיקשא נמי באין מתכוין דלא ניסקול מיניה ממונא ולבתר דגלי לן קרא דלא תקחו כופר דלא ניסקול מיניה ממונא וניפטריה בדרך עלייה ילפינן מהיקשא בכה"ג ג"כ דרך ירידה כדאמרינן לקמן ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין לי ודו"ק: **בד"ה** וכתיב איש כי יתן כו' א"כ משום דאילטריך קרא קמא לכדתנא דבי חזקיה כו' עכ"ל אע"ג דג"ש היא ואין ג"ש למחצה מ"מ מכה דדמי ליה הוה ילפינן כדתנא דבי חזקיה אבל הכאה דלא דמי כ"כ לא הוי ילפינן ודו"ק: **ע"ב** בד"ה דלמא בשבת כו' דאתיא לבין דרך ירידה לדרך עלייה כו' דלא שייך לפלוגי כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דאתיא לדרשא מה מכה בהמה לרפואה פטור אף אדם כו' כמ"ש התוספות לעיל וק"ל: **בד"ה** אלא לאו כו' מלינן למימר דבהדי כו' וי"ל דמ"מ כו' דמה מכה בהמה לא חלקת כו' עכ"ל ביאור דבריהם דלא מוכח דאיירי באתרו ביה אלא על מכת הבהמה דומיא דמכה אדם יומת וא"כ בחול נמי מלינן למימר דבהדי דמחייה לבהמה ע"י התראה הרג את האדם בלא התראה ואפילו בשבת כו' דהשתא ליכא למימר לא חלקת בבהמה לחיוב ובאדם לא תחלוק לפטור אלא דשוין הן דבין במכה בהמה ובין במכה אדם אם התרו על האדם פטור ואם לא התרו על האדם חייב ואהא תירלו דהכי יליף היקשא דמה מכה בהמה לא חלקת כו'

קרני ראם (א) **בד"ה** מאי לאו כו' ויש ליישב. נ"ב נ"ל דא"כ מאי טעמא נקט קרא דואם יהיה אסון בהתראה לגבי מיתה כיון דסגי בהתראה לגבי מלקות לחודא ובשלמא אי חייבי מלקות חייבים לשלם נקט קרא דוקא מיתה ומש"ה יליף רב שישא ברי' דר"א דחובל בחבירו ממונא משלם וכן למה דדחי התם דלמא דאתרו ביה ומותרה לדבר החמור לא הוי מותרה לדבר הקל א"כ זהו גופא אשמועינן קרא דואם יהיה אסון אבל אי נימא דחובל בחבירו לוקה ואינו משלם אלא דמיירי בלא אתרו כלל מ"ט נקט קרא דוקא אם יהיה אסון ממש וז"פ:

חכמת שלמה

שיש כאן לד חמור והתם בסוטה מסיק להדיא ורבי יוחנן בן זכאי לד חמור לא פריך וכן במכות אליבא דרבי יוחנן וא"כ אמאי פריך הכא בסתמא ולא אמר הניחא אלא כדפרישית ודו"ק: **בא"ד** הואיל ויסנן ברתיה כו'. נ"ב פי' ד' מיתות והכי פירושו שלא עשו שום מעשה אלא שמעידים שכך ראו וק"ל: **ע"ב** גמ' תחת תחת גמר כתיב הכא כו'. נ"ב וליכא להקשות א"כ למה נבעי תרי קראי חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות תיפוק ליה חייבי לאוין מהכא דהא ילפינן בגזרה שוה דתחת דמשלם ולא לוקה אלמא דחייב אף אחייבי לאוין ונראה דלק"מ דמהכא לא הוה ילפינן שחייב בבעל איסור חייבי לאוין שאינה ראויה לקיימה אלא ה"א כל שאינה ראויה לקיימה פטור וג"ש יליף היכא דבעל נדה שאינו חייב מלקות אפילו הכי משלם ולא לוקה משום שראויה לקיימה ודו"ק. (עי' מהרש"א): **תום'** בד"ה מכדי כתיב ועשיתם כו' כדנפקא לן בחובל מעין תחת עין כו'. נ"ב פי' שאינו ממש אלא ממון וה"ה יד ביד: **בא"ד** נפקא בהחובל נזק כו'. נ"ב פי' תשלומי ממון: **בא"ד** עין תחת עין ממש. נ"ב פי' גבי חובל: **בא"ד** אלא אייתר יד ביד כו'. נ"ב ואיידי דכתב יד ביד כתב נמי רגל ברגל עין בעין גמרא:

דף לג ע"א גמ' ומותרה לדבר חמור הוי מותרה כו'. נ"ב ותימה נהי דאמרינן מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר קל מ"מ הכא אמאי חייב שיכול לומר לא הייתי יודע שיש מלקות בהכאה שאין בה מיתה ונ"ל דמסתמא איירי בסתם בני אדם שיודעים שיש לאו בהכאה ואפילו הכי בעי התראה כדי שיתיר עצמו לכך ולא כר' יהודה דאמר חבר א"צ התראה אלא כרבנן דרבי יהודה דכולהו בעי התראה ומשום הכי אמרינן מותרה לדבר חמור כלומר שהתיר עצמו לדבר חמור כ"ש שהתיר עצמו לדבר קל ודו"ק: רש"י בד"ה לכדאביי כו' נתחדשו תחת כו'. נ"ב ס"א נתחייבו תחת: **ע"ב רש"י** בד"ה דלמא בשוגג כו' נמי לא קטלא אלא כו' כנ"ל:

דף לד ע"א גמ' מאי טעמא דרבנן דפטרי כו'. נ"ב ונ"ע מ"ש דהמקדש באסורי הנאה דרבנן דאינה מקודשת ומפקיעין איסור אשת איש משום דלא הוי ממון א"כ ה"נ נימא דהוי שחיטה שאינה ראויה ולפי דברי הרא"ש שחילק דוקא בחמץ משום שעות ולמעלה דשייך ביה איסור דאורייתא כו' הכי נמי יש ליישב הכא כה"ג אבל לדעת הרמב"ם שמשוה כל איסורי דרבנן ואינו מחלק נ"ע ודו"ק: **ע"ב רש"י** בד"ה פטור דקיי"ל כו' ולא ס"ל כר' נתן כו'. נ"ב וליכא למימר מכיון דהגבהה נתחייב בקרן דהא מסקינן לעיל דף ל"א דאמרינן הגבהה לורך הוצאה היא ופטור אם לא שעמד כו' וק"ל: **תוס'** בד"ה אבל ארישא לא כו'. וי"ל דהתם פשע בה האב שהיה כו' כנ"ל:

דף לה ע"א גמ' בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו והאי כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לפטור אף מכה אדם אין לך בו חילוק לחיוב כנ"ל. ונ"ב ס"א: **תוס'** בד"ה ומי איכא למ"ד כו' דמפקא מדרבי ורבנן בכולה מילתא כו'. נ"ב פירוש ולפי זה אתי שפיר אף דמפקא נמי מתנא דר' ישמעאל להדיא דאמתני' סמיך לאפוקי לפי' ר"י נ"ל דמפקא מרבי תנא מדרומה וחזקיה עיקר לגביה ולפי זה אי הוה רבי ישמעאל פליג עליה פשיטא דלא הוה עיקר לגביה ודו"ק: **בד"ה** אף מכה אדם כו' להכי אינטריך למיכתב כולהו כו'. נ"ב אבל השתא דאשכחן פטור ממון גבי מיתה מעליו א"כ ע"כ הא דאם לא יהיה אסון ענוש יענש פטורא קאמר הא אם יש אסון לא יענש ולא אמרי' הא אם יש אסון מחייב מיתה וכופר ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** רבא אמר כו' וגמר התם חייבי מיתות ב"ד מרובא כו'. נ"ב פי' מיתה מגלות: **ע"ב רש"י** בד"ה

מאן

מהר"ם

גבי בכור מתחת דכתיב גבי קדשים ע"ש אלא דצריך לומר מאחר דנתקבלה ג"ש דתחת תחת מסיני מצינו למילף לה בכל דוכתא דנמצא תחת תחת בתורה וק"ל:

דף לד ע"ב בתוס' ד"ה ור"מ וכו' עד על כרחך מוקי כדי רשעתו במיתה ומלקות. פי' משום דעיקר קרא דכדי רשעתו בעדים זוממין נדרש במסכת מכות מקרא דוהצדיקו את הצדיק וגו':

דף לה ע"א בתוס' ד"ה מאי לאו וכו' עד א"נ אם אסון יהיה וכו' הוי נמי אסון ממש. פי' בלא התראה ודרש ונתת נפש תחת נפש ממון ויש להקשות א"כ סתר רישא דקרא לסיפא דברישא משמע דאם היה אסון ממש אפילו בלא התראה לא יענש בעונש ממון ובסיפא דקרא קאמר דאפילו באסון מתחייב בדמי האשה ויש לתרץ דאסיפא דקרא הוא חייב מטעם דס"ל דנתכוין לזה והרג זה חייבה התורה ממון ולא מיתה, אבל במקום ששייך חיוב מיתה אפילו היכא דאין בו דין מיתה כגון דלא אתרו ביה היכא דהוה אסון לא יענש ממון והיינו טעם דרישא דקרא אבל יש להקשות על זה דהא רישא דקרא נמי איירי בנתכוין לזה והכה האשה ואעפ"כ אמר אם לא יהיה אסון וכו' הא אם יהיה אסון לא יענש ויש ליישב עוד דרישא דקרא מיירי בממון אחר בהדי מיתה היינו ולדות ולכך אם יהיה אסון לא יענש בעונש ולדות אבל סיפא דקרא דמיירי במיתת האשה עצמה דהיינו ממון מיתה עצמה חייב אפילו אם יהיה אסון היכא דנתכוין להרוג את זה והרג את זה ולפי' צ"ל דבנתכוין להרוג את זה והרג את זה דחייב ממון דהיינו דוקא ממון מיתה עצמה אבל אם הזיק ממון אחר בהדי מיתה פטור וקצת דחוק אבל אם הרג בשוגג או בלא התראה לכ"ע פטור מממון מיתה עצמה וכן משמע מתוך שיטת ההלכה ומכל הסוגיות דלקמן דף ל"ז ע"ב ועיין בתוס' שאחר דיבור זה המתחיל מי איכא למ"ד: **ע"ב** ד"ה אלא לאו בחול וכו' ולא אתרו ביה משום אדם. פי' והשתא אפי' בחול איכא לאפלוגי ואי לא אתרו ביה משום אדם חייב ואי אתרו ביה משום אדם פטור ואפילו בשבת נמי וכו' פי' מ"ט קאמר בגמרא לא ס"ד דבשבת איירי דהיכי משכחת דמכה

אדם

אף מכה אדם לא תחלוק בין מזיד בהכאתו לשוגג בהכאתו דבכל גוונא פטור וא"כ ע"כ לא איירי מכה בהמה בהרג את האדם אפילו בלא התרו בו דהא פטר ליה במכה אדם וק"ל : בד"ה מתניתין כמאן כו' דלמא בממון אחר סבר כר"ל אבל בממונא דבההיא מלתא גופיה משלם כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל ההיא סברא לקוחה מחייבי מיתות כגון נתכוין להרוג כו' דלרבי חייב ממון בדמי אשה ופטור מממון אחר כו' אבל התוספות אינן מוכרחים לחלק בה כה"ג והיו יכולין לומר דעולא שפיר סבר כר"ל דכל חייבי מלקות שוגגין פטורין חוץ מהני תלת דהיינו חובל כו' עכ"ל וע"ש באורך ול"נ שדבריהם אלו הכא ע"פ פירוש הקונטרס ומפירושו נראה בהדיא דלמסקנא נמי דעולא מג"ש דתחת תחת גמר היינו לכל חייבי מלקות שפירש לעיל ור"י מ"ט לא אמר כעולא דגמר ג"ש לעונשו ממון ולא מלקות לכל חייבי ממון ומלקות עכ"ל גם התוספות לא כ"כ בהחלט אלא דמלינן למימר הכי למסקנא גם מ"ש דסברא זו לקוחה מדברי רבי דמחייב ממון בדמי אשה ופוטר מממון אחר מדמי וולדות כו' כן נראה לכאורה אבל ק"ל (א) בעיקר מלתא דאי מתניתין דהכא דמיא לדמי הנהרג ולא לממון אחר מאי קא... לעיל אר"י דמוקי מתניתין בלא אתרו ביה ור"ל לא מפליג במתניתין בין אתרו ללא אתרו ואזדו לטעמייהו דפליגי בחייבי מלקיות שוגגין וד"א הא לא דמיא כלל דמתניתין איירי בממונא דבההוא מלתא גופיה ופלוגתייהו בחייבי מלקות שוגגין היינו בממון אחר בהדי מלקות אבל פלוגתייהו במתניתין אינה אלא באותו ממון דר"ל דפוטר אפילו בלא התרו לא ס"ל כרבי ור"י דמחייב בלא התרו סבר כרבי ויש ליישב דרבי לא מחייב בדמי הנהרג אלא באינו מתכוין לזה ומתני' דהכא במתכוין לזו איירי ומיהו אותו ממון מקרי וקאמר שפיר ואזדו לטעמייהו לר"ל דכמו דליכא לפלוגי בממון אחר בין התרו ללא התרו ה"נ במתכוין מיהת בממון דבההוא מלתא גופיה לית לן לפלוגי בין התרו ללא התרו ולר"י דבממון אחר מפליג בין התרו ללא התרו בו ה"נ מפליג במתניתין במתכוין באותו ממון בין התרו ללא התרו ומהרש"ל שכתב שסברת התוספות לקוחה מדברי רבי היינו דאיכא לפלוגי בין ממון אחר לאותו ממון באינו מתכוין לרבי ה"נ סבר עולא דאיכא לפלוגי אפילו במתכוין במתניתין בין אותו ממון לממון אחר ולא סבר כר"ל אלא בממון אחר ודו"ק : גמ' אי כר' יצחק קשיא ממזרת כו' יש לדקדק אי לא אסיק הכא אדעתיה הני ריבויי דהנערה תקשי ליה לרבי יצחק נמי מחייבי כריתות כדפרכינן בר"פ והני בני קנסא נינהו אקרי כאן ולו תהיה לאשה באשה הראויה לקיימה ואי אסיק אדעתיה הכא הני ריבויי דהנערה לר' יצחק מאי קא קשיא ליה ממזרת ואימא דרבינהו קרא לחייבי מלקות דיש להן קנס ויש ליישב כיון דכל חייבי לאוין לרבי יצחק לוקין ואין משלמין ואין חילוק (ב) בין חייבי מלקות לחייבי מיתות ב"ד לענין תשלומין אי מגזירה שוה דרשע רשע אי מגזירה שוה דמכה מכה א"כ אם יש קנס בחייבי מלקות לר' יצחק מריבויא יש קנס נמי בחייבי מיתות בית דין ואמאי קתני דפטור בבתו וכה"ג כתבו התוספות לעיל משום רשב"א דמה"ט קאמר תלמודא לעיל דמפקא מתניתין מדר' נחוניא כפרש"י ומה"ט נראה לומר דפסיקא ליה לתלמודא דלא אתיא מתניתין כרבנן דס"ל בעלמא בכל חייבי לאוין דלוקין ואין משלמין דליכא למימר דרבינהו מיתורא דקראי דהנערה דכיון דאין חילוק בין חייבי מלקות לחייבי מיתות ב"ד לענין תשלומין אי רבי להו קרא לחייבי לאוין לענין קנס רבי נמי לחייבי מיתות בית דין מיהו בהא (ג) י"ל בדרך אחר כיון דלרבנן בעלמא לוקין ואין משלמין אימא חד קרא לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין אע"ג דבעלמא לוקה ואין משלם אבל חייבי כריתות לא משום דבעינן שיש בה הויה וכה"ג כתבו התוספות לעיל בשם ר"י בד"ה אלמא קסבר עולא כל היכא כו' ע"ש ותו לא מידי ודו"ק : תוס' בד"ה מאן תנא כו' אלא דקשיא ליה דרבנן לא מלינן כו' אבל לר"י א"ש עכ"ל ור"ל הא דקאמר אי ר' מאיר אי ר' יהודה לאו בדרך תירוצא קא"ל אלא דהיינו דתוקה לר"ל וא"ש לר"י וק"ל : בד"ה הממאנת כו' דהא איכא למ"ד לקמן דאפילו אם נתארסה ונתגרשה כו' עכ"ל ר"ל ואימא דברייתא אתיא כההוא תנא ולאו מטעם דחזקת בעולה היא כמו בממאנת אלא דמקרא הוא ממעט לה לקמן וק"ל : בד"ה ולא פיתוי כו' הא כל נערה מפותה אין לה קנס דמחלה כו' עכ"ל היינו כי הכא בממאנת יתומה דקנסה לעצמה ויכולה למחול כשהיא נערה אבל אי תוקמא בקטנה הוה ניחא דאין לה דעת למחול דמתנתה אינה מתנה וק"ל :

דף לו בד"ה עד שירבה כו' ועל הלבן משמע יותר כו' עכ"ל כנ"ל : בד"ה זו דברי ר"מ אמתני' דלקמן דכ"מ שיש מכר אין קנס כו' עכ"ל ודלא כפרש"י דקאי אריש פרקין דליכא לעיל האי לישנא זו דברי כו' אלא אמתני' דכ"מ כו' לקמן : בד"ה ולאם איתא כו' דר"י ור' יאשיה ס"ל כר"מ כו' לפירוש ר"ת כו' שוין במיתה אחת ואפי' לפ"ה דמפרש בני כו' עכ"ל ביאור דבריהם בתוס' שם לפי' ר"ת לרבנן דבא על הקטנה בסקילה הוו שוין במיתה אחת דאם היתה בת עונשין הוו שוין במיתה אחת אבל לר"מ דבא על הקטנה בחנק אינן שוין דאם היתה בת עונשין היתה בסקילה אבל נשואה קטנה לכ"ע שוין במיתה אחת וא"כ ר' יאשיה דקאמר עד שיהו שניהן שוין ע"כ לא קאמר הכי אלא אליבא דר"מ למעט ארוסה קטנה ור' יונתן דבא לרבות מאשר שכב עמה לבדו לא איצטריך לרבות אלא ארוסה קטנה אליבא דר"מ אבל לפ"ה דפי' שוים בני עונשין כפי שפירשו התוס' שם דבריו דבין לר"מ ובין לרבנן בנשואה קטנה פטור מדכתיב ומתו גם שניהם א"כ ר' יאשיה נמי מלי סבר כרבנן דלא פליגי ר' יאשיה ור' יונתן אלא בנשואה ויש לקיים דבריהם דהכא ע"פ פי' שני שכתבו לפ"ה שם דלרבנן כיון כו' מוקי להו גם שניהם לדרשה אחריתא אבל לר"מ דמשתנה כו' סברא הוא דבנשואה דרשינן גם שניהם לפטור לגמרי בנשואה והיינו כר' יאשיה וע"ש בחידושינו ודו"ק היטב : בד"ה החרשת כו' רישא מנה לאבא כו' לא מטעם דברי ושמא ברי עדיף כו' עכ"ל ר"ל דסיפא מנה לי בידך לא מטעם דברי ושמא הוא אבל ברישא שמא ושמא הוא ור"ג לא אזיל בתר חזקת הגוף אלא בברי ושמא דא"כ כו' וע"ש בפ' המדיר בתוס' מפורש וק"ל : בא"ד דאין להן טענת בתולים. לפי שבחזקת מוכת עץ כו' עכ"ל דהשתא ל"ק היכי טענינן ליה לר"ג דהא לא שייך הכא איתרע חזקה דהא ר"ג הכא מוקמינן ליה אליבא דר"מ דאין לה טענת בתולים היינו דנותן לה מאתים דהא רב ששת קאמר האי שינויא ואליביה לר' יהושע נמי דמחזיק לה בדרוסת איש יש לה מנה דס"ל לרב ששת כנסה בחזקת בתולה כו' יש לה מנה כמ"ש התוס' לקמן ופלוגתייהו דר"ג ור"י בהני ברייתות דהכא במנה ומאתים ומאי קשיא ליה לרשב"א לפר"י דנוקמא הא כר"מ הא כרבנן היינו נמי דפלוגתייהו דהני ברייתות דהכא במנה ומאתים ואולמא ליה לאוקמא פלוגתייהו דברייתא בפלוגתא דר"מ ורבנן וכ"ע אית להו דמחזקינן לה בחזקת מוכת עץ משום דהך פלוגתייהו מתנייא בפ"ק מקמי פלוגתא דר"ג ור"י דפליגי אי מחזקינן לה במוכת עץ אי לאו ומה שכתב מהרש"ל דרשב"א לא הקשה לפר"י אלא לפי גירסא שלנו אבל לפי גירסא שמצא ר"י בספרים לק"מ דיש לחלק שפיר בין קנס לטענת בתולים בשלמא לענין קנס מוקמינן להו אחזקתייהו דיש להן טענת בתולים ואינה מוכת עץ אבל הכא שמצא פתח פתוח טפי אית לן לומר דמוכת עץ מלומר שנבעלה בזנות ע"כ תוכן דבריו אבל לא ידענא (ד) מה תלה דבריו בקושיית רשב"א דהקשי ליה בפשיטות אדברי התוס' שכתבו דלפי' ר"י פריך שפיר לפי גירסת הספרים ומאי פריך ואימא לענין קנס מוקמינן להו אחזקתייהו דיש להן טענת בתולים ואינה מוכת עץ אבל היכא שטוען פתח פתוח מצאתי אית לן למימר טפי דמוכת עץ מלומר שנבעלה בזנות כמ"ש מהרש"ל אלא ע"כ דאין נראה להו לחלק בזה בין קנס לטענת בתולים ודו"ק : בא"ד וכ"ת משום דקתני חרשת דומיא דאיילונית הא כו' עכ"ל ר"ל וכ"ת דאי הסיא דיש לה טענת בתולים כרבנן דמחזקינן לה במוכת עץ יש לה מיהת מנה ומדקתני חרשת דומיא דאיילונית משמע דאין לה כלום ולכך הוצרך לאוקמא הך כר' יהושע דמחזיק לה בדרוסת איש זה אינו דע"כ איילונית נמי יש לה מנה לרב ששת דכנסה בחזקת בתולה כו' וא"כ שפיר ה"מ לאוקמה נמי כרבנן ואחרשת גופה ה"מ לדייק הכי דע"כ יש לה מנה דהא כנסה בחזקת כו' ודו"ק:

ע"ב בד"ה אי דקא טעין כו' א"כ בחנם דוחק לשנויי הא ר"ג והא ר"י דה"מ כו' עכ"ל היינו לפר"י דלעיל דמוקי הנהו ברייתות בפלוגתא דרבן גמליאל ור"י במוכת עץ וק"ל : בד"ה משום דמעיד בה לא ישאנה קא סלקא דעתך הפודה את השבויה ישאנה בלא כו' עכ"ל הוצרכו לזה דארישא דמלתא הפודה כו' דישאנה בלא עדים לא תקשי ליה אמאי ישאנה דאימא דס"ל הרי היא בקדושתה כדסבר ר"י ואסיפא דמלתא מעיד בה לא ישאנה למאי דסבר דקאי אפודה כפרש"י נמי ודאי דלא קשיא ליה בפשיטות אמאי לא ישאנה דהא לאו פשיטא היא לפי סברא דהשתא דאכתי לא אסיק אדעתיה דלא שדי איניש זוזי בכדי כדפריך ורבנן אבל הכא קפריך דקס"ד ברישא הפודה את השבויה ישאנה בלא עדות דבקדושתה קיימא ועלה מתמה בסיפא דמלתא ומשום דמעיד בה הפודה ינרע ולא ישאנה כיון דלא בעי עדות כלל וק"ל :

דף לז בד"ה צריכות להמתין כו' להך דהכא בשראוה שנבעלה א"ש כר"י כו' עכ"ל ר"ל בגיורת מלי שפיר סבר כר"י דלא גזר קטנה אטו גדולה אלא בראוה

קרני ראם (א) בד"ה מתני' כו' אבל ק"ל . נ"ב ואין זה קושיא דהא דמתלקינן היינו דנימא דבאותו ממון רחמנא רבי' לחיובא מדרשה דתחת תחת וכמו שדקדקו התוס' וא"כ אפי' במזיד חייב ממון ולא מלקות ור"ל ור"י תרווייהו לא ס"ל דרשא דתחת תחת ואין לחלק בין אותו ממון לממון אחר וז"פ : (ב) גמ' אי כר"י כו' ואין חילוק . נ"ב נ"ע דהא ודאי חייבי מלקות ל"ד לח"מ ואע"ג דגבי מלקות ממונא משלם מ"מ בח"מ פטור מתשלומין והתוס' לא כתבו כן אלא לרנב"ה אבל בחייבי מלקות א"א לומר סברא זו דא"כ מאי טעמא חובל בשבת פטור מתשלומין הרי רבתה תורה בחובל דממונא משלם וצע"ג : (ג) מיהו בהא . נ"ב דקדק לשון בהא משום דר' יצחק סובר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין : (ד) בא"ד דאין כו' אבל לא ידענא . נ"ב אין השגתו מבוררת ועיין במהרש"ל ותעמוד על דבריו דודאי למה דגרסינן יש לה טענת בתולים א"כ יש לנו לחלק בין קנס לטענת בתולים אלא דמקשה מטענת בתולים אהא דאין להם טענת בתולים אבל אם לא גרסינן יש לה טע"ב ע"כ דהש"ס מדמה קנס לטע"ב ומש"ה כתב דאם כן קושית הרשב"א אינו לפי גי' שמצא ר"י בספרים :

מהר"ם

אדם יומת ומכה בהמה ישלמנה הא איכא לאשכוחי כגון דאתרו ביה משום בהמה ולא אתרו ביה משום שבת ותירצו התוס' וי"ל וכו' ר"ל מ"מ בהכאת בהמה עצמה ליכא לאפלוגי דהחילוק הוא בין היכא דאתרו ביה משום אדם או שבת אבל בהכאת בהמה עצמה ליכא שום חילוק וסוגיא דשמעתין ה"ק לא ס"ד דבשבת איירי ויהיה מזיד על השבת רק שהשוגג והמזיד בהכאת הבהמה אבל אם תרצה לאוקמי' בשבת ולאפלוגי בין היכא דלא אתרו ביה משום שבת יהא כן דבהא לא חיי' דהא מ"מ אפילו תוקמא כך ילפינן שפיר דמה מכה בהמה לא חלקת בין שוגג בהכאתה וכו' :

דף לו ע"א בתוס' ד"ה ואם איתא זו דברי ר"מ וכו' עד לפי' ר"ת וכו' ' פי' שם פלוגתא דר"מ ורבנן דר"מ אית ליה גבי נערה המאורסה נערה ולא קטנה ורבנן ס"ל הואיל וכתיב נער בלא ה' אפילו קטנה במשמע כמו שדרשו במסכת זו לקמן דף מ' ע"ב ובעי שם בפרק ד' מיתות לר"מ לגמרי פוטר בא על קטנה המאורסה או מסקילה פוטר אותו ומחייבו חנק כשאר אשת איש ומסיק שם כתנאי ומתו גם שניהם עד שיהיו שניהם שוין דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ופרש"י עד שיהיו שניהם שוים בני עונשים ור"ת הקשה שם על פרש"י ופי' עד שיהיו שניהם שוים ר"ל במיתה אחת ולכך הוא פטור לגמרי דהא ע"כ בסקילה לא מחייבת ליה דהא נערה כתיב ולא קטנה ואי מחייבת ליה בחנק לא הוו שוין במיתה אחת דהוא בחנק והיא אם היתה בת עונשין היתה בסקילה זהו תכלית וכונת פירושו של ר"ת אף שאין זה לשונו והשתא לפר"ת פשיטא דע"כ צ"ל דרבי יאשיה כר"מ ס"ל דעכ"פ פוטר בא על קטנה המאורסה מסקילה דהשתא אי מחייבת ליה בחנק לא הוו שוין במיתה אחת כדפרישית אבל אי ס"ל כרבנן דס"ל דהוי בסקילה לא היה פוטר מכלום ורבי יונתן נמי צ"ל דס"ל כר"מ ומחייב ליה בחנק מפסוק ומת האיש השוכב עמה לבדו דאי כרבנן היה מחייב ליה בסקילה דנער בלא ה' אפילו קטנה במשמע ואפילו לפרש"י דפירש עד שיהיו שניהם בני עונשים ואיכא למימר דלעולם כרבנן סבירא ליה וכאן הוא פטור מגזירת הכתוב מדכתיב גם שניהם עד שיהיו שניהם בני עונשין וא"כ צ"ל דעל כרחך כר"מ ס"ל דאי כרבנן ס"ל דילפי מדכתיב נער חסר ה' אפילו בא על קטנה המאורסה היאך מצי למילף מדכתיב גם שניהם לפטור בא על הקטנה אלא ע"ב כר"מ ס"ל דנערה אין קטנה לא ומפסיק ומתו גם שניהם יליף דאפילו מחנק פטור והא דקאמר דדרשי רבנן כאן נערה עיין לקמן דף מ' ע"ב : ד"ה וליתני קטנה וכו' עד אע"ג דהוי תני קטנה וכו' ' נ"ל דכוונת התוס' בזה הוא זה דמאי מקשה המקשן וליתני קטנה דמשמע אי הוה תני קטנה הוה שפיר אדרבה הא הוי קשיא יותר דלמה ליה למתני תו איילונית ועדיפא מהא הוה ליה להקשות דאם איתא דממאנת היינו קטנה ל"ל למיתני תו איילונית : בד"ה החרשת והשוטה וכו' עד ולר"י נראה וכו' ' ונ"ל דלפי' ר"י הא דמתרץ לא קשיא הא ר"ג והא רבי יהושע היינו פלוגתא דאידך מתניתין דאיתא התם פ"ק דף י' היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי וכו' ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין ונ"ל דטעמא של רש"י דמפרש על טענת משארסתני נאנסתי אף שפי' ר"י הוא קרוב יותר לפי סוגיא דשמעתין אלא שרש"י ס"ל דטענת מוכת עץ לא טענינן אנן בשבילה דאפילו ליתמי וללקוחות לא טענינן אלא טענה דשכיחא ומצויה אבל טענת משארסתני נאנסתי לא טענינן אנן שום טענה אחרת אלא שהיא טוענת משארסתני נאנסתי ואנן טענינן נמי שמא משארסה נאנסה : ע"ב בד"ה כולהו רואות ומראות וכו' עד אבל סומא תלינן וכו' . פי' החילוק שבין סומא לאחרים הוא זה דבכולהו אם לא אמרה ולא מצא לה בתולים לא תלינן במוכת עץ אלא אמרינן בעולת איש היא ואין לה כתובה כלל אבל בסומא תלינן במוכת עץ : בד"ה היוצאת משום שם רע וכו' דהא בעולה ודאי היא ' נ"ל דה"פ דהא כשיוצאת משום שם רע דהיינו כשלא מצא לה בעלה בתולים שדינה בסקילה כדין תורה הוא ע"כ כשיש עדים שזינתה ברצון באירוסין ופשיטא שאם אנסה אחר אח"כ אין לה קנס : [illegible] קודם שנשאת שאם נאנסה קודם שזינתה אין לה דין סקילה דנערה בתולה כתיב ולא בעולה אלא ודאי צ"ל שנאנסת אחר כך פשיטא שאין לה קנס אבל אין לפרש הואיל ויש חיוב סקילה וכו' דהא על כרחיך צ"ל דנאנסה קודם שנשאת ואז היתה ארוסה ולכך מקשה המקשן בת סקילה היא פי' ששייך בה דין סקילה והבא עליה בין באונס או ברצון הוא חייב סקילה וא"כ ל"ל דפטור מן הקנס פשיטא דהא קים ליה בדרבה מיניה זה אינו דהא קתני במתניתין וכו' כך צ"ל הצעת וכוונת התוס' אבל אין נ"ל לפרש כוונתם במה שאמרו דהא בעולה ודאי היא ר"ל דכשבא עליה המאנס אחר שיצאה מבעלה משום שם רע ודאי בעולה היא ופשיטא שאין לה קנס וזה יהא כוונת המקשן במה שאמר בת סקילה היא דהא אז אין בה דין סקילה אלא דין חנק כאשת איש וגם אין סברא שיעלה על שום דעת שיהא בה אז דין קנס דהא אשת איש גמורה היא וק"ל :

דף לז ע"א בתוס' ד"ה צריכות להמתין וכו' עד ומיהו למאי דמוקי להך דהכא בראוה שנבעלה אתי שפיר וכו' ' יש להקשות הא אפילו לפי זה לא אתי שמואל כמאן דלפי שיטת ההלכה דוקא בראות שנבעלה

חכמת שלמה

מאן תנא כו' ונהי נמי דלית להו אסון אסון למיפטריה כו' כנ"ל. תוס' בד"ה מתניתין כמאן כו' משלם ממון ומיפטר ממלקות כו' . נ"ב ההיא סברא לקוחה מחייבי מיתה כגון נתכוין להרוג את חבירו והרג את האשה דלרבי חייב ממון בדמי האשה ופטור מממון אחר כגון דמי ולדות כדפירשו התוס' לעיל בתנא דבי חזקיה ולפי זה הא דמשני לעיל לא [צריכא] דבהדי דמחייה קרעיה לשיראין דיליה תו לא צריך לשנויא דלעיל אם אינו ענין כו' אלא איירי בהכאה שיש בה שוה פרוטה וקרע שיראין דפטור מדמי אחר אף דמשלם ממון של חבלה ומיפטר ממלקות כי הכא גבי קנס וק"ל אבל התוס' אינם מוכרחים פה לחלק בכה"ג והיו יכולין לומר דעולא שפיר סבר כריש לקיש דכל חייבי מלקיות שוגגין פטורין חוץ מהני תלת דהיינו חובל ועדים זוממים וקנס מג"ש דתחת כמו שפירשו התוס' לעיל ודו"ק . (עיין במהרש"א) :

דף לו ע"א רש"י בד"ה ערוות כו' . בכריתות שניות כו' הד"א : תוס' בד"ה החרשת והשוטה כו' השתא דמשנתארסו נאנסו ורשב"א הקשה לפי' ר"י כו' כנ"ל . ונ"ב לפי גירסא שמצא ר"י בספרים לא מקשה מידי מאחר דיש להן קנס אלמא דלא מוקמינן לה בחזקת מוכת עץ ויש להם טענת בתולים לכ"ע אלא לפי גירסא שלנו הקשה רשב"א לפי שסבר דיש לחלק שפיר בין קנס לטענת בתולים בשלמא לענין קנס מוקמינן להו אחזקתייהו דאין להו בתולים ואינן מוכת עץ אבל היכא שמצא פתח פתוח טפי אית לן לומר שמוכת עץ מלומר שנבעלה בזנות ודו"ק . (עיין במהרש"א) : ע"ב רש"י בד"ה אלא ינאי כו' ולא שאמרו עליה שנבעלה דאם כו' כנ"ל : בד"ה בשלמא כו' הואי אלא לגבי שטר אם כו' הד"א :

דף לז ע"א רש"י בד"ה דייה שעתה כו' גזור מפקידה לפקידה כו' . נ"ב מפקידה לפקידה פי' מבדיקה

שנבעלה אבל באינה ודאי בעולה לא והך קושיא דסברא דשמואל הפוכה מסברת ר"י נמי מיתרלא דבישראלית בודאי בעולה גזר רבא קטנה אטו גדולה כר"מ ובגיורת בודאי בעולה נמי גזר כר"י קטנה אטו גדולה אלא דבאינה ודאי בעולה לא גזר מיהו הך קושיא לפי טעמא דרבא התם יש לגזור טפי בישראלית מבגיורת לא מיתרלא דהא ר"י גזר טפי בודאי בעולה גיורת מבודאי בעולה ישראלית ולפי לשון אחרון נמי התם שכתבו התוספות דלא קשה כלל כו' היינו דרבא ס"ל כר' יוסי בגיורת כמ"ש לקמן ולא תקשי נמי דשמואל איפכא מדר"י אבל טעמא דרבא התם לא מתיישב לר"י דגזר בגיורת טפי מבישראלית ודו"ק : בא"ד ושמא בנשואין מודה ר' יוסי לר"מ כו' עכ"ל דלא שרי ר"י אלא בגיורת דהוה בזנות וק"ק לפ"ז דא"כ הוי סברא דר' יוסי הפוכה מדר' יהודה דבנשואין מיקל ר' יהודה טפי מדר' יוסי דהא ר' יהודה מתיר קטנה נשואה בההיא דרדופה ור"י כיון דמודה לר"מ בנשואין הרי שאוסר אפילו קטנה ובזנות מיקל ר' יוסי טפי מדר' יהודה דהא ר' יוסי מתיר בגיורת אפילו גדולה ור' יהודה לא שרי אלא קטנה לפי אותה גירסא ויש ליישב ודו"ק : בד"ה הבא על בתו למאי דמוקי כו' במפותה צריך לאוקמא בשבא עליה ובגרה כו' עכ"ל כבר כתבנו בחידושינו בפרק בן סורר ולעיל בר"פ דאין הכרח לאוקמא הסיפא במפותה אלא דמכח הרישא דמוקמינן לה התם במפותה לא מתוקמא הסיפא אלא בכה"ג כשבא עליה ובגרה וע"ש וק"ל : ע"ב בד"ה וחדא במיתה כו' ואע"ג דגבי ממון ומלקות אמרינן דנידון בממון כו' עכ"ל לפי האמת ודאי דבממון ומלקות לוקה ואינו משלם אלא ר"ל למאי דבעי למימר לעיל לעולא דבממון ומלקות נידון בממון אפילו ממונא קולא כו' וכ"כ התוספות לעיל ע"ש : בפרש"י בד"ה ואתה תבער בתר עריפה כתיב עכ"ל נראה דר"ל דכל הני קראי דמייתינן במתניתין היינו נ"ל לכתבינהו לאשמועינן דלא ניסקול מיניה ממונא ונפטריה אבל האי קרא ואתה תבער וגו' אין לו מקום במתניתין ולאו בכה"ג מייתינן ליה הכא אלא משום דבתר קרא דעריפה כתיב ואתה תבער ואגב דמייתי לפרש קרא דפ' עריפה כי אם בדם שופכו וגו' מייתי נמי האי קרא ואתה תבער דכתיב נמי גבי עריפה אבל לפי מ"ש התוס' לקיים פרש"י בחומש ניחא דשפיר מייתי ליה הכא למאי דמוקי כי אם בדם שופכו לנתערפה העגלה פריך דא"כ ואתה תבער וגו' ל"ל וק"ל : תוס' בד"ה מיתות קלות כו' בלא תקחו כפר ובחרם סגי דחד לדרך עליה כו' עכ"ל ר"ל דהא אי לא הוה כתיב אלא לא תקחו גרידא הוה ילפינן מיניה מיתות קלות דהיינו רוצח לפ"ה ומכ"ש מיתות חמורות ומדכתיב בחרם ע"כ דאתא לרבות דרך ירידה דלא שייכא אלא ברוצח דהיינו מיתות קלות ולא אילטריך כלל רבויא דכל חרם וק"ל :

דף לח תד"ה ה"מ היכא כו' לא תלי אלא במה שלא ניתן לכפרה דאינו כו' עכ"ל דהא זקן ממרא בחנק ורולא בסייף קרי נהו חמורות וע"ז ושבת דבסקילה ועריות שיש מהן בשריפה קרי להו קלות אלא דלא תלי חמורות אלא במה שלא ניתן לכפרה בשוגג וק"ל : בד"ה אבל סימא כו' דמלא יהיה אסון לא נפקא לן אלא סימא את עינו והרגו בה כו' עכ"ל אע"ג דסימת עין והריגה בגוף אחד הן מדמה להו למה דנפקא לן מלא יהיה אסון דהיינו ממון אחר בהדי מיתה דתרוייהו נמי בגוף האשה כמ"ש התוס' לעיל וק"ל : בא"ד אבל לר' ישמעאל ודאי לית ליה הא דתנא דבי חזקיה כו' עכ"ל דהכא ליכא למימר הא דלית ליה לר' ישמעאל הא דתנא דבי חזקיה היינו דוקא לענין לרבות דרך ירידה כמ"ש התוס' לעיל לרבי ולרבנן דלית להו הא דתנא דבי חזקיה לענין שאין מתכוין אבל לשאר מילי אית להו הא דתנא דבי חזקיה דהתם ודאי אית לן למימר דלשאר מילי אית להו הא דתנא דבי חזקיה אלא לענין שאין מתכוין מפקא להו קרא מהיקשא לרבי כדאית ליה ולרבנן כדאית להו משא"כ הכא לר"י דע"כ לית ליה כלל היקשא דבי חזקיה דאל"כ לא הוה אילטריך ליה קרא כלל לדרך ירידה כיון דמהיקשא איכא נמי למילף דרך ירידה מיהו הא קשיא לן לפ"ז כיון דע"כ ר"י לא ס"ל כתנא דבי חזקיה מי הכריח לתלמודא לומר דבי חזקיה מוקי ליה קרא דכל חרס לסימא עינו כו' או לרבות קנס כדמסיק נימא דס"ל כת"ק דר' חנניה דבהכי הוה ניחא לן טפי מדנימא דתנא דבי חזקיה פליג אכולהו תנאי ויש ליישב דבעי לאוקמי הא דתנא דבי חזקיה אפילו אי הוי ס"ל כר' חנניה לענין ערכין ודו"ק : בד"ה אמר רב אשי כו' הרגו וקרע שיראין דידיה כו' דליכא למיפטריה לא מקרא דלא יהיה אסון כו' עכ"ל נראה מדבריהם דאפילו במכה אחד הרגו וקרע שיראין לא נפקא מלא יהיה אסון והיינו משום דהאשה והולדות הוו גוף אחד משא"כ הרגו וקרע שיראין הוו שני גופין וק"ל : בא"ד דלפי האמת נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה וה"פ והא נמי מאידך תנא דבי כו' עכ"ל ר"ל מהך היקשא נפקי כולהו לפי האמת הכי דמה מכה בהמה לא חלקת בין סימא עינה והרגה ובין הרגה וקרע שיראין דחייב אף מכה אדם לא תחלוק בין סימא עינו והרגו ובין הרגו וקרע שיראין דפטור אלא למאי דבעי למימר המתרץ דאתי קרא דכל חרס לסימא עינו כו' ולא ילפינן ליה מהיקשא פריך ליה דע"כ לא אילטריך כל חרס וגו' וכתבו התוס' שוב וא"ת ולישני דאילטריך כל חרס כו' ר"ל דאמאי לא הניח סברתו דליכא למילף מהיקשא אפילו סימא עינו כו' כמ"ש התוספות לעיל אלא מנפש תחת נפש נפקא ליה ומיהו אילטריך כל חרס להורג חבירו וקרע כו' וי"ל דכל כו' וא"כ ע"כ הולרך רב אשי למימר סד"א חידוש הוא כו' וכולהו נפקא לפי האמת מהיקשא כמ"ש לעיל ודו"ק : בד"ה סד"א חידוש כו' א"כ מתני' אתיא כת"ק דר' חנניה בן עקביא עכ"ל ולפי פירוש רשב"א לעיל דרבי ישמעאל פליג אתנא דבי חזקיה המ"ל אתיא כר' ישמעאל וק"ל : גמ' האי לא אורסה מבעי כו' והדין נותן הואיל כו' א"כ מה ת"ל אשר לא אורסה מופנה כו' יש לדקדק מאי משני לתנא דמתני' דע"כ לית ליה האי דינא וא"כ מנלן לדידיה אשר לא אורסה לג"ש ואימא אכתי דה"נ לגמרי כדפרכינן וגם אם נאמר דהכי משני כיון דע"כ לתנא דברייתא אשר לא אורסה נתקבלה לדון בו ג"ש דאין אדם דן ג"ש מעלמו ה"נ איכא למימר לתנא דמתני' קים ליה לא אורסה לג"ש מ"מ קשה אימא אכתי דה"נ לגמרי כדפרכינן ומיהו אתי נמי לג"ש אע"ג דלא הוה מופנה ליכא למיפרך מידי כפרש"י לקמן (א) ויש ליישב ודו"ק : ע"ב בפרש"י בד"ה לא אתיא ג"ש כו' א"כ לא מופנה ליכא למיפרך מידי עכ"ל איכא למ"ד בפ' המפלת הכי דאפילו לא מופנה כלל ילפינן לה היכא דליכא למיפרך מידי ולא שייך למיפרך הכא מה לאונס דשותה בעליו ונותן לנער משא"כ במפתה וק"ל : תוס' בד"ה יש בגר בקבר כו' ור"י מוקי הך בעיא דהכא בבושת ופגם כו' עכ"ל אבל הך בעיא דלקמן אם יש בגר בקבר ופקע אב או לא לענין קנס קמבעיא ליה וכ"ה בהדיא בתוספות בפרק מרובה מיהו לפי מה שכתבו לעיל דכ"מ אם היא חייבת לאחרים כו' שפיר מלינן לפרושי בעיא דלקמן נמי לענין בושת ופגם וק"ל : בא"ד משמע דאי טבחו כולו באיסורא חייב אע"ג דלא עמד כו' דאי בעמד בדין לא מחייב כו' עכ"ל לכאורה בפשיטות ה"ל לאוכחי דאיירי רישא בלא עמד בדין על הטביחה והמכירה דומיא דסיפא דע"כ לא עמד בדין שהרי מת וא"כ טבח ומכר וכ"ה בתוספות בפרק מרובה אבל התוספות דהכא לא ניחא להו לאוכוחי הכי דמ"מ נימא דבין ברישא ובין בסיפא איירי דעמד בדין על הגניבה מיהת ואהא הוכיחו דע"כ ליכא למימר הכי בסיפא גופה (ב) דעמד בדין על הגניבה דאי בעמד בדין על הגניבה בסיפא לא הוה מיחייב קנס בלאו האי טעמא דליכא כולו באיסורא דאפילו היה אביו חי אם היה טבח ומכר אחר שעמד בדין עם אביו על הגניבה לא היה חייב שוב ד' וה' כדאמרינן בפרק הגוזל כיון דפסקוה למלתא וטבח ומכר ה"ל גזלן וגזלן לא משלם ד' וה' ואהא תירץ ר"י דודאי איכא לפרושי בכה"ג שעמד בדין על הגניבה דלא ה"ל גזלן אלא בלא תן לו אבל בחייב אתה ליתן לו וטבח ומכר אח"כ חייב כדאמרינן התם ולכך הולרך לומר טעמא בסיפא לפטור משום דלא טבח כולו באיסורא ודו"ק : בא"ד ור"י הלבן תירץ דההיא דפ' נערה איירי לענין קרבן שבועה כו' עכ"ל דברי ר"י הלבן סתומין בקלת בכאן ויותר הם מפורשים בתוספות בפרק מרובה ע"ש :

דף לט בפרש"י בד"ה ויתר על כן כו' אלמא בקטנות כו' דהא ותמות קתני כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הא מסיק בפ"ק דיבמות דשמא תמות אלא עיקר קושיא דבנים הרי הן כסימנים עכ"ל ויש ליישב פרש"י דלא מסיק התם הכי דשמא תמות אלא לרבה בר שמואל דמתני שכבר ילדו אבל לרבה בר ליואי דאמר התם תוך הזמן היא מתה ועוברה מת אתיא (ג) כפשטה דשמא תתעבר ותמות בודאי וכפרש"י הכא וק"ל : בד"ה מר בר רב אשי כו' דאילו ללישנא קמא מפשט פשיטא ליה לרבא דמיתה לא כו' עכ"ל וק"ק ללישנא קמא הל"ל דמלתא דפשיטא ליה לאביי לפטור דמיתה כל זמן שלא בגרה מפקעה פשיטא ליה לרבא לאידך גיסא דמיתה לא מפקעה וק"ל : תוס' בד"ה הואיל ונשואין כו' ואע"ג דקי"ל ממונא מאיסורא לא ילפינן ה"מ לאוקמא כו' עכ"ל לקמן בפרקין דמעשה הבת לאביה לא נילף מהפרת נדרים דהיינו לאוקמא ברשות האב וק"ל : בד"ה נער דמאי כו' וכי לא ידע התלמוד שיש נער גדול לבתולה כו' עכ"ל הא דלא קשיא להו בפשיטות

קרני ראם (א) בגמ' האי כו' ויש ליישב . נ"ב ר"ל דכיון דלר"ע דברייתא ע"כ סובר לחלק בין בעולה לבוגרת לנתארסה ונתגרשה משום דנתארסה ונתגרשה לא אשתני גופא א"כ גם מה"ט ר"ע דמתניתין סובר דנתארסה ונתגרשה דלא אשתני גופא לא ממעטינן רק דאין קנסה לאביה : (ב) דעמד בדין על הגניבה . נ"ב א"י דמה מהני הא דעמד בדין על הגניבה דמ"מ כיון דלא עמד בדין על הטביחה ומכירה אין אדם מוריש קנס דטביחה ומכירה לבניו אלא דכאן מיירי דעמד בדין גם על טביחה ומכירה אלא דסיפא כיון דטבח ומכר אחר שמת אביו מהני מה שעמד בדין על הגניבה בחיי אביו גם לענין טביחה דהרי של בנים הוא טובח אלא דפטור משום דאין כאן וטבחו כולו ועיין היטב .בתוס' ב"ק ודו"ק : (ג) בפרש"י ד"ה ויתר כו' אתיא כפשטה . נ"ב ואין זה השגה על הרש"ל דמ"מ קשה מאי טעמא לא פרש"י משום דבנים הרי הם כסימנים ול"ל לפרש הקונטרס לרבה בר ליואי דוקא :

חכמת שלמה

מבדיקה הראשונה ואם היתה פחותה מעת לעת לא מטמאינן אלא מפקידה לפקידה והיכא שטבלה עצמה מסתמא נמי בדקה מטומאת נדה ואשיב כפקידה אי נמי טבילה חשיב ליה כפקידה דהא קמי טבילה לא מטמאה ודו"ק : תוס' בד"ה צריכות להמתין כו' כיון דאין הטעם משום דלא גזרינן כו' כצ"ל . וכ"כ פי' דס"ס ר"י גזר בקטנה דגיורת ובקטנה דבת ישראל לא גזר אפילו בנשואין ושמואל גזר בקטנה דבת ישראל בנשואין ובגיורת לא גזר בקטנה ושרי על זה כתבו שאין הטעם משום דלא גזרי' כו' ודו"ק : ע"ב רש"י בד"ה וצריכי כו' איסוריה אבל כו' סד"א : תוס' בד"ה ואח"כ כו' מנקם ינקם כו' . נ"ב פי' דכתיב בעבד כנעני וילפינן מחרב נוקמת נקם ברית ואין לומר דכריז ליה מיבריז דכתיב לפי חרב ומנא לן מן הגואל דכתיב והכית לרעך כרוך לו מיתה יפה וק"ל : בד"ה לפי שמלינו כו' יסקל כבעלים ולשתוק א"כ וגם כבעליו יומת כו' כצ"ל . וכ"ב ס"א א"כ לכתוב וגם בעליו ותו לא :

דף לח ע"א בד"ה אמר רב אשי כו' נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה כו' . נ"ב פי' דיליף ממכה בהמה ודו"ק : בא"ד לא אילטריך כל חרם להכי כו' . נ"ב פי' ומאחר דלא בעי כל חרם לסימא את עינו והרגו בדבר אחר ונפקא מתנא דבי חזקיה ה"ה דנילף נמי קרע שיראין והכל בכלל מה מכה בהמה כו' בשלמא היכא דילפינן סימא את עינו והרגו בדבר אחר מכל חרם אלמא דלא ילפינן ממכה בהמה אלא מה שהוא בהכאה אחת א"כ כ"ש דשיראין לא נוכל לילף מיניה וא"כ יהיה חייב ובתר הכי פריך וא"ת ונימא דאתי קרא דכל חרם לשיראין ולא נילף ממכה בהמה אלא מה שהוא בהכאה אחת וסימא את עינו כו' נילף נמי מאידך תנא דבי חזקיה ודו"ק :

דף לט ע"א רש"י בד"ה שמא יעשה כו' פוחת השני את גורת הראשון ודומה כו' כצ"ל . וכ"ב כאשר הגהתי הוא בפרש"י פרק נושאין על האנוסה דף ק"א ע"ש וכן להדיא בתוס' דהמפלת דף כ"ה ע"ש : בד"ה פחות כו' שנה הס"ד : בד"ה ויתר על כן כו' דהא ותמות קתני . נ"ב ותימה הא מסיק כפ"ק

מהר"ם

שנבעלה אית ליה לר"י דאפילו קטנה צריכה להמתין אבל לא ראוה שנבעלה אפילו גדולה אין צריכה להמתין דבקדושתה קיימא דאל"כ תקשי שבויה משבויה׳ וא"כ שמואל דס"ל בשלא ראוה שנבעלה גיורת קטנה אין צריכה להמתין הא גדולה צריכה להמתין כמאן וצ"ל דס"ל לתוס' הא דמשני כשראוה שנבעלה היינו דוקא אותה ברייתא שניה דקתני בה שבויה וגם גיורת אפילו קטנה צריכין אנו לאוקמיה כשראוה שנבעלה אבל בברייתא הראשונה שלא קתני בה כ"א גיורת לחוד לא אצטרכינן לאוקמוה בשראוה שנבעלה אלא כדשני מעיקרא דגיורת לא מינטרא נפשה והשתא לפי זה בשראוה שנבעלה אפילו שבויה ואפילו גיורת קטנה צריכה להמתין דגזרינן קטנה אטו גדולה כיון דודאי נבעלה אבל בשלא ראוה שנבעלה שבויה אפילו גדולה אין צריכה להמתין דמנטרא נפשה ובקדושתה קיימא ובגיורת גדולה צריכה להמתין דלא מנטרא נפשה אבל קטנה שאינה ראויה להתעבר אין צריכה להמתין דבספיקא לא גזרינן קטנה אטו גדולה וא"כ אתי שפיר כרבי יהודה ודו"ק :

ע"ב ד"ה ואח"כ נמצא ההורג וכו' עד דלמאן דאמר חנק קל וכו'׳ פי' דשם יליף דגבי מכה עבדו ומת תחת ידו דבסייף דכתיב נקום ינקם וכתיב חרב נוקמת נקם ברית וא"כ למ"ד חנק קל מסייף ילפינן היכי דקטל בן ברית דבסייף ק"ו מעבד דאם איתא דרוצח הוא בחנק שזהו סתם מיתה שבתורה אם כן הקלת טפי בבן ברית מבעבד :

דף לח ע"א בתוס' ד"ה אבל סימא את עינו וכו' עד קשה לרשב"א וכו' ׳ נראה כדי להמלט מקושיא זו דקדק רש"י בלשונו וכתב איצטריך חד מהני קראי וכ"כ לקמן קמ"ל חד מהנך קראי ור"ל חד מהנך תרי קראי דהיינו כל חרם ולא תקחו כופר והשתא נוכל לומר דלרמי בר חמא ולרב אשי דלקמן קרא דכל חרם אתא לדרשת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה שלא תשקל מיניה כופר ותפטרי' מקטלא וקרא דלא תקחו כופר אתא דלא ליעבד ביה שנים ממון ומיתה ואע"ג דכתיב ולא יהיה אסון איצטריך סד"א ה"מ וכו' וא"כ אתיא ברייתא דר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה כפשטא ולפ"ז יתיישב ג"כ דלפי' ר"ח דפי' כל חרם אתי להיכא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר תקשה א"כ כל ל"ל : בד"ה הא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא וכו' עד וסימא את עינו והרגו בדבר אחר לא חשיב עין ונפש וכו' ׳ מכל דברי התוס' בדבור זה משמע שהם מפרשים הא דמקשה בגמ' הא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא ר"ל הא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר דלא כפרש"י ועל זה יש לתמוה דא"כ דאפילו סימא את עינו והרגו בדבר אחר נפקא מאידך תנא דבי חזקיה א"כ תקשה ולא יהיה ל"ל ובלא כל חרם היה לפי סברת המקשה קשה אקרא דולא יהיה אסון הא מאידך תנא דבי חזקיה נפקא ויש ליישב דה"ק הא אפילו סימא את עינו והרגו בדבר אחר נפקא מאידך תנא דבי חזקיה ולא יהיה אסון אתא דאפילו היכא דהרגו וקרע שיראין דפטור וא"כ קרא דכל חרם למה לי ויכול להיות שזהו כוונת התוס' בדיבור שאחר זה במה שכתבו וי"ל דלפי האמת נפקא כולהו מתנא דבי חזקיה ר"ל וקרא דולא יהיה אסון אתי לקרע שיראין אלא שאין לשונם משמע כן לקמן כמו שאכתוב שם : בד"ה אמר רב אשי וכו' עד וי"ל דלפי האמת נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה ׳ ר"ל אע"ג דלעיל מזה כתבו דהיקשא דמכה אדם ומכה בהמה לא משמע ליה אלא בהכאה אחת היינו כדי לתרץ דקרא דכל חרם אתא לסימא את עינו והרגו בדבר אחר אבל לפי האמת דלא יתורץ בזה משום דאפילו לא ילפינן כולהו מהיקשא דמכה אדם וצריך קרא למפטר סימא את עינו וכו' אפ"ה לסימא את עינו וכו' לא איצטריך קרא דכל חרם דמאידך תנא דבי חזקיה נפקא וע"כ צריכין אנו לאוקמא קרא דכל חרם לדרשא אחריתי א"כ חוזר מסברא זו אלא סבירא ליה דממכה אדם ומכה בהמה ילפינן כולהו אפילו קרע שיראין והיינו דקאמר בתר הכי דאי הוה צריך קרא למיפטריה בלא כל חרם והוה פטרינן ליה וכו' ובתר הכי מקשו התוס' וא"ת ולישני דאיצטריך כל חרם וכו' ר"ל דאין ה"נ תקשה למה חזר מסברא הראשונה דאכתי לישני דמולא יהיה אסון ומאידך תנא דבי חזקיה נפקא לן בין היכא דסימא עינו והרגו בו בין סימא עינו והרגו בדבר אחר מאי אמרת כל חרם ל"ל לישני דאיצטריך להורג חבירו וקרע שיראין : **ע"ב** ד"ה אימא בתולה לג"ש תימה דתקשי ליה דאימא תרוייהו לגופייהו וכו' ׳ פי' דע"כ ס"ל לגמ' דהג"ש לא נתקבלה מסיני דאל"כ מאי פריך אימא בתולה לג"ש לימא דדוקא ג"ש דואשר לא אורשה נתקבלה וא"כ מאחר דלא נתקבלה שום ג"ש לפרוך דאימא תרוייהו לגופייהו ולא לג"ש : בד"ה מי אתיא ג"ש ומספקא ליה לקרא מפשוטא לגמרי כו' עד וקשה וכו' ׳ פי' תושב ושכיר היינו קנוי קנין שנים או נרצע והכי איתא התם האי תושב ושכיר דכתב רחמנא בפסח מאי ניהו אי נימא תושב ממש משום דהוי תושב ושכיר איפטר ליה מפסח וכו' אלמא לא קני ליה רביה אלא לאפנויי אלמא מפקא קרא מפשוטו ואומר ר"ת וכו' פי' דה"ק התם האי תושב ושכיר דכתיב גבי פסח מאי ניהו אי נימא תושב ושכיר ממש הא לא איפטר מפסח אלא ע"כ בערלים מיירי וא"כ למה כתבו הא כבר כתיב כל ערל לא יאכל בו אלא לאפנויי כתבו :

דף לט ע"א בתוס' ד"ה בא עליה ונתארסה מהו וכו' עד דמי אמרינן כיון שיצאה מרשות האב לענין קנס וכו' . דברי התוס' הללו צ"ע ליישבם והנראה לי בכוונתם שר"ל מי אמרינן כיון דאשכחן דארוסה

במתני' אמפותה דפטור מלער ואמאי הא יש לער גדול בביאה ראשונה אפילו בנבעלת ברלון דאיכא למימר דקושטא דהאער זה חייב אפי' במפותה ולא איירי בלער זה אלא כדמסיק לער פיסוק רגלים אבל אדמתמה תלמודא באונס לער דמאי קשיא לאו שפיר דהא ודאי באונס ניחא דהיינו לער גדול של ביאה ראשונה ואדרבה במפותה ה"ל לתמוה אמאי פטור אהאי לערא דדומיא דרישא קתני ומיהו ק"ק לפי' רשב"א נמי דאסיפא דמפותה סמיך אמאי ל"ק ליה בסיפא במפותה ויש ליישב ודו"ק : ע"ב בד"ה א"ה מפותה כו' דאמתני' לא ה"מ למפרך אמאי אונס חייב כיון שסופה כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריו דהא אאונס דמתני' לא ה"מ למפרך הכי דאימא דתנא דמתני' לא חייש לכתם גופנא כמ"ש התוס' לעיל דאיכא תנאי דסברי הכי בפ' הכונס גם מה שדקדק לומר ליסנא דאמתני' הוא נראה כמיותר דהך פירכא דפריך דא"ה מפותה נמי ודאי אמתני' קאי (א) וכ"ל להגיה בדבריו דאמתניתא במקום אמתני' ור"ל דאמאי שבק מלהקשות אאונס דסקיל וטרי בה עד השתא ופריך א"ה מפותה נמי דקתני במתני' והא ודאי דאמתני' לא ה"מ למפרך אאונס אמאי חייב דאימא דלא חייש לכתם גופנא כמ"ש התוס' לעיל אבל אהך מתניתא דקתני א"ל אינה דומה נבעלת באונס לנבעלת ברלון דס"ל דחיישינן לכתם גופנא דאל"כ לא הוו לריכי להאי טעמא דאינו דומה כו' כמ"ש התוספות בפרק הכונס ולדידיה תקשי אאונס גופה דקיימינן בה אמאי חייב כיון דסופה להלטער בכך תחת בעלה ואמאי קאמר אינו דומה נבעלת באונס כו' ותירלו דהא אפילו בעולה מלטערת כו' ולכך שפיר קאמר דאונס חייב ולא קשיא ליה אלא אמתני' דא"כ מפותה נמי ותו לא מידי וראיתי מי שהאריך בדבריהם אלו לאין לורך בדברים דחוקים כי הוא ברור למבין בלי גמגום כמ"ש ודו"ק : בד"ה אין לי אלא כו' וכן אביה אמאי לריך קרא לאביי כו' עכ"ל נראה לאו דוקא לאביי דהא רבא דקאמר דלאו חוטא נשכר מדמשלם קנס היינו באונס אבל במפותה דאינו משלם קנס כשישאנה הרי חוטא נשכר אף לרבא אלא משום דאביי קאמר הא דחוטא נשכר נקטו לאביי ודו"ק : בא"ד שאינה יכולה לעכב על אביה שלא יקדשנה לו מ"מ מועיל מיאונה לענין שישלם קנס כו' עכ"ל לפי תירולם הכא נראה דקטנה ונערה נמי יכולין לעכב לענין שישלם קנס ולקמן כתבו בדבור זה דווקא בבוגרת או ביתומה יש קנס בעיכוב שלהן אבל כל זמן שלא בגרה תלוי באב כו' ויש ליישב דאין דבריהם אלו סותרין את אלו דודאי יש לקיים פי' ר"י דלעיל דלענין שישלם קנס מהני מיאונה ועיכובה אפי' בקטנה ונערה לפי תירוץ שכתבו אהא דדרשינן מהאי קרא לרבות יתומה לקנס היינו מיתורא דמאן ימאן אבל לפי תירוץ זה שכתבו דלא איצטריך יתורא דקרא לשלם קנס ביתומה אלא לאשמועינן שיש קנס בעכוב שלה וא"כ ע"כ כיון דנקט בברייתא יתומה לענין עיכוב שישלם ע"כ דבקטנה ונערה שיש לה אב לא מהני עיכוב שלה שישלם דאל"כ לא הוה איצטריך לאשמועינן כן דמהני עיכוב ביתומה דכיון דיש לה קנס ודאי דמהני עיכוב שלה טפי מבקטנה שיש לה אב ודו"ק : בד"ה אלא אונס כו' וי"ל דלהאי מלתא לא גמרינן מהדדי דהא מפתה יכול לעכב כו' עכ"ל ואין להקשות אכתי כיון דגלי קרא באונס באיהי שיכולה לעכב ל"ל קרא באיהי במפותה וליגמרי מהדדי דהא ליכא לתרולי הכי די"ל דבמפותה ודאי דלא איצטריך לעיכוב אלא לענין שישלם קנס ע"י עיכוב כמ"ש התוס' לעיל ומיהו לענין עיכוב ממש ה"מ למילף אונס ממפתה אי לאו תירולו וק"ל : בד"ה טעמא כו' ופריך אמאי תזבין לכתובתה לבעלה בטובת הנאה כו' עכ"ל כנ"ל :

דף מ בד"ה ניתי עשה כו' אפילו חייבי כריתות דהואיל ואתרבו לקנס כו' עכ"ל ולדברי המתרץ נמי דלא הוי עשה מ"מ מהאי טעמא איצטריך למעט חייבי לאוין דלא נימא דהואיל ואתרבו לקנס אתרבו נמי לנשואין כו' וק"ל : בד"ה ה"ג ממאי מדקתני האונס כו' יתומה פשיטא כו' דאי משום יתומה כו' עכ"ל ביאור לדבריהם דל"ג ממאי מדקתני יתומה כו' כמו שהוא בספרים שלנו דהא אי לא הוה קתני יתומה כלל מוכח טפי בפשיטות דר"א כר"ע רבו אמר מדפטר מפותה בנתארסה ונתגרשה אלא דקשיא ליה כיון דקתני יתומה אימא דוקא בכה"ג יתומה שנתארסה ונתגרשה מפותה פטור והאי קאמר דפשיטא הוא ביתומה דאפילו לא נתארסה ונתגרשה מפותה פטור דהא מחלה אלא ע"כ דלא קתני מפותה אלא משום נתארסה ונתגרשה בלא יתומה ולא נקט יתומה אלא ליתן טעם כו' ודו"ק : ע"ב בד"ה דאי בעי מסר כו' היכי בעי למימר בריש קידושין כו' וכ"ת נילף מבושת כו' עכ"ל כל הך סוגיא דריש קידושין איתא נמי לקמן בפרק נערה ע"ש וזה שכתבו בסוף דבריהם בדיבור זה וכן לקמן בפרק נערה וק"ל : בא"ד מבשת ופגם דקטנה כו' אע"ג דלהכי אית לה יד כדאמרינן בהחובל כו' עכ"ל ואין להקשות דא"כ היכי נילף בושת ופגם דקטנה מקידושי קטנה ואימא דלענין קידושין לית לה יד משא"כ לענין בושת ופגם דאית לה יד די"ל דלאו מקידושי קטנה שהוא של אביה ילפינן לה אלא ממה שיכול למסור אותה למוכה שחין מיהו לעיל שכתבו התוספות דמקידושין ליכא למילף דמעלמא קאתו ליה המ"ל בקטנה דמקידושין ליכא למילף משום דלית לה יד משא"כ בבושת ופגם מיהו בנערה ליכא למימר הכי וק"ל : בד"ה הא לאו הכי כו' אע"ג דהויא פרשה דנערה המאורסה בבת עונשין כתיבא כו' עכ"ל דכתיב והולאתם את שניהם אל שער העיר וסקלתם וגו' וק"ל : בא"ד דוקא במש"כ סברא כו' אלא בגדולה כיון דקרא איירי בבת עונשין ולא בעלמא כו' עכ"ל היינו לפי סברת המקשה אבל לפי האמת בעלמא נמי גדולה משמע אי לאו קרא דנערה הא כ"מ שנאמר נער אפי' קטנה וכמ"ש התוס' לתירוץ ראשון וק"ל:

דף מא בד"ה רשב"י אומר כו' דאי קאי רשב"י אמתני' כו' דהתם תובעו האב תחלה ואין שייך לומר לאו כו' עכ"ל ר"ל מתני' דהכא האומר פתיתי את בתו כו' דמשמע אינו תובעו ופליג ר"ש וסבר דלאו כל הימנו כו' אבל הך דפ' נערה התם דהאב תובעו לא שייך למימר לא כל הימנו כו' לית לן למימר ביה דלא ניחא להו לבני משפחה כיון דהאב גופיה מוליא הלעז ויש מקשים כיון דבאינו תובעו איירי הכא אם לא ניחא להו כדבעי למימר רב פפא מאי תשלומין שייך ביה ותירץ דאיירי בשחב לאחרים (ב) ומדר' נתן והוא דחוק ועי"ל דאיירי בדלא ניחא להו למימר מפותה היא דפגם גדול הוא אבל אומרים דאנוסה היא ומ"מ מקרי אינו תובעו אילו לא הוה אומר מפותה ודו"ק: ע"ב בד"ה הא מני ר"י כו' או על פי הבעלים פטור מדרבה כו' עכ"ל פי' מועד נמי פטור ולא הוה שיורא וק"ל: בא"ד דהאי טופר לא הוה שיור דמי עבד האי שיור עכ"ל ולר"י הגלילי לא תקשי דמי וולדות הוי שיור עיין בזה בחידושינו בפרק קמא דב"ק וק"ל : סליק פרק אלו נערות

נערה שנתפתחה פרק רביעי

תוס' בד"ה לא הספיקה כו' הרי הן של עלמה תימה תינח קנס אלא בושת כו' עכ"ל מלשון הן קדייקי דמיירי נמי בבושת ופגם ועיין בר"ן : בא"ד ושמא מקראי כו' איתקוש אהדדי כדפי' לעיל עכ"ל ר"ל להך מילתא איתקוש דלמי שזה ניתן גם זה ניתן אבל לענין דקנס אינו משלם ע"פ עלמו לא איתקוש ליה בושת ופגם כדמוכח בשמעתין וכ"כ התוס' לעיל בהדיא בפ' אלו נערות ע"ש :

דף מב בפרש"י בד"ה אבל משלם בושת כו' לא תובעו אלא בושת ופגם ולא כו' עכ"ל יש לדקדק בפירושו מי הכריחו לומר לרבנן דלא תובעו אלא בושת ופגם דהא א"כ דס"ל לרבנן דסתם תובעו ג"כ קנס ניחא דחייב קרבן משום דתובעו נמי בושת ופגם וכן מוכח הסוגיא בס"פ שבועת הפקדון דקאמר לדברי חכמים אף בושת ופגם הוא תובעו כמ"ש בחידושינו שם ויש ליישב פירושו דהכא דלמאי דמסיק לקמן דטעמא דרבנן משום דלא שביק איניש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר משמע דמהאי טעמא נימא דלא תבעו אלא בושת ופגם דומיא לטעמא דר"ש דלא שביק איניש מידי דקיץ כו' דע"כ היינו דמהאי טעמא לא הבעו אלא קנס וק"ל : תוס' בד"ה לאביה נמי כו' וכדרבנן דאמרי יש קנס במקום מכר כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דאימא דלא ניחא ליה לתלמודא למימר הכי דהא סתם לן תנא בההוא פירקא כל מקום שיש מכר אין קנס ודו"ק: בד"ה ר"ש פוטר כו' אלא כשייחד לו כלי להלוותו ולעוסקו כו' עכ"ל פלוגתא דר"י ור"ל בזה בפרק הזהב ע"ש: בא"ד תימה לר"י ה"ל דאפילו בעוסק כו' דמיירי בלא עמד בדין כו' עכ"ל אבל לרבנן לא קשיא להו אמאי חייב דאיכא למימר אפילו בלא עמד בדין דבושת ופגם קתבע וטוען שכבר הודה לו ויחד לו משכון אבל בקנס ליכא למימר הכי דכיון דאי הוה מודה ביה הוה מיפטר לא הוי כפירת ממון וק"ל: בד"ה ונשבע והודה כו' דה"כ ה"מ למיבעי לרבנן אם פירש דקנס קא תבע כו' עכ"ל ק"ק לפי מה שפרש"י בעמד בדין דפשיטא ליה לאביי שהוא ממון להתחייב בהודאתו וא"כ לרבנן נמי בסתם כי קא תבע אקנס הוא דקתבע דבקנס נמי כי מודה ביה לא מפטר בעמד בדין ולפי מה שפרש"י דמהאי טעמא דקאמר דבקנס מודה ומפטר לרבנן ולכך לא תבעו אלא בושת ופגם ניחא קלת דבעמד בדין אתרוייהו קתבע וחייב משום בושת ופגם ודו"ק: בא"ד ואההיא ברייתא דמייתי בסמוך היה לו לקבוע בעייתו לר"ש מכ"ל ר"ל דאהך מתני' דשבועות דקמבעיא ליה לא אשכחן דרבנן דפליגי עליה דר"ש בעמד בדין אלא בלא עמד בדין ומשום דסתמא בושת ופגם הוא תובע ואיכא למיבעי שפיר בעמד בדין בפירוש דקנס הוא תובעו אפילו לרבנן אבל אברייתא דלקמן ה"ל לקבוע בעייתו דוקא לר"ש דהנהו רבנן דפליגי עליה התם ס"ל ע"כ בעמד בדין דחייב כדפריך לקמן אי דלא עמד בדין כפילא מי איכא ואין להקשות דאם כן לר"ש נמי ליכא למיבעי אברייתא דלקמן למאי דמוקי ליה אביי דאיירי ר"ש בעמד בדין ופוטר מקרבן דהא ע"כ לאו קושיא היא דהשתא נמי מאי קמבעיא ליה הכא לר"ש כיון דידע ברייתא דלקמן אלא דאית לן למימר בהא דכן דרך התלמידים למיבעי מרבותם במלתא דאיכא לשנויי כדמסיק יכילנא לשנויי כו' וא"כ טפי ה"ל למקבע בעייתו שם דוקא לר"ש כמ"ש

קרני ראם (א) מפותה כו' וכ"ל. נ"ב בפשיטות נראה כוונת התוס' לדברי רשב"א שפי' לעיל נער דמאי דלא רצה להקשות אמפותה כ"א אריבא למה דמוכח ממפותה וא"כ קושי' ותירו' בדיבור זה מבואר :
(ב) רשב"י אומר כו' ומדר' נתן. נ"ב ואע"ג דלא תבעי' והוי כמחילה כיון דאיכא שיעבודא דר"נ ל"מ מחילה אלא דלמ"ש במ"א דבקנס אפי' בשיעבודא דר"נ מהני מחילה משום דל"ש שיעבודא דר"נ בקנס דכיון דאי מודה מפטר לא ברור חיובא וכמ"ש הר"ן דבכתובה ל"ש שיעבודא דר"נ וכ"ש בקנס וא"כ קשה למה לן טעמא בקנס משום מודה בקנס בלא"ה כיון דלא תבע מהני מחילתו כיון דל"ש שיעבודא דר"נ וי"ל דעיקר טעמא נקט דהוה מודה בקנס דאל"ה גם שיעבודא דר"נ איכא בקנס וא"ש מיהו לענ"ד אין צורך לזה דכיון דככר הודה ודאי ניחא להאב בחיובו ולכן לא רצה לתבעו ולא מחל לו וס"ד דכיון דלא תבעו לא יהיה בהודאתו ממש ויוכל לחזור מהודאתו ואשמועינן דמ"מ כיון שהודה ככר נתבייש וניחא להו בחיובם ומהני הודאתו כנ"ל :

מהר"ם

דארוסה נפקא מרשות האב לענין קנס כגון בארוסה שנתגרשה ה"ה אם בא עליה ונתארסה קנסה לעצמה אע"פ שיש לחלק ביניהם או דלמא כיון דלענין שאר דברים לא אשכחן דארוסה זו נפקא מרשות אב דהא לכל הדברים ברשות האב היא דזכאי במציאתה ובמעשה ידיה והפרת נדריה ה"ה קנסה נמי לאביה הוא : בא"ד ולר"י הגלילי נהי וכו' נמי לא מבעיא וכו'. פי' דפשיטא דלאביה הוא דהא דס"ל לר"י הגלילי דאין לה קנס לא משום דנפקא מרשות אב אלא גזירת הכתוב הוא אבל בא עליה ונתארסה דליכא גזירת הכתוב פשיטא דלאביה הוא דהא לא אשכחן לרידיה דארוסה נפקא מרשות האב בשום דבר : ע"ב ד"ה אין לי אלא אביה וכו' וכן אביה אמאי צריך קרא. ר"ל דפשיטא דהא דאביה מצי מעכב היינו בנערה וקטנה ולא בבוגרת ופשיטא דבנערה וקטנה מצי האב לעכב ואומר ר"י דנהי שאין יכולה לעכב וכו' פירוש דלעולם דאיירי בנערה או בקטנה ואפ"ה היא יכולה למאן לענין שישלם קנס אע"פ שאינה יכולה לעכב שישאנה ואע"פ שישאנה הואיל ואינו כונסה מדעתה חייב לשלם הקנס וכן אביה איירי בבוגרת ואע"פ שאין יכול לעכב ולמנוע שלא ישאנה והוא כונסה אפ"ה הוא חייב הקנס והא דתניא המפתה לכשלא יכנוס דמשמע הא אם כונסה אין חייב ליתן הקנס והתוס' כתבו שאף אם כונסה אפ"ה הואיל והיא ממאנת חייב לשלם הקנס צריך לפרש לכשלא יכנוס מדעתה פי' אע"פ שכנסה כיון שאין הנשואין מדעתה רק בעל כרחה חייב לשלם הקנס : בא"ד ועוד נראה דלאו מיתורא דקרא דריש וכו' נ"ל דהאי שנויא הויא בהיפוך מדברי ר"י אלא ס"ל דהא דאב יכול לעכב ולמאן היינו דוקא בקטנה או בנערה והא דהיא יכולה למאן מיירי דוקא ביתומה או בוגרת ולהכי נקט תנא דברייתא לרבות יתומה לקנס דדוקא ביתומה יכולה היא למאן או בבוגרת וממילא שמעינן דס"ל דאיכא קנס ביתומה אבל הא ליכא למימר דהתם גבי מפתה הואיל וריבה קרא דיתומה יכולה לעכב וכשהיא ממאנת הוא חייב ליתן קנס שמעינן דיש קנס ביתומה אבל גבי מוציא ש"ר דלמא ס"ל לתנא דברייתא דממעטינן יתומה מן הקנס מדכתיב ונתן לאביה פרט ליתומה שאין לה אב דא"כ דדריש התנא ונתן לאביה פרט ליתומה גבי מוציא שם רע גבי מפתה היה לו נ"כ למעט יתומה מדכתיב ונתן לאבי הנערה ורבויא דמרבינן מיניה דהיא יכולה למאן ולעכב לוקמי בבוגרת דה"ה דה"מ למימר לרבות בוגרת לקנס אלא ודאי ס"ל לתנא בלא רבויא יש קנס ליתומה ולא דריש בשום מקום ונתן לאביה פרט ליתומה כנ"ל כוונת התוס' בכל דברי הדבור זה והיינו מה שדקדקו התוס' בלשונם שכתבו אחר תירוצו של ר"י ומיהו קשה דהכא דרשינן וכו' ר"ל ר"י תירץ כך אבל מיהו קשה קושיא אחריתי ונצטרך לומר בהיפוך מדברי ר"י ודו"ק נ"ל ומ"ש בספר ח"ש בפירוש דבור זה אינם מובנים לי : בד"ה טעמא מאי וכו' דהתם לא שייך משום חינא. פי' דהא כבר יש לה בעל :

נערה שנתפתחה פרק רביעי

דף מב ע"א בתוס' ד"ה רבי שמעון פוטר עד ואור"י דר"ש הדא ועוד קאמר וכו'. ויש לתמוה א"כ לרבנן מאי איכא למימר דהא אפילו אי מעמייתו דרבנן דס"ל דלא קנס קא תבע אלא בושת קא תב מ"מ מאחר שלא עמד בדין אתי' אם ייחד יליאו נתן משכון מ"מ הוי דבר שלא בא לעולם ויש ליישב דרבנן ס"ל דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם והא דלא חשיב להו חתם כקדושין

חכמת שלמה

בפ"ק דיבמות דשמא תמות אלא עיקר קשיא דבנים הרי הן כסימנין ודו"ק. (עיין במהרש"א) : ע"ב תוס' בד"ה אין לי כו' וה"ה לזה כו'. נ"ב פי' דלא תימא מאחר שבא עליה בזנות יכולה לעכב אפילו נגד אביה ודו"ק : בא"ד מ"מ מועיל מיאונה כו'. נ"ב פי' אף שאינה יכולה לעכב מ"מ יש לקיים מקרא של עכוב גבי דידה כגון יתומה ובוגרת ולא תקשי פשיטא א"כ יהא חוטא נשכר דקמ"ל אף שהיא מעכבת מ"מ משלם קנס בע"כ וכן העכוב שנכתב גבי אביה לא לאשמועינן שיכול לעכב אלא אף שאביה מעכב מ"מ משלם הוא הקנס וק"ל :

דף מ ע"ב רש"י בד"ה מאי נפקא ליה נ"ל [קודם] סדבור לעבדו מאי נ"מ לכל אדם בבעילתה אם בעולה היא הואיל ולמלאכה קיימא [ולעבדו] מאי נפקא כו' כנ"ל : תוס' בד"ה הא לאו הכי כו' בבת עונשין כתיבא. נ"ב כדכתיב ואת הנערה על דבר אשר לא צעקה :

דף מא ע"א גמ' מן העליה ואם איתא ליתני נמי הא שהתם כו' כנ"ל : רש"י בד"ה לא ניחא להו כו' וכ"ד אין עליהם לעשות דבר כו' כנ"ל. וכ"כ ס"א : בד"ה לאו בחזקת שימור כו' אפילו ניזקא דלאו אורחיה כו'. נ"ב פי' קרן : בד"ה תשלומי נזק כו' דתנן בבא קמא כו'. נ"ב לפום ריהטא לא דקדק אלא הכי הוא מדלא קתני חבתי בנזקו דמשמע שהמזיק ישלם שור גמור חי והוא יטול את הנבילה אלא קתני הבתי בתשלומי נזקו דמשמע בשלמה שיטול הניזק את הנבילה והוא ישלים מה שפחתו מיתה אבל ממה שתנא בסיפא משלם תשלומי נזק לא דקדק דא"כ תרוייהו ל"ל ותו בהאי סוגיא גופא דף ט"ו גבי הא תנא ליה רישא תשלומי נזק מלמד שבעלים כו' פרש"י חבתי בתשלומי נזקו כו' כ"ל : תוס' בד"ה לא נצרכה כו' מ"מ כיון דזכי ליה רחמנא כו'. נ"ב ול"נ אפילו בלא שינויא דתוס' מ"מ הוא בתשלומין דלפעמים פחת של נבילה הוא יותר הרבה מכל הניזק וקמל"ן דלא תימא שיאמר הניזק נהי דפטור אתה מן הניזק מ"מ יהא עליך לטפל בנבילה שהרי

סוף

ודו"ק : בד"ה א"ד אע"ג דעמד כו' לשלם על פי עצמו או להורישו לבניו דמ"ש ולא מיבעי ליה אלא כו' עכ"ל הכי משמע להו אם הוי ממון לענין להתחייב בהודאה הוי נמי ממון להורישו לבניו דמ"ש הוא וכן הוא לפי האמת דגבי אונס ופיתוי מוכחש פוטר מקרבן שבועה בגזירת הכתוב מוכחש בעמדה בדין ובגרה ומתה כו' אע"ג דהוי ממון להודאה ולהורישו לבניו כמ"ש התוספות לקמן ולשיטתם דלקמן שכתבו דלפי מסקנתין קמיבעיא ליה דלר"ש לא הוי ממון להורישו כו' אי לא חשיב נמי ממון לענין קרבן שבועה ולהודאה כו' היינו אי איכא שום קרא וגזירת הכתוב לחלק בין להורישו לבניו ובין חיוב הודאה אבל ודאי כיון דליכא שום קרא ליכא לפלוגי ביניהם וס"ה דמ"מ למיבעי בכה"ג לרבנן הוי ממון להורישו לבניו אי חשיב נמי ממון לקרבן ולהודאה. ואי איכא שום קרא וגזירת הכתוב לחלק בין להורישו לבניו ובין חיוב הודאה דבלאו קרא ליכא לפלוגי ביניהם ודו"ק : באד"ד דהא אפילו בסוף הסוגיא פשיטא ליה לאביי דהוי ממון לענין שמתחייב בהודאה כו' עכ"ל ר"ל דליכא למימר דלא מצי לשנויי הכי משום דליכא לפלוגי בין להורישו לבניו ובין חיוב הודאה גבי אונס ופיתוי דמ"ש הוא כמ"ש התוס' לעיל דע"כ לשיטת רש"י ולפירושו זה אינו לפי האמת דהא לבתר דקמשני ליה מוכחש דלא הוי ממון להורישו לבניו פשיטא ליה לאביי בסוף הסוגיא דהוי ממון לענין חיוב הודאה ודו"ק : באד"ד ולקמן דאמר אביי הא עמד כו' פי' הא עמד בדין ובגרה ומתה דמינה ירית מחייב כו' עכ"ל ר"ל דבהכי איכא לאוקמא שפיר לאביי ולא תקשי אלא לרבה דפוטר נמי בכה"ג מקרבן שבועה מוכחש ליכא לאוקמא בהכי וכמ"ש התוס' לקמן ע"ש : בד"ה הפלת את שיני כו' ואם תאמר מה ייחוד כלי שייך גבי עבד כו' ותו לא הוי קנס כו' עכ"ל ר"ל דתיפוק ליה בלאו טעמא דקנס אלא משום דליכא ייחוד ועיין בתוס' פרק הזהב ואע"ג דלמאי דבעי לאוקמא הך ברייתא בשלא עמד בדין ע"כ הא דקתני נמי בהך ברייתא לא אנסתי כו' ע"כ לא שייך ייחוד וצ"ל דחדא ועוד קאמר ר"ש כמ"ש התוס' לעיל אמתני' דשבועות מ"מ לפי האמת דמוקי לה בעמד בדין ע"כ דליכא למימר חדא ועוד קאמר ר"ש דאם כן מאי טעמא דרבנן דמחייבי כדקתני ברישא דהך ברייתא וק"ל :

ע"ב בד"ה מאי לאו כו' אלא לר"ל דלא מחייב קרבן שבועה אלא כשנטלו כו' עכ"ל יש מקשים (א) דהא לר"ש קיימינן הכא ור"ל מודה דאליביה מעות קונות וסגי בייחוד כלי ויש ליישב דמכל מקום רבנן דפליגי עליה דר"ש וס"ל לר"ל דבעי משיכה לרבנן ל"ל ריבויא דומעלה מעל דכיון דנטלו הימנו ממון גמור ולאו דוקא נקטו התוס' קושיא לר"ש וק"ל : בד"ה דאחין בעי למיהוי בשלמא לדידי הוא קנס לכל מילי מדגלי רחמנא לענין קרבן כו' עכ"ל ר"ל דאי הוה גלי בשום קרא אחרינא דלא הוי ממון להורישו לבניו ולחיוב הודאה תקשי ליה לנפשיה ל"ל וכחש דפשיטא כיון דלא הוי ממון ואי הוה מודה מיפטר פטור נמי מקרבן שבועה כמו שהקשה אביי לרבה ת"ל וכחש ת"ל ונתן כו' אלא ע"כ לאביי כולה מילתא ילפינן מוכחש כיון דפטור משבועה ע"כ לאו ממון הוא דהא בהא תליא ודו"ק : בד"ה הא עמד בדין דמשלם על פי עצמו כו' ולדבריו דרבה קא"ל בשלמא לדידי כו' עכ"ל הא ודאי דלעיל דפריך ליה אביי לרבה מברייתא לא תקשי להו דמעיקרא מאי מיבעיא ליה דבכמה מקומות בתלמוד אשכחן כי הך סוגיין דהתלמיד מיבעיא ליה מרבו ורבו משיב לו ושוב איהו גופיה פריך ליה ממשנה או מברייתא בהיפך אלא דהכא תקשי להו דאיהו גופיה פריך לעיל להיפך מברייתא ועוד נראה משום דהאך מתני' דשבועות גופיה קמיבעיא ליה לעיל תקשי להו הכא טפי דאם כן מאי פריך מינה השתא ותירצו דדוקא לדבריו דרבה פריך השתא ודו"ק : באד"ד דכל היכא דמחייב ע"פ כו' כגון עמדה בדין ובגרה ומתה דמינה כו' עכ"ל לכאורה קשה כיון דאביי לא דריש ונתן ליכא לפלוגי בין עמד בדין ומת אב דמיניה ירתי האחין שלה ובין עמדה בדין ובגרה ומתה דמינה ירית וכן פרש"י לרבה דלגבי דידה לא הוה שאני משאר קנסות כו' דמשעת העמדה בדין ממונא הוא כו' וא"כ לאביי דבשאר קנסות לאו ממונא הוא נימא נמי דבעמדה בדין ובגרה ומתה דלאו ממונא הוא מ"ל ירושת אחין מאביהם ומ"ל ירושת האב מהבת ויש ליישב דלא דמי דירושת האחין מאביהם ה"ל מכח מי שבא לידו בהעמדת דין ע"י שהיה תחלתו בתורת קנס קודם העמדת דין אבל ירושת אב מהבת דגם לידה לא בא בתורת קנס רק בבגרותה אחר העמדת דין ומינה ירית האב וה"ל ממון גמור לגבי האב ודו"ק :

דף מג בד"ה לא בשאינה ניזונת פי' מן האחין אבל מן האב היתה ניזונת כו' עכ"ל וכגירסא זו פרש"י וק"ק (ב) לפי גירסא זו ופירושה דפריך מאי למימרא טפי הוי ליה להקשות דמאי לא תני רבותא במתני' בניזונת אפילו מן האחין לאחר מיתת האב מעשה ידיה של האחין ואפשר שלזה כוונו לומר דגירסא שניה עיקר וק"ל : באד"ד דאחר מיתת האב אית לן למידק דומיא דבחיי אב כו' עכ"ל דהדיוק לא בא אלא מגופיה ולית לן למידק אלא דומיא דגופיה וכיון דהדיוק איירי באינה ניזונת ע"כ דגופיה נמי איירי בהכי דאל"כ לא הוה הדיוק דומיא דגופיה ודו"ק : ע"ב בד"ה שפצעה בפניה וא"ת הקשי אך ברייתא לרב כו' עכ"ל אע"ג דע"כ רב פליג אברייתא בהא דרב מוקי קרא דוהתנחלתם למעט אפילו מעשה ידיה מ"מ לענין פצעה בפניה אי הוה דאב לא אשכחן דפליג רב אברייתא וק"ל : בד"ה טעמא דהשיאה כו' וריב"ן מוקי כולה כו' טעמא דהשיאה ונירשה אחר שאירסה כו' עכ"ל קשה לפירושו דהכי ה"מ תלמודא לדקדק מדרישא טעמא דאירסה ונתארמלה אחר שאירסה ונירשה הא אירסה ונתארמלה אחר שאירסה ונתארמלה או לא ה"מ למתני אפילו היכא דאירסה ולמאן דאמר מזל גורם כמו שדקדק ר"י לפריב"ן ודו"ק : בד"ה ומיגבא כו' ולמאי ליבעי אי כל ארוסות טורפי ממשעבדי כו' עכ"ל לכאורה פרש"י הכינם ליישב זה דבשלמא דוקא קמבעיא ליה אי גביא משעת אירוסין או נימא דמחלה לשיעבודא קמא לגבות מזמן הכתוב בכתובה וכ"כ מהרש"ל אבל ממה שפרש"י או דלמא עד שעת כתיבה דהוה מלוה בשטר לא טרפה ממשעבדי משמע דבארוסה נמי ולא נשאת נמי קמבעיא ומה שפרש"י דהיא גופא מחלה לשיעבודא קמא ונתרצית בזמן הכתוב בשטר הכתובה כו' היינו דמעיקרא בשעת אירוסין נתרצית ומחלה לשיעבודא שלא לגבות ממשעבדי אלא מזמן הכתוב בשטר הכתובה וכן הוא הדעת נותן דאם לא נתרצית למחול שיעבודא בשעת אירוסין למה תמחול עכשיו שיעבוד שהיה לה כבר משעת אירוסין ותו לא מידי ודו"ק : באד"ד דאי טעמא דמודה משום דלא נכתבו ברשותו כו' דבשעת כתיבה מחלה לשיעבודא כו' עכ"ל מפירושם נראה דמשום דלא נכתבו ברשותו אית לן למימר דבשעת כתיבה מחלה לשיעבודא קמא וא"כ הוא קשה דמאי פריך רבא לעיל דאימא דבשהיא דבגרה וא"כ נשאת דלא נכתבו ברשותו מחלה לשיעבודא אבל במתני' דנשאת בקטנות ונכתבו ברשותו שפיר קאמרי הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן האב ומשעת אירוסין הוא טורף דלא שייך למימר דמחלה בשעת כתיבה כיון דברשותו היה ויש ליישב (ג) ודו"ק :

דף מד בד"ה אימור אחולי כו' קנה הנותן שדה אלא שדה הניתן כו' עכ"ל לאו דוקא הנותן (ד) דה"ה אדם אחר שקנה שדה אלא שדה הניתן לא יוכל המקבל לטעון בר מצרא שהרי אחליה לשעבודא מזמן הראשון וא"ת למה יש לנו לתלות שמחל בדבר שיש לו הפסד כבר תירץ הרא"ש דשמא שמע שמסר הנותן מודעא על שטר הראשון עכ"ל ע"ש וק"ל : בד"ה איכא בינייהו כו' אי נמי לפסול חתימתן קאמר דאימר זויפי כו' עכ"ל עיין ברא"ש : בד"ה והלכתא כו' איכא לאוקמא בדכתב לה כו' דס"ד הואיל ומנה ומאתים שלו כו' עכ"ל ק"ק לפ"ז דמאי פריך רבא לעיל מבגרה וא"כ נשאת שאין לאביה רשות בה כו' דהא כיון דכתובתה מנה ומאתים הוי שלו שפיר קאמר דמשעת אירוסין זכה בה ויש ליישב (ה) : ע"ב בפרש"י בד"ה מאן יימאן במפתה הכתוב מדבר כו' ואונס ומפתה מהדדי גמירי כו' עכ"ל אולי שבא ליישב נמי כיון דבמפותה הכתוב מדבר היאך מרבה יתומה והרי מחלה וקאמר דאונס ומפתה גמירי מהדדי וכ"מ בהאי ריבויא דיתומה לענין אונס וכה"ג כתב בעל המאור אבל בס' מלחמות כתב לרבות יתומה קטנה אפילו במפותה דלית בה מחילה ולרבנן דפליגי עליה דר"מ וק"ל : תוס' בד"ה אם כן בישראל כו' ת"ל מבישראל ואע"ג דלגבי מיתה כתיב מ"מ כו' עכ"ל לכאורה מי הכריחם לזה בתירוצם דהא לפי תמיהת רשב"א דנימא אהני ליה שלא ילקה כו' ע"כ אית לן למימר אע"ג דלגבי מיתה כתיב גמרינן מיניה לענין מלקות וכסף ויש ליישב דלפי תמיהת רשב"א דלא אסיק אכתי אדעתיה מיעוטא דבתולת ישראל לא הוה צריך לראיה דע"כ בישראל אתי למעט נמי מלקות וכסף דאל"כ מנלן למעט קנס מדכתיב ומתה דאימא לענין קנס ומלקות דליכא מיעוטא כלל וחייב אפילו בהורתה ולידתה בקדושה אלא דאצטריך ומתה לגופיה לרבות למיתה משום דאיכא גבי מיתה מיעוטא דבישראל אלא ע"כ דמיעוטא דבישראל אתי נמי למלקות וקנס דהשתא שפיר מדמרבה מיתה ולא מרבה נמי קנס ומלקות ע"כ דאפילו בהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה נמי אימעיט אבל השתא לפי תירוץ ר"י דאסיק אדעתיה דכתיב בתולת ישראל גבי מלקות וקנס אינו מוכרח לומר דבישראל אתי נמי למעט קנס ומלקות וע"כ הוצרכו לזה לראייה מדלקמן דגמרינן מינה ודו"ק : בד"ה המוציא שם רע כו' פתותה מבת ג' יש לה קנס כו' עכ"ל היינו קנס דאונס ומפתה דהתם לא כתיב מיעוטא דבישראל וק"ל : בד"ה בתולת כו' ולמאי דפ"ה דיתומה לאו מריבויא מישתמעא ניחא כו' עכ"ל ובפרק אלו נערות הוכיחו התוס' כן דאל"כ מאי פריך לריב"ח ואימא דשאני מפותה דרבי קרא ע"ש ודו"ק : בד"ה הא לאו כו' ל"ק מידי לרבנן מנ"ל דמחייבי סקילה בבא על הקטנה כו' עכ"ל הכי אמרינן בפרק ארבע מיתות לרבנן דמחייבי קנס באונס ומפתה מחייבי נמי סקילה בבא על קטנה מאורסה ורצה לומר אי הוי איירי קרא בבת עונשין דוקא לגבי חיוב דידיה לענין קנס דמאה כסף משום דגמרינן ליה ממיתה או דקרא איירי בגדולה דוקא היאך מחייבי ליה רבנן סקילה לדידיה בבא על הקטנה אלא ע"כ דאית לן למימר דלגבי חיוב דידיה לא איירי קרא דוקא בגדולה אלא דפריך דע"כ משום חסרון ה' אינו מבוטל משמעות נערה דהוי גדולה ומשני אלא כאן נערה הא כ"מ כו' ללמד בעלמא כגון באונס ומפתה ודו"ק : באד"ד ולא תקשי נמי אמאי איצטריך בתולת ישראל כו' דהא לא ילפינן מהדדי עכ"ל ודברי ר"י דלעיל סותרין זה שכתב דגמרינן מהדדי וכתב מהרש"ל שכתבו לעיל וכאן לרווחא דמלתא ע"ש והוא דחוק ויותר נ"ל דוהשתא א"ש כו' שכתבו התוס' לעיל אינן מדברי ר"י ודו"ק : בד"ה הא כל מקום כו' נימא לר"מ דוקא באונס ומפתה דגלי קרא גלי אבל בכ"מ נדרוש כו' עכ"ל סמכו עצמם אהא דפרק ד' מיתות דאמרינן לרבי מאיר דליכא סקילה לבא על הקטנה וק"ל :

קרני ראם (א) בד"ה מאי לאו כו' דהא לר"ש קיימינן. נ"ב עי' תוס' ב"מ דף מ"ז ד"ה תשומת יד : (ב) בד"ה לא כו' וק"ק. נ"ב א"י מ"ט הוי רבותא טפי לאחר מיתה מהאחים דהא לאחר מיתה דמתזני מהאחים שפיר הוי מעשה ידיה שלהן אבל בחיי האב כיון דמהאב מתזני וס"ד דכ"ז שלא גבה מעשה ידיה אינו מורים זכותו לבניו כמו דאינו מורים זכות בתו לבנו ואשמעינן דמעשה ידיה ומציאתה אדם מורים לבניו והוי זה רבותא טפי דמורים לבניו ממה דאחר מיתה הוי מעשה ידיה שלהן וא"ש : (ג) באד"ד דאי טעמא כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דבתוס' מפרשי כן הפי' דנכתבו ברשותו והמקשן הא לא אסיק אדעתיה מהא דנכתבו ברשותו : (ד) בד"ה אימור כו' לאו דוקא הנותן. נ"ב ולענ"ד דכוונת התוס' דאע"ג דאמרינן אחליה לשיעבודא היינו דוקא נגד הנותן ולטובת הנותן ולא לנגד אחרים ומש"ה דוקא בקנה הנותן ולא בקנה אחר וכן לתי' הרשב"א דהמלוה מהנותן גובה דזה ג"כ טובת הנותן וז"פ : (ה) בד"ה והלכתא כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דודאי אם הטעם דברשותו נכתבים והיינו אע"ג דנכתב הכתובה לשם נשואין ואז תנא מרשות אב מ"מ כיון דנכתב ברשותו רוצה בהיותו נגד האב ומש"ה יש סברא לומר דבאם כתב כתובה באירוסין וכותב בעת נשואים שלש מאות כיון דהמנה ומאתים שלו גם התוס' שלו כיון דכולל שלש מאות כיחד ודאי כוונתו לחייב נגד אחד אבל אם הטעם דמשעת אירוסין זכה בהן אב היינו דהאב זוכה החוב מבתו א"כ ל"ש זה נגד התוס' וא"כ אין לומר כלל דיהיה התוס' לאב וע"כ מיירי דגם גוף החיוב דמנה ומאתים דבבגרה לא הוי של אב ומקשה שפיר כנ"ל נכון :

חכמת שלמה

סוף סוף ממך בא לי ההיזק וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה ואי תפס כו' ודוחק. נ"ב פי' לחלק כן דכה"ג לא מיקרי דן דיני קנסות כדעת הרא"ש בבבא קמא כ"ל :

נערה שנתפתחה פרק רביעי

דף מג ע"א רש"י בד"ה בתו ניחא ליה כו' לבד מפרנסתה. נ"ב נ"ל פי' עישור נכסים כלומר ניחא שתהיה לה יותר מעשור נכסים שקרוי פרנסה כדי שתמצא להנשא ודו"ק : תוס' בד"ה עשו אלמנה כו' דוחה את הבנות ולא הבנות כו'. נ"ב פי' אלא שניהם יאכלו יחד עד כלות הנכסים וק"ל : ע"ב רש"י בד"ה כיון כו' תגבה השניה אלא כו' כנ"ל : [פי' על תוס' ד"ה טעמא דהשיאה כו'. עיין בסוף המסכת] : תוד"ה ומיגבא מאימת כו' דדוקא בהך דמיירי ר"י בה במארס את בתו כו' כנ"ל. ונ"ב ול"נ דשפיר ידע דארוסה גובה ממשעבדי בתקנה דרבנן אלא דמיבעי ליה היכא דנשאת אי אמרי' מחלה לשעבודא קמא או לא כמו שפי' רש"י בסוף ודו"ק. (עיין במהרש"א) :

דף מד ע"א גמרא מדלא כתב לה אוסיפית לך מאה אמאתים אחולי כו'. נ"ב ואז אינה טורפת כלל ממשעבדי וק"ל : תוס' בד"ה משום דינא דבר מצרא ויצניע כו' לענין דרך כו'. נ"ב פי' ואיירי שמכר לו את החיצון ושייר לו את הפנימי כדאיתא התם והיכא שלא מכר לו את החיצון והלוקח ג"כ הוא מצרן א"כ בודאי ביטל שני את הראשון וק"ל : בד"ה איכא ביניהו כו' הואיל והוא מודה כו'. נ"ב פי' אפילו הן באין ומעידין על חתימתן א"כ פסולים לו להעיד בשום עדות אבל לפי א"כ שכותבים התוס' אין פוסל אלא השטרות שיש לו מחתימתן וק"ל : ע"ב רש"י בד"ה מאן יימאן כו' ויתומה לא איתרבאי הכא כו'. נ"ב פי' תוכל לאוקי קרא אבוגרת שיכולה לעכב תוס' דף ל"ט : תוס' בד"ה ואימא לרבות כו' דבעינן הורתו ולידתו בקדושה כו'. נ"ב לאו דוקא קאמר דהא דרשינן להדיא ברים מצות חליצה מקרב אחיך עד שיהיה אמו מישראל וכן כותבים התוס' גופא לקמן. ועוד א"כ נימא דקרא אתא גבי חליצה דבעינן אמו מישראל ומנא לן אף אביו אלא לאו דוקא קאמר ודו"ק : בד"ה א"כ כו' שלא ילקה ולא ישלם כו'. נ"ב פי' היכא דהוי הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה דאל"כ הא קרא כתיב ומתה למיתה נתרבתה ולא לקנס ודו"ק : בד"ה הא כל מקום שנאמר נער כו' כנ"ל. באד"ד ואומר ר"י כו'. נ"ב מה שמקשין העולם דדברי ר"י אר"י דלעיל שכתב דגמרי' קנס ממיתה נראה בעיני דלא קשה כל כך דכל מה שכתב ר"י לעיל והכא הכל הוא לרווחא דמילתא כאת"ל לעיל קאמר והשתא אתי שפיר כו' באם תמצא לומר דגמרינן מהדדי כדמוכח לקמן לכאורה אפ"ה מיושב השתא שפיר וכאן כתב לרווחא דמילתא דלא איצטריך למימר דילפינן קנס ממיתה ואפ"ה אתי שפיר ולפ"ז

מהר"ם

בקדושין דלא חשיב התם אלא תנאים שנתפרשו שמותיהם כגון רבי ור"מ וראב"י כדאיתא התם : ע"ב גמרא אי דלא עמד בדין כפילא מי איכא. פי' רש"י מי יימר דגנב דתבעיה כפילא פירש אפילו אם מצא הגניבה בידו לא מצי למימר ולמתבע ליה אתה גנבת שלי שלם לי הכפל מאחר שלא עמד עדיין בדין מצי אמר ליה אתה נתתו לי או אתה הפקדת אצלי או קניתי אותו ולכך ע"ב צ"ל דאיירי דעמד בדין משא"כ לעיל גבי אתה אנסת בתי או פתית בתי דהרי שור שחוט לפניך ולכך אפילו דלא עמד בדין מצי מיירי ולכך איבעי ליה לעיל :

דף מד ע"א תוס' ד"ה איכא בינייהו אורועי סהדי וכו' עד א"נ לפסול חתימתן. פי' [לא] שפוסל העדים בהודאתו אלא שפוסל כל השטרות שיש לו שאלו העדים חתומין בהן דכיון דהודה ששטר זה הראשון הוא מזוייף אמרינן הוא זייף חתימת העדים וזייף ג"כ כל חתימות השטרות שבידו כמו שזייף זה ועיין באשר"י : ע"ב תוס' ד"ה ואימא לרבות וכו' עד דמקרב אחיך ידעינן בכל דין דבעינן הורתו ולידתו בקדושה. נראה דלאו דוקא הורתו ולידתו אלא דבעינן נמי שיהא אמו מישראל כמו שכתבו התוס' סוף דבור זה :

תוס'

דף מה בד"ה אמר רבא כו' ואילו מוציא ש"ר כה"ג שזינתה אחר ניסואין כו' והשתא א"ש הא דלא נקט בברייתא באו לה עדים בבית חמיה כו' עכ"ל ק"ק דלפירושו נמי תקשי לפלוג בדידיה לאסוקי לעיל באו לה עדים בבית חמיה שזינתה תחתיו והוציא שם רע סוקלין אותה על שער העיר ולא ה"ל למנקט במציעתא באו לה עדים בבית אביה כו' וים לייטב דניחא ליה למיפלג וליתני כולה בזינתה בבית אביה ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה והוא שבעל כרא"בי כו' לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ומלקות דמוציא ש"ר חידוש כו' עכ"ל דבעל נמי לאו שאין בו מעשה הוא בעבירה שהוא מוציא ש"ר ואפ"ה לוקין עליו מויסרו דחידוש הוא ולא גמרינן מיניה בעלמא כדאמרינן בפ"ק דמכות מיהו ק"ק לר"י דס"ל דאינו חייב עד שיסכור עדים אמאי קרי ליה לאו שאין בו מעשה דהא ע"י מעשה (א) שנותן שכר לעדים נעשה העבירה ודו"ק: תוס' בד"ה סוקלין אותה על פתח שער העיר ההיא היינו עיר שסרחה בו כו' עכ"ל כך היה הגירסא לפניהם שער העיר ההיא ופירשו דההיא ר"ל עיר שסרחה בו וכדגמרינן לקמן מע"ז מיהו שער העיר גופיה במוציא ש"ר נמי ילפינן מע"ז דלא כתיב שער העיר אלא בנערה המאורסה שזינתה בבית אביה ולא ילפינן מיניה מוציא שם רע דהל"כ לא הוה אצטריך למילף פתח מפתח ופתח משער דמשכן אלא שער משער דע"ז וכה"ג כתב מהרש"ל ודו"ק: **בד"ה** ר"י אומר ללקות כו' ונראה לר"ת דלוקה היינו מכות מרדות לכ"ע והא כו' עכ"ל מיהו אין זה מספיק דאף לפירוש ר"ת אכתי המקשה דלא אסיק אדעתיה לומר דלוקה מ"מ היינו מכות מרדות ע"כ הא דלוקה אפילו בלא בעל היינו משום לא תלך רכיל תקשי ליה כל הני קושיות שהקשה ר"ת ויש לייטב בקלות דהמקשה הכא לא ידע הא דאסיק לקמן אזהרה למוציא שם רע משום לא תלך רכיל והא דלמדנו יסרו מויסרו כו' ודו"ק: **בא"ד** ואע"ג דלר"י בעלמא לאו שאין בו מעשה כו' הכא שאני דגלי קרא דלא לקי אלא דוקא כשבעל כו' עכ"ל וכן נ"ל גם לפ"ה אליבא דרב נחמן אלא דלפי' ר"ת נ"ל כן גם לרב פפא וק"ל:

דף מו בד"ה בשלמא לרא"בי כו' וי"ל דסבר דלא מחייב אלא א"כ העיז כו' עכ"ל ר"ל דאיירי שהוכחשו העדים ע"י כיחוש גמור או שהוזמו אלא דגזירת הכתוב הוא דאפילו הכי לא מיחייב הבעל אא"כ העיז פניו כו' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ואימא לדידה כו' אי לאו הוה שום משמעות מוילאה קנס שיהא כו' עכ"ל והא נמי קא קשיא ליה למקשה השתא דלא אסיק אדעתיה שום משמעות ואם כן אימא לדידה ויתורא דוילאה קנס נמי למאי אתא והשתא שפיר הקשו התוס' למאי דמשני השתא אביה כו' לא יתרץ כלום אקרא דוילאה קנס למאי אתא וק"ל: **בפרש"י** בד"ה שייך ביה בידו ליטול ממון כו' למוסרה לביאת קדושין כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בתוס' פרק אלו נערות ובפ"ק דקדושין ודו"ק: **תוס'** בד"ה זכאי במציאתה כו' אבל מציאתה דקטרחא כו' וי"ל דמה להנך שכן האב נפסד כו' עכ"ל דאחדא מתרתי פרכינן הך פירכא כל דהו שהאב נפסד על ידיהן אבל לעיל אחדא מחדא לא פרכינן הך פירכא אלא פירכא גמורה דלא קטרחא ובפ"ק דקדושין פרכינן לה נמי אחדא מחדא ודו"ק:

דף מז גמרא מסתברא דאביה הוי כו' למאי דס"ד השתא קשה נ"ל קרא דלאמה למעשה ידיה של בתה הא מהך סברא נפקא ליה וכה"ג הקשו התוס' גבי השתא אביה מקבל כו' וק"ל: **בפרש"י** בד"ה בנעוריה גבי הפרת נדרים כו' בהדיא כתיב כי הניא אביה וגו' עכ"ל לא ידענא אמאי לא הביא רישא דקרא ואם הניא אביה אותה ביום וגו' והלמודא שהביא לעיל קרא דסוף הפרשה בנעוריה בית אביה אמאי לא מייתי קרא דריש הפ' דכתיב בבית אביה בנעוריה וק"ל: **תוס'** בד"ה משום איבה כו' אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן כו' עכ"ל ק"ק (ב) לפרש"י הא דקתני הכא האב זכאי בבתו נערה וקטנה במציאתה ככל איך דקתני הכא הא דומיא דהכא בסמוכה אפילו בבוגרת וגדול הסמוך נמי מציאתו לאביו ודו"ק: **בא"ד** דהתם לנדרים קתני קטנה אפילו באינה סמוכה ונערה בסמוכה וגדול הסמוך כו' עכ"ל לכאורה דר"ל דנערה וה"ה בוגרת בסמוכה מהאי טעמא שכתבו דזילא בהו מלתא לחזור אחר הפתחים ולנדרים דהתם היינו בנו ובתו הגדולים דהוי לעלמן לא הוי בענין אחד דבתו היינו באינה סמוכה דוקא וגדול היינו אפילו בסמוך אבל לפירוש ר"י ניחא דבנו ובתו הגדולים שוים אפילו בסמוכים הוי שלהן ובנערה לא איירי התם אבל ק"ק לפירוש ר"י נמי למאן דאמר לא קטן קטן ממש אלא סמוך זהו קטן הוי ליה בנו ובתו הקטנים אינן שוים דקטן היינו דוקא בסמוך ובתו אפילו באינה סמוכה גם לשונם מגומגם בזה שהזכירו קטנה ונערה דלא הל"ל דהוי לנדרים אלא משום בנו ובתו הגדולים דלא הוי שוים אבל היותר נ"ל להגיה בתוספות כמ"ש מוהרר"א ב"ח דכל"ל דמתניתין דהכא הוי לנדרים קטנה אפילו באינה סמוכה נערה בסמוכה ור"ל דמלת בתו דהיינו נערה וקטנה דקתני הכא הוי לנדרים לפרש"י דקטנה אפילו באינה סמוכה משום דבשעה שמולאה מרילה כו' ונערה דוקא בסמוכה אבל הא דקתני התם בנו ובתו לנדרין לא חייסי בין לפרש"י בין לפר"י ומ"ש עוד וגדול הסמוך כו' הוא מלתא באנפיה נפשיה דגם זה נ"ל לשמואל לפרש"י במתניתין דהתם דאיכא לפלוגי בין בנות אפילו גדולות לבנים משום זילותא ודו"ק: **בד"ה** דמסר לה כו' א"נ כשמסרה כו' או נשואין בלא סעודה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הא תניא בהדיא בפרק ואלו מגלחין מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין ונ"ל דמפרש הא דאמר אין כונסין היינו עם הארוסין כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק ואינו אלא דברי נביאות ונ"ל לייטב שסמכו בזה אמה שבאו לחלק בין שמחה דאורייתא לשמחה דרבנן והשתא איכא למימר דנשואין בלא סעודה לא הוי דאורייתא אלא דרבנן כיון דלא חשיבה שמחה כולי האי ולא הוי דרשה גמורה אלא בנשואין עם סעודה דהוי שמחה גמורה ואין מערבין שמחה בשמחה וק"ל: **בד"ה** כתב לה כו' אבל מדידה לדידיה אפי' ר"א מודה דדי לנו באומדנא של חיתון כו' עכ"ל נ"ל לפרש דבריהם דלפרש"י ניחא להו דמדמי להו דתרוייהו בארוסין איירי ומסיק דכ"ע כרא"ב"ע דמודה רא"ב"ע במדידה לדידיה דטפי סני ליה לאב באחתוני דהיינו איקרובי דעתא בעלמא כדלקמן פרק אף על פי כמדידיה לדידה דלא סגי ליה באחתוני בעלמא אבל לפירוש רבינו תם דהך ברייתא בנשואין איירי ולא מדמה להו אלא משום אומדנא דלא כתב לה אלא ע"מ כו' ומסיק במדידה לדידיה אפילו ר"א מודה דדי לנו באומדנא של חיתון נשואין דאיירי ביה אע"ג דאיכא תו אומדנא אחרינא דהיינו שלא כתב אלא ע"מ שתהנה בתו די לנו באומדנא זו דחיתון נשואין ולא דמי להסיא דרא"בי כו' ואי הוה שייך התם אומדנא כו' דלא שייך התם אומדנא דחיתון דהא באירוסין איירי ולכך אזלינן בתר הך אומדנא שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה משום חיבת ביאה ועל פי הדברים האלה כתבו לקמן דל"ע שלא יקשה לר"ת דלקמן בריש פרק אף על פי מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא כו' דר"ל לפרש"י ניחא דתלמודא מחלק בין מדידה לדידיה ובין מדידיה לדידה דטפי סגי ליה לאב באחתוני מהבעל דלא סגי ליה באחתוני בעלמא ובהכי פליגי למסקנא רבנן ורא"ב"ע דרבנן סברי דסגי ליה נמי לבעל באחתוני בעלמא כדאמר בפרק אף על פי ורא"ב"ע סבר דלאב סגי ליה באחתוני דהיינו לר' נתן אבל לבעל לא סגי ליה באחתוני אבל לפירוש ר"ת דלא מפליג בין מדידה לדידיה ובין מדידיה לדידה אלא דבאב שייך נמי אומדנא דאחתוני ודי ליה בכך אבל בבעל ליכא אומדנא אחרינא ואי הוה שייך הוה אמדינן אהא קשיא להו שפיר דהא שייך נמי בבעל אומדנא אחרינא כדאמרינן בפרק אף על פי לרבנן דרא"בי לאו דוקא נקטו אומדנא דחיתון אלא אומדנא דקירוב דעת קאמר התם אלא כיון דלפירוש רש"י הכל אחד נקטו כן וכיש ספרים מחקו מלת דחיתון מדברי התוס' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה אם תענה כו' דבפרק בתרא דיומא משמע אם תענה את בנותי היינו שימנע מהן תשמיש כו' עכ"ל ובלאו הך דפרק בתרא דיומא הוה אפשר לומר דאם תענה את בנותי התשמיש גופיה נקרא עינוי כמו שכתוב וישכב אותה ויענה כדאמרינן נמי התם ולכך הוצרכו להביא דהאי קרא דאם תענה וגו' מפרש לה התם מניעת תשמיש דהיינו איסור תשמיש ביוה"כ דקרי עינוי וה"ה דה"מ לאקשויי הכי אקרא דויענך וירעיבך דמשמע מניעת מזונות ובתירוצם יתורץ וק"ל:

דף מח בד"ה ולא שאני לך כו' דמוקי לה ההיא דמי שהלך למדה"י כשהשרה כו' אבל לא בניו כו' עכ"ל ולמאי דמסיק נמי התם מאי פסקא אלא א"ר פפא בששמעה בו שמת בע"א כו' ודאי דאוקמא בשלא השרה לא לזו ולא לזו דהא לא הוה מוקמינן לה בשהשרה לה אלא למאן דאמר התם דאין פוסקין מזונות לא"א ובששמעה בו שמת כ"ע מודו דפוסקין לא"א מזונות וק"ל: **בד"ה** מי שהלך למדינת הים כו' אדרבה טפי הוה רבותא דאפילו כשהוא אללה דאינה יורדת עמו כו' עכ"ל הכי פסיקא להו דאינה יורדת עמו אפילו כשהוא אללה דהא מתניתין איירי כשהוא אללה וקאמרינן עלה אי דאורחה מאי טעמא דת"ק כו' ולפי ספרים דגרסינן קוברים אותה לפי כבודו ניחא דהוי רבותא דאפילו כשאינו אללה שהולך למדה"י עולה עמו ולכך לא קאמר שתם הלכה כר"י דה"א דוקא כשהוא אללה דבהכי איירי מתניתין וק"ק אמאי לא הקשו להו נמי להך גירסא דגרסינן קוברין אותה לפי כבודה מאי קא מתמה לפי כבודו לא דהא אע"ג דקיימא לן כר"י אימא דהיינו דוקא כשהוא אללה דבהכי איירי מתני' אבל כשאינו אללה שהולך למדה"י מודה ר"י ודו"ק: **בד"ה** לעולם היא כו' ול"נ עד שתכנס לרשות הבעל כו' ומיהו י"ל דהא כו' אבל הכא כו' עכ"ל לפום אותה גירסא הא דפריך לרב אסי מהא לעולם היא ברשות אב עד שתכנס לחופה ברייתא היא ולא מתניתין דהכא וק"ל: **ע"ב** בד"ה רב אסי כו' ואור"י דודאי סברא כו' אבל הכא רב אסי מתני' דחקתיה כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם דודאי סברא פשוטה היא כדקאמר סתמא דתלמודא לקמן בלי חולק דא"ב נמי מסר למשנה ראשונה ואי לא הוה הך סברא פשוטה לא הל"ל נמי דא"ב מסר כיון דבלאו הכי מצי לאשכוחי א"ב כדקאמר דקיבל א"ב אלא דרב אסי נדחק הכא למשנה אחרונה להפך הסברא דלשון המשנה דחקתיה הכא דברשות הבעל משמע לגמרי כו' ודו"ק: **בא"ד** דא"ב למאן דאמר סמפון ליכא כו' ולמאן דאמר שמא ימזגו איכא כו' עכ"ל ומשנה אחרונה ודאי לא להקל בא ולטעמא דשמא ימזגו ניחא אף למ"ד חוץ מתרומה במסר אבל רב אסי דקאמר אף לתרומה לית ליה אלא טעמא דסמפון ודקאמר נמי לקמן למשנה ראשונה א"ב מסר נ"ל למשנה אחרונה נמי א"ב במסר ודו"ק: **בד"ה** ושמואל

קרני ראם (א) בפרש"י בד"ה והוא כו' דהא ע"י מעשה. נ"ב ואין זה קושיא דאטו המלקות בא ממה שסכר העדים פרי אינו בא אלא ממה שהוציא שם רע וזה אין בו מעשה: (ב) בתוס' ד"ה משום איבה כו' ק"ק. נ"ב ולענ"ד נראה דהכי במיתזני מינייהו נ"ל לטעמא דאיבה דהכי טכל נילף ממע"י וכמ"ש התוס' בד"ה זכאי במציאתה בסה"ד ומעשה ידיה משום דקא מתזני מיניה עיי"ש א"כ נ"ל לטעמא דאיבה אלא דרש"י פי' בקדושין דמעשה ידיה שכיחא וא"כ מציאה דל"ש לא ילפינן ממעשה ידיה אבל מציאה דשכיחא וכגון דאקפי אגמא דכוורי דשכיחא כמבואר בב"מ י"ב ע"ב זהו במתזני מן התורה שלו דילפינן ממעשה ידיה אלא דסתמא קתני במציאתה וזה רק משום איבה וא"כ עכ"פ יש לפרש מציאתה מה"ת וכגון מציאה דשכיחא וא"ש ועיין רש"י בב"מ שפירש מציאת בנו ובתו הקטנים בתו הקטנה ילפינן מקרא דאפי' נערה כל שבח נעוריה לאביה וזה תימה דמציאתה משום איבה וגם דשבח נעורים בהפרת נדרים כתיב ויבואר במ"א:

מהר"ם

דף מה ע"א תוס' ד"ה אמר רבא וכו' עד ולפי זה לא גרסי' בעלמא וכו' וכן הא דקאמרי בסמוך ולפי זה הא דקתני וכו'. כתב כן לאפוקי לפי' רבינו שמואל שכתב לקמן בסמוך הוי הכל ניחא: ד"ה תנאי היא וכו' עד היכי מייתי לאישתני גופא דלעיל פי' היכי מייתי מרבנן דר"ש אברייתא דלעיל דקתני ומשבגרה הוציא עליה ש"ר דבסקילה דלא אמרי' הואיל ואשתני גופא אשתני קטלא.

דף מו ע"א תוס' ד"ה אתיא שיטה שיטה כו' מדאסר בריש איזהו נשך וכו'. הא דאצטריכו התוס' להביא ראיות מעלמא דאין רבית בקרקע ובפחות משוה פרוטה ולא דייקי לה משמעתין דאי יש רבית בקרקע ובפחות משוה פרוטה א"כ מאי בעי ר' ירמיה הכא שכרן בקרקע וכו' י"ל דאשמעתין איכא לתרץ דלעולם איכא רבית בקרקע דמרבינן לה מכל דבר אשר ישך כדאיתא בריש איזהו נשך ומבעיא ליה דלמא שאני התם דמשום דחומרא דרבית הוא א"ד הואיל וילפינן מוציא ש"ר מהתם לרבי יהודה לא שנא וכן צ"ל ע"כ לתנא דברייתא דס"ל דיש רבית בקרקע כמו שמביא הב"י בטור י"ד סי' קכ"א גם מדברי התוס' כאן משמע דמספקא להו מדכתבו בסוף דבור זה שמא בכהאי גוונא לא הוי רבית בקרקע: **בא"ד** אבל אם אדם לוה שדה שאם שטפה וכו'. צ"ל הא דכתבו שאם שטפה ולא כתבו סתם שאם הלוה שדה וכו' משום דלא שייך הלואה בדבר המוחזר בעין אלא לשון שאלה ובשאלה אין איסור רבית כ"א בהלואה: **ע"ב** ד"ה ואימא לדידה וכו' דאי כתב רחמנא כי יקח וכו' ר"ל וא"כ היכי קאמר הכא ואימא דידה הוי אם כן קרא אין כסף למאי אתא לאשמועינן דאשה נקנית בכסף מכי יקח נפקא דאין קיחה אלא בכסף דילפינן קיחה קיחה משדה עפרון: **בא"ד** ואור"י וכו'. ר"ל דמיתורא לא מסתבר ליה למילף שיהא שלו אי לאו משום משמעות בקרא דיהא של אב והא דאמרינן בפרק קמא דקדושין ואיצטריך למיכתב וכו' היינו לפי מסקנא דשמעתין דקאמר יציאה דכוותה קא ממעט וא"כ יש משמעות בקרא שהוא של אב וכן כתבו התוס' בקדושין דף ג': **בד"ה** יציאה דכוותה קא ממעט וכו' עד מה התם נערה אף כאן נערה. נראה דר"ת מפרש הקושיא דפריך בגמרא ואימא לדידה ר"ל ואימא הא דקא מרבינן אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר היינו אב אימא הני מילי בקטנה דלית לה יד אבל בנערה דאית לה יד כספא לדידה הוה כדפריך על פסוק את בתי נתתי לאיש הזה ולכך מסיק בשמעתין יציאה דכוותה קא ממעט מה התם נערה אף כאן נערה ולכך הקשו התוס' דאכתי תקשי ואימא לדידה לא משמע כפי' ר"ת וזה כוונת התוס' בקדושין דף ד' במה שכתבו שם בסוף דבור המתחיל יציאה דכוותה וכן משמע לשון הקושיא עיין שם:

דף מז ע"ב גמרא ת"ר תקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה וכו'. עיין ביאור שיטת ההלכה זו בספר שאלות ותשובות שלי בסימן ל"ב:

חכמת שלמה

(א) תצטריך לשנויי דבתולת ישראל אתי למעוטי מלקות ומאה כסף כדי שלא יקשה בתולת ישראל נ"ל משום דלא גמרי' מהדדי ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף מה ע"ב גמ' אשכחן ע"ז נערה המאורסה מנא לן כו'. נ"ב פי' היכא שהיתה ראויה לפתח בית אב ואין לה פתח בית אב מנא לן דבעינן שער כו' ומשער דנערה מאורסה לא ילפי' דשאני התם דלא בעינן אלא שער ולא פתח בית אב ודו"ק: **רש"י** בד"ה והוא שבעל כו' עליו ומלקות דמוציא שם רע חידוש הוא ומויסרו כו' כצ"ל:

דף מו ע"א רש"י בד"ה שלא כו' ערות במוציא כו' הד"א: **ע"ב רש"י** בד"ה יציאה דכוותה כו' בפדיון גרעונה דמגרעת עמו ויוצאה והמותר נותנת לו אף כי קאמר כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה יציאה כו' מהאי קרא דכספא כו' דהשתא אביה שקיל כסף כו' כצ"ל:

דף מז ע"א גמ' מסר לה והא כו' אלא כי איצטריך כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה משום איבה דכיון דאיהו חייב כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה משום כו' צריך לחזור על הפתחים כו' כצ"ל: **בד"ה** דמסר לה בשבתות כו' נשואין בלא סעודה כו'. נ"ב ותימה הא תניא להדיא בפרק אלו מגלחין מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין ונ"ל דמפרש הא דאמר אין כונסין היינו עם האירוסין אבל אם אירס כבר אין איסור בכניסה לחוד בלא סעודה וא"ל א"כ אמאי לא מסני נמי הא דהתולך דנשואין בלא סעודה איכא שמחה היינו עם האירוסין משום דמשמע ליסנא דהתם דאפילו נשואין לחוד אסור דקתני מוכנין מארס ומלכנוס דמשמע כל חדא אסורה וק"ל ומ"מ כל הפוסקים לא ס"ל הכי ואסרו אפילו כניסה לחוד נ"ל. (עיין במהרש"א): **ע"ב רש"י** בד"ה ואיפוק אנא כו'. נ"ב מה שפרש"י שקאי המזונות והפדיון פי' התוס' לקמן שקאי אפדיון וקבורה וסוברים שכך הפשט בלי ספיקא והקשו ממנו על פרש"י שפירש שם דף נ"ב ד"ה רצה אינו פודה: **תוס'** בד"ה שלא כו' על הנותן יש לו כו' כצ"ל:

כו' דמהתם יליף לכל מילי חוץ מתרומה כו' ולא אתי למעוטי אלא תרומה כו' עכ"ל ק"ק דשמואל א"כ ר"ל מה הוסיף אדרב דקאמר נמי הכי מסירתה לכל חוץ מתרומה וק"ל :

דף מט בד"ה ואימא ה"מ כו' ומיהו קשה לפ"ז דהיכי ילפינן מנדרים כו' עכ"ל אבל לפרש"י דקאי ואימא ה"מ כו' אמתני' ניחא דקתני במתני' לכל מילי הוה מסר ברשות הבעל ועלה מסיק דבהפרת נדרים לא הדרא למילתא קמייתא ה"ה לשאר מילי דאיכא למילף מנדרים אבל לענין סקילה קושטא הוא דליכא למילף מהפרת נדרים מה"ט שכתבו דמ"מ תהא כיתומה וק"ל : **בא"ד** קשה דאי אמתני' קא בעי למה המתין כ"כ כו' עכ"ל לכאורה שהרגיש רש"י בזה במה שפירש וכיון דלא נפקא לן מסירת שלוחים אלא מקרא יתירא דבית אביה אימא כו' אבל אין זה מספיק כיון דבעיא היא לענין דינא אי הדרא אי לא ה"נ ה"מ למיבעיא הכא בשלא ידע אכתי דמקרא יתירא נפקא ליה וק"ל :

ע"ב בד"ה אכפייה רבא כו' וי"ל דאכפייה בדברים כו' עכ"ל וכתב הר"ן ע"ז ולא ידעתי מהו דהא גבי בנים אפילו בדלא אמיד כופין בדברים וכיון כו' עכ"ל ונראה דלאו קושיא היא דבלא אמיד אינו נקרא כפייה בדברים אלא אמירה ודיבור בעלמא יארוד ילדה כו' וכל הני דנקט אבל כפייה בדברים באמיד היינו שאומרים לו שעובר על מצות עשה דלדקה דבהא ודאי כפה רבא לרב נתן ולא שהלקה אותו וק"ל : **בד"ה** הוא ואשתו כו' דאיכא למימר דנקט בנו משום דאיירי דזוכין אפילו ממטלטלין אבל לאחר כו' עכ"ל והא דפריך אלמנותו ניזונת מנכסיו הוא ואשתו מבעיא לא ניחא ליה למימר דמשום מטלטלין נקט הוא ואשתו דודאי משום מטלטלין לחוד לא איצטריך ליה לאשמועינן התקינו דכיון דהוא ואשתו מבעיא בחייו מההיא דאלמנותו כו' אין לחלק בהוא ואשתו בין מטלטלין לקרקע דלא שייך לחלק אלא באלמנותו דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי משא"כ הכא גבי אחר ניחא ליה לאשמועינן הך מילתא דניזונין גבי בנו אפילו במטלטלין ולתירוץ א"כ משום הוא כו' נמי ניחא דפריך דמשום הוא לא הוה איצטריך למתני ואשתו ועוד דהוא גבי בנו נמי מבעיא מאלמנותו ודו"ק : **בא"ד** ומיהו בים נוחלין משמע דלא טרפא ממקבל מתנה כו' עכ"ל לכאורה יש לדקדק מי הצריכם לראיה זו הא בבנו נמי מסיק הכא דלית הלכתא כוותיה ואין ניזונין וכ"ש לאחר ולפי מה שכתוב במרדכי דהא דפסיק דלית הלכתא כתקנת אושא היינו דהוא אינו ניזון אבל אשתו ניזונית ניחא מיהו מה"ט דקאמר דנטרח לדידיה ולדידה אין נראה לחלק מחיים בין הוא לאשתו וע"כ נראה (א) דלאחר דאין ניזונין דקאמרי היינו לאחר מותו בששיעבדו האחים וכן מוכח מתוך דבריהם ממה שכתבו לעיל דלאחרים יש לחלק בין מקרקעי למטלטלי היינו לאחר מיתה דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי אבל מחיים ודאי דאין לחלק בין מקרקעי למטלטלי ואין לחלק נמי בין הוא לאשתו והיא שהביאו לראיה מפרק י"נ איירי נמי לאחר מיתה וכל דבריהם הולכים ע"ד זה ותו לא מידי וק"ל :

ח"א דף מט ע"ב עורבא בעי בני כו'. נקט עורב יותר משאר עופות לפי פרש"י שהוא דומה בתחלה ליאכוד כמפורש בערוך אילין יאכודתא אית להון תשוון על אפיהון כד אינון מיינקן בניהון דלא יהוון חמיין יתהון סומקין ואבלין להון עכ"ל וקלת בלשון אחר באיכה רבתי ע"ש וכן הוא העורב מתחלה הוא אכזרי כשהן לבנים אבל לבסוף שהוא מכירן כשהן שחורין הוא מרחם עליהן וק"ל :

דף נ בפרש"י בד"ה ובתינוקת כו' י"ב גופה קאמר דאי בת י"ב ויום אחד דאורייתא היא כו' עכ"ל והא דלא פירש כן גבי תינוק דתליסר גופה קאמר דהא י"ג ויום אחד דאורייתא הוא משום דלא היה כתוב כלל בנוסחות הגמרות שלהם הא דבר תליסר כו' וכ"ה ברא"ש וק"ל : **תוס'** בד"ה שיהא אדם מגלגל כו' בן עשר למשנה לא כו' אלא לגלגל עכ"ל הוצרכו לזה לתירוץ דאיבעית אימא דהך דמתגלגל עמו עד י"ב כו' איירי למשנה אבל לתירוץ קמא דספי ליה כתורא לאו היינו יורד עמו לחייו ומתוקמא שפיר הך דמתגלגל עד י"ב ומכאן ואילך יורד כו' נמי למקרא ואיכא לאוקמא שפיר הך דבן עשר למשנה היינו למספי ליה אבל ליכא למימר לתירוץ קמא דהך דספי ליה כי תורא איירי נמי למשנה דאם כן היאך מתוקמא הך דבן עשר למשנה דלא שייך גלגול בתר למספי וכן מוכח מדבריהם שכתבו לתירוץ קמא דבן ה' למקרא היינו לגלגל כו' ודו"ק : **בד"ה** וספי ליה כי כו' והא דתנן כו' בן ה' למקרא היינו לגלגל כו' עכ"ל בלאו הך אוקימתא הך גופה דבר שית ספי ליה כו' נמי ע"כ דלא מתוקמא הך דבן חמש למקרא אלא לגלגל אלא דהשתא צריכין לדחוקי טפי דאיכא ג' חלוקות בדבר לגלגל ולמספי ולירד עמו לחייו דהיינו לגלגל מבן ה' ולמספי מבר שית ומי"ב לירד לחייו ודו"ק : **בד"ה** הבעל מוציא כו' א"כ דכתב כו' אין לי בפירות נכסייך כו' אבל אם כתב כו' אין לי בנכסייך ובפירותיהן כו' עכ"ל הכי מתנייא התם ברישא גבי אין לי בנכסייך דאם מכרה ונתנה קיים ומשמע להו דמכל שכן בסיפא אין לי בנכסייך ובפירותיהן (דלא) [דאם] מכרה ונתנה קיים וכ"ה בהדיא ברא"ש שכתב וכן בבבא מליעתא לא חזר ושנה אם מכרה ונתנה קיים לפי שגם בבבא ראשונה הדין כן כו' ע"ש ובאין לי בנכסייך כבבא דרישא פסיקא להו דא"כ אין מכרה קיים ליכא לאוקמא הכא לר"י דכיון דיש לו פירות בבבא דרישא אמאי קאמר דהתקינו דוקא במתה הבעל מוציא מיד הלקוחות בחייה נמי יהא מוציא מיד הלקוחות לפירותיו כיון דקנין פירות כקנין הגוף דמי אין לחלק בין חייה למותה אבל לר"ל ניחא דהע"ג דיש לבעל פירות בנכסי מלוג מ"מ כיון דאינו כקנין הגוף אם מכרה אותן מכרה קיים ולא תקנו שיוציא אותן הבעל אלא לאחר מיתה שעשו אותו כלוקח ראשון וכה"ג אשכחן במזונות הבנות שיש להן מן הבנים אם מכרו או משכנו אין מוציאין למזונות אבל התוס' בפרק החובל כתבו לקיים דלר"י אצטריך תקנת אושא בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם כו' דאין לו פירות והיינו אליבא דר' יהודה בפרק הכותב ולא תקשי להו התם בפרק החובל הא דקתני התם בפרק הכותב דאם מכרה ונתנה קיים אפילו באין לי בנכסייך לחוד וכ"ש בכה"ג די"ל דהתם בעו התוס' למימר דמתני' דהכותב דקתני אם מכרה ונתנה קיים היינו קודם תקנת אושא אבל התוס' דהכא ניחא להו לאוקמא מתני' דהכותב לבתר תקנת אושא דרבי דסתם המשניות בתר תקנת אושא הוה וכה"ג משני תלמודא בפ' החובל ארומיא דב' ברייתות הא קודם תקנת אושא הא לאחר תקנת אושא אלו הדברים ברורים למבין אבל מהרש"ל הגיה כאן בדברי התוס' אין לי בנכסייך ובפירותיהן אבל אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך אין כו' ע"ש והוא הבין דברישא באין לי בנכסייך דוקא קתני דמכרה ונתנה קיים אבל באין לי בנכסייך ובפירותיהן כו' אין מכרה ונתנה קיים וכן הבין הב"י בדברי הטור אה"ע סי' צ"ב ע"ש ואינו כן כמ"ש בהדיא בשם הרא"ש וגם אין הדעת סובל כן (ב) למימר דטפי מכרה ונתנה קיים באין לי בנכסייך מבכותב לה אין לי בנכסייך ובפירותיהם דיליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא וכי משום דסילק עצמו גם מפירותיהן יגרע כחה אבל הדברים ברורים כמ"ש ותו לא מידי ודו"ק :

ח"א דף נ ע"א המבזבז אל יבזבז יותר מחומש כו' אטפלטו לבתרא כי קמא כו'. עיין פרש"י ועוד נראה דהכי משמע ליה ע"פ מ"ש עשו מדת הרשעים היה בו שאמר יש לי רב אבל יעקב אמר יש לי כל דהיינו שהיה מסתפק במועט בברכת כל כדאמרינן ס"פ השותפין וכמ"ש שכל עלמו לא בקש רק לחם לאכול ובגד ללבוש וברמז קאמר וכל אשר תתן לי וגו' אותו בברכת כ"ל שהוא ג' מתמים עשר דהיינו אחד ה' ממנו למעשר ועוד אטפלטו שנית לאותו כ"ע דהיינו עישור בתרא כי קמא והוי עישור קמא ועישור בתרא ממלת ב"ל כמספר החומש ממנו וק"ל : **מכאן** ואילך יורד עמו לחייו כו'. עיין פרש"י ועי"ל דנקט האי לישנא ע"ד כי היא חייך וגו' ואם א"א לו ללמוד יורד עמו לחייו ללמדו אומנות כמו ראה חיים וגו'. ושאמר ספי ליה כתורא כו'. יש לפרש כי העגל אינו מקבל המאכל כ"א בסיוע מבעליו כמ"ש בפרק מי שהחשיך לענין שבת ואין מאמירין את העגלים אבל מלעיטין ולא כן בגדלותו כשהוא שור שמקבל המאכל בקלות כן הקטן פחות מבן ו' בקושי מקבל מה שמלמדין אותו משא"כ בגדלותו מבן ו' שבקל מקבל למודו כשור הזה את המאכל ועיין מ"ש בזה בפ"ק דב"ב : **כל** המכניס בנו פחות מבן ו' רץ אחריו כו'. השתא דלא ידע לאפלוגי בין כחוש ובין בריא הא דלא תקשי ליה מתני' דקתני בן ה' למקרא די"ל דהיינו לגלגל אבל למספי הוא מסוכן כדקאמר הכא וכה"ג כתבו התוס' לעיל ודו"ק : **עושה** לדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו כו'. כמ"ד לעיל דבקטנים אינו חייב לזונם אם לא אינו אמיד הוא אלא מדרך לדקה ולשכ"ן דפליג ומוקי ליה זה המגדל יתום כו' לא ניחא ליה לאוקמא בבניו ובנותיו דאפי' למ"ד דבקטנים אינו חייב לזונן מ"מ אין זה מקרי לדקה בכל עת כיון דבקטני קטנים לכ"ע חייב לזונם כמ"ש התוס' לעיל אבל במגדל יתום כו' ומשיאו ה"ז ממש בכל עת דמקטני קטנים עד בואם לפרקן שמשיאן ה"ז עושה עמהן לדקה וק"ל : **הון** ועושר כו' זה הלומד תורה כו'. הדמיון בזה הלמד ומלמדה למי שיש לו עושר ונותן ממנו לדקה שאינו חסר כלום אבל הוא מוסיף ברכה כמ"ש ובחנוני נא בזאת וגו' כן הלמד תורה ומלמדה לאחרים הוא אינו חסר מתורתו אבל הוא מוסיף לו לימוד כמ"ש הרבה למדתי כו' ויותר מתלמידי גם הלימוד לאחרים יהיה כלדקה שניתנה בחנם כמ"ש ואני נתתי וגו' מה אני בחנם אף אתם כו' ומאן דמפרש לה זה הכותב תורה כו' המקרא מתפרש יותר כפשוטו לענין ממון ואמר ומשאילן לאחרים היינו בחנם בדרך לדקה ולא שוכרן לאחרים : **ביון** שבניס כו' דלא אתי לידי חלילה כו'. דחלילה היא כעין קטטה ומריבה שהיא מבייש וירקה בפניו על שאינו חפץ ביבום ופעמים הוא בהיפך שהיא אינה חפלה ביבום והוא מייבמה בע"כ וקאמר שלום על ישראל עמ"ה להקים לאחיו שם בישראל ונקרא שמו בישראל וגו'. ומ"ש שלום על דייני ישראל דלא אתי לאנצויי פרש"י מי קרוב וקודם לנחלה עכ"ע וק"ק דפ' נחלה מפורשת בתורה מי הוא הקרוב קרוב קודם ולמה אתו הדיינים לאנצויי באין לו בני בנים ויש לפרש מאן דלואה לו בני בנים ודאי אינו מעביר נחלה דאסור אפי' מברא בישא לברא טבא מה"ט דשמא יזכה בר ברא כדאמרי' לקמן בפרקין אבל מי שאינו רואה לו בני בנים יתום דבמיתת בנו יבואו נכסיו לקרוב שאינו הגון וע"כ הוא מחלק נכסיו על פיו לקרוביו שדעתו קרובה אליו יותר ולא אתו הדיינים לאנצויי כההיא דלקמן פרק הכותב נכסי לטוביה כו' שניהם קרובים שודא דדייני כפרש"י ותוס' ע"ש ודו"ק :

דף נא בד"ה מני ר"מ כו' ופי' ריב"ן דבכ"מ דאית לה כו' אבל אם היה תנאו קיים כו' עכ"ל ולפירושו לשון אפילו בתנאי דקאמר יש לפרש לגבי כותבת לו התקבלתי דלא מני מחלה לר"מ ולא סמכה דעתה טפי למימר דאית לה כיון דכתבה לו מיהו מההיא דהחובל שכתבו התוס' מוכח דלכ"ע יכולה למחול על ידי התקבלתי ולא הוה בעילת זנות לר"מ לפירוש ריב"ן ויש ליישב דקאמר אפילו בתנאה לגבי הך מלתא דקתני במתני' דכתב לה שדה שוה מנה כו' ודו"ק : **בא"ד** ודייק מדלא קתני כל בתולה כו' עכ"ל לפריב"ן ניחא דדוקא בדאית לה ולא סמכה דעתה אבל לפי' זה מי יאמר לן דלא מיבעיא קאמר ואפילו באית לה אימא דדוקא בלית לה קאמר ומשום שלא תהא קלה בעיניו להוליאה וקאמר דדייק כו' וק"ל : **בא"ד** וקשה לר"י כו' דכל הפוחת דמשמע דאפילו באותו ענין שיש לה היינו בסוף ביאה כו' עכ"ל מה שמקשים בכאן דא"כ במאי פליגי דהא בסוף ביאה כ"ע מודו דאינה יכולה למחול כדאמרינן בפרק אע"פ י"ל דפליגי בתנאה בעלמא בלא כותבת התקבלתי לר"מ תנאו קיים ולרבי יהודה תנאו בטל ודוקא בכותבת לו התקבלתי סבר ר"י תנאו קיים דבהכי פליגי לקמן בפרק אע"פ ר' יהודה ורבי יוסי בברייתא ועוד יש לומר דפליגי בבעילת זנות דלרבי מאיר בין אית לה ובין לית לה הוה בעילת זנות ולר' יהודה אפילו בלית לה כגון בהתקבלתי רלה כותב כו' ולא הוי בעילת זנות וכן נראה דל"ל לפי האמת דתנאו בטל לר"מ ובפרק אף על פי אמרינן לר' יהודה נמי תנאו בטל דלא פליגי ר"מ ור"י במתני' אלא בבעילת זנות ודו"ק : **בא"ד** וי"ל דהתם מיירי לפי המסקנא כו' וא"ת ומנלן דלר"מ אפילו בכתבה ליה התקבלתי כו' עכ"ל לכאורה קשה לדבריהם דלפי תירוצם שכתבו דהתם לפי המסקנא דשמעתין דר' יהודה איירי דוקא בכתבה ליה התקבלתי אבל לפי מאי דס"ד השתא איירי ר' יהודה אפילו בלא התקבלתי ומתניתין בין אי איירי אף בהתקבלתי ובין אי איירי בלא התקבלתי לא אתיא כר' יהודה וא"כ אין מקום לקושייתם שהקשו ואם תאמר ומנלן דלר' מאיר אפילו בכתבה ליה התקבלתי כו' דהא אי מתני' איירי בלא התקבלתי שפיר אתיא כר"מ ואי איירי אף בהתקבלתי ע"כ דאין נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה והיינו כתירוצם שכתבו לקמן ודקארי להו מאי קארי להו ויש ליישב הגם שכתבו בתירוצם דהתם לפי המסקנא דהכא איכא למימר נמי בהיפך דגם לפי מאי דסלקא דעתך השתא איירי ר"י דוקא בהתקבלתי כדקאמר במסקנא ויש לחלק בין כתבה ללא כתבה אלא דהוה סלקא דעתך דמתני' איירי אפילו בהתקבלתי והמתרץ השיב דמתני' איירי דוקא בלא התקבלתי והשתא שפיר קא קשיא להו השתא ומנלן דלר' מאיר אפילו בכתבה ליה התקבלתי כו' דאימא דלא פליג עליה דר' יוסי בהתקבלתי שיהיה תנאו בטל דהא לא אשכחן בדברי ר"מ דקאמר תנאו בטל אלא בלא כתבה התקבלתי ולית לן למימר דר' מאיר ור"י פליגי אלא בבעילת זנות דלר' מאיר אפילו בתנאה בעלמא שהוא בטל הוה בעילת זנות ולר"י אפילו בהתקבלתי דתנאו קיים לא הוה בעילת זנות ואם כן מתני' דאיירי אף בהתקבלתי למאי דסלקא דעתך השתא ע"כ לא אתיא אפילו כר' מאיר ומכח הך קושיא

קרני ראם (א) **בא"ד** ומיהו כו' וע"כ נראה. נ"ב ואינו נראה דאפילו מחיים אינה ניזונית ממתנה במטלטלין דעכ"פ הוי כת מתנה כמו יורש דלא גבי ממטלטלין וכ"מ מדברי התוס' לעיל דנקט בנות שניזונות אפילו ממטלטלים וע"כ היינו מחיים ואפ"ה מאחר אינה ניזונית וז"ב : (ב) **בד"ה** הבעל מוציא כו' וגם אין הדעת סובלת. נ"ב ולענ"ד כוונת המהרש"ל דכיון דקי"ל מוכר פירות ל"מ כי אם בדקל לפירותיו וא"כ בסילק עצמו מפירות אע"ג דמהני משום דכותב לה ועודה ארוסה כמבואר בפרק הכותב מ"מ אם מסלק עצמו מפירות לבד א"א שתמכור פירות דקל משום דשלב"ל ואמרי' דכתב לה בנכסיך כדי שתוכל למכור דקל לפירות אבל מגוף הקרקע לא סילק עצמו שתוכל למכור ומה"ט עדיף בכתב לה בנכסיך לבד דע"כ אין הסילוק רק לענין אם מכרה ונתנה כיון שאז הפירות שלו אבל בסילוק מפירות ל"מ בנכסיך לענין מכרה ונתנה וכמ"ש ונכון הוא :

חכמת שלמה

דף מט ע"א גמרא חייב וכתו נמי כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה ה"ג ואימא כו' בעיא בעלמא היא ואינה קושיא כ"כ כו' כצ"ל. וכ"ב משמע אבל קלא קושיא כלומר לדבריהם איכא בעיא לשאול ואם כן למה לא ישמיע התנא מבעיא זו ודו"ק : **ע"ב** גמ' בסוף העמוד איבעיא להו הלכתא כו' כצ"ל :

דף נ ע"א גמ' לבזבז יותר מחומש ולא כו' כצ"ל : **שם** תנא מיניה מ' זמנין כו'. נ"ב נ"ל שהדין היה שונה ממנו ולא כמו שפי' רש"י וכהאי גירסא איכא לרוב בתלמוד שקאי על הדין ואפשר גם רש"י דעתו כך אלא שקשה לו למה לא תנא מיניה מיד קודם ששאל מאן מרה דשמעתא אלא משום שלא תא לו דסבר דליתא כהלכתא עד ששמע שאדם גדול אמרה קבלה וכן פי' רש"י תנא מיניה לפי שר' יוסי בר חנינא מרה הוא כלומר משום הכי קבלה ושנאה מ' זימנין כ"ל : **רש"י** בד"ה וספי ליה כו' הלעיטהו תורה כצ"ל והס"ד : **תוס'** בד"ה הבעל מוציא כו' אין לי בנכסייך ובפירותיהן אבל אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך אין לומר כו' כצ"ל. (עיין במהרש"א) : **ע"ב** גמ' בפומבדיתא ואגבי רב חגא בר ביזנא כו'. נ"ב פי' במטלטלי : **שם** אלא מדת רחמנות כו'. נ"ב נ"ל פי' שהיה כופה בדברים ודו"ק : **רש"י** בד"ה דלמא כתובת בנין דיכרין כו'. דתנן ר"ש אומר כו'. נ"ב פי' ואף רבנן מודים ולא פליגי אלא במותר דינר עיין לקמן דף נ"ג ע"א בהגהתי : **בא"ד** להלכתא בנין כו'. נ"ב ס"א לכתובת : **בד"ה** דחזי נבודיא הקרובות ליגדוד כצ"ל. וכ"ב מלשון הגודד בתמרים וכן בערוך ערך גד והוא מלשון גודו אילנא :

דף נא ע"א גמ' סוף סוף כל העומד ליגזז כו'. נ"ב בערוך גרים כל העומד ליגדד כגדוד דמי : רש"י בד"ה אינו רשאי כו' בפדיונה משנשבית. נ"ב ולפי טעם זה קשה א"כ היכא דנשבית

כתבו לתרץ דלפי מאי דסלקא דעתך השתא אין נראה לו לחלק כלל בין כתבה ללא כתבה ודו"ק: בד"ה מני ר' מאיר היא השתא משמע כו' היינו לפי שהתנה עמה עכ"ל דאע"ג דלא היה נראה לו לחלק בתנאי בין כתבה ללא כתבה כמ"ש התוס' לעיל מכל מקום בין התנה [ללא התנה] ונשאה סתם ודאי דיש לחלק אלא דהוה משמע ליה השתא דאיירי מתני' נמי בהתנה עמה ולא היה נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה ולפי המסקנא נמי דמחלק בין כתבה ללא כתבה נמי מלי איירי מתני' בהתנה עמה אלא דלא כתבה אלא דאין מוכרח לומר כן דמלי איירי נמי בלא התנה ונשאה סתם ודו"ק: ע"ב גמרא איבעית אימא ר' מאיר מאי חייב כו' יש לדקדק למאי דמוקי כר' מאיר אמאי קתני חייב מפני שהוא תנאי ב"ד הא כתובה דאורייתא הוא לר' מאיר כדאמר בפרק אף על פי וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ומבני חרי גבי מדאורייתא ויש ליישב (א) וק"ל: תוס' בד"ה אסורה לבעלה אין להקשות מאסתר דהות שריא כו' עכ"ל פסיקא להו דהות שריא למרדכי מהך דאמרינן בפרק קמא דמגילה כאשר היתה באמנה אתו מלמד שהיתה יושבת בחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי וליכא מאן דפליג התם ומדהיא דלקמן בשבויה מלכות אחשורוש דשרי ליכא ראיה דהא מסיק בשבויה הקילו שלא ראיוה שנבעלה ועוד דבלאו הכי אתותב אבוה דשמואל מברייתא וק"ל:

דף נב גמרא מאי לאו במדיר אשת כהן כו' לא הב"ע כגון שנדרה איהי כו' הוא נותן אלבע בין שיניה כו' יש מקשים בזה כיון דלר' יהושע הוה ניחא ליה אף באשת ישראל אלא לר"א לא הוה ניחא ליה אמאי פודה שהרי אין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו כו' כפרש"י א"כ אמאי לא קאמר לר' אליעזר דהוא המדיר הגורם דודאי דהוי נותן אלבע בין שיניה עפי משנדרה היא והוא מקיים לה ולכך חייב לפדותה ונראה לומר דלמאי דמוקי לה דפליגי דר' אליעזר אזיל בתר מעיקרא ור' יהושע אזיל בתר בסוף היינו הך דר' אליעזר אזיל בתר מעיקרא כיון דמעיקרא היה אפשר לקיים התנאי והוא הגורם לבטל התנאי חייב לפדותה ור"י סבר דלא אמרינן הוא הגורם וכיון דלבסוף לא יתקיים התנאי אין חייב לפדותה ודו"ק: בפרש"י בד"ה הב"ע כו' ואי באיסור ד"א שלא ע"י נדר א"כ בכהנת ע"י נדר דכ"ע כו' עכ"ל יש לדקדק בפירושו דלא נקט נמי בכהנת שלא ע"י נדר דהא עיקר מילתא לימא כתנאי עליה קאי דביה איירי אביי ורבא דהיינו אלמנה לכ"ג ואהא שייך למימר דכ"ע אי כאביי אי כרבא דומיא שכתב באיסור ד"א שלא ע"י נדר דמיירי ביה נמי אביי ורבא דהיינו ממזרת ונתינה לישראל אבל בכהנת ע"י נדר לא איירי ביה אביי ורבא כלל ולא שייך למימר ביה אי כאביי אי כרבא ועוד קשה דה"א לומר דכ"ע כרבא דאין חייב לפדות בכהנת ע"י נדר דהא למאי דמוקמינן פלוגתא דר"א ור"י בישראל ושנדרה איהי ולר"א פודה משום דהוא נתן אלבע בין שיניה ואע"ג דלא מקיים תנאו ואותבינך לאנתו א"כ מכ"ש [בכהנת] בנדר איהו דהוא נתן אלבע בין שיניה וגם מקיים תנאו דאדרבה למדינתך דחייב לפדותה וע"כ נראה להגיה בפרש"י א"נ בכהנת שלא ע"י נדר דכ"ע אי כאביי אי כרבא דבזה איירי ביה אביי ורבא אבל בכהנת ע"י נדר לרבא פליגי ביה ר"א ור"י כמו באשת ישראל ומה שפרש"י ובישראל פליגי וטעמא כו' מלתא דפסיקא נקט דביה פליגי נמי לאביי אבל בכהנת לא פליגי ר"א ור"י אלא לרבא וכן הוא לפי המסקנא דפליגי באי אזיל בתר מעיקרא או בתר בסוף אף לאביי לא פליגי אלא באשת ישראל ולרבא פליגי בין באשת כהן ובין באשת ישראל ומהר"א ב"ח האריך בחדושיו בזה בדחוקים גדולים ואין להאריך בהן כי הדברים ברורים כמו שאמרנו בלי גמגום ותו לא מידי: תוס' בד"ה ממזרת כו' ממזרת ונתינה לישראל יש להן כתובה פירות כו' עכ"ל ליתא התם בהדיא הכי אלא דהתם במתני' תני להו כהדדי אלמנה לכ"ג ממזרת כו' יש להן כתובה ומשמע להו דה"ה כל תנאי כתובה כגון פירות ובלאות כו' כדקתני בהדיא בברייתא באלמנה לכ"ג ע"ש ודו"ק: באו"ד אבל רבא מפרש פירות ממש כמו שאכל כו' עכ"ל ר"ל לרבא הוה פירות ממש כמו שאכל כו' בין גבי ממזרת ונתינה בין גבי אלמנה לכ"ג אבל לאביי לא הוה פירות ממש כמו שאכל אלא גבי ממזרת ונתינה אבל לגבי אלמנה לכ"ג הוה פירושו דין פירות דהיינו פרקונה אף אם לא מלו לה פריק לה מדידיה ושכתבו ואותן פירות לא יתן הבעל אא"כ נשבית כו' [אתרוייהו] קאי: באו"ד וכל הנשים היו רוצות כו' אע"ג דאמר לעיל דפרקונה עדיף לה טפי מפירות עכ"ל הכי מוכח מדקתני פרקונה תחת פירות דמשמע דאינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות כמ"ש התוס' לעיל ואם זו האשה (ב) תוכל לומר כן בלא נשבית א"כ חוטא נשכר ודו"ק: בד"ה כגון שנדרה היא כו' טפי הל"ל דפליגי דמר אזיל בתר מעיקרא כו' עכ"ל לכאורה דכן דרך התלמוד דשקיל וטרי ודחיק לאוקמא ודחי לה עד דמסיק לאוקמא במלתא דקאי ומאי קשיא להו הכא טפי הל"ל לאוקמא מעיקרא כדמוקי לה במסקנא ויש ליישב ע"פ מה שכתבנו לעיל דלמסקנא נמי לר"א דאזיל בתר מעיקרא היינו נמי מהאי טעמא שהוא הגורם לתת אלבע בין שיניה לבטל תנאו דמעיקרא והשתא קשיא להו שפיר כיון דהשתא נמי נחית התלמוד להך סברא דמי הוא הנותן אלבע בין שיניה טפי הל"ל דפליגי דמר אזיל בתר מעיקרא כו' כדמסיק לקמן דהיינו נמי מכח הך סברא לר"א דהוא הגורם ולר"י לא איכפת ליה בגורם דבהכי הוה ניחא מעיקרא לר"י כפרש"י וכמ"ש לעיל ואהא תירצו דניחא ליה לאוקמא השתא פלוגתייהו בהכי בהיא נדרה כו' ולר"י נמי טעמא דהיא גרמה דאשכחן דפליגי בה תנאי כו' ודו"ק: בד"ה והיו מבקשין כו' תפשוט מהכא דמשום דוחקא כו' דקתני דפודה עד עשרה בדמיה כו' עכ"ל ואין להקשות דאדרבה תפשוט מדרשב"ג בהיפך דקאמר הכא אין פודין כו' דע"כ משום דלא ליגרו בהו טפי דיש לומר דהא דמבעיא לן התם היינו לרבנן דרשב"ג דפליג התם בסיפא את"ק ודו"ק: בד"ה רצה אינו פודה כו' דלעיל מסקינן תקנו מלוי למלוי דמשמע דפירות ופרקון כו' עכ"ל ולעיל פרש"י מלוי למלוי מזונות תחת מעשה ידיה ואפשר שהתוספות לא רלו לפרש כן דהא דמזונות תחת מעשה ידיה היינו משום דמתזבלא מיניה ועוד נראה דגם לפרש"י דפרקון ופירות לא הוה מלוי היינו לגבי מזונות ומעשה ידיה אבל [לגבי] כתובה וקבורה שפיר הוה פירות ופרקון מלוי דלא תקשי עלייהו נמי ואיפוך אנא ודו"ק: באו"ד לרבנן נמי תקשי פרקון אפרקון שני אע"ג דכדי דמיה כו' וברייתא אחרת כו' עכ"ל אבל אפרקון ראשון לרבנן לא תקשי דהכא קתני עד י' בדמיה והכא קתני עד י' בכתובתה דהא ודאי לאו דוקא י' קתני הכא והכא דליכא שום טעם לשער עד י' וק"ל: ע"ב בד"ה אין פודין את השבויין כו' ארישא קאי עכ"ל היינו לפרש"י דלת"ק אינו פודה כלל בפרקון שני ורשב"ג משמע דבא למעט וא"כ ע"כ ארישא קאי אבל לפר"ח יש לקיים דקאי נמי אסיפא דאם רלה פודה יותר מכדי דמיה ומכדי כתובתה ורשב"ג סבר אינו פודה וק"ל: בד"ה תטרוף ממשעבדי כו' אע"פ דידע גם המקשה דירתון תנן אלא כו' עכ"ל דאי הוה ס"ד דמקשה כמ"ד לקמן דיסבון תנן לא הוה קמקשה דתטרוף ממשעבדי דהא קושטא הכי הוא למ"ד דיסבון תנן דטרפא ממשעבדי אלא דע"כ דהוה ידע גם המקשה דירתון תנן ולא גבי ממשעבדי אלא דהוה קשיא ליה אמאי לא תגבי ממשעבדי כיון דככתובה שויה רבנן ומאי קמתרץ ליה ירתון תנן אלא דאית לן למימר שהשיב לו ברמז בלשון קלר דחכמים לא רלו לתת כו' כמ"ש התוס' ודו"ק:

דף נג גמרא האי נמי תקנתא דרבנן הוא כו' לכאורה כתובת בנין דיכרין תקנתא דרבנן הוא כדי שיקפוץ כו' אבל שיתן אדם לבתו להשיאה כבנו דאורייתא הוא כדדרשי לעיל מוקחו לבניכם נשים וגו' ואפשר דאין זה אלא סמך בעלמא ותקנתא דרבנן היא דמה שיתן האדם לבתו להשיאה לא מקרי מעביר נחלה וק"ל: תוס' בד"ה ותיבעי לך כו' נראה לר"י לפרש כו' מוחלת מיבעיא דפשיטא דלית לה כו' עכ"ל דלפי שנראה מפרש"י כ"ש מוחלת דלאו אנוסה דמיבעיא לן למימר הכי דפקעה זכותה ולא דפשיטא להו אבל התוס' לא נראה להו לפרש כן דהכי תקשי ותיבעי לך מוחלת שהוא דבר המלוי יותר וכימא לאידך גיסא דהשתא מוחלת דסלקא דעתך למימר דלא פקעה זכותה ומבעיא לן כ"ש במוכרת דאנוסה דמבעיא לן הכי דלא פקעה זכותה ועוד דלא נראה להו לפרש דמוחלת נמי מבעיא ליה לרב יימר דא"כ תקשי לרבא דמעיקרא בעי למימר ותיבעי לך נמי מוחלת ולקמן פשיטא ליה במוחלת ולא קאמר ביה דהדר פשטה כדקאמר גבי מוכרת לבעלה אבל להאי פירושא שכתבו דבמוחלת השיב לו רב יימר דפשיטא ליה מהאי טעמא דלא אנסוה ניחא דמעיקרא לא אסיק רבא אדעתיה האי טעמא [קאמר] שפיר ותיבעי לך מוחלת אבל לבתר דשמע מרב יימר במוחלת דפשיטא ליה מהאי טעמא דלא אנסוה קבלה מיניה רבא ולא מיבעיא ליה נמי אלא במוכרת לבעלה ודו"ק: בד"ה שאין אני כו' ומיהו ב"ש אית להו כו' אפילו לגרע כחה וקי"ל כוותיה דהא כו' עכ"ל דהך דבפרק האשה שנפלו דקאמר מאן שמעת להו דאית ליה היינו אפילו לגרע כי הכא והא דקי"ל כוותייהו דב"ש אפילו לגרע ל"ל להאי תירולא נמי כמ"ש לעיל דאיכא תנאי נמי בפרק המקבל דדרשי לשון הדיוט אפילו לגרע והלל הזקן דחשיב התם לית ליה אלא לייפות ודו"ק: ע"ב בתוס' בד"ה אלמנה בבית כו' דקסבר ארוסה יש לה מזונות ואם תאמר א"כ אמאי נקט אלמנה כו' עכ"ל יש לדקדק דאימא לפ"ה דבאירוסין נמי דיש לה מזונות היינו דוקא בנתאלמנה אבל בלא נתאלמנה אין לה מזונות וכרב דסבר דאין לה מזונות רק עד שתתארס וי"ל דכיון דלרב אירוסין מפקיע מידי מזונות כמו נשואין שוב כשנתאלמנה נמי מן האירוסין אין לה מזונות כמו בנשואין דאין לחלק ביניהם בנתאלמנה דוקא אבל לפי' ר"ת מלינן למימר שפיר כרב דארוסה אין לה מזונות ובנתאלמנה בבית אביה יש לה מזונות אפילו בנשואה ודו"ק:

דף נד תוס' בד"ה לית הלכתא כו' קשיא דשמואל אדשמואל לרב ענן כו' עכ"ל רב נחמן נמי משמיה דשמואל קאמר ליה אלא דנקטו רב ענן דמלתיה דרב נחמן לא מיפרשא אלא במלתיה דרב ענן כדקאמר לדידי מיפרשא כו' וברא"ש לא הזכיר לרב ענן ע"ש ודו"ק: סליק פרק נערה שנתפתתה

אף על פי פרק חמישי

ע"ב תוס' בד"ה אם רלה כו' תימה דעכשיו נהגו כו' מתנה ש"ת להיות כשואל כו' עכ"ל יש מקשים כיון דאמתני' דהכא ל"ק להו משום דאיכא לאוקמא בדאית ליה נכסים כמ"ש הרא"ש אם כן הך דמתנה ש"ת להיות כשואל נמי אינו ראיה דאימא דאיירי נמי דאית ליה נכסים ומאי אולמיה ליה מהך דהכא ויש ליישב דהתם משמע להו שאין מקנה לו שום נכסים אלא שמשעבד גופו בקנין לעשות לו שמירה מעולה כשואל ולהתחייב אם לא יעשה כן משא"כ הכא דאינו מקנה לו אלא ממון דמלי איירי שפיר דיש לו נכסים ודו"ק: בד"ה ולפוגמת אילטריך דאם פגמה כתובתה כו' אפילו היה הכתובה בשטר אחד כו' עכ"ל דמה שפרש"י לקמן דאילטריך למנקטיה בהדיא לאשמועינן דפגימת תוספת מהניא כו' אין זה מספיק דהכתי הוה בכלל דלשבועה דומיא דלענין הנפרעת שלא בפניו וע"א מעידה כו' דהוו בכלל דלשבועה לפי פרש"י ועוד דלא א"ש לפרש כן למאי דמשוה שאר שטרות לכתובה לענין פוגמת כמו שהקשו לפרש"י גבי ולשבועה אבל לפי פירושם ניחא דאפילו הוה התוס' בשטר אחד לא תגבי ליה כיון דפגמה הכתובה וק"ל:

קרני ראם (א) גמ' איבעי"א כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דעכ"פ כתובת אלמנה הוי רק תנאי ב"ד וקאי הך גם על האלמנה ועיין בתוס' לקמן דף נ"ז ד"ה קסבר ר"מ : (ב) באו"ד וכל הנשים כו' ואם זו האשה. נ"ב ואיני מבין כיון דהוא מרגילה ומש"ה יש לה כתובתה כמבואר ביבמות שם וא"כ מה"ד לקנוס הבעל ולא האשה ול"ש חוטא נשכר דהרי הוא הוי החוטא ולא היא :

מהר"ם

דף נג ע"א תוס' בד"ה שאין אני קורא וכו' ער א"נ כי לית להו לב"ה עד וההיא דהמקבל נמי לייפות כחה וכו' וא"ת הדרא קושיא לדוכתה הא בית שמאי במקום ב"ה אינו משנה דהא הכא איירי לגרע כחה והני תנאי דדרשי לשון הדיוט איירי דוקא בייפוי כחה אבל באמת הוא שהלל הזקן לבד מיירי דוקא לייפוי כחה אבל שאר התנאים איירי בכל ענין אפילו לגרע כחה וע"ש :

תוס'

חכמת שלמה

דנשבית בחיי בעלה שאין היורשים חייבים לפדותה כדלקמן ומאי טעם הלא כבר נשתעבד משנשבית לכן נראה דעיקר הטעם כמו שפירשו התוס' לקמן דף נ"ב ע"ב בד"ה אמר הרי גיטה וכתובתה כו' : **ע"ב** רש"י בד"ה והמקבל עליו לזון כו' אף היא אין גובה כו' כנ"ל : באו"ד מוקמינן לה התם בשקנו מידו כו'. נ"ב ומיירי ג"כ שקבל עליו לזון ה' שנים דהוי קנוין וק"ל :

דף נב ע"א גמ' דהיינו אלמנה לכ"ג כי פליגי כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' אדם ויתן לבתו כבנו כו' כנ"ל : רש"י בד"ה תרי קולי כו' לימכר בשוה. נ"ב ס"א בשוק : בד"ה ותיגבי ממטלטלים כו' כשם שאין הבנים כו'. נ"ב אף שר"ש אמר להדיא במתניתא דבעינן נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי הכתובות דינר וכן הביא רש"י לעיל ונראה דמשום הכי הביא רש"י דברי האמורא דלא תימא הא רבנן פליגי על ר"ש אבל השתא שמעינן דאף רבנן מודו ולא פליגי אלא בהאי דינר דלא בעי ממקרקעי לרבנן וק"ל עיין שם : בד"ה כי אבא סוראה כו' שאין מטילין לכיס אחד כו'. נ"ב אין זה לשון גמרא אלא הכי פירושו כגון רב פפא ואשתו שלא היו מטילין לכיס אחד כי אשתו היתה עושה מלאכה לעצמה וקאי אמעשר שנפדה בג' לקוחות ומיבעי ליה ג' מטילין לכיס אחד מהו ופשיט מאיש ושתי נשיו שפודין אותם ודחי דלמא כגון רב פפא ובת אבא סוראה פי' דלמא האי דקתני איש ושתי נשיו איירי באין מטילין לכיס אחד כגון רב פפא כו' (פרק קמא דף ט"ו) :

דף נג ע"א רש"י בד"ה ולא מיטמאה לו כו' אם רוצה היא לטמאה כו' כנ"ל : באו"ד אפילו כהנת דבני אהרן כתיב כו'. נ"ב עיין בפרק ד' אחין בפי' רש"י דף ל' שלא פירש כן : **ע"ב** תוס' בד"ה בת יבמה כו' איתון יתבין כו' משני דכל תנאי כו' כנ"ל :

דף נד ע"ב רש"י בד"ה כ"ש כו' אם אמר קרקע זו למזונותיך כו'. נ"ב תימה והלא למזונות אף רבי יוחנן מודה א"כ האי עובדא הוי בע"כ שאמר במזונות ודו"ק : באו"ד קרקע זו להעדפה כו' כנ"ל : תוס' בד"ה ארבע מאה כו' דהתם נמי מסיק מחמרא ליפות את כחו כו'. נ"ב פי' שאם החמיץ מקצת יין שלא יוכלו למימר שלך החמיץ. משום הכי לא קאמר חמרא ולי הוא אמר דמי חמרא אם היו מוכרים ואבדו המעות יאמרו שלך הוא נאבד לכך אמר מחמרא דמשמע יין ודמיו :

אף על פי פרק חמישי

גמרא קמ"ל אם רוצה להוסיף כו' כנ"ל : תוס' בד"ה אם רוצה כו' במאי בדברים. נ"ב פי' בתמים :

תוס'

דף נה בד"ה ולשבח תוספת כו' והתם בשבח שהשביחו יתומים איירי כו' דאי מלקוחות כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בחידושינו בפ"ק דב"מ: **בא"ד** ולא בשבח של לקוחות מדקתני ולא הבנות במזונותיהן ואי מלקוחות כו' עכ"ל הא דרישא ואין הבכור נוטל פי שנים פשיטא דלא איירי בשבח לקוחות אלא משבח יתומים אלא שהשביחו דהשתא דולא הבנות כו' נמי לא איירי אלא בשבח יתומים ואם כן הא דקתני בי מילתי ולא האשה בכתובתה נמי לא איירי אלא בכה"ג דאיירי ברישא ובסיפא וק"ל: **ע"ב** בד"ה ובתרומת כו' דמשום עונג שבת לא כו' אלא משום אימת שבת כו' עכ"ל לא ידענא למה סתרו פרש"י מדברי הירושלמי דהא איכא נמי מאן דאמר התם דטעמא משום כבוד שבת והיינו משום עונג שבת ולא משום אימת שבת ויש ליישב דמשמע להו דלא קאי האי טעמא דכבוד שבת ועיין בריש מסכת דמאי: **בא"ד** משום דשבת קובעת למעשר סבר ר"ם כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל לאו דוקא שע"ה יודע שהשבת קובעת כו' אלא סבר שעיקר חיוב ואזהרת מעשר הוא בשבת ולא בחול ומש"ה קאמר כו' עכ"ל והוא דחוק שיטעה הע"ה לומר דאזהרת מעשר הוא דוקא בשבת אבל הפי' לפי שהוא רואה שאוכלין [בלא] מעשר בחול עראי ולא בשבת שהיא קובעת מורה לעצמו היתר באכילה שבחול דעראי הן אבל בשבת אינו מורה היתר שאין בה אכילת עראי וק"ל: **בד"ה** מתנת שכ"מ כו' ומתניתין וכו' בין לרב ובין לשמואל דקנו מיניה בחזקה כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרש לפי' רשב"ס נמי דמתניתין מוקי לה במיפה כחו כמו לפריב"ס לעיל וכ"ה בתוס' בפרק מי שמת ועיין בחידושינו [שם] בכל זה וק"ל: **בא"ד** אבל קנו מיניה משמע שפיר חזקה ועוד כו' עכ"ל מיהו משמע נמי חליפין דהא אדשלח ר"א משני הא דקנו מיניה כו' והיינו חליפין כמ"ש התוס' לקמן: **בא"ד** והשתא נמי א"ש הא דקשיא כו' דאי בקנין קאמר משום דלכתיבה עומד לא ידענא כו' כ"ש בכתבו כו' עכ"ל ר"ל כיון דאי בקנין לחוד בלא שטר קאמר דלא ידענא כו' לפי' רשב"ס כ"ש בכתבו ותנו כו' דהיינו בכתיבה לחוד בלא קנין שלא יקנה אבל לפירוש ריב"ס לא א"ש דכיון דקנין בלא שטר לא מיגרע כח מתנת שכ"מ נימא נמי דכתבו ותנו בלחוד בלא קנין אינו מגרע כח מתנת שכ"מ ומאי פריך מיניה ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין לי ודו"ק: **בד"ה** ואין שטר כו' פירוש ואין קנין לאחר מיתה כדפי' לעיל ויש לגמגם על הלשון דלאחר כו' עכ"ל נראה דה"ל לפי פי' רשב"ס דבקנין חליפין לחוד בלא שטר נמי קאמרינן הכי והיינו משום דאין קנין לאחר מיתה ולכך מגמגם בזה הלשון דלאחר מיתה דבקנין חליפין בכה"ג לאחר שלשים בחיי המקנה נמי אינו קנין כיון דהדר סודר למריה וע"ש: **בד"ה** שאם אמר כו' והשתא משמע ליה דרב אזיל בתר אומדנא כו' הל"ל הרי היא כמתנת בריא לבד כו' עכ"ל דלא ניחא להו לפרש כנראה מפי' רש"י דלא ליהוי נמי כמתנת בריא אלא משום אומדנא דהא כיון דעשה מעשה וקנה בחליפין הרי ודאי גלי דעתיה דנתכוין למתנת בריא בלאו אומדנא אבל ממאי דהוי כמתנת שכ"מ היינו משום אומדנא דאף על גב דכתוב בשטר כדקליר כו' לאו הוכחה דנתכוין נמי למתנת שכ"מ דאימא דהכי הוה מעשה כו' אי לאו משום אומדנא וק"ל: **בא"ד** ואע"ג דשמואל נמי אזיל בתר אומדנא כו' דהא בסמוך כו' עכ"ל ר"ל אע"ג דא"כ דסבר נמי במתנת שכ"מ כשמואל מני סבר דאזיל בתר אומדנא כדלקמן דפסיק שמואל כר"א אלא לאו לאפוקי משמואל קאתי אלא דמוכח מהך דרב מיהת אזיל בתר אומדנא ועי"ל כו' דאפילו להוציא ממון כו' ושפיר קאמר לאפוקי משמואל דלית ליה אומדנא להוציא ולרווחא דמלתא קאמר דרב אפילו להוציא ממון קאמר דמילתיה דרשב"ע לאו להוציא ממון הוא וק"ל:

דף נו בד"ה כששברתה מתוכה ואם תאמר ולר"י דאמר הטוען כו' היא תטמין כו' עכ"ל ובפשיטות יש לדקדק בזה לר"י דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כל אשה תטמין כתובתה ומפקא עידי היטמא ואח"כ מפקא הכתובה ותגבה שנית וכה"ג פרכינן בר"פ האשה שנתארמלה וי"ל וע"ש בתוס' ובחידושינו שם וק"ל: **בד"ה** הרי זו מקודשת כו' אבל קשה דלענין נזקין ופדיון הבן נימא שלא כו' עכ"ל כצ"ל: **ע"ב** בא"ד והא דמפרש התם בגמרא הכא מי מחל לרווחא כו' עכ"ל לר' יהודה משני התם הכי אלא כיון דלר' מאיר נמי לא הוה מתנה על מה שכתוב בתורה כמ"ש התוס' דאין יכול לומר פלוני יירש כו' מהאי טעמא נמי ניחא לר"י ולא איצטריך ליה למימר האי טעמא דהכא מי מחל לר"י אלא לרווחא דמלתא ודו"ק: **גמ'** מילתא דשכיחא עבדו בה רבנן חיזוק כו' מכאן יש להשיב על דברי התוס' דס"פ נערה בד"ה רלה אינו כו' דלעיל מסקינן תקנו מלוי למלוי דמשמע דפירות ופרקון מזון יותר מכתובה וקבורה לפי שאלו אינן אלא פ"א כו' דהכא מסיק בהיפך דכתובה מקרי שכיח טפי מפירות ודו"ק: **תוס'** בד"ה וממעיטן כו' כיון דאיכא מאן דאמר דלא עשו כו' אע"ג דר"י מודה בכתובה כו' כי היכי דקתני טונה כו' עכ"ל דלמאי דמסיק דכתובה דאורייתא ניחא דלא תקשי דלתני נמי כתובה דכיון דתני הכי דתנאו בטל משום דמתנה על מה שכתוב בתורה ה"ה כתובה דהוי נמי דאורייתא אבל אי הוה כתובה דרבנן לא ה"ל למשמע מלמתני נמי כתובה כיון דאיכא למטעי למימר כמאן דאמר דלא עשו חכמים חיזוק כו' ודו"ק: **בד"ה** אין עושין כו' אם יאבדו או יזולו עכ"ל אם יאבדו לת"ק או יזולו לר"י וק"ל: **בד"ה** אבל קבל כו' שמא יאמר לה טלי כתובתיך כו' דדוקא בלא קבל עליו אחריות איכא כו' עכ"ל וק"ק לפי זה למה לי הכא טעמא דתיקון עולם דשמא יאבדו בלא קבל עליו אחריות הא איכא טעמא אחרינא דשמא יאמר לה טלי (מעשה ידיך) [כתובתיך] ויש ליישב ודו"ק:

דף נז בפרש"י בד"ה אמר רב פפא וכו' ורב דימי ורבין נפלגו בדר' יהושע כו' עכ"ל בדר' יוחנן ודאי דנמי פליגי כיון דר"י ור' יוחנן לא פליגי אלא דלא מפורש פלוגתייהו בדר' יוחנן כמו בדר' יהושע דאפשר לר' יוחנן בין לרב דימי ובין לרבין בכל גוונא מחלוקת ודו"ק: **תוס'** בד"ה שתים ושלש כו' אין לדקדק כאן השתא שלש מותר כו' עכ"ל ולא שייך בכה"ג בבבא א' דלא זו אף זו קתני כמ"ש התוס' ביומא וק"ל: **ע"ב** בד"ה בגרה יום כו' דאסור לקדש את בתו קטנה ואין פוסקין נמי כו' עכ"ל הא דאסור לקדש בתו קטנה הכי אמרינן בר"פ האיש מקדש אבל מההיא דאין פוסקין נמי על הקטנה להשיאה דאמרינן הכא אין ראיה לכאורה דאימא פוסקין ומקדשין אותה כשהיא קטנה להשיאה כשהיא גדולה לאחר י"ב בנערותה קודם בגרות ויש ליישב ודו"ק: **בד"ה** מאי לאו כו' דאז לא הוי בגר כתבועה ור"ת מפרש דהתם האי כו' עכ"ל נראה מדבריהם האי דקאמר כתבועה דבתולה היינו גבי בגרה יום א' ונתקדשה כו' דנותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה וכ"ה ברא"ש אבל מפרש"י נראה דנותנין לה י"ב חדש משעת אירוסין כמ"ש מהרש"ל ודו"ק: **בא"ד** ור"ת מפרש דהתם האי ליסנא דבגרה כו' עכ"ל הוצרך להאי תירוצא לפי סברתו דבגרה כתבועה אפילו נתקדשה קודם בגר כמ"ש בהגהת אשר"י ועיין במהרש"ל: **בד"ה** תיובתא כו' דה"ק בוגרת בשלשים יום סגי כו' דמשמע דבוגרת לא סגי לה כו' עכ"ל ק"ק (א) המקשה דהכא דאכתי לא ידע למימר דתרתי קתני בוגרת ושהתה י"ב כו' תקשי ליה הך קושיא דמקשה התם דמשמע דבוגרת לא סגי בלא י"ב חדש כו' ודו"ק:

דף נח בד"ה הנהו קלא כו' דפריך כו' המוציא מחבירו עליו הראיה כו' עכ"ל פי' לדבריהם אהא דפליגי רב ושמואל במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן לרב אזלינן בתר רובא והוי מקח טעות ושמואל לא אזיל בתר רובא אלא המע"ה ופריך מהך דנמצא גנב או קוביוסטוס דהגיעו משום דאזלינן בתר רובא וקשה לשמואל דנימא המע"ה וא"כ ע"כ איירי הא דנמצא גנב כו' בשהלוקח מוחזק ודומיא דהכי איירי הא דלסטים מזויין כו' דהלוקח מוחזק עדיין ומהרש"ל הגיה דברים בכאן בדברי התוספות לאין צורך כי הדברים ברורים כמו שכתבנו ודו"ק: **בד"ה** השתא בפני כו' ה"ג [לא] זו אף זו קתני לא מיבעיא ו' כו' אלא אפילו כולם בפני הבעל כו' עכ"ל הקשה מהרש"ל לפי' ר"ת לעיל דמדקדק מדקתני ואפילו כולם בפני הבעל חוץ מיום אחד משמע הא כולן בפני הבעל אוכלת כו' מה יעשה ר"ת בסיפא כולן בפני היבם חסר יום א' דליכא למידק הא כולן בפני היבם אוכלת דהא כו' וי"ל דל"ג הך בבא אחרונה וכן ברי"ף ורא"ש כו' ומש"ה פירשו התוס' לקמן דגרסינן [לא] זו אף זו ואף שבירושלמי שלפנינו כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ודבריו תמוהים דלפי דבריו מאי קאמר השתא בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מבעיא ועוד ק' דאי ל"ג בבא אחרונה לא איצטריך ליה למימר אהרתי בבי קמייתא דלא זו אף זו קתני דבהדיא קתני בבבא מציעתא אפילו כולן בפני הבעל כו' ולפי הגהתו בירושלמי תקשי נמי הכי שם דלא איצטריך ליה למימר דלא זו אף זו קתני ועוד קשה כיון דלפי פרש"י במתני' בבבא שניה לא זו אף זו קתני ובבבא אחרונה זו ואצ"ל זו קתני ה"ל לבעלי התוס' למימר דל"ג במתני' בבא אחרונה אבל הנראה לקיים כל הספרים בתלמוד ירושלמי

קרני ראם (א) **בד"ה** תיובתא כו' ק"ק. נ"ב לק"מ דכאן לא אסיק אדעתיה בבוגרת שעברו עליה יב"ח נותנין לה שלשים יום וא"כ לא היה לו להקשות כלל:

חכמת שלמה

דף נה ע"א תוס' בד"ה יסבון כו' בנין דכרין נ"ב משום אינגויי **ע"ב תוס'** בד"ה ובתרומת מעשר כו' משום דשבת קובעת למעשר כו'. נ"ב נ"ל לפרש לאו דוקא שעם הארץ יודע שהשבת קובעת למעשר אלא מפני שרואה עם הארץ שאוכלין בימי חול בעראי בלא מעשר ובשבת נזהרין והוא לא ידע הילוק דשבת קובעת אלא סבר שעיקר חיוב ואזהרת מעשר הוא בשבת ולא בחול וק"ל ומש"ה קאמר שפיר רבי שמעון לרבנן כשם שאימת שבת כו' ר"ל שהרי בתרומה גם כן נזהרין מאכילת עראי ודו"ק· (עיין במהרש"א): **בד"ה** מתנת שכיב מרע כו' שייך קרקע כל שהוא מתנתו מתנה כו'. נ"ב פי' מתנת בריא ולא יכול לחזור בו מאחר דשייר הוי מתנת בריא כי מתנת שכ"מ אינה אלא בכולה וק"ל: **בא"ד** דקאמר שמואל אפילו אין כאן שטר כלל כו'. נ"ב לכאורה נראה לפרש דוקא לשמואל הוא דאמרינן הכי אבל לרב בע"כ צריך שטר דאי לאו שטר שכתוב בו כדקליר ורמי על ערסיה לא הוי ארכביה אתרי ריכשי אלא הוה כמתנת בריא להוד ולימא אלא ה"ה לרב כמ"ש רשב"ס לשם להדיא וכן ההלעה לשם שטר שכ"מ שכתוב בו קנין וה"ה אם אין כתוב קנין בתוך השטר או אפילו אין כאן שטר כלל אלא שכיב מרע שהזכיר נוואת שכ"מ כשחלק כל נכסיו וגם הקנה אותם בקנין סודר למקבל מתנה אבל אורחא דמילתא נקט שדרך לכתוב הנוואות והקניינין בשטר כדי שלא תשתכח הנוואה ואפילו לשמואל דאמר לא ידענא מה אידון בה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ה"ה אם לא נכתב הקנין בתוך השטר כו' ודוקא לפי' רשב"ס הוא דאמרינן הכי דאפילו אין כאן שטר כלל כמו שפירשנו אבל לפירוש ריב"ס בע"כ צריך שטר אבל בלא שטר אין הקנין מגרע כלל אף לשמואל ולא עביד ריב"ס לעיל לשמואל כ"ש אלא בשלא כתוב הקנין בשטר דכ"ש הוא מדרב דס"ל כשכתוב בשטר ארכביה אתרי רכשי ואפילו הכי פליג ואמר אין שטר לאחר מיתה כ"ש כשלא כתוב בו הקנין דאמרינן הקנין גורם שלא היה דעתו להקנות אלא בשטר כו' אבל בלא שטר כלל הקנין לא מעלה ולא מוריד בין לרב בין לשמואל וכן מוכח שם להדיא בפירוש ריב"ס ודו"ק: **בא"ד** מדשמואל דאמר כותבין ונותנין כו'. נ"ב פי' שכ"מ שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת **בא"ד** דאי בקנין קאמר כו'. נ"ב אין הפירוש דלאו בקנין קאמר דהא שמואל בהדיא דוקא משום קנין פליג אדרב אלא ר"ל דאי הטעם תלוי משום קנין לחוד אבל בלא קנין לעולם הוי מתנת שכ"מ זה אינו דכ"ש הוא דמה טעם מגרע הקנין אלא משום דלכתיבה עומד כדפרישית כ"ש אם מזכיר להדיא הכתיבה ודו"ק. (עיין במהרש"א).

דף נו ע"א תוס' בד"ה הרי זו מקודשת כו' מכוין אמר אם סגי כו' ואין מתכוין לעקור אית לן כו' כצ"ל: **ע"ב תוס'** בריש העמוד מזקין וערכין נימא כו' נמהק וערכין וכ"ב נ"ל ט"ס הוא דלא שייך מחילה לגבה שהרי הוא להקדש ומי ימחול עליה וק"ל **בא"ד** אבל גבי איסורא לא בעינן האי טעמא כו'. נ"ב והשתא לא צריכא להא דאין נזיר לחלאין וק"ל. **בא"ד** והא דמפרש התם בגמרא כו' נ"ב לאו על משנה זו אלא על משנה דלעיל מיניה דף קכ"ז איש פלוני בני בכור לא יטול פי שנים איש פלוני בני לא יירש עם אחיו כו' והיא היא ודו"ק:

מהר"ם
אף על פי פרק חמישי

דף נה ע"א תוס' ד"ה ולשבועה וכו' עד ולא אתי שפיר אליבא למאן דמשוה שאר שטרות לכתובה. ר"ל דלדידיה אפילו לא הוה התוספת ככתובה אית ליה דינא דכתובה בהני דהא אפילו גבי שאר שטרות נמי דינא הכי: **ע"ב ד"ה** ובתרומת מעשר וכו' עד חשכה (לילי שבת פירוש) מוצאי שבת כו' דעם הארץ ירא לשקר בשבת וכו'. פי' משום דרואת דמחמירין בשבת לענין מעשר דאין אוכלין אפילו עראי וכן עונש תרומה לזרים היא חמורה ולכך ירא לשקר:

דף נו ע"א ד"ה טעמא דכתבה וכו' עד דהא פליג ארבי יוסי דאמר רשאי. פי' דרבי יוסי אמר רשאי ר"ל דאפילו בע"פ תנאו קיים מכלל דרבי יהודה דפליג עליה ס"ל דוקא כתבה אבל ע"פ לא ובריייתא היא בדף זה ע"ב: **ע"ב ד"ה** ושמעינן ליה וכו' עד בברייתא דלעיל. פי' מדנקיט ר"מ שאר כסות ועונה ולא נקט שאר דברים מכלל דס"ל דוקא הני דהוו דאורייתא אבל מידי דמדרבנן תנאו קיים: **בא"ד** דדייק מדלא קתני לעיל וכו' וכתובה ויש לדקדק א"כ מאי משני התרצן קסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא מ"מ קשה אם איתא דס"ל לר"מ דגם בכתובה תנאו בטל הוי ליה למינקט נ"כ כתובה בהדי שאר כסות ועונה ונראה דדוקא לפי סברת המקשה דהוה ס"ל דכתובה דרבנן ולכך הוה דייק מדלא קתני לעיל כתובה משום דהוי רבותא דאפילו בדרבנן נמי תנאו בטל אבל התרצן השיב דקסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא ולכך לא צריך למיתני כתובה לעיל דהא קתני שאר כסות ועונה וה"ה כתובה דתנאו בטל ג"כ דהא הוי נ"כ דאורייתא לדידיה ואע"ג דרבי יהודה ס"ל דכתובה דרבנן מ"מ ר"מ לפי סברתו קתני ולא דמי להא שכתבו התוס' לפי סברת המקשן דצריך למתני כתובה משום דאיכא מ"ד דלא עשו חיזוק לדבריהם דהתם הא מלתא דעשו חיזוק או לא עשו הוי סברא בעלמא:

דף נז ע"א ד"ה ולא פליגי תרי גברי אליבא דחד גברא וכו' עד אליבא דחד תנא. פי' דרבי יהושע בן לוי ס"ל דבסוף מודה רבי יוסי ור"י ס"ל דבסוף נמי פליג: **ע"ב גמ'** ת"ש בוגרת ששהתה שנים עשר חדש ואלמנה ל' יום רבי אליעזר אומר וכו' כך צ"ל וכן הוא במתני' דנדרים וכן מוכח בתוס' ד"ה תיובתא דרב הונא:

דף נח ע"א תוס' ד"ה הנהו קלא אית להו וכו' עד וקצת משמע כן בפרק המוכר פירות וכו' יגעתי ולא מצאתי מזה דבר שם ובספר ח"ש כתוב שט"ס הוא וגרם גירסא אחרת ע"ש. **בד"ה** השתא בפני הבעל וכו' עד ה"ג דלא זו אף זו קתני. ויש לתמוה לפירוש התוס' איך יתיישב הא דקתני במתני' או כולן בפני היבם חסר יום אחד בפני הבעל השתא כולן בפני הבעל חסר יום אחד אמרת לא אכלה כולן בפני היבם מבעיא דהכא לא שייך לומר לא זו אף זו כלל

דף נז ע"א רש"י בד"ה הא קמ"ל כו' והינך תרי. נ"ב ס"א והנך **בד"ה** ולא נשאו כו' והיידי דתני כו' נ"ב עיין נרים פ"ק: **ע"ב רש"י** בד"ה דבתולה כו' משעת אירוסין. נ"ב פי' בבוגרת: **תוס'** ד"ה ואין דנין כו' משום דכתיב אגל ירח. נ"ב ואין זה דומה לחדש ימים דהתם הוא שם התואר לפי שהוא מתחדש כל שלשים יום והיינו חידוש שלשים ימים משא"כ בירח שהוא שם העצם וק"ל: **בד"ה** מאי לאו כתבואה דבתולה כו' דאז לא הוי בגר כתבואה כו'. נ"ב פי' הוא סברת ר"י בעל התוס' דס"ל היכא דנתקדשה קודם שבגרה דדינה כשאר בתולה ויש לה י"ב חדש מעת התביעה אפילו ששהתה כמה שנים בבוגרת קודם שתבעה אבל ר"ת ס"ל לעולם בגר כתבואה ואם התביעה קודם מונין י"ב חדש מן התביעה ואם נגרה קודם מונין י"ב חדש משעה שנתבגרה וכן דעת הרמב"ם והטור. (עיין במהרש"א):

דף נח ע"א גמרא נותנין לה שתי ידות של תרומה כו'. נ"ב סימן לדבר סתם אשה רואה מל' יום לל' יום דהיינו ג' ראיות וז' נקיים דהיינו י' ימים שלים טהרתה ודו"ק: **תוס'** בד"ה הנהו קלא כו' בפרק המוכר פירות דפריך שם הגיעו לאו משום דרובא הכי איתניהו וש"מ דאזלינן בתר רובא ומאי פריך דלמא המוציא מחבירו עליו הראיה אלמא מיירי כו' כצ"ל. וכ"ב יגעתי ולא מצאתי כי בקצתי ואינו ואין זה אלא חסרון ספרים והוא כמו שהגהתי והכי פירושו היכי יכול למידק דאזלינן בממונא בתר רובא דלמא לאו משום דאזלינן בתר רובא אפילו הוי כמחצה על מחצה אפ"ה הגיעו דהמע"ה אלא בודאי דפשיטא ליה דאיירי שלא נתן הדמים עדיין והפסד דליסנא הרי שלך לפניך דקתני בסיפא ולא קתני הרי זה מקח טעות משמע הכי וכן מצאתי בחידושי הרמב"ן. (עיין במהרש"א): **בד"ה** ואפילו כולן כו' חוץ מיום אחד משמע כו'. נ"ב וקשה מה יעשה ר"ת בסיפא כולן בפני יבם חסר יום אחד דליכא למידק הא כולן בפני היבם אוכלת דהא קתני רישא היבם אינו מאכיל והשתא כל שכן הוא בעיני דהא כולן בפני הבעל חוץ מיום אחד איכא לדחוק ולפרש כפרש"י הא כולן בפני הבעל הוי מיהא אוכלת בפני הבעל אפ"ה לא סבירא ליה לר"ת לדחוק הכי ודייק מינה כל שכן גבי יבם וצ"ל דלא גרים הך בבא אחרונה וכן ברי"ף והא"ש וכל ספרי המדויקים ראיתי שאינו ומש"ה פירשו התוס' לקמן דגרסינן [לא] זו אף זו קתני ואף שבירושלמי שלפנינו כתוב האי בבא דכולן בפני היבם כו' בע"כ בירושלמי שלהם לא היה כתוב כך שהרי התוס' כתבו בשם הירושלמי לא

ובבלי לפי' ר"ת ובסיפא ליכא למידק הא כונן בפני היבם אוכלת דאיכא למימר דמכ"ש הוא דאינה אוכלת א"נ דקושטא הוא דכל י"ב חדש בפני היבם דאוכלת (א) כמו בהגעת זמן די"ב חדש בפני הבעל ולא קתני דהיבם אינו מאכיל אלא קודם י"ב חדש והסתא בבבא קמייתא ומליעתא דקתני בה לשון אפילו ודאי דלא זו אף זו קתני ולא איצטריך ליה לפרושי לא בתלמוד שלנו ולא בירושלמי אלא בתלמוד שלנו פריך אבבא מליעתא ובתרייתא הסתא בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מבעיא ומשני לפי' ר"ת דלא זו אף זו קתני בכולה מתני' לגבי רישא דלפני הבעל ששה חדשים קתני מליעתא דאפילו כונן בפני הבעל חוץ מיום אחד כדקתני בהדיא במתני' וה"נ לגבי דקתני רישא ו' חדשים בפני היבם קתני בסיפא דאפילו כונן בפני היבם חוץ מיום אחד דהכי אמרינן בהדיא בירושלמי דכונן בפני היבם דבסיפא הוה לא זו אף זו לגלויי רישא דו' חדשים לפני היבם ותו לא מידי ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה לעולם במעלה כו' וה"ה נמי דמצי לאוקמא כשאין מעלה לה מזונות ומעלה כו' עכ"ל ביאור דבריו דמצי לאוקמא כשאין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף ורב סבר מזונות תחת מותר ומעה תחת מעשה ידיה ורב אדא סבר מזונות תחת מעשה ידיה ומעה תחת מותר והא דקאמר לעיל לרב תקנו מזונות תחת מעשה ידיה היינו תחת מותר מעשה ידיה כדקאמר לקמן לרב אדא אלא משום דאוקי רישא בניזונת לרב להכי אוקי סיפא נמי בניזונת (ב) זהו שיטת רש"י אבל התוס' לא ניחא להו פירוש רש"י דא"כ דמוקי לה רישא לרב בניזונת לאו במעלה לה מזונות איירי דא"כ אמאי עושה ואוכלת אלא בניזונת שחפץ לזונה והיא אינה רוצה והיינו דאינו מעלה לה מזונות ולא מעה כסף כמ"ש התוספות לקמן בהדיא לרב ולא מוקי הכא בכה"ג דמעלה לה מזונות ולא מעה כסף אלא לרב אדא ודו"ק: **תוס'** בד"ה מתוך שיכול לכופה כו' ומתני' כו' מוקי לה כרב אדא כו' עכ"ל דע"כ כיון דס"ל שיכול לכופה למעשה ידיה ולמותר הא דמותר קדוש לר' מאיר היינו אפילו מחיים כדקאמר רב אדא וא"כ ברישא דקתני עושה ואוכלת מוקי לה נמי כרב אדא כמו שיתבאר לקמן לרב אדא וק"ל: **בד"ה** במעלה לה מזונות כו' לא מצי מוקמי לה במעלה כו' אלא כו' בשאין מעלה כו' עכ"ל ודלא כפרש"י שפי' דלרב ושמואל נמי מוקמי לה במעלה כו' כמ"ש לעיל ואין להקשות לדברי התוס' כיון דלא מוקמינן לה במעלה כו' אלא לרב אדא אמאי לא מוקי לה לרב אדא באין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה וסבר נמי דמזונות תחת מעשה ידיה ומעה תחת מותר די"ל כמ"ש התוס' לרב דדוחקיה לאוקמא בלאחר מיתה משום דאין רגילות שיעלה לה מעה ולא יעלה לה מזונות ומיהו מדלא הקשו כן התוס' בפשיטות לרב אדא אלא לרב נראה דלרב אדא ניחא להו דלא מוקמינן לה בהכי דאם כן במאי פליג רב אדא עליה דרב דהא לרב נמי אי הוה מעלה לה מעה כסף הוה המותר מחיים קדוש ודו"ק:

דף נט בד"ה אינו צריך להפר במעלה לה כו' ואין לפרש טעם דאין כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דע"כ איירי במעלה לה מזונות ומעה כסף דאי באין מעלה לה מזונות כו' אינו יכול להפר לה (ג) ואמאי קאמר א"ל להפר לה די"ל דמ"מ יכול להפר לה עכשיו דשמא יחזור אח"כ ויעלה לה מזונות ומעה כסף ודו"ק: **בד"ה** שמא יגרשנה כו' נ"ל למנקט שמא יגרשנה לימא שמא תאמר איני ניזונת כו' עכ"ל אבל מדברי תנא קמא שאמר אינו צריך להפר לה לא תקשי להו לרב ואמאי א"ל להפר ושמא תאמר איני ניזונת כו' די"ל דת"ק לא חייש לשמא תאמר איני ניזונת כו' דה"נ לא חייש לשמא יגרשנה אע"ג דס"ל דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וק"ל: **בד"ה** לכשאקחנה כו' והכא לא קאמרה לכשאתגרש אין נראה כו' עכ"ל דע"כ לא איירי באמרה בהדיא לכשאתגרש דא"כ (ד) אמאי פליג ת"ק דא"ל להפר לה דכיון דאמרה בהדיא לכשאתגרש הא חזינן לה דעיקר נדרה להכי ובודאי דניחוש לשמא תתגרש ודקאמר תלמודא דאמרה לכי מגרשה כו' לאו דוקא דקאמרה בהדיא הכי אלא לר"י הסנדלר אמדינן דעתה לכך לכי מגרשה ודו"ק: **ע"ב** גמרא ונקדשו מהשתא אלמוה רבנן לשיעבודיה כו' לא תקשי ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדוש כו' דמהשתא נמי מדאורייתא קדוש אלא דאלמוה רבנן כו' וק"ל: **תוס'** בד"ה שדה זו כו' ועוד יכול להיות דאפילו היתה מקדשת ידיה כו' עכ"ל ור"ל הך דלעיל דפריך ומי איכא מידי כו' מיתרצא בהכי אפילו איירי בהקדש ממש ומיהו ע"כ דאיכא לפלוגי בין הקדש לקונמות במשכון כמ"ש לעיל ודו"ק: **בד"ה** קונמות כו' אי נמי ידו עדיפא מידה כיון דאכיל פירות כו' עכ"ל ר"ל דשפיר סבר רבא נמי התם דלא לאסה משום דאלים שיעבוד דבעל בחייה שיש לו פירות בנכסי מלוג מה שאין כן בהך דאצטלא דלא אלים שיעבודה כיון דבחיי' לית ביה כלום ודו"ק: **בד"ה** כגון שנדרה כו' דכיון דמשעבדה ליה אין הנדר חל כו' עכ"ל (ה) יש לדקדק נהי דמשעבדה ליה מכל מקום כיון דקיים לה אמאי אין הנדר חל ודוחק לומר דמשעבדה ליה לתינוק ויש ליישב ודו"ק:

דף ס בד"ה יכול יהא כו' דלא ממעטינן ליה אלא מאיסור דם אבל מאיסור טמא כו' עכ"ל דאיסור טמא הוא הנאמר בבהמה דכולה טמא ואיסור דם הוא הנאמר בכל בהמות ומההוא קרא דלעוף ולבהמה דכתיב באיסור דם לא הוה ממעטינן אלא

קרני ראם (א) בד"ה הסתה כו' כמו בהגעת זמן. נ"ב והתוס' כ' בפירוש דיבם לא אכלה בהגעת הזמן דלא תקנו לה מזונות משום דל"ש שיאחר לחלץ או לייבם וצ"ע : (ב) בפרש"י בד"ה לעולם כו' זהו שיטת רש"י. נ"ב ועדיין קשה דאם נותן מ"כ תחת מזונותיה א"כ רישא בבניזונית היינו שנותן לה מ"כ ומה הועיל רש"י בתי' שכ' דאיירי רישא בבניזונית ובחי' הארכתי : (ג) בד"ה אינו צריך כו' ואמאי קאמר א"ל. נ"ב אין לדבריו ביאור. (ד) בד"ה לכשאקחנה כו' אמאי פליג ת"ק. נ"ב דדוחק לומר טעמא דת"ק משום דהוי דשלב"ל : (ה) בד"ה כגון כו' יש לדקדק. נ"ב נראה דכוונת התוס' כיון דמשעבדא ליה ולא חל הנדר כלל אלא ע"י שקיים לה תו אין לומר דהיא נתנה אצבע ב"ש כיון דמכת נדרה לא חל כלל ודוקא בשחל הנדר אלא דיכול להפר שייך לומר דהיא נתנה וז"פ :

מהר"ם

כלל וצ"ל דהתוס' לא גרסי בבא זו דכולן בפני היבם וכו' במתני' וכן באלפסי ליתא : **ע"ב גמ'** אימת קדוש וכו' עד לעולם במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף וכו' ופרש"י וה"ה דמצי לאוקומי כשאין מעלה לה מזונות וכו'. ר"ל מאי דוחקיה דרב ושמואל דאוקי לה לאחר מיתה לוקמה מחיים והסיפא איירי דמעלה לה מעה כסף ולכך המותר הקדש והרישא איירי בשאינו מעלה לה מזונות ולכך עושה ואוכלת אלא משום דרב אית ליה יכולה וכו' ואוקי רישא דמתני' בניזונת וכו' פי' דברישא אפילו היכא דניזונת עושה ואוכלת דיכולה אשה לומר איני ניזונת ואיני עושה ולכך מוקי מתני' במעלה לה מזונות והסיפא איירי בשאין מעלה לה מעה כסף ולכך המותר דוקא קדוש לאחר מיתה ולא מחיים משמע דאי הוה מעלה לה מעה כסף הוי המותר הקדש אפילו לרב אפילו מחיים ולפי זה צ"ל לפי' רש"י דבמותר מודה רב דאינה יכולה לומר איני ניזונת ר"ל איני נוטלת ממך המעה כסף ואיני עושה דהמותר תקנו ליה רבנן משום חינא כמו שכתב הטור אבן העזר סי' פ"א בשם רבינו יונה ע"ש וא"ת לפי זה האי דקאמר לעיל בגמרא ופליגא דריש לקיש וכו' מנלן דפליג רב הונא אריש לקיש והא ריש לקיש במותר איירי ובמותר אפילו רב הונא מודה דאינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה ויש לתרץ בדוחק דדייק בגמרא מדקאמר ריש לקיש מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה ולא קאמר מותר מעשה ידיה וכו' משמע דאפילו בעיקר מעשה ידיה יכול לכופה ואינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה אבל צ"ע לפי זה מאי דוחקא דרב ושמואל לפרש הסיפא לאחר מיתה ובמעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף לוקמא במחיים וכגון במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף ובמעשה ידיה דיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה ולכך תני ברישא דעושה ואוכלת אבל במותר דאינה יכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני עושה מותר ולכך תני בסיפא דהוי הקדש לרבי מאיר ורבי יוחנן פליג ואמר חולין משום דהוי דבר שלא בא לעולם דמעשה ידיה אינם בעולם שעדיין לא נעשו ולא ס"ל לר"י הסנדלר מתוך שיכול לכופה נעשה כאומר יקדשו ידיך וכו' דהא לא אמר הכי כמו שאנו צריכים לומר לר"ל לעיל דבהכי פליג דלא ס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה וי"ל דלא מסתבר ליה לרב ושמואל דליפלוג בהא ר"י הסנדלר דא"כ ליפלוג גבי המעריך פחות מבן חדש ולכך מוקי הסיפא בשאינו מעלה לה מעה כסף ולאחר מיתה דהשתא א"א לאוקומי טעמא דר"י הסנדלר אלא משום דבר שלא בא לעולם ושמואל פסק לקמן הלכה כר"י הסנדלר בדבר שלא בא לעולם ולכך מוקי לה בלאחר מיתה דהשתא ע"כ טעמא דר"י הסנדלר משום דבר שלא בא לעולם וכמו שפירש רש"י בסמוך בד"ה מי אמר שמואל הכי ועכ"פ צ"ל לפרש"י הא דקאמר לעולם במעלה לה מזונות וכו' רצה לומר שהוא חפץ לזונה ואפילו הכי תני ברישא עושה ואוכלת משום דסבירא ליה לרב ושמואל דיכולה אשה לומר איני ניזונת ואיני עושה אבל לפי' התוס' א"א לומר כן דהרי כתבו התוס' לעיל בד"ה מאי לאו בנזונית וכו' לא כשהוא זן קאמר וכו' עד כדקאמר לקמן אי במעלה לה מזונות וכו' וכאן נמי בד"ה במעלה לה מזונות וכו' כתבו אליבא דרב אדא בר אהבה מוקי לה הכי אבל לרב ושמואל לא מצי מוקמי מתני' א"כ ע"כ צ"ל דהתוס' מפרשין הא דקאמר הכא לעולם במעלה לה מזונות וכו' היינו כשהוא זן אותה ממש קאמר וא"כ ע"כ צ"ל דפירוש סוגיית השיטה מתחלפת לפרש"י ולפירוש התוס' וכדי לברר הענין ולמעט העיון אציע שיטת רש"י ושיטת התוס' לפרש"י כך הוא פי' השיטה אימת קדוש וכו' במאי אילימא במעלה וכו' מ"ט דמ"ד לאחר מיתה פי' אי בחפץ להעלות לה מזונות ומעה כסף מ"ט דמ"ד לאחר מיתה הא במותר לכ"ע אינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה ואלא כשאינו מעלה וכו' לעולם במעלה וכו' ורב ושמואל סברי מזונות תחת מעשה ידיה ואפ"ה ברישא עושה ואוכלת דיכולה אשה לומר וכו' ומעה תחת מותר וכיון דלא יהיב פי' שאינו חפץ ליתן לה כגון שאין לו נכסים מותר דידה הוי ואינו קדוש מחיים אבל אי הוה חפץ למיהב הוי קדוש דבמותר אינה יכולה לומר וכו' אפילו לרב אדא בר אהבה דסבר תקנו מזונות תחת מותר וכו' וברישא כיון דלא יהיב לה מעה כסף עושה ואוכלת משמע אבל אי הוה חפץ ליתן מעה כסף השייך לה תחת מעשה ידיה אינה עושה ואוכלת והוי הקדש דאין אשה יכולה לומר וכו' כריש לקיש ולפי' התוס' כך הוא פי' השיטה במאי אילימא במעלה לה מזונות ר"ל שזן אותה מ"ט דמ"ד וכו' ואי כשאין מעלה לה מזונות פי' שאינו זן אותה מ"ט דמ"ד מחיים ואלא כשאינו מעלה וכו' פירוש שאינו זן אותה אעפ"י שחפץ לזונה מ"ט דמ"ד מחיים ולא מסתבר ליה למימר לעולם שאינו זן אותה אלא שחפץ לזונה ולכך הוי הקדש מחיים משום דס"ל דאינה יכולה לומר וכו' דא"כ ברישא אמאי עושה ואוכלת דס"ל דאין חילוק בין מותר למעשה ידיה לעולם במעלה לה מזונות פי' שזן אותה ואינו מעלה לה מעה כסף ורב אדא סבר תקנו מזונות תחת מותר וכו' לפי זה גם רב יוכל להיות דסבר כרב הונא יכולה אשה לומר וכו' והא דמותר הקדש מחיים מיירי כשזן אותה ולרב ושמואל צ"ל דמיירי כשאינו זן אותה וגם אינו מעלה לה מעה כסף כמו שכתבו התוס' ולפי סברת ר"ל מוקי שאינו זן אותה אלא כשחפץ לזונה ואינו חפץ להעלות לה מעה כסף וס"ל דמזונות תחת מותר ואשה אינה יכולה לומר וכו' ולכך המותר קדוש והא דברישא עושה ואוכלת משום דאינו רוצה להעלות לה מעה כסף כך נראה בעיני שיטת הסוגיא לפרש"י ותוס' ובכל מה שכתבנו דוק היטב : **תוס'** ד"ה מאי לאו בניזונת לא כשהוא זן אותה קאמר דא"כ יקדשו וכו'. פי' אפי' לרב הונא יהא קדוש וא"ת א"כ דאפילו לרב הונא משכחת לה דקדשו א"כ מנלן דפליג ריש לקיש ארב הונא דלמא ריש לקיש איירי כשהוא זן אותה ממש ויש לתרץ דגמרא דייק מדקאמר ריש לקיש מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה משמע אפילו היכא שהיא אינה רוצה לזון רק אומרת איני ניזונת ואיני עושה אפ"ה הוא יכול לכופה למעשה ידיה בעל כרחה דס"ל מעשה ידיה עיקר : **בד"ה** מתוך שיכול לכופה וכו' במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף. פי' וס"ל דמזונות תחת מותר ולכך המותר קדוש כיון שהוא מעלה לה מזונות ומעה כסף תחת מעשה ידיה הלכך קתני רישא עושה ואוכלת כיון שאינו מעלה לה מעה כסף ואיפכא לא מצי לאוקמי דס"ל מזונות תחת מעשה ידיה ומעה כסף תחת מותר ומיירי כשמעלה לה מעה כסף ואינו מעלה לה מזונות ולכך תנא ברישא עושה ואוכלת משום דאין רגילות שיעלה מעה כסף ולא יעלה מזונות כמו שכתבו התוס' לקמן בסוף ד"ה במעלה לה מזונות ופי' במעלה לה מזונות וכו' דקאמרי התוס' ר"ל שהוא חפץ לזונה אע"פ שהיא אינה רוצה ויש להקשות לריש לקיש דס"ל דמעה כסף תחת מעשה ידיה ורישא דמתניתין איירי כשאינו מעלה לה מעה כסף א"כ פשיטא דלא קדשו מעשה ידיה כדפריך בגמרא אי בשאינה ניזונת מאי למימרא וכו' והשתא לא מצי לשנויי סיפא אצטריכא וכו' דבשלמא לפי שיטת התרצן דלפירושו דהסיפא דמתניתין איירי נמי בשאינו מעלה לה כלום בעד המותר ולכך משני שפיר לעולם כשאינו מעלה לה מזונות ואפילו הכי לא תקשה מאי למימרא דסיפא איצטריכא ליה דאפילו היכי דאינו מעלה לה כלום המותר קדוש ולכך תנא נמי הרישא דאיירי נמי בשאינה ניזונית שעושה ואוכלת אע"פ שאין בה רבותא משום דסיפא אצטריכא ליה אבל לפי סברת ריש לקיש דהסיפא איירי במעלה לה בעד המותר והרישא איירי בשאינו מעלה לה בעד המזונות א"כ לא שייך למימר סיפא איצטריכא ליה וק"ל וי"ל דאפ"ה איכא למימר תני רישא איידי דסיפא א"נ י"ל דהיא גופא קמ"ל דמזונות תחת מותר ולכך המותר קדוש כיון שמעלה לה מזונות ומעה כסף תחת מעשה ידיה וכיון שאינו מעלה לה מעה כסף לכך ברישא עושה ואוכלת ולפי זה בגמרא כשהקשה אי בשאינה ניזונית מאי למימרא ה"נ הוי מצי לשנויי דמיירי כשמעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף והיא גופה קמ"ל דמזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה כדפירשנו לפי סברת ריש לקיש אלא דבלאו הכי משני שפיר. כללא דמלתא לפי סברת המקשן דפריך מאי לאו בניזונית פי' שרוצה לזונה (בניזונת) והרישא והסיפא איירי במעלה לה תחת מעשה ידיה ותחת מותר ואפ"ה קתני ברישא עושה ואוכלת דיכולה היא לומר איני ניזונית ואיני עושה והסיפא דקתני המותר קדוש פי' לאחר מיתה כשיורשה ואפ"ה פליג ר"י הסנדלר משום דהוי דבר שלא בא לעולם ורישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל דבחיים אפילו עיקר מעשה ידיה במידי דשכיח כדלקמן אפ"ה אינו קדוש מחיים וכ"ש מותר ולאחר מיתה אפילו מותר קדוש וכ"ש עיקר מעשה ידיה ולפי סברת התרצן רישא וסיפא תרווייהו איירי בשאינו מעלה לה ולכך תני ברישא עושה ואוכלת פי' מחיים וכ"ש מותר וסיפא איצטריכא ליה דאפ"ה מותר הקדש לאחר מיתה וכ"ש מעשה ידיה דס"ל לרבי מאיר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אבל כשמעלה לה מזונות אין ה"נ דתרווייהו הקדש אפילו מחיים ואינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה ולפי סברת ריש לקיש הרישא איירי כשאינו מעלה לה מזונות תחת מעשה ידיה ולכך עושה ואוכלת מחיים והסיפא מיירי כשמעלה לה תחת המותר ולכך המותר הקדש אפילו מחיים דמתוך שיכול לכופה למעשה ידיה וכו' דס"ל דאשה אינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה :

דף נט ע"א גמ' דאמרה לכי מיגרשא. בתוס' ד"ה לכשאקחנה משמע דלא גריס דאמרה : **תוס'** ד"ה כי אמר שמואל וכו' להעדפה וכו' עד ונראה לר"ת וכו' דסבר שמואל כר' יוחנן בן נורי בהא דהעדפה לבעל. פי' דר"י בן נורי פליג אר"ע דס"ל דיפר משום העדפה דהעדפה דידה הוי ור"י בן נורי סבר דמשום העדפה אינו צריך להפר דהעדפה דבעל הוי אלא דצריך להפר משום שמא יגרשנה : **ע"ב** ד"ה שדה זו שמשכנתי לך וכו' עד דיכול להקדיש יותר ממה שיכול לאסור וכו'. אבל קצת קשה דסברת התרצן היא הפוכה מסברת המקשן דהוא הוה סבר דיותר יכול להקדיש מלאסור והוא משיב דאדרבה קונמות קאמרת וכו' ובקונם יכול לאסור אפילו בדבר שלא בא לעולם וצ"ל דאין ה"נ דלפי המסקנא שמדמה ליה לקדושת הגוף אוסר יותר בקונם מבהקדש שאינו קדושת הגוף והא דכתבו התוס' כדמוכח בערכין אין רצונם לומר דשם מוכיח דבהקדש חל יותר אלא ר"ל דבערכין מוכח שחל ההקדש אפילו בעודה ממושכנת אבל יש להקשות והיאך אפשר להקדש לחול והא אין הקדש מפקיע מידי שיעבוד אלא דוקא בהקדש קדושת הגוף והאי שדה קדושת דמים הוא וי"ל דאין ה"נ דאין השדה קדוש אלא כל זמן שיש לב"ח לגבות חובו ממקום אחר אבל אם אין לב"ח לגבות חובו ממקום אחר מוציאו מיד הקדש אלא שמוסיף דינר וכן משמע שם בתוס' בערכין דף כ"א מיהו כל זמן שלא גבאו הוא קדוש ע"ש : **בד"ה** קונמות קא אמרת וכו' וי"ל דדוקא בקונמות אלמוה רבנן שלא יפקיע חובו וכו' ר"ל דגבי קונם דאינו אוסר אלא להנאסר לבדו אבל לעצמו הוא מותר ולכך חיישינן א"כ כל אחד יפקיע חובו מב"ח ולכך אלמוה רבנן לשיעבודא דב"ח שלא יפקיענו אבל בהקדש דגם לדידיה הוא נאסר דלכל העולם הוא נאסר ליכא למיחש : **בא"ד** לא לאיש פי' כשהאיש הכה את עינו או הפיל שינו ולא לאשה אם האשה הכתה עינו : **בא"ד** אע"ג דשיחרור דמי להקדש ר"ל דאם האשה שיחררה אותו ממנה גם מיניה יצא לחירות :

דף ס ע"א ד"ה יכול יהא חלב מהלכי שתים אסור וכו' עד דמצי למעוטי חלב ודם מחד קרא וכו'. ויש ליתן טעם היאך יכולים למעט שני דברים מחד מיעוטא לוקמא קרא אמסתבר טפי ונראה ליישב דבשלמא מיעוט אחד אמרינן דאוקמינא ליה אמסתבר טפי אבל מיעוט הוא או זה דמשמעותי' זה דוקא ולא דבר אחר א"כ ממעיט מיניה הכל : **בא"ד** אבל מאיסור טמא לא ממעטינן ליה

חכמת שלמה

ג"ו זו ששה חדשים בפני הבעל כו' אלא אפילו כונן בפני הבעל חסר יום אחד ובירושלמי שלפנינו כתוב אלא אפילו כונן בפני היבם חסר יום אחד אלא בע"כ טעות סופר הוא כ"ל. (עיין במהרש"א) : **ע"ב גמ'** בשאינה ניזונת אי בשאינה כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה עיקר כו' שיזון איש את אשתו והדר תקון להו מעשה כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה לאחר שאתגייר כו' והא לאחר שאתגייר כו'. נ"ב נ"ל דלאו דוקא מאתגייר פריך דהא בידו הוא כל שעה ומיד נעשה אלא מאשתחרר קפריך ודו"ק :

דף נט ע"ב רש"י בד"ה הקדש כגון כו' כדתנן בערכין כו'. נ"ב פי' שום היתומים והכי פירושו הבעל חוב מוסיף עוד דינר ומלוה ללוה כדי שיפדה הנכסים אף על פי שאינם הקדש אלא משום דר' אבהו כו' : **תוס'** בד"ה שדה זו כו' ואמר ליה רבא כדיניהם עבידנא לך כו'. נ"ב דכל אימת דלא מסלקי בזוזא לא שקלי אגרא ביתא אנא נמי לא שקילנא עד דמסלקנא כו' פי' שאכוף את העובד כוכבים לשלם לך מעותיך וק"ל : **בא"ד** כדמוכח בערכין כו'. נ"ב פי' דחל עליו הקדש וצריך לפדותו אם יש לו ואם אין לו מוסיף עליו דינר כו' דאלמוה לשיעבודא דבעל חוב וק"ל : **בד"ה** קונמות כו' מבעל חוב ע"י קונם כו'. נ"ב פי' והוא יהנה מהם מה שאין כן בהקדש וק"ל :

דף ס ע"א גמ' ואין דם מהלכי שתים טמא כו' כצ"ל : **ע"ב** גמ' בני גירדני כו'. נ"ב פי' שנמרט שערות ראשם וי"מ בעלי גרב ערוך :

גמ'

מאסות איסורא דדם אבל מאיסור טמא דבבהמה טולה לא הוה מפקינן ליה לדם אי לאו דנתמעט איסור טמא מחלב דלענין איסור טמא שוין הן ויש לדקדק דא"כ למעט איסור טמא מבשר נ"ל דהא לענין טמא שוין הן ויש ליישב דאי לאו דגלי קרא דחלב ובשר שוין הן לענין [טמא] לא הוה אמרינן נמי דחלב ודם שוין הן ועיין בר"ן בזה דרך אחרת ודוחק: בד"ה גונח יונק כו' ה"ל לאקשויי אפילו אי ליכא סכנה אי דחולה הוא אפילו בשבת כו' עכ"ל ק"ק לדבריהם ומאי קושיא דאימא דהמקשה לא ידע הא דמפרק כלאחר יד הוא וא"כ אי ליכא סכנה ודאי דאסור בשבת וע"ש בתוס': ע"ב בד"ה ואמר רב נחמן כו' אין לפרש דגזרינן מת אטו כו' עכ"ל (א) וק"ק דהא בכל הנהו דמייתי דגזרינן *)במעוברת חבירו היינו דגזרינן בהו הא אטו הא דליכא למגזר **)בהו מיניה וא"כ אמאי לא נגזור נמי במינקת הא אטו הא ודו"ק: בד"ה והלכתא כו' דגרושה מותרת כו' ור"ת אומר דאסורה כו' עכ"ל והיא דלעיל נתגרשה אינו כופה אותה כו' לא תקשי לר"ת דמכל מקום אסורה ליגשא דגזרינן אטו לא נתגרשה ואטו מכירה דכופין אותה ועוד דאלמנה נמי לא משעבדה ואין כופין אותה להניק מכי תבעה כתובתה כו' ואפילו הכי אסורה ליגשא וק"ל:

דף סא

בפרש"י בד"ה אבל מוזגת כו' ולא דמי למלעת דמתניתין דהוי דבר של טורח ובכפייה הני לא כפי כו' עכ"ל כעין שני תירוצים הן וק"ל: תום' בד"ה הכניסה לו שפחה כו' קצת תימה אם הוא זן אותה א"כ מה מרויח כו' עכ"ל ויש ליישב קצת דמרויח במותר מעשה ידיה שהרי לא נתן לה רק מעה כסף אחת תחת המותרות דמעשה ידיה של שניהם וק"ל: בד"ה מחלפא כו' ונראה דהיו רגילין לטבול אחר ז' לראייה כו' עכ"ל מדבריהם נראה שבאו לקיים פי' רש"י ומדברי הרא"ש אין נראה כן ועוד יש לדקדק בזה וע"ש בפ"ק דשבת בחידושינו על דברי התוספות שם: ע"ב בד"ה לא ליתן כו' ולא ליתן תבן לפני בקרו דשניהם כו' עכ"ל כך היה גירסת התוס' אבל הרי"ף גרס הכא איפך מפי' רש"י ועיין ברא"ש וגם שם במס' נדרים יש נוסחות שונות בזה ודו"ק: בד"ה הלכה כר"א כו' אין זה אותו שהיה בימי ר"א עכ"ל דתרי רשב"ג הוו האחד הוא ר"ש בן ר"ג הזקן שנהרג בהרוגי מלכות והשני הוא ר"ש נכדו בן ר"ג דיבנה והוא אביו של רבי ודו"ק:

ח"א דף סא ע"א והיא בעולת בעל עולה כו' · ילא לו זה הדרש דה"ל למכתב והיא אשת איש כדכתיב בתר הכי השב אשת האיש כי וגו' וע"כ דרשו כי אמר לו הקב"ה לאבימלך אל תאמר שלא לקחת אותה לאשה כיון דא"א היא אבל תחשוב לקחת אותה לשפחה בעלמא שלפי הנראה אברהם יכד מנכסיו כמ"ש ויקח אבימלך צאן ובקר וגו' ויתן לאברהם ע"כ הזהירו על כך בעולת בעל שעולה עמו ואינה יורדת עמו והיא עומדת במעלתה שלא להשתעבד בה כשפחה בעלמא ותאן דדרים אם כל חי לחיים ניתנה כו' לפי שכבר כתיב לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת ועתה אחר מעשה הנחש קראה בשם חוה ע"ש כי היתה אם וגו' לפי שנתקלל אדם בעבודה היה לבעל דין לומר שהיא שפילה לו והיא נתקללה ביותר כמ"ש עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים וגו' וע"כ אמר שאינו כן אלא תקרא חוה וגו' ע"ש לחיים ניתנה ולא לצער מתחלת הבריאה קודם שחטאו וע"כ אמר כי היא היתה אם וגו' בלשון עבר ודו"ק: חד ספי מכל מינא כו' מר משתעי אליהו כו' מר קדיש ספי ומר מאחר כו' · ענין הדיבור ומניעת הדיבור של אליהו משום זה נראה לפי מה שנאמר באליהו דבכח הוא מוקים אנפשיה מלאכול מ' ימים כמ"ש בו וילך בכח האכילה ההיא מ' יום וגו' וזה שנותן לשמש מכל מין וכן דמקדים וספי ליה משום דא"א לאדם לאוקים אנפשיה מלאכול סרי הוא מפליג הדבר דבכח לא אכל אליהו מ' יום וכן בהיפך: ע"ב שקל באגבעתיה אנח ליה בפומיה כו' · הגמון בפומיה דהוי סגי ליה להשיב נפשו בטעימה בעלמא ולא בא לתוך מעיו דאל"כ תקשי השתא בהמתן של לדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן לדיקים עצמן לא כ"ש כדפרכינן בכמה דוכתין ומשום סכנה התיר מיהת הטעימה ודקא"ל מ"מ שמכת אניסא כו' יש לפרש דהך סכנה להפסיד סעודת המלך היא יותר סכנה לרב אשי מסכנת מר זוטרא: ד"א חזאי ביה כו' בפרש"י בשר חזיר מלורע כו' · מלת ד"א נופל בכ"מ על החזיר ומסכנא דלא פסיל לסעודת עובדי כוכבים משום בשר חזיר אלא משום דהוה מלורע דכן דרכו כדאמרינן פ' האיש מקדש עשרה קבין נגעים ירדו לעולם ט' נטלו חזירים כו' וק"ל:

דף סב

בד"ה והתניא כו' יוצאין שבת א' משמע שהן כל ז' בחוץ וחוזרין בכל יום ח' כו' עכ"ל ודברי הב"י בטור אה"ע סימן ע"ו מגומגמים בזה שהבין שדין חמרים שוה לדין פועלים שאינן לנין בביתם כו' שכתבו דפ"א בשבת קאי לפועלים שאין לנין כו' ולחמרים כו'. וזה אינו דגבי חמרים קאמר פ"א בשבת דמשמע ממש ביום ז' וק"ל:

ח"א דף סב ע"א חדש כאן וחדש בביתו שנאמר לכל דבר המחלקות כו' · פרש"י ואין ללמד משם אלא חדש כאן וי"א חדשים בביתו כו' עכ"ל ועוד נראה לפרש דאין ללמוד משם י"א חדשים בביתו דה"ל בכלל זה ימי עיבורה וימי לידה ומשתמא לא בעי כל הני יומי בביתו אבל רב לא יליף משם אלא חדש כאן שלא ישא עליו חטא וחדש בביתו דקאמר כיון שלא נתן לו שיעור משתמא כההוא שיעור דכאן הוא אבל ר"י ודאי דמאי יליף כולה מלתא מקרא ולפי דרכנו יש לפרש הא דקאמר ור"י מ"ט שאני התם דאית ליה הרווחה כו' דה"פ דשאני התם דרשות להיות לו חדש כאן משום דאית ליה הרווחה כ"כ י"א חדשים בביתו דה"ל ימי עיבורה ולידה אבל מי שאינו מעכב כ"כ בביתו אין ללמוד משם דרשות לו להיות חודש כאן ולכך בעי למילף מבנין בהמ"ק דאע"ג דלא היו מעכבים רק ב' חדשים בביתו שרי ליה להיות חדש כאן ודו"ק: שאני שמועה דבהמ"ק דתקיפא כו' · ההוא קרא דלעיל מיניה ואתה בן אדם האנח בשברון וגו' אחורבן בהמ"ק הוא דכתיב אלא דלא מפורש ביה כבאידך קרא והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת על שמועה וגו' והאי עובד טכבים דאדכריה חורבן בהמ"ק וא"ל לאו אמריתו אנחה שוברת חצי גופו כו' לא הוה שמיע ליה אלא מלתא דרב מיהו רב מודה דחורבן בהמ"ק שוברת כל הגוף כדמשנינן וק"ל: מאן דכתיב בהו שוא וגו' אלו נשותיהן של ת"ח כו' · יש לפרש הכתוב לפי דרש זה ע"פ ת"ח הם רלים ואנו רלים הם משכימים ואנו משכימים כו' שאמר כי פועלי הרשות הם משכימין ומעריבים במלאכתן ושוא הוא כי הם אוכלים לחם העלבים כינוי הוא לתשמיש כמו כי אם הלחם אשר הוא אוכל שמתוך מלאכתן א"א בהו עונה בזמנה וכתקונה ואמר כן הוא בדוגמא זו בת"ח שהם משכימים ומעריבים לבית המדרש וא"א בהו לעונה בזמנה אבל אמר דת"ח אין כאן שוא כמו בפועלי הרשות אבל יתן הקב"ה חיי עוה"ב אף לנשותיהן שמנדדים שינה בעוה"ז עד בואו בעליהם מבהמ"ד לקיים מלות עונה וק"ל: דאכיל מדידיה כו' ולא חליף כו' · לפי שרבים שעוסקים בסחורות רבות בממון של אחרים ומפזרים של אחרים בפרנסת ביתם וקונים להם בתים חשובים כאילו הם עשירים ומתוך שהוא נחשב לעושר גדול עין המלך עליו אבל אמר מי שאינו הולך בגדולות ממנו ואכיל מדידיה כו' וגמי בטולא דאפדניה כו' שכל מה שבידו וקנינו הוא שלו ולא משל אחרים אין עין המלך עליו ויש לו פנאי לעונה כל לילה וק"ל: ע"ב עונה של ת"ח כו' מע"ש לע"ש שנאמר אשר פריו וגו' · הכי משמע ליה מהאי קרא שאמר כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה דהיינו כל ימי החול ואין עת לעונת לילה כל ימי החול כיון שלריך להגות בתורה יומם ולילה אבל אמר כי בליל שבת שאז הת"ח כעץ שתול על וגו' שהוא ליל תענוג בשביתה כו' כפרש"י גם אין בה ביטול תורה כ"כ שאסור לקרות לאור הנר וע"כ אז פריו יתן בעתו שהוא זמן עונה שהבנים נקראו פרי בטנך שכל פרי הבטן וק"ל: הוה קא חזי קמיה עמודא כו' · אפשר שהיה העמוד דנורא כרומז להם על זמן קבלת שבת כדאמרינן בפרק ב"מ דביתהו דרב יוסף הות מאחרה ומדלקה א"ל תניא לא ימיש עמוד וגו' ועמוד אש מצלים לעמוד ענן וק"ל: הואי כשגגה היולאת מלפני השליט כו' · מפורש במסכת מ"ק דברית כרותה לשפתים ויליף לה מאברהם שאמר ונשתחוה ונשובה אליכם ומה שיש לדקדק בזה מפורש שם: אמר רבי ח"ו פסולא איכא כו' ור' חייא אתי משמעי כו' פרש"י וזהו הפסול שרבי היה מבית דוד ולא היתה בת הבאה משמעי הוגנת לרבי כו' עכ"ל וק"ק לפירושו וכי מלכי בית דוד היו שאין נשים דוקא מבת מלכים ולולי פירושו היה נראה לפרש דה"ק ח"ו דניתלי סיבת מיתתה בפסול דחד מינן אבל יש לתלות מיתתה במלתא אחריתא וע"ז עיינו אם יש לתלות בפסול ומלאו שאינו אבל היו ממשפחה אחת מיעי וק"ל: דעת קונך יש בך מעיקרא כתיב תביאמו כו' · מבואר ביסוד שיר השירים כי ישראל ע"י נתינת התורה להם שהיא כמו שטר קידושין להם ממנו ית' ב"ה ושריית שכינתו בתוכנו ע"י המקדש הוא הזיווג והנשואין עמנו ולזה אמר שהלחיק הקב"ה הנשואין ושריית שכינה עד בואם לא"י דכתיב תביאמו ותטעמו וגו' ולבסוף חזר לקרב הנשואין ועשו לי מקדש במדבר ואין לומר בזה שינוי רלון לפניו ית' לפי המדרש דהמשכן בא לכפר עון העגל וק"ק דא"כ אין כאן ראיה דדעת קונך יש בך דאימא דהולרכו לכך מפני עון עגל ודו"ק: אזל יתיב תרתי סרי שני כו' · בכל הני דלקמן נקט הכי דיתבי י"ב שנין ואפשר שהן השנים מי"ח לחופה ונשואין עד בן שלשים לכח שבשנים אלו עיקר לימוד התלמיד מקבלת רבותיו כשאינו עדיין מטופל בבנים. ואמר עד דאתא איעקרא כו' פרש"י כן דרך העומדות עשר שנים בלא בעל עכ"ל והיינו כשהסיחה עוד דעתה מבעל כדאמרי' בעלמא ודקאמר לגוה שמרה לא משמע שהסיחה עוד דעתה ממנו ודו"ק: קרי עליה כו' והחוט המשולש לא במהרה וגו' · עיין פי' התוס' והוא נכון בפ' ח"ה דמייתי לה אהא דפליגי רבי אושעיא ואביו רבי חמא אזל שייליה לרבי בישא כו' ע"ש אבל הכא לא הוזכר כלל דשיילוה לרבי בישא ויש לפרש הכא מאי דהוה מחדדין שמעתתא דר' אושעיא אע"ג דלא היה אביו מלמדו כל אותן י"ב שנים היה אבי אביו ר' בישא מלמדו כדאמרינן בעלמא כל המלמד את בן בנו תורה כאילו קבלה מהר סיני והשתא שפיר קאמר החוט המשולש וגו' דגם אם אביו אין כאן ללמדו אבי אביו מלמדו וק"ל: דהוה לניע ומעלי כו' · לנוע שוא ממדות הטובות כמ"ש ואת לנועים חכמה וגו' והלנע לכת עם ה' ובמשנה הוי לנוע כו' ועי"ל ע"פ מ"ש בפ' הרואה דאין קורין לנוע אלא למי שלנוע בבהכ"ס ותניא התם בן עזאי אומר פעם אחת נכנסתי אחר רבי עקיבא לבית הכסא ולמדתי ממנו שאין נפרעים מזלת כו' ושאין נפרעים מעומד אלא מיושב משום לניעות ומעלי היינו שהיה טוב לבריות וכל שהוא טוב לבריות טוב למקום אבל עדיין היה חסר ממנו למוד תורה ואמרו ולא פ"ה חסיד וע"כ אמרה ליה אי מקדשנא לך אזלת לבי רב כו' ובנדרים מפורש דלא אזל לבי רב עד דאנסיבת ליה מקודש וע"ש כל מאמר זה בקלת פנים שונים ושאמר דא"ל יודע לדיק נפש בהמתו כו' עיין פרש"י פרק הנודר מן המבושל ועי"ל האי קרא לפי ענינו לפי שהיה רועה בהמות ודכך הרועה בשקו ותרמילו ולא יתום שאין לי בגדים חשובים כי לקח אותי לאשה תחת שהיה כבר רועה בהמות ויודע שאין לי בגדים חשובים כי אביה אדרה מנכסיו וכמפורש בנדרים שלא היה להם כר וכסת והוו גנו אתיבנא וק"ל:

דף סג

בד"ה רב הונא כו' ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס והלעת כו' עכ"ל ואין להקשות לליסנא קמא [היאך] ניחא ליה בנדה למאן דאמר ממלאכה דהא אסורה לה הנדה לעשות לו אלו המלאכות שהן של חיבה כדאמרינן לעיל די"ל דמכל מקום יכולה לעשות לו אלו המלאכות שלא בפניו או ע"י שינוי כדאמרינן לעיל וק"ל: בא"ד דאינה חולה כ"כ כיון שיכולה לסבול תשמיש כו' עכ"ל ק"ק דאימא דאיירי בחולה כל כך שאינה יכולה לסבול תשמיש ואפ"ה ניחא ליה להאי ליסנא בחולה למאן דאמר מתשמיש משום דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' דמהאי טעמא ניחא ליה בנדה למ"ד מתשמיש ויש ליישב (ב) ודו"ק: בפרש"י בד"ה ה"ג בשלמא כו' ואי משום נדה כו' עכ"ל ול"ג לישנא קמא כלל והיינו משום דמסתמא ידע הא דלקמן דקאמר שמואל האי טעמא דאינו דומה כו' אבל התום' גרסי גם לישנא קמא ול"ל דלא ידע מלתיה דשמואל וק"ל: ע"ב תוספות בד"ה ואיבהו כמאן כו' ולא קאי ארב נחמן כו' דאינהו סברי כר' יוסי ב"ח שהיה גדול כו' עכ"ל משום דהוה מצינן לפרושי אר"כ ב"י ורב נחמן בר חסדא מייתי מהא דאמר רב הונא ב"י א"ר ששת הלכה אין נמלכין אלא דלא ניחא להו לפרש הכי דא"כ מאי אולמיה ליה לאתויי מרב ששת כיון דס"ל כר' יוסי ב"ח שהיה גדול מרב ששת אלא ארמי בר חמא ורבא קאי דלא ס"ל כריב"ח וק"ל: בד"ה אבל אמרה כו' וזה נמי אין להקשות כו' וע"ק משלהי נדרים מההוא נואף כו' תהא נאמנת במגו כו' עכ"ל לפי מה שכתבו דלא מלי למימר מאיס עלי אלא היכא דיש רגלים לדבר לא תקשי מידי ממתני' ומשלהי דנדרים אלא דניחא להו לתרולי בע"א וק"ל: בא"ד וכן נראה

*) עי' בתשובת נו"ב מהד"ק חלק אה"ע סימן י"ג וי"ד שכתב על קושיא זו ב' ישובים. **) מיניה וביה כנ"ל

קרני ראם (א) בד"ה ואמר ר"נ כו' וק"ק. נ"ב לענ"ד דדוקא בהבחנה כיון שגזרו שתמתין אחר מיתת בעלה ג"ח א"כ אע"ג דטעם הבחנה ל"ש בארוסה וכדומה גזרו הא אטו הא אבל במניקה דעל מינקת גזרו ממילא כל שאינה מינקת לא סי' בגזרה כלל ול"ש גזרו הא אטו הא אלא דאיכא הך גזירה דלמא תגמול וכדומה וז"פ: (ב) בא"ד דאינה חולה כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דחולה לא מיתשב פת בסלו דא"כ גם ממלאכה הוי מורדת ומאי מקשה חולה בת מלאכה היא:

חכמת שלמה

דף סא ע"א גמ' אע"פ שאמרו ארבע יושבת כו' כנ"ל: רש"י בסוף העמוד מושיב המזון לפני הסרים כו' כנ"ל: ע"ב גמ' האי פסיל למיכל מלכא אמרו כו' קמה ואמר לה כו' רשב"ג אומר אף המדיר כו' קיסנייתא דנדרשיר כנ"ל. וכ"ב הרי"ף גרים בגורייתא קיטנייתא ונדרשיר אבל בגירסת הערוך הוא קסנייתא וקאי אנדרשיר ומש"ה ראוי לגרוס דנדרשיר והוא לשון שחוק של קוביות שקורין נדרש כן בערוך בערך קטן וקיסנייתא הוא מלשון קסמים שקורין (פריטשי"ן בל"א): רש"י בד"ה דעבד האי פסיל למיכל מלכא כו' כנ"ל: בד"ה דמיטללא דנדרשיר כו' כנ"ל:

דף סב ע"א גמ' למה ליה למר למסמכיה כו' כנ"ל: רש"י בד"ה לכל דבר כו' משמע שהיה שתי מחלקות כו'. נ"ב נ"ל דה"פ מחלקות האחת לי"ב חלקים והשניה לשני חלקים וק"ל: בד"ה איכפל כו' שהרי אף החמר עונתו כו' כנ"ל: ע"ב גמ' רוצה אשה בקב ותפלות מט' קבין כו' ר' חנניה בן חכינאי כו'. נ"ב סיפור ר"ש בן יוחאי עם ר' חנניה בן חכינאי וסיבתם הוא בויקרא רבה פרשת אחרי:

דף סג ע"א גמ' בשלמא למ"ד ממלאכה שפיר כו' נמחק עד בשלמא למ"ד כו'. נ"ב ס"א ל"ג: שם מתשמיש שפיר סייע כו' כנ"ל. ונ"ב ס"א: תום' בד"ה אדעתא כו' על דעת אם לא יעשה סופר כו'. נ"ב לאו דוקא שאמר כך להדיא דא"כ הוי תנאי גמור ואינו לריך התרה וכן משמע להדיא בפי' הרא"ש דנדרים היכא דהוי בלשון תנאי שא"ל התרה אלא שאמר בעבור שלא יעשה סופר וזהו עדיף ממת או עשה תשובה שלא הזכיר בדבריו לא מיתה ותשובה אבל אי הוה אמר בעבור שלא מת או שלא עשה תשובה אף ר' יוחנן הוה מודה ודו"ק: ע"ב תום' בד"ה אבל אמרה כו' ועוד לפי מה דפירשנו אתי שפיר כו'. נ"ב פי' שלא להפסיד כתובה והתם אמרה אמרה לי אם כו' ואח"כ תוכל לברר שלא קבל אביה קדושיה מאחר עוד יש לפרש לפי מה דפירשנו ר"ל שאין יכולה לומר מאיס עלי היכא דליכא רגלים לדבר כו' והלשון דחוק דמתחלה אמר יש לדחות כו' ואח"כ יאמר לפי מה שפירשתי ודו"ק:

דף סג ע"א תום' ד"ה רב הונא וכו' עד אבל אין נראה וכו' וכי עבדה שאר מלאכות פוחתין לה מעשיית צמר. פי' אין נראה וכו' משום דהא תהא צריכה לעשות בצמר למזונותיה וגם תהא חייבת בז' מלאכות לבעלה ואין סברא שתעשה שתיהן דהא כי מיתזנא מבעלה כי עבדה שאר מלאכות פוחתין לה ממעשה ידיה וכו' וק"ל: ע"ב ד"ה ואינהו וכו' עד כמו שמש רש ר"ת. נ"ל דר"ת מפרש דקאי אמורדת דהכא ולא אאומרת מאיס עלי: בא"ד דהא כיון ששניהם חפצים בגירושין וכו'. ר"ל דר"ת מפרש לקמן בסמוך דאפילו באומרת מאיס עלי לא כפינן

מהר"ם

ליה וכו'. וא"ת לכתוב חלב ודם דהשתא יהא דם מותר לגמרי וכ"ש בשר וי"ל דאי לא כתב מיעוט גבי בשר ה"א דדם לא מימעט אלא מאיסור דם אבל מאיסור טמא לא אימעט אלא הוי אסור כמו בשר אע"ג דחלב אשתרי שאני חלב שאינו שוה בכל ולכך הוה מדמינן דם לבשר והוה אסור באיסור טמא ולכך איצטריכו כולהו: ע"ב ד"ה והלכתא וכו' עד ולמאי דהוה מפרש מעיקרא טעמא דמעוברת וכו'. פי' דמעיקרא הוה מפרש טעמא דמעוברת משום דחייסא פי' ממעכו בשעת תשמיש או שמא תעשה עובר סנדל ופריך שם א"ה דידיה נמי ומסיק אלא משום דסתם מעוברת למניקה קיימא והשתא לטעמא קמא אין חילוק במעוברת בין אלמנה וגרושה וה"ה לטעמא בתרא וה"ה במניקה דהא חד טעמא הוא משום דמעוברת למניקה קיימא:

דף סא ע"ב ד"ה התלמידים יוצאין וכו' פי' ר"י דאתא לאשמועינן וכו'. נראה דקשה לר"י והא קתני בסיפא הפועלים שתים בשבת והכא קתני דיוצאים שבת אחת וא"כ משמע דעונתן לא הוי שתים בשבת לכך פי' דהרישא לאו ברין עונה איירי אלא אתא לאשמועינן דאע"ג דמנהגם היה וכו' ועונתן הוא שתים בשבת יכולין לשנות וכו' ולצאת וכו' ועי' לקמן בתום' בדף ס"ב ע"א ד"ה והתניא הפועלים וכו':

דף סב ע"א ד"ה והתניא הפועלים אחת בשבת וכו' עד י"ל דברייתא קמ"ל וכו'. ונראה שלפי סברא זו ס"ל דאחת בשבת ושבת אחת משמעותן שוה וכן כתב הר"ן שזהו סברת רב אלפס ולא משמע ליה שבת אחת שאינם חוזרים כ"א ביום השמיני כסברת ר"י ברבי ברוך דאל"כ תקשה דהכא משני דקמ"ל בברייתא שאע"פ שמנהגם כך אם רוצים לשנות יותר מאחת בשבת אינן רשאין ורישא דמתני' תני דיכולין לשנות להיות כל שבעה בחוץ וק"ל: ע"ב גמ' הות יתבא באיגרא וכו'. בח"ש גרים הוי יתיב באיגרא איפחת איגרא מתחותי' ונח נפשיה: תום' ד"ה מט' קבין וכו' עד ולפי החשבון ד' סאין בסלע הוי ג' דינר י"ח קבין וכו'. פי' ולכך קאמר רוצה בקב וכו' פי' קב כנגד ט' דהיינו ב' קבין נגד י"ח:

דבאומרת טמאה אני לך כו' כיון דשויא נפשה חתיכה דאיסורא כו' עכ"ל וק"ק לפ"ז הא אמרינן במתני' דהתם דא' מהשלש נשים דאומרת טמאה אני לך דמותרת למשנה אחרונה משום דעיניה נתנה באחר ולא אמרי' דשויא נפשה חתיכה דאיסורא ואין סברא (א) לחלק בזה בין אשת כהן לאשת ישראל וק"ל :

ח"א דף סג ע"א עבדה ליה לבן עזאי הכי והיינו דאמרינן כו' · משום דאמרינן בבן עזאי דלא כנס ליבא אשה כדאמרינן פרק הבא על יבמתו שנפשו חשקה בתורה תלה הכא הדבר בה שגם היא דעתה לכך שיתעכב בבהמ"ד וק"ל : מטא מעלי יומא דכפורי אמר איזיל ואתזיכאו כו' · נתכוין לבא ביום זה שלא יהא נחשד בעיני אביו כי הלילה יוה"כ אסורה בתשמיש אבל אמר אחזי לאנשי ביתי מה נעשה להם בזמן שלש שנים ואעפ"כ היה נחשד בעיני אביו שא"ל זוגתך נזכרת וא"ד א"ל יונתך נזכרת כו' והוא ענין אחד כי היונה אינה נדבקת אלא בבן זוגה וק"ל :

דף סד תד"ה תבע לחלוץ כו' וכן הא דאמר כאן שהבעה היא והוא אינו רוצה לא כו' עכ"ל משום דהשתא דלא נזקקין אפילו לו אינו אלא בתבע לחלוץ ע"כ הא דרב תחליפא משמיה דשמואל בתבע הוא דנזקקין לו היינו נמי בתבע לחלוץ והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם ודומיא דהכי בתבעה היא דאין נזקקין לה היינו נמי בתבעה לחלוץ והוא אינו רוצה לחלוץ ולא לייבם ואין להקשות כו' ודו"ק : ע"ב בפרש"י בד"ה לבית המנוגע כו' ושל עירוב שיערו להקל ובמלומלמות כו' עכ"ל וה"ה דהכא במשרה שיערו להקל במלומלמות כדפריך ואי ר"ש תמני סרי הויין וק"ל : בד"ה תמני סעודות כו' וי"ד סעודות היא צריכה לשבת עכ"ל כתב מהרש"ל נ"ע אמאי פרש"י י"ד סעודות הלא הן ט"ז כו' ונראה שרש"י סבר מה שמקשה ועוד י"ג הויין ולא אקשי אכתי כו' אבל ממנחה לא פריך לפי שאינה הכרחית כ"כ שהרי יכול להשלימה במיני תרגימא ופירות כו' עכ"ל והוא דחוק שהמקשה לא חשיב סעודה שלישית והמתרץ חשיב לה כדקאמר לרבנן (לריב"ב) דל חדא לארחי ופרחי ולר"ש דל ג' לארחי ופרחי אבל הנראה דהכא פרש"י י"ד סעודות למאי דקים ליה השתא כמאן דאמר אוכלת עמו לילי שבת ממש כדקאמר הניחא למאן דאמר אכילה ממש כו' ולמאי דמסיק לר' חידקא ט"ז הויין היינו למאן דאמר אכילה תשמיש כמ"ש התוס' בהדיא דלמאן דאמר אכילה ממש לא הוו אלא ט"ו אף לרבי חידקא ולרבנן י"ד ולמסקנא א"ש דכל היתרון לארחי ופרחי ותו לא מידי ודו"ק :

דף סה תוספות בד"ה אחרי אכלה כו' ולכך ויחשבה עלי לשכורה עכ"ל דאי לאו שאחרי שעת אכילה התפללה לא היה חושבה לשכורה אבל קרא אשמועינן דהיה אחר זמן אכילה ושתיה ואין דרך להתפלל אז ולכך חשב שאכלה ושתתה והיתה לשכורה ועוד נראה דודאי אילו אכלה ושתתה אפשר שהיו פניה לאדומים וחשב ע"י זה שהיתה שכורה אבל כיון שלא אכלה ושתתה כלום במה ראה לחושבה שכורה אי לאו שהיה אחר זמן אכילה ושתיה שאין דרך להתפלל אז ודו"ק : בד"ה ונותנין לה כו' מטה ומפה ומפץ משמיה דשמואל כו' כנ"ל עכ"ל ר"ל דלכך בעי בסידור ב' מטות משום דשמואל דקאמר התם דלא ידענא אסותא להני תלת וחשיב חד מינייהו מאן דאכיל נהמא ולא מסגי ד' גרמידי ובחנם דחק מהרש"ל והגיה שמא במקום דשמואל :

ח"א דף סה ע"א וא"ת אלכה כו' ושקויי דברים שהאשה כו' · משום דשקויי סתמא משמע יין שהוא סתם משקה שהמים כבר נזכרו במפורש גם חבירו שמני מוכיח עליו דהיינו תירוש ויצהר וע"כ הוצרכו לדרוש מלשון תמוקה וק"ל : ואחרי שתה שתה ולא שתתה כו' · אע"ג דכוס אחד יפה לאשה כדלקמן מ"מ אשמעינן דלא שתתה יותר מהשיעור ואין להקשות נמי דלמא לא שתתה משום שהיתה מתענה כמ"ש ולא תאכל דמ"מ לכתוב אחרי שתתה ויהיה פי' אחר שעת שתיה כמו אחרי אכלה כמ"ש התוספות וק"ל : שומרת יבם היתה ולא ענו כו' · דלקמן פ' מציאת האשה אשכחן דפסקו לה ד' מאות זהובים לקופה של בשמים כו' וענו אחריה אמן וע"כ אמר דהכא לא קאמרי אחריה אמן משום דהיתה השתא שומרת יבם והתם בבעלה קיים איירי וק"ל : אמר רבא נ"ם אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה כו' · נראה דלא קאי אלא אשנים כדאמרינן לעיל בפני בעלה ב' כוסות אבל ג' שתובעת בפה בבעלה נמי אסור דהוא מגני אטופה כדאמרינן בנדרים ואפשר דבבעלה עמה אינה תובעת ע"י ג' ודו"ק : השתא אין מפיקרא כו' · ומטעם זה קאמר בב"ר ר"פ לך לך דהדרך ממעט פריה ורביה : קטלת לך תלתא ואתת כו' · דלכ"ע במתו לה ג' אנשים שאסור לינשאנה ונקראת קטלנית כדאמרינן ס"פ הבא על יבמתו ובת רב חסדא אסדה שעשתה כן שינשאנה רבא מתוך יפיה : סליק פרק אף על פי

מציאת האשה פרק ששי

ע"ב תוס' בד"ה ה"ג בושתה כו' דא"כ ה"ל למיתני לעיל דהאב אינו זכאי כו' יתר עליו הבעל שהוא זכאי בבושת כו' עכ"ל וק"ק (ב) אמאי לא תקשי להו נמי לעיל דהאב אינו זכאי ליורשה כשיש לה בנים יתר עליו הבעל שהוא יורשה אף כשיש לה בנים ודו"ק :

דף סו בד"ה והא כי אתא כו' דאיירי במתני' במציאתה ומעשה ידיה כו' עכ"ל פלוגתייהו במעשה ידיה ודאי דמפורש בהך מתני' דנדרים אבל פלוגתייהו במציאתה אינו מפורש במתני' אלא בברייתא דמייתי לעיל ואפשר דנקטו מתניתין לגבי מציאה דהיינו מתניתין דהכא דמפורש ביה מלתיה דת"ק דס"ל דמציאתה לבעלה סתמא קתני אפילו שע"י הדחק וק"ל : בא"ד דהא שמעינן מדרבא דקא מדמה כו' ורבין דקאמר דפליגי כו' עכ"ל נ"ע בדבריהם דהכא קאמרי דמתרוייהו נשמע כן דמרבא נשמע דמדמינן מציאה להעדפה ורבין קאמר דבהעדפה שע"י הדחק פליגי א"כ במציאה נמי שע"י הדחק פליגי ובסוף דבריהם לא נקטו אלא דממלתיה דרבין נשמע כן דמדמינן מציאה להעדפה ולעיל כתבו בהיפך דרבין גופיה דמוקי לה בהעדפה שע"י הדחק היינו משום דהוי כעין מציאה דפליגי נמי בה כו' ודו"ק : בד"ה אלא מעתה כו' והלא במתניתין אינו נותן לאשה בושת שלם ולאיש לבד כו' מאי פריך מביים סוסתו כו' עכ"ל ר"ל דאי הוה נותן לאשה לחוד בושת שלם וגם לאיש הוה פריך שפיר כיון דנותן לאשה בושתה משלם אמאי נותן כלל לאיש בושת כמו דאינו נותן לחבירו בביים סוסתו אבל השתא דאינו נותן לאיש אלא מחלק האשה דקאי לה מאי קארי לה כיון דסוסתו לאו בר בושת הוא ליכא כאן כלל דמי בושת ודו"ק : בד"ה פחות חומש כו' ב' טעמים חדא משום שפוחתין כו' וטעם אחר דדרך לשומם יותר חומש לכבוד כו' עכ"ל ר"ל דהיכא דליכא הני ב' טעמי אינו פוחת חומש דאם לא כן מאי משני לקמן לא בכלים של זהב דלא פחתי ומה שכתבו התוס' גבי פרקמטיא אלא כלומר שאין משתמשין בהן כו' מיהו ודאי דפחתי כשיהיו נתפרין וק"ל : ע"ב בד"ה וכשהחתן פוסק כו' פי' ר"ח כשהחתן מייחד לה כלים כו' לכבוד החתן כו' עכ"ל דלא נראה להם לפרש כפרש"י דכולה איירי בשום שמביאה לו דא"כ מ"ל שומא דידה ומ"ל שומא דידיה מ"ל שמו הם תחלה ומ"ל שהוא כותב תחלה אלא כשהוא מייחד לה כלים משלו היינו שומא דידיה וכשהיא מביאה לו שומא בנדונייתה היינו שומא דידה ומיהו קשה לפי זה מה שפירשו לקמן בשומא דידיה שומא רבה כו' דקאי אאלף דינר ושומא זוטא היינו סיפא כו' דע"כ הא דקאי אאלף דינר דהיינו שהיא מביאה לו כדקאמר פסקה לו להכניס אלף כו' ולפרש"י בשם ר"ח דלא קאי כנגד השום אאלף כו' ניחא לקיים פירושם דהכא גבי כשהחתן פוסק דאיירי בין בשומא רבה בין זוטא כמ"ש בסוף ודו"ק : בד"ה וענו אחריה כו' שהיה חי ענו אחריה אמן ובעלה הטיל על חכמים כו' עכ"ל דאי הוה אחר מות בעלה כפרש"י שפיר קאמר דפסקו לה חכמים כעובדא דלעיל בכלתו של נקדימון שפסקו לה חכמים יין דשומרת יבם היתה אבל לא ניחא להו לפרש הכי דא"כ לא הוו ענו אחריה אמן כמו לעיל אלא דהכא אף בחייו הטיל בעלה הפסיקה על החכמים שלא היתה צריכה לפי חשבון אלף אלפים כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק :

ח"א דף סו ע"ב מעשה בריב"ז כו' והיה יוצא מירושלים כו' · אחר החורבן היה שחזר ויצא ממקום שהיה לירושלים שכבר יצא מירושלים קודם החורבן כדאיתא פרק הניזקין שהרי נקדימון מג' עשירים שקודם החורבן היה בירושלים כדאיתא שם ואע"ג שידע ריב"ז דג' אוצרות של ג' עשירים שרפו כבר הבריוני שהיו שם שאל ממון בית אביך להיכן הלך דאמר ממון של נקדימון שלא נאבד אז. ושאמרה מלח ממון חסר כו' עיין פרש"י ועי"ל בהיפך כל מי שאינו נותן לדקה כראוי הוא מחסר המלח שהוא קיום ממונו. ואמר אשריכם ישראל בזמן שאתם עושין רצונו של מקום כו' ובזמן שאין עושין רצונו כו'. אמר אשריכם על שני הלדדים כי באמת שני ההפכיות הם למעלות ישראל כי כל אומה ואומה יש לה שר ומזל בשמים משא"כ ישראל שאין להם שום מזל אבל הם חלק ה' כי יעקב חבל נחלתו וע"כ כשעושין רצונו הם למעלה מכל האומות ושריהם כמ"ש הבט נא השמימה וגו' שדרשו שהוציא את אברהם החוצה למעלה מכל לבא השמים דאין הבטה אלא מלמעלה למטה אבל כשאין עושין רצונו כו' הקב"ה מסלק שכינתו מהם והרי הם שפלים ונבזים מכל האומות שיש להם שר ומזל ולישראל אין שר ומזל :

דף סז בד"ה זהב הרי כו' פר"ח דבכלי זהב מיירי כגון נזמים כו' עכ"ל לא ניחא להו לפרש כפרש"י דלמאי דמשני בדהבא פריכא מפלגינן בין גרוטאות גדולות ובין דקות ועיקר חסר מן הספר דפריכא משמע בין גדולות ובין קטנות ועוד לפרש"י למאי דמוקי לה בדהבא פריכא מוקי לברייתא בכלים של כסף וחזר ממאי דמוקי לה מעיקרא בכלים של זהב והל"ל לעולם בכלים של כסף ובדהבא פריכא אבל לפר"ח ניחא דהשתא נמי מוקי ברייתא בכלים של זהב ודו"ק : בא"ד בכליו מבעיא ליה פירוש שעומד בכלותיו כו' עכ"ל הוצרכו לפרש כן לפר"ח דלפרש"י ניחא בפשיטות דהכי פריך דלא הל"ל בכלים דמשמע כלים אחרים ממין אחר דהיינו של כסף אלא בכליו דהיינו כלים של זהב מאותו מין אבל לפר"ח א"כ מאי משני בדהבא פריכא דהא אכתי כיון דמאותו מין הוא הל"ל בכליו אלא דהכי פריך דאי הוה איירי בכלים של זהב דהיינו נזמים הל"ל בכליו שעומד בכלותיו כו' ודו"ק : בד"ה אלא אריסא מדרבנן פריך עכ"ל דאע"ג דהלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכ"מ היינו במשנה אבל לא בברייתא כדמוכח בכמה דוכתין וק"ל :

ח"א דף סז ע"א איבעית אימא לכבודו הוא דעבד כו' · להאי תירוצא משמע דאפילו הוא עביד כדבעי למיעבד כיון דלא עשה כן משום מלוה אלא לכבודו ה"ל שלא לשמה ונענש עליה ואין להקשות הא אמרינן גבי לדקה אפילו שלא לשמה יש לו שכר עליה כדאמרי' כדי שיחיה בני וכו' ודרשו ובחנוני נא בזאת וגו' די"ל האי שלא לשמה לכבוד הוא גרע טפי כמו שמחלקין התוספות בפסחים אהא דאמרינן לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה כו'. ובעלמא אמרינן טוב לו שלא נברא ע"ש ורבים כדור הזה שמקבלין עושר שלהם שלא באמונה ובחילול השם כגזלת עובד כוכבים ואח"כ מתנדבים מאותו ממון להיות להם כבוד בכל שנה ולאת להם ברכת מי שבירך להיות להם שם ותפארת ואין זה אלא מלוה הבאה בעבירה ואין לעושר הזה מלא וקיום כדאמר הכא : צאי לך בעקבי הצאן כו' · פרש"י לנאת בעקבי הצאן כו' ויהיה פועל עומד אבל לפי ענין זה הדרש נראה שהוא פועל יוצא ור"ל הוציאי לך מזונותייך בעקבי הצאן דהיינו מבין שלפי הבהמות שזכר ודרש אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך משום דלפי פשוטו מה שקראם גדיים במקום

קרני ראם (א) בא"ד וכן כו' ואין סברא. נ"ב גם אמרינן שם להדיא או באשת ישראל כו' וי"ל : (ב) תוס' ד"ה ה"ג כו' וק"ק. נ"ב לא אדע מה קושיא דהרי האב איהו זוכה רק בנערותה ובנערותה א"א שיהיה לה בנים דקטנה לא מתעברה ועיין לעיל דף נ"ט והתוס' לא כתבו אלא דלא שמעינן מהתם ועיין :

מהר"ם

כפינן ליה אגיטא אלא א"כ מגרש מרצונו וא"כ הא דאמר משהינן ליה תריסר ירחי שתא אגיטא ע"כ צריך לומר דרוצה לגרשה והיא גם כן חפצה בגירושין דהא אומרת מאיס עלי וא"כ שניהם חפצים בגירושין ולמה ישהה אותה :

דף סה ע"א ד"ה ושקלת להו לדידי וכו' עד אע"פ שלעצמו אין לו עכשיו וכו' נראה שצריך לומר אע"פ שלעצמה אין לה עכשיו :

מציאת האשה פרק ששי

דף סז ע"א תוס' ד"ה זהב הרי הוא כשויו פר"ח דבכלי זהב איירי וכו'. נראה לי דקשה על פרש"י דאי איירי בחתיכות זהב פשיטא דהרי הן בשוויין דמה פחת שייך גבייהו ומה ס"ד נמי דמקשה דלהוו ככלי כסף דבכלי כסף משתמשין ופחתי אבל בחתיכות זהב אין משתמשין בהן ובמה יפחתו ובמסקנא דמשני בדהבא פריכא צ"ל לפר"ח דר"ל חתיכות זהב הרי ככלים שלמים דוהו יותר משויין של שברי זהב וק"ל : בד"ה אמר אביי וכו' וא"ת אמאי אצטריך למיפשט ממתני' תפשוט מדרב יהודה וכו'. ר"ל כיון דפשיט ממתניתין משמע דלא הוי זוזי מדינה אלא היכא דמדוייק ומוכח מתוך אותה המשנה או ברייתא תפשוט מדרב וכו' ולדידיה כל מקום שנזכר כסף בדבריהם לא הוי אלא כסף מדינה בלי שום דיוקא :

תוס'

חכמת שלמה

דף סד ע"ב רש"י בד"ה לא פסק שעורים כו'. נ"ב ס"א כלל : בד"ה שמונה עשר הויין והיא אינה צריכה אלא י"ד. נ"ב נ"ע אמאי פרש"י י"ד סעודות הלא הן ט"ז סעודות לכ"ע שהרי בעי' סעודות לב"ה בשבת כדלקמן ומנין לרש"י לומר שהמקשה לא ידע שט"ז סעודות הן ונראה שרש"י סבר מה שמקשה התלמודא ועוד תליסר הויין ולא אקשי אכתי תליסר הויין משמע דס"פ הרי הן י"ג סעודות שחייב הבעל לזון אותה י"ב בשבוע ואחד סעודה בבקר אבל ממנחה לא פריך לפי שאינה הכרחית כל כך שהרי יכול להשלימה במיני תרגימא ופירות אלמא שהמקשה לא ידע בהכרח אלא י"ד סעודות ודו"ק יגעתי ומצאתי . (עיין במהרש"א) :

דף סה ע"א גמ' כך תפסקו לבנותיכם כו'. נ"ב דעתה היה לקללה ר"ל שפסקו לה מעט לפי דעתה ומ"מ היה להם לחכמים לענות אחריה אמן שהרי היה סרבה והרבה אלא משום ששומרת יבם היתה לא רצו לענות אמן. אבל מ"מ דעתה לא היה לקלל בזה שיהיו אף בנותיהם שומרות יבם אלא ר"ל שיפסקו גם כן לבנותיהן מעט כדלקמן בריש מציאת האשה שוב ראיתי בירושלמי כפירושי : ע"ב גמ' דלא סגיא בלא תלתא זוגי מסאני כו' כנ"ל . ונ"ב אבל בשבת פ"ק דף י"ט פרש"י לחד ליסנא דזוזי ג"כ הוא לשון זוג : שם ר' אבי אמר תשמיש כו' איתמר אמר כו' כנ"ל . ונ"ב ס"א מה הוא מוסיף לה :

מציאת האשה פרק ששי

תוס' בד"ה שלה כו' ינתן הכל לעבד כו'. נ"ב ולפי פירשו התוס' דגרסינן הכל ינתן לרב פי' שבת קטנה יתן להרב ושבת גדולה דהיינו פעם שעייך לעבד אף כזו יקח קרקע והוא אוכל פירות ואין חילוק ביניהם אלא בשבת גדולה לענין ליקח קרקע ולאכול פירות והשתא צריך לחלק מ"מ דהבעל אוכל הכא פירות של שבת יותר מנגבי עבד לאותו מ"ד וק"ל אבל לפי גירסת התוס' שלפנינו נ"ע דלמא בשבת גדולה שהוא פעם לכ"ע לוקחים בה קרקע והוא אוכל פירות כמו גבי אשה ואין חילוק ביניהם אלא לענין שבת קטנה וה"ה גבי אשה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ודו"ק :

דף סו ע"א גמ' מתקיף לה רבא בר רב חנן כו'. נ"ב כל הני הווי אליבא דר' יהודה בן בתירא ניהו ותמיהני נהי דס"ל לר"י שהבעל מתביים בבושתה למה ממעט בסך בושת האשה היה לו לומר שיתן לכל אחד דמי בושתו ונראה דס"ל דבושת האשה ממועט מפני שהיא ברשות בעלה והכי מתפרש בגמ' אלא מעתה ביים עני בן טובים דוק ותשכח ע"כ לשון הר"ן : שם א"ל התם כו' כנ"ל : רש"י בד"ה ומשני כו' סימא בקרקע. נ"ב ערוך פי' מטמונים : ע"ב רש"י בד"ה לקופה כו' לכל חדש אם לכל שנה כנ"ל והס"ד :

דף סז ע"א תוס' בד"ה זהב כו' פי' שעומד בכלותיו כו'. נ"ב ה"ג בכליותי' שהוא מלשון כלי או נ"ל בכולו מיבעי ליה פי' שעומד בכולתו ובחשיבתו ודו"ק :

תוס'

סזה אין לו מקום ומליט אל מקרי בכה"ג : ע"ב שוכרין לו בית כו' ואח"כ משיאין לו אשה כו' · דכן הוא דרך ארץ שיבנה אדם לו בית ואח"כ ישא אשה כדאמרינן פ'. משוח מלחמה והייט די מחסורו זה הבית שזה הוא המסכון הראשון שיש לאדם ואשר יחסר הם צרכי הבית א מטה כו' : שלקח לעני בן טובים א' כו' · [וכן לקמן לעני בן טובים א' מלפורי כו'] דהייט שהורגל בכך אלל אבותיו והכי משמע ליטנא דאשר יחסר לו ולא שייך למימר ביה דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כו' כדלקמן : מדרחמנא קאכילנא כו' בעתם לא נאמר אלא בעתו כו' · פרש"י לפי מה שהוא כו' לפי לימודו עכ"ל אין זה במשמעות בעתו אלא לפי זמנו ואפשר דהא דשינה למכתב בעתו לשון יחיד לא איצטריך אלא לכ"א לפי לימודו ועוד נראה דודאי גם זה שאים לא היה סועד בכל פעם בתרנגולת פטומה ויין ישן אלא לפי צורך שעה לבריאתו ולימודו לפי צורך שעה קאמר והשתא ניחא דליכא למימר ביה דלא בעי לפנוקי נפשיה כולי האי כדלעיל וק"ל : לשום מתנה הא לא שקיל כו' · יש לדקדק בזה כיון דמדקדק הא לא שקיל מדקתני ואינו רוצה להתפרנס כו' אם כן מאי משני לרבנן לפתוח לו לשום מתנה הא לר' מאיר נמי קאמר שכבר נתנו לו ואינו רוצה להתפרנס מן הלדקה וליכא למימר לפתוח לשום מתנה שלא בדרך לדקה דא"כ מאי קפריך לשום מתנה הא לא שקל דאימא שלא בדרך לדקה שקיל לשום מתנה ודו"ק : [נוח לו לאדם כו' דכתיב היא מולת כו' · עיין בחידושינו פ"ק דסוטה] : ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכפורי כו' : דקדק ליתן לדקה א הגדולה עיו"כ שזכות זה יהא מכריע לטובה א"כ בו ביום לריך העני ביותר לסעודתו ואפ"ג דבשני מאות זוזי לא מקרי שוב עני ואסור לקבל לדקה מ"מ ד' מאות זוזי בפ"א שרי לעני לקבל כדתנן במתניתין דפאה ומיהו כי פייפינהו ושדרינהו ניהליה בו ביום קשה היאך קבל הכפל כיון שכבר קבל ארבע מאות זוזי ונעשה עשיר ודוחק לומר שכבר הוליא בו ביום יותר מב' מאות עד שלא נשארו ב' מאות זוז : זוודאי קלינא ואולמא כו' · דהלדקה מללת מדינה של גיהנם לעוה"ב כדאמרינן פ"ק דב"ב וסיו בעיניו הנך ז' אלפים דיכרי שנתן מועטים הם לפי עושרו כדאמרינן לעיל לפום גמלא שיחנא : ומצלי עיניה מרמאי כו' · מיהו לא היה רואה איזה עני נוטלה דהא חשיב הך דרבי אבא פ"ק דב"ב דעתנה ואינו יודע למי נותנה ע"ש :

דף סח תד"ה כאן לאחר שבא כו' וק"ק דמשנה כו' ומשמע דברייתא נמי דמחייבת אותו למכור כו' עכ"ל אבל לפרש"י אע"ג דמתני' איירי קודם שבא לידי גיבוי אין הכרח דהברייתא עליה קאי ומיירי בכה"ג כיון דאינו מפורש במתני' בהדיא דאיירי בקודם שבא לידי גיבוי ודו"ק : בד"ה אי נימא עני כו' אלא לאו עני בדעת והשתא אין לפרש כו' עכ"ל ר"ל ולא שהעני והעשיר ממש אלא שיש לו עכשיו נכסים כמעיקרא וא"כ א"א לפרש שמין הנכסים שישומו באב וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה ניזונת אין אם באה לינשא כו' או בנערות עכ"ל דקדק לומר בבאה לינשא משום נערות דאם כבר נישא אף היא אינה ניזונת והוי כמו בוגרת ואי לא מחאה כיון דגדולה היא ויתרה אבל בקטנה אף אם כבר נישאת לא ויתרה וק"ל : תום' בד"ה ומי אמר רבא הכי כו' מדפסק לעיל רבא כרבי כו' ניזונת אין כו' עכ"ל דהוה הקושיא טפי בפשיטות מרבא גופיה דע"כ ס"ל התם באינה ניזונת דהייט בניסת בנערות דלריכה למחות ועוד דמההיא דניזונת אין שאינה ניזונת לא תקשי נמי מבוגרת לחוד דלריכה למחות ולמאי דמשני הא דקא מהזנא מינייהו הא כו' ניחא נמי מבוגרת דאי הוה מיתזנא מינייהו מרלון של האחים לא מחלה פרנסתה דה"נ בניסת בנערות דאינה לריכה למחות היינו דמתזנא מרלונם אף שאין חייבים דהא איבדו מזונות קתני בין בבגרות בין בניסת בנערות ועיין ברי"ף וק"ל :

ח"א דף סח ע"א בואו ונחזיק טובה לרמאין כו' שנאמר וקרא עליך וגו' · פרש"י ועכשיו הרמאין גורמין לנו עכ"ל ובפשט ענייס הרמאין גורמין שאין לנו חטא וקרא איירי בידוע שהוא עני ודו"ק : כל המעלים עיניו מן הלדקה כו' . מבואר בחידושינו פ"ק דב"ב ע"ש : המסמא את עינו כו' פרש"י מראה את עלמו כאילו עינו סמויה עכ"ל · וק"ל מאי מייתי הך מלתא מברייתא הא מתניתין היא בספ"ב דפאה נמי שאינו לא חיגר ולא סומא כו' עיין שם :

דף סט ע"ב תד"ה המשליש כו' לאחר שניסת לא דק דבגמרא מסקינן דליכא בין ר"מ ובין ר"י אלא גדולה מן הארוסין טכ"ל לפי דברי המקשה ע"כ נמי דלא פליגי במתני' אלא בגדולה מן הארוסין כמ"ש התוספות לקמן והייט משום דע"כ בלאו הא דפריך גדולה דבת זביני אין כו' ר"י במתני' בגדולה איירי דהא בקטנה ס"ל בברייתא דבין מן הנשואין ובין מן הארוסין יעשה השליש כו' ואם כן ר' מאיר דפליג עליה במתניתין ע"כ נמי בגדולה איירי ודוקא מן הארוסין דהא מן הנשואין ס"ל בברייתא הרשות בידה אלא שהתוס' נקטו הכי לפי המסקנא דהוי בפשיטות טפי דלא פליגי אלא במן הארוסין ודו"ק : בד"ה קטנה דלאו כו' דא"כ ה"ל למתני בהדיא אבל קטנה אפילו מן הנשואין כו' עכ"ל ולא שייך למימר בכה"ג חסורי מחסרא למחוק מדברי התנא דמתני' אלא להוסיף מה שנחסרו מדברי התנא מיהו ק"ק דאימא דאיצטריך למתני האי ליטנא דאין מעשה קטנה כלום לאשמועינן אפילו במקום אפוטרופוס כדלקמן וק"ל : בד"ה הא מני כו' ת"ל משום דלית ליה מלוה לקיים דברי המת כו' עכ"ל לכאורה ומאי קושיא דאימא דאיצטריך להאי טעמא דלא יהא אלא שדה כו' דלא נימא מהאי טעמא דאין מלוה לקיים דברי המת בקטנה נמי הרשות בידה וי"ל כיון דבקטנה לא פליג ר"מ וס"ל נמי אין מעשה קטנה כלום לא ה"ל לר"י למנקט במלתיה אלא במאי דפליג אדר"מ דסבר בגדולה מן הארוסין מלוה לקיים דברי המת וק"ל : בפרש"י בד"ה אם מתו בלא בנים עכ"ל ועיין ביאור בזה בדברי ב"י ח"מ סי' רנ"ג :

ח"א דף סט ע"ב מר וזח נעשה שר כו' · עיין פרש"י בית מרזח כלומר האבל הכיוח במרירות ומזדמנים מלאון ולא יזח המושן כו' ישב בראש כמו שר פי' סרוחים לנשארים כמו סרח העודף עכ"ל וענין שישב בראש שגם זה הוא לנחמו שישכח לערו כמו שנותנין לו יין ואפשר שהוא פי' מר וזח דהייט שיזח ויזוח ממרירותו וק"ל :

דף ע תוס' בד"ה אבל יש שם כו' דלענין מתנה אין סברא לחלק בין כו' עכ"ל נ"ל דהא דאומרת נאמן בעלי עלי לא מקרי מתנה אלא שהיא תאמין לו שיקנה לה שדה באלו המעות והוה כעין מכר דאל"כ אמאי קתני דאין מעשה קטנה כלום אפילו במקום אפוטרופוס כדמסיק ודו"ק : סליק פרק מציאת האשה

המדיר פרק שביעי

תוס' בד"ה המדיר את כו' מגופא דמתני' ה"מ למפרך דלא מלי אסר עליה תשמיש כו' עכ"ל ק"ק (א) לפי מ"ש לקמן התוספות דשיעבוד דמזונות של אשה אינו אלא מדרבנן לא ה"מ לאתויי מתשמיש דהוי שיעבוד דאורייתא אבל ממה שאני עושה לפיך דלא הוה שיעבודיה נמי רק מדרבנן מייתי שפיר ודו"ק : בד"ה יוליא ויתן כו' אמאי לא חשיב לה להיא דבאה מחמת טענה בהדי הנך שכופין כו' עכ"ל מהך דשהתה עמו עשר שנים ולא ילדה דכופין להוליא פריך לקמן בס"פ אמאי לא חשיב ליה ומשני ליה דהנך אע"ג דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן לה ולכך לא חשיב לה אבל הך דבאה מחמת טענה לא מיתרלא בהכי דהא כי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה כיון דאין האשה מלווה על פריה ורביה אך קשה דבהאי תירולא שכתבו הכא ובפ' הבע"י דלא חשיב בבאה מחמת טענה משום דלא שייך ביה לומר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל הא מיתרלא נמי הך דשהה י' שנים ולא ילדה ומאי פריך מיניה התם ויש ליישב (ב) וק"ל : בא"ד איני זן ואיני מפרנס לר"ת גרסינן בהדיא כופין כו' שמונע ממנה כל עניני אישות כו' עכ"ל גבי הך דמוזרין אגל גדול דכופין הולרכו לטעמא דכופין טפי מהנהו דהכא וגבי הא דאיני זן כו' לא הולרכו לתת טעם אמאי כופין ואפשר לומר דהאומר איני זן כו' ה"ל כמורד על אשתו משא"כ כל הנהו המדיר דהכא דלא הוה כמורד וק"ל : בא"ד והיא דס"פ הבע"י התם משמע דלכפותו אמר כו' עכ"ל עיין על ביאור דבריהם בפ' הבע"י וק"ל : בד"ה ה"כ כיון דתלינהו למזונות בתשמיש המטה דאמר כו' עכ"ל דבכה"ג מוקמי מתני' דהמדיר את אשתו שלא תאכל מכל הפירות דהייט בתולה בתשמיש כמ"ש התוס' לקמן בד"ה בשלמא לרב כו' ע"ש וק"ל : בא"ד וליכא נמי למימר כו' דאז אסורה ליהנות דהא לרב יהודה כו' עכ"ל ר"ל דכיון דאסורה ליהנות ליכא למימר לאחר שלשים תהנה ותיאסר והא תירלו דה"נ אסור לשמש שמא תהנה וא"כ אפילו שלשים לא ימתין אלא מיום הנדר תיאסר לב"ה שבת א' כו' ויש לדקדק אמה שכתבו דאז אסורה ליהנות מהיכא פסיקא להו דאסורה אז ליהנות הא אדרבה שמעינן מהתם דמותרת ליהנות דבגדרא מזדהרי אינשי דאמרינן התם ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שישן היום דבאיסורא מזדהרי אינשי ויש ליישב דהתם שההנאה קודם לנדר איכא למשרי התנאי מה"ט דבנדר שאחריו מזדהר אבל הכא למאי דבעו למימר השתא דשרי השמוש בתוך שלשים קודם שתהנה אסורה ליהנות אחר שלשים משום השימוש שקודם לו ואין להקשות נמי ומאי קושיא בהא דאז אסורה ליהנות דא"כ שפיר פריך וכיון דמשועבד לה היכי מלי מדיר לה כו' להפקיע שיעבודה לאסור לה הנאה מיניה די"ל כיון דבעיקר הנדר שהוא איסור תשמיש לית לה שעבוד עליו באומר יאסור תשמישך עלי חל הנדר שפיר וממילא תיאסר בהנאה וליכא למיפרך ביה הא מפקא לה לשיעבודה ודו"ק : ע"ב בד"ה באומר כל הזן אינו מפסיד ולא בעי לשנויי בחנוני הרגיל כו' עכ"ל דטפי ה"ל לאוקמי מתני' נמי בחנוני הרגיל דאיירי ביה ברייתא ולא שכיח ביה נמי דעבדי טפי משלשים כמ"ש התוספות אבל אין לפרש דבריהם דלוקמא בחנוני הרגיל דהוה רבותא טפי כדקאמרינן דה"א כיון דרגיל וקאזיל קא"ל כו' דהא לאידך גיסא איכא למימר דכל הזן כו' הוה רבותא טפי כדבעי למימר מעיקרא הכי הוא דשרי אבל כל הזן כו' וק"ל : בא"ד ובסוף המסקנא כו' אי הוה שרי למימר ליחיד ה"ל למתני בחנוני הרגיל אלו אם תזון כו' עכ"ל וק"ק דאין זה מוכרע דהכא איכא הרתי לריעותא חנוני הרגיל דכמאן דא"ל זיל הזן הוא משא"כ בשאר יחיד דאינו רגיל אלו דאיכא למימר דשרי ביה אם תזון כו' ודו"ק :

דף עא בד"ה בהא קאמר שמואל דהיכא לערא דתרוייהו ה"נ לה כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה בדברי התוס' א"נ בהא קאמר שמואל כו' עכ"ל ור"ל שהוא לריכותא אחרת אההיא דמדירה מתשמיש אבל מדברי התוס' אין נראה להגיה כן אלא שהוא

קרני ראם (א) בתוס' ד"ה המדיר כו' ק"ק. נ"ב אע"ג דקושית התוס' לפרש"י ורש"י סובר מזונות מה"ת מ"מ קאי קו' רבינו מ"ע לא פי' התוס' בשיטתם דמזונות דרבנן אלא דיש לומר דהתוס' נמו מפרש"י מקושי' השניה מהך דהגיע זמן : (ב) בד"ה יוליא כו' ויש ליישב. נ"ב דר"ל דהך דשהה עשר שנים דכופין להוליא אין הטעם משום מניעת האשה רק מטעם הבעל שלא קיים פריה ורביה וא"כ שייך בזה הך סברה הייתי ח"ב :

חכמת שלמה

דף סח ע"א תוס' בד"ה כאן לאחר כו' ור"ת פי' כו'. נ"ב נ"ל טעות סופר והוא ר"ח ודומה לזה פי' הרי"ף אבל ר"ת פי' בענין אחר עיין בהשר"י :

דף סט ע"א גמ' דשלא לי ולא ידענא מאי ניהו כו' כנ"ל : ע"ב דאמר רבי יוסי וכי כו' כנ"ל : תוס' בד"ה המשליש כו' לא דק כו'. נ"ב ואני אומר אולי גם רש"י לא כוון שהאמר אחרי שנשאת אלא שאמרה עתה שהבעל נאמן עליה לאחר שנשאת ודו"ק ·

דף ע ע"א תוס' בד"ה הא כו' ומקשין כיון כו' כנ"ל :

המדיר פרק שביעי

תוס' בד"ה ה"נ כו'. וי"ל דאם כן אפילו שמואל כו' · נמחק אפילו וג"ב בס"א אינו וכן נראה עיקר דלרב לא קשה מידי דהא מיד כשהתנה נאסרה בתשמיש המטה בסתם ודו"ק :

דף עא ע"א גמ' ואמר רב מחלוקת כו' כנ"ל : שם יוליא ויתן כתובה כו'. נ"ב והאי יוליא דתנן משמע לי יוליא בעל כרחו אפילו רוצה לקיימה מטעמא דמסנא הוא דסני לי כדלקמן אלא

מהר"ם

דף סח ע"א ד"ה כאן לאחר שבא לידי גיבוי וכו' עד ור"ת פי' וכו' עיין באשר"י שהוא כתב בשם ר"ת פי' אחר : ע"ב גמ' איתיבי' רבא וכו' עד הא גדולה ויתרה. פי' נערה איבדה המותר ומשני הא דאיבדה איירי דלא מחאי : שם ה"נ מסתברא וכו' עד שאינה ניזונית פי' בוגרת לא הא נערה נוטלת עישור דהא היא ניזונית מהאחים ומוקי לה נמי בדלא מחאי ומקשין העולם דנראה כסתרי אהדדי דלפי אוקימתא דלעיל אפילו נערה ויתרה בדלא מחאה והכא משמע דדוקא בוגרת אינה נוטלת עישור בדלא מחאה הא נערה נוטלת דהא היא ניזונת ואינה קושיא כלל דלעיל מותיב אנישאו ושם אפילו נערה ויתרה בשלא מחאה ונטלה מה שנתנו לה והכא קאמר דא"כ קשיא רבי אדרבי פי' בוגרת בלא נישאו דלעיל קאמר רבי בגרו עד שלא נישאו לא איבדו פרנסתן והכא משמע דוקא בת הניזונית דהיינו נערה קודם שנישאת נוטלת עישור הא אם שהתה עד שנתבגרה אפילו עד שלא נישאת אינה נוטלת עישור אלא ע"כ איירי בלא מחאי ולעיל איירי במחאי ופי' מחאי גבי בוגרת ר"ל שהתרה בהאחין קודם שנתבגרה שישיאו אותה ויתנו לה עישור שלה קודם שתתבגר ה"ה גבי נישאו ובנערה עד שלא תתבגר יש נמי לחלק בין היכא שלא מחתה בהאחים רק נטלה מהם ברצונה הטוב מה שנתנו לה בשעת נישואין להיכי שמחאי בשעת נישואין דאז לא איבדה המותר : תוס' ד"ה לרבי אידי ואידי גביא וכו' עד דהא רבא פסיק לעיל כר"י דפרנסה שמין באב וכו'. פירוש מאחר דשמין באב והאב ודאי היה נותן מטלטלין ממילא שמעינן דגבי' מטלטלין וגבי מזונות פסק לקמן ממקרקעי. ויש להקשות דהא לקמן דהוא בסוף שמעתין דף סט ע"ב פסק (נמי) דפרנסה נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי דהא קאמר כן הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לכתובה בין לפרנסת וי"ל דר"ל דלקמן איירי היכי דלא אמידנא לאב שלא היה גר בינינו כדלעיל דאז אין שמין באב אלא נוטלת עישור נכסים כדינא ולכן לא גביא ממטלטלין אבל היכא דאמדינן שמין באב אפילו ממטלטלים אבל למזונות אינה גביא לעולם ממטלטלין לרבא אלא ממקרקעי ועיין באשר"י ובהר"ן :

דף סט ע"א ד"ה משום רוות ביתא יש להסתפק היכא דאיכא עשר בנות ובן אחד וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן ועיין בהר"ן : ע"ב ד"ה אילימא קטנה מן הנשואין וכו' פירוש אף קטנה וכו' פירוש דאל"כ תקשה מתניתין דקתני דר"מ סבירא ליה יעשה שליש מה שהושלש בידו רבי יוסי אומר וכו' :

דף ע ע"א ד"ה הא קי"ל וכו' עד רב אסי מוקי לה בבריא והא קי"ל וכו' וקאי התם אתן מנה לפלוני והלך ומצאו שמת ע"ש : ד"ה אבל יש שם אפוטרופוס וכו' עד דלענין מתנה אין סברא לחלק וכו'. פי' דהאפוטרופסים אין להם רשות ליתן במתנה והואיל ומתנתן של הפעוטות מתנה במטלטלים כשאין להם אפוטרופוס ה"נ כשיש להם אפוטרופוס דלגבי מתנה אפוטרופוס לא מעלה ולא מוריד ועיין באשר"י דמבואר בדבריו היטב :

המדיר פרק שביעי

תוס' ד"ה יוציא ויתן כתובה וכו' עד כראשכחן בהחולץ . ר"ל דכשלא כדין עביד כופין אותו להוציא : בד"ה הכי נמי וכו' עד וי"ל דא"כ אפי' לשמואל וכו' ט"ס הוא וכן צ"ל דא"כ לשמואל וכו' דאילו לרב דאמר דוקא במפרש אבל בסתם יוציא מיד ל"ק מידי :

דף עא ע"א ד"ה בהא קאמר שמואל וכו'. נראה מפי' התוס' דגרסי עוד צריכותא אחרת אליבא דשמואל : ד"ה שנדרה היא וקיים לה הוא וכו' עד אלא שנדרה הנאה מכל הפירות וכו'. נראה

צריכותא אחא לב' אמוראים דהיינו דאיצטריך במדירה מתשמיש להא דרב ואיצטריך נמי לדשמואל וכן להיפך מכח הנך סברות דקאמר איכא צריכותא חדא לב' האמוראים במדיר את אשתו מלהנות לו והתלמוד לא חש להאריך וק"ל: בד"ה בשלמא לרב כו' יאסר הנאת תשמישך עלי אם תטעום מאותו מין עכ"ל דליכא לפרושי בפשיטות דהיאך הוא יכול להדירה כמ"ש הר"ן ע"ש והוא מגומגם דלעיל פירשו התוספות למאי דס"ד השתא בדתלה בתשמיש אפילו בהדירה מכל הפירות איירי כיון דאפשר לה לאכול וליאסר כו' עיין בדבריהם דלעיל ודו"ק: בד"ה שנדרה היא כו' אלא שנדרה *) (הנאה באחד) מכל (מיני) פירות כל זמן שהיא תחתיו דאם כו' עכ"ל גם בזה יש גמגום (א) דלעיל פירשו לפי המסקנא דהכא דלאו בכל פירות מדיר לה דא"כ לא הוה חייל כו' והכא פירשו דחל הנדר אף בכל הפירות בנדרה כל זמן שהיא תחתיו דזה אפשר לה לקיים ואולי ליסנא דמתניתין נקטו מכל פירות ולאו דוקא אלא ממין א' כמ"ש לעיל אלא שהוסיפו לומר דוקא תחתיו דאי לעולם א"כ מה תרויח כו' אבל לא ידענא דדומיא דהכי במדיר לה בכל הפירות וכשהיא תחתיו מגלן דלא חל הנדר דמההיא דקונם עיני בשינה שהם כמ"ש לעיל ליכא ראיה דמשמע לעולם וצ"ע: בד"ה ואי אמר כו' אבל מקיימת לא ה"מ בשאר נדרים אבל נדרים שיש בהן ענוי נפש אפילו מקיימת יוצאת בלא כתובה כו' עכ"ל וא"ל דא"כ מאי פריך קסבר רבי יוסי היא טתנת והתנן כו' ואימא הא (ב) דר"י סבר היא נתנה ויוצאת בלא כתובה היינו בנדרי ענוי נפש ומתני' [דקתני] לר"י דיוצאת בכתובה היינו בנדר של קישוט דלאו עינוי נפש הוא לר"י כדלקמן די"ל דסמך המקשה הכא אקושיא דלקמן דאלמא בעל מצי מיפר בקישוט דע"כ לא מתוקמא מתני' אלא בתולה לקשוטיה בתשמיש דהוה נדרי עינוי נפש ומיהו ק"ל לתירוצם שכתבו בפשיטות בנדרים שאין בהן עינוי נפש במקיימת נדרה דתלא בכתובה ובנדרי עינוי נפש תלא בלא כתובה והא לר"י שמעינן בהיפך דבנדרה שלא אתקשט דלא הוה עינוי נפש ותלא בלא כתובה כיון דליכא למקנסיה דהא אין יכול להפר לה אבל בנדרי עינוי נפש תלא בכתובה כיון דמצי להפר לה ולא הפר איכא למקנסיה כפרש"י לקמן ויש ליישב דלפי המסקנא אתיא הך ברייתא דאי אפשי באשה נדרנית כו' דלא כר' יוסי וס"ל דבשאר נדרים נמי מצי להפר להו מסברא דיש להחמיר עליה טפי בנדרי עינוי נפש שתתגנה עליו טפי כפרש"י לקמן ואפילו במקיימת נדרה תלא שלא בכתובה אבל לר' יוסי דאין בעל מיפר אלא בנדרי עינוי נפש אדרבה יש להחמיר עליו טפי בנדרי עינוי נפש ליתן לה כתובתה כיון שלא הפר לה משא"כ בשאר נדרים דליכא למקנסיה ליתן לה כתובתה כיון דלא מצי מיפר לה ודו"ק: ע"ב בד"ה ולא תתקשט כו' אבל לא פריך אמאי יוציא כו' דא"כ לרב נמי תקשי עכ"ל ר"ל לרב דמוקים לה נמי הך סיפא באיהו אדרה והולה הקישוט בתשמיש תקשי אמאי יוציא לאלתר ויתן כתובה לא תתקשט ולא תיאסר אבל הך קושיא דתתקשט ותיאסר ליכא לפרושי אלא אכתובה כפרש"י ומיהו לרב לק"מ דלא אמרו ב"ש ב' שבתות וב"ה שבת אחת אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר לרב וק"ל:

ח"א דף עא ע"ב במוצאת שלום כו' · פרש"י בשיר השירים ככלה הנמצאת שלימה ומוצאת שלום בבית בעלה עכ"ל מפירושו נראה למדרשיה כפול מלשון שלימה ומלשון שלום ומזה נמי נראה למדרש מלשון מציאה שנמצאת שלימה ומלשון הוצאה דהיינו שמוציאה השלום שבבית בעלה לבית אביה והכוונה בזה ע"פ מ"ש בפרק האשה ברישא דקרא אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות והשתא מדמה בתי כנסיות לבית בעלה ובתי מדרשות לבית אביה ואמר אז הייתי וגו' ר"ל אז כשאני הולך לבתי כנסיות ומשם רדופה אני לכנס לבתי מדרשות הייתי כמוצאת שלום דהיינו שלימה בבית בעלה בתפלה ושלום בבית אביה בתורה וכמ"ש בסוף ברכות כל היוצא מבית הכנסת ונכנס לבתי מדרשות זוכה ורואה פני שכינה שנאמר ילכו מחיל אל חיל וגו': נאם ה' תקראי אישי וגו' ככלה בבית כו' · פרש"י אישי לשון אישות ונשואין עכ"ל ובעלי פרש"י בספר הושע מלשון אדנות כו' ופי"ל שהוא שם ע"ז שנקראת בעל וזה שנאמר בתר האי קרא והסרותי את שמות הבעלים וגו' והוא מבואר דבעוה"ז ליכא נישואין עמנו אלא כמו ארוסין שנאמר וארשתיך לי באמונה וגו' אבל בעוה"ב יהיו כעין נשואין והוא כוונת הכתוב שאמר ומלאך פניו הושיעם בעוה"ז בכל צרתם אבל בעוה"ב באהבתו ובחמלתו הוא בעצמו גאלם ואז וינטלם וינשאם דהיינו שיהיה לו נשואין עמנו לעולם וק"ל:

דף עב בד"ה המדיר את כו' ואיהו לא מצי לאדורה אא"כ תלה בתשמיש כו' עכ"ל דלא מצי (ג) לאדורה לתלות באיסור פירות כדפריך בירושלמי ויש אדם מדיר את אשתו מחיים כמ"ש הר"ן ע"ש וכן מוכח מדברי התוס' לעיל: בד"ה יחזור ויקיטנה כו' וחכ"א אינו מופר כו' עכ"ל בכל נוסחות גמרות שלפנינו ל"ג מלתיה דחכמים שם בברייתא ועי' בדברי הר"ן שם וק"ל: ע"ב בד"ה יולידיו בפני כו' וי"מ יולידיו בפני מולידיו זקנו של בעל כו' עכ"ל לכאורה לפי' שני מהיכא משמע יולידיו זקנו של בעל ואימא דהיינו אביו דוקא ונראה לפי' ראשון גרסינן יולידו בפני מולידיו דהיינו בלשון יחיד יולידו דהיינו אביו של בעל ומולידיו בלשון רבים דהיינו בניו של בעל ולפי' שני גרסינן יולידיו בפני מולידו דהיינו ב' יולידיו שהוא אביו ואבי אביו בפני מולידו לשון יחיד דהיינו הבעל וק"ל: בד"ה ע"מ שאין כו' וי"ל דלרב כו' קדשה ע"ת משום סיפא כו' בעיא גט כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דמשום סיפא דתנא שלא בכתובה נקט הכי על תנאי דפסיקא להו דבקדשה סתם וכנסה סתם נמי אין לה כתובה כמ"ש בסמוך מההיא דאי אפשי באשה נדרנית וק"ל: בא"ד והא דנקט במתני' וכנסה ה"ה אפילו כו' עכ"ל ר"ל הא דנקט לשמואל בסיפא קדשה וכנסה סתם ה"ה לא כנסה אלא דקדשה סתם לחוד נמי בעיא גט אלא כו' וק"ל:

*) במהרש"א דפו"י שנדפס שנת תפ"א ליתא הג' תי' הנ"ל .

ח"א דף עב ע"א והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוהו כו' · ר"ל דעי"ז דיספד על אחר יתן אל לבו דגם אותו יספדוהו במיתתו דהיינו שיזכור ע"י זה יום שימותו שלו והיינו סוף כל האדם וצ"ל דלכת אל בית המשתה היינו של רשות אבל משתה של מצוה כגון של חתן וכלה הא אמרינן פרק האשה שנתארמלה דמעבירים המת מלפני חתן וכלה: ואי זו מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו כו' · מרישא דקרא לחטיא את בשרך נמי בנים משמע וכן פרש"י בס' קהלת ובפ' ב"מ אלא שלא הוזכר בו עונש מיתה כמו בסיפא דקרא וחבל את מעשה וגו' אבל בפ' שבועת הדיינים מוכח דרישא דקרא איירי דוקא בשבועה ונענשו אפילו קרובים דהיינו בשרך וסיפא דקרא וחבל מעשה ידיך דמשמע בנים איירי בנדר וע"ש בתוספות ופי' הכתוב עיין בפרש"י בפ' ב"מ לפני המלאך גזבר של הקדש כי שגגה בשוגג קפלתי לנדור ולא אשלם כו' ע"ש ולפי התרגום נראה לפרש לפני המלאך הוא מלאך ממש הבא לעונשו על כך ואל תאמר בשגגה עברתי על הנדר דלמה יקצוף על קולך שתחלת נדרך לא היה כהוגן כמ"ש טוב אשר לא תדור וגו' ודו"ק: ע"ב וסימנך אפרים ומנשה כראובן וגו' · ברי"ף וברא"ש הביאו קרא דבתריה דהאי קרא דכתיב ומולדתך אשר הולדת וגו' ואם נפרשהו כפרש"י בחומש שעל בני יוסף שיוליד אמר כן כו' אין כאן ראיה לענינא דהכא וצ"ל לגירסתו דהדרש דהכא יפרש כדברי המפרש שעל בני אפרים ומנשה אמר כן ומדקרא לבני אפרים ומנשה מולידי יוסף ואמר לך יהיו משום דבני בניו הם כבניו וק"ל:

דף עג תד"ה לא תימא כו' דלאו פירכא היא דהוה מצי לאוקמי מתני' כשלא בעל כו' עכ"ל וכן נ"ל לר"א לקמן דפליגי רב ושמואל בלא בעל אבל בבעל מודה שמואל הא דמותבינן ליה ממתני' משום דכנסה משמע בלא בעל כמ"ש התוספות לקמן וק"ל: בא"ד ואם תאמר והיכי סלקא דעתך למימר דכנסה בלא בעל דאחולי כו' אם כן אינה מקודשת ומה מועיל כו' עכ"ל ק"ק דטפי ה"ל להקשות כן לפי האמת לר"א דפליגי בלא בעל ויש ליישב ודו"ק: בד"ה אלא טעמא כו' דלרב אפי' קדשה על תנאי וכנסה ע"ת הואיל ובעל צריכה כו' עכ"ל והא דנקט בפלוגתייהו קדשה ע"ת וכנסה סתם כו' ה"ה לרב אפילו בכנסה ע"ת כיון דבעל צריכה גט אלא משום רבותא דשמואל נקט כנסה סתם דאפילו בכה"ג אינה צריכה גט ובמתני' דקתני כנסה נמי בסתם היינו משום רבותא דאפ"ה תלא שלא בכתובה ומיהו לפי מה שכתבו התוספות לעיל דע"כ לאו משום רבותא דתלא שלא בכתובה נקט דא"כ ה"ל למתני רבותא טפי דאפילו בקדשה סתם וכנסה סתם תלא שלא בכתובה אלא משום רבותא דבעי גט נקט קדשה ע"ת וא"כ הדרא קושיין לדוכתיה דה"ל למתני רבותא טפי דאפילו בכנסה נמי ע"ת בעי גט ודו"ק: בד"ה ושמואל אמר כו' אמר ר"ג אם מיאנה כו' ובעל כמו שקידשה ולשמואל כו' עכ"ל ובפ' ב"ש כתבו כל זה בלשון אחר ומה שיש לדקדק שם בדבריהם עיין במהרש"ל ובחידושינו שם: בא"ד ומיהו קשה דתקשי לשמואל מדרבנן דר"א כשהחזירה כו' כנ"ל: בד"ה בההיא קאמר רב כו' ואין לתמוה על מה שלשם סברא הפוכה דאליבא דר"א דאמר כו' עכ"ל אין רצונם דהצריכותא דהתם אליבא דר"א נאמרה דהא לר"א לא איצטריך כלל להך צריכותא כיון דפלוגתייהו גבי תנאי איירי בלא בעל וגבי קטנה פליגי בבעל אלא דר"ל דבין צריכותא דהכא ובין צריכותא דהתם לאביי וכדי שלא תאמר כפרש"י דהתם למחוק הצריכותא דהתם ולהגיה הצריכותא דהתם כי הכא משום דלפי גירסא דהתם הוה הסברא איפכא מהכא דאין לתמוה על זה דהא ע"כ לר"א אית לן למימר הסברא איפכא מהצריכותא דשמעתין ואם כן אין למחוק גם שם הצריכותא אע"ג דהוי סברא הפוכה מהצריכותא דהכא ובין הצריכותא דהתם ובין דהכא ודאי דלאביי נאמרו דפליגי נמי הכא גבי תנאי דוקא בבעל ואין זה דוחק דעביד פעם צריכותא בסברא זו ופעם בהיפך דכן דרך התלמוד שעושה ב' צריכותות לב' האמוראים כמ"ש התוס' בפרקין דבהך צריכותא דהכא ודהתם הוה צריכותא לשני האמוראים בב' פלוגתייהו וכן יש לכוין דברי התוס' בפרק ב"ש ועיין שם בזה במהרש"ל ובחידושינו שם ודו"ק: בא"ד והוי קידושין אפ"ה פליג אדרב כו' כנ"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה גט נמי כו' כדאשמעינן גבי קטנה עכ"ל דליכא תנאה גבי קטנה כי הכא בקדשה סתם וכנסה סתם וק"ל: תוס' בד"ה אדם יודע כו' הך צריכותא המ"ל לעיל כי פריך כו' עכ"ל לא ידענא מאי קאמרי דהא קושטא הוא דהך צריכותא דעביד לעיל דליכא תנאה כו' היינו נמי מה"ט גופא דקאמר הכא דאדם יודע שאין קידושין כו' משא"כ בתנאה דלא אסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין שסומך עליה שקיימה תנאה כפירוש רש"י לעיל והכא ואי אליבא דשיכא הכא מדלעיל קאמרי הוא דחוק ודו"ק: בד"ה והא הכא כו' א"כ תקשי ליה נמי מברייתא דלעיל דוכן קטן שקידש דפליגי כו' עכ"ל ר"ל דלא הוה ליה לאתויי להקשות מקטנה אלא דמברייתא דכבר מייתי לה וכן קטן כו' ה"ל להקשות הכי וק"ל:

דף עד בד"ה ד"ה צריכה כו' קאמר שמואל דצריכה גט משני כו' כצ"ל: בא"ד והא פליגי תנאי לעיל בבעל כו' בפחות מש"פ א"כ היכי קאמר ר"א ד"ה כו' עכ"ל ר"ל כיון דבפחות מש"פ דאיכא למימר אדם יודע שאין קידושין כו' איכא למ"ד דלא קני בבעל מכ"ש בתנאה דלא אסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין דלא קני ומיהו איכא לתרוצי בזה דיש סברא להיפך זה כמ"ש התוס' לקמן דבתנאה איכא למימר דחיילי קידושי כסף ע"י מחילת התנאי משא"כ בפחות מש"פ דליכא קידושין קמאי ע"י מחילה כמ"ש התוספות (ד) לקמן ודו"ק: בא"ד וא"ת לרב תקשי למ"ד לא קנו ואפי' למ"ד קנו שמא לא סבר כרב כו' עכ"ל ר"ל כיון דמ"ד לא קנו ודאי דלא כותיה ומ"ד נמי קנו אפשר דלא כותיה תקשי ליה ממ"ד לא קנו וק"ק דתקשי להו בכה"ג אף לשמואל

קרני ראם (א) בד"ה שנדרה כו' יש גמגום. נ"ב ולפנינו מבואר בא' מכל מיני פירות ואין גמגום : (ב) בד"ה ואי כו' ואימא הא. נ"ב לק"מ דעכ"פ קשה אמאי כופין אותו להוציא הא בדידיה תלוי היינה ועיין ר"ן : (ג) בד"ה המדיר כו' דלא מצי. נ"ב לא ידעתי מנ"ל והרי גם אי תלוי בפירות קשה ימתין יום אחד כמ"ש התוס' לעיל ולשון הסיפא תפסי בעלי התוס' : (ד) בא"ד והא כו' כמ"ש התוס'. נ"ב איני מבין דכאן כיון דאיכא ביאה לא דחיישינן דאינו רוצה בביטול התנאי א"כ מה מהני הך דיחולו קדושי כסף הרי אם רוצה בביטול התנאי הא סגי ליה הקידושי ביאה אלא דלא אסיק אדעתיה לבעול לשם קדושין לכן לא הוי מחילת התנאי והתוס' לא כתבו בסמוך אלא דאם פליגי בכנס ולא בעל בזה אתינן' מביטול התנאי ממה דחזינן דכנס סתם א"כ אפילו למ"ד לא קנו מצי סבר כרב וז"ב :

מהר"ם

דמ"ס תוא דהא כתבו התוס' לעיל בד"ה שלא תטעום וכו' דלפי המסקנא א"א לפרש שנדרה מכל הפירות אלא שלא תטעום במין אחד שבפירות ולפי מה דסלקא דעתין דאדרה איהו ותלינהו בתשמיש המטה חל אפילו הדירה מכל הפירות ובדיבור זה בצירוף הדבור שלפני זה כתבו התוס' בהיפוך : בד"ה בעניות וכו' עד וע"כ מתניתין לשמואל בנדרה היא כו'. ר"ל מתניתין דקתני המדיר שלא תתקשט וכו' יוציא ויתן כתובה דהאי איירי בנדר הוא ע"כ צ"ל דתלה בתשמיש המטה דאל"כ היכי מצי מדירה שלא תתקשט וא"כ תקשה לשמואל למה יוציא ויתן כתובה מיד תתקשט ותאסר לבית הלל שבת אחת ולב"ש שתי שבתות ותמתין שמא ימצא פתח לנדרו אלא ע"כ צ"ל דבנדרה היא איירי ועלה קאי רבי יוסי ואמר בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות ל' יום ואח"כ יוציא ויתן כתובהי וא"כ ש"מ דסבר הוא נותן אצבע בין שיניה: ד"ה ה"ג רי"א אין אלו נדרי עינוי נפש וכו' עד הא. דקאמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש לא שלא יוכל הבעל להפר וכו' כצ"ל : בא"ד בין לאחרים . פירוש אם נתגרשה ונשאת לאיש אחר : סליק מסכת כתובות

חכמת שלמה

אלא שראיתי להרמב"ם ז"ל שכתב בפ' י"ב מהלכות אישות נדרה היא שלא תאכל אחד מכל הפירות אם רצה שתשב תחתיו ולא תאכל הפירות תשב ואם אמר איני רוצה באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה שהרי היה בידו להפר והוא קיים לה ברצונו ע"כ ודקדק כן מדאמרינן גבי האשה שנדרה בנזיר ואמר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה וכבר כתבו דלאו דוקא אלא ה"ק ואם אמר הבעל אי אפשי באשה נדרנית ומשום הכי לא הפר לה יוציא ויתן כתובה ע"כ לשון הר"ן : תוס' בד"ה שלא תטעום כו' דאפי' לא טעמה מין כו' כצ"ל : בא"ד דשרקיה טינא כו'. נ"ב שהיה נודר אם אשא אשה קודם שאלמוד כו' יאסרו עלי כל הנאות שבעולם ולא עלה בידו ונשא אשה ורב אחא שרקיה בטינא כלומר הטיחו בטיט שלא יהנה מן העולם עד שהתירו לו הנדר כו' :

ד' עב ע"ב גמ' אמר רפא דאמרה ליה ניכליה אריה כו'. נ"ב ס"א רבה : שם קדושין דברים שיש בהן ענוי נפש אמר ר"י כו' כצ"ל :

ד' עג ע"א רש"י בד"ה מאי לאו כו' הוא בעי כו' כצ"ל : תוס' בד"ה ושמואל כו' וגדלה אצלו דכסתמא כו' כצ"ל: ע"ב גמ' אמר ליה אביי והא מתניתין כו'. נ"ב נ"ל דל"ג [ליה] אלא אביי הוא דקמתמה על האי מימרא שאמרו משמיה דרבה והשתא שפיר גרסינן בתר הכי אלא איתמר כו' והוא מדברי אביי: שם אלא אי אתמר הכי איתמר אמר רבה כו' אמר אם בעלו לא קנו כו' כצ"ל : רש"י בד"ה קטן כו' כתיב אע"פ שפלה כו' כצ"ל והד"א :

דף עד ע"א גמ' המקדש על תנאי ובעל דברי הכל אינה צריכה הימנו גט כו' כצ"ל : ע"ב תוס' בד"ה ממאנת והולכת כו' ואפי' נודע לה הטעות כו'. נ"ב פי' ומחלה ודו"ק : בד"ה משום שם רע לא יחזיר כו' כיון שלא התנה ולא כפל כו'. נ"ב פי' שלא אמר אם יהא בך שם רע יהא גט או שיאמר על מנת דאית בך שם רע אני מוציאך אלא אמר משום שם רע אני מוציאך ומה שאמר אח"כ ולא כפליה נקיט משום ר"מ דבעי תנאי כפול וא"כ אפי' התנה מאחר שלא כפליה ואמר אם לא יהא בך שם רע כו' א"כ כאילו לא התנה דמי וק"ל : בא"ד מדמשני התם הא מני רבי מאיר היא כו'. נ"ב פי' מתני' דהתם קתני המוציא אשתו משום איילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר וקאמר מני חכמים ר"מ כו': בא"ד תנאי כפול אפילו לעז ליכא כו'. נ"ב פי' גבי איילונית דסבר ר"מ יחזיר היינו שלא אמר תנאי וג"כ לא כפל למילתיה פי' שיחזור ויפרש אם לא היתה איילונית לא הייתי מוציאך אלא שאמר משום איילונית אני מוציאך לחוד אבל ר"מ דהכא שסבר לא יחזיר גבי שם רע ונדר משום קלקולא איירי בכפליה למילתא שאמר אני מגרשך משום שם רע או נדר ואם לא היה זה וכו' וכן איתא בתוס' לשם :

דף עה ע"א גמ' דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקריביה כו'. נ"ב תימה אמאי צריכה למיסר בקריביה תיפוק ליה שהוא לא יגרשנה שהרי הבעל אינו מגרש אלא לרצונו ויש ליישב בדוחק דה"ק ליתני אינה מקודשת משום דהיא נמי אמרה לא בעינא באיש נדרן שהרי בעבור זה התנה עמו ואפילו תאמר שהוא רוצה להתקשר שאם ידור עוד שיהא חייב לגרשנה סוף סוף יכולה למימר לא ניחא לי כו' : שם אביי אמר דשומשמנא גברא כו'. נ"ב כל הסוגיא ביבמות בסוף האשה שלום : שם כאן בזיעה עוברת כו'. נ"ב לולא כבוד התוס' נראה לפרש דהכי קאמר בזיעה עוברת כלומר שאינו תמיד אלא פוסקת וחוזרת ואפ"ה שייך לומר עליו

דמ"ד לא קנו ודאי דלא כוותיה ומ"ד נמי קנו אפשר דלא כוותיה דשמא דוקא בפחות מש"פ קנו משום דאדם יודע כו' משא"כ בתנאה כדאמרינן לעיל ויש ליישב (א) ודו"ק: **בא"ד** וכהך סברא מצריך תלמודא לפלוגתייהו דרב ושמואל בפ' ב"ש כו' עכ"ל תחלת הצריכותא מפורש התם הכי משום דאחליה לתנאיה היה בדעתו שיחולו לקדושי כסף אבל סיף הצריכותא אינה מפורש הכי אלא בההיא דקטנה ליכא בעילת זנות דהא איכא קידושי דרבנן כ"כ התוס' לעיל ובפ' ב"ש וגבי פחות מש"פ ליכא למימר הכי אבל יש לכוון דבריהם כפי מה שפירשו התוספות שם הצריכותא בע"א ת"ל ועוד דליכא קידושי הראשונים דנימא שיחולו כו' וזה שייך נמי בפחות מש"פ ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ממאנת כו' שאם נודע לה הטעות יש לה למאן דאם לא מיאנה ועמדה אצלו מחלה התנאי כו' עכ"ל ק"ק (ב) לפ"ז מאי פריך לעיל לשמואל ממתני' דהכא הא ניחא בעיא אימא דמיירי בכה"ג דנודע לה הטעות ועמדה אצלו הרי מחלה התנאי ויש ליישב וק"ל: **בא"ד** ושמואל לא סבר כר"י אלא בקדושי טעות דוקא כו' עכ"ל והא דאמר שמואל לעיל גבי קטנה שלא מיאנה והגדילה כו' דצריכה גט משני היינו מן התורה אבל מדרבנן צריכה נמי גט מראשון כו' וכ"כ התוס' בפ' בא סימן וכן פרש"י לעיל ובההיא מתני' דנדה דאינה ממאנת אחר שתביא ב' שערות והיינו מדרבנן אבל קשה לפ"ז אמאי קאמרי דבקדושי קטנות לא סבר שמואל כר' ישמעאל והא שפיר קאמר דממאנת מן התורה וצריכה גט משני אלא מדרבנן אינה ממאנת וצריכה גט גם מראשון וצ"ע: **בא"ד** א"כ תקשי לשמואל סתם מתני' דהתם דלא מצי לאוקמא מתני' דהתם כו' עכ"ל היינו הך מתני' דס"פ נושאין דלא מתוקמא מלתיה דשמואל דאמרינן י' כהנים כו' אלא אי משכחת מתני' בקדושי טעות ע"ש הסוגיא וק"ל: **בד"ה** חכם עוקר כו' היא נמאסת בעיניו כשזוכר שהיו בה מומין כו' עכ"ל אבל ביה ליכא קפידא דאיתתא בכל דהו ניחא לה כו' כ"ה לשון הרא"ש: **בא"ד** ודוקא כו' והתירה קודם ידיעת הבעל כו' כדקתני במתני' כו' ולא מפליג בין בני היתר כו' עכ"ל ועיין גם בזה לשון הרא"ש וק"ק לדבריהם דהכי תקשי לך מתני' דה"ל לא מפליג במתני' בין היתר לאחר ידיעת הבעל לקודם ידיעת הבעל ויש ליישב דלישנא דמתני' ונמצא עליה נדרים ודאי דמשמע דלא הותר קודם ידיעת הבעל וק"ל: **בד"ה** משום ס"ר כו' שלא התנה ולא כו' ולר' מאיר דבעינן תנאי כפול אפילו לעז כו' עכ"ל עיין על כל דבריהם מפורש בתוס' שם:

דף עה ע"ב בד"ה אבל במומין כו' דכשהתנה לא על מומין שבגלוי נתכוין כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דר' מאיר פליג נמי במומין שבגלוי ומשום הך סברא דהואיל והתנה ודו"ק: **בא"ד** וקאי בין ארשות האב בין ארשות הבעל וה"ק אינו יכול כו' עכ"ל אבל בהגהת אשר"י כתוב דלא פליגי רבנן אלא אסיפא דנכנסה לרשות הבעל דאילו ארישא שארוסה היתה יכול להיות שלא הכיר אפילו הם בגלוי והא נמי אם יש עמו מרחץ כו' ע"ש: **בד"ה** תברא פר"ח שבועה עכ"ל עיין בערוך כדאמרינן במ"ק מאי תברא תברי בתי ע"ש: **בד"ה** מי שנה כו' ה"נ פליגי בהכי כו' אבל נכנסה לרשות הבעל א"ל להביא ראיה כו' ותנא דסיפא סבר כו' עכ"ל דליכא לאוקמא בכה"ג כולה כר' יהושע דשדה בבית אביה האב צריך להביא ראיה להוציא מחזקת ממון ובנכנסה לרשות הבעל צריך הבעל להביא ראיה משום דאיכא למימר חזקה אין אדם שותה בכוס כו' דאם כן תקשי כדפרכינן בעד שלא תתארס נמי דליכא למימר כדלקמן בשנתארס איכא חדא במקום תרתי דהא לר' יהושע (ג) חזקת הגוף ליתא כלל לגבי חזקת ממון ואם כן הני תרתי דבעל דהיינו חזקת ממון וחזקת דאין אדם מפייס במומין עדיפי מהנך תרתי דאשה דהיינו חזקת הגוף וחזקה דאין אדם שותה כו' אבל לקמן לר"ג ניחא כמ"ש התוס' לקמן ובזה יתיישב מה שתמה בזה מהרש"ל ודו"ק: **בד"ה** ספק טמא כו' והשתא מייתי שפיר דאזיל ר"י בתר חזקה דגופא כו' אע"ג דאיכא חזקה דהעמידו כו' עכ"ל וק"ק דה"ל סברא דר"ג הפוכה מסברת ר"י דלר"ג חזקה דגופא עדיף מחזקת ממון ולא עדיף חזקת הגוף מחזקת הטומאה דמה"ט ספק טמא משום דאזלינן בתר חזקת טומאה לרבנן דר"י כמ"ש התוס' ולר"י אדרבה חזקת ממון עדיף מחזקת הגוף וחזקת טומאה לא עדיפא מחזקת הגוף כדקתני ספק טהור ודוחק הוא לומר דהנהו רבנן דספק טמא לא ס"ל כר"ג דא"כ ה"ל תלתא מחלוקת בדבר ודו"ק:

ח"א דף עה ע"א [דנפשא גברא כו' דקולשא גברא כו'. עיין בערוך ערך נפשא]: אחד שנולד בה וא' המצפה כו'. מיתורא דאיש איש קדריש ופי' הפסוקים נכבדות מדובר בך וגו' בציון משא"כ בשאר עיירות ומדינות ואמר שזה הוא החשיבות שבו כי הנה אזכיר רהב ובבל ליודעי וגו' שכן דרך מי שמודיע שיכירו אותו קורא את עצמו ע"ש עירו ומדינתו כגון פלוני בבלי פלוני מצרי פלוני פלשתי דהיינו מקום לידתו אבל בציון יאמר איש ואיש גו' שגם שאינו נולד בה נקרא על שמה כאילו נולד בה כיון שמצפה לראותה דהיינו שבודאי שוב יכוננה עליון וה"ש ה' יספור בכתוב עמים וגו' דהיינו עמים שיולדו שם בעירם בא בכתבו שיולד שם אבל ישראל המצפה לראותה לא בא כתוב שיולד שם בארץ אחרת אלא בא בכתוב כאילו יולד בציון ורש"י שם בספר תהלים פי' בע"א על ב' דרכים ועיין שם: **וחד** מנייהו עדיף כו' וחד מינן כי סליק כו' מבואר באורך בחידושינו בפרק זה בולר ע"ש:

דף עו בד"ה רישא מנה כו' ועוד דמשמע מההיא דשמואל כו' אלא משום דנולד הספק כו' דמסקנא רב אסי כו' עכ"ל הך טעמא דנולד הספק ברשותו היינו באוקימתא דרבא כמ"ש רש"י והתוס' לקמן וא"כ צ"ל לדבריהם דהכא דרבא ורב אסי לא פליגי לענין דינא ועיין בזה ברא"ש: **בד"ה** על בעל החמור כו' אלא טעמא דשמואל דמוקמינן לפרה בחזקת מרא קמא כו' עכ"ל ומייתי שפיר לתנא תונא כלה בבית אביה אבל קשה לפ"ז דא"כ היכי ס"ד למימר דתנא תונא מכלה בבית חמיה דהא אדרבה כיון דהבעל בעי לאתויי ראיה מוכח דלא מוקמינן המעות בחזקת מרא קמא דהיינו הבעל ואפילו במקום דחזקת ממון דהשתא מסייעא לזה וכ"ש הכא דחזקת ממון דהשתא כנגדה ויש ליישב בדוחק דס"ד השתא כיון דיש לאשה שטר שיעבוד לכתובה על בעלה ה"ל איהי חזקת מרא קמא וכן יש לדקדק לפי' שני שכתבו התוס' לקמן דטעמא דשמואל דאזלינן בתר מציאתו מאי מייתי מתנא תונא כלה בבית חמיה דלפי מציאתה דהשתא שיש בה מום לא ה"ל לבעל לאתויי ראיה וצ"ע ודו"ק: **בא"ד** כי היכי דעכשיו הוא מת כן יש לנו להחזיק כו' כשעת מציאתן ודוקא גבי מיתת חמור כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם משום דודאי בכ"מ אזלינן בתר חזקה דמעיקרא כדאמרינן בפרק קמא דחולין אלא דוקא בכה"ג דהכא גבי מיתת חמור וגבי מום ומחט אית לן למימר דלא ניזל בתר חזקה דמעיקרא אלא אדרבה בתר מציאתו דהשתא ור"ג נמי לא מצינו דפליג אהך סברא דניזל בתר מציאתה דהשתא ואתיא רישא נמי שפיר כוותיה ולזה הוצרכו לומר והך סיפא דכלה בבית חמיה דעל הבעל להביא ראיה ולא אמרינן בה דניזל בתר מציאה דהשתא משום דלא אמרינן הכי אף קודם ב' רשויות ובההיא דמשארסתני נאנסתי דסבר ר"ג דאזלינן בתר חזקת הגוף דמעיקרא מיירי נמי בכה"ג בנשאה כבר הבעל ולא מצא לה בתולים כמ"ש התוס' לעיל ולכך לא אמרינן בה דניזל בתר מציאה דהשתא אף קודם ב' רשויות ודו"ק: **ע"ב** בא"ד דדוקא הכא שמחזיק עצמו מסופק בפרה ואין לו שום טענה ברורה כו' דאזלינן בתר חזקת מרא קמא כו' עכ"ל ק"ק דאם כן מאי מייתי ותנא תונא מכלה בבית אביה הא התם איירי אף שאביה ובת טוענין ברי כמ"ש התוספות לעיל (ד) ואמאי ניזל ביה בתר מרא קמא וק"ל: **בא"ד** ודמי לתקפו כהן דמוציאין מידו כו' עכ"ל כדאמרינן בעלמא לגבי ספק בכור שביד ישראל אם תקפו כהן דמוציאין כו' היינו משום דישראל הוא מרא קמא וק"ל: **בא"ד** ולפי זה א"ש פירוש הקונטרס דבסמוך כמו שאפרש עכ"ל אין זה מובן דהיאך א"ש לפי זה פ"ה ובמה יתיישבו כל הקושיות שהקשו התוס' בסמוך לפ"ה ומהרש"ל הגיה לפי זה לא א"ש פ"ה כו' גם זה אינו מובן לכאורה דמאי קאמרי לפי זה כו' דמה כתבו כאן לסתור מיניה פ"ה דבסמוך ונראה לקיים כל נוסחות התוס' שלנו שכתוב בהן לפי זה א"ש פ"ה כו' ר"ל דלפי זה דטעמא דשמואל דאזיל בתר חזקת מרא קמא ולכך בעל החמור צריך להביא ראיה אע"ג דיש לו חזקת הגוף וחזקת ממון איכא למימר נמי דא"ש מה שפ"ה בסמוך כלה בבית אביה ולקדושין דהיינו כר' יהושע והתוס' דחו פירושו בסמוך מכח כמה קושיות דהשתא איכא למימר נמי דטעמא דר' יהושע לאו מכח חזקת ממון אלא מטעם דיש לבעל חזקת מרא קמא ולכך אביה צריך להביא ראיה ובזה יתיישב כמעט כל הקושיות שהקשו בסמוך לפ"ה וצ"ע ודו"ק: **בד"ה** כל הנולד ספק כו' ואפילו הוא מוחזק כו' וצריך לחלק בין ספק כו' עכ"ל עיין בכל דבריהם ברא"ש ובהגהת אשר"י: **בד"ה** ותנא תונא כלה כו' אע"פ שמוחזק ה"נ אוקי החמור כו' עכ"ל וכ"ש הוא דבחמור נמי איכא חזקת ממון לבעל החמור ומיהו יש לדקדק מי הכריחם דתנא תונא מסיפא מכלה בבית חמיה ולא מרישא מכלה בבית אביה דאע"פ שיש לה חזקת הגוף ניזיל בתר חזקת ממון ואי לקדושין קאמר אפילו חזקת ממון ליכא לבעל והיינו משום דנולד הספק ברשותיה דאב ה"נ אוקי הפרה בחזקת ממון כיון דנולד הספק ברשות בעל הפרה וכ"ש הוא כיון דיש לבעל החמור נמי חזקת הגוף וכפירוש רש"י דמרישא נמי איכא סייעתא ואפשר לומר לשיטתם דלעיל דבעי למימר דניזל בתר חזקה דמרא קמא ולכך מרישא לא הוה ליה סייעתא דאימא דלכך בעי האב לאתויי ראיה משום דאית ליה לבעל חזקת מרא קמא אבל מסיפא אייתי שפיר ראיה דאע"ג דאית ליה לבעל חזקה דמרא קמא בעי הוא לאתויי ראיה משום שהספק נולד ברשותו ה"נ אית לן למימר דבעל פרה בעי לאתויי ראיה אע"ג דהוא מרא קמא ודו"ק:

דף עז בד"ה ליתני נשא אשה ושהה כו' וא"ת דתקשי ליה ברייתא כו' עכ"ל טפי ה"ל לאקשויי הכי לעיל אמ"ד דאין כופין ויש ליישב וק"ל: **בא"ד** יוציא לא משמע לשון כפייה אלא בדבר שמתנהג עמה שלא כדין כו' עכ"ל כדמוכח בשמעתין דהוא אומר איני זן דיוציא הוא לשון כופין מדפריך עליה עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון והיינו שמתנהג עמה שלא כדין ועיין בזה בתוס' בריש פרקין וק"ל:

ח"א דף עז ע"ב כ"ד מוכי שחין כו' ובעלי ראתן קשה מכולן כו'. וכתושם גבי ויגעם ה' את פרעה נגעים גדולים וגו' במכת ראתן לקה כו' וע"פ ב"ר היינו מדכתיב נגעים גדולים כדאמר שהוא קשה מכולן ודקאמר הזהרו מזבובים כו' לפי שהם כרוכים בו יותר כדקאמר שזהו סימנו דכמו דידבי עליה והוא מהטבע שהזבובים עומדים על מקום השחין ודקאמר לא יתיב בזיקיה ולא עייל באהליה [משום] עומאת אוהל שהמצורע חשוב כמת ור' אמי ור' אסי כדי להרחיק עצמם ממנו עבדו הרחקה זו יתירה דאפי' מביעי כו' וריב"ל מכריך בהו ועסיק בתורה כו' אם חן מעלה על לומדיה אגוני כו' המעלה חן בעיני אלהים ואדם מצילו כמו שאנו אומרים והצילני מכף כו' ותתנני לחן כו' בעיניך ובעיני כל רואי כו' ואמרינן בסוטה דמצוה מגנא ולא מצלא ותורה מגנא ומצלא והשתא שפיר קאמר אם חן מעלה דהיינו מצלא אגוני לא מגני בתמיה ולמאי דמסיק שם תורה בעידנא דעסיק בה כדאמר מכרך ועסיק בהו: **א"ל** אחוי לי דוכתאי כו'. כוונתו לפי דעת מלאך המות לידע מקומו בעוה"ב ולא יצטער על מיתתו ואז לא הוה עדיין מקומו פנוי שאז לצדיקים היו מתמתמין בו כמ"ש פנו מקום לבר ליואי כו' ויש לפרש הא דכפל תלת פנו מקום כו' פנו מקום כו' שהוא ודאי לא בקש רק מקומו המיוחד לו כמ"ש אחוי לי דוכתאי כו' אלא שיש לצדיק עוד חלק בג"ע חלק רשע שהיה לו בג"ע דכתיב משנה יירשו כמ"ש בחגיגה: **ואמר** בי מטא להתם דלייה כו' כמ"ד דג"ע בעוה"ז כדאמר במסכת תמיד ויש לו מחיצות גבוהות שהולכך להגביהו ואמר אי אתפיל אשבועתי' כו' ולא קאמר דאי עבר אשבועתו דהא ודאי איסורא לא עביד וא"כ הוה עבר אשבועתיה לא הוה קאמר דליעבר נמי השתא למעבד איסורא אלא למתאל: **א"ל** הב לי סכינאי לא הוה קיהיב כו'. משום דעדיין היה ירא לנפשו עד דא"ל דמתבעא לבריתא דהיינו לבריות אחרים: **א"ל** נראתה קשת בימיך כו' שהקשת הוא אות על קיום שבועה בימי נח ואם אתה בר ליואי שקיימת השבועה לא היה צריך העולם לאות הקשת כי בזכותך היו נצולים: **בחברך** בעית למעבד לי כו'. דאילו היה סכינו בידו לא היה מניח את ריב"ל לקפוץ מעל המחילה לג"ע: **איפכק** ליה עמודא כו'. כמו שכתבנו בפ' האשה שהוא הוראה שאין הדור ראוי לעמוד במחילתו וז"ש עשה בשביל כבוד חכמים שהוא כבודן של חכמים כשיסתלק הענן ויהיו ראויין לעמוד במחילתו עשה בשביל כבוד אביך אם היה אביו חי פירושו כדלעיל ואם לא היה חי מ"מ כיון דבאביו לא היה מפסיק עמודא גם אילו היה חי לא היה ראוי לעמוד במחילתו עשה בשביל כבוד עצמך דהיינו שיתעסקו בכבודך בקבורה אחר שיסתלק הענן: **לאפוקי** ממאן דלא קיים אפילו אות א' כו'. דיש מלות מרומזים באות א' והיינו דקאמר דאייתי ס"ת ואזי כו' אם עברתי אפי' ברמז אות א' שבה ודו"ק:

האשה שנפלו פרק שמיני

דף עח תוס' בד"ה עד שלא תתארס כו' והביא ראיה כו' דעד שלא נשאת משמע אפילו קודם ארוסין כו' עכ"ל לכאורה הגם שפירש רש"י לקמן כן מ"מ כפי

קרני ראם (א) **בא"ד** וא"ת כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דלשמואל אין הכרח לחלק בין תנאה לפחות משו"פ משא"כ לרב בסברא דא"א עושה בכ"ז דרב גופיה אית ליה הך סברא דקטנה: (ב) **בד"ה** ממאנת כו' ק"ק. נ"ב ויש לחלק בין היכא דהדבר תלוי ברצון האיש לתלוי ברצון האשה דאיתתא בכ"ד ניחא לה: (ג) **בד"ה** מי שנה כו' דהא לר"י. נ"ב אין דבריו מובנים דכיון דבליכא חזקת ממון גם ר"י אזיל בתר חזקת הגוף א"כ נשאר סברת התוס' לקמן דא"א לאלים ח"מ לתרווייהו וכן תי' הב' שם משום דגבי הבעל בעינן כל הטעמים אמת משא"כ גבי אשה כחד סגי ניחא גם לר"י וצ"ע: (ד) **בא"ד** דדוקא כו' כמ"ש התוס' לעיל. נ"ב ולענ"ד אע"ג דכ' התוס' לעיל דמיירי אפילו בטוענים ברי היינו דוקא דאל"ה הו"ל למיתני או שיאמר ברי לי אבל ודאי אי מיירי לענין קידושי אינו אלא בשאב טוען שמא ומ"מ לא מצי למיתני או שיאמר ברי לי כיון דהראיה מהני גם לענין הוצאת כתובה ושם לא מהני ברי לי וז"ש:

חכמת שלמה

עליו קבוע שהחולי קבוע כך לעולם ואינו דומה לעוברת דהתם שהחולי הוא בלי הפסק אבל לאחר הזמן יפסיק לגמרי ויעבור ודו"ק: **ע"ב תום'** בד"ה מי שנה זו כו' חזקה אין אדם שותה בכוס כו'. נ"ב ותימה לפי זה אמאי לא מוקי בחד תנא ויאמר עד כאן לא קאמר רבי יהושע דאזלי' בתר חזקת ממון [אלא] בחד ספיקא אבל לא בתרי ספיקא דספק תחתיו וכסתחפ' שדהו ואם תמצא לומר מקודם שמא נתפייס וכוי ספק ספיקא ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף עו ע"א תום' בד"ה על בעל החמור כו' ראשון ראשון קנה כו'. נ"ב פי' כל שאם בפני עצמה שמשך קנה ולא אמרי' לא קנה עד שימשוך כל הכור דהא כור הזכיר בדבריו ונפקא מינה ליוקרא כו' וק"ל: **ע"ב גמ'** קדושין לטבועין נתנו כו'. נ"ב פירוש ענין טביעה ואבדון: **שם** כל שנולד ספק כו' כנ"ל: **תום'** בד"ה על בעל כו' דגבי מיאון ונראה כו' כנ"ל: **בד"ה** כל שנולד ספק כו' ואוקי לכלה דמתני' כו'. נ"ב פי' דלא תימא לפי האי שינויא לא אמרי' שעל בעל פרה להביא ראיה מאחר שהוא לגוזלת ומייתי ראיה מרישא דמתני' ותו לא בעינן לאוקמי דאיירי אף לקדושין ומסיפא דמתני' ליכא לאקשויי אף שהוא להחזיק משום דחזקת הגוף מסייע לה מה שאין כן בחמור כמו שפירשו התוס' לעיל על כן מפרשים התוס' דאף לפי האי שינויא איירי אפילו להחזיק מדפריך מהא דמחט כו' ודו"ק:

דף עז ע"א גמ' רשב"ג כגון נסמת כו': **שם** אמר רב יהודה אמר רב אסי אין כו' בשלמא לרב אסי דרבנן כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה בשלמא לרב אסי [לא] כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' אפי' אות אחת נמחק:

האשה שנפלו פרק שמיני

דף עח ע"א תום' בד"ה נפלו לה משנתארסה כו' וי"ל שאין זה קולא אלא חומרא כו'. נ"ב פי' לבית הלל וא"כ ממילא לב"ש לא הוי חומרא וק"ל ומה שמקשין העולם אמאי לא קאמר שאין זה חומרא כו' משום דלא פסיקא להו לתוס' לומר שאין זה חומרא אלא קולא לפי שאינה קולא אלא מצד

פרש"י שלפנינו לא הביא כאן ראיה אלא אנפלו משנתארסה ולא ארישא דנפלו לה עד שלא תתארס ויש ליישב דמשמע להו בפרש"י דמייתי ראיה גם ארישא דשלא תתארס דאסיפא משנתארסה תקשי ליה טעמא דב"ש אתא לאשמועינן וק"ל : **בא"ד** ואין להקשות כו' דוקא עד שלא ניסת דהיינו משנתארסה כו' עכ"ל ונראה דה"ה דה"מ לתרולי דלא קתני הכי שנפלו משנתארסה אלא משום דבהא אר"ח בן עקביא דפליג עליה דר"ג אבל עד שלא נתארסה לא איצטריך למיתני כיון דליכא מאן דפליג עליה ודו"ק : **בד"ה** איבעיא כו' דקאי ארישא כו' או דיעבד דאפילו בדיעבד בעי למימר דמכרה בטל כו' עכ"ל ק"ק לפירוש זה כיון דע"כ אי פליג האי א"ל דר' יהודה ארישא דעד שלא נתארסה מכ"ש דפליג אסיפא בנתארסה טפי אית לן למימר דלא פליג ארישא כלל אלא אסיפא בלחוד דעלה קאי א"ל דר"י ומאי קמבעיא ליה ויש ליישב דנראה לו דחוק להלמודא דלא קאי אלא אדיעבד דסיפא דאמאי קרי ליה לנתארסה ומכרה בעודה ארוסה ישנים כמו שנדחק ר"ת לפירושו לקמן ודו"ק : **בא"ד** ונראה לר"ת דה"פ כו' ולא תמכור לכתחלה כמו בנפלו לה משתתארס כו' על החדשים אנו בושים כלומר שנפלו לא משתתארס כו' עכ"ל נראה לפרש מה שנדחקו לפרש למאי דבעי למימר לא תמכור לכתחלה דהיינו כמו בנפלו לה משתתארס ולא ניחא להו לפרש בפשיטות כמו לאידך גיסא דהיינו כמו בנפלו לה משניסת משום דא"כ מלתיה דר"י דא"ל כו' אין לו מקום כאן אלא לעיל מקמיה דקתני פלוגתא דב"ש וב"ה בנפלו לה משנתארסה אבל השתא ניחא דלא מדמה לה לאחר שניסת אלא לאחר שנתארסה ניחא דקתני לה הכא בתר מילתיה דב"ה דס"ל שאם מכרה ונתנה קיים אבל לכתחלה לא אבל אין לפרש דדוחק להו לפרש למילף לא תמכור לכתחלה מניסת דמכרה בטל ומה הסיב נמי משום דאנו בושים כו' דאימא משום דיעבד הוא דא"כ אמאי לא דחו בזה פירוש שני של רש"י דקמבעיא ליה אלכתחלה דב"ש דע"כ ליכא למילף אלא מניסת דמכרה נמי בטל : **ודע** דלפירוש קמא של רש"י נמי צריך לפרש כי הכא דבעי למימר שלא תמכור לכתחלה כמו בנפלו לה משתתארס מה"ט שכתבו דאל"כ מלתיה דר"י דא"ל כו' אין לו מקום כאן אבל סמכו דבריהם הכא לפירוש ר"ת משום דלאידך גיסא דדיעבד דסיפא קאמר הוצרכו לשנות פירושא דחדשים וישנים משא"כ לפירוש קמא דרש"י לפי שני הצדדים פירושא דחדשים וישנים שוה ודו"ק היטב : **בא"ד** דארישא לא הוה אמרי מכרה בטל כו' עכ"ל דהא לא קמבעיא ליה לפי' ר"ת ארישא אלא אלכתחלה אבל בדיעבד פסיקא ליה ברישא דמכרה קיים וק"ל : **ע"ב** בד"ה תני מוכרת כו' ולגירסא זו נ"ג כו' אף זו לא תמכור כו' ולרב פפא דלא מגיה מתני' תקשי כו' עכ"ל לפרש"י נמי ע"כ רב זביד דמגיה מתני' מוכרת ונותנת וקיים ע"כ דל"ג בברייתא לא תמכור אלא שכבר כתבו לעיל בשם רש"י דל"ג ליה ולא מלאו בתוספתא ומה שכתבו התוספות לעיל דבחנם מחקו רש"י היינו משום דלא נחתי לעיל לפרש הכי כגירסת רש"י הכא אלא כפירוש ריב"ם הכא ודו"ק : **בד"ה** לא כר"י ולא כר"ח ט' פירוש לא כאמרו לפניו דר"י כו' עכ"ל דאי לא כר"י וכר"ח אליבא דר"ג קאמר אמאי לא מוקמי מלתיה דרב ושמואל כאמרו לפניו דקאמרי ועוד דלא ה"ל למנקט אלא לא כר"ג אלא דפירוש דאפילו כאמרו לפניו דר"י ודר"ח לא מלי אתיא דאינהו נמי מודו לר"ג בעד שלא נתארסה וניסת דמכרה קיים ולא פליגי עליה דר"ג בהא ואינהו אהדדי נמי לא פליגי ביה אלא בנתארסה וניסת דבהא דאמרו לפניו דמכרה בטל ולדברי ר"ג אליבא דר"י מכרה קיים ודר"ח אליבא דר"ג מוכרת לכתחלה לאוקימתא דרב פפא וצ"ל דבכלל זה דקאמרי דפליגי בנתארסה וניסת הוה נמי דפליגי בנתארסה ועודה ארוסה דהיינו כאמרו לפניו דר"י דמכרה בטל ור"ח נמי מודה דלא קאמר אלא דלא כך הסיבס בנתארסה ועודה ארוסה אבל מודה לר"י דכך שאלו אותו ואינהו נמי פליגי ביה ע"כ אליביה דר"ג לאוקימתא דרב פפא דלר"ח מכ"ש מוכרת לכתחלה ולר"י אינה מוכרת אלא בדיעבד דאל"כ מתניתין מי שנאה ויש לדקדק לפ"ז דמוכח דיותר מסתבר למימר דמכרה בטל בנתארסה ועודה ארוסה מעד שלא נתארסה וניסת כאמרו לפניו דר"י ור"ח נמי מודה ביה והפוסקים פסקו בהיפך דבעד שלא נתארסה וניסת מכרה בטל ובנתארסה ועודה ארוסה פסקו דמכרה קיים ויש ליישב דהפוסקים פסקו כרבותינו דס"ל דעד שלא נתארסה מכרה בטל ומדלא נקטו במלתייהו אלא הני תרתי מילי דהיינו דעד שלא נתארסה וניסת ונתארסה וניסת ולא נקט נמי נתארסה ועודה ארוסה דהוה רבותא טפי מנתארסה וניסת משמע דס"ל בנתארסה ועודה ארוסה דמכרה קיים ולא הוה סברתן הפוכה מאמרו לפניו דר"י דאינהו אזלי בתר שעת נפילת הנכסים ורבותינו אזלי בתר שעת מכירת הנכסים ודו"ק : **בא"ד** והא דמשמע כו' א"כ אותם נכסים נפלו לה עד שלא ניסת ובניסת איירי דהא משמע דאם לא כו' עכ"ל לכאורה מגומגמים דבריהם דמה הכרח יש להם דמיירי עד שלא ניסת כו' ואימא דאיירי נמי עד שלא נתארסה ולמאי דאוקמא נמי בנפלו לה עד שלא ניסת מה הכרח יש להם דאיירי נמי בניסת דאימא אף בשלא ניסת ואתיא כאמרו לפניו דר"י דמכרה בטל אף בנתארסה ועודה ארוסה ונ"ל שיש כאן דילוג דברים קלת ויש להגיה בדבריהם וכל"ל ובניסת איירי דהא אוכל פירות ומשמע דאם לא כתב כו' ור"ל דאותן נכסים נפלו לה עד שלא ניסת כו' דהיינו משתתארס דאי עד שלא נתארסה א"כ לא הוה אתיא מתניתין אלא כרבותינו ולא מסתבר לומר כמו שכתבו התוס' לבסוף וקאמרי דע"כ איירי נמי בניסת מדקתני אוכל פירות ואין פירות בארוסה וא"כ שפיר ה"מ לאוקמא דעד שלא נתארסה וניסת וכרבותינו אלא דאין סברא לומר כן והיינו משום דא"כ לא הוה מתמה תלמודא עליה דרב ושמואל כמאן כו' כיון דמתניתין היא בפרק הכותב אלא ע"כ דאיירי מתני' בנפלו לה משנתארסה וניסת ואתיא כאמרו לפניו דר"ח ולכך אי לא הוה כתב לה דין ודברים הוה מכרה בטל ודו"ק : **בד"ה** לימא תנינא כו' וי"ל דבלאו הכי משני לה שפיר עכ"ל אין (כאן) הכרע אי הכא משני לה שפיר בלאו הכי אי התם בהחובל ודו"ק :

דף עט בפרש"י בד"ה ואי לא קנינהו לוקח ליקנינהו בעל לשמואל בכותבת כולן כו' עכ"ל ולא ניחא ליה לפרש דאברייתא דאיירי במקלת פריך דהא כיון דאמר לכשארלה לא קני לה נמי בעל דאם בא לזכות יאמר רולה אני כפרש"י לעיל אבל הר"ן כתב ע"פ דברי הרמב"ם דאברייתא פריך ע"ש : **תום'** בד"ה כללא דמלתא כו' וא"כ קשיא דר' מאיר אדר' מאיר כו' לא גריעי מפירות מחוברין כו' עכ"ל ובלאו הך סברא דלא גריעי כו' איכא לאקשויי דהוי סברת ר' מאיר הפוכה מסברת חכמים דבמתני' בפירות מחוברין סבר ר"מ דשמין אותן כו' ולחכמים אוכלן כדין פירות וגבי מחפורת של לריך סבר ר' מאיר דכפירות הוא והבעל אוכלן וחכמים סברי דשמין אותן כו' וק"ל : **בא"ד** ועוד דהשתא הוי רב נחמן כר' מאיר ונראה כו' עכ"ל ר"ל לענין דינא יהיה רב נחמן כר' מאיר בדבר שאינו כלה כולו דהבעל אוכל פירות אבל הלשון אינו כר"מ דקרי ליה קרנא ורב נחמן קרי ליה פירא כמ"ש לעיל וק"ל : **ע"ב** בד"ה כמאן לא כו' ויש לומר לרבותא נקט דאפילו כפילא הויא דאשה עכ"ל ר"ל דולד הוי פשיטא לאשה דחיים למיתת הבהמה גופה אלא אפילו כפילא דליכא למיחש כולי האי למיתת הבהמה וולדה אפ"ה הוי לאשה מיהו לפי האמת הוי הסברא להיפך דולד הוי לבעל והכפל לאשה ומשום דאתי מעלמא לא תקינו ליה רבנן ודו"ק : **בד"ה** פירא דפירא כו' וה"פ פירא כיון כו' וה"ה פירא דפירא כו' וכ"ש פירא דאתי מעלמא כו' עכ"ל יש לדקדק (א) בזה דמהאי טעמא שכתבו גבי דאתי מעלמא דהוי כ"ש כקושייתם כיון דגונב ולד בהמת מלוג דהוי דבעל הוי הכפל לאשה מכ"ש גונב בהמת מלוג גופה דהוי לאשה שיהיה הכפל נמי לאשה ומיהו בכי האי גוונא בדלא אתי מעלמא דהוי כ"ש כיון דהולד דאתי מבהמה גופה שהיא הוי לבעל מכ"ש ולד דולד דאתי מולד שהוא של הבעל שיהיה נמי לבעל ויש ליישב ודו"ק :

דף פ בד"ה אכלה ערלה כו' שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאים כו' עכ"ל לכך נ"ק נהו אלא מקשין דכלאי כרם דהוי כמו עלים אבל בערלה ודאי דעלים שרו אלא הקליפים אסורים משום דהוי שומר לפירות וכן בשביעית אין איסור כלל בעלים ולכך נקט דשביעית וכלאים איכא חזקה ליכא לאוקמא בכה"ג בהוסיפו גם העלים מאתים ודו"ק : **בד"ה** ישבע כמה הוליא כו' ומה"ט נמי לא חשיב הבא ליפרע מנכסי יתומים כו' עכ"ל ק"ק אמאי נקטו במלתייהו הך דהבא ליפרע מנכסי יתומים ולא נקטו כל הנהו דקתני להו לקמן במתני' דפרק הכותב מקמיה הך דהבא ליפרע מנכסי יתומים וק"ל : **בא"ד** ואע"ג דתנא דברייתא בהכותב חשיב פוגם כו' ההוא תנא לא מחלק כו' עכ"ל וק"ק דא"כ אמאי לא קחשיב נמי כל הנהו דקתני להו במתני' בהכותב בהדי דפוגם שטרו וי"ל דחשיב פוגם דהיינו קמייתא דקתני במתני' דהכותב וה"ה כל אינך דקתני להו במתני' בהדיה וק"ל : **ע"ב** בד"ה נכסים כו' ואיכא למ"ד שהיו בחזקת שניהם ויחלוקו ה"נ פליגי הכא כו' עכ"ל בפירוש רש"י שלפנינו לא כתב דה"נ פליגי הכא ואיכא למ"ד בחזקת שניהם ויחלוקו ונראה דיפה כוון דהא ע"כ כיון דלב"ש כתובה שבקה כדמדקדק התם מדלא קתני יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל א"כ לב"ה נמי בחזקתן לא יחלוקו קאמר דבהא לא פליגי כדמוכח בהחולץ וכמ"ש התוס' בסמוך וק"ל : **בא"ד** וזה אינו כו' משמע דנכסי צאן ברזל בחזקת הבעל קיימי טפי כו' עכ"ל ק"ק דמהך סוגיא גופה דפרק החולץ דמדקדק דכתובה לב"ש שבקה מדקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל מוכח בהדיא דיורשי האב עיקר לגבי נכסי מלוג ויורשי הבעל עיקר לגבי נכסי צאן ברזל ודו"ק : **בא"ד** והא דלא עריב ותני נכסים עם הכתובה כו' עכ"ל בתוס' פרק מי שמת כתבו נמי ליישב למ"ד בחזקת יורשי האב אמאי לא עריב ותני נכסים בהדי הנכנסים ויוצאים עמה וי"ל דהתוספות לא חשו לאקשויי הכא דלא עריב ותני אלא הך דקתני להו בהדדי למ"ד בחזקת יורשי הבעל אבל למ"ד בחזקת יורשי האב דמספקא להו וכתובה בחזקת יורשי הבעל לא וק"ל : **בד"ה** יורשי הבעל כו' וא"ת לפירוש הקונטרס דאין ליורשי הבעל כו' עכ"ל כל"ל והיינו כפ"ה למ"ד בחזקתן היינו יורשי האב אבל מה שכתוב בתוס' לפניו לבית הלל טעות הוא דב"ש וב"ה לא פליגי בנדוניא כדמוכח הך דהחולץ כמ"ש התוספות לעיל ויש לדקדק לפי מה שקיימו התוס' הכא ולקמן דכל הך סוגיא א"כ גם לפי פירוש הקונטרס למ"ד בחזקתן היינו יורשי האב מאי קפשיט מהך ברייתא דקתני שומרת יבם שמתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ואימא דהיינו יורשי האב שיורשין כתובתה דהיינו נדונייתה ויש ליישב דאי יורשי אב קאמר לא ה"ל למיתני יורשי כתובתה דהיינו נדונייתה כיון דאיכא למטעי למימר דיורשי כתובתה היינו יורשי הבעל דירתי מאתים ותוספת אלא ה"ל למתני יורשי נכסי מלוג חייבין בקבורתה דליכא למטעי ביה אבל אי יורשי כתובתה היינו מאתים ותוספת ניחא דליכא למיתני בע"א ובהכי ניחא נמי מה שהקשה מהרש"ל לקמן בתוס' בד"ה איזוהי אלמנה כו' ושומרת יבם לית לה יתומים עכ"ל ותימה למה לא דקדק מדקתני בהדיא דאין יורשי הבעל חייבין בקבורתה דהיינו יתומים כו' שהרי שומרת יבם אדרבה יורשי הבעל חייבים כו' עכ"ל דלאו קושיא היא דאי מהא תפשוט ליה בהיפוך דמוכח דיורשיה דחייבים בקבורתה היינו יורשי האשה אבל השתא שדקדקו מלשון יתומים דהא דאין חייבין בקבורתה לא מיירי בשומרת יבם ניחא כמ"ש לעיל דאי יורשי אשה קאמר ה"ל למיתני נכסי מלוג כיון דאיכא למטעי ודו"ק : **בא"ד** ויש לומר דשומרת יבם היתה ראויה ליטול כו' כדמסקינן דיבם כאחר דמי כו' עכ"ל דודאי בכל הסוגיא לא אסיק אכתי אדעתיה עד לבסוף הא דיבם כאחר דמי והיינו לענין דהוה כנכוי אבל להך מלתא דהכא כאילו הכניסה לו נדוניא שפיר אסיק אדעתיה וק"ל :

דף פא בד"ה משום דבאין כו' אם אחיו יורש כו' ואם אינו קובר דלא חשיב כו' עכ"ל ק"ק (ב) לפ"ז מאי פריך ליה שוב ואי משום כתובה לא ניתנה כתובה כו' ודו"ק : **בד"ה** מאן שמעת כו' אע"ג דאינה גובה כתובתה קודם חלילה לענין זה ניתנה לגבות שיהיה לה קבורה כו' עכ"ל ומה"ט נמי דניתן לגבות מחיים לא הוה מקרי כנבוי לכל שאר מילי דהא לב"ה לא שותות ולא נוטלות כתובה וכן לקמן לגבי מכירת נכסי המת לא מקרי ניתן לגבות מחיים כנבוי עד דמגבה לה ומייחד לה שיעור כתובה כדלקמן ודו"ק : **בד"ה** והא בעינן כו' מ"ד ארוסה דאע"ג דכנבוי דמי אין לה כתובה כו' עכ"ל ר"ל דין כתובה דהיינו קבורה אבל כתובה יש לארוסה ויותר נ"ל להגיה אין לה קבורה ודו"ק : **בד"ה** הרוצה שימכור כו' ומכרו בעל לאחר אפילו כו' עכ"ל היינו לרב יוסף לקמן דקאמר אע"ג דזבין לא הוה זביניה זביני ואביי פליג לקמן וק"ל : **בא"ד** לא תקינו לה רבנן משני דאל"ה מאי אהני ליה מה שכתובתה על נכסי בעלה הראשון עכ"ל ר"ל מה אהני ליה ליבם שהרי תחלת התקנה שיהיה כתובתה על נכסי בעלה הראשון לטובתו ולהנאתו היה כדאמר לקמן ובפרק החולץ דאשה הקנו לו מן השמים ולא מלינו דאהני ליה אלא בכה"ג דאי איכא משעבדי מן הראשון לא תקינו לה לגבות מבני חורין דשני והתוס' בפ' החולץ דחו זה וכתבו שם דאהני ליה בע"א ובהכי ניחא

קרני ראם (א) **בד"ה** פירא כו' יש לדקדק . נ"ב א"י דכשלמא לגבי דאתי מעלמא כיון דבאמת פירי דפירי לבעל אלא משום דאתי מעלמא לא זכי א"כ הוי כ"ש דבהמת מלוג דהוי הכפל לאשה כיון דאתי מעלמא אבל בלא אתי מעלמא א"כ ע"כ לאו דתקינו פירי פירות כ"ז דפירי זכי ליה רבנן ולא פירי פירות וא"כ אינו אלא ה"ה פירי דפירי וז"פ : (ב) **בד"ה** משום כו' ק"ק . נ"ב לק"מ דאחר שפי' התוס' אי בעי לומר שאינו יורש כלום ממנה אלא מאחיו א"כ בעי לומר דהוי כאילו אחיו קיים ולהכי לא אתי לידי גיבוי יקבור את אשתו ע"כ א"כ זה שייך אם ניתנה כתובה לגבות מחיים וע"כ הא דאינו יורש ממנה היינו מטעם דהוי כאילו אחיו קיים אבל אם לא ניתנה כתובה לגבות מחיים אין מוכרת דהוי כאילו אחיו קיים ומש"ה א"צ לקבור וקו' הגמ' פשוטה :

חכמת שלמה

מגד אחד שמא תחזור בה ומגד השני שאינה נוטלת כתובה בלא תרשה היא אומרת אלא הכי קאמר אין זו קולא לב"ה שיהא בודאי אומרת לב"ש אלא אף לב"ה איכא אומרת כמו לב"ש א"כ הוי שפיר מקולי ב"ש מה שהוא קולא לגבי איש ודו"ק: **בד"ה** איבעיא להו כו' אלא כלומר שהם ישנים משנשאת כו' כנ"ל :

ע"ב גמ' דיעבד קאמר שמע מינה כו' כנ"ל :

דף עט ע"א מתני' והוא אוכל פירות המחוברים כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה עד כו' לך וכשארלה כו' הד"א : **תום'** בד"ה עשאום כנכסים כו' וכבר בא שטר כו'. נ"ב והרא"ם האריך מאד לבטל שטר מברחת ותיקן לבעל ולשבר כל כה"ג וכך ראה ממורו מהר"ם שכן ראוי לדון עיין סי' נ"ט :

דף פ ע"א רש"י בד"ה רבי אבא אמר כו' שיגרא טרויות כו'. נ"ב לא אדע מה זה הלשון אלא בריש האשה בפסחים מלאתי קריבו ליה עיריינא דתמרי ואפשר הוא לשון אשכול אבל רש"י לשם פי' סל של תמרים וצ"ע : **בד"ה** הוזאי כו' בהוצאת הדרך משלו כנ"ל : **ע"ב** גמ' או דלמא יורשי האב קברי לה כו' פירש הר"ן אף יורשי האב קאמר כלומר הבעל עם יורשי האב כו' ע"ש : **רש"י** בד"ה אי נמי בעל ארים הוא כלומר שנותן ללוקח כו' כנ"ל . וכ"ב פי' ויזהר שלא יתקלקל ר"ן :

דף פא ע"א תום' בד"ה איזוהי אלמנה כו' ושומרת יבם לית לה יתומין . נ"ב ותימה למה לא דקדק מדקתני להדיא הכא דאין יורשי הבעל חייבין בקבורתה דהיינו יתומים אלא יורשים

בעיקר קושייתם וא"ת מ"מ מה מפסדת כו' ומאי קושיא ואימא דמפסדת אם השני ימכור גם נכסיו שתצטרך לחזור אחר לקוחות דראשון דודאי משום הא לא ה"ל לתקוני דלא עדיפא מאשתו גמורה אלא דלגבי נכסי ראשון אמרו שלא תצטרך לחזור אחר לקוחות משום דלטובתו ולהנאתו הוא דלא כתב לה דקנאי ודקנינא שלא תוכל לטרוף מלקוחות דשני מיהו ק"ק (א) לי כיון דלטובתו ולהנאתו הוא הא דכתובתה על נכסי בעלה הראשון א"כ אם הוא רוצה לכתוב לה עכשיו דקנאי ודקנינא ולמכור נכסי הראשון אמאי אינו יכול לכופה על כך כמ"ש התוס' לקמן יאמר היבם אי אפשי בתקנת חכמים ולא תהא היא עדיפא מאשתו גמורה שיוכל למכור נכסיו ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה דלמא ר"מ כו' ואפילו לא קי"ל כר"מ בהא מיהו גבי מוליאין כו' אי מקרקעי כו' עכ"ל ר"ל אע"ג דלא קי"ל כהך ברייתא בהא דס"ל כר"מ דמטלטלי משעבדי לכתובה מ"מ מייתי רב יוסף שפיר מינה דלא הוה זביניה זביני דבהא דמוליאין אי מקרקע הוה ליכא מאן דפליג ולעולם משנה היא דמתני' דילן נמי קתני מלתא דר"מ וק"ל: **תוס'** בד"ה וליטעמיך פי' דלא אסקת אדעתיך טעמא דאיבה כו' עכ"ל דכן דרך כל וליטעמיך להוכיח טעמא אחרינא ולדחות טעמא דלעיל אבל קשה כיון דוליטעמיך בעי לאוכחי טעמא דאיבה מה השיב לו התם עלה טובה קא משמע לן דאלת"ה סיפא דקתני כו' ואימא דסיפא נמי משום איבה ואי לא הוי שייך איבה כ"כ בסיפא וכן נראה קצת מפרש"י לקמן הוה ניחא ליה אבל התוס' כתבו לקמן דשייך איבה בין ביבמתו בין באשתו ויש ליישב ודו"ק: **בד"ה** אלא עלה טובה כו' ולרשב"א נראה דגבי אשתו הויא עלה טובה שאם ייחד לה מטלטלין לא יוכל להוציאם כו' עכ"ל זה הטעם של עלה טובה לא שייך ביבמתו שהרי בלאו הכי לא יוכל להוציא כל נכסי בעלה הראשון ואפשר דעלה טובה דיבמתו ניחא להו בלאו הכי והיינו דהוי עלה טובה לה שלא ייחד לה מטלטלין כדי למכור שאר נכסים הכא לא שייך באשתו דבלאו ייחוד יוכל למכור וכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי מאי וכן כו' והו"ק: **בד"ה** ר"מ היא כו' דא"כ אפילו לית לן דר' נתן כו' כאילו הוי מקרקעי כו' עכ"ל וק"ק (ב) דמה ראיה היא דאימא דבקרקע נמי גביא מדר' נתן וכן נראה מדברי הרא"ש ע"ש:

דף פב בפרש"י בד"ה תני שלה ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין כו' עכ"ל וקצת קשה שינוי הלשון במחוברים דר"מ קאמר שמין אותם כמה הן יפין כו' והמותר ילקח כו' וחכמים אומרים שהם שלה גם לא ה"ל לחכמים למנקט במלתייהו מחוברים כלל אלא תלושין דפליגי בהו עליה דר"מ ולולי פירושו היה נראה דבמחוברים נמי פליגי דלר"מ שמין אותם כו' והגדל ונגמר אחר שמת ברשותיה דיבם הוא ואין שיעבודה עליו וחכמים אומרים דהכל שלה ואף הנגמר וגדל אחר כך ברשותה הוא דאשתעבד לה מחיים דבעל ודו"ק: **ע"ב** תוספות בד"ה התם הוא כו' אלא רישא ה"א כו' כדי למכור שאר נכסים דאינו יכול למוכרם כו' עכ"ל ולמאי דבעי למימר לעיל דעלה טובה קמ"ל בין ברישא בין בסיפא נ"ל נמי מאי וכן כו' בכה"ג ומה"ט כמ"ש לעיל וק"ל: **בד"ה** קמ"ל כר' אבא כו' וא"ת כו' דתנן הניח אחיו מעות ילקח כו' קמ"ל ממשנה יתירה עכ"ל מהך דקתני נמי לעיל מיניה דלא יאמר ליבמתו הרי כתובתך מונחת על השולחן כו' שמעינן מינה דלא ימכור מדקתני וכן כו' כפר"י לעיל אלא דלאו משנה יתירה וה"א נמי דוקא כנגד כתובתה ואשמועינן דלא ייחד לה וק"ק דהך קושיא שהקשו הכא והא מרישא שמעינן לה דלא ימכור אמאי לא הקשו כן לעיל לרב יוסף דקאמר דלא הוה זביניה זביני ומייתי מברייתא דקתני לא ימכור אמאי לא מייתי מהך רישא דמתני' דהניח אחיו מעות כו' מיהו בתירוצם יתורץ ודו"ק: **בד"ה** בתחלה היו כו' פי' היו מייחדין לה כתובה ולא היה אחריות הכתובה כו' עכ"ל דבלאו ייחוד היאך יתחייב לבתולה מאתים ולאלמנה מנה אם שחייב עצמו הרי גם כל נכסיו אחראין לה כדאמרינן בעלמא נכסי דבר אינש אינון ערבין ליה אבל פירושו שלא חייב את עצמו כלל אלא שייחד לבתולה מאתים ולאלמנה מנה ולא היו כל הנכסים אחראין לה וק"ל: סליק פרק האשה שנפלו

הכותב פרק תשיעי

דף פג גמרא וכי כתב לה הכי מאי הוה והתניא כו' ממאי דפריך מאמירה לכתיבה גם ממלת הכי שנראה כמיותר נ"ל לפרש דבלאו הך דתני ר' חייא אומר ה"מ לפרש הכותב דמתני' דהיינו בכתיבה וקנין ולא תקשי ברייתא דאיירי באמירה בעלמא אבל השתא דתני ר' חייא האומר ע"כ האי כתיבה דמתני' נמי הכי הוא באמירה בעלמא בלא קנין ותקשי והתניא כו' וק"ל: **תוס'** בד"ה כדרב כהנא כו' ואי איפשי בה דמייתי הוה לשון טוב כו' וי"ל מדקאמר נחלה הבאה כו' משמע דבלשון גרוע מיירי דבלשון טוב אפילו בבאת לו כבר כו' עכ"ל ומשום דהך מלתא דבלשון טוב אפילו בבאה לו כבר נמי לא פסיקא לכך מייתי מדרבא מדהאומר אי אפשי כו' והיינו כגון זו באיני ניזונית ואיני עושה דבאה לו כבר ותוכל להסתלק בלשון טוב דהיינו אי אפשי ומיניה שמעינן בנחלה הבאה דנקט היינו ע"כ אפילו בלשון גרוע אבל לפר"י לקמן דמסברא ידע דליסגא מעליא מהני אפילו בבאה לו כבר הוצרך לפרש דלא אייתי מלתא דרבא אלא כדי ליתן טעם כו' כמ"ש לקמן ודו"ק: **בא"ד** דלא תקשי למאי דאוקמי בכתב לה ועודה ארוסה היכי מלי מקני לה והא קי"ל דאין אדם מקנה דשלב"ל כו' עכ"ל ובלאו הכי פירות לא הוו מיקרי דשלב"ל דה"ל כמו דקל לפירותיו דלא מקרי דשלב"ל כדאמרי' בעלמא וק"ל: **בא"ד** דאטו יש לה ליטול מזונות בע"כ וכשרוצה חוזרת בה ולא קמ"ל רב הונא אלא שיכולה להפקיע כו' עכ"ל וכ"כ התוס' פ' נערה דבאמרה איני ניזונית כו' אינה מפקעת התקנה לגמרי דלמחר תאמר שתעשה לו וניזונת כו' ע"ש אלא כל זמן שתאמר איני ניזונת אשמעינן דיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה אבל סילוק דהכא דאין לי דין ודברים ודאי דליכא לפרושי אלא שאין יכול לחזור בו כדמוכח במתני' וק"ל: **בא"ד** והשתא מייתי מדרב כהנא דנהי דמכח תנאי לא מהני מכח סילוק כו' עכ"ל למאי שכתבו הכא דלאשה איבעי לה לאתנויי כו' ה"כ בהך דרב כהנא דלבעל ה"ל לאתנויי ומתני האשה וה"ל סתומי מילי ולתירוץ ראשון נמי ע"כ מלתא דרב כהנא לאו בדרך תנאי קאמר דהך מלתא מדר' יהודה דגבי שאר כסות ועונה שמעינן לה שפיר ואדם מתנה כו' דקאמר רב כהנא לאו דוקא אלא סילוק בעלמא וה"כ רשב"ג דקאמר מפני שמתנה כו' לאו דוקא אלא סילוק הוא דבהכי איירי כולה מתני' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה רב אשי כו' למאי דלית ליה לרב אשי יד בעל כו' תימה אמאי כו' עכ"ל פי' לדבריהם דודאי אית ליה לרב אשי בעלמא יד בעל השטר על התחתונה אלא דהכא כיון דנכסייך לא משמע אלא ממכירה שמוכר הוא בחייה דסילק נפשיה ודאי דאין לחלק בין לכתחלה לדיעבד אבל לאביי דבנכסייך לא משמע ליה סילוק ממכירתה אלא משום דיד בעל השטר על התחתונה ומשום ספיקא נימא דמפחות שבכולן דהיינו מכירה סילק נפשיה כיון דספיקא הוא לא תמכור מיהת לכתחלה ודו"ק: **בד"ה** פירי פירות כו' כמאן דכתב לה עד עולם דמי משמע דעד עולם פשיטא ליה כו' עכ"ל נראה דכבר הרגיש רש"י בזה שכתב וה"ק עד שיכתוב ובפירי פירותיהן היינו עד עולם עכ"ל ר"ל לאו כאילו כתב עד עולם דודאי לא מהני עד עולם לחוד אלא דפירי פירות שכתב כוונתו עד עולם וכן פירש הר"ן דבריו אך קשה לפרש"י דאמאי לא קאמר נמי הכא עד עולם נ"ל הא קמ"ל אע"ג דכתב עד עולם אי כתב לה פירי פירות אין אי לא לא דכה"ג אמר בסמוך גבי את"ל עד עולם דוקא כו' ועוד יש לדקדק לפרש"י אמאי לא מספקא ליה נמי אי תרוייהו לאו דוקא ובהא יש ליישב דאי תרוייהו לאו דוקא ה"ל למתני במתני' או עד עולם ודו"ק: **בד"ה** ה"א עד כו' אפירות שבחייה ובמותה לא יאכל כו' עכ"ל ובהא לא פליג ר"י את"ק דמודה דבלאו הכי אינו מסתלק מפירות שבמותה ומפירוש מהרש"ל בדשיירא מחיים שלא יאכל אחר מיתה עכ"ל ואפשר שהכריחו לפרש כן דבפירות שגדלו אחר מותה לא יוכל להסתלק אלא מירושה ולא ידענא הכרע בזה וק"ל:

דף פד בד"ה וסבר רב תנאו כו' דה"כ לא ידע דמחיל שהרי אינו ברור לו שהיא תמות כו' עכ"ל ומהאי טעמא דלא ידע דמחיל ה"ל כמתנה על מה שכתוב בתורה אבל במילתא דרבנן א"כ דלא ידע דמחיל יוכל להסתלק ממנו ובהכי ניחא שהרי ר' יהודה ס"ל במתניתין דיכול להסתלק מירושתה אע"ג דלא ידע דמחיל והיינו משום דס"ל דירושת הבעל דרבנן ולא ס"ל דעשו חיזוק כשל תורה ומיהו קשה למאי דמסיק בפרק אע"פ לר' יהודה דגבי כתובה עשו חיזוק יותר משל תורה משום דשכיחא תקשי אמאי לא עשו נמי הכא בירושה חיזוק יותר משל תורה דהיא נמי שכיחא כדאמר לעיל וצריך לחלק דשכיחא דכתובה היינו משום דלכל יש כתובה משא"כ בירושה דהכא דאין לכל נכסי מלוג א"ק בסוגיא דפרק אע"פ דפריך לר"י משאר כסות ועונה אכתובה ומשני כתובה דרבנן ועשו כו' אמאי לא משני א"כ דכתובה דאורייתא לא ידעה דקמחלה כמ"ש התוספות הכא גבי ירושה ויש ליישב דסוגיא דפרק אף על פי [לא] אתיא כרב דמחלק בהכי לר"י ולמאי שכתבו דבמילתא דרבנן אין לחלק ניחא נמי דקשיא להו לעיל לבעלי תוספות מפירות אירושה משום דבמלתא דרבנן אם עשו חיזוק יותר משל תורה כדבעי למימר מעיקרא ליכא לפלוגי בין ידע דמחיל ובין לא ידע ומיהו לפי האמת כיון דטעמיה דרב בירושה משום דעשו חיזוק כשל תורה לית לן למימר הכי אלא דומיא דשל תורה דהיינו דוקא בלא ידע דמחיל ולא קשיא כלל מפירות אירושה ועוד נראה דבפירות (ג) נמי לא ידע דמחיל דאינו ברור שיגדלו ודו"ק: **בד"ה** ורב סבר כו' דהא במתניתין אפילו לר' יהודה מהני תנאה בפירות כו' עכ"ל לכאורה הוא מגומגם דודאי לר"י מהני תנאה בפירות ואפילו בפירי פירות אי מפרש לה בתנאה וכן בירושלמי ויש ליישב (ד) דקאי אהא דקאמר בפרק אף על פי דגבי כתובה עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה לר"י הכא גבי פירות מודה דלא עשו חיזוק ומשום דלא שכיחי כדאמר התם וק"ל: **בפרש"י** בד"ה ינתנו ליורשים ולא מהניא תפיסה עכ"ל הכא לא איירי בתפיסה שלהן אלא לפי הטעם דקאמר שכולן צריכין שבועה כו' ולא מהניא תפיסה דידהו כדלקמן בגמרא מאי אריא מותר כולהו נמי דיורשין כו' כפרש"י שם וק"ל: **גמ'** אה"נ ואיידי דאמר ר' טרפון מותר תנא כו' יש לדקדק דלר' טרפון נמי אמאי איצטריך למתני מותר דהא מרישא שמעינן כל שהוא ביד אחרים ינתן לכושל שבהן ויש ליישב דמרישא לא שמעינן אלא כשהוא ביד אחרים בשעת מיתה אבל הכא גבי כל הקודם בהן זכה שהיה מונח ברה"ר או בסימטא בשעת מיתה כדאמר בגמרא וכשזכה בעל חוב והאשה כתובתה סד"א דיהיה למותר דין שהיה לו כבר דהיינו שכל הקודם בהן זכה קמ"ל כיון שבא ליד אחר ינתן לכושל וק"ל: **ע"ב** תוספות בד"ה ולר' עקיבא כו' מ"מ כיון דתפים מחיים מהניא לב"ח כו' בחיי היבם נמי כו' עכ"ל אע"ג דכתובה לא נתנה לגבות מחיים לגבי יבמה אחר שמת בעלה נעשית כבע"ח לענין דמהניא תפיסה בחיי יבם ולפירוש ר"ת לא מחלק בין שיעבוד ובין לגבות כמו שפירשו התוספות בסוף פרקין דלעיל דהא פריך הכא מבע"ח אשומרת יבם וז"ש ובקונטרס פירש דלשון שאלה היא ול"ק ליה לתלמודא כלל אפילו מבע"ח אשומרת יבם משום דאיכא לפלוגי בין שיעבוד ובין לגבות כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: **בד"ה** והוא שתפס כו' קי"ל כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחיורי עכ"ל היינו כפר"ח אבל [לרש"י וה"ג] בר ממיפך שבועה ואודיתא ועיין ברש"י ובתוספות פרק בהמה המקשה: **בד"ה** ואמר ר"י כו' דאיכא למימר מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה משא"כ הכא עכ"ל ולא ניחא להו בהך סברא לקיים פרש"י דפרק קמא דבבא מציעא דדוקא בלא עשאו שליח לא קנה התם אבל בעשאו שליח קנאו משום מגו דזכי לנפשיה כו' מה שאין כן הכא דמהאי טעמא דמגו דזכי לנפשיה כו' אין סברא לחלק בין עשאו שליח ללא עשאו וק"ל:

דף פה בפרש"י בד"ה קרענא ס"ד וכי אחד נאמן כו' אפוקי ממונא הוא ותרי בעינן עכ"ל ואפוכי שבועה ע"י בת רב חסדא לא הוה כ"כ אפוקי ממונא כיון דשבועה מיהא בעי משא"כ הכא דבעדות האחד לחוד מקרע השטר ודו"ק: **תוס'** בד"ה

קרני ראם (א) בא"ד לא כו' מיהו ק"ק. נ"ב ונראה דלא אמרינן הך סברא דלא ניחא לי בתק"ה אלא בסיכא דהוא בא להחזיק במה שהוא בידו וכגון מע"י וכדומה אבל לא להתחייב עצמו ע"י סברא דלא ניחא לו וא"כ מש"ה כיון דאין היבם מתחייב עי"ז ממילא נכסי המת משתעבדי לה וא"י למכור כנ"ל: (ב) בד"ה ר"מ הוא כו' וק"ק. נ"ב ודעת התוס' נראה דהא דצריך לדר"נ וא"ג השטר משום השיעבוד היינו משום דהשטר מחשב כמטלטלין ומש"ה אפילו בגבה קרקע צריך לדר"נ משום דא"א לבוא לגביות השטר משום דהוי מטלטלי וא"כ לר"מ דמטלטלי משתעבדא לכתובה א"ל לדר"נ ועיין בר"ן פ"ב בזה והבן: (ג) בד"ה וסבר כו' דבפירות. נ"ב ולמה שמבואר ברא"ש במסתלק מנכסי שיפלו אחר נשואין א"כ לא ידע דמחיל וברור: (ד) בד"ה ורב כו' ויש ליישב. נ"ב אין תי' מובן דלמה להתוס' להביא הך דפ' אף על פי ולא הביאו ממתני' דהכא. וע"כ נראה למ"ש התוס' לעיל לחלק בין לא ידע ומחיל ואפילו בדרבנן יש לחלק כן ועיין בדברי רבינו לעיל ובפירות ג"כ כ' רבינו דהוי לא ידע דאינו ברור שיגדלו אלא דאין זה מוכרח ומ"מ היכא דלא סילק עצמו מפירי פירות ודאי הוה לא ידע דמחיל דאע"ג דסילק עצמו מפירות מ"מ דלמא שיירי ואכיל לפירי פירות אבל בסילק עצמו גם מפירי פירות תו הוי ידע דמחיל וא"כ ממתניתין אין ראיה דיש לומר דב"י דמיירי דסילק עצמו אפילו מפירי פירות מהני אבל בלא סילק עצמו אלא מפירות לחודיה תו הוי לא ידע דמחיל ול"מ ומש"ה כ' דמשמע דאפילו מפירות לחודיה מהני ואפילו בלא סילק עצמו מפירי פירות משום טעמא דל"ם:

חכמת שלמה

יורשיה אלמא דלא איירי בשומרת יבם כלל שהרי שומרת יבם אדרבה יורשי הבעל חייבין בקבורתה ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** והא בעינן לכשתנשאי כו' מידי דהוה ארוסה כו'. נ"ב לעיל פרק נערה דף נ"ג: **בד"ה** הרוצה שימכור כו' אלא משעבדי כו'. נ"ב ותימה א"כ ההא קלה בעיניו להוציאה וכ"כ התוס' בפ' החולץ דף נ"ט שאי אפשר לפרש כן אלא פירוש דיכול למכור נכסיו ואפילו איסתדוף אחר כך נכסי הראשון אינה טורפת מהן כו' ע"ש: **בא"ד** דאי לאו הכי מאי אהני ליה כו' כנ"ל. וכ"ב פי' מה מרויח בכך עיין בפ' החולץ דף נ"ט:

דף פב ע"א גמ' אלא לא אשכחן תנא דמחמיר כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה הא דאמר מעכשיו כו' ולא בא אחר וקדשה כו'. נ"ב קאי על מתניתין דהתם דאם בא אחר וקדשה בתוך שלשים מקודשת לשני לא בא אחר וקדשה רב ושמואל אמרי תרוייהו מקודשת אע"פ שנתאכלו המעות: **בא"ד** היינו מעכשיו דסתם כו' כנ"ל:

הכותב פרק תשיעי

דף פג ע"א תוס' בד"ה כדרב כהנא כו' וכשרוצה חוזרת בה כו'. נ"ב והר"ן כתב בשם הרמ"ה בפרק אע"פ שאינה יכולה לחזור ע"ש: **ע"ב תוס'** בד"ה הוה אמינא עד עולם כו' שבחייה ובמותה כו'. נ"ב נ"ל בדשיירא מחיים שלא יאכל אחר מיתה ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף פה ע"א תוס' בד"ה אית לך סהדי כו' שבורה היתה שהיא טענה מעולה כו'. נ"ב פי' ומש"ה מאחר שמתחלה לא טענה דתבעתינהו והשתא היא דקטענה לא מהימנא דהשתא לית לה מגו אבל בטענה ראשונה דתפס' מחיים היתה נאמנת כיון שבאותה שעה היה לה מגו אבל בטענה דתבעתינהו דטענה אא"כ לית לן למימר מגו ולסימנה דהשתא הוי מגו למפרע ומגו למפרע לא אמרי' ומ"מ אי לאו דאמרי'

אית לך כו' אלא דעל ידי כך היתה יכולה כו' שיפרעו היורשין מה שהיה חייב לה כו' עכ"ל ובהכי ניחא דאין להאמינה במגו דנאנסו או להד"ם או החזרתיו לך כמ"ש הרא"ש דא"כ מפסדת ולא היתה יכולה להראות השטרות ליורשין ליפרע מהן מה שהיה חייב לה אביהם אבל הרא"ש תירץ בזה דמיירי שהפקידו אצלה בעדים כו' ע"ש ולא ידענא בעיקר קושיית התוספות להאמינה במגו דלקוחין אמאי לא תירצו (א) כן בשהיו עדים שבאו לידה בתורת פקדון וכה"ג כתבו התוס' גופייהו לקמן לאוקמי בהכי הך דפרק האשה שהלכה ודפרק איזהו נשך ע"ש ודו"ק: בא"ד דבאותה שעה שאמרה מחיים תפיסנא סבורה היתה שהיא טענה מעולה כו' עכ"ל ר"ל דבההוא בקרא לעיל ניחא דבאותה שעה שהיה טוען מחיים תפיסנא היה יכול לטעון לקוח וה"נ הכא אילו היתה טוענת מעיקרא דתבעתינהו מחיים היתה נאמנת במגו דלקוח אבל כיון דמעיקרא לא היתה טוענת רק מחיים תפיסנא ולא היתה נתכוונה לטענת דתבעתינהו מחיים מדלא טענה מעלמה אלא שסבורה כו' ואם כן השתא אין להאמינה במגו דלקוח כיון שכבר אמרה מחיים תפיסנא וה"ל מגו למפרע ודו"ק: ע"ב תוספות בד"ה ועוד הא כו' דהנך תרי טעמי אין מועילין זה בלא זה דבעינן כו' עכ"ל ר"ל דאי לא הוה סימן א"נ דלא אמיד היינו אומרים דזבנה וכמ"ש הרא"ש אבל כיון דזה אומר סימן וגם זה לא אמיד אנו תולין בו ולא נימא דזבנה אבל לפירוש רשב"א בסוף הדיבור מטעם דלא אמיד לחוד ודאי דלא היינו אומרים דזבנה אלא דצריך לתת סימן משום דאיכא למיחש דאינים אחרינא הוא וק"ל: בא"ד וכן בפרק א"נ כו' ואתי אינים מעלמא ויהיב בהו סימנא ושקיל כו' עכ"ל ויש לתרץ דה"ק התם דלמא אתי אינים מעלמא אחר מיתתו של הנפקד ויהיב ביה סימנא ושקיל ליה כיון דלא ידעינן ביה דאמיד וכ"כ התוס' (ב) שם וק"ל: בא"ד התם מיירי כשיש עדים שהפקיד אצלו דהו לא מהימן לומר לקוח כו' עכ"ל אבל בהנך עובדי דהכא ליכא למימר הכי שיש לו עדים שהפקיד אצלו דא"כ בדרגיל ועייל ונפיק נמי להתם לא ה"ל למתלי באינים אחרינא וק"ל: בא"ד אבל דהבא פריכא אין בו סימן והא ליכא למיחש שמא יכירו בטביעת עין כו' עכ"ל ר"ל ודאי דאין למפקיד להאמין בטביעת עין רק בסימנא אבל כיון דאיכא עדים שהפקידו בדהבא פריכא נמי יש לחוש שיכירו העדים בטביעות עין אלא דלא שכיח וק"ל:

דף פו בד"ה תיזיל ותיחלה כו' ונמצא שמרווחת הרבה ומביא ראיה מהא דאמרינן בפרק שני דקידושין כו' שילטרך לשלם לה ומיהו לא נתיישב לרשב"א לשון כו' כל הכתוב בשטר עכ"ל כצ"ל: בא"ד ואם היה חייב לשלם כל הכתוב בשטר אמאי לא סמכה דעתה כו' עכ"ל אבל אי לא מחייב כל הכתוב בשטר לא מחייב התם לשלם לה אלא פרוטה דבהכי מיקדשה האשה והיא לא סמכה דעתה ליקדש בפרוטה כן נראה מדברי הרא"ש שם וק"ל: בד"ה לאשה לא כו' ואפילו קדם זמן הכתובה לזמן השטר כיון שלא תקנו שתטרוף כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דודאי לענין קרקעות כיון דשייך ביה שיעבוד וטירפא מלקוחות אם קדם זמן האשה לבע"ח היא גובה ולא הבע"ח כפרש"י אבל לענין מטלטלין כפי תקנת הגאונים בזמן הזה דגובין מהן כתובה ובע"ח לא שייך בהו קדימה כיון דאין בהו שיעבוד וטירפא מלקוחות וה"ל זמן שוה בשעת גבייה וה"ל כמו לוה ולוה וכתב להם דאקני וקנה ומכר דשיעבוד שניהם חל בשעה אחת בשעה שקנה וכמו שזמנם שוה הוא ומבעיא לן התם אי לקמא משתעבד או לבתרא והכא בין במטלטלין בזמן הזה אפילו קדמה הכתובה לבע"ח ובין בקרקעות אפילו קדמה הכתובה לבע"ח וכתב לשניהם דאקני ואח"כ קנה נותנין לבעל חוב ולא לאשה כמ"ש הרי"ף והרא"ש ודו"ק: בד"ה אמר לא ניחא לי כו' וי"מ דאתולה מעותיו בעובד כוכבים קאי כו' אבל חובא איכא אנכסי כו' השיעבוד נמי הוא על המעות כו' עכ"ל בפסקי התוספות כתב על דברים אלו וצ"ע גדול בפנים לפרש דבריהם לע"ד דתולה מעותיו ודאי דאיירי מיניה ואמרינן מיניה אפילו מן גלימא דעל כתפיה אלא דה"ק דבשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דאין נזקקין לקטנים משום נררי אבל חובא איכא אנכסי והוי השיעבוד נמי על המעות וא"כ ביתומים גדולים אף אם הניח להם אביהם מעות חייבים לשלם מעות וכ"ה בפסקי תום' וא"כ כ"ש מיניה ומשום הכי בתולה מעותיו בעובד כוכבים היו כופין אותו למכור וליתן מעות אבל לדידך כיון דלא רמיא שיעבוד כלל אנכסי אלא במקום דאיכא מלוה כגון ביתומים גדולים ודוקא בדאיכא אחריות נכסים אבל בדליכא אחריות נכסים אין כופין אפילו ביתומים גדולים כמ"ש התוס' לקמן א"כ מיניה נמי אמאי נימא דאפילו מגלימא דעל כתפיה וכופין אותו ליתן מעות כיון דלא חל שיעבוד עלייהו כלל דהא מהאי טעמא אמרינן דאין כופין ליתומים גדולים ליתן מעות ודקאמר לא ניחא לי דאיעבד מלוה היינו לשלם ממעות דכמו שאין כופין ליתומים גדולים משום דלא חל שיעבוד עלייהו ולא דמי לגזלן דחייב לשלם מעות משום דבאיסור אתא לידיה משא"כ חוב דלוה ומשני תנינא דבמיניה כופין לעשות מלוה אפילו במעות ולפ"ז ההיא דקטינא (ג) דארעא דלקמן לא אתיא כרב הונא בריה דרב יהושע דלדידיה גובין מעות מיתומים גדולים וכמ"ש בפסקי התוספות ולא אתיא אלא כרב פפא דס"ל דלא חל שיעבוד אנכסי ואין להקשות לרב פפא בדאיכא אחריות נכסים נמי לא יגבה אפילו מיתומים גדולים די"ל דמשום נעילת דלת אמרו שיגבה כדאמרינן בפרק האשה נקנית למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא משום נעילת דלת אמרו שיגבה מלקוחות ומיורשין ודו"ק: ע"ב בד"ה אינה מגורשת כו' וי"ל דדייק מסיפא כו' דבסימטא לא מהני תפיסה כו' עכ"ל אבל מרישא דמהני תפיסה ברה"ר ליכא לדיוקי בהיפך הא בלידי רה"ר לא מהני דאימא דרה"ר דקתני היינו לידי רה"ר וליכא לדיוקי כלל מרישא כמו בסיפא גבי סימטא וק"ל:

בא"ד מיהו לאיכא דאמרי מדמה לידי רה"ר לסימטא עכ"ל היינו למסקנא דאיכא דאמרי דקאמר לא רה"ר לחוד ולידי רה"ר לחוד ויש לדקדק ללישנא דאיכא דאמרי אמאי לא תקשי ליה הכתי אדרבה אינה מגורשת מדר' יוחנן (ד) ור"ל דס"ל אפילו בסימטא לא קנה דליכא למימר לר"י ור"ל עדיפא לידי רה"ר לענין קנין מסימטא דא"כ ה"ל סברת ר"י ור"ל הפוכה מסברת התלמוד דעדיף ליה קנין סימטא מלידי רה"ר כמ"ש התוס' וצ"ל דלא ס"ל לתלמודא כר"י ור"ל בהא ודו"ק: בד"ה ר"א אומר ע"י גלגול כו' אלא טעמא דת"ק דא"ל כיון דדייקת כולי האי כו' עכ"ל צ"ע לדבריהם דהכתי המקשה דפריך מברייתא אא"א ע"י גלגול מאי כ"מ ולא אסיק אדעתיה הא דמשני ליה דא"ל כיון דקדייקת כו' לפרוך ממתני' גופא אא"א על ידי גלגול מאי טעמא דת"ק ולולי דבריהם נראה דרש"י לא פירש כן אלא לפי דעת המקשה אבל לפי האמת ודאי דטעמא דת"ק משום דא"ל כיון דקדייקת כו' גם מה שהביאו ראיה מן הירושלמי לפירושם לאו ראיה היא דודאי לפי המסקנא דלא פליגי אלא בלכתחלה דהאי טעמא הוא דלא שייך בלכתחלה האי טעמא דרש"י ודו"ק: בד"ה נדר ושבועה כו' ועל יורשיך כו' כגון שנתן לה רשות לעשות יורשין אפוטרופסים כו' עכ"ל אע"ג דבגמרא מוקי רישא דמתניתין בפוגמת כתובתה ושפיר איכא לפרושי ביה פטור שבועה ליורשין היינו שלא פקדו כפרש"י אלא דמתני' איירי נמי בפטור שבועת אפוטרופסין במכ"ש כפרש"י בגמרא ולענין פטור שבועת אפוטרופסין לא ניחא לפרש לגבי יורשין שבועה שלא פקדו אלא בשהן עצמן האפוטרופסין וכגון שנתן לה רשות כו' כדאמר בירושלמי ודו"ק:

דף פז בפרש"י בד"ה כתוב דלא משבעת לי ומגו דרמיא כו' פטור כל שבועות עכ"ל דלמ"ד נמי דפוטר אותה משבועת הפוגמת אית לן למימר דפטרה נמי משבועת אפוטרופסין במגו דרמיא כו' דע"כ איירי נמי רישא בפוטר אותה גם משבועת אפוטרופסין כדמוכח בסיפא דהלכה מקבר כו' דקאי אזו שפטרה משבועת אפיטרופסין כפרש"י במתני' וק"ל: תום' בד"ה מנכסי יתומים כו' דהך דהכא הוה מוקי לה בגדולים כו' דלא נפשוט הא דבעי עלה כו' עכ"ל ואטובא דמייתי התם ולא מוקי להו נמי בגדולים צריך לתרץ בע"א ע"ש ודו"ק: בא"ד דלא תוקמא מתני' דהכא בגרושה כו' מתני' דהכא אמאי אילטריך כו' עכ"ל ומתני' דלעיל דהיה עליו כתובת אשה ובע"ח כו' אע"ג דקתני בה יורשין מלי נמי איירי בנירשה ואחר כך מת והשיא ודאי דאילטריך ליה למתני משום האי דינא ופלוגתא מי הוא קודם לזכות בפקדון או מלוה ודו"ק: ע"ב בד"ה ואלו נשבעין כו' וי"ל דהאי תנא לא חשיב פוגם כו' ואילטריך שפיר לאשמועינן דנוטלין עכ"ל וק"ק דהא תלמודא קאמר אבל שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה קמ"ל ויש ליישב דודאי עיקר מלתא דפוגם אתי לאשמועינן דנוטלין כמ"ש התוספות אלא דתני שלא בעדים לרבותא לגבי בעדים מהאי טעמא דקאמר דלא נימא תשקול בלא שבועה וק"ל: בד"ה א"ד פוגמת כו' אבל הא דלא מודה דנפרעת כלל לא שייך ביה האי טעמא אבל תימה לי א"כ כו' עכ"ל נ"ל דבריהם אע"ג דבפוחתת ודאי לא שייך האי טעמא דלא דייקא ואם כן מאי קמבעיא ליה דודאי דנאמנת במגו דלא פוחתת כלל אלא דקמבעיא ליה בפוחתת בכעין אבעיא דלעיל דדלמא פוגמת היא ואיערומי קמערמא לומר פוחתת ואין להקשות כיון דבפוגמת סבורה שהיא דייקא כמו שכתבו לעיל התוספות מאי שייך למימר ביה דאתי לאיערומי ביה די"ל דלא אמרו התוספות בפוגמת לעיל דסבורה שהיא דייקא ולא ניחא לה לשקר ולגזול ולומר דלא נפרעת כלל אבל לשקר ושלא לגזול כגון בפחות מש"פ או בפוחתת שאינה משקרת אלא כדי לאמת דבריה יותר מבעיא לן שפיר אי נימא דקא דייקא לומר כן או נימא דמערמת לומר כך וליכא לאקשויי דאם כן אמאי לא נהימנא בפוגמת במגו דפוחתת דנאמנת לפי האמת דאיכא למימר לאידך גיסא כיון דהיא סבורה דדייקא שפיר ליכא למימר אפילו בכה"ג מגו ועל פי הדברים האלה תמיה להו שפיר אם כן כל שעה אתיא לאיערומי לפחות ואמאי פשוט ליה לתלמודא טפי בפוחתת דלא אתי לאערומי מבפחות מש"פ דסלקא בתיקו אי אתיא לאיערומי אי לאו ודו"ק: בד"ה ועוד אין נשבעין כו' ובריית' דמייתי כו' לא תקשי לרב כו' דאין למדין מן הכללות כו' עכ"ל והיינו השתא דע"כ לרב בעי בע"א כפירה עצמה ב' כסף כמו במודה במקצת והתוס' בפ' שבועת הדיינין כתבו דבלא"ה לשמואל נמי האי כ"מ לאו דוקא דהא איכא כפירה שיעבוד קרקעות עכ"ל ע"ש ונראה ליישב לדברי התוספות דהכא דלא קאי האי כללא אלא בשנים (ה) דמחייבין ממון היינו בע"פ דליכא שיעבוד קרקעות ולכך לא כתבו הכא אלא לרב ל"ל דהאי כל מקום לאו דוקא וק"ל:

דף פח בפרש"י בד"ה לידי שבועה דאורייתא כו' ואוחז ספר בידו כו' עכ"ל לעיל גבי הא דסבר רמי בר חמא כו' פרש"י לענין היפוך שבועה דלא מפכינן בדאורייתא ואפשר שהיה פירושו בכאן גבי פקח הוא משום דלענין היפוך שבועה לא שייך לומר דפקח הוא להביאה לידי שבועה דאורייתא דאיכא דניחא ליה בהיפוך שבועה וק"ל: תום' בד"ה מייתי לה לידי כו' דכ"מ אליבא דרבי אבא דהלכתא כוותיה דאמר דחזרה שבועה למחויב כו' דהכי מוכח התם בפרק כל הנשבעין עכ"ל כצ"ל וכ"ה ברא"ש ור"ל אליבא דרבי אבא דסבר בפרק כל הנשבעין בשניהם חשודים דחזרה שבועה למחויב לה מעיקרא ומתוך שאינו יכול לישבע משלם ה"נ הכא אי הוה שבועה דאורייתא והבעל והאשה שניהם חשודים חזרה השבועה לאשה ומתוך שאינה יכולה לישבע אין הבעל משלם (ו) אבל כיון שאינה אלא שבועה דרבנן אע"פ שאינה יכולה לישבע משלם הבעל ומה שלא רצו לפרש בפשיטות טפי ולכ"ע וכגון שהאשה חשודה דבשבועה דאורייתא

קרני ראם (א) תום' ד"ה אית לך כו' לא תירצו. נ"ב נראה דהתוס' מפרשים דלא היתה ראיה אחרת שיש לה חוב אלא שהיתה טוענת כן שחייב לה ותפסינהו בעד חובה וא"כ ע"כ אין כאן עדי פקדון דאל"ה אין נאמנת לומר שחייב לה: (ב) בא"ד וכן כו' וכ"כ התוס'. נ"ב התוס' לא כ"כ שם אלא לפי הסברא דיהיב סימנא סגי אפילו באמיד אבל אם סימני' לאודי' נ"מ ליתא לזה וכמ"ש התוס' שם בב"מ. וכאן דהתוס' נחתו לסברא דבעינן לא אמיד בהדי סימנים ל"ש תי' זה דשם לא הוי לא אמיד ומ"ש רבינו כיון דלא ידעינן ביה דאמיד אין הבנה לדבריו דאטו בעינן שנדע שאמיד אדרבה בעינן שנדע דלא אמיד ומן הסתם אין נאמן וז"ב: (ג) בד"ה אמר כו' ולפי"ז ההיא דקטינא. נ"ב וקשה דא"כ רבא דסובר שיעבודא דאורייתא וכמ"ש התוס' בפ' הניזקין ומ"ט קאמר אי פקח הוא מגבי ניהליה ארעא עיין בדף נ"ב הא בלא"ה גבי אפילו מטלטלי דיתמי ואפשר דעת רבינו לחלק בין מעות למטלטלי וגם זה ליתא דשם מעות הוי וע"כ נראה דמטלטלי לכ"ע לא משעבדי אלא דהם אינו אלא מטעם פריעת בע"ח מצוה ושיעבוד אין כאן ע"כ לא גבי מזוזי דאפילו לגבי דידיה שיעבוד אין כאן אלא כפיי' בתשלומין משום חיוב הגוף שנתחייב וחיוב הגוף לא הוי במטלטלי יתר מקרקעות אבל אם אתיני' מכח שיעבודא א"כ גם על המעות הוי מכח שיעבוד החוב על המעות ומש"ה כפינן על המעות דוקא: (ד) בא"ד מיהו כו' אינה מגורשת מדר' יוחנן. נ"ב זהו לסברת התוס' דלר"י ור"ל נ"מ במונח בסימטא לענין הגט וכמו שהניח בנ"ע על ר"י אבל אינו מוכרח דאע"ג דתפיסה מהני בסימטא מ"מ יש לומר דהוי מקום הראוי לקנין דהא מהני משיכה בסימטא וא"כ מהני בהנחתו בסימטא: (ה) בד"ה ועוד כו' אלא בשנים. נ"ב נראה כוונתו דהיכא דאיכא שיעבוד קרקעות ל"ש לומר שנים מחייבים אותו ממון דהרי אין כאן חיוב דשטר העומד לגבות כגבוי דמי ומש"ה לא הוי זה בהאי כללא: (ו) תום' ד"ה מייתי כו' אין הבעל משלם. נ"ב מלשון זה נראה דהתוס' לא קאי על האי דאי פקח דבכה"ג הוי שבעל נוטל אלא דמייתי הכ"מ לענין שד"א אפילו במקום שהי' נוטלת וכדמשמע מלשון התוס' בתירוצם השני וא"כ נראה דבכה"ג שהיא חשודה בעצמה ג"כ אין הבעל צריך לשבע דאע"ג דתקנו כחשוד שכנגדו נשבע זהו דוקא ליטול אבל אם יצטרך לישבע ליפטור. ל"מ דכל שהנוטל א"י לשבע ממילא פטור והבן:

חכמת שלמה

דאמרי' שסברה טענה מעולה היתה אם כן בטענה ראשונה שטענה מחיים תפיסנא היתה טוענת דתבעתינהו דאל"כ אין זו תפיסה כיון דבתורת פקדון בא לידו ע"כ אומר שסברה שטענה מעולה היא ומספיק לה שה. לא טענה מעלמה כן אם כן מה שטענה אח"כ הוה טענה אחריתי והוי מגו למפרע: בד"ה מרענא כו' בפ' שבועת הדיינין כו'. נ"ב ותימה למה לא הביאו פי' ר"ח שפירש הכא לענין נאמנות בשטר כמו שכותבי' התוס' בריש מנות חלילה דף ק"א וכן הרא"ש הביאו כאן: ע"ב גמ' ואפילו יורש מוחל כו' כצ"ל: שם מפני שידו כידה כו'. נ"ב אף שרבא אמר לעיל ידו עדיפא מידה היינו לענין נכסים שהכניסה לו והכא לא שייך למימר הכי דאפילו עדיפא ידו כאותו החוב ממנה סוף סוף לא גרע מאילו מכרה החוב לאחרים דלית בה יד כלל ואפילו הכי יכולה למחול אלא כלומר ידה כידו ופיה כפיו ומחילתה אינה מחילה זולת בעלה ודוק. ומש"ה נראה שאף הוא אינו יכול למחול זולתה אף שידו עדיפא ודו"ק:

דף פו ע"א גמ' אמר ליה הוא עושה כו' כצ"ל. ונ"ב כצ"ל להגיה וכן יראה ברי"ף ודו"ק: תוס' בד"ה לאשה כו' זמן הכתובה לזמן השטר כו'. נ"ב פי' אפ"ה יהבינן לבעל חוב גבי מטלטלין וה"ה גבי קרקעות כגון לוה ואח"כ קנה ומכר כדלקמן דבעלמא חולקים והכא בעל חוב קודם וכן פסק הרא"ש: בא"ד כיון שלא תקנו שתטרוף מן הלקוחות כו'. נ"ב פי' מטלטלים אינה טורפת מן הלקוחות אלא ממה שמצאה בעין כו' ודו"ק: ע"ב רש"י בד"ה והוא שנכורים כו' אח"כ מגביהו כו' לא ברשותיה הוא דניהוי גירושין מיילי כצ"ל:

דף פז ע"ב תום' בד"ה אמר רבא כו' תימה לרשב"א כו'. נ"ב אבל לפי מה שפירשו התוס' במקומות אחרים דהאי איפתמוטי אינו אלא טעם למה לא יהא נאמן במיגו לק"מ ודו"ק:

דף פח ע"א תום' בד"ה ועוד אין נשבעין כו' עצמה שתי כסף כו'. נ"ב פי' וממילא גבי עד אחד נמי בעינן שתי כסף לפי מה שפי' וק"ל: בד"ה מייתי לה לידי שבועה כו' ובדרבנן לא נקיט והוא כו' כצ"ל: בא"ד והיכא דאינו יכול לישבע כו'. נ"ב וגבי חשוד אמרינן כנגדו נשבע כמו שפירשו התוס' משום תקנת החשוד כו': בא"ד א"כ למאן דאית ליה דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן נפקא מינה היכא דאי שבועה דרבנן היא מצי למימר השבע וטול ואי דאורייתא לא מצי למימר כו'

מהפכינן השבועה שכנגדו אבל בדרבנן לא מהפכינן דתקנתא לתקנתא לא עבדינן דהכי מפלגינן בהדיא בפ' שבועת הדיינין כבר כתב בזה הרא"ש ליישב בשם תשובת רב אלפס דלענין ליסבע וליפטר כי הכא עבדינן שפיר תקנתא לתקנתא ע"ש ודו"ק: בא"ד א"נ למאן דאית ליה דבדרבנן מהפכינן ובדאורייתא לא מהפכינן נפקא מינה כו' דאי שבועה דרבנן היא מ"ל כו' ואי דאורייתא לא מצי למימר לבעל כו' עכ"ל כל"ל מתוך הסוגיא דפרק שבועת הדיינין ואיירי באינה חשודה ועיין ברא"ש פרחה זה הג"מ: בד"ה היכי סמיך כו' הלוה אחר הלוה אי מצטרפי דאיכא מאן דאמר לא כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דלמ"ד נמי דהלוה אחר הלוה מצטרפי היינו דלא תוכל להכחיש פרעון אחד מהם ליטול בשלישית כפרש"י אבל מ"מ לא יוכל למוקמי לקמא במלוה ע"י הע"א שהרי בב' נצטרף עדותו (א) על פרעון אחד ודו"ק: ע"ב בד"ה ב"ד משביעין כו' כששמעו בו שמת ושפיר קתני ויורשין כו' עכ"ל ואין להקשות דא"כ היינו נפרעת שלא בפניו והיינו נפרעת מיתומים והמאי לא מוקמי פלוגתייהו בכה"ג בפשיטות אנפרעת מנכסי יתומים די"ל דע"כ לשמואל דמפרש פלוגתייהו התם כששמעו בו שמת הא דלא נקט פלוגתייהו בכה"ג במת על מטתו לרבותא נקט הכי כמ"ש התוספות שם ולהכי מוקי פלוגתא דהכא נמי בכה"ג וק"ל: בד"ה וקמיפלגי כו' ומתני' כגון שמינה בעלה לאחר מיתה דבלווי ב"ד כו' דלא שייך ביה כו' והכא אנו רואין כו' עכ"ל ר"ל דצריך לאוקמא בדחוקי הא דהלכה מקבר כו' ואם נעשית אפוטרופס כו' היינו שנעשית כבר בחייו ע"י אביהם משום דבלווי ב"ד לאחר מותו כו' ובממנה מעלמה נמי לאחר מותו ליכא לאוקמא כו' דלא שייך ביה טעמא כו' דהא הכא בממנה מעלמה אנו רואין דמן הדין אין מעמידין אשה כו' כדאמר בפרק הניזקין וא"כ ודאי דאין לחוש לה אם תמנע מכח השבועה וק"ל: בד"ה לאפוקי מדר"א ומחלוקתו כו' דנקט אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא דה"ה כו' עכ"ל ואין להקשות בהוא עצמו דקתני בסיפא שאינו משביעה על אפוטרופסות שבחייו באינה תובעת כתובה הא בתובעת כתובתה משביעה דמשמע אגב דמשביעה אכתובתה משביעה נמי אאפוטרופסות שבחייו אע"ג דנפרעת כתובתה בלא שבועה היינו כשאינו טוען להשביעה אבל כי אמר לה השתבע לי אכתובה דלא פרעתיה שפיר יכול להשביעה ואגב זה משביעה נמי אאפוטרופסות ומיהו ברישא דמילתא דנקט יורשין דוקא כיון דפטרה מן השבועה עדיפא להו יורשים כיון דאנן טענינן ליתמי להשביעה על כתובתה משביעים אותה אז גם על האפוטרופסות אע"פ שפטרה אבל בחייו כיון דאנן לא טענינן ליה להשביעה על כתובתה אין משביעין אותה נמי על אפוטרופסות כיון שפטרה: ודע שיש לדקדק בשמעתין אמאי שביק רב פפא מלאוקמא הא דקתני אינה תובעת כתובתה כו' דהיינו נמי ביורשין דוקא וכדאוקמא לעיל במינהו אבי יתומים ור"ש כאבא שאול ורבנן כרבנן ויש ליישב כמ"ש לעיל דנראה דחוק לאוקמא מתני' דקתני נעשית אפוטרופסות דהיינו שמינה אותה בעלה לאחר מיתה אלא דממנה מעלמה לאחר מיתת בעלה ובהכיא לא שייך דאי משתבע מימנע כמ"ש התוספות לעיל ומשתבע לכ"ע ודו"ק: בד"ה הוציאה גט כו' ולשמואל דאית ליה אין כו' הוציאה גט כו' ממש כו' עכ"ל ועיין בתוספות בפרק קמא דמציעא שכתבו גם דשמואל מצי סבר כר' יוחנן דלא אמר כלום והוציאה גט היינו עדי גט כו' עיין שם באורך:

דף פט בא"ד אע"פ שאין נאמן לומר פרעתי לכ"ע במקום שאין כותבין כו' עכ"ל ר"ל דאית לן למימר דלא פליגי עליה דר"י וס"ל דטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אלא במקום שכותבין כתובה דכיון דאין הכתובה בידה נאמן לומר פרעתי אבל במקום שאין כותבין כתובה מסברא דלא פליגי וס"ל נמי כר"י דלא אמר כלום דאל"כ במה תגבה כתובתה ולקמן כתבו א"כ שמואל לית ליה דר"י דאמר לא אמר כלום כו' היינו אפילו במקום שאין כותבין כתובה דגט הוי במקום כתובתה כו' ודו"ק: בא"ד דלמחר תגבה פעם שנית ולא יוכל לומר לא גרשתיך וגם לא יוכל לומר פרעתי כו' עכ"ל דאם אין הגט בידה במקום דאין שם עדי הגט יוכל לומר לא גרשתיך וה"ה דיוכל לומר אין את אשתי אך מ"ש דגם לא יוכל לומר פרעתי ק"ק דהא אין הגט בידה נמי לא יוכל לומר פרעתי לפי מ"ש דלא אמר כלום לכ"ע במקום שאין כותבין כתובה ויש ליישב דיוכל לומר פרעתי בב"ד אחר במגו דלא גרשתיך או במגו דאין את אשתי ודו"ק: בא"ד וכ"ת יכתבו שובר הא סבר דאין כותבין שובר כו' עכ"ל ר"ל דאין כותבין שובר במלתא דאיכא לתקוני כי הכא שתוליא הגט מידה אבל במילתא דליכא לתקוני וא"א בענין אחר כותבין שובר לכ"ע כדמוכח לקמן בתוספות וק"ל: בא"ד והיה לו שובר שלא תחזיר ותגבה בעדי מיתה כשתתאלמן כו' עכ"ל דאע"ג (ב) דכתובה בידה שאירע כך שכתב לה אין גובה בה כיון דבמקום שאין כותבין כתובה הוא ומשום גט נמי לא היה לו לחוש שכבר נקרע לפי דבריו אלא שהיה לו שובר שלא תחזור כו' דלהך חששא שתגבה בעדי מיתה א"א לתקוני אלא ע"י שובר וק"ל: בא"ד והא יכול לבא לידי הפסד על ידי מה שנשאר גט וכתובה בידה כו' עכ"ל דהא בהוליאה עדי הגט מוקי לה אביי למאי דהדר ביה וכר"י ואם כן נשאר הגט וכתובה בידה דבמקום שכותבין כתובה מוקי לה אביי וכיון דסבר אביי דאין כותבין שובר היכא דאיכא לתקוני מלתא ה"נ הכא איכא לתקוני מלתא שלא יבא לידי הפסד בבית דין אחר על ידי שתוליא הכתובה והגט מידה ותירצו בכתובה שיש עדים שנשרפה ובגט נמי כיון דמלי אמרה בעינא לאינסובי ביה כו' דהכי אית ליה לאביי התם בפ"ק דמציעא וה"א לתקוני בגט רק ע"י שובר וק"ל: בד"ה ש"מ כותבין כו' א"נ כל כמה דמלי למידק מרישא מדקדק כו' עכ"ל ובהא דמשני במקום שאין כותבין הוא יתורץ נמי הסיפא דהיה לו שובר שלא תחזור ותגבה בעדי מיתה כשתתאלמן כמ"ש התוס' לעיל דבמקום שאין כותבין א"א לתקוני כ"א ע"י שובר ודו"ק:

בד"ה גט גובה כו' דיכול לבא לידי הפסד כו' דכשתתאלמן תגבה שנית מנה ומאתים כו' עכ"ל מפרש"י נראה שזו היה קושיית המקשה דמעיקרא ס"מ כותבין שובר דאי לא תגבה לאחר מיתתו בתורת אלמנות כו' דהא ודאי בתורת גרושה לא הדרא גביא כו' ע"ש אבל התוספות לא ניחא להו לפרש כן פרכא דמעיקרא ש"מ כותבין שובר דא"כ לא הוה מסני רב מידי דגט גובה עיקר כו' וכמ"ש התוספות הכא אלא דעיקר הפרכא דמעיקרא ש"מ כותבין שובר דהל"כ ברישא שתשאר הכתובה בידה יכול לבא לידי הפסד במקום שכותבין כתובה דלא יהיה נאמן לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך והסיפא דאינה גובה בכתובתה לא תקשי ליה דיפרש כר"י כמ"ש התוספות כל זה לעיל אך קשה לכאורה כיון דעיקר הקושיא היה לדברי התוס' מעיקרא שיפסיד במה שתשאר הכתובה בידה שלא יוכל לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך אם כן אין תירוצם מספיק לקושייתם הכא דנהי דלרב גובה עיקר אפילו בעדי מיתה מ"מ הפסיד במה שתשאר הכתובה בידה שלא יוכלו היתומים לטעון בב"ד אחר כשתביא עדי מיתה דפרעתיה מנה מגו דאלמנה נשאתיך ומהרש"ל כתב ליישב זה דל"ל לרב דמוקי מתניתין בעדי היוממא או באלמנה עכ"ל ולא הבנתי דבריו דמ"מ במקום דליכא עדי היוממא יבואו היתומים לידי הפסד על ידי הכתובה שתשאר בידה ובאלמנה נמי ליכא לאוקמא דמ"מ איכא מגו במקום שאין מכירין אותה שיוכלו לומר אין את אשתו דהכא לא שייך למימר בשתשאר הכתובה נמי בידה יוכלו לומר פרעתיך במגו דלא גרשתיך דהא לא בתורת גירושין באת לגבות אלא בעדי מיתה ועוד אי באלמנה מוקמת למתניתין לרב לא ה"ל לרב למימר כלל גט גובה עיקר כו' אלא ה"ל לשנויי קושיא דמעיקרא ש"מ כותבין שובר בפשיטות דא"כ אין כותבין שובר לא יוכל לבא לידי הפסד כיון דאלמנה נשאה אבל כ"ל בזה במה שדקדקו לומר והם לא ידעו שהיתה גרושה כו' דמשמע אם הם ידעו שהיתה גרושה ליכא למיחש למידי שלא תוכל לגבות שנית כשתתאלמן על ידי הכתובה שהם יהיו נאמנים (ג) לומר שכבר גירשה וגבתה עיקר כתובה על ידי הגט כדמשמע בסיפא והבא אין חילוק בין שתשאר הכתובה בידה ובין שתגבה בעדי מיתה כיון שלא ידעו שהיא גרושה תגבה פעם שנית ותו לא מידי וק"ל: ע"ב גמרא אלא כולה רשב"ג היא וחסורי כו' לכאורה קשה דלא הל"ל אלא דחסורי מיחסרא ומי הכריחו לומר דכולה רשב"ג ואימא דמסכנה ואילך פליגי כדס"ד מעיקרא ויש ליישב כיון דהשתא מפרש שלא בגט דאמר רשב"ג היינו שלא בגט ממש אבל יש עדי גט אין סברא שיהיה ת"ק פליג עליה דאל"כ לת"ק במאי גביא עיקר במסכנה ואילך וק"ל: בפרש"י בד"ה מנלן דקאמר לעיל כו' חדא מינייהו גביא בלא שטרא שהרי בפרעון הראשון החזירה כו' עכ"ל דאף מקום שאין כותבין והיינו לנשואין מ"מ הכא בארוסה למאי דבעי למימר דלית לה כלל אי לא כתב לה ע"כ איירי בשהיה לה כתובה ומ"מ בפרעון הראשון החזירה כו' ומשמע ליה למר קשיא הא דקאמר לעיל עדי מיתה גופייהו כו' איירי נמי בארוסה מיהו ק"ק מי הכריחו לפרש"י לפרש כן דמר קשיא מוכח לה מהא דקאמר עדי מיתה גופייהו כו' כיון דאיכא לאוקמא בנשואין וטפי ניחא לפרושי דמר קשיא מוכח לה שפיר מהא דקאמר לעיל אלמנה מן האירוסין במאי גביא בעדי מיתה וליחוש דלמא גירשה ומפקא כו' ואם נאמר שאין לארוסה כתובה אם לא כתב לה מה בכך כיון שלא יהיה לה כתובה שכבר החזירה יכולים לומר לה שלא היה לה כתובה כלל ויש ליישב דליכא לאוכוחי מידי מהא דלעיל דפריך שפיר ודלמא גירשה ומפקא כו' ותביא עדים שכתב לה כתובה ועל ידי הגט תגבה העיקר אבל לעיל בעדי מיתה גופייהו כו' כיון דאין לה כתובה אם לא כתב לה ה"ל לגבי ארוסה כמו במקום שכותבין (ד) ולא תגבה כ"א ע"י כתובה ותו לא מידי ודו"ק: בד"ה שני גיטין כו' זמן לאשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה כו' עכ"ל ובסיפא דקתני שתי כתובות וגט א' או כתובה וב' גיטין כו' אינה גובה אלא א' ה"מ למיתני בכה"ג אפילו בב' כתובות וב' גיטין וקדמו ב' הכתובות לגט ראשון אלא דלפי הטעם לא הוה רבותא טפי וק"ל: סליק פרק הכותב

מי שהיה נשוי פרק עשירי

דף צ תוספות בד"ה ש"מ בע"ח מאוחר כו' אע"ג דהתם במטלטלי איירי לק"מ דשור תם כו' עכ"ל ר"ל דמלישנא דש"מ משמע דאיכא לאסתפוקי ביה ומהכא תפשוט ליה א"כ דאית ביה פלוגתא ומהכא תקשי למאן דלית ליה הכי ובמטלטלין לפי' ר"ח ליכא מאן דפליג ביה דמה שגבה גבה אבל במקרקעי שפיר קאמר ש"מ בע"ח כו' דאית ביה פלוגתא בשלהי פרקין לקמן וק"ל: בא"ד וכענין זה היה רגיל ר"ת לפרש ש"מ מה שגבה גבה במטלטלי כו' עכ"ל לאו ממש כפירוש ר"ח דלפירוש ר"ח הך דשלהי פרקין והך סוגיא דשמעתא והך דהמניח במקרקעי מוקי לה ולפום הסברא דבעי למימר הכא מה שגבה גבה נ"ל כתירוץ רשב"א דבע"ח מאוחר עדיף מלוקח אבל ר"ת היה רגיל לפרש כענין זה דהיינו לחלק ג"כ בין מטלטלין ובין מקרקעי אבל מוקי הך סוגיא דהכא ודשלהי פרקין ודמניח אה הכל דהיינו במטלטלין אבל במקרקעי לכ"ע לא גבה ולא עדיף כלל בע"ח מאוחר מלוקח אלא אדרבה לוקח עדיף במטלטלין מהאי טעמא שכתב דאדעתא דהני מטלטלין נחית ומיהו ק"ק בסוף דבריו שכתב וצ"ל השתא הא דאמר לקמן לכ"ע מה שגבה לא גבה ובערכין כו' הקדש שאני כו' לא הוה צריך לכל זה דודאי למאי דקאמר שמואל לקמן דפליגי בבע"ח מאוחר כו' ע"כ לא מתוקמא אלא במטלטלי אבל למאי דמסיק דלכ"ע לא גבה מתוקמא במקרקע ולא תקשי ההיא דערכין דס"ל במטלטלין דגבה ויש לייסב ודו"ק: בא"ד ואתיא כר"ט דאמר לעיל מי שמת והניח מלוה או פקדון

קרני ראם (א) בד"ה היכי סמיך כו' נצטרף עדותו. נ"ב רבינו דקדק בלשונו נצטרף עדותו והיינו דאע"ג דכאן הוי ע"י תרי עדים כמו דינא דר"ח קמייתא דע"י העדאת עדים מחייב שבועה שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מ"מ כיון דכבר נצטרף א"א לחייב שבועה כמבואר בח"מ סי' ל' סעיף ג' דע"י צירוף ליתא לדינא דר"ח קמייתא עיי"ש: (ב) בא"ד והיה כו' דאע"ג. נ"ב מסוגיא דקאמר במקום שאין כותבין ואמר דכתב לה עליו להביא ראיה מבואר דעכ"פ גובה בכתובתה בכתב לה אף במקום שאין כותבין וכן הי' בפרש"י עיי"ש: (ג) בד"ה גט כו' שהם יהיו נאמנים. נ"ב אין בו טעם שיהיו היתומים נאמנים לומר שכבר גירשה אחר שהיא בחזקת שלא נתגרשה וכסיפא שהיא עצמה באה לגבות ע"י גירושין ואין גיטה בידה נאמן לומר שגבתה בגיטה אבל היכא דאתיא לגבות בתורת אלמנה צ"ל לברר שלא נתגרשה כיון שהיא בחזקת שלא נתגרשה והפי' בסוגיא נראה שמחמת הטעם שמא תגבה כשתתאלמן א"א לעכב פרעון כתובתה אע"ג שאין כותבין שובר מכל מקום אין לנו להפסיד אותה כיון שטוענת שכבר אבדה כתובתה וקושית המקשה הי' דאמאי לא יאומן הבעל לומר שגבתה בכתובתה כיון שראיה ממה שאין בידה שטר כתובה שגבתה בו דאע"ג דטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וא"כ אין ראיה ממה שלא שמרה שטר כתובה דסומכת על מה שתגבה בכח מעב"ד מ"מ זהו דוקא אם כותבין שובר אבל אם אין כותבין שובר וא"כ מטעם מעשה ב"ד אין לה לגבות בלי כתובה הוי לה לשמור הכתובה וראי' שגבתה בכתובתה ומשני דגט גובה עיקר כתובה וכמ"ש התוס' וא"כ אין לנו לומר שגבתה בכתובה גוף הכתובה ומש"ה כיון שאין נאמן לומר שפרע לה מטעם שיפסיד אם תתאלמן אין לנו להפסידה: (ד) בפרש"י בד"ה מנלן כו' כמו במקום שכותבין. נ"ב ואפילו למ"ש התוס' לעיל דלרב אפילו אין כתובתה בידה גובה בעדי מיתה והיינו אפילו במקום שכותבין מ"מ שכותבין מ"מ גובה באין כתובתה בידה מ"מ זהו דוקא כיון דאית לה בתנאי ב"ד אע"ג דהוי מקום שכותבין אין ריעותא ממה שאין בידה הכתובה אבל בארוסה דלא תקנו לה כתובה פשיטא דאין גובה באין כתובה בידה:

חכמת שלמה

כו' כצ"ל. וכ"ב איתא בהדיא אלא שלפנינו נאמר דבדרבנן לא אמרינן שכנגדו נשבע ונוטל וסוברים התוס' הוא הדין כה"ג להנשבעין ונוטלים ודו"ק: בא"ד השבע וטול כו'. נ"ב פירוש באשר שבועה דאורייתא שנשבעים ונפטרים ודו"ק: ע"ב תוס' בד"ה הוציאה גט כו' לאחר הסכנה כיון דמודה כו'. נ"ב פי' מודה שגירשה:

דף פט ע"א תוס' בד"ה הוציאה גט כו' ואע"פ שהגט נשאר בידה כו'. נ"ב פי' לפי מה שחושד אותה שהטמינה ולא אבדה מ"מ יכולה לומר לו מה איכפת לך הלא אפילו היה בידי לא הייתי מוכרת ליתן לך דבעינן לאינסובי וזו קרי ליה אביי א"א שהרי בעי לאינסובי כו' אבל רב נחמן דפריך לקמן לרב הונא לא תהיב זו א"א שיכול הבעל לומר וכי בעבור שאתה רוצה להנשא כו' אפסיד על ידך שאם יאבד השובר תחזור ותטרוף. על כן צריך לשנות דכתבינן אגיטא ומש"ה היכא דאין עמה גט יכול לומר לא אפרע עד שתראה הגט ונכתב עליה כו' כמו שפירשו התוס' לעיל אליבא דשמואל וה"ה שהיה יכול לומר לא אפרע כו' ודו"ק: בד"ה במקום כו' ואמרה לא כתבת עליה כו' כצ"ל: בד"ה גט גובה כו' ומיהו אי אמרינן לרב דאפילו כו'. נ"ב פירוש ויסבור כמו רבי יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אבל מ"מ תימה הלא מפסיד מנה שהיה יכול לטעון מנה פרעתיך מגו דאלמנה נשאתיך וה"ה דטענינן הכי ליתמי א"כ היתמי לא יפרעו אלא מנה שיאמרו הבא ראיה שבתולה היית וצ"ל דרב מוקי מתני' בעדי היוממא או באלמנה ודו"ק. (עיין במהרש"א): בד"ה מיגו כו' בעלי והתירוני להינשא כו' כצ"ל: ע"ב רש"י בד"ה גובה שתי כתובות כו' ותנן בסיפא שתי כתובות וגט אינה גובה אלא אחת כו' כצ"ל. וכ"ב כתובה אחת למדנו שכותב שתי כתובות לאשתו אינה גובה אלא אחת ולאו משום דגירשה ואהדרה הא תנן כתובה ושני גיטין אין לה אלא כתובה אחת:

מי שהיה נשוי פרק עשירי

דף צ ע"א תוס' בד"ה ש"מ בעל חוב כו' וה"ה אחת לשניה כו'. נ"ב פירוש בלבד שיקדים האחת לשניה אבל אי קדם ארבעה לראשונה פשיטא שלא יצא ידי ראשונה כדאיתא התם ועיקר הענין לשם שאין קרוי השגת יד פחות מסלע אבל היכא שיצא השגת יד אפילו העשיר אח"כ שוב אינו

כו' עכ"ל יש לדקדק דהא לר' טרפון נמי מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה והתם שאני משום דהני מטלטלין לא ברשותייהו קיימי כמו שפרש"י והתוס' שם ומיהו בהא י"ל דהכא נמי איירי בכה"ג שהמטלטלין מונחים ביד האחרים אבל קשה אמאי קאמר הכא דיורשי ראשונה קודמין כו' אמאי לא ינתן לכושל שבהן ובשלמא למאן דמפרש התם לכושל שבהן היינו לכתובת אשה משום חינא הכא דתרווייהו כתובת אשה הן משום חינא נותנין לראשונה אבל למ"ד לכושל שבראיה דהיינו למאוחר בשטרו אמאי קאמר הכא דנותנין לראשונה אדרבה לשניה ה"ל ליתן שהיא המאוחרת ויש ליישב (א) ודו"ק:

ע"ב בד"ה הא איכא ט' בן קודם לבת הכא דאיכא למטעי ה"ל למידק עכ"ל ויש לדקדק דא"כ לעיל נמי דמשני דקודמת לגמרי משמע כדתנן בן קודם לבת ונימא הכא דאיכא למטעי דלאו לגמרי משמע ה"ל למידק ויש ליישב דלעיל כיון דאשכחן דקודמת לגמרי נמי משמע ליכא למטעי כל כך דאדרבה נימא כיון דקודמין בסיפא לגמרי הוא ה"נ דקודמין דרישא לגמרי הוא אבל הכא שפיר איכא למטעי בסיפא מיקדמי הוא דקדמי הא איכא שקלי דקודמין דרישא נמי הכי משמע בדאיכא דשקלי שניה ודו"ק:

דף צא גמרא ה"א כגון שנשא ג' נשים ומתו שתים בחייו כו' ק"ק כיון דבכה"ג שניהם עושין המלוה ופורעין הכתובה לשמעינן הך מלתא בב' נשים ומתו בחייו ואיכא בע"ח דהוה מותר אבל אחת מתה בחייו ואחת במותו ניחא דהוי רבותא טפי בכתובתה מבע"ה דבכתובתה השניה אינה פורעת ואפ"ה הוי מלוה כפרש"י לעיל ודו"ק: **תוס'** בד"ה ומ"ס אפילו מטלטלין כו' כיון שיש שם מותר דינר מבעיא ליה כו' עכ"ל וקשה לי אמאי לא הקשו כן עוד לעיל מיניה דפליגי באחת בחייו ואחת במותו ור"ש מיקל לגבי ת"ק לא הל"ל אם יש שם כו' אלא כיון שיש שם מותר כו' ויש ליישב (ב) ודו"ק: **ע"ב** בתוס' בד"ה כך מוטעין כו' משום דבכל דוכתא אזלינן טפי בתר נחלה כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דבכל דוכתא היינו בין הכא ובין התם אזלינן בתר נחלה דזה אינו דהא במרובין ונתמעטו לא אזלינן הכא בתר נחלה דאורייתא אלא דר"ל דודאי במרובין ונתמעטו פשיטא ליה לתלמודא בין הכא ובין התם דאזלינן בתר שעת מיתה ואז זכו כ"א לפי זכייתו והתם בנחלה דאורייתא והכא בתקנתא דרבנן כדאמר תלמודא בהדיא הכא והתם פשיטא במרובין ונתמעטו כבר זכו כו' אלא במועטין ונתרבו הוא דמספקא ליה הכא והתם מעיקרא אם ניזיל בתר שעת מיתה וקאמרי דבין הכא ובין התם אסיקנא דאזלינן ביה טפי בתר נחלה דאורייתא ועיין עוד מה שכתבנו בזה בפרק מי שמת בחידושינו שם וק"ל: **בפרש"י** בד"ה דזבנה לכתובתה דאימיה שהיתה נשואה לאחר כו' עכ"ל נראה מפירושו לאחר שאינו אביו דאי היה אביו היה יכול למכור גם אם תמות אמו מקודם ואח"כ אביו שיהיה מכור מה שירש מאביו אבל הרא"ש כתב פרש"י שמכרה בחיי אביו אם ימות אביו ואח"כ כו' וצ"ל שלא רצה למכור אלא מה שירש מאמו ולא מאביו וק"ק לפי' נ"ל למימר כלל שהיה הבעל חי עדיין לא הל"ל אלא שמת כבר ומכר בנו מה שירש מאמו אם תמות היא בחיי בנה ודוחק לומר דמעשה שהיה כך היה וי"ל לדברי התוספות דרבותא אשמועינן דדבר שלא בא לעולם אפילו בכה"ג דתלוי במיתת הבעל ואח"כ במיתת האם קנה היכא שבירר המכר וק"ל: **תוס'** בד"ה דזבנה כו' ולפי לשון ראשון נמי לאו ראיה כמו שפרש"י כו' עכ"ל היינו מה שפירש דלאו לענין מכירה קאמר אלא לענין חזרת המעות אבל ר"ת דמייתי ראיה מיניה כמ"ש התוספות לא משמע ליה לפרושי לענין חזרת מעות אלא לענין מכירה וכמ"ש הרא"ש אבל הב"י טור א"ה סימן ק"ה הבין דברי התוס' בזה בדרך אחר ואין להאריך בו כי לא כוון יפה ע"ש: **בד"ה** ראובן שמכר כו' דכל מידי דאתא לאשמועינן השתא הא"ל כו' עכ"ל ר"ל למאי דמסיק רבא אי פקה איזדך כו' ודאי ניחא דנקט באחריות אלא למאי דאתי רמי בר חמא לאשמועינן השתא דלא נחית לאשמועינן אלא מטלטלי שבק אבון גבך כו' והא שייך אפילו שלא באחריות כו' וק"ל: **בא"ד** דזקפן במלוה דוקא דאל"ה מאי קאמר דינא הוא כו' עכ"ל ועוד נראה לי (ג) לפרש דזקפן עליו במלוה דוקא דאל"כ היה יכול למימר שמעון דמחייס תפיסנא כההיא עובדא דבקרא וכההיא עובדא דמלוגא דשטרי דפרק הכותב דליכא מאן דפליג ביה דנאמן הכא במגו דפרעתיו אבל בזקפו במלוה וכתב עליו שטר מלוה איטו נאמן לומר מחייס תפיסנא כיון דבתורת הלוואה בא לידו וק"ל:

דף צב בפרש"י בד"ה ופייסיה כו' פיים את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו עכ"ל יש לדקדק בפירושו מי הכריחו לכך שפייסו משום דבאחריות מכרה לו וטעה בדעתו דאחריותו נמי על הני זוזי דיתמי ואימא דבלאו אחריות נמי הוי פיים ליה כדי להעמיד הקרקע בידו כדאמרינן לעיל (ד) ויש ליישב דדעת רש"י הוא דלא יוכל לסלק הבע"ח ולפייסו אלא היכא דבאחריות מכרה לו כיון דהמוכר שהוא הלוה יכול לסלקו כך הלוקח יוכל לסלקו שהוא עומד במקומו אבל היכא שלא מכרה לו באחריות לא יוכל הלוקח לסלק הבע"ח דכאיש אחר דמי ודו"ק: **תוס'** בד"ה ראובן כו' דמצי שמעון למימר ליה מאי טעמא כו' אנא בהך תקנתא לא ניחא לי כו' עכ"ל אע"ג דמסתמא באחריות מכר הבינונית ללוי וצריך לשלם ללוי מ"מ ניחא ליה טפי הכי כדי להעמיד הקרקע בידו אע"ג שהיא זיבורית וק"ל: **בא"ד** דה"ל להכי טרחי כו' אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא זיבורית היה מגבה לו כו' עכ"ל ר"ל דמש"ה לא מצי שמעון למימר לא ניחא לי בהך תקנתא כמו שהקשה רבי לפ"ה משום כיון דאם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא זיבורית מגבה והשתא כל אותו זכות יש לו ללוי לדחות אותו אל זיבורית שביד שמעון שקנה באחרונה וק"ל: **בא"ד** וכן אם לקח שמעון עידית באחרונה ולקח לוי אותה עידית כו' עכ"ל אין רצונו דמש"ה לא מתוקמא בשני שטרות ולקח עידית באחרונה כו' דהא א"נ בכה"ג גובה מלוי שלקח העידית מ"מ לא מתוקמא בכה"ג בשני שטרות כיון דהפיך בלקח עידית בראשונה ודאי לא גבי מעידית דהא מש"ה לא מתוקמא בב' שטרות ולקח זיבורית ואחר כך בינונית משום דהפיך בלקח בינונית בראשונה לא מתוקמא לפי פ"ה אבל רצונו לדחות דעת רבי בכה"ג בלקח עידית באחרונה דלא מצי שמעון למימר ולדחותו אצל לוי מהאי טעמא דאנא לא ניחא לי בהך תקנתא דרבנן דהא אם היו כולם ביד שמעון לא היה מגבה לו מן העידית ואותו זכות יש לו ללוי לדחותו אצל זיבורית ובינונית שביד שמעון ומ"ש התוספות עוד וכן אם זבן לוי בינונית כו' היינו נמי גם אם לקח לוי אותה בינונית שלקח שמעון באחרונה יכול לומר לו הנחתי כו' לאו דוקא הוא אלא לשון גמרא הוא כמ"ש התוספות לקמן דר"ל כל זכות שיש לשמעון כשהיה שדה המכורה אצלו יש עתה ללוי וע"ז כתבו ומיהו יתכן להיות כו' בשני שטרות ואע"פ כו' והראשונה שלקח לוי בינונית כו' ר"ל דבכה"ג הוה מתוקמא שפיר בכל גוונא בין בלקח אותה בינונית בראשונה ובין באחרונה ודו"ק: **ע"ב** בד"ה אבל שבק כו' דהכא מייתי בתר הכי ומסתמא מיירי נמי ביתמי עכ"ל ובפ"ק דב"ק תירצו בע"א דה"ל לכי תיסדר וק"ל: **בד"ה** דינא הוא כו' אית ליה ארעא אחריתי דליכא למימר להעמידה כו' כ"ש קרובים שלא יהיו פסולים משום תרעומת כו' עכ"ל ר"ל דקרובים פסולים בין לזכות ובין לחובה וה"נ כשקיימו השטר של בע"ח יהיה ללוקח תרעומת על ראובן ואין להקשות דאימא דאיירי בדלית ליה ארעא אחריתא וכשיקיימו השטר (ה) של בע"ח יעידו את חובתו שלא להעמידה בפני בע"ח של ראובן די"ל דלא שייך הכא שהוא עושה כן כדי להעמידה בפני בע"ח שלא יהיה לוה רשע ולא ישלם כיון דכנגד בע"ח הוא טוען ה"ל כנגד בע"ח אחר לוה רשע וגו' והתם לא איירי שטוען כנגד בע"ח אלא לגבי המערער שאומר דשל אבותי הוא ודו"ק: **בא"ד** ואם תאמר אם כן המולא שטר שכתוב בו הנפק כו' מ"מ הקשי מדאמר שמואל התם המולא שטר הקנאה כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם דטפי בפשיטות ה"ל להקשות מעיקרא מהך דאמר שמואל במולא שטר הקנאה בין להאי תירולא דלעיל דלא טענינן מזויף ליתמי וללקוחות ובין להאי תירולא דהיכא דאהרע בנפילה ניחוש לקיימו בטעות ואמאי יחזיר ובלאו הירוץ כלל נמי תקשי להו בפשיטות מדשמואל אדשמואל דהתם במלא שט"ח קאמר לא יחזיר משום דאין חייב מודה והכא בשטר הקנאה קאמר דיחזיר אע"ג שאין חייב מודה כדמוכח התם דאיירי בכה"ג ואל"כ לא תקשי להו נמי ניחוש לזיופי גבי יתמי ולקוחות ויש ליישב דודאי הך דשמואל בשטרי הקנאה משמע להו דאין הלוה שם מדקאמר התם ואי משום שמא כתב ללוות ולא לוה כו' כמ"ש התוספות שם ולכך לא תקשי להו מעיקרא אלא משטר שכתוב בו הנפק להאי תירולא בתרא דניחוש לקיים הזיוף והא כתבו להרץ כיון דאפילו לפי תירולא קמא ל"ק לן משטרי הקנאה משום דמשמע דאין הלוה שם הכא נמי איכא לאוקמא הך דשטר שכתוב בו הנפק ולפלוני בהכי וכתבו עוד א"נ כיון דמקוים כו' דא"כ גבי שטר הנפק לית לן לאוקמא בכה"ג דאין הלוה שם כיון דלא מוכחא כההיא דשטרי הקנאה מכל מקום יש לומר כיון דמקוים דקדקו ביה ב"ד כו' והו לא מידי וק"ל: **בא"ד** ואת"ל דלא טענינן מזויף מ"מ יגבה דהא נקט שטרא כו' עכ"ל לרב דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו מוכח לה אבל לשמואל דס"ל דצריך לקיימו ליכא לאוכוחי מידי דאיכא למימר דלא טענינן ליתמי מזויף אלא פרוע וכן כתבו התוספות בהדיא הוכחה זו לרב ולא לשמואל בפרק קמא דמציעא ע"ש:

דף צג בד"ה עד שלא כו' אר"ת ואפילו נתן המעות וכגון כו' וקמ"ל כו' עכ"ל ר"ל דלא ניחא ליה לפרש כפירוש רש"י שלא נתן המעות עדיין דהא פשיטא הוא כיון דלא החזיק וגם לא נתן המעות שיכול לחזור אלא דאיירי בנתן אמעות ואע"ג דמעות קונות מן התורה (ו) איירי במקום דאין קונין בכספא עד שיכתוב שטר וקמ"ל דמותר לחזור ואפילו מי שפרע ליכא בחוזר כה"ג וק"ל: **בד"ה** ומאימת הוי כו' וריב"ס מפרש שראובן מכר שדה לשמעון וקנה ממנו קנין גמור כו' עכ"ל ולפי פירוש זה יש לקיים פרש"י לעיל דאיירי שפיר בלא נתן מעות ולא הוה פשיטא בלא החזיק בה כיון דקנה קנין גמור וכ"ה בתוס' פ"ק דב"ק וב"מ וק"ל: **בד"ה** א"ד אפילו כו' ואע"ג שהיה מחזיר לו לבסוף כשגזלה כדפרישית גבי שלא באחריות כו' עכ"ל לכאורה דאדרבה מהאי טעמא כיון דע"כ משלם לו לבסוף יכול לחזור בו עכשיו דאטרוחי בי דינא ל"ל כדפרש"י מ"מ קאמרי מהאי טעמא אזלינן לאידך גיסא כיון דלית לך הפסד דמשלם לך לא תוכל לחזור כדפי' לעיל גבי שלא באחריות דלמ"ד נמי כמלא שאינו שלו חוזר עליו מ"מ כל זמן שלא טרפוה ממנו אינו יכול לחזור בו הכא גבי אחריות אמדינן דעתיה שאין בדעתו לקנות אלא נכסים משופין כו' ולא ניחא ליה דליקו בדינא ודיינא משא"כ גבי שלא באחריות לעיל דלא גלי דעתיה על נכסים משופין וכיון שאין לו הפסד אינו חוזר כל זמן שלא טרפוה ודו"ק: **בד"ה** תימא הא סליקת כו' דין ודברים אין לנו עמך בעשרים וחמשה עכ"ל ר"ל דהשתא לא הוי תקשי לן הא סליקת כו' ומיהו אי הוה תני הכי הוה קשה מאי קמ"ל למתני' כמו שהקשו התוספות לקמן בסיפא ויש ליישב לפירוש ר"ח לקמן דהכא הוה קמ"ל מיהא בהני שני בתרייתא דכ"א נוטלת ע"ה ולאפוקי מדרבי דאליביה נוטלין לפי מעות ולפי זה לקמן גבי בכותבת בעלת ג' שכתבו לא ידע רבי מאי קמ"ל מתני' אין זו קושיא אלא לפירוש ר"ח אבל לפירוש רש"י קמ"ל שפיר בהך אתאה קמייתא דאינה נוטלת רק חמשים ולאפוקי מרבי דהיתה נוטלת כל מנה שלה ודו"ק: **בד"ה** רבי אומר כו' הבכור נוטל פי שנים בשבח כו' לכך נוטל כל מה שחלקן משביח אבל הכא משועבדים כו' עכ"ל ק"ק לפירוש ר"ח דאייתי ראיה לפירושו מבכור דנוטל פי שנים בשבח ולא אסיק אדעתיה לחלק בין שבח ובין שיעבוד אמאי לא אייתי ליה ראיה (ז) מגופיה דמתני' דהכא דקתני בסיפא בג' שהטילו לכיס דכך הן חולקין דהיינו לפי המעות כדפריך לקמן בשמעתין וכן תירץ רש"י הך סיפא דאיכא לפלוגי בין שבח לשיעבוד ויש ליישב בדוחק דניחא ליה להקשויי טפי דרבי אדרבי בהדיא אע"ג דהך סיפא דמתני' דהכא ודאי דאתיא ככ"ע מ"מ אינו מפורש בה דאתיא כרבי ועיין בר"ף באורך שהסכים לפרש"י ודחה פירוש ר"ח ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה איירי מכח קושיא כו' עכ"ל דאל"כ טפי ה"ל לאוקמא מסתמא בשור לחרישה ועומד לחרישה דהכי מפרשי מלתיה דשמואל לרבה וק"ל: **בד"ה** מאי לאו פחתו כו' לחרישה ועומד לטביחה איירי כו' ותיובתא דרב אמנונא עכ"ל נראה דלא ניחא להו לפרש כפרש"י דלשמואל פריך אפילו לרבה ואיירי

קרני ראם (א) בא"ד ואתיא כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דהא דנותנין לכושל היינו דוקא שיש מקום לגבות מלקוחות להמוקדם אבל באין מקום לגבות לא עדיף המאוחר: (ב) תום' ד"ה ומ"ס כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל כיון דאין ר"ש מיקל בענין שמותר דינר ל"ש כל שיש שם: (ג) בא"ד דזקפן פו' ועוד נ"ל. נ"ב ול"נ דל"ש הכא מחייס תפיסנא כיון דהבע"ח לא גבי ממנו רק לאח"מ ולא היה שום חיוב מחייס ודו"ק מיהו בתוס' פסחים ל"א ד"ה בהאחריות כ' דלא הוי כתופס מחייס משום דזקפו במלוה וזהו כדברי רבינו: (ד) בפרש"י ד"ה ופייסיה כו' ויש ליישב. נ"ב אסברה מתני' דבלא קיבל אחריות לא יוכל הלוקח לסלק בזוזי ומהא דמקשה הש"ס בב"מ ט"ו ובב"ק נ"ה אהא דאמר שמואל שלשה שמין להם את השבח בע"ח ללוקח הניחא למ"ד אית ליה זוזי ל"מ מסלק ליה לוקח אלא למ"ד אית ליה זוזי מאי מסלק נימא כו' משמע דאפילו באין אחריות מצי מסלק. דאל"כ דלמא מיירי שמואל בלא קיבל אחריות דבמכר לא הוי אחריות ט"ס לכ"ע ולק"מ דה"א לגבות שהוא משבח כ"א באחריות כמו דאמרינן שם תדע שכן כותב לו מוכר ללוקח ועיי"ש: (ה) בד"ה דינא הוא כו' וכשיקיימו השטר. נ"ב ולמ"ש הרמב"ן שם דאע"ג דמעיד שקר תמור מלוה לוה רשע מ"מ ניחא ליה שלא יהיה אבל העולם לוה רשע א"כ דלמא יש בע"ח שידעו העולם ולהאי בע"ח לא יהיה אבל העולם כו' נ"ע: (ו) בד"ה עד כו' מן התורה. נ"ב ל"ש הכא דדוקא במטלטלי פליגי אם קני מעות מה"ת אבל בקרקע פשיטא דקני: (ז) בד"ה רבי אומר כו' אמאי לא אייתי ליה ראיה. נ"ב ולענ"ד נראה דהא דלא אסקי התוס' אדעתייהו לחלק בין שבח לשיעבוד היינו דוקא בהך דבכור משום דכיון דנימא דהשט"ח משועבד לכ"א עד תשלום חובו וכל החוב משועבד לפשוט כמו לבכור עד זמן גוביינא הו מחשב ראוי וכמו הסביהו היתומים הנכסים אבל בסיפא בג' שהטילו לכיס פשיטא דל"ד לשיעבוד כנ"ל:

חכמת שלמה

איט לריך ליתן ודו"ק ומה שאמר כאן לראשונה או שניה היינו שבעריכו שכבן ע' הראשונה ובן על השניה ובן פרש"י וק"ל:

דף צא ע"א גמ' רש"א אפילו אם יש שם נכסים כו' כנ"ל: רש"י בד"ה והלא קמא כו' כנוס דינר כו' כנ"ל: בד"ה ויתומים מקבלים כו' וממלאי נחלק. נ"ב סי' אם יש מותר נחלק ואם אין מותר סוף כתובה בנין דכרין לא נפסיד ודו"ק: **ע"ב** רש"י בד"ה אחריות כו' מעוטך כי לא כו' כנ"ל:

דף צב ע"ב תוס' בד"ה דינא הוא כו' שטר כיס מזוזה כו'. נ"ב הוא שטר עיסקא חצי מלוה וחצי פקדון [illegible] לומר להכנס ודאין שם מינו אלא [illegible] בסד"ה ולא כו' [illegible]

דף צג ע"א רש"י בד"ה סיפא בשני תפיסות כו' כל אחת חמשים ובבעלת מאתים ונטלה שלש מאות כו' כנ"ל:

נתוס'

מסתמא אף בשור לחרישה ועומד לחרישה ה"ל למירמי הך מתני' דקתני חולקין לפי מעותיו אברייתא דלעיל דקתני בהדיא השכר למלוג כשמואל אבל השתא הך מקשה ס"ל דאיכא לאוקמא מתני' בשור לחרישה ועומד לטביחה וברייתא בשור לחרישה ועומד לחרישה ולא קשה ממתני' אלא לרב דמוקי לה לאוקמא לרב דמוקמא לטביחה ועומד לטביחה דאם כן מאי קמ"ל ומיהו המקשה דלעיל דבעי לפרש הברייתא דלעיל בשור לחרישה ועומד לטביחה ומכח קושיא מדקתני סיפא הא דלא רמי מתני' אברייתא ע"כ דס"ל דאיכא לאוקמא מתני' לטביחה ועומד לטביחה ולאו קושיא הוא וק"ק לפי זה דה"ל אקשויה ליפלוג בדידיה לרבה תקשי ליה לרב דמוקמא נמי ליתני אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו כו' ויש ליישב (א) ודו"ק: בד"ה מי שהיה נשוי כו' דה"א דהשם דאין נשבעת ראשונה לשלישית דנשבעת לשניה בדידיה שלישית נשבעת כו' עכ"ל מיהו לכאורה קשה דמדבן ננס נשמע דשבועה לא' שבועה לכן לשלישית נשבעת ראשונה אינה נשבעת אלא ע"א לשניה ויש ליישב דה"ל קושטא דבן ננס דבהא נמי פליג וס"ל דראשונה נשבעת נמי לשלישית כיון שגם היא נשבעת ודו"ק:

דף צד בד"ה שנמצאת כו' כפי' ר"ת דאפילו לא נמצאת פליגי כו' כגון שנמצאת כו' ומש"ה נשבעת אפילו לא נמצאת כו' עכ"ל ר"ל בנמצאת פליגי לענין שבועה ת"ק סבר מה שגבה לא גבה ובן ננס סבר דגבה אבל בלא נמצאת פליגי בפשיטות וק"ל: **באד"ה** והכא בחיישינן שמא תכסיף כו' ואור"ת דמשביעין כו' וא"ת אם כן נשביע כל בע"ח כו' עכ"ל מה שפירש מהרש"ל בזה דסד"ל דאי דכן הוא זה לשון שכתבו התוס' לפי שירא שמא תמלא כו' לא יועיל רק לפירוש ר"ת אם כן קושיא דהקשו התוס' לקמן וא"ת לרבנן נמי תהא האחרונה צריכה שבועה כו' קשה גם לפי אוקימתא קמייתא דפליגי במה שגבה אם גבה אם לא אך מ"ש מהרש"ל דמה שכתבו התוס' פירוש ר"ת דמשביעין כו' הוא כדי לאפוקי מפירוש ר"ח א"א לומר כן דלפרש"י נמי לא שייכא שבועה אלא משום שמא התפיסה לכרי ובין לפירוש ר"ח ובין לפרש"י טעמא דהכא מלתא דאם לא נשבעה תהיה סבורה דודאי דלא תיקום ארעא בידה אבל בשנשביעה תסבור דתיקום ארעא בידה ולא תכסיף וה"ה דמצי לפרש בין לפירוש רש"י בין לפירוש ר"ת כדי שתפרש אם נתנה שובר כדאמרינן בערכין לרבא ולא שייך נמי הכא להשביעה שלא גבתה יותר ושלא זלזלה במכירה דהיינו דוקא במכרה שלא בב"ד כמ"ש התוספות בפרק אלמנה אבל הכא הא לא מכרה שלא בב"ד אלא גבתה לעצמה בב"ד כדאמרינן שלא תחוש להשביה גם מ"ש מהרש"ל דמש"ה פריך לפירושו א"כ בע"ח נמי הבא ליפרע כו' כדלקמן ולא ס"ל כאביי קשיא אבל מ"מ נשביע אותו משום שמא יכסיף כו' עכ"ל דברים דחוקים הם לומר שהתוס' סמכו כאן על תירוצם לקמן לפי' הקונטרס ואין זה אלא דברי נביאות בדברי התוס' אבל דבריהם נכונים בפשיטות דרצו לומר דכל בע"ח (ב) גם אם הלוה קיים ולא טען השבע לי דלא פרעתיך נשביענו דניחוש שמא יכסיף כו' כדאמרינן הכא דהב"ד משביעין אותה משום נגרי דשמא תכסיף והו לא מידי ודו"ק: **באד"ה** ואם תאמר למאן דלית ליה דאביי קשיא היכי מפרש הנפרעת מנכסי יתומים כו' עכ"ל לכאורה זו הקושיא אין לה מקום כאן אלא לקמן דמשני ת"ק לית ליה דאביי קשיא כו' ה"ל להקשות כן בפשיטות דהיכי מפרש הנפרעת כו' ונראה דודאי להאי אוקימתא דלקמן דפליגי ת"ק ובן ננס בדאביי קשיא איכא למימר דההיא דנפרעת מנכסי יתומים כו' אתיא כבן ננס דאית ליה דאביי קשיא ולהכי לא תקשי להו אלא להנך אוקימתא קמייתא דלא פליגי בדאביי קשיא אלא בקדם וגבה או בשמא תכסיף וכולי עלמא לית ליה דאביי קשיא כפירוש הקונטרס דבהא לא פליגי היכי מפרש ההיא דנפרעת כו' ולא תקשי להו נמי לקמן בדיבור זה להך אוקימתא דלקמן דאי נמי כבן ננס אתיא הא דאביי קשיא מכל מקום פקשי מדאביי קשיא מהא דקאמר ואנ"ל קטנים דמשמע דגובין מהן בשבועה למאן דאמר דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אלא אם כן כו' דאיכא למימר להך אוקימתא כיון דאתיא כבן ננס אימא דבכולה מלתא פליגי דלבן ננס בגדולים בעי שבועה ובקטנים נמי גובין מיהת בשבועה ולרבנן בגדולים לא בעי שבועה ובקטנים אין נזקקין כלל אבל להנך תרתי אוקימתי קמייתא דלא פליגי ת"ק ובן ננס בדאביי קשיא כלל וכולי עלמא לית להו הא דאביי קשיא בהא דגדולים בעו שבועה וא"כ תקשי להו שפיר מיהת מדאביי קשיא שגובין מקטנים ממתני' דנפרעת כו' דכיון דבגדולים לכ"ע לית להו דאביי קשיא ליכא לאוקמא הך דנפרעת כו' אלא בקטנים והאא תרצו לקמן דלמ"ד אין נזקקין נ"ל דלית ליה אלא הך אוקימתא בתרייתא דפליגי בדאביי קשיא בתרתי בין בגדולים ובין בקטנים והך דנפרעת כבן ננס אתיא וכמ"ש מהרש"ל בתרוצם לקמן בסוף הדיבור ותו לא מידי ודו"ק: **באד"ה** שלא נטעה לומר בגרושה כו' עכ"ל אבל השתא דקתני בגיטין אלמנה ולא ניחוש לה משום חינא אית לן לאוקמא הך דהכותב נמי באלמנה דוקא דנזקקין לכתובה משום מזוני וק"ל: **בד"ה** שני שטרות כו' דלא דמי להא דתנן היו כולן יוצאות בשעה א' כו' עכ"ל הך מתניתין דלעיל בג' נשים דחולקות במנה בשוה ה"ל למנקט הכא דאיירי בכה"ג דקיימינן השתא דהיינו ביוצאות ביום א' אלא דלא מפורש בה דיוצאות ביום א' איירי כההיא דיוצאות בשעה א' בירושלים דמפורש בה ויוצאות ביום א' בעלמא כיוצאות בשעה אחת בירושלים דמי כמ"ש התוספות גם לקמן והחילוק שחילקו בין מכר לשיעבוד מפורש בר"ן דשיעבוד משום קלא הוא ע"י השטר והיינו משנה דמוכח מתוך השטר וק"ל: **בד"ה** לימא רב כו' אבל ב' שטרות של ב' בע"ח חולקין לכ"ע כו' וטעמא דשניהם אמה כו' עכ"ל ר"ל בב' בע"ח חולקין לכ"ע אפילו לשמואל וכדתנן במתניתין חולקות בשוה כו' היינו הך מתניתין דלעיל בג' נשים ומשום דלא מפורש בה דאיירי ביוצאות ביום א' קאמר דע"כ איירי בכה"ג דקיימינן הכא ביוצאות ביום א' כפירוש רש"י לעיל וטעמא דמודה ביה שמואל טפי משום דב' הלוואות הן אמת ותשו להספדן משום נעילת דלת ומשום חינא משא"כ בב' מכירות דהאחרונה

שקר ולא מכירה היא כלל וכמ"ש התוספות לקמן בסוף הדבור ומיהו מה שכתוב בדבריהם ושעה אחת בירושלים כיום א' בעלמא דמי מגומגם קצת דתלי תניא בדלא תניא דיום א' בעלמא אינו מפורש במתני' ושעה אחת מפורש במתניתין ויש ליישב וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה כתב לא' מדחיק שמואל לומר הך סברא לר"מ ש"מ כאביי ס"ל כו' עכ"ל אע"ג דאליבא דר"מ קיימינן התם ור"מ אזיל בתר חתימה מ"מ כיון דהוה מצי לאוקמא כרב אסי ודחיק לאוקמא מלתיה דשמואל כאביי ע"כ כאביי ס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו ואליביה דאביי משמע כתב לא' ומסר לא' את שכתב לו קנה (ג) ומיהו יש לדקדק בזה דמשמע דלרב אסי דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו ה"ל כתב לאחד ומסר לאחד את שמסר לו קנה וא"כ היכי בעי לאוקמא מלתיה דר"מ דהתם כוותיה דרב אסי דהא לר"מ מוכח מתוך שמעתין דכתב לא' ומסר לאחד את שכתב לו קנה ונ"ע ודו"ק: **באד"ה** אכתי ניחוש בא ותו יום שנכתב השובר מכרה כתובתה קודם כו' שנכתב קודם המסירה כו' עכ"ל כצ"ל ויש לדקדק אמאי לא דקדקו בכה"ג דלעיל מיניה בכותבין שטר ללוה כו' דאכתי ניחוש דבאותו יום שמכר לזה לוה מזה והמכירה היה קודם מסירת השטר ללוה דהשתא לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו הואיל ואין ניכר כו' ויש לומר דהתם אם יבא בע"ח ושטר מכר שנכתבו ביום א' כיון דלא ניכר מתוך השטר מי הוא הקודם מוקמינן לה בידיה דלוקח שהוא מוחזק בקרקע משא"כ הכא גבי שובר דהוה מוקמינן הקרקע ביד הבעל שהוא מוחזק בה וכן נראה מדברי התוס' שם ודו"ק:

דף צה בד"ה הא ר"מ הא כו' אבל לא משמע ליה סיתלוק ר"מ כו' עכ"ל מיהו יש לדקדק בשינויא דרב פפא דקאמר בגרושה וד"ה דלא הל"ל הכי דהא מתני' דהתם לא אתיא כר"מ אלא הוה ליה למימר כולה ר' יהודה היא דוגמא דקאמר רב אשי כולה ר"מ היא משום דמתני' דהכא לא אתיא כר"י וע"כ נראה דהמקשה הוה ידע לחלק לר"מ בין ב' לקוחות ובין לוקח א' ולא הוה קשיא ליה אלא משום דמתני' דהכא לא אסיק אדעתיה לאוקמא בב' לקוחות והשתא ניחא לאוקימתא דרב פפא בגרושה תרתי מתני' ד"ה היא ודו"ק: **בד"ה** כתבה לראשון כו' יש מקשים כו' דה"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי ל"ק להו הכי לעיל כדפריך ממתני' דלקח מן האיש כו' אמתני' דהכא דקתני כתבה הראשונה דמשמע בשטר ויש ליישב דלעיל ל"ק מידי דמ"מ לשמואל דלא מפליג התם בין שטר ובין חזק וקני פריך שפיר דלא ניחא ליה לאוקמא מתני' בכתבה לו אחריות דסתמא לא איירי בהכי כי התם וק"ל: **ע"ב** בד"ה ומוקמינן לכולהו כו' מעיקרא נמי נוקמינן ביד הלוקח אפוכי כו' עכ"ל ברישא גבי חוזרין חלילה ניחא להו דאשמועינן כיון דכ"א יחזור על חבירו לעולם לכך שוין בו אבל הכא כיון דסוף סוף כשבא ליד הלוקח אין חוזר עליו משום פסידא דיליה מעיקרא נמי נוקמינן בידיה מה"ט וק"ל: **בד"ה** וכן בע"ח כו' כיון דאין לשניה כ"כ פסידא שתוכל לגבות מבעלה כו' עכ"ל אין לפרש דמה"ט שתוכל לגבות מבעלה אין לה כ"כ פסידא דא"כ בבע"ח מלוקח נמי הוה יכול הלוקח לגבות ממוכר אם היה לו דהא באחריות מכרה לו שהרי הוא טורף מלוקח שני ועוד דודאי בכל הנך גווני דקתני איירי דאין לבעל ולמוכר שום קרקע אחרת לא בני חורין ולא משועבדים המאוחרים וע"כ נראה לפרש דבריהם דה"ק דאז כשסילקה עצמה הראשונה מהלוקח דהיינו בחיי בעלה לא היה כ"כ פסידא לשניה לומר שתוכל לגבות מבעלה דהיינו שתוכל לגבות בחייו דהא אין כתובה נתנה לגבות מחיים משא"כ בבע"ח מלוקח דאיכא פסידא טפי ללוקח אף בחיי המוכר וקרוב לזה כתבו לעיל התוספות גבי התם איהו דאפסיד כו' ומהרש"ל הבין דברי התוס' בדרך אחר ואין מבוררת לי ואין להאריך וק"ל: סליק פרק מי שהיה נשוי

אלמנה ניזונת פרק אחד עשר

תוס' בד"ה אלמנה כו' מעשה ידיה שלהן גרסינן בלא וי"ו דאי כו' ניזונת כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר דאה"כ דהא נמי קמיבעיא ליה אי גרסינן ומעשה ידיה בוי"ו או לא דא"כ ה"ל להתלמודא לפרושי הכי וק"ל: **בד"ה** ואין חייבין כו' מיהו תימה הא דלא קתני ואין חייבין בפירקונה כו' עכ"ל משום דהנך תלתא מילי בהדדי מתנייא בברייתא בפ' נערה תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה וכיון דלפי תירוצם קבורתה דתני הכא היינו משום דלא שמעינן לה בשום משנה שהיא תחת כתובתה ומזונות תחת מעשה ידיה נמי שמעינן לה שפיר הכא לישמעינן נמי הך מלתא דאין חייבין בפרקונה דלא שמעינן לה בשום משנה דפרקונה הוא תחת פירות וכיון דאין ליתומים פירות שלה אין חייבים בפרקונה וק"ל: **בא"ד** כגון דליכא אלא מטלטלי אין חייבין כו' עכ"ל ויורשי כתובתה דחייבין בקבורתה היינו דהוו ירתין כתובתה אי הוה מקרקעי אף על גב דהשתא במטלטלי לא ירתי מידי חייבין בקבורתה וכן מפורש בפסקי תוס' ע"ש: **בד"ה** ניזונת תנן כו' הא לא מיבעיא כו' ולענין הלכתא כמאן דהא כו' עכ"ל ר"ל דרב ושמואל פליגי כבר בהא הלכתא כמאן ודוחק לומר דמבעיא ליה הלכתא כמאן כרב או כשמואל משום דהשתא ה"ל מחלוקת דאנשי יהודה ואנשי גליל בפ' נערה וסתם הכא במתניתין אי כאנשי גליל אי כאנשי יהודה ומחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם דמ"מ לא ה"ל למנקט במלתיה אלא רב ושמואל כיון דפליגי כבר בהלכתא ועוד דבכמה דוכתין פליגי אמוראי בגירסות דמתני' בכה"ג וא"כ ליכא הכרע במתני' ולא ה"ל למיבעי אלא סתם מאי הוה עלה אי כרב אי כשמואל ודו"ק:

דף צו תוס' בד"ה ת"ש כו' דלאנשי יהודה לאשמועינן מעשה ידיה לעצמה וכ"ש מציאתה כו' עכ"ל ואין להקשות לפי זה בפשיטות מגופה דמתני' ה"מ לאוכחי הכי דהניזונת תנן דאי ניזונת תנן וכאנשי גליל אמאי תני במתני' דמעשה ידיה שלהן ה"ל למתני רבותא

 (א) בד"ה מאי כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל כמ"ש הרא"ש דזה הוי יותר בדידיה ועיי"ש: (ב) בא"ד והכא כו' גם אם הלוה קיים. נ"ב וא"י דאם הלוה קיים ולא טעין אישתבע ל"ש שמא תכסיף ויפסיד הבע"ח מוקדם דכיון שהלוה נתרצה בזה ולא טעין אשתבע ודאי אין כוונתו להפקיע הבע"ח מוקדם במה שתכסיף דהוא גופיה יוכל להכסיפו וע"כ אין רצונו להפסיד לבע"ח ולהיות לוה רשע: (ג) תוס' ד"ה כתב לאחד כו' ומיהו יש לדקדק. נ"ב ולק"מ מדא דיש לפרש כפי' רבי דדוקא בהיכא דשניהם יכולים להיות בב"א א"כ אדעתא דהכי מסר עיי"ש וגם לשיטת התוס' משום דאין מוכח מתוך השטר דשניהם אלים ל"ש כ"א בנמסר לשניהם ביום אחד וכיון דלר"מ ע"א עיקר ל"מ מה שנמסר לראשון קודם אבל בשני ימים ודאי ל"ש זה ודיוק התוס' להיסף דלמ"ד עבאו"ל ע"כ ע"א כרתי וזה מוכרח והבן:

חכמת שלמה

דף צד ע"א תוס' בד"ה שנמצאת אחת מהן שדה שאינו שלו כו' לפי שירא שמא תמצא אחת מהן שדה שאינו שלו כו'. נ"ב פי' לאו כפרש"י שפירש מאחר שהיא רואה דלא משביעין אותה כו' אלא סבר כפי' ר"ת דשמא בעלמא הוא שחוששת שמא ימצא אחת כו' וא"כ מה חילוק בשבועה אלא כפירוש ר"ת דאולי התפיסה נכרי ותפרוש עצמה מן השדה ולא תשבע ולא תפסיד השדה אלא יהא ביד היתומים וישביעו אותו כדלקמן מש"ה פריך לפירושו א"כ בע"ח נמי הכא ליפרע מנכסי יתומים גדולים דלא תשביעין השתא לפי אוקימתא זו כדלקמן ולא ס"ל כאביי קשיא אבל מ"מ נשביע אותו משום שמא יכסיף דגם כן הוא מתיירא לשמא יקדים בע"ח אחר ודו"ק · (עיין במהרש"א) : **באד"ה** יהא ריוח שלהם שיכולים לסלקו בזוזי דאין לכם בשדה כו' כנ"ל. ונ"ב אבל אחרונה תכסיף דהואיל ומה שגבתה לא גבתה אינה יכולה לסלקה בזוזי : **באד"ה** דאקילו בה רבנן משום חינא כדמפרש בערכין כו'. ונ"ב אבל השתא דקיי"ל דאף באלמנה משביעין ולא חיישינן משום חינא א"כ לא נדחק לאוקמי ההיא דכותב בגרושה אלא באלמנה דוקא הוא דנזקקין משום מזוני ולא בגרושה ולא קשה א"כ ההיא דהכותב למה לי כבר פירשו התוס' לעיל בהכותב ודו"ק : **באד"ה** דהוי מוקי פלוגתא דבן ננס ורבנן כאביי קשיא וסבירא ליה כרבנן כנ"ל. נ"ב תימה גדולה הלא רבנן דלית להו דאביי קשיא ע"כ סבירא להו כמ"ד אף נזקקין לכתובה משום מזוני דאי לאו הכי מתניתין דאין אלמנה נפרעת כו' במאי מוקי לה כדפירשו התוס' לעיל וא"כ מ"ד אין נזקקין א"כ רבית אוכלת כו' מוקי מתניתין ביתומים גדולים וכבן ננס ובן ננס ס"ל כאביי קשיא ונראה דה"ק ס"ל כרבנן דלא ס"ל דברי אביי קשיא עיקר במה שאמר יתומים שאמרו גדולים א"כ השתא דסבר כבן ננס ומוקי מתני' ביתומים גדולים לא ס"ל ג"כ דברי אביי קשיא במה שאמר ואנ"ל קטנים ודוק ולעיל פרק הכותב פירשו התוס' להדיא מאן דסבירא ליה אין נזקקין אלא א"כ רבית כו' מוקי מתניתין בעל כרחך ביתומים גדולים אלא על כרחך כמו שפירשתי דס"ל כבן ננס וכו' ודו"ק : **בד"ה** שני שטרות היוצאים כו' דתנן היו כולן יוצאות בשעה אחת כו' נ"ב פי' וה"ה ליום א' בלא שעות דדומין זה לזה כדלקמן ומה שכותבים התוס' א"כ ממחרת יום שנכתב כו' איום א' קאי וכ"ש אשעות ודו"ק : **באד"ה** מ"ר לימא הד"א עד ר"ת בהפוך הדף : **באד"ה** וזה לשונו שני שטרות היוצאין ביום אחד דוקא מכר שדה א' לשני בני אדם שהאחד עיקר כו' וטעמא שניהם אמת כו' אחד בעלמא דמי כנ"ל :

דף צה ע"א תוס' בד"ה כתבה לראשון פי' הכי איתא גירסא ישנה כו' דמכר הבעל לראשון ולא חתמה לו וליכא הך מגנה דקמשני כו' כנ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה נכסי ליך לקמן מוקי לה בשמעתין אמר לפנויה נכסי ליך כו' כנ"ל : **בד"ה** ואמר אביי כו' בתרייתא דאביי באומר לנשואה כנ"ל : **בד"ה** וכן אשה כו' נהות מן השני והאשה הוזרת ומוציאה אף זו מן הראשון והשני מן האשה כו' כנ"ל : תוס' בד"ה וכן בעל חוב ושני לקוחות כו' כיון דאין לשניה כל כך פסידא כו'. נ"ב פי' שהרי לא היה לשניה על אותה שדה אלא שעבוד בעלמא א"כ נוכל לומר שעדיין תוכל לגבות מבעלה באם יהיה לו נכסים וא"כ אף שסילקה הראשונה עצמה מן השדה מ"מ שעבודה קודם אבל גבי

לוקח

טפי דאפילו מציאתה שלהן דלדידהו ה"ל היתומים כבעל דלא סגי דלא יהבי לה מזונות ודאי דמציאתה שלהן כמו מעשה ידיה ולא ה"ל רבותא טפי אלא לאנשי יהודה דיכולין לסלקה הוא דקאמרי' דאיכא לפלוגי שפיר בין מעשה ידיה למציאתה וה"ל למיתני רבותא במלתיה דשמואל אי ניזונת תנן דאפילו מעשה ידיה אינו שלהן לאנשי יהודה ודו"ק : בד"ה אלמנה כו' וא"ת מ"ש דלמזוני מהניא תפיסה טפי מכתובה כו' עכ"ל דליכא למימר דקושטא הוא דמר בר רב אשי הכי פריך לה מ"ש דלכתובה כו' הוה אתקפתא גמורה וליכא לפלוגי כלל בין מזוני לכתובה לא הל"ל בתר הכי אמרי' משמיה דרבא כוותיך ואדרבה הל"ל קשיא לרבינא אלא ודאי דאיכא לפלוגי בינייהו כמ"ש התוספות לשני הפירושים אלא דמר בר רב אשי דאתקיף ליה לא ניחא ליה לפלוגי בכך וק"ל : בא"ד הלוקח שלא באחריות ונמצאת שדה שאינה שלו כו' עכ"ל דאיכא למ"ד בפרק ח"ה דחוזר על המוכר אם היה חי וכמ"ש התוס' לעיל בפרק מי שהיה וק"ל : בא"ד ואם תאמר כמאן אי כרבי בלא תפיסה נמי כו' ואי כרשב"א כו' עכ"ל בודאי לענין כתובה ס"ל כר"ע דמתני' דלא מהני תפיסה אלא למזו' מהני טפי כמ"ש לעיל וא"כ כמאן ס"ל אי כרבי בלא כו' וק"ל : ע"ב בפרש"י לגבי ור"י סבר נכסי בחזקת אלמנה כו' שאם יכלו כל נכסי היתומים כו' עכ"ל ר"ל בד"ה יתומים אם לא יכלו הרי היא נאמנת לומר שלא נתנו לה כלום במזונות או שמכרה למזונות ועדיין לא קבלה כתובתה וכשיכלו כל נכסי יתומים ליכא נפקותא גבי יתומים אלא לגבי לקוחות שתוכל לומר כל מה שמכרה אינו רק למזונות ותחזור ותטרוף מהלקוחות בכתובתה אבל לקמן דמסיק דלרבי יוסי נמי נכסי בחזקת יתמי קיימי הוצרך לפרש לגבי יתומים אם לא יכלו הנכסים תוכל להעמיד עדים על הנמכר למזונות ולגבי לקוחות (א) לא תודיע מה שמכרה דאם תודיע יהיו גם הם נאמנים לומר לכתובה מכרה כיון דנכסי בחזקת יתמי קיימי וע"פ הדברים האלה יתיישב במה שכתבו התוס' וגם לפירוש הקונטרס אין זו אונאה שאומרת ללקוחות כו' ולא פירשו כן בפשיטות למאי דמסיק דר' יוסי נמי סבר דנכסי בחזקת יתמי קיימי והא דכתה יפה היינו לגבי לקוחות דאין זה אונאה כו' דודאי לקמן כיון דהלקוחות לא ידעו במכירה כלל דודאי דאינהו אפסידו אנפשייהו שקנו קרקעות שנשתעבדו לכתובת אשה אבל הכא לפ"ה שידעו לקוחות במכירתה לכתובה לא שייך דאפסידו אנפשייהו ואפ"ה קאמרי דליכא אונאה דה"ל ללקוחות לאסוקי אדעתייהו שתוכל לומר למזונות מכרתי ויש מקשים לפרש"י דפירש הכא לר' יוסי דהשתא יפה לה מפני לקוחות ומשום דנכסים בחזקת האלמנה ה"נ איכא לפרושי לר' יהודה בשיכלו נכסי דיתמי דהמפורש משום מזוני יפה לה לגבי לקוחות שלא יאמרו שמכרה הכל לכתובתה ויהיו נאמנים כיון דהנכסים בחזקת יתמי קיימי לר' יהודה ויש לייצב שהוצרך לפרש כן לפי המסקנא דר' יוסי נמי סבר דנכסי בחזקת יתמי קיימי והשתא יפה לה משום לקוחות ע"כ דליכא לפרושי לר' יהודה דמפורש יפה לה משום לקוחות דא"כ ה"ל סברתם הפוכה ודו"ק היטב : תוס' בד"ה נכסי בחזקת כו' ואם תאמר מאי טעמא דלא חשבינן נכסי בחזקת הבע"ח כו' עכ"ל ויש לדקדק בזה ומאי קושיא דאימא הכא במזונות אפילו שעברו מ"מ מעשה ב"ד הוא ואפילו למאן דלית ליה דר"י הכא מודה כו' כמ"ש התוספות לעיל מש"כ בחוב בע"פ ולפי מה שפירשו התוספות לקמן דלא שייך תנאי ב"ד במזונות שעברו כיון שהיתה יכולה לתבוע כל שעה תחלת מזונות הבאין כו' ניחא קצת ודו"ק : בא"ד ולא דמי כו' אנו השבחנו ובעל חוב אמר כו' עכ"ל ראיתי שנדחקו בזה לפרש דקאי אמזונות דמבעיא לן אי נכסי בחזקת יתמי קיימי אבל היותר נראה דאמלוה בע"פ שכתבו לעיל קאי אע"ג דהסוא דהמקבל בשטר איירי ולא דמי למלוה ע"פ היינו לענין דאין היתומים נאמנים לומר פרענו אבל לענין שבח דיתומים אמרו אנו השבחנו ובע"ח אמר אביכם השביח דליכא הוכחה בשטר יש לדמות למלוה ע"פ כיון דבמלוה ע"פ נימא דנכסי בחזקת יתמי קיימי לומר פרענו ה"נ נימא הכא דיתומים נאמנים לומר אנו השבחנו ותירצו כגון שהיתומים מודים כו' ודו"ק : בד"ה נשאת עליה כו' מדלא מסכת עליה להביא ראיה אלא בניסת ש"מ דנתקבלה כו' עכ"ל דאל"כ לפלוג כולה בלא ניסת בין נתקבלה או תבעה כתובתה ללא נתקבלה ותבעה כתובתה ומה"ט נמי מוכח מהך ברייתא דאיירי אפילו במזונות שעברו דאל"כ לפלוג כולה בלא ניסת בין מזונות דלהבא ובין מזונות דעברו וק"ל : בא"ד דנתקבלה כתובתה כו' אפילו במזונות שעברו עליהן להביא ראיה עכ"ל מלת אפילו אינו מדוקדק דמזונות דלהבא ליתנהו כלל בנתקבלה כתובתה ודו"ק :

דף צז בד"ה או דלמא כו' נהי דאחריות דעלמא לא קביל עילויה אחריות כו' עכ"ל בגירסת גמרות שלפנינו ליתא הכי אלא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה כו' אבל דברי התוספות כגירסת הרי"ף שם ועיין דברי הרא"ש שם בזה וק"ל : בד"ה וסמך לה כו' וא"ת מאי נפקא לה מינה בין מה שהיתה מוכרת כו' עכ"ל דודאי מדברי התנא מיהא שמעינן דשיירא אין לא שיירא לא דהיינו שלא תחזור ותטרוף אבל הך מלתא מאי לאשמועינן דא"כ שתגבה הכל במזונות שלא תחזור ותטרוף ומאי נפקא לאשה זו מינה שתגבה השאר לכתובה או למזונות כיון שלא תחזור ותטרוף וליכא לאקשויי ומאי קושיא ואימא דנפקא מינה לאשה זו דעלה טובה הוא לה שלא תגבה אותה למזונות אלא לכתובה משום דלא ליקרו לה רעבתנותא דלא שייך למימר הכי אלא גבי דלכתוב מפורש לכתובה מכרה יפה לה אבל הכא בלא כתיבה מפורש לא נפקא לה מינה מידי כיון שתוכל לומר הכל מכרתי לכתובה ודו"ק : בד"ה מאי סמך כו' תקשי מהכא לרמי ב"ח כו' וי"ל דמ"ל רמי כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה לייצב בע"א דהתם דאפילו אחריות דנפשיה לא קביל היינו דאיהו גופיה לא טריף אלא בעל חובו דאתי מחמתיה לא קביל עליה אבל הכא איהי גופה שמכרה דלא תטרוף ודאי דקבילית עלה וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה מגורשת ואינה מגורשת ולא לאשמועינן דלא כו' אלא אגב אורחיה שמעינן כו' אין לה מזונות מן היתומים כו' עכ"ל כ"ה בכל פרש"י שלפנינו וא"א להולמו דמהיכא תיסק אדעתין במת בעלה דה"ל אלמנה מן האירוסין שתהא לה מזונות וכי משום דכבר היא גם מספק מגורשת תהא עדיפא מאלמנה מן הארוסין דעלמא ועוד דמגורשת ואינה מגורשת בחיי בעלה דאמר ר' זירא דחייב במזונותיה ע"כ דהיינו בנשואה דבארוסה ודאי דאינו חייב במזונותיה וכדמוכח נמי כ"ז בפ' מי שאחזו דלא איירי ר' זירא אלא בנשואה וא"כ דומיא דהכי הכא במת בעלה דמגורשת ואינה מגורשת דאינו חייב במזונותיה אפילו בנשואה איירי וע"כ הנראה לי דיש כאן בפרש"י טעות וערבוב דברים וכצ"ל מגורשת ואינה מגורשת ולא לאשמועינן דלא תמכור כתובה. אלא בב"ד דהא מאלמנה מן הארוסין שמעינן לה כו' ור"ל כמ"ש במגורשת ואינה מגורשת היינו אפילו בנשואה ומן היתומים וקאמר דלא לאשמועינן דלא תמכור כו' דאי הוה פסיקא לן בעלמא דלית לה מזוני לא הוה אילטריך ליה לאשמועינן דלא תמכור דמאלמנה מן האירוסין שמעינן ליה לר"ש דלא תמכור משום דלית לה מזוני דליכא למימר דסד"א דהך דספק מגורשת בנשואה נפיש חן דידה דהך סברא אדחייה מדקתני נמי גרושה דלא תמכור אע"ג דנפיש חן דידה נמי לגבי אלמנה מן האירוסין ותו לא מידי ודו"ק : תוס' בד"ה אלמנה כו' פירש ר"ח גרושה נפיש חן דידה דיש לה תוספת כו' א"נ יש לפרש כו' עכ"ל שני הפירושים לפי שיטת ופירוש ר"ח בכ"מ דמשום חינא היינו שיהו הנשים נושאות חן בעיני בעליהן ודלא כפרש"י וק"ק לפירוש שני שכתבו התוס' דגרושה נפיש חן דידה שצריכה חן לפי שהיא בזויה כו' א"כ מהאי טעמא נימא דחן דידה נפיש אפילו מאלמנה מן הנשואין ובפרק השולח אינו משמע כן כמ"ש תוס' לעיל בפרק הכותב דגרושה לא בעיא חן כמו אלמנה ויש לייצב קצת כיון דהך סברא דהכא לא קאי וק"ל : בד"ה לאתויי כו' ואיזו היא זו אלמנה מן הנשואין ומרבה מגורשת ואינה כו' עכ"ל הא דמרבה מגורשת ואינה מגורשת בחיי הבעל איירי ומלתא דר' זירא גופה מרבינן ממתני' דבמת מלתא דפשיטא דלית לה מזוני דמספק שמא מגורשת גמורה היא לא תוליא מן היתומים כמו שהקשו התוספות לפרש"י ועוד שכתבו דניזונית משום דאגידא ביה ובמת לא אגידא ביה וא"כ הוא לכאורה מה שכתבו ואיזו זו אלמנה מן הנשואין כו' זה אינו דהך דמגורשת ואינה מגורשת לא איירי ע"כ אלא בחיי הבעל ויש לייצב ושיעור דבריהם כן הוא דהא דקתני כל שאין לה מזונות לא תמכור ע"כ דלא מתוקמא אלא באלמנה מן האירוסין ואם כן מדיוקא דומיא דהכי הא יש לה מזונות תמכור היינו אלמנה מן הנשואין ולהא לא אילטריך ליה לרבות דהא תני ליה בריש מלתא דר"ש אלא דהאי דיוקא בהא אינו ענין אתא לרבות מגורשת ואינה מגורשת בחיי בעל דהוא נמי חייב במזונות ודו"ק : בד"ה בבתוליה בכדרכה כו' דליכא למימר עד שיהו כולן קיימין כו' עכ"ל ר"ל כיון דלא מצינו בברייתא דפליגי בשלא כדרכה אימא דר"מ בהא נמי סבר כדלקמן לר"ש ודריש בבתוליה עד שיהו כולן קיימין וכה"ג כתבו לקמן בהיפוך דאימא דר"ש נמי סבר כר"מ שלא כדרכה לא כו' ותירצו הכא ולקמן דא"כ ליפתוק קרא מיניה כו' אך מה שכתבו אבל מבתולה בלא יו"ד לא אפשר לומר דהוה ממעטינן ליה כו' דהיאך ס"ד למעט מבתולה בלא יו"ד הא איהו דריש בתולה אפילו מקצת בתולים ויש לייצב דאע"ג דלגבי בוגרת לרבות משמע ליה בתולה אפילו מקצת בתולים לגבי שלא כדרכה לא דרשינן ליה לרבות אלא למעט דאפילו בכלל מקצת בתולים לא הויא אך קשה דא"כ לקמן לר"א ולר"ש נימא בכה"ג דמבתולה בלא יו"ד נמי הוה מרבינן שלא כדרכה ולא משמע ליה בתולה שלימה למעט אלא לגבי בוגרת אבל לגבי שלא כדרכה בכלל בתולה שלימה היא ולהכי אילטריך ליה בבתוליה למעט דהשתא לא תקשי להו לקמן לר"א ולר"ש מנערה מאורסה ומקצת דלא קאמרי לקמן דבתוליה שלימה משמע אלא למעט בוגרת אבל שלא כדרכה לא אימעיט ודו"ק : בא"ד דהא בקנס של נערה כו' וכן גבי נערה המאורסה כו' עכ"ל ולפי מה שכתבו לקמן דבתולה דגבי קנס אילטריך לדרשא אחריתא בפרק אלו נערות לק"מ וכן למאי שכתבו התוספות לקמן דדרשינן בעולת בעל לק"מ נמי מנערה מאורסה וק"ל : בא"ד וכ"ל דמשמע ליה טפי לאוקמיה בבעולה שלא כדרכה כו' עכ"ל ר"ל בין לרבות שלא כדרכה כי הכא ובין למעט שלא כדרכה לקמן ולר"ש ולר"א משמע להו טפי מלרבות הכא או למעט לקמן בוגרת וק"ל : בד"ה בתולה שלימה משמע כו' אכתי קשה מהא כו' אין בתולה כו' כיון דכתיב בתולה ידעינן שהיא נערה כו' עכ"ל הך קושיא אין לה מקום כאן ויותר ה"ל להקשות כן לעיל גבי בתולה אפילו מקצת בתולים ועיין על קושייתם זאת בתוס' בפרק הבע"י ול"ע הכא ודו"ק : בא"ד ואמרינן נמי בקדושין מודה רבי לענין קנס כו' עכ"ל כבר תירצו בזה לעיל בדיבור זה גבי בוגרת דגבי קנס אילטריך לדרשא אחריתא בפ' א"נ ויש לייצב ודו"ק :

דף צח בד"ה מוכרת שלא כו' וא"ל ההיא באלמנה מן הארוסין כר"ש דאמר כו' עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' לעיל בפרק הכותב דאצטריך הך מתניתין בפרק השולח משום דלא נימא דהך מתני' דפ' הכותב איירי דוקא בגרושה דלית לה חן כמו אלמנה (ב) ק"ק דא"כ ע"כ הך מתניתין דפרק השולח באלמנה מן הנשואין מתוקמא דאלמנה מן הארוסין ודאי דלית לה חן טפי מגרושה כדמוכח בשמעתין דלעיל ודו"ק : בא"ד ולא מיבעיא ליה במכרה למזונות שלא בב"ד דהא כו' עכ"ל עיין על דבריהם ברא"ש ויש לדקדק דע"כ לאו במזונות קמיבעיא ליה דא"כ מה השיב לו ותיבעי לך הכרזה הא בהדיא אמרינן לעיל בפרק הכותב לכרגא ולמזוני ולקבורה לא בעי אכרזתא והיינו למזונות דאלמנה לפירוש התוס' דלעיל בפרק הכותב וגם לפרש"י למזוני דאלמנה נמי מיהת איירי וכן יש לדקדק בדבריהם לקמן בד"ה אלא לאו דלא אכרוז כו' דלמא כו' במכרה למזונות דא"ל שבועה כדפי' לעיל והוא"ל וכן אינה צריכה הכרזה כו' דתלו תניא בדלא תניא דהכרזה דמזונות בהדיא קאמר לעיל דלא בעי ויש לייצב דאפשר למימר דהכי אמוראי דהכא לא הוו ידעי ההיא מימרא דלעיל דלמזוני לא בעי הכרזה ולקמן בד"ה א"ל הכרזה לא קמיבעיא כו' שהקשו מההיא מימרא דלהכי לא בעי הכרזה הא לשאר מילי כו' היינו דלא תקשי הלכתא אהלכתא דהכא מסיק הלכתא דלכתובה לא בעי הכרזה והתם נמי מימרא דהלכתא היא כדמוכח בפרק הכותב ומינה דיוקא דלכתובה בעי הכרזה ודו"ק : בד"ה דא"ל מאן כו' דהכא משמע דאם החזיקוה ב"ד היתה יכולה כו' ומוכרן בב"ד כו' ואינו מוכרן לעצמו כו' עכ"ל בתוס' דהכא ל"ק להו רק הך חדא אהך דמוכרה לעצמה אבל בתוס' פ"ק דפסחים ובפרק המפקיד קשיא להו עוד בזה דהתם משמע דאף לאחרים אינו מוכרן אלא בב"ד והכא דקאמר הא לאחרים מה שעשתה עשתה אע"ג דלא הוה בב"ד וע"ש בתוס' ובחידושינו וק"ל : בד"ה אלמנה כו' לאו דוקא מאתים אלא מעט פחות כו' עכ"ל ומיהו בירושלמי לא ניחא ליה לאוקמא מתני' בהכי דלאו דוקא נקט מאתים אלא מעט פחות וניחא ליה לאוקמא דדוקא נקט מאתים ובשהוקרו והוזלו וק"ל : ע"ב בד"ה כאן שנה רבי כו' אבל אם מכר לו בזול מחמת מעות כעין משנתינו שוה מנה במאתים כו' עכ"ל כ"ה בכל נסחות תוס' שלפנינו אבל במרדכי שלפנינו וכן במ"י כתוב כעין משנתינו שוה מאתים במנה כו' ונראה לייצב ולכוון דברי התוס' שלפנינו דודאי מתניתין בשוה מנה במאתים לא איירי במכר לו בזול והכל לבעל

קרני ראם (א) בפרש"י ד"ה ור"י כו' לא תודיע. נ"ב ולענ"ד דברי רבינו דחוקים בפירושו של רש"י דאם תעלים גוף המכירה י"ש כלל לנכסי בחזקת יתמי ואם נטלן בחובו כאו יפה לו אלא דע"כ תעלים המכירה לכתובתה אלא דמעיקרא סבר הש"ס וכותבת שהם אבל המכירה אפילו הוא לכתובתה מ"מ תוכל לומר דלמזונות מכרתי ולבסוף מפרשינן ומוכרת וכותבת שהם דאפילו המכירה ג"כ בשהם ומש"ה רצתה ליטול בכתובתה וכמו שהם רצה ליטול בחובו ומש"ה לא הקשו התוס' גם דהוי אונאה ובלקוחות אין נאמנים לומר שמוכרין לכתובה דדוקא היתומים שטוענין שנתנו דמי המזונות א"כ מש"ה יכולים לטעון דהמכירה היה לכתובה אבל הלקוחות שלא יכלו לטעון שהיתומים נתנו להם מזונות דאין טענותיהם ברי בזה גם לכתובה א"י לטעון שמכר וז"ב למעיין היטב : (ב) בד"ה מוכרת כו' ק"ק. נ"ב ועיין תוס' גיטין דף נ"ד ע"ב בד"ה אלמנה במאי שכתב שיטות כח האלמנה משום תו"ז וחינא ולק"מ :

חכמת שלמה

לוקח שקנה השדה וכוי שלו ממש ואף השדה השנית שערך כנגד שדה זו הוי כשלו דס"ם לוקח הוא לגבי שדה והשניה במקום שדה הראשונה שומדת א"כ נימא מאחר שסילק הבע"ח את עצמו מאותה שדה שהוא של לוקח א"כ הוי אמינא דשוב לא יכול לחזור ולגבות וק"ל. (עיין במהרש"א) :

אלמנה ניזונת פרק אחד עשר

דף צז ע"א רש"י בד"ה אגרמלתא כו' וקבלה עליה אחריות. נ"ב נראה דלאו דוקא דהא אחריות ע"ם הוא וגם מהאריכותא דעביד גבי בי דינא דוכין כו' יראה דאיירי שלא באחריות ע"ש : ע"ב גמ' אלא מהניאה אבדה מזונותיה והשאר לא תמכור אלא בב"ד כצ"ל :

דף צח ע"א תוס' בד"ה מוכרת כו' דע"כ ההיא באלמנה כו' כצ"ל : בד"ה ותיבעי כו' שבועה א"ל כו' כצ"ל והד"א : ע"ב תוס' בד"ה אמר כו' ועל טעות כו' המעות ולר"י נראה כו' כצ"ל :

שמעות אלא שמכר לו ביוקר והכל לבעל הקרקע ור"ל הא דקאמר כאן שנה רבי כו' היינו כעין מתניתין (א) דהכל לבעל הקרקע ה"נ התם בברייתא הכל לבעל המעות והאא קאמרי נמי בהך דקתני בברייתא דמכר לו בזול אי לא הוה נותן לו דרך תוספת אלא מכר לו בזול מחמת מעות כעין מתניתין דהכל לבעל הקרקע במכר לו שוה מנה במאתים דלאו מחמת תוספת הוא דומיא דהכא בברייתא ר' יהודה נמי מודה דהכל לבעל המעות וק"ל: **בד"ה** כאן שנה כו' אין לדחות לפי הירושלמי כו' דהכא משום כו' אלא ודאי דהכא והכא קנאתן כדפרישית עכ"ל מיהו אע"ג דקנאתן הכא גבי שוה מנה במאתים לא הוה אלא כשליח והכל לבעל הקרקע כי התם דהכל לבעל המעות אבל לאוכתו כגון בשוה מאתים במנה קנאתן לגמרי שלא תוכל להחזיר להם הקרקע כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: **בד"ה** אמר רב פפא כו' ה"ג ר"ח הלכתא כו' ארפריך ליה מאי קמ"ל ה"ל למפרך ולימא הלכה כר' יוסי כו' עכ"ל ונראה ליישב תמיהתם דא"כ הוה קאמר (ב) הלכה כר' יוסי נמי הוה פריך ליה מאי קמ"ל דהא פשיטא דהלכה כר"י דקיי"ל בערובין ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי וק"ל: **בא"ד** ומוקי לה בתלמוד ירושלמי כגון שקבל עליו הלוקח כו' עכ"ל אין זה סותר מה שכתבו התוס' לעיל דמוקי לה בירושלמי כשהוקר דהיינו הך דלכך אין הלוקח חוזר אפי' עד פלגא וקבל עליו במאתים משום שהוקרה ועמדה השתא על מאתים וק"ל: **בא"ד** ואפי' חולקין אין שייך לומר משום דלא ע"י מעותיו נשתכר ולא דמי לשאר כו' עכ"ל כ"ה במ"י ור"ל ואפי' חולקין אין שייך לומר כפי סברא קמייתא דר"ת דלא ע"י מעותיו נשתכר אלא דבר בפני עצמו הוא כמ"ש לקמן וגם לא דמי לשאר טעות כו' כפי סברא בתרייתא דר"ת דהכל לבעל המעות דהתם נותן הכל בשביל המעות שסבור כו' וק"ל:

דף צט גמ' הא מדרישא שמעת מינה כו' או שוה מאתים במנה כו' ואפילו לר' יוחנן דמוקי לה בירושלמי כשהוזל היינו בשוה ממש מאתים במנה אבל בפחות קצת ממכרה מנה אפילו בלא הוזל מכרה קיים כדאיתא בהדיא בירושלמי כמ"ש התוס' לעיל וק"ל: **תוס'** בד"ה הא מדסיפא כו' דלא אפשר לפרש לאחרון כו' במנה שלה דהא כו' עכ"ל הכי משמע להו דהמקשה פסיקא ליה דסיפא בדאוזיל דאל"כ טפי ה"ל למשבק סברת המתרץ דרישא בדאוזיל וסיפא בדלא אוזיל ולמפשט בעיין דהשתא לא זו אף זו קתני אבל השתא דסיפא בדאוזיל ורישא בדלא אוזיל זו וא"ל זו היא ולזה תמהו כיון דע"כ סיפא מוכחא בדזילא מאי איריא כו' וק"ל: **בד"ה** נתן לו דינר כו' הל"ל בשלש וחצי דינר חלוק וכן טלית כו' עכ"ל לפי' רש"י דינר זהב שוה כ"ה דינרי כסף כו' והם ו' סלעים עכ"ל אינו מכוון דסלע בכל מקום ד' דינר כסף הוא וא"כ כ"ד דינר כסף הם ו' סלעים וא"כ החצי מדינר זהב שהוא כ"ה דינר כסף הם ג' סלעים וחצי דינר וק"ל: **בא"ד** זוזא של הכרעות שנותן קלבון לכל שני דינרין של כסף כו' עכ"ל כנ"ל: **בד"ה** אא"א מעביר כו' דמה שהביא לו חלוק קטן ורע חשוב כמו לא ניחא כו' עכ"ל וק"ק לפי זה דא"כ אדרבה מהאי טעמא מדברי ר' יהודה תפשוט איפכא דמעביר הוא והנ"ל כתנאי וק"ל: **בד"ה** כ"ש דהוה כו' דהא פשיטא בקטנית נמי אם נתנו לו תחלה שוה שש בשלש כו' עכ"ל דע"כ בקטנית נמי איירי בכה"ג בשוה שש בשלש דאל"כ לכ"ע בעה"ב לא הוה מעל דמעביר על דבריו הוא למאי דקיימינן השתא והיינו כדמסיק דכיילי בכני אבל אי הוה מזבני בשומא בקטנית נמי בקונה הרבה ביחד הוה מוזלי גביה יותר מכפלים והוה מעביר אפילו לקטנית ולא מעל הבעה"ב ודו"ק: **ע"ב** בד"ה אמר לאחד כו' תימה הא לעיל לא איפשיט כו' והיכי פשיט ליה רב הונא כו' ומפרש ר"ת כו' עכ"ל יש לדקדק דלרב הונא לא תירץ כלום אמאי לא פשיט ליה במכ"ש לעיל דאיכא נמי למיחש משום אפוסי שטרא דלא הוה זביניה ויש ליישב דעיקר קושייתם מרב חסדא דקי"ל כוותיה אבל מאי דלא פשיט מדרב הונא ליכא למיחש כולי האי כיון דלא קי"ל כוותיה וכן נראה מדברי הרא"ש דעיקר קושייתם מרב חסדא (ג) וק"ק לפי' ר"ת מאי פשיט תלמודא מבעיין דלעיל מהיתה ד' מאות זוז כו' דשל כולן מכרן קיים דאימא דאיירי בכה"ג בשכבר חתמו העדים דליכא קפידא דאפוסי שטרא וק"ל: **בא"ד** ורבי מוקי לה סוגיא בשטר א' דליכא קפידא דשטר אלא כו' עכ"ל ולהאי פירושא איכא לפרושי שפיר הא דאפוסי שטרא דלעיל היינו משום דזילי נכסי ודו"ק: **בא"ד** כתב רב אלפס כו' וסוגיין דמעביר על דבריו הוי כו' עכ"ל ובהך בעיין א"ל לאחד סתמא מאי פסק רב אלפס הלכתא כרב חסדא וצריך לחלק כפי' ר"ת וכ"כ הרא"ש ע"ש ולולי דברי הרא"ש היה נראה לומר לפי גירסת ר"ח דסתמא דוקא מבעיא ליה והא דזבין לי כורא דלעיל הוה כמו אמר לאחד דמשמע קפידא אבל אמר סתמא מכור קרקע זו עדיף ליה ודו"ק: **בא"ד** ורב האי כו' הלכתא כמאן דאמר מוסיף כו' הוא פי' האי פשיטא ע"ד מאי הוי עלה עכ"ל ולא תקשי לך כיון דזו הבעיא היא בעצמה אבעיא דלעיל מאי מהדר שוב למפשט ממתני' דהכא דהיתה כתובתה ד' מאות זוז כו' כיון דכבר דחי לה לעיל דיש לומר דסוגיא דלעיל דזבין ליה כורא כו' בדורות אחרונים דאמוראי הוו מדסקיל וטרי בה רב פפא ואתי למפשט לה מדורות הראשונים של האמוראים שהם רב הונא ורב חסדא דשקלי וטרי בהסיא דאמר לאחד כו' ובין בדורות ראשונים ובין באחרונים בעו למפשט ממתני' דהכא ודחי לה מדרב שישא ולכך עיקר תירוצא דרב שישא בדורות ראשונים הוה דאמרינן אמר רב שישא ולעיל קאמר כדרב שישא ודו"ק: **בד"ה** א"ל אע"ג דטעה שליח פירוש הואיל וס"ל כו' ה"נ לימא דאף בטעותו נתרצה כו' עכ"ל יש לדקדק הא איכהו גופייהו ס"ל לאחד ואפילו למאה ודוחק לומר דהא דקאמרי הכי לעיל היינו לבתר דשמעי מדרב נחמן וע"ק מה תמהו עליו בזה הא כבר פסיקא להו דרב נחמן ס"ל הכי כדפרכינן ליה והא מר הוא דאמר אין אונאה כו' דהיינו אפילו בשליח כמו שפירשו התוס' ויש ליישב דודאי איכהו נמי ידעי לפלוגי כמ"ש התוס' דלא דמי לטעות דלא אסיק אדעתיה אלא דהוו מסקי אדעתייהו דרב נחמן לא מפליג בהכי וסמכו עלמא אהך פירכא דהא מר הוא דאמר אין אונאה כו' ודו"ק: **בד"ה** פיחת עשרה כו' והרעה כו' שהית האיפה מאומר התטין פירוש קרא כפשטיה ב"ש כו' עכ"ל ר"ל עין רע דהוא א' מש' לת"ק דריש ליה מפשטיה דקרא שהית איפה כו' ולא דריש שמואל לת"ק תן שהית על ושהיתם כו' אלא לענין עין יפה וב"ש לא דרשי כלל כשמואל וכל חדא באנפי נפשיה פשטיה דקרא הוא וק"ל:

דף ק בד"ה רבא אמר כו' ולעיל כו' דמאי א"ל לתקוני שדרתיך ביתר בשתות איירי עכ"ל ל"ע אמאי נקטו במלתייהו ביתר משתות דהא משתות נמי מכרו בטל דלא עדיף שליח מדיינין לת"ק דמתניתין ויש ליישב כיון דסתמא קאמר לעיל ולא הזכיר שתות אית לן לאוקמא ולפרושי ביתר משתות ולא בשתות מגומגם ושוב ראיתי בדברי מהרש"ל דעדיף ליה שליח מדיינין והוא דחוק (ד) ורחוק ואין להאריך ויש מקשים עוד בזה אמאי לא תירצו בהסיא דלעיל כמו שתירצו בסמוך בהסיא דקידושין דאיירי בפחות משתות ולא אמרינן לתקוני שדרתיך אלא לענין זה שצריך להחזיר האונאה ויש לייסב דלעיל ליכא לפרושי הכי דא"כ לא הוו קפרכי ליה מידי מהא דאמר אין אונאה לקרקעות אפילו בשליח דאימא לענין זה אין אונאה דמכרו קיים אבל צריך להחזיר האונאה ועוד דמעיקרא דא"ל אע"ג דטעי שליח כו' מדמי ליה לכך דלאחד ואפילו למאה דהיינו אי בטל לגמרי ודו"ק: **בד"ה** אמר רב נחמן כו' הא דאמרן יתר כו' ומייתי ראיה השתא ממילתא דרשב"ג כו' עכ"ל ויש להקשות לפי גירסא זו מאי מייתי ראיה מרשב"ג כיון דלא קאי אלא אדברי ת"ק דלא איירי אלא בשתות וכן הקשו התוס' שם ויש לייסב לדברי התוס' דהכא דלא חשו לקושיא זו דמשמע ליה לתלמודא דרשב"ג איירי אף ביתר משתות כדלקמן עד פלגא והיינו משום דלא ניחא לן דרשב"ג לא פליג אלא במגומגם שתות וק"ל: **בד"ה** והא אמר כו' מהא דאמר רב נחמן שליח כאלמנה כו' עכ"ל אבל למאן דאמר שליח כדיינין לרב נחמן ודאי דלק"מ דאימא שליח כדיינין אליבא דרשב"ג ודו"ק: **בד"ה** פרטא בנו כו' פי' דהוא בן בנו של כו' אביו של ר"א הוא זקנו של זה עכ"ל יש מפרשים דלא ניחא להו לפרש כמשמעו דפרטא אביו של ר"א הוא בן בנו של רבי פרטא הגדול דא"כ לא ה"ל למשבק מלהזכיר בדורות הללו גם שם אביו של פרטא אביו של ר"א אבל קשה דמלינו בכה"ג רבי מייאשא בר בריה של ריב"ל שלא הזכיר אביו של ר' מייאשא אלא זקינו ריב"ל כו' ונ"ל לפרש כוונתם למאי דאמרינן בפ"ק דע"ז בעובדא דר"ח בן תרדיון אתיוהו לר"א בר פרטא אמרו מאי טעמא כו' ואי הוה מייחס הכא פרטא אביו של ר"א בתר אבי אביו ר' פרטא הגדול אמאי לא מייחסו נמי התם כן אבל אי לא מייחס הכא רק פרטא בנו של ר"א ניחא דמייחסו הכא אחר אביו ר"א ואחר אבי אביו ר' פרטא הגדול אבל פרטא אביו דר"א לא בא לייחסו אחר אבותיו בשום מקום לא הכא ולא התם ודו"ק: **ע"ב** גמרא אלא לעולם בדלא אכרוז ול"ק כו' כ"ה בנוסחות גמרות שלפנינו אבל הרא"ש גריס לא רישא וסיפא בדאכרוז כו' ונדחק לפי גרסתו ע"ש: **תוס'** בד"ה אלו דברים כו' כגון שייחדו לה לכתובה א"כ כו' ועיין ברא"ש שכתב לייסב שם בע"א: **בד"ה** והאיילונית אין לה כתובה ואין לדייק הא גיטא בעיא כו' עכ"ל גבי ממאנת ליכא למיטעי לדייק בה הא גיטא בעיא דאית לן למימר משום שניה קתני האי לישנא דאין לה כתובה כמ"ש התוס' שם אבל באיילונית איכא למיטעי בה ולדייק בה נמי הא גיטא בעיא כמו בשניה ואהא הוצרכו למימר דאין לדייק כן גבי איילונית וע"ש בתוס' וק"ל: **בד"ה** רב תני כו' פי' במתני' עכ"ל ר"ל ולא דתני הכי בברייתא דא"כ תקשי ליה מתני' דקתני דוקא ממאנת ומדהני במתני' ממאנת לשמואל דייק מינה דכתובה נמי תנינא במתני' דהכא כמ"ש התוס' לקמן וק"ל:

דף קא בד"ה כללו של דבר איני כו' דאתיא לרבויי כו' עכ"ל דליכא למימר דאתי לרבויי כתובה דאין לה לר"א דלא איצטריך דכ"ש הוא כיון דמדידה לדידיה לית ליה מכל שכן מדידיה לדידה דלית לה כדמסיק הך סברא לר"י ולהכי לר' יהושע לא איצטריכו לפרש דאתי לרבויי כיון דאיכא לרבויי כתובה דיש לה אליבא דשמואל ודו"ק: **בד"ה** ובהפרת נדרים היינו כו' ואפילו את"ל כו' ולדברי ר"י לא תקשי היאך מיטמא כו' עכ"ל לא הל"ל לדברי ר"י כיון דבהפרת נדרים דקיימינן ביה עד השתא נמי אליבא דר"י הוא ויש לייסב קצת דתחלת דבריהם שכתבו גבי הפרת נדרים היינו משהגיעה לעונת נדרים דאל"ה כו' הם דברים צריכים גם לר"א דאי בלא הגיעה לעונת נדרים לא הוה שייך למתני ולא בהפרת נדריה כיון דאין כאן נדר כלל ואביה נמי א"ל להפר והשתא ניחא דנקטו הכא גבי טומאה ולדברי ר"י כו' וק"ל: **בד"ה** אילימא כו' שלא כדין מיירי שכלה הקרן דאי בכלה בדין מאי כו' גבי איילונית כו' עכ"ל ק"ק דבפשיטות טפי ה"מ לאוכוחי הכי ממאי דמסיק גבי שניה בהדיא דקנסו רבנן דהיינו ודאי בכלה שלא כדין דנלימא קרנא הוא ואי בכלה כדין באשה כשרה נמי א"ל לשלם לה אע"ג דלא איתנהו ודו"ק: **בא"ד** ואין לפרש פירות דממאנת תקנת פירות כגון פרקונה כו' עכ"ל אבל גבי איילונית ושניה שפיר איכא לפרושי דאין לה פדיון בעודה תחתיו וכן נראה בפרש"י במתני' וק"ל: **בד"ה** ה"ג ר"ח וקנסו רבנן לדידיה בדידיה כו' וק"ל מאי קנס קנסו אותו כך דין כו' עכ"ל נראה מלשונם דלפי גירסת רש"י לק"מ ואפשר דהיינו משום דלפרש"י וגירסתו ניחא דקנסו אותו במה שהיה ראוי לו מסלה לפי שניסאת לו בעבירה ואעפ"כ קנסו אותו מה שא"כ באשה אחרת דמדינא משלם לה נכסי צאן ברזל ודו"ק:

סליק פרק אלמנה ניזונת

הנושא פרק שנים עשר

ע"ב תוס' בד"ה נשאת הבעל כו' כאילו התנה עמה ע"מ שאין לה עליו מזונות קמ"ל עכ"ל לכאורה לר"מ דאית ליה בפרק אע"פ דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה

קרני ראם (א) **בד"ה** כאן כו' דהכל לבעל. נ"ב ואע"ג דכאן ל"ש לומר דיזכה השליח כיון דלא נגמר הקנין עד שהוקר ועמד על מאתים וממילא הוא לבעל הקרקע מ"מ כיון דעל ידי שהוקר ממילא נתרצה הלוקח במקחו והו הוי המכירה למפרע וכרשות שלוקח נתייקר וכמו דאמרינן בכ"ד כאן נמצא כאן היה וא"כ ס"ד דיהיה הריוח לשליח או לא משום דהכל לבעל הקרקע ומש"ה דקדקו התוס' בסמוך שכתב ומוקי לה בירושלמי כגון שקבל עליו שלוקח והיינו כמ"ש ועיין בדברי רבינו בסמוך: (ב) **בד"ה** אמר כו' הלכה כר"י. נ"ב לא ידענא כיון דאמרינן שם דרב הני כללי לית ליה א"כ אין קושיא מאי קמ"ל: (ג) **בד"ה** אמר כו' וק"ק. נ"ב ולענ"ד נראה דסברת הר"ת דאס נימא דל"מ רק בשכבר חתמו העדים כדי שלא יהיה קפידא דאפוסי שטרא א"כ כיון דבטל המקח מהאחין מהראוי שיבוטל כל המקח כיון דכל השטרות תלוים יחד וע"כ דלא קפדינן על אפוסי שטרא כנ"ל: (ד) **בד"ה** רבא אמר כו' והוא דחוק. נ"ב ולענ"ד דברי רש"ל ברורין דכיון דשתות בכ"ד קני ומחזיר אונאה א"כ כאן בשליח ג"כ קני ול"ד לכ"ד דיבוטל המקח וז"ב:

חכמת שלמה

דף צט ע"ב גמרא א"ל דטעה שליח לא קאמינא כו'. נ"ב פי' וחוזר המקח ובטל לגמרי ונראה בעיני אפילו לא ידע שלוקח ששליח מכרו לו בתורת שליחות אפ"ה חוזר המקח דסוף סוף השליח לא יכול למכור מה שאינו שלו אבל אי קנה השליח וטעה דג"כ חוזר המקח כי האי גוונא אי לא ידע המוכר שקנה השליח בתורת שליחות א"כ שהמוכר זכה במה שבידו ועל השליח מוטלים הדמים לשלם שהרי שינה מדעת בעלים והמוכר אינו מחויב לחזור כדמוכח בפרק גט פשוט גבי האי איתתא דאמרה זיל זבין לי באחריות כו' ועיין מה שכתבתי בריש האיש מקדש בשם הר"ן: **רש"י** בד"ה שהקיטנית בסלע כו' ובחצי סלע אחר והביא כו' כנ"ל: **בא"ד** לימא ליה לשוה סלע הייתי צריך שלין כו' נ"ב פי' וכמאן מעביר על דבריו אף פיטל לקנות עוד סוף סוף לא עביד שליחותו אם לא שהוא רע בדמים וה"כ בחצי סלע קנה כמו בסלע דומיא דשם כו' ודו"ק:

דף ק ע"א תוס' בד"ה רבא אמר כו' ביתר משתות איירי כו'. נ"ב רבים תמהו למאי צריכין בעלי התוס' לאוקמי ביתר משתות ומש"ה אומרים שטעות סופר הוא והאשר"י נמי מוקי בשתות דומיא דמתניתין דשוה הדיינים ומ"מ אומר אני דאין זה ט"ס אלא שהתוס' סוברים דאין חילוק בין שליח לאחר לומר לתקוני שדרתיך כו' אלא לענין מחזיר אונאה דהיינו פחות משתות אבל לענין שתות אין חילוק ביניהם ואף בשליח לא אמרינן בטל מקח וטעמא רבה איכא למילתא מאחר דמחזיר אונאה לא שייך למימר לתקוני שדרתיך כו' שהרי לא עיוות לו כלל ודוקא דיינים שטעו בשומתם בטל משום מעיקרא היכא דהוי שתות ותדע שכן הוא מדעביד תלמודא בקדושין לא אמרן אשתות דמקח קיים אלא דלא אמר ניפלוג בשומא דבי דינא כו' לפי גירסת התוס' לקמן והילו גבי פחות משתות מזכיר בלא אמרן שליח והכא נפלוג בשומא דבי דינא אלא ש"מ דגבי שליח אין שום חילוק אלא לענין מחזיר אונאה ותו לא ודו"ק (עיין במהרש"א):

ע"ב רש"י בד"ה כל דזבין מבי דינא כו' הלכך שלא באחריות הוא לוקח כו'. נ"ב וק' ומה נכך ס"ס ומאחר שמכר לו באחריות מנא לן לומר שמחל עליהן על כן נראה לפרש דאיירי שלא באחריות אלא דאמרינן בעלמא אחריות ט"ס הוא והכא הנ"ל דאינו ט"ס דסמיך אדעתא דבי דינא כו' ודו"ק ונ"ע לעיל ברש"י דף נ"ז ע"ש: **בד"ה** אלמנה לכ"ג כו' מפני שהיא פסולה כו'. נ"ב היא פסולה לאו דוקא אלא כלומר כל היכא דפסלה לזרעי' אמרינן הוא מרגילה לפי שלא ניחא ליה שתפסל זרעיה ותהיה בקטטה עמו תמיד ומש"ה גרושה כו' וממזרת יש לה כתובה וכן פרש"י להדיא בפי' יש מותרות ומבת ישראל לממזר לא קשה דבודאי הוא מרגילה מפני שהיא כשירה ודו"ק:

דף קא ע"א רש"י בד"ה ע"כ כו' קיימין אלא כו' וחכמים גזרו שהיכנסה כו' כנ"ל והד"א: **בד"ה** מה שבפניה

ותנאו בטל לא איצטריך אלא לר"י דאית ליה דכל דבר שבממון תנאו קיים (א) ויש ליישב ודו"ק: בד"ה דא"ל חייב כו' ואע"ג דברים מגילתא כו' הואיל ואינו מכתיבה אחת דחייב כו' עכ"ל אבל בסוף המגילתא לא לחתום דאע"ג דלא הוו מכתיבה אחת דאימור דהסופר כתב הסטר ואח"כ חתם הלוה עליו אבל שיחתום הלוה ברים המגילה ואח"כ יכתוב הסופר הסטר אינו דרך דלמא יכתוב למטה מה שירלה וק"ל: בד"ה חייב לזונה כו' ואע"ג דלא הוי שטר גמור גבי ממשעבדי דאית ליה קלא עכ"ל יש לעיין בזה דמשמע להו הך רישא דחייב לזונה כו' היינו דגבי ממשעבדי וסיפא דהיא ניזונת מנכסים משועבדים ארישא דחייב לזונה ה' שנים קאי וא"כ מאי מקשה מינה הכא לר"ל דהא איהו גופיה אית ליה בפרק הניזקין דכתובין בעינן ואליביה לא מתוקמא התם אלא בשקנו מידו כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב דסוגיא דפרק הניזקין לפי המסקנא דלקמן במשנתין דמסכת גיטין בתר מסכת כתובות נשנית דמסיק לקמן דשטרי פסיקתא לא ניתן ליכתב ולא מתוקמא מתני' דהכא דגובה מנכסים משועבדים אלא בשקנו מידו ואיצטריך ליה למתני דלא נימא אפי' בקנו מידו דאינו גובה ממשעבדי משום דאימור גררי אתפסה כמו בבתו כדלקמן בסוגיין אבל המקשה דהכא לא אסיק אדעתיה הכי אלא דאיירי באירוע שכתב לה ולא איצטריך ליה אלא לאשמועינן בכה"ג דלאו שטר גמור הוא וכמ"ש התוספות והמתרץ השיב לו בשטרי פסיקתא כדרב גידל דמהני אמירה בעלמא למגבי מבני חורין מהני נמי הכתיבה בכה"ג למגבי ממשעבדי אבל בדוכתא אחרינא לא מהני כתיבה גרוע כה"ג וכן נראה מדברי התוס' שכתבו לעיל במשנתין ולקמן דהיא דה' גובין מן המחוררין כו' מתוקמא בשלא קנו מידו ולא כתבו כן אהך רישא דמתני' דחייב לזונה כו' דאיירי בלא קנו מידו משום דהך רישא שפיר מתוקמא אפי' במשועבדים וכמ"ש התוס' ודו"ק:

דף קב

בד"ה אמאי אינו כו' שאני חייב לו ה' סלעים לפדיון כו' ולעולם אית ליה דר"י עכ"ל ואין להקשות דא"כ לר"ל נמי בלאו שיעבוד דאורייתא נמי איכא למימר דאפי' בשטרא מעליא ואפילו כתב לו בפדיון אין בנו פדוי מהאי טעמא דשמא יאמרו כו' די"ל דמ"מ הא דחייב ה' סלעים לא הוה איצטריך למתני לר"ל ודו"ק: בד"ה כתנאי כו' דקנייה ניהליה מלוה לערב ותנא והדר מסר כו' עכ"ל לפרש"י דקיימינן לא איירי בחתם הערב שמו אלא שכתב ואני ערב ונראה שכתבו כן דמייתי התם ראיה בפשיטות לכ"ע מהך ברייתא דע"כ לא פליג בן ננס אלא בלא חתם אבל בחתם מודה וק"ל: בד"ה אליבא דבן כו' ואי לא פליג ר"י בהודאה לא ה"ל כו' אלא ודאי בחנוק נמי פליגי וה"ק כו' עכ"ל לפי זה כיון דבתרתי פליגי בהודאה ובשיעבוד ובפשיטות מייתי ראיה בגיטין מהך דערב אהך דהיו מוחזקין בטבלא כו' כיון דבשיעבוד נמי פליגי מייתי שפיר ראיה משיעבוד וכ"ה בהדיא בתוספות שם דאהך קושיא שכתבו לעיל מאי מייתי ראיה התם לפ"ה דהכא די"ל בשיעבוד נמי פליגי אבל דבריהם לקמן בסמוך בדבור זה מגומגמין שכתבו לפי' ר"ת דא"ש ההיא דגיטין אבל לפ"ה כו' הא לפ"ה נמי א"ש כיון דבשיעבוד נמי פליגי כמ"ש הכא וצ"ל דדבריהם הולכין ע"פ תירוץ שנדחקו לעיל לומר דלא פליגי אלא בהודאה ודו"ק: בא"ד ואם תאמר אמאי לא הוה שיעבוד בזה הסטר בעדי מסירה וי"ל כו' שאין כתוב בו שם הערב כו' עכ"ל אלו הדברים הם לפי פי' הקונטרס ומלינן לפרושי הקושיא לפי מה שכתבו לפ"ה דלא פליגי אלא בהודאה אבל שיעבוד ליתא לכ"ע ומלינן לפרושי נמי שהקושיא לפי מה שכתבו לפ"ה דבשיעבוד נמי פליגי מ"מ תקשי לבן ננס אמאי לא הוה שיעבוד בזה הסטר בעדי מסירה כו' ולא תקשי להו נמי לפי' ר"ת לבן ננס אמאי לא הוה שיעבוד בעדי מסירה דאימא קושטא דהכי הוא אלא דאיירי הכא בנתן לו סטר גמור להשתעבד לו שלא בפני עדים אך קשה ממה שהקשו לקמן לפי' ר"ת הואיל ומוקי ליה להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור כו' כשמוסר לו בפני עדים מהאי טעמא כו' עכ"ל דאימא דקושטא דהכי הוא דמסירה בפני עדים נמי הוה ליה שיעבוד נכסים אלא דהכא בברייתא דקתני גובה מבני חורין איירי בלא מסירה בפני עדים דאי מיירי במסירה בפני עדים תקשי להו נמי אמאי פליג בן ננס כמו שהקשו לעיל לפ"ה דליכא לתרולי לפי' ר"ת כדלעיל כיון שאין כתוב בו שם הערב כו' דהא לפי' ר"ת איירי בשטר גמור ומהרש"ל הגיה לקמן בתוס' דל"ל וקשה לפי' הקונטרס הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור כו' ולא ידעתי להולמו (ב) דלפ"ה לא הוה שטר גמור כיון דלא חתם שמו גם כוונתו לא ידענא ודו"ק: בא"ד שהרי אי הוה קודם מתן מעות ה"ל לפרושי א"נ למכתב הערבות כו' עכ"ל פי' לדבריהם כיון דלאחר חיתום מוכח דלאחר מתן מעות הוה דשלא יכלו להקדימו נ"ל למתלי דלכך נכתב אחר חיתום משום דלא ליגבי ממשעבדי דא"כ ה"ל לפרושי באחר חיתום דהוא קודם מתן מעות דאז ודאי ליכא למתלי הא דנכתב אחר חיתום אלא משום דלא ליגבי ממשעבדי אבל השתא דלא מפרש לית לן למתלי הא דנכתב אחר חיתום אלא משום דהוה אחר מתן מעות דהכי מוכחא מילתא טפי א"כ דלית לן למתלי כלל שנכתב אחר חיתום משום דלא ליגבי ממשעבדי דא"כ אכתי ה"ל למכתב קודם חיתום אני פלוני ערב בלא וי"ו דלא קיימי עדים עליה ולא הוה גבי ממשעבדי כדאמר התם בהדיא ומדלא כתבו אלא אחר חיתום לית לן למיתלי אלא דהוה אחר מתן מעות ומהרש"ל נדחק בכל זה וכוונתו אינו מבוררת לן ודו"ק: בא"ד ור"ת הביא כו' דר"י ור"ל איירי בכה"ג שלא נתחייב לו קודם לכן דפריך במה נתחייב כו' עכ"ל יש לדקדק דכיולא בזה מתלמוד שלנו איכא לאוכחא כפי' ר"ת ממאי דמותבינן לר"ל ממתני' דפסקה עמו לזון כו' ומסיק דכתב לכהן כו' דאיירי בהו שלא נתחייב להן מעולם אלא שטכסיו נתחייב להן והיינו כפי' ר"ת וכ"ה הראיה ברי"ף והרא"ש מתוך משנתין ואפשר דהתוס' לא ניחא להו בהך ראיה משום דאיכא למדחי ולדחוקי בהך דפסקה עמו כו' ובהך דכתב לכהן כו' דמטעם הודאה הוא דאע"ג דלא נתחייב מעולם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל מלשון הירושלמי במה נתחייב זה לזון כו' בחזקת שהוא חייב וכמלא שאינו חייב כו' משמע דמטעם שיעבוד נגעי בה ודו"ק: ע"ב תוספות בד"ה ניתנו לכתוב כו' מש"ה ניתנו לכתוב דכי קנו מידו דמי כו' הא מדעת שניהם כו' עכ"ל אין זה כפרש"י דלפירושו אפילו אם רולים שניהם לכתוב אין יכולין לכתוב כמ"ש הרא"ש ע"ש: בד"ה הכ"ע בשקנו מידו ה"מ לשטויי בדכתב לה כו' עכ"ל ר"ל דאימא מסתמא לא ניתן לכתוב דלאו כי קנו מידו דמי אלא בשכתב לה מדעתיה דומיא דמשני בקנו מידו ואיצטריך ליה למתני בשכתב לה דדומיא דהכי בבתו לא גבי ממשעבדי אפילו בכתב לה משום דאימא גררי אתפסה כדמסיק לפי שיטיא דקנו מידו ודו"ק: בא"ד הפקחין היו כותבין מדקתני כתיבה ש"מ בעי כתיבה דלא קני באמירה כו' עכ"ל ר"ל דלא קני באמירה אפילו לגבות מן המחוררין דליכא למימר בכותבים קתני אף ממשועבדים ובאמירה מבני חרי דהא לא קתני הכא גבי פקחין ממשועבדים אבל מרישא דפריך לקמן דקתני ניזונית מנכסים משועבדים יש לבעל דין לחלוק לפי פירושם מאי פריך דאימא בכותבין גבי ממשעבדי ובאמירה לא גבי ממשעבדי אבל מבני חרי מיהא גבי ולזה הוצרכו לדחוק דהכי פריך דס"ד כיון דבמתני' לא הוזכר מבני חרי אלא ממשעבדי ע"כ דהיינו משום דרגילות לכתוב כל שעה משום דלא קני כלל באמירה והמתרץ השיב לו בקנו מידו דכך אירע לה אבל אי הוה איירי בכתיבה היו תולין ברגילות כך ולכך לא כתבו כאן לפי' ר"ת ור"ת דה"ה דה"מ לשנויי בכתב לה כמ"ש לעיל ודו"ק: בד"ה אימור גררי כו' דאיצטריך טעמא לפי שאין כתובין היכא שהודה האב כו' עכ"ל וטעמא דגררי איצטריך דאפילו בקנו מידו לא גבי ממשעבדי וק"ל:

דף קג

בד"ה ה"ג שיפולא מאי ושם דבר הוא כלומר מהו שתשפן כו' עכ"ל דמפרש"י חזקה בדקיה נראה דגרסינן שפלה מאי דמבעיא ליה אם בדיעבד כבר שפלה ותקנה מאי וא"כ בבנתה כבר נמי ה"מ למבעי הכי ולזה כתבו התוספות דמדינא ולכתחלה קמבעיא ליה דאע"ג דלא תוכל לבנותו היכא שאין הבית בעין מהו שתוכל לשפן כיון דעדיין הבית ששיעבוד דירתה עליו הוא בעין וגרסינן שיפולא שהוא שם דבר ולא שפלה וכן מוכיח לשון הרי"ף והרא"ש שיפולא מאי תיקו הלכך לא תשפן עכ"ל וק"ל: בד"ה ברכת הבית ברובה כו' נר לא' נר לק' וכל כה"ג אין נותנין עכ"ל ודקאמר וליתבו לה לפי ברכת הבית ה"ל היינו פת ומלבושים וכ"ה במרדכי ע"ש: ע"ב בד"ה אותו היום כו' שהיו קורין אותו רבינו הקדוש כו' י"ל קדושה בכלל עכ"ל וכמסקנא דלעולם לא תיפוך וק"ל: בא"ד והרר"ח כהן כו' היינו קדושת כהונה כו' עכ"ל דהשתא ניחא דלא תשיב התם נמי בטלה קדושה דבענין אחר איירי לענין קדושת כהונה שבאותו יום אבל בטלה ענוה ויראה דקאמר היינו מדות היראה וענוה קאמר וק"ל:

חא"ד קג ע"א נר יהא דלוק במקומו כו' מ"מ כל בי שמשי הוה אתי כו'. כאילו הוא חי וקיים לעולם שע"כ נקרא הוא רבינו הקדוש וקדושה בטלה באותו יום כדלקמן וע"פ שאמרו פרק חלק קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים מה קדוש קיים לעולם אף הן קיימים לעולם ולזה שבא בכל שבוע בשעת קידוש היום של שבת ע"ש הקדושה שבו וק"ל: דלא לימרו מלתא אוי להו ועד האידנא נמי כו'. ולא יאמרו דמתו השתא בזמנן כ"כ סמוך למיתת רבי אלא יאמרו כיון שהיה לו לרבי למות ולא יהיו לריכין עוד לשימוש לו לא הגין זכותיה עוד עלייהו: ע"ב ש"מ משום יקרא הוא דקאמר. אע"ג דאין לך בטעות כרבי כמ"ש משמת רבי בטלה ענוה מכל מקום בפני יקרא במותו דאי אפשר לו למחול כבוד התורה והיינו דקאמר משמת רבי בטלה ענוה גם לגביה שהרי בעי יקרא ומשום כבוד תורה וק"ל: דלא עדיפנא ממשה רבינו כו' מכאן ואילך ספדו בימתא ובלסי כו'. יש לדקדק הא אכתי עדיף ממשה דלאחר שלשים לא ספדו כלל בימתא או בלילה ויש ליישב כיון דהוא לא נוה על כך אלא שהם מעלמם ספדו י"ב חדשים בימתא או בלילה אין לתוש בעדיפה שעשו לו ממשה ויש לדקדק שאמר להושיב ישיבה לאחר שלשים כו' ולא תהיו עסוקין בהספד כפרש"י מאי מייתי דלא עדיפא ממשה דהא התם בכי קאמר היה ל' יום ולאו היינו הספד כדאמרי' בפ' ואלו מגלחין בשאר כל אדם שלשה לבכי ושבעה להספד ושלשים לגיהוץ כו' ויש ליישב דאפי' הספדו של רבי לא רלה להיות יותר מבכיי' דגבי משה דעדיף טפי ובטור י"ד סי' שמ"ד כתב ואין בוכין על ת"ח יותר מל' יום והייט מהך סוגיא דהכא ותו ל"ק מידי וק"ל: כל דהוה באשכבתי' דרבי מזומן כו'. דכל המתעסק בהספדו לכבודו ביום פטירתו זכה לכך כדקאמר דבטלה קדושה בו ביום שגם הכהן יזכה לכך במתעסק בקבורתו לכבודו והכהוא כובס נמי שמלטער על כך להמית עלמו זכה בזה להיות מזומן כו' וק"ל: שמעון בני חכם מאי קאמר ה"ק אע"פ כו'. ובסוף הוריות אמרי' דרשב"ג נשיא ור"מ חכם ורבי נתן אב"ד דמשמע דע"ש מינויו נקרא חכם ואפשר לפרש שהיה לאב ישיבה משא"כ הכא דליכא לפרושי הכי דהא קאמר ר"ח בר חמא ישב בראש וק"ל: ואת הממלכה נתן ליהורם וגו' ההוא ממלא מקום אבותיו הוה כו'. ק"ק היאך קאמר דממלא מקום אבותיו הוה דהיינו יהושפט שהיה מלך כשר ובייהורם כתיב ויהרוג את כל אחיו וגו' וכתיב וילך בדרך מלכי ישראל וגו' וי"ל דבחיי אביו יהושפט כשר היה ואח"כ סרח ודו"ק: ואבעית אימא לוי לר' אפס הוה כייף ליה כו' ר"ל דאם היה ר"ח מת הוה כייף לו ליכך לישיבתו של ר' אפס ולא היה גולה ממקומו אבל כשהיו שניהם חיים רבי אפס ור"ח משום כבודו של ר"ח דיתיב אבבאי לא הוה לוי כייף לר' אפס ויתיב גבי ר"ח וגם בזה לא עשה שפיר ונענש על כך כדאמר פרק מי שמתו מ"מ לא סלקת למתיבתא דרקיעא א"ל דא"ל כל כי הנך שני דלא סליקית למתיבתא דרבי אפס ואחלשתיה דעתיה כו' ע"ש: אני ראיתי קברו והורדתי עליו כו'. בין שהיה באשכבתי' כדמשמע לקמן ובין שלא היה שם קאמר על רבי כשראיתי קברו הורדתי עליו דמעות והייט כבומי' מה שאין כן בשאר מתים דאסור דג' ימי בכי ולא יותר וק"ל: כשחלה רבי כו' מפני מה אתה בוכה כו'. סמוך למיתתו היה ושא"ל אתורה ומלות קא בכינא דודאי מי שבוכה מפני יראת מיתה סימן רע הוא לו אבל אני בוכה על תורה ומלות שיתבטלו ממני כדאמר במתים חפשי מן המלות כמ"ש באותו ענין סיסופר בקבר מקדך אמוכתך וגו': [דבי הוו תנו ר' חנינא ורבי

קרני ראם (א) תוס' ד"ס נשאת כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל למה שביאר הרשב"א דר"י דסובר דבדבר שבממון תנאו קיים דהיינו דכוונתו בזה שתמחול לו החוב ולא הוי מתנה עמש"כ ור"מ סובר כיון דאמר בלשון תנאי הוי מתנה עמש"כ עיי"ש וא"כ הכא דלא התנה רק שאמדינן דעתיה שתמחול לו ולא בדרך תנאי וז"כ: (ב) בא"ד וא"ת כו' ולא ידעתי להולמו. נ"ב ולענ"ד העיקר כגירסת מוהרש"ל דלר"ת אין ביאור לקושי' וכמ"ש רבינו דמיירי בליכא עדי מסירה ולרש"י הקשו שפיר דניהו דלא הוי מכח שיעבוד בעדי מסירה משום דלא כתב שם הערב הרי עכ"פ מהני מכח הודאה ומה"ט דמהני לענין בע"ח יועיל ג"כ לענין משועבדים כיון דהוי בעדי מסירה ועדי מסירה מפקי לקלא:

חכמת שלמה

שבפניה בנכסי מלוג קאמר. נ"ב לאו דוקא וה"ה נכסי לאן ברזל וכן פי' הרא"ש להדיא: ע"ב גמ' בין הכיר בה בין לא הכיר בה כו'. נ"ב ואין להקשות מאי הוא מרגילה שייך לומר באין מכירה תיקן הרא"ש ע"ש:

הנושא פרק שנים עשר

דף קב ע"א תוס' בד"ה אליבא כו' גמר ומקני ערב כו' כצ"ל בא"ד שהרי אי הוה בשעת מתן מעות הוה ליה לפרושי כו' כצ"ל. נ"ב יש (מקשים) [מפרשים] אפילו הוא אחר חיתום הוה ליה לפרושי שהיה ערב בשעת מתן מעות ומדלא פירש שמע דמילתא דהוי שלא בשעת מתן מעות וקשה מאחר דעכשיו ס"ל שאף לאחר מתן מעות משתעבד אם כן למה ליה לפרושי בשטרא שמא גם הוא ידע שכך הדין דמשתעבד אף לאחר מתן מעות וי"מ דקאי אלפני חיתום וה"ק היה לו לכתוב לפני חיתום ולפרושי להדיא שלא יגבה ממשעבדי ואי אומר לסיפוך שאפילו היה כתוב קודם חיתום לא היה גובה ממשעבדי דשמא היה לאחר מתן מעות ומה בכך שכתוב בשטר הסטר נעשה אחר הסלואה ואם היה בשעת מתן מעות הוה ליה למלוה לפרושי שהיה בשעת מתן מעות כדי שיגבה ממשעבדי כי יד בעל השטר על התחתונה וק"ל (עיין במהרש"א): בא"ד וקשה לר"י לפירוש הקונטרס הואיל ומוקי לה להאי כתיבת כו' כצ"ל. וכ"ב נ"ל: ע"ב רש"י בד"ה כי פליגי כו' אדר' יוחנן ערב כו' סד"א: תוס' בד"ה פיתנו כו' נמי הכא במאי עסקינן כו' והד"א: בד"ה תא שמע כו' מוגות כו' תימה כו' כצ"ל:

דף קג ע"א גמ' עושר דתנן המוכר פירות לחבירו כו'. נ"ב מקשין העולם מאי עושר איכא בזה שאין יכול לחזור וכי לא נמצא בתלמוד יתר דיני מקח וממכר שכן הועלת לענין חזרה ולשאר מיני סועלת בפרק הזסב ובפרקי דב"ב וכן מרפא וכי לא נמצאו יתר רפואות במסכת שבת יוצאין בשן השועל ודכוותה וכמה וכמה כה"ג ונ"ל מדלא קאמר דברי חכמים עושר ומרפא אלא לשון חכמים קאמר משמע דהכי פירושו המדקדק בלשונם ימצא שכוונו בלשוניהם לדבר בלשון נא ונקי שיהא נכלל בו לשון ברכה ולשון עושר ומרפא. ברכה הא דאמרן כלומר שאמרו ברכת הבית ברובה ולא אמרו הוצאת בית עדיף ברובה או מיעוטא דהוצאה ברובה אלא שכוונו לדבר בלשון ברכה. עושר דתנן כו' הרי שאמרו ואי פיקא כו' לגבי לוקח ולא אמרו פיקא לגבי מוכר שאם פיקא הוא לא ימדוד במקומו של לוקח או לא יסביר לו מקומו אלא שכוונו לדבר בלשון עושר כלומר בזה שהמוכר לא יכול לחזור אם כן ירויח הלוקח וזהו עושר והמוכר גם כן אינו מפסיד שהרי מכר כשווי הראוי מתחלה לאפוקי איפכא שמרויח המוכר ומפסיד הלוקח שהרי קונה בשער היוקר ומש"ה לא דברו אלא בלוקח שהוא עושר וק"ל. מרפא נמי דתנן לא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו בפסח כו' ולמה הזכירו בפסח פשיטא דבפסח איירי בפרט מאחר דקתני מפני שהן מחמילות. ועוד רישא דהתם אין שורין המורסן לתרנגולים ואשה לא תשרה את המורסן כו' וכן בסיפא דהתם אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל כו' בכולן לא הזכיר פסח אלא לדיוקי בפסח הוא דלא ילעוס הא בשאר שנה ילעוס אף שממילא שמעי' דשרי אלא שדברו בלשון רפואה והוי כאילו אמרו בהדיא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו לרפואה ודו"ק: תוס' בד"ה ולא אמרן כו' ע"כ תניא לי הריתיס כו' כצ"ל: ע"ב גמ' לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה כו'. נ"ב אף שרבי חנינא לא רצה למיכף ליה ורש"י פי' בהדיא בפ' במה אשה דרבי חנינא לא הוה גדול מלוי לא בתורה ולא בשנים אפילו הכי לק"מ כי רבי חנינא לא רצה כל כך לעבור על גזירת רבו שגזר עליו נשיאות וק"ל: תוס' בד"ה אותו היום כו' בטומאת בית הפרס כו' כצ"ל:

מייא א"ל כו' עד לא תהא כזאת בישראל ומפורש פ' הפועלים ע"ש] : **א"ל** לבני קטן אני כו' א"ל לבני גדול כו'. היה ראוי להקדים לקרוא בנו גדול ואפשר דהחכמה היתה חביבה בעיניו מהנשיאות וכן לעיל שמעון בני חכם גמליאל כו' וק"ל : **נהוג** נשיאותך ברמים כו' נראה מפרש"י נהוג נשיאותך ברמים דהיינו לגבי גדולים והוסיף בתלמידים שאינם גדולים כ"כ זרוק מרה בהם כמשמעה מטבע המרה שלא תראה להם פנים שוחקות וק"ל : [**ואת** ירא' ה' יכבד ואמר מר זה יהושפט כו'. תמיה שילא להם זה מפורש בחידושינו סוף מסכת מכות ע"ש : **והתניא** לדק לדק תרדוף הלך אחר כו'. מפורש בחידושינו פ' אד"מ] :

דף קד בד"ה ומרתא בת כו' אבל לר"מ דמספרה כו' אין חילוק בין תוספת למנה ומאתים דלפוס גמלא כו' עכ"ל נ"ע לדבריהם דמ"מ אכתי אביי דפריך הכי ולא אסיק אדעתיה הא דלפוס גמלא שיחנא ע"כ דליתא הך פירכא לבר קפרא דאימא בר קפרא בין לחכמים ובין לר"מ קאמר דתוספת אית לה ומרתא בת בייתוס ועניות שוות לענין כתובה דאורייתא אבל ה"ל לאביי למפרך מאלמנה דכתובתה מנה כ"ה שנים ובתולה דכתובתה מאתים כ"ה שנים כמ"ש התוס' דהא ודאי קושיא היא למאי דלא אסיק אדעתיה הא דלפוס גמלא שיחנא ויש ליישב בדוחק כמ"ש בסוף דבריהם דדומה לו לאביי ודבר פשוט הוא לו דלא קאי בר קפרא אלא ארבנן דקאי אפיסקא דחכמים אומרים וא"כ שפיר פריך הך פירכא לר"מ גם לבר קפרא ודו"ק : **בד"ה** ה"ד אי דלא נקיטא כתובה כו' תימה אמאי לא דייק כמו כן במתני' כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא דקדקו התוספות כך לעיל מיניה אהא דקאמר אי לא נקיט שטרא במאי גבי אמאי לא דייק כמו כן במתני' כו' ויש ליישב דלעיל ניחא דלא רצה לדייק הכי ממתני' אליבא דמאן דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכתובה מעשה ב"ד הוא אבל הכא בגרושה דמדייק הכי אכתובה והיינו משום דאליבא דרב קיימינן הכא דלית ליה הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום קשה להו שפיר אמאי לא דייק הכי אמתני' בכתובה ותירלו דמתני' איכא לאוקמא לרב בעידי מיתה כדאמרינן ס"פ הכותב אבל גרושה לא תגבה בעידי גרושין אלא בגט בידה כדאמרינן נמי התם וכתובה דקאמר הכא לאו דוקא אלא גיטא וק"ל : **ע"ב** בד"ה אמר רב הונא כו' ומאי ראיה היא משום שטר כתובה הואיל ואינה גובה בה לרב עכ"ל ע"כ כיון דמתני' איירי שאין כתובה בידה וחייב מודה הא דקאמר הכא יש לה תוספת איירי נמי בכה"ג אפילו אין כתובה בידה אלא דחייב מודה (א) למאי דמסיק רב ס"פ הכותב דבין באלמנה ובין בגרושה לא תגבה בשטר כתובה אלא תוספת אבל מנה ומאתים לא תגבה בשטר כתובתה כלל אלא באלמנה בעדי מיתה ובגרושה בגט וכמ"ש התוספות לעיל מאי איכפת לן לעיל בשטר כתובה בידה לענין מנה ומאתים כיון דאינה גובה בה לרב ולענין תוספת דגובה בשטר כתובה ליכא לאוקמא לא שנו דלעיל דהא קאמר רב הכא דיש לה אפילו אחר כ"ה שנים דלא איירי מתניתין כלל בתוספת ומהרש"ל הגיה בתוס' הואיל וגובה בה לרב עכ"ל ואולי דכוונתו הואיל וגובה תוספת לרב בכתובה אם כן אין ראיה משטר כתובה בידה לענין מנה ומאתים ואין זה מוכרח דאימא היכא דלית לה תוספת קאמר אבל הדברים ברורים כמ"ש בלי מחק והגה"ה ודו"ק :

ח"א דף קד ע"א ההוא יומא דנח נפשיה דרבי כו' עד סופו. הקושיות מה ענין שגזרו במיתת רבי עפי על כך מאן דאמר נח נפשיה ידקר כו'. ועוד שהרי לבסוף אמרו נח נפשיה ומה ענין התפלה עליונים מבקשים ומה ענין שהיה הכלי כוזא שהשליכה וענין אחזו בארון הקודש ונשבה ארון כו' ולא בתורה עצמה ומה ענין שזקף עשר אצבעות ולא אמר כן על כל גופו שאפילו באבר קטן לא נהנה ולמה דקדק מלשון רבים דמשכבותם ולא דקדק כן אדלעיל מיניה ינוחו שהוא בלשון רבים. הוא מבואר שהאדם נברא מן העליונים בנשמה ומן התחתונים בגוף ומזה יבואו לו ב' פעולות שכל העיון מכח הנשמה והמעשה מהגוף ולפי שהיה רבי ע"ה שלם בתכלית השלימות בעיון התורה ובמעשה המצות כמ"ש בשלה קדושה באותו יום ואמרו בסוטה משמת רבי בטלה ענוה ויראה והיה ראוי לפי תורתו ומעשיו להיות חי וקים לעולם שע"כ נקרא רבינו הקדוש כמ"ש לעיל וע"כ גזרו מאן דאמר נח נפשיה ידקר בחרב כו' גם שהיה כל ימיו סובל יסורין בשביל הדור כמ"ש פרק הפועלים כולהו שני דיסורי דרבי לא איצטריך עלמא למיטרא ולזה אמרו מ"ד נח נפשיה כו' שהיה מגין על דורו ואמתיה אמרה בתפלתה עליונים מבקשים כו' ע"פ הכוונה זו לפי שנשמתו מן העליונים ושם בעוה"ב ודאי דתשיג שלימות העיון ביותר והתחתונים מבקשים את רבי להיות זוכה במעשה בשלימות הגוף בעוה"ז כשיהיה חי וקים לעולם בגוף ונשמה ולפי שראתה אותו מצטער ביותר וא"א לו להשיג שלימות הגוף כמו שהיה הענין בתפילין וע"כ אמרה יה"ר שיכופו עליונים כו' ולא הוו שתקי לבנן כו' שקלה כוזא שדיא הוא הרמז דכלי חרס שבירתו זו היא מיתתו כן הוא גופו של אדם שבירתו ובטלו זו היא מיתתו שא"א לו להשיג שלימות הגופי במעשה כענין התפילין ועי"ז **אישתקו** ונח נפשיה ואהדר קרעיה כו'. דאל"כ היה כמגיד להם דנח נפשיה אבל א"ל בלשון חכמה אראלים כו' ע"ש הפסוק יש בושה כמדקדקות חרב ולשון חכמים מרפא אותה הגזירה כי בדרך זה דרשוהו לענין נדרים וקאמר אראלים כו' דודאי שלימות העיון כח הנשמה לא תבטל לא בעוה"ז ולא בעוה"ב כמ"ש והוא דמיון התורה שהיתה מונחת בארון הקדש אבל שלימות ארון הקדש שהוא דמיון גופו נלחו בו אראלים ונשבה ארון הקדש בעוה"ז בקבר. ואמר **שבשעת** פטירתו זקף י' אצבעות כו'. לפי שבמיתתו לא יחסר רק שלימות המעשה שהוא בגוף כי שלימות השכלי בכח הנשמה תתחזק לעוה"ב ע"כ הזכיר שלימות המעשה שהיה בו בהיותו חי שיגעתי בעשר אצבעותי במצות התורה כי היד היא עיקר כלי מעשה הגוף ולא נהניתי אפי' באצבע ועי"כ אמר יה"ר שיהא שלום במנוחתי לגוף בקבר ועי"ז אמר יבא שלום ינוחו וגו' דמלת ינוחו דקאמר לשון רבים ע"ש מנוחת הגוף בקבר ומנוחת הנשמה בעוה"ב שתשיג שם שלימות ביותר אבל על משכבותם בלשון רבים לא יתכן לכלול הנשמה בו דלא שייך בה שכיבה וע"כ אמר שעל הלדיקים שילאו לקראתו אמר שגם הם ינוחו בגופן על משכבותם בקבר אבל על שלימות הנשמה לא היה לריך לבקש בלדיקים כי בודאי תשיג שם שלימות ביותר. ועוד יש לכוין בג' כתות שזכר בת"ה שהם ג' כתות מלאכים הממונים כל כת מג' עולמות שהם עולם העליון ועולם האמלעי ועולם התחתון הכת האחת אומרת יבא שלום היא כת מ"ה מעולם העליון אשר שם השלום בפמליא של מעלה ושם תבא נפש הלדיק לרורה בלרור החיים וא' אומרת הולך נכחו היא כת עולם האמלעי שהלדיק הולך נכחו לגלגל המזל שבעולם האמלעי אשר שם בא רוחו של אדם וא' אומרת ינוחו על משכבותם היא כת של עולם התחתון שהגוף נקבר בו ואמר ברשעים בהיפך זה בשעה שהרשע נאבד מן העולם א' אומרת והיא כת של מעלה אין שלום אמר ה' לרשעים ואחת אומרת למעלבה תשכבון היא כת עולם האמלעי וא' אומרת רדה והשכבה את ערלים היא כת עולם התחתון :

סליק פרק הנושא

שני דייני גזירות פרק שלשה עשר

תוס' בד"ה אדמון וחנן כו' ואבישלום שם אדם כדכתיב אביה בן אבישלום כו' עכ"ל לא מלאתי קרא הכי אלא דאמו של אביה מלך יהודה נקראת בשם מעכה בת אבישלום וגם אם אסא מלך יהודה היתה נקראת בשם מעכה בת אבישלום במלכים אבל בדברי הימים קרא שם אמו של אביה מיכיהו בת אוריאל וע"ש תירוץ לזה בפרש"י בשם הירושלמי וכל"ל הכא בתוס' אביה בן מעכה בת אבישלום וק"ל : **בא"ד** לא גרסי' שבנא אלא שכנא כו' עכ"ל ר"ל שכנא בכ"ף והוא שם אדם במס' סוטה שכנא והלל אחים הוו וכ"כ התוס' בפ"ק דשבת וק"ל :

דף קה בד"ה דחשיב ליה כו' אלא ה"פ דחשיב ליה בתר הכי דאיירי בהו מתני' כו' עכ"ל זהו פי' ר"ת שכתבו התוס' לעיל ולקמן בשמו ודפריך לקמן מברייתא דג' דייני כו' אדמון וחנן ונחום אברייתא דלעיל פריך דלא קתני נחום וקתני חנן המצרי אבל אמתני' לק"מ דהא נחום לא אמר כלום במתני' דהכא אבל לפי' שכתבו התוס' דחשיב ליה היינו חשוב ממש י"ל דשפיר פריך לקמן נמי אמתני' דהוה ס"ד דהוה נחום חשוב כדמסיק אליבא דר' נתן והמתרץ השיב לו דר' נתן פליג ומחשיב ליה אבל תנא דמתני' לא מחשיב ליה כ"כ כמו אדמון וחנן וק"ק אמאי לא דחו פי' ר"ת במה שכתבו לקמן דע"כ אף נחום המדי אמתני' קאי וא"כ מאי הוסיף ר' נתן אמתני' כיון דלא קתני אלא הנך דאיירי בהו במתני' וק"ל : **ע"ב** בד"ה אפילו לדיק כו' ורשב"ס פי' דהאי ק"ו לטפשים אינו מן הברייתא כו' עכ"ל משום דלפי' ראשון שכתבו התוס' דאפילו חכם גדול כו' ואפילו לדיק גמור כו' הוא פירושו של ק"ו לטפשים וק"ו לרשעים אין זה בכח המאמר ועוד כיון שכבר נטל שוחד פ"א נעשה רשע ונעשה טפש בראשונה הדרן קושיין לדוכתין כיון דבשניה כבר נעשה רשע וטפש לאו בני דינא נינהו ולכך פרשב"ס דקל וחומר לטפשים וק"ו לרשעים אינו מלשון הברייתא אלא דהברייתא קרא בעלמא קאמר ותלמודא דייק מיניה דמאי אתא לאשמועינן אי דנידוק מיניה חכמים דקאמר ק"ו לטפשים לדיקים ק"ו לרשעים הא ליתא דלאו בני דינא נינהו ומשני דלא נידוק מיניה הכי אלא דה"ק דנידוק מיניה אפילו חכם גדול כו' ואפילו לדיק גמור כו' וכהאי סוגיא דהתנא לא נקט אלא קרא בעלמא ותלמודא מדקדק מיניה מאי אתא לאשמועינן וכן איתא בהמקבל דלא תני בברייתא אלא קרא אם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו ותלמודא מדקדק מיניה מאי אתא לאשמועינן אי הא עשיר שכב בתמיה ומשני כו' ומיהו יש לגמגם בראייתם דהתם אתי שפיר דהא עשיר שכב מלשון הברייתא הוא גם לפי המסקנא הא עשיר שכב ועבוטו אצלך כדאיתא שם ובפרקי אבות דשנינו שמואל הקטן אומר בנפול אויבך וגו' דאינו רק קרא התם ודאי איכא לפרושי דהכי מרגלא בפומיה כמ"ש המפרשים ודו"ק : **בד"ה** לא למאן דסני כו' אבל הכא באוהב כי הנך דפרח כו' דאינו אלא תומרא בעלמא כו' עכ"ל לכאורה הך דפרח גדפא מכלל שוחד דברים הוא דילפינן ליה מקרא מדלא כתיב בלע לא תקח ואפשר דמשמע להו אסמכתא בעלמא אבל מדברי הרמב"ם נראה דמדינא פסולין וכמ"ש הב"י טור ח"מ סימן ט' וק"ל :

ח"א דף קה ע"א שלש מאות ותשעים וארבע בתי כו' וכנגדן בתי כנסיות כו'. ובספר ישעיה פרש"י תפ"א בתי כנסיות היו בירושלים כמנין מלאתי ע"ש : **גוזרי** כו' נוטלין שכרן תשעים ותשעה מנה כו'. אפשר לומר דזה המנין בכל שנה קאמר ובא לג' דייני גזירות דהיינו ג' בתי דינין מכ"ג לכל אחת ל"ג מנים ויבא לכל דיין מהם *) קמ"א זוזים בערך ושיערו חכמים כן שהוא כדי סיפוקו בכל שנה מסתמא וקאמר דאם לא ספקו בזה כגון שנתייקר השער מוסיפין כו' וק"ל : **וכי** לא אתי לאצלויי דינא מי שרי והתניא ושוחד לא תקח מת"ל אם ללמד שלא לזכות את החייב כו' אלא אפילו לזכות את הזכאי כו'. ק"ק דאימא דהתם איירי בנוטל מא' מהם דאתי לאצלויי דינא וכן נראה מפרש"י בחומש וי"ל לא תקח שוחד אפי' לשפוט לדק כי השוחד יעור מקבל שוחד ממנו א"א שלא יטה לבו אצלו להפך בזכותו עכ"ל וכדלקמן כיון דקביל שוחדא מיניה איקרבא ליה דעתיה לגביה כו' ועיין ברא"ש אבל בנוטל משניהם כמו קרנא דלא אתי לאצלויי דינא אימא דשרי ודו"ק : **בא** וראה כמה סמיות עיניהן של כו' נוטלין ש"פ ומסמין עיניהן שנא' כו'. ויעור פקחים דקאמר יוצא לשנים דהיינו מסמא עיני השכל שלהם מגלי הבין ומסמא ממש עיני הפקחים : וק"ו לטפשים כו' וק"ו לרשעים כו'. מה שיש לדקדק בזה בדברי התוס' עיין בחידושינו בהלכות : **אפילו** חכם גדול כו' בלא סמיות הלב כו'. ויהיה יעור עיני חכמים עיני השכל ולב שלהם וכן פרש"י בחומש יעור פקחים אפילו חכם בתורה נוטל שוחד סוף שמטרף דעתו וישתכח תלמודו כו' עכ"ל מיהו כשמעתין הך לישנא דמירוף הדעת על ויסלף דברי לדיקים קאמר לה והכא קאמר בלא סמיות הלב והענין כפול בקרא ועוד אמרתי קרוב לפשוטו וליישב הכפל לפי שיש מי שדן ע"פ ראייתו שהוא עד הרואה ואין לריך לו שום דיבור מפי עדים ויש מי שלא ראה הדבר אך שהוא דן ע"פ הדברים של העדים וז"ש כי השוחד יעור ממש את הדיין הרואה כאילו לא ראה המעשה כך ומחייב את הזכאי ע"י השוחד גם אם הוא דן ע"פ דיבור העדים השוחד יסלף דברי הלדיקים שהן דברי העדים שמעידים לדק והוא מסלף דבריהם לחייב את הזכאי לפי עדות הלדק ודו"ק : **ע"ב מלך** במשפט כו' אם דומה למלך כו'. מפורש בחידושינו פ"ק דסנהדרין דף ז' : **מ"ט** דשוחדא כיון כו'. ר"ל מ"ט דמקבל שוחד אפי' לשפוט לדק וקאמר דכיון דקביל ליה כו' איקרבא ליה דעתיה וה"א לו לשפוט לדק וקאמר א"כ אמאי קרי ליה שוחד דלא יפול הלשון אלא במי שמקבלו להטות משפט וקאמר דקרי להכי שוחד אפילו במקבלו לשפוט לדק ע"ש דהוה כגופיה ושהוא חד וק"ל : **אמר** רב פפא לא לידון כו' למאן דרחים ליה כו'. וכתבו התוס' לאו באוהב ושונא דאיירי ביה ר"י ורבנן כו' דלגבי דיין אפילו רבנן מודו דפסול כדמסיק מקרא כו' עכ"ל לכאורה קשה לדבריהם דאימא קושטא דרב פפא טעמיה דקרא קמפרש מ"ט לא לדון אינים למאן דרחים כו' דומיא ממש דלעיל מיניה דקאמר רבא מ"ט דשוחדא כו' דבטעמא דקרא קאתי לפרושי ויש ליישב דהל"ל מ"ט לא לדון כו' כדקאמר רבא מ"ט דשוחדא כו' וק"ל : **דמרחמין** ליה בני מאתיה כו' דלא מוכח להו במילי כו'. ע"ד אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך וכובן וקתם בני מתא לאו חכמים הן : **מריש** ה"א כו' כולהו רחמי לי כיון דהואי דיינא אמינא מנייהו סני לי כו'. הך מלתא מתני' דפ"ד דאבות הוא החושך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל כו' ואפשר דסיפא דמלתא אשמועינן כיון דתזאי למאן דמיחייב ליה האידנא כו' אם מרחם כולהו לחמי כו' ולא נימא דאין דעתן שוות דאיכא דרחים ואיכא דסני ודו"ק : **אפילו** שוחד דברים. מדלא כתיב בלע לא תקח כו' ולעיל דרים מיניה טעמא דשוחדא שהוא חד הדרשות שקולים ויבאו שניהם וכנראה מדברי התוס' דלא קאסר הך מלתא דחשיב מדאורייתא אלא לאסמכתא בעלמא קאמר וכמ"ש בחידושי הלכות ע"ש : **אייתי** ליה בס' בשבתא א"ל כו'. לפי שהיה מבקש דינא וכו בתי דינים יושבין לפי תקנת עזרא. ויש לדקדק בהך עובדא ובאידך עובדא דלקמן דקאמר אייתי ליה זוגא דרבנן אמאי לא קאמר תלתא רבנן דהוו תלתא ב"ד ושנים הרי הם ב"ד חצוף כדאמרינן בסנהדרין ויש ליישב לכאורה דלא קאמר פסילנא לך לדינא אלא ביחידי כיחיד מומחה אבל בתלתא דהיינו עם עוד ב' דיינים אחרים לא החמיר לפסול את עצמו מלדון עמהם ולכך לא קאמר אלא דאותיב זוגא דרבנן אבל הלשון לא משמע הכי מדלא קאמר אותיב זוגא דרבנן בהדיה ועי"ל דהנך זוגא דרבנן מומחין נמי הוו ובחד נמי הוי סגי אלא דרלה לידע אם יכוונו השנים לדעתו לזכותו או לא אבל בשלשה גם אם לא יכוונו לדעתו אפשר דהאחד מהם לא הסכים עם השנים והסכים לדעתו ודו"ק : **תפח** נפשם של מקבלי שוחד כו'. י"ל אפי' לשפוט לדק ולזה אמר תיפח נפשם דודאי א"א למקבל שוחד לשפוט לדק משום איקרובי דעתיה ומה אני שלא כו' וק"ל : **לחם** בכורים עשרים כו' וכי אלישע אוכל בכורים כו'. עיין פרש"י ותוס' ולא ניחא להו כפשטיה שהיה הלחם מבכורים דהיינו בתחלת קליר שעורים כפרש"י בספר מלכים דא"כ מאי אשמועינן קרא מיהו בפ"ק דסנהדרין מפרש ליה כפשטיה ואשמועינן דלאויה היתה אותה שנה להתעבר ע"ש וק"ל :

דף קו בד"ה מבקרי מומין כו' תימה כו' הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין מאותין אותן כו' עכ"ל ולא ניחא להו לאוקמא מבקרי מומין דהכא היינו כאילא ביבנה דקתני התם נמי במתני' דהתירו לו חכמים ליטול שכר וק"ל : **בד"ה** ז' כנגד כו' והמעיין שם ימלא דשער הקרבן דפרק קמא כו' עכ"ל יראה שהולרכו בזה לפרש יותר מכל שאר השערים משום דבפ"ב לא חשיב שער הקרבן בתוך ארבעה שערים הדרומיים ולא ה"ל לאשתמוטי כיון דבפ"ק חשיב ליה בתוך ג' הדרומיים הגדולים ותירלו בזה דשער הבכורות דחשיב בפ"ב בדרומיים היינו אותו שער הקרבן דחשיב ליה בפ"ק

*) עס"ה וצ"ל קמ"ג זוזים מלבד השירים שהוא חצי זוז בקירוב

קרני ראם (א) בד"ה אמר כו' למאי דמסיק. כ"ב לא מלאנו שם דא"ג בכתובה בעדי מיתה אלא דגם ע"י מיתה גובה במקום דאין כותבין כתובה אבל במקום דכותבין ודאי דגובה רק ע"י כתובה אלא דלאחד תי' שם בתוס' גובה אפילו בלא כתובה עיי"ש וע"כ עיקר כגי' רש"ל :

חכמת שלמה

דף קד ע"ב גמרא אתא לקמיה דרבא אמר ליה חזי מר היכי דנן כו'. כ"ב ונראה בעיני ליישב אף לפי מה דגרסינן רבא וה"ק אי הכי דשפיר דנך וא"כ רב חייא אריכא סרבן הוה וא"כ כה"ג אף רבא מודה דאכיל פירי מכי מטא אדרכתא לידיה ולא אמר רבא מכי שלמי יומי דאכרזתא אלא במי שאין לו נכסים או מלוה שבא ליטרף מלוקח אבל לא כה"ג ודו"ק :

שני דייני גזירות פרק שלשה עשר

תוס' בד"ה שני דייני גזירות כו' ביומא בפרק א"ל הממונה ושם כו' כצ"ל :

דף קו ע"א רש"י בד"ה הוו פייסי כו' ומאתים דכתיב כו' סר"א : **תוס'** בד"ה שבעה כנגד שבעה שערים

בירושלים ומיהו גם בשערים הלפונים ימלא המעיין שם לפי שמות השערים דלא חשיב בפ"ב מאי דחשיב בפרק קמא בכלל הגדולים ויש לעיין שם וק"ל: **בא"ד** ועוד תימה דהרי כאן מחלוקת ס' וא"ת לרבנן נמי דתני ז' כו' כיון דלא חשיבי בעינייהו כו' עכ"ל וליכא מחלוקת רביעית דרבנן ואבא יוסף בן חנן כולהו ס"ל דז' שערים גדולים הוו לעזרה ועוד שהיה קטנים אלא דלרבנן לא חשיב קטנים למקרי להו שערים לאיתויי י"ג השתחוואות כנגדן ולאבא יוסף מקרו גם הקטנים שערים ושפיר הוה י"ג השתחוואות כנגדן וליכא מחלוקת רביעית כלל בשערים אך קשה לפ"ז דאם כן מאי מייתי רבא דאיכא תנא דאית ליה תמניא הוו בעזרה מההיא דאין פוחתין מי"ג גזברין כנגד י"ג שערים דל ה' להר הבית פשו להו ח' כו' ואימא דההוא תנא נמי ס"ל דז' שערים הוו לעזרה וי"ג שערים דקאמר לאו דל ה' להר הבית כו' אלא היינו לעזרה גופה שהיו לה י"ג שערים עם הקטנים כדס"ל רבנן ואבא יוסף בן חנן ואכתי מגליה לרבא לאשכוחי תנא בברייתא דפליג ואית ליה תמניא ומאי אולמיה ליה ברייתא טפי ממתני' ויש ליישב קצת דס"ל לרבא דמסתמא נגד שערי הר הבית היו נמי גזברין דשוער היינו גזבר כפרש"י התם וא"כ ה"ל למחשב נמי הנהו ה' גזברין דהר הבית שהיו נגד השערים והל"ל י"ח גזברין נגד י"ח שערים דהיינו ה' דהר הבית וי"ג דעזרה עם הקטנים אלא ע"כ דלא חשיבי ליה להיות גזברין נגדן רק הגדולים ודל ה' דהר הבית פשו להו תמניא ודו"ק: **ע"ב** בד"ה וכי גנבו והותירו כו' אהך דלעיל לא פריך בית גרמו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל נ"ל לפרש שהתוס' סוברים מה שמשני כאן שגנבו והותירו בתרומת הלשכה קאמר כו' עכ"ל ע"ש באורך ואפשר שהכריחו לומר כן בדברי התוס' אף שרש"י לא פירש כן משום דהגי דלעיל בית גרמו כו' שהביאו הכא אהא דפריך וכי גנבו והותירו בתרומת הלשכה איירי ואין זו הראיה מכרעת דא"כ הא דפריך וכי גנבו והותירו כו' איירי בקדשי בדק הבית כפרש"י מ"מ צריכין ליישב דמ"מ דקשיא ליה הכא בקדשי בדק הבית טפי וכי גנבו והותירו כו' מדלעיל גבי בית גרמו כו' שאין מתרומת הלשכה הא לא נתנו לכך אבל קשה לפי שבגאו בדברי התוס' דכאן שגנבו והותירו כו' היינו בתרומת הלשכה אמאי לא הוכיחו הכא לרב דתרומת הלשכה דקאמר הייט מותר תרומת הלשכה כמו שהוכיחו לקמן לר' ישמעאל ולישנא דגנבו שכתב דמשמע ליה בתרומת הלשכה זה אינו דאדרבה דאי בתרומת הלשכה קאמר הל"ל תרמו והותירו וע"כ אין נראה לשנות דברי התוס' מפרש"י וק"ל: בד"ה תנא דבי ר"י כו' כדמוכח במתני' דפליג כו' משום דכתיב שאר ולישני דהא שאר כו' עכ"ל כצ"ל ויש לדקדק ומאי קושיא דאימא דהכי פריך כיון דשיריים גופייהו ודאי נמי מקרי שאר מאי אולמיה לאוקמיה קרא דשאר במותר תרומה ואימא בשיריים גופייהו ויש ליישב ודו"ק: בד"ה כדאמר רבא כו' כדמסיק התם מכאלה תעשו שיהיו כל עשיות כו' עכ"ל זו הראיה אינה בתוס' בפ' א"ל הממונה ובפ' כל התדיר ולכאורה שאינה מכרעת דאימא דבכה"ג נמי קאמר התם דכל העשיות שוות דאי ליכא אלא חד הקריבו למוסף שבת ולא למוסף ר"ח משום דשבת הוא תדיר ויש ליישב דבריהם דהכא דה"ק משום דבעלמא בכולי תלמודא איכא האי כללא דכל התדיר קודם במילי דאיתנהו לתרוייהו ומכאלה תעשו נפקא לן וא"כ ע"כ דבכה"ג נמי איירי באיתנהו לתרוייהו וק"ל: **בא"ד** קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה כו' עכ"ל כצ"ל: **בא"ד** אלא בדלית ליה ואי בתמידין ומוספין דהיום פשיטא כו' עכ"ל לפי מה שרצו לפרש הך מתניתין דפרק כל התדיר בדליכא אלא חד הא דפשיטא ליה בפרק התכלת היינו נמי מכח הך קרא דמייתי במתניתין דפרק כל התדיר וק"ל: **בא"ד** והשתא בב"ק לא ה"מ לאתויי כו' אבל הקטרה כו' להכי פריך שפיר מההיא דרבא ומיהו בההיא דמנחות כו' עכ"ל קצרו הכא במקום שהיה להם להאריך אבל דבריהם מבוארים יותר בכל זה בתוס' פ' א"ל הממונה ובר"פ כל התדיר גם כתבו שם ליישב לפ"ז ההיא דמנחות ולחד תירוצא שכתבו התוס' בפ' א"ל הממונה למאי דס"ד המקשה דמעכב הלכך פריך כו' זכינו לכוון מה שכתבנו בחידושינו בפרק תמיד נשחט דלפי האמת ודאי דליכא עיכובא ומהרש"ל לפום חורפיה לא עיין שם יפה ועיין בחידושינו שם:

ח"א דף קו ע"א אמר האי עשה והאי כו' פרש"י מצות הדיינים עשה ומפשתם לדק עכ"ל.

פירושו אינו מובן דמאי משמע מומפשתם לדק לדון דיתמי ברישא אבל מקרא דבתר הכי יליף ליה בפ"ק דסנהדרין כקטן כגדול תשמעון שיהיה חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה למנ"מ לאקדומי ע"ש והכא דין היתום בא מקודם ולדברי הרמב"ם דמקדימין דין יתום כו' שנאמר שפטו יתום וגו' ניחא טפי שהזכיר כאן דנקט דינא דיתמי תיהו לדבריו לא הוה צריך למנקט דהוה קאים דינא דיתמי קמיה דא"כ באו בבת אחת דין יתום קודם אי נאו דכבוד תורה עדיף: **אותיב** בתעניתא כו' כי אתא הוה תבעיה ליה בשותיה כו'. יראה הטעם בזה לפי שנכשל בשתים שלא היה לו לקבל אפי' בדלך דורון כיון שלכתחלה דלך שוחד דברים הביא לו כמו ר"י ב"י ור"י בן אלישע דלעיל שאמרו ותה אני שלא נפלתי כו' ואח"כ נכשל שנית במה שאלה לרב נחמן כידייניה מר להאי גברא דאתא כו' דמתוך לשון זה הבין רב נחמן דקריביה הוא ואסתתם טענתיה דחבריה והשתא במש' דאותיב בתענית נתכפר לו על אוכלו הדגים קטנים שקבל אבל עדיין חטא דנבעת חבריה ואסתתם טענתיה במקומו עומד ולכך נענש במדה זו דהוה תבעית ליה: **הוו** פייש תרי אלפין ומאתן רבנן בעיקן ריתחא לא הוה בעי רחמי אנא איבעי רחמי כו'. יש לדקדק בזה דתליא בימי חכמי התלמוד דבעו רחמי אכפנא בפ"ק דתענית ולא נשאו ק"ו זה בעצמם מאלישע דלא בעי רחמי ואין סברא דבימיהם הוו פייש טפי מתרין אלפין ומאתן וי"ל ברעב של כליה שבא לעולם גוזרים תענית ואיבעי רחמי ובהכי איירי הנך דפ"ק דתענית אבל הכא מיירי ברעב של בצורת דהייט דהגשמים מועטים והשער ביוקר ולא היה ליבעי רחמי אלא משום דוחקא דתלמידים ועביד ק"ו מאלישע דפייש כ"כ תלמידים ב' אלפין ומאתן ולא איבעי רחמי משום דוחקייהו כ"ש בשני דרב יוסף דלא פייש רק ארבע מאות תלמידים דלא איבעי רחמי משום דוחקייהו וכן מוכח בפ"ק דסנהדרין דבימי אלישע לא הוה רק רעב של בצורת ודו"ק: **אלא** דכל חד לפני מאה איש כו' והכי מוכח לישנא דקרא ומה אתן זה וגו' לשון יחיד דהל"ל ומה אתן אלו לפני וגו' וק"ל: **ונפצי** גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי כו'. כוונו בזה דאמר שקמו ממתיבתא דהייט תלימודם מרבם רב הונא לא עסקו בחיי שעה רק במדות הטובות שנמשלו לבגדי לדיקים כמ"ש בכל עת יהיו בגדיך וגו' וכי נפלי גלימייהו דהייט גם אבק מדותיהם הטובות מכסים ליה ליומא דהייט כח העובדי כוכבים כמ"ש חמה לוקה סימן רע לעובדי כוכבים שמונין לחמה ובדלך זה אמרו והוי מתאבק בעפר רגליהם דהייט ליגך גם אחר אבק מדותיהם הטובות כמ"ש במדות הרעות אבק גזל ואבק לשון הרע כך במדות טובות של הלדיק יש אבק גלימייהו וק"ל:

דף קז בד"ה ששמעו בו כו' דאי בשבועה אמאי לא תיטול כו' אלמא לשמואל אפילו בשבועה אין לה כו' עכ"ל ויש לדקדק ומאי קושיא ואימא למאן דאמר טעמא משום דשמא א"ל לאי כו' איכא למימר שפיר דאפילו בשבועה לא תטול ואליביה שפיר פריך ע"כ ל"פ אלא לשבועה כו' וי"ל דע"כ לא פליגי רב זביד ורב פפא בהא דא"כ הל"ל דאיכא בינייהו הא למ"ד טעמא משום לגררי נוטלת בשבועה ולמ"ד משום לאי כו' אפילו בשבועה אין לה אלא ע"כ לפרש"י לרב פפא נמי דאמר טעמא משום לאי כו' נוטלת מיהת בשבועה ודו"ק: **בד"ה** ששמעו כו' פירוש שמת קודם אותו זמן שאמרה שנתגרשה כו' עכ"ל הכי משמע להו דמיירי דאי באומרים שמת אחר זמן שאומרת שנתגרשה ואין העדים מכחישים אותה ודאי דלא הוה שייך להקשות הא דפריך מ"ש עד כדי כתובתה אפילו לעולם נמי דלמה לא נאמינה שנתגרשה כיון דאינה מכחשת העדים אבל אם העדים אומרים שמת קודם שנתגרשה ניחא דפריך דניזיל בתר עדות העדים שמת קודם זמן שאמרה שנתגרשה ויזונו אותה לעולם והמתרץ השיב דאעפ"כ איהי דאפסידה אנפשה להאמינה שנתגרשה מקודם שמת דהודאת בעל דין כק' עדים דמי ואין לה מזונות ובזה יתיישב מה שהקשה רש"י לקמן למאי דאוקמא דששמעו בו שמת תגבה כתובתה יחד כו' דודאי כן הוא אלא שהיא רוצה להכחיש דבריה ע"י עדות העדים שאומרים שמת מקודם שנתגרשה ושבורה ליטול מזונות ע"י העדים לעולם ואשמועינן תנא דלא תטול מזונות ע"י העדים אלא כדי כתובתה דהיא אפסדה אנפשה ויש לגרש"י דרך אחר בזה ועיין לקמן מה שיש לדקדק ולדחוק לפירושו ודו"ק: **בד"ה** חיישינן כו' וקבלה עליה ופטרתו כו' אע"ג דהשתא לא ספקה עכ"ל דודאי בשעת קבלה ע"כ בספקה דאל"כ לית לן למימר דקבלה עליה כדקאמר לקמן בגדולה ולא ספקה דלא חיישינן למ"ד לאי כו' אלא דהכי קאמר דע"כ איירי אע"ג דהשתא לא ספקה אימא דמתלה דאי איירי בספקה נמי השתא למאן דחייש נמי משום לגררי נימרו לה ב"ד לאי מעשה ידיך כו' כמ"ש התוס' לקמן ורב נמי הוה מודה ביה דאין פוסקין לה מה"ט ועיין בר"ן ודו"ק: **בד"ה** קטנה וספקה כו' ואי לא ספקה א"כ היכי מתלה למ"ד כו' עכ"ל ר"ל דודאי בשעה שקבלה עליה ספקה דאל"כ לא הוה קבלה עליה כדקאמר קטנה וספקה אלא דהשתא לא ספקה ובגדולה כה"ג קאמר לעיל דמתלה למאן דאמר לאי מעשה כו' אבל בקטנה קשה להו הא אין מחילת כו' וק"ל: **בד"ה** תרגמה שמואל כו' והא דנקט למי שהלך למ"ה רבותא נקט דס"ד ניחוש כ"כ לגררי כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא תירצו בזה דלהכי נקט למי שהלך למ"ה כו' כיון דטובא איכא למיחש לגררי ולכך בני כהנים גדולים בעו לה שבועה בתחלה ובסוף אבל במת על מטתו דלא ניחוש כ"כ לגררי מודים דלא בעי שבועה אלא בסוף כחנן א"כ לחנן איצטריך למיתני למי שהלך למ"ה דאפ"ה לא ניחוש לגררי בתחלה וסגיא ליה בשבועה דלבסוף ויש ליישב ודו"ק: **בד"ה** ואם בא ואמר כו' דהכי משמע דאשתבע קאי כו' ונראה לרבי דנאמן להצריכה שבועה כו' עכ"ל ר"ל [דלפירש"י] דאשתבע קאי אבני כהנים גדולים דהשתא ליכא לפרושי דנאמן להשביעה שהרי כבר נשבעה בתחלה אלא ע"כ דנאמן אף להוציא ממנה ולפירוש רבי דנאמן להצריכה שבועה קאי אחנן שלא נשבעה בתחלה ועיין ברא"ש ודו"ק: **בד"ה** ואם בא ואמר לה לאי כו' ודייקינן טעמא דמיהנה כו' התם שפסקו לה ב"ד עכ"ל ומדברי רש"י לקמן במתניתין [נראה דמפרש] בע"א ע"ש: **בד"ה** מאי פסקא כו' אלא אשתו ובניו סמוכין על שלחנו כו' עכ"ל דבניו ובנותיו אם אין סמוכין על שלחנו ולא מסרה אותן על ידי שליח לא איצטריך ליה למתני דאין יורדין לנכסיו לזונן כיון דבחייו אינו חייב לזונן והא חזינן ביה דלא פרנסן גם כשהיה בביתו אבל בסמוכין על שלחנו או במסרה שד"א ניירד לנכסיו לזונן דחזינן ביה דניחא ליה לזונן וק"ל. **ע"ב** בפרש"י בד"ה איהי היא דאפסדה כו' וכ"ת כו' תגבה כתובתה יחד כו' שמא לא מת ונוח כו' עכ"ל ר"ל דלכך היא תרצה יותר להתפרנס לעולם ואשמועינן תנא דאינה מתפרנסת אלא עד כדי כתובתה דאיהי אפסדה אנפשה להאמינה שגרשה וקרוב לזה כתבו לעיל בשם התוס' אבל פירושו תמוה לכאורה דאם היא יודעת באמת שגרשה היאך סבורה שאם יבא בעלה שתהא כתובתה קיימת ואם יודעת בעצמה שמשקרה ולא גירשה כלל למה לא תאמין לעדים שאמרו שמת וסבורה שיבא בעלה ויש ליישב שהוא מפרש בששמעו בו שמת הייטו בקול והשתא גם שיודעת בעצמה שמשקרת ולא גירשה סבורה היא לומר שהקול אינו אמת ובעלה חי ואם יבא תהא כל כתובתה קיימת אבל התוס' כתבו לעיל דע"כ איירי בששמעו בו שמת בעדים אלא שמכחישים אותה שאומרים שמת קודם הזמן שאומרת שגרשה ותו לא מידי כמ"ש לעיל ודו"ק: **בד"ה** חנן כו' אבל אם הלוה את האשה מעות למזונותיה ע"מ כו' הא לא מיהנה משלם עכ"ל ז היא דעת הרי"ף דלא אמרינן הניח מעותיו על קרן הלבי אלא בפרנסה מעלמו אבל בלוותה והלוה חייב לשלם ולא כדברי התוס' דאינו חייב לשלם אא"כ פסקו לה בית דין והא דלא מיהנה משלם היינו בפסקו לה בית דין כמ"ש התוס' לעיל ולקמן כמ"ש הרא"ש כל זה באורך ע"ש: **תוס'** בד"ה עמד בדין כו' וי"ל דבחלה נמי קנסינן ליה משום דלא כנס כו' עכ"ל הא דלא קשיא הכא לפירוש ר"ח אם כן מאי פריך הואיל ומשום קנס מתפרנסת כמו שהקשו לעיל לפרש"י נראה משום דקנס דהכא משום דלא כנסה מיד דאז היה חייב במזונותיה השתא נמי חייב ושפיר פריך דבברת היבם ליכא למקנסיה מהאי טעמא דאימא דהניח לה לגררי משא"כ בחלה אבל לפרש"י לעיל דמשום דלא כנסה ליכא למקנסיה דא"כ בחלה נמי יהא חייב אלא דוקא בברת איכא למקנסיה משום דרוצה לעגנה קשיא להו שפיר מאי פריך ודו"ק: **בא"ד** דאי חלה הוא אחר כך פשיטא דאין להפסידה כו' עכ"ל ר"ל התם גבי הגיע זמן דקתני הגיע זמן ולא נשאו חייב לזונה כיון שכבר נתחייב לזונה מיד בהגיע זמנה פשיטא דלא מפקע שיעבודה בחלה הוא כמו באשתו גמורה דלא מפקע שיעבודה בחלה הוא אבל ביבמה לא שנינו בשום מקום דחייב לזונה כשהגיע זמנה אלא בברת אחר שעמד בדין ודומיא דהכי לפרש"י בחלה לא ולפירוש ר"ח נמי דה"ה חלה מכל מקום לא הוה פשיטא ומיהו לא הוו צריכי להכי דאי נמי דאיירי התם נמי בחלה אחר כך תקשי לפרש"י תפשוט התם מהכא דחלה לא כיון דלא אסיק אדעתיה האי תירוצא שכתבו דשאני יבמה דלא אגידה כו' אלא דהאמת קאמרי דהתם בחלה אח"כ פשיטא דאין להפסידה אחר כך כיון שנתחייב כבר בהגיע זמן ודו"ק: **בד"ה** הני מאני כו' ועוד אמר רבי מדמסיק כו' משום דמלרפי פירוש שמעורב בהן כו' עכ"ל זו הראיה מפורשת בתוספות פרק אין מעמידין דהא בשלנו איכא יורקא ולא מלריף עכ"ל ע"ש וק"ל: **בד"ה** חנן אומר כו' וקשה אם כן אפילו שכרו לא יהא לו דהא תנן כו' דדמי תמורו איט חייב לשלם לפי שהוא בפניו כו' עכ"ל יש לדקדק מי הכריחם לכל זה אנואי לא תקשי להו בפשיטות כיון דלא שייכא תקנת חכמים בפניו ולכך לא משלם לו כל הפסידות אם כן אפילו שכרו לא יהא לו כדין כל מבריח ארי ויש ליישב לפי' ר"ת דפורע חובו [דמקרי] מבריח ארי בפרק אין בין המודר דוקא בפרנסת אשתו הוא דקאמר משום שיכולה לגמלם ולפרנס דהשתא ליכא לאוכוחי למפטר מבריח ארי בדאיכא פסידא אלא שבאו לאוכיח מיהת מהך דנפלה לגינה כו' ולמיפטר משום מבריח ארי מדעתו בדליכא פסידא אם כן כיון דבפניו חשבינן כאיט לית ליה פסידא ואינו משלם לו המורו שכרו נמי לא ישלם לו משום דהוי מבריח ארי ושכרו נמי לאו משום פסידא ובהכי ניחא מה שכתבו ומשמע לישנא קמא מדעתו אע"ג דאית ליה פסידא פטור וע"כ לא אפשר לפרש כן כו' אדרבה תקשי להו דע"כ מדעתו אע"ג דאית ליה פסידא פטור כמו פורע חובו כמו שהקשו התוספות בפ' הכונס לתירוץ דא"כ מבריח ארי לית ליה פסידא ולפירוש ר"ת ניחא דלא קשיא להו הכא מפורע חובו ומיהו גם [למה] שכתבו לעיל לחלק דלא שייכא תקנת חכמים בפורע חובו ניחא נמי דלק"מ מפורע חובו ודו"ק:

חכמת שלמה

שעלים כו' ובגמרא דירושלמי קאמר מתניתין כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' ויסודא (סכסן) אם כו' כצ"ל: רש"י בד"ה חון לחומה כו' ומגדלותיה בחיס כו' הד"א · **תוס'** בד"ה וכי גנבו והותירו מאי הוי אבל אהך דלעיל כו'. נ"ב נ"ל שהתוס' סוברים מה שמשני כאן בגנבו והותירו בתרומת הלשכה קאמר שאם יש שם מותר אל יעשו מבדק הבית ואם אין שם מותר יעשו שהרי התוס' כתבו לקמן דלא פסיקא ליה שיש שם מותר וגם פשוט הוא היכא שיש הרבה קרבנות שאין שם מותר אז יעשה מבדק הבית גם לישנא דגנבו והותירו משמע דאיירי בגנביית שקלים ולא מבדק הבית כפרש"י ע"ש. (עיין במהרש"א): בד"ה כדקאמר רבא

דף קח בד"ה ובמקום שנוטלין כו' ואם המחזיר רוצה לקבל שכר כו' עכ"ל דאע"ג דשרי לו לקבל אינו רוצה לקבל שכר שבת לפי שאינה ומתוקמא שפיר בכה"ג אבל בהיפך בנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר ואין נכסיו אסורין על בעל אבידה לא מתוקמא שפיר דלמאי אין בעל אבידה מעכבו וק"ל : **בד"ה** ועל שמחיר כו' ועל הגבוי כו' ונאבד מיד השליח לאחר שנתרמה התרומה דאי כו' עכ"ל ק"ל אלא על הגבוי שנאבד מיד השליח לאחר שנתרמה אבל הנאבד מיד גבאי אף קודם שנתרמה אינו באחריות הגבאים כמ"ש התוספות בפרק הזהב וק"ל : **בד"ה** הא מני כו' ולא דמי לעושה לו מלאכה דאסור אע"ג דלא מני תבע ליה כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא מני תבע ליה מיניה שכרו דאפילו יורד שלא ברשות ועושה מלאכת חבירו נותן לו מה שהשביח וכמ"ש התוספות לעיל ודוחק לפרש דלכך לא מני תבע ליה דהשתא דמודר נאסר במלאכתו ולא נהנה ממלאכתו כלום דאם כן לא הוי דומיא דפורע חובו דהתם לא מני תבע ליה כלל ולכך נלע"ד ויש לייסב דבריהם בנודר (א) ממעשה ידי אשתו דנאסר במלאכתה ואע"ג דהיא לא מצית תבעה ליה משכרה אף בלא נדר הנאה מעשה ידיה שלו והוה ממש דומיא דפורע חובו דבלאו נדר נמי לא מני תבע ליה דהוי מעברים אריא ודו"ק : **באו"ד** הביא ראיה מן הירושלמי דה"ה בשאר מזון דנגרסין כו' ואו"ת דע"כ פליג כו' עכ"ל דברי הירושלמי גם דברי ר"ת עניו מבוארים יותר בדברי הרא"ש ע"ש : **ע"ב** תום' בד"ה אמר רבא דעסיק כו' ולהכי פריך מאן כו' אבל כו' בבניה קטנים כו' עכ"ל ר"ל דע"כ לדבריך תמיהת אדמון אינו רק לעוסק בתורה וזהו דוחק לאדמון שתמה על שאינו עוסק בתורה וכ"כ מהרש"ל מיהו ק"ק להאי תירוצא דלכתי קשה בגדול העוסק בתורה אמאי הבנות יזונו והבן יחזור על הפתחים כיון דמצוה לזון הבנות ק"ו לבן העוסק בתורה כדאמרינן התם ויש ליישב ודו"ק : **בד"ה** שמע מינה מדרבנן כו' ומיהו אין התלמוד אמאי הוי נקט שבת לאשמעינן כו' עכ"ל ר"ל המקשה הכא מדרבנן לא לא ידע הא דמשני הא דנקט כדי שמן משום דפליגי בים בלשון הזה לשון קנקנים אלא דהוה ס"ד דנקט כדי שמן משום דפליגי בהא אי הוי כרימון בקליפתו או לא ואהא קשיא ליה לבתר דידע המקשה דים לפרש דפליגי בים בלשון הזה כו' ולא מחיה ליה לאוקמא דפליגי אי הוי כרימון בקליפתו ומקשה להר"מ בר אבא ואפ"ה משני ויש לדקדק דאימא דודאי לבתר דידע דים לפרש דפליגי בים בלשון הזה לא מחיה ליה לאוקמא דפליגי אי הוי כרימון בקליפתו אלא דלכ"ע הוי כמטעו רימון בקליפתו והמתרץ לא השיב לו דפליגי בהא כי הוי כרימון בקליפתו (ב) אלא דלכ"ע הוי כרימון בקליפתו ואם טעמו בהדיא שמן וקנקנים השתא פליגי אי מאי בים בלשון הזה קנקנים ולכך לאדמון דים בלשון הזה לשון קנקנים והו"ל כמטעו רימון בקליפתו ולרבנן אין בלשון הזה לשון קנקנים והו"ל כמטעו רימון בקליפתו ויש ליישב דאי לכ"ע הוה כמטעו רימון בקליפתו לא הוה לן למימר נמי דאין בלשון הזה לשון קנקנים ודו"ק : **בד"ה** הפוסק כו' אוחלו ופסק במעמדה תנאי גדולה כו' ומפסיק טופין לבעל כו' עכ"ל ופסק הקמל תנא כד"ה בגדולה כו' (ג) אמתני' ו בפסק האב ודלא כפירוש רש"י לקמן דאברייתא קאי וק"ל :

דף קט בפרש"י בד"ה בד"א אברייתא קאי עכ"ל משום דמשמע ליה הא דגדולה לאו אמתני' בפסק במעמדה לעצמה קאי וכמ"ש התוספות בשם הירושלמי דאיירי מתני' בפסק במעמדה ולכך הוי תנאה דגדולה תנאי ושפיר קאמר אמתניתין מיהו יש לדקדק דנהי דמשמע ליה לרש"י דתנאה גדולה הוי תנאי בפסקה לעצמה דוקא מכל מקום מאי קאי אמתניתין שאמר אדמון יכולה כו' אילו אני פסקתי לעצמי אשב כו' ואהא קתני בד"א בגדולה כו' דמשמע ליה דקאי אמתני' אדמון דהלכתא כוותיה בהא דקאי אברייתא לא קאי אלא אתנא קמא ויש ליישב דע"כ פסיקא ליה לתלמודא דקאי אברייתא דאי אמתניתין הוה בעי למימר אילימא טופין לאב אוספת מבעיא ליה דמשמע דאי הוי תנא איכפת בד"ה שפסקה לעצמה תלבין כו' בקטנה אבל בגדולה טופין לאב ולא משום דתנאה תנאי הוא וזה אינו דאם כן מהאי טעמא מכ"ש בריבה בפסק האב דהוא תנאי וכופין דבכה"ג ודאי מודה אדמון דטופין לאב וה"ה הכא גבי פסק האב ותלבין אלא שאומרת מה אני יכולה לעשות וכופין הבעל לבא הפסק ולא ממתני' וזו תום' בד"ה מסוי ולאי תפסתי כו' עכ"ל בפ"ג : **בד"ה** שני דברים כו' ולא כיונה בו כלומר דבדין אחרים דומין כו' ואפילו זה נגרסו לקמן במתניתין דכולם כיונה בו בעי למימר מיקרא בכל ז' דברים וק"ל : **בד"ה** ל"ש אלא עד כו' שהרי יש יודעים שהיה נותן כו' לא היו מקיימין אלא בשם היתומים עכ"ל דמשמעותא זה הנותן ועשה בתוך הבית הלך בפני הב"ד עם הסעדים לקיימן ודו"ק : **ע"ב** בד"ה עשאה סימן כו' שהביא בפרש"י ולא סוף דבר שעשאה העורר כו' עכ"ל תחלת דברי הירושלמי דקאמר ולא סוף דבר שעשאה העורר כו' אינו כפרש"י אלא כמו שכתבו התוספות דהלשון משמע דאעורר קאי אבל סיום דברי הירושלמי אפילו עשאה אחר והעורר חתום בעד כו' הוא כפרש"י ונראה דנקט אחר וברא"ש גרים אחר לאחר לרבותא דבעשאה המוחזק סימן לאחר או אחר עשאה סימן למוחזק גופיה והעורר חתום בעד דאיבד זכותו דה"ל כהודה על כך למוחזק אלא אפילו עשאה אחר לאחר ואפשר שלא ידע המוחזק בכך אפ"ה איבד זכותו דה"ל כהודה לו למוחזק ודו"ק: **בד"ה** ורבנן סברי כו' והא דפריך א"ה ניזקין נמי נימא כו' עכ"ל כתבו כל זה כאן לייסב פרש"י הכא מה שדקדק לפרש אי שתקת ואוזיל נגבן כו' ולא ניחא ליה בפשיטות להפסידו כל הדרך היינו לפי שיטתו שם דלהפסידו כל הדרך לא יוכל לומר כן דזה ישיב לו לכי תיהדר כפרש"י שם וק"ל :

דף קי בפרש"י בד"ה ומ"ש בשל עולם הן שמין וכיון דבהדדי אתו למגבי יהבי ב"ד כו' עכ"ל לא הוה צריך לאו לרב ששת דסבר בשל עולם הן שמין דלעיל לרב נחמן הוצרך תלמודא להך דאמרינן דסוף סוף כי אתו למגבי בהדדי כו' משום הא דקאמר דקדים בעל הזיבורית ותבעיה כדי להרויח אבל לרב ששת כיון דבעל הבינונית רוצה לעמוד בשלו ולא קדים תבעיה א"כ בעל הזיבורית כי תבעיה מקודם בינונית אתא איהו ושקיל ליה מיניה כיון דבשל עולם הן שמין ודו"ק : **בד"ה** בהא לימא אדמון כו' ונח היה לו לזה שהלוהו כו' יהא חובו מעוכב בידו עד השלמת עשר כו' עכ"ל (ד) לרווחא דמלתא פירש כן הכא דהא בראשון לחמש ושני לעשר נמי הא פרכינן לקמן לאדמון אי דלא מטא זימנא מאי טעמא דאדמון כיון דבשעה שלוה ממנו עדיין לא הגיע זמן הראשון לשלם לא שייך למימר אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לוה ממני וק"ל. יש לדקדק בשמעתין הא דפריך ה"ד אי דמטא זמניה מאי טעמא דרבנן אי דלא מטא זמניה מאי טעמא דאדמון כו' לרב נחמן נמי תקשי הכי אמתניתין היאך מתוקמא השתא דלא אסיק אדעתיה דפליגי ביומא דמשלם זימניה אי עביד איניש דיזיף ודוחק הוא לפרש הא דקאמר ה"ד אי דמטא כו' הוא מלתא באנפיה נפשיה לפרושי מתניתין בין לרב נחמן בין לרב ששת דלא משמע כן מדקאמר אילימא ראשון לעשר כו' אלא ראשון לחמש כו' דהיינו דוקא לרב ששת אבל לרב נחמן בלאו רווחא (דמתניתין) [דהמתנה] זה גובה וזה גובה משום דזה גובה זיבורית וזה גובה בינונית ושוב ראיתי בדברי בעל המאור שהרגיש בזה וכתב שיטיין אליבא דרב ששת אבל לרב נחמן אע"פ שהגיע זמן פרעון הראשון קודם להלואת אחרון לא הפסיד המלוה הראשון לפי שיכול לומר לכך לויתי ממך שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זיבורית והרי זה זריז ונשכר עכ"ל ובספר מלחמות ה' דחה דבריו ע"ש בארוך וכתב ליישב בע"א דלרב נחמן סיפא דמתניתין כרישא דאוקימנא באתרא דכותבין שטר והדר יהבינן כו' ואם תאמר לרב ששת נמי כו' עכ"ל ע"ש בארוך גם עיין בזה דברי הר"ן ול"ע : **גמ'** ולוקמא דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה עידית ובינונית כו' בר"ן לא גרס הכא עידית אלא בינונית לחוד דלרב ששת קיימינן הכא דלא בעי למימר דאית ליה נמי עידית וטעות הוא שנפל בספרים מהא דאוקמיה ליה הכי לעיל לרב נחמן וק"ל : **תום'** בד"ה ורבנן חברך כו' אבל הכא גבי מכירת שדה אינו כ"כ הפסד דהרבה לוקחין כו' עכ"ל כתב מהרש"ל (ה) ותימה הלא הכל עושה כדי למשכנו וכמו שפרש"י שכך מסר מודעא כו' ול"ע היטב עכ"ל ונ"ל לייסב דבריהם דמ"ש ולפרש"י א"ש כו' לא רצו בזה לחדש תירוץ אחר דשני להו בהאי תירוצא שכתבו לעיל דמה שעשאה סימן לא הוה כ"כ הודאה כמו הכא שהוליא שטר כו' אבל באו לומר כאן דודאי כן הוא וא"ש לפרש"י דלעיל שעשאה המוחזק סימן למערער ויראה המערער למסור מודעא שמא ימנע המוחזק למוכרה לו ויהיה לו הפסד שלא ימצא לקנותה ולא הוה כ"כ הודאה במה שלא מסר מודעא כמו בהוליא שטר כו' אבל לפירוש התוספות לעיל גבי מכירת קרקע שעשאה המערער סימן למוחזק גם אם היה המערער מסר מודעא לא היה לו כ"כ הפסד דהרבה לוקחין ימצא כו' ולא גרע הודאתו טפי מהכא שהוליא שטר מכר כו' ומלת הכא בטעות נפל בדברי התוספות וכצ"ל אבל גבי מכירת שדה כו' והיינו נמי לעיל כפי פירוש התוספות שם ותו לא מידי ודו"ק : **ע"ב** בד"ה ואין הכל כו' ואם תאמר אמאי לא משני לאתויי עבד שברח לירושלים כו' עכ"ל ק"ק דלעיל לא מרבינן ליה אלא מקרא דלא תסגיר עבד אל אדוניו בעבד שברח מחו"ל לארץ ישראל אבל בברח מארץ ישראל לירושלים לא אשכחן דמרבינן ליה (ו) ויש לייסב וק"ל : **בד"ה** היא אומרת כו' ויש לומר דהכא אפילו מנוה הרע לנוה יפה עכ"ל ק"ק דמנוה הרע לנוה יפה בשאר ארצות נמי לא ידעינן ליה ממתניתין דומיא דלא מעיר לכרך כו' דאין מוציאין אפילו מנוה הרע לנוה שפה ועוד דע"כ ולא מנוה היפה לנוה הרע ומעיר לעיר ומכרך לכרך אפילו במדינה אחת הוא ודומיא דהכי איירי מנוה הרע לנוה היפה ונולי דבריהם היה נראה לייסב קושיתם בע"א ע"פ מה שכתבו התוספות לעיל בשם התוספתא דבשאר ארצות אם הוא בן יהודה ונשא בגליל כו' כופין אותה לצאת דע"מ כן נשאה וה"ה מהאי טעמא דכופין אותו לצאת אבל הכא גם אם הוא מחוץ לארץ ונשאת בארץ ישראל לא אמרינן שע"מ כן נשאה ובין היא ובין הוא יכולין לעכב מלצאת לחו"ל ודו"ק : **בד"ה** ואימא נסכא מהכא משמע דנסכא עדיפא ממעות ודינרין של כסף כו' עכ"ל לאו דוקא קאמרי מעות ודינרין אלא משום דמשמע להו דמה שירלה לוה מגבהו כפי הודאתו אם מעות אם דינרין וה"ה אם לא הודה לו אלא באיסרין לא מגבהו אלא איסרין ואהא קא מקשה ואימא נסכא וע"כ דנסכא עדיפא ליה מכל הנך מטבעות של כסף דאל"כ מאי קא מקשה אימא דקושטא הכי הוא דאם לא הודה לו אלא בנסכא שהיא הפחותה מגבהו ממנה אלא ודאי עדיפא ליה ואפ"ה פריך כו' (ותירצו) כיון שכתוב בו כסף סתם כו' כן הוא ביאור דבריהם דהכא אבל בתום' ס"פ גט פשוט הבינו התוס' השמועה בע"א דמשמע ליה לתלמודא סתמא דקאמר מה שירלה מגבהו היינו פחות שבמטבע של כסף דהיינו איסרין ואהא מקשה ואימא נסכא וקשיא להו לבעלי התוס' התם וכי נסכא פחותה מב' פרוטות דהיינו איסר ואין להקשות לדברי התוספות דהכא דקשיא להו אי הוה נסכא פחותה ואימא ה"נ דנסכא קאמר מאי פריך בתר הכי ואימא פריטי ואימא ה"נ דפריטי קאמר

קרני ראם (א) בד"ה הא כו' ממעשה ידי אשתו. נ"ב ולא אדע טעמו דהכי דוקא בנודר הנאה אמרינן דלא מתשב הנאה פריעת חובו ושם באוסר הנאה ממעשה אשתו הא לא אסר על עצמו הנאת אשתו אלא הנאת מעשה ידיה וזה ודאי יוכל לאסור ובאוסר הנאת אשתו שתם מותר ליהנות ממעשה ידיה דהא כיון דמשעבדא ליה לאו מדידיה מתהני אלא מדידיה וכוונת התוס' פשוטה דהא קיי"ל דלא יעשה כאומן מבוס דמרפי' ליה ארעא כמבואר בנדרים מ"א ואע"ג דלא מני תבע ליה וז"נ : (ב) בד"ה ש"מ כו' אלא דלכ"ע. נ"ב לא אדע מה הועיל בזה דאכתי אם נימא דסבירא ליה להמתרץ דאם יש בלשון הזה קנקנים הו"ל כרימון בקליפתו א"כ מה פריך לר' חייא בר אבא דטעמא דרבנן דפטרי משום דאין בלשון הזה קנקנים וזהו עיקר קוש' התוס' דכיון דהוי רימון בקליפתו ודאי חייב אפילו לר' חייא בר אבא : (ג) בד"ה הפוסק כו' אמתני'. נ"ב ומ"מ לס"ד דכופין לאב אמרינן הפכא מיבעי ליה דאפילו בשאב פוסק מ"מ א"י לכופו אלא בגדולה משום דהוי תנאה תנאי דפסק במעמדה ובהיא פוסקת מכ"ש דאפילו בשאין שניים מסת"כ כשאב פוסק כנ"ל : (ד) בד"ה בהא כו' לרווחא. נ"ב ולענ"ד דרש"י כוון דגם באין אפשר לתובעו בחובו מ"מ איכא ראיה ממה דלוה לו חבירו אע"ג דנשאר עבד לוה וכ"ז בהיכא שכל זמן החוב של חבירו גם הוא יתחייב יש סברא לומר דניחא ליה לפרעו ולא יהיה נגדו עבד לוה אבל בהיכא דחבירו יהיה לו עבד לוה לאחר זמן פרעון ל"ש זה ומש"ה בסמוך יש לומר דהלוה לו והוא יפרע לו בזמנו ולבסוף יהיה השני לו עבד לוה והוא לא יתחייב משא"כ בגווני דרישא אי לאו מסברא דניחא ליה שיתעכב חובו אצלו בה' שנים אחרונים היה ראיה ממה דהלוהו ולא פרע לו כיון דאין זמן שיהיה לו השני עבד לוה והוא לא יהיה לו כנגדו עבד לוה והכן : (ה) תום' ד"ה ורבנן כו' ותימה. נ"ב ולענ"ד נראה דהתוס' לא ניחא להו לומר שהספ' שמכר לו השדה בכדי שלא יבריח המטלטלין אלא דמכירת שדה היה מפני שנתרצה במכירת השדה מחמת שרעתה בעיניו אלא דלא אמרינן דמ"מ היה טוב לו שיהיה בטוח במעותיו ולא נתן לו השדה וכיון דיוכל למשכנו הרי בין כך ובין כך לא יהיה לו הפסד ממון וטוב לו למכור שדה ולתבוע במעותיו דבאית ליה זוזי ל"מ לסלקו בקרקע וזה דברי התוספות פשוטים דמטעם דניחא למכור שדהו לא ירא למסור מודעא דהרבה קונים ימצא וז"ס : (ו) בד"ה ואין כו' ויש לייסב. נ"ב ר"ל דמטעם דלא תסגיר הייתו אפילו באינו מוצא למכור כופין אותו לכתוב שטרא אדמי' וכמ"ש התוס' בד"ה זיל זבניה הכא אבל במוצא למכור בלא"ה כיון דאיכא מצוה ביישובו כופין אותו למכרו וא"כ אפילו בירושלים יכולין לומר דכפינן ליה למכרו וע"כ תי' התוס' מוכרח :

חכמת שלמה

רבא השולה כו' נבור כו' איזה מהן קודם כו'. נ"ב ומפרש התם דלא קבעו אלא במוספין דהיום ותמידין דלמחר אבל תמידין דהיום פשיטא דתמידין קודמין שהרי הן תדיר ע"ש :

דף קח ע"א תום' בד"ה הא מני חנן היא כו' ויתן לאחר לשום מתנה כו'. נ"ב הוא ענין אחר ואיירי כשהיו מהלכים בדרך ואין לו מה יאכל כו' עיין לעיל דף ע"א : **באו"ד** אלמא מחלוקת בבעל חוב כמו למזונות כו'. נ"ב פי' לפי תלמוד שלנו דמוקי שוקל שקלו כו' כהנן ודו"ק : **ע"ב גמ'** לית ליה והתם נמי אית ליה הנאה כו' כנ"ל : **תום'** בד"ה אדמון אומר כו' דאדמון לאו לאפלוגי כו'. נ"ב וראיה לזה דקאמר וכי בשביל שאני זכר כו' ואי לאפלוגי אתא כנ"ל וכי בשביל שהם זכרים יפסידו ודו"ק : **בד"ה** אמר רבא כו' ולהכי פריך מאן דעסיק כו'. נ"ב והכי פירושו א"כ אדמון אינו מתמיה רק על אותו דעסיק בתורה ועל שאינו עוסק בתורה אינו קמתמה וזהו דוחק שהרי אדמון סתמא קאמר וכי בשביל שאני זכר כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א) :

דף קט ע"א גמ' שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו הא כמותו הלכה בכולהו כו'. נ"ב זהו לפי גירסת רש"י כו' אלא ה"ק שני דברים כו' ויש מהן שאין הלכה כמותו וכיוצא בו בכ"מ שאמר ר"ג כו' כנ"ל. ונ"ב זהו לפי גירסת התוס' : **תום'** בד"ה שני דברים כו' דתק רבן יוחנן בן זכאי כו' כנ"ל : **ע"ב גמ'** עשאה סימן לאחר כו' אמר אביי לא שנו אלא לאחר כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה הב ליה כו' מחזיק א"ל אביי לאפוטרופוס זיל כו' הד"א : **תום'** בד"ה עשאה סימן לאחר כו' ובירושלמי משמע כרש"י שהביא כו'. נ"ב ובדברי ר"ן משמע דמהירושלמי מוכח דלא כרש"י אלא שסוף סוף מוכח מן הירושלמי דדין של רש"י אמת ודו"ק : **באו"ד** אפילו עשאה אחד לאחר והעורר חתום כו' כנ"ל :

דף קי ע"א רש"י בד"ה בהא לימא כו' שהלוהו ויחזור ויתבענו כו' לסוף ה' שנים ועדיין כו' כנ"ל : **תום'** בד"ה ורבנן חברך חברא כו' הכא גבי מכירת שדה כו'. נ"ב ותימה הלא הכל עושה כדי למשכנו כמו שפירש"י שכך מוסר מודעא שלא עשה זה אלא כדי למשכנו ול"ע היטב. (עיין במהרש"א) : **ע"ב גמ'** נשא אשה בא"י כו' נרשם מתניתין עד הא גופא קשיא כו' ושם נרשם גמ' : **תום'** בד"ה ואימא נסכא כו' שירלה לוה מגבהו כו'. נ"ב ותימה נהי דפחותה סוף סוף לא שייך לומר עליה מה שירלה מגבהו אלא אמטבע דהיינו פחות שבמטבעות כמו שפי' א"כ ואימא פריטי על כן נראה

רמז

דהיא הפחותה כבר הרגישו התוספות בזה בפרק הרי עלי עשרון שכתבו שם ואע"ג דקתני מה שירצה לוה מגבהו לא משמע ליה שיוכל להגבות פרוטות מדלא קתני מגבהו פרוטות כו' עכ"ל ע"ש ומהרש"ל הבין דברי התוס' דהכא ובפרק גט פשוט שכוונו לדעת אחד וכתב מה שכתב ע"ש ולא ידעתי להולמם כי הדברים ברורים כמ"ש בלי גמגום ודו"ק:

ח"א דף ק"י ע"ב דומה כמי שאין לו אלוה כו' וכל שאינו דר בא"י אין לו אלוה אלא לומר כו'. לכאורה דהא איהו נמי דומה כו' קאמר ומה תיקן בזה שפי שאמר כאילו עובד עבודת כוכבים ונראה לפרש דודאי הקב"ה הוא אלוה כל העולם אבל נקרא אלהי הארץ דהיינו ע"ש א"י כמ"ש הרמב"ן פ' וילך ע"ש והוא ע"פ הדמיון שעמו ישראל הם בארץ והשתא מ"ש כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה ניחא ע"ש אלהי הארץ אבל מ"ש הדר בחו"ל לא יתכן בו לומר שדומה כאילו אין לו אלוה כיון שנקרא ג"כ אלהי עולם ולכך מתמה וכי כל שאינו דר בארץ אין לו אלוה דהא ודאי נשבע שיהיה לנו לאלהים ואין דבר זה תלוי בארץ וקאמר דודאי דומה כמי שאין לו אלוה קאמר דהיינו כאילו אינו מקבל את הקב"ה לאלוה אלא עובד עבודת כוכבים כשאר גויי הארצות עובדי עבודת כוכבים ומייתי מדוד דתלה מסתפח בנחלת ה' בלך עבוד וגו' דהיינו שרדפו אותו עד שהוכרח לילך לחו"ל למקום עובדי עבודת כוכבים ודו"ק: עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו וגו'. ודאי למאי דמוקי ליה בכלי שרת ע"כ אינו לשון צווי דלאו בידם הוו אלא ירמיה מתנבא שכן יהיה אבל השתא דמשמע ליה דקאי אבני הגלות ליכא לפרושי שמתנבא שכן יהיה דא"כ אין הנבואה אמת דהא חזינן דכמה וכמה דסליקו מבבל לא"י אלא שהוא לשון צווי והנך דסליקו עוברים בעשה ודו"ק:

דף קי"א ע"א שלא יעלו ישראל בחומה כו'. ר"ל ודאי לרשות לכל אחד מישראל לעלות לא"י אלא שלא יעלו ביחד ביד חזקה ולבנות להם חומות ירושלים ונחמיה שאמר ונבנה חומת העיר ולא נהיה וגו' ברשות המלך היה כמ"ש שם ואף דברי המלך אשר אמר לי וגו' וטוביה שאל לנחמיה על בנין החומה העל המלך אתם מורדים לא היו יודעים שברשות המלך היה ומיהו במתניתין נ"ל דאתא שלא ימרדו לאו היינו בנין החומה אלא בדברים אחרים כשהם בגלות: השבעתי אחריתא כתיב. הא ודאי דידע דכתיב עוד השבעתי שלישי אבל אחריתא כתיב ממש בלשון אחר דבשלישי לא כתיב ביה בצבאות או באילות השדה והיינו הסוא קרא דמוקי ליה בעובדי כוכבים שלא ישתעבדו כו' דאינו מדמה אותם לחיות טהורות הללו שכבר דימה אותן לממאה חזיר מיער ועוד יש שם בספר שיר השירים פסוק רביעי השבעתי וגו' ולא חשיב ליה הכא דלא כתיב אם תעירו ואם תעוררו לרמוז על כפל השבועה וגו' כג' הפסוקים גם לא כתיב ביה בצבאות או באילות השדה דהסיא שבועה אעובדי כוכבים ודאי קאי כדמוכח קרא ודו"ק: שלא ירחקו את הקץ כו'. עיין פרש"י. ועוד יש לפרש שלא יהיה בעיניהם הקץ רחוק דהוה ליה כאילו מתיאשין מן הגאולה אלא יהיה בעיניהם זמן הגאולה קרובה כמו שכתוב כי קרובה ישועתי לבא וגו' וק"ל: כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון שנאמר ובל יאמר שכן גו'. עיין פרש"י הכא ולפי פרש"י בספר ישעיה נראה דה"פ דקרא ובל יאמרו האומות שכני בימי דישראל חליתי בשבילם כדאמרן אוי לרשע אוי לשכנו דאינו כן דישראל שהם העם היושב עליה נשוא עון הם והרעה שתבא לשכניה בעון עצמם הוא ועי"ל קרוב לזה דחליתי קאי על ישראל ובל יאמר שכני בימי דישראל שע"כ ישראל משתוקקים בארץ ישראל שחליתי וא"י ארץ הרים היא ואוירה טוב לחולים כדאמרינן פרק הטמא גבי רבי כיון דחלש אממוהו לצפורי דמדליא טפי ובסים אוירה דאינו כן אלא שאני חמדתי בא"י משום דהעם היושב וגו' דהיינו שרוי בלא עון ולמאי דקאמר אף בקוברי אלאים כו' ה"פ דקרא ובל יאמר שכן רע השמח לאידי שחליתי כמ"ש בדוד ה' יסעדנו גו' כל משכבו הפכת בחליו אויבי יאמרו רע לי מתי ימות וגו' אבל חליתי כדי למרק עוני ביסורין וז"ש היושב בה בחולי הוא נשוא עון דהיסורים ממרקין וק"ל: כאילו קבור תחת המזבח כו'. הוא מבואר כמ"ש האדם ממקום כפרתו נברא שנאמר וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ממקום שנאמר בו מזבח אדמה תעשה לי הלואי שתהא לו כפרה ולמעלת האדם אמר שהוא כאילו קבור שם כי כמו שברא ונשמתו שב בקברה למקום אשר הוצבה ממנו כן עפר גופו שב למקום טהרה למקום מזבח אשר משם הוצב עפרו של אדם ועי"ז אמר לקדושת א"י וטהרתה וכפר אדמתו עמו שהנקבר באיזה מקום שיהיה בא"י כאילו קבור במקום הכפרה מקום המזבח אשר משם ניטל גופו. ועפ"י כוונה זו נסמך מאמר אתה על אדמה טמאה תמות כו'. שא"י היא כולה טהורה ובכ"מ שנקבר שם כאילו נקבר במקום מזבח ובלשון קללה אמר. עמוס האי קרא על אמציה כהן בית אל ודקאמר אינו דומה קולטתו מחיים כו' מהאי קרא משמע ליה הכי דתלה הדבר במיתה על אדמה טמאה תמות: א"ל אחיו נשא כותית ומת בכוך כו'. קראה כותית ע"פ מ"ש לעיל כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים והיינו כותית ואמר בכוך המקום שהרגו דהיינו שמת בלא זמנו בלי זרע וק"ל: כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות כו'. פרש"י שיש שם ישיבות המרביצות תורה כו' וכה"ג פירש לקמן גבי לענין קבורה כו' דשאר ארצות כולן קוברין בבבל לפי שיש שם זכות תורה עכ"ל אבל לפי הסוגיא נראה דמהאי טעמא דא"י קודם לבבל מה"ט נמי בבל קודם לשאר ארצות וע"פ מ"ש בפ' אחד ד"מ אדם הראשון גופו מבבל וראשו מא"י ואבריו משאר ארצות וכמו שא"י קודם דראשו שהוא עיקר הגוף ממנו כן אח"כ בבל קודם שגופו נברא ממנו ודו"ק. וע"פ פרש"י יתיישב מה שיש לדקדק בענין אברהם שכבר כתיב סוף פ' נח באברהם ושרה ויצאו אתם ללכת ארצה כנען ומה היה אח"כ הדבור אליו ויאמר ה' לך לך מארצך וממולדתך אל הארץ אשר אראך דהיינו א"י שהרי כבר היה דעתו לכך לילך. אל ארץ אחרת גם קשה קודם דבור לך לך גו' למה היה דעתו לילך לא"י וי"ל לפי שגם אז היה לבבל מעלות בחכמה ובשאר דברים לגבי שאר ארצות ולזה אמר באברהם שהכיר בוראו באור כשדים שהיא בבל ונמרוד השליכו שם לכבשן ורבים החכימו שם ע"י וע"כ אמר כשהלך תרח מאור כשדים והלכו אברהם ושרה עמו לא היה דעת אברהם ושרה לילך לשאר ארצות מבבל שהרי היא מקום חכמה ביותר משאר ארצות כדאמר הכא שאסור לילך מבבל לשאר ארצות אבל היה בדעתו לילך מבבל לא"י שהוא ודאי יותר מקום מוכן לחכמה ולתורה גם מבבל ולזה קאמר ויצאו אתם אברהם ושרה על דעת זה ללכת לארץ כנען אך כשבאו לחרן עיכב שם תרח וכל ביתו ונתעכב אברהם משום כיבוד אב עד שבא לו מאמר הש"י לך לך מארצך וגו' שהוא ארץ ארם ושם נתעכב אצל אביו לקיים כיבוד אב גם ממולדתך שהיא בבל כנראה מכתובים שהם ארץ מולדתך. גם כי שם מקום שעמד על חכמתו ת"ש לך לך שהכניסם לא"י שיש לה כמה מעלות טובות ביותר ודו"ק: כל הדר בבבל כאילו דר בא"י שנאמר כו'. הכא תמוה להו ותולה בבל בא"י ומנא דמשמעתא לרב יהודה ואיהו גופיה אמר לעיל כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה י"ל לאו משום דבבל עדיפא אלא דכך גזר הקב"ה שכל הגולה שם לא יעלה עד יום פקודה מיהו מי שהוא בא"י ודאי דלא ילך לבבל אלא דהכא משבח להו לגבי שאר ארצות דהכי מייתי ליה הכא ודו"ק: קרנא דמיזבנא כו'. בערוך פי' קרן זוית שהם גילולין מחבלו כו' עכ"ל וכפרש"י דקרו ליה הכי לימות המשיח דהשתא הא קרו ליה הולל דבנימין וק"ל: ונתתי צבי בארץ החיים ארץ שצביוני בה כו'. בנבואה על צור כתיב האי קרא ביחזקאל לפי שנאמר בה על צור והורדתיך את יורדי בור אל עם עולם וגו' אמר משא"כ בארץ שצביוני בה ויעלו מתיה מבור ויחיו ולמאי דמוקי דונתתי צבי אג"כ כו' דקנ"ל כי עביא האי ארץ חיים קאי ע"כ אצור וכדאמרינן בפ' בא לו בארצות החיים זה מקום שווקים ודו"ק: יחיו מתיך מתים שבא"י נבלתי כו'. לפי שכבר אמר ברשעים מתים בל יחיו וגו' אמר בצדיקים יחיו מתיך שבא"י ונבלתי שבחו"ל יקומו ובלשון גנאי קרא מתים שבחו"ל בלשון נבילה לגבי א"י ותלה הכינוי מתיך בא"י שבזכות א"י יחיו אבל בח"ל תלה הכינוי במת שאמר נבלתי שאין זכות חו"ל גרמה אך זכות עצמו ולמאי דמוקי לה בנפלים הוא דכתיב קרי להו נבילה לפי שנולד מת. ושא"ל מקרא אחר אני דורש נותן נשמה לעם עליה וגו' האי קרא לענין תחלת בריאה הוא דכתיב כה אמר האל בורא שמים ונוטיהם רוקע הארץ וצאצאיה נותן נשמה וגו' ודריש ליה לענין תחיית המתים דלא הוה ליה למכתב לעם עליה דעדיין בתחלת הבריאה לא מקרי עם אבל לענין התחייה קאמר דאמר שהיו לעם ומתו הקב"ה נותן נשמה. וכן למאי דדריש ליה דאפילו שפחה שבא"י עיקר הדרשה מלעם גם יש לדקדק מהיכא משמע ליה דבא"י משתעי ארץ וצאצאיה ואימא בכל העולם ואפשר שגם זה דריש מלעם בלשון יחיד דמשמע דאיירי בא"י אשר שם עם ה': אפילו שפחה שבא"י כו'. שפחה שהוזכר בכל התלמוד שנפסלה לשם עבדות דודאי העובדי כוכבים שבא"י אין להם חלק לעוה"ב אבל השפחה גם שהיא פחותה בזכות שהעבד שמל וטבל יש לו זכות מילה משא"כ השפחה ובחו"ל אפשר שלא תזכה לתחיית בקצת הזכיות שלה אבל בא"י מובטח לה שהיא בת עוה"ב דכתיב הכא כו' ואע"ג דהאי קרא עם השמור בעבד הוא דכתיב יליף מיניה אפילו שפחה ועם מלשון עם כמו לעם עליה דעם כולל נמי שפחה ודו"ק: ונשאתני ממצרים וקברתני כו' יש דברים בגו כו'. דלרישא דקרא שאמר אל נא תקברני במצרים אפשר לתת בו טעם נגלה שסופה להיות שפרה כנים ושלא יעשו אותו המצרים עבודת כוכבים אבל לסיפא דקרא שאמר וקברתני בקבורתם דהיינו בא"י דמוכח שהיה חש מלקבור גם בשאר ארצות שאין שם לחוש לכנים ולעבודת כוכבים להכי קאמר דאין הכא טעם נגלה אלא דיש דברים בגו דבר פנימי ונסתר כדמפרש שענין מחילות הוא ודאי סוד נסתר ורש"י בפי' החומש הביא כל ג' הטעמים כמו שהם בב"ר והאריך הרא"ם דכולהו איתנהו ואין כאן להאריך דלפי תלמודנו נראה אחרי שבאנו לטעם דגלגול מחילות שוב אין אנו צריכין לטעמים האחרים דאל"כ לא לשתמיט תלמודא מלהזכיר גם טעמים האחרים ומה שכתב הרא"ם דלטעם גלגול מחילות לחוד לא לכתוב אל נא תקברני במצרים אלא אל נא תקברני בחו"ל כדי לכלול גם שאר ארצות עמהן אין זו קושיא כיון דבמצרים היה יעקב אז נקט שפיר במצרים וכיון דכתיב וקברתני בקבורתם דהיינו א"י הרי כולל גם שאר ארצות עם מצרים מלקברו גם מה שכתב דמטעם גלגול מחילות לבדו די בעצמותיו כיוסף לאו קושיא הוא דהא ודאי יוסף נ"כ היה מצוה שישאוהו לא"י מיד אלא שלא היה סיפוק ביד בניו לעשות כן כמו שהוא עשה לאביו שהיה שליט במצרים כמו שפירש רש"י בפרשת בשלח ובספר הזוהר נתנו טעם בדרך סוד על שיעקב זכה ליקבר גופו בא"י ויוסף עצמותיו ולא גופו. ומ"ש שצדיק גמור היה כו'. פרש"י ולא היה צריך לזכות א"י עכ"ל פירוש אבל אי לא היה צדיק גמור איכא למימר שהיה מטריח את בניו להעלותו לא"י כדי שיזכה לתחיית המתים בא"י וכדאר"א מתים שבחו"ל אינן חיים ומוקמינן ליה באינן צדיקים ומשמע דאפ"ה מתים שבא"י חיין בזכות א"י ולפ"ז הא דקאמר ואם מתים שבח"ל חיים למה הטריח כו' היינו לומר מתים צדיקים שבחו"ל כו' דאוקמינן לעיל דחיים אפילו לר"א אך קשה הא דאמר שמא לא יזכה למחילות דהא כיון דצדיק גמור היה ודאי יזכה למחילות כדלעיל דפרכינן. ולר"א צדיקים שבח"ל אינן חיין וא"ר אילעא ע"י גלגול ומתקיף לה ר' אבא גלגול לצדיקים צער הוא אמר אביי מחילות נעשות כו' וי"ל דמימרא דהכא לא אתיא אליבא דר' אבא וס"ל כר' אילעי דלצדיקים שבחו"ל חיים בצער ע"י גלגול ולא על ידי מחילות אם לא אפושי בזכותא: אמר ר"א דברים בגו יודע היה יוסף כו'. והא דלא אמר ר"א מלתיה אקרא דיעקב דלקמיה שמא סבר ר"א דבקרא דיעקב ליכא דברים בגו אלא טעמא אחרינא נגלה איכא ביה דבלה ליקבר אצל אבותיו במערת המכפלה כמ"ש וקברתני בקבורתם משא"כ ביוסף דלא שייך לומר כן ופרש"י מחילות נעשות להם בקרקע כו' והולכים במחילות עד א"י כו' עכ"ל אבל בב"ר אמרו הקב"ה עושה להן מחילות בארץ כו' והן מתגלגלין ובאין עד שמגיעין לא"י הקב"ה נותן בהם רוח חיים והן עומדין כו' ע"ש וכה"ג איתא בירושלמי פ"ק דכלאים הקב"ה מחליד הארץ לפניהם והן מתגלגלין כו' דמשמע שאף במחילות מתגלגלין ואין עומדין עד בואם לא"י אלא שהקב"ה עושה להן מחילות ומשוה להן הארץ שלא יהיה להם צער גלגולין והענין מבואר כי א"י נקראת ארץ חיים כי שם מקום ירידת הנשמות ועלייתם ותחלת בריאתם בא"י היה שמשם נברא אדם הראשון כי ארץ חיים שלמטה מכוון נגד ארץ חיים שלמעלה אשר משם הנשמות יורדות לארץ החיים שלמטה ושוב חוזרין למעלה למקומן במיתתם ושוב בעת התחייה יורדין למטה בארץ החיים ועיין במפרשים עוד בענין זה וק"ל: כיון שמשע כזאת גלגל בעצמו עד כו'. נקט הכא האי לישנא שלא רצה בגלגול מחילות במותו וקבל עליו צער וגלגול בא"י בחייו עד יום מותו וק"ל: ע"ב א"ל ר' יוחנן כו' ההוא במרפה עצמו לעבודת כוכבים הוא. ולא פליג ר"י אברייתא דהכי נמי קאמר בברייתא במרפה עצמו מד"ת לעבודת כוכבים הכתוב מדבר. ודקאמר על אורות כו' כל המשתמש באור תורה כו' דימה אור תורה לטל כמ"ש תזל כטל אמרתי כמו שהטל לברכה אינו פוסק לעולם כן התורה אינה פוסקת לו כמ"ש והיא תעיכך לעולם הבא וריפא דהאי קרא יחיו מתיך וגו' דמשמע דאתחייה קאי. ואמר כל המשיא בתו לת"ח כו' כאילו מדבק בשכינה כו'. ע"פ מ"ש את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח השוה מוראו למקום והוא מבואר הדיבוק בזה כי הנפש מתדבק ברוח והרוח בנשמה והנשמה תחת כסא הכבוד לצרורה בצרור החיים לעוה"ב כדמסיים בהאי קרא חיים כולכם היום כמפורש פ' חלק. ואמר כל המשיא כו'. חשב בזה שלשה דברים הדבוק בגוף משיא בתו לת"ח ומהנה מנכסיו הוא הדיבוק בממון והעושה פרקמטיא לת"ח אין זה דיבוק ממון שהרי לא נותן כלום מממונו אבל הוא דבוק שכלי להנאתו בכל מה שאפשר: צדיקים מנבבלין כו' שנאמר ויציצו מעיר כו'. דאל"כ מאי רבותיה ולפי פשוטו קאי ארישא דקרא דכתיב יהי פסת בר בארץ וגו' ואמר ויציצו מעיר בלא זריעה כשאר עשב ארץ שצומח בלי זריעה והדרש ימאן זה דה"ל למכתב לשון יחיד ויציץ כדכתיב יהי פסת בר בארץ ירעש כלבנון וגו' ועוד מאי רבותיה מעיר דהך רבותא שיצמח כעשב הזה איכא נמי בשדה ועוד אדרבה דישובי עיר מקוב טפי משדות וכרמים כדאמרינן בעלמא וע"כ דרשו דקאי על הצדיקים שנקברים בעיר שיציצו משם כעשב הזה שעיקר גדולו ממטה למעלה. ואמר ואין עיר אלא ירושלים כו'. שכל שאר עיירות קרויין בנות ירושלים דהיינו כפרים לגבה ובחלק פרש"י שגם הצדיקים שבשאר ארצות ע"י מחילות הולכים ועולים לירושלים: ק"ו מחטה מה חטה כו'. נקט חטה במלתיה דרישא דהאי קרא ויציצו מעיר גו' שמרמז על תחיית הצדיקים לעתיד איירי בחטה יהי פסת בר וגו' כדלקמן: עתידה חטה שתתמר כדקל כו'. דקל דנקט לא הוזכר בהאי קרא ואין דרכו לגדל בראש הרים דשכיחי בבבל שהיא ארץ עמק אבל משמע ליה קרא דזה חדושו דהבר שהיא חטה גם שתצמח בעמק תעלה בגובהה על ראש הרים כדקל הזה שמתמר ועולה גם בעמק על ראש הרים. ואמר שמא יש צער לקוצרה כיון דגדולו רב ת"ל ירעש ע"י רוחו של הקב"ה כלבנון הזה ומעלה סלתה שהיא פריו של חטה ולא בעי קצירה גם דישה ומביא מלא פסת ידו כו' שזה חדושו שתהיה הברכה מצויה בו שלא יצטרך לו לפרנסתו ולפרנסת בני ביתו רק מלא פסת יד: עם חלב כליות חטה אמרו עתידה כו' ודם ענב תשתה חמר ולא כעוה"ז כו'. לפי ענינו לא משמע דהני קראי בלעתיד כתיבי אלא בעוה"ז דכתיב ירכיבהו על במתי גו' עם חלב כליות חטה וגו' וכתר הכי וישמן ישורון ויבעט וגו' ויטוש אלוה וגו' ואפשר כיון דלא מצינו שנתקיים בעוה"ז כמ"ש לקמן העוה"ז יש בו צער לבצור כו' ע"כ אמרו דקראי כתיבי שהיה ראוי להתקיים אם לא חטאו ויתקיימו לעתיד אחר שיקבלו דין על חטאם בעולם הזה ואמר אל תתמה שהרי כו' ר"ל אל תלעג בדבר כמ"ש בפרק ב"ת שלגלג אותו תלמיד אחא. ואמר ומסתפק הימנו כפטס גדול כו'. ר"ל דמסתפק מתוך אותו ענב כמסתפק מתוך פטס גדול כמו בעלי פטמין דמסכת ביצה והתוקע לתוך הבור ולתוך הפטס דר"ה ואמר ועציה מסיקין תחת התבשיל כו' אין לו משמעות מתוך המקרא ויש לפרש דקאי על הפטס הגדול שאין לו צורך בו יבואו לו עציו לצורך להסקת תבשיל. ואמר ולשורקה וגו' אין לך כל אילן סרק שבא"י כו'. דריש שורקה בסמ"ך לשון סרק ומיהו משמעו קיים סרק בשי"ן דהיינו זמורת גפן כדקאמר ושמא תאמר אין בו יין כו' ת"ל כבס ביין וגו' ולא קרי ליה סרק אלא משום דלא הוה טוב כשאר גפנים שענב אחד מחזיק חומר. ואמר שמא תאמר אינו אדום כו'. מהכא משמע דהאדום הוא משובח מן הלבן וכמ"ש אל תרא יין כי יתאדם וגו' אלא שהוא אינו בריא לאדם כמו הלבן ולכך הלבן מוקדם לברכה. ואמר ושמא תאמר אינו מרוה כו'. דהיינו שאינו משכר כיון שהוא בא מאילן סרק וכן ושמא תאמר אין לו טעם ואמר ושמא תאמר כו' ת"ל חכלילי עינים גו' עינים שלשון ועינו כעין הבדולח ואמר ושמא תאמר לזקנים אינו יפה דדעת זקנים נוחין מיין ישן וזה אינו מתיישן כ"כ בתוך הענב כמו בפטס גדול ת"ל לבן שנים שהוא זקן ונלת מחלב אין לו מקום לפי דרש זה ויש לפרש דבן שנים משמע נמי קטן בן ב' שנים ואמר שענב זה טוב לו לזקן בן שנים יותר מחלב לבן ב' שנים. ואמר פשטיה דקרא במאי כתיב כו' קרי הך דרשא פשטיה דקרא לגבי דרשא דלעיל דלא בעי למימר להך דרשא אל תקרי לבן שינים כו'. ואמר רמוז לי בעיניך כו'. ע"ד כי טובים דודיך מיין וכן דרך האוהבים לרמוז לחבירו

חכמת שלמה

כמו שפירשו התוס' בפרק גט פשוט דף קס"ו וכי נסבה פחותה מאיסר שאין בה רק שתי פרוטות וק"ל. (עיין במהרש"א):

דף קי"א ע"א גמ' לעובדי כוכבים מאי בצבאות כו' אמר ליה אם אחיו של זה נשא כו' כצ"ל: רש"י בד"ה בל יאמר שכן כו' כלומר אל יתרעם כו'. נ"ב פי' אל יאמר השכן צר לי בעבורך או נפרש שכן מלשון השוכן בה בל יאמר חליתי ולמה לא יאמר כן כי כל העם היושב בה כולם סלוחי עון ודו"ק: ע"ב גמ' בל יחיו רפאים וגו' וכן אח"כ כצ"ל: שם א"ל רבי מקרא אחר כו' אם אוכלה הוא כו' סוטה ושמא תאמר כו' כצ"ל: רש"י בד"ה רפאים כו' במרפה עצמו כו' כצ"ל: בד"ה והיינו כו' ללקט את עליו העליונים כצ"ל: [בדף מ"ג ע"ב] בתוס' בד"ה טעמא דהשיאה וגירשה כו' רבו המפרשים ואמרתי הואיל ואתא לידי אימא ביה מילתא וז"ל ליישב קושית ר"י מה שהקשה על ריב"ן כי כך הוצעת של ריב"ן דמוקי כולה מתניתין באשה אחת דקשה ליה הלשון של השיאה אמאי לא קתני המשיא את בתו כמו ברישא המארס את בתו אלא ודאי איירי באשה אחת ואתותה אשה דייק הלשון השיאה וכיון דאיירי באשה אחת ממילא למ"ד מעיין גורם דייק התלמודא כפשוטא כפירוש רש"י טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה אבל נתארמלה תרי זמני לא תנא ודק התנא בלישניה דלא לינקוט בדרך פורענות וזה הפשט לא צריך ריב"ן לפרש בהדיא כי הוא פרש"י אבל ק' למ"ד מזל גורם הא נקט התנא בדרך פורענות שאיירי באשה אחת וכבר מתו שנים אחד מן האירוסין ואחד מן הנשואין. לפיכך פי' ריב"ן ומפרש הכי דהיינו אליביה דמ"ד מזל גורם דייק התלמודא הכי דהתנא נקט דרך פורענות רק דתו לא מצי למימר השיאה שנית אחר שכבר מתו שני בעלים אחד מן האירוסין ואחד מן הנשואין. וא"כ אין מקום לקושיות ר"י שהקשה על ריב"ן דא"כ לא הוי מצי מוכח אלא למ"ד מזל גורם כו' וא"כ תקשי ליה ממתניתין דהכא מאי קושיי' דבאמת כן מה שמפרש ריב"ן ומפרש הכי טעמא כו' הוא הכל אליבא דמ"ד מזל גורם אבל למ"ד מעיין גורם דייק כפשוטו כפי' רש"י דדק התנא כו' ולקושיית מהרש"א ג"כ אין מקום לקושייתו ע"ש ודו"ק. כך נ"ל שלמה זלמן מבומסלא):

סליק פרק שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות.

נפין ודרש מכליל' מלשון תוכא לי לי טוב כשם שמתוק ת"י מן תוכא ועד"ז אמר ואחוי לי שיניך כו' כי דרך הכועס מעלים פיו והשינים זה על זה והפך השוחק הוא פותח פיו ומראה לחבירו שיניו : אי לאו דאפגרת הוה עבדא כו' · ר"ל והיית עושה מלאכתך ע"י אחרים וק"ל : **ומערב** בהדי הדדי אמר היינו זבת חלב ודבש כו' · דלפי פשוטו הל"ל בכל חד זבת באנפי נפשיה וכתב חד זבת אתרוייהו שהם זבין ומעורבבין ודו"ק :

דף קיב ע"א לשנה איקלע ר"א כו' נקטו בידיה ואמר ארץ פרי למלחה מרעת וגו' · כל הני אמוראי נמי שספרו בשבח א"י לאחר החורבן היה וע"כ תלה הדבר ר"ל שניטל שבחה אז מרעת יושבי בה כי הדבר תלוי בזכות וחובות יושבי בה. ולסוף שנה פרש"י לסוף אותה שנה תדלא קאמר לשנה אחרת וקאמר דגם אותן פירות גופייהו נתמעטו מרעת יושבי בה לסוף שנה וריב"ל שאמר ארץ ארץ למי כו' לערביים הללו כו' אפשר שאלו הערביים כשרים היו אבל אמר הארץ אינה שלהם ולא עמדו בה אלא בחטאתינו אינן ראוים בשבחה : **אני** ראיתי בבקעת בית שאן כו' · פרש"י שהיא משאר ארצות עכ"ל ור"ת לטעמיה כדאמרינן פ"ק דחולין ר"מ אכל עלה של ירק בבית שאן והתיר רבי בית שאן והתם פריך והכתיב מנשה לא הוריש בית שאן ומשני הרבה כרכים כו' עכ"ל : **ואין** לך מעולה בכל הארצות כו' כארץ מצרים . ר"ל שתלה ארץ סדום בתעלתה כגן ה' לאילנות וכארץ מצרים לזרעים ולא תלאן בשאר ארצות ואין להקשות דהא א"י יותר מעולה ממצרים ולא תלה בה וכן נימא בשאר ארצות י"ל דארץ סדום גופה מכלל א"י היתה . ואמר **דהוו** מרבו בה מלכי כו' ואין לך טרשים יותר מחברון כו' . עיין בגמרא פרק ואלו נאמרין ומה שיש לדקדק בזה עיין בחידושינו שם . ומ"ש **אלא** שמבונה על א' מז' כו' ומלת שנים במקום הזה כמו שונים וכמ"ש הרא"ם פרשת שלח לך . ואמר **אבל** שלא בטרשים ת"ק כו' אפשר שכוונו להוסיף מן הסתם א' מתמשים כי תוספת הקדושה והברכה בכ"מ א' מנ' כמו התרומה והיובל ותג השבועות. ואמר **אבל** בברכותיה כו' מאה שערים כו' מאה מבואר שלפי הטבע לא היה ראוי ליגדל רק חלק אחד מק' שהוא מעשר מן המעשר והוא חלקו ית' ב"ה שנתנו לכהן ובברכותיה נתוספו חלקי האדם צ"ט חלקים והוא פירוש הכתוב עשר תעשר את תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה וגו' ר"ל תן מעשר מן המעשר שהוא דבר הראוי להיות יוצא מן השדה בכל שנה שהוא חלקו ית' שנתן לכהן והנוסף צ"ט חלקים הם באו בברכה לחלק האדם וק"ל : **יאה** משבחיתו כו' שאה אחת כו' מתנה משח ממנה תמר כו' · ע"פ מ"ש האורי יושבי הארץ שהיו מריחין הארץ מלא קנה זה לזיתים מלא קנה זה לגפנים כו' כפרש"י בחומש אבל בתעלת א"י קאמר הצדוקי דבארעא קמיא בית שאה ט' ממנו משח ט' וק"ל : **נחלת** צבי למה א"י נמשלה לצבי כו' · דלפי פשוטו מלשון חפץ כדאמרי' לעיל ארץ שלבויי בה הוא כפול בהאי קרא דהיינו ארץ חמדה דכתיב ביה וע"כ דלשוהו לבי שהוא שם חיה בקרא . ואמר **זבת** חלב ודבש שמנים מחלב משום דארץ זבת חלב וגו' · בדבר שגדולו מן הארץ מיירי שנשתבח ביה ארץ ישראל וחלב אין גדולו מן הארץ ע"כ דלשוהו דקאי על הפירות של ארץ ישראל שזכר שהן שמנים מחלב כו' וק"ל : **בסוד** עמי וגו' זה סוד עיבור כו' · כדאמרינן לעיל שלא יגלו הסוד לעובדי כוכבים וע"כ נקרא סוד עמי . ואמר **ובכתב** ישראל לא יכתבו זו סמיכה ע"פ מ"ש פרק הפועלים לדידי חזי לי ספרא דאדם הראשון וכתיב ביה כו' רבי לא יתקרי דהיינו סמיכה : **דוכתא** דמשה ואהרן לא זכו כו' · נראה דלהעברה גופה נמי קאמר הכא דמשה ואהרן לא זכו בה דכתיב כי לא תעבור את הירדן וגו' והא מי יימר כו' ולכך נבהלתי לעבור במילתא : **ר"א** מנשק כיפי דעכו כ"מ מתקן מתקליה ר' אמי ור' אסי קיימי כו' · עיין פרש"י ולא ידענא מאי רבותייהו שעשו כן בארץ ישראל כי ודאי מן הראוי להיות בכל מקום ונראה לפרש דה"ק שכוונו לתקן המתקלין דהיינו מכשולי העיר באותן כיפי וסלעים ור' אמי ור' אסי קיימי משמשא לטולא ר"ל אותן סלעים העמידו משמשא כו' למקום שהם פונים ללכת והשתא ניחא קרא דמייתי כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה וגו' אכולהו אמוראי קאי : **ע"ב קטגוריא** בת"ח כו' · כפרש"י והכי אמרינן בפרק חלק ליוצא ולבא אין שלום וגו' אמר רב אף לת"ח שנאמר בהם שלום רב לאוהבי וגו' אין שלום מן הצר וק"ל : **צירוף** אחר צירוף שנאמר ועוד בה עשיריה וגו' · לפי שישראל אם יזכו נמשלו ככסף נקי ואם לאו הרי הם כסיגים כמ"ש ואצרוף כבור סיגיך וגו' וכמפורש באורך במסכת חולין וכמ"ש צרפתנו כצרוף כסף וצרפתי' כצרוף הכסף וז"ש אחר שיהיו ישראל בחטאם נמשלו לסיגים דצריך צירוף ועוד בה עשיריה דהיינו שע"י הצירוף בגלות לא ישארו רק המעשר מהם שהוא קודש בכ"מ וכמ"ש כל הנותר בירושלים קדוש יאמר לו שב נצרפם שנית כמ"ש ושבה והיתה לבער עד שיהיו ככסף נקי שנצרף שנית ורב יוסף בא לפרש דהצירוף ע"י בזוזי ובזוזי דבזוזי דהיינו גלות אחר גלות : **עתידין** כל אילני סרק שבארץ ישראל כו' · עיין דברי התוס' לפי שרוצה לקיים בדבר טוב נקט לה הכא ולא כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק ולולי דבריהם נראה דנקט לה הכא שפיר דגם זה סימן לדור שבן דוד בא וכמ"ש פרק חלק אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל דהיינו שההרים בכלל גם אלו שאין בהם אילן מאכל רק אילני סרק ישאו פרים לישראל וכדאמר הכא גם מהאי קרא כי עץ נשא פריו וגו' ונראה לפרש עוד דבין הכא ובין התם משמע ליה דבאילן סרק איירי מדכתיב בהו נשיאת פרי דר"ל גם שהוא אילן סרק דלפי טבעו אין ראוי לגדל בו פרי מכל מקום ישא פרי שלא בגידול וזה הוא סימן לדור שבן דוד בא ובכן במהרה בימינו אמן סלה :

סליק פרק שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

הגהות על מסכת כתובות מהגאון בעל הלבוש ז"ל

עם הגהות ותיקונים מאת הגאונים בעהמ"ח ספר מפרשי הים .

דף ב ע"א גמ' הלה הוא שהו (כתובות קז ב') תד"ה עמד : **ע"ב** נסתחפה שדהו (כתובות עז א') תד"ה אבל : פשיט רב אחאי (זבחים קב ב') תד"ה פריך : הא תני ליה רישא (ב"ב קנא ב') תד"ה תנו :

דף ג ע"א משום פרוצות (נדרים כז א') נר"ן ד"ה ודילמא : קבועים בכל יום (ב"ק פב א') תד"ה ודנין : **ע"ב** דאונס שרי (פסחים כה ב') תד"ה אף (יומא פ"ב ב') תד"ה מה :

דף ד ע"א ואח"כ נוהג (ברכות מ"ז ב') תד"ה מנוה: הוא ישן בין האנשים (יבמות לז ב') תד"ה יחודי (סנהדרין לז א') תוס' ד"ה התורה : שבחו שבוח (יבמות מג ב') תד"ה שאני : מסייע ליה לר"י (מ"ק יט ב') תד"ה דלא (שם כד א') תוס' ד"ה הכי : **ע"ב** והאמר ר"י בר"ח (סוטה ז א') תד"ה אמר : והצעת המטה (כתובות סא א') תוס' ד"ה אבל : פוקסת (מ"ק ט' ב') תד"ה פוקסת :

דף ה ע"א בן עוף (ע"ז ה' ב') תד"ה כדבכרי:ברכה לדגים (כתובות ב' א') תד"ה ותגלא : שיהא שמח עמה (כתובות ג' א') תוס' ד"ה אשה : **ע"ב** מקלקל הוא וכו' . (בכורות כד ב') תוס' ד"ה והיינו : [א"ה עי' במשנה למלך פ"א משבת הלכה ה' ועי' בתוס' ישנים ביומא דף ל"ד ע"ב ודו"ק] : הלכה כר"י (פסחים כה ב') תד"ה לא:מקלקל בחבורה (סנהדרין לה א') תד"ה אין : [א"ה עי' בשו"ת עבודת הגרשוני סי' ל' בסופו ועי' בחבורינו על טוש"ע א"ח סי' ע'] :

דף ו ע"ב שנאמר בהן פאר(מ"ק כא א') תד"ה מעליסי:

דף ז ע"א אתפסוה מטלטלין (כתובות נ"ו ב') תוס' ד"ה אין : דבר השוה לכל נפש (שבת לט ב') תד"ה כ"ה : **ע"ב** על עסקי מקור (סוטה ל"א א') תד"ה ר"מ : המוכה לעובר קנה (יבמות נג א') תוס' ד"ה ור"נ : בבית חתנים (סוכה כה ב') תוס' ד"ה אין : בבית אירוסין (פסחים קב ב') תוס' ד"ה שאין :

דף ח ע"א אשר יצר (פסחים קד ב') תד"ה הוו : מכי רמי שערי (ע"ז ח' ב') תוס' ד"ה מכי : משום דפרידי (מ"ק ח' ב') תד"ה מפני (שם כב ב') תוס' ד"ה שמחת : **ע"ב** כי קאמר ר"י (יבמות ז' ב') תד"ה ר"י (זבחים לב ב') תוס' ד"ה ור"י (נדה כג ב') תוס' ד"ה וסתניא : וברכת אבלים (מ"ק כא ב') תוס' ד"ה אפילו :

דף ט ע"ב גט כריתות (יומא סו ב') תד"ה מהו : [א"ה עי' בשו"ת בית יעקב סי' פ'] : פאי לאו דקא טעין (כתובות ב' א') תוס' ד"ה שאם :

דף י ע"ב גיהוץ שלנו (מ"ק כג א') תד"ה כל : ע"פ חביות (חגיגה י"ד ב') תוס' ד"ה בתולה : משלשלין (פסחים קז א') רשב"ם ד"ה לערי :

דף יא ע"א במשנה שנפדו ושנתגיירו (ע"ז ג' א') תוס' ד"ה יבא : גמ' על דעת ב"ד (ב"ק קט ב') תוס' ד"ה קטן (סנהדרין סח ב') תוס' ד"ה קטן : בהפקירא ניחא (גיטין ה' ב') תד"ה וכא : שלא יהא חוטא נשכר (ב"ק לט א') תוס' ד"ה שלא : **ע"ב** אבל מנה אית לה (כתובות ט' ב') תד"ה אי :

דף יב ע"א שמא תחתיו זינתה (כתובות ט' ב') תד"ה אבל : כל שלא מושמש (כתובות י' א') תוס' ד"ה אמר : **ע"ב** תקינו להו מאתן (כתובות ס"ז א') תוס' ד"ה : אמר ר"נ ור"י אמרו פטור (סוטה כה ב') תד"ה וכ"ה : דשמואל היא (יבמות יח ב') תוס' ד"ה דאי (ב"ק פ"ח) : [א"ה לא נמצא שם ואולי צ"ל או ל"ה ב' והוא בתוס' שם ד"ה ממאי ושייך למתני' על הא דהוא אומר לא כי או ל"ו ב' והוא בתד"ה ושל ושייך להא דתקינו להו מאתן או מ"ו א' והוא בתד"ה דאפילו ושייך להא דשמואל היא] :

דף יג ע"א הלכתא כר"נ בדיני (כתובות יד ב') תד"ה כמאן : [א"ה עי' בשו"ת בית יעקב סי' י"א ועי' בכנה"ג בא"ח בהשמטות לכללי התלמוד] : **במשנה** לא מפיה אנו חיין (כתובות ט' ב') תד"ה אי : הרי זו בחזקת (חגיגה יד ב') תד"ה בתולה (יבמות סח א') תד"ה רישא (כתובות עה ב') תד"ה ספק : גמ' זעירי אמר נסתרה (סוטה ה' ב'):תוס' ד"ה הא : מכשיר בבתה (כתובות כו ב') תוס' ד"ה אנן (קדושין סו א') תוס' ד"ה מאי : **ע"ב** שורעו מיוחס אחריו (גיטין מ"ב ב') תוס' ד"ה הרי :

דף יד ע"א דהא קא מודה (יבמות סט ב') תד"ה אמר : ובהא כי לא מודה (יבמות קטו ב') תוס' ד"ה וכן (כתובות פ"ה ב') תוס' ד"ה ועוד : **ע"ב במשנה** הרי זו תנשא (יבמות סז ב') תד"ה אין :

דף טו ע"א והוא דאיכא רוב סיעה (יבמות פ"א א') תוס' ד"ה ונתערבו (זבחים ע"ב ב') תד"ה ונתערבו : ותשעה צפרדעים (סוטה כח ב') תוס' ד"ה כרה"ר : הלכה כר"י (יבמות נט ב') תד"ה ורב : **ע"ב במשנה** האשה שנתארמלה (כתובות כ' א') תד"ה בתולה (קדושין כ' א') תוס' ד"ה האשה :

דף טז ע"א אלא בברי ושמא (כתובות ע"ו א') תוס' ד"ה רישא : הניחא לזעירי (כתובות יג א') תד"ה ואין: **ע"ב** אי כל הנישאת (יבמות לז א') תד"ה אי : איבדה באור (כתובות סט א') תוס' ד"ה במקום :

דף יז ע"א לא פירכם (כתובות ד' ב') תד"ה פוקסת: כי כשורי לחיי (שבת יג א') תוס' ד"ה וסליגי (ע"ז יז א') תד"ה פליגי : [א"ה עי' בשו"ת בית יעקב סי' פ' ובשו"ת מעיל צדקה סי' י'] : מאבולא ועד סיכרא (ב"ב לט ב') רשב"ם ד"ה אין :

דף יח ע"א ראב"י אומר פעמים (קדושין כד א') תד"ה ור"א : **ע"ב** רמי שבועה עליה (כתובות פז ב') תוס' ד"ה אמר : **במשנה** אבל אנוסין היינו (ב"ב מט א') תד"ה אמר : הרי אלו נאמנים (ב"ק עב ב') תוס' ד"ה אין : **גמ'** אבל אמרו וכו' (קדושין מג ב') תוס' ד"ה והשתא :

דף יט ע"א אין לך דבר וכו' (שבת עב ב') תד"ה רבא (ע"ז כז ב') תוס' ד"ה יכול (שם כח א') תד"ה הא: אין צריך לקיימו (ב"מ יג ב') תוס' ד"ה הא (ב"ב ע א') תוס' ד"ה או :

דף כ ע"א תרי להדרי תרי (עירובין לו א') תד"ה הכא (ב"ב לא ב') תוס' ד"ה ור"נ : ואוקי ממונא (ב"ב לב ב') תד"ה והלכתא (שם מג ב') רשב"ם ד"ה והב"א : [א"ה בתוס' שם הגי' אוקי נכסי בחזקת בר שטיא וכן הוא ברשב"ם שם וצריך להגיה כאן אוקי ארעא וכן הגיה מוהר"י פיק אמנם לא זכר דברי התוס' הללו עי' שו"ת מהר"א ששון סי' רז: **ע"ב** אחד חדשות (זבחים לב ב') תד"ה אי : [א"ה עי' בשו"ת הרדב"ז חלק ג' סי' תמח] (ב"ב קס) : [א"ה דף קס לא נמצא ואולי צ"ל ק"ס והוא בתוס' שם א' ד"ה אבל ושייך לכאן א' על הא דאוקי תרי להדי תרי] :

דף כא ע"א ולכתוב חתימת ידיה (ב"ב נז א') תד"ה הכא: ודוקא אחספא (קדושין ט א') תד"ה כתב: הוציא עליו כתב (יבמות ל ב') תוס' ד"ה כתב : **ע"ב** ומי כתבינן (ב"ק ע' א') תד"ה אמטלטלין :

דף כב ע"א ב"ד חצוף הוא (גיטין לב ב) תוס' ד"ה ור"נ: רבנן דבי ר"א (ב"ב מ א') תוס' ד"ה קיום (סנהדרין לא צ"ל ג' א') תוס' ד"ה לרבא : סברא הוא (ב"ק עב ב') תוס' ד"ה אין (שבועות כב ב') תד"ה אב"א : עמדה וקדשה (שבועות ל' א') תד"ה מנוה : **ע"ב** אם נשאת ל"ת (כתובות כו ב') תד"ה אנן : [א"ה עי' בשו"ת אא"ז הגאון הח"צ ז"ל סי' ג' ודו"ק] : והאמר ר"ה (כתובות פט ב') תד"ה מגו : אבל היכא דאיכא עדים (מכות ג א') תד"ה מעידין :

דף כג ע"א אפי' שלא בפניו (יבמות קטז ב') תוס' ד"ה באותה : אשתביין בנתיה (שבת קנד א') תוס' ד"ה ואמרי (ב"ב קמט א') תד"ה רב מרי: [א"ה לדברי התוס' אלו בשני המקומות קצת סותרין זא"ז עי' עליהם ודו"ק] : והאיכא עדים במדה"י (ב"ב קלה א') תוס' ד"ה הא :

דף כד ע"ב אמנה שבשטר (גיטין פ' א') תד"ה ושם : [א"ה עי' בשו"ת שארנו בעל נו"ב מהד"ק סי' פ"ט] : מעלין מתרומה (יבמות מה א') תד"ה זיל :

דף כה ע"א בתרומה דרבנן (יבמות פא א') תוס' ד"ה ואין :

דף כו ע"א והעלהו רבי (כתובות כד א') תוס' ד"ה וכן (כתובות יד) : [א"ה לא נמצא שם ואולי צ"ל הגיון על דף כז והוא בתוס' שם א' ד"ה תנו רבנן ושייך על הא דרמקום בני המשפחה וגם הגיון כ"ד הנ"ל שייך גם על כ"ז א' במשנה אפילו עבד אפילו שפחה והוא בתוס' שם א' ד"ה שתי] :

דף כח ע"א גרול עמו (עירובין נט א') תוס' ד"ה אפי' : כיון דרוב נשים (כתובות טז ב) תוס' ד"ה וזו (ב"ב לג ב') תוס' ד"ה וזו : שילמוד את עבדו (כתובות כו א') תד"ה מכית מספר : **ע"ב** טהורה וטמאה פ"ד (כתובות יד א') תוס' ד"ה ת"ר :

דף כט ע"א במשנה על הממזרת (יבמות סח ב') תד"ה עובד כוכבים:ג' שנים ויום א' (נדה מד ב') תד"ה שלשים : [א"ה עי' בשו"ת ב"ח הישנות סי' קמה] : **ע"ב** בתולה בתולות (יבמות נט ב') תד"ה סא (כתובות לז ב') תוס' ד"ה בתולה :

דף ל ע"א בעולה לכה"ג (פסחים מא ב') תוס' ד"ה ואכל : [א"ה עי' בשו"ת הרשב"א חלק ג' סי' שע"א שע"ב] : **ע"ב** מת בפרונבי (פסחים קס א') תוס' ד"ה לא : לאביי פטור (יבמות ל' א') תד"ה אבל : שתחב לו חבירו (ב"ק ע"א צ"ל קא א') תוס' ד"ה או :

דף לא ע"א שיראין של חבירו (כתובות לח א') תד"ה אמר : וקרע שיראין (סנהדרין עט א') תד"ה ומספא : **ע"ב** לענין מיקני קני (כתובות פו ב') תוס' ד"ה ולדי : למטה משלשה (ב"ק כט ב') תוס' ד"ה אלא :

דף לב ע"א ביתומה ומפותה (סנהדרין עג ב') תוס' ד"ה במפותה : ממונא לקולא (סנהדרין סא א') תד"ה אתגורי : **ע"ב** שלא התרו בו (סנהדרין עט א') תוס' ד"ה ומפקי : לוקין ומשלמין (ב"ק לא ב') תוס' ד"ה ההוכל :

דף לג ע"ב אלמלי נגדוה (פסחים נג ב') תוס' ד"ה מה (מגילה כא א') תד"ה אלמלא (גיטין נז ב') תד"ה קפצו (ע"ז ג' א') תד"ה שלא : ונקה מגלות (יבמות קכ ב') תד"ה אלא (גיטין ע' ב') תד"ה אלא :

דף לד ע"ב מתה אין חייבין (כתובות פא א') תד"ה ולימא : שבחוה ואכלוה (קדושין נה א') תד"ה אין (סנהדרין עו ב') תוס' ד"ה רוצא :

דף לה ע"א אסון ממש (ב"ק ד' א') תד"ה כראי : [א"ה עי' בירא"ים מצוה ר"ז ומיושב קושיית התוס' שם ודו"ק] : לא אסון ממש (ב"ק כב ב') תד"ה בגדי : ומי איכא למ"ד (כתובות ל' ב') תד"ה זר (ב"ק מב א') תוס' ד"ה בכוונה :

דף לו ע"ב דקא טעין טענת פ"פ (כתובות ט' א') תוס' ד"ה שאומר : [א"ה עי' בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' שס"ט ש"ע] : שטרא ריעי (כתובות פ"ה א') תוס' ד"ה מרענא (שם לב ב') תוס' ד"ה דינא (שבועות מב א') תד"ה אתרע : **במשנה** הבא על בתו (כתובות כט א') תד"ה ועל : אמר רבא דלמא (כתובות יא א') תד"ה אביי (ב"ק לט א') תד"ה שלא :

דף לז ע"א יתרות על בנות ג' (יבמות לד ב') תוס' ד"ה אבל : משום רשעה א' (מ"ק כ' ב') תוס' ד"ה תייב : חדא במיתה וממון (סנהדרין לג ב') תוס' ד"ה אתיא : לא תקחו כופר וכו' (ב"ק כו א') תוס' ד"ה עליו : מומתים בידי שמים (כתובות לה א') תוס' ד"ה ומי (סנהדרין טו ב') תוס' ד"ה אימא :

דף לח ע"א במשנה וקנסה לעצמה (כתובות כט א') תד"ה ועל : **ע"ב גמ'** הא אשתני גופא (יבמות נט א') תוס' ד"ה הא :

דף לט ע"א שותה בעציצו (כתובות לה ב') תד"ה לא : **ע"ב** ולו תהיה מדעתה (יבמות נט ב') תוס' ד"ה הא :

דף מ ע"ב דאי בעי מסר לה (יומא מט ב') תד"ה שאני (ב"ק עז ב') תד"ה זכו (חולין עח ב') תוס' ד"ה זה : אדברי ר"מ (כתובות לו א') תד"ה זו :

דף מא ע"ב במשנה לא הספיקה לעמוד (כתובות ח צ"ל לה ב') תד"ה יש (ב"ק לג ב') תד"ה א"כ:

דף מב ע"ב ממונא הוה (ב"ק עב א') הוס' ד"ה סיפא : קנסא קא תבע (כתובות מא א') תוס' ד"ה ר"ש :

דף מג ע"א בתו ניחא ליה (כתובות קב ב') תד"ה אימור : עשו אלמנה (כתובות קח ב') תד"ה אדמון : שאין אדם מוריש (ב"ק מט א') תד"ה אטו: **ע"ב** א"ר זירא (מנחות מ ב') תד"ה ר' זירא:[א"ה לפי מה שגרס הרי"ף בהלכות קטנות שם רבה אין מקום לקושיית התוס' שם אבל רש"י לא גרס שם רבה ע"ש]:

דף מד ע"א אחד זה ואחד זה (יומא יט ב') תד"ה מי: **במשנה** הורתה ולידתה בקדושה (סנהדרין לו ב') תד"ה חדא : **ע"ב גמ'** המוציא שם רע על הקטנה (סנהדרין ח' ב') תוס' ד"ה והכיא :

דף מה ע"א דלא אשתני גופא (יבמות נט א') תוס' ד"ה הא : **ע"ב** פתח ב"ד (סנהדרין מב ב') תוס' ד"ה כי :

דף מו ע"א יפרו מויסרו (ב"ק נז צ"ל עד ב') תד"ה סוה (סנהדרין ט' א') תד"ה דאתרו (מכות ד' ב') תד"ה גמר : אל יהרהר אדם (חולין לז ב') תד"ה שלא : שישכור עדים (שבועות לא א') תוס' ד"ה תוך : **ע"ב במשנה** ומקבל את גיטה (יבמות קט א') רש"י ד"ה קטנה : [א"ה עי' בשו"ת זקנינו מוהר"ם פדוואה ז"ל סי' פ"ו שנתקשה בדברי רש"י אלה ואף אם נסבול תירוצו דרש"י ס"ל דאף משנשאת יכול האב לקבל הגט כדעת הגהת מרדכי פ"ו דגיטין בשם הרב מלונדרין שהוא דעה נדחית ורש"י עצמו לא ס"ל כן כמ"ש שם אכתי דברי הש"ע בסי' ע"ג סעיף ע"ז תמוהים מאד דסותר למ"ש בסי' קמא סעיף ה' בפשיטות דאין אביה יכול לקבל גיטה משנשאת וצע"ג וכעת ראינו לאחרנו הגאון בדגול מרבבה שהעיר בזה] : **גמ'** גליף מבושת ופגם (יומא מט ב') תד"ה שאני (ב"ק עז ב') תוס' ד"ה זה :

דף מז ע"א משום איבה (עירובין ט' צ"ל עט ב') תוס' ד"ה ומזכה (ב"ק פז א') תוס' ד"ה כיון : מה אמה (ב"ק פז ב') תד"ה הכא: **ע"ב** קבורתה תחת כתובתה (כתובות פ' ב') תוס' ד"ה יורשי :

דף מח ע"א לא תקברוה מנכסיו (בכורות נב ב') תוס' ד"ה כאין : **ע"ב** חוץ מתרומה (יבמות נו א') תד"ה מן : אף לתרומה (קדושין יא א') תד"ה קבל : אע"פ שכתובתה (כתובות נג א') תד"ה שאין : פרט לשמסר האב (יבמות פז א') תד"ה היאך :

דף מט ע"א ק"ו לבנים (כתובות קח ב') תד"ה אמר : **ע"ב** ואפיק מיניה (קדושין לב א') תוס' ד"ה אורי :

דף נ ע"א יותר מחומש (ב"ק ט' ב') תוס' ד"ה אילימא : זה הכותב תורה (ב"ב נב ב') תד"ה דברים (שבועות מו ב') תד"ה וספרי:**ע"ב** אתמרי דעל בוריא (סוכה כ' ב') תד"ה מסככין :

דף נא ע"א דצריכי לדיקלא (ב"ק לה ב') תוס' ד"ה שבח (ב"ב מב ב') תוס' ד"ה שבח : בין למזוני (יבמות סז ב') תד"ה מועטים: **במשנה** ובכהנת (יבמות לה א') תוס' ד"ה כהנת (שם פה א') תוס' ד"ה אלמנה : תנאי ב"ד (ב"ב קמא א') תוס' ד"ה אלא : נשבית חייב (נדרים לב) [א"ה לא נמצא שם דף לב ואולי כוונתו לדברי התוס' ישנים השייך לדף ל ב' ד"ה אשת הנכנסת לדף לב] : **ע"ב** תחלתה באונס (יבמות נו ב') תד"ה ואיזו : יצר אלבשה (שבועות יז ב') תד"ה אי : והיא לא נתפשה (נדרים נ' ב') רש"י ד"ה טמאה :

דף נב ע"א היא נתנה אצבע (יבמות קיא ב') תד"ה לאחר : אין היורשין חייבין לפדותה (כתובות קא א') תד"ה אילימא : **ע"ב** רפואה שיש לה קצבה (ב"ב קמד ב') תד"ה תלה : אלא בנתיה וכו' (גיטין מט ב') תד"ה משום : עד לעישור נכסי (כתובות פ' צ"ל נ' ב') תד"ה ומאי :

דף נג ע"א אכפיה ועול (ב"ב ח' ב') תד"ה אכפיה: [א"ה עי' מל"מ פ"ג מעבדים הלכה י"ד שתמה על דברי ר"ת שם מהא דנגדיה ר"י בשלות הקן ע"ש ואפשר לפי מ"ש הרמב"ן בתשובה סי' פא וכן נראה מלשון הרשב"א ז"ל בתשובה סי' תשמ"ה והובא בהגהת אא"ז הכנה"ג ז"ל בחו"מ סי' לז דאם רצו הב"ד לכופו היו כופין א"כ י"ל דאף ר"ת ז"ל סובר כן ורק דבדברים חייבין לכופו ובזה פליג עם הריב"ש שם ועי' בש"ך בחו"מ סי' קו ובט"ז ביו"ד סי' ר"מ ושפיר היה נגדיה ר"י ודו"ק ועי' במל"מ פ"ז ממתנות עניים הלכה י'] : אין יורשין של זה (ב"ק פט ב') תד"ה אמר : אמר להו ר"ח תנינא (ע"ז סג ב') תד"ה ויתיב : שאין אני קורא בה (כתובות פא א') תד"ה מאן : **ע"ב** הויה דאירוסין (כתובות סח ב') תוס' ד"ה בין :

דף נד ע"א הלכה כאנשי גליל (גיטין לט א') תד"ה הא : **ע"ב** ככתובה דמי (ב"ב קנט א') תוס' ד"ה ולימרו :

דף נה ע"א ירתון תנן (כתובות נג ב') תד"ה ירתון: מטלטלי ואיתנייהו (ב"ב קנ ב') תד"ה מטלטלין : ייחד לה ארעא (ב"ב קנח א') תד"ה וכ"ה :

לא

לא צריך לאיטלופי (סנהדרין כט ב') תד"ה הודה : בהר אומרנא (כתובות מז ב') תד"ה כתב: הלכה כר"ש שזורי (ר"ה יג ב') תוס' ד"ה אמר : [א"ה עי' בשו"ת חא"ז בב"ח ז"ל סי' קיג ובשו"ת חא"ז בעל פ"י ובעל מג"ה סי' ו' ועי' ש"ך יו"ד סי' רשו סק"ז]: ע"ב אתרי ריכשי (ב"ב קמח א') תוס' ד"ה ש"מ :

דף נו ע"א בעי רבין נכנסה כו' (יבמות סה ב') תד"ה כי : ע"ב מלתא דל"ש (ב"ב מט ב') תד"ה מדרב כהנא : בדמאי הקלו (גיטין סא א') תד"ה רבא : ואפי' בתנאה (ב"ק פט א') תד"ה טעמא : כתובה דאורייתא (סנהדרין ח' א') תד"ה מוגית :

דף נז ע"א שתים ושלש שנים (סוכה ב' ב') תד"ה עד : [א"ה עי' מ"ש שם בהגהותינו] : אבל בסוף (ב"ק פט א') תד"ה כל : ע"ב מ"ט אמרו אינה אוכלת (יבמות סו א') תד"ה לכהן (כתובות עב ב') תד"ה על : לקים כהן (יבמות סח א') תוס' ד"ה קנין (שבת סט) : [א"ה לא מצאנו שם ויגענו ומצאנו שחילוף אותיות יש כאן וצ"ל שבת ט' ס' וכדף ס' שם תד"ה גזירה ושייך להא דאמרו כאן ע"א הלכה כר"מ בגזירותיו. וס' הוא בע"ב שם תד"ה השתא ושייך כאן ע"א על הא דשתים ושלש שנים] :

דף נח ע"א כפלים בחולין (בכורות כח ב') תד"ה רביע : היבם אינו מאכיל (יבמות סח א') תד"ה קנין : משום שמפון (קדושין יא א') תד"ה עד : ע"ב אימא תקנו מעשה ידיה (ב"ב מט ב') תד"ה יכולה : מקדיש דשלב"ל (ב"ב עט ב') תד"ה אימור : ואינו מעלה לה (נדרים ל' ב') תוס' ישנים ד"ה עושה :

דף נט ע"א הלכה כר"י הסנדלר (כתובות ז' ב') תד"ה המזכה (שם פ"ב א') תד"ה התם (ב"מ יד ב') תד"ה תרין (ב"ב קנז א') תד"ה דאקני : ע"ב לכשאפדנה ממך (נדרים ס' א') בתוס' ישנים ד"ה אם : קונמות וכו' (נדרים מו ב') בר"ן ד"ה ה"ד : הקדש חמץ ושחרור (ערכין כג ב') תוס' ד"ה משום : במשנה ומצעת לו המטה (כתובות ד ב') תד"ה והנעת: גמ' סמוך לפרקן (שבת פ' ב') תד"ה שהגיעו : נתגרשה אינו כופה (יבמות מב א') תוס' ד"ה שהם :

דף ס ע"א ארבע וחמש שנים (סוכה ב' ב') תד"ה עד : ממעכן ברגלו (מ"ק ח' ב') תד"ה מנסרן (חולין מא א') תד"ה בשוק : [א"ה עי' בירושלמי ספ"ח דעירובין דאמר הדא פליגא על רב ולית ליה קיום וזק"ע התפלא שם על הפוסקים שלא זכרוהו ומלבד דהרא"ש הביאו סוף פ' חביות וגם יש לפרש דברי הירושלמי דדמי לדבר קפרא מקמי רב אף גם דאין ראיה מירושלמי דהירושלמי לשיטתו כמ"ש התוס' בחולין שם ועי' בחבורינו נר מערבי שם ועי' מלמ"ל פ"ז ממ"א ה"ב ומ"ש בהגהותיו בשבת דף קמו]: ע"ב תלתא פרסי (נדה ו' ב') תד"ה בשעת : ושאינה ראויה לילד (סוטה כד א') תד"ה שאינה : הלכה כר"מ בגזרותיו (יבמות לד ב') תד"ה נתן (שם לז א') תד"ה מי (ב"מ עב א') תוס' ד"ה קונסין :

דף סא ע"ב שפוד ושפחות (ביצה כח ב') תוס' ד"ה א"כ : העונה האמורה (כתובות מח א) רש"י ד"ה עונה :

דף סב ע"ב מע"ש לע"ש (יבמות מד א') רש"י ד"ה עונה (נדרים לא א') רש"י ד"ה אסור :

דף סג ע"א עבדי ליה לבן עזאי הכי (יבמות סג ב') תוס' ד"ה שיתקיים : ע"ב בלאותיה הקיימים (יבמות פה א') תד"ה בלאות (כתובות ק ב') תוס' ד"ה ולא (ב"מ סז א') תד"ה בלאות :

דף סד ע"א אגרת מרד (כתובות ק' ב') תד"ה אגרת: ע"ב במשנה משני קבין חטין (סוטה כא ב') תד"ה רוצה : מטה ומפץ (ב"מ קיג ב') תוס' ד"ה מטה : של חמשים זוז (מנחות קז א') תד"ה ודלמא (בכורות כ ב') תד"ה כל : משקל חמש סלעים (פסחים נ' ב') תד"ה מתקילתא : גמ' אפי' תימא רבנן (ברכות מט ב') תד"ה איבעי :

דף סה ע"ב חמשים זוזי פשיטי (יומא לה א') תד"ה סינדוין : אבל זן קטני קטנים (כתובות מט ב') תד"ה כשהן : כדרב אסי (עירובין סב ב') תד"ה עד: במשנה בושתה ופגמה (בכורות כג א') תד"ה ולא:

דף סו ע"א גמ' ר"ע סבר לעצמה (יבמות לג א') תד"ה ר"ע (כתובות נט א') תד"ה ר"ע : מציאתה כהעדפה (יבמות נ' ב') תד"ה טעמא (כתובות נו א') תד"ה ת"ש : במשנה לאחיך הייתי רוצה (כתובות מז ב') תוס' ד"ה כתב :

דף סז ע"א במשנה מחמשים זוז (יומא לה א') תד"ה סינדוין (ב"ב מט ב') תוס' ד"ה כדרב כהנא : ע"ב גמ' כלשון בני אדם (ע"ז כו א') תד"ה דברה (מנחות יז ב') תוס' ד"ה מאי : [א"ה עי' משנה למלך פ"ה ממרים הלכה א' ופ"ז מדעות הלכה ז' ועי' מה שהערנו בר"ה דף ח'] :

דף סח ע"א שמין באב (כתובות כ ב') תד"ה ומאי : הלכה כר"י (כתובות נא א') תוס' ד"ה ממקרקעי : כך אני אומר (תענית י' ב') תד"ה פסיעה :

דף סט ע"א מוציאין לפרנסה (כתובות מט ב') תד"ה הוא : ואין מוציאין למזונות (סוטה כא ב') תד"ה יתומים : ע"ב ינחם כתיב (מ"ק כא ב') תוס' ד"ה ינחם :

דף ע ע"א מצוה לקיים (גיטין יג א') תד"ה והא (ב"ב קמט א') תד"ה דקא: במשנה המדיר את אשתו (נזיר ב' א') תד"ה מ"ט : גמ' כיון דמשועבד (כתובות נט ב') תד"ה קונמות (גיטין מ' ב') תד"ה הקדש (ב"ק ל' א') תד"ה אלמוהו:[א"ה עי' בשו"ת רדב"ז ח"א סי' סח שנשאל במי שאנס אשה ואסר הנאת תשמישה וכתב דלא חל הנדר משום עשה דלו תהיה לאשה והקשה מהא דתנן המדיר את אשתו יוציא ויתן כתובה והא משועבד לה ולא יחול הנדר ותירץ דאפשר לגרשה והביא ראיה מכאן שאנס אשה דאוקי כשגרשה ואמאי יאסר הנאתה עליו זה תורף דבריו בקצרה ונוראות נפלאנו שלא זכר שר דברי הש"ס כאן ותוס' אלו וגם דברי הש"ס במכות דף טז ע"א כגון שהדירה ברבים ועי' תוס' שם ד"ה כגון ועכ"פ היה לו להזכירם שהם כנגדו ובלי ספק תלמיד טועה כתב דברים האלה בשמו וצע"ג] : ע"ב כל הזן קאמר (נדרים יג ב') בתוס' ישנים השייך לדף מו ד"ה כל: [א"ה עי' מלמ"ל פ"ה ממלוה ולוה הלכה י"ד] :

דף עא ע"א היא נתנה אצבע (כתובות נב א') תוס' ד"ה כגון : אם ארחץ אם לא (מנחות נח ב') תד"ה א"ד : ע"ב א"כ קרו לה מנוולת (נדרים פז א') בתוס' ישנים ד"ה היכא :

דף עב ע"א במשנה מאכילתו שאינו מעושר (פסחים ד' ב') תד"ה הימנוהו : ולא קוצה לו חלה (כתובות כח א') תד"ה אלו : ואינה מקיימת (כתובות עא א') תד"ה ואי : גמ' לה לעצמה (יבמות פח א') תד"ה כרי (גיטין ב' ב') תד"ה עד: ע"ב במשנה ע"מ שאין עליה נדרים (כתובות ק' ב') תד"ה ואיילונית : גמ' צריכה ממנו גט (יבמות ב' ב') תד"ה או (גיטין מו ב') תד"ה המוציא:

דף עג ע"א א"א עושה בעילתו (יבמות קז א') תד"ה אמר : הא גיטא בעיא (יבמות ב' ב') תד"ה או : ע"ב והחזירה כשהיא גדולה (יבמות קי א') תוס' ד"ה קסבר :

דף עד ע"א א"צ הימנו גט (יבמות ב ב') תד"ה ואי (שם לד ב') תד"ה אלא : לא הוה תנאה (יבמות נג א') תד"ה רבינא : ע"ת ובעיל (יבמות קז א') תוס' ד"ה אמר :

דף עה ע"ב תברא מי ששנה (יבמות י' ב') תד"ה וליתני : לא תימא ר"י וכו' (נדה ט' נ"ל יט א') תוס' ד"ה ר"י :

דף עו ע"א לא הספיק בעל (קדושין ב' ב') תוס' ד"ה קסו : ע"ב לא הוגלד פי (כתובות לו א') תוס' ד"ה החרשת : כל שנולד ספק (נדה נה א') תוס' ד"ה לענין :

דף עז ע"א עד שכופין אותו (כתובות סג א) תד"ה והאמר : אין מעשין (כתובות כ ע"א) תד"ה עשיתינהו : בדברים לא יוסר (יבמות סד א') תוס' ד"ה יוציא :

דף עט ע"א שטר מברחת (כתובות לז א') תוס' ד"ה זבן (גיטין מו א') תוס' ד"ה אי :

דף פ ע"א בחבילי זמורות (ב"ב לו א') ד"ה ה"ג : אכלה ערלה (פסחים כה א') תוס' ד"ה עיקרן : ישבע כמה הוציא (ב"מ לד ב') תד"ה שמא : [א"ה עי' בשו"ת עבודת הגרשוני סי' קיט ודו"ק] : ע"ב במשנה ובש"א יחלוקו (סוטה כה א') תד"ה ב"ש: נכסים בחזקתן (יבמות לח א') תד"ה וב"ה (ב"ב קנח א') תוס' ד"ה נכסים : קדמה היא (כתובות פד ב') תוס' ד"ה ולר"ע :

דף פא ע"א שטר העומד לגבות (יבמות לח ב') תד"ה וקסברי (שם קיז א') תוס' ד"ה וחזרו : כאחר דמיא (סוטה ס' ב') תוס' ד"ה לאחר : [א"ה עי' בחידושי מהרי"ט ז"ל בקדושין דף יא ודף סו] : ע"ב מטלטלי משתעבדי לכתובה (יבמות לט א') תד"ה כתב (כתובות נ' א') תד"ה ש"מ (נדרים סה ב') בר"ן ד"ה שמעת (שם סב א') בתוס' ד"ה ש"מ :

דף פב ע"א ודלמא ר"נ הוא (כתובות יט א') תוס' ד"ה כגון : תרי חומרי בכתובה (בכורות נא ב') תד"ה ולא : ומשוך פרה זו (יבמות לג א') תד"ה קניא (כתובות נה ב') תד"ה ואין (שם סו ב') תד"ה אדרבה (קדושין סג א') תד"ה כגון (ב"מ לד א') תד"ה אי נמי : ע"ב אומר לה טול (כתובות נו ב') תוס' ד"ה אבל :

דף פג ע"א במשנה בנכסיך ובפירותיהן (כתובות נ' א') תד"ה הבעל (ב"ב מט א') תד"ה דכתב (שם נא ב') תד"ה במתנה (שם קלו ב') תד"ה ר"י : גמ' ידו עדיפא מידה (כתובות נט ב') תד"ה קונמות : מדו"ד קנו מידו (כתובות לה א') תוס' ד"ה הכא : ע"ב עד עולם למה לי (יבמות ב' א') תוס' ד"ה עד : ירושת הבעל דרבנן (כתובות נו ב') תוס' ד"ה קסבר :

דף פד ע"א וסבר רב תנאו קיים (ב"מ נא ב') תד"ה הכא : ירושת הבעל דאורייתא (יבמות פט ב') תד"ה כיון : ורב סבר וכו' (ב"ב מט ב') תד"ה כדרב כהנא : במשנה ינתנו ליורשין (כתובות נב א') תד"ה ראובן (ב"ב ה ב') תד"ה אע"ג (בכורות נא ב') תד"ה ולא : גמ' משום חינא (כתובות פב א') תד"ה לא (שם פו א') תד"ה לאשה (גיטין מט ב') תד"ה משום (ערכין כב א') תוס' ד"ה אמר : ע"ב דן דייני כר"מ (עירובין מו ב') תד"ה ור"א : מטין איתמר (ב"ב קכד ב') תד"ה מספיקא : א"ל לשלוחו (גיטין יא ב') תד"ה התופס (ב"מ י' א') תד"ה תופס : את תופס לבע"ח (גיטין יב א') תוס' ד"ה דלמא :

דף פה ע"א לתקוני שדרתיך (גיטין כט ב') תד"ה שקול : אית לך סהדי (כתובות קט ב') תד"ה אם : וליתא לדר"נ (כתובות כא ב') תד"ה והאמר (גיטין ד' א') תד"ה תתמו (שם כו ב') תד"ה ליתא : ע"ב אימא אינש אחרינא (יבמות קטו ב') תד"ה וכן : שודא דדייני (גיטין יד ב') תד"ה וכאן (קדושין עד א') תד"ה שודא : וחזר ומחלו מחול (כתובות יח נ"ל יט א') תוס' ד"ה כגון :

דף פו ע"א מאן דדאין דד"ג (כתובות פא ב') תוס' ד"ה לא : מסלקינן ליה בזוזי (כתובות נב א') תד"ה אי (ב"ב נב ב') תד"ה אי : ע"ב עד שתצא נפשו (ב"ב ח' ב') תד"ה אכפיה . [א"ה עי' מה שהערנו לעיל דף נ"ג בזה] : עומדת באגם (יבמות לג א') תד"ה קמיה (כתובות פב א') תד"ה הא :

דף פז ע"א לכרגא ולמזוני (כתובות נח א') תד"ה אמר : הבא ליפרע (כתובות לד ע"א) תוס' ד"ה שנמצאת (גיטין לד ב') תד"ה אלמנה (ב"ב ס' ב') תד"ה אע"ג : במשנה ע"א מעידה (יבמות קא ב') תד"ה מרענא: ע"ב גמ' סבר רמב"ח (שבועות מא א') תד"ה מאי : אין נשבעין על כש"ק (ב"ב לג א') תוס' ד"ה מגו (שבועות מ' א') תד"ה אבל : להפיס דעתו של בעל (ב"ב ע' ב') תד"ה סוף (שבועות מט א') תד"ה לכל:

דף פח ע"א אי פקח הוא (גיטין לה א') תד"ה לא שנו (ב"מ יד א') תוס' ד"ה דינא : ע"ב ר"ש כחנן (כתובות לה א') תוס' ד"ה מוכרת : ר"ש כאב"ש (גיטין נב ב') תוס' ד"ה הלכה :

דף פט ע"א במשנה גובה כתובתה (כתובות כא א') תד"ה ודוקא (קדושין ט' א') תד"ה כתב : גמ' גם גובה עיקר (ב"ב לב ב') תד"ה אמאי : ע"ב במאי גביא (ב"מ יז ב') תד"ה הוציאה : [א"ה עי' בשו"ת באר שבע סי' א'] : במקום דלא אפשר (גיטין ס' א') תד"ה כתב : מנ"ל דאית לה (יומא יט ב') תד"ה מי (קדושין סה א') תד"ה אם : אלא דלא תיהדר (סוטה ז' ב') תוס' ד"ה שמעת : מודה ר"נ (כתובות מד א') תוס' ד"ה הלכתא :

דף צ ע"א במשנה שניה ויורשיה (כתובות נה א') תד"ה יסבון :

דף צא ע"ב מצוה על היתומים (כתובות פו א') תוס' ד"ה פריעת : השתא נמי טריף (קדושין כו ב') תד"ה ולכתוב: סלוקי סלקוה (גיטין ל ב') תד"ה וכמעשה : אחריות דידה (יבמות סו ב') תד"ה הבעל:

דף צב ע"א נהי דאחריות (כתובות לו א') תד"ה או: ע"ב דינא הוא (כתובות קט ב') תד"ה אם :

דף צג ע"א במשנה מי שהיה נשוי ג' (גיטין כ ב') תד"ה גובה: [א"ה עי' בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קכח] : ע"ב גמ' בשור לחרישה (ב"ב יג א') תד"ה בכור: במשנה היו יוצאות כולם (ב"ב לד ב') תד"ה מ"ש:

דף צד ע"א גמ' מה שגבתה גבה (ב"ק לג ב') תד"ה ס"מ : שודא דדייני (קדושין עד א') תד"ה שודא : רב דאמר כר"מ (ב"ב לה א') תד"ה רב : ע"ב זה שמסר לו קנה (גיטין יז א') תד"ה מסני (ב"מ כ א') תד"ה שוכר :

דף צה ע"א אישתדוף ב"ח (יבמות לט א') תד"ה אשה : ע"ב ניזונת תנן (כתובות מג א') תד"ה נת (שם נד א') תד"ה ושמואל :

דף צו ע"א מציאת אלמנה לעצמה (חולין לו א') תוס' ד"ה מכלל : אלא למזוני (ב"ב קמז נ"ל קנא א') תוס' ד"ה וב"ש : אבל לכתובה (כתובות פד ב') תד"ה ולר"ע : שתים ושלש שנים (סוכה ב' ב') תד"ה עד : יתומים אומרין נתננו (כתובות פח ב') תד"ה הוציאה (ב"מ יז ב') תוס' ד"ה הטוען :

דף צז ע"א זבן ולא אצטריכו (כתובות עד ב') תד"ה משום (גיטין מו א') תד"ה אי :
ע"ב משום חינא (ב"מ לב א') תד"ה אלמנה : גרושה נמי בעי חן (גיטין לד ב') תוס' ד"ה אלמנה : אין לה מזונות (כתובות נד ב') תד"ה ולתובעת : מקצת כסף ככל (יבמות נט א') תד"ה אפילו (סנהדרין סו ב') תד"ה דבר (בכורות ו' נ"ל ג' א') תד"ה ור"י :

דף צח ע"א וילו הבו לה (כתובות פד ב') תד"ה והוא : לא עשתה ולא כלום (פסחים יג א') תד"ה מאי (ב"מ לב א') תד"ה בית דין : [א"ה עי' בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' לט ודו"ק] : ע"ב זבין לי ליתכא (זבחים לד א') תוס' ד"ה אלא :

דף צט ע"ב דמזבני בשומא (מעילה כא ב') תד"ה אמאי : אין אונאה לקרקעות (ב"מ קח א') תד"ה האי : פיחת עשרה (ב"מ כב א') תד"ה והם : במשנה מכרן קיים (ב"מ נז א') תד"ה אמר :

דף ק ע"א בגמ' שליח כדיינים (קדושין מב ב') תד"ה אבל: ע"ב במשנה הממאנת והשניה (יבמות ב ב') תד"ה או : גמ' ממאנת א"צ להמתין (יבמות לד ב') תוס' ד"ה נתן :

דף קא ע"א אי דליתנייהו (יבמות קז א') תד"ה אי : אבל תוספת יש להן (יבמות סה ב')תד"ה ואי : משום שם רע (סוטה כה ב') תד"ה כ"ש : וינתה לא הפסידה (גיטין פט ב') תוס' ד"ה ולא : ע"ב חייב אני לך מנה (ב"ב קמו א') תד"ה והלכה :

דף קב ע"א כמה אתה נותן (כתובות מז א') תוס' ד"ה כתב : ע"ב בתנאי ב"ד (גיטין לד ב') תוס' ד"ה אין (ב"ב ה ב') תוס' ד"ה ואפילו :

דף קג ע"א משתמשת במדור (כתובות כד א') תד"ה בביתי : ומ"ש מדר"א (סוטה כא ב') תוס' ד"ה יתומים :

דף קד ע"א במשנה עד עשרים וחמש (ב"מ קיב א') תד"ה חוזר (סנהדרין ו א') תד"ה צריכא : ע"ב גמ' אחווי אדרכתיך (ב"מ לה ב') תד"ה רבא :

דף קה ע"א במשנה תשבע בסוף (כתובות נח נ"ל נח א') תד"ה מוכרת (גיטין נח א') תד"ה אימור: גמ' מתרומת הלשכה (שבועות י ב') תד"ה קדושה : אלא שרינו דין (בכורות כט א') תד"ה הנוטל . [א"ה הרב המהרי"ט ז"ל בתשובות סי' ס"ט כתב לחלק דדוקא בשודא דדיינא דיניו בטלין ולא בדין גמור והדבר תמוה מאי מקשה הש"ס אי חזר דינא וצ"ע ובחדושינו האררכנו בזה ועי' בהגהות מל"מ פכ"ב מעדות השייך להל' סנהדרין פכ"ג הלכה ה והכנה"ג בחו"מ סי' ט' הקשה על מהרי"ט אבל לא מה שהקשינו]: ע"ב אם דומה דיין כו' (סנהדרין ז ב') תד"ה שאינו :

דף קו ע"א עשה דכבוד תורה (שבועות ל' א') תד"ה למשרי : מתרומת הלשכה (פ"ק ו א') תוס' ד"ה מתרומת : ע"ב באין מקרשי ברה"ב (קדושין נד ב') תוס' ד"ה תרי :

דף קז ע"א קטנה וספקה (כתובות קב ב') תוס' ד"ה אימור (גיטין נה א') תד"ה אימור : מה שפסקו פסקו (יבמות סה א') תד"ה ולוותם : ע"ב נרשני בעלי (כתובות פט ב') תד"ה יכול: עמדה ומיאנה (כתובות קא א') תד"ה אילימא (ב"מ סו א') תד"ה שממאנת : במשנה הניח מעותיו (ב"ק לד א') תוס' ד"ה הכא :

דף קח ע"א גמ' שוקל לו שקלו (יומא סה א) תד"ה נשבעין (ב"מ נח א') תד"ה נשבעין: ופורע את חובו (ב"מ לא ב') תוס' ד"ה אם : ע"ב במשנה רואה אני את (שבועות מ' א') תד"ה ור"ג : גמ' מאן דעסיק בתורה (כתובות מט א') תוס' ד"ה ק"ו

דף קט ע"א במשנה עד שתלבין (קדושין ט' ב') תד"ה כן : גמ' הלכה כמותו (סוטה כא ב') תד"ה יתומים: ע"ב חורתי ולקחתי (ב"ב לו א') תד"ה לא:

דף קי ע"ב במשנה ואין הכל מוציאין (גיטין פד ב') תד"ה דת"ל : ממעות קפוטקיא (ר"ה יוד נ"ל ט' א') תד"ה ולאפוקי : גמ' כתובה דאורייתא (כתובות י' א') תד"ה אמר (סוטה כז א') תד"ה אים :

דף קיא ע"א אחיו נשא כותית (ע"ז יג א') תד"ה ללמוד : מתים שבח"ל (סוטה ה א') תד"ה כל : [א"ה עי' בשו"ת פלרנו בנו"כ מהד"ת ביו"ד סי' ר"ס ר"ן] : ע"ב הלכה כר"י בפרדות (חולין נח א') תד"ה מכאן (שם עט א') תד"ה עייל : מה חטה שנקברה (מנחות לו נ"ל ע' ב') תד"ה כדרך : קלח של כרוב (פסחים נא ב') תוס' ד"ה כל :

דף קיב ע"א אקלע לגבל (ע"ז נט א') תד"ה אקלע : אין עורו מחזיק (חולין נט ב') תד"ה והכי : מה צבי זה קל (ר"ה יג א') רש"י ד"ה ארץ : כיפי דעכו (גיטין ב' א') תד"ה ואשקלון : **סליק**

גליון מהרש"א על מסכת כתובות

מאת הרב הגאון מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל ·

דף ב ע"א מתני' ואלמנה ליום החמישי . מן אלם והנוין מוספת ע"מ רעננה מפני שאינה יכולה לדבר ולריב ריבה . פרשים לרד"ק שורש אלם . וי"ל מן ונגה אייס באלמנותיו ישעיה כ"ב. קרא ארמון העזוב אלמון : גמ' הגיע זמן כאחד בשבת . עי' שיטה מקובצת בב"ק דף ז' ע"ב ד"ה הב לי ציבורית שפי : ע"ב גמ' קסבר רבא אין אונס בגיטין . ואונס בקידושין ע' בהר"ן קדושין פ' האומר ובהר"ן פ' כל הגט בהאי דהרקבא דדינרי דף ל ע"א ועי' ב"ש ריש סי' ל"ח : שם הא הלה סרי זה גט . ע' קצות החושן סי' נ"ה סק"א : שם רש"י ד"ה זמנו של שטר . לא לתנם נכתב זמנו לתוכו . עי' סמ"ע סי' ר"ח סק"כ: שם ד"ה ופסקיה מכרת. שטיפה המעבורת מלד סעיר . עי' מ"ש בכ"י ריש סי' קמ"ד בשם ספר המקנועות ומ"ש ולפ"ז צ"ל :

דף ג ע"א תד"ה וסברא. וי"ל דמיפה קלא אית לה. עי' בס' ב"מ סי' קמ"ד ס"א ד"ה והנה לפ"ד : שם גמ' ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה . ע' ת' ג"ן בחיו"ד ח"א כ"ב ס"ד עלה קט"ו ד"א ע"ב בקהל שתקנו לבטל כל מי שידור בנזירות שמשון : שם תוכת קדים בכספא . עי' ת' בן לב ספר שני סי' מ"ד ובכנסת שו"ע אה"ע סק"ח סק"א . ועי' עוד בתשובה הכ"ל ספר ג' סכ"ד וספר א' סימ' קכ"ה ריש עלה ע"ב: רש"י ד"ה שויוה רבנן . ואי אפשר לומר כן . עי' ב"מ הלכות אישות ס"ב סד"ם ובאו מאלו ובהקדמת פ"מ להל' טריפות ד"ה והנה ראיתי : תד"ה איכא . ואומר ר"י דג' עניני . עי' נו"ב לב א' תד"ה מי שנדר : ע"ב גמ' ולדרוש להו דאונס שרי . עי' מהרש"ט ח"א סי' כ"א ד"ה וראיתי עי' בהר"ן פ' ר"א דמילה ד"ה וסיכי דאסתרי . עי' מג"א סי' תמ"ט סק"ב : תד"ה ולידרוש . דרחמנא אפקרי' לזרעי' דמצרי . במלחמות הרמב"ן סנהדרין נתן טעם משום דאסת רעתו כתיב ועי"ש בנימוקי יוסף : בא"ד הא אסתר בפרהסיא הואי . עי' ב"י יו"ד סי' קנ"ז עלה קכ"ח דף א ע"א ד"ה וכתב הר"ן : בא"ד ומתוך כך התיר ר"ת לבת ישראל . עי' בש"ע אה"ע סי' קע"ח סעי' י"ט :

דף ד ע"א גמ' ונועל בעילת מצוה . עי' לחם משנה פ"א מהל' אבל הלכה א' : שם והיא ישנה בין הכנסים . עי' בהר"ן שבת י"ג א' ד"ה איבעי' להו נדה : שם רש"י ד"ה כי קאמר . אי בעל מסימן עלה . עי' ש"ע א"ח סי' סכ"ד סי"ג : ע"ב גמ' למימרא דאבילות קילא ליה מנדה . עי' ש"ך סי' שמב סק"ה . ע' סוטה ז' א' ורבנן היא הנותנת כו' : שם אתי לזלזולי ביה מאי קולא . עי' בכ"י א"ח סי' תקי"ג דף א' עלה רל"ו ריש ע"ב ד"ה כתב המרדכי :

דף ה ע"א גמ' גזירה שמא ישחוט בן עוף . עי' בהר"ן ספ"ק דפסחים בעי"פ שחל בשבת לא יאמר לאפות המצה עד מוצאי שבת דלמא אתי לאקדומי מבעוד יום ומחלל שבת: שם דרש בר קפרא גדולים . עי' עקידה שער ע"ו עלה ל"א ע"ג : ע"ב גמ' מקלקל הוא אלא ספתת . ק' מאי בכך הא מתקן אלא יאכרו כדאמרי' בפ' האורג בקורע על מתו בשבת ועמ"ש בזה ת' עבה"ג סוף סי' נ' :

דף ו ע"א גמ' מודה ר"ש בפסיק רישיה . עי' שעה"מ הל' שבת עלה י"ח ע"ד ד"ה ודע :

דף ז ע"א גמ' מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה . עי' שעה"מ פ"א מהל' יו"ט עלה כ"ד סוף ע"ב ועלה כ"ה סוף ע"ג : שם דבר השוה לכל נפש . עי' בהר"ן שבת פ' תולין בד"ה ודאמרינן יתעסקו בו עממין : שם ויקח עשרה אנשים מזקני העיר . ק' כיון דחתן מן המנין די שיקח תשעה . ת' דבר שמואל אבוהב סי' ס"ג ושם נסתפק בקידוש הפס אם הנאנס מצטרף לעשרה גם אשה אם מצטרפת : שם תד"ה מתוך . היינו משום דאסור לגורפו . עי' ב"ע או"ח סי' תמ"ו ס"א בהגה"ה ובמג"א שם ובר"ן פסחים שם :

דף ט ע"א גמ' ואמאי ספק ספיקא הוא . עי' בבן לב ספר ג' סי' ע"א ועי' מ"ש בהרא"ה בבד"ה בית ד' שער ב' בדף קט"ו . עי' בס' ראש יוסף על חולין סוף פ' בהמה המקשה : שם האומר לאשה קדשתיך . עי' שעה"מ פ"ט מאישות הט"ו ע"ז ועי' בב"ש סי' ל"ט אה"ע סי' ס"ק יח עי' פ"מ יו"ד ס"א ס"ק ל"ט עי' ע"ז אה"ע סי' קנ"ב סק"ח עי' בב"ש סי' ס"ו ס"ק כ"ה ע' בהרא"ש יבמות (ד"כ"ס)[פ"ב סי"ח] ומיהו בבעל שהוא דבר מבוער לא משוינן אנפשיה . תד"ה בהכי עי' ב"ש סי' קנ"ב ס"ק י"ב . עי' ת' למת לדק סי' ק"ד ד"ה והיכא מאן דבעי : שם אין האשה נאסרת על בעלה . ע' בב"ש סי' ז' ס"ק ב"ג וס"ק ל"ד : שם ספס אונס הוא . עי' בב"ש סי' י"א סק"ג וסי' קנ"ש סק"ט ובמל"מ פ"ב מסוטה סי"ב ובר"ש סוטה ב"ח סוף ע"א ובר"ש יבמות פ"ח ב' ד"ה אלא לאו כה"ג ומ"ש עליו תפ"ד בספקיו סי' רכ"ב . שם רש"י ד"ה האומר פתח פתוח וטענת דמים אין לו . עי' סי' ס"ח בב"ש סוף סק"ג:

בא"ד כגון שהיא ממשפחת דוקרקי במתני' סוף פ"ט דנדה ואשין בו יין כ"ז דוקרקי (דור קוטע) : תד"ה לא נריכא . וי"ל דאדרבא אית לן למימר . עי' תוס' נדה דף ב' ע"ב ד"ה התם תרתי לריעותא ועי' פ"י כאן ובשעה"מ הל' אישות עלה י"א וריש עלה י"ב . ועי' גיטין י"ז: א' תד"ה משום וביבמות ד' ס"ח א' תד"ה רישא : תד"ה ואי בעית אימא . ספק באונס ספק ברצון ואת"ל . עי' בהרא"ש: בא"ד ופיתוי קטנה אונס הוא . ע' ב"ש סי' קמ"ו ס"ק כ"א וסי' קנ"ח סק"ט ועי' סי' קע"ה ס"ג : בא"ד אונס הוא כדאמרינן . ע' בס' בית מאיר סקע"ח ס"ג : בא"ד וי"ל דהם אונס חד הוא . עי' מהרי"ט ח"א סכ"א עלה ל"ג ע"ד וס' מ"א עלה כ"ד ד"א ע"ב ד"ה ועוד יש טעם . ועי' דרכי משה יו"ד סי' כ"ז אות ה' עי' ב"ש סי' ע"ו ס"ק י"ז וכת' בן לב ספר ג' סוף סי' מ"א : בא"ד וקיבל בה אביה קדושין פתוחה . ע' ת' מהרי"ט די כוטין סכ"ב ד"ה עוד שלפי תד"ה ומי . דנאמן בלא עדים לומר . עי' ב"ש סי' מ"ב ס"ק י"ב : תד"ה מפני . שהבי"א לביתו מכל מקום לא רלו . עי' בב"ש שם : ע"ב תד"ה אי למיתב . והא הוי ספק ספיקא . עי' בב"ש סי' ע"ז סוף ס"ק י"ז וכת' בן לב ספר ג' סי' כ"א וסוף סי' מ"א . וסוף סמ"ו וסוף סי' נ"ה ובמל"מ פ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ו' ד"ה ולענין הלכה ובב"ש סי' ס"ח סי' י"ד וסי' ע"ז סוף ס"ק י"ז ובת' פנים מאירות ח"ב סי' קמ"ד סוף ד"ה ובאמת ובדבורים שאחריו (ובממון שאין לו חובעים ואיכא ס"ס עי' למב"ם סוף פי"א מהל' בכורים ובמל"מ שם סי"ב סי"ט) ועי' פלתי סי' ע"ז סק"ג ד"ה ובזה מיושבים . ועי' מ"ש בתוספים בקיצור

בקילור תקפו כהן (שכסוף סי' כ"ה בחו"מ) סי' ק"כ והתחלתו עלה מ"ו קרוב לסוף ע"ד : בא"ד אמאי אית לה אפי' מנה. להתוס' בכ"מ דארוסה אית לה כתובה י"ל דהוי א"י אם פרעתיך ועי' תומים סי' ע"ה ס"ק כ"ב תוך ד"ה ונראה : תד"ה מאי לאו. נראה לפרש דקס"ד. והא דקאמר לקמן בסמוך מאי לאו דקטעין כו' יש לפרש דקס"ד דטענת דמים אף ביהודה מגי למטען דאם איתא שטיבר בתוליה היא סיתה מראה לו כדי שלא יתבדגה בזנות כן מלאתי בתוספות הרא"ש ועי' מהרש"א שרחק : תד"ה לאו דוקא. אע"ג דבעיא היא בפ"ק דכ"ב. עי' ש"ך חו"מ סי' ק"ח סק"ז : בא"ד שמא חזקה דהכא עדיפא. עי' סי' נ"ו בב"ש סק"ח ועי' חו"מ סי' קל"ח ס"ח. וסמ"ע שם : בא"ד ואי לא אמרינן מגו להוציא. עי' מהרי"ט ח"א סי' ע' בדף מ"ט ע"א ד"ה ואם נפשך :

דף י ע"א גמ' שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן. עי' תומים כללי מגו אות י' י"א : שם רשב"ג אומר כתובת אשה מן התורה. עי' בהר"ן סוף כתובות והביאו ג"כ התיו"ט במשנה סוף כתובות ועי' תוס' סוטה כ"ז א' ד"ה אים : רש"י ד"ה חכמים תקנו. כלומר אי הואי כתובה דאורייתא. עי' סנהדרין דף ח' ע"א תד"ה מוציא שם רע. ועי' בחדושי הר"ן שם ישוב : תד"ה תוקה. תימה תינח באשת כהן. עי' בס' שב שמעתתא לבעל קצה"ח ש"ב פ"י :

דף יא ע"א גמ' כיון שהגדילה שעה אחת. עי' הה"מ פ"ך מאישות הי"ב ובש"ע חו"מ סי' רל"ס סי"ד ובאה"ע סי' ס"ז סעי' י"א: רש"י ד"ה גר קטן. אם אין לו אב ואמו הביאתו. עי' מ"ש הב"י סי' קס"ח בחלק יו"ד על דברי הש"ג : שם ד"ה ע"ד ב"ד ומגעו ביין כשר. עי' בריטב"א: תד"ה מטבילין. אכן סהדי דעביד ליה שליח. ע' רש"י קדושין כ"ג ריש ע"ב ד"ה או דלמא ועי' קדושין מ"ב א' והסברא כו' אלא כי הא כו': בא"ד וי"ל דקסבר כמ"ד בהאשה רבה. עי' לעיל דף ג' א' בתד"ה תינח. ובמהרש"ל ובמהרש"א שם : בא"ד ואית ליה ממון מן התורה. עי' בס' מנחת אהרן ריש פ' בן סורר ומורה :

דף יב ע"ב מתני' ונסתחפה שדהו. ע' בב"ש סי' כ' ס"ק י"ג : שם גמ' רב נחמן ורבי יוחנן אמרי ספור. עי' ש"ך חו"מ סי' ת' ס"ק א' וס"ק ג' : תד"ה והוא אומר. אע"ג דאיירי בשמא. ע' בנימוק"י במס' בבא קמא דף יח א' :

דף יג ע"א מתני' מה טיבו של איש זה. עי' סמ"ע סי' רל"ה ס"ק ד' : שם גמ' לדברי המכשיר בה. עי' ס' שב שמעתתא ש"א פ"א ד"ה ובתוס' : רש"י ד"ה ואין אוסרין אשה על בעלה. עי' ת' מים עמוקים ס"ג עלה ד' דף א' ע"א : תד"ה תדא. וצריכי תרווייהו. עי' ס' שב שמעתתא ש"ב פי"ז: ע"ב גמ' רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות. עי' בב"ש סי' ז' סקל"ד : שם לדברי המכשיר בה מכשיר. עי' בהר"ן בסוגיא לקמן ריש דף כ"ב ב' שישבו לקיים כו' ונקרא ערעור כו' עי' בס' שב שמעתתא ש"א ס"א ד"ה ובתוס' פ' לא יחפור: שם אילימא שמשתיקין אותו מנכסי אביו. עי' בקצות סי' רכ"ו סק"א :

דף יד ע"א תד"ה חדא (ב') ולאו דקאמר דלאו מיניה. עי' באשר"י ובב"ש סי' ו' ס"ק כ"ז ושם בס' ב"מ ובס' אבני מלואים : שם תד"ה אלמנת. ונראה לר"י ולריב"א דעיסה קורא משפחה שנטמע בהם. עי' תוס' סנהדרין דף ב' סוף ע"ב ועי' לקמן כ"ט א' ד"ה ועל הכותית : בא"ד נמי הוי ספק ספיקא. עי' ש"ך יו"ד סי' ק"י סעיף ד' מדיני ספק ספיקא ובס' אבני מלואים על אה"ע ס"ב ס"ק ד' מ"ש על דברי הב"ש ס"ק י"ד :

דף טו ע"א גמ' והוא דאיכא רוב סיעה. עי' תוס' סנהדרין דף פ' סוף ע"א : שם ובנמלא הלך אחר הרוב. עי' ב"ב כ"ג ב' תד"ה רוב וקרוב : שם ספק נפשות להקל. עי' בב"י יו"ד סי' קכ"ו עלה קכ"ח דף א' ע"ב סוף ד"ה גרסינן בס"פ בן סורר : שם וכל קבוע כמחצה על מחצה. עי' בהר"ן פ' גיד הנשה על קבוע דט' חנויות מובא בש"ך סי' ק"י ס"ק י"ד וע"ש סק"ה וס"ק ל"ה ועי' מרדכי פ"ק דחולין מה שתירץ למה סנהדרין לא מקרי קבוע והביאו בפ"ח יו"ד סי' ק"י ס"ג עי' א"ת סי' שכ"ט וכ"ש סי' ל"ד סקכ"ה : ע"ב גמ' ושמואל אמר לפקח עליו. עי' פלתי סי' ס"ג סק"א ד"ה אמנם עי' בהר"ן פ' כירה בסוגיא של מתני' מיחם שפינהו מ"ש בדעת בעל הלכות דנזק רבים כסכנת נפשות דמי עי' תוס' נדה מ"ד א' ד"ה איהו מיית דגם בחייבי מיתה מחללין עלי' את השבת. וע"ש בגליון. עי' תוס' ע"ז כ"ז ריש ע"ב דלחיי שעה מה דעבדא ליה עבדי ליה ועי' ת' שבו"י ח"ג סי' י"ג שתמה על כנה"ג א"ח סי' ש"ל. ואולי עובד ועובד כוכבים לא מחללין עליו השבת : שם א"ר ל"ש אלא להחיותו. עי' ב"י יו"ד הל' נדקס סי' רנ"א עלה רכ"ט ע"ג ד"ה ומ"ש מגוה כו' ומ"ש ומקדימין כו' : שם אין הולכין בפיקוח נפש. עי' ש"ע או"ח סי' שכ"ט ס"ב. ועי' יומא דפ"ב ע"ב ובהר"ן שם עלה רכ"ז א'. עי' ב"י יו"ד סי' קכ"ז עלה קכ"ה ד"א ע"ב סוף ד"ה גרסינן. עי' בהר"ן שבת בדין מכבין גחלת בדף מ"ב ע"א מ"ש בד"ה ומהא שמעינן בשם בעל הלכות: שם רוב ישראל ישראל. למאי הלכתא. עי' הה"מ פט"ו מא"ב הלכה כ"ז : שם רש"י ד"ה אבל ליוחסין לא. ואפי' ליכא למיחש משום אסופי. עי' תשובת בן לב ח"ג סי' ל"ח : שם תד"ה להחזיר. ואפי' לשמואל דאמר אין הולכין. עי' ט"ז יו"ד כי' ס"א ס"ק כ"ט ועי' ש"ך יו"ד סי' קמ"ו סק"א ואפי' לא זכה : בא"ד ומדעתו נתכנס לו הלוקח. עי' תוס' בב"ק ריש פ' הפרה דף מו ריש ע"ב ובש"ע חו"מ סי' רס"ז סוף סעי' כה : שם מתני' והאשה פרוע. עי' מג"א סי' עה סק"ג ובחמ"ת סי' כ"א סק"ב :

דף טז ע"א גמ' מיגו דאי בעי אמרה. עי' ש"ך כללי מיגו סי' פ"ב אות א' ד"ה וכ' הב"ח יאות כ"ב : ע"ב גמ' כי אתו עדים מאי הוי. פי' בנמוק"י ב"מ ריש סוגיא דהאי רעיא : שם זאת אומרת כותבין שובר. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"א ס"ק י"א וס"ק י"ב : שם רש"י ד"ה כותבין שובר. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"א ס"ק י"א ד"ה וא"כ :

דף יז ע"א גמ' כבודו מחול. עי' בתוס' פ' שבועת העדות דף ל' סוף ע"ב :

דף יח ע"א גמ' משום דקא בעי למיתני סיפא. עיין תשובת מהרי"ט ח"א ס"ט בדף ד' ריש ע"ג : ע"ב מתני' פסולי עדות הייט. נ"ע ברי"ף פרק זה בורר רס"ג ע"ב : שם הרי אלו נאמנים. עי' אשר"י פ' זה בורר סי' כ"א ועי' סמ"ע סי' מ"ו ס"ק ק : שם ואם יש עדים. עי' ש"ך חו"מ סי' ס"ג סק"ד : שם גמ' אמר לה רבא כל במינים. עי' ב"י יו"ד סי' קס"א עלה קכ"ז ע"ד ד"ה בד"א כשאין ערבית. פי' ת' מהרשד"ם חלק אה"ע סי' ב' ומ"ש בסוף התשובה (עי' ב"י חו"מ סי' מ"ה עלה מ"א ריש ע"ב ד"ה והגאונים) וגם בב"י אות ז' בשם פ' הרשב"ן ועי' ש"ך חו"מ סי' מ"ו סק"ט ד"ה בזה ובש"ע אה"ע סי' מ"ב בח"מ ס"ק י"א ועי' סמ"ע סמ"ו

ס"ק פ"ו (עי' בכד"ה סי' ק"ט מ"ש בשם הריטב"א) ועי' ב"י סי' מ"ו עלה מ"ד ועי' הגהת אשר"י לקמן : שם כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. ע' קצות סי' מ"ו סק"י : שם נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד. עי' סמ"ע סי' מ"ה ס"ק ל"ד וש"ך שם ס"ק כ"ד וסמ"ע סי' ל"ו סק"ז :

דף יט ע"א גמ' מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו. עי' בב"מ דף ז' ע"ב תד"ה דאית ביה זמן ובדף כ' סוף ע"א ברש"י ד"ה יתקיים בחותמיו. עי' קצות סי' מ"ו ס"ק ד'. עי' ש"ך סי' ק"ח ס"ק ז' : שם זילו קיימו שטרייכו. עי' מ"ש בגליון ש"ע חו"מ סי' קמ"ו סעיף י"א : שם אי דכתב ידם יוצא ממקום אחר. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק קי"ד : שם רש"י ד"ה שתב לאחרים. ואין לו מה לגבותם. עי' ש"ך חו"מ סוף סי' ס"ז : שם תד"ה חזקה ולרבנן אמרי'. עי' בנימוק"י ב"ב דף ר"ל ב' ד"ה אמר ר' ינאי. עי' תומים כללי מגו סוף אות ס"ד : שם תד"ה מודה. דעדים החתומין על השטר. עי' תוס' לקמן כ"ח א' ד"ה קיום שטרות וש"ך סי' מ"ו סק"ט : בא"ד אבל בשאר טענות. עי' ש"ך סי' פ"ב דיני מגו אות י' ד"ה ועוד : שם תד"ה וכגון. יש לומר דלאו מגו הוא. עי' בב"י ריש סי' מ"ז בשם בעל העיטור דדוקא אמנה אבל באומר פרוע כיון דשטרא לגוביינא קאי מהימן ועי' ש"ך סי' מ"ז ס"ק ו' וסי' ס' ס"ק ל"ה וס"ק פ"ט : בא"ד ואם נאמר דמכירת שט"ח. עי' תוס' לקמן פ' הכותב דף פ"ה ע"ב ד"ה המוכר: בא"ד אכתי נסימניה במגו. עי' ש"ך סי' נ"ט סק"ו ד"ה שוב מצאתי : ע"ב גמ' מאי טעמא האי ניתן ליכתב. עי' בהר"ן ועי' בב"י סי' מ"ו אות ל"ו בשם הריטב"א בתשובה : שם תנאי היה דברינו. עי' ב"י אה"ע סוף סי' קמ"ה עי' קצות סי' מ"ו ס"ק כ' : שם וכאו שנים מן השוק ואמרו. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק קי"ב ועי' ש"ך סוף סי' ל"ח : שם ואמאי תרי ותרי נינהו. עי' ב"י חו"מ סי' ל"ד אות ז' בשם תשו' רשב"א. עי' בס' קצות סי' מ"ו ס"ק כ' : שם תד"ה ואם. דא"כ אמאי אין נאמנים. עי' ש"ך סי' מ"ו ס"ק ק"ב :

דף כ ע"א גמ' אוקי תרי להדי תרי. עי' בב"י חו"מ סמ"ו אות ל"ו ד"ה כתב הריטב"א ואות ל"ט ד"ה כתב הרשב"א. ובס' קצות ס"ק כ' וש"ך סימן ע"א ס"ק ב' וסמ"ע סי' ע"א סק"ז ובב"י סי' ק"ט אות י"ג ד"ה וכ' עוד הרשב"א : שם אמרינן כשהוא שוטה זבן. עיין מהרי"ט ח"א סי' קכ"ו ד"ה אלא : שם וביוצא מתחת יד אחר. עי' בב"י חו"מ סמ"ו אות כ"ד ד"ה ומ"ש והוא שיצאו עלה מ"ד דף א' סוף ע"א : שם רש"י ד"ה נהי דהוזמה. לבטל עדותן. עי' ב"י חו"מ סי' ל"ח ד"ה וכ' הריב"ש. ועי' ת' יד אליהו סי' פ"ז. ועי' מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סל"ז ד"ה אלא ובתשו' בן לב ספר שני סי' ת' ובספר ג' ס"ק ס' ועי' ש"ך סוף סי' ל"ח : שם רש"י ד"ה אלא א"כ. דאי לא קרא עליו ערער. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק כ"ה כ"ו : שם תד"ה אלא. ואם תאמר ולרב נחמן. עי' קצות סמ"ו ס"ק כ"א : ע"ב תד"ה (ע"א) ורבי יוחנן. וי"ל דעד אחד בשטר. עי' ש"ך [חו"מ] סמ"ו סקל"ג ובקצות שם ס"ק א' : בא"ד כיון שהוא זוכר העדות. נ"ע בב"י חו"מ סי' ק"ח אות ט"ו ד"ה כתב רש"י כו' וי"ל דהש"ע כו' ועי' תוס' ב"ב ל"ט ב' ד"ה מחאה ועי' מ"ש גליון סמ"ע סי' כ"ח ס"ק מ"ב : בא"ד אבל הכא שכותב עדותו. ונ"ע בתוספות גיטין י"ז ב' ד"ה קסבר יש לבעל כמ"ש שיכולה להביא גיטה לב"ד או לעדים ס' אבני מלואים סימן קכ"ז ס"ק י"א ד"ה ועי' בתוס' :

דף כא ע"א גמ' על מנה שבשטר הם מעידין. עי' קצות סי' מ"ו ס"ק י"ט ועיין סמ"ע שם ס"ק ז' : שם לכתוב חתימת ידיה אחספא. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק כ"ו וס"ק ל"ח וע"ש סק"י : שם גמ' וכתב עילויה מאי דבעי. עי' ש"ך סי' ס"ט ס"ק י"ז : שם ותא שמואל לב"ד טוענין. יבמות דף ק"ו סוף ע"א וב"ב דף קל"ח ע"ב בשו"ע חו"מ סמ"ו סעיף א' וסי' ר"ס סמ"ע ס"ק י"ג : שם לא קא מסהיד דיינא. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק מ"ו : שם תד"ה על כתב. נראה דלרבי אפילו אומר. עיין בתוס' דף כ' ע"א ד"ה ור' יוחנן מ"ש בסוף הדבור : שם תד"ה ודוקא. נראה דאתיא כר' אלעזר. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"ב סק"ב ד"ה ועוד נראה : שם תד"ה עד ודיין. ואפילו למ"ד אינו נאמן. עיין מהר"ן ועי' תוס' גיטין דף ד' ע"א ד"ה דקיימא כו' משמע דר"י ואביי כו' : ע"ב גמ' שנים מכירין חתימות ידי עדים. עיין ש"ך סמ"ו סק"ו ועי' בט"ז שם : שם עד נעשה דיין. עיין בב"י חו"מ סמ"ו אות י"ב :

דף כב ע"א גמ' והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא. עי' בט"ז אה"ע סי' קנ"ב סק"ח ועי' ש"ך חו"מ סי' פ"ב כללי מגו אות י"ז : שם אם נתנה אמתלא לדבריה. עי' ט"ז יו"ד סי' א' ס"ק כ"ב ועי' ש"ע חו"מ סי' פ"ה סעיף ג' סוף הגהת ש"ע : שם תד"ה תרי ותרי. ולא מיתכשר בהכי. עי' במל"מ פ"ד ממלוה ולוה הלכה ו' ד"ה ולענין הלכה : בא"ד וכ"ש היכא דליכא סהדי. עי' תומים סי' ל"א סק"ג : בא"ד דתרי כמאה. עי' תוס' ריש פ' האשה רבה דף פ"ח ע"א ד"ה אתא גברא וקאי ועי' ש"ך חו"מ סי' מ"ו ס"ק ס"ו : ע"ב גמ' אבל נשאת ואח"כ באו עדים. עיין בב"ש סי' קנ"ט ס"ק ז' ועי' תשובת בן לב ספר ד' סי' ז' ועי' ט"ז יו"ד סי' י"ח ס"ק י' ועי' רש"י קדושין דף ס"ד ריש ע"ב גרש"י יבמות ד' פ"ח ע"ב ד"ה ועשו ועי' תשו' חכם צבי סי' ב' וסי' ג' ובש"ע יו"ד סי' י"ח סי"ג וסי' קכ"ז בש"ך סקי"ב וסקי"ד : שם גמ' באומרת כרי לי. עי' תוי"ט ספ"ב דיבמות ד"ה וכולן מותרות : שם ואין דבריו של אחד. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"ז ס"ק ע"ו. עי' רש"י גיטין ריש ד"ג ובפ"י שם : שם הסר ממך עקשות פה. עי' מהרי"ט ח"א סי' נ"ב ד"ה איברא : שם תרווייהו באשת איש קמסהדי. עי' ש"ך חו"מ ריש סי' ל"א ובנתיבות שם : שם והאמר רב המנונא. עי' מ"ש הב"י אה"ע סי' מ"ז דף מ"ז סוף ע"ד בשם א"ח ועי' בש"ע אה"ע סי' קט"ז סעיף ו' עי' ב"ש סי' קנ"ה סוף ס"ק ל"א : שם רש"י ד"ה באומרת. אין לבי נוקפי שברי לי. עי' בתומים כללי מגו אות ע"ז: שם תד"ה הכא. והומר ר"ת דהוקה דאשה דייקא. עיין לקמן דף כו ב' תוס' ד"ה אנן ובר"ש שם ובהר"ן : בא"ד מרע לה להך חזקה. עי' תוס' ב"ב ל"ב א' ד"ה אנן מסקינן ליה ובתומים סי' ל' ס"ק א' : שם תד"ה באשם תלוי. ה"נ איקבע איסורא. עי' בכ"מ פ"ח משגגות הלכה ג' ובס' שב שמעתתא ש"א פ"ח ט' : שם תד"ה אי הכי. דמשמע דאיירי עולא בכל ענין. עי' ב"ש סי' קע"ח ס"ק י"א :

דף כג ע"א תד"ה תרווייהו באשם איש קמסהדי. עי' תומים כללי מגו סוף אות סמ"ך ואות ס' ואות מ"א :

דף כד ע"ב גמ' אבל נשיאות כפים דאיסור עשה לא. עי' תוס' פרק כל כתבי דף ק"ח ע"ב ובהגהת ש"ע א"ח ריש הל' נשיאות כפים סי' קכ"ח : שם דתניא רבי יוסי אומר. נ"ע במג"א סי' קכ"ח סק"א ועי' שעה"מ פי"ם מהל' שבת ד"ה ודרך אגב : שם תד"ה

אמנה. וא"ת ואי לאו. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"מ ס"ק ט"ו. עי' תשו' רשב"א בב"י חו"מ סי' קמ"ו. עיין קצות סי' כ"ח סק"ו : בא"ד והתם ודאי מעלין. עי' חו"מ סי' ג' ס"ק כ"ה :

דף כה ע"ב תד"ה הרי שאמר. דאע"ג דאיכא מגו. עי' ש"ך חו"מ כללי מגו סוף ס"י : תוד"ה שבידו תימה איך. עי' בב"י אה"ע ס"ג בשם הרמב"ן ועי' מ"ש בגליון ב"ש סי' ג' סק"ז : בא"ד וי"ל דלא דמי. עי' ב"ב ל"ג ב' בתוס' ד"ה ואי :

דף כו ע"א גמ' או בן חלוצה הוא. עי' ס' בן לב ספר א' עלה ס"ח דף א' ע"ב ד"ה הכלל העולה מ"ש על הרמב"ם ומה שדקדק על דברי רש"י שבד"ה ואתחינן ועי' בב"ש סי' ז' סק"מ : ע"ב תד"ה אנן. משום דערובי תחומין דאורייתא עי' בפ"מ בפתיחתו להל' שחיטה שורש ד' ד"ה ודע דאם המיר : בא"ד ורבינו יצחק בר ברוך. עי' רש"י קדושין דף ס"ד ע"ב ד"ה רבי סבר :

דף כז ע"א גמ' אי אפשר דלא ערקא חד מינייהו. עי' בב"ש סי' ז' ריש ס"ק י"ז : שם אם יש שם מחבואה אחת. עי' בדרכי משה יו"ד סימן קי"ד אות ד' ובהגהת ש"ע שם סעיף ט' ובסי' קכ"ט בב"י וכד"מ אות ט' ובב"י סוף סי' קכ"ח ובסי' קכ"ט ד"ה כתבו התוספות. עי' מל"מ פ"ב מהלכות חמץ ומצה הלכה י"א סד"ה והנה :

דף כח ע"א תד"ה קיום. וטוען שהוא פרוע. עי' ש"ך סי' מ"ו סק"ט ועי' תוס' לעיל דף י"ט א' ד"ה מודה : ע"ב גמ' לדיקים עצמן לא כל שכן. עיין חולין דף ה' סוף ע"ב תד"ה לדיקים עצמן :

דף כט ע"א תד"ה ועל הכותית. אי דאזיל איהו גבה הו"ל קבוע. עי' תוס' נזיר דף י"ב ע"ב ד"ה אסור בכל הנשים ובתוס' סנהדרין דף פ' ע"ב ד"ה הנסקלין ומהרי"ט חלק ב' חלק אה"ע סי' יז ד"ה ולעיקרא דדינא : בא"ד מחזיר גרושתו מבניסת. עי' תוס' לקמן מ"ט א' ד"ה ואימא: ע"ב תד"ה מאי בינייהו. תימה אמאי לא קאמר. עי' תוס' קדושין ריש דף ס"ח:

דף ל ע"א גמ' הא נמי יש בה הויי'. עי' יבמות דף מט ריש ע"ב : שם ולאפוקי מדר' נחוניא בן הקנה. עי' ש"ך חו"מ סי' פז ס"ק נח. שם תד"ה א"ב בעולה. אע"ג דאם נשא נשוי. עי' בתוס' פסחים ריש דף י"א ובהר"ן פ' כל שעה עלה קל"ט א' ד"ה מדיחן. עי' מל"מ הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"ב : בא"ד ור"ת לא פירש כן. עי' שעה"מ פ"ג מאישות הלכה ס' ד"ה עוד תירץ : ע"ב תד"ה זר. אבל קרן ותומש של הקדש. עי' בס' נתיבות המשפט סי' ק"ח ס"ק ב' ועי' רמב"ם ריש מעילה הל' ט' : שם תד"ה ואי דלא מלי. וכיון שאינו זוכה מטעם זה. עי' ש"ך חו"מ סי' קנ"ה ס"ק ו' עי' ב"ב דף פ"ו ע"א ד"ה ומדכליו של מוכר כו' כ"ש וכ"ש כו' :

דף לא ע"א תד"ה רב אשי. דבעינן שמתקיים הזמה כלפי כל אחד. ועי' חדושי הר"ן סנהדרין שם דאם תאמר דפטורים ממון והוי עשאו"ל לממון בטל נמי עדותן לנפשות דעדות שבטל מקצתו בטל כולו מאח"כ בממון ונפשות לחד דמקיימת ביה לעשות לאחיו בנפשות : ע"ב גמ' מהלך כעומד דמי. עי' בהר"ן ריש שבת שתמה על הרי"ף שהביא להאי דבן עזאי וע"ש בחידושי רשב"א : שם רש"י ד"ה כדרבא דאמר. לענין שבת במקום ארבעה על ד'. עי' בספר קצות החושן סי' שנ"א ס"א : שם תד"ה אי דאפקיה. אבל לגנב לא תקינו. עי' ש"ך חו"מ סי' רמ"ג סק"ט :

דף לב ע"ב גמ' כל שהיא דאיכא ממון ומלקות. בכ"מ פי"ח מסנהדרין ה"ב בד"ה השני הקשה מכל לאו שניתן לתשלומין אינו לוקה :

דף לג ע"א תד"ה אלא. לא במיתה ולא במלקות. עי' תוס' ריש מכות ועי' תוס' חולין דף יא: ד"ה וכי תימא :

דף לד ע"א גמ' דתניא המבשל בשבת וביו"ט. עי' בב"י או"ח סי' תק"ג עלה רל"ו ד"א ריש ע"ב ד"ה כתב המרדכי : שם בשוגג יאכל. עי' תוס' פסחים כ"ו ב' ד"ה הדש יותן ועי' בהר"ן שבת פ' חביות ד"ה אחרים : שם מה קודש אסור באכילה. עי' חולין קט"ו א' תד"ה היא קודש ועי' בפלתי ריש סי' פ"ז וברש"י חולין סוף דף קי"ד ד"ה הרי הוא בבל תאכל : שם מעשה שבת דאורייתא. דוקא בנתחדש דבר ע"י המעשה כגון אפיה ובישול אבל הבאת כלים ואוכלין מרה"ר לרה"י לא נאסר ת"ר ריש פ' ר"א דמילה סוף ד"ה הא דתניא עלה י' ד"א ריש ע"א בדף הספר :

דף לה ע"ב גמ' שמידתה תורה בקנס. וה"ה בממון שבא לכפרה וה"ט מ"ש הרמב"ם פ"א מהל' מעילה דהמועל היה לוקה ומשלם וכהאכל תרומה בזדון כתב בפ' ו' הל' ו' מהל' תרומות דלוקה ואינו משלם תשו' דבר שמואל אבוהב סי' שכ"ו: שם (ואע"ג דמיקטל משלם) [קשי' ממזרת] . מכאן תמהו על רמב"ם דכתב כל חייבי לאוין שבעל ולא קידש אינו לוקה ועי' בהה"מ רפט"ו מאיסורי ביאה : שם רש"י ד"ה איילונית. לא תביא שערות לעולם. עי' במל"מ פ"ד מעבדים הלכה ג' ד"ה אף הקטנה :

דף לו ע"ב מתני' הבא על בתו. עי' רש"י פ' שבועות העדות דף ל"ג ב' במתני' ד"ה וכתבל כו' ויש מפרשים כו' ומ"ש ע"ז בתוס' שם סוף ע"א ד"ה ושאם :

דף לז ע"ב גמ' ולא תקחו כופר לנפש רוצח. עי' בס' החינוך סוף פרשת מסעי :

דף לט ע"א גמ' ובשיתא ירחי מי קא ילדה. עי' בחמ"ת בא"ע סי' ד' ס"ק י"ב ובב"ש שם :

דף מ ע"א גמ' אבל הכא אי אמרה. עי' תשו' בשמים ראש ס"ז. עי' בתי' ח"נ סי' א' ד"ה ואני רוצה דה"ט דעשה כזו אינה בכלל כופין אותו לעשות מצוה : שם מתני' רואין אותה כאילו היא שפחה. דברי רש"י פ' שבועות העדות דף ל"ג קרוב לסוף עמוד א' ד"ה משום בושת תמוסים ועמד עליהן התיו"ט פ"ד דשבועות מ"ו ד"ה ושאם : שם תד"ה כגון מילה. וזה אין לנו לגמר. עי' יבמות כ' ב' הכא נמי אפשר בחליצה ועי' בב"ש סי' קע"ד סק"ג עי' בכ"מ פ"ג מגילית הל' ו' וכן בספרו ב"י א"ח סי' י"א ריש עלה יא : ע"ב תד"ה הא לאו. דבפ"ק דסנהדרין . ועי' שם בנימוקי יוסף דף רנ"ט עלה א' סוף ע"א ובתוס' שם ת' ב' ד"ה והביא בסוף הדבור. ובחדושי הר"ן שם ד"ה מתני' מוליא ש"ר מ"ש בשם רמב"ן דדוקא בנגמר דינה ואח"כ הוזמו העדים חייב ק' סלעים ומה שתירץ על הקושיא דא"כ ל"ל קרא הכא בקטנה קשה להבין :

דף מא ע"ב תד"ה ואי. את המזיק עצמו. עיין בהרא"ש בב"ק דף ע"ו שהוסיף תיבות „דבו הקילו חכמים אי תפס בשעת הנזק, ועי' פירושו בב"י חו"מ ס"א עלה ג' סוף ע"ג מה שהביא בשם הגהת מיי' בפ"ה מסנהדרין :

דף מב ע"א גמ' יצאו אלו שהן קנס. עי' פ' שבועת העדות ל"ד א' רש"י ד"ה לר"א חייבין :

שם תד"ה השלח. וא"ת שכיחא. עי' בס' קצות סוף סי' נ"ה : ע"ב גמ' להורישו לבניו בשאר קנסות. עי' בב"ק דף ע"ב א' תד"ה סיפא ובב"מ ל"ד ב' תד"ה הריני ות' דבר שמואל אבוהב סי' ג' : שם יתן לתוד ונתן לתוד. עי' פ' יש נוחלין קכ"ד א' אמר קרא לתת לו פי שנים מתנה קרי' רחמנא :

דף מד ע"א תד"ה איכא בינייהו. הואיל והיא מודה שהן פסולין. דברי המל"מ פ"א מאישות הל' כ"ו נ"ע : ע"ב גמ' המוציא ש"ר על הקטנה. עיין חידושי הר"ן סנהדרין דפ"ח ע"א על מתני' מוליא שם רע בנ' :

דף מה ע"ב גמ' היה לוקה מכת מרדות. ומזה כ' הרמב"ם לפעמים מלקות במקום מכת מרדות עי' תוס' [יו"ט] ריש מסכת שבת :

דף מו ע"ב גמ' וכ"ת נילף מבושת ופגם. עי' חולין ע"ת ב' בתוס' סוף ד"ה זה :

דף מז ע"ב תד"ה תקנו. ולכאורה לרידיה עי' ספר אבני מלואים סי' ס"ט סק"ב ועי' בש"מ בב"ק ז' ב' בטעם שלא יכול המלוה לומר הב לי זבורית דא"א בתקנת בינונית. ועי' ס' הכ"ל סי' פ"א סק"ב :

דף מט ע"א תד"ה ואימא. דנשואין משוו לה. עי' תוס' יבמות נז ע"א ד"ה עריות. ועי' לעיל ר"פ אלו נערות בתוס' ד"ה ועל הכותית ובשעה"מ חופת חתנים סי' ס' עלה נ"ב ע"ד ד"ה הנה מבואר : ע"ב תד"ה כשהם. אבל קטני קטנים. ועי' בהר"ן ס"פ אע"פ דיש סברא דדוקא בממון קיימת :

דף נא ע"א גמ' כל העומד ליגזז. עי' ש"ך חו"מ סי' נ"ה סק"ז וסי' קע"ו סקי"א : ע"ב גמ' וקתני כתובת אשה. עי' בהרא"ש סי' ד' בשם הר"ר יונה דמן האירוסין גם רבנן ס"ל דלא אחריות ע"ש סוה: שם חייבינן שמא תהלתה באונס. עי' בס' שב שמעתתא שמעתא פט"ו מ"ש על קושית הפ"י כאן ; שם כל שתחלתה באונס. עי' בב"ש סי' ו' ס"ק כ"ג : שם מ"ש יתר אלבשה. עי' מהרי"ט ח"א סוף סי' ק"א. עי' בד"מ יו"ד סי' קכ"ד אות ג'. ועי' בהגהת שעה"ת סי' ר"ד ס"ח ובמג"א שם. ועי' שבועות פ"ב דף יז סוף ע"ב בתוס'. ועי' מרכבת המשנה חלק שני הל' א"ב פ"א ה"ט דבבועל לא אמרי' יצרה אלבשיה : שם תד"ה אונס. אע"ג דאכוה דשמואל. עי' ט"ז יו"ד סי' קי"ז סק"א ובשעה"מ פ"ה מיסודי תורה עלה ב' דף א' ע"א :

דף נג ע"א רש"י ד"ה ולא מטמאה אינה חייבת ליטמא. עמ"ש גליון יבמות כ"ט ב' :

דף נד ע"א גמ' אלא כי הא דהר"י א"ש. אף דאין סברת דר"י א"ש פליג אהני. וכעין זה בהר"ן הל' נדה עלה רנ"ב סוף ע"ב : ע"ב מתני' הרי זו בעילת זנות. עי' בהר"ן פרק המדיר סוגיא דקדשה ע"ת וכנסה סתם :

דף נה ע"א רש"י ד"ה אמר לעדים. מתנת קרקע. עי' ש"ך חו"מ סי' ל"ט סק"ד : שם תד"ה כתובו. אבל במתנה. עי' ש"ך סי' ל"ט ס"ק י"ג :

דף נו ע"א גמ' בדבר שבממון תנאו קיים. ברשב"ם ב"ב קכ"ו ב' משמע דוקא ממון שאין בו מצוה : שם תד"ה הרי. ע"כ בדכפליה לתנאיה. אבל לר"י ל"ק אף דאית ליה מכלל לאו כו' והוי נמי כאילו כפלי'. מ"מ י"ל במתנה עמש"ב ל"א מכלל כו' רמב"ן בח"ר ד' פיטות פ' יש נוחלין : בא"ד דמתנה על מה שכ' בתורה. עי' בתוס' בילה ריש דף כ' : בא"ד ותימה א"כ אמאי. עי' בש"ע אה"ע סי' קל"ז ס"ד בהגה"ה וכד"מ שם אות ג', עי' חולין קל"ד א' תוס' ד"ה תון. עיין רמב"ן ב"ב בדף קכ"ו ד"ה ה"ז מקודשת ובס' בית מאיר סי' קל"ב עלה ק' דף א' ריש ע"ב : בא"ד הריני נזיר ע"מ. עי' תשו' ג"ו ח"א בחיו"ד כלל ב' ס"ג עלה קי"ג ע"ד : בא"ד אלא היכא שמתכוין לעקור. נ"ע בגיטין ריש פרק המגרש פ"ג ע"א נענה ר' טרפון כו' ומת בלא בנים. ועי' ס' מתנה אפרים הל' רבית סי' ל"ט :

דף נח ע"א רש"י ד"ה בשאינה ניזונת. שאין לו במה לזונה. עי' ספר אבני מלואים סי' פ"א ס"ק כ' סוף ד"ה ומדבריו נראה וד"ה שאחריו :

דף נט ע"א גמ' סהם בידו להקדישם. עי' שעה"מ פ"ו מאישות הלכה י"ד: ע"ב תד"ה כגון מפני הסכנה. עי' מהרי"ט ח"א סימן ס' ד"ה וחוץ מזה :

דף ס ע"א גמ' ממעכן ברגלו בגנעה. עי' בהר"ן פ"ק דבילה על מתני' בש"א אין מוליכין סולם משובך לשובך : שם מניקת שמת בעלה. השנוים בין סוגיא דהכא להסוגיא דיבמות מ"ב סוף ע"א רבו מאד ועמ"ש בזה בתשו' נ"ב סי' י"ד ד"ה אבל : שם בתוך עשרים וארבעה חדש. עי' תשובת נ"ב תאה"ע סי' כ' : שם רש"י ד"ה אדם שהמחרת במגעו נדה. עי' בהר"ן ריש פ"ב דע"ז בשם ר"ת וברש"י ע"ז ל"ו ב' ד"ה נשג"א : שם ד"ה מונע. דהא ליכא דחזי ליה. עי' ע"ז י"ב א' וביצה ט' א' כל מקום שאסרו חכמים משום מראית עין כו' ועי' שעה"מ פ"ה מיו"ט ה"ד עלה מ"ו ד"א ע"ב : ע"ב גמ' הרי שהיתה רדופה. עי' תשו' נ"ב סי' י"ב בתאה"ע (ד"ה והנה) דר"פ ס"ל הבחנה דרבנן . ור"נ דשרא לדבי ר"ג לשיטתיה דהבחנה דאורייתא וליכא קושיא על מינקת דרבנן מהבחנה . וה"ט דהרי"ף והרמב"ם שהשמיטו התירא דבי ר"ג. כיון דקי"ל הבחנה דרבנן : תד"ה ואמר. אין לפרש דגזרי. עי' מהרש"א ועמ"ש עליו בתשו' נ"ב סי' י"ג באה"ע (ד"ה ומ"ש מעלתו) דגם במינקת ודאי גזרינן אטו. רק כוונת התוס' דבמת וגמלתו אינה מינקת עליה מש"כ בהיתה רדופה כו' דשם אלמנה מ"מ עליה. ועי' בהרא"ש מ"ש „והיכא שגמלתו בחיי בעלה כו' דא"כ היכי כו' אלא לא גזרינן" והרי בהני דבי ר"ג שם מינקת עלה אלמא דמ"מ לא גזרינן (ועיין בגליון בסמוך) לק"מ דשם משום דדבר ידוע וכן נתנה למניקה בחיי בעל ידוע ומוכר ותדע דהא בנשבעה שמינקת כ' הרא"ש עצמו דגזרינן אטו לא נשבעה :

דף סב ע"א גמ' רב שמואל בר שילת. דוגמא נקט דהא בתלמיד חכם אין הדין כן ועיין ב"ש רסי' ע"ו : שם רש"י ד"ה ולא חליף. שאינו עשיר בעיניהם. והרמב"ם מפרש שאינו צריך לילך בשליחות ואנגריא של מלך. עי' ח"מ סי' ע"ו פ"ק א' : ע"ב רש"י ד"ה תמר ונעשה. נשאת לו. מש"כ אם בשעת נישואין לא היה לו אומנות כלל יכול לשנות אחר כן ממלאכה למלאכה. ח"מ סי' ע"ו סק"ח :

דף סג ע"ב תד"ה אבל. אבל הכא דיוצאה. עי' שעה"מ פ"ט מאישות הט"ו עלה מ"ב ע"ג ד"ה כן אמת :

דף סט ע"א גמ' ושמעתא יהא. עי' שעה"מ פ"ו מאישות ה"ב עלה כ"ח ע"ג ד"ה ועל סי' זה : ע"ב רש"י ד"ה אם מתו. בלא בנים. עי' בב"י חו"מ סי' רנ"ג אות ל"ג :

דף ע ע"א גמ' דמפקע ליה לשעבודא. דל"א קונם מפקיע מידי שעבוד אלא בממון הניתן למחילה

למחילה. לח"מ פי"ב מאישות: ע"ב גמ' ופרנס לאו שליחותיה. עי' מל"מ פ"ה ממלוה ולוה דין י"ד ובט"ז יו"ד סי' ק"ס ס"ק י"א: שם תד"ה שהגיע. אמאי אין הנדר חל. עי' ס' אבני מלואים סי' ע"ב עלה ו' דף א' ע"א ד"ה ולענ"ד נראה ובעל א' הסוף ע"ד ד"ה ולענ"ד:

דף עא ע"א תד"ה רבי יהודה. פי' ר"י דהדם. עי' תשו' בן לב חלק ג' סי' ל"ו: שם תד"ה ואי אמר. אבל מקיימת לא. עי' בהר"ן לקמן בסוגיא דקדשה ע"ת וכנסה סתם. ועי' בש"מ כאן: ע"ב גמ' הנאת תשמישי עליך. עי' מהרי"ט ח"א ס"ה ד"ה וחוץ מזה:

דף עב ע"א מתני' מאכילתו שאינו מעושר. ובמכשילתו באיסור שאינו במאכל כגון שאמרה שטרפה החמן נסתפק בתמ"ח רסי' קט"ו: שם גמ' אי דידע נפרוש. עי' בהר"ן בשם הרא"בד ומה דקשה עליו מסוף נדרים אילימא באשת ישראל וברצון כו' עי' בשעה"מ פ"ט מאישות עלה מ"ב מ"ג ועי' ש"ך חו"מ סי' ל"ד סק"ו. ובגליון ש"ע שלי שם: שם דאשה פרוע דאורייתא היא. עי' אבל אברהם (פרי מגדים) או"ח סי' ע"ה סק"ה ועמ"ש בגליון ש"ע אה"ע סי' כ"א ס"ב ועי' מג"א סי' ע"ה סק"ג והמ"מ סי' כ"א סק"ב: ע"ב מתני' על מנת שאין עליה נדרים. עי' מהרי"ט ח"א סי' י"ט עלה י' דף א' ע"ב:

דף עד ע"א גמ' כיון דעבד מעשה אתולי. עי' שעה"מ סוף פ"ו מאישות עלה ל"ד ד"א ע"ב ד"ה האמנם: שם תנאה דאפשר לקיומיה. עי' בספר אבני מלואים על אה"ע סי' קמ"א סעיף כ"ט סק"ד ועי' בכ"מ ולח"מ פ"ו ה"א מאישות ובשעה"מ שם הלכה ב' עלה ל"ד ד"א ע"ב ד"ה ולענין. ובלח"מ פ"ו מאישות הי"א ד"ה כל:

דף עה ע"ב גמ' רישא כאן נמצאו וכאן היו. עי' חו"מ סי' ס' בסמ"ע ס"ק כ' וש"ך שם וסמ"ע סי' קט"ו ס"ק כ"ב: שם תד"ה אבל היכא. פירוש אע"ג דאיכא. עי' ס' שב שמעתתא ש"ב פ"א ואילך:

דף עו ע"א גמ' יתירת מאי הויה. עי' ט"ז חו"מ סי' קל"ח ס"ו: ע"ב גמ' ואי דלא יהיב טבא. עי' תוס' נדה דף כ"ח ע"א ד"ה ולענין דינא: שם רש"י ד"ה אליבא דמאן דאמר. כי הוי קדושין ספק. עי' בב"ש סי' ג' סק"ה: שם תוד"ה כל. וצריך לחלק בין ספק. עי' חולין דף נא א': שם תד"ה המוציא ועי' ס' שב שמעתתא ש"ב פ"י ד"ה אמנם:

דף עז ע"א מתני' ואלו שכופין אותו. עי' תשו' בן לב ספר ד' סי' י"ג: שם מפני שממקתו. עיין מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי"ד:

דף עח ע"ב רש"י ד"ה ה"ג ור"ת. ואם בא לוקח לב"ד. עי' בתוי"ט במתני' בד"ה [ובה"א] לא תמכור:

דף פא ע"ב גמ' לא הוי זביניה זביני. עי' בהגהת מרדכי ספ"ב דשבועות דמטעם כל מדא"ר לא תעביד אי עביד ל"מ. ועי' תשו' אבא מארי זצוק"ל בח"א מפסקים סי' קכ"ט עלה קכ"ד ע"ד ד"ה גם:

דף פב ע"א תד"ה לא. דאין היורשין מוחזקין מן הפקדון. עי' בכורות נ"א ב' תד"ה ולא ברא"י:

דף פג ע"א מתני' שאם מכרה ונתנה קיים. עיין בנימוקי יוסף ב"ב דף רי"ח סוף ע"ב ובתוס' ב"ב קל"ו ב' ד"ה ר' יוחנן: שם גמ' וכי כתב לה הכי. עי' קצות החושן ריש סי' קי"ח: שם בכותב לה ועודה ארוסה. עי' מהרי"ט ח"א סי' מ"ה עלה כ"ז ע"ג וע"ד ורס"י ל"ט: שם האומר אי אפשי בתקנת. עי' שיטה מקובצת בב"ק דף ז ע"ב ד"ה הב לי זיבורית טפי עדיפא. עי' בתשו' מיימוני לס' קנין סי' י"ד ובס' אבני מלואים סי' ס"ט ס"ק כ': שם כגון זו שומעין לו. עי' ב"ש סי' קס"ה סק"ג: שם מדין ודברים קנו מידו. עי' חו"מ סי' רמ"א ס"ג בש"ך ובט"ז: שם רש"י ד"ה ממקום אחר: שאינה ירושת אבותיו. עי' חלקת מחוקק ס"ס ס"ט: שם ד"ה קנו מידו. אלא משום דלא פרים. עי' בכ"מ קי"ב א' תד"ה חוזר עליו: שם תד"ה כדרב. וא"ת היכי מייתי ראיה. עי' תשו' בן לב ספר שני סי' לא: ע"ב גמ' ותימא ליה מכל מילי. עי' תשו' רמ"א סי' ד' עלה ג' ד"א ע"א ד"ה התשובה השנית: שם או דלמא תרווייהו דוקא. עי' תוס' תמורה י"ז ריש ע"ב: שם ובפרי פירות מהו שיאכל פירות. עי' בדברי הר"ן פרק האשה שנפלו בדף ק"א סוף ע"א ד"ה ואי קשיא. והוא בב"ש סי' פ"ס ס"ק ל"ו וע"ש ס"ק ל"ח: שם תד"ה הוה אמינא. לא בשנים ראשונה ולא בשניה. בתשו' מהר"א ששון דייק בשטר שכירות שכתב ביה עד עולם אינו אלא לשתי שנים והשיג עליו בתשו' בית יעקב סי' ו' (וברש"י שלפנינו ליתא ולא בשניה כ"א כי' ולא לשנים הבאות) והחילוק בין רש"י לתוספות הוא דלרש"י משמעות עד עולם רק כל ימי חייה מיהו כל ימי חיי השוכר גם אחר מיתת המשכיר גם לרש"י קיים השכירות:

דף פד ע"א גמ' המתנה ע"מ שכתוב בתורה. עי' תומים סי' כו סק"ד: ע"ב גמ' שנזורין ומונחין ברשות הרבים. עי' בהגהות מיימון פרק ה' מסנהדרין שהביאו הב"י חו"מ סי' א' עלה ג' סוף ע"ג: שם רש"י ד"ה שכנגדי. שקול כמותי. עי' תשו' מהרי"ט ח"א בסוף סי' קנ"א וסי' ע"ב סוף ד"ה ויש לנו לחקור. עי' תשובה הנ"ל עלה נ"א קרוב לסוף ע"ג וש"ך חו"מ סי' נ"ח סק"ז: שם תד"ה את תופס. כאן משמע דאע"ג. עי' ש"ך חו"מ ריש סי' ק"ה:

דף פה ע"א גמ' אית לך סהדי דפרעתינהו. עי' ב"ב ל"ד תוס' סד"ה הוי: שם אי א"ל שקול שטרא. עי' בהגהות ש"ע חו"מ סי' כ"ד סעיף ג' עי' גיטין כ"ט ריש ע"ב בתוס' ובהר"ן ובכ"מ פ"ט מגירושין הל' ל"ז: שם בין כך ובין כך משלם. עי' מהרי"ט ח"א סי' ע"ב עלה נ"א קרוב לסוף ע"ג ובעמוד ד'. ועי' ש"ך סי' נ"ח ס"ק ז': שם רש"י ד"ה דאיתייהא. והיא כופרת. עי' ש"ך סי' ל"ב ס"ק י"ד: שם תד"ה אית לך. דלא חשיב מגו הואיל ועכשיו. עיין תשו' בן לב ספר ד' סי' ו'. עי' ש"ך סי' נ"ו סקל"ב וסי' פ"ב דיני מגו אות י"ז. מהרי"ט ח"א סי' ל' ד"ה וכהא. ובהשרי"י ב"ב מ"א ב' בעובדא דדר בקשתא בעליתא. בתוס' ב"ב דף ל' ע"א: ע"ב גמ' דלא אמיד. עי' תשובת מהרי"ט ח"א סי' ט' עלה ד' קרוב לסוף עמוד ד': שם תד"ה המוכר. אמאי אצטריך למעוטי שטרות מהונאה. עי' בכורות נ"א א' מתני' אין פודין כו' ולא בשטרות. עי' בתוס' ב"ב דף ע"ו ע"ב ד"ה קני לך:

דף פו ע"א גמ' אמרי' ליה תנינא. עי' תשו' רשב"א בב"י חו"מ ריש סי' ק"ז: שם תד"ה תיזיל. מגבי ביה דמי בטרא. עי' ש"ך חו"מ סי' ס"ו ס"ק פ"א: ע"ב רש"י ד"ה על העתיד לבא. דהשתא נכסים. עי' בהגהת ש"ע חו"מ ריש הל' מהגת שכ"מ סעיף א':

דף פז ע"א מתני' עד אחד מעידה. עי' ש"ך חו"מ סי' ע"ה ס"ק כ'. וסימן נ"ח ס"ק ד'. וסימן ס"ס סק"ג. וסי' ל"ו סק"ה: ע"ב גמרא אין נשבעין על כפירה. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"ז ס"ק מ"ב. עי' סמ"ע וש"ך סוף סי' כ"ה: שם או דלמא פוגמת. עי' סמ"ע סי' פ"ד סק"ז: שם האי שטרא הספא. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"ג סק"ט: שם תד"ה דמיפרע. לא שייך כאן מגו. עי' חו"מ ש"ך סי' פ"ב דיני מגו אות י"ג:

דף פח ע"א גמ' השתא אביהן שקיל בלא שבועה. עי' בב"י חו"מ סי' ק"ח עלה ק"ו ע"ד ד"ה והרמ"ה כתב. עי' ש"ך שם סוף ס"ק כ"ה: שם שלא יהא כל אחד. ובשאר שעבודיה עי' תוי"ט פ"י דב"מ משנה ג': שם תד"ה (בדף פ"ז ע"ב ד"ה ועוד) כל מקום ששנים מחייבין. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"א ריש ס"ק כ"ד וסוף ד"ה ומ"ש הרמב"ן דמהכיא דפרק חזקת וסי' פ"ז ס"ק פ"א: שם תד"ה מייתי. דנפקא לן מינה. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"ב ס"ק י"ב י"ג: ע"ב תד"ס הוליאה. מ"מ יהא נאמן לומר פרעתי מנה. עי' מהרי"ט ח"א סל"ג דייק מזה דאם יטעון פרעתי הכל לא יהיה נאמן אף על מנה במגו דגם זה הוי מגו לתלי טענה אף דיכול היה לטעון שתי הטענות אלמנה נשאתיך ופרעתי. והביא עוד ראיה מדברי הר"ן פ' האומר בקדושין בדף רל"ה א' דאינו נאמן לומר גרשתיה במגו דגרשתיה:

דף צ ע"א תד"ה לא שנו. או נתגיירה. עי' בתוי"ט:

דף צב ע"ב גמר' משום דאמר ליה. בש"מ בב"ק ח' ב' כתב דרך תקנתא הוא. וכ"מ באיכא עוד תקנה דתקנתא לתקנתא ל"ע עיי"ש: שם תד"ה דינא. דאמר אילעא וטוביה. עי' ברא"ש בשם הרא"בד: בא"ד בתר ראובן אזיל. עי' תוס' ב"ב מ"ה א' ד"ה מאי נפקא מינה ובקצות סי' ל"ז סק"ה:

דף צג ע"א תד"ה עד שלא. דאפי' מי שפרע ליכא. ע"ש בשיטה מקובצת בב"מ בדף יד ע"א סוגי' דילאו עליו עסיקין בשם הריטב"א: ע"ב רש"י ד"ה מתני' אם שניה טוענת. עי' בתוי"ט:

דף צז ע"א גמ' ולא איצטרכי ליה זוזי הדרי זביני. עי' בב"י סי' ר"ז אות ל"ז שתמה על הרא"ש: ע"ב מתני' וכותבת למאנות מכרתי. עי' תוי"ט:

דף קא ע"ב מתני' לזונה חמש שנים. עי' מל"מ פ"ח מגירושין ה' כ"ב: שם תד"ה אי דלא הוה ליה למפערים. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"א סוף ס"ק י"ב:

דף קב ע"א תד"ה לברור. הואיל ובשטר גמור מיירי. עי' חו"מ סי' ס"ט ס"ב בהגהת ש"ע: ע"ב גמ' והיכי דמי כגון דגרשה. מכאן יצא להרמב"ם דשלא בשעת נשואים לא מהני קנין כדלא קצוב. כ"מ פי"א ממכירה ה' ט"ז ועי' ש"ך סי' ס': שם ומשום מעשה שהיה. עי' תשו' מהר"ם די בוטין סי' כ"ד:

דף קג ע"א גמ' מרפא דתנן לא ילעוס. עי' מג"א ריש סי' תס"ו ס"ק כ': שם כל בי שימשי הוה אתי לביתיה. עי' בב"מ דף פ"ד ב'. שבת קנ"ב ב' ועקידה שער ל"ב עלה ע"א ד"א ע"א: ע"ב תד"ה אותו. כשנפטר ר"ת. עי' ב"י יו"ד סי' שע"ד עלה רנ"א סוף עמוד ד':

דף קה ע"ב גמ' למלך שאינו צריך לכלום. ר"ל אינו רודף העושר והכבוד. הקדמת רמב"ם לפי' משניות סדר זרעים עלה קל"ג ד"א ע"ב: שם שדרי' לקמיה דרב נחמן. דהפסול לדין משום אהבה ושנאה יכול להושיב דיינים אחרים כשרים שידונו. הגהש"ע חו"מ סי' ד' סעיף ז'. ועי' ר"פ זה בורר בית דין בתר דפסלי אזלי וברור ב"ד אחריתא וק' למאי דסבר ר"נ הכי דר' ענן קרוביה של בע"ד הוא. ועי' תשובת בית יעקב סי' י"ט:

דף קז ע"א תד"ה ואם בא ואמר פסקתי. שסומכין עליה שתשבע. ע' ש"ך חו"מ ס' מ"ו סק"ד:

דף קט ע"ב תד"ה ורבנן. אבל הא לא מני למימר. עי' ש"ך חו"מ סי' קי"ט בסוף הסימן:

דף קי ע"א מתני' זה היה פקח. עי' סמ"ע סי' פ"ה סק"ד וש"ך שם סק"ו ד"ה מ"ש הרמב"ן ואת הטענה. וד"ה ובאמת וד"ה ונראה דלדעת בעה"ע. ועי' ש"ך סי' ר"ה סק"ד: שם מתני' (ב) זה גובה שטר חובו. עי' ש"ך סי' פ"ו ס"ק ע"ד: שם רש"י ד"ה והלה הוציא. שטרך מזוייף. עי' ש"ך סי' פ"ה ס"ק ד': ע"ב תד"ה הוא אומר. והיה אומר רבי חיים. בתשו' מהרי"ט ח"ב סה"ת בחלק יו"ד הוכיח שתלמיד כתב לזה ולאו דסמכא הוא. ועי' בב"ש ססי' ע"ה ובתשו' זרע אברהם עלה נ"ו א' ד"ה ואמנם הביא גדולים רבים שמסכימים למהרי"ט:

הרא"ש

פ"ב סי' א ואפי' לבתר דתקינו. עי' בספר לחם משנה פט"ז להלכות אישות הלכ"ה ובמל"מ שם ובט"ז אה"ע סימן נ"ו ס"ק י"ט ובס' הפלאה בקונטרס אחרון סי' נ"ו ס"ק כ"ד: סי' יד דזכיית המקת אינה. עי' ש"ע חו"מ סי' רל"ה סעי' ז': סי' יח אבל הדיין לבדו לא. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"ו ס"ק ל"ט:

פ"ג סי' ח ודלא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל. בהר"ן ס"פ זה כתב מה טעמיה דהרמב"ם:

פ"ה סי' ב ושכרו לו מינקת בחיי בעלה. י"מ בכוונת הרא"ש. דר"ל או שכרו לו. עי' בב"ש סי' י"ג ס"ק כ"ו. ועי' תשו' שבות יעקב ח"א סי' נ"ה בחלק אה"ע עלה ל"ד ד"א סוף ע"א דבשכר לה הבעל מינקת מחל לה תיובה להניק ואין לה שם מינקת תכירו: בא"ד עשו חכמים תקנה שתניק. מהר"י מינץ בתשובה הבין הדברים כפשטן שמן התקנה היה שתניק. ונחלק עליו בתשו' נ"ג ופירש דהתקנה היתה שלא תנשא ובודאי שניקתו דחשיה חסה על בנה ולדעתי מפורש כתוב בהרא"ש פרק החולץ דף מ"ב ע"ב כדברי תשו' נ"ג:

פ"ז סי' ט ומלתא דמסתבר הוא. ובפ' שבועות העדות הכריע כהרמב"ן דבכל עד מפי עד הראשון נאמן להכחישו והחמ"ח סי' קט"ו ס"ק ד' כ' דהכא מיירי באמרה לפני תיקן לי את הכרי. ובב"ש שם כתב דממון שאני: בא"ד (ובסופו) ומיהו מצוה לגרשה. ואין לה כתובה. רמב"ם. וכתב בתשו' ח"ג סי' ל"א (עלה ל"א סע"ד) דזה בעומדת במרדה אבל בחוזרת בתשובה נסי דכתובתה ראשונה הפסידה. מ"מ אם מקיימה יש לה כתובה דל"ש דל"ל כתובה כדי שתהיה קלה בעיניו להוציאה דמשחזרה בתשובה נאמנת לו שלא תכשילו:

פ"ט סי' ג' בסופו מיחייב בקרא לצלומי. עי' מהרי"ט סי' ע"ב עלה נ"א ע"ג כתב שדבריו מותרים לדבריו בתשובה. ועי' ש"ך סי' נ"ח סק"ז: סי' יח ולא נהירא לי דהנך שבועות. עי' ש"ך סי' ע"א ס"ק ב' דאם העד אומר שבפניו הודה שפרעו. אינו מועיל הנאמנות:

פי"ג סי' י"ב י"ל דלא נזכר. ובתשו' כלל ס"ו כ' דבמלתא דלא שכיח אם האפטרופוס טען טענתיה טענה אבל לדיין אין לטעון והביא ראיה מהך דהכא ונראה כסותר. ובדבריו בתשו' הביא הרמ"א סי' ר"נ להלכה. ועי' מהרי"ט ח"ב סי' קכ"ד ובחלק א' סי' קי"ב עלה ע"ו ע"א ד"ה ומעתה:

סליק בע"ה

חדושים והגהות מאת הגאון הגדול כו' מוהר"ר משה סופר זצ"ל (בעהמ"ח שו"ת חתם-סופר).

דף ט ע"א בתוס' ד"ה ואי בעית אימא כו' אונס חד הוא. עי' ש"ך בכללי ס"ס אות י"א י"ב. וכן מוכח ע"כ בכריתות י"ג ע"א ספק ינק כשיעור וכו' ע"ש וצ"ע לכאורה: ע"ב ד"ה אי למיתב כו' ספק ספיקא. עיי' ב"ש סי' כ"ג ס"ק י"ג:

דף יא ע"א ברש"י ד"ה גר קטן כו' ואמו הביאתו. עיי' לקמן מ"ד ע"א תוס' ד"ה הגיורת: בתוס' ד"ה אבל קטן כו' ונהגה מנהג כו'. עי' תוס' נדה מ"ד ע"ב ולקמן כ"ט ע"א ד"ה ועל וכו':

דף יג ע"א תוס' ד"ה מעלה כו' וי"ל דנולף שאני כו'. עי' לקמן ס"ג ע"ב ד"ה אבל וכו': ע"ב ד"ה מסייע לי כו' וצ"ל „במדברת" כו'. בדדברה כנ"ל לע"ד דלא כמהרש"א:

דף טו ע"א גמ' אחר רוב העיר. עי' תוס' זבחים ע"ב ע"ב בסוף הדבור וצ"ע כמחלה על מתנה. ועי' בש"ע ח"מ סי' רל"ב ס"ס יו"ד לענין דיני ממונות: ע"ב בתוס' סד"ה להחזיר כו' דאזלינן בתר רובא. ועי' תוס' ב"ב כ"ג ע"ב ד"ה חוץ:

דף כ ע"א גמ' ובין לדרך כו'. ועי' ש"ך ח"מ סי' קל"ה ס"ק ט':

דף כא ע"א דא"כ קנסיק נכי. ב"ב כ"ז ע"א: תוס' ד"ה סוניא כו'. עי' לקמן ק"א ע"ב תוס' ד"ה דאמר לי' כו':

דף כח ע"ב גמ' דדעתיה לאיגיורי. עי' כה"ג יבמות ל"ה ע"א ובע"ז ס"ד ע"א:

דף מח ע"א גמ' מטותיהן כו'. עי' מג"א סי' ר"מ ס"ק כ"ב. ע"ב לרשות הבעל כו'. עי' תוס' ב"ב קמ"ו ע"ב:

דף מט ע"א בתוס' ד"ה איכפייה כו'. לקמן פ"ו ע"ב תוס' ד"ה אמר וכו' וד"ה פריעת וכו': גמ' אבל אמיד כו'. עי' ר"ן: בתוס' ד"ה הוא ואשתו כו' אבל נתמו בע"ח. עי' מ"ל פי"ח ממלוה ולוה הלכה ה' ועי' תוס' ערכין כ"ג ע"ב ד"ה משום ע"ש:

דף נ ע"א בתוס' ד"ה הבעל כו' אוכל פירות כו'. עמ"ש תוס' ב"ב נ"א ע"ב סוף ד"ה קנתה וכו' ומ"ש תוס' ב"ק פ"ח ע"ב ד"ה באושא וכו' וק"ל:

דף נא ע"ב גמ' וסוף ברצון כו'. עי' מ"ש תוס' ב"ק מ"א ע"א ד"ה כמאן וכו' ועי' מג"א סי' ר"ד סק"כ:

דף נב ע"א בתוס' ד"ה רצה כו' וכן כתובה מנוי. עי' לקמן פ"ג ע"ב ד"ה מיתה וכו':

דף נו ע"ב ד"ה ואין דנין כו'. עי' לקמן ע"א ע"א ד"ה ר' יהודה:

דף ס ע"ב ד"ה והילכתא כו' דגרושה מותרת. עי' לשון רש"י סוטה כ"ד ע"א דלא כרבינו שמשון:

דף עא ע"א ד"ה רבי יהודה. עי' לעיל נ"ו ע"ב ד"ה ואין דנין:

דף עב ע"ב ד"ה על מנת כו' אפי' בסתם נמי. ועי' ב"ק ק"י ע"ב ותוס' ד"ה דאדעתא. ובשיטה מקובצת שם:

דף עג ע"א גמ' טעמא דרב. עי' שו"ת מהרי"ט ח"א סי' מ"ט: ע"ב מספקא לי'. עי' רא"ש פ' מי שמת סי' כ"א וסי' כ"ג וצ"ע:

דף עד ע"ב בתוס' ד"ה חכם עוקר כו' ודוקא הלכה. עי' ר"ן נדרים פ"ה ע"א ד"ה ומהא שמעי' וכו' וסותר עצמו למ"ש בשמעתין. ואפשר לדעת הרשב"א כ"כ ע"ש:

דף עט ע"א ד"ה עשאום כו' לפני ר"ת כו'. עי' טוש"ע ח"מ ססי' נ"ט:

דף פב ע"א ד"ה בתחלה היו כותבין. גירסת תוס' נותנין:

דף פג ע"ב ד"ה מיתה כו' שמא כו'. עי' לעיל נ"ב ע"א תוס' ד"ה רצה בשם הירושלמי. ועי' מג"א סי' ש"ל ס"ק ג' בשם ס"ה:

דף קי ע"ב מתני' הכל מעלין כו'. עי' מג"א:

ראש פ"ה סי' לה רעה על רעתן. ומוטב שיוסיפו רעה על רעתם. ולא ירבו ממזרים בישראל ע"י גט מעושה כנ"ל עפ"י מ"ש הטור בשמו סי' ע"ז ע"ש: סליק

הגהות הגאון המובהק כו' מוהר"ר זאב וואלף בהג"מ שמואל הלוי זצ"ל מבאסקוויץ (בעהמ"ס סדר משנה על הרמב"ם).

דף יד ע"א גמרא הכא תרי ספיקי. עי' תשובות הרשב"א סי' ת"א:

דף יח ע"ב גמ' אמר רמי ב"ח לא שנו אלא שאמרו כו'. עי' תוס' ב"ק דף ע"ב סוף ד"ה אין לך בו וכו':

דף יט ע"א גמ' אמרי' להו זילו קיימו כו'. עי' תוס' ב"ב דף ע' ע"א ד"ה או דילמא וכו': תוס' ד"ה וכגון כו' וי"ל דהכא אתחזק בב"ד. וכו' עי' בש"ך סי' מ"ו ריש ס"ק ה' שביאר דבריהם שם:

דף כב ע"א גמ' מניין להפה שאסר היא הפה שהתיר כו'. עי' בש"ך סי' ק"ח ס"ק ז':

דף כב ע"א גמ' למה לי קרא סברא היא. עיין תוס' שבועות דף כ"ב ע"ב ד"ה א"ה קרא וכו' ועי' בגמ' ב"ק דף מ"ו ע"ב:

דף כג ע"א תוס' ד"ה תרווייהו וכו' אבל תימה כו' עי' תוס' קידושין דף ס"ו ע"א ד"ה אמר אביי וכו'. אבל לפי גירסת רוב ראשונים ז"ל דגרסי הכא א"ר ספא תרגמה וכו' עי' בס' אסיפת זקנים ליתא לזה וכן הוא גי' הה"מ ז"ל בהלכות גירושין פי"א הל' ט':

דף ל ע"א ד"ה איכא וכו' אע"ג דאמר בהבא על יבמתו כו'. עי' במשנה למלך פי"ז מהלכות איסורי ביאה הל' ט"ו ד"ה ודע שכתבנו דאליבא וכו' מ"ש בדברי התוס' הללו: ע"ב גמ' כגון שחתב לו וכו'. עי' תוס' ב"ק דף ק"א ע"א ד"ה או כו':

דף לא ע"ב אבל לענין מקנה קני. עי' תוס' לקמן דף פ"ו ע"ב ד"ה ונדי ר"ה וכו':

דף לג ע"א תוס' ד"ה ניתרי כו' וי"ל דהתראת ספק כו'. עי' תוס' פסחים דף ס"ג ע"ב ד"ה התראת ספק כו' ובכל המקומות שרמזתי עליהם שם:

דף לה ע"א תוס' ד"ה ומי כו' שהיה שונה ברייתות של ר"ח שהיה אביו וכו'. עי' תוס' ב"ק דף ס' ע"א ד"ה דאי כו': ע"ב גמ' הממאנת אין לה לא קנס כו' עי' בירושלמי דיבמות פי"ג ס"ב על דעתי' דר"א מהו שתמחל בו ותטול קנס ממנו יע"ש באריכות:

דף מד ע"ב מתקיף לה רב אחא בר אבא. צ"ל רב אדא בר אהבה וכן הוא לעיל דף מ ע"ב וכן נראה מן התוס' לקמן ד"ה הא לאו הכי כו': תוס' ד"ה המוציא כו' וכן משמע בהדיא בירושלמי כו'. בריש פ' אלו נערות:

דף מה ע"א ד"ה אמר רבא וכו' קשה לר"י לפי' זה דהא לקמן כו'. דף מ"ח ע"ב: ע"ב גמ' א"ר אלעא אמר קרא הנערה כו'. עי' במשנה למלך פ"א מהל' קרבן פסח הלכה ס':

דף נב ע"א תוס' ד"ה רצה וכו' דפירות ופרקון מצויין יותר כו'. עי' במהרש"א לקמן דף נ"ז ע"ב ד"ה מלתא וכו' מה שהקשה על התוס' כאן:

דף עו ע"ב תוס' ד"ה על בעל המום כו' ואין נראה דדוקא משום חומרא דקדשים כו'. וכ"כ עוד בריש נדה ד"ה מעת לעת כו' ושם דף ד' ע"א ד"ה שכל הטומאות כו' אמנם בפסחים דף נ"א ריש ע"א ד"ה שהיה טמא מתחלתו לכאורה כתבו בהיפך מזה דמשם בארה דהוא דאורייתא יע"ש ובקונטריסי וגם בתשובה הארכתי בזה בס"ד:

דף עח ע"א ד"ה נפלו לה כו' במס' פאה בירושלמי בפ' ב"ש כו' הלכה ב' וכן הוא בירושלמי דפרקין ריש הפרק ואני תמה על התוס' למה הביאו מרחוק לחמש של תורה עי' בהרי"ף סוף פרק זה פי' אחר בירושלמי הזה:

דף פ ע"ב במשנה א"ר מאיר אותם כו'. עי' בגמ' דקידושין דף ס"ה ע"ב:

דף פג ע"ב גמ' עד עולם למה לי כו'. עי' בתוס' ריש יבמות ד"ה עד סוף העולם כו' ובתוס' תמורה דף ז' ע"ב ד"ה לא מבעיא כו':

דף צז ע"ב תוס' ד"ה בתולה כו'. עי' תוס' יבמות דף נ"ט ע"א ד"ה ואפי' מקצת וכו' ומ"ש על הגליון בשם מהרש"ם לובלין והוס' הרא"ש ז"ל:

דף קג ע"א גמ' את אביך זו אשת אביך כו'. עי' בס' המצות להרמב"ם ז"ל שיש שם הגי' איסכה את אביך זו בעל אמך ואת אמך זו אשת אביך: שם וי"ו יתירה לרבות כו'. אם דרשינן וי"ו לכ"ע או לאו עי' בתוס' סנהדרין דף י"ד ע"א ד"ה ור"ש כו' ודלא כרמב"ן בהשגותיו ריש שורש השני יע"ש ודו"ק היטב: סליק

חדושים והגהות מהגאון וכו' מוהר"ר אלעזר לנדא זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק בראדי.

דף ח ע"א תוס' ד"ה רב תנא כו' דר' יוחנן לא היה מחזיק רב כהנא. כוונתם דהאמת רב היה אמורא רק שהיה תחלת אמוראים והיו מחשיבין אותו לגדול כל כך שהיה לו כח למיפלג אברייתא וכעין זה מלינו בפ"ק דמציעא דף ה' ע"א מתני' קרמית עליה דר' חייא רבי חייא תנא ופליג:

דף יז ע"א גמ' א"ר זירא אכנייא ליה כו'. ובירושלמי פ"ק דפאה איתא שם כך עובדא ולא נאמר שם רק והוי ברייתא אמר חמא דין הכא דקיימא ליה שבושחיה דהיינו דמצות בד של הדס שהיה רגיל בה אחוי ליה:

דף פו ע"א רש"י ד"ה אדם חשוב שאני לפי שלמדין הימנו. ובמ"ק דף יב ע"ב פירש"י בע"א וע"ש ואפשר לחלק דהכא משום ומשכרך אל תתעלם לא היה ראוי להחמיר על עצמו אי לאו חששא דשמא ילמדו ממנו לעשות כן אף שלא בקרובים מיהו בשבת פרק כמה טומנין דף נ"א פירש"י אסך שודפא גופא דמ"ק כמו שפירש"י כאן ודוחק לומר דכוונה אחת לשני הפירושים דהא טעם חומרא הוא מלד האדם חשוב עצמו דנהג סלסול בעצמו והטעם שלא ילמדו ממנו הוא משום חשש מכשול לאחרים וכ"מ במקום שאין רואין וכאן לא שייך כל מקום שאסרו חכמים משום מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור דהא גוף האיסור אינו רק מטעם חומרא:

סליק בס"ד

בתולה נשאת פרק ראשון

דף ב ע"א בגמ' שיהיה טורח בסעודה ג' ימים א' בשבת כו'. ג' ימים אינו מוכרח מהא דדלמא שקדו יום א' לחודא ובשאר ימים לא תנשא משום טענת בתולים רק ממילא הוא כן במה ששקדו שלא תנשא ליום א' משום שיהא טורח א"כ לא תנשא עד יום ד' משום טענת בתולים ממילא יש לו ג' ימים לטרוח. אבל יש נפקותא לדינא אי אמרי' שקדו ג' ימים כדאיתא לקמן בשני לא יכנוס [ופירש"י] שלא התירו לעקור תקנת חכמים אלא יום א' ויהי טורח מיהת שני ימים כו'. עוד כ"מ א' ג"כ בסמוך: **שם** ועכשיו ששנינו שקדו כו'. בקיצור ועכשיו אמתני' הו"ל עכשיו ששנינו ליום הרביעי כו' הגיע זמן ביום ב' ג' ה' ו' ז' מתוך שאינו יכול לכנוס משום טענת בתולים כו'. ואף ביום א' יהיה הטעם מה שיהיה ואפ"ל דבמתני' שא"י לכנוס הוא לרעתה מגיא היא למימר ידענא אנא דבתולה אני וכיון דהיא עומדת וצווחה לא קנסו לה להפסיד מזונות שלה משא"כ שקדו הוא משום תקנת בנות ישראל וכיון דלטובתה היא ההמתנה אינו מעלה לה מזונות. [אך לפי"ז יש לחלק בין חלה הוא כו' לשקדו גם יש כ"מ בהא דשקדו ג' ימים · ואפשר דלרבותא קתני דעכשיו כו' אף ביום א' דליכא בו משום טענת בתולים אפ"ה אינו מעלה וכו' רק דמ"מ מתני' נמי קתני ליום הרביעי ולא ליום א' וזה אין לומר דדלמא אה"נ ביום א' כדקתני שפעמים וכו' ויסנו טעם אחר למה קתני ליום רביעי משום עלה טובה דברכה ושה"ה [ביום א' אם ירצה דפשטא דמתני' משמע דכל הימים משום תקנה. ומש"ה לא משני כן אקושית ותנשא באחד בשבת] ואפשר לפרש לרבותא דפשיטא דהיכא דאנוס בתקנתא דרבנן משום טענת בתולים מה בידו לעשות אבל שקדו דהיכא דטרח לי' יכול לכנוס ביום א' כדלקמן וא"כ ה"א כיון שידע שזמנו של י"ב חדש כלה ביום א' הו"ל לטרוח מקודם ולכנוס ביום א' וכיון שהיה בידו לכונסה אע"פ דהשתא דלא טרח אינו יכול לכונסה מ"מ יהיה מעלה לה מזונות. ולנ"א לפיכך כו' דנאמר לך כ"ש ממעוכב בתקנת שקדו שהיה בידו לטרוח. ויש ליסב עם זה ליסנא קמא דר"י מפני מה ליום ד' ולא ליום א' היכי דטריח ליה הל"ל במתני' בתולה נשאת ליום ד' ולא ליום א' היכא דלא טרח. לנ"א לפי ששנינו כו'. וא"כ ה"א כי היכי דיום ד' מיקרי זמן לענין שיהא מעלה לה מזונות [מיום ד'] ה"נ יום א' דהו"ל לטרוח כיון שהיה בידו לכך שנינו וכו' אין לה זמן אחר רק ביום ד' [אבל יום א' לא הוי בכלל הגיע זמן בדלא טרח] וק"ל: **ובהא** דפירסה נדה אין מעלה לה מזונות. טעמא מבואר בר"ן די"א דחופה היינו יחוד וכיון שפירסה נדה ולא בעיל אסור להתייחד כדלקמן הוא ישן בין האנשים וכו' וכן כשפירסה אשתו נדה ולא בעיל וכיון דלאו בת חופה היא מן הדין אין מעלה לה מזונות. ובעה"ע ורמב"ם הוסיפו שאין מכניסין לחופה עד שיכתוב כתובה שקודם לכן אסור לבעול. ולא נהירא מדלקמן רב אמי שרי למבעל בתחלה בשבת אמרי ליה רבנן והא לא כתיבא כתובה כו' ובודאי ביום ד' כנסה כתקנתא דרבנן אלמא שרי לכנוס בלא כתובה וכן בדין שלא מצינו איסור להתייחד בלא כתובה וכו' ולכך אף באת"ל דחופה היינו יחוד כיון דלא מיתסרי ביחוד בלא כתובה שרי לכנוס לחופה אבל פירסה נדה אי חופה היינו יחוד כיון שאסורה להתייחד לאו בת חופה היא ומיהו דיעבד לא גרע מהא דיש חופה לפסולות כגון אלמנה לכהן גדול כו' [ולי ראיה דחופה יחוד ולא מה שמביאה מבית אביה ממה דאיתא לקמן האי דאתי לקמיה דרבי אמר בעלתי ולא מצאתי דם הכניסום למרחץ והאכילום והשקום והכניסום לחופה [נראה שהיה כתוב כן בגי' ובגמ' שלפנינו ליתא כן] בעל ומצא וכו' וכן לקמן היו מעמידין להם שושבינים למשמש את החתן ואת הכלה בשעת כניסתן לחופה. ומיהו גם שם איתא בראשונה היו מייחדין את החתן ואת הכלה קודם כניסתן לחופה משמע דיחוד לאו חופה. [ע"כ הוספת המחבר בתוך דברי הר"ן] וי"א דחופה לאו היינו ייחוד [אין זה ראיה ואדרבה משמע קצת להיפך ע"ש (א) מדלקמן אלמנה מן הנשואין אין לה אלא מנה אע"פ שעדים מעידין עליה שלא נסתרה ולא נבעלה אלמא חופה לאו היינו יחוד אלא חופה היינו כל שהביאה הבעל מבית אביה לביתו לשם נשואין כו'. וטעמא דפירסה נדה אין מעלה כו'. כיון שאין חופה זו מסורה לביאה לא חייבו חכמים לכונסה. ולפי שאנו נוהגין עכשיו לעשות חופה בלא יחוד אין אנו מקפידין אם היא נדה אם לא ומ"מ כשר הדבר שלא תכנס לחופה עד שתטהר וכן נמי משמע שהמנהג לא (ב) היה לכתוב כתובה קודם החופה כיון שלא שאל רב אמי אי הוי כתיבא כתובה. עכ"ל הר"ן ודו"ק: **ברש"י** בד"ה בשני ובחמישי וכו' ושמא היא זינתה תחתיו וכו'. דבזינתה בלא תחתיו מה נפקא לן מיניה דליכא איסורא לקיימה אי למיתב לה כתובה ליתב לה ויתקרר דעתיה וכ"ת ס"ס אף שלא ימצא לה בתולים מותר לקיימה משום ס"ס דהא ע"כ הוא לא ידע שזינתה כלל מדנשאה וכמו שהקשו התוס' לז"א מתוך כך יתברר הדבר כשיצא הקול וכו' וליכא לאקשויי אכתי יש ס"ס שמא [אף עתה] יתפייס ויתקרר. ושמא [לא] יצא הקול ושמא לא זינתה ואת"ל שזינתה שמא לא זינתה תחתיו ואת"ל תחתיו שמא לא יתקרר וכו'. דז"א דכל מה דמליצו לתקן מתקנינן אף בהרבה ספיקות רק הקושיא הי' מה הועילו בתקנתן סוף סוף מותרת לו מכח ס"ס וק"ל: **בתד"ה** בתולה וכו' שאינו דבוק. שיהיה פירושו עבד של עברי דאז הוי מלי שפיר למיתני העבד עברי אבל אינו דבוק ופי' עבד שהיא עברי וא"כ היה צריך למיתני העבד העברי וכמו בא אלי העבד העברי לצחק בי וגו' וזה אין דרך כו': **בא"ד** ומיהו גבי איש ואשה כו'. כיון דקאי פעם אחד אקרא קתני האשה: **בתד"ה** נשאת כו' כמו האיש מקדש. דה"נ פריך התם אהא דאשה נקנית ע"ש בגמרא ריש קדושין: **בא"ד** ה"א אפילו בע"כ. אבל בפ"ב בהאיש מקדש ליכא למימר בע"כ כיון דקתני מקודם האשה נקנית מדעתה אין משא"כ הכא לענין נשואין ה"א אפילו בע"כ כיון שמקודשת לו מקודם כ"ה שם בתוס': **בתד"ה** ליום הרביעי כו' אפשר לומר [דמשמע להו] דהתנא ע"כ העיקר בא להשמיענו ליום ד' לאפוקי להלאה דעל קודם יום ד' הו"ל טעמא דשקדו וא"כ משמע דמיום ד' והלאה לא ואף בליל ה' לא. ואדרבה כ"ש דעדיף ליל ה' דליכא למיחש כ"כ לאיקרורי דעתא לז"א דאדרבה כ"ש דאיכא למיחש לאיקרורי: **בתד"ה** שאם היה לו טענת כו' אלא שהוא בקי ומכיר כו'. בהא דנאמן לאוסרה עליו פריך לקמן פשיטא דשויא אנפשיה חד"א תינוא כו' ומשני מהו דתימא הכא מיקם הוא דלא קים ליה וכו' ולזה מביא ראיה דודאי בקי ומכיר וכו'. אבל במה שלא נאמר דלמא משקר במזיד ע"ז אינו מביא ראיה גם ר"א לא מדבר בזה לכאורה. ועכ"פ ר"א איירי באשת כהן או בפחותה מבת ג' כדלקמן בהדיא ועיין בר"ן שתירוצו מיושב קצת יותר: **בא"ד** משום דזנות ל"ש כו' זנות דאתי לידי מיתה כו'. ולא משני זנות כה"ג של בת אחותו דא"כ טפי הו"ל בת אחותו לא שכיח: **בתד"ה** ותנשא כו' לא בעי לשנויי וכו'. אמתני' ל"ק להו דצריך טעמא דטענת בתולים דאי משום ברכה תהיה נשאת בה' ונבעלת בו' דברכה דאדם עדיפא וק"ל: **בא"ד** ועוד ל"ל כו'. דשתי ברייתות הס בחדא טעמא דשקדו דבתולה ובחדא טעמא דברכה והקשו על המתרץ. ועל הברייתא מכח קושיא אחרת. לכך קושיא של ותנשא באחד בשבת אף דאת"ל שצריך לשקדו היה סגי בתי' דברכה. ועוד לפי האמת [ק' על הברייתא] מה מכריחנו לטעמא דשקדו. והנה טעמא דברכה אצטריך ולא סגי בשקדו וטענת בתולים כדי שתהא נבעלת בה' ולא בד' דאיכא שקדו וליכא איקרורי דעתא בהאי פורתא. ושקדו וברכה לא סגי דא"כ תנשא בה' ותבעל בו' שנאמר בו ברכה דאדם דעדיף. [ולתי' התוס' אף] טענת בתולים וברכה לא סגי דא"כ לא הוי עברינא ביום א': **ע"ב** גמ' ודלמא לאפוקי מדרבותינו כו'. ק' ס"ם נסתייס דאין אונס מדהתירוה רבותינו נהי דמשום גט לאחר מיתה אין כאן דס"ל כר' יוסי זמנו של כו' מ"מ ליבטל גיטא מטעם אונס. י"ל דמת שאני דלא ניחא וכו' כדבסמוך רק למאי דרצה להוכיח מסיפא קודם שנחית להך סברא ניחא ליה למידק ממתני' גופיה דמ"ס אי מדייק מן מעכשיו או מהיכא דכתיב בו זמן דהוי כמו מעכשיו לרבותינו ועדיפא טפי להוכיח מהיכא דכתב בפירוש מעכשיו דלכ"ע הוי גט וש"מ דאין אונס וכו' וק"ל: **ברש"י** בד"ה היא גופא קמ"ל כלומר כו'. דקשה אכתי ליתני אפילו חלה אינו גט וידענא במת במכ"ש מטעם אונס לז"א אפילו בלא אונס משום דאין גט לאח"מ: **בתד"ה** לפיכך וכו' בחלה קודם הגעת זמן כו'. ולפי"ז איכא דבעי מבעיא בחלה קודם הגעת זמן ומאי פשיט רב אחאי מהגיע זמן ולא נישאו דלמא התם בהגיע זמן וא"כ אירע אונס שחלתה שכבר נתחייב לה מזונות ולהכי אף דאיתנים והעיכוב מצדה מעלה לה מזונות אבל בחלתה קודם הגעת זמן שלא נתחייב מעולם במזונות אפילו בחלה הוא אינו מעלה לה מזונות ואפשר לפרש דודאי בחלה הוא לא קא מבעיא ליה אלא בחלה קודם שהגיע זמן דבחלה לאחר כך אמרי' שם ברח וה"ה חלה מעלה לה מזונות אבל חלתה היא מבעיא ליה בכל גוונא ופשיט ליה מיהא חדא [דהיינו חלתה לאחר זמן אבל קודם זמן נוכל לומר אף בחלה הוא אינו מעלה לה מזונות. והא דקא מבעי דוקא באת"ל חלה הוא מעלה לה מזונות חלתה היא מאי משום דרוצה למיבעיא בחלתה בין קודם זמן בין לאחר זמן] דהשתא נמי לא נפשט פירסה נדה שלא בשעת וסתה גם אין להקשות דמאי קמיבעיא ליה ללשון ב' תפשוט מהתם דדוקא עמד בדין שהגיע זמן חיובא אלא נ"ל דארוסתו אגידא ביה טפי כמו לפ"ה (ודוקא) [ודוחק כנ"ל] דמיבעיא ליה אי עמד בדין דוקא נקיט או לא דודאי דוקא נקיט כדקתני בהדיא שלשה חדשים ראשונים ניזונת משל בעלה מכאן ואילך אין ניזונת לא משל בעלה ולא משל יבם די"ל דשאני התם ייבמה שצריך העמדה בדין דמקודם מנ"ל שיכנסנה. או שמא אחד מהאחין יחלוץ לה או ויבמה וכה"ג. וקשה לי לפי' [התוס' נמי דהא ל"ק] ליתני רבותא אפילו חלה דכי ברח מחמת מרדין הוי אונס כחלה. אבל לאיכא דמבעיא ליתני אפילו חלתה או ברחה דהוי רבותא טפי דאפ"ה מעלה לה מזונות אלא נ"ל גם לפירושם דארוסתו אגידא טפי כמו לפ"ה ודוחק לומר דבחלתה היא מבעיא ליה נמי לברייתא ואפשר דנקיט ברח דאיירי בין באונס בין בפשיעה משא"כ פשיעה גבי דידה אין מעלה לה מזונות: **בא"ד** ולפירושו אין להקשות כו'. אפ"ל דרש"י מפרש שפיר דהאמת הוא כלישנא קמא דבגמרא ולאיכא דבעיא מבעי ליה פי' ברח מחמת אונס וה"ה חלה לא ברח בפשיעה דוקא ועיין לקמן דף כ"ז ריש ע"ב בתוס': **בתד"ה** מת הוא דאינו גט כו' הא חלה וכו'. וכפירש"י דאי ס"ד חלה כו' ניתני חלה כ"ש מת שהוא אונס גדול. ק' למה להו לפרש כן לא יהא מת אונס כלל. ואף כי אסיק אדעתיה דבהאי אונס דמת לא ניחא ליה דתבטל גיטא. מ"מ למאי קתני מת אינו גט אי לאו לדייק חלה ה"ז גט דלגופא דאין גט לאחר מיתה לא אצטריך דמרישא שמעינן לה וכה"ג מפרש רש"י גופיה בהיא גופיה קמ"ל כלומר וכו' לאו לדיוקא וכו'. ואפ"ל דהוצרכו לפרש כן. דל"ת דמרישא שמעינן דאין גט לאחר מיתה. והך מציעתא אתי לאשמעינן דאונס מבטל גיטא ומטעם אונס נמי אינו גט וכ"מ היכא דלא הוי גט לאחר מיתה כגון במעכשיו אפ"ה אינו גט משום דיש טענת אונס בגיטין וכ"ת הא קתני סיפא מעכשיו אם מת ה"ז גט השתא אכתי לא נחית לדיוקא מסיפא ומדקדק מרישא כל מה שיכול לדקדק וא"ל דלמא לעולם אסיק אדעתיה הך סברא רק ידע דה"א לאומרו לה"א מדבסיפא הוי גט ש"מ דלקושטא נשאר סברא דאונס דמת לא מבטל גיטא (ג) לכך כתבו דאי חלה נמי אינו גט וטעמא דהכא אינו גט משום אונס א"כ לאשמעינן חלה דהוי אונס מוטע כו' אע"כ לדיוקא נקיט דחלה הוי גט ואינו אונס לבטולי גיטא: וא"ל דהו"ל לתלמודא לשנויי כן מכח של"ת דלא ניחא ליה דתבטל כו' להכי קתני מת לרבותא דאפילו אונס דמת מבטל גיטא אע"ג דה"א דלא ניחא ליה וכו' דהא ע"כ לפי האמת הך סברא דלא ניחא דתבטל כו' קיימא מדבסיפא מעכשיו ה"ז גט וק"ל: **בתד"ה** ודלמא כו' ואתי לאשמועינן תרווייהו דיש אונס כו'. כתב מוהר"ם משום דכיון דלסברא דהשתא גט זה פסול מב' טעמים דיש אונס ואין גט לאחר מיתה וכיון דהתנא דינא אתי לאשמעינן ואנן חד מנייהו נמי לא שמעינן מינה דבכ"א מנייהו י"ל דלא מטעם זה פסול אלא מאידך טעמא ולא הו"ל למיתני הך בבא כלל דאית ביה תרי פסולין ולא שמעינן מאיזה טעם וקאמרי דשפיר שמעינן מיניה תרווייהו וכו' ע"כ. ויותר נראה דקשה להו למה שאמרו היא גופיה קמ"ל דאין גט לאחר מיתה א"כ איך תליא זה בתנאי אם לא באתי וכו' נימא כפשוטו ה"ז גיטך [לאחר מותי] ואף שפירש"י לאשמעינן היא גופא ואפילו בלא תנאי מ"מ הו"ל לאשמעי' במתני' אפילו בלא תנאי בשלמא אי אין אונס וכל עצמות התנא בהך בבא לדיוקא אתי דחלה דומיא דמת הוי גט נקיט תנא שפיר תנאי. לז"א לאשמעי' תרווייהו וכו' ואף [למאי דאמר לקמן] דבא לאשמעי' לאפוקי מדרבותינו מ"מ יכול להורות בלא תנאי ובדכתב בו זמן דאין תלוי בתנאי כדמשמע ממ"ש התוס' בסמוך בד"ה דלמא לאפוקי אבל מרישא לא שמעי' לאפוקי מדרבותינו דאיכא לאוקמי כשאין כתוב בו זמן וכו': ויש לראות לפי האמת דנסתייס מסיפא דאונס דמת ע"כ לא מבטל גיטא מדהוי גט במעכשיו משום דלא ניחא ליה וכו' א"כ נידוק ממציעתא דאין אונס וכו' ונקיט מת לדיוקא דחלה הוי גט ולהכי נקט תנאי דאי יש אונס וקמ"ל דאין גט לאחר מיתה ולאפוקי מדרבותינו לא הו"ל למינקט תנאי דא"ל לאורויי נמי דיש אונס [כתי' התוס'] דהא קושטא הוא דבמת אין אונס ואפ"ל דודאי במעכשיו הוי גט מטעם דלא ניחא ליה כו' דרוצה שיהיה גט למפרע ולא תיזקק ליבם אבל בלא מעכשיו ישנו ב' טעמים לפסול משום דהוי גט לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה ואת"ל יש גט לאחר מיתה מ"מ פסול מטעם אונס כיון דמ"מ זקוקה ליבם שאין הגט חל עד לאחר מיתה ואז כבר זקוקה ליבם ואף דלגבי מת אין כ"מ השתא דממה נפשך בלא מעכשיו פסול מטעם אין גט לאחר מיתה ובמעכשיו כשר ואף הך אונס דמת לא מבטל משום דלא ניחא וכו' מ"מ כ"מ לשאר אונס כחלה דפסול משום דיש אונס ובזה ניחא דל"ק כלל מסיפא אמ"ש לעיל דאכתי לא אסיק רבא ועיין (ד): ומ"ש מוהר"ם יצ"ו ומיהו למאי דמסיק לאפוקי מדרבותינו לא שמעי' מיניה אלא הא דאין גט לאחר מיתה עד כאן לא אבין למו. א' דזה הודילמא לעולם אימא לך כו' והוא גופא כו' סמך עצמו אודילמא לאפוקי מדרבותינו אף

באור

(א) הוא הוספות הגאון המחבר לתוך דברי הר"ן. ואולי כוונתו דהר"ן נקיט ראייתו מהא דתנן אלמנה מן הנשואין כו' אע"פ שיש לה עדים שלא נסתרה ובאמת בברייתא ליתא שם אלמנה מן הנשואין רק ת"ר כנסה ראשון לשם נשואין ויש לה עדים שלא נסתרה וא"כ יש לומר דפי' כנסה לשם נשואין אדעתא דליתייחד עמה ויש לה עדים שלא נסתרה. ומזה יש קצת ראיה להיפך מדנקיט כנסה לשם נשואין ולא נקיט אלמנה מן הנשואין כבמתני': (ב) תיבת לא אף שהיא כתובה גם בנוסחות הר"ן שלפנינו מ"מ נראה יותר מסמיכת הענין וקיצור הדברים שט"ס הוא וכוונתו לפי המשך לשונו דאף דחופת נדה שמה חופה מ"מ כשר הדבר שלא תכנס לחופה עד שתטהר וכן נמי המנהג לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה אף שלפי הדין היחוד מותר קודם כתיבת הכתובה כדמוכח למעלה. וראיה מדברי ר"א למיבעל ולא שאיל אי כתיבא כתובה:

(ג) וע"כ דאינו אלא מטעמא דאין גט לאחר מיתה וזה כבר אשמעינן מרישא אע"כ דלדיוקא אתי הא חלה ה"ז גט. והתירוץ חסר. ואולי דאי לא הוי פשיטותיה ממציעתא רק משום דידע הכרח מסיפא דבמת אמרינן לא ניחא ליה כו' א"כ לא הוי פשיט מידי בתר הכי מסיפא ופשיטות הראשון סותר פשיטות השני. ולקמן בתוספות בד"ה ודילמא בדבור ויש לראות כו' נראה דמיישב זה לפי מה שהגהנו שם: (ד) מן מ"ש ובזה ניחא דל"ק כו' עד לבסוף אינו מובן כלל. ונראה לעיין כל כי הוא מוטעה ומשובש והיה נראה לכאורה להגיה וכצ"ל ובזה ניחא דל"ק כלל אמ"ש לעיל דאכתי לא אסיק אדעתיה דבמת כו'. ור"ל דל"ק מה שהקשה לעיל בד"ה מת כו' בוה"ל דלמא לעולם אסיק אדעתיה דבמת לא ניחא ליה דתפול קמי יבם רק ידע דאי אפשר לומר לה"א מדבסיפא הוי גט ש"מ כו'. וכמ"ש כאן ניחא דאף דמסיפא מוכח דבמעכשיו אונס

סי"ל שכ"א הוא קושיא באפי נפשיה מ"מ מי דוחק אותם לכך [דכי היכי דיתיישב בתר דמסיק לאפוקי מדרבותינו אף דלא נשמע תרוייהו. רק הא דאין גט לאחר מיתה כך י"ל בתי' קמא דסמיך עלה דתי' בתרא] ועוד היאך תלוי לאפוקי מרבותינו בתנאי לפי' התוס' [דלפירש"י מסיק הגאון לקמן דתלוי בתנאי] הא כתבו בסמוך אבל מהאי דרישא וכו' וכמ"ש לעיל. (ה) ואפשר לומר דמ"ש בסמוך דמרישא לא שמעינן לאפוקי מדרבותינו כו' אין ר"ל אבל ממציעתא שמעי' מכח משנה יתירתא [דבאמת גם ממציעתא לולי דמיירי בתנאי לא שמעינן לאפוקי דאפשר דליכא זמן. ומיתורא לא שמעי'] רק בזה דנקיט תנאי סורה לן זמן דכ' אם לא באתי מכאן יום פלוני עד יב"ח א"כ בהכרח כתוב בו זמן של היום יום הכתיבה דאל"כ מנא ידעי' אימתי כלו היב"ח דא"ל שכתוב בו היום שיבא א"כ הו"ל לומר לר"ח פלוני ולא הו"ל למתני' להזכיר מכאן עד י"ב חדש [א"ו מכאן יום פלוני עד יב"ח כך יש לייסב דברי התוספות ול"ק אמהרש"א די"ל גם תוס' ס"ל דלא מוכח כ"א מחמת דנקיט תנאי] וק"ל: בתד"ה ודלמא לאפוקי מדרבותינו אבל מהאי דרישא כו' והא דאמרי' ג' גיטין פסולין וכו'. אפ"ל שרש"י מיישב זה. דתקשי במ"ש רש"י בד"ה זמנו של שטר מוכיח עליו. לא לחנם נכתב זמנו כו' הא צריך לכתחלה לכתוב זמן בו דאי לא"ה לא תנשא ודלמא להכי כתוב בו זמן. אף דיש לדחוק לומר לא לחנם נכתב בו זמן כה"ג דהוי שני בשבוע שנה חודש ואף לשינויא א' של תוס' שכ' נשאת כו' [דלכאורה לא אסקי אדעתייהו הא דשבוע שנה כו'. י"ל דבאמת גם בתירוץ הראשון נחתו להכי דשני בשבוע שנה]. רק החילוק שבין התירוצים דלראשון איירי רישא דמתני' באין כתוב בו זמן כלל ולשני בכתוב בו שבוע [אבל באמת לב' התירוצים סברי התוס' דבכתוב זמנו ביום מיוחד שפיר הוי זמנו מוכיח עליו מדלא כתוב בו שבוע] וזה פשוט. אבל נראה יותר דעת רש"י ז"ל דלאו לחנם נכתב בו יום הכתיבה אם לא להודיע שמעכשיו מגרשה אם לא יבא דאי לא משוי גיטא עד יב"ח למה כתב זמן של יום כתיבת הגט בתוכו לכתוב אם לא באתי לר"ח פלוני יהא גט דהשתא נמי הוי זמן בתוכו. והזמן שניתקן הוא להודיע אימתי נתגרשה וחל הגט אי לטעם שמא יחפה או פירי א"ו כוונתו מהיום ולהכי אילטריך ליה למיכתב זמן מהיום וק"ל. ובזה מיושב קושית התוס' דאי מרישא לא שמעי' לאפוקי דאף דכתוב בו זמן אין מוכיח עליו שמגרשה למפרע מהיום דהא אלטריך למיכתב זמן שתנשא לכתחלה ולא היה אפשר למכתב זמן לבשימות דמנא ידע מאי אמרת דלא הוי צריך למיכתב זמן כלל כיון דכתוב בו לבשימות הוי זמן שפיר ול"ש שמא יחפה כו' כ"ש דלא הקשו התוס' מידי מרישא [דפשיטא דמאי איירי בלא כתוב בו זמן כלל כיון דא"צ למיכתב בו זמן כלל] ודו"ק: בתד"ה ודלמא מת דוקא וכו' וא"ת בפרק מי שאחזו וכו'. לא תפסו בפשטא דמתני' [ארבא דס"ל אין אונס וכמו שהקשו התוס' בסמוך באמת] דלמאי דס"ל אין אונס משום דאסיק אדעתיה האונס ואפ"ה נתן גט ודאי דאיכא לאיפלוגי בפשיטות דאונסא דאכלו ארי לא אסיק אדעתיה אבל למאי דקאמר עתה דיש אונס משום דלא אסיק אדעתיה שיארע אונס ולהכי חלה אינו גט ואפ"ה מת הוי גט משום טעמא דאנן סהדי אילו אסיק אדעתיה בימות אפ"ה היה נותן גט וא"כ באכלו ארי נמי אף דודאי לא אסיק אדעתיה מ"מ אלו אסיק אדעתיה לא הוי ניחא ליה לבטולי גיטא בהכי משום דלא ניחא ליה כו' ותי' דאף בזה כיון דלא שכיח כלל לא אסיק אדעתיה שירלה כו' משא"כ במת אע"ג דלא אסיק אדעתיה שיהיה וסבר שלא יעלה ושלא יבא מ"מ אסיק אם יארע שיהיה שיהא גט. ובזה א"ש מ"ש דל"ש כלל דלא הו"ל כלל. ואף שכיח כחלה הא חלה נמי אינו גט ודוקא בסמוך היה צריך לחלק בין ג' אונסים. ל"ש כלל כו' אלא דאי שכיח כחלה ודאי היה גט משום דלא ניחא כו' כמו במת דהוי כשכיח דחלה ושניהם ל"ש כ"כ מדחלה אינו גט דלא אסיק אדעתיה [אפ"ה במת הוי גט] וק"ל:

דף ג ע"א בהא דלא תנן במתני' טעמא דאלמנה [וכן טעמא דשקדו אבתולה דלא ניסאת ליום א'] עיין בר"ן באורך ועל תי' האחרון [שתירץ דלולי טעם דטענת בתולים לא היו מעכבין הנשואין מטעם שקדו הן דבתולה הן דאלמנה אך מאחר שהוצרכו לקבוע משום טענת בתולים יום מיוחד קבעו גם באלמנה משום שקדו ובבתולה ביום ד' דוקא] יש לי להשיב מהא דאמר ל"ש אלא מתקנת עזרא ואילך כו' ופריך הא בעי שקדו דמשמע אע"ג דליכא טעמא למיקבע יום משום טענת בתולים דקביעות כל הימים שוים אפ"ה קבעו יום ד' משום שקדו ובעי דוקא דטרח ליה. ודוחק לומר דמשום טענת בתולים אינה ניסאת ביום ו' כיון דאין דנין בשבת [וא"כ איכא קביעות יום] מיהו ז"א דודאי מתחלה לא היו מתקנין רבנן שקדו אי לאו שהוצרכו ליחד יום משום ט"ב אבל השתא לבתר דתקינו משום שקדו התקנה קיימא אף היכא דלא שייך משום טענות בתולים (ו): ובזה מקושר היטב קושיא של והא בעי' שקדו במאי דמפרש אי איכא ב"ד האידנא כו' משא"כ אי קאי לקודם תקנת עזרא וק"ל: גמ' דטרח ליה כו'. לפי"ז צ"ל הא דקאמר ל"ש אמתני' דבתולה נשאת ליום הרביעי היכא דטרח לי' דומיא דקודם תקנת עזרא ולאחר תקנת עזרא אי איכא בתי דינים קבועים דנשאת בכל יום דאיירי בדטרח ליה וכיון דטרח ליה נשאת נמי ביום א' [אף מתקנת עזרא ואילך דליכא ב"ד קבועים] וק"ל: בתד"ה וסברה כו'. בתחלה באו לייסב כיון דמן הדין ספק איסורא לחומרא למה קרי להו לנועות לז"א דמן הדין כו' וא"כ קשה למה קרי לאותן שאין מחמירין על עצמן פרוצות וכתבו דל"ג וסברה כו': ומ"ש וא"ת וכו'. אפשר להסביר דמה הועילו חכמים בתקנתן (ז) אכתי לנועות יעגנו דיתלו מה שלא בא משום דמת וכן משום פרוצות זימנין דמת ולא הוי גיטא משום דאין גט לאחר מיתה והאמר לא מת כו': ומ"ש ומיעגנא כו'. ואע"ג דממה נפשך אי לא מת הוי גט ואי מת הוי אלמנה מ"מ מספק אי אגידא ביבם או לא נשארה עגונה דדלמא מת וזקוקה ולא תנשא או לא מת והוי אשת אח: בתד"ה תינח כו'. באו לתרץ דמ"מ אף דקידש בכספא מה יהא על כל ביאות שבא עליה לזה חילקו דשאני בכספא דהפקר ב"ד הפקר כו' וממילא נמשך הבעילות זנות מה שאין כן בביאה היאך יפקיעו ביאה של מצוה כו' ועיין בח"ש מ"ש כאן ושם בגמ': בתד"ה איכא דאמרי כו' וקשה לר"י כו' אכלו ארי כו' אלמא כו'. אע"ג דלעיל כבר הקשו זו הקושיא בעצמה ותי' דבאונס ל"ש כלל כו' מ"מ לעיל לא צריך רק לחלק בין שני מיני אונסין. אבל עתה בתר דאתיא לשמואל כו' ומשני דאונסא דשכיח שאני ומת וחלה מיקריא ל"ש א"כ צ"ל דאכלו ארי גרע מהך ל"ש וג' עניני כו': ומ"ש המהרש"א דבלא פסק דר"ח ל"ק [מהא דאכלו ארי דנוכל לומר דהא דאמר רבא אכלו ארי קאי כלישנא בתרא דרבא]. הא מ"מ קשיא דרבא אדרבא ודוחק לומר דלישנא קמא ס"ל דלא אמר רבא מעולם: ומ"ש [הרא"ם] ופרוצות נמי לא יאמרו כך כו' האי לישנא אינו נכון ואינו מובן [דאדרבה כיון דאינו שכיח כלל פשיטא דיאמרו הפרוצות דלא אכלו ארי] ולשון התוס' מדויק שפיר כיון דל"ש אונס כה"ג ל"א להאי חששא שמא יארע אונס כי האי ואינו גט [והפרוצות יאמרו שלא אירע אונס]: בתד"ה שבתי דינין כו' וכי קודם תקנת עזרא לא היו מקיזין כו'. ואפ"ל במאי דאיתא התם הטעם שאין מקיזין שמזכירין לו עונותיו לומר זה סומך על זכיותיו כמו שאמרו ג' מזכירין כו' קיר נטוי כו' דהו"ל ללכת דרך אחר נמלא דוקא לאחר תקנת עזרא שהיה יכול להקיז בשאר ימים נראה כסומך על זכיותיו ומקיז ביום שקבועין הב"ד משא"כ קודם תקנת עזרא שקביעות כל הימים שוה ומה לו לעשות: בתד"ה אשה כו' תהא כאלמנה כו'. ולא מקשו כפשוטו בד' משום ברכה דדגים דהאי כבר כתבו לעיל דאינו אלא עלה טובה אבל באלמנה אסיקו בתחלה אדעתייהו כיון דברכה דאדם עדיפא קבעו יום: בא"ד ובתולה דלא שייך ה"ט כו' דליכא למימר למחר משכים כו'. עיין בזה לקמן דף ז' בבחור שנשא אלמנה ז' לברכה וג' לשמחה ע"ש [והוא קושית מהרש"א לקמן דף ז' ע"ש מה שתירץ]: בתד"ה אי איכא בתי דינין כו' דמ"מ אינה ניסת בשני כו'. גם ביום השבת אינה ניסת דע"י החופה זוכה במליאתה ובמעשה ידיה והו"ל כקונה קנין בשבת. ובירושלמי הלין דכנסין ארמלין בע"ש צריכין למיכנס פי' יחוד של ביאה מבעוד יום שלא יהא נראה כקונה קנין בשבת לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת יחודה של ביאה הוא זוכה במליאתה ובמ"י הלכך צריך להתייחד עמה בע"ש מבעו"י הלכך אין להכניס בתולה לחופה בשבת דע"י החופה כו' עכ"ל האשר"י:

ע"ב ברש"י בד"ה מאי שקדו כו' אי משום דאמר שמואל לעיל לית לן לאותבי' כו'. אע"ג דשמואל מכח קושיא אמרו מ"מ הא אפשר לתרץ מטעם אחר לא הנשא באחד בשבת משום ברכה: ברש"י בד"ה נעקריה ויתקנו להם ימים אחרים. אפשר שנתכוין למ"ש התוס' דלהכי לא משני תקנתא דרבנן מקמי גזירה לא עקרי' כדבסמוך דלא מיעקר תקנתא דרבנן לגמרי. ומיהו בלא פירושם י"ל כיון דלפי שעה איכא ודאי סכנת נפשות אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש משא"כ בסמוך: בתד"ה ובשני וכו' שיש סכנה אף ביום ג' כו'. וכיון דס"ס משום סכנה הוא מה לי דעקר מיום ד' ליום ג' או מיום ג' ליום ב' ולהכי פריך התם נהגו כו' כפירש"י. משא"כ לפירוש התוס' דמלתא באפי נפשיה היא ונהגו העם בג' ה"ה בב' שרי רק שנהגו כן ואף שהסכנה אינו רק על יום ד' עקרינן ב' ימים כדמסיק ואם מחמת האונס מותר [והיינו אף דהאונס היה ביום ד' אפ"ה מותר] אף בב' ולהכי פי' [התוס'] בסמוך התם בשלישי נהגו ואורויי לא מורינן אף לעקור יום א' והכא מותר לכתחלה אף לעקור ב' ימים: ומ"ש בסמוך בד"ה איספרווא דידיה בג' אתי אין לתמוה כו' ומשום סכנה לא עקרינן אלא יום אחד כו'. [דזה קאי לפירש"י ולפי מ"ש כאן אליבא דפירש"י שניהם שוין דמה לי עקירה מיום ד' לג' או מג' לב' דהא איספרווא ביום ג' בא] משום דלפי האמת דואם מחמת האונס י"ל סעודה ובשני לא יכנוס קאי אדלעיל לפי' הקונטרס פי' לגמרי לא יכנוס בב' אף שיש סכנה מלכנוס בשלישי רק אם מחמת אונס סעודה שרי אף בב' אבל מחמת סכנה לא. כן משמעות הברייתא לפרש"י. [דלא תי' הרשב"א כן אלא מחמת דלא תיקשי לפי מה דסבר דאונס וסכנה חדא הוא והקשי רישא לסיפא] לזה כתבו אין לתמוה כו'. ולפירוש ר"י דאף בב' מותר משום סכנה. רק נהגו בשלישי ודבשני לא יכנוס מלתא באפי נפשיה כו' מ"מ קשה גם כן מחמת סכנה נהגו אבל אורויי לא מורינן ומחמת סעודה מותר וצ"ל נמי כתי' לפירש"י דבעילת הגמון שכיח כו' ודו"ק: בתד"ה ולדרוש כו' וא"ת כו'. ואקרא לא קשה דהקרא יהיה לא נתפסה מיירי רק דאנוסה שריא לבעל אבל מ"מ תהרג כו'. ולא ק"ל [מאי פריך] ולדרוש דאונס שריא הא הוי פרהסיא דודאי י"ל קרקע עולם היא כדמשני תלמודא גבי אסתר דליתא חילול השם כיון דלא מעשה קעבדי. אבל מלד איסורא בלא חילול השם רק דחמיר איסורייהו דעכו"ם גלוי עריות וש"ד וחייב להרוג א"ע לא ניחא להו לחלק בהכי. ואפשר דגי' בגמ' תהרג ואל תעבור עיין כאן בהשר"י ובתוס' פ' י"ה באורך: בא"ד ובפ' מצות חליצה דפריך כו'. עי' בזה בתוס' י"ה: בתד"ה ולדרוש להו דאונס שרי כו'. דבריהם נראין פשוטים שמפרשים דפריך ולדרוש דהשתא דנהגו לכנוס בג' ולא מיחו אמאי לא יקיימו תקנתא דרבנן להנשא דוקא ברביעי ולא יבא סכנה ממנו דלדרוש להו דאונס שרי. והשתא משני שפיר דלהכי הניחו מנהגם על יום ג' משום פרוצות דשמחים בדבר שילכו להגמון תחלה וכיון דלגבייהו הוי רצון נאסרו על בעליהן [ובאמת בין נדרוש ובין לא נדרוש לא יתוקנו הפרוצות] להכי הניחום ליכנוס בג' דהשתא לא אתי ההגמון כלל והשתא מתוקנים תרוייהו לנועות ופרוצות ול"ק וכי משום פרוצות לנועות יהרגנו וגם אין מקום לקושיא הראשונה דהשתא נמי דלא כו' דהשתא דהניחו על ג' ולא דרשו לא יבא ההגמון כלל. א"נ משום כהנות הניחו מנהגם דאף דלדרוש לגבייהו הוי סכנה. וכ"ת יקשה ס"ס מתחלה קודם שנהגו אמאי קרי ליה סכנה הא לא היה סכנה משום דלדרוש להו כו' י"ל משום כהנות דלגבי דידהו הוי סכנה ובאמת הייגו דורשים להם ואפ"ה היה להם סכנה והמקשה למאי דלא ידע זה [משום כהנות] עדיפא פריך לפי האמת אמאי לא מיחו בידם. או דתיכף שנגזרה קודם הדרשה היה סכנה [ובזה מתורץ גם המקשה דלא ידע מכהנת ועפ"י האמת בלא כהנת] ועוד דאפשר דהוי ס"ל דדלמא להכי הוי סכנה משום דאיכא אחד מני אלף דמחמירים על עלמן ומוסרים נפשייהו לקטלא [אף לאחר הדרשה] להכי הוי קרי סכנה משא"כ משום אותן מחמירין שלא כדין לא הו"ל להניח מנהגן ולעקור תקנתא דרבנן [ולהכי פריך ולדרוש כו' כנ"ל. אבל א"ל דפריך ולדרוש אקודם שנהגו [והוא האין לפרש שבתוס'] וה"פ מדקרי לי' ומן הסכנה ש"מ דלא היו דורשין דאונס שריא דא"כ לא היה סכנה [ולהכי פריך] ואמאי היה להם לדרוש להו כו' וא"כ יהיה משום פרוצות תירולא להך קושיא [דלכך לא דרשו להם] וז"א חדא דא"כ איך הניחו הדבר בסכנה לגבי לנועות במה שלא דרשו משום פרוצות [הוא הדיחוי שניה שבהוס' על האין לפרש] ועוד [הוא הדיחוי הראשון] מה הועילו חכמים במה שלא דרשו אי משום שיעשו ברצון וכיון דלגבייהו הוי רצון אף שנעשה ע"י אונס הגמון אסורות לבעליהן הא השתא נמי במה שלא דרשו להם וסברו אונס אסור הא לא מסרו נפשייהו אף שסברו אונס אסור כמו רצון ואכתי נאסרו דהא רצון הוא לגבי דידהו ואדרבה לד כ"ש הוא דבלא הדרוש אין כאן לד היתר להו דאף אונס סברי דאסירי לבעליהם וכיון דלית להו לד היתר ונפשייהו ודאי לא מסרו א"כ טפי מזנה ברצון דמ"ש אונס או רצון משא"כ בדדרשו להו דאונס שרי יש לכן לד היתר וק"ל. ומ"מ פריך שפיר לפי' התוס' וליעקרי' דאף דדרשי להו [ואפשר דדרשי להו באמת] ולא הוי סכנה לגבי לנועות (ח) מ"מ הוי סכנה לגבי כהנות לנועות: בתד"ה בשלישי כו' דא"כ יכנוס בד'. לפיר"י דאתי וחליף בו ביום גופיה ניחא ולפירש"י

באור

אונס דמת לא מבטל גיטא מ"מ בלא מעכשיו ומת י"ל דפסול מתרי טעמא או משום גט לאחר מיתה או אף דיש גט לאחר מיתה וזקוקה ליבם בטל מחמת אונס וכ"מ לחלה. ולהכי לא מני התוספות לפרש דע"כ אין הפסול רק משום דאין גט לאחר מיתה וזה כבר נשמע ברישא וע"כ דלדיוקא אתי חלה ה"ז גט. דהא י"ל דלא מיותר דאשמעינן דפסול נמי מחמת אונס ובחלה נמי אינו גט. אך מ"מ יש לדקדק קלת דלמה להו למימר ליתני מת וכ"ש חלה דלא אסיק אדעתיה כו' דאף דאסיק אדעתיה וידע מסיפא דאין ה"א כלל דבודאי אין אונס דמת מבטל גיטא א"כ ליתני חלה דהא למת אין נ"מ כלל אע"כ מת דוקא: (ה) לכאורה היה נראה לומר בזה דאפשר דגם מהרש"א נתכוין לקושית ויש לראות שכתב הגאון לעיל דכי מסיק לאפוקי מדרבותינו ע"כ דידע דבמת לא ניחא ליה כו' דאל"ה תפשוט מדרבותינו כמ"ש הגאון לעיל בגמרא א"כ לא אתי לאשמעי' הך דיש אונס: (ו) לכאורה קשה מנ"ל להגמרא להקשות שמא אף שכבר ניתקן תקנת טענת בתולים מ"מ השתא שנתבטל התקנה משום טענת בתולים לא בעינן קביעות יום משום שקדו. ונראה דהר"ן מפרש באמת הא דפריך בתר הכי מאי שקדו דלא כפירש"י דהא באמת כבר הוזכר שקדו כדשמואל רק דהקושיא הוא מאי שקדו מהיכא מוכח דאפילו בנתבטל טעם טענת בתולים נשאר קביעות יום משום שקדו לחוד ומשני דתניא כו' ובשני לא יכנוס דפירש"י שיהיה טורח מיהא שני ימים משמע דאילו משום איקרורי דעתא אין נ"מ בין יום א' או שני ימים ומכיון שנעקר יום ד' תו איכא איקרורי דעתא בשלישי כבשני ואפ"ה בשני לא יכנוס משום שקדו אלמא דנשאר תקנת שקדו אף שנעקר טעם טענת בתולים. ולכך הוצרך נמי הגמרא להביא סיפא דברייתא דמן הסכנה ואילך כו' ובשני לא יכנוס כו' דהוא עיקר הראיה. אח"כ מלאנו כפי' פי' הגמרא בהכי: (ז) אין רצונו לומר דלא ניחא ליה לפרושי קושית תוס' כפשוטו דאמאי לא תקנו נמי באונס דמת שיהא גט משום לנועות ופרוצות משום דיש לפקפק בתקנה זו ומש"ה הוצרך להסביר דקושיתם הוא מה אפילו כו' שהרי התוס' כתבו בשדיא דיתקנו דיהא גט רק דבא להסביר בשמתקה יתירה ולהוסיף חיזק לקושיתם דיתקנו דיהא גט. דאי לא נמצא דלא הועילו אף בתקנה זו: (ח) דא"ל דפריך וליעקריה ליום ד' משום פרוצות דשמחים

דאתי ותליף לאחר ד' ואתי וקבע ימים רבים קשה יהרך דאתי שר לבא בג':
דף ה ע"א ברש"י בד"ה למחר משכים כו' שאין משתה אלמון באלמנה כו'. לפי"ז כדבעי מאי בינייהו הומ"ל בחור שנשא אלמנה איכא בינייהו דמשום שקדו ליכא כיון דז' לברכה ועיין (ט):
דף ו ע"א גמ' או הלכה כר"ש כו' ארנב"י כו'. פרק קמא דעירובין דף ח' משמע דלרנב"י מיקרי חלוקה האחרונה מהאיבעיות [דהיינו ימא הלכה כר"י בדבר שא"מ וכר"ש במקלקל בחבורה] ב' חומרי דסתרי אהדדי כיון דס"מ לכ"ע לר"י ור"ש אי מקלקל בחבורה הוא ולהנאת עצמו צריך שרי ע"ש:

סוגיא דפתח פתוח

דף ט ע"א גמ' האומר פתח פתוח מצאתי נאמן כו' פירש"י ותוס' וטענת דמים כו'. אבל אחרים כתבו שאין הדמים ראיה ואע"פ שנמצא דם אסורה עליו ותולה אותו בדם ניפור ואפילו מישמשו שושבינים תלינן בדם הלדדים דמ"מ איהו קים לי' בפ"פ וראיה מירושלמי עיין בר"ן: **שם** תנינא כו'. למאי דס"ל השתא דודאי קים ליה בפ"פ ליפריך תנינא ממתני' דידן דאף דנאמר דמשכים לב"ד היינו בדטעין טענת דמים כדמשני לקמן מ"מ ש"מ דנאמן על עצמו לשויא חתיכה דאיסורא (י) די"ל כפירש"י במתני' וע"י כן יצא הקול ויתברר וכו' אבל הוא אינו נאמן ומ"מ אביי מייתי שפיר ראיה למאי דמסיק חידוש דר"א הוא דקים ליה ע"ז מייתי ראיה אי לאו דקים לי' לא היה הקול יוצא ולא לענין נאמנות וכמ"ש התוס' לעיל במתני' בד"ה שאם היה כו' [לתירוצא קמא לפירש"י] ולזה נמי לא הקשה ממתני' אהידך מימרא דר"א דאין אשה נאסרת כו'. וכ"ת ש"מ ממתני' שמעי' עכ"פ דע"י עדים נאסרת [אף בלי קינוי וסתירה] הא באמת קאמר בסמוך ולטעמיך עדים לא כו': **שם** וכ"ת מעשה שהיה כו' איבעית אימא גט כו'. דוחק לומר שמגיה כ"ז בדברי ר"א · ועוד שהוכ"ת אינו תלוי בהידך מימרא דר"א רק במימרא דהכא ודברי הח"ם דחוקים ואין להם מקום ואם נפרש השתא וכמעשה שהיה בפשיטות ותרתי קאמר ע"י קינוי וסתירה וכמעשה שהיה נמי דהיינו או ע"י עדים לפרש"י או ע"י פ"פ וכפי' התוס' וכ"כ מוהר"ש. וז"ל דודאי למאי דבעי למימר דאפילו בידוע לאדם שזינתה אשתו רק שלא היו עדים אינה נאסרת לו כגון בפ"פ אלא בקינוי וסתירה דוקא ע"כ וכמעשה שהיה ליתא וכדפרכינן ותסברא כו' והוצרך הגמרא לדחוקי ממעשה שהיה כו' אך עתה דקאמרי' דבפ"פ נאסרה על בעלה אית לן לקיומי שפיר כדקאמר וכמעשה שהיה והרתי קאמר ר"א דהאשה נאסרת בקינוי וסתירה ע"י עד א' בטומאה וכן נאסרת בלא קינוי וסתירה אלא כעין מעשה שהיה דודאי היה לו שנבעלה וכגון בפ"פ שנבעלה ברצון והא קאמר כיון דבפ"פ נאסרת כעין מעשה שהיה דודאי נבעלה א"כ במעשה שהיה גופיה אמאי לא אסרוה וקאמר דהתם לא אסרוה משום דאונס הוה ואיבעית אימא כו' אבל בדוכתא אחריתא כמעשה שהיה דודאי נבעלה אם הוא ברצון ולא נתן לה גט נאסרת שפיר כגון בפ"פ והו לא מידי עכ"ל וזהו לפי' התוס' [וכדנקיט בלשונו כמעשה שהיה דודאי היה לו שנבעלה וכגון בפ"פ] אבל לפרש"י וכמעשה שהיה דהיינו עדים ופ"פ כעדים דמי. אבל לדעתי זה הפשט אינו אמת דלפ"ה קשה מה משיב בתחלה ותסברא מעשה כו' ועוד מי אסרוה למה הבין כן מדברי המקשה דלמא אף המקשה ידע לפרש וכמעשה שהיה דהיינו עדים ומקשה אבל פ"פ לא דאפי' ראוה מזנה כו' ולא הו"ל לשנויי אלא פ"פ כעדים דמי. ב'. [הא דאמר] ה"ק אין אשה כו' אלא בשני עדים וקינוי וסתירה בע"א [ואמאי לא ביאר במה שאמר ה"ק דכמעשה שהיה פי' גם כמעשה שהיה דהיינו עדים גם למה נקיט אלא בשני עדים תחלה דנכלל במה שאמר בתר הכי כמעשה שהיה] הכי הול"ל ה"ק אין אשה כו' אלא בקינוי וסתירה בע"א וכמעשה שהיה דהיינו עדים [נמי] ופ"כ כעדים דמי. א"ו אין זה ענין כלל לפרש כן כיון דמעשה שהיה באמת מותרת היה אף שהיה מטעם אחר [ותדע דמאי פריך ועוד מי אסרוה ומאי קושיא דלמא משום אונס או גט לא אסרוה ושפיר קאמר וכמעשה שהיה אם נגיח שהיה שם קינוי וסתירה. היא הגה"ה מגוף המחבר] ועוד דמה לו להלות במעשה שהיה. ולפי' התוס' דקאמר שפיר ותסברא דוכמעשה שהיה ע"כ אין פי' עדים דהא לא ראו כמכחול בשפופרת ופ"פ לא ידע המקשה לפרשו דא"כ לא מקשה מידי ולה"ק שפיר ותסברא כו' אבל קשה סיומא דפ"פ כשני עדים דמיא לבלי צורך. גם הולטעמיך לא א"ש ולא הול"ל אלא וכמעשה שהיה היינו בפ"פ והלשון דהלמודא גם לשון התוס' בד"ה קינוי וסתירה כו' ה"כ דלא אתי למעוטי כו' מורה כאילו עדים ופ"פ שניהם אינם מפורשים בדברי ר"א וקאמר ולטעמיך הא שייר נמי עדים וע"כ לא אתי למעוטי עדים ה"נ לא אתי למעוטי פ"פ ולא קתני לה משום דכשני עדים דמי ודו"ק לכן היותר קרוב שמגיה כן בדברי ר"א וכדלעיל עם היותו ג"כ דחוק. אבל לפרש למסקנא ממעשה שהיה א"ה דהיאך נלמוד מניה הא בלא"ה היה שם אופני איסור לפירש"י עדים או היה יודע כפי' התוס' ואפ"ה לא אסרינן ע"כ מטעם אונס או גט וק"ל: **ברש"י** בד"ה עדים לא כו' הא לא נתפסה אסורה. אם נתכוין לקרא דוהיא לא נתפסה יש לראות דקרא בקינוי וסתירה כתיב והיא לא נתפסה ועבר עליו רוח קנאה וכמ"ש רש"י בסמוך ועיין ברא"ש במקומו בד"ה ועד אין בה כו' ונראה דלא כיון רש"י לקרא רק לישנא דקרא נקיט ונתכוין לכמה דוכתי בתלמוד שמבואר דרצון ע"פ עדים אסורה: **ברש"י** בד"ה אין אשה כו' דבר דבר מממון. ויש לראות אמאי אצטריך להך מלתא ג"ש דדבר דבר הא דוקא בקינוי ובסתירה וע"א בטומאה אסרה התורה כמ"ש רש"י בסמוך עד אין בו תרי אלא חד שרגלים לדבר כו' ואי ע"א יכול לאוסרה ל"ל קינוי וסתירה מעיקרא דאם להורות שאף בקינוי וסתירה אינה נאסרת אלא בע"א בטומאה הא בהדיא כתיב בקינוי וסתירה שוטות וי"ל דאי לאו ג"ש דדבר דבר ה"א והיא לא נתפסה אסורה בע"א בלא קינוי וסתירה דלא כתיב קינוי וסתירה בהך קרא וק"ל ועיין במה שאכתוב

בסמוך: **ברש"י** בד"ה אפילו בע"א כו' עד אין בה תרי כו' אסורה כו'. מ"ש רש"י בחומש הא אם היה אפילו ע"א לא היתה שותה י"ל אלא אסורה כמ"ש רש"י הכא. רק מ"ש בחומש הא אם היה אפילו ע"א כו' אע"ג דקרא ודאי איירי ביש בה ע"א דועד אין בה ר"ל ב' עדים אין בה אבל ע"א יש בה וממילא שמעי' דכיון דאסורה לבעלה א"כ אינה שותה מבואר כ"ז ברא"ס ע"ש וק"ל: **בתד"ה** האומר כו'. עיין במהרש"א בדף שלאח"ז שהקשה לגי' הרי"ף [דגרים כגי' ר"ח ופי' קושית המקשן אטענות דמים ע"ש ברא"ש] למה האריך במאי שאמר אי דקטעין פ"פ כו' מתישב קצת במ"ש הר"ן בסמוך קודם המשנה [דבל"ז היה קשה אמה דמשני דכיון דלפעמים ל"ל לכך אין לה ע"ב] דכיון דאין לה ע"ב דהיינו טענת דמים דאמרי' שכלו דמיה ושריא לבעלה א"כ לגבי נדה למה לא תלינן לילה הראשון בדם נדה לנ"א דטענות פ"פ יש לה משום דבוגרת פתחה סתום וכיון שכן אפשר דאתיא דם מחמת לדדים. דפירלה דחוקה היא ומשיר בה צרורות ולהכי אמר רב טתנין לה לילה הראשוי ואין לורך למ"ש מוהר"ם בפי' ר"ח דמ"מ תלינן לילה הראשון בדם בתולים כיון שקלת יש נהם כו' תלינן שלא בשעת ושתה ע"כ. רק טענות דמים אין להם שכלו דם בתולים מ"מ נותנין לה לילה הראשון ותלינן בדם לדדים כיון שפתחה סתום (ב) ולפירש"י נ"ל מה שאמרו ביבמות פרע לבוגרת כו'. על הפתח קאמר וק"ל. [והוא מדברי הר"ן שם]: **בתד"ה** ואיבעית אימא כו' הבא עדיף וא"ת וכו'. קושטא הוא כן בעלמא רוב עדיף מחזקה ומיעוט דאל"ה הכא אינם מוכרחין רק לומר דספולים הן וס' דאורייתא לחומרא ולא מוקמי אחזקה כיון שהרוב כנגדה וא"כ בס"ס שפיר מותר [ולא הוו מקשים תוס' בתר הכי וא"ת כו']: **בא"ד** דלא הוי רובא אלא מדרבנן. היינו רוב תינוקות מטפחין באספה: **בא"ד** ופריך כולהו נמי חבוטי מיחבטן כו'. התי' שם בגמרא כולהו רואות ומראות לאמן ולפירש"י שם היכא דלא פסק עליה נסתמא אינה מ"ע. וכן לפי' התוס' שם הו"ל לטעון כמו שתי' באמת כאן (ל): **בא"ד** ולפי' ר"ח כו'. וכן הוא בפנים בהרי"ף וז"ל והכ"מ באשת כהן כו' ולא מלית אמרת את"ל תחתיו ס' מ"ע ס' דרוסת איש דמ"ע פתחה סתום וכתב הר"ן ול"כ דבסמוך קאמר אף אנן נמי תנינא בתולה נשאת כו' לא דקטעין טענת דמים ובטענת דמים ודאי איכא למיתלי במ"ע עכ"ל ואפשר לקיומא מתני' אליביה בא"כ ושקדשה פחותה מבת ג' שנים דהשתא ליכא אלא ס' מ"ע גרידא (מ) ועוד בלא"ה לא קשה כלל ממתני' די"ל כמ"ש הר"ן גופי' ר"פ שע"י כך הקול יוצא ויבאו עדים וע"י עדים נאסרה ולא על פיו וק"ל: **בא"ד** דאין גנאי בכך כמו בביאת אונס כו'. דטענינן בשבילה ואמרינן ס' אונס אע"ג דהיא אינה טוענת שאינה מודית כלל שפתחה פתוח היה כדקאמר נאמן לאוסרה כו' ש"מ דהיא מכחישתו או שותקת. אבל בטוענת ומודה לדבריו שפ"פ מלא אלא שתחתיו נאנסה או מ"ע לא מיתסרא דקי"ל הלכה כר"ג ור"א דנאמנת לענין כתובה וה"ה לענין איסורא כיון דהיא טוענת ברי והוא לא מצי למיטען איפכא אלא בשמא לא שויא אנפשיה חד"א והביא הר"ן ראיה מירושלמי והאשר"י השיג עליו ועיין בו והו"ק: **בתד"ה** ומי אר"א כו' תקשי ליה אמתני' כו'. דש"מ דנאמן לאסור על עצמו וא"כ אשה נאסרה על בעלה ברצון מזנה ואף בא"ל דפ"פ אינו נאמן משום דלא קים ליה: **בא"ד** דקדשתיה בעדים קאמר כו'. ובגמ' דפריך מאי קמ"ל היינו לענין נאמנות דקאמר נאמן לאוסרה דודאי נאמן לשוייה עליה חד"א תנינא כו' ואי משום לאסור עליו ולא אמרי' אין דבר שבערוה כו' הול"ל ראה כו' או האומר פ"פ כו' אסורה עליו וק"ל: **בתד"ה** מפני מה כו' ואע"פ שעשה תשובה לא היה אותו נדיק מעכבה כו'. הניחא לפירש"י פריך שפיר וכ"ת מפני מה לא אסרוה ואף [שבמה] ששכב עשה באמת שלא כהוגן ועשה תשובה מ"מ לא היו להם לסנהדרין להניחה בידו וה"ל למחות בידו כיון שעדים הרבה היו יודעין אבל לפי' התוס' שלא ידע רק דוד לבדו מאי פריך מפני מה לא אסרוה אה"כ דלא שפיר עביד ועשה אח"כ תשובה ע"ז [לזה כתב לפי' אע"ג שעשה תשובה כו'] וק"ל: **ע"ב בתד"ה** כל היוצא כו' והשתא מהיום דהכא אין שייך לומר מעת שאני בעולם. דהא נתינת הגט היה אף שיהיה בעולם רק שנשבה ולא יחזור אלא מיום כתיבה כו': **בא"ד** וא"ת והרי חזר כו'. הניחא לפירש"י שאם ימות במלחמה יהא גט והרי ש"ס מת במלחמה אבל לפירושם אם לא יחזור ש"ס הרי חזר ונתבטל הגט תיכף בחזרה וק"ל: **בתד"ה** אי למיתב לה כו' ואוקמה בחזקת היתר כו'. לא רצו לומר בלא חזקה מטעם ס"ס דאת"ל בקי שמא באונס בפחות מבת ג' שנים ושמא אינה תחתיו באשת כהן אבל לענין כתובה אף באת"ל אינה תחתיו מ"מ מפסידה מכתובתה בכנסה בחזקת בתולה ומ"מ מצי להקשות קושיתם דמ"מ הוי ס"ס אף באשת כהן שמא באונס ומכ"ש באשת ישראל כו' וה"ה למאי דקאמר למיתב כו' מצי איירי מתניתין באשת ישראל ובקידש לאחר ג' דלענין איסור הוי ס"ס וכדלעיל וכתובה אין לה דאף דלא זנתה תחתיו שריא לבעלה ואין לה כתובה רק התוס' האמת קאמרי דלמה דקאמר. השתא דאיהו בקי בפ"פ בלא ס"ס שריא לבעלה דאוקמה בחזקת היתר וכעין זה כתב מוהר"ם יל"ו: **ודאי** בשמעתין אין להקשות מאי סייעתא ממתני' דלמא לעולם בטוען פ"פ והיא אומרת בתולה הייתי אינו נאמן דלא קים ליה רק בטוענת הוא בא עליה באירוסין דודאי קים ליה ונאמן לאוסרה עליו דשויא אנפשיה כו' דמשום זה לא היה תקנה ליום רביעי דדלמא לא יהיה לו טענה ואף שיהיה לו טענה תהא נאמנת לומר בתולה הייתי (נ) ועוד דה"כ אף באומרת אתה בא עלי תהא נאמנת במגו דבתולה הייתי ועיין בזה במה שאכתוב בסמוך אי"ה (ס) ולהכי מקשו שפיר וקשה והא הוי כו' אף דבטענת הוא בא עלי באירוסין כו' ליכא ס"ס דשמא אינו בקי כו' (ע) ואין שייך לומר לגבי ממון ס"ס מה שהוא טוען בודאי שהוא שקר וק"ל: **בא"ד** דאי אמרת אפילו בס"ס מפסידה אמאי אית לה אפילו מנה כו'. נימא דלמא משנתארסה זינתה ברצון ואין לה כלום. ואף שהוא טוען לא כי אלא עד שלא ארסתיך כו' היינו בשמא כמ"ש התוס' לקמן במתני' אע"ג דתני לא כי כו' ליכא למיטעי דמנה ידע שיטעון ברי אי ידע בעצמו לא היה כונסה ואי ע"י עדים מ"ט דמ"ד נאמנת. או למה נקיט מתני'

ביאור

דממיס בדבר שנלקחו להגמון ונאסרו לבעליהן מ"מ משום הכי לא הו"ל למיעקר תקנתא דרבנן רק משום חשש סכנה כדמשמע מפירש"י ד"ה וליעקרה: (ט) משום דרש"י נקיט כתירוצא קמא לקמן דף ז' דהא דשקדו איכא שמח עמה ג' ימים הוא באלמון ואלמנה יום אחד לברכה וג' לשמחה. דכיון דליכא רק יום אחד לברכה הוצרך לשקדו. אבל בבחור שנשא אלמנה משמע שם לתי' קמא משום דז' לברכה לא צריך לתקנת שקדו א"כ לימא איכא בינייהו בה ואין לפקפק למה לא הקשה הגאון המחבר גם לתירוץ בתרא דמשני דברייתא דשקדו מיירי בבחור שנשא אלמנה דז' לברכה וג' לשמחה משמע אבל אלמון שנשא אלמנה דליכא אלא יום א' לברכה ליכא ג' לשמחה א"כ לימא איכא בינייהו הא די"ל דבאלמון שנשא אלמנה ודאי לא פליגי ואפילו ללישנא בתרא איכא תקנת שקדו דטפי בעי להקנת שקדו כיון דליכא אלא יום א' לברכה למחר משכים כו'. כן משמעות הפוסקים ולא פליג ללישנא בתרא רק דאפילו בבחור שנשא אלמנה דאיכא ז' לברכה אפ"ה תקנו ביה שקדו. איברא דיש לפקפק קצת על קושית הגאון המחבר לפי מ"ש התוס' בד"ה מאי איכא בין ברכה לשקדו דלכל הלשונות לא תקנו משום ברכה להודא רק מחמת דאיכא טעמא דשקדו עיין בתוס' ומהרש"א וא"כ בשלמא באלמון ואלמנה כיון דתקינו בהו תקנת שקדו אף באדם בטל דלא שייך תקנת שקדו מ"מ נשאר משום ברכה ללישנא דברכה אבל בבחור שנשא אלמנה דלא תקנו ב' כלל תקנת שקדו א"כ אף ללישנא דמשום ברכה מ"מ משום ברכה להודא לא קבעו בבחור כיון דליכא משום שקדו: (י) וא"ל אי בטענת דמים לא מוכח דהימנותא דידיה שמכינן רק דאמרינן דישכים לב"ד ויראה המפה שאין בה דם. דאם איתא דהתקנה תליא במפה הו"ל לפרש במתני' דמחייבים להעמיד שושבינים מגד התקנה: (כ) דבריו תמוהין דהא ע"כ גם דם לדדים ליתנייהו בכל הבוגרת ואיכא דלית לה מדאין להן טענת בתולים בטענת דמים וכן כתב הרי"ף להדיא בתר הכי וז"ל נמצא עכשיו הבתולות הבוגרת יש מהן שיש להן דמים והיינו דאמר רב נותנין לה לילה הראשון ויש מהן שאין להם דמים והיינו דקתני הבוגרת אין להם טענת בתולים ע"כ והיינו לפירוש הר"ן דיש מהן שאין להם דם נדדין וא"כ אין נ"מ בין פירוש הר"ן למשמעות דברי הרא"ש דלהרא"ש משמע דמפרש בדברי הרי"ף איכא דאית להו דם בתולים ולהר"ן איכא דאית להו דם נדדים מחמת פירלה דחוקה וא"כ עדיין אנו

צריכין לתירוץ שמהרש"א דמ"ש דלענין טענת בתולים מקילינן ותלינן דלית להו דם יהיה דם נדדים או דם בתולים. ולענין נדה מקילינן ותלינן באותן שיש להם דם בתולים או דם נדדים: (ל) והתחלת קושית התוס' אף דהתירוץ מבואר שם בגמרא לפירושם מ"מ היה מקום לומר דדוקא התם לא טענינן בעבורה להוציא ממנו הכתובה מ"מ מיתשב ס"ס לענין שלא לאוסרה לזה תירצו דלא נחשב לספק כלל. (מ) יש לעיין לכאורה דהכתי אמאי לא מוקמינן לה אחזקת היתר לבעלה דמוכח דעך היא וכמו שהקשו התוס' ד"ה ואיבעית אימא באשת כהן ותירוצם לא שייך הכא. הגם דהרי"ף והתוס' נקטו בדבריהם להיתרא מטעם ס"ס היינו לרווחא דמלתא וכספר הפלאה מיישב זה דאף דמ"ע שכיח מ"מ רוב בנות ישראל אינן מ"ע ורובא עדיף מחזקת היתר ומ"מ ס"ס הוי כמו באונס: (נ) אין כוונתו דהוי ס"ס ומש"ה לא הוי מתקנינן ליום הרביעי דכבר כתב הגאון בעצמו בריש מכילתין לכתחלה כל מה דאפשר לתקוני מתקנינן דבלא"ה איכא ס"ס טובא. רק כוונתו דמסתמא תטעון בתולה הייתי: (ס) כוונתו לדחות הך תירוץ בתרא דמגו דלקמן בתוס' בד"ה אבל בגליל כו' כתב דתוס' ס"ל דלא מיתשב זה מגו דירא לטעון בתולה הייתי שמא יבורר ע"י מפה ע"ש. איברא דבלא"ה נ"ע דהיאך שייך מגו לענין שויא אנפשיה חד"א הלא אף בעדים מכחישין אותו מצי שויא אנפשיה חד"א. ותדע דאף השתא דמיירי מתני' בטוענת בתולה הייתי הכא נאמנת במגו דאי בעי אמרה משארסתני נאנסתי או מ"ע דנאמנת אף לענין איסורא כמ"ש הגאון בעצמו בתוס' בד"ה ואיבעית אימא א"ו דלענין שויא אנפשיה חד"א לא שייך מגו וכן תי' המהרש"א בתוס' בד"ה לא דקטעין טענת דמים ומה שסיים ימיהו לקמן גבי ראוה מדברת משמע דגם באיסורא שייך מגו כבר הקשה עליו הפ"י דשם אינו מכחישה ולא שייך שויא אנפשיה חד"א. גם יש לפקפק אהך תירוצא דמגו דהכתי מאי סייעתא מייתי לר"א דלמא לעולם בפ"פ לא קים ליה רק דבמזיד לא חשדינן ליה למשקר דחזקה דאין אדם כו' וא"כ בטוענת בא עלי באירוסין הוי מגו במקום חזקה ובפרט לפי מ"ש התוס' דר"א מודה לשמואל בלהפסידה כתובתה וע"כ ס"ל חזקה דאין אדם טורח: (ע) לכאורה אינו מובן דא"כ מצי נמי לאוסרה והתוס' בעי לאשכוחי למאי דקיימא תלמודא השתא דדוקא למיתב לה יכול לטעון ולא לאוסרה משום דאינו בקי. ובדוחק יש ליישב ולהגיה

טענתייהו בכה"ג שהוא טוען עד שלא כו' אלא משום דלא מצי למיטען בע"א ולהפסיד לגמרי משום דהוי ס"ס וק"ל: בא"ד והשתא אתי שפיר הא דתנן מ"ע כו'. בהך מתני' גופיה מיניה וביה נמי מוכח כן [הוכחה שלמעלה דבס"ס לא מפסידה וס' תחתיו באונס לא מיחשב ס'] דלר' יוחנן נותן לה מנה ולא אמרי' שמא זינתה תחתיו ברצון. משום דהוי ס"ס באותו מנה לא מפסדה שמא קודם שנתארסה ואת"ל אחר שנתארסה אימור באונס כמו שהוכיחו התוס' מהך דמשארסתני נאנסתי. ולענין שתטול מאתים לא מהני ס"ס דשמא מ"ע ושמא [תחתיו] באונס דבשניהם נותן מאתים לר"י אלא או משום דתחתיו באונס אינו ס' גמור או ס' דמ"ע אינו ס' משום דלא שכיח וק"ל: בא"ד היינו אליבא דר"ג אבל לר"י כו'. דהשתא בר"י קיימינן דאמר אינה נאמנת אבל לעיל בד"ה ואיבעית אימא הקשו מס' מ"ע לפי האמת דקי"ל כר"ג ושם תי' דאכן לא עבדי' לה לס' כיון דאינה טוענת אבל הכא היא טוענת באמת מ"ע לזה הוצרכו לומר דר"י ס"ל דל"ש אפילו בטוענת כו' ובסמוך הקשו דלהימנה במגו דודאי קושטא טענה דאי רצתה לשקר הוית היא מצית למיטען מ"ע וק"ל: בתד"ה מאי לאו כו'. ובסמוך במאי לאו דר"י [לא הקשו]. בתחלה אמרתי דהעירו למה אמר אביי לשון אף אנן נמי תנינא ולא מקשה מאי קמ"ל כר"י ור"י מ"ט קאמר מאי קמ"ל א"ו ר"י לא אסיק כלל אדעתיה הא דטענת דמים ולהכי מקשה מאי קמ"ל בהכרח משא"כ אביי מדלא מקשה מאי קמ"ל אסיק אדעתיה נמי טענת דמים א"כ אף סייעתא ליתא לזה כתב דקס"ד כו' וזה אינו אמת. ומ"ש מוהר"ש דאביי תלמידו דר"י הוה ושמע מסתמא מקודם המשא ומתן של ר"י אמימרא דר"י אמר שמואל ואם כן מאי קארי ליה [דקאמר] אף אנן נמי תנינא הא ידע כבר דאיכא למידחיה לא טענת דמים כו' וסיים והו לא מידי וגם זה אינו מחוור: והנראה לענ"ד דבסמוך בר"י הקשו בלא"ה מנ"ל דלמא ביוסדה נאמנת לומר אתה באת עלי וכו' ותירצו דמשמע ליה א"י לטעון בכל ענין כו' ולזה קאמר שפיר מאי לאו כו' דלענין דמים ומשום דהוי טענה ברורה שיכול לברר ע"י מפה מה לי יהודה או גליל לענין טענת בתולה הייתי הא יכול לברר במפה (פ) בשלמא בטענות פ"פ ניחא דביהודה א"י לטעון אם היא טוענת אתה באת עלי פשיטא דנאמנת ואף אם היא טוענת בתולה הייתי נאמנת במגו דאי בעי אמרה באירוסין בא עלי ואף שהוא כנגד החזקה אמרינן טועה הוא בפ"פ והיא קושטא קאמרה [אף דר"י ס"ל החזקה וגם דקים ליה כמ"ש הגאון בעצמו בסמוך מ"מ היכא דאית לה מגו אמרינן דודאי קושטא קאמרה והוא טועה] אבל בגליל שאינו מתייחד עמה ולא יכולה לטעון הוא בא עלי באירוסין אף בתולה הייתי אינה נאמנת ליטול כתובה אבל בטענת דמים שיכול לברר [ע"י מפה] דשקר אומרת בטענת בתולה הייתי אמאי נאמנת ביהודה. ולפי"ז נ"ל מה דמתרץ דקטעין טענת דמים דמיירי היכא דנאבדה המפה שלא היה יכול להראות ולברר דבריו בפנינו אבל הוא טוען שבדק במפה ולא ראה דם דהוי טענה ברורה לו [וא"כ לפי התי' נמי איירי בכל הטענות בין בטענת שבא עלי באירוסין בין בטענת בתולה הייתי] אבל פ"פ לעולם לא קים ליה (צ) אבל אם נפרש כפרש"י [דלפי התי' דמיירי בט"ד מיירי] שיכול לברר ע"י מפה בפנינו וכגון שהיה לו שושבינין כו' ביהודה אמאי מהימנא והיה נ"ל דמיירי בטוענת באירוסין בא עלי ולמתרץ לא איירי בכל ענין א"כ לפי"ז הוי מצי לשנויי אף דמיירי בפ"פ מ"מ הך דיוקא דבגליל נאמן היינו דוקא בטוענת באירוסין בא עלי וכקושית התוס' [אלא ודאי כדפרישית] ודו"ק: בתד"ה נאמן כו' וכ"ש דנאמן להפסיד כתובתה כדמוכח הסוגיא דלעיל. ורש"י כתב לעיל אבל להפסיד כתובתה אינו נאמן והכי משמע בסמוך דיש סברא לאוסרה ולא להפסיד כדקאמר אי לאוסרה ביהודה אמאי לא וכו' והיינו דלמאי דאמרי' קים ליה בפ"פ סברא יותר לאיסור מלהפסידה דשויא עליה חתיכה דאיסורא וק"ל: בתד"ה אבל בגליל וכו' אבל כשטוענת בתולה הייתי בגליל נמי מהימנא וי"ל כו'. לא תי' בקצרה דאילו נאמנת בגליל לומר בתולה הייתי היה לה להיות נאמנת גם הטוענת באירוסין בא עלי במגו דבתולה הייתי ואי משום דמגו במקום חזקה לא אמרינן (ק) לפי תי' דהשתא נמי אי לא אמרינן מגו במקום חזקה ביהודה אמאי נאמנת לומר בתולה הייתי (ר) ואפשר דאין זה מגו דלא ניחא לה למיטען בתולה הייתי שמתירא שמא יבורר ע"י מפה שאין בה דם: בא"ד אבל קשה כו' ויש להם טענת בתולים כו'. אפ"ל לכאורה דליסנא דיש להן טענת בתולים י"ל בעדים אבל לא שהוא נאמן משא"כ הכא דתנן ביהודה א"י לטעון כו': בתד"ה לא דקטעין וכו' במגו דאי בעי אמרה מ"ע כו'. לר"ת דפתחה שתום מקשה ולמאי דקאמר בט"ד ולפרש"י למאי דקאמר דטוען פ"פ (ש):

דף י ע"א ברש"י בד"ה מברכתא חביעא ליה זונות העיר הזאת ששמה מברכתא כו'. ששמה מוסב על העיר כמו שאיתא בעירובין לבני מברכתא וכו' ואילו מוסב על הזונות הול"ל ששמן גם מברכתא הוא שם אחד: בתד"ה אמר ר"נ כו' דרב אסי פליג אדר"נ כו'. וקשה דלמא רב אסי ס"ל נמי דמהימן משום חזקה ולקמן איירי באשת ישראל וס"ל כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה דהשתא לא מהימן דל"ש לומר אין אדם טורח בסעודה ומפסידה כמ"ש בסמוך. וי"ל דבכל גוונא קאמר לקמן דא"י לטעון טענת בתולים וק"ל: בתד"ה חזקה כו' ונראה דלא מהימן. ור"נ ס"ל לקמן דף י"א ע"ב דמקח טעות לגמרי משמע ואין לה כתובה כלל: בתד"ה הואיל כו'. בלא גמרא דהכא הו"ל להקשות ר"מ דפרק הניזקין אר"מ דפרק אף על פי: בתד"ה מברכתא כו'. לפי' הראשון הקושיא א"ש דפריך בפשיטות דר"נ אדר"נ רק שהתי' דחוק שהעיקר חסר שנ"ל שמתרץ שמברכתא היא בל' ניחותא דמהימן ומלקי' לפי שחשוד ורב אחא חוזר ומפרש כדמעיקרא בתמיה והשתא בתחלה מפרשי' ליה בתמיה. ובניחותא. בתמיה. דא"ל השתא לפירוש זה נמי דרב אחא נמי מפרש לה בניחותא דא"כ מאי צריך לחלק בין בחור לנשוי הא הקושיא לא היה רק כאן אמר מהימן וכאן אמר לא מהימן ותיכף שנפרש ה"נ מהימן ומברכתא בניחותא מתורץ הכל ולהכי מפרשי פירוש אחר דלמקשה ולמתרץ לעולם מפרש בניחותא וא"כ התירוצים א"ש רק הקושיא דחוקה דא"כ דה"נ מהימן מאי פריך ופי' דההב לא מפרש להלקותו כו'. וברש"י נראה שנ"ל שמפרש לה בתמיה בדברי המקשה ולזה סיים בחור לא מהימן ועיין בתשר"י וק"ל אבל בח"ש לא פירש כן וק"ל: **ע"ב** גמ' מאי אלמנה כו' לא משמע ליה דהוי שם העצם כמו בתולה. וא"ל דהו"ל לקרות בעולה דמן האירוסין נמי בעולה היא. [את"ז כתב בלשון זה] לא מקשה מאי בתולה דכל דבר צריך שיהיה לו שם ומה לי שם זה או אחר אבל למה נשתנה שמה א"כ לאלמנה דהא בתחלה היתה קרואה בתולה למה אתה נותן לה שם אחר ושפיר הול"ל ואינה בתולה או שהיה לה בעל [כתובתה מנה]: גמ' ותחתוניות וכו'. מכאן משמע קצת דתחתוניות לאו היינו שלשול דתמרים משלשלין מיהו היינו לשבת משלשלי קצת אך לא שלשול יתירא והיינו תחתוניות וכמו שהתמרים מבטלין חולי מעיים אף שמשלשלים. מיהו ע"כ תחתוניות ודאי לאו הוא שלשול יתירא דא"כ היינו חולי מעיים: ברש"י בד"ה דור קטוע שאין להם לא דם נדה ולא דם בתולים. אפשר הא דלא מפרש דור קטוע שהדורות נקטעים שאין בניהם מרובין משום דלמאי דקאמר ר"נ אצריך שזכית למשפחת דור קטוע משמע לכאורה דל"ל הא דר"ח כשם שהסאור כו': ברש"י בד"ה מבטלת מחשבה רעה דאגה כו' ולהרים שעת אורה כו'. מפרש לה אדסמוך בלהרים ואפשר לומר מדלא חשב לה רב חנא בשבחא דתמרים הך דמבטלת מחשבה רעה. מיהו אהא דחולי מעיים ותחתוניות לא נתן טעם: בתד"ה בתולה כו' נקיט חלולה כו'. דכל חלולה אלמנה היא ומה לי זקוקה ליבם או יש לו בנים מקודם או אין לו אחים באופן שאינה זקוקה מי מפיק מכלל אלמנה לז"א דסד"א כו' וסיפא נקיט חלולה מן הנשואין היפך של הרישא ועיין בר"ן במתני' וק"ל: בתד"ה אלמנה כו'. וזה א"ל דכתובת מנה דאורייתא וקרי לה מנה ע"ש מטבע העתידה (ת) דאין לזה טעם כיון שכתובה דאורייתא למה שביק מטבע היוצא באותה שעה לקוראה ע"ש מטבע העתידה להיות: בתד"ה ותנא כו' וסביב סליקא הולך חדקל כו'. דלפירש"י שפיר י"ל שהיה אבל אשור שהיה בימי משה כמ"ש מן הארץ ההוא יצא אשור כו'. ומייתי ר"י דשם העיר הוא וסביב אותה העיר הבנויה הולך חדקל ועיר ודאי לא היה בבריאת העולם ואף שיהיה אותה העיר סליקא זו אשור שבנה אשור הראשון וא"כ ודאי היה בימי משה מ"מ כיון שבשעת בריאת העולם שמספר מנהרות עודנה לא היתה בעולם ש"מ שכתוב ע"ש העתיד גם אנ"ל רק שהיה קים ליה לר"י דאשור דקרא הוא שם עיר ולא שם המחוז אבל לפי' התוס' נ"ל דהיה קים ליה דאשור הוא המקום סליקא ועוד היה קים ליה דסליקא אין זה אשור שהיה בימי משה דאל"כ לא מייתי שום ראיה דשאני התם דהוי בימי כתיבת התורה ועי' בפרש"י בחומש וק"ל:

דף יא ע"א בגמרא אביי לא אמר כרבא. אף שמתני' דהכא מוקדמת הו"ל להקשות מתרוייהו: גמ' שלא תהא קלה כו'. התוס' לעיל דף י' בד"ה אר"נ מייתי מהאשה רבה דאיתא התם טעמא מאי תקינו לה רבנן שלא תהא קלה כו' דש"מ דרבנן היא [ניחא הכא דמשום שלא תהא קלה כו' הוצרכו לתקן מאתים] רק למה שהעלו לעיל כתובת בתולה דאורייתא ואלמנה הוא דתקינו לה רבנן שלא תהא קלה כו' א"כ הכא דלית לה כתובה מן הדין כמ"ש התוס' דגירות שלה מן התורה אינו גירות רק יש כח ביד חכמים לעקור כו' א"כ יהא די במנה משום שלא תהא קלה כו' כמו באלמנה מ"מ כיון דבתולה היא לא פלוג רבנן וק"ל: ברש"י בד"ה הגדילו קטנים שנתגיירו ואפילו עם אביהן. דאל"כ מאי פריך ממתני' בסמוך. וקשה רבא דמקשה מאלו נערות כו' דלמא התם איירי בנתגיירה עם אביה וקנסה לאביה כדכתיב ונתן לאבי הנערה כו' ולאביה לא שייך דאכל בגיותי' כיון שנייר כשהוא גדול י"ל דז"א שכיון דגר הוא אינו יורש את בתו שנולדה לו בגיותו ואין לו זכיה בה וקנסה לעצמה: בתד"ה מטבילין כו' אי נמי כיון דבהך זכייה כו' כישראל גמור כו' ואית ליה זכייה אפילו מדאורייתא רק מגד שהוא קטן ואף שיהיה ישראל ממש מ"מ אין לקטן זכייה רק מדרבנן ולספרים דגרסי זכייה מיהא אית

באור

ולהגיה דאין שייך לומר לגבי ממון כו' ר"ל דאיך נוציא ממנו ממון מחמת ס"ס כיון שטוען שעכ"פ מה שהיא טוענת הוא שקר בודאי והיאך תוציא ממון בטענה שמכחישה בבירור ובשלמא לענין איסור אף דיודע שטענתה שקר מ"מ לא שייך לגביה שויא אנפשיה חד"א כיון דאכתי אף שלא בא הוא עליה באירוסין מ"מ איכא ס"ס ומותרת לו משא"כ להוציא ממנו ממון. וכמה שכתב לעיל ניחא דע"כ לא איירי בטוענת אתה באת עלי דא"כ גם לענין איסור לא מיחשב ס"ס כיון שהיא מודית דקים ליה. ומ"מ מייתי סייעתא דע"כ לא הוי מתקנו רבנן בבביל טענה זו וכמ"ש הגאון לעיל: (פ) לדבריו דלכך פי' בתוס' כאן הקס"ד דלקמן היה למקשן הוכחה דע"כ בפ"פ איירי דבטענת דמים לא שייך טענת בתולה הייתי ביהודה ומסתמא מיירי בכל הטענות לפי"ז לא קשה קושית תוס' בד"ה אבל בגליל דמקשו דמרישא הו"מ להקשות כו' דאי מרישא שפיר ידע גם המקשה לפרש דמיירי בטענת דמים דהוי טענה ברורה. גם לדבריו צריכין אנו לדוחק גדול דלפירושו המקשה לא עלה דעתו לפרש בנאבדה המפה ומזה הוכיח דלא מצי איירי בטענת דמים דא"כ בטוענת בתולה הייתי אמאי מהימנה אע"כ בפ"פ. אכתי קשה כיון דהיכא דמצא דם אינו יכול לטעון פ"פ לפירש"י ותוס' וע"כ מיירי בליכא דם על המפה א"כ הדר הו"ל טענת דמים ואכתי היכא מצי למיטען בתולה הייתי. ועכנ"ל דהאי דביהודה אינו יכול לטעון לא איירי רק במשפחת דורקטי: (צ) לכאורה למה שביאר הגאון דברי התוס' דלפי התי' נמי מיירי בכל הטענות רק שנאבדה המפה א"כ הא דבגליל מהימן ע"כ מטעם חזקה ולא דתי רק אבל בפ"פ לא דלא קים ליה אבל החזקה מ"מ מוכח אף דאיירי בט"ד. אף דהב"ש סי' ס"ח ס"ק י"ח מחלק בין טענת פ"פ לטענת דמים דא"ל לחזקה עכ"ז רחוק להעמיס כן בכוונת הגאון שסיים אבל בפתח פתוח לא קים ליה. וגם דברי הב"ש בעצמו אינם מובנים כ"כ בפרט למה שסיים אלא מרמב"ם וטור לא משמע כן כו' ואפשר לפי מנהג שלנו דאין ממשמשין ויש חשש שמא איבד הדם מש"ה בעינן אפילו בטענת דמים חזקה כו'. א"כ בגליל דלא נהגו למשמש ע"כ דהא דנאמן בט"ד משום חזקה ועיין לקמן דף י"ב ע"א בתוס' ישנים בד"ה רב אשי אמר נמי משמע כן וע"ש. וא"כ קשה לכאורה ביהודה אמאי נאמנת לומר בתולה הייתי במגו הא הוי מגו במקום חזקה. וצ"ל דה"ק מהא ליכא סייעתא דאפשר דמיירי בט"ד והמרי' מגו במקום חזקה דבעיא היא ואפ"ה גם האיבעיא לא נפשטה דאימא דמיירי בפ"פ ומש"ה למעלה במקשן הוצרך הגאון לפרש דלא הוי מגו במקום חזקה דאמרי' לא קים ליה היכא דאית לה מגו דאם נאמר דגם אי מיירי בטענת פ"פ נצטרך לומר דאמרי' מגו במקום חזקה א"כ ממנ"פ נפשטה האיבעיא. אך קשה לכאורה לפי התי' דמשני בט"ד ומיירי בכל הטענות מ"ש דביהודה נאמנת לומר בתולה הייתי במגו דבא עלי באירוסין וע"כ דאמרי' מגו במקום חזקה ואפילו להוציא ואמאי לא מהימנא נמי בגליל בטענת בתולה הייתי במגו דמ"ע אני תחתיך וכמו שהקשו התוס' בד"ה לא דקטעין כו' ותירצו דמגו להוציא או במקום חזקה לא אמרי' והא ליתא מדנאמנת ביהודה במגו. וא"ל דע"כ לא הקשו התוס' לקמן דליהוי נאמנת במגו דמ"ע אני תחתיך אלא לפי תירוצא בתרא דלק' י"ב דטעמא דר"ג דנאמנת היא משום חזקה דהיתה נאמנת לומר מ"ע אני תחתיך וכמ"ש הפ"י שם ונאמר דקאי דחויא דגמרא לא בט"ד וטעמא דר"ג דנאמנת משום מגו כתירוצא קמא דלקמן לא משום חזקה וא"כ לית לה בגליל מגו דמ"ע אני תחתיך דלא היתה נאמנת. וגם טענה מעליותא נמי לא הוי נגד טענתה עכשיו בתולה הייתי. א"כ קשה מאי דחי השתא הסייעתא לשמואל דמיירי בט"ד דווקא משא"כ פ"פ לא קים ליה לו יהא דלא קים ליה מ"מ אוקי ממונא בחזקת מריה וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה אי למיתב לה והיינו דלא מהני ברי ושמא כי אם בצירוף מגו או חזקה ולתירוצא קמא דלית ליה משום חזקה א"כ בטוענת בתולה הייתי לית לה מגו ומש"ה כתבו תוס' לעיל דאוקי ממונא כו' דאזיל לתירוצא קמא דלקמן וכמו שפירשו דבריהם דלעיל באורים ותומים ובהפלאה. וא"כ אי נימא דהך דחויא נמי אזלי לתירוצא קמא אין נ"מ לענין כתובה כמה דלא קים ליה דמ"מ אוקי ממונא בחזקת מריה. ונראה ליישב דנ"מ בקידשה פתוחה מבת ג' שנים דאז אי לא קים ליה אינה מפסדת כתובתה דיש לה ס"ס ס' לא קים ליה ואת"ל קים ליה אימא נבעלה באונס דכיון דודאי תחתיו הוא שפיר הוי ס' אימור באונס ודוקא ס' תחתיו באונס כתב תוס' לעיל דלא מיחשב ס' דאימור קודם שנתארסה. ועדיין יש להקשות ע"ז כיון דאף לפי המדחה מוכח דאמרינן חזקה רק דאפשר דלא קים ליה ונ"מ בקידשה פתוחה מבת ג' א"כ למה ליה לדחויי דמיירי בט"ד ליתא דמיירי בפ"פ כסברת שמקשה ומ"מ אפשר דלא קים ליה ואפ"ה מפסדת דאוקי ממונא בחזקת מריה ומיירי בקידשה יתירה מבת ג' דלית לה ס"ס. אפס דזה יש לדחות קצת דניחא ליה למתרץ טפי לשנויי דמיירי בכל הנשים אף בפתוחה מג'. אבל יש עוד להקשות לר"י דאית ליה ע"כ טעמא דר"ג משום חזקה כדמוכח לקמן וכ"כ התוס' לקמן דף י"ב ע"ב ד"ה אלא דאיכא מגו א"כ למה דמשמע בין למקשה ובין למדחה דמתני' איירי בכל הטענות וכמ"ש הגאון א"כ מ"ש דביהודה נאמנת במגו דבא עלי באירוסין ה"נ תהא נאמנת בגליל במגו דמ"ע אני תחתיך דנאמנת לר"י משום חזקה. ויתבנו כ"ז בעברנו בעיון הדברים. אך ליראת האריכות. ולבל יהא לטורח על המעיין. עזבנום והשמטנו. וסמכנו על המעיין. ולא באנו אלא לעורר לב המעיין. ומה שנאמר בקצרה דיש לדחות גם הך קושיא אר"י. דאף דלרב יוסף משמע ליה דאיירי מתני' בכל הטענות ולכך הקשה מאי קמ"ל וכן המתרץ מנית ליה סברתו בזה ולכך הוצרך לדחות דאיירי בט"ד ונאבדה המפה מ"מ לרבי יוחנן לא משמע ליה זאת להכרח. ולא איירי מתני' בכל הטענות וכן עכנ"ל לפי מ"ש התוס' דף י' בד"ה אר"נ דרב אסי פליג אר"נ ולית ליה חזקה דאין אדם טורח ולכך סובר כל שלא מוסמס א"י לטעון וא"כ לדידיה ע"כ איירי הך מתני' דביהודה א"י לטעון הא בגליל מצי טעין במוסמס ולא נמצא דם וכדפירש"י א"כ ביהודה אמאי מהימנא עכנ"ל דלא איירי בכל הטענות: (ק) לכאורה לפי מה דקיימינן השתא בקושייתם דליכא סייעתא ממתני' לשמואל דלעולם באומרת בתולה הייתי מהימנא וע"כ משום דלא אמרי' חזקה אין אדם טורח א"כ היאך שייך מגו במקום חזקה. וי"ל דקושית התוס' אף להמקשה דאיירי בפ"פ מנ"ל דקים ליה דנהי דמוכח דאמרי' חזקה מדלא מהימנא בגליל במגו מ"מ דלמא לא קים ליה וכדדחי לא דקטעין ט"ד דנמי לא נדחה רק הא דקים ליה וכמ"ש לעיל: (ר) אינו מובן לכאורה דאי בקצרה. ונאמר דמאי איירי רק בטוענת בא עלי באירוסין. פשיטא דליכא סייעתא כיון דאפשר דמגו במקום חזקה לא אמרי' דבעיא דלא איפשיטא הוא. ולכך הוצרכו לתרוצי דמשמע דאיירי בכל הטענות ואז ע"כ מוכרחין אנו לומר לפי הקס"ד דאמרינן מגו במקום חזקה. אבל כל עוד דליכא הכרח לזה פשיטא דליכא נמי סייעתא. ובפרט לפי מ"ש הגאון למעלה בד"ה מאי לאו השתא לפי תירוצם אין זה מגו במקום חזקה ביהודה דבטוענת בתולה הייתי על טענת פ"פ שפיר אמרי' כיון דאית לה מגו ודאי קושטא קאמרה ואיהו דלא קים ליה אף דבעלמא אמרי' קים ליה במקום מגו מוכח דלא קים ליה משא"כ בגליל בקושיתו דהמגו היא דנהימנה בטוענת בא עלי במגו דבתולה הייתי שפיר הוי מגו במקום חזקה: (ש) מה דמשמע מדבריו דלפירש"י מוכח עכ יש לה דמים רק פתחה פתוח ולא נודע איה מקום מוצאו. מאין הוציא כן מדברי רש"י והדרכה בכמה מקומות משמע בפשיטות דמ"ע לכ"ע לית לה דמים. וכן מהא דלקמן דף ל"ו ע"ב כולהו רואות ומראות לאמן פירש"י רואות אם כשרו בתוליהן. וכן משמע קצת מהא דפריך לקמן דף י"א ע"ב ור"מ אמאי מדמי ליה לבוגרת נדמייה לבעולה משמע דלית להו דמים כבעולה. וכ"כ הגאון גופיה לקמן דף ל"ו ע"ב בד"ה אי דקטעין ע"ש. ויש עוד כמה הוכחות לזה. ע"כ נראה להגיה דצ"ל ולפירש"י אף למאי דקאמר בטוען פ"פ: (ת) לכאורה כיון דע"כ צ"ל דקרא על שם העתיד א"כ היאך נפשוט מזה דכתובת אלמנה דאורייתא כיון דאפשר דקרי ליה אלמנה דעתידין רבנן כו'. ואפשר דכיון דהא דס"ל למ"ד כתובת בתולה דאורייתא פרש"י לעיל ע"א בד"ה

מכאן

ליה ולא גרסי מדרבנן א"ס (כו' בסמוך) [כדבסמוך] (א) : **בא"ד** ואית ליה ממון מן התורה ע"ש בגמרא : **ע"ב** גמ' מתיב ר"כ כו'. א"ל מאי מקשה לרמב"ח דלמא מיירי מתני' בהיא אומרת מ"ע אני תחתיך ונסתחפה שדך ויש לי ר' והוא אומר דרוסת איש מקודש או אחר כך וברצון טפי הול"ל בטענתו מ"ע מקודש וק"ל : **ברש"י** במתני' בד"ה ואין להם ט"ב כו'. מפרש לה לענין כתובה ועיין לעיל בתוס' בד"ה אבל בגליל וכו' [דמוכיחין דע"כ מיירי לענין כתובה] ובסמוך בפשט וניחוש שמא תחתיו זינתה ויש לעיין בהא דקאמר אין להם ט"ב להפסיד אותה מנה לרבה דאמר בסמוך האה זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה א"כ לעיל דין האירוסין יש להם ט"ב מאי פירושו אי להפסיד כתובה הא מ"מ יש לה מנה ואי לענין איסורא בא"כ הכא [מן הנשואין] נמי אסור לקיימה כדבסמוך וצ"ל יש לה טענת בתולים להפסיד מכתובתה דהיינו כתובתה מן האירוסין מאתים משא"כ מן הנשואין כתובתה מנה אין לה טענת בתולים להפסיד כלום מכתובתה וא"כ דבתרוייהו אית לה מנה לרבה : **ברש"י** בד"ה לא הכיר בה כו' והא לא מצינו למימר הכיר בה מאתים כו'. לכאורה בדרבנן מקשה כן שלא נרחק פלוגתא דר"מ ורבנן כ"כ ופלוגתייהו בלא הכיר ואתיא מתני' ככ"ע רק שדוחק קצת לומר דל"פ במתני' בעיקרא דדינא בהכיר בה כמה היא כתובה מ"ע ובח"ש מניה לר"מ ויהיה קושיות התוס' ותי' דבסמוך בד"ה הדר בי' בעלמן : **בתד"ה** ושמואל אומר כו' דאי בהשיר וכו'. אין כוונתם למידק דלא איירי בהשיר לאודא והתם דוקא אמר רב עשאה מ"ע דא"כ מאי מקשה לרב ממתני' דפליגינן לתרתי ולא פליגי חכמים עלה דדלמא מסכתינו איירי בלא השיר ולהכי כתובתה ר' אלא שלא תימא דפליגי בכל גוונא אף בהשיר לז"א למה יש לה וכו'. ולשון פשוטה דחוק קצת ובאשר"י כתב לא עדיפא וכו' ואפשר דאביאה קאי וכלשון רש"י דלא גרע מעץ וכו' וי"א [דה"פ] למה יש לה כתובה לגמרי. להיות פשוטה ממ"ע ולא תהיה לה אפילו מנה : **בתד"ה** הדר בי' וכו'. בח"ש תיובתא קחזינא ופורק אין מידה. ואפ"ל דאין כוונתם דהול"ל הדר לגמרי מבתרייתא וס"ל לרבנן לא הכיר בה ולא כלום וברייתא דכילד הוצאת שם רע כדמשני [מעיקרא] זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה דזה א"א לומר כיון דבכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה כ"ש בנמצאת מ"ע דלא גרע מבעולה ממש רק משום דלמאי דהדר מקמייתא וס"ל בהכיר ובלא הכיר מנה היה נראה הסברא כיון דבהכיר בה מנה משום דכבעולה דמיא לרבנן א"כ בלא הכיר לא הו"ל להיות כלום וכמ"ש התוס' בדבור שקודם לזה עד שלכך היה נראה קצת יותר לומר דהדר בי' נמי מהא דמקח טעות לגמרי משמע וס"ל מקח טעות ממאתים וא"כ ה"כ בנמצאת מ"ע יש לה מנה ואף שכשנאמר דמקח טעות ממאתים קאמר א"כ יפורש הברייתא כפשוטו וא"צ"ל בנמצאת מ"ע מ"מ הדין שאמר רבא בנמצאת יש לה מנה לדינא יכול להיות אמת קיים לז"א אבל מהא כו' דמקח טעות לגמרי משמע ולה"ק הדר ביה רבא מהסיא לבדו וטעמא כמ"ש לעיל דאינו מקפיד כ"כ במ"ע שיהיה מקח טעות כמו בבעולה וכעין זה כתב מוהר"ש רק שתלה הדבר בגי' מהסיא שמחק רש"י ע"ש וזה לא נראה לי [דודאי אף לרש"י דמחק מהסיא ודאי דכונתו דרק מהא דלמעלה לבד הדר בי' דאל"כ דהדר מסייהם ומ"ע ובעולה שוין בלא הכיר בכן מנה איך סיים רש"י ומתני' דהתם דברי הכל הא לרבנן מאי איכא בין טענה דידי' לטענה דידה כדלקמן] גם התוס' מציינים למטה הדר. לא והדר כו' [דרש"י מוחק תיבת מהסיא למעלה באומרו והדר ובסוף אלא ש"מ הדר בי' לא מחק רש"י א"כ הו"ל לתוס' לציין למעלה בוהדר בי'] ועיקר כוונת התוס' בזה לכך וא"ת כו' דהשתא הוא דוחק גדול לסבול החילוק שבין מ"ע לבעולה [לזה מקשו וא"ת כו' ולא נצטרך לדוחק הנ"ל] : **ובמה** שמקשה הגמ' והא רבא הוא דאמר לא הכיר בה ולא כלום אלא ש"מ הדר כו' ה"כ מיניה וביה [היה יכול להקשות] הא אמרת מקח טעות לגמרי דהיינו לא הכיר בה ולא כלום [דרבא משוה בעולה ומ"ע לרבנן] רק הך קאי אבעולה ממש והגמ' מקשה ממ"ע [גופא]. ועיין : **אין** להקשות בגמ' דהו"מ להגיה הברייתא בע"א דהיינו מ"ע יש לה כתובה מנה לא נמצאת [וג"כ לא יצטרך לדוחק ולא להדר ביה מהסיא] דז"א דאכילד הוצאת שם רע קאי [דמיירי בלא הכיר בה] וק"ל אבל נראה דמצינו להגיה נמצאת בעולה וכנסה א' מעיקרא כתובתה מנה וכדבסמוך ת"ר כנסה ראשון כו' ורבא מפרש כמו רב אשי כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה שאני הכא שהרי כנסה ראשון וק"ל : **באמת** יגעתי בדבור הזה ולא הונח לי בדעתי בדבר המתקבל עד שנאמר שהיה כשגגה היוצאה מלפני השליט :

דף יב ע"א גמ' אמר רבה זאת אומרת כו'. אין לומר דלמא לענין איסור אין לו ט"ב וכדמסיק בקידש ובעיל כו' דא"כ היאך תלוי זה בכנסה ראשון :

גמ' מדקתני האוכל כו'. נראה לכאורה דאינו מדויק דאיכא דלא אכיל כלל דדלמא בכל יהודה אכיל רק איכא דוכתא דלא אכיל אלא בעדים רק שתלמודא קיצר בלשונו. ואף במקום א' יכול להיות שקצת אוכלים וקצת לא אוכלים אלא שאינו מוכרח. ואולי אף בגליל נמצא כן לפעמים : **גמ'** ביהודה בראשונה היו שושבינים ישנים כו'. במהר"י אין זה וכן נראה מדלא זכרו כלל תלמודא לומר דעלה קאי. אלא כל שלא מושמש או שלא נהג כו' : **גמ'** אלא הסיפא כל שלא מושמש מבעי לי. והא א"ל דה"ק כל שלא נהג להעמיד לה שושבינים למשמש ומצא דם על המפה אינו יכול לטעון טענת בתולים לומר קים לי דפ"פ מצאתי והיא הביאה מפה שיש עליה דמים. משום דאיהו אפסיד אנפשיה דהו"ל להעמיד לה שושבין. ולעיל כתבתי ב' דיעות אם טוען פ"פ אם הדמים ראיה או לא [לענין איסורא. וא"ל נס] השתא דמגיה אלא שלא מושמש א"י לטעון טענת בתולים ולא אמרינן איהי דאפסידה אנפשה י"ל דמיירי [שנוכל לתלות] (שהדקר) [שהעדר] המשמוש היה מלידו. דאין זה קושיא דמשמעות הלשון הוא כל שלא נהג כו' א"י לטעון הא נהג יכול לטעון וז"א דכ"ש אם נהג א"י לטעון וק"ל. ובהא דכל שנהג מבעי ליה עיין בשמאור ודו"ק : **בתד"ה** וניחוש כו' דאפילו תחתיו אימור באונס הוה כו'. ומ"ש התוס' לעיל בד"ה אי למיתב לה דספק אונס לא הוי ס' גמור היינו להיות לה מאתים אבל מ"מ יש לה מנה דאף שנאמר דלמא באונס קודם שנתארסה מ"מ יש לה מנה כדקאמר הכא א"י לטעון טענת בתולים שהרי כנסה כו' וזה פשוט : **בא"ד** שזה האיש סובר כיון כו' שודאי לא יאסרוה עלי וכו'. זה קאי אאשת כהן דבדידי' יש לחוש שמא תחתיו זינתה כו' וק"ל : **בתד"ה** כגון שקידש כו'. בשמעתין כגון שקידש ובעל לאלתר השני קשה בלא"ה הא הוי ס"ס שמא לא זינתה מעולם רק היא בעולה ע"י ביאת בעל הראשון ואת"ל זינתה שמא קודם שניסאת לראשון או אחרי מיתת בעל הראשון קודם ניסואי השני וי"ל דהא ישנו עדים שלא נסתרה

כו' וא"כ ע"כ ודאי זינתה ואף שכתבו התוס' דלשבחה אומרים כן היינו לענין שהוא לא סמך על כך ואדעתא דבעולה נשאה אבל ודאי העדים קושטא קאמרי וא"כ ודאי זינתה רק הס' הוא תחתיו או איטו תחתיו ותד ס' אסור באשת כהן. אבל מאי פריך אמתני' וניחוש כו' הא במתני' ליכא עדים וא"כ הוי ס"ס וכן מ"ש תוס' צריך נמי להעמיד כו' למ"ל זה וז"א דאין זה ס"ס דבלא תחתיו שהוא לד איסור ליכא לד להיתר וכל ההיתר הוא בלד שאין תחתיו דהיינו בעולה בהיתר כשאין תחתיו או בעולה בזנות כשאין תחתיו והס' בתחלה הוא מאשה הזאת שהיא בעולה ס' אם נבעלה תחתיו דאסורה בכל גוונא הן אונס או רצון או נבעלה כשאינה תחתיו ומותרת בכל גוונא וק"ל : **אבל** בזה יש לראות אף דליכא ס"ס מ"מ נוקמי בחזקת היתר ונימא לא זינתה ודאי בגמ' כגון שקידש ובעל לאלתר אלל השני ודאי נריך משום דלא נימא אוקמיה אחזקת הגוף כו' כמ"ש התוס' לעיל דף ט' בד"ה ל"ל באשת כהן אבל אלל הראשון למה לי אחר שקידש כנסה לאלתר ומת מיד או עדים מעידין כו'. יותר נוקמה אחזקת היתר וכשרה לכהונה וחזקת לדקת כמ"ש האשר"י לעיל ואי ניזיל בתר חזקת הגוף נמי כ"ש דנאמר שאחר שמת הבעל זינתה והיתה בתולה עד אחר מיתת הבעל ומי מכריח אותם לדוחק הגדול הזה שהראשון קידש וכנס לאלתר ומת או עדים מעידים שלא זזה ידו כו' ולפענ"ד צריך עיון ודו"ק : **ואפשר** לפרש הפשט בגמ' באופן אחר שפיר פריך לרבה דאמר זאת אומרת כנסה וכו' [דהא איכא לאקשויי מלבד במה שהקשיתי לעיל במתני' ברש"י בד"ה אין להם ט"ב לרבה מתני' דבתולה אלמנה מן האירוסין יש להם ט"ב ומן הנשואין אין להם ט"ב וקשה לענין כתובה ולהפסידה מנה מכתובתה מהי תיתי לא יהיה לה טענת בתולים להפסידה מנה במן האירוסין. בתולה ממש נמי יש לה ט"ב להפסיד מנה ומדקאמר בתולה שנתארסה משמע דבא לומר דה"א שכנסה בחזקת בעולה ולא יהיה לה טענת בתולים דכבר ידע שהיא בעולה. הא כ"ש דאין לה אלא מנה. בשלמא אי יש לה ט"ב היינו דל"ל כלל ניחא דמן האירוסין רבותא קמ"ל [דאפ"ה כנסה בחזקת בתולה]. אלא לענין איסורא קאמר דאם א"כ היא יש לה ט"ב ואסורה עליו דשמא תחתיו זינתה [ומאי דקאמר יש לה ט"ב לא קאי אגרושה וחלולה ולא קתני להו רק לענין כתובה מאתים] וא"כ בסיפא דמן הנשואין אין לה ט"ב היינו לענין איסור וכן בברייתא דנקיט כנסה הראשון ולא נקט אפי' מן האירוסין אין השני יכול להפסידה אותו מנה אף שלפי' ריב"ס בד"ה כנסה בחזקת בתולה יש ליישב כ"ז אין לה ט"ב היינו לחסר כלום מכתובתה ויש לה ט"ב היינו לחסר קצת וק"ל. מיהו אף הא דהרי כנסה ראשון נמי יש ליישב לפרושי זה יותר נכון [מלפי' ריב"ס] דקאי ליתן טעם שאין לה ט"ב אף לאוסרה משום דהרי כנסה ראשון ותלינן מה שהיא בעולה בהיתר ע"י בעלה ראשון ואף שיש עדים מעידין כו' אפשר דגם לפי האמת אין ממש באותן העדים להעיד בתורת עדות רק לשבחה אומרים כן כמו שהוא סובר ועיין. ולזה פריך וניחוש אף מן הנשואין שמא תחתיו זינתה דאין להעמידה על חזקת היתר כיון שיש חזקת הגוף כנגדה ומשני רב שרביא שקידש ובעל לאלתר דהשתא תחתיו ודאי לא זינתה מאי אמרת שמא תחתיו של בעל הראשון אוקמה בחזקת היתר שלא זינתה כלל רק בהיתר ע"י בעל נעשה בעולה אבל ארוסה מן האירוסין אף שקידש ובעיל לאלתר מ"מ הא ודאי זינתה דאף לארוסה אסורה כנדה בלא ברכה. מיהו ז"א דמ"מ נוקמה בחזקת היתר לכהונה ובחזקת הגוף וא"כ שנתארמלה או נתגרשה זינתה ואפשר לפרש כיון דזינתה איתרע לה החזקה ודוקא לעיל בשאינו בקי כתב התוס' [בד"ה אי למיתב לה] ס' זאת ולהכי במן הנשואין אוקמה בחזקת כשרות משא"כ מן האירוסין דאיתרע לה חזקה ועיין (ב) : ופירש"י בוהא דניחוש אינו מחוור ועיין : **בתד"ה** שתי תקנות הוו כו'. הב' תקנות המה בתחלה כיון דחזו דמזלזלו תקנו ר' והשני אהדרינהו למנה אבל הא [דבתחלה תקנו] לבתולה ד' מאות לא הוי תקנה באלמנה בת כהן רק הניחום בכלל שאר אלמנות שבישראל שיש לכונן מנה מדרבנן והקשו בתחלה למה לי אהדרינהו למילתייהו וא"כ הקשו דמנ"ל לחלק ולעשות תקנה באנפי נפשה לאלמנה בת כהן דלמא באותו פעם שתקנו לבתולה ד' מאות לאחשבינהו באותו פעם ג"כ תקנו לאלמנה מאתים ג"כ לאחשבינהו או משום לורך דמזלזלי לז"א דאין סברא כו' וזלזול דאלמנה נמשך בסיבת תקון ד' מאות לבתולה כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה כיון דחזו ולכך הוצרך לומר ב' תקנות מיוחדות היו לאלמנה בת כהן משא"כ אי אמרי' לכשתקנו לבתולה ד' מאות היה ממילא לאלמנה מאתים אלי של בתולה לא היה תקנה מיוחדת לאלמנה בת כהן וראיתי בספרים מאריכין עד מאד בדבר הזה ויש מפרשים שתוס' מסופקים איזהו מהן הב' תקנות די"ל אהדרינהו לאו תקנה הוא ולזה כתבו על שני דרכים [אי אהדרינהו למלתייהו תקנה שניה קשה קושיא ראשונה. ואי אהדרינהו למלתייהו לא מיחשב תקנה רק הא דבאלמנה מנה אף דבבתולה ד' מאות קשה קושיא שניה] וק"ל : **ע"ב** גמ' בת כהן לישראל הוא דאיכא נד כהונה כו'. קשה דלמא ה"ק הרוצה לעשות כבת ישראל לישראל כדרך שהכהנים עושין בבת ישראל לכהן ובת כהן לישראל ואי לא סיים כגון בת כו' ה"א הרוצה לעשות באיכא נד כהונה כדרך שהכהנים עושין בכהונה משני לדידם להכי נקיט תרוייהו כיון דהשתא לא שייר אלא בת ישראל לישראל. דז"א דבאומר הרוצה לעשות שהם נכלל בו הכל : ולפי האמת אינו מתורץ בת כהן לישראל למה דכ"ש הוא כמ"ש רש"י במתני' : **גמ'** מאי אף בראשונה. שלא תימא אמדברת קאי דלא איירי בממונא. לז"א מאי אף כ"ש היא ממעוברת דאינו אלא יחוד ולהכשיר בה שיש לה חזקה דכשרות אלא אהא דממונא קאי אע"ג כו' : **גמ'** אלא דאיכא מגו כו'. ואף דהוי מגו להוליא מהני אלל ברי ושמא ולעיל כתב התוס' בד"ה לא דקטעין טענת דמים בברי וברי דהיינו בתולה הייתי או הוא בא עלי באירוסין אפשר דל"א מגו להוליא וק"ל : **גמ'** אי נמי כו' אוקמה אחזקה כו'. עיין פירש"י. וי"ל אדרבה כי נוקמה אחזקה דזינתה תחתיו לא יהא לה כלום דס' אונס ס' רצון ורובא רצון כיון דל"ל קול כמ"ש התוס' לעיל דף ט' בד"ה ואבע"א ורובא עדיף מחזקת היתר. ונראה דלענין ממון כיון דאוקמה אחזקה ובשעת אירוסין בתולה הוית א"כ נשתעבד לה למאתים ונתחייב לה ודאי מאתים והוי כה"י אם פרעתיך לאפוקי במנה לי בידך לא ס"ל ברי עדיף דה"י אם נתחייב לו מעולם. ואתיא ר"ג כר"ג. משא"כ גבי איסורא לעיל וק"ל כ"ל (ג) ולקמן בהיא אומרת מ"ע אני כו' יש לראות מאי חזקה יש דאין לומר אוקמה אחזקה ובשעת אירוסין בתולה הוית דנשתעבד לה ר' דהיא עצמה טוענת דלאו בתולה הוית וקודם שנתארסה היתה מ"ע. וי"ל כמ"ש הר"ן וז"ל ובאידך פלוגתא דהיא אומרת מ"ע כו' יש לומר נמי אוקי אחזקה שחזקת בנות ישראל שהיו מזנות ודו"ק : **בתד"ה** ר"ה ור"י כו' ל"ל דר"א דאמר מתוך כו'. הל' משמע דלית להו דינא דר"א וכ"מ בחשוד על השבועה דמשלם מטעמא דר"א.

ביאור

מכאן שמכו מדקרי ליה מוכר ולא אמרינן דקרי ליה מוכר משום דעתידין רבנן כו' א"כ ה"נ נימא מדקרי אלמנה על שם מנה ש"מ כתובה דאורייתא וכ"ה בשיטה מקובצת : (א) כוונתו דלכך תירוצא בתרא מגד גריעותא דעובד כוכבים יש לו זכייה אפילו מדאורייתא כיון דבכך זכייה כו' זכייתו וגירותו באין כאחד רק מ"מ זכייתו אינו אלא מדרבנן מחמת גריעותא דקטן. וכ"מ לספרים דגרסי זכייה מיהו אית ליה והיינו אפילו מדאורייתא א"כ הכא כיון דבא להתגייר דינו כישראל קטן דזכייתו מדאורייתא משא"כ לתירוצא קמא אף דמגד קטנותו אית ליה זכייה מדאורייתא מ"מ מגד מה שהוא עובד כוכבים אין זכייתו רק מדרבנן כיון דאתי לכלל שליחות. ולכן כתבו התוס' בסמוך ולספרים דגרסי כו' ניחא דמלי למימר כו' ועובד מככים קטן כיון דבא להתגייר חשבינן ליה כישראל קטן. והיינו כתירוצא בתרא וע"ז כיון הגאון במ"ש כדבסמוך וכמו שהגהנו בפנים : (ב) דברים הללו קשי הבנה הם דמ"ש דהתוספות לא כתבו חזקת היתר רק היכא די"ל שלא זינתה כלל כגון באינו בקי הא התוספות לעיל דף ט' בד"ה לא נריכא באשת כהן הקשו דנעמידנה בחזקת כשרות לכהונה שנבעלה באינה תחתיו. ועוד נהי דחזקת היתר איתרע מ"מ נעמידנה על חזקת הגוף שלא נבעלה כי אם אחר שמת בעלה הראשון מאחר דליכא חזקה המכחישה כנגדה. וזה דוחק גדול שלא ניתן להאמר כלל לומר דכיון דאיתרע חזקת כשרות דודאי זינתה יהיה כחזקה המרע נגד חזקת הגוף. וע"ק לפירושו יקשה קושיתו שהקשה למעלה בגמרא דהיאך דייק רבה זאת אומרת כו' דלמא לענין איסור מיירי ומה שתירץ דא"כ מאי קאמר שהרי כנסה הראשון ולפי פירושו הוא בא ליתן טעם למה שאין לה טענת בתולים לאוסרה משום דהרי כנסה הראשון ותלינן שנבעלה ממנו בהיתר : (ג) וצ"ע שזה סותר למ"ש התוס' והוכיחו לעיל דף ט' בד"ה אי למיתב לה דבס"ס גם רבי יהושע מודה דלא מפסדה דא"כ אמאי אית לה אפילו מנה דדלמא לאחר אירוסין נבעלה ברצון הרי דלא מפוי ליה לאיני יודע אם פרעתיך. ומלאתו יישוב לזה בהפלאה דמכיון דמשנשאת אתולי אתלה לשיעבודא קמא כדאמרינן לקמן דף מ"ג ע"ב ומיגבא מאימת גביא ופסקינן כרב אסי דא' זה ואי' זה מן הנשואין משום דאתולי אתלה לשיעבודא וא"כ בשלמא הכא לר"ג שפיר הוי א"י אם פרעתיך דחזקת הגוף מסייע שנעשה לאחר נשואין ומיירי ביש שהות וכמ"ש התוס' לקמן דף ע"ה ע"ב בד"ה רישא ואף שהיא טוענת בעצמה משארסתני נאמנת במגו טובה. והיינו דפשיטא דאף ליטנא בתרא סובר דאמרינן מגו

אבל יש גרסא לכאורה מה קשה דלמא ס"ל כמי דר"א ודרשא דשבועות ה' כו' לכגון זה שכנגדו חשוד על השבועה כו' (ד) גם קושיא זאת לא תלוי בכאן דהו"ל להקשות דאביי אדאביי: בא"ד וא"ל דרב יהודה כסומכוס כו' דלסומכוס לכל הפחות חולקין כו'. באמת אף סומכוס לא ס"ל חולקין במנה לי בידך כו' דא"כ לא שבקית חיי לכל בריה דכ"א יתבע אלף ויתן לו ת"ק אלא דוקא היכא דבלא טענתייהו איכא ס' לב"ד כמ"ש התוס' בכמה דוכתי ודוחק לומר שר"ל דר"י כסומכוס דאית ליה היכא דאיכא ס' לב"ד בלא טענותיהם חולקים אף בשמא ושמא ולכן בדליכא דררא דממונא להאי ולהאי ס"ל בברי ושמא נוטל הכל: בא"ד אבל אי פליגי אליבא דרבנן ולסומכוס לעולם חולקין אפילו כו'. וצריך ליתן טעם שסברת רבנן בברי ושמא להוציא מידי מוחזק טפי מסומכוס ובברי וברי בהיפך וי"ל דסומכוס ס"ל לעולם בכל ס' חולקין אף להוציא מיד המוחזק כ"ש שלא ליתן לגמרי להמוציא וע"ש בגמרא בב"מ ודו"ק: בא"ד שהבעל א"י מתי נבעלה כו'. בלימא כתנאי דבסמוך הומ"ל הכי אמר לך ר"י אנא דאמרי אפילו כר"י ע"כ ל"ק ר"י דאינה נאמנת אלא בברי גרוע ושמא טוב רק ניחא ליה לשנויי הלכתא אהלכתא שיסבור ר"ג כר"ג וכה"ג מסתברא וק"ל: בא"ד ושמואל סבר כרבנן כדמוכח במוכר שור לחבירו. בהא דהמוכר ליכא ברי ושמא כלל (ה) רק לענין אחר מרבה לה הכלל גדול להא"כ לזה כתב דבסוף המניח ס"ל לרבנן בהדיא כו':

דף יג ע"א גמ' במאתים ומנה ויש לה מנה לכ"ע מכח ס"ס דא"א שלא יהיה לה כלום אם לא בתרתי לריעותא תחתיו ברצון וס' אינו תחתיו וא"ת תחתיו ס' אונס אבל מאתים אין לה מכח ס' מ"ע וא"ת דרוסת איש דלמא תחתיו באונס דס' באונס לא חשיב ס' גמור דדלמא קודם שנתארסה נאנסה או משום דמ"ע ל"ש לר' יהושע וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה אי למיתב לה וכן לר"א ל"ל מנה [לר"י מטעם ס"ס ס' מ"ע ס' תחתיו באונס דס' אונס לא הוי ס' דא"ל דרוסת איש לית לה מנה] אלא בנאמר תרתי לטיבותא תחתיו באונס [וא"כ בא"ל דרוסת איש] הוי [לבעל] ס"ס ס' אינו תחתיו ולא יהיב לה כלום וא"ל תחתיו דלמא ברצון [והיא ל"ל רק חדא ספיקא] ויש להקשות מאי פריך לקמן לר"י ליתני חדא דהיינו הך דמ"ע לאפוקי דרמב"ח דלמא אי מהכא ה"א בהא ס"ל לר"ג נאמנת משום ס' מ"ע כמו שטענה ויש לה מאתים וא"ל דרוסת איש דלמא תחתיו באונס דלר"ג מ"ע שכיח טפא"כ בהך דמשארסתני נאנסתי דליכא למיתלי ליתן לה ר' אלא תחתיו באונס כמו שטענה דאם איתא דמ"ע היא הויא טוענת דאין גנאי כו' (ו) ואין זו קושיא דס' באונס לא הוי ס' אף לפירוש ר"י שבתוס' לעיל [דמ"ע ל"ש מ"מ ע"כ מודה לתי' קמא של תוס' מכח הכרח קושית התוס' הראשונה בד"ה אי למיתב לה]: גמ' בשלמא לר"א היינו דקתני תרתי כו'. יש לדקדק דאכתי ליתני רק הך דמ"ע וליתני בה והיה מקחי מקח טעות ודו"ק. כי לדעתי נראה שצריך יישוב [בזאת השיטה עד סה"פ כפל דבריו משום כמה דברים שנתחדש בהן ובכמה דברים יש סתירה למ"ש בראשונה וכמה דברים חדשים בדיבורי גמרא ותוס' שלא דיבר בהם כלום בראשונה את הכל העמדתו על מקומו כדי להקל על המעיין]: בתד"ה רב אסי כו' לכשר נבעלתי במגו כו'. דא"ל דל"ל מגו רק נסתרה ואמרה לא נבעלתי נאמנת. דא"כ הו"ל טפי מדברת נסתרה [ולא] משום ליסנא מעליא נקיט ולפרש בטוענת נבעלתי. ועוד דזעירי דאוקמה בנסתרה היינו בטוענת נבעלתי דאל"כ לא הוי פליג רבי יהושע דהוי ס"ס וכמו שהוכיחו בסמוך ועלה פליג רב אסי ומפרש נבעלה בעדים דוקא וק"ל: בא"ד וא"ת הא ר"י ל"ל מגו גבי משארסתני נאנסתי. אי לא אמרי' מגו להוציא אין כאן קושיא [ואף דגבי ברי ושמא בודאי דאמרי' מגו להוציא היינו לר"ג]: בא"ד ולא קרי ליה מגו כו'. ואע"ג דר"ג הוא דקרי ליה מגו ולדידיה במוכת עץ נאמנת מ"מ מאי מגו היא דמאי אולמא הך מהך כיון דבתרווייהו פליג ר"י וס"ל דאינה נאמנת (ז) בשלמא אי מודה במוכת עץ ניחא וק"ל: בתד"ה חדא להכשיר בה כו' ולא ניחא להו למימר דאי תני סיפא לחודה הוי מוקמי' לה במסתבר להכשיר בה ונקיט מעוברת משום ליסנא מעליא. ז"א דאי לאו רישא מה לי מדברת או מעוברת וטפי הו"ל למיתני מדברת לליסנא מעליא לרב אסי. ועוד דטפי משמע ליסנא דסיפא אבתה דקתני מה טיבו של עובר זה. וא"כ יותר נפרש אי תני מעוברת לבדו אעובר והוי מסתבר טפי לגבי ר"י דאינה נאמנת משום דל"ל חזקה דכשרות משנאמר דס"ל לר"י אף בגופה לא מהימן משא"כ אי תני תרווייהו דשמעי' ברישא לר"י דאגופה לא מהימנא נוכל לפרש הסיפא נמי אגופה וקמ"ל נבעלה [היינו אותו מ"ד דסובר מאן דמכשיר בה פוסל בבתה ולא אוקמה אמסתבר לר"י דדוקא בתה משום דכבר תני ברישא דאפילו בנסתרה פוסל ר"י בה והא דנקיט מה טיבו של עובר זה כבר יישב זה לקמן בתוס' ד"ה לדברי המכשיר] ולהכי כתבו דרישא משום להודיעך כחו דר"י. מיהו [אכתי] י"ל דנקיט רישא להודיעך כחו דר"ג דל"ת דוקא בתה דהוי דיעבד דאי לא מהימנא היא פסולה מלהנשא לכשר ולפסול דספק ממזר הוא שמא נבעלה לממזר. משא"כ היא יכולה להנשא לישראל ולפי"ז [לעיל דקאמר הגמרא מאי] אף בראשונה [כו'] יש לך לומר [דאף בראשונה היינו] אף במדברת להכשיר אותה [דהוי לכתחלה] רק כיון שאף אותה לא מכשיר [שמואל] אלא בדיעבד עיין לקמן בעובדא דארוס וארוסה אין כאן אף. מיהו גם מסיפא הוי משמע קולא דר"י פוסל בה [ור"ל וקשה על פי' התוס' דנקיט רישא להודיעך כחו דר"י] מדנקיט הרי זו בחזקת מעוברת [דמיירי מינה] ולא נקיט ליסנא על העובר וק"ל: בתד"ה לדברי המכשיר בה כו' ומעוברת דנקיט משום ליסנא מעליא. ודקתני מה טיבו של עובר זה דלא מצי למיתני מה טיבו של איש זה שאין כאן איש רק ראוה מעוברת. והא דקאמר מקודם בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי נמי צ"ל דנקיט מעוברת ולא נבעלה משום ליסנא מעליא: בתד"ה ואין אוסרין כו' דקאמר הניחא לזעירי כו'. הראיה מבוארת דקאמר לקמן ומודה ר"י דאמרי' מגו באומר שדה זו כו' ואע"ג דפליג לעיל ולא ס"ל מגו ופריך היכי וכו' אי בראוה מדברת וכו' הניחא לזעירי י"ל מגו ומ"מ לא ס"ל לר"י מגו קאמר שפיר הכא מודה כו' ואי אף באמרה לא נבעלתי לא מהימנא אין כאן מגו [לקמן בחילוק סותר זאת הראיה] ואפ"ל בעיקר קושיתם דודאי לפי האמת באומרת לא נבעלתי נאמנת דהוי ס"ס כאשר העיד ר"י באלמנת עיסה דמשום ס"ס כשרה ובאומרת נבעלתי אינה נאמנת דלא הוי אלא חד ס' ואע"ג שיש מגו לענין זה אהני מעלה עשו ביוחסין אבל לסברת המקשה דלא ידע אכתי הך סברא דמעלה כו' חשב דלר"י אף באומרת לא נבעלה אינה נאמנת דאילו נאמנת בלא נבעלה היתה נאמנת לומר לכשר נבעלתי במגו ולזה הקשה והאמר רב אין אוסרין על היחוד וכיון דאין אוסרין ליהוי נאמנת במגו ומשני מעלה וכו' שלא יהנה לה מגו (ח) או משום דמיד שנבעלה עשו מעלה ביוחסין שלא נאמין לה תו לומר לכשר נבעלתי ואמרי' שירא לומר לא נבעלתי דאין אפוטרופוס לעריות כדבסמוך ולפי"ז י"ל שפיר דאין אוסרין על היחוד קאי אפנויה לענין יוחסין באומרת לא נבעלתי אינה אסורה לכהן וכעי' זה תי' בקידושין ע"ש. והמקשה לא היה מצי להקשות מהא דאלמנת עיסה דמוכח דס"ל לר"י באומרת לא נבעלתי דנאמנת משום ס"ס דלאביי גופא משני לה לקמן בתי' אחר. או לא חשיב לה ס"ס משום דאין אפוטרופוס וכו'. וזה יותר נכון בעיני ממה שראיתי כתוב תירוץ על הק"ק של תוס' דלרב אסי י"ל אין אוסרין על היחוד אם היא אמרה שנתיחדה ואין עדים על כך דנאמנת במגו משא"כ הכא ראוה שנבעלה דליכא מגו אבל לזעירי ה"נ יש מגו ובזה היה מתורץ נמי קושיא דבסמוך מההוא טאף כו' וגם תימה ראשון [שהקשה הרשב"א ולקמן בחילוק סותר זה התירוץ]: **ע"ב** גמ' חדא לחורבה דמתא כו'. לא קאמר תרווייהו בחורבה דמתא וחדא בעיר שרובה עובדי כוכבים. וחדא ברוב ישראל. אין זה קאי בלשון לסתר או לחורבה רק חורבה דמתא קרי לה סתר לגבי חורבה דדברא ודדברא קרי ליה סתם חורבה: גמ' מסייע ליה לריב"ל כו'. קשה אמאי לא אמרו השבתנו ברוב פסולים מה תשיבנו על רוב כשרים ואף במעוברת כיון דלדברי הפוסל פוסל אפילו ברוב כשרים ובשבויה רוב פסולים ז"א דהשתא אומרים מה תשיבנו במדברת אף ברוב פסולים: גמ' לא שתוקי וכשר כו'. מה שאמר שתוקי וכשר הוא לר"ג [והא דקאמר ד"ה שתוקי כל חד כדאית ליה] והכי קאמר בד"א דלר"ג נאמנת בגופה אבל בבת דברי הכל אינה נאמנת להכשירה לגמרי ושתוקי במקלת עכ"פ שאסורה לאכול בתרומה משום דבעינן מי שזרעו מיוחס אחריו ואם בן הוא פסול לעבודה ומ"ש רש"י והעובר יהיה זכר כו' טפי הו"ל למינקט נקיבה כדבברייתא. ולר"י שתוקי לגמרי. ובריב"ש מאריך בפשט הזה בדברים שאין צורך ומועילים לנו מאומה: גמ' אילימא שמשתקין אותו מנכסי אביו כו'. הומ"ל א"כ היאך תלוי בכהנים עומדין וק"ל: ברש"י בד"ה ותיפוק ליה כו' לר"י פריך נהי נמי דאין אפוטרופוס כו'. לא מפרש אהשבתנו על מעוברת תשובה גמורה כו' קפריך ותיפוק ליה כו' ואפ"ל דודאי ידע ברייתא דלעיל לסתר או לחורבה דנקיט תרווייהו לרב אסי לאשמועינן אפילו רוב פסולין אלא רק התם בראוה שנבעלה והכא במדברת (ט) ואף דהתם קאי לרב אסי והכא לזעירי מ"מ אף לזעירי מצינו למימר דאית ליה ומנ"ל להקשות ודוחק ואפשר לפרש דמעוברת לא פסיקא להקשות דלמ"ד מכשיר אף בבת נקיט מעוברת לאשמועי' בתה יש לדמות קצת עובר שאין לו חזקה ורוב כשרים לשבויה שיש לה חזקה ורוב פסולים ומה"ט כתבו התוס' בד"ה מסייע ליה כו' ול"ל במדברת כו' סמוך מיעוטא לחזקה כו' דבמעוברת ובולד ליכא חזקה. ועכצ"ל הכי דע"ז לא קאי הך קושיא דא"כ מאי משני מסייע לריב"ל כו' דאף לדברי המכשיר ברוב פסולין היינו דוקא בדידה דהו"ל חזקה דכשרות וכמ"ש רש"י בדבור שאח"ז וא"כ אכתי תיפוק ליה במעוברת הכא רוב כשרים (י) אלא ע"כ צ"ל דע"ז לא קשה דמ"מ מייתי משבויה דבשבויה רוב פסולין וחזקה דכשרות ובבתה רוב כשרין ואין חזקה וכמעט דומיא וכנ"ל וק"ל. ולפי"ז לא קשה כלל קושית התוס' מאבא שאול וק"ל. ואולי הכרח תוס' [דר"ג מכשיר אף בבת אפילו רוב פסולין ובאמת קאי קושיא ותיפוק ליה אהשבתנו מעוברת ועלה משני אפילו רוב פסולין] מדלא משני בסמוך האיתביה בר"א בעדות אשה בגופה כו' אבל בבתה כו' [דמיירי ברוב פסולין] ודו"ק: בתד"ה השבתנו פי' לדידן כו'. דלא תימא חזרה ובאמת הא לעיל פסק כר"ג: בתד"ה מסייע כו' סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא. יש לעיין לעיל בהאי דפ"פ כו' שהקשו תוס' בד"ה ואבע"א בס"ס נמי תיאסר דס' אונס כמאן דליתא דמיא וכו' הא הוי שפיר ס"ס ס' אינו תחתיו וא"ת תחתיו וסמוך מיעוט דאונס לחזקה דהיתר והו"ל פלגא ופלגא נגד רצון מיהו בעלמא פליגי ר"מ ורבנן בהא אי אמרי' סמוך ועי' בריב"ש סי' שי"ב העיר בזה: בתד"ה מכשיר כו'. יש להקשות דלמא אבא שאול קמ"ל דאף ברוב פסולין בולד שאין לו חזקה דכשרות כשרה לכהונה וכמו שאמר היה קורא לשתוקי בדוקי שבודקין את אמו כו' והכא לא שמעינן אלא לענין שתהא היא עלמה נאמנת אף ברוב פסולין דאיכא חדא לטיבותא דהיינו חזקה ועיין בפירש"י בד"ה מכשיר אפילו ברוב פסולין דאמרי' אוקמה אחזקה כו' משמע דוקא היכא שיש לה חזקה כנגדה וכ"כ רש"י לקמן דף י"ד סוף ע"ב ועיין. ואפ"ל דמדקאמרי השבתנו על המעוברת דמשמע בהא דמעוברת נלחם שפיר ולמאן דמכשיר בבת נקיט מעוברת לאשמעי' בתה והא לא נלחם בבת דהיינו מעוברת אי אמרי' דוקא ברוב כשרים אלה מכשיר ולא ברוב פסולין אלא למאן דמכשיר מכשיר לגמרי אף בבת וברוב פסולין [ועיין מ"ש הגאון למעלה ברש"י בד"ה ותיפוק ליה ע"ש]: בא"ד והנ"ל וכן אמר א"ש וכו'. דאי הקושיא מאי קמ"ל א"ש תנינא וכו' לק"מ דשפיר משני התם דאין לו לא"ש לסמוך על האמורא המפרש לדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולין אבל אי קאי על רבי הקשו שפיר דלמ"ד מכשיר אפילו ברוב פסולין מאי מתרץ דאכתי הול"ל וכן ופשוט וכ"ה בא"ש אבל לכאורה אפ"ה הו"מ להקשות וכ"ת דאין לו לא"ש לסמוך וכו' א"כ מאי מקשה הגמ' שם למאי דבעי למימר מעיקרא דא"ש אתי להכשיר בבת הניחא כו' וק"ל: בתד"ה זרעו מיוחס אחריו כו' הראשון ראוי כו'. לאפוקי שני ס' ממזר דדלמא בן ט' לראשון ובא על אשת אח שלא במקום מצוה שהרי היה לו בנים משא"כ ולד ראשון כשר בממה נפשך ואשומרת יבם שלא המתינו ג' חדשים קאי. ודו"ק: חילוקי שאמרתי בהלכה זו תחלת הזמן אייר של"א בעזה"י [בפלוגתא דזעירי ור"א יש שני צדדים בפירושם] צד האחד זעירי שאמר מדברת נסתרה ר"ל באומרת לא נבעלתי ואפ"ה לא מהימנא לר"י דלא הוי ס"ס שאין אפוטרופוס לעריות ולא הוי אלא ס' אחד ס' לכשר או לפסול ואתיא ליסנא דאין אפוטרופוס לעריות כפשוטא ולפי"ז א"ש נמי קושיא דאין אוסרין על היחוד ולפ"ז מלי סבר רב אסי דבאומרת נבעלתי לא מהימנא [במגו. ולא פליג אזעירי רק באומרת לא נבעלתי] נאמנת משום ס"ס. צד השני כמסקנת התוס' דאף לזעירי באומרת לא נבעלתי מהימנא רק באומרת נבעלתי לכשר אינה נאמנת במגו משום דאין אפוטרופוס כו' לפי

באור

מגו טובה רק דלא"ל דלא אמרינן חזקה הוי מגו גרועה כיון דאף היתה טוענת מ"ע אני פתחיך לא היתה נאמנת לזה הוצרך לטעמא דחזקה ואז נאמנת במגו טובה דאי בעי אמרה לאחר נישואין נאנסתי דהיתה נאמנת מטעם חזקה אבל התוס' לעיל דקאי אליבא דר"י דלית ליה חזקת הגוף י"ל דזינתה באירוסין ברצון והוי א"י אם נתחייבתי לך. אך לפ"ז מיושב נמי קושיא שניה שהקשה הגאון מהך דמ"ע מאי חזקה איכא התם כיון דהיא בעצמה טוענת מ"ע קודם דבזה פשיטא דנאמנת אף לליסנא בתרא משום מגו דאי בעיא אמרה מ"ע אני תחתיך היתה נאמנת והוי מגו טובה. ולפי מה שתירץ הגאון בשם הר"ן קושיא שניה דנאמנת במ"ע מטעם חזקה דחזקת בנות ישראל שאינן מזנות ממילא מתורץ נמי קושיא הראשונה במשארסתני נאנסתי דהא דאומרת שהיה לאחר אירוסין נאמנת משום חזקת הגוף והא דאומרת שהיה באונס נאמנת במגו שהיתה אומרת שלא זינתה כלל רק מ"ע אני דהיתה נאמנת מטעם חזקת בנות ישראל שאינן מזנות: (ד) לכאורה לשיטת התוס' ר"פ הפרה דטעמא דיורשין פטורין בחמשין לא ידענא משום דלא הו"ל למידע דאל"כ מה לי הם מה לי אבוה כדקאמר תלמודא בשבועות וא"כ אמאי יהיו היורשים פטורין כשהם חשודין ולכן לא מצינו למידרש דרשא דשבועת ה' גו' ולא בין היורשים בחשוד דמה לי הוא מה לי אבוה אם לא שנאמר דנדרוש קרא לנדדין שבועת ה' דוקא וכשאינו יכול לישבע משלם תהיה בין שניהם כגון בחשוד. ולא בין היורשים היכא דפייכא. כגון בני ידענא וני' לא ידענא. דפשיטא דאף ר"ה ור"י מודו דבתובע ליורשין חוב אביהן ואמרו לא ידענא דפטורין דאין טענינן להו והוי כטענת ברי כמ"ש הרא"ש בר"פ האשה שנתארמלה ע"ש: (ה) ואף דהלוקח טוען ברי דלרדיא וזבן והמוכר שמא. עי' בהפלאה שתי' דברי דלוקח לא מהני מידי דדברים שבלב אינם דברים ולא מהני כוונתו לרדיא אך אזלינן בתר רוב או חזקת ממון. עי' לקמן דף ע"ו ע"ב בד"ה על בעל החמור שכתבו ונראה לריב"א דדוקא הכא שמחזיק עצמו מסופק כו' אבל במוכר שור לחבירו כו' יש לו לטעון למחזיק כו' אם איתא דלרדיא קבעית לך הוי לך לפרושי וכיון דיש לו טענת ודאית כו' הרי להדיא דגם טענת המוכר הוי טענת ברי: (ו) וא"ל דממילא הוי ידעינן דגם במשארסתני נאנסתי נאמנת במגו דמ"ע דהיתה נאמנת ובמגו טובה ליכא מאן דפליג דאמרי' מגו. י"ל דהוי אמינא מגו להוציא לא אמרי' אפילו בברי ושמא: (ז) דבריו מגומגמין וכוונת התוס' פשוטה דקרי ליה מגו כדקאמר ליה תלמודא לעיל בסמוך קמייתא להודיעך כחו דר' יהושע דאע"ג דאיכא למימר מגו כו' וכן בפ"ב ומודה רבי יהושע דמסיק אמגו דמשארסתני נאנסתי קאי אע"ג דבהאי מגו פליגנא עלך כו': (ח) ר"ל ונימא שעדיין לא ידע מברייתא דלקמן דהשיב ר"י דאין אפוטרופוס לעריות דהוא טעם למה שלא אמרי' מגו לפי זה הפירוש וכמו שפי' תוס' לקמן ע"ב בד"ה השבתני או אף דידע המתרץ מברייתא מ"מ הוא נמי רק מטעם מעלה עשו כו' אמרי' כך סברא דאין אפוטרופוס כו' לענין מגו: (ט) לפי שטחת הלשון יתכן. יותר שצ"ל האי רק התם בראוה שנבעלה והכא במדברת לבסוף קודם מלת ודוחק והוא סיום תירוצו דלכך פי' רש"י הקושיא אמדברת אבל אכתי אינו מובן כלל דכיון דידע המקשן דר"ג מכשיר ברוב פסולין אף בראוה שנבעלה כ"ש בנסתרה דהיינו מדברת ומה הוסיף בהא דמשני מסייע לזה לריב"ל וצע"ג: (י) לפי מה שנראה מדברי הגאון דלרש"י אף לפי האמת לא מכשרינן הולד אלא ברוב כשרים קשה בהאי ארוס וארוסה דאתו לקמיה דרב יוסף ואמר חדא כו' ועוד הא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג והיינו אפילו לגבי ולד וכדמסיק הא נמי כדיעבד דמי

מירלה לומר לא נבעלתי וכפירוש התוס' בד"ה הסבתנו ולפי"ז צ"ל דסבר רב אסי דאפילו באומרת נבעלתי מהימנא במגו ולפי"ז כתבו התוס' בדבור ראשון אבל נסתרה מודה ר"י כו' במגו כו' ומה שהקשו התוס' לגד הראשון מפרק השני יש ליישב שפיר דה"ק הניחא לזעירי כו' מגו דאי בעי אמרה לא נבעלתי דהוי טענה מעולה ביותר שכשירה לכה"ג וכה"ג וכמו מגו דמשארסתני נאנסתי כמ"ש התוס' לעיל והתוס' הוסיפו מעצמן מלת מהימנא [דכתבו מגו דאי בעי אומרת לא נבעלתי מהימנא] עי"ל בגמרא ותראה . ולפי האמת בעיוני בסוגיא לקמן הפי' כן הוא הניחא לזעירי קאמר שפיר ומודה ר"י במגו אע"ג דפלגינא עלך במגו בפ"ק היינו משום דלא הוי מגו גמור דהא אפילו אמרה לא נבעלתי אינה נאמנת משא"כ מגו דלא היה של אביך מעולם דהוי מגו גמור וכמ"ש התוס' בפי' התם שור שחוט כו' אלא לר"א דאמר נבעלה אין כאן מגו כלל דהא ראו עדים שנבעלה אך הא קשה דלגד הראשון לר"א באומרת נבעלתי לא מהימנא במגו משום דאין אפוטרופוס כו' לקמן דקאמר תיובתא דר"א תיובתא ליסני דה"ק הסבתנו על המעוברת שיש עדים שנבעלה דהיינו שבויה מה תשיבנו על המדברת דהיינו בלא ראוה שנבעלה רק נסתרה והיא אומרת נבעלתי ולכשר ואתיא ברייתא כהוגן לרב אסי כמו הסתא [בגד השני] לזעירי . במיתיבי הראשון [לסתר ולחורבה] לא הייתי יכול להקשות ליסני התרתי לר"א כמו לזעירי ולסתר היינו באומרת נבעלתי אף שיש לה מגו וחדא להודיעך כחו דר"ג וחדא להודיעך כחו דר"י , ודאי לעיל [דפריך ממתני'] בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי כו' אלא לר"א כו' שם לק"מ כיון דר"א מפרש מדברת נבעלה וקתני ראוה שנבעלה א"כ תרתי למ"ל וק"ל [אבל במיתיבי מסתר כו' ליסני לר"א כמו לזעירי] י"ל דה"ק בשלמא לזעירי קאי בל' דסתם סתר אין מיוחד לבעילה דהיינו טענת לא נבעלתי קאי בסתר וסתם חורבה היא מקום בעילה וקאי בו נבעלה אבל לר"א ע"כ שניהם איירי בנבעלה רק חדא באומרת היא וחדא בים עדים והיאך קאי זה בל' משמעות סתר וחורבה וק"ל . דמה"ט נמי לא משני חדא בה וחדא בבתה . או תרווייהו בחורבה דמתא וחדא ברוב כשרין וחדא ברוב פסולין וק"ל רק נגד חורבה דדברא מיקרו חורבה דמתא סתר . [ואף ד]בגד השני דמודה זעירי באומרת לא נבעלתי בלמת אין קאי זה בלשון [ואפ"ה קאמר הגמרא בשלמא לזעירי ניחא] מ"מ בגד הראשון לא אוכל להקשות דא"ל דה"ק בשלמא לזעירי קאי בלשון אלא לר"א כו' וכנ"ל וק"ל . [אבל מאי דקאמר תיובתא דרב אסי קשה . ואי לגד השני והשתא קאמר שפיר תיובתא שאין לך לגד אליבא דר"א בליכא עדים שנבעלה שיסבור ר"י לא מהימנא והיכא קאי רוב עובדי כוכבים פרוצים וכו' . [הא בראוה שנבעלה] אין לך פרוץ כו' . וכ"ת ס"ס מנ"ל להגמ' לפרש כן לר"א ולהקשות דלמא כגד הראשון י"ל שיש להגמרא דיוק מדמוקיא מדברת מפשטה ודחיק לומר ליסנא מעליא ולא מפרש כמשמעותיה ובאומרת נבעלתי דמודה בה וכ"ת א"כ היאך שייך לגד הראשון . י"ל [דלגד הראשון י"ל] דס"ל להגמ' שאין זה דיוק דודאי לדינא ס"ל לר"א כן אבל לפרש המתני' כן א"א שהרי מתני' לא קתני שהיא אומרת שנבעלה ואין לפרש רק או כזעירי ולא קתני נבעלתי שאדרבה בלמת אמרה לא נבעלתי או כר"א שראוה שנבעלה ולא קאמרה נבעלתי שיש עידי בעילה אבל אם נפרש ראוה שנסתרה והיא לא אמרה רק איש פלוני וכהן הוא אמאי לא מהימנא לר"י ע"כ משום דאמרה נבעלתי א"כ העיקר חסר וק"ל וכ"ת היא גופה קשיא בלמת [לגד הראשון] למה לא השמיענו מתני' ברישא רבותא לר"י אפילו ראוה נסתרה והיא אומרת נבעלתי י"ל דלר"א כוונת המתני' להכשיר בבתה ואי תני רישא באומרת נבעלתי ה"א סיפא נמי להכשיר בה ולאשמועינן דאפילו ראו שנבעלה מהימנא לר"ג אבל עתה דקתני ברישא ראוה שנבעלה סיפא למ"ל ע"כ להכשיר בבתה ומעט קשה לפי"ז דמ"מ לאשמועי' ברישא רבותא באומרת דנבעלה וסיפא יפרש ג"כ בהדיא דנאמנת אף אבת ואין זה קושיא כ"כ . וכ"ת לגד השני קשה הק"ק דבתוס' י"ל דלרב אסי ודאי בס' אחד אסרי' ולכן בים עידי בעילה אסורה מס' דלפסול נבעלה וכ"ת התם נמי הוי חדא ס' אם זינתה אם לא י"ל ודאי בים עידי יחוד אה"כ דנאסרה וכעובדא דהאי נואף ואנ"ל נואף שאני וה"פ אין אוסרין על היחוד אם היא אומרת ייחדתי עם פלוני אע"ג דלא הוי אלא חד ס' מ"מ נאמנת במגו דלא ייחדתי ומלקין על היחוד [אף] אם היא אומרת ייחדתי משום פריצות אבל הכא לר"א בים עידי בעילה אין כאן מגו והיכא שיש מגו דהיינו בליכא עידי בעילה לר"א ה"נ דנאמן במגו אבל לזעירי דאמר נסתרה ואומרת נבעלתי דים לה מגו לומר לא נבעלתי דמהימנא אף לזעירי בגד זה אפ"ה לא אמרי' [מגו פריך שפיר] . אך מ"מ קשה דע"כ אין הפירוש כן דא"כ תיקשי זעירי מניה וביה באמרה נבעלתי לא מהימנא במגו ומתני' קתני ראוה שנסתרה לאשמועי' רבותא לר"י דאפילו לא ראוה שנסתרה רק היא אומרת נסתרתי ונבעלתי לכשר אפ"ה לא מהימנא דא"כ דהוי טעי בסיפא (כ) דליתני ראוה מדברת בסיפא ועוד דלזעירי אין המכוון אבתה א"ו בזה מהימנא במגו דלא יחדתי ש"מ שים לו מגו וכ"מ בתוס' לקמן בהדיא עכ"פ עידי סתירה בעינן אע"כ צ"ל דודאי בדליכא עידי סתירה מהימן במגו דאי בעי שתוק אבל תיכף שים עידי סתירה לא מהימנין לה לומר נבעלתי לכשר במגו דלא נבעלתי משום דאין אפוטרופוס ויראה לומר לא נבעלה א"כ גם הגמרא לא מקשה מידי אזעירי מרב דאין אוסרין על היחוד וק"ל ע"כ צ"ל דאין אוסרין כו' נמי פי' ע"פ עדים שנתיחדה דהשתא מקשה שפיר א"כ חוזר וניעור ליקשי לר"א . אלא לעולם לגד השני כמסקנת התוס' וקושית הק"ק יש ליישב בענין אחר ויתורץ תימת הראשון [שבד"ה מעלה כו'] דתי' ר"ת דחוק מאד וכתבתי תי' זה מקודם בעמוד שלפני זה וק"ל :

דף יד ע"א ועוד האמר ר"י א"ש הלכה כר"ג וכו' . כתב הר"ן לאו למימרא דאפילו כי לא מודה הארוס אלא שמכחים דאיהי מהימנא לר"ג דהא הו"ל ברי וברי ור"ג בברי וברי לא מכשיר אלא ה"ק ועוד אפילו ליתא קמן האמר ר"י וכו' עכ"ל . ואע"ג דמפרש דועוד קאי אי ליתא קמן מ"מ אין פירושו שמת דא"כ הוי לכתחלה אלא (ל) רק ליתא קמן דנשיילי' וק"ל . עוד כתב הר"ן וא"ת למאי הוי כדיעבד אי לגבי עובר לכתחלה היא דומיא דפנויה ואי לגבי אשה דיעבד ממש הוא י"ל דה"ק כיון שאילו אתה פוסל העובר משום ס' ממזר אף הוא לבו נוקפו ופורש ממנה אפילו לגבי ולד נמי כדיעבד דמי א"כ דכיון דאילו פוסלין עובר לגמרי פסלינן ליה אפילו מלבא בקהל לגבי עובר נמי כדיעבד דמי אבל לגבי אשה כיון שאינה נפסלת אלא לכהונה לכתחלה הוא [בפנויה] וכ"כ הרא"ש דלגבי עובר חשוב כדיעבד דאם לא נכשירנה אסור בכשירה ובממזרת [מן וכ"כ הרא"ש ע"כ דברי המחבר] והראב"ד פי' דלגבי אשה נמי כדיעבד דמי משום דארוסה לאו דיעבד גמור הוא דאכתי מיחסרא מסירה לחופה ולכתחלה נמי לא הוי שכבר נתארסה ומש"ה אמרי' דכדיעבד דמי ולא דיעבד ממש עכ"ל הר"ן : גמ' דר"ג אדר"ג לא קשה כו' . מה שפי' הר"ן בשם הרמב"ם באלמנת עיסה כו' לכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא כו' דהיינו כר"ג דכיון דתרי ספיקא איכא מדינא כשר אלא שהכהנים נהגו סלסול בעצמן . לכאורה שמעתא לא"מ כן מדפריך דר"ג אדר"ג והוא גופא לא ס"ל נאמנת לכתחלה מיהו י"ל דודאי ר"ג בעצמו ס"ל אף לכתחלה נאמנת רק שמואל לא פסק בלכתחלה כוותיה : בתד"ה אלמנת עיסה כו' דהא אמרי' לקמן כו' כל שנטמע וכו' . מיהו לפיר"ת שפירש בסמוך דקאי אברייתא דעדיות דנאמנת העיסה וכו' יכול פרושו להיות אמת וגם התוספתא מפני מה אמרו עיסה כו' י"ל דקאי נמי אמשפחה וק"ל: בא"ד ומ"ל אלמנה ומ"ל בת וכו' . דלפירש"י ניחא קצת דדוקא אלמנה שאין בה פסול רק באה מחמת בנה [והס' נולד חוץ ממנה ואתה בא לפוסלה מס' אל תפסלנה מס' אבל בת זוהי כרעא דאבוה והס' עצמו שנולד באבוה נולד בבת . וכ"ה בשיטה מקובלת] או כיון דלא הוי ס"ס גמור לא מכשרינן בבת דלא הו"ל חזקה דכשרות : בתד"ה דר"י וכו' . בח"ם מסבירו קצת וז"ל א"ל דרבא לא ס"ל הא דרבה . דס"ס קשה מאי קמקשה רבא דלמא אף אביי ורבה ס"ל דר"ג אדר"ג ל"ק משום ברי ושמא והיאך תולה תי' דר"י אדר"י בהא דר"ג משום הכי צ"ל דאף רבה הוי משני לר"י כמו רבה אלא דלא מצי לשנויי הכי : בתד"ה ת"ר וכו' ועלה קתני בברייתא דהכא איזהו עיסה שנאמנת בנויחה או בשתיקה וכו' מיהו להמקשה שהבין כל שאין בו משום ס' ממזרת וכו' הו"ל להקשות א"כ מאי נאמנת לטהר ולטמא כו' [לאסור ולהתיר] כיון שאין בה ס' ממזרת ונתינות ועבדי מלכים : בא"ד והשתא ל"ק דר"י אדר"י וכו' . דהעיד ר"י על אלמנת עיסה איירי בס' חלל שנתערב במשפחה ומכירים ספיקו שזרק לאמו גט וכו' וכפירש"י ותוס' והעיד להכשיר האלמנה דוקא ולא הבת כיון שידענו שיש בהן ס' ובהאי פסל ר' יוסי האלמנה וכ"ש הבת שלא היה לה חזקת כשרות אבל הכא דקאי אמשפחת עיסה ואיירי בע"א כלל בדקרי להו ממזר ושתקו (מ) ס"ל לרבי יוסי דאפילו הבת כשר משא"כ לגי' איזוהי אלמנת עיסה וקאי אהעיד ר' יהושע באלמנה וכו' ועלה קאי רבי יוסי שתוק ממזר כשר וכו' דס"מ דמכשיר באלמנת עיסה כי יפורש אלמנת עיסה או בשתוק ממזר לברייתא קמייתא או בשתוק חלל לברייתא בתרייתא כו' ובח"ם ומוהר"ש לא כתבו כן ודו"ק . [ובדפוסים ישנים כתב לקמן בע"א קצת וז"ל] . קשה לר"ת על גי' הספר דגרים אלמנת עיסה דא"כ אית ליה לר"י כו' . דהא קאי אדלעיל אלמנת עיסה דכשירה דהיינו שיש בה ס"ס כפירש"י או תוס' אינה כשרה א"כ אין בה לא שתוק ממזרת וכו' דס"מ דשתוק גרע מס"ס דאלמנת עיסה וא"כ ר"י דמכשיר אפילו שתוק ממזר כ"ש דמכשיר באלמנת עיסה דהיינו שיש בה ספיקות כפי' רש"י ותוס' כדמוכח הסוגיא דגרע שתיק מספיקא דאלמנת עיסה דלת"ק אלמנת עיסה כשירה וכל שתוק פסול ולר"מ יש חילוק בין שתוק לחבירו וכן לרשב"א וכו' ותי' דלא גרסינן אלמנה וכו' וקאי אעדיות . וא"כ מליט למימר דהיכא דים בה ספיקות דהייטו אלמנת עיסה גרע טפי לכ"ע משתוק ור"י בשתוק דוקא מכשיר אפילו הבת וכ"ש אלמנה אבל אלמנת עיסה פסולה אפילו היא למאן דמכשיר אלמנת עיסה דוקא באלמנה מכשיר דהו"ל חזקת כשרות וכו' ודו"ק : **ע"ב** ברש"י בד"ה אר"י ממזר צווח וחלל שותק א"ב אדם שכשקורין אותו ממזר הוא צווח וכשקורין אותו חלל וכו' . עיין בר"ן שכתב שיש שכתבו דשתוק להודאה אינו ראיה לפסול אלא כשצווח על פסול אחר דכיון דצווח בהאי ושתק בהאי מוכח דמשום דקושטא הוא שתק ולת"ק כל שתיקה פוסל ובלבד שקראו אותו בפסול אחר מתחלה וצווח וכו' ויש לדקדק בזה בסוגיא דשמעתין ודו"ק : ברש"י בד"ה אי שמיע לך כו' ולר"מ שתוק חלל הוא דפסול כו' אבל שתוק ממזר כשר דהאי דשתיק סבר הכל יודעין וכו' דמכירין ישראל ממזרים שביניהן . ולפי"ז היה נראה לפרש ואין מכירין חללים נמי באופן זה ור"ל אבל שתוק חלל פסול דהא אין מכירין חללים שביניהם וא"כ לא הו"ל לשתוק שהרי השומע יסבור שהוא חלל כיון שאין מכירין ובהכי היה מיושב נמי קצת הסברת סברת פלוגתא [דת"ק אליבא דר"מ ורשב"א . דת"ק אליבא] דר"מ ס"ל שתוק חלל כשר מטעם דלא מפקא ליה מקהל ישראל ולא איכפת ליה ורשב"א אית ליה משום הך סברא גופא שתוק חלל פסול לס"ד דתוס' בד"ה מסתיי' דמקהל פירוש קהל ישראל [והוי סברות הפוכות] אלא משום דת"ק אליבא דר"מ מצי סבר [מכירין] חללים לכן אמרינן דשתיק משום דלא איכפת ליה [בדלא מפקא מקהל] שהרי יודעין שאינו חלל אבל לרשב"א דס' שאין מכירין א"כ לא הו"ל לשתוק שהשומע יטעה א"ו לכך שתק וכו' [דידע בעצמו שאמת ולכך שותק דסבר מסתיי' דלא מפקא . נמלא דהך דקמסיים הגמרא מסתיי' כו' אין זה פירוש על אין מכירין כו'] אבל רש"י מפרש ואין מכירין כו' משום דקמסיים מסתיי' דלא מפקא מקהל כהונה [ומשמע ליה לרש"י דזה הוא פירוש של ואין מכירין דר"ל דכיון דאין מכירין עתה חללים שביניהם א"כ לא מפקא ליה מקהל כהונה ואם יצווח אולי יכריזו וכו'] ולעיל בת"ק דר"מ פי' משום דלא איכפת ליה הואיל ואינו פסול קהל [ולא הוי סברות הפוכות] וק"ל : ראוי לעיין בזה דממזר צווח מאן דכר שמיה ורש"י הזכיר מעט מזה ומשמעות שלו כפירוש הר"ן [שהובא לעיל ברש"י ד"ה אמר ר"י ממזר צווח כו'] וע"ש ופי' התוס' דחוק גם הוא סברות הפוכות רשב"א ות"ק דר"מ [בממזר צווח ושתק] ועוד כיון דאין מכירין חללים שביניהם למה שתוק חלל פסול למה יצווח כיון ששתיקתו אינו מפסידו מידי ודו"ק : בתד"ה ותו רשב"א כו' והא אמרת רישא חלל כשר . והיינו ודאי חלל שנטמע במשפחה ולא מקשה דר"י אדר"י דבחד ספק מכשיר כאן ובמשנתינו פוסל דלגירסת איזהו עיסה אדתני בשלהי עדיות קאי ולא הוזכר ר"י שם . וצריך ליישב לפירוש ר"ח אמאי לא הקשה בלמת רישא לסיפא ברשב"א עצמו וכמו שהקשה בלמת לרש"י והיאך מפרש מכירין ישראל כו' : בתד"ה אבל ממזר צווח וכו' דמינה שמעי' בחלל צווח דכשר וכו' . ומיהו רש"י פי' על שאנו מכירין את פסולו שהיתה כו' ולא איירי בשתוק כלל דמ"ל שתק או צווח כיון שאנו יודעין ומכירין הספק . מיהו מ"מ אפ"ל אשתק וצווח דאי שתק אמרי' נתברר להם הספק וכדלעיל אשה בודקת ונישאת ודו"ק : בתד"ה מיסתייה וכו' . לפי פשטיה משמע מקהל ישראל ממש לא קהל כהונה וכן רש"י מקצר מלפרש זה אף שכוונתו לכך ור"ל שמודה שהוא חלל ואינו צווח שסבר מסתייה שאסור ישראל ולזה הקשו למ"ל זה המסתייה ולא כפשוטו שתיקה כהודאה דמיא כמו בממזר שותק לת"ק דר"מ וה"ה בחלל שותק לת"ק דברייתא רק לא נקטו חלל שותק לת"ק דדלמא בלמת התם נמי טעמא משום מיסתייה ואף שהגמרא לא סיים הך טעמא השתא נמי לפירושם לא סיים בממזר שותק לת"ק הך טעמא ולזה [נקטו] אף דבממזר לא שייך ה"ט כלל דהא בלמת ע"י שקורין לו כך רוצין לפוסלו מקהל לגמרי ואמרי' שתיקה כהודאה : בא"ד וי"ל וכו' . וה"ט גופא הוא בממזר נמי דלכך שותק בממזר לת"ק או בחלל לרשב"א משום דע"י קריאה זו אינו פסול בשביל כך אי בממזר לקהל אי בחלל לכהונה . וסבר אם יצווח וכו' ומה שלא סיים

באור

דמי עיין פירש"י שם אף דהתם רוב פסולים ואף דלאבא שאול פשיטא דכשר אפילו הולד וברוב פסולין מ"מ הא לא משום אבא שאול פסק הכי רק משום דהלכה כר"ג בדיעבד : (כ) ר"ל כמו שכתב לעיל לגד הראשון דלהכי לא אשמעי' לרב אסי מתני' ברישא רבותא לר"י אפילו ראוה שנסתרה כו' משום דהוי טעי בסיפא דה"א סיפא נמי להכשיר בה ולאשמעי' כו' ה"נ לגד השני לזעירי לזה כתב דז"א דאפילו הכי הוי מוכח דאל"כ תקשי דליתני ראוה מדברת בסיפא . ועוד דלזעירי אין המכוון אבתה ר"ל דאף דזעירי נמי מצי סבר דלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה מ"מ ע"כ אין המכוון דמתני' אבתה דלזעירי לא מוכח זה ממתני' אף למה דקתני השתא ברישא ראוה מדברת דסיפא אשמעי' להודיעך כחו דר"ג דאפילו ראוה שנבעלה : (ל) ואף שהרא"ש כתב להדיא דאיירי נמי במת וכ"כ בתוס' ישנים היינו משום שהם מפרשים דהאי ועוד לא קאי רק אעובר אבל לפירש"י דקאי אתרווייהו והר"ן מייתי ליה לפירש"י ע"כ דלא איירי במת רק בהלך למדה"י וליתא קמן דנשייליה . ואף דמ"מ לגבי דידה אין נ"מ רק להתירה לבעלה כשיבא וא"כ ממנ"פ אם יודה לדבריה פשיטא דמותרת לכ"ע ואם יכחישה אסורה בלמת צריך לדחוק דמתירין אותה עכשיו וסמכינן אברי דידה כל עוד שאין מכחיש לפנינו ולא חיישינן שמא יבא הבעל ולא ידע מזה כלל שיבא לב"ד ויכחישנה . אך לכאורה צריך להבין למ"ש הר"ן הביאו הגאון לקמן בסמוך בתירוצא קמא דלהכי שרי הוולד וחשבינן ליה כדיעבד משום דאם אתה פוסל הבת יהיה לבו נוקפו ופורש ממנה והיינו שכשיבא הבעל ויראה שפסלו הבת יפרוש ממנה קשה אם יודה לדברי האשה יוכשר הבת לכ"ע ואם יכחישנה פשיטא דבלמת אף היא אסורה מדינא לכ"ע . מיהו אין זה תלוי בדברי הגאון דפשיטא דלהך תירוצא קמא אף אי נימא דלא קאי רק אעובר לחוד וכהרא"ש מ"מ ע"כ לא איירי במת דהז אין שייך לבו נוקפו וע"כ בליתא קמן ויש ליישב ועיין : (מ) נראה מלשון הגאון דהך ברייתא דעדיות לא איירי במשפחה שיש בה תערובת ספק חלל רק שכשקורין לאדם חלל ושותק נפסל בהכי דשתיקה כהודאה או ממזר וצווח למר כדאית ליה ובאמת הוזכרה שיטה זו גם בראשונים הובא בשיטה מקובלת ומטו לה ממשמעות ליסנא דרש"י נמי הכי . אבל בשיטת ר"ת צריך להבין איך יפורש הא דקאמר רשב"א ;

ה"פ בממזר לת"ק אפ"ל דהכא מסיים לפלוג טעמא דחלל שותק כשר לת"ק דר"מ משום דלא איכפת וכו' ולז"א בהיפך וק"ל : חילוקי שאמרתי . לפי' התוס' דקאי אעדיות תיקשי למקשה למאי דלא ידע משיתוק דר"י מפרש לה בשתק ומקודם לא ידע נמי [מזה מוכח דלא ידע המקשה] ממה שהקשה מ"ש הנך דאורייתא כו' הניחא אי מקשה על ס' ניחא דתליא בדאורייתא כיון דתרווייהו ודאן דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא אבל לענין שיתוק לא תליא בזה רק אי שתיקה הוי כהודאה או לא וא"כ תקשי ליה בת"ק מאי נאמנה לטמא ולטהר לרחק ולקרב כיון שאין בו לא משום ממזרת וכו' . ומיהו י"ל שאין בו לא משום ספק ממזרת וכו' . שיהיה אנו יודעין ומכירין הס' רק שתק וצווח לחודא יש בהן ועיין . אבל נראה לי דודאי לפי האמת דקאי אשתוק צ"ל דקאי אעדיות מכח קושיית התוס' דתיקשי דר"י אדר"י שהרי מכשיר אפילו שיתוק וכו' אבל לס' המקשה דלא ידע לפרש הברייתא בשתוק א"כ ל"ק כלל דר"י אדר"י דדלמא שיתוק עדיף טפי [מס' ולכך מכשיר לקמן בסמוך בשיתוק ופוסל באלמנת עיסה] וא"כ מפרש אדסמוך אאלמנת עיסה . אבל קשה [מה דמקשה] ותו רשב"א אומר וכו' ומקשה רשב"א את"ק [לפירוש ר"ח] טפי הו"ל להקשות לת"ק גופיה למאי דס"ל למקשה הא חלל כשר ר"ל ודאי חלל א"כ קשה ר"י אדר"י כדלעיל ורמי דר"י אדר"י דבמשנתינו פוסל בחד ספק דא"ל הי' דאביי דכיון דקשה נמי דר"ג אדר"ג וצ"ל תי' דברי ושמא אזדא ליה שינויא דאביי כדלעיל . בל"ז ה"א אף להמקשה קאי אעדיות ושם לא הוזכר ר' יהושע וק"ל . וא"ל דלמא הא חלל כשר ר"ל ס' חלל וקושית ותו כפירש"י דמקשה רשב"א מרישא לסיפא . ז"א כי תקשי בלא"ה אף לפיר"ח מאי דוחקיה דגמרא דמקשה רשב"א את"ק ולא רשב"א מדידיה אדידיה כאשר הוא הקושיא לפרש"י אלא ע"כ משום דלפי' התוס' לעיל באלמנת עיסה ל"ק כלל לרשב"א מדידיה די"ל דה"ק איזה אלמנת עיסה דכשירה כל שנטמע בה במשפחה ס' דוקא דהשתא הוי ספק ספיקא אבל ודאי חלל שנתערב במשפחה אע"ג דכל חד אכתי הוי ס' אפ"ה פסול משום דמכירין ישראל כו' ואין מכירין החללים דאילו מכירין חללים שביניהם אף חלל ודאי שנתערב במשפחה כשר [וע"כ דלפי' התוס' באלמנת עיסה פירוש הקושיא דמקשה ותו כדמפרש ר"ח וקשה כנ"ל] אבל לפירש"י אלמנת עיסה שהספיקות הם בה א"א לפרש כן דאיך יאמר אבל אם לא נתערב בה ספק פסולין משום דאין מכירין כו' הא ודאי מכירה וק"ל : בתד"ה כמאן כו' כרב באיסורי וכו' דהא ודאי ליכא למפסק בהך עניגא בדיני כשמואל ובאיסורי כרב כיון דחד טעמא והוי סתרי אהדדי רק אזלינן בתר חד כללא וכיון דעיקר פלוגתא מתניי' לגבי איסורא דרב פ' כרבי יוסי לגבי איסורא ושמואל פוסק כר"ג באיסורי מדקאמר אף בראשונה דש"מ מאיסורא מיתני' עיקר דיני' רק קאמר אף בראשונה וא"כ מאי פריך הלכתא אהלכתא . ועוד דכיון דקי"ל כרב באיסורי והוא פ' דאין הלכה כר"ג באיסורא כ"ש בקמייתא דאיכא למימר אוקי ממונא וכו' כדלעיל אף בראשונה [ולהכי ודאי דליכא למיפסק בהך עניגא בדיני כשמואל ובאיסורי כרב . וכיון דעיקר פלוגתייהו גבי איסורא ע"כ דהלכתא כרב בתרווייהו] ודו"ק : בא"ד אי כר"ג ובטוענת ברי וכו' . דבלא טוענת ברי אין ה"א כלל ופשיטא דלא מהני אפילו רוב כשרים ולכן כתבו דהו"ל בשינויא לעולם באינה טוענת ברי כיון דסברת המקשה היה דא"א לאוקמי אלא בטוענת ברי הו"ל לעולם באין טוענת ברי היפך ס' המקשה . וכן מ"ש ואיירי נמי כשראוה מדברת וכו' . דבלא ראוה ס"ל להגמ' דא"ל רוב אף לר"י דמהימנינן לה במגו דאי בעי שתקה והפה שאסר וכו' והא דנקיט בר"ג אותו אוקימתא דקשה אפילו ברוב פסולין וכו' ובר"י האוקמתא דקשה אפילו ברוב כשירים היינו משום דצריך למינקט באי כר"י שיתישב מה דקשה באי ר"ג דהיינו שיהיה מיושב דבעי רוב כשרים וא"כ צ"ל בראוה מדברת לזה הקשה אפילו רוב כשרים לא מהני : בא"ד וריב"ן כתרווייהו כו' ר"ל כר"ג וכר"י : בא"ד א"כ כו' . א"ל ליתני בקלרה כר"ג ולכתחלה בעי רוב כשרים [ובדפוסים ישנים כתב עוד לקמן ז"ל] א"ל כו' . ואף לתירוץ זה ריב"ג כתרווייהו ולכך מתני בתרי רובי ודו"ק (נ) :

דף טו ע"א גמ' אבל פירש אחד מלפורי וכו' הולד שתוקי . טפי הו"ל דאפילו היא פסולה . ואם נאמר שהיא כשירה ברוב א' כיון דהו"ל חזקת כשרות ולהכי במתני' לא הוזכר אלא רוב א' משום דאיירי בדידה הרי זו תנשא לכהונה דהא על המתני' הקשה כמאן ומוקי לה בקרונות וכו' דאף בדידה ס"ל לר"י דפסולה בחד רוב (ס) : גמ' איכא דאזלי איהי לגבייהו כו' או דלמא אזלי כו' . כצ"ל ור"ל אף דקאזלי אינהו לגבה דהשתא ניידי ואיכא למימר כל דפריש כו' אפ"ה חיישינן כיון דאיכא כו' והו"ל קבוע עיין בר"ן מפורש יותר . ולהכי פריך מן ובנמלא הלך אחר הרוב אף דאיכא דלוקח מן הקבוע וסגי בחד רובא ולא גזרי' : גמ' ומי בעי תרי רובא כו' . לפירש"י י"ל דלמא האי אתיא כר"ג דלדידיה סגיא בחד רובא . ואף דמכשיר אף בלא רוב כלל היינו בדאיכא מגו או היכא די"ל בודקות ומזנות שאין שייך התם בט' חניות . ולפי' התוס' ניחא דלכ"ע בעי' תרי רובא היכא דלא טענה ברי . אבל קשה לפירושם מאי מקשה בתחלה כמאן ליתני הכא כר"ג וצריך רוב כיון דלא טענה ברי מיהו המקשה סבר דה"נ בטוענת ברי ומשני [באינה טוענת ברי ובקרונות] לכ"ע (ע) : בקישור ומי בעי תרי רובא . לא מקשה אר"י דפוסל בחד רובא כדלעיל ריב"ל למאן דפוסל פוסל אפילו ברוב כשרים דא"ל דלמא לעיל דאזלי איהי לגבייהו דהוי קבוע וכן תי' מוהר"ם הלא תניא לעיל ראוה שנכנסה עם א' לסתר וכו' דהשתא לא הוי קבוע כמ"ש התוס' דלא הוי קבוע הואיל ולא נמלא בביתו וכו' ונקיט חורבה דמתא ברוב כשרים אלא ואפ"ה פסול לר"י אבל נראה דמקשה למאי דמייתי ראיה מר"ז דכל קבוע וכו' והתם גופה סגי ברוב א' ומשני אפ"ה מעלה וכו' החמירו בזה לענין יוחסין : גמ' וכ"ת כשאין דלתות כו' . ואפ"ה בלקח מא' מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור אע"ג דהוי תרי רובא והכא סרינן בתרי רובא שאני הכא כיון דלקח ודאי מן המקולין שבעיר לא מהני לן רוב טבחי ישראל במדינה . והוי כפירש א' מלפורי ובעל הולד שתוקי אף ביש תרי רובא : גמ' אלא מט' שרלים כו' ברה"ר טהור וכו' . ש"מ דהוי כמחלה על מחלה והוי ספק וא"כ לגבי איסור היכא שיש עוד ס' לגבה הוי ס"ס ושרי [וזהו הכ"מ במאי דאמרי' קבוע לקולא] ולא הקשה ניליף מהתם כמו רה"ר שרי ה"נ לגבי איסור דאם אמרו ס' טומאה לטהר יאמרו ס' וכו' רק מביא ראיה דמקרי ס' וזה פשוט : בתד"ה דלמא אזלה איהי לגבייהו וא"ת כו' . בל"ז י"ל קלת דדלמא דוקא בשוק לא שייך כל דפריש דבקל איכא למימר הדרא לניחותא ולכן אמר התם וכ"ת דלמא בשוק כו' וה"נ דלמא אזלא לגבייהו לתוך העיר דהוי קבוע והא דקאמר אי דקאזלי אינהו לגבה י"ל חוץ לעיר על השדה לחורבה וכ"ז דוחק ודו"ק : בתד"ה וליוחסין כו' . וכן לרב חנן דמשני מאן דמתני וכו' טפי הו"ל לשנויי שאני תינוק דל"ל חזקה דכשרות . ואפ"ל משום דרב יהודה סיים אבל פירש א' מלפורי ובעל הולד שתוקי דסיום מלתא דרב יהודה הוא דאמר בקרונות של לפורי דבדברי שאר האמוראים לא הוזכר לפורי והכולה אמר רב חנן הוראת שעה היתה ולדורות בחד רוב סגי ועי' במוהר"ם : ע"ב גמ' ואמר רב לא שנו כו' אבל ליוחסין לא . לא משני דאמחלה על מחלה קאי וכוונת רב להרך למה פלגינן לתרתי לז"א דלענין יוחסין לא הוי כישראל במחלה אלא דוקא ברוב ישראל . דא"ל שאין סברא שיהיה חייב להחיותו [לפרנסו] מספק דהא רש"י פירש בסמוך למאי הלכתא להחזיר לו כו' דא"כ למאי הלכתא פלגינהו הא אי לא פלגינהו ה"א אפילו להחזיר אבידה דאיכא איסורא אפ"ה חייב כ"ש להחיותו דקיל טפי דמפרנסין עניי כו' כפירש רש"י ותוס' ועיין ביומא תמלא שרש"י ותוס' מחולקין בהא דלהחיותו דרש"י מדמי לה קלת לפיקוח נפש אף ברוב עובדי כוכבים ע"ש וכן משמע כאן ממ"ש רש"י בד"ה ושמואל אמר אף לפקח כו' ולתוס' [שמפרשים דלהחיותו גרע מפיקוח נפש דבעי' רוב ישראל דוקא כמ"ש בד"ה אם רוב] מאי אף הא לפי האמת מפקחין אפילו ברוב עובדי כוכבים ולהחיותו אף במחלה על מחלה לא ודו"ק : גמ' אישתמיטתיה וכו' . וצ"ל שדיבר עם המקשה פא"פ והמקשה פי' בדבורו שמקשה לרב חייא בר אשי דאל"כ מנ"ל דאשתמיטתיה דלמא ידע ופריך לרב חנן [כדמקשה בסמוך ולר"ח קשיא הא] : בתד"ה מאן דמתני וכו' ור"ח פי' כו' . דוחק עלמו שלא לפרש כפשוטו דליהוי פלוגתא ביניהן : בא"ד אבל קשה לפירושו לר"ח תקשי ריב"ג דאמר כמאן . לריך ליישב דלפירוש התוס' לעיל בד"ה כמאן לק"מ זה האבל קשה דדלמא ה"פ דרב חנן לא מתני הא דאבל ליוחסין לא וס"ל [כריב"ן] או כר"ג [והוראת שעה] או כר"י לדורות וק"ל . ואפ"ל שזהו קושית התוס' לר"ח תיקשי לריב"ן כו' דא"ל ככ"ע ומתני' בדלא טענה ברי או לכתחלה אבל בברי ס"ל כר"ג [וע"ז קאמר רב חנן דמתני' דמלריך בשמא או לכתחלה תרי רובא הוראת שעה הוי ולדורות סגי] בחד רובא א"כ לוקי מתני' בחד רובא וכפשטיה מדמוקי לה בתרי רובא ש"מ דלא מלי לאשכוחי בחד רובא דתיקו מתניתין כר"ג או כר"י א"כ היכי קאמר הוראת שעה היתה ולדורות ס"ל ריב"ג בחד רובא כמאן ועיין . מיהו יש ליישב הקושיא דדלמא לעולם לר"ג סגי לדורות בחד רובא ומוקי לה בקרונות בתרי רובא כי היכי שיבא מתני' לכ"ע מיהו זה הבל דאם נאמר הוראת שעה הוי למה לנו תרי רובא אף בחד רובא נוכל לומר ככ"ע [ולר"י] הוראת שעה ועיין ודו"ק . [ולקמן היה כתוב בלשון אחר וז"ל] אבל קשה לפי' כו' . קושיא זו אין לה מקום לפירוש ר"ח אלא לשיטת רש"י לעיל דמשני כר"י ודו"ק . ויש לי להקשות לפירוש ר"ח אם נפרש מאן דמתני כו' הא דאבל ליוחסין לא אבל הא דבקרונות של לפורי אמר רב קשה מאי דוחקיה דרב לאוקמי מתני' בקרונות ולומר הוראת שעה אבל לדורות בחד רובא סגי יפרש מתני' כפשטה ויהיה דינה לדורות . ואף את"ל שמקובל היה שהמעשה כך היה בקרונות מ"מ למה ליה למימר הוראת שעה כו' והיה בה איזה לדדים לאסור הא ריב"ן לא תליא במתני' רק בחד רובא ולא בתרי רובי ואם היה ב' ר"בי היה אבל לא יתן או יוסיף ואי משום דתלי ברוב עיר ולא רוב סיעה דלמא רבותא קאמר דאזלינן אף בתר רוב עיר כ"ש רוב סיעה . ואפ"ל שזהו קושית תוס' לר"ח (פ) : בתד"ה לא לריכי כו' . ולכאורה היה נראה דלמ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב אף ברוב עובדי כוכבים היה מלי למינקט רוב עובדי כוכבים ישראל [וגנח תורא דידיה לתורא דידן] שאין מוליאין ממנו מה שהוא שלו מקודם ועדיף לכאורה מאבידה והוי כמוכר שור לחבירו וק"ל (צ) : סליק פרק ראשון

פרק שני האשה שנתארמלה

ברש"י בד"ה וראשה פרוע שערה על כתיפה וכו' . כי הינומא היא מכסה על הראש ומשרבב על עיניה . או ר"ל ראשה פרוע לא שערה פרוע רק הראש בעלמו פרוע ע"י שהשערות תלויין לכאן ולכאן ודו"ק :

דף טז ע"א גמ' ודקארי לה מאי קארי לה וכו' . אע"ג דהכא ברי טוב והתם הברי דידה גרוע שיודעת שאין הבעל יכול להכחיש וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה ר"ה ור"י מ"מ עדיף מדהכא כי ברי טוב משמא טוב עכ"פ . גם א"ל דלעיל הוי ס"ס דשמא ברלון [ושמא אינו תחתיו] ואפ"ה היא מהימנא וכו' [דהא עיקר הקושיא היא ממ"ע דליכא טעמא דמגו רק חזקה כמ"ש המחבר לקמן וא"כ י"ל מיד שמא מ"ע ול"ש בא"ל מ"ע] וק"ל : גמ' מכדי האי מגו וכו' . יש לראות לרב אסי בנסתרה ואמרה נבעלה נאמנת במגו א"כ תקשי ליה בלא"ה מכדי האי מגו וכו' מ"ש מגו דלא נבעלתי ממגו דמשארסתני דהא הך קושית הגמ' קיימא לרב אסי ודאי בשינויא דהכא נמי מיושב הך דנסתרה הוי אין שור שחוט אע"ג דלזעירי ודאי צ"ל דמקרי שור שחוט כיון שאומרים לה מה טיבו של איש זה ומטעם דאין אפוטרופוס ולא מחשבינן מגו [דהוי כהובעו לפירש"י] או משום מעלה עשו ביוחסין [וכפי' המחבר לעיל] מ"מ לרב אסי מקרי אין שור שחוט אבל המקשה הו"ל לאקשויי כן [דהא מדברי המקשה הוכיחו התוס' לעיל בד"ה ואין אוסרין על הייחוד דזעירי מודה באומרת לא נבעלתי ובאומרת נבעלתי פליגי] ולפירוש התוס' בשור שחוט תקשי לזעירי אמאי לא מהימנא במגו דלא נבעלתי שהיתה נאמנת ולפי מ"ש לעיל בחילוקי ניחא וצ"ל לזעירי מטעם דאין אפוטרופוס כו' [לא חשוב מגו דירלה לומר לא נבעלתי וכ"כ התוס' להדיא לעיל דף י"ג ע"ב ד"ה השבתנו] גם אמאי לא תני ומודה ר"י בזה האופן דמודה בהך מגו אי לזעירי בלא ראוה מדברת רק היא אומרת נתיחדתי ונבעלתי לכשר במגו דאי בעי שתקה ולרב אסי אף ביש עדים שנסתרה והיא אומרת נבעלתי וכו' ואם יש עדים שנבעלה אינה נאמנת וכו' ויש ליישב כ"ז ועיין : ברש"י בד"ה הבעל מהימן ול"א הואיל וכו' גבי משארסתני נאנסתי וכו' . בהא י"ל דטעמא משום מגו דאי בעי אמרה מ"ע אבל סמך אבבא דהיא אומרת מ"ע וכו' ולר"י דאמר במאתים ומנה : בתד"ה דאי ר"ג וכו' . אע"ג דאף למ"ד דלא מלי לטעון פרעתי מ"מ איכא מגו דאי בעי אמר אין את אשתי במקום שאין מכירין כמ"ש התוס' לקמן ע"ב [ודקאמר אם יש עדים שילאה בהינומא היינו שיודעין שזאת האשה ילאה בהינומא ביום הנשואין שאומר שנשאה אבל אין מכירין

באור

רשב"א איזהו עיסה כל שנטמע בה ספק חלל דטימוע משמע שנתערב ספק חלל וכמו שדייקו התוס' לעיל ולשיטת הגאון היכא שנתערב במשפחה ס' חלל אסורה הכת לכ"ע כיון שידענו שיש בהם ספק . והכא קאמר רשב"א דשתוק חלל אסור טפי מתערובת ס' חלל : (נ) נראה דכוונתו לתרץ הא"ל שהקשה כאן דרולה לאוקמי כתרווייהו ולזה אוקמה בתרי רובי ושאף לר"ג בעינן תרי רובי לכתחלה. אך מה שנראה מדברי שגאון החלה הוא דמשמע ליה כוונת התוס' דריב"ג גופיה מחלק בין לכתחלה ודיעבד . וכן ר"ג גופיה . וכ"א שיטתו לקמן ע"ב בד"ה מאן דמתני וכ"ה שיטת מהרש"א ז"ל שם . אבל לפי מ"ש הגאון המחבר לעיל ע"א גמ' דר"ג אדר"ג לא קשיא די"ל דר"ג גופיה לא מחלק בין לכתחלה ודיעבד רק שמואל גופיה מחלק הכי וכאמת משמע כן לישנא דוקא לא תעביד עובדא לכתחלה אבל ר"ג מתיר אף לכתחלה ואף תוספות לא מחלקי הכי רק דלא תקשי בהכי הלכתא אהלכתא . וא"כ אין התחלה לקושיתו : (ס) לפי תירולא קמא שבתוס' בד"ה כמאן נראה לכאורה דלק"מ קושית הגאון דנקיט הולד דהוי דיעבד וכדאמר רב יוסף הא נמי כדיעבד דמי דהוי רבותא טפי מלגבי היא עלמה אף דאית לה חזקה דכשרות והא ראיה דלגבי דידה אף דאית לה חזקה דכשרות וברי בעי לכתחלה רוב כשרים או תרי רובא ולגבי ולד דהוי דיעבד אף דלית ליה חזקה דכשרות מהני ברי שלה אפילו ברוב פסולים אלא כמו בארוסה . והתירוץ שני דמיירי בברי ולענין לכתחלה ע"כ הא דאמר פירש א' כו' הולד שתוקי אף דהולד הוי דיעבד צ"ל דהאמת פי' שתוקי בדוקי שבודקין את אמו וקמ"ל דרוב א' לא מהני עד שבודקין את אמו אבל בשמא אף בדיעבד לא מהני רוב אחד וקמ"ל תרתי דלכתחלה דהיינו לגבי דידה אף בטענת ברי בעינן תרי רובי ובשמא אף לגבי ולד דהוי דיעבד לא מהני רוב אחד עד שבודקין את אמו ואומרת ברי . את"ז מלאתו מ"ש לתרולא בתרא בספר הפלאה : (ע) ולעיל בתוס' בד"ה כמאן משמע מדברי הגאון המחבר דגם המקשה הבין דיכול לאוקמי מתני' באינה טוענת ברי רק דפשיטא ליה למקשה דבטוענת שמא לא מהני לר"ג חד רובא כמו לר"י : (פ) וכוונתו למ"ש כאן דמדמוקי לה בתרי רובא ש"מ דלא מלי לאשכוחי בחד רובא דתוקי מתני' כר"ג או כר"י א"כ היאך קאמר הוראת שעה ולדורות בחד רובא כמאן . וקלת נראה דמ"ש כאן ומיהו יש ליישב כו' מיהו זה הבל כו' עדיין לא נחית למ"ש את"ז די"ל שהיה מקובל דהמעשה היה בקרונות של לפורי כו' דלפי"ז לא יתכן ליישב כן דאכתי במה יתישב הא דהולרך לומר אליבא דר"ג הוראות שעה שאף את"ל דהמעשה היה בקרונות של לפורי מ"מ מי יימר דהולרכו לתרי רובא בהוראת שעה לר"ג דלמא בהמה היו מתירים משום חד רובא ואפילו רוב עיר גרידא . גם מ"ש מיהו זה הבל כו' נוכל לומר לכ"ע בחד רובא ולר"י הוראת שעה . לפי האת"ל דמקובל היה אין זה דיחוי על המיהו יש ליישב . ל"נ נראה דהכי לא נחית לכל מ"ש את"ז . ולכך לא כתב את"ז ומיהו יש ליישב כו' וזה הבל כו' : (צ) ועי' בתוס' יומא דף פ"ה כתבו בהדיא דברוב עובדי כוכבים אם נגח תורא דידיה לתורא דידן משלם נזק שלם ומוכח שם דאף לשמואל כן הוא שהרי הקשו התוס' בתימה דכולה מלתא הומ"ל לענין נגיחה ע"ש ואם איתא דלמא

אם הוא בעלה של זו] מ"מ סתמא דמתני' איירי במקום שמכירין ודו"ק: **בתד"ה** ה"נ מסתברא. א"ל יניח התוס' פרש"י וכיש לייסב שכתבו מאי קשה דלא הול"ל אמגו קאי לזה יפרשו דהמקשה סבר דקאי אברי ושמא ומ"מ הס"נ מסתברא קאי דמתני' אתיא כר"ג וכמ"ש אי אמרת בשלמא איירי ר' גמליאל במודה וכו' דזה הבל דא"כ אכתי לא הול"ל אמגו קאי דלמא אף הה"נ מסתברא מפרש אמגו רק סבר דוקא אי איירי רישא במודה שייך למתני תו ומודה וק"ל. בשלמא לפי' התוס' ניחא דאף להמקשה לא משום דאיירי רישא במודה רק משום כי היפי דליהוי מענין א' וק"ל. וא"ל לפירוש התוס' אכתי למ"ל למתרץ לומר אמגו. קאי יהיה קאי אברי ושמא לא הול"ל רק אפירקא קמא קאי היינו משום דאכתי הוי שייך למימר ה"נ מסתברא כי היכי שיהיה רישא וסיפא בענין א' ושניהם בברי ושמא כיון דסיפא בהכרח איירי בברי ושמא דמש"ה מודה ר"י מסתברא לאוקמי רישא נמי בברי ושמא ולז"א דאדרבה סיפא איירי בברי וברי וק"ל. גם קשה לפי' התוס' לסברת המקשה [דאיירי באינו תובעו] וכפי' הקונטרס האיך הבין אם יש עדים וכקושית התוס' לעיל בד"ה ומודה ר"י לפירש הקונטרס דז"א דודאי עתה בה"א לסברת המקשה דמודה ר"י מטעם ברי ושמא קתני סיפא רבותא אף בטוען שמא אם יש עדים וכו' ופשיטא ברי וברי אבל לפי' הקונטרס הקשו שפיר לפי האמת דטעמא משום מגו א"כ מאי קמ"ל אם יש עדים דהשתא ליכא מגו טפי הול"ל אף באין עדים דאכתי איכא מגו אפ"ה בהלה תובעו אינו נאמן כיון דהוי שהוא לפניך וק"ל: **בתד"ה** כיון דרוב נשים כו' לרב פריך וכו'. אף שי"ל דרב ס"ל כמ"ד דיכול לטעון פרעתי אחר מעשה ב"ד דהשתא בליכא עדים יש לבעל מגו וכמש"ל (ק) מ"מ מקשה לרב ולאותו מ"ד דאית ליה לא אמר כלום ואין סברא לומר דאיירי במקום שאין מכירין דוקא וכמש"ל וכן הוא הגיאה לר"א וכו' אלא לר"י וכו' אע"ג דמצינו למימר דר"י אית ליה כזעירי וכן רב אסי כר' אלעזר וק"ל: **ובמאור** כתב דלכ"ע פריך מטעם דהוי הכא חזקה ורובא נגד חזקה דממונא מידי דהוי אאומרת משארסתני נאנסתי דמהימנא משום האי טעמא דאיכא תרתי גבי דידה ברי וחזקה דגופה וגבי דידיה חדא חזקת ממון ושמא [והרמב"ן השיג עליו] דליכא הכא חזקה דבשלמא כונס נערה שלא נישאת איכא חזקה דגופא דלא חיישינן שמא זינתה דבנות ישראל בחזקת כשרות הן עומדת אבל במשנתינו אינו טוען בחזקת בתולה כנסתיך ונמצאת בעולה הלא בחזקת אלמנה נשאתיך או אלמנה מן הנשואין או שנכנסה לחופה ולא נבעלה ואין בשתים אלו חזקה דגופא שאין אשה עומדת בחזקה שלא נישאת מעולם ואין לך בה אלא רוב אבל בחזקת שלא זינתה עומדת עכ"ל. אבל רש"י פירש לעיל חזקה כדמקשה לימא הגן סתמא דלא כר"ג וכו' ודו"ק. [ובאמת מוכרח רש"י לפרש כן דאל"כ מאי פריך מר"ג דהתם איכא מגו או חזקה וכ"ה בפ"י]:

ע"ב גמ' פיסקא דאם יש עדים וכו' נ"ל אם יש עדים שילתה בהינומא וכו' ותופס במתני' [וליחוש דלמא מפקא עידי הינומא כו']: **גמ'** במקום דלא אפשר ודאי כתבי' שובר. כ"ז אזיל לר"פ כמ"ש רש"י וק"ל: **גמ'** אטו אלמנה מי לא אכלה בתרומה כו'. ודעת רב אדא בר אהבה דמ"מ הסי' מורה שבתולה היתה ולכך מעבירין עתה לפניה כוס של בשורה שעתה נתבשר הדבר שראויה לאכול בתרומה שהרי בתולה שלימה היתה אבל אילו אלמנה היתה היאך תלוי הסימן עתה כאן מה נודע היום יותר מקודם לכן דשמא טמאה היתה וק"ל ומ"מ מקשה דאין זה קאי מסימן זו דהסימן אינו מורה רק על הראויה לאכול בתרומה ואלמנה מי לא אכלה נמי בתרומה ודו"ק: **גמ'** זימנין דתפסה כו' ואמרה איתניסא כו'. אע"ג דהשתא אכתי נמי זימנין דאיתנים ולא עברו לפניה חבית פתוחה והיא אלמנה ותפסה מאתים ואמרה בתולה אני והאי דלא עברה איתניסי וכו' מ"מ מה שבידם לתקן תקנו דודאי אונס באמת לא שכיח רק חששא הוא זימנין דתפסה וכו' אף היכא שבאמת לא היה אונס וכל אלמנה [שתתפוס] תטעון אונס הוי אף שאינו משא"כ השתא בכל אלמנות מעבירין לפניה פתוחה ואי איתנים ולא העביר הוא לא שכיח ואיהו דאפסיד אנפשיה דהו"ל להעביר לפניה משא"כ אם היה סימן באלמנה שלא להעביר מה הו"ל למיעבד וק"ל: **גמ'** כילד מרקדין. הגמ' מפרש קודם העבירו לפניה כוס של בשורה ואח"כ כילד מרקדין דקאי ארקדו לפניה שנזכר מקודם בברייתא: **בתד"ה** זאת אומרת וכו' דאיכא למיחש דלמא תשרוף וכו'. ודאי מהא דלמא תיגבה כתובתה ותחזיר הכתובה לבעל ותחזור ותגבה בעידי הינומא מהא לא מוכח דהכא הוי לא אפשר דמ"מ דייק שפיר זאת אומרת כותבין שובר מדיכלה לגבות בעידי הינומא בלא כתובה והול"ל שלא תגבה אלא בכתובה דוקא וא"כ לא תוכל לחזור ולגבות בעידי הינומא דאף למ"ד הטוען אחר מב"ד לא אמר כלום ואף במקום שכותבין כתובה מ"מ ס"ל דיכולה לתבוע כתובתה בלא כתובה ולא מצי למיטען פרעתי [וא"כ בכה"ג ודאי כותבין שובר דלא אפשר לתקן בחזרת הכתובה דאף דתחזיר הכתובה מ"מ יכולה לתבוע בעידי הינומא בלא כתובה ול"ד לשטר דיכול לטעון החזר לי שטרי דוקא דהא בלא שטר לא תוכל לתובעני משא"כ בכתובה דהטוען אחר מב"ד ל"א כלום וא"ל דהיא גופא נתקן שלא תוכל לגבות כ"א בכתובה כדי שלא תגבה כמה פעמים דתקנה כי האי לא מצינו רק היכא דאפשר בחזרת השטר אמרינן דיחזור לו השטר דוקא אבל לבטל כח מב"ד שהוא כמאן דנקיט שטרא זה לא אמרינן אם לא היכא שיוכל לומר החזיר לי שטרי כדי שלא יהיה לי הפסד ע"י מה שתחזיק השטר] וכמ"ש התוס' בדבור הקודם וליחוש דלמא מפקא וכו' כיון שיכול לבא לידי הפסד במה שנשארה הכתובה ת"י וכו'. דקשה להו אלא מאי אם תגבה בכתובתה בתחלה מ"מ למ"ד לא אמר כלום תוכל לחזור ולגבות ומה נ"מ אם גובית בעידי הינומא בתחלה או בכתובתה לזה כתב דמ"מ מפסיד במה שהכתובה ת"י וכו' ומש"ה דייק שפיר זאת אומרת כותבין שובר מדיכלה לגבות בעידי הינומא הא יכול הבעל לבא לידי הפסד ע"י כתובה במקום שאין מכירין או בדליכא עידי הינומא וא"כ היה לנו לומר מחמת חששא זאת שיכול הבעל לפעמים לבא לידי הפסד ע"י הכתובה לא תגבה לעולם במקום שכותבין כתובה אלא דוקא שתחזיר הכתובה דהשתא לא יבא הבעל לעולם לידי הפסד דבלא כתובה לא מצי לגבות והזאת אומרת קאי אע"ג דלא יוכל לטעון אחר מעשה ב"ד פרעתי והיינו במקום שאין כותבין או אף שכותבין ויש עדים שנשרפה הכתובה אף דבשאר שטר יכול לומר פרעתיך בכתובה דהוי מעשה ב"ד לא מצי למיטען פרעתי אבל היכא שיכול להיות שהכתובה בידה לא הו"ל לבעל לפרוע לה רק לעכב המעות בידו עד שתחזיר לו כתובתה כיון שיוכל לבא לידי הפסד במה שתעכב בידה אלא אמרינן שתכתוב לו שובר דהשתא לא יוכל לבא לידי הפסד וש"מ דכותבין שובר וצריך הבעל לשמור שוברו מן העכברים דאם יפסיד שוברו תוכל היא לתבוע הכתובה אף במקום שאין מכירין אף בלא עידי הינומא ע"י הכתובה משא"כ אם נאמר שתחזיר הכתובה א"ל הבעל לשמור הכתובה מן העכברים דאף שיאבד הכתובה ג"כ כיון שהכתובה אינה ת"י לא יוכל לבא לידי הפסד [כ"ז פירוש דברי התוס' ד"ה וליחוש. ולכך לא הקשו תוס' כפשוטו דהוי לא אפשר בלא שריפת הכתובה דאף אם תחזיר הכתובה תגבה בעידי הינומא דכיון דנאמר דע"י שיוכל לבא לידי הפסד צריכה להחזיר הכתובה דוקא א"כ לא תוכל לחזור ולגבות בעידי הינומא כנ"ל] אבל הקשו דהכא לא אפשר אף אם נאמר שלא הי"ל לגבות אלא בכתובה מטעם הנ"ל מ"מ אם רוצה לעשות ערמה תיזל ותשרוף הכתובה בעדים דהשתא ע"כ גביא בעידי הינומא ותחזור ותגבה וכו' אבל לעולם בשטרי הלואה דליכא למיחש לכך דאם ישרוף בעדים כשירצה לגבות בפעם שנית יוכל הלוה לומר פרעתיך שאינו מעשה ב"ד אין כותבין שובר לזה כתבו דמ"מ דייק שפיר וכו' דאף באם תשרוף תוכל לגבות הרבה פעמים מ"מ כ"ז שלא תשרוף יש לו הפסד יותר במה שהכתובה בידה דהיינו במקום שאין מכירין וכו' ובדליכא עידי הינומא ודו"ק: **בתד"ה** ותו אבדה למ"ל וכו' הוי פי' דנאבדה וכו' אע"ג דזה דוחק הוא דהא מפסיק בהטמינה מ"מ לא ניחא להו לפרש דה"פ למאי דמשני אבדה באור א"כ היינו נשרפה בעצמו. ותו ר"ל א"ת דאבדה אין פי' באור רק במים או בדבר אחר מ"מ אבדה למ"ל מה לי באור או בדבר אחר דא"כ לא הו"ל אבדה ל"ל אלא ותו נשרפה למ"ל כאשר הוא קושיא דאשונה א"כ היינו נשרפה ולמ"ל תו נשרפה וכן א"ת אבדה היינו בדבר אחר מ"מ אכתי למ"ל נשרפה ולכך פי' התוס' דהאי ותו היינו אם נפרש דנשרפה הוי פי' דאבדה דהשתא ליכא לאקשויי למ"ל נשרפה דא"כ לא הייתי מפרש אבדה באור רק כפשטיה וק"ל:

דף יז ע"א גמ' כלה נאה וחסודה. אפ"ל מלשון חסידה וכמ"ש המ"כ על בת כ' כבת ז' ליופי אעפ"כ בת ק' כבת כ' לחטא שתרווייהו יחד הוא מעלה ועד"ז שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל בהחן והיופי ואף לפירש"י הסודה מלשון חוט של חסד דהיינו מעלת חן אפ"ל כענין שאמרו סוף לולב וערבה כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים שנאמר וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וכו' ועד"ז שקר החן וגו' מצד עצמה רק עי"כ נמשך ממנה שאשה יראת ה' היא תתהלל כי כל שיש עליה חן בידוע וכו': **גמ'** אהני ליה שוטיתיה כו'. כי ג' דברים עשה מסתמא כמו ר"י בר אילעאי שנזכר מקודם נגד בד של הדס אמר שוטיתיה שוט של הדס וכפירש"י נגד הב' ומרקד אמרי ליה שטותיה דהוי דרך שטות נגד הג' ואומר כלה נאה וחסודה אמר שיטתיה שתפס שיטת ב"ה: **גמ'** שתהא אימתו עליך. רש"י מפרש משימות הרבה קדרים · והיה נ"ל לפרש מלת עליך קדרים דהול"ל שום תשים לך מלך עליך משמע שתהא אימתו עליך ודו"ק: **בתד"ה** כמות שהיא וכו' ישתיקו כו'. לפי"ז ה"ל לסיומי ב"ה אלא מי שלקח מקח רע ישבחנו או ישתוק יגנו מאן דכר שמיה וצ"ל דגם ע"י שתיקה כאן בכלה הוי כגנאי כיון דשאר כלות משבחין ואומרים לפניה ודו"ק: **בתד"ה** מבטלין וכו' לאו משום ביטול תורה וכו'. המ"ל משום ביטול תורה כיון שהיה יכול לקוברו במקומו כמאה שלטול ד' מילין היה שלא לצורך ולא הו"ל לבטל ת"ת אבל הוצאת המת כדי להוליכו לקוברו שפיר מבטלין ת"ת אבל קושטא משני כדאיתא במסכת שמחות העובר על דברי חכמים כו' ודו"ק: **בתד"ה** להוצאת המת וכו'. עיין באשר"י ובר"ן דיש מפרשים דהכי פרושו הרשות בידו ולה"ק אמרו עליו על ר"י בר אילעאי שהיה מבטל ונהג כעין חובה וכיון דבשאר מתים שקולין ממילא מ"מ עדיף חובה לבטל ולפי"ז הא דמסיים בד"א וכו' אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין היינו אינו רשאי לבטל: **בא"ד** והא דאמרי' במ"ק כו'. יש לקשר זה דבל"ז הייתי אומר ששניהם שקולין ול"ק מהא דמותרין בעשיית מלאכה בדאיכא חבורתא דה"נ מותר בת"ת וכי היכי דאינו מחויב לבטל ממלאכה לת"ת נמי אינו מחויב לבטל להוצאת המת דת"ת ומת שקולין אך עתה דהביאו התוס' מה דקאמר התם מ"מ עדיף ומביא ראיה מהכא מבטלין ש"מ דמבטלין ר"ל חובה לבטל מת"ת דהוצאת המת עדיף א"כ ה"נ חייב לבטל ממלאכה דלא עדיפא מת"ת ודו"ק: **ע"ב גמ'** משום דקבעי למיתני סיפא. א"ל עדיין לאשמועי' בדידיה שירד לתוכה בקטנותו והחזיק בה עד לאחר שהגדיל ואמר מעצמו או בהובעו לפי' התוס' שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך אחר שהגדלת נאמן במגו ואם יש עדים אינו נאמן כיון שירד לתוכו בקטנותו אין מחזיקין וכו' דאפשר אף דליכא עדים כיון שירד לתוכו מתחלה בגזילה אין לו חזקה וק"ל (ר): **ברש"י** בד"ה בשעת חירוס שנו דיכול לומר לא נגלית לי מחאה שאשמור וכו'. פי' וא"כ אף אם מיחה הא יכול זה שכנגדו לומר לא נגלית וא"כ המחאה אינו מחאה וכיון שהמחאה אינו מחאה החזקה לא הוי חזקה ודו"ק: **בתד"ה** וליתני כו' דהוי ברי וברי. אע"ג דהשתא איירי נמי בברי וברי וכמ"ש התוס' לעיל מ"מ על טענת לקחתיו ממנו לא יכול להכחישו בברי רק תובע בברי שהשדה היה פעם אחד של אביו ולזה אין שטר משא"כ בדידיה יכול להכחישו שלא לקח ממנו וכ"ה קו' וליתני ומודה ר"י באומר לויתי ממך וכו' (ש) אבל לכאורה אין צורך בזה דשפיר מקשה וכפי' רש"י למ"ל לאשמועי' באביו טפי הו"ל לאשמועי' בדידיה רק עדיפא קמ"ל לפירושם משא"כ לפי' רש"י דאיירי עכ"פ בלא תובעו ודו"ק:

דף יח ע"א גמ' וליתני ומודה כו' והא קי"ל המלוה את חבירו בעדים וכו'. י"ל דבלאו סיפא לא הוי מ"ל ומודה ר"י דאמגו קאי וכדלעיל הא הכא לאו משום מגו הוא רק שאין צריך לפורעו בעדים אף שיש עדים על ההלואה דהשתא ליכא מגו ואף השור שחוט נמי וכ"ש לפי מ"ש התוס' דהומ"ל בסיפא אם יש עדים וא"ל אל תפרעני רק דלא היה רוצה להאריך וכו' טפי הו"ל לשנויי הכי מרישא כנ"ל (ת) ואפ"ל דברישא י"ל דקאי ומודה ר"י לכל ההנאים בין למאן דס"ל צריך לפורעו בעדים או לא מודה ר"י אם אמר מנה לויתי ממך בעדים ופרעתיו דנאמן. למ"ד א"צ לפורעו בעדים נאמן בפשיטות. ואף למ"ד צריך לפורעו בעדים מ"מ נאמן במגו כיון שאין העדים קמן רק הוא טוען כן אבל אם יש עדים כו' לזה תי' דהסיפא אין לה מקום רק דוקא למ"ד צריך לפורעו בעדים אבל למ"ד א"צ נאמן אף ביש עדים וק"ל ועי': **גמ'** וליתני ומודה ר"י כו' מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס וכו'. לפי המסקנא [דאיירי ר"א ב"י בתובעו] א"ל [לפי' רש"י דר"י מיירי בלא תובעו] ליתני עדיין מנה לאביך וכו' דלראב"י דוקא בשור שחוט דהיינו בתובעו קטן [לפי' רש"י] או גדול [לפי' תוס'] מחויב שבועה שאינו מעיז אבל בהודאת עצמו בלא תובעו כלל הוי שפיר משיב אבידה ופטור משבועה דא"ל דלמא ר"י ס"ל כרבנן ופטור אפי' בתובעו מטעם מגו דהוי משיב אבידה כ"ש ליתני מודה הכא אפילו בשור שחוט אלא ע"כ צ"ל דכיון דשמעי' לר"י דל"ל מגו במשארסתני כיון דהוי שור שחוט ש"מ דס"ל כראב"י וא"כ קשה וליתני ומודה בכה"ג ואף לכ"ע קשה ליתני בדידיה בלא תובעו ואומר מעצמו מנה לך בידי והאכלתיו פרס נאמן בלא שבועה דאורייתא אף לרבנן דהא ראב"י ס"ל ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז ואפ"ה דוקא בתובעו הוא דאינו מעיז אבל בלא תובעו הוי משיב אבידה ונאמן במגו א"כ ליתני בדידיה בלא תובעו אף לרבנן דהא לרבנן הוי טפי משיב אבידה מלר"א מיהו בזה יש ליישב קצת דבדידיה כיון דידע מסתמא לעולם מודה מקצת ואינו יכול להעיז ולכפור הכל אבל בבנו דוקא בתובעו דראינו בו שידע במילי דאבוה בהך מלתא א"כ אינו מעיז אבל מסתמא בלא תובעו מהיכא תיתי שידע בו ושפיר יכול להעיז [קשה לראב"י ליתני באינו תובעו באומר מנה לאביך כו'] אבל הנראה בכל זה דאינו קושיא דסיפא דואם היה עדים אין לו מקום וכמ"ש התוס' לשיטתם בתחלה אי אליבא דרבנן וכו' דלא מצי לפרושי כפי' רש"י כיון דאין חילוק בין תובעו או לא לפירושם רק רש"י לפי שיטתו מפרש

באור

דלמא בעי לאוקמי אף לשמואל וכפרט למ"ש התוס' שם בדבור הקודם בשם רש"י הך אוקימתא לשמואל ועיין בהרב המגיד שנתן טעם לזה אף למאי דקי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב: (ק) קושית הגאון המחבר הלא היא כתובה בדברי התוס' ב"ב דף נ"ב ותירצו דרב לטעמיה דגט גוכה עיקר ע"ש ועיין בהפלאה: (ר) לכאורה אין לזה הבנה דלמאי לא יאומן אפילו לא החזיק שני חזקה במגו דלא היתה שלך מעולם. ובשיטה מקובצת הביא בשם הגאונים קושיא זאת ומתרצים דלא ישתמע מסיפא דינא דרב הונא דאף כל"ז אין לו חזקה כיון דירד מתחלה בתורת גזילה או בתורת משכונא ואולי גם הגאון המחבר כוונתו לכך ועי"ש יש בדבריו:

(ש) עיין בהפלאה שהביא דברי הגאון המחבר וסתר דבריו דא"כ הוי מגו דהעזה ומאי פריך וליתני כו' דגבי אביו הוי רבותא טפי דאף דהוא מגו דהעזה ולכך פי' דברי התוס' כמהרש"א ונעלם ממנו שבדברי המחבר מבואר להדיא בתוס' ב"ק דף ק"ז בסוף ד"ה עירוב פרשיות דבלקחתיה אינו טוען ברי והוכיחו מהא דאמרינן מגו דהעזה ע"ש וא"כ לא על המחבר תלונתו כי אם על דברי התוס' דב"ק ועיין באורים ותומים מה שתירץ קושיא זו על התוס': (ת) ולאידך תירוץ של תוס' ד"ה א"נ דבאם אמר אל תפרעני מלתא דפשיטא הוא א"כ מרישא לק"מ דאכתי תיקשי וליתני מנה לויתי ואמרת אל תפרעני אלא בעדים ופרעתיו לך ואפ"ה מהימן במגו.

וכ"ס

קושית הגמרא אי כרבנן הא אמרי משיב אבידה כו' עפי בפשיטות בלא סיפא דואם יש עדים ודו"ק: ומ"ש רש"י אי אליבא דרבנן מאי אשמועי' אין שור שחוט וכו' א"ל מ"מ ליתני רבותא טפי אפילו בשור שחוט דזה לא ס"ל לר"י כדשמעינן ליה במשארסתני נאנסתי וכ"ת ס"ס נקטי [בל"ז] ר"י כמאן ס"ל י"ל כר"א וכ"ת הא ראב"י ס"ל אפילו באין שור שחוט אינו נאמן ודאי לפי המסקנא ניחא דטעמא דראב"י משום דליכא מגו התם כיון שאין יכול להעיז ועוד כיון דאיירי בטוענו קטן הייט שור שחוט אבל בעלמא דאיכא מגו [ואין שור שחוט] מודה ואדרבא אפילו משמע קצת מיניה דבעלמא היכא דאיכא מגו אף בשור שחוט ס"ל דאמרי' מגו דטעמיה הכא דאיכא שור שחוט דהיינו בטוענו קטן משום דליכא מגו שא"י להעיז ולכפור הכל אבל לס"ד דהשתא דע"כ רש"י כתב זה לס"ד דלמסקנא מודה ר"א באינו תובעו דפטור [ק']. וי"ל דס"ל כר"א ולענין לאפטורי משבועה לא ס"ל מגו דהא המקשה מחשב זה לרבותא דמקשה וליתני כו' והאכלתיו פרש קשה מ"ש זה ומודה מן מודה דבמתני' כיון דהכל איירי באביו ולא בדידיה לכן פירש רש"י [בד"ה וניתני כו' ואשמעי' רבותא כו'] דהוי רבותא לפטור משבועה א"כ י"ל דס"ל כראב"י ולא ס"ל הך מגו לפוטרו משבועה במודה מקצת. וק"ק לפי"ז מאי מקשה וראב"י ל"ל משיב אבידה וכו' ופירשו התוס' מכח מגו פריך דלמא לא ס"ל מגו לפטור משבועה ואין זה קושיא דהא רבה קאמר נמי מפני מה אמרה תורה מודה מקצת ישבע ופירש התוס' יהא נאמן במגו וכו' דבשבועה מן התורה סבירא להו דאמרינן מגו לפטור משבועה [ועיין בחידושי ב"מ]: והייתי רוצה לפרש לרש"י דה"ק אי כרבנן כו' מאי אשמעי' ר"י כו' לשון זה משמע קצת דמצי ר"י למיסבר כן רק מאי אשמועי' כו' וכ"ת היא גופא קשה ליתני באמת רבותא י"ל דהכא הוי טעמא אחרינא משום דהוי משיב אבידה שמחזיר לו מעות מכיסו שהיה יכול לכפור כי מעיז ומעיז לרבנן משא"כ במגו דבמתניתין וכן כל שאר מגו לא מיקרי משיב אבידה דלאיזה טענה שטוען אין מחזיר לו מאומה והנה דמתני' בא לאשמועי' דומיא דמגו דל"ל לר"י במשארסתני דהיינו בשור שחוט באותו מגו בעצמו מודה באין שור שחוט דהיינו באומר לחבירו שדה זו וכו' ולקחתיה וכו' אבל לדינא מצי סבר כרבנן וכן במסקנא נמי ס"ל כרבנן ולק"מ ואף אם ס"ל כר"א מ"מ לא תני הך ומודה דפשיטא בלא תובעו דאיכא מגו והוי משיב אבידה ודאי דנאמן וכן בדידיה בלא תובעו נמי כה"ג ודו"ק: בתד"ה אלא הכא בדרבה וכו' דעיקר התירוץ חסר מן הספר כו'. לכאורה גם הא דקאמר בדרבה קמיפלגי אין בו צורך למתרץ דהו"ל לעולם בטוענו קטן מאי קושיא הא אין נשבעין וכו' בבא בטענת אביו והוי כשאר מודה במקצת דאי לפרושי טעמא דרבנן היאך הבין בלא"ה מ"מ דהא ע"כ בתובעו נמי פטרי כדתנן בשבועות וא"ל דהוי מפרש בטוענו קטן ובטענת עצמו דלית ביה משנה ולהכי פריך וראב"י ל"ל משיב אבידה כו' דהא קאמר מנה לאבא בידך דהיינו בא בטענת אביו וצ"ל דס"ד דס"ל דאין חילוק בין בא בטענת אביו או לא לעולם אין בו משנה אבל השתא דע"כ צ"ל בראב"י הך סברא דיש חילוק אין סברא דליפלגו רבנן עליה בהא ולפי"ז הו"ל לתוס' למימר דאין סברא לומר דפליגי בבא בטענת אביו אבל לא דסברי וכו': בא"ד וה"ה דמהאי קרא ממעט נתנו כו'. אין זה קושיא כ"כ דבקרא לא כתיב רק כי יתן איש דבשעת נתינה בעי איש אבל לא כתיב תבעו רק הגמ' סיים דבעי' תביעה ונתינה שוין בגדולים דסתמא דמלתא הכי הוא ועיקר קושיא דלא הו"ל להזכיר תביעה והל"ל עד שתהא נתינה בגדול [משמע דאף התביעה בעי בגדול דהיינו טוענו קטן בטענת אביו]: בא"ד וקשה קצת כו'. ע"ש בגמרא ור"ל דהו"ל כדמשני בבא בטענת אביו דאיירי בגדול ואמאי קרי ליה קטן משום וכו' הניחא לפירש"י נשאר לפי האמת דאיירי בקטן ממש וכ"ת ס"ס המקשה דמקשה אח"כ ארב אמאי קרי ליה קטן כו' אמאי לא מקשה אמתני' י"ל דאותו הסוגיא נלמד מקודם בבית המדרש כדאיתא הכא ובהניזקין רק תלמודא משני הא מני ראב"י הוא כו' דהניא וכו' והוינן וכו' ומסיק בדרבה ובטוענו קטן וה"נ מתני' איירי בטוענו קטן אבל לפירש התוס' שפירשו המסקנא בטוענו גדול הו"ל נמי אמתני' בגדול ובא בטענת אביו ואמאי כו' וק"ל: בתד"ה מפני מה כו' דאמאי לא מהימן בלא שבועה במגו כו'. וכ"ת גזירת הכתוב הוא דלא אמרינן בהא מגו לז"א או נילף וכו' ומנ"ל לעשות גזירת הכתוב נלמוד מהכא: בא"ד אלמא בכופר בכל נמי אדם מעיז לכפור דאשתמוטי וכו'. וקשה דמ"מ שפיר קאמר דודאי אי אמרינן מעיז לכפור באמת הו"ל מגו לכפור הכל אבל אין אדם מעיז ברצון רק אשתמוטי ולהכי אמרינן דאין לו מגו דדלמא יש לו מעות כפי מה שמודה ומה שכופר אשתמוטי עד דהו"ל וא"כ משלם וס"ס אין לפוטרו עתה משבועה במגו דאי בעי כפר דלא מצי למיכפר וק"ל דאין זה קושיא (א) וק"ל: בא"ד אבל אין לפרש כו'. ומ"מ אף לפי"ז רבה נותן טעם אמודה מקצת נמי דמסיים ובכולה בעי דלודי ודו"ק: בא"ד וא"ת מנ"ל דכופר הכל כו'. בל"ז הייתי אומר דרבה באמת נותן טעם למה כופר הכל פטור מטעם דאין אדם מעיז אך עתה קשה במקום שיכול להעיז מנ"ל דפטור. אבל לפי"ז הו"ל לסתור הוליכא למימר כן דאצטריך עד א' לחייב במקום שאינו יכול להעיז כמ"ש בחדושי ב"מ ע"ש ואפשר לפרש אך עתה שהפי' מפני מה וכו' להימן במגו ש"מ דכופר הכל יש לו טעם אחר שהוא פטור דהא השתא לא ידע אכתי הטעם דאינו מעיז א"כ מנ"ל כופר הכל פטור אף במקום שאינו יכול להעיז: בא"ד אלא י"ל דגזירת הכתוב הוא וכו'. ואע"ג דחיובא דכי הוא זה הוא במקום שאינו יכול להעיז וקאי הדיוק הא בכופר הכל ואיני יכול להעיז פטור אבל במקום שיכול להעיז לא נשמע מ"מ גזירת הכתוב שהם הוא דליכא חיובא דשבועה אלא בכי הוא זה: בא"ד ועוד מודה מקצת יש להשביעו. ר"ל הסברא להשביעו במודה במקצת כיון שחייב לו הממון שהודה וא"כ יש לו חיובא דממון גביה ועי"ז כן שחייב לו ממון מגלגל עליו חוב שבועה וכו' ודו"ק: בתד"ה חזקה וכו' אלא אר"ת וכו'. ול"ג אליביה אבל בפקדון מעיז ע"ש בתוס':

ע"ב גמ' למימרא ראשונה דרמי בר חמא ל"ק מברייתא דלקמן בשנים החתומים על השטר ומתו וכו' אבל אם כ"י יוצא וכו' אינם נאמנים ואמאי להימנו בתראי דהכא במתני' בכת"י יוצא ממקום אחר נאמנים באנוסים הייט מחמת נפשות ואף באונס מחמת ממון ה"ט דאינן נאמנים משום דאין אדם משים עצמו רשע אבל לקמן לא שייך ה"ט דז"א דלמימרא קמייתא דרמב"ח היה ס"ל דבשטר חוזר ומגיד ויכול לעקור עדות הראשון לחזור ממנו ולכן במתני' אף שכ"י יוצא ממקום אחר נאמנים לפסול השטר כי חוזרין מעדות הראשונה ואזלינן בתר בתרא ולא אמרי' אנן סהדי כיון שחוזרין ויכולין לחזור כמו לפי האמת ברישא דהיכא שיכולין לחזור לא אמרינן אנן סהדי ועיין משא"כ לקמן הראשונים נשארו בעדותם שהשטר כשר מסתמא רק אחרים הכחישום והוי תרי ותרי דלא מגבינן ולא קרעי' וכו' ודו"ק: גמ' אלא ר"מ מ"ט וכו'. דא"ל דס"ל כר"י דלעיל דלא אמרי' מגו אלא באין שור שחוט דה"נ אין שור שחוט שבאים מעצמן ואומרים כת"י הוא זה ונראה דמודה ר"י קאי נמי אהך מתני' וכן קאי אמתני' שאחרי אלו דבכולהו מודה. ועיין לקמן דף כ"ג סוף ע"ב דקעביד צריכא בדררא דממונא וכו' ולא מסתבר להגמ' לומר דה"ט דר"מ לפי האמת דלא אמרי' בדליכא דררא דממונא הפה שאסר: בתד"ה ובכולה בעי דלודי לי' כו' דהא אמרי' בפ"ק דב"מ דלא אמרי' וכו'. ואפילו היכא דל"ש לומר אשתמוטי ובכל שבועה דאורייתא כגון ע"א

וכה"ג י"ל אשתמוטי וכן בשבועות שומרים דנאנסה י"ל שמגנבה וטוען נאנסה לאשתמוטי וכן כל שבועות ע"א חוץ מכגון נסכא דר"א דאין שייך בה אשתמוטי וק"ל ועיין בחידושי ב"מ: בא"ד וא"ל וכו'. ומן התורה בכל דבר אמרי' מגו דחשוד וכו' פי' אי חשדינן ליה אממונא חשיד נמי אשבועה אלא לא חשדינן לי' אף אממונא ולא מחויב לשבע כלל מן התורה דמה תועלת יהיה בשבועה דבאותו ה"א דמחזקי' לי' בגנב לגזול משתבע לשיקרא נמי אלא נאמן מן התורה בלא שבועה אלא במקום די"ל אשתמוטי אזי מחויב לישבע מן התורה אבל רבנן ראו שחמירא להם שבועה שתקינו לישבע אף במקום דל"ש אשתמוטי וחשיד אממונא לפי טענת התובע מ"מ תועלת ישנו בשבועה שע"י שבועה יפרוש יותר אבל בגזלן ידוע שמן התורה פסול לישבע ולא מהימן בשבועה לא רצו לתקן וכו': בא"ד ונראה דאתי לפרש דלא תיקשי וכו' ובקצרה לא הו"ל לרבה למימר ע"ש מ"ש בב"מ [בתוס' ד"ה ובכולה בעי לודי בדבור וי"ל דמ"מ העזה יש כו' ע"ש]: ומה שהאריכו התוס' וכיון דמחייבו שבועה א"כ מחשבו עזות פנים כו' כדי שלא תימא גזירת הכתוב הוא לכך אינו נאמן לכן פי' וכיון וכו' ונילף מהכא דלא אמרי' מגו וכו' ודו"ק: בתד"ה הרי אלו כו' תרי ותרי נינהו כו'. דהיינו מחשבים השנים מסתמא כתרי לענין כשרות ואף שיש שנים שמעידין אנוסים היו ולא פסלינן השטר לגמרי ובמתני' קאמר הרי אלו נאמנים דמשמע נאמנים לגמרי לפסול השטר דהא לקמן קרי לה לתרי ותרי אינן נאמנים בעדות האחרון ומתני' קאמר נאמנים בעדות האחרון וה"ה דלקמן בהך ברייתא גופא נמי הו"מ להקשות ברישא אמאי נאמנים הא הוי מגו במקום עדים ודו"ק: בתד"ה אינן נאמנים וכו' הוי מגו במקום עדים. ולפי"ז הוי תרי ותרי ולא מגבי' בי' ולא קרעי' ליה בסיפא דמתניתין ולפי הועוד והוא האמת לא הוי כתרי ותרי במתני' דאיירי באינהו עדים גופייהו ואינם נאמנים לגמרי דהוי חוזר ומגיד משא"כ בברייתא דאף בכת"י מקיים הוי תרי ותרי ודו"ק: בתד"ה ל"ש וכו' וקטנים וכו'. הייט לס"ד השתא דלא ידע שאינו חוזר ומגיד: בתוס' בד"ה מחמת נפשות וכו' במגו דאמרי אנוסים וכו'. והוא הדין במגו דפרוע כי עיקר כוונתם השתא דליכא לתרוצי בהך מימרא דרמי בר חמא ב' הירוצים שכתבו מקודם דלא ס"ל בשטר דהוי חוזר ומגיד גם לא הוי מגו במקום עדים דהא באמרו אנוסים מחמת נפשות נאמנים אף דהוי במקום עדים דאנן סהדי שחתמוהו בהכשר בלא אונס אלא ע"כ כיון שיכולים לחזור ולהגיד לא הוי במקום עדים [וכמ"ש לעיל בגמ' בד"ה למימרא הראשונה]: ומ"ש דהא ברישא דאיכא מגו וכו'. של"ת כיון דאין אדם משים עצמו רשע לא מהני אף מגו לז"א דהא ברישא וכו' משא"כ לעיל בד"ה אינן נאמנים צ"ל להביא מרישא דמהיכא תיתי שלא נאמר מגו וק"ל: בתד"ה קטנים נמי וכו' טעמא דר"ל נמי משום דמלוה גופיה כו'. ליסנא זוטא נקטי דר"ל איירי בלוקח ומוכר וק"ל ואפשר דמפרשי א"כ נעשה בגדול הלוה גדול והלוקח גדול דמלוה ומוכר דייקו ודו"ק:

דף יט ע"א

גמ' אילימא דקאמר לוה פשיטא כו'. ולא מפליג בין כת"י יוצא ממקום אחר או לא כדבסמוך גבי עדים כתב הר"ן דהוי מלי לפלוגי נמי רק כיון דמתני' נקט החילוק לגבי עדים מפרש לה גבי עדים ודוחק. גם מלשון רש"י בתי' כדרב הונא וכו' ואשמעינן ר"י כו' משמע קצת כאילו היתה קשה פשיטא מאי אשמעינן וקושיא פשיטא לא היתה כן [לפי הר"ן] רק באי כת"י יוצא ממקום אחר אבל לפי התי' לעולם דקאמר לוה ר"ל ואין כת"י יוצא ממקום אחר וקשה אמאי לא מהימן ה"ט כדרב הונא. ולאיתי כתוב שהמקשה מקשה פשיטא אף באין כת"י יוצא ממקום אחר מ"מ מודה בשטר שכתבו לכ"ע א"צ לקיימו ובעדים הוא דפליגי ומיהו כפי מה שהביאו התוס' בד"ה טעמא פירש"י אין מקום לזה ועוד דר"ל פליג באמת ויותר נ"ל לפי דרך זה לומר פשיטא הא קאמר רב מקודם חדא זימנא דמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו ומשני לעולם וכו' וכדרב הונא וכו' רק הוא אמר לענין פרוע ואשמועי' ר"י לענין שטר אמנה אע"ג דלא שייך שטרך בידי מאי בעי שהרי האמינו מ"מ אינו נאמן מטעם דלא עביד לוה דכתב ומסר בלא הלואה ודוחק דעיקר חסר. גם רש"י פי' פשיטא דיתקיים השטר בחותמיו ודו"ק: גמ' כדרב כהנא. הומ"ל כדרב נחמן בסמוך דאמנה אין נאמנים וניחא ליה למנקט הך טעמא משום דנקיט אמנה לחודא [ולא מודעא נמי] גם שמעי' לרב דאית ליה הך סברא כדאמרי במערבא משמיה דרב אם און וכו' ודו"ק: בתד"ה חזקה וכו' ל"ע וכו'. אפ"ל דמגו מבעי ליה אבל הכא עדיפא ממגו דאי בעי שתקי שעדים אמרו מעצמם כת"י הוא זה אבל אנוסים וכו' דהא מגו לא אמרי' בעדים ואי בעי שתקי אמרי' וכ"ת לעולם אי בעי שתקי הוי כמו שאר מגו באחריני רק בעדים לא אמרי' משום שאין אחד יודע מה בלב חבירו וכדבסמוך דהא מ"מ עדיפא דלר"י לא אמרינן מגו והפה שאסר אמרינן דהוי אין שור שחוט שאין אדם תובע רק העדים עצמן אומרים כת"י הוא זה ואף לפי' התוס' דאין חילוק בין תובעו או לא מ"מ הא מודה ר"י בכה"ג וכמ"ש לעיל ותדע דאי לא"ה לימא ר"מ ס"ל כר"י וא"כ [לפירש"י] עדיף כאן ממגו דעלמא. מיהו לפי' התוס' הוי מגו דפרעתיך לאחר זמן כמו [אין] שור שחוט ועיין. מיהו י"ל כמ"ש לקמן בצריכותא דאי אשמעי' בעדים ה"א משום דלעלמא אמרי' הפה שאסר כו' ולהכי יותר מהני כאן מגו וק"ל: בתד"ה דאמר מר וכו' דהכא הוי בלינעא דאין שייך לאנוס בפרהסיא ע"ש בהוספות דפרק רבי ישמעאל ודו"ק: בתד"ה טעמא דר"מ וכו'. התוס' הבינו ברש"י כמ"ש במודה לוה דבלא מודה הלוה לדברי הכל כיון דהעדים שמכין ואינהו מקיימי לשטרא הפה שאסר הוא הפה שהתיר ובמודה לוה פליגי דר"מ ס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו א"כ א"צ לעדים הואיל ולא אפומייהו וכו' ואינן נאמנים ורבנן סברי צריכי לעדים וכו' ולהכי הקשו שפיר כיון דלכ"ע אם צריכי לעדים נאמנים ואם אין צורך בהן אינן נאמנים ולא פליגי אלא אם יש בהן צורך או לא וא"כ הו"ל לפלוגי בפשיטות במודה לוה בלא עדים. דמר סבר צריך לקיימו ומר סבר א"צ לקיימו דא"צ אף לרבנן בלא עדים ס"ל דא"צ לקיימו רק אי אתו סהדי אלימי לאורועי שטרא דהא פי' בהדיא ורבנן סברי צריך לקיימו כפי מה שהביאו רש"י ועוד דכיון דא"צ לקיימו אם הלוה מודה מה יתנו ומה יוסיפו אחר כך העדים לאורועי. ועוד דבפרק מי שמת כו'. ופי' דפליגי בעדים בלא מודה הלוה אי אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר ור"מ ס"ל דמיד שקיימו העדים השטר תו לא מהימני לפוסלו כמו גבי לוה שמודה שכתב ורבנן סברי אף דבלוה אמרי' כיון שמודה תו לא מהימן לפוסלו אבל בעדים בלא מודה הלוה לא אמרי' כן דאלימי סהדי לאורועי כיון שהקיום על פיהם אבל אם מודה הלוה דבר הכל א"צ לקיימו וא"כ אף אם באו עדים אח"כ לא יתן ולא יוסיף ור"נ ס"ל בסמוך דאין לחלק בין לוה לעדים וכי היכי דפליגי בעדים כשהקיום על פיהם ה"נ פליגי בלא עדים ומודה הלוה וחדא מנייהו נקיט דמה לי בעדים בלא מודה הלוה או במודה הלוה בלא עדים משא"כ לפירש"י דאיירי במודה הלוה א"כ ליפלגי במודה הלוה כפשוטו ועוד דלפי' התוס' י"ל דלרבותא נקיט עדים דאע"ג דאלימי ס"ל לר"מ דאינן נאמנים אע"פ שהקיום על פיהם אבל לפרש"י דמיירי שמודה הלוה וא"כ כיון דס"ל לר"מ א"צ לקיימו לא שייך אלימי סהדי דאף ר"מ מלי סבר אלימי סהדי היכא שאין הלוה מודה והקיום אפומא דעדים ואף רבנן סברי היכא שהקיום בלא עדים לא אלימי לאורועי אבל בפירוש הרשב"ם בפרק מי שמת

באור

וכ"ה בשטה שיטות: (א) ובגיטין דף נ"א סיים שם התירוץ ז"ל אפשר לכאורה דא"כ הי"ל בקצרה בכולה בעי דליכפריה והאי דלא כפר משום דהו"ל זוזי כשיעור הודאתו ומותר לא הו"ל לכן משתמיט וכו' עכ"ל. וא"ל היא גופא קשיא אמאי לא אמר בקצרה י"ל דבעי לתת טעם אף אהיכא דמודה מקצת ואין לו עתה אף דמי הודאה דתיקשי לסימן במגו דאי לאשתמוטי בעי הוי משתמיט בכולה לזה אמר והאי בכולה בעי דליכפריה ר"ל כדי לאשתמוטי בכולה והאי דלא כפריה אין אדם מעיז ולזה שפיר מקשו תוס' דאף בכופר הכל אדם מעיז לאשתמוטי והוי מגו וזה הוא שהכריח הגאון דע"כ רבה לא נתכוין לזה דא"כ יאמר בקצרה אע"כ דבא לתת

משמע דפליגי במודה הלוה ובלא מודה לדברי הכל הפה שאסר הוא שהתיר וכדקמקשה מ"ש דר"מ וכן במודה הלוה בלא עדים יכול להיות לדברי הכל א"צ לקיימו אבל באתו סהדי לדברי הלוה ס"ל לרבנן דאלימי עדים להאמין לדברי הלוה אע"פ שהודה בשטר שכתבו ור"מ ס"ל כיון שהודה פעם אחד א"כ תו לא צריך לסהדי ולא אפומייהו מתקיים לכן אינן נאמנים וכן יש להבין מפי' רש"י דהכא ונסתלקה קושיות התוס'. ונ"ל לפי"ז הא דבמתני' ברישא נאמנים ובסיפא אינן נאמנים אע"ג דבתרוייהו השטר מקוים זולת העדים דמודה בשטר שכתב א"צ לקיימו מ"מ ברישא כיון שהקיום ע"פ דברי הלוה והוא גופא קאמר אף שהשטר אינו מזוייף מ"מ אנוסים קטנים פסולים היו או שאר טענות והעדים מסייעים לגרועי נאמנים אבל בסיפא שהשטר מקוים בלא ריעותא אינן נאמנים דהוי חוזר ומגיד אבל ברישא לא הוי חוזר ומגיד וק"ל: **בתד"ה** מודה וכו' דהא כי טען נמי אמנה הוא וכו'. אע"ג דלר"נ במודעה ואמנה אינן נאמנים אפילו העדים וכ"ש הלוה מטעם אחריכא למיעקר שהודאה קאתי ולא אתי ע"פ ומרע לה לשטרא אבל פרוע נאמנים העדים וכן הלוה כדבסמוך בתוס' בד"ה א"ר"נ ובגמ' קיימו שטרייכו כו' וא"כ י"ל דבמודעה ואמנה ס"ל כר"נ ואף בפרוע אית ליה דאינו נאמן אע"ג דמלתא אחריתא הוא ולא מיעקר שהודאה מטעמא דשטרא בידך מה בעי ואדרבה טעמא דפי' הקונט' במקום אחר ודאי דלא ס"ל כר"נ מדמחלק בין טענת אמנה ומודעה לטענת פרוע ואי משום דמייתי בסמוך הא דרב הונא אומר שטר אמנה הוא משום דסתמא קאמר ודו"ק: **ע"ב גמ'** מתקיף לה ר"ה וכו' אי הכי וכו'. דלא מיסתבר ליה למימר דהוי מלתא אחריתא לגמרי כמו פרוע ולהכי ע"א אינו נאמן וב' נאמנים וכמ"ש התוס': **בתד"ה** אם און כו'. ואפ"ל דמשמעות אל תשכן וכו' משמע שא"צ להרחיקו מיד שמתפיסו בהיתר משום פשיטי דספרא הזהיר אל תשכן כו' אל יעשה שכונה גבך שתשכה ויניח גבך אף אחר הפרעון [אפשיטי דספרא] משא"כ אם און הרחיקהו הרחקה יתירה לא זו שאל ישכן באהליך אלא הרחיקו כי תחלתו באיסור ודו"ק: **בתד"ה** זימנין וכו'. מכאן שטר של מנה שנפרע בו כ' אינו עובר על אל תשכן דהא אף אפשיטי דספרא יכול לתפוס שטר המוחזק כמה אלפים ואף למ"ד דעובר (ב) משום דמיפתלי הייט בפשיטי דספרא שייך זה שאף שיפרע לו אינו מסיק אדעתיה בהך שטרא משא"כ שתופס בשביל שחייב לו בשטר הזה וכ"ה בהר"ן ודו"ק: **בתד"ה** אמר ר"נ כו'. עיין בר"ן באורך. הפוסקים מוקי לה בכת"י יוצא ע"ש: **בא"ד** משום דלא ניתן ליכתב וכו'. וה"ה דהו"מ למידק כפשוטו ממודעא דנאמנים משום דניתן ליכתב רק ניחא ליה למידק מאמנה דקא פריך עליה לעיל פשיטא ועיין בר"ן ובמאור פשטים אחרים בהא דלא ניתן ליכתוב: **בא"ד** והא דאית ליה לר"נ וכו' במגו דמזוייף וכו'. היינו בלוה דבעדים בלא מגו נאמנים לומר פרוע אף בכת"י יוצא ממ"א: **אין** נראה שקושית התוס' מעיקרא היה עיקר מדנאמן אטענת פרוע דא"כ אף אי איירי הכא בכת"י יוצא ממ"א אפ"ה היה קשה מ"ש מפרוע דנאמנים ועיקר קושיא היה מדנאמנים לר"נ אף באנוסים היינו דס"ל כרבנן אע"פ דממ"ש דמהימן לומר פרוע וכו' וכ"ש עדים דאלימי וכו' משמע דאפרוע שמעי' ליה דנאמנים במכ"ש מלוה אפ"ה שמכו עלמם אסוגיא דלעיל דמשמע בהדיא דס"ל כרבנן באומרים אנוסים כדקאמר גנובי גנובי למ"ל ומר היכי ס"ל כו' כי אתו לקמן וכו' וק"ל: **בתד"ה** ואם כת"י וכו' להימני במגו וכו'. וא"ל דהוי מגו במקום עדים דאנן סהדי שלא היו אנוסין ופסולין ודוחק לומר שלא נאמר אנן סהדי וכו' כיון דאילו היו אומרים שעדיין פסולין הם היו נאמנים דמ"מ כיון שלא אמרו שעדיין פסולים ועתה כשרים אנן סהדי שגם באותו פעם לא היו פסולים. ויש לראות בזה דלא מקרי אנן סהדי דלמה נעיד דכשרים היו ולא נאמין לעדים דפסולים היו דהא אי בעי בע"כ נאמנים דפסולים היו אם היו אומרים דעדיין פסולים (ג). ועוד אפ"ל דתי' זה דבשני עדים ל"א מגו נ"ל ע"כ לעיל ברמב"ח דל"ש לשנויי שם אנן סהדי [וכמ"ש לעיל בתוס' ד"ה מחמת נפשות] ואליביה נ"ל בסברא הך תי' דבשנים לא אמרי' מגו וברישא אי בעי שתקי ואף שאין אחד יודע מה בלב חבירו מ"מ אי שתק לא היה השטר מקוים ודו"ק: **בתד"ה** א"ר ששת וכו' כדאמרי' הלך אחר השטר שמודה הלוה וכו'. אבל מאומר אמנה הוא אין ראיה דדלמא מ"מ לא מקוים השטר דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. וא"ל בקושיתם דשאני הכא דהכחשה תחלת הזמה היא שיוכל לבא לידי הזמה לאח"כ הואיל שנתקיים חתימתן הכא בעדים משא"כ התם דמודה הלוה מ"מ לא יבא הזמה עי"כ דלאו כל כמיניה דלוה להפסיד סהדי בהודאתו ועוד בר מן דין אף שיבאו עדים אח"כ לקיים חתימתן ויוזמו אח"כ מ"מ כיון שמודה הלוה שכדין נכתב רק אמנה הוא אינו נראה שיוזמו מ"מ ה"נ בשמעתין הא שנים חתומים על השטר ומתו קתני דודאי לא יבאו לידי הזמה שישלמו:

דף כ ע"א גמ' השתא דליתנהו דאילו הוי קמן כו'. אף שאין בהודאתן מעלה ומוריד דאין חוזרין ומגידין מ"מ עדיף השתא מאיתנהו קמן ומכחישי להו ודו"ק:

בתד"ה ואוקי ממונא כו' וא"ת בחזקת הבתים וכו'. בל"ז ע"כ דלא כרבנן דלרבנן כשיחזיק בה א' בידו ס"ל המוציא מחבירו עליו הראיה ודאי מתחלה אין כאן מוחזק אבל תיכף שבא ליד א' אין חבירו יכול להוציא ממנו אלא בראיה משא"כ כל דאלים גבר אם תפס אח"כ השני מיד המוחזק לא מפקינן מניה ודו"ק: **בא"ד** ורשב"א נראה לו להעמיד הברייתא כשוכר עיין בסג"א: **בתד"ה** אלא אמר ר"נ וכו' או קרובים משנולדו וכו'. ולפ"ז הא דמקשה תרי ותרי נינהו אף די"ל שאמרו פסולי עדות לאחר שנולדו רק בשעת חתימתן ואנוסין מחמת ממון רק הקושיא הוא מקטנים ויש לראות דלמא בקטנים נמי חזקה אין העדים חותמין אא"כ נעשה בגדול כדלעיל וחילוק דק יש לחלק בין הך חזקה לחזקה דכשרות כשנולדו ודו"ק: **בתד"ה** ור"י כו' ומפרש בגמ' מאי קיומו. ע"ש דיש ליתן טעם למה הביאו הגמ': **בא"ד** וא"ת והכא אפילו אין זוכרה כלל וכו' יביא שטר וכו'. ר"ל פ' ד' אחין מתיישב שלא תקשה מהא דג"פ ומהגוזל קמא אבל הכא עדיין קשה יביא כו' וה"ה דה"מ להקשות יבא ויעיד שכך ראה בשטר רק הך עדיף דהתם בג"פ ובהגוזל א"א רק להעיד דנשרף או נמחק ובסמוך דכתבו ומ"מ נהי דע"א כו' לענין שאם יבואו עדים ויאמרו כך ראינו וכו' הומ"ל לענין שלא יביאו השטר לב"ד גם עתה כתבו דחשבינן להו כעד מפי עד ואי הוי נקטי לענין שלא יביאו השטר הוי כתבו דהוי עדות מפי כתב וכתיב מפיהם ולא מפי כתבם ועיין: **בא"ד** אלא זכרון דברים בעלמא. וכיון דלא כתוב כתיקון השטר אף שהוא זוכר העדות עי"כ [היינו לרב הונא] מ"מ לא עדיף כשטר שמעיד שראה עדות שנמחק בב"ד ודו"ק: **ע"ב ברש"י** בד"ה חדשות טהורות ובד"ה ישנות טמאות כו'. צריך להתישב דעת רש"י היאך מפרש ולבית הקברות אזלא [ליישב ב' קושיות התוס'] גם ברבי יהודה שאין קרובה הימנה והוי כרחוקה וחדשה טהורה וכו' אבל ישנות טמאות אף שיש קרובה אמאי ואי משום דדלמא באותו פעם לא היה כאן תל הקרוב א"כ היינו סברת התוס' ואף בישנות טמאות לר"מ נימא הכי ועוד יש לראות דקאמר בשלמא דרך בית הקברות וכו' וזה ניחא ליה לכאורה בלא טעמא דעד חמשים אזלא וכו' דהא לא מפרש זה עד לבסוף ועוד דכאן דמיירי במת שלם הרבה נושאין וידוע הדבר וחדשות אמאי טמאות בקרובות וישנות אמאי טמאות ברחוקות ובזה י"ל כפירוש התוס' דדלמא מקודם היה הדרך סמוך לשם ולפירש"י צריך להתיישב. ואפ"ל דעיקר קושית הגמ' ומי מחזקינן טומאה וכו' הוא בתלויות הנעשין מחדש והוא בחזקת טהרה שהרי עתה נעשה תל למה נחזיק טומאה כיון שלא ידעינן ריעותא שנטמא אבל בישנות כיון דלא הו"ל חזקת טהרה ואדרבא סתם תלויות דרך בני אדם לקבור בתל מטמאין מספק דהא אף לפירוש התוס' נמי צ"ל ישנות אמאי טמאות ברחוקות לחוש חששא רחוקה שהיה העיר אגלה ונחרבה ומי מחזקינן טומאה וק"ל ולזה אמר מאי עיר וכו' מי מחזקינן בחדשות וכו' בשלמא דרך בית הקברות זימנין וכו' ואיכא ריעותא טובא דכי היכי שדרך לקבור בבית הקברות כן דרך לקבור בדרך בית הקברות בערב שבת בין השמשות דאין שהות לילך לבית הקברות וכיון דאיכא ריעותא מחזקינן אף בחדשות אף שאין אנו יודעין אבל רחוקים מדרך בית הקברות דליכא ריעותא לא מחזקינן טומאה בחדשות אבל עיר הסמוכה לבית הקברות כולהו לבית הקברות אזלי וא"כ ליכא ריעותא בעולם כיון דכולהו לבית הקברות אזלי ומהי תיתי שיקבור בסמוכה לעיר כיון דבית הקברות בעלמא סמוכה וחדשות אמאי טמאות ומשני ר"ח מתוך שהכנסים וכו' ואם כן הוי ריעותא כמו בדרך בית הקברות דמיתרמי בע"ש בין השמשות וכ"ת מ"ש קרוב או רחוק דהא בית הקברות נמי קרוב ואפ"ה אמרת שאין דרכה לילך לשם א"כ ברחוק נמי בשלמא בדרך בית הקברות משום ע"ש בין השמשות ניחא לזה אמר עד נ' אמה אזלא היא לחודא ולהיות אשה ומוכה שחין יראים ללכת לחודא לבית הקברות מקברים שם אבל ברחוק מנ' אמה לא אזלי לחודא וכי דרכא אינם בהדה אזלא לבית הקברות וא"כ ליכא ריעותא כלל ברחוקות ולכן חדשות טהורות דמהי תיתי להחזיק טומאה כיון דליכא ריעותא ולא שמעי' שום דבר משא"כ בישנות כמו לפי' התוס' (ד) ודו"ק. וכל שאין קרובה הימנה לר"י אבל יש קרובה הימנה דליכא ריעותא חדשות טהורות וישנות טמאות דבישנות מחזיקין טומאה וק"ל:

דף כא ע"א גמ' וכ"מ היכא דמית וכו'. לא עביד כ"מ בקיום שובר דאי מספקא ליה עבדינן התם לחומרא שלא להוציא ממון אף בקיום ע"א משום דלמא על גוף העדות הן מעידין לא על כת"י וכדלעיל [דף כ' בתוס' ד"ה דאוקי ממונא כו'] לפירוש הרשב"א ששנים החתומים על השטר ואפ"ל דניחא למינקט הך דאר"י א"ר ועוד דהכא לחומרא ר"ל ולעולם בעינן הרבה לקיום היכא דחי מעיד בעצמו צריך שנים לקיום מטעמא דאכתב ידם מעידים והיכא דמית צריכין ג"כ שנים מן השוק ולא סגי בהאי ועוד אחד מן השוק מספק דלמא על מנה שבשטר מעידין. ועוד אפשר דלא שייך אמנה שבשטר לגבי שובר (ה): **גמ'** והא האי שטרא דנפיק מב"ד דמר שמואל וכו'. קשה דלמא התם לא היו זוכרין המלוה אפילו ע"י השטר דאפילו רבנן מודו דצריכין לצירוף וכמ"ש התוס' לעיל מהירושלמי וכ"כ האשר"י ודו"ק. וא"ל דלמא מתני' איירי בשובר ולרבנן מספקא להו אי על כת"י אי על מנה וזיל הכא לחומרא ודו"ק: **גמ'** עד ודיין מצטרפין וכו'. מפרש רש"י וא' מן הדיינים וכו' אע"ג דאף לרבנן דנאמן העד לומר זה כת"י הייט משום דעל מנה שבשטר מעיד. י"ל בדיין כיון שמעיד על שני חתימות העדים א"כ ברור לו שהלואה אמת והוי כמעיד על מנה שבשטר משא"כ כשמתו העדים ואחרים מקיימין חתימתן לא מהימן חד סהדי לקיים חת"י א' וק"ל. ולכן פסק הרא"ש בשם הרר"י דאם ב' דייני קיום כ"א מעיד אכתיבת ידן מצטרפים והשטר כשר רק בעד ודיין מקשה מה דקמסהיד וכו' דמ"מ הם תרי ענינים שזה מעיד בפני הלוה וזה מעיד בפני נתקיים ול"ד למת אחד מהעדים דהחי מעיד על כתיבת ידו ושנים מן השוק על חתימת המת [דלכאורה זה מעיד אמנה וכו'] דהתם נתקיימו שני העדים וכולו העדות קאי אקיום זה אומר זה כתב ידי ונתקיימה חתימתו של ע"א ושני' מקיימין העד השני אבל הכא [אם נאמר דחד ענינא הוא דקאי אקיום] דהעד מקיים חתימתו ונתקיים חתימתו והדיין מקיים חתימת העד השני א"כ לא הוי אלא עד אחד אעד השני ואף אם שנים מעידים על חתימת דיין הקיום שמכירין חתימת הדיין מ"מ הדיין לא הוי אלא ע"א אחתימת העד רק מ"מ מהימנינן ליה מטעם שמעיד שכל השטר נתקיים לפניו ולכן אם ב' דייני קיום מעידין כן סגי דהרי יש לנו ב' עדים שהשטר מקוים אבל ל"ש לאיצטרופי עדות של בפני נתקיים לעדות העד שאומר זה כת"י [וא"כ מה דקמסהיד האי לא מסהיד האי] וק"ל ועיין באשר"י שצריך לכאורה ליתן טעם לפירושו למה דס"ד דעד ודיין מצטרפין דצריך עוד עד אחד עם הדיין על חתימתו ולמסקנא פסק בעלמו דב' דייני הקיום נאמנים כ"א על חתימתו לבדו וק"ל: **בתד"ה** על כת"י וכו'. וה"כ הו"מ להוכיח קלת מדמקשה בסמוך ומי אמר שמואל הכי וכו' ודו"ק: **בתד"ה** ודוקא אחספא כו' נראה דאתיא כר"א ולא כר"מ אבל הכא בשמעתין אתיא ככ"ע דאף לר"א כיון דע"מ כרתי א"כ הכא הא אף אם זייף על חספא מ"מ ל"ל עידי מסירה ועוד דבשטרי הלואה מודה ר"א וק"ל: **בתד"ה** הוליא וכו' נאמן לומר פרעתי והכא חיישינן שמא יתבענו בעל פה וזה יאמר האמת להד"מ וא"כ יוליא הלה הכת"י ותו לא מהימן לומר פרעתי שכל האומר לא לויתי וכו' ודו"ק: **ע"ב גמ'** עד שלא כתבו מעידין לפניו כו'. עיין במאור דרך אחר בכולה שמעתא והוא דחוק ועיין במלחמות:

דף כב ע"א גמ' צריכין למכתב במותב תלתא וחד ליתוהי. עיקר דינא דר' זירא שבא להשמיענו במת א' מהן דהשתא לא הוי אלא ב' חתומים ויטעה הרואה לומר שקיום שטרות בשנים ולכן צריכין לכתוב במותב תלתא משא"כ כשהמה חיים א"צ לכתוב שהרי ג' חתומים וקיום דנפק מבי דינא דמר שמואל לעיל לא כתוב בי' במותב תלתא. מיהו רש"י פי' לעיל ותוס' עמהם על מה שכותבין אשרנוהו וכו' במותב תלתא וכו' משום דהכי עפי שפיר דמי אבל אינו חובה רק וחד ליתוהי יכתוב לכתחלה [במת א' מהן] אף שאינו מעכב בדיעבד שלא יאמרו אחד מהתלתא קרוב או פסול היה ולכן לא חתם. אבל [מה שאמר] ואי כתוב ביה ב"ד תו ל"צ היינו משום דב"ד ודאי כשרים היו. עיין בר"ן ובתשובות הריב"ש בזה ובאשר"י. ולמאי דמסיק דכתוב ביה ואמר לגא רבנא אשי לפי"ז ל"צ למיכתב [לא בי דינא ולא חד ליתוהי וכן משמע בש"ך ועיין באורים ותומים]: **גמ'** ואמר לגא רבנא אשי. ואף אם ר"א כשמואל ס"ל וכן ר"נ גופא [לשיטת רש"י בגיטין דהוא ר"נ בר יצחק] ס"ל כן. מ"מ כיון דב"ד חלוף מיהו הוי ודאי להלתא אמר: **בתד"ה** תרי וכו' ועוד לר"ח וכו'. יש בכאן להעמיק קלת ודו"ק ועיין בח"ש מ"ש בזה גם עיין באשר"י ורי"ף ור"ן באורך: **בתד"ה** ודלמא רבנן וכו' ור"נ גופא. סבר דקיום שטרות בג' בפרק חזקת הבתים וכו'. אף דהכא גופא קאמר ר"נ אי כתוב ביה בי דינא תו ל"צ לא הוכיחו מכאן ואפ"ל שהוכיחו שהם ר"נ מסתם ר"נ שהוא ר"נ בר יעקב כדאיתא בתוס' פ"ב דגיטין בסופו ויש ליישב בלא"ה [דקאמר ל"ל לדידך] ועיין ודו"ק: **בתד"ה** מנין להפה שאסר וכו' נתתי לזה או לאיש הזה ביחד וכו'. מכח הכרח יתורא דקרא מוקמי' ומפרש לקרא בזה האופן בסותר את דבריו ומהימן בתכ"ד במגו. ולועוד אומר ר"י נריכא לאוקמי לענין אחר לגמרי לא לענין הך נידון דבת. וא"ל לפירוש ראשון מה מקשה בגמ' הזה למ"ל הא אצטריך דאי לאו הכי אם לא נכתב הזה הוי נאסרה אכ"ע אי הוי ילפינן מקרא אף שלא אמר תיכף הזה נאמן אח"כ ואפ"ל לאיש הזה למ"ל מקשה

ב א ו ר

לתת טעם אף היכא דאין לו גם דמי הודאתו ושפיר מקשו תוס': (ב) היינו לדעת הר"ן דמפרש מ"ד דעובר אפילו מחזיקו אפשיטי דספרא וכוותיה פסק בש"ע סי' ל"ז אבל התוס' משמע בהדיא מדבריהם דלכ"ע אינו עובר במחזיקו אפשיטי דספרא דאפילו מ"ד דקרי ליה עולה היינו שהיה לו ליזכר אחר שפרע לו פשיטי דספרא וכ"כ להדיא ברא"ש ע"ש: (ג) ואדרבה אנן סהדי דהני עדים קושטא קאמרי ופסולין היו דהא אם רצו היו מוסיפין לומר דעדיין פסולין הן ולא בע"כ היו נאמנים שהיו גם אז פסולין ולמה נכחישם במה שהוליאום עתה מפסלות. ובדוחק רצה לומר דמאחר דיכולין היו לפוסלן בענין אחר לא אמרי' אנן סהדי: (ד) וזה שפירש"י בחדשות טהורות דאם איתא דנקבר הוי ידעי ליה וישנות טמאות שכבר נשתכח הדבר מן היודעין ר"ל דבחדשות כיון שלא נשמע וליכא ריעותא לא מחזיקינן טומאה לא כמו שהבינו התוס' מפירש"י משא"כ בישנות מחזיקינן טומאה דלית להו חזקת טהרה: (ה) אולי כוונתו דהא אינו מועיל לרבנן כ"א בזוכרין העדות דבאינן זוכרין בעינן עכ"פ שנים על כל חתימה וא"כ גבי שובר ממ"נ אי זוכרין ממילא השט"ח פרוע.

בגמ' לא ליכתב רק את בתי נתתי וכ"מ קצת מרש"י את בתי נתתי אלמא בדידי' וכו' ולא תפס לאיש הזה. מיהו בלאו הכי נמי אינו קושיא וק"ל: **ע"ב** גמ' א"ה אפי' לכתחלה נמי וכו'. לא רצה לפרש ע"א אומר מת ושנים אומרים לא מת וכן ע"א אומר נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דהשתא שפיר לא תנשא לכתחלה ולא היה צריך להגיה בשניהם י"ל דא"כ תיקשי [אף דהוא כשנים] תרי ותרי נינהו הבא עליה כו' דא"ל שניסת לעד דכיון דעד אחד מעידה אסור לנושאה משום חשד כמ"ש התוס'. אבל א"ל לזה דודאי במקום שני עדים לא מהימן ע"א כדאיתא בהדיא שם בהאשה שלום עד אומר מת ושנים אומרים לא מת תצא ופריך פשיטא וכו' ודו"ק: גמ' תרוייהו באשת איש קמסהדי וכו'. דבלא העדים היינו מחזיקים לה לפנויה כסתם הבאים לפנינו ולכן אם ע"א אומר נתגרשה ואין עד מכחישו היה נאמן דהפה שאסר הוא הפה שהתיר (ו) ואף שאין דבר שבערוה פחות משנים היינו אילו היתה ודאי אשת איש ודו"ק: ברש"י בד"ה באומרת ברי לי וכו'. לא מפרש כפשוטו ידעתי שמת שראיתיו מת כמו בנתגרשה שצ"ל נמי ברי לי שקבלתי את הגט וכ"מ בסמוך מיתה אינה יכולה מכחישתו גירושין יכולה מכחישתו וכו' דלא הו"ל להזכיר הכחשה דידה רק מיתה דייקא דאם יבא יראה לעין שעדים שקרנים. גירושין אף אם יבא לא תצא כי תסמוך על העדים שמעידים שגירשה והיא לא ידעה שסוברת שגט שקיבלה ע"י שליח גט מעליא הוי כמו שהעידו העדים והשתא לא קשה ומי חליפא טולי האי אע"כ באומרת ברי לי ר"ל ידעתי בודאי ודו"ק. ולאו משום הלשון דהול"ל באומרת מת ז"א דאנתגרשה נמי קאי ועיין בר"ן מה שכתב בזה ודו"ק: בתד"ה וחזרה וכו' מועיל אמתלא וכו'. דשמא דוקא לעיל מועיל משום דאיכא חזקה ואמרי' דל דיבורא שסותר זה את זה מהכא ואוקמי אחזקה קמייתא דהוי מחזקינן לה בחזקת פנויה קודם שאמרה א"א אני משא"כ הכא דליכא חזקת טהרה באשה כ"כ ויתכן יותר כמ"ש הר"ן דלעיל ודאי מועיל שלא לעגנה שאין בידה לתקנה ומה לה לעשות אבל הכא נימא הא מיא בנהרא זיל טבול דבידה לתקן: בא"ד אם צריכה אמתלא וכו' דנהימנה במגו דאי בעי אמרה אתמול טמאה ויומא דין טהורה ר"ל שטבלתי היום ואינה סותרת דיבורה הראשון משא"כ לעיל אף באמרה עכשיו נתגרשתי לא היתה נאמנת כדבמתני' ותיכף שאמרה א"א אני הוחזקה בא"א וכי חזרה ואמרה לאחר כ"ד נתגרשתי אינה נאמנת ודו"ק: בתד"ה ואפ"ה וכו' ר"ת הביא כו'. אפ"ל שהביאו הירושלמי להורות דאף בזה האופן דאיכא מגו אפ"ה לא עביד שמואל דהיינו בב' ימים דאיכא למימר היום כלו ימי נדה וכ"ש כשהכל ביום אחד דליכא מגו. מיהו י"ל אף ביום [אחד שייך מגו דאי בעי אמרה] טמאה שלא טבלתי ועכשיו טהורה שטבלתי ודו"ק: בתד"ה הבא עליה כו' דבחטאת קאי. בשוגג שלא ידע מאומה מן העדים וסבור פנויה היא ועכשיו נודע שא"א היא [אבל עד] בחנק קאי דמסתמא העד יודע מן העדים שמכחישין אותו והוי מזיד עיין ודו"ק: בתד"ה כגון שניסת כו' וכן מוכח נמי כו'. לא מייתי בקצרה מהא דתנן העדים שחתמו על השדה וכו' אפ"ל שלא לחלק בין עדי חתימה לעדים המעידין בע"פ בפני ב"ד או י"ל התם כשחתומים שלשה שאף שא' נוגע נשארו שני עדים כשרים אבל מהא דמפני שהוא ב"ד [דמקשה מהא דעדים] הוכיחו שפיר דכשאין האחד נוגע ג"כ כשרים. וסברא זו תמצא בר"ן עיין שם ודו"ק: בא"ד אלא כלומר שהרגו עם אנשים הרבה. ורק אחד הוא שעומד ומעיד לפני ב"ד אני וחבירי אשר איננו פה הרגנוהו יחד ודו"ק: בתד"ה אי הכי וכו' בבת אחת אפילו אם ניסת תצא. ר"ל המקשה דפריך א"ה וכו' לא רצה להקשות אמתני' שם משום דיש לאוקמי בב"א וא"כ דאם נשאת בדיעבד תצא ואף דבמתני' לא אמר רק לא תנשא ולא מסיים ואם ניסת תצא ה"ל לא מסיים אם ניסת לא תצא אבל כאן דקאמר בהדיא אם ניסת לא תצא א"כ ע"כ איירי בזה אחר זה וכיון דמוקמינן לה בע"א פריך א"ה וכו': בא"ד ול"ע בפ' מי שקינא וכו'. כיון שהוכיחו שיש חילוק מהאי רישא דיבמות אבל מהא דלא מקשה אמתני' דיבמות אינו אלא ס"ד לסברת המקשה למאי דלא ידע לזות שפתים מייתב ומחלק כן מכח קושית דלכתחלה נמי אבל בתר דמשני לה הכא משום דרב אסי קושטא היא דביבמות מצי לאוקמי נמי בזה אחר זה ולא תנשא משום לזות ואם ניסת לא תצא ודו"ק: בא"ד עד אומר נטמאת. ואז אינה שותה דמים מאררים לברר הספק בא וזו בדוקה ועומדת דע"א נאמן. וע"א אומר לא נטמאת פי' באותה שעה שאומר העד הראשון נטמאת יודע זה בודאי שבאותו פעם מיהת לא נטמאת [דאל"כ לשניהם אינה שותה]: בא"ד משום דמשמע ליה דמיירי בזא"ז כו'. לשון התוס' ביבמות דאיירי נמי בזה אחר זה ור"ל [במלת נמי] כי היכי דעולא איירי בזא"ז ה"נ מתני' מיירי בזא"ז אבל ודאי א"ל דאיירי בבת אחת נמי דא"כ אמאי לא היתה שותה. ומ"מ לא נתברר משמעותא דאיירי בזא"ז יותר מהך מתני' דיבמות עד אומר מת ועד אומר לא מת ה"ז לא תנשא דאיירי לסברת המקשה בב"א ודו"ק (ז):

דף כג ע"א גמ' רב אסי וכו'. לא משני כדלעיל [דהיינו עכשיו נתקדשה וכו' לנוסחת הספרים דגרסי לעיל רב אסי אמר כגון דאמרי עדים עכשיו מת] עיין בח"ש ואפ"ל דלא ניחא ליה לאוקמי הברייתא בכה"ג דא"כ הו"ל לאשמעינן ברישא רבותא במת דהוי בחזקת א"א ואפ"ה לא תצא ואי משום לאשמעי' דאף בקדושין דהוי בחזקת פנויה לא תנשא לכתחלה עדיפא מני' שמעינן אף בע"א נגד שנים לא תנשא וכדלעיל [לתי' דאביי דהאי דקאמר מת הו"ל תרי כו' ואין דבריו של אחד במקום שנים ואפ"ה לכתחלה לא תנשא משום דרב אסי ומסתמא רב אסי לא פליג אגופא דדינא רק דלא בעי להגיה הברייתא דקתני שנים] משא"כ לאביי [דתרגמה בע"א אומר נתקדשה] י"ל דקמ"ל לא תצא דהוי בקידושין רבותא טפי דלעיל במת הוי כאילו ישנו ב' עדים על שמת והיא עכשיו פנויה דכל מקום שהאמינה התורה וכו' משא"כ כאן ליכא ב' עדים שהיא עכשיו פנויה ואי משום דכאן חזקה דפנויה הא ע"כ איירי בזרק לה קידושין וכו' [כמו שכתבו תוס' בד"ה תרוייהו ור"י נקיט מת לרבותא דלא תנשא] ודו"ק: גמ' רב אסי אמר כו' מהו דתימא וכו' מהו דתימא וכו'. הקושיא מפורסמת [דמרישא משמע דאי הוי תרי ותרי לא תצא כרבנן ומסיפא משמע דאי הוי תרי ותרי תצא] וי"ל דלתי' דרב אסי שטיא הך ברייתא אליבא דכ"ע וכ"ע מודים בזה ולית ביה פלוגתא ברישא תני אף לרבנן תצא מ"ד הוי הכחשה והוי כתרי ותרי דאמרי' לרבנן לא תצא קמ"ל ובסיפא אף לרבי מנחם בר' יוסי לא תצא מ"ד הוי הכחשה ולר' מנחם בר' יוסי תצא קמ"ל דעבידי אינשי וכו' וליכא הכחשה כלל. או אפ"ל מ"ד אם איתא דנתקדשה וכו' והוי תרי ותרי וכיון דיש לה חזקת פנויה הו"ל תרי ותרי וספיקא דרבנן ומדאורייתא מיהו לא תצא ולא הוי ממזר דאורייתא קמ"ל דלא הוי הכחשה כלל ותצא מדאורייתא ובסיפא מ"ד אם איתא דנתגרשה וכו' ותצא מיהת מדרבנן או אפילו אף מדאורייתא דכיון דל"ל חזקת פנויה עכ"פ ואף אם יניח דל"ל חזקת א"א משום דחזקה דאשה דייקא מ"מ נשאר תרי ותרי ספיקא דאורייתא אפי' וק"ל: ובר"ן מתרץ וז"ל קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי בצינעא הא לא"ה אם ניסת לאחד מעידיה לא תצא וכרבנן דלעיל ובסיפא אמרינן עבדי אינשי דמגרשי בצינעא הא לא"ה אם ניסת לאחד מן השוק תצא וכו' וזה נכון והו"ק: ברש"י בד"ה ארישא וכו'. באשת איש מפרש בשניסת ממש ובסיפא מפרש התירוץ להנשא וכו' דבפנויה נשתיים מאבוה דשמואל ובסמוך מייתי אבוה דשמואל אפנויה אבל בא"א לא נשתיים ודו"ק: בתד"ה מ"ש וכו' רישא בחזקת פנויה כו'. ואף שכתבו בסמוך בד"ה תרוייהו שאנו יודעין שזרק וכו' דליכא חזקה (ח) מ"מ מנ"ל להמקשה להקשות דלמא איירי כפשטא בדאיכא חזקה. ולא תנשא לכתחלה כיון דתרי ותרי נינהו משום לזות. אבל למאי דמשני בעד אחד כתבו צ"ל דאיירי בכי ה"ג דזרק לה כדי ליישב הברייתא אמאי לא תנשא לכתחלה דהו"ל לאוקמי אחזקה כיון דאיירי בעד א' ואין דבר שבערוה פחות משנים וכו' א"כ נוקמה אחזקה דהשתא ליכא לזות כו' וסיפא בחזקת אשת איש ואתיא ברייתא כר' מנחם בר' יוסי כפשטה דס"ל תצא ואע"ג דחזקה דאשה דייקא ומינסבא מרעא לה להך חזקה דאשת איש היינו דלא נוקמא אחזקת אשת איש ודאי אבל מ"מ בחזקת פנויה מיהא לא הוי. גם אפ"ל דלר' מנחם בר' יוסי לית ליה הך סברא כלל דחזקה דאשה דייקא מרעא ואפ"ה אם משניסאת באו עדים לא תצא (ט) אבל לרבנן הא ס"ל לא תצא בניסת לאחד מעידיה אף בספיקא דאורייתא [וכמו שתי' התוס' ליש מפרשים]: בא"ד והול"ל תצא מדרבנן. כי היכי דבסיפא תצא מדאורייתא ואף בניסת לאחד מעידיה לר' מנחם בר' יוסי ה"נ תצא ברישא מדרבנן אף בניסת לאחד מעידיה. ובשיטתא דרב אסי מוקמי כרבנן ולהכי אי לאו דעבידי דמקדשי בצינעא הוי תרי ותרי ולא תצא בניסת לאחד מעידיה אף מדרבנן כי היכי דבגירושין לא תצא מדאורייתא לרבנן (י) כנ"ל: בא"ד וי"מ כיון דלא מפליג וכו'. דבשלמא בדברי רבי יוחנן לעיל לשיטתא דרבא לא הוי רק פוסק ורצה דברי כו' וסמך עצמו אברייתא דלעיל דעלה קאי משא"כ בברייתא דלא סמכה עצמה אברייתא דלעיל. ולכך יש מפרשים לא תליא הקושיא מרישא רק בסיפא מני' וכו' כיון דלא מחלק ש"מ רבנן הוא והא ס"ל לעיל לא תצא: ויש לראות ומאי קושיא לימא דאתיא כרבנן ותצא בניסת לאחד מן השוק דהבא עליה באשם תלוי קאי וברישא לא תצא דאוקמי בחזקת פנויה מאי אמרת תרי ותרי ספיקא דרבנן הוי ותצא בשניסאת לאחד מן השוק מדרבנן אף לרבנן ולהכי פריך נמי שפיר מרישא דבסיפא גופיה לא קשה מידי דתצא בניסת לאחד מן השוק א"כ היינו תירוץ ראשון דהתוס' ולמה להו הך דלאו ר' מנחם כו' ודוחק לומר דלרבנן לא הו"ל למיתני דהתצא בניסת לאחד מן השוק דחידושא אליבא דרבנן הוא שלא תצא בניסת לא' מעידיה ולאשמועי' מר' מנחם בר' יוסי ודו"ק: בתד"ה תרוייהו כו' לא הוי צריך כו'. אבל בנתגרשה ניחא דאי לאו תרוייהו באשת איש קמסהדי הוי בחזקת פנויה מסתמא ועד אחד שאמר אשת איש ונתגרשה מהימנינן ליה דהפה שאסר כו' וכעד שאמר פלוני חייב לפלוני ופרעו. ועיין בר"ן:

כאן חסר איזה דפין וחבל על דאבדין ולא משתכחין

סליק פרק שני

פרק שלישי אלו נערות

דף ל ע"א גמ' ותו ארי' וגנבי כו' מהא דהכל בידי שמים דמשמע אפילו ארי' וגנבי לא מוכח דאין למידין מן הכללות אפילו במקום כו'. ואפ"ל עוד (כ) ועיין:

בתד"ה אי לאפוקי כו' אליבא דכ"ע כו'. דלהך מ"ד בעשה [ר"י דהוא אמורא] הקשי לר"ש בן מנסיא אליבא דר"ע דהו מאי בינייהו כיון דאין קדושין תופסין בחייבי עשה [ומאי קאמר הניחא כו' דאליבא דר"י והאי טעמא דנפשיה קאמר] ולא דמיא למ"ש בסמוך בהא לא חיישינן אי פליג ר"מ אר"ש וכו' וק"ל: בתד"ה הכל מודים כו' ואיצטריך למעוטי כו' יבמה לשוק כו'. א"ל אמאי לא הביאו התוס' ראיה לעיל בד"ה חלוצה מיבמה לשוק דאין קדושין תופסין בה ואפ"ה הולד אינו ממזר דדלמא הולד ממזר אף לשמעון התימני דס"ל דאין ממזר אלא מחייבי כריתות וכמו בכותי ועבד הבא כו' דהכל מודים שהולד ממזר אף לשמעון התימני וק"ל: בא"ד ובקונטרס פירש כו' ולר"ע ניחא כו'. עיין בח"ש שכתב דניחא שפיר [אף לרבנן] דע"כ מפיק מדר' נחוניא דאל"כ מנ"ל לרבוי חייבי כריתות דלא תפסי בהו קדושין דלמא הדא לחייבי עשה וחייבי לאוין והדא לחייבי כריתות כנדה דתפסי בהו קידושין ואיצטריך ייתורא להכי דלא נתרבו מריבויא דחייבי לאוין [אף דתפסי בהו קידושין] דס"ד למיפטרה מטעם דקים ליה בדרבה מניה לר' נחוניא ומ"ש התוס' לעיל דחייבי לאוין אי תפסי בהו קידושין נתרבו מחייבי עשה [וא"כ ה"ה נדה] היינו אי לא ס"ל כרבי נחוניא דלית לן למעוטי ולמיפטר חייבי כריתות אם לא ממיעוטא דלו תהיה לאשה וכמ"ש התוס' לעיל ע"ש. וסיים בח"ש דלהכי סדרי' אמר רב חסדא. ויש לעורר עוד בלא הא דר"ח הכל מודים בבא על הנדה כו' [מוכח דמפיק מדר' נחוניא] דאי לא מפקא מדר' נחוניא מנ"ל לרבויי חייבי כריתות דלמא חד לחייבי עשה וחייבי לאוין דתפסי בהו קידושין וחד ליבמה לשוק דלא תפסי בהו קדושין. אבל חייבי כריתות לר' נחוניא לא ולמאי כתבו ולר"ע ניחא הא לכ"ע ניחא. ואפ"ל בדוחק דסברת התוס' דלשלם אם נתרבה פעם אחד חייבי לאוין נתרבו כל חייבי לאוין ותו ליכא לפלוגי בין תפסי ללא תפסי בחייבי לאוין גופייהו וכן אם נתרבה פעם אחד חייבי כריתות תו ליכא לפלוגי בין חייבי כריתות לחייבי כריתות כי היכי שכתבו לעיל בד"ה וחד לאתויי חייבי לאוין דאם נתרבה לא תפסי קדושין נתרבו כל לא תפסי קדושין או בהיפך ובדיא חייבי לאוין או לחייבי עשה או לכריתות ה"נ י"ל לאידך גיסא אם יש ריבוי פעם אחת לחייבי לאוין או כריתות נתרבה הכל ודו"ק: בסה"ד ומתני' קתני בא על בתו פטור. וה"ה ברישא אע"פ שכן בהכרה אין בכן מיתת ב"ד: בתד"ה הכל כו' הא דאמרינן אל יעמוד אדם במקום סכנה כו' וקיר נטוי כו'. לכאורה ודאי בידי שמים רק ע"י כן מזכירין עונותיו ובאין יותר מהרה בידי שמים וק"ל: בא"ד והסיר ה' ממך כו'. לכאורה אין קושיא דהקשי בלא"ה מנ"ל דזה צינה אלא דקשה ליה למה כתיב והסיר והיל"ל לא ישלח עליך כסיפא דקאמר לא ישימם בך אלא איירי בצינה דאינו כ"כ ברכה לא ישימם דאף בלי ברכה האדם יכול לשמור עצמו מהם שלא יבא עליו והשומר נפשו ירחק מהם להכי מברכו והסיר אף שבא עליך בפשיעתך וק"ל: בתוס' מיום שחרב וכו' והתם בזמן שבית המקדש קיים איירי וכו'. ור' חייא רבותא נקיט אף משחרב בית המקדש ובטלו ד' מיתות מ"מ דין ד' מיתות לא בטלו ומקודם פשיטא דלא בטלו דהא

ב א ו ר

אף אם לא יעידו כלל שזהו חתימתן ואין נ"מ בנאמנותן שזה כתב ידו: (ו) וא"ל דל"ל טעמא דהפה שאסר הפה שהתיר אף דלא התיר רק שהיה אומר נתקדשה ולא נתגרשה מ"מ אין דבר שבערוה פחות משנים ולא נאסרה ע"פ עד אחד וכמ"ש התוס' לקמן בד"ה תרוייהו בפנויה קמסהדי ועוד דאין זה מגו דדלמא רוצה לפוסלה מכהונה וכמ"ש הת"י. די"ל דנקיט הכי אפילו אמרה היא מקודם העדאת העד ג"כ כדברי העד ולזה כיון שבא העד קודם שהתירוה שוב אין לה מגו דאי בעי אמרה לא נתקדשה דאין רצונה להעיז נגד העד והיתה נאסרת ע"פ עצמה באמרה נתקדשה לכך כתב דהעד נאמן במגו דאי בעי שתק והיתה נאמנת לומר גרושה אני במגו וגם היתה נפסלת לכהונה זולתו וא"ל א"כ גם עתה שיש עד אחד שאומר שנתקדשה ולא נתגרשה יאומן העד שאומר נתגרשה במגו דאי בעי שתק כקושית התוס' ישנים ואז היתה נאמנת לומר גרושה אני במגו דפנויה היתה וא"ל דאינה רוצה להעיז נגד העד האחד שאומר אשת איש דהא גם עתה מעיזה נגדו במה שאמרה נתגרשה ותירוץ הת"י דרוצה לפוסלה מכהונה לא שייך דהא נפסלה מתחת עצמה כנ"ל י"ל דבלא"ה הקשה הר"ן היכי מיתוקמא בחזקת אשת איש אפומייהו כיון דמכחשי אהדדי ע"כ חד מנייהו פסול הוא וכדאמרינן בשני כיתי עדים המכחישין דאינו יכול להעיד א' מכת זו וא' מכת זו ופי' דמיירי בזרק לה גט ואחד אומר שהיה קרוב לו ואחד אומר שהיה קרוב לה דאז לא נפסל שום אחד דאמרי' אחד מהן טעה ולפי"ז לא קשה דלהימן במגו דאי בעי שתק דכיון דאיכא ב' עדים המכחישין וא"ז ע"כ קיימינן דאחד מהן טעה א"כ לא שייך מגו דאמרי' דאפשר דהוא טעי והוי מגו בדדמי ופמ"ש בכפלא"ה: (ז) נראה קצת מלשונו דלפי שיטתא משום דרב אסי מיירי באמת סיפא ג"כ בזה אחר זה ובאמת מוכח מרישא דאיירי בבת אחת וכמו שהוכיחו התוס': (ח) דמפרש מ"ש התוס' בסמוך לית לן למימר אוקי אחזקה להתירה לכהונה דכיון דזרק איתרע חזקה אפילו לענין דיעבד ומתורץ באמת לפי מה דמסקו התוס' להכי גם מ"ש שם בתחלה לא הוי צריך להא: (ט) מכיון דבאתא נסיבה כבר יצאתה מחזקת אשת איש וכמ"ש הפני יהושע. או שאר טעמים המבוארים במפרשים: (י) ר"ל דמתני' ניסת לא' מעידיה אפילו היכא דאם ניסת לשוק הוי אמרינן תצא מדאורייתא כ"ש דמתני' בקידושין דלא הוי תצא רק מדרבנן אבל באמת גם בגירושין לא תצא אפילו מדרבנן: (כ) אולי כוונתו דאפשר דמיירי הכא בעונשין הבאין מן השמים דהכי הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים דבאים ג"כ

מן

אף ד' מיתות לא בטלו ואם נמצא לפעמים מי שלא נידון פסיעה דאירע לו דין ד' מיתות והו"ק [וכן הוא להדיא בתוס' סנהדרין שם] . **ע"ב** גמ' סוף סוף כיון דלעסיה קנייה . לאו לעסיה דוקא רק ר"ל כיון דלא מהדריה והולך ולעסיה קנייה ודו"ק: **בתד"ה** דין כו' וי"ל דע"י תשובה כו'. ובזה מתורץ נמי קושיא הראשונה ודו"ק: **בתד"ה** זר וכו' ואוכל תרומה בשוגג . דמיחייב בתשלומין אע"ג דבמזיד חייב מיתה וקי"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין מדתנא דבי חזקיה מכה אדם כו' לא חילקת כדלקמן וכן הזיד בדבר ששגגתו מעילה דהיינו אוכל קודש בשגגה דחייב בתשלומין כדכתיב בקרא אע"ג דבמזיד במיתה לרבי דיליף קודש קודש מתרומה . גזירת הכתוב הוא דחייב ממון בשוגג . **בא"ד** והא כיון דגלי רחמנא גבי הקדש כו'. לפירש"י שם לא קשה מידי שפירש יש אומרים לא מעל דאיירי ודאי באוכל קודש בשגגה לענין הקדש מדקתני לא מעל דמעילה לא שייך אלא בשוגג אבל לענין חמץ הוא מזיד וחייב כרת בשביל אכילתו חמץ בפסח ודאי גלי קרא גבי שוגג דתרומה והקדש דלא פטרי לאו הא דקים לי' בדרבה מני' במזיד אבל במזיד ודאי פטור מתשלומין כדקאמר לאביי פטור וה"ה אם קים ליה בדרבה מניה מחמת דבר אחר שאוכל חמץ במזיד והאי דהאוכל תרומת חמץ בפסח דבשוגג משלם קרן וחומש איירי בשגג בתרוייהו אף לענין חמץ וכפירש"י שם בהדיא אבל להתוספות נראה לפרש בענין אחד בשוין [אוכל תרומת חמץ ואוכל חמץ של הקדש] וק"ל . ומה שלא הקשו בפשיטות הך מתני' דאוכל תרומת חמץ בפסח לחודיה לרבא אמאי בשוגג משלם קרן וחומש וכוהדע דבסמוך (ל) וק"ל: **בתד"ה** ואי דלא מצי לאהדורי כו' בסוף הדבור והכי פירושו אנוס הוא ופטור ממיתה וממון כו' . אפ"ל הא דמפרש דפטור ממון דאגן סהדי כו' דאל"כ קשה מאי פסיקא ליה דאיירי בדלא מצי לאהדורי ע"י אונס ומקשה אתרוייהו במה דאמר פטור ממון משום דקים ליה בדרבה מני' אדרבה אמאי חייב מיתה ליהוי פטור ממיתה דאנוס הוא ויהיה חייב ממון אהנאה דלמא בלא מצי לאהדורי ומניח לו מרצונו דהשתא ניחא דחייב מיתה כיון שמניח לו לתחוב מרצונו ולא קשה רק אמאי פטור ממון דהיכא כשמניח לו בפיו ולא אהדרה קנאו להתחייב לכן פירש אנוס הוא ופטור מתרוייהו דהשתא פסיקא ליה להש"ס לפרש בע"כ דניחא הדין דסוף סוף פטור [ממון] רק הקושיא הוא בלא קים ליה בדרבה מני' פטור אבל אי איירי במרצונו קשה טפי אמאי פטור חייב מבעיא ליה וק"ל : **בתד"ה** לא צריכא כו' דכבר נמאסו כו' . ואורחא דמלתא נקיט שאם תחב לו כל כך עד דלא מצי למיהדר כי אם ע"י הדחק מסתמא נמאס : **בא"ד** ואע"ג שחבירו גזלו כו' . זה לפירוש ר"י דלעיל דפריך אנוס הוא ואמאי חייב ממון והרי הוא לא גזלו כו' וק"ל . משא"כ לפירש"י לא קשה מידי דסוף סוף חייב לשלם כיון שנהנה : **בא"ד** או משום שחרוריתא דאשיתא כו' . אע"פ שיש לחלק קצת דהתם מחסר ממנו שוה פרוטה לכך מגלגלין עליו הכל משא"כ הכא אף דההנאה לגבי דידי' הוא שוה פרוטה מ"מ לזה לא מחסר פרוטה וק"ל : **בתד"ה** רב אסי אמר כו' פ"ה כו' ופליג אדרבא כו' . הקשה בח"ש מאי בינייהו הא אף אם רבא הוי יליף אסון אסון כאביי היה חייב לרבא משום דהוי מיתה לזה והתשלומין לזה דמחייב רבא וע"כ רבא גרסינן כמ"ש התוס' בסמוך . ואינו קושיא כ"כ דמ"מ כ"מ לאביי דלא יליף מואם העלם יעלימו דא"כ היה חייב והגמ' לא מתרץ השתא רק אהא דאמר ולאביי פטור כו' ודאי דאיכא לאשכוחי טפי חייבי מיתה בידי שמים באופן דהוי מיתה ותשלומין לחד (מ) וא"ל דתלמודא קאמר זר שאכל תרומה איכא בינייהו והגמ' הבין בתחלה דפטור מתשלומין אף אתרומה ומקשה מגונב חלב כו' ואתי רב אסי לשנויי דודאי אתרומה חייב והפטור דתשלומין קאי אשיראין דקרע בהדי דאכיל וכוונת הגמ' תרומה של חבירו ושיראין של חבירו דהוי מיתה ותשלומין לחד כיון דבא הכל ע"י ממון של חבירו רק רב אסי דנקיט תרומה משלו וקרע שיראין של חבירו משום דס"ל לדידיה הדין כן דפטור אף בכי האי גוונא ולשנויי ולאביי פטור קאתי ונקיט אף בכה"ג ולרבא חייב אף באכל תרומה ושיראין של חבירו [וכ"כ מהרש"א] דז"א דא"כ מאי מקשי מגדים שאני התם שהחיוב מיתה ותשלומין בא הכל ע"י ממון של חבירו (נ) ודו"ק . ועיין לקמן בהא דבא על בת בתו פטור מטעם דקים ליה בדרבה מיניה אף דהוה ממון לאחתו ומיתה לבא בתו עיין [דלפום סברת התוס' דהשתא הו"ל לאקשויי ארבא ממתני' דהכא] ומהא דגונב חלבו כו' דמשמע דאם היו באין כאחד פטור אע"ג דחלב נמי חייב כרת לשמים אפשר דס"ל לרב חסדא ממון לזה ונפשות לזה פטור (ס) : **בא"ד** פירוש ממון לבת שרצו להפסיד לה כתובה ונפשות לזה שאומר שבא עליה ולפ"ז צ"ל דאיירי שנאנסה וכן משמע הלשון בא על בת פלוני משא"כ במימרא דרב יוסף בסמוך קאמר שזינתה משמע ברצון וכן משמע ממ"ש בסמוך שהיו יכולין להעיד עליו בלא הבת ועל הבת בלא עליו דמשמע בת בלא עליו לא הוי אלא ממון לא נפשות [וע"כ דאיירי באונס] אע"ג דנקטו ליסנא פלונית זינתה . אבל זה לא יתכן דא"כ אמאי רצו להפסידה כתובתה הא אפילו אשת כהן לא מפסדא כתובתה באונס כמו שכתבו התוס' פ"ק דף ט' בד"ה אי למיתב לה כתובה ולכן צ"ל כפירש"י שם בסנהדרין ממון לאב דבנערה איירי שהכתובה לאביה . ולפי"ז מ"ש ונפשות לזה שאומר שבא עליה אע"ג דהוי נפשות משום דידה נמי כיון שזינתה ברצון מ"מ זה מקרי קצה ממון ונפשות לאחד אע"פ שהתשלומין לאב ומיתה לדידה מ"מ הכל בא על ידה וכן בסמוך צ"ל ליישוב ר"י כיון דבלאו דידה נתחייבו מיתה ע"י עדותן אדידיה דהיינו פלוני בא כו' אע"ג דעל ידה נמי קים ליה בדרבה מני' מ"מ מחייבי' להו ממון בשבילה ודו"ק (ע) : **בא"ד** והוא שהדליק את הגדיש כו' . בלא פירש"י לא קשה מגדים ארבא דסנהדרין דהתם הוי מיתה בשביל שמים וחשיב הכל לאחד אבל לפירש"י דכתב וס"ל לרב אסי מיתה לזה כו' משמע דמיקרי הכא מיתה לזה ותשלומין לזה ורב אסי הוא דס"ל כן אבל רבא פליג וק"ל : **בא"ד** והתם על הזמה אתה בא להם הכל . שהזימו עידי האב לעידי הבעל : **בא"ד** דבמלוה שבמיתה הכתוב מדבר כו' . מבואר היטב בעיונך שם בגמרא וק"ל : **בא"ד** וריב"א אומר כו' . והכא ובגדים מקרי הכל לאחד כיון דמיתה לשמים ולכך פטור ודו"ק :

דף לא ע"א גמ' דאי בעי גחין פירש"י למטה מג' כו' . לפי"ז כי פריך לעיל סוף סוף כיון דלעסיה קנייה אמאי לא משני דגחין למטה מג' אע"כ לא תליא בזה דהא כי תחב לי' חבירו נמי הוי כאילו לא הגביה כלל ואפ"ה קניי' כיון דלעסיה דמה שייך הגבהה כיון דתפס בפיו וזה עצמו קושית ר"י אפירש"י ואפשר לפרש בדוחק דלעיל כיון דלעסיה למעלה מג' דוקא קנייה וה"ה דהוה מצי למימר דהו"ל בגחין דה"נ הכא הו"ל שתחב לו חבירו וכו' כמ"ש התוס' ודו"ק: **ברש"י** בד"ה לא מצי לאהדוריה כו' סופו לקרוע לו שיראין . לא מיושב הך ליסנא משעת עקירה סופו לנוח מבעיא ליה שיראין מאי עבידתיה ואף שי"ל דאם חיוב מיתה מתחיל תיכף משעת עקירה והוי כאילו נח כיון דלא מצי למיהדר א"כ חיוב תשלומין בא אח"כ ולא מיפטר מטעם קים ליה בדרבה מני' אא"כ באין כאחד ממש וכן משמע בהדיא בתוס' מרובה דף ע' בשמעתא דאמר לי' זרוק גניבתך לחצירי וכו' שהביאו התוס' בד"ה שעקירה צורך הנחה ע"ש ובח"מ סי' שנ"א (פ) מ"מ אין נראה שנתכוין רש"י לכך ודו"ק: **בתד"ה** שעקירה וכו' ולא הוי מפליג בין מצי וכו' . ואתיא פירכא דמרובה מכי מטא לאויר כו' לליסנא קמא דהכא דתליא הכל בעקירה צורך הנחה [שאי אפשר להנחה כו'] וס"ל לר' אבין אפילו מעביר נמי וא"כ ר' ירמיה דפליג אמנסך דהיינו כמו מעביר בעצמו הה"נ דפליג אזורק ולהכי מקשה שפיר התם בהזורק מכי מטי וכו' דא"ל אף שר' אבין ודאי ס"ל אף במעביר לליסנא קמא משום דתליא לדידיה הכל בצורך הנחה מ"מ דלמא ר' ירמיה דפליג עליה ולית ליה עקירה צורך הנחה דלמא דוקא במעביר פליג עליה ומ"מ בזורק מודה מטעמא דלא מצי לאהדורי לזה כתבו ולא הוי מפליג כו' [ר"ל לליסנא קמא] תדע דלא הוי סברא כלל להכריע שום דבר ואפילו רבותא לא הוי מעביר טפי מזורק דאל"כ אמאי נקיט ר' אבין זרק דמודה בה אף ר' ירמיה מטעמא דלא מצי לאהדורי לינקוט מעביר דפליג בה רבי ירמיה אלא ודאי כי הדדי וכו' . וזה מבואר פשוט . וא"ל להתערב בכוונתן [ליסב] אמאי נקיט רבי ירמיה מנסך לנקוט רבותא אפילו זורק דהסבל הוא דר' ירמיה קאי אמשנה דמנסך היזק שאינו ניכר וכו' וטפי קשה לרב חסדא לליסנא ב' דתליא במצי לאהדורי אמאי נקיט גונב חלבו דהוי תרתי לטיבותא לאשמעינן רבותא אפי' מעביר וק"ל : **בא"ד** אבל אם אפשר כו' . ר"ל לפירוש ר"ת אתי שפיר אבל אם אפשר וכו' וכפירש"י שם שמשכשך בו בלי הגבהה וכמ"ש התוס' בגיטין לא פליג וכו' וא"כ קשה מאי פריך במרובה [לזה כתבו] ובהגוזל וכו' שם משמע [נמי] כפירוש ר"ת . או שיעור לשונם דר"ת פירש אי אפשר וכו' משום דאם אפשר וכו' א"כ לא פליג וכו' ובהגוזל משמע דפליג וכו' [וכ"כ מהרש"א ז"ל] . ומ"ש וכן משמע קצת די"ל מעיקרא וכו' דבהא גופי' פליגי אם הגבהה צורך ניסוך הוא אם לאו ומעיקרא סבר כרבי אבין וכו' [היינו דדמיא לדר' אבין ולבסוף סבר כר' ירמיה משום דאינו דומה לדר' אבין וכן הוא בתוספות ישנים] וק"ל: **בתד"ה** דאי בעי וכו' וקשה וכו' . וא"כ לעולם ההגבהה והקנין צורך אכילה דאי אפשר לאוכלו בלא קנין מקודם ומה לי למטה מג' או למעלה לזה פירשו יכול הוא לשחות ולתוחבו עד בית הבליעה דהשתא ליכא קנין מעיקרא רק באין בבת אחת אע"ג דבהך אכילה וכו' וק"ל: **בתד"ה** ה"נ נימא וכו' לא פריך וכו' . סוף הקושיא דאבל זורק מאי לפלוג וליתני וכו' נראה דקשה אף להאי ליסנא וצריך ליסב דא"כ לא תליא כלל קושית אבל זורק מאי [במאי דמשני מקודם] דתקשה בלא"ה לב' הלשונות אמאי נקיט מגרר ליתני בדידי' היכא שבשניהם באים הקנין בהגבהה קודם שיבא חיוב ההוצאה [ר"ל דלאיזה אוקימתא שנאמר ברישא דלא תקשה אף לליסנא קמא מ"מ לפלוג בדידיה כגון בזורק שהקנין נ"כ בא קודם ההוצאה אפ"ה פטור] ויש לייסב ודו"ק : **בתד"ה** נימא כו' והא כיון דקנה קודם התחלת העקירה . ולא ניחא להו למימר דמ"מ תחלת ההגבהה צורך העקירה הוא דהא אפשר לעקור אם היה מונח ע"ג מקל גבוה ג' טפחים ואינו מחובר . ואולי לזה מביאין ראיה כמו לבן עזאי וכו' [דגם שם התחלת הליכתו צורך העקירה והליכה שאחרי'] . או אפשר שלא תימא דהוי כבבת אחת אף שאינו בבת אחת ממש כמו לריצב"א לעיל ע"ב בתוס' בד"ה ואי דלא מצי לאהדורי ודו"ק : **בתד"ה** אבל לכתף וכו' בין עמד ללא עמד כלל . מיהו לפי מ"ש בסמוך בד"ה מגרר ויוצא כו' משום דלכתף פטור נראה לו חידוש וכו' אבל לא עמד כלל ליכא חידוש כלל . ואפשר דמ"מ איכא חידוש דהא לליסנא דאי בעי למיהדר אין הכי נמי דחייב אף בלא עמד אף דהגבהה צורך הוצאה היא וק"ל : **ע"ב** גמ' ודאפקי' להיכא . יש לראות אם לקושרו ומיהו לפי מ"ש התוס' בסמוך בד"ה רב אשי לפירוש ר"ת דמשני רב אסי תירוץ אחר על דאפקי' להיכא אע"ג שמשני מגרר אילטריכא ליה בענין אחר [משמע לכאורה דאינו תלוי קושית דאפקי' להיכא בהד שינויא דמגרר אילטריכא ליה וכו'] מיהו אם הוא מקושר אתיא בפשיטות טפי דמסדר רב אסי אחר קושיא דאפקיה להיכא אע"ג דרב אסי קאי אמגרר אילטריכא ליה וק"ל : גמ' רב אסי אמר כגון שלירף ידו כו' . אפשר לפרש לשון לירף שלירף ידו השניה לגרר בתוכה מידו אחת כן משמע קצת מלשון התוס' שכתבו כשלירף ידו למעלה מג'. או לשון לירף שלירף ידו אצל הקרקע לפחות מג' כן משמע מלשון רש"י [שכתב] ולהכי משני כשלירף וכו' . או לשון לירף שלירף ידו למפתן הבית וכמ"ש הטור דאם הרחיק ידו מן המפתן א"כ איסור שבת בא תיכף שנקלט באויר תוך ג' חוץ למפתן דהוי כלבוד וקנין גניבה בא אח"כ כשבא לתוך ידו ולא נפטר משום קים ליה בדרבה מני' א"כ בבא בבת אחת ממש ודו"ק (צ) : **בתד"ה** מגרר וכו' דלכתף פטור נראה לו חידוש טפי מחידוש דמגרר . לכאורה אף דלא הוי חידוש טפי רק דשוין מ"מ פריך שפיר דלפלוג בדידיה וק"ל : **בתד"ה** אלא במילעי וט' דרך מחתרת וכו' . והתלמודא דמשני במילעי משום קנין דלא קני במשיכה אלא במילעי דבעי מיתגא שאין דרכו להגביה אבל משום חיובא דשבת מצי איירי בזוטרי ובאופן דחייב משום הוצאה כגון במחתרת : **בתד"ה** רב אסי אמר וכו' וקשה לר"י חדא דמה ענין חשיבות כו' . ועוד דאין צריך כו' . ואין לפרש ראיה דכדרבא אשבת וקנין באמת פשיטא מונחן בידה כו' דאשבת אין צריך ראיה כיון שהוא פחות מג' הוי כלבוד אף שאין ידו חשובה כד' : **בא"ד** כגון שאסקופה גבוה ג' כו' . דאי לא"ה א"כ הגביה ג' טפחים ואתיא הקנין קודם חיוב שבת וכפירש"י דלהכי משני כשלירף ר"ל לפחות מג' דלא תהוי וכו' : **בא"ד** והוי מייתי מדרבא אקנין ואשבת . ודאי אקנין א"ל ראיה [לכאורה אף לפירש"י] כיון שהגביה

באור

מן השמים ואעפ"כ שומר נפשו ירחק מהן ולא מיירי במקרה הבאה ע"י אדם וחיה : (ל) דלהקשות קושיא לרבא לא פסיקא להו דאפשר דהאי דיהוי דקמדחי הש"ס שם הא מני ריה"ג כו' ורבי נחוניא כו' לא אזלא אליבא דרבא וכמו שנ"ל באמת לפירש"י שם דמפרש במזיד בהזיד בתרומה ושגג בחמץ ע"ש : (מ) לכאורה למה שמשיג בסמוך אמהרש"א דמוכח מקושית התוס' שהקשו מגדים דאפילו בתרומה ושיראין של אחד הוי מיתה לזה ותשלומין לזה כעין גדיש לסברת התוס' לא ידעתי איזה מקום מניחא אפשרי שיהיה מיתה בידי שמים ותשלומין לאדם מיתה והתשלומין לחד ואולי משכחת באוכל הקדש לרבי דהזיד במיתה דגם התשלומין הוי לשמים וכה"ג : (נ) גם לפי"ז אכתי תקשי למאי שמיישב ר"י דעיקר תלוי במעשה א' או ב' מעשים א"כ אפילו באכל תרומה וקרע שיראין של אחד מ"מ הא הוי שני מעשים דחייב לרבא אף אם היה מיתה בידי שמים פוטר : (ס) גם בזה כוונתו לפום סברתם דהשתא . אך לא ידענו למה תפס בזה על רב חסדא דהא לר' נחוניא קאמר דהוא מודה והא רבי נחוניא פוטר עכ"פ בחייבי כריתות אף דהוי לשמים ובכל דוכתא הוי חייבי כריתות ממון לזה וכרת לשמים ואפ"ה פוטר ועלה קאמר ר"ח דמודה רק דהיה לו להקשות לרבא מר' נחוניא : (ע) לכאורה סיפיה לאו רישא דלפי מה שסיים בסופו דצ"ל דחיוב מיתה דמחמתה אינו פוטר ממון מחמת דבלא"ה נתחייבו מיתה שלא מחמתה א"כ לא הוי צריך למימר כפרש"י דממון לזה פירוש לאב רק כמ"ש בתוס' לפניו ממון לבת אם לא שנגיה בדבריו ובאמת כ' תירוצים נינהו וכצ"ל ואע"ג דהוי נפשות כו' מ"מ זה מקרי קצת ממון ונפשות לאחד כו' מ"מ הכל בא על ידה והיותר נראה כמו שכתבו בתוס' לפניו דהממון לבת ואפ"ה אין מיתה דמחמתה פוטר מכיון שבלא"ה נתחייבו מיתה מחמת הבועל וכן צריך לומר בסמוך ליבוב ר"י כו' . וביאור דבריו דמתחלה רצה לומר דהממון לאב ולכך אין מיתה דמחמתה פוטר ואפ"ה לא נקטו התוס' נפשות לזה הכא רק הבועל משום דזה מיקרי קצת ממון ונפשות לאחד ואף דלדינא הוי ממון לאחד ונפשות לאחד מ"מ לא נקטו בדבריהם נפשות לבת מחמת דמיקרי קצת כו' וזה שכתב מ"מ זה מיקרי קצת ממון ונפשות לאחד . אח"כ כתב והיותר נראה כו' וכן נ"ל בסמוך לייסוב ר"י ר"ל דבייסוב ר"י ע"כ נ"ל דזה מיקרי מיתה לזה כו' דלפי מ"ש תחלה דממון היינו לאב לא מיתרצא בהכי ייסוב ר"י דהכל תלוי במעשה אחד אף שהממון ונפשות הוא לשני בני אדם כדמשמע מקושית הרשב"א וא"כ אף שהממון לאב מ"מ ע"י העדות שמעידין עליה בא להם חיוב ממון ונפשות והכל ע"י מעשה אחד אע"כ כיון דבלא"ה נתחייבו מיתה ע"י העדות שמעידין על הבועל הוי מיתה לזה וכו' . וס"ה דהו"מ להוכיח מדברי ר"י לקמן בדבור זה שהוכיח מסך דפ' בן סורר דכיון שהולדות הן בגוף האשה חשיב מיתה והתשלומין לאחד אע"ג דדמי ולדות לבעל ומיתה לאשה מכ"ש הכא דהממון ומיתה בא על ידה על ביאתה דלא מהני הא דכתובתה לאב אע"כ כתי' השני : (פ) מה שהביא ממרהק לחמו ונסתייע ממשמעות תוס' דכ"ק וש"ע ח"מ ובאמת הוא גמרא ערוכה בערכין דף ו' ע"ב יוצא ליהרג והבל חייב וכ"כ הרמב"ם פ"ג מהלכות גניבה הלכה א' דחיוב מיתה אינו פוטר מחיוב תשלומין שאח"כ והביא הה"מ מוצאו מגמרא הנ"ל וכתב שכן מבואר במקצת מקומות וכן משמע להדיא לקמן ע"ב בהא דפריך ודאפקה להיכא אי דאפקה לר"ה איסור שבת היכא איסור גניבה ליכא ומאי פריך אימא שהכניסו אח"כ לרשותו אלא ודאי כיון שכבר נתחייב מיתה קודם חיוב ממון לא מיפטר בהכי וכן תי' להדיא בשיטה מקובצת . ודיעה שניה שבח"מ דהוא דעת רש"י ותוס' והה"מ מיחסו לדעת הרמב"ם דפוטר בשיבר אחר חיוב מיתה צריך ליתן טעם דסברי כיון דנתחייב באונסין משעת חיוב מיתה אף דכ"ז שהוא בעין מחויב להחזירה מ"מ כיון דעתה אינו בעין החיוב מתחיל למפרע משעת חיוב מיתה וכבר פטרתו המיתה אבל היכא שלא חל חיוב תשלומין רק אחר שכבר נתחייב במיתה ודאי דכ"ע מודי דאין חיוב מיתה דקודם פוטרו וכמ"ש הרמב"ם בדין הקודם להדיא ודברי הסמ"ע שם וכן הש"ך במה שהגיה דברי הרמ"א בדיעה הראשונה בנ"ע צריכין יישוב למעיין ועי"ש היטב : (צ) וכמ"ש לעיל ברש"י בד"ה לא מצי לאהדורי . וכן הסביר הסמ"ע בח"מ סי' שנ"א דעת הטור שם . וצ"ל דפוסק כר' חלקיה בר טוביה בשבת דף נ"ז ע"א דאף רבנן דר"ע מודו בזורק מרה"י לרה"ר באמצע דהוך ג' כאילו נח . דאילו

ג' אלא ר"ל אפילו לפי סברת רש"י שמביא ראיה אקנין והיה אפשר לומר דלא מיקרי הגבהה אא"כ הגביה לאויר מן הארץ משא"כ כשאסקופה גבוה ג' שלירף ידו והיד למעלה מג' מהקרקע [אפשר דלא הוי הגבהה והיה לריך לאתויי מדרבא דידו של אדם חשובה כד' לזה כתבו והוי מייתי ראיה אשבת ואקנין וק"ל: בא"ד וכולה מלתא אשבת וכו'. וקנין פשיטא דונתן בידה וכו' רק לענין שבת אוקי לה או למטה מג' ומשום לבוד או אף למעלה מג' וכדרבא וק"ל. ולעולם אתי לשנויי [אקושיא] דאפקא להיכא אי ר"ה איסור גניבה ליכא לזה אמר כשלירף ידו דהשתא איכא איסור גניבה: בא"ד ור"ת וכו' לאשמעינן דאגד יד וכו'. אע"פ שאגוד בידו כי הוא תופס הכיס בידו והוא עומד בפנים וה"א דהדיי' בתר גופו ולא מיחייב משום שבת משא"כ לכל הפירושים דלעיל איירי כשהוא עומד ג"כ בחוץ. ולפירוש ר"ת מתרץ רב אשי עכ"פ נמי קושיא ודאפקי' להיכא רק הא דנקיט פחות מג' לתרולי נמי מגרר אילטריכא ליה דמשום קנין לא לריך דהא מלי מוקי לה למעלה מג' ובאסקופה גבוה ג' כמ"ש לעיל [אף אם נאמר כרש"י] ועוד דלר"ת אין חילוק [בהגבהה] בין פחות מג' או גבוה ג' וכמ"ש לעיל ע"א בד"ה נימא הגבהה לורך הולאה היא [וא"כ אפילו בלמטה מג' אכתי היה הגבהה מקודם אם לא שהאסקופה היה גבוה] ולענין שבת אף בגבוה ג' מחייב דידו של אדם חשיבא אלא לכך נקיט בפחות מג' משום דלמעלה מג' אגד יד שמיה אגד כדאיתא במשנה הראשונה דשבת פשט העני את ידו לפנים וכו' פשט בעה"ב וכו' וכדמקשה בהמלניע ומשני לה התם למעלה מג' וכו'. ומ"ש בח"ש [דלא כתבו זה דלמעלה מג' שמיה אגד רק לאמיתת הענין אבל בלא זה ל"ל דמיירי למטה מג'] היינו משום שחשב רש"ל כיון [דעכ"פ השתא] דתלמודא לא מייתי אותו דרבא דידו של אדם חשיבא כו' א"כ ע"כ לריך לאוקמי למטה מג' מטעם לבוד ודו"ק: בתד"ה ברה"ר נמי קני כו' דקתני סיפא איכא נמי למידק כו' כנ"ל ודו"ק: בתד"ה ורמינהו כו' אריפא כו'. דא"ל דבריפא ניחא ליה דשאני הכא דרביי' קרא נערה הנערה ועל חייבי כריתות קשה ליה מנ"ל לרבויי דלמא אילטריך חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין אע"ג דתפסי בהו קדושין כיון דבעלמא לקי ה"א דלא משלם ומנ"ל חייבי כריתות דלא תפסי בהו קדושין וכמ"ש התום' בסמוך בד"ה אלמא קסבר עולא כו' (ק) דא"כ לא משני עולא מידי בהא דכאן אחותו נערה כו' דאכתי קשה אמאי משלם חייבי כריתות [כיון דלא תפסי בהו קדושין ועיקר התירוץ דממונא משלם חסר מן הספר]:

דף לב ע"א גמ' כאן באחותו בוגרת. ולא משני באחותו קטנה דמתניתין ס"ל נערה אין קטנה לא והיה מיושב נמי קלת בושת. [משום דלא ירויח בזה דעכ"פ ילטרך לאוקמי בסוטה משום פגם] אבל אין לתרץ אחותו בעולה ומיושב לער דבתפוסה יש לה לער אף בבעולה ודו"ק: גמ' גמר מחובל וכו'. דבכל מקום דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם וכו'. ואילטריך ריבויא דהנערה שלא נמעט מולו תהיה לאשה אשה הראויה לו: גמ' שכן אין לריכין התראה ואי ממונא לקולא וכו'. אין להקשות יעשה זה נמי לקולא כיון שאין בהן התראה להכי הקילה התורה דאף אם התרו בהן מ"מ משלמין ממון ועוד דמה שאמרה התורה דאין לריכין התראה היא גופא חומרא הוא דלמה שינתה תורה בכאן לחייבן מלקות או מיתה בלא התראה אי לא משום חומרא משא"כ לא עשו מעשה הוא מלד טבע הענין בעלמו מיהו לקמן אמרינן דאין שייך בהן התראה אבל לא נשאר במסקנא ודו"ק: בתד"ה וקי"ל וכו' דפשיטא דמסכת מלקות וכו'. וא"ל דאבושת ופגם פריך כדפריך בסמוך (ר) דא"כ לא משני מידי ודו"ק: בא"ד ואפילו בלא אתרו וכו'. דהניחא אי מקשה אמאי לוקה: בתד"ה דאינו לוקה ומשלם תימה כו'. ר"ל א"כ לישני אידי ואידי באחותו נערה ואית בה ממון ומלקות כמו במוליא שם רע דכתיבא בה תרוייהו בהדיא ויסרו אותו וענשו אותו מאה כסף וילפינן קנסא מקנסא כמו עדים זוממין לר"מ דלוקה ומשלם משום דס"ל דעדים זוממין קנסא וק"ל: בא"ד וליכא למימר דמבושת ופגם כו'. וא"ל דא"כ היאך תליא במתני' דהכא [כיון דבמתני' לא הוזכר בושת ופגם וע"כ דפריך אמתני' דהתם א"כ היאך תליא במתני' דהכא. דז"א] דתיקשי בלא"ה נמי קשה [אמאי דפריך] אחותו בוגרת והאיכא בושת ופגם היאך תלוי כאן (ש) אלא ע"כ דמשמע ליה כיון דאית לה קנס כדתנן במתני' מסתמא אית לה נמי בושת ופגם: בא"ד וי"ל וכו'. כעין זה כתבו בהשוכר את הפועלים לרבי מאיר ולוגם לומר הכא והתם דרבי מאיר ורבנן לא פליגי אלא בעדים זוממין לר"מ הוא קנסא ויליף ממוליא שם רע דקנסא הוא ולוקה ומשלם ולרבנן ממונא אם כן ממעטינן מכדי רשעתו והכא בשמעתין משמע דאף קנסא לא ילפינן ממוליא שם רע לרבנן ובהשוכר את הפועלים משמע דאף בממונא בחוסם את הפרה לוקה ומשלם לר"מ דקאמר הא מני ר"מ הוא וכו' ותירלו דאחד תלוי באידך דלר"מ כיון דעדים זוממין קנסא הוא א"כ כדי רשעתו דכתיב בעדים זוממין ליכא לאוקמי במלקות וממון דהא ילפינן לה ממוליא שם רע דמיחייב משום ב' רשעיות וע"כ מיתוקמי במלקות ומיתה וא"כ בכל דוכתא לוקה ומשלם [אף בממון] דהא ליכא מיעוטא דאין סברא לאוקמי כדי רשעתו אעדים זוממין באופן היכא דליכא קנסא כגון שבשעה שהעידו שקר קרע שיראין של חבירו דהוי ממונא דכדי רשעתו קאי עכ"פ אגוף הדבר היכא דהוי ב' רשעיות מכח שהעידו שקר ומקרא מלא דיבר הכתוב בכל ענין כדי רשעתו משום וכו' וא"כ אם תוקמה אהיכא דאיכא ב' רשעיות מכח שהעידו שקר ליכא לאוקמי כדי רשעתו אממון ומלקות דהא כל תשלומי עדים זוממין מכח עדות קנסא הוא וילפינן לה ממוליא שם רע אע"כ למלקות ומיתה ולרבנן כיון דס"ל דעדים זוממין ממונא וא"כ לא ילפינן לה ממוליא שם רע וקאי שפיר כדי רשעתו אממון ומלקות ואפילו אקנס ומלקות נמי דמקרא מלא וכו' כגון בשעה שהעידו טבחו וכו'. אבל אם העידו על א' שהוליא שם רע או שאנס פלונית אע"ג דהוי נמי קנס ומלקות בכי האי גוונא לא מיקרי קנסא דכל תשלומי עדים זוממין מה שמשלמין מכח כאשר זמם הוי ממון לרבנן וא"כ כיון שהעידו על אחד שהוליא שם רע וזממו לחייבו קנס ומלקות וגבי דידהו מלד הדין משלמין ומיקרי ממון בדידהו לזה כתבו טבחו ומכרו דודאי הוי קנס ומעתה ילפינן בכל מקום מעדים זוממין דכל מלקות ילפינן מיני' דסמיך לי' ארבעים יכנו וכו' לא תחסום וכו' וק"ל. ובזה מיושב נמי למאן דמוקי לקמן מתני' כר"מ דאית ליה לוקה ומשלם אכתי קשה אלו הן הלוקין הבא על אחותו (ת) הא איכא בושת ופגם דממונא הוא ור"מ דוקא בקנס ס"ל כן [אלא אף בממון ס"ל כן]. ואח"כ ראיתי שהתוספות כתבו כעין זה לקמן דף ל"ד ע"ב בד"ה ור"מ לוקה ומשלם כו' ככל מה שכתבתי. ולעולא ניחא דילפינן [לרבנן]

בכל מקום מעדים זוממין אף קנס דהכא וכמו דעדים זוממין ממונא משלם מילקי לא לקי מכדי רשעתו דקאי עליה ה"נ בכולהו ממונא משלם וכו' אבל לר' יוחנן לא יתכן כן כל כך דילפינן בכל מקום מעדים זוממין דכדי רשעתו קאי עלי' והתם בעדים זוממין משום רשעה אחת אתה מחייבו היינו ממון ובכל מקום מילקי לקי ממונא לא משלם (א) וי"ל דעכ"פ כדי רשעתו קאי על עדים זוממין וילפינן מיניה כולהו דמשום רשעה אחת אתה מחייבו רק סמוך ליה ארבעים יכנו כדבסמוך וע"כ אעדים לא קאי דבפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין מיד ביד ע"כ אדוכתא אחריתא קאי דהיכא דמיחייב משום רשעה אחת היינו מלקות וק"ל: בא"ד דלדידי' לא שמעינן דאית ליה מת ומשלם וכו'. ולא יקשה לדידיה מכה על בתו פטור וק"ל: בתד"ה אלמא קסבר עולא וכו' כמ"ש ר"ת וכו'. וכפי' רש"י אבל רש"י לא נתכוין לתרץ הך קושיא דנערה רק מנ"ל לתלמודא דלמא עולא איירי בלא אתרו וכו'. והו"ל לרש"י לפרש מדמוקי מתני' דמכות בבוגרת משמע אבל בנערה אף דאיירי בהתרו אפ"ה לא לקי אלא משלם: בא"ד ומתני' כשלא התרו כו'. ואילטריך נערה שלא למעוטי מולו תהיה לאשה. ויש לראות דנקשי קושית התום' להמקשה מאי פריך ורמינהו וכו' שאני הכא דרביי' קרא וא"ל כר"ת דהא כל דיוקא מדלא משני כאן בהתרו ותקשי לי' לתרץ באמת כן דהריבוי בא ללא אתרו ובהכי איירי מתני' מאי אמרית כמ"ש התום' לעיל דס"ד דמקשה דחייבי מלקות שוגגין פטורין וכו' וא"כ כי איתרבי לא אתרו ה"ה אתרו א"כ לא מקשה מידי וכן לפירוש ר"י אי קושית המקשה מנ"ל חייבי כריתות לא משני עולא מידי. י"ל דהמקשה מקשה מכח הא קי"ל דאינו לוקה ומשלם ובמכות משמע דבאחותו איכא מלקות והכא קתני באחותו תשלומין ואף דכתיב נערה לרבות תשלומין א"כ אינו לקי בהכרת דכדי רשעתו כתיב משום רשעה אחת וכו' ואי רביי' קרא לתשלומין א"כ אין כאן מלקות וא"כ היאך קתני הכא באחותו תשלומין והתם באחותו מלקות הא קי"ל אינו לוקה ומשלם דמשום רשעה אחת וכו' ומשני עולא כאן באחותו וכו' ואף דידע לפרש לוקין בבוגרת ומפותה או בעולה דוק בזה (ב): בתד"ה ואי ממונא כו' וי"ל כו' דחס רחמנא כו'. ובסמוך בעדים זוממין נמי חס רחמנא אממונא של מי שהעידו עליו שקר. ומכאן ראיה קלת למ"ש התום' בעלמא דלא בעי בממון כאשר זמם ולא כאשר עשה דאל"כ לא הוי שייך חס רחמנא אממונא (ג) וק"ל. וא"ל דליפרוך מה להתם שכן חס רחמנא אממונא של נחבל ועוד בסמוך לפרוך מה להלד השוה שכן חס כו' אי ממונא לקולא הוא דה"כ י"ל חס רחמנא בפגם דמיחסרא ממונא אלו נמכרת בשוק כשאר נזק וכיון דמשלם ממונא של פגם דחס וכו' א"כ תו ליכא מלקות דאינו לוקה ומשלם וא"כ משלם נמי קנס וק"ל: בתד"ה שכן יש בהן וכו'. הרואה יראה הדוחקים שבדבריהם היה אפשר נזכר חמור משוה ולפירוש ר"ת תחלה קאמר עדים זוממין יוכיח על מה לחובל שכן חייב בה' דברים וא"כ קאמר מה להלד השוה שבהן שכן יש בהן וכו' והיינו ה' דברים אף שיש ליישב בקל מ"מ דוחק הוא: והנראה לי לדעתי דבכל מקום הלד השוה שבהן הוא חומרא שיש בשניהן כמו לא הרי שור וכו' הלד השוה שדרכן להזיק וכו' וכן בהחובל דף פ"ח ע"א לד שוה שבהן שכן אינן בכל מלות וכו' אף כיולא בהן כו' שם ודאי ליכא למיפרך מה להלד השוה לד חמור דפשיטא דתלינן טפי אותו הדין בחומרא שיש בשניהן מסתמא אותה החומרא גורם שהדין כן א"כ אף אני אביא וכו' שיש בו ג"כ אותה החומרא שיהיה הדין כן דלית לן למיתלי הדין בחומר שיש באחד שאותו חומר גורם שהדין כן כיון שאותו החומרא אינו בחבירו וכגון בריש ב"ק אינו ראוי לתלות הא דחב המזיק לשלם במיטב בזה שיש הנאה להיזקו דהרי רגל אין הנאה ויש בו ג"כ הדין שחייב לשלם במיטב וכן א"ל שחומר היזיקו מלוי גורם הדין דשן אין וכו' אלא חומרא שיש בשניהן דהיינו שדרכן להזיק גורם אף אני אביא וכו' וכן שכן אינן בכל המלות וכן בכ"מ משא"כ הכא דל"ל הלד השוה חומרא שיהיה בשניהם בשוה שנאמר אותו החומרא גורם שמשלם ממון או קולא שיהיה בשניהם בשוה שנאמר שאותו הקולא גורם שמשלם ממון וא"כ אף אני אביא מה שיש בו אותה החומרא או אותה הקולא שיהיה הדין כן שישלם ממון רק אנו מבקשין ללמוד הדין מחובל ועדים זוממין שישלם ממון היכא שיש ממון ומלקות ולא מלא הלד השוה למה הוא כן רק אמר הלד השוה שדין הוא כן וע"ז מקשה שפיר מה להלד וכו' שכן לד חמור אף שחומרא אינן שוין מ"מ בזה שוין שבכל אחד יש חומרא או קולא ונאמר שהוא גורם שהדין כן דהא אין לתלותו בחומר שוה לשניהן וכן במכות הלד השוה שבהן לאו שאין בו מעשה לוקין והלד השוה הוא הדין בעלמו שרולה עתה לילף שיהיה הדין כן ועישהו לד השוה וכן בפרק כשם הלד השוה שפוסלין בתרומה שזהו בעלמו רולה לילף עתה שיפסול בתרומה כן נראה לי ואקוה לה' שכיוונתי האמת: בא"ד שכן לאו דחובל ועדים זוממין כו' ולא נגמור מנייהו חייבי כריתות. א"ל הא אית לן ריבויא דנערה הנערה חד לחייבי עשה וחד לחייבו כריתות כיון דלמדנו חייבי לאוין אף דמילקי לקי ממונא משלם א"כ סגי לן בתרי ריבויא וממנ"פ (ד) אין לריך לחייבי לאוין לחודא ריבויא דאי קדושין תופסין נלמוד מחייבי עשה ולא אילטריך לחייבי לאוין כיון דבעלמא משלמין ואין לוקין א"כ ע"כ לחייבי כריתות אתיא וי"ל מ"מ לר"ע דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין דלמא חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין כיון דאין קדושין תופסין וחייבי כריתות מ"מ לא איתרבי כיון דלוקין ואין משלמין וק"ל. אבל מ"מ קשה דלמא עולא סבר לה כרבנן דאי פשיטא ליה דכר"ע ס"ל לא דייק לעיל מידי אלמא קסבר עולא וכו' וכמ"ש ר"י לעיל בד"ה אלמא דמדרבנן דייק דהא לר"ע לא דייק מידי אלמא קסבר עולא כל היכא וכו' דדלמא דוקא הכא דגלי קרא ע"כ בדרבנן דייק כמ"ש ר"י לעיל א"כ לרבנן שפיר מתורץ דילפינן דחייבי לאוין משלמי מהלד השוה דליכא למיפרך עלה מידי אחייבי לאוין וא"כ כיון דקדושין תופסין בחייבי לאוין איתרבי חייבי לאוין ועשה מחד רבויא ואידך לחייבי כריתות וי"ל דר"ת כתב זה לפירושו לעיל בד"ה אלמא אבל לשיטת ר"י דלעיל ודאי דאין לפרש כן (ה) ודו"ק: בסה"ד מסתלק לומר דלריכי. דהתם שלא בא אלא לעשות לריכות בקל טכל לומר דבר להלריך אותן דהא אפילו מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב קרא משא"כ כאן שהוא ילפותא ללמוד דין אחר ודאי לריך פירכא חשובה שימנע הלימוד לא טעם מועט. מיהו לפירוש ר"ת נמי אינו מפורש כאן הקולא שוה בשניהם ולפי דרכנו לעיל אתי שפיר נמי הא דפסחים דלית לן לד שוה בפסח ובתמיד חומרא שוה לתלות בו אותו הדין שיהיה בשלישי שילמוד מהן לתלות בו הדין הזה וק"ל: **ע"ב** גמ' אלא עולא תחת תחת וכו' הקשה בח"ש א"כ מיתרבו חייבי לאוין לתשלומין וכ"ש חייבי עשה ולא לכתוב רק ריבויא אחד לכריתות ולמה לן ב' ריבוים לעיל ותירץ דה"א

באור

דאלו רבא פסק שם בשבת דף ק' דלרבנן אף תוך ג' לריך הנחה ע"ג משהו וכוותיה פסק הרמב"ם ע"ש: (ק) וא"ל א"כ למה אייתי הך דבחייבי כריתות לקי כיון דעיקר הקושיא מאחר דבחייבי לאוין לקי א"כ לריך ריבויא לחייבי עשה ולחייבי לאוין ומנ"ל חייבי כריתות דלא תפסי בהו קדושין די"ל דאי אין מלקות בחייבי כריתות לא היה קשה אחייבי כריתות דאפשר דהתנא סובר דטפי מסתבר לאוקמי ריבוייא אאין בו הויה כיון דלו תהיה לאשה לא מיותר משנאמר דהתורה שינתה בכאן מכל התורה כולה דמילקי לקי ולזה אייתי דבחייבי כריתות נמי לוקה והשתא תקשי שפיר מנ"ל לרבויי חייבי כריתות דאית ביה תרתי ואין בו הויה ומילקי לקי דלמא לרבויי חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין דלא נימא מילקי לקי: (ר) ואף שהתום' הזכירו בדבריהם בוגרת ומפותה דמשמע דידע גם ממפותה מ"מ הרי התום' בעלמו כתבו בדבור שאח"ז וליכא למימר דמבושת ופגם שהן ממון פריך כו' דא"כ לא משני מידי הרי דאפשר לומר דהמקשה לא ידע מזה וכן משמע בגמרא מדקאמר השתא דאתית להכי כו' ביתומה ומפותה וע"כ פירושו השתא דאתית להכי דמוקמית במפותה דהא יתומה לא הוזכר מקודם ע"כ דלא ידע ממפותה. ומ"מ לריך יישוב למה נקטו תוס' בדבריהם מפותה: (ש) אולי ר"ל למאי דס"ד דתוס' דמקשה אמתני' עד שהולרכו להוכחתם דלמאי דאסקו דאמתני' דהכא פריך דהוי סבר מילקי לקי א"כ בלא"ז לא הוי קשה ליה אדהתם מבושת ופגם רק השתא דמשני עולא ממונא משלם פריך אדהתם והאיכא בושת ופגם: (ת) אין כוונתו דקשיא אהך דאלו הן הלוקין דפאמת לר"ל דמוקי לה התם הכי לק"מ. דמילקי

לקי. ואפילו חייבי מלקות שוגגין פטר ר"ל. רק מאלו הן הלוקין קאי אמתני' דהכא דקתני יש להם קנס ומשמע נמי בושת ופגם כמ"ש לעיל והוא ממון: (א) לפי סברתו קשיא גם לעולא למה ליה גז"ש תחת תחת. וע"כ דאף דילפינן מעדים זוממין דמשום רשעה אחת אתה מחייבו מ"מ לא מוכח מהתם בכל מקום דממונא משלם כדפריך בסמוך מה לעדים זוממין כו': (ב) דאף דידע גוונא דליכא קנס מ"מ היה יכול להקשות מבושת ופגם וכמו שהקשה הגאון למעלה בד"ה וקי"ל וכן הוא במהרש"א ותירלו דאי מקשה אהתם א"כ לא משני מידי באחותו בוגרת דאכתי לא מיתרלא התחלת קושיתו מבושת ופגם אבל עתה לפי מה שפירשו התוספות דאמתני' דהכא פריך והיינו דדייק מהתם דע"כ לא רביה קרא לקנס דא"כ אמאי לוקה התם הא איכא בושת ופגם אע"כ דלא רבייה ומלקי לקי אפילו בנערה א"כ קשיא מתני' דהכא וכעין זה ממש פי' מהרש"א שם וע"ז משני עולא דכאן באחותו בוגרת דוקא אבל בנערה לא לקי דרבייה רחמנא לקנס כן נראה בכוונתו אף שהוא דוחק קלת ועדיין ל"ע: (ג) ואף דע"כ התורה מיירי נמי מלא עשה כפשטא כאשר זמם. ואי ממונא לקולא איתגורי איתגר. די"ל דלכן אמרה תורה שיענשו בממון אם יוזמו משום היכא שלא הוזמו רק אחר שכבר הוליאו ע"י עדותן דחס רחמנא אממון של מי שהוליא ממנו בעדותן: (ד) הלשון וממנ"פ כו' דאי קדושין כו' אינו מדוקדק כיון דאי אין קדושין לק"מ וכתירלו: (ה) לפי"ז י"ל דר"ת נמי סובר כסברת ר"י רק הא דלא רלה לפרש כן משום קושיא ואי ממונא לקולא וא"כ מתורץ קושיתו לעיל בתוס' בד"ב אלמא בא"ד מתני'

תחת תחת לנדה דאית בה הויה ורחויה לקיימה אע"ג שיש בה מלקות כדקתני אלו הן
הלוקין וכו' והנדה אפ"ה משלם אבל חייבי לאוין וכריתות לא היינו יודעין דגז"ש לנדה
שראויה לקיימה וחד רבויא לחייבי עשה ולאוין אף שאין ראויה לקיימה [ולא הוי ידעינן
חייבי כריתות] ובלא"ה י"ל דאין מוכרח עולא למידרש הריבויא להך מלתא דה"נ לשמעון
התימני ור"ש בן מנסיא דרשי ריבויא למלתא אחריתא . אבל נראה דמעיקרא לאו קושיא
היא כלל דגזירה שוה לא מהני אלא כדקאמר מה התם וכו' אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות
ממונא משלם וכו' ולא קאמר אף הכא נמי ממונא משלם מילקי לא לקי וכו' ובפרט לפי'
התוס' בד"ה אלא עולא דלא יליף רק אהכא לחוד [פשיטא דהול"ל אף הכא נמי ממונא משלם
כו'] אלא לבתר דילפינן מריבויא שחייבי לאוין ישנו ג"כ בתשלומין ויש בהו מלקות ג"כ
מעתה ילפינן מהחובל דכיון דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי אבל אי לא
הוי כאן ריבויא שיהיה בכלל תשלומין לא היינו יודעין כלל ממון בלאוין וכריתות וליכא לאוקמי
על גזירה שוה והיינו דורשין אותו למלתא אחריתא ולכדאביי בסמוך כמו לר' יוחנן . וא"ל
אכתי לא ידעינן חייבי כריתות [דלמא חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין] דז"א לחייבי לאוין
לא אילטריך דאו כחייבי עשה או ככריתות [כמ"ש התוס' לעיל בד"ה חד לאתויי חייבי לאוין]:
בתד"ה שלא השם וכו' אין לנו לבטל פסוק אחד לגמרי וכו' . אין להקשות מאי מקשה שם
בגמ' בשלמא רבנן כטעמייהו כדי רשעתו וכו' אלא לר"מ וכו' והא טעמו מפורש שלא השם
וכו' כיון שהן שני מקראות וכו' מ"מ [אי לאו דיליף ממוליא ש"ר . הא] כדי רשעתו מורה
לן דלית לן לחיובי אלא משום רשעה אחת . וא"ל דלימא ר"מ טעמא בקלרה דיליף ממוליא
שם רע ומוקמי כדי רשעתו למיתה ומלקות דמ"מ אלו הוי שם אחד מכח סברא אף בלא
כדי רשעתו לא הוי מחייבין אלא אחד כיון דאית לן לקיומי קרא אף שהוא קלת נגד הסברא
אי לא ילפינן מכדי רשעתו למה לא נחייב מכאשר זמם מלקות וממון אם העידו שקר על
אחד שהוליא שם רע ועיין היטב : בא"ד כגון שהעידו שהוליא שם רע כו'. ה"ה שאנס
ופיתה [חייבי לאוין או כריתות] לר"מ רק לרבנן דדרשי כדי רשעתו לממון ומלקות א"כ
לא זממו להעניש זה רק מלקות לחודא לר' יוחנן ולא מתחייבי העדים מכאשר זמם רק
מלקות משא"כ במוליא שם רע דכתיב ביה בהדיא ממון ומלקות ודו"ק : בתד"ה מכדי
כתיב ועשיתם לו כאשר זמם כו' כאשר זמם משמע בהדיא ממון כו' . דא"ל דהוי דרשינן
לממון היכא דליכא מלקות כי אם ממון לחודא דלעולם גבי ממון איכא מלקות מלאו דלא
תענה כיון שהעידו שקר : בא"ד יד ביד ממש כדנפקא לן כו' . ר"ל דחובל משלם דמי עין
ויד לא ממש וא"כ כאשר זמם הוא נמי ממון דהא לא זממו להביאו לקלון לו יד רק שיתן
דמי היד וק"ל : בא"ד דמכן ינתן בו נפקא כו' ולא מכאשר עשה דאם היה ילפינן דמי
נזק מכאשר עשה א"כ מיותר כן ינתן לממון אפילו היכא דאתרו אבל כיון דלא ידענו ממון
רק מכן ינתן א"כ אימא דוקא להיכא דליכא מלקות דהיינו בדלא אתרו ודו"ק . אף שכתבו
לעיל מעין תחת עין הרבה מ"ד ישנו שם (איכא מ"ד התם) מ"ד הראשון שם יליף מכאשר
עשה הביאו התוספות לקמן דף ל"ה ע"ב בד"ה אם אינו ענין להכאה כו' והוי אתי שפיר
אליביה מכדי כתיב כאשר עשה לתשלומין בלא אתרו כן ינתן למה לי כו' רק עיקר קושיא
[הא דקאמר] יד ביד למה לי כו' . חובל בחבירו כו' הדבור אחד. ומ"ש והא ליכא למימר כפל
לשון הוא : בא"ד ומיהו הא לא קשיא ליה. לפי האמת נקשי למה לי כאשר עשה. בשלמא בל"ז
ה"א דכאשר עשה עושה יתורא דכן ינתן למדרש מיני' ממון היכא דאתרו לז"א דניסנית כו'.
אבל כן ינתן למה חזר ושנה ב' פעמים הא כתיב מקודם יד ביד לממון היכא דלא אתרו וק"ל :

דף לג ע"א ברש"י בד"ה דלאו בני התראה וכו' דאין עונש הגוף וכו'. ובמיתה
וממון דנידון במיתה ופטור מממון דקלב"מ ולא אמרינן אין עונש הגוף
וכו' די"ל מלקות חמור (ו) ומיתה ומלקות נידון במיתה. עיין לקמן בתוס' ריש דף ל"ז
ע"ב בד"ה חדא במיתה ומלקות ודו"ק : ע"ב גמ' ר"ל אמר כו'. ואף בושת ופגם דממונא
משלם לר"מ כמ"ש לעיל ובסמוך בדף שאח"ז בתוס' בד"ה ור"מ לוקה וכו' ודו"ק :

דף לד ע"א גמ' שמסרו לשומר . ואין להקשות מכי שחיט פורתא אפסדי' מיני' אידך
מחתך עפר בעלמא ועיין בחידושינו ב"ק ודו"ק : בתד"ה ור"ש וכו'
תימא כו' ואיפכא כו'. לא שייך הכא היכן הסברא מבחוץ ולמ"ל הגז"ש (ז) [דאינו] רק
הקישא וגילוי מלתא דמה מלינו לחודא ודו"ק : בתד"ה בשוגג וכו' מתני' דהשוחט בשבת
כוותי'. כדלעיל ואי לדידי' אסור אף למוצאי שבת היה קשה שחיטתו כשירה קתני כו' כמו
לר"י הסנדלר ואי לאחרים שרי בו ביום וכו' וק"ל : בתד"ה אמר קרא כו' . עיין
בחידושי ב"ק . ולוי"ל כו' אין להקשות כדפריך יכול אפילו בשוגג כו' א"כ למה לי קודש ולכם
דהכי פריך יכול אפילו בשוגג הייתי ממעט ואילטריך לכם להיתירא דשוגג ולעולם במזיד
אסור בהנאה כקודש : ונראה דלסמוך לכם בלא קודש למחלליה אינו ענין כלל ודו"ק :
בתד"ה היא קודש כו' ואין להקשות לא לכתוב לא היא ולא קודש כו' . לא הזכירו
לכם [וזה נשאר קשה אפילו לתירולם] עיין בכ"ז בחידושינו : בתד"ה מאי טעמא כו' לא
בעי למימר כו'. ע"ש בחידושי והיה נ"ל דנקיט שבת לרבותא דר"מ דאף דאיהו לא מיחייב
מתחייב שלוחו דלא כקושית מר זוטרא : ע"ב גמ' היתה פרה שאולה לו כו' פטור .
ובלא שבת היה חייב מיהא בקרן . ובלא שואל רק ש"ח דחייב בפשיעה הוא פשיטא דשואל
אתי לאשמעינן כיון דמשעת שאלה נתחייב במזונותיה ה"א דנחייב ג"כ באונסין [למפרע
משעת שאלה] וק"ל : ברש"י בד"ה גנב וטבח בשבת דחיוב ממון כו' . וגנב וטבח
בברייתא [דמחייב ר"מ] איירי בגנב בלא איסורא דשבת שמגביהו ברה"ר או בשאינו כפות
[וכר' נתן] וק"ל : לעיל בהגביה הכיס אמרינן הגבהה לורך הנחה וה"נ הכא [בגדי גנוב
דרבה] אף שהגביה ברה"י וקנאו מ"מ אתיא עליה באיסור שבת [דא"א להנחה בלא עקירה
וכלישנא קמא דלעיל אליבא דר' אבין ע"ש] ודו"ק : בתד"ה ור"מ כו' לוקה ומשלם אף
בממון כו'. במת ומשלם אף דליכא בנין אב ממוליא שם רע ס"ל מת ומשלם משום דחידוש
כו' ולא יהיה אסון קאי דוקא אממון אבל בלוקה ומשלם אי לאו בנין אב דמוליא שם רע
הוי פטרינן אף בקנס כיון דעדים זוממין קנס וכדי רשעתו דאיירי במלקות וממון קאי
אעדים זוממין וק"ל : בתד"ה אבל שבת כו' ואע"ג דבשעה דמתחייב עדיין הממון בעין
וכו'. ולעיל בגונב כיס היה מגרר כו' פטור אע"ג דלכאורה הממון בעין בשעת איסור
שבת אפ"ל דרבה ס"ל כפשטא דמתני' דדייק ושיבר דוקא כו' והכא משום דטבח ליה א"כ
ומינה משתמע פירוש דברייתא דלעיל דמגרר דוקא כשהממון א"כ ליתנייהו [ובהדיא פריך
לה בפרק בן סורר ארבה ממגרר ומשני לה דהדיא בנהרא] ועיין :

דף לה ע"א בתד"ה מאי לאו כו' ע"כ היינו דין אסון מ"מ כו'. והכי פירושו אם
יהיה דין אסון דהיינו מיתה והתראה ונתת נפש כו' ואם לא יהיה אסון ממש אף דאתרו
בי' יענש בדמי ולדות ומינה דייק רב שישא ברי' דרב אידי לעיל דחובל בחבירו משלם
ולא לקי דמותרה לדבר חמור כו' [ומיושב קושית מהרש"א] . ומ"מ נידוק נמי מיני'
דדוקא שאין כאן אסון כלל הא אילו היה כאן אסון פטור אף דלא אתרו . וכן אם פירושו
אם לא יהיה דין אסון דהיינו מיתה והתראה רק התראה לחוד או מיתה לחוד מינה
דייק דחייבי מיתות שוגגין חייבין לשלם כי תיכף שאין כאן דין אסון חייבין לשלם דמי
ולדות ודו"ק : בא"ד היינו ממון . אע"ג דס"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין וא"כ אף
בלא נתכוין לאשה רק לחבירו מ"מ מיפטר י"ל דס"ל כרבי דאמר נתכוין להרוג את זה והרג
את זה פטור ממיתה וחייב בתשלומין ודריש ונתת נפש תחת נפש ממון וכיון דאף באתרו
ליכא מיתה להכי חייב ממון דדוקא בנתכוין לו דבאתרו בו חייב מיתה פטור אף בלא
אתרו דהיינו בנתכוין לאשה גופא פטור אף בלא אתרו ועיין בסמוך . או אפשר לפרש
כמו שכתבו התוס' א"כ בתנא דבי חזקיה מפקא מדרבי דוקא בהא דלא חלקת בלא נתכוין
כו' דהיינו לענין דמי הנהרג עלמו אבל לענין ממון אחר ס"ל כתנא דבי חזקיה וה"ה חייבי
מיתות שוגגין ודבר אחר ס"ל לר"ל דפטור אבל אותו ממון חייב . ולפי"ז ר"י דמוקי למתני'
בלא אתרו וקתני סיפא בחייבי מיתות פטור דאיירי ע"כ נמי בלא אתרו דומיא דרישא
[ובחייבי מיתות שוגגין מודה ר"י כבמסקנא] נ"ל דמיקרי ממון אחר כיון דלא הוי דמי
הנערה כמו התם דמי האשה דאלו הוי אותו ממון הא ס"ל חייבי מיתות שוגגין חייבין
דהיינו לא נתכוין (ח) גם מדקאמר ואזדו לטעמייהו משמע דהכא נמי ממון אחר דומיא
דפלוגתייהו [דקאמרי חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר דהיינו ממון אחר] מיהו בזה י"ל
דמ"מ מקרי אזדו לטעמייהו דכי היכי דר"ל לא מחלק בממון אחר בין התרו ללא התרו ה"נ
באותו ממון ור"י כי היכי דמחלק התם מחלק נמי הכא . ובסמוך ע"ב בתד"ה מתני' כמאן
כו' קרי לקנס דמתני' ממונא דהאי מלתא גופי' כו' ע"ש . ובאמת קנס דמתני' איכא לדמויי
הכי והכי דלא הוי כלא נתכוין דס"ם נתכוין לאשה הלזו ולא הוי ממון אחר כדמי ולדות
וקרע שיראין גם לא דמי האשה ממש ולאשר התוס' בסמוך קרו אותו ממון אם כן נ"ל
כתירולי הראשון שכתבתי (ט) ולפי"ז בסמוך למסקנא נשאר אם אינו ענין להכאה כו' תנהו
ענין להכאה שאין בה שוה פרוטה וקרע שיראין דידיה אבל בהכאה שיש בה שוה פרוטה
וקרע שיראין חייב אף על השיראין כיון דליכא מלקות אף באתרו חייב על השיראין כמו
נר"ל דמשלם ממון האשה אף בדאיכא אסון ממש אע"ג דס"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין
אף מאותו ממון דלא חלקת וק"ל . ולפי"ז קשה בסמוך בתוס' בד"ה רבה אמר כו' וא"ת
ור"י אמאי לא דריש כו' וי"ל דסבר כאידך תנאי כו' תמוה לי מאי קשה דלמא אדרבא
ס"ל כאותו מ"ד [דיליף ממכה מכה חובל בחבירו לתשלומין] וא"כ אילטריך להכאה שיש בו
שוה פרוטה וכמ"ש בסמוך ד"ה אם אינו ענין כו' [והוא בר תשלומין וכקושית הגמ'] ואם
היינו אומרים דלמסקנא נייד מאם אינו ענין וכמ"ש מהרש"ל באמת מעלמו שלא באונס
והכרח כלל היה מקום ליישב זה ודו"ק . אבל לפי מ"ש [דמוכרח כתי' ראשון וא"כ אילטריך
לאם אינו ענין] וכן הוא האמת בלא"ה דהיאך נפרש כן יעשה לו דאיירי במלקות אים בו
שו"פ ואם נפרשו ממון [דחבלה] היאך שייך לא חלקת וק"ל : בתד"ה ומי איכא למ"ד
כו' דלענין ממון אחר אית להו לכולהו כו' . ולפי"ז לרבנן אם יהיה אסון דין אסון ואם לא
יהיה אסון אסון ממש (כו' בסמוך) [כדבסמוך] לתנא דבי (מנשה) [חזקיה] : בא"ד דלענין
ממון אחר כבר תנא כו' בין שוגג בין מזיד . וכ"ש בין מתכוין לשאינו מתכוין [כן הוא
בתוס'] בסוף ב"ק וסנהדרין ע"ש : בא"ד ולתנא דבי חזקיה פטור ממיתה וממון דממון
פטור כדקאמר לא חילקת כו' ומיתה פטור דאי חייב מה שייך לא חילקת כו' מ"ש מתכוין ואינו
מתכוין הא בתרווייהו חייב מיתה ופשיטא דפטור מממון וכן איתא שם בגמ' מפורש כל זה :
בא"ד אבל קשה לר"י כו' אבל למאן דלית ליה היקישא מאי עביד בי' כו' (י) : בא"ד אלא
אליבא דר"א כו' . מ"מ אכתי תיקשי [נמי] לחזקיה אליבא דר"א . ועיין לשון תוס' בסנהדרין
וק"ל . ומ"מ לישנא דומי איכא למ"ד לא מתיישב שפיר ובפרט לפירוש הרשב"א ודו"ק :
בתד"ה אף מכה אדם כו' . בג' עניני ממון איירי תנא דבי חזקיה בין שוגג למזיד היינו
ממון אחר בהדי מיתה דילפינן מאם לא יהיה אסון יענש בדמי ולדות הא אם יהיה אסון
לא יענש רק לא שמעינן מיניה רק מזיד דיש לפרשו אם לא יהיה דין אסון אי לאו היקישא
דתנא דבי חזקיה דלא חילקת בין שוגג למזיד ובין מתכוין לאינו מתכוין להרוג זה רק
חבירו דהיינו דמי נהרג עלמו דילפי' מעליו אם כופר יושת עליו ולא על האדם דדוקא
אם שור יסקל בעלים משלמין דמי הנהרג אבל באדם ההורג לא מיחייב בדמי הנהרג וילפינן
א"כ מהיקישא דלא תחלק בין מתכוין כו' כי היכא דאורי לן במתכוין דפטור מדמי הנהרג
ה"נ באינו מתכוין ובין דרך עליי' כו' דהיינו דלא תסקול מיניה ממונא ותפטרי' [דסד"א
ה"מ] היכא דהרגו במזיד דרך עליי' דכוותיה בשוגג [לא] ניתן לכפרת גלות כדלקמן דף
ל"ח ויליף מהיקישא דלא תחלוק כו' ואילטריכו ג' קראי לפטור במזיד וא"כ ילפינן מהקישא
דחזקיה שלא תחלוק ע"כ לפטור וק"ל : בתד"ה רבא אמר אתיא מכה מכה כו' . וסוגיא
דלקמן כרבא ודלא כאביי כו' . דלאביי דילפינן גזירה שוה מחייבי מיתות לא נריך כדי
רשעתו למלקות וממון רק לא יהיה אסון למיתה וממון וילפינן מיניה מלקות בגז"ש אבל
רבא אילטריך עכ"פ למלקות וממון וא"כ ילפינן בהיקש דמכה מכה שלא תחלוק אף בחייבי
מלקות שוגגין ואי לאו כדי רשעתו ה"א היקישא לחיובא וק"ל : בתד"ה וכתיב כו' לכדתנא
דבי חזקיה כו' . והא דפריך מאי חזית וכו' דלמא משום דמכה אדם אילטריך להיקישא
דחזקיה עיין בחידושי ב"ק ודו"ק : ע"ב גמ' א"ל רב חייא לרבא ולתנא דבי חזקיה כו'.
א"ל תקשי ליה לרבא גופיה דיליף הקישא דמכה מכה דלמא בשבת דבבהמה גופיה איכא
לפלוגי י"ל דא"כ הקישא ל"ל [כקושית התוס'] ודו"ק : גמ' אי כר' ילחק קשיא ממזרת .
דא"ל דרביה קרא כמו דלא מיתוקמא כרבנן מטעמא שכתבו התוס' לעיל דלמא חד לחייבי
עשה וחד לחייבי לאוין אע"ג דבעלמא לקי ולא משלם ומנ"ל כריתות דלא תפסו בהו
קידושין (כ) : בתד"ה דלמא בשבת כו' וא"ת א"כ היקישא למה לי . דתנא דבי חזקיה
לא מסתבר ליה לאוקמי למכה בהמה לרפואה [כמו שהביאו תוס' לעיל סוף ע"א ד"ה וכתיב]
ואפשר דיליף רפואה מקרא אחרינא : בתד"ה אלא לאו בחול וא"ת כו' ולא אתרו בי'
משום אדם . רק אתרו ביה משום בהמה דומיא דמכה אדם דאתרו אהכאת אדם וא"כ לא
חילק בשניהם היכא דאתרו משום אדם פטור מתשלומין והיכא דלא אתרו משום אדם חייב
בתשלומין : בא"ד וי"ל דמ"מ כו' ותלמודא דלא משני כן ואפילו בשבת ולא חילק בין שוגג
בהכאה כו' י"ל דלפום סברת המקשה משני ליה דהמקשה חשב דהכל חדא הוא והתראה על

באור

מתני' כשלא התרו כו' נר"ת כמו שתי' א"כ נר"י דלס"ד דלא ידע כלל מהני לימודים שפיר מקשה וכמו שכתב
א"כ לדעת ר"י : (ו) נראה דט"ס הוא וצ"ל מיתה חמור ור"ל אף דבמלקות לא ענשינן עונש הגוף בלא
התראה ומקיים העונש בממון מ"מ במיתה וממון כיון דעבירת מיתה חמיר לא הקילה התורה גבייהו למיפטרינהו
בעונש ממון ועי"ז כתב לראיה ע"ז ומיתה ומלקות נידון במיתה דהחמיר מטעם דאיתגורי איתגר כמ"ש התוס'
לקמן : (ז) ר"ל כיון דילפינן בין עביתה ובין שחיטה מחוטי חוץ דשמיה שחיטה ע"כ דהסברא מבחוץ דלא
שמיה שחיטה א"כ מאי מקשו ואיפכא כו' א"כ גז"ש למה לי : (ח) כר"י אין הכרח כל כך דסובר למסקנא
כרבי דאפשר דסובר כחזקיה או כרבנן דסברי ג"כ אסון ממש והתוס' לא כתבו רק דלר"ל מצינו למימר דסובר
דסיפא דין אסון וכרבנן או כחזקיה אי נמי מצי סבר כרבי אבל אין מזה קושיא לר"י וטפי הול"ל לסברת
אי נמי דר"ל כרבי א"כ מאי משני אמה דמקשה ר"ל מ"ט לא אמר כר"י כיון דאלו אתרו פטור כו' הא מתני'
איירי מאותו ממון למאי דהתוס' קרו ליה לקנס אותו ממון דמודה בה ר"ל דחייב כרבי : (ט) למאי דמסיק
כתב עלם לפי"ז בסמוך כו' נראה דבתירולו הראשון הכין דאין חילוק בין ממון זה לממון אחר רק בין מתכוין
לאינו מתכוין דכיון דאינו מתכוין לזה אינו פטור אפילו מממון אחר דלא מיקרי חייבי מיתות שוגגין כלל והוא
דלא כמו שחילקו התוס' בסמוך לרבי . לפי"ז נריך להתיישב איך יתפרש קרא דאם לא יהיה אסון ממש ענש
יענש דמי ולדות דמשמע הא אם יהיה אסון ממש לא יענש בדמי ולדות רק ונתת נפש תחת נפש דהיינו אותו
ממון ולדברי הגאון אין חילוק כלל דאף אם יהיה אסון מ"מ אינו פטור מדמי ולדות ומאי פריך לר"ל מאי לאו
אסון ממש הא גם לר"ל אף אם יהיה אסון ממש אינו פטור כיון דלא נתכוין לאשה . אם לא בדוחק גדול
דה"ק מאי לאו אם לא יהיה אסון ממש לא באשה ולא באיש שנתכוין אליו להורגו יענש בדמי ולדות הא אם
יהיה אסון ממש באיש שנתכוין אליו פטור מדמי ולדות אף אילו לא אתרו ביה ומדברי המהרש"א לקמן בסמוך
בתוס' ד"ה מתני' כו' נראה שהרכיב ב' התירולים יחד דיש חילוק בין מתכוין לאינו מתכוין דבאינו מתכוין
חייב לרבי ודוקא באותו ממון ומתני' אף דהוי אותו ממון מ"מ נתכוין לה ומודה רבי דפטור ולפי"ז ניחא
הכל והוא כמ"ש תוס' בסמוך לחלק בין ממון אחר לאותו ממון : (י) נקיט ומייתי לישנא דתלמודא שם להוכיח
דאיכא תנא דלית ליה לתנא דבי חזקיה אפילו בממון אחר : (כ) טפי הול"ל חד לחייבי עשה שאין ראויה לקיימה
יחד

הבהמה בשבת הוא התראת שבת ולהכי לא מקשה אף בחול ובהדי דמחייב הרג את האדם ולזה משיב ליה בשיטתיה דכיון דהתראת הבהמה הוא התראת שבת א"כ ממ"נ לא יתוקם בשבת אי דאתרו מכה בהמה אמאי ישלמנה ואי דלא אתרו מכה אדם אמאי יומת וק"ל : בתד"ה מתניתין כמאן כו' דמה דפירש בקונט' כו'. לא סתרו פירוש הקונטרס דדלמא בהנהו תלת מילי גלי לן דמשלם ולא לקי אבל בעלמא חייבי מלקות שוגגין פטורין כר"ל וכמ"ש בח"ש. דפירוש הקונטרס אין לסתור כך שרש"י פי' לעיל בהדיא דעולא ס"ל בכל מקום כן דמשלם ולא לקי וק"ל : בא"ד אבל בממון אחר כו'. כתב בח"ש סברא זו לקוחה מרבי דלעיל דבאותו ממון ונתת נפש כו' ממון אבל בממון אחר ס"ל כחזקיה דלא חלקת לפטור לענין מיתה וה"נ ס"ל הכא לענין מלקות ועיין : גם עיין עם קושית [תימה מיושב בהכי] דרב פפא גופיה יכול לתרץ כעולא אבל אביי דיליף רשע רשע מחייבי מיתות א"כ הכי דבחייבי מיתות לעולם מת ולא משלם הכא נמי גבי מלקות ודו"ק : בתד"ה אי כר' יצחק כו' או כרבנן כו' קשיא ממזרת ואחותו. אף די"ל רבותא דנערה הנערה קעביד ולא קשה רק חייבי כריתות [כמ"ש ר"י לעיל בד"ה אלמא. ועיין במהרש"א] וק"ל : בתד"ה הממאנת כו' דהא איכא למ"ד לקמן כו'. וא"כ לא הוי ידעינן ממאנת דלא הוי ארוסה ולא נשואה והתם טעמא משום אשר לא אורסה : לפירש"י ממאנת אין לה קנס אביאה שלאחר המיאון ולזה הקשו דלמא הביאה שלאחר המיאון היה כשהיא נערה ולפירוש התוס' ממאנת אין לה קנס קאי אביאה שקודם המיאון דלא תימא איגלאי מלתא כו' וא"כ בהכרח היא קטנה כיון שלאחר הביאה ממאנת ולזה פריך שפיר הא קטנה בעלמא כו' וא"ל מנ"ל להקשות וכן למסקנא לפי האמת דדחיק ביה טובא עפי הו"ל לשנות הממאנת כפירש"י ודייק מינה הא נערה בעלמא כו' י"ל דלישנא דהא ממאנה הכי דייקא לה ודו"ק : בתד"ה ולא פיתוי קשה כו' למאי דמוקי לה בסמוך בנערה כו'. אבל קטנה אין בה דעת למחול דאין מחילתה מחילה ודו"ק :

דף לו ע"א בתוס' בד"ה ואם איתא כו'. צריכא דקוקא בשמעתא התם ולא עיינתי כעת : בתד"ה החרשת כו' על הטבח להביא ראיה כו'. אע"ג דחזקת הממון עם הטבח וחזקת הגוף על הבהמה דהשתא הוא דנטרפה איתרעי דהרי שור שחוט לפניך אפ"ה אמרי' השתא הוא דאיתרעי מספק ומפקינן ממונא. ואין [נראה] להו לחלק דשאני התם כיון דלא הוגלד פי המכה מסתבר יותר לומר השתא הוא דאיתרעי דאלו מכה ישנה ודאי הוגלד פי המכה : בא"ד לא מטעם דברי ושמא וכו'. וריש' שמא ושמא הוא דהבעל ואב שניהם טוענים שמא ולכן על האב להביא ראיה משא"כ בסיפא דמן הנשואין המעות שייך לה והיא טוענת ברי וא"כ קשה מרישא לכאן דהא התם היא בעלמא טוענת ברי ואפ"ה על האב להביא ראיה ואמאי נטעון מספק הכא : בא"ד דבכל ענין משמע כו'. מדלא אשכח לך בעודה בבית אביה שצריך הבעל להביא ראיה : בא"ד שבחזקת מ"ע כו'. והשתא איכא חזקה אלימתא נגד חזקת ממון ולא איתרעי אותה החזקה ומשני הא ר"ג דס"ל לעיל בבבא תנינא היא אומרת מ"ע אני והוא אומר לא כי כו' ר"ג אומר נאמנת ר' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדברי' מעתה לר"ג דס"ל דכל הנשים נאמנות דאף דס"ל נמי במשארסתני נאנסתי נאמנת אף היכא דליכא חזקה מ"מ איכא חזקת הגוף דאוקמה בחזקת בתולה כל מה שטכל להעמיד דבתולה נולדה ואף דאיתרעי מ"מ טוענת בברי מהני. [ובטוענת מ"ע נאמנת] לפי שבחזקת מ"ע קיימא רק אי לא טוענת איתרע חזקתה דהו"ל למיטען שאין בושה במ"ע א"כ בחרשת דאין לה דעת לטעון לא איתרע חזקה שלה אף אם אינה טוענת ולכן טענינן לה בשבילה ובתרייתא דקתני אין להם טענת בתולים ר"ג היא וקמייתא ר' יהושע דס"ל בפקחת אף בטוענת אינה נאמנת ולא עדיפי שתיקה דהך מטוענת בברי וק"ל : בא"ד אלמא לא חשבינן להו מ"ע כו'. וע"ז משני הא ר"י וא"ה"כ דיש לה קנס ויש לה טענת בתולים ולר"ג אין לה קנס ואין לה טענת בתולים. וקשה הא כל הנשים נמי יש להן קנס א"כ ש"מ דלאו בחזקת מ"ע קיימא ואפ"ה [בטוענת מ"ע לר"ג] (יש) [אין] להם טענת בתולים ומאי קפריך כלל. ז"א דודאי בכל הבתולות יש להן קנס באומרת ברי לי שאיני מ"ע ובתולה שלימה נבעלתי (ל) אבל בחרשת ממנ"פ היאך נטעון בשבילה פעם שמ"ע היא להוציא כתובה מספק ופעם אינה מ"ע היא להוציא קנסה מספיקא וכקושית ר"י לעיל [אר"י] אבל איפכא ליכא למימר שאינן בחזקת מ"ע ולכן יש להן קנס וכשטוענת בברי שהיא מ"ע נאמנת [לר"ג] לענין כתובה ולפי"ז היה אפ"ל הא דקתני הכא יש להן קנס אתי שפיר כר"ג דמסתמא אינה מ"ע ויש לה טענת בתולים אבל בתרייתא דאין לה טענת בתולים דלא כמאן וק"ל. ועוד דקושטא הוא דכולהו נמי חבוטי מיחבטין וק"ל. ולר"י חבטה כבך אינה מסרת בתולים : לפירוש ר"י הא דמשני הא ר"ג כו' ותרוייהו ברייתות כר"מ שיש למ"ע מאתים ואין להם טענת בתולים כתובתה ר' ויש לה טענת בתולים כתובתה רק ק' דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מיהת ק' לרב ששת אבל כרבנן אי אפשר לאוקמי דמה נ"מ מטענת בתולים או מ"ע סוף סוף יש לה ק'. וקושית רשב"א דעדיפא לי' למימר הא והא ר"ג דהלכתא כוותיה כדלעיל בשמעתין וחדא אליבא דרבנן דג"כ הלכתא כוותייהו מלומר ר"י ותרוייהו כר"מ וק"ל. והיטב אשר כתב בח"ש דלגירסא השניה דרומיא מקנס אטענת בתולים אין מקום לקושית הרשב"א [דע"כ ברייתא קמייתא א"א לאוקמי כר"ג] דמ"מ אמאי יש להן קנס כיון דבחזקת מ"ע הן לר"ג רק לגירסא שלנו מקשה כמ"ש הרשב"א בהדיא הא דקתני יש להן טענת בתולים כו'. וכ"ת אף לגירסא שלנו הא קתני נמי יש להן קנס. לאותה גירסא יש לומר דמקנס אטענת בתולים אין קושיא כלל דשאני קנס ודאי מסתמא יש להן קנס ולמה נחוש למ"ע משא"כ בטענת בתולים שיש ריעותא דשור שחוט ודו"ק : ע"ב בתד"ה אי דקטעין כו' ק"ק לפיר"ת כו'. ולשיטת ר"י לעיל דוקא דטעמא משום שהיא בחזקת מ"ע אבל לשיטת רש"י משום דטענינן בשבילה משארסתני נאנסתי לא קשה מידי גם דוקא לפיר"ת דלרש"י י"ל מ"ע אין לה דמים ופ"פ וק"ל ולכן כתבו ק"ק די"ל דר"ח ס"ל כשיטת רש"י דהטעם דטוענין משארסתני נאנסתי לא מטעם שהיא בחזקת מ"ע וק"ל : בתד"ה משום דמעיד כו' קס"ד כו'. דלא ניחא להו כפירש"י דס"ד דאפודה קאי כו' דממ"נ אם נאמר שהמקשה הבין הרישא דהפודה ומעיד בה ישאנה א"כ הו"ל ולמפרכא כפשוטו כיון דס"ד דמעיד אפודה קאי הא קתני ברישא הך בבא גופא פודה ומעיד ישאנה ולמה לי' משום דמעיד בה כו' אע"כ הבין הרישא פודה בלא מעיד ולהכי מקשה למאי דס"ד סיפא אפודה דרישא קאי אמאי גרע משום דמעיד כו' א"כ יש לך קיצור למה נאמר שהבין דאפודה קאי אף אם ידע דלא קאי אפודה מ"מ פריך שפיר דהא קתני ברישא פודה ישאנה אף שאינו מעיד בה ולא ידע אם זינתה או לא ע"כ מטעם דבקדושתה קאי מסתמא ולמה מעיד בה בלא פודה לא ישאנה למה גרע משום דמעיד בה הא אף בלא עדות היה יכול לקחת אותה דכיון שאינו מעיד ליכא עדיפות משום דפודה דהא אינו יודע מאומה וק"ל :

דף לז ע"א גמ' א"ה מ"ע דר' יוסי. דא"ל משום דלא גזור קטנה אטו גדולה דבגדולה נמי פליגי דהא קתני יתירות כו' והכל בכלל אפילו גדולה נמי ע"כ בכלל יתירות מבנות ג' שנים וכו'. אבל א"ל דסמיך אברייתא קמייתא דפליגי בגיורת ותרתי ל"ג ע"כ בגדולה ועוד דומיא דנדה דאיירי בגיורת גדולה ז"א דדלמא לעיל בלא ראוה שנבעלה רק בשבויה איירי בראויה שנבעלה וק"ל : בתוס' בד"ה וסבר ר"י כו'. דבריהם נכונים ומיושבים. וקודם ראיתי ישבתי הקושיא דבמתני' י"ל דטעמא דר"י לא משום דגיורת לא מינטרא נפשה דגיורת ושבויה שוין רק טעמא כיון דהגדילה יכולה למחות לא יהבינן לה קנס דאזלה ואכלה בגיותה וה"נ בגיורת פחותה מבת ג"ש נמי אין לה קנס בגיורת [לר"י] רק לא מדבר בגיורת וטעמא דת"ק דאפ"ה יש לה קנס שלא יהיה חוטא נשכר וכדלעיל בפ"ק דף י"א ור"י לית ליה חוטא נשכר לר' יוחנן דאזיל סוגיא אליביה [כמ"ש תוס' בד"ה מ"מ קשיא] וק"ל : אע"פ שגדולה דבמתני' רבותא שפיר דאיכא למימר זינתה בקטנותה דעדיין לא היה דעתה לגיורי וכ"ש גיירה בקטנותה שהיה דעתה לגיורי תיכף כשהיתה יתירה מבת ג' שנים וק"ל [אינו מובן כלל אף אם נגיה במקום גיורת שבוי'] : בתד"ה נריכות כו' לא שייך שמא ישא אחותו כו'. דדבר תורה גר נושא אחותו כו' רק כדי שלא יאמר באו מקדושה חמורה כו'. אבל ייבום אשת אחיו מאמו ודאי שייך : בא"ד ומלינו למימר דדוקא בראוה שנבעלה כו' אבל אותה שאינה ודאי בעולה לא. אבל גדולה משוחררת וגיורת נריכות להמתין כשמואל הכל שבויה בין גדולה בין קטנה אין נריכה להמתין דבקדושתה קיימא לר"י אם לא בראוה שנבעלה כדמוכח בשמעתין. ולפי"ז א"ש נמי דשמואל לא נקיט רק גיורת ומשוחררת לא שבויה דכר' יהודה ס"ל. ובמיהו זה מתורץ ב' קושיות התוס' וכן לפי לשון האחרון כו' אבל קושיא [הראשונה] לר"י שסברתו [בגיורת] מהופכת [מבנשואה] לטעמא דרבא אינו מיושב באלו רק לגירסת ר"י דלא גרים יתירות כו' : בא"ד אע"ג דשמואל איפכא מדר' יהודה כו'. דבנשואות קטנה גזור שמואל אטו גדולה ור"י לא גזר בברייתא דרדופה ובגיורת בהיפך בגדולה נמי מתיר שמואל ור"י אוסר אפילו בקטנה : ונראה דהו"מ לסיומא כאן כמו שכתבו בסמוך [לגירסת ר"י] ללשון אחרון וסבר בגיורת כרבי יוסי ובבת ישראל כר"מ כו' ועיין : בא"ד וסבר בגיורת כרבי יוסי כו' ושמא בנשואין מודה רבי יוסי כו' ואף דהשתא סברת ר' יוסי מהופכת מדר"י בתנאים אין לחוש (מ) וק"ל ועיין : בתד"ה אמר רבה כו' לא קשיא מידי. ר"ל מהך ברייתא אבל למסקנא דמקשה מר' יוסי דאנוסה כו' ודאי נריכא לשינויא דמתהפכת וק"ל : ע"ב בתד"ה וחדא במיתה וכו' תרוייהו נפקא מכדי רשעתו. ולפי"ז נריכין לעשות נריכותא לרבנן שתי סברות של הב' נריכות שבגמ' ביחד כיון דילפינן ממון ומלקות ומיתה ומלקות מכדי רשעתו [דממיתה ומלקות לא הוי ידעי' מיתה וממון משום תרתי בגופיה וממלקות וממון משום דלא חמיר איסוריה] וי"ל בלא"ה דבתר דכתיבי תרי קראי למיתה וממון ומלקות וממון ילפינן מכדי רשעתו תרתי וק"ל : בתד"ה לא תשקול כו' ואומר ר"י דלא שייך וכו' : בתד"ה ואח"כ כו' מנקם ינקם כו'. לשון הגמ' שם רוצח שנידון בסייף מנ"ל יליף מעבד דכתיב ביה נקם ינקם כו' נקימה זו אינו יודע מהו כשהוא אומר חרב נוקמת נקם ברית הוי אומר זה סייף ואימא דברזיה מיבריז לפי חרב כתיב אשכחן עבד בן חורין מנין ק"ו כו' הגיחא למ"ד סייף חמור שפיר ק"ו אלא למ"ד חנק חמור אימא עבד בסייף ובן חורין בחנק יליף מואתה תבער כו' : בתד"ה לפי שמלינו כו' כבעליו יומת יסקל כבעליו כו' כל"ל [נקיט כבעליו יומת יסקל כבעליו כוונתו אתרי לישנא דתוס' א"כ לכתוב כו' א"כ וגם כו'] :

דף לח ע"א גמ' אלא מעתה נערה ולא בוגרת ה"נ וכו'. אין להקשות דודאי הכא אף שיש לה קנס אילטריך אשר לא אורסה שלא ניתן לאביה דכ"ז שהיא נערה אף שנתארסה לא יצאה מרשות אביה וכן הדין נותן הואיל ואביה זכאי בקידושיה כו' כדבסמוך אבל בוגרת אם יש לה קנס מהיכא תיתי שיהיה לאביה דאילטריך למעוטי י"ל דבקנס ה"א שיהיה לאביה ועיין : גמ' האי לא אורסה מבעי ליה לגזירה שוה וכו'. עד סופו ול"ל אף דר"ע דמתני' יליף לה לגזירה שוה מ"מ מפיק ממשמעות הא אורסה לעצמה [כי היכי דלא ליפקי' ממשמעותי' לגמרי כדפריך לקמן על ר"ע דברייתא] אבל לא למעט לגמרי כיון דאילטריך לגז"ש ואף אם לא אילטריך להיות מופנה לגז"ש מ"מ טכל להצטרך לגז"ש ומנ"ל למעוטי לגמרי משא"כ נערה ולא בוגרת ובתולה ולא בעולה ועיין : ברש"י בד"ה לחייבו ממון כו' לפטור שוגג דרך עלייה. אם לא נגיה מזיד דרך עלייה צריך לייסבו בדוחק (נ) ודו"ק : ברש"י בד"ה הא דסימא עינו והרגו בה. מאידך דבי חזקיה נפקא וכו'. אינו מפרש כפי' התוס' רק משמע ליה מעין תחת עין שמעי' דלא תעביד ביה תרתי ול"ש סימא עינו ולא מת או אפילו מת כמ"ש בסמוך וא"כ מייתר לא יהיה אסון לסימא עינו והרגו בדבר אחר ואכתי כל חרם למה לי : ברש"י בד"ה ולא עין וכו'. דבריו דחוקים וקשים לייסב בעיני : בתד"ה הני מילי וכו' דדרך עליה קיל טפי וכו'. דהוי אונס טפי : בא"ד דאינו מקפיד הש"ס במה שסקילה וכו'. דמקלא ממיתות קלות דלעיל בסקילה ושריפה וקלא מחמורות בהרג וחנק ואפ"ה קאמר אין לי וכו' דבהרג וחנק דקיל לא יקח ממון ובסקילה ושריפה ה"א דיקח ממון ויפטר דלא תלוי אלא במה שניתן שגגתו לכפרה וק"ל : בתד"ה אבל סימא כו' להכי אילטריך כל חרם למיפטרי'. והשתא לכאורה ילפינן מחרם וכל חרם דלא תשקול מיניה ממון ותקטלי' בסימא עינו והרגו בדבר אחר בבת אחת ושלא תשקול מיניה ממונא ותפטרי' במיתות קלות שניתן שגגתן לכפרה בקרבן אע"ג דדחוק הוא למילף מלא יפדה שלא תקטליה ושלא תפטריה. ולא תקחו כופר למיתות חמורות בדרך עליי' ולבתר דגלי לן קרא פטורא דדרך עליי' תו ילפינן מהיקישא דתנא דבי חזקיה דלא תחלוק בין עלייה לירידה ואייתר לימוד חד מחרם וכל חרם לסימא עינו והרגו בדבר אחר והקישא דלא תחלוק אמכה אדם קאי ולהכי אילטריך קרא למיתות קלות שניתן שגגתן לכפרה בקרבן ואי לא כתיב אלא חד קרא ה"א למיתות חמורות שלא ניתן שגגתן לכפרה כלל כגון רוצח דרך עלייה אתיא הקישא אח"כ שלא תחלוק בין עלייה לירידה ואכתי לא ידעינן ניתן שגגתן לכפרה בקרבן אי לאו קרא יתירא ואין להקשות אמאי לא כתבו דמחרם וכל חרם ילפינן מיתות חמורות וקלות ולא תקחו כופר לסימא עינו והרגו בדבר אחר ולא תקשי קושית הרשב"א [גם לא יצטרך לדחוק לילף מלא יפדה דלא ליפטרי' ולא לקטלי'] דריהטא דשמעתין משמע אלא אמר רמי בר חמא אילטריך ר"ל כל חרם דעלה קאי הקושיא האי מדתנא דבי חזקיה נפקא וא"כ מוכח מלא תקחו כופר דלא תשקול ממונא ותפטרי' וכן בסוגיא דלעיל קאמר בהדיא דלא תקחו כופר אתיא להכי וכל חרם למה לי ועלה קמשני אילטריך וכן בסמוך לרבה דאמר חידוש כו' האי כל חרם מאי עביד ביה : בא"ד אילו לא נאמר קאמר וכו'. אילו לא נאמר היקישא הוה ילפינן מכל חרם ואין לומר לייסב קושיתו לפרש"י נמי בכה"ג דאלו לא נאמר לא תקחו כופר הוי ילפינן מחרם וכל חרם אך עתה דכתיב לא תקחו כופר לנפש רוצח דהיינו מיתות קלות לא אילטריך כל חרם אלא לדרך ירידה ואח"כ מקשה דרך ירידה מהיקישא נפקא כו' דסוף סוף אייתר לן חד קרא השתא לבתר דכתיבי לא תקחו כופר והיקישא וק"ל : בא"ד אבל רבי ישמעאל ודאי לית ליה כו'. והא דלא משני דלתנא דבי חזקיה אילטריך כל חרם כת"ק דרבי חנניא דהכא אליבא דרבי חנניא מסיק דמאי למיסבר הך דחזקיה ודו"ק : בתד"ה הא נמי כו' לאו מהך

באור

וחד לחייבי כריתות שאין בה הויה אבל חייבי לאוין לא דמילקי לקי והיה מדוקדק טפי אי ר"י קשיא ממזרת. וכן מנאנו בשיטה מקובצת : (ל) אכתי יש לספקך דהיאך תוכל להוציא ממון בטענת ברי כיון שגם הוא טוען ברי ואין לה חזקה המסייע דאדרבה היא בחזקת מ"ע כחרשת : (מ) אינו מובן דכמה היה סברת רבי יוסי מהופכת עפי מבשמואל וכבר כתבו התוס' שאין לחוש בכך כיון דאיכא טעמא אחרינא דאשה מזנה מתהפכת : (נ) נראה שהבין הגאון דגם דעת רש"י כדעת התוס' בפירוש בין דרך ירידה לדרך עלייה דההיקש מגלה שאין לחלק בין מזיד דרך עלייה לדרך ירידה אף שניתן שגגתו לכפרה ולזה הוצרך להגיה מזיד דרך עלייה ונקיט המלמד וההיקש מגלה על דרך ירידה במזיד דהוא הלמד שלא יועיל פדיון וע"ז כתב אם לא נגיה יש לייסבו בדוחק דהיינו מילי מילי נינהו ותרי ענינים נפרדים הן וכאלו כתב שוגג ודרך עלייה אלא שהוא דוחק דשוגג נקיט דבר הלמד בדינו כמזיד לענין פטור תשלומין ובדרך עלייה נקיט המלמד על דרך ירידה שלא יועיל פדיון כבדרך עלייה. אבל בשיטה מקובצת כתב שראה כרש"י כתב יד מדויק שוגג ודרך עליה ופירשו שרש"י אינו מפרש כפירוש

דרשא גופיה כו' וא"ת הא מלתא נמי מתנא דבי חזקיה דלעיל כו'. מקושר כיון דלאו תחת עין בפירוש נפקא אלא מכח דיוקא כי היכי דדרשינן עין ה"נ דרשינן נפש א"כ טפי הו"ל מהיקישא דחזקיה דלעיל נפקא: בא"ד היה רודף כו'. שהכהו בידו האחרת להורגו אף שבאמת לא הרג אבל סימא עינו לחודיה דמשלם ממון ודאי לא קשה הא רודף הוא כיון דמאי מיית דסוף סוף אין כוונתו להורגו וק"ל. וא"ל דלמא אילטריך קרא יתירא דמנפש תחת נפש ה"א דאיירי היכא שאינו יכול להצילו באחד מאיבריו אבל ביכול להצילו משלם עין ונפש תחת עין ונפש דאין זה [קושיא] וק"ל: בתד"ה אמר רב אשי כו' תימה כו' וקרע שיראין דידיה דמחייב כו'. ר"ל כעין סימא עינו והרגו בדבר אחר לא הריגה וקריעה בדבר אחד בהדי דהרג קרע בה רק הרג בידו אחת וקרע שיראין דידיה בדבר אחר בבת אחת דמלא יהיה אסון ליכא למיפטרי' דאיירי שבהכאה אחת הרג האשה ובה המית הולדות ומנפש תחת נפש לא שמעינן אלא נפש וממון של עין תחת נפש לחודיה דמה שסימא ג"כ עינו לא מקרי רק נפש וכמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: בא"ד ולעיל פטר אביי זר שאכל תרומה. בפיו וקרע שיראין בידו היינו ממש בדבר אחר רק בבת אחת: בא"ד וי"ל כו' כלומר ע"כ לא אילטריך כו'. ורבא מניח לו סברתו אף לסברתך דלא ילפית מהיקישא מ"מ ילמוד מאידך תנא כו' [ועלה כתבו] וא"ת כו' למאי דמניח לו סברא זו דלא ילפינן הכל מהיקישא ליתני לי' סימא עינו והרגו בדבר אחר אה"נ דילפינן מאידך תנא דבי חזקיה אבל אילטריך כל חרס לקרע שיראין דלא שמעינן מנפש תחת נפש דהוי נפש וממון תחת נפש וממון וק"ל: בתד"ה סד"א כו' אע"ג דמתני' כו' משום דכייל כו'. גם מתני' אלו אין חייבין ג"כ בושת ופגם הוי ממונא עיין רים ח"מ וק"ל: **ע"ב** גמ' אימא בתולה לג"ש ואשר לא אורסה כו'. לר"ע דמתני' מקשה אף דלכאורה נראה לפי הסוגיא דאר"ע דברייתא דביה עסיק קמקשה דלר"ע דברייתא י"ל אי בתולה לג"ש א"כ אתיא ג"ש ומפיק לקרא לגמרי משא"כ אשר לא אורסה קרי ביה אשר לא ארוסה משא"כ לר"ע דמתני' פריך שפיר. או אפשר למאי דלא אסיק אכתי אשר לא ארוסה קא מקשי וק"ל: גמ' ור' יוסי הגלילי האי סברא מנ"ל כו'. וא"ל דלמא מאשר לא אורסה ואף דלא מופנה ליכא למיפרך מידי וילפינן מיניה גז"ש ופשטיה למיעוט הא אורסה אין לה קנס דהשתא בריה"ג ור"ע דברייתא קעסיק ודו"ק: גמ' סד"א הואיל וחידוש כו' וכל חרס ה"א ללימוד ת"ק דר"ת אבל לבתר דגלי לן קרא בארוסה ילפינן מכל חרס לכל קנסא (ס) וגם נ"ל הכא נמי כמ"ש התוס' לעיל דמתני' מפיק ליה מלא יהיה אסון [ובאמת מאשר לא אורסה נפקא וצ"ל תי' דלעיל] אך ז"א דהרי בר"ע דברייתא קיימא: גמ' מלתא דפשיטא ליה לאביי מבעי ליה לרבא. היינו למר בר רב אשי דמפרש בסמוך בעיא דרבא מיתה עושה בגרות אבל למה דמפרש תלמודא השתא בעיא דרבא פשיטא ליה לרבא לאידך גיסא וכמ"ש רש"י בסמוך וק"ל: בתד"ה מי אתאי וכו' ומפקי קרא מפשטיה טפי מהכא. דהכא רק הדיוק שקר והתם פשטא דקרא דשכיר ותושב ישראלים אוכלים דלא קיי' רבי' לגופיה והוי ישראל גמור: בסה"ד ומשום הפנאה כתבי'. דבלא"ה נמי ידעינן דערל לא יאכל אלא להיות מופנה כתביה: בתד"ה לאבי הנערה כו' ואנא ידענא דלא הוי בסקילה דלאו נערה היא. ולא אמרינן דאשעת ביאה מיחייב מסברא רק כיון דהשתא בוגרת נחייבה כאשת איש דבחנק או כזונה השתא בבוגרת דנדונה בחנק אבל הכא מסברא מיחייב אשעת ביאה משום דאי אפשר לפוטרו בלא כלום וק"ל: בתד"ה יש בגר כו' מדקתני הרי הן כו' משמע דאין יכול להורים כו' ואומר ר"י כו'. ולפי' ר"י הלבן [דאף קנס יכול להורים] נ"ל דשאני הכא דכתיב ונתן אגלי קרא עיין לקמן: בא"ד דהומ"ל ולטעמיך. ולמאי דמוקי בעמד בדין ניחא וסיפא בלא עמד בדין [על הגניבה] דאילו עמד בדין בחיי אב ופסקוה למלתא הו"ל גזלן וכי טבח ומכר אח"כ דידיה קטבח ופטור מד' וה'. וה"מ לפלוגי ברישא בין עמד בדין או לא רק אידי דקתני רישא כו' כדאיתא התם בגמ' ללישנא קמא. והוי מצי להקשות דהו"ל לשנויי דעדיפא למיתני בסיפא מת האב ואח"כ טבח דאע"ג דליכא לפטורי משום דאין מורים קנס לבניו דהא החיוב בא אגב האחין אפ"ה פטור משום ה' תלאי בקר [אבל ברישא בלא עמד בדין איכא לפטורי נמי מטעם דאין אדם מורים]. וכן ה"מ למידק דבסיפא פטור מד' וה' אבל כפל משמע דחייב אע"ג דאיירי בלא עמד בדין ואין אדם מורים קנס לבניו וע"ש בתוס': בא"ד משמע דאי קרינן ביה וטבחו כוליה באיסורא חייב כו'. משמעות לשונם משמע דאסיפא קאי ואין בסיפא קושיא מד' וה' דלמה לא יתחייב ד' וה' כיון דלאחר שמת אביו טבח ומכר אין כאן מורים קנס רק מכפל קשה בסיפא והתוס' דהכא לא הזכירו כפל דא"כ אף מלישנא קמא הוי מצי להקשות [וכמ"ש לעיל] רק ר"ל דסיפא ע"כ איירי בלא עמד בדין דבעמד לא מיחייב בלא וטבחו כוליה כו' רק משום דהו"ל כגזלן ואפ"ה משמע דדומיא דהכי דהיינו בלא עמד בדין אילו היה בחיי אב שהיה טבחו כוליה באיסורא היה חייב ד' וה' דלא מסתבר להו לומר דבלא עמד בדין בחיי האב פשיטא דפטור משום דאין אדם מורים קנס [אלא] אפי' לאחר מיתת אב פטור מ"ט וטבחו כו' דא"כ הו"ל לפלוגי מיניה וביה ברישא בין עמד או לא ובלישנא בתרא משמע דלא שייך לפלוגי [מדלא קאמר נמי בלישנא בתרא כבל"ק] ודו"ק: בא"ד ותירץ ר"י דמיירי בעמד בדין ואמרו חייב אתה כו'. ורישא וסיפא בעמד בדין ואמרו לו חייב אתה לו לא הן לו דכיון דלא פסקו למלתא לא הוי גזלן ולא הוי לענין זה העמדה בדין אבל הוי שפיר העמדה בדין לענין קנס דמורים דנעשה ממון וק"ל. ודברי ר"י הלבן ע"ש בתוס' ודו"ק:

דף לט ע"א גמ' ומי מעברה. פירש"י בקטנותה כו'. הך סוגיא אתיא לחכמים דס"ל בא עליה כשהיא קטנה יש לה קנס וא"ל דמשכחת בבא עליה בקטנותה וילדה בו' חדשים דבין נערות לבגרות דתיכף שמתעברה בקטנותה מתה ודאי כמ"ש תוס' [ביבמות] שמא תתעבר העיבור שמא כו' וכשתתעבר תמות ודאי מכח העיבור [שבקטנותה] בלא לידה ולא משמע ליה השמא אתמות או תמות מכח עיבור ע"י הלידה בקטנותה וק"ל. להכי לא מקשה בקצרה משמואל דאין בין וכו' [דהך סוגיא אליבא דחכמים דאפשר דבא עליה בקטנותה ונתעברה אח"כ בקטנותה] וק"ל. ומה שאמרו חכמים ומן השמים ירוחמו ר"ל שלא תתעבר לא שתתעבר ולא תמות דא"כ לא מקשה מידי וק"ל: גמ' ולטעמיך הא דתניא כו'. ולא פשיט בעייתו מדלא קתני נתארסה דהוי רבותא טפי מנשאת י"ל דאתיא כריה"ג או כר"ע דברייתא: גמ' הא תנן נערה המאורסה כו'. הה"נ דהומ"ל דלענין כסף קדושין הוי ברשות האב (דק') [דא"ל] מהפרת נדרים יליף דלאוקמי ברשות האב ממונא מאיסורא לא ילפינן [וכמפורש בגמ' קידושין]: **במשנה** והמפתה לכשיוציא [מפרש בגמ'] לכשלא יכנוס. ואפשר דכן המפתה אם רצה להוציא מוציא נמי ר"ל שלא יכנוס אבל אין צורך דאונס שותה בעציצו ר"ל לא יכול לשלחה וכמ"ש רש"י וכדמסיים במתני' נמצא בה דבר ערוה כו' אינו רשאי לקיימה • ומ"ש רש"י שותה בעציצו כו' ע"כ

מעיים אנה הול"ל יקיים נה רק כלל תרווייהו צריך ליתאנה בע"כ ולא יגרש ג"כ [כדמסיים כדכתיב לא יוכל לשלחה] והמפתה אף אם נשאה יכול לגרשה: בתד"ה שלש נשים משמשות במוך כו' פי' בקונטרס כו'. לפירש"י מותר לשמש כו' הא דפחות מכאן משמשת כדרכה ר"ל צריך לשמש בלא מוך ואמאי הא לא מתעברה פחות מיכן ולר"י לשיטת רש"י ניחא ור"ת הו"מ להקשות מהכא גופי'. גם בחכמים אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה כו' נ"ל שצריכה לשמש כדרכה בלא מוך הא כיון דמן השמים ירחמוה שלא תתעבר מאי איסור איכא במוך וק"ל: בתד"ה הואיל כו' ואע"ג דקי"ל כו'. וא"כ אמאי פי' הקונטרס דילפינן מהפרת נדרים דמשמע הא דגבי כל דיני ממונות מוציאין נשואין מרשות האב גופיה נפקא לן מהפרת נדרים וז"א דממונא מאיסורא לא ילפינן כדלקמן דף מ"ו ע"ב ע"ש דקאמר לקמן וכ"ת נילף מהפרת נדרים ממונא כו': בא"ד ה"מ לאוקמי כו'. דעלה קאי לקמן שהוא כנגד הסברא כו' וא"כ שפיר פירש הקונטרס כדאשכחן בהפרת נדרים כו': בא"ד כיון דגלי לן כו'. ולקמן קאמר שפיר וכ"ת כו' ממונא כו' כיון דלא גלי לן עדיין דשוין לאוקמי וק"ל: בתד"ה נער דמאי כו' ונראה לר"י כו'. הלכך בעי נער דמאי ומשני שחבטה כו' שבא קודם תשמיש ואכתי ליכא הנאת תשמיש ומרגשת באותו נער וכן נער פיסוק רגלים עדיין קודם תשמיש משא"כ נער בתולים פטור באמת מאותו נער: בא"ד ורשב"א מפרש כו' מדמפתה פטור. אין נראה שלא הרגיש ר"י בכך דחיים תנא לכחש גופנא מדמפתה פטור אבל הבין דנער בתולים שע"י אונס דליכא הנאת תאות תשמיש כל כך א"כ הנער גדול יותר ממה שסופה להצטער תחת בעלה וכן הסברא נותנת משא"כ מפתה דפטור שסופה להצטער תחת בעלה. אבל א"כ לא הו"ל לר"י לסתור הוכ"ת והאיכא כמה תנאי בהכונס דלא חיישי כו' דע"כ תנא דמתני' חיים מדמפתה פטור רק הו"ל לסתור הוכ"ת שזה הנער גדול יותר ודו"ק. ומ"ש מהר"ם יל"ו הא דלא קשיא להו בפשיטות במתני' אמפותה דפטור מצער הא יש נער גדול בביאה ראשונה לא ידעתי מאי קאמר דמ"מ שפיר פטור כיון דהך נער גופיה סופה להצטער תחת בעלה וק"ל: **ע"ב** בתוס' בד"ה א"ה מפותה נמי. אפ"ל שר"ל שה"ק א"ה מפותה נמי יש לה נער וא"כ אונס אמאי חייב דהא טעם דמחייבי רבנן מפרש בברייתא משום דאינו דומה וכו' והך נער דפיסוק ישנו ג"כ כשנבעלה ברצון כבנבעלה באונס [ומאי השיבו לר"ש אינו דומה כו']. אבל אמתני' לא הו"מ להקשות אמאי אונס חייב להך שינויא דפיסוק כיון שסופה להצטער תחת בעלה וא"כ הו"ל לומר בלשון א"ה אונס אמאי חייב דע"כ מתני' חיים לכחש גופנא מדמפתה פטור כמ"ש הרשב"א לעיל. דהא ודאי ניחא דחייב דזה הנער יהיה לה עתה נמי עכ"פ ואינה מרווחת ע"י הנער הזאת ולכן שפיר חייב (ע) אבל אטעמא דברייתא מקשה שפיר דנותן טעם [לאונס חייב] לפי שאינו דומה דזה הטעם אינו [דמפתה נמי ר"ל דבעילה שתחת בעלה נמי יש לה אותו הנער] אבל קשה לפי"ז [נוכל לומר] דשפיר מקשה אמתני' מפותה נמי ליחייב כיון שאינה מרווחת כלום ולסברת המקשה יש נער לרצון כאונס א"כ שפיר מקשה [אמתני'. והוי מדויק טפי לשון מפותה ומל' הוס' משמע שהבינו דאברייתא פריך כמ"ש בסמוך] וי"ל דלא שייך להקשות מפותה נמי ליחייב דהא קאמר בהדיא אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון דמ"מ דס"ל דבמפותה אין נער אלא באמת הכי פירושו הא אית לה נער ואמאי קאמרת אינו דומה כו' לנבעלת ברצון ודו"ק. ומ"ש והגיה מהר"ם יל"ו אמתניתא לא הוי מצי כו' וסיים כי הוא ברור למבין כו'. ובעיני לא ברור ברור ממש דמ"ש בתחלה יש לדקדק בדבריו דהא אאונס דמתני' לא הו"מ למיפרך דאימא דתנא דמתני' לא חיים לכחש כו' ז"א דכתבו זה לרשב"א וע"כ מוכרח מעצמו דתנא דמתני' חיים לכחש מדמפתה פטור אף דאית לה נער לסברת המקשה השתא. ומ"ש גם מה שדקדק לומר לישנא דאמתני' הוא נראה כמיותר דהך פירכא דפריך א"ה מפותה נמי ודאי אמתני' קאי כו' הא תוס' כתבו דאברייתא פריך דקאמר אינו דומה כו' וכן מה שמסיים בדבריו ולא קשה ליה אלא אמתני' דא"כ מפותה נמי הא תוס' מפרשי תחלת דבריהם אברייתא ודו"ק. ויש לראות אם הקושיא אמאי קאמר אינו דומה כו' מאי משני משל דמפותה למה הדבר דומה לאדם שאומר לחבירו קרע כו' סוף סוף מאי קאמר אינו דומה כו' לנבעלת ברצון. ואפשר לומר דע"כ המקשה מדלא פריך מקודם מר"ש ב"י שסופה להצטער תחת בעלה דמינה מקשה בראשונה והו"ל להקשות מה תרויח הא אכתי סופה להצטער נער זה אלא נ"ל דה"ק כיון דהך נער גופיה סופה להצטער בעצמה תחת בעלה א"כ לא מיחשב זה לנער להשלים לה אמרו ליה אינו דומה כו' דהך נער לא תצטער אח"כ כשנבעלה ברצון והא מקשה הך נער דפיסוק יש לה במפותה נמי ואמאי קאמר אינו דומה ומשני דה"ק אינו דומה אף שנער בשוה מ"מ אח"כ מחלה. אבל באנוסה אינה מוחלת: **אבל** א"כ [הוא סתירה על עיקר פירושו דאברייתא מקשה וא"ה מפותה אבעילה שתחת בעלה קאי] לא יתכן אח"כ שלי דאבוה נינהו כיון דנבעלת לבעלה קא עסקינן. גם לישנא דמפותה אינו מיושב: **ונראה** [חוזר לקיים פי' המהרש"א] דעכ"פ מקשה א"ה מפותה ממש נמי ליחייב דהך צערא איכא נמי גבי דידה כמו גבי אנוסה ואף דקאמר בברייתא אינו דומה נבעלת כו' היא גופא קמקשה אמאי קאמר אינו דומה כו' ולפי"ז אה"נ שמקשה אמתני' ובמתני' א"ל אונס אמאי חייב. דדלמא לא חיים לכחש גופנא [וכמ"ש מהרש"א] אם לא מכח מפותה [לכך מקשה טפי אמפותה] ולפי"ז א"ש הגהת מהר"ם יל"ו דאמתניתא כו' אמאי אונס חייב כו' בלא מפותה דע"כ הך תנא דברייתא חיים לכחש כמ"ש התוספות בהכונס מדקאמר אינו דומה כו' משמע הא דומה הוי פטור (פ) ומ"מ קשה לי הך קושיא דאפשטא דברייתא אינו דומה כו' לנבעלת ברצון לא מיתרצא. [בהא דקאמר משל כו'] דהא בנבעלת ברצון איכא נמי הך נער ממש וי"ל כמ"ש לעיל דה"ק אינו דומה כו' דאותו נער אינה מקפדת עלה ולהכי אונס חייב ומקשה [אמתניתין] סוף סוף במפותה שלי דאבוה כו' ודו"ק: בתד"ה אין לי כו' במאי מיירי כו'. הקשו ממ"נ על היא עצמה מנין במאי איירי ונראה דה"ה דהו"מ להקשות ממה נפשך על אין לי אלא אביה וז"ש וכן אביה אמאי צריך קרא כו' פירוש אי מיירי בנערה ואי בבוגרת אמאי יכול לעכב ואולי עדיפא להו להקשות תחלה אהיא עצמה מנין דמשמע טפי דצריך יתורא דקרא לכך: בא"ד ואומר ר"י דנהי שאינה יכולה לעכב על אביה כו'. ואיירי בקטנה או בנערה דאפ"ה מועיל מיאונה לענין קנס ולשון התוס' בקדושין דף מ"ו ואשמעינן דכי מעכבה איהי שמשלם קנס דכמו דתלה הכתוב קנס דמפותה במיאון האב כך תלה במיאון דידה והאי מיאון דידה ודאי אינו מועיל לענין שלא תנשא לו דכיון שאביה רוצה שתהא אשתו אינה יכולה לעכב אלא מהני שמשלם קנס כאילו האב ממאן ע"כ: בא"ד וכן במיאון אביה. י"ל אף שהיא בוגרת מ"מ מועיל מיאון שלו לענין שמשלם קנס: בא"ד והא דתניא כו'. אע"ג דאם כונסה נמי משכחת קנס כדאמרן נ"ל כשלא יכנוס מדעתה. וה"ה מדעתו של אב ויש להסתפק קצת בזה ממה שקצרו במיאון האב (צ) ודו"ק: בא"ד ועוד נראה כו'. לא תירצו בקצרה

באור

כפירוש התוס' אלא דגם דרך עלייה וירידה אשוגג קאי דה"א דוקא דרך ירידה דחייב גלות לכך פטור מתשלומין אבל לא דרך עלייה ולכך הוצרך ללמוד גם זה בהיקש ובאמת שכבר הוזכר פירוש זה בתוס' סנהדרין דף ע"ט ע"ב בד"ה בין שוגג אלא שדחו פי' זה מסוגיא דהכא והיינו מדפריך האי מדתנא דבי חזקיה נפקא דהיינו לענין פדיון. אבל בשיטה מקובצת כאן כתב שרש"י מיישב זה כמ"ש בתחלת הדבור וה"ה לפדותו דר"ל דאף דעיקר היקישא דחזקיה לא איירי אלא לענין פטור ממון מ"מ כי היכי דגלי היקישא דאין חילוק בין דרך ירידה לדרך עליה לענין פטור ה"ה לענין פדיון: (ס) אינו מובן כלל דא"כ מאי פריך ולרבה דאמר חידוש הוא כו' דהא לעיל ע"א פריך נמי ולרבה דאמר חידוש הוא כו' האי כל חרס מאי עביד ליה ומשני סבר לה כת"ק דרחב"ע וא"כ כיון דבע"כ לית ליה דרשא דכל חרס לקנס א"כ שפיר קאמר רבה בשאר קנסות דאע"ג דמיקטיל משלם דמאשר לא אורסה לא נלמד רק בהך קנסא כסברת הגאון ורבה אקנס דד' וה' קאי לתרץ דברי ר"מ דאיירי אף בטובח ע"י עצמו. אע"כ כיון דגלי מאשר לא אורסה ממילא ה"ה בכל מקום דילפינן מיניה: (ע) לכאורה אינו מובן כלל דכי היכי דמוכח מדמפתה פטור דתנא דמתני' חיים לכחש גופנא כר"ש מדמפתה פטור ה"נ מוכח מתנא דמתני' דסובר בהא כר"ש דלא חיים לאינה מרווחת מדמפתה פטור. גם הא דסיים וכתב עלה אבל קשה כו' וי"ל דלא שייך כו' דהא קאמר בהדיא אינו דומה כו' א"כ מהאי טעמא נמי לא מצי להקשות אמתני' אונס אמאי חייב כיון שסופה כו' דהא בהדיא קאמר עלה שהשיבו אינו דומה ולכך צריך להקשות אברייתא: (פ) גם בכאן צריך ישוב דכי היכי דמוכח דרבנן דברייתא סברי בהא כר"ש דחיים לכחש גופנא מדהוצרכו להשיב אינו דומה מוכח נמי דסברי בהא כר"ש דאפילו אינה מרווחת אמרינן סברת סופה להצטער: (צ) דמ"ש לעיל וכן באביה י"ל כו' היינו מצד הסברא כמו בעיכוב שלה בנערה דבקרא י"ל דמיירי כולה בנערה ואשמעינן דמהני מיאון דידה לענין קנס אבל בבוגרת אפשר דלא מהני מיאון דידיה לענין קנס

אבל

דלאו מיתורא דקרא דרשינן כו' וא"כ אודא ליה ומיהו קשה דזה הבל שצריכין לפרש מה זה שאמר לרבות יתומה לקנס על מה קאי לרבות דמשמע שצריך ריבוי ליתומה וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דהכא אצטריכא ליה שיכולה לעכב ועוד דא"כ מאי פריך לר"י בר חנינא כו' ואם ר"ל לרבות שהיא יכולה לעכב ג"כ היאך תליא זה ביתומה טפי הו"ל לאשמעינן רבותא אף בים לה אב שאינה יכולה לעכב מלהכנסא אפ"ה יכולה למאן לענין קנס לפירוש ר"י דלעיל דבשלמא אם כוונתו לרבות יתומה שים לה קנס ולא למעט מלאבי הנערה שפיר אבל אם יתומה ממילא יש לה קנס בלא ריבוי דלא נתמעט כלל מלאבי הנערה ולהכי פריך מיניה לר"י בר חנינא דפטר מש"ר על היתומה מלאבי הנערה למעוטי יתומה שאין לה אב רק בא לומר לרבות שיכולה לעכב טפי הו"ל אף בים לה אב אע"כ דוקא יתומה דמהני מיאון דידה לענין נשואין המיעטו קרא דמהני נמי לענין קנס דלא תימא אף דיכולה לעכב מליסא מ"מ לענין שישלם לה קנס לא מהני [כיון שאין העיכוב מהמפתה והתורה לא חייבתו בקנס רק כשהוא מעכב מליסא אותה]. ובזה מתורץ קושית תוספות דלעיל אמאי צריך קרא. ודברי ר"י דלעיל אזלא לתירוץ ראשון דלרבות קנס מיתורא יש ליתומה קנס [מדלא כתיב מאן מאן ולכך נקיט יתומה והכא לענין עיכוב דידה ילפינן דאף בנערה שים לה אב מהני עיכוב דידה מיהת לענין קנס] ודו"ק וכעין זה ראיתי קצת למהר"ש יצ"ו: ודברי מהרש"ל דחוקים בעיני ודו"ק: ויש לדקדק בשמעתין רבא אמר ק"ו ממפותה כו' והא טעמא דלא אמר רבא שלא יהא חוטא נשכר הוא כיון דמשלם קנס לאו חוטא נשכר הוא כדבסמוך וזה ניחא באונס שה"א אביה אין יכול לעכב אף שבעלמא יכול לעכב מ"מ לא הוי חוטא נשכר שישאנה בע"כ דאב כיון דאונס משלם קנס עכ"פ בין ישאנה או לא לאו חוטא נשכר הוא אבל במפותה אם לא היה יכול האב לעכב מליסא א"כ היה פטור נמי מקנס והוי חוטא נשכר וא"כ נפרוך זה על ק"ו מה למפותה שכן חוטא נשכר לכן סברא הוא שיכול לעכב וי"ל דמ"מ למה יכול לעכב מליסא במפותה יעשה המיאון לשלם קנס אף שישא ולמה עשאה התורה סימאן מליסא ולענין קנס וא"כ ילפינן באונס ממפותה כיון דסוף סוף יוכל לעכב עליו ועלי' אף שלא עבר רק על דעת אביה (ק) וק"ל: ויש לראות במאי איירי אביה מנין באונס אי בבוגרת אמאי יכול לעכב אלא בנערה וקטנה ויליף ק"ו ממפותה ומפותה גופיה מנ"ל מסברא שלא יהא חוטא נשכר כיון דתלה רחמנא דוקא במיאון יתן קנס א"כ אם לא יהיה רשאי למאן יפטור נמי מקנס ויהיה חוטא נשכר וקרא אצטריך במפותה שלא תימא אף אם ימאן לא תועיל לענין קנס או דמהני מיאון אף בבוגרת וכמ"ש התוס' לעיל [במ"ש וכן במיאון אביה] ודו"ק. ואולם ממה שכתבו התוס' וכן אבי' אמאי צריך קרא לאביי משמע דלרבא לא אמרינן כלל סברת חוטא נשכר אף במפותה ודו"ק: בתד"ה אלא אונס כו' והה"נ אין אביה יכול לעכב כו'. ואיפכא דלגמור מפותה דאיהי יכולה לעכב מאונס דהוא לא מצי מעכב ואפ"ה היא יכולה לעכב דמה לאונס שכן עבר על דעתה לכן יכולה לעכב משא"כ במפותה דלא עבר על דעתה שמא אינה יכולה לעכב ועוד מה לאונס דבלא"ה נמי משלם קנס אבל במפותה מנ"ל שישלם קנס וכמ"ש התוספות לעיל דלענין קנס אצטריך קרא במפותה: בסה"ד וי"ל דלו תהיה לאשה אינו מיותר. ולעיל ריש פירקין כתבו התוס' דאיצטריך למידרש ולו תהיה לאשה מדעתה ודו"ק:

סליק פרק אלו נערות

פרק רביעי נערה שנתפתתה

דף מא ע"ב **במתני'** של אביה. משום דגבי מפותה לא כתיב בקרא ונתן לאבי הנערה כמו גבי אנוסה להכי תני במפותה של אביה בהדיא ולא כללינהו כחדא [למיתני נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה והצער בתפוסה של אביה] ודו"ק: **במתני'** ר"ש אומר לא הספיקה כו' עד שמת האב וכו'. ואלא הספיק לגבות עד שבגרה נמי פליג כדאיתא לקמן: **במתני'** אע"פ שלא גבתה כו'. לפום ריהטא נוח טפי לפרש לר"ש דתלאו בגבייה דדוקא באונס ופתוי דכתיב ונתן לא זכתה תורה לאב אלא משעת נתינה וכו' ורש"י פי' לרבנן דלא הוי ממון עד שעמד בדין כו': **ברש"י** בד"ה לא הספיקה כו'. הא דאין מורים לבנו זכות שזכתה לו כו' היינו אם הפתוי לאחר מיתת האב ואף ממון שיש לו בבתו כמעשה ידיה וחבלות אין מורים לבנו כדלקמן והתנחלתם אותם להכי פירש נמי לאו ממון להורישו לבניו דהיינו אף אם הפתוי בחיי אב כמו הכא במתני' ובהא לא סגי משום דהא דאין אדם מוריש קנס לבניו היינו לענין שאינם יורשין מן האב כגון אם נגנב לאב ונתחייב הגנב כפל פטור הגנב מן היורשים אבל לא לזכות הבא להיורשין מכח הבת שקיימת: **בתד"ה** לא הספיקה כו' אלא בושת ופגם כו'. ולא ניחא להו לומר לשון רבים של הן מוסב אקנס דאונס ומפתה דמפותה אמאי של עצמה מדעתה עבדה. מיהו אפ"ל כיון דבשעה שנתפתתה היה שייך התשלומין לאביה לא מצי מחלה. או פירוש לעצמה דקנס נתרוקן מרשות האב לעצמה לאפוקי של אחין ואב רק שייך לדידה ואנוסה יהיב לה ומפותה מחילתה מחילה ומהני מחילה דידה ופקע עכ"פ מהאחין. עיין בר"ן. ואין להקשות לפי"ז אמאי נקיט בסיפא מעשה ידיה טפי הו"ל למינקט בושת ופגם דממונא הוא דבי' איירינן י"ל דסיפא דמתניתין ע"כ לדיוקא דילה אתי דמעשה ידיה לאחר מיתת האב הוא לעצמה כדאיתא בגמ': **בסה"ד** איתקש להדדי. דלמי שזה ניתן זה ניתן ולא לכל מילי דקנס אינו משלם ע"פ עצמו ובושת ופגם משלם כמו שכתבו התוס' לעיל. וא"ל דנקיט בהיפך שניתן גם הקנס לאחין כיון דבושת ופגם הוא ממון שלהם דעיקר קרא בקנס איירי ונתן חמשים כסף תחת אשר עינה וילפינן תחת כו' מכלל דאיכא בושת ופגם משמע דלמי שזה ניתן דהיינו קנס דאיירי בזה קרא זה ניתן וק"ל:

דף מב ע"א **גמ'** לאביה נמי פשיטא. לא פריך כפשוטו אמתני' של אביה פשיטא מדקא יהיב מפתה דלא נחית על זה רק נקטו אגב אחרינא אבל כיון דמשני בשכרה לאביה אילטריך מקשה הא נמי פשיטא: **גמ'** מדקא יהיב מפתה דאי לעצמה כו'. דא"ל לאביה אילטריך שיהיה הצער שלה לדידיה אע"ג דבעלמא נערה דגופה לא זכי ליה רחמנא כדאמרי' בסמוך דף מ"ג ע"א ובהא ליכא למימר מדקא יהיב מפתה מ"מ פשיטא ליה מדקא יהיב מפתה ג"כ בושת ופגם וקנס ע"כ לאביה והוא מטעם דאי בעי מסר לה למנוול וכו' וכיון שבידו לפוגמה הוא שלו מה"ט גופא כיון שבידו לצערה בהך צער הצער שלו ודו"ק: **גמ'** בעא מניה כו' והוא אומר לא אנסתי כו'. אף באמר אנסתי ופתיתי רק לא העמדתני בדין הוי מצי למיבעיא לר"ש ולמה מיירו בכפירה גדולה וכ"מ דהוי בעייתו לרבנן נמי ואין צריך לומר בשפירש כמו שהקשו התוס' דכיון שמודה לו שאנס ופיתה מחייב עצמו בבושת ופגם רק הכפירה והשבועה הוא על קנס. וזה א"ל אף בציור האיבעיא זה [דמצייר הש"ס] כפשטא ובלא פירש מצי למיבעיא נמי לרבנן דע"כ טעמייהו משום דלא שביק אינש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר כו' הא לא"ה סבירא להו נמי דקנס קתבע דלא שביק אינש מידי דקין כו' וא"כ כשהעמידו בדין ודאי תבע מידי דקין ומידי דכי מודה ביה לא מיפטר דהיינו קנס לפירש"י דפשיטא ליה לענין הודאה דממונא הוא דשלש תשובות בדבר חדא דלרבנן ודאי אם נאמר דסברי תרוייהו קתבע בושת ופגם מטעם דכי מודה כו' וקנס מטעם קין א"כ י"ל בעמד בדין קנס לחודיה תבע דאיכא תרתי והוי מצי למיבעיא בעייתו אבל לרבנן קין לא עביד מידי לרבנן כמ"ש רש"י בושת ופגם לחודיה קתבע מטעמא דלא שביק אינש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר כו' וא"כ כשעמד בדין י"ל דקתבע תרוייהו ומיחייב קרבן שבועה עכ"פ מטעם בושת ופגם ועוד כיון דעמד בדין נעשה בושת ופגם מידי דקין דפי' מידי דקין שיודע מה לתבוע והב"ד מחייבין כמה יתן (ר) ועוד דאכתי י"ל לרבנן לא שביק בושת ופגם דכי מודה לו במקלתו ולא כופר הכל דהיינו רק בהודאתו אנסתי ופיתיתי מחייב משא"כ קנס דאף כי מודה ליה שאנס ופיתה מיפטר עד שמודה ליה הכל שעמד בדין ונתחייב: ולפירוש התוס' דבעי בתרוייהו [אף לענין הודאה] מצי למיבעיא לרבנן אף שתבע בתרוייהו מ"מ אם הוי ממון לענין הודאה שישלם ע"פ עצמו הקנס אף שקרבן שבועה מיחייב עכ"פ משום בושת ופגם רק י"ל שרצה למיבעיא בתרוייהו. גם אפשר לומר דלפי' התוס' ליכא למיבעיא כלל לרבנן ועיין בסמוך [דלפי מ"ש התוס' בד"ה או דלמא זה לשונס נראה לפרש דאביי מספקא ליה אליבא דר"ש לפי שמצינו במשנתינו כו' ועיין במהרש"א שם ובחילוק לקמן]: **בתד"ה** לאביה וכו' דפשטא דמתני' כו'. היינו מתני' דלעיל המפתה נותן ג' דברים אף דלא קתני בה נערה כמו במתני' דהכא אלו נערות דרישא קאי: **בתד"ה** רבי שמעון פוטר וכו' אלא כשייחד וכו'. מבואר בפרק הזהב דבעינן דומיא דפקדון דקרא ואלו כפר בהלואה גרידא לא מחייב קרבן שבועה הואיל וניתנה להוצאה וכאן בקנס מה ייחוד שייך אי כפר לו אז על מאי היה מייחד לו כלי ואי מודה ליה שחייב לו קנס מ"מ לא מיחייב ליה מידי דהא אי אזיל עמו ותבעו בב"ד מודה ומיפטר (ש) וגברא לעולם לאו בר חיובא בקנס עד שכפר בב"ד ובאו עדים וחייבוהו ב"ד אז בא החיוב לעולם ומקודם לא נתחייב כלל: **בא"ד** דבר שלא בא לעולם. דחיובא אכתי ליכא בעולם והוי כאומר שדה זו לכשאקחנה יהיה קנויה לך דאף שהשדה בעולם מ"מ מיקרי דבר שלא בא לעולם בהאשה רבה ובהאומר דף ס"ג ודאי אלו נתן לו הכלי מיד (ת) ותלאו בתנאי לכשאתחייב יהיה שלך אפשר שקנה אבל הכא לא הוי רק שמשעבד לו על דבר שלא בא לעולם דאין לאוקמ' בנתנו לו דא"כ מה תבעו ובנתנו וחזר והפקידו תו לא הוי קנס: **בא"ד** חדא ועוד קאמר וכו'. ולרבנן בושת ופגם קתבע ושייך ודאי יחוד כלי ומועיל שנתחייב לו בלא העמדה בדין כהלואה ועושק: **בתד"ה** ונשבע וכו'. דמתני' דשבועות דמייתי הכא וקבע האיבעיא עליה לא אשכחן דרבנן פליגי אלא בלא עמד בדין ומשום דבושת ופגם הוא תובע ואיכא למיבעי שפיר בעמד בדין כשפירש דקנס הוא תובע אף לרבנן רק אברייתא דלקמן הו"ל לקבוע אבעיתו דוקא לר"ש דהכי רבנן דפליגי עליה התם ס"ל בעמד בדין דחייב דרישא עכ"פ בעמד בדין כדבסמוך. וקשה דלר"ש נמי ליכא למיבעי אברייתא דלקמן למאי דמוקי אביי דאיירי ר"ש בעמד בדין ופוטר מקרבן דז"א דאינו אלא מאי לאו דידע שינוי דחיקא רישא בעמד בדין וכו' דאל"כ ליפשוט מניה אלא פירוש דברייתא גופיה קבעי אבל לרבנן לא מצי למיבעי אברייתא. ומ"מ קושיתם לא קשה כ"כ דטפי ניחא לקבוע אבעיתו אמתני' מאברייתא כיון דאר"ש דמתני' יש לאיבעי כמו אר"ש דברייתא למה יקבע אבעיא שלו אברייתא דאז ודאי היינו מקשים יקבע האיבעיא אר"ש דמתני' ולרבנן לא רצה לאיבעיא כיון דס"ם פשיט ליה ממקום אחר מברייתא. ואם היה תרי רבנן דמתני' וברייתא הוי שייך להקשות קושית תוס'. ועיקר קושיתם כיון דבהאי פלוגתא דמתני' לא פליגי כלל רק מה הוא תובע אבל בפירוש משמע דשוין וא"כ לא שייך להזכיר כאן לר"ש טפי מלרבנן וק"ל: עוד אפ"ל לשיטת רש"י דאיבעיא דאביי רק לענין קרבן שבועה אבל בהודאה מיחייב נוכל לומר דלכך קבע האיבעיא אמשנה דשבועות דמזה אתיילד ליה האיבעיא לר"ש דמשמע הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו קרבן שבועה נמי מיחייב וכדמקשה באמת לבסוף ומכח הברייתא דסיפא דומיא דרישא בשעמד בדין פוטר ר"ש מקרבן מוכיחם וא"כ סתרי אהדדי וקשה ממ"נ ולהכי מסדר האיבעיא שלו אמתני' דבלא מתני' פשיטא מברייתא דפטור ודוקא לר"ש אבל לרבנן מפורש בהדיא בברייתא דמחייבי אבל לר"ש בעי מכח מתני' דשבועות וק"ל: **בתד"ה** או דלמא וכו' או להורים לבניו דמ"ם וכו'. דע"כ לא מבעי ליה לפרש"י אלא משום וכיחם דבעי דומיא דפקדון דהיינו לענין קרבן שבועה אבל לשאר מילי דלא כתיב וכיחם משמע דפשיטא ליה דהוי ממונא ומאין בא לו החלוקים דלענין להורים הוי קנס כבמתני' ולהודאות יהיה פשיטא ליה דממונא ולענין קרבן שבועה יהיה מבעיא ליה היכא אע"כ לכל מילי פשוט ליה דממונא חוץ מלקרבן שבועה משום וכיחם: **בא"ד** משמע דפשיטא ליה לאביי כו'. דאל"כ מאי קאמר הא עמד בדין דמשלם כו' הא הך גופא קמיבעיא ליה אי משלם ע"פ עצמו כשעמד בדין: **בא"ד** נימא דבקנס דאונס נמי קאמר כו'. דהא איבעיא דאביי באונס ומפתה הוי ועלה השיב ממונא הוי והוי ניחא טפי לאוקמי הא דממונא הוא בענין איבעיא. ושל"ת משום דמשוה הודאות והורים יחד וכמ"ש התוס' לעיל דאביי ס"ל בתחלה להודאות והורים הוי ממון חוץ מלקרבן שבועה משום וכיחם ולרבה לכל מילי ממון למאי דלא אסיק אדעתיה וכיחם ולבתר דאקשי ליה מברייתא דוכיחם וחזר מדבריו דמודה ליה לענין קרבן שבועה דרחמנא פטרי' מוכיחם אם כן הוא לרבה כמו לאביי בתחלה ושוין הודאות והורים וכיון דלהורים ס"ל לר"ש במתני' דהוי קנס באונס ומפותה ה"ה לענין הודאה ולהכי הוצרך לומר בשאר קנסות דבהם להודאות ולהורים ממון לזה כתבו דהא אפילו בסוף הסוגיא כו' וע"כ להורשה הוי קנס אף שעמד בדין כמו שהוכיח ממתני' ר"ש אומר אם לא הספיק לגבות כו' וא"כ בהכרח הודאות והורשה מחולקים וא"כ לישני ליה כי קאמינא ממון להודאות בקנס דאונס ופיתוי דא"ל לפירש"י נמי הא עמד בדין כשבגרה ומתה [דהוי ממון גם להורים ולהכי פשיטא ליה נמי לענין הודאה דשוין] וכמו לפי' התוס' דהא מטעם זה דהא עמד בדין משלם וכו' דחקו לפרש הסוגיא דלא כפירוש התוס' כמ"ש התוס' מקודם דמשמע לקמן דפשיטא ליה לאביי דהוי ממון לענין הודאות. ועוד דהא רש"י מפרש לקמן הא עמד כו' והא ליתא אלא בשלא עמד בדין משמע דעמד בדין מיחייב ע"פ עצמו דאל"כ הא אף בעמד בדין איתא דאינו משלם ע"פ עצמו ודו"ק: יש לדקדק בשיטת רש"י ופירושו לבתר דאתיין לונתן לא זיכתה כו' היאך הוא לענין הודאה באונס ומפתה אי משוה אותו להורים וקרבן שבועה והוי א"ם דלא קאמר כי קאמינא לענין הודאה בקנס דאונס ופיתוי כמו שהקשו התוס' לעיל והוה א"ם נמי א"ה ת"ל ונתן מבעיא ליה כיון דלענין הורשה והודאה הוי קנס ואי מודה מיפטר א"כ לאו ממונא כפריה לחייבו קרבן שבועה וא"ם נמי מ"ש רש"י וכי קאמר רבה ממונא הוי להורישו בשאר קנסות ולא מיפטר תו בהודאה דמשמע הא באונס ופיתוי מיפטר בהודאה אבל קשה מאי קאמר אביי הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו כו' משמע דפשיטא דבעמד בדין הוי ממונא להודאה דא"ל בשבגרה כו' וכמו לשיטת

אבל באיסי הוכרח ר"י לפרש דמהני מיאון דידה בנערותה לקנס משום דפשטא דקרא משמע דאיירי כולה בנערה ובחיי האב כמ"ש הפ"י משא"כ לפירוש האחרון ע"ע מדנקיט תלמודא יתומה משמע דוקא יתומה או בוגרת: (ק) לכאורה צריך ייסוב דהוא גופיה מנ"ל דמועיל מיאונו לענין קנס ונשואין דלמא באמת אינו מועיל רק לענין קנס וה"ק קרא אם מאן ימאן אביה כסף ישקול וכמו מיאון דידה דאיתרבי מקרא זה אינו אלא לענין קנס ה"כ מיאון דידיה מועיל שיתן הקנס אבל יכול לישאנה בע"כ כיון דלא שייך שלא יהיה חוטא נשכר. ונראה שזה באמת כוונת הגאון במה שסיים וכתב ויש לראות כו' וקרא אינטריך במפותה שלא תימא אף אם ימאן לא תועיל לענין קנס כו' א"כ דלמא לא מהני מיאונו אלא לענין קנס ומנ"ל שיכול לעכב הנשואין: (ר) ולקמן בחילוק סותר זה דא"כ גם לר"ש בושת ופגם קתבע דהא טעמא משום דלא שביק איניש מידי דקין ובעמד בדין גם בושת ופגם קין: (ש) נקט אי אזיל כו' דהודאה שמודה לו בשעת יחוד חוץ לבית דין לא הוי הודאה לפוטרו רק דעל כל פנים גברא לאו בר חיובא כיון דאי אזיל וכו': (ת) דאילו יחדו לו והקנהו לו בשהוא אגלו אף למ"ד מעות קונות מ"מ הא אין כאן חיוב מעות כלל. גם א"ל דנתנו לו בתורת משכון וחזר והפקידו דאו הוי קנס כמ"ש התוס' ע"ב בד"ה בשעמד בדין דאכתי כיון דמנה אין כאן משכון

התוס' כמו שכתבתי לעיל . ואי כמו שכתבו התוס' פירש"י דלהודאה הוי ממון ומקשה אביי שפיר א"כ אין מדוקדק לשון ולא מיפטר תו בהודאה . גם מאי דקשה א"ה ת"ל ונתן מיבעיא ליה הא מתחייב בהודאה ואמאי לא ה"א להתחייב קרבן שבועה אי לאו וכיחש אע"ג דכתיב ונתן הא לאו לכל מילי הוי קנס ועוד כיון דלית לן לפלוגי מסברא בין הודאה להורסה כמ"ש התוס' לעיל לשיטת רש"י דמ"ש לבתר דכתיב ונתן מנ"ל לחלק . ואפשר לומר בדוחק כיון דבעלמא בשאר קנסות משעמד בדין הוי ממון לכל מילי חוץ מלקרבן שבועה מוכיחש א"כ ש"מ דלאחר שחייבוהו בדין הוי ממונא ואי מודה מיחייב רק אף שממונא הוא אפ"ה גזירת הכתוב הוא שאינו לאב עדיין שיהיה שלו להורים עד דמטי לידו אבל ודאי ממונא הוא [לענין הודאה] ולהכי פריך לענין קרבן שבועה ת"ל ונתן מבעיא ליה דכיון שהממון אינו שלו עדיין עד דמטי לידיה לא מיחייב קרבן שבועה עליה ודו"ק : בתד"ה א"ל ממונא היא וכו' ול"נ אלא ממונא וכו' . ר"ל ל"ג הכא בתשובת רבה רק א"ל ממונא הוי ותו לא : בא"ד דממונא הוי אאונס דקנס ופתוי . טפי ניחא אקנס דאונס ופיתוי [וכ"ה בספרים שלפנינו] ודו"ק : בתד"ה הפלת את שיני כו' וא"ת מה ייחוד וכו' . אאידך לא הקשו ואין מתורץ י"ל דחדא ועוד קאמר כמ"ש לעיל וכיחש אסמכתא בעלמא כדבסמוך (א) וריש' דמחייבי רבנן עכ"פ איירי בעמד בדין לכ"ע אבל בעבד לא שייך ייחוד כלי כלל וכיון דל"ש כלל א"ל בזה חדא ועוד קאמר דלעיל אוקימא נר"י לא תי' חדא ועוד קאמר רק או"ת [דהוי דבר שלא בא לעולם] כיון דשייך [ייחוד רק דהו"ל דבר שלא בא לעולם] י"ל חדא ועוד חדא דאינו מועיל והא"ל כמ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ אין משלם ע"פ עצמו אבל אי לא שייך כלל למה לי הועוד . ועוד י"ל דתוס' מקשי לקושטא דמלתא דמוקי לה בעמד בדין דאז מיושב שפיר גבי אחרינא דשייך ייחוד כלי ומ"מ קשה בעבד ואף שבה"א מאי לאו כשעמד בדין עמד ולא עמד שוין דלא שייך יחוד כלי דהא אף בעמד קנס הוי עדיין ואי מודה מיפטר מ"מ לפי המסקנא בעמד בדין אי מודה מיחייב [בכל הקנסות כמו שפי' התוס' בד"ה כי אילטריך] וק"ל : בא"ד והו לא הוי קנס וכמו ואין עוד [חיוב] קנס בעבד שנאמר שייחד כלי עליו וכיון שהוא זוכה בעצמו ואין עוד שום דבר חיוב על מה ייחד כלי : בא"ד או שתבעו על מעשה ידיו וכו' דהא מיכח וכו' . וצ"ל למ"ד דלית ליה נותן דמי עינו אינו משלם לו נמי מעשה ידיו שעשה לו העבד קודם העמדה בדין ואחר שהפיל את שינו והכל תלוי כיון שצריך עוד גט שחרור ודו"ק : חילוק שאמרתי בהלכה זו . בעי מני' כו' . קשה לפירש"י לנייר בקצרה במודה לו אנסתי ופתיתי אבל לא העמדתני בדין ולמה נייר כופר הכל כיון דבאמת עכשיו מודה לו הכל והענין אמת ולא הו"ל לנייר שכפר לו גופא דעובדא בשלמא לפי התוס' מאי כ"מ [דלמה שפירשו התוס' דעיקר האיבעיא הוא משום דר"ם קאמר להורים הוי קנס ל"ש האיבעיא לרבנן וכמש"ל] אבל לפירוש רש"י בציור זה הו"מ למיבעי לרבנן נמי דכיון שמודה לו שאנס ופיתה חייב עצמו בבושת ופגם רק הכפירה והשבועה הוא על הקנס . [ועוד דגם] לפי' התוס' הא מצי למיבעי לרבנן נמי דשמעינן להו במתני' דהוי ממון לענין הורסה אי הוי ממון נמי לענין קרבן שבועה והודאה דהוי מסתבר טפי למיבעי כן מלר"ם בהיפך [דלר"ם דקאמר דלהורסה הוי קנס מה"ת נאמר לענין ק"ש יהיה ממון וכמש"ל בסמוך משא"כ לרבנן אפ"ל דלענין ק"ש הוי קנס מכח וכיחש] י"ל דתיקשי בל"ז לפירוש התוס' מה"ת נאמר ונחלק דלהורים הוא קנס ולענין ק"ש והודאה יהיה ממון . ועוד קשה דאף בציור האיבעיא כמו שהוא לפנינו הו"ל למיבעי לר"ם ולרבנן לענין הודאה אי מיחייב בהך הודאה קנס כהי דלקרבן שבועה חייב משום כפירה בושת ופגם מ"מ לענין הודאה הו"ל למיבעי והוי ידעי' אף לקרבן שבועה בעלמא לרבנן ממילא כיון דהא בהא תליא לפירוש התוס' ולמה להו לתוס' לנייר בקושיתם בשפירש הניחא לפירש"י דלהודאה פשיטא ליה דהוי ממון וק"ל . אלא הענין אביי היה תלמידו של רבה ידע נמי הקבלה מרבותיו דהעמדה בדין עושה לו ממון אבל לא ידע היאך ומה רק שתם ולכן אף דאית ליה לר"ם במתני' דהוי קנס להורים מ"מ הקבלה הזאת עושה לו ספק שמא לענין מילי אחרינא ק"ש והודאה הוי ממון ע"י העמדה בדין אבל לרבנן ליכא למיבעי כיון דס"ל דהוי ממון להורים מה"ת לחלק בלא סברא וקרא ולומר דלמילי אחרינא יהיה קנס דהא לא היה הקבלה בידו שיהיה העמדה בדין קנס ולהכי מיבעי דוקא לר"ם אבל לפירש"י דהאיבעיא מכח וכיחש לענין ק"ש לחודא אף לרבנן שייך שפיר למיבעי מכח וכיחש אף דס"ל לענין הורסה הוי ממון מ"מ שמא לקרבן שבועה הוי קנס מוכיחש [דהיינו בציור לא העמדתני בדין] וזה א"ל אף בציור האבעיא שלפנינו כפשטיה ובלא פי' מלי למיבעי אף לרבנן למאי דמסדר אמתני' דע"כ טעמייהו משום דלא שביק אינש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר וכו' הא לא"ה ס"ל נמי דקנס קתבע דלא שביק אינש מידי דקיץ וכו' וא"כ כשהעמידו בדין ודאי תבע קנס דהוה מידי דקיץ ומידי דכי מודה ביה לא מיפטר לפירש"י דפשיטא ליה דלהודאה הוי ממון וכ"ת כי היכי שע"י העמדה בדין נתבטל לא שביק דמודה וכו' ה"נ נתבטל עי"כ לא שביק דקיץ דכיון דעמד בדין נעשה בו"פ מידי דקיץ שיודע מה לתבוע והב"ד חייבוהו כמה יתן וא"כ ממילא תרוייהו קתבע ואין כאן איבעיא ז"א דא"כ מאי בעי לר"ם נמי הא כיון דבו"פ נעשה קיץ א"כ מיחייב ק"ש משום בו"פ דודאי תרוייהו קתבע שאין לזה יתרון ע"ז אע"כ פירוש מידי דקיץ שקצבו ידוע לכל שמפורש בתורה [וא"כ ק' כנ"ל] . י"ל דתיקשי בל"ז מה שפירש רש"י לרבנן לא תבע אלא בו"פ למה לי הא [משום] דודאי אם נאמר לרבנן תרוייהו קתבע בו"פ מטעם דכי מודה וקנס משום קיץ א"כ י"ל בעמד בדין קנס לחודא קתבע דאיכא תרתי והו"מ למיבעיא בעיא שלו [אף לרבנן] אבל לרבנן קיץ לא עביד מידי וכמ"ש רש"י אלא בושת ופגם לחודא קתבע מטעם דלא שביק והכי משמע לא שביק דרבנן כמו לא שביק דר"ם דר"ל לא תבע אלא קנס דלמה נשנה בפירוש וא"כ בעמד בדין יש לומר תרוייהו תבע וחייב קרבן שבועה משום בושת ופגם : ועוד דהכתי י"ל לרבנן לא שביק בושת ופגם דכי מודה במקלת ולא כפר הכל דהיינו רק בהודאתו אנסתי ופתיתי נתחייב משא"כ קנס דאף כי מודה ליה שאנס ופיתה פטור עד שמודה הכל שעמד בדין ונתחייב ועיין מש"ל עוד דרך חילוק לשיטת רש"י :

ע"ב גמ' דקתני רישא וכו' . אין נראה שיהיה טעם בדבר למה נקיט בסיפא מילי אחרינא קצת מברישא בחסיר ויתיר : גמ' ה"ד אי דלא עמד בדין כפילא כו' . הומ"ל אי דלא עמד מני לא רבנן ולא ר"ם דע"כ לא קאמרי רבנן אלא משום דמשלם בושת ופגם עפ"י עצמו ודוחק לומר דלדברי ר"ש קאמרי או הומ"ל אי דלא עמד בדין הא ליכא יחוד כלי ובזה י"ל דס"ל לרבנן אדם מקנה דבר שלא בא לעולם והמה מ"ד דחשיב התם בהאומר : גמ' א"ה יצאו אלו שהן קנס כו' . לשיטת רש"י אלעיל קאי דמוקמי בעמד בדין כמו שפי' בעצמו [דבשעמד בדין אוקמית] וכ"כ רש"י לעיל בד"ה אלא פשיטא כשעמד בדין והא דקתני יצאו אלו שהן קנס לקמן מפרש לה שעיקרן קנס . ואפשר לקושרו במקלת דבל"ז נקיט קנס אאונס ופיתוי דהוי קנס לכל מילי דאף להורים הוי קנס כדתנן במתני' אבל ת"ל ונתן מבעי ליה וצ"ל דאיירי בבגרה ומתה א"כ אמאי קרי קנס : ברש"י בד"ה כפילא מי איכא וכו' מי יימר דגנב לא נתחוור לי דאין טעם לזה דלמא ידע דגנב ובאחרינא נמי מי יימר דאנס ופיתה ועוד דהא שילם לו קרן ואינו תובע לו השתא רק כפל דאם לא כן חייב קרבן שבועה משום קרן א"כ ידע דגנב : ומ"ש ועוד דלמא כו' א"כ לסתור בסיפא גופא בלא רישא [נראה דמפרש לאוקמה ברש"י דלמא מודה פירושו ומאי תובעו א"כ זה קשה גם בסיפא] ועוד היאך קאמר יכילנא לשנויי סיפא בשלא עמד בדין [נ"כ קשה מה תובעו] ומיהו זה לשון תוס' וא"ת אי בלא עמד פשיטא וכו' אי מודה מיפטר וי"ל כו' [משמע דקשה כיון דמודה ומיפטר אמאי חייב ברישא] . ולולי פירושו היה אפ"ל כפילא מי איכא כיון דהודה עכשיו למה חייב כפל חומש ואשם הא מודה בקנס פטור והראשון נקיט ודו"ק : בתד"ה מאי לאו וכו' ואין לו עליו כלום וכו' . בשלמא באחרינא אף שחייבו הב"ד מ"מ כיון דלא מטי לידיה עדיין קנס הוא וק"ל : בתד"ה דאין בעי למיהוי וכו' מדגלי רחמנא לענין ק"ש כו' . א"ל לזה דאף באבעיא שלו פשיטא ליה לפירוש התוס' דהוי קנס [לגבי הורסה] ומספקא ליה שמא להודאה וקרבן שבועה הוא ממון א"כ להורים הוא קנס בלא וכיחש רק לבתר דנלמד מוכיחש פטור דקרבן שבועה בכל קנסות ומודה רבה בזה קושטא הוא דיליף אביי הורסה מוכיחש והתוס' כתבו דבשלמא אף דפשוט הוא לאפוקי מלשיטת רש"י אין כאן בשלמא [דגם לאביי קשה כקושיות התוס' לעיל ד"ה או דלמא] וכן בסמוך אי הכי ת"ל וכיחש כו' לא ניחא לפרש"י כיון שחייב בהודאה כמ"ש לעיל [ד"ה יש לדקדק לשיטת רש"י] דלפירש"י ונתן לא קאי אהודאה והודאות חייב אף באונס ופתוי ולתוס' מונתן נלמוד הכל אף פטור הודאה ולהכי מקשה א"ה ת"ל וכיחש וכו' כיון דכי מודה מיפטר א"ל וכיחש לכך והא דמקשה אביי הא עמד בדין וכו' [קאי אבגרה ומתה] : בתד"ה כי אילטריך ואע"ג דהשתא ממון גמור הוא וכו' ואי מודה מיחייב וכו' . מכח סברא חילוקה פשיטא הוא כן לרבה ולאביי והכרח התוס' לכך מבואר משום קושית אביי בסמוך הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו כו' ומשום הא"ה ונתן מבעיא ליה וק"ל . דבכל הסוגיא היה זה תלוי בזה אי מחייב בהודאה חייב נמי קרבן שבועה עד השתא דנתבטל מכח הכרח כיון דבשאר קנסות אתיא קבלת רבו דהוי ממון להורסה א"כ למה תנן במשנתינו אם לא הספיק לגבות וצ"ל בהכרח לימודא דונתן א"כ קשה ת"ל ונתן מבעי ליה וצ"ל דברייתא איירי באונס ופיתוי שבגרה ומתה וזה ודאי ממון הוא להתחייב בהודאה כיון שלא בא לידו מכח קנס ואפ"ה אתיא וכיחש לפוטרו מקרבן שבועה ולכן מקשה אביי שפיר דמדברי ר"ם משמע דהודאה וק"ש תלוי חד בחבירו : בא"ד הואיל ובא לידו מכח קנס ואי מודה מיפטר . ר"ל כיון שבא לידו מכח קנס קראו קנס וממעטינן מוכיחש לענין קרבן שבועה וה"ה דאי מודה מיפטר דזה טעמא דקרא אכן נ"ל לפירוש התוס' לאביי לסברתו דכולה מלתא גמרי' מוכיחש היאך תלה ר"ם טעמא דפטור מקרבן שבועה משום שאין משלם ע"פ עצמו והאי דאינו משלם ע"פ עצמו גופיה מפטור דקרבן שבועה ילפינן רק טעמא דקרא דוכיחש הוא דקאמר דמחשבינן ליה קנס אף לבתר שעמד בדין ואי מודה מיפטר וא"כ לא כפר ממון ופטור מקרבן שבועה ודו"ק : בסה"ד והשתא כולהו קנסות וכו' מסברא כתבו כן דהשתא לא צריכא לומר כמו בכל הסוגיא עד הנה כיון דראינו דלא הורה וכיחש רק פטור מקרבן שבועה לא לענין הודאה דהא ממעטינן מניה בגרה ומתה מקרבן שבועה והא ודאי חייב בהודאה א"כ כולהו קנסות נמי כו' דוכיחש הורה לכולם בשוה פטור מקרבן שבועה לחודה וכו' . (ב) אבל ודאי אף לפי המסקנא אי פטור מהודאה פטור מקרבן שבועה בלא וכיחש (ג) אף שיכול להיות חייב בהודאתו ופטור מקרבן שבועה כמו לרבי אלעזר ודו"ק : בתד"ה הא עמד בדין כו' ולדבריו דרבה כו' . נראה שר"ל דלא תימא הא עמד בדין כפשוטו כמו לפרש"י דכן מורה הלשון מדלא קאמר בגרה ומתה לז"א דקאמר לדבריו דרבה ורבה איירי בעמד בדין ובגרה ומתה ועלה קאי לכן קיצר בלשונו . או לאפוקי משיטת רש"י דאף לאביי גופיה קשה כך כמ"ש התוס' לעיל : בא"ד כגון עמדה בדין ובגרה ומתה . יש לדקדק דודאי לרבה שקיבל דממונא הוי בשאר קנסות להורים רק באונס לגבי אב להורים לבניו כתיב ונתן א"כ בעמדה בדין ובגרה הוי כמו שאר קנסות דמשעת העמדה בדין זכה להורים לבניו אף דלא מטי לידיה וכ"כ רש"י בהדיא אבל אביי דלא ס"ל וכהן וכל הקנסות שוין וגמרינן מוכיחש דהוי קנס לכל מילי א"כ מאי עדיפא עמדה בדין ובגרה משאר קנסות דלא מלי להורים ודאי לענין הודאה וקרבן שבועה אם נניח שיכול להורים אם תבע האב אנסת את בתי ועמד בדין ובגרה ומתה ועתה תובע כיון שהאב תובע שלא בא לידו מכח קנס יש סברא דהוי ממון להודאה וקרבן שבועה וה"כ בשאר קנסות אם נגנב לראובן והעמיד הגנב בדין ונתחייב ומת ראובן ותבעו היורש כיון שלא בא לידו מכח קנס הוי נמי כבגרה ומתה אבל הך דיכול להורים גופא קשה דבכל הקנסות ס"ל לאביי דאינו יכול להורים א"כ בבגרה ומתה נמי היאך יכול האב לירש ממנה וכיון דאעיקרא דדינא פירכא דאינו יכול לירש (ד) א"כ אף להודאה וקרבן שבועה לא הוי ממון והפ"ל דנקשה עוד למה תירץ רבה בשעמדה בדין ובגרה כו' ופי' רש"י דכי היכי דפליג ר"ם בעמד בדין ומת וכו' הא ריהטא דמתניתין משמע טפי דדוקא בלא הספיק לגבות עד שמת הוא דפליג ר"ם למה נאמר דפליג בבגרה נמי . והיאך תליא זה בשינויא דרבה [כיון דשינויא דרבה יתכן בלא"ה] והו"ל כי אלטריך וכיחש שבגרה ועמדה בדין ומתה דהיינו לא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה דבזה מודו רבנן ג"כ אלא ודאי בגרה ועמדה בדין ומתה הוי ודאי כמו שאר קנסות וכי היכי דלאביי בשאר קנסות לא מלי להורים ה"כ בהא לא יכול האב לירש ממנה והיינו משום דאותו שיורש ממנה לגביה הוי קנס פעם אחד קודם שעמד בדין משא"כ בעמד בדין ואח"כ בגרה א"כ לגבי דידה לא הוי קנס [כיון שבא לידה אחר שכבר עמד בדין] ויורש האב מכוחה שלא היה אצלה קנס וק"ל . ומ"מ לרבה דסבירא ליה אף בשאר קנסית ממון הוי להורים לא הוי אילטריך לכך לומר שעמדה בדין ובגרה וכו' [רק בגרה ועמדה בדין] רק משיב לאביי אף מה שפשוט גם לך בפשיטות דהוי ממון להודאה ולהורים אפ"ה הורה וכיחש לפטורי מקרבן שבועה ודו"ק : לשיטת התוס' הומ"ל כי קאמר רבה ממון הוי באונס ופיתה ועמדה בדין ובגרה ומתה רק הוא דבר פשוט דהוי ממונא וזה ידע אביי בלא רבה וק"ל . ועיין לעיל סוף אלו נערות שיטת ר"י הלבן בשמעתין ותו לא מידי :

דף מג ע"א גמ' התם מדידיה מיתזנא אע"ג דלא תליא בהכי דהעדפה דמעשה ידיה לאביה אף שאינה מתפרנסת [דאינו חייב במזונות בתו] ומציאה דוקא תליא בהא כמ"ש רש"י בסמוך אבל מעשה ידיה מדאורייתא לאב [מ"מ אורחא דמלתא שהוא זן אותה כמ"ש התוס' בגיטין דף מ"ז ע"ב בד"ה ולביתך] : גמ' מתיב רב יוסף וכו' . לגירסת הקונטרס וכמ"ש התוס' לגירסת מאי למימרא יש לראות קצת מאי דוחקיה דלא מקשה כפשטיה כיון דמשני בשאינה ניזונת מן האחין אבל מן האב היתה ניזונית מה לו להקשות מדיוקא ליקשי ע"כ בעשתה אחר מיתת האב לעצמה [בניזונת] דאל"כ לאשמעינן

באור

משכון אין כאן : (א) מ"ש וכיחש אסמכתא בעלמא היינו למאי דמשני ליה לא בשלא עמד בדין דאז כיון דלא שייך יחוד בקנס פשיטא דפטור אבל למאי דקאמר השתא מאי לאו כשעמד בדין א"כ הא זה גופה דמיפטר בהודאה אפילו עמד בדין לא נשמע רק מדכתיב וכיחש לפוטרו מקרבן שבועה ס"ה לענין הודאה דהא בהא תליא לשיטת התוס' וכן משמע להדיא מדברי התוס' ע"ב בד"ה לא כשלא עמד בדין כו' וא"כ אי לאו וכיחש הוי שייך יחוד כלי דלא הוי דבר שלא בעולם ואף שהגאון כתב בסמוך ואף שבה"א כשעמד בדין עמד ולא עמד שוין כו' משמע דקושית תוספות מיחוד כלי שייך להקשות אף לס"ד היינו משום דמשמע הא דקאמר ת"ל וכיחש כו' יצאו אלו שהן קנס דלא פטר ליה רק משום דלא הוי דומיא דפקדון שהם ממון וע"ז שייך להקשות הא מיפטרי נמי משום דלא שייך יחוד כלי ואף דהא בהא תליא דל"ש יחוד כלי משום שהוא קנס מ"מ ליבנא לא משמע הכי וכה"ג נ"ל בדברי התוס' דלעיל כמה שהקשו אמה דקאמר ר"ש שאינו משלם ע"פ עצמו וא"ת הא הוי דבר שלא בעולם אף דאינו אלא משום דאינו משלם ע"פ עצמו ואי מודה מיפטר : (ב) לכאורה הוכרחו התוס' לכך דהא פשיטא מצד הסברא מבחוץ הורסה והודאה שוין רק עד השתא אף דרבה היה מקובל דממון הוא להורים לבניו מ"מ מיפטר מהודאה מוכיחש וה"כ אם נאמר גם השתא דמפטר בהודאה וחלוק מהורסה ע"כ מדכתיב וכחש דגלי קרא דמפטר מהודאה רק בפתוי גזרת הכתוב דפטור מקרבן שבועה אף דלא מפטר מהודאה כגון בעמד בדין ובגרה א"כ תיקשי הוא גופיה מנ"ל דגלי נמי אפיתוי מגזירת הכתוב ע"כ דס"ל לתנא דברייתא דלא תליא בהכי ובכולהו חייב בהודאה . וכ"ה בפני יהושע : (ג) רלה בזה דא"כ דאין פטור קרבן שבועה תליא בפטור הודאה היאך קאמר לדבריהם דרבנן דפטור מטעם שאינו משלם : (ד) מ"ש א"כ אף להודאה

רבותא בעשתה אחר מיתת האב נמי לאחין דומיא דעשתה בחיי האב דמתני' דהיינו ניזונת [והוא קושית מהרש"א וע"ז לא שייך תירוץ הגמרא] וי"ל דא"כ ה"א דלמא לעולם אף בעשתה אחר מיתת האב לאחין [בניזונת] ומתני' לדיוקא איצטריך לאשמועי' דלפעמים עשתה אחר מיתת האב אינה לאחין [דהיינו באינה ניזונת] ואי קתני עשתה אחר מיתת האב ה"א לגופיה איצטריך ואף באינה ניזונת להכי קתני בחיי אב דהשתא לגופיה פשיטא [דמסתמא ניזונת משל אביה כמ"ש התוס' בגיטין (ה)] אע"כ לדיוקא איצטריך ודוחק. ולפירוש הר"ן לעיל במתני' דהרי הן קאי אקנס [לא אבושת ופגם] י"ל דיוקא דרב יוסף דע"כ לדיוקא איצטריך דלגופא ליתני בו"פ וק"ל: ברש"י בד"ה אימא בפיתוי הבת כו'. דהא מיתזני מנייהו כו'. לעיל בד"ה בת הניזונת כתבו התוס' מדרבנן מיבעיא מדתלי טעמא במזונות כו' והך קושיא אקרא קאי דאימא דמיעוטא דאותם לא קאי אמעשה ידיה דהא מיתזנא וכו' ומדאורייתא לא מיתזנא מינייהו רק מתנאי כתובה מדרבנן וי"ל דלעיל באיבעיא נמי נקיט או דלמא לא דמי לאב התם מדידיה מיתזנא אע"ג דלא תליא במזונות ופי' מדידיה מיתזנא שאינו חייב במזונותיה [ואעפ"כ זן אותה מדידי' דכן אורחא דמלתא כמ"ש תוס' גיטין] וה"נ מינייהו מיתזנא ר"ל דמדאורייתא אינן חייבין במזונותיה [ואפ"ה מן הסתם הן זנין אותה]: בתד"ה בת הניזונת כו' בע"כ וכו' מרעתם וכו' שלהן טפי וכו' מדעתם כנ"ל. ואין להקשות דמאי קושיא נפרש האיבעיא לקמן ניזונת או הניזונת בהיפך וכסברא דהכא דהאיבעיא לקמן הוא היולי סובל לורה זו כמו זו י"ל מפשיטות האיבעיא נסתרה ע"ש: בתד"ה עשו וכו' עד שיבגרו וכו'. ורש"י נקיט י"ב חדש וע"ש: בא"ד אין אלמנה דוחה וכו'. אלא שניהן ניזונין בשוה היכא שהנכסים מועטין ואין כאן בנים או מרובין דאין שייך מועט באלמנה ופעמים וכו' ועיין: בתד"ה לא גרסי' כי טוב לו ובספרי לא כו'. והוא על (דאי') [דברים. כצ"ל] שנכתב בו הפסוק הלזה [ר"ל דבספרי לא דריש כלל זה הדרש אלא בה"כ והוא ספרא בפרשת בהר מייתי וכו': ע"ב גמ' הלכתא כוותיה דרב וכו'. ואף דרב מייתי קרא ומדאורייתא מודה רב ששת דהוי לעצמה מ"מ משמע מדרבנן נמי קאמר מדקאמר בת הניזונת וכו': בתד"ה שפלעה וכו' תיקשי מהך ברייתא לרב וכו'. אע"ג דבלא"ה פליג רב אהך ברייתא דרב מוקי לקרא במעשה ידיה דא"ל שמפרש חבלות גדולות שיש בהן הפסד מעשה ידיה דא"כ מאי וכן תני רבי חנינא אע"כ משמע לתלמודא שר"ל חבלות קטנות דאל"כ הול"ל במעשה ידיה הכתוב מדבר ועוד [דאי בחבלות גדולות] א"כ גם התוספות לא מקשי מידי ול"ל דמ"מ לא משמע דפליג בהא אברייתא דפלעה בפניה לאב: בא"ד דבפתח דעד הנערות וכו'. דברי התוספות בב"ק אינם מדוקדקין כלל בזה במ"ש בוגרות וכו'. כדאיתא לעיל יכול ימכור את בתו כשהיא נערה אמרת מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא ימכור וק"ל: בתד"ה טעמא וכו'. ולפירוש ריב"ן אין להקשות דלמא לעולם ס"ל כרשב"ג דבג' פעמים הוי חזקה ואף דהו"מ למיתני השיאה שנית מ"מ לא רצה למינקט בדרך פורעניות דאין זה כלום לפירוש ריב"ן: וקשה דהו"ל לידוק מרישא טעמא דאירסה ונתארמלה אחר אירסה וגירשה הא אירסה ונתארמלה הו לא מצי למיתני אפילו השיאה הראשון. דזה אינו קושיא דרצה לאשמועינן ב' גווני. ועוד דרצה להשמיענו דבין אלמנה או גרושה מן האירוסין יש לכן כתובה אבל אחר דנקיט ב' גווני למה תנא א"כ עוד בסירוגין גרושה ואלמנה אחרי שהשמיענו בזאת האשה גירשה ליתני א"כ נתארמלה נתארמלה וכו' ודו"ק: בתד"ה ומיגבא וכו'. אף שרש"י מקשרו מ"מ לפי סברת שני לדדי האיבעיא מתוקמי האיבעיא בל"ז נמי וכן באירוסין נמי: ומיהו רש"י כתב באחד זה ואחד זה מן הנשואין דהיא גופה מחלה ולא מפרש טעמא דעד שעת כתיבה דהוי מלוה בשטר לא טרפה ודוחק לומר דהיא גופא מחלה משעת אירוסין שלא תטרוף וכו' ודוק. ולנ"ד דמחלה מ"מ מתיב רבא שפיר במה דתלי במן האירוסין לבד דא"כ אינה יכולה למחול א"כ כיון שזכה בהן משעת אירוסין וא"כ אף דבגרה א"כ יהיה של אב לזה משני משעת כתיבה וכו' ולא תקינו ליה רבנן שיזכה משעת אירוסין אלא כשהכתיבה ברשותו דהיינו שאינה מוחלת כגון שעדיין נערה שאין מחילתה מחילה אבל כשהכתיבה אינה ברשותו זכייה דמן האירוסין לאו כלום דיכולה למחול דלא זכו ליה משעת אירוסין שלא תהא יכולה למחול אלא יכולה למחול ולכן בעינן הכתיבה ברשותו ודו"ק: בא"ד לא תקינו רבנן וכו'. מבואר באשר"י דתקנתא דרבנן בעלמא היא ומה שזוכה בו [אף דכל שבח נעורים לאביה מדאורייתא] כיון דאין הגבייה ברשותו כו':

דף מד ע"א גמ' מדלא כתב אוסיפת כו'. אחולי אחלתי' לשיעבודא קמא. פירוש אם תרלה לגבות דמי שטר שני דאין פירושו כביטל שני את הראשון דפירש"י

נמי דאחיל לשיעבודא: גמ' ביטל שני את הראשון. אין להקשות מהא דכותבין שטר למוכר אף שאין לוקח עמו דלמא עשה כדי שיבטל השני את הראשון שנתן לו שטר מקודם על שדה זו לבטל שיעבוד הראשון ויחזיר לו פירות שאכל וכ"ש למ"ש הר"ן וז"ל וה"ה דאיכא בינייהו אם כתב לו תחלה שדה שלם ואח"כ חצי שדה כו' [א"כ ה"נ ניחוש דלמא יכתוב בשטר שני חצי שדה הראשון] דאין זה קושיא דהכא איירי דוקא ביולאין ב' שטרות מיד הלוקח או המקבל וכן משמעות לשון הטור סי' ר"מ: ובהא דאין כותבין שטר ללוקח עד שיהא מוכר עמו על הקושיא פשיטא נאמרו בו הרבה תירוצים עי' סי' רל"ח בסמ"ע וכ"ל שר"ל אף שידעי' בודאי שמכר לו השדה בכל אופן המועיל ובא א"כ הלוקח שיכתבו לו שטר אין טותבין דשמא כתב לו מקודם שטר ועכשיו פוסל שני את הראשון וכ"מ לטובת הלוקח לטעקא (ו) ודו"ק: גמ' דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספות כתביה. ודינו כמו הכא בכתובות אי בעי גם הדקל גובה מזמן שני ואם לא חפץ בדקל גובה מזמן ראשון. ועיין באשר"י באורך דמשמע ליה לתוספות כתבי' ושניהם קיימין ומ"ש בשטר הראשון גובה מזמן הראשון והדקל מזמן שני. והחילוק דבכתובות שדרך העולם כשמוסיפין על עיקר כתובה שכותבין והוסיף לה כך וכך והשתא לא עביד לה הכי אלא כתב לה ב' כתובות סתם ולא הזכיר באחרונה לשון תוספות כמנהג העולם מוכחא מלתא דלא נתכוין להוסיף על הראשונה אלא שאם תרלה לזכות בשני' תבטל הראשונה אבל במכר שאין דרך המוכרים ב' דברים לכתוב בשטר שני ואוסיפית לך דבר זה על המכירה הראשונה סתמא דמלתא אנו אומרים שלא ביטל שני את הראשון אלא השני לתוספת דקל נכתב והשטר הראשון קיים והדקל יגבה בשטר השני עכ"ל. לפי"ז השתא לר"ה ד' דינין. ב' כתובות שוין וכן ב' שטרות על שדה אחת במכירה או מתנה שוין ביטל שני את הראשון לגמרי והיינו דר"כ. בכתובות אי כתב בשנייה ואוסיפית לך על כו'. ובמכר ובמתנה אם הוסיף לו מידי אף שלא כתב ואוסיפית לך שניהם קיימין וגובה מזמן ראשון והתוס' מזמן שני והיינו דר"פ ומודה ר"כ וכו'. ובכתובות אם בשני' תוס' ולא כתב ביה לביאות ואוסיפית אי בעי בהא גביה כו' והיינו דאידך דר"ה: גמ' משום דינא דבע"ח וכו'. דסתם שטר מתנה אינה באחריות אם לא שפירש וסתם מכירה באחריות אף שלא פי' דאחריות ט"ס הוא: במשנה דרך פלפול. נ"ל בבא אחרונה הורתה ולידתה בקדושה נשמיענו מכח המליעתא דאי ס"ד אין לה מאה כסף לאשמועינן תחת מליעתא הך אחרונה והוי יודעין מליעתא במכ"ש דאין לה מאה כסף וכ"ת דה"א שאין בה סקילה ג"כ באותו ה"א לאשמועינן ברישא רבותא אף הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה: אבל אמליעתא אין להקשות למה לי הא ידעי' ממילא דאי ס"ד אין בה כלל לאשמועינן ברישא רבותא ואי כבת ישראל לכל דבריה לאשמועינן בסיפא רבותא די"ל דה"א בהיפך יש לה מאה סלעים אבל אין בה סקילה כיון דלא מלי לקיימה וסקלוה על פתח בית אביה (ז) ודו"ק: בתד"ה משום דינא דבר מיגרא וכו' ויגניע כו'. אבל בראשון במתנה ושני במכר אין לריך להגניע דלו יהיה מתנה הא חייב עלמו באחריות לאח"כ. אבל האשר"י כתב דראשון במתנה ושני במכר וירלה האחרון ולא הראשון. והנה ודאי לאחריות על נכסי הנותן פשיטא דמהני אף כשירלה שתיהן רק כשיטרוף לקוחות דבהא איירי כיון שבע"ח בא וטורף שדה המקבל הזה ע"כ אין להנותן בני חורין [וא"כ כשטורף הבע"ח מהמקבל] חוזר המקבל על הלקוחות של הנותן ואז [לריך להגניע דאל"כ] יאמרו הלקוחות ערמה הוא ובשעת מתנה לא קיבל אחריות רק אח"כ עשה קינוניא כדי לטרוף לקוחות לא שיגבה הנותן דאילו כן היה כותב לו אחריות בשעת נתינה ולמה יהיה והרן עתה לקבל אחריות על נכסיו (ח) ודו"ק: בתד"ה אימור אחולי אחלה לשיעבודא. בההוא דראשון במתנה שני במכר לא הקשו דלמה כ"מ הייתי אומר ביטל שני את הראשון די"ל ודאי לאורועי סהדי ולשלומי פירי לטעמא משום אודויי אודי ואפילו למ"ד אחולי יש כ"מ לענין בר מילרא דאם הראשון במתנה אף אם ירלה שטרו השני בב"ד מ"מ לית ביה משום דינא דבר מילרא כיון דבאמת מתנה היתה אבל כאן הקשו מאי אחלה שייך כיון דשניהם במתנה על מה מחל מאי שנא השני מן הראשון דלטעקא לעולם המקבל משלם ולפירי לעולם אינו משלם. והוי מלי למימר כגון שנתן הנותן השדה לאחר בין זמן הראשון לזמן שני רק ע"ז לא הול"ל ליסנא דאחליה לשיעבודא רק מחל הכל. או המ"ל כגון שאכל הנוהן הפירי בין זמן הראשון לשני [וכ"ה בתוס' ישנים]: בא"ד קנה הנותן שדה אלל שדה הניתן. אפשר וה"ה אחר וי"ל דאחר מה מכר או נתן ראשון לשני כל זכות וכו' ואם הנותן היה יכול לסלקו גם זה הבא מכוחו עתה יכול לסלקו וממ"נ בזמן שטר המתנה השני דאז מחל ליה אם בזמן ההוא לא היה יכול הנותן לסלקו [באיזה אופן דלא שייך דינא דבר מילרא] גם זה אינו יכול לסלקו וא"כ אף אם לא ביטל השני את הראשון לא היה יכול לסלקו ולא תליא בכח השטר השני ואם הוא היה יכול לסלקו כיון דמחילתו לא היה רק לגבי נותן שיהיה כאלו שלו עדיין עד היום הזה והיום נתנו לו [וא"כ מה מכר וכו'] וק"ל: בתד"ה איכא בינייהו אורועי סהדי תימה גדולה וכו'. דאין לומר כיון שהמוכר והלוקח מעידין שהשטר ראשון שקר הוא נפסלין ע"פ ב' עדים דאימא נוגעין בעדותן המוכר כדי שישלם לו פירות שאכל הלוקח בין זמן הראשון לזמן שני דאם יאמר שהעדים אמת הוא מפסיד והלוקח נוגע משום טעקא אומר שהראשונים העידו שקר: בא"ד א"כ לפסול חתימתן כו'. לפירוש הראשון אף שאנו יודעין בודאי שאותו שטר האחר חתמו העדים האלה וגם העדים מעידין על כך אפ"ה פסול לגבי המקבל או הלוקח כיון דלפי דבריו העדים רשעים הן ולפי האי נמי חתימתן הוא דפסול משום דאמרי' הוא זייף אבל אם העדים הללו מעידין לו בע"פ או שאנו יודעין שחתמו לו שטר אחר כשר: בתד"ה והלכתא כו' ופליגא אדר"כ וכו'. ומשום דכתב ביה ואוסיף לה על מה דתקון רבנן לא יהיה גרע: בא"ד דליכא שטר וכו' והוא בידו עדיין. דלענין מה הניחו בידו אם ביטלו לגמרי: וקצת י"ל ברש"י לעיל דמפרש נמי ומיגבא מאימת גביא כו' אי משעת נישואין מטעם מחלה כו' [וכדכתב בד"ה אחד זה ואחד זה מן הנשואין] וכדי שלא תקשה דאף שמחלה מ"מ למה תגבה זה וזה מן הנשואין וביטל הראשון לגמרי נימא כמו לר"כ אם תרלה לגבות מנה ומאתים לבד תגבה מן האירוסין כמו אוסיף ביה דיקלא [כקושית התוס'] לזה כתב [בד"ה ומיגבא כו'] דמסברא י"ל בכתובה דמחלה לשיעבודא קמא לגמרי כיון דנעשה היום מלוה בשטר ועד הנה היתה מלוה ע"פ [וכעין תירוץ התוספות הכא] והוא דחוק [להיות זה כוונת רש"י]: בא"ד ואע"ג דאיכא לאוכוחי ממלתא דר"א בר"ש ורבנן וכו'. מיהו הא יש לאוקמי בדכתב ומכח ר"כ הוכיחו דאיירי בדלא כתב א"כ היתה הפשיטות מן אמורא מ"מ עדיפא מינה כתבו דס"ל מימרא הוא: בסה"ד דס"ד הואיל ומנה מאתים שלו וכו'. דחי' בעלמא היא שהגמרא לא רלה לפשוט מזה אבל לקושטא דמלתא דארוסה אית לה כתובה ואיירי ברייתא כפשטה בדלא כתב לה ולהכי מקשה רבא מינה לעיל דרחוק לומר לעולם משעת האירוסין זכה בגוף הכתובה וכך ברייתא איירי לענין התוס' ומנה ומאתים באמת של אב. ואפ"ל עוד דדוקא למאי דארוסה אין לה כתובה דחיוב מנה ומאתים הוא ע"י הכתיבה שכתב לה איכא מקום קלת לומר דה"א תוספת נמי שבא ע"י כתיבה אזיל בתר העיקר שבא ע"י הכתיבה אבל לפי האמת דקי"ל ארוסה יש לה כתובה בלא כתיבה מהי תיתי לתלות התוספ' שכתב לה במתנה שיהיה של אב כיון דהר' וק' של אב מתקנתא דרבנן [אף בלא כתב לה] וכ"ש דליסנא דמן האירוסין זכה בהן דקאמרי רבה ורב יוסף משמע נמי בלא כתיבה רק מן האירוסין שנתחייב לה כתובה מן האירוסין ודו"ק: ע"ב גמ' לרבות יתומה לקנס. ואף דמפתה מדעתה עבדה ומחלה לקנס כדלעיל לאביה פשיטא מדקא יהיב מפתה דאי ס"ד לעלמה וכו' מ"מ כ"מ לאונס דגמרי מהדדי או מפתה קטנה דלא מליא למחול כדלעיל ולרבנן דקטנה יש לה קנס ולמאי דמשני בבא עליה ואח"כ נתיתמה ניחא כפשטיה דבשעת החיוב היה של אב וכבמתני' לא הספיקה וכו' הרי הן של עלמה: גמ' ולא בתולת גריס אא"ב וכו'. אין להקשות מאי דייק דלמא לעולם יתומה פטור מלאבי הנערה וכיון דמלאבי הנערה שמעינן דבת גריס שהורתה שלא בקדושה פטור ע"כ אתיא מיעוטא דבתולת ישראל ולא בת גריס אף שהורתה ולידתה בקדושה וכגבי חלולה דבכי ה"נ בישראל מיחייב וכה"ג קשה נמי בתוס' סוף ד"ה א"כ בישראל וכו' דלמא אכתי לעולם מומהה מרבינן הכל אף הורתה ולידתה שלא בקדושה ובישראל לקנס [אפילו הורתה ולידתה בקדושה] דמבתולת ישראל לא הוי ממעטינן רק הורתה שלא בקדושה וי"ל כיון דהורתה ולידתה בקדושה ישראלי' מעליותא היא ליכא למעוטי מבישראל כל כמה דמלינו למידרשא לדרשא אחריתא דזה בעלמו טעם לקושית התוספות אימא למעוטי הורתה שלא בקדושה לחלילת גריס וכו' משום דטפי מסתבר לאוקמי בהכי דאין סברא למעוטי הורתה ולידתה בקדושה כיון דישראל מעליא הוא והכא הא מלינו למדרש כדדרשינן השתא באמת [דבישראל ממעט הורתה שלא בקדושה מסקילה] ולאבי הנערה ולא לעלמה [כפירוש רש"י בד"ה מאן ימאן] וק"ל: ברש"י בד"ה מאן וכו' משמע מריבויא אלא דבין היא ובין אביה וכו'. מבואר לעיל בתוס' סוף אלו נערות בד"ה אין לי אלא אביה ע"ש: בתד"ה בד"ה ואימא וכו' אלמא ממעטינן מבישראל אפילו הורתה ולידתה בקדושה וכו'. וה"ה דאפילו אמו מישראל נמי ממעט ולריך שיהיה אביו ואמו מישראל וכדמסיימי נמי בתירולם רק לא נחתו אלא להקשות דכאן לא נתמעט בישראל הורתה ולידתה בקדושה וגבי חלילה ממעטינן מבישראל: בא"ד דמקרב אחיך ידעי' וכו' הורתה ולידתה בקדושה וכו'. ואפילו בהא לא סגי עד שתהא אמו מישראל רק לא נחתו לזה: בא"ד בני גריס כיון שהורתן ולידתן בקדושה וכו'. דאין לומר דלמא לגריס שהורתן שלא בקדושה דלא נפקא מבקרב אחיך דלאו ישראל מעליא הוא דלא שייך חלילה לגביה כיון שהורתן שלא בקדושה [והוי כקטן שנולד] ופשוט: בתד"ה א"כ כו' ואע"ג דלגבי מיתה כתיב מ"מ גמרי' וכו' ואע"ג דהתחלת דברי פיהו של רשב"א הוא דנימא אהכי שלא ישלם כו' ש"מ אע"ג דבישראל לגבי מיתה כתיב א"כ מי הלריכו לזה י"ל דודאי

באור

להודאה וקרבן שבועה לא הוי ממון קלת נראין כמיותר דהא לא מסכתא לה כלל כיון דלא מצי לירש : (ה) ואף דלקמן משמע מדבריו דאורחא דמלתא דגם כאחין זנין אותה אף שאין חייבין אולי יש לחלק : (ו) כ"ז מספיק על הס"ע דנקיט אין כותבין למאי דספקינן אורועי סהדי אבל המתנה אינה מתורלת לכך מ"ד משום אחולי אחיל. גם הא בל"ז אסור לאחר שטר מכירה ואפילו בלא אחריות מטעמים המבוארים בש"ע : (ז) ואף דבכדיא מפורש בסיפא דאף באין לה אב או שתה פית אב אפ"ה בסקילה דאינו אלא למצוה. מ"מ בהורתה שלא בקדושה הייתי אומר דאם יש לה איזה ריבוי קאי אמסתבר דהיינו מאה סלע לא לסקילה כיון דאין לה נמי אב : (ח) אינו מובן

לסברת המקשה ואימא לרבות הורתה ולידתה שלא בקדושה משום דמסתבר דוממה לגמרי קמרבה לענין מיתה וגלי לן דבישראל לאו דוקא לענין מיתה א"כ למאי דלית לן לאוקמי בישראל מיתה דסכל בסקילה א"כ נימא דאתיא לממון ובקושית הרשב"א אבל לקושיא דוממה אתיא לולידתה בקדושה אבל הורתה ולידתה שלא בקדושה איממעוט מבישראל א"כ מנ"ל למילף ממון ממיתה דבישראל לא איירי לממון רק אתיא לגופא למיתה וממון יליף מגיה ודלמא לא גמרינן ולהכי אילטריך לפי האמת בתולת ישראל [לזה הוצרכו להוסיף]. ועוד י"ל דלמאי דלא אסיק הרשב"א לדעתיה דמלקות ומאה כסף מבתולת ישראל שמעינן א"כ מבואר ודאי דילפינן ממון ממיתה מדפריך אי הכי מילקי נמי מלקי וכו' ומשני למיתה נתרבתה וכו' ועדיין איצא מלקי ומאה כסף לשלם דוממה אילטריך לרבויי למיתה משום דנתמעט מבישראל דכתיב גבי מיתה אבל ממלקות ותשלומין לא נתמעט מעולם [דוממה לאו מישועט הוא לקנס רק דאין הריבוי דוממה אלא למיתה ולקנס לא נתרבתה ואפילו הורתה ולידתה שלא בקדושה לא נתמעט מקנס] אלא ע"כ משום דילפינן מבישראל דכתיב גבי מיתה ולהכי מקשה הרשב"א שפיר אבל עתה דנתמעט מבתולת ישראל א"כ קאמר שפיר למיתה נתרבתה להוציא ממיעוטא דבישראל אבל מקנס לא נתמעט דבתולת ישראל מעטה משום דהכי יש לומר דלא ילפי זה מזה לזה כתבו דהא לקמן בסמוך וכו' : ואילולי דבריהם לא היה נראה זה לקושיא [דלמא לן בתולת ישראל כו'] דכיון דבמיתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה לא נתמעט מבישראל דוממה גלי לן פירוש דבישראל א"כ אף שנלמוד קנס ממיתה מ"מ איכא למימר למילף מיתה יותר מבתולה גופיה דהיינו למעט קנס אף לידתה בקדושה ובמיתה גופיה דחייבת בסקילה דהא בישראל לא קאי אקנס רק אמיתה אלא דילפינן קנס ממיתה ולהכי אילטריך בתולת ישראל למעט אף הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה אף דחייבת סקילה אפ"ה פטור מקנס . אך תוס' נראה להו כיון דבישראל משמע דצריך הורתה ולידתה בקדושה ונתמעט מיה הורתה שלא בקדושה נשאר המיעוט הזה לגבי קנס ומהה למיתה איתרבי אבל משמעות בישראל נשארת : בתוס' ד"ה המוציא וכו' דבגיורת פחותה מבת ג' וכו'. לענין אונס ומפתה דלא כתיב בהו ישראל ואף הורתה ולידתה שלא בקדושה איתא בקנס : בא"ד ודרים אשר לא אורסה וכו' ה"נ דרים לאבי הנערה כו'. לא כתבו בקצרה דסובר קנסה לעצמה וא"כ לאביה לאו דוקא לדידיה . ואפשר שלא תימא דלמא שאני התם דכתיב אשר לא אורסה ודרים אשר לא אורסה לאביה וכו' לז"א דה"נ יש לדרוש כן וכו' או משום ריה"ג כתבו דכי היכי דדרים מאשר לא אורסה כו' וע"כ תאמר שנצרך לכך דאם מלאבי הנערה כפשטיה [דלכך פטר ריה"ג התם משום דלאבי הנערה דוקא ואם אורסה אינה לאביה ממילא דלית לה כלל] תקשי דריה"ג אדריה"ג בלא ר"י בר חנינא [דהתם קאמר ריה"ג דאורסה לית לה כלל משום דלא אורסה דוקא לאביה והיכא דלאו לאביה פטור מלאבי הנערה והכא קאמר לרבות יתומה לקנס דברי ריה"ג אע"כ דדוקא לריב"ח דס"ל דכי היכי דדרים כו' וכמ"ש לקמן בסמוך] ודו"ק : בא"ד והכי גרים ר"ח וכן במכילתא וכו'. הוצרכו לזה דלא ניחא להו לומר משום דדרים ממקרא מסתברא דלא פליג שום תנא וכדדייק רבא בברייתא דאמי משום דלפירש"י דקרא לא אתיא רק לרבות שיכולה לעכב היכא שאינה ברשות האב וכגון בגרה אח"כ או יתומה כמ"ש רש"י דרבויא לא אתיא לכך [דאפשר דקאי אבוגרת] רק נקיט יתומה דבל"ז משמע ליה לסך תנא דיתומה יש לה קנס וא"כ דלמא ר"ע היא [לז"א ה"נ ר"ח כו' דברי ריה"ג] : בא"ד מריה"ג אריה"ג לר"י ב"ח כו'. אבל בלא ריב"ח אין להקשות מריה"ג דמחייב יתומה אף דכתיב לאבי הנערה ודרים לאבי הנערה הא אין לה אב לעצמה דבנערה שנתארסה ונתגרשה פוטר ולא דרים נמי אשר לא אורסה לאביה הא אורסה לעצמה דים לחלק בין דרש זה לדרש זה אבל לריב"ח דס"ל דה"נ יש לדרוש כן פריך . ויש לראות למה כתבו מריה"ג אריה"ג לריב"ח ולא כפשוטו לריב"ח דאמר לריה"ג פטור הא אמר ריה"ג גבי אונס ופיתוי חייב י"ל דבאמת ה"נ קאמרי וק"ל : בתד"ה בתולת ישראל וכו' וא"ת כו' מדממעט דוקא בת גרים . הא מתמעט בלא"ה אפילו בת ישראל דכותיה מלאבי הנערה אע"כ ראיתו דמלאבי הנערה אין למעט יתומה א"כ ה"נ לאבי הנערה דכתיב באונס ומפתה לא היינו ממעטין יתומה וא"כ ל"ל ריבויא דאם מאן : בא"ד ולא היה סברא לומר דלא אילטריך קרא אלא לדיוקא כו'. א"ל אם נניח שהיה סברא לומר דאילטריך קרא לדיוקא כ"ש דהקושיא מעיקרא ליתא דאילטריך ימאן לרבות יתומה באונס ומפותה שלא תמעט מלאבי וה"נ במוש"ר אי לאו דהסמיעט קרא לדיוקא הא יתומה יש לה קנס הוי ממעטינן נמי מלאבי הנערה דז"א דתקשה בלאו הכי מ"ם אבל השתא דמרבינן יתומה לית לן למעוטי מלאבי הנערה כו' הא אדרבה מדאילטריך באונס ומפתה ריבוי שלא נמעט מלאבי הנערה אם כן גבי מוציא שם רע נמי ממעטינן מלאבי הנערה בת גרים ולמה לי בתולת ישראל . וכן מ"ש ולא היה סברא לומר לדיוקא כו' (ח) אף אם היה סברא מ"מ לא היינו יודעין יתומה באונס ומפותה כיון דממועט מלאבי וליכא שום ריבוי. אבל כ"ז ליתא דכיון דכל זה הקושיא והתירוץ ליתא לפ"ה רק למאי דמפרשים רבויא דימאן אתיא ליתומה ואפ"ה מקשה בגמרא מאונס ע"כ משום דילפינן מוש"ר מאונס ומפתה דרבי' קרא התם וגלי לן ע"י רבויא דלא ממועט מלאבי הנערה בשום מקום והשתא הקושיא והתירוץ מבוארין בפשיטות וק"ל : בתד"ה הא לא"ה וכו' היינו משום דכיון דלא כתיב ה' ביטל וכו'. אפשר שלא נתכוונו לדבר מה בסיום הך מלתא [מה שהוצרכו לטעם והיינו כו' ביטל כו'] רק כיון שהקושיא הוא שאף אתה אומר נער חסר משמע קטנה כו' לכך פירשו היטב ומ"מ נראה כמיותר דמה צורך בזה ודוחק לומר דבפשטא דשמעתין ה"א דה' הראשונה דהנערה משמע ליה הידוע גדולה אין כו' דהכי מסתברא טפי מה' אחרונה ולפי"ז לא היה מקום לפרש המתקיף כפירושו דהתם נמי כתיב והוציאו את הנער לכן פירשו שהיינו משום ה' אחרונה והיאך מורה בה' אחרונה קטנה לז"א ביטל משמעות וכו' והשתא פריך שפיר אך זה דוחק דליסנא דנערה מלא לא משמע כן . עי"ל דבשמעתין י"ל נערה בה' משמע דוקא גדולה ובלא"ה יל"פ גדולה או קטנה פעם כך ופעם כך שובל הכל כמו מלת בתולה ומקשה אף בלא נערה לא היה כאן מקום לטעות לפרש קטנה כיון דאיירי בבת עונשין ולפי"ז לא היה מקום לפרש כפירוש ר"י לז"א דכוונת ר"ל דנער בלא ה' ביטל משמעות של נערה ואין לפרש כלל גדולה לבדה דחסרון ה' אחרונה מורה על ביטול משמעות התיבה של נערה דמשמע גדולה לבד ומורה שנער חסר לעולם אין פירושו גדולה דוקא ולזה מתקיף הא ע"כ האי נער חסר פירושו גדולה דוקא א"כ ראיתו שאין החסרון ה' מורה על ביטול משמעות דנערה וק"ל : מדיבור זה משמע דוהשתא א"ם דלעיל בד"ה א"כ אינו מדברי ר"י או רק לרווחא דמלתא כתבו וכמ"ש בא"ם . ונראה דוהשתא א"ם דלעיל אזלא לפירושם כפי מה שהבינו כפשטא לעיל ס"פ אלו נערות בד"ה הא לא"ה אפי' קטנה כו' ע"ש וק"ל ולפי שטתם דהתם כתבו הוהשתא א"ם : בתד"ה הא כל מקום וכו'. לכאורה קשה לר"מ לא לכתוב ולו תהיה לאשה גם הנערה אלא יהיה בכל מקום נער חסר והיינו יודעין דנער גדולה משמע דבמוציא ש"ר כתיב נער ע"כ פירושו גדולה דהא לרבנן אי לאו הבנין אב דנערה מלא שבא ללמוד על הכלל דנער אפילו קטנה במשמע הוה אמינא גדולה אין קטנה לא ודו"ק :

דף מה ע"א גמ' אמר רבא מוציא ש"ר קאמרת כו' דהא וכו'. קשה היאך הבין רבא [דעת המקשן] למה הקשה מברייתא אחריתא יקשה מרישא לסיפא בהך ברייתא גופה אלא משום דס"ל חילוק בין איסתני דינא לאיסתני גופא א"כ מה השיב לו דהא נכנסה לחופה כו' אי משום דרישא איכא לאוקמי במוציא ש"ר הא השתא נמי מקשה ליה ממוציא ש"ר ולפירוש ר"ש ניחא : ברש"י בד"ה ראו גידולים שגידלתם כלומר וכו'. קשה כלומר על כלומר שבגמ' שלא תימא גם בבאו לה עדים בבית אביה שייך נמי טעם זה ראו גידולים וכו' [לכך פי' כלומר מבית זה יצאת הנבלה] כן נ"ל : בתד"ה אמר רבא וכו' ל"נ בעלמא וכו'. מיהו רש"י גרים לה ומפרש בעלמא בלא בגרה (ט) : בא"ד וכיון דקאי במציעתא כו'. ואין להקשות יסדר בהיפך דסדר דקרא נקיט ראשונה בבאו לה עדים בבית חמיה דהיינו מוציא ש"ר אח"כ במאורסה שזינתה ובאו לה עדים בבית אביה אח"כ סרחה ולבסוף בגרה דלא כתוב מפורש בתורה ואין להקשות כלל לפירוש ר"ש דליתני באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית חמיה בסקילה על פתח שער העיר ע"י מוש"ר דג' מדות במיתת נערה המאורסה שזינתה באירוסין קתני : בתד"ה תנאי כו' ליכא אלא שינוי דינא. דמה שפירש"י שנשתנה גופן לא נשתנה קרבנם הוא בלא טעם : בא"ד ליכא לפלוגי בין איסתני דינא כו' לפום ריהטא קשה א"כ קשיא רישא לסיפא בברייתא דשילא גופיה בג' מדות דבריסא אע"ג דאיסתני דינא לא איסתני קטלא ובסיפא אמרי' איסתני גופא איסתני קטלא וא"כ בהנך תנאי דמייתי דאף רבנן דס"ל איסתני דינא לא איסתני קטלא דלמא מ"מ לא סברי כאידך ברייתא דאסתני גופא לא אסתני קטלא . וזר לומר שתוספות כתבו תי' זה לפירוש ר"ש ואיירי רישא במוציא ש"ר דלא הוי איסתני דינא דאילו זנאי השתא נמי בסקילה . ועוד דלמ"ד מוציא ש"ר דוקא בשבעל [גם במוציא שם רע] איסתני דינא דזנאי לאחר שנבעלה ודאי בחנק ועוד דא"כ הו"מ לאיפלג בדידה באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בלא הוצאת שם רע בחנק דכיון דאיסתני דינא כו' ולעיל כתבו לפירוש ר"ש דא"ם וכו' ועוד דמשמעות לשונם דכתבו דלא מפליג לעיל בין איסתני גופא לאיסתני דינא אלא לרבא וכו' דכ"ז לפירוש רש"י אבל לר"ם מודה רבא דלא אמרי' איסתני דינא וכו' בשום מקום וחידוש הוא מלתא אחריתא כלל : אבל ביאור דבריהם דודאי [למאן דאית ליה איסתני כו'] במוציא ש"ר באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה דנידון בסקילה חידוש הוא שחידשה תורה דאע"ג דאיסתני דינא לא איסתני קטלא וכמ"ש דלמא כי חדית רחמנא היכא דלא איסתני גופא וכו' ולכן ברייתא דשילא אף דס"ל איסתני גופא איסתני קטלא וה"ה איסתני דינא איסתני קטלא ובבאו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בלא שם רע נידון בחנק מ"מ במוציא ש"ר חדית רחמנא דלא אמרי' הואיל ואיסתני דינא כו' ואידך ברייתא ס"ל דמסברא לא אמרי' הואיל ואיסתני גופא כו' וכ"ש דלא אמרי' איסתני דינא כו' ולהכי מייתי שפיר תנאי דמאן דס"ל לא אמרי' איסתני דינא כו' ה"נ לא אמרי' איסתני גופא ואתיא כאידך ברייתא בסרחה ולבסוף בגרה בסקילה דברייתא דשילא ס"ל דאמרי' איסתני גופא מסברא והה"נ איסתני דינא איסתני קטלא רק במוציא ש"ר חידוש וכו' והא דמפליג לעיל בין איסתני דינא לגופא כו' היינו לרבא דס"ל מסברא אמרי' איסתני גופא איסתני קטלא אף לאידך ברייתא והא דתני במוציא ש"ר איסתני גופא לא איסתני קטלא טעמא משום דחידוש הוא ולזה הקשה כיון דמסברא סבירא לן איסתני גופא איסתני קטלא מחידוש דמוציא ש"ר לא מצי למילף איסתני גופא דנוקי החידוש בפחות שטוכל דהיינו איסתני דינא לא איסתני קטלא כיון דמסברא איסתני גופא איסתני קטלא וה"נ איסתני דינא איסתני קטלא ונוקי החידוש שכנגד הסברא דהיינו דלא אמרי' איסתני קטלא דוקא באיסתני דינא ומנ"ל לאידך ברייתא דלא אמרי' איסתני גופא איסתני קטלא אע"כ מסברא ס"ל דלא אמרי' איסתני גופא איסתני קטלא לא דחידוש הוא ממילא ליכא חידוש כלל לדידיה במוציא ש"ר דהא לא אמרי' מסברא איסתני גופא איסתני קטלא כ"ש דלא אמרי' איסתני דינא וכו' והנא דשילא ס"ל דאמרי' מסברא איסתני גופא איסתני קטלא וה"ה איסתני דינא וכו' רק במוציא ש"ר חדית רחמנא דלא אמרי' איסתני דינא וכו' אבל איסתני גופא נשאר בסברא החיצונה דאמרי' איסתני גופא איסתני קטלא לכן סרחה ולבסוף בגרה נידון כדהשתא בחנק ואפילו במוציא ש"ר דלא מצי למילף מחידושא דמוציא ש"ר דכי חדית רחמנא וכו' וק"ל : והשתא כל הדוחקים שהיו בסברת רבא וכמ"ש התוס' לעיל נשארו לפי האמת חוץ מזו דלרבא היה קשה בבבא ראשונה דאיירי במוציא ש"ר הו"ל למיתני אפילו איסתני גופא לא איסתני קטלא ובבבא ג' דאיירי בלא הוצאת ש"ר הו"ל למיתני אפילו איסתני דינא איסתני קטלא אבל לפי האמת לא קשה מרישא אבל בסיפא מיהת הו"מ למיתני באו עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בלא הוצאת ש"ר נדון בחנק כיון דאיסתני דינא וכו' [וצריך לדחוק כמ"ש התוס' לעיל] וגם צ"ל דבבא הראשונה איירי במוציא ש"ר [ג"כ כדלעיל] וק"ל : ע"ב גמ' תני תידון בסקילה . ולא הוי ג' מדות ומשבשתא היא : גמ' הנערה שהיתה כבר וכו'. לכאורה קשה אמאי משבש ברייתא דשילא נימא דשאני מוציא ש"ר דחדית ביה רחמנא הנערה שהיתה כבר דלא נימא הואיל ואיסתני גופא איסתני קטלא אבל בסרחה ולבסוף בגרה בלא הוצאת ש"ר דביה איירי שילא נידון כדהשתא וכדשני רבא לעיל מוציא ש"ר קאמרת ועד כאן לא אותיב ליה ר"ה בריה דרב יהושע אלא דלמא כי חדית באיסתני דינא ואיסתני גופא לא מצי למילף מאיסתני דינא אי לאו דס"ל מסברא מבחוץ כן . ומה"ט נראה שכתבו התוס' ומהכא שמעי' דכל היכא וכו' וזה בנין אב . אבל יש לראות מנ"ל לומר כן ולשבש ברייתא דשילא דהא למאי דס"ל לעיל כי חדית רחמנא באיסתני דינא אפ"ה בלא מוציא ש"ר אמרי' איסתני דינא איסתני קטלא ובבא הראשונה דשילא איירי במוציא ש"ר דוקא . ואפ"ל בנערה המאורסה נמי כתיב הנערה את הנערה על דבר וגו'. אבל התם לכאורה לא מייתרא ומן ה' דנערה לא דרים (י) ועוד דא"כ הו"ל לרש"י לאיתויי אותו הנערה לא והוציאו את הנערה דכתיב במוציא ש"ר ועוד דא"כ למאי נתכוונו התוס' במ"ש מהכא שמעינן וכו' וק"ל . ואפשר לומר כיון דלענין מאה סלעים פטור ואמרי' איסתני וכו' וע"כ משום טעמא דהכא מעשיה גרמו וכו' וכיון דאזיל בתר טעמא א"כ בעלמא נמי היכא דמעשיה גרמו והמעשה היה בנערות אמרי' נמי איסתני גופא לא איסתני קטלא [אבל לעיל לא ידע מהני טעמי כמ"ש לקמן] : גמ' א"ה מילקי וכו'. לכאורה בל"ז נמי בברייתא מני' ובי' קשה נמי מ"ש וכמ"ש רש"י באמת לעיל בגופא דברייתא כדמפרש לקמן וכו' ואפשר לומר כיון דמהנערה קדרים א"כ בקנס נמי כתיב (כ) ונתנו לאבי הנערה ומצי למיכתב לאביה אבל בל"ז היה אפ"ל דלא אמרי' מסבר' איסתני גופא לא איסתני קטלא אלא לגבי מיתה דוקא ולא לתשלומין ומשני דאין סברא למידרש הנערה שהיתה כבר לענין תשלומין וכו' : גמ' גמר פתח מפתח כו'. כ"ז בע"י מוציא ש"ר דכתיב ביה פתח בית אב ומהי תיתי לומר שער העיר [ולזה הוצרך למילף פתח מפתח כו'] אבל בנערה המאורסה [כשבאו לה עדים מן האירוסין] כתיב שער

באור

מובן דכיון דאינו גובה מלקוחות כי אם מזמן שטר השני ומאי קנויה שייך לענין הלקוחות שיקנו אחר זמן השטר דהא אי בעי יכתוב כמה שטרות לטרוף ועל זמן העתיד לא שייך קנויה : (ח) הוא קושיא הראשונה שהתחיל בה הגאון : (ט) ולפי"ז צ"ל ברש"י כמו שנדפס בגמרות ישנים בלא בגרה נמי כל הוצאת ש"ר כו' ודלא כמו שהגיהו בדפוסים חדשים בלא הוצאת שם רע : (י) נראה דכל זה הפלפול הוא לתירוצא בתרא שבתוס' דלעיל ע"א בד"ה תנאי כו' דאפשר דקושית הגמ' והא בוגרת היא משום דסבר סתמא דגמרא דסברא הוא לומר איסתני גופא איסתני קטלא דאף רבנן דר"ם דס"ל דלא אמרינן איסתני דינא איסתני קטלא באיסתני גופא מודו . ומשני דמיתורא דהנערה דהו"ל למיכתב והוציאוה גלי לן דהנערה שהיתה כבר וכפירש"י אבל לתירוץ א' שבתוס' דיבור הנ"ל דלית לן לאיפלוגי מסברא בין איסתני דינא לאיסתני גופא וא"כ ע"כ רבנן דר"ם סברי דלא אמרינן בשום מקום אף באיסתני גופא איסתני קטלא מסברא א"כ ע"כ הא דפריך ואמאי נערה כו' והא בוגרת היא הוא מדכתיב והוציאו את הנערה דמשמע דבעי' שתהא נערה בשעת הוצאה לסקילה א"כ הא דמשני הנערה שהיתה כבר מיותרא דה' קדרים ואין התחלה לקושיתו : (כ) ואף שכתבו התוס' לעיל דף ל"ח ע"ב בד"ה לאבי הנערה כו' דאף דדרשינן גבי סרחה ולבסוף בגרה הנערה שהיתה כבר היינו גם מיתה

טעיר ולא שייך למילף מהדדי לענין זה [היינו מוציא ש"ר מבאו לה עדים באירוסין] : בתד"ה ר"י וכו' אמאי צריך ויסרו וכו'. ולי י"ל דאי לא ויסרו ה"א לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ודוקא לבתר דגלי רחמנא במוציא ש"ר ויסרו אותו דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ילפינן שפיר מניה בעלמא כמ"ש בסוף הדבור ממסכת מכות דר"י גמיר ממוציא ש"ר וכו'. ועוד י"ל כיון דר"י ס"ל כר"א בן יעקב דאיירי דוקא בבעל (ל) ה"א דוקא לא בעל לוקה מלא תלך רכיל דלית ביה תשלומין דהכא איירי בבעל דוקא אבל בבעל אינו לוקה ומשלם דכל המשלם אינו לוקה ובפירוש ריבתה תורה מוציא ש"ר לתשלומין מוענשו אותו וק"ל. ועי' לעיל דף ל"ב ע"א בתד"ה דאינו לוקה : בא"ד ונראה לר"ת דלוקה היינו מכות מרדות כו' לפירוש ר"ת ע"כ דסברת המקשה דפריך והתניא ר"י אמר בעל כו' ידע נמי מרדות מדרבנן ומקשה דלא בעל אינו לוקה משמע ליה לגמרי אינו לוקה. אבל לפי"ז [אינו מדוקדק הל' מאי לוקה מכת מרדות הכי] הו"ל מאי אינו לוקה מדאורייתא. ואפשר לומר דהמקשן היה סובר מדאורייתא ולא ידע הא דאסיק תלמודא אזהרה למוציא ש"ר מלא תלך רכיל וכן הא דויסרו אתיא למלקות וק"ל : בא"ד ואע"ג דלר"י בעלמא כו' דגלי קרא כו'. לפירש"י נמי צ"ל כן לר"נ בר יצחק אבל לפירוש התוספות נ"ל כן אף לרב פפא ואפשר לומר דכמו לוהשתא א"ש כתבו זה כיון דלפירושו לא לקי מלא תלך כו' רק מויסרו אותו וכולה פרשה איירי כשבעל אבל לפירש"י לא א"ש כל כך כיון דלקי מלא תלך א"כ אף דהא דויסרו וענשו איירי כשבעל מ"מ בלא בעל עדיין לילקי מלא תלך :

דף מו ע"א גמ' ר"י אמר אינו חייב עד שיסכור עדים. ואף דלר"י אינו חייב עד שיעשה מעשה וישכור עדים בממון מ"מ קרי ליה [רש"י] לעיל לאו שאין בו מעשה ולא לקי בלא בעל [אי לאו דס"ל לר"י לאו שאין בו מעשה לוקין עליו] ומהכא קים לי' לר"י בעלמא דלוקין על לאו שאין בו מעשה כיון דס"ם הלאו שבא המלקות עליו דהיינו לא תלך רכיל הלאו בעצמו אין בו מעשה רק דיבורא בעלמא ואף דגלי קרא הכא שאינו לוקה אלא כשבעל והשכיר עדים מ"מ משמעות הלאו אינו רק שלא יוציא ש"ר וק"ל : ברש"י בד"ה ויסרו מויסרו ויסרו מבן שעמו כו'. לכאורה קשה כיון דבבן סורר יש מלקות כדאיתא במשנה בהדיא פרק בן סורר ומורה מתרין בו בפני ג' ומלקין אותו וכו' וה"ט ודאי דיליף בן מבן וא"כ לא צריך תו לגמורי אלא יסרו מיסרו ולמה לן לאגמורי יסרו מבן כאילו כתיב הכא במוציא שם רע בן ואי לא גמרי' למד מן הלמד הוי א"ש קצת (מ) : בתד"ה בשלמא לראב"י כו' אין להורגה וכו'. דדלמא קודם שאירסה זינתה או דלמא באונס או לפעמים יקרה שאין כאן דם. עיין ברמב"ן בחומש (נ) וק"ל : בא"ד פשיטא דלא מיתכחשי העדים בשביל כך. יש לראות אף דלא מיתכחשי העדים בשביל כך לסוקלן מ"מ היא סתירה לדבריו לא מצאתי לבתך בתולים לזה מראין השמלה אלה בתולי בתי (ס) ואפשר דלא מילקי בשביל כך או נותן מאה סלע כיון דמ"מ הביא עדים שזינתה אף שסיקר במה שאמר לא מצאתי בתולים מ"מ פתח פתוח מצא [ואולי הטה הנואף כמ"ש התוס'] : בא"ד וי"ל דסבר כו'. ואיירי שהביא עדים כשרי בתו (שיגרת לישנא דתלמודא דמפרש קרא הכי אליבא דרבנן נקיט) המכחישין הראשונים ואפ"ה צריך פריסת שמלה דאי לאו ה"ה לא מיחייב דלא מיחייב אא"כ הטיח פניו לשנות הידוע וכו' וק"ל : ע"ב גמ' השתא אביה מקבל קידושיה דכתיב וכו'. לא קאמר אלא [דלמאי דמשמע קצת מדברי רש"י דקושיית המקשה מנ"ל דכסף דאבוה א"כ לסברת השתא כו' לא צריך לתירוצא קמא] משום דמ"מ איצטריך אין כסף לאורויי דמיקדשא בכסף והקושיא מעיקרא בכסף מנ"ל היא קושיא כוללת כדאיתא בקידושין ולהכי פריך ואימא לדידה דלא שמעינן מזה אלא דמיקדשא בכסף ולשיטת התוס' [דמשמע קצת דקושיית הגמ' אינו אלא מנ"ל דלאבוה] מ"מ יש ליישב [וכמ"ש הגאון לקמן דגם התוס' ס"ל כן דמקשה אתרוייהו] וכן יש ליישב בקושי פירוש שני שבקונטרס ופי' ר"ת דמקשה ואימא לדידה דאף דשמעינן מאין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר [דהיינו אב] דהכי דייק הפשוט מ"מ דלמא בנערה הוא שלה והדיוק אבל יש כסף לאדון אחר בקטנה דבקטנה לא שמעינן רק שאביה מקבל קידושיה [ואשמועי' דמיקדשא בכסף וכסף דאבוה] לז"א השתא וכו' ומקשה ואימא הני מילי קטנה וכו' ודלמא קרא [דאין כסף] אתי לאשמעי' דמיקדשא בכסף אבל הדיוק יש כסף לאדון אחר בקטנה לחודא קאי אבל בנערה לא הוי לאדון רק שלה [ועי"ז משני שפיר יליף דכוותה וכו' מה התם בנערה וכו' ולאב כבר נשמע מדיוק הפשוט גם להמקשה] ועי' בק"א בפרק הכותב על הלכה זו כי נדפס שלא במקומו : גמ' מהפרת נדרים מיהא נפקא כו'. עי' לעיל דף ל"ט ע"א אלא אירוסין מי קמפקא מרשות האב לגמרי הא תנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה וק"ל. ברש"י בד"ה ומקבל את גיטה אם נתגרשה מן האירוסין וכו' אבל נשאת שוב אין לו רשות בה. ועיין לקמן דף ע"ג ע"ב מודים חכמים לר"א וכו' בקטנה שהשיאה וכו' ונתגרשה ופירש"י וקיבל אביה גיטה וכו' וצ"ל שהשיאה לא נשואין ממש וזה דוחק : ברש"י בד"ה ואימא לדידה וכו' לאשמועינן אתי שהיא נקנית כו'. דכל הך סוגיא נשנית קודם דאתיא ללימוד דכי יקח וכו' כדאיתא בקידושין בהדיא אמשנה קמייתא בכסף מנ"ל ותו הא דתנן האב זכאי בבתו בכסף מנ"ל דמיקדשא בכסף וכסף קידושין שלו אמר רב יהודה וכו' וכל הך סוגיא כהוייתה אח"כ איתא והאי תנא מפיק לה מהכא דתניא כי יקח כו' ואיצטריך למיכתב וכו' וצ"ל דמ"מ מקשו התוס' כיון דעביד צריכותא לבסוף הו"ל לשנויי הקושיא ואימא לדידה כתיב כי יקח ומינה שמעינן דמיקדשא בכסף א"כ מייתר אין כסף לאורויי דשל אב אבל מ"מ הך סוגיא נשנית מקודם דאתיין לכי יקח [גם להתוס'] ומ"ש התוס' בד"ה השתא וכו' הוא כעין קושיא שמקשה ואימא לדידה [היינו דלמאי דעביד צריכותא לבסוף א"כ להתרצן ל"ל אין כסף] : ברש"י בד"ה שייך בה בידו ליטול ממון כו' למוסרה. הקושיא מבואר [הא זה גופא בעי למילף דדלמא אין בידו למוסרה כשהיא נערה] וצ"ל שהרי בידו למוסרה בקטנותה דנלמד מאת בתי נתתי כו' ועיין לעיל סוף אלו נערות בתד"ה דאי בעי מסר לה למנוול ובתוס' קדושין באורך וק"ל : בתד"ה ואימא ה"מ קטנה כו' ועוד י"ל דאמעשה ידיה פשיטא ליה וכו' ולפ"ז צריכותא דקידושין ומעשה ידיה דלא מצינו למילף מהדדי בפרק קמא דקדושין הו"ל להלמודא לעשות סברא זו לצריכותא :

דף מז ע"א בתד"ה משום איבה כו' לאדין קתני כו'. יש כאן מקום עיון ולטרדת הרעש בעו"ה לא עיינתי הלכות הללו כראוי : בתד"ה דמסר לה כו'. קושיית מהרש"ל יש ליישב בחילוק דאורייתא ודרבנן [כמ"ש מהרש"א] : בתד"ה השתא וכו' אלא מכח ק"ו דהשתא כו'. וכיון דסוף סוף צריך לבא לק"ו א"כ מ"ש הך ק"ו מהך ק"ו : בתד"ה כתב לה וכו' ואי הוי שייך התם אומדנא אחרינא הוי אמדינן כו'. ראיתי מי שמאריך בזה עד מאד ובמ"ש בסמוך דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא ולי נראה דבריהם כפשוטן אחר העיון קצת ואין עת לכתוב והעיקר דודאי יש חילוק בין מדידי' לדידה או מדידה לדידי' ואע"ג דהכא איכא ב' אומדנא והתם חד אומדנא מ"מ אילו הוי שייך התם אומדנא אחרינא [מאוחרת] הוי אזלי' בתר אותה אומדנא ולא הוי אמרי' די לנו באומדנא זו משא"כ במדידה לדידיה מודה ראב"ע דדי לנו וכו' (ע) עיין בהמאור ומלחמות בפסק זה דכתב לה פירות כסות וכלים : ע"ב גמ' חסורי מחסרא כו'. לא מסמיך בבא דפרקונה לנפיקך [ואמאי נקטו בין מזונות לקבורתה] דמסדרן כסדר המשנה :

דף מח ע"א בתד"ה מי שהלך וכו'. עיין ברי"ף גירסא אחרת. ואין להקשות לגירסת אית ספרים מאי מקשה לפי כבודו לא דלמא אה"נ כיון שאינו אצלה. דאין זה רק צד רבותא לא לפי האמת ודו"ק : בתד"ה לעולם וכו' דא"כ הוי משמע עד שימסור וכו'. דאי משום דקתני אא"כ מסר וכו' י"ל דהוי פי' דרישא : ע"ב גמ' סתם חצר דידי' לנישואין א"ל דיוקא אדיוקא דחצר אחרת שאינו שלו ושלה [דמרישא משמע חצר דידה סתמא ללון הא חצר אחרת סתמא לנישואין ומסיפא משמע חצר דידי' דוקא סתמא לנישואין די"ל חצר דעלמא פשיטא דסתמא ללון דגרע מחצר דידה]. ואין להקשות כיון דסתם חצר שלו לנישואין למה אינה אוכלת בתרומה הא פירש"י בד"ה הא סתמא כו' זושי כניסת חופתה (פ) דמ"מ לא מיקרי חופה שלימה וכדמסיים בברייתא עד שתכנס לחופה : ברש"י בד"ה לרשות הבעל לנישואין כלומר כו' דגירסת רש"י היה נמי עד שתכנס לחופה [ר"ל דגרים עד שתכנס לחופה לרשות הבעל לנשואין] זה שכתב כלומר כו' וכן מוכח ממ"ש בד"ה לעולם וכו' ואוקימנא דהאי לעולם וכו' ש"מ דגרים במשנה לחופה [הגם דבגמ' י"ל לגירסא דלא גרים לחופה דברייתא היא וכמ"ש מהרש"א אבל לשון רש"י ואוקימנא כו' משמע דאמתניתין קאי] : ברש"י בד"ה מסירתה לכל ליורשה כו' ולכל דבר כו' חוץ מאכילת תרומה כו' ומשום סימפון כו' לכאורה לכל דבר אים כאשתו לאו דוקא דלהפרת נדרים שלא בשותפות כדין בעל למה כיון דחיישינן לסימפון וק"ל : בתד"ה רב אסי כו' ועוד דאיתותב כו'. נראה לפי' הקונטרס אין כאן קושיא דנראה דמשום קושיא זו לפירושו פי' לקמן שהקושיא הוא מבד"א לירושה דמשמע לירש דוקא ולהכי פי' תיובתא דכולהו ומפרש נמי בשמואל לירושתה לחודא והשתא בשאר דברים חוץ מתרומה לא תליא מידי במשנה אחרונה [במה דקאמר] עד שתכנס לחופה ואף רב דאמר מסירתה לכל חוץ מתרומה איתותב ואף שסיים בברייתא אבל לתרומה וכו' דיש לדייק בהיפך מדמוציא תרומה לחוד י"ל דלרבותא נקיט תרומה אף שמדאורייתא ארוסה אוכלת בתרומה רבנן גזרו בי' כדלקמן רק תוספות שמכו עצמן בקושייתם אפירושם דלקמן בסמוך בד"ה תיובתא : בא"ד דודאי סברא הוא וכו'. דכיון דהגמ' קאמר איכא בינייהו למשנה הראשונה א"כ ראינו דסברא פשוטה לתלמודא ולמה ישתנה במשנה אחרונה סברא זו אבל רב אסי מתני' דוחקתו וכו' והשתא באמת האיכא בינייהו [מסר] אינו אמת לרב אסי מכח הכרח המשנה וליכא בינייהו אלא קיבל והלך או הכרח המשנה אפשר דאינו עושה רק שראינו במשנה אחרונה דלית לה סברא זו אבל בתחלה למה נאמר שיסברו נגד הסברא בלא מכריח [וא"כ האיכא בינייהו נשאר קיים במשנה הראשונה] : בא"ד ועוד אומר ר"י וכו'. ועיין בפיסקא דזו משנה הראשונה לקמן [דקאמר עולא קמייתא שמא ימזגו בתרייתא משום סמפון. ולמאי סובר רב חוץ מהתרומה מטעם שמא ימזגו] וי"ל דה"ק קמייתא שמא ימזגו גרידא ואח"כ ראה עוד סברא משום סמפון נמי אבל שמא ימזגו עכ"פ נשאר ג"כ דאין סברא שיקילו במשנה אחרונה במסר ויחמירו בהגיע זמן היפך דמשנה הראשונה והאיכא בינייהו מסר נשאר לפי האמת אף לפי משנה אחרונה : בתד"ה ושמואל אמר וכו' אלא למעוטי תרומה וכו' ור"ל נמי כו' אלא תרומה כו'. ולפי"ז ס"ל כולהו כרב רק כל אחד נקיט לשונו בפני עצמו ועי' ודו"ק : בתד"ה תיובתא וכו'. ולפי האי נמי שכתבו לעיל בד"ה ושמואל דאתי למעוטי אף כתובה דר"ל תיובתא נמי דשמואל ודו"ק :

דף מט ע"א גמ' מזונות בתו הוא דאינו חייב כו'. ולכאורה היה נ"ל דאין זה דיוק כלל דנקט בתו לרבותא שלא תימא שחייב לזונה מתנאי כתובה בנן נוקבן וכו' דקאי אף בחייו השמיענו דדוקא לאחר מיתה ומדדרים ר"א ב"ע ולמדו זו מזו וכו' ועיין : בתד"ה ואימא וכו' ומיהו קשה לפירוש זה. [הא דקשה דוקא לפירוש זה משום ד]לכאורה לא היה לפניהם בפירש"י וכיון דלא נפקא לן וכו' דבית אביה כו' [וראיה] ממה שכתבו בסמוך למה המתין כל כך כו' [ולמה שכתב רש"י וכיון כו' שפיר מקושר] דדוחק לומר דאפ"ה הקשו ליבעי אבעייתו אמתני' דדלמא לא מספקא ליה כלל אי לאו דרשא דבית אביה ולהכי לפירש"י דאיבעיא אמתני' פשיט באמת הפרת נדרים גרידא. או אף אם היה לפניהם בפירוש רש"י וכיון כו' מ"מ לשיטה זו דאיבעיא הוא י"ל דפשיט הפרת נדרים לחוד משא"כ לפירושם דקושיא הוא מנ"ל למעוטי מסר וכו' הקשו שפיר. וצ"ל עוד בלא"ה דלפי' רש"י י"ל דלא למד מתנא דבי ר"י אלא דמסר מוציא מרשות אב ושוב אין לו כח בה מדאינו יכול להפר נדריה וכיון דנלמד זה שוב ילפינן מנכנסה לחופה ולא נבעלה דהוי נמי [לאחר שנתארמלה ונתארסה] נערה בתולה מאורסה ואפ"ה בחנק כיון דיוצאה פעם אחת מרשות האב (צ) ה"נ לא שנא דכל עצמות קושית התוס' אינו רק דלא מצינו למילף מנדרים רק דיוצאה מרשות האב ושוב אין לאב כח בה וכיון שכן לא מצי להפר נדריה אבל מ"מ למה לא תהיה בסקילה כיון דאכתי נערה בתולה מאורסה היא כמו יתומה שאין לה אב [ולפירש"י דפשיטא ליה בנכנסה לחופה הואיל ויצאה מרשותו ה"ה מסר] אבל לפירוש התוס' קושית הגמרא על נכנסה לחופה לא נלמד עדיין היכא דהדרא דאימא כיון שאכתי נערה בתולה מאורסה היא הדרא למלתא קמייתא א"כ הקשו שפיר היאך נלמד זה מהפרת נדרים ודו"ק. ותירצו דאין מבקשין ללמוד אם נניח דנשאר רושם עליה מנשואין הראשונים פשוט לי' דלא הדרא למלתא קמייתא דנשואה חשיבא כבעולה רק לומד דלא תימא בטלה שם נשואין מינה וכו' וה"ה מסר נמי וק"ל : ע"ב ברש"י בד"ה גדולה מזו אמרו בגדולה מזו וכו'. כוונתו נ"ל פשוט שמובן לפי משמעות הלשון גדולה מזו וכו' ואינו מסיים אפילו ניסת הבת דהו"ל גדולה מזו אמרו ניסת הבת אלמנה ניזונת מנכסיו הוא ואשתו מבעיא משמע שהגדולה מזו הוא שאפילו אלמנה ניזונת כ"ש אשתו בחייו וא"כ אין ענין לזה עם זה [לקורא גדולה מזו] דלמה לא תהא אלמנה ניזונת מנכסיו כשהם בני חורין משא"כ הכא תיקנו שניזונת אשתו אפילו ממשועבדים לכן תיקן הלשון בגדולה וכו' ר"ל מאי אריא שתקנו וכו' שניזונת באופן זה דהיינו ממשועבדים דבנו מקבל מתנה בגדולה מזו באופן גדול מזה תקנו אפילו שניזונת וק"ל : ברש"י בד"ה הוא ואשתו שהוא קיים כו'. משום דהוא ליכא כ"ש כלל רק הקושיא למה קאמר ואשתו לזה פירש הכא שהוא קיים וכו' [דלהכי נקיט הוא ואשתו משום דהוא מורה שהוא קיים וא"כ אשתו מבעיא מאלמנה דהתם] אבל ממ"ש ואלו בניו הם משמע דאף הוא פשיטא שיתקנו שחייב הבן לזון את האב וכו'. ועיקר הקושיא דודאי ראוי לתקן בכותב מתנה לבנו שתטרוף ממנו מזונותיה דאין בזה משום תקון העולם שלא לטרוף ממשועבדים

באור

מיתה דע"כ לחייבו אתי דאי לפוטרו לשתוק קרא מניה כו' משא"כ גבי קנס ע"כ לפוטרו אתי דלחיובי לא איצטריך דפשיטא דאי אפשר לפוטרו בלא כלום משא"כ גבי מיתה נדונו כדהשתא וכמו שפירש שם הגאון ע"ש. צריך לדחוק ולחלק דאף לס"ד דמקשה דלא ידע סברת עקימת שפתיו כו' מ"מ לא דמי להתם דמסברא מיחייב אשעת ביאה כמ"ש התוס' שם ופריך שפיר נחייביה מהנערה שהיתה כבר ומשני דאין סברא למידרשיה לחייבו בכה"ג דעקימת שפתיו גרמה לו : (ל) הלשון מגומגם קצת דפשיטא דלא תליא זה בר"א בן יעקב רק כוונתו לחלק בין הך דכתב רש"י דבלא בעל לוקה אף דלא כתיב ביה ויסרו מלא תלך רכיל לחוד וא"כ גם בבעל לילקי מלא תלך ולמה לי ויסרו לזה חילק דדוקא בלא בעל פירש"י שפיר דלקי בלא ויסרו משום דאליבא דר"א בן יעקב הוא דסובר דליכא תשלומין בלא בעל להכי לקי מלא תלך רכיל לחודא אבל בבעל אי לאו ויסרו ה"א דאין לוקה כיון דמשלם מוענשו כו' : (מ) ועיין ברש"י סנהדרין דף ע"א ע"ב מפרש שם באמת דויסרו דמוציא שם רע ילפינן מויסרו דבן סורר ללקות ובן סורר גופיה מבן כו' ע"ש : (נ) טפי הו"ל דאי בלא עדים פשיטא דאינה נהרגת בלא התראה אף שזינתה תחתיו ברצון : (ס) אין זה מכוון דהכתוב אומר וענשו אותו מאה כסף וגו' ולו תהיה לאשה וע"כ בהוכחשו העדים דמותרת לו ואינה נהרגת : (ע) וצ"ל דמה שכתבו התוספות וצריך עיון שלא יקשה לר"ת דלקמן מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא כו' אף דיש לומר דגם ר' נתן סבר אומדנא רק דסובר דסגי באומדנא קמייתא דהיתון כרבנן דסגי באומדנא קמייתא דאיקרובי דעתים משום דמלשון ר"ת שכתב ור' נתן לית ליה אומדנא לימא בפלוגתא דר"א ורבנן כו' ה"נ אזיל בתר אומדנא משמע דרבנן דהתם לית להו אומדנא כלל : (פ) ועיין בא"ה"ע סי' נ"ו שכתב בב"ש הביאו הפ"י דמדקדוק לשון רש"י בד"ה בד"א שמסירתה לשלוחים הוי נישואים מוכח דהאי בד"א לא קאי רק אמסירתה לשלוחים אבל חצר דידיה באמת זו היא כניסתה לחופה ע"ש : (צ) דהא לפירש"י היה פשוט לו בנכנסה לחופה דלא הדרה ולא מבעיא ליה רק

במסר

דמוכר או מתנה דדוקא מתנה לאחר דאי לאו וכו' שייך תיקון העולם משא"כ בבנו והא תקנו
אפילו לטרוף מזונות מלוקח דהיינו בעל הבת מטעמא דלא דמיא ללוקח אחריות דליכא כאן
תקון העולם כ"ש הכא במתנה דבן : בתד"ה לכתוב' וכו' דבדברים . ובדלא אמיד מימר
אמרינן ניחא לך וכו' משא"כ באמיד כייפי' בדברים קשים במיפה ונערה שעובר על מלות
לדקה . או באמיד כפיי' ממש ולמלודה לא מייתי ראיה אלא שאמעו כפיי' בלדקה אף
לאין ספכים שוין . רק לפי' ז"ל ר"ל לאתויי אלא אמיד נוספה דכייפינן נמי בדברים רק
להא"כ אפשר לפרש הראיה בו [לרא"ל דמיירי שם בקבלה קשה מה ראיה מהתם וצ"ל דמייתי
ראיה שמצוו כפיי'] או אפשר לפרש [לרא"ל] ולא אמרן דליה הלכתא אלא דלא אמיד אבל
באמיד התקינו מלד הדין כייפי' כי הא וכו' : בתד"ה ועוד דלדקה וכו' .
ודוקא על מלות עשה שמתן שכרה בלידה לא כייפינן אבל הכא דאיכא לאוין כייפינן ודו"ק :
בתד"ה הוא ואשתו וכו' . יסוד דבריהם דצריך דמתנה כמכר ואף לפי תקנת אושא בין
מחיים בין לאחר מיתה אינן ניזונין מאחר ולמסקנא דלית הלכתא ככך תקנה דבמחיים אינן
ניזונין אף מבנו מטעמא דלהוי דדקאי הוא נטרח לדידיה ולדידה א"כ ש דמשך טעמא אינו
גובה מאחר בלא טעמא דמתנה כמכר מ"מ לאחר מותו דמתנה כמכר ואינו גובה
ממקבל מתנה אחר אבל מבנו גובין לאחר מיתה מכ"ש דגובין מבעל דאוי לוקח ועיין
באבן העזר סי' ע"ג לא ראיתי לדין זה ולדעתי הוא דין גדול שגובות האלמנה מזונות וכ"ש
כתובה ממתנה שכתב האב לבנו אף במתנת בריא כ"ש מתנת שכ"מ ועיין . גם בסמ"ע
סי' רנ"ב נראה שכ"ע . ונחזור לענייננו [דקשה] בתמיהס כ"מ אף למסקנא
מאלי דמתנה כמכר משום דאז אין מתנה כמכר ואף מאחר ניזונת א"כ צ"ל שהתקנה היה
בבנו אף במטלטלין וכמ"ש התוס' וזהו מסוק דרך במה שתקין אין הלכה דהיינו במטלטלין
אבל במקרקע בלאו תקנתם נמי גבי כיון דמתנה אינו כמכר א"כ הולרכו להביא ראיה
דמתנה כמכר ואינו גובה מאחר ולא מבנו וא"כ גובה לבנו שלכתא
כתקנה ואינו גובה אפילו מבנו היינו דוקא מתקין בלד דמתנה אינה כמכר גובות מבנו אפילו
במטלטלין [בזה אין הלכה] . דו"ל דתקשי מאי פריך גדולה מזו כו' הוא ואשתו מיגבייא דלמא
הכא תקנו אף מטלטלי משא"כ בניסה הבת דוקא ממקרקע ניזונת ולא ממטלטלין דאף
מטלטלין בני חורין לאחר מיתה אינה ניזונת אלא נ"ל דהכא פירושו דבגדולה מזו תקנו
שניזונת ממשעבדי היכא דליכא משום תקון העולם ועשו משועבדים כאילו הן בני חורין כ"ש
דתקנו כאן ועשו משועבדים כבני חורין דהשתא לאחר מותו דאף מבני חורין לא גבה
ממטלטלין ה"ה ממשועבדים ובחייו דממטלטלין ניזונין כשהם בני חורין גם משעבדי עשו
כבני חורין וא"כ מטלטלין ליכא רבותא כלל (ק) וצריך לומר דאי מתנה אינה כמכר הם
תקנו זה (אינו דא"כ לא מקשה מידי גדולה מזו) בעלמו שלא יהיה מתנה כמכר וניזונת
(ז"א) ממקבל מתנה אפילו מאחר רק נקיט בנו משום מטלטלין (ר) ולבתר דמסיק דלית
הלכתא הכי אף (מאחר) [מקרקע אינה] ניזונת [אף מבן וכ"ש מאחר דמתנה כמכר
מלד הדין . וא"כ תו ליכא כ"מ במחיים רק לאחר מיתה דנשאר התקנה מגדולה מזו וכמ"ש
לעיל] : ואין זה מחוור דהא מאחר לא גבה ממטלטלי אף שמתנה אינה כמכר [מלד התקנה]
ותיקנו שמבנו גבי [ואמאי חילקו בתקנתן בין אחר לבנו לענין מטלטלי] וצ"ל [דאי מתנה
אינה כמכר היינו] שמתנה כיורשין ולא כמכר דהיינו שתהיה ניזונות ממקרקע ולא ממטלטלי
כמ"ש התוס' כמו שאין אלמנה ניזונת ממטלטלי דיורשין כו' משמע כוונתן כאילו עשאוהו
כיורשין מטעם תקנת השוק דאף במתנה יש תקנת השוק כדאיתא בפוסקים עיין בסמ"ע
סי' רנ"ב וגבי בנו ליכא משום תקנת השוק ומש"ה תקנו בבנו אף במטלטלין כאילו הם בני
חורין ומקשה ודאי תקנו לגבי בנו כאילו הם עדיין בעין דגדולה וכו' וכדלעיל וא"כ יש
לגד וליישב האין לומר שכתבתי (ש) ודו"ק : ואם נאמר דדוקא בהוא ליתא לתקנתא דעובדא
דר' יונתן בהוא הוי אתי שפיר כפשוטו . ועיין בכל זה במרדכי המלא מזה וק"ל :
בא"ד דמסקינן בפ"ק דב"מ שטר שיש בו אחריות וכו' הובא בסמוך דף נ"א אף דלרבנן
בין כך ובין כך לא יחזיר והאי מסקינן כר"מ דוקא הוא מ"מ לרבנן נמי כשמפורש שאינו
מקבל עליו אחריות הדין כן ודו"ק :

דף נ ע"א גמ' עשינהו בעי. נראה דרש"י לא גרים לה [דרש"י כתב הטוכחה מדהולרך
להחזיק לו טובה] וק"ל : גמ' מאי קרא [אף דתקנה היא: אך] התקנה
הוי שלא יבזבז יותר מחומש משמע אבל חומש נזכר עכ"פ מקודם רק הם תקנו שלא יבזבז
יותר לזה אמר מאי קרא היאך נרמז בשום מקום חומש : גמ' פחות מבן שש רץ אחריו כו'.
ודבן ה' למקרא לאיבעית אימא בבריא ולנ"ק י"ל דבן ה' היינו ויום אחד והאי קרי בר
שית ופחות מבר שית ר"ל פחות מבר ה' שנים ויום אחד . ודוחק . דהא מקודם לריך ללמוד
א' ב' וכיון דבן ה' ויום אחד למקרא הכניסו מקודם לא' ב' . גם הב' לשונות הוי מלי לשנויי
כן [דהא דרץ] אחריו ואינו מגיעו היינו פחות מבן ה' ויום א' דקרי ליה בר שית והא דאיכא
דאמרי חביריו רלין אחריו היינו פחות מבן שש ממש : גמ' תנא מני' ארבעין זימנין כו'.
פירושו כפשוטו דתנא מני' כו' מי מרא דשמעתא לא כמ"ש בח"ש [דקאי אגוף הדין] דכלל
גדול לדעת שם אומרו מלבד הענין שנראה לי וכתבתיהו במקום אחר בר מן דין וכי זוטר
האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם וכמה דקדקו רחבא דפומבדיתא דאפילו ספק
גברא גרים וכעין סוגיא ע תמלא פרק תפלת השחר חדא הוא לך או תרתא כו' : גמ' ודמיא
ליה כמאן דמנח בכיסתא . לא קאמר כמנח בקופסא ואדרבא אדם עשוי לממשמש בכיסו
כל שעה [דבאמת הכי פירושו] וכן נראה דאע"ג דתנא מניה מ' זימנין אפ"ה דמיא ליה
בעיניו כאלו לא תפסו עדיין בכח זכרונו רק כמאן דמנח בכיסא וממשמש בו כל שעה וחוזר
עלה וכמ"ש אינו דומה השונה וכו' לשונה מאה פעמים ואחד ולזה אמר ודמיא ליה לא
והויא ליה וכו' והשתא קמ"ל מידי בודמיא ליה : גמ' דלא אתי לאינלויי. עיין בע"י הביא
מתוס' פירוש בענין אחר [מפירש"י] . למ"ד מידי אנילה וכו' י"ל דדוקא בניס לבניך דבת
לבניך שמא תבא שתהא היא זקוקה ליבום משא"כ כשבניס לבניך האיש אינו זקוק ליבום
רק היא מכלמת את עלמה לחלוץ לו ודוחק : בתד"ה אל יבזבז וכו' . עיין בר"ן שהביא
תחלת הירושלמי [אי חומש לכל שנה לחמש שנים מכלה את הכל וע"ז מפרש פעם ראשונה
כו'] מיהו י"ל כעישורייתא דרבי וכמו שהקשו התוספות בפ"ק דב"ק [אקושית הגמרא]
אלא מעתה אי אתרמי לי' תלתא מלות יהיב לכוליה ביתי' עיין בתוספות שם : בתד"ה שיהא
אדם כו' והא דתנן כו' אלא לגלגל . בה"א (ת) כתבו זה או לאיבעית אימא אבל לשינויא
קמא י"ל בן עשר למשנה למספי ובר שית ספי איירי ע"כ למקרא דא"ל שהבין בשינויא
קמא הכל למשנה דא"כ במאי מיתוקם בן עשר למשנה [וכ"כ מהרש"א] ודו"ק : בתד"ה ספי
ליה כתורא וכו' והא דתנן כו' היינו לגלגל . בה"א וכן לאיבעית אימא פשיטא ליה דבן
ה' למקרא איירי לגלגל ולא למיספי והא דקאמר בליר מבר שית לא תקבל אע"ג דבן ה'
למקרא פירושו לא תקבל למיספי לי' משום דלמיספי הוא יורד עמו לחייו ובן ה' למקרא
בלא יורד עמו לחייו אבל לתירוץ זה דספי לאו היינו לחייו השמיעו דנמי לגלגל אינו רק
ביתוני הוא וג' חלוקות בדבר בן ה' לגלגל בן ו' למיספי בר תריסר לחייו [וכ"ה במהרש"א] .
ואין להקשות הא דקאמר באושא התקינו כו' מתגלגל עם בנו עד בן י"ב והכא מבן ו'
ספי לי' [אף דשניהם למקרא לשניא קמא וספי הוא יותר מגלגול] י"ל עד לחייו קורא
גלגל ולאפוקי לירד לחייו או י"ל דגלגול היינו דברים רכים לא בכח ובן ה' מגלגל עמו
בלימוד מעט ומבן ו' מגלגל עמו בלימוד הרבה לא בקושי ובחוזק רק מכריחו בדברים
רכים ללמוד הרבה [וא"כ גם ספי לי' היינו גלגול בדברים רכים אלא שהוא הרבות הלימוד]
או י"ל דמגלגל עמו מה שהוא למד לאותו עת ע"פ תקנת חכמים דהיינו בן ה' למקרא
מגלגל עמו במקרא עד בן ו' ואז ספי לי' מקרא [לתירולא קמא] ובן עשר למשנה מגלגל
למשנה עד תריסר ואינו מיסרו לרדותו ברלועה עד י"ב שבא לכלל כוחו [וגם המקשה
הבין כן] והקשה סוף סוף שפיר דכאן משמע שאין בר רידוי עד י"ב והכא בר שית דספי
רידוי ס"ד הדא מלתא היא וכיון דבר רידוי הוא לא ס"ל למקשה לחלק בין למשנה או
למקרא [והול"ל דבר רידוי הוא תיכף מבן עשר למשנה] . וזה נראה יותר נכון דודאי ידע
מתני' דבן ה' למקרא וי' למשנה והיאך מיירי תקנה להתגלגל במקרא עד י"ב שנה (א)
וק"ל : וקשה מי הכריחו לג' חילוקים דילמא לעולם בן ה' למספי והיינו בן ה' ויום אחד
ואותו קראו בר שית ולאיבעית אימא לריכא לפרש בר שית דומיא דבר שית דאביי [דאיירי
ע"כ בר שית ויום אחד כמו שכתבו התוספות בסמוך] ויש ליישב וק"ל [דא"כ למה הולרך
לומר לרב שמואל בר שילת פחות מבר שית דהיינו פחות מבן ה' ויום אחד לא תקבל ומכאן
ואילך דהיינו מן ה' ויום אחד ספי היינו מגלגל עמו הא משנה מפורשת היא בן ה' למקרא] :
בהא דאמרה לי אם בר שית למקרא בר עשר למשנה קשה בר עשר למשנה מתני' היא
ולמה לי מינקת דאביי י"ל לאורויי על י"ב דתעניתא כפירוש התוס' בד"ה ובת תריסר דהיינו
יום אחד דבר עשר למשנה נסתיים מכח מתני' דאבות ולפירש"י [בבת תריסר] י"ל לאורויי
על בן שית למקרא וכמ"ש התוס' דהיינו [ויום א'] למספי : ומה שכתבו התוס' והשתא
כו' מקושר פשוט ומ"מ בלא"ה נמי ע"כ צ"ל כן דע"כ בר שית איירי למיספי דומיא דבר
שית דהכא דמייתי עלה דאיירי למיספי ואיירי ע"כ מבר שית ויום אחד דאל"כ קשה ליפני
מתני' דבן ה' למקרא ובן יו"ד למשנה דמחלק נמי בין מקרא למשנה [ולמה לי למינקת
דאביי] י"ל דזהו קושית התוס' מתחלה מאי מייתי מינקת [הא מתני' הוא] לזה פירשו
היינו בר שית כו' [ועלה קאמרי והשתא] . ואפשר לומר עוד במה דקמ"ל מניקתו של אביי
[אף אם נאמר דבר שית לאו היינו שית ויום אחד ולגלגל ולא למיספי דלא כמ"ש התוס']
שלא תימא בן חמש [דמתניתין] ר"ל ד' ויום א' לזה אמר בר שית למקרא דהשתא ע"כ בן
ה' פירושו ה' ויום א' (ב) : בתד"ה הבעל מוליא כו' אי נמי דכתב לה דין ודברים אין
לי בפירות נכסיך אבל א"ל דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן כו' כן נ"ל דכל"ל
ובח"ש מגיה בענין אחר ע"ש ועיין לקמן בסוגיא : **ע"ב** גמ' שמואל לטעמיה . למה לי
[דעיקר אבעיתו היה או לפרנסה משום דשמואל] . ברש"י בד"ה או דלמא מזונות ממש
אע"ג דתנאי כתובה ככתובה וכו' דכל אסמכתא וכו' . אין המשמעות שר"ל היקישא דבנים
ירשו ובנות יזונו ויש לראות למה לא מקשה [רש"י] מגיה דהא במתני' מקיש לה להדדי
ואם נאמר דלמא לא ס"ל הך הקישא דלא לכל מילי איתקש חדא דתוספות לא כתבו כן
שכתבו בד"ה וא"ל זיל זון דלא ניחא ליה למימר שיחלוק רב על המשנה דקתני דמזונות
הבנות הוי כירושת בנין דכרין וכו' ועוד דא"כ רב המנונא למה לא יליף לה מתנאי כתובה
ככתובה וק"ל : בתד"ה ומאי עילויא וכו' פירוש עשיר בדעת וכו' . הולרכו לזה דאי עשיר
בנכסים א"כ י"ל דלעולם ר"י לפחות קאמר ומ"מ השיבו חכמים דלא אזלינן כלל בתר אומדן
דעת האב דאף דבאותו פעם נתן לבת הראשונה פחות מעישור נכסים שבאותו פעם הוא
יותר מעישור נכסים של עתה אלא שמין עישור נכסים דהשתא וז"א מהי תיתי לומר פחות
מעישור נכסים שבאותו פעם מנא ידעינן פחות מעישור עכ"פ מעישור נכסים דהשתא (ג) אלא
י"ל משום דא"כ פי' בחכמים אלא שמין את הנכסים לפי אומדן דעת בערך נכסים אלו והוי
שמואל כרבנן עיין לקמן בדף ס"ח בתד"ה אי נימא עני כו' וק"ל : בא"ד דאין ללכת אחר
דעתו הראשונה כו' . אף לפחות דא"כ נפחות יותר ד"מ בראשונה נתן חלק י"ב מנכסיו שמא
השתא עני יותר בדיעה והיה נותן חלק ע"ז בנכסיו [וזהו שאמרו פעמים שאדם עשיר והעני]
אלא אי אפשר למיזל בתר דעתו וכו' : בא"ד קלבה למזונות כששיעבדו האחין כו' .
דקדקו כששיעבדו האחין לכאורה דכששיעבד האב ודאי אין לו קלבה דשמא יהיה לו עוד
כמה בנות משא"כ לאחר מותו כששיעבדו האחין וכיון דמזונות תנאי כתובה הוא הוי ככתובה
אם קלובין דליכא משום תיקון העולם והיו טורפין אף ממשעבדי דאב ככתובה אם היו
קלובין . אבל א"כ גם בפרנסה הו"ל לכתוב זה ואפ"ל דפרנסה בלא האי טעמא דשמא
יהיה לו בנות כיון שאינו תנאי כתובה כלל ודאי דלא טרפי ממשעבדי דאב . ועיין בהגהות
אשר"י קל"ד ע"א שפירשו ממה ששיעבדו האחין אם מכרו או משכנו אבל אם האב שיעבד
אע"ג דדבר קלוב הוא אין מוליאין דהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובה אלא חוב על
היתומים הוא היכא דלא נוח האב שלא לפרנסה ע"כ . ובסמוך דקאמר לא יהא אלא בע"ח
גיפה כחו במשעבדי הורע כחו במטלטלין כ"ש מזונות כו' אין להקשות פרנסה יוכיח שהורע
כחו במשעבדי שיעבד האב ויפה כחו במטלטלין ואילו בע"ח וכו' דטעמא דגובה לפרנסה
ממטלטלי משום אומד דעת האב כפרש"י . מיהו קלת משמע מזה [מהג"א] דמיקרי דבר
קלוב [אף בחיי האב] ואף דאזיל מסתמא למסקנת התוס' [דאזלי' בתר דעת האב בין לפחות
בין להוסיף על עישור ויש לומר קלת דהוי קלוב דיכולין לשום דעתו] מ"מ בחיי האב הוי
סברא דלא מקרי דבר קלוב [דשמא אם היה לו עוד בנות לא ירלה ליתן כל כך] : בא"ד דהא
חשיב בהניזקין פסק לזון ה' שנים בת אשתו . עיין באשר"י לקמן דבאחר אין רפואה בכלל
מזונות אלא באשתו דמיחייב בתנאי ב"ד וכו' [וא"כ אין ראיה משם] : בתד"ה אמר להו
זילו אהדרו וכו' . קשה להו ממנ"פ אי בשיקול הדעת הא קם דיגא ומשלמין מביתם ואי
בדבר משנה אף הוא הוה מלי למהדריה ודו"ק :

דף נא ע"א במשנה חייב לרפאותה וכו'. החילוק מפורש בתוספות דף כ"ב ע"ב :

באור

במספר משום דאף דממעטו מבית אביה שיהיה במנק אפשר דלאו משום הולאת רשות הוא רק מחמת דלאו בית
אביה היא עכשיו אבל בהדרה בית אביה קרינן בה : (ק) נראה דשיטת הגאון בכל זה הוא שיטת מהרש"א
דלענין מטלטלין אין לורך להביא ראיה דפשיטא דאי נזונין ממתנה כאילו הוא בני חורין ודאי דאין חילוק בין
מקרקע למטלטלי דאין חילוק במטלטלי רק אחר מיתה מן היורשין לא מחיים וא"כ על כרחך הא דהולרך להביא
ראיה מהא דגדולה מזו היינו לענין דניזונת ממתנה . ואי נימא דמתנה מלד הדין אינו כמכר פשיטא דניזונת אפי'
מאחר בלי ראיה כלל ולענין מטלטלין אין ראיה מהא דגדולה מזו וגם אין לורך לראיה כדלעיל . לזה מסיק הגאון
וכתב וצ"ל דהא דמתנה אינו כמכר הוא בעלמו מלד התקנה ולזה הולרך לראיה דגדולה מזו אפילו ממשועבד ללוקח
דהיינו שבעל עשו משועבדים כבני חורין כ"ש דתיקנו במתנה שלא יהא כמכר ומילא דאין לורך לראיה דגובה
אפילו ממטלטלי כיון דאינה כמכר ועשאוהו כבני חורין . וכל זה היא שיטת הגאון מהרש"א והוא מוכרח
בפירושו למעיין בדבריו אך מ"ש שם במהרש"א דבמטלטלי ליתא רבותא כלל דכיון דמתנה אינה כמכר אין חילוק
בין מקרקע למטלטלי ומ"ש התוס' דמאחר אינו גובה ממטלטלי היינו לאחר מיתה אינו מובן כלל דע"כ הא
דמבנו גובה אפילו ממטלטלי היינו מחיים וע"כ הא דנקיט בנו ולא אחר משום דמאחר אפילו מחיים אינו
גובה ממטלטלי . וכבר השיג עליו בהפלאה . וגם הוא בכלל דברי הגאון המחבר . במה שהשיג א"כ ואין
זה מחוור כו' : (ר) ומש"ה נקטו התוס' בדבריהם לשון דנקט בנו דלפי האין לומר עיקר התקנה לא היה
רק במטלטלין : (ש) דאי מתנה אינו כמכר הוא מלד הדין ועיקר התקנה היה במטלטלין לגבי בנו משום
דבבנו לא שייך תקנת השוק כמו לגבי אחר . ולזה קאמר גדולה מזו דאפילו מלוקח גובה מטעם דלא שייך
תיקון העולם ה"נ ודאי דתקנו לגבי בנו לגבות ממטלטלין דהוי כבני חורין משום דלא שייך גביה תקנת השוק
וא"כ שפיר כ"מ אף מחיים לגבי קרקע דאינו מלד התקנה : (ת) היינו למסקנתו בדבור שאחריו בלו י"ל האחרון
שכתב עליו וזה נראה יותר נכון דמסיק שם דגם המקשה ידע דתקנות אושא שיהא מתגלגל עד י"ב היינו נמי
למשנה משא"כ לאינך תירולים שם ע"כ לס"א שניהם במקרא : (א) לכאורה משמע דר"ל דהיאך יתכן לומר
התקנה דמתגלגל עמו למקרא עד י"ב מאחר דמיו"ד הזמן לגלגל למשנה. אבל אכתי אף למאי שכתב דמתגלגל
עד י"ב היינו למשנה כיון דעד י"ב לאו בר רידוי הוא כלל אף למקרא לסברת המקשה ע"כ לריך להתגלגל
עמו אף למקרא עד י"ב אם עדיין לריך הוא ללימוד מקרא . ואולי ר"ל דכיון דאיכא זמן לגלגול למקרא מה'
ואיכא זמן לגלגול למשנה מבן י' ואמאי עלה על דעתו דמיירי הך תקנה עד י"ב למקרא לבד ולא איירי
מגלגול דמשנה יתרץ לנפשיה באמת דמיירי מגלגול דמשנה : (ב) ולכך תירולא מיושב נמי טפי מה דקשה קלת
לפירש"י לתירולא קמא דלמה לי בן עשר למשנה לאורויי על בר שית דהיינו ויום אחד ולמיספי כמ"ש לעיל הא
ע"כ בלא"ה מוכח דאל"כ למה לי מיניקת דאביי היינו מתניתין : (ג) ר"ל מהי תיתי חשבו רבנן בדעת ר"י
דסובר דאמדינן ושמין אם מה שנתן או פחות מעישור שבנכסיו שהיה לו אז דמנא ידעינן לשום הנכסים שהיה
לו

ברש"י בד"ה נכסים מועטין שאין בהן כדי לזון אלו ואלו עד שיבגרו. ולעיל ריש פרקין מפרש מזון י"ב חודש וכו': בתד"ה ס"ם כו' דבהנהו כו' מכחשי כו'. לפי"ז [לא היה צריך למימר] דצריכא לדיקלא קאמינא ר"ל דאי קיימא משבחי אף אם לא משבחי ולא מכחשי סגי. ואפשר דמסתמא אי לא משבחי ודאי מכחשי ואי לא מכחשי ודאי משבחי וק"ל: בתד"ה ממקרקעי וכו' פסק רבא כר"י וכו'. דדוחק לומר הא שמואל אף דפסק כר"י אינטריכא ליה לומר שמין בא"ב דלא תימא דוקא השיאה כדלקמן דף ס"ח ודלמא לרבא קושטא דוקא השיאה קאמר ר"י והכא לא איירי בהשיאה דאין סברא שיפלגו בפי' דר"י. ועוד לקמן מקשה דרבא אדרבא ולא קמשני הכי וק"ל: בא"ד וי"ל וכו'. והכא דקאמר אע"ג דקי"ל הלכה כר' וכו' קשה דלמא הכא איירי באמדינ' ורבי ס"ל כר"י כמ"ש התוס' לעיל בד"ה מאי עלויא י"ל דהכא במזונות איירי דלא שייך ביה אומדנא: בתד"ה הא מני ר"מ היא וכו' בפרק אע"פ וכו'. הוזקקו להביא כ"ז משום דהיאך נשמע מר"מ דגובה כתובתה בדאתני דלמא אדרבה אינו גובה ותנאו קיים ולהכי בעילתו זנות. ופירש ריב"ס דמנ"ל לתלמודא גופיה למידק אלמא סבר תנאו בטל: בא"ד ואלמנה אע"פ דבדרבנן תנאו קיים וכו'. דלקמן בפרק אע"פ פריך אפילו בתנאי אלמא וכו' והא שמעינן ליה לר"מ כל המתנה וכו' הא בדרבנן וכו' ומשני קסבר כתובה דאורייתא. וצ"ל מפני שהוא תנאי ב"ד במתני' דהכא אאלמנה קאי למאי דאתיא כר"מ ובבא דכתב לה שדה שוה מנה דאיירי בבתולה וגובה ממחוררין לשינויא דאתיא כר"מ [וקתני מפני שהוא תנאי ב"ד] י"ל דנקיט מפני שהוא תנאי ב"ד שאינה יכולה למחול אע"פ שכתב שוה מנה בר' והוי מחילה [דלא הוי בכלל מתנה על מה שכתוב בתורה] ולפי' התוס' והוא פירוש רש"י לקמן לא קשה מאלמנה [היינו בר"מ דקאמר כל הפוחת וכו' ואלמנה ממנה אבל מ"מ לר"? לכל דתיקון וכו' מחמת מתניתין דהכא למאי דמוקי כר"מ וקתני ולאלמנה מנה] דהא ודאי כ"ש ניחא שבעילתו בעילת זנות כיון דתנאו קיים וצ"ל א"כ קלה בעיניו להוציאה וליסנא דכל הפוחת ולא קאמר כל שאין לה משום בתולה נקיט דכתובתה דאורייתא ותנאו בטל. וליסנא דאפילו בתנאי לפירוש זה [ר"ל לפירוש ריב"ן. דלדידיה דוקא היכא דאית ?] הניחא לפי' התוס' לא מיבעיא פוחת במעשה דהיינו היכא דלית לה כי האי דהחובל [?ואי בעילת זנות דקלה בעיניו להוציאה אלא אפילו פוחת בתנאי ולא במעשה דתנאי בטל ואית ?לה [אפ"ה בעילת זנות דלא סמכה דעתה]. ואפ"ל לא מיבעיא סתמא שלא כתב לה כתובה [ולא התנה] וכפירוש מתני' לפי האמת [כמשמעות לשון תוס' בד"ה הסמוך מני ר"מ הסתא משמע כו'] דאז יש לה כתובה והיא סוברת בודאי שיהיה לה כתובה ?דעתה אכתובה וכיון שלא סמכה דעתה שאינה בטוחה שיתן לה כיון שאין שטר כתובה בידה א"כ ודאי בעילתה בעילת זנות אלא אפילו בתנאי דהשתא ה"א שהיא מתקדשת אדעתא שלא יהיה לה ואינה מבקשת כתובה או ה"א דבאמת דהנאה קיים ולית לה כתובה וא"כ אין בעילתו בעילת זנות או לא מיבעיא היכא דלא אתני ויש לה כתובה ואינו רוצה לתת לה כתובה דפשיטא דמסירובו ואילך בעילתו בעילת זנות דהא אית לה כתובה. או י"ל לא מיבעיא בכותבת התקבלתי שאז בודאי אינה סומכת דעתה והוי בעילתה זנות אלא אפילו בעל פה אינה סומכת דעתה ולפי"ז צ"ל דאף בכותבת התקבלתי לר"מ אינה יכולה למחול (ד): בא"ד ודייק מדלא קתני כל שאין לה כו'. דהניחא לפירוש ריב"ן א"ש האלמא סבר תנאי בטל כו' ולמה שנויה דהיכא למרבי ממתניתין דאיירי בתנאי. [כמ"ש התו' בסמוך וי"ל דלשון כל הפוחת כו' או כמ"ש הגאון שם לפי' ריב"ן] אבל לפירושם אף שנניח דאיירי מתניתין בתנאי מ"מ מנ"ל דבטל דלמא קיים ומש"ה בעילתו זנות לזה כתבו מדלא קתני כל שאין לה כו' וקשה דלמא אתי לאורויי דתנאה קיים ואילו תני כל שאין לה לא הייתי מוקמי בתנאי וה"א דתנאה בטל ויש לה [ואין בעילת' בעילת זנות] להכי תני פוחת לאשמעי' דאיירי בתנאי וקתני בעילת זנות ש"מ דתנאה קיים ולית לה ולהכי בעילתו זנות כיון שקלה בעיניו וכו': בא"ד דלמא בתנאי מודה ר"מ דתנאי קיים כו' היינו בסוף ביאה. קשה א"כ מאי פליג על ר"י (ה) י"ל דר"מ ס"ל דאסור לעשות כן ובעילתו זנות ור' יוסי אומר רשאי וכן ר"י רצה כותב וכו'. [וקאי אתחילת ביאה דמהני לכ"ע ולא פליג אלא אבעילת זנות] ואין להקשות בגמרא דהכא דלמא לעולם מתניתין ר"י ואף לר"י גובה כתובתה ומחילתה לאו כלום רק דס"ל שרשאי לעשות כן ואין בעילתו זנות דא"כ מאי רצה וכו' למה לו לעשות כן והו"ל למימר אם עשה כן אין בעילתו זנות ועוד דא"כ גם ברבי יוסי יש לפרש כן [דלא מהני רק רשאי לעשות כן] ובמאי פליגי. ולקושרו אפשר לפרש הניחא לפירוש ריב"ן דאע"ג דעכ"פ צ"ל כל הפוחת אפילו בתנאי כו' [ולכל האופנים שפירש לעיל לריב"ן ליסנא דאפילו] מנ"ל האי אפילו משום דכל הפוחת משמע הכל בכל אופן בעילתו בעילת זנות ואף בלא דקדוק כל רק הפוחת סתמא משמע בכל אופן שפוחת רק לפירושם הכי קשיא דאף דבכל גונא בעילתו זנות מ"מ דלמא בתנאי מודה דקיים ומכ"ש דבעילתו זנות ומנ"ל האלמא סבר ע"כ מדלא קאמר כל שאין לה דלמא לכלול בכה"ג שיש לה בסוף ביאה אבל עכ"פ תנאי לא מוכחת מכלל דכל הפוחת [בעילתו זנות דכ"ש הוא אם תנאו קיים ולית לה] אבל לפירוש ריב"ן א"ל דבתנאי מודה דקיים כיון דקיים א"כ אין בעילתו זנות והיאך קתני כל הפוחת כו' הא מלינו פוחת ואין בעילתו בעילת זנות ותירצו דלשון פוחת [כתירוצא קמא] או לשון כל [כתירוצא ב'] משמע ליה שר"ל אפי' בתנאי ואותו קרי ליה פוחת אבל באמת יש לה דאל"כ הו"ל הפוחת כו' והוי כמי שמעינן שפיר [אף באית לה] אלא לאורויי דתנאי נמי פוחת מיקרי אבל יש לה וק"ל: בא"ד וא"ת וכו' ובחובל וכו'. משום דלפירוש ריב"ן הקשו לעיל מהחובל שלא תימא סוף סוף גם לפירושם לא יתישב אותה סוגיא דהתם: בא"ד וא"ת ומאי קאמר כו' וא"ת ומנ"ל כו'. נראין כסותרין דבתחלה הקשו דלר"י נמי ס' ודוקא בכתבה כו' דמשמע אף דר"י ס"ל שיכולה למחול בכתבה אפ"ה אתיא מתני' כוותי' [די"ל מהניתין] דלא כתב כו' היינו משום דהתנה ולא איירי בכתבה א"כ מאי הקשו אח"כ מנ"ל דלר"מ אפילו בכתבה כו' מי ביקש [דאף דר"מ מודה בהתקבלתי מ"מ אתיא מתני' כוותיה דלא איירי בכתבה] וביותר קשה שתירצו דהתם איירי לפי המסקנא ר"ל אבל המקשה אינו נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה וכיון שמשמע מר"י דמצי למחול בכתבה חשב הה"נ באתני בע"פ א"כ מאי הקשו לר' מאיר אח"כ כיון דס"ל דהנאי בטל ס"ל הה"נ בכתבה והיינו בעצמם כתירוצם דהשתא אין נראה לו לחלק כו' ועוד שתירצו [על וא"ת ראשון] דהתם איירי לפי המסקנא אבל המקשה לא ידע לחלק ולכן לא מוקמי כר"י משמע הא אלו ידע לחלק הוי א"ש כר"י אף דס"ל בכתבה יכולה למחול וא"כ מיתוקמא שפיר כר"מ [הוא כעין קושיתו הראשונה ממש אלא דשם הקשה ממשמעות קושיתם וכאן הקשה ממשמעות תירוצם]. עוד קשה דהו"ל לתרץ קושיא הראשונה שידע לחלק שפיר לר"י רק הבין דאיירי המשנה בכל גוונא לא כתב לה כו' מפני שהתנה בכתב וע"כ הבין כן לפי משמעות וא"ת שני מנ"ל כו'. וי"ל דודאי בתחלה הקשו וא"ת לפי משמעות פשטא דגמרא דס"ד פירוש דמתני' לא כתב מפני שהתנה דהיינו אתני בע"פ וא"ש כר"מ בפשיטות דשמעינן ליה כל הפוחת ומוקמי לקמן אפילו בתנאי אלמא סבר תנאו בטל דהיינו בע"פ וא"כ לפי"ז כדמשני ואיבעית אימא כולה ר"י כו' פירושו מתני' מיירי בלא התנה כלל וכפירש"י וכמשמעות' ממ"ש בדבור שאח"ז השתא משמע ליה וכו' לפי שהתנה עמה משמע אבל לפי האמת איירי מתני' בסתמא ולזה הקשו למה מוקמי טפי כר"מ משום דאמרי' לקמן אליביה דס"ל תנאי בטל לר"י נמי אמרינן לקמן דתנאי בע"פ לא מהני ותי' וי"ל דהאי דלקמן לפי המסקנא כו' והשתא ע"כ צריכין לפרש הסוגיא בענין אחר דלפי מ"ש שהבינו בראשון קשה היאך נשמע למסקנא דר"י מחלק בין כתב כו' כיון דמשני דמתני' איירי בלא אתני לא כס"ד א"כ דלמא לעולם לר"י כותב ואתני שוין הן ובתרווייהו יכולה למחול דאם היה ה"א דאין לחלק דלמא באמת כן הוא אע"כ צ"ל דמשני מתני' באתני ור"י בכותב א"כ צ"ל דהס"ד היה דמיירי מתני' בכל גוונא אף בכתבה ומשני מתני' בלא כתבה דה"ל דלמא לעולם ס"ד דמתני' באתני אבל סבר דלר"י אין חילוק בין כתבה ללא כתבה די"ל דלשון איבעית אימא לא משמע כן דמשני התם כתבה הכא לא כתבה דמשמע שהבין דמתני' איירי בכתבה לא באתני ועיין ולזה הקשו וא"ת וכו' ובלא"ז ניחא וק"ל. ותירצו לא משום שהבין, דהמשנה איירי בכל גוונא רק לא ידע כלל סברא לחלק בין וכו' (ו) והתוס' הו"מ לתרולי בוי"ל הראשון דאף המקשה ידע לחלק רק הבין דהמשנה איירי בכל גוונא רק האמת מתרלי דא"כ לא היה תי' לוא"ת השני כיון דידע לחלק בר"י למה לא ידע נמי בר"מ והתוס' ידעו אמתת עצמן שצריכין לתרץ לר"מ שלא ידע וא"כ בהכרח הא דמחלק תלמודא לקמן לר"י הוא למסקנא. ודחוק מאד. גם קך וא"ת האחרון לא קשה לפי' ריב"ן כלל דע"כ בהתקבלתי נמי לא מצי מחלה דאל"כ לא הוי בעילת זנות ומתני' קתני כל הפוחת בכל גוונא בעילת זנות וכמ"ש לעיל. וא"כ גם הוא"ת שקודם מקושר עם זה דחד תליא באידך [דבלא וא"ת אחרון יש לתרץ הוא"ת ראשון כפשוטו וכמ"ש לעיל]: בתד"ה אתאן וכו' והא לר"י יכולה למחול. והאי מחילה שלימה היא ואף דאחריות ט"ס הוא היינו בסתמא אבל הכא מחלה בהדיא. וצ"ל ר"מ הוא שאינה יכולה למחול וגביא לדידיה מבני חרי כל הכתובה ובהא דגביא ממשעבדי אתיא לר"י והופס קולת שניהם ודו"ק: ע"ב בברייתא דתניא כותיה דרבא הא נתפסה מותרת ויש כו'. מילי מילי קתני ותרי דיני [דלוים לך אחרת פי' לא הוי צריך לאשוקי הא נתפסה מותרת משא"כ באידך ברייתא כולא חדא מלתא היא דוים לך כו' אדיוקא קאי]: בפירש"י בד"ה פירות ושבח פירות כו' כילד הרי שגזל ומכר כו'. דבגובה הנגזל מגזלן גופיה א"ל דגובה פירות ושבח מבני חורין [ודקאמר בא לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים היינו בחפר בו בורות שיחין ומערות או נטלו מסיקין] דמאי תיתי יגבה [הפירות והשבח] ממשועבדים הא ליכא שטר על כך וכל מלוה ע"פ כן הוא [ועל הקרן לא קשה דגובה ממשעבדי י"ל כשעמד בדין על הקרן אבל על הפירות ע"כ בלא עמד בדין דאל"כ הוי קלובין וכתובין] אבל בלוקח מגזלן ניחא דכתב ליה ואנא איקום ואשפי זביני אלין אינון ועמליהון ושבחיהון ובבע"ח הטורף מן הלוקח ואתי הלוקח והדר על המוכר ליכא לאוקמי חדא דבע"ח אינו גובה את הפירות ועוד אילו הניח בני חורין לא היה גבי הבע"ח מהלוקח ועוד אי איכא לוקח מאוחר מלוקח זה שיחזור זה הלוקח עליו [לגבות הקרן] גם הבע"ח היה טורף ממנו (ז) ודו"ק: ברש"י בד"ה והמקבל וכו' בשקנו וכו'. למ"ד לפי שאין כתובין פי' בשקנו אף דאחריות לאו ט"ס לר"מ מ"מ בשקנו שהם קנין לכתיבה עם אחריות עומד (ח) ודו"ק. ולמ"ד לפי שאין קלובין התם קלובין דאיירי בפסק לזון ה' שנים: בתד"ה אסורה לבעלה כו' דהוי שריא למרדכי כו'. וכמ"ש התוס' לעיל ריש פרק קמא וכאשר אבדתי מבית אבא אבדתי ממך דעד עכשיו באונס ועתה ברצון וכו' אבל מבשמוך שבוית מלכות אחשורוש מותרת לא קשה דהאי איירי בשבויה דלא ראינו שנבעלה ומודה אבוה דשמואל דשריא. א"ל מאי מקשה אונס דשריא רחמנא היכא משכחת לה לימא כגון אסתר. דדיוק דהא נתפסה דומיא דלא נתפסה. דהיא בשאינה לדקת דהא מזנה ברצון:

דף נב ע"א גמ' נשבית ולבסוף הדירה כו'. דומה לאומר הרי גיטה וכתובתה תפדה את עצמה שאינו רשאי דבמתני': גמ' אין היתומים חייבין לפדותה שאין אני קורא כו'. ובאשת כהן דקרינן ביה ואהדרינך למדינתך דא"ל ואהדרינך פירוש הוא עצמו דא"כ הו"ל שאין אני קורא אפרקינך [ולכאורה מחויבין לפדותה] אלא י"ל דהלכה כרבא לעיל ותנאי כהן וישראל שוין רק שכהן מתנה שאפילו תיאסר עליו מחמת שבויה כו' ודו"ק: ברש"י בד"ה מאי לאו במדיר אשת כהן וכו' דאי בישראל לא אמר ר"א פודה כו'. דלא סליק אכתי אדעתיה שיפדה מפני שהוא הגורם רק תליא הכל באם מצי לקיומי התנאי וכדמשני דר"א סבר הוא נתן וכו' ודאי כ"ש היא דניחא מטעם הזה היכא דמדיר הוא דס"ל לר"א פודה ואף ר"י מודה בכך ולא מצי לאוקמי פלוגתא בהכי דהיכף דנחתינן לסברא הוא הגורם א"כ באיזה סברא קמיפלגי ומיהו למסקנא אה"נ דפליגי בהא בדאדרה הוא ולר"א פודה אע"ג דלא קרינן ביה התנאי ואותבינך לי לאנתו כיון שקרינן בה בתחלה לאו כל כמיניה לבטלו כיון שהוא הגורם ור"י סבר אף שהוא הגורם לבטלו כיון דסוף סוף לא מצינו לקיומי בסוף ואותבינך לאנתו [בתר בסוף אזלי' ולא איכפת לן במה שהוא הגורם]. ואולי לזה נתכוונו התוס' בד"ה כגון שנדרה וכו' וק"ל: ברש"י בד"ה הכא במאי עסקינן וכו' ואי באיסור דבר אחר שלא ע"י נדר. כלומר כגון אלמנה לכה"ג וממזרת ונתינה בין בכ"ג בין בישראל ומ"ש א"נ בכהנת ע"י נדר נקיט בכהנת משום דזה איירי בכהנת דוקא דבישראל פליגי [כמ"ש רש"י בסמוך]. וקשה היכי מצי סברי בכהנת ע"י נדר כרבא דאינו פודה א"כ אמאי בשל ישראל ס"ל לר"א פודה הא כ"ש הכא דלא מצי לקיים התנאי ואי משום דנתן אצבע בין עיניה כ"ש כשהוא מדיר לבדו דהיא לאו מידי עשתה וצ"ל שאין כוונת רש"י רק דלא פליגי בטעמי סברת אביי ורבא דהיינו באיסור דבר אחר שלא ע"י נדר דשייך שם סברת פלוגתא דאביי ורבא דבהא פליגי באלמנה לכה"ג וכן בכהנת ע"י נדר שלסברת המקשה היינו בעצמו פלוגתא דאביי ורבא משא"כ באשת ישראל ע"י נדר לא שייכא שם כלל סברת פלוגתא דאביי ורבא. ומ"ש ובישראל פליגי משום אביי דלאביי לא פליגי בכהנת דהא מצי לקיומי לתנאי ואף שהיא נתנה אצבע מה בכך אבל לרבא ה"נ פליגי בכהנת כאשר היא במסקנא לאביי במדיר אשת כהן כ"ע לא פליגי כו' דהיינו אלמנה לכ"ג ולרבא פליגי במדיר

באור

לו אז. עכ"פ ר"ל בודאי דכוונתו דאמדינן ורואין אם מה שנתן אז הוא פחות מעישור נכסים דהשתא ועי"ז לא שייך תשובתם פעמים שאדם עשיר והעני כו': (ד) וכ"ה במהרש"א. ומה שהקשה דהא משמע מפרק החובל דהתקבלתי מהני דקאמר כל לגבי בעל ודאי מחלה כבר תירצו זה האחרונים על הרמב"ם שפוסק באמת דהתקבלתי לא מהני ועיין ב"ש סי' ס"ו. אך בעיקר דבריו שכתב ולפי"ז צ"ל דאף בכותבת התקבלתי כו' הא לפי' ריב"ן ע"כ בלא"ה לא מהני לר"מ התקבלתי דאל"כ במאי פליג עם ר"י דאמר רצה כותב התקבלתי כו' בשלמא לפי' התוס' לקמן נוכל לומר דלא פליגי רק בבעילת זנות כמ"ש הגאון לקמן אבל לפירוש ריב"ן אי התקבלתי מהני ולית ליה אין בעילתה בעילת זנות אף לר"מ. אם לא שנאמר דמ"ש ולפי"ז היינו לפירוש ריב"ן. והוא דוחק: (ה) ר"ל לפי מה שהבינו התוס' עתה דבסוף ביאה לכ"ע אינה מוחלת ואפילו בהתקבלתי כדמשמע מוא"ת שאח"ז מפ' החובל וא"כ בשלמא אי כל הפוחת אפילו בתנאי ובתחלת ביאה י"ל דפליגי אי התקבלתי מהני דלר"מ לא מהני התקבלתי אפילו בתחלת ביאה אבל אי איירי בסוף ביאה א"כ במאי פליגי אי בסוף ביאה לכ"ע אינה מוחלת ואי אתחלת ביאה גם לר"מ מהני לסברת קושיתם וע"ז תי' דר"י אתחלת ביאה קאי ופליג אאיסורא דביאת זנות: (ו) ונ"ד למה שדחה האין לומר דלעיל בסמוך קאמר דלמא לעולם ס"ד דמתני' באתני וידע נמי סברא דאיכא לפלוגי בין אתני בע"פ לכתיבה אבל סבר דלר"י אין חילוק בין כתב ללא כתב והיינו דס"ד דכיון דסבר ר"י בעלמא בדבר שבממון תנאי קיים ע"כ דכתבה לאו דוקא ומאי כותב אומר וע"ז דחה שפיר כיון דידע גם לס"ד דמתני' מיירי באתני בלא כתב למה מסיק באיבעית אימא ר"י התם כו' הכא לא כתבה ולא הו"ל לתלמודא להזכיר רק דר"י דוקא כתבה. לא אתני. ומדאסיק הכא לא כתבה משמע דס"ד דהכא בכתבה. ולזה תירצו התוס' דהמקשה לא ידע דאיכא סברא לחלק כלל וממילא דמתני' איירי בכל גוונא דאינה יכולה למחול ור"י איירי בכל גוונא דיכולה למחול ולזה משני דהכא לא כתבה דוקא והתם כתבה דוקא: (ז) ואף דבאמת בב"מ דף י"ד ע"ב מוקמי הך ברייתא באמת או בגוזל ונגזל או בבע"ח וכל הנך דחיות שדחה הגאון כבר הקשו שם התוס' ותירצו ע"ש היינו לשמואל דס"ל בלוקח מגזלן שבח אין לו ומוכרך תלמודא אליביה לאוקמי בבא דפירות בגוזל ונגזל ובבא דשבח בבע"ח ומוכרך לאוקמי בכל הני דחוקים שתירצו שם התוס' בד"ה תרין נמי בבע"ח ובד"ה כשעמד בדין ע"ש אבל לרב דסובר אף שבח יש לו שפי מוקמינן הא דפירות ושבח בלוקח מגזלן מחמת כל הני קושיות שהקשו שם התוס' והביאם הגאון המחבר בכאן. ומה שהקשה הגאון ועוד אילו הניח בני חורין לא היה בע"ח גובה מלוקח לא הזכירו התוס' שם רק הוא קושית הגאון בעצמו וכן הקשה שם בב"מ ובאמת שיש ליישב ע"ש בתוס' בד"ה תרין נמי כו': (ח) ולקמן דף נ"ה ע"א בתוס' בד"ה כתובו כתבו להדיא דלמ"ד אחריות לאו ט"ס לא אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד עם אחריות וצריך לאמלוכי ביה אם יכתוב

בין אשת כהן או ישראל וק"ל. והגאת בכהנת שלא ע"י נדר אינו נראה נכון [דזה כבר נכלל במ"ש באיסור דבר אחר שלא ע"י נדר] ודו"ק: בתד"ה ממזרת וכו' אבל שניות כו' דאין להם פירות כו'. זה כתבו בין לאביי ובין לרבא דהא בממזרת ונתינה קתני יש להן פירות והיינו ע"כ פירות ממש לכ"ע וזה קרי יש לה א"כ שניות דקתני אין לה פירות ע"כ אפילו מה שאכל וכן מ"ש ואותן פירות עצמן וכו' א"כ נשבית היינו נמי לאביי ולרבא: בסה"ד אע"ג דאמרינן לעיל דפרקונה וכו'. עיין לעיל דף מ"ז ע"ב בתוס' בד"ה זימנין דלא מצו וכו': בתד"ה והיו מבקשין וכו' הפסוט וכו'. ואף דלרשב"ג משמע טעמא דלא ליגרי מ"מ סתמא דמתני' דאין פודין דאזיל אליבא כחכמים דבסיפא דמתני' שם פליג רשב"ג ועוד הפסוט לפחות דהוא פלוגתא דתנאי ודו"ק: בתד"ה רצה וכו' דלעיל מסקינן וכו'. עפרש"י לעיל [דקושית ואיפוך אגא קאי אמזונות ומעשה ידיה ומשני תקנו שאינו מצוי וכו' וקאי אפירות ופרקונה] מ"מ שלא נקטו ואיפוך אפירות ופרקונה וכתובה וקבורה צריכין לומר ע"פ סברת הגמרא נמי שתיקנו מצוי למצוי ולפי מובן פשוט דפירי שכיחי טובא הגאה מכתובה שאינו אלא פעם אחת א"כ צ"ל שפרקונה הוא מצוי ואף דלגבי מעשה ידיה ומזונות מקרי אינו מצוי ודו"ק: ע"ב בתד"ה אין פודין כו' ארישא קאי. אפ"ל של"ת מאי פריך הא בכדי דמיהן פודין וכו' דלמא ה"ק אין פודין וכו' ואיסורא הוא וכפירש"י שלא ירגילו וכו' וע"כ פירושו כן הוא מדמסיים מפני תיקון העולם דוק מיניה הא כדי דמיהן פודין אם רוצה אף שהוא יותר על כתובתה [והתם קאמר אין פודין יותר על כדי כתובתה דאינו מחויב לפדות] לזה פירשו דארישא קאי דהיינו אדברי ת"ק פעם ראשונה חייב לפדות וקאי עליה אין פודין מפני האיסור דתיקון העולם הא לאו התקון עולם מודה לת"ק שחייב לפדות וא"כ בכדי דמיה דליכא תיקון העולם חייב לפדות וא"כ פריך שפיר אבל אילו קאי אסיפא רצה פודה ודאי הדיוק דאין פודין מפני האיסור הא בכדי דמיה דליכא תיקון העולם מודינא לך דרצה פודה וכו' וק"ל. וא"ל מנ"ל לתלמודא דקאי ארישא דסברא פשוטה היא דזיל בתר טעמא ומה לי פעם ראשון או פעם שני ודו"ק: בתד"ה ותגבה וכו'. משמע שכתובת בנין דכרין נוהג עדיין ועיין באשר"י ובמרדכי באורך [שכתבו דבטלה] וי"ל שעיקר הסיבה לביטול אחר שנתפשט תקנת רבינו גרשון שלא לישא ב' נשים מעתה למה ימנע מלתת נדוניא גדולה לבתו כיון שבניה ממילא יורשין אותה שאין לו בנים מאשה אחרת. אבל מצינו שבימי הגאונים בטלה [קודם תקנת רגמ"ה]: בתד"ה תטרוף כו' אע"פ שידע גם המקשה כו'. דא"ל דסבר ישבון תנן א"כ מאי מקשה תטרוף ממשעבדי קושטא דמלתא דטריף ממשעבדי למ"ד ישבון כמ"ש בסמוך בד"ה ירתון וקושיתו למאי דמשני ככתובה שויא כו' אי ככתובה שויא תטרוף נמי ממשעבדי וכמ"ש רש"י ואדרבה קושיתו זאת הוא תטרוף ממשעבדי ככתובה ולמה תנן ירתון דמשמע שאינה גובה ממשעבדי וא"כ שאי משני ירתון תנן לזה פירשו בלשון קצר כו' וכיון דמכח ירושה קאתי ודו"ק:

דף נג ע"א גמ' אמר רבא פשיטא לי כו' נתנה כתובתה לאחרים אינו מזכיר דינו וק"ל: בתד"ה ותבעי לך כו' במוחלת דשכיח טפי כדפירש בקונט'. ר"ל דבזה ודאי הפירוש כקונט' אבל במה דמסיק השתא וכו' מוחלת מיבעיא לא ניחא להו כמשמעות פירוש הקונט' כ"ש מוחלת דמיבעיא ליה דא"כ לינקוט בעיא במוחלת דשכיחא ונימא השתא מוחלת דעתו נוטה שלא להפסידה כ"ש מוכרת דוזי אנסוה אלא ר"ל מוחלת מיבעיא דפשיטא ליה כו'. גם לפי"ז ניחא דפשיטא ליה לרבא בסמוך במוחלת ומיבעיא ליה במכרה וא"כ מאי קאמר ותיבעי לך מוחלת דלמא פשיט לו כמו לדידיה אע"כ בתחלה לא ידע לחלק וא"כ קיבלה מיניה דפשיט ליה מוחלת. מיהו בזה י"ל בלא"ה כיון שמשמע סברת אנסוה פשיטא ליה מדנפשיה לא שקיבל מרב יימר: ומ"ש רש"י השתא מוכרת וכו' כלומר מי סברת וכו' יש לראות מי הביא לרש"י לזה שחשב רבא [בדעת רב יימר] הסברא בהיפך ומטעם הנאה דלמא אף רבא ידע [דעתו] דלא פקע זכות טפי משום הנאה רק משום אותן ולה"ק ותבעי לך מוחלת דמצוי טפי ואפ"ל משום דרש"י מפרש מוחלת מיבעיא ר"ל כל שכן דמספקא לי דכן משמעות הלשון [דלא כתוס'] ולהכי מפרש ותבעי לך מוחלת ר"ל מדאיבעיא לך מוכרת ולא מוחלת שמצוי יותר משמע מוחלת לא תיבעי לך כלל ואמאי הא במוחלת נמי איכא למיבעיא ומשני לא כמו שאתה סובר דמוחלת אינו מיבעיא לי דהשתא מוכרת וכו' מוחלת מיבעיא דמיבעי לי ואה"נ דמספקא לי ואינו קושיא ליבעי בהיפך במוחלת [דמצוי] ונימא השתא וכו' דזה אינו קושיא דכל קושיא היתה דלמה לא נפל ספק לך במוחלת נמי מדלא מיבעיא במוחלת דמצוי והשיב לו אה"נ דמספקא לי ודיוק דהו"ל למינקט דבר מצוי אינו בעיני לדיוק וכן משמע לשון רש"י ואי משום דלא מטי לידה הנאה וכו' משמע דמה"ט פשוט לך וק"ל. ולזה הוצרך לפרש סברת הה"א מהי תיתי לומר דלא מיבעיא ליה במוחלת [וע"ז פירש דלא מטי הנאה לידה] ולכך א"ל הקושיא ותיבעי לך מוחלת דאף הוא ידע דמוחלת נמי מיבעיא ליה ומקשה כיון דתרוייהו מספקא לך הו"ל למינקט דבר המצוי דא"כ מאי מתרץ לו השתא וכו' אכתי ליבעי במוחלת המצוי ולימא השתא בהיפך (ט) ודו"ק:

ע"ב גמ' תנא רב יוסף כו' איבעיא להו וכו'. האיבעיא קאי אברייתא דרב יוסף אבל רב יוסף היאך ס"ל יש לפשוט מפשיטות רב יוסף בסמוך אמר ליה רב חסדא לרב יוסף וכו' לכל לשון כדאית ליה: גמ' סימן דגברי. ר"ל של האנשים על סדר האיבעיות ששת לקיש אלעזר רבא פפא ועל האיבעיות מילתא וכו': ברש"י בד"ה ה"ג מסברא לית לה וכו'. דבכל הנוסחאות היה כתוב אית לה וכגירסת הרי"ף באמת והוא הסכמת הרמב"ן ומבעיא ליה אליבייהו אי אית לה מזונות מן הארוס כיון דע"י שאירסה הפסידה מלזון מן האחין וכרב ועיין באשר"י ובר"ן: ברש"י בד"ה אלמנה בבית אביה כו' דעד דתילקחן וכו'. אף שפירוש דתילקחן הוא אירוסין וא"כ אף במן האירוסין לא ניחא דאין סברא לומר אחר שחזרה לבית אביה יש לה מזונות ואם היה זה ה"א א"כ הו"ל ארוסה [שנתאלמנה] איכא בינייהו דת"ק ס"ל דוקא נתאלמנה [מן הנשואין] ור"י ס"ל כל זמן שהיא כו' כיון שפקע מזונות מינה פעם א' מן האירוסין אין לה מזונות כי היכי שאין לה מזונות אחרי שפקע מינה מן הנשואין אף שנתאלמנה אחר כך [אע"כ דאין זה סברא ואם כן אף במן האירוסין לא ניחא] מ"מ י"ל הברייתא כלוי אבל מן הנשואין אי אפשר ליישב לאיזה מ"ד דאי לרב עד דתילקחן והיינו קיחה דאירוסין כ"ש נשואין וללוי לפחות בנשואין מודה ודו"ק: בתד"ה אלמנה כו' וא"ת ובשומרת יבם כו'. משום דלכאורה לא הוי רבותא טפי מארוסה בעודה ארוסה דלא עדיפא זיקה מאירוסין והיינו דאף נגד ארוסה הוא רבותא אבל לפי' ר"ת ניחא כפשוטו דהוי רבותא טפי מנתאלמנה או נתגרשה שזו יש עליה זיקת יבם. לפירש"י נראה בבית אביה פירושו שנתאלמנה או נתגרשה בעודה בבית אביה דהיינו מן האירוסין אבל לפירוש ר"ת דאיירי מן הנשואין לזה מפרש בחיי אביה וכו' ודו"ק: בתד"ה בת יבמה כו' דאי אית ליה ממ"כ גביא. ליסנא דממ"כ יש ליישב [כמו שהסביר הגאון בדבריו בסמוך] ודו"ק: בא"ד ויש מפרשים דאף בדאית ליה. ולפי הי"מ ניחא לפרש טפי דבלית ליה לראשון לא מיבעיא כלל דממ"כ אי תנאי כתובה ככתובה אית לה משני עכ"פ ואי ליתא ככתובה כ"ש שיש לה [דעיקר סברא דבעי ליה למימר לית לה הוא מטעם דכיון דלית לה כתובה תנאי כתובה דילה נמי כו' כפירש"י]. ודוחק לומר דהוי ככתובה ולא אלים לגמרי כמותה להיות לה משני. אלא דוקא בדאית ליה לראשון קמיבעיא ליה וכן משמע באשר"י ודו"ק:

דף נד ע"א גמ' הסוא דאמר להו נדוניא לברת כו'. עיין הגירסא שהביאו האשר"י ועיין בח"מ סי' רנ"ד וסמ"ע סעיף ט"ז ועיין בסמוך ע"ב בתוס' בד"ה למזונות וכו' ודו"ק: ברש"י בד"ה בת ארוסה הבא על ארוסתו וילדה לו וכו'. ובאנוסה פירוש ונשאה וכו' והראב"ד פירש הך בעיא דארוסה ג"כ בנשאה א"כ אבל מקודם שנשאה ילדה ועיין באשר"י: ברש"י בד"ה כיון דאית לה כו' כגון שכתב לה כתובה. וקצת הסברות דחוקים כיון דכתב לה כתובה הא אי לא"ה לית לה בתקנתא דרבנן רק מכח כתיבתו א"כ למה יהיה לה מזונות בשביל כך ואי משום דכתב לה הכתובה תנאי כתובה בתרה גרירא א"כ כל תנאי כתובה יהיה לה מן האירוסין ובכתובת בנין דיכרין סברא [דלית לה] דלא יהיב לה האב מידי כמ"ש התוס' בד"ה בת יבמה ומזונות בארוסה שנתארמלה נמי [לא קמיבעיא ליה] דהא אפילו קודם שנתאלמנה לית לה מזונות עד הגיע שנים עשר חודש (י) ודו"ק: ברש"י בד"ה בביתי וכו' ובד"ה אבל מזוני וכו' ורב יוסף בביתי יתירא דריש. ממ"ש זה באבל מזוני יש לה משמע שתלוי בזה אף שלכאורה אדרבא אי לאו בביתי בתרא לא הוי קאי בביתי רק איתבא ומיתזנא מ"מ אבל עתה קאי בביתי אף אמיתזנא וכו': ברש"י בד"ה ומנח בה רב כו'. לכאורה קאי ארב כהנא וכן הוא לקמן ס"פ המדיר: בתד"ה לית הלכתא כו' דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל לרב ענן כו'. לפי שהוא אומר לדידי מיפרשא וכו' נקטו ועיין לשון אשר"י בזה. ועוד אפ"ל שודאי אין ה"א בנתפייסה דפשיטא שאין לה מזונות ור"כ אמר שמואל גופא לדיוקא נקטו ולא באו התוס' לשאול רק שלא תימא בלא נתפייסה אף שהעיכוב מחמת תבעוה [בני אדם שאינם מהוגנים] אין הלכה וק"ל: בתד"ה ושמואל כו' משום דשאר בבל כו'. דנהרדעא בעצמו נמי בבל כדאיתא בכמה דוכתי [מש"ה נקטו לשון שאר בבל] ועיין במלחמות. והא דלא קאמר עד היכן בבל [כיון דבכ"מ זולת בבל הלכה כשמואל] משום דאף נהרדעא הוא בכלל בבל גם אפשר דלא שני חדא קבא בכל בבל אף זולת נהרדעא: **ע"ב** גמ' אמר למזונות ריבה כו'. והא דקאמר ר"י דנייחד לה ארעא למזוני לאו דוקא וכן רש"י ד"ה כ"ש וכו' למזונותיך וכו' לאו דוקא [דע"ז לא פליג ר"י] או אפשר כיון שר"ל שכנגדו חולק עליו ירד א"כ לחלק ומעיקרא לא חילק: בתד"ה דנייחד לה כו' לכאורה האי מעשה קודם עובדא דלעיל דהאי הוי בחיי האב עדיין ושמא א"כ נתחרט על שניהן ואילו נתחרט על הך עובדא דהכא לא הוי עשה א"כ ליעלם עוד פעם אחר ולמה לנו לומר [דהסוא עובדא דהתם היה קודם ו]שהיה קריבא אחרינא [ע"כ דהא התם היה לאחר מות קריביה] ואפשר דמשמע להו מדלא קבע תלמודא כאן לבסוף נתחרט משמע דלא נתחרט ע"ז ודו"ק:

סליק פרק נערה שנתפתתה

אף על פי פרק חמישי

במשנה אע"פ שאמרו בתולה גובה כו'. דקדוק קטן. גובה מאי עביד הכא הו"ל אע"פ שאמרו כתובת בתולה ר' כו': גמ' פשיטא וכו'. דלאשמועינן מליסנא להוסיף תנאי כתובה ככתובה הו"ל בקצרה תנאי כתובה ככתובה. ולאשמועינן אף שאין לו לאפוקי קושית ר"י אין זה תלוי במה שאמרו אע"פ שאמרו בתולה כו'. גם אינו בכח המאמר דשמא איירי בשיש לו. ואינו תלוי בכתובה: ברש"י בד"ה ולפוגמת כו' ואם טוען בעלה כו'. לכאורה אינו מדוקדק דבלא פוגם נמי כל שטר אם טוען אשתבע לי דלא פרעתיך צריך לישבע ופוגם צריך לישבע אף אם לא טען אנן טענינן ואי בנאמנות אף פוגם אין צריך לישבע. ושיבוש הוא דאף שאין צריך לטעון שישבע מ"מ צריך לטעון התקבלת כל כתובתך ופשוט: ברש"י בד"ה עוברת וכו' מתנה בעלמא הוא וכו'. כתב כאן טפי הך דמתנה מבאינך [משום דלגבי אינך אין זה עדיפות משום דמתנה הוא רק בעוברת על דת ה"א דדינו כמו בשנייה וכמ"ש התוס' ואע"ג כו'] וק"ל: בתד"ה אם רצה וכו' משמע בכל ענין וכו'. נראה דהמשמעות הוא [דבכל ענין] שהקנין הוא שישתעבד הוא בשמירת שואל דהכי משמע מתנה שומר חנם וכו' ופריך בדברים אף אם אומר כן מאי הוי ומשני שמקבל קנין על כך והקנין חל על גופו לא שמשעבד נכסיו אף אם יהיה אונס יהיה חייב ועושה באופן המועיל מהסמכתא רק כפשטיה וכיון שהחיוב חל על גופו ולא הוי קנין דברים ממילא חל השיעבוד נכסים א"כ על החיוב וכל עלמות קושיתם היה בשלמא אם יש לו יכול לחייב עצמו [דמשעבד נכסיו לזה] וכיון שהל החיוב משתעבד ממילא א"כ [אם נאבדו אלו הנכסים אף על הנכסים שיקנה א"כ] אף שלא בא לעולם וכו'. וזה שכתבו משמע כו' אע"פ שאינו מקנה לו שום נכסים ולא כתבו משמע אע"פ שאין לו נכסים (רק) משמע שאינו תלוי בנכסים והקנין על גופו ואף אם אין לו נכסים אלא שמשעבד גופו כו' ולכשיהיה וכו' אבל ודאי יש לאוקמה ג"כ שיש לו נכסים כמו מתני' דהכא דקתני ג"כ שאם רצה להוסיף כו' וכמה פעמים אמרו בתלמודא בשקנו מידו היש מזה ראיה דאיירי בכל ענין [רק דאייתי ראיה דמהתם משמע דאינו תלוי בשיעבוד נכסים דאף שאין משעבד הנכסים רק הקנין הוא שישתעבד הוא בשמירת שואל מהני ויכול לחייב את גופו] ומהשר"י משמע כוונתם קצת בענין אחר דאם מתחייב עצמו לשלם תיכף אף שאין לו נכסים או יש לו ומחייב אף לאחר זמן ניחא אבל אין לו [והחיוב] לכשתתאלמן או תתגרש קשה לו וכו' והביא ראיה משואל שמתנה אף לאחר זמנו כשיתיליד אונסא וכו' ופשט דברי התוס' אין מובנים לי כן. גם מ"ש על היש מפרשים ואין זה מספיק לנכסים הידועים וכו' הל' משמע אף שיש לו נכסים מ"מ אינו מועיל לאותן הנכסים הידועים שלא היה לו ואמאי כיון שהיה לו נכסים א"כ יכול להתחייב עצמו וא"כ חל השיעבוד על החיוב ובהכרח נראה שצ"ל כאילו כתב שאין זה מספיק לקניינים הידועים שלא היה לו באותה שעה (כ) ודו"ק: בתד"ה ולפוגמת כו'. דלפירש"י לא ניחא דבשאר שטרות נמי הדין כן ואף אם לא יהיה תנאי כתובה ככתובה דלפי מ"ש רש"י אם פגמה תוספת כו' לא ניחא להו לפרש ב' שטרות דנסי דפגמה כתובה אם אמרה בפרעון כתובה התקבלתי הוי כאילו אמרה בפרעון תוספת התקבלתי דתוספת איקרי כתובה. אבל אם אמרה בפרעון תוספת התקבלתי אין סברא שיפגם הכתובה שבשטר אחר וכן בכל אינך למוכרת ולמוחלת אם מכרה או מחלה הכתובה התוס' בכלל אבל בהיפך לא כן נראה לי ודו"ק: בתד"ה ולהובעת כו' שאם תבעה מנה מאתים בפירוש וסיירה התוס' כו'. ולא הו"ל לפרש אם תבעה כתובה סתם גם התוספות בכלל ואין לה מזונות דאף אם תבעה תוספות כפירוש הקונטרס ודאי דאין כתובה בכלל כמ"ש לעיל ולהכי הקשו התוס' על פי' הקונטרס אמאי אין לה מזונות אליבא דרבנן כיון דאין הכתובה בכלל תוס' מ"מ אם תבעה כתובה ודאי תוס' בכלל [ולכך אין לה מזונות] ז"א דא"כ אף אם תנאי כתובה לאו ככתובה

ב א ו ר

יכתוב בו אחריות. וע"כ צ"ל דרש"י קאי אשיעבד נכסיו בפירוש באחריות וע"ז קנו מידו. ואולי יש לדחוק דגם כוונתו בשפירש אחריות וקנו מידו שהם קנין לכתיבה עומד לכתוב גם האחריות. אבל אין זה משמעות לשונו: (ט) כיון דעיקר הקושיא היה למינקט מוחלת דמצוי וידע נמי דגם במוחלת מיבעיא ליה ע"ז אינו מתרץ לו כלום דהכתי לינקוט מוחלת ונימא השתא לאידך גיסא ואי דאין זה אלו דיוק א"כ מעיקרא לק"מ ולא הו"ל השתא כו' רק דאין זה דיוק ובשלמא אי נימא דמהמת הדיוק היה סבר דבמוחלת לא מיבעיא ליה שפיר דבא להוציא מלבו ולומר דאדרבא מוחלת פשיטא דמיבעיא לי דלא כסברתך ודיוק דמצוי אינו דיוק משא"כ אי ידע דמיבעיא נמי במוחלת והעמיד עיקר קושיתו על הדיוק: (י) אולי כוונתו דע"כ מדלא מיבעיא ליה בכתובות בנין דכרין וכן לענין מזונות ארוסה גופיה באלמנותה ע"כ דפשיטא ליה דלית לה ומהאי טעמא שכתב לעיל ואי בלא כתב לית לה בתקנתא דרבנן למה יהיה לה מזונות טפי מכל הני תנאי כתובה דלעיל ואי משום דבתר כתובה גרירן ומהמת כתיבתו נתחייב גם במזונותיה אף שאינו חייב מהדין א"כ גם באינך יתחייב: (כ) עדיין לא מיושב כל כך דהא כיון שכתב הרא"ש ואין טעם זה מספיק כו' משמע אף אם נכית כסברת היש מפרשים דכמה שכתב ושיעבדתי כל נכסי הודה שיש לו אע"פ שאנו יודעין בבירור שאין לו הודאת

כ"ה דאין לה מזונות [דתבעה כל כתובתה הויא]. מיהו האשר"י מפרש באמת כן ואפ"ל דאי לאו דתנאי כתובה ככתובה ואין תוספת בכלל ליגלא דכתובה אף דאין זה שיור מקצת כתובה מ"מ יש לה מזונות כ"ז שאינה מסולקת לגמרי מן היורשין להוציא מנונא ומקצת כסף ככל הכסף. ומיהו א"כ לפ"ז אם היו יורשין או בעלה חייבין לה מעות ממקום אחר בתורת הלואה יהיה לה מזונות בשבילם: בתד"ה ולעוברת וכו' ואפילו תמצא איילונית הואיל ולא פירש כו'. משא"כ בעוברת על דת מי יעלה על דעתו כזה:

דף נה ע"א גמ' הלכה כר"ש שזורי. ואף דת"ק נמי אזיל בתר אומדנא ס"ם שמטינן לי' לר' נתן דאזיל בתר אומדנא ואפילו אומדנא כזה דת"ק דר"ש לא ס"ל אותה אומדנא: ברש"י בד"ה במסוכן כו' לא נתכוין לצחק בה. אלא כוונתו שיתנו ומחמת טירדא וכו' כדלעיל [ומ"ש הואיל ומסוכן הוא לא נתכוין כו' אין זה טעם דמשום דהוא מסוכן לא מצחק הוא רק הואיל ומסוכן תלינן דמחמת טירדא קיצר וכדלעיל] ודו"ק: בתד"ה ולשבח כו' וכן משמע. לכאורה מסברא אפשר לחלק דשבח ששבחו היתומים אין בע"ח גובה וזה שאמרו בהמקבל יתומים אומרים אנו השבחנו וכו' ובלא"ה ע"כ איירי התם דוקא משבח ששבחו היתומים דאי השביחו הנכסים ודאי גבי כיון דאיירי התם בעשה אפותיקי קרקע דידיה אשבח אלא יתומים טענו אנו השבחנו ובע"ח שאמר אביכם השביח אין הכי נמי אם אמר מעצמו השביח רק סתמא דמלתא ניכר בין שבח דממילא בין ע"י טורח והכא אמרו היתומים אנו השבחנו ולא מעצמו השביח [ולהכי אמר בע"ח אביכם השביח] ובפרק יש בכור שבח דממילא וקושטא הכי הוא דאין הבכור נוטל בראוי אף בשבח דממילא וכן האשה והבנות מטעם מקולי כתובה אבל בע"ח גובה שבח דממילא וזה שדקדק רש"י לשבח וכו' משבח ששבחו נכסים לאחר מיתה לא ששיבחו היתומים דאילו לא הוי תנאי כתובה ככתובה היתה גובה משבח ששיבחו הנכסים ולעולם יורשין כמקבלי מתנה שאין להם על מי לחזור רק דבמתנה גופיה נמי הדין כן. ואפ"ל בדוחק כיון דכלל בע"ח גובה את השבח ובלקוחות אין חילוק אף שבח שיבחה לוקח דהא יש לו על מי לחזור שכך הוא כותב לו ואנא איקום ואשפי וכו' ושבחיהון וע"כ כלל נמי מתנה ויתומים בבע"ח גובה את השבח [אי מתנה כיתומים] איירי מסתמא דומיא דלקוחות. או אפ"ל דא"כ מאי פריך בפרק יש בכור מהא אמר שמואל וכו' לחלק כן. וקשה דא"כ אמאי לא הוכיחו התוס' כן בקצרה בלא הא דהבנות ניזונות דע"כ מיתומים איירי דאל"כ הא אין מוציאין כו' הו"ל לאוכוחי דלא גבי מיתומים לשני כן בפרק יש בכור אע"כ דאין זה הכרח משום דודאי שבח דמתני' משמע ליה דומיא דשבח דשמואל רק דלמא הכל איירי משבח דלקוחות לזה הוכיחו דע"כ משבח ששבחו יתומים איירי א"כ גם האי אפ"ל אימו וי"ל התוס' עדיפא הוכיחו בהכרח. ואולי מסתמא בכה בקיאות הגמ' א"א לומר חילוקי (ל) ודו"ק: בא"ד דלא דמיא למקבל מתנה שעליהם מוטל יותר וכו'. הוי מצי להביא קצת ראיה דהא מלוה ע"פ גובה מן היורשין ולא גבי ממקבל מתנה כמ"ש התוס' לעיל פרק נערה דף מ"ט ע"ב בד"ה הוא ואשתו כו' וכן שמה הו"מ התוס' להביא ראיה זה דאלים כח מתנה דלא גבי מניה בע"ח את השבח מכח יורשין דבע"ח גבי מנייהו את השבח: בא"ד מדקתני ולא הבנות במזונותיהן כו'. אבל מבכור לא הוכיחו דדלמא הא כדאיתא והא כדאיתא אבל בבנות מפרש טעמא התם משום דתנאי כתובה ככתובה [משמע דבחד גוונא איירי]: בתד"ה ולשבועה וכו'. לכאורה י"ל אם עד אחד מעיד שהם שקיבלה פרעון כתובה אף אם התוספת בשטר אחר צריכה לישבע על התוספת אף אם לא רצתה לגבות רק התוספת ומודה שקיבלה הכתובה ק' ור' (מ) ועוד אפ"ל לפי מ"ש הרא"ש בשם הפוסקים שלא אמרו לפטור משבועה בייחד לה מטלטלים כו' וארעא בד' מצרנהא אלא בכתובה וכו' אבל בבע"ח כו' ע"ש [א"כ לענין זה תנאי כתובה ככתובה לפטור משבועה בייחד] וק"ל. וכן לפי' התוס' [נמי פירושו] לשבועה שא"צ לישבע. ואפ"ל בזה דאף אם לא הוי ככתובה כל נגבי אשתו דינו ככתובה [לענין יחוד] וזה דוחק. גם יש לקיים פירש"י וכמ"ש הרא"ש בשם הרמ"ה דאם לא תוס' כתובה ככתובה לא היתה צריכה לישבע על התוס' כשנפרעת מנכסי יתומים [אף דגם בע"ח צריך לישבע] דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דבע"ח לא מטי זמנו בחיי הלוה גבי בלא שבועה דקי"ל כר"ל פרק השותפין דאפילו מיתמי אמרינן חזקה אין אדם פורע תוך זמנו וגבי כתובה הוא דתקינו רבנן שבועה משום דלא ניחא ליה שתתבזה בב"ד וחיישינן דלמא אתפסה לצררי ותוס' כתובה ככתובה לענין שבועה זו עכ"ל. ואפ"ל דס"ל לתוספות דכל נגבי אשתו אינו רוצה שתתבזה אשתו ואיכא למיחש לצררי [אף אי אינה ככתובה] ועיין בר"ן עוד איזה כ"מ וע"ש ודו"ק: בתד"ה ולשביעית כו' דה"ה דמשמט הקפת חנות וכו'. ומ"מ כתובה אינו משמט ועיין: בתד"ה ישבון כו'. מבואר היטב בראותך שמה וק"ל: בתד"ה כתובו וכו' וסתם קנין שבש"ס היינו קנין חליפין. דאי חזקה אין כאן יפוי כח דמ"ש העדים מחזיקים בשדה או המקבל סוף סוף הטריח עליהם ואינו רוצה שיזכה תיכף: בא"ד ופי' ר"י כו' דדוקא בשטר מכר כו'. רש"י פירש כגון מתנת קרקע דבמטלטלין לא שייך שטרא ודוקא מתנה אבל מכירה אפשר דס"ל שאינו יכול לחזור דבלא שטר נמי המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים וכן משמע בתוס' בהספינה דף ע"ז ע"ש שהמה דורכים בדרך אחר ממ"ש כאן ולר"ת דוקא שטר מתנה ע"ש:

ע"ב ברש"י בד"ה מתנת שכיב מרע כו' שאם כתב הלואתו כו' וזה קנה אם מת לא מחמת קנין אלא כו'. דקדק בזה [לכתוב אם מת וכו'] דאילו אמר הלואתו ועמד באמת יכול לחזור דתרי הפכים בנושא אחד לא אמרינן ודוקא כח מתנת בריא לחוד וכח מתנת שכיב מרע לחוד וכן הסברא דבשלמא אם מת קנה הלואה מצד דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין ואף שקנה בקנין מ"מ ייפוי כחו דשכיב מרע דהיינו שקנה הלואה במת עומד במקומו אבל בעמד במה יקנה במתנת שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי דהיינו דוקא במת וק"ל. ופירוש מתנת שכיב מרע שכתב היינו שכתב לו כל נכסי הלואות ומטלטלין שבעין אותגין לו יפוי כח דשכיב מרע לענין אם מת דאז עדיפא ליה יפוי כח דשכיב מרע לענין הלואה ולענין עמד עדיפא ליה יפוי כח דבריא דקנה מיהת מטלטלין דבעין וק"ל: עיקר פירוש סברא דשמואל דבשכ"מ תקנו חכמים כאילו זכה המקבל דכמסורין דמיין אבל כשקנה דלא ניחא ליה שיקנה מכח התקנה שכמסורין דמיא אלא בקנין כמתנת בריא [ואין שטר לאחר מיתה] ודו"ק: בתד"ה ובתרומת מעשר וכו' אלא בשבת שאינו יכול לתקן כו' וטעמא כו'. דאי מטעם אימת שבת לבד על מה שהעיד בשבת יהיה מותר לאכול אפילו מוצאי שבת: אין להקשות דלמא רש"י ס"ל נמי משום דאימת שבת על עם הארץ ומ"ש משום עונג שבת היינו דמש"ה דוקא בשבת התירו משום עונג ולמוצאי שבת יעשר כמו לתוספות טעמא דאינו יכול לתקן דא"כ הו"ל לרש"י לפרש העיקר טעם וק"ל: בא"ד אלא משום אימת שבת כדמשמע בירושלמי כו'. עיין ברש"י תחלת פרק ד' שהביא ב' מ"ד חד אמר מפני כבוד שבת וחד אמר מפני אימת שבת ע"ש: בא"ד משום דשבת קובעת. והוא דבחול סבר דליכא כ"כ איסור ולא חמירא דהא כ"ע אוכלין אכילת עראי אבל בשבת סבור דחמירא איסורא טפי מלאכול טבל בשבת מבשאר ימים ואומר האמת ומ"מ לא סמכינן על כך לאכול מזה אף בחול מפני שאפשר לתקן. והרמב"ם בפירוש המשנה פירש שע"ה ירא לשקר ביום קדוש כשבת טפי: בתד"ה מתנת שכ"מ כו' הו"מ למיפרך ליה ממתני' כו'. ר"ל מסיפא דמשמע אם עמד הוא דחוזר אבל אם מת קנה כדין מתנת שכ"מ אף דלכאורה מתניתין גופיה אינו מוכרח [דאפשר דהא דאין מתנתו מתנה היינו אפילו מת] אבל כל ריהטא דסוגיא שם משמע כן. אבל ודאי מרישא אין מקום להקשות דמתנת שכ"מ במקצת הוא כמתנת בריא לכל דבר ולא מקרי כלל מתנת שכ"מ דהא פסק התם הלכתא דבמקצת בלא קנין לא קנה ולא אמרינן דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי ודוקא במצוה שכ"ר ד"ל דדבריו ככתובין וכו'. וא"כ למה לי הקנין להכי קאמר שמואל שמא לא גמר להקנותו וכו' אבל במקצת הא צריכין לקנין דאי לא"ה לית ביה ממש כלל ע"ש בתוס': בא"ד ואין שטר וכו' אפילו אין כאן שטר כלל. דלפירוש הראשון נראה כפשטא דשמעתין דעכ"פ צריך שטר וקנין בלא שטר לאו כלום הוא [לגרע] דאי לא"ה לא הול"ל אין שטר לאחר מיתה אלא אין קנין לאחר מיתה הניחא לפירוש ר"ש דטעמא הכל משום דלכתיבה עומד והוי כשטר [שהרי מחלק בין קנין חליפין לקנין חזקה אבל לריב"ם דלא מחלק בזה לא תלוי בזה כלל במאי דלכתיבה עומד] ולא כתבו התוס' אלא דלא מחלקינן בין כתב בו הקנין או לא כתב לשמואל וכ"ה בח"ם ע"ש וזה שכתבו לקמן והשתא אתי נמי שפיר כו' דאי בקנין וכו' דאילו לפירוש ריב"ם דלמא כי היכי דקנין בלא שטר לאו כלום הוא לשמואל ולא אמרינן שמא לא גמר כו' ה"נ שטר בלא קנין לא אמרי' הכי שמא לא גמר וכו' ולהכי ס"ל כותבין ונותנין אבל לר"ש קנין בלא שטר נמי הוי משום אין שטר לאחר מיתה [ולהכי פריך שפיר]. ואין להקשות א"כ ממנ"פ מתני' דמי שמת שכ"מ שכתב כל נכסיו במאי איירי אי בשטר קשה לפירוש ר"ש אליבא דשמואל אמאי אם מת מתנתו מתנה ומה בכך דאיירי בקנין חזקה לא יהא אלא שטר לחוד אין שטר לאחר מיתה ומה בכך דקנין חזקה אינו עומד לכתיבה כמו חליפין אלא איירי בלא שטר ולשון שכיב מרע שכתב ר"ל צוואת שכ"מ וכן הוא שם ברשב"ם ובח"ם כאן א"כ קשה מאי הוכיחו התוס' לפירוש ריב"ם דס"ל לרב דוקא בכתב בו הקנין דלמא לא שנא ומתני' דמי שמת דאין מתנתו מתנה אם עמד היינו משום דליכא שטר ועכ"פ צריך שטר לפי מ"ש [אף לשמואל] אבל בדאיכא קנין ושטר דלמא לא שנא כתוב בו או לא וי"ל דלפירוש ריב"ם ודאי משמע ליה מתנת שכ"מ שכתב בו וכו' דשמעתין כפשטיה כתב ממש ה"נ מתני' שם שכיב מרע שכתב איירי נמי בשטר אבל לפירוש ר"ש דלא תליא מידי בשטר ומתנת שכיב מרע שכתב בה דשמעתין איירי בצוואת שכיב מרע בעלמא ה"נ מתני' דהתם ודו"ק: בא"ד אבל קנו מני' וכו'. ר"ל מתני' דלא שייר קרקע כל שהו מוקמי לה רב ושמואל בדקנו מניה כמ"ש מקודם ומשמע שפיר וכו' אבל ודאי משמע נמי קנין חליפין ככל קנו מניה בש"ס כמ"ש התוס' לעיל בד"ה כתובו וחתומו וכדמשני אהא דשלח ר"א לגולה הא דקני מני' וכו': בא"ד והשתא אתי שפיר וכו' דמשמע דאי קנו מניה וכו'. מדלא תליא רק בקנו ולא קנו ולא קאמר שניהם בקנו והא דכתוב הקנין בתוך השטר וכו' משמע אע"ג דלא כתוב הקנין בתוך השטר הוי כמתנת בריא: בא"ד דאי אפילו בקנין קאמר משום וכו' א"כ כ"ש בכתבו כו'. כצ"ל דהא טעמא דקנין הוא משום השטר דהא קנין דעלמא כגון חזקה קניא לשמואל כדין מתנת שכ"מ והכל משום שטר הוא לפירוש ר"ש וא"כ מקשה שפיר דכ"ש בכתבו וכו' אבל לפירוש ריב"ם לא א"ש דדלמא דוקא בקנין ס"ל לשמואל דמגרע כח המתנה וכ"ש לפי מ"ש דאפילו קנין לחוד לא מגרע וצריך שטר עכ"פ רק שאין צריך שיכתוב הקנין בו א"כ מאי מקשה משטר לחוד. וא"ל למאי דמחשבין לזה כ"ש בכתבו נגד קנין א"כ מאי מקשה התם דרב אדרב [דאמר אין כותבין כו'] נימא דוקא בכתבו ס"ל דלא קנה אבל לא בקנין בלא כתיבה דאין זה חילוק [לפי האמת ולא הוי רק רבותא] ודו"ק: בתד"ה אין שטר וכו' פי' ואין קנין כו'. כתבו כן לפירוש ר"ש למ"ש לעיל: בתד"ה שאם אמר וכו' והשתא משמע וכו'. אין תלוי בקודם ומלתא באפי נפשיה הוא וכן ברש"י: בא"ד כמתנת בריא לבד. דודאי כמתנת שכ"מ לבדו א"ל דהא עשה קנין ע"כ ליפוי כח דבריא אבל למה מתנת שכ"מ דאי משום דכתב בשטר כל קיר היינו כו': בא"ד אפילו להוציא. אף דמסגתינו להחזיק מ"מ רצו לתרץ הלשון דמשמע שמואל לא ס"ל אומדנא במתנת שכ"מ ובסמוך פסק כר"א בן עזריה וא"כ קשה דידיה אדידיה [לכך כתבו דפליגי בלהוציא] וק"ל:

דף נו ע"א גמ' נכנסה לחופה ולא נבעלה כו' חיבת חופה קונה כו'. אבל בא על ארוסתו בלא חופה פשיטא דיש לה דחיבת ביאה עכ"פ קונה דלא מספקא ליה רק אי חופה קונה בלא ביאה. או מסתבר בהיפך דאביאה באיסור ודאי לא כתב לה גם ראב"ע קאמר שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה דוקא לא אביאה בלא כניסה: גמ' דהתם חופה לביאה קיימא אורח ארעא קמ"ל דבלילה. נ"ל אורח ארעא דביאה בלילה לא דחופה בלילה כדמשמע לעיל בתוס' ריש פ"ק בד"ה ליום רביעי וכו' וקורא החופה ביאה כיון דחופה לביאה קיימא וכו' ונפשטה שאיבעיא דחיבת חופה קונה: גמ' בעי רב אשי. עיי ברי"ף ואשר"י: גמ' כששוברתה מתוכה. יש לראות א"כ למה ליה לר"י יחליף ומרעין כח המלוה לטרוף מזמן שני [לפירש"י] יכתוב שובר על השטר דהשתא לא נגרע כח המלוה או הלוה. וי"ל שלא ירצה המלוה לפגום שטרו לכתוב פרעון על שטרו דאז לא יפרע אלא בשבועה אע"פ שראינו שדק לכתוב הפרעון ע"ג השטר וכן נראה הדין עיין בח"מ ריש סי' פ"ד כמדומה (נ) ולפי מ"ש התוס' דיחליף לא גרע כח המלוה שכותבין מזמן ראשון וטעמא דר"י כדי שיכוף הלוה ניחא נמי דמה לי יחליף או שובר מתוכו: גמ' טעמא דכתבה ליה כו'. אף דבתחלת העיון היה נראה שהקשה ממתני' דקתני רצה כותב לבתולה מאתים כו' דמשמע דצריך לכתוב לה כתובה שלימה עכ"פ רק אח"כ מוחלת היא בין בכתב בין בעל פה או אפשר בע"פ לא אלים לבטל הכתובה דאל"כ הו"ל למיתני אם רצה עתנה עמה בתחלה וכותב לה לבתולה ק' ולאלמנה נ' ולפי"ז לא היה מקום למ"ש התוס' בד"ה טעמא דכתבה כו' [דאף דכותב אומר עכ"פ מוכח דתנאי בתחלה לכתוב על ק' אינו מועיל]. אבל אי אפשר לומר כן כדמשמע כל הסוגיא ובסמוך דפריך והרי פירות כו' וקי"ל מאי כיתב אומר דמשמע דתלוי הכל במאי דנקיט ר"י כותבת כו'. וכן משמע הל' טעמא דכתבה כו' דאל"כ הול"ל טעמא דמוחלת אח"כ אבל בתחלה כו' [ע"כ דטעמא כו' היינו דיש חילוק בין כותבת לאומרת. הגם דלכאורה חוץ מהסברא שיהיה חילוק לענין מתנה על מ"ש בתורה בין כותב לאומר. ונ"ל דמתני' איירי הכל שהתנה כן עמה בתחלה דבלא תנאי [ומוחלת אח"כ] למה לא יועיל אף אם כתובה דרבנן מטעם היזוק וא"כ צריך ליישב למה תנא בכה"ג כותב לה ר' כו' [יכתוב לה מתחלה כתובה על ק'] ודוחק לומר לאשמועינן

באור

הודאת בע"ד כו' מ"מ אינו מספיק לנכסים הידועים שלא היה לו באותו שעה וע"כ דר"ל לנכסים שראינו שקנאם אח"כ וא"כ אכתי כיון שנאמן בהודאתו כמאה עדים שהיה לו אז נכסים כנגד מה שהתחייב א"ע שוב אל שיעבודו אף אם נאבדו אותן הנכסים וקנה אח"כ כמ"ש התוס' לעיל: (ל) והוא דיחוי על כל הפלפול הנ"ל. ועיין בח"מ סי' קע"ו סעיף ד' שכן הוא דעת המחבר לחלק כן וכן הוא בנ"י פרק המקבל וברמב"ן פ"ק דמציעא שיטבו להדיא כן כך דפרק יש בכור הובא בש"ך ס"ק ל"ב: (מ) הא דסיים אף אם לא רצה לגבות רק התוספת ומודה שקיבלה הכתובה כו' הוא כדי שלא"ת הא בלא"ה אף אם אין התוס' בכלל העדאת העד מ"מ צריכה לישבע מכח גלגול ולפי"ז מה שפירשו התוס' לעיל בד"ה ולפוגמת דאם פגמה כתובתה לא פגבה גם התוס' אלא בשבועה נ"ל ג"כ כ"מ במאי דתנאי כתובה ככתובה במודה שקיבלה הכתובה ק' ור' דאין כאן שבועה על העיקר. אבל א"כ אינו מדוקדק מ"ש ומודה שקיבלה כו' דא"כ היינו פוגמת לפירוש התוס' ואין כאן כ"מ בהעדאת העד. ואף אם יש איזה כ"מ גם אפשר לדחוק ולחלק קצת למה שהסביר הגאון לעיל פירושם דלעיל בד"ה ולפוגמת מ"מ מי הכריחו לזה ולא נקיט בקצרה אף אם אינה רוצה לגבות עתה רק התוס' ואינה תובעת עתה עיקר כתובה דנשבעת על התוס' מצד העדאת העד. אך בעיקר הדבר דחוק הוא שיהיה זה בכח שמאמר ולשבועה דהא אין דין זה תלוי בעד אחד ולשבועה דאף אם שני עדים מעידים בפרעון כתובתה שייך הדין זה אם גם שתוספת בכלל עדותן או לא והוא בכלל ולמוחלת כפירש"י: (נ) ועיין סעיף ג' במחבר דכתב דאינו בכלל פוגם בכתב בידי שיפי'. ובשיטה מקובצת מתרץ דע"ג השטר אסור לכתוב הפרעון דכיון שהשובר נכתב אחר כתיבת השטר מאחוריו או מתוכו אחר חתימת העדים חיישינן דלמא גיין ליה

או

נמי דמהני כתיבה אף שלא קיבלה באמת יכולה למחול ולכתוב התקבלתי וכן משמעות לשון רש"י במתני' ואלו אמר לה מאי אמ"ל או (ס) כיון דבעי כתבה דוקא א"כ צריך לכתוב לה בתחלה שטר של מאתים דאי של ק' היה שתיה כותבת לו כנגד התקבלתי מנה א"כ קאי השובר על השטר בשטר אבל ודאי אם היה מועיל [תנאי בע"פ] לא היה תני לה בכה"ג רק כותב לה כתובה של ק' ולפי"ז לא היה מקום למ"ש התוס' ודוכה לומר מאי כותבת אומרת כו' דא"כ לא הו"ל למינקט בכה"ג דכותב לה כ' ודו"ק : בתד"ה שהכותבת כו'. לכאורה אין כוונתו להקשות דלפי הנראה הסוגיא דמקשה בתחלה וסבר כו' לא מקשה רק למ"ד שיכול לטעון אחר מעשה ב"ד דלמ"ד לא אמר כלום מעיקרא לא קשה דהכא לא אפשר ובמקום דלא אפשר ודאי כתבינן שובר דיפלוף אינו תקון בכתובה שהטמנין הכתובה הקטנה ותחבא כו' ואי משום שהכתובה של כ' צריכין ליתן בידו נגד הקטנה א"כ סוף סוף יצטרך לשמור הכתובה מן העכברים ומה לי כתובה או שובר ועוד דאין ראיה שהכתובה בידו דטפחין כתובה לאיש בלא אשה (ע) דכותבין שובר לגוה אע"פ ובכל כתובה ע"כ כותבין שובר לר"י דס"ד שטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכדלעיל ריש פרק ב' דלמא מפקא עידי טיוטא בהאי בי דינא וגביא כו' וא"כ גם התירוץ לא אזיל רק למ"ד שמקשה וצ"ל שאין כוונת התוס' רק ליישב הסוגיא אף לאידך למ"ד ודו"ק : בא"ד הואיל ויכול לבא לידי הפסד כו'. לאכי קשה היכא שכתבה לה כתובה שלא תגבה בה אלא כתובה דהשתא לא יבא לידי הפסד שאם יפסיד הכתובה מה בכך ש"מ לא תוכל היא לגבות בלא כתובה דלעולם אינו נותן לה כתובה עד שתוליא כתובה ולא ישלם לה בלא כתובה וליכא שובר דא"כ יצטרך לשמור שוברו מן העכברים : בא"ד היא תשרוף הכתובה בעדים כו'. ומ"מ בכל אשה דעלמא למ"ד לא אמר כלום אף במקום שכותבין אין כותבין וכתב לה תשרוף כתובתה בעדים והלא צריך שישמור שוברו דתבוא עידי טריפה בכך בי דינא וגביא והדר תבוא עידי טריפה אחריתא כו' וא"כ צריך שישמור שוברו מן העכברים מ"מ כ"ז דליכא עדים שטרפה כתובתה אינו משלם לה שיכול לבא לידי הפסד במה שהכתובה בידה במקום שאין מכירין אותו או ליכא עידי טיוטא דבאין לה כתובה אף שהפסיד שוברו יכול לטעון פרעתי במגו אם לא את השטר אף שיש עדי טריפה (פ) ודו"ק : ואין להקשות במאי איירי פלוגתא דלאו מ"ד או במקום שאין כותבין וסומכין על תנאי ב"ד מ"מ דמ"ד יכול לטעון פרעתי ואי במקום שכותבין או שכתבה לה ש"מ אף לר"י לא גביא אם שתביא הכתובה י"ל דר"י ס"ל בפרק ב' דכותבין שובר וכמ"ש התוס' לקמן סוף הכותב ודוקא למ"ד אין כותבין שובר כתבו התוס' כן ואף למ"ד אין כותבין כו' לר' יוסי כמ"ש התוס' בעדים ולאחר זמן תבעה כתובתה למ"ד יכול לטעון אחר מעשה ב"ד לא גביא אם טוען פרעתיך ולר"י אינו נאמן לטעון פרעתיך וכיון שיש עדים שאין כתובה בידה גובה מיהו למ"ש לעיל דעדיין יכול לבא לידי הפסד כו' (צ) ודו"ק : בתד"ה טעמא דכתבה לו כו' דהא פליג אר' יוסי כו'. לפי מ"ש התוס' לעיל דף כ"א בד"ה מני ר"מ דס"ד לר' יהודה אין חילוק בין כותב לאומר ומאי כותבת אומרת א"כ מה בין ר"י לר' יוסי כמ"ש התוס' הכא. וצ"ל דבס"ד סבר דלר' יוסי רשאי אפילו בסוף ביאה וכה"ג [וא"ל מנ"ל לר"מ כל הפוחת אפילו בתנאי דלמא בסוף ביאה כבר כתבו התוס' שם פוחת משמע הוא פוחת וכו'. הוא הגה"ה מגוף דברי המחבר] : בתד"ה ה"ז מקודשת וכו'. לא עיינתיו כראוי :

ע"ב גמ' והרי חמרין וכו'. דאין סברא לומר דלכך נאמנים לר"י כיון דמשבח לחבריה עוד במידי אחרינא. ולעיל בפ"ב דף כ"ד ע"א בד"ה שלי חדש כתבו התוס' בהיפך דאדרבה לרבותא דר"י נקיט שלי חדש ע"ש. גמ' כל הפוחת ואפילו בתנאי כו'. לפירוש ריב"ן לעיל דף כ"א בד"ה מני ר"מ כו' קשה לי קלא למה לתלמודא האפילו וכו' אלמא וכו' כיון דכל המכוון הוא להקשות והא שמעינן ליה לר"מ דבדרבנן תנאו קיים יקשה כפשטיה כיון דקאי עכ"פ על דברי בר פלוגתיה ר"י הקודם לו ועל אותו אופן ס"ל בעילתו זנות וכיון דבעילתו זנות בהכרח דבטל ויש לה דאי אין לה לא הוי בעילתו זנות מכח הסברא שחילוקה דס"ל לתלמודא הכי לפירוש ריב"ן ויקשה במכ"ש הא ס"ל אפילו בתנאי בע"פ בדרבנן תנאו קיים אף שיישבתי האפילו לעיל לפירוש ריב"ן דלא מיבעיא בכתבה ודאי לא סמכה דעתה וכו' ע"ש מ"מ אינו צורך למכוון הגמרא בקושיא זו האיתא לפירש"י ותוספות דדיוק האלמא מלשון כל הפוחת וה"ק לא מיבעיא באופן שלך דטותבת דקושטא הוא דאין לה פשיטא דבעילתה בעילת זנות אלא אפילו בתנאי שיש לה כיון שהוא פוחת לא סמכה דעתה ובעילתה זנות ודו"ק : ברש"י בד"ה שלי חדש וכו' יש מפרשים כו' ולאו מלתא הוא דא"כ דמתרך וכו'. וא"ל מתדם לא אקשי כלל דהוא מדאורייתא לא עשו חיזוק. דמ"מ הא דנחשדו הע"ה הוא מדרבנן דכן מעשרות נמי מדאורייתא מ"מ הדמאי הוא מדרבנן ויש להקשות דלמא גם הים מפרשים אין כוונתם שהע"ה נחשדו דודאי לא נחשדו ולא נקיט לה רק אע"ג דמשבח [דשל חבירו ישן ואין בו איסור חדש] ולא הניחו כפשוטו בחדש וישן [שהישן משובח ממנו] דאפשר דהי"מ סשבו דתבואה חדשה עדיפא או דכפשוטו הוא דבר הנראה לעינים וא"ל דא"כ גם לפירושם סוף סוף נראה לעינים אע"כ אינו ניכר ז"א דודאי לענין אם הרישו קודם העומר או אחר העומר אי אפשר למינכריה משא"כ אלו כפשוטו לענין עדיפותא צריך לומר חדש חדש ממש וישן ישן ממש זה ודאי ניכר ודו"ק : ברש"י בד"ה שלא קיבל וכו' ופירש לו תנא וכו'. לכאורה היה נ"ל דמרמז ת"ק בלשונו דחיים לפחת דוקא מדנקיט מטלטלין דהו"ל סתמא אין מיחדין וכו' משמע דוקא מטלטלין דשייך בהו טעמא דשמא יאבדו ויגנבו משא"כ פחת דזולא מה לי קרקע או מטלטלין וקאמר ר"י אפילו מקרקע וגמרא עושה בד"א הכל במטלטלין [בין קיבל אחריות כו'] מיהו טפי הו"ל לפרש במה דפי' בד"א במטלטלין כו'. או שמא בקרקע נמי שייך גזילה אף דאין קרקע נגזלת שמא ישטפו נהר וכה"ג (ק) וא"ל בקרקע ישנו טעם אחר דלא יאמר לה טלי כתובתך ולא. ז"א דכיון שיש לו הגאת פירות לא יאמר כן כמ"ש התוס' : וקשה אמאי לא קאמר תלמודא בלא קיבל אחריות שמא יאמר לה טלי וכו' [וזהו בעצמו תקנת שמעון בן שטח דלקמן] דודאי האי טעמא עדיפא וביותר לפי מ"ש דאף בקרקע שייך פחת [ובאמת קרקע מותר ליחד בלא אחריות כמ"ש התוס' וכמשמעות מטלטלין דנקיט] משא"כ לטעמא דלא יאמר טלי ודאי לא שייך בקרקע כמ"ש התוס' ולקמן לא הול"ל טעמא דשמא יפחות דלקמן קאי למה שלא כתבו עדיין כל נכסי ערבאין לכתובתה ע"ש (ר) ודו"ק : בתד"ה ושמעינן ליה לר"מ וכו' אפילו בשל תורה וכו'. ואף דאי תני נמי כתובה לא הוי ידעינן במילי דרבנן אם עבדו חיזוק או לא דדלמא כתובה דאורייתא מ"מ הוי ידעינן מיהת כתובה בעצמו דהנאי בטל יהיה טעמו מה שיהיה ועוד דאכתי לא ידע ה"א דכתובה דאורייתא ולמאי דמשני דסבר כתובה דאורייתא לא קשה דהו"ל למיתני כתובה דאטו כי רוכלא ליתני וליזיל כל מילי דאורייתא וק"ל : בתד"ה אין עושין וכו' אם יאבדו או יוזלו . [נקטו או יוזלו לאוקמי אף] לרבי יוסי : בתד"ה אבל קיבל כו' וה"ט דאמרי' בפירקין שיוכל כו' כצ"ל ור"ל לעיל ייחד לה ארעא בד' מארנהא וכו' אבל פרק נערה לא ידעתי שהוזכר שם מזה (ש) :

דף נז ע"א

גמ' ברב דימי תחלה דריב"ל תחלת חופה וכו'. לא מפרש תחלה מעין סוף דהיינו ביאה וכמו שמפרש רבין תחלה וסוף שניהם אחופה דהכי עדיפא לפרש דקאי עלה ר"י בין בזו שלא תימא דוקא תחלת הכל דהיינו תחלת חופה אבל סוף חופה קאי באבל בסוף ד"ה אינה מוחלת אלא בין וכו' וק"ל. אבל א"ל משום דבין בזו פירוש בין בתחלה בין בסוף ובשלמא השתא קרא ר' יוחנן תחלה מה שקרא ריב"ל תחלה אבל אי פירוש תחלה דריב"ל תחלת ביאה א"כ קראו ר"י סוף. דא"כ ברבין נמי לא הו"ל לפרש כן אלא סוף ביאה דאילו השתא קורא ר"י לסוף חופה תחלה [ורבין קרי ליה סוף. אבל לתירוצא קמא ניחא דלמר עדיפא לי' הכי לפרושי דקאי עליה ר' יוחנן כו' ולמר עדיפא ליה לפרושי תחלה מעין סוף] : גמ' אליבא דחד אמורא. דריב"ל ור"י שוין כמ"ש רש"י ורש"י נקיט בכל פעם ריב"ל וה"ה ר"י וק"ל : בפשטא דשמעתין יש לעיין כיון דריהטא דסוגיא לעיל משמע דכל פלוגתייהו דר"י ור' יוסי הוא בתנאי דר"י ס"ל תנאי דבעל פה לא אלימא כו' א"כ היאך שייך מחלוקת לבסוף דבסוף ודאי דליכא תנאי וכל ריהטא דהך סוגיא משמע לא מטעם תנאי אלא אי אלים למחול בעל פה לבתר שחל החוב ועוד כי נראה הדין פשוט שיכול למחול בעל פה חוב שבשטר וכמ"ש בש"ע ח"מ סי' רמ"א בהג"ה ועוד מאי פריך לעיל לרבי יהודה טעמא דכתבה דלמא הכא איירי מסוף ביאה לכן צריך כתיבה משא"כ בהרי את מקודשת ע"מ וכו' מיהו בזה י"ל מאי דוחקיה דר"י דנקיט כתיבה ובסוף ביאה [ולא נקיט דינו בתחלת ביאה אפילו בעל פה] גם מ"מ היה קשה מר' יהודה דברייתא [דפליג עם ר' יוסי בתחלה ביאה לרב דימי] ולכאורה היה נראה דודאי למ"ד מחלוקת בתחלה דהיינו לרב דימי פלוגתייהו בתנאי אם התנה בתחלה שיהיה כתובתה רק מנה אי מהני אמירתה בעל פה להתנות ולמחול על כך או דוקא כתיבה אבל בעל פה לא דחכמים עשו חיזוק וכו' אבל אם קידשה וכנסה בלא תנאי רק אחר כך רולית למחול לד"ה אינה מוחלת שכבר זכתה וכו' אבל לרבין מחלוקת בלא תנאי כלל רק בסוף ומטעמא אחרינא אי מהני אמירה בעל פה אחרי שזכתה וכמשמעות לשון ר"י במתני' כותב לה מאתים וכו' אבל בתחלה וכו' והכל בלא תנאי או בתחלה ואפילו בתנאי ד"ה מוחלת והשתא לא קשה כל הנך קושיות דסוגיא דלעיל מרבי יהודה אדר"י וסוגיא דלעיל דמקשה אליבא דרב דימי אזיל ומאי דקי"ל מחילת מלוה בשטר מהני בעל פה דס"ל כרבין ואליבא דר' יוסי אבל באמת שעדיין כ"ז רחוק מכליותי והתוס' כתבו לעיל דף כ"ו בד"ה ה"ז מקודשת בשם הרב ר' אלחנן דע"מ שתפטור אותי או תמחול לי מהני וכו' ע"ש ודוחק לפרש דהכל מיירי בעל מנת שאין לך דין כתובה ובתחלה מהני הלשון ובסוף לא מהני לשון זה כיון שכבר זכתה ועשו חכמים חיזוק שלאחר זכייה אינו יכול להתנות על כתובה אם לא בכתיבה אבל בלשון מחילה ופיטור לכ"ע לעולם מהני [וכדפסקינן נמי בש"ע סי' רמ"א דאפילו נגד שטר מהני וכמש"ל] וזה דוחק גדול לפרש לשון מוחלת ואינה מוחלת. ועיין במרדכי ריש סנהדרין [שמפלפל אי מחילה בע"פ מהני נגד שטר] ולא אישתמיט שיזכור א' ראיה מהלכה זו משמע שאין ענין שמעתא נוגע לשם כלל רק הכא מיירי הכל מהתנה בתחלה כן וצריך דקדוק. ואני בעו"ה אין לי אסיפה וקיבוץ של לומדים לעת עתה כאשר היה לי לירד וללון בעומקה של הלכה ע"י משא ומתן והוא ברחמיו יזכה אותי לכך כאשר עם לבבי וחפץ ה' בידי יצליח כי אתה ה' טוב וסלח ואהיה רכב ואלך על דבר אמת וענוה לדק במהרה אמן : ברש"י בד"ה אי הכי זיל כתוב לה כו' במקום שאין כותבין כו'. קשה לי הכתי למאי דמוקמי מתני' כר"מ בס"ד דמקשה לא כתב כו' משום דהתנה דאי לא ס"ד כן הא אתיא שפיר כר"י כמ"ש התוס' ורש"י לעיל ולר"מ היאך יכול להתנות הא בעילתו בעילת זנות וא"כ צ"ל ע"כ בדעבר ואתני וגובה ומיהו בעילתו בעילת זנות [והוא כתי' אי נמי] וצ"ל בדוחק דלקושיא זו [מלד איסור] דכתיבת כתובה י"ל ב' תירוצים אבל אה"כ בהא דבעילת זנות מלד אתני קושיא מוקדם בכולה שמעתין לא יתורץ רק בתירוץ האחרון ודו"ק : עוד יש לראות למ"ש ג"כ לעיל לר"מ מאי מפני שהוא תנאי ב"ד דקאמר בסיפא דכתב לה שדה שוה מנה וכו' דהא בדרבנן תנאי קיים ס"ל ויקשה אף אם נפרש דמדאורייתא אין משועבד לה אפילו נכסים בני חורין אף שבאמת הוא אינו (ת) או לענין אף שמחלה וקיבלה שדה שוה ק' בעד ר' [וזה עדיף מתנאי דהוי כעין מחילה או מכירה] דמיהו בדרבנן הא תנאו קיים [וא"כ לא מהני במה שאומר מפני שהוא תנאי ב"ד] דא"ל דתנאי ב"ד היה שמחילתה לא יהיה מחילה א"כ מאי מקשה הכא כל הפוחת כו' הא בדרבנן תנאו קיים כו' ודו"ק ואין ליישב כי אם בדוחק ודו"ק היטב : בתד"ה שתים ושלש שנים אין לדקדק כו'. דבבבא א' לא אמרינן לא זו אף זו כדפריך בקידושין בו ובשלוחו השתא בשלוחו בו מיבעיא ובסמוך במתני' ואפילו כולן [בפני הבעל כו' או כולן] בפני היבם כו' ומפרש בגמ' זו ואין צ"ל זו קתני ע"ש (א) גם היכא דזו בכלל זו ממש ובכלל מאתים מנה לא אמרינן (זו ואצ"ל זו) [לא זו אף זו] קתני דלמה לי הזו וק"ל :

ע"ב גמ' בקישור דאין פוסקין על הקטנה להשיאה כו' וקטנה בין היא ובין אביה כו' [עם הך דלעיל מניה] אפשר לומר לרווחא דמקושר למאי דמייתי לימוד מרבקה דנותנין זמן לבתולה י"ב חודש וכפירש"י בחומש א"כ פירש"י התלכי עם האיש הלזה מכאן שאין משיאין אשה יתומה אלא מדעתה וכו' ע"ש ויש להקשות מנ"ל לרש"י מכאן כו' דלמא שאלה אם מבקשת זמן י"ב חודש ותדע דהא לא שאלו אותה מקודם כשאמרו הנה רבקה לפניך קח ולך. דא"ל בתחלה לא היה אלא קידושין ואף דאין מקדשין את הקטנה היינו רק מדרבנן ואין ראיה מבתואל מה שלא קיים משא"כ עתה שהיה להשיאה דהא מעיקרא נמי אמרו הנה רבקה לפניך קח ולך אלא ודאי משום זמן. וי"ל דא"כ הול"ל התלכי עתה לא התלכי סתם משום זמן ועוד דהיא לא היתה צריכה להכין ואליעזר לא ביקש ממנה כלום והאי דלא שאלה באמת מקודם לכאורה משום הכי דקדק רש"י בחומש שאין משיאין את היתומה כו' דמתחלה לא היתה יתומה שבתואל היה חי משא"כ עתה שמת כמ"ש רש"י אבל בשמעתין אינו נראה כן [דמשמע אפילו בחיי אב יכולה לעכב] ועיין במפרשי רש"י ודו"ק : גמ' ת"ש בוגרת ששהתה י"ב חודש כו' יפה. קשה ליטני דבעי י"ב חודש משום דידיה דכי היכי דנותנין לה נותנין לו כדאיתא במתני' ובברייתא הסמוך וא"כ מקודם י"ב חודש לא היה יכול ר"א למימר הואיל וחייב במזונותיה כו'. מיהו הלשון משמע ששהתה תלוי בדידה. ואין זה דקדוק כ"כ. וי"ל דבמתני' קתני שם נמי ואלמנה ששהתה ל' יום כמו שהביאו ג"כ התוס' ואי

באור

או מחקו משא"כ הכא פירש"י שכותבין התקבלתי בתוך הכתובה בשעת כתיבה קודם חתימת העדים : (ס) אין הלשון מסודר כל כך . ואולי שירצו להגיה בשביל זה היה נוח יותר להגיה דכצ"ל ודוחק לומר כו' וכן משמעות לשון רש"י במתני' א"ז כיון דבעי כתבה דוקא ואלו אמרה לא מהני א"כ א"כ צריך לכתוב לה בתחלה כו' : (ע) ממ"ש שגאון כאן ועוד דאין ראיה כו' מיושב מה שגימגמנו במסכת ב"מ דף י"ז ע"ב בתוס' בד"ה לא אמר כלום בביאור אות ה' דמבואר כאן דס"ל דלא כדעת הש"ך שהבאנו שם ע"ש : (פ) כוונתו בכל מה שכתב כאן לדברי התוס' דלעיל דף ט"ז ע"ב בד"ה זאת אומרת וכפי מה שפירש הגאון דבריהם שם . אך מה שסיים אף שיש עידי טריפה אינו מובן דפשיטא דתוכל לטרוף בפני כמה עדים ולהראות להם כל הכתוב בכתובה שמותיהן ושיא כתולה דמהני אף במקום שאין מכירין ואין עידי טיוטא כאלו גוף הכתובה בידה ושפי הו"ל שמפסיד יותר במה שהכתובה נשאר בידה דאף אם תשרוף לפני עדים מ"מ לפעמים לא יהיה לה עידי טריפה ושהכתובה בידה תגבה בכל מקום : (צ) מ"ש מיהו למ"ש לעיל דעדיין כו' אינו מובן כלל : (ק) נראה דאין כוונתו להוכחה דמלתא דבקרקע שייך גזילה וא"כ אפילו לת"ק אסור ליחד קרקע דבאמת התוס' בד"ה אבל קיבל הוכיחו מתלמודא דבקרקע מותר ליחד אלא דבא לדחות הלכאורה דאין הוכחה ממה שרמז מטלטלין דא"כ הו"ל הכד"א במטלטלין ועוד דשמא גם בקרקע שייך גזילה ואין זה רמז מפורש : (ר) אולי ר"ל דלכך לא קאמר לקמן טעמא דשמא יפחות משום דלקמן קאי למה שלא כתבו עדיין כל נכסי אחראין כו' וא"כ אף בלא יחוד לא היו כל נכסיו משועבדין לכתובתה ואף דשמא יפחתו ולא תגבה שפחת משאר בני חורין מניה דידיה מ"מ עדיפא שייחוד דבלא"ה מטלטלי דיתמי לא משתעבדי משא"כ בייחד לא נעשה מטלטלין אצל בניו . אבל לבתר תקנת שמעון בן שטח דלולי היחוד היו כל נכסיו אחראין ובשביל הייחוד מוחלת שיעבוד שאר הנכסים וכיון דאיכא חששא דשמא יפחתו דלא ידעה דתחיל אף למאן דסובר מחילתה מהני וכדמשני תלמודא כאן : (ש) אינו מובן לכאורה דאיתו משם דהא נקיט שם גם מטלטלין ואיתנייהו כו' וע"כ או בעבר וייחד או באחריות וא"כ אין ראיה לשקל בקרקע יותר ממטלטלי : (ת) ר"ל דאף דזה לא יקשה למה לי מפני שהוא תנאי ב"ד הא בלא"ה מדאורייתא הוא די"ל מפני שהוא תנאי ב"ד שיהיה עכ"פ נכסים בני חורין משועבדים דמדאורייתא אינו חל השיעבוד כי אם על גופו : (א) מן מ"ש וכסמוך במתני' כו' נראה קצת דהוא

איירי מדידיה הו"ל למיתני באלמנה נמי י"ב חודש משום דידיה וכ"ת היכא שנשא אלמנה גם לו אין נותנין י"ב חודש דבתר דידה גריר א"כ ה"נ בבוגרת א"כ ל"ל ששהתה משום דידה. וראיתי בר"ן שכתב ודאמרי' כך נותנין לאיש היינו לבחור י"ב חודש אפי' נשא אלמנה ולאלמן ל' יום אפילו נשא בתולה כל שהיא מוכנת וכן נראה מן הירושלמי אבל הרמב"ם ז"ל כתב כו' שהזמן שנותנין לאיש הוא כפי הזמן שנותנין לאשה שאם נושא נערה בתולה נותנין לו י"ב חודש ואם נושא אלמנה אפילו הוא בחור אין נותנין לו אלא ל' יום ודבריו נ"ל מדמקשה בגמרא אר"ה. ואם איתא כו'. וכמ"ש לעיל [ל' וכמ"ש לעיל הוא מדברי הגאון בתוך דברי הר"ן] אלא ודאי משמע דאיהו בתרה גריר ועוד מדקתני לקמן המארס את הבתולה בין שתבע הוא ובין שתבעה היא נותנין לה שנים עשר חודש ומדלא מפליג בתבעה היא והבעל מעכב בין בחור לאלמן וכמו דקתני המארס הבתולה הול"ל בחור המארס את הבתולה ש"מ דאפילו אלמן שנשא בתולה נותנין לה י"ב חודש עכ"ל הר"ן ודו"ק: גמ' דבר תורה ארוסה כו'. אבל מ"מ אין לה מזונות מן התורה דאל"כ אמאי תקנו רבנן דלא תאכל בתרומה הא דוכתא מיחד לה (ב): גמ' א"ה נכנסה לחופה כו'. אף דאכתי לא ידע טעם דמשנה אחרונה מ"מ מאי עבדי לחשש שמפון: גמ' אלא מעתה עבד כו'. אין להקשות נימא נמי דלא שדי איניש זוזי בכדי לזונו ובדיק לי' קודם כי היכי דבדיק לארוסתו כשהגיע זמן נזונה למשנה הראשונה ועיין ברש"י סוף הסוגיא ע"ב וי"ל דמעבד כנעני פריך דקנין כספו הוא ואוכל בתרומה ויכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך כדבסמוך ע"ב ועיין וק"ל: ברש"י בד"ה להשיאה כשהיא קטנה שטורח הוא לה. אף דאפילו קידושין אסור כמ"ש בסמוך אע"ג דלאו טורח הוא לה שיכול להשיאה בגדלותה אפ"ה אסור מטעם עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה י"ל דמשמע לי' מדלא קאמר אין פוסקין על הקטנה לקדשה כשהיא קטנה וכ"ש נישואין דהא קושטא דאפילו קידושין אסורין ואי משום סיפא דאבל פוסקין אפילו להשיאה כו' הול"ל אמר רבי אבא בר לוי פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה משמע דאיירי בכל ענין אין פוסקין לעולם אפילו נתקדשה מקודם דעבר וקידשה ובהכי איירי נמי קטנה בין היא ובין אביה יכולין לעכב דאזדא לה טעמא דבפלוני אני רוצה אפ"ה אין פוסקין להשיאה מטעם שטורח הוא לה אבל פוסקין כו' איירי נמי בכל ענין בין נתקדשה בין לא נתקדשה וע"ז פי' והא דפוסקין בלא נתקדשה דוקא פסיקה בלא קידושין כו' כך י"ל. אבל הר"ן כתב בענין אחר ע"ש ומה שכתבתי נ"ל: ברש"י בד"ה נותנין לה שלשים יום כאלמנה משעת אירוסין וכו'. ודאי לכאורה אירוסין היא כשבגרה וכמו שאמר בגרה יום א' ונתקדשה [לכך פי' משעת אירוסין] אבל אם האירוסין זמן רב אחר שבגרה שמא נותנין ל' יום מזמן שבגרה. אבל אין זה סברא כלל. והכלל העולה דלעולם אין פוחתין משעת אירוסין מל' יום. ובסוף הברייתא דבסמוך עברה עליה י"ב חודש בבוגרת נותנין לה ל' יום. וכן הוא הסברא אף שמוכנת כבר מ"מ נותנין לה חודש ימים אחר אירוסין ואפילו באלמנה שכבר מוכנת נותנין לה ל' יום כ"ש בבוגרת אע"פ שבאלמנה נותנין לה משעת תביעה לאחר אירוסין לא משעת אירוסין כמשמעות לישנא דמתני' דאין בין בתולה לאלמנה אלא משך זמן אבל משעת התחלת הזמן שוין וכמו שאמר בסמוך לא כתבועה דאלמנה דש"מ אלמנה נמי בעי תביעה. ואילו נאמר שבאלמנה נמי משעת אירוסין היה ניחא טפי המאי לאו כתבועה דבתולה [ומהי תיתי לומר כתבועה דבתולה ולהקשות] משום דבאלמנה לא הול"ל לישנא דכתבועה ומשני כתבועה דאלמנה דאלמנה בעצמה היא כתבועה ונותנין לה משעת אירוסין. והיה ניחא דשוה בוגרת ואלמנה לגמרי. וכן היא הסברא דמסתמא אלמנה היא בוגרת. אבל לא משמע כן דודאי ע"כ איירי בלא בוגרת דאל"כ מאי איריא אלמנה [וא"כ טפי י"ל דבאלמנה משעת תביעה כמשמעות לישנא דמתני' וברייתא כנ"ל]. ולהכי נמי לא פירש משעת תביעה לאחר אירוסין משום דבגרה הרי היא כתבועה משמע כל אימת שנתקדשה בבוגרת הרי הוא כתבועה מצד שהיא גדולה ובוגרת היא ואילו היו נותנין לה זמן משעת תביעה מאי בוגרת הרי היא כתבועה וכן הלשון בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה ל' יום משמע קצת מעתה משעה שנתקדשה. ובסמוך למסקנא דברייתא דאיתותב בה רב הונא ובוגרת הרי היא כתבועה דבתולה היינו תיכף משעה שנתבגרה אף שלא נתקדשה עדיין והיינו לענין זמן י"ב חודש ואם עברו עליה חודש או שתים בבגרות ונתקדשה נותנין לה להשלומין י"ב חודש משעה שבגרה אבל לעולם אין פוחתין מל' יום משעת אירוסין וכן משמע בר"ן בהדיא ולא משעת תביעה דבוגרת לעולם כתבועה וכל אימת שנתארסה הרי היא כאלו תבעה בפירוש משעת אירוסין. ובה"א מאי לאו כתבועה דבתולה זמן י"ב חודש היא משעת בגרות וכברייתא דלקמן. אבל יש לראות דרש"י פירש כתבועה דבתולה משעת אירוסין דא"ל דהכי פירושו כתבועה דבתולה י"ב חודש מאירוסין [ומ"ש רש"י מאירוסין קאי אבתולה] נותנין לה י"ב חודש מבגרות שזה הבל. ועוד לבתולה נמי לא יהבינן משעת אירוסין אלא משעת תביעה. מ"מ נראה [דרש"י ג"כ כוונתו משעת בגרות רק] משום דהשתא שעת אירוסין ובגרות זמן יום א' הוא לכך פי' כן ולא לאפוקי שעת בגרות פי' כן. ואף שבסמוך ולארוסה שלשים יום שפירש"י משעת אירוסין היינו לאפוקי שעת בגרה אבל כאן איירי בבגרה ונתקדשה תיכף. וצ"ל כן בהכרח דלמה יפרש רש"י בהמקשה מאי לאו שידע הברייתא בסמוך משעת בגרות דלא כברייתא וק"ל. ולמאי דמשני כתבועה דאלמנה הל' יום משעת אירוסין. וכן מ"ש התוס' בד"ה מאי לאו ולא מצי לשנויי אין כתבועה דבתולה ובשקידשה וכו' ע"כ לפי"ז י"ב חודש משעת בגרות אבל ל' יום לעולם משעת אירוסין לא פחות ובאלמנה פעמים יותר אם תבעה ימים הרבה אחר אירוסין נותנין לה משעת תביעה ודו"ק: ברש"י בדבור הנ"ל כיון שבגרה היא מכינה תכשיטיה קודם בגרות. הסברא מגומגם קצת מנא ידעה שלא תתקדש עד אחר בגרות [דהא בנתקדשה מקודם יש לה י"ב חודש משעת תביעה דאינה מכינה כמ"ש התוס'] ואי משום שרואה כי קרוב ימי בגרות מכינה מקודם א"כ גם נתקדשה בנערות לא יתן לה י"ב חודש. מיהו אין הכי נמי לעולם מתחלת להכין מקרוב ימי בגרותה ואם נתקדשה בנערות סמוך תיכף לבגרות [שכבר התחילה להכין מקרוב ימי בגרות] אין נותנין כי אם ל' יום. אבל לפירוש התוס' אם נתקדשה בסוף ו' חדשים שבין נערות לבגרות יש לה י"ב חודש במילואם ובנתקדשה לאחר אותו יום אין לה כי אם ל' יום אימתי הכינה וצ"ל כל שעורי רבנן כך הוא אתיא קודם שקיעת החמה גובה כתובתה לאחר שקיעת החמה אין לה [לקמן דף ק"ד] בארבעים סאה טובל כו' ודו"ק: ברש"י בד"ה יפר נדרה בלא שותפות דאב כו'. לכאורה כיון שבגרה יצאה מרשות האב וכדאיתא לעיל האב זכאי בבתו וכו' ובהפרת נדריה ובגמרא שנאמר בנעוריה בית אביה ופירש רש"י אע"ג דכתיב בהדיא כי הניא אביה אותה וכו' אילטריך לנערה כו' ודוקא נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. ובלא פירושו י"ל יפר דלא תימא עכ"פ לא נתרוקנה רשות לבעל כיון שלא כנסה עדיין. ואפשר דהכי נמי כוונתו שלא תימא כיון דמת אביה בעודה נערה המאורסה אין הפרה לנדריה כי אם ע"פ חכם שלא נתרוקן רשות לבעל וכיון שבגרה יצאה מרשות אב והוי כמת שותף אחד ה"א שאינו יכול להפר כיון שאין לו הפרה כי אם בשותפות והשותף האחד הלך לו לז"א יפר בלא שותפות הואיל וניזונת ובזה מיושב דנקיט דינו בבגרה ולא בבתולה שהגיע זמנה שחייב במזונותיה יפר משום דהתם ודאי משום מזונות שניתוקן מדרבנן לא מפקינן כח האב שיש לו שותפות בה (ג) ודו"ק: ברש"י בד"ה מיבדק בדיק לה ביד קרובותיו. למשנה הראשונה כתב זה דבי' קיימינן עדיין אף שהקושיא היא אף למשנה אחרונה דלמשנה אחרונה בדיקת חוץ ע"י קרובותיו לא הוי בדיקה ודו"ק: בתד"ה ואין דנין ימים כו' ולא אמרינן התם ימים י"ב חודש כו'. פירוש כיון דדרשינן ימים באפי נפשיה נילף מהתם ימים: בא"ד משום דכתיב אלו ירח. כתב בח"ש ואין זה דומה לחודש ימים דהתם הוא שם התואר לפי שהוא מתחדש כל ל' יום דהיינו חידוש ל' יום משא"כ בירח שהוא שם העצם עכ"ל. נראה שבא לתרץ אמאי לא דרשינן בחודש ימים נמי חודש שלשים וימים שלשי' ותי' לפי שמדובק יחד חודש של ימים משא"כ בירח עומד בעצמו ואע"ג דמלינו חודש לבד אינו דבוק מחר חודש שולת חודש וכו' והרבה כהם ובראשי חדשים י"ל מ"מ יש לפרשו ג"כ דבוק משא"כ ירח אף שלבנה נקרא ירח אין שייך לומר ירח של ימים או משום דודאי ראש חודש יום חידוש חודש קרוי חודש לבד משא"כ אם אין המכוון על ראש חודש ממש רק זמן של חודש קאמר חודש ימים ולכן בבשר שאליו שאכלו שאין המכוון רק על הזמן [כתיב חודש ימים] מיהו לפי"ז בירח ימים נמי לא ניחא כל כך [דכיון דעכ"פ ירח משמע שלשים דהיינו היקף הירח הוא שלשים א"כ כי היכי דחודש ימים היינו זמן של חודש כאילו כתיב ימים של חודש ה"נ ירח ימים נפרש ימים של ירח ימי הקיפו] ודו"ק: בתד"ה אי איכא ניחא לה כו' משמע כו' הוי מרידה ופוחתין מכתובתה כו'. צריך הסברה קצת מנ"ל להתוס' המשמע בפשיטות ולהקשות עליה הא אפשר לפרש מאי נפקא ליה מניה וכיון דלא נפקא ליה מניה נכוף אותו שלא יעכב עליה בנשואין כפירש"י ודו"ק: בתד"ה בגרה וכו' ואין פוסקין נמי על הקטנה להשיאה כו'. יש לראות מאי ראיה מזה דהא פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה ואיירי מתני' בפסק עליה בקטנותה להשיאה בנערותה לאחר י"ב חודש קודם שבגרה. וא"ל דא"כ ל"ל במכוון שפסק עליה להשיאה יום ראשון דנערות (ד) דאין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים זה הבל דאיירי בפסק עליה להשיאה בנערות אימת שיהיה והתביעה היה קודם נערות ואף שתבע קודם נערות ו' חדשים נותנין לה ו' חדשים לאותן ו' חדשים דהיינו י"ב חודש אף שראויה להשיאה בתחלת נערות. מיהו ז"א דמתני' קתני חכמים תקנו זמן י"ב חדשים משעת תביעה משמע דזמן י"ב חודש תקנו מטעם לפרנס עצמה וכל מה שקודם נערות אותו זמן יש לה בלא"ה [מטעם] דאין פוסקין על הקטנה להשיאה קודם נערות לא מטעם פרנסה וא"כ לא הול"ל רק נותנין לה ו' חדשים שו' חדשים נותנין לפרנסה אף משעה שראויה להשיאה דהיינו מתחלת נערותה ונותנין לבתולה י"ב חודש משתבעה כו' משמע משראויה להשיאה דתביעה קודם שראויה להשיאה לאו כלום הוא ודו"ק. ואולם כבר כתבתי שפירוש אין פוסקין להשיאה אף שכבר עבר וקידשה א"כ מאי כוונת התוס' בזה ואין פוסקין נמי כו' דודאי מתני' לא איירי באיסור שהתקנה של י"ב חודש בסתם איירי כמ"ש התוס' ואפ"ל כי התוס' לא ס"ל ליתד קיים הא דאסור לקדש כשהיא קטנה ולהכי קאמר אין פוסקין על הקטנה להשיאה כו' אבל לקדש כשהיא קטנה אין בו איסורא דרבנן. עיין בהג"א ובמרדכי דר"ת לא ס"ל להלכתא ולזה כתבו דאף באם תאמר שמותר לקדש מ"מ אמרי בשמעתין דאין פוסקין על הקטנה כו' וק"ל: בתד"ה מאי לאו כו' ור"ת מפרש כו'. ר"ל בוגרת הוי לעולם כתבועה [אף נתקדשה קודם] ועיין בהג"א [דס"ל לר"ת כן דלא כתי' ראשון] ומ"מ מתני' [דנותנין לה כו' משתבעה כו'] א"ש בנתקדשה קודם ובוגרת הוי כתבועה ליתן לה משעת בוגרת י"ב חודש [ומתני' קאמרה בתבעה קודם בגרות נותנין לה משעת תביעה]: בתד"ה תיובתא דר"ה כו' ונראה לפרש כו' כגון שקידשה לאחר ששהתה י"ב חודש כו'. ואין להקשות [מאי פריך] דלמא בוגרת ששהתה י"ב חודש ר"ל בבגרותה קודם שנתקדשה [דלעולם חשבינן י"ב חודש משעת בגרות] דהא אכתי נותנין לה ל' יום כדבסמוך ולארוסה ל' יום [א"כ היאך קתני סתם ששהתה י"ב חודש הא היכא ששהתה כל הי"ב חודש קודם שנתקדשה נותנין לה עוד ל' יום משנתארסה]. וצ"ל דהמקשה דהכא בשמעתין [דאכתי לא ידע להגיה וששהתה] לא משמע ליה הך לקושיא בלא ר"ה הא דמלינו פעם אחת בוגרת דסגי בל' יום דמשום דקתני בוגרת ששהתה י"ב חודש לא יחויב מזה שאינו בוגרת דסגי לה בל' יום ותנא מלתא פסיקא נקיט רק הא ודאי קשה ליה [אר"ה] שא לא מלינו כלל בוגרת שצריכה לשהות י"ב חודש וק"ל: בא"ד והשתא כו'. דלא תקשה א"כ קשה איפכא ע"כ בוגרת סגי לה בל' יום מדקתני סתם בוגרת וק"ל: בא"ד ובהדי אלמנה ששהתה וכו'. שם בסדר המשנה:

דף נח ע"א בתד"ה הגהו קלא כו' דפריך הממע"ה כו'. מבואר בפשיטות בראותך שם בגמ' [עי' במהרש"א] ולבלי צורך הגיה ח"ש ונמשכו אחריו המדפיסים והלא תראה בתוס' פ"ק דקידושין דף י"א ושם השיב ימינו אחור מלהגיה כי אי אפשר ליפול טעות שוה בשני מקומות חסרון גדול כזה וק"ל: בתד"ה ואפילו כולן כו' ואסמכתא בעלמא כו'. ולשון הגמרא הכא והאי קנין דאחיו הוא מישבו שם בדוחק בתוס' ביבמות פרק אלמנה דף ס"ח גבי היבם אינו מאכיל: בא"ד דומיא דהגעת זמן כו' דאי אחר ביאה כו'. שני טעמים בתערובות ע"ש בתוס' [ביבמות דלא נקטו רק דאי כו'] ואפ"ל שרצו להביא ראיה דלגמרי דלא כרש"י דלרש"י היבם אינו מאכיל מדאורייתא אפילו נתאלמנה מן הנשואין שאכלה בחיי בעלה ולר"ת אוכלת אפילו לא אכלה אלא הראשון [ר"ל אפילו לא נישאת רק הגיע זמן] ואפילו לא בא עליה היבם והא דאוכלת בלא ביאת היבם ודאי נסתיים דאי אחר ביאה פשיטא דאשתו גמורה היא ושלא תימא דוקא כשאכלה בחיי בעל לז"א דמשמע אפילו כשמתו כו' דומיא דהגעת זמן כו' וה"נ אוכלת ביבם אפילו בהגיע זמן לחוד ולא נישאו לבעל הראשון: בא"ד ולא היבמה עד שתיבעל. משמע דלמשנה הראשונה אוכלת בלא בעלה: בא"ד דאינו חייב היבם במזונות א"כ עמד בדין וברח כדאמרי' בהחולץ. וכדלקמן פרק שני דייני: בא"ד וא"ת ומאחר וכו' שנפלה מן הנישואין למה אסורה למשנה אחרונה עד שתיבעל. דאף במן הנישואין משמע דאסורה למשנה אחרונה דלא משכח היתירא אלא עד שתיבעל ועוד דבלא נישואין היאך תליא [הך דיבם] במשנה אחרונה דבשניהם היכא שאכלה בחיי בעלה אכלה נמי ביבם [א"כ לא נגרע אכילתה ביבם מחמת משנה אחרונה

ב א ו ר

דיהוי על דבריו ומ"ש גם היכא דזו בכלל זו קאי אדלעיל: (ב) אינו מובן דהא עכ"פ מדרבנן אינה אוכלת משלו עד שהגיע זמן וא"כ לא מיחד לה דוכתא. ואולי בדוחק י"ל דאלו דבר תורה ארוסה אוכלת לא שייך בהריה הגזירה דשמא ימזגו והו"ל להגמרא להזכיר מ"ט אמרו אינה אוכלת משום דאמרו עכשיו דאינה אוכלת משלו וגזירה שמא ימזגו: (ג) לכאורה נראה מדבריו דמשום מזונות לא מפקינן כח האב שיש לו שותפות אבל היכא שפקע כח האב כגון שבגרה אחר הקידושין או מת האב יפר בלא שותפות מחמת חיוב מזונות ועיין בנדרים דף ע' ע"ב דקאמר אי בנתקדשה וא"כ מגרע אמאי יפר הואיל ומת האב לא נתרוקן רשותה לבעל ה"ה בגרה ומ"ש הפ"י דהתם איירי בלא שהתה ולא נתחייב במזונות הוא תמוה דהא קאמר התם ואי בגרה וא"כ נתקדשה תניגא ומייתי הך דר"א דיפר הבעל הואיל וחייב במזונותיה והיינו בשהתה וכדקתני בהדיא במשנה בוגרת ששהתה ואפילו למאי דמגיה וקתני בוגרת וששהתה ע"כ גם בוגרת מיירי בשהתה לר"ה ל' יום ולמאי דאיתותב י"ב חודש משבגרה וכמ"ש התוס' בד"ה תיובתא אבל כוונתו דבאמת בוגרת ומת האב כיון דלא נתרוקן רשות האב בנתקדשה מקודם רק הכא בבגרה מקודם שנתקדשה מיירי דאל"כ לא הוי מותיב מינה לרב הונא דאיירי בנתקדשה א"כ דוקא וכמו שהקשו התוס' בקושית הגמ' הקודמת והכא לא שייך תירוצם אע"כ דמוכח דמיירי בבגרה קודם דבגרה א"כ לא הוי יכול להפר דלא נתרוקן רשות האב מחמת רשותו בשעת קידושין כמו במת האב ולמאי דמשני תני בוגרת וששהתה ע"כ וששהתה איירי במת האב קודם שנתקדשה אלא דקשיא ליה להגאון דמאחר דיכול להפר בלא שותפות מחמת חיוב דמזונות ע"כ דמשוין לה ככנוסה משנתחייב לזונה א"כ אפילו בחיי האב בעודה נערה יפר הואיל ושהתה ונתחייב לזונה ולמאי נקיט בוגרת לזה תירץ דמחמת מזונות לא נפקע כח האב לאשויי לה ככנוסה והואיל וכן אפילו מת האב א"כ או בגרה או לא מהני משום דלא נתרוקנה כיון דנתקדשה קודם. וקצת הוא מוכרח מדברי הגאון עצמו כן שהרי לפי קושיתו שהקשה לינקוט בתולה ששהתה ע"כ היינו שנתקדשה ושהתה בנערותה כמ"ש התוס' בד"ה בגרה דאסור לקדש וכו' וגם שהיית י"ב חודש אינו אלא בנערותה משעה שראויה לנשואין כמ"ש הגאון בדבור הנ"ל א"כ ע"כ בגרה א"כ דאין בין נערות לבוגרות כו' ואפ"ה תירץ דמשום מזונות לא פקע ועיין: (ד) הלשון דחוק וכוונתו דעכ"פ נ"ל שפסק עליה להביאה יום ראשון דנערות לא א"כ ומ"ש דאין בין יותר נכון לפי"ז ואין בין ור"ל אף אם נתסוב זמן

דגם למשנה הראשונה עכ"פ לא עדיף יבם מבעל וא"כ מאחר דבעל אינו מאכיל למשנה אחרונה ממילא גם ביבם אסורה א"ו אפי' בנשואין] ודו"ק: בא"ד וי"ל דמאחר שאסרו ארוסה שהגיע זמנה כו'. ולא כתבו דמאחר שאסרו יבמה שהגיע זמנה דדמיא טפי ז"א [דבאמת ליכא למיגזר שנפלה מן הנישואין משום נפלה מן האירוסין דלא דמיא ולא גזרינן רק משום הגיע זמן דאסורה בחיי בעל דדמיא להדדי דשניהם זמן כניסתן לאלתר] וק"ל: בתד"ה הפתא כו'. עיין בח"ש שהקשה לעיל לפי' ר"ת נמי תיקשי מסיפא מכונן בפני היבם חוץ מיום אחד בפני הבעל משמע הא כונן בפני היבם אוכלת כמו שהקשה ר"ת לרש"י מרישא דכונן כו'. ואין סברא לומר לפירוש ר"ת אה"נ בכונן בפני היבם אוכלת [וכמ"ש מהרש"א]. והנראה לי שגירסת ר"ת בסיפא לא כונן בפני היבם ולא גרים חוץ מיום א' כו' וכן הוא באשר"י ודו"ק גם עיין בר"ן כאן ובנדרים דף ע' ודו"ק: ע"ב גמ' ופליגי דר"ל וכו'. אף דר"ל אמותר קאי ומפרש טעמא דר"מ בסיפא ושמא במותר ניתקן לטובת הבעל ולא מצי כפי' לבעל שיתן לה מעה בעד המותר [אבל במזונות ומעשה ידיה אפשר דסבר כר"ה דניתקן לטובתה וכשיטת רבינו יונה החולק על הר"ן המובא לקמן] ז"א דר"ל ע"כ איפכא ס"ל [כרב אדא בר אהבה] דמזונות נגד המותר כמ"ש התוספות ועלה קאמר מתוך שיכול לכופה כו' ש"מ דלא תלי' למימר איני ניזונת ט'. ואין צרך לומר [דמוכח דע"כ פליג דדוקא] מתוך שיכול לכופה לגוף מעשה ידיה אז הידים שלו אבל למותר [אי יכולה לומר על גוף מעשה ידיה איני עושה] אין סברא שיהיה יכול לכופה וק"ל: במעה כסף שתחת מותר אם האשה יכולה נ"ב למימר איני טטלת ואיני עושה· דעת הר"ן פשוט וז"ל אינו ניזונת וכו' ומשמע נמי דה"ה דיכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר וכ"כ רב אחאי גאון בשאילתות כו' ודבר ברור הוא שאם במעשה ידיה דשכיחא יכולה לומר איני ניזונת כו' כ"ש במותר דלא שכיח עכ"ל. ובאה"ע סיף סימן פ' הביא בטור ב' דיעות בזה ולא הכריע. והנה אשר לפי אחזה לי קצת הכרעה מדברי רש"י כפוסקים דבמותר לא מצי' לומר כן ודוקא במזונות מזוני עיקר לטובתה שלא תהא מוטלת ברעב דזימנין דלא ספקה אבל מעה כסף אין צריך לה טולי האי וכן הסברא ולשון המשנה דסוף פרקין משמע קצת כן [ע"ש במ"ש לא נתן לה מעה כסף מעשה ידיה שלה]. הא' ממ"ש רש"י לקמן דף כ"ט ע"א בד"ה באומרת יקדשו ידי כו' ומתניתין באומר מעשי ידיך הקדש ומי הכריחו לזה אף שיפרש מסתברו כמשנה דהתם [באומר יקדשו ידיך] מ"מ הוי דבר שלא בא לעולם דס"ל כרב שיכולה לומר איני ניזונת כו' וא"כ לא יכול לכופה למעשה ידיה דע"כ ר"ל הוכרח לומר לא תימא טעמא דר"מ כו' (אלא) אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא מתוך שיכול לכופה כו' והפשטא ע"כ ר"ל כרב אדא מוקי מתניתין וכמ"ש התוס' בד"ה מתוך שיכול כו' וטעמייהו דס"ל דמוקי מתניתין דמעלה לה מזונות ולא מעה כסף וס"ל כרב ושמואל שתיקנו מזונות תחת מעשה ידיה דא"כ ברישא למה עושה ואוכלת כיון דמעלה לה מזונות שהם כנגד מעשה ידיה. ואף לרש"י שמחלק הסיפא מרישא לבבא בפני עצמה מ"מ אם אינו מעלה לה מעה כסף למה קדוש בסיפא דא"ל לאחר מיתה וכרב ושמואל הא הוי דבר שלא בא לעולם א"כ ע"כ טעמא דר"מ משום דבר שלא בא לעולם [ור"ל אמר לא תימא וכו'] ועוד דהא קאמר מתוך שיכול לכופה ובאין מעלה אינו יכול לכופה ואי במעלה לה שתיקן א"כ ברישא אמאי עושה ואוכלת [לפירוש התוס' דרישא וסיפא חד בבא] ובמעלה לה מעה ולא מזונות אין רגילות כמ"ש התוס' בסמוך וכ"ש שאין לומר שאינו מעלה לה שתיקן דלמה קדוש בסיפא דא"ל ברוצה להעלות לה מעה ואינו רוצה להעלות לה מזונות ולהכי ברישא עושה ואוכלת ובסיפא הקדש מחיים דזה אין רגילות. רק לפירש"י שמחלק הסיפא מרישא י"ל דסיפא ברוצה להעלות לה שתיקן ולעולם [דאפשר דס"ל] מזונות תחת מעשה ידיה ומעה נגד מותר [דלא כרב אדא] אך דא"כ היה אוקימתא שלישית בסיפא הקדש מחיים ע"כ כרב אדא וסברא רב ושמואל [דמזונות תחת מעשה ידיה] וק"ל אבל אי מוקי לגמרי כרב אדא ניחא וברישא עושה ואוכלת שאינו מעלה לה מעה כסף ובסיפא הקדש מחיים במעלה לה מזונות וק"ל. נחזור לענינינו דאף דלר"ל איירי מתני' במעלה לה מזונות דהשתא המותר שלו דאל"כ לא היה יכול לכופה למעשה ידיה אם אינו מעלה מה שניתקן לה כנגדו מ"מ קאמר ופליגא דר"ה מ"מ ע"כ צ"ל דאילו ס"ל שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה מה שכנגד המזונות לא היה מקרי שיכול לכוף אותה כו' דאף שמעלה לה השתא מ"מ כל שעה ושעה יכולה לומר איני ניזונת כו' וא"כ לא היו גוף הידים שלו והוי דבר שלא בא לעולם (ה) משא"כ אם ס"ל דאינה יכולה לומר איני ניזונית כו' א"כ ידים שלו דהא דנעשה כאומר כו' (ו) הוא מטעם דס"ל לר"מ שאינו מוליא דבריו לבטלה ולא מטעם שיכול לכופה ועיין כעין זה בר"ן שהקשה כך לרמב"ם ודוחק לומר דאף אם יכולה לומר כן [ולא מיקרי יכול לכוף] מ"מ כל זמן שהוא שלא מזונת יכול להקדיש הידים [אף בלא טעם דיכול לכוף] ור"ל אגב אורחא קושטא נקיט מאי דס"ל בלא"ה שיכול לכופה באמת ולא מיא לומר איני ניזונת גם י"ל עוד בענין אחר אבל כ"ז דוחק ומ"ש בתחלה נ"ל וא"כ אף דשמואל היה מוקי למתני' דהכא במקדים ידיה (ו) מ"מ הוי דבר שלא בא בעולם שיכולה לומר איני כו' משא"כ בקונם שאני עושה שהיה הקדישה הוי דבר שבא לעולם לענין מלאכה רק הגירושין זה מקשה באמת אח"כ אבל אם ס"ל לרש"י דבמעה כסף אין יכולה לומר כן ושמואל ס"ל מעה תחת מותר א"ש וק"ל. ואפ"ל דבאומר יקדשו ידיך [לא מיתוקמא מתני'] אף אם יכולה לומר איני וכו' דאפילו לר"מ לא הוי הקדש דידים לעולם לא הוי שלו דלעולם יכולה לומר איני נוטלת מה שאין כן באומר מעשה ידיך [ואדם מקדיש דבר שלא בא לעולם לר"מ] ודו"ק. הב' ממ"ש רש"י בד"ה לעולם במעלה כו' אלא משום רב כו' ואוקי רישא בניזונת כו' דיש לדקדק דהא ודאי ארב גופיה לא מקשה דלוקמי הכי וקדוש מחיים דבזה לא משני מידי דאכתי לוקי סיפא בניזונת ובמעלה מעה וקדוש מחיים אע"כ כוונתו דלוקי תלמודא פלוגתא בהכי ובהיפך רב ושמואל סברי מזונות תחת מותר ומעה תחת מעשה ידיה א"כ מאי משני אלא משום כו' ומוקי רישא כו' בניזונת כו' והא למאי דאפיך ע"כ הא דאמר רב איני ניזונת ואיני עושה פירוש מותר והיינו ואיני עושה מלאכה הבאה תחת מזונות ורישא דמתני' איירי ע"כ בגוף מעשה ידיה [ולפי ההיפוך] מוקי לה במעלה לה מעה כסף ואפ"ה עושה ואוכלת ואינו הקדש (ח) מטעם שיכולה לומר איני נוטלת מעה כסף וא"כ רישא לא איירי בניזונת וגם הסיפא נוקמי כן אבל אי ס"ל לרש"י דבמעה כסף אינה יכולה לומר כן יש ליישב רש"י בדוחק שר"ל דניחא ליה לתלמודא לאוקמי הכי משום דרב ס"ל שיכולה לומר איני ניזונת כו' ומניה סברייתא תני תקנו מעשה ידיה כו' כדי ליישב המשנה דניחא ליה לאוקמי מתניתין בניזונת [למאי דאוקי השתא סברא דרב דמעשה ידיה תחת מזונות] דאי לא"ה מאי למימרא דדחיקא ליה לומר נקיט רישא משום סיפא בפרט לפירש"י שסיפא הוא בבא בפני עצמה

משא"כ אלו אוקמא בהיפך [דמעה כסף תחת מעשה ידיה] לא היה רישא צריכא למימר דלא מצי לאוקמי במעלה לה מעה א"כ אמאי עושה ואוכלת דלא מצי למימר איני נוטלת כו' ודו"ק: ברש"י בד"ה המותר כו' ולא הקדיש כו'. מחלק הסיפא מרישא אף שמשמעות המשנה המקדיש מעשה ידי אשתו בכלל הרי עושה ואוכלת מה שכנגד המזונות המותר שכנגד המעה ר"מ אומר הקדש כו' וכן מפרשים התוס' ומשמעות לשון הגמרא מדקאמר אי במעלה לה מזונות ומעה כו' ואלא כו' י"ל דרש"י מפרש נמי במעלה לה מזונות מעלה ממש כמ"ש תוס' וא"כ אי אד בבא היה קשה לקמן דקאמר אי במעלה לה מזונות ומעה מ"ט כו' גם למ"ד מחיים הוא קדוש הו"מ למיפרך [וכמ"ש התוס' (ט) גם לפי האמת לרב ושמואל אמאי ברישא עושה ואוכלת כיון שאין אותו ואין לך דוחק גדול מפירוש התוס' שכתבו דלרב אדא משני גם ולרב ושמואל מוקי בענין אחר והגמ' מסיים רק אוקימתא גם לרב ושמואל אבל אם הסיפא לא קאי ארישא ניחא והרישא איירי בניזונת וכל הפלפול לקמן אי במעלה מזונות ומעלה לה מעה כסף כו' הכל קאי אסיפא לבדה והשתא אתיא כפשטיה לרש"י והא דנקיט ר"פ בקושייתו תרוייהו אפשר דמשום נמי איזה מתוקן נקט זה נגד זה [לכך נקיטו אי במעלה מזונות או מעלה לה מעה כסף] ואת"ל דרישא דאוקמא בניזונת פירוש שלא לזונה וסיפא איירי במעלה לה מזונות ממש מ"מ כתב ואוקי רישא בניזונת להכי אוקמה סיפא כו'. דמ"מ הא אפשר לאוקמי סיפא נמי ברוצה להעלות לה מזונות דלא מעלה ומוריד בזה כיון דלרב אדא אינה יכולה לומר איני ניזונת וקדוש מחיים [אף בשאינו מעלה ממש רק שרוצה להעלות]. אפשר כן. אבל אינו מוכח דאפשר דרב אדא נמי ס"ל יכולה לומר איני ניזונת ולכך צריך במעלה ממש וקדוש לר"מ מחיים דמקדים דבר שלא בא לעולם [דאף דר"ל דס"ל כרב אדא דקדוש מחיים הוצרך לומר מתוך שיכול לכופה היינו אי נימא לר"מ אין אדם מקדים דבר שלא בא לעולם כדקאמר לא תימא כו' ול"ל דהוי כאומר יקדשו ידיך לעושיהן ואז צ"ל מתוך שיכול לכופה משא"כ לפי האמת דסובר ר"מ אדם מקדים כו'] ודו"ק: ברש"י בד"ה בשאינה ניזונת שאין לו כו'. דבים לו אף דקיימינן השתא בדיחוי הסיוע ומעשה ידיה עיקר מ"מ אף שהיא אינה יכולה לומר איני ניזונת מ"מ גם הוא אינו יכול לומר לאי מעשה ידיך למזונותיך כמ"ש התוס' לעיל פרק נערה דף מ"ז ע"ב בד"ה תיקנו (י) ודו"ק: ברש"י בד"ה סיפא איצטריכא ליה כו' קדוש לאחר מיתה כו'. דבאינה ניזונת ליכא למ"ד קדוש מחיים ובסמוך דמוקי לה בניזונת לרב היינו לפי קושטא דמלתא דס"ל יכולה אשה לומר כו' ואיירי רישא אף בניזונת אוקי סיפא נמי בניזונת [כמו שפירש"י לקמן] אבל השתא בדיחוי הסיוע דאיירי רישא באינה ניזונת קאמר סיפא איצטריכא ליה דאף באינה ניזונת דומיא דרישא קדוש מיהת לאחר מיתה. ועוד דכרב קיימא השתא דמוקי לה לקמן לאחר מיתה: בתד"ה מאי לאו כו' כדאמר לקמן כו'. אם הוצרכו לראיה שלא תימא כיון שיכולה לומר איני ניזונת אין הקדישו חל אף שמעלה א"כ מאי ראיה מלקמן בפרט לשיטתן דסיפא ארישא קאי א"כ מקשה אף מחיים יהא קדוש כיון שמעלה לה מעה כסף ובמעה אינה יכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת אלא משמע דס"ל לתוס' שאף במעה שכנגד המותר יכולה לומר כן וכדעת הרמ"ה והר"ן: בתד"ה מתוך שיכול כו' במעלה לה מזונות כו'. ואף דמוקי למתני' במעלה לה מזונות מ"מ דייק דפליג אר"ה דאילו יכולה לומר אינה ניזונת וכו' לא מקרי שיכול הוא לכופה למעשה ידיה אף שמעלה לה מזונות מ"מ הא כל שעה בידה לומר איני וכו' ור"ל גופיה הלכה בזה דאי לא"ה הוי דבר שלא בא לעולם שאין גוף הידים שלו וכבר כתבתי בזה לעיל וק"ל: בתד"ה לאחר שאתגייר כו' לאחר שאתגייר האי לדבר שלא בא לעולם וכו'. עיקר קושיא מאיכך שאין בידו שיחרור וכה"ג (כ) ודו"ק: בתד"ה אי במעלה כו' גם למ"ד מחיים כו'. אפשר לומר דלא ניחא ליה לסתור כן משום דהכתי י"ל ברוצה להעלות לה מזונות ומעה מש"ה ברישא עושה ואוכלת דיכולה לומר איני ניזונת כו' ואף רב אדא מלי לסבור כן ובסיפא קדוש מחיים שאינה יכולה לומר איני נוטלת וכו' ולהכי פריך מ"ט דמ"ד לאחר מיתה קדוש אף מחיים יהיה קדוש בסיפא דאינה יכולה לומר איני נוטלת. ולמ"ש לעיל דס"ל להתוס' דמזונות ומעה שוין בזה ובתרווייהו יכולה לומר כן ניחא: בתד"ה במעלה כו' וא"ת ומאי דוחקיה דרב כו'. ולרב אדא לא תקשי מאי דוחקא דתלמודא לאוקמי בהכי וס"ל בהיפך לימא לרב אדא במעלה לה מעה ולא מזונות ומעה תחת מותר כמו לרב ושמואל דא"כ במאי פליגי רב ורב אדא וק"ל. אבל קשה דלוקמי פלוגתייהו בהא דאיני ניזונת ואיני עושה דלרב ושמואל בסיפא נמי במחיים הרי היא עושה לעצמה כמו ברישא שיכולה לומר איני נותנת ואיני נוטלת ולכן דוקא לאחר מיתה קדוש ואיירי דומיא דרישא ממש שרולה לזונה וליתן לה מעה ורב אדא ס"ל נמי מעה תחת מותר אבל אינה יכולה לומר איני נותנת ואיני טטלת ולכן אם רלה להעלות לה מעה קדוש מחיים ואוקי רישא באינה ניזונת [ר"ל שאינו רולה לזונה לכך עושה ואוכלת ברישא וכ"ז למאי דמקשו ארב הו"מ להקשות מאי דוחקא דתלמודא לרב אדא] או אף בניזונת [שרולה ליתן לה] ובמעה הוא דפליג [שאינה יכולה לומר איני נוטלת] דכן דעת איזה פוסקים והסברא [וזה קשה אף לתירולם]. ובלאו הכי ק"ל לתוס' מאי דוחקיה דרב לאוקמא קדוש לאחר מיתה ולא מיושב כ"כ היאך תלוי במקדים מותר ועושה ואוכלת בגוף מעשה ידיה ולמה השמיענו מתני' בסגנון זה [באינו רולה להעלות מעה כסף] לוקמי קדוש מחיים ורולה להעלות לה מזונות ומעה ולא במעלה ממש וברישא אינו קדוש שיכולה לומר איני ניזונת ובסיפא קדוש מחיים שאינה יכולה לומר איני נוטלת כו' והוי מיושב מתני' היטב. ומכאן נסתייס מ"ש לתוס' מותר וגוף מעשה ידיה שוין בזה דבשניהם יכולה לומר איני וכו' ועוד אכתוב הוכחות לקמן דף ס"ג בתוס' בד"ה ר"ה אמר מתשמים ועיין לפירש"י ודו"ק:

דף נט ע"א

גמ' בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו. פשטא דגמ' רב יוסף מדמה דבר שלא בא לעולם לפירות חבירו כי היכי דחייל קונם אפירות חבירו חייל נמי אדבר שלא בא לעולם ומקשה ליה אביי הא פירות חבירו על חבירו לא מצי לאסור וא"כ דבר שלא בא לעולם דדמיא לפירות חבירו נמי אינו יכול לאסור על חבירו וכי קא מסני באומרת יקדשו ידי כו' והוי מלאכה כבא לעולם ודבר הבא לעולם ודאי יכול לאסור על חבירו מקשה ס"ס כאן לא יכול לאסור על חבירו דהיינו הבעל כיון דמשעבדא לי' ומשני לכי מיגרשא דאז פקע השיעבוד ומקשה ס"ס הגירושין אין בעולם וא"כ בהך שינויא דיקדשו ידי לחודא ודאי לא מיתרלא דס"ם לא בא לעולם גם תירוץ דרב יוסף בלירוף הך תירולא לא ניחא דס"ם מקרי פירות חבירו על חבירו כיון דמלד גירושין הוי דבר שלא בא לעולם ודבר שלא בא לעולם מקרי פירות חבירו עד לבסוף שאני קונמות כדרבא וחל עתה תיכף מדינא דמפקיע מידי שיעבוד וא"כ מקרי פירות שלו על חבירו רק רבנן אלמוה לשיעבודא דבעל כ"ז שיותה אללו ולכי מיגרשא נשאר הקדש כאשר הוא מלד הדין דאז לא שייך אלמוה

באור

זמן שיהא מוקדש שאפשר דהיינו יום ראשון דנערות מ"מ ליכא אלא ו' חדשים שבין נערות לבוגרת: (ה) דאף דלאחר עשתה ולא אמרה מקודם איני ניזונת כו' שפיר יש מקום לחול שם הקדש על הידים לענין מה שעשתה כיון דבשעה שהקדיש היתה יכולה לומר איני ניזונת כו' דאז לא היו הידים שלו הוי בכלל דבר שלא בא לעולם אלא קודם רק למ"ד אדם מקדים דבר שלא בא לעולם. ולקמן מסיק דאפ"ל דגרע מדבר שלא בא לעולם דבר שלא בא לעולם כלל דכיון דיכולה לומר איני ניזונת כו' לעולם אין הידים שלו ולא קדשי אפילו למ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: (ו) כתב כן דלא נימא דלא הוצרך ר"ל לומר שיכול לכופה אלא דמחמת זה נעשה כאומר אע"פ שלא אמר אבל היכא שאומר בפירוש יקדשו ידיך אפילו אינו יכול לכופה כ"ז שמעלה לה יכול להקדיש הידים: (ז) דע"כ הא דהוצרך רש"י לדחות דלא נימא דגם מתני' דהכא מיירי נמי באומר יקדשו ידיך ע"כ דאז היינו צריכין לומר דהמותר קדוש מחיים ובמעלה לה מעה כסף דאי באינו מעלה לאחר מיתה פשיטא דלא שייך ביקדשו ידיך דכיון דמחיים לא היו הידים שלו באינו מעלה ולא קדשו

הידים מחיים ואין מקום להקדש לחול על הידים רק לאחר מיתה א"כ פשיטא דמה שיורש אחר מיתתה ממה שעשתה בחייה דאינו קדוש אע"כ לענין מחיים ובמעלה לה מעה כסף דאז הידים שלו להקדישן ולזה כתב וא"כ אף דשמואל היה מוקי למתני' דהכא כו': (ח) דאי מעשה ידיה תחת מזונות י"ל דפירוש עושה ואוכלת היינו דעושה לעצמה ואוכלת ממעשה ידיה דיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה משא"כ אי מעה כסף תחת מעשה ידיה אין למזונות שייכות למעשה ידיה ע"כ הא דנקיט ואוכלת היינו דמותרת לאכול ואינו הקדש: (ט) ולקמן בתוס' ד"ה אי במעלה כתב הגאון דלא קשה זה לשיטת רבינו יונה והוא שיטת רש"י כמ"ש הגאון כמה פעמים בשיטה זו: (י) לעיל כתבו התוס' בלא ספקה ועדיין הומ"ל אפילו ביש לו ובדספקה דיכול לומר לאי כדמוכח בהדיא לקמן דף פ' דמשמע שם כן אפילו לר"ה וכ"ש למאי דקיימינן השתא בדיחוי ועיין מזה בהפלאה: (כ) יותר נוח שצריך להיות ליון דבריו בקושית שיש מקשין דכל הנהו דהכא לא עבידי דאתי וע"ז כתב דעיקר הקושיא מאיכך שאין בידו שיחרור וכה"ג אבל גירות כיון דבידו הוי עבידי דאתי וכן הוא בהדיא בשיטה מקובלת בקושיא

עיין בר"ן בנדרים וק"ל. וכן לפירוש התוס' דמפרשי בשלמא וכו' דאחר מהן ברשותו וכו' שאין לא זה ולא זה ברשותו וכו' אף באומרת יקדשו ידי וכו' ס"ם הגירושין אינו ברשותה וחבירו אינו ברשותה והוי כפירות חבירו על חבירו וכוונת רש"י נ"כ דהכא הוי פירות חבירו כיון דעכשיו היא משועבדת וכו' והקדש אינו ראוי להתפיס עד שתתגרש וכו' ודו"ק בלשונו כי אין צריך להפליגו לכונה אחרת: גמ' ומי איכא מידי דאילו כו'. משמעות הלשון כאילו היא קושיא חדשה וכן פי' הר"ן בנדרים דאף לר"מ מקשה דס"ל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם (ל) אבל מפירש"י שכתב תירצת לא בא לעולם דמלאכה לא בא לעולם דגירושין לא תירצת דאילו השתא כו' לא משמע כן ודו"ק: גמ' שאני מוכר לך כו'. משמע שר' אילעא הרגיש בעצמו בדוקא שאני מוכר לא שמכרתי דאין בידו כאתקפתא דר' ירמיה וא"כ מאי ס"ד לדמויי מעשה ידיה לזה י"ל דידע דאין לדמותו לשמכרתי כאתקפתא דר"פ ומצד דהכא אינו יוצא גוף השדה דהיינו ידיה מתחת ידה בין שעה שמקדים ובין שעה שיכול להקדים מצד זה עדיף משדה שאני מוכר שיוצא ביני וביני הגוף מתחת ידו [אף שמוכר בידו הוא מ"מ סבר דדמיא לשדה שאני מוכר דים לך דעדיף מניה] ועיין בר"ן בנדרים שכתב כעין זה וק"ל: גמ' מתקיף לה רב ירמיה כו'. לא הו"ל למימר הכא אין בידה לגרם כו' רק אין בידה להקדים עתה דהא ר"פ דמדמה למשכנתא אע"ג שראה לפניו דנאדו ממאי דמשני משדה זו שאני מוכר לך מטעם דהכא באשה אין בידה לגרם את עצמה מ"מ סבר דלא תליא בידה לגרם דא"כ ודאי לא דמיא נמי למשכנתא כקושית רב שישא רק סבר דתלוי הכל במה שיש בידו עתה להקדים ובמשכנתא נמי אין בידו להקדים עתה ובמה שיש בידו לפדות ולהקדים סבר דלא תליא מידי דהא ס"ם השתא שהקדים בלא פדיון ולא הו"ל למימר לעיל באתקפתא דר' ירמיה אלא אין בידה להקדים וכן הוא בהדיא בגמרא דנדרים א"כ לא קשה קושית התוס' בד"ה הכא אין בידה לגרם תימה דהא בידה לומר איני ניזונת וכו' דסוף סוף באופן שהקדישה עתה בלא אמירה אי אפשר לחול האידנא רק לקמן [בקושיא דרב שישא] קשה ואפשר תפסו לקמן ודו"ק: גמ' הא לא דמיא כו' שמשכנתי לך לכשאפדנה כו'. א"ל דהו"ל לדמותו למוכר שדהו לפירות והגוף נשאר לו למישטח בו פירי כדאיתא בכמה מקומות המוכר שדהו לחבירו לפירות ואמר לו לכשאחזור ואקחנה ממך תיקדש דדמיא ממש לכאן והשתא לא קשה המתקיף דרב שישא ולא שום קושיא ואי ס"ל אה"נ דלא קדוש א"כ מהיכא תיתי שיהיה כאן קדוש אבל אין זה כלום דזה הוא בעצמו חלוקה דמעשה ידיה וכי היכי דקאמר כאן ומי איכא מידי כו' ה"נ הכא. ואם כל המשלים הללו איתא במשנה או ברייתא פשיטא דלא קשה כלל ואף אם מסברא כמ"ש הר"ן מ"מ אין לתלות לא תניא בלא תניא דמאי אולמא דהאי מהאי וק"ל: ברש"י בד"ה ומי אמר שמואל הכי כו' דבר שלא בא לעולם שעדיין לא מתה כו'. לא מפרש הדבר שלא בא לעולם משום מלאכה שעדיין לא באה כדלקמן והתם פסק כר"י בן נורי אף שהמלאכה לא באה משום שאם כך הלעת תחלת הקושיא לא משני מידי להעדפה סוף סוף המלאכה לא באה לעולם אבל אם היתה הקושיא מכח שעדיין לא מתה והתם נמי עדיין אינה מגורשת ניחא התירוץ להעדפה דקדוש קודם גירושין. ומ"ש ואינו מעלה לה מעה כסף קשה אף שמעלה לה מ"מ הוי דבר שלא בא לעולם כיון שיכולה לומר איני נותנת כו' ולפי מ"ש לעיל דס"ל לרש"י דגבי מעה כסף אינה יכולה לומר כן ניחא אבל אין צורך כאן שבלא"ה ניחא רק לשון יתירא הוא לרש"י [דעכ"פ מבואר להדיא בדברי שמואל דאינו קדוש מחיים יהיה מאיזה טעם שיהיה]: ברש"י בד"ה שמא תעדיף כו'. ע"כ צריכין לפרש כוונתו נמי אמותר שע"י הדחק כמ"ש התוס' כדלקמן ר"פ מציאת האשה בהדיא ודו"ק: ברש"י בד"ה ותהא אסורה כו' לפי שנאסרה כו' ואי אפשר ליזהר שלא תטחון ולא תאפה כו'. באלו מלאכות צריכה לעשות אף אם אמרה איני ניזונת וכל חששא של ריב"נ דאמר יפר הוא משום אלו המלאכות שאי אפשר ליזהר ותהא אסורה לו לחזור אבל משום מלאכה של מעשה ידיה לא איכפת דמשום כך אינה אסורה לחזור שהיה יכול ליזהר ולא יזונה ולא יהיה מעשה ידיה שלו ומה בכך ובזה מתורץ קושית התוס' בד"ה שמא יגרשנה כו' ובד"ה הכא אין בידה כו' דלהפקיע את עצמה מאלו מלאכות אי אפשר אלא בגירושין ואי אפשר לחול בעודה תחתיו. ולפירושם לא הול"ל ותהא אסורה לחזור [כיון דמקושיתם נראה דמפרשי שתהא אסורה משום מעשה ידיה לא הול"ל אסורה לחזור] רק שמא יגרשנה וישאנה ותהא אסורה [שיהיה מעשה ידיה אסורה עליו] אבל ז"א דדעת התוס' דכי אמרה איני ניזונת פטורה מכל ז' מלאכות שהאשה עושה לבעלה כן כתבו בהדיא לקמן דף ס"ג ע"א בתוס' בד"ה ר"ה אמר מתשמים [וא"כ י"ל דגם לפירוש התוס' החשש שתהא אסורה לחזור לו שאי אפשר ליזהר רק שהקשו דגם קודם שיגרשנה תהא אסורה אי אמרה איני ניזונת]. וכמו שכתבתי בתחלה מצאתי להר"ן כאן ובנדרים ע"ש וק"ל: בתד"ה א"ל להפר כו' ואין לפרש כו'. א"ל [דכוונתם] ובלא מעלה לה מזונות ומעה ואף שמעשה ידיה שלה כיון שאינו מעלה לה מ"מ אין צריך להפר משום שאינו חל [מחמת דבר שלא בא לעולם] והה"נ דאינו יכול להפר כיון שאין לו בו מאומה דז"א דא"כ לר"ע אמאי יפר כיון דס"ל דהקדש חל על העדפה אף שאינו בעולם א"כ אינו יכול להפר דדוקא בים לו חלק במעשה ידיה י"ל דחשיב בינו לבינה לפי שאינו יכול ליזהר כמ"ש התוס' בסמוך אבל באין לו כלל במעשה ידיה לא שייך זה דכיון שאינו מעלה לה מעשה ידיה שלה וכ"ש לפי הא"כ שבסמוך בד"ה ר"ע דודאי באין מעלה לה מזונות אין הפירות שלו שהיא ניזונת מהם (מ). גם א"ל לפי האין לפרש במעלה לה מזונות ולא מעה דמ"מ דוקא בים לו חלק במותר שייך לומר אי אפשר ליזהר מה מקרי העדפה שע"י הדחק אבל משקל ה' סלעים שלקח לו תחת מזונות לא שייך בכן אי אפשר ליזהר. אבל כוונת האין לפרש שנרויח בו [דנוכל לומר] דס"ל העדפה שע"י הדחק הוא שלה כמו לר"ע ולא פליגי בהעדפה ואפ"ה א"ל להפר שאין ההקדש חל וק"ל. וקשה לפי האין לפרש הא מוקמי לקמן באומרת יקדשו ידי וכו' וכן נשאר במסקנא אף לשינויא דרב אשי דבסמוך וכן הוא ברש"י ור"ן בנדרים להדיא (נ) וא"כ הוי דבר שבא לעולם דידים איתנהו בעולם ודוחק לומר שהתוס' כתבו זה לפי הס"א וכ"ש שדוחק לומר שת"ק מחשיב זה לדבר שלא בא לעולם [אפילו באומרת יקדשו ידי] או דוקא שמואל מוקי כן וק"ל: בתד"ה ר"ע כו' וי"ל כו'. לכאורה לריב"נ אמאי יכול להפר דדוחק לומר כיון שאילו מחזירה לאחר גירושין הוי דברים דבינו לבינה או כיון שאינו רשאי להחזירה אחר גירושין ויש ליישב ועיין בר"ן ב' אופנים בזה [א' דכי היכי דקי"ל בנדרי עינוי נפש באמרה אהיה נזירה לכשאתגרש יפה דאזלינן בתר שעת הנדר כן הדין לענין דברים שבינו לבינה. או דלא אלמוה רבנן לשיעבודא דבעל אלא לזכותו לא לחובתו וכיון דקונה מפקיע מידי שיעבוד מדינא הו"ל דברים שבינו לבינה]

וק"ל: בתד"ה שמא יגרשנה כו' וא"ת כו'. בת"ק לא הקשו די"ל שאינו חיים לשמא תאמר איני ניזונת כו' דה"נ לא חיים לשמא יגרשנה וק"ל: בתד"ה כי אמר שמואל כו' וגימא הלכה כת"ק כו'. קשה דלמא אי אמר הכי ה"א משום [דלא חיישינן לשמא תעדיף כי היכי דס"ל] דלא חיישינן לשמא יגרשנה אבל לעולם העדפה לאשה וכן אי אמר דאין הלכה כר"ע היינו משום דלא חיים לשמא תעדיף אבל לעולם העדפה לאשה [אבל ריב"נ דחיים לשמא יגרשנה ודאי חיים נמי לשמא תעדיף ע"כ דס"ל דהעדפה לבעל] י"ל דשמא תעדיף ודאי חיישי כ"ע רק שמא יגרשנה הוא חשש רחוק תדע דהתוס' פירשו בת"ק טעמא משום דס"ל דהעדפה שלו [והוא מפורש בגמ' לקמן דף ס"ו] ודלמא לאשה רק לא חיים לשמא תעדיף אלא ודאי לשמא תעדיף חיישי כ"ע: בתד"ה לכשאקחנה כו' והכא לא קאמרה לכשאתגרש כו'. דהא דקמסני דאמרה לכי מיגרשא ע"כ אין פירושו שאמרה בפירוש דא"כ לר"ע אמאי יפר שמא תעדיף מה בכך שתעדיף הא הקדש לא הוי רק לכי מיגרשה אע"כ שהקדישה סתם וריב"נ ס"ל שדעתה לכי מיגרשה וק"ל: ע"ב גמ' התם בידו לפדותה כו'. יש לדקדק הא רבנן דפליגי בברייתא דלעיל בהאומר לאשה הרי את מקודשת לאחר שאתגייר נמי פליגי משום דהוי דבר שלא בא לעולם אף שבידו לגייר את עצמו ומ"ם הכא שדה זו שמשכנתי לכשאפדנה כו'. ולר"ן שפירש קושית דומי איכא מידי אף לר"מ ניחא קצת ועיין ודו"ק: גמ' טוחנת ס"ד כו'. הראשון נקיט וה"ה אופה. או משום דבטחינה איכא למיטעי שהיא טוחנת ממש ומגלגלת האופן וכמו ויהי טוחן בבית הריחים. שבת רואין כאלו מטחינו בריחיים [בהחובל דף פ"ה ע"ב]. משא"כ גבי אופה אי אפשר לגייר בענין אחר וק"ל. אבל מפירש"י לא משמע כן [שפי' טוחנת ס"ד דהמים מגלגלין משמע דלא סגיא בלא"ה]. או י"ל דזה נקרא אופה שמביאה העצים והאש והתנור אינו עושה פעולה ואם היה האש על הקרקע ואופה שם נמי נקראת אופה משא"כ בטחינה עיקר הפעולה הולכת הגלגל היא אינה עושה והכל מוכן ואינה עושה רק נותנת החיטין במפרכסת. ודאי אילו לא היתה עושה באפיי' רק הבאת לחם אפשר נמי שהקשה אופה ס"ד וק"ל: גמ' דתני ר"ח אין אשה אלא ליופי אין אשה אלא לבנים כו'. הפ"ל שכולל אלו השנים בחד מימרא ולא עשה לכל אחד מימרא לחוד כמו אין אשה אלא לתכשיטין כו' כשאלת בשו"ת הרשב"א שאין הבעל יכול למחות באשתו מלשתות כוס (של עיקרין) המועיל להריון כדי שתתעבר אע"פ שמכחשת יופי' ז"ם אע"פ שאין אשה אלא ליופי אפ"ה אין אשה אלא לבנים: בתד"ה שדה זו משמע דבעודה ממושכנת כו'. ובסמוך הקדש כו' מפקיע מידי שיעבוד הוא מצד הדין אבל רבנן אלמוה לשיעבודא דבעל חוב (ס): בא"ד אלמא הפקיע המכר כוחו של רב מרי כו' והפקיע המכר כוחו והוצרך להעלות שכר לרבא כו'. כל הענין בדבור זה הוא אם ההקדש והמכר מפקיע כח המלוה תוך זמנו לבטל כחו ולהפקיע שיעבוד לא לענין אם חל עליו שם הקדש או אם המכירה מכירה דבזה איירי תוס' בעלמא במקומות אחרים ואל יטעה זאת ובהכי סלקא דבריהם כהוגן: שם אלמא הפקיע המכר כו'. דס"ד של תוספות שמעותיו של רב מרי נשארים זקופין במלוה אצל העובד כוכבים ורב מרי היה יודע זה וא"כ אילו לא לקחו רבא היה רב מרי דר בביתו חנם כ"ז שלא נתן לו עובד כוכבים מעותיו ולא היה יכול העובד כוכבים לעכב בידו והשתא דזבניה הפקיע כחו של רב מרי לצאת מן הבית או ליתן שכירות הבית להלוקח אף שלא החזיר לו העובד כוכבים מעותיו עדיין ותירצו דודאי אילו ידע רב מרי קושטא דמלתא שמעותיו עדיין אצל העובד כוכבים לאו כל כמיני' דלוקח להפקיע כחו רק שסבור שהמכירה היה באופן שרבא יסלק לרב מרי החוב וא"כ אילו שילם לו רבא מעותיו בע"כ היה צריך לצאת מן הבית או להעלות לו שכר לרבא ועכשיו דר בחנם בשכר המתנת מעותיו: בא"ד וא"ל רבא כדיניהם עבדינא לך כו'. פי' הניחא למאי דס"ד בהקושיא דבדינינו אה"כ מכר מפקיע קאמר שפיר כדיניהם כו' אבל לפירושם דאף בדינינו לא היה צריך להעלות לו שכר דמכר אין מפקיע כח המלוה רק היה סובר בתחלה שרבא חייב לו ורצה ליתן שכר משום רבית וסוף סוף לפי האמת שלא היה רבית שהעובד כוכבים חייב לו מאי כדיניהם כו' אף בדינינו כן לז"א דה"ק קאמר כדיניהם כו' ר"ל דרבא לא מחייב ליה מידי: בא"ד וא"ת והא דאמר כו' ופריך היכי דייר ביה כו'. בלא ופריך כו' [מהא דמעלה שכר] לא קשה מידי דודאי הקדש חל דלא נחתו התוספות כאן רק לענין אם מפקיע כח השוכר או מלוה וכמ"ש לעיל ולהכי דר בו השוכר שאינו יכול להפקיע כחו ומ"מ ההקדש חל ולהכי השכר שהיה לו ליתן למשכיר מעלה להקדש לכן מייתי הא דפריך היכי דר דס"מ דמפקיע כחו וק"ל. ועי"ל דלא תימא שפי' מעלה השכר להקדש כמו שמפרש הגמ' באמת אפירכא היכי דר כו' [דמשני כגון שהקדים השכר לזה הביאו מקושית המקשן]. ותירצו דכח שים בו כו' שאינו יכול להפקיע כחו רק המה כשותפין ואף שאינו מפסידו מידי שמוכר הבית כו' ולוקח השוכר לכיסו שכירות הבית מ"מ היכי דר בו כמות שהוא כיון שהקדש משותף: בא"ד א"כ כו' אינו יכול לאסרו בקונם כו' אבל אח"כ מסיק תלמודא דקונם נמי מפקיע מדינא ולא הוי כמו שאר נדר בעלמא רק כהקדש ובין קדושת מזבח ובין קדושת דמים מפקיע מידי שיעבוד [דבית הוי קדושת דמים] וזה דעת ר"ת שהזכירו בפוסקים [דלא כרש"י] עיין בר"ן בשמעתין ובנדרים ובתוס' פרק השולח. והא דקאמר קונמות קאמרת שאני קונמות דקדושת הגוף ניניהו צריך ליישב בדוחק ועיין עליו ודו"ק: בתד"ה קונמות כו' ס"ל לרבא בפרק אלמנה כמ"ד לאשה אבל לא לאים נראה דכל"ל ע"ם: בא"ד א"כ ידו עדיפא כו'. ובאילטלא שהכניסה לו לא אלמוה לשיעבודא דאשה משום דנאסר על כל העולם אע"ג דאלמוה לשיעבודא דבעל ועבדי מלוג אינן יוצאין לה בשן ועין אע"ג דשיחרור דמיא להקדש משום שים לו יתרון מלאשה שאוכל פירות בחייה ולכן אין יוצאין בשיחרורה שהם משועבדים לבעל לפירות משא"כ באילטלא שאין לה בה עד לאחר מיתת הבעל ועיין: בתד"ה כגון שנדרה היא כו' וכיון דמשעבדא ליה אין הנדר חל כו'. אף שקיים לה היינו שהחרים לה ביום שמעו ולא הפר מ"מ מה בכך דאין צריך להפר שאין הנדר חל כלל וכדלעיל קונם שאני עושה לפיך א"ל להפר כו' ודו"ק:

דף ס ע"א ברש"י בד"ה אפילו מצות פרישה כו' אין בו כו' חלב בהמה טהורה טהור.

[כן היה בגירסתו] ר"ל דקאמר אפילו מצות פרישה מדרבנן כו' מהי תיתי לאסור מדרבנן וצ"ל דה"א משום גזירה שמא יאמרו חלב בהמה טמאה הוא דלכך דם מהלכי שתים אסור מדרבנן גזירה שמא יאמרו דם בהמה אבל [כפירש"י] לזה פירש"י דהכא איכא למיתלי בחלב בהמה טהורה דהא ידעינן דחלב בהמה טהורה טהור משא"כ בדם דליכא למיתלי במידי או דה"א לאוסרו מדרבנן משום שהעולם סוברין שאדם טמא הוא ואפ"ה שרינן חלבו א"כ יסברו חלב בהמה טמאה נמי שרי ועיין בתשר"י דלכך היונק מן הדד

ב א ו ר

בקושיא שניה משיחרור ואיך דאינו בידו ע"ם. דלענין קושיא ראשונה לדבר שלא בא לעולם לא שייך לחלק במה שבידו וגם ממ"ם מאיך שיחרור וכה"ג הא לדבר שלא בא לעולם ליכא תו כ"א שיחרור: (ל) המעיין בר"ן בנדרים דף פ"ה ע"ב יראה להדיא דלא פי' כן רק אקושיא הקודמת וכי קאמרה הכי כו' אבל בקושיא זו ומי איכא מידי כו' כתב בהדיא תירצת למ"ד אדם מקדים דבר שלא בא לעולם למ"ד אין אדם מקדים לא תירצת ולכאורה היה אפשר לדחוק שבאמת גם כוונת הגאון כן אבל בדברי הגאון לקמן המתחיל ע"ב גמרא התם בידו כו' כתב להדיא דהר"ן פי' קושית ומי איכא אף לר"מ: (מ) לכאורה אינו מובן דמ"מ אכתי בספקה למזונות ממעשה ידיה והותירה נראה דאוכל פירות אם לא שנאמר דהיכא דניזונת ממעשה ידיה אין צריך לקנות בעד המותר קרקע והוא יאכל פירות דתוכל לומר שמא למחר איצטריך למזונות. אף עפי הו"ל לדחות דא"כ למה נקיט ר"ע שמא תעדיף דהא באינו מעלה גוף מעשה ידיה אינו חלוק מהעדפה כלל דהכל שלה ואי משום פירי זה שייך גם אמעשה ידיה וזה קשה ג"כ על תירוץ מהרש"א ע"ם. וכן הו"מ להקשות דא"כ ליה לר"י בן נורי למימר שמא יגרשנה והא אפילו קודם גירושין נאסרה כאינו מעלה לה למאי דס"ל ע"כ אדם מקדים או משום דקונמות הוא או באומרת יקדשו ידי וכעין שהקשו התוס' בד"ה שמא יגרשנה דאמאי לא קאמר שמא תאמר וכו' והכא מיירי באמת באינה ניזונת ולא שייך תירוצם וזה יקשה אפילו למה שדחק עצמו הגאון בסמוך דדוקא שמואל מוקי כן או לה"א כתבו כן. וגם זה קשה על תירוץ מהרש"א ע"ם: (נ) לכאורה אין זה מדויק כ"כ דאפילו נימא דה"נ למסקנא נאוקמי באומרת יקדשו ידי וכדעת הרמב"ם דכי היכי דמהני קונמות להפקיע מידי שיעבוד כך מהני לחול על דבר שלא בא לעולם א"כ פשיטא דתקשי על האין לפרש ולא שייך כדוחק דנימא דוקא שמואל מוקי כן דאף דלענין אוקימתא דיקדשו ידיך אפשר לומר כן מ"מ הא בהדיא תני קונם וקונמות מפקיע מידי שיעבוד וא"כ ה"נ דחל על דבר שלא בא לעולם לפום סברא זו וצ"ל דסיה אפ"ל דת"ק באמת ס"ל דקונמות אינו מפקיע מידי שיעבוד וכן לדבר שלא בא לעולם וכ"ה בהפלאה לזה כתב דהכא צריך לאוקמי אפילו למסקנא באומרת יקדשו ידי דכ"ה מבואר ברש"י ור"ן בנדרים דס"ל דלא מהני קונמות לדבר שלא בא לעולם. אך תמוה הא בהדיא כתבו התוס' בקידושין דף ס"ג בד"ה וידים איתנהו בעולם כדעת הרמב"ם דקונם מהני גם לדבר שלא בא לעולם ואין קושיא מזה על האין לפרש: (ס) ומאי דמשמע בתוס' בד"ה קונמות

דבהקדש

כיונק שקן דמיחלף בחלב בהמה טמאה משא"כ אם פירש לכלי לא יתלו בחלב אדם אלא בחלב בהמה טהורה [וזה כוונת רש"י חלב בהמה טהורה טהור] משא"כ בדם. ולפי"ז ה"ל לרש"י לפרש וחילופיה בדם כו' דאתי למימר דם אדם אכל ויאמרו דם שרי. מיהו ז"א מהי תיתי למימר דם אדם כיון דסברי שגם דם אדם אסור וליכא למיתלי בהיתירא רק באיסורא א"כ ודאי טפי יאמרו דם בהמה דשכיח טפי. ובגמרות חדשות הדפיסו וכן מוגה בכמה גמרות דאמרי' חלב אדם טהור כו' ולא נראה לי ודו"ק: בתד"ה יכול וכו' והואיל ונתמעט מאיסור ד"ט כו'. הוי דם כחלב דמפקע ליה איסורא מה שאסור מצד הדם ונעשה כחלב כיון דליכא ביה איסור דם מה לי דם מה לי חלב ואי לאו שריותא דחלב הוי אסרינן מצד שבא מטמא דכל היוצא מטמא טמא וה"ה חלב נמי אסור אבל השתא שנלמד היתירא דחלב שאינו אסור מצד שבא מן הטמא א"כ כי פקע איסורא דדם מצד שהוא דם הוי דם כחלב ושרי לגמרי. ומה שקשה מקרא דבשר צ"ע [כוונתו לקושית מהרש"א ע"ש] ולא עיינתי כ"כ ועי' בר"ן באורך: בתד"ה גונח כו'. עיין בתוס' יבמות פ' חרש ע"ש: ע"ב גמ' דהא אנא הוי גמירנא וכו'. אפשר לומר השתא לבתר דאתי לקמיה דרב יוסף גמריה אפ"ה לא מיסתייעא שורה כהלכה שהרי רדף אחריו ולא השיג למיהדר עובדא להורות כהלכה ולפי"ז ניחא במה שהשמיענו הש"ס דרהיט בתרי' ג' פרסה ואמרי ליה כו' וק"ל: בתד"ה ואמר ר"כ וכו' מת .אטו לא מת כו'. והא דגזרינן בהא דרדופה וכו' אטו איתתא אחריתא עיין בר"ן ואשר"י: בתד"ה והלכתא כו' בסה"ד ואע"ג דלא משעבדא אלמנה נמי לא משעבדא מכי תבעה כתובתה (ע):

דף סא ע"א גמ' ותימא ליה עיילית לך אחריתא לארחי ופרחי משום דאמר לה נפיש בני ביתא נפיש ארחי ופרחי א"ה כו' כצ"ל: גמ' לא משתעי אליהו בהדיה כו' אמרתי בהספד שהספדתי ביום שלמדתי הלכה זו אגב אורחא בהספד שמלינו באליהו אצל אלמנה צרפית שביקש מכל מין ומין וליתן לו בראשונה כמו שאמר מעט מים וכו' פת לחם וכו' עשי לי עוגה קטנה בראשונה והוצאת לי ולך ולבניך תעשה באחרונה כו' וא"כ לאידך מ"ד הפריז אליהו על מדת דרך ארץ ולזה לא אישתעי בהדיה: ברש"י בד"ה אבל מוזגת כו' לכאורה בהא דמילי דחיבה ופריסת סדין וכו' לחודא לא סגי דהא קאמר יושבת בקתדרא דמשמע דבע"כ לא מצי למיכפייה להכי פי' בלא כפייה וכו' רק בלא כפייה משום דמילי דחיבה בלא תרי גוונא הצעת המטה לכאורה סגי. ולעיל בתוס' ריש פרק קמא לא כתבו אלא תרי גוונא הצעת המטה וכו' ע"ש: בתד"ה הכניסה כו'. דאי משום מעשה ידיה ומותר מעשה ידיה שלו. ע"כ צ"ל דכל מה שהאשה יכולה לעשות צריכה לעשות ובהכניסה לו את השפחה עוסקת תמיד בטחינה ואפיה וכיבוס בשביל כולן ואינה עושה בצמר והאשה תמיד עוסקת במלאכות אחרות ודו"ק: בתד"ה מחלפא כו'. עי' באשר"י היטב ובתוס' פ"ק דשבת ע"ש: ע"ב ברש"י בד"ה שקיל אלבעתיה רב אשי שקיל אלבעתיה דקפילא. דאל"כ הול"ל הנח אלבעתיה לא שקיל משא"כ לעיל שקיל באלבעתיה: ברש"י בד"ה מתניתא מלכתא לגבי שמעתתא כו'. משום שלא תטעה שמעתתא מלכתא דשמעתתא נמי לשון נקבה לכן פירש דגבי מתניתא שייך מלוכה דמינה מותבינן ושלא תטעה מלכיו נמי לשון מלוכה לכן כתב מלכיא לשון נקבה וכן מתניתא:

דף סב ע"א גמ' חודש כאן וחודש בבית כו'. א"ל דנלמוד ממחלקות השני חודש כאן וי"א חדשים בביתו ואי משום דסוף סוף מלינו ג"כ רק חודש בביתו א"כ מאי פריך ורב נמי מ"ט לא אמר מהאי וטפי הו"ל למיפרך ורב מ"ט לא יליף ממחלקות השני יש לישב וק"ל. כוונת רש"י ב' מיני משרתים היו קצתן נחלקים לי"ב חלקים כל אחד חודש בשנה כאן י"א חדשים בביתו וקצתן נחלקו לב' חלקים חודש בחודש כדמוכח בדברי הימים: ברש"י בד"ה ושנים חדשים בביתו האיש בביתו. דהול"ל בביתם כמו חודש יהיו בלבנון ל' רבים שהרי ל' אלפים איש היו לזה אמר בביתו האיש קאי כל איש מהם בביתו ודו"ק: ע"ב גמ' עונה של ת"ח אימת וכו'. הא דלא מפרש במתני' עונה של ת"ח אפשר לומר כמ"ש חז"ל גבי ובניהם שלשים ובנאיהם זכר כנגד נקיבה ולפי שלנועים בתשמיש לא פירשם הכתוב וק"ל וכן פריו יתן בעתו ולא קא מפרש העת: גמ' שאילו יהודה קיים כו'. כמו שמלינו בדוד אמרו בסנהדרין יגעתי באנחתי כו' מטתי בדמעתי כו' אמר רב אפילו בחליו של דוד קיים י"ח עונות כ"ש שקיים זה עונה אחת לז"א כפו מטתו כו' דאילו חלה משום אונס מ"מ הוי מקיים: גמ' ר' חנינא בן חכינאי. עיין בויקרא רבה פרשה כ"א: גמ' א"ל איעכב לי עד דאתי כו'. יש לראות לכאורה מה השמיענו בזה: בתד"ה מט' קנין ופרישות גרסי' כו'. עיין בסוטה פרק היה נוטל דף כ"א בתוס' מפורש יותר:

דף סג ע"א גמ' זוגתך נזכרת כצ"ל כ"ל. שרחוק לקרות אותה זונה דאין עליה אשם: ברש"י בד"ה עד כדי כתובתה כו' שנפלו לה כו'. לרבותא אף שנפלו ככר דעד כתובתה דוקא ור' יוסי נקיט שאם הפול לרבותא ועיין בר"ן בזה באורך ואע"ג דאסור להשהות בלא כתובה אפילו שעה אחת ותיכף שנפחת דינר מכתובה בעילתו זנות לרבי מאיר י"ל דבמורדת קנסוה ולא איכפת לן שתהא קלה בעיניו להוציאה: בתד"ה פוחתין כו' בירושלמי מפרש כו'. בתלמודינו דקבעי מאי בין מורד כו' זה ילרו כו' ע"כ אזיל למ"ד מתשמיש וטעמא דירושלמי נראה שהוא למ"ד מורדת ממלאכה וכ"ה ברי"ף בהדיא מרא דשמעתא דירושלמי הוא ר' יוסי ב"ח ואזיל לטעמיה דקא מפרש בתלמודינו ממלאכה ואף דמ"ד ממלאכה מודה במורדת מתשמיש דבתשמיש כ"ע מודו מ"מ כשאינה מורדת רק ממלאכה צ"ל ע"כ טעמא דירושלמי. מיהו אפ"ל דכמו למ"ד ממלאכה ובמורד הוא נותן ג' נגד שאר כסות ועונה אף שאינו מורד מתשמיש ה"נ כשמורדת מתשמיש נותנת כנגד ז' מלאכות אף שאינה מורדת ממלאכה וא"כ לירושלמי א"ל טעם גמ' שלנו. והא דלא עשו גבי אשה ג"כ כנגד תשמיש שהיא משועבדת לו אפ"ל דתשמיש היא בשב ואל תעשה אף שנעשה כר לבעלה ולא חשיב אלא מה שהיא [מחויבת] בקום ועשה לנגדו וכן הוא לנגדה. וברי"ף כתב שגמ' שלנו מפרש ז' נגד ז' ימי השבת וכן במורד כנגד ו' ימי השבת טרפעיק [שהוא חצי דינר] ליום לת"ק וכנגד שבת לא משום שכר שבת כדלקמן עיין ברי"ף ובר"ן שם בדקדוק וק"ל: בתד"ה ר"ה אמר כו' ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס והצעת המטה כו'. ובסמוך בליסנא קמא להתוס' דגורס אותו בשלמא למ"ד ממלאכה ניחא ואפילו נדה מצעת המטה שלא בפניו ומוזגת ומנחת אבי סדיא כו' כדלעיל רק אינה בת מלאכה כשאר הנשים שעושין בלא שינוי וזה אפילו כמ"ש התוס' בסמוך ריש ע"ב. ולא מפרשי דס"ל כר"ה ומורדת ממלאכה היינו ממותר מעשה ידיה [דאינה יכולה לומר איני נוטלת כו' לדעת רבינו יונה שהביא הגאון לעיל] דהא השתא נמי דלא ס"ל כר"ה רק כר"ל א"כ ס"ל כרב אדא בר אהבה כמ"ש התוס' לעיל דף נ"ח ע"ב בד"ה מתוך כו' ופירוש מורדת ממלאכה היינו ממותר מעשה ידיה וכן הוא שמורד ממזונות שהיא כנגד מותר מעשה ידיה (פ) [ז"א דהתוס' ס"ל דכי היכי דלר"ה יכולה לומר איני ניזונת כו' ה"נ כנגד המותר יכולה לומר איני נותנת ואיני נוטלת כמ"ש לעיל והוכחתי כן מתוס' דס"ל כר"ן ודו"ק: שם ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס כו'. לפירש"י דלעיל עלה טובה לא בכפייה אין מקום לזה אבל תוס' ס"ל שינויא דב' גוונא הצעת המטה וכמ"ש ריש פ"ק: בא"ד מידי דהוי איושבת בקתדרא. ואע"ג דאפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה ועושה בצמר [לר"א] ומיפסקא הלכתא כן לעיל אע"ג דכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה פטורים מלעשות בצמר ולא אמרינן מידי דהוי איושבת בקתדרא וא"ל דעושה בצמר היינו דבר מועט שלא תלך בטל כל היום וכ"כ הר"ן לעיל עושה בצמר אבל לא משקל ה' סלעים מ"מ מה שעושה אותו פורתא מיהת עושה לבעלה י"ל דבאומרת איני ניזונת כו' ודאי נמי עושה בצמר פורתא שלא תבטל רק שאינה נותנת לבעלה וכן ביושבת בקתדרא עושה בצמר מעט ואינה נותנת לבעלה רק שלה הוא מיהו יש פוסקים לעיל דהוי של בעל עיין בר"ן במתני' שם ומ"מ כיון שאין המלאכה בשביל חיוב הבעל לטובתו לא מסתבר שתקרא מורדת בשביל כן לפרש מורדת ממלאכה שרוצה ליסב בטל אחרי אמרה איני ניזונת וכו' וק"ל: בא"ד כיון שיכולה לסבול תשמיש. דא"ל לעולם שאינה יכולה לסבול תשמיש ומ"מ ניחא למ"ד מורדת מתשמיש משום דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו כמו בנדה יש לומר דחולה מקרי אין לו פת בסלו כי התחת אלהים הוא שידע שתתרפא ומתי שתתרפא. ועוד בליסנא קמא שידע השינויא של ליסנא בתרא ופריך נדה בת תשמיש ולא פריך נמי מחולה בת תשמיש למאי דלא ידע דאינו דומה מי שיש לו פת כו' אע"כ דאינו חולה כ"כ כו' ועיין (צ): בא"ד אבל אינו נראה אלא כי אמרה איני ניזונת כו' וכי עבדה שאר מלאכות כו'. [ר"ל] אינו צריכה לעשות מלאכות אחרות אף כי אמרה איני ניזונת מאי אהני לה אמירתה איני ניזונת בלא"ה נמי כי עבדה שאר מלאכות פטורה מעשיית צמר (ק) ובאשר"י מסיים אלא ודאי לא אמרו שאשה עושה חמש סלעים אלא במשרה אשתו ע"י שליש שאינה עושה שאר מלאכות ודו"ק: בסה"ד וא"ת מורדת ממלאכה כו'. ובמורדת מתשמיש לא קשה לינקוט קרא דאץ ברגלים חוטא זה הכופה אשתו וכו' ודו"ק: בתד"ה באומר כו' ומיהו בקונטרס פי' כו' עבודת קרקע כו'. ואפשר מורד ממלאכה לגבי דידיה נמי יש לפרש מורד ממלאכת עבודת קרקע שמשעבד עצמו בואנא אפלח ואיזון ואיקור ואפרנס יתיכי כו': ע"ב ברש"י בד"ה כלתיה דרב זביד כו' ואמרה מאיס עלי. עיין באשר"י פירוש לפירושו למה מפרש כן [מדמייתי עלה הפסידה בלאותיה דמשמע לאלתר ואילו במורדת דבעינא ליה כו' לא שייך בה למימר הפסידה בלאותיה מיד כו']. ויש לראות דמר זוטרא דאמר כפינן לה במאיס עלי [להשהותה] הא הוא גופיה יתיב בעובדא דכלתיה דרב זביד ואמר הפסידה בלאותיה הקיימין דמשמע יתבי וקאמרי אכולהו קאי. ועיין בר"ן דרך אחר מה שהכריחו לרש"י לפרש כן ודו"ק: בתד"ה דיקא נמי כו'. והר"ן מפרש מדאיצטריך למימר זה אחר זה דהיינו רצופין ומהי תיתי מפוזרין אם רצה לומר שבתות שבועות בכל יום אבל אם פי' שבת ממש ה"א דה"ה מפוזרין דהא בלא"ה ימי השבוע מפסיקין בינייהו: בתד"ה ואינהו כו' ולא קאי אר"כ בר יצחק. ולפי"ז הוה מייתי ראיה מר"ה בר יהודה אמר רב ששת. קצת יש לראות מהי תיתי לומר אינהו אר"כ בר יצחק כו' דסברי כפשטא דברייתא דמשמע שולחין לאחר הכרזה לחודא כפשטא וארמי בר חמא דמוסיף מה שלא נזכר בברייתא שייך למיבעי כמאן סבר. ואולי שמהסברא שולחין לה קודם שתפסיד כל שבוע ז' דינרין דמה לי הפסד מועט או מרובה ומשמע טפי דואינהו אדסמיך ליה קאי והכל מדברי ר"כ בר יצחק [דאיהו גופיה קאמר ואינהו כו'. לזה הוצרך התוס' לסתור זה]: בא"ד ולית לה מזוני כצ"ל בפנים של הגמ' לקמן וכ"ה באשר"י ורי"ף: בא"ד ולא אומרת מאיס עלי כו'. עיין באשר"י היטב דמפרש מאיס עלי וכ"ש אמורדת ע"ש והתוס' ס"ל כיון שמניחים תפילים כו' אין סברא שיתקנו כל האמוראים להשהותה על ידי שנאמר שלא תפסיד כתובה ויצטרך הבעל ליתן לה כתובה בתוך י"ב חודש ועי"ז כן תשאר תחת בעלה בעל כרחה [הוא כעין לשון ר"ת בד"ה אבל אמרה] אע"פ דמר זוטרא ס"ל כהך סברא ככר אסיק בולא היא התם כו' גם א"כ בעובדא דכלתיה דרב זביד פסק איהו גופיה דהפסידה תיכף בשלמא במורדת דקאמרה בעינא ליה משהי לה אגיטא כיון שחפילה בו רק מורדת בו ע"י קטטה לשעה ואולי ביני וביני תתפייס משא"כ במאיס דאמרה לא בעינא ליה. ועוד דמשהי י"ב ירחא כו' משמע שכבר כלה פחיתת הכתובה ע"י ז' דינרין לשבת וכיון שכבר הפסידה הכתובה למה נעגן לחנם (ר) ודו"ק: בסה"ד שתקנו בימיו לתת גט לאשה לאלתר וכתב נמי כו' ולמישקל מינה מאי דתפיסא כו' גיטא לאלתר דלא כשמעתין בכלתיה דרב זביד כ"ל דכל"ל [דבכלתיה דרב זביד מוזכר דינא דתפיסה] ודו"ק: בתד"ה אבל אמרה כו' כיון דלא שייך לתקן ברוב נשים כו'. משום דאינה נאמנת אלא אשה שיש רגלים לדבריה שאינה מתקבל לה: בא"ד ועוד לפי מאי דפרישית א"ש כו'. דלא היה שם רגלים לדבר אבל משום שלא רצתה להפסיד כתובה א"ל דהשתא נמי באמרה קיבל בה אביה קידושין נמי אין לה כתובה דקידושי ר' חייא לפי דבריה קידושי טעות למפרע. וא"ל שויא נפשה חתיכה דאיסורא כדבסמוך באומרת טמאה [שכתבו וכן נראה דבאומרת טמאה כו' דשויא נפשה כו'] י"ל דאמרה לי אם קאמרה התם לא שהיא יודעת. וקשה אמאי לא אמרה מפי עלמה כן ודאי טמאה אני לך אינה קושיא כלל [דלא רצתה למיעבד נפשה מזנה ברצון. אבל אמאי לא אמרה מפי עלמה דנתקדשה] י"ל דלא רצתה לשקר ודוחק לפרש ולפי מה שפירשנו א"ש [לא קאי אמ"ש דבעינן רגלים לדבר רק] י"ל שלא רצתה להפסיד כתובתה ואמרה לי אם קאמרה לא הפסידה. ולכן לא כתבו בקושיא דנדרים [מהאי נותא כו'] ולפי מה שפירשנו א"ש [דהתם מפסדא כתובתה גם עתה. אבל עם מ"ש מקודם ולפי מה שפירשנו א"ש היינו לענין רגלים לדבר א"כ היה להם לכתוב נמי כן אקושיא דטואף וכמ"ש מהרש"א] דדוחק לומר שהתם מקרי רגלים כיון שזינתה [ר"ל נתיחדה] תחת אישה וק"ל: בא"ד ע"ק מהלהי נדרים כו' לכאורה נראה דבאומרת טמאה אני לך איירי כו' וי"ל כו' ומתני' דנדרים דאומרת טמאה אני לך כו' מיירי באנוסה מדקתני בראשונה היו אומרים יוצאת ונוטלת כתובה וברצון לית לה כתובה ואיירי באשת כהן דאל"כ אמאי יוצאת כדאיתא שם בגמ' בהדיא. ומשנה אחרונה יש לראות אם באמת אסורה לבעל משום דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא והא דקתני תביא ראיה לדבריה ליטול כתובה [ומיושב קושית מהרש"א ע"ש] דז"א דלמה תפסיד כתובתה אם אינה מביאה ראיה (ש) ודו"ק: קשה לי באומרת טמאה אני לך [ברצון] דאסורה לבעלה כמ"ש התוס' בסמוך דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא א"כ ליתקנו לי' כתובה מינה ואפשר לומר דדוקא כשרוצה לצאת מן הבעל שאינה חפילה בו כמו במאיס עלי וכה"ג קאמר התם כי נפקא איהי מרצונה דומיא

באור

דבהקדש לא אלמוה משום דנאסר לכל העולם צ"ל דהיינו לתירוץ אי נמי שבסמוך: (ע) נראה דכוונתו למחוק תיבת ועוד שבתוספות וכולה חדא תירוצא ומסקנא דתירוץ קמא אינו מובן בלא"ה ועיין במהרש"א: (פ) מ"ש ופירוש מורדת ממלאכה היינו ממותר מעשה ידיה. לכאורה אמאי לא נאמר דמורדת ממלאכה כולה דהיינו מגוף מעשה ידיה וממותר ואומרת איני ניזונת ואיני נוטלת. ואולי ר"ל דלרב אדא ע"כ מורדת ממלאכה היינו נמי אפילו מורדת ממותר מעשה ידיה נמי הוי מורדת שכן הוא שמורד ממזונות שהוא כנגד מותר ה"ה במרדה היא ממותר מעשה ידיה וזה שכתב וכן הוא כו' אך מ"ש בתחלה דהא השתא נמי דלא ס"ל כר"ה רק כר"ל א"כ סבר כרב אדא אינו מוכרח דשפיר מצי סבר כר"ל לענין מזונות דאינה יכולה לומר איני ניזונת ואפ"ה סבר מזונות תחת מעשה ידיה ולא הוכיחו התוס' לעיל נר"ל דס"ל כרב אדא דמזונות תחת מותר אלא משום דקאמר התם דמותר קדוש מחיים דלא מוכח דס"ל כרב אדא דמזונות תחת מותר כמו שביאר הגאון המחבר בעצמו לעיל דף נ"ח ע"ב בפלפול במעה כסף שתחת מותר כו' ע"ש משא"כ אם נאמר דקדוש לאחר מיתה י"ל דסובר בהא כרב ושמואל דמזונות תחת מעשה ידיה אף דס"ל כר"ל דמעשה ידיה עיקר ומפרש הרישא דעושה ואוכלת באינה ניזונת כדדחי לסייעתא שם אף דלא מסיק שם דמזונות תחת מותר: (צ) ביאור דבריו כמ"ש שידע שינויא של ליסנא בתרא כדי לחזק הטוכחה דע"כ ידע שינויא בתרא דממלאכה וכ"ש תשמיש דאל"כ ליקשי לנפשיה חולה בת מלאכה וא"כ ע"כ לדידיה לא קשיא מחולה דבחולה באמת מורדת מתשמיש א"כ למאי דפריך למ"ד מתשמיש נדה בת תשמיש היא יקשה נמי מחולה ותיקשי נמי לנפשיה דמודה נמי דחולה מתשמיש קאמר וכי חולה בת תשמיש מאחר דלא ידע מהא דאינו דומה כו' אע"כ די"ל דאינו חולה כ"כ א"כ ה"ה לליסנא בתרא אף דכבר ידע מהא דאינו דומה מ"מ יש לומר דחולה פירושו דאינו חולה כ"כ כמו דצ"ל לליסנא קמא: (ק) מגומגם קצת דכי עבדה אינו אלא פותחין כו' וכי אמרה איני ניזונת פטורה מכל וכל ומה שעושה לעצמה: (ר) אינו מובן עם שיש לדחוק קצת וצ"ע: (ש) צ"ע בכוונתו דכיון דלמשנה אחרונה חששו לשמא עיניה נתנה באחר א"כ אם לא תפסיד נמי הכתובה וגם תיאסר על בעלה משום שויא אנפשה חתיכה דאיסורא

דכי מפיק איהו שאינו חפץ בה שייך לומר ליתקנו ליה כתובה מינה משא"כ באומרת טמאה אני כו' חפילה להשאר תחתיו רק אנן מפקינן לה מלד שהתורה אסרתה לא שייך לתקוני לי' כתובה מינה אף שזינתה ברלון ודו"ק: בא"ד וי"ל דלעולם לא מיירי באומרת טמאה אני לך כו'. והא דבמירכס הוה אסירא הא אין אשה נאסרת על בעלה בדברים מטוערים עד שיראו כו' אה"נ דלבעל בכל גוונא הוי שריא רק לענין בועל כו': בא"ד וכן נראה דבאומרת טמאה כו'. עיין ביבמות דף כ"ד ע"ב בדבור דרוכל בתוס' בד"ה אמר רבי כו' דלא כתבו כן ע"ש וק"ל: בא"ד וכ"ש לפי השאילתות כו'. דלא איירי כלל באומרת טמאה ואפ"ה אי הוי מטוער תלא מן הבעל: בא"ד ואין חילוק למר זוטרא כו': משא"כ לפירוש היש מפרשים דלאמימר כופין לבעל להוליא י"ל דלמר זוטרא אין כופין לבעל אבל מ"מ אין פוחתין כמו למורדת אלא הפסידה הכל לאלתר [וכופין להשהות מאחר שהוא אינו רולה] וק"ל. בעיקר שמעתין עליך לעיין בפוסקים בהרבה דינים ודו"ק:

דף סד ע"א ברש"י בד"ה כשכר שבת כו' גזירה כו'. אף דמקח וממכר גופיה גזירה הוא משום שמא יכתוב ואפשר דטעמו הוא משום דמיחזי כעובדא דחול:

בתד"ה תבע לחלוץ כו' וכן הא דאמר כאן שתבעה היא כו'. אפ"ל שכוונתן לראיה דה"נ הא דקאמר כאן שתבעה היא ע"כ פירושו והוא אינו רולה לא לחלוץ ולא לייבם דאילו רולה באחד מאי קאמר הלא בבאה מחמת טענה ה"נ בבאה מחמת טענה כו' ומה טענה יש לה אם היבם חפץ או ליבם או לחלוץ וק"ל. מיהו גופא תיקשי למה לא משני כן לעיל [בתבעה היא] (ח). ויש לראות לוטי"ל סוף סוף אמאי לא משני תלמודא כן כאן ליבם כאן לחלוץ והיא אינה רולה אלא היפך של יבם כמו לפירש"י ועוד מנ"ל להקשות אמימרא דר"י מ"ש ליבם כו' דלמא פירוש דברי ר"י כמ"ש רש"י. לכך נראה דלוטי"ל ס"ל להלמודא ליתד קיים דלעולם אם מתרלית באחד אין נזקקין לו [אף בתבע לחלוץ] אין כותבין אגרת מרד עליה והשתא מקשה תלמודא שפיר. ולפי"ז ג"כ ניחא מ"ש וכן הא דאמר כאן שתבעה היא כו' דהא ע"כ תבע הוא דנזקקין לו איירי בהיא אינה רולה לא לחלוץ ולא להתיבם דאל"כ אין נזקקין לו א"כ דומיא דהכי תבעה היא דאין נזקקין לה איירי נמי בכי האי גוונא א"כ תקשי מאי פריך שומרת יבם כו' חוזרין אלל גדול כו' ודו"ק ולכאורה לא הו"ל להתוספות להקשות מאי פריך שומרת יבם כו' רק לפי קושטא דמלתא הו"ל להקשות כו' [אהא דקאמר שמואל תבעה היא אין נזקקין לה דאיירי באינו רולה כלל דומיא דתבע הוא] ולדרכי הראשון ניחא קצת וק"ל: בתד"ה מ"ש כו' ודיני חלילה כו' ואומר ר"י דמה שהביא ממוכה שחין כו'. לכאורה הו"ל לסתור נמי כדבסמוך [ואדרבה יש להוכיח משם דאין כופין דאי בר כפיי' כו'] שאין חוסמין אותה למיכפייה [להתייבם] מ"מ לא כפינן ליה לחלוץ (א) וכן בבורסקי כו' דהוי עדיף מסתירתם שכתבו דהוי מהאך דכופין להוליא כו' דהא כבר דרה עם בעלה שהיה ג"כ בורסי וטענתה לאחיך הייתי כו' אינה אלימא וי"ל דכוונתם אמתלא אחרת אינה טובה כסך אמתלא דס"ם הוי זה מאלו שכופין להוליא ודו"ק: בא"ד אדרבה נזקקין לה וכפינן ליה כנ"ל: בסה"ד נראה דכופין כו'. אף דשמעינן מהא דחוזרין אלל הגדול למיכפייה כמ"ש לעיל י"ל (כן) [כא"כ. כנ"ל. והוא בד"ה תבע לחלוץ] ודו"ק: ע"ב במשנה המשרה כו'. עיין בר"ן י"א דוקא בשקיבלה עליה וכו' וי"א אף בלא קיבלה ודוקא ע"י נדר דזיל לה אמרינן המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס טפי לא דשמעי בה אינשי וזילא לה וכו' ע"ש: לא קאמר ליבי לבשל מאכלה דתנא במקום הריס קאי כדלקמן [ואית לה ליבי] הר"ן: גמ' אייתי תילתא שדי וכו' אכתי תרתי סרי הויין. בה"א זה ה"נ הו"מ לאוקמי כר"ש דס"ל חלי ככר הוא שיעור אכילה סעודה בינונית כמו שאמר חליו לבית המנוגע ודוקא לגבי עירוב הקילו כמ"ש רש"י וא"כ הככר הוא ב' סעודות וג' ככרות לקב הקב ו' סעודות נמלא שני קבין י"ב סעודות וק"ל. יש לראות דר"י בן ברוקא ור"ש לכאורה לא פליגי אר"מ ור"י דאל"כ לוקי מתני' כוותייהו. רק איכהו משערי סעודותייהו בדבר קלוב א"כ נוקי כר"ש אליבא דר"י ומשער הסעודה בשבת שדרך למעט בפת ובמתני' לריך ליתן סעודה בימות החול. גם עיין ברש"י בעירובין שפירש ברבי יהודה טעמו משום דבשבת אוכלין ג' סעודות אינו אוכל כ"כ הרבה בסעודה אחת ע"ש (ב) ודו"ק: ברש"י בד"ה תמניא סעודתא כו' י"ד סעודות וכו'. הקשה בח"ש ט"ו סעודות הוא לכ"ע ז' ימים א' בערב וא' בבוקר וסעודה ג' בשבת הרי ט"ו ותירץ דסעודה ג' לא קחשיב המקשה דאפשר במיני תרגימא. ויש לרש"י הכרח מהמקשה מדקאמר ועוד תליסר הויין ולא קאמר ועוד אכתי י"ג הויין כדלעיל אכתי י"ב הויין משמע דה"ק ועוד אפילו למ"ד אוכלת ממש הרי י"ג סעודות שחייב הבעל לזון אותה ע"י שליש ואין לנו לחשבונך אלא י"ב ע"י שליש חוץ מאחת שאוכלת עמו בעלמו א"כ ש"מ דלא חשיב המקשה סעודה ג' ואח"כ קאמר כמאן כרבי חדקא כו' רבותא קאמר אף אם נחשוב סעודה ג' לא ניחא רק לרבי חידקא ודבריו רחוקים ואינם אבל אין כאן קושיא כלל במ"ש רש"י בד"ה תמניא כו' י"ד כו' פשיטא לרווחא קאמר אף למ"ד אוכלת ממש מ"מ י"ד לריכה ואף מ"ש בד"ה שמונה עשר הויין כו' י"ד כו' משום דהכי עסיק הכל למ"ד אוכלת ממש עד אח"כ מסיק אף למ"ד תשמיש ולמסקנא הכל ניחא:

דף סה ע"א גמ' וא"ת אלכה. אף דהתם בזונה איירי מ"מ מדאמרה שקויי המיוחדת לה משמע: גמ' תנא שומרת יבם היתה ולא ענו אחריה אמן. דאל"ה ענו ואמרו אמן כדלקמן בפרק מליאת האשה בבתו של נקדימון בן גוריון ע"ש בתוס': גמ' הא חנה דבעלה כו'. ואע"ג דאיהי לא אכלה נמי לעלבון לבה מ"מ מ"ט כתיב שתה ולא שתת דהוי משמע אחר שעת שתיה שהיה לה לשתות כמו גבי אכילה וק"ל: בתד"ה אחרי אכלה כו' ולכך ויחשבה כו'. לכאורה פירושו דהניחא אילו קאי אדידה אחרי שתה ממש או שעת שתיה קמספר הסדר שמעשה שהיה כך היה אחר אכילה ושתיה שלה הלכה להתפלל כו' אבל מה לו לתלות הסיפור אחרי שתיה אל אלקנה דאין דרך המקרא ולא לשון בני אדם לומר כן אחרי שתיית ראובן התפלל שמעון לזה כתבו שהסיפור נמשך וכתב כן להודיענו שלכך ויחשבה עלי וכו' כיון ששתה אלקנה סבר היא שתתה עמו ולזה כתבו התוס' ויחשבה כו' לא לכך חשב עלי וכו' [דלפירוש מהרש"א שבאו התוס' ליתן טעם על מה חשבה עלי לשיכורה היה להו לסיים לכך חשב עלי כו' אבל לפירושי באו לתת סמיכות לסיפור הדברים] וק"ל ואפ"ל עוד בע"א וק"ל: בתד"ה שתה כו'. ואף דמליט בקרא נמי דמפיק ה' מ"מ הא אין כאן מפיק ושתה הוא לשון זכר משא"כ אכלה לא שייך אזכר כלל [והא דקאמר] ראויה היתה בת שבע לדוד כו' אלא שאכלה פגה נקוד הנתינה (ג) שאכלה [פי'] אותה ולא כמ"ש בח"ש בחלק. ובמקרא נקוד אכלה בחולם כמו אהלה וניחא לפי"ז דרשא דהכא דודאי קאי אאלקנה שהיא לא אכלה רק כתב ה' להורות אחר שעת אכילתה משא"כ בשתה וק"ל. ועיין ברד"ק שם שמפרש אחר אמירת אלקנה לה למה לא תאכל הלא אנכי טוב לך כו' אכלה באמת וכו'. ועוד כתב שם ע"ש: בתד"ה רגילה כו' שיש רגילה שנותנין לה כו'. ר"ל אותה רגילה דקתני בברייתא שנותנין לה איירי בכי האי גוונא במי שרגילה בשתי כוסות. ובזה ניחא קצת דבהיפך הו"ל למימר דמייתי ראיה שיש רגילה שאין נותנין לה כר"א דברייתא א"ל ראיה כקושיתם מעיקרא [ולפי' ניחא דאייתי ראיה דפירש רגילה דברייתא הייתו דרגילה בשתי כוסות]: בתד"ה אין רגילה כו'. ולפי"ז אפשר שמואל אברייתא קאי דקתני רגילה נותנין כו' ולריכין לפרש בה ב' דברים האחד כמה נותנין לה והב' הדיוק משמע דוקא רגילה הא אין רגילה אין נותנין איזה מיקרי שאינה רגילה דרגילה א"ל פירוש רק אין רגילה משמע דמ"מ היתה שותת רק לא היתה רגילה. רגיל למשוך ביין ולזה פירוש על ראשון רגילה דאמר נותנין היינו כוס אחד ודיוק שאינה רגילה היינו שאין רגילה להיות נותנין לה ב' כוסות [דלפי הפשוט לא יתכן הא דקאמר שמואל ושאינה רגילה נותנין דהיינו שאינה רגילה ליתן לה שתי כוסות ולא סיים מה דינו] ודו"ק: בתד"ה ונותנין לה כו' דנותנין לו מטה ומטה ומפץ משום דשמואל כנ"ל ע"ש [ועיין במהרש"א] וק"ל: בא"ד לא סטריתו וכו' כנ"ל: וקשה גבי סידור למה אין נותנין מחללת כמו כאן ועיין בר"ן בפשט הזה באורך וק"ל: בתד"ה ושקלת כו'. עכ"פ ל"ל לפירש"י בשאינה אללו לא שייך עולה וכו' ואף כשהיא אללו אם אין לו כר [אף דאורחיה] גם לה אין לריך ליתן והא דקאמר ת"ק מייתינא כו' לשלול טענה שקלת לה לדידי כו' וק"ל: ע"ב גמ' כי היכי דנהוי לה שמחה בגווייהו כו' משמע דאף במנעלים שייך שמחה ועיין בפוסקים פרק הרואה לענין מברכין על מלבוש דוקא על מלבוש חשוב וכו' אבל מנעלים כו': גמ' תנן אוכלת עמו כו'. אין דרך תלמודא לאתויי מתני' בכה"ג כיון דעלה קאי [לפרש מאי אוכלת ולא הו"ל רק להקשות הניחא כו' אלא למ"ד תשמיש מאי אוכלת] ועיין לעיל פ"ק במתני' דראוה מדברת. ואפ"ל בדוחק דאי לא מייתי מתני' ה"א שהקושיא מברייתא דאוכלת דרשב"ג וכוונת קושיתו היינו דקתני ואוכלת ר"ל בלילי שבת ושבת וכדבסמוך לכן מייתי מתני' דלא קתני אלא לילי שבת: גמ' תשמיש בשבת מי איכא כו' בבית אפל וכו'. מ"מ יש לראות מאי קתני אוכלת עמו לילי שבת ושבת אע"ג דמותר מ"מ חיובא ליכא ודוחק לומר כיון שמשרה אותה ע"י שליש עונתה ב' פעמים בשבוע דהא אפילו גמל וספן שעונתן א' לו' חדשים מ"מ במשרה א' לשבת כמ"ש התוס' בד"ה רב אשי [א"כ הה"נ באינש דעלמא במשרה עונתה ב' פעמים דזה דוחק]. או אפ"ל ליל שבת או שבת: גמ' מ"ט לאו משום דבעי למיכל בהדה. ופוחתין נמי ממעשה ידיה משום דטורח ממעט חלק: ברש"י בד"ה יולא בעירוב אמו כו' וכשם שהבעל זן אותה כך זן אותו עמה. משמע קלת דוקא כשהאם קיימת וכמ"ש הר"ן ע"ש: בתד"ה רב אשי כו' אפילו גמל וספן כו'. דאל"כ איכפל תנא לאשמועינן פועל או ת"ח. או מאי קמ"ל פשיטא דעונתה לא יגרע ודו"ק: סליק פרק אע"פ

מציאת האשה פרק ששי

בתד"ה מליאת האשה כו' כעין שלים וכו'. ואף דמה"ט שייך נמי המדיר אחר מליאת האשה דקתני המשלים מעות לבתו וכו' וכמ"ש באמת לסדרן מ"מ מליאת אחר אע"פ אין לו טעם משום מניקה כו' מעשה ידיה לא מסתבר לי'. ועוד דא"כ הו"ל להתחיל מעשה ידי האשה ומליאתה לבעלה. אבל יותר היה נ"ל טעם התהפכות של רש"י משום דאיירי לעיל באע"פ המדיר את אשתו מהתשמיש המטה וכו' סידר אח"כ המדיר את אשתו מליהנות לו כו' רק אומר מקודם כל דיני עונה ומסדר המורדת מתשמיש או המורד או מוכרח לחלק כאן במורד מוסיפין ובמדיר אין מוסיפין וסידר אח"כ במשרה וכו' שאף גמל וספן עונתן בכל שבוע כשמשרה ע"י שליש וסיים אח"כ דיני המדיר מיהו למ"ד אוכלת ממש לא מתיישבא כ"כ הפסק מתני' דמשרה לזה הולרכו משום דמשרה וכו' ע"י שליש [דקתני המדיר כו' יעמיד פרנס שהוא כעין שליש ושיש חילוק בין משרה למדיר] ובמדיר אין יכול להשהותה ע"י שליש כי אם ל' יום טפי שמעי אינשי וזילא כו' או משרה דוקא ברלון אבל לא ע"י כפייה [כמ"ש לעיל בשם הר"ן ב' דיעות] כו' ודו"ק: בתד"ה וירושתה וכו' אבל כשיש לה בנים לא שמעינן וכו' בסמוך כתב גי' ר"ת דגרים שלו אינו נראה דא"כ הו"ל למיתני כו' אכתי ליתני האב אינו יורשה כשיש לה בנים יתר עליו הבעל שיורש אף שיש לה בנים ובלאו דבריהם דהכא הוי אפ"ל דכיון דשמעינן שהבעל יורש במקום אביה אע"ג דבאין לה בנים האב הוא היורש הגמור מדין תורה כמו הבנים שיש לה בנים דמה לי האב באין לה בנים או בנים שיש לה בנים וכיון דתני יתר עליו כו' ומסתבר ירושת האב לבעל ה"כ מן הבנים אבל לפי מה שכתבו ללשון אחרון שבקונט' וכו' הו"ל ירושה אילטריך וכו' דלא שמעינן וכו' משום דס"ל שמא דוקא במקום אב שהורע כחו לגבי בנים הוא דהורע כחו לגבי בעל [אבל בנים עדיפא ולא הורע כחם נגדו] א"כ קשה מה שכתבתי י"ל דז"א דהא ודאי האב זכאי בבתו רק בקטנות ובנערות ובבוגרת פקע מניה כל הני משא"כ בבעל דזכאי בכל הני אף בבוגרת ולא קתני מתני' רק מה שיתר הבעל על האב אף בזמן שיש על האב זכות בבתו דהיינו בקטנות ובנערות כמ"ש רש"י לעיל ויש לה בנים א"א לאשכוחי אלא בבוגרת כדאיתא לעיל בהדיא סוף אלו נערות דקטנה לא מיעברא ומתעברת כשהיא נערה ויולדת כשהיא נערה א"א דאמר שמואל אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים כו' וא"כ לא שייך למיתני יתר הבעל על זכות האב בבתו בזמן היותה בוגרת וק"ל: בתד"ה ה"נ וכו' ולפי"ז הא דבעי בהמניח וכו' פשיטא דפטור וכו'. דדוחק לומר דמיבעיא אליבא דר"י ב"ב וק"ל: בא"ד דא"כ הו"ל למיתני לעיל האב אינו זכאי וכו' יתר עליו הבעל כו'. משום דאין פשוט כ"כ ולא מבואר במתני' דהאב אינו זוכה בבושת ופגם שע"י חבלות קאמר דהו"ל למיתני האב אינו זכאי בבושת ופגם ואינו אוכל פירות בחייה נישאת כו' משא"כ לעיל [כתבו] דאע"ג דאבוה יורש וקתני יתר וכו' משמע שקאי אף על אותן שאינן מפורשין במתני' [משום דירושת האב פשוט ומבואר וקתני יתר] או כתבו כאן וכאן לרווחא דמלתא [דלעיל נקטו התוס' אף אי נימא דמיתר עליו הבעל נשמע אף דלא נזכר במתני' ירושת האב מ"מ לא נשמע עכ"פ שיש לה בנים וכאן כתבו אף אם נימא דיתר עליו הבעל לא שייך על מה דלא נזכר מקודם באב דאין לו מ"מ קשה ליתני בהדיא האב אינו זכאי בבושת ופגם יתר כו'] וק"ל: בא"ד אבל אי גרים שלה א"ש וכו' דמה ענין זה אלל זה כו'. ולא כתבו דשלה א"ש דא"ל בושת ופגם אילטריכא ליה דסבר שמעינן דאילו שלו הו"ל למיתני לעיל יתר עליו כו' כמ"ש מקודם דא"ל דה"א לעולם שלו ולא קתני יתר דהאב נמי הוא שלו דאינו מפורש בשום מתני' שאינו של אב אף שהביאו ראיה מהתלמודא. ז"א דהא ע"כ כיון דאינו מפורש במתני' שאינו של האב ע"כ משום דסמוך מתני' בזה אסברא פשוטה מבחוץ דלא זיכתה תורה לאב אלא שבח נעורים. וי"ל התוס' כתבו וכן משמע בגמ' וכו' בלא הוכחה דלעיל אף אם אינה הוכחה [הא דלא קתני יתר] דהא ר"ת לא מחשבו לעיל לראיה: בתד"ה שלה וכו' אבל למ"ד כו'. יש לראות אי משבת קטנה קשה להו דלמא א"כ דהוי לבעל ולא איירי בזה מתני' דפשיטא דהוי לבעל כיון דמעשה ידיה שלו וכמ"ש הרא"ש דה"כ לא קתני לעיל דפשיטא דהוא שלה ופגמה פירוש נזק שבת גדולה שלה וילקח בהן קרקע ואי משבת גדולה קשה להו אמאי ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות [כדקתני בדברי ריב"ב ובהא לא פליגי] יהיה כולו שלה כמו התם כולה לעבד זה אינו קושיא דבכל נכסי אשה אף שאין לו שייכות הבעל אוכל פירות מתקנת חכמים משא"כ בעבד עברי ואפ"ל

באור

דאיסורא מה הועילו בתקנתן וחזר לדין משנה הראשונה ומשום הך חששא דשמא עיניה נתנה באחר אין לה כתובה ממנו כיון שרלונה להפקיע עלמה ממנו בשקר: (ח) לריך הסברא דאיך אפשר לשנויי בתבעה היא אין נזקקין היינו דיבם חפץ לחלוץ א"כ דכוותיה באשה היינו נמי שחפץ לגרש ובכי האי פשיטא דאין כותבין עלי' אגרת מרד דפשיטא דיכול לגרשה בע"כ: (א) לכאורה יש ליישב קלת דהתם ע"כ שאין חוסמין היינו שכופין אותו לחלוץ דאי שאין כופין אותה להתייבם מאי איריא מוכה שחין דהא תבע הוא ליבם אין נזקקין למשנה אחרונה: (ב) למ"ש רש"ל דהא דנקיט רש"י י"ד סעודות משום דהיה לו הכרח מהמקשן דלא קחשיב סעודה ג' דאפשר במיני תרגימא הולרך רש"י למינקט הכא טעם אחר: (ג) אלו הכי איבות נקוד הנתינה אין

דמשבת קטנה מקשו דהו"ל למתני' לחלק בין שבת גדולה לשבת קטנה ופגמה משמע כל הפגם שלה דהא ודאי לאו מלתא דפשיטא הוא שהשבת קטנה לבעל וכמ"ש האשר"י דהא למ"ד ראשון הכל לעבד וילקח וכו' אף שבת קטנה וע"ש בתוס' ב"ק ודו"ק:

דף סו ע"א גמ' והא כי אתי רבין וכו' ופירש"י והיכי פליגי בה. וע"ז קשה קושית התוס' והא בריש סוגיא וכו'. ויש לראות דמש"ה א"ל למחוק הגירסא ויש לקיים דהכי פריך אמאי מפכינן דלמא לעולם לא תיפוך והעדפה אמר ר"ע לעצמה היינו ע"י הדחק אבל מציאה דקס"ד דכהעדפה שלא ע"י הדחק הוא ס"ל לבעל ות"ק ס"ל דמציאה טפי לעצמה אפילו יותר מהעדפה שע"י הדחק דכן הוא באמת לפי' התוס' שמקשה רבא מציאה לא כ"ש אפילו נגד העדפה שע"י הדחק ואף דאכתי הוי סברות ת"ק ור"ע הפוכות מ"מ רבא לא הקשה זה גם אפשר שהם חכמים אחרים וקצת משמע כן ממ"ש התוס' בקושיא הא בריש סוגיא משמע כו' ולא כתבו מהא דס"ל לת"ק כן מציאה לעצמה והעדפה לבעלה [אלא משום דאפשר דתרי חכמים נינהו] מיהו אין זה הכרח כל כך ומשני ר"פ מציאה וכו' וא"כ הדרא קושיא דרבא לדוכתיה ולהכי אפיך. רק קושיא ב' של התוס' קשה עדיין ודו"ק:

במשנה בתחלה הפוסק כו' אח"כ פסקה כו'. אפ"ל דבפסקה היא והמעות שלה כשמת הארוס שלה קם אחיו תחתיו וזוכה בשלה ואינה יכולה לומר לאחיך הייתי רוצה להכנים לנכסי לאן ברזל ולך איני [רוצה להכנים] רק לנכסי מלוג דהא באשר"י משמע דוקא הפוסק מעות לחתנו אבל לבתו זכתה בו היא ואם מת הארוס צריך לתת לה ומכניסה ליבם ע"ש. ובסיפא אפ"ל דוקא פסקה היא אבל פסק האב [להכנים שומא] אה"נ שאין הדין כן לפחות חומש דדוקא בדידה שייך שמין דעתה של אשה שרוצה לכלות כליה [ולפחות חומש] ואם פסק אלף זהובים מכנים אלף לפי שומת הנועדים שם דאפשר נמי שאין דרך להעלות בשומא אלא בפסקה היא [הוא הטעם השני שברש"י] וק"ל: ברש"י בד"ה וכנגד השום כו' שתכנים וכו'. לשון להבא ואח"כ הוא פוסק כו' שאם הכניסה וכו' לשון עבר וזה ניחא שחתן פוסק היינו שהיא הכניסה מקודם וכדבסמוך ואפשר שתכנים מפ' על ב' תיבות וכנגד השום לבד שקאי על הכל [גם על היכא שכותב בכתובה תחלה מה שהיא תכנים כגון שום במנה היא נותנת כו' דלקמן]: בתד"ה והא כי אתא רבין וכו' ונראה כגירסת רבינו חננאל וכו'. יש לדקדק בכוונתם באריכות דבריהם לא הול"ל אלא דלא גרסינן והא והוא מלתא באפי נפשה ופירוש אמר ר"פ פשיטא מציאה כו' ובעי ר"פ כו' יניחו כמו לפירש"י מי הוי כע"י הדחק או לא. עוד קשה מ"ש דהא שמעינן מרבא וכו' ורבין וכו' או למה ליה לר"פ לתלות מציאה בהעדפה שע"י הדחק והא מציאה שמעינן לה מברייתא דפליגי בה בלא רבין ורבא ואפ"ל לכאורה משום דקשה לפי' שר"פ אינו תירוץ רק פשיטא לי וכו' מאי קאמר פשיטא לי אמלתא שמפורש בברייתא דפליגי במציאה בהדיא או מה לו לר"פ לתלות מציאה בהעדפה שע"י הדחק [לזה] פי' מציאה ר"ל מציאה שמגבהת בשעת עסקה במלאכה ומשום דבמלאכה בכה"ג קמיבעיא ליה עשתה שתים וכו' משום דהוי בכלל מעשה ידיה ועוסקת בה בשעת מלאכה של בעל אף שאינה מבטלת בכך ממלאכת הבעל משום דשמא העדפה שע"י הדחק היינו דוקא בשעה שאינה עוסקת במלאכת הבעל אבל במציאה אף שמגבהת בשעת מלאכה פשיטא ליה דהוי כהעדפה שע"י הדחק בלילה ולר"ע לעצמה ומפשטא דברייתא הוי אפ"ל דלמא דוקא מציאה שלא בשעת מלאכה ודאי קודם בואיו לרבין דס"ד דפליגי בהעדפה שלא ע"י הדחק ואפ"ה ס"ל לר"ע לעצמה פשיטא דכ"ש מציאה לעצמה אפילו בשעת מלאכה רק לרבין דשלא בשעת הדחק לכ"ע לבעל א"כ שמא מציאה בשעת מלאכה נמי הוי לבעל דדמיא להעדפה שלא ע"י הדחק ואף דקודם בואיו לרבין אפ"ל נמי דוקא בהעדפה שלא ע"י הדחק לאחר שנמרה משקל ה' סלעים הוי לר"ע לעצמה אבל מציאה בשעת עסקה במלאכת הבעל שמא הוי לבעל. מיהו אין זה סברא. אבל מרבא ורבין שמעינן דמאי מקשה רבא השתא ומה העדפה וכו' דלמא ברייתא איירי מציאה בשעת מלאכה הוי לר"ע לבעל משא"כ בהעדפה שע"י הדחק שלא בשעת מלאכה הוי לר"ע לעצמה אלא ס"ל לרבא דכל מציאה הוי כהעדפה שע"י הדחק דגבי מציאה אין חילוק בין בשעת מלאכה או לא דפליגי בה ר"ע ורבנן וסובר ר"ע לעצמה ובלא רבין דה"א דפליגי בהעדפה שלא ע"י הדחק מקשה רבא שפיר אף אי איירי בשעת מלאכה כ"ש מהעדפה שלא ע"י הדחק. ולא נתקרר דעתי בזה. גם אם נפרש הא דכתבו כגון שמגבהת מציאה עם מעשה ידיה לאפוקי שאינה מבטלת מעשה ידיה כ"ש שאינו מחוור כוונתן ודו"ק: בתד"ה אלא מעתה כו' מאי פריך מביים בושתו כו'. ור"ל דקארי לה מאי קארי לה בשלמא אם נוסף לבושת שלם לאשה ניתן לבעלה הוי קצת דומיא לביים בושתו דכיון שמילם בשתה הרי הוא כביים בושתו שמה שהיא בת בושת כבר שילם לה בושת שלם וק"ל: בתד"ה עני וכו'. ור"ן מישבו בענין אחר וע"ש: בתד"ה פוחת כו' דזה הטעם דקדק מדאיצטריך לאשמעי' שומא כו'. דאי משום סיפא שום במנה ושוה מנה כו' ואי לאו טעמא שדרך לשומו ביותר [רק משום פחת] הו"ל לפחות חומש ז"א דע"כ השתא נמי דמפרש ב' טעמים ודאי כל טעם עושה שפוחת חומש דלכך נקיט בגדים ופרקמטיא לומר אף היכא דליכא אלא חד טעם פוחת חומש ופרקמטיא כגון בגדים שאינם הפורין שאין משתמשין בו ואין פוחתין אפ"ה פוחת חומש כיון שדרך להעלותן ובגדים שפוחתין וכל כלי כסף שפוחת אף שאין דרך לשומן [ביותר] ששומתן ידוע רק כיון שהן כלי תשמיש ופחתי ולא דמי לפרקמטיא העומד לסחורה דהוי ככספים ומוסיף שליש מטעם שעושה סחורה בו כיון שאין כלי תשמיש משא"כ כלי כסף פוחת חומש וא"כ שום במנה ושוה מנה נ"ל ע"כ הטעם שאינו פוחת חומש שפי' שוה מנה בכל עת שאינו נפחת ואיירי בפרקמטיא דעיקר מתני' איירי בפרקמטיא דבו איצטריך לאשמעינן שומא רבא ושומא זוטא וק"ל: בתד"ה שום במנה כו' ופירושו מגומגם. האחד דלא הול"ל א"כ שום במנה היא נותנת כו' רק אינו שוה מנה דבתרוייהו הכניסה לו שום במנה וההפרש הוא שוה מנה או אינו שוה מנה ולפירוש ר"ת א"ש וק"ל. ועוד דהול"ל הכניסה לו שום השוה מנה אין לו אלא מנה [אבל השתא לא הוזכר אכתי שהכניסה לו דלימא עלה ושוה מנה]: בא"ד ר"ל שתכנים לו כו'. דהיה אפשר לומר אדרבה שתכנים לו שום במנה שיכתוב בכתובה שום השוה מנה לא מנה הגישום רק השוה באמת מנה ותכנים לו חומש יותר על מנה לזה השמיענו שר"ל וכו' ומ"ש וא"ל שישום ל"א סלע ודיכר ר"ל לפי שומת הנועדים שם ודו"ק:

ע"ב גמ' אלא בירושלים. ורשב"ג דאמר הכל כמנהג המדינה וכו' ארישא קאי עיין באשר"י: גמ' במנה הגישום וכו' פירש"י לפי חשבון וכו' פוחת חומש. דהכי משמע לשון מנה הגישום לאפוקי שלא תימא האיבעיא לפי שליש שמקבל עליו מפני שמשתכר נמי מוסיף וכו' דעלה קאי במתני' וק"ל: גמ' מלח ממון חסר. משמע באיזה אופן שיוחסר. ואמרי לה חסד משמע דוקא גמילות חסדים דגדולה מן הצדקה בג' דברים: בתד"ה כשחתן פוסק כו' פי' ר"ח כו'. דלפרש"י הול"ל וכנגד השום פוסק פחות חומש כמו ברישא ולא הול"ל וכשהחתן פוסק הוא פוסק כו' ועוד דלפירש"י למה לי הך בבא דמה לי שומא דידיה לדידה לפירש"י שפי' הכניסה היא תחלה או כתב הכתובה קודם עיין בברטנורה אף שנראה מפרש"י שמיישב קצת במ"ש בד"ה תנא שומא כו' שאף הוא שם כו' והנראה שר"ל דשומא דידה היינו שום שקיבל הבעל עליו במנה וכתב כבר כן בכתובה ודאי היה דעתו על שוה מנה דהא לא ראה עדיין לפניו דברים הנישומין ולא סבר וקיבל וכיון שדרך להעלות צריכה להביא חומש יותר לפי שומת הטעדים אלא אפילו שומא דידיה דהיינו מה שהחתן פוסק נגד השום שהכניסה לו כבר והוא פוסק כנגדן ומקבלן בשטר הכתובה דהשתא ראה שומתן וה"א דסבר וקיבל קמ"ל דאפ"ה פוחת חומש שאף הוא יודע וניחא ליה להעלות השומא משום כבוד ולאו דוקא הוא שם דהא רש"י כתב במתני' וכשהחתן פוסק כו' ואם הם שמו תחלה [רק הוא שם היינו שרואה שומתן] וק"ל. ופירש ר"ח כשהחתן כו' תוספת לכתובתה כו'. אין לפרש דבריהם כגון שפסק לה לתוספת ד"מ ה' מאות ומייחד לה כלי בכך צריך להיות מה שנישום עוד חומש משום שדרך הנועדים להעלות חומש בשומא ושמו הכלי ביוקר ולטעמא דפחתא לפי שהיא משתמשת וכו' ולעת גביית התוס' אינו שוה רק ד' מאות כיון שפחתה ע"י השימוש דאי אפשר לומר כן א' דאמאי נקטו תוס' ולא מה שמייחד נגד כתובה מנה מאתים או נדוניא אף שאין מיחדין מטלטלין לכתובה כדלעיל מ"מ בנדוניא מיחדין ועוד מאי ולכתוב שויים בכתובתה וכו' ה' מאות שפסק לה צריך לכתוב בכתובה כמה שויים של הכלי בכתובה ועוד לטעם דפחתי וכו' אדרבא כיון שהיא משתמשת בו למה יפסיד הבעל דמה"ע ברישא מה שתכנים היא מקבל הוא עליו בפחות חומש כי מלד הדין אינו מחויב להניחה להשתמש בהן ועשו חכמים תקנה שיפחות חומש והשתמש היא בהן שניחא לה וכו' וא"כ ה"נ אדרבה תפסיד היא שאינו חייב להניחה להשתמש שחיוב התוס' לכשתתאלמן או תתגרש. אבל ר"ל אם רצה להוסיף מה שרוצה לפי נדבה לבו ולא פורט סך מעות כמה רוצה להוסיף רק מיחד לה כלי למתנה נוסף לכתובתה דהיינו תוספת ובא אח"כ לשומם שמא יאבדו ולכתוב שויים בכתובה פוחת חומש ד"מ אם שמו השמאים הכלי שהוסיף לה לכתובה בעד ה' מאות אינו מקבל עליו לכתוב אם יאבדו אלא ד' מאות משום שמעלין בשויים מפני הכבוד ולטעמא דפחתי לא מפני שמעלין ה"נ לפי שמשתמשת וכו' ובההיא הנאה שמניחה להשתמש בו פוחת לה חומש אם מקבלים עליו בתוך שטר הכתובה וק"ל: בתד"ה תנא שומא רבא וכו' ולר"י נראה וכו'. דלפירש"י מה לי דידיה או דידה גם לפי מ"ש בדבור הקודם וכשהחתן פוסק א"כ הוא ענין אחר כלל ול"ד לרישא גם לפירש"י למה מפריד במתני' בין שומא רבא דידיה בין שומא זוטא דידיה וק"ל: בסה"ד דאתרוייהו קאי כשהחתן פוסק נראה דכצ"ל. וקצת קשה לפי"ז למה סיים התרלן תנא שומא דידיה כו' הקושיא לא הוי רק מהיא נותנת ל"א סלע כו' הניחא לפירש"י ודוחק לומר שלא תימא אמאי לא קתני נמי ב' שומות בדידיה ולזה אמר תנא שומא דידה ועלה קאי שומא דידיה דומיא ודו"ק: בתד"ה ליום ראשון וכו' אלא כדי קישוטה ליום. וא"ל כל יום ויום שבת ראשונה כו' ולהלאה נותנין לה הכל בבת אחת כי אחרי שבוע הראשונה לא נשאר עוד כ"כ הרבה או דוקא שבוע הראשונה שמרבה בתכשיטי קישוטין איכא למיחש שמא תכלה. ואפ"ל עוד: בתד"ה שפסקו כו' אע"פ שלפי חשבון כו'. אולי לא גרסי לבו ביום או פירוש בו ביום פסקו וא"כ אכתי מיבעיא [לעיל שפיר דאפשר] אותה הפסיקה היתה לצורך אותו יום ונותנין לה כל יום רק כדי קישוטה או הפסיקה אלעולם ונותנין לה הכל בבת אחת [וע"ז מקשו התוס' תיפשוט ליה דלצורך יום ומתרלין כו'] מיהו אין צורך לזה דלא קאמר רק שפסקו לה לא שנותנין לידה ויהיה הפירוש מוחלט הפסיקה לעולם [ומקשו תוס' בפשיטות] ומ"מ האיבעיא שפיר [אנתינה] ולא רצו לפרש לצורך אותו יום וכפרש"י [ולא היה קשה קושיתם] דא"כ נפשט האיבעיא מזה ודו"ק: בתד"ה ועגו וכו'. דאילו לפרש"י נ"ל דוקא לעיל שהיתה שומרת יבם לא עגו ולפי' התוס' כיון שמת בעלה נמי לא הו"ל לעגות אמן אלא בחיי בעלה היה ושל"ת א"כ למה פסקו חכמים פסק בעל הול"ל הניחא לפירש"י לז"א בעלה הטיל וכו':

דף סז ע"א בתד"ה זהב כו' פירש ר"ח וכו'. לפירש"י דוחק מאי לאו ככלים של כסף דפחתי מאיזה טעם [יהיו ככלים של כסף] הא באמת לא פחתי דאין משתמשין בחתיכות זהב ואי ס"ל דפחתי היאך משני לא ככלים של זהב וכו' באיזה סברא מחולקין משא"כ אם פירושו כלי זהב כגון נזמים אף דבין להמקשה ובין להמתרץ לא פחתי מ"מ ס"ד בה"א שדינו ככלים של כסף דפחתי לפחות חומש כיון שהיא מתקשטת בהן ובההוא הנאה שמניחה הבעל ואינו מוכרן דהא שלו המה ועוד דחיקא לפירש"י ואב"א הכא במאי עסקינן בדהבא פריכא הא ר"י איירי נמי בדהבא פריכא וצריך לחלק בין נפרך דק או לחתיכות גדולות ואין זה מפורש כ"כ בהתירוץ גם לתי' זה חזר ממה שאמר ככלים של זהב ואיירי ככלים של כסף וכמ"ש רש"י ולכאורה לאב"א לא מפרש בענין אחר רק [כדמשני לעיל] לא הרי הוא ככלים של זהב וזה לבד לא דחיקא לתוס' לפירש"י דא"כ לא ה"ל לפרש הקושיא של מאי לאו ככלים של כסף דפחתי וכו' בענין אחר אלא ודאי קשה להו נמי דוחק ראשון. ולכך הוצרכו לפרש לפירושם ככליו מיבעיא ליה בענין אחר דכיון דאיירי בכלי זהב לא שייך לומר ככליו כפירש"י רק עומד בחשיבותו ובכלי שלו ומשני בדהבא פריכא דהשתא אין שייך לומר ככלי שלו בחשיבותו ואילו הקושיא של ככליו מבעיא ליה כפירש"י כ"ש למאי דמשני בדהבא פריכא א"כ ככליו מיבעיא ליה דהא לפירוש התוס' [אף לאב"א] איירי הרי הוא ככלים ככלים של זהב דדחיק להו שיחזור באב"א מה"א [ולכך נאדו מפירש"י וכמ"ש לעיל] ודו"ק. ולכאורה הו"מ לשנויי זהב דר"י ודברייתא איירי בשוין שניהם בדהבא פריכא ואפ"ל דזהב ודאי כולל הכל כלי ושבור ר"י דאמורא הוא היה צריך לפרש אם לא איירי כולל בכל משא"כ ברייתא אף דאיירי בפריכא לחודא אין רע ואילו איירי [בכלי] הול"ל הרי הוא ככליו (ד) ודו"ק: בתד"ה אמר אביי וכו' וא"ת וכו'. לעיל ס"פ אע"פ [דף ס"ה ע"ב דג"כ אמר אביי חמשים זוזי פשיטי ומוכיח ממתני'] לא הקשו הוא"ת דודאי עדיפא להוכיח ממתני' [מלהוכיח] ממימרא דאמורא אבל כאן בלא מימרא דרחבא ארנקי וכו' לא היה נסתיים. ועוד אפ"ל דכסותה מפורש בתורה בהדיא וכיון שעיקר מן התורה [אין ראיה מדרב יהודה דאפשר] דמשער כסות שבתורה בג' זהובים [צורי] ודוקא קצבה שמדבריהם שהעיקר מדרבנן [אמר ר"י כו'] ויתומה דהכא אף דאסמכינהו ביתום אקרא של די מחסורו אסמכתא בעלמא. ומיהו מכתובה דבסמוך [שכתבו וכתובה נמי כו' כמו למ"ד דאורייתא דמשמע אי מדאורייתא פשיטא דכסף צורי] אין ראיה [דתלוי בעיקרו דאורייתא דגם] הקצבה מפורש שם כמוהר הבתולות נ' כסף נ' סלעים הם מאתים זוז:

ע"ב גמ' לפתוח לו לשם מתנה כו'. אפשר לכוון ע"ז פתוח תפתח כו' פתוח תחלה לשם מתנה וכו': גמ' נוח לו לאדם שימסור עצמו. מה שהקשיתי בחידושינו בהזהב [דהיכי מוכח מהכא דאם יש בידו להציל מוטב שימסור עצמו דלמא הכא סברה אם ירצה להודות יודה ע"י הכרת חותמו ופתילו ואם לא יודה אף אם תלבין פניו לא תועיל שיכפור] אפ"ל קצת כי למה שלחה ע"י אחר וברמז הו"ל לומר לו בפניו ואין החי יכול להכחיש את החי גם אפשר שהיתה יכולה לברר בעדים ע"י חירם שלח לה גדי עזים גם י"ל שחותמו וכו' היה ראיה גמורה דמיניה הוא דחותמו היה ניכר לכל והיא לא הראתה לכל אלא לחמיה שלחה בסתר וק"ל רק מ"מ דלמא אם לא הודה על ידי הרמז היתה אומרת בפירוש כדי שלא תישרף. ולתירוצי האחרון ניחא קצת שעתה לא היה לה עוד הוכחה וראיה שהחותם ביד יהודה הוא ועמה היתה ושלחתיה וק"ל: גמ' הוה אמר ליה לא צריך וכו'. אפשר שהביא המעות עמו ולא נתן לעני כיון דחזי דשלא לצורך אלא אח"כ עייפינהו וכו' ושלח הכל ביחד דאפילו אלף זוז

באור

אין להם הבנה בהשקפה: (ד) פשטות דבריו מטין דבפריכא מסתבר טפי דא"ל לפחות חומש וכמ"ש הגאון בתחלת דבריו דלכך דחוק לר"ת פירש"י משום דמאי ס"ד שיהיה ככלים של כסף. מאיזה טעם. הא באמת לא פחתי ולזה כתב כיון דהוא אמורא היה צריך לפרש דבריו אי בפריכא דוקא אלא ודאי כולל הכל אפילו כלי שמשתמשת דה"א בכהנאת קישוטה פוחת משא"כ ברייתא אף דאיירי בפריכא לחודא אין רע דהא א"ל לפרש דבריו ומ"ש ואלו כו' הוא כעין טעם נוסף דע"כ לא איירי מכלי זהב דא"כ הול"ל הרי הוא ככליו. אך מדברי התוס' שכתבו והכי קתני זהב שבור כו' ככלים דהיינו ככלים של זהב כמו שאמר ר"י אע"פ שהוא שבור כו' משמע

בבת אחת רשאי ליטול דאי לא תימא הכי הא אמרינן מי שיש לו יותר ממנין לדקה [דעולה קנ"ט והיינו שיש לו מאתים] אינו רשאי ליטול לקט שכחה ופאה וה"ה לדקה וכדמשמע בסמוך מיהו אפשר לחלק במתנות עניים כגון לקט וכו' וקופה של צדקה [אינו רשאי ליטול] שא"כ גוזל העניים דבלא"ה עומד זה לחלק לעניים משא"כ מתנה דרך צדקה מהמתנדבים. וראיתי במרדכי פ"ק דבתרא בתשובה המתחיל הן קלותי ריב"ק שאל מרבינו אפרים מי שיש לו מאתים זוז אם יכול לקבל צדקה אם יש לדמות ללקט וכו' ומעשר עני או שמא אינו דומה דהכי גוזל עניים וכו' ע"ש באורך והשיב וכו' מה שאמרת מי שיש לו ר' זוז אם יכול ליטול צדקה אומר אני הכל לפי פרנסתו ופרנסת בני ביתו דהא אשכחן מזלפין יין והיה כופלי ד' מאות זוז לפי מה שהוא רגיל וכו' ע"ש ודו"ק: **גמ'** ר' אבא הוי צייר וכו' ומצלי. א"ל שלא היה רואה העני רק עשה עצמו כאילו רואה אחוריו שלא יערב הרמאי לבו לגשת ובאמת לא ראה דרש"י פי' לראות שלא יבא כו' גם א"ל שראה באמת העני דגם מר עוקבא ידע למי נותנו כמו שאמר הוי עניא בשבבותיה וכו' ואף שהעני ג"כ יודע כאן ממי מקבלו מ"מ כ"ז שהעני אינו יודע שהנותן יודע למי נותן אינו מתבייש ורבי אבא לא ראה אחוריו להדיא רק הולך תמים ופועל צדק ואגב אורחא כלאחר יד היה מסתכל מן הצד [ולא היה יודע העני שרואה] דז"א דבהדיא אמרינן פרק השותפין נותנו ואינו יודע למי נותנו לאפוקי מדמר עוקבא מקבלו ואינו יודע ממי מקבלו לאפוקי מדר' אבא [משמע דאינו יודע למי נותנו לא אתי לאפוקי מדר' אבא] ודו"ק: **והלך לפניך צדקך.** הצדקה שהיא לאחריך שדי עיני לאחוריה ילך לפניך:

דף סח ע"א **גמ'** כל המעלים עיניו כו' כאילו עובד עבודת כוכבים. ואמרו כל מי שיש בו תורה ואין בו גמילות חסדים כאילו אין לו אלוה. ואמר א"ב אלף בינה ג"ד גמול דלים ה"ו זה שמו של הקב"ה הכל עולה לענין אחד ואין כאן מקום להאריך בזה: **גמ'** במתריסה דכספא וכו'. מגירה שמגררין בה במרחץ ברי"ף ואשר"י ובתוס' פרק המקבל: **ע"ב גמ'** הא גדולה ויתרה וכו'. לא ניחא להו לפרש ונתרצה בפירוש לכן שפיר גדולה ויתרה וקטנה אין מחילתה מחילה. דמדעתה לא משמע כן [רק בידיעתה ושתקה] עי' בהלכה זאת באשר"י ור"ן: **גמ'** ומי אמר רבא הכי כו' ליסני לי' כו' אין להקשות אמאי לא מקשה כפשוטו ממתני' אפשר לפרש דלמא מתניתין רשב"א היא ורבא אליבא דרבי קאמר וק"ל: **גמ'** לרבי אידי ואידי מיגבא גביא. א"ל דלמא לעולם פרנסה גביא ממטלטלי ואינה כתנאי כתובה אינו ר"ל מזונות רק כשאר תנאי כתובה כגון כתובת בנין דכרין וכה"ג דגביא דוקא ממקרקע ואפשר דמ"מ הו"ל פרנסה ומזונות אינו כתנאי כתובה וק"ל: **ברש"י** בד"ה ואם באו כולן להנשא כאחת וכו' אם היה ק' מנה וכו'. לעיל כך אני אומר ראשונה וכו' לא איצטריך ליה לפרש החשבון דהא צריך לומר שהראשונה נוטלת עישור מכל הנכסים ושניה במה ששיירה וכו' עד לבסוף שרוצה אף האחרונה להנשא מוציאין מן הראשונה וחולקין בשוה אבל עד עתה נוטלת הראשונה עישור מכל הנכסים משא"כ לפי המסקנא דמיירי בבאו להנשא כולן כאחד דאי לא"ה לא היו חולקות בשוה א"כ למאי כ"מ נוטלת ראשונה עישור מכל נכסים ושניה במה ששיירה ותיכף ומיד חולקין בשוה אפוכי מטרתא למה לי לכן פירש בשביל הראוי לישאר לפני הבן וכו' ומפרש החשבון שהוא קשה קצת וכדי לברר בנקל חלק הבן עושין כך ולעיל לא צריך לומר בשביל חלק הבן דגם בשביל חלק הבנות יש כ"מ וק"ל: **בתד"ה** בין ניסאו כו' דאפילו ניסאו ובגרו כו'. מדרבא בסמוך בנשאה ובגרה צריכה למחות הא אי מחאי לא אבדה פרנסתה ורבי בהך ברייתא במחאי דוקא איירי וק"ל: **בתד"ה** ומי אמר רבא כו' קשה לרשב"א אמאי לא פריך מדפסק לעיל כו'. דטפי הו"ל להקשות דרבא אדרבא דאיהו פסק לעיל כר' בת הניזונת כו' ניזונת אין כו' וכאן ס"ל בין בגרה כו' דהניסס אין להם מזונות ניסאו בנערות או בוגרת בלא ניסואין ואפ"ה לא אבדו פרנסתן. ועוד דהשתא לא מקשה רק אחלוקה דנשאת א"ל למחות ולא הקשה מדפסק רבא דלעיל דקשה נמי אבוגרת אין צריך למחות וק"ל: **אפ"ל** קצת דתקשי לך בל"ז איתביה רבא לר"כ יתומה כו' טפי הו"ל להקשות דרבי אדרבי והכי נמי מסתברא באמת אלא יש לומר משום דאפשר לומר ניזונת יש לה ודאי עישור בכל גוונא משא"כ אינה ניזונת ישנו חילוקים דפעמים שאין לה עישור נכסים והיינו בניסאת ובגרה משא"כ ניזונת הוא מלתא דפסיקתא דהא השתא נמי ע"כ באינה ניזונת נמי יש לה עישור דהיינו בדמחאי אלא בדניזונת יש לה עישור בכל גוונא ורבי איירי בלא מחאי רק להכי נמי מסתברא מיהת מיחשב א"כ למטה נמי ניחא טפי להקשות מאיתביה רבא כו' מהאי טעמא די"ל ניזונת בכל גוונא אינה ניזונת פעמים שאין לה בדלא מחאי בבגרה ונשאת. מיהו רשב"א מחשיב זה לדוחק משום דלא הו"ל למינקט ניזונת כיון דלא תליא מידי בניזונת דבגרה או נשאת לחוד שכל אחת אין לה מזונות אעפ"כ יש להן עישור משא"כ אם בגרה או נשאת אין להם עישור ניחא דנקיט ניזונת כ"ז שהיא ניזונת דהיינו נערה ולא נשאת יש להן אף דלא מחאי ודו"ק: **בתד"ה** רבי כו' וגבי ניזונת פסק לקמן כו'. אע"ג דאף פרנסה פסק לקמן ממקרקע והאי פרנסה פירש"י נדוניא לעיל פרק נערה דף נ"א כבר כתבו שם תוס' בד"ה ממקרקעי והקשו דרבא אדרבא ותירצו דשמין באב בדאמידניה לא גביא ממטלטלי ולקמן איירי בדלא אמידני' והשתא מייתי התוס' שפיר [בפרנסה גובה ממטלטלי] בדאמידני' ובמזונות אין שמין באב כלל אף בדאמידניה וא"כ לא גביא ממטלטלין ושל"ת דלמא אף בדלא אמידניה גביא ממטלטלי וא"כ במזונות אף דלא שמין דעת האב דלמא מ"מ גביא ממטלטלי לזה הביאו ראיה היכא דלא אמידניה פסק לקמן ממקרקע וכו'. או כפשוטו דלקמן פסק ממקרקע דוקא ובפרנסה מלינו לפעמים ממטלטלי היכא דשייך לשום דעת האב אבל במזונות לא שייך זה (ה) וק"ל אבל בעיקר תירוץ התוס' לעיל הסברא דחוקה קצת דמאי נפקא מיניה בין אמידניה ללא אמידניה לענין מקרקע דלגבי האב קרקע ומטלטלי שוין [וכיון דסבירא ליה דשמין באב לא שייך לגבי מטלטלי לא אמידניה דמה לו לאב בין מקרקע למטלטלי] ובענין סך נדוניא עישור או פחות או יותר שייך שפיר לפי דעת האב ותרן או קמצן ודו"ק: **בתד"ה** מאי פרנסה וכו' דהא לעיל לא קאמר בהאי לישנא וכו'. א"ע דלמא הא דפרנסה אינה כתנאי כתובה אמר ר"ה משמיה דרבי והיינו מימרא דרבי בברייתא דלעיל וא"כ השמיענו מימרא דהלכה כרבי [דאין זה קושיא כלל דא"כ למה לר"ה להביא מימרא דרבי מה דמבואר בברייתא ובודאי דא"ל דהיינו גופא ברייתא דלעיל דלא קאמר בהאי לישנא וכ"ה בשיטה מקובלת] ודו"ק: **בסה"ד** דהא בהא תליא וכו'. וא"ל מכל מקום נימא דפרנסה אינו כו' היינו בדלא אמידניה דבפרנסה עישור ובמזונות הכל לפי כבודה וכמשרה אשתו וכמו שהקשו התוס' לעיל בדף זה ע"א בד"ה מאי לאו כו' יש לומר דזה נמי מהאי טעמא לפרנסה שמין באב ולא לפי הכבוד ושם דיעה הוא עישור כדלעיל עד כמה עד עישור וכו' ועוד דא"כ מאי קמ"ל כבר תנא רבי לעיל בת הניזונת נוטלת עישור ואי לאשמועינן מזונות אינו כן הניחא אם בא לשלול לאפוקי דעת האב וכדלעיל ע"א בברייתא אין אומרים אילו האב קיים היה כו' אלא שמין את הנכסים כו' אבל בדלא אמידניה פשיטא דהוי כמשרה אשתו ע"י שליש דאל"כ מנ"ל להתוס' גופיה לעיל בד"ה מאי לאו בפרנסת הבעל [דכתבו דהשתא לא הוי כו' עישור נכסים ולענין מזונות כו' כמו שמפורש במשרה אשתו ע"י שליש] אע"כ דמלתא דפשיטא הוא [דהיכא דלא אזלינן בתר אומדן דעת האב דינו כבמשרה וכיון דבברייתא תני אין אומדין כו' אלא שמין את הנכסים מלתא דפשיטא דכמשרה. ה"ה בלא אמידניה]:

דף סט ע"א **גמ'** ביני חיטי. לפירש"י דשלח ליה אגרת שלומים וכו' אפ"ל משום דדברים שבע"פ לא ניתנו לכתוב רק אח"כ בימי האמוראים משום עת לעשות ראו והתקינו לכתוב כנודע לכן תלאה ביני חיטי ולא כתבו כדרך הכתיבה בסדר השורות: **גמ'** נכתוב ליה מכרו כו'. דאף דקאי אמתני' דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים ולא קתני מכר או משכן וקמבעיא ליה שיעבדו לענין פרנסה שיש לו קצבה מהו דודאי מתני' כולל הכל מנכסים משועבדים שדרך הלשון כן לקרות נכסים הנמכרים או נתמשכן נכסים משועבדים ורב אילו בעי טרפה פרנסה ממשועבדים או לא ודאי דלא היה קשה מידי אבל האחים ששיעבדו אין דרך הלשון דאי מכרן קאמר הו"ל האחין שמכרו כמו ראובן שמכר שדה לשמעון לא ששיעבד וכן משכנו וק"ל: **גמ'** זיל אימא לי' ובשמתא כו'. האף הגדול הזה לא היה נראה לכאורה משום דקרי ליה חברין דרב ענן אדם גדול היה ואליהו הוי רגיל אצלו כדאיתא לקמן בפרק שני דייני אבל אפ"ל משום דרב הונא לא היה רב שם התואר אלא שם העצם כדאיתא ס"פ כיצד צולין מ"ט כי אמרי לך מה שמך אמרת רב הונא אמר להו בעל השם אני פירש"י מקטנותי היו קורין לי כך וזה חיסר רב ממנו כאילו אינו ראוי אפילו בשם העצם לקוראו כן. מיהו התם הוא ר"ה בר נתן דעלי' אמרו בהניזקין והאיכא ר"ה בר נתן דהוי תורה וגדולה במקום אחד דאיקיים ביה. והיו מלכים אומניך בפ"ב דזבחים הוי קאי קמיה אזגדיא מלכא דפרס וכו' ומשני מיכף הוי כייף לרב אשי כו' והכא סתם ר"ה תלמידו דרב דבעי מיניה שמואל מר"ה בפ"ק דגיטין והוי קדמון טובא וכדלעיל אמר ר"ה אמר ר' פרנסה אינה כתנאי כתובה ולעיל אמר ר"נ אמר לי הונא הלכה כר' כו' גם הגמ' סיים גברא דלא ידע וכו' הונא חברין כו' [משמע דמשום חברין איקפד]. ורוגזא דרב ענן אף דאיהו קרי נמי לר"ה כך היטב חרה לו על הכפל ענן ענן דרך גנאי והוא לא קראו רק פעם אחד גם אפ"ל דרב ענן כתב בכתב כן לר"ה כמשמעות הונא חברין שלם שהיה אגרת שלום שישתדל בדינא דהאי איתתא והוי כמדבר בפיו לנוכח אליו אבל ר"ה לוה לרב ששת שיאמר בפיו כן וגזר בשמתא על השליח שלא יקרא לו רב כדרך השליח כי לא נאה לשליח לקרוא כן זה שאמר חזי היכי שלח לי וכו' וק"ל: **בתד"ה** מעמלא דביתא כו' ואי בשכירות שגבו כו'. אם בדקדוק כתבו שגבו דאי לא גבו עדיין הוי ראוי אף שכלה הזמן א"כ קשה דלמא מעמלא דביתא פירושו משכירות מזמן שעבר שחייב הדר בו וכלה הזמן וקמ"ל דבע"ח דאתי הוי וגבי מן הראוי לפי מ"ש האשר"י דהומ"ל דכ"מ בהך איבעיא [אי דאתי כו'] למיגבי מן הראוי (ו) ובמרדכי ריש פרק יש נוחלין ושכירות מקרי ראוי לבא ואין אשה גובה ע"ש. מיהו עיין במרדכי ריש פרק השותפין דמשמע משכירות שכבר נתחייב הדר בו גובית האשה כתובה דזה לא מקרי ראוי [וע"כ צ"ל דמ"ש התוס' שגבו לאו דוקא] ועיין: **בתד"ה** בשמתא וכו' וא"ת אע"פ שאמר לו יהא צריך הפרה וכו'. לכאורה אפ"ל [הא דפסיקא להו להקשות דלמא באמת היה צריך הפרה] דהו"ל נודרכי בשמתא לומר לו ענן ענן ומדקאמר בשמתא ליהוי מאן דלא כו' משמע שכוונתו דאי לא אמר ליה חל דוקא השמתא [וע"ז הקשו דאפילו אמר לו צריך הפרה]. ויהודה דקאמר אם לא אביאנו כו' [לא הקשו למה אמר אם לא אביאנו דמשמע אם יביאנו א"צ להפר] איהו באמת לא ידע [הדין דאף בלשון זה צריך הפרה] תדע דאילו ידע היה רואה להתירו לו רק אנו יודעין מדהיו עצמותיו מגולגלין כו' ודו"ק. ואפ"ל [דהכי קשיא להו] כיון דסוף סוף הוא בשמתא לא הו"ל נשמת אותו דרב ששת מאי עבידתיה שיקבל עליו שמתא שלא יכול לנקות ממנו בלא הפרה [ולהכי לא קשיא להו איהודה] הניחא אם השמתא אינו חל רק אם לא יעשה השליחות ניחא וק"ל: **ע"ב ברש"י** בד"ה ומתו כו'. עיין בב"י סי' רנ"ג באורך ודו"ק: **בתד"ה** אמר ר"נ אע"ג דלא קרינן הכי כו' בראש לנחמו כו' מבואר בפשיטות [דאע"ג דלא קרינן הכי מ"מ מדלא כתיב מנחם ע"כ איכא למידרש המסורה]. ואפ"ל עוד אע"ג דלא קרינן הכי רק קרינן ינחם דמשמע דמנחמי האבל והוא היפוך הכוונה דהאבל יושב בראש לכן אמרו דאיכא למידרש שהמתנחמין מושיבין בראש לנחמו [ר"ל שמושיבין המתנחמין בראש כדי לנחמו ושפיר מדרש קרי ומסורת והיינו שמושיבין המתנחם כמסורת כדי לנחמו והוא הקרי]: **בתד"ה** המשליש וכו' ובגמ' מסקינן וכו'. אף מפשטא דברייתא דקתני ר"מ אומר מן הנשואין הרשות בידה הו"מ לאוכיח דמתני' מן האירוסין איירי דא"ל מן הנשואין ובקטנה דהא אמר ר' יוסי וכי אינה כו' גדולה דבת זביני וכו' ועוד דקתני סיפא בד"א בגדולה וכו': **בתד"ה** וכי אינה כו' דאינה יכולה למוכרו. וכיון שאינה יכולה למוכרו מצוה לקיים כו' [כדבסמוך הא מני ר"מ דאמר מצוה לקיים כו']: **בתד"ה** קטנה וכו' וליכא למימר וכו'. קודם ראיתי דבריהם הייתי סבור בפשטות הגמ' דאין זה סברא לחלק בקטנה בין אירוסין לנשואין כיון דבגדולה אין חילוק בשלמא לר"מ בה"א דמחלק משום דאף בגדולה מחלק והיינו טעמא דאף שודאי מעשה גדולה יש בה ממש מ"מ האב לא עלה בדעתו שיהיה שלה לעשות מה שתרצה אלא לכשתכנסת ואף שזכה לה המעות מיד מ"מ כיון שדעתו היה שיהיה המעות ביד שליש לקנות בהן שדה לצורכה כשתכנסת מצוה לקיים דברי המת משא"כ בנשואין אף האב לא עלה וכו' כפירש"י מהאי טעמא גופיה איכא לפלוגי בקטנה אף אם נניח שיש במעשיה ודבריה ממש אבל לר"י כיון דבגדולה בכל אופן הרשות בידה א"כ אזדא לה הסברא זו שדעת האב עד נשואין וכו' דלא ס"ל כן משום דלית ליה מצוה לקיים דברי המת ובדעת האב אין מעלה ומוריד א"כ ליכא לפלוגי עוד בקטנה דאי מעשה קטנה יש בה ממש אירוסין ונשואין שוין כגדולה ואי אין בה ממש אף מן הנשואין אמירתה תנם לבעלי לאו כלום והוי כלא אמרה ואפילו גדולה בלא אומרת ודאי יעשה השליש מה שהושלש בידו דמה"ט לפי המסקנא בקטנה בין מן האירוסין ובין מן הנשואין אין מעשה קטנה כלום [דהוי כלא אמרה דאין ממש באמירתה] וא"כ אין מקום למ"ש התוס' וליכא למימר דסיפא איצטריך וכו' דלהא לא איצטריך כלל. אבל נראה לכאורה שהדין עמהם דהא אין ה"א שיהיה מכירת קטנה מכירה אף בה"א דנמי' וא"כ בר"מ דמחלק בקטנה ומן הנשואין הרשות בידה. משום דיש ממש באמירתה אין נראה שיהיה מן האירוסין ממש במכירתה אף אי לאו טעמא דמצוה לקיים דברי המת (ז) ודו"ק: **בא"ד** דא"כ הו"ל בהדיא אפילו מן הנשואין כו'. יש לראות דלמא ה"א קיים וקתני לה ר"י וחסורי מחסרא אבל בקטנה אפילו מן הנשואין כו' דא"ל דלא הו"ל אין מעשה קטנה כלום [רק אפילו מן הנשואין לא תמכור] דאיצטריך כדלקמן אפילו בעלמא. גם לשונם אינו

באור

משמע בהדיא דבכלים פשוט טפי שא"ל לפחות ואפשר להגיה ולכוון דבריו לדברי התוס' ועיין: (ה) ההבדל שבין או כפשוטו לתחלת פירושו הוא דלפירוש הראשון עיקר הקושיא מדלעיל דבפרנסה שמין דעת האב וממילא דודאי גביא ממטלטלי ובמזונות אין שמין ולא גביא ממטלטלי ולא הביאו ראיה מלקמן רק של"ת דאין חילוק בין אמידניה ללא אמידניה ואינו תלוי בזה ולפי האו כפשוטו מקשו מלקמן דמבואר להדיא דבמזונות ממקרקע [illegible]

דסובר דגובה ממטלטלי: (ז) לשונו מגומגם מאד ומה שנראה קצת תוכן כוונתו שהדין עמהם דהא ע"כ אין ה"א כלל בהא דס"ד לחלק אליבא דר"מ בקטנה בין מן הנשואין הרשות בידה משום דמועיל אמירתה כאמירת גדולה דפשיטא דאין מעשה קטנה כלום ואין במכירת קטנה מכירה וע"כ הא דמן נשואין מועיל אמירתה הוא [illegible]

מורה על כך. אבל י"ל דבד"א וכו' לא שייך כ"כ כיון דקאי ר"י אארוסין ואבל בקטנה קאי אנישואין. ואין דרך לגרוע במשנה [ר"ל לחסר לשון בד"א כו' ולא קתני רק קטנה אפילו מן הנישואין כו'] אלא להוסיף עלי'. אלא שאין זה בכח המאמר של לשונם. ובחפזי אמרתי משום דודאי דחיקא להלמודא לומר דפליגי בפלוגתא רחוקה בגדולה מן האירוסין וקטנה מן הנשואין שזה כלל גדול כל כמה דמלינו למעט במחלוקת ולהשוות דבריהן אפושי פלוגתא לא מפשינן ובר מן דין הוא סברא הפוכה לר"מ אלימא לי' נישואין דאף בקטנה הרשות בידה וקיל לי' אירוסין דאף בגדולה יעשה השליש מה שהושלש בידו ור"י קיל לי' קטנה דאף מן הנשואין יעשה השליש מה שהושלש בידו ואלימא ליה גדולה דאף מן האירוסין הרשות בידה אבל המכריחו בה"א לזה משום דריהטא דבד"א שסיים ר"י במלתיה משמע דפליגי אף בקטנה דאל"כ קטנה מאן דכר שמיה אף ר"מ מודה בה משמע מזה דפליגי אף בקטנה דאר"מ א"א לחלק הבד"א דבגדולה נמי אמר יעשה השליש מה שהושלש בידו ולזה הכריח אימא סיפא וכו' א"כ ע"כ אף לר"י לא יתכן הבד"א אם לא תגיה א"כ נתקן המשנה בהגה"ה לר"מ ולא יפלגו בפלוגתא רחוקה ובהפיכות. ובברייתא דקתני בסוף קטנה בין מן הנשואין כו' למסקנא נ"ל דלאו מדברי ר"י הוא אלא לכ"ע ודו"ק:

דף ע ע"א גמ' ממאי מדקתני וכו'. דמתני' לא איירי דוקא בשדה אלא או נדוניא כדפרש"י במתני' ועיין בר"ן באורך: **בתד"ה** הא קי"ל כו' אפילו בברי' וכו'. ולכך מקשה שפיר הא קי"ל אפילו אם איירי בבריא: **בא"ד** יש מקשין כו' א"כ מאי אהני הא דדברי שכ"מ כו'. דאיפכא אין להקשות דאיצטריך מצוה לקיים דברי המת אף בבריא. ועיין פ"ק דגיטין בתוס' באורך בזה ובאשר"י כאן: **בתד"ה** אבל כו' אבל מתנתן מתנה כו'. ובמתני' לא קאמר רק נאמן עלי בעלי שיקנה לי שדה [או נדוניא] לצורכי ולא יעכבן ואינה מבקשת לתת לו במתנה ועוד הנותן לא נתן לה כי אם לקנות שדה [או נדוניא] דוקא ואדעת כן השליש ודו"ק. ועיין באשר"י: **סליק פרק מציאת האשה**

המדיר פרק שביעי

ע"ב גמ' ואם איתא כו'. ולא קמקשה בפשיטות לר"ה אמר רב היאך מתרץ רומיא דמתני' דהכא והאי דקונם ואף שלא יהיה ההלכה כן משום דלרב לא קשה מידי דאוקי מתני' דהכא בנדר איהו ותלינהו בתשמיש כקושית התוס' לעיל ע"א בד"ה ה"נ וכולה סוגיא אזלא לשמואל לזה מקשה אם איתא אליבא דהלכתא להאי מימרא דר"ה אמר רב קשה אליבא דשמואל [דאומר אפילו בסתם כו'] דהלכתא כוותיה בדינא היאך מתרץ לקושיא. כן נ"ל: **עוד** שם ואם איתא כו'. השתא מיירי הכא בדספקא דאי לא"ה הו"ל למיפרך ואם איתא כו' א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן אם הוא יכול לומר לאי מעשה ידיך וכו' אף בדלא ספקה והיא גם היא יכולה לומר איני ניזונת א"כ כששניהם רוצים מה נריכין לתקנת חכמים וק"ל: **גמ'** אלא באומר לה לאי וכו' בדלא ספקה כו'. ובלא מדיר יכול לומר לה כן ולפרנסה ע"י אחרים מה שאינו מספיק כדלעיל המסרה את אשתו ע"י שליש אבל הדירה שאני [כמ"ש לעיל במשנה דהמסרה] ולאידך שינויא דלעיל דאיירי בדקיבלה עלה כמ"ש הפוסקים והאשר"י בסמוך וכן הר"ן כאן ולעיל [הא דנקיט המדיר] דמ"מ בלא מדיר לא אמרי' יותר יוציא ויתן כתובה והוי דינא כאומר איני זן וכו' [דכופין אותו לזון אליבא דשמואל לקמן]: **גמ'** טפי לא עביד שליח שליחותיה. וה"ה אם יעמיד אחר ג"כ אינו מטפל בה לאחר ל' משעת הנדר: **גמ'** מחוורתא כדשנינן מעיקרא. אם הוא דקדוק לשון מעיקרא [משמע] תירוץ ראשון. ניחא מ"ש הר"ן בזה באורך ע"ש בביאור הך שמעתתא [דכי אמרי' ואיבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ונשאת ע"כ נאדי מתירוץ איבעית אימא קמא שהדירה כשהיא ארוסה ונשאת דלא ס"ל עד ל' יום עביד שליחותיה כו' ומכי אידחי נמי תירוץ בתרא מחוורתא כדשנינן מעיקרא בדלא ספקה] והנראה שאינו דקדוק ודכוותי' בסמוך דף ע"ב ע"ב: **גמ'** לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי כו'. ולא מני לשנויי למעוטי גבי גט דדוקא יכתוב בלשון ליווי דז"א דמיעוט בדליקה התירו ר"ל כאן התירו דלא הוי כעושה שליחותי' אבל בכי האי גוונא במודר אסור דהאי כעושה שליחותיה וכן למעוטי שאר איסורי דשבת אבל גבי גיטין אדרבא מה"ט דהתירו בדליקה משום דלא הוי כשלוחים ה"נ גבי גט לא עשאו כשלותו וא"כ אסור ואף בלא מיעוט בדליקה כו' רק מותר לומר כל המכבה כו' ממילא בגט אסור ודו"ק: **בתד"ה** אלא לא תימא כו' כמו שהיינו סבורין מתחלה. ר"ל בשינויא דנעשה כאומר וכמ"ש התוס' מקודם בד"ה נעשה דודאי לסברת נעשה כאומר שא"ל להוסיף כלום על דיבורו רק אמרינן טעמא בעלמא מאי כוונתו לפי"ז עדיף כאן יותר מהאי דמקדים מעשה ידיה משום דהכא הלשון מלד עצמו טוב ולהכי לא קשה כלל והא לא קאמר הכי אבל לבתר דאקשי ואם איתא וכו' בקונם שאני עושה לפיך נמי נימא נעשה וצריכין לחזור ממה שהיינו סבורין תחלה מסברא נעשה א"כ גרע טפי ממקדים מעשה ידי אשתו דהתם אין אנו מוסיפין רק תיקון מלה בעלמא וכאן צריכין להוסיף על הדבור וק"ל. ורבים משבשין במ"ש שהיינו סבורין מתחלה וזה פשוט ודו"ק: **בתד"ה** שהגיע זמן וכו' ודוקא הגיע זמן וכו' משום דהניחא לפירש"י דלאב"א זה דוקא בלא נישאו שמזונות מדרבנן אבל לפירוש התוס' דאף מזונות נשואה דרבנן רק משום דאכתי לא חל הנדר א"כ אף בנישאת לזה כתבו ודוקא וכו'. ואפ"ל בדוחק דוקא דרש"י שמפרש כן מדקאמר א"כ ואיבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ונשאת כו' לא הוי נריך לומר שהדירה כשהיא ארוסה כיון דבהכי עסקינן [אף לאב"א הראשון] ולא הול"ל רק שנשאת כו' דאמרה כסבורה וכו' משמע דמקודם איירי שהדירה כשהגיע זמן ודו"ק: **בתד"ה** ופרנס כו' תן פירות לחמרי וכו'. ואני פורע הכי איתא בהג"א: **בתד"ה** באומר כל הזן כו' ולא בעי לשניי בחנוני כו'. לא משום רבותא דמסיק דיש לד רבותא ג"כ בכל הזן כסברת המקשה. רק דבריותא זה אינו מפורש במתני' דנדרים ולמה שפרש יעמיד פרנס בתיקון חדש: **בא"ד** מיהו אומר רבינו שמואל כו'. של"ת כיון דיעמיד פרנס משמע שמפרש פרנסה א"כ טפי הו"ל לפרושי באומר אם תזון דכן משמע ליסנא דיעמיד פרנס שמעמיד פרנס מיוחד. ולזה לא מדייק [ר"ש] הך דין מדמפרש מתני' באומר כל הזן ולא באומר אם תזון דזה קושיא [דהר"ש] בעצמו [ר"ל זהו גופיה היה קשה ליה לר"ש לכך הירך דזה באמת אסור והביא ראיה ממקומות אחרים]: **בא"ד** דגבי בא בדרך וכו'. ואפילו כל הזן אסור שם כיון דליכא אינש אחרינא בהדייהו ודאי לזה קאמר [והוי כאומר אם תזון]: **בא"ד** ובסוף מסקנא וכו'. אבל מגופא דמתני' דנקיט תקנתא דחנוני ולא אם תזון. דאלא מאי הא לא נקיט כל הזן אע"ג דשרי לזה דייקו מסיף המסקנא דחנוני הוא רבותא יותר מכל הזן וכו'. ועוד דמגופא י"ל אם תזון נמי שרי ולא נקיט רבותא דאדרבא מתני' דנחית לעלה טובה להקוני נקיט מאי דשרי טפי וטפי שרי חנוני הרגיל אבל במסקנא דקאמר לא מיבעיא כו' ע"כ נחית מתני' לאשמעינן רבותא מדלא נקיט כל הזן א"כ הו"ל למינקט אם תזון עיין. וקצת יש לפקפק בראיה זו דדלמא גבי אחר שרי אם תזון ושאני חנוני הרגיל דכמאן דאמר ליה זיל הב ליה דמי בלשון ליווי וק"ל:

דף עא ע"א גמ' בשלמא לרב כאן בסתם וכו'. פירוש כמ"ש התוס' בד"ה בשלמא כו' דקשה להו היאך יכול הבעל להדיר אותה שלא תטעום ועיין בר"ן מבואר היטב. ועוד קשה להו מאי רומיא דרישא אסיפא דרישא אפשר בפרנס לכן ימתין ל' יום משא"כ בסיפא ולהכי תפסי בקושיתם בשלמא וכו' לכן פירשו בדתלה בתשמיש א"כ שפיר יכול להדירה וגם שפיר מקשה רישא לסיפא דכי היכי דברישא ימתין ל' משום דאפשר בפרנס ה"נ בסיפא תטעום ותיאסר ותמתין אי לב"ש ב' שבתות ולב"ה שבת אחת. והנה לכאורה קשה לימא לרב רישא וסיפא במפרש וברישא מפרש יאסור תשמישך עלי אם אזונך עד ל' יום תמתין (ח) כיון דלאח"כ מקיימה לאשה ובסיפא יאסור תשמישך עלי אם תטעום עד זמן פלוני דבנדר של פירות אינה יכולה לסבול אפילו יום אחד ואי אמרת תטעום ותאסור לב"ש כו' מיד שטועמת נאסר התשמיש עליה בסתם בלי זמן ודוקא במפרש זמן לשבת אחד או ב' שבתות ס"ל לרב אליבא דב"ש וב"ה תמתין. י"ל דה"כ קאמר ודאי איירי כולה מתני' רישא וסיפא בשוה בתולה בתשמיש ומפרש זמן לפירות וקישוט ורב ס"ל זמן המפורש יהבינן זמן סתם שאינו מפורש לא יהבינן לכן ברישא דמותרין בתשמיש ומקיימין הנדר של מזונות וזמן דיהבי הוא זמן שפירש יאסור תשמישך אם אזונך עד ל' יום יהבינן לה ל' יום וכי כלה הזמן מקיימה לאשה שהרי עבר זמן הנדר שנדר סיפא בפירות וקישוט אף שפירש הזמן מ"מ אינה יכולה לסבול אפילו יום אחד וטועמת ומתקשטת מיד וזמן דאית לן למיהב הוא לתשמיש שבת אחד אותו זמן הוא סתם שהרי לא פירש זמן ואף כי כלה הזמן [של פירות וקישוט] מ"מ נריך לגרשה שהרי לא קיימה הנדר ואסורה בתשמיש עד עולם וק"ל. ובזה מיושב נמי מסיפא ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קלבה וכו' והא בסתם איירי ת"ק ומאי שלא נתן קלבה [דהיינו סתם] ובמ"ש א"ש [דסתם דת"ק הוא בתשמיש אבל הקישוט במפרש] וטעמא דר' יוסי ור' יהודה הוא דחודש אחד [היינו שלשים יום בעשירות דר' יוסי] או שאר זמן דקצוב במתני' [היינו יום או יומים דר' יהודה] ס"ל דיכולה לקיים נדריה שלא תטעום ולא תתקשט [והוי כמו במדיר ליהנות דרישא] ולשמואל דטעמא משום משני הוא דסני כדמסיק אפ"ל אם מפרש חודש אחד או יום אחד יכולה לגור אללו ואינה חוששת משני הוא דסני רק אדרבא שתק משום שאינו חושש שאין לה לער בזמן קלר כזה ודו"ק:

ברש"י בד"ה שנדרה היא וכו' מה יש לה עוד להמתין וכו'. פירוש יוציא דמתני' הוא בע"כ דבעל והיינו אם מבקשת היא להתגרש דאי לא"ה מהיכא תיתי כפייה אם שניהם מרוצין לשבת יחדיו וא"כ בנדרה היא אין תכלית בהמתנה דהא היא רוצה להתגרש א"כ לא תבקש פתח לנדרה מה שאין כן הוא שאינו רוצה לגרש ומתחרט על נדרו אמרינן ימתין שמא יהדר למצוא פתח וכו': **בתד"ה** שלא תטעום וכו'. מקשין דסתרי דבריהם למ"ש בסמוך בד"ה שנדרה היא [דנקטו שם בדבריהם באחד מכל מיני פירות] ונ"ל דכאן כתבו התוס' לפי האמת דאיירי בשנדרה היא ומסיק מטעם דמיסני הוא דסני לה דהא בקישוט יכולה להמתין דהיינו שתתקשט ותיאסר שבת אחת כו' [מ"מ יוציא לאלתר דמיסני כו'] א"כ ה"נ אפילו לא נדרה רק ממין אחד ואפילו לא טעמה מין זה מעולם דודאי יכולה לסבול יום אחד מ"מ יוציא לאלתר מטעם מיסני כו' אבל בסמוך כדמשני בשנדרה הקשו אם יודע עתה האמת לפירש"י מאי מקשה בסמוך ותתקשט וכו' לזה תירצו שעכשיו הבין דיוציא וכו' מטעם שאינה יכולה לסבול אפילו יום אחד לזה הוצרכו לפרש מכל פירות דבמין אחד אין ה"א כלל לומר שאינה יכולה לסבול והך דינא דנדרים קונם עיני בשינה וכו' אודא לפי האמת דהכא [דלא איירי בכל פירות] ואין עליהן אחריות הס"ד להסכימו עם הדין דקונם עיני בשינה וכו' וק"ל. ואע"ג דלמסקנא איירי בתלינהו בתשמיש המטה וא"כ אפילו הדירה מכל הפירות הא אפשר לה לאכול ולאסור בתשמיש [וחל אפילו בנדרה מכל הפירות] היינו בבא דקישוט מוקי לה בתלינהו בתשמיש לפי שקישוט לא הוי עינוי נפש לר' יוסי א"כ לא מני להפר לה ואמאי יוציא ויתן כתובה אבל שלא תטעום פירות הוי עינוי נפש מלד עלמן ולא איירי בתלינהו (ט) ודו"ק: **בתד"ה** ר' יהודה היינו כו' משום דבעי למימר ובכהנת ל' יום כו'. והעיקר דדחיקא ליה להמקשה לומר דפליגי ביום אחד דאיזה סברא בינייהו להכי חשב דכוונתו ג"כ ל' יום ונקיט חודש משום כהנת. אבל משום שנים יוציא ויתן כתובה היה יכול לומר יותר יוציא וכו' וק"ל: **בתד"ה** בהא כו'. נ"ל בהיא וכו' ואותו הגירסא הוא ואי איתמר בההוא בההוא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס ובההוא קאמר שמואל משום דאיכא לערא דתרוייהו שגם הוא נמנע מתשמיש לכן יהדר יותר למצוא פתח לנדרו ועושה צריכא לרב של"ל דינו במדיר ממזונות ושמואל שלריך לומר דינו במדיר ממזונות וכן במדיר מתשמיש בהיפך וק"ל: **בתד"ה** שנדרה היא כו' ונראה לר"י כו' כ"ז שהיא תחתיו כו'. הוצרכו לזה משום דהניחא לרב דאדרה הוא וע"כ בדתלינהו בתשמיש דהא לא מלי לאדורה מפירות רק ע"י אמרו יאסור התשמיש עלי וא"כ ממילא אם מגרש נדרו בטל וכן לפי האמת או לפירש"י כאן טעמא הוא אף שיכולה לסבול מ"מ מטעם מיסני הוא דסני יוציא לאלתר אף שיכולה לסבול מ"מ אין תכלית בהמתנה או אי אפשר (י) לה לשבת עם גברא דמקיים לנדרה לכן יוציא אף שנאסרת באיסור פירות וק"ל: **בתד"ה** ואי אמר וכו' ה"מ בשאר נדרים אבל נדרים שיש בהן עינוי נפש וכו'. יש לראות בשאר נדרים מאי ניהו אי נדרים שאין בהן עינוי נפש אבל הם דברים שבינו לבינה שהבעל יכול להפר א"כ מאי מקשה וסבר ר' יוסי כו' ומסיק איפוך וכו' לישני באשה שנדרה בנזיר דאיירי בעינוי נפש קסבר היא נתנה ואין לה כתובה אבל מתני' דהכא קישוט לא הוי עינוי נפש וכדמסיק בשתלה בתשמיש הוי דברים שבינו לבינה כפירש"י ותוס' בסמוך לכן יש לה כתובה דדוקא נודרת ואינה מקיימת אין לה כתובה ואם ר"ל שאר נדרים שאין הבעל יכול להפר אבל דברים שבינו לבינה ועינוי נפש שוין לכן נריך להפר מ"מ קשה מאי מקשה אידך וסבר ר"י בעניות כו' מדקא יהיב לה כתובה וכפירש"י ומשני הכא במאי עסקינן בקישוט של שם כו' דהוי דברים שבינו לבינה ימיח קישוט בשמים כדקס"ד מעיקרא ולא הוי דברים שבינו לבינה והא"כ דלא מלי מיפר ומ"מ יתן כתובה דדוקא נודרת ואינה מקיימת אין לה כתובה ובזה י"ל (כ) דבנודרת ומקיימת יש לה כתובה אם רולה לגרשה דאין מזיק לו איתן נדרים אבל אין כופין אותו להוציאה ולתת לה כתובה בע"כ ובמתניתין דידן תני יוציא ויתן כתובה בע"כ ע"כ משום דהו"ל להפר לזה מקשה וסבר וכו'. ועוד קלת הכרח שה"מ בשאר נדרים הוא נדרים שאינו יכול להפר דאילו יש חילוק בין דברים שבינו לבינה לנדרי עינוי נפש מאי מקשו התוס' בדבור שאחר זה דר"מ אדר"מ ודו"ק. רק מדמייתי גמרא עלה דנודרת ואינה מקיימת תניא ר"מ אומר כו' יקניטנה כו' יפר משמע דאיירי בנדרים שיכול להפר: **בתד"ה** בעניות וכו'. וכפירש"י. ואפשר שלא תטעה לומר מהך מימרא דבעניות שלא וכו' גופיה יהיה [איזה] הכרח דאי מהך הכרח שכתבו התוס' היאך לא ראה שיקשה א"כ דר' יהודה אדר' יהודה מהך הכרח גופיה [כדפריך באמת ומאי משני איפוך ר"מ כו' ר' יהודה ור"א אומרים היא נתנה הא הך הכרח דבר' יוסי איכא נמי בר' יהודה דע"כ בנדרה היא דאי בהדיר הוא ע"כ בתלינהו בתשמיש א"כ תמתין ותיאסר ב' שבועות לב"ש כו' ומשום זה תטעה לומר שיהיה איזה הכרח ממימרא דבעניות כו' גופא דליתא בדר"י ושפיר משני עלה איפוך לזה כתבו דליכא הכרח רק הך דאי בהדירה

באור

נמכירתה ואין באמירתה כלום. כן נראה אף שקשה להעמיסו בסידור לשונו עכ"ז איהו דחיק ומוקי אנפשיה: (ח) נקיט לרב ברישא ג"כ בתלינהו בתשמיש דומיא דסיפא דכל הפלפול דלעיל דצריך לאוקמי באומר נאי או בהדירה כשהיא ארוסה הוא לשמואל דוקא כמ"ש התוס' לעיל דף ע' ע"א בד"ה ה"נ כו': (ט) כן אמת שלשון התוס' מורה ג"כ דלמסקנא לא מוקמי בתלינהו רק הך דקישוט אבל הך דפירות לא מיירי בתלינהו שכן כתבו אבל למאי דס"ד כו' בתלינהו בתשמיש כו' אבל היא גופא קשיא למה להו לתוספות לדחוק דמכל הפירות לאו דוקא כיון דקאי למסקנא אמאי לא נימא דגם בפירות מיירי בתלינהו דומיא דקישוט: (י) קלת נראה שנ"ל ואי אפשר וכולה חדא טעמא דאי משום דאין תכלית בהמתנה אכתי מה תרויח ואמאי נכופו לגרשה כלל כיון שלא תרויח בגירושין מידי. ולפי"ז ע"כ דגם כמ"ש רש"י כאן נ"ל טעמא דמיסנא סני וכדמשמע בהדיא מלשונו ולקמן ע"ב ברש"י בד"ה אבל היכא דנדרה היא כו' כתב הגאון בדעת רש"י כאן דלא ידע אכתי מיסנא סני: (כ) מלשון ובזה י"ל כו' משמע קלת דבזה לא מתורץ קושיתו בגד ראשון שהתחיל ובאמת לכאורה גם הך

כו']: בתד"ה אימא וכו' מגיה ר"ת ר' יהודה בשני הברייתות כו' כצ"ל: בתד"ה ר' יוסי אומר כו' משמע הכא וכו'. דמתני' דהכא איירי בסתם לשמואל (ל) אפ"ה מקשה וסבר ר"י וכו': בא"ד הו"ל למינקט רחיצה וקישוט. דאיירי ביה ת"ק משא"כ שאר עינוי נפש שישנו הרבה [לא קשה] דאטו כי רוכלא וכו': בסה"ד דמשמע הא רחיצת עולם הוי עינוי. אף דלא משתמע מדיוקא רק רחיצת עולם הוי ניוול ובסמוך א"כ קרו לה מנוולת ואפ"ה לא הוי קישוט עינוי נפש רק התם טעמא לר' יוסי יהיב דלהכי לא מלי מיפר משום ניוול דיומא כו' משמע הא ניוול עולם כו': בתד"ה אין אלו כו' ומייתי ברייתא הסוף דבור ואח"כ מתחיל הדבור ה"ג וכו' ודו"ק: בתד"ה ה"ג כו' דנפקא מיניה וכו' בין לאחרים. אם מגרשה. ובפשטא דשמעתין [אף לגירסת רש"י] נמי צריכה לזה לכאורה דמשני התם קישוט דמתני' דהכא בשם ועלה קאי ר' יוסי בעניות כו' א"כ במתני' דנדרים נמי דלמא התם קישוט דת"ק הוא שם ולמה פליג עלה ר' יוסי אלא דסוף סוף שפיר קאמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש ואף שיכול להפר. מיהו י"ל דרבי יוסי שמעי ליה לת"ק באיזה קישוט קמיירי. ואין להקשות לגירסת התוס' דליתני דתלינהו לקישוטין בקישוט שם המשיר דהוי דברים שבינו לבינה ולא קשה ותתקשט ותיאסר שבת אחת וכו' מלבד שיש לומר שאין דרך לתלות זה בזה יש ליישב וק"ל: ע"ב גמ' אלא הכא במאי עסקינן כו' וכדרב כהנא כו'. קשה ליתני בדתלינהו במזונותיה קונם שאהנה ממך אם אתקשט [וכרישא דמתני'] ובדלא ספקה כלל ואפ"ה בנדרה היא אל הנדר ולא איצטריך לאתויי דרב כהנא וכדמסיק מסקנא דמיסני סני וכו' דתלינהו במזונות נמי הוי עינוי נפש ויכול להפר כדאיתא בר"ן ע"ש ודו"ק: גמ' סיפא אתאן לכהנת כו'. וקמ"ל שיעור דר' יהודה בהרחבת זמן לכהנת חודש אחד [לענין יעמיד פרנס] ויום אחד [לפירות] ורגל אחד. אבל ברישא בזמן שהוא עמה בעיר לא איצטריך לאשמועינן עוד שיעורא דחודש אחד [דכבר השמיענו לעיל לענין יעמיד פרנס]. או אפ"ל שלשה יוציא ויתן כתובה דבסיפא קאי נמי ארישא אחדשים: ברש"י בד"ה א"כ קרו לה מנוולת כו' לפיכך יכול להפר משום דברים שבינו לבינה. לפירוש רש"י צריך לחלק בדברים שבינו לבינה בין תשמיש לקישוט שם [דפריך לעיל הניחא כו']: ברש"י בד"ה אבל היכא דנדרה היא כו' ואפילו עד שתיאסר. דלפרש"י כבר ידע לעיל סברה דבנדרה היא לא שייך למימר שמא תמלא פתח מ"מ לא מסתבר ליה שיהיה אותו טעם דא"כ לפחות תמתין עד שתתקשט למה יוציא לאלתר לשמואל תמתין לפחות עד שתתקשט (מ) דאף שאין שייך להמתין [לאחר הקישוט משתיאסר] מטעם שמא ימלא היינו היכא דאיכא נער קלת לא אמרינן להמתין לבלי תכלית אבל בלא נער כמו לר' יוסי לפי האמת [בנתן קצבה] וכן מתני' בסמוך המדיר את אשתו שלא תלך ועיין בסמוך למה לא תמתין הלא אינו מזיק לה אלא אותו טעם ליתא וא"כ תתקשט ותיאסר [ותמתין אי לב"ש שתי שבתות] כו' ומשני דמיסני וכו' ואפילו עד שתיאסר ע"י קישוט אין טופין אותה שתמתין. ומתני' דהמדיר שלא תלך וכו' עיין בהר"ן לרב איירי באדרה הוא ותלינהו בתשמיש ולא קשה תמתין ותיאסר דבשתם אין חיוב להמתין ולשמואל ע"כ בנדרה היא דאל"כ תלך ותאסר שבת אחת ואין להקשות א"כ למה חודש אחד יקיים יוציא לאלתר מטעם דמיסני סני י"ל כמו לעיל לרבי יוסי ור' יהודה חודש אחד יום אחד כו' ע"כ מטעם כיון שמפרש זמן קצר אינה חושבת מיסני סני רק אינו חושש להפר משום שקל לקיים נדר זה שאין כאן נער מאומה וכשיעבור הזמן מקיים אותה אבל בלא פירש זמן סברא מיסני כו' ואפילו עד שתיאסר ע"י קישוט אינה חייבת להמתין. ובקישוט אף אם פירש זמן קצר קשה לה להמתין אפילו יום אחד [לת"ק] ודו"ק: בתד"ה כגון וכו' דאכתי הוי קשה ליה ותתקשט ותיאסר לר' יהודה יום אחד. דאם כוונת המשנה בתלינהו בפירות היה לו למיתני גם בהך בבא ר' יהודה אומר יום אחד: בתד"ה ולא תתקשט וכו' ולרב נמי תיקשי. הסוף דבור ומתחיל הדבור ותתקשט וכו'. וכוונתם פשוטה דבשלמא אם הקושיא היכי מלי מיפר היינו לשמואל דמוקי בנדרה היא דבהא תליא כל הקושיות וסבר ר' יוסי בעניות וכו' דבשלמא לרב דאיירי בנדר איהו ולהכי יוציא ויתן כתובה מה לי אם יכול להפר או לא אבל לשמואל דאיירי בנדרה היא ויתן כתובה דהו"ל להפר פריך וסבר ר"י וכן קושיא ולא התקשט וכו' וק"ל אבל קושית ותתקשט ותיאסר איירי ודאי לענין אמאי יוציא ויתן כתובה ואפ"ה הניחא לרב ליכא להקשות כלל ותתקשט ותיאסר כו' דמיד שמתקשטת נאסר התשמיש בשתם ואין לה להמתין כלל שבת אחד או לשמואל נמי למאי דס"ד עד עכשיו דלא תליא בתשמיש רק נדרה שלא תתקשט ויתן כתובה דהו"ל להפר שיש עינוי בקישוט והוי נדרי עינוי נפש ניחא דאין לה להמתין וכו' אבל עתה שקישוט לא הוי עינוי נפש וצריך לומר בדתלינהו בתשמיש א"כ אף שאין יכולה להמתין מלהתקשט מ"מ תיאסר בתשמיש ותמתין שבת אחת וכו': בתד"ה אבל כו' ואפי' את"ל כו'. לפי האפילו את"ל מדויק לישנא דגמרא דסברא מירתת רתח וכו' אבל לפירוש הפשוט אינו מדויק שפיר סברא [דאף אם היא סברא מיסני סני מ"מ אנן אמרינן להמתין דאמרינן השתא מירתת רתח ולמחר ימלא פתח משא"כ בקיים לה אין נשאלין ודו"ק]: בתד"ה כאן ברדופה כו' הואיל ואיתרה כו'. אפ"ל אם נדחוק דקשה להו נמי שהו"ל לחלק ברישא נמי בין רדופה כו' בזה יתישב קצת נמי דלא מפרשי לאחר שהלכה פעם אחת ברגל אח"כ מקרי שאינה רדופה [דא"כ קשה לחלק נמי ברישא א"ו דכיון שאיחרה רגל אינה רדופה משא"כ בעיר בחודש] ועיין בתוס' ר"פ האשה ובפסחים ודו"ק:

דף עב ע"א במשנה איזו דת משה וכו'. דת משה איכא טובא. אבל אינה מפסדת כתובתה אלא בדבר שהיא מכשילתו ונדרים משום בניו אבל עוברת בשאר עבירות או היא עצמה אוכלת חלב או דם לא הפסידה כתובתה ודת יהודית משום חניפי ופריצות זנות היא דמפסדת עיין באשר"י ובפוסקים ודו"ק: גמ' אלא יחזור ויקניטנה כו'. שאינה רגילה לנדור [בפניו] אלא בחמתה כאשר מקניטה לכן יחזור ויקניטנה עוד פעם עד שתידור בפניו מה שרגלתה לנדור ואי לא יקניטנה נודרת אחר כך שלא בפניו ודו"ק: בתד"ה המדיר כו'. עיין בזה בר"ן תמלא תירוץ אחר נכון [מובא בסמוך] ולפי' התוס' נ"ל דהוי שלא תשאל כו' דברים שבינו לבינה ממ"ש דע"כ לא איירי הכא בנדרה היא וקיים לה כו' ומה צורך לקיום שלו הלא אינו יכול להפר ועוד דאי לא הוי דברים שבינו לבינה בלא סיפא תיקשי אמאי יוציא ויתן כתובה ברישא מאי הוה ליה למיעבד כיון שאינו יכול להפר אלא בדתלינהו א"כ לשמואל למה יוציא לאלתר. מיהו זה אינו מטעם מיסני הוא דסני וק"ל וא"כ נ"ל דסיפא תלא שלא בכתובה ס"ל היא נתנה אצבע ודלא כמתני' דלעיל רק כתנא דברייתא באשה שנדרה בנזיר דלעיל. וכל הפוסקים הביאו זאת לפסק הלכה. ולפירוש הר"ן דלא הוי דברים שבינו לבינה א"ש כהלכתא לכך תלא שלא בכתובה שלא היה יכול להפר וברישא נ"כ בשנדרה היא ותלאה בתשמיש והיה יכול להפר לכן קורא המדיר את אשתו כיון שבידו להפר ולא הפר ומטעם מיסני וכו' יוציא לאלתר כיון דנדרה היא ושתק הוא וק"ל: בתד"ה יחזיר וכו' או לא לא שיוכל וכו' כצ"ל: ע"ב גמ' טווה בשוק אמר בה. אבל לא מדברת דמדברת פירושו משחקת עם בחורים רבנן אמרי מדברת כו' אמר בה אבל לא טווה בשוק דפי' טווה בשוק דמראה זרועותיה וק"ל: גמ' וסימנך אפרים וכו' וברי"ף ואשר"י וסימנך ומולדתך אשר הולדת אחריהם וכו' ונ"ל כפירוש המפרשים דאיך יכתוב בתורה מה שלא נהיית שהרי לא היה לו עוד בנים ליוסף לזה פי' על תולדות של אפרים ומנשה ע"ע וקרי ליה מולדתך כאילו הן ילדיו שלו וק"ל וברי"ף לא תימא דאמרה ליכלא ארי לשבא ולבריה אלא כו' ע"ש: ברש"י בד"ה וטוה וכו' וכפה על ירכה וכו'. אפ"ל וטווה בשוק במתני' מלשון השוק והירך על שוקה טוה ורד כנגד פניה של מטה: בתד"ה אלא באמר פירוש אפילו בלא קלתה כו'. שלא תימא א"כ לא הנחת כו' ר"ל פשיטא דבקלתה לית ביה משום פרוע ראש דאילו הוי ביה לא הנחת כו' דאין לזה טעם וק"ל: בתד"ה יולידיו וכו' ל"מ וכו'. דלא כפירש"י דרב יהודה אמר שמואל מפרש בפניו דמתני' רק דין בפני עצמו הוא לזה י"מ וכו' כי היכי דנהוי דוקא בפניו דמתני'. ונראה עוד דמלשון יולידיו לשון רבים ב' יולידיו [היינו זקניו] ודו"ק: בתד"ה על מנת כו' תימא לר"י כו'. עיקר קושיתם אסיפא ע"מ שאין בה מומין כו': בא"ד וי"ל דלרב דאמר כו' משום סיפא כו' בעי גט. מיהו לפי"ז הו"ל למינקט בסיפא כנסה על תנאי אפ"ה בעי גט לרב וכמ"ש התוס' בסמוך בד"ה אלא טעמא דרב כו'. ובשלמא בפלוגתא דרב ושמואל גופיה י"ל דנקיט כנסה סתם לרבותא דשמואל [אבל אמתני' קשה] ואם נקיט כנסה סתם לרבותא תלא שלא בכתובה הו"ל רבותא טפי אף בקידשה סתם וכנסה סתם תלא שלא בכתובה ודוחק לומר דארבותא דתרוייהו נחית מתני'. ונ"ל [מלתא באפי נפשיה] דהתוס' בתירוץ זה סמכו עצמן אראייתם דבסמוך דבקידשה סתם לית לה כתובה מדתניא ואם אמר אי איפשי כו' אף שכתבו בסמוך רק קידשה סתם ולא הזכירו כנסה סתם מ"מ מאותו ראיה גופיה ש"מ אפילו כנסה סתם ולהכי לא תירצו דלרב משום סיפא דקאי ארישא ותני תלא שלא בכתובה אבל בקידשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה וק"ל: בא"ד ולשמואל נמי כו'. דסיפא הוא בבא בפ"ע ופירושו קידשה סתם וכנסה סתם ורישא איירי בקידשה על תנאי וכנסה סתם כדבסמוך להכי דוקא בקידשה על תנאי וכנסה סתם אבל קידשה סתם וכנסה סתם מקודשת דהיינו סיפא דתלא שלא בכתובה הא ניטא בעי: בא"ד ואם אמר אי איפשי וכו'. עיין בר"ן ובאשר"י בסמוך [דמחלקי בין נדרים שלפני נישואין ובין נדרים שנדרה בתר נישואין ע"ש]: בא"ד והא דנקיט במתני' וכנסה וכו'. לשמואל דאיירי סיפא בקידשה סתם וכנסה סתם אף בקידשה סתם בלא כנסה צריכה גט כו': בא"ד וא"ת לפי מאי דפרישית כו'. ובלא"ה אף דבקידשה על תנאי וכנסה סתם וכ"ש קידשה וכנסה סתם אמרי' בסיפא דבעי גט מ"מ דלמא האי דיבמות איירי ביבמה מן האירוסין: בא"ד וצריך לחלק בין מום דאיילונית כו'. באשר"י מבואר מלתא בטעמא [דאין דעתו של אדם לישא אשה אלא לבנים]: בא"ד והא דמשמע בהשולח וכו'. אין להקשות אם הא דהשולח איירי באירוסין ואפ"ה צריכה גט תקשי בל"ז תיכף בתחלת דבריהם שהביאו דקידשה סתם נמי אין צריכה גט וכן לוי"ל ראשון. ואם יש לפרשו במן הנישואין לבד א"כ גם מיבמות לא קשה (נ) י"ל דבל"ז אף דבקידשה סתם גבי מומין א"ל גט [מלינו למימר] דאיילונית עדיפא טפי ממומין דלא מאיסה עליו כולי האי כמו במומין לכן במומין א"ל גט ובאיילונית בעי גט אבל עתה שהוכיחו דבמומין צריכה גט בקידשה סתם ובאיילונית א"ל גט מהאי דיבמות לזה הקשו מהשולח [ולא ניחא להו להתוס' לאוקמי האי דהשולח במן הנישואין לבד] אבל מהשולח אהאי דיבמות הו"מ להקשות וק"ל: בא"ד והא מקולקלת היא וכו'. דבשלמא אם צריכה גט א"כ הגט הוא גט מגד הדין ונתבטלו הקידושין וכיון דלא התנה ע"מ שהשם רע הוא שם רע אני מגרשך ובאם לאו לא יהיה גט כמ"ש התוס' לקמן [וה"ה באיילונית איירי בלא תנאי] רק הבעל יוציא לעז ויאמר אילו הייתי יודע כו' לכן אמרו לא יחזיר וא"כ לא יוציא לעז דלא מהני ליה מידי אבל אם אינה צריכה גט סוף סוף היא אשת איש מכח קידושין הראשונים [אם יהיה לה בנים אח"כ] ומקולקלת מגד עצמה אף אם הוא שותק ואינו מוציא לעז: בא"ד והאיילונית אין להם לא כתובה וכו'. והאיילונית משמע ודאי איילונית שהרי קראה בשם האיילונית משא"כ המוציא אשתו משום איילונית י"ל משום חשש איילונית ודו"ק:

דף עג ע"א גמ' לא תימא טעמא דרב וכו'. ולי אפשר לפרש לא תימא טעמא דרב כו' כיון שכנסה סתם שהכניסה היה בסתם ולא זכר תנאי להכי מחל על תנאי אבל קידשה על תנאי וכנסה על תנאי לא דהכי משמע איתמר קידשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר כו' אלא טעמא דרב לפי כו' ואפילו קידשה וכנסה על תנאי וכמ"ש התוס' בהדיא בד"ה אלא טעמא דרב וק"ל. ומיהו בכלל דברי התוס' דברי ודו"ק: גמ' הכן כנסה סתם כו'. ואלימא ליה לאקשויי מסיפא בתחלה למאי דמשמע ליה דסיפא ארישא קאי היינו דין דשמואל עצמו מפורש דבעי גט משא"כ ברישא שאינו אלא מדלא קתני רבותא אפילו כנסה ודו"ק: בתד"ה לא תימא וכו' דהא תנן בהדיא במתני' כו' תלא שלא בכתובה. ואם שלא הפרש מתני' שקידשה וכנסה סתם דכ"ש בקידשה על תנאי וכנסה סתם דאין לה כתובה דאין סברא כלל לומר בהיפך כיון דנחית לתנאי בשעת קידושין ולא זכרו כשכנסה אחולי אחיל טפי מאילו קידשה וכנסה סתם וכמ"ש הר"ן בדוחק סברא זו: בא"ד ופליגא אדעולא וכו' השתא לפירוש ר"י פליג עלה בתרתי הפכים לאביי פליגי בבעל ובלא בעל ד"ה אין צריכה גט ולעולא פליגי בלא בעל ובבעל ד"ה צריכה גט אבל לפירש"י אפשר לומר בדוחק דפליגי לפי האמת אף בלא בעל משום דסתם כניסה לביאה קאי [ואין אדם עושה כו'] דעתו בשעת תנאי שאם יכנסנה יהיו קידושין חלין בכל ענין (ס): בא"ד שאין תנאי בחופה. בזה י"ל וכן לתירוץ ר"י [דסוגיא דהתם כעולא] אף אם לא נגיה שם רב מ"מ ניחא די"ל ודאי לב"ש נ"ל סברא זו דאין תנאי בחופה אבל ב"ה מלי סברי שפיר דיש תנאי בחופה והלמודא דקאמר וב"ה מידע ידעי משום דס"ם צריכא לסברא זו דמידע ידעי דאל"כ נשואה לא המאן דהא לד"ה אין תנאי בנשואין כשבעל לעולא אמר ר"א או לאביי אליבא דרב א"כ משיב הגמ' בקצרה מידע ידעי לב"ה. מיהו י"ל כיון דב"ש ס"ל והאי אין תנאי אף בלא בעל וב"ה מלי סברי נמי אין תנאי ומשום מידע ידעי הוא דס"ל דתמאן וא"כ מנ"ל לומר דיש תנאי וכעין זה הקשו התוס' לקמן דף ע"ד בד"ה דברי הכל צריכה הימנו גט כו'. והיותר נ"ל דתלמודא פריך עוד התם מסר האב לשלוחי הבעל מאי איכא למימר ומשני לא פלוג רבנן בין נשואין לנשואין וכיון דס"ל לשמואל [אליבא דעולא או לאביי אליבא דרב] לפי האמת דיש תנאי בנכנסה לחופה למה להו לעשות פלוגתא חדשה בין ב"ש לב"ה בהא דס"ל לב"ש אין תנאי מי מכריחו לכך נימא לא פלוג רבנן כדמשני אמסר

באור

כך מתורץ בזה ויש ליישב ועיין: (ל) מ"ש דמתני' מיירי בסתם לשמואל איני מדוקדק דהא בהדיא קאמר ר"י בעניות שלא נתן קצבה ומינה פריך אלמא בעל מלי מיפר כו': (מ) אף דלרב לא מקשה תמתין עד שתתקשט כו' משום דלית לה סברא דשמא ימלא פתח ואין תכלית בהמתנה א"כ גם לשמואל בנדרה היא דלא שייך שמא ימלא פתח אין תכלית בהמתנה נ"ל דאף דאמרי' כיון דרצונה להתגרש לא תרצה למצוא פתח היינו לענין דאין מחייבין אותה להמתין במקום דאית לה נער אבל במקום דלית לה נער כלל פשיטא דלא נכוף אותו לגרש מיד ותמתין עד שתתקשט ושמא בתוך כך תתחרט ותמצא פתח: (נ) קצת היה אפשר לומר בזה דאף אי איירי במן הנשואין וביבמה במן האירוסין מ"מ הקשו תוס' שפיר דכי היכי דחיישינן התם לקלקולא אף דליכא רק חשש לעז כיון דנותן לה גט מ"מ חיישינן לשמא תתרפא למאי דס"ד דהתוס' השתא דבודאי איילונית מיירי מכ"ש בארוסה בלא גט כלל דניחוש לקלקולא שמא תתרפא ולזה בתחלת דבריהם בשאר סימפון ליכא להקשות מהך דהשולח דאפשר דמן האירוסין א"ל גט והתם ליכא למיחש לשמא תתרפא דהא הלכה אזל רופא וריפא אותה אינה מקודשת כדלקמן דף ע"ד ע"ב אלא דהיינו דוקא בשאר מומין למה שכתבו התוס' שם בד"ה תכם הטעם שאף עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשזוכר שהיה בה מומין ובאיילונית שנתרפאה לא שייך זה ודינה כמו בהלך הוא אצל רופא דמקודשת למפרע ושייך קלקולא. אך בזה עדיין לא מתישב מה שהקשה הגאון בסוף דבריו דהו"מ להקשות בל"ז מהשולח אהאי דיבמות: (ס) ואף שרש"י פי' בהדיא ובעל לשם קידושין מ"מ לפירושו של רש"י בלא תימא כו' יש מקום לומר דלא פליגי בתרתי ונפרש דחלו קידושין למפרע אף בלא בעל. וצריך לדחוק לפירש"י דאף דבלא תימא אחולי אחיל וכתובה בעי למיתב איירי בבעל דוקא וכמו שפי' התוס' לדעת רש"י היינו אי טעמא דאחולי אחיל לא משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות או אמרינן דוקא בבעל דמשום חיבת ביאה אחולי אחיל להנאי משא"כ בלא בעל אף דסתם כניסה לבעילה קאי אבל אי טעמא משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות י"ל דמשעת כניסה ידע דלבעילה קאי ומקדשה בכל ענין וזה דוחק גדול. אך קשה דהיאך אפשר לומר דאף בלא בעל ס"ל לרב דחלו קידושין למפרע א"כ

מאי

וכו' אבל אי ס"ל לפי הדין אין תנאי ניחא שפיר: בא"ד ונראה דלריך להגיה. אף לפי
תירוץ ר"י אמר רב כריב"ן. ואז מיושב הכל דאותה הסוגיא אזלא לעולא אמר ר"א וס"ל
אף לב"ה אין תנאי אף בנכנסה לחופה ולא נבעלה דפלוגתייהו הכא בלא בעל וס"ל לרב
אין תנאי והתם הוא רב להכי קאמר מידע ידעי. ולאביי אליבא דרב א"כ דטעמא דב"ה
לרב משום דיש תנאי בלא בעל ובבעל משום מידע ידעי [ואף ב"ש מלי סבר יש תנאי בלא
בעל רק משום לא פלוג] ולרבה טעמא דב"ה משום דיש תנאי וא"ל למידע ידעי כלל [ולמיהו
י"ל שכתב לעיל נ"ל דס"ל לרבה דלא מסתבר כלל למימר דס"ל לב"ה מידע ידעי דאל"כ
מנ"ל לרבה לעשות פלוגתא בהא בין ב"ש וב"ה] ושמואל מלי סבר טעמא אחרינא שהוזכר
בגמ' שם לב"ש. או הך טעמא נוסא ולב"ה מידע ידעי [לעולא] או יש תנאי [לאביי]:
בא"ד או שידע וימנע מלישא כו'. ואף דגם בקידושין כתבו אח"כ דאין רגילות שיתבטל
דלא שייך האי טעמא מ"מ לר' יוסי שם מפרש ר' ילחק נפחא דבנשואין לא אתי למימר
תנאי היה בנשואין ובקידושין אתי למימר תנאי היה בקידושין לכן הולרכו לכתוב סברות
אם פי' אין תנאי שם אין רגילות וכו' מה בין אירוסין לנשואין רק אח"כ פריך משמואל
דס"ל אינה כאשת איש דאף בקידושין לא מסקו אינשי תנאי אדעתייהו: לפירוש ר"ח
א"ל א"כ בקידשה על תנאי וכנסה סתם אמאי אינה לריכה גט לשמואל הא לא יתלו בתנאי
ויוליאו לעז לומר אשת איש יולאה בלא גט דדוחק לומר כיון דמלתא דלא שכיח שיתבטל
מחמת תנאי לא גזרו בזה רבנן. אבל פשוט דדוקא היכא דליכא תנאי לא יתלו העולם
בתנאי אבל הכא כיש באמת תנאי יתלוהו בתנאי. ואין להקשות א"כ לב"ש ארוסה נמי לא
תמאן שהרי לא יתלוהו בתנאי אף בקידושין כמ"ש התוס' שמואל אמר אינה כאשת איש
בקידושין איירי ויאמרו אשת איש יולאה בלא גט. י"ל דרבינו חיים גרים ג"כ רב כריב"ן
ורב ס"ל שם הרי היא כאשת איש דבקידושין יתלו בתנאי ואף אם גרים שמואל י"ל דיש לחלק
דגבי מיאון יתלו קידושין בתנאי להתירה שלא יהיה אשת איש יולאה בלא גט משא"כ ביבמה
שנתקדשה לא תליא בתנאי לאיסור לשמואל שלא יאמרו תנאי היה לו לראשון ולא נתקיים
ושריא לשני ועכשיו יולאה ונשאה ראשון ונמלא נושא את אשת אחיו דלאיסור לא יתלו בתנאי
וק"ל: בא"ד וא"ת והיכי ס"ד וכו'. ולעולא אמר ר"א לפי האמת ודאי מטעם שי"ל שדעתו
בשעת קידושין שאם יכנסנה וכו' אבל אביי שמסיים בטעם אחולי אחלי וכו' מה בכך שמחל
וכו' ודו"ק: בתד"ה אלא טעמא כו' דאם נפרש כו'. וכפירוש' הלא תימא שכתבו בסמוך
שר"ל לא תימא כיון שכנסה בלא בעל דעתו היה בשעת קידושין שאם יכנסנה לבסוף יהא
מחול התנאי אלא לפי שאין כו' ודעתו היה אם יבעלנה לבסוף יהיה מחול התנאי לזה
כתבו דא"כ מאי פריך וכו' אלא אף שבלא תימא נ"ל כן מ"מ למאי דמסיק טעמא דרב
משום דאין אדם עושה כו' פירושו ועתה בועל לשם קידושין (ע): בא"ד והכא מקודשת
מחמת קידושין הראשונים. ואילטריך הכא משום דשמואל והתם משום דרב: בתד"ה ושמואל
אמר כו' דתקשי לשמואל מדרבנן דר"א כנ"ל והוא לקמן ע"ב בסמוך בשמעתין:
בתד"ה בההוא כו' והיה בדעתו שיחולו קידושי כסף כו' שהרי יש שם קידושי דרבנן כו'.
ב' סברות הוא בתנאי שיהיה קידושין האחד דאל"כ הוי בעילת זנות ממש דאף מדרבנן אינה
מקודשת ועוד שיש לומר סברא שחלין קידושי כסף הראשונים אבל עתה לא בעל לשם
קידושין וכסברת אם נפרש לעיל בד"ה אלא כן הוא הלריכא שם באמת ועיין בתוס' שם
ביבמות מפורש יותר בלשונם [דהוי ב' סברות] שכתבו ועוד וכו' וק"ל: בא"ד ואין להמוה
וכו'. ולמחוק אותה נריכותא שם לפי שאינו סברא וכגירסת רש"י שם לזה כתבו דהא
אליבא דעולא אמר ר"א כו' והתוס'. דהכא מדויקים בזה טפי מלשון תוס' ביבמות דמשמע
שם כאילו הלריכותא שם אליבא דעולא וזה ודאי אינו דלעולא לא לריך לריכותא דהכא איירי
בלא בעל ובקטנה פליגי בבעל ואין כוונת התוס' רק שאליבא דאביי עושה הגמ' לריכותא
כאן בסברא זו והתם בסברא אחרת ואותה סברא דלשם הוא אמת לעולא אמר ר"א וכן
דרך התלמוד לעשות לריכותא לב' אמוראים כמ"ש התוס' לעיל דף ע"א בד"ה אי נמי בכל
אחד לרב ושמואל וכ"כ מהר"ם ז"ל (פ) ודו"ק: ע"ב גמ' אמר רבה כו'. עיקר שמעתתא
זו עיין ברי"ף ובר"ן ובהמאור ז"ל הרולה לעמוד על עיקרו ושרשו: גמ' אלא אמר רבה
מחלוקת וכו'. אין להקשות אכתי הא כי משני לתיובתא לא קידשה וכנסה סתם והדר
מותבי' מרישא ליתני וכנסה סתם ואילו סבירא להו כרבה דבטעות אשה אחת גרידא ד"ה
אין לריכה גט תיקשי ולטעמיך לדידהו נמי ליתני ברישא דאיירי ע"כ באשה אחת קידשה
על תנאי וכנסה סתם י"ל דלסברתם דסיפא ארישא קאי לא קתני ברישא כנסה סתם משום
סיפא [דאפילו לא כנסה בראשונה] אפ"ה גיטא בעי וכ"ש אם כנסה בראשונה סתם וחזרה
וכנסה בשניה סתם דהוי ב' כניסות סתמא אחר קידושי הראשונה דלריכה גט אבל לשמואל
דלא קאי סיפא ארישא וסיפא בבא באנפי נפשיה בלא קידשה על תנאי מקשה שפיר וק"ל:
גמ' במאי קמיפלגי. יש לראות לקושרו היטב [כמו שפירש"י לדידך דאמרת כו']: גמ' הריני
בועליך וכו'. לכאורה יש לחלק דבתנאי דלעיל א"ל גט דסמיך אתנאי וסבור שודאי הואיל
ומינסבא לי אין כאן נדר משא"כ כאן מה יודעת היא אם ירלה אבא ואין זה קושיא כ"כ
לתירוץ בהא קמיפלגי אינו תלוי כל כך בבועליך דה"ה הרי את מקודשת על מנת שירלה וכו'
וצ"ל לרבותא דאינה מקודשת אף דאיכא תרתי וכו': ברש"י בד"ה גט נמי לא תיבעי כו'
גבי קטנה. דהתם נמי סתמא משא"כ בקידשה על תנאי. ולא מחלק דשאני קטנה דאיכא
קידושין דרבנן מיהו: ברש"י אע"פ שאלה שבלונות אכולהו קאי. דאל"כ פשיטא שאינה
מקודשת: בתד"ה אדם יודע כו' הך לריכותא כו'. נראה דהתוספות מפרשי לריכותא
דלעיל כפשוטו דלא כפירש"י דא"כ הו"ל לתלמודא לומר בהדיא אדם יודע שאין קידושין
תופסין בקטנה אלא הכי פירושו דליכא תנאי [וליכא גילוי דעת] ולמה לא נאמר דבועל על
ספק לשם קידושין אבל בהך דאיכא תנאי ואין דעתו כלל לקדש בענין אחר אלא ע"מ שהקיים
תנאה שהרי גילה דעתו בפירוש שאינו רולה בה בענין אחר. אבל אינו נראה שכוונת התוס'
דהו"ל לעשות לריכותא כולה ברב או כולה בשמואל ובשתי סברות הללו דאיכא למ"ד אדם
יודע וכו' וא"כ עדיף טפי מקודשת מגבי תנאי ואיכא למ"ד אין אדם יודע וכו' וא"כ
מקודשת טפי גבי תנאי דהא יודע ומסיק אדעתיה שאם לא יתקיים תנאו הוי בעילת זנות
משא"כ גבי קטנה אינו מסיק אדעתא כלל מהי תיתי דלא יהיו קידושין וכן י"ל לשמואל אבל
נראה דאף אם אין אדם יודע מ"מ לא גרע מתנאי כדמשמע באידך שמעתין בסמוך:
דף עד ע"א גמ' איתמר נמי כו'. ופירש"י כרבה. ודלמא כשמואל ס"ל ופליגי אף
בטעות אשה אחת גרידא וביש ספרים גרסינן דברי הכל אין לריכה
הימנו גט: ברש"י בד"ה הא ביאה וכו' וקא הוי תנאי כו' כדאמרינן לעיל הריני בועלך
וכו'. אבל המקדש על תנאי ובעל איירי בשאר קידושי כסף או שטר ודו"ק: בתד"ה אלמא
כו' וכי ס"ד שלא יועיל כו'. ומתני' המקדש על תנאי לא הוי מעשה אח"כ רק אומר הרי
את מקודשת על מנת זה רק בשאר מכר או קנין נמי [מהני] תנאי בכי האי גוונא ה"ז
מכור לך על תנאי כך רק אח"כ כשמסר לו את הדבר הנקנה [סתם] אותו מעשה מבטל
תנאה. ומתנאי דבני גד ובני ראובן גופיה לא מלי להקשות דבנו לכם גדרות לאן וגו' לא
הוי מעשה רק אח"כ בשובם אחור לעבר הירדן וניתן להם הארץ: בתד"ה ד"ה וכו' ופליג
אדאביי כו'. וה"ה נמי ארבה ואר' יוחנן: בא"ד אע"ג דגבי קטנה כו' קאמר שמואל
דלריכה גט כו' כנ"ל. הומ"ל דלעולא לא מקשה כלל והא איפלגו בה חדא זימנא [דלעולא
בלא"ה לא שייכא פלוגתא חדא באידך א"כ י"ל באמת כקושית התוס' לעיל בד"ה והא איפלגו]
דהא דקאמר שמואל לריכה גט מפני היינו מספק ומראשון לריכה ג"כ גט מדאורייתא
[מספק] וכמ"ש התוס' לעיל דהא לא קאמר ולא מראשון ועכ"פ בקטנה לריכה גט מראשון
מדרבנן אף לשמואל כמ"ש התוס' לעיל רק אם אין לריך גט בקטנה מראשון מן התורה א"ל
בקידש על תנאי גט לגמרי דדוקא התם משום דמדרבנן אינה ממאנת אלא עד שתביא כו'
[וא"כ שפיר י"ל דלריכה גט מראשון אפילו מן התורה מספק] וק"ל: בא"ד דמסברת
עלמו כו'. וכיון שמסברתו שכלו נוטה לכך לא שייך לומר לרב ושמואל טפי מאחרינא
דהא לא שמע מהם רק מחשב בדעתו שאין סברא לשום אדם לומר שלריכה גט להכי פריך
שפיר אבל הכא ר"א אומר כן מקבלה וכו' דבבעל מודה שמואל בתנאי ותו לא ס"ל נר"א
לחלק בין תנאי לפחות משוה פרוטה: בא"ד וא"ת לרב תיקשי למ"ד לא קנו. הוא בודאי
נגדו ורב לא יכול לומר אנא סבירא לי כאידך תנא. ולשמואל לא הקשו מ"ד לא קנו ודאי
דלא כוותיה דלעולא ד"ה לריכה גט ומ"ד קנו שמא דוקא בפחות משוה פרוטה דאדם יודע
שאין קידושין תופסין בפחות משוה פרוטה [וכדקתני בברייתא קידשה בטעות כו' פרושי קא
מפרש וכדלעיל] דשמואל לא ס"ל סברא זו לחלק אבל בעלו הוא סברא טובה ורחבה דבבעלו
מודו כ"ע לעולא ואילו בלא בעלו פליגי ודו"ק: בא"ד והא לא אמרינן דבעל לשם קידושין
וכו'. ובקטנה שלא מיאנה דס"ל לרב דלריכה גט [מראשון מדאורייתא] משום דבעל לשם
קידושין משום דודאי ס"ל לרב כמ"ד בעלו קנו ובהא לא מלי למימר שמא לא סבר כרב
וכיון דמ"ד אחד ודאי כוותיה ליכא לאקשויי מאידך מ"ד רק בקידשה על תנאי דאף מ"ד
בעלו קנו לא סבר ודאי כוותיה דדלמא דוקא בעלו לזה הולרכו לומר דאף מ"ד לא קנו
אין ודאי דלא כוותיה. ומיהו גבי קטנה בבעל שמא מ"ד [בפחות משוה פרוטה] קנו לא
ס"ל כוותיה כיון דהוי קידושי דרבנן ליכא בעילת זנות משא"כ בקטן שקידש ופחות משוה
פרוטה נ"ל ג"כ דרב לא ס"ל זו לסברא דסברות כאלו אין להקשות עליהם רק בבעלו [הקשו
תוס' שפיר] דמנ"ל למ"ד קנו אף בלא בעל בתנאי ומ"ד לא קנו אף בבעלו לא קנה ודו"ק:
בא"ד היכי מותבינן לעיל ממתני' לשמואל כו'. אף שכתבו דר"א מקבלה אמר כן וד"ה
ארב ושמואל קאי מ"מ אם קיבל כן מרב ושמואל ששמע מהם כן מאי אותבוה לעיל דמסתמא
גם הם ידעו כוונת רב ושמואל ולא נשנה בטעות אותה הסוגיא. ומ"ש רש"י לעיל בד"ה
וקא מותבינן כו' נראה שר"ל כוונתו וקא מותבינן אלמא איכא וכו' מדאקשי כן לשמואל
ש"מ דאינהו לדידהו לא ס"ל הדין כן וסוברין המשנה כפשוטו והיאך אתה אומר דברי הכל
ליכא מאן דפליג הא אינהו פליגי אשמואל ואין הסכרח מדאותבוה לשמואל ולא לרב ולזה
סיים ואמר ואע"ג וכו' (צ) משא"כ עולא אמר ר"א דברי הכל שלו כיון דמקבלה אומר כן
לא קאי אלא ארב ושמואל ואין קושיא מתנאי או אמוראי או בני מדרשא דפליגי בדין ארב
ושמואל אבל מבני מדרשא שלא פירשו כן כוונת רב ושמואל ודאי שיש להקשות ודו"ק:
ע"ב ברש"י בד"ה שלא ידעו וכו' והכי אמרינן התם דרבי יהודה כו'. אפשר שלא תימא
טעמא דרבי יהודה דבנדר שלריך כו' ליכא קלקול כר"א דאין אדם רולה ובאין לריך ליכא
קלקול שהבעל יכול להפר וא"כ הו"ל הא ר' יהודה הא ר"מ לזה כתב והכי אמרינן כו'
(ק) וק"ל: בתד"ה ממאנת וכו' הא משכחת לה בקידשה על תנאי ולא בעל וכו'. כיון
שלא בעל ע"כ לומר שחמותו היא שנשאה בתה שהיה לה מאיש אחר קודם שנשאה אחיו
שמת דהא אחיו לא בעל ובסמוך שכתבו מתני' דיבמות לא איירי אלא בקדושי קטנות בהכרח
שחמותו היא שנשא בת אחיו דאילו בתה מאיש אחר א"כ היתה גדולה כשלקחה אחיו שמת
ואין שייך מיאון מחמת קטנות ואף אם יהיה שרבי ישמעאל איירי אף בקטנות היינו אם
נשאה בקטנות יכולה למאן אף אם אח"כ בנה מורכב על כתפה וצ"ל שמתה הבת דאל"כ
הא יש זרע לאחיו וחמותו לאחר מיתה הוא מחייבי כריתות לר' ישמעאל לפי"ז בסמוך לכאורה
הומ"ל דשמואל ס"ל לגמרי כר' ישמעאל אף בקידושי קטנות רק מתני' דיבמות איירי בקדושי
קטנות לבד ומתני' דלא כרבי ישמעאל ושמואל אמר לך בהא דחמותו לאחר מיתה ס"ל
כר"ע דמותרת א"כ שפיר קתני מתני' ואי אתה יכול לומר כו' ועיין (ר): בא"ד דאפילו
רב מודה אליבא דאביי. דמוקי לעיל פלוגתייהו בבעל דוקא: בא"ד דאפילו מיאון אין
לריכה. דמיאון הוא בפני ג' ובפני ב"ד וכו': בא"ד אבל קשה וכו'. אף דשמואל סבר'
כר' ישמעאל [דתנא הוא] סמכו עלמן אמ"ש בסוף הדבור ולעיל דחקינן לאוקמי סתם מתני
כו' והיינו כמ"ש התוס' לעיל בד"ה תיובתא דשמואל וכו': בא"ד ומיהו י"ל כו' דתירוץ
ריב"ן נשאר עומד [דלא איירי מתני' רק בקידושי קטנות] רק ר' ישמעאל גופיה איירי ודאי
בכל גוונא ומתני' דלא כוותיה אבל שמואל ס"ל וכו' וק"ל: בא"ד ולהכי לא פריך ממתני'
דיבמות ולא מסתם מתני' דנדה וכו'. יש לעיין בזה דהא שמואל גופיה ס"ל לעיל בקטנה
שלא מיאנה והגדילה לריכה גט משני [משמע דמראשון נמי לריכה גט] וכמ"ש רש"י שם
לעיל ואע"ג דמודה שמואל שאסורה לשני דמשנה שלימה דאין הבת ממאנת משהביאה שתי
שערות גט מיהא בעי מיניה דהא דאמרו רבנן גדולה לא ממאנת מדרבנן הוא וכ"כ שם
התוס' דמדרבנן לריכה גט מראשון עכ"פ והא דסבר שמואל בודקין למיאונין מדרבנן אבל
מן התורה יכולה למאן ולכן לריכה גט משני מדאורייתא ור' ישמעאל איירי מדאורייתא והיא
לא נתפסה אבל יש אחרת וכו' אף דמייתי הכא לאפוקי מדר' ישמעאל משום דלא היה כח
ביד חכמים להוליאה משמע לפי שהוא מן התורה ולכן לא קאמר לעיל לאפוקי מדר' ישמעאל
אמימרא דעולא אמר ר"א. וכן מתני' דיבמות כיון דבדרבנן לא ממאנת נרתה חולצת ולא
מתיבמת [במיאונה ושפיר קתני אי אתה יכול לומר בחמותו כו' אף לר' ישמעאל] וצ"ל
דמשמע להו ממאנת והולכת לה דקאמר ר' ישמעאל אף מדרבנן עיין בתוס' נדה (ש):
בסה"ד דא"כ תיקשי לשמואל סתם מתני' דהתם. היינו דשלהי פרק נושאין על האנוסה:
בתד"ה חכם כו' בקפידת המומין וכו'. אבל הוא כו' אתתא בכל דהו ניחא לה וכ"ה
באשר"י: בא"ד ודוקא הלכה כו'. בקשורס יש ליישב קלת דע"כ מדלא מפליג במתני'
ש"מ שיש חילוק בין קודם ידיעה לאח"כ ובשלמא לטעמא דקפידא שייך לחלק וכמו שסיימו
וכו' אבל אי בלשון תליא אין סברא לחלק אבל אין לזה שורש כ"כ: בא"ד ולא מפליג

באור

מאי פריך הא פליגי בה חדא זימנא וכקושית התוס' לקמן: (ע) ואין להקשות הא גופא קשיא מאי פריך והא
פליגי דלמא ס"ל לרב דמקודשת למפרע י"ל דלא מסתבר ליה כלל שיחול למפרע והוא גופיה טעמא דאביי דאמר
לא תימא וכו' וכ"ה בפ"י: (פ) ומ"מ דתו התוס' לעיל בד"ה אלא טעמא האם נפרש מדפריך והא איפלגו
כו' ולא מסתבר להו לומר שסבר עשה שם בגמ' לריכותא זאת לשמואל והכא בעי תלמודא לעשות לריכותא
לרב שכן דרך תלמודא לעשות לריכא לב' הסברות דמ"מ אי באמת הטעם משום דחל למפרע אין התחלה לקושיא
והא איפלגי ביה חדא זימנא כיון דאין זה ענין כלל לפלוגתא דהתם א"ו דלא מסתבר ליה לאביי כלל דחל
למפרע וכמ"ש לעיל דהיינו האי דקאמר לא תימא כו' רק דהגמ' עושה זאת שם לנריכותא דהיה מקום לטעות
לשמואל לומר דמקודשת למפרע: (צ) דאי הוי הקושיא מדאקשי לשמואל ולא לרב ע"כ דסברי בני הישיבה
פלוגתייהו דרב ושמואל בטעות אשה אחת א"כ מאי סיים ואע"ג כו' מ"מ קשיא לרבה דמסתמא גם הם ידעי
כוונת רב ושמואל ולא נשנה בטעות אותה סוגיא בבית המדרש אלא ודאי דקושית הגמ' היתה ממאי דקאמר
דברי הכל וליכא מאן דפליג לזה סיים שפיר ואע"ג כו'. ומשמע ליה לרש"י הכא בכוונת הגמרא מלישנא
דתלמודא וקא מותבינן תיובתא דהו"ל מדלא קא מותבינן אלא לשמואל: (ק) דבריו תמוהין דהא רבא מרא
דשינויא דהכא דשני הא ר"מ הא ר"א איהו גופיה משני בגיטין דף מ"ו ע"ב כדאביי דמשני שם מעיקרא דר"י
אדר"י לא קשיא בהאי סבר כר"מ וסבר לה כר"א. ולזה מדייק רש"י בלשונו כאן שכתב והכי אמר התם דר"י
לא חייש בנדר לקלקולא דהיינו בנדר דוקא משום הני טעמא שכתב הגאון דליכא בנדר משום קלקול משא"כ
באיילונית חייש ע"ש: (ר) עיין בתוס' בהאשה רבה דף נ"ד ע"ב בד"ה מאיסורא כו' הובא במהרש"א יבמות
בתוס' בד"ה ואי אתה יכול לומר כו' דס"ל דלא פליגי ר' ישמעאל ור"ע רק לענין שריפה אבל בכרת לכ"ע
אפילו לאחר מיתה: (ש) דברי הגאון תמוהין בזה דודאי מוכח להדיא מהאי דנדה דף נ"ב שהביאו התוס'
בכאתה

בין בני היתר וכו'. לשון הרא"ש מדויק קצת ביותר בזה והשתא לא מלי מתני' לאפלוגי בין הלכה קודם וכו' דונמצאו עליה נדרים משמע עתה נמצאו דהיינו שלא הלכה קודם ידיעה ובלא הלכה קודם ידיעה דהיינו ונמצאו פסיק לה דאינה מקודשת אבל אם נאמר דלאחר ידיעה נמי יכולה להתיר לא הו"ל למיתני בפסיקא אינה מקודשת וק"ל וקצת קשה בשמעתין והתניא כו'. ליתני ברייתא דאינה מקודשת איירי לאחר ידיעת הבעל וכ"ת דדומיא דרופא וריפא דאיירי בכל ענין ואילו מיירי ברייתא שניה בהלכה לאחר ידיעה לא הו"ל כלל למיתני רופא דעדיפא מינה אף בקודם ידיעה אינה מקודשת ז"א דתקשי נמי להירוצא דרבא אשה חשובה הא רופא וריפא אף באינה חשובה כדאיתא בברייתא הראשונה. ואפ"ל דהלכה אזל כו' אמתני' דהכא קאי דאיירי באשה שנתקדשה ע"מ שאין וכו' והלכה הוא לשון עבר קודם שנמצאת ואילו איירי ברייתא לאחר שנמצאו לא הול"ל הלכה רק הולכת לשון הוה ועיין ודו"ק: בתד"ה משום ש"ר וכו' כיון שלא התנה ולא כפל וכו'. אין ר"ל ולא כפל למילתיה רק ר"ל ולא כפל לתנאי ופי' לר"מ דבעי' תנאי כפול אף אי מיירי שהתנה פעם אחד מ"מ לא הוי גט בטל אבל ודאי איירי הכא בדכפל למלתיה לכן שייך לעז וסמוכה משום איילונית איירי בדלא כפל למלתיה וז"ש בסוף הדבור כיון דלא התנה ולא כפל ר"ל ולא כפל למלתיה וע"ש בתוס' בהשולח מבואר דבריהם בזה גם כאן בח"ש ופירוש כפל למלתיה שלא התנה לומר ע"מ שיהיה הוצאת שם רע אמת אני מגרשך רק שאמר בשעת נתינת הגט משום שם רע אני מוציאך ואילו הייתי יודע שלא יהיה שם רע לא הייתי מגרשך אבל לא על מנת זה יהיה גט ואם לאו לא יהיה גט: בא"ד ולפי"ז אין צריך הטעם שבקונטרס כו'. דאם פירושו גט בטל באמת ודאי לא סגי בטעם שע"י שלא יחזור לא יוציא לעז סוף סוף אם הוא שתק אנן מי שהקינן הרי גט בטל והיא אשת איש לכך צ"ל לטעם שבקונטרס שבכל ענין מגרש לה כיון שידע שלא יחזיר אבל לפי"ז שהגט גט כשר באמת רק לחשש לעז א"צ לטעם שבקונטרס כו': בא"ד וליכא למימר וכו'. וא"כ שפיר הוצרך הקונטרס לפרש כן גם קושית ועוד אם עשה תנאי וכו' מיושבת קצת כיון שאינו תנאי גמור: בא"ד והכא בדלא כפליה לתנאי כו' ר"ל דלא כפליה למילתיה ג"כ רק אילו כפליה לתנאי אף שלא כפליה למלתא פשיטא דהוי קלקול: ולא משני התם רבנן דאיילונית הם רבנן דשם רע ובדלא כפליה למלתא הניחא לפירש"י דגט בטל באמת ואיירי מוציא ש"ר דהתנה ומשום שם רע אני מוציאך הוי כתנאי אי אפשר לאוקמי [הא דאיילונית] כרבנן בממ"נ אי התנה הרי קלקול לתנאי ואי לא התנה ואמר משום כו' אפילו לעז ליכא [ופשיטא דיחזיר ומ"ט דר' יהודה דפליג שם ואמר לא יחזיר. אבל לפי' התוס' קשה לוקמי בדאמר משום ש"ר הוא מוציאה ולא כפליה למלתא ופליגי אי איכא משום לעז בלא כפליה למילתיה י"ל] דלרבנן אף שלא כפליה למלתא מ"מ היה לעז כיון דלא בעי תנאי כפול שיהיה בטל הגט באמת וכי היכי דחד תנאי מבטל הגט באמת כן אם אמר למלתיה חד פעם משום איילונית אני מוציאך ג"כ איכא לעז אבל לר"מ דלבטל הגט באמת צריך כפל גם להיות לעז לביטול הגט צריך כפל למלתיה גם לזה כוונו בלשונם ולר"מ כו' אפילו לעז ליכא. והוצרכו לכתוב ולר"מ דבעינן תנאי כפול כו' כיון דהכא איירי נמי ע"כ בלא תנאי דאילו התנה פעם א' לת"ק דלא בעי תנאי כפול מה בכך שלא יחזיר סוף סוף גט בטל ובניה ממזרים ואפ"ה יש קלקול לעז לר"מ דחייש הכא לקלקול א"כ למה באיילונית לא חייש ר"מ ללעז לזה כתבו ולר"מ וכו':

דף עה ע"א

גמ' לא ניחא לי דאיתסר בקריבי' וכו'. עיין בח"ש [שהקשה תיפוק ליה שהוא לא יגרשנה שהבעל אינו מגרש אלא לרצונו ותירץ דה"ק ליתני אינה מקודשת דהיא נמי אמרה לא בעינא באיש נדרן ואפילו תאמר שרוצה להתקשר שאם ידור עוד שיהיה חייב לגרשה סוף סוף יכולה לומר לא ניחא לי דאיתסר כו']. ודוחק גדול. דמי מדבר אם רוצה לקשר סוף סוף ברייתא אומרת פשטא דדינא אינה מקודשת [וזה ניחא אף בלא טעם דלא ניחא לה דשמא לא ירצה לגרש] ואם הוא רוצה לפייסה לתת לה מעות או קישורין דלמא אה"נ שמקודשת ומי מדבר בכך. ולי נראה דאשה המקפדת על מנת שאין עליו נדרים עיקר הקפידא הוא על [שירצה] שלא להדירה שלא ליהנות שלא לשמש ולקשט ולפירות ושלא לילך לבית אביה וכו' וכיוצא בזה כדלעיל אבל שאר נדרים שאין מגיעין לה מה לה לנדריו ואפילו אם היא נדרנית אמרינן לעיל דדוקא נודרת ואינה מקיימת אבל מקיימת לא דאינו יכול לומר אי אפשי בנדרנית אלא בנדרים שבינו לבינה או בעינוי נפש שלא תתקשט בבגדי צבעונים ושלא לאכול בשר וכו' וכדלעיל אף אם התנה על מנת וכו' לא הוי קפידיה קפידא לזה אמר שהיא תאמר אי אפשי בנדרן וכי תימא שאר נדרים ודאי לא איכפת לה ואף אם התנה היא על מנת שאין עליך נדרים בשביל נדרים כאלו ודאי מקודשת דלא הוי קפידה קפידא אלא שהיא יכולה לומר כיון שהוא נדרן למחר ידיר אותי בדברים הנוגעין לי הנזכרים לעיל במשנה הלא גם בזה הדין יוציא ויתן כתובה דהיינו כופין אותו להוציא כדלעיל לזה אמר מ"מ יכולה לומר לא ניחא לי דאיתסר ע"י גירושין בקריבי' וק"ל: גמ' לא בעי טלפחי בסוף פרק האשה שלום ברש"י מפורש [ברש"י שלפנינו כאן מפרש בזה הלשון ממש שכתב רש"י שם]: גמ' קול עבה כו' כי קולך ערב וכו'. אף שקרא בשבח נוי קמדבר והעדר הנוי לא הוי בשביל כן מום וכן רש"י פירש בסמוך וכמה נוי הוא לה ולא מפרש וכמה לא הוי מום דכיון דאמר טפח הוי מום ש"מ דבציר לא הוי מום וקצת יש לראות למאי נ"מ ואפ"ל אם התנה עמה על מנת שתהיה מופלגת בנוי וא"כ פי' וכמה לא זו דלא הוי מום אלא אפילו הוי נוי ג' אצבעות אבל ג' אצבעות וחצי או ד' לא הוי מום ולא נוי [א"כ דלמא ה"נ בקול עבה] ודוחק לומר דקול ערב נוי ועבה מום לא ערב ולא עבה דרך נשים כך. אבל ודאי ממרחק נאוה לא קשה דא"כ מטוערת הוי מום מ"מ ראה ונתפיים ועוד פירוש מראה מיתוך איברים לא הצבע. ועיין במפרשים יפה תואר ויפה מראה: גמ' אמר אביי וחד וכו'. לתרץ יתורא דאיש ואיש באופן אחר לומר דאיש אחד הנולד בה שקול כאיש ואיש: גמ' אמר רבא וחד מינן וכו'. אפ"ל כנגד אחד הנולד בה אמר איש ואיש דחד מינייהו כתרי מינן ונגד המצפה לראות אמר חד מינן כי סליק וכו' שהרי ר' ירמיה וכו' אפ"ה כדסליק להתם נתחכם כאחד מהן ע"י אוירא דא"י מחכים וקרי לן טפשאי א"כ אחד מאתנו היודע מה קאמרי רבנן כדסליק להתם עדיף כתרי מנייהו ודו"ק: ברש"י בד"ה הזקן כו' וריח הפה וכו'. אף דלא מסיים בשיטה רק זיעה. ה"ה ריח מדקא מקשה והני בכהני לא פסלי כו' [גם רב אשי מזכיר בתירוצו ריח הפה]: ברש"י במשנה בד"ה הבעל צריך וכו'. עדים וכו' וכ"ה ברש"י ברי"ף ובר"ן. ולא מפרש האב צריך להביא ראיה עדים דפשיטא דראיה הוא בעדים ודו"ק ואפ"ל דברישא לאו דוקא בעדים ה"ה רק שאר הוכחות שמוכיח האב לבעל שע"כ לאח"כ נולדה משא"כ בסיפא אם בהוכחות ואומדנא שהרי ראיתיה כגון ד"מ שהיתה כורכה בגד סביב המקום שהמום בו עתה וכמה וכמה הוכחות הרי ידע שהיה בה מומין וידע ונתפיים אע"כ שאינו יודע להוכיח מאומה רק צריך לראות אם ימצא עדים אנשים שיודעין מה שהוא לא ידע וק"ל:

ע"ב גמ' טעמא דמייתי האב ראיה כו'. הומ"ל מני ר' יהושע דאמר לא מפיה וכו' עד שתביא ראיה לדבריה וא"ל לדיוקא דהא לא מייתי ראיה כו' וק"ל: גמ' אמר רבא לא תימא טעמא דר"י וכו'. אמימרא דר' יהושע בפ"ק הו"ל מאי ענינו כאן וכ"ש אמתני' המדברת ומעוברת דליכא חזקה דממונא כנגדה שם מקום לומר לא תימא וכו' [לא תימא דלא מהני חזקה דגופא כלל דהא הכא ליכא חזקה דממונא נגדו אלא כו' והכא משום מעלה עשו וכו'] אבל הכא מהיכא תיתי. ואולי לאפוקי מדרב נחמן בסמוך [ע"ו ע"ב] שמפרש צריך להביא ראיה דמתני' לקידושין דהיינו אף שמוחזק האב. [וזה כפירוש התוס' לקמן שם דר"נ לא ס"ל תברא]. או משום דקשה ליה ברישא הו"ל למיתני רבותא וכמו שהקשו התוס' בד"ה מי ששנה כו' ובשלמא סיפא נקיט נכנסה לאשמעי' אף די"ל חזקה אין אדם שותה כו' אפ"ה כשהביא ראיה הוי מקחו טעות [דאין אדם מפיים] וכמ"ש התוס' אבל לומר דרישא פליג נמי בהא הוא דוחק מפורסם אלא י"ל לכך נקיט רישא בכי האי גוונא להורות דמעות קידושין שהוא של אב ומוחזק בה אפ"ה צריך להביא ראיה [ולכך לא נקיט ברישא נכנסה כו' משום דאז הכתובה שלה ונצטרך למיתני עליה להביא ראיה ולא נשמע מזה דינא דקידושין לכך נקיט עודה בבית אביה דהכתובה של אב וקתני סתם צריך להביא ראיה כדי לכלול אף מעות קידושין שהוא מוחזק] והיינו מטעם כיון דלבעל יש חזקת מרא קמא וכדלקמן לזה אמר לא תימא וכו' דהא קתני סתם צריך להביא ראיה אלא כי לא אזיל כו' היכא דאיכא חזקה דממונא דהיינו חזקת מרא קמא דממון [וזה כפירוש רש"י לקמן שם דר"נ ס"ל שינויא דתברא] והוא דוחק גדול דאדרבה עדיין הו"ל למינקט ברישא נכנסה וכו' ולומר האב צריך להביא ראיה דהוי שמעינן שפיר טפי לקידושין כיון דהכתובה שלה מן הנשואין וק"ל [וא"כ כיון דלא מיתרצא בהכי קושית התוס' ובע"כ צריכין לתירוץ התוס' א"כ מהיכא תיתי לומר דלא אזיל בתר חזקת הגוף כלל אפילו בקידושין שהוא מוחזק]. או י"ל דלעיל ה"א דלכך לא אזיל בתר חזקת הגוף משום דאיתרע חזקת רשות האב דמיירי בענין שאינו יכול להיות שנאנסה תחת בעלה דמיד שכנסה לא מלא לה בתולים וע"כ זינתה בבית אביה אבל היכא שיכול להיות שזינתה תחת בעלה אין הכי נמי דאזלינן בתר חזקת הגוף אבל עתה דאמר דר' יהושע פליג בסיפא ג"כ אף שיכול להיות שמומין נולדו ברשות הבעל ולא איתרע חזקת רשות האב אפ"ה לא אזיל בתר חזקת הגוף וס"ל על האב להביא ראיה להכי אמר שלא תימא משום דלא תחשוב חזקת הגוף למאומה וק"ל. מיהו דלמא רק אהא פליג ר' יהושע בסיפא אהא דצריך להביא ראיה שעד שלא תתארס וכו' וס"ל בסיפא שאין צריך להביא ראיה רק משנתארסה הוי בה מומין הללו ואיתרע חזקת רשות האב: גמ' סיפא נמי כאן נמצא כאן היה. יתור לשון הוא ואינו נכון דהא באמת אף אם הביא ראיה שראו בה מומין משנתארסה דהשתא אדרבה י"ל כאן נמצאו ברשות האב וכו' אפ"ה לא מהני משום דאיכא תרתי כדמסיק. ויותר נכון אם הוא מלשון הקושיא וחסר ומדרישא כאן נמצא וכו' סיפא נמי כאן וכו' איתיביה וכו' ואמאי לימא כאן נמצאו וכו' ועיין בזה בר"ן [שברוב ספרים לא נמצא הגירסא רק רישא כאן נמצא כאן היה וכן מורה לשון רש"י]: בפשטא דשמעתא חדא במקום תרתי כו' מחמת קושית התוס' הייתי אומר ב' דרכים אחרים ליישב האחד הוא דלעולם אם יכולין ליישב שני חזקות שיהיו לאחדים ולא יסתרו זה לזה אנחנו מיישבים לכן ברישא דחזקת הגוף וחזקת כאן נמצא סתרי אהדדי ולאו דוקא סתרי אלא כאן נמצא מרע לחזקת הגוף [כמשמעות לשון רש"י] ואי אפשר ליישבן להכי אזלינן בתר חזקת ממון על האב להביא ראיה וכן בסיפא אם הביא עדים עד שלא נתארסה דהשתא ע"כ קודם אירוסין הוי המומין מאי איכא חזקה אין אדם שותה וכו' ורואה וניפייס וחזקה אין אדם מתפיים נמי סתרי אזלינן בתר חזקת ממון דהא אי אפשר ליישבן שהרי ע"כ מקודם נולדו אבל משנתארסה כיון דיש לה חזקת הגוף וחזקה אין אדם שותה וכו' מאי אמרת חזקה אין אדם מתפיים וכו' מיישבין ב' החזקות ואמרי' אין הכי נמי אין אדם מתפיים וע"כ האי ראה דחזקה אין אדם שותה רק מאי הו"ל למיעבד שידע שהמומין לא היו בה בשעת אירוסין ונסתחפה שדהו וא"כ נשאר כאן נמצא כו' חדא במקום תרתי דחזקת הגוף וחזקה אין אדם שותה נשארו בתוקפן וק"ל. אבל בלשון הגמ' מגומגם זה [מאי אמרת כו'] גם לשון האי ראה וניפייס ובחזקה דאין אדם שותה היא קצת למותר דלא הול"ל רק חזקה אין אדם שותה א"כ בודקו וחזקה אין אדם מפיים במומין וא"כ ודאי לאח"כ נולדו רק משום בעד שלא התארס קאמר האי ליישנא ודו"ק. הב' שבאשה זו ישנו ספק אם המומין קודם האירוסין או לאח"כ והנה בסיפא בנכנסה לרשות הבעל יש לה טענה בממ"נ בשני הצדדין אם לאחר אירוסין הרי נסתחפה שדהו ואם קודם מ"מ חזקה אין אדם שותה כו' והאי ראה ונתפיים משא"כ הבעל אלאחר אירוסין אין לו טענה כלום לכן ברישא שאף לה אין לה טענה אלא מצד אחד דהיינו לאחר אירוסין וכל עצמות טענתה הוא דוקא לאחר אירוסין דהא אקודם אין לה טענה דחזקה אין אדם שותה כו' שהרי לא כנסה עדיין לכן גם הבעל אף שאין לו טענה אלאחר אירוסין רק דוקא קודם אירוסין הדין עמו שמוחזק בממון וכן בסיפא [אם מביא עדים] עד שלא נתארסה שאינה יכולה לטעון שנעשה לאחר אירוסין רק אקודם אירוסין בלחוד מ"מ גם אם טענתו גם כן אינו רק אקודם אירוסין שני [מטעם שמוחזק] משא"כ אם הביא עדים משנתארסה היא באה מב' צדדים בטענת אחר אירוסין ואת"ל קודם אירוסין אין אדם שותה וכו' והוא כל טענתו לומר קודם אירוסין שהרי כאן נמצאו וכו' ולא נתפייסתי שהרי אין אדם מתפיים וכו' לכן עדיפא טענתה וזה קרוב בעצמו לטעי"ל שבתוס' ד"ה חדא כו' רק אין צריך להסברא שכתבו אבל בעל לא מיפטר עד שיהיו כל טעמים שלו אמת דאף אם יטיר שבטעם דכאן נמצא וכו' יכול לפטור עצמו בלא חזקה דאין אדם מפיים כגון שנאמר כיון שהתנה על מנת שאין בה מומין התנה ולא שייך לומר ראה וניפיים אף שיהיה חזקה דאדם מפיים במומין וחזקה אין אדם מפיים וכו' יהיה עוד טעם לפוטרו מ"מ הוא ב' טעמים על קודם אירוסין [משא"כ ב' טענות דידה הוא על ב' צדדים א' על קודם אירוסין וא' אלאחר אירוסין] והוא כענין ד"מ אם אומר קושיא על כל צד טוב יותר מאומר ב' קושיות על צד אחד ועל צד השני לא כלום וק"ל: ברש"י בד"ה רבא אמר וכו' מהדר וכו' הלכתא וכו'. דאי לאו משום הלכה אף דנוח טפי לאוקמי כולה כחד תנא מלומר תברא מ"מ הו"מ לאוקמי כולה כר' יהושע ופ"ק נמי פלוגתייהו בענין שאינו יכול להיות שנאנסה תחת בעלה ולהכי אף שנכנסה לרשות הבעל איתרע לה חזקת רשות האב (ת). מיהו ז"א דא"כ קשה אותיביה דאביי עד שלא התארס אין כו' דליכא לשנויי משנתארסה הוי חדא במקום תרתי דגבי בעל נמי איכא תרתי דהעמד ממון על חזקתו ובשלמא לר"ג ניחא דחזקת ממון במקום חזקה דגופא לאו כלום הוא וכמ"ש רש"י בסמוך (א) וק"ל. *ואפ"ל מ"מ נוכל לאוקמי כולה כר' יהושע ולעיל לא אמר ר"י דאזיל בתר חזקת ממון אלא משום דחזקת פנויה מסייע ליה דומיא שכתבו התוס' בסמוך לר"ג דטעמי האשה עדיפא וכאן נמצאו זכו' דעדיפא מחזקת הגוף משום דמסייע ליה חזקת ממון וכו' אף שחזקת ממון לר"ג לאו כלום הוא מ"מ מסייע הוא לחזקה אחרת ולפי אותו התירוץ כה"ג י"ל לר' יהושע דחזקת ממון לא אמר דמהני נגד חזקת הגוף אלא משום דחזקת פנויה מסייע לו דהעמידנה בחזקת פנויה וקידושיה לא היו

*מכאן עד אבל נראה הוא נוסחא חדשה ולקמן הוא נוסחא ישנה.

קידושין

ב א ו ר

שבאתה למאן ורבתה בכייס בביהמ"ד כו' ונמנו וגמרו כו' דהוצרכו להיות נמנו משום ר' ישמעאל כמ"ש התוס' לעיל הרי מפורש דלר' ישמעאל ממאנת אפילו מדרבנן. וכבר תפס גם הגאון פני יהושע על המהרש"א ז"ל: (ת) וא"ל דמכ"ל באמת לרש"י דלמא כוונת רבא באמת לתרץ אליבא דרבן גמליאל או אליבא דרבי יהושע לכן קאמר רישא כאן נמצא כו' לתרץ לר"ג וסיפא כאן נמצא היינו אי מתני' כר"י וכן הוא באמת בשיטה מקובצת יש גומר דגירסת רש"י לא היה רק רישא כאן נמצא כו' כמשמעות רש"י וכמש"ל בשם הר"ן: (א) אינו מובן קצת דאם נאמר דטעמא דר"י לעיל מטעם כאן נמצא כאן היה לא מטעם דחזקת ממון אלים ליה א"כ י"ל כר"י כמו השתא לר"ג דלא חשיבא חזקת ממון כלל נגד חזקת הגוף וא"ל דמוכח מאידך דר"י במוכת עץ אני דעליה להביא ראיה אף דאית לה חזקת כשרות דחזקת בנות ישראל שאין מזנות כמ"ש הר"ן לעיל דהוי לכאורה כמו חזקת הגוף דהא לחזקת כשרות דמדברת ומעוברת קרו התוס' בד"ה ספק חזקה דגופא וא"כ אלים ליה חזקת ממון. דז"א דע"כ צ"ל לפי"ז דחזקת כשרות דמ"מ גריע מחזקת הגוף דאל"כ היכי מצי למימר

דטעמא

קידושין והוי מקח טעות [לרבא מרא דשמעתא דס"ל לעיל מקח טעות לגמרי משמע] לכן ברישא דליכא אלא חדא חזקה חזקת הגוף מסייע חזקת פנויה לחזקת ממון לשיצטרך האב להביא ראיה אבל בסיפא משנתארסה כיון דאיכא תרתי חזקת הגוף וחזקה אין אדם שותה אף דלגבי בעל נמי תרתי חזקת ממון וחזקה אין אדם מתפיים במומין מ"מ לתרוייהו בהדי הדדי לא מסייע חזקת פנויה אבל הביא עדים עד שלא נתארסה דליכא חזקת הגוף רק חזקה אין אדם שותה ישנו כנגדו חזקה אין אדם מתפיים (וממון) [בצירוף חזקת פנויה] וז"א דמה ענין חזקת פנויה לחזקה אין אדם מתפיים וכי משום שיש לה חזקת פנויה לא יוכל להיות שמתפיים. מיהו י"ל דטפי אמרינן לא ניפיים והרי היא פנויה כמו שהיתה ובלא"ה נמי י"ל חזקה אין אדם מפיים גופא עדיף משום כן משום דחזקת ממון מסייע וק"ל. מיהו גם זה אינו דמ"מ אף משנתארסה יש לו לבעל לר' יהושע חזקת ממון בצירוף חזקת פנויה גם חזקה אין אדם מפיים בצירוף כאן נמצא כאן היה או באופן זה כאן נמצא כאן היה בצירוף חזקת ממון וחזקה אין אדם מפיים בצירוף חזקת פנויה: **ואפשר** לומר טולה כר' יהושע ולא מטעמא דכאן נמצא כו' דלעיל פליג ר"י בנכנסה לרשות הבעל אף בענין שיכול להיות שנאנסה תחתיו אפ"ה לא אזיל בתר חזקת הגוף רק בתר חזקת ממון בצירוף פנויה ובסיפא היינו טעמא משום חזקה אין אדם שותה וחזקת הגוף מסייע לה דעדיפי מחזקת ממון עם חזקת פנויה וחזקה דאין אדם מפיים במומין ולכן עד שלא נתארסה אזיל לה חזקת הגוף דידה ועומדת חזקת ממון עם פנויה וחזקה אין אדם מפיים אבל חזקה אין אדם מפיים גרידא גרוע מחזקת אין אדם שותה בכוס נגד חזקה אין אדם שותה לחודא. וברישא שאין לה אלא חזקת הגוף גרידא עליה להביא ראיה [דחזקת פנויה מסייע לחזקת ממון] אבל בסיפא משנתארסה לא משום דתרי חזקה דידה עדיפי משני חזקות שלו דחזקה אין אדם מתפיים גרוע מחזקת אין אדם שותה [כמו] השתא לר"ג וכמו שאמר עד שלא תתארס העמד הגוף על חזקתו לא איכא למימר מאי איכא חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו אדרבה חזקה אין אדם מתפיים במומין והעמד ממון על חזקתו [משמע דבעי צירוף העמד ממון] וכן לתנא דרישא למ"ד תברא עדיף ליה חזקה אין אדם שותה מחזקת אין אדם מפיים כמ"ש התוס' בד"ה מי שפנה [ולא מהני לר' יהושע אף לאוקימתא דרבא] אלא בצירוף חזקת ממון וכאן לריכה חזקת ממון בפני עצמו נגד חזקת הגוף [ואכתי חזקת הגוף עדיפא אם לא דחזקת פנויה מסייע ונשאר השתא חזקה דאין אדם מפיים גרידא נגד חזקה דאין אדם שותה דעדיפא וחזקת פנויה לא מסייע אלא לחדא לא לתרתי] משא"כ בעד שלא נתארסה ודו"ק: **אבל** נראה דחזקת פנויה לאו כלום הוא ואף שהתוס' לא כתבו רק דלא חשיבא חזקה כנגד חזקת הגוף דהיינו חזקת פנויה גרידא [מ"מ גם לסיוע לא מהני] תדע דאף לר"ג מ"מ נחשב חזקת ממון וחזקת פנויה לסיוע אלא ב' חזקות דבעל אם חזקת ממון אין בו כח לסייע לתרוייהו [אלא ודאי דלאו כלום הוא אפילו לצירוף סיוע]: [בדפוסים הקודמין היה כאן ערבובי דברים. האמור ליתן למעלה ניתן למטה גם יש בו מדברים קשה ההבנה מחמת רוע הסידור. ואנחנו סדרנוהו כפי הנראה נכון לדעתינו. ועכ"ז נליג ג"כ הנוסחא הישנה כדי שיהיה לנגד המעיין ואשר יבחר נפשו יקרב]: [נוסחא ישנה] (ואפ"ל דמ"מ נוכל לאוקמי כולה כר"י כו' אבל בסיפא משנתארסה כיון דאיכא תרתי חזקת הגוף וחזקה אין אדם שותה אף דלגבי בעל נמי תרתי חזקת ממון וחזקה אין אדם מתפיים במומין מ"מ לתרוייהו בהדי הדדי לא מסייע חזקת פנויה ז"א דמה ענין חזקת פנויה לחזקה אין אדם מפיים וכי משום שיש לה חזקת פנויה לא יוכל להיות שאיפיים. מיהו י"ל דטפי אמרי' לא ניפיים והרי היא פנויה כמו שהיתה ובלא"ה נמי י"ל חזקה אין אדם מיפיים גופא עדיף בשביל כן משום דחזקת ממון מסייע וק"ל. אבל בסיפא עד שלא נתארסה דליכא חזקת הגוף רק חזקה אין אדם שותה ישנו כנגדו חזקה אין אדם מיפיים וממון. אבל נראה דחזקת פנויה לאו כלום הוא ואף שהתוס' לא כתבו רק דלא חשיבא חזקה כנגד חזקת הגוף דהיינו פנויה גרידא תדע דאף לר"ג מ"מ נחשב חזקת ממון וחזקת פנויה לסיוע אלא ב' חזקות דבעל אם חזקת ממון אין בו כח לסייע לתרוייהו. מיהו גם ז"א דמ"מ אף משנתארסה יש לו לבעל לר' יהושע חזקת ממון וא"ת בצירוף חזקת פנויה גם חזקה אין אדם מיפיים בצירוף כאן נמצא וכאן היה או באופן זה כאן נמצא וכאן היה בצירוף חזקת ממון והזקת אין אדם מיפיים בצירוף פנויה. ואפ"ל כולה כר"י ולא מטעמא דכאן נמצא כו'. כמו שכתוב בנוסחא דלעיל עד אבל נראה): **בתד"ה** אבל במומין וכו' תימא וכו' מה שייך לחלק וכו' ונראה לרשב"א דכשהתנה וכו'. לכאורה הו"ל דבסברא זו פליגי ר"מ ורבנן ולמה להו לדחוקי לעיל ע"א בד"ה וחכמים כו' דפליגי במרחץ ואף לשמואל דמוקי סיפא בסתם מ"מ רישא איירי בתנאי ודלמא עלה קאי [פלוגתא דר"מ וחכמים] ודו"ק בזה: **בא"ד** כגון ריח הפה. וקול עבה וכה"ג: **בסה"ד** וקאי בין ארשות האב וכו'. קשרתיו דבלא רשב"א שלא היה סברא לחלק בין גלוי לסתר כשהתנה א"כ בסיפא שאינו יכול לטעון אלא הבעל צריך לברר לב"ד שהמומין היו קודם שנתארסה א"כ אף בגלוי כיון שהיו בה והתנה ע"מ כיון שהתנה התנה ולא שייך לחלק רק ארישא קאי שהבעל בלא בירור יכול לטעון כן אף שהאב מכחישו ולזה אמר אם שבגלוי הן אינו יכול לטעון ולא משום שראה ונתפיים דהא התנה בלא שיור וכו' רק אמרינן מסתמא אחר אירוסין נולדו דאל"כ היה רואה אותן המומין כיון שבגלוי הן והוא התנה ע"מ וכו' בלא שיור ש"מ דלא ראה לזה כתבו לפירוש הרשב"א השתא קאי וכו' ופירוש אינו יכול לטעון אי קאי אסיפא הלא אף בסתר אינו יכול לטעון בלא בירור לזה פירשו אינו מועיל וכו' כן נראה לי ודו"ק. ועיין בהגהת אשר"י בשם ר"י שמפרש דוקא אסיפא ע"ש ודו"ק: **בתד"ה** תברא פירש ר"ח שבועה: יש משבשין תרגום של שבועה מומי וה"ה תברא דפי' שניהם אחד [לשון שבר ומום]. והבל. אבל חרם נקרא בגמרא תברא כדאיתא במ"ק מאי תברא תברא בתי רמי וחרם הוא השבועה ושבועה הוא החרם כדאיתא בפר"א וכ"ה בערוך. אבל במועד קטן פירש רש"י מאי תברא למה תוקעין שברים כשמחרימין: **בתד"ה** אבל היכא כו' פשיטא דאזלי' בתר חזקת הגוף. דמהי תיתי נאמר לא ניזל והלא סברא הוא ובסמוך דקאמרי רבנן בהדיא טמא הוצרכו בד"ה ספק להביא ראיה מחולין: **בא"ד** דהיכי מצי למימר כו'. אבל לר"ג חזקת פנויה לאו כלום הוא נגד חזקת הגוף דחזקת הגוף אלימא ליה כמו חזקת ממון לר"ג נגד חזקת הגוף [דלאו כלום הוא]: **בא"ד** דכי האי גוונא חשבינן תרתי לריעותא וכו'. אף דהתם משום דאיכא ריעותא בטהרות שהרי נטמאו ודאי ובמקוה שהוא חסר דריעותא לפנינו מ"מ באמת הכא גם כן הוא כן: **בתד"ה** ספק וכו' שחין או מכוה וכו'. ולא נקטו בהרת אחרת קודם שנזקק לטומאה נראה משום דא"כ אין לומר העמידו בחזקת שלא היה בו נגע דבשמעתין אמרי' קודם מומין אלו לא היה בה מומין וכן נ"ל קודם נגע זה היה בחזקת שלא היה בו נגע [והכא היה לו בהרת] ואף דשחין ומכוה קרוי ג"כ נגע מ"מ קודם ספק זה היה בחזקת שאין בו נגע בהרת ועכשיו נחזיקנו לבהרת: **בסה"ד** ברלוה מדברת ומעוברת וכו'. ולמ"ד שניהם להכשיר בה דאילו בבתה ליכא חזקה דכשרות:

דף עו ע"א ברש"י בד"ה ומודה ר"מ וכו' וקס"ד בכל מומין שיש לספק וכו'. לכאורה תמוה דא"כ על הבעל להביא ראיה דמתני' במומין שאין לספק רק ודאי אח"כ נולדו ועל מה יביא ראיה אי דלא ראה וניפיים מה בכך סוף סוף נסתחפה שדהו כיון שנולדו אח"כ (ב) אבל פי' בכל מומין שיש סברא ודבר הניכר בו לספק היינו מומין הראוין לבא ואפילו אינו יתרת וכה"ג שודאי נולדו מקודם רק אפילו כל מומין שישנו מקום ריעותא לספק וכו' שראוי לומר על אותן מומין שמסתמא באו [מקודם] שניכר במום שאינו מום חדש ונראית כאילו היה בה זמן ארוך קודם שכנסה אבל בסתם מום שאפשר להיות מקודם או עתה מהיכא תיתי לומר מקודם רק עתה נראה כאן נמצא וכאן היה ואמרי' עתה נעשה ועלה קאמר במתני' על הבעל להביא ראיה. ובזה מבוארין שפיר דברי התוס' בד"ה ואמאי מנה וכו' ודו"ק: **בתד"ה** רישא מנה לאבא בידך כו' ואע"ג דהכא איכא נמי כו' כצ"ל: **בא"ד** ואינו מטעם ברי ושמא אלא משום דנולד הספק ברשותו כו' לא הוי פריך מידי כו'. יש לראות דהא לעיל בפרק שני אמרינן בהדיא דלא אמר ר"נ אלא בברי ושמא כו' ונראה שר"ל כיון דנולד הספק ברשותו מקרי כברי [לזה שכנגדו] אף אם באמת טוען שמא ולכן בסיפא שנולד הספק ברשות הבעל אף אם הבת טוענת שמא הוי כברי והוי ברי וחזקה ולכן על הבעל להביא ראיה וכן על בעל הפרה להביא ראיה למסקנא שבעל החמור טוען ברי כיון שנולד הספק ברשות בעל הפרה דהא אחר מסיכה מת וחזקה דהשתא הוא דמת וכן במחט פריך שפיר כיון דחזקה וברי הוא לבעל הבהמה דספק ברשות טבח אתיליד הו"ל לטבח להביא ראיה. ואולם א"כ ניחא פשט ר"י וברישא דנולד הספק ברשות האב לריכה היא לטעון ברי וכיון דרישא מנה לאבא בידך וברי דידה לא מהני כלפי האב לכן על האב להביא ראיה. אבל לא הו"ל בסיפא מנה לי כו' דאף אם יהיה שמא מ"מ כיון שהספק נולד ברשות הבעל הוי כאילו טוענת ברי ודו"ק. מיהו י"ל כיון דלא אמר ר"נ אלא בברי ושמא אבל בברי וברי לא אמר א"כ אף אם יהני ברי שלה לגבי אב מ"מ הוי ברי וברי (ג) וא"כ צ"ל סתירתם הוא שע"כ דכיון שנולד הספק ברשות האב שמא דבעל הוי כברי וברי וחזקה לא מהני אלא כנגד שמא [וא"כ ע"כ] לא מטעם ברי הוא כו' דנולד הוא כברי וכו' אלא משום חזקה הוא וכפירש"י. וא"כ דפליגי שמואל ורב אסי אהא דפרק שני דאי לא"ה אף יהיה ברישא חזקת הבת מהני לגבי האב מ"מ גם לבעל יש ברי כיון דנולד הספק ברשות האב [וזה ע"כ מיחשב לברי מדקתני סיפא הבעל צריך להביא ראיה אף בטוענת שמא ע"כ דמיחשב טענתה ברי] וברי וחזקה לא מהני רק נגד שמא [אלא על כרחך דפליגי] ודו"ק: **בתד"ה** ואמאי כו' בין בית אביה וכו'. אף שניכר מתוך המומין כאילו הן ישנים וא"ת"ל שנולדו ודאי בבית אביה הא תנא דסיפא דעל הבעל להביא ראיה פליג אף ברישא בנמצא בעודה בבית אביה: **בא"ד** ולמ"ד כאן נמצא כו'. ולהכי בסתם מומין אמרי' על הבעל להביא ראיה דכאן נמצאו כו' אבל במומין הראוין לספק ולומר שמסתמא מקודם היו מודה ר"מ שעל האב כו' דכאן נמצאו משנתארסה וכאן היו הא הוי חדא וכו' כדלעיל וק"ל. וה"ל להקשות בפשיטות דמתני' קתני בסיפא שעד שלא נתארסה ומשנתארסה לא ובברייתא מודה ר"מ וכו' ולא יהיה עדיף המומין הראוין לבא כו' מאלו מביא עדים בודאי שבבית אביה היו לה מומין רק נקטו מלתא בטעמא דטעמא דמתני' גופא הוא משום דהוי חדא במקום תרתי: **בא"ד** דא"כ מאי פריך לרב אסי וכו'. דבשלמא כפי שפירשו מעיקרא וכמ"ש בפירש"י ניחא דאף שניכרין כאילו הן משנתארסה קודם כניסה סוף סוף נשאר חזקת הגוף בתוקפו שמשנתארסה ונסתחפה שדהו ולכן מקשה שפיר לרב אסי וק"ל: **בא"ד** ומיהו י"ל וכו'. מבואר דמתני' דעד שלא נתארסה אין משנתארסה לא איירי במומין הנבדקין וא"כ הוי חדא במקום תרתי במשנתארסה: **בא"ד** מומין אלו ע"י בדיקת קרובותיו וכו'. כצ"ל. דמפלוגתא דחכמים משמע דאיירי ר"מ במומין הנבדקין וקאמר בברייתא דמודה ר' מאיר במומין שאינן נבדקין שאותן מומין נקראין ראוין לבא עמה מבית אביה וכו' שאין הבעל מרגיש בה וראוין מומין כאלו להסתיר אותן באופן שתביא מבית אביה וכו': **בסה"ד** מיהו לא יתכן וכו' במומין הראוין להוולד עמה מבית אביה. דמשמעות הלשון כולל כל מומין הישנים רק שניכר בהן קצת שנולדו בבית אביה נבדקין או אין נבדקין וק"ל: **בתד"ה** על בעל החמור כו' ופריך ולחזי כו'. מהא דיחלוקו במתני' תי' שם במסקנא סומכוס כו' רק מהא דפריך תלמודא בפשיטות וליחזי כו' ושמואל משני לאותו קושיא שם: **בא"ד** לפי המסקנא דהכא כו'. אף דלמסקנא לא תלינן במוחזק רק במי שנולד הספק ברשותו אמרי' ברשותו נעשה כן דהיינו הכא אמרינן ברשותו נמצא מת וברשותו מת דכאן נמצא כאן היה וה"ה התם אחרי מסיכת החמור ילדה הפרה וברשות בעל החמור נמצא הולד ונימא כאן נמצא כו' כבר הקשו התוס' באמת בסמוך ע"ב בד"ה כל הנולד ותירצו [דיש חילוק בין טיבותא לגריעותא] ע"ש אבל לענין חזקת מרא קמא ליכא לפלוגי כלל בין טיבותא לגריעותא ודו"ק: **בא"ד** ודוקא גבי מיתת חמור כו'. דאי לא"ה הא אמרי' בחולין דאזלינן בתר חזקה מן התורה כמ"ש התוס' לעיל גם במהרשתני כאנסתי אזלי לר"ג בתר חזקת הגוף ולא בתר שעת מציאה ומ"מ לא פירשו הטעם למה דוקא באלו. ובנגמן וכור בל"ז לא שייך כלל כשעת מציאתן. ובהשואל אזיל בתר מסקנא כדלעיל. או חילוק בין טיבותא לגריעותא. ושעת מציאתן הוא היפוך מכאן נמצאו כאן היו באותו רשות גם היפוך מן חזקת הגוף: **בא"ד** והא דכלה בבית חמיה כו'. לתירוץ קמא וכן לפי האמת [היינו מסקנת תוס' דהכא דטעמא משום חזקת מרא קמא] י"ל משום דחזקת הגוף מסייע לה (ד) אבל אי אמרי' כשעת מציאתן לא אמרי' חזקת הגוף כלל. ועיין בסמוך בשמעתין אכתוב עוד מזה בא"ה: **בא"ד** קודם ב' רשויות וכו'. אין להקשות מ"מ למה יביא ראיה עד שלא נתארסה לא לייתי אלא משנתארסה ואולי כיון שנמצא עתה בבית הבעל מקרי ב' רשויות אף שיש עדים שהיו משנתארסה מיהו הא למ"ד תברא פליג אף ברישא בנמצא ברשות האב ונראה דהתוס' אזלי לשיטתם דבסמוך דשמואל כרב אסי [לליסנא קמא דר"י אמר שמואל] וחזקת החמור לא מהני לדידי' כי היכי דבבת [לא] מהני חזקת הבת לאב וכולה כר"ג וברישא א"כ דצריך האב להביא ראיה ודו"ק. ואפשר שזה ג"כ חילוק שכתבו ודוקא גבי מיתת חמור וגבי מום וגבי מחט כו' משום דחזקה דידהו לא מהני לגבי דידיה כיון שאין החזקה בגופא. וז"א דא"כ מאי כתבו והא דכלה בבית חמיה כו' התם יש לה חזקה לא אמרינן כשעת מציאה ודוק היטב. ולמה לא פירשו באמת כן דטעם דשמואל כיון דליכא חזקת הגוף לגבי דידי' אזלינן בתר שעת מציאתן ולא קשה מכלה בבית חמיה דהתם יש חזקת הגוף: **בא"ד** ואיני נראה דדוקא משום חומרא דקדשים כו'. לכאורה קשה לי דכל הטומאות כו' הוא בין לקולא ובין לחומרא כדאיתא בטהרות פ"ג משנה ה' (ה) גם שם

באור

דטעמא דר"י התם משום כאן נמצא כאן היה א"כ מ"ט דר"י במ"ע דלא איתרע כלל חזקת כשרות דידה אע"כ דר"י לא מחשיב לחזקת כשרות משום דמ"ע לא שכיח לר"י או שאר טעמים אבל נגד חזקת הגוף היכא דלא איתרע רשות האב לעולם י"ל דלא חשיב חזקת ממון כלל נגד חזקה דגופה אף לר"י: (ב) שיגרת לישנא דגמ' לקמן דקאמר מאי ראיה מייתי ראיה דראה ונפיים אבל באמת הוא מפורש להדיא במתני' צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין וכו': (ג) הלשון מגומגם מאד דמ"ש בתחלה אבל בסיפא וכו' הוא סתירה מסיפא ומ"ש ומיהו י"ל כיון כו' הוא עוד סתירה מרישא. ומ"ש וא"כ צ"ל שסתירתם כו' קאי אדלעיל. ולפי המכוון היה נכון להיות כך סידורו ואולם א"כ ניחא פשט ר"י כו' לכן על האב להביא ראיה. מיהו י"ל כיון דלא אמר ר"נ אלא בברי ושמא א"כ אף אם יהני ברי שלה לגבי אב מ"מ הוי ברי וברי [ועל האב להביא ראיה אף אי הוי כמנה לי בידך] גם א"כ לא הו"ל בסיפא מנה לי בידך דאף אם יהיה שמא הוי כאילו טוענת ברי [דהא באמת משמע סיפא אפילו בטוענת שמא וע"כ דמיחשב כטענות ברי כיון דנולד הספק ברשות הבעל א"כ למה ליה למימר סיפא הוי מנה לי בידך אף אי הוי מנה לאבא בידך הוי טענת ברי] וא"כ צ"ל סתירתם הוא כך שע"כ [למה דיהיב טעמא דסיפא משום ברי הא משמע דאפילו טוענת שמא נ"ל] דכיון שנולד הספק ברשות האב שמא דבעל הוי כברי וברי וחזקה לא מהני אלא נגד שמא [וא"כ ע"כ] לא מטעם ברי הוא כו' דנולד הוא כברי [ולמה לי סיפא מנה לי בידך] אלא משום חזקה: (ד) אף דגם הכא חזקת הגוף מסייע לבעל החמור וגם חזקת ממון דהשתא ואפ"ה אלים ליה חזקת מרא קמא כ"ש בכלה בבית חמיה דאית ליה לבעל חזקת מרא קמא וחזקת ממון דהשתא. נ"ל דכוונתו כמ"ש הגאון בסמוך דהתוס' כאן אזלו לשיטתם דבסמוך דלליסנא קמא דרב יהודה אמר שמואל סובר כרב אסי וא"כ במתני' חזקת הגוף שלה מסייע גם לבת אבל חזקת הגוף דחמור לא מהני לדידיה: (ה) עיין בתוספות נדה דף ד' בד"ה כל הטמאות יישבו התוס'

אמרי' דוקא במקום מלאתן עי' בפי' הרע"ב: **בא"ד** דר' יעקב ור' נתן דגבי ממון כל"ל: **בא"ד** עלמו מסופק בפרה כל"ל: **בא"ד** הוי לך לפרושי. ומ"מ טעמא משום דלא אזלינן בתר רובא דאילו אזלינן לא הוי לריך לפרושי דסמך עלמו על הרוב אבל אילו היה דרך לדקדק אם הוא נגחן לא תליא ברוב וק"ל: **בא"ד** שבאיזה שארלה אתפוס כו'. ושני הלשונות לטובת הלוקח אם ירלה יחזיר או לא יחזור אף דאפשר לומר בהיפך שהמוכר אמר ב' לשונות לטובתו לענין חזרה מ"מ כיון שהלוקח מוחזק ויש לו טענה כו': **בסה"ד** לפי"ז א"ש כו'. ובח"ש לפי"ז לא א"ש. ועיין מה שאכתוב בסמוך אי"ה ודו"ק: **ע"ב גמ'** ותנא תונא כלה כו'. כל אלו תנא תונא ל"ל שאינו מייתי ראיה רק שמלינו שלריך להביא ראיה אף שנולד הספק ברשות חבירו וכן פירש"י. יש לראות אמאי לא קאמר ותנא תונא מגופא דמתני' דר' יהושע במשארסתני נאנסתי לפירש"י דאזיל למ"ד תברא דאף שנולד הספק ברשות הבעל על האשה להביא ראיה ודוחק לומר דבה"א ותנא תונא כלה כו' הומ"ל [אילימא כלה בבית אביה כו' הול"ל ותנא תונא גופא דמתני' דר"י במשארסתני] רק מדחה ליה מיניה וביה ובאופן שאינו ראיה כלל. וכדמסיק ללשון קמא ולקידושין לא מלי מייתי ממתני' דלעיל דדוקא ממתני' דהכא דקתני על האב כו' דמשמע קידושין הסייכין לאב. דזה דוחק. דהא באמת כי מסיק כלה בבית אביה ולקידושין ר"ל תנא דרישא דכלה בבית אביה אבל כוונתו אסיפא בבית חמיה דהם פליג נמי ת"ק דאיירי בנמלא ריעותא ברשות חבירו דמשם ראיה וכן בטולה שמעתתא כי אמר כלה בבית אביה ר"ל חמיה וכן בהיפך וק"ל אלא י"ל דלעיל י"ל דאיירי בענין שלא נאנסה תחתיו ואם כן נמלא ריעותא ברשות האב וכן י"ל בהיפך [אם איתי מר"נ דהתם נאמר דהתם בענין שיש שהות שנאנסה תחתיו] רק מ"מ בממ"כ הו"ל להביא ראיה ממתני' דלעיל איירי באיזה אופן שתהיה או מר"י או מר"נ. ועוד קשה דא"כ שידע שיש לחלק בין נמלא הספק ברשותו או לא ולהכי לא קאמר ר"י גם ממ"ש ותנא תונא שמבקש סיוע שלא תחלק בין נמלא ריעותא ברשות חבירו או לא א"כ מי מכריחנו לתברא הא מלינו לאוקמי כולה כחד תנא ומודה ר' יהושע בסיפא וק"ל. י"ל אף שידע סברא לחלק בין נולד ספק ברשותו מ"מ ע"כ מוכרח במתני' תברא מדקתני סיפא עד שלא נתארסה ומשנתארסה לא וק"ל. ואף שרש"י פי' תחלה השמעתין תברא שאין לנו טעם לחלק כו' וק"ל: **גמ'** כלה בבית חמיה כו'. יש לראות דהא לא סגי דלא מסייע אלא אף סותר ממש דין דשמואל דבעל מביא ראיה ברישא למ"ד זה משום חזקת הגוף אף שמתנגד לו חזקת מרא קמא וחזקת ממון דהשתא שהרי הבעל מוחזק בממון מתחלה ועד סוף ושמואל ס"ל דאזיל בתר חזקת מרא קמא אף שמתנגד לו חזקת הגוף וחזקת ממון דהשתא ואף שי"ל דלא קאמר ותנא תונא כלא בבית חמיה רק אף שנולד ספק ברשות חבירו ואפילו הוא מוחזק לשלול מי דמיא הקודם ומדחה מי דמיא כו' וא"כ דסותר לשמואל ומשני אלא כרבי יהושע ועל האב להביא כו' ולקידושין משום דעדיף חזקת מרא קמא. אבל אין זה בכח מאמר מי דמיא דמשמע שלא בא לשלול אלא ראיה של ותנא תונא אבל הדין דין אמת גם דקאי' לה מאי קארי לה. מיהו י"ל בזה דחשב עתה לחלק בזה שאינו סותר לדין דשמואל דבחמור כיון שאין לו טענה ברורה אזלינן בתר חזקת מרא קמא משא"כ במתני' שהיא טוענת ברי לא מהני חזקת מרא קמא כנגד זה אלא אזלי' בתר חזקת הגוף. וא"ל שזה דוחק דלמה אין טענה ברורה [של בעל הפרה] ומרא קמא עדיף מאין טענה ברורה [דבעל החמור] וחזקת הגוף ובטענה ברורה וחזקת הגוף עדיף מטענה ברורה וחזקת מרא קמא דז"א כי במתני' אין לבעל טענה ברורה רק לה וא"כ עם חזקת הגוף הוי ברי ומרא קמא הוא שמא וק"ל. וראיה של ותנא תונא הוא על שנולד ספק ברשות חבירו וכמ"ש ודו"ק: **גמ'** נמלא עליה קורט דם כו'. בנמלא קורט דם אף מלד א' טריפה בלא נמלא אף במשני לדדים כשר [וא"כ לכאורה מאי חילוק יש בין מלד א' לשני לדדים] ופשטא דליסנא משמע דקאי אב' לדדים דאי מלד אחד הול"ל נמלא כו' בידוע שניקב כולה ומאי קאמר בידוע שלפני שחיטה מה בכך שהוא לפני שחיטה סוף סוף לא ניקב אלא מלד אחד וכן לא נמלא כו' בידוע שהוא לאחר שחיטה וכשירה הא אף אם יהיה ידוע שהוא לפני שחיטה כיון שאין עליה קורט דם כשירה [בלא ניקב אלא מלד אחד]. ועיין בב"י י"ד סי' מ"ח [ועיין מה שהביא הגאון בחולין ליישב זה] וביאור הרי"ף בסוגיא דשמעתין תמלא במאור עיין עליו: **בתד"ה** כלה בבית אביה ולקידושין כו' ועוד מקשה ר"ת דלעיל מוכחינן כו'. במ"ש לעיל בגמ' באמר רבא לא תימא דפליג אהא ניחא (ו): **שם** ועוד מקשה ר"ת כו'. י"ל דלעיל היכא דליכא חזקת ממון ולא מרא קמא כנגדו משא"כ כאן דסוף סוף חזקת מרא קמא מהגנד לאב. מיהו כבר כתבו דדוקא היכא שמחזיק עלמו מסופק כו' ובמתני' יש לו לאב טענה ברורה או הבת טוענת ברי ולהכי נראה יותר של"ל לעיל בסוף ד"ה על בעל החמור כו' ולפי"ז לא א"ש כו' דאילו לשיטה ראשונה שבתוס' דחזקת מרא קמא עדיף בין שיש למחזיק טענה ברורה או לא לא היה קשה קושית ר"ת גם הקושיא הראשו' אימר דאמר ר"י כו' לאוקומי ממונא מי אמר דלא תליא בלאוקמי ממונא כיון שחזקת מרא קמא מתנגד שעדיף מחזקה דהשתא. אף שבגמ' מקשה בתחלה מי דמיא התם מייתי האב ראיה ומפיק הכא מייתי כו' ומוקי ולא אמרי' דחזקת מרא קמא מתנגד [וע"כ משום דהתם יש לבעל חזקת מרא קמא וחזקה דהשתא ומכ"ל להיכא דליכא אלא חזקת מרא קמא] וא"כ יש להקשות נמי אימר דאמר ר"י וכו' ודו"ק: **בא"ד** לימא דהאי כר"ג כו'. וכ"ת דלר"ג קשה אי לא יהיב טבח דמי בעל הבהמה בעי לאתויי ראיה ואמאי ניזל בתר חזקת הגוף דעדיף מחזקת ממון י"ל דלישני כמו ללשון שני דיהיב טבח דמי ומאי פסקא שתמא דמלהא וכו' וק"ל. אבל קשה לי דבלשון שני לישני הא מני ר' יהושע דאזיל לעולם בתר חזקת ממון ואפילו חזקת הגוף וברי כנגד ממון ושמא ולכן לעולם המוליא מחבירו עליו הראיה בין טבח בין בעל בהמה ואפשר לומר דלר"י מאי אריא בטוען שמא ושמא אפילו בברי ושמא ס"ל כן וק"ל. אבל דוחק לתרץ דלא ניחא ליה לאוקמי סתם ברייתא דלא כהלכתא היכא שיש לו תירוץ אחר: יש ליישב בשמעתין קרי לכלה בבית אביה נולד ספק ברשות האב מה בכך שהיא בבית אביה סוף סוף אילו השתא נולדו בה המומין נסתחפה שדהו של הבעל כיון שנתארסה הוי כמו החמור שמת באחריות בעל הפרה וקרי נולד הספק ברשות בעל הפרה אף שמת בבית בעל החמור. ובכל סוגיא דמימרא דרב יהודה אמר שמואל היה ניחא טפי לפרש כן והוי כפשוטו אילימא כלה בבית אביה כו' אותה בבא גופא וכן לר"נ ולקידושין. מיהו לשיטת רש"י לא היה אפשר לפרש כן דא"כ מאי קאמר ר' אבא כלה בבית חמיה [דבא להוכיח אפילו לא נולד הספק ברשותו ואייתי ראיה מרישא כדפירש"י] הא התם בין ברישא ובסיפא שפיר ברשות הבעל נולד ולהכי לריך להביא ראיה אבל לתוס' דלא מפליג מידי בין נולד ספק ברשותו או לא לליסנא קמא יש לפרש כן בלשון ראשון וק"ל. והאשר"י כתב בטעמא [לפי האמת] כיון שהיא ברשות האב לכל מילי והכתובה שלו אמרינן כאן נמלאו כאן היו קודם אירוסין אבל בוגרת כיון שילאה מרשות אביה ואינה נקראת עוד על שם בית אביה כך לי עומדת בבית אביה כאילו עומדת בביה אינש דעלמא וחשיבא כאילו נכנסה לרשות בעל עכ"ל: **בתד"ה** כל הטולד כו' ואוקי לכלה דמתני' כרבא כו'. ומ"מ כתבו לעיל ע"א בד"ה רישא דמסתמא רב אשי לא פליג אשמואל כו' עיין באשר"י ועיין: **בא"ד** ואפילו הוא מוחזק כו' כדפרי' מהאי דמחט כו'. שלא תימה כל הנולד כו' על בעל הפרה להביא ראיה משום דבעל החמור מוחזק ג"כ וא"כ לא פריך מידי ממחט. וסיפא דמתני' דעל הבעל להביא ראיה אף שהוא מוחזק [אין ראיה] משום דחזקת הגוף מתנגדו אף שנס גבי מחט חזקת הגוף מתנגד ללוקח (ז) מ"מ לריך אתה לומר בלא"ה [דל"ד חזקת הגוף דמחט וחמור לחזקת הגוף דידה דאל"כ] אמאי לא מקשה ממחט אסיפא דמתני' בלא שמואל: **בא"ד** משמע דאי הוי ברשות בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה כו' והלא נולד ספק כו'. וכי היכי דכאן בשמעתין בעל הפרה יביא ראיה הואיל והספק לגרישותא נולד ברשותו שהרי מת ונמלא ההפסד ברשותו אמרינן כאן נמלא כאן היה ה"נ התם לענין הריוח נמלא הריוח ברשות בעל החמור שהרי לאחר מיתת החמור נמלא הולד והול"ל כאן נמלא וכאן היה. ותירלו שלריך לחלק וכו'. ופירש בתשובת הריב"ש סי' רע"ג משום דכאן תלוי הקנין בזה קיומו או ביטולו מקיימין הקנין משא"כ התם הקנין לא תלוי בזה והוא דחוק: **בתד"ה** ותנא תונא כלה היינו כלה בבית חמיה כו'. משום דמרישא לקידושין אין ראיה דעל בעל הפרה להביא ראיה דהא כל עלמות טעמא דליסנא קמא דשמואל שעל בעל החמור להביא ראיה הוא מטעם שחזקת מרא קמא מסייע לבעל הפרה אף שבעל החמור מוחזק השתא וא"כ בלשון שני דקאמר כל הטולד כו' ולא איכפת בחזקת מרא קמא וקאמר על כך ותנא תונא לריך להביא ראיה על כך וא"כ ברישא דמתני' דלמא להכי על האב להביא ראיה אף שמוחזק כיון דחזקת מרא קמא מסייע לבעל משא"כ בבעל הפרה הוי בהיפך חזקת מרא קמא מסייע לבעל הפרה לזה אמר סיפא וכו' וזה נכון. ולזה פריך ממחט [ומהיכא פסיקא ליה למיפרך דלמא דוקא היכא שאינו מוחזק] משום דע"כ ותנא תונא הוא מסיפא ושם הבעל מוחזק השתא ש"מ דלא תליא בחזקה:

דף עז ע"א גמ' במהניתא תנא ריח הפה כו'. ולא מקשה מברייתא אשמואל כדבסמוך מיתיביה מקמץ וכו' אפ"ל דבסמוך ברייתא מפרש המתני' שתופס מקמץ זה בורסי משא"כ כאן אפשר שלא נזכר כאן פוליפוס בברייתא רק ריח הפה במקום פוליפוס ואם תני שניהם הוא קלת סייעתא לשמואל: **גמ'** וסימנך שמואל כו' מכולה פירקין. היינו פירקא דהמדיר שהיה מפרש כל משניות שבפרק זה מתחלה לסופו דוק ותשכח: **ברש"י בד"ה** ככפה חולי כו' ויש לו זמן לבא. נראה כאילו לא כתוב לפניו בגמ' וה"מ דקביע וכו': **ברש"י בד"ה** ואלו שכופין והני אין וכו'. דמדלא חשיב י"ל תני ושייר אבל תנא תני ואלו ואת אמרת תני ושייר: **בתד"ה** אלא לרב יהודה קשיא תימא דאמאי לא משני כו'. התרלן למאי דידע ברייתא דמייתי תנאי אי אפשר לו לתרץ כן דאי המקמץ זואת כלבים היינו בורסי קטן א"כ יש אומרים דברייתא נמי פירושו בורסי קטן וא"כ הייט ת"ק דמקמץ זה בורסי ע"כ פירושו בורסי קטן [דהא ברייתא לפרושי מתני' אתיא כמ"ש לעיל ובמתני' קתני גם בורסי דהוא בורסי גדול]: **בתד"ה** ליתני וכו'. למ"ד אין כופין לא הקשו מברייתא דיכול לומר תנא כמתני' דהכא ס"ל דמדלא חשיב ע"כ ס"ל דאין כופין אבל המקשה אמ"ד כופין תיקשי ליה ברייתא וכו' וכל כמה דלא מיישב לה [ברייתא אמתני'] יכול לומר תנא כהאי תנא סבירא לי. וקושית תוס' והירולם מבואר באורך מזה לעיל בתוס' ריש פרקין בד"ה יוליא כו': **ע"ב גמ'** התם כי אמרה הוינא בהדיה כו'. ולעיל [בריש פרקין בתוס' בד"ה יוליא שהקשו ליתני באה מחמת טענה] לא הוי מלי לשנויי כי אמרה הוינא בהדיה לא שבקינן דהא ודאי שבקינן כיון דהוא אינו ראוי לבנים והיא לא מיפקדה אפריה ורביה משא"כ כאן בנגא וכו' שהיא עקרה או אינו זוכה להבנות ממנה אנן כפינן ליה אפילו שישא אחרת: **גמ'** אם חן מעלה כו'. על מי שאין לו חן כ"ש שמגינה על מי שיש לו חן שלא יתגנה ואילו איכה מלילו מבעלי ראתן אין לך מגונה ומאוס גדול כזה כדקאמר לעיל מאי סימני' דלפין עיניו ודאבי נחיריה ואייתי ליה דירא מפומיה ורמי וכו' וק"ל: **גמ'** אמר ליה כחברך וכו' שאלולי לא יהיב סכיני' לא היה יכול לקפוץ בע"כ של מלאך המות אבל דוכתא אחוי ליה. או אולי לא היה חפץ לראותו רק שדעתו היה באמת לעשות כריב"ל ולכן ביקש סכינו להנלל מידו [ולכך לא מוזכר בגמ' דאחוי ליה דלא הפך בזה כלל]: **גמ'** אפילו אות אחת. בח"ש מוחקו וכן משמע קלת מפירש"י: סליק פרק המדיר

האשה שנפלו פרק שמיני

דף עח ע"א גמ' ר' יהודה אלכתחלה כו' ולפי"ז על החדשים אנו בוטים ר"ל אנו בוטים אפי' על זה שלכתחלה לא תמכור הנכסים שנפלו לה משנשאת (ח) או כיון שאנו בוטין על מה שמכרה בטל אפילו בדיעבד בנכסים שנפלו משניסאת הולך בהדרגה שנכסים שנפלו קודם שנשאת למוכרן לכתחלה [קודם שנשאת] ודו"ק: **בתד"ה** עד שלא תתארס כו' ואמאי והא הוי כר' חנניא בן עקביא כו'. פירש כאמרו לו לפני ר"נ דר"ח בן עקביא. יש לראות לפי' הקונטרס קמא דבסמוך בתוס' בד"ה איבעיא להו דמסיק דקאי אדיעבד דרישא וס"ל אף בנפלו עד שלא נתארסה ונתארסה מכרה בטל ע"כ ל"ל הא דפריך דלא כמאן משום דרב ושמואל ס"ל דוקא בנשאת ואילו אמרו לו דרבי יהודה ס"ל אף בנפלו קודם אירוסין ונתארסה וא"כ אף לפירוש הקונטרס בזה [שפיר' דר"נ מיירי אפילו בנפלו עד שלא נתארסה ואף לפירוש השני של רש"י כמו שהוא ברש"י לפנינו] שפיר קאמר דלא כמאן דאמרו לו דר' חנניא ס"ל ג"כ בנפלו משנתארסה ומכרה משנתארסה מכרה בטל כמ"ש בברייתא לא כך השיבן ופירש"י בעוד שדנו על הארוסה וכו' ש"מ דס"ל לאמרו לו מכרה בטל ואילו רב ושמואל כללו תרווייהו בחדא ואמרו ונשאת דוקא ודוחק לומר דנקטו ונשאת משום עד שלא נתארסה דא"כ הול"ל בין נפלו עד שלא נתארסה ונשאת ובין משנתארסה ומכרה באירוסין ואפ"ל דלר"ח חזרו האמרו לו מאירוסין לפי שהשיב להם תשובה גמורה ונלחת וכפירש"י בסמוך אמרו לו וכו' נראין דבריך במכרה בעודה ארוסה וכו' משא"כ בעד שלא נשאת ונשאת עמדו בדבריהן שהרי לא השיב להם טעם רק על החדשים אנו בוטים וכו' וק"ל: **בא"ד** מ"מ יכול רש"י לפרש כן וכו'. ודינו יכול להיות אמת אבל עד שלא נשאת ונשאת לא קאי רק בנפלו מן האירוסין ועלה קאי האמרו לו שיהיה מכרה בטל משא"כ אילו היה ראיה א"כ היה פי' עד שלא נשאת וכו' אף בלא נתארסה א"כ קאי האמרו לו עלה והיה רב ושמואל מלי למסבר כוותייהו: **בא"ד** ואין להקשות לפירושו וכו'. אחרי ברלאינו מהכרח הגמ' שאין פי' עד שלא נשאת רק משנתארסה. דדוחק לומר דלשון עד שלא נשאת וכו' סובל כך וכך [ולכך אין קושיא מכאן לפירש"י דאפשר דאה"נ פי' עד שלא נתארסה ומ"מ פריך דלא כמאן] כיון דר"נ ודאי דלא כרב ושמואל ואמרו לו מלינו לפרש נמי דלא כוותייהו וכמ"ש התוס' לעיל דף ע"ד ע"א בד"ה דברי הכל בבעלו קנו. דה"כ הו"ל להגמ' לפרש כן בפירוש ולא נומר שהמא דלא כמאן. ועוד דזה דוחק. ועדיפא ופשוט טפי משני התוספות: **בסה"ד** לאשמועינן דאפ"ה אי מכרה וכו'. דמכח דיוק דנפלו משנשאת אלו ואלו מודים כו' ליכא למידק רק הא עד שלא נשאת ונשאת אין מודין אלו ואלו ס"ל לב"ש מכרה קיים אבל ב"ה מלי למיסבר שפיר מכרה בטל דהא דנפלו משנשאה אלו ואלו מודים ר"ל אף ב"ש מודים דמכרה בטל להכי קאמר ר"נ עד שלא נשאת ונשאת אף לב"ה מכרה קיים. ועוד דנפלו משנשאת לאו דברי ר"נ הוא וק"ל: **בתד"ה** נפלו לה וכו' בהדרת שבת אחת כב"ה. ר"ל דב"ה מיקל עפי לאשה שנוטלת כתובה בהדרת שבת אחת ובמה דסיימן

באור

ההוספות זה דהא דאזלינן בתר שעת מיתתן אף לקולא היינו משום חזקה דטהרות ע"ש: (ו) ואף דרבא מוכח לה לסברים מכך דבהרת כו' מ"מ י"ל דר"נ מחלק דשאני בהרת דגלי רחמנא לטהרו או לטמאו כקושית תוספות לעיל בד"ה ספק: (ז) עפי הו"ל למינקט דגם בחמור חזקת הגוף דהמור מתנגדו: (ח) היינו דהיה לה למכור אפילו לכתחלה באומרת איני נפדית ואיני נותנת פירות. כ"ה בשטמ"ק. למ"ש

הקושיא פתחו וי"ל שאין זה קולא לב"ה שיהיה ממילא חומרא לב"ש. אע"פ שרצונה בכך ומבקשת גם להתגרש מ"מ לאחר מכאן שמא תחזור בה. ועיין בח"ש מ"ש בזה. וכיון דהוי אלא חששא פנים לקולא ולחומרא לא מיחשב רק מי שמיקל או מחמיר גבי איש : בתד"ה סיפא אומר כו' שהיא מוחזקת הוי ספק ודאי וכו' כצ"ל ודו"ק : בתד"ה איבעיא להו וכו' ונראה לר"ת וכו'. הארוך בפירושו ולא מפרש בקצרה דיעבד כפירש"י ולכתחלה לא אפשר [כפירש"י אב"ם] אלא אריסא קאי. משום דלפירושו ישנה ליישנים ב' פירושים ומה שקורא לחדשים בחד לד [בלד דאריסא קאי דקרי חדשים לנפלו משנתארסה כמ"ש התוס' וקאי מהדר להו על החדשים אם בושים כלומר נפלו לה משנתארסה] קורא להן בלד השני ישנים. ולפירוש קמא דרש"י פירוש חדשים וישנים פשוט. ולפירוש שני ג"כ בשני לדדי האיבעיא קורא לנכסים שנפלו ונמכרו משנתארסה ישנים ולאותן שמוכרת אחר נישואין חדשים אף שגם לפי"ז צריכין לטעמא שכתב ר"ת שהם ישנים משנשאת מ"מ אינו קורא פעם חדשים ופעם ישנים משא"כ לפירוש ר"ת לנכסים שנפלו משנתארסה ומכרה באירוסין קורא בלד שקאי ארישא חדשים ובלד שקאי אסיפא קורא לאותן נכסים עצמן ישנים וק"ל. רק למה באמת מפרש ר"ת אי קאי ארישא כמו בנפלו לה משנתארסה ולא כמו בנפלו משנשאת ואי משום ליסנא דאלכתחלה קאי דמשמע דפליגי רק לכתחלה לא תמכור [ולכך כתבו כמו בנפלו משנתארסה לא כמו במשנשאת] הא לא קאמר ר"י לכתחלה או דיעבד רק אלכתחלה ור"ל אבבא דלכתחלה ואף אם יסבור הוא בדיעבד. ואפשר שלשון אלכתחלה ר"ל דוקא אלכתחלה שהיא מוכרת לכתחלה על אותה סברא פליגי אבל אמה שבדיעבד מכרה קיים מודו. אך [בלא"ה] ודאי דחוק לר"ת לומר ברישא מכרה בטל אף בדיעבד. ועוד דא"כ לא יהיה הפשיטות ש"מ אדיעבד [דהיינו אסיפא] רק דוקא מכח גירסת אמר להם אף זו לא תמכור [דע"כ אסיפא דברישא מודים דמוכרת לכתחלה] וא"כ לפי התוס' דלא גרים לה באמת אין כאן פשיטות כלל. רק נימא באמת אלכתחלה פליג [ומ"מ מדמי ליה לנפלו משנשאת] ואי משום דדחיק ליה על החדשים אנו בושים דשם ראוי ליבום משום דבטל בדיעבד כבר כתבתי לעיל מניה [בגמרא דהיינו דיש להלוך בהדרגה] ודו"ק : ועוד דלפי"ז לא היה מקום לאמרו לו לר"ג וכו' כאן הניחא לפירש"י בלשון ב' קאי בשני לדדין אבבא הסמוכה וללשון ראשון נ"ל שתלמודא קים ליה בודאי דעכ"פ קאי האמרו לו ג"כ ארישא אבל לפירושם דהשתא [דמסופק בהא] מהיכא תיתי לומר דקאי ארישא כיון דלא פרכי מידי ברישא ודאי מסתבר יותר לומר לד שני דאיבעיא. אבל לפי"ז [דהיינו דמדמי ליה לנפלו משנתארסה] אתי שפיר שהבבא השני עושה הקושיא של הואיל וזכה כו' כמו בנפלו משנתארסה דמודה אתה בזה אבל אם ההכרח מכח מה ששנה א"כ [דהיינו אם מדמי לנפלו משנשאת] לא הו"ל למיסמכיה כאן אף דקאי ג"כ אבבא הסמוכה [דהא בעי למימר דמכרה בטל אפילו בנפלו עד שלא נתארסה א"כ כ"ש בנפלו משנתארסה] ומכ"ש אם נאמר שאין ה"א לר"ת לומר ברישא מכרה בטל [ולא יקשה אלא כמ"ש לעיל רק נימא באמת אלכתחלה פליג וכו'] א"כ הוי קאי ארישא לחודא ומאי מקומו כאן. ועוד יש ליישב במ"ש התוספות כמו בנפלו לה משנתארסה כו' דלפי"ז האמרו לו היינו קושית מ"ש רישא מ"ש סיפא דבגמרא דסברתם דלא תליא בשעת נפילה רק כיון שזכה וכו' הואיל וזו אשתו וכו' ודו"ק. וכן מלאתי [חוזר למ"ש האריך בפירושו] דלפירש"י לא א"ש כלל לשון דישנים דפי' ישנים שהם ישנים כשנשאת ר"ל משום דאיירי אי מכרה בטל משנשאת דבאירוסין אין לו לבעל פירות ופשיטא דמכרה קיים עד שתנשא רק כל מכרה בטל דמתני' פירושו לאחר שנשאת שהבעל אוכל פירות ומוציא הפירות מיד הלקוחות דבפירות עסקינן כדבסמוך מהני' בחיי' ולפירות ולכן קראו ישנים לנכסים שנפלו ומכרו באירוסין משום דהשתא בשעה שיהיה מכרה בטל דהיינו לאחר נישואין ישנים הן וקאמר על הנכסים החדשים לומר על הנכסים החדשים מכרה בטל אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו כו' לומר מכרה בטל על נכסים שהם עתה ישנים וכן אם קאי ארישא ניחא כפשוטו ישנים. אבל לפירש"י אי קאי אלכתחלה דב"ש לא יתכן כלל לקרותן ישנים דהא אלכתחלה קאיירינן אם יהיה רשאי למכור לכתחלה באירוסין ובאיזה בחינה קראן ישנים דהא בשעת מכירה חדשים הן שנפלו לה באירוסין והמכירה באירוסין והו"ק : בא"ד והא דלא נקיט רישא וכו'. לפירש"י נמי הו"ת למימר אב"ש או אב"ה : בא"ד דארישא לא הו"ל מכרה בטל. שאין זה סברא כלל לפירוש ר"ת : בא"ד והשתא פשיט שפיר. אף דלכל הפירושים פשיט שפיר מאמרו לו מכרה בטל ואולי דלאידך פירושא [דלא גרסי לא תמכור] דלמא אדיעבד דרישא אך עתה מדאמר להו אף בזו לא תמכור ע"כ אסיפא : בא"ד דנקיט אלו ואלו וכו'. כך היו טוענין בתחלה [דהא באמת ר"ג סובר גם בהא מכרה קיים] : בסה"ד אבל ק"ק לרשב"א וכו' דמאי דהדר קאמרי הואיל וזכה באשה כו'. אין כוונתם שלא תמכור לכתחלה בנפלו עד שלא נתארסה דא"כ הו"ל למימר הואיל וזו אשתו וזו אשתו כדמעיקרא משמע שכוונתם בנפלו משנתארסה ונשאת גופיה הואיל וכו' ואמאי מכרה ונתנה קיים : אין להקשות באם קאי אסיפא וכדמסיק באמת אמאי לא הקשו ארישא כיון דמשוו ארוסה ונשואה הואיל וזו אשתו וזו אשתו כו' א"כ ה"נ שוין אירוסין ונישואין בנכסים שנפלו עד שלא תתארס בין שנתארסה או נשאת כי היכי דמשוו ארוסה ונשואה בנפלו משנתארסה ורישא איירי בנתארסה אבל לא נשאת. מיהו י"ל דברישא אינו מוכרח לומר כן די"ל אה"נ דמיירי ג"כ בנשאת משא"כ בסיפא בנפלו משנתארסה דלא מסיים ונשאת משמע מסתמא דהמכירה בזמן הנפילה דמהי תיתי לומר המכירה שלא בשעת נפילה לאפוקי ברישא דל"ל ע"כ המכירה לא היה בזמן הנפילה וק"ל : ע"ב גמ' אם אמרת בנשואה שכן בעלה זכאי וכו'. לכאורה טפי הול"ל שכן בעלה אוכל פירות וכדלעיל נשאת יתר עליו הבעל שאוכל פירות וכו' ולהכי אם מכרה הפירות מכרה בטל ודו"ק : גמ' הני מוכרת וכו'. רחוק לומר שלא הרגיש רש"י בהדוחקים של גירסא זו וכמ"ש ריב"ש בתום'. והנראה אלי בכוונתו תני מוכרת ונותנת קיים וכ"ה בגמרות ישנים ור"ל תני בברייתא קיים בלא ו' ונופל שפיר אדיעבד אבל לא אלכתחלה משא"כ וקיים דנופל אלכתחלה לא אדיעבד וק"ל : לר' חנניא הא דקאמר על ארוסה שאלו לא כך השיבן כו' משמע שמודה בשאלה הראשונה הואיל וזו אשתו כו' א"כ לפי הקונטרס בלשון ראשון לפי יישוב התוס' [לעיל בד"ה איבעיא להו שכתבו ועוד יש ליישב כו' דמדנקיט אלו ואלו מודים כו'] ע"כ לר' חנניא לא שאלו האמרו לו מה זו מכרה בטל כו' מנפלו לה עד שלא נשאת ונשאת דהיאך קאמר אף זו לא תמכור לכתחלה הא ס"ל לר"ג מוכרת לכתחלה בין לשינויא דרב זביד בין לר"פ ואף אם לא גרסינן בברייתא אף זו לא תמכור או גרסינן ור"ח פליג ע"ז שלא השיב כך מ"מ נ"ל לר"ח שאלתם מה זו אשתו מנפלו לה משנשאת דעד שלא נתארסה ונשאת ס"ל לר"ג [אליבא דר"ח] מוכרת לכתחלה ובמה טעו שסברו דאית ליה מכרה בטל בעד שלא נשאת ונשאת דאי משום דנקיט אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים במכרה באירוסין משמע דמודים משנשאת דמכרה בטל [כמ"ש התוס' לעיל] הא ר"ח ע"כ לא ס"ל הך אלו ואלו מודים דאם מכרה ונתנה קיים דהא אפילו בגדולה מזו סבירא לו מוכרת לכתחלה ולא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כלל וק"ל : בתד"ה תני וכו' ולגירסא זו ל"נ כו'. וה"ה לגירסת רש"י לרב זביד רק רש"י מוחקו בלא"ה : לגירסת ר"ח ולר"פ דנ"ל דלר"י לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה צריך לעיין באיבעיא לעיל ר"י אלכתחלה או אדיעבד ודו"ק : לגירסת ר"ח אין להקשות דתקשי ליה אפסקא דמתני' בלא רומיא דברייתא ור"ג כב"ש די"ל דבבא עד שלא נשאת ונשאת ר"ג כו' הכל מדברי ר' חנניא הוא דכן רישא מדברי ר"י וקאמר עלה האמרו לו וכן סיפא עד שלא נשאת ונשאת מדברי רבי חנניא הוא וקאי עליה האמרו לו [ור"ח פליג ארישא וסובר דמוכרת ונותנת] דלא דחיק לתלמודא בהא דפריך השתא ור"ג כב"ש רק בהיפך או אם אותו בבא דסיפא לר"י ולא לר' חנניא משום דמשמע מדקאי עליה ר' חנניא דמודה בה אבל לר"ח בן עקביא דלמא אה"נ דלא פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה אבל לר"פ פריך שפיר דר' חנניא אית ליה אם מכרה דיעבד אין וא"כ מוכרח דסיפא דמתני' מדברי ר"י הוא ע"כ ומרישא משמע כאילו הוא המדבר פלוגתא דב"ש וב"ה דקאי עליה אמר ר"י אמרו לו לר"ג וכו'. אף דבגירסא דרש"י משמע ליה למקשה דר"ח דאמר כאן כאילו ר' חנניא מודה בפלוגתא דרישא אין בכך כלום [להקשות על גירסת רבינו חננאל וק"ל] : בתד"ה לא כר"י ולא כר"ח כו' פירוש ולא כאמרו לפניו כו'. דאילו ר"ג פשיטא דלא ס"ל כוותיה דהא איהו מכרה קיים קאמר אלא אפילו כא"ל דאית להו מכרה בטל לא ס"ל. תבא על כוונתם יותר בעיונך בר"ן ריש הסותב ע"ש : בא"ד דתרווייהו מודו בעד שלא נתארסה ונשאת כו'. לא כתבו זה לפירוש קמא דרש"י דס"ל מכרה בטל בעד שלא נתארסה ונשאת רק מ"מ דלא כוותייהו מטעם אחר דאינהו ס"ל אפילו עד שלא נתארסה ונתארסה ואילו רב ושמואל דוקא נשאת. ולכאורה רב ושמואל בנפלו משנתארסה ומכרה באירוסין ס"ל מכרה קיים כמ"ש לעיל [ע"א בד"ה עד שלא תתארס] ואילו בנפלו קודם אירוסין ומכרה כשנשאת ס"ל מכרה בטל ואילו הא"ל ס"ל בהיפך (ט) דבנפלו כשנתארסה ומכרה באירוסין ס"ל בטל ובעד שלא נתארסה ונשאת קיים וא"ל מאי מקשה דלא כמאן דלמא כ"ש הוא מדאית להו לא"ל מכרה בטל אף בנפלו ומכרה כשנתארסה דקיים לרב ושמואל כ"ש בעד שלא נתארסה ונשאת דאף רב ושמואל מודו דבטל דס"ל לאמרו לו בטל [ומכ"ל דפליגי בסברות הפוכות וס"ל לא"ל בעד שלא נתארסה ונשאת דמכרה קיים]. דסוף סוף הוא דלא כוותייהו [בנפלו משנתארסה ומכרה בעודה ארוסה]. רק תוס' נקטו דתרווייהו מודו בעד שלא נתארסה ונשאת דמכרה קיים וק"ל : בא"ד ולא פליגי אלא כשנתארסה ונשאת. וה"ה מכרה באירוסין לאמרו לו דר"י רק נקטו היפך מעד שלא נתארסה ונשאת דאף בנשאת דוקא שמכרה נכסים שלאחר אירוסין : בא"ד והא דמשמע לקמן בהכותב וכו'. בל"ז י"ל דלמא עד שלא נשאת ונשאת פירושו שנפלו אף קודם אירוסין ובהאי אמר ר"ג מכרה קיים ובהאי דהכותב דאיירי בנפלו משנתארסה [ונשאת] מודה דמכרה בטל וא"כ הא"ל ס"ל אף בהא מכרה בטל והא דאמר הכא דלא כמאן פירוש לא כר"ג דר"י או דר"ח וק"ל : בא"ד א"כ אותן נכסים נפלו לה עד שלא נשאת. דהא עתה היא ארוסה וכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך משמע שיש לה עתה ועוד דא"כ אף בכותב לה והיא נשואה כיון שלא זכתה בנכסים מהני סילוקו וא"כ דמאי מיירי אף קודם שנתארסה רק דאם כן צריך לומר בהכרח כרבותינו וזה לא מסתבר : בא"ד ובנשאת איירי דהא משמע וכו'. אינו מחוור דמאי כוונתם להכריח דבנשאת איירי (וע"כ בנשאת איירי) דהא אוכל פירות. מיהו בזה י"ל שאוכל א"כ פירות. ומה הכריחו דהא משמע דאי לא כו' אף בלא נשאת דלמא כא"ל דר"י דס"ל דמכרה בטל משנתארסה. ואולי כצ"ל א"כ אותן נכסים בנפלו לה עד שלא נשאת ונשאת איירי משמע וכו' ועכ"פ נראה דתיבת דהא ט"ס הוא ודו"ק : בתד"ה לימא תנינא כו'. מדתפסו בקושית הגמרא [ולא הביאו תירוצא] משמע קצת דוי"ל בלא"ה משני שפיר ר"ל התם בהחובל דכן הוא סוף קושיתם ועלה קאי הוי"ל מיהו מדלא קאמרו בלא"ה משני לה התם שפיר גם מדמשני התם הגמ' איזה תירוצים אחרים משמע קצת דההכא קאמרי דמשני שפיר וק"ל : בתד"ה כתבינהו וכו' ואינו נראה כו'. גם המיתיבי דבסמוך לא מקשה מידי. ויתכן קצת ליישב פ"ה שמפרש היאך עושין כשעושין שטר מברחת דודאי בשעת כתיבת שטר המתנה בעדים לאחר צריכה להודיע לעדים שדעתה רק להבריח כי למה תשתוק ותעשה שטר גמור בלי דבור שאין כוונתה שיזכה המקבל ואילו היינו יודעים בודאי שעשתה שטר מתנה ונתנה לבתה או לאחר מבלי תנאי אה"נ דקיים רק אם בא שטר כזאת לפני ב"ד יקרעוהו דאמרי' מסתמא הוא שטר מברחת ובודאי הודיעה לעדים בשעת כתיבה כוונתה דאומדנא הוא דלא שביק איניש נפשיה ויהיב כל אשר לו בלא שיור לאחרינא :

דף עט ע"א גמ' מורה הוראה אני וכו'. ולא יהבי רשותא אלא לבקי בדבר וכפרש"י ואמר כן משום דעל הקורע שטר יאמר חקלאה אינו בקי בדינין וכפירש"י וק"ל : גמ' וחכמים אומרים כו' ולכשארצה. לשון הרא"ש פי' מהיום תחול המתנה לכשארצה לקיימה אבל בכל פעם שארצה הרשות בידי לבטלה : גמ' ואי לא קנינהו לוקח ניקנינהו בעל. יש לראות דלמא הה"נ ושמואל קאמר אם יבא וכו' אקרענו בין שבא הבעל להוציא מידו ובא המקבל לזכות בה ע"פ שטרו ובין שוויתר הבעל או שגירש או מת ובאה היא עצמה לעולם שטר מברחת בטל ודוחק לומר מדלא בא בעובדא דהכא הבעל לערער משמע שכנגד הבעל השטר קיים. אבל כ"ל דמפסק ר"ת בד"ה עשאום כו' מבואר ומתורץ היטב ואולי קושיא זו הכריח לר"ת לפרש ולפסוק כן והכי פירושו ואי לא קנינהו לוקח כו' וע"כ הבעל לא קנה דע"כ כוונתה היתה להבריח מבעלה ואילו קנאה הבעל לא נתקיימה כוונתה וכיון שהבעל לא קנה בהכרח קנה הלוקח דאי לא קנאו הלוקח ממילא היה קונה הבעל וכמ"ש ר"ת וא"כ היכי קאמר שמואל אקרענו ולא זכה בה הלוקח ומשני דהכא אף שלא זכה הלוקח מ"מ לא זכה הבעל מטעם דעשאום וכו' ומינה דאי לאו דעשאום קנאו הלוקח וכפסק ר"ת ומפשט הלכה דקדק כן והסמכוה ארש"י בד"ה ואי לא קנה וכו' דלא הול"ל לרש"י למימר מאי הברחה איכא רק כיון דלא קנה ליקנינהו בעל וכו' ועיין במהרש"א ומ"ש נראה לי : גמ' עשאום כנכסים כו' ואליבא דר"ש. אף דר"ש דוקא באם מכרה ונתנה ס"ל דקיים ואי הסיב כאן מכירה [הך דמברחתא] א"כ אף רבנן דר"ש מודו בה דהא בנכסים שנפלו עד שלא תתארס ונתארסה או אפשר אף לא נתארסה עדיין בשעת הברחה ולכ"ע עד שלא נשאת ונשאת (י) מכרה קיים חוץ מהאמרו לו י"ל דהכא ודאי ליכא מכירה גמורה רק לסברת ר"ש דטעמו בנכסים שאין ידועים משום שלא ע"מ אותן נכסים נשאה כמו כן באן הועיל הברחה שהרי על מנת שאינן שלה נשאה ועיין : גמ' פירא דכוורי. לשון חפירה דכוורא כמ"ש רש"י לעיל בהמדיר דף ע"א ע"ב אין שועל מת בעפר פיר כמו פירא דכוורי גומא : ברש"י בד"ה עד שתכתוב ולכשארצה יש כאן הברחה מבעלה. דלגבי לוקח מבואר בפשיטות שאין יכול להחזיק בה דעלה קאי שלא יכול לשחק בה רק שלא תימא א"כ אין כאן הברחה וכו'. אח"כ מצאתי ברש"י ברי"ף ובר"ן שדילוג יש כאן וז"ל ולכשארצה אז יש כאן הברחה מבעלה שאם בא לזכות תאמר אני רוצה במתנה ונמצא קיים למפרע מיום שנכתב השטר ואם זה יבא להחזיק תאמר איני רוצה כצ"ל. וזה דלא כלשון הרא"ש לכשארצה לבטלה וכו' [דמלשון רש"י ור"ן לכשארצה פירוש לכשתאמר אני רוצה אז חל המתנה למפרע ולדעת הרא"ש פי' לכשארצה היינו לכשלא אמחה והמתנה חל מיד רק שתוכל למחות]* עיין בר"ן

באור

(ט) למ"ש הגאון לעיל בתוס' בד"ה עד שלא תתארס בשיטת התוס' דאמרו לו דר"ח מודו בהן מאלתן הראשונה בנפלו באירוסין לפי שהשיב להם תשובה גמורה כו' אין סברתן הפוכה מדרב ושמואל ולא קשה נמי הלין להקשות דימתא דב"ש הוא ולא יתכנו דברים האלו רק לאמרו לו דרבי יהודה : (י) נ"ל דהא הכא איירי [illegible]

לא תמכור. והברחה ע"כ היתה עכ"פ קודם שנשאת. דהא מש"ס עשאום כנכסים שאין ידועים ואפשר דהיה שהברחה אפילו קודם אירוסין ולכ"ע אפילו בנכסים שנפלו עד שלא נשאת ונשאת מכרה קיים חוץ מאמרו לו ולר"ש הכא דעכ"פ ההברחה היה קודם נישואין ואפשר אפילו קודם אירוסין. ומ"ש ולכ"ע מכרה קיים חוץ מאמרו לו [illegible] דאפילו בעד שלא נתארס ונשאת מכרה בטל : [illegible]

וק"ל: ברש"י בד"ה ואי לא קיימא לוקח וכו' לשמואל וכו'. דאברייתא לא פריך דהא מצית לדחות הבעל ולומר רוצה אני: בתד"ה כללא וכו' וגפרית וצריך לא גריע מפירות וכו' אבל חכמים ל"ק אהדדי אף אם נאמר שהם חכמים (אחד) בכי פלוגתא דר"מ דגפרית וצריך אפשר דהוי מחוברים טפי (כ): בא"ד וכן משמע מתוך פירוש ר"ח כו' הלכך היכא כו'. וכן הוא ברי"ף ע"ש. ופירוש שכתבו לעיל כתבו התוס' לפי גירסת ר"ח ולא מדברי ר"ח: בא"ד אלמא דבלקוחות איירי כצ"ל. ולפי"ז לא קשה מידי וכו'. חוץ מקושיא הראשונה מקושית הרשב"א דמשמע דאמרי לה קרנא כו' וגם זה אינו קשה כל כך ואפשר לומר לפום ריהטא דהשתא ר"ל דנקיט כללא לבסוף והוא מדברי סתמא דגמ' לאשמעי' דהלכה קאמרי לה הראשון כמו והלכתא וכו' אבל לעיל היה קשה דע"כ אין הלכה כן דהא גלימא אין גזעו מחליף וכו' והלכה כר"כ בדינא בשלמא לפירש"י אף דקשה נמי הך קושיא דר"כ כמו לפירוש ר"ח (ל) אין הלשון מכוון דהתוס' הקשו בסמוך באמת על פירוש הקונטרס לא אפירוש ר"ח כפי שהבנתו בתחלה לפי מובן בתחלת הפשוט משום דקאי אדבסמוך ולא משום דהלכה כן וק"ל: ע"ב גמ' אמר ר"כ הכניסה לו עז כו' אמר ר"כ עיילא ליה גלימא כו'. בהשתנות הלשון לא ידעתי טעם וכל המימרא הראשונה הוא לשון מקרא ומימרא שניה תרגום: גמ'" והוא שאכלה דרך כבוד. שאכל אותה הגרוגרות וכן ראויה היתה בת שבע לדוד וכו' אלא שאכלה פגה שאכל אותה הבת שבע פגה שהוא מין תאנה כמ"ש במקום אחר [לעיל דף ס"ה]: ברש"י בד"ה לגיזותיה כו' וה"ה כו' חלב וולדות. בעז לחלבה לא הוצרך לזה דחדא נקיט רק עתה למה משנה ונקיט דבר אחר: ברש"י בד"ה אוכל וכו' איכא עורה וכו'. אף דהלכה כחנניא ואף בליכא שיור וכ"כ הר"ן באמת וטעמא משום דלא חיים למיתה מ"מ ניחא ליה לפרש לכ"ע: ברש"י בד"ה עיילא ליה גלימא טלית בנכסי מלוג כו'. בהכניסה לו עז לא איצטריך לפרש דנקיט בהדיא עז לאכול חלבה דהיינו הפירות והגוף שלה וק"ל: בתד"ה כמאן וכו' לרבותא נקיט וכו'. ולא נקיט כפל של בהמה מלוג לאשמעינן נמי דולד הוי לאשה ועוד דכפל דבהמה פשיטא דהוי לאשה דאם מתה האם אין כאן כי אם הכפל משא"כ כפל דולד במת הולד סוף סוף קיים האם: בתד"ה פירי כו' פירי כיון דלא הוי מעלמא תקינו ליה רבנן וה"ה פירי דפירי הא פירי דפירי דאתי מעלמא לא תקינו ליה כו'. אף דאתי הפירי דמעלמא מפירי דלא מעלמא דהוי דידיה אפ"ה לא תקינו לי'. וכ"ש פירי דאתי מעלמא דאתי מקרן דידה דהוי דידה. וה"ה בלא אתי מעלמא הוי כ"ש פירי דפירי דידיה מהאי טעמא גופיה רק בהתלה קודם שידעינן אי תקינו רבנן פירי דפירי כלל דמריהטא דשמעתין משמע כאילו לא תקינו כלל פירי דפירי לזה כתבו וה"ה פירי דפירי אבל לבתר דידע שתקנו הוי כ"ש ודו"ק. ועיין ברי"ף שמתרץ בענין אחר ובאשר"י:

דף פ ע"א גמ' והא קרנא קאכיל והולאה הוא לפום ריהטא יכולין לחלק לב' קושיות הא מקרן קאכיל וצריך לשלם אותו הזוז מכיסו ומתני' תנן דוקא שאכל מן הפירי ועוד דהולאה הוא שלקח הזוז לצורך הולאה של אותו קרן עלמו ובמתני' דוקא אם נהנה תנן שאכל מעט משא"כ כאן שלא נהנה אף אם לא יהא צריך להשלים ואף אם נהנה נהנה מן קרנא וצריך להשלים וק"ל: ברש"י בד"ה אכלה לוקח וכו' והזמורות לא נאסרו. כיון למ"ש התוס' שלא הוסיפו וכו': בתד"ה ישבע וכו' הבא ליפרע מנכסי יתומים כו'. יש לעיין לקמן בהכותב דקחשיב איזה דברים במשנה שלא תפרע אלא בשבועה והתוספות נקטו פעם הבא ליפרע מנכסי יתומים ופעם פוגם שטרו וק"ל: בא"ד ונראה דהתם לא חשיב כו' והלשון מוכיח כן וכו' אבל ישבע ויטול דהכא נ"ל כמו שתירצו התוס' בתחלה וק"ל: בתד"ה אסתלק וכו'. ובגמ' מתקיף וכו' מ"ש מיורד וכו' אע"ג דהכא י"ל אדעתא דבעל נחית שהוא שכרו: ע"ב ברש"י בד"ה והא קרווח ביתא שאף עתה כו'. וברי"ף דהא איכא אחריתא: ברש"י בד"ה א"כ בעל אריס הוא כלומר שנותן ללוקח כו'. ולא מכר הקרקע שיעשה הלוקח כדמעיקרא רק שהוא אריס בקרקע ועובדה ולא מכר ללוקח רק פירות מזומנים דהשתא לא שייך שמא תכסיף: ברש"י בד"ה בכתובתה בעיקר כתובתה ובנדוניא וכו' כצ"ל. וכ"ה בר"ן. כי למה יפרש הך כתובה בנדוניא דלא כמו וכתובתה דב"ה דהיינו מנה מאתים: ברש"י בד"ה ה"ג וכתובתה בחזקת הבעל וכו' כצ"ל. לאפוקי גירסת כתובתה דמשמע שהוא פירוש על נכסים בחזקתן וק"ל. וכ"ה בר"ן בהדיא ע"ש: בתד"ה נכסים בחזקתן כו' וזה אינו דבפרק אלמנה ביבמות משמע וכו'. מהך דהחולץ גופיה לא דייקו דמדקדק שם דמודו ב"ש בנכסי צאן ברזל ובנכסי מלוג דוקא פליג מדקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב דמשמע היכא שהם עיקר ואם נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה [לב"ה] והם עיקר מנ"ל דמודו ב"ש דלמא אה"נ יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אף בנכסי צאן ברזל [כיון דלב"ה הם בחזקת יורשי האשה שפיר נופל עליהם ג"כ עם יורשי האב] אע"כ ס"ל לתלמודא דבנכסי צאן ברזל יורשי הבעל עיקר י"ל דקושיא הראשונה לא משום דמדייק התם מל' עם יורשי האב שדוקא בנכסי מלוג ולא בצאן ברזל רק ר"ת מקשה שאינו נראה לומר דפליגי הכא כי היכי דפליגי במי שמת בנפל וכו' דיש סברא לחלק בין הכא להתם מטעמא שכתב דהיבם כבר מוחזק וכו' ותדע דסברא זו אמיתית הוא דהא ע"כ לב"ש ל"ל סברא זו לחלק בין הכא להתם דהתם קתני סתם יחלוקו דמשמע דקאי על כל הנכסים כתובה ונכסים הנכנסין וכו' ואילו בשומרת יבם לא קתני יחלוקו סתם רק דוקא יורשי הבעל עם יורשי האב דמשמע דוקא היכא שיורשי האב עיקר יפה כח יורשי הבעל בהם כיון שהיבם כבר מוחזק אבל במה שיפה כח יורשי הבעל אין ליורשי האב חלק בהן כיון שיורשי הבעל מוחזקים קודם מיתתה מטעת מיתת הבעל וכו' ואף אם נניח שנכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האב והם עיקר ועלה קאמר נמי יחלוקו מ"מ עיקר כתובה דהיינו מנה מאתים שבהם יורשי הבעל עיקר לכ"ע בלי פקפוק שמעולם היה שלהם בזה לא יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל דלהכי לא קאמר סתם יחלוקו ואילו התם ס"ל יחלוקו בכל נכסים וא"כ לב"ה נמי נימא כן ולא תלוי הקושיא הראשונה כלל בנכסי צאן ברזל דוקא ואף שנקטו התוס' דמשמע דוקא בנכסי מלוג שבהם יורשי האב עיקר כמו שמדקדק בהחולץ משום שהאמת כן הוא דבנכסי צאן ברזל יורשי הבעל עיקר כמו שהביאו מפרק אלמנה וכן בכמה דוכתי וק"ל. אבל ממ"ש בקושיא שניה ועוד דא"כ ב"ש מוקמי בנכסי צאן ברזל וכו' טפי מנכסי מלוג ובנכסי צאן ברזל מודו לב"ה דהוי בחזקת יורשי האשה למ"ד כו' מזה משמע בהכרח דמוכרח שם בהחולץ דב"ש מודו בנכסי צאן ברזל וא"כ צ"ל משום דבלשון עם יורשי האב לא קאי אלא אנכסי מלוג דבהם דוקא יורשי האב עיקר וא"כ הו"ל לאוכוחי מיניה וביה ודוחק לומר דמהם לא נסתייס לומר עיקר רק הדיקא נמי הוא מלשון עם יורשי האב משמע שאיירי בנכסים שהמה עתה ביד יורשי האב ולהכי קאמר שיורשי הבעל נוקחין חלק עם יורשי האב שהנכסים בידן דהיינו נכסי מלוג שהגוף היה לעולם ביד האשה שאין לבעל בו אלא פירות משא"כ כתובה ונכסי צאן ברזל המה ביד הבעל הגוף לכל אשר יחפוץ והמה מוחזקין בהן ואין שייך הלשון יחלוקו יורשי הבעל וכו' [אבל מ"מ שפיר י"ל דנכסי

צאן ברזל כולן ליורשי האשה בין לב"ש ובין לב"ה] א"כ ראיתי בגמ' שם ולא קשה מיד דקאמר ואביי למאי דלא אסיק אדעתיה שטר העומד לגבות כגבוי דמי לותיב מכתובה דמתני' דס"ד דב"ש אכתובה נמי אמרו יחלוקו וקאתי יורשין דידה מספק וקגבו פלגא דכתובה מיבם דהוי ודאי ש"מ דס"ל לב"ש ספק מוליא מידי ודאי דהא כתובה מנה מאתים לב"ה בחזקת יורשי הבעל וכן נכסי צאן ברזל למ"ד בחזקת יורשי הבעל אמאי יחלוקו יורשי האב הא אין ספק מוליא וכו' וכן למ"ד בחזקת יורשי האשה אמאי יחלוקו יורשי הבעל ואף למ"ד יחלוקו דקיימי בחזקת שניהם מ"מ פריך מכתובה מנה מאתים דלכ"ע בחזקת יורשי הבעל ואותה סוגיא דיבמות אזלא אליבא דכ"ע ומשני לא פליגי דמודו ב"ש שהוא בחזקת יורשי הבעל דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים וכל שהיא מתה בחיים של יבם לא נבי יורשין שלה כתובה דיבם במקום בעל קיימא ועיקר כתובה פשיטא דבחזקת יורשי הבעל ואף צאן ברזל כיון דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם לב"ש דדרים מדרש כתובה לכשתנשאי לאחר וכו' אף למ"ד נכסים בחזקת יורשי אשה לב"ה דלא דרים מדרש כתובה וניתנה לגבות מחיים [של יבם] אבל לב"ש בחזקתן היינו בחזקת יורשי הבעל [ומודו ב"ש לב"ה בהא דקאמרו נכסים בחזקתן לכל מר כדאית ליה לב"ש הם בחזקת יורשי הבעל כיון דדרים מדרש כתובה ולב"ה בחזקת יורשי היבם] כך היה אפשר לפרש לפירש"י [ולא קשה קושית תוס']. אבל מדברי התוס' הכא נ"ל דבנכסי צאן ברזל אף לב"ש בחזקת יורשי האשה אליבא דמ"ד בחזקת יורשי האשה לב"ה ופריך ולא פליגי והא קתני מתה וכו' ומשני שבקה וכו' אמר ר"א דיקא נמי וכו' פי' דע"כ בעיקר כתובה לא ס"ל יחלוקו ומודו לב"ה מדקתני יורשי הבעל עם יורשי האב וכיון דנסתייס ע"כ דלא פליגי בכתובה א"כ טעמא לא משום דשטר העומד לגבות כגבוי דמי דא"כ אף בעיקר כתובה הול"ל יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל והלשון משמע דוקא היכא שיורשי האב עיקר ואילו מנה ומאתים פשיטא דיורשי הבעל עיקר וכיון דלאו כגבוי דמי [אף דס"ל לב"ש בעלמא דכגבוי דמי] מטעמא דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים א"כ למאי דאית לן באמת אף אליבא דב"ש דאין ספק מוליא מידי ודאי א"כ אף בנכסי צאן ברזל מודו דאי למ"ד בחזקת יורשי הבעל אף ב"ש ס"ל כן דלא אתו יורשי האשה מספק כיון דלאו כגבוי דמי ומוליאין מידי ודאי ואי למ"ד בחזקת יורשי האשה כ"ש דלא אתיא יורשי הבעל ומוליאין מספק. והשתא ניחא דהשתא מלינן למימר הדיקא נמי דמשמע דוקא היכא שיורשי האשה עיקר לא מוכרח דקאי אצאן ברזל רק אכתובה אבל לבתר דנסתייס [דבכתובה מודו מטעם דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ואין ספק מוליא מידי ודאי] ע"כ מודו ב"ש אף בנכסי ברזל דאין ספק מוליא מידי ודאי [וכיון דלמ"ד דנכסים בחזקתן דקאמרי ב"ה היינו בחזקת יורשי האשה מקרי הם ודאי ולא אתו יורשי הבעל ומוליאין מספק אף לב"ש] וק"ל: בא"ד והא דלא עריב ותני כו'. בפרק מי שמת הקשו נמי לאידך מ"ד בחזקת יורשי האשה והא דלא עריב עם נכסים הנכנסים ויולאין [ולריך לתרץ נמי כמ"ש כאן כדי ליתן טעם לדבר] וגם מזה קלת ראיה שנכסי צאן ברזל המה טפי בחזקת הבעל מנכסי מלוג מדאילטריך לטעם בנכסי צאן ברזל [שיהיה בחזקת יורשי האשה] טפי מבנכסי מלוג: בתד"ה יורשי הבעל כו' וא"ת לפ"ה דאין כו'. כצ"ל דגירסא לב"ה אינו ניחא דאף לב"ש קשה גם לפירוש ר"ת לעיל לכ"ע נדוניא ליורשי הבעל ולא קשה מידי: בא"ד הא דאמרי' בפרק נערה וכו' כצ"ל: בא"ד כדמסקינן דיבם כאחר כו' והוי כאילו כו'. ר"ל דבאשתו שמתה בחייו חייב בקבורתה תחת נדוניא שהכניסה לו דמינה קא ירית משא"כ עיקר כתובה שלא נתחייב לה מעיקרא אלא לכשתנשא לאחר וכו' וכיון שמתה בחייו אין כאן חיוב כלל ולא קא ירית מידי מינה ולהכי בארוסה שאינו יורש צאן ברזל שלה שהרי לא הכניסה לו עדיין מאומה שעדיין לא כנסה אינו חייב לקוברה אף שיש לה כתובה מ"מ לאו מינה קא ירית כיון דמתה בחייו לא נתחייב לה כתובה מעולם משא"כ בשומרת יבם וק"ל. ועיין בסמוך בגמ' ובמה שאכתוב בא"ה: בתד"ה או דלמא כו' ולפ"ה נמי כו'. ע"כ כתובתה לאו דוקא נדוניא דאף תחת מנה מאתים לחוד נ"ל לפ"ה דחייב בקבורה שהרי יורשי הבעל אין יורשין כי אם מנה מאתים לבד למ"ד נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה [ואפ"ה קפשיט] יורשיה יורשי כתובתה דהיינו יורשי הבעל חייבין בקבורתה דאי יורשי האב ופי' כתובתה היינו נכסי צאן ברזל כמו מה יעשו בכתובתה דמתני' טפי ה"ל למימר יורשי נכסי מלוג דכתובה ירתי אלו ואלו ולמה ליה לתלות בכתובה דליכא לאוקים עלה אי ר"ל כמו קבורתה תחת כתובתה דהיינו נדוניא וכמו מה יעשה בכתובתה דמתני' דהיינו יורשי האב או כתובה מנה מאתים כמו וכתובה בחזקת יורשי הבעל דב"ה במתני' אבל אי קאי איורשי הבעל קאמר יורשי כתובתה לחוד. או אפשר דברייתא קאי אב"ה דמתני' דקרי כתובה למנה מאתים וק"ל:

דף פא ע"א גמ' בפשטא דאח אני יורש אחר העיון נראה לדעתי בכוונת רש"י בריהטא דשמעתין דפריך רבא ולימא אח אני יורש וכו' אין אני יורש מינה כלום אלא מאחי אמר אביי משום דבאין עליו משני לדדין והשני לדדין המה הכל בהנחת אח אני יורש דאם אח יורש כמו שקוברה הוא יקבור את אשתו (מ) או יתן כתובה שקבורה באה תחתיו והקשה לו רבא לימא אח אני יורש ואשתו איני קובר מאי אמרת דאם אינו קובר יתן כתובתה לא ניתנה כתובה לגבות מחיים דבעל ואני במקום בעל עומד כאילו הוא חי וא"ל יקבור את אשתו כמו שקוברה הוא דע"כ צ"ל שאין זה יתר יקבור את אשתו כמו שקוברה הוא דהא אף בהנחת אחיו יורש הוצרך לומר צד השני ואם אינו קובר כיון דסוף סוף לאו אשתו היא לזה משיב י' על כך ואי משום כתובה דמצד שני שאינו קובר יתן כתובתה לא ניתנה וכו' דהיינו באם ניתן הכתובה לגבות מחיים הא ניחא השני לדדים וא"כ לב"ה דלית ליה מדרש כתובה וניתנה כתובה כו' ניחא לזה השיב לו אביי אליבא דמאן אזלא הקושיא שלך אליבא דב"ש לב"ש מעיקרא לאו קושיא הוא ולא איצטריך לבא לשני לדדין כלל דליכא למימר אליביה כלל לימא אח אני יורש ועד כאן לא קשה לרבא מעיקרא דלימא אח אני יורש ואיני יורש אותה אלא אי לאו כגבוי דמי אבל לב"ש דס"ל שטר העומד לגבות כגבוי דמי א"כ מינה קא ירית לא מאח ופשיטא דחייב לקוברה אם יורש אותה [ואף דגבי ארוסה לא מיחייב לקוברה ולא מהני הך דשטר העומד לגבות כגבוי דמי מ"מ שומרת יבם עדיפא מארוסה כמ"ש הגאון לקמן] והדר פריך והא בעינן וכו' [ופירש"י] אלעיל פריך לב"ה דלריך לבא משני לדדין כיון שאחיו יורש סוף סוף אף אליביה דלית ליה מדרש כתובה מ"מ והא בעינן לכשתנשא לאחר כו' ומעיקרא לא משתעבד לכתובה אלא בתנאי לכשתנשא לאחר וכפירש"י לעיל סוף פרק נערה דף נ"ג דמה"ט ארוסה לית לה דין כתובה משא"כ לענין אם נשאת ע"פ עצמה שתוליא ממון ותטול כתובתה ע"פ עצמה משום דתלי חד באידך כל כך לא מדקדקין [במדרש כתובה] וק"ל ומשני יבם נמי כאחר דמי וא"כ שפיר באין עליו משני לדדין ולב"ש אין צורך לזה כיון דכגבוי דמי א"כ מינה קא ירית אף שלא בא שעה שראויה לגבות מ"מ כיון שהוא עומד לגבות ואף מבחיים דבעל כגבוי דמי וכאילו היא מוחזקת והתוס' בד"ה והא בעינן מיאנו בזה ופי' [הקושיא] אף לב"ש מידי דהוי אארוסה ולרש"י

ב א ו ר

(כ) הלשון מגומגם ועיקר דהתם בפירות גזעו מחליף אבל בצריף ליכא שיור: (ל) מן מ"ש אין הלשון מכוון עד תיבת כפי הבנתו כו' הוא איזה הגה"ה על לשון המחבר. והמשך לשון המחבר הוא כמו לפי' ר"ח כפי הבנתו בתחלה כו' וכוונת המגיה דאין לשון המחבר מדוקדק במה דכתב כמו לפירוש ר"ח דהא באמת מקשו התוס' קושיא זאת רק לרש"י ולא לר"ת ולר"ח להבנתם בתחלה הקשו קושיא אחרת אבל כוונת הגאון דכפי הבנתם בגירסת ר"ח בתחלה לא קשיא להו לתוס' רק לגירסת ר"ת דנהי דלאי אמרינן דכללא כו' הוא לשון סתמא דגמ' כמו והלכתא היה קשיא לפירש"י כמו דהוי קשה לר"ת בהבנתם בתחלה לגירסתו אי ליסנא דסתם גמרא הוא מ"מ לפירש"י ניחא די"ל דקאי אדאמרו ליה בתרא וכפי המובן בתחלה הפשוט דקאי אדאמרו ליה וז"ש משום דקאי אדבסמוך ולא משום דהלכה כן משא"כ לגי' ר"ת קשה ממ"נ בין אי קאי אאמרו ליה ובין אי הלכה היא ולפי מה שתירצו התוס' גירסת ר"ת כתבו דלר"ת ניחא טפי דס"ל להתוס' יותר לומר דסתמא דגמרא קאמר הך כללא משא"כ לפירש"י קשה כקושיתם: (מ) ונ"ל גם לרש"י כמו שפירשו התוס' לפירושם דאיירי דוקא בנפלה מן הנשואין שהיה בעלה מחויב לקוברה. ואף דבהך צד דאח אני יורש דאינו יורש ממנה היא אבל היבם כמו ארוסה מ"מ כצד שאינו יורש ע"כ משום דבמקום בעל הוא והבעל היה חייב לקוברה אפילו לא

צריכין לחלק בין ארוסה ליבמה (נ) דאף לאה"נ שבתוס' צ"ל כן: ועוד יש לפרש לפרש"י דאחר לא משמע יבם בלשון חכמים [כבלשון תורה] כדאמרי' גבי ואיש אחר יקחנה ולזה לב"ש דדריש מדרש כתובה מדקדקין בו כמו בלשון חכמים ודרשינן אותו כלשון מקרא וחכמים רק לב"ה י"ל יבם נמי כאחר דמי דה"ש הוא איש אחר ודי בזה ליישב לשון הכתובה ואין מדקדקין בו כאילו הוא משנה. ונוח לי קצת יותר לומר כן דהשתא י"ל דרבא ואביי תרוייהו ספיר ידעי הך דיבם כאחר דמי מ"מ פריך רבא [והא לא ניתנה כתובה לגבות מחיים] למאן דדריש מדרש כתובה דלא סגי בזה ומשני מאן דריש ב"ש לב"ש מעיקרא לאו קושיא הוא [דשטר העומד לגבות כגבוי דמי]. אבל לפירושי הראשון אי ניחא ליה לב"ה מטעם דכאחר דמי וחשיב קצת כגבוי אמאי לא ניחא בזה ג"כ לב"ש ומשמעות הסוגיא משמע שרבא אינו מקשה הא דושא בעינן לכשתנשאי וכו' [רק סתמא דגמ' ע"כ דרבא ידע מזה ופריך לעיל והא לא ניתנה לב"ש דוקא] וק"ל. כ"ז נראה לי לפרש"י ז"ל. ובתוס' לכאורה מ"ש התוס' לעיל בד"ה יורשי הבעל וכו' היא בעצמו קושית רבא ולימא אח אני יורש ומסקנא דהכא [דיבם כאחר דמי] הוא שינויא דהתוס' לעיל מ"מ כוונת תוס' לעיל שהקשו בפשיטות היאך ס"ד יורשי הבעל קברי לה לפירוש הקונטרס שאין יורש אלא עיקר כתובה ולעיל ברייתא ערוכה דקבורה תחת נדוניא ותפשוט מברייתא [דיורשי האשה קברי לה] ואין זו קושית רבא דמקשה מכח סברא נימא אח אני יורש ותירצו דשומרת יבם היתה ראויה ליטול קצת כו' והיה מחלק קצת בין שומרת יבם לארוסה כאשר לפי האמת הוא חילוק בינם אבל רבא מקשה הוא גופא אמאי מחשבי' כאילו הוא יורש מינה הלא אינה ראויה ליטול ולימא אח וכו' דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים של יבם ודו"ק: בתד"ה איזהו אלמנה כו' לית לה יתומים. עיין בח"ש שהניח בתימה דעפי הו"ל להוכיח דהא קתני ואין חייבין בקבורתה ואילו הכא אדרבה יורשי הבעל חייבין וי"ל דמ"מ מאי קאמר אף אנן נמי תנינא דלמא אה"נ פשטא דמתני' איירי בשומרת יבם ותפשוט בהיפך דיורשי הבעל אין חייבין ויורשי כתובה לאן ברזל חייבין [וכמ"ד נכסי לאן ברזל בחזקת יורשי האשה ולפרש"י דגם בשומרת יבם כן] דא"ל דא"כ סו"ל יורשי נכסי מלוג [וכמ"ש הגאון לעיל בתוס' בד"ה או דלמא] דהא אין לטעות כיון דקתני בהדיא אין יורשי הבעל חייבין בקבורתה. ואין צורך לדחוק ולייסב כמ"ש התוס' לקמן ר"פ אלמנה ניזונת ולומר ואין חייבין בקבורתה איירי בהניח מטלטלין וכו' ע"ש: בתד"ה משום דאין וכו' לפרש"י לא מיושב כל כך לשון ב' נדרים ועוד דלפי פירושם בולימא אח אני יורש כלומר זכותו אירש ולא חובתו מאי משני יקבור או יתן כתובה לזה פירשו דה"ק אם אחיו יורש כו' כלומר אם באת לומר כו' א"כ בעי למימר כו' מש"כ בפרה שאולה שיורשין זכות אביהם אף אם נחשבים כמת מש"כ כאן אם תחשבהו כמת באתה לידי גיבוי ויורש הוא ממנה ודו"ק: לפירוש התוס' נ"ל הא דפריך א"כ הכי קאמינא אח כו' ואי משום כתובה לא ניתנה כו' אף דכבר הקשה לו ממנ"פ מ"מ פריך לעולם לד השני אשתו איני קובר דלא חשיב כאילו הבעל חי ואפ"ה לא באתה לידי גיבוי דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם דבמקום הבעל עומד בזה דלא הגיע שעה שתזכה בכתובה או אף הצד הראשון דאח אני יורש ולא ממנה מ"מ אשתו איני קובר דאינו מוכרח לומר דא"כ בעי למימר הרי הוא כאילו אחיו קיים ולהכי לא באתה לידי גיבוי א"כ יקבור כו' דאף שנחשב למת אפ"ה לא באתה לידי גיבוי דלא ניתנה כו' ודו"ק: בתד"ה מאן שמעת ליה כו' ולב"ה כו'. קשה להו דהא אף לב"ה ודאי אין ה"א בעולם שניתן כתובה לגבות מחיים ואף למאי דמשני יבם כאחר דמי מ"מ קודם חליצה אין ה"א שתטול כתובה לזה תירצו דמ"מ לענין קבורה כו' שיהיה נחשב כאילו הכניסה לו אותו שיעבוד וחייב לקוברה תחתיה כמו תחת נדוניא ולהכי במתניתין לענין שומרת יבם כתובת מנה מאתים לב"ה בחזקת יורשי הבעל וכן גבי סוטה לא נוטלת כתובה וכן בסמוך ואי ניתנה כתובה כו' נייחד כו' אבל בלא ייחוד לא משום דדוקא לענין קבורה שיהיה נחשב כאילו הכניסה לו שיעבוד כו': בא"ד ולעיל ס"פ נערה פי'. דלא מטעם מדרש כתובה חוז אלא מק"ו התרתם ערוה החמורה כו' ועוד תירוצים ע"ש: בסה"ד מאי דרשי ב"ה מדרש כתובה. ומטעם יבם כאחר דמי והיינו לפירושם בסמוך אבל למ"ש לעיל בפרש"י בדרך השני דוקא למאן דלא דריש מדרש כתובה. י"ל יבם כאחר דמי ודו"ק: בתד"ה ושמעינן להו אע"ג כו' ע"ש בפרש"י דמקשה זה ומתרץ דדוקא לענין קבורה אית ליה דכגבוי דמי כו' והכא ליכא למימר כן דהא אביי מייתי הך מתניתין דסוטה לענין כתובה ומפרש לב"ש דכגבוי דמי וק"ל: בא"ד משום חינא. ע"ש בהחולץ דמשמע בהדיא בהך סוגיא דכיון דמתה ליכא משום חינא וכפרש"י שם בהדיא וכן תוספות לא כתבו שם רק האי נמי דהכא וי"ל לענין שתהנה היא שיתחייב לקוברה אף שמתה מ"מ אמרינן כגבוי דמי ואיכא משום חינא וק"ל: בתד"ה והא בעינן כו' דלא יהיב לה קבורה כו'. אף דלב"ה אדרבה טפי אמרי' ניתנה לגבות לענין קבורה [כמו שפירשו התוס' לעיל בד"ה מאן שמעת] יש לחלק [דאי דרשינן מדרש כתובה לאו עומד לגבות הוא] ודו"ק: בא"ד מידי דהוי אארוסה כו' אין לה כתובה. ר"ל קבורה ונקטו כתובה משום דכן הוא לעיל ס"פ נערה בהדיא ארוסה אין לה כתובה ור"ל דין כתובה שהקבורה באה תחתיה ויהיה הקושיא דגמרא מ"ש מארוסה דאף דכגבוי דמי מ"מ אין לה כתובה משום דבעינן כשתנשאי כו' כדלעיל סוף נערה: בא"ד ואי הוי גרים אלא הוי א"ש. האתי שפיר הוא משום דלהתיא האי טעמא לב"ה נמי ומאי דרשי שפיר מדרש כתובה ואף דלית להו כגבוי דמי כמ"ש אח"כ. אבל אינו נראה שר"ל א"ש משום דהיקשי באמת למה לי טעם דכגבוי דמי הא סגי ביבם נמי כאחר דמי ובלא אלא משמע דצריך שניהם יחדיו. חדא דא"כ הו"ל להתוס' לסיים מיד מ"ש אח"כ כיון דכאחר דמי חשיב כאילו גבתה והחזירה לו כו' ומדכתבו אח"כ משמע שהכל נמשך יחד ועוד דאי לא גרים אלא אינו קשה למה לי תרווייהו דנוכל לומר דאף דכאחר דמי מנ"ל לומר משום כך דחשיב כאילו גבתה והחזירה אף שהיא בת גיבוי קצת וק"ל: בא"ד אי נמי כו' דלב"ה פריך. אבל לב"ש דס"ל כגבוי דמי יש חילוק בין ארוסה לשומרת יבם בלא טעמא דיבם כאחר דמי [וז"ש הגאון לעיל ברש"י וכן נ"ל באי נמי]: התוס' כתבו לעיל בפרק נערה בד"ה שאין אני קורא בה הא דקאמר מאן שמעת דאית ליה מדרש כתובה ב"ש כו' משום דקי"ל בהא כוותייהו ולהכי מקשה מב"ש דהל"כ מאי קושיא כל הסוגיא דלעיל אזלא לב"ה [אלא משום דקי"ל כוותייהו] וא"כ קשה מאי משיב לו מאן שמעת ליה כו' דסוף סוף בהא דכגבוי דמי לא סבירא לן כוותייהו א"כ למאי דקי"ל מדרש כתובה ולא קי"ל דכגבוי דמי תיקשי. ואי גרסינן אלא נם לפי מ"ש [דאדלעיל פריך היאך הוי ניחא לב"ה וע"ז משני לב"ה שפיר אף דלא גרסי' אלא אינו מוכרח דצריך לשני התירוצים דתירוץ קמא לב"ש ותירוץ בתרא לב"ה וע"פ דרך הראשון שפי' ברש"י די"ל יבם כאחר דמי אף למאן דדריש מדרש כתובה] אתי שפיר: בתד"ה הרוצה כו' דאי לא"ה מאי אהני ליה מה כו'. דחכמים לא תקנו לה כתובה משני ולא רצו לחייבו שיכתוב לה כתובה כדלקמן סוף פרקין משום דאשה הקנו ליה כו' ואם יהיה לה שיעבוד על נכסי שני אף שישנן משועבדים לראשון א"כ אינה גביא מן הראשון רק כששניהן בני חורין א"כ הוא ממש כאילו יש לה כתובה מיניה דמאי שנא אלו בני חורין ואלו בני חורין וק"ל. ועיין בתוס' פרק החולץ דף ל"ט: בתד"ה מגרשה

וכו' וא"ת וכו'. בהא דאם כהן הוא יעשה סעודה כו' אין קושיא כלל דעדיף קאמר שהוא רוצה למכור ושלא יהיה לה שיעבוד על נכסיו לטורפן אבל בהא דאם ישראל הוא מגרשה וכו' פירוש וכשמחזירה כותב לה דקנאי כו' א"כ יש לו קילור יכתוב כו' ואף דגם אם לא כותב לה אח"כ דקנאי יכול למכור מה שירצה קודם שמחזירה מ"מ מדלא קאמר מגרשה בגט ומוכר ומחזירה משמע או שימכור קודם חזרה ובלא קינא ומחזירה על מנת כתובה הראשונה או אח"כ ויכתוב דקנאי והכל בכלל העצה וק"ל: בא"ד ואין לנו לכופה כו'. אף שתחלת התקנה שאין לה כתובה משני היה לטובת היבם מ"מ לבתר דתקינו אין לנו לכופה: בא"ד ואפילו ג' שדות מקחו קיים כו'. הלא נצרכא [אלא לג' שדות דקאמר] אתיא עכ"פ למעוטי איזה שדה וקאמר דלא למעט שאר נכסים דכ"ש אלא למעט נכסי מלוג כדמסיק שם ונקיט ג' שדות וכ"ש שאר נכסים רק אפילו ג' שדות מכרה בטל ואין צורך לדחוק דנקיט אפילו ג' שדות קיים עד שעת טריפה כיון דיש לנו לומר דאפילו אמקחו בטל דנקיט בהדיא וכפירוש הרשב"א שם בהדיא והתוס' נקטו אפילו ג' שדות מקחו קיים כו' רק לשלול פרש"י שבג' שדות בטל לאלתר ובשאר קיים עד שעת טריפה וק"ל. ובעיקר הסברא בין לתוס' שנקטו אפילו ג' שדות קיים ובגמ' דאמר כ"ש שאר נכסים דמקחו בטל משמע דטפי קיים בג' שדות ובין לפירוש הקונטרס הסברא מבוארת דלענין עד שעת טריפה ודאי טפי קיים מכר של שאר שדות שאין לה אלא שיעבוד בעלמא דהא כל אדם מוכר קרקעות המשועבדים שהרי הפירות עתה המה שלו וכי מטי שעת טירפא טורפת מלקוחות אלא אפילו ג' שדות שהמה אפותיקי שלה ועיקר אסמכתא עליהן מכרו קיים מש"ה לענין שלא תוכל לטרוף הואיל ונתרצה למכור טפי ריצוי' בטל ומצית למימר נחת רוח בשאר נכסים דאמר לה עיניך נתת בגירושין כו' מבג' שדות וק"ל: ע"ב גמ' אלא עצה טובה קמ"ל וכו'. וליכא למידק השתא בהיפך מדקאמר וכן לא יאמר וכו' משמע כי היכי דבסיפא יכול למכור רק עצה טובה ה"נ ברישא די"ל דמתני' איירי אף שכניסם רוצין דהשתא מדינא יכול למכור מ"מ משום עצה טובה לא ימכור ובין ברישא ובין בסיפא לא נחית מתני' רק לענין עצה טובה: קשה לי לכאורה מאי מדייק דאי לא תימא הכי וכו' דלמא סיפא נמי לענין דינא שלא ייחד לה כתובה ולהפקיע שיעבודה משאר נכסיו שלא תוכל לטרוף לכשתתאלמן או תתגרש וכפירש"י ומיהו כשימות או יגרשנה וכו' ואדרבא הו"ל לדחות הולטעמיך בלא עצה טובה רק בין רישא וסיפא דינא קתני ולענין טריפה ודו"ק: גמ' דתניא מי שמת. מפירש"י ד"ה כיון דאמור רבנן כו' כדאמרינן לקמן בשמעתין מי שמת וכו' משמע כאילו לא היה לפניו הברייתא במקום זה: רב יוסף לא הביא לא יאמר דמתניתין דלמא רק עצה. ודר' אבא דמ"ש הך ברייתא מהך ואדרבא הכא תני בהדיא לא ימכור. ושלא ליה רבא [דאייתי מדר' אבא] לא הביא הך ברייתא [דמפורש בה לא ימכור] אף אם ידע דלמא לא ימכור היינו בלא ייחד וק"ל: ברש"י בד"ה אע"ג דזבין כו' וקנו מידו כו'. דאי לא קנו מאי אע"ג דזבין הא לא הוי אלא דברים בעלמא ואף אם מכירתו מכירה סוף סוף זה לא מכר: ברש"י בד"ה דלמא ר"מ הוא וכו' מיהו גבי מוציאין כו'. והדין של מוציאין מיהו אמת אם הוא קרקע רק במה שנייר הברייתא דינא במטלטלין היינו משום דסבירא ליה כרבי מאיר דמטלטלין משתעבדי ואין שייך לומר על זה אינה משנה: בתד"ה ואם איתא כו' הואיל וכו'. אפשר שבאו לייסב דלמא דוקא לענין קבורה סבירא ליה לב"ה ניתנה לגבות וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה מאן שמעת ולזה כתבו דזיל בתר טעמא הואיל וחשבית ליה כאילו מכנסת לו השיעבוד א"כ דהיתה ראויה לגבות יכול לומר לה הילך כתובתך דהא מטי שעת גיבוי ואמכור את השאר. או לייסב למה לי ייחד לזה כתבו הואיל כו' והחזירה לו ולהכי צריך לחזור לייחד לה ודו"ק: בתד"ה ולטעמיך פי' וכו'. דהא צריך לומר בכל ולטעמיך בשלמא לדידי ניחא ואילו לסברת רש"י אם ניתנה כתובה לגבות ודאי לא ניחא לזה כתבו דהקושיא ולטעמיך דלא אסקת כו' בשלמא לדידי טעמא משום איבה וכו'. וצ"ל לפי"ז דאי לא תימא הכי סיפא כו' [ואימא סיפא נמי משום איבה. וכן הקשה מהרש"א] הכל הוא באם לא נסיק אדעתיה הסברא משום איבה הוכיח לו דע"כ אין טעם שלא ייחד למכור השאר משום דינא רק משום עצה טובה וראיה מסיפא וקאי על ולטעמיך דפריך לו למאי דלא היית מסיק אדעתך איבה תקשי ממתני' הא בהכרח מתניתין תיובתא שלא יוכל למכור השאר משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ומשיב לו למאי דלא אסיק אדעתיה איבה ממתני' אין כאן הכרח דאדרבה באם לא אדע איבה נסתיים בהיפך שאין טעם המשנה משום דינא רק עצה טובה וראיה סיפא וכו' וק"ל: בתד"ה אלא עצה טובה וכו' ולרשב"א נראה דגבי אשתו וכו'. וביבמתו משמע דניחא ליה בלא טעמא דצריך לכתוב כתובה אחרת או שלא תהא קלה וכו' וכן משמע מרש"י שמקצר ביבמתו וכתב עצה טובה שלא תאבד כתובה ובאשתו סיים וצריך לכתוב כתובה אחרת וכן תוס' תופסין בעצה טובה דאשתו. ואפ"ל ביבמתו שמא תאבד כתובתה ותצטרך לחזור אחר הלקוחות אף שישנו בני חורין מנכסי השני וא"כ לא סמכה דעתה ואיכא שלום בית טפי שלא ייחד משא"כ באשתו דאף שמיחד אם באה לידי כך שתגבה כתובתה גובה מבני חורין של נכסי בעלה (ס). ועיין לקמן בפרש"י בפיסקא לא יאמר לה הרי וכו' ודו"ק: יש לראות למה תלאה [רש"י ותוס' לעיל ע"א וכן בגמ' לקמן בפיסקא לא יאמר לה] במה שלא כתב לה דקנאי וכו' ולא במה שמנכסי בני חורין של הבעל נמי אינה גובה רק צריכה לחזור אלקוחות בעל הראשון לפי מ"ש תוס' לעיל בד"ה הרוצה ואולי אף גביית בני חורין תלוי בזה שלא כתב לה דקנאי דאילו כתב לה גביא מבני חורין של בעל ואינה צריכה לחזור על טריפת לקוחות הראשונים וק"ל: בתד"ה לא יאמר וכו'. עיין לעיל דף י"ט בד"ה כגון שחב לאחרים וכו': בתד"ה ודלמא דטבא ליה כו' שלא כתב לה וכו'. אבל באשתו לא איכפת לה דסוף סוף גביא מיניה (ע) וכן להאי נמי דלא זילי נכסי כ"כ כו' משא"כ באשתו אין שייך לומר שלא ימכור קרקע זו כדי שלא יזול קרקע אחרת דמ"ם הך קרקע מכך משא"כ ביבמתו אמרינן עצה טובה שיניח לה שיעבודה מבעל הראשון ביחד כדי שיוכל למכור נכסי עצמו ביוקר. ואין להקשות טפי יעכב המנה לעצמו לגמרי וימכור נכסי הראשון (פ) ויניח נכסיו שלו לכתובה דהשתא יכול למכור נכסיו שירש מאחיו ביוקר דזה הבל דכשרוצין בני אדם שמוכר קרקע שירש מאחיו דעיקר שיעבודה עלייהו והיא חוזרת וטורפת מאותן לקוחות תיכף אף שיש בני חורין לשני א"כ זילי נכסי [ואינו יכול למכור נכסים שירש מאחיו ביוקר]: בא"ד וא"ת וכו'. יש לקושרו דלפרש"י אין שום סברא להקשות כן דהא הך טובה עצמו שיהיה הקרן קיימת ולא יוציא המעות בהוצאות הוא בעצמו גבי הלוקח ג"כ ולמה נבטל מקחו ומאי אולמא משא"כ לפירושם משום שלום בית או משום זילי נכסי אותה טובה ליכא בביטול מכירה זו גבי לוקח וק"ל. אבל קצת קשה בוא"ת זה לפי האי נמי מאי זילי נכסי איכא אם המכר מכר והא סוף סוף צריכה לחזור על אותו הלוקח ואינה יכולה לטרוף מלקוחות של נכסי הבעל [דהא אף כשהן בני חורין טורפת מלקוחות של נכסי בעל הראשון כמ"ש התוס' לעיל וכן הגאון בדבור שלפניו]: וגדולה מזו נראה לי דאף דאשתדיף נכסי הראשון לא תקינו משני רק לגבות מבני חורין ולא ממשעבדי כיון דלא כתב לה דקנאי למה יפסידו הלקוחות ועוד מה תועלת היה בזה שיתקנו חכמים כן [דאי לית לה מראשון שתגבה מן השני אף ממשעבדי כדי שלא

ביאור

לא הכניסה לו נדוניא וז"ש רש"י יקבור את אשתו כמו שהיה הוא קוברה כו' אפילו לא הכניסה לו נדוניא: (נ) דארוסה אכתי לא הוי עומד לגבות כ"כ כמו בשהיא יבמה: (ס) זה מתיישב לפרש"י לקמן דבייחד מטלטלין אם נאבדו האחריות על הבעל אבל הרשב"א הקשה לקמן בד"ה התם הוא דלא כתב לה כו' דהתם ייחד הינו באחריותו ולקמן בתוס' מיישב הגאון דברי רש"י שם כמ"ש הגאון כאן ע"ש: (ע) קצת יש להתיישב בזה דביבמה נמי כיון דאינו יכול למכור רק החשש דלמא ישתדפו אלו הנכסים ויהיה זילי נכסי הא אי לית לה מראשון תקינו לה משני וכקושית התוס' לעיל בד"ה הרוצה וכו' וא"ת מה מפסדת כו' ותירוצם לא שייך כאן. ויש ליישב ועי': (פ) מנומגם קצת

תהא קלה בעיניו להוציאה] ה"ה אם אין לו בני חורין [כיון שבאתה לגבות ממשעבדי תהא] קלה בעיניו להוציאה דמאי איכפת ליה בטריפת לקוחות (צ) ובשלמא בהא דמוציאין המנה מיבם וילקח בהן קרקע ניחא שפיר דלא יהא זילי נכסי כו׳ משא"כ אילו יוציא מנה לדברים אחרים ועיין · עוד שם בוא"ת כו׳. משמע מזה דאף לאביי דאמר דטבא כו׳ מ"מ עכ"פ מוציאין וכו׳ פירוש בע"כ רק מקשה דלמא לכך מוציאין כאן בע"כ משום דטבא וכו׳ לזה אמר הכא תני מוציאין וכו׳ ואת אמרת כו׳ [דאי משום דטבא ליה לא הוי לן להוציא בע"כ] דאל"כ לא היה מקום לקושיתם כלל [דאי אין מוציאין ממנו בע"כ היאך אפשר לבעל המקח ולהוציא ממנו המעות בעל כרחו] ודו"ק:

דף פב ע"א גמ׳ הכא לאו בידו כו׳ הא דאמר ליה קני מעכשיו וכו׳. ורב יוסף דנחית לעיל ודק אי בדיעבד זביניה זבינא ולא קאמר משום דמעולם לא מכר כלל כיון דלאו בידו הוא גם לא קאמר מעכשיו כדמשמע מהך עובדא דלעיל לא קאמר מעכשיו ודוחק לומר דרב יוסף ס"ל כרב [דאדם מקנה כו׳] ועוד דאף לרב עכ"פ צריך מעכשיו כמ"ש התוס׳ ואף שרב יוסף לא פסק אעובדא דלעיל [כמו שכתבו התוס׳ בד"ה פומבדיתאה] מ"מ משמע דעל שגגון מעשה דלעיל שייך דינא דרב יוסף אילו לא חזר והא אף בלא חזר מ"מ הוי כאילו מוכרה לו עכשיו [לאחר יבום] והשתא לא זבין ליה ולא מידי דלא קנו מידו [והוי מכירה לכתחלה] וקנין הראשון לא היה בו ממש. ומצאתי בר"ן יישב לקושיא זו שתירץ וז"ל ונראה לי דהכא מיירי כגון שלא היו אלא שני אחין וכל שלא ייבם אחד מהן היתה יד שניהם שוין בנכסים לפיכך היה יכול הגדול להתנות שלא יזכה בנכסים מחמת יבומו דהו"ל כדאמרינן לקמן בריש הכותב דנחלה הבאה לו ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה והכא נמי יכול להתנות עליה קודם ייבום שלא יזכה מחמת יבמה שהוא עתיד ליבם יותר בנכסים עכ"ל: ברש"י בד"ה פומבדיתאה רמאה שאחר כן חזר בו פומבדיתאה קרי להו רמאה כדאמרי׳ כו׳. פירושו קצת מגומגם דארכביה אתרי רכשי ויש לגדד בו לכל לד וק"ל ואי הוי גרים פומבדיתאה רמאה שאח"כ יחזור בו כו׳ היה קצת ניחא טפי ודו"ק: ברש"י בד"ה תני שלה ולא פליגי כו׳ אלא אתלושים וכו׳. אין משמעות המשנה כן דא"כ הו"ל לרבנן לפלוגי אבבא דתלושין לחוד. ודחיק ליה לפרש דפליגי אף במחוברין דלר"מ שמין כמה וכו׳ ונותן לה הבעל שויין של הפירות בשעת נפילה והוא לוקח הפירות ולרבנן שלה לגמרי דהמחובר לקרקע כקרקע ונעשה מהפירי גוף ואילו השביח גוף הקרקע ודאי שלה הוא ה"נ מה שמוסיפין בגודל אותן פירות הן שלה דזה דוחק וק"ל: בתד"ה לא אשכחן וכו׳ וא"ת וכו׳. דאין סברא לחלק דלענין לגבות שלא תפסיד כתובה איתא הנא דמחמיר ב׳ חומרות אבל לענין שיעבוד לאלם שיעבודה ליכא מ"ד דאדרבה הסברא בהיפוך כמ"ש בסמוך בד"ה והתלושין וכו׳: בא"ד לא מן הדין וכו׳. דהכי משמע קצת מדפליג עליו ר"ע ואמר אין מרחמין בדין וכו׳: בתד"ה התם בידו וכו׳ ואפילו אית ליה יבם ואח"כ חילק כו׳ וקשה כו׳. בל"ז דלמא לאו בידו ר"ל לגמרי לאו בידו אפילו אח"כ וק"ל: בתד"ה הא דאמר וכו׳ ורב נמי דאמר וכו׳. בשמעתא קאמר בהדיא לך משוך וכו׳ שיקנה במשיכה אבל התם בקרקע דלא שייך משיכה סתם קנין בכסף וא"כ למה לי מעכשיו לימא כיון שאם אינו קונה חייב לשלם מעות הקנין וק"ל: שם בגמ׳ לא איתא לכשאקחנה ממך רק לכשאקחנה סתם ע"ש ובקידושין: **ע"ב** בתד"ה התם וכו׳ מתוך פ"ה כו׳. מפירוש הקונטרס שלפנינו לא משמע כן ומשמע שר"ל התם הוא וכו׳ ואיכא איבה שצריכה לחזור על הלקוחות נכסי בעל הראשון לטרוף מהם אף שיש בני חורין מנכסי שני לא סמכה דעתה שלא יאבד וא"כ איכא איבה שצריכה לחזור [והיינו כמ"ש הגאון לעיל בתוס׳ בד"ה אלא עלה טובה דביבמה איכא שלום בית טפי כו׳] משא"כ באשתו אף שתאבד מכל מקום גביא מבני חורין ודו"ק היטב: בא"ד ור"י פירש כו׳ דלא ייחד לה ליבמה כדי למכור כו׳. א"ל א"כ למה לי הסיפא גירשה וכו׳ דאיצטריך לדיוקא הא לא גירשה אינו יכול למכור הא מדאיצטריך וכן שמעינן ואי דוקא כנגד כתובה (ק) מהניח אחיו מעות שמעינן י"ל דודאי אי לא תני וכן ה"א כן מכח קושיא דלמה משמיענו זה דוקא ביבמה אבל לבתר דשנה וכן ה"א בתרוייהו יכול למכור ורק משום עלה טובה ביבמה דומיא דאשתו דהא וכן קתני: בתד"ה קמ"ל כו׳ וא"ת כו׳. לעיל [בהא דשלח רבא] לא הוי מצי למיפרך ממתני׳ מהא ואי ס"ד ניתנה כתובה לגבות כו׳ דהכא איירי שלא יוכל למכור כפשוטו בלא ייחוד אבל ר׳ אבא דנחית לעלה כו׳ [משמע דלא מהני באופן אחר רק לגרשה]. אבל רב יוסף לעיל דאמר אע"ג דאמרי רבנן לא ליזבן דתניא מי שמת כו׳ הו"מ לאיתויי מהא [דגירשה] רק לא ניחא ליה להביא מדיוק ומביא ברייתא דקתני בהדיא לא ימכור אף המותר מכדי כתובה כדלעיל [והניח נכסים במאה מנה כו׳]: בתד"ה אבל יבמתו כו׳ וי"ל דשמא כו׳. אף דקתני הרי היא ככל הנשים מ"מ אי לא קתני לה בשום מקום אין ה"נ דלא הו"מ למיתני כאן הרי היא ככל הנשים אם אינו מפורש בשום מקום במתני׳. ובגמ׳ דפריך לעיל מאי וכן למה לי הסיפא וכאן למה לי הרישא דמשנה דהמגרש את אשתו שנויה לקמן. דלעיל פריך מי גריע אשתו מיבמתו וכן כאן וכן פירש"י וק"ל. ועוד לעיל תלה אשתו ביבמתו פריך ל"ל אשתו וכאן תלה יבמתו באשתו דקתני הרי היא ככל הנשים פריך למה לי יבמתו וק"ל: בתד"ה בתחלה וכו׳ פירוש היו מיחדין וכו׳. לאפוקי כתובה בלא ייחד ממילא אחראין כל נכסיו ואח"כ שתיקן שמעון בן שטח שיהיה כותב לה כל נכסי וכו׳ לאפוקי שלא ייחד לה וכפירש"י ודו"ק: בא"ד ומה שלא תקנו מתחלה וכו׳ כמו שהתקנו כו׳. ועושין מהן קלתות וידלגו תקנה אחת דהיינו ליתן מעות הכתובה בידה בבית חמיה כמו שתקנו אח"כ שיעשו כלים ממנה ויהנו אותה לידה: בא"ד א"כ לה ממש וכו׳. וגם מתחלה כשייחדו היו נותנין המעות לידה וק"ל: בא"ד ולא היה נהנה מהם כלל וכו׳. ג׳ חילוקים. המעות בידה או ייחוד על שולחנו לא לידה הנאת הבעל גדולה ולא יאמר לה לאי אבל היורשין מלניעין. לתקן הלנעת היורשין נותנין לבית אביה ולא היה נהנה כלל והיה קלה בעיניו להוציאה. לתקן זה וזה. עשו קלתות וכו׳ ובבית חמיה בידה דהשתא נהגה קצת שיכול למשכנם בשעת הדחק ואין יכולין להצניע שהיא משמרת כליה שתמיד עמה גם המה ניכרין לכל שהמה שלה [ועדיין כשכועס הרבה כו׳] ובא שמעון בן שטח ותיקן שיתוקן הכל כל נכסי וכו׳ דהשתא ליכא למיחש למידי וק"ל: סליק פרק האשה שנפלו

הכותב פרק תשיעי

דף פג ע"א במשנה בבבא תנינא לא הזכיר אם מכרה וכו׳ ואי משום דסמך ארישא הלא בבבא תליתאי הזכיר עוד אינו אוכל פירות ולא סמך אבבא ב׳ ובאשר"י כתב בבבא תליתאי לריך למיגרס ובפירי פירותיהן דאי לא גרסי׳ אמאי קתני אינו אוכל פירות בחייה הא בבבא מליעתא נמי קתני אינו אוכל פירות ולא הול"ל אלא אם מתה אינו יורשה דדבר זה ניתוסף בתנאי האחרון בחייך ובמותך וכן בבבא מליעתא לא חזר ושנה אם מכרה ונתנה לפי שנס בבבא הראשונה הדין כן אלא משום דקאמר ר"י לעולם הוא אוכל וכו׳ קתני הכא דאינו אוכל פירי פירות שניתוספו בתנאי זה עכ"ל וכ"ה בתוס׳ לעיל פרק נערה דף נ׳ ע"א בד"ה הבעל מוליא כו׳ לפי מה שמלאתי מוגה בגמ׳ שלי אי נמי דכתב לה דין וכו׳ בפירות נכסייך אבל א"ל דכתב לה דין וכו׳ בנכסייך ובפירותיהן דהא אם מכרה ונתנה קיים עכ"ל תוס׳. אבל בח"ם לא מגיה כן לעיל [וה"ג אי נמי דכתב לה כו׳ בנכסייך ובפירותיהן אבל א"ל דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך דאם מכרה ונתנה קיים] וכעין זה למד הב"י בדברי הטור אה"ע סי׳ נ"ב ע"ש וק"ל. והגהת ח"ם לעיל יש לעיין בו חדא דהיאך ס"ד האין לומר דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך סוף סוף אוכל פירות ולר"י קנין הפירות כקנין הגוף דמי ועוד בעיקר הך דינא כיון דאינו אוכל פירות בבבא שניה א"כ יכולה למכור בחייו מיהו בבבא ב׳ י"ל משום דיורשה לאחר מותה מש"ה בטל לאלתר אבל בבא ג׳ דאם מתה אינו יורשה ואעפ"כ לא תני אם מכרה ונתנה קיים ולמה לא יהיה קיים דא"ל משום פירי דפירי דממ"נ אי לא גרסינן פירי פירותיהן בהך בבא ואיתא כת"ק א"כ סילק עלמו מן הכל ואי גרים כ"ש דסילק עלמו מן הכל ואף דלא נקיט עד עולם לא חש או כיון דכתב בחייך ובמותך [א"ל לכתוב עד עולם] כמ"ש הרא"ש. ומה"ט נראה דלא הוצרך למיתני הא דמכרה קיים רק היכא דלא אסתלק מפירות ואפ"ה אי מכרה פקע זכות שלו וקיים אבל היכא דאינו אוכל פירות פשיטא דמכרה קיים דאי משום לאחר מיתה אף אם לא כתב לה כן דמכרה בטל בחייה מ"מ קיים לאחר מיתה ומחזירין הקרקע ללוקח מצד הדין בלא תקנת אושא (ר) ועיין במה שאכתוב בסמוך בא"ה בהא דפריך ואימא מפירי ודו"ק: בתד"ה כדרב כהנא כו׳ דבלשון טוב אפילו באת לו ככר כו׳. וא"ל דלמא דבאה לו ככר פשיטא דמהני לשון טוב בודאי יכול לתת אדם כל שיש לו לאחר ורבותא קמ"ל דאף בלא בא עדיין יכול להתנות אף שאינו ברשותו. חדא דמשמע להו נחלה וכו׳ דוקא מדלא קאמר אפילו נחלה הבאה וכו׳ וכן משמע מלשונם שכתבו דמדקאמר נחלה וכו׳ דוקא וכו׳ ועוד דודאי יכול ליתן במתנה מה שיש לו ככר אבל שיהני אם אמר שיתן [שלא יהא] יכול לחזור בו זה ודאי חידוש ואם ככר בא לידו ואמר לשון אהן לך אינו כלום ואפילו אם קנו מידו לא הוי אלא קנין דברים רק אם הוא עדיין בידה ולא בא לידו מעולם מהני לשון טוב כמו אי אפשי או יהא לך או נתונה לך וזה יותר חידוש בבא לו כמו נשואה מאילו לא בא כלל ודו"ק. גם י"ל לשון טוב אין ר"ל לשון מתנה רק לשון סילוק כמו אי אפשי ועיין. ולכך י"ל פשוט דמייתי דרבא לטעם למה מהני לשון גרוע וכפירש"י בפשטא דשמעתין רק לפירוש ר"י דידע מסברא דמהני בלא בא לידו לשון גרוע הולרך לכתוב [הא דמייתי רבא] וכדי לסיים במלתא דרבא לחודיה לא שני משא"כ לפירוש ראשון דודאי ממלתא דרבא אין ראיה שזה בעלמו קושיתם דרבא איירי בלשון טוב אבל דחוק ורחוק לומר דלוי"ל מייתי ראיה אדבר חוץ שלא הוזכר בגמ׳ להכריח דבלשון טוב אפילו בא לידו מהני וא"כ רב כהנא איירי בלשון גרוע דז"א וק"ל: בא"ד למאי דאוקמא בכותב ועודה ארוסה וכו׳ דבר שלא בא לעולם וכו׳. דפירות אף שהן דבר שלא באו לעולם מ"מ כיון דאמר נכסייך סילק את עלמו מגוף הקרקע לענין פירות אבל למאי דאוקמא בכותב ועודה ארוסה אף גוף הקרקע אינו בא לרשותו: בא"ד וכשרולה חוזרת בה וכו׳. ר"ל כשרולה חוזרת באמת לחייב לתת לה מזונות נגד מעשה ידיה שתעשה לו רק כ"ז שעומדת בדיבורה איני ניזונת וכו׳ אין לה מזונות ומזה אין ראיה שיכול להסתלק מדבר שלא בא לעולם דכיון שאינה רולה במזונות אין לה ליטול בעל כורחה ואם רולה לחזור הה"נ דחוזרת דלא מהני סילוקה שאמרה איני ניזונת ולא קמ"ל ר"ה אלא שיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה וק"ל. ואף שי"ל דלקושטא שמהני סילוק מדבר שלא בא לעולם לא מלית לחזור רק בלא רב כהנא לא היה ראיה ממלתא דרבא לחוד מפני שיש לומר כן [שיכולה באמת לחזור] אבל מלשונם משמע דלפי האמת כן הוא. ומתוס׳ לעיל בפרק נערה דף מ"ז ע"ב בד"ה זימנין דלא מלו אין הכרח ע"ש וק"ל: בסה"ד והשתא מייתי מרב כהנא וכו׳. יש קלת לראות בזה [כוונתו למ"ש מהרש"א בזה]: בתד"ה קנו וכו׳ וקשה לר"י וכו׳. באשר"י מיישב זה בפשיטות וקשה לי על תוספות מגמרא ערוכה פ׳ חזקת הבתים דף מ"ג ע"א דמשמע דמהני קנין בלשון דין ודברים ע"ש (ש) ודו"ק: **ע"ב** גמ׳ למאי נפקא מיניה לכדרב יוסף וכו׳. מגומגם קלת ודו"ק: גמ׳ ואימא מפירי. עיין פירש"י. וקשה לי דלעיל דף ע"ח ע"ב פריך לימא תנינא לתקנת אושא ומשני מתני׳ בחיי׳ ולפירות ע"ש וא"כ מדינא דמתני׳ כשמתה מחזירין הקרקע ללוקח עכ"פ אף בלא כתב לה וא"כ אין כאן קושיא כלל ודוחק לומר דמקשה לפי האמת דקי"ל כתקנת אושא ולעיל פירושו לימא תנינא לתקנת אושא כפירש"י ברי"ף לימא מהני׳ מסייע ליה וכו׳ וא"כ סוף סוף קושטא הוא דאף בזמן התנא היתה תקנת אושא [רק דדחי שם דליכא סייעתא ממתני׳] ועיין לעיל פרק נערה דף נ׳ ע"א בתוס׳ בד"ה הבעל מוליא וכו׳ לב׳ תירולים [דאפשר לומר לכאורה דפריך לרבי יוחנן דקנין פירות כקנין הגוף דמי דמכרה בטל אף לאחר מיתתה בלא תקנת אושא מ"מ] סוף סוף אם סילק מפירי כקושי׳ ואימא מפירי אין הבעל מוליא מיד הלקוחות והמכירה קיימת בחיי׳ שהרי אין לו פירות ואם כן הלוקח אוכל פירות וגם במותה אין הבעל מוליא בלא תקנת אושא דהא לית ליה קנין בפירות לומר כקנין הגוף דמי ועיין: גמ׳ וכי מסלק אינש נפשיה כו׳. לכאורה מותרות הוא [דכיון דלא שכיח הוא הוי פחות שבדברים ויד בעל השטר על התחתונה]: גמ׳ או דלמא עד עולם דוקא. אם עד עולם דוקא אינו מדוקדק כ"כ לשון דר"י לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב וכו׳ ואף שכותב פירי פירות אי כתב עד עולם אין וכו׳ דהא אף בלא עד עולם סוף סוף לא אכיל פירי פירות כיון שכתב בהדיא פירי פירות: גמ׳ או דלמא תרווייהו דוקא. לא בעי חלוקה רביעית או תרווייהו לאו דוקא דא"כ הול"ל או עד עולם. ולפירוש התוס׳ אי פירי פירות דוקא הוא עלמו חלוקה זאת דתרווייהו לאו דוקא. גם אין שייך להקשות לפרש"י דהול"ל באם תמלא לומר פירי פירות דוקא עד עולם למה לי הא קמ"ל אף דכתב עד עולם אי כתב פירי פירי אין וכו׳ כיון דתני פירי פירי קודם אין שייך זה וק"ל. באי תרווייהו דוקא צ"ל דודאי אי לא כתב אלא פירות י"ל לעולם [אפירות] שבחייה ובמותה או שנה ראשונה וכו׳ אבל אם נחית למנינא דפירי פירי משמעה קאי עד עולם על סוף כל פירי דפירי [ולא אמרינן דעד עולם קאי אפירי פירי בחייה ובמותה או שנה ראשונה ושניה] דהא לא אפשר לו לכתוב בלשון אחר וכן כתב במלחמות וברמב"ן ודלא כמאור שתירץ בענין אחר עי׳ עליהם: גמ׳ אלא בדשיירה כו׳. משמע דהדבר תלוי בה אם תרלה תשייר אבל אין הבעל יכול

ב א ו ר

קלת דהא תקנת חכמים הוא אפילו משאיר נגד כתובתה מנכסי הראשון אסור למכור וכברייתא דר"י וכבר מבואר ברש"י ותוס׳ לעיל טעם התקנה: (צ) מ"ש ובשלמא וכו׳ מוסב אדלעיל אבל קלת קשה כו׳ שהתחיל. ומה שהוסיף הגאון בדבריו וגדולה מזו כו׳ יש בו מהעיון קלת דלמ"ש דאף כאשתדוף לא תקינו ליה משני רק מבני חורין א"כ נסתר גוף התירוץ דזילי נכסי דמאי זילי נכסי שייך כיון דכשבאת לגבות מיניה לא מליא טרפא ממשעבדי ודוחק לומר דכוונתו כמ"ש התוס׳ בפ׳ החולץ דף ל"ט בד"ה אשה הקנו לו דאין החיוב שלו מתחיל רק אחר שנשתדפו נכסי הראשון ולכך בנשתדפו קודם מכירתו נכסים שלו גובה באמת אף ממשעבדי ושייך שפיר זילי נכסי אם ישתדפו ומ"ש וגדולה מזו כ"ל כאשתדף כו׳ היינו היכא דאשתדף אחר שקנו הלקוחות דסתימת לשונו לא משמע כן ואין זה כמשמעות לשונו כלל במ"ש לא תקינו משני רק לגבות מבני חורי כו׳ וגם ממ"ש ועוד מה תועלת היה בזה כו׳ לפי טעם זה פשיטא דאין לחוק כלל בהכי. גם מ"ש ועוד מה תועלת כו׳ סוף סוף אם אין לו בני חורין קלה בעיניו להוציאה דמאי איכפת ליה בטריפת לקוחות אינו מובן כלל דא"כ תיקשי ליה בכל כתובה דעלמא דטעמא נמי שלא תהא קלה כו׳ למה תקנו שתגבה ממשעבדי הא סוף סוף קלה בעיניו כיון דכשבאת לטרוף ממשעבדי ע"כ אין לו בני חורין ומה איכפת ליה בטריפת לקוחות הע"כ דאין זה כלום דמ"מ יתנזרו הלוקחים באחריות עליו מנכסים שיקנה: (ק) דאין לו קרקע אלא כנגד כתובה וא"כ אינו יכול למוכרה לכך מייחד לה מעות כדי שיוכל למכור קמ"ל דאסור. אך לפי"ז לריך להתיישב במ"ש אח"כ מהניח אחיו מעות שמעינן דלמא התם באינו מייחד לה מעות והכא קמ"ל דלא מהני ייחד כדי למכור: (ר) ומ"ש הגאון לעיל ומיהו בבבא ב׳ י"ל משום דיורשה לאחר מותה מש"ה בטל לאלתר הא בלא תקנת אושא אף בלא כתב מכרה קיים לאחר מיתה ל"ל או דקאי אמ"ש ומיהו בעיקרא דדינא דקאי ג"כ למה שהבין הב"י בדברי הטור דאיירי בתר תקנת אושא או דבבא ב׳ י"ל דאין קושיא על הח"ם דאפשר דהוכר דמתני׳ מיתנייא בתר תקנת אושא וכמו שכתב בסמוך בהא דפריך ואימא מפירי ע"ש: (ש) ועיין בהגהת אשר"י ב"ב שם שהרגיש בזה וגם בסמ"ע בסי׳ ל"ז הרגיש וכתב בשם הפוסקים דגמ׳ לאו דוקא קאמר ע"ש

לכופה ליקח בהן קרקע ולזה א"ש אולמעמיך דבלא"ה היה קשה דיש סברא נכונה לחלק שפיר דאף שסילק עצמו מפירי מ"מ צריכין ליקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כמו נפלו לה כספים ופירות תלושין ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ועיין באשר"י ור"ן ודו"ק : בתד"ה מיתה שכיחא וכו'. קשה לאו אף יכול להיות גם כן שימות הוא קודם. מיהו לעיל פרק נערה דף נ"ג ע"א בד"ה דלה אינו פודה וכו' כתבו קבורה חשיבא מטי לפי שהנשים ממהרות למות מן האנשים כדאמרינן בירושלמי [דלשון ממהרות לא משמע ליה שיהיה מטעם שמסתכנת בלידה רק שמטבען הוא למהר למות] : בתד"ה רב אשי וכו' למאי דלית ליה כו' תימה כו'. אף דבעלמא מסתמא ס"ל לרב אשי נמי יד בעל השטר על התחתונה רק הכא משום דאף הנכסים קלא בחזקתה [א"כ מי הכריחם לומר דרב אשי מפליג הכא מסברא ולהקשות] מ"מ לא משמע להו לומר דרב אשי קאי אקושיא ואימא מפירי ואימא מירושה וע"ז מסיים ב' דברים בנכסייך ולא בפירות בנכסייך ולא לאחר מיתה ויש לפרש דבריהם בענין אחר אבל הוא דוחק : בתד"ה פירי פירות דוקא כו' משמע דעד עולם פשיטא לי' וכו'. וכבר יישבו רש"י קצת וק"ל [וכמ"ש מהרש"א] : בתד"ה ה"א וכו' בשה"ד דלא יאכל לעולם לא פירות ולא פירי פירות הו"ל לסיומי דלא יאכל לעולם אפילו פירי דפירי פירות דפירי פירות כתב בהדיא. משמע לכאורה מלשונם דאה"נ דפירי פירי פירות אכיל ועד עולם נשאר בפירושו בחייה ובמותה רק אי כתב פירות לחודיה קאי עד עולם אפירות לחודיה ואי כתב פירי פירות קאי ג"כ אפירי פירי. ואם כתב פירי פירי פירי קאי אפירי פירי פירי וכל מה שפורש בפירות עלה קאי עד עולם. אבל אינו נראה [דא"כ למה השמיטו עד עולם לענין לאחר מיתה בפירי פירות טפי מבפירות גופיה א"ו דאי נחית למנינא אמרי' דקאי עד עולם עד סוף כל פירי דפירי וכמ"ש הגאון לעיל בגמ'] ובקל נוכל לפרש דבריהם בענין אחר ופשוט :

דף פד ע"א גמ' ואיידי דאמר ר"ט מותר. דלא שמעינן מרישא אלא היכא שבשעת מיתה היתה חוץ מרשות היורשין דהיינו ביד אחר משא"כ בסיפא דע"כ בסיפא גרע טפי דהא ברישא הב"ד נותנין לכתחלה לבעל חוב או לכתובת אשה ואילו בסיפא כל הקודם זכה וה"א מה שתפש זכה והמותר דינו כמתחלה קמ"ל כיון דהשתא מיהו בא ליד אחר בהיתר הוי דינו כאילו היה מתחלה [ר"ל מחיים] ביד אחר ולהכי נמי לא קמ"ל ציור דהמותר ברישא [דברישא כיון דהיה מתחלה ביד אחר פשיטא דאם יש מותר הב"ד נותנין לכתחלה להשני] וזה פשוט : ברש"י בד"ה ינתנו לכושל כו' ואע"ג דלא משתעבד כו' דלאו ברשותייהו מנחי כו'. בהכי ניחא טפי ליישב קושית התוס' לעיל דף פ"ב ע"א בד"ה לא אשכחן תנא דמחמיר ב' חומרות בכתובה טפי מתירוץ התוספות לעיל (ת) ודו"ק : ברש"י בד"ה ינתנו ליורשים ולא מהני תפיסה. מדתלי בטעם שטלן צריכין שבועה וכדפריך בסמוך טלאו נמי דיורשין הוי כו' וכפרש"י שם : בתד"ה וסבר רב כו'. יש לראות דא"כ לימא הלכה כרשב"ג דאם מתה יירשנה ולא מטעמיה דמתנה כו' דאף בדרבנן אם לא כתוב בתורה תנאו בטל כיון דלא ידע דמחיל י"ל דא"כ כהלכה וכטעמיה הוא ורב מוסיף הוא רק לימא ולא מטעמיה דס"ל תנאו קיים בדבר שבממון כר"י אף שמתנה על מה שכתוב בתורה והכא טעמא אחרינא לא משום מתנה על מה שכתוב בתורה דאף אם הוא מדרבנן כיון דלא ידע וכו' ועוד קשה מאי מקשו התוס' בד"ה וקסבר דלמא בפירות כיון דידע דמחיל תנאו קיים לכ"ע משא"כ בירושה וי"ל דכיון דלא ידע דמחיל א"כ לאו מצד מחילה אתינן עלה רק מצד תנאי והוי מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל ולא ידע דמחיל עושה דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה דאילו ידע בדבר שבממון כיון שבידו למחול לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה משא"כ במילי דרבנן אין לחלק והשתא לא קשה מידי [דהוי שפיר כטעמיה דגם ברשב"ג י"ל זה שכל המתנה על מה שכתוב בתורה וזה הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דהא לא ידע דמחיל] אבל הסברא בעלמא דחוקה. אכן מוכרח לכאורה מכח קושין. גם נ"ל דלר"י בירושה אם מתה יירשנה דלא מוכרח במתני' כלל שיסבור ר"י תנאו קיים בירושה [ודקתני במתני' אם מתה אינה יורשה לאו מדברי ר"י הוא ואף שהוזכר בהך בבא גם פירי פירות היינו דסתם לן תנא בפירי פירות כר"י וכמ"ש התוס' בריש פרקין בד"ה דין ודברים] דירושה שכיחא וממ"נ אם הוא דרבנן חכמים עשו חיזוק לר"י בדבר דשכיחא [כדלעיל בפ' אע"פ דף נ"ו] ואם דאורייתא כיון דלא ידע דמחיל תנאו בטל ודו"ק. ועיין במלחמות שהעיר בקושיא הראשונה שכתבתי ע"ש : בתד"ה ורב סבר כו' אפילו לר"י כו'. דס"ל לעיל בפרק אע"פ חכמים עשו חיזוק כו' : בתד"ה משום פגם משפחה כו' הו"ל דרבנן וכו'. דהא ס"ל לעצמו דרבנן ועוד דא"כ אתיא יכלה להם מן הדמים כפשוטו כיון דחוזרת בלא"ה ביובל יחזיר להם בדמים [קלים] וק"ל : בשה"ד כל הירושות חוזרות כו'. ניחא יותר כל השדות חוזרות ודו"ק : בתד"ה לכתובת אשה משום חינא פר"ח שימצאו הנשים חן כו'. ע"י שנותנין לה כתובה ויש לה מעות תמצא חן בעיני כו' : באד"ה דאין לדמות כו'. ולפירוש רש"י סברת חינא וסברת יותר ממה שהאשה רוצה כו' קצת הפיכה וצריך ליישבם : ע"ב מכאן עד משנת אלמנה גם הכל דינים גדולים ועיקרן בדיני ממונות שהם מבואר בפוסקים רי"ף ור"ן ואשר"י ובכן קצרתי הכתיבה בהן גם הייתי טרוד בדיני ממונות שבין איש לחבירו ולא דקדקתי בהן כדחזי למיעבד : בתד"ה ולר"ע כו' כאילו תפסה בחיי הבעל כו'. ומיהו רש"י פירש לעיל קדמה היא וזכתה כו' ומחיים דבעל בעינן תפיסה כו' : באד"ה דלא מהני תפיסה לכתובה כו'. אבל לפרש"י קאי [אך דוהא שתפסה מחיים] אבעל חוב וכן משמע ממ"ש רש"י בסמוך בד"ה מחיים תפיסנא להו בחוב שהיה חייב לי החזקתי בהן משא"כ לפירוש ר"ת [דקושית הגמ' אכתובה דלעיל קאי]: באד"ה משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים. לכ"ע דהא בעינן לכשתנשאי לאחר הטלי כו'. מ"מ כו' בחיי יבם נמי מהני כו'. דיבם נמי כאחר דמי וקרינן ביה שפיר לכשתנשאי לאחר כו' וא"כ ניתנה לגבות וכיון דבבע"ח מהני תפיסה מחיים מהיכא תיתי דלא יהני תפיסה ביבמה וק"ל : בשה"ד כדפירשתי התם. לעיל דף פ"ב ע"א בד"ה והתלוסין כו' שיש חילוק בין לגבות לשיעבוד ולהכי לא מצי להקשות ממתני' אבל לקושטא [למאי דמסיק והוא שתפסה מחיים] י"ל דאין חילוק [בין לגבות לשיעבוד] וקדמה היא וזכתה מחיים דבעל עיין פי' רש"י שם במתניתין [שפירש כן וכמו שהביא הגאון לעיל] (א) : בתד"ה שפיר תפסתוה כו' ושמא כו'. ומפרש"י מטין הסוראה כו' לא משמע כן. ובסמוך קאקי חיוורא משלחי כו' אע"פ שכבר תפסו והוי דיעבד [רבא דאמר משום] ר"נ לא ס"ל כן רק כר"ל דאהדר עובדא : בתד"ה אית לן כו' לא גרסינן דלאחר מיתה כו'. לכאורה יש ליישב הגירסא פשוט דאי לא"ה הו"ל מגו דהחזרתי דגוזל חבירו בעדים א"צ להחזירו בעדים כמו שהוכיחו מדלא קאמר בפרק שני ומודה ר"י באומר גזלתיך מנה וכו' ואם יש עדים אינו נאמן ע"ש בר"ן ועיין כאן בר"ן ובפוסקים וק"ל : בתד"ה מגו כו' דשליח נוגע בעדות הו'. דאילו טען אהדרינהו ללוה בעי שבועה משא"כ פרעינהו למלוה א"צ שבועה ע"ש בפרש"י בקידושין. ולא משום כיון שצריך שבועה אף דבכל ענין בין אמר הכי והכי צריך שבועה סוף סוף נוגע הוא דו"א וק"ל. ומשום דהשליח צריך לשלם כדמסיק לא הוי נוגע קודם שנתקנה שבועת היסת דהא יכול לומר אהדרינהו ללוה וק"ל. מוכח מדברי התוס' דבעד אחד לא מצי למיטען סיטראי דאילו לא הוי השליח נוגע לא היו יכולין לומר סטראי ותמיהני שהפוסקים לא זכרו זה ואדרבה כתבו סי' נ"ח דוקא ב' עדים אבל לא בעד א' ודו"ק : בתד"ה ואמר ר"י כו' מגו דזכי כו'. ולזה פסקו דאם היה חייב לשליח יכול לתפוס לחבריה רק היינו כפי שיעור שהיה יכול לתפוס לנפשיה ד"מ חובו ק' וזה יכול לתפוס ק' זוז או כוליה לחבריה או פלגא לנפשיה ופלגא לחבריה אבל יותר מחובו לא דומיא דמציאה דאי הוי בעי הוי תפיס כולו לנפשיה והא דנקיט לישנא מגו דזכי לנפשיה והו"ל מגו דאי בעי זכי ליה לנפשיה אין זה דיוק דבמציאה נמי קאמר בהאי לישנא ולא קאמר מגו דאי בעי כו' אבל הב"י בסי' ק"ה לא כתב כן ע"ש ובסמ"ע וק"ל :

דף פה ע"א ברש"י בד"ה מחיים כו' בחוב כו' כתבתי לעיל. גם משמע דהוי איתתא אחריתא ולא אשת אביהן : ברש"י בד"ה קרענא כו' אפוקי ממונא הוא כו'. ולא הוי כהיפוך שבועה דלעיל וק"ל : בתד"ה איה לך כו' וא"ת כו'. הא פשיטא דמהימנינן לה על מה דקאמרה מחיים תפיסנא רק לא מיקרי תפיסה כיון דבידה כל זמן בתורת פקדון עד דתבעינהו מחיים ולא יהבינהו להו מאותה שעה בידה בתורת תפיסה וע"ז הקשו ונאמין אותה על כך בלא עדים שתבעינהו במגו דלקוח כו'. וי"ל דמשמע להו דמיפקדה גבה בלא סהדי או בסהדי ולא ראו עתה בידה דאי לא"ה לא מצית לומר לקוח כו' כיון דאתי לידה בתורת פקדון א"כ יש לה מגו דהחזרתי. ולא מקשו כפשוטו במגו דהחזרתי דאין זה מגו טוב. ואילו אף במיפקדה גבה בסהדי לחוד תו לא מצית למימר לקוח במגו דהחזרתי דאין שוה לה מאומה כיון דאין גופו ממון וכי לצור ע"פ צלוחיתה היא צריכה וע"כ צריכה להראות את השטר ואף שי"ל שיכולה לומר בפני ב"ד החזרתי ואח"כ בינה לבין היורשין יכולה להראות להם ולדחוק אותם שיפרעו אותה או בינה לבין הלוה יכולה ליקח ממנו מעות דלא מסתבר להו זה וכן מרי"ף ור"ן לא משמע סברא זו עיין בהם היטב. זולת האשר"י כתב מדנפשיה סברא זו עיין בו ונמשכו אחריו בש"ע לפסק הלכה ובעיני צ"ע. גם שם בש"ע סי' ס"ד הגה"ה תמוה עד מאד מאד גם הסמ"ע תמה עליו רק דבשמעתין לא איירי מזה שלא יודו היורשין בחוב שלה רק משום דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח קאתינן וק"ל. ועיין בתשובה הרשב"א שהביא הב"י שם שעליה כתב בהג"ה דלא כיש מי שאומר ע"ש בעיון ודו"ק. ותירוצם מבואר דודאי אילו טענה מעיקרא היאך תפסה מחיים דהיינו שתבעו אותה כו' הוי מהימנא במגו דלקוח אבל כיון דאמרה סתמא מחיים כו' מסתמא לא היה דעתה וכוונת דבריה שתבעה מחיים דא"כ הו"ל לפרושי בהדיא ומסתמא סברה שזה טענה מעולה ואילו שאלה תבעיתינהו מתחלה ודאי היתה אומרת אין כיון שהבינה מתוך דבריו שתלוי בזה לכן אמירתה דבתר שאלה לא כלום ליהמנא במגו דאי בעי אמרה מעיקרא מחיים תבעינהו ומ"מ סברא דחוקה היא קצת [דאי נימי דאי הוי אמרה מתחלה מעצמה היתה נאמנת] דאמאי לא שאלה ר"נ לפרש דבריה היאך תפסה מחיים [דנהי דאין לשאול אותה תבעינהו מחיים דאז היתה מבינה מתוך דבריו שתלוי בזה אבל היה לו לר"נ לשואלה בסתם שתפרש דבריה היאך תפסה מחיים]. ומכאן יש לראות היאך לדיין ליזהר בדבריו שמא מתוך דבריו ילמדו לשקר ואין לדיין לשאול אם כך היה או כך היה ואם שואלו ומשיב לו שכן היה אין יהאמינו על כך אף אם היה לו מגו על כך : בתד"ה מרענא לשטרא וכו' ולשבועה וכו'. ואף אם לא קאמר אשתבע לי דלא פרעתיך ב"ד משביעין אותו : באד"ה אפילו לא מהימן כו'. ולא מתרצי כשכתב בו נאמנות דסתם נאמנות מהני נגד עד אחד לזה אמר מהימן כבי תרי עיין באשר"י כאן ולקמן גבי פטרה משבועה : באד"ה וי"ל כו' ודקאמר ליה נמי לר"פ כו'. ולשון איכא אינשי אחרינא בסהדי דמר לא משמע כן גם לשון אע"ג דאיכא מר עד אחד לאו כלום הוא לא א"ש כ"כ : בתד"ה אלמא כו' שלא להצריכה עדים כו'. אף דבהדיא אמרי' פ"ק דמציעא אם יצא מב"ד ואמר נשבעתי נאמן הכא שיש בידו פס"ד אינו נאמן (ב) אבל הפוסקים פסקו דנאמן וצ"ע : ע"ב גמ' הרי בא טובי'. ואפילו ידעינן טובי' אחר כיון שבא זה מתחלה וכו'. אשר"י ע"ש : גמ' שכן וקרוב מאי. אשר לפרש שכן לחוד או קרוב לחוד אמרי' ת"ח עדיף אבל שכן וקרוב כחדא נגד ת"ח מהו ת"ש טוב שכן וקרוב אפילו מאה והא ודאי הא דת"ח קודם לקרוב היינו קרוב בעלמא שאינו ראוי ליורשו אבל אם יש לו אח ושמו טוביה בהא לא מיספקא ליה [דבודאי אח עדיף] וכיון דשכן וקרוב טוב אפילו מאה הראוי ליורשו כ"ש מת"ח. ופשוטו מבואר דקרוב דקרא היפוך רחוק [לא קרוב ממש] : ברש"י בד"ה זבינתיה לכתובתה וכו' שיעבוד כתובתה. משום דלעיל קאמר בהדיא המוכר שט"ח לחבירו שחל המכירה על השטר משא"כ כאן דלא קאמר שטר כתובה הוי משמע כתובת חוב של מנה ומאתים בעל פה [ולכך הוצרך לפרש שיעבוד כתובה]. ואין צורך לפרש משום דכתובה גריע טפי משט"ח שמא תמות היא בחייו וק"ל : בתד"ה ועוד וכו' אין מועילין זה בלא זה כו'. לא אמיד בלא סימן לא הכריחו דלא מהני מצינו לפרושי חדא דהא לא אמיד ובהא לחודא סגי כיון דלא רגיל דעייל ונפיק והנפקד לא אמיד ועוד בלא"ל לא אמיד לחודא לא סגי ליתן לפלוני יש לצרופי בהדיה הא קיהיב סימן כו' ע"ש בתוס' איזהו נשך. ועיין במלחמות פרק הגוזל דף ל"ז ע"ב שהאריך בזה ע"ש באורך. ולפי"ז עכ"פ תרוייהו צריכי דלא נימא דר' מיאשא ניכהו דכיון דלא אמיד וקיהיב סימנא אומדנא דמוכח טפי דהוי של פלוני [אבל לא אמיד לחודי' אמרי' דשלו הוא ואימור מציאה אשכח אבל בצירוף תרוייהו דאומדנא דמוכח דהוי של פלוני תו לא טענינן לקוח בלא אמיד] משא"כ לפירוש הרשב"א דבסמוך. ועם פירוש הרשב"א מיושב הועוד דלא תקשי מפרק קמא וק"ל. אבל רגיל כו' דלמא אינש אחרינא אפקדי' ואיהו מחזי חזי כו' לרבותא אפילו תרתי יחד לא מהני ברגיל משום חששא דאינשי אחרינא וכו' (ג) : באד"ה שיש עדים שהפקיד. אבל הכא לא מיתוקמי כה"ג דהא קאמר בדעייל ונפיק אימור אינשי אחרינא אפקיד ע"ש בתוס' פרק האשה שלום : באד"ה והא ליכא למיחש שמא יכירו העדים בט"ע בשלמא בל"ז אסימנא דידיה קמהימנינן אבל אטביעת עין שלו ודאי לאו כל כמיניה וק"ל : בתד"ה שודא וכו' וא"ת א"כ כו'. וה"ה יעכב לעצמו אם שמו טוביה. אך כיון שלא בא מתחלה ש"מ שאין דעתו כלל שיהיה כוונתו עליו : בתד"ה המוכר כו' וא"ת כו'. עיין בפ' הזהב ובחידושי שם :

דף פו ע"א גמ' אמר ר"נ עשינו עצמינו כו'. אף שמפשטא אינו נראה שר"נ היה דיין

באור

ע"ש : (ת) צריך להתיישב בדבריו מה שיטי מקום נמצא כאן ברש"י שיהיה מחולק עם תירוץ התוס' דלעיל דהלא כדברים האלה ממש כתבו התוס' לעיל ז"ל ותדע דלא חשיבי מוחזקין כו' דאי הוי חשיבי מוחזקין לא הוי מטלטלי דידהו משתעבדא לכתובה או לבע"ח ואם כוונתו דבהך סברא שכתב רש"י דכיון דלאו ברשותייהו כו' מיושב נמי הא דמטלטלי לכתובה לא משתעבדי ולא צריך לחומרא דר"מ וליכא אלא חומרא דר"נ וכמ"ש שיטה מקובצת בשם הרא"ש מ"מ היאך נזכר זה בדברי רש"י דס"ל כן טפי מבדברי התוס' דהלא גם התוס' כתבו בזה כרש"י בותדע והו"ל להקשות באפי נפשיה אדברי התוספות בעצמן וכמו שהקשה באמת בשיטה מקובצת על התוס' ואם כדברי התוס' ניחא ליה דס"ל כמ"ש בר"ן דאפ"ה צריך לבא לדר"מ אף דמהני סברא זו דלא יהא מטלטלי דיתמי מ"מ לרבנן אף מניה דידיה לא משתעבדי ולא מהני לזה הך סברא מ"מ מהיכא מוכח היפוך זה ברש"י : (א) ולפי"ז נ"ל דאין הכרח ממשמעות רש"י דלקמן בד"ה מחיים תפיסנא שהביא הגאון לעיל דדוקא בחוב מהני תפיסה : (ב) ואף דבגמ' מבואר דהיא אמרה כתבו לי זכוותא כו' דיהיה הפסק דין בידה מ"מ כיון שכתבו ב"ד בפסקם אם תשבע פלונית תיפטר כל עוד שלא הוברר בעדים שנשבעת לא נפטרה ואם לא תוציא הפס"ד הרי התובע יתבענה בממון כבראשונה. כ"ה בשיטה מקובצת : (ג) לכאורה אין לזה הבנה כלל דפשיטא דלא מצי איירי אלא בתרתי יחד דחדא בלא אידך לא מהני אף בלא רגיל. ואולי כוונתו לתרץ אמאי לא הוכיחו התוס' דתרתי בעינן מדקאמר דלמא מיחזי חזי ואינש אחרינא כו' ואי הך ועוד דקיהיב סימנא אאמיד קאי לא הו"ל ואינש אחרינא כו' רק דלמא מיחזי חזי ולא מהני הסימן א"ו דתרתי בעינן ולכך הוצרך לאסוקי ואינש אחרינא דאי כרשב"א דלא אמיד מהני דלאו דר' מיאשא והסימן מהני דלאו דאינש אחרינא ולזה קאמר שפיר דלמא מיחזי חזי ודאינש אחרינא הוא ואף למ"ש לעיל דתרתי בעינן דלא נימא דר' מיאשא אבל חדא לא מהני לזה מ"מ הא באמת בלא אמיד לא הכריחו התוס' דלא מהני רק דתלמודא קאמר לרווחא דמלתא דאף את"ל דל"מ לא אמיד לחודא הא קיהיב נמי סימנא וא"כ הוצרך שפיר לאסוקי דברגיל לא מהני אף אי נימא דלא אמיד לחודא סגי דדלמא דאינש אחרינא. אבל לס"ד דתוס' דבכל חד סגי לא הוי צריך לאסוקי

אפ"ה לא הו"ל ליתן עלה כזה שמפסיד ללקוחות הרבה ע"י ערמה ועוד דלא יהא אלא גרמא בניזקין דפטור אבל אסור ועיין בתוס' פרק מי שמת כתבו מזה באורך : בתד"ה תיזול כו' מתנתן מתנה . וה"נ מחילתן מחילה : בא"ד ואם היה חייב לשלם כו'. עיקר דיוקא מר"מ דקאמר דלית ליה דשמואל לימא דאית ליה ואפ"ה מקודשת כיון דשמכה דעתה שילטרך לשלם לה אבל לרבנן י"ל דלא דנין דיני דגרמי רק ר"מ דאין דיני דגרמי והו"ל בקלרה בדיני דגרמי קמיפלגי ואינה מקודשת לרבנן משום דשמואל וכ"ע אף ר"מ אית ליה דשמואל וק"ל : בתד"ה לבעל חוב כו' וניזק כו'. יש לראות אמאי לא אמר כתובה דאפילו אית לי' זוזי מצי מסלק לה בארעא וכן הוא הדין באמת דאין לומר דס"ל כי אית ליה זוזי צריך ליתן לה זוזי ותלמודא איירי דלית ליה אלא זוזי כשיעור סילוק הבע"ח לכן הבע"ח קודם ז"א דא"כ הול"ל וזוזי לא חזיא אלא לחד כדבסמוך ועוד דא"כ גם בע"ח לא נסתייס מזה דדלמא לית ליה אלא ארעא כשיעור חד וק"ל . והא דנקיט לישנא האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובע"ח כו' ולא קאמר כפשוטו בע"ח דינו במעות ואשה בארעא משמע קצת כאין לומר שכתבתי ודו"ק : בתד"ה לאשה כו' ואפילו קדם זמן הכתובה כו'. אדהכא קאי דיהבינן מטלטלי אחר תקנות הגאונים לבע"ח או קרקע בלוה ולוה ואח"כ קנה : בא"ד כיון שלא תקנו שתטרוף ולא חל שיעבוד כתובה עלייהו כלל . דאילו חל השיעבוד ודאי לקמא משתעבד דמשתעבדי ליה מיד וכשם שלא יכול למכור ואם מכרו טריף ממשעבדי ה"נ לא יכול לשעבד לאחר אבל כיון שלא תקנו רק מזמן גבייה דהיינו אם המה בעין ולא מכרן בשעת גביי' אז גובה ולכן אין כאן קדימה מלד הזמן דהא בזמן גבייה שניהם באין כאחד ולכך נותנין לבע"ח והוי כלוה ולוה וכו' דמשתעבדי לתרווייהו כאחד והשיעבוד של שניהם בא כאחד בזמן שקנה ולהכי מסיק שם דיחלוקו דשניהם שוין א"כ הכא בע"ח קודם ומה לי שיעבוד שניהם בשוה או לא משתעבדי כלל לשניהם וק"ל ועיין ברי"ף ואשר"י באורך : בתד"ה האי תולה כו' אין לפרש כו'. עיין במרדכי ריש ב"ק דמשני לפי דברו היה שלא כהוגן וק"ל : בתד"ה אמר כו' והואיל והדין שיתן מעות כו'. וכופין שפיר ואף יתומים גדולים דלית ביה משום לרכי כופין גם כן אמעות דאשתעבד נכסי : בא"ד אלא במקום דאיכא מלוה . וכגון ביתומים גדולים ומשום מלוה דרמיא עלייהו וחייבין לשלם משום מלוה ואין כופין כלל רק בקרקע חשוב משום תיקון העולם שלא תנעול כו' אפשר דכופין אבל למעות אף אם אין לו קרקע אין כופין אם אינו רולה לעשות מלוה ולשלם כ"ש ביש לו קרקע ורולה לשלם שאין כופין לשלם דוקא מעות . ויש לגמגם בזה ועיין בפסקי תוס' בגמ' דפוס ראשון ודו"ק. עיין במרדכי דל"ע ג"כ בזה : ע"ב גמ' משביעה כ"ז שירלה שאין לך אשה שלא כו'. הל' משמע קלת משביעה על שלא עיכבה מדבר אחר מאומה ע"י גלגול של שבועת אפוטרופסות של פילכה . ועיין : בתד"ה אינה מגורשת כו' מכלל דבלידי ר"ה כו'. ובתשובת הרא"ש כתב בזה דמתני' סתמא קתני הניח פירות תלושין כו' ומסתמא אין דרכן לאנחינהו ברה"ר ולהכי משמע להו טפי דאיירי בלידי רה"ר דדרך לאנחינהו שמה ע"ש . וקשה לי קלת לפי"ז הו"ל להקשות מפשטא דמתני' בלא רב ושמואל וק"ל : בא"ד ובסימטא לא מהני מכלל דבלידי רה"ר מהני כו'. כל"ל וכ"ה בגמרות אחרים . דכיון דמתחיל ברה"ר לא הו"ל לסיומא במלתא אוחרא הו"ל למינקט אבל בלידי רה"ר כו' לא למיתפס דבר אחר אבל אי לידי רה"ר קרי ליה נמי רה"ר והוי בכלל רה"ר ניחא שפיר דאילטריך למינקט סימטא וק"ל : בסה"ד מיהו לאיכא דאמרי כו'. כדמסיק לא רה"ר לחוד וטפי ניחא להו למינקט מסקנת האיכא דאמרי היפך ממסקנת לישנא קמא מלמינקט מיהו לאדרבה דלישנא קמא כו' ועוד דאדרבה י"ל אף דרב ושמואל ס"ל בהכרח כן מ"מ מנ"ל לפשוט כן לפשוט מדר"כ כו' וק"ל . וא"ל לאיכא דאמרי לימא אדרבה אינה מגורשת מדר"י ור"ל דתלמודא נסיב דברי רב ושמואל עיקר . ואף שכל דבריהם אליבא דר"ע דמהני תפיסה ואנן כר"ע קי"ל מ"מ מסברתם למ"ד דמהני תפיסה נשמע סברא לפשוט איבעיא דהכא : בתד"ה אדרבה כו' וקשה לרשב"א כו' ובד"ה האומר כו' וקשה כו'. לכאורה אפ"ל בכל זה ליישב דליכא לאקשויי מקנין אתפיסה דסימטא ודאי מקום ראוי לקנין דאף ר"י ור"ל גופייהו ס"ל כן בפרק הספינה ע"ש מ"מ שיהיה מיחשב הנחתו שם מעלמו כמונח בבית היורשין לזכות בהן היורשין לא ס"ל ולהכי מהני תפיסה בסימטא וכ"ש באגם אבל ודאי אם משך אדם שם לשם קנין ודאי הוי מקום ראוי למשיכה לכן באומר לחבירו משוך פרה זו כו' קנה לר"י אפילו עומדת באגם וכ"ש סימטא משום דהוי מקום הראוי למשיכה ותלמודא דמדמה גט לתפיסה אע"ג דמדמה אח"כ לקנין להיות מגורשת היינו משום דודאי דמיא לקנין רק תפשוט מרב ושמואל דאינה מגורשת דלדידהו תפיסה וקנין שוין דמשוו תרווייהו להדדי מדקאמרי אבל בסימטא לא מהני תפיסה ע"כ מטעמא משום כיון דהוי מקום הראוי לקנין זכו בהן היורשין משעת מיתה א"כ אם לידי רה"ר הוי מקום הראוי לקנין בעלמא ג"כ לא היה מהני בהו תפיסה דלית לן למימר רק ב' חלוקות או לידי רה"ר הוי כרה"ר לקנין או כסימטא לקנין ולרב ושמואל תפיסה וקנין שוין וק"ל . והשתא א"ש נמי דלא הוי מלי למימר באיכא דאמרי אדרבה אינה מגורשת מדר"י ור"ל דהוי עדיף טפי דלא הו"מ לשנויי לא רה"ר לחוד כו' ולפי מ"ש אתי שפיר (ד) וק"ל . ולהכי פשיט שפיר מרב ושמואל דסוף סוף כיון דמדמה תפיסה לקנין ומקום הראוי לקנין לא מהני תפיסה ומקום שאינו ראוי מהני תפיסה ויהיה טעם דתפיסה מה שהוא אף שלא אמר מעכשיו סוף סוף פשיט שפיר דלידי רה"ר לא הוי מקום הראוי לקנין דאל"כ לא היה מהני תפיסה לשם כמו בסימטא ומדקמסיימו בסימטא משמע אבל לידי רה"ר כרה"ר ודו"ק : צ"ל דרמי לא קא מיבעיא ליה רק באמר ה"ז גיטך ונתנו לידה רק אמר לה לא תתגרשי כו' והניחתו כו' אבל זרק לה גט ללידי רה"ר להתגרש בו מיד ודאי דאינה מתגרשת דבעינן ונתן בידה או לגגה חלרה וקרפיפה והכי נמי בדלא אמר מעכשיו הוי כמי כאומר לה קבלי גיטך מלידי רה"ר וזה שכתבו התוס' היה לריך שיהיה אז בחלרה ועיין בר"ן שכתב בדרך אחר מן תוספות ראוי לעיין עליו וק"ל : בתד"ה ר"א אומר כו'. יש לראות אמאי לא מקשו לרש"י דהא גמרא גופיה קא מפרש טעמא משום דכיון דדייק כו' ולמה להו הירושלמי גם קשה אם לפי האמת למסקנא מודו רבנן על ידי גלגול כמ"ש האשר"י ומגלגלין לכ"ע ואם לפי הה"א ע"כ לריכא טעמא דרש"י דאל"כ תקשי ת"ש הראשון לפשוט ממתני' גופיה אי אמרת בשלמא כו' אלא אי אמרת ע"י גלגול מ"ט דרבנן אע"כ ל"ל טעם אחר משום דאין מגלגלין בדרבנן דאכתי לא ידע טעמא דדייקית כו' רק אין אדם דר כו' ולא יתכן גלגול ומשני דיתכן שפיר כו' ואי משום דרש"י מפרש כן בתפסו האיבעיא היינו משום שדרך רש"י כן לפרש באופן שהבינו הת"ש כדי להמשיך הת"ש עליו ודו"ק : בתד"ה נדר כו' ולי עליך לא שייך כו' כל"ל . ובעיקר קושיא מתרץ בנ"י שכתב לה לא מיבעיא שבועה אלא אפילו נדר אין לי כו' ע"ש (ה) והתוס' היה להם לתפוס ברישא דמתני' או בברייתא לעיל [הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר ומן השבועה] ונראה שלאותה ברייתא כוונו התוס' שכתבו ומיהו בגמרא לא שייך לשנויי הכי דקתני בברייתא נדר ושבועה כו' ומשנה זו שייך למשנה דלעיל (ו) :

דף פז ע"א גמ' אבל בין מיתה לקבורה משביעין לה כו'. ומתני' דקתני הלכה מקבר בעלה כו' הו"ל ממיתת בעלה י"ל דלא נעשה אפוטרופסית גם אהך קאי שלא נעשה אפוטרופסית בין מיתה לקבורה וכן ואם נעשה אפוטרופסת ודו"ק : גמ' אבל מה עשה כו'. ופליג אמתני' דתנא דמתני' סבר דפטרה לגבי יורשין מכל שבועות אף משבועה הבא ליפרע כו' ואבא שאול סבר שאותה שבועה הזקיקוה חכמים על כל פנים וע"י גלגול נשבעת שבועת אפוטרופסות ג"כ ועיין כדמוכח דף צ"ח ע"ב ועיין בזה גם באשר"י : במתני' מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו כו' כל"ל כדמשמע מגופא דמתני' [דמפרש ברישא מנכסים משועבדים] ופרש"י ומגמ' בסמוך וק"ל : ברש"י בד"ה על הפוגמת וכ"ש כו' ובד"ה כתוב דלא כו' ומנו דרמיא כו'. משום דסיפא דהלכה מקבר כו' דקתני אם נעשית אפוטרופסית פטורה משבועת אפוטרופסית על שעבר ארישא קאי וכפרש"י א"כ בהכרח ל"ל דברישא פטורה עכ"פ משבועת אפטרופסת [ולהכי לא ניחא ליה לפרושי דלמ"ד על הפוגמת היינו אבל על אפטרופסת לא.דמי הוה ידעה כו'] : ברש"י בד"ה מנכסים משועבדים כו' דלמא אי הוי גבי מן הלוה כו' ובסמוך מנכסי יתומים כו' כולהו משום האי טעמא אע"ג דאף כשפטר הוא אשתו יורשין משביעין אותה לאבא שאול או כשפטרה הוא אין לי עליך אבל לתנא קמא יורשין משביעין אותה עיין בתוס' שבועות דף מ"א ע"א בד"ה וכי מה בין זה לפוגם שטרו ע"ש [שהקשו זה על רש"י] וק"ל : בתד"ה ולפרנא כו' וקשה דמשמע הא לשאר לורכי יתומים מכריזין . דפשיטא דמקרי פרנא גם כן לורכי היתומים וא"ל לשאר לורכי היתומים פשיטא אלא אף אם לפרוע לבעל חוב שהלוה ללורך הפרנא דמכל מקום גם בעל חוב שהלוה לשאר לרכי היתומים הדין כן דאל"כ לוקמי מתני' דהתם כן : בא"ד לכך נראה לפרש לפרנא של אשה כו'. ולמזוני נמי פי' לאשה או מזון הבנות כפרש"י : בתד"ה מנכסי יתומים כו'. דהך לא הו"מ לאוקמי כגון שיש רבית כו' דבכתובה איירי וגם רבית לא אשכחן אלא בעובד כוכבי' ושקיבל עליו לדון בדיני ישראל ולא שייך בו לא תפרע אלא בשבועה וק"ל : בסה"ד דלא נפשוט הא דבעי ליה בהגיזקין. וטובא דמייתי התם אפשר לא מלי לאוקמי בגדולים דהא תוס' כתבו וליכא למימר כו' דא"כ האי דאין נפרעין כו' ולא הזכירו מטובא כו' ע"ז קאי ג"כ ואומר ר"י והליכא למימר נשאר קיים בתירולם : בתד"ה מקשין כו' ולעיל נמי כו'. לרווחא הזכירו וכלאחר יד ולא הקשו לעיל במקום אותה משנה הך קושיא דאף דר"ע קאמר לה מסתמא לא פליג ר"ט בהא ודאי אותה משנה לריכה לאשמעינן דינא למי יתן לכושל או ליורש פלוגתא דר"ט ור"ע [אבל הך דאלמנה למה לי] י"ל משום דלעיל יש לומר דלא מקרי נזקקין לנכסי יתומים דאילו הוי מקרי כן לא היה משתעבד כלל לבעל חוב ולכתובת אשה [דהא מטלטלי ניכהו] רק הוא ביד אחר ומלי איירי בקטנים אבל גדולים לעולם ה"א דא"ל שבועה משא"כ מתני' דהכא דאיירי בהכרח בגדולים וק"ל : בא"ד מתני' דהכא בגרושה . ומתני' דלעיל נ"כ י"ל כן אף דקתני יורשין הכא קתני נמי מנכסי יתומים ובסיפא כילד מת והניח כו' דלאחר שגירש מת ובאת ליפרע מן היתומים : ע"ב גמ' פוגמת בעדים כו'. אפשר דלסברא אם איתא דפרע בעדים כו' אף אם טען שהשבע לי א"ל לישבע ודו"ק : גמ' אערומי קא מערמא . נראה פשוט דודאי לא מחזיקין לשקרנית דאי בעי תכפור הכל וכמ"ש התוס' ד"ה דמיפרע דלהכי לא מועיל מגו רק לפירוש התוס' שסברה שדקדקה ולא נשאר בזכרונה לפי שעה רק פרעון מקלת רק לפי מה שסוברת שהאמת אתה שלא קיבלה יותר וא"כ השבועה שמשביעין אותה חושבת שהוא שבועת חנם חושבת לפטור עלמה מן השבועה ולומר שקיבלה חלי פרוטה כו' באופן שטוענת האמת בליור ערמה כדי לפטור עלמה משבועה לפי מה שסוברת שהאמת אתה ולכן רמו רבנן שבועה עלה שע"י כן תידוק יפה ויפה ותזכור על נכון קודם שתשבע וק"ל וכמו כן מ"ש התוס' בד"ה או דלמא תימה א"כ כל שעה אתיא לאערומי לפחות כו' [הוא ג"כ עד"ז] וק"ל : גמ' מי אמרינן היינו פוגמת . דסברת דפרע דייק כו' עושה היכא שיש עוד סברא אחרת דהיינו באין השטר עומד במילואו וממהר הלוה לפרוע לבטל השטר לגמרי [וזה שייך ג"כ בפוחתת] משא"כ אם השטר מחזיק במילואו אינו ממהר בפרעונו כדי שנאמר שנפרע אף שהשטר ביד המלוה או דלמא דוקא היכא שהתחיל בפרעון אמרי' סברת דפרע דייק דמיפרע לא דייק כיון שקיבלה קלת כו' וק"ל : גמ' ואמר מר כו'. דרך הגמ' להביאן יחד וכן הוא בשבועת הדיינים שהביאו התוס' וכ"ל שלא תימא דיוק דאבל לשבועה קס קאי במה דאיירי קרא לכל עון ולכל חטאת דהיינו שאינו נאמן לבד להוליא אשה מבעלה ע"י אמירתו אסתך זינתה או להכניסה לבעלה ע"י קידושין בעד אחד וכה"ג אבל קם לשבועה על עניינים אלו לזה אמר מר כל מקום שב' מחייבין ממון כו'. והכא י"ל עוד להרץ שלא תימא הא אין נשבעין על כפירת כו' לזה אמר כל מקום שב' כו' ושנים מוליאין קרקע מבעלים ודוקא שבועה הבאה על הודאת עלמו ממעטין קרקעות וקושית התוספות וק"ל : ולמסקנא אין למידין מן הכללות וכו' וכמ"ש התוס' בד"ה ועוד וק"ל : ברש"י בד"ה שבועה דאורייתא וכ"מ כו'. משמע דלמסקנא דהוי דרבנן מפכינן לה וזה אינו לפי הדין ולא מלד הסברא להפך מנשבע ונוטל לנתבע דיכול לומר אם תטול דבר ממני כל מה שתקבל עליך בשבועה שקול וכמבואר(סוף פ"ז)[חו"מ סי' פ"ז]ובאשר"י על הלכה שאחר זאת:ברש"י בד"ה אלא אמר רבא כו' וא"ת כו'. ובל"ז שבועה דהכא דאורייתא והתם דרבנן אך עתה אין לומר הכא שבועת המשנה והתם היסת וק"ל : ברש"י בד"ה נגזל כו' שנכנס בביתו ריקן כו' כל"ל כ"ל . וכן הנחבל כו' שלם כו' : ברש"י בד"ה מהו לריכה שבועה על השאר כו'. מפרש מהו זה יותר מאחרים אפ"ל שלא תימא מהו לריכה שבועה על טענה שטוענת עתה אם קוטעא קאמרה ואינה מערמת או לא וק"ל : בתד"ה אמר רבא וכו'. דא"ל דאשתמוטי לא לריך הכא לאומרו דמה דאילטריך לבא לזה הוא משום שלא תימא נימא מגו דחשיד אממונא כו' לפרש"י ולפירוש התוס' אכתי מעיז וניעור הקושיא דנאמן במגו דכופר הכל כמ"ש התוס' לעיל בפ"ב ופ"ק דמליעא דלמא רמי יאמר דכל מודה מקלת חייב שבועה דאורייתא [אף בהך דהכא] וליכא לאקשויי הכא מגו מטעמא דפרע דייק וכו' ורמי נמי ידע זה גם לא חשיד אממונא מהך טעמא גופיה דקסבור שדקדק כו' ותדע דאל"כ תקשי לרמי כפשוטו דנימא מגו וכמו שהקשו בעלמן לרבא בדבור שאחר זה ולמה להו למינקט סוף התירוץ אשתמוטי וכו'. י"ל דא"כ לא הו"ל לרבא לסיים דפרע וכו' רק מדרבנן ויהיה הטעם כמו בה"א מדאורייתא . ובדוחק י"ל בזה דרבא מסופק ברמי ולא יכול להקשות לקושיא הך שלישית דדלמא ידע ועוד אכן ניקום ונימא טעם זה ולעולם מדאורייתא לכך לריך לסתור סתירות שלא נאמר באמת מדאורייתא ולריך לפרש דפרע וכו' דדלמא רמי לא אסיק אדעתיה וק"ל : בתד"ה דמיפרע לא דייק וכו' ומיהו קשה לר"י וכו'. בתוס' פרק כל הנשבעין ייסבו לקושית ר"י [דהשדינן ליה דמשום טירדא דפועלים מספקא ליה בפרעון ואומר בברי ומאחר דאיכא מגו מהימן במאי דאמר דברי ליה] ואולי התם לא הביאו רק מת בעלי במלחמה אבל כאן לא ניחא להו לייסב בהכי דא"כ ל"ל דסברא דמיפרע דייק עושה שכחה יותר עד דטוען אפילו בברי מחמת שנשאר בזכרונו קלת הפרעון כהאי דהאשה שלום טפי מטירדת פועלים שאינו עושה רק ספק אבל הברי עושה מדנפשיה וא"כ אמאי התם פועל נשבע ונוטל אפילו להוליא מבעל הבית וכ"ש דהו"ל לומר כן הכא שישבע הבעל נגד השטר ויפטור דפרע דייק אלא ל"ל דלהכי נשבעת היא כאן שאין השכחה כ"כ ויכולה למידכר נפשה משא"כ התם הטירדא מטרידו יותר עד שאי אפשר לו לזכור בברי . אכן נראה שאין ענין לזה עם זה דודאי התם הטירדא אינו כ"כ ואפ"ה הכא כשרולית לדקדק תוכל לדקדק ובלא שבועה אינה מדקדקת וכסבורה שדקדקה ודו"ק : בתד"ה ואלו נשבעין וכו' לא חשיב פוגם שטרו

ב א ו ר

לאסוקי איזה אחרינא לזה תירץ דהו"ל לרבותא נקיט דאף תרתי ביחד לא מהני : (ד) ולפי"ז יש לקיים תירוץ תשובות הרא"ש דלעיל דמפשטא דמתני' לא הוי מצי לאקשויי דאפשר דלא דמיא קנין לתפיסה ומרב ושמואל פריך שפיר דמדמו קנין לתפיסה : (ה) ובתוס' יו"ט מביאו בתוס' ביאור דאף דלא שייך נדר נגרושה מ"מ כיון דנדר קל אם פטרה משבועה יכול לומר מנדר לא פטרתיך ולכך צריך לכתוב בפירוש שפטרה גם מנדר : (ו) משום דלישנא

בא מכח הטעם כי הני אחרינא וכו'. ובגמ' דקאמר בהיפוך אימא תהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה כוונת התוס' הייט דין דהפוגמת אבל שלא בעדים תני אח"כ לבתר דתני הפוגמת כדאמר בגמ' וק"ל: בתד"ה או דלמא כו' ואיכא למימר לא דייקא כו' כל"ל: בא"ד אבל תימא כו'. ולעיל אסקה בתיקו [אי אמרי' אתיא לאערומי ואמאי פשיט הכא דלא חיישינן להכי]: בתד"ה ועוד אין נשבעין כו' אבל בעד אחד אפילו לא טענו אלא כו' כל"ל: בא"ד א"כ כל ב' כסף אתה צריך לומר שיכפור כו'. דהשבועה באה על הכפירה ובזה ראוי שיהיו שוין ובמודה מקצת מלינו שבועה בכפירת פרוטה ובעד אחד לא תמצא לעולם כי אם כפירת שתי כסף [אם יצטרך לטענת שתי כסף]: בא"ד וברייתא דמייתי כו'. בל"ז כ"ע מודים בשבועת עד אחד דמחולק מן שבועת מודה במקצת וק"ל:

דף פח ע"א גמ' מתקיף לה רב אשי כו' ב' כתובות הוי. אין להקשות תקשי ליה זה אמתני' לא תפרע אלא בשבועה תטעון אף שהעד מעיד מ"מ ב' כתובות הוי (ז) ע"כ מתני' איירי כשהיא כופרת הפרעון וטוענת לא קבלתי ממך מאומה א"כ עלה קאמר נמי ואי פיקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא לעשות משבועה דמתני' שבועה דאורייתא ודוחק לומר דבשלמא מתני' קמ"ל דינא אם יקרה אבל לעשות עלה לומר אי פיקח הוא כו' אין זה עלה דודאי היא טוענת כל מה שבכוחה לטעון ומה הוא יודע מה שתטעון בב"ד שישלם לה הכתובה מקודם עוד פעם ואפ"ל דכ"ז שהוא טוען האמת פרעתי לך כתובתך היא טוענת לא פרעת דמהיכא תיתי לומר ב' כתובות אבל כשיטעון שקר לעשות מן הכתובה שם הלואה היא מרגשת למאי כ"מ משקר ומשנה פרעון הכתובה לשם הלואה הלא באמת בפרעון הכתובה נתן ודאי חובה הוא לו אם יטעון כתובה ע"כ יש כ"מ מזה ומסיקה אדעתה וטוענת קבלתי בפרעון כתובה [אחרת] (ח) וק"ל ועיין. עוד יש לראות ולמה לא בקארה כשהיא תובעת כתובה שלא קיבלה כלום בפרעון יוקים לקמא בהלואה ויאמר הלויתיך מנה והרי עד אחד ומאי שנא מלוקח ב' עדים מן השוק על הפרעון השני כמ"ש רש"י שאינו יודע העד הראשון בפרעון השני ואפ"ה מוקי לקמא בהלואה ועיין במ"ש ברי"ף קטן שלי בסופו דיש לייסב: בתד"ה מייתי לה כו' חזרה למחוייב לה. בשנייהם חשודין ואפילו היא חשודה וגם הבעל חשוד אינה פטורה בשביל כך אבל בהיא חשודה לבדה בלא ר' אבא אמרי' ג"כ בשבועה דרבנן שכנגדו נשבע ונפטר ועי' במהרש"א: בא"ד א"כ למאן דאית ליה דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן וכ"מ דאי שבועה דאורייתא לא מציא למימר השבע וטול ר"ל דאי מוקי לקמא בהלואה דהשתא הבעל הוא התובע ממנה הלואתה בעד אחד אינה יכולה להפך השבועה עליו לומר השבע וטול ואי דרבנן מציא למימר לבעל השבע [והפטר כמו שיכול לומר השבע] וטול כל"ל. ור"ל דאי לא מוקי לקמא בהלואה דהשתא היא תובעת ממנו כתובתה יכולה להפך עליו ולומר השבע והפטר אף שכל היפוך שבועה היא בהיפך שהנתבע מהפך על התובע את לית לך גבאי ולא מידי אי ניחא לך אשתבע ושקול לזה כתבו דהיא היא כמו שיכול לומר השבע וטול וק"ל: הגה"ה זו נראה ברורה ולא כהגהת ה"ש וזולתו וק"ל. וגירסא הנדפס שלפנינו הוא בא ע"י תלמיד טועה שסבר דבדאורייתא מפכינן טפי דבדרבנן תקנתא לתקנתא לא עבדינן ולפ"ז נמשך שפיר הלשון כמו שהוא לפנינו [שהיה כתוב לפניו גירסא אחרת לא כמו שהוא לפנינו] אלא שאין מ"ד שיסבור כן. גם מאי ואם פיקח הוא וק"ל: בתד"ה היכי סמיך כו' תימה כו'. בפשיטות היה נראה לפרש דכיון דסמיך העד על ההלואה לא תוכל לגרפו להעיד על הכתובה דאין לך להחשיב עדות העד על סך מעות אחד להלואה ולכתובה [שיעיד על פרעון כתובה וגם על מנה אחרת של הלואה] אבל בעלמא הלואה אחר הלואה ודאי מצטרף רק על רש"י שייך קושיתם [שפירש ואם תכפור על שתיהן נמצא מפסיד] ודו"ק: **ע"ב** גמ' אלא אמר ר"פ כו'. ולא קאמר אינה תובעת לאפוקי רבנן דמינייהו אבי יתומים ישבע וקאי אהלכה מקבר כו' דהויא אפוטרופס על היתומים לאחר מיתה וקאי שניהם על מנה אחד וכסדר משא"כ עתה הוי שלא כסדר. יש ליישב דא"כ ב' חלוקות שאינן דומין דיניהם מחולקים בענינם משא"כ עתה נתיישב הלשון שפיר של החלוקות וק"ל: בתד"ה ב"ד כו' כששמעו בו שמת כו'. ואף דקתני ברישא מנכסי יתומים מ"מ בשלא בפניו כלל הכל שחי ואינו כאן ולפרעון כתובה או שמעו בו שמת ולפרעון כתובה ומזוני וקאי אנפרעת שלא בפניו דכלל הכל לא שנא למזוני כו' ולענין שמעו בו כו'. ואין להקשות היאך תליא לשלא בפניו ושמעו כו' דפליגי כעין פלוגתא דחנן ובני כהנים במי שהלך למדינת הים ושמעו כו' ועיין לקמן דף ק"ז בתוס' בד"ה תרגמה האיך תלוי בהלך כמו כן י"ל כאן ועיין: בתד"ה וקמיפלגי כו' דבלווי ב"ד ליכא כו'. ובהיפך ר"ם כרבנן ורבנן כאבא שאול וזה כוונת רש"י בה"ג כו': בתד"ה ולאפוקי כו' וה"ה הוא עצמו כו'. ואע"ג דלא היה יכול למיתני אינה תובעת כתובתה אינו יכול כו' דאף בתובעת אינו יכול להשביעה דלגבי דידיה אינה מחויבת שבועה בתובעת רק לגבי יתומים משום הבא ליפרע כו' (ט) ודוחק לומר דבתובעת יש לפעמים שבועה כאשר יטעון השבע לי דלא פרעתיך וע"י גלגול משביעה ג"כ אאפוטרופסת דא"כ גם ברישא הו"מ למיתני הוא עצמו (י) גם א"כ התוס' קיצרו במקום שהיה להם להאריך: בא"ד ואיידי כו'. דכיון דבתבעה משביעין אותה משום הבא ליפרע צריכה ליסבע ג"כ שבועת אפוטרופסת דהתם יורשים דוקא אבל הוא הרי פטרה משבועת אפוטרופסת. ופירוש מלתא דאבא שאול מלד הלשון היה ראוי שתיפטר אף לגבי יתומים ואף דלא הוזכר פטור מיורשין בהדיא רק סתם דלא נדר כו' אבל מה אעשה שהרי כו' וצריכה ליסבע מכח הבא ליפרע ועל אותה שבועה לא פטרה לדעת אבא שאול ע"י כן צריכה ליסבע ג"כ אאפוטרופסת אבל לתנא דמתני' כולל פטור זה אף שבועת הבא ליפרע אף שאינו משמע כן מסדר המשניות (כ) והיה אפשר לפרש בענין אחר אבל מפרש"י משמע כן ממ"ש בד"ה הא תינח כו' אף משבועת היתומים פטרה ונפרעת בלא שבועה כו' גם עיין במהרש"א לעיל וכאן באורך ועיין. גם תוס' כתבו בסמוך וקי"ל כר"ם הלכך כו' על כל דבר שהיה בידה אפילו בחיי בעלה ולא כיש מפרשים בענין אחר.

דף פט ע"א גמ' בשלמא לשמואל מוקי לה במקום שאין כותבין כו'. אבל במקום שכותבין ודאי יפרעו דהא לא היו כופין אותו לפרוע לה ע"פ הגט עד שתוציא הכתובה ואף אם יטעון שהיא הביאה ראיה שלא כתב לה הלא כתובה עתה בידה לפנינו ואף אם יאמר לאח"כ כתבתי לה וכשהביאה ראיה כשהוציאה הגט והייתי טוען שכתבתי לה לאח"כ כתובה לא היו מאמינין לי והייתי זקוק לפרוע לה ע"פ עדים שהביאה שלא כתבתי לה בשעת נשואין דלאו כל כמיניה בטענת אלו וזה פשוט: גמ' מגו דיכול לומר לא גירשתיך וכו'. וא"ל דניחא ליה טפי לומר גירשתיך ונתתי לך כו' דהשתא אף אם ימות אין צריך לפרוע לה מאומה כיון דמהימנינן ליה שפרעה כבר בתורת גירושין משא"כ בטענת לא גרשתיך אכתי כשימות מחוייב לה לשלם אף לפי דבריו י"ל דמהני ליה מגו דלא יפרע עתה בתורת גירושין וא"כ דאם באה אח"כ בזה לא איירי [ובאמת דנפרעת מן היורשים אחר מיתתו]: לרב פירושו הוציאה גט גט ממש כתובה ואין עמה גט אפילו עידי הגט: ברש"י בד"ה גובה כו' ואינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי שטר כו'. ודפריך ש"מ כותבין שובר דלמא ודאי אילו טען לא אפרע לך עד שתחזיר לי כתובה אינה גובה דאין כותבין שובר רק אינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי כו' משום דטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ולפי דברי עצמו אין עוד כתובה בידה י"ל דקתני סתם גובה כתובתה ולא תני היא אומרת אבדה כתובתה והוא אומר פרעתיך כו' משמע דבכל הטענות גובה. ואף אם טוען כפרש"י מ"מ כיון דלא מהימנינן ליה ומחזקינן שלא פרע א"כ הכתובה בידה ויטעון אף לפי דבריך איני פורע לך עד שתחזיר הכתובה ובא עליה משני לדדין בממ"כ וק"ל. ויש לראות לסברת ש"מ ואיירי אף במקום שכותבין וגובה משום דטוען אחר מעשה ב"ד כו' דלמא אין כותבין ואי משום דמפקא הכתובה אחר מותו בתורת אלמנות הא אף בהוציאה הכתובה עתה מידה סוף סוף תגבה בתורת אלמנה בע"פ כיון דאינו יכול לטעון פרעתי א"כ כיון דלא אפשר כתבינן שובר ומאי פסידא בהשארת הכתובה בידה ל"ל כמ"ש התוס' מ"מ יהיו נאמנים לומר פרענו מנה במגו דאלמנה נשאך אבינו ואף אם היתה אלמנה מ"מ אם יבא פעם א' למקום שאין מכירין יכולין לומר פרענו הכל במגו דאין את אשתו וע"י השארת הכתובה בידה דכתוב בה בתולתא דא וכן שקידש אותה לאשה גביא בתורת אלמנה בעידי מיתה ואין כאן מגו ואין להקשות א"כ אף בתורת גרושה איכא חששא זאת כמ"ש התוס' ריש דבור הוציאה גט דבתורת גירושין איירי. התוס' אזלו לשיטתייהו דלמ"ד הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום הוציאה גט דמתני' פירושו עידי גט דכן הוא באמת דכיון דאינו יכול לטעון פרעתי ומייתי עדים שנתגרשה ולמאי דכותבין שובר למה לא תגבה בעידי גט לבד וסיפא דלא יפרעו באין עמה עידי גירושין דאז נאמן במגו הא בים לה עידי גירושין גובה אפילו אין עמה כתובה לפ"ז פי' ש"מ כותבין כו' כפשוטו שמפסיד בהשארת כתובה אף שתוציא הגט עצמו מידה שתחזור ותגבה בתורת גירושין בעדי גירושין והוא לא מצי למיטען פרעתי אפילו מנה כיון דאין לו מגו דהמקשה ש"מ מפרש מתני' כר"י כמ"ש התוס' ואילו לא היה הכתובה בידה היה נאמן לומר פרעתיך מנה במגו דאלמנה נשאתיך ואין להקשות אמאי דייק הש"מ מכתובה ליחוש דלמא מפקא לכתובה כו' טפי הו"ל למידק מגט כיון דמפרש המשנה כר"י והוציאה גט פירושו עידי גט א"כ ידייק ש"מ כו' דמפסיד הרבה בהשארת הגט בידה דלמחר תגבה פעם שנית עם הגט אף שאין לה עידי גירושין ואם לאו הגט היה נאמן לומר פרעתיך במגו דלא גרשתיך כמ"ש התוס' מ"מ לא יכול להקשות מזה דדלמא הוציאה גט כפשוטו גט ממש ואף דבסיפא כתובה ואין עמה גט ע"כ אפילו עידי הגט באופן שיש לו מגו דאל"כ אמאי לא יפרעו [וכקושית התוס' ד"ה ש"מ אמאי גובה כתובתה בגט ולא בכתובה ואדרבה טפי הו"ל לגבות בכתובה שנכתב לגבות והוא עיקר החיוב ובגט לא תגבה מחמת אין כותבין שובר וכמו שפי' הפ"י ושאר מפרשים] מ"מ דלמא הוציאה גט דרישא פירושו גט ממש וכן הוא לרב באמת פי' המשנה (ל) מיהו לפי"ז היה רישא וסיפא כסותרין דמשמע מסיפא דגובה בעידי גט בלא גט עצמו (מ) רק מ"מ טפי מדייק מרישא ואין עמה כתובתה מלמידק מסיפא או בסיפא ג"כ גט ממש ולא יפרעו כיון שנשאר הגט בידה ומטעמא שאכתוב בסמוך אי"ה (נ) אבל רש"י מפרש הוציאה גט ממש לא עידי גט ולזה כתב דהא ודאי בתורת גירושין לא הדרא גביא דהא קרעו לגיטא וכי הדרא מפקא לכתובתה בלא גט רק בעידי גט לא מצי' לגבות וליכא הפסד בהשארת הכתובה כיון דהוציאה כתובה ואין עמה גט ממש אף שיש לה עידי גט וליכא מגו לא יפרעו רק לענין אחר מיתה: ורש"י ימאן לומר בה"א דמפרש כר"י וכמ"ש התוס' [דפי' כתובה ואין עמה גט פי' עידי הגט] דכיון דידע מגו מאי מקשה לרב מסיפא. ולתוס' צריכין לדחוק דסמך עצמו אקושיא שניה דאי אפשר לאוקמי סיפא באין עמה עידי גירושין מדקתני סיפא רשב"ג כו' ולר"י ניחא דסיפא בדליכא עידי גט וטעמא דרשב"ג מן הסכנה ואילך אף שיש לה מגו כיון דמודה כו' ומטעמא דאלמוה כמ"ש התוס' בד"ה הוציאה וק"ל: רק נשאר לבאר לרש"י הוא"ת של תוס' בד"ה ש"מ בה"א היאך יפרש מתני' כו' וטפי הו"ל להקשות מתני' גופיה מניה וביה [מ"ש כתובה מגט] מלומר ש"מ כו' אף דמקשה ברישא גופיה למאי דקי"ל אין כותבין שובר. ונראה דלרש"י לכ"ע הטוען אחר מעשה ב"ד כו' דכמאן דנקיט שטרא בידיה דמיא ולא מצי למיטען פרעתי לכן הוציאה גט ואין כו' אין זה ריעותא מה שאין הכתובה בידה שיטעון פרעתי כמו גבי שטר בעלמא שסומכת על מעשה ב"ד דהוי כמאן דנקיט שטרא בידה וא"כ הוי הוציאה גט וכתובה אבל כתובה ואין עמה גט כיון דאיכא ריעותא לפנינו שבאת לגבות בתורת גירושין וא"כ הו"ל לאזדהורי בגיטא דהא אינה יכולה לגבות בלא גט או עידי גירושין וכיון דיש ריעותא לפנינו חיישינן שמא כבר גבתה עם הגט ואף דלא מצי לטעון פרעתי על מעשה ב"ד לא עדיפא מעשה ב"ד מדנקיט שטרא בידה ומעשה ב"ד אינו עושה רק שאינה מפסדת אף שאין הכתובה בידה לומר ולטעון פרעתי דכמאן דנקטה כתובה בידה דמיא: וזה שכתב רש"י בד"ה הרי אלו לא יפרעו חיישינן שמא כבר גבתה בגט כו' ובד"ה הדר ביה שמא גבתה ע"פ הגט ובד"ה ואי לא גביא חיישינן שמא כבר גבתה עם הגט. רק בתורת אלמנה יכולה לגבות דליכא כאן ריעותא לפנינו. וע"ז פריך ש"מ כותבין שובר דאי אין כותבין דלמא מפקא לאחר מיתה כו' אבל ודאי בתורת גירושין הא תנן בסיפא כתובה ואין עמה גט כו' לא יפרעו וההפסד בהשארת כתובה לאחר מיתה אף דבלא כתובה נמי גביא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ומאי מקשה ש"מ כותבין שובר הא ע"כ ס"ל לתנא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וא"כ ליכא פסידא בשובר וצ"ל כמ"ש התוס' וכמ"ש לעיל וא"כ רש"י קיצר במקום שהיה לו להאריך: ואפשר לומר דודאי להך חששא שכתבו התוס' לא חיים רש"י רק כפשוטו כיון דאין כותבין שובר יכול לומר במקום שכותבין כתובה לא אפרעך עד שתחזיר לי הכתובה

באור

דליסנא דומיהו בגמ' כו' משמע בגמ' דהך מתני' והו"ל למימר ומיהו לעיל בברייתא לזה אמר דהך מתני' שייך למתני' דלעיל: (ז) צריך להתייסב בזה דהא רש"י פירש בהדיא דלא חיישינן לשתי כתובות רק כשהעד הראשון מסייע לה שראה פרעון שתי כתובות משא"כ בלא ראה רק פעם אחד שאין העד מסייע לה לא חיישינן לשתי כתובות דלא שכיח וכפרש"י בהדיא: (ח) נראה מדברי הגאון דהא דקאמר ומוקי לקמא בהלואה היינו שיטעון אח"כ שלא נתן לה בתורת פרעון כתובה רק בתורת הלואה ובאמת אינו מוכרח דפשטא דשמעתא משמע דבאמת יטעון כהעדאת העד שפרע לה לכתובה אלא שיתבענה פרעון הראשון ויאמר מלוה הן אצלך שהרי התקבלת כתובתך פעם שניה וכמו שפירש רש"י וכן משמע מפרש"י במ"ש בד"ה יכולה לומר שתי כתובות והרי העד הראשון מעיד לסייעה כו': (ט) נראה דאזיל בשיטה הראשונה שהביא הב"ש בסי' ל"ז ס"ק א' גם בח"מ שם דבתובעת כתובה דיכול להשביעה שבועת אפטרופסת אינו אלא מטעם גלגול משא"כ לדעת הרא"ש והטור ל"ק מידי ע"ש: (י) דברים הללו סתומין הן לפום ריהטא כמ"ש דא"כ גם ברישא הו"מ למיתני הוא עצמו והיינו ע"כ כאומר אשתבע לי דאז יכול להשביעה על אפטרופסת מטעם גלגול והוא תמוה דהא רישא בפטרה איירי ומסקינן לעיל דלכ"ע פטרה אף משבועה דפוגמת וכ"ש משבועת אשתבע לי ובשלמא כהא דכתב ודוחק לומר דבתובעת יש לפעמים שבועה כאשר יטעון אשתבע לי י"ל דשם נקיט היפוך דאינה תובעת דסיפא דמיירי בלא פטרה אבל ברישא דמיירי בפטרה ודאי דלא משכחת שבועה בתובעת אפילו בטוען השבע לי. וכנראה שהבין הגאון דברי התוס' בהא דכתבו דרישא יורשין דוקא וכמו שהבין בעל ח"מ בסי' ל"ז ס"ק ג' דבתובעת יורשין דוקא דאיכא שבועה דצריכי בבאה לגבות מיתומים מש"ה נשבעת גם אאפטרופסת ע"י גלגול משא"כ בהוא עצמו דליכא שבועה אחרינא דלגלגל אפילו בתובעת פטורה ע"ש ולזה כתב הגאון דא"כ גם ברישא הו"מ למיתני הוא עצמו דהיינו בטוען השבע לי דמצי מגלגל עלה גם אאפטרופסת. אבל כבר תמה עליו הב"ש בס"ק א' וכתב עליו דלא דק דפשיטא דכוונת התוס' הוא דברישא יורשין דוקא דלא מהני פטורא גבי דידהו משא"כ בהוא עצמו פטורה משום דפטרה ע"ש. ובאמת שגם הגאון מהרש"א כתב כדברי הגאון בזה והוא תמוה מאד. וביותר קשה על הגאון שהוא בעצמו כתב בדבור שאח"ז דברישא יורשין דוקא משום דפטרה. ואם היינו מגיהין דברי הגאון דדבריו שבסמוך מחוברין לדברים הללו והוא חוזר על דבריו הקודמין דבאמת הטעם דיורשין דוקא ברישא משום דפטרה היה ניחא כ"ז: (כ) אם כוונתו דמסדר המשניות משמע דלת"ק נמי לא פטרה רק משבועת אפטרופסת ולא משבועת היתומים מדסידר דין דפטרה בין דין דשבועת המושיב אשתו חנונית דשנית קודם ובין שבועת הבא ליפרע דשנה אח"כ. צריך להתייסב הא מסקינן לעיל דאף משבועה דהפוגמת פטרה אף דשנית אח"כ בהדי הך דבא ליפרע: (ל) וכן י"ל דלא ניחא למיפרך מעידי גט דיי"ל כאביי דגט בעי לאינסובי והוי כמקום דלא אפשר וכמ"ש התוס': (מ) וא"ל משום דכתובה בידה מ"מ החשש דאינו גובה בעבורו בעידי גט להודא משום דשמא תגבה אח"כ בגט איכא אפילו כשהכתובה בידה. אבל לרב אין זה סתירה דהא דבעי בסיפא דאין עמה אף עידי גט הוא משום התוספת: (נ) אולי כיון למ"ש בסמוך כמה שכתב רק נשאר לבאר לרש"י כו' ונראה דלרש"י לכ"ע כו' אבל כתובה ואין עמה גט כיון דאיכא ריעותא לפנינו כו'.

אבל

ואף דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואינו יכול לטעון פרעתיך מ"מ לא אפרע לך עד שתחזיר לי הכתובה דהשתא א"ל לשמור שוברו דאף אם יפסיד השובר לא תוכל לחזור ולתובעו אף דלא מהימן לומר פרעתיך מ"מ יאמר כשתחזור והתבע לא אפרעך עד שתחזור לי הכתובה וכיון שאין הכתובה בידה שכבר החזירה לו בפרעון קמא לא מצית לתובעתו [ר"ל דקושית הגמ' הוא דאי אין כותבין שובר הו"ל לתקוני באמת שלא תגבה בעידי מיתה כדי שלא יצטרך לשמור שוברו] ודוקא שיש עדים שאין הכתובה בעולם שנשרפה באונס וכה"ג צריך לפרוע לה ואינו יכול לטעון פרעתיך גם לא אפרע לך עד שתוליא מידך הכתובה וק"ל. ומשני במקום שאין כותבין או במקום שכותבין והביאה ראיה שלא כתב לה כתובה מעולם או שיש עדים שנשרפה הכתובה כמ"ש התוס' לאביי או שמודה לה שאין כתובה בידה (ס): ולמאי דהדר ביה רב ומוקי למתני' בכל מקום יש לעיין היאך מתורץ הש"ס כותבין שובר דחששא דדלמא מפקא שר"ל לפרש"י אחר מיתה וקושית הרשב"א בתוס' עומדת במקומה ודוחק לומר דרב הדר אינו מבקש לתרץ מהני' ש"מ כו' וגט גובה עיקר אף שמפסיד בהשארת הכתובה בידה דמ"מ רב ור"א בסמוך דס"ל דאין כותבין שובר דהכי אית ליה לרב בפרק נ"פ במ"ש התוס' טפי הו"ל להקשות בפשיטות אמאי גט גובה עיקר דלמא הדרא ומפקא כו' ־זה לא יתורץ כלל בהא דלא אפשר כו' דהא ודאי אפשר ואפשר דלא תגבה בגט עד שהוליא הכתובה מידה. ואולי כיון דגט גובה עיקר ולא תוספת וכתובה תוספת ולא עיקר א"כ לא נכתבה הכתובה מעולם על עיקר לגבותה וכן גם על תוספת א"כ לא מצי למיכפיי' לומר לא אפרעך המנה ומאתים עד שתחזיר הכתובה כיון דכתובה מלתא אחריתא ולא נכתב בשביל כן לגבות העיקר ואף באחר מיתה גביא מנה מאתים בעידי מיתה להודא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וליכא ריעותא משא"כ בתורת גירושין צריכה להוליא הגט כמ"ש לעיל וכיון דלעולם גביא מנה מאתים שלא בכתובה אף לאחר מיתה א"כ לא יכול לומר לא אפרע מנה מאתים עד שתוליא שטר של התוספת דמה ענין שמטה אצל הר סיני ובזה מבוארים דברי התוס' בד"ה גט גובה כו' ומיהו אי אמרי' לרב כו' אתי שפיר דכיון דלא נכתב הכתובה על מעות מנה מאתים לא יוכל לעכב מלפרוע עד שתחזיר לו שטר אחר שלא נכתב על כך דדוקא אותו דבר שגובה בשיבתו יכול לומר לא אפרעך עד שתוליא מידך כיון שיכול לבא ע"י כן לידי הפסד דהיינו בסברת המקשה ש"מ כותבין כו' דיכול לבא לידי הפסד ע"י השארת הכתובה שנכתב על מנה מאתים לכשתתאלמן [וה"ה לשיטת תוס' במחיים] והו"ל למימר כיון דנכתב על מנה מאתים אף שיכול לגבות ע"י מעשה ב"ד וגובה עם הגט בלא כתובה מ"מ כיון שגם הכתובה נכתבה לגבות על ידה מנה מאתים לאחר מיתה מש"ה הול"ל שצריכה להחזיר לו שע"י כן כו' כמ"ש לעיל משא"כ אם כתובה לא ניתנה ליכתב רק לגבות בה תוספת אף שאפשר לבא לידי הפסד ע"י כן בגביית המנה מאתים דהיינו שנודע מתוך שטר הכתובה שהיא אשתו ולא יכול לומר אין את אשתי או אלמנה נשאתיך אין בכך כלום והיא יכולה למימר פרע לי מנה מאתים ואחזיר לך שטר המהייבך לשומתו דהייט הגט והתוספת איני תובעך כעת וק"ל ואזדא לה תמיהת רש"י ז"ל. ותירולו אין לו מקום דאכתי בדליכא עידי היומא דלמחר ילכו להם יבא לידי הפסד ועוד דא"כ ליפשי קושית הש"מ כותבין בקלרה כן [דאיירי דיש עידי היומא כתירוץ מהרש"ל] וכן באלמנה ליפשי בקלרה כן. ועוד דאף באלמנה מפסידין כמ"ש לעיל דלאחר מיתה היו יכולין היורשין לומר פרע הכל [במנו דאין את אשתו וכן הקשה עליו המהרש"א]: ויש לעיין בדרך שכתבתי הא' במ"ש רש"י אלמנה במאי גביא כו' ומחזרת שטר כתובה ליורשים משמע מזה שלגביית מנה מאתים צריכה להחזיר הכתובה. ולפשוטו צריך לפרש כן לומר דבשלמא לשמואל במקום שכותבין אינו גובה בגט לחודא וכיון שגובית בעידי מיתה צריכה להחזיר הכתובה הו לא מצי לגבות בגט לחודא אבל לדידך דגביא בגט לחודא אף שמחזירה הכתובה בשעת גבייה בעידי מיתה מספקה לה גם אח"כ וגביא [אבל לדרך שכתבתי באמת אין צריכה להחזיר הכתובה לגביית מנה ומאתים] וכן בסמוך עידי מיתה גופייהו במקום שאין כותבין כו' ואין היורשין יכולין לומר החזר לנו שטר כתובתך כו' משמע דבמקום שכותבין יכולין לומר כו'. מיהו בזה י"ל דקאמר דאי לא הימא הכי אפילו אליבא דשמואל ודו"ק: בתד"ה הוליאה כו' אפילו אית ליה דלא אמר כלום כו'. במקום שאין כותבין דסומכין על הנאי ב"ד לכ"ע לא אמר כלום כמ"ש התוס' בסמוך לשמואל אלא אף במקום שכותבין וכ"מ אילו היה עדים שנשרפה הכתובה. או שאר מעשה ב"ד כגון מזון האשה. ואולי לזה כתבו התוס' פי' בין במנה מאתים בין במזון כו'. מיהו בזה ג"כ יכול לבא לידי הפסד במקום שאין מכירין שהיא אשתו דא"ל השתא נמי יהא נאמן לומר פרעתיך הכל במנו דלא גרשתיך דסוף סוף היה נתחייב במזונותיה (ע) וק"ל: בא"ד במגו דאי בעי אמר לא גרשתיך כו'. אכתי כ"מ לאחר מיתה דבמקום שאין מכירין גביא כתובתה בתורת אלמנות ובלא כתובה היה נאמן לומר פרעתיך הכל במגו דאין את אשתי ודו"ק. ועי' בחידושינו ב"מ דשם לא דאו תוס' כ"מ זה משום דשם איירי שהגט בידה כמו שפתחו וסיימו שם בדבריהם משא"כ כאן אכתי לא נחתו לפרש עידי גט רק הוליאה גט ממש ולא נשאר רק הכתובה לבד בידה ומלי טעין שפיר לא גרשתיך: בא"ד לא אפרע עד שתחזיר הכתובה אע"פ שיכול כו'. וה"ה עד שתחזיר הגט שיכול נמי לבא לידי הפסד ובאביי הזכירו בסמוך שניהם והא יכול לבא לידי הפסד ע"י מה שנשאר גט וכתובה בידה כדפרישית לפי שכבר פירשו ההפסד שע"י גט בשמואל והכא אילטריכא ליה להזכיר הפסד הגט דמפרשי לשמואל הוליאה גט ממש דוקא לא עידי גט כיון דאין כותבין שובר אע"ג דשמואל מוקי למתני' במקום שאין כותבין או שכותבין והביאה ראיה שלא כתב לה דהשתא ליכא הפסד במה שאין עמה כתובה אפ"ה הוליאה עידי גט ואין עמה כתובה לא גביא משום הפסד הגט לכן הזכירו אח"כ שניהם לאביי כיון דכבר פירשו הפסד שע"י כתובה בתחלת הדבור והפסד שע"י הגט בדשמואל משא"כ כאן בדר"י כיון שלא הוזכר עדיין רק הפסד שע"י כתובה תפסו בקלרה: בא"ד ומגו טוב הוא כמו שנפרש בגמרא. יש לראות ומה הולרכו כאן לומר טפי ומגו טוב מלעיל בסמוך אפילו ישאר כו' במגו דלא גרשתיך כו' והיה אפ"ל דכאן ה"א שאין המגו טוב שירא לטעון לא גרשתיך כיון שהגט לא הוליאה מידה פן תוליאה ותראה לב"ד משא"כ לעיל דלא נחתו לכך רק הוליאה גט ממש כמו שכתבתי לעיל ואע"ג דמ"מ הב"ד לא יאמינו לו אח"כ על טענתו שפרע [דאף דיודע האמת שכבר הוליאה הגט ומלי למיטען לא גירשתיך מ"מ הב"ד לא יאמינו לו בהך מגו] כי שמא לא פרע והגט בידה עדיין וירא לומר לא גירשתיך מ"מ הוא ישלם עתה ויקח ממנה הגט ויודע בעלמו האמת שאין הגט בידה וקושטא שיכול לטעון אח"כ לא גירשתיך [אלא] דלא משמע כן מתוס' שכתבו שיהיה נאמן לומר פרעתי במגו וכו' ועוד ממ"ש כמו שנפרש בגמ' משמע שכוונתן לקושית התוס' בד"ה מגו כו' ובד"ה יכול לומר לא גירשתיך כו' דלפי"ז הול"ל כמו

שמפורש בגמ' ועוד דבגמ' הייט לרב שפירש הוליאה גט ממש ומאי ראיה לכאן [לר"י דפי' אפילו עידי הגט דאפשר דנשאר הגט בידה דמהירא לומר לא גירשתיך]. אבל נראה דלעיל אם גניח שאין מגו טוב מאי איכפת מכ"ש שיש כ"מ עוד [שתפסיד בהשארת הכתובה] למ"ד אין כותבין שובר [במקום שאין מכירין] והם דברים של מה בכך משא"כ כאן לפרושי קושטא דמתני': בא"ד וכן בע"ת כו'. דהכי ניחא טפי לפרושי דומיא דכתובה ואין עמה גט וטעמא משום מגו דלא כמו שפרש"י: בא"ד אע"פ שאינו נאמן לומר פרעתי לכ"ע במקום שאין כותבין כו'. אף כשנאמר דלית ליה דר"י וכ"ש כשנאמר דס"ל הא דר"י הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מ"מ יכול לעכב עתה הפרעון משום שיכול לבא לידי הפסד או אם שמואל לית ליה דר"י נאמן עתה על טענה פרעתי זולת דאגה שיבא לידי הפסד דגט הוי במקום כתובה כו' [וזהו הא"כ] וכתבו אע"פ כו' במקום שאין כותבין אבל במקום שכותבין והביאה ראיה שלא כתב לה אפשר דאי לית ליה דר"י יכול לטעון פרעתי כיון דבני אותו מקום אין סומכין על הנאי לא תחשתי מלפרוע לך ומ"מ אין להכריח מהא דס"ל לשמואל הא דר"י הטוען כו' מדנובה בהוליאה גט במקום שכותבין ואין עמה כתובה והביאה ראיה ולא מלי לטעון פרעתי דדלמא כיון שסמך הוא עמה על תנאי ב"ד ולא כתב לה הוי לדידיה כמו מקום שאין כותבין: בא"ד גם לא יוכל לומר פרעתי. פי' במגו דלא גירשתיך: בא"ד והיה לי שובר. דבמקום דלא אפשר מודה שכותבין שובר שלא תחזור ותגבה בעידי מיתה כו'. דשלא תגבה בתורת גירושין אין צריך שובר דהא לא מלית גביא כיון שאין עמה גט דבפעם ראשון הוליאה וקרעוהו ובעידי גירושין אינה יכולה לגבות: בא"ד וה"ה שהיה יכול לטעון כו'. רק נקיט דומיא דוכן בבע"ח ודומיא דרישא שטוען פרעתיך ולא לא אפרע עד שתחזיר הכתובה דהא איירי במקום שאין כותבין או הביאה ראיה שלא כתב לה: ודהוי מלי לפרש אף לשמואל עידי גט כמו לר"י וס"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אבל אין כותבין שובר וכמו לאביי ורישא גובה בעידי גט משום דלא אפשר כו' דלא ס"ל קרעינן וכתבינן כו' ומוקי במקום שאין כותבין או כותבין והביאה ראיה שלא נלטרך לדחוק שיש עדים שנשרפה [כדפי' התוס' לאביי] גם לא נלטרך לבא בסיפא מטעם מגו (פ) משא"כ לאביי דמוקי במקום שכותבין בלא ראיה לריך לדחוק בעידי שריפה כיון דאין כותבין שובר וק"ל. רק שנראה דוחק לפרש כן אליבא דשמואל. ועי' בתוס' ב"מ שפירשו באמת כן ודו"ק: בא"ד שנשאר גט וכתובה וכו'. דהוליאה גט פירוש עידי גט ומוקי במקום שכותבין א"כ נשאר גט וכתובה בידה: בא"ד ואע"פ שהגט נשאר בידה כו'. דהכי אית ליה לאביי דלא אמרינן קרעינן כו' ואף דליכא עדים שנשרף הגט: בתד"ה ש"מ כו' ומדסיפא דקתני כו'. דברישא לריך לדיוקא ואילו בסיפא מפורש: בא"ד א"כ כל כמה כו'. ובתירולו מתורץ הסיפא נמי במקום שאין כותבין. ולרב [לבתר דהדר ביה] נ"ל לפנים משורת הדין [ר"ל פרעתי התוס'] או היה לריך לשובר עכ"פ כשהוליאה הגט והיה זקוק לפרעון העיקר שלא תחזור ותגבה בתורת אלמנה בעידי מיתה בכתובה והיה כתוב בתוך השובר גם התוספת שפרעתי מרלוני ע"פ הגט [כי חשבתי מאחר שאני לריך לשמור השובר בשביל העיקר] ונאמן במגו וק"ל: בתד"ה במקום כו' וי"ל דהתם שכבר כו' חיישינן ודאי כו'. ולעיל שכתבו באביי כגון שיש עדים שנשרפה כו' הא אביי במקום שכותבין מוקי למתני' וגם כתב לה א"כ ניחוש שמא כתב לה אחרת י"ל כגון שיש עדים שנשרפה [שכתבו התוס' לעיל] ר"ל אחר גירושין דהשתא ליכא למיחש לכלום וברייתא דפרק ב' הו"מ לאוקמי אף במקום שכותבין ונשרפה אחר גירושין כמ"ש התוס' באמת לעיל במקומו ע"ש ואף דרב ספא שם עדיפא ליה להעמיד במקום שאין כותבין [כמ"ש התוס' לעיל פ"ב] אביי מוקי לה בכל מקום כמתני' דהכא וק"ל: בתד"ה גט כו' קשה לרשב"א כו' לרש"י הוא קושיא ראשונה ש"מ כותבין כו' ומ"מ לא מתורלים בו אף דרב הדר ביה כו'. ומ"מ דלמא הא דאף רב הדר כו' אינו מבקש לתרץ הש"מ לכן הביאו גט פשוט: בא"ד והם לא ידעו שהיתה גרושה כו'. ר"ל הב"ד או היורשים ואילו יודעין היו חוקרין להביא עידי גירושין ולא למידק אילו יודעין היו נאמנים לומר גבית כתובה בגט והיה מתורץ בזה מ"ש לעיל בד"ה הוליאה גט כו' אבל א"ל דכ"מ כו' הא שפיר כ"מ לכשימות כו' ע"ש. גם היה מיושב תומיהו כו' אתי שפיר כו' (צ) דאין זה סברא כלל דא"כ מה הועילו חכמים בתקנתן דלעולם יטענו היורשין נפרעת דכעין זה פריך אביי בב"מ א"כ מה הועילו כו' ע"ש דדוקא כשגובית בתורת גירושין קתני סיפא דמתני' כתובה ואין עמה גט כו' אבל לא באלמנה [דוחה בזה מה שסיים מהרש"א כדמוכח בסיפא]. בסה"ד ומיהו אי אמרי' כו'. עיין בחכמת שלמה וכבר כתבתי לעיל. לכאורה עדיפא הו"ל להקשות בלא סברא פרעתיך מנה דלעיל דאולי רשב"א לא מחשיב זה לסברא דכן רש"י נמי לא הזכירו כלל עיין במלחמות ס"ק דב"מ רק היאך יסבור רב דאפילו אין כתובה בידה כו' כיון דבמקום דכותבין כתובה הוא ורב ס"ל אין כותבין שובר הו"ל למימר דלא תגבה אלא בכתובה כי היכי דלא תיהדר ותגבה בעידי מיתה דהשתא לא מלי לחזר ולגבות בעידי מיתה כיון דאין כתובה בידה ולריכה להראות כתובה. ומיהו י"ל דכיון דלא מלי לטעון פרעתי אחר מעשה ב"ד דין הוא דתגבה בעידי מיתה לחוד דכל כמה דליכא פסידא בהשארת כתובה גביא בעידי מיתה: וא"ל כיון דס"ל לרב הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כר"י [מדגביא בעידי מיתה לחוד] א"כ למה מקשה לרב מסיפא [דמן הסכנה כו'] טפי מלר"י דהא לרב נמי אלמוה דלא מלי למיטען פרעתי י"ל כיון דלא אלמוה לגבות בתורת גרושה בעידי גט רק בגט דוקא דגט גובה עיקר לכן מקשה שפיר אליבא דרב ודו"ק: ע"ב גמ' אלא טלה רשב"ג הוא וחסורי מחסרא. יש לראות למה ליה למימר טלה רשב"ג ולמה לי חסורי מחסרא כו' לימא רשב"ג ארישא קאי הוליאה גט פי' גט ממש ורשב"ג אומר מן הסכנה כו' גובה שלא בגט ממש רק בעידי גט כדלעיל ר"ש אר"א ומתנוקתיה או אהלכה מקבר וכו' קאי [אף דקתני ליה בסוף] ואולי מדנקיט ובע"ח שלא בפרוזבול משמע דקאי אסיפא ואף דקאי אמה שמחסר דלא הוזכר פרוזבול מ"מ הדא בבא הוא ועוד דבלא מחסר וכו' ורשב"ג פליג ארישא דלמא ת"ק נמי עידי הגט קאמר דהכי משמע טפי דומיא דשלא בגט דסיפא דפירושו שלא בעידי גט ואין בא"ל שפירוש הוליאה גט ממש מ"מ ת"ק מלתא פסיקא נקיט הוליאה גט וכו' גביא לעולם בין קודם סכנה בין מן הסכנה ואילך הוליאה כתובה ואין עמה עידי גט לא יפרע לעולם בין קודם סכנה או אח"כ הא עידי גט זימנין דגביא וזימנין דלא גביא אבל אי קאי בהדיא אבל יש שם עידי גרושין אי מפקא גיטא גביא עיקר אי לא לא הוי משמע בכל זמן רק למה ליה שרשב"ג ולא כסלקא דעתא מעיקרא דפליג ואולי כיון דהשתא שלא בגט דרשב"ג שלא בגט ממש אבל יש עידי גט אין סברא שת"ק יפלוג בהא דהל"כ במאי גביא במן הסכנה ואילך (ק) ודו"ק: גמ' לדידך דאמרת וכו' דלמא גירשה ומפקה לגיטא וכו'. בל"ז

באור

אבל אין הלשון מדוקדק במ"ש כיון שנשאר הגט בידה דהא עיקר החשש משום דאין עמה גט שמא נפרעת והחזירה הגט. גם בלא"ה תמוהין דבריו מאד במ"ש או בסיפא כו' דא"כ אף לשיטת התוס' מאי פריך וליהוש הא אין גובין בכתובה לחודא מטעם שבסמוך ולהתוס' החשש הוא שתגבה אף בתורת גרושה: (ס) היינו נמי לאביי דס"ל כר"י וגם היינו עידי גט בין ברישא או בסיפא ומוקי לה התוס' בשיש עדים שנשרפה והוסיף הגאון דה"ה אם מודה שאין הכתובה בידה: (ע) ואף שהתוס' כתבו לקמן ע"ב דהו"ל כשוטה חסין והודה לו בשעורין אולי כוונתו להקשות דלפי"ז דלענין מזונות הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום א"כ שפיר י"ל דמפסדת במה שנשאר כתובתה תחת ידה במקום שאין מכירין אותה שתתבע אותו מזונות דלולי הכתובה היה יכול לומר אין את אשתי משא"כ כשהכתובה בידה. וכ"ה הקושיא בספר הפלאה: (פ) אין לדברים הללו הבנה כלל ותמוהים מאד דאי פירוש הוליאה גט היינו עידי גט ונובית כתובתה אפילו כאין לה גט ולא כתובה א"כ אמאי בהוליאה כתובה ואין עמה גט רק עידי גט לא יפרעו וכן הוא להדיא בתוס' ב"מ בד"ס הוליאה גם שסבירא הגאון בסמוך שפירשו דאי שמואל כר"י ע"כ פירוש בסיפא כתובה ואין עמה גם היינו עידי גט ומטעם מגו: (צ) וכן תירץ המהרש"א דכיון שהם יהיו נאמנים לומר שכבר גירשה וגבתה עיקר כתובתה ע"י גט כדמשמע בסיפא והשתא אין חילוק בין שתשאר הכתובה בידה ובין שתגבה בעידי מיתה כיון דלא ידעו שהיא גרושה תגבה פעם שנית. ואף שדבריו אינם מובנים דמ"מ תפסיד כשיבאו למקום שאין מכירין דיהיו נאמנים לומר נפרעת במגו דאין את אשתו נ"ל בכוונתו דכמו דאמרינן דאי לא ידעו שהיא גרושה תגבה דלא יהיו מעקרים ה"נ במקום שאין מכירין מאחר דכם יודעין שהיא אשת אביהם לא יעקרו לומר אין את אשתו וכן נראה להדיא שהבין מדבריו בעל שבת שימות ע"ש. ובזה מבואר דברי הגאון כמ"ש לעיל בסמוך והיה מתורץ בזה מ"ש לעיל כו' הא שפיר כ"מ לכשימות כו' דהשתא אין כ"מ דכיון דיודעין בבירור שהיא אשת אביו ולא ידעו שהיא גרושה שפיר תגבה פעם שנית אף שאין הכתובה בידה וכמ"ש מהרש"א: (ק) מיהו לאי שמואל לית ליה דר"י ע"כ גט ממש ברישא ובסיפא דלא אלמוה היכי הוי ניחא ליה

במתני' י"ל דכותבין שובר אבל לרב דאין כותבין שובר פריך : גמ' ומפקא לגיטא וכו' . ולא פריך שמא כבר גבתה עם הגט דמאי שנא שמא גבתה או תגבה . רק טפי הו"ל להקשות למה גובה בגט וכקושית הרשב"א בתוס' בד"ה גט גובה עיקר ויש לדקדק בכל זה . [וכבר ביאר בזה לעיל בביאור דברי רש"י] : גמ' וכ"ת אי כתב לה מאי למימרא כו' . דלא מצי למימר לאפוקי מדר"א בן עזריה . דלא פליג אלא בתוס' והו"ל גובה את הכל : גמ' א"ל ר"נ לר"ה לרב דאמר וכו' . לשמואל במקום שכותבין אינה גובה בלא כתובה ובמקום שאין כותבין הוי לא אפשר וכתבינן שובר אבל לרב לא הו"ל לרבנן לתקוני לגבות בגט כיון דנשאר בידה ואתיא לידי הפסד (ר) : גמ' דקרעינן ליה . ולא כפשוטו כתבינן אגביה כתובתה פרועה דתליא לגררו ולמחוק משא"כ השתא דכתוב זכותה אגביה וק"ל : ברש"י בד"ה מכ"ל דקאמר לעיל כו' . משמע ליה דאלמנה מן האירוסין קאי דאז מוכח שפיר טפי דבלא"ה צריכא לכתוב שובר באלמנה מן האירוסין וכן באלמנה מן הנשואין מחששא דגביא בעידי מיתה וכו' אבל אם במן האירוסין לא צריכא שובר לעולם משום דאינה יכולה לגבות רק בכתובה אכתי לא הו"ל למימר שתגבה בגט עיקר והשתא צריך שובר מפני חששה הגט ועוד דמשמע דאהאי דסמוך קאי : ומהא דאלמנה מן האירוסין במאי גביא כו' וליתוש דלמא גירשה ומפקא לגיטא ליכא לאוכוחי דהיאך תגבה בגט הא צריכה להראות שכתב לה בעלה כתובה דהא לית לה בתנאי ב"ד וכיון דמחזרת השטר שכתב לה על מנה מאתים בפרעון הראשון בעידי מיתה תו ליכא למיחש למידי אע"כ יש לה בתנאי ב"ד י"ל דמ"מ פריך דלמא גירשה ומפקא וכו' ומייתי עדים שכתב לה בעלה כתובה וגביא בגט לחודא כשאר אשה דהוציאה גט ואין עמה כתובה דגביא אף במקום שכותבין אליבא דרב . ואולם סוף סוף כיון דלא גביא בתנאי ב"ד לא מליא גביא [אף אם הביאה עדים שכתב לה] ויכול לטעון פרעתי דלא דמיא למקום שכותבין דגביא בגט בלא כתובה דהוי כטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום . אבל לפי מ"ש התוס' דרב ס"ל דיכול לטעון פרעתי אחר מעשה ב"ד כמ"ש התוס' בד"ה הוציאה גט וכו' שכתבו אבל לרב דלא אלמוה פריך שפיר וכו' ניחא זה [דגביא בגט ולא מצי טעין פרעתי אחר מעשה ב"ד ה"ה בהביא ראיה שכתב לה תגביה בגט] אבל מן דאי לא תימא הכי עידי מיתה גופייהו כו' כיון דצריך דכתב לה א"כ הוי כמו מקום שכותבין שאינה גובה בלא כתובה [משום דיכול לומר פרעתי לפום מאי דס"ל השתא דרב סובר דלא כר"י] ואין לחוש דהדרא ומפקא וכו' . אבל לפי מ"ש התוס' בד"ה גם גובה עיקר כו' ומיהו אי אמרינן לרב דאפילו אין כתובה וכו' . דהיינו דס"ל לרב כר"י דלא מצי לטעון אחר מעשה ב"ד [וכ"כ הגאון לעיל בביאור דברי רש"י לתירוץ רב] יש להוכיח מאלמנה מן האירוסין במאי גביא כו' כמו שכתבתי . ועיין לקמן מ"ש בזה במקומו אחר ביאור התוס' דיש ליישב זה וק"ל . [וכדי שלא להלאות המעיין אגנוהו כאן . וז"ל בסמוך] דמהא דאלמנה מן האירוסין במאי גביא אפשר דפשיטא ליה דגביא בגט [אם הביאה ראיה שכתב לה] כמו נשואה דאית לה בתנאי ב"ד דטעמא דגביא הוא דגט גובה עיקר כמו שטר לא משום מעשה ב"ד [דאין צריך למעשה ב"ד] וא"כ לא מצי למיטען פרעתי [אף במן האירוסין אפילו לא גביא בתנאי ב"ד] וק"ל . ועיין בתוס' ב"מ בהא דאלמנה מן האירוסין וכו' אי נמי וכו' : ברש"י בד"ה ולא מטמא לה א"כ . ר"ת אם כהן וכו' : ברש"י בד"ה גובה כו' ותנן בסיפא ב' כתובות וכו' אינה גובה וכו' כן נ"ל להגיה תיבת וכו' שעל מנת כתובה הראשונה כו' דבבבא דב' כתובות וגט אחד לא שייך שעל מנת וכו' וה"ה בסיפא ב' כתובות וב' גיטין וקדמו זמן שתי כתובות לגט ראשון רק דהוא הוא כיון דאשמעינן ב' כתובות אינה גובה רק אחד ושמעינן ב' גיטין אין לה אלא אחד ה"ה ב' כתובות וב' גיטין וק"ל : לעיל דף פ"ח דאמרינן יכולה לומר שתי כתובות ר"ל אחר שחזרת לקחת אותי כתבת לי כתובה כבבא דרישא ב' גיטין וב' כתובות או דאמרה באותה שהחזרתי לך מקודם כתוב בה נציאית ואוסיפת וכו' ודו"ק : בתד"ה יכול לומר כו' וי"ל דדמיא לטענו חטין כו' . עיין באשר"י סוף המניח כמה טעמים בטענו חטין והודה לו בשעורים יש להשיג עליהן מכח קושית התוס' כאן ע"ש : בתד"ה מתה כו' דהו"מ למיתני מתה אינו קוברה כו' . וא"ל דאיצטריך לאשמעינן אע"ג דכתב לה דמיקרבא לאיחתוני כולי האי כו' [כפרש"י] אפ"ה מתה אינו קוברה די"ל דא"כ ליכא לדיוקי הא מתה אינו קוברה כיון דאיצטריך למיכתב נופא מת הוא גובה כתובתה וא"כ טפי י"ל דמשום מתה אינו יורשה קתני לה (ש) ודו"ק : סליק פרק הכותב

מי שהיה נשוי פרק עשירי

דף צ ע"א בתד"ה מדקתני וכו' אע"ג דבסיפא וכו' . דא"ל דמקשה דברישא דאיכא למיטעי הו"ל למידק [כמ"ש התוס' ע"ב בד"ה ואי איכא שקלי] דא"כ מאי משני לעולם כו' כדהכן בן קודש לבת אע"כ דליכא למיטעי דמסתמא אית לן למימר דומיא דקודמין דסיפא וכיון דבסיפא דין פשוט דמוליאין ולישנא דקודמין סובלת לפרש כן בסיפא כדהכן כו' אית לן לפרושי רישא דומיא דסיפא וא"כ המקשה מאי דייק מכלל כו' הא ע"כ נסתיים מסיפא דקודמין לגמרי וכמ"ש התוס' בד"ה מדלא קתני כו' וטפי הו"ל אין מוליאין כו' דומיא דסיפא וא"כ ליכא למיטעי ברישא לזה אמרו דגם בסיפא אין פירושו קודמין לגמרי שאין זה במשמעות הלשון לס"ד דמקשה ואף שהדין כן דין אמת דבסיפא אפילו קדמו מפקינן מ"מ נקיט לישנא דלכתחלה משום רישא דדוקא לכתחלה ולזה פריך מכלל כו' ומשני לישנא דקודמין בסיפא דוקא כדהכן בן כו' א"כ ברישא אין למיטעי וק"ל : בתד"ה ש"מ כו' וכן לכתובת אשה משום חינא . פי' דלפירוש רש"י שתהיה נישאת ברצון לבעל אף שיש לו אשה מקודם אפ"ה חשו חכמים לתקנתם שישא אשה על אשתו ולא תתום כיון דבקדם ותפסה לא מפקינן . ולפירוש ר"ח [בפירוש משום חינא] שתיכף אחר מות בעלה יהיו לה קופצים בחשבם שעדיין יש לה תקוה שיושג לה כתובה שתקדים ותתפוש וגם הראשונה יהיה לה קופצים וק"ל : בא"ד מ"מ בע"ח מאוחר כו' . דהו"ל הכל שייך לראשונה שכן משיג ידו באותו פעם ה' סלעים ויצא ידי ערך ראשון אבל לא ידי ערך שני וכשיעשיר א"כ יהיה חייב לתת א"כ שהרי לא נתן כלל עדיין : בא"ד וה"ה אחת לשניי' כו' . דאין בערכין פחות מסלע . וכהיפוך ד' לראשונה [התלה] ואחת לשניי' פשיטא דלא יצא ידי ערך כלל (ת) : רבינו הגנאל ור"ת שוין בזה לחלק בין מקרקע למטלטלי אבל רחוקין זה מזה הרבה לר"ת אין סברא בשום מקום בגמ' בעולם לומר במקרקע מה שגבה גבה דלא יהא עדיף מלוקח וכקושית התוס' ולא ס"ל סברת נעילת דלת וחינא אבל במטלטלי שפיר יש סברא לומר מה שגבה לא גבה ואף דמלוקח לא טריף לוקח עדיף דאדעתא דמטלטלי נחית וכן מסקנא דבן ננס ורבנן מה שגבה לא גבה במטלטלי דגרע בעל חוב מאוחר מלוקח אבל ליפות כוחו מלוקח אין ה"א בשום פנים וא"כ אי אפשר לומר במקרקע מה שגבה גבה והא דשלהי פירקא דבעי לאוקמי פלוגתייהו דבן ננס וכו' בבעל חוב מאוחר איירי במטלטלי דבקרקע אין ה"א בשום פנים מכח סברא ועלה מסיק לא דכ"ע מה שגבה לא גבה דהיינו בהכרח במטלטלי דבמה שרצה לאוקמי פלוגתא בבעל חוב מאוחר אהא עלמו סיים לא דכ"ע וכו' [בזה מתרץ קושית מהרש"א] וא"כ יהיה המסקנא סותרת לערכין לזה תירץ הקדש שאני או מלוה ע"פ כו' וכן הא דב"ק שור תם כמטלטלי לכך קאמר ש"מ בע"ח כו' מה שגבה לא גבה וכן ש"מ דשמעתין [דבמטלטלי דוקא איכא לספוקי לומר מה שגבה גבה] ואין קושיא מש"מ כל כך אהא דערכין דש"מ ליכא אלא שאילה בעלמא נשמע מזה כן ודוחה מהא ליכא למישמע מניה רק ממסקנא דשלהי פרקין פריך אמסקנא דערכין וכן ר"ח לא מקשה מש"מ דהכא אהא דערכין רק ממסקנא דשלהי פרקין דערכין דמש"מ אין כ"כ קושיא וזה מבואר . ובסוף הקשו אפירוש ר"ת ומיהו ק"ק לאיכא דאמרי כו' דא"ל דלמא אה"נ איכא דאמרי קאי אקרקעי וש"מ לפחות ממקרקעי ומחולקין [ב' לשונות] בפירוש לשון המשנה ומתני' דלא כר' טרפון דא"כ מאי משני לעולם מה שגבה גבה הא לר"ת אין זה ה"א כלל לומר כן במקרקע גם הש"מ דקארי לה מאי קארי לה פשיטא דמה שגבה לא גבה ומאי כוונתו בש"מ כו' כיון שהוא סברא פשוטה : ואין להקשות אמאי לא הקשו וק"ק לפירוש ר"ת בש"מ הראשון דלמא מתני' במטלטלי דא"ל אה"נ דא"כ מאי משני לא לעולם כו' הא לר"ת אין סברא במטלטלי לומר לא גבה ומאי ש"מ כו' דזה אינו דלר"ת פשיטא ליה לתלמודא דאי אפשר לאוקמי במטלטלי דהא לא משתעבדי מטלטלי דיתמי לכתובה דדחוק לאוקמי כר"ט ואיירי כשהמטלטלין ביד אחרים וכולי האי ואפ"ה קשה על כך כמו שאכתוב בסמוך באי"ה [בויש לראות] וק"ל . ולרבינו חננאל אין ה"א לומר במטלטלי לא גבי דמלוקח נמי לא טריף וכסוגיא דערכין כ"ש בבע"ח דעדיף משום נעילת דלת אבל במקרקעי ה"א מה שגבה גבה משום נעילת דלת ולכן ש"מ דבשמעתין ובב"ק וסוגיא דשלהי פרקין הכל במקרקעי וכתירץ הרשב"ם שבתוספות משום נעילת דלת ולזה הביאו ר"ח בראשונה תוך תירולם וק"ל : בבל הדבור קפדי התוס' יותר להקשות מש"מ כו' ולא חשו על הלא לעולם אימא לך שאינו אלא דיחוי בעלמא . תחלת קושית התוס' מש"מ מה שגבה גבה לא ממסקנא דאיכא דאמרי . בר"ח מפרש ש"מ דב"ק דבמקרקעי אף דמסקנא הלא לעולם סותר מסקנא דשלהי פרקין דבמקרקע מה שגבה לא גבה לא חיים על כך כי היכי דלא להוי הש"מ נגד ערכין אף דמסקנא נשאר כערכין אי שור תם כמטלטלי . בר"ת דכתב הא דמתמה הלמודא דמסיק נמי ש"מ מה שגבה לא גבה ולא ממסקנת לשון ראשון הכל משום דש"מ יש בו ממש והלא לעולם דיחוי וכן לעיל ש"מ כותבין שובר וכן הוא האמת כמ"ש התוס' : בא"ד ולי נראה כו' כר"ט כו' . והכא נמי במונח בידי אחרים . ולמ"ד [לטשל הייגו] כתובת אשה הכא דבשניהם ישנו משום חינא ובאים יחד לב"ד הראשונה קודמת לשניי' ולמ"ד טשל שבראיה הייגו כשישנו קרקעות משועבדים שאין מפסיד בעל חוב מוקדם אבל מתני' מיירי ע"כ בדליכא אלא כדי כתובה אחת וכמ"ש רש"י ולמה תהיה האחרונה נשכר וק"ל : ויש לראות הא כתב ר"י לעיל דף פ"ו בד"ה אשה כו' דבמטלטלי מתקנת הגאונים ואילך דגובין מהם שני בע"ח שוין דומיא דלוה ולוה וא"כ קנה א"כ אמאי הראשונה קודמת לשנייה לפי האמת אף דמונח ביד אחרים סוף סוף כיון דליכא שיעבוד הא לא טרפי מלקוחות רק מזמן הגבייה וזמן שניהם בגבייה שוין . ויש ליישב כיון דאין הדין לגבות מיתומים ואילו יהיב נפקד ליתומים לא מלי תבע להו בדינא כמ"ש התוס' לעיל נותנין טפי לראשונה דדוקא המגיע להם מן הדין כלוה ולוה וא"כ קנה או מטלטלי מתקנת הגאונים ואילך אמרינן דשוין ועיין לעיל בתוס' ובאשר"י : **ע"ב** שייך יותר להלכה שאחר זה . בהא דאחת בחייו ואחת במותו כתבו הפוסקים דוקא שמתה זו השנייה אחר מיתת בעלה הוא דיש ביניהן כתובת בנין דכרין אבל אם לא מתה אותה השנייה אין לבני הראשונה כתובת בנין דכרין אע"ג דאיכא מותר [דודאי אתי לאינצויי מאחר שבני שנייה אין נוטלין כלל] עיין בהם . גם יש לראות [אם נאמר דאף בחיי שנייה יש כתובת בנין דכרין] אם השנייה בחיים אי מקרי מקבלין ולא פורעין או דהוי שניהם פורעין [כיון דאמן בחיים] . ונעשה מותר לכ"ע כבעל חוב ועיין . והנה מהא דשנייה ויורשיה דקודמין כו' מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי משמע דקאי אשנייה ג"כ מיקדם הוא דקדמי כו' [וכ"כ הרא"ש] ודוחק לומר דמשום יורשין לחוד נקיט לישנא דקודמין וממ"ש התוס' לקמן בסמוך ע"א בד"ה וכי תימא איפוך וכו' ולא מתרלי לפרש"י לאחר מיתה אשניה קאי דלאחר מיתת השנייה באין בני הראשונה ונוטלין כתובת בנין דכרין משמע קצת דנוטלין אף בחיי שנייה ועיין בפסקי תוס' . וכתב האשר"י ומסתבר דיש להן דאם איתא דבחייה לית להו לבני הראשונה גם לאחר מיתה נמי לית להו דכבר זכו בני השניי' בנכסים כי היכא דאמרי' במוטעין ונהרבו : גמ' ש"מ כתובה נעשה מותר לחברתה כו' עיין באשר"י אם לא היו נכסים אלא כשיעור כתובה הראשונה ופרעו מהם כתובה שנייה לא יטלו בני הראשונה המותר כיון דלאי הוי שקלו כתובת אמן מיעקרא נחלה דאורייתא כו' כפרש"י כו' ע"ש באורך : גמ' ש"מ לא טרפא ממשעבדי . דאין נראה לחלק דוקא הכא לא טרפי משנייה משום חינא דלגבי הראשונה ליכא משום חינא דהא הם זכרים שנוטלין בתורת בנין דכרין משא"כ לגבי שנייה [דשייך בה חינא גם בניה יורשין זכותה] ולעולם מנוקח זולת טרפי וכמו שחילקו התוס' לעיל ע"א דאף דטורף מלוקח לא טרפי משנייה אם קדמה והפסה משום חינא ודו"ק [די"ל דלאחר מיתה לא שייך חינא כמ"ש רש"י בפרק החולץ דף ל"ח ומביא ראיה מלקמן דף ל"ז ע"ב] : בתד"ה הא איכא שקלי כו' דאיכא למיטעי כו' . לפרש דומיא דקודמין דרישא דהם נמי הא איכא שקלי :

דף צא ע"א גמ' וכי תימא איפוך . ובשאר תירולים לא מחשב סברא ליתן להמתרץ סברא זו דאיפוך כיון דאין קאי כלל בלשון ר"ש דלא קאמר אלא דינר דמשמע אדרבה בהיפך דינר מה שהוא קרקע או מטלטלי בני חורי או משעבדי להכי משמע טפי שר"ל דינר מה שהוא לקולא משא"כ עתה שייך שפיר לחומרא דינר לאפוקי פחות מדינר וק"ל : גמ' אי אשמעינן הכי ה"א כגון שנשא ג' נשים כו' . יש להתיישב קצת הא מ"מ הוי יודעין דבאחת בחייו כו' יש להן כתובת בנין דכרין ואיירי בב' נשים דאל"כ למה ליה למינקט כתובה וצריך לאייר דינו על ג' נשים טפי הול"ל בעל חוב נעשה מותר ובב' נשים ומתו בחייו דכיון דשיהן פורעין ולא מקבלין מה לי כתובה או בע"ח דמ"ט דמ"ד כתובה לא נעשה מותר ובע"ח נעשה מותר משום דבני שנייה מקבלין ולא פורעין וכפרש"י לעיל . מיהו מה לי ג' נשים או ב' נשים ובע"ח הוא הג' וטפי מלייר בכתובה גופא ודו"ק : גמ' והך דמיית לאחר מיתה כו' . וה"ה דעודנה חיים דמ"ש : במתני' דלקמן אין להקשות דש"מ דכתובה נעשה מותר דאל"כ לאשמעינן במותר דינר אף באחת בחייו כו' [אי אמרי' דאחת בחייו יש לה כתובת בנין דכרין] דהיא גופיה איצטריך דחולקין בשוה באין שם מותר אף דשניהם בחיי' : בתד"ה ומר סבר כו' וקשה לי כו' כיון שיש שם כו' . ולעיל דפליגי באחת בחייו כו' ודאי דאין מקום לומר כיון מבעיא ליה דמאי פסקא דיש מותר דינר ות"ק לא אמר רק דבאחת בחייו ואחת במותו אין להם כתובת בנין דכרין והיאך יאמר כיון כו' אבל למאי דלכ"ע באחת בחייו כו' יש להן כתובת בנין דכרין ופליגי במותר מטלטלי או משעבדי שמע ר"ש לת"ק דבמטלטלי אין כו' וקאמר עלה כיון כו' . ובקושייתם אפשר ליישב קצת דהשתא אפשר דס"ל אף לר"ש במשעבדי דלא הוי מותר וכיון משמע הכל מותר כל

באור

ליה מעיקרא אמאי פליג ת"ק : (ר) לכאורה לפי מ"ש הגאון לעיל בתוספות בד"ה גט גובה עיקר בא"ד עדיפא כוי ליה להקשות כו' דלא תגבה אלא בכתובה כו' מיהו י"ל דכיון דלא מצי למיטען כו' דין הוא דתגבה בעידי מיתה כו' א"כ מאי מקשה הגמ' הכא כיון דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום דין הוא דתגבה והוי כלא אפשר וצריך לחלק דשם תי' אעידי מיתה דמדינא דגביא בהו ולא רצו לתקן משום חששא דאבידת השובר שלא תגבה משא"כ מחייס לרב דחזינן דאע"ג דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אפ"ה אינו גובה עיקר בכתובה ובעידי גט אף דמדינא היה לה לגבות אפילו בעידי גט לחודא בלא כתובה א"כ טפי הו"ל לתקן שתגבה גם העיקר בכתובה ולא תגבה בגט משום חששא דהדרא ומפקא : (ש) אבל לעיל דייק שפיר למסקנא דארוסה יש לה כתובה אפילו בלא כתב לה א"כ אף דגוף הדין לא מיותר דאשמעינן הך גופא דארוסה יש לה כתובה אפילו בדלא כתב לה מ"מ אמאי לא נקיט דינא דאם מתה קוברה דהיינו דין כתובה : (ת) תמוה דאמאי לא יצא ידי שנייה . ובהדיא איתא שם בערכין דף ח' ע"א נתן ארבע לראשונה ואחת לשנייה ידי

דהו דליסנא דכיון מחשיב תלמודא כמו כלל והיינו טוען אף משעבדי להכי קאמר אם כו' כמטיל תנאי כו' דלא הוי כולל אבל השתא למטה דס"ל אף משעבדי הוי מותר הו"ל לר"ש למימר כיון דלא שייך למיטעי [אף מטלטלי] כיון דר"ש כבר התנה בהדיא עד שיהא נכסים שיש להן אחריות ולא הו"ל לר"ש לומר לשון אם דמברייתא משמע דר"ש אמר הלשון אם יש כו' [ר"ל דלא תימא דתנא דברייתא נקיט לשון אם מאחר דבברייתא לא נזכר התנאי לזה כתב דמברייתא משמע דר"ש אמר הלשון אם יש ור"ש גופא לא הוצרך לרמז בזה התנאי שכבר התנה כו']: **בתד"ה** כי הני כו' כשאין שם מותר כלל אבל ממטלטלי או ממשעבדי נוטלין כו'. אפשר דתפסו שני הלשונות בקצרה ולכל לשון כדאית ליה. או אפשר דלפירושם ודאי לר"ש לחד ליסנא אמטלטלי ולחד אמשעבדי אבל ת"ק כיון דאדיוק פליג דקאמר דוקא אם אין שם מותר כלל משמע מיניה הא יש שם יהיה מה שיהיה וק"ל: **ע"ב ברש"י** בד"ה דזבנה לכתובתה כו' לאחר כו'. אינו מחוור למה לאחר. ועיין בחסר"י שהביא לשון רש"י לאביו. דא"ל משום דאביו אין ספק דשמא תמות וירשנה בעלה דסוף סוף מגיע לידו בירושת אביו דז"א דמה שבא לידו בתורת כתובת בנין דכרין לא מכר ועוד דסוף סוף ספק שמא ימות בחייה (א) ועיין. וא"ל דהו"ל לפרושי אף שמת בעלה כבר והיה כתובתה כבר בידה ומכח ספק שמא ימות בחייה מכר בטובת הנאה דזה לא מקרי זבנה לכתובתה רק לירושתה. גם א"ל דזה לא מקרי בטובת הנאה דהא לא קאמר מה שאירש מאבא בטובת הנאה מכור לך כו' דספק שמא ימות הבן בחיי אם לחוק יותר מתמות היא בחייו: **בתד"ה** כך מוטעין וכו'. במרובין ונתמעטו קאמר הכא והתם פשיטא מרובין ונתמעטו כו' דפשיטא ליה לגמרא דאזלינן בתר שעת מיתה וזכו בהן הבנים מדינא דאורייתא ובני כתובה גדולה מתקנתא דרבנן רק במוטעין ונתרבו מספקא ליה לתלמודא הכא והתם אי אזלינן בתר שעת מיתה או סוף סוף כיון דהשתא מרובין ניזול בתר מרובין בין מרובין בשעת מיתה או מרובין עכשיו וקמסיק התם דאזלינן בתר מרובין והכא מסיק בתר שעת מיתה ותירצו משום דבמוטעין ונתרבו אזלינן טפי בתר נחלה דאורייתא ואזלינן התם בתר מרובין דהשתא לא מיתעקר נחלה דאורייתא משא"כ כאן וק"ל. משא"כ במרובין ונתמעטו פשיטא ליה ע"כ טפי לתלמודא ליזיל בתר שעת מיתה אחר מרובין בשעת מיתה. ולפי"ז הו"ל לתלמודא לומר כך מוטעין ונתרבו כבר זכו כו' וכדאמר לעיל פשיטא מרובין ונתמעטו כבר כו' וה"ה דהו"ל כשם שמרובין ונתמעטו כבר כו'. גם משמע מדלא מסיים בכל אחד איזה יורשים משמע שנתכוין לאחד. מיהו לפירוש רבי לא הו"ל לסיים כלל יורשין רק כך מוטעין ונתרבו זכו בהן. וכ"ז דקדוקים קלים: **בא"ד** ואע"ג דאזלינן הכא כו'. אף דמעיקרא הוי ניחא להו אילו הוי אמרינן הכא דאזלינן לעולם בתר מרובין. מיהו ז"א דמעיקרא לא הוי ניחא להו רק אי אמרינן התם נמי מוטעין ונתרבו כבר זכו הבנות בהם דהשתא הוי שוין במרובין ונתמעטו בתרוייהו בתר שעת מיתה ממילא התם זכו הבנים בירושה דאורייתא והכא בני כתובה גדולה בתקנתא דרבנן ובמוטעין ונתרבו נ"כ בתר שעת מיתה בתרוייהו וממילא זכו התם הבנות בתקנתא דרבנן והכא בני כתובה קטנה בירושה דאורייתא והוי שוין לגמרי ממש בכל פעם בתר שעת מיתה לתרוייהו ובלא אחד בכל אחד בתר תקנתא דרבנן רק הצדדים מהופכים ממילא וק"ל. משא"כ לפרש"י או רבי דלר' התם בכל פעם זכו הבנים בירושה דאורייתא והכא בכל פעם בני כתובה הגדולה בירושה דרבנן וק"ל: **בתד"ה** דזבנא כו'. היאך מכר כל עיקר כו'. דלא מסתבר כלל כפרש"י במה שפירש לענין הדמים דאם המכר מצד עצמו אין בו ממש היאך ס"ד דרמי שיכול הוא לבטל המכר ולא יחזיר המעות או לרבא לפי האמת אחריות דידה לא קיבל עליו ולא היה צריך להחזיר הדמים הא המכר מצד עצמו אין בו ממש והמעות פקדון או מלוה דהא לא התנה רק שלא יתחייב להחזיר הדמים מצד ערעור האם שתמאן במכירה אבל אם בלא ערעור האם המכר בטל לא התנה ועיין בחסר"י בזה:

דף צב ע"א גמ' נהי דאחריות דעלמא קיבל כו'. גירסת הרי"ף נהי דאחריות דעלמא לא קיבל עליו כו' מי לא קיבל כו' ופירש הר"ן דאע"ג דזבין ליה ראובן לשמעון שלא באחריות היינו לענין שאם בא בע"ח דראובן לטרפה משמעון דלא הדר עליה אבל אחריות דנפשיה לענין שאם יחזור וימכרנה שמעון לראובן ויבא בעל חוב של ראובן ויטרפנו ממנו [מי לא קיבל עליו] שלא יוכל לחזור על שמעון. ובחסר"י בשם הרמ"ה ז"ל האי קיבל ולא קיבל לאו בקבלת המוכר דקיבל עליו אחריות ללוקח קאי אלא בקבלת הלוקח דסבר וקיבל דלא למיהדר למוכר כמו חייתא דקטרא סברית וקבילית וה"פ דכי הדר ראובן וזבנה משמעון באחריות נהי דאחריות דעלמא לא קיבל ראובן עליה אלא אדעתא דמפלי ליה שמעון הוא דזבין מיניה אחריות דנפשיה דראובן מי לא קיבל עליה דלא ליהדר עליה דשמעון: **ברש"י** בד"ה כבעל חוב דעלמא כו' לשמעון שאינו אחיו כו'. נקיט דומיא דחלוקה דגמרא דאיירי באינו אחיו דאל"כ על שניהם לסלק חוב אביהן יעקב וק"ל: **שם ברש"י** שאינו אחיו שלא באחריות וחזר ומכרה שמעון לראובן באחריות כו' כצ"ל וכ"ה ברש"י ברי"ף: **ברש"י** בד"ה ופייסי' כו'. אין לפרש דלהכי לא מפרש פייסי' כפשוטו דניחא ליה בקרקע ואח"כ רוצה לחזור על היתומים משום דאינו יכול הלוקח לסלק בזוזי כשמכרה לו שלא באחריות דהוי כאיש אחר משא"כ באחריות קם תחת המוכר דז"א דרמי בר חמא מרא דשמעתין ס"ל לעיל דאף באחריות אינו יכול לסלקו דעלה קאמר וטירפא בכמה כתבינן כו' וסבר רמי כו' וס"ל באמת כן כמ"ש בהמקבל הניחא למ"ד כו' [והוא רמי בע"ח כמ"ש תוס' בד"ה מאי פסידא] וא"כ ע"כ צ"ל דהכא לא קאמר וסלקי' בזוזי רק ופייסו שעשה לו רצון ופייסו עד שנתפייס [וא"כ היה יכול לפרש כפשוטו] ואי משום דכיון דמטלטלי דיתמי שביק אבוהון גבי' אין לבע"ח לגבות ממשעבדי כיון שיש מטלטלי בני חורין [וא"כ יכול לסלוקי ליה במעות בעל כורחו] א"כ אף שלא באחריות נמי יכול לשתקו הלוקח בעל כורחו שיקח מטלטלי בני חורין של הלוה ודו"ק: **ברש"י** בד"ה כל שדותיו כו' הניח לך כו'. היינו אגב מוכר ראשון מה שאין כן בסמוך ד"ה רצה מלוה כו' אגב מוכר שני וק"ל. ומה שאמר רצה לגבות משמעון עדית כו' מזה תראה שלא כיון יפה היש"ש בפסק הזה בבא קמא עיין שם גם מ"ש שם מתוס' דהכא תלמיד ר"י במ"ש ול"נ כפ"ה כו' גם בזה לא כיון יפה ע"ש ודו"ק ועיין בפסק הלזה בר"ן: **בתד"ה** ראובן שמכר כו' וזקפו עליו במלוה כו' דאתי לאשמעינן השתא כו'. לאפוקי למימרא דרבא אי פיקח כו' שייך דוקא באחריות: **בא"ד** ואפי' את"ל דזקפו לאו דוקא כו'. ר"ל לענין גוף הדין דאפילו בלא זקפו מצי אמרי בני ראובן לשמעון כו' דלא חשבינן המעות למשכון ואע"ג דבלא זקפו לא מצי אמרי בני ראובן מידי מטעם אחר משום דשמעון חוזר במקח מעיקרא כ"ז דעייל ונפיק אזוזי ומעכב מעותיו בידו מ"מ זה לא תלוי דוקא בזקפו דה"ה נתקיים בענין אחר כגון דלא עייל ונפיק אזוזי וכה"ג ולזה כתבו ולא הוי צריך לומר אלא ונתקיים

ותו לא אפ"ה באת"ל כל זה. עם כל זה ייסבו רבי דאיצטריך כו' אע"פ שהוא מוחזק כו' אע"ג דפשיטא לתלמודא לעיל ממילא לר"ע אף דמוחזק כדפריך ור"ע מאי איריא מותר אפילו כולה כו' ור"ע תפיסה לא מהני כלל כו' וכפרש"י כיון דתלאו בכולן צריכין שבועה כו' מ"מ כיון שבא לידו מחיים ה"א דמהני וכדאמר לעיל והוא שתפסו מחיים. אחר כותבי זה ראיתי בפרק כל שעה דף ל"א ע"א בתוס' כתבו בקצרה באחריות שלא באחריות פשיטא דיתן ליורשיו אפילו לא זקפן אבל באחריות קמ"ל דה"א יעכבן לעצמו דהו"ל כתופס מחיים קמ"ל דלא חשיב כתופס כיון דזקפן עליו במלוה והו"ק. וטעמא לפי האמת [לפי מה שפירש רבי כאן דלענין גוף הדין אפילו לא זקפו] דדוקא מחיים בתורת תפיסה מהני משא"כ הכא וכדלעיל במלוגא דשטרא והכא אפילו תבע מחיים ולא נתן ירצה דאין זה חשיב תפיסה דאשתמוטי דלא הו"ל זוזי דלהוצאה ניתנה משא"כ לעיל בפקדון ומלוגא דשטרא וק"ל: **בא"ד** וא"כ נמצאת שאינה שלו כו'. ולא נקטו ליור הגמ' ואתי בע"ח כו' משום דעכשיו חוזר על היתומים כו' ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב אלא בשיש להם קרקע מאביהם א"כ היאך טריף הבע"ח מלוקח דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין וק"ל: **בתד"ה** ופייסי' בזוזי ואומר רבי דרבותא כו' דהו"ל דבע"ח טרף הקרקע והלוקח רוצה לעכב מעותיו בידו כיון דזה מכרו לו באחריות. והר"ן כתב הא דנקיט ופייסי' בזוזי משום דאי אגבי' ארעא לא מצי יתמי למיהדר עלוהי דאמר להו כי היכי דמשתעבדנא לכון מחמת אבוכון משתעבדנא נמי לבע"ח דאבוכון מדר' נתן וכי היכי דאילו מגבינא לכו ארעא בעל חוב דאבוכון גבי ליה מינייכו מדרב נחמן וטעמא דר"נ מדרבי נתן כדאיתא בפרק כל שעה דף ל"א והכי נמי מצינא מגבינא לבעל חוב דאבוכון ארעא מחמת חוב זה שהייתי חייב לאבוכון דמה לי אי מגבינא לכו או לדידיה הא כי היכי דמשתעבדנא לכו משתעבדנא לדידיה ע"ש ודו"ק: **בתד"ה** ראובן כו' ולי נראה כו' להכי טרחי כו'. עיקר כוונתם דבב' שטרות ולוי לקח האחת שקודם אחרון איך מוצא שיגבה מלוי הן שיהיה האחרונה זיבורית או בינונית או עידית ולקח העידית האחרונה [בכל אלו אינו גובה] אא"כ לקח לפני האחרונה והאחרונה עידית והכל מטעם להכי טרחי כו': ומ"ש ושביק בינונית כו' הנחתי כו' [משמע לכאורה דדוקא בלקח אותה שקודם האחרונה] לשון הגמ' נקטו ור"ל מה מכר ראשון לשני כו' [כדפירשו התוס' בד"ה אבל שבק] וה"ה אם זבן בינונית האחרונה דמה מכר כו' והראשון היה לו רשות להגבותו מאיזה בינונית שירצה ודו"ק עיין היטב בתוס' ובגמ':

ע"ב בתד"ה דינא הוא כו' ועוד דמסיק א"ד ללשון ראשון באחריות אין כ"מ דבכל ענין פסולין אף שיטעון שמעון ולאיכא דאמרי בכל ענין כשרים אף שיטעון ראובן דהא אף הוא גופיה כשר. ואין להקשות מאי קשה הכא מסתמא איירי בלית ליה ארעא אחריתא מדטריף בעל חוב ממשעבדי א"כ ניחוש דהקרובים מעידין שקר ומקיימין זיוף השטר של בע"ח כי היכי שלא להעמידה בפני בע"ח של ראובן ויהיה לוה רשע ולא ישלם ולגבי הך בע"ח לא הוי לוה רשע ולא ישלם כיון דאין השטר שלו מקוים וראובן קאמר דזיוף הוא וגימא ודאי ראובן קושטא קטעין דלמה יטעון שקר הא לגבי בע"ח הוא רשע אם חייב לו באמת ואילו לגבי הלוקח לא הוי רשע דהא זבניה שלא באחריות ולהעמידה בפני בע"ח אחר נמי לא דמאי שנא הך בע"ח מהך בע"ח כדמשמע התם בגמ' וכיון דקרובין פסולים אף לחובה לא יומתו אבות על בנים בעדות בנים הו"ל דפסולים (ב) אפשר לומר דדוקא הוא פסול מטעם דמעמיד בפני בעל חובו דאדם יודע בעצמו בעל חוב שלו לא הקרובים ודו"ק: **בא"ד** כגון שמחל כו'. לאיכא דאמרי סוף סוף יטעון שמעון ויבוא ראובן לעד כיון שאינו נוגע דלא מיפסל משום תרעומות ויתחייב שבועה מטעם עד אחד מעיד שפרע יש לומר דראובן ודאי נוגע מטעם שמעמידה בפני בעל חובו כיון דלית ליה קרקע (ג) ועוד כיון שהוא עצמו אינו טוען בברי שמא עד אחד אינו מחייבו שבועה דהא תוספות כתבו בעלמא [דהא] דכופר הכל פטור משבועה שמעינן מדאיצטריך לרבות עד אחד לשבועה ומאי קושיא דלמא כשהתובע אינו טוען בברי אפ"ה עד אחד מחייבו שבועה וכללא דכל מקום ששנים מחייבין ממון עד אחד כו' לאו דוקא בלא"ה [כמ"ש התוס' לעיל דף פ"ח בד"ה ועוד אין נשבעין] (ד) ועוד מ"מ מליט למימר אף לאיכא דאמרי שמחל לו נ"כ שבועת עד אחד: וללישן ראשון באחריות מספקא לי לימא ליה לאו בעל דברים דידי את ואי משום דמפקא טו' סוף סוף מה ירוית על ידך דכי היכי דפטרני משבועה א"כ גם עליך לא יהדר דלא כתבת לו אחריות רק מה שיפסיד בדין ומה שמוותר והולך חוץ משורת הדין לא יוכל לתבוע ממך דשמא לא הייתי נשבע ואפשר לומר שמחל לו שמעון שבועה קודם שמכרה לו ראובן וראובן ידע זה ואפ"ה מכרה לו באחריות ודוחק: **א"ל בגמ'** לאיכא דאמרי לימא טעמא דאמר ליה שיוכל להעמידה בפני בעל חובו: **בא"ד** לוה הא קאמר להד"ם כו'. מייתו כל זה דמזה הוכיחו דמיירי בטוען מזוייף: **בא"ד** אלא ודאי לא טענינן כו'. ובאין בה אחריות דקאמר משום דאומר היה ר' מאיר [ולא משום דיטעון הלוה מזוייף] משום דאל"כ ניחוש שמא ימתין עד שימות ויגבה מיתמי דאז לא טענינן להו מזוייף וק"נ: **בא"ד** מיהו קשה כו'. מ"מ אגפקא מיניה לא הקשו דמאי נ"מ סוף סוף כל זמן שאינו מקוים נאמן לומר פרעתי [במגו וא"כ נטעון כן ללוקח] דדלמא אביי ס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ודוקא לשמואל ואליבא דר"מ הקשו ומזה הקשו נמי בסמוך ועוד קשה הדבר אם לא חשו להפסד כו' דלמ"ד מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו הקשו שפיר ובלא"ה נמי הקשו שפיר כגון בשדה מכר או מתנה דלא שייך טענת פרוע אלא זיוף וק"ל וכן הוא בתוס' ריש פ"ק דגיטין ע"ש ודו"ק. דדוקא שמואל אליבא דר"מ ס"ל כן שצריך לקיימו וכן בסוף הדבור בהך דנע פשיט שכתבו מ"מ יגבה דהא נקיט שטרא ולא מצי אמר מזוייף הוא [מ"מ יטעון פרעתי] דלרב וכן לשמואל אליבא דרבנן מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו וק"ל: **בא"ד** דהא למ"ד נשבע וגובה כולו כו'. קצת נראה דלא איצטרכי לדייק ממ"ד לחבירו דבדרב חסדא גופיה מדקאמר תלמודא דייני א"י דקאמרי נשבע וגובה מחצה אית להו דרב חסדא פירוש דטענינן ליתמי החזרתי כו' ולמה לי החזרתי במגו דנאנסו טפי נטעון נאנסו עצמו דהא הפירוש זה מוכרח [דהא דאינו גובה כולו מטעם טענת החזרתי ולא מטעם טענת נאנסו דלא שכיח] דאל"כ מאי אית ליה דרב חסדא כו' ודו"ק: **בא"ד** דכיון דקמהדר אזיופא אימר זיופי זייף וכתב. וכן לעיל פרק ב' דף כ' ע"א מעין זה אבל מתחת יד עצמו לא אימר זיופי זייף כו' לחד פירושא: **בא"ד** יש לנו לחלק בין היכא דטעין לוה מזוייף כו'. דהיכא דלא טעין לית לן למיחש כו' ונותנין לו וכיון שנותנין לו בהיתר אף אם יטעון אח"כ הלוה תו לא משגחינן בו וכמ"ש התוס' בב"מ: **בא"ד** מ"מ תיקשי מדאמר שמואל כו'. וא"כ בלאו גמרא דהנפק מוכרח לחלק מדאמר שמואל וגם עדיפא [להו] מעיקרא (שנאמר יותר ל"ק) [להקשות] מהנפק [יותר] מהא דשמואל [אדשמואל] דשמואל מוכרח טפי דאיירי דליתא ללוה וכמו שהכריחו תוס' שם ע"ש (ה): **בא"ד** אי נמי כיון דמקוים כו'. מבואר היטב ומבואר

ב א ו ר

ידי שנייה יצא ידי ראשונה לא יצא: (א) לפי מ"ש לקמן בסמוך דמשום ספק שמא ימות בחייה לא שייך בטובת הנאה לא קשה זה הטעם: (ב) [illegible]

נוגע הוא כיון דלית ליה ומשום שמא יעשיר לא מיפסל לעדות כדמוכח להדיא בב"ב בריש דף מ"ה דפריך [illegible]

חילוק פשוט בין היכא שמקויים מקודם אמרינן דקדקו בה ב"ד להיכא דלא מקוים להחזיר לו ושנסמוך שידקדקו בה ב"ד וק"ל :

דף צג ע"א

ברש"י בד"ה דין ודברים כו' ובד"ה מדין ודברים סליקה נפשאי יש לגמגם על פי' זה ודו"ק : ברש"י בד"ה סיפא וכו' ואלי אמאי שליטים שמשמע שמכר כולה לבעלת כו'. כל"ל : בתד"ה עד שלא החזיק בה כו' אומר ר"ת כו'. דלפי רש"י מאי קמ"ל : בא"ד כגון באתרא דלא נהיגי למיקני בכספא כדמוכח בהזהב כו'. עיין במרדכי ריש הזהב דמוכיח מכך עובדא בהיפך דצריך לקבל מי שפרע ודאיתיה לתכתבי שם בגליון ודו"ק : בא"ד גבי מתנה התם כו'. מתנה מרובה יכול לחזור בו שר"ל מותר : בתד"ה מלוה מיו חזקה כו' ה"ל דעתו וכו'. ר"ל כי היכא שתוך זמן שם עסוקים באותו ענין יכול לחזור בלי טעם אם ירצה כמו נמי אף לאחר זמן זה כל' שאמתלא שילא עליו שורכין יכול לחזור : בסה"ד לידע מה היא צריכה. משא"כ לפירוש הראשון ר"ל דיש מילר שבין ב' שדות אבל לפירוש זה שהלך ברגליו על השדה לראות מה היא צריכה : בתד"ה היכא דאמיר בה לא"ש שהיה מחזיר לו כו' כדפירשתי כו'. ר"ל ללשון ראשון בסוף התוס' לעיל בד"ה מ"ש החזיק בה איהו יכול לחזור אפילו למ"ד נמלך כו' כ"ז שלא טרפה כו' וה"כ גבי באחריות ס"ל למימר הכי מ"מ כיון שהתנה בהדיא באחריות דעתו לאנכסי' מופסין משא"כ בלא התנה כיון שלבסוף מחזיר לו כ"ז שלא טרפה אינו יכול לחזור (ו) ואף שמר"ש נראה הסברא בהיפוך מ"מ טעמא נופא כיון דסוף סוף עליה הדר הוי אטרוחי דייגא ויכול לחזור בו בסתם. ואמ"ל ואע"פ שהיה מחזיר כו' ר"ל אף שלא באחריות כשגזלה קרקע חוזר עליו אח"כ כדפירשתי אפילו גבי שלא באחריות אפ"ה יש חילוק בין אחריות ללא אחריות ותימא לשום כאלו [כתבו] ואע"פ שגבי שלא באחריות נמי היה מחזיר לו לבסוף כשגזלה כדפירשנו : ועוד נראה לי דודאי לפרש"י דפירש בכל בלא נתן המעות עושה סברא מה שהדר עליו לבסוף להיות יכול לחזור בו דלאטרוחי דייגא להוליא מעות מהלוקח ליתן למוכר ולהוליא אח"כ מהמוכר ללוקח למה לי ואמרינן היכא דקיימא תיקו ולאין מזקקין משא"כ לפירוש התוס' דאיירי בנתן מעות וא"כ מה"ט שמחזיר לו לבסוף לא הוי אטרוחי בי דינא ולא היה יכול להיות חוזר בו היכא דקיימא תיקו ואין ב"ד מזקקין ואם יוליא לבסוף אזי יזקיקו ב"ד ולהדרכה אם יכול לחזור הוי מקרי אטרוחי ב"ד להוליא המעות עתה מהמוכר ושמא לא יטרוף ממנו בדין דאפוכי מטרתא למה לי [לזה כתבו ואע"פ כו'] וק"ל : בתד"ה וכן כו' ה"ל דאבבא בתרייתא קאי דסכי מעותיו דסכי מיתרמי בסיפא ולא משום דדינא שחולקין לפי המעות : בתד"ה רבי אומר כו' שמדת הדין לוקה בזה כו'. שאחת משתלמת כולה ואחת חצי ואחת שליש : בא"ד כל מנה ומנה כו'. שסך ג' הכתובות עולין ו' מאות חולקין נכסי המת ג"כ לו' חלקים ולפי"ז אי אפשר שתפרע אחת לגמרי קודם חברתה רק אם נפרעת אחת שלישית או רביעית או חצי כתובה גם חברתה נפרעת כן וק"ל : בא"ד בבבא דרישא ובבבא דמליעא כו'. משא"כ לפירוש ראשון לא קאי אבבא דרישא דהא ס"ל ממש כבבא דרישא וקאי אבבא מליעא ובתרייתא וק"ל : בא"ד ויש לחלק כו'. וה"ה בראי' דשור שנגח עיין במהרש"א : למאי דלא מחלק בין שבא לשיעבוד לא מייתי ראיה מג' שהטילו לכיס כפרש"י בד"ה אין אני רואה כו'. דמנ"ל דס"ל לרבי וכן שלשה וכו' דלמא כולה כר' נתן. עיין במרדכי שמפרש היאך מליגו שזו דברי ר' נתן : ע"ב גמ' לקח זה בשלו כו'. דמעיקרא לא נשתתפו לדעת רק ע"י שנתערבו. ועיין במרדכי : ברש"י בד"ה לקח זה בשלו שוורים בריאים כו'. דשניהם בריאים או כחושים וזה בכר' וזה בק' ודאי דחולקין לפי מעות אך אם נשתתפו מעיקרא לדעת דהלא זה יש לו פי שנים מחבירו וכאילו קנה קרקע להשביח ושור אחד מועיל לחרוש בלא חבירו דלא דמיא לשור א' בשותפות אך עתה דמספר השוורים לזה כמו לזה רק לזה בריאים ולזה כחושים ואילו נשתתפו מתחלה לדעת שלקחו ממעות השותפין שוורים בריאין וכחושים כיון שיש לכל אחד חלק בכל א' ובשור אחד אין חלקו של זה מועיל בלא זה חולקין בשוה משא"כ עתה שנשתתפו שלא לדעת חולקין לפי מעות ודו"ק : בתד"ה מאי לאו בשור כו'. [הוכרחו לזה] דהא שמואל קאמר האי ליסגא גופא ואפ"ה מפרש רבה בעומד לחרישה : בתד"ה מאי לאו פיחתו ממש כו' דלטביחה ועומד לטביחה כו'. וא"ל לוקמי בטביחה ועומד לחרישה דאפשר דבזה חולקין בשוה דאף דרבה נקיט בשור לחרישה ועומד לחרישה משמע קלת אבל לטביחה ועומד לחרישה לפי המעות דאל"כ לא הו"ל להזכיר רק מסתברא בעומד לחרישה אבל בעומד לטביחה כו' דאינו מוכרח דלרבותא דאף בשור לחרישה בעי עומד נמי לחרישה ודו"ק. גם לעיל בלפלוג וליתני קשה לרב המנונא נמי לפלוג בהכל לטביחה מלבד דמלתא דפשיטא הוא י"ל דהשתא נמי מחלק בדידיה בהכל לחרישה לא מחרישה לטביחה ועיין בכל זה במהרש"א באורך ועיין : בתד"ה הותירו זוזי חדתא וכו'. נ"ל שמפרשים בענין אחר לגמרי מפרש"י להוספות פירש פיחתו כו' שהטילו מעות לכיס ולקחו בהן שור לחרישה ועומד לטביחה וכמ"ש בדבור הקודם ועפ"ז קא מפני אין שלקחו שור לחרישה כו' ולא הרויחו רק דבר מועט כמו זוזי חדתא כו' ולדעת זה נשתתפו כו' משא"כ לפרש"י דבסברת המקשה והמתרץ משמע להו מתני' פחות ויותר במעות ממש ובס"ד כגון שנאבדו מסכום המעות ונעשה ממאה תשעים דרך משל או הותירו שנשאו ונתנו במעות בחילוף עד שהותירו בחשבון להכי פירש תיובתא דשמואל בין שיפורש דברי שמואל כרבה או כרב המנונא ודו"ק ומשני אין פיחת והותיר במעות ממש אבל מספר המעות כבתחלה רק נפסלו בהולאה וכו' ודו"ק היטב ועיין במהרש"א בזה (ז) : בא"ד עיר רחוקה ממהלך יום אחד כו'. ומה"ט אין לומר יעבוד לזה ב' ימים ולזה ד' ימים דאם היא רחוקה ממהלך ב' ימים כו' וכן לעולם וק"ל : בתד"ה מי שהיה נשוי כו' לא הוי מלי למינקט ב' נשים כו'. היינו לאיוך תירוצים ולאביי אף בחדא הו"מ למינקט :

דף צד ע"א

גמ' את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה עביד כו'. עיין בר"ן בפוסקים : בתד"ה שנמלאת אחת מהן כו' במאי תלוי עיקר טעמא כו' ובנמלאת שדה כו' פליגי אם מה שגבה גבה או לא ובזה תליא עיקר פלוגתא היכא דלא נמלאת לענין שבועה. ודבריהם מבוארין ומקושרין אחר העיון קלת ודו"ק : בא"ד שמא יש בע"ח קודם שיטרוף ממנו כו' כל"ל : בא"ד גם היתומים שיפול השדה כו'. לפרש"י ניחא זה ג"כ שאינה נופלת ליד היתומים רק נשאר בידה אך ע"י השבועה סוברת שנשאר בידה לעולם ומשביחה (ח) וק"ל : אל תטעה ממ"ש התוס' לררי כאילו לפרש"י אין השבועה שלא התפיסה לררי דזה אינו כלל ולא עלה על דעת אדם גם ח"ש לא נתכוין לזה וק"ל : בא"ד ופ"ה דביתומים גדולים איירי כו'. במתניתין פירש כן : מכאן ואילך עיין בח"ש ואינו מבורר ודו"ק : בתד"ה שני שטרות כו' ממחרת יום שנכתב כו'. אף דקאי בשעה שהיו כולן יולאין בשעה אחת כו' לא דייקו בזה דשעה אחת בירושלים כיום אחד בעלמא. ומלתא בטעמא שבין שיעבוד למכר ומתנה מבואר בר"ן וק"ל : בסה"ד כל הקודם באותו יום עלמו זכה. דהייט לר"א לאפוקי לר"מ אף שנכתב ונחתם ומסר לאחד בבוקר ולשני בערב אין לאחד קדימה על חבירו כמ"ש בסמוך אך באמת רחוק מהסברא טעמא דר"מ בזה דלאחר שעסוקים באותו ענין קי"ל דאינו יכול לחזור. ונראה שלזה פי' ר"ת בענין אחר דאין סברא לומר כן. ולפירוש ר"ת אף לר"מ אילו יודעין דנכתב ונמסר לזה בבוקר זכה ומגיטין אין ראיה דיש לחלק ור"ת לא חש אפילו לדחותו. ובסמוך ע"ב ומ"ט עביד מר הכי משום דקדים א"ל אטו בירושלים יתבי' כו' עיין לפר"י ועיין פי' רש"י ולר"ת עיין במהרש"י דאזיל לר"א ע"ש וזה הכלל של הסמעתין : בתד"ה לימא רב כו' כדתנן במתני' כו'. ובע"כ כשכולן יולאין כו' אפשר שר"ל בבבא הראשונה דהיה נשוי ג' נשים וכפרש"י שם לעיל (ט) : בא"ד וטעמא דשניהם אמת. אין ספק אללי שיש כאן טעות סופר ואיני יודע מה ולא ידעתי כעת ובדוחק פירשתיו שזהו מטעם נעילת דלת שכתבו בסוף הדבור ודו"ק : בא"ד ושעה אחת בירושלים כו'. הלשון אינו מכוון היטב ודו"ק : בא"ד נימא רב כו'. הכל דבור אחד לשיטת ר"ת. ור"ת שפי' לעיל דף פ"ה ע"ב שודא למי שירלו הדיינים לא נכון לפרש כאן כפרש"י אין אדם יכול ליפות כחו של זה משל זה כו' ודו"ק : בא"ד ואפשר דנחתם בבת אחת כו'. לפירוש ר"ת נ"ל בהיפוך מלפירוש אידך דבשאר פירושים נ"ל דשודא עדיפא לכ"ע היכא שי"ל תרווייהו דחלוקה הוא בודאי שלא כהוגן לכן לר"מ דל"ל כלל שודא אמרינן חולקין אבל לר"א שיש לומר תרווייהו אמרינן שודא. ולפירוש ר"ת בהיפוך חלוקה עדיפא לכ"ע היכא שיש לומר תרווייהו לכן לר"מ דאפשר דנחתמו בבת אחת כו' ומסתמא כיון שהחתימה עיקר המסירה היתה לדעת החתימה כו' כיון שיש לומר הכי והכי לכן אמרי' חולקין דחלוקה עדיף ולר"א אי אפשר לומר חולקין דאי אפשר לפי ענין להיות בבת אחת כו' אמרינן שודא אימור איתרמי כו' ודמסיק דכ"ע כר"א מר סבר חלוקה עדיפא אף דבר"א א"א לפי ענין להיות בבת אחת כו' מ"מ כיון שיש לנו ספק ויכול להיות בשודא שלא יגיע לבעליו דבר ממנו מוטב ליתן לו החלי בודאי ודו"ק. ולא קאמר דכ"ע כר"מ [דעדיף טפי דהייכא שפיר פלוגתא הי עדיף כיון דאפשר בחלוקה כמו בשודא] משום דהלכה כר"א ודו"ק : בא"ד איהו מיהו סבר דשניהם נחתמו בבת אחת כו'. עיין בעובדא דאימא דרמי בר חמא כתבה בלפרא לרמי ולאורתא למר עוקבא כו' : בא"ד אבל החתימה ביד המוכר כו'. [כן היה כתוב בספרים שלפני] ובח"ש הגיה כאן ונדפסו אחר זה בגמרות החדשים ולדעתי כולן בטעות דכאשר הוא לפנינו הוא נכון וברור פשוט דהמסירה הוא מיד המוכר ליד הלוקח לכן נזהר שלא למסור בבת אחת שלא יראה לוקח זה מסירה של לוקח אחר אח"כ על אותה שדה עלמה משא"כ החתימה כיון שהוא ביד המוכר דכותבין כו' א"כ אפשר דבבת אחת ולהכי לר"מ חולקין מ"מ לר"א לאו עיקר הוא ולא תלינן וק"ל : בסה"ד והאחד שקל. ויש ספרים והאחר שקר ודו"ק : ע"ב גמ' מיתבי כו'. למאי דמשני ר"מ הוא ולא נחית לסיפא הומ"ל [אף כר"א] בשני שטרי שיעבוד וכמתני' : גמ' בר כ"ט בניסן את. ולא ל' בניסן דהא ניסן לעולם מלא וכן טירפא מאייר ואילך ולא מל' בניסן ואילך ש"מ דיום ל' קרוי אייר וכותבין באחד באייר או בר"ח אייר ויש מדקדקין בהיפך מהא דאחד אומר ב' בחודש ואחד אומר בג' עדותן קיימת זה ידע בעיבורא דירחא כו' לפרש"י שם עיין בהגהות אשר"י והוא במרדכי באורך וק"ל : בתד"ה כתב לאחד כו' הכי נמי ס"ל לשמואל דהא אית ליה שודא כו'. ולא כפשוטו דשמואל פסק כר"א אף בשאר שטרות ודו"ק : בא"ד ש"מ כאביי ס"ל כו'. מקשין הא רב אסי קאמר התם אליבא דר"מ דמתני' שם ואי לית ליה לרב אסי עדיו בחתומין זכין לו כתב לאחד ומסר לאחר אותו שמסר לו קנה ור"מ מוכח בהדיא מסוגיא דהכא דס"ל דכתב לאחד ומסר לאחר אותו שכתב לו קנה י"ל דשאני לענין הלואה מלד שטר חוב דאין השיעבוד מתחיל אם לא משעת הלואת המעות וא"כ טריף מלקוחות שמגיסן ועד תשרי שלא כדין אף שנכתב ונחתם לו קודם לא השתעבד לו אלא כשילוה אם לא בשטר הקנאה בין לא ילוה כפרש"י שם או אם המלוה שם וראו העדים נתינת המעות כפרש"י שם בהדיא משא"כ בשטרי מכר או מתנה (י) ודו"ק. עוד יש לומר דלרב אסי דלית ליה לר"מ עדיו בחתומין זכין לו ודאי דאותו שמסר לו קנה ופליגי ר"מ ור"א דלר"מ לא טריף ממשעבדי אלא כשעדים חתומין עליו ולר"א אין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים גובה ממשועבדים שאין העדים חותמין כו' וכפרש"י וסוגיא דהכא דפריך אי ר"מ אימא סיפא כו' אי ר"מ אמאי קנה הוא אליבא דאביי דס"ל אליבא דר"מ עדיו בחתומין זכין לו ושמואל הכי ס"ל באמת עדיו בחתומין זכין לו לר"מ כמ"ש התוס'. ולא הו"ל להתוס' להוכיח בקלרה מסמעתין [מדפריך אשמואל ואי ר"מ כו' משמע דס"ל כאביי] דז"א דאכתי מנ"ל דס"ל לשמואל כן להלכה דלמא איהו כר"א ס"ל ולר"מ ניכא לפרושי בענין אחר רק עדיו בחתומיו זכין לו דעדי חתימה כרתי הוא דומיא דעדי מסירה כרתי אבל מב"מ מוכח דאין אנו מוכרחין לומר לר"מ כן ורב אסי [דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו אף לר"מ דהתם] ואי לאו דס"ל לשמואל בלא"ה הדין עדיו בחתומיו זכין לו לא הוי דחיק נפשיה לומר לר"מ הך סברא דשטר שאין בו אחריות אינה גובה אף מבני חורין [והוי מוקי טפי כרב אסי] וק"ל : בא"ד דלא חיישינן דלמא כתבה כו' וא"כ קשיא דשמואל אדשמואל כו' כל"ל : בא"ד וקשיא לי גבי מלא סובר כו'. מהא דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין כו' לא קשה מידי דלא מלי למיטרף מלקוחות אלא ממחרת יום שנכתב בה אבל גבי סובר דבעל קשה וק"ל וע"ש בתוס' ב"מ בהא דסובר ובחידושינו שם וק"ל : בתד"ה אימא דרמי בר חמא כו' אין זה הך עובדא כו'. דהתם מתנת שכיב מרע היה עיין באשר"י ובמרדכי : בא"ד דגבי שליח כו'. קלת מוכח מכאן נמי דא"ל דיין מומחה [דקתני יעשה שליש דהוא השליח כו']. ועיין בהגהות אשר"י דפי' מר לאו דיינא ושודא שלך ליתא נגד שודא שלי [אבל באח' גרידא שגי אפילו באינו דיין מומחה לדון בשודא] :

דף צה ע"א

בתד"ה הכא במאי עסקינן כו'. לפירוש ר"י דלעיל דף פ"ג ע"א בד"ה קנו מידה שכתבו מאי מהני קנין אלא לשון גרוע דדין ודברים היינו דוקא בשותף דברייתא דאף אם מסלק מחלקו נשאר הפקר לכל מי שירלה אבל בנשואה מהני דלפירוש ר"י קאי האיבעיא קנו מידה מהו אנשואה ר"ל בלשון גרוע של דין ודברים דשם לא שייך הפקר דאם מסלק הוא עלמו נשארו הנכסים שלה והכא הוי כמו נשואה ועדיפא מנשואה דאפילו רב יוסף מודה כמ"ש התוס'. ואל תטעה לפירוש ר"י לעיל ברים הכותב דפי' בנשואה בעי ובלשון טוב דהא רב יוסף מסיים בהדיא מדין ודברים סליק כו' ועוד למה לא יועיל לשון טוב. ועיין באשר"י שם בהדיא : בתד"ה הא ר"מ ע"כ נראה כו'. אין להקשות למה נקיט ר"פ לשון דברי הכל ורב אסי כולה ר"מ ולא דברי הכל ולשניהם

באור

(ו) מ"ש כיון שלבסוף מחזיר לו משמע דנתינת טעם הוא ולעיל בד"ה משמחזיק גם כתבו זה לאפילו. דתוספות קאי שם אטעמא דגמרא דקאמר חייתא דקטרי כו' ע"ז כתבו ואפילו כו' וליתא הך טעמא דגמרא מ"מ למ"ד זה בלא זה אינו יכול לחזור כיון שמחזירה לבסוף וכמשמעות לשון התוס' בדבור זה שכתבו ואע"פ כו' : (ז) קלת נראה דכוונתו דלרש"י גם שאר משא ומתן דינו כשור לחרישה משום דאמר ליה אי לאו זוזאי לא הוי מצי לאיעסוקי בהך עיסקא או משאר טעמים דאיתא בירושלמי הובא ברא"ש ולכך לא הוזכר בדברי רש"י כלל גוונא דשור לחרישה ולהכי כתב נמי רש"י בשינויא בנשאו ונתנו והותירו השכר לאמצע אם לא בזוזי חדתא דכיון דלא הותירו מספר המעות כל חד מספר מעותיו שהניח שקיל אבל התוס' מפרשי כולה סוגיא בשור לחרישה דוקא אבל בשאר מו"מ כיון דאין אחד צריך לחבירו בשבח כמו בשבח השור העומד לחרישה דינו כשור לטביחה ולכך פי' דהמקשן סבר דאיירי בשור לחרישה ועומד לטביחה וקשיא לרב המנונא דוקא ולא תיקשי ליתני דאיירי בשאר משא ומתן דא"כ הוי כשור לטביחה ועומד לטביחה דפשיטא הוא ומשני אף דאיירי בשור לחרישה כסברת המקשה מ"מ בזוזי חדתא אין הריוח לאמצע והוצרכו לפרש טעם אחר מטעמא דרש"י לומר שכיון שהריוח מועט כו' משום דלפירושם דבשור לחרישה איירי א"כ אף דעכשיו כל אחד נוטל מעותיו דיהיב מ"מ כיון דמתחלה קנו השור לחרישה ונשתתפו להיות הריוח לאמצע משום דכל אחד צריך לחלק חבירו כמו בשור לחרישה והשתא עומד לטביחה לזה הוצרכו לפרש שהריות מועט כו'. כן נראה לפרש דבריו וכן פי' הגאון פ"י בשיטת רש"י והו' ע"ש ועיין זה פי' בשיטה מקובלת ע"ש : (ח) ר"ל דלפרש"י אין השבועה משום דתשדינן לה שהתפיסה לררי וע"י השבועה תפרוש דודאי לא תשדינן לה ובודאי לא תפרוש וממילא שישאר השדה בידה רק דכדי שלא תכסוף משבעינן לה אם לא התפיסה לררי כדי שתהיה סוברת שתשאר בידה לעולם ומשביחה. וזה שכתב בסמוך אל תטעה כו' דודאי גם לפרש"י השבועה היא שלא התפיסה לררי רק דלפרש"י אין השבועה משום דתשדינן לה בהכי רק דע"י השבועה תסבור שתשאר לעולם בידה ומשביחה : (ט) מדהוצרכו להוכיח ובע"כ כשכולן יולאין וכו' דבמתני' דידן מפורש להדיא היו כולן יולאות בשעה אחת כו' : (י) מיהו לפי"ז צריך

מפני חדא מתני' ככ"ע וחדא כחד תנא לאוד דכיון דהקושיא הוא אמתני' דהכא קאמר ר"פ לא תצטרך לאוקמי בשביל כן משנתינו כתנאי דמשנתינו אתיא ככ"ע ולא תם לאידך משנה שהקשה על משנה שלנו ורא"ה שבמקום משנה שם ליתא הך סוגיא וק"ל שהאמת כן ואל תצטרך לדחוקים: בתד"ה כתבה כו'. בתחלת הסוגיא ליכא למיפרך מאי פריך מכתבה דמתני' אהאומר לחבירו עיין ריש הכותב במ"ש שם. ובאידך קושיא מאי מקשה מכתבה דמתני' על לקח מן האיש כו' די"ל דין ודברים כו' לא מקרי שטר. ועוד י"ל מ"מ פריך לשמואל דאמר אפילו בשטר אבל ממתניתא הקשו התוס' שפיר לרב וק"ל: בא"ד ולא נתיישב לי תירוץ זה. לפירוש ראשון יש ליישב וק"ל: ע"ב בתד"ה וכן בעל חוב כו' שתוכל לגבות מבעל כו'. אמרו ועניתו איזה דרכים וכל הדרכים בחזקת סכנה ואינם ברורין שפיר. גם מ"ש בח"ם וזולתו רחוקים ובל"ם ישנו ט"ס בכאן ועיין: סליק פרק מי שהיה נשוי

אלמנה ניזונת פרק אחד עשר

בתד"ה ואין חייבין כו' ואין חייבין בפרקונה כו'. דלא שמעינן במשנה שפרקונה תחת פירות וכי היכי דאשמעי' הכא מזונות תחת מעשה ידיה וקבורה תחת כתובה הו"ל לאשמעי' נמי הך דבהדא ברייתא מיתנייא לעיל פרק נערה: בא"ד הא נמי פשיטא כו'. ובלא"ה י"ל דתני סיפא איידי דרישא וכן נוי"ל ואפשר דנוי"ל קמ"ל חידוש דחייבין לקוברה אף דלא ירתי מידי [ויורשי כתובתה היינו ראוין לירש כמ"ש לקמן בסמוך]. וא"ל אלא מי יקברנה כיון דסבר הנא אין חייבין יורשי הבעל בקבורה דאין זה קושיא אלא אם יורשין אותה ודאי לאו כל כמינייהו להטילה על הצבור ולירש הם נכסים אבל היכא דלא ירתי ה"א דאין חייבין וק"ל. ולוי"ל פירוש יורשים כו' היורשין כתובתה אילו היה קרקעות שהיתה היא יכולה לגבות גם יורשין אותה חייבין לקברה גם עתה [דלא ירתי]:

דף צו ע"א בתד"ה ת"ש כו' לאשמעינן מעשה ידיה לעצמה וכ"ש מציאתה כו'. וקשה דלפשוט ממתני' גופיה בלא שמואל דאי ניזונת וכאנשי גליל לאשמעינן מציאה וכ"ש מעשה ידיה ליתומים י"ל דמתני' לא נחית לזה. או לאשמעינן דוקא ניזונת מעשה ידיה שלהן הא הניזונת לא הוי מעשה ידיה שלהן. או נקיט מעשה ידיה דהוי במקום מזונית וה"ה מציאה וק"ל: בא"ד קאי אמתני' כו'. לפירוש הקונטרס במה שהקשו התוס' בדבור הקודם והא שמואל פסק לעיל כאנשי גליל אין להרץ דאמתני' קאי. דמתני' איירי בניזונת ולפי' הקונטרס איירי שמואל בשאינה ניזונת. ועוד בר מן דין (כ) וק"ל: בא"ד לא פשיט שפיר דהניזונת תנן וכמו שהוכחתי. דז"א דהא ע"כ כו': בתד"ה אלמנה כו' וא"ת מ"ש כו'. דאף דזו בעצמו קושית מר בר רב אשי מ"מ מאי דעתיה דרבינא וגם לא חשש לתרצו: ע"ב גמ' אלו למזונות כו'. נ"ל מיד שכותבת באחד לאיזה צורך מוכרת כגון למזונות מוכח ממילא בשטר שאינו נכתב למאי הוא לכתובה וכן בהיפך (ל): בתד"ה נכסי כו' וא"ת כו'. דלא ניחא להו למימר דמיבעיא להו טפי באלמנה מטעם דהטוען אחר מעשה ב"ד ומספקא ליה הך סברא דמוכחא מלתא כמ"ש בדבור הקודם דא"כ לא הו"ל נכסי בחזקת יתמי כו' נכסי בחזקת אלמנה כו' וק"ל בא"ד ולא דמיא כו'. קאי אאיבעיא דהכא או אמלוה ע"פ דהשבה הוי התם כעל פה דלא מוכח מתוך השטר וק"ל: בא"ד שאביהם עשאו אפותיקי. ובלא אפותיקי בלית ליה זוזי לא קאי לגובייניא ארעא שיעור שבחא [דמאי אמרי אילו הוי לן זוזי כו' כדאיתא בב"מ דף ט"ו ע"ב] וק"ל בתד"ה ניסת כו'. הכל מפרשין שכוונתן לפסק דין וליסנא דאפילו במזונות שעברו לא דייקא [דבתבעה לא שייך אלא מזונות שעברו] ולי נראה שכוונתם לפרש הפשיטות לפירושם דאיירי במזונות שעברו דלמא [פירוש הברייתא] כ"ז שלא ניסת ומבקשת מזונות להבא על היתומים כו' ניסת דהשתא ע"כ תובעת מזונות דלעבר והורה לן בניסת לשעבר לזה כתבו מדלא משכח וכו' דהו"מ לאורויי דאיירי בלשעבר בנתקבלה כתובה או תבעה כו' [אלא ודאי] אפילו במזונות שעבר כו' ודו"ק: בתד"ה ור' יוסי סבר כו' וגם לפירוש הקונטרס כו'. לפום ריהטא ה"ה להא"כ דכ"ע בחזקת יתמי קיימא כדמסיק. וראיתי מי שמאריך בזה וז"ל אמ"ש רש"י שאם יכלו כל נכסי יתומים כו' ר"ל גבי יתומים אם לא יכלו הרי היא נאמנת שלא נתנו לה כלום במזונות או שמכרה למזונות ועדיין לא קיבלה כתובתה וכשיכלו כל נכסי יתומים ליכא נפקותא לגבי יתומים אלא לגבי לקוחות שתוכל לומר כל מה שמכרה אינו רק למזונות ותחזור ותטרוף מלקוחות בכתובתה אבל לקמן דמסיק דלר' יוסי נמי נכסי בחזקת יתמי קיימי הוצרך לפרש לגבי יתומים אם לא יכלו הנכסים תוכל להעמיד עדים על הנמכר למזונות, ולגבי לקוחות לא תודיע מה שמכרה דאם תודיע יהיו גם הם נאמנים לומר לכתובה מכרת כיון דנכסי בחזקת יתמי קיימי (מ) וע"פ הדברים האלה יתיישב מה שכתבו התוס' וגם לפ"ה כו' ולא פי' כן בפשיטות למאי דמסיק כו' דודאי לקמן כיון דלקוחות לא ידעו במכירה כלל ודאי דאינהו אפסידו אנפשייהו שקנו קרקע מה שנשתעבד לכתובת אשה אבל הכא לפ"ה שידעו הלקוחות ממכירה לכתובה לא שייך לומר דאפסידו אנפשייהו אפ"ה קאמרי דליכא אונאה דהו"ל ללקוחות לאסוקי אדעתייהו שתוכל לומר למזונות מכרתי. יש מקשין לפרש"י דפירש הכא לר' יוסי השתא יפה לה מפני הלקוחות ומשום דנכסי בחזקת אלמנה הכי נמי איכא לפרושי לר' יהודה שיכלו נכסי דיתמי דהמפורש משום מזוני יפה לה לגבי לקוחות שלא יאמרו שמכרה הכל לכתובה והיו נאמנים כיון דנכסים בחזקת יתמי קיימא לרבי יהודה כו' וסיים ודו"ק היטב. ואני לאפס הפנאי לא דקדקתי כ"כ אבל יראה שדבריו בזה בכלל אינם ואין הפירוש ברש"י שלא תודיע ללקוחות שנמכר רק לא תודיע ליתומים מה שמכרה לכתובה מפני הלקוחות (נ) ודו"ק: בתד"ה דר"י סבר כו' לטעמא דפריסית לעיל כו'. בד"ה יתומים אמרו נתננו דכיון דשתקה מוכח מלתא טפי שהאמת עם יתומים כו': לפרש"י אין להקשות דאייתי כתנאי דמיירי במזונות שלעבר אאיבעיא דאיירי בלהבא י"ל דס"ל כמ"ש לעיל דבלשעבר טעמא משום דכיון דשתקה מוכח מלתא טפי והכא לא שייך האי טעמא דשתקה

לפי שמכרה נכסים כמ"ש התוס' ודו"ק: בתד"ה רצה בחובו כו' וכן משמע מתוך פ"ה כו'. דפשטא דשמעתין הוי אפשר לפרש פי' אחר (ס) וק"ל:

דף צז ע"א גמ' מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובה. ולא בעי מוכרת למקצת כתובה מהו שתחזור ותטרוף לכתובה וק"ל: בתד"ה או דלמא כו' נהי דאחריות דעלמא לא קיבל כו' כגירסת הרי"ף ופירוש הר"ן שם כתבתי לעיל: בתד"ה וסמך לה כו' וא"ת כו'. ולא שייך כאן עלה טובה דלא ליקרו לה רעבתנותא דדוקא לעיל שנראה מה שמכרה לכתובה כאילו היא מכרה למזוני דהשתא צריכא למזונות טפי מצרכה משא"כ כאן דאין מוכרת רק כפי צרכה למזונות שכן צריכה מזונות להבא ודו"ק. ועוד דדוקא בכתבה כן מפורש למזונות מכרתי שייך כן משא"כ כאן יכולה היא לומר לכתובה מכרתי כו' (ע): בתד"ה מאי סמך לה כו' וא"ת כו'. אפשר לחלק מעט דהכא טרפה היא המוכרת בעצמה משא"כ לעיל בעל חוב דידיה אף דהכא היא עצמה הויא כבעל חוב. ועוד לעיל אילו לא חזר ולקח ראובן ג"כ לא היה על ראובן אחריות דנפשיה אם טרפה בעל חוב משמעון השתא דלקחה ראובן באחריות נשאר כמקודם ועיין: ע"ב גמ' מאי לאו לאתויי גרושה. אין להקשות לסברת המקשה אף למ"ד אין אדם רוצה שתתבזה כו' לאתויי מאי דהשתא האי דס"ל לת"ק מוכרת אית ליה לר"ש אין מוכרת כ"ש גרושה דאף ת"ק גופיה מודה בה. דאין לר"ש לסמוך עצמו על החכמים: ברש"י בד"ה מגורשת כו' מן האירוסין כו'. נ"ל דאף דאפילו באלמנה מן האירוסין גרידא אין לה מזונות דהא ארוסה לית לה מזוני וכ"ש הך דנתגרשה נמי ולמה לי דמספיקא לא מפקינן ממונא אין כאן ספק דממ"נ אין לה מזוני מ"מ כיון דבחייו יש לה כאן מזוני יותר מארוסה אחרת כיון דאגידא ביה ומעוכבת בשבילו מלהנשא וגם הוא אינו רוצה לכונסה איצטריך טפי לאשמעינן דאין לה מזונות לאחר מיתה. גם י"ל דאשמעינן אף בארוסה שחייב לזונה שהגיע זמן לכונסה דאז בעלה חייב במזונתי' והוא כיון שגירשה אינו כונסה אפ"ה לאחר מותו מגורשת ואינה מגורשת אין לה מזונות (פ): ואין נראה כלל לשבש הספרים ולמחוק מן האירוסין או להגיהו אח"כ [דאותן ב' תיבות צריכין להיות אח"כ] מגורשת ואינה מגורשת ולא לאשמעינן כו' דהא מאלמנה [מן האירוסין] אשמעינן כו' דזה רחוק. הא' דמשמעות הגמ' משמע דבה"א [הא דקאמר] לאו לאתויי גרושה [היינו] מן הנישואין דאי מן האירוסין כו' [כפרש"י] עלה קתני לעולם מן האירוסין. ועוד מאי דהא מאלמנה מן האירוסין שמעינן הא גרושה מן הנשואין לא שמעינן מאלמנה מן האירוסין. וצריכין לדחוק גופא לדינא דבאין לה מזונות מוכרת דוקא בב"ד שמעינן מאלמנה מן האירוסין ואי משום סברת חינא כבר נסתר מאידך משנה דגרושה לא תמכר. גם נ"ל דלא סגי בהך מתני' ולמה לי וגרושה לא תמכור דזולתה ה"א לשלם מגורשת ואינה מגורשת יש לה מזונות אף לאחר מיתה וכל שאין כו' לאתויי גרושה וק"ל: בתד"ה אלמנה כו' פי' ר"ח כו'. דלפרש"י אין במשמעות הלשון ועוד דר"ח אזיל לשיטתיה דלעיל בפירוש חינא בב' וג' מקומות ודו"ק: בתד"ה מתני' מני כו'. דבריהם מבוארין ויש מפקפקין אמאי לא כתבו בתירוצם איפכא ואינו קושיא: בתד"ה בבתוליה כו'. דקשה להו מנ"ל לגמרא לחדש ולהוסיף עוד פלוגתא של שלא כדרכה דלא איירי בה ודלמא שוין בזה לזה יישבו דלכל מ"ד מוכרח כן וכן כתבו בד"ה שהיה בתוליה כו' ולא מצינו למימר שלא כדרכה לא דלשתוק כו' וישנו איזה נמנומים באלו הדבורים בזה והבא אחריו עיין עליהם:

דף צח ע"א בתד"ה מוכרת שלא בב"ד כו' ולא מיבעי ליה במוכרת למזונות כו'. לא הוי מלי למידק מהא דלמזוני מזבני בלא אכרזתא כדבסמוך [בתד"ה אמר ליה. ומדקשיא ליה ותיבעי לך הכרזה ע"כ במוכרת לכתובה] דדלמא דוקא ב"ד דאלימי טפי ובשמעתין מיבעי ליה באלמנה אבל בסמוך [בדבור הנ"ל] הקשו בהיפך מכח כ"ש דלשאר מילי אף ב"ד צריכי הכרזה כ"ש אלמנה. ועוד י"ל דכאן דלמא לא ידע מימרא דאמוראי דלכרגא כו' אבל לקמן מקשו לפי המסקנא דקאמר והלכתא צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה. אבל אין צורך לכל זה שרצונם לומר ולא מיבעיא ליה במוכרת למזונות כלל שנאמר דתרווייהו קמיבעיא ליה והא דקאמר ותיבעי לך הכרזה ר"ל במוכרת לכתובה וק"ל: בתד"ה דאמרי לה כו' הואיל ולא קתני נבייהו ב"ד נמור. ר"ל במתני' דהכא קתני ב"ד נמור לא תמכור אלא בב"ד דהיינו ב"ד מומחין כלפי ב"ד מומחין קרי ברישא מוכרת שלא בפני ב"ד אע"ג שיש שם ג' ב"ד הדיוטות אבל היכא שלא נזכר ב"ד מומחין קורא להדיוטות ב"ד וק"ל: בתד"ה אלמנה שמכרה כו' כשהוזל המקח כו'. שוה מאתים במנה השתא מיהו אינו שוה רק מנה ולמה תחזור וכן כשהוקר בשוה ק' בר'. מיהו אם רוצה הלוקח יכול לחזור רק שמקבל עליו הלוקח לעכבו בעד דמיו ששוה עתה ר': בא"ד לאו דוקא מאתים אלא מעט פחות כו'. אבל מתני' לא יתכן לאוקמי כן מטעם אין אונאה ולאו דוקא מנה במאתים דא"כ למה נתקבלה כתובתה הא כתובתה מאתים ואם מכרה בפחות ממאתים או לא היה שוה מאתים [במכרה מאתים בק למה נתקבלה והיה נ"ל לאדרין מנה בר' והיה קרקע שוה יותר ממנה. ר' בק' שהיתה המכירה מעט יותר ממנה וכל פעם קאי המנה הלאו דוקא אבל מאתים צריך לומר בדוקא [ולאדרין הוא בשוה מנה בר' שיווי הקרקע לאו דוקא ובר' במנה סך המכירה לאו דוקא]: ע"ב גמ' בברייתא הראשונה נ"ל רבי יוסי אומר חולקין ובשניה רבי יוסי אומר הכל לבעל המעות וכן מוכח מפרש"י וכ"ה ברי"ף ומרדכי וק"ל: גמ' הכא במאי עסקינן דאמר להו טלו אחד מדעתו כו'. סי' הרע"ב והרמב"ם שם בסדר המשנה אינן מחוורים ע"ש ודו"ק: לפרש"י [שפירש דהתם לן רבי במתני' דהכא כר' יוסי] אמאי לא מקשה דר"י אדר"י גם אמאי לא קאמר לסי"ז מתני' דברי הכל (צ) ועיין ודו"ק: ברש"י בד"ה תן להם חתיכה חתיכה מבשר כו' כצ"ל וכ"ה בדפוס חדשים ומשנה בהדיא: בתד"ה כאן שנה רבי כו' כעין משנתינו שוה מנה בר' כו' כן הוא לפנינו והוא נכון ולא נכון להפך [כמ"ש מהרש"א] וק"ל: בתד"ה כאן שנה רבי כו' אין לדחות כו' דהכא משום דלא ינא הקרקע כו'. פירוש ולהכי הריוח ליתומים דברשותם נתיקר הקרקע דהא מלי למיהדר רק משום דנתיקרה ושוה האידנא כן לפי' הירושלמי

ב א ו ר

נריך ייסוב בהא דקאמר גבי שובר אביי לטעמיה דאמר עדיו בחתומיו זכין לו הא שובר דומה למכר ומתנה דלכ"ע עדים בחתומיו זכין לו: (כ) דמ"מ לפירוש הקונטרס דהאיבעיא סילך סתים מתני' א"כ קשה היאך פשיט משמואל דמתני' סתים הניזונת א"כ סילך פסק הוא ניזונת דלא כהלכתא אף אי נימא דאמתני' קאי (ל) דאל"כ אמאי תפרש באידך דלכתובה מכרתי טפי הו"ל לכתוב סתם בשביל שיפוי כח דר' יוסי לענין לקוחות ובהך דלמזוני תפרש דלמזונות משום יפוי כח דכנגד היתומים. וכן במאי יפה כוחה לר' יוסי שלא תפרש בהך דלמזונות אלא ודאי כי מפרשת בחד הוי גם אידך כמפורש וכ"ה בשיטה מקובלת בשם הריטב"א. ועיין מזה בתוי"ט במשנה דלקמן (מ) אבל אם תכתוב בפירוש לכתובה מכרתי נשמע יותר ולא תוכל להעלים ולכך יפה כחה בסתם. כן הוא בשטה שיטות ואולם לפי מ"ש הגאון לעיל דלכך יפה כחה לר' יוסי שלא תפרש למזונות מכרתי משום דיפיה משמע דאינך לכתובה מכרתי קשה בזה דהאכתי במה שמוכרת למזונות תפרש למזונות מכרתי ולא תצטרך לעדים נגד היתומים ואידך לא תודיע שמכרה כלל. וכמה יפיה נשמע יותר במכירה עוד ע"י מה שכתבה מקודם למזונות מכרתי (נ) לא נודע כוונתו דמה יועיל שלא תודיע אף ליתומים מ"מ נטעון ללקוחות שמכרה לכתובה כיון דנכסי בחזקת יתמי קיימא אם לא שנאמר שכיון למה שכתב בשיטה מקובלת דכאן דאמרינן דר' יוסי סבר נכסי בחזקת אלמנה קיימא אמרינן דיפה כחה לענין אם תמכור בפירוש לכתובה תוכל אח"כ לומר למזונות מכרתי ותסימן דנכסי בחזקת אלמנה קיימא משא"כ לקמן דמסקינן דאף לר' יוסי נכסי בחזקת יתמי קיימא ולא תסימן אף אם לא תפרש בשטר צריך לומר דבשעת מכירה לא תודיע לא ליתומים ולא ללוקח על מה מוכרת כדי שיהיה אח"כ הברירה בידה לנתקו למזונות או לכתובה וכשתבא לטרוף מלקוחות תקח לה הברירה שמכרה למזונות כי כן הדין אף דנכסי בחזקת יתמי קיימא וכמשל דאביי קשיא. ובזה ניחא מה שהקשו תוס' לפ"ה ולא למסקנא דבסמוך דהתם למסקנא כיון שבשעת מכירה לא תודיע ליתומים וללוקח על מה מוכרת ליכא אונאה גדבר ודינא הוא [illegible] ושיטה מקובלת בביאור דברי התוס' בשינוי

לשון קצת. אך כ"ז רחוק שיהיה כוונת הגאון לזה. גם קשה לומר כן בכוונת התוס' דא"כ לא מקשו התוס' מעיקרא על רש"י מידי מדאמר לקמן כו' מכלל דעד השתא כו' דהא באמת ענינים רחוקים הם זה מזה דהשתא פירוש דכחה יפה דר' יוסי פירושו שתוכל להכחיש ולזה אין צריך משל דאביי קשיא משא"כ לקמן דלא תסימן להכחיש רק שתמכור בסתם ותקח אח"כ הברירה הוא דומיא דמשל דאביי קשיא: (ס) דיש מקום לפרש דר"ל או זה או זה. לפי מה דיפה לו דלענין טריפת לקוחות יפה לו ליטלו בחובו ולפעמים יפה לו במתנה כגון לענין בני חורין כנגד מלוה מוקדמת ויש לו קרקע שקנה אחר הלואת שניהם דיחלוקו בלא כתוב דאקני אם יגבה מכח מלוה אבל אי משום מתנה להשתא דהוה אחר שכבר קנה הקרקע גובה השני לבד כמ"ש בסמ"ע סי' ק"ד ס"ק י"ט בלוה וקנה ולוה ופשיטא דס"ס דלשני [illegible] וע"ש בש"ך: (ע) אינו מובן קצת דאם פירושו דדוקא בכתבה כן מפורש למזונות מכרתי ר"ל דאם תכתוב היום מה שמוכרת עכשיו שיעור הכתובה למזונות בהדיא שייך לומר דתקרא רעבתנותא משא"כ כאן כו' ר"ל דתכתוב באמת סתם ואז לא יקראוה רעבתנותא משום דעד עכשיו כתבה למזונות מכרתי כמתני' דלקמן דפסקי' כר' יהודה דכותבין למזונות מכרתי וכשיטת הגאון למעלה דזה לבד מספיק לר"י דממילא משמע דאידך לכתובה א"כ אכתי מאי מקשו תוס' דלמא הא גופה קאמרי ברייתא עלה טובה דשיעור כתובה לא תמכור עוד למזונות רק סתם וממילא משמע לכתובה. ואם נאמר דלשון הברייתא משמע בגוף שמכירה יש לה כ"מ א"כ מעיקרא לא קשה מידי ולמה ליה לסיים יכולה היא שתאמר כו' ואם נגיה וכוונתו למ"ש המהרש"א גם דברי מהרש"א צריכין תיקון וע"ש: (פ) וצ"ל דהא דהוצרך רש"י לפרושי טעמא דמספיקא לא מפקינן ממונא היינו לגד איבעיא דלעיל דף [illegible] ד בבעיא דהכא בבת ארוסה דכיון דאית לה כתובה אית לה תנאי כתובה. דהא דאלמנה מיתזנה מנכסיו מתנאי כתובה הוא: (צ) הדברים מגומגמים ואינם מובנים ואולי איזה ט"ס בלשונו וכוונתו להקשות לפרש"י בדרך ממ"נ או דהו"ל להקשות דר"י אדר"י ואי דס"ל חילוק דר"מ בד"ה כאן שנה כו' היה לו לפרש מתני'

אבל בעלמא מנ"ל דהקונה בזול שהריוח לבעל המעות : בא"ד דא"כ שהקרקע ברשות היתומים גבי שוה מאתים במנה כו' א"ו הכא והכא קנאתן כדפרישית . מיהו לא בדומה דלגבי ר' בק' קנאתה לגמרי כמ"ש התוס' לעיל משא"כ שוה ק' בר' נ"ל שהקנין לענין חזרה [דלא נימא ברשותם נתיקר רק מטעם דגם בעלמא הכל לבעל המעות] . ואפשר דבשוה ר' בק' כיון ששוה כפי ערך כתובה רלתה להוליא הקרקע מרשות היתומים וכמשמעות לשון התוס' לעיל [ולכך קנאתה לגמרי] ודו"ק : בתד"ה אמר ר"פ כו' כמאן אמרה לשמעתי' כרבי יוסי ומאי חידוש כו' כנ"ל : בפסק אף שקראו האי דבשמעתין טי"ת כיון שקיבל קלבתו מה לי בטעותו כו' מ"מ אינו נראה דאיירי בטעות ממש רק טעות הבא בזלות המקח שנתן לו טופינא בעד המעות ואומר לו אני מוסיף לך כמ"ש התוס' לעיל בד"ה כאן שנה לא שטעה במספר : בא"ד דהא שוה ק' בר' טעות הוה כו' הא בדבר שיש לו קלבה כו' . מבואר יותר במרדכי עיין עליו : בא"ד טעם אחרינא גבי חולקין כו' . כמ"ש רש"י דמתנה הוי יש לומר לזה ניתנה כו' וזה לא שייך כאן ועיין בהשר"י ובמרדכי : בא"ד ושוב חזר כו' הכל לבעל המעות . ולא ניחא לאוקמי בשמעתין תרוייהו בדבר שיש לו קלבה ובטעות קתני הכל לבעל המעות דלר"ת ניחא ליה לאוקמי מתני אף כר' יהודה כמ"ש לעיל בד"ה כאן שנה (ק) גם בדומיא דמתני' דאיירי באין לו קלבה ואינו מוכרח דאיירי בטעות ודו"ק : בא"ד משום דע"י מעותיו כו' . הכל נמשך להדדי ואפילו חולקין משום דע"י מעותיו כו' זה אין שייך לומר :

דף צט ע"א גמ' הא מדרישא שמעית מינה היתה כתובתה ר' כו' . ואף להירושלמי דמוקי בשהוזיל כו' דוקא ביותר מפלגא הא פחות נתקבלה (ר) : גמ' מהו דתימא כו' . ואין להקשות [אי כסברת המהו דתימא דאף בטעות דבדידה מקחה בטל היכא דאיכא למיגזר . א"כ] למה לי בבא דמליעתא היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר כו' דאין זה קושיא : גמ' איכא דאמרי הא כו' . ושם ליכא למימר הך ב' סברות יכול השליח לומר דטבא לך עבדי לך כי היכי דלא ליפסי שטרי או יאמר בעל הבית לא ניחא לי דאי לא איצטריך זוזי לא מלינא למיהדר . דהא ודאי דבמותר המקח בטל ולא קמבעיא ליה ואין כאן ה"א כלל אלא אם בא לחזור מלתך שאמר להשליח ובזה לא שייך אם לא איצטריך זוזי כו' וק"ל : פשט דמודה ר"י בקטניות הוא מבואר לנכון . וא"ל דלמא בלא תרתי סרי גדולים משום דהו"ל לעשות לו ריוח יותר דהשתא שהוליא המעות בטלית אין כאן ריוח וה"ל להוליא בחלוק ומה"ט למעול נמי בקטניות דבג' הגסארים היו נותנין לו שוה שש . דמה בכך שהיה לו לעשות ולהמליא לו ריוח יותר ולא עשה ס"ם בהך שלשה שהוליא שפיר קעביד ועשה שליחות בעה"ב וא"כ מעל בעה"ב וריוח ג' הגסארים אינם שייכים לריוח ג' הראשונים משא"כ השתא דמלי לומר לו אילו הולאת הג' הגסארים בחלוק היה מגיע על אלו הג' עפי דכשמוליאין המעות ביחד נדבר אחד דרך הוא להוזיל . וא"ל שהטלית ג"כ שוה שש בשלש . ובקטניות ודאי למאי דמסיק איירי נמי בשוה שש בשלש וכמו שמוכח מפרש"י ומ"מ אמרתי דמאי איירי דזבין קטניות שוה שלש בשלש ובעה"ב מעל דס"ם בשלש עשה שליחות בעה"ב כרלונו ואי משום דלבוש שם היה לריך פולין יאמר לו שלא עוד וקח אם אתה חפץ יותר (ש) משא"כ בחלוק לא יכול לומר שלא עוד דאלו הוית המעות ביחד וקנה הרבה בבת אחת הוי מוזיל גביה טפי מלוק מעותיו וקנה בכל אחד רק בשלש שמפסיד הבעה"ב להכי לא מעל הבעל הבית . ולא מלי לאוקמי בקלרה כן דא"כ לת"ק אמאי מעל בעה"ב ותפסוק דשליח עשה שליחותו להכי מעל כי לא בזבין אלא בשל ממנו (ת) וקאמר הדיקא דלא מעל דמשום דבסקנה הרבה ביחד מוזלי גביה לכן מודה ר"י בקטניות משום שהקטניות בשלש והקטניות בפרוטה אחת דאלו אי אתה אומר כן ולא מעל משום דהיה לו לקנות יותר א"כ גם בקטניות יאמר לו היה לך לקנות יותר אלא ע"כ דאמר ליה שלא עוד וקח גם בחלוק יאמר לו כן מיהו קשה לי דבקטניות ליכא למימר ספר שלא עוד כו' דזבין בזה מבלוק כמו שכתבו בפרוטה משא"כ בחלוק דלחלוק גדול היה לריך והבית לו קטן . אבן כבר אוקמה בדמייתי חלוק שהיה רלונו בו בר שם בג' (א) ודו"ק ועיין ברש"י ותוס' מעילה משמע שמפרשים בתרתי סרי בפשוטו כפליים וטעמא דמודה דקטניות לפי"ז לא מיושב לכאורה . ואפ"ל דבחלוק שאין לו קלבה כמ"ש רש"י לעיל דבר שאין לו קלבה כגון טלית וחלוק כו' לר"י דבס"פ [ולא פליג אר' יהודה אלא בדבר שיש לו קלבה] לכן לא מעל שיכול לומר לו היה לך להביא בעד ב' בגד ג"כ חלוק משא"כ בקטניות שיש לו קלבה כפרש"י לעיל דבר שיש לו קלבה כגון קטניות הנמכר בחנות במדה מלא כלי בפרוטה ולהכי מעל דמאי נ"מ לבעה"ב בלא היה מרויח כלום דהכל שוה בכל החנות ובעין שכתבו התוס' לעיל בד"ה כאן שנה רבי רק אלו היה דרך להוסיף לקונה הרבה לא היה מעל הבעה"ב שיאמר לו היה לך לקנות שוה שש בבת אחת ולא אפסדת לי [ולכן לריך לומר דטעמא דמודה בקטניות משום דלא שייך ביה מוזיל גביה בכה"ג ולהכי קאמר שהקטניות בסלע ובחלוק] בבית היה שוה י"ב . או למ"ש תרתי סרי נקיט בהת"ל שאין כאן ריוח של שש בשלש מ"מ כו' (ב) ודו"ק : יש לומר סברא זו ג"כ בשמעתין אף שהבאתי לי חלוק גדול בת שש מ"מ דעתי היה חלוק גדול יותר דבעד שם מוסיפין דבר במקח לפי ריבוי המעות ואתה לא הבאת לי רק בת ו' מטומנס (ג) מיהו תיכף שאינו מביא לו חלוק כמו שביקש חזר הסברא לדוכתא אי מעביר כאבעיא דהכא אמאי מעל ודו"ק : בתד"ה הא מדסיפא בדזילא כו' דהא כתובתה ד' מאות זוזי כו' . ואי משום מנה שנשאר חייב לה מ"מ לא הו"ל לשון דאיכא למיטעי דמשמע כך וכך בשלמא ברישא לא הו"ל לומר בלשון אחר דהא כתובתה מנה . וא"ל דלימא לכתובתה : בא"ד ותימא אי בדזילא כו' . דהכי מוכח מדקאמר הא מדסיפא בדאוזיל והא"ל איפכא אי רישא באוזיל א"כ סיפא בלא אוזיל והוי שפיר הפשוט קודם בסדר המשנה ולא זו אף זו קתני [ולזה הקדימו דמשמע ליה לתלמודא הכי דלא אפשר לפרש כו' ועלה המשיכו ותימה כו' . וכן הוא במהרש"א] : בתד"ה נתן לו כו' יהיב ליה האב לכהן . דינרי טריינוס . קיסר . שייפא מלך . דהוי ליה כ"ה דינרים דהיינו זוזים . ומהדר ליה . הכהן . שתותא של כ"ד הוא ד' ושתותא של האחד דהוא דינר הכ"ה וזוזא דהיינו אותו הדינר ופריך א"ה עשרים נכי שתות הוי ולכהן שייך ה' סלעים דהיינו כ' דינרים במילואו והשתא מהדר ליה שתותא הייט ד' וזוזא הייט ה' ושתות של אותו זוז . ומשני יהיב ליה זוזי מקודם נשארו כ"ד והדר שתותא מן כ"ד דהייט ד' נשארו כ' דינרין : בא"ד והשתא תימה כו' הו"ל תומשא מהדר ליה . דתומש של כ"ה שהוא ה' פעמים ה' הוא ה' : בא"ד כעובי דינר זהב . ולא קאמר כעובי דינר סתם אלא ע"כ שינוי יש ביניהם בעובי והשתא מסברא

אמרינן ליישב קושית התוס' שדינר זהב עב יותר : בא"ד ומשני לה בענין אחר . שנבה מכל שבט כ' לי"ב שבטים ו' מאות : בא"ד והשתא א"ש כו' וזוא של הכרעות כו' . וכיון שהן של הכרעות לא כללן יחד . וכיון דהבעה"ב לא היה חייב לתת לכהן אלא כ' דינרין והוא נותן לו דינר זהב שיכול הכהן להחליף תמורתו כ"ה דינרין לכן מהדר ליה ה' דינרין : בא"ד שנותן קולבן לכל דינר של כסף . לאו בדוקא דלב' דינרין נותן קולבן רק לא נחתו אכתי לזה עד אח"כ : בא"ד הנותן סלע ונוטל שקל כו' ומפרש"י כו' . כל זה לשון רש"י עד הא חזינן רק דהייב"ו שק"ל דרבנ"ן דסל"ע הייב"ו סק"ל דאורייתא ליתא ברש"י והוסיפו התוס' משלהן משום דעיקר כוונתם להוכיח מפרש"י שעל שקל דרבנן נותנין הכרעה דממתני' דהנותן סלע כו' יש לפרושי בענין אחר ודו"ק . ואולי ברש"י שלפניהם היה כתוב הך דהייט כו' . והביאו סיומא ומפני שהן כו' מתיכות דקות כו' שלא תימא דוקא לענין הקדש חייבוהו להוסיף קולבן ומה ענינו לשויו של דינר זהב לזה כתבו הטעם כמ"ש רש"י וזהו שסיימו הא חזינן כו' כשפורעים לחנוני כו' וק"ל : בתד"ה אלא אי אמרת כו' חשיב כמו לא ניחא ליה כו' . אף דליכא כאן סברא דטבא כו' נפשט מכח כ"ש . ופשיט מת"ק דמדר"י נשמע בהיפך מיהו י"ל דשאני התם דלא שייך דטבא כו' . ועיין בזה באשר"י באורך [דכתב וסוגיין דמעביר] דלכאורה ע"כ מדר"י נשמע למסקנא דמעביר על דבריו הוי ומת"ק לא נשמע מעביר או מוסיף ולא שבקינן הודאי ואוחזין הספק ועיין באשר"י : בתד"ה א"ה שליח אמאי מעל כו' אי נמי כו' אחלוק . ונקיט בשלש טלית לרבותא דאפ"ה מעל בעה"ב לת"ק אף שקנה טלית בדמיו בלא דעתו וכ"ש אי אייתי ליה בשלש חלוק בשם כאשר ביקש ועוד שלש במעות וק"ל : ע"ב בת"ס האחרון ברש"י ואי אפושי שטרא קפידא כו' . ומקשה נמי אפשיטא אמר לאחד ולא לשנים כו' ודו"ק : ברש"י בד"ה שליח כמאן כו' כדתנן שוה מנה ודינר במנה כו' . אף שלכאורה יש לחלק דהתם מכרה דבר שאינו שלה ולא נעשית שליח על כך מעולם למכור יותר מכתובתה דיש לישב [דאמת מסקינן דבאמר זבין לי לתך ואזיל וזבין בכור דמוסיף על דבריו הוי והמקח קיים בלתך וע"כ הכא מטעם אונאה] וק"ל : בתד"ה אמר לאחד כו' והיכא פשיט ליה ר"ה ור"ח . על ר"ה לא תירלו מידי . ועיין במה שאכתוב בסמוך [בדבריו המתחילין בא"ד דהכא מיירי בשכבר חתמו כו' וכיון דאיכא תרי ענייני כו'] שמיושב גם לר"ה ולא קפדו רק אר"ח דהלכתא כוותיה . ובאשר"י היכא פשיטא ליה לרבה בר רב הונא ור"ח ע"ש . ואפשר להגיה כן בתוס' ומר"ה לא קשה כלל די"ל דוקא לעיל דשייך דטבא כו' ועוד דשאני הכא דגלי אדעתיה דאמר לאחד ולא אמר מכור סתם משא"כ לעיל דבע"כ היה לריך לפרש כמה ימכור משדותיו וק"ל : בא"ד לאו משום זילא נכסי . אפ"ל ולפרש משום זילא נכסי והכא שכבר חתמו כבר כד ולד ואין הקול יוצא שנקרע השטר ונתבטל המקח . מיהו כיון דהיא קפידא ואילו ידע בעל הקרקע היה ממאן בזה בטל למפרע : בא"ד דהכא מיירי בשכבר חתמו כו' . וכיון דאיכא תרי ענינים מיני אפושי לעיל אפושי שטרא ואולי ליכא אפושי בעלי דינים שיכול למכרו עדיין לאותו הלוקח בעלמו והכא אפושי בעלי דינים ולא שטרא א"כ אין ענין לאיבעיא עם חבירו : קצת יש לראות לר"ת מאי פשיט ת"ש היתה כתובתה ת' זוז כו' אאבעיא שניה מתני' מיירי כשמכרה כבר וליכא אפושי שטרא . ואפ"ל בדוחק דמנה האחרון ודינר מסתמא איירי בלא שטר דהא מכרה יותר מכתובתה ולא נתנו היתומים שטר על כל כך ודומיא דהכי במכר הראשונה נ"ל דמכרה קיים ודו"ק : בא"ד ורבי מוקי כו' . וטעמא לעיל משום זילא נכסי : בא"ד ור"ח גריס כו' . אין נראה לומר שמתישב בזה תימה שלהם דהכא שאני דאמר סתם ולא פירש לאחד וכל מה שפי' קיים השליח משא"כ לעיל מה שליוה הבעל הבית דהייט כור לא קיים השליח דמ"מ לעיל יכול למכרו עדיין לתך השני ודו"ק היטב ועיין בר"ן : בא"ד כתב רב אלפס כו' . הרי"ף גריס כר"ח והשתא אין לריך לומר לחלק אליביה חילוק דר"ת כמ"ש האשר"י דבעיא דלעיל דמיא לפשיטא לאחד כו' (ד) ועיין : בסה"ד על דרך מאי הוי עלה . ואף דת"ס האחרון הוא ממש הת"ס דלעיל כיון דהכל איבעיא אחד הוא מ"מ פשיט מסוגיא דאמוראים ראשונים ששנו בבית המדרש כך [עיין במהרש"א מפורש יותר] וק"ל : בתד"ה פיחת עשרה כו' ורעה' ר"ל ועיין רעה אחד מס' נלמד משבית האיפה :

דף ק ע"א בתד"ה רבא אמר כו' ביותר משתות איירי . עיין באשר"י ובח"ש אבל נראה פשוט דלאו דוקא [יותר משתות] רק לא ניחא להו לאוקמי בשתות מלומלם . ולא ניחא להו ליישב כהאי דקידושין לענין שלריך להחזיר האונאה כו' דהוא דוחק ובקידושין א"א לפרש בענין אחר ועוד דמסתמא הוי דומיא דאחד ולא לשנים ועוד דא"כ מאי פריך והא מר הוא דאמר אין אונאה כו' [עיין כ"ז במהרש"א] : בתד"ה ומ"ש מהא דתנן כו' הכי פריך כו' . דקשה להו לעיל מייתי מזה ראיה בהיפך דטעות שליח חוזר ולא דמיא לבעה"ב מדתני דוקא פיחת עשרה והכא מקשה בהיפך מזה ודו"ק . ולזה תי' דלעיל הביא איתר משתות לראיה במידי דלא עביד שליח דטעה וכאן אפחות משתות : בתד"ה אמר ר"נ כו' ומייתי ראיה השתא ממלתא דרשב"ג . דאף לכאורה קאי את"ק דאיירי בשתות לא יתר מ"מ רשב"ג איירי עד פלגא כדמפרש תלמודא בסמוך ע"ב . סיפא אבל אם עשו איגרת כו' אפילו שוה ק' בר' כו' סיומא דת"ק הוא דמודה בזה : בתד"ה והא אמר ר"נ כו' מהא דאמר ר"נ שליח כאלמנה כו' . אבל ממ"ד שליח כדיינים לא קשה מידי דדלמא כדיינים אליבא דרשב"ג ודו"ק : בתד"ה בוררין כו' דהכי משמע דוקא גבי יתומים מהני משום דכח ב"ד יפה כו' . וה"ה דהו"מ לאקשויי בפשיטות לשמואל דס"ל הכא הגדילו יכולין למחות והתם אמר שמואל מקמלין ולא בטלה מחלוקת ואילו התם אפילו בלא גורל והכא בגורל ועוד דהכא יתומים דוקא והתם יורשים בעלמא ודו"ק : ע"ב גמ' אלא נעולם בדלא אכרוז כו' . כן היא גירסא נכונה ועיין גירסת האשר"י בדוחק : בתד"ה אלו דברים כו' אית לן לאוקמי כו' . באשר"י מיישב בענין אחר שנתרלו האפוטרופסין ליתן לה מטלטלי ויעכבו הקרקעות לטובת היתומים שהרשות בידם ע"ש : בתד"ה והאיילונית כו' . עיין בתוס' לעיל דף עב ע"ב : בתד"ה רב חני כו' פירוש במתני' . ולא בברייתא דא"כ תיקשי ממתני' דקתני הממאנת דמשמע ולא קטנה כו' :

דף קא ע"א גמ' מהופך פיסקא ולא בלאות ופיסקא אין לה כתובה : גמ' דר"כ פליגי כו' . עיין באשר"י באורך : גמ' לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוס' כו' : ולריך לחלק בין איילונית לשאר מומין דאין להם תוס' אף שמתוס' לעיל דף עב ע"ב משמע קלת דאיילונית גריע טפי ע"ש ודו"ק . ובזה יש ליישב קלת דבמסכתינו אין לדייק הא גיטא בעי מדלא תני יולאה שלא בגט דאילטריך לאשמעינן לדיוקא הא תוס' יש לה משא"כ לעיל ועיין : ברש"י בד"ה אידי ואידי אית לה שאין לנו לקונסה . דלא עבדא איסורא . בשנייה

ב א ו ר

מתני' ד"ה וכקושית האוס' וצ"ע : (ק) אולי ר"ל דטעות מעות דמיא לטעות מקח וכיון דרבי יהודה חולק בהך ברייתא ואי טקמה בטעות מעות א"כ פליג נמי אטעות מקח דמתני' אלא דלפי"ז אין לשונו מדוקדק דספי הו"ל למימר דא"כ קשיא דר' יהודה אדר' יהודה דלקמן דהוי נמי טעות מקח וכהוכחת ר"ת : (ר) וא"ל מ"מ מנ"ל לגמרא למידק מרישא דלמא דוקא משום דהוזיל ומה לה לחזור אבל אין המקח קיים ברולה אחד לחזור אף בפחות מפלגא י"ל דהא קשה מ"מ תחזיר היא הקרקע שהוזלה ליתומים וצ"ל דמיד שקיבלה הקרקע קנאתה כמ"ש התוס' לעיל בסד"ה אלמנה שמכרה א"כ כיון שקנאתה מוכח דהמקח קיים ולא נתבטל משום דאוזלה במקח אלא דביתר מפלגא המקח בטל משום דאף דקנאתה מ"מ בנתאנה המוכר עד פלגא אף בקרקעות ביטול מקח ולכך הולרך הירושלמי לאוקמי בהוזיל א"כ אבל בפחות מפלגא פשיטא דהמקח קיים וזה שכתב הא בפחות נתקבלה : (ש) נראה דזה לא יתכן לפרש"י שכתב בד"ה אמאי מעל אפ"ג דליכא הכא טעמא דאפושי שטרא מיהו אי בעלמא מעביר כו' א"כ מה בכך דיכול לומר בקטניות שלח עוד הא גם בקרקע יכול לומר שלח עוד רק דבקו קמ שייך אפושי שטרא והכא ליכא טעמא דאפושי שטרא מ"מ אי בעלמא מעביר כו' . רק לפי' התוס' בד"ה אלא אי אמרת כו' שכתבו דמה שהביא לו חלוק קטן ורע חשיב כמו לא ניחא ליה דליפשי שטרי א"כ שייט דוקא בחלוק מסת"כ בקטניות דיכול לומר שלח עוד : (ת) אף דת"ק לית ליה סברא דמוזיל גביה אף למאי דאוקי השתא בשוה שש בשלש היינו היכא שהביא לו חלוק דשוה שש כאילו קנה בשש סלעים ביחד דמוזלי גביה דנמלא שהביא לו חלוק כמו שחפן הוא בעלמו משא"כ בשקנה שוה שלש בשלש אף דיאמר לו שלח עוד מ"מ לא יהיה לו חלוק כמו שביקש שיהיה שוה שש אילו קנה ביחד בשש דאז הוי מוזלי גביה בכה"ג פשיטא דמודה ת"ק דלא עשה שליחותו וכמ"ש כל זה הגאון להדיא לקמן בסמוך בדבריו המתחילין יש לומר סברא זו ג"כ בשמעתין : (א) לכאורה אינו מובן דהא הדיקא נמי בא להוכיח זה דאיירי בשוה שש בשלש דאי בשוה שלש בשלש מ"מ קטניות מחלוק לר"י ויש לישב דבריו בדוחק ועיין : (ב) דבריו לריכין תקון ואינם מובנים לכאורה ועיין : (ג) כוונתו דלמא ליה לתלמודא לתרולי לר"י דיכול לומר אי אייתית לי בשיה כ"ש דהוי שוי תרתי סרי והייט גדולים מחמת קנייה ביחד טפי הול"ל דהעביר על דעתו באלו הששה עלמן דאינו שוה רק שש ואילו כשאמרתי להביא בעד שש אפילו אם הייתי קונה בשויו מ"מ מחמת ריבוי המעות היה מוזיל טפי ולא היה בנמנום כמו עתה לזה תירך מיהו תיכף כו' אי מעביר כאבעיא דהכא אמאי מעל לת"ק אע"כ הא דדחי מאי דפשיט מהכא כגון דאייתי ליה שוה שש בשלש הייט כאילו קנה בשש : (ד) כוונתו למ"ש מהרש"א . והוא קלת סתירה למ"ש לעיל

שיש לנו לקונסה שהיא מרגילתו וכדמסיק אפ"ה לא קנסו רק בדליתנייהו והכא בדאיתא קיימא ואפ"ל דה"ק קאמר שאין לנו לקונסה כיון דאיתנייהו או בשנייה שאני שמוליאה לדעת משא"כ בממאנת וק"ל : ברש"י בד"ה אידי ואידי כו' ובנכסי מלוג נמי אע"פ שלא ברשות הוליאן כו'. וכדלקמן דס"ל קרנא הוי וק"ל : בתד"ה כללא כו' מלינו למימר כו'. לא כתבו דאתא לרבויי הוא מותר בקרובותיה והיא כו' ואין לריך להמתין כו' דלשון אינה כאשתו כו' משמע לגבי דידיה זמן שיוצאה אלו לא כשנפרדת מעמו לגבי אחר. ולא לאתויי כתובה דכבר אשמעינן אפילו מדידה לדידיה כ"ש מדידיה לדידה להכי כתבו תרומה. וכן בר' יהושע שתאכל בתרומה דרבנן ובר"י י"ל לשמואל לרבויי כתובה כו' וק"ל : בתד"ה בהפרת נדרים כו' ולדברי ר"י כו'. לפום ריהטא שלא בדקדוק כתבו כן דעד השתא נמי בדר"י קיימינן : בתד"ה אלימא אממאנת כו' דאי בבלה כדין כו'. דהכי הוי מסתבר טפי לפרושי נכסי מלוג דומיא דנכסי צאן ברזל דבלה כדין. לא סתרו דבבלה כדין אשה כשירה נמי הדין כן דנכסי מלוג אין לה ונכסי צאן ברזל יש לה עיין באשר"י וכעין זה נראה דל"ל ברש"י באיילונית בד"ה ואי ליתנייהו וכו' ודו"ק. אבל התוס' לא ס"ל זה להכרח דממאנת ואיילונית ושניה איצטריכא ליה לאשמעינן טפי דלא תימא כיון דהקידושין מעיקרא ליתא יהיה לה אף נכסי מלוג שבלה וכן בסמוך שכתבו לא פירות שאכל קאמר כו' [ולא סתרו דא"כ אפילו בכשירה] וכן לפירושם פירות שליקט כו' גם בכשירה הדין כן כדלעיל בהאשה שנפלו פירות התלושים ביציאתה שלו כו' ע"ש ברא"ש וק"ל : בא"ד מאי מסיק בתר הכי גבי איילונית גם ממסקנא [דאוקי לה בשנייה] הו"מ לאשוחי כן : בא"ד לא פירות שאכל כו'. ופירוש ולא בלאות קרן. דאפילו קרן כו' דלא ניחא לומר בכעין זה לא זו אף זו כו' דדיוקא דולא פירות משמע דוקא פירות ודו"ק : ובה"א ולא בלאות דליתנייהו אם פירות שאכל נ"ל ולא בלאות הייני נכסי צאן ברזל (ה) או שבלה מהקרן כו' : ומ"ש והא דממאנת אין לה פירות משום מ"ם דאין לפרש תקנת פירות כו' נקטו ממאנת גם משום דההכרח מיבמות הוא ממאנת ועוד בלא"ה וק"ל : בא"ד דבאלמנה נמי כה"ג כו'. לכאורה אפשר לומר כהאי גוונא שכתבו התוס' לעיל דף כ"ב בד"ה ממזרת ונתינה כו' דהתם [באלמנה] אין חייבין לפדותה יותר משיעור פירות שאכל דהבעל חייב לפרוקי אף ביותר משיעור הפירות דאי לא מלו פריק לה מדידיה והכא [בממאנת] אין לה פירות אפילו כנגד הפירות אינו חייב לפדותה : בתד"ה ה"נ ר"ת כו' וקשה לי כו' ואפ"ל לפרש"י ודאי בעלמא כך דין כל מגרשי נשותיהן רק הכא כיון דהזינן שחכמים רצו לקונסה וקנסו אותה באמת מקרי קנסא לגבי דידיה מה שקנסו אותו בכי האי גוונא שיתן לה מה שראוי לו משלה והול"ל מה שראוי לו משלה יעכב בידו וק"ל. עוד יתכן לפרש"י בפשיטות הוי קנס דהא קאמר קנסוהו רבנן לדידה בדידיה ופרש"י מדינא איפכא מבעיא ליה ש"מ דמדינא ראוי לו שלא לפרוע לה נכסי צאן ברזל וחכמים חייבוהו וק"ל : סליק פרק אלמנה ניזונת

הנושא את האשה פרק שנים עשר

במתני' עיין בהר"י הרבה דינים מפורשים במשנה עיין עליהם : בתד"ה אי דלא אמר כו' או משום משטה. בשתבעו או משום אדם כו' אי איירי בלא תבעו : בתד"ה דאמר ליה כו' הואיל ואינו מכתיבה אתה כו'. אבל בסיפא דמגילתא כן דרך שהסופר כותב למעלה והוא רואה אח"כ מה שחותם אבל אין דרך לחתום מקודם שיכתוב אח"כ הסופר ההלואה. ואף שגירסת תוס' דאמר ליה חייב כו' מ"מ מפרשין כפרש"י וק"ל : בתד"ה חייב לזונה כו' גבי ממשעבדי כו'. כדבמתני' והיא ניזונת מנכסים משועבדים :

דף קב ע"א גמ' לא בשטרי פסיקתא. דאל"כ אף דנקנין באמירה וכדרב גידל מ"מ לא היתה טורפת ממשעבדי : גמ' לימא ר"י דאמר כרבי ישמעאל. ואף דלר' ישמעאל אינו גובה רק מבני חורי היינו משום דלא איירי שמסרו בפני עדים ולעיל פרש"י אלימא מלתא דשטרא הואיל ובפני עדים מסר לו גבי אף ממשעבדי ולכאורה מי דחק גמ' לעיל לאוקומי בכה"ג ולא כפשטיה לענין בני חורין ובלא עדים (ו) ודו"ק : ברש"י בד"ה לאחר חיתום שטרות כו' פלוני ערב כו'. לא שכתב הוא בכתב ידו אני פלוני ערב רק הסופר כתב על השטר פלוני ערב דאל"כ הוי ככתב ידו לכ"ע ואין עדים חתומין על כך וגם אינו כתב ידו רק הוא מודה בדבר וק"ל : בתד"ה ת"ש כו' קלת שיעבוד כו' שחייב עכ"פ להוליא ה' סלעין מידו. ולא משני הגמ' בלא קלת שיעבוד רק דאיירי בשטר והתומים היטב דא"כ פשיטא דחייב ואינו פדוי [דבלא זה חייב מחמת שטר] וא"ל דכתב לו בשטר גמור ולפדיון או סתמא דמלתא לפדיון ואינו פדוי משום גזירה דעולא דמ"מ חייב ליתן לו ה' סלעים הוא פשיטא דאם השתעבד לו בשטר גמור פשיטא דחייב לו ואף דאינו פדוי הוא רבותא מ"מ חייב הוא פשיטא ולזה נתכוונו התוס' בד"ה חייב ליתן כו' ובכי האי גוונא מיירי כו' דאי לא"ה רק בשטר גמור ולפדיון פשיטא דמיחייב וחייב הוא פשיטא דא"ל דנקיט חייב לאשמעי' ואינו פדוי אף כשיתן דאין זה במשמעות חייב ליתן כו' שנתנו שיהיה מוכרח אח"כ ואינו פדוי אף שנתנו אבל עתה חייב הוא רבותא. ולא מלי לשנויי נמי כתב כי האי גוונא וחייב משום פדיון בלא"ה לא משום השטר רק להשמיענו שאינו פדוי משום גזירה כו' דמ"מ אמאי חייב ליתן לו דוקא יתן לאחר [כיון דאיירי בכה"ג דלא מלי להשתעבד בשטר כזה] ואי אין ה"נ לאחר אמאי כתב [כקושית הגמ'] אע"כ ע"י כתיבה נתחייב לתת לו דוקא [וכתירוץ הגמ' לברר לו כהן] משום דיש עליו בלא"ה שיעבודא דאורייתא וק"ל : בתד"ה לברר לו כהן כו' הואיל ובשטר גמור מיירי וכפרש"י ד"ה א"ב דטעמא משום שיעבודא דאורייתא והו"ל כמעיד עדים וחתמו : בתד"ה אמאי אינו פדוי וכו' משום דמיירי בכל ענין כו'. ולהכי לא מוקי אף לר"ל כן בשטר גמור ולפדיון דברייתא איירי בכל ענין בין לפדיון בין שלא לפדיון מיהו ז"א דמה בכך [ס"ס הא אשמעי' דגם אי כתב לפדיון אינו פדוי] לכן נכון יותר כמ"ש לעיל בתוס' בד"ה ת"ש דחייב פשיטא וכן ראיתי זולתי שכתב כן : בתד"ה כתנאי כו' והשתא דמשמע כו' דפלוגתייהו לריכא להיות מעין פלוגתייהו דר"י ור"ל דפי' הקונטרס בפלוגתא דר"י ור"ל מטעם הודאה. ובגיטין כתבו התוס' יותר מבואר ושם כתבו התירוץ שאחר הדבור הזה דבתרתי פליגי ר"י וכן נגם לתירוץ אהך קושיא דכיון דפליגי נמי בשיעבוד מייתי התם ראיה משיעבוד ונראה דהכא מיאנו בזה משום דערב היולא כו' איירי לענין הודאה ושם אין לריך ספר מקנה ובחנוק דפליגי מטעם שיעבודא שמא ליכא שטרא לכאורה וא"כ אין ענין לטבלא ולהכי הוצרכו לתרץ דפשיט מערב היולא כו' דלא מיחשב שטר לענין הודאה לומר אלימא שטרא אם לא קנה בכה"ג לענין שיעבוד. מיהו מ"מ מדקאמר ר' ישמעאל למה פטור יתחייב מטעם שיעבוד [כמ"ש התוס' בד"ה אליבא] והשיב הרי כו' חנוק כו' ש"מ דברישא חייב מטעמא דשיעבוד וא"כ מזה מביא שפיר ראיה בגיטין ודו"ק. ונ"ל יותר דתירוץ דכאן הוא לאומר רבי כמ"ש ואומר ר' וסיים הדיבור מ"ר ובדבור שאח"ז כתבו ונראה לי כו' וסיים אח"כ ושוב שמעתי מרבי כדברי דהיינו שוב אה"נ דתי' מ"ר קושיא דלעיל [בזה. וא"ל לתירוצו] וק"ל. ובגיטין כתבו ומייתי הכא מחנוק דמשעבד אע"פ שלא היה השטר שלו ע"כ נ"ל דס"ל דאף בחנוק איירי בשטרא וכעין זה כתבו בתוס' סוף ב"ב אבל הכא לא משמע להו כן [דא"כ היה למ"ר לתרץ קושיא זאת בפשיטות כן]. ונ"ל דאף דחנוק איירי בשטר מ"מ לא שייך בו משום הודאה שיקשה מנ"ל לרבא דפליגי בשיעבוד דלמא בהודאה לחודא דהא קאמר לו הנח ואני אתן וכן כתב לו בשטר דהשתא משמע דעכשיו משעבד נפשיה שיניחהו והוא יתן לו וק"ל : בתוס' בד"ה אליבא כו' אבל בהודאה לא פליגי כלל כו'. וכ"ת דמ"מ חייב הכא מטעם שיעבוד (ז) י"ל דדלמא דוקא בלשון טוב פליגי התם אי מלי להשתעבד עלמו בחתימת עלמו היטב וכמו לפי' ר"ת וגם ס"ס לרש"י דמפרש הכי מטעם הודאה : בא"ד אלא הו"ל דערב שלא בשעת מתן מעות משעבד נפשיה. וא"ל דנקיט לאחר חיתום כו' דדוקא בשטר משעבד נפשיה לא בע"פ וכדמוכח פשט דטבלא לעיל דבעינן ספר המקנה י"ל מ"מ הול"ל ערב שלא בשעת מתן מעות משעבד נפשיה בשטר או אף שהמלא ממילא הוא כדין כל שיעבוד דהוי בשטרא אלא ודאי שלא רצה להזכיר לשון שיעבוד דלא מטעם שיעבוד נגע בזה אלא מטעם הודאה לפרש"י : בא"ד ואין לתמוה כו'. כיון דליכא קנין וליכא עדים חתומין עליו רק משעבד נפשיה בדבר שאינו חייב בשטר של חתימת ידו ודו"ק : בא"ד אבל לפ"ה דמטעם הודאה לא כתב בו אלא ואני ערב דבטעמא דהודאה לריך לומר כתיבה גרוע דא"כ קשה מהוליא עליו כת"י דגובה כו' אבל כדאמינן מתורת משעבד עכשיו נפשיה מלי איירי שפיר בהתם נפשיה היטב דלא דמיא להוליא עליו כת"י שמודה בהודאת פיו שחייב לו מקודם : בא"ד ומסר לו השטר בפני עדים כו'. לכאורה לא הבנתי כן מפ"ה כאשר כתבתי ג"כ לעיל דא"כ לר' ישמעאל הו"ל לגבות ממשעבדי ולכאורה בתירוץ התוס' מיושב שהקשו כעין זה לפ"ה וא"ת אמאי לא הוי שיעבוד. בין לר' ישמעאל דלא גבי אלא מבני חורי בין לבן ננס דפטור לגמרי ותירלו דלא חשיב כו' שאינו מוכיח מכתיבתו כו'. דבמנה אני חייב לך מוכח מסתמא שהוא מסרו לו דאל"כ היאך בא לידו אף שאינו מוכח שמסרה לו בפני עדים דודאי אין לריך רק שיהיה מוכח מתוכו שנמסר מידו ליד המלוה משא"כ בערב שיש לומר שהלוה מסרו למלוה. ועיין מ"ש למטה בפיסקא וקשה לר"ת ודו"ק : בא"ד וא"ת אמאי נקיט כו' ה"ה קודם חיתום דהוי מיפלגי. דהא עדי מסירה עדיפא מעדי חתימה : בא"ד ולפירוש ר"ת דמיירי בלשון טוב א"כ אין לתרץ אליביה כמו לרש"י ליכא למימר דהא דנקיט לאחר חיתום כו' כל"ל וכ"ה בח"ש : בא"ד דהא בן ננס כר"ל ס"ל ולדידיה כו'. וא"כ שלא בשעת מתן מעות אף קודם חיתום לא כלום. משמע מזה דתוס' משוה חתימת ידו היטב כחתימת עדים ואף בחתימת עדים לא מלי להשתעבד בשטרא לחודא בלא קנין לר"ל. וי"ל דתלמודא לא מחשיב זה לסברא כלל [לחלק בין קודם חיתום לאחר חיתום בשלא בשעת מתן מעות] דאל"כ הול"ל דפליגי אף אליבא דבן ננס דר' יוחנן קאמר ע"כ לא קאמר בן ננס אלא לאחר חיתום שטר אבל קודם מודה והכא כעין קודם חיתום פליגי שכתב חייב אני לך וחתם היטב וק"ל : בא"ד הו"ל לפרושי. דכיון שנכתב אחר חיתום ודאי הכל יאמרו שנעשה שלא בשעת מתן מעות ולא היו יכולין להקדימו וא"כ הו"ל לפרושי תוך השטר אחר חיתום שנעשה בשעת מתן מעות ונכתב אח"כ שלא לגבות ממשעבדי : בא"ד אי נמי למיכתב הערבות בלא ו'. היינו למיכתב קודם חיתום ובלא ו' דלא קיימי העדים אלא אעיקר השטר כיון דלא עריב לואי ערב למילי דשטרי כן הוא שם בנ"פ : בא"ד וקשה לפירוש ר"ת הואיל כו'. בח"ש הגיה לפי' הקונטרס ופליאה דעת ממני. זאת כתבתי קודם הליכתי על הישיבה אמנם על הישיבה ראיתי כוונתו והטיב אשר הגיה והוא מוכרח לפענ"ד לכאורה דלפי' ר"ת אין מקום להקשות דודאי מיירי בלא מסר בפני עדים ולר' ישמעאל גובה מבני חורין כיון שחתם עלמו היטב משתעבד עכשיו אבל לא ממשעבדי דבלא עדים ליכא קלא ולבן ננס לא מלי להשתעבד כלל כיון שאינו חייב לו וא"כ דאפילו בשטר גמור ועדים חתומין עליו כיון דליכא קנין פטור וה"ה נמי ערב היולא קודם חיתום שטרות כמ"ש התוס' מקודם ובמסר לפני עדים או שחתומין על כך עדים לר' ישמעאל דמלי להשתעבד גובה נמי ממשעבדי אבל לפי' הקונטרס דאיירי ע"כ במסר לו בפני עדים כמ"ש התוס' לפ"ה דכן פי' רש"י לעיל אלימא מלתא דשטרא הואיל ובפני עדים מסר לו וש"מ [דס"ל לרש"י] דדוקא שמסר לו בפני עדים דאל"כ לא הו"ל לפרש כן דר' יוחנן לא אמר רק חייב ושמא מבני חורין ולאפוקי דר"ל אלא כיון שלא חתם עלמו היטב בלא מסר בפני עדים לאו כלום היא ומ"ש רש"י בד"ה אחר חיתום כו' והוא מודה בדבר ר"ל שמודה עתה בפני ב"ד שכתב זאת ומסרו לו מקודם בפני עדים וא"כ אי איכא עדי מסירה לפנינו שראו שזה מסר למלוה השטר והיה כתוב בו באותו פעם ואני ערב ולזה הקשו לפירושו מעיקרא וא"ת אמאי לא הוי שיעבוד ר"ל לבן ננס אמאי פטור נהי דלא משוי הודאה יתחייב מטעם שיעבוד ולא נחתו הכתי למיגבי ממשעבדי משום דעדי מסירה מפקי לקלא כו' עד לקמן דסיימו בהדיא כן וק"ל וא"כ הקשו לפ"ה הואיל ומוקי לכך כתיבת הערבות שהוא שטר גמור לר' ישמעאל להתחייב בו כשמוסר לו בפני עדים להשתעבד בו עכשיו כמו שאמר [לבן ננס] למה יתחייב מטעם שיעבוד. מה"ט שמחייב שום דבר לר' ישמעאל יתחייב לו ג"כ שיעבוד נכסים כו' (ח) ומהא דר' יוחנן אמר חייב אינו מוכרח דגובה ממשעבדי ואף שכתבו התוס' בד"ה חייב לזונה אע"ג דלא הוי שטר גמור גבי ממשעבדי כו' הייטו בשטרי פסיקתא דאית ליה קלא טפי ועיין : ע"ב גמ' אלא דשייך ליה לשיעבודא דאורייתא כו'. אף דבהודאה פליגי ר"י ור"ל וכן כתנאי נמי מטעם הודאה מ"מ מסיק דיאמר ר"ל דר' ישמעאל אף דלא מחשיב להודאה דחייב בערב משום דמשתעבד עכשיו משיעבודא דאורייתא אבל לא מטעם הודאה משא"כ כאן אם משום הודאה לא מיחייב משום שיעבודא נמי אין לחייב דלא הוי שיעבודא דאורייתא. ולכך לא הקשו התוס' מכאן [היינו מה שהקשו מהך דטבלא דגיטין דמשם משמע משום שיעבוד ולא הקשו מליסנא דגמ' דהכא משום דלמסקנא דבאמת לר"ל לא מחייב ר' ישמעאל משום הודאה] ועם תירולם דתלוי אחד באידך [הודאה בשיעבוד] מתיישב כפשטיה [דהכי משני דשאני התם דשייך בשיעבודא דאורייתא לכך מהני שיעבוד והואיל ומהני לאשתעבודי מהני נמי ההודאה משא"כ כאן] וק"ל : בתוס' בד"ה ניתנו ליכתב פי' משום דשתם קנין כו'. דלא כפרש"י עיין באשר"י וק"ל. ועל לד הדוחק היה אפשר לכוין פרש"י לתוס' וכל דבריהם בעמוד זה מבוארין היטב אחר הלימוד גם עיין בר"ן : בתוס' בד"ה ת"ש כו' והוי משני בשקנו מידו כו'. ובזה יש ליישב קלת נמי דלא משני בדכתב ליה משום דבזה מתורץ נמי דלא לריך לומר מאי שנא אומר כו' (ט) : בתוס' בד"ה הכא במאי עסקינן כו'. מבואר בעיונך שם בגיטין בגמ' ותוס' :

דף קג ע"א גמ' לשון חכמים כו'. אף שאין כוונתם לזה רק על דין משמיענו אגב אורחא רפואה ברכה ועושר ורפואות דמי שאחזו ודשבת אין חידוש דאף

באור

לעיל בדבור הסמוך ור"ת גריס ועיין : (ה) נראה דכוונתו דהמשך לשון התוס' משמע דהשתא דאוכיחו דבלאות כבלה שלא כדין איירי דהיינו הקרן אי אפשר לאוקמי ולא פירות שאכל דהא אפילו קרן משמע לפי ה"א של תוס' דמיירי בבלה כדין שפיר י"ל ולא פירות היינו פירות שאכל קשה לכאורה היינו ולא בלאות דליתנייהו דהיינו נמי פירות כיון דמיירי בבלה כדין לזה פי' דבאותו ה"א ע"כ ולא בלאות היינו נכסי צאן ברזל דהוי בכל כדין. ומ"ש או שבלה מהקרן כו' אינו מובן ואולי יש למחוק תיבת או : (ו) לשון מי דחק הגמ' אינו מדוקדק לכאורה דאינו מבואר בגמ' שמסרו בעדים וגבי ממשעבדי רק כוונתו ארש"י. ועיין לקמן בתוספות בד"ה אליבא שם הזר מזה ודהא דכתב רש"י הואיל ומסרו בפני עדים הייט משום דאי לא מסרו בפני עדים אפילו מבני חורי לא גבי משום דלא חתם תחתיו. וקושייתו מהא דערב הוא קושיית התוס' בדבור הנ"ל כמ"ש הגאון שם : (ז) דאף דכתב לעיל בד"ה כתנאי דלתוס' דהכא משמע להו דחנוק אפילו בלא כתיבה וא"כ ע"כ דערב שאני נ"ל דהשתא דנימא דלא פליגי כלל בהודאה רק בחנוק ואפ"ה נקיט ערב היולא כו' דמיירי בשטר נ"ל דבחנוק נמי בעי שטר כבעלמא : (ח) ואף דלפי מ"ש רש"י והוא מודה בדבר משמע דאין עדי מסירה לפנינו וא"כ ודאי דבהודאתו אינו גובה מלקוחות דמ"מ ליסנא דגובה מבני חורין משמע דלא משכחת למיגבי ממשעבדי כלל אפילו בעדי מסירה לפנינו רק מבני חורי : (ט) משא"כ אי מוקי בכתב דסיים בלשון המתחייב ע"כ דלא הוי מתורץ בזה הך דספקתין דאל"כ אין השאלה לקושית המקשה דבהדיא תני ספקתין היו כותבין דהוא המתחייב עלמו אע"כ

נ"ע

חכמי הרופאים פשו חיבור רפואות ותחבולות במשא ומתן: והא דיולא בשן שועל בשבת אף שכוונתו אדינא מ"מ לא שייך בזה לשון חכמים מרפא דלא נשמע ממתני' מאי רפואתו ולאיזה דבר רק בגמ' לשינתא כו' וק"ל. ובח"ש נכנס בדרכים עקלתון: בתוס' בד"ה גלא אמרן כו'. המהרש"א ממאן בסברת התוס' ע"ש: בתוס' בד"ה ה"ג שיפולא מאי כו'. דלפרש"י [דגרים שיפלה] פתח בכד וסיים בחבית דהו"ל למיבעי נמי בכתה מאי דהא לא קאמר רק אפילו היא אומרת הגיאוני ואכנגו כו' ואי פשיטא ליה כיון דלא תעביד לכתחלה ה"ג בדיעבד הו"ל למיבעי מהו שתספן לכתחלה אלא ע"כ לכתחלה פשיטא דלא תיעבד כי היכי דלא תגנה לכתחלה א"כ נופל האיבעיא בבנתה כמו בשיפלה להכי פי' שיפולא כו' ואה"נ דלכתחלה מבעיא ליה ובבנתה פשיטא ליה כיון דלכתחלה מעכב עליה בדיעבד נמי לא וק"ל: בתוס' בד"ה ברכת הבית ברובה פי' ר"ת כו'. ולא כפרש"י מזל דרבים כו' דא"כ מאי פריך וליתבו כו' וכי ידעינן כמה ואם לפי ערך שנים שעברו וכי כל השנים שוין כמ"ש התוס' פרק מי שמת ולפי' ר"ת פריך וליתבו לפי ברכת הבית כו' היינו במזונות ושאר צרכים: ע"ב ברש"י בד"ה קברו של רבי ארוכו כו'. דמחיים נמי היה לו קבר מוכן בבית שערים כדבסמוך וא"כ לא פריך מידי לזה פי' ארוכו כו' דכן משמע מדקאמר אני ראיתי כו' כאילו כעת אינו מלוי לעין דאל"כ הול"ל אני הייתי אלל קברו כו':

דף קד ע"א בתוס' בד"ה ומרתא כו' דלפום גמלא שיחנא כו' כתבו זה לפי האמת אבל לפי הס"ד דלא ידע הך סברא דלפום גמלא כו' דאליביה קאמר מ"ר דהך פירכא ליתא אליבא דבר קפרא כו' יש לומר כדבריהם בלא הך סברא לפום גמלא כו' מכח הכרח דאלמנה ובתולה שוין [וע"כ דאין חילוק לר"מ בין תוספת לעיקר כי היכי דאין חילוק בין בתולה לאלמנה וע"ז הקשה באמת אמאי לא יהיה חילוק בין מועט למרובה והיה באמת יכול להקשות מאלמנה לבתולה אלא שהגדיל הקושיא ממרתא ודו"ק]: בתוס' בד"ה היכי דמי כו' תימה אמאי לא דייק כו'. לעיל בבע"ח בשטר לא קשה כלל די"ל ממתני' לא פריך דגביא בתנאי ב"ד דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אבל למטה דפריך מכתובה ע"כ משום דס"ל לרב דיכול לטעון אחר מעשה ב"ד וכדלעיל [לזה תי' התוס' דיש חילוק בין גרושה לאלמנה דגביא בעדי מיתה] וק"ל: ע"ב בתוס' בד"ה אמר ר"ה כו' תימה א"כ אמאי קאמר רב לעיל כו' הואיל ואינו גובה בה לרב. דס"ל גט גובה עיקר או עדי מיתה וכתובה אין לה ענין לעיקר ובשלמא לעיל י"ל הלא שנו כו' לענין תוספת וק"ל:

סליק פרק הנושא את האשה

שני דייני פרק שלשה עשר

דף קה ע"א גמ' וכי לא אתי לאלנויי דינא מי שריא והתניא ושוחד כו'. לריך לראות מאי קושיא דלמא בדשקיל מתרוייהו שרי לזכות את הזכאי ומחד אסור כדרבא בסמוך מאי טעמא דשוחדא למה אסור ליטול לזכות את הזכאי כו' אין אדם כו' וכפרש"י. אפשר לומר דלא קאמר הני מילי לחייב את הזכאי לזכות החייב אבל לזכות הזכאי לא רק וכ"ת הני מילי היכא דלא שקיל מתרוייהו כו' ופריך מברייתא דבלוקח מאחד אפילו לזכות את הזכאי נמי בכלל לא תטה משפט כדרבא דאין אדם רואה חוב לעצמו כו' ע"כ קרא דלא תקח שוחד בלוקח מתרוייהו דהיינו לזכות את הזכאי דלא אתי לאלנויי דינא משא"כ בלוקח מאחד סוף מטה משפט ואיסורא משום לא תטה משפט נגעו בה וק"ל: גמ' שנאמר כי השוחד יעור פקחים. האי קרא מלשון פיקח משמע עיור ממש משא"כ קרא דשופטים עיני חכמים היאך תלוי בחכמים לכן דריש ליה אחר כך לענין עוירת עין לב וכפי' רש"י בחומש ועיין ברש"י בפרשת משפטים פסוק דעיני פקחים: ע"ב תוס' בד"ה לא למאן דשני ליה כו' אבל הכא באושב כהנך דפרת גדפא כו'. אף דבגמ' משמע לכאורה דמשום שוחד דברים אסור שם ומדינא וק"ל:

דף קו ע"א בתוס' בד"ה שבעה כו' המפורש בפ"ק דמדות שני שערי חולדה כו' וקישוטם מן המערב ושדי מן הלפון כו' ואומר ר"ת כו'. וברייתא דאין פוחתין מי"ג גזברין אי דל חמשה דהר הבית כו' סיומא דברייתא הוא ניחא. ופשיטא לי דלאו מדברי הברייתא הוא מ"מ י"ל דלעשות גזברין נגד שערים קטנים ולא כנגד שערי הר הבית לא מסתברא. ועוד אפשר לומר דאכתי למאן דלא חשיבי בעינייהו שיקראו אותן שערים [דהיינו רבנן דיוסף בן חנן וכמ"ש תוס' לקמן] דהשתא אין סברא שיעשו גזברין כנגדן א"כ כנגד מי היו י"ג גזברין דא"ל כלל ניזברין כנגד פרצות דמה ענין שמטה אלל הר סיני וכי תימא סוף סוף למאן דאמר שבעה עם ה' דהר הבית הול"ל י"ב וכנגד מי י"ג גזברין י"ל דאולי ס"ל דד' שערי עזרה היו אבל מ"מ קתני חד הנא ה' שערי עזרה לדידיה לריך לומר ח' שערים ולעומתם י"ג גזברין (י) ודו"ק: בא"ד אותן המפורש בפ"ק והמעיין שם ימלא דשערי קרבן כו'. ועוד מתחלפין שמה שמות השערים ע"ש: ע"ב בתוס' בד"ה וכי גנו כו' אבל אהנך דלעיל כו'. אף דהנך דלעיל משיורי לשכה והכא מבדק הבית מ"מ דבריהם א"ש וק"ל. ואין לורך לפירוש ח"ש דהתוס' מפרשים כאן שגנו וסותירו כו' בא מתרומת הלשכה כו' [וכ"ה במהרש"א] וק"ל: בתוס' בד"ה כדאמר רבא כו' ואי בכי ה"ג מיירי מהתם לא נפקא לן כו' דכאלה תעשו כו' משמע בדאיתנייהו קרבנות כפי שמלטרך יעשה לכל יום כך: בא"ד כל המקודם מחבירו כו' ומפני שהוא מרלה כו' כל"ל: בא"ד עשויי דדם מינהו כו'. מפורש קלת יותר בתוספות ריש פרק כל התדיר ע"ש: בסה"ד אבל הקטרה דמוספין כתיב ברישא כו'. מדכתיב כאלה תעשו כו' אשה ריח כו' משמע דלעיל איירי בהקטרה שהם אשה ריח כו' ועלה קאמר כאלה תעשו שבעת הימים וק"ל:

דף קז ע"א בתוס' בד"ה שממנו בו כו' דהא בסמוך פריך כו'. דאין לומר דקאי למ"ד לאו מעשה ידיך כו' דאף לדידיה היתה נוטלת בשבועה דמ"ש מנדרי תדע דאל"כ הול"ל שבועה איכא בינייהו כו': בתוס' בד"ה שממנו כו' כ"ע כו' קודם אותו זמן כו'. דאל"כ מאי פריך ומ"ש עד כדי כתובתה והא דלא משני באמת כן שממנו אחר אותו זמן דמשמע דומיא דרישא שבאה ואמרה מת בעלי ס' דליאכנה מאותה שעה שאומרת שמת ודו"ק. עיין לקמן בפרש"י: בא"ד ולא דמיא לפרק המפקיד כו'. ר"ל שממנו בו שמת דשמעתין אין פירושו כשמעו בו שמת בפרק המפקיד: בא"ד מאי חידוש הוא כו'. לכאורה עדיפא הו"מ לאוכוחי מדמשמע התם דדוקא לירד ע"מ שלא למכור כדבסמוך וק"ל: בא"ד והא דתניא כו' זנין ומפרנסין את אשתו כו'. לכך לא הקשו מעיקרא מהך ברייתא משום דאף לי"ל הראשון קלת קשה מברייתא דמשמע אבל בניו ובנותיו אין ניזונין כלל ואילו לתירולם פירות הגדילים בשדה אכלי [ולזה תי' מ"מ דבאמת פירות הגדילים בשדה אכלי]: בתוס' בד"ה חיישינן כו'. קשה להו ממ"נ וכקושיא שבדבור שאחר זה וק"ל: בתוס' בד"ה קטנה כו' היכא מחלה כו'. דהשתא בלא ספקה ע"כ מטעם אמירתה אתינן עלה וק"ל: בתוס' בד"ה תרגמה כו' רבותא נקיט כו'. דבריהם אינם מחוורים בזה דהול"ל טפי בפשיטות או רבותא דאפילו בהלך למדינת הים דשייך לררי טפי אפ"ה ס"ל לחנן דלא

תשבע בתחלה או דוקא בזה פליגי בני כהנים גדולים ודו"ק: בתוס' בד"ה ואם בא ואמר פסקתי כו' דאנשבעה קאי כו'. פי' אף אבני כהנים גדולים דס"ל תשבע וא"כ כיון דע"כ כבר נשבעה קודם שפסקו לה הב"ד תו ליכא למימר נאמן להלריכה שבועה דהא כבר נשבעה: בא"ד ונראה לרבי כו'. ולדבריו קאי אחנן לחודא. ויש מפרשים לדברי הכל ולא אפסקו לה ב"ד רק כשלוותה ואכלה דהשתא לא נשבעה מקודם וז"א דהא בשלא פסקו אין הבעל חייב לשלם שאם לא היה מלוה היתה דוחקת כמ"ש התוס' א"כ בדבור שאח"ז. ועיין במהרש"א בזה וק"ל: בתוס' בד"ה ואם בא ואמר לה לאי מעשה ידיך כו' וטעמא דמיאנה כו'. ואפ"ה לריכין לפרש"י במתני' לקמן דוקא פירנס אבל אם הלוה את האשה כו' דמתני' נמי בפסקו איירי כדמוכח לקמן דאל"כ מ"ט דבני כהנים גדולים וכדמוכח מתוס' בד"ה הא מני חנן כו' ודו"ק: בתוס' בד"ה מאי פסקא כו'. ולפי' ר"ת ל"ל דפסיקא ליה דאיירי ע"כ דבניו סמוכין על שולחנו דאל"כ פשיטא דאין יורדין לנכסים דהא בעודנו כאן נמי לא היה מפרנסן וק"ל: ע"ב גמ' טעמא דמיאנה כו' כ"ל דה"פ דלותה ואכלה עמדה ומיאנה אין לה מזונות דהיינו אפילו בלא ביאתו אין ב"ד נותנין למלוה מה שהלוה משמע הא לא מיאנה ב"ד משלמין למלוה וז"ש יהבינן לה דהיינו הב"ד אבל מדידיה ליכא למידק דדלמא ממאנת אף דלא טען [שהתפיסה לה לררי או] שאמר לה לאי מעשה כו'. דהשתא לא יכול לומר [לאי כו' ר"ל דאי לאו דאוזפית לה היתה דוחקת עלמה] אם לא אמר מקודם דהא בפסקו לה ב"ד מיירי וכדלעיל ואם בא ואמר לאי כו' רשאי ואם קדמו ב"ד כו' מה שפסקו פסקו ואי לא מיאנה יהבינן לה ע"כ בפסקו ב"ד איירי ע"ש בתוס' בד"ה ואם בא ואמר לאי כו' (כ): גמ' והלכתא כו'. אין להם קשר ודו"ק: ברש"י בד"ה איהי היא דאפסדה כו' וכ"ת כו'. תפס כאן ולא מקודם יתכן דלעיל כדמשני כששמעו בו שמת י"ל דמתפרנסת לענין מהפרנסת [ר"ל לנורך מזונות] עד כדי כתובתה אבל כתובה שלה נותנין לה בל"ז ולהכי פריך מ"ש עד כדי כתובתה אבל השתא דקאמר איהי היא דאפסדה אנפשה ש"מ דלא יהבינן לה כתובה לזה הקשה וכ"ת כו' ולזה סיים מתפרנסת עד כדי כתובה ותו לא יהבינן לה [לכתובתה כלום]: ברש"י במתני' בד"ה חנן אומר כו' אבל אם הלוה כו'. גם תוספות ס"ל חילוק זה דע"כ מתני' בפסקו איירי דאל"כ מ"ט דבני כהנים וכמ"ש התוס' בסמוך ע"א בד"ה הא מני חנן [וכבר כתבו למעלה בד"ה ואם בא ואמר לה כו']: בתוס' בד"ה עמד בדין כו' וי"ל דבחלה נמי קנסו לו כו'. לפי' ר"ח לא קשה הותימה שהקשו לעיל לפי' הקונטרס משום דקנס דהכא משום דלא כנסה מיד דאז היה חייב במזונותיה השתא נמי חייב ושפיר פריך דבברח היבם ליכא למיקנסיה מה"ט דאימור הניח לררי משא"כ בחלה אבל לפרש"י דמשום דלא כנסה אין למיקנסיה דא"כ בחלה נמי יהא חייב אלא דוקא בברח משום דרולה לעגנה קשה להו שפיר מאי פריך ויש לפקפק בזה אבל אחר העיון קלת מתור: בא"ד פשיטא דאין להפסידה כו' פירוש התם גבי הגיע זמן דקתני הגיע זמן ולא נשאו חייב לזונה וכיון שכבר נתחייב לה לזונה מיד שהגיע הזמן [פשיטא] דלא מיפקע שיעבודה בחלה הוא כמו אשתו גמורה דלא מיפקע שיעבודה בחלה הוא אבל ביבמה לא מגיע בשום מקום שחייב לזונה כשהגיע הזמן אלא בברח אחר שעמד בדין ודומיא דהכי לפרש"י בחלה לא ולפי' ר"ת נמי דה"ה בחלה מ"מ לא הוי פשיטא ודו"ק בכל זה: בתוס' בד"ה חנן אומר כו' משמע דה"ה נמי כו'. כי היכי שתקנו בשומר שכר מוחר ונוטל כי היכי שיטריח להציל ה"נ למה לא יתקנו כן בש"ח בלא שכר והציל ועיין מ"ש בב"ק (ל): בא"ד לאו משום דאי לא הוי פסידא יהא חייב כו'. ראיתי רבים שנתקשו בכוונתן ובעיני כפשוטו שרלו להוכיח דבלית ליה פסידא אפילו שכר טירחא אין לו ולהקשות אהאי דשטף נהר חמורו אי תסבינן ליה למבריח אגרי אפילו שכרו לא הו"ל ליתן ולזה כתבו דע"כ האי שלא מדעתו דקאמר התם דחייב ע"כ היינו שכר טירחא דא"ל חייב לגמרי ומינה מבריח ארי מדעתו פטור היינו [מה שהוליא] אבל שכרו מיהת נוטל דז"א דבליכא פסידא דהיינו אם נחבטה ולא נתקלקלו הפירות למה יהא חייב [וה"ה בכל מבריח ארי בלית ליה פסידא במה יתחייב שלא שכר טרחו] אע"כ שר"ל חייב בשכר טירחא ולפי דבנפלה לגינה אי ליכא פסידא לא שייך חיוב כלל דליכא טורח לומר שיהיה חייב שכר טירחא ולזה מפרשים שני חלוקות דגמרא הכל על מבריח ארי ממש מבריח ארי דפטור מדעתו אבל בתופן זה דבשלא מדעתו מבריח ארי גופיה חייב ולפי דשלא מדעתו לא שייך שכר טירחא לזה כתבו שר"ל אם דוחקין את האדם על כורחו להבריח כו' והשתא שייך שפיר שכר טורח והשתא דבריהם אתי שפיר כן נ"ל וק"ל. ויש עוד קלת לדבר בדבור הלז ואין לכתוב באפס הפנאי:

דף קח ע"א בתוס' בד"ה הא מני חנן כו'. עיין ברא"ש על דבריהם: בא"ד ולא דמיא לעושה מלאכה כו' דלא מני תבע כו'. עיין בזה: ע"ב בתוס' בד"ה אמר רבא כו' ויש מפרשים כו'. ואין להקשות כלל דאכתי בגדול העוסק בתורה אמאי הבנות יזונו והבן יחזור על הפתחים כיון דמלוה לזון הבנות ק"ו לבן העוסק בתורה כדלעיל דלעיל איירי בחיי האב שאין חיוב הבנות מתנאי כתובה אלא לאחר מותו כדלעיל זה מדרש דרש ראב"ע הבנים ירשו והבנות יזונו כו' רק מלד מלוה יזון הבנות ודאי ק"ו לבנים העוסקין כו' משא"כ הכא דבלאחר מותו עסקינן דחייב לזון הבנות מלד חיוב שכן קיבל עליו בנן נוקבין דיהוון ליכי מנאי איגון יתאן מיתזנין כו' לא שייך ק"ו כלל וק"ל: בתוס' בד"ה ש"מ כו' ומיהו לאחר שידע כו'. בניחותא ובאו לתרץ כיון דידע כרימון בקליפתו מאי פריך אח"כ נימא תהוי כו' [דהשתא אפשר דגם רבנן מודו דכרמון בקליפתו הוא והכא משום דאין בלשון זה כו'] לזה תירלו דלאחר שידע כו' [ר"ל דדוקא למאי דס"ד דלא ידע למה נקיט כדי שמן ע"כ דהיינו משום דהוי כרימון בקליפתו אבל לבתר דידע כו' לא מסתבר ליה כלל דיהיה שוה כרימון בקליפתו וכדמקשה אח"כ באמת] והמתרץ משני ליה עכ"ז נעשה כו'. וראיתי מי שהביא זה לקושיא והקשה דלמא לשנויא דרבא לכ"ע הוי כרימון בקליפתו וטעמא דרבנן דאין בלשון זה לשון קנקנים ותי' דאילו הוי כרימון כו' ודאי היה נמי בלשון זה קנקנים [עיין במהרש"א] וכ"ז דברים מיותרים ואינם לריכין: בתוס' בד"ה א"ה כו'. עיין בהגהת אשר"י והוא מהמרדכי מה שהקשה בענין אהר קלת ומתרץ והוא נכון ע"ש. בפשטא דכדי שמן עיין בח"מ בב"י וש"ע וק"ל: בתוס' בד"ה הפוסק כו' והשתא א"ש כו'. ודלא כפרש"י דפי' הכד"א אברייתא:

דף קט ע"א בתוס' בד"ה תשב כו' ורבי שמע דבירושלמי כו' כל"ל: בתוס' בד"ה ב' דברים כו'. גירסתם אינו כמו שהוא לפנינו עיין ברי"ף ובח"ש [עיין במהרש"א]

דף קי ע"א גמ' היכי דמי אי דמטי זמנא כו'. ובל"ז בהמשנה י"ל לעולם במטי זמנא וטעמא דרבנן שלכך לוה ממון שיגבה ממנו בינונית ויפרענו בזיבורית דבשלו הן שמין ועיין בזה באורך בהמאור ובמלחמות ובר"ן ודו"ק: גמ' ולוקמי בדאית להו ליתמי כו' ולדידיה עדית ובינונית כו'. בגמרא דפוס באסיליאה ליתא תיבת עדית ובאמת אין לורך בו רק דמוקי דומיא דאוקימתא קמייתא בעדית ובינונית מוקי לה השתא נמי הכי וק"ל: ברש"י בד"ה ומר סבר בשל שלם כו' וכיון דבהדי הדדי כו'. לאו בדוקא כתב כן

באור

ז"ל דהם לא מכוי לקושיתו מספקתן וכמ"ש בשיטה מקובלת ע"ש: (י) דברי הגאון בזה סתומים ותמוהים בהבנת לשון זה כמו שבמסקנו איברא ודאי פ"ם הוא. ואולי ז"ל י"ל דאולי ס"ל דו' שערי הר הבית היה אבל מ"מ קתני חד תנא ה' שערי הר הבית לדידיה ז"ל ח' שערים [ר"ל שערי העזרה] ולעומתן י"ג גזברין והיינו דקאמר דל חמשה דהר הבית פשי להו תמניא כו'. כן נראה להגיה. אבל גם זה תמוה מאד דבמדות ריש פרק א' קתני כ"א מקומות ונקיט שם כך תנא נוסא ה' שערי הר הבית וז' שערי עזרה. גם מה דמשמע מהגאון

דע"כ כולהו ס"ל די"ג גזברין הוי לא ידענו מממנות נוס: (כ) ולכך לא הקשה אלמודא ממתני' דלקמן בסמוך דפליגי אי לריך לשלם לפרנס משום דמיירי בלא טען: (ל) דשם נקטו התוס' בלשונם וכ"ש בשומר חנם והקשה הגאון שם דדלמא דוקא בשומר שכר הואיל ומחויב לשלם בשכר משא"כ בשומר חנם הו"ל כמבריח ארי. ומ"ש הגאון כאן דכי היכי שתקנו כו' אינו מובן דבקושייתם עדיין לא אסקו אדעתייהו דמשום תקנה הוא דחייב רק מ"כ העלה זה בתירוצו על קושיתם: סליק

וק"ל [וכ"ה במהרש"א] : ברש"י בד"ה בהא לימא אדמון כו'. יש להתיישב למה לא מפרש כפשטיה ודו"ק [גם בזה כיון לדברי מהרש"א] : בתוס' בד"ה ורבנן כו'. עי' בח"ס [הובא במהרש"א] ולכאורה התוס' משמע להו דאדמון לא ס"ל האי טעמא דמשטון דרבנן סיימו כן במתני' ועוד דתוס' לא נחתו מעולם לדמות רק הפסד שיש בקניית השדה שימנע מלמוכרה או מלוקחה אבל הא דמשכון לא שייך לדמות לזה דאין כאן הפסד ואין להם ענין זה עם זה לכן חילקו בין הפסד שקנייה למכירה ודו"ק : ע"ב גמ' אלא מעיר לכרך מ"ט. דלא שייך בזה כלל טעמא דבודק דאף דשכיחא כל מילי מ"מ מי מכריחו לקנות ועוד דע"כ לית ליה לת"ק טעמא דבודק מדמוליאין מנוה הרע ליפה : בתוס' בד"ה היא אומרת כו' וי"ל דהכא כו'. יש להתבונן בזה [דהיכן מלינו מנוה הרע ליפה דיכולה לכופו וכ"ה במהרש"א] וק"ל : בתוס' בד"ה ואימא נסבא כו' דנסבא עדיפא כו'. ואפ"ה פריך ואימא פריטי אף דודאי גריעי [והלמא אה"נ דהוא בכלל מה שירצה מגביהו]. דמשמע ליה מגביהו מאיזה מטבע שירצה כפרש"י אפי' איסרין אבל לא פרוטה דאל"כ הול"ל מגביהו פרוטה ועיין בתוס' מנחות דף ק"ז בזה וק"ל : פרש"י צריך חיזור מ"מ ואימא פריטי כו' ודו"ק :

דף קיא ע"א גמ' כל העולה מבבל לא"י כו' שנאמר בבלה יובאו כו' אמר שמואל כשם כו' כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות. תרי מילי הן כל א' באנפי נפשייהו מבבל לא"י בעשה לשאר ארצות אסור משום ישיבה כו' : גמ' כיוצא בדבר וישבע יוסף כו' אמר ר"ח דברים בגו כו'. אבל ביעקב אולי ס"ל טעמא אחרינא וע"ש : גמ' תחתוניות. אין זה שלשול כדמשמע לעיל פ"ק תמרים משלשלין ומבטלין לתחתוניות כו'. ואולי מעיים כו' ע"ש וק"ל [וכ"כ לעיל פ"ק] : ע"ב גמ' פשטא דקרא כו'. קרי לדרוש זה פשטא לגבי הראשון :

דף קיב ע"א כתבתי באורך בחולקי : גמ' אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים כו'. דא"ל בברכותיה הוי דהא בברכותי' אלה שערים כל מקום לפי חשבון וא"כ בשנה פשוטה לא מגיע לבית סאה כ' אמה על כ' אמה אפילו כור אחד : גמ' ד"א כו' אי מה צבי זה קל כו'. ולא מקשה ללשון ראשון יש ליישב וק"ל : גמ' ובכתב בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה. שכן דרך עוד היום הסמיכות בא"י מב' פנים או אם הוא עמו במקומו קרי ליה רבי ועולה לס"ת [בשם רבי] ואם אינו עמו כותבין לו בכתב והדין שאין סמיכה אלא בא"י לפני אלהים הכתובין בפרשה וכיון דכתיב על אדמת ישראל לא יבאו א"כ בטל הסמיכה הראשונה רק בכתב לז"א בכתב בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה וק"ל וא"ל דהו"ל נר"א לומר מיד כשנכנס לא"י פלטי לי מתרתי דאין זה קושיא וק"ל : ברש"י בד"ה בית סאה עושה כו' שהרי נמשלה לגן כו'. אין מדוקדק כ"כ אף שיש לגדדו וק"ל : בתוס' בד"ה ר"ח הוי מתקל כו'. לפירוש התוס' מאי קמ"ל ונ"ל שהיה מנשק ועיקר חסר מנמ' רק מדקפיד לידע אם נכנס לגבול א"י ע"כ לאיזה ענין היה לנשק ולחבבה :

סליק מהר"ם שי"ף ממסכת כתובות

סיימנו בע"ה מסכת כתובות ביום א' ה' אלול שצ"ב לפ"ק פה ק"ק פולדא·

הגהות וחדושים על מסכת כתובות

מאת הג"מ ברוך פרענקל תאומים זצ"ל מלייפניק

דף ג ע"א תוס' ד"ה וסברה · נ"ב יעוין תוס' נדה דף יב. ד"ה לנוע : ע"ב תד"ה ולידרוש . ומיכן ר"ת . נ"ב יעוין תוס' יבמות דף עו: ד"ה קסבר :

דף ד ע"א תוס' סד"ה בועל . באנינות דאורייתא . נ"ב יעוין בהרא"ש פרק אלו מגלחין דין ג' : שם ד"ה בעילת מצוה קרי ליה . נ"ב יעוין תה"א להרמב"ן דף סס: בדין אנינות :

דף ה ע"ב תד"ה מהו . אע"ג . נ"ב יעוין תוספות לעיל דף ג. ד"ה אי איכא :

דף ז ע"א תד"ה מתוך . ושחיטת עולת נדבה . נ"ב עולת ראיה שרי. אבל בעולת נדבה גם לב"ה אסור בעשה דלכם רק שאינו לוקה כיון דשייך ביה מתוך . וכוונת התוס' כאן למ"ש במסכת ביצה דף יב. בד"ה השוחט ובד"ה ה"ג . ובטעות רשום כאן שם דף כ' : שם כיון דאכיל ליה . נ"ב יעוין לשון התוס' ביצה דף יב: ד"ה הכא :

דף ט ע"א גמ' הכא אונס הוה . נ"ב יעוין בירושלמי המובא בתוס' סוטה דף כז: ד"ה כשם כו' אפשר לומר מזיד בה כו' :

דף יא ע"א גמ' אמר רב הונא גר קטן . נ"ב יעוין ב"ק דף קט: תוס' ד"ה קטן : שם ישבינן לה קנס . נ"ב יעוין לקמן דף כט. תוס' ד"ה אלו וד"ה ועל השוטה : רש"י ד"ה על דעת ב"ד . ואמו הביאתו . נ"ב יעוין לקמן דף מד. תד"ה הגיורת :

דף יב ע"ב גמ' ר"י ור"ה אמרי חייב . נ"ב יעוין תוס' סוטה דף כה: ד"ה ב"ה :

דף יג ע"א גמ' בין הכיר בה . נ"ב יעוין לקמן דף לו: תוס' ד"ה כולהו : במשנה ר"י אומר לא מפיה . נ"ב יעוין תוס' לקמן דף עה: ד"ה ספק : שם ר"י אומר לא מפיה. נ"ב יעוין תוס' חגיגה דף יד: ד"ה בתולה : תוס' ד"ה מעלה . והא אמריק . נ"ב יעוין תוס' יבמות כד: ד"ה אמר רבי ולקמן בדף סג: ד"ה אבל :

דף טו ע"א תוס' סד"ה וספק. אינו יודע. נ"ב יעוין תוס' יבמות פ. ד"ה נעשה ותוס' חולין יא: ד"ה וכ"ת. וברש"י סנהדרין עח: במשנה ד"ה נתכוון : ע"ב במשנה שדה זו . נ"ב יעוין תוס' ב"ק קז. ד"ה עירוב ותוס' ב"ב דף נג: ד"ה דברים : תד"ה לסחזיר . אפי' לשמואל . נ"ב יעוין תוס' סנהדרין דף ג: ב"ק דף כז: ד"ה קמ"ל . ב"ב כג: ד"ה תון לחמשים וביבמות סה. תד"ה נשאת :

דף טז ע"א גמ' שספה שאסר . נ"ב יעוין ב"ב דף ל. ובאס"ז שם : תד"ה התם . ור"י מפרש . נ"ב יעוין לעיל דף יג. תד"ה רב אסי : שם ד"ה כיון . דאית ליה . נ"ב יעוין ב"ב דף נג : ע"ב גמ' דאמרי עדים בשרפה. נ"ב יעוין לקמן דף פט. תד"ה במקום :

דף יח ע"ב גמ' כיון שהגיד . נ"ב יעוין סנהדרין מד. מכות ג. ובשבועות לא: ברש"י על המשנה . ויעו"ש בר"ן . וב"ב קסח. ותוס' ב"ק נו. ד"ה בהיפא · תוס' ד"ה אין נאמנין . דמקוים הוא הוי מגו . נ"ב יעוין תוס' ב"ק עב: ד"ה אין לך :

דף יט ע"א גמ' לקמן לאמלוכי . נ"ב יעוין תוס' ע"ז כד. ד"ה הא בגנבא : שם שטר אמנה . נ"ב יעוין בהגהות מרדכי פ"ק דב"מ דין תכ"ב : תד"ה מודה . ורבנן הוא . נ"ב יעוין תוס' ב"ב קכח: ד"ה נשבע : שם לא שהריכוהו קיום . נ"ב יעוין לקמן כח. תד"ה קיום. ודף נב: ד"ה דינא . ובתוס' ריש גיטין . ובמס' ב"מ יד: : שם שטרא בידיה . נ"ב יעוין תוס' ב"ב ע. ד"ה או דילמא :

דף יט ע"ב גמ' האי ניתן . נ"ב יעוין ב"מ עב: : שם ת"ר שנים חתומין . נ"ב יעוין תוס' ב"ב לא: ד"ה ורב נחמן : תד"ה ואם כתב . ופסולי עדות . נ"ב יעוין תוס' ב"ק עב: ד"ה אין :

דף כ ע"א גמ' אוקי תרי לבדי כו' . נ"ב יעוין תוס' עירובין לו. ד"ה הכא :

דף כא ע"א גמ' קנפיק נכי ריבעא . נ"ב יעוין גיטין סו: : ע"ב תד"ה הנח . וי"מ משום . נ"ב יעוין ירושלמי ר"ה פ"א הלכה ז' . ומרדכי סנהדרין פרק דיני ממונות דין תרל"ז : שם . ש"ך יו"ד סי' ... נ"ב יעוין תוס' סנהדרין ט. ד"ה בזמן . ב"ק ל: ד"ה כגון :

דף כב ע"א גמ' שנא' את בתי . נ"ב יעוין תוספות קידושין סג: ד"ה לקטלא : תד"ה מרי . אין כל העולם . נ"ב יעוין תוס' יבמות פ"ח. ד"ה אתא

גברא : תוס' יבמות ד"ה מנין לאב . תיפוק ליה . נ"ב יעוין קדושין סד. ועוד אילו אמר כו' :

דף כג ע"א גמ' בנתיה דמר שמואל . נ"ב יעוין ברכות סז. רש"י ד"ה כרה דמר שמואל : תד"ה מאי שנא . וא"ת. נ"ב יעוין תוס' לקמן דף כו: ד"ה אנן : ע"ב רש"י ד"ה ה"ג . נ"ב גרסא אחרת מבואר במרדכי דין קמ"ה :

דף כד ע"א גמ' רוב ע"ה מעשרין . נ"ב יעוין מנחות לא: תוס' ד"ה אבל . פי' בקונטרס . נ"ב יעוין ירושלמי ר"ה ריש פ"ב . וכתובות פ"ב : ע"ב גמ' נעלות משמרות . נ"ב יעוין תוס' גיטין פ. ד"ה ושם עירו : שם דאיסור עשה . נ"ב יעוין תוס' שבת קיח: ד"ה אילו :

דף כה ע"א גמ' בתרומה דרבנן. נ"ב יעוין תוס' יבמות פא. ד"ה ואין : תד"ה א"ד . בפלוגתא . נ"ב לקמן דף כח: :

דף כו ע"ב במשנה אסורה לבעלה . נ"ב יעוין לעיל דף ג: תוס' ד"ה ולידרוש ובתוס' סנהדרין דף עד: ד"ה והא :

דף כז ע"א תד"ה והלך . זילו טבילו . נ"ב יעוין במס' ע"ז דף לז: הא מיא כו' :

דף כח ע"א גמ' והוא שיש גדול עמו . נ"ב יעוין תוס' עירובין דף נט. ד"ה אפילו : ע"ב תוד"ה בית הפרס . מדתניא . נ"ב יעו"ש בתוס' ד"ה מנפה . ובתוס' שבת דף עו: ד"ה על ספק :

דף כט ע"א תוס' ד"ה ועל אשת אחיו . דקתני הכא על כתו פטור . נ"ב יעוין תוס' שבועות לג. ד"ה ושאנס . ולקמן דף מב. תד"ה לאביה : שם עד שלא נגרה . נ"ב יעוין דף לז. ד"ה הבא :

דף ל ע"ב גמ' א"ב זר שאכל תרומה . נ"ב יעוין לקמן דף לח. תוס' ד"ה אמר : שם שכבר נתחייב . נ"ב יעוין לקמן דף לד : שם כיון דלעשיה קניה . נ"ב יעוין בירושלמי דתרומות כג. : תוס' ד"ה זר . ברים הדבור . ואוכל תרומה . נ"ב יעוין תוס' יבמות ל. ד"ה אבל וביש"ם שם : שם אין לך אדם שמועל . נ"ב יעוין פסחים לג. תד"ה ומינה : שם וי"ל דשאני בשוגג כו' במס' תרומה . נ"ב יעוין ירושלמי פ"ז דתרומות שמקשה לר"ל דחייבי מלקות שוגגים פטורים מתשלומין והא כתיב ואיש כי יאכל קודש כו' ומאריך שם בזה : שם במס' תרומות פ"ו . נ"ב יעו"ש בר"ש : שם לפוטרו מכפרה . נ"ב יעוין תוס' ב"ק ד. ד"ה כראי. ותוס' פסחים כט. ד"ה ר' נחוניא : תוס' ישנים . ד"ה ומתחייב . פ"ק דכריתות . נ"ב דף ז. : שם וי"ל . נ"ב יעוין תוס' יומא עז. ד"ה דתנן . ויעוין תוס' ישנים יומא פא ד"ה זר . ובתוס' מנחות סט. ד"ה דבלע וברמ"ם פרק י"א דאהלות משנה ז' : תד"ה לי"ל . וא"ת . נ"ב יעוין תוס' ישנים ביומא פא. ד"ה זר : שם כדאמרינן התם . נ"ב יעוי"ש תוס' ד"ה הא :

דף לא ע"ב גמ' כגון שצירף ידו . נ"ב יעוין תוס' ב"ק כט: ד"ה אלא ותוס' קידושין כו. ד"ה א"כ ובעירובין עט: ובהרא"ש שם ובהמנית :

דף לב ע"א תוס' ד"ה ואי . דהם רחמנא . נ"ב יעוין לקמן לו: תד"ה והדא :

דף לג ע"א גמ' דלאו בני התראה . נ"ב יעוין תוס' סנהדרין סה: ד"ה יצאו : תד"ה ניתרי. התראת ספק . נ"ב יעוין חולין פא. אלא אמר רבא . ובמכות טו וג"ע : שם וי"ל . נ"ב יעוין תוס' פסחים סג: ד"ה התראה. ויעוין שבועות לג. תוס' ד"ה הזיד . ובריטב"א שם סד"ה א"ה . ובריטב"א קידושין עח . ד"ה רבא אמר ובתוס' יבמות פ. ד"ה נעשה ובתוס' נדה מו: ד"ה ר' יוחנן ובירושלמי יבמות ס"פ האשה שהלך . ובסוף פרק נושאין : ע"ב גמ' מה מכירה . נ"ב יעוין תוס' ב"ק עט. ד"ה נתנו : תד"ה גנב כו' דליתניהו כלל במכירה . נ"ב יעו"ש ב"ק עז: ברש"י ד"ה לא הוי מכירה ויעוין פסחים פט: המוכר עולתו כו' : שם ולר"ת . נ"ב יעוין תוס' סנהדרין פ. ובתוס' זבחים עא. ובתוס' כריתות כד. ובתוס' קידושין נו: : שם עין משפט ציון כ"ח. נ"ב שם מבואר דין מכירה ע"י שליח :

דף לד ע"ב גמ' דתידוש הוא שתידשה . נ"ב יעוין לקמן לח. : שם שכבר נתחייב נ"ב יעוין

לעיל דף ל: ובדף לא. : שם מעשת שאלה. נ"ב יעוין תוס' ב"ק יא. ד"ה אין : שם כשבורין של . נ"ב יעוין תוס' קידושין נה. ד"ה אין מועל :

דף לה ע"ב גמ' לרבה דאמר חידוש . נ"ב באס"ז מובא דברי הרמ"ה כתב בהם בזה"ל . כולהו נוסחא דידן עתיקא ותדתי לא גרסינן לה לכא שמעתתא דחידוש הוא כו' לרבה . ב' ר' ב' ה' דהוא רבה ב"ב כו' אלא לרבא גרסינן לה ב' ר' ב' א' :

דף לז ע"ב גמ' ולא תקחו כופר . נ"ב יעוין תוס' ב"ק כו. ד"ה עליו :

דף לח ע"א תוס' ד"ה הא . וניתן להצילו . נ"ב יעוין סנהדרין עד. : שם שלא ניתן . נ"ב יעוין סנהדרין נז: רש"י ד"ה נהרג עליו : ע"ב תוס' ישנים ד"ה אימא . לכתובת בתולות . נ"ב יעוין לעיל דף י. .

דף לט ע"א גמ' ובשיתא ירחי . נ"ב יעוין ח"מ בא"ע סי' ד' ס"ק י"ב : במשנה והמפתה לבשיוצא.נ"ב יעוין תוס' יבמות דף ס' ע"א ד"ה שאינו ע"ש:

דף לט ע"ב גמ' קרע שיראין שלי . נ"ב יעוין תוס' גיטין סד: ד"ה ותיפוק ליה . וב"ק נב. : שם גמ' ולו תהיה מדעתה . נ"ב יעוין תוס' יבמות נט : ד"ה הא :

דף מ ע"ב גמ' ממונא מאיסורא לא ילפינן . נ"ב יעוין תוס' לעיל לט. ד"ה הואיל :

דף מג ע"ב רש"י ד"ה ומגבה מאימת גביא כלומר . נ"ב נ"ל כלומר דהא הזינן לענין זכיה דאב דלאו :

דף מד ע"א גמ' ליפות כחו הוא דכתב . נ"ב יעוין קידושין כו. :

דף מה ע"א גמ' וזוממי' מקדימין . נ"ב יעוין תוס' ריש מכות ד"ה כל הזוממין : ע"ב אמר קרא הנערה . נ"ב יעוין לעיל דף לח: תוס' ד"ה לאבי :

דף מו ע"ב גמ' ואימא הכ"מ קטנה . נ"ב יעוין לעיל דף כב. בתוס' ישנים ד"ה מנין : שם מה אמה . נ"ב יעוין לעיל דף מג. תוס' ד"ה מגיד וקידושין טז: ד"ה והתנחלתם : שם אלא שהוא בספרת נדרים . נ"ב יעוין תוס' ב"ק פז. ד"ה כיון : שם ממונא מאיסורא . נ"ב יעוין לעיל דף לט. תד"ה הואיל : שם וכ"ת נילף מבושת . נ"ב יעוין תוס' יומא מט: ד"ה שאני : תד"ה יליף . וכן פי' ר"ח. נ"ב מובא בערוך ערך אן :

דף מז ע"ב תד"ה שלא . בש"ס מצינו כן . נ"ב יעוין במל"מ רפ"ו מהלכות זכיה : שם וי"ל דהתם . נ"ב יעוין בחסר"י פרק אלו טריפות דין ל"ד ובשו"ת הרא"ש כלל ל"ד דין א' . ושו"ת ח"צ סי' מא :

דף נ ע"א תוס' ד"ה הבעל . כגון נותן מתנה . נ"ב ב"ב נא: :

דף נא ע"ב תד"ה וגט . שמסורה בו דלא . נ"ב יעוין לשון תוס' ב"ק נה. ד"ה ממשה :

דף נט ע"א גמ' שדה זו שאני מוכר . נ"ב יעוין נדרים ל. בר"ן שם ד"ה תיפשוט : ע"ב תוס' סד"ה שדה . ואפי' בעבד אמר רב . נ"ב גיטין לח: :

דף ס ע"א תד"ה ממעכן . והא דאמר . נ"ב יעוין בתוס' חולין מח. ד"ה ובשוק ובע"ז יב. :

דף סג ע"ב תד"ה אבל . ועוד קשה מאילפי . נ"ב יעוין לעיל דף יג. תד"ה מעלה : שם אין נראה כלל לסתירה . נ"ב יעוין מ"ש בתוס' יבמות :

דף סה ע"ב גמ' ת"ר מותר מזונות לבעל . נ"ב יעוין נזיר כד: ובתוס' שם ד"ה שקימצה ובנדרים פח. בר"ן ד"ה המודר הנאה :

דף סז ע"א תד"ה גמלים . מחמת תקנת הגאונים . נ"ב יעוין במש"כ כאן בפסקי הרא"ש בשם ר"ת ובתוס' בכורות נג. :

דף ע ע"א גמ' וכיון דמשועבד לה . נ"ב יעוין תוס' גיטין מ: ד"ה הקדש. ולעיל נט: ד"ה קונמות :

דף עד ע"א גמ' תנאה דאפשר לקיומיה . נ"ב יעוין תוס' גיטין פד. ד"ה על מנת שתעלי :

דף עו ע"ב גמ' הכי אמר שמואל כל כו' . נ"ב יעוין חולין נח. תד"ה המע"ה . ובתוס' נדה נח. ד"ה ולענין :

דף פא ע"ב תד"ה לא . וא"ת . נ"ב יעוין תוס' לעיל דף יט. ד"ה וכגון ·

דף פד ע"א משנה מי שמת . נ"ב יעוין לעיל דף פב. תד"ה לא : שם שכולן צריכין שבועה . נ"ב יעוין תוס' לקמן נב. ד"ה ראובן ותוס' בכורות נא . ד"ה ולא בראוי : ע"ב גמ' ומ"ס מפין איתמר . נ"ב יעוין עירובין מו: תד"ה רב אסי . וב"ב קכד: תד"ה מספקא ליה :

דף פה ע"א גמ' בין כך ובין כך . נ"ב יעוין תוס' גיטין כט: ד"ה שקול ותוס' ב"מ ג. ד"ה ולא: שם דחשודה אשבועה. נ"ב יעוין תוס' שבועות מו: ד"ה אבל : תד"ה אית . ואומר ר"י דלא חשיב . נ"ב יעוין לקמן קט: תוס' ד"ה אם ותוס' ב"ב ל. ד"ה לאו :

דף פו ע"א תד"ה הסוא תולה מעותיו כו' . נ"ב יעוין תוס' ב"ב נג: ד"ה אי : שם ד"ה פריעת . כדאיכא אמריות . נ"ב יעוין תוס' ב"ב קנז. ד"ה מלוה :

דף פז ע"ב תד"ה ואלו . דאין נוטלין אפילו בשבועה · נ"ב יעוין תוס' ב"ק קח. ד"ה ותרי . ותוס' ב"מ ה. ד"ה שכנגדו :

דף צא ע"ב גמרא אי שויא לך אלפא . נ"ב יעוין תוס' ב"ב סא: ד"ה ש"מ ובשארי מקומות ובתוס' שליינתי שם :

דף צב ע"א תד"ה אי . מכאן יש לסוכית . נ"ב יעוין לשון רש"י פסחים לא. ד"ה אי פיקח : שם מ"מ אם הספיד הלוה . נ"ב יעוין תוס' ב"ק ט. סד"ה משהחזיק . וא"ת כו'. ובתוס' ב"מ יד. ד"ה עד כו' וא"ת כו' לפי' המפרשים כו' :

דף צד ע"א תד"ה לימא (בסוף העמוד) כדתנן במתני' תולקת . נ"ב כדף הסמוך ע"ב . יעוין בהרא"ש פרק הכותב דין י"א :

דף צח ע"ב גמ' איבעיא להו כו' . נ"ב יעוין בר"ש פ"ד דתרומות משנה ד' :

דף קז ע"ב משנה הניח מעותיו על . נ"ב יעוין תוס' ב"ק לד. ד"ה הב"ע :

דף קט ע"ב תד"ה אם כו' דבכה"ג ל"א. נ"ב יעוין תוס' ב"ב ל. ד"ה לאו :

הגהות בהרא"ש

פ"א דין ה'. הגה"ה פי' קודם שיקבר . נ"ב מה שמצוין הגהות מהרי"ח על דברי הרא"ש וא"כ נוהג. נרשם בטעות. וצ"ל הציון על ובועל בעילת מצוה :

פ"ב דין א' הוי כאילו נכתב בשטר. נ"ב יעוין בדברי הרא"ש ס"פ שבועת [הפקדון] : שם דין ה'. ובגמ' דידן פליגא . נ"ב יעוין ע"ז יג. ועירובין פרק מי שהוליאוהו : שם ולבוש כלאים אין מזיקין . נ"ב יעוין ברא"ש פ"ט דנדה : שם דין ס'. יש לדון בזה כדברי הרב שלא אמר זה . נ"ב יעוין חדושי הרמב"ן לב"ב דף לג בד"ה והכוא גברא כו' ויש לפרש כו' : שם דין ס"ו. הגהות מהרי"ח ד"ה פסק ראבי'. ויש דומין כו' . נ"ב יעוין במרדכי פרק הגוזל . ששם איתא ויש שדומין כו' אחרי דברי ריב"א שהמה מדמים בזה ראיות הריב"א . ובמרדכי שבפרקין איתא כדברי הגה"ה :

פ"ו דין ה'. ואומר ר"ת דהכי נהיגי באידנא . נ"ב יעוין תשובת הרא"ש כלל ע"ב סי' ז' . וכלל ע"ט סי' יז . ובפסקי הרא"ש לב"ק דף יד ע"ב דין יט ובאס"ז שם ד"ה כגון :

פ"ז דין ט'. משמע דאין המתקן נאמן . נ"ב יעוין בפסקי הרא"ש פ' שבועת העדות דין יז . ובט"ז יו"ד סי' קפה סק"ג ובב"י שם . ובאה"ע ר"ס קט"ז בח"מ ובב"ש שם . וגם יעוין ברא"ש גיטין פ' הניזקין דין ע': סוף דין יא והא דאמרינן דבועל לשם קדושין . נ"ב יעוין שו"ת הרא"ש כלל ל"ה סי' ה :

פ"ט סוף דין כ"ח. אבל אם אמרה שנפרעה קודם . נ"ב יעוין דברי הרא"ש בב"מ דף כ ע"א . ובחו"מ סימן ס"ו בש"ך ס"ק נ"ה . ובאה"ע סימן קה ס"ב :

פי' המשניות להרמב"ם פ"א . על משנה ראה מדברת . שהיא נתייחדה עם אדם ידוע . נ"ב יעוין בקול הרמ"ז . וצ"ל שנ"ל אע"פ שאומרת שהיא כו' : סליק

הגהות וחדושים על מסכת כתובות

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א גמרא בפס"ק נשמת ושמה לא מיבעי לך כו'. נראה דלאין לה וקא נמי ביום ל' לבדיקה שבת שונה ביטנות לא מיבעי לך כו'. נ"כ דל"ת אמרה בכתמתה עדיו. ואפשר דאפילו בתוך השנה נמי לא מיבעי ליה דל"ת אמרה. דדוקא בתוך ושמה דלא שכיח טולי האי שמשנה ושמה משבע"ל : רש"י ד"ה ואוכלות בתרומה. ואם כו' כצ"ל : תד"ה בתולה. שאינו דנוק. מ"מ המהרש"א דאינו כתיב העבד דבר עברי הוא לתא דנוק. הוא עוד כללי דקדוק דלא תבא ה"א הידיעה על הסמוך (פי' תא"ת בפ"ן) רק ע"ד בזוגות. וכזה מלינו ג"כ האולד כלי כ' אף שמאוחר כל' כמו נוטנים הסגולה מדבה (שמואל ב' ג') ועי' בפ' כ' למליצה גיאור דבריהם דרך אמר : ד"ה מפני (הא') סק"ק שבמהרש"א תמוה. דאי חיוש לדקעמת דמתני' מותר ליכנס ביום ה'. ודאי דחייב בתמועות אם הגיע הזמן לאותו יום : ע"ב גמרא דאיכא נמי דקא מצוית ומקיימו כו'. וקבכות זו ל"א על שמת ומפתיה שמאמר כפתחתם עדיו ואפי' למ"ד וקבות דרבנן משום דגבים אימא חזקת ממון : שם ולכונס כו' תלה נמי אינו גם והיה גופה קמ"ל כו'. פי' תוספות שנדחקו. ונ"כ דקמ"ל מלתא דפסיקתא דבכ"ע אינו גם אפי' אם כתנה שפירנם דגם אם לא יבא ממתה איזה אונס שיהיה גם. ומפיפה דייק שפיר דמשמע ג"כ דבכ"ע הוי גם אפילו לא התנה כפירנם. [illegible]

דף ג ע"א רש"י ד"ה דתלמודייהו לא כו' תמ"ש דכר. בנדרים (כ) דמי לה קפלה שאמי פ"ש : בסה"ע ד"ה דבנים טוקפ בהאחד בשבת. [illegible]

דף ד ע"א ד"ה אבל איפכא ולפר לאתומה בבכ"ש כו' כצ"ל : באי"ד וטוק ז' ודאי אסור כו'. [illegible] שהבית את לפנים כו' שנקרע לוכה כו' תגמלת דמולין. והקשה דהא היה מפלה בכלים הנה הכהונים שכן גם דכך הראשונים כ"עי' ועמ"ש בתמורה (יט ב) ובהשמטות בס"ד : ד"ה אבל דברים. אבל קשה דכל אותן היתים כו' משמע אפי' בשבת. ביומא (ח ב) מוקי לה דקתני מזין עליו כל שבעה לבר משבת. וא"כ כה"ג דבוותיה : ע"ב גמרא כאן באבילות דידיה כאן באבילות דידה. אולי לפי שהנשים תפני רכות לבן מתפעלות ומלטערות הרבה על כל גרה של"ת יותר מהאנשים ולבן נשבר כאשר יעידון הכתובים והנסיון. וזה אגלי כונת הכתוב הרבה ארבה עלבונך. דכל מאורע רע יעליבך ביותר : שם וכן היא במת חמיה כו' איכה רשאה כו' כצ"ל : תד"ה ומי. ולרשב"א כו' לאו פתו ועמה במטה אלא בבית אבל כו' כצ"ל : ד"ה עד. ואומר ה"ל דוד כו' כי לפרש"י לרבות גו"ד שפיר דלא כו'. כן העתיק התוי"ט בפ"ב דאהלות מ"ד : בא"ד בהס"ע בתוספתא דאהלות ספ"ג שתי אבנים כצ"ל. או כמו דאיתא בדבריהם בשבת (קנג ב) בפרק אמר ר' יהודה שתי כו'. אבל לפ"ז אינו מדוייק מ"ש לקמן ובתוספתא דאהלות ספ"ג תניא מעשה כו' דהכי הל"ל ועוד תניא שם :

דף ה ע"א גמרא וא"ר אלעזר פוסקין כו' כצ"ל בנ"י : שם הולכין לבתי כנסיות ולבה"מ כו'. נראה דתרתי קמ"ל חדא דאף דב"כ וב"ה אין נאותין בהן כו' כדאיתא בפ' בני העיר אפ"ה לפקח על פס"ל שרי וכמו דפריכן שם הספד ש"ר. שנית דאפילו בשבת שרי. וכן בהא דהולכין לטרטיאות כו' אית בהון איסורא אפילו בחול כדאיתא בעבודה זרה (דף יח). ועי' ברי"ף בפ' שואל בממ"כ שם המגיה : שם מיתיבי השמים כו'. ומעשה ידיו מגיד הרקיע ה"ק כו'. ק"ל מדוע לא מקשינן מהכתוב שם (קב) ומעשה ידך שמים. ואולי בספריהם היה כתוב חסר י'. כי גם ויבשת ידיו יצרו בספרנו מ"י. כאשר העיד המ"ש : רש"י ד"ה ידחה. לשליפי כו'. וא"כ תחול יום פרבה בשבת. ועי' סוכה (מג ב) ובתד"ה לא איקלע : ד"ה למחר. שאין משתה אלמון באלמנה אלא יום אחד כדלקמן כו'. כוונתו למאי דמסקינן שם דברכה אלמון באלמנה איכה אלא יום א'. ופי' אליבא דאב"א קמא שם ופ"ש בר"ן : תד"ה שמא (בסופו). אתיא מבן פוף כו'. ע"ש בקדושין ותראה שפ"ס בדבריהם ונלכך לתקנם : ע"ב רש"י ד"ה זו אמה. מהגדולה מודדין כו' ואמת כלים. הן לר"י בפי"ז דכלים מ"י אמת כלים באמת בת חמשה. וכמדומה שאמת בת חמשה טפחים נמדדת מן פסת היד (זולת האצבע). ולא ה"ל להכניס א"ע בפלוגתא : תד"ה זה. ועוד דאפילו לא מחלק מגי מפוי כו'. ק"ל דמה יעטו על הא דזו אמה. דודאי הוי מגי למדוד האמה ממנו אף אם לא היה מפורד : ד"ה דם. ועוד דע"כ לשמואל כו' אלא משום גפילת גשמה. אלא טעמא דמבורה הוי כו' כ"כ דל"ל : בא"ד קמ"ל דתבורי מיחבר. פירוש ואפ"ה שרי משום דסכנה היא. לכאורה מזה ראיה לדעת הרמב"ן שהביא הר"ן בפר"א דמילה דמותר למול בשבת אף פילמרך אחר המילה לדחות שבת לרחם חמין או לשחוק כמון וכדומה ותיובתא להרז"ה והרשב"א שאוסרין. דהא שרינן למול אף שסופו לחלל שבת במילה. וי"ל דשאני מילה דא"א לעשותה מע"ש. ולכן כשלותה התורה למול בשבת ע"כ עם מילה ג"כ. משא"כ חמין וכמון דאפשר להחם ולשחוק מע"ש וכדאר"ע שם כ"ד שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את"ש : ד"ה לדם הוא לריך. ולפירושו לקמן כו' אע"ג דהוית משאל"ל. ר"ל ומשמע דאי לדם הוא לריך אסור אף לר"ש דפוטר במשאל"ל. ולכן גבי מגילה ל"ק דמאי אילול שבת איכא דהא א"ל לגוף הדם דהתם דייק אליבא דר"י דמחייב במשאל"ל. והא דהקשו התוס' לעיל על טעם דהחלמת התינוק דא"ל להחלימו. היינו משום דהוה מקלקל דפטור לר"י אף בחובל ועדיין ל"ע :

דף ו ע"א רש"י ד"ה שלא הגיע זמנה. במסכת נדה כו' הוא שם (ה) : תד"ה האי. וכן בפרק נוטל ספוג כו' משום דאתי לידי סחיטת שמן הנבלע בו. ל"י מהיכא פסיקא להו דל"ל משום סחיטת שמן. דלמא משום מים הנבלעים בו. וכ"מ שם בפירוש הרמב"ם : בא"ד כיון שהכנסתו הולך לאיבוד כו'. בהגהה שבגליון משמע דמחלק בין מלאכה שאל"ל לפס"ר דלא ניחא ליה. היינו דשאל"ל הוא דא"ל לאותו דבר אבל מ"מ לא קפיד אם בא הדבר. ולא ניחא ליה הוא דקפיד עס"ד שבא כי יותר הוה ניחא ליה אם לא היה בא כי הכא דהולך לאיבוד. אבל ל"מ כן מהא דמייתי הערוך ראיה מהוספנא דהתם ודאי לא קפיד על כשרונה. וכן ממה שהקשו התוס' עליו לקמן מתפיס מורסא. דודאי לא קפיד אם יהיה לה פה. ול"כ דהחילוק הוא דמשאל"ל הוא דמכוון לאותו דבר אלא שא"ל לו כההיא דחופר בור וא"ל אלא לעפרו דמכוון לחפירה. וכן הוצאת המת מכוון להוציאו משא"כ פס"ר דלא ניחא ליה אינו מכוון להמלאכה כלל : בא"ד דהסיא דמתיר ר"ש לגלף כו' דמגוה שאני. מש"כ

המהרש"א ומיהו אהא דפריך כו' לא בעי למימר דמלוה שאני כו'. ול"כ דע"כ לא אמרי התוס' דמלוה שאני אלא לר"ש. אבל למאי דס"ד השתא דהסיא דמקורכייתא אתיא כר"י לא תשני הא דמלוה : בא"ד וכן הסיא דאית ליה הוספנא אחריתי כו'. עממ"כ שם בס"ד : ד"ה מאי. אלא דפריך ליה מגופה דברייתא. הא דמיטוקת מתניתין היא. ועממ"כ בנדרים (כו) בס"ד : ע"ב רש"י ד"ה דעריד דלא בעל. מלטער שלא בעל. לכאורה הנ"ל להגיה בעיל ת' בעל ולשון הגמרא. וכ"ה לשונו לקמן בד"ה אלא אמר רבא. וכן בתוד"ה והא. שוב התבוננתי דאולי כיון בגירסתו זאת ליישב מה דק"ל על מה שחילק כפ"י לקמן וכן התוס' לאביי בין ק"ש להא דאבל. דגבי ק"ש מלטער דלא מגי עביד מלוה דהלא באבל יש ג"כ לער כזה דל"ת עביד מלות תפילין. ופ"כ נ"ל דעל זה אינו מלטער הואיל דרחמנא פטריה. א"כ גבי ק"ש נמי הכי רחמנא אסריה. אלא ע"כ לריך לחלק דגבי ק"ש מלטער על מה שפשע שלא בעל מקודם בלילות החול וכמון בס"ד : תד"ה והכי. דניחא ליה לאוקמי מתני' כשמואל. לפמש"כ ביבמות (פ) דאין סברא דליפלוג רב על סתם משנה ע"ש. שפי י"ל דדחיק אביי לגיסנא דנהרדעי דרב אוסר : ד"ה רוב. מי חיישינן לדשמואל כו' או דלמא באמבטי עיברה כו'. משמע דמפרשי דאי חיישינן לדשמואל הות אסירא לכה"ג (ולא כדמשמע מדבריהם בחגיגה שם) וזה איסתתיע מהמל"מ בפי"ז מהל' א"ב הי"ג : ד"ה ואם להוליא. וס"ד דר"א דמותיב כו' ולא לפתח דהוה משאל"ל ואפ"ה אסר שמואל ולהכי פריך כו' כ"כ דל"ל :

דף ז ע"א גמרא א"ר הונא אין הלכה כר' יעקב. מש"כ המהרש"ל דאי קאי על רי"ע דמוש הסדרה נ"ל דמייתי הכא. תמוה דהכי לקמן (בע"ב) איתא כה"ג והלכתא המזכה לעובר לא קנה : תד"ה מתוך ושחיטת עולת נדבה דהכי כו'. לכאורה מאי קושיא הא לורך מלוה היא. ואולי לדעתם לצורך מלוה אינו אלא למלות היום וכמ"ש או לורך קיום מלוה ביו"ט : בא"ד והא דקי"ל בפ"ק דבילה דיש עירוב והולאה ליו"ע (כצ"ל ולמחוק בפ' אמרו לו) נראה דאיירי בעירובי תחומין ק"ל איך ס"ד דרבה שם דלב"ה אין ע"ת ביו"ע והלא כמה משניות נשנו בפ' משילין בדיני תחומין. וכן בפרק במה דר"ה שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום. הכי כולהון אתיין כבית שמאי : בסה"ד אבל ע"ת אין ענינה להולאה. ר"ל ואיך מוכיח תחומין מהולאה כיון דתרי עניני נינהו ויכול להיות דתחומין אסורין אף אם הולאה מותרת. ומ"ש המהרש"א מגיסנא דעירוב והולאה גופיה ליכא לאוכוחי משום דלשון הולאה יפול גם בתחומין כו'. תמוה דמה הוכחה יש מזה דאף אם יהיה לשון הולאה כמשמעה. מ"מ י"ל דהיינו ע"ת. גם מ"ש לפרש הולאה על תחומין לא מתוור כלל : שם בא"ד היינו משום דמותר להוליא לצורך. מ"ש המהרש"א דלריך טעם מדוע לא התירו נמי תחומין לצורך משום מתוך. תמוה דאפילו לצורך אוכל נפש גופיה לא התירוהו כדמוכח בכ"ד : ע"ב גמרא מלתא פסיקתא קתני דליכא בתולה דבצרה כו'. ק"ק דמ"מ יקשה מדוע לא קתני מברכין לבחור שבעה ולאלמון יום א' דהוה ג"כ מלתא פסיקתא. ובפרט לפמש"כ הר"ן דברכה באה על שמחת לבו של חתן פ"ש : רש"י ד"ה במקהלות. כמו הקהל את העדה אין הקהל כו' כצ"ל : תד"ה במקהלות. אין סברא לחלק בין עשרה לעשרים. ק"ק דא"כ אפי' בין שלשים נמי. ואמאי מספק בפסחים (סד ב) בשלשים לענין הכתות פ"ש. ואולי מפני שמלינו הסיבות מספר שלשים ויבחר יהושע שלשים אלף איש (יהושע ח). ויוסף עוד דוד את כל בחור בישראל שלשים אלף (ש"ב ו) : ד"ה הולוה. אע"ג דמבית השמונאי כו'. וכן פרש"י בב"ב (יא) : בא"ד ומלכות הורדוס ק"ג שנה כו'. הוא במס' ע"ז (ט) : בא"ד כדאמרינן הלל ושמעון כו'. הוא בשבת (טו). ודע דהמאור עינים בפ' נ"א ונ"ב הוכיח בראיות פלומות שהורכוס והילני אמו לא היו מזרע בית השמונאים כי אם גרי לדק בכמו כ"ה שנים קודם חורבן הבית וכ"כ בסה"ד בשם היוחסין. וא"כ א"ש סוגיא ב"ה כפשטיה : ד"ה והא. דכשנשאת למחלון היתה כו' כצ"ל : ד"ה שנאמר. ונראה דאסמכתא כו' דעשרה לא משתמע כו'. עי' בא"ש סי' י"ב ולע"ק : ד"ה רי"א. שפעמים בא עליה פוסין כו' כצ"ל :

דף ח ע"א גמרא רב אסי איקלע לבי רב אשי כו'. עי' לקמן (כג) במהרש"א ד"ה רב אשי וכן מלינו בע"ז (לג ב) דפליגי רב אסי ורב אשי ודלא כהס"ד בהגהת הש"ס : תד"ה שהכל (בסופו). ול"ג לכולהו דא"כ הוה משמע דג' ברכות הן. עי' מה שכתבתי בפסחים (כג ב) : ע"ב רש"י ד"ה בשורה. ומושיבין אותו והן עומדים כו'. ובסנהדרין שם לא מלינו שהאבל היה יושב אלא הוא עומד וכל העם עוברין או איפכא ע"ש : ד"ה עשרה כוסות כדכתיב כו'. עי' עירובין (סה) : תד"ה כי תניא. מכאן משמע שברכת אבלים שבבה"מ לא הוי אלא בעשרה כו'. ובמגילה (כג ב) סתמו דסגי בג' וע"ש במרדכי סי' תתי"ד : ד"ה אלא (בסופו). ומברכין לה בלא י'. נראה דר"ל אע"ג דליכא י' בתנחומין זולת ליכוף האבלים. אח"ז ראיתי שכוונתי בזה לדעת מהרש"ל :

דף ט ע"א גמרא מאי קמ"ל תניגא כו'. ק"ל דניתא דקמ"ל דאפי' לא שויא אנפשיה אלא ספק אסורה לו עי' שו"ע יו"ד סי' א' סי"ד שכתב מהרי"ק בהא דעד עלמו מותר לאכול משחיטתו מכאן ולהבא. וזה יש לדחוק ולומר דהיינו הא דמשני מ"ד התם ודאי קים ליה כו' ודלא כפרש"י. אבל שק"ל דניתא דאתי לאפוקי מקושית התוס' וא"ת ונוקמה בחזקת היתר כו' ולפמש"כ המהרש"א בתד"ה ומי אר"א ע"ש. לק"מ : רש"י ד"ה פדיס לא. ועוד הא לא נתפשה אסורה. מזה אין ראיה דוהיא לא נתפשה קאי על ועבר עליו רוח קנאה דכתריה כדאיתא בסוטה (ג). אולם מן כי מלא בה ערות דבר ראיה נכונה היא דמוקמינן ליה שם (ע"ב) שלא בקנוי ושלא בסתירה : תד"ה האומר (בסופו). כך בוגרת פעמים אין לה דמים כו'. מדברי המהרש"א משמע דהא דנותנין לה ליל' הראשונה אינו אלא בים לה וסת ושלא בשעת וסתה. אבל בגמרא לא חילקו בין יש לה וסת לאין לה. וכן לפי מאי דמסקינן דבכולן בועל בעילת מלוה ופורש. ואפי' הדם שותת ויורד מותר לו לגמור ביאתו. לא חילקו הפוסקים. ומשמע דאפי' בוגרת ואין לה וסת שרי בזה ועי' ברמ"א סי' קפ"ז סעיף ה : שם בא"ד וכדאמר בפ' הבע"י כו'. וכן איתא לקמן (לז ב) : ד"ה ואב"א. וא"ת א"כ בס"ם נמי תיאסר כו'. קשה מהא דאמרינן בחולין (עז ב) דסמכינן תיעוטא דנדמה לנקבה דנקבות כו'. וכן ביבמות (קיט) סמוך מיעוטא דמפילות לנקבה דנקבות כו'. ופ"ש עוד לעיל (סז) ברש"י ד"ה כולן זכרים. ואולי י"ל דהתם נקבה דנקבות הוא בתולדה וטבע העולם ולכן הוה מחזה ודאית תמא"כ ספיקא דתחתיו כו'. אבל ק"ל מדוע לא נלך באשת כהן אחר רוב הזמן שעבר עליה פרס שנתארסה. כמו במעות שנמלאו בהר הבית לעולם חולין אפי' בזמן הרגל (שקלים פ"ז מ"ב) דאזלינן בתר רובא דשתא. וכמו כן קשה בנדה ר"פ האשה גבי ג' נשים שלבשו חלוק אחד דניזל אחר מי שלבשתה זמן ארוך יותר מחברותיה. וכן בדוכתי טובא. ואף שים לדחות הראיה מהא דשקלים. דשם י"ל דהטעם הוא דכי מלטרף כל המעות דחולין דכל השנה יהיו יותר ממעות דמעשר דרגל ודכל השנה. מ"מ הסברא בעלמה ישרה היא דניזל בתר רוב הזמן ורוב וקרוב הולכין אחר הרוב ועי' פסחים (ז) : ד"ה ומי אר"א. בעד אחד אין מוסמין לקדושיו כצ"ל : ד"ה מפני מה. אמאי לא אסרוה לדוד דדוד היה יודע בודאי שנבעלה. לכאורה יש לדון בזה דהא חזינן דבאונס מותרת לבועל. אף דלפי הסברא הוה ק"ו מרלון דתיאסר. אלא כיון דאינה נאסרת לבעל לכן גם לבועל מותרת. וא"כ ה"נ לאוריה לא היתה נאסרת ע"פ עדותו דדוד דאין אדם משים עלמו רשע. ואפי' את"ל דפלגינן דבוריה כמש"כ הרמ"א באה"ע סי' קע"ו ס"ו. מ"מ הרי אינו אלא עד אחד. ול"ל משום דאוריה ודאי היה מאמינו לדוד והיתה נאסרת עליו כדכתב המ"מ שם ס"ק כ"ה. והעיקר נ"ל דע"כ אכתי לא הוה אסיק אדעתיה הא דבאונס שרי לבועל אף דזה הוה ידע דלבעל שריא מקרא דוהיא לא נתפשה (ועי' מל"מ בפ"ב מהל' סוטה הלי"ב) ולכן גם בזה הוה ס"ד דאף דא"כ לבעל מ"מ לבועל מיהא אסורה. אבל לפי דמסיק דבאונס שריא גם לבועל מטעם דאינה אסורה לבעל. גם בכה"ג שרי גם לבועל מהאי טעמא גופיה וחדא מתרי טעמי נקיט. וכן נ"ל להורות הלכה למעשה : ע"ב רש"י ד"ה ביהודה תמאי לא. והא ודאי מאחר זינתה כו' כצ"ל : תד"ה כל. אלמא אע"ג דאמר מהיום כו' ולמפרע נגמרת באומר כו' כצ"ל : בא"ד אלא ה"ה אם נשבה. וכן פרש"י בעלמו בשבת (נו) : בסה"ד ולפי הקונטרס קשה קלת איך בא עליה כו'. ק"ל דזה קשה עפי לר"ע לתירוצא קמא דאונס הואי דודאי א"א הואי. ונ"ל דכוונתם להקשות על הא דאיתא בשבת שם כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה ומביא ע"ז הא דכל היוצא כו'. אבל לכאורה י"ל דהיינו הא דמשני שם שבקש לעשות ולא עשה ודלא כפרש"י שם ויי"ל משום דבזה אכתי לא ניצל מחטא כדאיתא בנזיר (כג) דאשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה דלריכה כפרה וסליחה ע"ש. משא"כ לפרש"י א"ש דמחשבה רעה אינה מלטרפת למעשה כדאיתא בקדושין (מ). והא דאיתא בשבת (סד) דגם הרהור עבירה לריך כפרה. ובת"כ ויקרא (פ"ז) דעולה באה על הרהור הלב. נ"ל דמחשב לעשות שאינו עושה עתה כלום רק מחשב לעשותה לאח"ז. ע"ז אינו נענש כלל. אבל הרהור הוא שמהרהר עתה בה ומלייר יופיה בלבו אף שאינו מחשב כלל לעשותה בפועל זה מיקרי חוטא ולריך כפרה : ד"ה אי. וי"ל דלא חשיב ס"ם כה"ג כו' דאימר קודם שנתארסה נאנסה. נ"ל דר"ל דא"ת דפתחה פתוח דהיינו שנבעלה יש שני לדדים להפסידה כתובתה. א' אם נבעלה קודם שנתארסה. ב' אפי' א"ת לאחר שנתארסה דלמא היה ברלון. ולזכותה אין לה אלא לד אחד דהיינו שנאנסה אחר שנתארסה והוה כמו מיעוט דאינו מלטרף לס"ם כמש"כ לעיל בד"ה ואב"א (ועמש"כ שם). ולפ"ז יש לנו חלוק תרווח בין לאוסרה

לאוסרה עליו דא"כ משום דהם הוה ספק שקול. ספק תחתיו ספק אינו תחתיו לכן מצטרף לס' שאינו בקי והוה ס"ס גמור. ומש"כ לענין כתובה כדאמרן ולא נצטרך לחילוקם דלעיל מטעם החזקות: ד"ה לא. דאין זה אינו דמיפסלא נפשה מכהונה. ועי' לקמן (כב ב) בתוי"ו בסה"ע כה"ג. ועמש"כ בב"ב (קלד ב) בד"ה מאי שנא בש"ד:

דף י ע"א רש"י ד"ה שיהא זה כמוהר. הקים כו' ומה כסף האמור כאן שקלים כו'. וכ"ה לקמן בגמרא (לא סע"א). הן גבי מוציא ש"ר כתיב ג"כ מאה כסף וילפינן לה דהוו שקלים כסף קנוב מכסף קנוב כדאיתא בבכורות (ר"ד נא) ובפרש"י ושם יליף אונס ג"כ מזה וצ"ל דנקיט לה אגב. ועיקר קרא אינו אלא למילף מפתה מאונס למנין חמשים. אבל לקמן (לח ב) בד"ה הא סברא לא בא לשונו בדיוק פ"ש: ד"ה מברכתא. השיר הזאת שמתה מברכתא. ונזכרת ג"כ בעירובין (מז ב. סא ב): תד"ה הואיל. אם ילעבו למכור כו'. כ"ל והתו לידי תיגרא שתתלונן עליו לאמר אתה מוכר משבוד כתובתי. אבל מלקוחות לא תוכל לטרוף לא מעלפלי ולא עידית אם יש בנ"ח אפי' זיבורית: ד"ה עקן. ליבדר מר תלתא כו' כנ"ל: ע"ב גמרא. וריבא"א נתחייבת במקחך א"ל כנ"ל וכן בכמוך: שם אלמנה על פם מנה. וכ"ל דאותיות אל הם לסימום שם התואר ולקוח מלשון ערבי כמו שפי' המבארים במלות אלגבים. אלקוס. ועי' בס' א"ק לר"ש לפוויזאסן בשם אלסר ובסערה למשה. והבונה בע"י נדחק בזה ע"ב: רש"י ד"ה ויש לה מענת בתולים. אבדה כל כתובתה כו'. ברש"י שברי"ף ליתא מלת כל. ונכון. דפלוגתא היא לקמן בכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אם יש לה מנה או אין לה כלום: ד"ה אין כמותם. לפי שאיט מעוכב ביום מלילך לשדות כו'. ק"ל דאדרבה דהא אמרינן בברכות (קב) לעולם ינהיג אדם א"ע שחרית וערבית כדי שלא יהא צריך להרחיק. ולפמש"כ המפרש בתמיד (כז ב) בד"ה תפיך דהייט בתחלת הלילה (ועי' כ"מ בפ"ה מהל' דעות ה"ו) יל"ק. ולולי פירושו הגל"פ לפי שבערבית אין דרך לאכול הרבה וכפי אזהרת הרופאים: תד"ה ותנא בסופו. ולא אלא אגור שהיה ביתי מכה. מש"כ המהרש"א בת"א תסיכי תיתי לן שהיה אשור אחר קודם משה. לכאורה אישתמיטתיה כתוב הדר מן הארץ ההוא יצא אשור (בראשית י). אולם עיקר ברייתא דרב יוסף אהאי קרא איתמר ביומא (י). וכן יל"פ קרא באכה אשורה (שם כה) דהיינו נתי סליקא. ומקראי דבלעם עד מה אשור תשבך ועגו אשור. בלא"ה ל"ק כיון דכתיבי בנבואתו דלעתיד. וכמו שמליט הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו. אך קשה מקרא דבני שם עילם ואשור: ד"ה אמר. וי"ל אפ"ג דלא מחייב על ביאת מקדם אקור לסורות כו'. ק"ל א"כ מאי פריך רב אחא לרב אשי בכריתות שם על הא דלא רצה להתיר כדר אחר ששתה יין מזוג מהא דא"ל והלכה כר"א:

דף יא ע"א ד"ה מטבילין. ונראה לר"י כו' מדרבנן כו'. בטור"ע לקמן פ"ד אות כ"ב הקשה דא"כ דליכא מה"ת גר קטן שהורתו ולידתו שלא בקדושה. ל"ל קרא שם למעוטי מאינה בסקילה תיפוק ליה דהיא בחזקת בעולה פ"ש. ול"נ כיון שנתגיירה אמה והיא מחזיקתה תחת השגחתה כדי שתתגייר תתגדל לכן היא בחזקת משתמרת שלא נבעלה. ועי' בגמרא ס"פ ד' אחין. עי"ל דאתי למעוטי כגון שהושיבוה ע"פ חבית של יין ולא היה ריחה נודף קודם הזנות כדלעיל. וכמו שבדקו בנות יבש גלעד ביבמות (ס ב) אבל לא איממתיש מנא לאשמעינן דהשכי הך בדיקה לענין קנס ולענין כתובה שתהיה לה מאתים. ולעיל (ו ב) אמרינן רוב בקיאין הן ר"ל בהטיה. ועי' חגיגה (יד ב) תד"ה בתולה: בא"ד כגון שירש את אמו. לכאורה קשה מאין פסיקא לנו דירש את אמו ד"ת כיון דהורתו שלא בקדושה. ונראה דמילייהו מהא דקי"ל ביבמות (לז ב) שני אחים תאומים והיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה חייבין משום אשת אח ע"ש. וא"כ חזינן דיש להם קורבה מצד האם ולכן ה"ה דיורש את אמו מה"ת. והאחרונים לא הביאו ד"ז. וג"פ דה"ה דפסול לעדות לאמו מה"ת. ועי' בטור"ע א"מ סי' ל"ג בש"ך סק"ז. וכן אם בא עליה חייב סקילה משום בא על האם. אך ק"ל למ"ד עובר לאו ירך אמו הוא א"כ הוא מחוסר מילה ואינו גר עד שימול ויטבול וכ"מ מתוס' יבמות (מז ב) ד"ה מטבילין דפריך אינו גר עד שימול אמ"כ. והרמב"ן בג"י שם הביא ראיה מזה דכדיעבד טבל קודם שמל עלתה לו טבילה. וצ"ל דהתוס' ס"ל כאן כדעת הרא"ה שהביא שם הג"י דכיון שהוא פסה בהיותו במעי אמו לאו בר מילה הוא הוי דינו כנקבה דסגי לה בטבילה לחודא. וכן יש לכוון דברי התוס' ביבמות שם: ד"ה אבל. האומר תן גט זה לאשתי כו' כנ"ל: במשנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה כו'. פי' תוי"ט בשם הר"ן דחלוצה איידי דמתניתין קתא נקט. והר"ן מסיים ולאשמעינן דאע"ג דנתאלמנה ונחלצה מנה מיהא אית לה: ע"ב שם הגיורת כו' יתירות על בנות שלש שנים ויום א' כו'. יתירות לאו דוקא כדמוכח בכ"ד דבת ג"ש ויום א' ביאתה ביאה וכדקתני במשנה הקודמת פחותות כו' דמשמע הא בנות ג"ש ויום א' מנה. ואיידי דתני רישא פחותות תני סיפא יתירות וכה"ג משני בעירובין (פז) איידי דתני רישא פרוץ מרובה עה"ע תני סיפא עומד מרובה עה"פ: גמרא מתיב ר"נ היא אומרת מ"ע כו'. נ"ל לגרום כגי' דר"נ סתם הוא כדיה דרבא ורמב"ח היה תבירו דרבא ולא שייך לומר דאותיב ליה: והנה איתותב למב"ח מפשטיה דמתניתין ועמש"כ בחדושי א"ח סי' ק"ם: שם ואמר ליה רמב"ח אפשר כו' כ"ל דנ"ל: שם אלא ש"מ הדר ביה רבא מההיא. ביצה (יח ב) ב"ב (כד) מנחות (ז ב): שם ויש לה עדים שלא נסתרה א"כ נסתרה כו'. לכאורה הוא זו ואצ"ל זו: רש"י ד"ה באפי נפשה בלא גברי כו'. בכוה אומר הפ"ם בפירוש כן כמו לעיל (ו) ובכ"ד. ובאפי נפשה משמעו בכ"מ דלא איתמר על פירושא דמשנה אלא דפליגי בעלמא. והכא ג"כ יל"פ דגל"ק פליגי בפירוש דמתניתין דרב מפרש לה כדמסיק רבא אליביה לנ"ב. ושמואל מפרש לה כהם"ד דרב אושעיא. ונ"מ נמי לדינא דלל"ק הלכה כשמואל בדינא כמש"כ הרא"ש. וללל"ב איכא למימר דפליגי באיסורא כגון לענין כה"ג כתנו שפרש"י: ד"ה כשהכיר בה. כשכנסה וכתב לה כתובה. ונ"ל שכתב לה סתם כדחזי ליכי. או אפילו גם זוזי מאתן עי' לקמן (יב ב) תד"ה ב"ד של כהנים. אולם יל"פ במקום שאין כותבין כתובה או שלא כתב לה איכו. א"כ שנאבדה: ד"ה מדמי לה לבוגרת. דקי"ל שכלו בתוליה במס' יבמות כו'. וכן איתא לקמן (לו ב): ד"ה מקח טעות. לגמרי משמע ואין לה כלום כנ"ל נקודת ההפסקה: תד"ה הדר ביה. המפרשים נלאו כאן לעמוד על כוונתם. ומש"כ המהרש"א די"ל דהדר ביה מכוליה מילתא דבין במ"ע ובין בבעולה יש לכן מנה לרבנן אף בלא הכיר בה. ונסתייע מרש"י שפי' באמת כן מדל"ג מההיא. במתכ"ת שנה בכוונתו שהרי לקמן כ' רש"י להדיא דהדר ביה מההיא דלעיל. וכוונת רש"י דל"ג מההיא הוא דכיון דפסוק בה שתה ועומד בה אינו נופל עליה לשון מההיא (ויותר היה נופל עליה לשון מהא או מהך) אבל לקמן דמיירי באידך מימרא דרבא שייך שפיר לומר על הראשונה מההיא. ובכוונת דברי התוס' נ"ע כפשטייהו. והוא דאיכא למימר דהדר ביה וס"ל להפך דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה דאיכא מקח טעות כ"ב דסופה להיות בעולה תחתיו. אבל במ"ע הוא תק"ע דלא תהיה תחתיו מ"ע דאין מ"ע בבשר:

דף יב ע"א גמרא מאן דמתני לה אברייתא כש"כ אמתניתין. ק"ל דלמא לא מתני לה אמתניתין משום דהכא לא יאמר עלה ז"א דהא ליכא עדים דליסמוך עלייהו. עי' מהרש"א בתוס' ד"ה אמר רבה: תד"ה כנסה. דלא תסגי טענת בתולים כו' כנ"ל: ד"ה יניתום. דלעיל נמי מפרש כו'. הוא (בדף ט ב): ד"ה כגון. ומת מיד או עדים כו' כנ"ל: גמרא אר"א שתי תקנות הוו. כה"ג ביומא (כב) ובגיטין (מז ב) ובמנחות (נב): ע"ב במשנה היא אומרת כו' ונסתחפה שדך. כ"ה הגי' במשניות ונכון: תוי"ט ד"ה לא כי. ממש"כ בב"ק (לה ב): גמרא רב יהודה ורב הונא דאמרי תרוייהו חייב. בכה"ת איתא ר"ה קודם לר"י וכ"ה לקמן בדברי אביי וכ"ה בגליון התוס' כאן והוא הנכון: שם עד כאן ל"א ר"ג התם אלא דאיכא מיגו. ולפ"ז בטענה מ"ע אני מתחיך דליכא מיגו לא תהימנא אפי' לר"ג וכ"כ הב"ש סי' ס"ח ס"ק כ"ב ואפ"ה משבינן לה למיגו. ועי' תוס' לקמן ב"ד הסמוך וצ"ע דבכה"ג אמרינן בב"מ (דף ג ע"ח) איערומי קא מערים. ועי' לקמן (טז) ברש"י ד"ה הכא בסופו: רש"י ד"ה אלא דאיכא מיגו. כגון גבי משארסתני נאנסתי הוה טוענת מ"ע אני כו' ר"ל מתחיך דמקודם לא הוה לה אלא מנה כדמסיק וא"כ לא הוה מיגו. וכ"ה להדיא בגמרא לקמן (טז): תד"ה רב הונא. דהתם (ר"ל בריש הפרה) משמע כו'. והמעיין ישתבש: בסה"ד דהא בסוף המניח אית לכו לרבנן כו'. קושיית המהרש"א בכאן תמוה דהא בהמוכר שור כו' ע"כ ליכא ברי ושמא כדמוכח ממש"כ התוס' דסוגיא דהכא אזלא לא"כ דהתם: ד"ה אלא. האי טיעוא כו' דלריו"ח בהדיא דמ"ע ליכא מיגו. ובזה מדוייק לישנא דגמרא אמר לך ר"ג כו' ושביק לריו"ח בר זוגיה. אבל הא דמשמע דמזקה איתא גם שם. צ"ע דמש"כ הר"ן חזקת אינה מזנה הוא דוחק דלא הוה דומיא דחזקה דטענת משארסתני נאנסתי דהיינו שמעמידין אותה אחזקה דמעיקרא וחזקה דהר"ן הוא כעין רובא עי' קדושין (פ). ולפע"ד דרש"י הורנו בזה בפירוש כי דבמשנה כי בתולה הואי ונסתעבד לה במאתים דבג"ת אחרונות דלכאורה (שפת יתר סם) אורי לן דחזקה דהתם היינו דתפעה שנולדה עד ג' שנים היתה מוחזקת להיות כתובתה מאתים. ולר' אלעזר לקמן היתה מוחזקת מיהא להיות לה כתובה ודו"ק:

דף יג ע"א במשנה והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור"א אומרים נאמנת. וכ' הרע"ב ומ"מ אם אשת כהן היא כו' שויאה אנפשיה חד"א כו'. וכ"ש התוי"ט וה"ה באשת ישראל וקבל בה אביה קדושין בפחות מבת ג' שנים. אבל הרע"ב נראה דדק שפיר בתה שלא כתב בכגון זה דהא ע"כ מתניתין לא איירי בגוון זה. דא"כ ע"כ תחתיו נאנסה ומאי טענתיה הרי נסתחפה שדהו: גמרא בשלמא לר"א כו' והדא לאפוקי מדרהמב"א א"כ שפת. אין להקשות דהא ממתניתין שלפניטו דהיא אומרת מ"ע נמי שמעינן לה דאל"כ מאי איכא בין טענה דידיה לטענה דידה. די"ל דאתיא כר"ת וכדאוקמה ריו"ח. אבל מ"מ ק"ק דליתני הכא והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את והיה מקחי תק"ע ולא ילפינן לתמנה שלפניה וי"ל: רש"י ד"ה סבר לה. דאילו ריו"ח לא שביק רבנן כו'. לכאורה י"ל כיון דלדידיה ע"כ אמיא כר"ת הוא נמי ס"ל כוותיה דמחלוקת וא"כ סתם היא. ואולי לא חשיב לה סתם דאיכא למימר דרק הכי תנאי ס"ל כוותיה: גמרא בשלמא לזעירי כו' אלא גר"ת כו' ליסנא מעליא. מוכח להדיא דלזעירי לא נצרך לומר ליסנא מעליא. וכ"ל משום דמדברת

יוכל להתפרש מלשון וידבר עמים תחתי (תהלים יח) דהוא ענין הנהגה לל"א שבפרש"י. והכא נמי ר"ל שמתנהגת עמו לבדו. או מדברת ר"ל דברי תפלות וזנות דמשמשא הוא בסתר. פי' לשון תסרי"ק שהעתיקו הא"ת והב"ש בסי' ז' סי"א על הגהת רמ"א. אבל בתוס' סוטה (ה ב) ד"ה הא משמע דגם לזעירי הוא לשון נקי וכ"ת בירושלמי שהביאו התוס' שם. וכ"ל לחלק בין לשון נקי לבין ליסנא מעליא דהראשון הוא כגון שאומר לא טהור תחת טמא דהלשון מבורר וכן דבור תחת סתירה דיש כמשמעותו ג"כ לשון סתירה כנ"ל. אבל ליסנא מעליא הוא לדבר בלשון שהוא רחוק מן המכוון כמו הכא לרב אסי. ולפעמים הוא הפך המכוון כמו ברים פסחים דתני אור תחת ליל. ולכן קאמר הכא בשלמא לזעירי כו' משום דבלשון נקי אף במילי דעלמא דרך לדבר בו כדאיתא שם בפסחים. ובזה מדויק שם דהא דתני אור תחת ליל משני ליסנא מעליא נקט. ובתמי דבר"י תני לעולם יספר אדם בלשון נקיה. ובברכות (יא ב) אהא דתקנו הכל תחת רע אמרינן משום ליסנא מעליא הוא דמפני דמשמעות הכל שם היינו כל הטובות דומיא דשלום דקדים ליה. ולפ"ז לא דקו התוס' כאן שפיר בד"ה לדברי בהא דנקטי ליסנא מעליא: שם אלא למ"ד לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מא"ל. ק"ל הא כתבו התוס' ביבמות (מז) בד"ה ואין אתה. דאין סברא לומר שיהיו בניו פסולים ובני בניו כשרים ע"ש. וא"כ הכא נמי נאמר דאין סברא להכשיר אותה ולפסול את בתה ואין לומר דהכא שאני דלא מיחזי כ"כ כחוכא דיתלו שבתה נפסלה א"כ בביאת עצמה לפסול לה דא"כ הא הילמריך מובא ומאי פריך: שם האמר רב מלקין על היחוד ואין אוסרין כו'. ק"ל לפרש"י ותוס' דמיירי בא"א מאי פירכא דלמא שאני א"א דאית בה מיתת ב"ד לא חיישינן דבא עליה. אבל בנתין וממזר דאין בהם אלא איסור לאו חיישינן. וביותר לדעת הרמב"ם בפי"ב מהל' א"ב הל"ב ובפט"ו ה"ב דבביאה שלא בדרך אישות אין בה איסור תורה. וחילוק זה איתא בסוטה (ז) ועי' לעיל (ד' ב). לכן הנכון יותר דרב איירי בפנוייה. ופריך כיון דביחוד גרידא לא מיתסרא ה"ל להאמינה במיגו דלא נבעלתי (ולא נצטרך ג"כ למה שנדחקו התד"ה ואין ולבסוף סעלו בקושיא) ומשני מעלה כו' דלא להאמינה במיגו וכפי' הפ"י: תד"ה רב אסי וא"ת כו'. לכאורה בפשוט י"ל דהתם איכא חזקת ממון נגד המיגו וס"ל דמיגו להוציא ל"א ועי' לקמן (פה ב). אבל תירוצם דהכא הוא תירוץ הגמרא לקמן (טז) הכא אין שור שחוט כו' לפי פירושם שם. והא דלא מחלק הגמרא מטעם חזקה הוא משום דגם בשדה זו של אביך כו' לפי דבריו היתה מוחזקת ביד אביו ואפ"ה מודה ר"י דאמרינן מיגו: ע"ב גמרא לא שתוקי וכשר כו'. ופרש"י כלומר כו'. והסובר יהיה זכר כו'. לכאורה תמוה דהא תני בבתה. אבל מלינו כיוצא בזה ביבמות (פ) לסיפך ע"ש בפרש"י ותוס'. אמנם כאן יל"פ דנ"ת אף לבת ולתרומה כדפרש"י לקמן בד"ה מדין כהונה: רש"י ד"ה מכשיר אפי' בר"פ. הביא לסם ראיה כו' כנ"ל: תד"ה מסייע. הקשה ר"ת כו' דהתם בשבויה כל פסולים כו'. לכאורה התם נמי לא קאמר אלא רוב עובדי כוכבים פרוצים וא"כ סוף סוף אינה פסולה אלא מחמת רוב. וי"ל דכיון דבהשבאים גופייהו איכא רוב פרוצים א"כ ודאי נבעלה מהם ודוחק. ועוד דא"כ מדוע נאמנת באומרת נשביתי וטהורה אני דהוה כמו מיגו במקום עדים. ורש"י שפי' בד"ה לזו יש עדים. כולנו עדים שנבעלה לאו דוקא נקט אלא דר"ל ע"פ רוב: ד"ה מכשיר (בסופו). דאפי' לזעירי כו'. זו היא גי' רש"ל. אבל המהרש"א גורס לר' אלעזר: ד"ה ההוא ארום. והתם קאמר איפוך שמואל אמר הולד ממזר כו'. אבל בלא איפוך לא קשה להו כ"כ דאיכא למימר מאי שתוקי דקאמר היינו דמשתקין אותו מנכסי אביו כדקאמר התם. או דמשתקין אותו מדין כהונה כדמשני הכא. וק"ק דמאי פריך שם אאירולא דמשתקין אותו מדין כהונה פשיטא השתא מדין ישראל משתקין ליה כו'. נימא דבזה פליג על רב וס"ל דאין משתקין אותו אלא מדין כהונה אבל בבת ישראל מותר וי"ל. ועי' בדבריהם לקמן בא"ד. בא"ד (בד' יד) דפשיטא שלא היה מזנב אחריה כו' כ"ג דנ"ל:

דף יד ע"א גמרא התם אשה נישאת בודקת כו'. יל"פ דהתם עומדת כל ימיה תחתיו באיסור שגם היא מוזהרת עליו כדאיתא יבמות (פד ב). אבל בזנות אינה עוברת אלא בפעם הזאת. וגם לדעת הרמב"ם שהבאתי לעיל (יג) אין בזנות איסור תורה כלל: רש"י ד"ה והא נמי כדיעבד דמי. מאי דמשמע מדברי רש"א דע"י הערמה יכולה להתעבר. נעלם מכ"ת תוס' יבמות (ס"ד נה) שהוכיחו דאינה מתעברת ע"י הערמה. ולענין ישוב פרש"י י"ל ע"פ פי' התוס' ד"ה ההוא בסופו וכגון שלא אמר שבא עליה ביאות הרבה: ד"ה חד ספיקא. השרי לא בא כו' שאא הייט מכירין כו'. נדחק בזה ליישב לפירושו לקמן בהא דס"ס. דהא ה"נ בהבועל נולד הספק אם הוא כשר או פסול והיא בהם תחתמתו ומדוע לא קרי לה אלא חד ספיקא. אבל לפמש"כ בס"ד לקמן בפי' דס"ס. א"ש בפשיטות דכאן אין חזקה בבועל: ד"ה תרי ספיקי. וזו שבאת מחמת בנה קרי לה ס"ס. תמוה לקרות זה ס"ס דהלא הכל תלוי בספק אחד אם נתגרשה אמו או לא. גם קשה דליחשב גם אותו ויהיה ג' ספיקי. ויותר קשה דא"כ גם בתו תתכשר שגם פיסולה בא מחמתו. ובפ"י יותסין משמע דהיא פסולה לכ"ע כמו שהביאו התוס'. לכן כ"ל דר"ל דבכל אחד יש חזקה נגד הספק דלאמו שנולד בה הספק היתה חזקת אינה גרושה. ולאלמנתו יש ג"כ חזקת כשרות. משא"כ בו ובבתו ליכא שום חזקה. והוא כעין שמירצו התוס' לפירושם: בסה"ד כל שנשמעו בה עירובי ספק אלל כ"כ דנ"ע: תד"ה חדא. ולל"ק דיבמות דלא דייתא מעלמא ולא"ד כו'. וכ"ז אליבא דרבא שם. ולפי דבריהם בסה"ד דלעיל נראה דלא שייך הא דיבמות לדהכא: ד"ה מ"כ. דהא מכשיר לקמן שתוק ממזר וכש"כ דמכשר כו'. נראה דר"ל דהא ת"ק פוסל כל שתוקי וכן ר"מ דפוסל שיתוק תמזרות ואפ"ה מכשרי אלמנת עיסה דהייט שאנו מכירין את ספיקו. וא"כ כש"כ לר"י דמכשר שתוק ממזר כו': ע"ב גמרא ממזר לוות כו' איכא בינייהו. מדברי התוס' מוכח להדיא דר"ל דלרשב"א פסול. ובשותק מכשיר. וכלפי לאיי ומפרש"י ל"מ כן: רש"י ד"ה חלל נמי. ודאי פסיל מדאורייתא כנ"ל: בא"ד מלא יחלל ב' חילולין במשמע. עי' מהרש"א יבמות (עו ב) ובסנהדרין (נא): ד"ה והאי דשתיק. משיאין בנותיהן. נראה דפ"ם הוא וצ"ל כשותיהן. ועי' לעיל תד"ה אלמנת. והרי גי' רש"י כאן ג"כ אלמנת עיסה ולא כל"ת דמוחק מלת אלמנת: תד"ה ומי. והא אמרת רישא חלל כשר והייט ודאי חלל. בהדיא לא קתני לה רק מדיוקא שמעינן כדאמר לעיל כל שאין בה כו' הא חלל כשר: במשנה אם רוב אנשי העיר משיאין כו'. כ' התור"ע דאם היה ד"מ כ"א כשרים וכ' פסולים ובהכ"א היה כהן א' אסורה לו. דכיון דהוא יודע בעצמו שלא בא עליה א"כ הוא אינו בכלל הספק ולא נשאר רק מחצה ב"מ כו'. הנה הרב ז"ל נראה דמדמי ליה להא דתנן בפ"ד דתרומות מ"ח וט' בלבנות ושחורות ע"ש. אבל לענ"ד דדוקא לענין ביטול לא תהני אותן שאינן בכלל הספק. אבל לענין דכל דפריש מרובא פריש תהני אפי' אותן שאינן בכלל הספק. וראיה מב"ב (כג ב) גבי נמצא בין ב' שובכות דאמרינן שם ואע"ג דבחד מנייהו נפיש מחבריה ע"ש. והרי בהגשאים בהבונך אין ספק שהם ודאי נשארו במקומן. והספק אינו אלא על הניפול הנמצא ואפ"ה אמרינן דמרובא פריש. ולפמש"כ היה נ"ל דאם בחנות אחת כשרה היו מ' חתיכות מרובעות ועשר משולשות. ובחנות הטרפה לא היה אלא כ' חתיכות וכולן משולשות. ונמצאת חתיכה משולשת כשרה. ודבר זה צריך עדיין תלמוד ואכמ"ל: רש"י ד"ה אם רוב העיר. שאין רוב בני העיר מן הפוסלין כו'. תימה דשינה לשון המשנה המדוייק דדוקא רוב כשרין. ולשוט משמע דבמחצה על מחצה גם כן כשרה. ונראה דטעות סופר הוא וצ"ל שרוב בני העיר אינן מן הפוסלין כו':

דף טו ע"א גמרא נקוטת של צפורי היה משפה. משום דמקומו של ר' יוסי הוה בצפורי (סוכה כז ב. סנהדרין לב ב) להכי קאמר של צפורי: שם והוא שהיתה הייתה של ב"א כשרים עוברת לשם. לכאורה הל"ל של רוב בנ"א כשרים: שם אלא מתמעה לפרדעים ופרץ אחד כו' ספיקו מתא. משמע דוקא בקטוע אבל בפירצה א' מכן אף ברה"י טהור. מוכח דרובא עדיף מס"ם. דבפ"ו דטהרות מ"ד שנינו כל שאתה יכול לרבות ספיקות וס"ם ברה"י טמא. ולעיל (יד) אמר דר' יהושע אדר"י ל"ק כו' הכא תרי ספיקי. ואף דפוסל אף ברוב כשרים אלמה. וי"ל דלפרש"י שם ודאי ל"ק דס"ם דשם אינו אלא שם תוספת ממש"כ שם. ולפי' הב' י"ל דחד מהספיקות הוה רובא להקל דרוב נשים יולדות לט' (והוא כעין תירוץ התוס' בפסחים (ט) בד"ה ואת"ל א"נ אימר אכלתיה עדיף כו' דספק הרגיל הוא. וכ"כ שם (בע"ב) בד"ה ספק ע"ש). ולפי' התוס' שם ג"כ רוב המשפחה כשרים. גם י"ל דלהכי מתמיר ר"י ברוב כשרים משום דביוחסין החמירו לגזור משום דלמא אזלא איהי לגבייהו כדלעיל: רש"י ד"ה ותמני איכא דקאזלא לגבייהו כנ"ל: ד"ה אמרי דבר"י. מה שאוסיפו בד"ת תיבות והרג זה הוא שבוש: תוס' בה"ע. וריב"ג כתרוייהו כנ"ל בכ': ד"ה דלמא (בסופו). הדלא לניתוסה האשה שקדם אבל כו' כ"ג דנ"ל ותיבת הסלית למחוק: ע"ב גמרא מע"מ ישראל למ"ס כו'. המ"ל לענין שלא להאכילו נבלות:

פרק ב במשנה היא אומרת בתולה נשאתני. בב"ב הגי' ניסאתי. ובזה יובנו דברי רש"י ד"ה והוא אומר. שלא הקדים לפרש כן על מלת נשאתני שהיא לטכח:

דף טז ע"א גמרא הניחא לזעירי כו' מיגו כו'. וקאמרה נבעלתי מהימנא. הלשון קשה דהלא לר"י אינה נאמנת. ולר"ג אפי' בלא טעמא דמיגו נאמנת כמו בהיתה מעוברת. בשלמא לקמן גבי היא אומרת מו"ע אני דקאמר נמי בשלמא לר"א כו' מיגו כו' וקאמרה כו' מהימנא. י"ל דהטונה על ר"ג וכדאמר לקמן גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי דמיגו כו' מש"ה קאמר ל"ג דמהימנא (אע"ג דהתם קאימנא אליבא דריו"ח ולדידיה בהא דמ"ע ליכא מיגו ואפ"ה מהימנא לר"ג. י"ל דהפ"ם אגב אורחיה רצה לסתום כשיטתיה קמא דלעיל (יב ב) ורא"ה להרמב"ם וסיעתו שהביא הב"ש בסי' ס"ח ס"ק כ"ב) אבל הכא קשה. ומדברי התוס' לעיל (יג) בד"ה ואין. נראה דהיה גירסתם כאן דמיגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי מהימנא (ואולי צ"ל דמהימנא) וקאמרה נבעלתי. וגי' זו נכונה: שם בשלמא לר' אלעזר כנ"ל בג"י: שם וקאמר ר"י לר"ג בהאי מיגו דהכא תודינא לך כו' מ"מ האי מיגו כו'. בפי' הרמב"ם מחלק דהתם המיגו הוא אלא לענין איסור והיתר לכן לא אמרינן לה לענין ממונא. אבל הכא הוה המיגו ג"כ לענין ממונא לכהי מודה ביה ר"י. וזהו ג"כ כוונת הרע"ב. וע"כ גירסא

גירסא אחרת היה לפניהם בגמרא . והתוי"ט במהכ"ת שנה בכוונתם פ"ש דודאי אמרינן מיגו גם לפנין איסור וסיתר כמו לקמן (כב) במשנה ופי' בתוס' . ובזה מיושב שפיר קושיית התוס' לעיל (יג) ד"ה ר"א : רש"י ד"ה בשלמא לר"א . דאי בעיא אמרה מו"ע אני מתחיך משארסתני כו' כצ"ל הד"א ודלא כהגרי"פ : תד"ה הנ"מ (בסופו) . וקאמר מי סברת כו' אמיגו קאי כו' ואפירקא קמא קאי . לכאורה בדיתוייא דאפירקא קמא קאי למודה סגי ואפי' אם יהיה עעמיה משום ברי ושמא . אלא דכיון דע"כ קאי אפירקא קמא עפי י"ל דאמיגו קאי ועעמו הכא משום מיגו ואפי' הלה תובעו וכדהוכיחו לעיל ממתניתין גופה : ע"ב גמרא אי כל הניסהם כו' . פי' גה"ש . ויש להוסיף עוד יבמות (לז) : רש"י ד"ה דלא מפקא . נ"ל דלמא מפקא : ד"ה לאויה היתה זו כו' . ולא בעולה שתפסל לכהן מחמת זנות . ע"כ היינו כר"א ביבמות (סא ב) דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה . ולכן לא פי' דראויה לאכול בתרומה אם היתה בת כהן משום דאף לר"א לא מיפסלא מתרומה כמש"כ התוס' שם (סט) בד"ה לא פוסלין : תד"ה וליחוש . יהא נאמן לומר פרעתי מנה במיגו כו' אלמנה כו' : פי' מהרש"א . ונ"י מאי דחקו להוציא דבריהם מפשטן . ולא עוד אלא על פירושו יש לדון הרבה כמש"כ בנ"ב (קלד ב) בס"ד ע"ש : ד"ה כותבין . ושטרי מקח דאמר התם . הוא שם (קסע) :

דף יז ע"א גמרא א"ל ב"ה לב"ש לדבריכם כו' מן השוק כו' . יש לדקדק על תיבת לדבריכם שנראה כמיותר כי כן לא הוזכרה באמירת ב"ש לב"ה . וכן תיבות מן השוק נראין מיותרים . ושמעתי בזה דבר נכון והוא דמי שלוקח מקח מן החנות ומראהו לחבר או לקרובו ודאי דאם רואה בו איזה חסרון מגוף או חובה עליו לגלות לו בכדי שיחזירנו להחנוני . משא"כ כשלוקח מן השוק שאינו מכירו להשיבנו לו אם נתאנה תה לו לחבירו לגלות לו מומיו להדאיבו באין תועלת . וזה שאמרו לדבריכם ר"ל בשלהי גיטין דלא יגרש את אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה א"כ אין לו תקנה כמו שלוקח מן השוק ישבחנו כו' . ומ"י : רש"י ד"ה פירכום . קליעת שער . פי' לעיל (ד ב) תד"ה פוקסת : ד"ה בריך מתייך לשלם . ברוך בואך בשלום . בפ"י הגירסא לשלום וכון כליסנא דגמרא לשלם עי' שלהי ברכות : ד"ה שוס תשים שימות הרבה כלומר שתהא אימתו עליהם כו' . בקדושין (עו ב) דריש מזה כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך . ואולי משום דכתיב בקרא ג' שימות דרשינן לתרוייהו : תד"ה מימתים . מ"מ שניהם מין ארז . כדאיתא בר"ה (כג) : ע"ב רש"י ד"ה תיפשא . שמתוקן לתפיפות קאמר כו' כצ"ל :

דף יח ע"א רש"י ד"ה נאמן . מדאורייתא בלא שבועה . משמע דמשבועת היסת דרבנן לא מיפטר . וע"כ נ"ל דהלה טוען בברי שלא נפרע דעל עענת שמא אין משביעין . ולכאורה לשיטתו דאינו תובעו עפי ה"ל לפרש דא"ל אפילו שבועת היסת מטעם מיגו . וכ"ה בש"ך בחו"ע סי' פ"ח סל"ב וע"ש בש"ך (וכן אפי' לשיטת התוס' דמיירי כשתבעו . לרב חביבא דמתני לאה דר"כ אסיפא בשבועות (ס"ד מ) ופסק שם ר"ת כותיה) דאילו ליפטור משבועה דאורייתא בלא טעם דמיגו כמי פטור ואפי' תבעו אבל לפ"ז לא א"ש מאי דתשני משום דקבעי למיתני סיפא כו' והא קי"ל כו' . דהא מ"מ משבועת היסת לא מיפטר . אמנם כ"ז אינו לפמ"ש התוס' שם (מו) ד"ה בדרבנן . (ושם הבאתי שכ"ה גם דעת רש"י) דשבועת היסת עדיין לא נתקנה בימי התנאים . והא דלא תני באומר מנה לויתי ממך ופרעתיך חמשים והלה אומר שלא נפרע מאומה שהוא פטור מטעם מיגו ואם יש עדים כו' . דתיפוק ליה דפטור מטעם שקדמה הודאה לתביעה ע"ש בש"ך ס"ק כ"ה וכ"ו ובסי' ע"ה סק"ע : תד"ה מפני . דהא אילטריך להיכא שמעיד שנגנב לו כצ"ל : ד"ה חזקה . כגון חזקה שאין האשה מעיזה כו' . לקמן (כב ב) : ע"ב ד"ה וכתוני (בסופו) דבעדות שקר ליכא אלא לא תענה כו' . לכאורה גם איסור גורם לנזיק איכא עי' בחו"מ סי' א' ס"ד בהגה"ה ואפי' גרמא בניזקין דפטור ג"כ הוי איסורא (ב"ב דף כב) . והא מחוייב להשיב אבידתו ולהצילו מנזק דממילא כ"ש שלא יגרום לו היזק עי' רא"ש ריש שבת . וכן אסור לכבוש עדותו וכ"ש להעיד שקר : גמרא וכ"ת כו' אבל בשטר לא והאר"ל עדים החתומים עפ"ש נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד . סתוי"ע העתיק ע"ז פרש"י בגיטין דלא חציף איניש לזיופיה . זה אינו ענין לכאן כלל דהא הכא יש עדים שהוא פ"י או כ"י יוצא ממק"א וא"כ ידעינן שאינו מזייף . אלא דמביאו הכא לכוונה אחרת לענין דהוה כהגדה לפני ב"ד שאינו חוזר ומגיד : תד"ה ואין . או שרבע אדם אחר כצ"ל . ד"ה מלוה גופיה . ולרבנן אפילו מלוה ע"פ לא הויא כו' . לכאורה קשה כיון דאמרי דהמעשה הוה אמת נהמניהו ע"ז במיגו דאי בעו שתקי ולא אמרי דפסולים היו ולא איברי סהדי אלא לשיקרא . וי"ל כיון דפסולים היינו פסולי קורבה כמ"ש הר"ן . וקרובים גזירת מלך היא דאפי' משה ואהרן פסלינהו רחמנא כדאיתא בב"ב (קנט) . וגדולה מזו כתבו התוס' לקמן (כה ב) בד"ה הרי ועמ"ש שם . וכן בקטנים א"ל הכי . ועי"ל דאין זה מיגו דדלמא לא רצו שיטרוף ממשעבדי . וכעין זה כתבו הת"י לקמן (כב ב) בד"ה תרוייהו וכן הר"ן שם :

דף יט ע"א תד"ה מודה (בסופו) . דהא כי טעין נמי אמנה כו' והתם לא שייך ה"ע . דבריהם מתפרשים ע"פ מש"כ לקמן בע"ב ד"ה אר"ל ואמנה נמי נראה דהיינו טעמא כו' וכמש"כ שם המהרש"א . ואף דהתם פרע חדא חדא באנפי נפשה וכש"כ הכא דכייל להו כהדדי כמש"כ לקמן בד"ה אימא . ומיושב גמגום המהרש"א כאן : ד"ה אי ס"ל. כרשב"ג דא"ל לחדיא בפ"ק דב"מ כו' כצ"ל . וק"ל דהא בב"ב (קע) לחדא אוקימתא אמרינן גם שלה איפוך וי"פ דר"ל הא דב"מ דמייתי וכמש"כ הר"ן והרא"ש על איפוך דגיטין (יז ב) : ד"ה וכדר"ה. וא"ת תרתי מילי דרב ל"ל . הנה מדר"י ודאי לא הוה שמעינן הא דר"ה דס"א דוקא אמנה לא מהימן אבל באומר פרעתי נאמן כדר"כ . ואי מדר"ה ה"א איפכא דוקא פרעתי לא מהימן מטעמא דשטרא בידיה מאי בעי כמש"כ התוס' לעיל בסד"ה מודה . אבל כתוס' לשיטתייהו לעיל בסד"ה אימא דר"ה סתם קאמר ולא מפליג ולכן לא אילטריך הא דר"י : ד"ה וכגון . דוקא מוכר שע"ח דהוי מדרבנן כו' אבל בגופא כו' א"י למחול . לכאורה מדאילטרך הכא למימר וכדר"נ מוכח הכי . דאל"כ אף בדלא ר"נ מ"מ חב לאחרים הוא דהיה מיהא מקום לבע"ח שלו לגבות ממנו גופיה כאשר היה גובה מלוה שלו : ע"ב גמרא ושטר פסים . פירושו פי' לקמן (עט) ובב"ב (קנד ב) : רש"י ד"ה מודעא נימן . להציל האנס מאונסו כצ"ל : ד"ה או דלמא . לאח"ז בהם שלא יקיים תנאו בזמנו כ"ב דצ"ל : תד"ה ואם כת"י . וא"ת כו' . במיגו דאי בעי אומרים עדיין הם פסולים . ובמש"כ לעיל (בדף יח) בשם ת"י והר"ן . י"ל ג"כ הכא דדלמא לא רצו למיפסלינהו . ועי' בר"ן כאן :

דף כ ע"א גמרא דאילו הוו לקמן דלמא הוו מודו להו . לכאורה י"ל ג"כ להיפוך דבפניהם לא הוו מעיזי להכחישם . וכמו בחזקה (ובכל דבר חיוב) שאינה אלא בפניהם ולא אמרינן דאילו הוו לקמן דלמא הוו מודו להו . ואולי י"ל דזהו כעין ק"ו וקי"ל דאין עונשין מן הדין כמו דאם הרגו אין נהרגין בפ"א דמכות (ה ב) : שם אבל נ"ל חזקה דאשבתיה אמרינן כשהוא שוטה זבן כו' . קשה דמאי פסקא מי לא יארע דיהיה עדים שזבן כשהיה חלים . והנ"ל דבר שטיה היה כל ימיו ועתותיו במצב אחד . רק דתרי אמרי שהיה כל ימיו כמו חלים . ותרי אמרי שהיה כמו שוטה ומיירי שכבר מת ואינו לפנינו לבודקו . אך דברי התוס' בד"ה ואוקי עומדים לנגדי וכן משמעות דברי הפוסקים ועי' ר"ן : שם אין מקיימין אה"ם אלא משתי כתובות או משתי שדות כו' . מלא או היא מהגהת רש"ל וכ"ה בר' הרי"ף . ולגי' שלפנינו בלא מלת או נ"ל דכתובות אין הכוונה על כתובות נשים כמשמעה בכ"ת אלא דקרינן כתובות בחולם התיו מן וכתובת קעקע וכ"ל משתי כתיבות של ב' שדות . וגם אם תקרא הה' בנגלאפום . י"ל כן וכ"כ מפרש"י . אבל הפוסקים לא פירשו כן : רש"י ד"ה וביוצא מת"י אחרים . שהשטרות כו' שמקיימין את השליש כו' . וכ"כ בדבור הסמוך . ולאו דוקא דלפירושו דמיישינן שמא זייף את זה מהן אפילו במקויימין נמי . ורב שימי קאי גם אהא דרב אסי ופי' בכמ"א סי' מ"ו ס"ז ובאחרונים : תד"ה ואוקי . דכיון דלא בא בתחלת הסדם איכא למימר דאודויי אודי ליה . ק"ל מאי הוכחה היא זו הלא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף . וי"ל : תד"ה וריו"ח (בע"ב) נר' אלעזר דאמר ע"ת כרתי כצ"ל בל"י : בסה"ד ולשון כותב אדם לא משמע הכי . לכאורה נראה דגם הירושלמי מפרש הא דכותב אדם עדותו כפרש"י והרי"ף אלא דתלי פלוגתייהו דר"ה וריו"ח בפלוגתא דרבי ורבנן . דכמו דלרבנן אי מדכר המלוה ע"י השטר יכול להעיד על מנה שבשטר כן בכתב עדותו לעצמו לזכרון יכול להעיד על הדבר לאח"ז כשנזכר ע"י אותו כתב . וכן לרבי בספוק . ודלא כמש"כ בר"ד דמתוך הירושלמי נל"פ בענין אחר : ע"ב רש"י ד"ה אפי' לעצמו . נ"ל אפילו עצמו :

דף כא ע"א גמרא דלמא איכא דס"ל הלכה כו' ולא מחביריו ובהא אפי' מחביריו . הא דל"ק בקיצור דלמא איכא דס"ל הלכה כרבי אפי' מחביריו וכדקאמר לעיל . נ"ל משום דלהירושלמי שהביאו התוס' לעיל בסד"ה וריו"ח אפי' לרבי אם זוכרין המלוה בלא השטר א"צ לצרף עמהן אחר . א"כ אם ב"ד הטוענין הוו ס"ל דבכ"מ הל' כר' ואפי' מחביריו ע"כ הוו תלו דקיום דב"ד דשמואל דהוה בלא צירוף הוא מפני דהיו זוכרין אף בלא השטר . אבל כיון דגם הטוענין ס"ל דבעלמא אין הלכה כמותו מחביריו . יאמרו דאולי קיום דב"ד דשמואל בלא צירוף הוא משום דהוה ס"ל דכאן ג"כ א"ה מחביריו : שם מאי דקא מסהיד סהדא לא קא מסהיד דיינא כו' עפרש"י . ולכאורה קשה מהא דלעיל דמת אחד מהן לריכין ב' מן השוק להעיד עליו . והרי מאי דקא מסהיד המי (דהוא על מנה שבשטר) לא קא מסהדי הני . ודברי מהרש"א בזה אינן עולין לפרש"י : תד"ה ודוקא . כדאמר בג"פ (קמז) כצ"ל : בא"ד נראה דאתיא כר"א כו' . עי' מהרש"א . והש"ך בסימן מ"ב סק"ב יישב קושייתו דלר"א איכא למיחש נמי אחספא דלמא יכתוב עדי מסורה לך כו' ונ"ל דהגמרא שהביאה ע"ז הא דהוציא עליו כת"י שהוא חייב לו נקטה למצוה כ"ת גם אליבא דר"א . (גם י"ל משום דלא מצאה משנה מפורשת שמדבר מענין שתופיל כת"י אלא זו) . אבל יש למצוא משם אחר כגון שיכתוב עליו שעתה מתחייב א"ע בשטר זה . לפירוש ר"ת לקמן בר"פ הכותב בהא דחייב אני לך מנה בשטר וכמו שבאמרו הפוסקים בשו"ע סימן מ' ע"ש בש"ך וזה נכלל ג"כ בהא דהוציא עליו כת"י כו'. ופא לא אתיא כר"א דאפי' אחספא נמי : ד"ה הוציא כי סברא דבכל שטר ט' כ"ע דל"ל : ד"ה עד . דנאמן אדם לומר פרוזבול כו' . הוא בגיטין (לז ב) :

ע"ב גמרא ואחד אינו מכיר כו' מעידין בפניו וחותם . הרא"ש דקדק מכאן דא"ל להעיד על חתימת העדים בפני שלשתן יחד כו' . והש"ך בסימן מ"ו ס"ק ס"ג דחה לראייתו דכיון דעד נעשה דיין הוה כאילו הועד בפני כולם . וא"ת כיון דקי"ל דבשעת קבלת עדות הדיינים בישיבה והעדים בעמידה . א"כ אין להם תקנה לא בישיבה ולא בעמידה . ועי' בשו"ע סי' י"ז בש"ך סק"ה ובפ"ז שם . ועפ"ל כיון דקי"ל דת"ח מעיד מיושב והתם ת"ח שהכי הם דיינים א"כ יש תקנה שישבו . וק"ק לישנא דיעמדו השנים דבכ"פ לאוהו ב"ד המובא לקמן . וכן רש"י פי' ליתבו בדוכתייהו אחר שהעידו משמע דבשעת העדאתם יעמדו : שם וכ"ה למייא בר רב. עי' חולין (יד) תד"ה אמר ר"ה : רש"י ד"ה ליתבו בדוכתייהו . אחר שהעידו בפניו . לכאורה ז"א אלא לפי פירושו דהא דאין מקדשין על ראייתן בלילה הוא משום דעל מה יאמרו מקודש לכן סגי בזה שיעידו בפני אחד וע"ז יוכלו לומר מקודש . אבל לפי' התוס' דהטעם הוא משום דקבלת עדות אינה בלילה ולפי סוגיא דגמרא דלריכין להעיד בפני כאו"א . ואפי' רב אשי נראה דמודה בשארי עדיות (ועי' מהרש"א) . ה"כ היה לריך שלפני כאו"א יעידו השנים האחרים ועי' בר"ן . ולפי דברי הש"ך שהבאתי לעיל יש לדון בזה . ועוד הנ"ל לומר דהכא דכבר ראו בעצמם הס"ח אלא דהתסכון הוא שראוהו בלילה לכ"ע סגי כשיעידו בפני אחד לבד : תד"ה האמר . מיהו הא איכא למרך דאלימנא דא"ל תשמיה דר"ה פריך . עמש"כ בהרא"ש פ"ק דעירובין סימן ז' : בסה"ד כיון שהיתה לריכה לחזור לב"ד . ר"ל לאיזה ב"ד שיהיה שיעידו לה העדים בפניהם שכבר נשבעה . ולאו דוקא לאותו ב"ד עלמו : ד"ה וש"מ . דכשאין מעידין בפניהם א"כ אלא כעד מפי עד . תימה הלא אין מעידין אלא שזהו כת"י . ואם תקרא כזה עד מפי עד לא נקבל שום עדים אחרים המעידים על כ"י החתומים . עפי הנ"ל דהוי מפי כתבם . עי' לעיל (כ ב) בתד"ה וריו"ח . והנלפ"ד להגיה אין נראין אלא כעדים . ועי' בש"ך סי' מ"ו סקי"ז ושם לעיל סק"ז . ודבריו שבסק"ז תמוהים ונראין כסותרין זא"ז :

דף כב ע"א תד"ה תרי (בסופו) הוי בחזקת פנויה עד שנודע לנו כשרותו . בש"ך שם ס"ק ס"ו הביא ראיה לסתור דבריהם מהא דקי"ל עד זומם למפרע הוא נפסל וכ"ש לענין הכשר . ול"נ דאף לרבא אינו אלא בעד זומם מטעם דחידוש הוא או משום פסידא דלקוחות . אבל בלא"ה הסברא נותנת שיפסל למפרע . וא"כ לאכשורי ודאי מתכשר למפרע : במשנה ואם יש עדים שהיתה א"א והיא אומרת גרושה אני א"כ . בתור"ע אות כ"א הקשה דמאי איריא באומרת עתה אחר שבאו עדים הא אפילו אמרה תחלה קודם ביאת העדים א"א הייתי וגרושה אני וא"כ באו עדים לא מהני ואפילו באו עדים אחר שנשאת לא מהני (אליבא דרבה ב"א לקמן כג) . לכאורה סותר א"ע למש"כ לקמן באות כ"ב דהיא אומרת כו' ר"ל שמחזקת דבריה מה שאמרה מקודם ע"ש : גמ' וזו הלכה העלה ר"א שר הבירה כו' . ב"ב (קמו) . ועי' לקמן (פח) בפרש"י : ע"ב רב אשי אמר כגון כו' . ברי"ף והא"ש הגיה רב אשי ועי' מהרש"א לקמן בדף הסמוך ד"ה רב אשי ועמש"כ לעיל (ח) : תד"ה הכא . דחזקה דאשה דייקא כו' . עי' ת"י עס"ג . ול"י מדוע לא קאמרי דהת"ק ס"ל כסברת המקשה לקמן ומי תליפא כולי האי . ול"ל סברא משום עדים דקא מסייעי לה מעיזה . דהא גם לדבריהם צ"ל דפליגי בסברא דשמא יוזמו ולע דגם התוספות לקמן (כו ב) בד"ה אנן כתבו כהת"י : ד"ה כגון . והא דתנן כו' הרגנוהו לא ישא את אשתו כו' . נראה דאזלי לשיטתייהו שם בשע"ב בד"ה א"ל מתניתין היא דאפילו מ"ד שם כנם אינו מוציא לא קאי אלא על החכם שאסר את האשה בנדר . אבל שמביא גט כו' מת כו' לכ"ע כנס מוציא וכמו שהביאום הב"ח והח"מ בא"ע ר"ס י"ב . ולכן הוכרחו לומר לא שנים כו' . ועי"ל דדקדוקם קאי אריפא דברייתא דסכא דתני הרי זו לא תנשא דטעמא דשנים אומרים לא מת . הא לאו הכי תנשא לכתחלה אפילו לאחד מעדים :

דף כג ע"א גמרא רב אשי אמר לעולם כו' . עי' מהרש"א . ומה שנדפס בגליון ס"א רב אשי הוא שבוש : שם כי איתמר דרה"מ בפניו כו' . גיטין (פט ב) : שם ת"ר אמרה כו' התירוס ליגנא ואח"כ באו עדים ואמרו ל"י כו' . ר"ל ל"י אם טהורה היא . אבל זה יודעים שנשבית וכפרש"י כי כן משמע ליסנא דסיפא ואם באו עדי טומאה כו' . והא דלא מסייע מזה לאבוה דשמואל משום דלר' אושעיא דמתני לה אריסא ליכא סיופא . ועמש"כ בברכות (כו) : תד"ה מאן . וא"ת מנ"ל דלמא אסיפא לא מלי קאי כו' . בכאן קושייתם אינה חזקה כ"כ . דא"ל דזה אין סברא להש"ס לומר דלא קאי אלא אריפא דא"כ ה"ל למתנייה שם . וע"כ כוונת ר"א אף אריפא . אבל לקמן (כד) דפריך בגמרא אלא לת"ד לה אריפא מא"ל . שם יש להקשות דלמא קמ"ל דאפילו בשבויה אינה אלא בניסאה ואח"כ באו עדים . ותירוצם יעלה גם שמה דכיון דנשאת היינו התירוס להנשא פשיטא דאפי' בשבויה אם באו עדים קודם התרס לא יתירוה . עי' בתוספות שם בד"ה נשבית ובמש"ש שם . ודלא כהמהרש"א שכ' להוכיח כן מהברייתא . דא"כ י"ל דגם המשנה אתיא לאשמעינן כן . וגם בכאן לא מחוור לפרש כן דאבתי לא מייתי הך ברייתא : ד"ה לא תלא . אבל אין לפרש כהסיא דיבמות כו' . עי' לעיל (כב ב) תד"ה משום בסופו : בסה"ד שהתירן לכתחלה . עי' ת"י עס"ג . ולכאורה י"ל דדייקי מהא דתמר לר"ש פוק איטפל בקרובאתיך לאחר שאתו הסבאים והנה עדי שבויה כמש"כ התוס' בסד"ה והא . אולם לפי מאי דאפרש בסמוך נצרכים אנחנו לדיוק הת"י : ד"ה והא . ומיהו קשה כו' הנ"ל הא איכא עדים קמן דהא איכא שבויינהו . דברי הת"י בזה מגומגמין ואינם מובנים . ולע"ד ה"נ דמיירי שלא היה מי שראה אותן בכאן ת"י הסבאים . וכדעיילי לר"ח הרי עיילי בלאחודייהו בלא הסבאים . והם היו עובדי כוכבים . לכן אף דלבסוף עלו ואמרו שכן היו שבויות ת"י לא מהימני דאין עדות לעובד כוכבים . גם מה שפי' התוס' להא דקאמר והאיכא עדים כו' היינו שילא קול כו' נ"ל דילא הקול לאחר שהתירן ולכן דייק שפיר עעמא כו' הא אתו עדים כו' והייט אפי' לאחר התירן דומיא דיליאת הקול והאמר אבוה דשמואל כו' . אבל ליסנא והאיכא עדים משמע דדבר ברור הוא . והיה נראה לכאורה לפרש דר"ל דא"א שלא באו אותן בכל הדרך שהוליכן שבן ת"י . ודיוקא דעעמא כו' הוא ממה שאמר השתא מיהת כו' דמשמע דאילו הוו קמן השתא דהייטו אפי' לאחר התירן הוה מיתסרי . אולם למסקנא דר"ל עדי טומאה ע"כ נ"ל כפי' התוס' דהייטו יציאת קול : ד"ה עדי טומאה . עמש"כ ע"ד בקדושין שם בס"ד : ע"ב ד"ה אין . דאי בדליכא עדים הייטו תליעתא. עי' מהרש"א ולקמן בסמוך אייסב דבריהם בס"ד : רש"י ד"ה ובזמן . שכ"א אומר אני ושבי כהן . עתוי"ע . ול"כ דלדעתו ז"ל דאם הוא עצמו אינו יודע אם כהן הוא ע"א אינו נאמן להעיד עליו . ולכן לעיל בשבויה לא הולרך לפרש דפשיטא דהיא אומרת ע"ע טהורה היא דלא שייך לומר שהיא אינה יודעת . ובאומרת שהיא טמאה הא שויתה אנפשה חתיכה דאיסורא . ובזה נראה לכוון דברי התוס' ד"ה אין במש"כ דאי בדליכא עדים הייטו תליעתא . ור"ל דע"כ מיירי דחברתה אומרת ע"ע ג"כ שהיא טהורה . וא"כ היא טהורה מחמת עצמה כבתליעתא ולא שייך לומר על עדות חברתה עליה נאמנת . ומשום דידה גופה ג"כ לא שייך לומר נאמנת במה שאומרה שהיא טמאה . דכל שאינה אומרת שהיא טהורה מתילא היא טמאה ודו"ק :

דף כד ע"א גמרא עד שיהו ג' שנים מעידין ע"ז ושנים מעידין ע"ז . נ"ל דהברייתא קנרה תלומר פעם ג' כי כן דרך חז"ל בכ"מ כמ"ש בעירובין (נג) וביבמות (קח ב) : תד"ה נשבית . וקשה לרשב"א כו' וי"ל כו' דקתני סיפא עיר כו' . מה שהקשה המהרש"א נ"ל דלק"מ דמהתם לא שמעינן דאם נשאת תצא . אבל מהא דהרכוס שפיר מוכח דקתני בה כל הכהנות כו' דהיינו הנשואות לכהן כדפרש"י . וכדמוכח ג"כ מעובדא דר"ז בן הקלב . אך ק"ק דנימא דאשמעינן דדוקא אם מכונסת באו עדים לא תלא עמש"כ לעיל (כג) אבל אם באו קודם שניסאת אף דבשעה שאמרה נשביתי וטהורה אני עדיין לא באו אף אם ניסאת תלא . ועי' לעיל תד"ה שתי נשים : ד"ה אבל. פי' בקונטרס משום חשש ממזרות ונתינות. לקמן (סוף דף כה) : בא"ד דאין מכלין ישראל חללים כו' . לעיל (יד ב) : בא"ד דלכ"ע בנ"י מקוה פהרה כו' . קדושין (עז) : ד"ה שלי . ורשב"א פי' דקאי אשביעים. נראה דל"ל ורשב"ם עי' ר"ש פ"ד דמאי מ"ו ובתוס' בכורות (ל) בד"ה מתניתין : בא"ד דאמע"כ חשודין הם . ר"ל שלא להפרים מע"כ וה"ה אמע"ש בזה : בא"ד איכא למימר דמשום כותי נקיט שביעית . וע"ה דקתני ע"כ קאי אמע"כ דאמע"ש ג"כ לא חשיד כדמוכח הסיא דפ' עד כמה . וא"כ ר"א סותר א"ע למש"כ שם בתד"ה מעשרות : ע"ב גמרא במה הייתם אוכלין בגולה בקדשי הגבול כו' . ולקמן בנ"ק אסיק דאפי' תרומה דאורייתא הטיר להם . וק"ק דתרומה דאית בה מיתה לזר האוכלה התיר להם . וקדשים דאין בהם אלא איסור לאו (עי' תוס' יבמות סוף ד' עג) אסר להן . וי"ל דמעלה עבוד בקדשים : רש"י ד"ה בקשו כתבם . שהשתתנו כהנים בגולה בגויי הארץ וילדו כו' והם חללים . עפי ה"ל לפרש דהוו עובדי כוכבים דולד עובדת כוכבים ה"ה כמוה : ד"ה מקדש הקדשים כצ"ל : תד"ה ואב"א . אבל דרבנן אדרבנן לעולם לריך לתרך בכלי אומנתו בידו . והתוי"ע כתב לדעת הרמב"ם דלואב"א טעמא דרבנן הכא דלא חיישי לגומלין משום דלא מפסידין להו אכילת תרומה שנמכרת בזול . ולא מחוור דהתם נמי יש הפסד התמלים . ול"כ דטעמא דרבנן שם משום דהחשוד עפ"ד לא דנו ולא מעידו כדכתב התוי"ע שם מ"ה ומ"ו ועי' לשון רש"י כאן ד"ה אינו נאמן . ואף דלא פסק כן הרמב"ם מ"מ כיון דאיכא נמי טעמא דגומלין חיישינן עפי : בא"ד ותירץ ר"י דמעיקרא ס"ד כו' . קשה דמ"מ יקשה איך סובר ר"י דמעלין מתרומה ליוחסין כיון דהיכא דליכא חששא דגומלין מעלין לתרומה ע"פ עד אחד : ד"ה אמנה . וה"ה יכול להעריס ולכתוב שטר בשם חבירו כהן כו' כצ"ל : ד"ה חד . ואור"ת דתרומה בכלל מזבח אולי יכוין להא דבפסחים (ריש דף עג) קרא ר"ע לאכילת תרומה עבודה : בא"ד כגון הפשט וניתוח דברים הכשרים בזרים כו' . נ"י מדוע שבקי לשחיטה . ובקדושין שם כתבוה והשמיטו ניתוח . ועמש"כ בברכות (כח. לא ב) :

דף כה ע"א גמרא מקדש הקדשים הוא דלא אכול הא בתרומה כו' . לכאורה קשה דהל"ל ולפשתיך מקה"ק הוא דלא אכול הא בקדשים קלים דהיינו המורם משלמים ותודה ואיל נזיר אכול . והוא לא התיר אלא בקדשי הגבול . וי"ל דקדשים קלים נוכל ג"כ לקרותן קדק"ד נגד תרומה דאיקרי ג"כ קדש. וכמו שדרש ריב"ב במנחות (ס"ד א) קרא דבקדש הקדשים תאכלנו על הסיכל . לפי שהוא קדק"ד נגד העזרה שנקראה ג"כ קדש כמש"כ המזרחי שם בפ' קרח : שם ת"ל בבואכם בביאת כולכם כו' . כה"ג דרשינן (בזבחים כו) : תד"ה נשיאות. ואע"ג דבשוריא נמי הוי מדרבנן כו' . עי' מהרש"א . ונ"י מדוע שני ליה פרש"י דבסוריא איכא למיגזר אטו תרומה דאורייתא . משא"כ בבבל דהכל מדרבנן

מדרבנן. ועי' לקמן פ"ב בתד"ה נאמן (סא') : ע"ב גמרא א"ל מה ראית שקרא ראשון בכהכ"נ. נראה דכ"ז הוא מדברי ר"ל ובלשון שאלה. פירוש אולי מפני שראית אותו קורא ראשון לכן אתה מעיד עליו שהוא כהן. וזה אינו כלום דדלמא בחזקת שהוא גדול. והשיבו דראיתיו שהוא חולק עה"ג. ולמאי דהוסיפו בשס"ת מלות א"ל צריך להגיה אמ"כ ראיתו שחילק עה"ג. והוא שאלת ר"ל להוא גברא ור"ל מה שאמרת שקרא ראשון אין זה כלום אלא אם ראיתו שחילק עה"ג אז נקבל עדותיך. וכן במעמס השניה נראה להגיה ראיתו: רש"י ד"ה שקרא אחריו לוי. וי"מ נתפרדה כו' והכא כהן אחר הוה התם. צ"ל להגיה גדול תחת כהן. או למחוק כ"ז מכאן ולהגיהם לקמן בדבור הסמוך. ודעתו ז"ל כאן (לפי מה שפי' בהקס"ד בגיטין שם) דאם אין כהן שני יקרא ישראל אחר הכהן: תד"ה הרי. וי"ל כו' דלדבריו קרוב הוא כו' ואין אדם נאמן להכשיר את בנו כ"כ דל"ל. או דצ"ל אף דאדם נאמן לפסול את בנו. ובעיקר דבריהם עמש"כ לעיל (יח ב) בתד"ה מלוה. אך הכא קשה להבין דכיון דע"א נאמן לבסונה א"כ אין כאן משום עדות רק שנדע בירור הדבר היה ראוי להאמין את האב בתינו ול"ע בזה. גם דבריהם בהס"ד אינם מובנים היטב: ד"ה נאמן (סא') דדוקא בתרומת מ"י או חלה בסוריא דרבנן אמר דמעלין כו' כצ"ל: בא"ד וכן מתניתין דלקמן דנאמנים כו' היינו בתרומת פירות או חוצה לארץ כצ"ל: ד"ה נאמן (הב') ור"ת אומר דהסיא דקדושין אתיא כר"י כו' וקדשי הגבול כו' כגון תרומה וג"כ ויוחסין כו'. ולא רצה לפרש דקדשי הגבול היינו יוחסין לבד. ותרומה א"ל כרוכין אלא הגי בעדות האב וכרבי דהכא. דעיקר לשון קדשי הגבול לא הונח רק על תרומה. אלא דיל"פ דה"ה ליוחסין. ומיושב תמיהת המהרש"א שם בקדושין. גם מאי דמשמע מדבריו שם דדברי ר"ת דהכא אינן כמו בקדושין תמוה. דהם אחדים ומותאמים: בסה"ד א"נ הכא באשתו עמו. נראה דזהו הוספה מת"י. אבל הוא דוחק גדול: ד"ה שבידו כו'. וי"ל דל"ד כו' סברא הוא דנאמן אפי' לאח"מ. נראה דר"ל דזה אין סברא שנחזיקנו כהן כל ימי חיי האב ואחר מותו יחזור להיות זר דמחזי כי חוכא. תמא"כ הם לא מיחזי כחוכא אם נחזיקהו בהכי נכסי ובהכי לא. וכמו שאינו נוטל בראוי דהיינו מה שנפלו לו לאחר מיתה. ועוד דדמי להא דמחלק הגמרא בב"ב (ס"ד קלד) לענין פלגינן דבורא בין תרי גופי לחד גופא. וכן הא דאמרינן שם באומר זה בני דנאמן הואיל ובידו לגרשה לדעת התוספות שם דמ"מ מיפסלא מכהונה כמש"כ שם אע"פ שאח"ז ליבום לא מיחזי כחוכא דאמרי סמוך למיתה גירשה כדאמרי' בגיטין (פא). עי"ל דכוונת התוס' כאן דקרא דיכיר אילטרך להיכא שלא היה לו נכסים אלא אלו שנפלו לו כשהוא גוסס. ודברי מהרש"ל בזה מגומגמין:

דף כו ע"א גמרא ור' מיאש מקיים כו'. בב"ק הגי' ר' חנינא: שם רשב"ג היינו ר' אלעזר. כצ"ל בל"י וכן בסמוך וכרש"י: תד"ה אין. וכן התם בגמרא ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לאכיך בידי. ע"ש דזה הלשון הוא לאוקימתא מליעתא. וצריך להבין מדוע לא הביאו מאוקימתא קמייתא שם. ואי משום דאיפרכא. הלא גם זו איפרכא. וע"ק אמאי לא הביאו מרישא שם. וזה י"ל משום דברישא קתני א"ת שמא עשה מ"מ כו' וי"ל דמשום ה"מ גופא שהוא יודע שאינו שייך לו אלא לכהן. וי"ל עד"ז גם דקדוק הלשון משום דסל אוקימתא זו פריך שם וכי נעשו חברים כו'. וכיון דחבר הוא ודאי יודע ג"כ שקנסינהו עזרא וא"כ תיפוק ליה שודאי לא יתרום מדבר שאינו שלו אלא דכהן: בא"ד ובפלק הזרוע פריך מע"כ דלוי הוא. הן גם שם איתא מסקנא דהכא בתר דקנסינהו עזרא. ומאי אולמא דהתם מהכא. ובאמת ביבמות כתבו וכפ' הזרוע ובכתובות פריך כו'. וכוונת הכאיה צ"ל דא"ת דגם לר"ע בתר קנסא דכהן דוקא איך פריך דלוי הוא אפו לא כהה ולא שמע דאין נותנים רק לכהן ולא ללוי. אלא ע"כ דלר"ע אף לכהן וכ"ה המנהג כר"ע להכי פריך שפיר מתמנהגא: ד"ה בתר. והיה הכהן בן אהרן עם הלוים בעשר הלוים כצ"ל: בא"ד ולכך נאמר שילכו הכהנים עם הלוים כצ"ל: ע"ב גמרא מתקיף לה ר"א א"ה אפי' תרי ותרי נמי. נ"ל דאוקימתא קמא דבני הישיבה סברא דליכא זילותא אלא בחד משום דנצרך לגרף אליו את הפעד הראשון אשר כבר אוחזק לשקרן בב"ד מפני ב' עדים שהכחישוהו וערכיו יוחזר להכשרו ע"י עד אחד השני: תד"ה אנן. אע"ג דגבי מקוה אמרינן הספתא הוא דחסר אי לאו דאיכא למימר חסר והשתא. כ"כ להגיה ע"פ הסוגיא דשם: בסה"ד ובשנים אומרים נתגרשה אע"פ כו' מ"מ הימה בחזקת א"ת. ר"ל ואע"פ שהוציאוה מחזקת איסור מ"מ גם חזקת היתר לא מיקרי וה"ל כמו שאין כאן חזקה כלל בין ברישא בין בסיפא ולהכי פריך מ"ש. ודברי מהרש"א בזה תמוהים: רש"י ד"ה וקא משקלון. ועוד כבר גלו ישראל. הן ר"ז בן הקצב היה בשעת חורבן כדמוכח לקמן (כז ב) במשנה. ויכול להיות שהעיד על מעשה שהיה בימיו קודם החורבן. וכן ר"י הכהן היה מתלמידי רבן יוחנן ב"ז (אבות פ"ב). ומשמע בר"ה (ס"ד לא) שריב"ז לימד קרוב לח' שנה קודם החורבן: תד"ה ע"י ממון. וכ"ת בגמרא דקאמר ל"מ כו' וע"כ היינו לכהונה מדקאמרי אף אנן כ"ת כו'. דבר זה דע"י ממון מותרת אפילו לבעלה כהן שפי ה"ל לאכותי מק"ו דהאמר אבל נתבטא לא דר"ל אפי' לכהן כעובדא דאשקלון. אלא הלא דאית בה תרתי קאמרי לדייק דאפי' ידם תקיפה על עלמן אינה אסורה באשת ישראל: ד"ה ע"י נפשות. הל"ל אסורה לכהונה. עי' מהרש"א שנדחק. ולא ראה הת"י בהס"ד דלעיל: בא"ד דקודם לכן מקרן נפשייהו. נראה דר"ל קודם שנתאגנה. והמהרש"א לא הבין כן ונדחק:

דף כז ע"א גמ' איכא דרמי לה מירמא. הה"ג בסוכה (מז) וע"כ: רש"י ד"ה ואיכא דרמי מתניתין וברייתא. גם הא דהעיד כו' היא משנה בעדיות. ועי' תוס"ד בגדרים (ט) : במשנה וא"נ אדם ע"י עלמו. וכן במשנה הסמוכה בר"ז בן הקצב. ק"ל הא לעיל (כב ב) בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דהבא עליה בא"ת קאי ואפ"ה אם נשאת לא' מעדיה לא תצא לת"ק אלמא תספק לא תצא ממי שאומר ברי לי. ק"ז בשבויה דרבנן ובעלה שנשאה בהיתר א"ד שלא תצא ממנו כשאומר ברי לי. ויש לחלק : רש"י ד"ה ר' יצחק ב"א. אף בבעילה פעמים שהן מותרות. משמע אבל בניסוך לעולם מותר אף במלכות אחרת. ומבואר כהויא לייחב שכתבו התוס': תד"ה והלך. הזה וטבל ומסר הלך בשני ט' ואם קיימות הראשונות אלו כו' כצ"ל : ע"ב גמרא הא קתני אין אדם מעיד ע"ע. זה הלשון הוא במשנה דלקמן. ובמשנה ז אלו פסוקים בה הלשון וא"כ אדם ע"ע. ואולי שכצ"ל: שם אמר לך רב פפא כי תניא ט' כצ"ל : תד"ה במסיחה. אלא לעדות אשה או דרבנן כ"ל דל"ל עי' ב"ק (קיד ב) :

דף כח ע"א גמרא והא בחצר שלה וסתניא אם כו'. מכאן סתירה למש"כ התוס' בברכות (כד) דהיכי דמביא מהסיא ברייתא דעסיק בה לא אמר והתניא אלא והקתני ע"ש : שם משום דאית ליה אימתיה דרביה. נראה דר"ל לכן אי לא הוה קים ליה בבירור שזהו כת"י היה ירא לומר על הספק פן יעביחנו על פנע שקר העדת בי : תד"ה אלו. דהפ' המדיר תנן ולא קונה לה חלה כצ"ל : ע"ב גמרא והיינו מוליכים אלה כו' ע"י עלמו אבל לא ע"י אחר. ופי' הר"ן הטעם דדלמא לא דק (והסמ"ע בשו' ל"ה ס"ק ע"ז ל"ד שהביא זה בשם הר"ת) ובזה מיושב מה שתמהתי בפסחים (ד' ב) בד"ה גמרא: תד"ה בה"פ. ומביא ר"י ראיה מדתניא בפ"ק דמו"ק כו'. לכאורה התם הוי ס"ס ספק אין כאן מקום הקבר ואת"ל כאן שמא דילדלתו המתריסה. אבל בידוע מקום הקבר והאהיל עליו דליכא אלא חד ספק שמא דילדלתו המתריסה אין לנו. והכ"ג כתבו התוס' שם (ו) בד"ה אמר ר"פ. וי"ל משום דאפי' לא הוי אלא חד ספק מה"מ טהור דהוי ס"ס ברה"ר אלא דחכמים החמירו כאן בכדי שיבדקוהו ויטהרוהו כמו שאכתוב לקמן ולכן די בזה שמטמא במגע ובמשא : בא"ד להכי הוי דרבנן משום דהוי ס"ס ברה"ר. משמע דברה"י הוי מה"ת. וק"ל הא דתנן בפ"ד דטהרות מ"ה וחכ"א ברה"י תולין. והובאה בשבת (מו ב) וקאי שם גם על ספק מגע בה"פ. והא תנן שם פ"ו מ"ד כל שאתה יכול להרבות ספיקות וס"ס ברה"י טמא וכמש"כ בעצמם שם בד"ה על ספק בה"פ. וי"ל דהתם מיירי בגוש הבא מבה"פ (שהוא ברה"ר) לרה"י וספק נגע בו שם או לא עי' רפ"ה דטהרות : בא"ד היינו שיהא שהטומאה מבוררת כו' אבל כו'. לכאורה קשה מב' שבילין דלעיל (כז) דמשמע מפרש"י דאין ידוע לנו איזה טמא וכ"מ שם בטהרות מ"ג. וי"ל דשם ודאי יבדקו ויפשטו דאם ילך בב' השבילים יהיה ודאי טמא. אבל בה"פ אם מעהרת ליה לעולם לא יבדקו. ובזה י"ל מה שהקשיתי בר"ה בספ"ג מהא דב' שבילין על התוס' דנדה פ"ש. כיון דהם עומדים להבדק ולהטהר ודו"ק :

דף כט ע"א רש"י ד"ה שיש להן קנס. אם אנסה כו'. נראה דדוקא נקיט אנסה פי' תד"ה ועל אשת אחיו ועי' לקמן (לה ב) תד"ה לא קנס : תד"ה הבא על הנתינה. וא"כ לר"ת כו' למ"ד לאויה לקיימה כו' דהא בקראי פליגי. מזה אין ראיה כ"כ דא"ל דמ"מ לדידן כ"מ שהרי אסור לקיימה מדרבנן מיהא וא"כ לקיימה קרינן בה עמש"כ לקמן (לד) ע"ד מהרש"ל. וה"ל להביא גם הא דפריך שם ולר"ע כו' ולר' ישבב כו' מ"ב. הל"ל נתינה א"ב. או הא דלקמן (ריש דף ט) דמוכח שם דאפי' לר"ע ב"מ שניות יש להן קנס. ועי' לקמן (ל) תד"ה איכא בינייהו : בא"ד ובפ' יש מותרות כו' הא נמי דאורייתא. פ"ל לאתויי נמי הא דלעיל (יד ב) מ"ש הנך דאורייתא דקאי גם על נתינים ע"ש : בא"ד וכן בפרק האומר. תנן כ"מ שיש קדושין ט'. ר"ל ובנכריות הלא אין קדושין : בא"ד ועוד לפי' הקונטרס כיון דעבדות מתש גזל כו' אמאי יש לה קנס כו'. לכאורה י"ל משום שלא יהא חוטא נשכר כדאביי לעיל (יא). ואפי' רבא יודה הכא כיון דמדינא יש לה קנס לפמש"כ שם התוס' : בא"ד ואע"ג דקי"ל דהפקר ב"ד הפקר. תמ"כ המהרש"א דלפרש"י ל"ק זה דבאיסורא לא שייך הפקר ב"ד הפקר. לא מחוור דכיון דהאיסור הוא מחמת שעבוד העבדות. וב"ד יכולין להפקיע השעבוד. יהיה האיסור תמילא בטל כדלעיל (ג) בתד"ה אינה ע"ש : ד"ה ועל הכותים. דהא בהו אמר בגמרא דלא אמיא כוותיה. היינו לרבה לקמן דאמר דלר"מ בקנס אע"ג דמיקטל מסלם וכדאיתא לקמן (לה ב) : בא"ד דליתני מחזיר גרושתו משנשאת ונבעלה של"כ. עי' מהרש"א. ולכאורה תמוה דהא דרשינן בקדושין (ע ב) בעולת בעל דבעל עושה אותה בעולה של"כ כו'. וכ"ע א"ע קן דרשה כדאיתא שם בסוגיא וא"כ שוב אין לה קנס. וצ"ל דכוונתם דנבעלה תחת בעלה השני מאחר של"כ. דאפי' לריב"כ אסורה לראשון דליכא דהוטמאה משמעו יותר ע"י זנות פי' יבמות שם (יא ב) תד"ה לרבות. ולדידיה פי' שנים במובנה דהיינו ע"י בעל השני או ע"י זנות. ומש"כ התוס' מתנשאת צ"ד דה"ה משנתארסה.

אמ"ז מצאתי להגו"ב מ"ת חלק א"ע סי' קנ"ח שנשאל ע"ד תוס' הללו. והוא הגיה בדבריהם א"נ נבעלה של"כ פ"ש ועי' ת"י לקמן בסוף הדף. ולהגהתו כתב ג"כ דמשנשאת ל"ד כמש"כ : בא"ד מ"מ נר"ע דאמר אין קדושין תופסין כו'. לכאורה אף לרבנן איצטריך משום דלא קרינן בה אשה הראויה לו : בא"ד ועוד ה"מ למיתני כו'. ועבד הבא על הכותית כו'. לכאורה ה"נ להגיה על בת ישראל. ור"ל דה"ל למיתני דעבד הבא על בת ישראל יש לה קנס אף דאין לו בה קדושין דהה"ע הוה הולד ממזר. אבל יותר נ"ל דמקומו לעיל בתקום שנדפס עה"ג כדברים האלה. ור"ל שם דאע"ג דגם עבד נמי בהן וא"כ אין לה חזקת אכסתא. לזה כתבו דעבד כו' הולד ממזר וא"כ יש לה קנס ועי' דבריהם בב"ק : ד"ה וכנת. תילקן כו'. אבל ק"ל מדוע הפסיק בבא של הגיורת כו' בין חייבי לאוין למ"כ שהם מסוג אחד. ונראה לי דבבא דרישא משמע לן תרתי. חדא דאף דלא קרינן בהו ולו תהיה לאשה מכל מקום יש להן קנס. שנית דאף שהן פסולות ל"ת בהו שמא נבעלו מקודם. ולהכי סמיך להו בבא דגיורת כו' משום דבהו תיישינן שמא נבעלו מקודם : ד"ה ועל אשת אחיו. ולא יבמה היא לו ט'. בתו"ח מקשה דלוקמה באחיו מן האם ע"ש. וכבר קדמו בזה הרי"ף. ולי י"ל משום דדומיא דאשת אחי אביו תני דהוה דוקא מן האב כדאיתא ביבמות (נד ב) : בא"ד מפותה אין לה קנס כדאמרינן בגמרא. נראה דכוונו על הא דלקמן (ריש דף לב) וכ"ה בדבריהם בפ' בן סו"מ : בא"ד אכתי תיקשי ליה קיפא כו' כצ"ל : ע"ב גמרא לאבי נערה ולא לאבי מתה. פי' דפטור לגמרי. והא דדרשינן ג"כ מזה ולא לאבי בוגרת כמש"כ התוס' לקמן (לט) בד"ה מה בוגרת וכן פרש"י שם. ואפ"ה לא מיפטר לגמרי אלא דידה הוה. גבי מתה נמי דידה הוה אלא היא אינה בחיים וקנס לאו ממון הוא לבוריסו כדפרש"י לקמן (לט) בד"ה ופקע אב. וע"ש בתד"ה יש בגר : שם אלא שיתא קראי כו' בתולה בתולות הבתולות כצ"ל : שם שמעון התימני אומר אשה שיש בה הויה. וצ"ע מי פליג ג"כ על מתניתין דלקמן (לט) נמצא בה דבר ערוה ט' שנאמר כו' אשה הראויה לו. ואולי גם הוא דורש אשה הראויה לו (ודלא כמשמעות פרש"י) רק דלא מייתר ליה מהני שיתא קראי אלא חד ומוקי ליה לאינה ראויה לקיימה עי' תד"ה וחד : רש"י ד"ה מאי בינייהו. א"כ משמע ליה לר"ש ב"מ לשון הויה איתעיטא לה ממזרת כצ"ל. ושביק כתינה מפני שיפשו דאינה אלא מגזירת דוד ועי' בתוס' לעיל במתניתין ובמש"כ שם : תד"ה וחד. וא"ת ליפתוק מולו תהיה לאשה כו'. לכאורה הא איצטרך לאשה הראויה לו דאם א"ר אסור לקיימה. ואולי יש לכוון זה בתירוצם. עי' לקמן (ת) תד"ה ניתי עשה : ד"ה איימר. וא"ת כו'. הגרע"א בחדושיו הקשה דהא במפותה לא כתיב ולו תהיה כו' ע"ש. ול"נ דמכר ימהרנה לו לאשה דכתיב גבה משמע גם כן אשה הראויה לו :

דף ל ע"א גמרא א"ב בעולה לכ"ג ומ"מ דס"ל עשה שאת"כ. הגרע"א בחדושיו הקשה דלפ"ז אלמנה לכ"ג וגרושה להדיוט נמי. דס"ל לאו שאת"כ ול"ד ללאו דל"י כנף אביו דמינים יליף ר"ע דיש ממזר מח"ל (פי' יבמות מט). ותירץ ע"פ תוס' יבמות (ס) ד"ה והכתי שחילקו בלאו שאת"כ דהיכי דהכהנים מוזהרים ולא ישראלים לא מיקרי כ"כ לאו שאת"כ כמו היכא דאף בכהנים עצמן אינם מוזהרין רק האנשים ולא הנשים. ובבעולה לג"כ היא אינה מצוה. ובתוספותיו למשניות ביבמות אות כ"ז הוסיף ביאור דמה דהוזהרו פסולות להנשא לכשרים (כצ"ל שם) ילפינן שם (פד ב) מדכתיב לא יקחו ל"ר. וא"כ גבי עשה דבתולה דכתיב יקח לש"י היא אינה מצוה. ודבריו תמוהין. (א) דבאלמנה לכה"ג נמי כתיב לא יקח לש"י (וזה י"ל דאחר דגלי לן קרא דלא יקחו דאפי' לאו שאת"כ נוהגת בנשים א"כ ה"ה אלמנה לכ"ג נמי פ"ש בסוגיא דיבמות. וע"כ צ"ע כן אף לפי מה שאכתוב דמיתורא ילפינן ובאלמנה לכ"ג ליכא יתורא והתוס' כתבו שם דגם בזה היא מוזהרת). (ב) דהתם מיתורא דלא יקחו דכתיב תרי זימני הוא דילפינן כדפרש"י שם וא"כ אדרבה בבעולה לכ"ג איכא ג"כ יתורא דכתיב תרי זימני בתולה יקח. הן אמת דלפי פירושו יתיישב קושיית הגו"ב מ"ת חלק אה"ע סי' ק"ה דבקדושין (עז ב) דרשינן מלא יקחו השני לחלק פי' פרש"י שם ד"ה כהם. אבל מ"מ פשטות הגמרא משמע כפרש"י דמיתורא ילפינן. (ג) דנעלם מכ"ת דברי התוס' בחגיגה (יד ב) ד"ה בתולה שכתבו להדיא בבעולה לכ"ג דאף היא בכלל האיסור (שוב ראיתי בתוספותיו שם שהרגיש בעלמו בזה). (ד) דמ"מ אף דהיא מוזהרת עכ"ז מיקרי לאו שאת"כ כיון דאינן אלא בכהנים ול"ד ללאו דל"י כנף אביו. ולענין קושייתו נ"ל לייסב. דהא תנא דמתניתין בס"פ החולץ ס"ל אליבא דר"ע דדוקא מח"ל דשאר דומיא דאנוסת אביו. ואמרי' שם ולר"ש כו' ולר' ישבב כו' נ"ל מולא. וע"כ צ"ע לר' ישבב דס"ל דללאו שאינו של שאר לא איצטרך לרבויי שאין סברא לחלק בין שאר לאינו דשאר. אלא כי אצטריך ללאו שאת"כ או לעשה השוה בכל. וילפינן תרווייהו דשקולין הן וחי מינייהו מפקת. אבל א"ע דאת"כ דתרמי לגריעותא ודאי דליכא לרבויי : רש"י ד"ה אלא אי לאו אדר"מ. שאין לו היתר ביאה באשה זו כצ"ל : ד"ה בעולה לכ"ג. וא"ת יש כאן לאו דזונה כו' אלא ר' אלעזר (כצ"ל בל"י) ולה"כ הב"מ בהגהותיו כתב דאף לר"א מ"ל בממאנת. ול"נ דבממאנת אפילו לא בא עליה אלא של"כ שוב אין לה קנס דבעל עושה אותה בעולה אפי' של"כ כמש"כ לעיל מגמרא דקדושין (ע ב) ואע"ג דע"כ ק"ל כר"א בהא דנבעלה של"כ פסולה לכ"ג. פי' תד"ה א"ב. מ"מ בהא דפטור כו' לא ק"ל כוותיה. אלא כר"מ בר זוגיה שם ביבמות ועמש"כ שם : תד"ה אי. תימה כו' אליבא דמ"ד כו' דאין בעילה אחר בעילה. ק"ל דהא לגירסא א' אם בא אותו חייבה על נרתה לכ"ע בעשה וכדאיתא בתוס' שם והסיא דאין אחר בעילה כלום מיירי ביבם אחד ושתי יבמות ג"כ. ונ"כ ע"כ לכ"ע ק"ל דא"ק תופסין בח"ע. אח"ז מצאתי שעמד בזה התוי"ש שם בפ"ה. ולפמש"כ שם בד"ה אלא אמר אביי. מיושב תמיהתם דאי"ל דמתניתין דהם אתיא כרבי וע"ש : בסה"ד ה"נ כיון שכנה שום יבמה כו' כ"ה בדפו"י וכרש"ל. ועי' לבונה ביבמות שם : ד"ה הכל מודים. וי"ל דר"א ס"ל דאין שום תנא סובר כר"נ. הפ"י תמה דהא משנה ערוכה (מגילה ז ב) אין בין שבת ליוה"כ ומוקמינן לה שם כר"נ. ולי לק"מ מתרי טעמי. חדא דהא כ' התוס' שם (ח) ד"ה אין בין נדר כו' א"כ תני ושייר. א"כ י"ל דר"א ס"ל כן גם באין שבת כו'. וכ"ש מאי שייר דהאי שייר איכא למימר דשייר חילוק מלאכות עמ"א שם. שנית דהא אשכחינן בהנך אין בין דתשיב דאסיין כב"ש כמו אין בין יו"ט לשבת. וכן הך אין בין גופיה לברכס כתש"כ המ"א שם. שהם יסבור רבי (דקתם למתניתין) כב"ש. אלא דזיווג יחד כל האין בין אף אותן שאין כן הלכה. וע"ד שכתב הרא"ש בפ"ק דברכות הסי' פ' ועי' תוי"ש פי"א דמנחות מ"ז ד"ה רי"א ובתש"כ שם : ד"ה מיום. וא"ת אמאי כו' דמ' שנה קודם גלתה סנהדרין כו'. מזה סתירה למש"כ המהרש"א בכפ"ד דר"ה בכוונת התוס' לפרש דהא דקתני שם משחרב בהמ"ק היינו לאחר שגלתה סנהדרין מלשכת הגזית דא"כ לא הוו מקשי כאן מידי : בא"ד וי"ל דלפעמים לצורך שעה כו' כצ"ל : ע"ב ד"ה זר בשוגג. ולפ"ז צ"ל דהכפרה תטיס בהפרשה כו'. לכאורה ה"נ דזה תלוי בפלוגתת רבי ורשב"ג בתו"כ ובירושלמי אי הפרשה מקדשת או נתינה דוקא. הביאם הר"ש בפ"ו דתרומות ע"ש. אבל ק"ל ע"ד דהרי מלינו בבכורות ספ"ק דס"ל נר"א שם במשנה דאם מת הפטר חמור אחר הפרשת השה פרם נתינתו לכהן יקבר. הרי דס"ל דאינו פדוי עד שמגיע השה ליד כהן ואפ"ה ס"ל התם בברייתא בספק פ"ח דמפרים טלה והוא שלו. וא"כ ה"נ איכא למימר אף דבודאי זר אינו מתכפר עד שיתן ליד כהן מ"מ בספק שני ליה בהפרשה בעלמא. לכן נ"ל דכרוך ותני וכוונתם דסגי בהפרשה. וכ"ת דלאחר הפרשה יכול הכהן למחול. ולפ"ז אתיא ככ"ע דאף למ"ד דאינה מתקדשת עד שתגיע ליד כהן מ"מ היכא דא"ל ליתנה לכהן כגון דמחל או בספק. מתקדשת תיד בהפרשה דומיא דפ"ח: ד"ה ואי דלא. אלא על הנאת גרונו ומעיו והסיא שעתא קלב"מ. וכן פרש"י בד"ה ע"י הדחק. ועי' בשלטי פרק גיד הנשה פלוגתת ריו"מ ור"ל ושבין כוונתם : ד"ה לא לריכא. ורילב"א פי' כו' וכיון כו' והנהנה מיד חשיב כאין כאן כו'. בסברא זו לכאורה י"ל מה שגמגמו התוס' בבכורות (יח) בד"ה אפשר לנמנם בהא דילאו שנים בעשירי כו' דמי אמרת א"א לנמנם לא א"ם ע"ש. אבל ז"א דהא"כ לא א"ם מאי דקאמרי חכמים במשנה שם א"א לנמנם. אלא כוונת הריצב"א משום דלורך בליעה היא (כדלקמן שעקירה לורך הנחה היא) וכן הסיא דפ' ד' אחין הנגיעה לורך המיתוך היא. דא"א לחיתוך בלא נגיעה : ד"ה רב אשי. פירוש ממון לאב כו' כן הגיה המהרש"א. אולם מש"כ דהא דלא כתבו נפשות לזה משום הגערה דלא פסיקא להו כו' אלא ה"ה בקטנה מאורסה כו'. תמוה דהא פיתוי קטנה אונס הוא. וא"כ לא הוו תפסדי הכתובה דאנוסה יש לה כתובה אפי' באשת כהן : ומש"כ עוד דגם לשיטת רש"י בקרע שיראין של בעל התרומה מיקרי ממון ונפשות לחד דס"ל כגונב חלבו של חבירו ואכלו. לכאורה ג"כ תמוה דא"כ מאי מקשו התוס' מתדליק גדיש בשבת. אבל י"ל דבתרומה ובחלב האיסור הוא תלד עלמם לבד. אבל בגדים אין האיסור אלא בהלטרפות השבת ולכן מיקרי מיתה לזה היינו משום שבת. ומשלומין לזה לבעל הבגדים ודו"ק : בא"ד (בד' הסמוך) דהא אר"י בפ"ק דסנהדרין ט' פי' לבעל שרצו להפסידו כתובה. ותפרש"י שם משמע דהיינו תאה כסף שרצו לחייבו : בא"ד וריב"א אומר דבכ"מ מיתה לזה כו'. בב"ק (כב ב) בד"ה בגדי הביאו זה בשם הרר"י בר מרדכי : בא"ד וחייב מיתה לכה"ע אף לבעל הבגדי כו' כ"ל דל"ע ופ"ש בתוס'. ולמהר"ם שם בתוס' איסתמיטו דברי התוספות שלפנינו. ואגבי קיימתים שם מסברא :

דף לא ע"א רש"י ד"ה לא מבי לאהדורי. הלכך ט' שופו לקרוע לו שיראין. לכאורה הכי הל"ל הלכך קופו לנוח ויתחייב מיתה : ע"ב תד"ה מהלך. דהתם מקום חיובא הוא כו'. פי' מהרש"א. ועמש"כ בס"ד בשבת (נא ב) בד"ה עד שיוליא : ד"ה אלא. וי"ל דאפשר ט' אפי' בזוטרי כו'. תמ"כ המהרש"א דהכא נמי ה"מ לאוקמי בכס"ג כו'. לא נהירא דא"כ לא הוה רבותא כלל וכדפריך אי ברברבי אורחיה הוא :

דף לב ע"א גמרא הא איכא בושת ופגם בפותה. ופרש"י ודמים למטר בשוק נמי אין לה. וק"ל דברים ערכין תנן תש"ו נדרין. ולפמש"כ התוס' שם נמלך בתרם. כן י"ל גם בפותה. ולענ"ד הכל"פ דבפותה אין שייך להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח שימנו דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת (יבמות ר"פ הרב) : שם במפותה עפרש"י. ולכאורה יל"פ דמחלה כיון דמוקי לה בבוגרת דשייכי לה לעלמה והשתא מו ל"ל לאוקמי בפותה. וא"ש מפי לפ"ז ליסנא דהשתא דאמים להכי כו' : שם ואי ממונא לקולא. פי' שבועות (לז) ובתוס' שם ד"ה מאי : רש"י ד"ה שכן א"נ בפרשה

התראה. ונענשין כו' או בממון. כדי נסבא דבממון גם בעלמא ל"צ התראה. עי' לקמן (לג) ברש"י ד"ה דלאו בני התראה נינהו ושם ע"ב בד"ה אלא נרבי ובתוס' לקמן (בע"ב) בד"ה שלא ובת"י שם: תד"ה וקי"ל. כגון בוגרות ומפותה. הא דנקטי מפותה ע"כ היינו משום בושת ופגם ומפסס דמחלה. א"כ או בעולה דנקטי מאי אסני מ"מ בושת איכא: תו"י ד"ה ורשב"ל. ולר"י דאמר מלקי לקי פל כרתך דקבר כו' כנ"ל: בא"ד נפ"ל מפלמא דממונא משלם ולא לקי כנ"ל: בד"ה ועוד פי' ר"ת. משמע דבקנס גופה בעי קרא כו' כנ"ל: בא"ד וכן כתה עניני חבלות כו' כנ"ל: בסה"ד שכן פעמים יש בו כה"ד. וקשה א"כ מאי קאמר אלא גמר מתרוייהו. הלא גם בעדים זוממין יש לפעמים ה' דברים כגון שהעידו באחד שחבל בחבירו חבלה שיש בה כה"ד והוזמו וכמש"כ התוס' לקמן בד"ה שכן בשם ר"ת. וי"ל: תד"ה שכן. דהכא ה' דברים ושאין נריכים התראה כו' כנ"ל: ע"ב (בא"ד) וכן בפ"ק דמכות כו' יל"פ כי הכא נר"ת. שם כתבו התוס' די"ל דמה להנ"ש שכן לוקין על דבורם כו' ע"ש. וקשה דהכא קרי לזה קולא והתם חשיב לה לחומרא: ד"ה שלא. דאם היה כתוב באותו פסוק עצמו כו' ואם ענה ועשיתם לו כאשר זמם כו' דה"ל לאו שניתק לעשה כו'. לכאורה זה דלא כהרמב"ם כרים הל' תמורה שכ' דלהכי לא הוה לאו דתמורה ניתק לעשה דואם המר ימיר כו' שאין לאו שבה שוה לעשה כו' ע"ש והוא כל"א שהביא רש"י בתמורה (ד ב) והכא נמי כאשר זמם לא שייך בעדי ב"נ וב"ח ובחייבי גלות: בא"ד כדאמרינן במכות דממון לא בעי אזהרה. לא מצאתי שם מפורש. וע"ש (ד) בתד"ה לוקין ושם (ע"ב) בד"ה לאזהרה ולקמן (לג) ברש"י ד"ה דלאו בני התראה נינהו ועמש"כ לעיל (בעה"ג) ברש"י: ד"ה מכדי. ול"ל דל"ל יד ביד דמוציאם כו' ומיהו קשה כו' והא אפי' לא מייתר כו'. לא זכיתי להבין קושיותם דהא אי לאו דמייתר הוה מוקמינן ליה בלא התראה. וכן לפירש"י דאסיקו יפאר הקושיא דלמא יד ביד בלא התרו בו: ד"ה וריו"ח. דהא ילפינן לה בבכורות גבי בכור. וכ"כ הת"י לעיל בד"ה מנ"ל. ונ"ל דע"ם הוא ונ"ל גבי מעשר:

דף לג: ע"א

תד"ה אלא אפסר. וא"ת אמאי לקי כו'. ר"ל כיון דאין יכולין לקבל עדותן ועי' לעונש ברים מכות: ע"ב גמרא וכי תעלה ע"ד שזה מהלך בשוק וזה נהרג. ק"ל אלמה לא. עדים זוממין יוכיחו דלא הרגו ונהרגין. והם לא עשו מעשה. וכמש"כ רולא עשה מעשה שהכהו מכת מיתה עי' סנהדרין (עח ב) במשנה. ועוד דבעדים זוממין נ"כ לא חשבינן זה לחידוש מדהוה למילף לעיל מינייהו בעלמא דמשלם ואינו לוקה. זולת לר"ע מלינו ברים מכות דס"ל דהוי קנסא ממעי"ן (וכן לר"ת אחריו שם ד ב) וקנס הוי חדוש ולא גמרינן מיניה. ועוד נלע"ד דאף ר"ע לא אמר אלא בכאשר זמם דממון אבל במיתה לא מלינו בכה"ת שיהא קנס. ושם עיקר הגי' נראה שהרי לא עשו מעשה ומשלמין ודלא כפרש"י שם. ותדע שהרי ר"כ ל"א שם אלא שהממון ביד בעלים ומשלמים. וכוונת הגמרא כאן נראה משום דכתה קראי מוכחי דא"ת עד שימות. מכה איש ומת. או באיבה הכהו בידו וימות. ושאר קראי שונא. ועמש"כ בב"ק (מב ב): שם או לרבות את השליח. נל"פ כיון דהאי או מיותר דרים ליה ע"פ מדת דרך קלרה כאילו הוה כתיב ומכתו (ר"ל ע"י עלמו) או ע"י אחר. עמש"כ בפ"ר פ"א אות ל"ה ובפ"ב אות י"ב דוגמאות לזה: שם תחת לרבות את השליח. נראה דדרים ישלם תחת דאף אם העמיד אחר תחתיו לעשות הסביחה או המכירה נ"כ ישלם: רש"י ד"ה אלא נרבי. אלא משלם דמי האשה ליורשיה. וכן פי' בסנהדרין ובתגינה. ולפ"ד ה"נ דדוקא בכופר הוא דאמרינן בב"ק (מב ב) דאין הכעל יורשה דכיון דאינו משתלם אלא לאחר מיתה ה"ל ראוי ואין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק. אבל הכא מדין נזק אתינן עלה. זכתה מחיים ויורשה הבעל ע"ש בסוגיא: תד"ה לאו. אבל קנס לא מחייב אלא ע"פ ב"ד כדאמרי' כו'. לכאורה מנ"ל דממעטינן מרשיע א"ע אפי' לצאת יד"ש דלמא הכוונה אשר ירשיעון אלהים ישלם וגו' ר"ל ע"פ ב"ד וככפיה פרט למרשיע א"ע דאינו משלם ע"פ כפיית ב"ד. אבל לצאת יד"ש מעצמו משלם. וצ"ל דמילייהו דהתוס' מהסיא עובדא דר"ג (ב"ק עד ב) שסימא את עין שבי עבדו והיה שמח כו' פי' מפני שחשב שיצא לחירות עי"ז וא"ל ר' יהושע שאין בשמחתו כלום מפני שהודה מעצמו. פי' ואכתי נשאר עליו איסור עשה דמשחרר עבדו. ודברי תוס' שלפנינו נעלמו מבעל קס"ע בתוספותיו בירושלמי ד"ה וסתני שמקשה מדוע לא מוקמינן מתניתין דא"כ שיש להן קנס בבא לצאת ידי שמים. ובלא"ה תמוהין דבריו דא"כ אפי' הבא על בתו נמי:

דף לד ע"א

גמרא פ"ל מחלליה מות יומת במזיד א"ל ולא בשוגג. ק"ק א"ה אימא דוקא בהתרו בו דבלתי התראה לא יומת בב"ד. ודע שראיתי בתשובת מאהבה ח"ב לאו"ח סי' ש"ח שמקשה דהרי בשבת (ע) אמר שמואל א"ק מחלליה מות יומת כו' אם אינו ענין למזיד תנהו ענין לשוגג. וכן ראיתי בס' מנחת אהרן בסנהדרין (פ ב) שהביא קושיא זו סנה בפשוט י"ל דהרי ר"נ ור"י שם בשבת לא ס"ל הא דשמואל. ואיכא למימר דגם ר' חייא דהכא ורב אחא או רבינא סברי כוותייהו. אך לכאורה ז"א דהא הגמרא רולה לאוקמי דר"ש ס"ל נ"כ כריו"ח הסנדלר והתוס' בשבת (קו) בד"ה מה כתבו דר"ש סבר כשמואל. אבל גם זה לא תברא די"ל דכוונת הגמרא דסבר כריה"ס ועדיפא מיניה דאפי' בשוגג אסור וכה"ג מלינו בכ"ד: אבל נ"ל דנעלם מכ"ת דברי התוס' בב"מ (סא) ד"ה לעבור שהקשו כעין קושיא זו ותירולם דשם פולה ג"כ כאן. וכה"ג כתבו במכות (יד) ד"ה הכוא ובב"ק (ג) בסד"ה לא עברה. ועוד שם (כו ב) ד"ה ש"מ. ובסנהדרין ר"פ נס"ד בד"ה שכן אדם ובשבת (כח) ד"ה אלא. ובבכורות (נו) בד"ה אמר קרא וכ"כ רש"י ביומא (מח ב) ד"ה הולכה בשמאל מהו. ומקור נאמן לזה הוא בש"ס יבמות (יא ב) "אע"ג דאמור רבנן טומאה בסוטה הוא דכתיב אין מקרא יוצא מידי פשוטו". ועמש"כ שם (סח ב) בס"ד ובברכות (לה) בתד"ה ולמאן. אך לפ"ז קשה הא דאיתא בזבחים (כח) שליסי זהו חוץ לזמנו. פיגול זהו חוץ למקומו וע"ש פרש"י ופריך שם ואימא והנפש האוכלת ממנו זהו חוץ למקומו כו' ע"ש הטיב (וע"ש בס' פ"מ בע"ב בתד"ה ואיפוך אנא) וכן שם לקמן בדרשה דקרא זועא פריך נמי ואימא ואוכליו עונו ישא זהו חוץ למקומו כו'. וגם התוס' עלמם נראה דתברו לגזירייהו בב"מ (קיח ב) בד"ה ואי ע"ש ואכמ"ל: שם ולמ"ד דרבנן מ"ע דרבנן עי' רש"ל. ונעלם מכ"ת דברי התוס' בב"ק (עב ב) בד"ה דאי דמחלקי בפירוש בין לענין למקרי לאו דידיה הוא אפי' באיסורי דרבנן. ובין למיקרי שמיעה שא"כ דהוה דוקא אם האיסור הוא מה"ת. וכן משתבר דהא הך שמיעה על"פ אהני ליה דלא לעבור על איסור דאורייתא באכילתו. וגדולה מזו מלינו בפסחים (סג) לענין מקלקל ע"ש: שם אמר רבה הכה"ע כגון כו'. בב"ק הגי' רבא ועי' בש"ך סי' שפ"ו סק"א: תד"ה כי קא פטרי. וא"ת כו' וי"ל דזא"ז קתני. כה"ג משני הש"ס עלמו ביבמות (יט): ע"ב גמ' דא"ר היה גדי גנוב לו וטבחו בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה כו'. הקשה לי חכם אחד הא רבה גופיה אמר בב"ק (סה) האי מאן דגזל כו' תברה או שתייה כו' ופרש"י מגמרא דהמפקיד דכל כמה דאיתיה בעינא ברשותא דמרא קיימא כו' והסיא שעתה דתברה ושתייה הוא דקא גזיל ליה כו' וגבי שביחה כו' הוי כי תברה ע"ש. ולא עיין יפה שם בהסוגיא דהתם דוקא בשהוקרה אבל הוזלה משלם כשעת הגזילה: רש"י ד"ה חייב. ד' וה' כו' ורבה ס"ל כר"מ כצ"ל. וכן בתד"ה אבל שבת נ"ל למאי דפליגית דרבה אליבא דר"מ כו': ד"ה ואיכא דמתני לה אסיפא (בסופו). דאיבעי ליה למידק כ"כ דצ"ל ועי' בתד"ה אבל אריסא: תד"ה אבל שבת. תימה דעיקר כו' ברליחה כתיב דבעינן התראה. לכאורה י"ל דהתם מיירי דוקא בדאתרו ביה ולא יהיה אסון היינו דין אסון וכדריו"ח אליבא דר"ד. וקמ"ל רבה דאע"ג דלא אתרו ביה וכתנא דב"מ לקמן וכרבין: ד"ה מתה. והכי אמר בהשואל. המעיין שנה כי שם לא נמלא מזה מאומה. ולכאורה ה"ל להגיה דצ"ל בהאומנים וכ"ה בהכת"ש רפ"י דב"ק. וכוונתם לשם (דף פא). ואפשר לייחב הגי' שלפנינו ור"ל דהכי אמר (שם בהאומנין. בא"ש) השואל לאחר שכלה זמן שאילתו:

דף לה ע"א

ד"ה ומי איכא. והן עיקר ומותבינן תיובתא מינייהו. כ"ל כדאיתא בחולין (קמא): ד"ה אף. וקרא דלא תקתו דדרשינן מיניה כו' כצ"ל: ד"ה רבא. ורבנן דפליגי עליה כו' דמחייבי ליה בחייבי מיתות ב"ד כצ"ל: בסה"ד וא"ת ליו"ח כו' הא ברייתא היא כו'. לכאורה אתם דרשינן ליה דהאי נ"כ לתשלומין ורבא אדרבה דריש ליה הכא לפוטרו מן התשלומין: ע"ב רש"י ד"ה סוף. האי כו' טעמא כו' כצ"ל: בא"ד אבל היכא דיש בה ש"פ אימא תחלוק. אינו מדוייק דהא במובל רבתה תורה דאפי' אתרו ביה משלם ואינו לוקה: ד"ה מאן תנא. כגון הסיא דשבועות ושסדליק גדישו ביוה"כ כו' כצ"ל: ולי יש עוד אחת והיא משנה בב"ק (ע) גנב וטבח ביוה"כ כו' משלם תשלומי ד' וה'. ועמש"כ שם (עא): תד"ה לא קנס. אית דגרס. לא אונס כצ"ל:

דף לו ע"א

רש"י ד"ה שניות. כגון אם אמו ואם אביו כו'. בכדי נקיט להו דתיפוק להו דאינן בתולות וגם כבר נעשו בוגרות: תד"ה זו. עי' מהרש"א. ול"י אנא ראה בפרש"י דקאי אר"פ. רש"י לא הרצה לשם לעיל אלא על דברי חכמים אשר באמת הובאו שם דבריהם בברייתא. אבל כאן הרצה על לקמן כהתוס'. ומה דהגמרא עלמה לא הביאה מהא דלעיל. משום דעיקר הדיוק הוא ממה דמסיים אבל חכמים אומרים כו' דמשמע דגם ר' יהודה בכללם עי' בתוספות הסמוך לקמן: ד"ה סתמא. דא"כ הוה קשה דהיכי טעמינן לה הכא כצ"ל: בא"ד והשב"א הקשה לפר"י כו'. דברי רש"ל בזה מומוורין רק דיש בו ט"ס ונ"ל אחזקתייהו דיש להן בתולים. והמהרש"א במחכ"ת ל"ד בכוונתו ועי' במהרמ"ש: ע"ב במשנה שנאמר ולא יהיה אסון כו' כנ"ל: גמרא רי"א שנויה כו' אפי' בת עשר שנים כו'. נראה דנקט בת עשר לפי דאיתא בקדושין (פא ב) על הא דתנן הגדילו זה ישן בכסותו כו' וכמה כו' תינוקת בת תשע שנים ויום א'. דהיינו שנת עשר. וגם דרך חז"ל לנקוט תמספר עשרה על ספלגה וה"ה יותר כמש"כ במ"ר ס"פ נו בס"ד וכן נמי בלשון המקרא לא יבא ממזר כו' גם דור עשירי כו' ור"ל עד עולם כדאיתא ביבמות (עח ב):

דף לז ע"א

גמ' והתניא הגיורת שנתגיירה ולאחר דם כו'. תוספתא דנדה פ"א: שם וכמי שבויה אשבויה כצ"ל: שם שבויה נמי דלא ידעה היכא כו'. ביבמות שם יש גירסא אחרת: רש"י ד"ה כל מתילא. מעיקרא דלא ידעה דתיפוק לחירות כו' כצ"ל: תד"ה גריכות. אבל בגיורת כו' לא שייך שמא ישא אחותו מאביו. גם שמא יפסול את יבמתו לשוק לא שייך עי' יבמות (לז) במשנה. אבל שמא יוליא את אמו לשוק שייך נ"כ בגיורת. והא דכתב רש"י שם בדברי רבא וגבי גר וגיורת לתנא מהכי הוא דאיכא למיחש כגון כו'. הוא משום דהתם מיירי בגר שנתגייר ואשתו עמו דלא שייך יבום כדאיתא ביבמות (מב ב) אלא שאין הולד בה גר הוא. ואין לו יבום דלא גריך אלא כשהיתה בת"ך שלא נתגייר כתב...

יבום באשתו כתבואר במשנה הנ"ל. ולריו"ח שם (סב) קיים נ"כ פו"ר אפי' בבנים שהיו לו בהיותו עובד כוכבים: ד"ה אי הכי. נראה דזה המקשה כו' כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה פרטו עלי. והאי חרם לשון הקדש הוא. א"כ לא מתבאר בקרא דמיירי באדם היולא ליהרג. ואולי יאמר דסיפא דקרא מות יומת הוא לביאור על מן האדם כלומר באיזה אדם אמרתי לך דלא יפדה. מות יומת פי' דעומד להומת. ואפשר דע"ם ברש"י ונ"ל והאי יחרם לשון הקדש הוא. וכל חרם פירושו לשון מיתה. אבל יותר הנל"פ גם לדרשה זו חרם ויחרם הם לשון מיתה. ומן לא יפדה דרשינן שאינו בתורת פדיה להאומר ערכי עלי. וכ"כ מפירש"י בערכין: תד"ה לפי. בש"א שבגליון נ"ל לכתוב וגם בעליו ומו לא ומלת יומת למחוק: ד"ה מיתות. וקשה כו' בלא תקתו כופר וכחרם שני כו' כוונתם פשוטה דמל"ת כופר למודיה הוה ידעינן לכה"פ דכך עלייה של"כ שנגנתו לכפרה. וא"כ ע"כ חרם אתיא לדבר שניתן שנגנתו לכפרה. או איפכא דמחרם למודיה ה"א דבר של"כ שנגנתן לכפרה וא"כ ע"כ ול"ת כופר אתיא אפי' לדרך ירידה. ודברי המהרש"א בזה מגומגמין:

דף לח ע"א

ד"ה הנ"מ. כל מומרי דמפעמין כו' כנ"ל בנ"ו: ד"ה אבל. ולרשב"א נראה דהכא מסיק אליבא דתנא דב"ח. נראה דלפ"ז הא דא"ל רבא הא מדתנא דב"ח נפקא ר"ל ואי ס"ל נר' חנניא טותיה מאי דריש מכל חרם. וכן כוונתו בהא דאמר לקמן הא נמי מאידך תד"ה נפקא. ובזה תראה שאין מקום לקושית המהרש"א. ודאתינן להכי יל"פ נ"כ הא דאמרי' בסוף הסוגיא ולרבה דאמר חידוש כו'. דר"ל ואי ס"ל נמי הכי תנא דב"ח האי כל חרם מאי עביד ליה אליבא דר' חנניא. ובטל בזה ההוה מני למימר שבסוף התוס': ד"ה אמר ר"א. ולעיל פטר אביי כו'. ר"ל לתירולא דר"א דהם. והסג"ה שבגליון היא לחנס: ע"ב גמרא אדרבה בתולה לגז"ש שהכי אני קורה בה נערה אשר לא אורסה. כן הפתיקו התוס' ביבמות (נט) ד"ה הא וכ"מ מלשון רש"י כאן: שם ארבב"י קרי ביה אשר לא ארוסה. נ"ל דקרי ביה ר"ל פרש בו (וכמו שפי' הרז"ה ביסה"נ שער הכינויים אות י"ע על הא דערכין (טו) אל תקרי תמנו אלא תמנו ע"ש ובהגה"ה דמ"ש בפ' שלח) היינו דאורסה,איננה לשון עבר ושב הכים לקמן מתחת הפסק מאמר ולכן הוא מלעיל. אלא הוא בינוני ונקראהו מלרע: תד"ה אימא. וכה"ג איכא פ"ק דסנהדרין כו'. לפ"ד ל"ד אהדדי דשם ריב"ח וכן ר"ל לא קבלו שום גז"ש. רק מפרשי טעמא דמתניתין דע"כ גמירי להו לחכמי המשנה מרבייהו גז"ש מזקן ממרא מר אמר דמשמעתא גמרי הזדה הזדה ומר אמר דבר דבר:

דף לט ע"א

רש"י ד"ה מר בר"א. פי' מה שהקשה המהרש"א. ולפמש"כ רש"י בחולין (טו ב) דקי"ל כמר בר"א בכל דוכתי בר כו' וכ"כ התוס' שם ולקמן (פד ב. נו) י"ל קושייתו: ד"ה ופקע אב. וקנס כו' כל כמה דלא בגרה. ל"ד דאפי' לר"ש דר"פ דלקמן. גבי דידה ממון הוה משעת העמדה בדין להורים כמו שפי' בעצמו שם (מב ב) בד"ה כגון שעמדה בדין: ד"ה שותה בעליו. ע"כ ישאנה כדכתיב לא יוכל כו'. אולי יכוון למש"כ התוס' לקמן (מ) ד"ה מסר: ע"ב גמרא משל דמפותה כו' קרע שיראין שלו והפסר שלי דאבוה ניכהו. קשה איך ס"ד שתוכל למחול ממון שאינו שלה. ועוד דא"כ בושת ופגם נמי. וצ"ל דקס"ד דתאות הנאת תשמיש שקולה לה יותר מהלער עד שלא נחשב לה הלער למאומה נגד ההנאה ולכן דומה כמו שלא היה לה לער כלל. ועל מה יקבל האב תשלומין אבל הגמרא לא קבלה להאי סברא דהא מ"מ לער הוה לה אלא שלא חששה לו משום תאותה: שם היא עלמה תנין ת"ל אם מאן ימאן מ"מ כנ"ל. וכ"ה בקדושין ועיקר הדרש הוא מתיבת מאן וכ"כ מפרש"י לקמן (מד ב) ועי' בתוס' כאן ד"ה מין: רש"י ד"ה לכשלא יכנוס. או שמפתה כנ"ל: תד"ה קרע. ואע"ג דלא אמר ע"מ לפטור כו'. משמע דעל המפתה קאמרי. וקשה דהא בסוף החובל מסקינן דבלטרא דגופו אפי' השיב הן אמרינן דבתמיה קאמר ע"ש בתוס' ויש לדחוק דלרבותא קאמרי דאע"ג דאפילו הוא לא אמר הכא ע"מ לפטור איכא למימר כו'. ויותר נראה דל"ל אע"ג דלא אמרה:

דף מ ע"א

במשנה אר"א נ"ל בלא יו"ד: בתוי"ט משנה ו' ד"ה המפתה פטור ול"ק כו' למאי תנן שנתארסה כו' רבותא אשמעינן דלא כריה"ג כו'. ר"ל מדקתני האונס חייב דהיינו בכל כדמפורש בדברי ר' אבין. אבל מכל מקום זה דחוק דאיכא למימר אפי' כריה"ג וחייב היינו בושת ופגם (כמו שמפרש ר"א הפטור). ולהכי קתני שנתארסה כו' משום לשון פטור שיהא כולל הכל. דבלא נתארסה היה חייב על כל פנים בקנס לדעת ר"א. ודע שנעלם מכ"ת התוי"ע דברי הר"ן בזה ע"ש: ומש"כ עוד שם וכן י"ל דא"ל כו' ביתומה מתש דוקא כו' ואין חלוק כו' דבשתיקן אמרינן דפטור מן הכל כו'. תמוה דמאי תלי זה בזה איהו ל"פ רק אם יכולה למחול הקנס. אבל הבושת ופגם לכ"ע א"י למחול מפני שהם של אביה וכדפריך לעיל ויש אדם שמיחל דבר שאינו שלו ועי' בר"ן: שם ומנה או מאתים קאמר דהא בחד כתובה מיירי כו'. ויותר נראה כוונת רש"י דל"ד הוא על תרי מיני כתובות מנה ומאתים. ומנה מ"ל בנבעלה בזנות או במוכת עץ לדברי חכמים בפ"א או בשבויה: ע"ב רש"י ד"ה דאי בעי מסר לה. לקדשה בביאה. ל"י מה הכריחו לפרש בקדושי ביאה. וגם לישנא דמסירה היינו לנשואין כדלקמן (מח ב): גמרא אר"ל א"ק נער אפי' קטנה במשמע כנ"ל: תד"ה הא לאו הכי. דבפ"ק דסנהדרין כו' משמע דלאו משום כו'. תימה דהלא מפורש כן להדיא בערכין (טו). א"מ"ז מלאתי להמגיה במל"מ פ"ג מהל' נערה שעמד בזה: תוי"ט ד"ה הבוגרת. ומלאתי כו' כלומר מלאה שער כו' ושלא בדקדוק כ"כ דהא משהביאה ב"ש סגי. לשון הרע"ב המובייה במחכ"ת. דבאמת איננה נקראת בוגרת עד ששה חדשים אחר הבאת ב"ש. וא"כ יוכל להיות שאז היה מלאה שער. ואף דאיילונית נקראת גם כן בוגרת לעיל (לו) ובקדושין (ד) והיא איננה בת שער כלל. אגלה הוא שם מושאל:

דף מא ע"א

במשנה האומר גנבתי כו' ואין משלם כו' ותשלומי דו"ה. עי' בגליון גי' ס"א. ול"כ גי' שלפנינו עיקר דקמ"ל דאע"ג דבטביחה ומכירה לא הודה ובאו עדים שטבח ומכר אינו משלם דו"ה דכיון דפטור מן הכפל הרי תשלומי דו"ה א"כ ולא תשלומי ג' וד' כדאיתא בב"ק (עה ב): גמרא אבל פתיתי דקא פגים לה כו' קמ"ל: בתוי"ט ד"ה האומר פתיתי כו' הא תינח במקום שהבו"פ לעלמה כו'. ול"כ דאם מכתשתו (כדמשמע קצת לישנא דמתניתין עי' בתוס') אם היה לעלמה היה פטור כמו דאיתא בחו"מ סי' ע"ה סי"א באומר חייב אני לך והלה אומר אינך חייב לי כלום. אבל אם שייך לאביה לאו כל כמינה לאפקועיה ממוניה ועי' מהרש"א: שם איתמר פלגא נזקא ר"פ אמר ממונא ר"ה בריה דרי"ה אמר קנסא כ"ה הגי' בב"ק ויבר: רש"י בתבנה ד"ה ה"ז משלם עפ"ע. קסבר כופרא ממונא. ר"ל ולא קנסא. ולשונו בב"ק (מג ב) ד"ה והיכי דמי דכופרא כפרה ולא קנסא דליפטור משום הודאת עלמו. ומיושב הלע"ג שבתור"ע אות מ"ו. אך לשון וקסבר אינו מדוייק כ"כ. ועמש"כ שם (בע"א) בד"ה אימא בס"ד: ד"ה לא נגרכה. אבל מה בהזלו כו' עד שעת מכירה כו' לשונו דלעיל עד שעת העמדה בדין מדוייק טפי. ע"ב ד"ה ואי תפס. לא מפקינן מיניה כנ"ל: תד"ה הא. וא"ת אכתי כו' דהביאוהו לב"ד וישלם לך כנ"ל: ד"ה ואי. ואם נילית המותר כו' הכי אנו דנין ד"ק. קשה דא"כ גם בתפס המזיק עלמו אם שוה יותר מח"נ ניחוש לזה. ובב"ק שכתבו דהוא עובדא דמייביה ר"י אגלא ח"נ דמיירי בתפס. ע"כ היינו להוליא המותר:

פרק ד

במשנה רש"א אם לא הספיקה כו'. עי' בגליון נ"א. אבל מפרש"י לקמן (מג ב) ד"ה כגון שעמדה בדין ובגרה מוכח כגי' שלפנינו. וכן גי' הרי"ף והרא"ש:

דף מב ע"א

תוס' ד"ה לאביה. אע"ג כו' בקטנה כו'. ואע"ג דפיתוי קטנה אונס הוא מ"מ אינו נותן את הלער דכיון דנעשה ברלון אין לה לער (תור"ע). ולכאורה מהרמב"ם פ"ב מהל' סוטה ה"ד לא משמע כן ע"ש. אולם לפי דלשונו ז"ל אינו מבורר לי לכן לא אותביה מיניה תיובתא. ומש"כ עוד בתור"ע דא"ת לומר דמיירי בקטנה דהא קתני סיפא והמפתה לבתולות. ופיתוי קטנה אונס הוא ומחוייב לישאנה. לע"ד לא נראה כן דהא באונס כתיב ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה וגו'. והרמב"ם וכן הרע"ב אחריו כתבו בפ' דלעיל מ"ד דלהכי לא כתיב עינוי במפותה משום דאין לה לער. והרי הרב בעלמו אומר דגם קטנה מפותה אין לה לער וא"כ לא קרינן בה תחת אשר ענה. ובסנהדרין (נה ב) אמרינן גבי קטנה כיון דמזידה היא כו' ורחמנא הוא דחס עלה: ודע דמדברי התוס' סתירה גגלית למש"כ הרב הגר"ע הנ"ל בחדושיו לעיל (מ) דמאנס את הקטנה אין בה עשה דולו תהיה לאשה דאפילו רבנן דרשי במהוה עלמה לענין זה ע"ש. א"כ איך ס"ד דהתוס' לאוקמי בקטנה דהא קתני סיפא האונס שותה בעליו. ובפרט לפי מה שנסתפק שם דאפילו כשתגדיל אינו מחויב עוד ליבאנה. ולפי ספיקו יש להסתפק נ"כ אם אנס אחות אשתו ומתה אשתו אח"כ אם מחויב אז לנשאה. ויש לחלק ועי' תוס' ריש יבמות ד"ה ואחות אשתו: ומה שכתב התוס' דלא שייך בה מחילה נ"ל דכוונתם בשלא הגיעה עדיין לעונת הפעוטות עי' לקמן (ריש דף פו) בדבריהם. עי' תוי"ע שהקשה דאימא דאילטריך מתניתין דהכא לאשמעינן דהלער בתפוסה לאביה והאריך בזה ע"ש. ובקל י"ל אי אמרינן דזהו עיקר חידושא הנ"ל בהדיא דלאביה כי היכא דלא ניתי למטעי ולפרש כהראב"ד ויש עוד להאריך בזה ואכ"מ: ד"ה ר"ש. וזוכה בו לתפרע כשילדו גשמים כו'. ק"ל ממתניתין דגיטין (עג) זה גיטך אם מתי כו' לא אמר כלום. ובגמרא שם אם מתי שתי לשונות משמע כו' ע"ש. ונראה דהתוס' קלרו בלשונם וכוונתם דאמר בפירוש דיהא שלך מעכשיו: בסה"ד מת"י ורבנן אית להו דאדם מקנה דבר שלבל"ע. לכאורה א"נ לזה דהא על בושת ופגם יכול להקנות לו מיד ועי' מהרש"א: שם על הגליון ר"א בר"ש דהמוכר אס"ם. הוא שם (עט ב) וע"ש בתוס': ד"ה א"ד. דפריך אביי בסוף הסוגיא ממתניתין דר"ש פוטר כו' כנ"ל: בא"ד ועוד אמאי אילטריך לשנויי כו' כיתא דבקנס דאונס נמי קאמר רבה כו' להתחייב בהודאתו כו'. לכאורה הלא רבה עלמו קאמר וכי קאמינא ממון הוי להורישו לבניו. אבל כוונתם דה"ל לשנויי דקבלת רבה מרבותיו דממונא הוא (וכמש"כ לקמן בדבור הסמוך) היה להתחייב בהודאתו: ע"ב רש"י ד"ה וכי אמר רבה. ולא מיפטר תו בהודאה. נראה דר"ל או אפילו באונס ומפתה לענין דלא מיפטר בהודאה כדמוכח לקמן דקאמר הא עמד בדין דמשלם על פי עלמו כו' ועי' בתוס' לעיל בד"ה או דלמא: ד"ה ס"ג הא עמד כו' כנ"ל: ד"ה מוכחא בעמיתו שלא כו' שעיקרן ממון. ע"פ אף לשיטתו נ"ל דאתי לפטורי אפי' בעמדה ובגרה ומתה. דאי בעמדה בדין למודיה בלא וכתש ידעינן לפטורי מונתן: תד"ה מאי. וא"ת כו' אלא נר"ל כו'. מש"כ המהרש"א יש מקשים כו'. אישתמיטתיה דכן

דכן כתבו התוס' מעצמן בב"מ (מח) בד"ה משיכת יד . ומש"כ שם בגמרא : ד"ה ונתן לאוד ונתנו לאוד . נ"ל משום דזמנין קאי אב"ד . [illegible] הנקבל [illegible] וממשה דמשמע [illegible] : ד"ה הא אילמריך . וכ"ל דאפי' לר' אליעזר כצ"ל ביו"ד :

דף מג ע"א גמרא [illegible]

דף מד ע"א גמרא [illegible]

[illegible] דלקמן דא"ב לשלומי פירי ולפסקא) אלא תשעת המחילה הוא כמו שחזר ונותן להנותן . והנותן שוב חזר ונתן מעתה עוד הפעם להמקבל . והוה כמו שקנה הנותן עתה שדה ונתן להמקבל דבשתא לא אשתעביד לבע"ח שקדם . והשב"א ע"כ מיירי דכתב לו בפירוש דאקני . ולקמן דבעי מאי ביניהו . המ"ל דא"ב כה"ג בדלא כתב דאקני . ולפמש"כ יש לדון על מש"כ הש"י א"נ אם יאכל הנותן כו' . דכיון דפד עתה אה השדה של המקבל ועכשיו הוא שמוחל לו למה לא ישלם לו הפירות שאכל בעוד שהשדה היה של מקבל . אבל אנכי תמה על הרשב"א דמאי מהני מחילה אבל גוף השדה . דבשלמא השעבוד שיש לו על הלקוחות (כמש"כ רש"י) יכול למחול . אבל גוף השדה אינו יכול למחול אלא אם הקנה לו מחדש באחד מדרכי הקניות . ואפי' החזיר לו השטר לא מהני לרבנן דרשב"ג בב"ב (קמט) ועי' בר"ן . וצ"ל דאמולי אחלי כ"ד אלא דהוה כמו שהודה שחזר ואקני ליה בא' מדרכי הקניה . ודאתאן לזה י"ל דהוה כמו שהודה שמיד אחר כתיבת השטר הראשון חזר והקנה לו . ולכן לא צריכין תו למימר בדכתב לו דאקני. וכן א"ש הא"כ שכת"י . אך לפ"ז יקשה הא"ב לשלומי פירי ולפסקא . וי"ל ואכמ"ל : תד"ה והלכתא . דר"י אמר שמואל אמרה משמייהו כצ"ל : ד"ה אין לה . דדרים שעליך ולא בשטרי עובדי כוכבים כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה מאן ימאן . מהדדי גמירי מחייב קנס כו' כצ"ל בלא ו' : תד"ה א"כ . תימה כו' שלא ילקה כו' מש"כ מהרש"א דהיינו בהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה דבתרוייהו שלא בקדושה הכר ממועט מדרשה דלמיתה נתרבתה ולא לקנס . נ"ל דאינו מוכרח דאי לאו בישראל דלמעוטי גיורת ע"כ הוה מוקמינן ומתה לדרשה אחריתי . אבל השתא דכתיב בישראל למעוטי גיורת דרשינן שפיר ומתה לרבות גיורת למיתה . ומיעוטא דבישראל לענין מלקות וקנס . והוא ע"ד שכתבו התוס' לקמן בד"ה בתולת : ד"ה המוליא . תימה כו' משמע הא ישראלית גמורה ט' . לע"ד אין מזה קושיא דאיכא למימר דבאמת היינו טעמא דאין לה מאה כסף משום דהוה כיתומה . ואגב דאיירי בשאר חילוקי דיניה אשמעינן גם דין זה בה . אבל מדתני אתי שפיר מוכח מדדרים טעמה מקרא דבתולת ישראל : ד"ה בתולת (בסופו) . דרשינן שפיר בתולת כו' כצ"ל : ד"ה הא לא"ה . דלא בעי רב אחא למילף כו' כצ"ל :

דף מה ע"א גמרא ולמינסו נערה המאורסה שזינתה ומשנגרה כו' . תוספתא פ"א ע"ש : רש"י ד"ה דהא נכנסה לחופה . דהא בלא בגרה נמי כל הוצאת ש"ר כו' כ"ה בר"ן וכצ"ל : ד"ה ואילו מוליא ש"ר עליה השתא דזנאי קודם כו' כצ"ל וכ"ה שם : ד"ה ולמא . הא לאיה דמייתית כו' כצ"ל : תד"ה אמר (בסופו) . דהא לקמן דרשינן כו' . הוא (דף מח ב) : ע"ב גמרא איתור דשמעינן ליה לר"ש כו' א"כ לייתי קרבן כי דהשתא . ק"ל הא שם בהוריות מפקינן ליה מקרא פרע לקודמות (ולפמש"כ התוס' בד"ה הנערה י"ע קלת) . וכ"ל דהגמרא שמכה א"ע על המשנה הקודמת שם ברה"פ „וכן נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו כו' מביא שעיר". וכ"ש גם שם פליג דאם נודע לו משעבר דאינו מביא שעיר כמש"כ רש"י שם במשנה (הב'). וכ"ל דהתנא סמיך על פלוגתתו דשם. וע"כ מוכח דר"ש פוטר אפי' מחטאת יחיד דהא במ"ב פוטר לגמרי ואם איתא דהכא חייב ה"ל לתנא למיתני דעתו בזה כיון דחלוקין בדיניהן . ומזה מוכיח הגמרא שפיר דלייתי כדהשתא דהכא ליכא מיעוטא . ודע דכעין סוגיא שלפנינו איתא גם שם (ג) והמלויינים שכתו לציין . וגם שם צריך לפרש כמש"כ : שם א"ל רחמנא כילכן כו' אדרבה כו' . בזה"ל היה מורגל ר"א לומר לר"מ וכן ר"מ להשיב אליו כמו שליין הגרי"פ. והוא כמש"כ התוס' ברים מכילתין בד"ה פשיט ר"א : שם דת"ר שעליך זה שער שעבד בו כו' . מזה כתב רש"י בנימוקיו לפי' התורה המתרגם לתרע בית דינך טועה כו' . והנה בתרגום אונקלוס שלפנינו הוא לתרע ב"ד . וכ"ל דלא טעה ח"ו דכוונתו לפרש שיוליאום לב"ד לדונם . והגז"ש לא עקר ממשמעותיה לגמרי דברוב מקומות דכתיב שער ר"ל ב"ד . ועי' לעיל (לח ב) וכן שגמרא עלמה פירשה לפי משמעותיה בסנהדרין (מז קיב) אים ואשה אתה מוליא לשעריך (ופרש"י לב"ד שבכל עיר ועיר) ואי אתה מוליא כל העיר כולה לשעריך . ועוד שהתוס' כתבו בר"פ נגמר הדין דבעיר שרובה עובדי כוכבים סוקלין על פתח ב"ד משום דכתיב שעריך וכיון דלא אפשר מוקמינן אשער ב"ד וכעין זה כתבו לעיל (מד) בסד"ה אין . הרי דגם לענין סקילה מפרשינן ליה בשני המובנים : שם גמר פתח מפתח כו' ושער משעריך . הא דלא יליף שער משער דכתיב בנערה המאורסה שבאו לה עדים בבית אביה הוא משום דגם שם לא ידעינן דהיינו שער שסרחה בו אם לא דנילפיה משעריך דעובדי כוכבים . ועוד בכדי נילף ג"כ מיעוטא דרוב עובדי כוכבים : רש"י ד"ה גמר פתח כו' . אסמכתא דרבנן כו' . נראה משום דאסמכתן כהאי ילפותא בעירובין (נא) לענין תחום שבת ושם אינו אלא אסמכתא דרבנן כמש"כ שם בס"ד . ופשוט לחלק בינם לא דלהמו למדע יקרו מיקרו ויסקלו מבן כו' . וע"ש במהרמ"ש ובביאור : ד"ה ללקות . מלקות במוליא שם רע כו' כצ"ל : תד"ה הנערה . ומהכא שמעינן כו' . לכאורה לר"ש ל"ל האי סברא : ד"ה על פתח ב"ד . בעיר שרובה עובדי כוכבים בשלה קדושת היקף חומה כו' . לכאורה זה אתיא כמ"ד בס"פ השולח דיש קנין לעובדי כוכבים בא"י אבל למ"ד אין קנין אין טעם לזה דיבוטל קדושת החומה מפני שרובה עובדי כוכבים ולפ"ז לא יפה עשה המל"מ בפ"ז מהל' בית הבחירה הי"ג בשעתקתו דברי התוס' הללו על הרמב"ם שפסק אין קנין בפ"א מהל' תרומות הל"י . וגם התוס' אולי לא אמרו אלא בדבר שתלוי במחנה ישראל כמו הנסקלין והמטרפין דבעו חוץ לג' מחנות . וגם זה ל"י מסיקן פסיקא להו דמטורפין אין משתלחין מעיר שרובה עובדי כוכבים :

דף מו ע"א גמרא לא אמר לעדים בואו והעידוני כו' נראה דזהו מברייתא דלעיל והגמרא אפסיק בה בפירושא דויסרו זה מלקות : שם בעי ר' ירמיה שכן בקרקע מהו . ולא איפשיטא . והכ"י בר"פ איזהו נשך כתב ואסיקנא דא"א עד שישכיר בכסף כו' ע"ש . וע"כ גי' אחרת היתה לפניו : שם א"כ אבהו ופרשו מה שם לה כצ"ל : שם אע"ג של"ת בכהס"כ שחלק הכתוב בין ביאה כדרכה כו' . אין למדין מן הכללות שהרי גם בשפחה חרופה א"א בשלא כדרכה כדאיתא בכריתות ספ"ב . ויהיה מזה סתירה למש"כ בקיצור כללי הגמרא (ד') בשם גאון בתשובה. וכן הביא בס' שב שמעתתא שער י"ב אות ז' בשם מהרי"ק שורש י"ד סי' ד' דבדברי האמוראים למדין מן הכללות. ולפמש"כ הרשב"א בחדושיו ליבמות (נה) הבאתיו בסוטה (כו ב) דלרבנן חייב בב"ת אשלא כדרכה א"ש . ועמש"כ בעירובין (סו) ובהשמטות שבסוף אבות : רש"י ד"ה ולא ליכס . בכלל פרשה זו למוען שענת בתולים כ"כ דל"ל : תד"ה אתיא . אע"ג דאין רבית בקרקע כו'. משמע דאם היה רבית בקרקע ובפחות מש"פ הוה א"ש הבעי' אף א"ת דבג"ש גמורה היא . ובר"פ איזהו נשך כתבו בהפך ע"ש : בא"ד התם חשיב רבית לפי שעומד בבית בשכר המתנת מעותיו . משמע דכיון דהחלואה היתה מעות אף דהרבית הוא קרקע שייך איסור רבית מה"ת . וכ"כ מפרש שם בא"כ . ולכאורה שכן בקרקע דומה לזה . וא"כ לא א"ש מש"כ ברה"ד אע"ג דאין רבית בקרקע : ולשון הר"ן התם ה"ע משום דאזי דזביני חשיבי כהלואה ופירי דאכיל הוא שכר מעותיו אבל נתן קרקע בבית מלוה אינו רבית של תורה . משמע דחשיב תשמישו בבית כעין פירות ולא מיקרי קרקע . ויש לדחוק ולכוון דברי התוס' כאן לדבריו . אבל דבריהם בא"כ צ"ע . וכן קשה מש"כ הרב"י ר"ם קס"א בשם הר"ן דבהלואת כסף אם נתן לו רבית קרקע אסור . דמדברי הר"ן שלפנינו לא משמע כן : ע"ב במשנה ניסאת יתר עליו הבעל כו' . ופרש"י שהוא זוכה גם בכל השנוים למעלה כו' . לכאורה קשה מזה לדעת הרמב"ם בפי"ב מהל' נדרים שהאב מפר כל נדרי בתו והבעל אינו מפר אלא דברים שיש בהן עינוי נפש כו' . א"כ בזה גרע כח הבעל ולפמש"כ בתוי"ט דמתניתין לא חשיב רק כללי שבשי זכיות אבל פרטי דיניהם ל"ח א"ש : שם וחייב במזונותיה . מש"כ התוי"ט בשם הר"ן דברפ"ג דשבועות מוקמינן למתניתין דהתם כמ"ד שאין מזונות לאשה דאורייתא. עי' מה שהשגתי עליו שם :

תד"ה זכאי . אבל מציאתה דקמלאה להגביה כו' . ונראה דאף אם אחר הגביה לצרכה (עמש"כ לעיל מג) או שניתן לה מתנה . מ"מ הא קמרה האחר בעדה . ועי' ב"ק (פז ב) :

דף מז ע"א גמרא דמפר לה בשבתות וי"ט . ק"ל דמ"מ מבטלה מכמה מלאכות המותרות בשבת וי"ט כגון כל השבותין דאינו אלא מדרבנן . ויותר קשה מי"ט דמותר בכן מלאכת אוכל נפש ואפי' קצירה וטחינה הותרו לכמה פוסקים מה"ת . ובשבת וי"ט ודאי אינו אסור אלא מדרבנן . וי"ל דכיון דאינם נקראין מלאכת עבודה כמ"ש הרמב"ן ילפינן להו מקדושיה דלאביה הוא דכמאן דלא פרחה בהו דמי עי' קדושין (ד) . וקלת סתירה לזה מהתוס' לעיל ד"ה זכאי . וי"ל דר"ל בשבתות וי"ט אין דרך לעשות מלאכה להשתכר בה וכמו בלילה ולאו משום איסורא נגעו בה (אך מהתוס' ל"מ כן) וה"ה דה"מ לנקוטי באשה בעלה עי' ב"ק נ"ז : תד"ה דזכי (בסופו) . ולפ"ה דלעיל כו' ע"כ תופס הויא בנערות כו' . לכאורה אף לפי' ר"ש דזינתה אחר התופה בסקילה מ"מ פתח בית אביה אינו אלא בזינתה קודם החופה עי' לעיל (מה) תד"ה אמר רבא : ד"ה דמפר . אע"ג כו' ושמחת בחגך ולא באשתך כו' . ולי י"ל דהכא הכוונה על יו"ט של ר"ה וכה"ג כתב הט"א בחגיגה שם לייעב מתניתין דולא מייבמין דבילה : ד"ה כתב . הא דקתני לקמן הלכו כו' . הוא (בדף מח ב) : ע"ב גמרא תקנו מזוני למזוני כו' . כה"ג בתוספתא פ"ב דר"ה הביאה הרא"ש שם ברפ"ג : תד"ה אם תענה . וא"ת דאדרבה כו' . וי"ל דאם תענה הוא כמו ודשנו שפי' הסרת הדשן . וכן משעף הסרת הסעיפים תשרש הסרת השרשים . ונראה דלזה כוון רש"י ביומא שם שפי' אם תענה להשבית עונתן . וכן ויענך לר"א פי' השבתת המזון . ושם ביומא יליף מדוקא קרא בהאי לישנא דעינוי :

דף מח ע"א גמרא מאי דבר אחר כו' רי"א לדקה . וכן בסנהדרין (עו ב) קרי אוכלי ד"א למקבלי לדקה מן עובדי כוכבים : תד"ה לאב"י . דהכי מתני סיפא דברייתא כו' . הוא במכילתא פ' משפטים : ד"ה ולא . משמע דקודם שילא לא היה משרה כו'. תיבת משמע לכאורה אינו מדויק כי כן מפורש שם להדיא ועי' מהרש"א : רש"י במשנה . וזכאי בה בכל זכות כו' כצ"ל וכ"ה ברש"י שברי"ף וכר"ן : תד"ה לעולם . עמש"כ בנדרים (עג ב) בס"ד : ע"ב גמרא אמר רב מסירתה לכל כו' ורב אסי כו' . פי' תוי"ט . ומש"כ והכי רב פליג על ר"א כו' אין הלכה כתלמיד במקום הרב כו' . תמוה דהא ריו"ח ור' חנינא ג"כ סוברים כר"א . והכי הל"ל דאין הלכה כר"א משום דאיפכך : רש"י ד"ה ולא נשאו . או אונס שלו . פי' ברים מכילתין . ובה"פ פסקו כל"ק שם דבאונס אפילו דידיה אינו מעלה לה מזונות : תד"ה ר"א . ואור"י דודאי סברא הוא דלמשנה אחרונה כו' כצ"ל : ד"ה תיובתא . אע"ג דלא הוי תיובתא אלא לחד . פ"ש דתיובתא הוי לכ"ד אליבא דריו"ח ור' אלעזר וכן לרב המנונא ולרב נחמן וצ"ע :

דף מט ע"א גמ' ארנב"י אף אנן נ"מ הבא על אשת איש כיון כו' . היא משנה בסנהדרין (פט א) . והיתה בהעלם עין מן המלויינים : תד"ה ואימא . והואיל דאשכחנא לא הדרא כו' כצ"ל : גמרא אי ר"י הא אמר בנים נמי מלוה . לכאורה נראה להגיה הא אמר נמי בנים מלוה : ע"ב רש"י ד"ה ואיידי דתנא בנות . נ"ב דתנא דהא לא תני ליה במתניתין . ק"ל הא תני לקמן (נב ב) לא כתב לה כו' בנן נוקבן כו' חייב שהוא תנאי ב"ד :

דף נ ע"א גמרא אשפרנו לבתרא כי קמא . נראה דמפרש דהכינוי שב על מעשר קמא דיפשר עוד הפעם כמוהו : רש"י ד"ה מתמעטות . מהאמוראים הראשונה . א"ר אילעא כו' כצ"ל : תד"ה עשיתיהו . דלקמן מעלאי דידי כו' . הוא (בדף נג) : ד"ה בר שית . דהתם הוי בר עשר ויום א' דומיא דבן י"ג כו' . שם איתא ג"כ בי"ח לחופה והרמב"ם בפט"ז מהל' איסור הל"ב כתב מבן י"ז וע"ש בהה"מ . ועתה נוכל לומר דבי"ג נמי הכי הוא (וכן כולם) ויהודה ב"ת (דהוא קא"ל שם) סבר כרשב"א בנדה (מה ב) דתינוק בן י"ב ויום א' נעשה ב"מ . וגדולה מזו עמש"כ (ביבמות פ). והשתא דאתינן להכי דיהודה ב"ת אמר מלא דלא כהלכתא . ה"נ לע"ד דגם מה שאמר בן י"ח לחופה הוא דלא כהלכתא דבקדושין (כט ב) אר"ה בן כ' שנה וכן רבא ודבר"י שם : ונ"ל דתליא בפלוגתת ב"ש וב"ה בנדה (מז ב) במשנה לענין סימני סריס . ויהודה ב"ת ס"ל כב"ש . והגך דס"ל בן כ' אתיין כבית הלל . דבאמת לא מלינו בכהת"כ חילוק בין בן י"ח לפחות (בשלמא בן כ' מלינו הרבה שחלוק מן פחות בערכין וביולא לבא) זולת בב"ב (קנה) לענין למכור בנכסי אביו לרבא אר"נ . ומוכח שם דאמר כן אף לב"ה דבנדה שהזכרתי . מדקאמר שם אמעשה דבני ברק בשלמא למ"ד בן ח"י שנה היינו דקאתו וא"ל תאו לבדקו כו' ע"ש . ומאי דאמרינן בס"פ במה בהמה ביאמיהו שכ"ד שלן עד בן ח"י החזיר כו' הא פרש"י שם דהוא מחמת שמלא אז את הספר . וגם לפ"ז ע"כ פירושו שם ח"י שנה למלכותו דהוא כ"ו שנה ללידתו . ולכן תמוה מאד מה שלמדו קלת פוסקים מזה לדיין שיהא בן ח"י שנה עי' טור ר"ם ז' וכבר התעורר בזה המהרש"א בח"א שם ועי' בביאור הגר"א שם ס"ק י"ג בליקוט . ואל תתמה בזה שיהודה ב"ת יסבור כב"ש דהרי מלינו בנדה שם דגם רבי הורה כוותייהו ועי' תוס' שם ד"ה דברי . ובזה יש ליתן טעם טוב לדברי הרמב"ם הנ"ל שכתב מבן י"ז דגם בנדה שם אמרינן דסגי בכ' יום משנת הי"ח וזה אליבא דמ"ד דל"י בשנה חשובים שנה ולמ"ד יום א' בשנה חשוב שנה ה"נ סגי ביום א' וכדפרש"י שם אליבא דעולא . אולם הרמב"ם מדוויל ידיה משתלם חדא דהוא פסק בפ"ע מהלכות מע"ש וכ"ר כמ"ד ל"י בשנה דוקא חשיב שנה . ועוד שנית דלפמש"כ בפ"א מהל' אישות ה"ד וה"א מוכח שמפרש בנדה שם דחסר משנת הי"ח למ"ד יום : ועוד הנ"ל לומר דיהודה ב"ת אזיל בשיטת ר"י בחולין (כד) דלימוד תורה סגי בג' שנים ולכן כיון דבן ט"ו לגמרא יוכל לישא בי"ח . והני דקדושין ס"ל כרבנן שם דלימוד תורה בעי ה' שנים ולכן אמרו בן כ' לישא אשה דרחיים בעולמו ויעסוק בתורה כדאיתא שם והא דנתן יהודה ב"ת שיעור למקרא ולמשנה ה' ה' שנים י"ל דהטעם אינו רק משום דלא חזק עדיין שכלו למשנה ולגמרא אלא בזמנים הנזכרים : ע"ב גמ' הוה עובדא בנהרדעא וכו' . כזה בב"ק (יג) : שם שמא ילאו התלמידים כו' המלויינים שכתו לליין לפסחים (ק) : רש"י ד"ה דלמא כתובת בנין דיכרין כגון שכתובת האחת מרובה או כו' . עמש"כ ע"ד לקמן (נב ב) במשנה : בא"ד ובאין עליהם כו' שכתוב בהכתובה בנין כו' כצ"ל תיבה חדא :

דף נא ע"א גמרא כבי שמעון בן אלעזר אומר כו' כצ"ל ולא לבן וכן לקמן : במשנה ולא כתב לה כל נכסים כו' אחראין כו' חייב כו' . נראה דהוי"ו בא בכאן לחלק ור"ל או אפילו כתב לה שדה שוה מאתים אלא דלא כתב לה אחריות על שאר נכסיו חייב אבל לקמן (סוף דף נו) בתוס' ל"מ כן : תד"ה מני . דמג"ל דכה"פ אפי' בתנאי דלמא בתנאי מודה כ"מ כו' כצ"ל : ע"ב גמ' מ"ש ינר אלבשה . כהאי לישנא בקדושין (פא ב) : שם אר"י א"ש משום רי"ש כו' ויש לך אחרת כו' כצ"ל : רש"י ד"ה במלכות אחשורוש . לפי כו' ויודעת שלא ישאנה . הן מעשה אחשורוש הכתוב במגילה לא היתה הכוונה רק בכדי לישא אחת מהן . אלא נקטוהו לדוגמא בעלמא לפי שעשה כעין מעשה זה וכאן ר"ל באם שבה אותן לתשמיש כפרש"י והא דלא נאסרה אסתר נ"ל כמש"כ התוס' דלדקת גמורה היתה ולא היתה חפלה בו גם אם ישאנה :

דף נב ע"א גמ' ותו אר"כ שאלתי כו' ואמר לא שמעתי . נ"ל דצ"ל כאן תיבת וכו' דודאי יותר קשה מהא דאמר ונראין הדברים כו' : תד"ה ממזרת . ואור"י כו' דיש לכן פירות שאכל הבעל כו' כצ"ל : ד"ה רלה . לפי שהנשים ממהרות למות כו' . עי' לקמן (פג ב) סד"ה מיתה שכיחא : ע"ב ד"ה אין פודין . עי' מהרש"א . לכאורה גם לפרש"י יל"פ דרלה פודה אפילו ביותר מכדי דמיה כבפעם הראשון . ורשב"ג פליג ע"ז וגם על הרישא . וק"ק לפרש"י מאי פריך אדרשב"ג דלמא בברייתא השניה קאי על מכאן ואילך דכנגד כתובתה חייב לפדות אבל בפעם הראשונה מודה לת"ק . וי"ל ואכמ"ל : רש"י במשנה וכ"מ שמא מרובה כו' . ועוד י"ל נ"מ להיכא דמת הוא בחיי אחת מהן או נתגרשה אחת מהן דהיתר עי' לקמן בגמרא ר"פ מי שהיה נשוי : ד"ה כל ימי מיגר ארמלותיך . כל ימי משך אלמנותיך . וכתב התוי"ט והגי' בדלי"ת. ול"נ דגם לגי' מיגר בריי"ש יל"פ לשון המשכה כמו וכמים הנגרים ארלה (שמואל ב יד) כמים מוגרים במורד (מיכה א) : ד"ה בי אבא סוראה . והביא ר"פ לבנו אחות אשתו . ע"כ היה הבן מאשה אחרת דאל"כ הוה אחות אמו שהיא ערוה דאורייתא : בא"ד ובסנהדרין כו' איש ושתי נשיו שאין כו' כצ"ל :

דף נג ע"א גמ' לימא יכר אנסה . לקמן (נד) : שם יתיב ר"נ כו' ויתיב רחב"א גבייהו . מסיבתא כזו בפ"ז (סג ב) וע"ש בתוס' : רש"י ד"ה מתו לה . כמין מסקולת קטנה שמה עוכלא . עמש"כ בב"ב (פה ב) : ד"ה ולא מיעמא לה . דלאו שארו היא . עמש"כ בב"מ (יח) : ד"ה גובה כתובתה . ותוספת . עמש"כ לקמן (פט ב) : תד"ה שאין . בשה"ע ונראה דבהא הלכה כב"ש משום דאשכחנא כמה תנאי דקיימי כוותיה כו' . מכאן נתחזקה תמיהתי על דבריהם בקדושין (סו) ד"ה ואידך (הב') ע"ש : ע"ב ד"ה הויה . הכא ליכא למיפרך אי הויה דנשואין כו' . אבל אי הויה דאירוסין ודאי ליכא למיפרך דבגרות הוא כש"כ מאירוסין דאירוסין לא מפקא מרשות אב לגמרי כדלעיל (מו ב) ובגרות מפקא מרשות אב לגמרי . ולעיל דפריך לרב הוא משום דקס"ד דתלקון לגוברין היינו נשואין : ד"ה אלמנה . דקסבר ארוסה יש לה מזונות . עי' מהרש"א . ועי"ל דארוסה היא ק"ו מעומדת יבם כמש"כ התוס' לקמן :

דף נד ע"א גמ' ולית הלכתא כתר בר"א . מכאן ראיה למש"כ הש"ך בח"מ סימן מ"ו ס"ק קי"ז דאף אותן שפסקו בכולא ש"ס כתבר"א בר כו' אין בכלל זה היכא דאיכא משמעות בגמרא דלא כוותיה : שם מ"ט יכר אנסה . לעיל (נג) : שם בבל וכל פרוודא כו' . נראה דצ"ל פרוודא בב' ריש"ן כמו בגיטין (ח ב) בפרוורי ירושלים . וכן הערוך הביאו בערך פרוור ועמש"כ במ"ר פ' ברכה אות ד' ומהכא משמע דבבל שם עיר ועמש"כ בספ"ב דשבת : שם כלתא דבי בר אליטב . נזכרו בגיטין (יד) ובב"ב (כט) : רש"י ד"ה יתמא . השפע בגדיך ולא כצ"ל וכ"ה ברש"י שאלל האלפסי : תד"ה בת . תימה דאנוסה גופא תיבעי . משמע דארוסה פשיטא להו דאין לה מזונות וכ"ה ברא"ש : ד"ה בביתי . כשאין להם כ"א ביקתא כו' כצ"ל : ד"ה לית . אכולהו קאי בר כו' . וא"כ לא קאי רק אהני שמעתתא דר"א ורב יוסף וכ"כ הרא"ש להדיא . ולכאורה סתירה מזה למש"כ לעיל (ח) בסד"ה שהכל . ועמש"כ בברכות רבה פע"ה אות ה' :

פרק ה ע"ב במשנה אם רצה להוסיף כו'. פי' ר"ן. והוסיף התוי"ט ע"ד וגדולה מזו כו' דקאי לוכי כו'. תמוה דז"א אלא בכספים ובמשפטות המיוחסות. [illegible] סק"ל [illegible] לא משמע כן :

דף נה ע"א רש"י ד"ה לכותב נכסיו לבניו [illegible] : ד"ה במוכרן [illegible] :

דף נו ע"א גמרא [illegible] :

דף נז ע"א במשנה [illegible] :

דף נח ע"א רש"י [illegible] :
ע"ב גמרא [illegible]
בקדושין (נח) באומר לה' [illegible] ועי"ש בהא"ש וכמש"כ שם בפ"ד. דהא לקמן אר"ע יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו. ודברי התוי"ט בזה דחוקים : ד"ה סיפא אילטריך ליה. דלא שייך אתזונות ואע"ג דא"כ. ואיכא למ"ד כו' כ"כ דל"ל בו'. וכוונתו לפלוגתת רב ושמואל ורהב"א לקמן בפירושא דהמותר וכמש"כ שם דה"ה דמצי לאוקמי כו' : תד"ה לאחר. והא לאחר שאתגייר כו'. מש"כ מהרש"ל דל"ד מאתגייר פריך כו' אלא מאשתחרר קפריך. הוא דוחק שהרי גם בתירוצם כתבו אלא שמחוסר גירות. ובדבריהם ביבמות (לג ב) מוכח שפי' דבדוקא נקטי ע"ש. ומש"כ דהא בידו הוא כל שעה. איסתמיטתיה במחכתה"ג הגמרא דקדושין (סב ע"א) דגר תקרי נמי לאו בידו ע"ש : בסה"ד ומיהו ק"ק כו' לאחר מיתה אע"ג דלא עביד דאתי. עמש"כ בב"ב (עט ב) בתד"ה אימור :

דף נט ע"א רש"י ד"ה שכן אין אדם כו'. אף בקונם כו' לומר קונם פירותיך עליך. לפי הענין הנ"ל קונם פירות פלוני עליך : תד"ה קונם. אפי' כו' לא הוי דבר שאין בו ממש כו'. בנדרים (מו) מסיק רבינא דאפי' דבר שאין בו ממש מדרבנן מיהא אסור : ד"ה שמא. עי' מהרש"א. לפמש"כ הר"ן שם בטעמא דת"ק דל"ל הא דשמא יגרשנה. אי משום דלא ק"ל דמהניא הפרה לכי מגרש לה. אי משום דנדר גופא כיון דהשתא לא חייל. לקמיה נמי ל"ח. לא שייכי אשמא תאמר איני ניזונת וא"ע : ע"ב ד"ה שדה (בסופו). ואפילו בעבד אמר רב כו'. הוא בגיטין (לח ב) : רש"י במשנה ד"ה שתים. בגמרא פריך אמאי כו' בחדא שפחה כו'. הא דלא ניין על הא דהכניסה לו שפחה אחת כו' דהא עלה קאי הפירכא. משום שאפשר לפרש במשנה דבאמת פוטרתה מכולהו וכמש"כ בס"ד בפ"ב דפאה מ"ז ע"ש :

דף ס ע"א גמרא הוא קא משוי לאפה. ברא"ש ליתא כלל מלת הוא. ובר"ף הגי' הויא : רש"י ד"ה משוי מביע. עי' לקמן (סב ב) שוי לבה : ד"ה המתרת בחלבה. כדאמרינן בבכורות גמל גמל שתי פעמים כו'. דרשה זו היא אליבא דרבנן שם. והתוס' דנקטי מאת (כצ"ל) הגמל הוא אליבא דר"ש שם. ולכאורה תמוה מה דהקשו לפרש אליביה דוקא. וי"ל משום דרבנן דרשי שם מהוא למעט טמא הנולד מן הטהור. והכא דרשינן ליה למעוטי חלב מה"ש. וא"כ ע"כ אתיא כר"ש. ואף דכאן אינו מביא אלא הוא דכי מעלה גרה הוא סמיך על סיפא דקרא דטמא הוא. וגרי"ן הגי' בפירוש ת"ל טמא הוא. ועכ"ל דלרבנן לא שייך למעוטי מן טמא הוא חלב מה"ש. שהרי כאן עדיין לא הוזכר איסור חלב דגמל גופא. דהם ילפי איסור חלב דידיה מגמל דמ"ת. אבל לר"ש דדריש לאיסור חלב מאת הגמל דפ' שמיני א"ש : ד"ה גונח. המיילל כו'. בר"ה (לג ב) מבואר דשני ענינים הן : תד"ה כ"י. עמש"כ בריש סוכה בתד"ה עד : ד"ה יכול (בסופו). והואיל ונתמעט כו' דם וחלב שוין. מה שהקשה המהרש"א דא"כ לתמעט איסור טמא מגבר ל"ל דהא לענין טמא שוין הן. נראה דלק"מ דמדאיצטריך קרא לתיסר חלב גמל ע"כ אינן שוין והוא משום דחלב בהמה טהורה ג"כ אידום הוא. ודוקא דם הוא דשוה לחלב דתרווייהו יוצאין נינהו : ע"ב גמ' ארשב"ג אני אכריע כו'. פי' פסחים (כא) תד"ה אין : שם חדא דר"מ ור"י הלכה כר"י. ק"ק דהא בגיטין (עה ב) סתם משנה ר"מ. ועי' תוס' ריש ביצה ד"ה גבי שבת : שם ר"פ אמר אפי' קורא וכופרא כצ"ל וכ"ה ברי"ף ורא"ש : רש"י ד"ה גבי ר"ג. והתיכן ליגסא כצ"ל : ד"ה לא תשברוה. ללמוד מתוך משנה זו. עמש"כ בשבת (פג ב) : ד"ה שמועים. אכוכי נוהר כו'. עי' בכורות (מג ב) שמוע דאריך ושמוע ובמ"ש שם :

דף סא ע"א גמרא א"כ הונא בדיק לן ר"ה ב"ח. עי' סה"ד אות ה' בר"ה ב"ח : ע"ב רש"י ד"ה בהמתו, סוס וחמור שהן מיוזנים כו' כצ"ל שכ"ה במקרא (ירמיה ה' ח'): תד"ה הלכה כר' אליעזר כצ"ל וכן בסה"ד. ומש"כ והא דקי"ל כו'. בהרא"ש כתב דלא פסיק כר"א אלא במאי דפליג את"ק אבל במאי דפליג ארשב"ג הלכה כרשב"ג. וכ"ל ראיה לדבריו מדלא סדר הש"ם האיכא ביניהו קודם דאיפסקא הילכתא כר"א : רש"י במשנה ד"ה בש"א. אם הדירה ב' שבתות כו'. והעתיקו הרע"ב. ול"ד דמשמע דדוקא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה והוא כרב לקמן בגמרא וכה"פ פסקו כשמואל דהלכה כוותיה בדינא וכ"ה גם דעת הרע"ב עצמו כמש"כ התוי"ט לקמן פ"ז מ"א ד"ה עד שלשים : ד"ה מיולדת נקבה. שמוהא כו' כצ"ל מלה חדא : בתוי"ט ד"ה בה"א. ולשון הספרה שכתב (ר"ל הרמב"ם) לאו בדוקא כו' ותשום כו'. וכ"ה לשון הגמרא לקמן (סג) אפשר דמיפר נדראי. ושם י"ל ג"כ כמש"כ התוי"ט דאגב רהיטא דנדרי כתו עצמה נקיט. אבל מלינו ג"כ בעלמא דנקיט ליענא דהפרה בבכורות (ריש דף לז) וע"ש בתוס'. ועי' תוי"ט פ"ח דנדרים מ"ז ד"ה להפר :

דף סב ע"א גמרא ר' אבהו הוה קאי בי בהאני כו'. בברכות (ס) איתא האי עובדא בשינוי אמר פ"ש : ע"ב בפיסקא השפנים א' לש"ת דר"א. תפרש"י נ"ל דל"ג בפיסקא אלא דברי ר"א לחוד וכ"ה גי' הרי"ף והרא"ש : שם אר"א בר אהבה אמר רב זו דר"א. ברא"ש ובר"ן ליתא אמר רב ונכון : רש"י ד"ה איעקרה. כן דרך כו'. עי' מהרש"א בח"א. וכוונתו להקשות דהא היא לא הסיחה דעתה ממנו. וביבמות (לד ב) אמרינן דאם דעתה להנשא מתעברת. אבל לק"מ דהתם ר"ל אם דעתה להנשא בתוך עשר דוקא. והכא הסיחה דעתה ממנו עד י"ב שנה : ד"ה שוי לבה. ראה לבה. עי' לעיל (ס) קא משוי לאפה : תד"ה משמעה. ולפ"ת ארבעה שאין בקלע כו'. עי' בליון הגרי"פ. גם לקמן (סד ב) איתא כן מתשנה דעירובין :

דף סג ע"א גמרא כעובדי אמה כן עובדי נראה. הוא ע"ד הכתוב הנה כל המושל עליך ימשל לאמר כאמה בתה (יחזקאל יז) : במשנה טרפעיקין. עי' תוי"ט. ודבריו תמוהין שהרי כדברי הרמב"ם מפורש להדיא בגמרא לקמן (סד) מאי טרפעיקין אר"ש איסתרא כו' פלגא דזוזא. ועי' פרש"י שם (ולפמש"כ בסה"ד מדברי הרמב"ם בחבורו שדינרין דת"ק הם של מדינה. יהיה שיעור של ר"י מפי משל ת"ק) ואולי דלזה כיון התוי"ט במש"כ לקמן אבל בגמרא כו'. אולם מ"מ דבריו אך למותר : גמרא ולאו לאמלוכי ביה בעי ועפרש"י. וברא"ש משמע דהיה גורס ולאו לאמלוכי בה בעי : תד"ה ר"ה. לינקוט פיזרא וליתיב. הוא ליטנא דגמרא בב"ק (כח) ובב"ב (לט ב) : ד"ה והאמר. כיון דאינו רוצה כו' כצ"ל : ע"ב ד"ה ואינהו. ולא אמומרת מאיס עלי כמו שמפרש ר"ת כו'. ר"ל דלא כר"ת שמפרש דקאי אאומרת מאיס עלי. כ"מ מהת"י שבגליון ודלא כמהר"ס. ובסוף דברי הת"י ע"ש וצ"ל דלא קנסינן לה בדידה מה שהביאה אמה : ד"ה אבל. פרעיה נותף להוצאה וערק כצ"ל :

דף סד ע"א ד"ה מ"ש. והלא הוא אינו רוצה לחלוץ כו' כצ"ל : ע"ב במשנה אר"י לא פסק לה שעורים אלא רי"ש כו'. ועי' לקמן פירושו בגמרא. ומשמע דת"ק פליג עליה וס"ל דבכ"מ שעורים כפלים בחטים. והכי תנאי כתנאי דפליגי בפ"ח דפאה מ"ה ור' יוסי כר"מ דשם. וכ"ל סמך יפה להת"ק מקרא קאה סלת בשקל וסאתים שעורים בשקל (מלכים ב' ז') : שם משקל ה' סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל. כה"ג בחולין (קלה) במשנה : גמרא ותני תני חניה לקבל ע"א. זה אינו מן המשנה אלא תברייתא שם : רש"י במשנה ד"ה כפה. משנה לשנה. נראה דלפירושו הוי מאמר ומנעלים ממועד למועד כמו מאמר מוסגר. ומשנה לשנה דקאמר קאי אכל הני דחשיב לעיל מן וכותן לה האחרון שהוא התחלת ענין. ומטה ומפץ ומחללת נראה דאינן על זמן קצוב אלא משתמשת בהן עד שיתקלקלו ואח"כ נותנין לה מחדש : ד"ה שתי. קשה למוותו כפלים כשל ערב. והעתיקו הרע"ב. ובנגעים פי"א מ"ח העתיק מפי' הרמב"ם שהשתי דק והערב עב מאד. וב' הפירושים יש להם מקום כאן ושם : ד"ה מתכוונים להקל. ר"מ היה רגיל כו' ור"י היה אוכל כו'. בעירובין פי' בענין אחר ע"ש : ד"ה כיצ"ב. הוא ב' סעודות כצ"ל : ד"ה ותני הליה. כפשל גופו מלאכול בתרומה. עי' בעירובין שם בתד"ה ותני :

דף סה ע"א תד"ה שתה. א"כ אחרי אכול ואחרי שתה. כ"ל בנקודות קמץ אולם בדין המקור. אבל מש"כ כדכתיב אכול ושתה יאמר לך. הוא שלא בדיוק כי שם הוא לשון לווי ונקוד כדינו. וכ"ל למחוק תיבות יאמר לך. ויכוונו על הכתוב בישעיה (כב יג) או למחוק גם כו' מן ושתה ויכוונו לשם (כח ה') :

פרק ו ע"ב רש"י במשנה ד"ה ילקח ור"ה אוכל נ"ל דל"ל הד"א : תד"ה ה"ג. עי' מה שהקשה המהרש"א. ול"נ דלענין ירושה ל"מ למיתני יתר עליו הבעל שהרי בה יש ג"כ יתרון לאב מבעל שיורש ברחוי כבמוחזק משא"כ בבעל עי' תוי"ט לעיל אות כ"ו ועמש"כ בס"ד בזבחים (ג) בתד"ה הכותב. ועמש"כ בס"ד בב"ב (קיד ב) בד"ה גמרא : ד"ה בזמן. ונפגם הוא עצמו עמה. אולי ר"ל שגם הבעל נפגם ונבזה בעיני הבריות שרואים שהוא חי עם אשה שפלעים בפניה. ובהעתקת התוי"ט דבריהם נשמטו תיבות אלו :

דף סו ע"א רש"י ד"ה שלא ע"י הדחק. כגון שהיא עילנית. עי' עירובין (נג ב) : ד"ה שתים שלש. ומווה פשתן. לכאורה לפי מאי דאיתא לעיל (סא ב) דוקא בצמר הוא דעושה אבל לא בפשתן מפני שמסריח את הפה כו', הוס זה למוד כהעדפה שע"י הדחק. וי"ל דהתם אמרינן בכיתנא רומאה דוקא. אבל מ"מ קשה למאי ה"ל להזכיר פשתן : תד"ה והא (בסופו). אלא ממילתיה דרבין. עי' מהרש"א. וכ"כ דע"ש הוא וכ"ל דרבא : רש"י במשנה ד"ה יכול. אבל אחיו או יתן כו'. עי' בר"ן : ד"ה וכנגד השום. למזמוטי חתן. עי' חגיגה (יד ב) : ד"ה שום במנה ושוה מנה. אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו כו'. וקמ"ל דאף דאיתא עדיין טעמא דהן פוחתין מ"מ א"ל להשלים חומש. ומהרע"ב משמע דאשמעינן דלא יוסיף שלים. והוא דל"ת דעל שום ג"כ מוסיפין אלא דבריפא להכי פוחת עוד חומש לפי שמאחום יותר מדאי עד כדי ההוספה ופחיתת חומש קמ"ל דלא. ומיושב קושיית התוי"ט פשיטא : תד"ה פחות. מאי לאו כבלים של כסף כו' כצ"ל : בא"ד דל"ד לסחורה דא"כ הוו כמו כספים. ר"ל כדלקמן (סז) בגמ' בבשמים של אנטוכיא וכו' :

דף סז ע"א גמרא מאי לאו כבלים של כסף דפחתי. לולי פרש"י ותוס' הנלע"ד לפרש דפחתי דפחתוכן לה חומש. והוא כנגד משבחינן לה דלקמן דר"ל דמוסיפין שלים. וכ"ל עוד דל"ל קו בסוף תיבת דפחתי ור"ל דפחתינן לה : רש"י ד"ה תותבי דבי מכסי. של אותו מקום. וכן נזכר לקמן (ריש ד' קיב) וביבמות (מה) : תד"ה אמר. דל"פ אלא בגנאת אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י כו' כצ"ל : ע"ב גמרא אמרו עליו על הלל הזקן שלקח כו'. ברי"ף הגי' שכר : שם אר"פ לאחר מיתה. הא דל"א הש"ם תנ"ה מדר"י לקמן בברייתא. עמש"כ בברכות (כו) : שם נגהא ליה למר עוקבא בבי מדרשא כצ"ל וכ"ה בע"י : שם כיון דחזא דקא מגלי כו' כצ"ל : רש"י ד"ה אנא שכיחנא, ועניים מולאין אותי כצ"ל : תד"ה והכ"א. הקם תקים השב תשיב אפי' מ"פ. תמוה (א) דדרשה זו לא נמצא שם אלא מן הקם תקים דרשינן אין בעליו עמו. ומהשב תשיב למשכנו שלא ברשות. (ב) דמאה פעמים מסקינן שם דידעינן מהמקור לחוד ע"ש :

דף סח ע"א גמרא והמקפה את שוקו ליטול לדקה ואינו צריך כו' כ"ה הגי' ברי"ף. ובזה מיושב קושית הח"א מדוע לא הביא מתניתין דשלהי פאה : ע"ב כיצד הן עושות שוכרות להן בעלים כו'. נראה דר"ל אם לא אירע להן בנערותן שינשאו להגון להן או שאינן רוצין עדיין להנשא ויראין שמא בתוך כך יגברו ויפסידו פרנסתן. ישכרו אנשים שיאמרו (בשקר) שישאו אותן. בכדי להוציא הפרנסה. ואח"כ יוכלו לישב ולהמתין עד אשר יקרה להם אנשים הגונים. או עד שתתפלינה. ובלא שכר מי יאבה לשקר : תד"ה והא מעשים. אע"ג דרב מספקא ליה האמין שמשעבדו נכסים מהו וריו"ח נמי פליג לקמן בימי כו' כ"כ דל"ל : ד"ה לרבי. דהא כרבא פסיק כו' וגביא ממטלטלי כו'. עי' לעיל (נא) תד"ה ממקרקעי : ד"ה מאי. ומזונות אמרינן לעיל דאין עומדין כו'. לפנינו הגי' שם אומרין :

דף סט ע"א גמרא ושכר אי כתיבנא ליה מכרו כו'. כה"ג זבחים (ל ב) חולין (נב) : שם שלח ליה ר"ע לר"ה הונא חברין כו' א"ל ז"ל איתא ליה כו'. חכם זמנינו ז"ל בספרו ע"א סי' א' כתב מה שהקפיד ר"ה הוא מפני שהיה בזל השם לקרותו מקטנותו רב הונא כדאיתא בפסחים (פו ב). ושגה בזה כי שם הוא ר"ה בריה דר"כ בימי רנב"י תלמידו דרבא. ור"ה סתם דהכא היה בימי רב וגם בימי רבי כדלעיל. אח"ז מצאתי במהרמ"ש כדברים האלה : שם אזל רב ענן כו'. כה"ג לקמן (עט) : רש"י ד"ה ויתלה. אלא זו שקדמה ונשאה. או ונשאת צ"ל : ד"ה למיגבא בינונית. ואינה נפרעת אלא בשבועה דקי"ל כו' כצ"ל וה' תיבות שבינתיים למחוק וכן ליתנייהו בר"ן : ד"ה רב אחי מת ומת ר"ש בנו אחריו כצ"ל (פ"י) : ד"ה ומבריה דר"ש. שהיה אחיה כצ"ל : תד"ה ובשמתא. וי"ל דה"מ בדבר שהמגודה מסופק כו'. נ"ל מעמא דהוי כעין תנאי שאי אפשר לקיימו דאמרינן בס"פ הפועלים דאינו תנאי והמעשה קיים. והגרע"א ז"ל בחידושיו מתרץ קושית התוס' דהסיא דיהודה הוה תנאי גמור דלשון אם הוה בכ"מ תנאי כו' ע"ש. ותמיהני דהא בגיטין (עב) אמר אביי דאם ב' לשונות משמע וכי לא אמר מהיום כמ"ד לאחר מיתה ע"ש : שם דמאליה וגנבי דבד"ם כו'. הוא כדלעיל (ל ב) : ע"ב ד"ה אר"כ. מדלא כתיב מנחם דליכא למיטעי. לכאורה גם בו איכא למיטעי ולקרותו מנוחם וכדאיתא במו"ק (כח ב) דאר"ע מנוחם הוא. וי"ל ע"פ מש"כ הרז"ה ביסה"כ שער הפעלים אות ז'. שבינוני פעול הוא שפעולתו כבר עשויה ונסתלקה ממנה יד הפועל. והכא כיון דכתיב ואשב בכאם משמע דהמנחמים ג"כ משובין עמו ועוסקים עדיין בניחום : רש"י ד"ה ינחם. ע"כ ע"פ מסורת הכתב כו' כצ"ל : ד"ה יעשה שלים. ואין שומעין לה כצ"ל :

פ"ז דף ע ע"א תד"ה המדיר. משמע מתוך פירושו שיש בלשון זה איסור הנאת תשמיש. ק"ל אמאי לא נימא בזה נדר שהותר מקצתו הותר כולו כמו בפ"ג דנדרים מ"ב בנמצאו אביו ואחיו בהם דהותרו כולן. וכן בפ"ע שם בנגוזי עוכא ועמש"כ בס"ד בפ"א דתרומות מ"ד. וראיתי להר"ן שהבין כוונה אחרת בפרש"י ע"ש ולדבריו א"ש. אולם מ"מ יקשה הא דהר"ע בהא דקונם שאני עושה לפיך דיפר משום העדפה מדוע לא נימא כיון שהותר עיקר מע"י הותר כולו גם ההעדפה. שוב ראיתי להשעה"מ בפי"ב מהל' נדרים הל"י שהאריך בענין זה ע"ש : ד"ה יוציא. חדא דבדברים לא יוסר עבד. הוא לקמן (עז) : שם ועוד מדפריך לעיל. הוא בדף (סג) : ד"ה הכא. ובתוס' ה"ר יוסף כו' פי' כו' אבל הכא דקתני המדיר מליהנות משמע כו'. והתוי"ט לא העתיק רק התירוץ הזה. ובמהכ"ת סותר א"ע למש"כ לעיל פ"ה מ"ה ד"ה המדיר בפס המוך. והטור ע"כ סובר כתירוץ הראשון שבתוס' : ע"ב רש"י ד"ה בדלא ספקה. למזונות מעשה ידיה כו' כצ"ל : תד"ה נעשה. אבל התם גבי מקדיש מעשה ידי אמתו כו' כצ"ל :

דף עא ע"א גמרא זוגי זוגי קתני. עירובין (לז) : תד"ה שלא. כי הסיא דשלהי נדרים כו'. לכאורה נ"ד אהדדי דהתם עיקר כוונתו היה שלא לינשב איתתא וזה אפשר לקיים. אבל הכא עיקר כוונתו הוא לאסור עליה שום טעימת כל פרי (דאל"כ ה"ל לאסור עליו הנאת תשמישה בהחלט בלתי התנאי עי' בר"ן נדרים כד ב במשנה) וזה א"א לקיים : ד"ה א"נ בהסיא קאמר שמואל כו'

כו'. כן הגיה הב"ח ועי' מהרש"ם. ודברי מהרש"א בזה מגומגמין: ד"ה בעניות. וע"כ כו' בנדרה היא כו' דאי כו' ימתין כו'. לכאורה לשמואל תיקשי אף בנדרה היא דכיון דעניות יכולות לסבול י"ב חדש. א"כ גם בלא נתן קצבה תמתין שתא תמנא פתח דהרי לעיל בד"ה שנדרה כתבו בנדר של פירות הוא דוקא משום שאינה יכולה לסבול אפילו יום א'. וסברת מדאישתק מיסגא הוא דפני לי אכתי לא ידעינן:

דף עב ע"א במשנה ולא קוצה לה חלה. אולי צ"ל לו כדלקמן בברייתא כל היודע באשתו שאינה קוצה לו חלה. דהרא"ש כתב דבעינן דוקא שמכשילתו: **גמרא** פלוני כהן תיקן לי את הכרי. התוי"ט נתגס למה נקיט כהן. ובמש"כ בס"ד בברכות (כח א לא ב) יתיישב זה ע"ש. דסתם כהנים מזוהרין הן לאכילת תרומה ולמקדש. וכן לקמן גבי חלה נקיט גבל דתסתמא הוא טהור עי' חולין (קכב ב) רש"י ד"ה לגבל: **רש"י** ד"ה מאן דמתני. ר' יהודה דתני כו' כ"ל דצ"ל ולמחוק הד'. ופי' מאן דמתני לה אהא היינו ר"י כ"ש דאית ליה תקנתא אגדרים כר"מ. ומאן דמתני אהך היינו ר"מ נ"ל הא תקנתא דר"י אחלה. ונדחה הכרעת ר"ת (לעיל ע"א בתד"ה אימא) מכאן לגרום בתרוייהו ר"י: **ע"ב גמרא** במקללת יולדיו בפני מולדיו כן הגיה הגר"א ז"ל בשו"ע א"ע סי' קט"ו ס"ק י"ג. ועי' עוד שם כוונת פי' גי' הרי"ף והרא"ש ודלא כהמהרש"א בח"א: **שם** דאמרה ניכליה אריה כו' כ"כ דצ"ל ולמחוק מלת ליה וכמו שהועתק בתוס' וכן ליתא בגי' הרי"ף והרא"ש: **רש"י** ד"ה אמר רבה. לפרושי מלתיה דרב יהודה כצ"ל: **תד"ה** פ"ת. ומיהו כתובה צ"ל לכ"ע כו'. ר"ל אפי' לרב דאילו לשמואל מפורש כן במתניתין:

דף עג ע"א רש"י ד"ה צריכה גט מכני. ורב סבר דאורייתא היא כו'. גם לרב היכא דלא נבעלה אינה ממאנת מדרבנן: **תד"ה** לא. ותירץ ר"י דאביי כו' אלא משום דיש תנאי בגיטואין כו'. וגם לרבה צ"ל כן אפי' לגי' ריב"ן דמסקי. דאילו לאביי ע"כ צ"ל טעמא דמידע ידעי ר"ל לרבה כלל. וא"כ ע"כ טעמייהו דב"ה משום דיש תנאי אפי' בבעל ועי' מהרש"א: **ד"ה** אלא. ונראה דלרב אפי' כו' וכנסה על תנאי כו'. מהרא"ה שהביאו מוכח דאפי' בעל ג"כ על תנאי צריכה גט והכי במתניתין נקיט כנסה סתם. ועי' מהרש"א: **בסה"ד** ולא עביד תנאי לפתור כו'. עי' לקמן (ריש דף עד) מד"ה אלמא: **ד"ה** ושמואל. ונדלה אלו דבסתמא בועל כו'. הגהה שבגליון שבושא היא: **ע"ב גמרא** איתיביה הריני בועליך כו' והא הכא דכי טעות אשה א' דמי ופליגי. עי' תוס' לעיל סד"ה אלא:

דף עד ע"א תנאה דאפשר לקיומיה ע"י שליח כו'. לפרש"י בקדושין (סא) במשנה דתנאי קודם למעשה לכ"ע בעינן. המ"ל דטעמא משום דלא הוית תנאי קודם למעשה. אלא דאשמעינן מילתא חדתא דלא מהני תנאי בחליצה אף אם נשלמו בו כל משפטי התנאים: **תד"ה** תנאי. דהא דמסיק רבינא כו' לאו לומר שלא תהא מותרת לשוק כו'. בזה מיושב קו' הג"ע שהעלה בגה"ש בנזיר (יא) על דבריהם דשם דהא טעם דא"א לקיים ע"י שליח לא ברירא דהא יש פלוגתא בזה ביבמות. וביותר תמיהני עליו דגם שם ביבמות כתבו התוס' כדבריהם האלה: **ד"ה** ד"ה. וא"ת והא פליגי תנאי לעיל בבעל כו' בפחות מש"פ כו'. פשוט דכוונתם להקשות על הא דקאמר ר"א דגם בפחות מש"פ דברי הכל דצריכה גט ודברי המהרש"א בזה תמוהים: **בא"ד** וא"ת לרב תקשי כו'. מש"כ המהרש"א דלשמואל נמי תקשי כו' דמ"ד נמי קנו כו' דשמא דוקא בפחות מש"פ כו'. נ"ל פשוט דשמואל יפרש דקדשה בשעות דקתני היינו טעות דנדרים: **ע"ב** ד"ה ממאנת. שאם נודע לה כו' מחלה התנאי. מה שהקשה המהרש"א דא"כ לוקי מתניתין לשמואל דנודע לה כו' ומחלה. לשונו אינו מדויק דהמשנה איירי בקפידה דבעל והכי הל"ל דנודע לו ומחל. אבל לק"מ דא"כ אפי' כנסה על תנאי נמי:

דף עה ע"א גמרא פירש רשב"ג עד כאיסר האיטלקי. כה"ג בחולין (כד) במשנה: **שם** אריב"א בעומדת על פדחתה. הרי"ף השמיט הא דריב"א ולא הביא רק הברייתא דגדולה או קטנה שיש בה שער ותמה עליו הרב"י בסי' ל"ט. וראיתי שגם הרמב"ם בפי' והרע"ב אחריו לא הזכירו רק יש בה שער או גדולה בפניה. וצ"ל פשוט דסברי דריב"א קאי על יש בה שער או גדולה אלא דהוסיפו בעומדת על פדחתה דבכהנים לא פסלה דבשעת עבודה יוכל לשלשל המצנפת לכסותה שלא תראה. משא"כ באשה שרואה אותה כל שעה והוא כעין תירוץ דר"א אזיעה לעיל: **שם** וחד מינייהו עדיף כתרי מינן. עי' ברכות (ג) תד"ה אלא. ונראה דאביי ג"כ בא לדרוש איש ואיש לומר דהנולד בה חשוב לאיש ואיש ר"ל לשני אנשים: **תד"ה** ותב"א. נראה לר"י דר"ת ל"פ כו'. והא דנקטי לה חכמים עי' בתוי"ט. וכה"ג ביבמות (קטז ב) במשנה דנקטי ב"ש אחת כו' ואחת כו' עד הבליר אע"ג דבכל הני גם ב"ה מודו כדמוכח בברייתא שם: **ע"ב רש"י** ד"ה שמא. דהכי ט' שער לבן בבהרת. וכ"כ התוס'. אבל בתו"כ דריש מן ושער בנגע הפך לבן הביאו הר"ש בפ"ד דנגעים מ"ג. ובפי' הרמב"ם שם וכמי"א מפיק לה מן והיא הפכה שער לבן. וכ"כ בחבורו בפ"ב מהל' ט"צ הל"ו. ומצאתי שעמד בזה הבה"ז בסוף הספר: **תד"ה** ספק. אומר ר"ת כו'. עי' בר"ם שם שהאריך בדברי ר"ת הללו. וקושיית המהרש"א כבר הקשה שם הר"ם ותירץ דטעמא דר"ג משום ברי דידה: **ד"ה** ליתא. ואיירי בענין שיכול להיות שנכנסה תחת בעלה כו'. והר"ן כתב דליתא משמע שתיכף כשנשאה נולדה התחלוקת ביניהם אע"פ שא"א לומר דמשנשאה נתגרשה ע"ש. ולע"ד ה"כ דסברת כאן נמצאו כאן היו היא מענין חזקה. אלא דחזקה הוא דמוקמינן זמן המאוחר בחזקת המוקדם לו. וכאן נמצאו כו' הוא להיפך דמוקמינן זמן המוקדם בחזקת המאוחר לו. עי' לקמן תד"ה על בעל המאור. והנה בחזקה המוקדמת ר' התוס' בחולין (יא) דכל שלא נודע החזקה בשעתה אלא שנתבררה אח"כ לא אזלינן בתרה. וה"נ נאמר בחזקה המאוחרת דהוא כאן נמצאו כו'. והכא לא נודע לנו כלל בעת היותה בבית אביה שנכנסה רק אח"כ בבואה לבית בעלה נתברר לנו שנכנסה מקודם בעודה בבית אביה לכן לא אזלינן בתרה. וכעין זה מצאתי בנו"ב חלק חו"מ סי' ד' בסופו ע"ש. **אלא** דק"ל על סברת התוס' דלדבריהם יפלו רוב החזקות. דאף בדבר הנראה לעין הלא אינו רואה רק מה שהיה קודם קצת. כי הנעת דבר הנראה לעין הרואה יתמהמה זמן מה לפי דעת הרבה מחכמי הראיה. אולם לפ"ז יקשה מאי דפריך רא"ש בחולין (י ב) ודלמא כגון שילא דלך אחוריו דקא חזי ליה כי נפק. דמ"מ בעת הסגרו לא חזי רק איך שהיה בזמן קודם קצת. וא"כ ע"כ צריכא לחזקה. ואולי י"ל דהא קי"ל תכ"ד כדבור דמי וא"כ ה"נ לענין חזקה נ"א אלא בתוכ"ד. ובזה מתורץ ג"כ קושייתי על התוס'. ולכאורה ע"כ צ"ל כן בהא דאמרינן שם ורא"ש כגון דקיימי דלא דגברי כו' וע"ש בתוס'. והא מ"מ ניחוש דבתוך שהגידו זה לזה ודל"ז בגר ליה שיעורא. אלא ע"כ צ"ל שבכל היה בתוכ"ד דכדבור דמי ולא תאמר דתכ"ד אינו אלא לענין דבור. דבנדרים (פז) איתא ג"כ לענין קריעה דאם קרע ואח"כ מת בתכ"ד דינא ידי קריעה. אבל כ"ז הוא לפי העתקת הרא"ש והר"ן בחולין שם בשם התוס'. אבל כפי הנמצא בתוס' שלפנינו שם נראה בדבריהם כוונה אחרת והוא משום דלא נודע לנו בבירור גמור שהיתה הפרה כשרה מקודם והיינו משום דאיכא מיעוטא דמיעוטא טריפות דחיות יב"ח כמש"כ הש"ך בסי' ל"ז ס"ק מ"ח בשם המהרש"ל. ולפ"ז כמ"כ דלא מהני חזקה דאתיא מכח רובא שכתבו הרא"ש והר"ן והכמ"ל:

דף עו ע"א ד"ה על. והא טעמא לא משום רובא הוא. ר"ל לא משום דלא אזיל בתר רובא והלשון אינו מדויק: **ע"ב בא"ד** דהא מייתי עלה פלוגתא דר"י ור"ג דגבי ממון כ"נ דצ"ל:

דף עז ע"א גמרא אלא למ"ד היו כו' הא סבירא וקבילא כו'. ק"ק דהל"ל ולטעמיך תקשי לך מתניתין דלקמן דתני בין שהיו עד שלא נישאו ועי' בב"ש סי' קנ"ד סק"ב: **רש"י** ד"ה נולדו. משנשאה. מש"כ התוי"ט דמשנתארסה עכ"פ אין כופין אותה ג"כ שתכנס. אבל משנשאה כו' דנין אותה דין מורדת. ול"י מנ"ל הא דהא גבי מורדת תניא לעיל (סג) אחת ארוסה. ועי' בשו"ע סי' ע"ז בח"מ סק"כ ובב"ש שם: **גמרא** האומר איני זן כו' יוציא ויתן כתובה. והיינו שכופין כדמוכח בסמוך. והא דלא תני לה במתניתין. עי' לעיל בר"פ בתוס':

פ"ח דף עח ע"א תד"ה נפלו. אלא מותרת שמוזהר לגרשה כו'. התוי"ט העתיק שממהר לגרשה: **ד"ה** קיפא. וזיקת ארוסה עושה ספק ארוסה והו"ל כו' הוית איהי ודאי כו'. ע"ש דלאוקימתא זו לא הוזכר טעם דאיהי ודאי. וצ"ל משום דבלא"ה ה"ע ניחא דהוי ס"ס ספק אינה כארוסה ואת"ל כארוסה אימר בזכותה כדאמר הכא. וצ"ל דטעם דרישא דהכא הוי נמי משום ס"ס ספק דאזלינן בתר זמן הנפילה דבזכותה נפל. ואת"ל דאזלינן בתר זמן מכירה ספק שלא תבא לידי נישואין. אבל סיפא אינו אלא חד ספק שמא לא תבא לידי נישואין להכי לא תמכור לכתחלה. אולם קושיית התוס' מיהא איתא מאוקימתא דרבה שם דמיירי בנפלה כשהיא נשואה וזיקת נשואה עושה ס' נשואה דג"כ אינו אלא חד ספק ואפ"ה מוכרת לכתחלה מטעם דאיהי ודאי וא"כ הכא נמי נימא הכי. ותירוצם עולה גם לזה משום דהכא ספק דלזכותא דידיה עדיף עפי. ומתורץ ג"כ מהא דלקמן (פא) דאמרינן ג"כ דאין ס' מוציא מידי ודאי דהתם הספיקות שקולין הן. ואדרבה ספק דלזכותא דידה גריעא עפי דרגלים לדבר דקינא לה ונסתרה והכתוב עשאה כודאי טמאה: **ע"ב גמרא** וכיו"ח אמר אלו ואלו ידועין הן כו' תנ"ה כו'. הנה הה"פ פה אחד פסקו כריו"ח כיון דתניא כוותיה. וכן הרמב"ם בפירושו פי' כוותיה. ול"י ומה היה לו להרע"ב בהביאו גם דעת ריב"ח והשוון אהדדי אית דתפרשי כו' ואית דאמרי כו': **רש"י** ד"ה ה"ג ורהכ"ע. ואם בא לוקח לב"ד כו'. עי' תוי"ט בד"ה ובה"א לא תמכור עומק כוונת רש"י בזה: **ד"ה** מתניתין בחייה. ואפי' מתה בחייו לא יירשנה כצ"ל: **תד"ה** לא כר"י. א"כ אותם נכסים נפלו לה עד שלא ניסת כו'. והר"ן שם מוקי לה לנכסים שנפלו לה אחר שניסת ע"ש:

דף עט ע"א גמרא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא כו'. כה"ג לעיל (סט): **רש"י** ד"ה תקלאה. ומר עוקבא אב"ד הוה. עמש"כ במו"ק (טז ב): **ד"ה** פירות המחוברין. כלומר בשעת נפילתן כו' כ"ה בר"ן. וכן ברש"י שברי"ף. ובהשני הגי' נמי בכניסתן: **תד"ה** אילני. וי"ל דדקלי עדיפי בזה כו'. ובהמובל תירצו עוד באופן אחר ע"ש: **ע"ב רש"י** ד"ה אוכל והולך. דגבי בהמה איכא עורה כו'. כ"ל דס"ל ז"ל דאע"ג דמעיקרא קאמר טעמא דחנניא דלא חיים למיתה. מ"מ למאי דמסיק בטעמא דרבנן בולד בהמה דאיכא עורה יש לנו לומר טע"ז גם לחנניא. ודוקא גבי שפחה אמר דל"ח למיתה משום דאדם אית ליה מזלא כדאיתא בשבת (נג ב): **תד"ה** שאני התם. קצת תימה כו' הא אם היה רוצה לשוחטה אינו יכול. מה זו תימה התם דאינו אלא חשש שמא תמות מהני הא טעמא דהא"י תמות מ"מ ישאר העור לקרן. אבל להסביר לשחוט רק מפני שיור העור אין לנו. וגדולה מזו פי' הרא"ש סי' ו' בסופו בשם הה"ג. וגם רש"י ייטב זאת בד"ה אוכל והולך כמש"כ אבל הנך כולהו פירות ניניהו שמתחדשין תמיד כו'. ועי' ג"כ לשון רש"י לקמן בד"ה וחכ"א פירות:

דף פ ע"א רש"י ד"ה ר' אבא. וק"ל מאי אפי' כו' כדתניא (כצ"ל) אבל כו'. בהגהת הב"ח מקשה הא בעירובין (כט ב) דאי אביי כו' ע"ש. ול"ל דאביי לא אמר שם אלא לדחויא בעלמא אבל לפי האמת מודה גם הוא דתמרים עדיפי דכ"מ מדבריו בפסחים (לב) ומפשטא דמתניתין דספ"ו דתרומות רא"א תשלמין ממין על שא"מ ונלבד שישלם מן היפה על הרע דאתיא הברייתא כוותיה. דלאביי צריך לדחוקי דהיפה פי' דקפילא עליה זבינא ועי' בר"ש שם. ובעיקר קושיית רש"י. נלע"ד ליישב דר"א קאי אמאי דשאיל וכמה קימעא ומפרש אפי' כו' וכלישנא דרבי אמי וכ"מ מדלא קאמר ר' אבא אמר (ומיהו רש"י העתיק באמת ר' אבא אמר) ועמש"כ בס"ד בחולין (לח) כיוצא בזה והבאתי שם עוד דוגמאות: **ד"ה** אשתו קטנה. ויכולה למאן כצ"ל: **תד"ה** אכלה. והא דאמר רב יהודה כו' כצ"ל: **שם** פי' שם רשב"ם כו' כ"נ דצ"ל: **ד"ה** ישבע (בסופו) ההוא תנא לא תחלק. עי' מהרש"א. והוא כמש"כ בס"ד בפ"ב דפאה מ"ז ע"ש ועמש"כ לקמן פז: **ע"ב רש"י** במשנה ד"ה בכתובתה. בעיקר כתובה ובנדוניא כו' כ"ה בר"ן ועי' לשון הרע"ב: **ד"ה** ה"ג וכתובתה כו' כצ"ל ועי' בר"ן: **ד"ה** כל הקודם. ותחייס דבעל כו'. עי' לקמן פב תד"ה והתלושין (ובד' פד ב) בד"ה ולר"ע:

דף פא ע"א גמרא אלמנה ניזונית כו' ותעשה כו'. התוס' לקמן (צה ב) גרסי תעשה בלא ו': **תד"ה** איזוהי. דהא קתני מנכסי יתומין כו'. אף דנכסי יתומין כולל גם שאר יורשין דלאו יוצאי ירכו כגון מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה דלקמן בהכותב. וא"כ מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית דר"פ הניזקין שכתב הרמב"ם בפי"ד ובפי"ט מהל' מלוה בלשון יורשים ועי"ש בסה"מ. מ"מ כאן ע"כ הכוונה אינה על היבם דשומרת יבם אין לה מזונות אחר ג' חדשים כדלקמן (קז ב): **ד"ה** ושמעינן. דפריך לרבה כו' כצ"ל. וכן בסה"ד בתר דשמעה מרבה: **ד"ה** שומות. ותימה דהתם עיקר מלתיה ול"פ לה כלל. עי' פסחים קמז תד"ה כולו ובמש"כ שם בס"ד: **ד"ה** יבם. הכ"מ בלשון תורה כו'. עתוי"ע רפ"ה דתמורה: **ע"ב גמרא** זו אינה משנה. עמש"כ בס"ד בשבת (פג ב) בד"ה גמרא:

דף פב ע"א רש"י ד"ה פלוג מהסתא. עד שאכנוס או שאחלוץ כ"נ דצ"ל: **תד"ה** ויבמה. ול"צ ואימא ה"נ כו'. עי' יבמות (ריש דף כ) שהיא קושיית הש"ס ומשני לה מקרא דלאשה כדפרש"י כאן. ויבמה דריש לה לענין אשת אחיו שלהב"ע לאסור אפי' ביבם ולבסוף נולד. ונראה דהתוס' לא הוה גרסי לה כלל שם וכ"נ שם מפרש"י דאיכא דל"ג לה ע"ש: **ע"ב** ד"ה בתחלה. א"נ לה ממש היה נותן מעות כ"נ דצ"ל:

פ"ט דף פג ע"א רש"י במשנה ד"ה שמתנה. דרשינן הכי כו' להקרוב (כצ"ל) כו' שאכו ויכש אותה כו'. נסב לדרוש כאביי ולא כרבא בב"ב (קיא ב) וכן שנה עוד בב"ק (סוף דף מג) ע"ש: **ד"ה** כ"מ לשומרת יבם (בסופו). ומתניתין דנפלו לה כשהיא שומ"י כצ"ל ותיבות דב"ש נראה למחוק. וע"ש ביבמות דפי' בדרך אחר: **תד"ה** דין. ושמא לא תם להאריך כו'. עמש"כ בס"ד בפ"ב דפאה מ"ז: **ד"ה** ואין (בסופו). אבל שדה איך תזכה בעצמה כ"נ דצ"ל עמש"כ בב"ק (נח ב). וכן כאן הוא אומר זו. בה. הימנה: **ד"ה** כדר"כ (בסופו). דלאשה איבעי לה לאתנויי כו'. עי' ב"מ (סו): **ע"ב גמ'** איבעיא לאו לר"י פירי פירות דוקא כו'. לכאורה יקשה מהא דאבימלך אם תשקור לי ולניני ולנכדי דלא כוון על דורות מאוחרים מאלו ע"ש בת"כ. ועי' בחדושי לס' נת"ע אות י"ג: **תד"ה** רב אשי. תימה אמאי קתני שאם מכרה כו'. לפמש"כ הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ם דמהני אפי' לנכסים שנפלו לה משנשאת דבל"ה מכרה בטל ע"ש. י"ל דלהכי קתני לשון דיעבד לאשמעינן הא ואה"נ דאפי' לכתחלה. וכן לפמש"כ התוס' לעיל (עח ב) בד"ה לא כר"י. י"ל דאתי לאשמעינן בזה כשאמרו לו: **ד"ה** פירי. מה שהקשה המהרש"א לפרש"י מדוע לא קאמר הש"ס נמי הא קמ"ל דאע"ג דכתב עד עולם אי כתב לה פירי פירות אין כו'. יפה כוון דכה"ג איתא בנדרים (נב ב) גבי קונם זיתים וענבים אלו שאני טועם אי אמרינן דאלו דוקא דהא קמ"ל דאע"ג דאמר שאני טועם אי דאמר אלו מיתסר ואי לא לא. וזה נעלם מהמהרש"א שכ' לתרץ קושיית הרש"א דכיון דתני פירי פירי קודם לא שייך לומר כן: **אך** מש"כ המהרש"א (וכן המהרש"ם) ליישב לפרש"י אמאי לא בעי נמי אי תרוייהו לאו דוקא. משום דא"כ הל"ל או עד עולם. איסתמיסתייהו מסקנת הגמרא שם דבאלו לא מיבעיא דדוקא הוא כי קא מיבעיא בשאני טועם דוקא כו' ופי' הר"ן ומתניתין או או קתני. ובעיקר קושייתם כבר פי' הרא"ש שם וה"ה נמי דמלי למיבעי אם תרוייהו דוקא. ואכן נאמר ג"כ בסוגיין הכי דה"ה דהמ"ל אי תרוייהו ל"ד: **ד"ה** ה"א אפירות שבחייה ובמותה כו'. פי' מהרש"ל בדשייכא מחיים כו'. כוונתו כ"פ דכיון דאם מתה יורש הקרקע ודאי דאוכל פירותיה דכי נאמר דאינו יורשה אלא למישקל בה פירי. ודברי מהרש"א אינם ברורים בזה:

דף פד ע"א ד"ה וכו. דהא במתניתין אפי' לר"י כו'. במהרש"א יש כאן ט"ס ותחת בירושלמי צ"ל בירושה: **גמרא** משום חינא. הגרי"פ שכח לציין עוד לקמן (פח) וליבמות (לט ב): **תד"ה** לכתובת (הב'). ולא חשו משום חינא לעשות דינה בבינונית. דגם לענין למיגבה בבינונית אפי' מיתמי קאמר שם הש"ס ה"ט דמשום חינא: **ע"ב גמרא** יתיב ר' אבהו כו' אמרו להו שפיר כו' כצ"ל: **שם** א"ל לשלוחיה זיל תפסה ניכסי כצ"ל והקו למחוק מלת ניכסי: **תד"ה** ואריו"ח. וי"ל כו' דא"ל מינו דזכי לנפשיה כו'. עי' מהרש"א. ונראה מדבריו דרש"י פי' כן על המגביה מציאה לחבירו. ולא היא דע"ש דפי' על הא דהתופס לב"ח כו':

דף פה ע"א גמרא אית לך סהדי דתבע מיניך כו'. כ"ה גי' הרא"ש ונכון דקאי על אביהם: **שם** א"ל לא א"ל אע"ג דאיכא מר עד א' לאו כלום הוא. כ"ז ליתא ברי"ף ורא"ש. וצ"ל דגם התוס' ע"כ לא גרסי להו דהא כתבו דר"פ היה קרוב ולא קבליה רבא אפי' לשבועה דתהני לה ע"א: **תד"ה** מרענא (בסופו). ודקא א"ל כו' היכא איגב אחרינא כו' צ"ל שהיה ר"פ קרובו כו'. לפמש"כ התוס' במכות (ו) בד"ה אמר רבא דבנמצא אחד מהן קרוב עדותן בטלה אף שלא העידו בתכ"ד. ולפמש"כ שם דאפי' לשבועה בטל העד הכשר ע"ש. קשה דא"כ לא היה מועיל אף אם היה סהדא אחרינא ג"כ. ודע דלפירושם יהיה גם מכאן ראיה להרמב"ם שהבאתי שם דאף שע"א קם לשבועה מ"מ ע"י קרוב או פסול לא: **ע"ב גמרא** אמר להו ר"נ ליכא כו'. ברי"ף ובלא"ש ליתא תיבת להו: **תד"ה** ועוד. והוא לא הוי סימן שהפקיד דא"ל דזבנה מיניה. והרא"ש כתב טעם אחר שאדם הרגיל כו' ילך ויגיד לאחרים כו'. ול"י מדוע נד מדברי התוס'. ועי' בשבועות (מו ב). ומש"כ המהרש"א דנתינת סימן הוא ג"כ להוציא מחזקה דזבנה. הוא דוחק. ומה שנסתפי' בזה מהרא"ם. אנכי ל"מ שם שום משמעות לזה:

דף פו ע"א רש"י ד"ה כפייה כפרס. שבא הדין לפני ר"א כו'. בב"ק שם לא פי' כן: **תד"ה** לאשה (בסופו). משמע דאי לא משתעבד ליכא לספוקי כו'. זהו כמש"כ בס"ד משנה ולא כהתוס' שם בד"ה את"ל: **ד"ה** פריעת ב"ח. ואפ"ה א"נ מנכסי יתומין קטנים כו'. נראה דצ"ל ומש"ה א"נ כו': **ע"ב רש"י** ד"ה והוא שלנורין. לאחר שלשים לאו בשעתה הוא כו' כצ"ל. וכ"ה בר"ן. ובמהרש"ל ג"כ ע"ש: **תד"ה** האומר. אפ"ה אם הם בלה"ר ל"ק יתמי א"כ היכא כו' כצ"ל: **ד"ה** ר"א. מש"כ המהרש"א בדעת רש"י דלא פי' כן כו' אבל לפי האמת כו' כיון דקדייקת כו'. לא דק דלפי האמת גם רבנן מודו דע"י גלגול משביעה כמש"כ הרא"ש והר"ן וא"כ גם לדידהו צ"ל סברת כיון דדייקת כו'. ואולי דע"ש בדבריו וצ"ל אבל לפי המתרץ כו': **במשנה** אבל משביע הוא את יורשיה. כתב התוי"ע ובגמרא שהוא טוען כו'. בגמרא לא נמצא זה אלא ברמב"ם בפי"ז מהלכות מלוה והוא מרב האי והרי"ף בתשובה כמש"כ הה"מ. ואדרבה הס"מ טרח שם ליישב מדוע לא מוקי הש"ס הא דהיתומים לא יפרעו אלא בשבועה בכה"ג. ולדעתי נראה דכאן לא בעינן שהוא טוען כו'. דהא היה יכול להשביעה שבועת אפטרופיא אפי' לר"ש דלקמן (פח ב) כשבאה לגבות כתובתה ע"ש בתד"ה לאפוקי. אלא שפטרה. וכיון דאמרינן דלא פטר רק אותה א"כ ממילא יורשים חייבין לישבע שבועתן (דתמ"כ המהרש"א כאן בתד"ה נדר דלענין שבועת אפטרופסין לא ניחא לפרש לגבי יורשין בשבועה שלא פקדנו ע"ש אינו מוכרח כלל): **ומש"ב** בטור"ע כאן דבפגמה ומתה אף בחייו אינם נשבעים ממנו כו'. תמוה מפני פנים (א) דגמרא מפורשת בשבועות ס"פ כל הנשבעים פוגם את שטרו ומת יורשין כו' ונפלין. ומש"כ בשו"ע בסי' פ"ד נגד זה כבר הרעישו האחרונים בו. (ב) דהא הכא פטרה משבועה זו דפוגמת כדמסקינן לקמן בגמרא ומאי שייך א"א מורים שבועה לבניו בזה: **שם** אבל יורשין משביעין כו'. והא דל"ת הכא ג"כ דהבאים ברשותו משביעין כו' נדחק התוי"ע בזה מאד וגם דבריו מגומגמים. ולולי דמסתפינא מרבותי הפוסקים הנלע"ד דבדוקא לא תני הכא הבאים ברשותו דכיון דהוא פטרה שוב גם הלקוחות א"י להשביעה. דעי' בשבועות (מח) תד"ה וכי מה שהכריחו מברא זו (אף שהזכירו בדבריהם לישנא דהבא שאול ב"מ דלקמן בגמרא באמת ל"י מדוע לא הביאו מברא זו דמשנתינו) טעמא דהנפרע מן היתומים ל"י אלא בשבועה אינו משום דהלוה גופיה דלמא הוה טעין אישתבע לי (ודלא כפרש"י במתניתין דלקמן) ומשמע דממשועבדים מודו דטעמא משום הכי הוא כפרש"י ועי' בר"ן שהכריח פירושו מהגמרא. וא"כ היכא דפטרה מתנו ולא היה יכול לומר לה השבעי לי ממילא גם הלקוחות אינן יכולין להשביעה: **תד"ה** נדר. ולי פליך לא שייך כו' כצ"ל: **בסה"ד** דקתני בברייתא כו'. הוא לעיל הרי שלא פטר כו' מן הנדר כו':

דף פז ע"א גמרא (ברה"ע) על הפוגמת כתובתה. הרא"ש כתב רישא דמתניתין נקט וה"ה לכולהו. עמש"כ לעיל (פ) בתד"ה ישבע: **במשנה** מנכסי יתומים ומנכסים משועבדים. התוי"ע מקרקס ע"ש. וכ"נ מפרש"י: **רש"י** (בסה"ע) ומנכסי יתומים כו' משום האי טעמא. עי' במשנה דלעיל מה שהבאתי מתוס' דשבועות: **ע"ב גמרא** דקא טעין מאתים. נ"ד דהרי המשנה מלייתה היות הכתובה אלף זוז והוא אומר דקבלתה טלה: **תד"ה** דמיפרע. דהוא סבור

שדקדק

מדקדק כו' כצ"ל : ד"ה או . ואיבא למימר לא דייקא כו' כצ"ל : ד"ה האי . אמר לנס תם לי לשקר כצ"ל :

דף פח ע"א גמרא מתקיף לה ר"ש בדל"ל האיך מתיך קהדא קמא לאסהדא בתרא . עפרש"י [illegible]

דטעינן להו (כמש"כ הב"י והסמ"ע) והביא שם שהסמ"ע חולק עליו והוא הכריע כהראב"ד . וכן לעיל אות ד' הביא הטור דעת הרמ"ה דטעינן להו והכריע כוותיה וע"ש בבד"ה . אח"ז ראיתי בתומים שהשיג עליו קצת בזה ודבריו תמוהים : רש"י ד"ה שאמרו יתומים . ישבעו אלו שלא פקדנו כו' . מוכח דמפרש דהאי לא שנו קאי על מתניתין דשבועות וכן היתומים כו' שמובא לעיל . וכ"כ מהרמב"ם והס"מ בפי"ז מהל' מלוה הל"ו וכן פי' הרי"ף והרא"ש שם בשבועות . אבל תדלא קבע הש"ס האי מימרא התם במקומה . הנלע"ד יותר לפרש דקאי על מתניתין דהכא מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה וה"ה לאחר בע"ח (דע"כ ל"פ לקמן אלא בנפרעת שלא בפניו) וע"ז אמר ל"ש כו' : תד"ה ורבא אר"נ כצ"ל : ע"ב ד"ה וקמיפלגי . ובנתמנה מעלמה ליכא כו' כצ"ל : ד"ה הוציאה . והיה לו שובר שלא תגבה פעם אחרת ונאבד נאמן כו' כצ"ל :

דף פט ע"א במשנה מן הסכנה ואילך כו' . בתור"ע הביא בשם הכ"מ דהרמב"ם מפרש דלאו כשהיתה הסכנה תקנו כו' ואע"פ שעברה הגזרה נאמן כו' . ובזה נראה מדויק לישנא דרשב"ג מן הסכנה ואילך ולא אמר בשעת הסכנה כמו בר"פ ר"א דמילה . ומש"כ עוד ופסק כרשב"ג אי כו' . לכאורה לא היה צריך לכ"ז דכיון דאר"ג בגיטין (לז ב) נאמן אדם כו' יש לנו לפסוק כוותיה . אלא כלפי מש"כ הרא"ש והר"ן בדעת הרי"ף דדחי הא דר"ג מפני סתמא דת"ק דהכא . לכן הוכרח ליישב גם מתניתין אליביה . ועמ"ש בס"ד בחדושי לשו"ע או"ח סי' ק"ס . ובמס' מגילה (ז) . ומלישנא דהרמב"ם משמע דדברי ר"ג הן הן דברי רשב"ג . וקשה דלפ"ז מאי פריך עליה דר"ג ממתניתין דהכא ואוקמיה כתנאי דברייתא . ומדוע לא משני דהוא אמר כרשב"ג . וכש"כ לפמש"כ הכ"מ דרשב"ג מפרש לדברי ת"ק . וצ"ל דהיינו נאמר שמניעו לחכמים דברייתא דאמרי א"צ לכן אמרינן דגם רשב"ג כוון לדבריהם . אבל בלא זה היה מסתבר יותר לומר דדוקא בשעת הסכנה ממש קאמר רשב"ג : רש"י ד"ה פרוזבול . שמוסר שטרותיו לב"ד כו' . עי' מכות (ג ב) בתד"ה המוסר : ע"ב גמרא וכ"ת אי כתב לה מאי למיתרא לאפוקי מדראב"ע כו' . ק"ל דהא מדראב"ע גופיה מוכח דאית לה כתובה מתק"ח אע"פ שלא כתב לה מדקאמר מן האירוסין בתולה גובה מאתים כו' שנ"כ לה (פרש"י שם תוספת דמדעתו כו') אלא כו' . משמע דמנה ומאתים להכי אית לה דהן אינן מחמת כתיבתו דניחא שנ"כ לה אלא כו'. דמתק"ח היא . וצ"ל דרש"י לא פי' כן אלא לרווחא דמילתא לפי מאי דקי"ל דארוסה יש לה כתובה כמש"כ התוס' בב"מ (סוף דף יז) (ודלא כהרמב"ם בפ"י מה"א) אבל אפשר לפרש דלכן גובה עיקר כתובתה משום דכתב לה דלא הוה אומדן דעתא שנ"כ לה אלא ע"מ לכונסה אלא בתוספת אבל לא בעיקר . אמנם לקמן על הא דאמתו ארוסה מת הוא גובה כתובתה דפריך נמי אי כתב לה מאי למיתרא ודאי קשה דנהי דל"ת לשנויי לאפוקי מדראב"ע דהא לא תני אלא גובה כתובתה ולא תוכח דקאי גם אתוספת וכדמסקינן לקמן בהס"פ על הא דקתני כתובתה קיימת דלא קאי רק אעיקר כתובה (ורש"י שפי' לעיל (נג) דגובה גם התוספת לכאורה תמוה וגם אינו אליבא דהלכתא דהא פסקינן לעיל (נו) הלכה למעשה כראב"ע) מ"מ גם עיקר כתובה איצטריך לאשמעינן דמודה בה לראב"ע : רש"י ד"ה ניחוש שמא גירשה . והדרא תפקא גיטא כו' כצ"ל כדלקמן בד"ה אלא במקום : ד"ה ולא תיפוק לה . דשארו כתיב . עמש"כ בס"ד בב"מ (יח) :

דף צ ע"א גמרא מתניתין אטעיתיה . פי' ליוני הגרי"פ . והשמיט סוד לציין עירובין (ב ב) :

פרק י במשנה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה . פשוט דה"ה שקודמין גם להשניה עצמה . ואיידי דתני יורשי הראשונה תנא נמי יורשי שניה . וכדרך דאר"א לקמן בגמרא בסיפא דמתניתין : רש"י ד"ה נשא לאשונה . או רוצים לחלוק כו' . זהו לפי מה שמתקיף ר"א בגמרא לקמן ומאי קודמין לגמרה קתני : תד"ה מדקתני . דפשיטא ליה להש"ס דמוציאין מידם כצ"ל : ד"ה ש"מ . והא דמתמה עלה הש"ס שמע מינה ודמסיק נמי מה שגבה לא גבה כו' כ"כ דנ"ל : ד"ה מדלא . תימה כו' . תירוצם דחוק דמאי דתי איידי כו' הא אדרבה לתאי דקס"ד עיקר דיוקו מסיפא הוה והוא עושה מהקושיא תירוץ . ולעד"נ דדיוקו הוה ע"פ מה שאמר רב יוסף לעיל (פא ב) כיון דאמור רבנן לא ליזבון אע"ג כו' ופסקינן שם כוותיה . וביבמות בכולא מסכתא דתני ולא מתייבמות מוציאין מידו אם ייבם . והיכא דאין מוציאין תני לה בהדיא וכן בד"ע ועי' לקמן (קג) : ע"ב גמרא א"ר אשכחתינהו לרבנן דב"ר כו' . כה"ג סוכה (יח) וש"נ : שם אלא אר"י באחת בחייו וא' במותו קא מיפלגי . יל"פ ודכ"ע כתובה נעשית מותר לחברתה וכגון בנשא ג' נשים ומתו ב' בחייו וא' במותו שילדה נקבה כבסוף הסוגיא . אולם זה הוה כבע"ח ובבע"ח כ"ע ל"פ דהוה מותר כרבה : תד"ה הא . ואע"ג דתנן בן קודם לבת. לע"ד י"ל דהתם משום דליכא מותר כיון דהבן יורש את הכל . והכא נמי היכא דליכא מותר על כתובת השניה אין יורשי הראשונה נוטלין כלום . ועוד דהתם נמי אם אין בן הבת יורשת . וה"נ איכא למידק דאם אין כאן יורשי שניה כגון אם נולדו בזנות דאין לה כתובה יורשי הראשונה נוטלין וא"כ ה"ה או כש"כ אחת בחייו ואחת במותו ודו"ק :

דף צא ע"א גמרא אלא הכא בדינר משעבדי קמיפלגי כו' . יל"פ דר"ל שהניח להם אביהם חוב על אחר בשטר וקמיפלגי אם זה נקרא מוחזק או לאו ובפלוגתת רבי ורבנן בב"ב (קכד) לענין בכור ע"ש : שם אי אשמעינן הכי ה"א כגון כו' . יולדת נקבה היא כו' . וה"ה דהמ"ל אפי' בזכר אך הוא מאיש אחר . ולכאורה אכתי לא ידעינן בשתי נשים וא' בחייו וא' במותו אם נעשית כתובת השניה מותר לחברתה לפי סברת רבה דלעיל דמחלק בין בע"ח לכתובה דג' נשים הוה כבע"ח . והפוס' תפסו בפשיטות דאפי' בשתים נעשית כתובה מותר לחברתה . ואולי מפני קושיית המהרש"א דלאשמעינן בב' נשים ובע"ח . יש לנו לומר יותר דלא איירי אלא בב' נשים . והגמרא לא קאמרה דס"ד לאוקמיה בג' נשים אלא או לא אשמעינן להדיא דא' בחייו וא' במותו יש לנו כב"ד אז ע"כ הוה דתקינן לאוקמיה בג' נשים : תד"ה אלא . בעי למימר ודאי דלר"ש שני כו' כ"כ דנ"ל : רש"י במשנה ד"ה היו שם נכסים בראוי . ירושה מאבי אביהם כו' . ק"ל דתיפוק ליה דמאי אמרי יורשי הקטנה דזה אנו יורשין מכח אבוה דאבא כדאיתא בב"ב (קנט) וע"ש בתד"ה ולימרו : ע"ב גמרא זבינהו חדא במתא מאה וחדא בת"ק אתא בע"ח כו' עד סוף הענין . עי' בר"ן דמוקי לה דוקא בלוקח אחד : רש"י ד"ה בטובת הנאה (בסופו). דלא היה זה שלוחו . אין הבנה לדברים הללו . ובהעתקת התוס' ליתנייהו . וברש"י שברי"ף איתא מתחילה כיון שלא באת לפני הבן. ואולי ט"ס הוא וצ"ל שלוחה : מש"ב המהרש"א ביתוב פרש"י דרבותא אשמעינן כו'. ע"ש תמוה דהרי רש"י עצמו לא ס"ל הא דר"ת כמבואר : ד"ה אחריות דנפשיה (בסופו) . הסגה"ה הנדפסת עה"ג שבושא היא (ואם כי כן הוא במהרש"ל) גם התוס' העתיקו הגי' כאשר לפנינו וכ"ה בר"ן :

דף צב ע"א ד"ה כבע"ח דעלמא דמי . ומכרה לשמעון שאינו אחיו . אינו מובן דגם אם היה אחיו לא ישתנה הדין : תד"ה ראובן שמכר שדה . דהך מלוה ישאל ממנו כל שעה שירצה שכתב עליו שטר מלוה כ"כ דנ"ל דהרי רש"י פי' שכתב שט"ח עליהם . וכ"כ מדברי המהרש"א : ד"ה אי פקח. מ"מ אם מפקיד הלוה בכך כו' כצ"ל : ע"ב גמ' ואמר אביי כו' ויצא עליו עסיקין כו' כצ"ל בו' וכ"ה בב"ק ובב"מ : תד"ה אבל. מסתמא מיירי נמי ביתמי. פי' מהרש"א. ובמחכ"ת איששתמיטתיה דהתוס' במכלתין לקמן (קט ב) לא ס"ל האי סברא דלכי תיהדר . והתם בב"ק פי' לשיטת רש"י שהסכימו עי' שם לעיל בד"ה אי שתקת : ד"ה דינא . כ"ש קרובים שלא יהיו פסולים משום תרעומות . עי' מהרש"א ותירוצו תמוה ועי' מהרמ"ש . וקושייתו אינו כלום דא"כ מדוע לא קאמר טעמא דאמר ניחא לי להעמידה בפני בע"ח . אלא ע"כ דיודע בעצמו שאינו חייב כלום . וא"כ למה יפסלו קרוביו : בא"ד ומסיק לימא בפלוגתא שטר כיס כו' . אורו עיני בגי' זו שהעתיקו ליישב מה שהעלתי שם בנ"ע . וכ"כ מהרמב"ם שם שהיה גורס כגי' התוס' כאן : בא"ד וכיון דנפיל ליה ואיתרע ליה בנפילה כו' כצ"ל :

דף צג ע"א ד"ה עד . והאי יכול מותר כדקתני נמי גבי מתנה התם . תימה דהרי באמת פריך התם יכול פשיטא ומשני אלא מותר כו' . ואין לומר מדלא קאמר אלא איתא מותר משמע דלא משבש ליה אלא מפרש דמאי יכול מותר . א"כ לא נצרכו תו לומר ובדין הוא כו' אלא אגב דקתני סיפא כו' דהא התם ליכא לשנויי הכי : ד"ה משהחזיק . ואפי' למ"ד כו' חוזר עליו . ר"ל ואפי' פי' בהדיא שלא באחריות וכמש"כ בס"ד בב"ת (יד) : ד"ה תימא . דברי המהרש"א בזה"ד אינן מבוררין לי : ד"ה רבי . אלא העמדנו לדברי ר' כו' כצ"ל : ע"ב ד"ה הותירו . דבהזהב (מה ב) כצ"ל : בא"ד עיר לחוקה מהלך יום א' כן איתא בדבריהם שם וכ"כ להגיה כאן : רש"י במשנה ד"ה הראשונה . אם שניה טוענת כו' השבעי לי . וכ"כ הר"ן והרע"ב אחריו . והתוי"ע העלה בצ"ע דזה הוי כמו נכסים משועבדים דנשבעים אפי' בלא טענה . וצ"ל דהא משמע אפי' אנו רואים דיש בהנכסים כדי גיבוי כל הכתובות . ואינו אלא משום חששא דלמא לא משתייר כדפרש"י דהיינו שמא יתלא בע"ח מוקדם על האחרונות וכדומה ואינו ברי הזיקן לכן ס"ל ז"ל דאינן נשבעין אלא בטוענות . ועי' בב"ש סי' צ"ו ס"ק כ"ד :

דף צד ע"א גמרא וכבע"ח מאוחר שקדם וגבה קמיפלגי כו'. הרמב"ם והרע"ב אחריו פי' למתניתין כאוקימתא זו דשמואל . והתוי"ט הקשה מדוע לא פי' כאביי ע"ש . ונ"ל כיון דלדינא ליכא נפקותא דלענין מה שגבה לא גבה גם לפירושם כן דהלכה כת"ק . ועוד דגם סתמא דמתניתין דלקמן דתני הראשונה מן השניה כוותיה וה"ל מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם . ולענין יתומים גדולים ודאי גם לפירושם הלכה כאביי קשיא כמש"כ הרא"ש מש"ס דגיטין והכא מיירי כשאין שם יורש כמש"כ הרע"ב (והוא מהרמב"ם) או כמש"כ התוס' והרא"ש דמיירי שפטרן אביהן מן השבועה . ולהכי לא ניחא להו כדאביי משום דלדידיה אתא סת"ק דלא כהלכתא : תד"ה שנמצאת . וא"ת ומה יועיל מה שתפרוש גם היתומים כו' כצ"ל : בא"ד דאילו באלמנה ה"א כו' דאקילו בה רבנן משום חינא כדמפרש בגיטין ריש (דף לה) כנ"ל דצ"ל : בסה"ד פלוגתא דר"כ ורבנן באביי קשיא כצ"ל בב' : ד"ה שני. שמוכיח מתוך השטר שהתחיל השעבוד כצ"ל : ד"ה לימא . וא"כ נכתב יכתוס ונמכר לשני כו' כצ"ל : בא"ד (בע"ב) וגבי אר"כ בח"ס מרמינן דינא דאלים גבר כו' כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה וחכמים אומרים . יחלקו יורשי תשלח כו' . פי' בגיטין שם דמספקא להו אי הולך כזוכי דמי אי לא . וא"כ אפילו בחיי נותן נמי ע"ש :

דף צה ע"א ד"ה נכתבו הרשאה . וימסור לו שטרו כו' כצ"ל : ד"ה רב אשי . דהא חזינן דבראשון לא עשתה נ"ר כו' כצ"ל : תד"ה תימה . דבמתניתין משמע כו' דהכי קתני ומכר שדהו וכתבה . כן גדולה מזו מצינו לרבא בחולין (לב ב) ע"ש . ואף רב אחא לא השיב עליו שם אלא מלישנא דואחר כך וע"ש במהרש"א . ועי' ביומא (מח) . וכן מצינו שפי' כן בלשון המקרא בפסחים (נט) ה"ק כתמנא בעידן דמדלקית הכא מקטרא קטורת . וכן ביומא (ריש דף טו) . ובפ' בשלח ויכס תולעים ויבאש פרש"י שבתחלה הבאיש ולבסוף התליע וכן והקטיר המזבחה ונמלה דמו (ויקרא א' ע"ו) פרש"י ופשוטו של מקרא וקודם הקטרה ונמלה דמו תחלה וכהנה רבות : ד"ה הא . הל"ל כולה ר"י היא כו' . זה י"ל דעפי ניחא ליה לאוקמי כולה ר"מ דסתמי דמתניתין כוותיה וכדאיתא בגיטין (ד) מהדרינן אר"מ דסתם מתניתין ר"מ : ד"ה כהנה . דהואיל ואינו יכול להוציא שטר שלה כו' כצ"ל :

פרק יא ע"ב ד"ה ואין . א"כ מאי איצטרך למידק לעיל כו' . הוא (בדף פא) : בא"ד וי"ל דאיצטרך כו' כגון דליכא אלא מטלטלי כו' . וכש"כ היכא דלא נשבעה . עי' בהשגת הראב"ד פי"ח מהלכות אישות הלכה ו :

דף צו ע"א ד"ה אלמנה . בר מתיפך שבועה . הוא בשבועות (מח) . ואודיתא הוא בסנהדרין (כט ב). ומיורי הוא בחולין (עו ב) : ע"ב ד"ה נכסי. וא"ת כו' ואמאי מסיימי יתמי למימר פרענו בתלוה ע"פ . לכאורה גם מלוה עצמו ה"ל להקשות אמאי נאמן לומר פרעתי : ד"ה ורי"ס (בסופו) דהוי כמו איסתדוף בכ"ת כו' כדאמרן לעיל . הוא (בדף לה) : ד"ה רלה . מש"ס קאמר כו' לא כך יפה כחו כו' . לפ"ד צריך לפרש בלשון תמיה :

דף צז ע"א גמרא אמר להו תניתוה כו' כצ"ל : שם א"כ נמצאת מכשילן לע"ל . כה"ג בר"ה (לא ב) וש"נ : רש"י ד"ה וא"ל אין בצורתא כו' או שבאו לאלו לבדם . והעתיקוהו גם התוס' . ואינו מובן לכאורה : תד"ה מאי (בסופו) . אבל התם שמכרה לו בהדיא שלא באחריות כו' . הוא כפי הגי' שהעתיקו לעיל בד"ה או דנכסי דאחריות דעלמא לא קביל כו' וזה ג"כ גי' הרי"ף . ומוכח מכאן דתפרשי לגי' זו כהר"ן ולא כהרא"ש . והמהרש"א ל"ד שהראה בדבריהם שם לפי' הרא"ש : ע"ב גמרא כך יורשיה יורשי כתובתה מוכרים שלא בב"ד . לעיל (ריש דף פא) דקדק אביי על כהאי לישנא דמתניתין דר"פ . איזהו אלמנה שיש לה שני יורשין הוי אומר זו שומרת יבם . ובכאן אין שייך לומר כוונה זו : תד"ה מתניתין (בסופו). הוא דמוכרת כתובתה שלא בב"ד . משמע דמפרשי דשלא בב"ד קאי אכולה מילתייהו דאף הארבעה וחמשה פעמים שמוכרת לכתובתה א"צ ב"ד . והתוספות יו"ט לא הרגיש בזה ע"ש :

דף צח ע"א ד"ה מוכרת (בסופו) . אי משביעין אותה שלא זלזלה כו' כצ"ל : ד"ה דאמרי (בסופו). דהא דקרי מכירת אלמנה כו' כצ"ל : ע"ב גמרא תן להם חתיכה חתיכה כו' עלו שתים שתים וכן כמלו שלש שלש . כ"ה הגי' במשניות שם וכ"כ מפרש"י כאן והנקודות בו שלא במקומן : רש"י ד"ה הוסיפו . בתוספתא דדמאי . וכ"ע הגרי"פ חפשתי ול"מ . ולא חפש כ"ל דע"ש ברפ"ח ותמלאנה בשינוי קצת . אח"ז מצאתי בהגהת הב"ח שציין כמו כן לשם : תד"ה אלמנה (שמע"ל"ד) וכה"ג מפרש ר"ת הא דאר"כ בהזהב הדר אמר אונאה אין להם כו' כצ"ל : בא"ד כמו שאפרש לקמן . הוא (בד' ק) בד"ה אר"כ : ד"ה אר"פ . ה"ל למיפרך ולימא הלכה כר' יוסי . עי' מהרש"א . אבל התם בעירובין איתא דאיכא דל"ל להני כללי :

דף צט ע"א גמרא ת"ש נתן לו דינר זהב כו' . וכן שם במעילה איתא בגמרא הסקלי ועריא כהכא הכל על בבא זו דדינר זהב . וצריך לתת טעם מדוע לא הביא מרישא דמתניתין שם בנתן לו ב' פרוטות על אתרוג כו' וע"ש בתד"ה והלך : שם רי"א אף בזה כו' . פי' משום דפליג שם מקודם על בבא דרישא בנתן לו ב' פרוטות על אתרוג כו' ואמר דבעה"ב לא מעל לכן קאמר כאן אף בזה . אבל שם במשנה ליתא לב' תיבות הללו . אולם גם התוס' לעיל בד"ה כאן העתיקו אף בזה : רש"י ד"ה דינר של זהב . והם ששה סלעים . ר"ל בקרוב . וכלשון הרמב"ם שהביא שם התוי"ע . או כשיטת התוס' דמחילו אינו אלא כ"ד דינרי כסף והכ"ה הוא קלבון לפרוטרוט . ובתום נמנם עליו המהרש"א : תד"ה הא . דהא כתובתה ד' מאות זוזי . ק"ל דמ"מ כיון דכבר מכרה בעד ג' מאות ולא נשאר לה לגבות עוד אלא מנה שפיר נופל עלה לומר במנה דהיינו בעד מנה שמגיע לה עוד : ד"ה נתן. וכתיב בכסף שקלים ממשים כצ"ל : ד"ה אלא . דמה כו' משוב כמו לא ניחא כו' . נראה דלאו דוקא נקטי כמו אלא שהוא עוד חסרון עפי מאפוקי שטרא . ולכן אין לפשוט מר"י מידי ומיושב קושיית המהרש"א : ד"ה א"ה . שכן היה דעתו אם ימצא שוה בשלש כו' כצ"ל : ע"ב גמרא כדאר"ש בדר"א כו' ה"נ בקטיני . עמש"כ בפסחים (נד ב) : רש"י ד"ה ככא . אמאי מעל בעה"ב כו' . לכאורה אמאי לא ימעול אם נלרך עוד יוכל לקנות כיון שקטנית בסלע וקטנית בפרוטה כנא כנא בפרוטה . ונ"ד לחלוק שהיה חפץ גדול וטוב והביא לו קטן ורע . וי"ל דהכא נמי כיון שנלרך לו קטנית בסלע ועתה שהוציא החצי סלע השני על מין אחר אולי אין לו עוד חצי סלע אחר או שאינו רוצה להוציא עוד חצי סלע מחדש : תד"ה אמר לאחד . ותפרש ר"ת כו' . עי' רש"א . ונ"כ פשוט דדר"ה ל"ד לבעיא דלעיל דע"ה דאמר מפורש לאחד וס"ל דהוה קפידא : במשנה אפי' מכרו שוה מנה במאתים כו' . בתוי"ע אלא ודאי דס"ל לסירושלמי דבפלוג איכא אונאה לקרקעות וכ"ה בטור כו' ומיהו התוס' בפ"ב דקדושין כו' ע"ש . ל"י מדוע לא הביא דעת התוס' לעיל (נח) ד"ה אלמנה שברור מללו דבפלוג יש אונאה וכן הרא"ש בפ' הזהב סי' כ"א והרי"ף שם הביאו דעת הירושלמי כן :

דף ק ע"א תד"ה אר"כ . בשומא דב"ד לא דתנן כו' כצ"ל : ע"ב גמרא כל דזבן מב"ד אדעתא למיפק ליה קלא כו' . עפרש"י . ונ"כ לפרש ע"ד שאמרו בגיטין (נב ב) מינוהו ב"ד בססיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאינש מהימנא כו' . ה"נ ר"ל דליפוק עליה קלא דעשיר הוא ועתיר נכסין . ואין סתירה מהא דאיתא לקמן דגנאי הוא לקונה מב"ד . דמ"מ איכא דלא איכפת ליה בזה : במשנה ואם מתחלה נשאה כו' יש לה כתובה . עתוי"ע . ומש"כ מ"מ איסורא דרבנן עביד כמבואר ברמב"ם בפכ"א (כ"כ דל"ל) הלכה כ"ו . ועי' במ"מ פט"ו מהל' אישות הל"ו . אבל משמע ודאי דאם יש לו אשה בת בנים מותר ליטא איילונית וא"כ דבריו אינן מוכרחים : רש"י במשנה ד"ה ולא פירות . דין פירות כו' . עי' לקמן (קא) תד"ה אילימא :

דף קא ע"א גמ' . נריכה להמתין ג' חדשים איצטריכא כו' . ברא"ש הגירסא אינה נריכה כו' : ע"ב אדרבב"ת אריו"ח זו דברי ר"מ שתימתאה כו' . מגילה (כו) ע"ש :

פרק יב במשנה ופסקה עמו כדי שיזון כו' . ברי"ף והרא"ש ליתא מלת כדי וכן לקמן בגמרא בסוה"ע ליתא : שם לכשתצא אצלי אזונה כו' . עפרש"י . ותמיהני מדוע לא פי' כפשוטו דקאי על הבת עצמה ולאפוקי מאלמנה דתנן לקמן דיכולין לומר לה אם את אצלינו כו' עי' ברא"ש ור"ן : רש"י ד"ה מאי לאו כה"ג . שמוסר כו' וכתוב בו פלוני קבל עליו כו' . ונראה דר"ל שאינו כת"י (דזה נראה דוחק לומר דמפני שלא כתב אני מיגרע גרע) וה"מ לפרושי לעיל בפלוגתתם כה"ג ועי' לשונו לקמן (קב ב) בד"ה אבל הכא . אלא דלשון הגמרא שם חייב אני לך מנה בשטר משמע דהוא עצמו הכותב :

דף קב ע"א ד"ה לאחר מיתוס שטרות . כתב פלוני ערב כו' . נראה דלריך להיות כתוב : תד"ה לכרול (בסופו) . הואיל ובשטר גמור הוא . לכאורה היה נראה להגיה הואיל וכשטר גמור הוא . ואולי כתבו לשון זה אליבא פירוש ר"ת שכתבו לקמן . כי גם דבריהם לעיל בד"ה ת"ש אינן מכוונים אלא לפירושו : ד"ה אי הכי . ובברייתא משמע כו' . ואם

אמנם

מתנה היא בבכורות . ועתש"כ בנדרים (כו) בס"ד . וכן המהרש"א קורא לזה דלקמן בברייתא ב"פ ופי' בבכורות (נא ב) מד"ה אבל : ד"ה אליבא . ואין הדמיון טוב אלא איידי כו' . ועי' בר"ן שמביא דעת הרמב"ם שגם באתם עדי יכול להתחייב א"ע ושכן גם דעת הרי"ף . ולשון הרע"ב של' או שאמר אתם עדי שאני מחייב עצמי מוכח ג"כ שהולך בשיטה זו . והתוי"ע ל"ד שהשיא כוונתו לעדי הודאה כשטת רש"י . אולם פי' הרע"ב במשנה תמוה דהרי חזינן דהש"ס לא אוקים למתניתין בכגון זה אלא בגוונא דפלוגתתם או בשטרא פסיקתא : באי"ד ועוד דשמעינן ליה לריו"ח בהזהב הנותן מתנה מועטת כו' . נ"ע דהתם אינו אלא משום מחוסרי אמנה כדמוכח שם בהסוגיא . והכא משמע דס"ל דחיוב גמור הוא ויכול הלה להוציא ממנו בדיינין : באי"ד וא"ת אמאי לא הוי שיעבוד בזה השטר בעדי מסירה כנ"ל בבית וכ"ה במהרש"א : ע"ב ד"ה רבה . וא"כ מאי קמיבעיא ליה לעיל כו' . הר"ן בקדושין שם כתב דזה רבינא אחר הוה : ד"ה הב"ע . וההיא דהמקבל עליו לזון כו' . ר"ל דלעיל (נא ב) : ד"ה אימר . אלא אילטריך טעמא דתנאי ב"ד כו' לזון את בתו מחיים כנ"ל :

דף קג ע"א גמרא כדרך שמשתמשה בחיי בעלה כ"ה ברי"ף ורא"ש בכולה . וכנ"ל כאן : שם הני

מילי מחיים כו' . בגה"ש הפלה בנ"ע דברי הרשב"ס בב"ב (קלא ב) (כנ"ל) . ונפלה מכ"ת דברי מהרש"ל שם שישבו ע"ש : ע"ב רש"י ד"ה מאי ק"ל . לר"ש ברבי כו' . לכאורה בפשוטו משמע דמפרש הש"ס דברי רשב"ר דאמר צריכא לך כו' . דה"ק דמאי ק"ל ללוי מפני דהא קרא קאמר . לא דההוא מתלא כו' : ד"ה ההוא מתלא כו' . כלומר כו' . נראה דבא ליישב בזה קושיית הרש"א בח"א דהרי יהושפט היה לדיק והוא היה רשע לכן אמר שאין באחיו תשוב ממנו שהיו כולם רשעים . וכן הא דקאמר דבירא' חטא ממלא מקום אבותיו הוה נפ"ש ג"כ כזה דהא אמרי' תמתי רבי בעלה ירא חטא : ד"ה מיכף הוה כייף ליה . קודם שיגלה ממקומו . ר"ל אף דבחיי ר"ח לא הוה כייף ליה לר"א . היינו מפני שהיה לו עכ"פ מקום לישב אצל ר"ח . אבל בכדי שלא יצטרך לגלות ממקומו היה בוחר יותר למיכף קמיה : תד"ה אותו . והכר"ת כהן כו' . וכ"ל כאיה לדבריו מהאגדה דהביאו התוס' בב"מ (קיד ב) דאליהו הכהן ז"ל שהשיב לדיקים אין מטמאין :

דף קד ע"א גמ' על שמכתב מיכתבי ליה . אולי נ"ל על מעכבו מכתב"ע : שם יבאו לדיקים

ויבאו לקראתו (ואומרים לו) יבא כו' . ב"ה אלו המתקבצות ליבא כו' וכ"ה מכתב"ע : שם והאר"ה אוגין כו' . כפאי ליפגא בתגינה (כה) : ע"ב רש"י ד"ה ליהדר לי פירא . דסכי א"ל כו' גבי מותא [illegible] לוקא [illegible] כו' . [illegible] ליתא מיבות לוקא וגכון דכבס"ת מיירי . אולם גם לקמן [illegible] לוקא קרי ליה לוקא : תד"ה א"ל . דרכה כו' . [illegible] כתב ב"ש . וכן לשון רש"י [illegible] . ואינו מדויק [illegible] :

פרק יג ד"ה מני . ואבישלום עם אדם כדכתיב בזבחים (ג) בתד"ה אמר ע"ש

ובתמ"ש שם . וכן על שכבת הכיאו ביותא ושבבת משתגלא עם אדם . אבל בתגילה על שופכן לא הכיאו [illegible] שם כזה . ועי' תמ"ש ביותא שם : באי"ד וא"ת דמני שכבת על דכתיב כו' ולאו מילתא היא כו' . אבל בשכבת כתבו זה בשם ר"י ועוד חזק דבריו [illegible] זה : באי"ד ואת זקני הכהנים מתקבצים כו' כנ"ל :

דף קה ע"א גמרא קפיה גזירות אבגזירות . פתוס' דעתיקו איפכא וגכון כו' כן סקדים ליפגא

[illegible] : תד"ה דתניא . [illegible] כו' . והוא [illegible] . ותימה שלא הכיאו [illegible] . ושם איתא עוד [illegible] קודם [illegible] : באי"ד [illegible] כו' . [illegible] : ע"ב רש"י [illegible] :

דף קו ע"א רש"י ד"ה [illegible] . [illegible] : תד"ה [illegible] . ועי' שבועות (ל) תד"ה

[illegible] ביותא (יט) :

בשם מורו שהביא הב"י בר"ם פ"ו : ד"ה מגיהי ספרים . שאסור להשהות כו' . לעיל (יט ב) : ד"ה המגדלות . לעסוק בטריפתה . לא מלאתי זה במס' פרה ולא במ"מ בש"ס : תד"ה מבקרי . אבל הכא מיירי בבדיקת מומי שאר קדשים . ק"ק דבהם איכא למימר איפכא דמשום שכר יתירוהו למזבח : ד"ה שנפה . שני שערי חולדה כו' כנ"ל : באי"ד דשער הקרבן דפ"ק הוא שער בכורות כו' . עתש"כ ביומא (יט) : ע"ב רש"י ד"ה חוץ לחומת העזרה . כגון ע"נ . הק"ע בירושלמי שקלים פ"ד הל"ב הקשה עליו מ"ש ע"נ מעי"י ושגה מאד במתכ"ת דשגא ושגא . דע"י הוא מחנה שכינה ומייבין עליה קרבן הנכנס בטומאה . ועי"ע אין עליה אלא קדושת הר הבית מס"ח : תד"ה כדאמר . כדמפיק התם מכאלה תעשו שיהו כל עשיות שוות . ע"ש בגמרא דמתעשו דמשמע שיהו כל עשיות שוות נפקא לן שיהא קרבנות של כל שבעת הימים שוים במספרם דהיינו כמספר של יום הראשון ככה גם בשאר ימים. ולענין דתדיר קודם נפקא לן מן כ' דכאלה דלפי' התוס' הכ"ל שם אלא א"ק תעשו כו' . וע"ע : בסה"ד כיון דכתיב עולה בריטא (היינו מלבד עולת הבוקר) והדר עשיה דדם דמוספין (היינו תעשו את אלה) :

דף קז ע"א גמ' כששמעו בו שמת בע"א כנ"ל וכ"ה בתד"ה ששמעו : תד"ה ששמעו . פי' שמת

קודם אותו הזמן כו' ופריך מ"ש כו' . והא דלא מוקי הש"ס ששמעו בו שמת אחר אותו הזמן כו' ולא תקשי מ"ש כו' . הוא משום קושיית רש"י שם דתגבה כתובתה יחד . אבל השתא דקא מכחשי אהדדי היא והעדים אמרי' שמת שניהם אינן אמת . דומיא לאחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג בתו"ס פט"ו דיבמות לר"ת . ומ"מ לחשבא דגררי תהכי מיהא אמירתן דלא ניחוש לה : ע"ב ד"ה עמד . וי"ל דבהלה נמי כו' משום דלא כנס כו' ואחר שעמד בדין כו' כנ"ל :

דף קח ע"א ד"ה ופל . ועוד פרש"י על האבוד מי שפלא שקנו ואבד כו' וקשה כו' . והא דלא

הקשו מהא דעד של"כ התרומה כו' דבני ספיר מביאין אחרים תחתיהן משום דרש"י מפרש בב"ת דבאו לדין עד של"כ התרומה . וא"ת על האבוד שנודע בעת התרומה ע"ש : ד"ה הא . שאף לאשה עלמה לא היה מיחייב בלא פסק ב"ד . הוא לשיטתם לעיל (קז) בד"ה ואם (הב') : ע"ב ד"ה אדמון . מ"מ אומר ר"מ דל"ה טותיה כו' . והתוי"ע כתב כן הוכיח הרי"ף אחר משנה דלקמן. לא נמלא שם שום הוכחה רק כתב סתם דנפקא ליה מהלכתא וקי"ל כרבנן . וזה כתב ג"כ על משנה זו בעלמה ולית הל' כאדמון . אולם בב"ב ר"פ מ"ש כ' הרי"ף שהם ע"ש ובכ"י : גמרא דכ"ע סיכא דא"ל מלא עשרה כדי שמן יש לי בבורך כו' . ברי"ף הגי' בידך וברא"ש אצלך ועי' בש"ך סי' פ"ח ס"ק ל"ז . מזה נ"ל ליישב הא דאמר הלל בעדיות פ"א מ"ג מלא הין מים שאובין פוסלין המקוה כו' שדקדק הגר"א ז"ל בשנ"א על מלא מלא שהוא שפת יתר. משום דמלינו לר"ע במקואות פ"ג דאין ג' לוגין שאובין פוסלין אלא אם באו מכלי אחד וחכמים פוסלין אפי' מב' וג' כלים אבל לא מד' והוא דעת יוסף בן חוני בתמורה (יב ב) וחכמים דשם פוסלין אפי' מד' וה' כלים . ולכן אמר הלל מלא הין לומר דאין קפידא רק על המדה ולא על הכלי (כדאמר הכא) דאפי' לא באו מההין רק שיש בהם מלא מדת ההין אפילו מב' וג' כלים או אפי' מיותר לחכמים דתמורה . ואפי' בשומע את כשותו פסלי חכמים שם במקואות . וכן נ"ל ליישב דמלא תרווד רקב בנזיר פ"ז ובאהלות רפ"ב לאתויי דאפילו נתפזר בתוך הבית טמא שם באהלות בפ"ג מ"ב :

דף קט ע"א במשנה אשר עד שילבין ראשי . פתוי"ע : גמרא אלימא לאב איפכא מבע"ל .

לכאורה תמוה דניכוף לאב לקיים התחייבות בתו . וי"ל דר"ל דנפרש שהיה במעמד האב וכמו שמפרש הירושלמי במתניתין שהיה הפיסקא שלא במעמד בתו . ואולי יל"פ כאן האיפכא מבע"ל ע"ד שפירשתי בס"ד במגילה (ג ב) הא דאמר רבא בזבחים (סוף דף לב) אדרבה איפכא מסתברא ע"ש : שם מי קאמרינן במשנה . נ"ל דנ"ל במשנתינו וכמו דאיתא בהס"ת אשר ניין הגרי"פ בברכות (יט) לפתש"כ הרשב"ס בב"ב (קלח) ע"ש וכן מלאתי במלאחות שהעתיק במשנתינו : תד"ה תשב (בסופו) ודוקא כו' במו ולא אשה ע"י בתה כנ"ל : ד"ה נ"ש . ומסיק ראיה בקיום השטר . ע"ש דאין זה מסקנא אלא פלוגתא והפוסקים אסיקו דראיה בעדים : באי"ד שהרי היו יודעים שהיה נו"כ כו'. לכאורה כש"כ הכא דודאי היה יודע הדיין אותו שגזל ממנו השדה . אלא דמ"מ לא הוה ידע אם נזכרת שדה זו בתוך השטר . אבל התם כל ענין הכתוב בשטר נוגע להיתומים : ע"ב גמ' הוה טעין ואמר חלש אחד עשיתי לך . ברא"ש ור"ן הגי' לו וכן בסמוך : תד"ה עשאה. ולא סוף דבר שעשאה העורר כו' . עי' בק"נ אות כ"ע : מה שנדפס בגליון הגהה בשם רש"ל דנ"ל אחד . הוא שבוש ושקר ענה בו . אלא דלפני רש"ל לא היה הגי' בתוס' לאחר וכדמוכח ג"כ מהמהרש"א והגיה והוסיף תיבת לאחר : ד"ה אם . עי' בדבריהם בב"ב (ל) : רש"י ד"ה היינו מתניתין כרבנן . לכאורה לפי ש"ד דר"י אתיא אפי' לאדמון דהא אמרינן לעיל בארבעה דאתו מכח חד מודה אדמון :

דף קי ע"א תד"ה ורבנן . הלכך לא איבעי ליה לתימחר מודעא כנ"ל : באי"ד ולפרש"י אתי

שפיר כו' . עי' מהרש"א ועדיין לא תיקן כלום לקושיית מהרש"ל דמ"מ יקשה גם לפרש"י מדוע יחשב הפסד דקניית קרקע יותר גדול מהפסד חובו לגמרי שלא היה לו ממה לגבות : גמרא נ"ל דאתא בההוא יומא דתשלם חמש כו' . לכאורה השתא ל"ל תו לאוקמי בזה לעשר וזה לחמש דאפי' בזמנים שוים איכא רווחא דהמתנה דהראשון יגבה חובו לאלתר והשני לזמן שפרעון ועי' בסמ"ע סי' פ"ס ס"ק פ"ו : במשנה יהודה ועה"י והגליל . התוי"ע הקשה מדוע הפסיק בעה"י בין יהודה לגליל אשר שניהם בא"י בעבר התעלבי . ולי י"ע משום דאמרינן בחגיגה (ריש ד' כה) דרלועה של עובדי כוכבים מפסקת ביניהם . אבל הירדן הוא עלמו ג"כ בכלל ארץ כנען . פי' בכורות (נה) ועי' בתור"ע בשביעית פ"ע אות ת"ב מה שהביא מס' כפתור ופרח : ע"ב גמרא ואיידי דתני כישא אין מוליאין כו' . עמש"כ בערכין שם דלפני התוס' דשם הי' הגי' כאן ואיידי דתני רישא הכל מעלין כו' : רש"י ד"ה הכל מעלין . ולישב עמו בירושלים . פתוי"ע : ד"ה אחד וד"ה ואם לאו נ"ל הד"א : ד"ה לאתויי עבדים . עבד עברי כו' . וכ' התוי"ע בשם הר"ן דאי בכנעני השתא מעלין אמרת נ"ל דאין מוליאין .

הק"ו תמוה . אבל הרב ל"ד במהכ"ת דפי' כר"ן דלא כתב זה אלא לפי' הראב"ד דהכל מעלין היינו שכופה העבד את רבו להעלותו לירושלים ופ"ז שפיר קאמר נ"ל דא"ת :

דף קיא ע"א גמרא הכוח שלא יעלו ישראל בחומה . אולי נ"ל כחומה וכדאיתא ביומא (ט ב) אם

עשיתם עלמכם כחומה כו' ע"ש : שם תרגומא אהולל דבנימין . פי' ר"ן פ"ק דמגילה דף רנ"ח דל"ג דבנימין : שם אמר קרנא דברים בגו. קדושין (מד ב) : רש"י ד"ה אילימא ליוחסין וד"ה כל הארלות וד"ה כעיסה הד"א בע"י וכגון : ע"ב גמרא מ"ל ירעם כלבנון פריו כו' ומשרה את סלתה . פי' תוי"ע פ"ע דשביעית מ"ו ד"ה עד שיסרו מש"כ בשם הרמב"ם . ומכאן נראה שהגי' ביומא (כא ב) טוחנין נכונה ודלא כמו שהגהתי שם : שם ומספק היתנו כפסוק גדול . כנ"ל בסמ"ך כמש"כ בס"ד ברפ"ג דמכות ע"ש : שם ועליו מסיקין תחת התבשיל . המהרש"א בח"א פי' עליו של הפסוק . ולא נהירא דבב"ב פ"ו מ"ב מוכח שהוא של תרס : שם ושמא תאמר שאינו אדום מ"ל ובדם ענבים כנ"ע וכ"ה בע"י : שם ר"ח בר אדא מקרי דרדקי דר"ל . לעיל (ח ב) הגי' בר אבא : רש"י ד"ה אין מרביעין עליה . ורבנן פליגי עליה ואמרי א"ח לזרע האב כו' . ר"ל רבנן דתנינא בחולין (פא ב) דס"ל דאותו וא"ב א"כ בזכרים וכדפרש"י שם דא"ח לזרע האב . וכמש"כ הר"ן שם דר' מחלוקת יש בדבר ע"ש . והא דלא פי' דלאפוקי מחנניא אתו דאית ליה דחוששין לזרע האב וכל מיני פרידות אחת הן . וכדאמר שמואל שם (עט) משום דמשמע ליה דבא לאשמעינן ג"כ דאסור להרביע עליה ממין אתו והם לחנניא מכש"כ דאסור ודו"ק : תד"ה בלבושיהן . משמע בלבושיהן שנקברו . עי' נדה (סא ב) תד"ה א"ר יוסף : באי"ד אבל בירושלמי כו' . עי' בגה"ש שהעלה דבריהם בנ"ע . ונ"ל דאין כוונתם רק למיכמי הלשון אהדדי דהכא משמע דפי' בלבושיהן היינו אותן שנקברו בם . ובירושלמי משמע דהיינו בלבושן דמחיים . אכן לפנינו גי' אחרת בירושלמי :

דף קיב ע"א רש"י ד"ה שאה קתח . והנפה כו' . וקולפם הסולת כנ"ל וכ"ה בע"י : ע"ב גמ' עתידין

כל אילני סרק כו' שנאמר כי עץ נשא פריו כו' . עי' בתו"כ ר"פ בחוקותי בפסוק ועץ השדה יתן פריו : סליק מסכת כתובות

בפסקי תוס' אות ט מתן כו' . והמגיה כתב ע"ז נ"ל קמות כו' . ועי' בנקה"כ סי' תמ"ו ישוב דבריהם :

הגהות וחדושים בהרא"ש

פרק א סי' ב' בסופו . ופרוצות נמי לא יאמרו כך . עי' בתוס' דלשונם מתוקן יותר : סי' ד' אבל

ביאת עובד כוכבים דבלא"ה היתה אסורה לו כו' . עי' בתפארת שמואל . ועי' טו"ע אה"ע סי' קע"ח סי"ע בהגהת רמ"א ובב"ש שם : מה שהקשה סק"כ מיבמות דקאמר נאסר האוסר ע"ש . נ"ל דלק"מ דמ"מ אוסר על העובד כוכבים משום א"א כ"ז שלא גירשה וג"מ שהעובד כוכבים מומת ע"י עי' סנהדרין (נז ב) : בהג"א . ולקמן פ"ב כו' . הוא (כד' יע) : סי' ה' (בראשו) . ובועל בעילת מצוה . כאן שייכא הג"ה פי' קודם שיקבל כו' : סימן ט הא דאסרינן גבי נדה הלעת המטה כו' הנ"ל : סימן כב ורב אלפס כו' ותימה כו' . ועי' בר"ן שהביא בשם הרמב"ן לתרץ דהרי"ף מפרש דלא קאי רב יוסף אלא על גר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו כו' . תימה דמ"מ יקשה דהו"ל להביא הא דרב יוסף לענין גר שנתגיירו בניו עמו . וע"ק דא"כ מאי קמותבי אביי ורבא נוקי להו בשהטבילוה ע"ד ב"ד . וזה הקשה ג"כ הק"נ ותירוצו אינו כלום דמסכתת לה שאמה הביאתה כמו שפרש"י . וכ"מ בתוס' דפ' נערה שהביא : סי' כד דהדר ביה מההיא קמייתא דאמר כו' כנ"ל : סי' כה וכ"ת פי' שאני הכא כו' . בס' מ"ש וק"כ כמו דברי ר"ת אהדדי ע"ש. אבל איסתמיטתייהו דהא דלעיל אינו מדברי ר"ת אלא מדברי ר"י ככתוב בתוס' שם (י) : שם (בסופו) אלמא לכ"ע בגליל אני שעין אע"ג דלא מוקמי שושבינין . ע"ש ברש"י שכ' וכגון שהיה להם שושבינין כו' ועי' בגליון הגמרא כאן :

פרק ב בק"נ אות ב' . ותמיהני שלא זכר כו' בספר דוקא דה"ל שעבוד קרקעות כו' . פ"ש בלח"מ

דהיינו טעמא בכדי שיהא הילך גמור . וא"כ כתובה נמי אף לבתר דתקינו דגובה מתטלטלי מ"מ גובה מנכסים משועבדים ג"כ הלכך הוי הילך גמור. משא"כ כמ"י אף שכתוב בו נאמנות אינו גובה ממשועבדים לכן לא הוי הילך . ומה שהביא בשם לח"מ לחלק בין שטר לכתובה היינו דוקא לענין לפטור מטעמא דכפירת שעבוד קרקעות ודו"ק . והמחבר במחב"ת ל"ד בזה : סי' יב בפנים . וכי אתו לקמיה דרב נחמן א"ל זילו כו' כנ"ל : סי' יג ומ"כ בשם הרר"י כו' מדאמר לקמן בפ' אלמנה כו' . הוא (בד' לח ע"א) : סט"ז בהג"א ד"ה נראה . ונ"ע בפ' ג"פ כו' דהוה חתום עלה רבנ"ח כו' . הוא שם (סוף ד' קס"ז) . לפנינו הגי' רב ירמיה ב"א וברי"ף ורא"ש רבא בר רב חנן : סי"ח בפנים , אמר רנב"ח כמה מעליא כו' א"ל רבא מאי כו' כנ"ל : בהג"א והא דאמרי' אין משב"ד לריך קיום כו' . עי' בתוס' : סי"ט בפנים . ובפ' כל הגט כו' הלכה כר' אלעזר קרי רב עליה כו' כנ"ל : סכ"ה בסופו ולא פריכא היא כו' לא תנשא אפי' לאחר ג"ח כ"כ דל"ל : סכ"ח בהג"א כדאמרי' בפ"ק דקדושין כו' . הוא (בד' יג) : סי' ל בק"נ אות פ"ח . וקשה הנ"ל כו' מדפריך והא א"ח דלא ערקא חדא כו' . תמיהני דנעלם מכ"ת דברי התוס' כאן שכתבו לחלק דהתם לא ודאי נחבאת אבל הכא ודאי ערקא . וע"ש בר"ן : סי' לד בהג"א (בסופו) . ובפ' חזקת הבתים כו' . ע"ש (ריש דף כז) :

פרק ג ס"ז בפנים הלכה כר' אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר כו' כנ"ל בכ"י :

פרק ד ס"ט בהג"א ומה שיש במדרש ותם לריק כו' ומשמע אפי' מתה תוך שנתה . בת"כ איתא להדיא

ומתה בתוך ז' ימי המשתה וכמו שהביאו התוס' : סי"ג בפנים . דתנן הגיע זמן ולא נישאו אוכלות כו' קמ"ל לעולם דאין האשה כו' כנ"ל : סכ"ב ת"ר נשבית לאחר מיתת בעלה כו' כנ"ל : סכ"ד נדפס הליון דאות ד' להגהת הב"ח בטעות וצ"ל לקמן בדף קכה : סל"ב מאן דמגרש לאיתתיה מדעתא דנפשיה כו' כנ"ל : שם (בסופו) . אבל הכא בגרושה אקנויי כו' ובאלמנה אדעתא למיפק כו' כנ"ל :

פרק ה ס"א הג"א ד"ה אבל . אבל בשבח שהשביחו היתומים כו' כנ"ל : בק"נ אות ב' דל"ת שאין

יורשין אלא הכדוניא כו' . וכן מנה ומאתים דפשוט היה להש"ס דיורשין לעיל (נב ב). אבל נכסי מלוג נ"ת מפורש בש"ס ופוסקים דיורשין . אולם משתברא כהמחבר : ס"ח בפנים אמרי ליה תרי יומי וא"ל לא הדר אמרי ליה עשרה כו' כנ"ל : ס"י בהג"א עבר מר אדרב והוא רב חסדא כנ"ל : סט"ו בפנים כי אתא רבין אמר בהעדפה כו' . הוא לקמן בר"פ מליאת האשה : שם איכא מ"ד הלכה כר"ע כו' . עי' בדבריו שם סי' ב' ותבין שפה מחלוקתן : סי"ט בהג"א ומיהו במקום לפרא דרשב"א פרי כו' כ"כ דל"ל עי' בתוס' : שם סי' כ' כדאמרי' לעיל בפ"ב כו' . הוא (בד' כח) : סכ"ח בפנים מ"ס ילפינן כו' . עי' ק"נ . ונ"ל דל"ת דמזה ידעינן פירושא דמתניתין דב' שבתות לב"ש ושבת א' לב"ה תמסין וכפרש"י ושלא תטעה לפרש דבזמנים הנזכרים יוליא ויתן כתובה . ועי' בהגר"א ז"ל ביו"ד סי' רנ"ה סק"ג : סל"ג ונראה כדברי המפרשים דגמרא דידן כו' פליגא אירושלמי כו' כנ"ל : סל"ד א"ד יתני וקאמרי מכדי לא הפקידה כו' כנ"ל : סל"ז בק"נ אות כ"ב . ואיסתמיטתיה ת"ש רביע כו' כ"מ שהזכירו זוזי ודינרין של לורי הוא . הרב ז"ל ל"ד בזה דודאי היכא דמוכח שפיר אמרינן דהוי של מדינה והוא מוכח מהא דאביי לקמן (סה ב) (וקז א) וע"ש בתוס' . וא"כ גם קושייתו על הרמ"א אינה כלום : סי' מ' שם אות נ"ה . כ"ד הש מהר"ן ע"ש :

פרק ו סי' ד (בסופו) א"ר אמי בשתים כו' . נ"ל ר' ינאי וכ"ה בגמרא וכן העתיק בעלמו לקמן

בסמוך : סי' ה' א"כ אם תכין הבעל כו' אחרי מותו כנ"ל : סי' ו' פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל לכשתבא כו' כנ"ל : סי' ט' ת"ר אין לו ואינו רולה להתפרנס נותנין לו לשם מתנה ואם אינו מקבל נותנין לו לשם הלואה וחוזרין כו' לשם מתנה כ"ה בהרי"ף : סי"ב (בראשו) יתומה שהשיאתה אמה כו' כנ"ל : סי"ג בהג"א . עי' בב"ש סי' קי"ג ס"ק י"א בסופו : בסוף הפרק בהג"א דודאי פחות מבן כ' במקרקעי כו' ואין מתנתו מתנה . נ"ע דבפ' מי שמת (קנה ב) אמרינן בהדיא דמתנתו מתנה וכבר עמד ע"ז בתור"ע :

פרק ז סי' ט בק"נ אות י"ב . לדבריו נ"ל כו' לאו דוקא כתם שהוא מדרבנן כו' . איסתמיטתיה מש"כ

הב"ש סי' קט"ו סק"ד בסופו דלא היקל הרמ"א אלא באיסור חמאה של עובדי כוכבים שקל יותר משאר איסורי דרבנן . וכתם דהכא כפשוטו . וג"ל ראיה לדבריו דהא מעשר בזה"ז דרבנן וכמש"כ הח"מ שם סק"ב בשם הה"מ : שם אות י"ג . וה"ה אם היתה אומרת כו' בפני ב' עדים כו' . נראה דאיסתמיטתיה גמרא דשבועות (סוף דף מא) דאמר רבא שם בכה"ג דכל מילתא דלא כמיא עליה דאיגש לאו אדעתיה . ועי' בחו"מ סי' ע' בש"ך סק"ו חילוקי דינים אלו :

פרק ח סי' ט (בסופו בפנים) דלא יהא אלא מתנה כו' הא אמרינן כו' אדעתא למיסקל ולמיפק

לא אקני לה . כ"ז הוא מלשון הרי"ף . והנה מש"כ הא אמרינן כו' כוונתם לזה דאיתא לעיל בס"פ נערה ע"ש . וק"ל דהתם אמרינן זה באלמנה (וז"ל הרי"ף והרא"ש שם ושמעינן מינה דגרים לאיתתיה כו' דלאו איהי בעיא למיפק כו' וע"ש בר"ן שהרז"ה חולק כו') והטוש"ע בסי' פ"ח סי"ח הביאו בשם הרמ"ה דאם מת אם נתברר שבוגיא ולא אכל יגבו היתומים . משמע הא אכל אפי' קימעא מה שהוליא אבד כדין גרושה . ולשון הטו"ע י"ל דמיירי שמת אחר שגירשה . אבל לשון הטור שם וגבי אלמנה כו' משמע שלא גירשה מקודם לכן :

פרק י בק"נ אות ל"א . מלשונות אלו משמע דלא היה לרבינו הך הלכתא כו' ונ"ע . ונ"ל דהגה

מלינו לשון והלכתא שאינה לפסק הלכה אלא דר"ל דהברייתא מיירי בהאי גוונא דאמר . אף שאין כן הלכה . והוא בערכין (ז) והלכתא דייתבי דייני כו' . אף דכתה גדולי האחרונים פסקו דשמגודא דאורייתא. וגם התם הוה מלוה הכתובה בתורה דלכתה פוסקים בכתובה בשטר. ועוד הרי רב פפא פסק הלכתא דמלוה ע"פ גובה מן היורשים . ולכן גם בגיטין נוכל לפרש דלא אמר הלכתא רק לאפוקי ממאי דדחי שם מעיקרא דלא מיירי אלא לענין שבועה קאמר דהלכתא דאביי קשיא מיירי בין לשבועה כו' אבל לא לענין פסק הלכה . ובבבא קמא (עג) ובב"מ (ע ב) התלא ג"כ לשון והלכתא על כעין כוונה ועי' ברכות (כב ב) ברש"י ד"ה א"ר הלכתא ג"כ כעין זה : סליק

מסכת חכמת מנוח כתובות

מאת הגאון האשל הגדול ריש מתיבתא נר ישראל כמהור"ר **מנוח** המכונה הענדיל ז"ל (בעהמ"ס מנוח הלבבות וכו').

[נדפס פעם אחת בפראג שנת שע"ב]

דף ב ע"א משנה ואלמנה ליום החמישי. מפרש טעמא בגמ' דף ה' ע"א: תוס' ד"ה ותקנו כאחד בשבת לא בעי לשנויי כו'. פי' קשה דלא בעי לשנויי כדלקמן משום ברכה ואי נמי משום שקדו שהיה לו לזכור שני התירוצים כמו שנזכר לקמן דף ה' ע"א. ועוד למה לי טעם דשקדו כו' כלומר להאי קושיא דבעי לשנויי ותקנו כאחד בשבת אין צריך לטעם דשקדו ושפיר מיתרצא משום ברכה וא"כ אין מוכרח הדין דבעי למילף דאינו מעלה לה מזונות דמשום ברכה אין שייך להוציאה בלא מזונות ומשני דמתניתין משמע דמיקרי עבריינא כיון דתני סתם נשאת ליום הרביעי ולא נקט טעמא משום ברכה משמע דהוא ככל שאר הדינים הנזכרים במתני' שהם חובה ולא עלה. א"כ אף משום ברכה לחוד אינו חייב לה מזונות ומ"מ מקשה למה לי טעם דשקדו הכא וגם לקמן כיון דאיכא טעם ברכה שהוא טעם טוב ולמה להו רבנן לשקדו על תקנת בנות ישראל כיון דמלבד זה יש שקידה בברכה לבני ישראל ולבנות ישראל: ע"ב רש"י בד"ה התירוהו לינשא בלא הלילה להביא דאם כו'. כצ"ל כלומר התירוה לאותה אשה דאם לא באתי כו':

דף ג ע"ב בד"ה ולדרוש כו' ועוד וכי משום פרוצות יניחו כו'. פירש שהצנועות סוברות שאסור לעשות בשלישי ויעשו ברביעי ואם יבא לבעול אותם מסרי נפשייהו לקטלא ולכך יש לדרוש להו דאונס שרי ויעשו ברביעי ולא ימסרו לקטלא ולמאי דמפרשי וכיון דליכא סכנה אמאי לא מיחו כו' משני שפיר דלא חיישינן שמא יעשו הצנועות ברביעי וימסרו לקטלא דמסתמא ישאלו לחכם אי רשאין להמסר לקטלא ולעשות ברביעי אבל לפי' הראשון ע"כ לא אמרינן דישאלו לחכם דא"כ מאי פריך ולדרוש להו דכיון דשואלין לחכם לא צריך לדרוש להו ודו"ק: בד"ה אי דאתי כו' אלא יכנס בג'. י"ג בב': בד"ה איספרווא כו' ומשום סכנה לא עקרינן אלא יום א' כו'. דייק מדנקט ואם מחמת האונס מותר לכנוס בשני ולא מפליג ותני בדידיה ואם מחמת סכנה מותר לכנוס בשני כגון דחזינן דאתי הגמון גם בשלישי ובעיל ש"מ דמשום סכנה לא עקרינן ב' ימים. ואין לומר משום דלא ברי היזקא דהגמון ולא שכיח הרי גם אספרווא לא ברי היזקא כדדייק בספר ח"ש:

דף ד ע"ב תוס' בד"ה פוקסת כו' אלא נראה דאחד כו'. בערוך פי' פוקסת מחלקת שערה לכאן ולכאן: בד"ה ומי כו' ופריך והא עמו קתני. י"ל דהכי מפרש רשב"א דהמקשה בתחלה קשה ליה עמו דמשמע עמו במטה ומשני תני כו' והמקשה סבר למגיה הברייתא וא"כ עמו לא קשיא דליכא למימר דומיא דעמה אלא כשכתוב סתמא אבל כאן שמפרש הוא ישן בין כו' ע"כ לאו דומיא הוא ולכך מקשה הא וכן קתני כלומר כיון שמפורש בהדיא דלאו דומיא הוא לא הוה ליה למימר וכן אסי' אכיחול ואפירכום לחוד. וכיון שמשני המקשה דמשני ליה כי קתני אכיחול ואפירכום הבין שודאי דעת התרצן באמרו תני כו' שמפרש ואינו מגיה הברייתא ולכך נקט וכן שלא יכד התנא אלא להודיע ענין כיחול ופרכוס ולא בא לפרש דין הוא ישן כו' שפשוט בעיניו או משום שפירשו בברייתא אחרת ולכך חזר המקשה והקשה והא עמו קתני כלומר א"כ השתא הדר קושיין לדוכתה ודו"ק:

דף ה ע"ב תוס' בד"ה מהו כו' דפליגי בה ר' יהודה ור"ש כו'. פי' ברייתא דמפריסין תנן כו' אתיא כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. וקשה היכי קאמר בתר הכי ואם ת"ל הלכה כר' יהודה מקלקל הוא כו' א"כ ברייתא דמפריסין תנן כו' כמאן אתיא ולליסנא בתרא דאמר ואת"ל הלכה כר' יהודה מקלקל בחבורה הוא כו' ניחא די"ל דברייתא דמפריסין כו' אתיא כר"ש בהא דמקלקל בחבורה חייב אבל לליסנא קמא קשה. וי"ל דסבר דאיכא למימר כיון דמצינו דגבי מקלקל בחבורה ר"ש מחייב מסתמא גבי מקלקל דפתח סבר ר"ש ג"כ הכי כמ"ש בח"ש בד"ה את"ל א"נ לפתות דפטור אבל אסור ור' יהודה דסבר במקלקל בחבורה פטור אבל אסור מסתמא גבי מקלקל דפתח סבר דמותר מטעם שכתבו התוס' בד"ה את"ל וא"כ י"ל דברייתא דמפריסין כו' אתיא כר"ש. וכה"ג מפרשים התוס' בסמוך בד"ה את"ל כו' דתירצו משום דאיכא תרתי כו' ובהא לא מצינו דפליג ר"ש אלא ע"כ צ"ל כיון דמצינו בדאיכא חדא ר"ש מחייב מסתמא בדאיכא תרתי נמי חייב או סבר לפתות פטור אבל אסור. ובליסנא קמא לגירסת רש"י לא פריך את"ל מקלקל הוא הלכה כר' יהודה כו' די"ל דפשיטא ליה דהלכה כר' יהודה גם בזה כמו בדבר שאין מתכוין דמסברא טעמא הוא. ומעיקרא דאמר ופתח ממילא קאתי הלכה כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר כו' כלומר דילמא איכא למימר אע"ג דגבי מקלקל בחבורה ר"ש מחייב וכ"ש במתקן בחבורה דילמא הכא סבר ר"ש דמותר דלא דמי לחובל כסברת רש"י ועי' בח"ש מ"ש בד"ה את"ל כו' ודו"ק היטב. וכל זה לדעת התוס' אבל לרש"י ליכא למימר הכי דא"כ מנא ליה למחוק גירסת הספרים דגרסי ואת"ל מקלקל הוא כו' ודו"ק:

דף ו ע"ב תוס' ד"ה ואם נכונית כו' כדפירש ר"ת לעיל. הוא בדף ה ע"ב בד"ה לדם כו':

דף ז ע"א תוס' (בראש העמוד) כדמוכח לעיל. בדף ה ע"ב בד"ה לדם כו':

דף ח ע"א תוס' בד"ה תדא כו' כך פי' רשב"ם. ולי נראה כפרש"י דלשון ב' יצירות הואי שייך יותר למ"ד זכר מלמ"ד פרצוף ודו"ק. והא דקאמר התם בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב זכר ונקבה בראם אלא למ"ד זכר כו' לכדר' אבהו כו' לפי המסקנא גם למ"ד פרצוף הוי כדרבי אבהו דלא מצינו דפליג אדר' אבהו ומדכתב ב' פעמים זכר ונקבה ברא אותם וא"כ זכר ונקבה בראם דייק לחד לב' פרצופים וחד לתחלת המחשבה ודו"ק:

דף ט ע"א תוס' סד"ה ואי כו' כמו בביאת אונס. ר"ל בביאת אונס יש גנאי ולכך לא אמרינן אי איתא דנאנסה הוית טוענת ודו"ק: ע"ב תוס' בד"ה נאמן כו' כדמוכח הסוגיא דלעיל כמ"ש בד"ה אי למיתב לה כו' משום דאוקי ממונא בחזקת מריה:

דף י ע"א גמ' ועקרת לדשא ועברא. פי' בריח כן פרש"י:

דף יא ע"א רש"י בד"ה הבא על הממזרת כו' יש לה קנס כדלקמן. הוא בפ' אלו נערות דכ"ט ע"ב:

דף יד ע"א תוס' סד"ה אלמנת כו' דמצריך לקמן. הוא בדף ט"ו ע"א:

דף טו ע"ב תוס' בד"ה ומודה כו' פי' הקונט' משמע כו'. מהא דפי' לקמן דט"ז סוף ע"א גבי הכא אין שור שחוט לפניך ע"ש גם בתוס' [וגם הכא במתני' פרש"י ד"ה שהפה שאסר זה א"י כו']:

דף טז ע"ב גמ' ת"ר כיצד מרקדין לפני הכלה אומרים כלה נאה וחסודה. י"מ מרקדין פועל יוצא מבנין פיעל הדגוש כמו מלמדין כלומר כיצד גורמין שמרקדין לפני הכלה משוררים ואומרים כלה נאה כו' ובקול השיר ירקדו. ודרך הפשט ידוע עוד למילתא דבדיחותא יש לומר כיצד מרקדין לפני הכלה כלומר איך ימלא לב אדם אותו לרקד קודם שתרקד הכלה כו' כיון שהמתוגה עיקר השמחה שלה ראוי לה לרקד תמיד וקודם לכל אדם כי יפיה לה לעגבון כשירקד אדם קודם לה ואמר שאומרים לפניה כלה נאה וחסודה ובזה תתפייס שתדע שכל הרקודים הם בעבורה לשמחה. ומלת לפני כמו קודם כמו לתת הצעירה לפני הבכירה. וישם את אפרים לפני מנשה. אביך צוה לפני מותו. או י"ל כיצד מרקדין לפני הכלה אם אין כאן כלי זמר ואין כאן שום משורר בקול נעים כי איך ירקדו בלי כלי שיר. והשיב אע"פ שאין כאן משורר בקול לשמח האנשים כדי שירקדו מ"מ יאמרו דברים מתוקים ומליצות לשמח האנשים עד שירקדו בלי כלי שיר וזה ע"י שיאמרו השירים והלידר בל"א דהיינו ער זאל זאגין איין ליד וועט ער נים זינגין קאן. כי הדיבור הלא משמח ומרקיד כמו השריקה בל"א שמוזירן לבהמה. אי נמי בא ללמד היאך מרקדין ורמז שיהיה הרקוד במחול ברצוא ושוב ר"ל כדרך הרקודים שהולך לפנים ושב לאחור לאפוקי שלא ילך לפנים לרוח אחת עד בלתי תכלית והנה הורה ורמז בדרך חידה שיהיה הרקוד ברצוא ושוב כעין שאומרים כלה נאה וחסודה. חסודה לשון חרפה שתרגומו חסודא כלומר בתחלה אומרים כלה נאה ואח"כ חוזר מדבריו ואומר שהיא חסודה ר"ל בלתי נאה והיינו כעין רצוא ושוב ואפשר שאומרים נאה כלפי החתן וחסודה כלפי שאר אנשים שלא יתאוו ולא יחמדו לה שלא יעברו על לא תחמוד אשת רעיך ולזה מזכירין אותם שכל אשת איש כעביט של מי רגלים ופיה מלא דם כמו שארז"ל: תוס' בד"ה איתנסי כו' דאמר לקמן. הוא בדף י"ז ע"ב:

דף יט ע"ב גמ' ושטר פסים צריך להיות פסים בשני סמכין. כן [הוא] בערוך ע"ש:

דף כב ע"א תוס' בד"ה מנין כו' דאינו נאמן לאחר זמן כו'. פי' כגון שאמר קדשתי את בתי ואח"כ חוזר ואומר לא קדשתיה ואינו נותן אמתלא לדבריו הראשונים ואפ"ה נאמן בתוך כדי דיבור כמיגו דאמרי' ודאי טעה בדבריו הראשונים או מטעם אחר אמר אע"פ שהוא בעצמו לא קאמר הטעם והאמתלא ודוק היטב: ע"ב גמ' הרי כאן שנים כו'. פירש"י ביבמות דפ"ח ע"ב הרי כאן שנים הרי הוא חשוב כשנים כגון בעדות אשה לומר שמת בעלה ובעדות סוטה לומר נטמאת: שם רב אסי אמר כו'. בס"א אשי:

דף כה ע"ב רש"י בד"ה שקרא אחריו לוי כו' ולא יקרא ישראל גדול כו'. לפי זה גדול אינו גדול הדור כמו שהוא לפי' הראשון אלא גדול מלוי הבא אחריו ודו"ק היטב:

דף כו ע"א תוס' בד"ה אין כו' אין לפרש עניי לויים דוקא כו'. פי' משום דכן משמעו דלא נשתנה מדין תורה אלא במה שניתן לעניים ולא לעשירים ובדין תורה ללוי ולא לכהן קאמר ודו"ק: ע"ב תוס' סד"ה אלא כו' מ"מ היתה בחזקת אשת איש. כלומר ולא אמרי' שהמעידים החלה מוציאים מחזקה אלא מחזקת היתר ולא מחזקת איסור וק"ל:

דף כז ע"ב תוס' בד"ה אמר כו' אותם עדים עצמם כו'. פי' דאע"פ שמביא עדים אחרים שאינו אחיו אינו מועיל כיון דרגלים לדבר שאלו יודעים שהוא אחיו ותרי כמאה וכיון שהוחזק אלם אמרי' דמחמת אלמותו משקרי ואמרי הנך אחרים שאינו אחיו ודוק: בא"ד כל אדם יאמר על חבירו כו'. כלומר יאמר על חבירו שהוחזק אלם שחייב לו ויאמר דעדים מסתפי להעיד לפי שהוא גברא אלמא כו' ובזה יפסיד לאלם כל אשר לו והכי איתא בתוס' פ' המפקיד וכן בטור ח"מ סי' כ"ח וע"ש בב"י: בא"ד ועוד דקאמר כו'. פי' ועוד דאם אין רגלים לדבר ע"כ אין צריך להביא אלו דוקא דה"ה אחרים נמי נאמנים לומר אינו אחיו וא"כ הא דקאמר אייתינהו לא צריך לפרש דלאו אהנך שאמר האי קאמר אלא כלומר אייתינהו את לעדים דעלמא דלאו אחיך הוא וא"כ מאי מקשה השתא נמי אתו כו' ודו"ק:

דף לא ע"א תוס' בד"ה שעקירה כו' ולא הוה מפליג כו'. פי' את"ל דליסנא דה"א להנחה כו' דהכא אמת. וע"ז קאמר תדע דלליסנא דה"א כו' ליכא מאן דסבר להפליג בין מגי' לאהדורי כו' ודוק היטב: בד"ה נימא כו' כמו לבן עזאי כו'. פי' אמר דלא תימא דהשיב בא כאחד אע"פ שאינו כאחד ממש ע"ד שכתב ריב"א לעיל בד"ה לא צריכא סוף דף ל':

דף לב ע"א תוס' בד"ה וקיימא לן כו' פטורין מן התשלומין כו' פי' כלומר ולזה מסופק המקשן איזה תירוץ נחזיק לעיקר אם כאן בנערה כאן בבוגרת או כאן בלא התרו כאן בהתרו ומשני עולא הראשון עיקר ור"י משני שני עיקר ודוק היטב: ע"ב תוס' סד"ה אלא כו' צריך לומר לקמן הוא בדל"ג ע"א: בד"ה מכה כו' מכן יתתן בו כו'. כלומר ולא תימא דמכאשר עשה נפקא לן נמי ממון וא"כ למה לי תרי קראי לממון כאשר עשה וגו' וכן יתתן וגו' אלא ע"כ חד להיכא דלא אתרו וחד אפי' להיכא דאתרו דהא בהחובל דקאמר נזק מנ"ל לא אייתי אלא קרא דכן יתתן בו ולא דייק מקרא דכאשר עשה ודו"ק: בד"ה א"כ כו' בר מלקות הוא כו' פי' משום דילפינן מסמיכות לא תחסום וגו' והיה אם בן הכות דכל לאו הדומה ללא תחסום היה לוקה עליו לאפוקי לאו הניתק לעשה ולאו [שאין בו מעשה] שאין לוקין עליו:

דף לג ע"א תוס' בד"ה אלא אסהדר כו' ולא במלקות כו'. כלומר ואפי' מלקות הוה עונש יותר חמור ממיתה גברא קטילא אבל הכא מלקות קיל מעונש בן גרושה ובכלל עונש חמור הוי עונש קיל וי"א דהכא רצו להביאו לידי מלקות כגון אם יעבוד עבודה במזבח. ואינו נראה:

דף לה ע"א תוס' בד"ה אף כו' מיניה ממונא ותקטליה כו'. ע"ש בפרק כיצד הרגל בתוס':

דף לו ע"ב תוס' בד"ה ואלו כו' דבשבויה הקילו. עי' לקמן בדנ"א ע"ב:

דף לז ע"א תוס' בד"ה וסבר כו' דאינה ראויה להתעבר כו'. ואע"ג דמתני' איירי נמי בגדולה שסברי אמר ר"י אע"פ שגדולה מ"מ קודם לכן כשהיתה קטנה לא מינטרא נפשה ולכך הוה בחזקת בעולה שנבעלה בעודה קטנה ודו"ק: בד"ה אמר רבה קסבר כו'. מסימן הראשון אמר רבה קסבר ר' יוסי אשה מזנה משמשת במוך כו' ודוק:

דף לח ע"ב תוס' בד"ה יש כו' תחת אשר ענה כו'. הוא לקמן בד"מ ע"ב: בא"ד דאי טבחו כולו כו'. כלומר משמע דאי בהא דבסיפא הוי קרינן טבחו כולו באיסורא חייב כו'. א"כ הכי פירושו משמע דאי טבחו כולו באיסורא כגון ברישא חייב אע"ג כו' דאי בעמד בדין מיירי רישא א"כ סיפא נמי מיירי בעמד בדין א"כ בלא טבחו לא מחייב קנס דשלו הוא טובח כו' כדאיתא בהגוזל דק"ז ע"ב גבי לא תן לו כו' ע"ש. א"נ ה"ס משמע דאי טבחו כולו באיסורא כו' מצינו בענינא דבסיפא כגון שגנב מאביו שני בקר ומת ואח"כ טבחם ומכרם א"כ בקר שלם הוא חלק אחיו של גנב ואותו הבקר טבח כולו באיסורא. א"נ מצינו בבקר אחד שגנבו משל אביו וחלקו האחין וכל הבקר הוא כולו לחלק האחין של גנב ואח"כ טבחו ומכרו כולו באיסורא כו' ודו"ק:

דף לט ע"ב תוס' בד"ה אי הכי כו' כמו אנוסה כו'. אין רצון התוס' לפרש דדוקא אברייתא פריך ולא אמתני' אלא בין אמתני' בין אברייתא פריך ולא בא התוס' אלא לתרץ מאי מקשה הרי הכי שמע הברייתא שאמרו בו אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון והיינו ממש התירוץ דקאמר בסמוך מפותה דהיינו נבעלת ברצון אין לה צער ולא הוה ליה להקשות אלא והא קא חזינן דאית לה כו' לכך פי' התוס' דהמקשה לא הבין הברייתא כן וזה בעצמו הקשה אמאי אינו דומה כו' הרי מפותה דנבעלת ברצון יש לה צער פיסוק רגלים כמו אנוסה דנבעלת באונס ואמאי אינו דומה כו' ודו"ק: בא"ד דהא אפילו בצילה כו'. כלומר וא"כ צער דהשתא אינו מבטל צער שסופה להצטער ואינה מרווחת כלום בצער דהשתא בשלמא בצער של בתולים הנז' בדיבור שלפני זה למאן דחייש לכתה גופנא מרווחת במה שאח"כ לא תצטער בכך כיון שבא עליה עתה אבל הכא אע"ג דבא עליה עתה כו' והתוס' הוצרכו לפרש זה לדעת רשב"א ודו"ק:

דף מ ע"ב תוס' בד"ה ואימא לדידיה אע"ג דפריש' לעיל. הוא בדל"ח ע"ב בד"ה יש כו' ע"ש:

דף מא ע"ב תוס' סד"ה הא כו' עבד הוי שור. פי' אבל לר"י הגלילי דמי ולדות לא הוי שור משום דבמועד נמי ס"ל דפטור ויליף מכי ינצו אנשים ולא שוורים הדומים לאנשים כו' כדאיתא בפ' שור שנגח ד' וה' דמ"ב ע"א ע"ש:

דף מד ע"ב תוס' בד"ה הא כל מקום כו' דאפי' קטנה במשמע. כלומר ואמאי קאמר ר"מ בפ' ארבע מיתות הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה כו' ולא קטנה כדאיתא בסנהדרין דס"ו ע"ב במתני' ע"ש בגמ' וברש"י:

דף מה ע"א רש"י בד"ה דהא נכנסה כו' כדתניא בסנהדרין [כ"ה בדפו"י ומבואר שם דס"ו ע"ב] ולקמן בדמ"ח סוף ע"ב: ע"ב תוס' בד"ה הנערה כו' דכל היכא כו'. כגון עובד כוכבים שבא על אשת איש ונתגייר דמעיקרא דינו בסייף והשתא חנק דאמרי' בסנהדרין דבתר מעיקרא אזלינן:

דף מו ע"ב תוס' בד"ה ואימא ה"מ כו' משום דגזירת כו'. עי' בתוס' בקידושין ד"ג ע"ב בד"ה ואימא ה"מ כו':

דף מז ע"א רש"י בד"ה משום איבה דכיון דאיהו חייב כו'. כן גרס בח"ש וכן מוכח בתוס' מדצריך אפירוש הקונטרס דלעיל ולא אהך דהכא. ומ"ש דאיהו חייב כו' לאו חייב ממש שהרי לקמן דמ"ט ע"א תנן האב אינו חייב במזונות בתו וכ"כ רש"י לעיל דמ"ג ע"א אלא ה"ק כיון דהיא סמוכה על שלחן אביה וצריך לו לזונה איכא איבה ודו"ק: תוס' בד"ה משום כו' והבת עם האחים כו'. פי' אף דמעשה ידיה שם לעצמה: בא"ד כיון דליכא איבה דמזונות כו'. פי' דאף אם תשאל על הפתחים או יטריחוה לב"ד לא זילא בה מילתא כמו באלמנה כדלעיל דמ"ג ע"א. ובאלמנה כיון דכבר יש להם מעשה ידיה יתנו לה מזונות ולא יעכבום משום מגילה עד שתבא לב"ד ודו"ק: בד"ה דזכי כו' דלעיל דזינתה כו' הוא בדמ"ה ע"א: בד"ה כתב כו' הא דקתני לקמן. הוא בדמ"ח ע"ב בברייתא:

דף מח ע"ב רש"י בד"ה לכתובתה כו' למילתיה מאי היא הד"א וסה"ד: תוס' בד"ה רב אסי כו' דאפילו עולא דמפרש כו'. עי' לקמן בדנ"ז ע"ב ודנ"ח ע"א:

דף מט ע"א תוס' בד"ה היאך אני קורא בה מתוך פ"ה משמע כו'. מדכתב רש"י שעד עכשיו לא פירשו לך הכתובים אלא משפט נודרת בבית אביה ומשפט נודרת בבית אישה כו' ולא זכר נמי ומשפט נודרת בדרך ולא חזרה. ועוד מדכתב רש"י וזו שנדרה בדרך משמסרוה לשלוחין כו' ולא כתב שמסרוה לשלוחין וחזרה ועוד מה לו להזכיר שנדרה בדרך דאי איתא דלא הדרה למילתא קמייתא אפי' נדרה בבית אביה אחר שנמסרה וחזרה אינה ברשות אביה מכל זה משמע דאיצטריך ליה נמי למגמר אם היא ברשות האב אם לאו כשהיא בדרך אע"פ שלא נתארמלה ונתגרשה. וה"ק אי לא כתיב האי קרא לא הוה ידעינן אפי' משפט נודרת בדרך אע"פ שלא חזרה אח"כ על ידי אלמנות או גירושין וכ"ש כשחזרה והשתא דכתיב האי קרא ואשמועינן אפי' כשנתאלמנה בדרך ונתגרשה דאינה ברשות אביה כ"ש בנדרה בדרך ודוק היטב:

דף נ ע"ב גמ' כפומבדיתא ואגביה רב חנא כו'. כלומר וכן בפומבדיתא הוה עובדא ואגבייה רב חנא בר ביזנא למזון מן שמטלטלין אמר להו רב נחמן לדייני דנהרדעא ולרב חנא בר ביזנא זילו אהדור כו' ודו"ק היטב:

דף נא ע"ב רש"י בד"ה והמקבל כו' לפי שאין קונין כו'. עי' בגיטין פרק הנזקין ד"נ ע"ב:

דף נה ע"א תוס' בד"ה ולשביעית כו' דבסוף מס' שביעית ע"ש בפי' ר"ש:

דף נז ע"ב תוס' בד"ה תיובתא כו' ובהדי אלמנה כו'. הוא במתני' דנדרים דע"ג ע"ב:

דף סה ע"ב גמרא ורמי מסאני. ס"א וסיים מסאני כו': תוס' בד"ה ה"ג כו' תבלות דידה ניהו. כלומר ולא דאב ע"ש דמ"ג ע"א בגירסת התוס'. ואין מוכח מכאן דלא הוה דבעל. ומשיתר עליו כו' חוזר לעיל כלומר דא"כ ה"ל למיתני לעיל דהאב אינו זכאי כו' יתר עליו כו'. אלא דהפסיק בינתיים להביא ראיה דהאב אינו זכאי כו':

דף סו ע"א גמרא אל תקרי גדיותיך כתילוף אלפא ביתא דא"ט ב"ח ג"ז ד"ו כו': ע"ב גמרא ומת אמר אוי לו כו'. פי' ר' נחמיה אמר אוי כו' דאי אחר אמר היה לו לומר שהרגו ר' נחמיה ולמה אמר נחמיה:

דף ע ע"א גמרא והתנן קונם שאיני כו'. עי' לעיל בדנ"ט ע"א בתוס': תוס' בד"ה יוציא כו' מדפריך לעיל כו'. הוא בדס"ג ע"א: בא"ד ועוד יש כו'. מכאן ואילך הם דברי התוס' לא דברי ר"י ודו"ק: בד"ה הכא כו' פריך לקמן. הוא בדע"א ע"ב: תוס' בד"ה שהגיע כו' דהא קיימא לן כו'. עיין לעיל ריש דמ"ח ע"א:

דף עד ע"ב תוס' סד"ה ממאנת כו' מתניתין דהתם. הוא פי' בשלהי פרק נושאין על האנוסה ד"ק ע"ב:

דף עה ע"א תוס' בד"ה וחכמים כו' סימפון בעבדים כו'. עי' לעיל דנ"ז סוף ע"ב:

דף עו ע"א תוס' בד"ה ומודה כו' ולא פליגי כו'. התוס' אזלי לטעמייהו שפי' לעיל דע"ה ע"ב בסד"ה אבל כו' דפליגי אם יכול לטעון אפילו אם הביא הבעל ראייה ודו"ק: ע"ב תוס' (בד"ה בע"א) ודמי לתקפו כו'. עיין לעיל ד"כ ע"א בד"ה ואוקי כו':

דף עז ע"א תוס' בד"ה ליתני כו' לפרש דלשון כו'. עי' בריש פרקין ד"ע ע"א בתוס' בד"ה יוציא כו':

דף פב ע"א תוס' בד"ה התם כו' לכשתקתגה ממך כו'. הוא ביבמות דנ"ג ע"א (לו) כתוב ממך [לפנינו גם שם ליתא] אבל בפ"ק דב"מ דט"ז ע"ב לא כתב ממך:

דף פז ע"ב תוס' בד"ה ואלו כו' אפילו בשבועה כו'. עיין לעיל ד"פ ע"א בתוס' בד"ה ישבע כו':

דף צ ע"א תוס' בד"ה ש"מ כו' בשלהי פרקין כו'. הוא בדף צ"ד ע"א:

דף צב ע"ב תוס' בד"ה דינא כו' שמואל התם כו'. עיין בב"מ די"ב ע"א ברש"י:

דף צג ע"א תוס' בד"ה עד כו' בכספא במקום שכותבין כצ"ל: בא"ד מתנה התם. הוא בדמ"ט ע"א:

דף צה ע"א תוס' בד"ה וכי דשפיר פריך כו'. עיין לעיל ריש הכותב דפ"ג ע"א:

דף צו ע"א תוס' בד"ה אלמנה כו' דאמר אין כו'. הוא לעיל בדפ"ד ע"א: ע"ב תוס' סד"ה ור"י כו' הוא בדנ"ה ע"א:

דף צז ע"ב רש"י בד"ה מגורשת ואינה מגורשת ומן כו'. כלומר ואשמועינן דדוקא מן היתומים אין לה מזונות הא מן הבעל יש לה מזונות ודו"ק היטב גם בתוס'. וי"א דגוף דבבא מיירי במגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין ומלת כל מרבה אף מן הנשואין ודוחק הוא מכמה טעמים: תוס' בד"ה אלמנה כו' פי' ר"ת כו'. עי' לעיל דף פד ע"א בתוס' בד"ה לכתובת אשה משום חינא כו': בד"ה מתני' כו' וי"ל דחכמים כו'. כלומר הך פלוגתא דמתני' בתרייתא דת"ק וחכמים אין טעמם בפלוגתא דמתני' קמייתא דת"ק ור"ש אלא טעמם בפלוגתא דברייתא דר"מ ור"ש ודו"ק: בד"ה בתולה כו' באלו נערות. הוא בדף לח ע"ב: בא"ד אלא נערה כו' פי' ולא קטנה ע"ש. וא"כ קשה להאי תנא דמאי איצטריך כו' בשלמא בלא האי תנא ה"א דאיצטריך למיכתב נערה למעט קטנה ואי לא דרשינן בתולה שלמה כו' ה"א דאיצטריך נערה למעוטי בוגרת:

דף צח ע"א תוס' סד"ה דאמרי כו' למאן דאמר כו'. הוא לקמן דף ק ע"א:

דף צט ע"א תוס' בד"ה נתן כו' הקלבון בהכרע כו'. כן פי' רש"י בבכורות דף נו ע"ב ע"ש: ע"ב רש"י בד"ה שהקיטנית בכלע כו' דמזבני בבני דא"ל בנא בנא כו' כצ"ל והד"א:

דף ק ע"ב תוס' בד"ה אלו כו' אית לן כו'. עי' לעיל דף פז ע"א בתוס' בד"ה לכרגא כו':

דף קו ע"א תוס' בד"ה מבקרי כו' שתירצתי למעלה. הוא בדף קה ע"א בד"ה גוזרי כו': ע"ב תוס' בד"ה כדאמר כו' דקתני כל המקודם מחבירו כו' כצ"ל והוא שם ע"ב: בסה"ד ודאי הוי מאי לאתויי כו'. פי' אלא דניחא ליה להביא דאפי' בהקטרה דלא תנן תמיד של שחר קודם. כן פי' התוס' בר"פ כל התדיר דף סט ע"א ע"ש:

דף קז ע"ב תוס' בד"ה עמד כו' והא אמרינן כו'. הוא לעיל בדף ב ע"א: בא"ד מחמת מרדין. לשון זה בב"ב דף לח ע"ב ע"ש בפי' רשב"ם ובערוך:

דף קח ע"א תוס' בד"ה תנן אומר כו' נפקא מיניה לכותרת כו'. עי' בב"מ דף נג ע"ב: סליק בס"ד

חדושים והגהות על מסכת כתובות

מים חיים לרבינו חזקיה די סילוא ז"ל בעהמח"ס פרי חדש.

דף ג ע"א רש"י ד"ה שוינהו רבנן כו' והמפרש כו' ובא להתיר א"א כו' ולא מצינו זאת בתלמוד ע"כ. ואדרבה מצינו בבירור בס"פ האשה שלום דבעי' גם כדאמרינן מאי קידש קידש בביאה ונותן גט יע"ש וכן בפ"ק דסנהדרין דף יא גבי א' מהם קדשי בביאה והאריך ר"מ גם יע"ש:

דף טו ע"ב רש"י ד"ה והוא אומר כו' היורשין אומרין לה כו'. נראה דרש"י גרים היא אומרת בתולה נשאתי ולא גרים נשאתני וק"ל: תוס' ד"ה ומודה כו' מדלא נקט כו'. יש להלין בעד רש"י דאי הוה אמר ואם הלה טוענו אינו נאמן לא הוה ילפינן דאין מחזיקין בנכסי קטן דאמרינן בגמרא ואי דלא אכלה שני חזקה פשיטא דלא מהימן אבל אי הוה אמר אם הלה תובעו ליכא קושיא פשיטא ודו"ק. אי נמי אי הוה אמר אם הלה תובע אינו נאמן הייתי לר' יהושע ומתני' רצה לומר דין א' מוסכם אליבא דכ"ע:

דף טז ע"א משנה ואם יש עדים שיצאה כו'. הסמ"ע כתב שאפי' אם באו עדים אח"כ אינו נאמן וכן עיקר דאל"כ כל אחד יעריס: גמ' הא ליכא עדים וכו'. ק"ק דאימא בפלוגתא לא קמיירי ודו"ק: **שם** ע"כ לא קאמר ר"ג התם כו'. לפי מה שכתב הרמב"ן במלחמותיו דהכא ליכא חזקה דגופה והכי סברי התוס' שכתבו לקמן כיון דרוב וכו' לרב פריך וכו' ואם איתא דס"ל דאיכא חזקה דגופה אפי' לשמואל אתיא א"כ קשה לימא ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא היכא דאיכא חזקה דגופה אבל הכא לא וצ"ע ודו"ק: תוס' בד"ה ה"נ כו' אע"ג דמודה ר"ג כו'. כלומר דמודה ר"ג הוי משום ברי וברי מודה דר"י הוי משום מגו וק"ל: **ע"ב** ד"ה וליחוש כו' (דאי בעי כו') או אם יצא כו'. לקמן דף פ"ח ע"ב ד"ה הוציאה גם דחו זה ע"ש ודו"ק:

דף יז ע"ב גמרא בשלמא גבי אביו משכחת לה כו'. לפי' הה"מ דס"ל דאם הגדיל הבן ג' שנים הויא חזקה ניחא טפי מה דאמרי' רב הונא דיוקא דמתניתין קאמר ולפי' רש"י ניחא טפי אהי דאמרינן ואפי' הגדיל קמ"ל ודו"ק: רש"י ד"ה בטעת כו' דיכול לומר המחזיק שלא נגלית. כלומר דאמר בעל השדה שלא מיתה מפני שיכול לומר המחזיק שלא נגלית לי מתחתו וק"ל:

דף יח ע"א גמ' והא קי"ל המלוה את חבירו כו'. קשה טובא אמאי לא הקשה לו לרישא דמתני' טעמא דאיכא מגו והא ליתא דהא קי"ל המלוה כו' וי"ל דהוה אמינא דרישא דמלתא פסיקתא קתני ובפלוגתא לא קמיירי ועי"ל עם מה שהקשו התוס' דאכתי ליתני ואם יש עדים כו' וז"ו כוונת המקשן דליתני מודה ר"י כו' [ע' בביאור על המהרש"ם שי"ף] ובסיפא אל תפרעני אלא בפני כו' והשיב לו התרצן דאי הו"ל למתני' סיפא היינו דוקא ואם יש עדים משום התלוקה האחרת היא אריכות לשון וכמ"ש התוס' ותריץ ודו"ק: **שם** אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבדה הוא. לפי פרש"י איכא למידק דלימא ר"י אפי' בהלה הובעו כיון דאיכא מיגו וליתני אליבא דרבנן ואין זה קושיא דאליבא דרש"י אם הלה תובעו אע"ג דאיכא מיגו לא מהימן אלא אי קשיא הא קשיא דלפי המסקנא לימא ע"כ ל"ק ראב"י דנשבע אלא בטוענו קטן אבל במנה לאביך בידי שאין הלה תובעו נאמן בלא שבועה וכבר הוקשה זה להריב"ל ותו קשה דאמאי לא קאמר מנה לך בידי והאכלתיך פרס ותו קשה ודקארי מאי קארי לה כיון דלעיל תירץ לו משום דקבעי למיתני סיפא כ"ש הכא דקשיא רישא לסיפא וצ"ל לתרץ לכל זה דהמקשן היה ס"ל דבכנו אינו מעיז אליבא דכ"ע ולזה הקשו דליתני אליבא דרבנן ואהיא שפיר סיפא דמתני' משום דליכא מגו וכמ"ש התוס' ותדם לו התרצן דבכנו מעיז אליבא דרבנן ולקושיא הא' והכי משום דלא מצי למיתני סיפא והאריך ודו"ק שקצרתי וביאור מימרא כרכה עם חדושי תוס' ורש"י כבר האלכתי בשיטת גיטין בפרק הניזקין יע"ש ואין כאן מקומו: תוס' ד"ה אלא כו' וק"ק דהו"ל לאקשויי כו'. כלומר דכדמשנינן התם אמר רב בבא בטענת אביו הו"ל והא קטן קתני אלא מאי קטן גדול וברור ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה פסולי עדות כו' משחקים בקוביא כו' ואין נאמנים לומר פסולים היינו. כל זה פרש"י לפום הקס"ד וק"ל: **שם** ד"ה הפה שהתיר כו' ופסולי עדות דקאמרי כו'. קשה טובא אמאי לא פי' רש"י זה לעיל וי"ל דבשלמא לעיל ה"א דפסולי עדות הם משחקים בקוביא ולא משוו נפשייהו רשעים משום דהוי פסול דרבנן אבל כאן א"א לומר כן דא"כ מאי קאמר בשלמא פסולי עדות כו' לימא משום דאין אדם משים עצמו רשע ולפיכך פי' פסולי עדות שהיו קרובים כו' ודו"ק:

דף יט ע"א גמרא והלא דקאמר מלוה [כו' לעולם דאמר מלוה] כו' ק"ק דפשיטא [וע' תוס' ד"ה וכגון ולק"מ] וי"ל דה"ק אליבא דרבנן דפליגי עליה דר' נתן ומשני כר' נתן והלכתא כוותי' ודו"ק: **שם** לעולם דקאמרי עדים כו'. דקדק הר"ן כו' דמדלא קאמר לעולם דקאמר לוה ואין כתב ידן יוצא ממקום אחר ואומר שהעדים יודעים שהיה אמנה שאינו נאמן משום דמשוויה עדים רשעים ומדלא אוקמא הכי ש"מ שהוא נאמן ולא אמר אין אדם משים עצמו רשע אלא דוקא לדידיה אבל לאחרינא מהני וק"ל: תד"ה חזקה כו'. וק"ק אמאי לא הקשו מהא דאמרינן מפני מה אמרה [תורה מב"מ הטוענה ישבע] פי' יהא נאמן במגו ומשני חזקה אין אדם [מעיז] משמע דאתיא חזקה ומרעא למגו וי"ל לייבב ועיין בס"ם יבין שמועה [ובאמת לק"מ דנהסיא דרבה הוי החזקה נגד טענת המגו והבעיא דב"ב היכא שהחזקה נגד הטענה שטוען עכשיו ודו"ק]: **ע"ב** תוס' ד"ה ואם כו' לא שאומרים כו'. הש"ך פירש דמיירי בקרובים ומשתעיי' האי פירושא ממ"ש התוס' לקמן ד"ה אלא אמר וכו' אבל הכא שאומרים קטנים היינו או קרובים משנולדו וכו' משמע בהדיא בקרובים מיירי ויש לפרש בע"א:

דף כ ע"א תוס' ד"ה ולוקי כו' דאודויי אודי ליה כו'. קשה טובא דאי הכי כי מקשינן פ"ם השואל מדשמואל אדשמואל ליפני דשאני התם דאודויי ליה וכבר עמד בזה הרש"א יע"ש: בא"ד משום דחד מינייהו מוחזק. ק"ל דהא אמרי' בפ' השואל ולחזי פרה ברשות דמאן קיימא ומשני דקיימא באגם משמע דאינו מוחזק ודו"ק [ולק"מ דהתם מ"מ איכא חזקת מרא קמא]. בא"ד ורשב"א גר' לו להעמיד כו'. דהיינו דוקא לרב נחמן אבל המקשן אסיק אדעתי' שטר ולכך הקשה ומגבינן ביה וברור הוא ודו"ק: סד"ה אלא כו' ורשב"א אומר דהכא כו'. ק"ק כפי מה שפי' רשב"א לעיל דמיירי בשוכר אין אנו צריכין לזה ודו"ק:

דף כא ע"א גמ' ומי אמר שמואל הכי. ק' לפי מה שסוברים קצת פוסקים שאם העדים אינם זוכרים העדות דצריך לצרף עמהם והביאם מור"ם בהגהותיו וגם לפי מה שפי' הירושלמי דבשאין זוכרים המלוה ואפי' ע"י השטר רבנן מודו דצריכן לצרף וכמ"ש התוס' לעיל סד"ה ור' יוחנן כו' לוקמא בהש"ג וי"ל דאה"נ דה"מ לאוקמא הכי ותירוצא רווחא נקט ודו"ק: רש"י ד"ה רב יהודה אמר כו' הכי איתא בפ"ק דקדושין דף לב ע"א: **ע"ב** תוס' ד"ה האמר כו' דא"כ קשה דרב אדרב כו'. כוונת התוס' דאי איתא דהגמרא מקשה מכח דכיון דחיים לעיקרא בחתימה ה"ה בכתיבה אלא דמייתי לדרב פפי להכריח דבכתיבה מחזי כשקרא ואין סברא לחלק ואם אנו מפרשין כן הסוגייא א"כ שנוייא דהלא אימא היא מכרתת דאיתא גם אליבא דרב וא"כ קשה דרב אדרב אבל אם אנו מפרשין דטעמא משום נוגעין בעדות מאי דקא משני אלא אימא אתיא לליבנא דרב הונא ולק"מ ותריץ ודו"ק: גמ' עד נעשה דיין כו'. קשה דמנ"ל לתלמודא דמאי דקאמר מעידין בפניו קאי לדיינין אימא דקאי לעדים אחרים וכפרש עם מה שפירש ר"ת לקמן [דף כ"ב בתוס' ד"ה תרי] ואיכא למימר עם מה שהקשה הרשב"א והביאו הר"ן דהיך מעידין בפניו והא קי"ל דקבלות עדות בג' ותירץ דכיון שהדיינין הם העדים הוי כאילו עצמם הם מקבלים עדות מאחרים כיון דקיום שטרות מדרבנן א"כ מוכרח תלמודא למימר דהאי מעידין קאי לדיינין דאל"כ מאי בפניו וברור הוא:

דף כב ע"א תוס' ד"ה תרי והרי ניניהו פי' בקונטרס כו'. לפרש"י קשה אמאי לא מוקי לה בתרי ותרי דגזלנות והדיינים מזימין את העדים שמשתהמו אינן נאמנים והו ק' אמאי לא משני לעולם ערער דפגם משפחה ודקאמרי אנן ידעינן שנשתררו רבו ולפי' ר"ת ניחא הב' קושיות אמנם קשה אמאי לא קאמר ברישא גלוי מלתא בעלמא ותו דפשטא דמעידין לא משמע הכי ויגיד עליו רעו מעידין דלעיל (והרמב"ן והר"ן בחדושיהם כתבו דעיקר כדברי רש"י ועי' בב"י) ודו"ק הטיב ומה שהקשתי דאמאי לא משני לעולם ערער וכו' לרש"י ניחא דהשתא ומה כשמכחישין את העדים אמרינן דגלוי מלתא בעלמא ונאמנים כ"ש אי אמרינן ידעינן דשחרריה דנאמנים אפי' כשהתמו ולפי' ר"ת איברא דהמקשן דקאמר אי ערער כו' ודאי דמיירי בהזמה מ"מ ליפני דמיירי בידעינן דשחרריה ודו"ק ולמ"ש דלפי' ר"ת פשטא דמעידין לא משמע הכי אדרבה לפי' ר"ת ניחא דגם מעידין דלעיל הוא כולל וקאי אפי' לדיינין והוי דומיא דהאי מעידין דהכא ולפרש"י לא אתו שפיר דהאי מעידין דוקא ודו"ק. אכן קשה טובא לדעת ר"ה דקושטא קאי שהכריתו לפי דעתם דלא כרש"י מ"מ לגמרא גופה תיקשי אמאי לא מוקי דמעידין קאי לדיינין (ועמד) [וערעור] דגזלנותא ותרי ותרי הוא כשר דאוקי גברא אחזקתא ומשתהמו אין מעידין דהוו נוגעין בעדותן ואין לומר משום דס"ל לתלמודא דלא הוי נוגעין בעדותן שהרי כתבו התוס' לעיל ד"ה האמר רב פפי משתהמו דמי לנוגעים יע"ש וי"ל דס"ל לתלמודא דמעידין הוא כולל ומיירי בין בדיינים בין בשאר איכפי וממ"ש התוס' לעיל אין קושיא דיש לחלק ודו"ק הטיב: ד"ה במותב כו' תדע מדקאמר כו'. הקשה הריב"ל דמאי ראיה מייתו כפי מ"ש הרא"ש שמאי שצריך לכתוב וחד ליתובי הטעם שאע"פ שכתבו תלתא מ"מ אמרינן שמפני שהיו סבורים לחתום תלתא ואח"כ לא התמו אלא שנים לכך צריך לכתוב וחד ליתובי וא"כ מאי ראי' מייתו מבי דינא דשאני התם דאין ב"ד פחותין מג' ואע"פ שלא כתב וחד ליתובי ליכא למטעה אבל במותב תלתא לעולם אימא לך דהויא עיכובא וצריך ליכתוב וחד ליתובי. וי"ל דהתוס' ס"ל דכשכותב בבי דינא אף לכתחלה א"צ לכתוב וחד ליתובי וכפי זה מייתי ראיה במדרגות ודו"ק: בא"ד מדפריך ודלמא כו'. ק"ק אמאי לא הכריחו כן התוס' מליפנא דגמרא דקאמר ותו לא צריך ודו"ק: **ע"ב** ד"ה הכא עליה. ואומר ר"ת דחזקה דאשה כו'. אין להקשות דמאי דייקא איכא בנתגרשה דאיכא למימר שמא יבאו עדים ויזימו לאותה שאמרו נתגרשה ותנא מזה ומזה [וכן מבואר בתוס' לקמן כ"ו ב' וש"מ ובת"י כאן]: ד"ה אי הכי כו'. משום דמשמע לי' דמיירי בזה אחר זה דוקא כנ"ל ודו"ק [ועי' מהר"ם שי"ף]:

דף כג ע"א גמ' קמ"ל כו' ודמגרשי בנגעא. מכאן קשה לפי' רשב"ם בפרק יש נוחלין דף קל"ד ע"ב דכתב דמגרש אית ליה קלא: שם מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא. ק"ק דא"כ האי תלוקה דמשנאת לעיל הו"ל למתנייה ועם מ"ש התוס' ד"ה מאן דמתני' כו' אתי שפיר: תוס' ד"ה מ"ש כו' וסיפא בחזקת א"א. מה שעיינתי בזה הדבור מצאתיו שכ"כ מוהרש"ך ח"ב סי' ק"ה יע"ש: ד"ה תרווייהו כגון שאנו יודעים כו'. בזה מתורץ מאי דקאמר גמרא תרוייהו בא"א דקשה טובא דכיון דזה מכחים לזה אין כאן אלא עד אחד שהיא אשת איש דממ"נ חד מנייהו פסול: שם והא כו' ומיהו קשה לרשב"א כו'. יש לייבב קושיא זו עם קושיא אחרת דקאמר והאמר אבוה דשמואל ואמאי לא מקשה מהברייתא וי"ל דה"ק ובאיכא קול קודם שהתירוה וה"ב אם אתו עדים עצמם של אותו קול הוי כעדים קודם שהתירוה וקאמר הגמרא טעמא דלא אתו עדים הא אתו אותם עדים של הקול מיתסרא אע"פ שהתירוה והאמר אבוה דשמואל וכו' כלומר אם איתא דכל היכא דאיכא קול והתירוה ואח"כ באו אותם עדים עצמם שלא תנשא א"כ לוקמא שמואל דנשאת נשאת ממש ואיכא קול קודם וטעמא דנשאת ממש הא התירוה לינשא כיון דאיכא קול לא תנשא אלא ודאי מדלא אוקמוה בהכי משמע ודאי דאפי' דאיכא קול לא מיתסרא א"כ י"ל דהשבויין אינם נאמנים אלא שאנו רואים אותם שבויות ואע אין אנו עדים אלא אחר שהתירו אך אם יבואו עדים ויאמרו ראיתיה שבויה ונמצא שהשבויה היה קודם שהתירוה אינן נאמנים ודו"ק: ד"ה עידי כו' וקשה לר"ת דבשבויה נמי כו'. קשה טובא דתנן קי"ל בכך ה' אילו אפי' אלנין שגו אם עבד עבודתו כשירה ומתכברת שאינו חייב סקילה כיון שעבודתו כשירה ודו"ק:

דף כה ע"א גמרא מאי לאו ליוחסין לא לתרומה כו'. וקשה דלמ"ד מעלין מתרומה ליוחסין תיפשוט וי"ל דהאי ברייתא אתיא כמ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין: **שם** אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה כו'. ק"ק מאי דהוה הוה וי"ל דנ"מ שמי שיש לו שטר שאבותיו בזמן הזה נשאו את כפיהם דהויא חזקה ודו"ק: **ע"ב** תוס' ד"ה שקרא כו' לוי קטן. ק"ק לפי' דאמאי נקט הגמרא לוי ולא הו"ל אלא שקרא אחריו קטן [דבריו צ"ע]:

דף כו ע"א תוס' ד"ה במסית כו' ומנלן דהכי הוא כו'. ק"ק דמאי נ"מ וי"ל דניחא טפי דכאותו מעשה הנזכר בברייתא שהעלו ר' לכהונה הוי מעין זה לכהונה: גמ' אימור דאמר ראב"ע כו'. וקשה ודקארי מאי קארי לה ולפי התוס' ניחא דלא סיימה למלתיה וקשה לו אבל לפי י"מ קשה וצ"ע: **שם** ודילמא איקרו כו'. קשה דאימא בפני ב"ד נתנו לו ותו קשה דאמאי לא אוקמוה כר"ע ובתר דקנסינהו עזרא כאוקמתא דרב חסדא ולכן נ"ל שהיותר נכון דגרסינן אלא בתר דקנסינהו עזרא לראב"ע לכהן דוקא ולר"ע אף לכהן ולא הניחו לסיים למלתיה והקשה ליה (לרב חסדא) אפי' כראב"ע לא אתיא דליתיב דלמה אקרו ומשני אמר רב חסדא ואפי' לר"ע אתיא והשתא אתא שפיר דלא קאמר אלא אמר רב חסדא אך קשה דהמתרץ קאמר הוא דאמר כראב"ע מאי אסיק אדעתיה ודו"ק: תד"ה אין בתר כו' ועניים דהתם אין לפרש כו'. רבים בתורה נתקשו בזה ול"ע שהדבר ברור דאם אנו מפרשים דהוי עניים לוים דוקא א"כ לא אתיא אפי' לר"ע וא"כ מאי הקשינו לאותם מפרשים אף לדידן קשה ודו"ק: גמ' אלא הכ"ע דמוחזק לן כו'. קשה לדעת התוס' דכתב הורדה חיישינן לזילותא א"כ אמאי קאמר דנפק עליה קלא דאימא לחד דאתא ממדינת הים ואתא חד ואסקינהו ואתו עדים שנים ואחתינוהו ואתא עד אחד אוקי תרי להדי תרי ואוקי גברא אחזקתא דעד אחד ראשון וכמ"ש רש"י ולאו מלתא היא דשאני התם דאיכא חזקה המסייע לעד קמא אבל הכא ליכא חזקה אלא ע"פ עד א'. וליתא לע"ד דגם הכא איכא חזקה דאכשתנה אליבא של כד' עדים ועי' בהרמב"ם תמצא דאיכא חזקת אביו יע"ש: **ע"ב** גמ' אי הכי אפי' כו' ודאי שפשטא דתלמודא הכי דר"א קאמר אימתי קבלה שאין מעלין לכהונה הוא בדאיכא עוררין ומתקיף רב אשי לקבלה דלשמעינן רבותא אפי' בתרי או לימא מגיאות בתרי כי היכי דלא נטעי ולס"ד דגמרא דחיישינן לזילותא היה אפשר לפרש דגם ר' יהודה דקאמר אין מעלין לכהונה הוא בהאי מגיאות דתלמוד אלא דס"ל דאין מצטרפין דקאמר ליה אימתי כלומר הדין שקבלת בכה"ג לאו טעמא משום דאין מצטרפין דלעולם דמצטרפין אלא טעמא הוא דחיים לזילותא זה היה נראה לכאורה וזה לא אפשר דא"כ מאי מתקיף לה רב [אשי דלמא] לא נקטה בתרי משום תדוסא דר' יהודה דאין מצטרפין ויש לדחות דאקבלה קאי וכדלעיל ודו"ק: תד"ה אנן כו' כדמשמע הכא כו'. (וכב"ש אתיא) [ומכ"ש השתא] הכא (ודו"ק) דחזקת הכא אינו מוצאה לבנו מידי ספק שאפשר שהוא בן גרושה ואעפ"כ מוקמינן ליה בחזקתי' כ"ש התם שכיון שהאם אוקמינן לה בחזקתה ליכא ספק כלל וק"ל: בא"ד דא"כ היכי מייתי כו'. וקשה טובא דגם לרש"י תיקשי דשאני גבי זונה דאיכא חזקה דסיתר אבל בינאי ליכא חזקה כלל כמ"ש רש"י וצ"ע:

דף כז ע"א מתני' כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות כו'. ד"ה אמאי לא נקט כל נשים. ולרב פפא דקאמר בגמ' הא בשפחה דידיה כו' אתי שפיר. [ועי' ביטה מקובצת]: גמ' ומאי שנא מב' שבילין. פי' מיימוני פי"ט מהל' אבות הטומאה ועי' בתוספתא בשבית הר"ם ז"ל כפי' המשנה דמשמע דלא כתוס' ודו"ק: **ע"ב** ומאי שנא מהאי מעשה כו'. לפום מאי דהוה אסיק אדעתיה תקשי ליה מתני' [לעיל כ"ג א'] דהאשה שאמרה נשביתי וטהורה אני דנאמנת ואמאי והא הוי מגו במקום עדים וצ"ע: שם ז"ל אייתי סהדי דלאו אחיך הוא. פירש"י בב"מ דף ל"ט או בקש אחרים כו'. ק"ק דא"כ מאי קאמר תרתי לא עבדי הא ליכא אלא חדא וי"ל דלשיקרא לעולם אינו חשוד ומאי דקאמר בגמרא תרתי לא עבדי היינו שיתשקו ועוד שיאמרו אין אנו יודעים וכמ"ש התוס' ויש להביא ראיה לפירוש רש"י משפחה דידה דמהימנא והתם ליכא תרתי אלא חדא דאפשר שלא ידעה ואתיא ומשקרא אלא ודאי כדאמרן ודו"ק:

דף כח ע"א גמרא ת"ש דתניא היא נדחת כו' איבעיא להו היהה כו'. וקשה דבקמייתא מאי קמיבעיא ליה אי בחצר שלה פשיטא שהוא נדחה ואי בחצר שלו פשיטא שהיא נדחית ואי דאגיד מיגד א"כ מאי קאמר ת"ש ודקארי לה מאי קארי לה ול"נ דקא מיבעיא בחצר שלה משום דהוה אסיק דאיכא עדיפות באיש יותר מבאשה והא דאקשינן לקמן אילימא בחצר שלו פשיטא היינו מכח סיפא א"נ כיון דגברא איכא עדיפות הוי פשיטא: תד"ה קיום כו' כיון דמדאורייתא כו'. תימה לתמיהתם דגם האחר יזייף השוכר ולא יגבה ממנו ודו"ק:

דף כט ע"ב תד"ה ותד כו' וא"ת ולישתוק מלו תהיה לאשה כו'. ק"ק דבודאי כשהקשו תוס' היינו לקושטא דתלמודא לקמן [דף מ"ו] דליכא עשה וא"כ מאי מתרצין ודו"ק [ועי' לקמן מ' א' בתוס' ד"ה ניחי כו' א"כ מיתורא כו' דהואיל כו' ודו"ק]: תד"ה אייתרו כו' וחד לאונס וחד למפתה כו'. קשה טובא שמאחר דליכא קרא דולו תהיה לאשה אלא גבי אונס ומיעטיה קרא בריבוי דנערות גבי מפתה פשיטא דאיכא חייבי כריתות כמו הסברא מבחוץ אי לאו כתוב קרא דולו תהיה והשתא לא אסיקו תוס' דעתייהו דאיכא ג"ש וצ"ע [ועי' ש"מ]:

דף לא ע"א גמ' לא תימא ע"מ להכניסו כו'. קשה דהוי לשון מיותר ויראה לי דה"ק לא תימא ע"כ להכניסו דוקא אלא אימא כו' והכ"ע בשעמד והכי דייק לישניה דרש"י ז"ל שכתב בעוקר עצמו אחר העמידה ע"מ להוציא כו' כלומר שעד עכשיו היה ע"מ להכניסו אלא דמשעת עמידה ואילך הוי עקירה להוצאה אלא דקי"ל דא"כ מאי מקשי ליפלוג וליתני בדידיה לא מצי מפליג משום דברישא מיירי בכולל כדפריסית ויש לייבב דה"ק דליתני מתני' דוקא כשעמד ע"מ להוציאו וליפלוג וק"ל ודו"ק: **ע"ב** איסור גניבה היכא איסור שבת ליכא. ק"ק דאימא כגון שהיה החפץ ברה"ר סמוך לרה"י וגנבו משום דאיכא איסור שבת ואיסור גניבה וי"ל דליפני דהיה מגרר ויוצא לא משמע הכי ודו"ק: תד"ה ורמינהו כו' ארישא דמתני' ה"מ למיפרך כו'. לא דייק דכפי מ"ש התוס' לקמן ד"ה אלמא בהם ר"י לק"מ דחייבי כריתות קשיתי' ועי' בחדושי הלכות לקמן ודו"ק [ועי' מהר"ם שי"ף]:

דף לב ע"א גמרא מה לעדים זוממים שכן אינן צריכין התראה. ק"ק דהמ"ל שכן לא עשו מעשה: תד"ה ואי כו' וי"ל דשאני כו'. מקשים דבעדים זוממין לא שייך למימר דתם עלייהו ול"נ דכממון כתבו התוס' ז"ל ברים פ"ק דב"ק דף ד' שאע"פ שבילם משלמים העדים (וכפי) [ומשום] זה לא פלוג (רבנן) ושייך שפיר למימר תם עלייהו ודו"ק: **ע"ב** תד"ה מכדי כו' אימא ה"מ היכא דלא אתרו ביה כו'. אל"כ דמיהורא דכן יתנן בו שמעינן מינה תרתי חדא דלא הו"ל אלא כן יעשה בו והו דמייתר ודו"ק:

דף לג ע"א תד"ה אלא כו' אבל הכא נתקיימה הזמה במלקות. כלומר דכל עדות שאתה יכול להזימה (לא) הוה עדות משום דאיכו מתיירא לשקר והכא נמי מתיירא לשקר משום דלוקה ושפיר מקרי כאשר זמם וברור ודו"ק:

דף נא ע"ב רש"י ד"ה שתתלתן כאונס. ועי' בתוס' דב"ק דף מ"א ע"א ד"ה וכמאן כו' יע"ש:

דף נה ע"ב תד"ה ובתרומות כו' כדמשמע בירושלמי. גם טעם רש"י מבואר בירושלמי ופלוגתא היא התם ועי' בתוס' דמנחות דף ל':

דף סט ע"א ד"ה ואיפתיק מכאן רגיל ר"ת. עמ"ש בתוס' לקמן בס"פ הנושא בד"ה ה"ג:

דף קד ע"ב ד"ה ה"ג כו' אבל נרבה כו'. קשיא לי שהרי כתבו התוס' לעיל פרק מציאת האשה דף כט שאם א' מבעלי דינין טוען איזה טענה נגד הדין שמחוייב הדיין לומר שקר אתה דובר וא"כ הכא אמאי איפתיק רבה וצ"ע:

בראש פ"ב סי' ל' כתב דפסק הרי"ף לקולא בבעיא דלא נתביתי יע"ש. והכי משמע בהדיא בבכורות דף ל"ו יע"ש ודו"ק: סליק בס"ד

מאת הגאון כו' מוהר"ר אהרן שמואל ב"ר ישראל קיידונובר ז"ל (מהרש"ק) בעה"מ תפארת שמואל על הרא"ש.

דף ה ע"ב בסוגיא דשמעתין מהו לבעול בתחלה בשבת כו'. ע"כ מוכח בסוגיא זו דישנו ב' בקיאים האי' כמ"ש רש"י בד"ה או כר"ש וכו' והכי כמ"ש התוס' ד"ה לדם וכו' דאפילו אינו בקי לבעול רק בלא עשיית פתח ג"כ מיקרי בקי ושרי לבעול בשבת וא"ל דל"ל ב' בקיאין דמה מי שאינו בקי גמור רק בקי לבעול בלא פתח שרי כ"ש בקי גמור לבעול בלא דם ובלא פתח די"ל דע"כ צריכי לב' בקיאי דאם הוא אינו בקי לבעול רק בלא פתח אז אסור לו לבעול לליסנא דתבורי מיתכר דהא עכ"פ מוציא דם ועושה חבורה ואינו שרי לבעול אלא לליסנא דמיפקד פקיד ולכן מוכרחין אנו לומר דישנו ב' בקיאין וא"כ לכל הלשונות שרי. ואין לומר דל"ל למימר דבקי בלא פתח הו"ל למימר בקי בשניהם וא"כ לכל הלשונות שרי די"ל דא"כ ה"א דאם הוא בקי רק לבעול בלא פתח אסור לו לבעול בשבת לכל הלשונות ובאמת לליסנא דמיפקיד פקיד שרי ולכן הוצרכו לב' בקיאין וא"כ ע"פ הוכחה זו קשה קושיא עצומה היאך אסיק אדעתיה דהמקשה להקשות ורב שרי וכו' פרש"י אלמא ס"ל דס"מ מותר והאמר כו' דהא דברי רב הכא לאו משום שאינו מתכוין אלא משום דהוא בקי ולכל לשון כדאי' דהיינו לליסנא דמיפקד פקיד אף בבקי בלא פתח לבד וגליסני דתבורי מיתכר בקי בשניהם וא"כ נפל קושיא בבירא. ואין לומר דהמתרץ תירץ באמת כן וכמ"ש רש"י בד"ה מודה וכו' עכ"פ קשה היך אסיק אדעתיה דהמקשה זעולה על רוחו להקשות והא זה מוכח דבעל האיבעיא איירי בבקי מכח קושיא של תוס' ורש"י וא"כ ליכא קושיא כלל. בלא זה לא היה קושיא זו קושיא כלל דמאי פריך רב שרי כו' די"ל דהמקשה סבר כפי' ר"ת לעיל בד"ה לדם הוא צריך דהיינו בביאה ראשונה א"צ לדם ולא ניחא ליה אלא שלא יתקלקל פעם אחרת כשיבעול והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופסיק רישא דלא ניחא ליה שרי דלא הוי פסיק רישיה כמ"ש התוס' בד"ה האי מסוכריי' וא"כ אינו מוכח דבעל האיבעיא איירי משום בקי דמכח קושיא לכא פסיק רישיה נכא לומר דאיירי בבקי ואם פסיק רישיה אינה קושיא אינו איירי בבקי וא"כ הקשה הקושיא של ורב שרי שפיר וא"ל דא"כ מאי תירץ המתרץ בהשוא כו' פרש"י אבל כאן יש בקיאין והא לא איירי בבקי די"ל דה"ק התרצן להמקשן דמנ"ל לומר כפי' ר"ת ולהקשות דילמא הפי' כמו שתירצו התוס' וא"כ ליכא קושיא כלל דהא ס"י ר"ת אינו מוכח. אבל השתא קשה דה"ל להתרץ השני ג"כ לתרץ כן דהכא איירי בבקי להך ליסנא דמיפקד פקיד אף בבקי בלא פתח לחוד שרי ולהך ליסנא דתבורי מיתכר בקי בשניהם ולעולם כר"י ולמה נסוג אחור מתי' הראשון. בלא זה י"ל דמש"ה תי' כן משום דהתרצן בא לסורות רבותא גדולה לרב דאף שהוא אינו בקי אפ"ה מותר משום שהוא מקלקל והשתא ליכא לאקשויי לתרץ דאיירי בבקי דמה שאינו בקי מותר משום שהוא מקלקל מכ"ש כשהוא בחדא וק"ו בשניהם דלא בא לידי קלקול כלום דשרי וא"כ נכלל הכל בתירוצו מסא"כ אי הוי תריץ דאיירי בבקי ה"א דלרב באינו בקי לעולם אסור אף במקלקל כר"ש. ואין לומר דהא ס"ל כר"י. די"ל דכבר א' דהיינו באינו מתכוין ס"ל כר"י דאסור ובמקלקל ס"ל כר"ש דאסור. וא"כ תי' שפיר אבל קשה מכח תירוץ ראשון נסתר זה דכבר אמרנו דיש ה"א בהמקשן דאפילו בקי אסור וזה אינו מן הסברא דמה שאינו בקי מותר משום שהוא מקלקל לר"י או שאינו מתכוין ס"ל כר"ש מכ"ש כשאינו עושה כלום וא"כ שני התירוצים סותרים זה את זה וממ"נ נשארה חדא קושיא בקשיא. בל"ז ה"א

ה"א דמשום הכי לא תי' רב בבקי משום דס"ל דזה וודאי דאם הוא בקי רק לבעול בלא פתח אינו הוי אמינא בעולם דהרי לבעול לכתחלה מאחר דאינו בקי שפיר בוודאי איכא לן למיחש פן ואולי יעשה פתח והוא לא ירגיש מאחר דהוא אינו בקי ממש וא"כ א"י רב לתרץ ללישנא דמיפקד פקיד שריא לבעול בבקי בלא פתח דזה אינו ה"א דשרי לכתחלה וסגיא לי דלא מחייבי ליה בעבר ובעל בדיעבד. ובבקי בכניסה אף דאפשר לומר דמן הדין אינו אסור מאחר דאינו עושה כלום אעפ"כ א"י רב לתרץ הכי דהיכי יתרץ לה דוודאי ניחא להתרצן לתרץ כולה מילתא בחדא מחתא וא"כ א"ל דללישנא דמיפקד פקיד שרי משום מקלקל וללישנא דתבורי משום דבקי בכניסה. משום דניחא ליה לתרץ כולה בחדא מחתא. וגם א"ל ליתני כולה מילתא בחדא מחתא הכי והל"ל ללישנא דמפקיד וללישנא דתבורי בכניסה שרי משום דבקי בכניסה. משום דא"כ איכא למיגזר דאפי' אינו בקי בכניסה ג"כ שרי ללישנא דמיפקד והא דאמר דבקי בכניסה לאו משום לישנא דתבורי דהם אינו שרי באופן אחר כ"א בקי בכניסה ממילא אף די"ל דמן הדין אינו אסור בבקי בכניסה אעפ"כ רב א"י לתרץ בשום בקי כאמור אבל קושטא דמילתא דאף בבקי גמור אסור משום גזירה אטו שאינו בקי גמור ומוכח זה מן האיבעיא לעיל דאל"כ דס"ל לבעל האיבעיא דבאינו בקי גמור אסור ובבקי גמור אפשר למישרי ליה א"כ קשה דס"ל למיבעי ג"כ הכי ואת"ל חבורי מיחבר מי אמרינן רוב בקיאין הם דהיינו בקיאים בכניסה ושרי או לאו אלא ע"כ ס"ל לבעל האיבעי דאף בבקי גמור אף שאינו אסור מן הדין אסרו חכמים משום גזירה דאינו בקי גמור ללישנא דמיפקד ובאמת אינו ה"א הם דליפרי ליה משום דחיישינן שמא יעשה פתח ולא ירגיש כמו שאמרנו. אבל השתא קשה דלמאי דתרין רב משום מקלקל וכו' האי ברייי' דלא יבעול וחכמים מתירים איך מוקי לה דאי מקלקל מאן אסר לא ר"י ולא ר"ש כיון שאינו מתכוין וא"ל דמאן דאסור ס"ל דמתקן א"כ תיקשי ליה איהו ס"ל דשרי משום מקלקל וא"ל דס"ל כחכמים. איכא למימר דחכמים דשרי משום דס"ל כר"ש ואיהו ס"ל כר"י. בלא זה דאוקמה רב להאי ברייתא במתקן והא דשרי משום דס"ל כחכמים ודקשיא לן איהו ס"ל כר"י וחכמים ס"ל כר"ש די"ל דהוא איירי בבקי בכניסה ואינו עושה כלום אינו מקלקל ואינו מתקן וזה אף לר"י שרי אבל החכמים י"ל דאיירי באינו בקי גמור וליכא למיגזר שמא יעשה פתח. ועוד אף אם יעשה נעשה עכ"פ באינו מתכוין ואינו מתכוין מותר דס"ל כר"ש. אבל באמת מנ"ל למיגזר אבל השתא נסתר זה דכבר הוכחנו דאפילו בבקי גמור יש אסור משום גזירה שאינו בקי גמור ואינו בקי גמור בעצמו ג"כ אסור משום גזירה שמא יעשה פתח וא"כ השתא גזירה אחת. בל"ז י"ל דאוקמי רב להאי ברייתא במקלקל ודקשיא לן הא ליכא מאן דפליג בזה במקלקל ואינו מכוין דיהיה אסור וא"כ איך ס"ל לת"ק דאסור די"ל דרב מוקי פלוגתייהו כאי חיישי' לאקרורי דעתא דת"ק ס"ל דוודאי מן הדין שרי לבעול אך חיישי' לאקרורי דעתו מן שבת עד יום ב' וחכמים ס"ל דלא חיישי' לאקרורי דעתא וא"כ רב דס"ל דשרי ס"ל כחכמים. וא"ל א"ה קשה אדמיפלגי בשבת אי חיישי לאקרורי דעתא ליפלוגי כמ"ש. די"ל בשני פנים הא' דאי הוי פליגי כמ"ש אי חיישי לאקרורי או לאו לא הוי ידעי' דשרי לבעול משום חבורה היכא דלא שייך לחשש לאקרורי דאדרבה ה"א דבשבת פשיטא דאסור משום חבורה ולכן פליגי במ"ש. הב' דלהכי הורה הברייתא פלוגתייהו בשבת להודיעך כחן דחכמים דאף בב' ימים לא חיישינן לאקרורי. משא"כ אי הוי פליגי במ"ש לא הוי שמעינן רק יום א' דלא חיישינן לאקרורי אבל בשני ימים ה"א דחיישינן וא"ל ליפלוגי במ"ש ולהודיעך כחו דת"ק דס"ל דחיישינן לאקרורי אף ביום א' די"ל כח דהתירא עדיף. וא"ל דאם הוי פלוגתייהו באקרורי ובשבת מדין חבורה ס"ל לתרווייהו דשרי א"כ איך אמר והני תנאי כהני תנאי דאותו ברייתא דס"ל דחייב בשליפי בק"ש ס"ל דלא כמאן לא כת"ק ולא כחכמים דהא ס"ל לתרווייהו דשרי רק פלוגתייהו באקרורי די"ל דגם אותו הברייתא דס"ל דפטור בשליפי ס"ל כחכמים דלא חיישי' לאקרורי וא"כ שרי לבעול בשבת והברייתא דס"ל דחייב בק"ש ס"ל כת"ק דחיישינן לאקרורי וא"כ אסור לבעול בשבת וא"כ ליכא עדה וחייב בק"ש. אבל השתא קשה דאי אמרי' דפלוגתייהו דרב ושמואל יהיה באקרורי ובדין חבורה ס"ל לתרווייהו דשרי. א"כ קשה מאי הקשה רב חסדא מן תינוקת דילמא התם ליכא למיחש לאקרורי משום דכבר התחיל לבעול קא ביום רביעי ולמחר משכים לב"ד וא"כ נתברר אם היא בתולה או לאו ואז שרי ליה למיבעל בשבת ג"כ דלא שייך למימר לאקרורי. אבל שמואל איירי בתחלת ביאה בשבת ואז חיישי לאקרורי דעתו דס"ל כת"ק דחכמים. בל"ז י"ל דע"כ מוכח דפלוגתייהו דרב ושמואל קאי בדין חבורה ולא חיישי תרווייהו לאקרורי. דאי ים ה"א דחיישינן לאקרורי משבת עד יום ב' א"כ לא בעי בעל האיבעיא זה ואת"ל מקלקל הוא אפי' מיפקיד פקיד חיישי' לאקרורי ואסור או לא ושריא. וגם מנ"ל לרש"י לעיל דל"ג ואת"ל מקלקל דהא שפיר איכא למיבעי אלא ע"כ מוכח דס"ל לרב ושמואל דמכח זה מוכח דזה וודאי דלא חיישינן לאקרורי בשני ימים אבל השתא מכח תי' של קושיא ג' הני סותרים זה את זה וממ"כ נסתרה א' בקושיא. בלא תי' של קושיא ראשונה ס"ל דרב חסדא מקשה שפיר משום דס"ל דרב ושמואל ע"כ איירי בבקי משום דהם קאי על בעל האיבעיא ובעל האיבעיא ע"כ איירי בבקי מכח קושיא של רש"י ז"ל והא פסיק רישא וא"כ ליכא למימר הא דאסר שמואל משום דחיישי לקרורי דעתא והא בבקי איירי ואינו מוציא דם ולא שייך למימר ביה אקרורי דעתא אלא ע"כ פלוגתייהו איירי בדין חבורה וא"כ הקשה ר"ח שפיר אבל השתא מכח תי' של קושיא ראשונה מוכח דס"ל לרב ושמואל דאינם איירי בשום בקי רק ס"ל כפי' ר"ת בד"ה לדם הוא צריך ולפירושו אין אנו צריכין לומר דמיירי בעל האיבעיא דווקא בבקי וא"כ שני תירוצים סותרים זה את זה ונשארה קושיא ראשונה על עמדה ודו"ק [אמנם גוף הקושיא אינה ועתוס' ו' ב' ד"ה לא]:

דף נג ע"ב בגמרא דאלמנה בבית אביה יש לה מזונות כו' ישנו ב' פירושים הא' פי' רש"י דקאי על אלמנה מן האירוסין. והב' פי' הרמב"ם ור"ת דאיירי אף באלמנה מן הנשואין גם כן ניזונת מן האחים. קשה איזה פי' אמת. אם פירש"י אמת קשה דל"ל להגמ' למימר ממאנת איכא בינייהו דילמא בממאנת כ"ע מודים דאין לה ופליגי בארוסה בבית אביה דת"ק סבר דוקא באלמנה בבית אביה יש לה מזונות אבל אם בעלה קיים אין לה דלא ניחא לארוס דתיתזיל. ור"י ס"ל דעודה בבית אביה ל"ש אלמנה ול"ש ארוס קיים יש לה מזונות. וגם נראית בזה דהשתא לא יקשה מ"ש התוס' וא"ת אמאי נקט אלמנה דלפ"ז דוקא נקט אלמנה. בלא זה שנאמר אחר זה י"ל דהכפי פרש"י הוא אמת ודקשיא לן קושיא הנ"ל די"ל דע"כ מוכח דגם ארוסה שאינה אלמנה ג"כ יש לה מזונות דקשה דאיך תבין זה מה שהביא הששטן גרושה ושומרת יבם שהוא יתר אלא ע"כ צ"ל דאי לא הביא הששטן הברייתא במילואה ה"א דלמא בממאנת כ"ע מודים ופליגי בארוסה שאינה אלמנה וכקושיא הנ"ל וא"כ לא היה יכול למיפשט האיבעיא של ממאנת לכן מוכרח הששטן להביא הברייתא במילואה וא"כ יקשה מ"ש התוס' בשומרת יבם מאי אתא לאשמועינן בלא ע"כ צ"ל דל"מ קאמר ל"מ ארוסה דיש לה אלא אף שומרת יבם יש לה וא"כ אין לומר דפליגי בארוסה וע"כ דפליגי בממאנת וא"כ מתורץ קושיא הנ"ל. אבל השתא ק' איזה פירוש אמת בהאיבעיא דארוסה דישנו שם ב' פרושין. פירוש הא' פרש"י דקאי על ארוסה יתומה אם יש לה מזונות מן האחים והפי' הב' הוא פי' הרי"ף דקאי אארוסה שנתאלמנה וכגון שכתב לה כתובה והגיע הזמן בחיי הבעל וקא מיבעיא ליה אם יש לה מזונות מיורשי ארוס או לאו קשה אם פרש"י אמת ה"ל למיפשט מהא דממאנת דיש לארוסה מזונות כנ"ל. בל"ז בלא תי' א' ה"א תי' על קושיא זו דהגמ' היה מסופק במאי קמיפלגי ת"ק ור"י אם בממאנת ומוכח דארוסה יש לה מזונות או פליגי בארוסה ולא בממאנת והא דנקט שומרת יבם לאשמועינן דאע"ג דיכול היבם לבא עליה בע"כ ה"א דאין לה מזונות מן האחים אפ"ה יש לה מזונות מן האחים ולעולם ארוסה שאינה אלמנה אין לה אבל השתא נסתר זה מכח תירוץ הראשון וא"כ התי' סותרים זה את זה. בלא זה י"ל דהא דמוכח דארוסה יש לה מזונות בברייתא דממאנת שם איירי בארוסה קטנה דלאו כל כמינייהו להפסידה. ועוד דארוסה אינה רק מדרבנן. אבל בעל האיבעיא בעי אארוסה נערה שאירסה עצמה אחר מיתת אביה ואירוסין שלה מדאורייתא ממילא יש מקום לאיבעיא אם יש לה מזונות מן האחים או לאו. אבל השתא קשה איזה פי' אמת בפלוגתא רב ולוי דישנו שם ב' פירושים הא' פי' הרמב"ם דפלוגתא אף בארוסה קטנה וכסתימת לשון רש"י. והפי' הב' הוא פי' ר"ת דקאי פלוגתא דווקא בארוסה נערה אבל בקטנה כ"ע מודו. קשה איזה פי' הוא אמת דאם פי' רמב"ם אמת ק' דהל"ל למינקט גמרא פלוגתא באלמנה מן האירוסין וא"כ מכ"ש נשמע לרב דארוסה אין לה מזונות דהשתא אלמנה אין לה שאינה אלמנה לא כ"ש. ואין לומר דזה ק' ג"כ לפי' ר"ת דלוקמי פלוגתא באלמנה מן האירוסין כנ"ל די"ל דלאותו פי' באמת ארוסה קטנה יש לה לכ"ע ואם היו מוקי לה פלוגתייהו באלמנה ה"א לרב דאף קטנה אין לה ובאמת לאותו פי' יש לה אבל לפי' הרמב"ם באמת אין לה לרב א"ם דקשה לוקמי באלמנה פלוגתא בל"ז ה"א דע"כ א"א לאוקמי פלוגתייהו באלמנה דא"כ אתי רב דלא כמאן בברייתא דממאנת לא כת"ק ולא כר"י דזה מוסכם לכ"ע דאלמנה יש לה וע"כ מוכרח לאוקמי פלוגתייהו בארוסה וא"כ אתי רב ככ"ע דכ"ע מודו באלמנה דיש לה ובארוסה דאין לה ופלוגתא ת"ק ור"י בממאנת. אבל השתא נסתר זה דא"כ מאי קמיבעיא בארוסה נערה דהשתא ארוסה קטנה דאירוסין שלה מדרבנן אין לה מזונות מן האחים כ"ש נערה דאין לה מן האחים אלא ע"כ דאיבעיא דארוסה קאי אף בקטנה וכנ"ל א"כ קשה ליפשוט מהתם מן ממאנת דיש לה אלא ע"כ דמסופק א"כ הדרא קושיא א' לדוכתיה דלוקמי פלוגתייהו של ת"ק ור"י בארוסה ולא בממאנת לפי פרש"י הנ"ל ודו"ק. אלא ע"כ פי' ב' אמת בממאנת היינו פי' הרמב"ם דאיירי אף באלמנה מן הנשואין ק' קושית המ"מ דא"כ היאך שייך לומר ממאנת איכא בינייהו דהשתא נשואה גמורה שנתאלמנה ניזונת מן האחים לד"ה ממאנת דעקרתה לנשואין מעיקרא מיבעיא. בל"ז הוה אמינא תי' המ"מ דאלמנה וגירושין ע"כ הם באים ולא מדעתה הוא מ"ה לד"ה יש לה משא"כ ממאנת דמדעתה הוא סבר ר"י דאין לה ות"ק פליג גם בזה אבל השתא קשה איזה פי' אמת בהאיבעיא דארוסה דאם פי' הרי"ף אמת דקאי על האלמנה מן האירוסין אם יש לה מזונות מיורשיו קשה איך קאמר מסברא לית ליה כיון דאירוסין כו' אדרבא מכח זה דאית לה בל"ז ה"א דה"ק מסברא לית לה מיורשיו דהא דהי' לה ממנו בחייו משום דאירסה כו' אבל לאחר מותו לא איכפת ליה אם תיתזיל וא"ל אם מיסמע ל"ש לך מסברא אית לה דזה מן הסברא כיון דלא קיים כו' וא"כ איך נתן לה בחייו דהא לא קים ליה אלא ע"כ דניחא ליה דלא תיתזיל אף אם לא קים כו' א"כ אף לאחר מותו ניחא ליה דלא תיתזיל ואית לה אבל השתא נסתר זה דהשתא אלמנה מן הנשואין אין לה מזונות מיורשיו ומוכרחים האחים ליתן לה מכ"ש אלמנה מן האירוסין דלית לה מיורשין דפשיטא דלא איכפת ליה אם תיתזיל דאפילו באשתו גמורה לא איכפת ליה אם תיתזיל אחר מותו בל"ז הוה אמינא הא דברייתא דממאנת דאלמנה אין לה מיורשין אלא מן האחים משום דהם איירי דנתאלמנה בחיי אביה. כמ"ש התוס' והאיבעיא קאי שנתאלמנה אחר מות אביה אבל השתא אם פי' ר"ת אמת דהפלוגתא רב ולוי דווקא בנערה ובארוסה קטנה כ"ע ס"ל דיש לה מן האחים א"כ היאך קאמר כתנאי דילמא הת"ק דהם ס"ל דאף בקטנה יש לה רק עד שתיארס. בל"ז ה"א חילוק הרמב"ם כמ"ש הטור א"ה בשמו בסי' קי"ב דהא דקטנה אין לה מן האחים מזונות דוקא שנתארסה שלא מדעת האחים וא"כ לפעמים אף בקטנה אין לה וא"כ מ"ש כתנאי ופלוגתא רב ולוי קאי אם נאמר כיון דאירסה וכו' או לאו אם נאמר כן אין לה מן האחים או לא נאמר כיון דאירסה וכו' וצריכין האחים ליתן לה מזונות אבל השתא נסתר זה דהשתא מן האחים מסופקים אכן אם יש לה ממנה מיורשין לא כ"ש ודו"ק:

סליק בס"ד

חדושים והגהות ממסכת כתובות

מהגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

דף ד ע"א תד"ה אבל איפכא כו' תימה דאמר כו'. נ"ב והא דלא מקשה אגופא דברייתא דמצריך להכניס המת לחדר וליכנס לחופה כשהוא אונן ולבעול אז באנינות ואח"כ מיקל גם באבילות דנוהג שבעת ימי המשתה ברישא הו"ל לקבור המת ואח"כ יכניסנה כיון דאין לו בנים מותר לישא תוך ז'. וע"ק דאמאי שרינן ליה מחמת אונס זה לעקור תקנתא דרבנן ולישא ביום ב' הו"ל לקבור המת ולישא אח"כ ביום ד' כתקנתא דרבנן כיון דמותר ליכנס בתוך שבעה וא"ל דמברייתא אין ראיה דלכך אין קוברין המת תחלה אף דיהא מותר אח"כ לישא לא יהא מותר לבעול כמ"ש התוס' בסמוך דלבעול אסור עד אחר ל' ולכך מכניסין המת לחדר שיוכל לבעול דז"א מב' טעמים חדא דלפי דעת התוס' עכשיו בקושייתם דאין לו בנים מותר ליכנס בתוך ז' ע"כ דמותר גם לבעול דאל"כ מה מועיל בכניסתו והא ראיה דלמסקנת התוס' בתירוצם אסקי דאין לו בנים אסור ליכנס עד אחר שלשים ודו"ק. ועוד דמשום בעילת מצוה לא הוי שרינן להכניס המת לחדר תדע דהא במת אם החתן ואבי הכלה לא שרינן להכניס משום בעילת מצוה אלמא דלא שרינן במת אביו של חתן רק משום קלקול הסעודה ואי מותר ליכנס תוך שבעה יקבור המת ואח"כ יכנוס אלא ודאי מוכח דאסור ליכנס תוך שבעה ולא ידעתי למה הוצרכו התוס' להוכיח מכאן ולא הוכיחו מגופא דברייתא כדכתיבנא. וצ"ע: **שם** דבלא"ה אסורה דצריכה כו'. נ"ב ר"ל אסורה להנשא לכך אסור גם האירוסין: **ע"ב** תד"ה עד כו' וכהן מוזהר עליה. נ"ב עי' בברכות שם ובסנהדרין מ"ז ב' מה שתירצו ע"ז: **שם** די"ל דכי מהדרי אפייהו. נ"ב עי' בסנהדרין שם שכתב מכי יסתם הקבר כהווייתו אז חל האבילות:

דף ז ע"א גמ' אמר ר"ה אמר ר' אבא בר זבדא. נ"ב עי' בספרי כנוס סופרים שהקשתי דהיאך א"ר הונא אמר ר' אבא בר זבדא והלא ראב"ז תלמידי' דר"ה דאיעקר מפרקי' דר"ה כדאיתא ביבמות ס"ד ב' וצ"ל דלצדדין תני א"ר חלבו אר"ה לחוד ור' אבא בר זבדא אמר זה בשם רב אך בראב"ש ובריי"ף איתא אר"ה אראב"ז אמר רב ולא הוזכר ר' חלבו וצ"ע:

דף ט ע"ב תד"ה אבל. אבל כשטוענת בתולה הייתי בגליל כו'. נ"ב וקשה דליהמנה בגליל מגו דאי בעי אמרה בתולה הייתי וע"ק מ"ש בתירוצם דמשמע א"י לטעון טענת בתולים בכל ענין דאדרבה נדייק כן דביהודה בכל ענין א"י לטעון אבל בגליל בענין א' מצי טעין דהיינו כשאומרת שבא עליה מאירוסין אבל כשאומרת בתולה הייתי אף בגליל מהימן. והנ"ל לכאורה ליישב קושי' חדא בחבירתה דמתחלה הקשו התוס' נימא דשטוענת בתולה הייתי אף בגליל מהימנא ואי קשיא א"כ אף בשטוענת שבא עליה נאמינה במגו י"ל דס"ל דל"א מיגו להוציא ומנ"ל לדייק מהכא דבגליל מצי טעין וע"ז מתרצים דמשמע ליה דביהודה בכל ענין א"י לטעון דביהודה נאמנת במיגו א"כ ע"כ צ"ל דס"ל דמיגו להוציא אמרינן א"כ שפיר מוכח דבגליל אינה נאמנת בשום טענה דאי הוה נאמנת באמרה בתולה הייתי היתה ג"כ נאמנת באומרת בא עליה במגו דבתולה הייתי כיון דע"כ מוכח דס"ל לתנא דמיגו להוציא אמרינן מדקאמר דביהודה א"י לטעון בשום ענין. אך עדיין קשה דילמא לעולם מיגו להוציא לא אמרינן ולכך בגליל אינה נאמנת לומר שבא עלי' אף דבתולה הייתי נאמנת והא דא"י לטעון ביהודה בשום ענין כי באומרת בתולה הייתי מהימנא בלא מגו כלל דאף בגליל נאמנת לומר בתולה הייתי ובאומרת שבא עליה ג"כ נאמנת ביהודה לפי שמתייחד עמה ולא בגליל אף דאית לה מיגו ל"א מיגו להוציא. וי"ל דהתוס' מדייקים מדתני א"י לטעון טענת בתולים בשום ענין בין טוענת שבא עליה ובין טוענת בתולה הייתי ואי ס"ד דבתולה הייתי אף בגליל מהימנא א"כ למה תולה אותה ביהודה הו"ל לומר רק הטענה הב' שיש חילוק בין יהודה לגליל דביהודה נאמנת לומר שבא עליה ולא בגליל אבל מדתלי ב' עניני טענות ביהודה ש"מ דאף טענת בתולה הייתי דווקא ביהודה מהימנא משום מיגו ולא בגליל דליכא מיגו:

דף י ע"א גמ' חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. נ"ב קשה דא"כ לאחר כמה שנים לא ליהמן דלא שייך האי טעמא שאם היה שונא אותה מתחלה לא היה טורח בסעודה וכונסה דאימא מתחלה לא היה שונאה ועכשיו הפך לבו לשנאותה ואנן קי"ל כר' יוסי ביבמות דקי"א ב' דלא נסתרה אף לאחר כמה שנים יכול לטעון וכן פסק הר"מ ופוש"ע סי' ס"ח שוב מצאתי בחידושי הרא"ה שכתב וז"ל ומיהו ה"מ דמהימן לאלתר אבל לאח"ז אינו נאמן דלא הימנוהו אלא לפי שאינו טורח וכיון שכן לאלתר הוא דאיכא למימר ה"מ אבל בתר הכי לא דאימלוכי הוא דמימלך כנ"ל וכל היכא דטען לאלתר שבעל אפילו לא בעל אלא לאחר כמה ימים מהימן דאכתי איתא לה"מ עכ"ל ולא ידעתי האיך איתא להאי טעמא דאם לא בעלה עד לאחר כמה ימים לא עשה סעודה ולא שייך עכשיו חזקה אין אדם טורח:

דף יב ע"א רש"י ד"ה למשמש כו' הרי אין שם טענת בתולים. נ"ב י"ל דאם היא מודה שלא בא עלי' בעת אירוסין רק שטוענת בתולה הייתי בכה"ג אם לא נאמר מיגו להוציא אינה נאמנת וי"ל בכה"ג דחזקת הגוף מסייע לכ"ע אמרינן מיגו דהטעם דל"א מיגו להוציא משום דהוא נגד חזקה דממון אבל כאן איכא מיגו וגם חזקה ובתוס' לעיל ד"ט ב' ד"ה אבל בגליל כתבו להדיא דנאמנת במגו ביהודה אבל שם בד"ה לא דקטעין סיימו ואי לא אמרינן מיגו להוציא א"ש ואף דאיכא מיגו וחזקה ובכה"ג בוודאי אמרינן מיגו להוציא אבל גם לדידיה איכא חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה ואוקי חזקה להדי חזקה ושפיר ל"א מיגו להוציא [וכבר האריכו המפרשים בזה]:

דף יג ע"א תד"ה ר"א כו' גבי משארסתני נאנסתי. נ"ב וי"ל דהתם הוי מיגו להוציא ועוד דהכא רוב כשרין אצלה דר"י פוסל אפי' ברוב כשרים כדלקמן וי"ל נסתרה לר"א נאמנת ברוב כשרים דווקא ועי"ל דמ"ע לא שכיח ולא חשוב מיגו ועוד דהכא איכא ג"כ סברא דבודקת ומונה: **גמ'** אלא לר"א תרתי ל"ל. נ"ב וי"ל חדא ברוב כשירין וחדא ברוב פסולין וכדאמרינן לקמן למאן דמכשיר מכשיר כו'. וי"ל דממשנה יתירה שמעינן לה. וי"ל דלא רצה לשנויי הכי דא"כ תיקשי הך דקידושין דע"ד א' אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי דקמ"ל אפילו ברוב פסולין קשה מה קמ"ל הא ממשנתינו מוכח זה וכדמקשה שם על מה דאמר להכשיר בתה ע"ש ועי' בתוס' בשמעתין בסמוך ע"ב בתוס' ד"ה מכשיר ודו"ק:

דף טו ע"א תד"ה פרט תימה דלר"ש קבוע מנ"ל. נ"ב י"ל דבע"ז דנ"ג ב' מקשה על מ"ש ואשיריהם תשרפון באש הא א"י ירושה להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דשא"ש. ותירץ משום דבשעת שעבדו העגל ניחא להם בעבודת כוכבים ושליחותיהו קעבדי ומקשו הנהו דלבתר דעבדי תשובה וכן שמקודם לישתרי ותירץ מאן מוכח הנה זה וודאי אלו האשירות שעבדו בשעת שישראל עבדו העגל הוי מיעוט דמיעוט נגד כל האשירות שבא"י שצוה לשורפן דהא לא ידעינן כלל אי פלחי באותו שעה אשירה רק דא"א דליכא חד בסוף א"י דפלח וא"כ וודאי מיעוט ומ"מ אסרינן לכל האשירות ניזול בתר רובא וע"כ מטעם קבוע כמע"מ דמי והא דלא הוכיח הש"ס מכאן לכ"ע דקבוע כמע"מ דמי די"ל דבזה איכא פלוגתא א"י אי מוחזקת מאבותיהן ועי' בב"ב ד"ק ודקי"ט ועי' בפרשת דרכים דרך הקדש דרוש תשיעי ולכך עדיף לאתויי דרשא אליבא דכ"ע אבל על ר"ש ליכא לאקשויי די"ל דיליף מואשיריהם תשרפון כדכתיבנא אך קשה לפמ"ש התוס' בפסחים פ"ק דלא חשוב קבוע כ"א כשהאיסור ניכר במקומו ועי' בפר"ח יו"ד סי' ק"י וכאן הא אין האיסור ניכר במקומו וצ"ע ועי' בספרי מ"ה ע' קבוע אות ג' מ"ש קצת ישוב לזה אבל אין לתרץ דאי מהך קרא לא שמעינן קבוע אלא לחומרא ולא לקולא דא"כ גם מהך קרא דוארב לא שמעינן אלא בספק נפשות דאזלינן להקל ובעלמא מנלן אע"כ דמן התורה אין חילוק כיון דהתורה גילתה בחד דוכתא דהוי כמע"מ הוי בכ"מ כמע"מ בין להקל בין להחמיר:

דף יח ע"א גמ' והא קי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים. נ"ב קשה דליתני מודה ר"י באומר לחבירו מנה לויתי ופרעתי תוך זמנו נאמן ואם יש עדים שלוה וקבע זמן והוא אומר שפרע ת"ז אינו נאמן. אך י"ל דאף ברישא אינו נאמן דהוי מגו במקום חזקה. אך קשה דליפשוט מהכא דל"א מגו במקום חזקה וי"ל דאין מזה הוכחה די"ל דאתי לאשמועינן דאין מחזיקין בנכסי קטן וכמ"ש התוס' בשמעתין בד"ה א"צ. אך לפ"ז יצא לנו מזה דאפילו מגו בעיקר החזקה ל"א דהא הכא ברישא הוא מגו בעיקר החזקה ועי' בחו"מ סי' ע"א בסמ"ע ס"ק ה' ובש"ך ס"ק ד' בענין מיגו בעיקר הנאמנות דאמרינן. ונראה לכאורה לפשוט מזה דגם מיגו בעיקר החזקה אמרינן דנאמנות עדיף מחזקה זו וראיה מחו"מ שם סכ"ב בהאמין מלוה ללוה דנאמן לומר פרעתי אפילו ת"ז אלמא דנאמנות עדיף מחזקה דא"א פורע וכיון דאמרינן מגו נגד נאמנות היכא דמגו הוא בעיקר הנאמנות כ"ש דאמרינן מגו נגד חזקה היכי דהוא בעיקר החזקה. אך י"ל דאין ראיה משם דנאמנות עדיף מחזקה די"ל בעלמא יש חזקה דאין אדם פורע כיון דיודע דאינו נאמן לטעון פרעתי א"כ וודאי לא פרע ואם איתא דאיתרמי ליה זווא הו"ל לפרוע בפני עדים אבל היכא דהאמין י"ל דפרע לו וסמך על נאמנותו שהאמינו המלוה מיהו קשה מנאמנות כבי תרי דעדיף אפי' מעדים ואעפ"כ היכי דיש לו מיגו בעיקר הנאמנות מהימן וכדמשמע בש"ך סי' ע"א ס"ק ד' עיי"ש וכן משמע מסתימת לשון הרמ"א שם דאל"כ הו"ל לחלק בזה בין נאמנות סתם לנאמנות כבי תרי ועוד למה הוצרך לומר בנאמנות כבי תרי דאפי' היה ללוה מיגו שהיה יכול ליפטר בטענה אחרת. הו"ל לומר רבותא טפי דאפילו יש לו מיגו בעיקר הנאמנות אינו נאמן אלא ע"כ דבעיקר הנאמנות נאמן ומכאן קושיא גדולה על הסמ"ע שם ס"ק ה' בתירץ הב"י שכתב שם ע"ש ודו"ק ולפ"ז הדק"ל ליתני ברישא מנה לויתי ופרעתי ת"ז שהוא נאמן ואם יש עדים שלוה ושהוא ת"ז אינו נאמן ואין להקשות פשיטא די"ל לאפוקי מאביי ורבא דאמרי עביד אינש דפרע בגו זימניה:

דף כב ע"א תד"ה במותב כו' תדע כו'. נ"ב עי' בראש ובחו"מ סי' מ"ו ולפמש"ש הש"ך בשם הריב"ש דבמותב תלתא יש חשש שמא היה א' פסול אבל בי דינא כשרים משמע א"כ אין ראיית התוס' ראיה וצ"ע:

דף כז ע"ב תוס' סד"ה אמר כו' אטו משום המסתפי מיניה הני סהדי. נ"ב בשלמא לפי' התוס' קאי אאלו עדים שכבר באו לב"ד ואנו רואים שיראים משא"כ אם נאמר שלא הביא כלל עדים לב"ד רק שאומר שיש לו עדים ויראים להגיד א"כ הבע"ד שכנגדו א"י מי הם א"כ אם נאמר לו שיביא הוא עדים אינו יכול להביא עדים האלו שאומר הבע"ד שיראים כיון שא"י מי הם רק עדים אחרים וא"כ קשה אטו משום דמסתפי הני כ"ע מסתפי:

דף ל ע"א תוס' סד"ה מיום. וזה גולה. נ"ב והתוס' בסנהדרין ל"ז תירצו דבגדי כהונה מכפרים כשעשו תשובה ועי' תוס' ע"ז מה שתי' עוד:

דף לא ע"א גמ' והא"ר סימון. נ"ב בשבת ובעירובין הגי' ר' ספרא:

דף לה ע"ב תד"ה אי כר' נחוניא כו' לא מוקמי ליה כר"י אלא כר"מ. נ"ב ק"ק דלמא באמת לא ס"ל כר"י ולא כר"מ אלא כרבנן והא דלא נקט יו"ם משום דלא נפעה דביוה"כ חייב ממון דאין בו מלקות כר"י קמ"ל יוה"כ לאפוקי מדר"י אך ז"א דא"כ לא הוי צ"ל שעושה יוה"כ כשבת מה שבת מתחייב בנפשו כו' אלא הו"ל עושה יוה"כ כיו"ט מה יו"ט לוקה ופטור אף יוה"כ לוקה ופטור ודו"ק:

תד"ה

דף לז ע"ב תד"ה ואח"כ כו' לדידיה אייתר ואתה תבער. נ"ב ואע"ג דאכתי לא ידעינן דמומתין בסייף הא מן הצוואר ואיצטריך ואתה תבער להכי וכמשמע בשמעתין דקאמר מנין למומתין בסייף שהוא מן הצואר כו'. הוקשו ש"ד לע"ע מה להלן מן הצוואר ומשמע דפשיטא לית דשופכי דמים בסייף רק דיליף מאתה תבער שהוא מן הצוואר דלא קאמר מה לחלן בסייף ומן הצוואר וכן מדקאמר מנין למומתין בסייף שהוא מן הצוואר ויליף משופכי דמים משמע דפשיטא ליה דשופכי דמים הוא בסייף ואעפ"כ בעי קרא דואתה תבער למילף שהוא מן הצוואר. שוב מצאתי בשיטה מקובצת שהרגיש קצת בזה ולענ"ד נ' דסוגיא דהכא חולקת אסוגיא דסנהדרין דמסוגיא דשמעתין משמע דעיקר ילפותא הוא על שהוא מן הצוואר אך בסוגיא דסנהדרין שם משמע להדיא דעיקר הילפותא היא דנילוף שהוא בסייף ולכך לא גרים שם מנין למומתין בסייף שהוא מן הצוואר רק גרים ואתה תבער כו' הוקשו ש"ד לע"ע מה להלן בסייף ומן הצוואר וגריס ג"כ בסייף ובשמעתין לא גרים מה להלן בסייף רק מה להלן מן הצוואר והוא דסוגיא דהתם ס"ל דאי הוה ידעינן דרוצח בסייף מנקום ינקם ממילא הוה ידעינן דהוא מן הצוואר אך למ"ד חנק חמור לא ידעינן כלל לרוצח שהוא בסייף ואיצטריך ואתה תבער למילף שהוא בסייף אבל בשמעתין ס"ל להש"ס דאף אי הוי ידעינן דהוא בסייף מנקום ינקם אעפ"כ צריך ואתה תבער למילף שהוא מן הצוואר דהו"א דברזי' מיברז ולא ס"ל הך שינויא דלפי חרב ורש"י בחומש תפס עיקר הך סוגיא דסנהדרין ודו"ק ולפמ"ש מיושב קו' התוס' ד"ה הוקשו דלפמ"ש סוגיא דשמעתין אתיא אף למ"ד חנק קל דאעפ"כ איצטריך ואתה תבער למילף דהוא מן הצוואר ותימה לי דממ"ש התוס' בד"ה ברור לו משמע ג"כ דס"ל דסוגיא דהכא ס"ל דבעינן קרא על הך גופי' דמן הצוואר דלא כסוגייא דהתם ודו"ק היטב ותבין: **שם** ד"ה יכול כו' נקיש נמי מיתת בעלים בידי אדם. נ"ב כיון דבהך יומת כולל מיתת בעלים בידי אדם דמיני' אקיש למיתת שור וגם כולל מיתה בידי שמים כפשטי' דקרא בעליו יומת בידי שמים א"כ לקיש מיתה בידי אדם למיתה בידי שמים כיון דתרווייהו בחד תיבה כתיבי:

דף לח ע"א גמ' אלא אמר רמב"ח איצטריך סד"א. נ"ב ע"כ צריך לפרש הכין דבאמת על פדיון מיתה בממון לא צריך תרי קראי דמלא תקחו כופר נפקא וקרא דכל חרם צריך דלא ניחייבי' ממון ומיתה ואי קשיא הא מלא יהי' אסון נפקא איצטריך סד"א כו' וקשה דאכתי כל למ"ל דממן האדם לא יפדה לחוד הוה ילפינן וי"ל איצטריך ה"א דה"מ מיתות קלות אבל מיתות חמורות ליעבד בהו תרתי איצטריך כל ואף דלדעת התוס' לעיל רוצח הוי ממיתות חמורות וא"כ מלא יהי' אסון נפקא י"ל דאכתי לא הוה ידעינן סימא עינו והרגה בדבר אחר במיתות חמורות דלא יהי' אסון הוא בסימא עינו והרגה בה. ובחידושי הריטב"א מפרש בהיפך דלרמב"ח הך דלא תקחו כופר אתיא לאוריי דלא נחייבי' מיתה וממון וא"כ הך דכל חרם אתיא לאוריי דלא נפטרי' ממיתה ע"י ממון וכמו שדורש לעיל ר"י בנו של ריב"ק ומיושב בזה קושית התוס' בשמעתין ד"ה אבל וכבר הקשו במג"ש ומהר"ם לובלין על שיטת התוס' למה לא פי' ג"כ דלא תקחו כופר אתיא לאוריי דלא נחייבי' מיתה וממון ומיושב קושייתם ונ"ל דהנה לשיטת התוס' לעיל דל"ו ב' ד"ה מיתות קלות איצטריך ג' קראי שלא נפדה בממון א' על מיתות קלות שניתנה שגגתן לכפרה בממון וא' על מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה בממון אבל ניתנה לכפרה בגלות והג' למיתה חמורה שלא ניתן לכפרה כלל והנה אם נאמר כשיטת הריטב"א דהך דכל חרם אתי לאוריי שלא נפדה בממון א"כ י"ל דאתי לאוריי על חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה כלל וריבויא דכל אתי לאוריי על שניתן לכפרה ע"י גלות אבל אכתי קלות שניתן לכפרה ע"י ממון לא ידעינן דאינו מועיל בהם פדיון לכך פי' התוס' בהיפך דמרוצח נפקא לן חמורות דלא ניתן לכפרה כלל דהיינו דרך עליי' וחמורות דניתן לכפרה בגלות דהיינו דרך ירידה וכ"ז מלא תקחו כופר ומתנא דבי הזקי' נפקא לן וקלות דניתן לכפרה בממון מחרם אשר יחרם לא יפדה נפקא לן וריבויא דכל הנכתב בקרא דחרם דרשינן באא"ע דלא נחייבי' מיתה וממון וע"ז קאמר רמב"ח איצטריך כל חרם ר"ל ריבוייא דכל איצטריך להכי אבל פשטי' דקרא דחרם אשר יחרם לא יפדה מיירי כפשטי' דלא נפדה ממיתה ע"י ממון ואיצטריך למיתות קלות רק דרמב"ח קאי ריבויא דכל דע"ז הי' עד השתא הקושיא דכל ח"ל כמבואר לעיל בתוס' ד"ה מיתות קלות עיי"ש היטב ובזה מיושב קושיות המג"ש על התוס' דהיאך אפשר לדרוש כל חרם דלא נחייבי' מיתה וממון הלא פשטי' דקרא מבואר דקאי על פטור מיתה בממון דאמר לא יפדה ולפמ"ש א"ש דבאמת פשטי' דקרא קאי ע"ז גם להתוס' ולאוריי על מיתות קלות רק ריבויא דכל קאי לרבות סימא עינו והרגה בד"א דלא נחייבי' ממון ודו"ק היטב ומיושב ג"כ קושית מהר"ם לשיטת התוס' דא"כ כל ח"ל אף שכבר ישבנו לעיל דאיצטריך למיתות חמורות אך לפמ"ש א"ש בל"ז דאדרבה מכל ילפינן הך דהכא דלא נחייבי' תרתי ולא מייתר כל וממאי דאסיק בש"ס ולרבה דאמר חידוש הוא שחידשה תורה האי כל חרם מאי עביד ליה משמע כפי' התוס' דאילו לפי הריטב"א הל"ל האי לא תקחו כופר מאי עביד וצריך לדחוק דה"פ ולרבה פי' א"כ ליכא למימר דלא תקחו כופר לאוריי אקנס וע"כ לא תקחו כופר כפשטי' דלא נשקול ממון ונפטרי' א"כ האי כל חרם מאי עביד לי' וקשה למה הוצרך להאריך כ"כ בפשיטות הו"ל להקשות לא תקחו כופר מאי עביד לי' וי"ל משום דבעי לשנויי סבר לה כת"ק כו' דקאי אכל חרם לכך אסיק קושיתו אכל חרם ודו"ק: **תד"ה** הא כו'. נ"ב עי' מהר"ם לובלין וצ"ל דמה שהתוס' לא פירשו כפרש"י דא"כ מתנא דבי חזקי' לעיל נפקא לי' דסימא עינו והרגה בה הוי בהכאה אחת ונפקא לן מדתנא דבי חזקי' מה מכה בהמה לא חלקת בין סימא עינו והרגה בה בין לא הרגה אף מכה אדם ולא שייך תי' התוס' בסמוך דמכת משמע בהכאה אחת דהכא ג"כ הכאה אחת ע"כ הוכרחו התוס' לפרש דקאי אסימא עינו והרגו בד"א דהך לא נפקא מדתנא דבי חזקי' דלעיל דמיירי בהכאה אחת לכך הוצרך לומר מאידך תנא דבי חזקי' נפקא:

דף לט ע"א תוס' סד"ה מה. ולא לאבי בוגרת. נ"ב קשה על אביי לעיל דדריש ולא לאבי מתה שוב מצאתי בפ"י לעיל שעמד בזה עיי"ש:

דף מ ע"ב גמ' אלא ההיא בהפרת נדרים הוא דכתיב, נ"ב וי"ל כיון דגלי קרא דאיסור וממון שוה מעתה גם בושת ופגם נילף מינה וכמ"ש כעין זה לעיל בתוס' דל"ט א' ד"ה הואיל: **תוס'** סד"ה הא כו'. נ"ב וע' לקמן מ"ד ב' תוס' ד"ה הלא"ה שתי' בע"א:

דף מא ע"א גמ' קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי. נ"ב קשה דהוא תחלתו בפשיעה לענין שן ורגל דאורחי' דהרי משלמין נ"ש מתחלתו והוא ממון וא"כ הוי תחלתו בפשיעה וסופו באונס הבא ע"י הפשיעה אך י"ל דשן ורגל פטור ברה"ר דאורחי' הוא אך ק' דא"כ קרן ברשות הניזק ליחייב נ"ש דהא הוי תחלתו בפשיעה לענין שן ורגל וסופו באונס לענין קרן בשלמא לר"פ דס"ל דרחמנא חס עלי' דאכתי לא אייעד א"ש אבל לר"ה ברי' דר"י דהפטור הוי משום אונס קשה דהא הו"ל תחלתו בפשיעה וצ"ל דע"כ לא מחייבינן תחלתו בפשיעה אלא בשומרים בב"מ דמ"ב א' אבל בנזקי ממונו לא מחייבינן לי' משום תחלתו בפשיעה. אך ו"א שבב"ק דכ"א ב' מבואר דאף גבי נזקין מחייבין תחלתו בפשיעה אך התוס' בב"ק דכ"ב א' ד"ה דאפיך מיפך כתב דל"א תחלתו בפשיעה גבי רגל ליחייב נ"ש גבי קרן עיי"ש: **ע"ב** רש"י סד"ה טאי לאו בתם. ריה"ג הוא. נ"ב ולשיטת התוס' בד"ה הא מני דריה"ג ג"כ פוטר תם מכופר צ"ל דס"ד דאתיא כר"ש דמיחייב תם בכופר ע' בתוס' בב"ק שם: **שם** סד"ה דאכיל אימרי כו' יאכלם. נ"ב משמע דס"ל לרש"י דאף על האכילה לא מגבינן בבבל דהוה שינוי ואין כן דעת הרא"ש בפ"ב דב"ק סי' ג' עיי"ש:

דף מב ע"א תד"ה או. ואמאי איצטריך לשנויי כי קאמר רבה. נ"ב וה"ה דהוי מצי לאקשויי על מת דאמר מקודם כי קאמינא ממון הוי להורישו לבנו וכמ"ש התוס' בעצמם בפה"ד וז"ל ולכך הוצרך רבה לקמן לשנויי כי קאמינא ממון הוי להורישו לבנו כו' עיי"ש:

דף מג ע"א גמ' והא"ר אבא אר"י. נ"ב בב"ב שם הגי' ר' אסי: **תד"ה** עשוי. שהאלמנה יש לה לעולם מזונות. נ"ב וא"כ לעולם הם מועטים דאפי' מאה ליטרין מועטין הן אצלה וע' בריטב"א ותבין היטב תירוצם:

דף מד ע"א תוס' סד"ה משום כו'. נ"ב וכ"ה בירושלמי קידושין והביאו בתוס' קידושין דכ"ו א' ד"ה ולמה עיי"ש: **ע"ב** תוס' סד"ה הא כל. במהוה עצמה מיירי. נ"ב וקשה לר"מ ל"ל נערה מלא במוציא ש"ר וא"ל להוציא בוגרת דאי הוי כתיב נער חסר הוי ידעינן למעט בוגרת כמו באונס ומפתה:

דף מה ע"ב תד"ה על כו' הא ילפינן התם בכל הנסקלין. נ"ב ע' בשטמ"ק וע' תוס' סנהדרין שכל דבריהם שם הפוכים מדבריהם דהכא:

דף מח ע"ב רש"י ד"ה ושמואל אמר לירושתה כו' ולמציאתה כו'. נ"ב והא דלא נקט לטמא לה י"ל כיון דיורשה מטמא לה דהוי כמ"ם כדאיתא ביבמות פ"ט ב' וע' בתוס' שם שמפקפקים בזה ונראה דגם רש"י מסופק בזה ולכך השמיטו לגמרי:

דף נא ע"א גמ' אתאן לר"י דאמר אחריות ט"ס הוא. נ"ב קשה דהא אפי' לר"י קשה דהא טעמא דאחריות ט"ס דלא שדי אינש זוזי בכדי לכך במתנה לא אמרינן אחריות ט"ס ובמכר יש פלוגתא וא"כ הכא בכתובה דל"ש האי טעמא דלא שדי כו' ודמי למתנה. וע"ק דלא מבעי לדעת הסוברים דאחריות ט"ס ולא טעות מוכר ובעינן שהתנה המוכר א"כ הפא דלא התנה וודאי לאו ט"ס אלא אפי' לדעת הפוסקים דאמרינן גם טעות מוכר ואפי' לא התנה המוכר כלל וכמ"ש הש"ך בסי' ל"ט ס"ק י"ד מ"מ הכא ע"כ מיירי דומיא דרישא שכ' התוס' בשמעתין ד"ה מני דמשמע לי' לא כתב לה היינו לפי שהתנה עמה וא"נ בכה"ג שהתנה עמה שלא באחריות לכ"ע ל"א ט"ס דהיאך שייך ט"ס שהרי בפירוש התנה שלא באחריות וקושיא ראשונה יש ליישב דהכא כיון שהאשה מקנה א"ע לבעל עבור הכתובה חשוב כמו מכר דאמרינן בי' אחריות ט"ס ואמרינן דבלא אחריות לא סמכה דעתה ועל קו' שני' צ"ל דסיפא כיון דאתיא כר"מ דאינה יכולה למחול א"כ אפי' הותנה בפירוש שלא באחריות דמי ללא הותנה כיון דאין התנאי מועיל א"כ כמאן דליתא דמי וע' בתוס' בשמעתין ד"ה אתאן אך קשה בהיפך דא"כ י"ל דאתיא כר"מ וע"כ לא אמר ר"מ בלא כתב אחריות אינו גובה בשאר שטרות דאמרינן דמחל לית האחריות אבל בכתובה דאינה יכול למחול א"כ וכי טריף סתם לא כתוב אחריות מאילו מחלה בפירוש אחריות וכיון דמחלה בפירוש אינו מועיל כ"ש סתם והרי לר"י בשאר שטרות סתם אחריות ט"ס ובכתב בפירוש שלא באחריות מועיל א"כ הכא דאפי' בפירוש אינו מועיל כ"ש סתם וי"ל דזהו מה דאסיק בשמעתין וכ"ת כולה ר"מ ושאני לר"מ בין כתובה לשטרי ודלא כפרש"י לקמן דבכתובה ס"ל לר"מ אחריות ט"ס וזהו תימה השתא בשמ"ת דאיכא סברא דלא שדי אינש זוזי בכדי ס"ל לר"מ דל"א אחריות ט"ס כ"ש בכתובה אך הכוונה כמ"ש דהיאך שייך ט"ס הלא אפי' הותנה בפירוש שלא באחריות אינו מועיל בכתובה לר"מ דאינה יכולה למחול לכך ס"ל לר"מ בכתובה דאף דלא כתב אחריות כנכתב דמי דאפי' הותנה בהדיא שלא באחריות אינו מועיל וע"ז מקשה מברייתא דשמעינן לי' לר"מ דגם בכתובה אי לא כתב אחריות אינו גובה מהמשועבדים אך קשה באמת מ"ט דר"מ כיון דס"ל דאינה יכולה למחול אפי' כתב בהדיא שלא באחריות והיא מחלה האחריות אינה יכולה למחול וצ"ל דע"כ לא אמר ר"מ דאינה יכולה למחול רק העיקר הממון מנה ומאתים אבל השעבוד שלא תגבה מלקוחות יכולה למחול כיון דעכ"פ אית לה כתובה מדידית ושוב אינה קל בעיניו להוציאה ואם אין לו בנ"ח א"כ אף ביש לה אחריות היא קלה בעיניו להוציאה דמה איכפת לי' שהיא תגבה אצל הלקוחות ואי משום דליקרי' לוה רשע ולא ישלם א"כ גם באין לה אחריות אינה קלה בעיניו דלא ניחא לי' שאשתו תקרא לו לוה רשע ולא ישלם. ודו"ק: **ע"ב** ואבוה דשמואל אנס דשריא כו'. נ"ב ואפילו לדעת הרמב"ם דספק מה"ת לקולא רק דרבנן החמירו מ"מ הכא צ"ל דלאו ספק השקול הוא דא"כ לוקי אחזקת היתר ואחזקת כשרות וצ"ל דרובא הוא דרוב נשים לא מוקי אנפשייהו כמש"ל וא"כ וודאי בכה"ג אפילו מה"ת לחומרא וא"כ אונס איכי משכחת לה ואפשר שזהו כוונת התוס' בד"ה אונס במ"ש דאי מדרבנן לא הוי מוציאין אותה מבעלה. ודו"ק היטב: **תד"ה** אסורה כו' דצדקת גמורה היתה. נ"ב קשה דהא שמואל לא מפליג בין צדקת לאינה צדקת וכן בש"ס מקשה לשמואל אונס דשרי רחמנא היכי משכחת לה ולא משני בצדקת אלא וודאי הטעם חדא דאיך אנו יודעין אם היא צדקת אדם יראה לעינים כו' ובמקדש אשה ע"מ שהוא רשע אפילו אם הוא צדיק גמור מקודשת ועוד אפילו אם היתה עד עכשיו צדקת אל תאמין בעצמך עד יום מותך והן בקדושיו לא יאמין וצ"ל דכוונת התוס' דבל"ז קשה נוקמא בחזקת היתר לבעלה ועוד נוקמא בחזקת כשרות וצ"ל דרוב נשים לא מוקי אנפשייהו שלא יתרצו אח"כ מחמת תאות תשמיש והלבשת היצר ומיעוט דמיעוטי איכא דלוקי אנפשייהו כ"כ וא"כ רובא עדיף מחזקה ולכך ברוב נשים וכמעט כולם לא שכיח כלל דלוקי אנפשייהו אבל באסתר דאנו יודעים בצדקתה עד עכשיו שהיתה בכח צדקתה לכבוש יצרה ואינה מן הזרות על צדקת כזו שיהא הדבר שנוי ומאום אצלה מתחלה ועד סוף כמ"ש רז"ל טובתן של רשעים כו' שהטיל בת זוהמא א"כ נהי דאכתי מדי ספיקא לא נפקא שמא אינה צדקת ואת"ל שהיא צדקת שמא חוזרת בה והחמיצה מ"מ כיון דהוא ספק א"כ מוקמינן לה אחזקה ראשונה שהיתה בחזקת היתר לבעלה ובחזקת כשרות וכ"ז לא שייך אלא בצדקת גמורה כמו אסתר דאדרבה שהיא מן הזרות שהיא תתרצה לעבירה אבל ברוב נשים אפילו כשרות מ"מ שכיח טובא ע"י תאות תשמיש והלבשת היצר מי יוכל לדון עם מי שתקיף ממנו וכשל כח הסבל לסבול תאוות החומריי והסתת היצר בפרט בשעת מעשה ואפילו אם יכבוש היצר אח"כ מ"מ ברגע אחד שהפיל בלבו הנאת העבירה הרי יש כאן רצון בשעת ביאה ולכך לא משני הש"ס דמשכחת אונס בצדקת כאסתר כיון דהוא מילתא דלא שכיח כלל עדיפא לי' לשנויי דקאמרי עדים דזה שכיח יותר ודו"ק:

דף נב ע"א גמרא ואי דנדרה איהי מה לי כו'. דעת הב"ח דוקא לרבי יהושע דס"ל היא נתנה אצבע בין שני' אוי בנדרה היא וקיים לה הוא אינו פודה אף בנשבית ולבסוף הדירה אבל למאי דקי"ל דהוא נותן אצבע בין שני' אוי בנשבית ולבסוף נדרה היא וקיים לה הוא פודה דשייך ג"כ ערמה כיון דהוא נותן אצבע בין שני' וכ"כ הח"מ והב"ש סימן ע"ח ולא נהירא כיון דהיא התחילה בנדר מה חשש ערמה שייך כאן וכן משמע מלשון רש"י בשמעתין וכ"כ בש"ג בהדיא בשמעתין וכן משמע משמעתין דמקשה ואי נדרה איהי מה לי הדירה כו' ולא קאמר אי היא נתנה אצבע בין שיני' מה לי כדקאמר בסמוך אי היא נתנה כו' כתובה מאי עבידתיה וכאן לא קאמר הך לישנא רק קאמר אי נדרה איהי משמע דעיקר קושייתו מכח דנדרה איהי אף אם קאמר הוא נותן אצבע בין שיני' מ"מ לא הערים מידי כיון שהיא התחילה לנדור: **רש"י** ד"ה הכא במאי עסקינן. ובישראל פליגי כו'. נ"ב עי' בבאר היטב באה"ע סי' ע"ח ס"ק ד' מ"ש בזה ודבריו תמוהים דהיאך יכול לומר באשת כהן חלוק בהדירה תחלה ולבסוף נשבית אז הוא נותן אצבע כו' ובנשבית ולבסוף הדירה אינו פודה דהא בברייתא קאמר בהיפך דנשבית ולבסוף הדירה פודה וא"כ מקשה שפיר הא לא הערים מידי שהרי היא התחילה בנדר וא"כ אף באשת כהן מקשה שפיר מה לי הדירה כו' מה לי נשבית כו':

דף נג ע"ב תד"ה אלמנה. אבל מן הנשואין אפילו נתאלמנה אין לה. נ"ב מדנקט בבית אביה דהיינו מן האירוסין דוקא: **שם** ודייק דממאנת לת"ק מבית אביה נפקא. נ"ב דלרש"י נשמע הדיוק ממה דנקיט נתאלמנת וכמ"ש התוס' לעיל בתירוץ הב':

דף נה ע"א תד"ה ולשבח דל"ד למקבל מתנה. נ"ב וצ"ל לחלק דבמקבל מתנה נתן לו הלוה בפירוש מתנה זו וקנה אותו אבל ירושה דמטילא ואין דעת אחרת מקנה רק דהתורה זכתה לבנים לרשת נכסי אבוהון א"כ וודאי דלא זכתה לירש נכסי אחרים שעבודיהם א"כ וודאי דלא זכתה להם רק מה שנשאר לאביהם אחר פרעון כל החובות ולא זכו כלל בנכסים אלו ולפ"ז צריך ליתן להם היציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו רק דבע"ח גובה שבח היתר על היציאה וא"ש ההוא דיתומים אמרו אנו השבחנו ול"צ לאוקמי באפותיקי רק שלא נשאר לאביהם רק קרקע א' ואינו שוה יותר מחוב א"כ הם לא ירשו כלל וא"ש מ"ש דהיא בחזקת בע"ח ולא בחזקת יורשים דלא ירשו כלל דהתורה לא זכתה להם לירש רק המותר מן החוב וכיון שאין כאן מותר אין כאן ירושה כלל ודו"ק: **שם** ד"ה יסבון כו' א"ל כתובת ב"ד. נ"ב ואיה"נ אם היו כתובת בנין דיכרין לראשונים הי' נוטלים קודם דיסבון תנן רק הטעם לפי שאין להם כתובה כלל וקשה דהא הטעם דאחת בחייו וא' במותו אין להם כתובת ב"ד דאלו באים מכח חוב ואלו מכח ירושה דירתון תנן כמ"ש רש"י שם אבל למ"ד יסבון תנן אין סברא כלל למה א' בחייו וא' במותו לא יהי' להם כתובת בנין דיכרין כלל וא"כ למ"ד יסבון ע"כ דאית להו כתובת ב"ד וא"כ ע"כ אין מפריש קודם לנחלה רק קודם לכתובת ב"ד והדק"ל למה יהיו קודם כיון דהיא ג"כ בע"ח ואדרבה היא בע"ח מוקדם: **גמ'** איתמר רב ור"נ. נ"ב עי' תוס' מנחות דף ל' ע"ב דגרסי' ר' יונתן עיי"ש ד"ה הא איתמר: **שם** דאמר ר"נ. נ"ב עי' חולין ע"ה דגריס ר' יונתן ובמנחות גריס ר"ש בן נחמני א"ר יוחנן ובתוס' שם גריס אמר רבי יונתן ומוכח מהך דכאן דמייתי לה אפלוגתא דרב ורבי יונתן:

דף נח ע"א תד"ה ואפילו כו' ולא היבמה עד שתבעול. נ"ב משמע דלמשנה ראשונה היתה יבמה אוכלת בשעת זיקה:

דף נט ע"ב רש"י ד"ה דקדושת הגוף כו' אלא אסור על אדם א'. נ"ב עי' יבמות דפ"ח א' ובתוס' שם ד"ה אי קסבר: **גמ'** אין אשה אלא כו'. נ"ב וי"ל דלכך אינה טוחנת אופה מבשלת מכבסת דאין אשה אלא ליופי ומלאכות אלו מכחישים יופיה ולכך אינה מניקה דאין אשה אלא (לבנים) [ליופי]:

דף ס ע"ב תד"ה ואמר כו' אלא י"ל דגזרינן במת. נ"ב עי' רש"א. ועי' בריטב"א בחידושיו כאן שמפרש דברי התוס' על נכון ע"ש ועי' בר"ן: **שם** ד"ה והלכתא כו' דלא משעבדה להניק. נ"ב דווקא באינו מכירה אבל מכירה כופה אותה כדלעיל וכן מבואר בדברי הריטב"א ובמהרש"א דדברי הר"ש הזקן אינו אלא באינו מכירה ועי' בהגהות אשר"י בשמעתין דשרי אפילו במכירה וע"ש הטעם ועי' בר"ן שכתב דהר"ש הזקן התיר לאחר ג' חדשים מטעם כיון דהבעל קיים יסמסם בביצים וחלב ולפ"ז אפי' במכירה שרי אך הביא שם בשם הרשב"א דבגרושה ומכירה אסור ואינו מכירה שרי ומשכחת לה אינו מכירה מותר כגון שגרשה בעלה וילדה אח"כ וכבר עבר ג' חדשים מעת הגירושין ועדיין לא עבר ג' חדשים מעת הלידה דאי עבר ג' חדשים מעת הלידה וודאי מכירה כדלעיל אך לשמואל לעיל י"ל דאפי' לאחר ג"ח יכול להיות דאינו מכירה: **שם** מעיקרא מטמא דמעוברת. נ"ב שמא תעשה עוברה סנדל או משום דיחסה: **רש"י** ד"ה מוניני כו' דגים קטנים. נ"ב עי' רש"י סנהדרין מ"מ א' ובע"ז ס"ם א' פרש"י ג"כ מוניני דגים קטנים וברש"י שבת ק"ה ב' ק"י ב' ובערוך ע' מוניני פירש ציר דגים ובזה יתיישב מה דאמר לקמן דאכלה כוורי הו"ל בני חינני ולרש"י דשמעתין דהתם מיירי בדגים גדולים וקשה דהו"ל לפרושי: **גמ'** הוה לה בני אוכמי. נ"ב ה"ה כשהוא שותה שכר כדאמרינן בשבת ד"פ ב' ר' ביבי דשתי שיכרא בעיין בנתי' טפילה עיי"ש:

דף סא ע"א רש"י ד"ה תבשילא דארדי מין כמהין ופטריות. נ"ב עי' ברכות מ"ז א' ארדילייא פירש"י כמהין ופטריות:

דף סז ע"א גמ' רשב"ג אמר ה"ה כדינרין כו' שלא לפורסן. נ"ב תימה לפמ"ש [הש"ך בח"מ] דר"י דס"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ל"ד במשנתינו אלא אפילו בברייתא א"כ מאי מקשה דהא רב שמן בר אבא משמי' דר"י קא"ל ור"י ס"ל הלכה כרשב"ג אף בברייתא וצע"ג [ועי' שיטה מקובצת]: **ע"ב** דאמר מר זוטרא בר טובי' אמר רב. נ"ב בברכות הגירסא רב זוטרא ב"ט אמר רב וא"ל אמר ר' חנא ב"ב:

דף סח ע"א תד"ה לא. הואיל וע"כ מתחייב. נ"ב וקשה דהתינח לפחות מהחיוב אבל להוסיף יותר אם האב היה וותרן למה לא נשים באב להוסיף וי"ל דהתוס' אזלי לשיטתייהו לעיל ד"נ ע"ב דכתבו דהך דשמין באב היא רק לפחות ולא להוסיף: **ע"ב** גמ' הא דמחאי הא דלא מחאי. נ"ב קשה במחאי מ"מ דרשב"א דאבדה פרנסתה הלא עיקר טעמי' דרשב"א בנשאת הואיל ונתרצית כמ"ש רש"י לעיל משא"כ במחאי וי"ל דמה דמשני הא דמחאי ר"ל דר"ה דאמר הלכתא כרבי מיירי במחאי וכן מדוקדק בלשון רש"י אבל רבי ורשב"א פליגי בלא מחאי ובניזונת וכמסקנא דשמעתין דבניזונת א"צ למחות. ואף שהתוס' כתבו דלשון אבדו מזונותיהן משמע דאין רוצין לזונם אינו מוכרח וכמ"ש בשיטה מקובצת די"ל מילי מילי קתני אבדו מזונותיהן כשאין רוצין לזונם ולא אבדו פרנסתן כשרוצין לזונם ובזה יתיישב קו' התוס' בד"ה בין נשאו שכתב וליכא למימר דנקט נשאו דאפ"ה לא אבדו פרנסתן דא"כ לאשמעינן אפילו נשאו ובגרו ולפמ"ש לק"מ דבנשאו ובגרו מסקינן דלכ"ע צריך למחות ובמיחתה לא פליג רשב"א לכך אשמעינן נשאו ובלא מיחתה דהוי רבותא טפי. ודו"ק: **רש"י** ד"ה לא טרפה ממשעבדי כו' כב"ח בעישור נכסים. נ"ב לפמ"ש הריטב"א בחידושיו לעיל בהך שמעתתא בהא דאמר כל חדא דנפשה שקלא דאין הבת זוכה בעישור נכסים עד שתנשא וא"כ היאך יכולה לטרוף מלקוחות שלקחו מהאחין קודם לכן וי"ל דנהי דהיא לא זכתה מ"מ אינו דאחין ג"כ ולא היה להם כח למכור ועדיין צ"ע היכא דהי' מקודם מטלטלין כדי עישור נכסים וקרקעות חוץ לזה א"כ הי' הקרקעות דאחין וכדין מכרו שהרי נשאר עישור חוץ לזה ואח"כ כשנפסדו המטלטלין היאך יכולין לטרוף מלקוחות בשלמא אם היו זוכות בעישור תיכף משעת מיתת האב הוי כב"ח וכל נכסים משועבדים להם משעת מיתת האב אבל לשיטת ריטב"א דלא זכו בעישור א"כ איך יכולין להוציא מיד לקוחות וא"ל כנ"ל משום דגם להאחין לא היה כח למכור ז"א כיון דנשאר עישור חוץ מקרקעות שפיר היה להם כח למכור ומדברי תוס' לעיל בד"ה כל חדא משמע דס"ל דבאמת זכו הבנות בעישור משעת מיתת אביהם ודו"ק:

דף סט ע"א רש"י ד"ה רב אשי מת ומת ר"ס בנו בחייו. נ"ב עי' בחידושי ריטב"א שמתמה ע"ז ובפ"י כתב דט"ס וצ"ל אחריו:

דף עב ע"ב תד"ה ע"מ. כדתניא לעיל ואם אמר א"א. נ"ב ויש לדחות דהתם מיירי בנדרה תחתיו וכמו שמחלק הר"ן והרשב"א בין נדרה תחתיו:

דף עג ע"א תוס' סד"ה בההיא והוי קידושין דרבנן. נ"ב עי' רש"א שמוחק מלת דרבנן והדין עמו דבאמת הוי קרושין מה"ת:

דף עז ע"א רש"י ד"ה מקמץ צואת כלבים לא ידעתי מה צורך בה. נ"ב תימה דרש"י בחגיגה ד"ד א' פי' כדי לעבד עורות וכן פירש"י בברכות דכ"ה. וי"ל דלא פי' כאן כן משום קושית התוס' בשמעתין ד"ה אלא:

דף פג ע"א רש"י ד"ה נ"מ לשומרת יבם. ולב"ת חזקה קטייתא עדיפא. נ"ב עי' רש"י יבמות שם ל"ט א' שפי' פי' אחר:

דף פה ע"ב תד"ה ועוד כו' דמודה לחודיה לא מהני מי מכשיר. נ"ב אבל הכא אף דלא אמיד אינו מועיל דאימור מציאה אשכח אבל כשזה נותן סימן מועיל דאי מציאה אשכח מנא ידעי זה מהסימן ועי' תוס' פרק א"נ שם דמשמע מדבריהם שם דחיישינן דלמא אשכח מציאה וקני בדמי המציאה דבר זה וע"ש היטב בדבריהם דכך צריך לפרש דבריהם ולפ"ז אף בלא אמוד ונתן סימן לא יועיל וכן יש לחוש אימור במתנה נתנו לו וכמ"ש התוס' בב"מ שם וי"ל דדווקא התם כשהוא טוען בעצמו כן אבל הכא לא טענינן ליתמי דאשכח מציאה וקנה בדמי' החפץ הנ"ל או שנתנו לו במתנה החפץ הלז דמילתא דל"ש היא ולא טענינן ליתמי וא"ל דאף בנותן סימן ליחוש שמא במציאה אשכח הדבר הזה וזה שנותן בו סימן הוא לפי שהית שלו והוא אבדה ואעפ"כ אינו מחוייב להחזירו דאימור אחר יאוש היא או שמצאה במקום שרובה עובדי כוכבים

כוכבים דאפי' יש בו סימן אינו מחוייב להחזיר וי"ל דנהי דמציאה גופי' הוי מילתא דשכיחי וטוענין ליתמי אבל למעון דאשכח במקום שרובה עובדי כוכבים זהו הוי מילתא דל"ש. ועי"ל דלא אמיד לחוד אינו מועיל מטעם דילמא אינש אחרינא אפקיד גבי' אבל כי יהיב סימן ראיה דהוא אפקיד אבל למציאה לא חיישינן דהיא מילתא דל"ש ובזה ניחא מ"ש אבל רגיל דעייל ונפיק אימר אינש אחרינא אפקיד ולא אמרינן אימור מציאה אשכח והוא ראה אותו משום דלמציאת לא חיישינן דל"ש. עי"ל דמציאה מטמין כדי שלא יראנו זה ואח"כ יתבענו ויתן בו סימן אבל היכא דאינש אחרינא אפקיד הוא יהא נאמן למעון שזה הפקידו בידו וגם המפקיד יטעון כן והוא יהי' כמו השליש דנאמן משניהם: **בא"ד** במגו דלקוחים הם בידי וכן בפרק א"נ. ע"ז ל"ק כלל דהוי מיגו במקום עדים וכ"כ התוס' גופייהו בפרק א"נ:

דף צח ע"א רש"י ד"ה לא עשתה ולא כלום ואם רצו היתומים להגבותה מעות. נ"ב ואע"ג דבל"ז שומא הדר עי' תשובות רש"ל סי' נ"ן ותשובות רמ"א סימן ל':

דף קו ע"א גמ' סלקי לדינא דיתמי ואתחי' לדינא'. נ"ב עי' סמ"ע סי' ס"ז ס"ק ז' ול"נ דהכא לא חזו היתומים בעצמם לפני רק האפוטרופוס שלהן:

הרא"ש פ"א סי' ד ואמאי הא אמרינן בעריות יהרג ואל יעבור. נ"ב וצ"ע דאע"ג דמחוייב למסור א"ע אם לא מסר א"ע עבר על מ"ע דונקדשתי בתוך בני ישראל אבל אין ממיתין אותו על שעבר באונס על איסור שיש בו עונש מיתה וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' יסודי התורה לכך קאמר רבא דבעריות אין אונס ומחויב מיתה ועי' תוס' יבמות נ"ד א' לענין נעבד באונס ע"ש:

פ"ט סי' ה לא מהני תפיסה דאין אותיות נקנות במסירה. נ"ב אף אי אותיות נקנות במסירה מ"מ הא לא מסר לה לקנות דבעיא דעת אחרת מקנה כמ"ש הרא"ש גופי' בפרק הספינה וגם מסתפק שם דבעי' שיאמר בע"פ קני לך איהו וכל שיעבודיה: **סליק בס"ד**

חדושים והגהות מהרב הגאון האמתי כו' מוהר"ד משה בר אברהם זצ"ל (בעהמ"ס תפארת למשה).

דף כז ע"ב גמ' תרתי לא עבדה כו'. נ"ב נ"ע דלמא שפחה באמת לא יודעה כלום אם טהורה היא אם לא א"כ לא עבדה אלא חדא דמעידה שקר משא"כ אם שתקה לא עבדה כלום דהא באמת לא ידעה כלום וצ"ל דה"ק תרתי לא עבדי חדא שמתקי מלהעיד האמת ר"ל בשעה שהאשה מביאה שפחתה לב"ד ואומרת שהיא יודעת שהיא טהורה ואילו שתקה באותו פעם דהיה נראה משתיקתה שהיא מודה לדבריה ממילא בשתיקתה היא עבדה חדא וא"כ כשתעיד בפירוש לפני ב"ד שהיא טהורה הרי תרתי לא די שלא אמרה תיכף כשאמרה האשה לב"ד שהיא יודעת היה לה לומר באמת שאינה יודעת כלום אלא שתקה ועוד שתאמר בפירוש ודו"ק. וכן נ"ל בתוס' ד"ה תרתי לא עבדי שישתקו ולא יעידו האמת ועוד שיאמרו שקר קשה נמי דלמא באמת אינם יודעים כלום שהוא אחיו א"כ אינו אלא חדא אלא ע"כ דמ"מ הוי תרתי שישתקו בשעה שאמר האלם לב"ד שיודעים ולא יאמרו שאינן יודעים כלום ועוד שיעידו שקר בפירוש ודו"ק נ"ל ודלא כהר"ר אלי' בן חיים שדחק בזה ע"ש. עוד נ"ל דהוי שפיר תרתי חדא שתאמר שהיתה עמה תמיד ובאמת לא היתה עמה תמיד ועוד שתאמר שהיא טהורה וכ"מ מפירש"י ד"ה דשתיקותה מתירתה כו' אלא שתאמר אני הייתי עמה עכ"ל:

דף מג ע"א תד"ה בת כו' ולקמן ברים האלמנה כו'. נ"ב עמ"ש שם דנ"ל לפרש איפכא ולק"מ:

דף נו ע"א תד"ה אמר כו' לכן נראה דרבינו היינו ר' כו'. נ"ב ועי' ביבמות ד' מ"ה ע"א מפורש בש"ס ג"כ דרב יצחק בר אבדימי משום רבינו הוא רבי וכן פירש"י עצמו שם וצ"ע:

דף ע ע"א תד"ה המדיר כו' דהם היה נאסר יוציא ויתן כתובה כו'. נ"ב י"ל דס"ל אין כופין אלא כשמונע ממנה כל עניית איסות תשמיש ומזונות [עי' תוס' לקמן ד"ה יוציא] אבל משום א' לבד אין כופין ולכן בשבת א' דהוי רק מניעת תשמיש אין כופין עד ל' יום דהוי מניעת תשמיש ומזונות אז יוציא בע"כ מיהו ל' יקיים דאמר ר' יהודה לא א"ש: שם ד"ה הכא כו'. וא"ת ולוקי כגון דתלינהו למזונותיה בתשמיש כו'. נ"ב ק"ק דלוקי דתלינהו בשאלת כלים לשכיניה דאמר יאסר הנאת שאלת כלים אם אזנך וכמ"ש תוס' דף ע"ב ע"א ד"ה המדיר עיין שם:

דף עו ע"א תד"ה ואמאי. שאע"פ שנכנסה לרשות הבעל על האב כו'. נ"ב היינו לאחר שהביא הבעל ראיה שהיו בה מומין אלו קודם שנכנסה לחופה צריך האב להביא ראיה שלא היה קודם שנתארסה ודו"ק: שם ד"ה על כו' דמוקמינן לפרה בחזקת מרח קמא כו'. נ"ב והא דס"ד דתנא תוגא כלה בית חמיה היינו דס"א דכשהביא הבעל ראיה דעד שלא נתארסה כו' והיה מקחו מקח טעות צריך האב להחזיר הקדושין ולא א' חזקה א"א שותה בכוס אף דאיכא כנגדו חזקה א"א מתפיים במומין מ"מ ספיקא הוי דלמא רצה ונתפיים והאב מוחזק בקדושין וכיוצא המוציא מחבירו עליו הראיה דלא נתפיים וכן אמאי מודה ר"מ ביתירת דהאב מייתי ראיה דרצה ונתפיים אפי' לענין קדושין שהוא מוחזק אע"כ דאזלינן בתר חזקת מרח קמא ואף למאי דמסקי תוס' דדוקא כשהמוחזק טוען שמא הא הכא האב מוחזק אינו טוען ברי דנתפיים ופריך לא דמי התם בעל מייתי ראיה ומרע לחזקיה דהאב וכיון דאין לאב שום חזקה דנגד א"א שותה כו' איכא א"א מתפיים כו' לכך אזלינן בתר חזקת מ"ק כיון דאין אב טוען ברי דנתפיים כנ"ל הכא בעל התמור מייתי ראיה ומוקי חזקה בידיה ר"ל כיון דאית לבעל התמור חזקת גוף דעדיף מחזקת מ"ק דלכך צריך הבעל להביא ראיה א"כ אמאי צריך בעל התמור ראיה כ"כ לי ליישב קושית מהרש"א אלא דהכ"ל כלה בבית חמיה ולקידושין ודו"ק: שם כן יש לנו להחזיקו שהיה מת ג"כ קודם כו'. נ"ב והא דאמר ר' אבא כלה בבית חמיה אדלעיל קאי דקאמר ותנא תוגא כלה בבית אביה דמוכח דאמרינן דכמו שיש מומים עכשיו כן הוא ג"כ קודם אירוסין אלא דפריך דלמא התם הטעם דאייתי האב ראיה ומפיק דהמע"ה וס"ל דחזקת ממון עדיפא מחזקת הגוף לזה אמר ר' אבא כלה בבית חמיה [דר' אבא לא אסיק אדעתיה הכא תרתי הכא חדא ועוד דאי חזקת ממון עדיפא הוי הכא והכא תרתי לתי' ב' דתוס' ד"ה חדא ע"ש] ר"ל מכלה בבית חמיה מוכח דאין הטעם משום דהמע"ה דהא התם הבעל מוחזק וצריך ראיה אע"כ הטעם בכלה בית אביה דאמר כמו שהוא עכשיו כן היה קודם אירוסין ובבית חמיה לכך על הבעל להביא ראיה דקודם ב' רשויות כולי האי לא אמרינן שהיה בו מום ינהכי הוצרכו תוס' לכתוב כן בסמוך ולא כתבו דהטעם דהבעל מייתי ראיה דהוי חדא במקום תרתי כדאי' בש"ס ופריך דלמא לעולם כרישא הטעם דהאב מייתי ראיה דהמע"ה וחזקת ממון עדיפא מחזקת הגוף לחוד וכשיפא ה"ט משום דאיכא תרתי חזקת הגוף וא"א שותה כו' וחזקת הגוף היא חדא במקום תרתי לכך מייתי הבעל ראיה ומרע לחזקת הגוף דהאב ולכך צריך בעל להביא ראיה דהיה עד שלא נתארסה כדאמר בש"ס דאז חזקת הגוף ליכא מאי איכא א"א שותה כו' אדרבה א"א מפיים כו' והעמיד ממון על חזקתו וכפי תי' הא' שכתבו תוס' ד"ה חדא ע"ש:

בא"ד אכתי איכא למימר דמשנתארסה נולד כו'. נ"ב הוצרכו לזה ולא כתבו מטעם דהוי חדא במקום תרתי כמ"ש בסמוך דא"כ אמאי ס"ל לר"ג בהיא אומרת משארסתני נאנסתי נימא כשם שעכשיו היתה בעולה כן היתה קודם לכן לזה כתבו דקודם ב' רשויות לא אמר דכן היה ואיירי בענין שיכול להיות שנבעלה אחר שנבאת כמ"ש תוס' לעיל: **בא"ד** דהיינו קודם ב' רשויות היה בה מום כו'. נ"ב והא דצריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה כו' לא סגי שיביא ראיה שהיה משנתארסה קודם כניסה וכימא כשם שהיה בה אחר שנתארסה כן היה קודם שנתארסה וצ"ל כדמשני בש"ס לעיל ה"ל חדא במקום תרתי כו' וק' לתי' א' שכתבו ד"ה חדא הא גבי בעל נמי איכא תרתי דכמו שיש עכשיו כן היה מקודם מהני אף להוציא ממון וצ"ל דהיינו משום דמסייע ליה חזקת מ"ק וכן חזקת א"א מתפיים במומים גרע מחזקת א"א שותה כו' אי לאו דמסייע ליה חזקת ממון דעכשיו ודמרא קמא ולתרווייהו בהדדי אין בו כח לסייע ועכ"פ במקום דחזקת ממון מסייע לא"א שותה דא"א מתפיים גרע אי לאו דמסייע ליה חזקת מ"ק ולכך צריך להביא עד שלא נתארסה להוציא הקדושין דלתרווייהו אין כח בחזקת ממון לסייע כנ"ל: **בא"ד** ולא אמרינן כמו שהיא בוגרת כו'. נ"ב אף דליכא התם חזקת הגוף ביומא דמשלם שית ע"ש בש"ס בהדיא וא"כ אפי' לר' אמי דליכא חזקת הגוף בבית אביה ובעל התמור לא א"ש ודו"ק:

דף צ ע"א גמ' מדקתני הראשונה קודמת לשניה ולא קתני הראשונה כו'. נ"ב וא"ל איידי דקתני בסיפא קודמים לאשמעינן הא איכא שקלי דכתובה נעשה מותר לחברתה תני נמי ברישא קודמים דא"כ אדרבה מכ"ש ה"ל למיתני ברישא השניה אין לה דאז נידוק שפיר מדלא תני בסיפא כמו ברישא ותני קודמים דהאיכא שקלי אבל עכשיו דתני ברישא קודמים י"ל אין כתובה נעשה מותר לחברתה אלא איידי דתני ברישא קודמים תני נמי בסיפא וברישא אשמועינן דמה שגבתה גבתה ודו"ק: תוס' סד"ה ש"מ כו' דלמא מתני' במקרקעי כו'. נ"ב ר"ל דלא ס"ל כר' טרפון אלא כר"ע ולכך לא הקשו לר"ת לאתיא כר"מ לא"ד דלמא מתני' לא ס"ל כר"מ משום דסתם מתני' ר"מ. מיהו י"ל דאתיא לשמואל דמוקי פלוגתא דבן ננס ורבנן בב"ח שקדם וגבה ובמטלטלין דבקרקע אין סברא דלא יהא כלוקח כמ"ש תוס' א"כ סתם מתני' דפירקין ר"ע ואיירי במטלטלי ומוכיח שפיר מדלא קתני אם קדמה ותפסה כו' ודו"ק:

דף צא ע"ב תד"ה מאי כו' ס"ל לא מצי לסלוקי כו'. נ"ב נ"ע מנלן דלמא הא דסבר דהכא לא מצי לסלוקי היינו מהראשונה שסבר ערך דהיינו מתני' אבל משניה שרצה לטרוף היה יכול לסלקו אם היה נותן לו ת"ק. וצ"ע: גמ' סבר רמי בר חמא איהו במקום אימיה כו'. נ"ב לפי' א' דרש"י נ"ל דהתנאי היה דאם יודע לאמו מהמכירה ולא תערער אז יתקיים המקח כשתמות והוא יירשנה ושכיבה אמו ולא נודע לה מהמכירה ולכך סבר רמי בר חמא דאיהו במקום אמו קאי די"ל אילו היה נודע לאמו היתה מערער ולפי' ב' דרש"י נ"ל דהתנאי היה אם לא תערער אמו ותתרצה לטרוף שדה אחר או ליקח מעות ממנו בכתובת' שמחויב ליתן לה והמכר קיים ושכיב' אמו ולא באתה כלל לטרוף ולא גבתה כתובתה דהל"כ מה מכר לו לרמי כיון שהיה יכול לערער ולבטל ודו"ק:

דף צב ע"א תד"ה ופייסיה. דסד"א הרי פרע חוב שלהם וסילק כו'. נ"ב לפמ"ש תוס' לעיל דמה שאין רשאי לתת המעות לב"ת מתני' היא כו' ע"ש לא א"ש וי"ל: שם ד"ה ראובן. שקנה באחרונה מראובן. נ"ב וא"ל דמיירי שלקח לוי האחרונה דא"כ איך קאמר אבל זבנה זבורית מאי א"ל כו' ארעא דלא חזי לך הא חזי לי' כיון שקנאה באחרונה: **ע"ב** תד"ה דינא. ובדין יגבה דלפריעה ליכא למיחש כו'. נ"ב הא דלא דחו תוס' מהא דס"ל לשמואל לפריעה לא חיישינן אם איתא דפרעה מקרע הוי קרע היינו היכא דליכא מגו אבל אי איכא מיגו נאמן לומר פרוע דהא ס"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והכא איכא מגו דאי בעי אמר כתבתי ללוות ולא לוה. גם נידחה כמ"ש תוס' דא"ל כתב ללוות ולא לוה דהא י"ל להר"ם: שם מיהו פרוע הוא טענינן להו כו'. נ"ב אף תוך זמנו דמיבעי בש"ס דב"ב אי אמרינן מ"ל לשקר במקום חזקה וקי"ל דאמרי' מגו במקום חזקה עי' בסי' ע"ח בטח"מ. דהל"כ תיפשוט מהכא דלא אמרינן מ"ל לשקר במקום חזקה מדלא יחזיר ודו"ק:

דף צג ע"ב רש"י (במתני') ד"ה הראשונה. דלמא לא משתייר לי נכסים כו'. נ"ב ואף שנשתייר בפנינו מ"מ דלמא ימצא שדה של שניה והג' שאינו שלו או ב"ת יטרוף ממנה וק"ל:

דף צד ע"א תד"ה שנמצאת כו' שמא יש ב"ת קודם שיטרף ממנו. נ"ב בשלמא לרש"י לא חיישינן שמא ימצא שאינו שלו ה"ה לא חיישינן שמא יש ב"ת כו' אבל לר"ת קשה ודו"ק ולא כמהרש"א: שם שגובין מיתומים קטנים בשבועה. נ"ב לולי דבריהם הי' נ"ל דה"ק יתומים שאמרו גדולים ר"ל שהיו גדולים בשעת מיתת אביהם והנ"ל כשהיו קטנים בשעת מיתת אביהם ועכשיו הם גדולים ולעולם אין נפרעין מקטנים:

דף צה ע"א תד"ה כתב כו' אבל בשטר קנה. נ"ב ק"ק דלמא ס"ל דההיא סתמא אתיא כר"מ והא דאמר ר"מ הכדה כתובתה היינו בשטר והא דפריך ממתני' דהכא אדגטין היינו אליבא דשמואל עי' מהרש"א וי"ל דאליבא דרב אטי דס"ל ע"כ לא אר"מ אלא בב' לקוחות כו' מקשים תוס' ודו"ק: **ע"ב** תד"ה ואין כו' היכא דלא ירים כתובתה. נ"ב וא"ל דלמא ס"ד דווקא בעל כשאינו ירש כתובתה אינו מרוית במיתתה דאף אי לא מתה אילו רצה ליתן לה כתובתה היה יכול לגרשה ולפטר ממזונותיה אבל היתומים הניזונות בע"כ לאנשי גליל ה"א דיהא חייבין לקברה תחת מזונות שנפטרו במיתתה והא דמבעיא ליה אי הנזונות תנן ה"ק הנזונות תנן והא דתני אין חייבין כו' משום סיפא דתני יורשי כתובתה והא דלא דייק הש"ס מדאצטריך למתני הך בבא כלל משום דדלמא זונית תנן והאצטריך אין חייבין לגופי' לכך דייק תלמודא מדתני יורשיה יורשי כתובתה. ולק"מ קבורתה תחת כתובתה תנן ולא תחת מזונות: שם כגון דליכא אלא מטלטלי כו'. נ"ב דאין לומר איפכא דבכה"ג יורשי הבעל חייבין בקבורה וה"ס יורשים יורשי כתובתה איזהו הי"ל ב' יורשים הוי אומר בדליכא רק מטלטלי דיורשי הבעל יורשי כתובתה ויורשי הנ"מ וקמ"ל דיורשי הבעל חייבין בקבורתה דא"כ איך קאמר אין חייבים בקבורתה הא בכה"ג חייבין וא"ל דאין חייבין מיירי בדאיכא קרקע ותני אין חייבין משום סיפא דבעי למתני יורשי כתובתה חייבין דכיון דלא תני אין חייבין אלא משום סיפא משמע לש"ס דנ"ל דאיירי בחד גוונא ובסיפא יורשי הבעל

חייבין : שם אלא מטלטלי כו'. נ"ב לכאורה י"ל דאיכא קרקעות משועבדים דיורשי' יורשי כתובתה ממשעבד' ולכך חייבין בקבורתה אבל אי אין יורשי כתובתה כגון דליכא קרקע כלל אפילו ממשעבדי אין חייבין בקבורתה אף דיורשי נ"מ רק היתומים חייבים ודייק תלמודא שפיר דביבמה דאין יורשים יורשים כלל הכתובה יורשי הבעל חייבין בקבורה ולא יורשים אבל אין לשון הש"ס משמע כן איזהו אלמנה שיש לה ב' יורשין משמע דמפרש דמתני' איירי ביבמה ועמש"ל ד"ה אלמנה שתפסה כו' ע"ש:

דף צו ע"א רש"י ד"ה שפיר איכא כו' באלמנה נזונת. נ"ב נ"ל דרש"י ס"ל כהרא"ש ר"פ מציאת האשה דמציאתה לבעלה אף שאינה נזונת כגון שאומרת איני נזונת ואיני עושה או שא"ל צאי מ"י במזונותיך ובדספקא ומיושבים כל קו' התוס' ד"ה ת"ש כו' ע"ש והא דפי' ד"ה תיהוי לה איבה דע"כ זנים אותה דמשמע אף כשזנים אותה מציאתה שלה ולא פי' כיון דתהוי לה איבה לכך כשאינה נזונת מציאתה שלה אבל בנזונת באמת מציאתה ליורשים דא"כ אמאי תני במתני' מ"י שלהן ליתני רבותא דאפי' מציאתה שלהן בשלמא לס"ד דמקשה לק"מ דאדרבה מ"י הוי רבותא טפי דלא הוי של בעל אלא בנזונת ומציאה הוי של בעל ושל יורשים לאנשי גליל אפי' באינה נזונת אבל למאי דמשני דביורשים תהוי לה איבה ליתני מציאתה שלהן לכך פי' דמציאה לעצמה אפי' בנזונת כיון דע"כ זנים אותה ועמ"ש בגליון הרא"ש פ' נערה דין ל"א: שם ד"ה נתננו דמי מזונות לשנה הבאה. נ"ב נ"ל דגם רש"י מפרש דאיירי שתובעת מזונות שנה העברה כתוס' וכדפי' בסמוך ד"ה נישת כו' אלא דמפרש דהיתומים אומרים שקודם התחלת שנה העברה נתנו דמי מזונות לשנה הבאה ולכך אמרינן דמוכח מילתא דיתמי קושטא קאמרי משום ששתקה עד השתא כמ"ש תוס' אבל אם אומרים היתומים נתנו עכשיו קודם שבאנו לב"ד דמי מזונות של שנה העברה ודאי דלא מבעי לר"י דעל היתומים להביא ראיה דהא ר' יוחנן ס"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ולא שייך לומר דמוכח מילתא משום דשתיקה כו' דהא גם לדברי היתומים שתקה עד עכשיו ודוק היטב כי ברור הוא ולא כמו שהביא הרא"ש בשמו אלא דק"ק דיהא היתומים נאמנים במגו דאי בעי אמרי שנתנו קודם שנה העברה וי"ל: תד"ה ת"ש כו'. נ"ב ק"ק דה"ל לתוס' לפרש איפכא הבעיא להו נזונת תנן דאפי' לאנשי גליל דנזונת בע"כ ולאו מדידהו מתזני דאין בידם לסלקה אפ"ה מעשה ידיה שלהן וא"ד לבת הנזונת מאחים דמ"י שלה דבתו בהרוותה ניחא ליה כדאי' בפ' נערה א"ד הנזונת ודווקא לאנשי יהודה דאי בעו נותנים לה הכתובה ויפטרו ממזונות לכך מ"י שלהן אבל לאנשי גליל דבע"כ מתזני ולאו מדידהו מ"י שלה כמו בבת ת"ש מציאת אלמנה לעצמה אא"כ הנזונת שפיר דאף דבידם לסלקה דיש במה שמ"י שלהן ולא אלמוהו ליורשים כבעל דלהוי גם מציאה שלהן אא"א נזונת תנן דאף דנזונת בע"כ מ"י שלהן וצ"ל מטעם דאמר פ' נערה דמ"ג דבמקום אביהם קיימי מה אב מ"י לאב ה"נ מ"י לאחים א"כ נהוי כבעל בכל דבר כיון דבמקום אב קיימי מה בעל מציאתה לבעל ה"נ ליורשים. ובזה א"ש מה שהביא הרשב"א פ' נערה דמ"ג ד"ה בת כו' בנ"ע ע"ש וצ"ל דס"ל לתוס' דניזונת ומשמע אנשי גליל דווקא אבל הנזונת לא משמע דווקא אנשי יהודה אלא בכל מקום שנזונת בין אנשי גליל בין אנשי יהודה וצ"ע אבל א"ל דא"כ לפשוט ממתני' דאי אמרת נזונת תנן אמאי תני מ"י לתני מציאתה דא"ל כי היכא דנידוק מיניה דווקא לאנשי גליל דנזונת מ"י שלהן אבל לאנשי יהודה אפי' מ"י לעצמה דהא אי תנן נאזנת כ"ש הנזונת די"ל אדרבה לכך תני מ"י דפסיקא ליה בין לאנשי גליל בין לאנשי יהודה ונזונת ר"ל אפי' נזונת וכ"ש הנזונת כנ"ל אבל מציאתה בהנזונת לעצמה כיון דיכולים לסלקה לא הוי כבעל ודוק היטב: שם ד"ה אלמנה שתפסה כו' וא"ת מ"ש דלמזוני כו'. נ"ב לפמ"ש תוס' [ע"ב] ד"ה נכסי כו' א"נ מזונות שאני דכתובה מיד שנפרעה נסתלקה אבל מזונות כו' ע"ש א"כ י"ל דלכך מהני תפיסה למזוני דהוה הנכסי בחזקתה טפי וצ"ל כיון דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה לא הוי בחזקת' כלל והאי מגד התפיסה הוי מזוני ג"כ דבר שיש לו קצבה כמו כתובה אף לאנשי גליל דאין לה יותר ממה שתפסה כיון דליכא קרקע ומה שתפסה ויש לה קצבה אבל קשה דילמא שאני כתובה דצריכה שבועה משא"כ מזוני דקי"ל כתנן תשבע בסוף וא"ל דמשמע ליה כתובה דומיא דמזוני דא"ל שבועה כגון שפטרה או כבר נשבעה וא"כ מאי מקשים ממאר בר ר"א ומר"ע דאמר אין תפיסה מועלת הא טעמא דר"ע שכולם צריכים שבועה והכא איירי בדא"צ שבועה וצ"ל דריב"ן ס"ל כירושלמי שהביא הרא"ש פ' הכותב שם דאף דא"צ שבועה לא מהני תפיסה לאחר מיתה וצ"ע: שם שלא באחריות כו' לאחר מיתת המוכר. נ"ב ר"ל דלקח לאחר מיתה מסב"ד דאחריות איתמי ולא היה יכול בשום ענין לתבוע מהיי משא"כ מלוה ע"פ אף דלא הגיע זמנו בחיים מ"מ הי' אפשר דהיה יכול לתבוע מחיים אלו לא מת תוך זמנו ודו"ק אלא דלשון אחר מיתת המוכר לא משמע הכי וי"ל: שם הא אמר נכסים שאין להם אחריות מוגאין כו'. נ"ב ק"ק דלמא התם מיירי בדליכא קרקע רק מטלטלי דאין להגבות שום חיוב על הבנים משא"כ הכא איירי בדאיכא קרקע דחייבים לזונה מקרקע ולכך מהני תפיסה למזוני דלא טרפי ממשעבדי ושמא ימכרו היורשים הקרקע ולא תוכל לטרוף משא"כ כתובה דאם ימכרו הקרקע תטרוף מלקוחות לכך מוציאים המטלטלי מידה וא"ל דממתני' דייק דאיירי בדליכא קרקע בנ"ת כמ"ש תוס' ד"ה ואין חייבין בקבורתה ע"ש ואפ"ה תנן ברישא אלמנה ניזונת כו' וצ"ל דאיירי בדתפסה ואיכא קרקעות משועבדים דיש לה כתובה מהמשועבדים דא"כ למר בר רב אשי דפריך מ"ש כו' תקשי ליה א"כ מתני' דאלמנה ניזונת דלא כר"ע דס"ל דלא מהני תפיסה ועוד דלאנשי יהודה דאם רצו היורשין ליתן הכתובה פוטרים אותה ודאי דלא יתנו לה מזונות בחנם ויאמרו לה טלי כתובתך מהלקוחות כיון דאין מפסידים כלום דהלקוחות לא יחזרו עליהם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי אע"כ דרישא אלמנה נזונת איירי בדאיכא קרקע וצ"ל דהתוס' דייקי דע"כ לא מחלק ריב"ן בהכי דהל"כ לוקי דאיירי הכא בדתפסה מחיים ואפ"ה לא מהני תפיסה לכתובה דאיירי בדליכא קרקע בנ"ת והא דאמר בפ' הכותב דתפיסה מחיים מהני איירי בדאיכא קרקע בנ"ת אע"כ ס"ל בדאיכא קרקעות בנ"ת מהני אפי' תפיסה דלאחר מיתה אפי' לכתובה והכא איירי דליכא בנ"ת ומקשים שפיר ודוק היטב: **ע"ב** תד"ה ור"י וי"ל דהוי כמו אשתדוף בנ"ת כו'. נ"ב ובהכי א"ש הא דלא פליג ר"ש דמוכרת למזונות אינה חוזרת וטורפת לכתובה מדר' יוסי דאמר כותבת סתם מפני הלקוחות והלא יכולים לומר הכתנו מקום לגבות דהיינו אותן שמכרה למזונות תחזור ותטרוף דנ"מ אי אשתדפי אותן שמכרה למזונות א"כ בלקוחות שלקחו אחר שמכרה למזונות וק"ל: שם ד"ה דר"י כו' מה הועילו חכמים בתקנתם כו'. נ"ב נ"ל דהיינו למאן דלית ליה הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ע"ל [ע"א] ד"ה יתומים כו' ע"ש. וק"ק דהל"ל איפכא ר' יוסי סבר נכסי בחזקת יתמי ואם תפרש אלו לכתובה יאמרו יתומים נתננו דמי מזונות לכך כותבת סתם שתוכל לומר הכל למזונות מכרתי ואף דנכסי בחזקת יתמי מ"מ היא נאמנת כיון דליכא רעותא דהאי דשתקה לפי שמכרה כמ"ש תוס' ור' יהודה ס"ל בחזקת אלמנה ולכך אף דכותבת אלו לכתובה מכרתי תוכל לתבוע המזונות בע"פ ואין היתומים נאמנים לומר נתננו וכך כתה יפה שמא תאבד כתובתה ויאמרו לה פרענו כתובתך דלית לי' הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ובכתובה נכסי בחזקת יתמי כמ"ש תוס' ד"ה נכסי כו' א"נ מזונות שאני כו' ע"ש וא"ל דא"כ תכתוב מה שמכרה לכתובה בהדיא ומה שמכרה למזונות תכתוב סתם אע"כ דס"ל בחזקת יתמי וא"ל תכתוב מה שמוכרת לכתובה סתם י"ל דידע הטעם משום עינא טובה דלא ליקרי לה רעבתנותא שיסברו שמכרה הכל למזונות וקאמר ממאי דלמא לכ"ע בחזקת אלמנה ור"י עינא טובה קמ"ל והא דכתבה למזונות הוא אגב דכותבת לכתובה בהדיא משום עינא טובה כותבת ג"כ למזונות בהדיא וס"ה דהמ"ל וטעמא דר' יהודה שמא תאבד הכתובה אלא דניחא ליה לאוקמי אליבא דמ"ד הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וז"ש דאלת"ה הא דבעי ר' יוחנן תפשוט ממתני' דודאי אילו הוה מיבעי לאמורא אחר לא הוי מצי למפשט ממתני' דבמתני' גופא מספקי' ליה אי הא דכותבת בפירוש הוא משום מזוני וס"ל בחזקת יתמי וכדאמר רב שימי בר רב אשי או איפכא דכותבת בפירוש משום כתובה שמא תאבד הכתובה וס"ל בחזקת אלמנה וכדפרשתי אבל ר' יוחנן דס"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום תפשוט ממתני' דע"כ בחזקת יתמי דא"ל כדפרשתי שמא תאבד הכתובה דלר' יוחנן אין נאמנים לומר פרענו דהטוען אחר מעשה ב"ד ל"א כלום אבל קשה הא לפמ"ש גם אי בחזקת יתמי קשה קו' התוס' דליכא רעותא וצ"ל דלא שייך מה הועילו כו' דלית ליה הטוען אחר מעשה ב"ד ל"א כלום וכנ"ל גם הא כתבו תוס' ד"ה תפשוט כו' דס"ד דמתני' ודאי משום עינא טובה כו' ע"ש וא"כ תקשי למה צריכה לפרש למזונות בהדיא וצ"ל דהמקשה ג"כ אסיק אדעתיה אגב כתובה כותבת גם מזונות בהדיא וא"כ הדק"ל דהל"ל איפכא כנ"ל ודו"ק:

דף צז ע"א תוד"ה וסמך ולא תוכל לגבות מהן לכתובה כו'. נ"ב ולא שייך לומר זבין אצטריך ליה זוזי דהדרי זביני כיון דבידה הוא דאי בעי לא היתה נשאת וא"ל דלכך מוכרת וכותבת סתם לר' יוסי שאם תינשא אחר שמכרה תאמר לכתובה מכרתי ותטול המעות דהא לאחר שניסת לכ"ע עליה להביא ראיה ודו"ק: שם סד"ה אי כו' דפסקינן הלכתא לפי פשיטת הבעיא. נ"ב והא דאצטריך לפסוק הלכתא אף דנפשטה האי בעיא היינו לאשמעינן דאפי' אי שכיחא בזולתא אפ"ה הדרי זבינא ולא חיישינן שמכשילן לע"ל וק"ל: **ע"ב** גמ' איכא בינייהו גרושה כו'. נ"ב המ"ל דמ"ד משום חינא בעי תרתי חינא וא"א רוצה כו' היכא דלא שייך אלא חד טעמא אינה מוכרת אלא בב"ד ול"ק מגרושה וא"ב יורשיה זכלים דמשום חן ליכא ומשום א"א רוצה כו' איכא דכשם דאיסי לא ניחא ליה דתתבזה כך יורשיה כו' כדא' בסמוך וי"ל ועמ"ש בא"ע סי' ק"ג ס"ג מזה: שם גרושה לא אכפת ליה. נ"ב וא"ל וכל שאין לה מזונות דקאמר ר"ש לאתויי גרושה נ"ל הא אפי' לת"ק אינה מוכרת אלא בב"ד וא"ל דדווקא בגרושה מאירוסין ס"ל דמוכרת בב"ד אבל בגרושה מנשואין מוכרת שלא בב"ד אף למ"ד משום א"א רוצה כו' משום דנפיש חינא וא"ב גרושה ר"ל מאירוסין וכן הא דתנן וגרושה לא תמכר כו' דלא משמע כן מסתימת הפוסקים וצ"ל וכל שאין לה מזונות לאתויי אלמנה מנשואין שתבעה כתובה בב"ד דלית לה מזוני לא תמכר אלא בב"ד אבל קשה א"כ מאי פריך הא נמי תנינא כל שאין לה מזונות לאו לאתויי גרושה דלמא לאתויי אלמנה מנשואין אבל גרושה דצריכה חן יותר מהאלמנה מנשואין לפר"ת אימא תיבעי חן לכך אצטריך וגרושה לא תמכר וצ"ל דהאלמנה מסיפא שמעינן לה מכרה כתובתה כו' לא תמכר את השאר אלא בב"ד ובאמת לפרש"י קשה נ"ל למתני גרושה לא תמכר כו' הא תני מכרה כתובתה כו' לא תמכר אלא בב"ד דלרש"י גרושה לא נפיש חינא מהאלמנה מנשואין וי"ל ודו"ק. ועי"ל דבנשואה שייך יותר לומר א"א רוצה כו' מבארוסה וא"כ ה"א דווקא בארוסה לא ס"ל לר"ש טעמא דא"א רוצה כו' אבל בנשואה אף שאין לה מזונות כגון שתבעה כתובה בב"ד מ"מ ה"א דמוכרת שלא בב"ד לכך אצטריך וכל שאין לה מזונות ודו"ק: שם יורשיה יורשי כתובתה. נ"ב עמ"ש בא"ע סי' ק"ג ס"ג בהג"ה למה לא תני סתם יורשים מוכרים ע"ש: שם מאי חן איכא. נ"ב וא"ל דלמא מ"ד משום חן ס"ל ג"כ טעמא דא"א רוצה שתתבזה וביורשי' הטעם משום דא"א רוצה ולא דאמר באלמנה מאירוסין טעמא משום חינא להורות אפי' בגרושה דליכא טעמא דא"א רוצה אפ"ה מוכרת שלא בב"ד משום חינא י"ל דלשון כשם כו' דייק דמשמע דחד טעמא אית להו והא בגרושה הטעם משום חן וביורשי' ליכא חן אבל א"ל דס"ל לש"ס דאפי' למ"ד משום חינא מודה בגרושה מאירוסין דלא נפיש חן גם לא שייך

שייך א"א רואה כו' דאינה מוכרת אלא בב"ד מדתנן אלמנה בין מן הארוסין כו' ולא תנא סתמא בין ארוסה כו'
אע"כ עכ"פ למעט גרושה מארוסין אלא דבאלמנה מארוסין מצטרפין טעמא דתן לטעמא דא"א רואה כו' וטעמא
דא"א רואה לחוד לא מהני ובגרושה מנשואין סגי טעמא דתן לחוד דנפיש תינא יותר אף לפי' ר"ת וא"כ גרושה היינו
מנשואין והא דפריך מגרושה לא תמכר ולא משני דאיירי מארוסין משום דא"כ ל"ל למתני גרושה לא תמכר מרישא
שמעינן מדתני אלמנה משמע דממעט גרושה דסתימת הש"ס לא משמע כן : תד"ה בבתוליה . אבל מבתולה בלא יו"ד
לא אפשר לומר דהוה ממעטינן כו' נ"ב ר"ל וא"כ תקשי מנלן לר"מ למעט בוגרת דילמא נריך למכתב בתוליה ביו"ד
משום דבע"א א"א לכתוב יתור הבי"ת דבבתוליה לרבות שלא כדרכה ולעולם בוגרת שרי דהא ס"ל מקצתו ככלו כמ"ש
תוס' פ' הבע"י ד"ס ע"ב ד"ה והא אמר כו' ע"ש לזה כתבו דהא בקנס כו' אף דמבעולת בעל ילפינן לה מ"מ מוכח
משם דבכ"מ אין אחר עושה בעולה שלא כדרכה ונקראת עכ"פ מקצת בתולים א"כ א"א לומר דבוגרת שרי והיו"ד
נכתב משום הבי"ת דא"כ לא נכתוב לא היו"ד ולא הבי"ת רק בתולה דמרבה הכל בוגרת ושלא כדרכה דהא בתולה
מקצת משמע וא"ל מנ"ל לר"מ דבבתוליה הבי"ת אתי לרבות שלא כדרכה דלמא אתי למעט בין שלא
כדרכה ואצטריך היו"ד משום דבע"א א"א לכתוב יתור הבי"ת ובוגרת שרי דאין זה קושיא כלל לר"מ די"ל דמשמע
לו טפי משמעות הבי"ת במקום בתוליה אין כו' ולרבות שלא כדרכה רק קושית התוס' מנ"ל לתלמודא דר"מ ס"ל
הבי"ת לרבות דילמא כר"ש ס"ל והבי"ת למעט עי' מהרש"א וה"מ לתרץ דהוכחת הש"ס הוא דר"מ ס"ל לרבות דאי
למעט מנ"ל למעט בוגרת דלמא היו"ד יתור אגב הבי"ת אלא דניחא להו לתרץ אף אי נימא דמבתולה בלא יו"ד
ממועט שלא כדרכה וא"כ א"א לומר יו"ד אגב הבי"ת דא"כ לכתוב בתולה ודוק היטב : שם ד"ה בתולה כו'
הוא בתולה איצטריך לכדדרשינן כו' . נ"ב נ"ע דהא ממשמעות בתולה דמשמע שלימה ממעט בוגרת לא מיתורא
וצ"ל דס"פ ואפי' אי תאמר דאנטריך נערה בקנס דסד"א נילף בתולה בתולה מהכא דאיתרבי בוגרת מהיו"ד בבתוליה
וא"ל א"כ מנ"ל לר"א ור"ש דבתולה שלימה משמע ואי מדאנטריך אליו בטומאה לרבות בוגרת כדאי' פ' הע"י ד"ס
ע"ש דלמא אנטריך אליו דסד"א דנילף בתולה בתולה מהכא דאי בתולה מקצת בתולים עד דאיכא כולהו ואימעט
בוגרת וצ"ל דס"ל דא"א לטעות בהכי ודלא כתיב בטומאה בתוליה ביו"ד כמו הכא א"כ גם בקנס א"א לטעות
דנילף מהכא מדלא כתיב בתולים ביו"ד ולזה כתבו ואפי' אי תימא דבקנס א"א לכתוב בתוליה ביו"ד דהכיא בתולה
אנטריך לכדדרשינן בא"כ ג"ש דבתולה בתולה ממפתה ואי הוה כתוב גם שם בתוליה ביו"ד הוי מרבינן עוד בתולה
כדמרבינן מה"א דבתולות הבתולות ע"ש וא"ש מה שהקשו וע"ק מהא דאמר כו' כולן בסקילה כו' כולהו משלמו אף
דאנטריך בתולה לכדדרשינן בא"כ מ"מ הא ממשמעות בתולה דמשמע שלימה ממועט שלא כדרכה וא"ל דילפינן מהכא
דהא הכא ממועט שלא כדרכה מבבתוליה וכן מ"ש בד"ה בבתוליה כו' אבל מבתולה בלא יו"ד לא אפשר דממעטינן
לה דהא בקנס כתוב בתולה ואפ"ה יש לה קנס כו' ע"ש א"ל דילפינן בקנס בתולה בתולה מהכא דאיתרבי שלא כדרכה
מבי"ת דבבתוליה דא"כ נערה בקנס ל"ל נילף בתולה בתולה מהכא דאמעט בוגרת מיו"ד דבתוליה לר"מ אבל
קשה מאי מקשים תוס' דלמא אנטריך נערה להורות דבתולה שלימה משמע דאי לאו נערה ה"א בתולה מקצת
בתוליה בתולה שלימה ואליו איצטריך דלא נילף מהכא כנ"ל לכך כתוב נערה וא"כ אם איתא דילפינן מהכא נערה
ל"ל נילף קנס מהכא אע"כ דלא ילפינן מהכא להוציא לשון בתולה ממשמעותיה וא"כ אליו ל"ל אע"כ דבתולה שלימה
ואנטריך אליו לגופי' ונערה אנטריך דלא נילף מהכא וא"ל אי איתא דילפינן מהכא אליו ל"ל י"ל אי לאו אליו ה"א
הכא בוגרת פסולה והיו"ד נכתב אגב הבי"ת לאסור שלא כדרכה אבל אי בתולה מקצת והבי"ת להתיר שלא כדרכה
א"ל היו"ד אגב הבי"ת דא"כ נכתוב בתולה וצ"ל דבאמת לפ"מ שתירצו תוס' דמבעולת בעל ילפינן היתר שלא כדרכה
מתורץ גם קו' הראשונה נערה ל"ל דאנטריך כמו שכתבתי אבל לפי קושיתם דמבתולה שלימה ממועט שלא כדרכה א"כ
אדרבה אי בתולה שלימה א"ל היו"ד אגב הבי"ת לאסור שלא כדרכה דא"כ ניכתוב בתולה ודוק היטב :

דף צח ע"ב תד"ה כאן. נראה לר"ת כו' . נ"ב רצו לתרץ בזה הא דלא מוקי תרוייהו באין לו קצבה או יש לו
קצבה והיא דחולקין בניתן לו מחמת תוספת והכא בניתן לו מחמת מעות משום דמחמת מעות
מודה ר"י אפי' ביש לו קצבה דאין הכל לשליש מדא' מודה ר"י בקטנית כו' שהקטנית כו' הלא"ה לא מעל בע"ה
ומעט דכ"ש הוה שוה יותר מי"ב ואי הכל לשליש מנ"מ לבע"ה . ויותר נראה דקשה להו לגר"ת דגרס אמר ר"פ
הלכתא כו' מאי קמ"ל במאי דאמר אין לו קצבה כו' וצ"ל דקמ"ל דהלכה כר' יוסי הא מדפסקינן לעיל הלכתא נריכה
שבועה שלא גבתה יותר דהיינו שלא מכרה ביוקר משומות הבקיאים דהכל לבעל המעות כדפי' הר"ן ע"ש וכן שלא
זלזלה נ"ל דר"ל שמא היתה יכולה למכור ביוקר מהשומא וזלזלה הרי מהתם שמעינן דהלכה כר' יוסי לזה [ש"מ]
דבמעות מודה ר"י ודו"ק : שם סד"ה כאן כו' קנאתן כדפרישית . נ"ב ק"ק הא קי"ל אלמנה ששמה לעצמה לא
עשתה כלום ואי נתייקר אומרים היתומים מאן שם לך מש"ה בהוזל ניחא ליתומים דתקנה וי"ל דמתני' קתני אלמנה
כו' שמכרה ומשמע אפי' ע"פ שומת ב"ד מומחים דבכה"ג יכולה לעכב הקרקע לעצמה כמ"ש תוס' לעיל ע"ש והאי
דמכרה שוה מנה ודינר במנה ר"ל מה ששמו המומחים במנה ודינר מכרה במנה לא שהב"ד טעו אבל נ"ל דע"פ
ב"ד נריך הכרזה ומה שמוסיפין בשעת הכרזה הוי מכירה בב"ד ופשיטא דליתמי דלכך מכריזין ואח"כ לא שכיח
שיוסיפו . גם נ"ל דלכך תנן אלמנה שמכרה ולא תני סתם מי שהיתה כתובתה ר' ומכרה לכלול גם גרושה אע"כ
כנ"ל דנריכה הכרזה גם גרושה מוכרת ע"פ ב"ד ואם התזיקוה ב"ד מומחים הוא שלה ואם נתייקר אח"כ הריוח
שלה (חסר) : שם ד"ה אמר כו' קמ"ל במאי דקאמר כו' . נ"ב י"ל דה"ק מאי קמ"ל במאי דקאמר הלכתא ע"כ הא
קמ"ל דבר שאין לו קצבה כו' וכדרבי יוסי לימא הלכה כר"י אבל הוא דוחק דרבי יהודה פליג גם בדבר שיש לו
קצבה עי' ירושלמי פ"ז דדמאי אלא נ"ל דה"ק בשלמא מאי דקאמר דבר שי"ל קצבה חולקין י"ל דאתיא כב"ע ואיירי
בטעות שמכר בזול מחמת מעות וקמ"ל דאפי' בכה"ג י"ל קצבה חולקין דה"א כיון דאידך טעה מחמת מעות ניתן והכל
לבעל המעות וכמו שחזר ר"ת קמ"ל דלא כמו שהשיב ר"ת בתחלה והיינו דכתבו תוס' שאלת ר' יעקב ותשובות ר"ת כאן
ודו"ק אבל מאי קמ"ל במאי דאמר דבר שא"ל קצבה כו' אע"כ דקמ"ל דהלכה כר' יוסי ואיירי בניתן לו מחמת תוספת
א"כ לימא הלכה כר' יוסי עמ"ש ד"ה כאן כו' ע"ש ועמ"ש אתוס' ד"ה כ"ש כו' דף לט ע"א דמוכח שם דאפי'
בטעות דבר שי"ל קצבה חולקין ע"ש :

דף צט ע"א גמ' לא רישא וסיפא בדאוזיל כו'. נ"ב ורישא אנטריך לאשמעינן דאפי' אומרת אחזיר הדינר קרקע
ליורשים מכרה בטל והא דלא קאמר הכי אפי' אומרת אחזיר כו' בסיפא דה"א דווקא בכה"ג
לא גזרינן מנה ראשון אטו אחרון כיון דאפי' במנה אחרון מתקנה מה שעוית אבל בלא"ה גזרינן ודוק והא דאנטריך
למתני אפי' אומרת אחזיר כו' תיפוק ליה מדאנטריך למתני כלל הרישא אע"כ דקמ"ל אפי' אומרת אחזיר כו' . י"ל
דקמ"ל אפי' אומרת אחזיר הדינר קרקע דכיון דטעתה אינה שלוחה כלל ומקחה בטל ודו"ק היטב : שם הא קמ"ל
טעמא דאוזיל כו'. נ"ב עמ"ש בהרא"ש : תד"ה כ"ש כו' אלא תרתי הרי בנמנום . נ"ב והא דלא מעל באמת אף
אי לא היה שוה רק י"ב ולא חשיב מעביר אף דמפסיד בע"ה דהי' יכול להרויח עוד נ"ל משום דע"כ איירי הכא
בדאוזיל שחלוק וקטנית אח"כ ואינו שוה רק ג' דאל"כ תקשה קושי' הירושלמי הביאו תוס' לעיל ד"ה אלמנה שמכרה
דנ"ח ע"ש ויחזור המקח והכא במטלטלי איירי ולא שייך שנוי דר"ל ע"ש בירושלמי וא"ל בשהמוכר יודע שהוה
יותר אלא שנריך למעות דא"כ ל"ל לתוס' לאוקי פלוגתא דר"י ור' יוסי באומר בפי' עוד א' אני מוסיף כו' ע"ש
ד"ה כאן שנה ר' לוקי בטעות והכא איירי שיודע ומוכר בזול מחמת מעות אע"כ בדאוזיל וא"כ אי אינו שוה רק
י"ב לא מפסיד בע"ה מידי דיכול לקנות בג' הנותרים מה שהיה באותו פעם שוה ו' וא"ל א"כ מנ"ל לתוס' הנ"ל
ד"ה כאן שנה דר' יהודה מודה במכר בזול מחמת מעות דהכל לבעל המעות דלמא שאני הכא דכ"ז שלא
אוזיל לא יגמר המקח דהא יחזור בו המוכר דמקח טעות הוא ולא הוי מעילה כלל דלא יצא מעות ההקדש לחולין
רק הוי כפקדון ביד המוכר ולא שייך אין אונאה להקדש דהא לנרכו קנה ואימתי הוי מעילה כשאוזיל ואז א"ש דלר'
יהודה לא מעל בע"ה דמעביר הוה דמפסיד דאילו קניה עכשיו כו' היה שוה יותר מי"ב והיה הכל של בע"ה דליכא
ריוח דעכשיו אינו שוה יותר . י"ל דס"ל מדתני סתמא והלך והביא כו' משמע אף דקנה מעובד כוכבים ובעובד
כוכבים נגמר המקח מיד והוי מעילה מיד והשליח לא יגיד להפסיד לעצמו אי הריוח שלו ואם כן אמאי
ב"ה לא מעל ומנ"מ שהי' שוה יותר מי"ב כיון דהריוח לשליח אע"כ דמודה בטעות דהכל לבעל המעות אבל ק'
אמאי מעל בע"ה משום שיכול לקנות בג' הנותרים מה שהיה שוה אז ו' דילמא אין לו מעות וג' הנותרים כבר הוציאן
במין אחר עי' רש"י ד"ה שהקטנית בסלע כו' ומ"ש שם וצ"ל דהתוס' מפרשים הא דמודה ר"י בקטנית איירי שלא
קנה רק שוה ו' בג' קטניות ובג' הנותרים לא קנה כלום והא דמעל שליח משום דס"ל בדבר שי"ל קצבה כקטנית
דכנא כנא בפרוטה השליח והמשלח חולקין הריוח וכמו שהשיב ר"ת לעיל ד"ה אמר ר"פ כו' לא כמו שחזר אח"כ
ע"ש בתוס' ולכך מעלו שניהם כיון שנכנס נהנו מהקדש וחולקין הריוח אף דהשליח עשה שליחותו מ"מ כיון
שחצי ריוח שלו ונהנה מן ההקדש מעל ולעיל הוצרך לומר בג' טלית דחלוק דבר שא"ל קצבה הוא והכל לבעל המעות
וא"כ אמאי ימעל השליח אם לא אטלית והא דלר"י לא מעל בע"ה ברישא היינו משום דס"ל דהוי מעביר ולא עשה
שליחותו רק הוא הוציא מעות הקדש והריוח שלו ולא של בע"ה דאף דאוזיל אח"כ מ"מ במכר לעובד כוכבים נגמר
המקח מיד והוי מעילה דהוי ריוח שלו ודוק היטב ועמ"ש תוס' ד"ה אמר ר"פ הלכתא ומ"ש שם וא"ש הא דאמר
ר' יהודה מודה בקטנית שניהם מעלו וק' דהל"ל בקוצר מודה ר"י בקטנית דבע"ה מעל ופשיטא דהשליח מעל אלא
דאשמעינן אף שלא קנה מין אחר רק קטנית אפ"ה מעל השליח דאפי' בטעות בי"ל קצבה חולקין ודו"ק : **ע"ב** רש"י
סד"ה שהקטנית כו' הייתי נריך פולין . נ"ב וא"ל יקנה עוד בהאי סלע פולין י"ל דאין לו מעות יותר דהכר הוציא
בהאי סלע במין אחר מיהו י"ל דלסטרית ולחזור ולקנות חשיב כמו הסוחי שטרי ונקרא מעביר ע"ד בע"ה ומזה
סוכית הרי"ף דסוגיא דמעביר ע"ד הוי עי' בהרא"ש ומ"ש שם ועי' ת"ש : תד"ה אמר כו' וסוגיין דמעביר ע"ד
הוי . נ"ב עמ"ש בגליון הרא"ש : שם ד"ה א"ל אע"ג דטעה שליח פי' כו' . נ"ב נ"ל דזה כתבו לפי' רב האי
גאון אבל לפר"ת א"ש כמ"ש בגליון הרא"ש ע"ש : שם ד"ה פיחת כו' בה"א משלשים . נ"ב ולכך קאמר אפילו א'
מכ' כו' ולא קאמר א' מל' דלא נימא ב"ש היא וק"ל :

דף ק ע"א גמ' שליח כדיינים כו'. נ"ב אין לפרש איפכא דה"ק שליח כדיינים דדוקא בפחות משתות קיים הא בשתות
בטל ולא כאלמנה דהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מאתים במאה דמכרה קיים ונתקבלה כתובתה
דמה דיינים לאו לדידהו ואשו לספסד יתומים אף שליח כו' לאפוקי אלמנה דלדידה ואין ליתומים הפסד דלא מכרה
רק כדי כתובתה ונתקבלה כתובתה ואידך אמר כאלמנה מה אלמנה יחידה ומכרה קיים וההפסד לדידה אף שליח יחיד
מקחו קיים והוא נריך לשלם ההפסד לאפוקי ב"ד דרבים נינהו . והא דבמכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל
היינו משום דאותו דינר אין לה רשות למכור כפירש"י אבל שליח דעלמא שא"ל בע"ה סתם מכור קרקע זו מכרו
קיים וישלם מכיסו כנ"ל ומאי פריך מ"ש מהא דתנן כו' . דא"כ תקשי למ"ד כאלמנה מהא דאמר ר"נ לעיל אבל
טעה שליח א"ל לתקוני כו' וא"ל כמ"ש תוס' דאיירי ביתר משתות דאפי' ביתר משתות קיים ודו"ק : תד"ה יבא
כו' ופר"ת דהכא מיירי כו' . נ"ב בלא"ה י"ל דשליח דיינים איירי שמוכר ע"פ שומת ג' בקיאין כאלמנה ולכך מכרו
קיים עד שתות : שם ביתר משתות איירי . נ"ב דא"ל בפחות משתות ולענין שנריך להחזיר האונאה מדאמר האמר
מר אין אונאה לקרקעות ובפחות משתות אפי' במטלטלי אין אונאה ועוד מאי ראיה מייתי מהאי דפיחת עשרה
כו' טפי לא דשני בין בע"ה לשליח דלמא שאני התם דלא עבידי דטעי אבל בפחות משתות דעביד שליח דטעה לא שני
אע"כ דאיירי ביתר משתות ועי' מהרש"ל וצ"ל לפירושו דבשתות עצמו נמי עבידי דטעי קצת ולכך קנה ומחזיר
אונאה אבל יתר משתות לא עבידי כלל דטעי לכך אף בקרקע המקח בטל כמו בתרומה דטפי לא הוי תרומה כלל
אף כשיעור . והא דלא פריך אף למ"ד שליח כדיינים דנריך להחזיר האונאה מ"מ מפיחת יו"ד דתרומתו
תרומה די"ל דהתם נ"כ דינא הכי דתרומתו תרומה ומה שהוסיף או פיחת יחזיר או ישלים וכן לר"ת דבשליח
דעלמא לכ"ע א"ל לתקוני שרפיך י"ל היינו לענין שנריך להחזיר אונאה אלא דבדיינים משמע ליה בפשיטות מסתימת
המשנה דבפחות משתות א"ל להחזיר כלל ולהכי לא פריך רק למ"ד שליח ב"ד וכ"ש שליח דעלמא כאלמנה דמכרה
בטל אפי' אומרת אחזיר הדינר מ"ש מפיחת יו"ד דעכ"פ המעשה קיים אבל קשה דלמא הא דבאלמנה מכרה בטל
אפילו אומרת אחזיר מטעם שכתב רש"י דאותו דינר אין לה רשות למכור לכן בשליח ב"ד ג"כ מכרו בטל מה"ט
דאיירי שנתנו לו רשות למכור לצורך כתובתה ועל המותר אינו שליח ב"ד כלל ויכולים יתומים לומר אינם רוצים כ"א
שיחזיר הדינר קרקע אבל בההיא דפיחת יו"ד כו' דאפשר להחזיר או להשלים המותר לכך תרומתו תרומה . וצ"ל
דלכך בשום הדיינים בשתות עצמו מכרן בטל ול"א דיחזיר האונאה כמו בבע"ה במטלטלי דהא בפחות משתות דינם
כבע"ה במטלטלי דא"ל להחזיר אונאה לר"ת משום דכיון דשתות תורת אונאה עליו ונריך להחזיר מכרן בטל כלל דהאי
מותר לית להו רשות למכור רק מה שהוא צורך יתומים מיהו א"כ בנתאנה לוקח שתות אמאי מכרן בטל משום
דהלוקח סמך עליהם ונעשו שלוחים של אלו ואלו עי' בהרא"ש א"כ הל"ל קנה ומחזיר אונאה ולהרמב"ם דאיירי
בשנתנו לב"ח בשומא בע"כ לכך הוסיפו שתות בטל א"ש ונ"ע ודו"ק : שם ד"ה מה אלמנה יחידה אע"ג שי"ל
ב"ד כו' . נ"ב דא"ל דאיירי שמכרה שלא כפי שומת ב"ד רק מה שנישום בשוה ק' ודינר מכרה בק' דהא כתבו
לעיל בסד"ה רבא כו' ה"ט אלמא במידי דעביד שליח דטעי כו' ע"ש ואי איתא גם בשליח ב"ד י"ל דאיירי שלא מכר
ע"פ שומא ובכה"ג לא עביד דטעי ולא פריך מידי ודוק : שם ד"ה ובוררין כו' . יכולים למחות כשטעו בפחות
משתות . נ"ב אף דנריך להחזיר האונאה לדעת התוס' ד"ה רבא כו' מ"מ יכול למחות שאינו רוצה כ"א בקרקע
דוקא ולא ליקח מעות וק"ל : **ע"ב** תד"ה רב כו' פי' במתני' . נ"ב ולפ"ז לרב אף דיוצאה בגט אין לה מזונות
שלותה ואכלה ולא פרקונה שתחת פירות שלותה ופדתה את עצמה כמ"ש תוס' ד"ה אילימא אממאנת כו' ע"ש דהא
תנן ולא פירות ולא מזונות ומיהו ולא בלאות דנ"מ צ"ל שכילם בדין אבל אם כילם בב"א שלא כדין נ"ל דיש לה
כשיוצאת בגט כמו איילונית ואפי' דנ"ב נ"ל דאית לה כשמגרשה . אבל ק' מנלן דרב תני במתני' וכן מאי פריך
לשמואל כולהו תנינא אף כתובה מדתני ממאנת כו' משמע אבל יוצאת בגט אית לה כתובה וכמ"ש תוס' ד"ה
תנינא כו' דילמא לכך תני ממאנת משום ולא בלאות שכולם שלא כדין דכשיוצאת בגט אית לה אבל כתובה בכל ענין
לית לה ולכך אנטריך שמואל לאשמעינן וק"ל :

דף קא ע"א גמ' אמרת לן משמי' דשמואל ל"ש כו' . נ"ב אבל אי אמר משמי' דרב לא הוי ק' אי דליתניהו אידי
ואידי לא שקלא דרב תני יוצאת בגט במתני' ואז אין לה בלאות דנ"מ שכילם בדין אבל דנ"ב אית
לה וכמש"ל ד"ה רב תני כו' ודו"ק : תד"ה ובהפרת כו' ולדברי ר' יהושע לא תקשי . נ"ב נ"ל דנ"ל ולרב לדברי ר"י לא
תקשי איך מטמא אם הוא כהן דשמואל י"ל דבישראל איירי דווקא ואשמעינן דמחויב לטמא לה כדפרש"י לעיל דנ"ג ע"א
ודף פ"ט ע"ב וביבמות אהא דהארוסה לא אוננת ולא מטמאה כו' ע"ש וכללו כו' ה"ה כאשתו לכ"ד אתי לרבויי דאית לה
כתובה אף שהוא מדידיה לדידה אבל לרב אליבא דר"י נ"ל דאתי לריבויי דמטמא לה אף שהוא כהן וא"ל דאתי לרבויי [ועי'
תוס' יבמות ק"ח א' סד"ה כללו] דבת ישראל לכהן תאכל בתרומה דרבנן כדתנן פ' הרש דאיך קאמר ה"ה כאשתו
לכל דבר הא בענין זה בעצמו אינה כאשתו דאינה אוכלת בתרומה דאורייתא גם א"ל דאתי לריבויי דנריכה להמתין
ג"ח דמאי ה"ה כאשתו הא גם בזנות נריכה להמתין לחד מ"ד גם א"ל דאתי לריבויי דפסלה מאחיו וכהונה
כשיוצאה בגט או מת וז"ש אלא שיוצאה במיאון ר"ל דכשיוצאה במיאון אינה כאשתו לענין זה דלא פסלה מאחיו
וכהונה דלשון אלא שיוצאה במיאון משמע דאף דיוצאה במיאון ה"ה כאשתו אלא דלענין זה אינה כאשתו דא"ל
גט ובזה נדחה דא"ל דאתי לריבויי דאית לה כתובה כנ"ל מיהו י"ל דאתי לריבויי דאית ליה פירות שליקט אפילו
בן בעין וכמ"ש תוס' ד"ה אילימא כו' ע"ש וא"ש אפי' לרב וצ"ל דלשמואל ל"ק די"ל דאיירי בישראל שמחויב לטמא
לה וכנ"ל אבל לרב אליבא דר"י דס"ל מדידיה לדידה לא א"כ ה"ה דאינו מחויב לטמא לה דהוי כמדידי' לדידה
וצ"ע דאיירי בכהן ורשאי לטמא ולא איירי בחיוב ומקשים שפיר איך מטמא ודוק מיהו אי הא דחייב לטהר ברגל
מונבלתם לא תגעו הוא אסמכתא ומדרבנן הוא י"ל דקאי אישראל דרשאי לטמא לה ברגל ערש"י ונ"ע : **ע"ב** במשנה
ניסת כו' חייב לזונה ה' שנים . נ"ב נ"ל דקמ"ל דחייב לזונה ה' שנים הראשונים ולא אמר דזונה ה' שנים אחר כלות
ה' שנים של הראשונים ועי' בהרא"ש :

דף קב ע"א תד"ה לכרוך כו' ובשטר גמור מיירי . נ"ב היינו לפר"ת שבד"ה איכא דבן ננס כו' וי"ל ודו"ק
וה"ה דהמ"ל שכתב לו לגבות ממשעבדי אי מסר בעדים אלא דרצה לאוקמי אף למ"ד קנובים לחוד
טורף ודוק : **ע"ב** תוס' סד"ה רבה . תפשוט ליה מהך . נ"ב קושיא זו היא לפר"ח ופר"ת שבדבור שלפני זה ולכך
כתבו דבור הב"ע כו' קודם דבור זה אבל לפי' תוס' ליכא למפשט מהכא דלמאי דמסיק כשקנו מידו י"ל דהכא
דאין כותבין שטרי אירוסין איירי בשטרי פסיקתא ובשקנו מידו ודוק :

דף קג ע"א תד"ה ולא כו' דבמתני' ליכא פסידא כו' . נ"ב אף דברכת הבית במרובה מ"מ כיון שנריך עכ"פ
לשלוח לה מזונות למקום שאמה וליכא ברכת הבית דנר לא' כו' א"כ אינו מפסיד אי שולח לה
דמים או מזונות וק"ל :

דף קז ע"א גמ' אבל מזוני יהבינן לה תרגמה כו' . נ"ב הא דלא מוקי בגדולה ולא ספקה א"נ כשהיתה קטנה
בשילא בעלה למה"י דא"כ אמאי נריכה שבועה לבני כ"ג כיון דליכא למיחש למידי ודו"ק :

הגהות על הרא"ש

פ"א סימן ו ולא חיילא עליה אבלות כלל לגבי הנך מילי . נ"ב אפי' תוך ז' משא"כ בשאר א"א דדוקא דין ל' לית
לה אבל תוך ז' אסורה אבל נ"ע דבפרק אלו מגלחין פסק דנוהג דין ל' בא"א רק ע"י קיפול סיד מותרת בנטילת
שער ע"ש : סי' ט הלכך חתן שמת אביו או חמיו כו' . נ"ב נ"ל דמת קודם חופה דאם מת אח"כ א"ל שימור כמו
ברגל וכ"פ ברמזים וכ"ה בטור סי' שפ"ג ולפ"ז נ"ל שמת אביו או חמותו אמו של כלה בעינן : שם בין משנה
ראשונה ומשנה אחרונה כו' . נ"ב דא"ל ליתן בין האנשים כל ימי משתה הראשונים עכ"פ דאסורה לו משום נדה
כיון דבעל ב"מ ודו"ק : שם מדתני פרסה נדה . נ"ב ר"ל לסברת הרא"ש מוכח כן אבל להרמ"ה דס"ל דאפי'
למשנה אחרונה אין אשתו עמו י"ל דס"ל כמשנה אחרונה בועל ב"מ ופורש והוצרך לומר פרסה נדה ולא בעל
לענין שישן בין אנשים כו' ודו"ק : סי' יח היינו דווקא היכא דאיכא מגו כו' . נ"ב כגון בשאמרה מוכת עץ אני
דאיכא מגו טוב דאי בעי אמרה מוכת עץ אני תחתיך אבל הכא ליכא מגו טוב כיון שאמרה נאנסה תחתיו אף
שיש לה מגו דמוכת עץ דלא פסלה נפשה מכהונה דמוכת עץ לא שכיח כמ"ש בסמוך ולא רצתה לטעון כן . א"כ
היכא דאיכא חזקה ר"ל ברישא שאמרה משארסתני נאנסתי דליכא מגו דמוכת עץ שאינו מגו טוב כנ"ל מ"מ איכא
חזקה דתחתיו ולענין אי הוה באונס או ברצון בזה אין מחולקים דגם הוא מאמין לה בזה אלא שאמר עד שלא ארסתיך
משא"כ הכא לענין איסורא מספק דלמא ברצון ודו"ק : שם לא אמרי' מגו לאפוקי ממונא . נ"ב היכא דהבעל מכחיש
בטענת ברי וק"ל : סי' יט וגובין לה חמשין כסף סלע מדינה . נ"ב עי' בהרא"ש רפ"ד דב"ק שלא כ"כ ועי'
א"ע סי' ס"ו סעי' ו' :

פ"ב סי' א ואפי' לבתר דתקנו דכתובה כו'. נ"ב נ"ע עמ"ש בא"ע סי' נו סעי"ו בהג"ה מזה ובגליון הרא"ש פ"ו הכותב
דין י"ד: סי' ו היכא דליכא חבורות כו'. נ"ב אין הלשון מדוקדק דבשעת היציאה אפי' איכא חבורה בטילין ע"פ אלו
מגלחין דין ק"ח וברמזים כאן : סי' ז רש"י פי' דמיירי שהיורש א"י כו' . נ"ב וצ"ל דרש"י לא פי' כן אלא משום דאמרי'
בגמ' הכא אין שור שחוט לפניך ע"ש ברש"י והא דקאמר שאינו יודע אורחא דמלתא דאילו ידע מסתמא תובעו וה"ה
אם ידע ולא תבעו והיינו דפריך וליתני שדה זו שלך ר"ל ואינו תובעו אבל בתובעו לו הי' ר' יהושע מודה אבל ר"ג דקי"ל
כוותי' אפי' בתובעו מהני מגו וק"ל אלא דהרא"ש ס"ל כפי' התוס' בההיא דאין שור שחוט ע"ש בתוס' דפ"ז ע"א
ד"ה התם : סי' טז מקוים מאחד מאחר שמקוים והנהרדעי איירי בשאינן מקוימים דאז אין מקיימים אלא משנים כנ"ל :
שם אבל לפי' קמא מה נריכה לדיוקא כו' . נ"ב עי' ברמב"ם ובש"ע סי' כ"ח סי"ד כתב וכן אם נזכר ע"י אחר יכול
להעיד אפי' היה המזכיר העד הב' ע"ש בסמ"ע דבעד הב' הוי רבותא טפי מבאחר וא"כ א"ש דיוקא דרבא וק"ל :

פ"ד סי' י כגון שאמרה איני נפדית ואיני נותנת כו' . נ"ב נ"ע דהא כתבו תוס' בפ' הזורק דע"ז ע"ב ד"ה מה כח
בשם ר"ת דזכיית הבעל אינו תלוי באכילת פירות אלא בהא דאם מכרה ונתנה בטל ע"ש והרא"ש הסכים עמ'
בפ' חזקת וצ"ל דהרא"ש תפס עיקר טועוד שכתב שם כיון דהבעל אוכל פירי פירות לכך הוי כאצרו ע"ש משא"כ
באמרה איני נותן פירות דאפי' פירי פירי לא אכיל וק"ל : סי' כב הלכה כרבי מחבירו ורשב"ג אביו היה . נ"ב
פ' אלו מגלחין דין ע"ע כתב הרא"ש דגם נגד אביו הלכה כרבי ונ"ע ועי' פ' הניזקין דין ה' ונ"ע: סי' לא ואסיקנא
דניזונת תנן . נ"ב אף דלא נפשט האיבעיה אלא דקאמר לעולם א"ל דניזונת תנן כפרש"י דפי' תיקוי לה איבה
כיון דעל כרחם זנין אותה והיינו דווקא לאנשי גליל דלאנשי יהודה אם רצו יורשים נותנין לה כתובתה ופוטרים אותה
וא"כ מציאתה ליורשים כבזנים אותה ואמאי תני במתני' ר"פ אלמנה ניזונת מעשה ידיה שלהן ליתני מציאתה שלהן
אע"כ ניזונת תנן ומציאתה לעצמה דע"כ זנין אותה . אבל נ"ל לעולם י"ל הניזונת תנן ולכך תני מ"י שלהן להורות
דסתם כאנשי יהודה דאי הוי תני מציאתה ה"א דלא סתם כאנשי יהודה למפסק הלכתא כאנשי יהודה אלא לאשמעינן
דבהניזונת דהיינו לאנשי יהודה דמציאתה שלהן משא"כ לאנשי גליל דע"כ זנין אותה ולכך לא תני סתמא אלמנה מציאתה
ליורשים אבל עכשיו דתנן מ"י שלהן קשה ליתני סתמא אלמנה מ"י ליורשים ואנא ידענא דאיירי בהיא ניזונת דבאינה
ניזונת פשיטא דמ"י לעצמה דלא עדיפי מבעל אע"כ דלכך תני הניזונת למסתם כאנשי יהודה להורות דהלכה כאנשי יהודה
והיינו דהקשו היכא פשיט משמואל דסתים כאנשי יהודה הא שמואל פסק כאנשי גליל ואיך פסק נגד סתם משנה וא"ל
דה"ק ניזונת תנן וסתים כאנשי גליל או הניזונת ולא סתים כשום א' מהן דהניזונת משמע בין לאנשי יהודה ובין לאנשי
גליל א"כ ליתני סתם אלמנה מ"י של יורשים ואנא ידענא דבניזונת מיירי כנ"ל דלרש"י אין חילוק לענין מ"י בין
אנשי יהודה לאנשי גליל אבל לפי' תוס' א"ש דלכך תני הניזונת לאשמעינן אפי' לאנשי יהודה מ"י שלהן ודו"ק :

פ"ה סי' א אבדה כתובתה וגם התוספת . נ"ב אבל לא הנדוניא וכ"פ מור"ס סי' ק"ו ס"א בהג"ה: סי' ג אבל בב"ח
תופסין לפרעון . נ"ב לפ"ז י"ל הא דקאמר נ"מ לשבועה ר"ל דכמו דא"ל לישבע אכתובה ביחד לה ארעא או מטלטלי
ה"ה אתוספת א"ל לישבע משא"כ בב"ח ואפשר דה"ה בנדוניא לא מהני יחוד כמו בב"ח ונריכה לישבע אלא די"ל כיון
דלא ניתנה לגבות מחיים הנדוניא הוי כמת תוך זמן וכמ"ש לעיל ע"ש הרמ"ה ז"ל ונ"ע דא"כ גם בלא ייחד לה לא
תצטרך לישבע אנדוניא דהוה כתוך זמן וצ"ל כיון דא"א רוצה שתזנה כו' שייך גם בנדוניא אבל בריטב"א שהביא
ב"י ס' ק"ג לא פסק כן ומור"ס שם סי' ס"א בהגה"ה פסק כוותי' דנדוניא אינה מוכרת שלא בב"ד ע"ש ועמ"ש
שם מזה גם נ"ל הרא"ש שכ' לעיל דין א' וז"ל ונדוניא כו' אין דינה ככתובה לכל הני מילי משמע דס"ל לר"ת א"ל לישבע
אנדוניא כיון שהוא תוך זמן ונ"ע לדינא ועי"ל פ' האשה שנפלו דין י"ב בהג"א בשם תוס' דלכך חיישינן לנררי בכתובה אף
שהוא תוך זמנו משום דאית לה בתנאי ב"ד ולטעם זה פשיטא דבנדוניא א"ל לישבע ונ"ע : סי' ו בהגהה מני א"ל
נסתחפה שדהו . נ"ב אפירסה נדה לאחר חופה קאי עמ"ש בא"ע סי' ס' מזה : סי' ז אם כתבה לו התקבלתי דאז אין
לה כתובה. נ"ב נ"ל דהיינו לר' יהודה קאמר דלר"י אין לה כתובה בכה"ג כמ"ש במתני' אבל לר"מ דקי"ל כוותי' בכל
ענין לא מהני תנאי ואית לה כתובה וכמ"ש הטא"ע סי' ס"ט ס"ה ע"ש דוודאי אינו חולק על הרא"ש או י"ל דה"ק
נ"מ אם כתבה כו' דאז אין לה כתובה כו' אילו לא הוי בעילת זנות פשיטא דהוי ב"ז אלא כיון דהקנו דהוי ב"ז התנאי
בטל ויש לה כתובה כמ"ש הטור דהוי כמתנה על מ"ש בתורה לעשות איסור דרבנן לבעול בעילת זונה אף דבדבר
שבממון תנאו קיים מ"מ חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ועוד כיון דהוי בעילת זנות הוי דבר איסור ולא
דבר שבממון ועי' לחם משנה מזה : סי' יב או כולו בפני הינם. נ"ב נ"ל דגי' זו עיקר דלא כגי' דידן חסר זה א'
דינם אינו מאכיל כלל [ועי' רש"ל בתוס' דף נ"ח ד"ה הסתא]:

סוף

[illegible]

מ"ע משא"כ יתומים דאין כופין אותן על מ"ע שמתן שכרה בצדה גם מטלטלי שהם אין משתעבדים דהא אין ערבים ואין משועבדים מצד עצמם וכ"ל דס"ל דאין ב"ד רשאים לכוף דאל"ס אמאי אי תפיס מצל יתמי מטלטלי ואפי' תפס בהיתר כהכיא אנן מטלטלי שבק אבון גבך [לקמן נ"ב א'] מוציאין הב"ד ממנו בע"כ (כו' ודו"ק) ודוחק לומר דס"ל דתלי בב"ד ובמצות ככד רצו ב"ד שלא לכופו ובצדקה רצו ב"ד לכופו דא"כ מאי מקשים על רש"י דאשכחן כפיה במצות דרבנן דלמא ג"כ בב"ד תלי ושם רצו אמצות דרבנן ובזו לא רצו ולזה נתכוון הסמ"ע סי' ק"ז סק"ב דתוס' והרא"ש הולקין ארמב"ן ע"ש לא כש"ך שם סק"א ויתומים קטנים דלאו בני מצות נינהו א"כ לא מוטל עלייהו כלל לפרוע תובת אביהם וכל היכא דהלוה פטור גם הערב פטור לכך אף שהניח להם קרקעות פטורין לר"פ ולא קי"ל כוותי' בהא אלא כר"ס בריי' דר"י דיתמי דאכלי דלאו דידהו כו' ודאי מצוה עלייהו כבעל גדולים אלא דמיישינן לצררי וכג' דרכים דסי' ק"ח בח"מ דליכא למיחש להכי נפרעין מהן ובהכי א"ש דהקשו תוס' פ"ק דב"מ כיון דשעבודא דאורייתא א"כ איך משכחת לה ש"ד הא הוי כפירת שעבוד קרקעות ותי' דאיירי דאין לו קרקע וקשה מאי קושיא כיון דיש לו מטלטלי ג"כ הוי כפירת מטלטלי גם אמאי נקרא שטר שעבוד קרקעות אי יש לו מטלטלי ולפמ"ש א"כ דמטלטלי אינו משועבדים כלל מדינא ולא הוה רק שיעבוד קרקעות ולמ"ד שעבודא לאו דאורייתא הא דחייבה תורה לשבע אכפירת חוב הוא ואף דאין נכסיו משועבדים כלל אבל בשטר דנשתעבדו קרקעות מדרבנן ובע"פ למ"ד שעבוד קרקעות דאורייתא א"כ ליכא רק כפירת שעבוד קרקעות וליכא למימר דהשבועה באה על כפירת החוב לא על שיעבוד קרקעות דא"כ הא דפטרה תורה עבדים ושטרות וקרקעות מש"ד אמאי נחייב על כפירת החוב דהא היו מכין אותו כו' עד שישלם א"ע"כ כיון דעיקר השעבוד הוא קרקעות פטור (אלא די"ל התם אף דיש לו מטלטלי צריך לשלם קרקע משא"כ הכא וי"ל ודו"ק) ולכך כתבו דאיירי בדלית ליה קרקע וא"כ לא הוי רק כפירת החוב ואזה חייבה תורה וא"ש הא דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אף מחיים דהא מדינא לא משתעבדי אלא מצד שכופין עד שתצא נפשו לקיים מ"ע ולא יהי' לוה רשע ולא ישלם ובכתובה שלא לוה ממנה רק תקנתא דרבנן אין עליו שום מ"ע לקיים (אלא די"ל דהוי מצוה דרבנן ודוק) אלא דנכסיו נשתעבדו ואי לית ליה קרקעות אין כאן שעבוד נכסיו אבל אי כתב מטלטלי אג"ק וכן אחר תקנת הגאונים דכתובה גובה מטלטלי ואפי' מיתמי ותקנו שיהא מטלטלי משועבדים מטעם דאסמכתייהו עלייהו כאלו דקמחוניא וכאילו כתב מטלטלי אג"ק וא"כ אף שיש לו קרקעות חייב ש"ד מכח כפירת שעבוד מטלטלי וא"ש הא דכתב הרא"ש לעיל רפ"ב דאם הוא אומר אלמנה נשאתיך אינו חייב ש"ד דמודה מקצת דכתובה הוי כפירת קרקעות אף בתר דתקנו דכתובה גובה ממטלטלי לפי שאי' לכפור כו' ע"ל הילך ע"ש וכ"כ הה"מ כעין זה הביאו הב"י סי' נ"ו ונתקשה שם סק"ט דמה בכך דמטלטלי משועבדים ג"כ עכ"פ כפירת שעבוד קרקעות הוא ע"ש ולפי מ"ש א"ש ועמ"ש שם בסי' נ"ו סט"ו בהג"ה מזה וא"ש הא דסתמו הפוסקים ולא כתבו דלמאי דקי"ל שעבודא דאורייתא לא מגינו ש"ד אם לא שאין לו קרקע משום דתקנת הגאונים כל שיש לו מטלטלי אף שיש לו קרקע ג"כ יש ש"ד כנ"ל אף דהטח"מ סי' פ"ח הביא דברי תוס' והרא"ש היינו לדינא דש"ס כמ"ש שם בח"מ כמה דינים לדינא דש"ס עי' סי' ק"ז לא כסמ"ע שם סק"ג וש"ך שם ס"ק מ"ח שכתבו דהמחבר ומור"ס שהשמיטו דעתם דלא ס"ל כתוס' הנ"ל דליתא אלא דלתקנת הגאונים וכ"ש בשעבוד אג"ק מדינא חייב ש"ד אף לתוס' ודוק היטב : סי' יז עוד קאמר בירושלמי כו' כש"ח או כש"ש כו' . נ"ב הטור הביא זה סי' פ' בשם הרמב"ם ולא נזכר שהרא"ש אביו כתב כן : שם ופטורה אף מן השביעה כו'. נ"ב מלשון זה משמע דווקא אי פשעה ולא שמרה כראוי ועי' כן נשבר מאליו וכ"מ מדאמר כש"ח או כש"ש ואי בששברה בידים אפי' שוגגת אדם מועד לעולם ואפי' אינו שומר כלל עליו חייב אבל אי שברתה מזיד משמע דשוגג פטורה אפי' שברתה בידים ואף דנתקלה ע"י פשיעה ונשבר והיינו דאיצטריך לטעם דאין שלום בבית דאי בנשבר מעצמם בלא"ה אף ע"י פשיעה פטורה דפשיעה בבעלים וכמ"ש הראב"ד ארמב"ם ע"ש מ"ש בא"ע סי' פ' סי"ז : סי' יח אם אינה רוצה לישבע כו' . נ"ב משמע אף שנתן לה נאמנות ועי' ח"מ בא"ע סי' נ"ה ס"א ועמ"ש דין כ"ח מזה ובא"ע סי' ק"ה ס"ב ועי' מ"ש סי' נ"ה ס"א טעם לזה : שם שהלך כשפטרה סתם כו'. נ"ב נ"ע לפ"ז אי אמר הוא אישתבע לי והביא ג"כ עד המעיד פרוע אי מהני ספטור וכ"ל דאפ"ה מהני וכן בנפרעת שלא בפניו והיא פגמה וגם ע"א מעיד פרוע כולו י"ל דמהני נאמנות סתם ועמש"ל דין כ"ב : סי' כב לאו היינו לקוחות אלא אפוטרופוס כו'. נ"ב ק"ק הא פסק דאם פטרה סתם פטורה אפי' משבועה שלא בפניו וב"ד מגבים ומ"ל ב"ד או שמינו אפוטרופס כיון שהנכסים שלו וכ"ל דאיירי דאפוטרופוס טוען דרי שפרעו אלא דקשה מ"ש מעד א' מעיד וכ"ל כיון שמינהו על נכסיו הוי כאילו האפוטרופוס הוא בע"ד וכאילו אינהנכסים שלו ולכך צריך לישבע כנגדו בפטרה סתם אם לא שפירש בפירוש הבאים ברשותו וצ"ע ועמש"ל דין י"ח ויותר נראה דבאמת האפוטרופוס א"י להשביעה אף שפטר מסתם והבאים ברשותו כדי נסבה ואגב דתני הבאים ברשותה תני באים ברשותו והיינו דקאמר אבל יורשיו משביעין ולא קאמר אבל הבאים ברשותו משביעין וכ"מ בטור א"ע סי' צ"ח ס"ב דז"ל אבל יורשיו והבאים ברשותו דהיינו לקוחות משביעין מבואר מזה דאפוטרופוס א"י להשביעה מיהו אין זה הוכחה דהא איכא למ"ד באים ברשותו היינו לקוחות ואפ"ה לא תני אבל יורשיו ובאים ברשותו ודו"ק : סי' כג איבעיא להו פוגמת פחות מש"פ כו' . נ"ב נ"ל דהה"ג וכן בפוגמת בעדים כיון דהיא איבעיא דלא איפשטא לכ"ע מהני אי תפס המלוה ואינו רוצה לישבע אפי' להש"ך דסי' פ"ב סקי"ז בח"מ ע"ש: סי' כד בהגה"ה הילך נשבעין שבועה דאישתבע לי כו' . נ"ב ק"ק הא שבועה דרבנן נשבעין על קרקעות כמ"ש בהג"ה בסמוך : סי' כה אבל שבועה דרבנן אם הוא חשוד אינו משלם כו' . נ"ב ר"ל והכא אי הב"מ או האשה חשודה אינה נפסדת אף שהיא חשודה וגובה בלא שבועה כיון דשבועתא דרבנן והיינו אם שניהם חשודים אבל אם שכנגדו אינו חשוד נשבע ונפטר כמ"ש בשם הרי"ף אח"כ ועי' בפסקי הרא"ש ובתוס' מזה ובמהרש"א שפי' כן דברי תוס' והרא"ש דלא כטא"ח : סי' כז דהאי אשה אלמנה היא כו' . נ"ב ובאפוטרופוס לאחר מיתת בעל דיורשים משביעין אף בלא תביעת כתובה : שם והקשו לר"ת מהכיא כו' . נ"ב עמ"ש סי' נ"ו ס"ב בא"ע דלק"מ וכ"ל דאיזהו תלמיד טועה כתבו ונדפסו בפנים ע"ש : סי' כח אף אם טשיבה תוגית כו' . נ"ב וכן פירש"י דר"כ

אף על הפוגמת קאמר וכ"ל דהוכיחו כן מש"ס דפ"ו פ"ב דתניא הרי שלא פטר אשתו מנדר ושבועה והושיבה חנונית כו' ס"ז משביעה משמע דאם פטרה וכתב לה נדר ושבועה אין לי עליך פטורה משבועת חנונית ואפוטרופוס דדוחק לומר דר"ל דלא פטרה בפירוש משבועת אפוטרופוס ודו"ק : שם קודם שמכר לא מהימנא במגו כו' דאין מגו אם כו' . נ"ב ק"ק למג"מ הא כתב בסמוך דאם אינה רוצה לישבע יפסידו לקוחות ומשמע אף שנתן לה נאמנות כמש"ל דין י"ח ודוחק לומר דכ"מ דצריכה לשלם דאי שטרא מעליא דא"כ ברישא ל"ל דנאמנת במגו תיפוק ליה דאינה רוצה לישבע והיא צריכה לשלם הכל ואף לדבריו וכ"ל דנ"מ אי תפסו הלקוחות מהבעל דהאומרת שנפרעת א"כ לא מהני תפיסה וצריך להחזיר במגו דמתילה משא"כ בסיפא אין מוציאין דודאי אי תפס והיא אינה רוצה לישבע אין מוציאין ולמהרש"ל סי' ק"ס ס"ב בא"ע איירי בשאינו אומר לה השבע לי דאז א"ל לישבע ועמ"ש שם בהורך ועי' מש"ל פ' זה דין יו"ד דלא הקשי מזה לכאן ועיקר כ"ל דזה נתינות טעם אהא דאם אינה רוצה לישבע יפסידו משום דאם אומרת שנפרעת יש נאמנות כמ"ש הש"ך סי' ס"ו סקמ"ט וכמ"ש בר"ן דתקי"ז ע"א ע"ש מיהו י"ל דנ"מ אי אמרה שנפרע' ומתה דבאמרה שנפרעת א"כ נאמנת ואין הלוקח גובה ממשעבדי משא"כ בשאמרה שנפרעת קודם אלא דהא היורשים והלקוחות צריכין לישבע שלא פקדנו והלא א' שנפרעת ודו"ק :

פ"י סי' ג כתבינן ליה טירפא כפי שווי' כו' . נ"ב היינו לגבות מהלוה אבל מלקוחות אין גובים שהן מנכסים משועבדים : שם אבל לוקח שלקח שעבוד המלוה כו' . נ"ב עיין ר"ן הביאו ב"י סי' ק"ג סכ"ב בח"מ דאין להביא ראי' מהא שאמו מינה דאתא ואנסב' בעל לוקח הוי לא מהדרינן דהתם שמו קודם שנשאת וק"ל : סי' ד אבל אם ירצה לוקח כו'. נ"ב עיין סמ"ע סי' קי"ד סק"ד פירושו ובב"ח שם : סי' ח הלכך מצי למהדר להו האי ארעא דזבין מאבוהן בהני זוזי . נ"ב הקשו לי הא אמר בפ' דייני גזרות דק"י אהא דאמר רב ששת כ' שהוציאו ש"ח זע"ז כ"א עומד בשלו [ופרכינן] מהא דתנן זה גובה וזה גובה ומשני ביתמי עסקינן כו' והא זה גובה וזה גובה קתני ועוד ליגבינהו ארעא כו' דאמר ר"כ כו' ב"ח חוזר וגובה מהם ע"ש ואם איתא מאי פריך דילמא מתני' איירי דאית ליה מעות אלא ע"כ אפי' דאית ליה מעות יכול לסלק בקרקע היכא דאית ליה פסידא וכ"כ דלק"מ דהא קשה מאי פריך ליגבינהו ארעא דלמא איירי בדלית ליה ארעא וכ"ל שיקנה קרקע וליגבינהו א"כ אף אם יש לו מעות יקנה בכל מעותיו קרקעות וליגבינהו ארעא ולכך לא מוכח מהם מידי אלא מהכא דמיירי שמכר שדה לשמעון ובכה"ג אינו יכול לסלקו בקרקע היכא דל"ל פסידא אף אי אין לו מעות כמ"ש בח"מ סי' כ"ה ס"ז די"א דהמוכר סחורו' אינו מורידו לשומא כלל ע"ש וכ"ל דה"ה המוכר קרקע דזיל בתר טעמא וא"כ אף אם פיקח הוא וקונה בכל מעותיו קרקעות א"י לסלקו בקרקע אם לא מכח פסידא וא"כ ה"ה בב"ח אף שיש לו מעות יכול לסלקו בקרקע משום פסידא ודתי שפיר די"ל דמחזיר לו אותו קרקע אלא דל"ע בכה"ג שקנה הלוה קרקע לאחר מיתת המלוה אי משתעבדי לב"ת דאבוהן דהא האי קרקע לא הוי משועבד לאבוהן דנימא דמשתעבד מדר' נתן דהא קנה אח"כ ודו"ק : שם הנך תלתא מימרות כו' . נ"ב ר"ל של רבה דאביי שנזכרו בש"ס אחר מימרא דרמי בר חמא הנ"ל : סוף סי' יא ומועיל הפטור לגבי יתמי כו' . נ"ב היינו לדעת רי"ף פ' הכותב דין כ' ע"ש אם לא שנאמר דווקא ביתומים קטנים לא מהני פטור לר"ת ותוס' אבל ביתומים גדולים מהני ולא נזכר זה בשום פוסק וצ"ע : סי' יב שב"ד יורדים לנכסים כו' . נ"ב משמע אף שהם נתבעין לא כהג"ה עי' סמ"ע : שם אם לא שירד עמו כו' צריך להשיב לו על הכל . נ"ב הטור חולק על זה :

פ' יא סי' ג ומוציאין מידה כל המותר כו' לשנים עשר חדש . נ"ב היינו למ"ד הכי אבל אנן קי"ל מוכרת לו"ח : שם מהני אפי' יותר מכתובתה כו'. נ"ב אף להרי"ף דבסמוך [דין ז'] דלית לה לזבוני אלא כדי כתובתה שאני הכא דהססה אבל בין קרקע למטלטלי ל"כ לחלק ודו"ק וע"ל בהג"ה דין ז' לא כ"כ : סי' י איכא ביניהו גרושה כו'. נ"ב עמ"ש בגליון הרא"ש פ' שני דייני גזירות דין ד' מזה וצ"ע : סי' יג דאי למזונות קי"ל כתנן כו' . נ"ב אבל מהא דאמר ותיבעי לך הכרזה אין להוכיח דלא איירי במזונות דבמזונות א' לכרגי ולמזוני כו' מזבנינן בלא אכרזתא די"ל דהיינו כשהב"ד מוכרים לטובת יתומים למזונות שלהם או כשאלמנה מוכרת בב"ד אבל כשהיא מוכרת שלא בבית דין לא אלמוה כל כך ודו"ק ולא כמהרש"א ועוד נ"ל דה"ק דאי גם למזונות ומיבעי לו בין בכתובה בין למזוני וא"ל תיבעי לך הכרזה בכתובה לחוד לזה הוצרך לדחות מהא דקי"ל כתנן מנ"ל וע"ל בהרא"ש פ' הכותב דין י"ס מזה דלמזוני א"ל שבועה שלא זלזלה ע"ש : סי' טו מוסיף על דבריו כו' שוה שלש בשלש בע"ס מעל כנ"ל . נ"ב אינו מוכרת י"ל דטעות לשוה סלע אני צריך כדפרש"י הוה טענה מעליא ולכך הוי מעביר אבל טענת אפוטי שטרא לא חשיב כ"כ ולא הוי מעביר ובזה ישבתי קושית מהרש"א ד"ה אא"ת מעביר עמ"ש שם בגליון וכ"כ דהרי"ף מפרש הא דא"ל לר"נ דאמר לא' אפי' לב' אע"ג דטעה שלית בא' מהן ונתבטל מכירתו אי המכירה ראשונה קיים וא"ל דטעה שלית לא קאמינא דדוקא בשכבר חתמו העדים ליכא קפידא דאפוטי שטרא אבל הכא דטעה וצריך להחזיר למכור ולחתום עדים מכירת כולם בטילה משום קפידא דאפוטי שטרא דסוגיא דמעביר על דבריו הוי והיינו דפריך ת"ש היתה כתובתה ת' זוז כו' של אחרון בטל של כולן קיים הרי אף דשל אחרון בטל של כולן קיים והיינו דהידר התלמודא ת"ש בתר הא דאמר אע"ג דטעה כו' והא בהדר וקפטע מהיתה כתובתה ת' זוז אף דכבר דחי' בקטיני איירי נ"ל כדכתב מהרש"א לפי' ר' האי ע"ש והא דלא פשיט האיבעיא דלעיל מר"כ י"ל דאיכא למימר שאני הכא דמכר לב' ואיכא נמי קפידא דאפוטי בע"ד משא"כ לעיל כמ"ש הרז"ה והר"ן בשמו ע"ש ועוד נ"ל דהרי"ף מפרש דהאי דאמר לא' כו' איירי בשלא היה יכול למכור לאחד שלא היה אחד רוצה לקנות כולו לכך ס"ל לר"נ ור"ת כיון שהוא היה צריך למעות של כל דמי הקרקע מסתמא היה כוונתו שאם לא יוכל למכור לא' ימכור לב' ולק' כפי שיוכל ורב הונא ס"ל דכוונתו היה למכור דווקא לא' לא לב' משום אפוטי בע"ד משא"כ הבעיא דלעיל הוא בשא"ל מכור כור והשליח היה יכול למכור הכל בב"א דאותו שלקח היה רוצה לקנות כולו כדפרי' הרז"ה אלא דהשליח לא רצה למכור רק לתך שמא לא יצטרך המשלח למעות והיינו דקאמר דטבלא לך עבדי לך א"ד לא ניחא ליה דליפשי שטרי וא"כ כשמכר רק לתך מעביר ע"ד הוי כיון שהי' יכול למכור הכל ושליחותו בטלה ופשט מהיתה כתובתה ת' זוז כו' דשל כולן מכרן קיים ול"א כשמכרה לראשון במנה הוי מעביר ע"ד דא"ל דאיירי שלא יכלה למכור לא' בת' מ"מ הרי היתומים א"ל למעות רק שחייבים לה כתובתה ת' זוז אם לא מצאה קונה א' על ת' ה"ל להמתין או להחזיק הקרקע לעצמה בעד ת' כי לא נעשית שלוחם למכור להרבה אנשים ומשני בקטיני וק' א"כ כיון דרישא וסיפא כדאזיל מאי קמ"ל בסיפא אי להורות דכולן מכרם קיים פשיטא כיון דאמרי בקטיני וכ"ל להורות דלא גזרינן מנה ראשון אטו אחרון כדא' בש"ס וק' לאשמעינן רבותא דאפי' מכרה לאדם אחד בעד ת' זוז בד"פ בכל פעם במנה וטעתה בא' מהן דאפי' באדם א' לא גזרי' אטו מנה אחרון אע"כ דבאדם אחד שהיה יכול למכור ביחד בפ"א כל המכירה בטלה משום אפוטי שטרא דסוגיא מעביר ע"ד הוי ודו"ק אפי' בקטיני אם היה יכול למכור בפ"א והא דלא קאמר הא קמ"ל בסיפא דדוקא לב' ב"א שלא היתה יכולה למכור אבל אי מכרה לא' בד"פ והיתה יכולה למכור בפ"א מכירת הכל בטלה אפי' בקטיני ולמ"ד מוסיף ע"ד לא איירי בקטיני דאשמעינן דמכירת כולם קיים דמוסיף ע"ד הוי משום דאי לאו האי סברא דה"א דנגזור אטו מנה אחרון ל"ק כלל דלאשמעינן רבותא אפי' לאדם א' בד"פ דאדרבה לב' ב"א הוי רבותא טפי ודו"ק ועוד דהרי"ף גרס כר"ת אמר סתמא מאי וק' הא דאר"נ ורב חסדא לאחד ואפי' לב' הל"ל סתם אפי' לב' אלא ע"כ דה"ק לאחד ר"ל אם יכול למכור לאחד צריך למכור לאחד משום קפידא אפוטי שטרא דסוגיא דמעביר ע"ד הוי ואי אינו יכול למכור לא' או אפי' לב' ודו"ק הרי דסוגיא דמעביר ע"ד הוי ודו"ק והא דפשט מהכיא לו בג' חלוק אף אי איירי שלא הי' מוצא לקנות חלוק שוה ו' מ"מ טענת חלוק קטן ורע חשוב אף שלא היה מוצא בע"א כמו טענת אפוטי שטרא כשיוכל למכור בב"א ולזה כוונו תוס' ד"ה אא"ת מעביר כו' ע"ש : סי' יז איבעיא להו שלית כמאן כו' . נ"ב ק"ק דלמא ה"פ דבדיינים קי"ל דאם הטעו את הלוקח בשתות ג"כ בטל ובאלמנה קי"ל דאם מכרה שוה ק' בר' והטעתה את הלוקח מכרה קיים ומבעיא ליה שלית כמאן רבה אר"נ כדיינים מה דיינים לאו לדידהו ואמרי' לתקוני שדרתיך כו' וכיון דבאונאת יתומים בטל ה"ה באונאת לוקח וכדעת רש"י ורב האי שהביא הרא"ש משא"כ אלמנה לדידה דמוכרת לצורכה ולא סמיך עליו הלוקח והוי כאילו מכר הבע"ה עצמו ואינה הלוקח ואידך אמר כאלמנה מה אלמנה יחידה ולא סמיך כשלית עלה אף שלית יחיד ולא סמיך עליו ולכך אם הטעה את הלוקח קיים משא"כ ב"ד דרבים נינהו ולוקח סמיך עליהם שלא יעשו עול ונעשו שלוחים של אלו ואלו וכדעת ר' יונה ז"ל וכ"ל דלרבינו האי אף באלמנה אם היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה וב' דינרים ג"כ בטל כיון דאם נתאנו יתומים בטל וא"כ מאי קאמר שלית כדיינים הא אפילו אלמנה עצמה בכה"ג כדיינים וי"ל לדעת הרמב"ם דפי' הא דהוסיפו שתות בטל היינו כשהורידו לבע"ח בשומת ב"ד אבל ב"ד שמכרו ק' בר' מכרן קיים ואין חילוק בין שלית לדיינים כלל א"ש ומכאן יצא להרמב"ם דין זה עי' סי' ק"ע ס"ה בח"מ דאל"כ מאי פריך מ"ש כו' פיתא יו"ד כו' דלמא פי' שלית כאלמנה כנ"ל ודו"ק היטב : סי' יח דלמה יפסידו הם בשביל שאחיהם קטנים כו' . נ"ב ולפ"ז נדחו הראיות דלעיל דבחלוקת הארץ היו שם גדולים וכן ההיא דפ' אלמנה י"ל דבהכי איירי : סי' ב כשמכריזין מדרך התיוב כותבין שטר הכרזה כו'. נ"ב עי' בש"ך בח"מ סי' ק"ע סק"ב מה שהקשו ויישבתי על פי דברי הרא"ש אלו גם מ"ש הרא"ש מיהו אין הטעם הגון ישבתי שם ע"ש : סי' כה אבל מחיים דלא הוי מזונות כו' . נ"ב מלשון הגמ' דפ' יש מותרות שהביא בסמוך דקאמר מאי מזוני תנאי כתובה כו' משמע דאפי' מזונות מחיים תנאי כתובה וכרמב"ם עי' טא"ע סימן נ"ג ס"ט מ"ש שם : שם ונכסי צאן ברזל בין איתנהו בין ליתנהו אית לה כו' . נ"ב וצ"ע בלא הכיר בה אמאי אית לה נצ"ב דליתנהו הא לא שייך לקונסו כיון דלא הכיר בה וק"ל וג"כ נ"ע אי לא הכירה בו ולא ידעה שהיא שניה לו אף דכתובה נ"ל דאין לה אף שהוא הכיר בה אף דהוא ארגלה דאמרינן האי דנסיב לה יצרו תקפו וא"כ היה מגרשה והיא תרגילו אף שתבע א"כ כיון דהיא וזרעה כשר וכעין שכתב בשם הראב"ד בסמוך **ועוד דמאי** אמרת אילו ידעה שהיא שניה לו לא נישאת לו א"כ לכך אין לה כתובה ג"כ שתהא קלה בעיניו להוציאה ומכ"ש לטעם דר"ס צריך היזוק וכיון דלא אמרינן פ' יש מותרות א"ב היכא דלא ידעה משמע גם לנישנא דהיא מרגילה אפי' בלא ידעה אין לה כתובה **מיהו** בלאות של נ"מ שכילן הבעל בב"א נ"ע אי קנסינן לה בכה"ג וכ"ל כיון דרצו חכמים לעקור מהם כל הענייני אישות לכך קנסו לדידיה בדידה ולדידה בדידיה ולאו משום קנס לחוד נגעו בו דא"כ אמאי קנסוהו לדידיה הא איסי מרגילו כמו שלא קנסוהו בכתובה אע"כ דהטעם כיון דהיא וזרעה כשר רצו לעקור מהם תורת נשואין כי היכא דלא תתעכב גבי' לכך אין חילוק בין לא הכיר בה בין הכיר בה וא"ש קושיא הראשונה ודוק היטב :

פ' יב סי' א דאינו ראי' לכאן דלא איירי בהתזירה כו' . נ"ב וכ"ל דע"כ איירי בהתזירה דאל"ס מאי קמ"ל הא לכך כותבין כ"ז שאת עמי שלא יצטרך ליתן לה דמי מזונות משא"כ במתה ס"א דיתן להבת מזונות דאינו מפסיד במיתתה דיזונה אבלו דלא שייך לומר בת אבל אם דהא מתה ולכאורה מדלא קאמר מת הוא אינה עמו [משמע] דבכה"ג חייבים [היורשים] ליתן לה מזונות אבל רש"י כ"ז שאת עמי ולא אם אמות או אגרשיך וצ"ע לדינא :
שם שהדבר תלוי בה אבל מי היא רוצה . נ"ב קצת ראיה מהא דהבעל נותן מזונות והן דמי מזונות וק"ל :

פ' יב סי' ד ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה כו' . נ"ב ק"ק מהא דתנן פ' אלמנה וגרושה לא תמכר אלא בב"ד וכן אמר התם הא דתנן וכל שאין לה מזונות לא תמכר אלא בב"ד לאתויי גרושה ואמאי הא גרושה אית לה מזוני ולפר"ח א"ש די"ל דאיירי בגרושה מאירוסין וה"א דצריכה חן יותר מאלמנה ע"ש אבל לפרש"י דע"כ איירי מנישואין ע"ש ד"ה לאו לאתויי גרושה ק' גם לא מוכח מירושלמי דאיירי דוקא גרושה מנישואין וא"ל דס"ל אף דאי' לגרושה מזוני מ"מ אינו מוכרת אלא בב"ד כיון דאינו חייב מדינא והא דאמרינן כל שאין לה מזונות לאתויי גרושה היינו מאירוסין וכפר"ח דא"כ מאי פריך שם אהא דאמר וגרושה לא תמכר ר"ש קתני לה והא מרישא שמעינן וכל שאין לה מזונות דלמא התם בגרושה מאירוסין וגרושה לא תמכר אשמעינן דאפי' בדאית לה מזוני לא תמכר אלא בב"ד וכ"ל דהא דגרושה לא תמכר אלא בב"ד היינו אם מת אחר שגרשה אף שעדיין לא נתן כתובתה אין לה מזונות כמ"ש הר"ן כאן אהרי"ף ע"ש וא"ל דלמא וכל שאין לה מזונות לאתויי גרושה מאירוסין
לפר"ח

לפר"ת וגרושה לא תמכר לאתויי מנשואין ואם מת אח"כ ולאשמעינן דאין לה מזונות לאחר מיתה די"ל דס"ל דזה א"צ לאשמעינן וכל"ל והרי"ף דגרושה אין לה מזונות דילמא הא קמ"ל כמאי דתני וכל שאין לה מזונות דגרושה לית לה מזונות דלא כירושלמי והסיפא דגרושה לא תמכר ס"א דאיירי מאירוסין וכפר"ת אע"כ דזה א"צ לאשמעינן או דס"ל דמוכל שאין לה מזונות מרבינן הכל בין מארוסין בין מנשואין ודוק וצ"ע ע"פ אלמנה דצ"ז ע"ב ובהרא"ש שם דין יו"ד : סי' ו כתב עוד הרמב"ם ז"ל יש מהגאונים כו'. נ"ב קצת ראיה לדברי רמב"ם נ"ל מהא דמוקמינן פלוגתא דרב ושמואל בדספקא לחד מ"ד ואפ"ה פסק רב דפוסקים לה מזונות ואף הב"ד א"צ לאי מעשה ידיך ולהרא"ש י"ל דאיירי בדלא ספקא לדברים קטנים ודוק ועי' תוס' : שם אחר מעשה ב"ד לא כלום. נ"ב עמ"ש מזה סי' ל"ג סי"ח דהרא"ש פ"ק דב"מ לא כ"כ וע"ל ס"פ הכותב דין ל' : סי' טו בהג"ה והוא אתרא דקנו בכספא כו'. נ"ב והא דאמרינן באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי כו' כ"ע ל"פ התם לא קני בכספא לחוד כיון דכותבין שטר וק"ל : סי' יח כדין איילונית שכתבתי לעיל. נ"ב פי' אלמנה ניזונת [סי' כ"ה] וכ"ל דהיינו לענין בלאות אבל לענין תוספת כתובה לית לה דל"ד לאיילונית דכתחלתה כן סופה מש"כ הכא ע"ש :

בפסקי הרא"ש פ"א סי' ח יכול לכנוס מיד תוך ז'. נ"ב כפ' ואלו מגלחין דין ל"ס לא פסק כן ועפ"ש התולך דין ל"ז :

פ"ב סי' א אבל צריכין שבועת היסת. נ"ב נ"ל דהיתומים א"צ לשבע אם לא שטוענת ברי שיודעים שהיתה בתולה :

פ"ד סי' ה אוכל הפירות כו'. נ"ב צ"ע הא פסק הרא"ש כר' אחא דאמר אתולי אתלי ושמא ר"ל דאם אכל הנותן והמוכר הפירות א"צ לשלם וכ"כ הרא"ש בהדיא אבל אכלן הלוקח או מקבל א"צ לשלם גם חייבים ליתן הפסקא הלוקח ומקבל עי' בהרא"ש :

פ"ט סי' ב מונחים בשימעא. נ"ב כר' יוחנן ור"ל עי' ש"ס : שם אא"כ תפס הב"ח מחיים. נ"ב אבל כתובה לא מהני תפיסה אפי' מחיים דלא ניתנה כתובה לגבות מיהו גרושה י"ל דמהני תפיסה מחיים דהא הגיע זמנו אף דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה כ"מ מתוס' ע"ש : סי' יח פטורין מן השבועה. נ"ב היינו להרי"ף דין כ' אבל לר"ח ולר"י צריכה שבועה : שם אין משביעין אותה אפי' ע"י גלגול. נ"ב אפי' לא פטרה : סי' כב אינו מועיל אלא לגבי יורשים. נ"ב היינו לרי"ף אבל לר"ח ור"י גם נגד היורשים אינו מועיל ע"ל דין כ' : סי' כה ובשבועה דרבנן מפכינן כו'. נ"ב היינו נשבע ונפטר אבל הנשבע ונוטל א"י להפך :

פ"י סי' ח ליתן לבני ראובן שמת מעותיהם. נ"ב היינו לדינא דגמ' אבל לתקנת גאונים גובה מהמעות והפוכי מטרתי ל"ל : סי' יז אבל מלוה שכתב ללוקח שני דין כו' ולא טריף מראשון ל"ש כו' ללוקח שני כו' אשה טרפה מלוקח ראשון כו' כנ"ל :

פי"א סי' כח ולותה ואכלה ופרקה את כו' כנ"ל : סי' כו ואין לה מזונות. נ"ב בין מחיים בין אחר מיתה : שם ליתנהו לית לה. נ"ב אפילו אם מכרה עי' פנים :

פי"ב סי' ג לטרוף ממשעבדי ולדברי א"ת הרא"ש אם שניהם רוצים כנ"ל :

פי"ג סי' ב וה"מ בשלא פסקו לה ב"ד כו'. נ"ב ע"ל סי' ס' דלהרא"ש אפי' בלא פסקו ב"ד דוקא בדפסקא לדברים גדולים ע"ש : סליק

הגהות וחדושים מאת הגאון כו' מו"ה יוסף חנינא ליפא מייזליש זצ"ל (בעהמ"ס שו"ת תפארת יוסף וכו').

דף ב ע"א תוס' ד"ה בתולה הא דלא קתני הבתולה. נ"ב נ"ל דרק במקום דמדבר רק מן האשה כמו האשה נקנית היבמה נקנית האשה שהלכה וכדומה משא"כ הכא אטו התקנה דתנשא ליום ד' היה רק בשבילה ואדרבה עיקר התקנה היה רק בשבילו דעיקר ראשית האיסור בזנותה היא רק על בעלה וע"כ לא יכול למיתני הבתולה נשאת דהיה משמע דהתקנה היה רק עליה וכאמת אדרבה עיקר ראשית התקנה היה רק בשבילו דלא ישא אותה רק ביום ד' וכמו שהקשו התוס' באמת לקמן אהא דלא קתני נושאין את הבתולה והוא מה"ט כיון דהתקנה הי' בשבילו ויש לייסב בזה דברי הגמ' לקמן מפ"מ אמרו בתולה נשאת ליום ד' לפי ששנינו כו' אשר פי' הגמ' אינו מובן דמשמע דשואל על הטעם והיה הכ"מ נגד הגיע זמן כו' והתוס' דחקו לתרץ דגם קושית הגמ' היה מאי כ"מ וגם דייקת עוד על הסיום לכך שנינו כו' דהוא כפל ויתור לשון ולפי"ז ניחא דהגמ' שואל באמת מפני מה אמרו בתולה נשאת ולא אמרו בלשון נושאין את הבתולה כיון דעיקר התקנה היה בשבילו וכקושית התוס' שם. ועפ"ז תפי' שפיר לפי ששנינו הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ושם הדין כן מכח דהעכבה רק מבעל ולא מנידה. וע"כ אי היה תני ב לשון נושאין היה משמע דהתקנה היה רק בשבילו. והוי כהעכבה רק מנידו ע"כ אוכלת משלו ומדויק היטב הסיום לכך שנינו בתולה נשאת והיינו הכוונה דלכך שנינו בלשון בתולה נשאת לידע דהתקנה הי' בשביל שניהם ולא הוי כהעכבה מנידו לכך אינה אוכלת מיום א' רק עד לאחר נשואין ומדויק היטב לשון רש"י לכך שנינו להודיע שתק"ח מעכבתו מלכנוס ואין עכבה זו שלו אשר דברים אלו אין לו פי' אף אם נפרש דהכוונה מאי כ"מ לדינא ולפמ"ש מדויק מאד :

דף מ ע"א בתוי"ט ד"ה א"א לא בעינא וי"ל דהתם מ"מ מיד כשלוה אב הוי עשה לעשות מצותו. נ"ב נ"ל בכוונתם דהכא הרי העשה דלו תהיה לאשה היא התם אף טרם שאמרה בעינא ועכ"ז אי אמרה אח"כ לא בעינא נדחה העשה תזיל' מזה קלישת העשה דנדחה מפני מניעת רצונה ע"כ אין דוחה ל"ת משא"כ בכיבוד אב הרי טרם שמצוהו לעשות כך ליכא שום עשה דכיבוד אב דהעשה דכיבוד אב רק חל לאחר שמצוהו וא"כ ליכא בזה קלישת העשה כמאי שאינו מצווה באמר לא בעינא דכ"ז שלא אמר בעינא ל"ח העשה כלל ועי' בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' תקכ"ד שכ' וז"ל שאלת ממני בהא דקי"ל האב שמחל על כבודו כבודו מחול אם נפטר הבן ממצות כיבוד לגמרי אם מכבד אותו הוי כמכבד איניש דעלמא או לא תשובה מן העונה נפטר אבל מצוה איכא וכן ראיתי בשם הרה"ס ז"ל בפ' אלו מציאות דתנינו מניין שאם א"ל אביו היטמא או אל תחזור כו' כולכם חייבים בכבודי טעמא דכתב רחמנא כו' הא לאו"ה נייא לי' הא אין עשה דוחה ל"ת ועשה. והקשה עליו היך ס"ד דעשה דכיבוד אב דהי אפי' לאו גרידא הא אי אמר אב לא בעינא מי איתא לעשה כלל. ותי' הרה"ס דאפי' כי אמר האב לא בעינא שייך לעשה דמ"מ מצוה היא הרי לך בהדיא לפי תי' זה נכון דאפי' אם אמר האב ל"ב עדיין מצוה איכא ולא הועיל מחילה אלא לפטור מעונש אבל מצוה היא עכ"ל הרדב"ז :

דף עב ע"ב תד"ה על כו' וא"ת לפ"מ דפי' דבקידשה סתם צריכה גט מ"ש דבנמצאת איילונית א"צ גט כו' ומשמע דאפי' מדרבנן כו'. נ"ב והנה בראשית השקפה אמרתי לפ"מ דמבואר דע"ד ע"ב הלכה אצל חכם והתירה מקודשת משום דעוקר הנדר מעיקרו וכ' התוס' שם בד"ה חכם דדוקא בהתירה קודם ידיעת הבעל אבל לאחר ידיעת הבעל ל"מ נהו היתר כדקתני במתני' נמצאו עלי' נדרים אינה מקודשת ולא מפליג בין בני היתר ללאו בני היתר. ולהבין סברת חילוקם נ"ל דהוא פשוט דמ"ה ל"מ היתר אחר ידיעת הבעל בקדשה ע"ת כיון דבעת שנודע לו מהנדרים שנמצאו עלי' תיכף נתבטלו הקידושין כיון דנמצאו עלי' נדרים היפך התנאי וממילא מה יועיל מה שהתיר לה החכם אח"כ ובהכי אני מבין מה דבקדשה סתם צריכה גט דחילוק התוס' הנ"ל שייך רק בהתנה בפירוש ע"מ שאין עלי' נדרים כיון דנמצאו עלי' נדרים ממילא לא נתקיים התנאי ונתבטלו הקידושין ומה יועיל היתר חכם אח"כ משא"כ בקידשה סתם כיון דלא התנה עמה מאומה וכן אתה רוצה לבטל הקידושין מחמת אומדנא דמתסבר' הני נדרים דקפדו בהו איניש למום גדול וממילא בהתיר לה החכם דעוקר הנדר מעיקרו א"כ אדרבה ליכא אומדנא בהא דלא הי' מתרצה בזה אף לאחר היתר חכם דאדרבה האומדנא מורה להיפך א"כ ודאי מקודשת ומה"ט נקטי באמת דוקא בהתנה ע"מ שאין עלי' נדרים ויתיישב בזה קושית התוס' בא"ד מ"ש דנקט ע"ת אפי' בסתם נמי אינה מקודשת דהוי כמפון ובזה ניחא כיון דהמתני' נקטי ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת דמשמע דאפי' התיר לה החכם אח"כ מאחר שנודע להבעל עכ"ז אינה מקודשת וכמו שדייקי' התוס' מלשון ונמצאו עלי' נדרים דל"מ היתר חכם אחר ידיעת הבעל ע"כ מוכרחים לאוקמא רק באופן דהתנה בפירוש דבקדשה סתם מקודשת בהתיר לה חכם אח"כ ומעתה ממילא ניחא מאי דצריכה גט בקדשה סתם אפי' טרם שהתיר לה כיון דכשיתיר לה החכם יחולו הקידושין למפרע וממילא האיך יכולין להתירה לעלמא בלי גט דילמא תלך אצל חכם ויתיר לה היתר ולפ"ז ממילא ל"ק קו' התוס' מ"ש מאיילונית דהוא מום שאינו תלוי בה לבטל מום זה וגם הלא כמום ל"מ מאי דנתרפא אח"כ כיון די"ל דנתפסת עליו ושפיר א"צ גט ודו"ק : בא"ד והא דמשמע בהבולא דאיילונית צריכה גט דתקן כו' וטעמא משום קלקולא. נ"ב לא יכולתי להבין קושייתו דהלא באמת מה"ט דשייך קלקולא אם יוציאה בלי גט מה"ט גופא צריכה גט באיילונית דכמו שאמרו לא יחזור משום שלא יקלקלה כשתתרפא א"כ כמו כן מה"ט גופה צריכה גט שלא יהיה מקולקלת כשתתרפא משא"כ שם בריש יבמות דמיירי דנמצאת איילונית לאחר שכבר מת א"כ כיון דעדיין היתה איילונית ולא נתרפא בחיותו עד שמת א"כ שוב א"י לקלקלה כיון דעד שמת לא נתרפא ועיקר הקפדתו היא כ"ז דהיתה איילונית ונתברר שלא היתה צריכה גט ע"כ שפיר צרותיהן מותרות ובהכי יש ליישב גם קושית הראשונה מ"ש הכא דבקדשה סתם צריכה גט ומ"ש דבאיילונית ל"צ גט די"ל דהכא ג"כ צריכה גט משום שלא קלקלה או שיאמר שהוא מתרצה אף שיש עלי' נדר או לאחר שהתיר אצל חכם ומיושב קו' התוס' לקמן מהא דתקן הממאנת כו' והאיילונית אין להם כתובה משמע הא גיטא בעי דהא מה"ט שכ"ז שחי בעי גיטא שלא יקלקלה ומדוקדק לשון רש"י בריש יבמות דפי' בזה"ל או נמצאת איילונית שמקחו מ"ט ולא הוי אשת אחיו וכשמת אחיו הרי היא כמו שאינה אשתו ומתייבמת צרתה דלכאורה כפילת בלשון יש ומעתה ניחא דכוון לזה דכשמת ועדיין איילונית אז נתברר דאינה אשתו כלל ואף גם א"צ ע"כ מתייבמת צרתה ועיי"ש בגיטין במתני' דהמוציא אשתו משום איילונית ולא הכיר בה כשכנסה דפירש"י דמש"ה צריכה גט דאין אדם עושה בכ"ז וגמר ובעל לשם קידושין וסנה. לכאורה י"ל בכוונת רש"י כפשוטו דאף שלא ידע בשעת שבעלה דאיילונית היא עכ"ז מכח דהי' מתירא שמא תמצא איילונית בעל לשם קידושין אף לכשתמצא איילונית אח"כ כדי שלא יהי' בכ"ז. אולם באמת לא נכון בעיני לומר כן בכוונת רש"י דמהיכי תיתי לומר חזקה כזו דעלה ע"ד אז על מילתא דל"ש שמא תמצא איילונית אח"כ וע"כ בעלה לשם קידושין הרי אדרבה ודאי סמך ארובא דאינה איילונית ומהיכי תיתי יעלה על דעתו שמא תהי' איילונית אח"כ לבעול אותה לש"ק ע"כ נ"ל דהכי כוונת רש"י כיון דמשמע דרק בשעה שכנסה לא הכיר בה אבל לאחר שכנסה הכיר בה וכנראה מלשון רש"י דכ' ולא הכיר בה כשכנסה ומשמע דלאחר שכנסה תיכף הכיר בה והיינו לאחר כניסה לחופה הכיר שאיילונית היא א"כ לאחר שהכיר בה שאיילונית היא אם בעל אותה הרי איכא חזקה דבעלה לשם קידושין מכח חזקה דאעבכ"ז ואפי' אם יאמרו דבשעת בעילה ג"כ לא ידעי' לא מהימני להתירה דכיון דאי ידע בשעת בעילה צריכה גט מכח חזקה דאעבכ"ז ובעל לשם קדושין ממילא לא מהימני להתירה לשוק בלי גט ע"פ אמירתם דא"ד שבערוה פחות משנים וז"ב מאד. אולם עפי"ז הקשיתי קושי' גדולה דא"כ מאי פריך הגמ' ביבמות דף ס"א על ר"א דאמר כהן לא ישא את הקטנה וקאמרו הטעם דסבר כר"מ דחיים בקטנה שמא תמצא איילונית וס' כר"י דאיילונית זונה היא ואסורה לכהן ואקשינן ומי סבר כר"מ והא ר"מ סבר קטנה אינה מתייבמת שמא תמצא איילונית ור"א סבר מתייבמת וקשה דילמא לכך מתייבמת מכח ממ"נ וכקושי' התוס' בריש יבמות מהא דקאמרי' קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטנה שמא תמצא איילונית ואמאי תתייבם ממ"נ דאם אינה איילונית שפיר מייבם ואם היא איילונית נמי שרי דלא היתה אשת אחיו עיי"ש מאי תאמר חזקה אעבכ"ז וא"כ אף אם איילונית היא הוי אשת אחיו דגמר ובעל לשם קידושין ועכ"ז אינה ראוי' ליבום דז"א דהך חזקה ל"ש רק במקום שיש סברא לומר דידע עכ"פ בשעת בעילה דאיילונית היא וע"כ בעל לש"ק וכאופן המתני' דהמוציא אשתו משום איילונית דמיירי דהבעל חי והכיר בה לאחר שכנסה דאיילונית היא וע"כ אמרי' דודאי בעילתו הי' לשם קידושין כדי שלא יהי' בכ"ז דהא"כ מהיכי תיתי לומר דבעל לש"ק ולא סמך ארובא דאינה איילונית וממילא חזקה זו שייך רק בנתברר שהיתה איילונית בעודו חי משא"כ באם בחיותו היתה עדיין קטנה ולא נתברר עדיין שאיילונית היא רק לאחר מיתתו א"כ ל"ש כלל חזקה זו דמהכ"ת הי' עולה ע"ד שאיילונית היא שיבעול אותה לש"ק אדרבה ודאי סמך ארובא וא"כ שם דמיירי דעדיין קטנה היא לאחר מיתתו ועדיין לא נתברר דאיילונית שפיר מתייבמת ממ"נ וכקושי' התוס' הנ"ל דל"ש חזקה זו כמ"ש והיא קו' נפלאה אולם לאחר העיון ראיתי דניחא דלר"א שפיר מקשה הגמ' אם ניחא דטעמא דר"א דכהן לא ישא את הקטנה משום דסבר כר"מ דחיים למיעוטא שמא תמצא איילונית א"כ אם חיים למיעוטא ממילא שוב הדר גם בקטנה יש חזקה זו דאין אדם עבכ"ז ובודאי הסכים על הקידושין אף לכשתמצא איילונית א"כ ול"ש לומר דסמך ארובא שלא תהי' איילונית דזב"ז תלי דאם חיישינן למיעוטא ממילא גם בקטנה צריך לבעול מסתמא לשם קידושין אף לכשתמצא איילונית למען לא תהי' בעילתו בחשש ב"ז כיון דחיישינן למיעוטא שמא תהי' איילונית וא"כ שפיר קשה אמאי מתייבמת דל"ש שוב לומר דמתייבמת מכח ממ"נ דז"א דאף אם איילונית הוי אשת אחיו וצריכה גט דאעבכ"ז ובעל לש"ק ואינה ראוי' ליבום ובהכי יתיישב היטב קו' התוס' בריש יבמות על הא דאמרי' וכולן שנמצאות איילונית צרותיהן מותרות דנראה דהאיילונית נ"כ גם דא"כ קטנה אמאי לא מתייבמת הרי תתייבם ממ"נ דאם היא איילונית נמי שרי דלא היתה אשת אחיו וכעת ניחא מאד דזב"ז תלי דר"מ כיון דסובר דאינה מתייבמת בקטנה דחיים למיעוטא שמא תמצא איילונית ממילא כיון דחיים למיעוטא ממילא באמת סבר דגם באיילונית דצריכה גט אף בידעינן שלא בעלה אחר שנתברר שהיתה איילונית וכמו במת בעודה קטנה דכיון דחיים למיעוטא ממילא בכ"מ גם בקטנה צריך לבועלה לשם קידושין דצריך לחשוש שמא תמצא איילונית אח"כ וא"כ ממילא גם בקטנה הך חזקה דאין אדם עושה בכ"ז ובעל לש"ק אף לכשתמצא איילונית וע"כ שפיר ל"ש הך ממ"נ לר"מ דאף אם היא איילונית מיקרי אשתו ואינה ראוי' ליבום אבל לדידן דל"ת למיעוטא באמת י"ל דא"צ גט בנמצאת איילונית באופן דנתברר שהקפיד תיכף בשעת שנתוודע לו שאיילונית היא ולא בעלה דל"ש הך חזקה דאין אדם עבכ"ז דמתחלה לא ידע שאיילונית היא ודאי לא עלה על דעתו לבעול לשם קידושין אף לכשתמצא איילונית דמהיכי תיתי הי' לו לחשוש שמא תמצא איילונית שיבעול אותה לש"ק כיון דל"ת למיעוטא א"כ אדרבה ודאי סמך ארובא ולא הי' צריך לבעול אותה לש"ק ומדוקדק לשון המתני' וכולן שנמצאו איילונית ומשמע דאח"כ נתוודע לו ותיכף הקפיד בעת שנתוודע לו ולא רצה שתהי' עוד אשתו ע"כ בכה"ג שפיר צרותיהן מותרות דהוי' מקחו מ"ט ולא היתה אשתו כלל דלדידן ל"ש הך חזקה כיון דמעת שנתוודע לו לא בעלה ומקודם ל"ש חזקה זו דודאי סמך ארובא כיון דל"ל לחשוש למיעוטא :

דף צז ע"א תוס' ד"ה וסמך. נ"ב עי' בדף נ"ו ע"א דמבואר דכל מלאכה שעושה לבעלה עושה ליורשים ועיין בדף ס"ג ע"א דכ' התוס' דאם הבעל לא זנה אינה חייבת במלאכה ובודאי ה"ה ביורשים הדין כן וא"כ לכאורה נ"מ בזה באם מוכרת למזונות חייבת במלאכה משא"כ אם לכתובה ונשאלתי בזה מאיש אחד והשבתי דלק"מ מכח שני טעמים. א' עפמ"ש התוס' בדף נ"ס ע"ב ד"ה ניזונת דבאם מדעת היורשים ניזונת כגון לאנשי יהודה דיכולין לסלקה אז אין מעשה ידי' שלהן ומעתה ניחזי בכה"ג דהכא לעולם גם לאנשי גליל לעולם מדעתן ניזונות דמאי נ"מ להם אם מוכרת לכתובה או בשביל מזונות כיון דליכא יותר נכסים ומתוך זה גופא דליכא נ"מ א"כ לעולם מדעתן היא וממילא אף אי למזונות פטורה ממלאכה. ב' הלא התוס' כתבו הטעם נגד בעל דפטורה ממלאכה אם אינה ניזונת שאם תעשה לו מלאכה אימת תעשה לעצמה ובמאי תהא ניזונית. ומעתה כ"ז שם נגד בעל דאין לה מאומה ומוכרחת לעשות מלאכה לעצמה שתזון עצמה אבל הכא דלאשה ליכא שום נ"מ בין כך יהי' לה במאי שתזון דב"כ שלה היא ויכולה למכור זה שנשאר אי לכתובה או בשביל מזונות ג"כ יש לה ממאי לאכול ושוב ל"ש סברת התוס' הנ"ל כיון דליכא נ"מ לדידה אם בשביל מזונות או בשביל כתובה כיון דליכא יותר ויש לה ממאי לזון א"כ א"כ דחייבת במלאכה גם אי בשביל כתובה מוכרת חייבת וז"ב מאד : סליק

הגהות וחדושים מהגאון כו' מהור"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף ז ע"ב תד"ה במקהלות כו' בירושלמי כו'. נ"ב פ' שלשה שאכלו (ועל מה שנדפס מן הצד בס' תהלים שלפנינו נדפס מלא) נ"ב ועי' במנחת שי שם [א"ה ועי' בגליון הש"ס להגרע"א שבת נה ב' על תד"ה מעבירם ועי' זוכר פנחס ברע"מ רנ"ד א' וביאור הגר"א ז"ל שם] :

דף ט ע"א תד"ה מפני כו' כמכחול בשפופרת. נ"ב עי' רא"ש פ"ב דיבמות סי' ח' :

דף י ע"ב תד"ה אמר כו' דבפ"ג דכריתות (אמר רב הונא) כו'. נ"ב עי' בשאילתות דרב אחאי גאון פ' שמיני ס"ס פ"א :

דף יא ע"א תד"ה מטבילין. דהא זכי' הוה מטעם שליחות כו'. נ"ב עי' קידושין מ"ב א' ובנקודת הכסף על יו"ד סי' ש"ה. ובזה מדויק לשון הגמרא דעבד ,,וודאי" בספקא כו' :

דף יד ע"ב גמ' ממזר נוות וחלל שותק. נ"ב עי' תשובת מהר"ם פאדוא סי' י"ד :

דף יט ע"ב בתוס' ישנים שעל התוס' סד"ה ואם כו' הידוע הוא דמאי חזית כו'. נ"ב עי' ב"ק דף עג א' [א"ה דמבואר שם דמה דמהימני לפוסלם בגזלנותא זה לא נחשב להידוע ע"ש] :

דף כא ע"א תד"ה עד כו' בן סורר. נ"ב נ"ל זה בורר :

דף כב ע"א בתוס' ישנים ד"ה מנין לאב כו' קדשתיה כשהיתה כו' נראה דאינו נאמן. נ"ב כן איתא שם להדי' במתני' [בקדושין ס"ד א'] ועי' בקרבן עדה בירושלמי קדושין שם :

דף כז ע"א תד"ה והלך כו' דהא נסרא קמייהו. נ"ב עי' ע"ז ל"ז ב' : תד"ה ואם כו' דא"כ יאכל ודאי טומאה דהכי כו'. נ"ב פי' מל"מ ה' אבות הטומאה פי"ט ה"ב ד"ה עוד כתבו כו' :

דף כח ע"א תד"ה ודלמא כו' דבפ' נושאין על האנוסה כו'. נ"ב ע"ש דף ק ע"א איכא ביניייהו בי דרא דמקרב למתא וקנ"ע : **ע"ב** גמ' כיצד קצצה כו'. נ"ב עי' מדרש רות פסוק וזאת לפנים בישראל ובירושלמי כאן ופ"ק דקדושין ה"ה דאיתא שם והאומרים נקצץ פלוני ממשפחתו. ובזה תבין מלת קצצה ועי' רש"ל ורש"א בח"א שנדחקו בזה :

דף כט ע"א תד"ה ועל הכותית כו' ונבעלה שלא כדרכה. נ"ב עי' שער המלך פ"ג מהל' איסורי ביאה ה"ו ועי' נודע ביהודה מ"ת ח' אה"ע סי' קנח ע"ש :

דף ל ע"א תד"ה הכל בי"ש כו' בבראשית רבה. נ"ב נ"ל בויקרא רבה פ' ט"ז : **ע"ב** גמ' זר שאכל תרומה לאביי פטור וגרסה בעין משפט מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ו'. נ"ב היינו אם התרו בו למלקות ולא משום מיתה בידי שמים וכמ"ש שם פ' יוד הל' ה' ועי' בכ"מ שם. [א"ה ולרבא כאן איירי בלא אתרו ביה והרמב"ם פסק כרבא] :

דף לד ע"ב תד"ה אבל כו' מיקטל ומשלם והכי קאמר משום כו'. נ"ב עי' תוס' פסחים ק"כ ע"א סד"ה כל :

דף מ ע"ב תוס' סד"ה הא כו' דלאו משום דקא גרים לה קטלא מיחייב. נ"ב ועי' ערכין טו א' ממאי כו' אמר רבא כו' ע"ש ועי' חידושי הרשב"א :

דף מו ע"ב תוס' סד"ה ממונא כו' מאיסורא דל"ב ממונא לא ילפינן. נ"ב עי' שבועות ל"ו ב' ס"פ שבועת העדות :

דף נ ע"א תד"ה אל כו' בירושלמי. נ"ב פ"א דפאה :

דף נב ע"ב גמ' רבה אינו פודה. נ"ב ברי"ף וברא"ש איתא רבה אינו פודה דברי רבי. ועי' בעיטור אות כ' כתובה שכתב ובנוסחה דילן ל"ג דברי רבי :

דף נד ע"ב רש"י ד"ה דנייחד לה כו' ליבנא אחרינא כו'. נ"ב עי' מרדכי :

דף נו ע"א תד"ה הרי. בתוס' ישנים דבהשוכר את הפועלים. נ"ב ועי"ע גיטין פ"ד :

דף ס ע"א גמ' ושמואל אמר ל' יום. נ"ב בירושלמי איתא שלשה ימים וע"ש [א"ה ומדויק יותר קושית הגמ' על שמואל כה"ג מי משכחת]: תד"ה ממעכן כו'. נ"ב ועי' ביאור הגר"א ז"ל בא"ח סי' ש"ה ס"ק כ"ט :

דף סו ע"ב גמ' לשדורי ניה ארבע מאה זוזי. נ"ב בילקוט פ' וישב רמז קמ"ה הגירסא מאה זוזי. ועי' מהרש"א בח"א : שם בזבזי' לפלגא דממוני'. נ"ב עי' שאילתות פ' כ"ת ס"ס ס"ד ובש"ס שם :

דף סט ע"א רש"י ד"ה רב אשי כו' כתיי'. נ"ב עי' פ"י ועי' הפלאה ועי' ריטב"א :

דף עב ע"א רש"י ד"ה בניס כו' בפ' במה מדליקין כו'. נ"ב דף ל"ב ב' ועי' רש"י שם ד"ה אל תתן ורש"א שם :

דף עג ע"ב גמ' ר"ש בן יהודה משום ר' ישמעאל. נ"ב בתוספתא איתא משום ר' שמעון וכ"ה בר"ן :

דף עה ע"ב תד"ה מי כו' רכותא טפי. נ"ב עי' תוס' שבת נ"ב ב' ד"ה תברא וכן הוא כוונת רש"י כאן :

דף פד ע"א תד"ה לכתובת אשה משום כו' בירושלמי. נ"ב פ' כל הנשבעין הלכה ז' :

דף פח ע"א תד"ה היכי כו' ראיה כאחד. נ"ב עי' ב"ח חו"מ סי' ל' ס"ה ובמהרש"א [ובביאור הגר"א ז"ל חו"מ סי' ל' ס"ק ע"ז] :

דף פט ע"א גמ' ולשמואל כותבין שובר. נ"ב עי' ריטב"א. ועי' ב"ב קעא ע"ב רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין כותבין שובר :

דף צב ע"ב תד"א דינא כו' איהו גופי' אמרינן בב"ב מ"ג. נ"ב ע"ש בתוס' סד"ה מפני כו' ועי' ש"ך חו"מ סי' לז ס"ק כ"א :

דף צג ע"ב תד"ה רבי אומר כו' וכן הלכות שוות. נ"ב ע"כ לשון ר"ח :

דף קב ע"ב גמ' רבה ורבינא אמרי ונדפס מן הצד בקדושין איתא רבא וכן העתיקו כו'. נ"ב ובעיטור מאמר ז' ח"ב איתא רבה : תד"ה רבה כו' תפשוט לי' מהך. נ"ב עי' ר"ן פ"ק דקדושין ובחידושי הרשב"א שם דתרי רבינא הוו ע"ש :

דף קד ע"א גמ' איבעי להו לר"מ מהו שתשלם. נ"ב עי' בעיטור אות כ' כתובה ותראה שלא היה כתוב בגמ' לר"מ וכ"כ מפירש"י :

דף קה ע"א גמ' ויהבי ליה זוזא כי הא דרב הונא כו'. נ"ב עי' לשון שאילתות פ' דברים סי' קמ :

דף קיב ע"א תד"ה ר"ח כו' בתנחומא. נ"ב לפנינו בתנחומא ליתא כ"ז אכן בערוך ערך תקל איתא כן וע"ש דמסיים ארץ אשר אבניה ברזל :

הרא"ש פ"א בקרבן נתנאל אות ה'. הא קי"ל דאין דנין בע"ש כו'. נ"ב עי' ר"ן : בת"ש אות ז'. לא מצאתי ברמב"ם כו'. נ"ב עי' ב"י שם : סי' יח אבל מתוך הסברא כו'. נ"ב וכ"כ בעל העיטור אות מ' מרד :

פ"ד בקרבן נתנאל אות מ'. וחדא מתרווייהו נקטי. נ"ב ויותר נראה שהתוס' מפרשים כפי' הרי"ף שם והרא"ש כפי' ר"ח ע"ש. עי' בעיטור אות פ' פסיקתא ואות כ' כתובה [א"ה דלהרי"ף שמפרש לקמן פ"ו את הירושלמי כזה דסתמא כפוסק דמי אין להקשות כהרא"ש. והרא"ש מפרש כאן כפי' ר"ח המובא בבעהע"ט שם דאיירי בפוסק בפירוש וע"ל פ"ו] :

סוף פ"ה בק"נ אות כ'. בנו קטן עד שם. נ"ב עי' ר"ן :

פ"ט בק"נ אות ז'. אימא מ"ה לא פריך ממתני' כו'. נ"ב עי' בעיטור מאמר עשירי :

פ"י סי' י ויש מפרשים דרב המגונא לא אמר כו'. נ"ב עי' בעיטור אות ש' שיתוף :

פי"ג סי' טו א"כ אפי' היה לו נכסים כו'. נ"ב עי' ר"ן : סליק בס"ד

הגהות וחדושים למסכת כתובות

מהרב הגאון המובהק כו' מוהר"ר **יחיאל** בה"ר **שלמה היילפרין** זצ"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

דף ד ע"ב צמי' ר' יצחק בר חנינא אמר ר"ס. ועניין הסוא (ס"א א) בר חנינא:

דף ז ע"א רבי ישמעאל בן יעקב. דמן צור. נ"ל שצ"ל רבי שמעון ב"י:

דף ח ע"א רב אשי אקלע לבי רב אסי. נ"ל לבי רב אשי והוא רב אשי הקדמון: **ע"ב** רב חייא בר אבא מקרי בריה דר"ל הוי. קרוב בעיני שצ"ל רב חייא בר אדא דאיתא בכתובות קי"א ב' שהיה מקרי דרדקי דר"ל: **שם** תנן בר רב. ועניין הסוא פ' (כ"ג) [כ"מ] ל"ג א' רבא וכצ"ל:

דף כא ע"א תנן בר רבה. וכן סוכה ב' ע"ב ל"ת [דצ"ל רבא]:

דף ס ע"א רב שימי בר אביי. אולי צ"ל בר אבא ול"ת ובריי"ף והאשר"י הונא בר אשי:

דף סא ע"א אמר ר"ה בדק לן ר"ה בר חיננא כו' אמר ר"ה מאי קרא כו' ר"א אמר מהכא כו'. וצ"ע כי רב הונא מת קודם רב יהודה כדאיתא בתוס' מנחות (ל"ו א' ד"ה אמר) ורבא נולד יום שמת רב יהודה כדאיתא בפרק עשרה יוחסין (ע"ב ב') ובסנהדרין (פ"ז א') אמר רבא לר"ה סוף תרגמא לר"ה ר"ה היאך רב הונא אמר שבדק לן ר"ה ב"ח כאילו היה רבו דר"ה. ועוד הלשון תמוה אמר דר"ה השיב לו דעולה עמו איך שייך הלשון אמר ר"ה מאי קרא דהוא"ל בקברה ואין יורדת עמו מאי קרא והיא כו'. ואולי צ"ל אמר ר"ה ברב נחמן או ברב יהושע בדק לן כו'. הדאי נפשאי כי יגעתי. ומצאתי בילקוט פ' בראשית סי' ל"ג אמר רב פפא בדק לן רבה כו' ופשיטנא ליה עולה עמו ולא יורדת עמו מאי קרא והיא כו' ר"א אמר מהכא כו'. אלא שצ"ע איך אמר ר' אלעזר אמר מהכא ור' אלעזר קדם לרבא. וכגירסא שלפנינו כ"ה באלפסי אבל באשר"י הגירסא אמר רב פפא בדק לן ר"ס ב"ח ג"כ אינה צודקת: **שם** ובנימין בר איסי. נ"ל מנימין וכ"ה בסש"ס:

דף קיא ע"א א"ל רבא לרב אשי. ט"ס כי ביום שמת רבא נולד רב אשי ובע"י רבינא לרב אשי. (ועי' למעלה בהגה"ה לדף ח ע"א וצ"ע) • **סליק בס"ד**

הגהות ארץ צבי

על הגהות אשר"י מאת הג"מ **יהודה צבי** ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

פרק ראשון **בד"ה** ומן הסכנה ובא"ד נהגו לגמרי ליעקרוס. כלומר כיון שעקרו ב"ד ליכא משום עת לרס וכו' (והיינו דשוב ליכא איסור בזה שעובר על התקנה דמתניתין ומזה ראיה דבה"ג יכולין לעקור וכו'): **בד"ה** ולקמן בפ"ב פר"י וכו' (והוא בדף י"ט בד"ה כיון דאמר מר וכו'): **בד"ה** מוליא דם בשבת וכו' ובא"ד ואפי' אי קי"ל וכו' (היינו דאפ"ה בדבר שא"מ מותר גם בחבורה ועיין בתוס' בד"ה ואם להוליא ממנה ליתה וכו'). בהס"ד ושרייתן זהו כיבוסן לא אמרינן אלא היכא דאיכא לשלשת (היינו דבר טינוף הוא על הבגד): **בד"ה** ולבי מהסס וכו' (היינו אהא דמבואר והלכתא מותר ליבעול וכו' בשבת ומבואר דעיקר טעמו משום דרוב בקיאין בהטייה א"כ שוב ל"ה פס"ר אבל השתא שאין בקיאין וכו' א"כ הוי פס"ר): **ובא"ד** ותו דר"י פי' ומשמע דאי מתכוין אסור ואמאי סמכינן השתא כנ"ל: **בד"ה** כשיעור כתובה וכו' (וקאי אמ"ש דתפסי' מטלטלין וכו'): **בד"ה** משום דזימנין דמקדשין וכו' (קאי אמ"ש הרא"ש ולהכי נמי הקדימו וכו'): **בד"ה** (היה)[פירש]רבינו אפרים וסה"ד ודקדק רבינו יואל וכו' (ועיין בתוס' בד"ה כי תניא ההיא בברכת המזון): **בד"ה** כ"ש בטעות דמים אבל להפסידה כתובתה וכו' (ועיין בהגה"ה שאח"ז בד"ה לפר"ת וכו' ובסימן ס"ח ואה"מ):

פרק שני **בד"ה** פסק ראבי' וכו' (היינו דבהכחשה העדים כשרים ואינו נוגע אלא לדין זה והבע"ד לפנינו מש"כ בהזמה): **בד"ה** [נראה] דהאי דאמר לא ידענא וכו' דאי בפני ב"ד אמרינן דאינו חוזר ומגיד וכו' (ועיין בט"ז בחו"מ סימן כ"ט מה שהקשה על הסמ"ע שם ולפי דברי הג"א אלו נק"מ יעוי"ש). ובא"ד וצ"ע בפ' ג"פ דמוכח דאדם אחר נ"מ וכו' משא"כ ת"ח (ולא הבנתי לפי סברות הפוסקים דזהו דוקא בהכרה ובעדות אשה משא"כ לענין זכירה נ"ש לחלק בין ת"ח וכו'): **בד"ה** משמע דאפילו בשטר מקוים וכו' (והיינו מהא דעד ודיין מצטרפין): **בד"ה** הר"ר ברוך ובהס"ד ובפ' ת"ה שאין אדם יכול לקיים וכו' התימות העד בהתום עם אחיו (היינו שלא יהיה עדי הקיום קרובין זה לזה):

פרק שלישי **בד"ה** [דהרי היא] בחזקת שנאנסה ולענין זה וכו' קטנה מעוברת וכו' (ועיין בתוס' יבמות דף י"ג בד"ה ג' נשים וכו'):

פרק רביעי **בד"ה** [פר"ת] בדברים בעלמא וכו' ובירוש' מפרש וכו' (ולפ"ז אין צריך לומר דבדברים בעלמא אכפי'): **בד"ה** לכייפו וכו' (לכאורה זה מיותר ויתר דברי הג"א עיין בסוגיא): **בד"ה** ואפשר וכו' (וקאי אהא אלא כתב לה כתובה): **בד"ה** פסק מהר"ם וכו' וקי"ל כאלכסי גליל הוי ליה נכסי חמו' ראוי וכו' (היינו דלאלכסי גליל כל הירושה משועבד למזונות האלמנה ואינן יכולין לסלק לה בע"כ והוי ראוי לפ"ז): **בד"ה** כתב הרמב"ם דה"ה ב"ה וכו' (והיינו דאינו גובה ממה שעליה והג"מ בגדי חול אבל מבגדי שבת שתיקן לה גובה הב"ח וכן הוא בחו"מ בסימן ל"ז בשם הרמב"ם ז"ל והא דקאמרי בסוגיא דנעשה כמו שהקנה לה מעיקרא וכו' היינו בגדי חול וכו' וכן הוא במרדכי בשם הירושלמי מיהו היכא שידוע שהקנה לה מעיקרא וכו' עיין בא"ע סי' צ"ט מזה):

פרק חמישי **בד"ה** מתנת שכ"מ שכתב בה קנין וכו' (כל דבריהם עיין בתוס' בסוגיא): **בד"ה** פירש"י וכו' וגזירותיו היינו בחומרותיו ולא נהירא וכו' (כל דבריו הוא מהמרדכי וז"ל ולא נהירא דבפ' מי שהוציאו (דף מ"ו) משמע שאין הלכה כר"מ אלא כו' דוקא היכא דגזר הני אטו הני ותדע דאמרינן במי שהוציאו ר"מ ור"י הלכה כר"י מהא דתניא הרי שהיתה רדופה וכו' ואמר רב וכו' ואמאי צריך לפסוק כר"י וכו' והשתא מאי פריך משום דהלכה כר"מ בגזירותיו ואפילו בחומרותיו הלכך צריך לפסוק הלכה כר"י וכו'. ואפתיק הסוגיא דעירובין דמקשה הסוגיא מהא דתנן העני מערב ברגליו ר"מ אומר העני אבל לא העשיר ר"י אומר אחד עני ואחד עשיר ורב סיים בה הלכה כר"י והא אמרת ר"מ ור"י הלכה כר"י ומאי קושיא דלמא רב לית ליה להני כללי (דאמר ר"י) אלא מהא וכו' הרי שהיתה רדופה וכו' ור"י אמר הלכה כר"י ולמה ליה וכו' ומאי קושיא דלמא לאפוקי מר"כ אמר שמואל דאמר הלכה כר"מ בגזירותיו וכו' עכ"ל ש"ס. ולפ"ז נל"ע לשון המרדכי דהא רב לא אמר בזה הלכה כר"י אלא ר"י אמר וכו' וגם הא הסוגיא מקשה בקושיתו דלמא לאפוקי מהא דהלכה כרבי מאיר בגזירותיו. ונראה דראיות המרדכי אם נאמר דהלכה כר"מ בגזירותיו היינו בחומרותיו כרש"י א"כ אמאי לא משני גם כן הסוגיא בהא דר"מ מהמיר דהעני מערב אבל לא העשיר דמשני דלמא רב לית לי' וכו' כנ"ל בגמרא ואמאי לא משני כמו דמשני א"כ דלמא לאפוקי וכו' אלא ודאי דאין הלכה כר"מ אלא היכא דגזר הא אטו הא וכו'): **ובא"ד** וה"ג ובשאלתות וכו' (ביאור דבריו עיין בב"מ (דף ע"ב) בתוס'): **בד"ה** [פרש"י] דוקא בלא קדושין וכו' ואור"ת מאן לימא לן וכו' הא אמרינן בעשרה יוחסין וכו' הא קעבר מר אדרב ורב חסדא לא חשש כנ"ל. (וע"ש בסוגיא דר"ת השיאה בקטנותה ואמר ליה הא קעבר מר אדרב אבל מ"מ ר"ת לא חשש והשיאה וכו' ועיין במרדכי): **בד"ה** ואם בגרה וכו' (מקור דבריו הוא בגמרא ובתוס' ועיין ב"ש): **בד"ה** אפילו דברים קטנים וכו' (מקור דבריהם הוא בתוס' בד"ה ד' יושבת בקתדרא אע"ג דבשלש נמי אינה עושה וכו' מ"מ מלאכות קטנות וכו' ואיכא נמי ארחי ופרחי וכי הכניסה לו ד' אינה עושה כלום עכ"ל ולזה כוון הג"א הנ"ל): **בד"ה** ת"ר נדרה וכו' אלמא מדחל הנדר וכו' (והוא בשיטות ר"ש הזקן בגרושה אינה צריכה וכו'): **ובא"ד** אבל שאלתות וכן ר"ת פסקו וכו' וכ"ש זו שבושה וכו' כדאמרינן בפ"ק וכו' (עיין במרדכי ושם הגירסא כדאמרינן בפ"ב ולא ידעתי מקומו בסוגיא. ומצאתי בב"י בפ' ההולך וז"ל אבל ר"ת כתב דאפילו בגרושה וכו' וכיון דלא מצי למיתבעי אלא ע"י שליח כדאיתא בפ"ב דף כ"ת אף היא בושה לתבוע ע"י שליח עכ"ל. והיינו דבסוגיא מבואר דאסורה לתבוע ע"י עצמה וכו' וממילא בה"ג היתה בושה לתבוע וכו' ואפשר דזו כוונת המרדכי אבל ראיה מפורשת מסוגי' ליכא בזה):

בד"ה כתב הרמב"ם וכו' (ועיין בתוספות ריש המדיר ובש"ע מזה):

פרק ששי **בד"ה** פי' רבינו מאיר וכו' (וקאי אהא דאין אדם רשאי למכור בגדי אשתו ומ"ה פותת חומש וג"כ בבגדי שבת ויו"ט ממה שהכניסה לו אינו רשאי ומ"ה פותת גם מהן ועיין במרדכי): **בד"ה** פרש"י לדעתה דנקיט וכו' ואם איתא דמיירי שמחלה בהדיא מאי פריך וכו' (דהא גדולה שמחלה בפי' בודאי מחילתה מחילה. וביאר עוד וליכא למימר משום דפרנסה לא גביא אלא ממקרקעי ומ"ה ל"ה מחילתה מחילה וכו' פדיין יוקשה מ"ט גדולה ויתרה ומזה הוכית (דאינו דומה למכירה כלל ויש לחלק בין קטנה לגדולה לפ"ז ועי' במרדכי): **בד"ה** וכן פר"ת וכו' כדאמר לעיל הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן כו' כילד ומוקמינן לה כו' כנ"ל: **ובא"ד** והם בים נוחלין תנן וכו' (לכאורה הוא עניין אחר ואינו קאי אדלעיל): **בד"ה** וכופין וכו' (וקאי אהא דקי"ל דברי שכ"מ וכו' ומבואר דכופין לשתררו וכו' והוא דמית וכו'):

פרק שביעי **בד"ה** אם מספקת וכו' ונראה דבשביל כך לא יוליא וכו' ומסיים בנ"ע (והיינו דלטעם הירושלמי דמ"ה ל"מ פרנס דרשות ביד אשה לומר א"א להתפרנס מאחר ובה"ג שספקה ל"ש זה • אמנם הסוגי' דמקשה א"ה פרנס למה לי ולא מקשה א"כ אמאי יוליא משמע לכאורה גם בשספקה וכו' יוליא ואין להאריך): **בד"ה** וכן גבי דליקה וכו' ובהס"ד מיהו לגבי אשתו ל"מ בכך כיון שלא בא ברשות אדם אחר עכ"ל (היינו דוקא באין לו מה לאכול להכית ע"ג הסלע אע"פ שלא בא ברשו' אדם אחר אבל לגבי המדיר את אשתו וכו' לא התירו בה"ג): **בד"ה** (ובהאי) [ובהסוא]גופי' וכו' (היינו בהני נדרים שלא תאכל בשר וכו')בהלכה אלא תכם וכו' (ומזה מוכח דהחכם להפר גם בנדרי ענוי נפש שהבעל יכול להפר ולאו להפקיע כח החכם אמנם לפ"ז עדיין לא מוכח זה דהא הוי נדרים שקדמו ואין הבעל מפר בקודמין. ושוב שמעתי שהגאון ישועות יעקב הרגיש בזה): **בד"ה** אע"פ שלא בעל וכו' (וקאי אהא דנמנו וגמרו וכו' עד שתביא ב' שערות וכו'): **בד"ה** והלכך לא אזלינן בתר חזקת ממון (וקאי אסיפא נכנסה לרשות הבעל) אבל אי לא הוי כו' הוי אזלינן בתר הזקת ממון אפילו לר"ג וכו' (מקור דבריו הוא מדברי התוספות בסוגיא רישא כאן נמצא וכו' שכתבו התוס' שם ואיירי בענין שיכול להיות וכו' דאי בענין שודאי לא נאנסה משנשאה אע"ג שנכנסה לרשות הבעל איתרע רשות האב הואיל ברשות אביו נאנסה עכ"ל התוס'. ומשמע הגם דיוכל להיות שנאנסה מן האירוסין מ"מ איתרע רשות האב ואמרינן כאן נמצא וכאן היה יעוי"ש ומזה נראה דכנ"ל ואי הוי בעינן שלא היתה יכולה ליאנס משניסאת ותיבת משנתארסה הוא טעות וכו' ועי' בהג"א אח"כ ואקצר):

פרק שמיני **בד"ה** וקבלתי ממורי קרובי וכו'. ובא"ד ואפילו היכא דידעינן בבירור שכוון להבריח אפילו במקלתן (מהני) וכו'. ומה שפירש רש"י שהודיע להעדים ומוקמינן לה (בסוגיא) דדוקא בכולו ומשמע במקלתן (אע"פ שהודיע) להעדים ל"מ הגם דבזה ידעינן בבירור מלינו למימר שהודיעו לאותן עדים החתומין על השטר עכ"ל (והיים המרדכי בזה וטעמו דלא אתי ע"פ ומרעי לשטרא יעו"ש ועיין בהג"א לעיל בד"ה וכן פסק מהרי"ח ודו"ק): **בד"ה** שאלו רבינו אב"ן וכו' והשיב אחרי שלא חילקו רבותינו בין יציאה ניכרת וכו' (ועיין בח"מ סימן פ"ח ס"ק י"א לאו דוקא הוציא הוצאה נפסדת ובלתי ניכרת אלא אפילו בנה ודר בה מה שבנה בנה וא"ל לשלם לו הבנין יעוי"ש): **בד"ה** מן הריוח אע"פ שאכל מן הקרן ישבע כנ"ל (וכן הוא בסוגיא): **בד"ה** הקשה הרב וכו' ותירץ הר"ש וכו' (ולפ"ז מיושב דכמת פתאום ליכא שבועה ול"ש בזה אין אדם מורים ויתר פרטי דברים בזה עיין בתוס' ב"ב דף קנ"ח): **בד"ה** אע"פ שמשועבדים לה מני זבין לה וכו' (עיין בתוס' בד"ה מגרש בגט כו'): **בד"ה** וצ"ע בפ' י"כ כו' אמר ר"י וכו' (והוא דיבור אחר והוא מהתוס' בסוגיא):

פרק תשיעי **בד"ה** ולגבי דבר שלו כו' (עיין בתוספות מזה): **בד"ה** רב פוסק ירושת הבעל דרבנן כו' והמוכר קברו כו' (ועיין בסוגיא דהיא גם למ"ד ירושת הבעל דאורייתא משום פגם משפחה): **בד"ה** ואם היה אביהם כו' ואם הנכסים ביד שלים יתקור כו' (והיינו יתקור לדקדק ולומר האמת וכמו היתומים אבל אינו חייב להראות כו'): **בד"ה** דיין מומחה (עיין בתוס' בד"ה שודא כו'): **בד"ה** ר"ת מוקי לה (עיין בתוס' והוא שתפס מחיים): **בד"ה** ובמרדכי בהאי דינא חילוקים יש לב"ה כו' (כן הוא כמה חילוקים במרדכי אבל מ"ש בהגה"ה בערכאות נ"ל דהוא ט"ס יעוי"ש במרדכי): **בד"ה** והא דאמרי' כו' מיירי ביתומים קטנים כו' (משא"כ ביתומים גדולים כופין): **בד"ה** פי' ר"ת כו' ובא"ד הקשה הר"י מקרובי"ל האיך נשבעין שבועה דאישתבעי לי והא שטר הוי שיעבוד קרקעות ועוד למה לי קרא למעוטי שטרות משבועה והוא שיעבוד קרקעות (והיינו דשיטתו דגם שבועה דרבנן אין נשבעין בכפירת שיעבוד קרקעות ועיין מזה בהג"א בפ"ק דמליעא המנס קושיא השניה שהקשה דלמה לי קרא למעט שטרות וכו' לא הבינותי דשיעבוד קרקעות לא שייך אלא בלוה ומלוה אבל בהפקיד שטרי חובות ל"ש זה ודו"ק):

פרק עשירי **בד"ה** תימה לי כו' ובהס"ד ונ"ל שירשו היתומים את אביהם מ"ן זוזי במטלטלין כנ"ל (וכן הוא במרדכי): **בד"ה**[כתב ראבי"ה וכו'] ראובן ושמעון שלוו על הסוס ואח"כ בא שמעון ברשות ראובן (וכ"ה הנוסחא במרדכי מיהו לפ"ז אין לו הבנה כמה שמפלפל דראובן אמר לא שיתפתי את לוי כו' דהא ברשותו עביד ולכאורה נראה דיש לגרוס ואח"כ בא שמעון שלא ברשות כו' וכן הסכים עמי חכם אחד): **בסה"ד** ויתלוקו בשוה ההפסד ואע"ג דמת הסוס שהיה משכון של לוי ולא אמרינן הכא אבד המשכון אבד מעותיו (ובמרדכי סיים דדוקא אבד ולא נאנס המשכון והכא נאנס עכ"ל וכפי הנראה דבא לבאר בדין זה די"ל דניכו דבין שלשתן שותפים במו"מ מיהו ג"כ הלוה לראובן על משכון זה חוץ ממה שנתן להשותפות חלקו או דנתחייב לו שכירות השמירה ומה שהאכיל להסוס וזה חוץ השותפות לחלקו אם נאמר דלוי אבד מעותיו הנ"ל הואיל ואבד המשכון וביאור בזה דבה"ג שנאנס כו' וכפי הנראה דהיה להם פסידא ע"י שמת הסוס דא"כ גם המה לא הפסידו ובשהיה באונס ובזה יש מקום לפלפל בדינו של האו"ת בסימן ע"ב במלוה על המשכון בעיסקא אי הוי שמירה בבעלים ואין כאן מקומו):

בד"ה דאי אית ביה קנין כו' ובהס"ד וכן כתב המיימוני וכן הוא באלפס כנ"ל (וכן הוא במרדכי):

פי"א **בד"ה** ראיתי בשם רשב"ם כו' ובא"ד ואם טעה מעצמו ונתן לו ששה דינרין (היינו שמכר לו בעד חמשה וטעה ונתן לו דינר יותר) הדינר של השליח ואין לבעל המעות בהם כלום וגם שפרש"י דהולקין משום דספק לנו לאיזה מהם נתן אין נראה לאבא מורי כו' (ונראה דהיינו משום דדין זה בטעה ונתן לו דינר יותר כו' דהוא להמשלח הוא בשיטות רש"י דפי' דטעמא דמתניתין דהולקין הוא משום דא"י למי נתן במתנה אבל בטעות ל"ש זה ומ"ה בה"ג הכל לשליח וע"ז קאמר הג"א דאין נראה פרש"י בזה אלא דהמתניתין גם בטעות איירי וה"ה בדין טעות. במקח כו' ועיין בתוס' והרא"ש ובש"ע סימן קפ"ג מזה):

פי"ב **בד"ה** ופריך בגמ' כו' ובא"ד ור"ת אומר כו' דהיינו לפי ברכת הבית (ולא יותר) דמ"ש מהכא ולא נהירא לר"ב דהכא שאני כו' (והיינו דהכא אינו מקבל ע"ע אלא כשהיא בביתו מחויב אבל כשחייב עצמו לזון את בתה דמתחייב א"ע חיוב שאינו מתחייב מדינא חייב לזונה גם בבית אמה ולא לפי ברכת כו'):

פי"ג **בד"ה** יש מדקדקין מכאן כו' ובא"ד ולא אמר מבריח אגי הוא שקרוביו כו' היו פודין כי ההוא דירושלמי דהכא כו' (היינו דבירושלמי מבואר דגם בב"ת דוחק משום דמפיים הוינא ליה ובגזלן ל"ש זה כי אינו מתפיים בפסוקי' מיליה כו'): **בד"ה** תימה כו' ובא"ד מעשה בא (היינו שהמעשה היה שהיו ג' שותפים ראובן ושמעון ולוי ולוי לא היה בו רק חלק קטן שלא היה בחלקו כדי חלוקה ואח"כ קנה שמעון גם חלק לוי ואומר קניתי חלקו כו' אני עומד במקומו ולא רציתי בתקנת חכמים שיתן לו הכל אחד מיצרא דאז יהיה חלקו ג"כ כדי חלוקה במקום אחד). ובא"ד דלא אמרי' כו' כי הכא (היינו כדינא דסוגיא אבל בה"ג שרולה לבטל דין חלוקה כו' לא אמרינן סברא זו כו'): **בד"ה** מכאן משמע כו' וראיה מדברי חכמים דזה הי' פקח שמכר לו את השדה **ביטל** למשכנו (והראיה סתומה ומדברי הסמ"ע בסימן ק"נ סעיף ו' משמע דעיקר הראיה דמתניתין מבואר דמ"ה, **פי' פקח משום** דהמטלטלין יש לאוש שיברית משא"כ בהם מכר קרקע וה"ה בדין זה דהג"א **וא"ש**):

חדושים והגהות למסכת כתובות

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא **יעקב עמדין** זצ"ל בהרב הגאון רשכבה"ג **צבי אשכנזי זצ"ל**

דף ב ע"ב גמ' מברא. נ"ב הסרס העי"ן. וכעין זה נמצא בלשון הכתוב קטר אות הגרון מאכולת. לביתו [מ"א ס]: רש"י ד"ה דלמא מת דוקא דכל עצמו שכתב כו'. נ"ב כלומר לא אמרינן הכי דלא ניחא ליה בהכי. אלא כי הזיקן דעביד משו"ה. דהיינו שלא תזקק ליבם. כגון שהוא קטן או חולה ומוכה שחין או רשע שמגוי הוא לו. שיש לו טעם לפטרה מן היבם. אבל בלא"ה ליכא סברא דניחא ליה באינם אתריצא מביבם. הא מסתמא בעלמא ניחא ליה בהא שיקום על שמו ולא ימחה שמו מישראל. אלא משום דהתם בע"כ מיירי בגוונא דניחא ליה דלא תפול קמיה שאינו הגון לה: תוס' ד"ה לא. מקובלין כו'. נ"ב שאין נקוד במשנה. והיו"ד שנמצאת בתיבת נשאו. שבוש. כי אינה סובלת חירק מושך יו"ד. שהשי"ן דגושה. כי המלה מבנין נפעל בחסרי פ"א. דכוותה בנדרים (ל"ה א') אר"א דיקא נמי דקתני שנתנה כו':

דף ז ע"א רש"י ד"ה מוגמר כו' הכלים ואת הבגדים. נ"ב לא ידענא אי לדיוקא מפרש הכי לאפוקי אם עשוי להריח דשרי. והכי נראה לכאורה דלהכי אתא. דאל"ה מ"ט לא מפרשה אמוגמר סתמא דפ"ו דברכות [מב:] שמביאין אותו אחר סעודה. אלא דקשיא הא חכמים אוסרין [ביצה כב:] בכל גוונא וקי"ל כוותייהו א"כ מאי דוחקיה. דילמא בפלוגתא לא קמיירי [ועי' רש"י בביצה שם סד"ה מתלוקת כו' והשתא כו' וצ"ע]: תוס' ד"ה א"ל כו' בבעילה ראשונה דמצוה כו'. נ"ב לפי תירוץ זה יהא מותר לבנות הגר מפני בעילת מצוה. וליכא דסא"ד. לכן נראה עיקר כתירוץ השני • ע"ב תד"ה והא כו' "וכליון". נמתק:

דף ח ע"א גמ' רב אסי איקלע כו'. נ"ב אם זהו ר"א תלמיד [דרב]. נ"ל שהאריך ימים הרבה כי ר"א ורב יהודה תרווייהו תלמידי דרב וביום שמת רב יהודה נולד רבא וביום שמת רבא נולד רב אשי כדאיתא ר"פ י' יוחסין [עב:]: שם קים לי בגווייהו דלא הדרי כו'. נ"ב נ"ל שפסקו גו גרוניא. ואח"כ פשטו גו הרגל. ופטרה בגט כאדמון [לקמן ק"ט א]: רש"י סד"ה מכי רמו כו' כשטורים. נ"ב שאומה מהר. שכן כתוב [שמות ט] והשעורה נוכתה וגו': **ע"ב** גמ' (בסוף העמוד) בנלדא. נ"ב מהכא משמע דאין קפידא כ"כ בפשתן דוקא. וכן לפרש"י היו ראשונים קוברים בבגדי מכי:

דף י ע"א גמ' הואיל וקנס כו' אלא אימא כו' נ"ב יש לפרש בא כח הזרה ולא שבושי משבש לה אלא פרושי קמפרש. דודאי לא תקנוה חכמים בתנס. אלא מפני הפוגם בשוהגים עיניהם בא"ת. ומגרשין את זו בלי שום ערות דבר. לפיכך קנסוהו למגרש. כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. הא ודאי קנס הוא. ותנא דייקנא הוא. אלא משום דאכתי לא חטא בעת כתיבת הכתובה. להכי אקשי מאי קנסא **שייך** **אידיא**. **ותבני** אלא תקנת חכמים היא. דתקינו לה מידי דניחא לה. כדי שלא יעבור. ואם עובר. הרי קנס. ומפני **אדם** **סלל**. שהגובה כתובתה במיתת הבעל. לא בתורת קנס נוטלתה. על כן קראוה גם תקנה. שהיא כללית לטוב ולתועלת. ולכן בסכה זו תקנו שתגבה מזיבורית: תוס' סד"ה הואיל. וי"ל דטעמא כו'. נ"ב ול"נ היינו טעמא משום דלא הסמכתייהו עלייהו אלא אקרקעי דהם נכסים שיש להם אחריות (דוגמא לדבר בגנב ופרע בתוכו ובהקפו דלא עשו בו תקנת השוק [ב"ק קט"ו א'] וק"ל) והיכא דאסמכתייהו אמטלטלי ה"נ דמשתעבדי לכתובה. כמו גמלי דערביא ואשלי דקמחוניא דאשה גובה פורנא מנייהו [לקמן ס"ז א']: **ע"ב** גמ' ולאו אורח ארעא לגלוגי בב"י. **נ"ב** **אע"ג** דבפסחים נמי אסור לגלוגי דילמא יסיב להו דמי בשתן. כדשמואל כדבדק באמתיה [נדה מ"ז א']: רש"י ד"ה שחרית כו' לאחר אכילה יפות. נ"ב בבתרא דיומא [פג:] מפיק מקרא דמיני מתיקה יפות אחר אכילה. ואיתא התם דקודם אכילה מגרר גריר תאות המאכל. דלמא הא דקאמר הכא רעות. גומר שלא יעורר תאות אכילה שלא בשעתה:

דף יא ע"א גמ' אמר ר"ה ג"ק מטבילין כו'. נ"ב אע"ג דלא מצו למימר ליה מה ראית להתגייר כו' [יבמות מ"ז א'] והא אמרינן נמי [שם קט:] רעה אחר רעה תבוא למקבלי גרים. היינו גדולים דטעמו היסורא קשין לישראל כספחת משא"כ בקטן ליכא למיחש מידי: רש"י ד"ה על דעת ב"ד. ואמו כו'. נ"ב נראה דאורחא דמלתא נקט. וה"ה בגוונא אחרינא. דאמו אינה מעלה ומורדת בענין זה:

דף יב ע"א רש"י ד"ה כ"ש המתני'. אהדר ליה רב אשי לרבא. נ"ב ר"ל אדרבא. דביום שמת רבא נולד ר"א [קדושין עב:] וכ"ש דלא ראה רבה דלא חי אלא מ' שנה [ר"ה י"ח א' וש"מ] וקשיא מרבא:

דף יג ע"א במשנה ראוה מדברת. נ"ב לתרי לישני דמפרש תלמודא. נ"ל לפרש המלה מלשון הנהגה. כמו ידבר עמים תחתינו [תהלים מז] כבשים כדברם [ישעיה ה] והמ"ם נקודה חיר"ק. ולישנא מעליא. היינו מדחזינן דקפיד קרא אלישנא מעליא ונקיט אכילה בלשון תשמיש. ה"נ בחד תנא לשון פרומים ונקט דבור במקום תשמיש:

דף יז ע"א גמ' ברק. נ"ב שי"ן שמאלית והוא מלשון מקרא [זכריה א] אדומים שרוקים: שם כי סמכו כו' ויעלת חן. נ"ב אע"פ שהוא לשון נקבה. שייך שפיר בת"ת על שם התורה שנאמר בה [משלי ה] אילת אהבים ויעלת חן וגו'. גם נמשלו בפ"א לכלה מקושטת בכ"ד תכשיטין. ע' ל"ל מקושט בכ"ד ספרים [מ"ר שמות

שמות פמ"א] ומ"ש לא כחל. נ"ל שר"ל שאינו צבוע בגוון הכשרות כמ"ש השמרי מן הצבועים. ולא שרק. ע"ש שפניו מכסיפין מחמת התורה שמתשת כח ואין מראהו יפה כבריא שפניו מאדימים. ולא פירכום. שאינו מלובש בגדים נאים כמ"ש [שבת קמה:] מפני מה ת"ח שבבבל מצויינים. משא"כ בת"ח שבא"י: שם תריסר אלפי כו'. נ"ב בימי רבותינו שבבבל היו שם קהלות גדולות מישראל קבוץ עם רב מאד. כמ"ש באגרת רשר"ג: רש"י ד"ה טורמיסין כו'. נ"ב בערוך פי' ששונין שני הלכות ממסכת. נראה שהוא מלשון נוטריקון תרי משנה: תוס' סד"ה ישבחנו כו'. נ"ב וב"ה סברי לאו היינו שקר דאמרינן שלשה תיבות הן מן אשה על בעלה. א"כ אמת אומרים לו. כי מאחר שנשאה ואין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו [לקמן עה:] ודאי נושאת חן בעיניו היא. משו"ה אפילו היו בה כל המומין. כלה נאה וחסודה היא ודאי אצלו. ויזכה במקחו שחוט חסד משוך עליה ביותר: ע"ב רש"י ד"ה משתא כו' „לחופות". נ"ב נ"ל לחפופות והיינו לשמין:

דף יט ע"א תוס' סד"ה וכגון. הנושה בחבירו שקדם מוכו כו'. נ"ב לא קי"ל הכי אלא ל"ש קדם ל"ש לא קדם מוציאין מדל"כ [ועי' ש"ך ח"מ ר"ס פ"ו ובהגר"א שם ס"ק ב' וס"ק ו' ובהגהות הגר"א על הרא"ש פ"ד דב"ק]: ע"ב גמ' עד שלשים יום מותר כו'. נ"ב נתנו לו זמן הרגיל. כדי שיחזור אחר סופר שיתקננו:

דף כ ע"א מידי דהוי אנכסי כו'. נ"ב גמרא הוא דקאמר לה. ולא רב נחמן:

דף כא ע"א דקא מסהיד סהדא לא קמסהיד דיינא. נ"ב עי' לקמן (ק"ט סע"א) תוס' ד"ה לא שנו:

דף כב ע"א האשה שאמרה א"א אני וחזרה כו'. נ"ב נראה דהא ודבסמוך באמרה שלא בפני ב"ד וגם לא אמרה לסהדי הוו עלי עדים בכה"ג הוא דכי נתנה אמתלא לדבריה נאמנת אבל בדרך הודאה גמורה בב"ד או באפי סהדי. תו לא מהימנא באמתלא. אם לא תוך כדי דבור. עמ"ש בתשו' בס"ד: ע"ב ת"ר שנים אומרים מת כו'. נ"ב ע' תשו' (ב"ג) בספרו של אמה"ג ז"ל: תד"ה משום. דרב אסי רגיל כו'. נ"ב ע' פרש"י ביבמות שם [וכ"ה כוונת רש"י כאן]:

דף כג ע"א גמ' עדי טומאה אתמר. נ"ב וכך היה ודאי באחת מבנות מב שמואל. שממנה נולד רב מרי בר רחל בת שמואל [ועי' תוס' שבת קנ"ד א' ד"ה ואמרי]: ע"ב במשנה זאת אומרת כו'. נ"ב הא ודאי משמע שאומרת בב"ד:

דף כד ע"ב תוס' סד"ה מד כו' אלא למיוחסין. נ"ב בחזקיהו כתיב [דה"ב כט] ויחזקום אחיהם הלוים. וכן בפסח יאשיהו [שם לה] והלוים מפשיטים: שם ד"ה שאני. ועוד שלא מצאו כתבם. נ"ב דומיא דאמרינן פ"ק דמציעא [י"ג א'] כיון דנפל אתרע:

דף כה ע"ב גמ' בחזקת שהוא כהן כו'. נ"ב מכולה שמעתא מוכח שלא היו קורין כינוי כהן ולוי לקרות גדולתו וכ"מ בשטרות כדמוכח שלהי בתרא:

דף כו ע"א תד"ה כתר כו'. נ"ב עמ"ש בס"ד בפרק יש מותרות שם באה"ק הענין יפה כל צרכו: ע"ב רש"י ד"ה והא אשקלון. כבר גלו ישראל. נ"ב לא ידעתי הכרח לזה. שאם רזב"ה היה בעת שנלכדה ירושלם כדתנן סוף פרקין [כז:] וכי בשביל כך לא יכול להיות מעשה זה בפני הבית קודם לכן הרבה: תד"ה וע"י נפשות כו' דקודם לכן. נ"ב כלומר קודם שתניח לבעול אותה מרצונה. רוצה היא ליהרג [דלא כפי' מהרש"א]:

דף כז ע"א גמ' וגוזא. נ"ל וגואזא. וכ"ב דוגמתו בפרק כילד מברכין [מ א'] איתיה לגוואזא דהדר מפיק. ובפ"ק דנדה [ח:] בקטפא דגוואזא: שם וכין כך „טמאין" נ"ל טמאות [ובעהדרות שם ובפסחים הגירסא גם בדברי ר' יהודה „טהורין" „טמאין"]: שם דברי הכל טמאין. נ"ב גברי: ע"ב אמר רבא מה לו לשקר כו'. נ"ב נ"ע הא עבר ע"ד מהכיר וכל המשנה ידו על התחתונה וקשיא נמי לאביי ע' תשו' שלי ח"ג [ועי' רי"ף ורא"ש בב"מ ע"ח דלא קי"ל כר"מ וכ"ד כל הפוסקים]: שם שפיר קאמר כו'. נ"ב כלומר אין לך לומר דחיה בעלמא היא. והראיה מדלא מכחיש בהדיא ולימא ידענא דלאו את אתי. וכ"מ דלייתי איהו ראיה. וא"ל ר"מ שפיר קא"ל. כלומר אינה ערמה ודחיה אלא קושטא קאמר. אדרבה משום דמסתפי למטען שיקרא. דדילמא אתוסי את אלא איהו לא קידע. שמא כענין יוסף ארע. ומספיקא לא מלית מפיק מניה. כי עליך הראיה. ועי' תוס' דמוקמי לה שידוע שזה התובע נולד כאן כו'. ר"ל שידע מרי שהלך אביו עם אחיו. אבל לא הכירו אם זהו. שמא אחיו מת: וזה אחר הוא שתובעו בשקר:

דף כח ע"א שאין לנו גם בה. נ"ב דלאו ביהודה קאי: תוס' סד"ה קיום כו'. נ"ב עמו"ק ח"מ (סכ"ח) וכ"ל עוד הא דקיום שטרות דרבנן מיירי בחתומין על השטר עדים שאנו מכירים אותם והיו ידועים בחיים בזמן ההוא הכתוב בשטר. אמרינן ודאי לא מזייף אנש מסתמא לזייף ח"י דלמא שייליכו אתו ומכחשי ליה. ואף אם אח"כ הלכו למדה"ם או שמתו. הרי השטר בחזקתו. אא"כ אית ביה ריעותא. אבל בעדים דלא ידעינן להו לגמרי. ודאי חספא בעלמא הוא אי לא קיימו. ובכה"ג כ"ע מודו בשטר שמודה בו צריך לקיימו· דנאמן הלוה כי טוען פרוע. ואית לן דר"כ דא"ל קיים שטרך והות לדינא [לעיל י"ט א']. וא"פ אי צריך לקיימו אי לא. אלא בגוונא דפריסית. כשעדיו ידועים וניכרים לנו דהוית מלתא דעבידא לאגלויי דלא משקרי בה אינשי: ע"ב גמ' או שקרא כו'. נ"ב הא אפי' בקבע בשבת משום דקי"ל [מגילה כ"ג א'] שהכל משלימין למנין ז'. ועבד דינו כאשה [א"ח סי' רפ"ב ס"ג בהג"ה וע' בהגר"א שם] ומסתבר דעדיף מנה בהכי דדוקא באשה איכא משום כבוד צבור לכתחלה. משום דאשה בעזרת ישראל מנין משא"כ בעבד:

דף כט ע"א תד"ה אלו כו' נתינה אגב ממזרת. נ"ב דכותה אשכחן בכמה דוכתי דנסיב תנא גרושה וחלוצה בהדדי. אע"ג דחלוצה אינה אלא מדרבנן [ועי' בתוס' חד מקמאי יבמות ע"ו א']:

דף ל ע"ב תד"ה דין כו' או זכות כו'. נ"ב ראיה מתלמידו של ר"א שנתחייב שרפה ואמרו הניחו לו אדם גדול שמש [עירובין כ"ד א']:

דף לג ע"א רש"י ד"ה דלאו מכאשר זמם. לא זממו לכלקותו. נ"ב יל"ד קצת שמא אתי נמי מכאשר זמם. שהם חשבו להביאו לידי מלקות כשיעבוד במקדש. וי"ל דספק הוא אם יעבוד. ואף אם יעבוד לא אתי לידי מלקות אלא בעדים והתראה ומאן יימר דמתרמו ליה: ע"ב תד"ה אלמלי כו' במסרקי ברזל כו'. נ"ב י"ל דסריקת בשרו הכאה שיש לה קצבה היא. שהרי הוציאוהו להריגה אז. אבל נגודי דאמר רב היא הכאה שאין לה קצבה. ור"ל שאם לא היו גוזרין עליהם הריגה רק לייסרם בהכאות רצופות בלי קצבה. שהיו היסורין נמשכין לא שעה לא יום ולא יומים. אלא היה מצוה להתמיד במכות אכזריות כל זמן שלא יעשו רצונו. בזה האופן א"ר דפלחו כי הוא דבר שא"א לאדם לעמוד בו. ובכה"ג לאו כ"ש הוא ולק"מ: תד"ה גנב. שה"כ ליתיה במכירה. נ"ב דאסור בהנאה שם אין תופס דמיו. נ"ב ואינן אסורין בהנאה כדתנן בהאיש מקדש [נו:] מכרן וקדש בדמיהן מקודשת:

דף לה ע"ב גמ' א"ל רב חייא. נ"ב אחרון היה זה וכמה ר"ח היו בבבל באמוראים:

דף לו ע"א כיון דמדאורייתא כו'. נ"ב כיון דמדאורייתא חזיא. היאך נפקע ממונה של זו ויהא הוצא בשכר. אע"ג דבקופתא אסורה דרבנן רביע עלה שאינו רשאי לקיימה לו. ולא אמרינן אתו רבנן ועקרי דבר מן התורה דלו תהיה לאשה. שהרי היא או אביה יכולין לעכב. ואי במפותה. הוא נ"כ מצי מעכב. ורבנן גזרי ליה שלא ישאנה [וכלא"ה בשוא"ת יכולין חכמים לעקור כמ"ש ביבמות נ']. ואפ"ה מדאורייתא מיהת שריא ליה קרינן ביה ולו תהיה לאשה ודו"ק: ע"ב רש"י ד"ה שבויה בת כהן. נ"ב או אשתו: תד"ה וכי. נקט ערבי. נ"ב לרבותא [וכ"ה בתוס' דגטין]:

דף לז ע"א רש"י ד"ה דיה שעתה כו' הלא דם כו'. נ"ב ולא"ת דם עובדת כוכבים נמי מטמא לה. וי"ל הא דלא מטמאת נמי מדרבנן ובמעת לעת לא גזור: שם ד"ה מטמאת כו' לאחר בעילה. נ"ב עי' יבמות (י"ב ב') פי' בענין אחר. דנותנות מוך באותו מקום כשהן משמשות. וכן הלשון מורה ודאי. דלאחר בעילה לא משמשות ניכנסו. וע"ק לפירושו דהכא. א"כ מה צריכה למוך. תקנח עצמה אותו מקום לאחר בעילה בחלוקה ובבגדה ובסדין כי לא יחסר לה אחד מאלה אפי' לא הזמינה מוך. אלא ודאי קנוח מוך לא מהני בה כולי האי אחר בעילה גמורה. שכבר נקלט הזרע ברחם (משא"כ במתהפכת שזב לחוץ). באמת לא ידעתי מה הזקיקו לרש"י לשנות טעמו כאן. שמא היה נראה לו דבר רחוק שהמזנה פתאום תוכל לשום מוך לפני בעילה. משו"ה ל"א כיון דמנטרא נפשה אינה הולכת בלי מוך: ע"ב גמ' אימא כשהוציא היא כו'. נ"ב מ"מ תני כשיוציא הוא. דאע"ג דהיא מבריחתו לתת גט וכפינן ליה להוציאה בעל כרחו. אפ"ה גטא מיהא צריך לתת מדעתו כמו בכל גטי דעלמא. שאינו מוציא אלא לרצונו וגט מעושה פסול אלא כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: תד"ה טעמא ומיהו תימה כו'. נ"ב עמ"ש בלח"ש פ"א מ"ב בס"ד דלק"מ: שם דהתם ל"ש משום איבה. נ"ב שכבר היה לה כתובה. בין דבתולה בין דאלמנה. אלא שמכרתה ע"י גרמא דידה ומה ליה מוכרת לאחרים או לבעל. משו"ה לא בעל טעם איבה שכשתתאלמן צריך היורש להראות שטר המכירה: ונראה לכל שיש לה כתובה ותקנת איבה במקומה עומדת:

דף מ ע"א תוס' ישנים ד"ה אי. דאי אמר ל"ב לכיבוד מי איכא כו'. נ"ב דאב שמחל ע"כ כבודו מחול [קדושין ל"ב א']: ע"ב גמ' דאי בעי מסר לל"מ ומוכה שחין. נ"ב אע"ג דאינו רשאי לקיימה כדתנן בהמדיר ואלו שכופין להוציא מ"מ כי מסר לה מאי דעבד עבד. ומתקדשת לו דלא גרע מחייבי לאוין ועשה דתפסי בהו קדושין [וע' רש"י ד"ה דאי בעי כו' וברש"ש ודוק]:

דף מא ע"א תוס' סד"ה וליתני כו'. נ"ב לפי סברא זו י"ל מדוע לענין חיוב דרישא. דהקי"ל אין אדם עושה עצמו רשע ודוק:

דף מג ע"ב גמ' שקוד כו'. נ"ב כהסיא דתנן [אבות פ"ב] הוי שקוד ללמוד תורה:

דף מד ע"א תוס' סד"ה איכא כו'. נ"ב נ"ע במקום שי"ל ב"ה דתב לאחרים:

דף מז ע"א גמ' דמסר לה בשבתות וי"ט. נ"ב נ"ל דהכא אדין תורה קאי. הא דזכי ליה רחמנא היינו לממסרה בשבת. ורבנן הוא דגזור אקמן משום כתיבה. ומדאורייתא שרי:

דף מח ע"א אני בבגדי והיא בבגדה כו'. נ"ב והיא מקפדת עמו"ק א"ח (סר"מ):

דף נ ע"א דהוה קאי באוכלוסא. נ"ב בברכות [נח א'] אמרינן אין אוכלוסא פחותה מס"ר ועפרש"י כאן כנראה נשמר מלפרש כאן כך. דלא מסתבר דנפישי ישראל כל כך בא"י בזמן ר' אבהו שהיה רב אחר החורבן. אברא התם בברכות משמע דהוו. מדאמר עולא נקטינן אין אוכלוסא בבבל. משמע הא בישראל איכא. ובודאי נדרים קאמר ועולא מאותר מר"א הוה: תד"ה ומאי. דלא חיי משמע כו'. נ"ב ול"נ להם כמו שפרש"י לא חיי אם אין עושין לו רפואה. דבכ"מ משמע לגמרי לא חיי דוק ותשכח: ע"ב גמ' דר' בנאי. נ"ב דרב גרסינן. אע"ג דהוא אתוסי דרחב"ח רחב"ח בא"י היה ור"ב אחיו בבבל. שהרי לפני שמואל: תד"ה יתיב כו' קטן מרב המנונא כו'. נ"ב איכא נמי רב"מ סבא שהיה תלמידו של רב עמ"ש בהנהגת ספר יוחסין בס"ד א"כ טובא רב"מ הוו. ומ"ש תוס' רב יוסף חברו של ר"ח אינו נראה אלא כמו תלמיד של רב יהודה. ור"ח תלמידיה דרב הוה: ד"ה אמר כו' לא היו שומעין לו. נ"ב דוחק גדול כי ר"כ אתניה דבי נשיאה והרי ידו היתה תקיפה על הדיינים. כ"ש על בעלי דינין. ובאמת א"נ לדחוק. כי הלא לא הגבוה אלא ממטלטלין לפי שלא נמצא שם קרקע להגבותה. והיא כבר אכלתם וליכא מידי למגבי מנייהו. להכי קאמר להו לדייני זילו אהדור. כלומר עליכם המשא הזה. אם תמצאו המעות עדיין בעין קיימים הרי טוב· ואם לאו נכסיהם ערבין. ויחזור היורש ויגבה קרקעותיכם [אבל בב"ק י"ב א' א"ל כן]:

דף נא ע"ב תד"ה אסורה. דלדקת גמורה. נ"ב ובודאי סופה להתלמסה: שם גמ' רפואה שי"ל קצבה נתרפאת. נ"ב מתרפאת הו"ל למימר [וכ"ה בירושלמי ובכרי"ף] אלא ה"ק אם נתרפאת והיה לה הוצאה על הרפואה ורוצה להוציא מיתומים מנכין לה מכתובתה. ושמא אם הוציאו היורשים ברפואתה מרצונם. ולא אמרו מתחלה על כתובתך אנו נותנים לרפואה. כבר מחלו: שם הא נמי דאורייתא. נ"ב קרי לדברי קבלה דאורייתא:

דף נג ע"א לא תהוי בעבורי אהכנתא. נ"ב פשיטא דל"ש בנים ל"ש שאר יורשין. ולא נקט תלמודא אפי'

מכרתא כו'. אלא מידי דהכית וחו לרבותא נקטיה דאפי' לברא טבא לא: שם אכפייה ועול. נ"ב תרוייהו: ע"ב בתוס' (ד"ה בע"א) אע"ג דב"ה הם תלמידי הלל הזקן פליגי עלי'. נ"ב דכוותה אשכחן פ"ק דעדיות [מ"ח. וכן שם מ"ו] גבי כסא שקבעו בעריבה. דב"ש לית להו דשמאי:

דף נד ע"א גמ' עד היכא דשגי כו'. נ"ב וסס"פ דיבמות איתא דאזלו בתר כסף גולגלתא: ע"ב אתו לקמיה דר"ל. נ"ב לפי שהיה ר"י פסול לדון בענין זה: במשנה ה"ז בעילת זנות. נ"ב נ"ל אחר תקנת דכתובה. דכתובה דרבנן היא. תדע דהא פילגש לגירסת ראב"ד ורשב"א קדושין בלא כתובה. ואפי' למ"ד (לעיל ד"י ע"א) כתובת בתולה דאורייתא. מיהת בדאלמנה כ"ע מודו דהויא דרבנן (מיהו בגמ' (דנ"ו ב') משמע דר"מ ס"ל כתובת אלמנה נמי דאורייתא ע"ש) אמנם בפילגש הנוסחא היפרה היא בפכ"ג [סנהדרין כא א'] בלא קדושין ובלא כתובה כמ"ש בספרינו שם [וע' בהגר"א אה"ע סי' כ"ו ס"ק ז']:

דף נו ע"א גמ' יתיב ר' חנינא. נ"ב היינו ר"א קרא דס"פ [תפלת השחר] לא ר"ח דיתיב ברישא אמר רבי דהוא גדול מר"י וכדמוכח פא"ד. וכן נראה ממאי דא"ל פוק קרי קראך: שם קמ"ל דבלילה. נ"ב משמע דהוו עבדי חופה בליליא וקצת משמע נמי הכי לקמן (דף נז א') סוף חופה היא תחלת ביאה: שם האומר לאשה כו' דברי ר"מ. נ"ב ממש"ל ר"פ. וק"ל. הא קרא כתיב [ישעיה ד] והחזיקו שבע נשים וגו'. דלמא ס"ל נמי בפילגש איירי קרא: ע"ב קסבר ר"מ כתובה דאורייתא. נ"ב משמע אפי' בכתובת אלמנה ס"ל הכי. ותוס' נדחקו בכך. ולא דמי כולי האי לתרומה. דמשום גזרה נגעו בה דאי לא הא לא קיימא הא מאי דלא שייך הכא. ותדע דא"כ הו"ל לתקוני נמי מאתים לאלמנה כבתולה. כי היכי דלא פליג בתרומה בין דאורייתא לדרבנן בשיעורה וכיון דחזו הכא דלא שווה כתובת אלמנה לדבתולה. הא ודאי ליכא למימר בה דכל דתקון רבנן כדאורייתא תקון. אלא כי היכי דלא תהא קלה להוציאה. ושלא יאמרו זנותו היא. תקנו לאלמנה נמי כתובה פלגא לדברי הכמים. מ"מ ר"מ אית ליה דהא נמי דאורייתא היא. דלמא דייק לה מדכתיב כמוהר הבתולות ולא כתיב בתולות אלא למידק כמוהר הבתולות ולא כמוהר אלמנות. מכלל דאית לה:

דף נז ע"א תד"ה שתים כו'. נ"ב ויכילנא לשנויי. שתים לבתולה (דאמירא) שלש לאלמנה (דכתובתה קילא). א"כ הא במקום שכותבין כתובה הא במקום שאין כותבין. א"כ הא לאהדורי בתר סופר שלש. ובשתים לא צריך לאהדורי אבתריה: ע"ב גמ' מימים שנאמר בהן חדש. נ"ב היינו כי הא דכתיב חודש תד וימים אבתריה אבל כי ימים מקמי חדשים אז פירושו שנה כדכתיב כמה זימני בנביאים: שם אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה. נ"ב לאו גדולה. אלא סמוך לגדלות דאמר מר המשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך כדאי' פרק הבע"י (ס"ב ב'): שם ואי דגואי כו'. נ"ב ואע"ג דאיכא בגואי דלא חזי למלאכה. שנחלש ונחלה מחמתם. סבר תלמודא כה"ג נמי חזי ליה דתלים לב שמח ייטיב גהה [משלי יז]:

דף נח ע"א קוביוסטוס. נ"ב עתוס'. ול"נ שהוא מורכב מלשון עברית מענין [מלאכי ג'] היקבע אדם ובלשון ארמית ג"כ קבען פלגיא [ר"ה כו:] ומשקל השם בא בדרך היוונית וארמית שהתוארים חותמים בעי"ת שרוקה וסמ"ך כמו קוסטוס לסטוס ארכיליסטוס וכן רבים. והנה גם קוביוסטוס כאחד מהם. וענינו תואר גזלן בכל אופן שיהא בין ממון בין נפשות:

דף ס ע"א לא תניתינהו להכי כללי דכייל כו'. נ"ב דבסוף הדר ביה שמואל: ע"ב דדרכא על רמא דתמרת. נ"ב רעי שהטיל התמור: תד"ה כי. שהרב מוחל כו'. נ"ב ועובדא דאביי ודאי נמי כה"ג הוה. דהם ליה לאביי לאורויי באתרא דרביה בלא רשותא:

דף סא ע"א גמ' ואחד שנאמנה כו'. נ"ב אע"פ שהבר נתחייבה מתחלה. ונראה דכ"ש אם אח"כ הולידה שפחתה. למ"ד לאשה לקמן (דע"ט ב') אבל למ"ד לבעל תבעי. אבל בכפלו לה שפחות פשיטא לי דהוי כהכניסה לו. כיון דקי"ל כרשב"ג לא תמכור. ע"ש: תד"ה הכניסה. קצת תימה כו'. נ"ב דייקו לומר קצת תימה. מכלל דל"ק כולי האי דהא ודאי לא דמי מלאכה דאשה לעבודת פרך דעבדים ושפחות. ותו דהאיכא ולדות שווים הרבה. ואפי' עיילא ליה לא פלוג: שם סד"ה ואחת כו'. נ"ב דעולה עמו: ע"ב גמ' מלכיה. נ"ב יש לו חבר במקרא בירמיה ובד"ה: במשנה הספנים. נ"ב פורשים ליה"ג כפרש"י. לאפוקי בים כנרת ושל סדום ודכוותיהו שבע ימים קטנים שבא"י: רש"י סד"ה מתניתא מלכתא כו' לשון זכר. נ"ב ש"מ מלכיו בהול"ס היו"ד הוא:

דף סב ע"א גמ' אמר רב אנחה כו'. נ"ל דמייתי לה הכא לאשמעינן דקשיא לתשמיש וכמ"ש עס"פ ולא קמה עוד רוח. ה"נ כתיב וכשתה כל רוח: תד"ה טיילין ע"ש שדרכם בטולא. נ"ב אפשר טיול הוא ג"כ מענין זה. עם שהוא שורש אחר. טולא מכפולים. וטיול מנחי עי"ן: ע"ב גמ' ר' אתי משפטיה כו'. נ"ב מכאן תשובה לאומרים הלל הזקן מבני בניו של זרובבל בן שלתיאל. ויש לתמוה עוד ממ"ש התוס' פ"ק דסנהדרין [ה' א' ד"ה דהכא] בשם הירושלמי דמשמע שהוא מן הנקבות ול"ע. ושמא הנקבות משפטיה עדיפי נמי מוכרים דשמעה. ודלמא ר"ח נמי מנוקבי דשמעה אבל רב הונא מדוכריא דבית דוד ועמ"ש פ"ג דהוריות. ותמיהא מילתא טובא דהאמרינן [יבמות ס"ג א'] חות דרגא נסב אתתא. ולא מצינו אפי' בשום אחד ממלכי יהודה (שפי' הכתוב שמות נשותיהן) שלקחו להם נשים אפי' ממשפחתם. ולא נזכר בשום אחת מהן שהיתה אפי' בת שר גדול ותשוב בישראל. עקר מלכות בית דוד מגיורית נכנית: שם ור"ת אתי משמעי. נ"ל משמעא: שם וזו זונתו. נ"ב לא משום שאין נכון לקחת ב' נשים כאחת. שהרי מצינו חכמים רבים שהיו נושאים כמה נשים. ולא מצינו בשום מקום כזה. שאפי' מד"א התירו ארבע נשים [יבמות מ"ד א'] אלא שזאת עקרה היא ומעכבה מבני. ואין אשה אלא לבנים [לעיל נט: וסוף תענית] משו"ה איכא חשדא דרועה עקרה: תד"ה רוצה כו' דא"ל רוותא. נ"ב י"ל מאי ק"ל. הא התם ברשות מיירי ואורחא דמלתא קאמר. והכא שלא ברשות (ולמאי דשאני לתוס' בין רוותא לרוותא. הכי א"ל. דהך רוותא ספק. ורוותא דלעיל ודאי). וי"ל דהתוס' דייקי מדפשיט לה רוצה אשה כו' ואי בע"כ מיירי. מאי נ"ל ראיה מהתם הא ודאי בהכי עסקינן דאינה רוצה בע"ק פרישות. אלא סב"ע נמי ברשותה ואפ"ה קמיבעיא ליה אי אורחא הוא ואינו נושא חטא כלדעת. אלא שאינו הכרח כ"כ דלמא הכי מיירי שמתה בשתקה. שמא משמע להו אי איתא דלעיל ברשות גמור מפורש. תו ליכא למיחש מידי:

דף סג ע"ב גמ' דקתני ארבע שבתות. נ"ב בפ' הזרוע [קלב:] גבי שבת שממתינין לו ב' ג' שבתות. מוכח בהדיא דלשון שבתות לא בש"ק איירי אלא הכא מ"מ שפיר דייק מדהו"ל שלשים יום או חדש: שם רבא אמר רב ששת כו'. נ"ב בפניא אמר הכי בנפקא הדר ביה [וכמ"ש בשבת קל"ו ב' ביצה כ"ד ב']: שם שירא. נ"ב רש"י מפרש מלשון השיראין והסריקון [שבת כ: וש"מ] שהם מיני בגדים. משום דמייתי עלה בלאותיה. אבל ודאי אי הוה נמי תכשיט כמו השירים והנזמים [שם מו: וש"מ] אע"פ שאינו להבלות· דבכל"ב מטלטלין איירי. וכולהו שוו בהא. מדי הוא טעמא אלא משום דשמו אותם ולהוצאה נתנו. וגם בכלי כסף שייך בלאות דפחתי כדאיתא באידך פרקין (דס"ז א'): תד"ה דיקא. בתוספתא. נ"ב מהכא נמי מוכח כמש"ל בגמרא:

דף סה ע"א גמ' שפסקו לה חכמים ששתים כו'. נ"ב בני בית הרבה היו לה והיינו נמי דפסקו לה טובא לקופה ש"ב לקמן (ס"ו ב'): שם ידענא ביה בנחמני דלא כו'. נ"ב כדאמר בפרק במה מדליקין [לג א'] ידענא בנחמני דמכפין נפשיה. ותומה שאמרה חיי דמר כו' אינה הכחשה כי שמא אחר שנהלם היה שותה. וזה לא ידע. מיהו הא קשיא לי דלכאורה משמע דממחוזא הואי. והא בסמוך אמר ר"נ ידענא בבני מחוזא דשתו חמרא. אי הכי כי לא הוה שתי איהו. מאי הוי. הא קי"ל עולה עמו ואינה יורדת. וי"ל דהך מחוזא אינו שם עיר (כי ההיא דבסמוך) אלא פירושו מכל אותה מדינה הוציאתה. והוא כענין שכתוב [תהלים קז] מחוז חפצם. וכן משמע הלשון מכולא מחוזא: ע"ב ליסנא מעליה כדכתיב אכלה כו'. נ"ב הו"ל לאתויי קרא דאורייתא [בראשית ל"ט] כלחם אשר הוא אוכל דקדים. ולשנא דמעלי ודאי. אלא משום דהאי מפרש בהדיא. אע"ג דהכות נמי מוכח טובא מקרא אחרינא דכתיב בההוא עינגא ולא חסך ממני מאומה וגו': תד"ה ר"א. אפי' גמל וספן. נ"ב כשהוא שמה בבית. אע"ג דעונתם לששה חדשים כשפורש מביתו:

דף סו ע"א רש"י ד"ה שלא כו' עירנית. נ"ב חריפה ובקיאה ונעורה בלילה למלאכתה: תד"ה עני· עשיר כו'. נ"ב אע"ג דבשתו יתרה משל עני: ע"ב גמ' מוסרן ביד אומה שפלה. נ"ב על יחידים פרטיים אמר כך. אבל כלל אומת ישראל אין הקב"ה מוסר בניו ביד אומה שפלה כדאיתא בהנזקין: תד"ה לא כו' אבל גריכות כו'. נ"ב הנא אמינא דעדיפא אדרבה בירושלם היו חייבות להתבשם בקופה של בשמים מה"ט גושיה כדי שלא ליהנות מריח קטורת אע"ג דריח אין בו מעילה איסורא מיהא איכא. וכמ"ש שם בס"ד:

דף סז ע"א גמ' לכבודו הוא דעבד. נ"ב אע"פ שנקדה לו חמה כמשה וכיב"ג [תענית כ'] אין צדיק בארץ וגו' [קהלת ז']: שם של זהב דלא פחתי. נ"ב עי' מעילה (יט א'): שם כממלא. נ"ב לפרש"י הוא כמו ממולאי [לקמן פ"ה א' וש"מ] ולשון מקרא [איוב יד] יצא ויעל: תד"ה זהב. שעומד בכלותיו. נ"ב שמא הוא לשון רואות וכלות [דברים כח] כלתה נפשי [תהלים פד]: ע"ב גמ' שבאו לינשא. נ"ב כאן שייך נפעל גם ביתום איידי דקתני משיאין: שם ואל ילבין פני חברו ברבים. נ"ב שמא כך עובדא דמר עוקבא נמי במקום רבים הוה. א"נ מיהת ש"מ דגדולה בושה: שם פיאנקי. נ"ב נראה של מדינת סינא: שם ושדי ליה. נ"ב לסודריה: שם מרמאי. נ"ב מחמת רמאי:

דף סט ע"א זיל אימא ובשמתא כו'. נ"ב הוא דבר קשה. לא לבד ארב הונא דשמית כה"ג. אברא דרב ששת דקבלה מניה ועביד עובדא קשיא טובא דהא הו"ל זלזול רב בכבוד ת"ח ואינו רשאי לשמוע לרבו בכך ואפי' למלך לא כדילפינן [סנהדרין מט א'] מקרא יכול אפי' לעבור עד"ת ישמע לו ת"ל רק. וצ"ע גם אם תל שמתא כהאי. אע"ג די"ל לא הוה זלזול גמור. דהא הקדמונים לא נתנו להם שום תואר המעלה וכבוד ונקטינן גדול מרבן שמו. אלא בדורות אחרונים חדשו תוארי רבי ורב א"כ הו"ל מדי דרבנן דחייל עלייהו שבועה ושמתא. מ"מ איכו לבזויים איכוין. ובושת בכוונה תליא מלתא. וזילותא דנ"מ חמיר טובא כ"ש גברא רבה כרב ענן ואף דר"ע נמי לא שפיר. דבודאי ר"ה גדול ממנו היה. מ"מ נראה דלפחות קרוב למעלת ר"ה היה דתרוייהו תלמידי רו"ש הוו. ובוודאי לא בציר מתלמיד חבר הוה. ואמרינן נמי [ב"מ לג א'] ת"ח שבבבל עומדים זה מפני זה. איברא אשכחן לקמן (ע"ט א') דקרי לר"נ נחמן חקלאה: רש"י ד"ה רב אסי מת כו' „בחייו". נ"ב נראה שט"ס ונ"ל „אחריו" אע"פ שישבתי הדבר בס"ד עשי"ע (סק"ן): תד"ה תלה. תפורות כו'. נ"ב מפרש תיטי (ביו"ד) מלשון תייט ותוטין: סד"ה ובשמתא. הכא שבידו. נ"ב נ"ל משום דמיתה לא שכיחא. וי"ל בין המנדה את עצמו למנדה את אחרים. וגם שלא מן הדין כמש"ל: ע"ב גמ' ר' יוסי אומר הגדולה· נ"ל גדולה [וכ"ה בדפו"י]: רש"י ד"ה נעשה שר כו' לגדולים. נ"ב מפרש סרוחים מלשון סרח העודף:

דף עב ע"א גמ' (בסוף העמוד) בפרוע. נ"ב כמו הפוך. ר"ל ברתא פרוע. א"כ נ"ל הפ"א בציר"ה והוא שם דבר: תד"ה פלוני. דאיכא עדים כו'. נ"ב נ"ל שר"ל שראו עדים וגם היא (היתה עמהם במעמד אחד שלא זזו ידיהם ממנה) ידעו בברור מעת שנגמרו הספירות למעשרות והוכאו לבית ודאי לא נתקו. והאכילתו מזידה והעדים שראו לא מחו ולא הודיעו לבעלה. כל זה בודאי דבר רחוק הוא מאד. הייט דמסיימי דלא שכיח: ע"ב גמ' בטוה ורד. נ"ב כמו והיום רד מאד [שופטים יט]:

דף עה ע"א והניקה את בנה. נ"ב שהיה מורכב על כתפה: שם קרי לן בבלאי טפשאי. נ"ב מה שלא מצינו בבני א"י שיאמר אחד כך על בני בבל. אדרבה ר"י אמר דילהון היא [סוכה מ"ד א' ב"ק קיז:] ורב כהנא נראה שהיה שקול כר"י ור"ל. ומ"מ לאו כללא הוא. ע"ל (דע"ז א') גבי ר"א: רש"י ד"ה גלקת כו'. נ"ב ובמשנה פ"ט דנגעים: תוס' סד"ה כאן. בגליון „תרגום של סגוורים". נמחק: ע"ב רש"י סד"ה מני ר' יהושע. ובלא מומין נולדה. נ"ב נ"ע מאי חזקה היא זו וכי אין נולדות הרבה גם במומין שבסתר אלא רוב הוא דהוי. ואע"ג דרובא עדיף מחזקה. בעלמא. אבל בממון אין הולכין אחר הרוב דסמע"ה. ואין זו דומה לחזקת בתולה דחזקה מעליא היא ודאי:

דף עו ע"א רש"י ד"ה מקמן. מה צורך. נ"ב עתוס' ועי' גם בפרק הירה: ע"ב גמ' ריב"ל מכרך בהו כו'. נ"ב נ"ל כשלמד מהם. או למדם תורה. דאל"ה האמרינן [שבת ל"ב א' תענית כ:] לא

יעמוד אדם במקום סכנה. וכת"ח משתעי דא"א לו בלי תורה: שם לאפוקי ממאן דלא כו'. נ"ב לפרש"י לא יתיישב היטב. וצ"ל מאן בלא מ"ס שימושית:

דף פא ע"ב כיפי. נ"ב א"ט. סלע ת"א כיפא: רש"י ד"ה פליגנא לך כאילו אני חולך. נ"ב וכחולך כאי מן האחים לנחלה [כדתנן ביבמות שם]:

דף פד ע"א תד"ה לכתובת אשה מש"ת כו' קופצים. נ"ב לפ"ז היא תקנה כדי שלא תשב אלמנה. ויקפצו לישאנה מחמת ממונה. א"נ משום דחזו דחשיבי. כדאיתא לעיל (י"ב ב') כיון דחזו דמזלזלו בהו: ע"ב גמ' אתו לקמיה דרשב"ל א"ל זילו אהדור. נ"ב משום דר"י הוה פסיל להו לדינא. לא באו לפניו אלא דרך ענוה ושאלה ור"ל דן אותם:

דף פה ע"ב תוס' סד"ה שודא כו'. נ"ב ול"נ שבאמת אין דין זה מסור לדיין יחידי. משו"ה שודא דדייני ולא דדיינא. ובב"ד אין מיתום כה"ג וכי הא דתנן ספ"ב דיבמות מאנה כו' ישאנה מפני שהוא ב"ד. ואע"ג דלקמן במי שהיה נשוי (צד ב') משמע לכאורה דר"נ לחודיה פסק שודא. לאו דוקא אלא הוא וב"ד והייט דקאמר אנא דיינא. ר"ל ממונה ע"פ הנשיא. מ"מ עם ב"ד. אע"פ שהיה דן ביחידי כדאמר פ"ק דסנהדרין [ה' א'] כמידי אחרינא. לא בשודא. וגם התם פירושא ראוי לדון ביחידי קאמר. וא"נ כמ"ש ר"ת לקמן בפמ"ש דדוקא כגון ר"נ דמומחה. וי"ל נמי דחשוב כב"ד וליכא חשדא:

דף פז ע"א גמ' הכא שאול בן „אמה". נ"ל „אמא". ונ"ב לשון מרות ותשובות כמ"ש בפרק היה קורא [טז:] קורין אותן הכא פלוני אמא פלונית:

דף פט ע"ב איהו הוא דאפסיד אנפשיה. נ"ב ש"מ דאינה גובה מן הלקוחות אלא בשטר כתובה שבידה בכ"מ. דאל"ה אכתי קשיא במאי גביא ולאו כל כמינה לאפסדינהו ללקוחות וצ"ע:

דף צא ע"ב תד"ה והלכתא כו' כמו שבח. נ"ב שהוא שלו משום דטרח ואשבח. וצ"ע אי אייקור אפדני בידא דלוקח ממילא. הוא ודאי שבחא הוא וזכה ביה. ומאי שנא אי מזבנה לאחר או לב"ח. וצ"ל דהאי מעשה בלא אייקור הוה. א"נ אפי' אייקור ברשותא דמרה אייקור דהא קי"ל [ב"מ ל"ה א] שומא הדרא לעולם. וב"ח בחזיקיה דמרה קאי ושלומיה הוי. משא"כ במכרה לוקח לאחר דפקע מרא דארעא ולא שליט שויה וצ"ע:

דף צד ע"ב גמ' דאנא דיינא. נ"ב עמש"ל בהכותב (פ"ה ב'):

דף צז ע"א תד"ה או כו' דבאה לידי ראובן הנאה כו'. נ"ב ולא ניחא להו למימר בלא"ה דשאני התם דלית ליה לשמעון אחריות כלל. משא"כ הכא דלא מפסיד לוקח כיון דאחריות איתמי. דהתינח כי אית להו ליתמי נכסי אחריני מאכוהון דהדר לוקח עלייהו. מיהו בדליכא מאי איכא למימר:

דף צח ע"ב תוס' סד"ה אמר כו'. נ"ב דעדיפא הו"ל למימר. דילמא מדכר עובד כוכבים וכפי ליה לאהדורי. וכי אפשר לומר שלה יאכל וחדי ושלית יפסיד מכיסו. וכי תימא כי תבע ליה עובד כוכבים אה"נ דמחייב לאהדורי ולסלוקי היזקה. מיהת ע"כ לא קני מידי. והיה נ"ל מתחלה פשר דאם קבל השלית הטעות מעקרא אדעתא דמשלח הוא שלו. מידי דהוה אמגביה מציאה לחברו דקנה אם לא חזר בו קודם שנתנה. איברא הדרנא בי דודאי לאו מלתא היא. אלא אף אחר שנתנו לו יכול לחזור בו ולהוציא ממנו בדין אם לא ידע דלא זכה בעל המעות מדינא. משום דמחילה וזכיה בטעות היא:

דף ק ע"ב גמ' אדעתא למפק. נ"ב רש"י גורס דנפיק בדלי"ת ונדחק בפירושו. ולעד"נ שגרסתנו בלמ"ד נכונה היא ומתיישבת היטב. פי' כל דזבין מב"ד אדעתא למפק ליה קלא דעשיר הוא שאינו חושש לאחריות. כי על כן קונה מב"ד אע"פ שיודע שאינם אחראין ועושה ע"ד שיחשבוהו גברא דאמיד ויאמינוהו בהלואה והקפות:

דף קב ע"ב גמ' ערב הפסח. נ"ב קמ"ל שלא חשו אפי' שיטמאהו וימנעו מלעשות פסח: תד"ה רבא כו' מאי קמבעיא כו'. נ"ב י"ל אותו רבינא אחרון סוף הוראה עם רב אשי בזמן אחד וזה רבינא אחר היה בזמנו של רבא. כדאיתא טובא. והני זוגי כלהון בדור אחד היו [ועי' ר"ן פ"ק דקדושין]: ד"ה אימר כו' כתובה נמי מה"ט לא תגבי ממשעבדי. נ"ב נ"ל דלק"מ דמאן לימא לן דטרפא ממשעבדי אם אין שטר כתובתה יוצא מתחי' (ע"ל שלהי הכותב) וכי מפקי כתובה ליכא למימר צררי אתפסה. דהוה קרע לכתובה א"נ כתב עליה תברא. ולא עביד נמי למקרע כתובה דלמא חיי ומשהי לה בלא כתובה. משו"ה ודאי ליכא למיחש לתפסת צררי:

דף קג ע"א גמ' נר יהא דלוק. נ"ב אולי מכאן סמך למנהג. אכן י"ל במקום ובעת שהיה צריך לנר כגון בלילה. ויגיד עליו רעו שולחן כו'. וה"ט מטעמא דמסיק: שם אשת אב הואי. נ"ב וקרי לה אמכם ע"ד אני ואמך [ברכות לז] ושארא: שם שם שמשוני בחיי והם כו'. נ"ב כדאשכחן באגדת דרים הפועלים באליעזר עבד אברהם וכן באליהו התם דמשמשים לאבות: ע"ב חנינא בר חמא ישב. נ"ב לא קאמר ישב מיד. והא דלא אמר ר' אפס ישב בראש דידע ר' חנינא מעצמו יעשה זאת. ולא הוצרך אלא משום ר' חייא ולוי דלא כייף מר' חנינא: שם ההוא כובס כו'. נ"ב שמא היה אותו קצרא שנזכר בפרק אין בין המודר [מ"א א' וכ"כ הרש"א בח"א שם] שהחזיר לר' תלמודו וכי חזא ליה ר' הוה אמר אתה עשית אותי. ויש"ל בזה קצת מה שתמוה מאד בכאן איך איבד עצמו לדעת. שהוא מאותן שא"ל חלק לעוה"ב. וכאן נשכר שיהא מזומן לעוה"ב (ממילא ל"ק תימה דתוס'). ויתכן ע"פ אותה שאמרו בפ"ק דתענית [ה:] עפ"פ ושאול יושב בגבעה תחת האשל ברמה שלפי שהספיר שמואל שלא ימות שאול בחייו שלא יבטלו מעשה ידיו בחייו. לפיכך היה מוכרח שמואל למות אדוטר הייט דכתיב על כן הזכתי בנביאים כו'. ומאותו טעם עצמו היה ראוי שלא יחיה הכוה קצרא שעשה לר' יותר ממנו. כדי שלא יבטלו מעשה ידיו בחייו. כך נ"ל שלא להניח הדבר מבלי לבוש איזה ישוב. עם שאינו מספיק. ושמא מרוב צערו יצא מדעתו ונפל ולא הפיל עצמו בכונה. דוגמא לדבר מצינו בר"ע על מיתת רבו ר"א שהיה מכה בבשרו עד שדמו שותת [סנהדרין ס"ח א' ועי' תוס' שם וביבמות] ואע"ג דבעלמא הוה איסורא דאורייתא. וגם בעין מיתה: תד"ה אותו. דהתם מיירי כו'. נ"ב אנ"ל כן כי נשיא הכל הייבין לטמא כדאיתא בפסחים (ד"ע ע"ב) דמית נשיא [ועי' רא"ש הלכות טומאה סי' ב']: שם נטומאת בית הפרס. נ"ב ר"ל שראוין הכהנים לילך בבה"פ כדי ללוותו:

דף קד ע"א גמ' מ"ד לא נפשיה דר' כו'. נ"ב שמא מתוך שגזרו כך לא היה יכול למות. מאחר שאין אדם רשאי להודיע דבר מיתתו א"כ כשימות ואין רואה ומודיע להתעסק בצרכי קבורתו יהא מוטל בבזיון. לפיכך בתוך כך לא היה יכול ליפטר ולא קרב אליו אדם לראותו עד שגתנו רבות גב"ק: שם שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא כו'. נ"ב עמ"ש בעי"ז די"א א': שם ב"ח גובה שלא בהוכרה. נ"ב ונ"ל פרוזבול הי"ל ואבד. אם א"ל. עלת"ש פ"ז דשבועות מ"ז:

דף קה ע"א שתי כסף. נ"ב משום לשון נקבה: רש"י ד"ה ב"ד של כ"ג. נ"ב זה דבר תימה שהרי שנינו פרק אלו הן הנחנקין [פו: וע"ש פח:] גב"ד היו שם ופרש"י בירושלם לכן נ"ל שאין אלו אלא ב"ד של ג' לדיני ממונות: תד"ה דחשיב. הכן המגרי שלא דבר כלום. נ"ב במשנתנו. אבל במ"א מצינו שאמרו דבר משמו כגון בפ' שני שעירי (ס"ג ב'): שם בשה"ד אף נחום המדי כו'. נ"ב גם ר"ל שלא אמרו דבר משמו במשנתנו. אע"פ שאמר כמה דברים במשנה כמו בבמה מדליקין ובדוכתי אחריתי. אכן בדברי גזרות קאמרינן: ע"ב גמ' התם לאהשובינהו כו'. נ"ב ואית להו נמי הנאה מניה בהכי. דכותה הא דקי"ל [קדושין ז' א'] הא לך מנה ואקדש אני לך מקודשת בהסיא הנאה [כאדם חשוב]. מ"מ הכא במתנה צ"ע כה"ג. ונראה פשוט דאסור: שם אמינא אי מרחם כו'. נ"ב ודתנן התם [אבות פ"ד] פורק ממנו איבה. נ"ל הכיא לאו בממונה לדיין. אלא לדון באקראי. דיקא נמי דקתני החושך עצמו. והממונה לדיין מי מצי משתמיט גם לא משמע שלא יהא ת"ח דיין שא"כ בטל עמוד הדין: שם ר' ישמעאל בר"י כו' לא קביל מניה. נ"ב צ"ע מה טעם בדבר כיון דלא דאין ליה. ושלו הוא למה יפסיד את שלו נלא דבר ואם פי' אותיב זוזא דרבנן בהדיה. שלא רצה לדונו יחידי מיהא [ועי' רש"א]: שם ריב"א כו' לא קביל מניה. נ"ב נ"ל ג"כ כמש"ל דהא ודאי מתנת כהונה כדידיה דמיא: שם רב ענן כו' לא קביל מניה. נ"ב אע"ג דבלא"ה הוה מקבל מניה שהרוצה ליהנות יהנה [ברכות יו"ד:] מיהא כה"ג ודאי לא ש"ד והוי כאבק שוחד: שם נדייניה מר. נ"ב השתא מר קרי ליה. ולעיל (ע"ט א') חקלאה. ולר"ס קרי חברין ע"ל ספ"ו (ס"ט א'): רש"י ד"ה דשאיל שאילתא דרגיל כו'. נ"ב נ"ל דרגיל מפסיל לעולם אפי' לא שאיל האידנא. וכי לא רגיל שאיל לא מפסיל אלא ההיא שעתא: תד"ה וכי כו'. נ"ב מ"מ רש"י ליטנא דוכי אלישע כו' דתקיה. אי משום איסורא דחוץ לחומה מאי שנא אלישע. ותו קשיא ליה דלמא נתנן לאלישע על מנת שיביאם לירושלים ויאכלם שם דמי לא אפשר כה"ג. והרי אמרו שמשגרן ע"י שליח. א"כ אחר שהביאן בע"ה סוליאן (אע"ג דלא ש"ד) והביאן לאלישע שילך ויאכלם בירושלם. אי איתא דכהן הוה מסרו שרו ליה. ודלמא אתרמי נמי במשמרו כל זה הצריכו לרש"י להוכיח דלאו כהן הוה:

דף קו ע"א גמ' אסתתם עינתיה. נ"ב עמ"ש בפ' שבועת העדות (ל' ע"ב) בס"ד:

דף קט ע"ב תד"ה עשאה. ול"ג מזכין אלא זכין. נ"ב א"כ גם מלת ניסלי ל"ג:

דף קי ע"ב גמ' לאתויי עבדים. נ"ב שכן מצינו בשבי הגולה שנמנו גם עבדיהם ואמהותיהם:

דף קיא ע"א שלא יעלו ישראל בחומה כנ"ל ונ"ב נ"ל בכ"ף: שם שלא יגלו את הקן. נ"ב שמא סמוך לקן יהא נודע ונגלה לישראל כשתתקיים נבואת יואל ונבאו בניכם ובנותיכם: שם ושלא ירחקו. נ"ב י"ל ע"ד שאר"ז כי מסכת רבנן דעסקי ביה במטותא מנייכו לא תרחקוניה משום שנ"ל בהסח הדעת [סנהדרין צ"ז א'] ואמור נמי [שם ב' ע"ש] תפח רוחן של מחשבי קצין מהאי טעמא: שם כך אסור לצאת מבבל כו'. נ"ב נ"ל שזהו ודאי לא נאמר אלא לדורם של אמוראי דשכיחי מתיבתא משא"כ עכשיו שבטלו בעוה"ר הישיבות. ובמה אעפ"כ יש שם מצות דירה יותר משאר ארצות רחוקות שאין שם בני תורה כעדי מדי עד"פ י' יוחסין וספ"ק דיבמות ובבל גם היא בית אמנו. ועי' מסקנא דהכא: שם אהונא דבנימן. נ"ב עי' מגילה (כ"ט א'): שם אילפא מוסיף בה. נ"ב כך שלחו לו אחיו של רבה שאילפא מוסיף דברים בשבחה של א"י. והוי משתעי עובדא הכי. ואין פירושו שאילפא מוסיף דברים בנוסח השליחות ששלחו לרבה מהם. שאילפא חבירו של ר' יוחנן היה. וכן משמעות לשון רש"י: ע"ב ע"ה אינן חיים. נ"ב חיים נלחיים. אבל בת"ה אפי' רשעים קמים לפי שעה לקבל ענשן גם בגוף ככתוב [דניאל יב] ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו': שם ומספק הימנו בפטום. נ"ב נ"ל שנ"ל בסמ"ך כמו עשר פוטסיאות דהמוכר פירות [צג: צז:] ובהזהב [ס' א'] מתמם גיעות לתוך פיטום א' [ובבילא ט"ו: סללו בעלי פטסין]: שם ר' חייא בר אדא. נ"ב נ"ל שנ"ל בבי"ת ועפ"ק (ד"ת ב'):

דף קיב ע"א האי תאלתא. נ"ב מלשון שאלי בפ' המובל [נ"ב א' ועתוס' דב"ק נ"ח ב' ד"ה קשבא] תאלי בי גופני ודכותה טובא:

הגהות על הרא"ש

פ"ב סימן א' בהג"ה ד"ה הא דלא קתני כו'. נ"ב ואיכא לשנויי נמי משום דאיכא דוכתי טובא דאין ב"ד קובעין בכו"ה: סי' כח בהג"ה ד"ה מעשה כו' דעברה ע"ד ונתיחדה. נ"ב נ"ל דהיינו בנתייחדה בעדים אבל כי אית לה נמי מגו דלא נתיחדה גם ר' שמחה מודה דלא הפסידה מגו:

פ"ה סימן כ"ג בהג"ה סד"ה פרש"י כו' שמותרות לרחוץ אותנו במרחץ. נ"ב הלכה מקופחת היא דמידי הרהור לא יצאו. ואפי' המסתכל באצבע קטנה שבאשה כמסתכל בבית התורפה [ברכות כ"ד א' שבת סד:] עאכ"ו סטגע וכמ"ש אשת אותו תלמיד [שבת יג:] ח"ו לא נגע בי באצבע קטנה. עאכ"ו הממשמשת ומשפשפת גופו ר"ל מהאי דעתא וכבר מחו לה כמאה עוכלי:

פי"א סימן כ"א ולא שיאמר כו' להפטר מן האונס. נ"ב כדתנן התם [ב"מ לג:] אין שם ב"ד בפני מי יתנה כו':

סליק בס"ד

נמוקי הגרי"ב

מאת הגאון וכו' מוהר"ר יהודה בכרך זצ"ל אבד"ק סייני.

דף ב ע"ב תוס' סד"ה לפיכך כו' בכמה דוכתי. נ"ב עי' נדרים דף עד. אין היבמה גמורה ליבם כשם שהארוסה גמורה לאישה:

דף יח ע"ב גמ' אמר „ליה" רבה. נ"ב עי' תוס' שבת ג. ד"ה אלא כו' ועי' רש"ל לקמן ע"ג ב' אמר ליה אביי כו':

דף כב ע"ב והאמר רב המנונא כו'. נ"ב ע"ש שלהי נדרים דרבא פליג על רב המנונא. ואם נאמר דרבא שם דהוי מדתא לדרב המנונא כמ"ש הרא"ש שם לחד תירוצא. א"ש. אבל לפמ"ש הרא"ש שם דרבא פליג וכ"ה בתוס' יבמות קטז. ד"ה והימנא כו' ועי' בר"ן נדרים שם צ"ע דמאי פריך לרבא. וצ"ל דגרסינן התם רבה. וכמ"ש הגירסא להדיא בתוס' יבמות הנ"ל. והכא גרסינן רבא. דאיירי אחר אביי. וכמ"ש בתוס' בכמה דוכתי. ועי' תוס' גיטין פ"ט ב' ד"ה והלכתא כו' שם בגירסא ג"כ רבה:

דף כג ע"א תד"ה עדי כו' ע"ג מזבח בשבת. נ"ב עי' תנחומא נשא סי' ב':

דף כד ע"ב תד"ה שאני כו' תיבות „אמאי לא אסקינהו". נמחק וכ"ב „אתאי לאסקינהו" ועי' תוס' קדושין ס"ט ב' ד"ה שאני כו':

דף כט ע"א תוס' סד"ה ועל הכותית [ועבד הבא על הכותית הולד ממזר וי"ל קנס]. נ"ב הגה"ה זו אין כאן מקומה. ושייך לעיל קודם וא"ת ואמאי כו' וכן הן הדברים האמורים בגליון תוס' ישנים שם:

דף לב ע"א תוס' ישנים בגליון ד"ה ורשב"ל כו'. תיבות. „ולר"י דאמר מלקי לקי נראה [כנ"ל] דסבר ממונא קולא דאי תומרא וכי אתגורי אתגר". שייך על תוס' ד"ה ואי ממונא כו':

דף לד ע"ב תד"ה מתה כו' בהשואל. נ"ב בהשוכר את האומנין דף פא. ועי' רא"ש ב"ק פ' הגוזל ומאכיל ס"א. [ועי' בהגר"א ח"מ סי' שמ"א ס"ק ה']:

דף מ ע"ב תד"ה דאי כו' ממקום אחר. נ"ב כמו שהיה סבור המקשה כו' כמ"ש התוס' ישנים. ושייך הכא: שם בתוס' ישנים ד"ה כמו שהיה כו'. נ"ב שייך למעלה [כנ"ל]:

דף מב ע"א תד"ה הפלת כו' מוכח „בב"ק". נ"ב גיטין מב: כנ"ל: שם דצריך גט שחרור. נ"ב צ"ע דמ"מ מעשה ידיו שלו (ומסכתת שתכעו מעשה ידיו) וכדמשמע להדיא בגיטין מב ע"ב וע"ש תוד"ה תבלי כו'. ועי' תוס' ב"מ מ"ח א' ד"ה תשומת כו' [ועי' מהר"ם שי"ף]: ע"ב תד"ה לא כו' אשר ירשיעון כו'. נ"ב ב"ק ע"ה א':

דף מג ע"ב גמ' טעמא דהשיאה כו'. נ"ב עי' ריב"ש סי' רל"ג:

דף מד ע"א תוס' סד"ה אימור כו' יאכל. נ"ב נ"ל אכל: שם ד"ה והלכתא כו' דאיכא לאוקמא כדכתב לה. נ"ב ועוד דאיכא למימר כו' כמ"ש לקמן [בתוס' ישנים] ושייך הכא: שם ד"ה הגיורת כו' שאין מטבילין כו'. נ"ב לעיל יא.:

דף מה ע"א תד"ה אמר כו' ובזינתה תחתיו אין כאן פתח בית אביה. נ"ב והרמב"ם פ"ג מהל' איסורי ביאה כתב דגם בזה בעינן פתח בית אביה: ע"ב תוס' סד"ה על כו' וכשהיא רוכה כו'. נ"ב עי' ביאורי הגר"א א"ה סי' תרפ"ת ס"ק ב:

דף מו ע"ב במשנה האב זכאי כו'. נ"ב עי' תוס' קדושין ג' ב' ד"ה זכאי כו'. ועי' כאן בירושלמי:

דף מז ע"ב בתוס' ישנים סד"ה ולריב"א כו' „הנושא". נ"ב תיבת הנושא נמחק:

דף מח ע"א גמ' שלא יתן תדשים כו'. נ"ב לקמן ס"ד ב': ע"ב רש"י ד"ה ושמואל כו' משום איבה. נ"ב לקמן נ"ו א':

דף מט ע"ב רש"י ד"ה מיבעיא כו' אבל בנו כו'. נ"ב עי' רש"י לקמן נ"ד ב' ד"ה דניחא לה כו'. והוא למסקנא דהכא דלית הלכתא כוותיה:

דף נה ע"א תד"ה ולשבועה. למאן דמשוה כו' נ"ב לפום ריהטא לא נודע מי המולק בזה וכמ"ש בשבועות מ"א וכי מה בין זה לפוגם כו' ועי' רא"ש במ"ש וקשיא דאי נמי כו' כל שט"ח כו' ועי' ר"ן: ע"ב תד"ה ובתרומת כו' אלא משום כו'. נ"ב עי' תוס' מנחות ל' ב' ד"ה תרומת כו':

דף נו ע"א גמ' יתיב ר' חנינא. נ"ב קרא וכ"ה בברכות וביבמות:

דף נז ע"ב ושכתר. נמחק ונ"ב עי' קדושין י"א א' וכ"ה בתוס' ב"ב נ"ב ב' ד"ה לשטים כו':

דף סג ע"א במשנה בהגהת הרי"ף ד"ה במ"ר כו'. נ"ב וכ"ה בירושלמי הביאו התוס' ד"ה פוחתין כו': תד"ה פוחתין. והש"ס שלנו אין סובר כן. נ"ב נ"ע דהא מסקנת הירושלמי שם כהש"ס שלנו ע"ש ועי' פ"מ: ע"ב תד"ה אבל כו' תהא נאמנת במגו כו'. נ"ב לאו דוקא דהא אין אדם משים עצמו רשע כמ"ש לעיל י"ח ב' אלא ר"ל דמה הועילו בתקנתם והא מציא למימר מאיס עלי ועי' לשון הרא"ש:

דף סו ע"א תוס' סד"ה מציאתה כו'. נ"ב י"ל בזה דסוגיא דהתם ר"ל גם נר"ל לעיל נ"ח ב' ע"ש:

דף סז ע"א גמ' אלא גויותיך. נ"ב ד' מתחלף על אות ו' באטב"ח כמ"ש בסוכה פ' החליל [נב:]:

דף סח ע"א תד"ה כאן כו' וק"ק כו'. נ"ב אבל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם פי' לחלק בין טעל מן יחידים בשטר לקופה כו' וכ"ה ביו"ד סי' רנ"ג ס"א ע"ש ואין חלוק בין לקט שו"ם לקופה ומתורץ קושית התוס':

דף עב ע"ב תד"ה על כו' היתה צריכה חלילה כמו שרים חמה כו'. נ"ב פי' נר"א שם ובאיילונית לא אשכחן דפליגי. ועי' תוס' יבמות ב' ב' ד"ה או כו' ותוס' גיטין מ"ו ב' ד"ה המוציא כו':

דף עג ע"ב גמ' אמר „ליה" אביי. נ"ב עי' תוס' שבת נ' א' ד"ה אלא כו': רש"י ד"ה בכולהו גרסינן והא הכא דטעות אשה א' היא ול"ג והא הכא דהי טעות אשה א' דמי כנ"ל וכ"ב עי' ברי"ף וכר"ן:

דף עה ע"א גמ' ימים שנים כו'. נ"ב גבי זכה דרשינן הכי בשלהי כדה. רש"י גיטין מו א' ד"ה ימים כו':

דף פא ע"ב בתוס' (ד"ה בע"א) פי' הקונטרס דמקח וכו'. נ"ב עי' רש"י לקמן נ"ה א' ד"ה מקחו בטל כו':

דף צב ע"א גמ' דאחריות דעלמא קביל כו'. נ"ב גירסת הרי"ף לא קביל כו' מי לא כו' ע"ש וברא"ש וכ"ה גירסת התוס' נ"ז א' ד"ה או דלמא כו':

דף צג ע"א תד"ה עד כו' שכותבין את השטר כו'. נ"ב כמ"ש קדושין כ"ו א':

דף צה ע"א רש"י ד"ה מקחו בטל כו' מאותן שלש שדות כו'. נ"ב עי' תוס' לעיל פ"א ד"ה מגרשה ועי' תוס' ב"ב ג. ד"ה אילימא כו':

דף צז ע"ב תד"ה מתניתין כו' ואי מדקתני. תיבת ואי נמחק:

דף צח ע"א גמ' א"ל מאן שם לך. נ"ב טוש"ע ח"מ סי' קפ"ה ס"ב ועי' סי' קע"ה סט"ז.

דף צט ע"א ת"ש נתן כו'. נ"ב נ"ע למה לא פשטו ז"ל מרישא דמתני' שם נתן לו שתי פרוטות כו':

דף ק ע"ב לעולם כדלא אכרוז. נ"ב גירסת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש רישא וסיפא בדאכרוז ועי' רא"ש ור"ן: שם זיל לא עדיף מדידך. נ"ב טוש"ע ח"מ סי' ר"ל ס"ט:

דף קב ע"ב תד"ה הכא כו'. נ"ב הוא דבור אחד עם שלמעלה:

דף קג ע"ב תד"ה אותו כו' דהאי בטלה קדושה כו'. נ"ב וכ"ה בזהר פ' וישלח על פסוק וישובו המלאכים וגו':

הגהות על הרא"ש

פ"ד סימן ג ודוקא גבי יבם הוא דאמרינן כיון כו'. נ"ב לקמן פ"ח א' ע"ש עי' נ"ג א': סי' ד' וכן כתב ר' שרירא. תיבת וכן נמחק: סי' כג פי' מן בעליך יהבי לך. נ"ב פי' ואלמנה היתה:

פ"ה סי' ה' ועוד משמע. נ"ב הכא: שם כמו מן הנשואין נ"ב ועמ"ש הרא"ש לעיל פ' נערה ס"ד: סי' ז' בהגהת אשר"י סד"ה פרש"י כו'. נ"ב וה"נ לד גזירה איכא קצת דגזר היכא דהגאו בטל אטו היכא דתנאו קיים. הריטב"א: סי ח' ואח"כ בא הבני „אומרין". נ"ב „אמר לה": סי' י' בהגהת אשר"י ד"ה פרש"י כו' עבר מר אדרב „ורב חסדא לא תסס" כנ"ל: סי' י"ט בהגהת אשר"י ד"ה גונה כו' ומיהו במקום נערה „דרעב" לא כו' כנ"ל: סי' ר"ד ונגע בך באצבע קטנה נמחק:

פ"ו סי' י"ח וה"ה לגנות כו'. נ"ב עי' רא"ש ס"פ יש בכור:

פ"ז סי' ג' ולא תייל הנדר כלל. נ"ב עי' דף עא א' בתד"ה שלא כו': שם ואע"ג דקונמות כו'. נ"ב עמ"ש הרא"ש לעיל פי אע"פ סי' ט"ז ועי' תוס' דף נט ב' ד"ה קונמות כו': סי' ד' בהגהת אשר"י ד"ה וכן כשמדירה כו' „עד" שלשים. נ"ל „אחר" שלשים: סי' י"א כ"ש הכא דהוי „ביאת זנות" ממש כנ"ל:

פ"ט סי' א' והרמב"ם. נ"ל והרמב"ן: שם פכ"ג מהל' אישות נמחק: שם ויש לקיים פרש"י דכיון כו'. נ"ב אין הלשון מדוקדק דהא ודאי בשותף הדין דמהני וגמ' ערוכה היא בפ' חזקת. רק דלהתוס' לא ניחא דמיירי בשותף. ורש"י מפרש דהאומר לחבירו היינו ישותפו ולענין דינא לא פליגי רש"י ותוס'. והו"ל להרא"ש לכתוב דלרש"י איירי בשותף: בהג"א ד"ה ולגבי דבר כו' קנו מידו לפר"י כו'. נ"ב לע"ג דאין פלוגתא כלל בשותף בין רש"י לר"י. וכמ"ש בהגהתי למעלה בדברי הרא"ש כיון שזה גמ' ערוכה פ' חזקת מ"ג א': סי' י' לפי שלא הועיל הקנין להיות גוף „הלוה" משועבד כנ"ל: שם „ומדבריהם" משמע בפ' מי שמת. נ"ל וכדבריהם: סי' י"א בהג"א ד"ה ובמרדכי האריך כו' „וערכאות שלהם" נ"ל „ופסק ר"ת שלשה": סי' כ' ודעת רב אלפס ז"ל. נ"ב נ"ל וכתב רב אלפס ז"ל הא דבעינן כו':

פ"י סי' י' פי' שנמלכו כו' נ"ב הוא לשון הרי"ף ולפי שיטתו ועי' לקמן וברי"ף: שם אלא משום דרבה כו'. נ"ב כה"ג מצינו לשון המשנה פ"ז דפאה מ"ב אפי' כזית הנטופה כו' ע"ש:

פי"א סי' י"ח אמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן הלכה כנ"ל:

פי"ב סי' א' והירושלמי נ"ל כו' דומיא דמתה. נ"ב עי' בירושלמי ולע"ג: שם ואם חלתה אינו חייב לרפאותה כו'. נ"ב עי' תוס' לעיל נ' ב' ד"ה ומאי כו': סי' ג' אם תאמר כו'. נ"ב עי' תוס' לקמן ק"ט ד"ה תשב כו': סי' ה' דמה לי מזונות כו'. נ"ב עי' לעיל ס"א וצ"ע ועפ"י:

פי"ג סי' ה' ואין לומר דבעוד כו'. נ"ב עי' תוס' יבמות פ"ה א' ד"ה ולותה כו': סי' ז' אין נתינת קטן כו'. נ"ב לשון הטוח"מ סי' רל"ה אין מעשיו כלום כו': סי' י' ויש מכן שאין הלכה כמותו „אלא". נ"ל „ולא": סי' י"ח בהג"א ד"ה בירושלמי כו' בזמן הזה ירבייתא דהכא מיירי בזמן בהמ"ק קיים דאז הוי מצוה טפי לדור בירושלים ובא"י ומזה הוכיח כנ"ל: סליק

דף ב ע"א ד"ה ומנחה בסה"ד אבל א"כ הלא אם הגיע זמנה ביום ה' וביום ו' יעלה לה מזונות כיון כו'. עכ"ל. עי' ירושלמי פרק אע"פ הל' ג' אמר שמואל כו' והוא שעלה הזמן ברביעי שעלה הזמן בשלישי בחמישי ר"א בר עוקבא בשם ר"י תריאן אמרי נעשה כמו שתכשוהו סופרים כו' עכ"ל. ופי' הירושלמי דה"ק כשעלה הזמן בשלישי פשיטא דא"צ [ליתן] לה מזונות דמעוכב הוא מחמת תק"ח לטובתה מחמת שקדו. בחמישי. פי' לשון שאילה היא. אם נימא היכי שעלה הזמן בחמישי. דאיהו מעוכב לטובתה בתק"ח רק מחמת ט"ב אם נימא דג"כ פטור ממזונות או חייב. וע"ז השיבו נעשה כמו שתכשוהו ס'. ר"ל דאונס הוא מ"מ מתק"ח אעפ"י שאינה לטובתה. הרי דלא כהמהרש"א. ובירושלמי מבואר להפך וכן נראה מסתימות לשון כל הפוסקים דמחמת ט"ב נמי אין מעלה לה מזונות אם הגיע הזמן בה' בשבת כגון במקום שאין ב"ד יושבין אלא בב' וה'. והא דנקיט ג' ימים דקושטא דמילתא הכי הוא דצריך כ"כ טרחא וכמ"ש בירושלמי כאן מפני מה אמרו בתולה כו' ביום הרביעי כדי שיהא אדם מתקן צרכיו ג' ימים זה אחר זה:

דף ג ע"ב בד"ה איספרווא כו' במה שהשיג על המהרש"ל עי' בירושלמי מבואר להדיא דהאי בפני לא יכנוס איירי נמי בסכנה דקאמר שם מה בין פני לשלישי. לא דומה משתה יום אחד למשתה ב' ימים ומזה סיוע למ"ש המהרש"ל דהא שפי' ר"י דלא יכנס בב' מילתא באנפי נפשה הוא דלא אתי למסרך מרישא לסיפא אבל לפי האמת לא מפקינן סברייתא ממשמעותה דדוקא ולהכי כתבו התוס' שפיר אין לתמוה משום סעודה כו' ומשום סכנה לא עקרינן רק יום אחד והיינו אף לשיטת ר"י משום דאליבא דאמת לא עקרינן הברייתא ממשמעותה וכמ"ש בירושלמי ואדרבה דברי התוס' לא קאי רק לשיטת ר"י בפי' התם נהגו כמ"ש התוס' ד"ה והו וכו' דלפרש"י שם לק"מ דמשום סכנה לא עקרינן אלא חד יומא דהיינו לרבים ומשום סעודה ב' ימים היינו דוקא ליחיד וכמ"ש המהרש"א שם. ומה שהקשה המהרש"א דלפרש"י ה"ל לפרש כן מכח קושית התלמוד דהתם נהגו והכא מותר לא ק"מ דהא כל קושיות התוס' ד"ה ובפני כו' לפירש"י הוא משום דהוה למפרך טפי רישא לסיפא כו' והיינו דבלא טפי ליכא להק' מידי דאטו כל הקושיות לחשוב וכמ"ש התוס' בכ"מ ה"ה דהוה מצי למפרך כו' רק דהכא הקשו דמרישא לסיפא קשה יותר וטפי מקושית הגמ' התם קרי ליה כו'. וע"ז תי' ר"י דלה"ד הוא מילתא באנפי נפשה כו' וא"כ לפי שאמת בסכנה לא עקרינן אלא יום אחד ומשום סעודה ב' ימים קשיא ג"כ רישא לסיפא וזה יותר טוב להקשות. מלהקשות התם נהגו כו' לכן בחרו לכתוב אין לתמוה דמשום סעודה עקרינן כו' דזה סתירה יותר מקושית הגמ' התם נהגו כו'. כיוצא מזה דדברי התוס' אלה המה רק לפר"י ולא לפירש"י בענין התם נהגו וכמ"ש המהרש"ל ודוקא לפירש"י. ומהרש"א העתיק בשם המהרש"ל גם לפי' ר"י דמשמע דלפירש"י ג"כ ניחא ואינו כן במהרש"ל שלפנינו:

דף ז ע"א ד"ה ביו"ט הרי הקשה דלמא טעמא כו'. והנראה דלפי"ז גם במוצאי יו"ט אסור דאין שוחטין מיו"ט לחול כמ"ש בפסחים מ"ו ואפי' למ"ד הואיל מ"מ איסורא איכא כמ"ש הר"נ פ"ק דביצה אם לא דנאמר דמ"ד הואיל לא הוה אלא איסורא דרבנן ולא גזרינן אטו איסורא דרבנן. ולא היא דהא בגמ' לעיל ה' רצה ר"ז למגזר משום תבשילות אע"ג דלא הוה אלא איסורא דרבנן. ועי' היטב:

דף יא ע"ב ד"ה הדר בי' רבא וכבר האריכו המפרשים בזה. והנראה לי בפשיטות בכונתם. והוא דלכאורה אין מקום לומר בכה"ג הדר ביה רבא דמשמע משום שרבא לא אמר כן על הברייתא וכדמסיק הש"ס והא רבא הוא דאמר כו' והלא בל"ז גם אם נניח הברייתא כמ"ש ר"ח בר' אבין ג"כ תקשי על רבא. ולא הו"ל הדר בי' רבא רק להקשות על רבא מברייתא. וצ"ל משום דיש סברא להיפך דבמו"ע טעות יותר דאמא נתקלקלה בהדרי בטנה ולכך אין לה כלום משא"כ בזינתה אית לה מנה. ולכן מברייתא אין להקשות רק ממ"ש רבא נמצאת מו"ע יש לה כתובה מנה וכיון שכן שפיר כתבו התוס' אבל מהא כו' משום דמקח טעות לגמרי משמע והבן. וכ"מ לשון הרא"ש הובא בש"מ וז"ל הדר בי' מההיא אבל מהך ליכא למימר דהדר ביה דמקח טעות לגמרי משמע. ועוד דהאי סבר רבא כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה כ"ש על מקח טעות דמו"ע עכ"ל. הרי דס"ד דמו"ע יגרע מזינתה לענין מקח טעות:

דף יד ע"א ד"ה בפירש"י בד"ה והא נמי כדיעבד דמי. והנראה לי בכונת רש"י על פי מה שהקשה הר"נ על לשון כדיעבד אהי' קאי אם על האשה הוה דיעבד ממש. ועל העובר הא באמת הוי לכתחילה. ותי' דמחמת שאנו מתירין האשה לבעלה מפאת דהוה דיעבד לזאת מוכרח להתיר העובר אף שהוא לכתחילה משום דאל"כ לבו נוקפו ופורש ואתא מזהמה על בעלה. וזהו כונת רש"י שהוקשו לו כנ"ל ותי' בלשונו הזך שאתה בא לפסול העובר. רצונו דהוי לכתחילה ולזה סיים לאוסרה על הארוס כו' רצונו דהדא תלי' באידך לזאת התירו אף העובר וכסברת הר"נ:

דף טו ע"ב במהרש"א על תוס' ד"ה מאן דמתני כו' הקשה דלשני תרוצי התוס' לעיל לק"מ והאריך בזה. ואנכי לא הבנתי דברי' הקדושים דהתוס' מקשים שפיר דהנה כל כונת התוס' לעיל ד"ה כמאן שכתבו דעובדא דריב"ג מיירי שטוענה ברי לכך הקשה המקשה כמאן. ולכאורה יפלא דמנ"ל למקשה זאת וגם אם נימא דס"ד דמקשה כן כמו בכל דוכתי דאמרינן מאי לאו מ"מ על התרצן תקשה כיון דגם לדידיה מיירי בע"כ דאינה טוענת ברי ובאינה טוענת ברי גם המקשן לא הקשה. גם כל עיקר דבריהם שם בפי' הגמ' א' מן הספר. והנראה ברור כונת דבריהם דכונת המקשה להקשות דאם כר"ג כו' ואם כר"י כו' ואם אינה טוענת ברי תקשי ג"כ לכ"ע אף לר"ג אפילו רוב כשרים נמי לא מהני דע"כ לא פליגי ר"ג ור"י אלא בטוענת ברי כי זה כל טעמו של ר"ג כדלעיל י"ד א' ור"ג אלים ליה ברי. ולמאי נימא דפליגי אף באינה טוענת ברי ובזה מודה ר"ג לר"י ומשני דאתיא ריב"ג כר"ג ודקא קשיא לך כו' מיירי בקרונות של צפורי ובתרי רובי. והמקשה כלל דבריו במ"ש אי כר"י אפי' ברוב כשרים כו'. והבן וא"כ לפי"ז מקשים התוס' שפיר לפי' ר"ח לפי תי' הראשון הנ"ל ריב"ג דאמר כמאן דגם לר"ג בעינן תרי רובי כדפריך לעיל ומסולק קושית המהרש"א. ולפי תי' השני לעיל תקשה יותר דכל כוונתם לעיל דריב"ג אתיא כר' יהושע דוקא. רק רב פסק לכתחילה דבעינן תרי רובי ובדיעבד כר"ג דא"ל דריב"ג פסק ג"כ להכריע בזה א"כ לא מקשה הגמ' כמאן כו' דאי"ל דלכתחלה חש לה שלא להכשיר רק בדאיכא רובא. וזה לא מסתבר רק באמוראי דמחמרינן לכתחילה אבל ריב"ג סבר כחד או כר"ג או כר' יהושע הן בלכתחילה הן בדיעבד וא"כ שפיר מקשים התוס' לשיטת ר"ח ריב"ג דאמר כמאן. וזה ברור ומכוון בדבריהם לעיל וכאן:

דף טז ע"א ד"ה הנ"מ כו'. לכאורה לא א"ש לפי' רש"י הלשון מי סברת כו' דמשמע דהאמת כן וכדאיתא ברא"ש פ' כירה גבי ספל ה"ה כאמבטי אבל לפי' תוס' ניחא מאד דהאמת כן וכ"מ רבא לדינא. כי לפי' תוס' דקאמרו לה מוכרח לה לסבור כרב דהולכין בממון אחר הרוב ולא כפירש"י מחמת חזקה ע' תוס' ד"ה כיון וכה' הרמב"ן במלחמות דחזקה דגופא לא שייך הכא. ואם אמרינן במסקנא אינו מוכח דהולכין אחר הרוב בממון וא"ש הלשון מי סברת דילא לידון בדבר הדם אף לדידן. ודו"ק: **ע"ב** ד"ה וליחוש כו' ע' ג"כ במהר"ם לובלין ולפי דרכם בדברי התוס' הי' לי קשה מעודי הלא כ"מ רבתא אף למ"ד דאיהו נאמן לומר פרעתי אחר מעב"ד. והוא כי אם נפסוק דאין לו לשלם כל עוד שלא יקבל הכתובה תחת ידו א"כ אין לו להתירא עוד שתתבע אותו פעם שנית כי גם בפעם שנית יטעון כן שתחזור הכתובה. והוא באמת לא יצטרך לשמור הכתובה. אמנם באמת אין זה קושיא. אחרי כי אף בלא כתובה ידה על העליונה וא"כ הדין נותן כי מחמת שכתב לה כתובה לא יוגרע כחה. כל עוד שלא יגיע לו הפסד מחמת ה' כתובה. לכן הוכרחו להמציא שיכול לטעון שיגיע לו הפסד מחמת שטר כתובה. וכדבריהם והבן זה היטב. וא"כ לא קשה ג"כ קושית מהר"מ ומהרש"א. ודו"ק היטב: **שם** בסוף הדבור שכתב ויש ליישב. ונראה דנ"מ היכא שטרפה הכתובה בעדים והבן. ומה שהקשה הפ"י בזה על לשון התוס' דמשמע דהגרסא קאי וקשיא לי כו' ע"ש באמת לקמן פ"ט בתוס' ד"ה הוציאה גט כתבו הנ"מ הראשונה. וכתבו דא"ל הנ"מ השניה שכתבו כאן מחמת קושית הפ"י. וליישב סתירת התוס' ע' במהרש"א ב"מ י"ז ב' על דברי התוס' ד"ה לא אמר כלום. והקשה זה ליישב דבריהם וע"ש מהרמ"ש ודו"ק: **שם** ד"ה זאת אומרת והם ובתירוצם מתרצי נמי הא דק"ל כו'. אחר העיון זה קושית התוס' לעיל על המ"ד הטוען אחר מעב"ד בד"ה וליחוש כו':

דף יט ע"ב ד"ה א"ר ששת עי' במהרש"א. ויש לעיין דגם בכאן לא מסתבר לה שיזומו כי המה יאמרו באמת שאין זה כ"י ועמם היו ואם אחרים יכתיבום שזה כ"י הוא הכחשה ולא הזמה אף שהשנים האחרים יהיו נאמנים כדאיתא בירושלמי הובא בש"ך ס' מ"ו מ"מ הזמה לא הוה. וא"כ הקשו התוס' שפיר. והבן. מיהו לשיטת בעה"מ דבשטר לא שייך הזמה בל"ז ניחא קושית התוס':

דף כא ע"ב בד"ה וש"מ דיינין כו'. עי' פני יהושע שכתב אחר רבינו המהרש"א לא הבין דברי התוס' ע"ש. אחר גודל העיון כונת התוס' נראה לי ברור כשמש. וכי הוא זה דקשה להו מאי ס"ד הא לא תהא שמיעה כו'. וע"ז תירצו דהשפיר הוה כאן ובכ"מ שמיעה גדולה מראיה. משום דכשומעים מעדים נראים יותר ב"ד. וכראיה נראים עדים אף אם יהיו ג'. וחזרו וכתבו מה זה החסרון שיהיו נראים עדים לזה כתבו דא"כ יהי' נראה כעד מפי עד והייט כיון דס"ד השתא דבכ"מ שמיעה גדולה וכראיה לא הוו רק עדים א"כ מה פועל יוצא מזה שיחתמו הנך תלתא ומה יהי' כשיבא השטר עם האשרתא לפני ב"ד אחר אם יכירו ב"ד אחר חתימתם א"כ לא יהי' רק עדים והוה כעד מפי עד ממש. ואם ב"ד אחר ישבו ויעידו עדים על חתימתם שזה כ"י א"כ יהי' ג"כ עד מפי עד דהא הם אינם יודעים חתימת העדים רק הם מכירים חתימת הב"ד שהם כמו עדים לפום ס"ד דהשתא. ואין תרופה אלא א"כ יבאו הנך ג' בעצמם לפני ב"ד אחר ויעידו על חתימת העדים ומה פעולה עשו שחתמו בראשונה. ולזה הקשה המהרש"א שפיר דבר"ה משמע שזה סברא פשוטה דלא תהא שמיעה כו' וכאן ס"ד דשמיעה יותר נראה ב"ד מראיה ושם א"ל לבקש חסרון דעד מפי עד כי שם צריך ב"ד לקידוש החדש מכח גזה"כ ואין עדים יכולים לקדש בעצמם זולתי ב"ד. והבן מאד. והיינו ממש כתי' השני בתוס' כאן. ולא כהפני יהושע שהבין בפנים אחר ותפש על המהרש"א באמרו שלא הבין ולא כן הוא כי לפי הבנתו דדוקא כאן הוה ס"ד כן משום דהוה כעד מפ"ע תמוהים דבריו הרבה חדא כיון שהמה נחשבו לב"ד בעלמא איך נחשבו לעד מפ"ע בכאן. ועוד איך אפשר שיקויים חתימתן מפי אחרים שלא הוה כעד מפי עד. וזה מתניתין מפורשת ואם יש עדים שכתב ידם הוא זה וכמ"ש בעצמו. ולפי הבנתו תפש על המהרש"א אמנם אחרי העיון דברי התוס' והמהרש"א ברורים ונכונים. ועי' היטב בזה ותבין: **שם** בא"ד דקדק דפעמים עי' מה שהק' ובסמ"ע בח"מ ס' מ"ו בשם ע"ש לא כ"כ ואין הכרח מדברי התוס' דבאמת י"ל אף אם ראו בלילה כשר הקיום ומה שכתבו דפעמים היינו משום דאין זה מוכרח מדברי רב הונא די"ל דמיירי כשראו ביום ל' והגמ' קאמר ש"מ וזה לא יהיה מוכרח. לזה כתבו שפיר דפעמים אבל באמת יכול להיות דסברי התוס' דהא אם אינם מכירים אלא ע"י שראו בלילה כשר כיון דקיום שטרות דרבנן הקילו וא"ש ודו"ק.

דף כג ע"א ד"ה מ"ש רישא כו' עכ"ל. הגם דרבא קא מתרץ דברי רבי יוחנן כר"מ ב"י דלא מפליג כמו שהקשה מהרש"א הייט משום דר' יוחנן קמ"ל ברישא רבותא יותר דהאמת אף שבאו עדים ואח"כ נשאת לא תצא וזה יותר רבותא מלאשמועינן בנתגרשה ונשאת ואח"כ באו עדים דלא תצא. משא"כ הכא בברייתא הו"ל לאפלוגי בנתגרשה גופה דאע"ג דחזקתה א"א מ"מ אם נשאת ואח"כ באו עדים ל"ת וכ"ש בב' אומרים נתקדשה כו' דהיא בחזקת פנוי' דלא תצא אף בבאו עדים ואח"כ נשאת. ובזה מיושב נמי אמאי לא נוקמי הברייתא כרבנן ואפ"ה בנתגרשה תצא בלא ניסת לאחד מעדי' וכמ"ש המהרש"א דא"כ הו"ל להברייתא לחלק בהכי בנתגרשה דהוה רבותא יותר מב' אומרים נתקדשה כו' דלית לה חזקת א"א וכנ"ל. ודוק:

דף כד ע"ב ד"ה שאני הכא כו' ועי' בדברי המהרש"א שהק' ונלאה דבריהם כו'. וזה לכאורה פליאה נשגבה. והנראה לי ברור דצריך להגי' בדברי התוס' בקושיתם למ"ד מעלין אתא לאסקינהו לתרומה וליוחסין והיינו דברוב הימים ישכח הדבר ויעלו גם לאכילת קדשים ושוב לא יהיה היכר. וקושי' זו מצאתי בשם ר"ת בשיטה מקובצת וכן נראה מדקדוק לשונם דאל"כ הו"ל אמאי נגאלו מן הכהונה כמו שהקשו לקמן. ויותר מזה נראה להמעיין שטחיות דבריהם הק' ולפי"ז א"ש דבריהם לנכון. שוב מצאתי שכן הקשו להדיא התוס' בקדושין ס"ע ב' ד"ה שאני כו'. וזה אמת ברור:

דף כה ע"ב ד"ה נאמן עי' מהרש"א שכתב דאיכא למימר נמי דהנ"כ עשה ותרומה איסור לאו ונפלאו דבריו דהא שם קאי לדחויי הפשיטות והתיובתא דלעולם מעלין מנ"כ ליוחסין וא"כ איך ס"ד דמנ"כ לתרומה לא יעלה. דהא בכל הסוגיא יוחסין חשיבי ומעלי טפי מתרומה דוק ותשכח. ואפשר לכוון דבריו דכונתו שלא תקשי לפי דבריהם על ריב"ה לעיל בתוס' ד"ה וכי מסקינן כו' דלא גרס לה. והא שפיר ניחא דיש הוכחה לסברא ריש חזקייהו מזה גופא דאמאי לא העלו מנ"כ לתרומה וכמ"ש באמת בת"י כאן לזה קאמר המהרש"א דאיכא למימר כו' וא"כ אין ראי' לריש חזקייהו רק דאין מעלין מנ"כ לא ליוחסין ולא לתרומה וכמ"ש המהרש"א ודבר זה נכון בעצמותו עד אשר דברי התוספות ישנים צ"ע:

דף כו ע"ב ד"ה אנן כו' שם בא"ד ובשנים אומרים מת כו' ולא מוקמינן לה אחזקה. כונת המהרש"א רצויה דלא מוקמינן אחזקה רק למי שספק אצלו משא"כ למי שברי לו וכה' הרשב"א בתשובה הובא למעלה בפ"י בשיטת ר"מ ב"י וכאשר באר המהרש"א באר היטב דבריו בפ' האשה רבה ע"ש ודברי הפני יהושע כאן א"א להלום שהשיג כונת המהרש"א שהתוס' הקשו קושיית הש"ס למעלה וכמהרש"א תי' תי' הש"ס שם והאריך להשיג על המהרש"א ונפלאו דבריו. וביותר שהוא הביא למעלה דברי המהרש"א מפ' האשה רק שבזה י"ל שאין ראיה מה שהביא המהרש"א מעד א' ביבמות די"ל ג"כ כמ"ש התוס' כאן דלענין זה אמרינן דייקא כו' וכמ"ש לקמן וי"ל דמ"מ מהני דיוקא דידה כו'. ודוק היטב בזה:

דף כז ע"ב ד"ה בפירש"י בד"ה מי לימא כו' ושם בסה"ד וק"ק אמאי לא משני כו' וי"ל עכ"ל והנראה דבמתניתין א"א לומר כן הא מייתי ראיה מר' זכריה שנשבע במעון הזה לא זזה כו' והתם לא היה במסיח לפי תומו וע"כ דגם מתחילה מיירי כן והיינו שהקשה הגמ' הא קתני אין אדם מעיד ע"ע והיינו ליגנא דאמרו לו לקמן ואלו במתניתין קתני ואין נאמן אדם ע"י עצמו ודוק היטב:

דף כט ע"ב על תוס' ד"ה הנולין הוא עושה כו' הקשה אמאי לא תקשי להו מיבמה לשוק. וזה באמת לכאורה קושי' עצומה. דהכלל שלהם אינו אליבא דכ"ע להמעיין אם כי באמת התוס' בעצמם תירצו קושיתו ביבמות מ"ט ד"ה הכל מודים בבא כו' ע"ש בסוף דבריהם אבל חכמים אומרים כו' כיון דלא דמיי' לאשת אב ע"ש היטב אמנם בתוך דברינו יבא תי' נחמד לקושית המהרש"א. והוא. עי' לקמן ל' ע"א ד"ה הכל מודים כו' יבמה לשוק כו' לכ"ע כו' הנה מ"ש לכ"ע הא פליגי רב ושמואל דלשמואל מספקי ליה בהאשה רבה שם וצריך לפרש דאליבא דכ"ע ר"ל אף לרבנן דר"ע. אבל מ"מ קשה דלמא ס"ל לר' חסדא כשמואל שם ומאי הקשו. וליישב זה נאמר גם ליישב מה שהקשה המהרש"א על קושיתם לקמן על רש"י מנ"ל דמספקי כו' דהא י"ל דחד אצטריך לחייבי עשה וחד ליבמה לשוק. אבל א"כ קים ליה בדרבה מיניה וכ"כ התוס' ישנים ע"ש במהרש"א מ"ש בזה:

אבל נראה לי ברור דקושית התוס' היא אליבא דהלכתא כשמואל ואתי' דבריהם שכתבו לכ"ע כפשטיה והיינו משום דמספקא ליה לשמואל. אם לא תהיה אשת המת כו' הכונה על הוי' דקדושין או לא ע"ש ביבמות. והנה לר"ש התימני דדריש ולא תהיה לאשה אשה שיש בה הוי' לדידיה ליכא לספוקי דלא תהיה כו' שם הכונה דלא יתפוס קדושין מתיבת תהיה כדהכא. משא"כ לרבנן דדרשי מרבויא קנס כמ"ש התוס' לעיל ד"ה וחד כו' שכתבו דלחייבי לאוין כו'. מספקא ליה לשמואל אם כונת הרבוי להוציא בכ"מ תיבת תהיה מקדושין או נימא כאן דגלי גלי משא"כ בשארי דוכתי קאי תהיה על הוי' קדושין. וזה הספק לשמואל משא"כ לר"ש התימני ליכא ס' אף אליבא דשמואל ולכך לעיל שפיר מקשים התוס' משא"כ כאן מקשים שפיר על רש"י אליבא דשמואל ומתורץ בזה קושית המהרש"א. ודוק היטב: **שם** בא"ד וא"ת בקדושין כו'. כתבו לתרץ דאליבא דר"י כו' עכ"ל המהרש"א. לתרץ קושיתו נקדים דברי התוס' שכתבו אבל קשה דא"כ לר"י כו' ולא סיימו דבריהם דמאי קושי' דלמא באמת כן לר' יהושע ובפשיטות יש לפרש דבריהם דא"כ לא לישתמיט תנא ולמתני דאין קדושין תופסין באלמנה לכ"ג ולימא ר' יהושע היא דקושי' כזו מקשי רבא בעצמו בפ' הערל ע"ב ב' אמר רבא הוה יתיבנא כו' וקשי' ליה לא לישתמיט כו' אפס לדעתי ברור. דקושי' נמשך עם הקושי' שכתבו אח"ז וז"ל וא"ת בקדושין כו' דלכאורה קשה מאי מקשו בתר הכא ולא תי' דסוגיא הכא הוא כר' יהושע וכמו שתי' באמת כן בקדושין שם וכקושית המהרש"א כאן. אולם להמדקדק בקושית התוס' כאן כי מסכת דלא תפסי קדושין באשת אב מאי פריך התם ולימא תרווייהו באשת אב הא לכתחילה הא דיעבד כו' אשר יש לדקדק אמאי לא הקשו על תחילת הסוגיא שם דפריך מה"מ הי' להם להק' קושיתם וכ"ה בתוס' קדושין ע"ש אפס זה נקל להבין דכל חילי' דהתוס' דתלוי זה בזה הוא משום דדומה לאשת אב וכדמשמע בתחילת דבריהם שכתבו משמע כו' וכן משמע בפרק החולץ כו' עי' בזה היטב להסביר הענין. וא"כ הוכרחו להקשות על קושיא השניה שם. וזה נכון. אפס זה נשאר למה להו לאסוקי מה דפריך הש"ס שם אימא תרווייהו בא"א הא לכתחילה כו' יהיה הקושיא מה שהיה קושיתם אינו תלוי בזה אמנם בברור נכון הדבר מאד להורות נתנו שאי אפשר לומר דסוגיא היא כר' יהושע וכמו שתי' שם דהנה שם ג"כ שהקשה הש"ס דתרוייהו איצטריך לא"א לכתחילה ודיעבד. דא"כ לא אתיא סוגיא הכא כרבא בתמורה דאמר כל מלתא דא"ר אי עבד לא מהני. דלרבא לא איצטריך על דיעבד. והריטב"א הקשה שם קושיא זו. ותי' דלכך צריך על דיעבד אף לרבא משום דמצינו גבי אלמנה לכ"ג דכתיב לא יקח. ואעפ"כ בדיעבד תפסי קדושין כדאיתא בתמורה משום חלולין הוא עושה כו' יעו"ש. וא"כ ה"א דבכ"מ כן לענין קדושין. וא"כ זה ניחא אי אמרינן דתלוי זה בזה. וא"כ מוכח דבאלמנה לכ"ג תפסי קדושין כדאיתא בתמורה כנ"ל משא"כ אם נימא דהסוגיא אתיא כר' יהושע. א"כ לא תלוי' זה בזה ובאלמנה לכ"ג לא תפסי קדושין לרבא כמו שהקדימו התוס'. וא"כ קושיתם על הא דפריך הש"ס שם הא לכתחילה כו'. בשלמא אם אתיא כר' יהושע א"כ לא פריך מידי שם הא דיעבד לרבא וכנ"ל ואם נאמר דלאו אתיא סוגיא זו כר' יהושע תקשי יותר מאי פריך הא תלוי זה בזה. וזה כפתור ופרח. והקושיא נמשך עם וא"ת בקדושין. והבן:

דף לא ע"א ד"ה דאי בעי כו' הקשה דאמאי לא מייתו ראיה מדלקמן כו'. ולא הבנתי דבריו הק' דהא רש"י ס"ל בב"ק כט ב' וכה"מ דהגבהה בעינן ג' טפחים ולקמן לשיטת רש"י דקנה אף בפחות מג' הוא רק משום מגו דלשבת מהני היהיה המקום חשוב כד' ה"נ מהני לענין קנין ולא מהני רק בשבת. וע"ז באמת הקשו לקמן דמאי ענין זה לזה ולק' בד"ה רב אשי כו' הקשו ג"כ רק מחמת סברא ולא יותר מז"ב. והנה מדבריהם נראה דא"ל להגביה היכא דבידו רק היכא שאין בידו אז בעינן הגבהה שלשה ובעירובין טפח מחמת דהוא מדרבנן וצ"ע שלא הובא בפוסקים זה: **ע"ב** ד"ה רב אשי כו' ע"ש בפי' ר"ת ובמהרש"ל. והמהרש"א כתב בסה"ד ואין דבריו מובנים לי כו' עכ"ל. והנראה לי כונת מהרש"ל פשוט דהנה הא שתי' ר"א כגון שגירף ידו למטה מג' כו' ותירץ הכוונה שבא לידו וקנה ולזה א"ל ראיה תקשי לכאורה דקארי לה מאי קארי לה. וע"כ שזה ס"ד דמקשה הי' כיון שהוא מגרר איך בא לידו בלא הגבהה. וע"ז חדש ר"א שגירף ידו למטה מג'. ואף כי יכול לאוקמה מחמת קושיא מקנין. אף שהיה למעלה וכגון שהי' אסקופה גבוה ג'. מ"מ מאי נ"מ אם מוקמינן כך או כך. והתוספות בקושיתם לא הקשו על רש"י דלוקמה בגבוה ג' רק משום דהז יהיה שפיר נכון כדרבא אשבת ואקנין וכמ"ש התוס' בקושיתם. דאל"כ יהיה זה שפת יתר. משא"כ לפר"ת קאי כדרבא לאשמועינן אגד יד א"כ מהסברה לאוקמי שגירף ידו למטה מג' לענין קנין להורות דמשכחת לה שבא לידו שגירף ידו למטה משלשה. וא"ש מאד דברי מהרש"ל על נכון והבן. ולפר"ת מקושר הקושיות הכא היינו משום דמתחילה תי' הש"ס דמגרר ויוצא כו' ומה החידוש עד דהסיק בגידי רס"ר ורב אשי תי' דאשמועינן הך רבותא והבן היטב איך לקשר סוגית הש"ס על בוריו. ותן לחכם וכו':

דף לב ע"א תוס' ד"ה אלמא קסבר עי' במהרש"א היטב מה שהקשה. והנראה דמעיקרא המקשה לא הקשה רק דס"ד דחייב בשניהם היינו מלקות וממון. והכא מדוקדק הלשון בהמקשה והא קי"ל דאין לוקין ומשלמין. רצונו לומר. שניהם רק אחד רק דעולא חדית ליה דלא מענשי רק חדא היינו ממון ולא מלקות. ומתורץ הכל שפיר: **ע"ב** ד"ה אלא עולא תחת תחת גמר כו' מה שהקשה על המהרש"ל [וכבר קדמוס בזה בתוספות ישנים] והנה מה שתי' מהרש"ל בזה הוא דבר נכון מאד דהו"א דוקא אשה שיש בה הוי' וחד קרא אתא לעשה ול"ת וג"ש רק לנדה יעו"ש ולא ידעתי מה שהקשה המהרש"א עלי' מהא דאין ג"ש למחצה דזה אין שייך רק בדברים הדומים ללמוד אמרינן דאין למחצה. משא"כ כאן לענין מניעה אחרת דבעינן ראויה לקיימה כמ"ש בקרא ולו תהיה לאשה. ולענין המניעה דמלקות באמת ילפינן בשלימות רק דלא משכחת לה גבי קנס רק בנדה. משום דבשאר חייבי לאוין עומד לנגד דאין ראויה לקיימה וכן חייבי עשה וא"כ שפיר איצטריך כולהו כמ"ש המהרש"ל וזה נכון מאד בסברא גם מה שהקשה המהרש"א לעולא לשיטת התוס' דגבי הנך תלת דוקא א"כ למה לא נימא גבי חייבי מיתות כן כמו לר' נחוניה בח"כ. ולפע"ד דסבר לה כרבא דיליף מכה מכה. וא"כ אין ענין חייבי מלקות לחייבי מיתות. ולר"נ בין לאביי בין לרבא הוקשו ח"כ לחייבי מיתות ועי' מ"ש לקמן על המהרש"א בגמ' ל"ה ב' אי ר' יצחק קשיא כו' ותבין. ודע דלפי' התוס' דדוקא גבי הנך ג' כו' לא היה הגרסא בגמ' הכא אף כל היכי כו' רק אף הכא כו' והבן:

דף לה ע"א ד"ה מאי לאו אסון כו' הקשה מר"ש ברי' דרב אידי דקאמר לעיל ה"ד כו' עכ"ל. ולא ידעתי דאדרבה אם אסון ממש ניחא קושיתו דלעיל דרישא דקרא איירי בין אתרי בי' ובין לא אתרי ביה וסיפא איירי באתרי. ומ"מ דומה לרישא בחד גונא באתרי ביה. משא"כ אם נפרש דין אסון איירי רישא בלא אתרי בי' כיון דתלוי בדין אסון. ולע"ג שם בד"ה אף מכה וסיים המהרש"א ודברי המהרש"ל אינם מבוררין לי עכ"ל והנראה לי ברור דבריו. והוא לתנא דבי חזקיה דפי' אסון ממש כמ"ש התוס' בדבור שלפ"ז. א"כ למה לי ההיקשא דשוגג למזיד. הא אם לא יהיה אסון מצינו למילף. וצ"ל דההיקשא אתא להורות דנלמד פי' הפסוק על אסון ממש. ולא על דין אסון. וא"כ תקשי דלמא באמת כן כונת הכתוב על דין אסון. והיקשא אתא בהיפך דחייב אף במזיד מדיוקא דאם יהיה חייב גם שניהם מיתה וממון. ואם נימא דסברא פשוטה אף בלא היקשא דרישא דקרא הוא אסון ממש. והשתא ליכא למידק כן א"כ היקשא ל"ל וכנ"ל לכן כתב מהרש"ל דילפינן מעליו מכ"ש. דמיתה וממון אתי במזיד דפטור וא"כ ע"כ ההיקש מעלה פשט הכתוב דאם לא יהיה אסון ממש. ודוק היטב: **ע"ב** ד"ה אי כר' יצחק כו' האריך כו' והקשה על קושית הגמ' דלמא משום רבוי' נערה כו' ותי' משום דא"כ חייבי מיתות נמי והביא ראיה מדברי רשב"א לעיל שכתב כן לר' נחוניא. והנה דבריו נכונים לאביי דיליף מלקות ממיתה בג"ש דרשע כו' וזוה דומי' ממש למ"ש הרשב"א כיון דילפי מהדדי אין חלוק משא"כ לרבא דיליף מלקות ממנו בג"ש דמכה מכה. וא"כ אף דגלה לן קרא בזה בחייבי מלקות דממונא משלם. מ"מ מנ"ל לומר בחייבי מיתות החמורות. כיון דלא ילפינן מלקות ממיתה רק ממון. ולא אשכחן רק בחייבי מלקות ולא בחייבי מיתות. וכמו שהקשה הש"ס לענין פטור בחייבי מלקות אשכחן כו'. כן יש להקשות בהיפך ודברי המהרש"א בזה שכתב אף למאן דיליף מכה מכה צל"ע. והנה לכאורה לפי"ז הי' בנקל ליישב קושית התו' ד"ה מתני' שהקשו מקשי לרב ספא גופי' וכנ"ל די"ל דאיהו סבר כרבא מג"ש דמכה כו' וא"כ שפיר י"ל דאתא כר' יצחק ולא תקשי מחייבי מיתות ב"ד. משא"כ לאביי הקשה שפיר דיליף מג"ש דרשע רשע וכנ"ל איברא הא ליתא דהנה לכאורה תקשי על המהרש"א דתירוצו דסוף דבריו לא קאי רק על רבנן דלא הוה ידעינן חייבי כריתות משום אשה שיש בה הוי'. ומדוע לא תי' כן על קושית הש"ס לר' יצחק וצ"ל כונתו. דא"כ הו"ל להש"ס להקשות חייבי כריתות מנ"ל ולא ממזרת. וזהו רק על לשון הקושי'. אבל מ"מ קושי' יש. וא"כ אין לתרץ קושית התוס' בזה לר"פ והבן. אולם באמת לא ידעתי למה לא תי' כן לר' יצחק והפך דה"א דחד קרא אתא לחייבי עשה לאפוקי מרשב"מ אשה הראויה לקיימה. וחד אתי לרבויי חייבי כריתות דלא נימא אשה שיש בה הוי'. ומלקות ליכא לר' יצחק בח"כ. וחייבי מלקות מנ"ל דנימא ק"ל בד"מ וזה נכון מאד. ונראה דלזה התי' נתכוונו בתוס' ישנים כאן ויש שם כמה ט"ס להמעיינים וביותר נפלאים דברי המהרש"א כמה שהאריך להקשות ולתרץ לרבנן דהוא הכל מבואר בדברי התוס' קושיתו ותי' וכמו שהביא המהרש"א בעצמו ומה חדית לן. והמשכילים יבינו יותר:

דף לו ע"א תוס' ד"ה החרשת והשוטה. עי' במהרש"א שהשיג על המהרש"ל ובאמת דברי המהרש"ל מאירים כספירים. והיינו דלגירסת הספרים דהקושי' מקנס ומה ענין ר"מ לכאן ופלוגתיהו. משא"כ לגרסא שלנו מקשה שפיר מבתולים אבתולים. ואם דמכ"מ לא מצי לאוקמי כר"מ וכמ"ש התוס' ישנים משום דאיכא למימר ולחלק בין קנס לטענת בתולים וכמ"ש מהרש"ל. ומ"מ הביאו שפיר ראיה מגירסת הספרים דלדידהו בע"כ אין חלוק ודברי המהרש"א בזה תמוהים מאד במ"ש על המהרש"ל והעתיק תוכן כונת המהרש"ל. וכאילו קושית המהרש"ל על גירסת הספרים דמאי מקשה הש"ס דהא איכא למפלג בין בתולים לקנס. ולכן תמה עלי' ולא ידעתי אמנה. וצריך לעיין בזה הרבה בדבריו הק' של המהרש"א ז"ל וזה אמת:

דף מב ע"א ד"ה ונשבע והודה כו' אם פי' כו' ולפי מ"ש רש"י דמש"ע דקאמר כו'. ותמוה דלפי פירש"י היכא דתבע בושת ופגם וקנס פטור משום דנתערב קנס בתביעה. א"כ הדק"ל כיון שאין ראיה לרבנן דאין תובעו רק בושת ופגם. רק תובע הכל. וא"כ שפיר מאי למבעי לרבנן אף בלא פי' שתובע קנס. ויש להסביר דבריו ז"ל. דהסברא זאת שאם תובע הכל יפטר מחמת שנכלל הקנס בתביעתו. הוא רק בקנס שלא עמד בדין. בזה שפיר י"ל כיון דאם מודה מפטר וזה נכלל בתביעתו גרועי קא גרעי אף לתביעת בושת ופגם משא"כ היכא שעמד בדין דהקנס עצמו הוא ממון לענין הודאה לפי' רש"י. ניהי דהאיבעיא הוא לענין קרבן שבועה עכ"פ לא יגרע מחמתו התביעה של בושת ופגם וא"ש דבריו. וזה ניחא הכל לפירש"י. משא"כ אם נפרש דבלא הסברא לרבנן ה"א דרק קנס קא תבע כסברת ר"ש והסברא של לא שביק אינש מידי דכי מודה לא מיפטר עושה פעולה שהוא תובע אף בושת ופגם כמ"ש בשבועות. לא היה צריך התו' לומר אם פי' דקנס קא תבע. דאפילו לא פי' לא תבע רק קנס כיון דליכא סברא לרבנן. ונסתר ס' ר"ש והבן. מיהו י"ל על קושית המהרש"א דתו' מסקי קושיתם אף לפי שיטתם ל"ק דגם לענין הודאה מיבעי לאביי. וכן מ"ש התוס' בד"ה ר' שמעון כו' דבעמד איבעי לאביי בסמוך כו'. הוא רק לשיטתם כנ"ל אבל לפי' רש"י בלא"ה ליכא למימר דמיירי בעמד בדין דא"כ לא אמר ר"ש שאינו משלם קנס ע"פ עצמו ולשון רש"י משלם ע"פ עצמו. ופלא על המהרש"א לדבריו ז"ל הוה ליה להקשות כן לעיל כנ"ל וצ"ע: **ע"ב** ד"ה הא עמד בא"ד ד"ה דכל היכי כו' לכאורה קשה כו'. ולדעתי לע"ג בדבריו דיותר מזה יש להקשות בדברי התוס' ד"ה כי איצטריך קרא כו' שפירשו לרבה לא תלי' שבועה בהודאה כדס"ד רק שבועה חלוק מהודאה. דבהודאה חייב ובשבועה פטור מוכחש. וחזר בו מכל האמור בסוגיא. וא"מ התוס' והשתא כולהו קנסות משעמד בדין ממונא הוי כו' ואפ"ה גזה"כ דפטור מק"ש מוכחש. ולמה לא הניחו כדס"ד דק"ש תליא בהודאה. וכשהודאה פטור אז פטור מק"ש. וכשעמדה בדין ובגרה כו' הוה כשאר קנסות. והיה הכל ניחא כדס"ד עד השתא רק דרשה ונתן לא שייך גבי עמדה בדין ובגרה כו' אלא דהתוס' דקדקו מדקאמר אי הכי דמשמע דעד השתא ניחא. ולרש"י באמת אינו מדוקדק אי הכי ולכך כתב רש"י ד"ה אלא כו' והא דקתני יצאו כו' לקמן מפרש לה שעיקרן קנס. והייט דמסתבר להש"ס דגם לרבה בזה שעמדה בדין ובגרה כו' דממון גמור הוא שלא בא לידו מכח קנס ואי מודה מחייב ומ"מ פטור מק"ש מוכחש. ואביי נמי ס"ל הכי דלמאי יפלוג על רבה בזה. כיון דגם בדברי רבה אינו מבואר רק מצד הסברא. וזה חזינן מדפריך א"ה כנ"ל. וא"ש קושית אביי הא עמד בדין כו' וכפי התוס' ומאי ראיה מפירש"י שהביא המהרש"א דרש"י פי' כן לשיטתו דלרבה בכל הסוגיא לא תליא הודאה בק"ש וכן שפיר פירש"י לשיטתו דלגבי דידה לא הוה שאני משאר קנסות משא"כ לפי' תוס' רבה ואביי בזה בחדא שיטה ניהו. והבן היטב:

דף מג ע"ב ד"ה טעמא דהשיאה כו' קשה לפירושו כו' עכ"ל. והנה ז"ל הריטב"א ובתוס' פירשו בשם הריב"נ טעמא דהשיאה וגירשה כו' כלומר דמש"ה נקט מעיקרא גירושין והדר אלמנות משום דאי נקט אלמנות ברישא הוה שמעינן דארישא קאי שנתארמלה מן האירוסין והו"ל נתארמלה תרי זמנין ותו לא חזיא לאנסובי לשלישי זה שהוא שני לנשואין ואגב אורחין שמע לן תנא כר' דאמר בתרי זמני כו'. ולפי"ז לא קשה קושית המהרש"א דעיקר דקדוק הש"ס הוא רק מדאקדים גרושין לאלמנות ולא אלמנות לגרושין כמ"ש ובת כהן כו' אלמנה או גרושה וגו'. וכן האשה שנתארמלה (רק בפ"ב דיבמות וכולן שנתגרשו או נתאלמנו כו'). רק דקושית ר"י בתוס' קשה. וי"ל ע"פ מ"ש רש"י ביבמות ס"ד א' ד"ה ההוא מבעיא ליה כו' דאי לאו לדרשא למאי הלכתא כו' ע"ש וה"נ דכותיה ועי' היטב:

דף מה ע"א ד"ה אמר רבא כו' ק"ק דלפירושם נמי תקשי כו' עכ"ל. ולא הבנתי דבריו דהא הברייתא דשילא רצה להורות היכן דין דפתח בית אביה והיכן דין של שער העיר וכמ"ש התוס' למעלה דעיקר ברייתא אתא לאשמועינן דיני פתח בית אביה וא"כ נהי דלענין סקילה יותר רבותא בזינתה בבית חמיו כשהוציא ש"ר והוה ידעינן מזה זינתה בבית אביה השנוי בברייתא במציעתא. מ"מ הא לא הוה ידעינן דבמציעתא דברייתא לא בעינן פתח בית אביה. אי הוה זינתה בבית חמי' כו' משום דהתם לא שייך פב"א וכמ"ש התוס' משא"כ במציעתא שייך פב"א ושפיר איצטריך לאשמועינן משא"כ לעיל לפירש"י הק' התוס' שפיר דלשמעינן בהו עדים בבית חמי' שזנתה בבית אביה בלא מוציא ש"ר שאינה אלא בחנק. דליכא אלא שינוי דינא. מכ"ש סרחה ולבסוף בגרה דאיכא שנוי הגוף. דאינה בסקילה רק בחנק. משא"כ הכא. והנה הרמב"ם פ"ג מהל' א"ב פסק דגם בהך דינא של סר"ש צריך פתח בית אביה ע"ש:

דף מז ע"א בד"ה כתב לה כו' ומסיק כו'. תיבת ומסיק נמחק. ונ"ב מאי מסיק לזה כתבו כו' כצ"ל שם במהרש"א דלאב סגי ליה באחתוני אבל לבעל לא סגי ליה כו' ותיבות "דהיינו לר' נתן" נמחק: **שם** לרבנן דראב"י. נ"ב דראב"ע ולאו דוקא נקט כו' כצ"ל. [וגם לעיל על תי' להיות דראב"י צ"ל דראב"ע]:

דף נד ע"ב ד"ה אם רצה כו' יש מקשים כו' ומאי אולמי' ליה מהך דהכא עכ"ל והנראה בזה דמשמע להו דאפי' אין לו נכסים דאל"כ תקשי פשיטא וכמו שמקשה הגמ' הכא על מתני' פשיטא. כיון דמיירי בקנו מידו פשיטא דאין אחר הקנין כלום. אבל באין לו נכסים הא גופא אשמועינן דאע"פ שאין מקנה לו שום נכסים אלא שמשעבד גופו לזה וכמ"ש התוס' וזה שהביאו התוס' הא דפריך הגמ' במאי בדברים ומשני בקנו מידו דכוונתם בזה דמזה עיקר ההוכחה דבלא"ה ה"א דמיירי בים לו נכסים לאשמועינן דיכול להשתעבד בדברים. משא"כ לפי תי' הגמ' דמיירי בקנו מידו ל"ל הכי וכנ"ל. וא"ש:

דף נה ע"ב בד"ה בא"ד אבל קנו כו' משמע נמי חליפין עכ"ל וכן משמע בתוס' לעיל ע"א ד"ה כתובו:

דף נח ע"א בד"ה הפחא כו' וצ"ל דל"ג הך בבא כו'. עכ"ל הרש"א. כדברי מהרש"ל כ"ה בשיטה מקובצת בשם הריטב"א והרא"ש ע"ש ומתורץ כל קושיות המהרש"א ז"ל ע"ש היטב:

דף נט ע"ב ד"ה כגון שנדרה כו'. נ"ל כוונת התוס' דעיקר קושיתם על ב"ה כיון שהנדר חל איך כופה כו' והא אין מאכילין לאדם דבר האסור לו. ולזה הקדימו בדבריהם דאסרה הנאת יניקתה עליו כיון דמשעבדי' לי' אין הנדר חל. ומ"ט דב"ש. וא"ל כיון דקיים הוא חל הנדר. ז"א דממ"נ אם הקיום מחמת שהחרים לה ביום שמעו. אין השתיקה ראוי דלא איכפת לי' להפר כיון שאין הנדר חל. ואם פי' ואמר שרוצה דוקא בקיום הנדר הק"ל מ"ט דב"ה דכופה ומניקתו ורש"י במהדורא קמא הביאו בש"מ מפרש שלא הפר לה ביום שמעו וקא ס' ב"ש הוא נותן אצבע בין שיני' כלומר דומה כאילו הוא הדירה מלהניק ואזיל לי' שעבודי' ולפיכך תשמוט דד מפיו וב"ה סברי היא נתנה ואין שומעין לה להפקיע שעבוד בעלה ע"ש ומתורץ קושית התוס' אבל התוס' לא ניחא להו דמאי מהני שתיקתו פשיטא דכל שא"צ להפר הוא שותק וכמ"ש בש"מ וא"כ קשה מ"ט דב"ש ואי בשקיים בפי' קשה מ"ט דב"ה ולכך פי' התוס' דאסרה הנאת הנקה ע"ע וחל הנדר. ומ"מ לא קשה על ב"ה דכיון דהיא נתנה אצבע כו' כופה שתשכיר מינקת ולא שתניק בעצמה דאין מאכילין. וה"ה דהו"מ לפרושי בשקיים בפי' וכופה שתשכיר משום שנתנה כו' רק דניחא להו לפרושי בקיים בשתיקה כמ"ש הכתוב והחרים לה. ועל השתיקה פי' קשה להתוס' מ"ט דב"ש ומתורץ מה שהקשה המהרש"א ז"ל:

דף ע ע"א ד"ה יוציא כו' אך קשה כו' ויש ליישב עכ"ל ויש לומר דמ"מ שייך למתני כיון דליכא חשש טעות בהך דשהה עשר שנים. דלא שייך לומר בזה בין שהי' עד שלא נשאו דמנא ידעה. ובע"כ יהי' קאי רק על משנשאו. משא"כ בבאה מחמת טענה דסוף הבע"י דידוע שהוא עקר וכמ"ש ריב"ש בפ' הבע"י ס"ה ב' בתוס' ד"ה ואי ס"ד כו' ממילא שייך שהיו עד שלא נשאו. רק דלא שייך הסברא לומר שבורה הייתי כו' כמ"ש התוס' לכן כיון דאיכא חשש טעות לפו לא חשיב לה במתניתין. וע':

דף עא ע"א ד"ה שנדרה היא כו' וה"פ כו' כ"ז שהיא תחתיו דזה אפשר לה לקיים כו' עכ"ל. ולא יכולתי להלום דבריו הק' דא"כ מה זה שכתבו דאם נדרה לעולם א"כ מה תרוית כו' דמשמע דהנדר חל והלא אם נדרה לעולם בלא"ה אין הנדר חל כלל. ובע"כ ליתא דמתני' נקטו. ומ"ש מהרש"א אבל לא ידענא כו' לדעתי נראה כיון שאין בידה להתגרש אף שאמרה שלא תהיה אסורה רק כשהיא תחתיו הוה כלעולם כיון שאין בידה. ולענין תרוית כתבו שפיר והבן:

דף פד ע"א ד"ה וסבר רב כו' כסוגיא דפרק אע"פ כו'. הקושי' והתירוץ מבואר להדיא בתוס' פ' הזהב נה: ד"ה הכא כו' וע"ש עוד תירוצים. אמנם כוונתו ז"ל דלפי"ז א"צ למ"ש לעיל מזה. והמבין יבין:

דף צ ע"ב ד"ה הא איכא כו' המהרש"א הקשה מלעיל. והנראה בזה ליישב דלענין אם איכא שקלי בזה טעות ליכא למטעי בהשיא דבן קודם לבת. דכל מה דאיכא הכל נוטל הבן וליכא למידק הא איכא שקלי הבנות. משא"כ בהדיוק דלעיל דאי קדים שני' ותפסה כו' בה"ג איכא למטעי גבי בן קודם לבת. ועוד נראה בזה דהכא יש מקום לטעות יותר מדקרי להו יורשי הראשונה כיון דאפי' איכא לא שקלי ולא ירתי ממנה וכמו שדייק הגמ' לקמן וכ"ת יורשי הראשונה כו' ועי' רש"י שם ד"ה יורשי כו' ודו"ק:

דף צא ע"א ד"ה ה"א כגון שנשא ג' נשים כו' הקשה דלפי"ז הו"ל לאשמועינן בכ"ח כו' ע"ש. והנראה בזה בפשיטות דגם בהא דקאמר שם בשלמא אי אשמועינן כו' ולא אשמועינן כתיבה כו' ג"כ קשה לכאורה הא לעיל דייק מדלא תני אם יש שם מותר דינר כו'. אבל כבר כתב הש"מ דאמורא צריך לפרש דבריו וביותר לפסק הלכה צריך לפרש דבריו ומ"מ הקשה הגמ' שפיר דלשמעינן אחת בחייו כו' והא ידענא כו' כיון דלא משכחת באופן אחר שפיר פי' דבריו ביותר ודי בזה לפסק הלכה. וע"ז משני הגמ' דמשכחת לה כגון שנשא ג' נשים כו' וא"כ אינו מבואר בדבריו אי הוה אשמעינן כתיבה נעשית כו'. ולכן מהצורך היה לרב פפא לבאר דבריו לפרש הלכה על בוריי וזה פשוט: **ד"ה** ומ"ש אפילו כו' אמאי לא הקשו כן עוד לעיל עכ"ל ולא יכולתי להבין קושיתו דכאן שפיר קשה כיון דהתוס' מיירי ג"כ ביש מותר דינר מטלטלי ור"ש קאי אח"ק שפיר הו"ל כיון שיש מותר דינר כו' וכמו דפריך לקמן משא"כ לעיל בדברי ת"ק לא מיירי במותר דינר רק דס"ל דאחת בחייו אין להם כב"ד הא אם הי' להם כב"ד לא הי' צריך למותר דינר כי י"ל כתיבה נעשית מותר לחברתי' ור"ש ס"ל דיש להם כב"ד ולא ס"ל כתיבה נעשית מותר כו' וצריך מותר דינר שפיר שייך ליתנא אם יש מותר דינר כו'. וזה ברור:

דף צב ע"ב ד"ה דינא הוא כו' ואין להקשות כו' עכ"ל. ולכאורה דמוכרח דאיירי בדלית לי' ארעא אחרינא דאל"כ איך בא לטרוף משמעון הא אין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש ב"ח. וכ"כ מהרמ"ש אבל לא יכולתי להלום דבריהם דא"כ למה אמרו בגמ' הטעם משום תרעומות. ולמה לא משנה שמעמידה בפני בעל חובו. וע"כ משום דאיירי דאית לי' ארעא אחריתא. וא"ל דא"כ איך טריף משמעון י"ל דאיירי בעשאה אפותיקי. ועי' ש"מ. וגם תי' מהרש"א לא הבנתי שכתב דלא שייך הכא שהוא עושה כן כדי להעמידה בפני בע"ח שלא יהי' לוה רשע כו' כיון דנגד ב"ח הוא טוען כו' כיון דנגד ב"ח זה הוא אומר פרעתי א"כ לא הוה לוה רשע כו' נגדו. ועי' מהרמ"ש וצ"ע:

דף צה ע"א ד"ה הא ר"מ כו'. כוונת המהרש"א דכיון דלפי' תוס' ישאר הדקדוק דלמה לא אמר רב פפא כולה ר"י כו' ובתירוצו מתורץ הכל. ועיין היטב אבל נפלאת דבריו דהכתי איך יתורץ אליבא דר"ז אר"ח כיון דר"מ מחלק בין לוקח א' לב'. א"כ איך. אתי' מתני' דהכא ולמאן. ואי נימא בב' לקוחות לא הו"ל הא ר"י. רק כתי' רב אשי. והתוס' ליינו עצמם על אוקימתא דר"ח ובאוקימתא דר"פ יכול להיות כמ"ש המהרש"א. אבל היותר נראה דגם לר"פ הוא כתי' התוס'. ולענין דקדוקו י"ל דהא ל"ש לומר דר' סתם כר"י גם הכא. דמשמע דאיכא חדוש דין מה שאינה יכולה לומר נ"ר כו' דהא בגרושה אין שום חדוש כלל ואין זה ענין ושייכות כלל לפלוגתת ר"מ ור"י ושייך ליתנא דד"ה משא"כ לתי' ר"א סתם רבי כר"מ בשני סדינים דבלוקח א' אמרינן נ"ר ובב' לקוחות לא אמרינן. והבן כי ברור כס"ד: **ע"ב** ד"ה וכן כ"ח כו' ומהרש"ל הבין כו' עכ"ל העיקר כפי' מהרש"ל וכונתו דהאשה הרי לא הי' על בעלה כי אם תביעות ממון. ואולי תשיג מבוקשתה כשיהי' מעות לבעלה. אבל בלוקח עיקר מבוקשתו הוא שיהיה לו שדה. וכשטורף ממנו השדה. הגם שיכול להיות שיגבה מהמוכר כשיהיו לו. אבל עכ"פ עיקר מבוקשתו בקניית שדה לא נעשה. ולכן נחשב לו הפסד מרובה. ועי' ש"מ. ונכון הוא. אבל לפי' המהרש"א ז"ל ליתנא דהתוס' שכתבו שתוכל לגבות דקאי אלמעלה הוא רחוק להמעיין רק שסברתו נכונה לחלק. ועוד יש לחלק דהא הראשונה לא עשתה לשניה מאומה. כיון דאם לא כתבה ללוקח הי' הדין עמה שהיא קודמת לשניה לכן עכשיו זכתה משא"כ נגד הלוקח הא כתבה לו. ועי' ש"מ:

דף צט ע"ב ד"ה אמר לאחד. עי' היטב. לדעתי כונת התוס' להקשות גם מרב הונא דכיון דלר"ח נפשט שפיר מכ"ש דהכא אף דפירש לאחד מכל מקום אמרינן לאחד ואפי' לשנים ואפי' למאה. והאיבעי' דלעיל נחשב כמו סתמא. למאי נימא דרב הונא פליג גם על סתמא. וע"כ לא פליג אלא באמר מפורש לאחד או הוה קפידא. ושפיר קשה גם מרב הונא דאפוטי פלוגתא לא מפסינן ולמעט במחלוקת עדיף. ולפי' ר"ת דהאיבעיא דלעיל החשש דאפושי טרחא יותר מהך דהכא א"כ מר"ת אין ראי' כלל דבהך דהכא שחתמו אין כ"כ חשש דאפושי טרחא. ממילא גם מרב הונא אין ראיה דהכא כיון דפי' לאחד הוה קפידא לרב הונא. משא"כ בהאיבעי' דלעיל דהוה סתמא י"ל דלא הוה קפידא אף בגונא דלא חתמו. ושפיר קאי האיבעי' בין לר"ה בין לר"ח דבהאיבעיא דלעיל נשתנה הענין וליכא למפשט מר"ה די"ל דהתם לא הוה קפידא משום דהוה סתמא וכן מר"ח ליכא למפשט דשם החשש יותר לאפושי טרחא ובהאיבעי' דלעיל ר"ה ור"ח שוין לצד זה או לצד זה דלמה נימא דפליגי עוד ולמעט בפלוגתא עדיף ועי' בהרא"ש שכתב להקשות רק מר"ת ורבה בר"ה וא"ש ג"כ לפי' הנ"ל ומ"ש המהרש"א דלא רצה להקשות מחמת שאין הלכה כר"ה. ולא הבנתי דמ"מ יש לפשוט אף דאין הלכה כמותו דהוא מטעם אחר וכמו שמצינו כמה פעמים בש"ס. ועי' פני יהושע מ"ש בזה אמנם לפי מ"ש א"ש הכל בעזה"ש:

דף ק ע"א בד"ה רבא אמר כו' עי' בדו"ח לרע"א ז"ל שתמה על המהרש"א מסוגיא מפורשת ב"מ ק"ח לענין מצרן דהמקח קיים ע"ש בדו"ח. ואני תמה על דבריו ז"ל דהרי הרא"ש בב"מ שם כתב במפורש ולא שיתן המצרן מאה ללוקח ליקח הקרקע ויפסיד הלוקח מאה דאין זה הישר והטוב שיפסיד הלוקח אם נתאנה ויפסיד מאה זוזי דאם כו' אלא נ"מ במאי דא"ל לתיקוני כו' לבטל המקח דכיון שאתה כשלוחי מה שטעית בשליחות אינו כלום ואם אין המצרן רוצה ליקח אותו במאתים וגם הלוקח חפץ להחזירו למוכר המכר בטל וקאמר ר"כ על מעשה כזה אין אונאה לקרקעות כו' ע"ש וא"כ לפי"ז נכונים דברי המהרש"א דשפיר י"ל דאין אונאה לקרקעות רק לענין זה שהמקח קיים והמצרן יתן מאתים ללוקח והוא יגבה מן המוכר המאה כי המצרן הוא בעל דבר של המוכר וקנה המצרן והמוכר יחזיר לו האונאה. עי' בזה היטב:

דף קב ע"א ד"ה בא"ד וא"ת אמאי לא הוה כו'. ומהרש"ל הגיה לקמן כו' עכ"ל. עי' תוס' שהקשו לפר"ת הואיל כו'. והדברים תמוהים דילמא באמת כן הוא לפר"ת כשמסר בפני עדים וככר עמד בזה הש"מ בשם הרא"ש. ועי' מהרש"ל שהגי' וקשה לר"י לפ"ה כו'. והמהרש"א תמה עליו דהא לרש"י אין השטר טוב וגמור וכמ"ש התוס' לעיל מיני' והקשו ותי' לרש"י. ואני אומר שהאמת כמהרש"ל וכונתו שמקשים עכ"פ לר' יוחנן [או ר"ת ר' ישמעאל] דס"ל דאלימא מילתא דשטרא לענין הודאה כמו בשטר גמור וא"כ למה לא יהנה גם לענין שעבוד לר' יוחנן ובערב אינו גובה רק מב"ח. והתו' לא תירצו מתחילה רק דלמה לא יועיל גם לבן ננס ולר"ל. לכן תירצו דלא הוה שטר גמור לכן לא מהני גם לגבות מב"ח אבל לר' יוחנן קשה כנ"ל דאין חלוק וזה שהגי' מהרש"ל לר"י וכונתו לר' יוחנן. דאל"כ דכוונתו לר"י בעל התוס' למה לי' להגי' רק במקום "פר"ת" שנ"ל לפ"ה ולא יותר. ומהיכן ידע הרש"ל שזה קושית ר"י אבל לפמ"ש ניחא דר"ל לר' יוחנן [או ר"ת ר' ישמעאל] ומהרש"א ז"ל דל"ג בדברי הגהת מהרש"ל תיבת לר"י ולכן הקשה עליו אבל ברור כונתו כמ"ש. ודע דערב שיוצא כו' הוא משנה סוף ב"ב וע"ש במהרש"א שכתב בסוגיא. ברייתא ודו"ק:

דף קד ע"א ד"ה ומרתא בת כו' ולי נראה דאליבא דכ"ע כו' עכ"ל התוס' ר"ל דאביי לא הקשה אליבא דבר קפרא קושיתו אבל כוונתם דמכל מקום הא דתני ר' יוסף לפום גמלא כו' קאי גם אליבא דב"ק כמ"ש דאי לא תימא הכי כו' וכונתם להוכיח מפי' ר' דלדבריו כל הסוגיא לא אתי' אליבא דב"ק. ומיושב קושית מהרש"א ועי': **ע"ב** ד"ה אמר רב הונא כו'. המהרש"ל הגי' הואיל וגובה בה לרב וכוונתו הואיל וגובה תוספת לרב בכתובה א"כ אין ראיה משטר כתובה וכמ"ש המהרש"א בכונתו אמנם מה שהק' המהרש"א עליו דאימא היכא דלית לה תוספת קאמר. לא ק"מ דרב סתמא קאמר ותדע דאל"כ מאי מקשה הגמ' מגרושה דלמא מיירי ביש לה תוספת ולכן דוקא בגרושה. אבל באלמנה מחלה. אלא ע"כ דרב מיירי אף ביש לה תוספת. ומקשים התוס' שפיר. אבל לפי' מהרש"א קשה טובא דמאי מקשים התוס' הא אע"ג דר"מ סובר דכתובה אינו גובה עיקר. הא לאו כולהו כהי דינא גמירי ואכן אמדינן דעתה דמחלה. הא י"ל שפיר דלא מחלה מדנקטה שטר כתובה דלמא היא סוברת דהדין הוא דבכתובה גובה עיקר וכמ"ש הרא"ש כעין זה בהכותב בסי' כ"ח ועי' פ"ק דקדושין ואדרבה חזינן שמסרה השטר כתובה מוכח מזה אומדן דעתה דלא מחלה אבל לפי הגהת מהרש"ל א"ש. ודו"ק:

דף קי ע"א ד"ה ברש"י ד"ה ומ"ש בעל עולם כו' וכיון דבהדדי אתו לגבי כו' עכ"ל רש"י. פי' דלרב ששת נמי יכול להיות דבעל הבינונית תבע ברישא כגון שהיה המלוה השני. וסבר דהוא יגבה החוב לבד ולא הראשון וכטעמא דאדמון אילו הייתי חייב כו' דלאו כ"ע דינא גמירי וכמ"ש בפ"ק דקדושין והיה מן הדין שיגבה מן הא' זבורית. לכן פרש"י דבהדדי אתי למגבי כו' ולפמ"ש א"צ למ"ש המהרש"א וא"ש ודו"ק: **ע"ב** בד"ה בהא לימא אדמון כו' לרווחא דמילתא פי' כן. עכ"ל. והנראה דרש"י פי' כן בדיוק ומקודם נייתב בגמ' דקאמר ה"ד אי דמטא זמניה כו' ועי' בעל המאור הביאו המהרש"א בא"ד שכתב ליישב הא דפריך הגמ' לר"ש ולא לר"כ. וז"ל שניין אליבא דר"ש אבל לר"כ אע"פ שהגיע זמ"פ הראשון קודם להלוואת האחרון לא הפסיד המלוה הא' לפי שיכול לומר לכך לויתי ממך שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זבורית כו'. והרמב"ן השיב עליו לגבות בינונית מה לו ללוות בל"ז יכול לגבות ממנו. ולהגבות זבורית יעשה כן לאחר גם אין דרך כ"א כן ע"ש. והנראה לי ליישב קושית בעל המאור לפי דרכו אשר לא יפול קושית הרמב"ן והלא בשום לב להבין פירש"י ד"ה בהא כו' אשר כתב המהרש"א דלרווחא דמילתא פי' כן והנראה דרש"י בדיוק פי' כן משום דזה לא הוה תברא דלכך הוצרך להלוות משום דלא מטי זמני ולא היה יכול לגבות ממנו בתורת פרעון הלא כיון דס"ם הלוהו כסך הראשון ואגל הלוה אין כ"מ. א"כ היה יכול לפעול לגבות ממנו בתורת פרעון ולענין מאי ימאן הלוה לעשות כן. והנה באמת אם זמני הפרעון של שניהם שוים ביום אחד ממש. ויש מזה הוכחה לאדמון אבל אם זמ"פ השני אינו בזמ"פ הראשון בין לפניו בין לאחריו שפיר יש נ"מ דאם זמ"פ הב' קודם לזמ"פ הא' יגיע מזה טובה לא' ונוח לו וכמ"ש רש"י כנ"ל. ואם זמ"פ הב' לאחזמ"פ הא' מגיע מזה טובה להב' ובקש ממנו שיגמול לו טובה. ולכן פריך הגמ' לקמן שפיר לאדמון דליכא הוכחה. רק שאינה כ"כ קושי' חזקה כמו הקושי' הא' בסברא. לכן בקמייתא קאמר בהא לימא אדמון כו' בתמי' עלומה משא"כ בתר הכי אמר ומ"ט דאדמון. וכ"ז בלא מטא זמניה משא"כ במטא זמני' הדרך לגבות החוב תחילה ואם ירצה ללוות עוד יבקש ממנו אח"כ וא"ש פרש"י מאד שהעיר המהרש"א. וכ"ז לרב ששת אבל לר"כ י"ל דמיירי בלא מטא זמני' רק שזמני פרעון שוים. וא"ל דמאי נ"מ להלוה וכנ"ל היה לו ליתן בפרעון דשפיר נ"מ אם ללוה הא' זבורית ולהב' בינונית ועדיות וזה גובה וזה גובה. ובזה ליכא קושית הרמב"ן ולכן לר"כ לא ק"מ רק לרב ששת וא"ש בס"ד ודוק היטב: **סליק בס"ד**

חלופי גרסאות ע"פ נ"י ממסכת כתובות

דף ה ע"ב תוס' ד"ה דם כו' נטילת נשמה "אלמא". צ"ל "אלא". וכ"ה בדפו"י:

דף ו ע"א תוס' סד"ה הא. ועי"ל דכל דבר שאדם עושה במזיד כו' עי' בהגר"א א"ח סימן ש"ט ס"ק י"ח מש"ש אבל תירוץ אחר שכתבו דבמתכוין לא גזרינן שמא יסחוט אינו נ"ל דא"כ כו'. וצ"ע שלא הביא דברי הג"א בזה ע"ש:

דף י ע"א תוס' סד"ה הואיל כו' וחשו כדי כו'. ר"ל לפי' ר"ח בתוס' לקמן פ"ד א' ד"ה לכתובת ובגטין שם ד"ה משום. וז"ש כאן אליבא דר"מ דלהכי לא הוי כתובת אשה בעידית משום שלא יפרשו כו'. ומ"מ ס"ל לר"מ בבינונית ולא בזיבורית משום שחשו ג"כ כדי שיקפצו כו':

דף יא ע"א רש"י ד"ה גדול שגדל בהפקירות. כ"ה בדפו"י:

דף טו ע"א רש"י ד"ה אמרי דבי ר"י כו' "והרג זה". כ"ה בדפו"י ובדפוס פד"מ הליגוהו בעגולים למחקו. ובדפו"ת טעו והליגו רבועים במקום עגולים:

דף כז ע"ב גמ' מעשה בא לפני ר' "באדם אחד". בב"ק הגירסא "בתינוק אחד". ועי' בהגר"א אה"ע ס"ק ב' מש"ש "וגם מ"ש ומעשה כו' דמשמע בשביל שהוא קטן לא משמע כן דאמר באדם אחד ומשמע בגדול". ובודאי גירסת הרמב"ם היא כמ"ש בב"ק:

דף לג ע"ב תוס' ד"ה לאו כו' אבל קנס כו'. ע' רש"ש והדבר מפורש בירושלמי סוף פרקין וספ"ה דשבועות גבי מעשה דר"ג. ויאמרו לו לא י"ש הר"א שאין אומרים לו לא י"ש. ועי' רשב"א בב"ק ע"ד ב':

דף מג ע"א תד"ה עשו כו' "אמאי". בדפו"י מאי: **ע"ב** רש"י ד"ה אמר ר"ז כו'. עי' חלופי גרסאות מ"ק כ"ה ב':

דף מד ע"א תוס' סד"ה משום כו'. עי' בהגר"א ח"מ סי' ר"מ ס"ק ה': **ע"ב** גמ' מתקיף לה רב "אחא". בדפו"י "אדא". וכן בתוס' ד"ה הלא"ה. דלא בעי רב אדא:

דף מה ע"ב רש"י ד"ה לנקות. צ"ל לוקה. וכ"ה בדפו"י:

דף פב ע"ב תוס' ד"ה בתחלה. אי נמי "לא". צ"ל "לה". וכ"ה בדפו"י:

דף פג ע"א גמ' וכדרבא כו' מאי כגון זו כדר"ה כו'. ע' תשו' רע"א סי' רכ"ד סוף אות ב' בהג"ה מש"ש ודוחק לומר דרבא ס"ל כר"ל כו'. והרי מפורש בגמ' הכא וש"מ דרבא ס"ל כר"ה:

דף קו ע"ב תוס' סד"ה כדאמר כו' דגבי הקטרה הוא דכתיב "מלבד". צ"ל "ומלבד" בוא"ו וכ"ה בדפו"י:

דף קז ע"ב תד"ה הני. ובפ' כל שעה משום דמגרפי. לפנינו ליתא זה בפסחים שם וע' רש"י שם ד"ה ה"ג יורקי כו':

דף קט ע"א גמ' שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו. ע' הפלאה ודבריו תמוהים ע' תוס' ריש ב"מ וריש ב"ב וש"מ:

בראש פי"א סי' ב"ד אבל נמצאת שדה שאינה שלו נזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס. וכ"ה בר"ף. שכן היתה גירסתם במימרא דרבא בגמ' דערכין שם. וכן היתה גירס"י שם ע"ש בד"ה אבל נמצאת כו'. ונשמט בגמ' שלנו מן אפוטרופוס עד אפוטרופוס:

בתוספתא פ"ב יפה כח שטר ששטר מוציא אשה מבעלה משא"כ בעדים כו' יפה כח שטר מכח כסף כו' "ששטר גובה מנכסים משועבדים משא"כ בכסף". הנך תרי בבי נתחלפו. וברישא צ"ל "ששטר גובה מנכסים משועבדים משא"כ בעדים" ובסיפא צ"ל "ששטר מוציא אשה מבעלה משא"כ בכסף". ובירושלמי סוף יבמות [והובא בר"ף שם] מייתי לה לרישא. דהתוספתא כראוי כנ"ל. ובגמ' קדושין כ"ז א' מייתי להסיפא דתוספתא כהוגן כנ"ל:

השמטות למסכת יבמות

דף כד ע"א רש"י סד"ה הא מיעט כו' "קטן". בדפו"י "קמן". וכנ"ל:

דף לט ע"ב תד"ה ולשום. דקאמר סתם. ר"ל בפ' הכע"י כ"ו א' (וע' מסד"ב ורש"ש):

דף מט ע"א תוס' סד"ה שמעון. ע' רש"ש ול"נ עוד ראיה כו'. וע' תוס' לעיל מ"ד ב' ד"ה עשאה וש"מ:

דף ס ע"א תד"ה שאינו. דכתובת בעולה דרבנן. ואינה אלא מנה. כ"ה בתוס' הרא"ש:

[נעתק מגוף כ"י קדשו בכרך לקוטיו שת"י ר"א ק"ם]

פ"ג משנה ו ויתומים מתאלמנים. נקט כאן שנים וזו חילוק אונס למפתה :

פ"ו משנה ג פוסקת לכהנים כו'. משום שמרויח וכמ"ש בירושלמי : שם וכנגד הכסף כו'. נ"ב כטעם הירושלמי משום שכיח מכלה כליה ועמ"ש לקמן במשנה : שם שום כמנה ומנה שום כו'. כפי' הר"ש דעד כאן מיירי שהכתב הכניסה וכמה יכתוב בכתובה ובמשנה מדבר שכתוב בכתובה שכל כך הכניסה ובמה מכניס לו וכן בהסיפא שום כמנה היא כו' ונכתבת כו' ועל זה צריך בגמרא הייט רישא כו' וכמ"ש תוס' שם בד"ה תנא כו' אבל מ"ש בד"ה ובספתן

פוסק כו' לא מראה אלא דומיא דרישא דכתיב פוסקת לכהנים לו מנה ונותנת שום וצריכה יותר משום שכיח מכלה הכלים ס"ס אם הוא פוסק ומכניס כלים בשום מכניס מקום שמות משני שכיח מכלה :

משנה ד פוסק לכהנים. מיירי ג"כ כמו בבבא דרישא שום כמנה כו' שכתב בכתובה שכל כך הכניסו לו וכמה חייבת נכסים ואמר שכל סלע שנותנת כו'. וגמ' דפריך הייט פוסק כו' ר"ל דגלגל מרישא ולא רישא ממש : סליק

מראה כהן למסכת כתובות

חדושים והגהות מהגאון המובהק כו' מוהר"ר בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ דווילנא.

דף ו ע"ב ברש"י ד"ה שמתייחד עמה. דתניא במסכת כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. נ"ב שלמד זאת מן המסורה [illegible]
[illegible]
ות"ו כלומר כשברכו ות"ו ברכות [דברכות חתנים שהם לבד מברכת בפס"ג] ואולם יש להוסיף לענ"ד דמזה יש סמך ג"כ לד' הרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' אישות ה"ו דאין מברכין ברכת חתנים אם היתה נדה עד שתטהר ע"ש וי"ל דלזה ג"כ רמז המסורה הנ"ל דרק אחר שטהרה ממקור דמיה או במקהלות ברכו ה' כו' דהיינו ברכת חתנים כמש"ל אך באמת הך קרא דוטהרה ממקור דמיה קאי רק על טהרת קדש ומקדש לבד דאחר והקריבו כו' והיינו אחר מ' לזכר ופ' לנקבה כתיב האם אבל לבעלה כבר מיתרת בסוף שבוע לזכר ושבועיים לנקבה ואולם נ"ל דיש להסמיך מזה דבר המנהג שנתפשט בכל ישראל שאין בועלין על דם טוהר וכמ"ש בהגה"ה סימן קצ"ד ס"א דאף שמן התורה אפילו ראתה דם בימי טוהר טהורה לבעלה [ולקודם שמאה אפי' לא ראתה אז כלל] מ"מ כבר נתפשט המנהג ע"פ הגאונים ז"ל שאם ראתה דם בימי טוהר טמאה לבעלה כנדה גמורה וכ"ל דגם דינא דהש"ס בנדה ס"ו דתבעוה לינשא ונתפייסה דצריכה לישב שבעה נקיים משום שמא ראתה או דם ע"י חימוד נוהג ג"כ בזמנינו ביולדות בימי טוהר שלה כגון שגירשה בעלה מקודם ג' חדשים כשהיתה מעוברת ואחר שילדה מת הולד [וקי"ל לקמן דף ס' דמת מותר] ואחר שבועיים לנקבה טבלה ובתוך ס"ו יום של ימי טוהר שלה תבעוה להנשא לאחר : שם ברש"י ד"ה מידי דהוי אקידושא כגון כי הוא יום תחלה למקראי קודש. ג"ב כ"ה בהרמב"ם פ' כ"ט מה"ש ה"ב ודלא כהאחרונים ז"ל בזה במג"א סי' רע"א ס"ק מ"ב שחלילה לשנות נגד רש"י והרמב"ם ז"ל בזה :

דף כו ע"א בגמ' תניא ר"ש ב"א אומר כשם שתרומה חזקה לכהונה כך מעשר ראשון חזקה לכהונה. נ"ב חסר כאן שתי תיבות בחילוק גרסת שכן הוא בתוספתא כאן רפ"ג ופאה פ"ד ע"ש : שם בגמרא הכי במאי עסקינן כגון דמוחזק. נ"ב הגיון מאות ד' בעין משפט נדפס כאן בטעות ושייך למטה בסוף הדף על תיבות אלא הכא במאי עסקינן :

דף לט ע"א בתוס' ד"ה שלש נשים. במוך אחר תשמיש. נ"ב והוצרך ר"ת לחדש בזה דמיירי אחר תשמיש דוקא אף שאינו שייך כלל לקושייתו בזה דלכאורה על עיקר קושייתו דדרך תשמיש ליכא משום השחתת זרע כלל פשוט דהו"ל למימר בזה רק דמשמשת במוך דצריכות לשמש קאמר ולעולם דבכל הנשים ג"כ מותרות באמת לעשות כן רק דבאמת דר"ת ז"ל מפרש בדברי רש"י ז"ל ג"כ דמיירי רק אחר תשמיש ואפ"ה ס"ל דבשאר נשים אסורות ג"כ לאחר תשמיש וע"ז הקשה ר"ת דלאחר תשמיש ודאי לא אמיר מקטנה ואיילונית כו' וכ"ה בתוס' יבמות י"ב בהדיא ולכן פי' דצריכות לשמש קאמר כו' ואחר תשמיש דוקא קמיירי אבל בשעת תשמיש ס"ל לר"ת דגם בשלש נשים אין שום סברא להתיר כלל וכהא ודאי דגם ר"ת אינו מתיר כלל ואולם הר"י ז"ל אידם בזה די"ל לרש"י באמת הנך שלש נשים אף בשעת תשמיש מותרות הן כמו שנראה קצת מפי' רש"י בנדה ג' דפי' שם משמשות במוך אהנך ג' נשים [וע"ש דמשמע לכאורה במוך שבשעת תשמיש] :

דף נב ע"ב בגמ' רצה פודה רצה אינו פודה. נ"ב גי' הרי"ף והרא"ש ז"ל ד' רבי וכו' דהלכה כרבי בזה ע"ש :

דף עז ע"א בגמ' ומי אמר ר"י הכי. ונ"ב בב"מ ל"ח גרסינן והא אמרה רבי יוחנן חדא זמנא כו' ע"ש ואת"ש שפי כגי' דהתם ולא כגי' רש"י ז"ל כאן דהלשון דחוק קצת בזה :

דף פג ע"ב בגמ' למאי נ"מ לכדרב יוסף. נ"ב כלומר דלכאורה ודאי דהך הלכתא גם בעורר היא דמדפסיק הלכתא בהא מכלל דפליגי ואי בעומד נראה דגם ר' יוסף מודה כדס"ל אביי לעיל ולהכי קאמר לכדרב יוסף כלומר דאולי באמת אינו כן אלא גם בעומד ס"ל לר"י דמדין ודברים לבד קנו מידו והאה לחוד הוא דקא פסיק הלכתא דלא כר"י אבל בעורר אולי גם רב נחמן מודה בהא ולהכי א"ל דלא שמיע ליה כלומר לא ס"ל ר"ל דלא מסתבר ליה כלל שגם בעומד יסבור רב יוסף דמדין ודברים קנו מידו אלא ודאי דבעומד לא פליגי כלל רק בעורר הוא דפליגי וא"כ ממילא דלא קאי ההלכתא בהא רק במאי דפליגי דהיינו גם בעורר וא"ש (ועי' מהר"ם שי"ף שכתב שהלשון הוא מגומגם בזה ולמ"ש י"ל קצת כמ"ש בע"ה) :

הגהות במהרש"א [בחדושי אגדות]

פ"ה דף סב ע"ב בד"ה קרי עליה והחוט המשולש כו' כל המלמד את בן בנו תורה. נ"ב בקדושין ל' ובברכות כ"א איתא בנו לבד ול"ג שם בן בנו אך בקרא מפורש בן בנו וע"ש בקידושין ל' דפלוגתא דתנאי היא : סליק בס"ד

הגהות וחדושים למסכת כתובות

מאת הגאון המובהק וכו' מוהר"ר דוד לוריא זצ"ל מביחאוו ישן.

דף ב ע"א במשנה ליום הרביעי (ונוס' הירושלמי והרי"ף ביום). למסקנא דלא ניסאו נא' בשבת משום שקדו היא טורח ג' ימים שיהי' מוכן הסעודה ליום הרביעי כהוגן. ניחא דתני ליום ולא ביום. כלומר היא נשאת באופן שיהא הכל מהוקן ליום הרביעי. ולמסקנא דמסקי' דנבעלת נמי ברביעי ולא חיישי' לאקרורי דעתא אי לאו משום ברכה. י"ל דליום הד' היינו לומר שיכולה להנשא ,אף בתחלת יום ד' דהיינו בליל מוצאי ג' ולהבעל מיד. ולא חיישי' לאקרורי דעתא. ואיידי דתני בבתולה ליום תני נמי באלמנה. ובברייתא לקמן דתני נשאת בד' ונבעלת בה'. אה"נ דתני ברביעי ולא לרביעי : שם בעיירות. ובני כפרים נמי אף אם נושאין בד' הן סמוכין להתקבץ לב' וה' לעיירות כדאי' ריש מגילה : גמ' ועכשיו ששנינו שקדו. הרמב"ן וריטב"א שפי' לאפוקי טעמא דברכה. ואפשר לומר דלאו למיתלי בהא דשקדו קאמר. אלא רבותא קאמר דאפי' עכשיו ששנינו טעם דלא תנשא בא' משום שקדו. וס"ד כיון דלתקנות בנות ישראל הוא. כי הגיע זמן ובעיא מזונות ואמרה אי אפשי בתקנ"ח הד"א כגון זו שומעין לה. קמ"ל לפיכך כו' דמ"מ האי תקנתא יקרא דידיה נמי הוא ולא תליא במחילה דידה. וכ"מ לשון הר"ן שכ' דאי לא קפדי אנוס ואנוסה בסעודה ולא בברכה. משמע דבתרוייהו תליא מילתא : שם לפיכך חלה הוא או כו'. זו ואצ"ל [זו] קתני כדמפרשי' לקמן באיכא דאמרי : שם ואיכא דבעו כו' ואת"ל כו'. לפ"ד הגאונים והרמב"ם דאת"ל פשיטותא היא. יש לעיין מ"ט פסקו כל"ק כל הפוסקים ז"ל. ואי משום דרב אשי דתי פשיטותי' דרב אתאי. אדרבה מ' דר"א נמי ס"ל דבעו לה מיבעי' ובעינן פשיטותיה. ומלישנא דרבא דאמר לענין גטין אינו כן או אף לל"ב דאמר וכן לענין גטין דקאמר בגטין ודאי יש אונס. אין לס"ד דס"ל כל"ק דהכא נמי פשיטא לן. דהא ע"כ לל"ב נמי איכא אונס דמהני ודאי כאונס דפרסה נדה בשעת והתה. ואפשר נמי אונס דהגיע זמן בא' בשבת מדמי לה רבא לאונסין דגטין דקאי בה. אך עיקר טעם הפוסקים נראה משום דלל"ק פשיטא לן ולל"ב מבע"ל לא שבקינן לישנא דפשיטא לן מקמי בעיי' דאין ספק מוציא מידי ודאי. וכ"כ ז"ל בכ"מ כמ"ש בכללים בס"ד. והא דלל"ב נמי באת"ל פשיט ליה מ"מ דרך בעיא הוא : תר"ה מספי כו' נ"מ לענין מזונות. ובא' בשבת לדוגמא נקטי' יום א' מימי השבוע : ע"ב גמ' אלא לאו דאיתנים כה"ג. והפשוט מיתת חלתה היא (וכ"ש חלה הוא) אבל לא פרסה נדה בשעת והתה : ורב אשי קדחי כל אונסא לא אכלה. כלומר אפילו אונס דמחמתו כחלה הוא וכ"ש חלתה היא : שם מת וה"ה נחלה. ודתני מת לאשמעינן דבמעכשיו לית בה משום גט לאחר מיתה : שם משום לנועות ומשום פרוצות. לפ"ז בתנאי לבטל הגט כגון אם לא באתי עד י"ב חדש לא יהא גט יהיב ראוי להיות יש אונס. דליכא כאן חשש לנועות ופרוצות :

דף ג ע"א אשה נשאת בכל יום. מדנקט אשה ולא נקט בתולה. ודאי אאלמנה נמי קאי. ולדברי הר"ן דלא היו קובעין יום לאלמנה אי לאו משום בתולה. א"כ י"ל דבמקומות שב"ד קובעין בכל יום דליכא יום קבוע לבתולה (ואע"ג דמ"מ בלא טריח ליה איכא משום שקדו. לא חשוב זה קביעות כיון שכל אדם יכול לעשות כן אם ירצה. ולא עוד אלא דנראה אם שניהן מרוצין שלא להרבות בסעודה ומוחלין על הא דשקדו ודאי סגי. ופי' דטריח ליה שיעורו כפי שרוצין שניהם. שכ"א מהן יכול לעכב שיעשה סעודה כראוי לו ולה כמ"ש הרא"ש בשם ר' אפרים ז"ל) א"כ באלמנה ליכא קביעות כלל ולא חיישי' לשקדו דידה. ובכדי שלא יהא יום אלמנה קבוע יותר משל בתולה. דבבתולה כ"א יכול לטרוח. ובאלמנה לא שכיחי איכפי בטלני לגמרי תמיד. וי"ט בחל בע"ש. והרא"ש לקמן סי' כתב דלישנא דשקדו באלמנה דוקא באדם בעל. מיהו נ"ל דמדלא מדייק הש"ס כאן אליבי' דר"ש בר יצחק באלמנה מידי. היינו משום דמצו למימר דס"ל טעמא דברכה. דלאו חובה הוא ולא היו קובעין בשבילו יום כמ"ש התוס' ורא"ש : ע"ב מאי שקדו. עפרש"י ולדברי הרמב"ן בריש מכלתין דעכשיו ששנינו דקאמר רב יוסף לאו אדבריו קאי אלא אברייתא י"ל דהכא הוא דמהדרינן הכא מאי שקדו. אלא דנטר לה הש"ס עד דמייתי לה נמי ר"ש בר יצחק. ומפרש לה אתרווייהו : שם ומפריש׳ין את החתן כו'. לכאורה היה נראה דהך הפרשה הוי כההיא דלקמן דהוא ישן בה"א והיא ישנה בה"כ. אי לא דנימא דשבת תמירא להו לעלמא מנדה ואכל ולא אתי לזלזולי בה וכדאמרינן בהנזקין שלא נחשדו ישראל על השבתות. ומעתה להאי תנא בפרסה נדה ולא בעל. בלילי שבתות א"ל להחמיר כ"כ שיהא הוא ישן בה"א והבה"כ. דבלא"ה משום שבת חמיר ליה ולא אתי למיבעל (עריה"ז ס' אע"פ שכ' דנדה לאכל מותרת בהני ג' דברים ע"ש). ואפשר הה"נ לדידן בנשא ערב יוה"כ ופרסה נדה. אלא מדחזינן במקום שנהגו להדליק או שלא להדליק שעשו סייג לגדור בפני התאוה משמע שחששו שיעברו על איסור יוה"כ. וכ"ש להאומרים ה' עטיים דרבנן. וא"כ כי איכא נמי איסור נדה חששו. ולא עוד שמקום לומר כי לא בעל ונשא ערב יוה"כ מפרישין אותו לעולם דלא עדיף איסור יוה"כ מאיסור נדה דבכרת ואעפ"כ חששו בלא בעל דתקיף ליה יצריה (ואפשר ה"ה בט"ב אם לא בעל עדיין ונשא קודם ר"ח או אח"כ מאיזה אונס והכרח). אלא שמקום לומר כיון דיוה"כ לכ"ע אסור בת"ה ובדילי מיני' לא גזרו. וא"כ י"ל דבפרסה נדה נמי בנשא בעיוה"כ לא בעי הפרשה כ"כ וצ"ע לדינא : שם ובשני לא יכנוס. כלומר אע"פ שעקרוה לד' ואוקמוה אג'. ס"ד מ"ל ג' מ"ל ב' קמ"ל דמ"מ אסור. ורש"י ד"ה ובשני כו' כ' שטעם משום שקדו ב' ימים טכ"פ. ולא ידעתי למה לא פי' משום אקרורי דעתא דמ"מ איכא טפי כל שהזמן ארוך יותר. ומחמת האונס לשינויא דשר נכא לא לעיר ואשפרווא קאתי בשלישי. לכאורה כיון דתני מותר סתמא מ' אף בראשון מותר (וכמו ללישנא דאונס אבל דודאי שרי בכל ענין). ולפרש"י י"ל דיום א' ודאי יערת בלא"ס : שם ואיכא נמי כהנות. דהואיל ונאסרות לבעליהן (ונפסלות מתרומה) ימסרו עצמן למיתה אפילו דרשינן להו אונס שרי (לבעלה בבת ישראל ואין מחויב אף כ"כ למסור עצמה למיתה) ולכאורה מכאן ראיה כדעת החולקים על הרמב"ם שכ' דבמקום שאין מחויב אסור להחמיר ע"ע ולמסור למיתה. ועי' בהג"א כאן :

לברר דעת התוספות בענין ספיקא דאורייתא לחומרא

דף ט ע"ב תוס' ד"ה אי למיתב לה פסקו דאין מוציאין ממון בס"ס ואי איתא דס"ל כדעת הרשב"א. ע"כ טעם דס"ס מהני משום רוב. וא"כ בממון אין הולכין אחר הרוב. אם לא דנימא (דדעת התוס' גם בזה כהרשב"א בתשובה סי' ת"א דס"ס עדיף מרוב) : וסמך לדברי ראי' דהרשב"א סובר באמת דאין מוציאין ממון בס"ס כ"כ שם בשיטה מקובצת בשמו וכן הרא"ש שהוכיחו בתשו' יד אליהו ובשעה"מ דסובר כהרשב"א מדנתן טעם על בין השמשות שאינו יכול להטות תוס' יוה"כ דבלא"ה אסור משום ספיקא וכ"כ ג"כ בפרק כיצד הרגל דאזלינן בתר מיעוטי ואין מוציאין ממון בספק ספיקא אפי' מיד התופס : ומיהו לפי דברי תוס' סנהדרין (ג ע"ב) שכתבו דברוב גמור מוציאין ממון אין ראיה מזה (אך בתוס' כתובות (טו ע"ב) ד"ה להחזיר וברא"ש ובריטב"א ורמב"ן ורשב"א שם חולקין על תירוץ זה עי"ש ובשיטה מקובצת. וכ"ד תוס' ב"ק (כז ע"ב) ד"ה קמ"ל ע"ש) : אך באמת אין ראיה כלל מזה לפ"מ שמצאתי בשלטי גבורים ביבמות דכ' דבשטר ובכתובה מוציאין ממון ברוב. ע"ש טעמו בשם המרדכי ודו"ק : וראיה מזה דהאו"ת כ' בפשיטות בקת"כ אות ק"כ כראש דבריו דהתוס' יכולין להביא ראיה ג"כ מר"ג מדלא אשמועינן התנא רבותא דאפי' בשטוען זנית ברצון מאמנת. וע"כ דלא הוי רבותא כלל דהא יש לה ג"כ ס"ס. ואינה רבותא כלל יותר מהשתא ע"ש וא"כ לפמ"ש התוס' חולין (ס' ע"ב) ד"ה ר"ג דר"ג דיננה [דהיינו התם ר"ג] חיים למיעוטא וא"כ אי סברי כהרשב"א ע"כ דלמ"ד דלא חיים למיעוטא לא ס"ל ס"ס כלל נשארת הקושיא דניתני רבותא טפי דאומר ברצון זנית כנ"ל. וע"כ דסברי כהרמב"ם : ואי קשיא השתא נמי דסברי כהרמב"ם מ"מ למאן דלא בעי ת"א מב"ת ע"כ סובר כהרשב"א וא"כ הקושיא במקומה עומדת על ר"א דסבר כריתות (יח.) דכוי תיובין א"ת על חלבו ולא בעי ת"א מב"ת וא"כ סובר כהרשב"א וא"כ ס"ס מטעם רוב וא"כ בממון אין מוציאין בס"ס ואלתי תקשי ליתני זנית ברצון. ז"א (לפמ"ש לעיל דס"ס עדיף מרוב, בלא"ה ניחא) דכיון דלר"ג ליכא רבותא לא קתני. ורא"ש מייתי ולית הלכתא כוותי' במאי דלא סבר כר"ג ודו"ק : ולפמ"ש מתורץ דברי רש"י חולין (ס ע"ב) דפירש שר"ג כנו של רבי. דרש"י ג"כ מהסוברים כהרשב"א לידוע והוצרך לפרש כן וכנ"ל : שוב ראי' דהתוס' ס"ל כהרמב"ם דלפי מאי דסוברים דר"ג חיים למיעוטי וג"ל ס"ס תיקשי להו הא (דדף יד) דקאמר ר"ג עדיף לי' שמא ושמא דאפי' ס"ס לא מהני. וא"ל דר"ג ל"ל ס"ס כלל וע"כ דסברי כהרמב"ם. והרשב"א ע"כ סובר כרש"י דר"ג דחולין היינו כמו של רבי ודו"ק : אך לכאורה יש להוכיח מדברי התוס' חולין (יא ע"ב) ד"ה לר"מ דכתבו משמע דלית הלכתא כותיה דלא כהרמב"ם. דלהרמב"ם לא מוכח מידי דקושית הגמ' דוקא לר"מ דלא בעי ת"א מב"ת כריתות (יח) ועי' בכו"פ בית הספק שכתב כן על אופן אחר. וע"כ דסברי כהרשב"א : אך כל זה לפי תירוץ המפרשים דסוגיא דחולין אזלא למאן דלא בעי ת"א מב"ת אבל לפי מה שכתבתי בקונטריסי דאפי' למ"ד דבעי פריך א"ש ודו"ק : ודעת ר"י הזקן והאו"ה והאגודה דסברי דס"ס במקום דאיתחזיק איסורא לא אמרי' וטעמייהו דכיון דאיתחזיק איסורי ואסור מה"ת בספק א' וספק ב' מדרבנן ע"כ כהרמב"ם דאי כהרשב"א לא משכחת ס"ס דברי' ודוק היטב : וראיתי להרב פני יהושע בקונטרס אחרון למס' כתובות סי' מו ע"ש שהרחיב הדיבור בענין ס"ס במקום דאיתחזיק איסורא ומשוי ליה להרשב"א כתשו' סי' ת"א טועה ומקשה עליו הרבה קושיות ולדעתי לא כוון יפה. א) קושיתו הגלומה והיא קושיתו הראשונה על הרשב"א דס"ס עדיף ולכל הפחות לא גרע מרוב דר"ג ל"ל ס"ס בשמא אע"ג דמסייע לי' רובא דמשפחה ואולי בתרי רובי סובר כדאמרי' לקמן. קורא אני עליו ולאין אונים עצמה ירבה דלק"מ דמר"ג גופי' ודאי לק"מ דרש"י פירש שם דלר"ג לא מהני תרי רובי ג"כ וכן פי' הרשב"א בחידושיו לכתובות הובא בשיטה מקובצת. ואי דקושיתו עלי' דהלכתא איך פסקינן באלמנת עיסה כר"ג ובתרי רובי כר"י ודו"ק. אחר המחילה לא דק דמי הגיד לו דהלכתא כר"ג באלמנת עיסה. ומ"ש מפ' י' יוחסין אין משם ראיה כלל. דלא קאמר שם בהדיא בדף עה וק"ל ואדרבה מצאתי להרשב"א בתשובות שכתב וז"ל ונקטינן דר"ג פסיל אפי' בתרי רובי ומיהו אנן קי"ל כותי' רק בטענת ברי אבל בשמא לא. עכ"ל בקיצור. נמצא דפסק להדיא כר"י באלמנת עיסה וכן משמע קצת דקיי"ל כל עדות הלכה : ב) מה שהקשה על ראי' הרשב"א דהכא איכא ס"ס ורוב בהדי' באמת לכאורה קשה על לשון הרשב"א שם בתשובי' דמשמע דמפרש כפי' התוס' בפי' אלמנת עיסה. אך לפי הנראה מדבריו בהא דתרי רובי שהבאתי שמפרש כפרש"י או כפי' ר"י טוב עלם וא"כ איכא רובא בהדי ס"ס כלל ודוק. ג) מאי דהקשה דהרי טומאה דאסור בהו אפי' ק' ספיקות ושרי' בהו רובא. לא דק דהכר הביא התוס' ב"ב (נה ע"ב) ד"ה ספק פסק רש"י ורשב"ם דלדידהו שרו רבנן ס"ס בטומאה (ורק לפיר"ת הוי כן). אך הנראה דקושי' התוס' ממתני' קשיתי' דקתני כל שאתה יכול להרבות ס"ס טהורי וכבר פירשה יפה הרמב"ן בחידושיו ע"ש. ד) ועל ארבעה לא אשיבנו מה שהקשה דאע"ג דס"ס הוי כרוב אכתי לא מוכח הוכחת הרשב"א דכיון דרובא וחזקה ר"ע. כ"כ ס"ס. דברוב נמי מדרבנן אסור כדאיתא ביבמות (קיט ע"ב). נ"ל ליישב דהנה הקשיתי לשאול מה ישנה על הסיא דרוב מלויין דסמכינן ארובא אפי' לכתחלה אע"ג דיש חזקת איסור וכידוע ועי' בהלפס ובהרא"ש והיכא דראה א' וכנ"ל. והייתי תמה בזה עד שמצאתי בשלטי הגבורים למס' יבמות שהקשה קושיא זו ותי' דרובא דהתם הוי רובא דשכיח והוי רוב ואפי' מדרבנן סמכינן עליו נגד חזקה עכ"ד בקיצור וא"כ ה"ה ס"ס דלהרשב"א עדיף אפי' מתרי רובא וכמ"ש בחי' לכתובות בתרי רובי הנ"ל ודאי שרו אפי' מדרבנן ודו"ק כי זה נ"ל ברור לתרץ דעת הרשב"א בתשובה. ה) מה שהקשה מכרי ושמא ע"ש כבר ייחשבה הוא בעצמו דהרשב"א סבר דעי"א נאמן באיסורין אפי' בברור אפי' איתחזיק איסורא וכ"כ הרמב"ן ביבמות ר"פ האשה רבה : ולפי הרשב"א שהבאתי בסמוך דכ' בהדיא דס"ס עדיף אפי' מתרי רובי שוב נפלו כל הראיות שהבאתי מקודם דתוס' סברי כרשב"א דלפ"ז להרשב"א ג"כ אף למ"ד דחיים למיעוטי מ"מ אזיל בתר ס"ס וכן בממון מוציאין בס"ס ודוק. רק מזה יש ראיה דהתוס' סברי דלא כהרשב"א כיון דהם מפרשים אלמנת עיסה דאית ביה רובא וסוברים ג"כ דלר"ג נמי שרי תרי רובי וא"כ אי איתא דסברי כהרשב"א תמאר קושית הפנ"י וכנ"ל וע"כ דסברי כהרמב"ם : ולענין ס"ס במקום דאיתחזיק איסורא הנה כבר כ' דסוברים כהרשב"א בהא דסד"א לחומרא סוברים ג"כ כוותי' בהא דס"ס במקום חזקה לאיסור אמרי' כנ"ל : א"ב דעת הרשב"א בתשו' סי' ת"א והרא"ש (כמ"ש לעיל דסובר כהרשב"א בהא דסד"א) ורש"י בכמה מקומות ותוס' בכמה מקומות דסוברים כהרשב"א דאמרי' ס"ס במקום דאיתחזיק איסורא והרמ"א בתורת חטאת וביו"ד סי' ק"י וספרי חדש והגט פשוט ושארי אחרונים מחכמי בעלי התשובות ספרדים סברי דאמרי' ס"ס במקום דאיכא חזקה לאיסורא. וכן הר"ן בתשו' ובקדושין : ודעת הסוברים כרמב"ם אינו מוכרח שיחלקו על הרשב"א בזה : רק ר"י הזקן והגודה ואו"ה והרא"ש בבדק הבית חולקין ואוסרין. לכן יפה סמכו חכמי הספרדים לענין עיגונא אדעת המקילין דהסס רוב בנין ורוב מנין. הנלענ"ד כ' היום יום א' א' דר"ח כסליו תקע"ה לפ"ק גמרתי פה ק"ק ביחאוו ישן יצ"ו :

בהא דסד"א לחומרא אי הוי מדאורייתא (ושייך לענין הנ"ל)

לשון הרמב"ם פ"ט מהל' ט"מ הלי"ב דסד"א אסור רק מדרבנן ע"ש וכה"מ. והגי' הכ"מ בדבריו דהיכא דיש איסור כרת אסור מדאורייתא. וכ"כ לתרץ קושית הרשב"א בת"ה דף קנ"ב ובתי' לקדושין דף ע"ג והר"ן שם ובתשו' סי' נא מא"ת : ולפי פירוש רוב המפרשים דאתי למעוטי איסור לאו קשו בה המפרשים טובא : א) דהרמב"ם כתב מקודם כגון שבת ועריות דאית בהו בודאי כרת וכן הק' בס' כפת תמרים ובאמת הא לא איירי' דשבת כוונתו לאו דמחמר והבערה אליבי' דר' יוסי ועריות יש ג"כ רק לאוי בחיבוק ונישוק (ונגיעה להרמב"ם כן שמעתי) : ב) הק' בספר מרכבת המשנה מסוטה (כט) מימרא דר"ג דמוכיח רומי' דפסוקים החילוק בין יש בו לאין בו דע"ל ומנ"ל הא קרא דוהבשר דמטמא איירי בטומאת הגוף דהוי כרת וקרא דמעשר איירי בטומאת בשר דהוי לאו את"ד. ולק"מ דהבר הקשו כל המפרשים איך כתב הרמב"ם דס"ט הוי מדרבנן הא הלכתא גמירי לה מסוטה (ויש מתרצין וכ"כ ביד אלוי' דהלכה למשה מסיני הוי מד"ס ואינו דהרמב"ם אין סובר זה כמו שהאריכו המ"א והרשב"ץ. ועוד דמקרא דוהבשר נפקא לן ג"כ ודו"ק) ועכצ"ל דכוונת הרמב"ם ספק דלא יליף מסוטה כגון ב' בני אדם שנטמא א' מהם וא"י איזהו או ספק הטילה בו אשה נפל וכמ"ש ברמב"ם מקודם. הא שאר ס"ט נפקא לן מסוטה דטמא וא"כ טמא אפילו איסור לאו דבסוטה אחר שזנתה הוי ג"כ רק לאו ורב גידל ע"כ רוצה לוקי תרוייהו ברש"י מדלא אוקי חד בכה"ר ודוק : אך לכאורה עדיין ק"ק על הגמ' ל"ל צריכותא דאי לאו הל"מ מסוטה ה"א וכו' לימא דס"א חד בלאו וחד בכרת דלא שייך תירוצי'. גם זה לק"מ דע"כ הגמ' חדא מתרתי נקט. דה"כ הוי מצי לשנויי דאי בלא סוטה ה"א דהיכא דיש חזקת טהרה טהור ונפקא מסוטה דאפ"ה טמא וכמ"ש בתוס' חולין ט' ע"ב ד"ה התם ושארי מקומות ודוק : אי קשי' על גי' הכ"מ הא קשי' דביבמות [דף קיט] גרסי' ומי שני לן בין איסור כרת ללאו. וכ"ה מהר"י טראני תי"ד סי' ב' ע"ש : לכן הייתי מפרש בדברי הכ"מ דכוונתו לתירוץ הפרי חדש דהיכא דאיתחזיק איסורא מודה הרמב"ם ופוסק כמ"ד דבעי' ת"א מב' חתיכות וזהו כוונתו. ומזהו כאי' כרת שמביא עליו א"ת דהיינו א' מב' חתיכות אסור. שוב מצאתי

מצאתי בספר כפת תמרים ע"ש: וקושית החילוק מחולין דף יא נ"ל לתרץ דהתם נמי יש חזקת איסור דבהמה בחיי' בחזקת איסור אא"כ הוברר שנשחטה בהיתר והכא עדיין לא הוברר היתירה וגם הספק דטריפות ודוק כי נכון הוא: ומה שתירצו ספרי חדש ומהרי"ט ערלאי דבמקום דאפשר הספק להתברר אסור מדאורייתא והכא אפשר לברר ולבודקו רק דאסור לשבור עצם. תמוה בעיני דע"כ לדוחא מקשי הגמ' וכ"א נבדקי' דכתי' תמימה וכדומה. דהרי לבסוף דמסיק אתי' מהחיטה פריך ויתוש שמא במקום שחיטה נקב הוי. ואי הוי סבר הרמב"ם כריב"א שבתוס' חולין כח דלנקב יש בדיקה מתוך הוי א"ש. רק דקשה קושי' תוס' שם על ריב"א (ועי' מהרש"א והבן) ועוד דאכתי ניחוש לספק דרוסה (ושמא סוגי' דהכא למ"ד אין חוששין עדיין צ"ע בעיני): ומה שמק' בפרי חדש על הרמב"ם מספק ממזר מקדושין עג ל"ל תרי קראי ע"ש. נ"ל לתרץ בס' שכ' הוא עצמו דלדעת הרמב"ם ס' פלוגה דס' איסורא וא"כ איצטריך למישרי' והא דבטומאה נמי שרי ואיצטריך למישרי' וא"כ ה"א כס"ח דבכ"ע אסור ורק במה דגלי קרא שרי' איצטריך קרא אחרינא לגלוי דבכ"ע שרי'. דהשתא ליכא למימר ג"כ דבכ"ע אסור ורק הכא דגלי קרא א"כ לא ליכתוב איסור גבי טומאה וממילא הוי ידענא דדוקא בהנך תרי דגלי קרא שרי'. דל"ל דמסכך תרי קראי ליגלף בעלמא דשרי' דא"כ לא לכתוב רק חד. ומדאיצטריך ש"מ דטומאה אסור ובכל מקום נמי אסור וע"כ אתי קרא דטומאה לגלויי דליגלף מסותר אע"ג דהוי ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים וקושי' הפר"ח ודו"ק כי הוא חריף: ולהרשב"א וסייעתו איפכא ס"ח דס' שרי' ואיצטריך דוהבכר לאסור ס"ט וה"א בכ"מ אסור וא"כ איצטריך חד קרא בקידושין למשרי ואי איתא דהתורה רוצה להתיר ס"ס די באלו הב' פסוקים דממילא הוה אמרינן כס' שחילוקה דאתי קרא לגלויי דבעלמא נמי שרי וכ"ל קרא הסני למישרי וצ"ל דאורי דבכ"מ ס"ס אסירא ובזה א"ש כמה קושיות לפירושו של רשב"א ודו"ק: ומאי דמקשי הפ"ח טוב על הרמב"ם מאי מקשי הגמ' מ"ט שתוקי מותר הא כל ס' כן. נ"ל לייאשב בפשיטות דהגמ' מקשי מ"ש דהכי שרי' והכי אסירי ודוק ואח"כ מצאתי כעין זה בס' שער המלך שתי' כן קושי' הפר"ח דבסמוך: ולפמ"ש בדעת הרשב"א מיושב היטב קושי' הפרי' חדש עליו מהא דהוי דוק ותשכח: וגם בלא"ה לק"מ מהוי דיש שם חזקת היתר דהיינו חזקה ע"י אמו דקי"ל חלב שליל מותר. וכן תירץ בס' שער המלך בשם מהר"י אשכנזי ע"ש באורך:

אי קשיא על הרמב"ם הא קשיא דאמרי' בחולין עט ריש ע"ב וסימנין דאורייתא ואי איתא לדהרמב"ם מנ"ל הא מדאורייתא בלא"ה שריא ורבנן הוא דאחמור על ספיקא והם אמרו דספיקא אסור והם אמרו דסמכינן אסימנין דבדרבנן ודאי סמכינן אסימנין אפי' הם מדרבנן כמו גבי אבידה וצ"ע לעת הפנאי: ובזה הקשני א' אמאי לא הקשיתי מהא דאמרי' בכ"מ לענין עיגונא דאי סימנין דרבנן לא סמכינן עלייהו ואמאי ספיקא הוי ומדרבנן אסור ומדרבנן סמכינן אסימנין. ותירצתי לו דהתם אסור מדאורייתא דיש חזקת איסור דהיינו חזקת אשת איש ובהא מודה הרמב"ם דאסור מדאורייתא וברור ודוק היטב: ולפי הפ"ח דהמקשה מבוי שיש ב' פסוקים לאיסור וא"כ לכאורה ק' טוב על הרמב"ם דלא שייך תי' הנ"ל שבד"ה מה. יש לתרץ באופן אחר דס"ח דספיקא שרי' ואיצטריך חד קרא בממזר למישרי. ואיצטריך תרי קראי חד לאסור כוי וחד לאסור ס"ס. וא"כ ה"א דבכ"ע אסור דאי ס"ד שרי' לא לימא קרא דשרי בממזר ומקרא דאיסור לא מצי למילף דהוי ב' כתובים. וכי רחמנא קרא ב' למישרי למימר דבכ"ע שרי'. ואי קשי' לנו מנ"ל השתא דכי תרי קראי דסד"א אסור והו"ק. ז"א דדרשינן כס"ח ודו"ק: אבל באמת ליכא קרא בכוי לאיסור ועיין בפ"ח צריך לומר תירוץ הראשון שכ' לעיל ודו"ק: ולהרשב"א לפי הה"א דכוי וקושי' הפ"ח נ"ל דס"ח דסד"א אסיר וא"כ איצטריך חד קרא למישרי בממזר וה"א בכ"ע שרי ואיצטריך גבי טומאה לאסור. וה"א כפ"ח איצטריך קרא ב' גבי ממזר אך דא"כ הייתי מוכיחין דספיקא שרי' וכמ"ש לעיל ד"ה ומה לכן כ' רחמנא קרא שני לגבי כוי לאיסור. וא"כ הדרינן לס"ח וגמרי' לאיסור. ולפי האמת דבכוי ליכא קרא לאיסור (ועי' בפ"ח) נ"ל כתירוצי שכ' לעיל ד"ה והרשב"א ע"ש ודו"ק היטב כי הוא ברור: ומה שהקשה בשער המלך על הרמב"ם מהא דאשת ישראל שנאנסה בכתובות נא ע"ב (ועי' תוס') עי' בשיטה מקובלת בשם הריטב"א דהוי דרבנן ופריך הלכה למעשה היכא אשכחן דאונס שרי דאמרי' בכ"מ ולא מדכרינן דמדרבנן קאמר. גם עוד עי' בפ"י שכ' דשם הוי כמו ודאי ברצון למ"ד האוסר ע"ש שהאריך: נ"ל דדעת הכ"י כדעת הרמב"ם בהא דסד"א לחומרא הוי מדרבנן דכתב ביבמות בשמעתי' דרוכל יוצא וז"ל הק' ז"ל פשיטא דמשום חשש לעז לא מפקינן איסורא דאורייתא ותירצו כו' ע"ש ודו"ק ואכתי קשה לי דפשיטא דספיקא נמי הוי איסורא דאורייתא ומאי רבותא דודאי לא שרי' איסור דאורייתא מחשש לעז ודו"ק כי בעיני ברור זה:

דף יב ע"א בתוספות ישנים סד"ה רב אשי שכתבו דבגליל מצי טעין מיירי נמי במקום שמשמשין. וצ"ע דא"כ ביהודה נמי מצי טעין דכיון דאיירי במקום שמשמשין וא"כ אין מיחדין שם ואמאי מצי טעין ודוק ועי' באסי"ז (דף י') ודו"ק:

דף יג ע"א גמ' במאתים ומנה ואליבא דר"מ. והא דלא אוקי כרבנן וטוענת מו"ע אני תחתיך וזו מקושיית מורי נר"ו. וכ"ל חדא דלר' יוחנן דסובר תי' דחזק"ה וכמ"ש התוס' לעיל סוף יב ע"ב א"כ איכא לאוקמה נמי בקידש ובעל לאלתר דלא חיישינן להא דליכא מיגו ור' יוחנן מוקי להא אפילו בכה"ג דליכא למיטען מו"ע אני תחתיך ודו"ק היטב. א"נ דא"כ למה ליה להבעל להשיב דרוסת איש אתה יאמר מו"ע אתה קודם דג"כ יהיה רק מנה ודו"ק: ואין להקשות לפי תירוץ השני אכתי איכא לאוקי בטוענת מ"ע אני תחתיך ואי קשיא לומר הבעל מ"ע אתה קודם לא. הבעל אומר דרוסת איש תחתי וברצון וא"כ רוצה להפסידה כל כתובתה והוי במאתים ולא כלום אליבא דרבנן א"כ לוקי בפשיטות באומרת מ"ע אני קודם ויש לי מנה והוא אומר דרוסת איש את תחתי ברצון ואין לה כלום והוי במנה ולא כלום. חדא דבכה"ג לכאורה אין הבעל נאמן לר"ג דהוי כמו איני יודע אם פרעתיך דחייב לכ"ע דכיון דמודה שבשעה שאירסה נתקבלה ואינו טוען ברי שברצון זינתה ועוד דא"כ ר' יהושע שמאמין לו ואומר עד שתביא ראיה אוסרה עליו ואמאי הא איכא ס"ס ספק מ"ע וא"ת דר"א שמא באונס. ודו"ק היטב כי קצרתי ועדיין צ"ע: והקשה מ"ה נר"ו דאכתי מוכח דרמב"ח ממתני' דמשא"כ דאי איתי' כרמב"ח ליתני שם והוא טוען מ"ע אתה קודם ותירצתי דהתוס' הקשו הא הוי ס"ס ספק מ"ע עי' (דף ט' ע"א) ותירצו דמ"ע לא שכיח א"כ דהוי לה לטעון ע"ש דוקא אם טוענת כן. וא"כ אי הוי תני הכי הו"א טעמיה דר"ג דמהני מטעם ס"ס וכנ"ל כיון שהוא טוען מ"ע הוי ס"ס שמא תחתיו אבל כשטוען שר שלא ארסתיך לא קמ"ל ודו"ק: תו הקשה דר' חייא בר אבין מוכח ממתני' דמ"ע דאל"ה כיון דמוכחינן לאפוקי מדרמב"ח במאי מחולקין הוא והראיה לר' אלעזר ודו"ק כיון דמסתברא ליה לאוקמה כרבנן וא"כ פירושו של ר' אלעזר מוכרח לפי דעתו וכן ראיתי מקשין בשם פ"י לומר דה"א דמתני' מיירי בטוענת מ"ע אני תחתיך והוא טוען ד"א אתה וכרבנן דהוי במאתים ומנה. ולאפוקי מדרמב"ח מוכח אכתי מדלא קתני בטענה דידיה שהוא טוען מ"ע אתה קודם דהוי טוב לו שמפסדת הכל גם מנה כ"ש כיון דכנסה בחזקת בתולה יש לה מנה כ"ש מ"ע ולא יהיה איירי מתני' בקידש ובעל לאלתר ואי קשיא לך א"כ אמאי לא קתני במתני' שהוא אומר מ"ע אתה קודם י"ל שרוצה לשטת טענה שתהא אפי' לר"מ דמ"ע שלא הכירה בה מאתים ור' יוחנן דלעיל שמדייק מכח קושיא כמ"ש לעיל נראה לו דוחק להעמיד המשנה בקידש: והקשה א' מחבירי כי מ"א אכתי לא לימא משא"כ ואגב ידענא דכנסה בחזקת בתולה וג"ב אין לה כלום דאי ס"ד יש לה א"כ כ"ש מ"ע יש לה מנה וצ"ל למיתני דמ"ע לאפוקי מרמב"ח (והיה לו למיתני בשמת באומרת מ"ע אני תחתיך והוא אומר קודם) טעות והיו לו למיתני פלוגתתן במשא"כ ולא ליתני מקח טעות וגם הי' למתני באומרת מ"ע אני תחתיך והוא אומר ד"א. או מ"ע קודם ויפה הקשה וצ"ע לעת הפנאי ודו"ק: שם בחילוק דמהרש"ס סי"ף תירוץ להקלת קשה שבתוס' ד"ה מעלה דס"ק אין אוסרין על היא אומרת נתיחדתי עם פלוני ע"ש וצ"ע חדא דא"כ היאך מלקין אפילו מכת מרדות ע"פ עצמה ועוד דלימא רבותא טפי אפי' אומרת נטמאתי קי"ל לפי משנה אחרונה דאין אוסרין ודו"ק:

דף יד ע"א הרשד"ם פסק דכהן שלגו (דהוי ספק אינו כהן מותר בשבויה) מס"ם ותמה עליו הרב שער המלך קכב ע"א בחלק שני דהא אמרי' באלמנת עיסה דפסולה משום מעלה עשו ביוחסין אפי' בס"ם עכ"ד ע"ש ולפ"ד נעלם ממנו גמ' דלכתובות י"ד דאמרינן לטעמיה דאלמנת עיסה דכר"ג דהוי שמא אלים ליה דאפי' בס"ם פסול א"כ בשבוי' הוי ברי ודו"ק. ותי' שלו תמוה שכתב דכל הטעם משום מעלה דיוחסין וא"כ כ' דבספק כהן ליכא מעלת יוחסין כלל ע"ש ודו"ק היטב כי קצרתי:

דף טו ע"ב ולרב תק וכו' יש לדקדק לפי' הכי שבתוס' ד"ה כמאן לוקי הכי סורחת שעה היתה דהצריכו בברי תרי רובי לכתחלה דסגי בברי בחד אבל בתינוק דאינה טוען בעינן תרי רובי וכ"ל לייאשב דהגמ' בעי לאוקמי דליהוי הא כל לדורות לכ"ע אפילו לר' יהושע ולפ"ז מתורץ קושית מהרש"א ע"א ד"ה ומי בעיק ע"ש ודו"ק. וא"כ מתורץ ג"כ קושי' מהרש"א על התוס' בכאן. דהתוס' מקשים הא ע"כ דהגמ' אינו רוצה לומר כקושית מהרש"א דא"כ ל"ל למימר מאן דמתני וכמ"ש. וא"כ ל"ק ריב"נ כמאן. ומה שהקשו על רש"י נ"ל לייאשב דהמקשה סובר באמת דס"ק סורחת שעה היתה שהצריכוה רוב א' ובאמת אפי' רוב א' אינו צריך ומוקי אתרוייהו ועוד ישבתי בא"א (ועי' תוס' ד"ה כמאן) וזה עיקר: שם תוס' ד"ה אם דהוי כמגו במקום עדים והכא אין העדים מעידים רק שיצתה בהינומא ואנו סומכין על המנהג ולא אמרי' מיגו ולכאורה הוא ראי' חזקה דלא אמרי' מגו במקום מנהג המדינה. ויש לעיין אם אין עדים שיצתה בהינומא רק היא אומרת והבעל אומר אמת כן הוא. אבל מ"מ אלמנה נשאתיך אי אמרינן מגו והבעל מהימן או לא. אך לכאורה אף אי לא אמרינן מגו במקום מנהג מ"מ הכא כיון שהמנהג נעשה רק על פי' כמו מודה בשטר שכתבו דיכול לטעון פרעתי במגו דמזוייף:

דף טז ע"א לימא מתני' דלא כר"ג ועי"ש בתוס'. ולכאורה יש לייאשב קושיית הגמ' הכי קאמר טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים והבעל אומר שיצתה בהינומא ומ"מ גרושה מהימן דלא כר"ג והכא ליכא מגו וע"כ בכה"ג אמרי' מגו לבעל מהגג כנ"ל ודוק כי לדעתי הוא ברור (ודברי מהרש"א צ"ע שכתב דאיכא מגו דאין את אשתי וא"כ נ"ל להביא עדים שיצתה כו' תביא שהיא אשתו. אך יש לייאשב דהעדים יודעין שיצתה בהינומא ולא יודעין שהיא אשתו וא"כ הוי השתא ג"כ רבותא): ע"ב תוד"ה איתנסי וכו'. לפי' התוס' יש להביא ראיה מכאן דלא אמרי' מגו במקום מנהג דאי אמרי' א"כ מה תיקנו אפי' כשיעבירו לפניה חבית פתוחה ויש עדים ע"ז מ"מ האמר בתולה אני ויש לה מגו וע"כ דלא אמרי' ודו"ק רק לפי פי' המפרשים דאיירי דשיש עדים שתפסה וליכא מגו אין ראיה ועי' בשיטה מקובלת וכפ"י: הרמב"ם פסק דהבעל חייב שבועה דאורייתא וא"כ קשה בנתאלמנה דע"כ היורשים טוענים ומתני' סתמא קתני אפי' כיורשים שהם בני' שאינם יכולים לטעון ברי רק שמא וא"כ הו"ל מחויב שבועה ואינו"מ וה"ל למיתני דין זה: אך י"ל דהם טוענים שפלוני אמר להם שגרושה נשאה דהוי ג"כ ברי ודו"ק. א"כ לפי מ"ש במשנה למלך פ"ו מהל' טוען ה"ח דקודם תקנת הגאונים אין נשבעי' על כתובה דהוי שעבוד קרקעות א"כ בלא"ה אתי' שפיר. והרמב"ם כתב לפי תקנת הגאונים דגובין כתובה ממטלטלין ונשבעין עלי' ודו"ק היטב:

דף יח ע"א גמ' וליתני מודה ר' יהושע. עי' בשיטה מקובלת שהאריך פה בשם הרא"ש. והוכיח מדלא אוקמינן הכי ומודה ר' יהושע באומר לחבירו מנה לויתי לי בקנין ופרעתיך שנאמן ואם יש עדים שלוה ממנו בקנין והוא אמר פרעתיך אינו נאמן עכ"ל. וכ"ל לתרץ דמתני' אתי' כר"מ דסבר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו וא"כ ה"ב כיון שמודה שקנה בקנין א"י לטעון פרעתי ולא הוי מצי למיתני רישא. והקשה לי חותני נר"ו דאכתי הוי מצי למיתני דנאמן דיש לו מגו דהיה אומר מתיתי (ועי' בהי' לט ס"ה ודו"ק) והנה דעת הרמב"ן דסובר דא"י לטעון פרעתי נגד קנין ועי' בש"ך סי' עו סק"ד ודוק והוא סבור דיכול למחות אפי' בשטר הלואה ועי' בשלטי הגבורים לב"ב דף קע"ד ע"א קשה לי בשלמא דעת המרדכי ניחא שסובר ג"כ דא"י לטעון פרעתי ניחא דסובר בפ' חזקת הבתים דבשטר הלואה א"י למחות אך דעת הרמב"ן קשה. וכ"ל בפשיטות דמגו זו לא מודי בה ר' יהושע כלל דהוי אין שור שחוט לפי' התוס' דלא היה נאמן לומר מתיתי שלא בעדים כיון שמודה שקבל קנין כמו דא"כ לומר מתיתי שלא בעדים אם יש עדים על הקנין וזה ברור בעיני לייאשב שטת הראשונים ודו"ק: ע"ב תוס' ד"ה מחמת וכו' לא שכיח וכו' מגו דבי תרי וכו' עכ"ל. והנה הש"ך בח"מ סי' פ"ב הקשה דמגו דלא שכיח אמרי' והסכים דמגו דבי תרי היכי דכל א' לבדו יכול לפסול בדברו מהני ודלא כר"ם מקינון ע"ש וגם הסכים בסי' ע"ה ס"ק מ"ב לתי' הרי"י ב"ב לד ע"א דמגו נגד ע"א ושבועה לא אמרינן וא"כ כמאן מתורץ כאן קושית התוס' וצ"ע קצת וכ"ל כתי' מגו דבי תרי רק כל א' לא היה יכול לפסול בדברו אם יאמר פרוע הוא דהוי ע"א מעידו שהוא פרוע ועד המסייע סותרו והוא כלוה דאכתי היה יכול לומר לבדו אנוס הייתי מחמת נפשות אך י"ל דסבר כדעת הרמב"ם סי' נ"א דשטר בע"א הוי שטר וא"י לטעון אפילו פרעתי ע"ש ודו"ק:

דף יט ע"א ד"ה תוקה. וכ"ל לייאשב דלמסקנא דטעמא דר"מ משום מודה בשטר כו' א"כ יכולין לומר דהכא לא שייך חזקה כלל וכמ"ש בשיטה מקובלת אליבא דרבנן דהה"א וא"כ במגו במקום חזקה עדיין האבעי' במקומה עומדת ודו"ק וברור: שם תוס' ד"ה מודה וכו' וי"ל וכו' ורש"י פי' במקום אחר וכו' עכ"ל. והנה לפמ"ש התוס' בסד"ה טעמיה דהכא לא קאי בלוה מודה רק בעדים. א"כ לא שייך כאן תירוצם הראשון דאכתי איח להו לעדים מגו דשתקי ומי היה יכול להכחישם. אך זה יש לדחות דודאי בשיקיימו אחרים החתימה אך היו יכולין לומר לא חתמנו דמי הוה יכול להכחישן דתרי כמאה וצריך לומר דרק אלוה כתבו תירוץ זה ואעדים צריך לומר תירוץ השני ודו"ק וא"כ לדעת הגהות מרדכי בקדושין הובא בהי' מ"ו ס"ק י' בסמ"ע ובש"ך ס"ק ו' ובתומים ס"ק ד' דכשטענו העדים לא חתמנו בעינן קיום ד"ת וא"כ תירוץ ב' דהתוס' ג"כ לא שייך וצריך לתרץ כתי' הא' ולומר דמפרש כפרש"י דמיירי דהלוה ג"כ אומר פרוע ודו"ק. אך זה ניחא לדעת מהרי"ק שורש ע"ד והסכים לדבריו שם הש"ך דדוקא עדים אבל לוה אומר מזוייף בעינן קיום מדרבנן בלבד משא"כ לפי דעת הגהות מרדכי דבלוה טוען מזוייף נמי בעינן קיום מד"ת א"י לסבור כלל אפי' כרש"י דאכתי תקשי דיש ללוה מגו דמזוייף דהוי בעי קיום ד"ת ומיהו אם נפרש כפי מ"ה מוהר"ם בפלפולו ע"ד ש"ע אע"ז סי' מ"ב בהג"ה דכוונת התוס' בתי' ב' דכיון דעל טענה דהשתא לא בעי קיום ד"ת ודו"ק הוי א"ש ודלא כתומים סי' מ"ו ס"ק י' אך דוחק ומופרך ודו"ק: ע"ב תרי ותרי נינהו. רמב"ן בחי' בשם י"א והביאו ר"ן כ' לייאשב הא דלא מהימני בתראי למפסל בגזלנותא משום דמתו ואין באין אלא על הממון. וק"ל דמ"מ תקשי לן למסקנא דר"כ אמאי הו"ל תרי ותרי בפסולי עדות. לימא אילו הוו קמן הוו אמרי עלייהו פסול גזלנותא הוו מהימני לגמרי לבטל עדותן כ"ש השתא. וי"ל דלענין פסול העדים ודאי הו"ל עדות שלא בפניהן ואין מקבלין שלא בפניהם. ואין לומר דיהיו נאמנין ודאי השתא לפסול העדים. ולא חיישינן לעדותן רק משום דמתו ואין באין אלא לפסול השטר ולא העדים. ולפ"ז מ' דאם היו חיין לא היינו חוששין לעדותן שלא בפני העדים כלל בכדי לשווי' תרי ותרי ועי' מרדכי בשם ראבי"ה:

דף כ ע"א אבל ל"ל חזקה דאשכחי'. ער"ן ודבריו צ"ע דאין העדים חייבין לדקדק רק אם המוכר גדול. אבל מה שהלוקח קטן מאי איכפת לן ומאי פסולא אית בי' בשטר. ואפילו לדברי הרמ"ה שהביא הרא"ש דמוכר לא גמר ומקנה ליה היכא דאינו בר דעת להתחייב עצמו בקנין. וא"כ י"ל דגם אם הלוקח קטן איכא חשש פסול דאח"כ כשיגדיל לא יהא ניכר אם לקח כשהיה קטן ויקויים השטר למכירה גמורה. ובאמת כיון דקטן היה אז הלוקח לא גמר המוכר ומקנה. מ"מ גבי בר שטיא דהכא דכל שאין מבואר בשטר דכשהוא חלים זבן. ממילא משמעותו כמו שהוא כשתא וכדאמרינן הכא. א"כ לא הי' להם לדקדק בכך (ולדברי הרמ"ה אה"נ שהמוכר יכול לחזור בו לעולם כדברי הר"ן בזה וצ"ע) והרי ר"פ חרש אמרינן אילו רגה שפחה לשמשו מי לא זכינן לי'. מיהו י"ל דהתם ב"ד ואפוטרופוס קאמרי' וכאן הוא עצמו זבן וזכין. שוב מצאתי בריטב"א כתב כדברי וכ' שראה מי שנשתבש בכך (וק' בעיני לומר שכוון אל הר"ן) והוא חולק גם על דינו של הרמ"ה ור"ן שיהא המוכר יכול להוציא מידו. דהא מ"מ המוכר גדול הי' וגמר ומקנה כיון דקביל זוזי. ודאמרי' הכא דל"ל חזקה דאשכחי' היינו שאין מעשיו קנין גמור וחזקה גמורה וכי היכי דזבן ה"נ זבין. וסברת הרמ"ה צ"ע: שם ומכחישין שלא בפניהן. הטעם כ' במרדכי בשם ריב"א וריטב"א בשם רמב"ם דהן באין להעיד על הממון ולא על העדים. ולפ"ז למ"ד דאין באין בפ"ע ומעידין. ה"נ דאין מכחישין שלא בפניהן: שם תוס' ד"ה אוקי. ול"נ דודאי אפי' תפס לא מהני כלום וכ"מ בין רישא לסיפא דבסיפא כיון דלא קרעיה ליה וא"כ אי משכח עדים דמקיימי אח"כ שוב גובה בהשטר וכמ"ש הר"ן בשם הרשב"א וברישא קרעינן ליה. וכ"ה כוונתי לדעת הגדול כי מצאתי בשיטה מקובלת בשם הרא"ה ודו"ק: ע"ב מתני' לדברי רבי על כ"י הם מעידין. ועי' ב"מ ז' ע"א דרבי סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו וא"כ מסתמא מיירי אפילו הלוה טוען פרעתי. וא"כ קשה אמאי לא מהימן לא ליהוי רק כשטר בע"א דלא מהימן לומר פרעתי ולדעת הרמב"ם בש"ע חו"מ סי' נ"א דהוי מעו"ל ומשלם. ומכאן כ"ל דהוכיחו החולקים עליו. ומיהו לדעת הרמב"ם צריך לחלק דמיירי בלוה טוען מזוייף ולרבי חייב שבועת התורה להכחיש העדים ומתני' לא קתני כלל מהשבועה. ובשלמא לדעת החולקים מיירי בטוען פרעתי ואע"ג דא"כ צריך שבועה והיינו היסת כמ"ש הש"ך ס"ק ג' ולא נתקנה רק בימי רב נחמן ולא בימי המשנה ודו"ק היטב:

דף כא ע"ב גמ' שנים מכירין וכו'. עי' בפני יהושע שהאריך לתמוה על דעת הש"ך דכשהדיינין עצמם מכירין חתימות העדים די בשנים ע"ש. ונעלם ממנו דברי הש"ך סי' מ"ו סק"ז ע"ש ודו"ק היטב: שם משחתמו אין מעידין בפניו וחותם. לכאורה הטעם נכון כס"ד לומר דכיון שחתמו הן בתורת דיינין אין להם להעיד (דהו"ל נוגעין בעדותן וכהא דגזלנותא דלקמן כאידך דר"ה) דנהי דעד נעשה דיין בדרבנן. אבל הא' דיין יעשה עד דאיכא נגיעה בעדותו לא שמענו. ולפרש"י משום שחתמו בשקר יהיה ראוי להיות שיכולין לכתוב קיום אחר ולמחוק הראשון. ואין מעידין עליו בפניו לעולם משמע כהשיא דלקמן. מיהו לפי' ר"ת שם נמי יכולין לעשות וועד אחר. אבל רש"י לא ס"ל כן לקמן: מ"ש הר"ן בשם הרשב"א (והזכיר סברא זו גם רמב"ן במלחמות) דלהכי סגי במה שמעידין לפניו אע"ג דליכא ב"ד (וחולק על הרא"ש שדקדק מכאן שיכולין הדיינין לשמוע מעדי הקיום זה שלא בפני זה. ובאמת לסברת ר"י בתוס' ד"ה וש"מ כו' לכאורה מסתבר טפי כדעת הרשב"א) וכ"כ הריטב"א. וה"ר משלית נעשה עד דגטין. לכאורה התם אחד מצטרף לב'. אבל שנים לאחד כהכא לא. והתם נמי אפילו למ"ד אתיוהו בי תרי צ"ל בפ"כ וכפ"כ מ"מ צריך ליתנו בפני שנים ולא בפני א' (מיהו י"ל כדברי ר"ת שם ודצריך להחזיקה מגורשת בפני ב' וכדאיתא בירושלמי): שם מתקיף לה ר"א. ופסקו הפוסקים דלא כרב אשי וכ"ל טעמם דע"כ רב אשי קאמר רק מנ"ל דר' אבא קאמר כן משמע דאם היה יודע בבירור דר' אבא קאמר כן לא היה חולק מזה מוכח באמת דר' אבא לא סבר כרב אשי שהרי כשהקשה ליה רב ספרא מקידוש החדש היה לו לתרץ שאני התם דלא מקיימו הגדה כלל וע"כ דר' אבא סבר דלא כרב אשי וגם רב ורב הונא ור' יצחק בר מרתא ומייא בר רב דלא תירצו כן סברי דלא כרב אשי ודו"ק: שם ליתבו כדוכתייהו ולקדשו. ער"ן שהקשה דהא מסקינן בר"ה בראוהו בלילה. ולכאורה הכא דס"ד דעד המעיד נעשה דיין בדאורייתא א"כ כי נמי ראוהו בלילה יחזרו ויעידו היום לעצמן. ודוקא התם כי נקטינן כבר דעד המעיד אין נעשה דיין. וצריכין לדון ע"פ ראייתם בלילה. סוא דמהני לילה שאין עד הרואה נעשה דיין. אבל אי עד המעיד נעשה דיין היו יכולין לחזור להעיד בפני עצמן ויהיו הן העדים הן הדיינין:

דף כב ע"א במשנה שהפה שאסר כו'. אפי' נימא דבלא"ה יכולה לחזור תכ"ד ולומר טעיתי בדיבורי [אף באמרה א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני] דלא הוי בכלל הא דאמרי' דבקדושין תכ"ד כד"ד וכמ"ש בב"ש (והב"ש כתב משום דיבור. ואני אומר דוקא בחזרה מקדושין אמרו ולא בשאר עניני קדושין וכן נראה מדברי הרמ"ה בלשון ה"ר באסיפת זקנים ע"ש) וא"כ כאן שפי' תוס' וכל הפוסקים המיגו דוקא תכ"ד (וטעמם משום דבממון ודאי כן הוא דלא אמרינן מגו למפרע. והש"ס משוה ממון לאיסור בזה ועביד צריכותא ביניהו לקמן. אף כי באיסורין יש לגמגם שכל שלא הוחזק האיסור כ"א על פיו נאמן לעולם במגו. וכ"מ לכאורה לשון המשנה בדמאי פ"ו ואם בידוע שיש לו שדה בסוריא. מ' דוקא ידוע ע"פ אחרים הא ע"פ עצמו אפילו אמר מעושרין הן לאחר כד"ד נאמן. וכן כאן במשנתינו דתני אם יש עדים ולא תני רבותא טפי אפילו היה ידוע ע"פ עצמה קודם כד"ד אינה נאמנת. דהא ודאי אין לומר דיהא איזו רבותא טפי באומרת גרושה אני תכד"ד לעדים שאינה נאמנת. דמאי מהני אמירה דידה לכד"ד דעדים. וצ"ע ובדיקה. ומצאתי באסיפת זקנים כ"ג בלשון כתב בשלמא שנסתפק בזה אלא שהוא סיפק גם בממון ע"ש) פשיטא לכאורה. מ"מ י"ל דכי אמרה גרושה אני ולא טעיתי בדיבורי ע"כ משום מיגו מהימנינן לה. וכ"מ אח"כ באסי"ז בשם הרשב"א: גמ' וחזרה ואמרה פנויה כו'. מ"ש הרמב"ם עד שיבא הארוס. לכאורה אפי' בא א' ואמר אני קדשתיה ואפי' חזרה היא והודית לדבריו. מ"מ לא יהא נאמן אלא ליתן גט ולא לכנוס כהאי דקדושין (ס"ג ב') דלא מירתת מינה. וכ"ש כאן שידע שהיא אומרת פנויה אני לגמרי ודאי תחפה עליו. ועיקר הפי' כמ"ש ב"ש שיביא עדים: ע"ב ומי חליפא כולי האי כו'. לפי פי' המפרשים בהא דבאומרת ברי לי דלא כרש"י שפי' אין לבי נוקפי אלא שהאיתיו שמת ער"ן וריטב"א כאן וביבמות. וא"כ ע"כ נ"ל הא דלא סמכינן על דבריה. משום דאיכא עדים דמסייעי לה לא דייקא. א"כ תקשי לן במיתה אדרי' מנחם ב"ר יוסי לכ"ע ובלא דרב המנונא. ועכצ"ל דאי איכא עדים לא דייקא. ה"נ מהנפה לומר גרשתני. אבל לפרש"י ניחא מיהו י"ל כיון דחזינן דלא מקשה הש"ס אדרב המנונא מדר' מנחם גופי'. אלא מדר' יוחנן דמשכינן אליביה דגירושין יכולה מכחישתו. ש"מ דבלא"ה ל"ק ליה כלל די"ל דחיישינן יצרה תקפה וסמכה אעדים: שם גרושין איכא לברורי. מ"ש הרא"ש בשמעתין דלרב אשי ר' יוחנן ל"ל דר' מנחם גם בגרושין. יש לדחות דלמא בניסת ואח"כ באו עדים דמודה ר' מנחם דלא תצא. קמ"ל ר"י דהש"ג בגירושין תצא אי לא בירכה. אלא שו"א דכל שמה דלא אתו עדים אחרים. למה לן להצריכה לברורי ואפי' לאלתר לא אמרינן לה אחוי גיטך כמ"ש הר"ן. וכיון שנשאת כך ואח"כ באו עדים שוב לא הו"ל לאלתר כ"כ:

דף כג ע"א תרוייהו בא"א קמסהדי. ער"ן. ותירוצו ז"ל דליכא מיגו בע"א דבעי למפסלה לכהונה. אין מספיק דא"כ היתה גרושה כבר אה"נ דנאמן האומר נתגרשה וקיימא בחזקת סתירה וליפלוג בדידה בגרושין גופא בין היתה גרושה כבר או לא. ובאמת לכאורה סברא ראשונה יש לה מקום דהגרושין וכן הפרעון שהוא מעשה שנתהווה אחר הקדושין וכתיבת השטר כעדות אחרת הוא וכתנאי. ומה שהקשה מאהם מקום לומר דהתם דליכא עדים שאני. ואפי' איכא ע"א שמעיד שהיתה א"א שכ' הפוסקים דמ"מ מהימנה (ואע"פ שלכאורה י"ל דליכא מגו שאינה רוצה לטעון פנויה אני להכחיש העד. מ"מ כיון דע"א באיסור ערוה כמאן דליתיה דמי מהימנא) לא שייך לצרף עדות העד עמה. משא"כ כאן דיש לצרף עדות ב' העדים יחד:

דף כד ע"א למימרא דר"י חייש לגומלין. ואפ"ה כשיש ג' ושנים מהם מעידין על כאו"א (ואע"ג דבברייתא לא תני רק כ"פ ושנים מעידים על זה. ואי הנך ג' גופייהו קאמר הו"ל למיתני נמי פעם שלישי אין זה הכרע דאטו כי רוכלא ליחשוב וליזול) דבשנים לא חשידי ולא חיישינן לגומלין וכ"כ תוס' לעיל (כב:) ד"ה כגון. והה"נ בדמאי לרבנן אע"ג דע"ה אפי' מאה אין נאמנין על הדמאי. מ"מ לגומלין לא חיישינן בשנים והיינו דתני בה ואמר אחד מהן שלי מדש כו'. הא שנים נאמנין לכ"ע (מיהו י"ל אורחא נקט. א"כ לרבותא דר"י דאפ"ה נאמנין): תד"ה וכן כו' דלא פליג ר"י כו' וקשה כו'. לכאורה לר' יוחנן דלקמן (לו:) דר"י מקיל בשבויה לגמרי. כר' דוסא. ודאי לק"מ (וע"ש באסי"ז) ואפי' לרבה מ"מ מקיל ר"י בשבויה טפי מאיך תנאי ואין לה"ר מזה שהוא מחמיר בתרומה טפי מבשבויה. על רבי דמסתמא ס"ל כדקי"ל להחמיר בשבויה. ולדברי תוס' ק"ל אכתי לליסנא דר"י חייש לגומלין. מ"ט לא פליג ר"י בשבויה משום גומלין. וצ"ל דשבוי' נמי כדמאי דמי ולא חייש בה ר"י לגומלין: ע"ב גמ' ה"מ תרומה דמתאכלא בצנעא. עתוס' כ"ה א' ד"ה או כו'. והנה לכאורה נהי דלא אשכחן תנאי אחריני דפליגי בהכי להדיא. מ"מ לשון הש"ס שם מ' דהא דעבד מלתא באפי נפשה היא דשקלינן וטרינן בה שם. ואפי' למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין במקום שחולקין לעבד בלא רבו אין מעלין. אבל מ"מ למ"ד אין מעלין מה"ל. אפי' במקום שאין חולקין לעב"ר ס"ל אין מעלין דיוחסין החמירו טפי ולא סמכינן רק אמזבח דבודקין אותן סנהדרין וכי"ב. ויש לפרש לשון הש"ס דמתאכלא בצנעא. ה"ק דלהכי לא סמכינן אחלוקת תרומה. די"ל נהי שחולק בגורן. תנינן שאם אינו כהן לא יאכלנה אלא ימכרנה לאחרים וליכא עון מיתה אבל כ"כ דמחציף נפשיה בפרהסיא לעבור בעשה מעלין. מיהו בתרומה נמי הא איכא איסור גזל שגוזל שארי כהנים. וי"ל: תד"ה אמנה כו' והכא מבע"ל היכא דלא הוחזקו. וא"כ אין להם לדקדק דליכא תקלה. ונהי דאפשר לומר שמ"מ יפסיד המלוה שזה יאמר אח"כ שלא הוא הלוה שהרי אינו כהן. אין להם לעדים לחוש לכך להפסד המלוה רק המלוה יחוש לעצמו. ולפ"ז אין מכאן הכרע למ"ש הפוסקים מכאן בטעם וכתב כהן או לוי בגט על מי שאינו דכשר. ובלא"ה נמי י"ל דכאן לא בעינן מוכיח מתוכו. ויכולין לומר אח"כ שטעות הוא וטעות כזה שאין העדים רגילין לדקדק בו נאמנין. והם יכירו את הלוה בטב"ע דזה הוא. ויתכשר

השטר

פשטר למפרע נ״כ לסיום מלוה בשטר . אבל נגם בעינן מוכיח מתוכו . וצ״ע . ולפ״ד הריטב״א דדוקא בהאי ליכא אלא פלוני כהן ולא בלשון חסדי . ס״ג גם כתוב בהאי ליכא אלא פב״ם כו׳ :

דף כה ע״א גמ׳ ואלא מאי גדולה חזקה כו׳ . לכאורה לפרש שהש״ס הוא דמקשה ע״ד רבה״ר ורוצה לומר דעכצ״ל דהא״כ לבאי קרא הנא דרבא קרא ס״ל דאין מעלין מתרומה ליוחסין . וגדולה חזקה דקדשי הגבול לאו דוקא תרומה דבבכל לא הוי רק מדין הכן וכ״ע ולאו מעלין . ובזה ס׳ מיושב קושית תוס׳ ד״ה ואלא . ס״ל בבבלי סרכן דאין מעלין מתרומה ליוחסין . ומ״ד מעלין יפרש קרא דהא״כ דלא אכלו בקדשים הוה תרומה ג״כ . אלא לנ״כ וכי״ב שהיו מוחזקין בגולה הוא דנשארו בחזקתן להאי תנא ואיתא לדרבא דאין מעלין מנ״כ ליוחסין ולקרות ראשון אפשר עדיין לא תקנו אז בגולה . דהא דכהן קורא ראשון מפני דרכי שלום . ויכול למחול קדושתו מה״ת: שם מקדש הקדשים הוא דלא אכול הא בתרומה אכול . וק״ל א״כ נימא הא בקדשים קלים כחזה ושוק אכול . והרי רבי יוסי לא קאמר רק בקדשי הגבול . וי״ל דלאו ק״ק ממש קאמר אלא ה״ק מקדש של קדשים כלומר קדשי מזבח . והיינו דפרש הש״ס בשינויא דאיקרי קדשים כגון חזה ושוק : שם וחילוק מתנות בכרכין . אפשר נמי בכרכי בבל וסוריא קאמר אבל בשאר מקומות שאין ב״ד לדקדק בדבר . לא מהני הא דלא יחליף נפשיה שכ׳ רש״י . ותדע דאל״כ א״כ אף אנו נאמר מכ״ש בנ״כ דאיכא עשה . דבכרכין מעלין מנ״כ ליוחסין . ודוחק לומר דסברא דמחליף לא סמכינן רק לתרומה אי מוקמינן ברייתא לתרומה . ועוד דמי׳ דבבבל שהיו ב״ד מדקדקין בנ״כ . הה״נ בחלוק מתנות וכההיא דאביי דפרק הזרוע דשקל מתנות בעיה״כ לאחזוקי בנפשי׳ בכהני . מיהו י״ל בכרכין הוי : שם ומסקינן מחלה דרבנן לתרומה דאורייתא . וצ״ל נמי דס״ל אין מעלין מתרומה ליוחסין אפילו מדאורייתא . דאל״ה הא יחזרו ויעלום ליוחסין מאכילת תרומה דאורייתא . וכ״כ תוס׳ ע״ב ד״ה נאמן ע״ש : תד״ה וכי כו׳ א״כ הי׳ סותר בעצמו מ׳ . וי״ל דאדרבה להאי אבע״א כ״ש דליכא ראיה . דהני כיון דבתרומה דאורייתא לא אכלי לא אתו לאסוקינהו ליוחסין . ואף לפי׳ תוס׳ בהא דריש חזקייהו . אלא שאפשר כוונת תוס׳ רק מה שסותר הראיה שלו : ע״ב גמ׳ אלא לאו ה״ק נ״כ כעדות . הו״ל למנקט נמי וחילוק גרנות . אלא דבהא פשיטא דודאי י״ל דס״ל מעלין מהלי׳ . מיהו קצת משמע לי עפי דגרסינן בברייתא תחלה חלוק גרנות ואח״כ נ״כ . דאל״ה הו״ל לש״ס לשנויי דס״ק נ״כ הוי חזקה . וחלוק גרנות הוי כעדות להעלות אף ליוחסין . א״ו נ״כ תני בסוף סמוך לעדות . והשתא מיושב נמי לשון הש״ס דנקט נ״כ ולא ח״ג :

דף כו ע״א תד״ה במסל״ת וא״ת כו׳ . ועי״ל כיון דסתם בגירסא ולא פי׳ הי מינייהו במסל״ת . ממילא משמע דסך דלוייה להקל אתי דקיל לויה מכהונה : **ע״ב** תד״ה אנן כו׳ והכא בתרומה דרבנן סקילו . וצ״ע א״כ הא ע״כ ר״י דמתני׳ דאין מעלין לכהונה ע״פ ע״א נמי בדרבנן קאי . ומ״ט הא אסקינן לעיל דמדרבנן לכ״ע אין מעלין ליוחסין . ואע״ג דמעלין מדרבנן לתרומה דאורייתא כבר ישבוה התוס׳ (כה:) ד״ה נאמן ע״ש :

דף כז ע״א גמ׳ של אותה מלכות נמי . ער״ן שהקשה לפי׳ ר״ח מאי שייך הקושיא אאוקימתא דאותה מלכות . לקשה אמתני׳ בכל ענין . ואולי י״ל דכי ס״ד דמתני׳ במלכות אחרת מיירי לא קשיא לן דלמא משתמטי דגם לפר״ת ס״ל במלכות אחרת איכא סכנה טפי לברוח שאם ימצאום יהרגום . מיהו ז״א דהא כי הן תוך העיר הן ג״כ קרובים למיתה ונתנים עליהן חומרי חיים וחומרי מתים כדאי׳ ספ״ב דגטין (ולא מסתברא לחלק בזה בכנסים לומר אשה כלי זיינה עליה וכל כמה דלא משתמטא לברוח לא יהרגוה) : **ע״ב** בי תניא ההיא במסל״ת כו׳ . לכאורה לרב פפי ורב אשי דע״כ ס״ל פברייתא זו ומפרשי לה לאו במסל״ת א״כ בנה ובתה נמי מהימני אפי׳ בלא מסל״ת . דכיון דממעטינן מכלל תוך מהימנה ובעלה ושפחה דידה אע״ג די״ל כעצמה דמי כדפרש״י וכדקאמרינן לעיל . כ״ש דבנה ובתה מוצאין מכלל ומהימני ומדברי הפוסקים בזה נראה שלא נחלקו רק בשפחה דידה וצ״ע . ומ״מ אפי׳ לדבריי אין לס״כ מדהוצרך בעובדא דריב״ל מסל״ת . דקי״ל כר״פ . די״ל מעשה כך היה . ומ״מ בריוות י״ל שזהו טעם הרי״ף והרמב״ם שפסקו כרב פפא . מיהו לפי שיטת הרמב״ם דעובדא דריב״ל דהצריך מסל״ת משום שקטן היה (אף שלפי לשון ש״ס דידן באדם א׳ . משמע דעכ״פ מעיד בגדלו מה שראה בקטנו היה) וכמ״ש הגר״א א״כ אין ראיה מדריב״ל לדרב פפא . די״ל בקטן גם רב אשי מודה דבעי מס״ל . וברייתא דהכל נאמנים בקטן לא קמיירי אלא בגדולים . ועי׳ בליקוטי יבמות כ׳ בס״ד ראי׳ להרמב״ם מסוגיא דהגוזל ומאכיל :

דף ל ע״ב מוכח בסוגיין דאין חייב על בליעת איסורין כ״א עד שתגיע לבית הבליעה במקום שא״י להחזיר . ומשמע מדברי תוס׳ ד״ה לא צריכא כו׳ שהוקשה להם נהדרה כו׳ לענין תשלומין . דס״ל דהש״ס לענין מיתה לא מחייב עד שיבלע במקום שאי״ל אפי׳ ע״י הדחק . ולפרש״י דפי׳ אי לא מצי לאהדורי אמאי חייב מיתה . א״כ מוכח כן מגוף תי׳ הש״ס דאוקמה ביכול להחזיר ע״י הדחק . דמ״מ לא מיפטר ממיתה משום דהחיוב בא אח״כ כשאי״ל עיה״ד :

דף לב ע״א גמ׳ בשוטה . מ׳ דמ״מ קאי אוקמתא דבבוגרת (וע״כ כן הוא) ומ׳ הא נערה אע״פ ששוטה אית לה קנס עכ״פ . ואתיא כגירסת רש״י לקמן (לו.) ולדעת רמב״ם דתליא בפלוגתא דר״ג ור״י . נ״ל דדעולא אתיא כר״י דלא כהלכתא :

דף לג ע״א גמ׳ בתוך כ״ד . מדברי ראב״ד ורא״ה בהסי״ז כאן נראה שאף שהעידו כבר סעדים רק שעדיין צריכין להגיד איזו דבר השייך לגוף העדות (שיתחייבו על ידן) יכולין לחזור ולהגיד ע״ש , ומזה יש ללמוד אם העידו העדים ועדיין לא נחקרה עדותן בחקירות (דלא שייך בהו הזמה עדיין) יכולין לחזור ולהגיד וצ״ע : תד״ה ממאי כו׳ . ולכאורה בלא״ה הכיא דהתם לא דמי לכאן אע״פ שהלשון אחד . דהתם על עבירה זו העונש החמור והקל . וכאן זה במיתה וזה בהכאה . אלא שמכלל ההכאה למיתה היתה הכאה דמלקות ג״כ שיש בכלל מאתים מנה . אך י״ל דחשב אם לא יהרגנו לא יענש כלל והיה כדי לו אף שלא ימות חברו כמ״ש תוס׳ : **ע״ב** גמ׳ דלמא בשוגג ונקט מגלות . אלמא דחושבין אותו לחייבו גלות ואע״פ שגלות כפרה לא סמכינן עליו אי ניחא ליה דתהוי ליה כפרה ואי לא אנן מה איכפת לן כחייבי חטאות שאין ממשכנין אותן . ועי׳ רמב״ן וריטב״א במתני׳ דרים מכות בזה :

דף לה ע״ב תד״ה הממאנת כו׳ ונראה לר״י כו׳ . וקשה א״כ נ״ל להש״ס לדחוק באיילונית כר״מ ותקשי רישא לסיפא . לימא איילונית נמי בכה״ג כשיוצאה מבעלה משום איילונית שלא הכיר בה וא״ל גט לפ״ד תוס׳ ריש יבמות וש״מ . אין לה קנס ופתוי כממאנת . מיהו י״ל כיון שלא הכיר בה שהיתה איילונית היתה אז כאשתו גמורה ופשיטא דאין לה קנס ובפתוי א״כ . אבל ממאנת שאף קודם מיאון לא היתה אשתו גמורה אצטריך לאשמעינן . ומ״מ פי׳ תוס׳ נכון יותר מפרש״י ואע״ג דאין בה כ״כ רבותא דרך התנא לשנות עריות שניות ממאנת איילונית בהדדי בכל מקום לענין כתובה ומזונות בפ׳ יש מותרות וכמכלתין . להכי תני נמי הכא :

דף לו ע״א גמ׳ וכממאנת ס״ל כר׳ יהודה . ומ״מ קנס יש לה כנערה לר״מ . ומשום דמ״מ גדולה היא לכל דבר וקרינן בה מסוה עצמה לר״מ לקמן (מ:) וכמ״ש הרמב״ן בחי׳ נדה דר״י מודה לענין גדלות לכל דבר רק במיאון לחודיה פליג ע״ש [ועי׳ תוס׳ ב״ב קנ״ה א׳ סד״ה לאפוקי]. ולפ״ז נרפרש דקאמר מאי ממאנת הראוי׳ למאן . עכצ״ל דתנא דברייתא לא ס״ל כר״י לענין מיאון . דאל״ה לא תלי קנס בראוי׳ למאן . אלא ר״מ ממש היא דפליג אדר״י בהא : תד״ה התרשת כו׳ . וכ״מ גדולה לדינא בין פרש״י לתוס׳ לענין קבל בה אביה קדושין דהו״ל קדושין דאורייי׳ . לענין לאוסרה על בעלה באשת כהן או ישראל ופתותה מבת ג׳ שנים . דלפר״י דמחזקינן לה כמ״ע לענין כתובה נר״ג . י״ל ה״ה לענין איסור (ויש לחלק לפ״ד הפוסקים בפ״ק ע״ש הירושל׳ דלאיסור חיישינן טפי וצ״ע) אבל לפרש״י אסורה. ועתוס׳ ע״ב סד״ה אי כו׳ . גם נ״מ לענין כתובתה . דלפר״י בתוקת מ״ע נשאה וקי״ל כרבנן דכתובתה מנה . ולפרש״י בחזקת בתולה נשאה וכתובתה מאתים . גם נ״מ לענין קנס דלפרש״י ודאי קנס אית לה גם נר״ג . אבל לפר״י אין לה קנס והוא מחלוקת רמב״ם וראב״ד . וגם לענין אם כ״ג מותר לישא חרשת ושוטה לפר״י דבחזקת מ״ע אסור . ולפרש״י י״ל דשרי . ועמ״ל פי״ז מא״ב הט״ו פלפל בענין נשואי חרשת ושוטה מקדושין דרבנן לכ״ג . אבל בדאורייתא פשיטא ליה דשרי . ולא העיר מטעם מ״ע לפר״י שנראה שהוא דעת רמב״ם ג״כ כמ״ש : **ע״ב** גמ׳ דאתו בי תרי ואמרי לדידהו תבעתינהו כו׳ . וצ״ע אם נמצאו לה דמים בשעת שאנסה דע״כ באיכא עדים מיירי (דאל״ה מודה בקנס פטור) מי אמרינן פיון דלא משמשה דלמא קרה מקרה שהיה לה דם לפור בתוכה שעה או לא . א״כ דלמא אמרינן שמ״מ בביאה שניה נמי פרלה דתוקה היא דאפי׳ לבוגרת נותנין ד׳ לילות . ואולי מטעם זה כ׳ הרמב״ם שטעם משום דהכינה עצמה לכך ער״ן . וא״כ בכל ענין אין לחלק . ועתוס׳ לקמן (מו.) ד״ה בשלמא שכ׳ דתלינן שהטולף הטה . מיהו התם איכא עדים . ולענין סומא קי״ל כרבנן לגבי ר״מ . והא דסתם מתניתין דלקמן (לט.) אפי׳ היא סומא כו׳ כרבנן והו״ל סתם במתני׳ ומחלוקת בברייתא :

דף מג ע״ב תד״ה טעמא. וא״ת ותקשי ליה מריפא כו׳ . אולי י״ל דריפא יש לפרש דלו או קאמר ולאשמעינן דליכא כ״מ בין אלמנות לגרושין ב״כ וכ״כ לא יצאה מרשות אב וכדפרש לכו קרא תרוייהו לענין נדרים כמה פעמים . אבל סיפא מדר׳ יהודה דקאמר הראשונה . ע״כ תרוייהו כחדא קאמר . וכיון דכבר תני לה ברישא דגרושין ואלמנות שוין . לא הוצרך תו למתניי׳ בסיפא כ״א לתרוייהו בהדדי זא״ז פלוגתא דר״י : שם ד״ה ומגבי כו׳ ונראה לר״י דדוקא בסך כו׳ . והא דנקט מנה . נ״ל בגוונא דאין לה אלא מנה אפי׳ לא נשאת ולא יצתה מרשות אב וכגון נבעלה בזנות קודם ארוסין וכי״ב :

דף נא ע״ב גמ׳ הא בבן נכר . עי׳ בדברי רמב״ן בחי׳ באורך בזה . ולי היה נראה לפ״ד רש״י ותוס׳ לעיל ספ״ב דע״י נפשות אסורה לבעלה ישראל ג״כ . יש לפרש הא דבן נכר שהיה כובש עיירות דרך ליסטיות והורג אנשים ונשים והו״ל כמחמת נפשות דחיישינן שנתרצו לו כדי שלא יהרגנה . ולא דמי לעיר שכבשוה כרקום דלא הוו אלא שבויות דהתם אין באין להרוג נפשות כדמשמע שם בין אי קאי באותה מלכות בין דמלכות אחרת . אבל בבאין להרוג נפשות . ודאי לפרש״י יש לחוש שאשה מתרצה להם שלא יהרגוה וכההיא דאמרינן ר״פ האשה שלום אשה כלי זיינה עליה ואינה יריאה מלסטים . ולסטים דהכא דהוי כשבויה היינו שאין דרכן להרוג אלא גונבין נשים לבעלן . והו״ל אנוסה כפרש״י . ואע״ג דלעיל אמרינן ע״י נפשות כגון נשי דגנבי ואשת בן דינאי הייט משום דלפרושי נתכבשה ע״י נפשות קאתינן . אבל אה״נ דס״ה והוא הטעם כה״ג : **שם** תוס׳ ד״ה אונס וכו׳ . מכאן ראיה ברורה דהתוס׳ סוברים כהרשב״א בהא דסד״א לחומרא ועי׳ בשער המלך על הרמב״ם :

דף נז ע״ב גמ׳ לפתות לו לשם מתנה . ברי״ף ורא״ש כ׳ נותנין לו לשם מתנה ואם אינו מקבל נותנין לשם הלואה וחוזרין ונותנין לו לשם מתנה . ובעו לפרש דחכמים דהכא דהך ברייתא קמייתא לא פליגי על ר׳ יהודה דברייתא שניה דהכיא א״כ דמייתי מקרא דהעבט שנותנין לו לשם הלואה וחוזרין ונותנין לו לשם מתנה . ולא מסתבר למימר דחכמים דברייתא קמייתא היא דעה אחרת ויהיה ד׳ מחלוקות בדבר ר״מ וחכמים ור״ש ור׳ יהודה . וגם משמע דהלכה כחכמים דרבא מפרש מלייהו . וגם משמע דהלכה כר׳ יהודה דקרא קדרש ובב״מ (לא:) מביא סתמא דהש״ס כדרשא דר׳ יהודה . ע״כ דעת הרי״ף דגם לחכמים חוזרין ונותנין לו אח״כ לשם מתנה בכדי שלא יצטער בהלואה אח״כ . רק דרבנן סברי דמצוה לפתות לו לשם מתנה תחלה אע״פ שאנו יודעין שאין רוצה להתפרנס . וטעמא נ״ל דבקראי פליגי דכתיב בתחלה העבט תעביטנו ואח״כ נתון תתן לו . דלכן סבר ר״מ בתחלה לשם הלואה ואח״כ לשם מתנה . ורבנן ס״ל כיון דקודם העבט תעביטנו כתיב פתוח תפתח את ידך לו היינו לשם נתינה ולא לשם הלואה שאין נופל ע״ז פתיחת יד לכן ס״ל לרבנן דצריך ומצוה לפתוח לו לשם מתנה (ואפשר ליסנא דלפתות דקאמר רבא מרמז על לשון פתח תפתח דקרא) ואם אינו מקבל העבט לשם הלואה ואח״כ נתון תתן לו ההלואה שהלוהו תחלה יתננו לו במתנה ומחילה . והרמב״ם כ׳ עני שאינו רוצה ליקח צדקה מערימין ונותנין לו לשם מתנה או לשם הלואה [וכ״ה בש״ע] . נראה מפרש אין רוצה להתפרנס היינו מקופה של צדקה (וכדאמרינן בסנהדרין (סח.) ואל אשה נדה לא יקרב שלא נהנה מקופה של צדקה . וכדאמרינן בשלהי פאה וכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו וע״ש בר״ש בשם הירושלמי) אבל דרך מתנה מאחרים יקח דאטו כ״ע כר״ז ור״א דכי יהבי להו לא שקלי משום שונא מתנות כדאי׳ בפ״ג דחולין (מד:) והרי אמרו בברכות (יוד:) הרוצה ליהנות יהנה כאלישע וע״ש בסג״א מא״ז שדרך דורון שרי . אבל צ״ע לפי׳ הרמב״ם לפרש כן לפתות לו לשם מתנה דא״כ מאי פריך הש״ס והא לא שקיל . כיון שפי׳ מתנה זו היא דרך הערמה שיטול :

דף עב ע״א תד״ה אי דידע כו׳ ונראה לרשב״א כו׳ . וכ״כ הרא״ש . אבל בשם הרא״ה כ׳ הר״ן דאפי׳ מכוונה להאכילתו : שם ד״ה אי דלא ידע כו׳ . וכ״ל דאתי למימר אפי׳ בשעת וסתה יכול לסמוך עליה שלא ראתה משום דהתורה האמינתה . ואפי׳ למ״ד ווסתות דאורייתא : **ע״ב** גמ׳ רבנן אמרי מדברת כו׳ . אבל בטווה בשוק ס״ל כשמואל מראה זרועותיה . דמסתמא רב עוקבא זה הוא מר עוקבא הנזכר בכ״מ בגמ׳ שהיה אב״ד בימי שמואל ותלמידו כדאי׳ במ״ק [עז:] וקאי בשיטתיה . אלא מדברת עם כל אדם אמר בה . ורבינא ס״ל דלא שייך כאן מדברת עם כל אדם דמנ״ל דפסיקתיה לפלכה בכוונה דלמא מעצמה נפל ובקשה שיושיט לה ובכה״ג לא הוי מדברת . ועוד מדברת עם כל אדם לא משמע דלהוי בחד דוקא אלא עם כמה ב״א וכמה בחורים ועי׳ בהגר״א סי׳ קט״ו סס״ק י״ב שדקדק מלשון זימנא חדא :

דף עה ע״א גמ׳ תנא וכולן כו׳ . וקשה א״כ אכתי מאי לימר דלא ניחא לה . שאם ניחא לה יאמרו עליה שמן זנות . ושמא דוקא בשפלות כי הכך . ובמעי״ר פי׳ כע״א ע״ש לדבריו א״ש : רש״י ד״ה באשה חשובה כו׳ שכלא אמר א״א כו׳ . ולפ״ז לרבא אפי׳ באינה חשובה הא דאמרינן מקודשת היינו מיבעיא גיטא הא כתובה ל״ל . דמאי אמר א״א באשה נדרנית . וכדלעיל למ״ד היא נתנה . ואולי י״ל דסברא דא״א בנדרנית הייט כאן לומר שאח״כ תחזור ותדור ויצטרך לגרשה . ולהכי באינה חשובה ל״ל הכי . דהשתא הא ל״ל . ועל להבא אם תדור יגרשנה אז . אבל בחשובה אמר דיתסר בקרובותיה וכיון שרואה שנדרה חושש שתחזור ותדור :

דף פז ע״ב הש״ך סי׳ פ״ז הביא ראי׳ דהש״ס בעי׳ נק״ת מדפריך בעובדא דההוא רעיא (ב״מ דף ה׳ ע״א) וכו׳ ליתא נמי לדר״ח לישתבע מדר״נ ומאי קושי׳ דלמא אי דר״ח הוי בעי נק״ת ודר״נ בלא נק״ח וע״כ דר״נ נמי בעי נק״ת ע״ש בשם הלח״ד . וכ״ל לתרץ דלעולם לא בעי נק״ח לפי המסקנא אבל לפי דבר המקשן שסובר דשדר״נ מהפכינן לה על שכנגדו . א״כ הוכיח בכ״ש דשדר״נ צריכה נק״ח . וק״ו משבועה דמשנה דשכנגדו פי׳ לו ליטול מן הדין בלא שבועה רק חכמים תיקנו דלא שבקינן חיי׳ כו׳ ואפ״ה בעי נק״ח דהיא שבועה המשנה כ״ש שה״ם דמדין פטור בלא שבועה רק חכמים חייבוהו והיתה ס׳ המקשן דאם הוא חשוד שכנגדו נשבע ונוטל כ״ש דצריך שכנגדו שה״ם . וזהו נכון וברור לפענ״ד : סליק בס״ד

הגהות וחדושים מאת הגאון המובהק כו׳ מוהר״ר צבי ברלין זצ״ל.

דף סא ע״ב במשנה העונה האמורה בתורה . נ״ב לכאורה נ״ל האמורה בתורה וכבר עמד בזה בתוי״ט ז״ל ולענ״ד בעי למימר דהך היא דמרומז בתורה ומקריא עונה ואי לא מקיים הוי מורד משא״כ ניל טבילה ויוצא לדרך . וכן הא דאמר רבא בפסחים דף עב ע״ב דאע״ג דמצוה ומיובא איכא איט בכלל העונה האמורה בתורה ואי לא עביד לא עבר בלאו דלא יגרע :

דף עא ע״ב במשנה שלשה יוצאה . נ״ב בירושלמי גרס שנים יוצאה וכבר הרגיש בזה בכ״י סי׳ ע״ד וכתב שנראה לו שכן היתה גרסת הרי״ף והרמב״ם ז״ל עיי״ש ומ״מ נ״ע כיון דש״ס דידן עיקר בכל מקום כמבואר בפוסקים עיין בהרי״ף סוף עירובין ונראה דהאמת כדברי הר״ן והס״מ ז״ל שהם . עיקר דס״ל כאוקמתא דאביי האמנם מה שלא פסקו כאידך אוקמתא וכדכתב הטור וגם דלאביי מיהת הוי מחלוקת ואח״כ סתם משום דחזי שפיר הגרסא דבירושלמי וס״ל דמסכת מוכח דאוקמתא דאביי עיקר ותנא ירושלמאה שנה משנתו כרבנן ופסקו כוותי׳ ודו״ק :

דף קה ע״ב גמ׳ כל המביא דורון . עיין בתד״א זוטא פ״ב דדרים מכאן דכל המפרנס לת״ח . ונוספתיהו עולם יפה עפ״י מה שהקשה בס׳ אור זרוע הגדול הל׳ ק״ש סי׳ ע״ו על הא דאמרינן הרוצה ליהנות יהנה כאלישע הא מאן דידע את השם אסור ליהנות מאחרים עיין ירושלמי יומא פ״ג ה״ז . ותירץ ז״ל דאלישע לקח כדרך כבוד בתורת דורון וכ״כ בהגהות אשר״י ברכות ד״י ובמרדכי ב״ק סי׳ ר״ב וא״כ שפיר קאמר גבי אלישע לשון כמביא דורון לת״ח . והארכתי בענין זה בחיבורי כת״י על המהרש״א ריקנטי סי׳ ס״ו עיי״ש . ועיין בתוס׳ ע״ש ס׳ חיי שרה ד״ה ויענו עיי״ש . [כל זה מנכדו זעירא צבי יחזקאל ז״ק מיכלסואהן] :

דף קי ע״ב כל הדר בח״ל . וכן הוא בזוה״ק פ׳ יתרו דע״ט ופ׳ בהר דק״ס ופ׳ פנחס דרכ״ס . אבל ראיתי בס׳ סמלות להרמב״ן מ״ד שמביא דברי הש״ס בגרסא כל היוצא מא״י לחו״ל ע״ש וד׳ הטיר עיני ורואיתי שכן הוא הגרסא באבות דר״נ פכ״ו ובתורת כהנים פ׳ בהר . ועיין בס״מ ובזה יש ליישב קושית המהרש״א ודו״ק ועיין בתוס׳ עס״ת פ׳ בהר הגרסא כש״ס דילן וכן מביא הגרסא בס׳ התשב״ץ לרבינו שמשון בר צדוק סי׳ תקס״ ומפרש הטעם דדומה כעובד כוכבים עי״ש . [כ״ז מזעירא נכדו הנזכר] : סליק

---

*) מפתחות להמפרשים וההגהות שנלוו לסוף המסכת

פסקי תוספות	קיג	מהרש״א (ח״ה ח״א) מהרש״ל ומהר״ם	א	הגהות הג״מ ברוך פרענקעל תאומים זצ״ל	56	הגהות בעל סדר הדורות זצ״ל	י
הרא״ש	228	אחר מהרש״א		הגהות וחדושי הרש״ש זצ״ל	א	ארץ צבי	—
קצור פסקי הרא״ש	קלה	הגהות הלבוש	כא	חכמת מנוח	ו	הגהות מהרמ״צ	—
אחר הרא״ש		גליון מהרש״א	42	חדושי מים חיים להג״מ יחזקאל מהר״ח סלוא	12	נמוקי הגרי״ב	יא
שדה צופים	קמא	הגהות בעל חתם סופר	44	תפארת שמואל	א	חלופי גרסאות ע״פ כ״י	יב
פירוש המשניות להרמב״ם	282	חדושים מהג״מ זאב וואלף מבאסקוויץ זצ״ל	—	מלא הרועים	ז	לקוטים מהרא״א	24
המתרגם	286	מהג״מ אליעזר לנדא זצ״ל	—	תפארת למשה	ח	מראה כהן להג״מ בצלאל הכהן זצ״ל	—
		חדושי מהר״ם שי״ף	א	חדושים מהג״מ יח״ל מיוזלש זצ״ל	18	חדושי הרד״ל להג״מ דוד לוריא זצ״ל	—
				הגהות בן אריה להג״מ זאב בן אריה זצ״ל	א	חדושים מהג״מ צבי הירש ברלין זצ״ל	26

*) ההגהות והפירושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

הגהות וחדושים מהגאון הגדול כו' מו"ה **אברהם** זצ"ל (בעהמ"ס ספר משכיל לאיתן וכו') עם **תוספות מרובה מבי"ק** על הנדפס בש"ס זיטאמיר.

דף ב ע"ב תוס' ד"ה אלא כו' טעות בסיפא. עיין תוס' מועד קטן (דף כג ע"ב):

דף ה ע"א תוס' ד"ה אלא כו' שמא ישחוט. דוגמתו בתוס' עירובין (דף מ' ע"א): ע"ב רש"י ד"ה ואת"ל מקלקל הוא כו'. עיין בס' פ"י מ"ש בבאור דברי רש"י והתוס'. ועיין רש"י שבת (דף קכא סע"ב) ד"ה דילמא: תוס' ד"ה אם כו' משום דאיכא תרתי מקלקל בחבורה ודבר שא"מ. עיין במשנה למלך ריש הל' שבת:

דף ז ע"א גמ' ומי איכא הוראה לאיסור אין והתנן הורוה ב"ה להילני המלכה שתהא נזירה עוד ז' שנים כו' ואי נמי כהא דתניא תוס הסדרה שנפסק כו'. וצריך באור במאי פליגי הני תרי לישני דמשמע דללישנא בתרא אין ראיה דאיכא הוראה לאיסור מהך דהורוה ב"ה. ונראה דתלוי בפלוגתא דאמוראי דאיתא בפ"ק דר"ה (דף ו'). אי אשה חייבת בבל תאחר. והוא דהא יש לדקדק דמאי מייתי בלישנא קמא דאיכא הוראה לאיסור מהא דתנן הורוה ב"ה שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות דדילמא מש"ה קרי לה הוראה דהתם הוי נמי קולא דהרי שהורוה שתהא נזירה עוד ז' שנים כשעלתה לארץ מסתמא לא הביאה עדיין קרבנות על נזירות שמנתה בחו"ל עד אחר כלות ז' שנים אחרות וא"כ עברה ע"י הוראת ב"ה איסור דבל תאחר דאיתא במאחר קרבנות נזיר כדאיתא בפ"ק דנדרים (דף ד). וצ"ל דס"ל דאשה אינה עוברת כלל בבל תאחר והכי איכא למ"ד פ"ק דר"ה. ולדידי' לא הוי' שום קולא בהוראת ב"ה להילני ושפיר איכא לאוכותי מינה דאיכא הוראה לאיסור והשתא מבואר הטעם דלישנא בתרא דלא ס"ל הוכחה זו משום דס"ל דאשה נמי חייבת בב"ת ולדידי' היתה נמי היתר בהוראת ב"ה כמ"ש. ואע"ג דבעדיות תני להך הוראה גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה היינו משום דכי איתשיל לענין לחייב האדם בנזירות אחרת בא"י כמו שנדר ומנה בחו"ל דבש"א נזיר ל' יום ובה"א נזיר בתחלה ולענין זה הוי ב"ש לקולא וב"ה לחומרא אבל לענין איסורא דבל תאחר הוי איפכא דלב"ש ליכא בל תאחר ולב"ה איכא קולא לגבי ב"ת כנ"ל. מא"כ ללישנא קמא לא היה בהוראה זו שום קולא דאשה אינה חייבת בב"ת. [ואע"ג דכתב הט"א בר"ה דבשנה אשה עוברת וכ"ה בתוס' גיטין (דף כח) מ"מ איכא למ"ד דא"ע על שנה כלל אף איש ולדידיה איכא לאוכחי]: ועפ"י מ"ש י"ל נמי מאי דקשיא לי אסוגיין דאמאי לא מייתי דאיכא הוראה לאיסור מדתניא פ"ג דכריתות (דף יג ע"ב) גבי איסור הוראה דשתויי יין יצא שרץ טמא וצפרדע טהור דשתויי יין מורין בהן הוראה ומפרש טעמא דזיל קרי בי רב הוא. משמע הא לא"ה הוי חשיב הוראה ואע"ג דהוי לאיסור דומיא דשרץ טמא. ולפמ"ש א"ש דבסוגיין בעא לאתויי דאיכא הוראה לאיסור אעפ"י שאין בה שום קולא כמו גבי הוראת איסור לבעול בתולה בשבת ומש"ה לא מצי לאתויי מהא דקרי הוראה לשרץ טמא דהתם איכא נמי קולא דהא שורף עליה תרומה וקדשים. אבל מהא דהורוה ב"ד וכו' מייתי שפיר דהא סבר דליכא שום קולא כמ"ש דס"ל ללישנא קמא דאשה אינה עוברת כלל בבל תאחר. וללישנא בתרא דס"ל אשה חייבת נמי בב"ת ויש בהוראה זו קולא ג"כ קושטא דנאיד מהך הוכחה ומייתי מטריפה וגבי טריפה נמי ליכא עכשיו שום קולא גבי בהמה. ואע"ג דגבי עוף איכא עכשיו קולא דפטר ליה מכיסוי לרבי דס"ל שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה י"ל דקושטא דרבי לא פטר מכסוי בחוט הסדרה שניקב ורק לאיסור באכילה הורה. וזה מדוקדק בלשון הורה רבי כר' יעקב דאיהו ס"ל שחיטה שא"כ שמה שחיטה בקדושין (דף נז). ומיהו אע"ג דעכשיו ליכא שום קולא מ"מ אפשר שימשך מזה איזה קולא אח"כ בדרך רחוק ומטעם זה הוי הוראה נמי לאיסור. וכה"ג מצינו בספ"ע דסנהדרין גבי זקן ממרא וה"נ גבי נזירות שתיאסר ביין של מצוה וגבי טריפה נמי לקדושין שאין בה ש"פ כמו אם היתה מותרת באכילה וגבי איסור בעילת בתולה בשבת נ"מ למפסל לעדות. [וכ"מ עוד בהא דהוראה לאיסור הוי הוראה לענין הא דקי"ל שכור אסור להורות. וכן לענין להורות במקום רבו אסור אף לחומרא]:

דף ח ע"א תוס' ד"ה רב כו' איכא נמי ר' יוחנן בהיה תנא כו'. הכי איתא נמי בספרי פ' שלח. ועיין בגליון פסחים (דף פא):

דף ט ע"א תוס' ד"ה לא צריכא באשת כהן. וא"ת ונוקמא אחזקה שהיא כשרה לכהונה ונימא דלאו תחתיו זינתה. וראיתי לבעל פני יהושע שכתב דאיכא למידק דמאי קשיא להו להתוס' דנהי דמדאורייתא אזלינן בתר חזקת היתר אבל בדרבנן לא מהני חזקת היתר כדאיתא ביבמות (דף לא) והאריך בזה ומסיק דנראה דפשיטא להו להתוס' דלהוציא אשה מבעלה לא החמירו חכמים ומוקמינן לה אדאורייתא דמהני חזקת היתר כדאשכחן לקמן (דף יג) שאין אוסרין על היחוד כו'. וזו אינה ראיה כל כך לנידון דפתח פתוח דהכא. אבל הדבר מבואר לאדיא מדברי התוס' עצמן לקמן (סוף דף נא) למאן דאוסר תחלתה באונס וסופה ברצון דא"מ מבעלה משום חששא דמדרבנן: ד"ה ואבע"א כו' ספק כשהיא קטנה כו'. עיין יבמות (דף לה ע"א): ד"ה מפני כו' שהביאה לביתו. עיין תוס' יבמות (דף מו): ע"ב תוס' ד"ה לא דקא טעין כו' והי לא אמרי' מגו להוציא אתי נמי שפיר. וכ"כ הרא"ש וק"ל דבפ"ג דב"ב (דף לב ע"ב) כתבו התוס' דהיכא דאיכא שטר אמרינן מגו להוציא והוכיחו כן מפ' הכותב (דף פה) גבי טענת סיטראי. ומשמע דאף בשגם המוחזק טוען ברי מוציאין ממנו ע"י שטר כשיש להמוציא מגו. ועוד דהתם בפרק הכותב הוי מגו גרוע כמ"ש הרא"ש ובהג"ה שם ואפ"ה אמר שם מגו להוציא ואמאי לא אמר כאן מגו להוציא הא אית לה שטרא. אך דיש להקשות אמ"ש התוס' דבשטר אמר מגו להוציא מהא דאיתא בשבועות דרק ב"ש ס"ל שטר העומד לגבות כגבוי אבל ב"ה סברי לאו כגבוי. אבל לפ"ד התוס' דב"ב קשה. וי"ל דלא דמי נידון דהכא להכיא דפוחתת כתובתה וטענת סיטראי ע"פ מ"ש בס' נתיבות משפט בדיני מגו דהא דלא אמר גבי כתובה מגו להוציא הוא משום שכתב הר"ן דהוה כשטר דאית ביה תנאי שעל בעל השטר לברר שקיים התנאי וה"נ עליה לברר שלא זינתה. ולפ"ז היינו דוקא בטענת זנות כדהכא לא אמר מגו להוציא משא"כ גבי טענת שנתקבלה כתובתה כמו גבי פוחתת וכה"ג גבי סיטראי שטוען שפרעו דבזה אין על בעל השטר לברר מהני מגו להוציא:

דף י ע"א גמ' מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מה"ת. וק"ל דלשון סמכו חכמים משמע דאינו מה"ת אלא אסמכתא בעלמא מדרבנן. וראיתי שהרגישו בזה התוס' בספ"ד דסוטה. ונראה דמפרשים דכ"ה באמת דהא דאמר רשב"ג כתובה מה"ת הוא לאו דוקא ממש מדאורייתא אלא אית ליה סמך מדאורייתא והוא דחוק אלא י"ל לפמ"ש הריטב"א בשם ר"י ורמב"ן בשלהי מכילתין דאף לרשב"ג דכתובה דאורייתא אין בה סך ידוע מה"ת אלא כמ"ש חכמים וכ"כ בהגהות מרדכי שם דשיעור דנ' כסף הוא אסמכתא. ולפ"ז א"ש לשון סמכו אשיעור. וא"ת דא"כ לא הו"ל לרשב"ג להחמיר גבי תשלומי כתובה כיון דשיעורה דרבנן. וכה"ג כתב הר"ן בפסחים (דף מד) גבי תערובות. וי"ל דשאני הכא דאסמך אקרא המוהר כמ"ש התוס' בשבת (דף לד): תוס' ד"ה אמר ר"נ כו' משמע דכתובה דרבנן. היינו דאי הוי דאורייתא לא הוי מהימן. ותמה בס' פ"י דר"מ הא ס"ל כתובה דאורייתא ואמר ביבמות (דף קיב) טענת בתולים ל' יום כו'. וי"ל דשמואל לשיטתו לקמן (דף ק) דקטנה שנשואיה מדרבנן יש לה כתובה כשיוצאה בגט וא"כ ל"ק הסיא דר"מ די"ל דבקטנה איירי דכתובתה דרבנן לכ"ע. ואע"ג דגבי חרשת ושוטה ס"ל לר"מ לקמן (דף לו) דאין להן טענת בתולים ופרש"י דהיינו במשאירם תני נאנסתי להפסידה כתובתה דאין טוענין להו י"ל דהתם איירי כשכתב להו כתובה כמ"ש הב"ש ורצה ליתן במתנה משא"כ קטנה שכבר נשאת מתקנת חכמים:

דף יא ע"א תוס' ד"ה מטבילין כו' והלא אין שליחות לקטן כו'. עי' קידושין (דף מב ע"א) ועי' תוס' גיטין (ריש דף לד): ע"ב תוס' ד"ה סדר כו' לא בעי למימר דהדר ביה כו' ועי' מנחות (דף ז ריש ע"ב):

דף יב ע"א גמ' אמר רב אשי שתי תקנות הוו. יומא (דף כב) גיטין (דף מז) מנחות (דף נב):

דף יג ע"א תוס' ד"ה רב אשי כו' והא ר' יהושע לית ליה מיגו כו'. ונראה דהא לק"מ די"ל כי לית ליה לר"י מגו גבי משארסתני נאנסתי הוא משום דאיכא חזקה דממונא נגד המגו משא"כ הכא ליכא חזקה נגד המגו דכה"ג אמר לקמן בפ' המדיר (דף עה) כי לא אזל ר' יהושע בתר חזקה דגופה היכא דאיכא חזקה דממונא. אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל בתר חזקה דגופה. וה"נ י"ל גבי מגו. והא דלקמן (דף כד) גבי מגו דהפה שאסר כו' משמע דבממונא אמרי' מגו טפי מבאיסורא היינו היכא דהמגו מסייע להמוחזק אבל היכא דהמגו מסייע להמוציא גרע מאיסורא: ע"ב גמ' אמר רבה מ"ט דר"א בשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות בתה לית לה חזקה דכשרות וק"ל דא"כ אמאי מכשיר בה שתנשא לכהן הא הבנים שתלד יהיו פסולים שהרי אין להם חזקת כשרות. ושוב ראיתי שהרגיש בזה בס' הפלאה לקמן בפרק ב' ותירץ דדוקא כשאנו דנין על העובר בפ"ע אין מועיל לו החזקה דאם אבל אם הדין עליה להכשיר ממילא הבנים שתלד אח"כ בחזקת כשרות הם. ואינו מחוור דאיך מחמת האם יהיה מועיל להולד להכשירו לעבודה אם הוא בן שזה אינו באם גופה ולא שייך לומר דמחמתה נכשר ממילא הולד טפי מבאם. אלא י"ל ע"פ מ"ש התוס' לקמן (דף כו ע"ב) בשם ר"י דאף מ"ד דפוסל הבת אינו אלא מה שנתעברה בזנות משום דמעלה עשו גבי זנות אבל גבי נשואין מודה דחזקת האם מהני לולד ע"כ. והטעם מבואר מדברי התוס' בפ"ג דב"ב (דף לב ע"א) דלמה לא יועיל חזקת האם לבן הואיל ואינו יכול להיות שתהא האם כשרה והבן לא יהיה כשר ע"כ. ולפ"ז אית לן להכשיר הבן לכל דבר שבכהונה דהאם יפסל לעבודה א"א להתיר שתנשא האם לכהן. וכ"מ מדברי התוס' לקמן (דף כג) וע"ש בס' פ"י:

דף טז ע"א גמ' מאי שנא האי מגו מהאי מגו. פי' דאמאי גבי משארסתני נאנסתי לית ליה לר' יהושע דניהמנה במגו דמוכת עץ ומאי שנא האי מגו דמתניתין דמודה ר' יהושע באומר שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו כו'. וק"ל הא ודאי שנא ושנא דהא כתבו התוס' לעיל (דף ט) דלר' יהושע מוכת עץ לא שכיח וא"כ מש"ה לא עביד מגו מינה וכה"ג כתבו התוס' לקמן (דף יח ע"ב) גבי עדים שאמרו קטנים היינו או אנוסים מחמת ממון דלא מהימני דאמאי לא מהימני במגו דאנוסים מחמת נפשות אליבא דרמי ב"ח דס"ל דמהני מגו אף היכא שמשים עצמו רשע. ותירצו דאונס מחמת נפשות ל"ש. וא"כ מש"ה לית ליה לר' יהושע מגו דמוכת עץ דלא שכיח משא"כ במתניתין. וי"ל ע"פ מ"ש בס' הפלאה לעיל דמ"מ שייך מגו גבי משארסתני נאנסתי דאי בעי' אמרה מוכת עץ אני אע"ג דמוכת עץ לא שכיח דה"נ טענה זו דמשארסתני נאנסתי לא שכיחא כמ"ש תוס' לעיל דאונסא לא שכיחא ע"ש. [ואע"ג דהתם (דף יח) דכי אמרי קטנים היינו או אונס דממון ג"כ לא שכיח כל כך ואפ"ה ל"מ מגו מטענה דלא שכיחא טפי. דאפשר דשאני התם דעביד עצמו רשע מש"ה ל"מ בזה מגו מטענה דלא שכיחא טפי מטענה שטוען השתא]:

דף יז ע"א גמ' ואמרי לה שטותי'. עי' שבת (דף עז): תוס' ד"ה פרשת דרכים כו' הכא לא מצי לשנויי מצוה שאני כדמשני באלו נאמרין גבי מקרא מעומד. וי"ל דש"ה שאינה אלא מצוה מדבריהם כמ"ש הרמב"ם הלכות אבל:

דף יח ע"ב גמ' אין נאמנים לפוסלו דברי ר"מ. כתב בס' הפלאה דע"כ איירי בשטר שיש בו אחריות נכסים דהא ס"ל בב"מ (דף יב) דשטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה אפילו מבני חורין ויכול לטעון פרעתי ולהד"מ. ועי' תוס' יבמות (דף לט):

דף יט ע"ב תוס' ד"ה א"ר ששת כו' וא"ת תקשי לר"ש ברייתא דמי שמת דקתני אם אמר שטר אמנה הוא אם יש עדים פי' דשטר אמנה הוא הלך אחר עדים כו' ולא אמרי' הכתבה תחלת הזמה. וי"ל דזאת אומרת קאמר אבל הסיא פליג. והוקשה להמהר"ם שי"ף דמאי ק"ל מדהתם דאימא דשאני הכא דאמר הכתבה תחלת הזמה שיוכל לבוא לידי הזמה אח"כ הואיל שנתקיימה חתימתן בעדים משא"כ התם דאיירי דמודה הלוה שכתבו כדין ועי"כ לא יבוא לידי הזמה ותי' דה"נ במשנתין דקתני ומתו לא יבואו לידי הזמה שישלמו. ונראה דא"ל לזה דבלא"ה בהך דמשנתין לא שייכא הזמה כלל אף שלא לחייבן רק למיפסל השטר ע"י הזמתן לא מהני וגם בפניהם וכדתניא בר"פ אחד ד"מ (דף לב) שטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידים על שטר זה והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרים חיישינן שמא איחרוהו וכתבו הרי דליכא הזמה על עדות שבשטר בטענת עמנו הייתם ביום פלוני כו' דתלינן שהוא שטר מאוחר. ולא מיבעיא לדעת הרז"ה דס"ל דאף אם כתוב בשטר שבזמנו כתבוהו ליכא הזמה בעדות שבשטר ודאי דל"מ הכא הזמה כלל. אלא דאף לדעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דאיכא הזמה נמי בשטר אם כתוב בו שכתבוהו בזמנו מ"מ הכא במשנתין מסתמא איירי אף דלא כ' בשטר כן וליכא הזמה ואפ"ה דייק רב ששת דהכתבה תחלת הזמה. ומ"ה נ"ל דפליגי אהסיא דב"ב: ועוד יש להוכיח דע"כ בכה"ג איירי במשנתין מהא דא"ל ר"נ לרב ששת אילו הוו קמן ומכחישין להו הוה הכתבה כו' כ"ש בדליתנהו דאילו הוו קמן דילמא הוו מודים כו' ול"ק כדאמר ר' אבהו בסמוך והזמה שלא בפניהם נהי דהזמה לא הוי הכתבה מיהא הויא. וכבר הוקשה כן לספ"י. אך לפמ"ש א"ש דכאן לא המנ"ל הכי דאיירי בעדות שבשטר וכגוונא דתלינן שאחרוהו וכשר וכיון דבפניהם כשר לא גרע שלא בפניהם מטעם דאפשר שהיו מודים דאין חוזרין ומגידין כמ"ש מהר"ם שי"ף דאף אם היו מודים אין הודאתן מעלה ומוריד דאין חוזרין ומגידין. ותו כיון דאם העדים שעל השטר קמן ואינן מודים להמזימין אין מאמינים להמזימין ה"נ אין מאמינים להו לפסול שלא בפניהם דליכא בזה ק"ו דר"נ אילו הוו קמן ומכחישין להו הוי הכתבה כו' ומשמע דאי לא"ה לא מהמני נמי שלא בפניהם דדיו לבא מה"ד כו'. ור' אבהו לא איירי אלא בעדות הזמה דעלמא ולא בעדות שבשטר:

דף כא ע"א גמ' דילמא משכח לה אינש דלא מעלי כו'. עי' תוס' לקמן ר"פ הנושא ד"ה דאמר: שם הלכה כרבי מחבירו. עי' בס' פאר הלכה (דף מח): תוס' ד"ה ודוקא אחספא כו' והא דתניא פ"ק דקידושין כו' נראה דאתיא כר"א דאמר עדי מסירה כרתי כו'. משמע מדבריהם שמפרשים סוגיא דידן דפסלה חתימת ידו אחספא אתיא כר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי ופוסל שטר על החרס שיכול להזדייף דאילו לר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי מכשר שטר על דבר שיכול להזדייף וא"כ אחספא נמי איכא למיחש דילמא משכח לה אינש דלא מעלי וכתב עליו מאי דבעי. וכ"כ התוס' להדיא בקידושין (דף ט). וזה דלא כמ"ש המהר"ם שי"ף בכוונת התוס'. ומה שהקשה במהרש"א דאמאי לא מצי אתיא הסוגיא נמי כר"א דהא התוס' עצמן אסקי בסוף דבריהם דאמר בגיטין שלא הכשיר ר"א אלא בגיטין ולא בשטרות שעומדים לראיה כגון שט"ח וכאן משמע דהחשש הוא שיכתוב עלי' חוב וזה פסול אף לר"א אחספא ומש"ה ליכא למיחש דמשכח לה אינש כו' וכן הקשה במהרי"ט בחידושיו לקידושין. ועי' מ"ש בזה באו"ת סי' מ"ב. ול"נ דהתוס' דהכא אזלי לטעמייהו דהא ר' אלעזר הוא דאמר הכי בגיטין (דף כב) שלא הכשיר ר"א בשאר שטרות ויליף לה מקרא דכתיב בירמיה ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים ופי' דהיינו לומר שיכתבו ע"ד שאינו יכול להזדייף שראוי לעמוד ימים רבים דאילו ע"ד שיכול להזדייף אינו ראוי לעמוד ימים רבים כמ"ש שם רש"י ותוס'. ור' יוחנן פליג התם על ר"א תלמידו ואמר דאף בשאר שטרות מכשר ר"א ע"ד שיכול להזדייף וקרא דירמיה עצה טובה קמ"ל מקום גניזת שטרותיכן. וכתבו התוס' בפ' גט פשוט (דף קסב) דאביי לא ס"ל בהא כר' אלעזר אלא כר' יוחנן דבשאר שטרות נמי מכשר ר"א דהא ברפ"ג דב"ב (דף כט) קאמר אביי אקרא דירמיה דעצה טובה קמ"ל. ולפ"ז א"ש דהתוס' כאן ובקידושין לשיטתייהו אזלי ומש"ה הוצרכו לומר דהסוגיא דידן אזלא אליבא דר"מ דוקא דהא אביי קאמר לה ואיהו ס"ל דר"א מכשר בכל השטרות ע"ד שיכול להזדייף וא"כ מכשיר חוב על החרס ואיכא למיחש נמי שלא יכתוב ח"י אחספא דילמא משכח לה אינש וכו'. ואף דראיית התוס' דפ' ג"פ דאביי לא ס"ל כר"א מדאמר אקרא דירמיה עצה טובה קמ"ל אינה מוכרחת דאפשר ל"ק אביי דעצה טובה קמ"ל אלא אתחלת קרא דונתתם בכלי חרש דקאמר להם מקום גניזת שטרותיהן היכן הם מתקיימים. אבל סוף המקרא דלמען יעמדו ימים רבים איכא למימר דס"ל נמי דאתא לכדר"א אליבא דר"ל וכ"כ בחי' הרשב"א וכנ"ל לפ"ד התו' בפ"ג דב"ב וש"ד דאביי כר"א ס"ל ומשמע לפ"ז דמפרשי הך דשמעתין אפי' אליבא דר"א. ומיהו התוס' כאן אזלי לטעמייהו וכמ"ש: **ומה** שהקשה המהר"ם שי"ף דלר"א ליכא למיחש כשיכתוב אחרס דהא לא מכשר בלא עדי מסירה לפנינו וכאן באמת ליכא ע"מ ולא יועיל כשיוציאו אותו בב"ד ועיין מ"ש בזה האו"ת שם. י"ל דש"ה דגבי כתב ידו אף אם לא יבואו ע"מ לפנינו נכשיר דאמרינן דמסתמא נמסר בעדים כמ"ש הפ"י ריש גיטין (דף ג) והביאו ג"כ הנו"ב במ"ת חלק אה"ע סי' קל"ה. דלשיטת הרי"ף והרמב"ם דגם לר"א סגי בעדי חתימה דאמרי' מסתמא נמסר ה"נ בכ"י בלע"מ. ועי"ל עפמ"ש האו"ת סי' ק"ד סק"ח דכי אמרי' דשטרי הלואה היינו שטרי ראי' וא"צ עדי מסירה רק עדי חתימה אף לר"א היינו למ"ד שעבודא דאורייתא דא"כ א"צ שטר רק לראיה אבל למ"ד שעבודא ל"ד צריך השטר לעשות שעבוד וזה א"א בלי עדי מסירה לר"א כמו שטר מכירה וקנין. ולפ"ז לא המנ"ל מילתא דאביי הכא אליבא דר"א ולמ"ד דבהלואה עדי חתימה כרתי דז"א לאביי דס"ל שעבודא לאו דאורייתא כמ"ש תוס' בגיטין (דף ג):

דף כג ע"א גמ' דעבדי איכסי דמקדשי ודמגרשי בצינעא. עי' תוס' ב"מ (דף ז ע"ב) ד"ה בזמן. ופרמב"ם פ' יש נוחלין (דף קל"ד) ועיין יבמות (דף ק): שם כשגגה שיצאת מלפני השליט. עיין מ"ק (דף יח):

ע"ב גמ' והאי דקאמרה הכי תמות נפשי עם פלשתים היא דקא עבדה קמ"ל. וכה"ג אמר נמי ביבמות (דף קיח) גבי עדות דצרה שבאה ואמרה על בעלה שלא מת שלא תנשא דקמ"ל דסד"א דמיית והא דקאמרה לא מת לקלקולא דצרה קמיכוונה ותמות נפשי עם פלשתים קאמרה. וק"ל דהם בפ' האשה בתרא (דף קכ) אמר אליבא דרבנן דר"א דס"ל דקושטא דאמרינן דמשום תמות נפשי עם פלשתים הוא דקעבדה ומש"ה לא מהימנא לומר מת בעלי ולנסובי לצרה אע"ג דאינסבה בעצמה דחיישי' דמקלקלה נפשה כי היכי דתתקלקל צרתה. ואמאי ל"ק הכי בשמעתין וביבמות (דף קיח) וי"ל דשאני הסיא דפ' בתרא דיבמות דהוי לחומרא ואמרינן דמשום תמות נפשי עם פלשתים היא דקעבדה כדי להחמיר שלא לאינסובי לצרה אבל בכאן וכפ' האשה שלום אי נימא דמשום תמות נפשי וכו' קולא הוא מש"ה לא אמרינן הכי:

דף כה ע"א גמ' השתא אכול בתרומה דאורייתא. משמע דסבר ר' יוסי דתרומה בזמן בית שני הוי דאורייתא וביבמות (דף פא) פליגי ר"י ור"ל אליבא דר' יוסי בתרומה בזה"ז. ובירושלמי דקידושין משני אליבא דר' יוסי כאן דס"ל כמ"ד מאיליהן קבלו המעשרות וא"כ אף בזמן בית שני הוה תרומה דרבנן לר' יוסי: שם לא במידי דאיקרי קדש (תרומה) ולא במידי דאיקרי קדשים (חזה ושוק של שלמים). וקשה דכיון דכתיב דלא יאכלו מתרומה למאי איצטריך תו למיכתב שלא יאכלו מחזה ושוק דקדשים דחמירי. וי"ל דמ"מ איכא חומר בתרומה שאין בקדשים כגון לענין חיוב מיתה לזר האוכלה במזיד ולענין חיוב חומש בשוגג וכדאי' בשבת (דף כה) וכמה דוכתי: רש"י ד"ה נתחייבו בחלה דכתיב בבואכם כו' ללמדך שכיון שנכנסו לה נתחייבו. פי' דאע"ג דבעינן ביאת כלכם היינו שלבסוף יכנסו כלן אבל כיון שהתחילו לכנוס מקלתן קרינן ביה בבואכם דב' השמות משמע התחלה וכה"ג אמר בחולין (דף קלח) גבי פאה גבי ובקוצרכם את קציר ארצכם מעידנא דאתחיל לקצור מחייב בכולה שדה: ד"ה ולא נתחייבו כו' בסדר עולם ובמס' ערכין. ובת"כ פ' בהר: ד"ה ה"ג אי בבואכם יכול משנכנסו לה ב' וג' מרגלים. נראה דנ"ל אי בבוא וכו' ת"ל בבואכם דמשמע ביאת כלכם עכ"פ כל שעתידין לכנוס לבסוף. וכה"ג אי' בזבחים (דף כו) גבי בבואם אל אהל מועד שיבואו כלו: תוס' ד"ה לא במידי דאיקרי קדש וא"ת תרומה נמי איקרי קדשים כו'. תירוצם דחוק אבל י"ל ע"פ הא דאי' בירושלמי דבכורים דדרים מן הקדשים מדבר שהוא מקודש פרט לתרומה טמאה ולמד מזה לתרומה טמאה שהיא בלאו הכא מ"ע. ולפ"ז א"ש דלא מצינו דתרומה איקרי קדשים רק לגבי טמאה אקרי טהורה קדשים שהיא עומדת בקדושה אבל בפני עצמה לא מצינו דאיקרי קדשים. ומזה יש ליתן טעם להרמב"ם שכתב הירושלמי בהלכות תרומות פ"ז ה"ג ע"ש: **ע"ב** גמ' חזיים לר' אלעזר בישות אמר שמעת מילי דבר נפחא ולא אמרת לן משמי'. וטעמא דר"א דלא אמרה משמיה דר' יוחנן י"ל כדפייס ר' יעקב בר אידי לר' יוחנן בשביל ר"א גופי' שלא אמר מילתא דר' יוחנן משמיה ביבמות (דף צו ע"ב) דמצינו ביהושע שהיה יושב ודורש סתם והכל יודעין שתורתו של משה היא אף ר"א תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעים כי שלך היא:

דף כז ע"ב גמ' דרב פפא מי לימא תנאי היא. ק"ל דהאיך ס"ד למימר הכי דא"כ תקשי אדרב פפא גופי' דה"ל לשנויי רומיא דמתניתין בהכי ולימא דהא והא בשפחה דידה ותנאי היא. וי"ל דרב פפא לשיטתו דאמר במנחות (דף נה) דתקינן ומוקמינן מתניתין בתרי טעמי ולא מוקמינן בתרי תנאי ומש"ה ניחא ליה לשנויי הא בשפחה דידה והא בשפחה דידיה דהוי בתרי טעמי מלאוקמא תרוייהו בשפחה דידה דהיינו בחד טעמא ובתרי תנאי. אך אכתי תקשי לפמ"ש התוס' בשבת (דף פו) דאף מאן דקפיד מלאוקמא מתני' כתנאי אינו אלא בתרי בבי הסמוכות זה"ז אבל במרוחקות לא קפיד לאוקמי כתנאי. ולפ"ז אכתי ס"ל לר"פ לאוקמא מתניתין דידן ודגיטין כתנאי וצ"ל דקושטא דהמנ"ל ולטעמיך דכ"כ התוס' בכמה דוכתי דהמנ"ל ולטעמיך ולא קאמר:

משנה א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידי וכו' אמרו לו אין אדם מעיד על עצמו. והקשה בס' תורת חיים וכי אפשר שלא היה בירושלים מתבואה אחת וקי"ל דמגלת ונאמנת על עצמה לומר טהורה אני במגו דנתכבלתי. וי"ל דבעת חורבן ירושלים שאני דהא ליכא למימר מי יימר דאיטמי דכתיב נשים בציון ענו ולא מהני מגו דנתכבלתי בכה"ג:

דף כח ע"א תוס' ד"ה קיום שטרות כו' ומיהו בריש גיטין מוכח דאף היכא דאין מכירין החתימה כלל כו'. וכ"נ דמוכח בב"ק (דף קיב ע"ב) לפי' ר"י שם דרב ור"י אמרו בקיום שטרות דרבנן והיינו ודאי באין חייב מודה דאי חייב מודה הא ס"ל לרב ור"י דא"צ לקיימו כמ"ש תוס' לעיל (דף יט) ע"ש: **ע"ב** גמ' חבית מלאה פירות. עי' רבה סוף רות:

דף כט ע"א גמ' הני נערות פסולות אית להו קנס כשרות לא (בתמיה) ה"ק אלו נערות פסולות שיש להן קנס הבא על הממזרת. וצריך באור דקארי לה מאי קארי לה דאיך ס"ד דיהיה קנס לפסולות ולא לכשרות. וי"ל ע"פ הא דאי' בירושלמי דמקשה אהך דבא על הממזרת יש לה קנס הא אין לוקה ומשלם ומשני תפתר בממזר שבא על הממזרת. ולפ"ז כיון דמתניתין איירי שהבועל ממזר הוא ע"כ דוקא קתני שבא על הממזרת משלם קנס דאז ביאת היתר הוא אבל אם היה בא על הכשרה לא היה משלם קנס כיון דלוקה. אך מסוגיא דתלמודא דידן לקמן בפרקין (דף לה ע"ב) משמע דלא בעא לאוקמא מתניתין בממזר דקאמר התם דקשיא ממזרת ומוקי אליבא דר' יוחנן בשלא התרו בו וחייב מלקיות שוגגין חייבין בתשלומין לדידיה ור"ל מוקי לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם וש"מ דמוקי לה בכשר שבא על הממזרת וא"כ כ"ש דאם בא על הכשרה דמשלם קנס. והן הן דברי המקשה והמתרץ כאן דס"ד דהמקשה כהירושלמי וא"כ דוקא קתני שבא על הממזרת יש לה קנס ולא על ביאת כשרה של אותו שבא על הממזרת כיון דאיירי בממזר. אך המתרץ ס"ל כהסוגיא דלקמן דמוקי מתניתין בכשר וא"כ ל"ל דדוקא אפסולות מחייב ולא אכשרות אלא ה"ק אלו וכו'. והטעם דלא בעא לאוקמא בממזר וממזרת כתב בחי' רשב"א משום דא"כ פשיטא דהא כשרה היא לו וקרינן בה ולו תהיה לאשה. וקשה לי מסוגיא דסוטה (דף כו) דסד"א דלא לפוש פסולין: תוס' ד"ה נערה כו' תימה מנ"ל דילמא לא אתי למעוטי אלא בוגרת דהא משמע ס"פ ד"מ כו'. וי"ל עפמ"ש תוס' ברס"ב דקידושין ד"ה כשהיא דמשום דהוה מנ"ל בתו וקתני נערה ממעט קטנה. וה"נ המנ"ל אלו בנות שיש להן קנס שהרי דאבוה הוא משא"כ בסנהדרין דאיירי לענין ח"מ דלא שייך מידי לאב לא המנ"ל בתו ומש"ה לא ממעט קטנה:

ע"ב גמ' והני בני קנסא נינהו ואמאי איקרי כאן ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו. והקשה בס' פ"י דאמאי פסיקא לתלמודא להקשות הכי דמנ"ל דתליא קרא דכתיב ונתן לאבי הנערה בולו תהיה לאשה דנימא דהיכא שאינו נושאה פטור מקנס דאין לומר דקרא דולו תהיה לאשה לא איצטריך רק לדרשא זו דהא כתבו התוס' כאן ולקמן (דף לט ע"ב) דקרא לא מייתר. ונראה די"ל דקושיית הגמ' כאן קאי למאי דקאמר לעיל בסמוך דדייק ממתניתין דקתני אלו נערות נערה אין קטנה לא מאן תנא אמר רב ר"י אמר רב ר"מ היא דאמר קטנה אין לה קנס ולשיטתו דר"מ פריך שפיר והני בני קנסא נינהו דהא לקמן (דף מ ע"ב) מפרש טעמא דר"מ דא"ק ולו תהיה לאשה במשום עלמה הכתוב מדבר. הרי דר"מ פשיטא ליה דתליא קנס בנשואין: שם מאי בינייהו א"ב חייבי עשה מצרי ואדומי. קק"ל לפמ"ש התוס' פ"ו דיבמות (דף נט ע"א) סד"ה אילימא כו' דהל"ל הניחא לר"א כו' אלא לר"מ מאי א"ל ע"ש. דא"כ ה"נ הל"ל הניחא לר' ישבב אפי' אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קאתי וס"ל בח"ע שיש בה הויה. אי ס"ל כר' יהודה דאמר בפ"ח דיבמות (דף עז ע"ב) דהכתוב תלאן בלידה אלא לר"ש דאמר התם בנים ולא בנות מאי איכא למימר. וכ"ש דלפמ"ש התוס' שם בסד"ה הלכה אני אומר כו' כך קבלתי מרבותי ע"כ. משמע דאליבא דר"ע אמר ר"ש הכי דהא אמר בספ"ו דמנחות (דף עב) ור"ש תלמידי' דר"ע הוה. וא"כ בשמעתין דשקיל וטרי לאפוקי מילתא דרשב"מ אליבא דר"ע רבו לכלהו תנאי הל"ל הכי:

דף ל

דף ל ע"א גמ' דילמא על אריה וגנבי דבידי אדם נינהו כו'. [illegible]

דף לא ע"ב [illegible]

דף לב ע"א [illegible]

דף לג ע"א [illegible]

דף לד ע"א [illegible]

שעובר בלאו דזה נמי השיב שגגה לחייב קרבן לר"ם כדמוכח בשבת (דף סט) והיינו דהפקי' קרא בלשון מזיד לומר במזיד אמרתי לך הא דמעשיה קודש ולא בשוגג גמור. ועוד דע"כ קרא דמחלליה לא איירי בשוגג גמור דהא ילפי' בגז"ש דחלול משבועת שקר דמחלל שבת היה רעה רבה כו' כדאיתא בשבת (דף לג) והיינו במזיד:

דף לה ע"א גמ' אמר רבא ומי איכא למ"ד ח"מ שוגגין חייבין והא תנא דבי חזקיה מכה אדם כו'. והקשה בס' תבנית אות יוסף דבפ"ג דמכות אמר רבא גופיה דר' ישמעאל סבר דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו אלמא ס"ל דחייבי מיתות שוגגין חייבין ולא מפטר משום שהיו חייבין מיתה במזיד והניח בצ"ע. ולק"מ דלא אמר רבא כאן דליכא למ"ד דחייבי מיתות שוגגין חייבין מדתנא דבי חזקיה אלא גבי חייבי מיתות וממון דבהכי איירי תנא דב"ח אבל גבי חייבי מיתות ומלקות ודאי איכא מאן דמחייב והכי משמע בסוגיא דפרק או"ב (דף פה ע"ב) דמחייב מלקות בחטא השני לע"ז והתרו בו משום או"ב ולא התרו בו משום ע"ז. והתוס' כתבו שם דעפי אית לתיובא בח"מ ומלקות מבח"מ וממון. ובהכי א"ש מ"ש מהרש"ל ע"ד התוס' במכות (ריש דף טז) ודלא כמהרש"א שהשיג עליו ולא ירד לחילוק זה והוא מוכרח כמ"ש. וכ"ה דעת הרמב"ם כמ"ש הלח"מ פט"ז מהל' סנהדרין: ע"ב גמ' אי כר' יצחק קשיא ממזרת. וקשה דאמאי לא מוקי לה בממזר שבא על הממזרת דהוי ביאת היתר וליכא מלקות ומש"ה משלם קנס. והכי מוקי לה בירושלמי ואמאי לא בעא תלמודא דידן למימר הכי. ונראה דה"ט דלפ"ז ע"כ נימא דבא על ממזרת דוקא דאי היה אותו הבא על הממזרת בא על הכשרה לא היה משלם דס"ל ח"ל ולא מסתבר למימר דמתניתין דוקא בפסולין קתני שמשלם קנס ולא בכשרות. והיינו דקאמר בר"פ הני נערות פסולות יש להן קנס כשרות לא כו'. שוב ראיתי שהרשב"א בחי' הקשה כן ותירץ דאי בממזר הבא על הממזרת פשיטא דיש לה קנס דהא כשרה היא לו וקרינן בה ולו תהיה לאשה. וק"ל דמ"מ איצטריך דסד"א דלא קרינן בה ולו תהיה לאשה דלא ליפוש פסולין וכה"ג אמר בסוטה (דף כו):

דף לו ע"א תום' ד"ה זו דברי ר"מ אמתני' דלקמן כו'. כוונתם פשוטה כמ"ש מהרש"א. אבל מ"ש הרא"ג בחדושיו א"מ: ד"ה ואם איתא כו' לא קאמר זו דברי ר"מ ור' יאשיה כו'. ול"נ דה"ט דנקט דוקא ר"י ולא שאר תנאי דס"ל כר"מ. דה"ט דהל"ל ר"י דהא מציעתא דהבא על אחותו לא אתיא כר"מ אבל כר"י שפיר אתיא כדאי' בסנהדרין (דף עג). וכר"פ כתבו התוס' דר"י אמר רב התם אסיפא סמך דס"ל דקטנה אין לה קנס. וא"כ הכי שפיר טפי דאתיא כולה אליבא דר"י. אבל כשאמר זו דברי ר"מ לא א"ש כל כך הא דאמר לעיל בר"פ כיון דמציעתא לא אתיא כוותיה כמ"ש תוס' בנדה (דף מד ע"ב): ע"ב רש"י ד"ה אלא בתרומה בזה"ז דרבנן דכיון דאפילו נבעלה איתא דרבנן בעלמא הוא לא גזרו על ספיקא. ונראה דטעמו שפי' בתרומה בזה"ז דאילו בזמן בהמ"ק שהיה תרומה דאורייתא לא מקילינן בשום תרומה בספיקה אף בתרומה דרבנן דגזרי' אטו תרומה דאורייתא וכדמוכח בפ' הערל (דף פא) אא"כ באקראי בעלמא ולא איתחזיק איסורא כמ"ש תוס' שם א"כ בתערובות מקילין. רק בתרומה בזה"ז דליכא למגזר אטו דאורייתא כלל איכא למ"ד שם דמקילין בספיקה. והייט דקאמר רבה הכא דאיכא למימר דר' דוסא הכי ס"ל. ור' יוחנן דלא בעא למימר הכי אזיל לטעמיה דאית ליה בפ' הערל דאף בתרומה בזה"ז ליכא למ"ד דמקילין בספיקה. ועיין במ"ל פ"ז דתרומות דאף חזקה לא מהני. ומש"ה לא בעא למימר הכא אליבא דר' דוסא דטעמו דאמר שבויה אוכלת בתרומה הוא משום דמיקל בספק תרומה בזה"ז אלא משום דסבר כר' יהודה דאמר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה. אבל רבה ס"ל כר"ל דאיכא מאן דמיקל בספק תרומה בזה"ז. אך בירושלמי אי' דר"ל אמר דאמרו ד"א כל' יוחנן כאן: תוס' ד"ה ואלו כו' אע"ג דמדאורייתא שבויה לא הויא בחזקת בעולה כו'. וק"ל נהי דמדאורייתא מותרת לכהונה היינו משום דאע"ג דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות אפ"ה המועט מסייע לחזקת היתר ואיכא נמי כרי ושמא מש"ה מותרת משא"כ הכא לענין קנס הרוב מסייע לחזקת ממון ובכה"ג לכ"ע הולכין בממון אחר הרוב ואיתרע לה חזקת היתר. וראיתי שהפ"י הרגיש בזה. וי"ל לפמ"ש הפ"י עצמו לעיל (דף כג) דהך רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות לאו רוב גמור הוא מה"ת דסמכינן אהא דשבויה מגולה נפשה. ועוד דהוי רוב התלוי במעשה דדוקא תשמיש דאיש ואשה שהא ממילא ומצוי הוא שכתבו התוס' דל"מ תלוי במעשה אבל ביאה דזנות ודאי הוא תלוי במעשה וא"כ לא הוי רוב רק מדרבנן. ולפ"ז א"ש מ"ש כאן דל"ת רוב זה לפטר מקנס כיון שאינו רוב מה"ת וה"ל לרבנן לאוקמה אדאורייתא ולחייבו כדי שלא יהא חוטא נשכר:

דף לט ע"ב תוד"ה טעמא כו' אע"ג דבתולה יש לה כתובה מה"ת זאת בעולה היא. הקשה בס' פ"י דבמכילתא פ' משפטים משמע דלא מהני הסיא סברא דבעולה והפ"ה כתובה זו מדאורייתא דאיתא שם מהור ימהרנה לו לאשה מגיד שהוא עושה עליה מוהר ואין מוהר אלא כתובה משמע דכתובתה מאתים מה"ת דעלה כתיב כסף ישקול כמוהר הבתולות. ולפמ"ש המ"ל ריש הל' נערה לדעת הרמב"ם דמחלק בזה בין אונס למפתה י"ל דברי התוס' דלא כתבו כאן דמהני סברא זו דבעולה רק גבי אונס דמשלם מיד הקנס אבל גבי מפתה דלא משלם מיד אלא לכשיוציא מידו דלא מהני סברא זו דבעולה וכדעת הרמב"ם וא"כ לק"מ מהמכילתא דאיירי במפותה:

דף מג ע"ב במשנה המארס את בתו וגרשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו. משמע דמאי האב למסור את בתו לאישות אחר אירוסין והדרא ברשותו למילתא קמייתא כשנתגרשה או נתארמלה אחר שאירסה בין לענין לקדשה ובין לענין זכיית כתובתה. והקשה בס' פ"י דמנ"ל הא מילתא דהרי לענין הפרת נדרים איצטריך קרא דנתרוקנה הרשות לאב כשמת הארוס וא"כ מנ"ל שחזרה לרשות האב לענין קידושין וש"ד כיון דממונא מאיסורא לא ילפינן. ועיין מ"ש בס' הפלאה. ול"נ דהא מילתא ילפי' מקרא דכתיב גבי מכירת בתו לאמה לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה ותניא בפ"ק דקדושין (דף י"ח) בבגדו בה כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה פי' דס"ל שאין האב יכול למכור את בתו לשפחות אחר אישות ור"א אמר כיון שבגד בה שוב אינו רשאי למוכרה דהיינו לשפחות אחר שפחות דוקא א"י למוכרה אבל לשפחות אחר אישות יכול למוכרה. ומשמע התם דלאישות אחר אישות קידושין לכ"ע יכול. והיינו מדיוקא דהאי קרא דלעם נכרי לא ימשול למכרה וגו' דמשמע דוקא לשפחות א"י למכור אחר שפחות או אחר אישות למר כדאית ליה ולמר כדאית לי' אבל לאישות יכול למסרה בין אחר שפחות ובין אחר אישות:

דף מו ע"א גמ' ור"א מ"ט לא אמר מההוא (מונשמרת) ההוא מבעיא ליה לכדר' פנחס בן יאיר כו' אל יהרהר אדם ביום כו'. וקשה דהיך פליג ר"נ אברייתא דדרים מונשמרת שלא יהרהר כו'. וי"ל דס"ל כתנא דספרי בפ' כי תצא מחנה על אויבך כו' דמסיים כשהוא אומר כל דבר רע אף לשון הרע. וק"ק דאמאי ל"ק אזהרה למוציא ש"ר מלא תשא שמע שוא וכדאיתא בפסחים (דף קיח) והרמב"ם הביא לתרוייהו בפ"ז מהל' דעות והל' נערה וסנהדרין: שם ר' יהודה אומר אינו חייב עד שיפשו עדים. עיין במהר"ם שי"ף ובתוס' שבועות (דף כא) ועי' בגמ' דערכין (דף טו): ע"ב תום' ד"ה ואימא כו' אי לא היה שום משמעות מקרא דויצאה חנם שיהא של אב מיתורא לא הוי אמרינן שיהא שלו. וכ"כ התוס' בקידושין. ודבריהם צריכין באור דאמאי לא נימא מיתורא דקרא שהן של אב. ובעל ס' הפלאה בחידושיו לקידושין הרגיש בזה והאריך בדחוקים. ול"נ לכוון דברי ר"י ע"פ דרך פשוט והוא די"ל דס"ל כמ"ש הר"ן בריש נדרים (דף ג) דמילתא דאתיא בהיקשא אמרינן טרח וכתב קרא כמו מילתא דאתיא בק"ו וה"ה מילתא דאתיא בגז"ש אמרינן טרח וכתב קרא. והבאתיו בחידושי ליבמות ושם כתבתי דאע"ג דהיכא דאיכא למדרש קי"ל דדרשינן ולא אמרינן טרח וכתב קרא אפילו גבי מילתא דאתיא בק"ו היינו דוקא אי איכא למדרש מילתא דמסתבר אבל למילתא דלא מסתבר לא דרשינן אלא אמרינן דקרא אתא למילתא דאתיא בק"ו או למילתא דאתיא בהיקשא או בגז"ש. ולפ"ז מבוארים היטב דברי ר"י דכאן דאם לא היה שום משמעות בקרא דויצאה חנם דהכסף קדושין יהיו לאב לא נאמר שהן שלו מחמת יתורא דקרא אלא הוי אמרי' דלא אתא אלא לומר שמתקדשת בכסף. וכ"ת דלהא לא איצטריך דהא דמיקדשא בכסף ילפינן בגז"ש דקיחה קיחה מ"מ נימא דטרח וכתב קרא דויצאה חנם מילתא דאתיא בגז"ש דקיחה ואע"ג דאיכא למדרש דאתא למימר שהן לאב לא דרשינן משום דלא מסתבר כל כך למימר הכי וכדמשמע בפ"ק דקידושין (דף ד ע"א): שם ד"ה ממונא כו' דאיסורא דאית ביה ממונא מאיסורא דלית ביה ממונא לא ילפינן. וק"ל דבסוטה (דף יז) כתבו התוס' דנדרים הוו איסורא דאית ביה ממונא שאוסר ממונו על חבירו וכ"כ הר"ן בנדרים (דף יח) דנדרים נמי ממונא אית בהו דהיינו חפצא דאיתסר עליה. וכ"כ (דף טז) ע"ש. וכן הא דתנן במתניתין דהאב זכאי בבתו בהפרת נדריה איירי בנדרים של ממון כגון שאסרה נכסיה על האב שלא יהנה מהן [א"נ שאסרה פירותיה על כל אדם ואינם שוים עכשיו כלום והוי איסורא דאית ביה ממונא וביד האב להפר לה דאף בעל מצי מיפר בכה"ג כדמשמע בתוס' דשבת (דף מו ע"ב) ע"ש]. ובזה א"ש הא דאיתא בירושלמי דלשון האב זכאי משמע זכות של ממון והוקשה לבעל ס' המקנה בקידושין (דף ג') דא"כ איך קתני במתניתין הפרת נדרים דהוי איסורא. ולפמ"ש לק"מ דגם בהפרת נדרים איכא זכות ממון. וא"כ קשיא דאמאי לא מנ"ל מיניה דיכול האב לקדשה כמו שיכול להפר נדריה כיון דשניהם הוו איסורי דאית בהו ממונא. וי"ל דמ"מ לא דמי האי ממונא דגבי כסף קידושין לממונא דגבי נדרים דהתם לא איירי רק לענין היתר ממון שאסרה עלי' ע"י נדרה אבל לא איירי לענין הוצאת ממון מהמוחזק. ואילו הך ממון דגבי קידושין איירי נמי לענין להוציאם מהמוחזק כגון אם הבת מוחזקת בכסף קידושיה וצריך האב להוציא מידה. ומש"ה לא מצינו למילף קידושין דהוו איסורא דאית ביה ממונא שמוציאין מהמוחזק מאיסורא דהפרת נדרים שאין בו ממון כזה דלהוציא מהמוחזק חמור מאיסור שהרי באיסור הולכים אחר הרוב נגד החזקה ובממון קי"ל דאין הולכין אחר הרוב נגד המוחזק וכ"מ מדברי התוס' בספ"ק דב"מ (דף כ' ע"ב) דממון כזה חמור מאיסור וע"כ אין למילף מיניה:

דף מז ע"א תוס' ד"ה כתב כו' והא דאמרינן בת"כ ותם צריך כהכם זה שפוסק לבתו ממון מרובה ומתה בתוך ז' ימי המשתה הרי הפסיד בתו והפסיד ממונו ההוא אתיא כר' נתן. משמע דס"ס כמעות והקשה בס' פ"י הא הוי מלוה וא"כ איך יורש הבעל הא קי"ל דמלוה הוי ראוי ואין הבעל יורש בראוי כבמוחזק. וי"ל דתנא דספרא ס"ל כרבי פ' יש נוחלין ובב"ק (דף מג) דמלוה לא הוי ראוי. א"נ נראה די"ל דהאי תנא ס"ל כמ"ד פ' י"נ דגבי קרקע לא הוי ראוי למ"ד שעבודא דאורייתא וסתם ספרא הוא רבי יהודה ואיהו ס"ל שעבודא דאורייתא בבכורות:

דף מח ע"א רש"י ד"ה אם מתה אשתו כו' דכיון דהוא מת בחייה והיא גובה כתובתה אינו חייב לקוברה. ולכאורה קשה דאמאי לא מוקי לה דאיירי כגון שמתה האלמנה קודם שנשבעה שבועת אלמנה על כתובתה דאז יורשי הבעל חייבין בקבורתה לדעת הרמב"ם פי"ח דאישות והובא בטור אהע"ז ס"ס פ"ט וביאר טעמו דהוכב ליורשי הבעל יורשיה כיון שאין יורשיה נוטלים כשלא נשבעה וא"כ כי לא אמר היתומין חייבין בקבורתה ואשמועינן רב מתנה דהם אמר אל תקברוה שומעין לו. וצ"ל לפ"ד דפשיטא להם"ס דאז לא מהני אפי' אמירה דידי' למפטר ליורשיו מחיוב קבורתה. א"כ כיון דהא דמשביעין אותה אינו אלא מספק הנכסים בחזקתה קיימי ולא מקרי קבורה מנכסיו כל שלא נשבעה: ע"ב רש"י ד"ה חוץ מאכילת תרומה דטעמא דידה משום סמפון כו' שמא ימצאו בה מומין ויהיו קדושיה ונשואיה טעות. ועיין במפרשים שהקשו דאמאי לא חיישינן לסמפון ג"כ לענין שלא ליורשה ושלא לטמא לה. ונראה שנעלם מהם מ"ש התוס' בפ"ו דיבמות (דף נו ע"א) בשם ר"י דלא חיישי' לסמפון אלא כשיכול הדבר להתגלות שיש סמפון ויהיו קדושי טעות אבל כשאינו יכול להתגלות שיש סמפון לא חיישינן לי' שמא היה וע"ש שהוכיחו כן מסוגיא דהתם. וא"כ א"ש דלא חיישי' לסמפון לענין ירושה וטומאה דאיירי כשמתה ואז אין הדבר יכול להתגלות ולא דמי לענין אכילת תרומה בחייה שהדבר יכול להתגלות חיישי'. אלא אכתי קשיא דאמאי לא חיישי' לסמפון לענין שלא יוכל הבעל לבדו להפר נדריה שנדרה לאחר שמסרה לשלוחיו. ובזה הרגיש ג"כ המהר"ם שי"ף ורצה לומר דמ"ש רש"י לכל דבר הוא לאו דוקא דלהפר נדריה אינו יכול לבדו הוא דחוק. ועוד דבתוס' מבואר דיכול להפר אף לשמואל. ונראה דהיטב אשר כתב בס' פ"י דלענין הפרת נדרים שאני דאפילו אם ימצא בה סמפון לא חל הנדר למפרע דמשמסרה לשלוחי הבעל קרינן בה בית אישה לגבי נדרים א"כ אמרי' בה דעל דעת בעלה נודרת. ויש לי לה"ר לזה לפי הסוגיא דלקמן (דף ע"ג) גבי קדשה סתם וכנסה סתם ונמצאו בה מומין תנא שלא בכתובה ודייקינן מינה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטה בעיא ומפרש רבה טעמא אליבא דשמואל דס"ל אדם עושה בעילתו בעילת זנות הא דצריכה גט מדבריהם. משמע דה"ה לרב דאין אדם עושה בעילתו ב"ז מ"מ כשלא בעל צריכה ג"כ גט מדבריהם. ולפ"ז ה"ה אף אם לא כנסה ממש אלא נמצאת בה מומין משמסרה לשלוחי הבעל ג"כ צריכה גט עכ"פ מדבריהם לרב דס"ל דמסירה קיימא במקום חופה לכל דבר. והשתא א"ש דיכול להפר נדריה ול"ח לסמפון כיון דאף אם ימצא בה תהא צריכה גט מדרבנן וכל שיש בה קדושין ונשואין אפי' רק מדרבנן אמרינן דע"ד בעלה נודרת כמו גבי נשואי יתומה קטנה בנדה (דף מו). וכ"ש דא"ש למ"ד לקמן (דף עד) דאף בקידשה על תנאי וכנסה סתם ולא בעל ס"ל לרב דצריכה גט מדינא. וכן יש לי לה"ר מסוגיא דנדרים (דף עג) דאמר התם הכי אליבא דר"א דאמר דבעל מיפר בהגעת זמן ומייתי' נמי לרבנן דפליגי עליה ואמרי דמיפר מיהא במסירת לשלוחי' דהוי נמי מה"ט דלא גרע מסירה לרבנן מהגעת זמן לר"א. וטעמא דאמרי' ע"ד בעלה היא נודרת כתבו התוס' ביבמות (דף פט ע"א) והוא משום דלא תתגנה עליו. ואפשר דזה שייך נמי משמסרה לשלוחי הבעל מיד יראה שלא תתגנה עליו. ועוד דאם תמצא עליה נדרים ת"א שלא בכתובה. ולא מבעיא למ"ד הוא נותן אצבע בין שיני' א"כ כשיהיה לו יכולת להפר כשישמע ולא יפר יהיה לה כתובה מש"ה ודאי נודרת על דעתו. אלא אף למ"ד היא נתנה ולא תהיה לה כתובה מ"מ כ"מ אם תהיה נודרת ע"ד דשמא יפר לה משא"כ אם לא יוכל להפר לה יגרשנה בלא כתובה:

דף נ ע"א גמ' הלומד תורה ומלמדה. עיין עירובין (דף כ"ג וכ"ד) ועי"ז (דף לה ע"ב): תום' ד"ה ומאי אסותי' כו' משמע דאין רפואה מועלת לו. ועיין ר"פ א"ע (דף מג) ובתוס' שם ובע"ז (דף י ע"ב):

דף נא ע"ב גמ' אונס דשריא רחמנא היכא משכחת לה. ולא בעא למימר דמשכחת לה בנדקת וכמ"ש התוס' דקרא בסתם ב"א איירי. אך המנ"ל דמשכחת אונס דשרי כגון אשה שהלך בעלה למדינת הים ושמעה שמת וניסת וא"כ לא בעלה דבכה"ג ל"ש לומר שמא סופה ברצון דודאי היא אנוסה בכל ביאותיה מתחלה ועד סוף כיון דסברה שמת בעלה ומאי הוה לה למעבד. וכדאיתא ביבמות פרק האשה רבה: תד"ה אסורה כו' דנדקת גמורה היתה. עיין יבמות (דף ק"ג):

דף נב ע"ב גמ' במקום דקא מיעקרא נחלה דאורייתא לא תקינו רבנן. ונראה דהיינו לא רצו לתקן אבל ודאי היו יכולים לתקן וכדאמר בפ' האשה רבה (דף פט ע"ב) גבי תקנת ירושת הבעל לאשתו קטנה דהפקר ב"ד היה הפקר. וטעם זה נ"ל גם בהשה גדולה למ"ד ירושת הבעל דרבנן שהוא מטעם הפקר ב"ד הוציאו הירושה מקרוביה. המנס בירושלמי פ' מי שהיה נשוי א"ר אבין על זה בשעה שאת יכול לקיים דבריהם ודברי תורה את מקיים דבריהם ודברי תורה ובשעה שאין את יכול לקיים דבריהן וד"ת הא מבטל דבריהן ומקיים ד"ת. משמע דאין יכולת ביד חכמים לבטל ירושה ד"ת וקשה מפ' הא"ר:

דף נג ע"א גמ' האי נמי תקנתא דרבנן היא דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי (שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו). והקשה במהרש"א מתחילת הסוגיא דלעיל בסמוך קאמר דכתובת בנן דכרין תקנתא דרבנן היא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו אבל שיתן אדם לבתו כבנו להשיאה דאורייתא היא כדדרים מקרא דכתיב קחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים ותירוצו דחוק. אלא י"ל דאף אמילתא דהוי דאורייתא שייך לומר לשון תקנה אם אינו מפורש אלא דחכמים דרשו ותקנו. וכה"ג איתא במנחות (דף ס"ח) גבי התקין ריב"ז שיהא יום הנף כלו אסור דהיינו מדאורייתא ומאי התקין דרש והתקין: שם מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות. כתב הרא"ש דדוקא מיורשין אין לה דהוי תנאי כתובה אבל בחייו אית לה דז"א מתנאי כתובה. ול"מ הכי ביבמות (דף פט) וע"כ העיקר כדעת י"מ וכ"ה דעת הרמב"ם:

דף נד ע"א גמ' רב אמר שמין מה שעליה. לכאורה קשה הא אמר בגיטין (דף לה ע"א) דרב לא מגבי כתובה לארמלתא משום דא"כ מן היורשים אלא בשבועה ותנן דנמנעו מלהשביע אלא שתהא נודרת ליתומים וכשני דרב קיל נדרי. וי"ל דהכא איירי שפטרה משבועה. א"נ כגון שיהיה לה מטלטלי דא"צ שבועה כדאי' בר"פ דלקמן: רש"י ד"ה אבל מזוני אית לה כו' ורב יוסף בביתי יתירא דרים. ונראה דהיינו משום דקי"ל דבית שיש בו ד"א נקרא בית כדאיתא בריש סוכה וכ"ד. וגם בלשון ב"א בפ"ז דב"ב:

דף נט ע"ב גמ' התם בידו לפדותה. והק' במהר"ם שי"ף הא רבנן דפליגי עליה דר"מ דמייתי לעיל גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר וס"ל דאינה מקודשת משום דהוה דבר שלא בא לעולם וש"מ דס"ל דאע"פ שהוא בידו לא מהני דהא בידו להתגייר ומאי שנא הכא גבי שדה זו משכנתיך לך דאמר דקדשה משום דבידו לפדותה. ואני תמה על מעלת המחבר הלז שנעלם ממנו סוגיא ערוכה דפ"ג דקדושין (דף ס"ב) דמסיק שם דגר נמי לאו בידו הוא דאמר ר"ח בר אבא אר"י גר צריך שלשה מ"ט משפט כתיב ביה ומי יימר דמזדקקי ליה הני תלתא. גם מ"ש מהר"ם שי"ף דאליבא דר"מ נמי לא מהני אא"כ משום דבידו לפדותה וא"כ משמע דגבי מכירה ל"מ לר"מ. ול"מ הכי בב"מ (דף טז ע"ב) גבי האומר לחבירו שדה זו שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה לר"מ ומבואר שם בתוס' דאע"ג דלא אמר מעכשיו אם לא חזר בו וכ"מ לקמן (דף פ"ב) ע"ש: תום' ד"ה שדה כו' משמע דבעודה ממושכנת אינו יכול להקדיש כו'. וכתב בס' פ"י אהא דמספקא להו אי חל הקדש בעודה ממושכנת. הע"ג דבפ' כ"ש (דף ל) אי' דאפי' בלא משכוני' אלא שעבדו לב"ח ואקדיש ליה אתא מלוה וטריף. אלא דהתם איירי שאין לבע"ח לגבות ממקום אחר אבל הכא איירי שיש לו לגבות ממק"א. ול"נ דאע"ג דטרף צריך ליתן דינר להקדש ולזה הוא דמספקא להתוס' כאן. ועי' תום' ב"ב (דף מ ע"ב) שחילקו בין משכיר למלוה בגובה גוף הקרקע משא"כ משכיר דאין לשוכר בגוף הקרקע שנשארת למשכיר. ול"ע דא"כ מאי הקשו כאן ממשכיר למשכון. ולפ"ד ס' פ"י י"ל קאת:

דף ס ע"א גמ' בשלמא רב ור' יוחנן כל חד וחד כי מורפי'. עיין קידושין (דף נא ע"ב):

דף סא ע"א תום' ד"ה הכניסה כו' אם הוא זן אותה מה מרוית הבעל דבלא שפחה היתה היא עושה הכל ולא היה זן אלא אותה לבד ועתה זן אותה ואת שפחתה. ולכאורה קושיא זו לא קשה רק אליבא דמ"ד דאין הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך דאילו למ"ד דיכול לומר כן שפיר מרוית הבעל דאם רוצה אינו זן רק אותה ולא שפחתה. ושוב ראיתי לבעל ההפלאה שפי' כן בכוונת התוס'. אבל באמת אין זה מחוור דאיך יסתמו התוס' דבריהם אליבא דמ"ד דלא קי"ל כוותי' כדמסיק בפ"ק דגיטין (דף יב ע"ב). לכך נראה בכוונת התוס' דמשמע שהכניסה לו שפחה בתורת נכסי מלוג איירי מדפריך עלה בגמ' הא שאר מלאכות עבדה ותימא לי' עיילית לך איתתא בתריקאי פי' במקומי. ואי איתא שהכניסה לו השפחה בשומת כתובתה בתורת נכסי צאן ברזל ואחריותה עליו אין סברא שתוכל לומר כן שתהא במקומה ותפטר מכל המלאכות. אלא ע"כ משמע שהכניסה לו בתורת נכסי מלוג שאחר יותן עליה. ועוד דהתם לשון שהכניסה לו משמע בנכסי מלוג וכה"ג מצינו לקמן (דף עט) הכניסה לו עז כו' עיילה ליה גלימא מכסי ביה כו'. ולקמן (דף פ ע"ב) ההיא איתתא דעיילה לה לגברא תרתי אמהתא כו' דאיירי בנכסי מלוג. והשתא שפיר קשיא להו מאי מרוית הבעל דהא גבי עבדים של נכסי מלוג קי"ל דהבעל חייב לזונן וא"י לומר להן עשו עמי ואיני זן אתכם כדמשמע במתניתין דלפ"ז דיבמות (דף סו) וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפ"ט דעבדים וביו"ד סימן רס"ז סעיף כ' וכ"כ הריטב"א כאן. וביישוב קושיית התוס' עיין במפרשים. ול"נ דא"ש לפי מאי דקי"ל בפ' האשה שנפלו (דף ע"ט) דולד שפחת מלוג לבעל וא"כ מרוית הולדות:

דף סב ע"א רש"י ד"ה שאני התם דאית ליה הרווחה שהיו נהנים מבית המלך ואיכא רווח ביתא לפיכך מקבלת עליה שיהיה בבית המלך אחד משני חדשים כו' אבל ת"ת מצוה דיליה הוא. פי' ומש"ה לא סגי לצאת לת"ת לחודש א' ולהיות בביתו חודש א' אלא צ"ל בביתו ב"ת כמו אותן שיצאו לעבודת ביהמ"ק. ולכאורה יש להקשות דהיכי יליף ר"י מבנין בית המקדש לת"ת דבעינן שיהיה ב"ת בביתו דילמא בת"ת לא בעינן כל כך דנהי דת"ת היא מצוה דיליה מ"מ יש לה זכות ושכר בעד זה שנותנת רשות לבעלה ללכת ללמוד תורה בעיר אחרת וממתנת עליהן כדאי' בספ"ב דברכות (דף יז) ובפ"ג דסוטה. אך א"ש לפמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' בה"ב דין י"ב וז"ל הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר עכ"ל. וא"כ שפיר יליף מיני' ר"י לת"ת דצריך להיות ב"ת בביתו מכח ק"ו דמה התם גבי בנין ביהמ"ק דזה מצוה דרמיא נמי עלה ואעפ"כ היו יוצאין חודש א' בלבנון וב"ח בביתו כ"ש ת"ת דלא רמיא עלה דידה חובה דא"י לצאת רק על חודש אחד וצריך להיות ב"ח בביתו. וזה דלא כנראה מס' הפלאה דבנין ביהמ"ק ג"כ אינו אלא מצוה דרמיא עליה דידיה כמו ת"ת ונעלם ממנו דברי הרמב"ם שזכרתי. וע"ש מ"ש הכס"מ מאין יצא זה להרמב"ם ואד"מ. אך מסוגיא דמעתין יש סעד לדבריו לפי מ"ש. ועוד כתבתי כזה בחי' להרמב"ם בס"ד: ומ"ש מהרש"א בח"א דבימי עיבור ולידה א"צ להיות בביתו ובס' פ"י כתב דלא אשכחן בשום דוכתא דפטור ממצות עונה בימי עבורה. ויש לתמוה שלא זכרו שניהם תלמוד ערוך בפ"ו דפסחים (דף ע"ב) גבי הא דאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב ופריך הא קעביד מצוה ומשני במעוברת ופריך והא איכא שמחת עונה ומשני שלא בשעת עונתה. הרי מבואר בהדיא דאיכא מצות עונה גם במעוברת אע"ג דליכא משום פ"ו: ע"ב גמ' רבי אתי משמטיה בן אביטל. עי' ירושלמי פ' הנושא דאמו מדוד מנקבות ואביו מבנימין: רש"י ד"ה ולבסוף אמר ועשו לי מקדש. במדבר. עי' רבה פ' תרומה ע"פ ושיה אלהים עמכם:

דף סז ע"א רש"י ד"ה להתפרנס מזונות של צדקה. והקשה בס' הפלאה הא תנן שלשה הוריות דאיש קודם לאשה להחיות רק לכסות האשה קודמת. ולא ראה מ"ש בס' באר שבע שם דהא דקתני התם דאיש קודם להחיות היינו כשהוא טובע בנהר או נפל עליו גל שאיש קודם להצילו ולא איירי לענין מזונות דאשה קודמת מטעם זה דקתני כאן מפני שהאיש דרכו לחזור דהייך בין במזונות בין בכסות והביא ראיה לזה. וכן יש לה"ר מהא דאמר בקידושין (דף כב) דאי אשמועינן דה"ב חייב במזונות של העבד עברי ה"א דאין דרכה לאהדורי. אלמא דגם

במזונות

במזומנות שייך ה"ע. אלא י"ל דס"ה דאיירי נגד בניס קטניס ואפשר דאשה עדיפה מבן קטן דעדיין א"ח במצות כלל וכדמשמע בב"ק (דף מד) וכה"ג כתבו תוס' במגילה גבי סומא למ"ד דפטור ממצות ועדיף מקטן הואיל וגדול ובר דעת הוא וה"ע שייך נמי באשה: תוס' ד"ה אלא אריםא מדרבנן פריך. ופי' מהרש"א דאין לומר דפריך מדרשב"ג משום דהלכה כמותו דהיינו דוקא במשנה ולא בברייתא. ודע דכמה פוסקים חולקין ע"ז וכמ"ש בחי' לשבת. ולכאורה יש להביא ראיה להתוס' כאן משבת (דף כ"א): ע"ב גמ' ר' אבא הוי נייר זוזי בסודרי'. בילקוט ראה אי' רבא: שם ר' חנינא הוה הוה עניא כו'. בילקוט אי' ר' עקיבא:

דף סט ע"א גמ' רב תרווייהו קמבע"ל וסבר אי כתיבנא ליה מכרו הא ניחא אי שלא לי דמוציאין כ"ש משכנו אי שלא לי אין מוציאין אכתי משכנו קמבע"ל. וק"ל הא אי איתא דמשכנו נמי אין מוציאין א"כ מרהא רתח רבי השתא משכנו אין מוציאין מכרו מיבעיא ומדקמבע"ל במכרו משמע דמשכנו פשיטא ליה דמוציאין והיינו ריתחא. וכה"ג אי' בזבחים (דף ל' ע"ב) ובחולין (דף כ"ב): תד"ה מעמלא דביתא כו' ולא חשיב מטלטלי דשכירות (בתים) אינה משתלמת אלא לבסוף וכ"כ הרא"ש · וכחי' הריטב"א כיים דחשיבי כפירות המחוברים וצריכין לקרקע. ועי' בהו"ת סי' נ"ס:

דף ע ע"א תד"ה הא קי"ל מלוה לקיים דברי המת. אפילו בבריא קי"ל הכי כו'. יש מקשין כיון דמלוה לקיים דברי המת א"כ מאי אהני מאי דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי וי"ל כמ"ש התוס' בגיטין (דף י"ד רע"ב) דדברי שכיב מרע כשמת כמסורין לקבל מעעת נתינת שכ"מ או אמירתו וכ"כ (ריש דף ט"ו):

דף עה ע"א גמ' וחד מינייהו עדיף כתרי מינן. עי' סנהדרין (דף כ"ד): ע"ב גמ' מי ששנה זו לא שנה זו אמר רבא כו'. בפ"י גרס רבה:

דף עז ע"א גמ' והאמר רבב"ח א"ר יוחנן כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו כו'. וק"ל דמשמע דרבא דאמר כאן הלכה כד"ת ס"ל הכוא כללא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו דאי לא הוה ס"ל בעלמא הכוא כללא לא הוה צ"ל כאן הלכה כד"ת לאפוקי מדרשב"ג דפשיטא דהלכה כרבים אלא ע"כ דאיצט' כאן לאפוקי מכללא דבעלמא ס"ל הלכה כרשב"ג. ואילו בפ"ה דע"ז (דף ס"ט) משמע בהדיא דרבא לית ליה ההוא כללא דהלכה כרשב"ג גבי הא דתנן המניח עובדי כוכבים בחנות כו' רשב"ג אומר כדי שיפתח את החבית ויגוף והיגוב אמר רבא הלכה כרשב"ג הואיל וסתם לן תנא כוותיה ופריך עלה פשיטא ומשני מהו דתימא כולה רשב"ג קתני לה ולאו סתמא הוא קמ"ל רבא דסתמא הוא. אלמא דרבא לית ליה דכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו דאי הוה אית ליה לא הוה צ"ל התם דהלכה כרשב"ג הואיל וסתם לן תנא כוותיה. וכך מצאתי שכתב בהדיא הרשב"ם בב"ב (דף קלג ע"ב) וא"כ דלית ליה ההוא כללא קשיא הא דשמעתין דאמאי צ"ל הלכה כדברי חכמים. וגם יש להקשות על ר"נ דאמאי הוצרך לומר הלכה כדברי חכמים דאיהו נמי לא ס"ל כללא דהלכה כרשב"ג כמ"ש בהגהת הרא"ש בסנהדרין אלא דראיתו מכאן אינה מכרחת דדילמא דוקא היכא דאיתמר איתמר וכדאמר בעירובין (דף מז). וי"ל דאפ"ה שפיר איצטריך ליה לרבא לומר כאן הלכה כד"ת לאפוקי מהא דשמיע ליה מר' אבא ב"י דאמר משמי' דרבי יוחנן הלכה כרשב"ג. וכה"ג כתבו תוס' בפ"ק דמ"ק (דף יז) אהא דפסק שמואל הלכה כר' יוסי נגד ר"י גבי ליטול צפרנים אע"ג דאית ליה לשמואל בכ"מ הלכה כר' יוסי איצטריך לאפוקי מדעולא שם דפסק כר' יהודה. וכה"ג כתבתי בחי' למגילה (דף ט) ובעירובין (דף סב). וא"ת דלפ"ז תקשי דמאי פריך בשמעתין אדר"י דאיתא דמש"ה איצטריך ליה לומר כאן הלכה כרשב"ג כדי לאפוקי מדרבא אמר ר"נ. וי"ל דס"ה דע"כ ר' יוחנן לא אתא לאפוקי מדר"נ דהא לא היה בימיו וכדמוכח בחולין (דף פד) דר"נ היה אחר דורו של ר' יוחנן. ועוד י"ל דס"ה דר"מ נמי ס"ל כרשב"ג דכמומין גדולים כופין להוציא כדאמר ר"ז בירושלמי אלא דמסיק התם דעדיפא מיניה ס"ל לר"מ דאפי' התנה לא כלום וא"כ ה"ל כרבים וכה"ג אי' בפ' הערל (דף ס): שם דרבנן קתני דאורייתא לא קתני. וקשה דאכתי הל"ל שניות דרבנן שכופין להוציא וכ"ה הרא"ש. וי"ל דשאני שניות שאין להן כתובה כדתנן לקמן בס"פ אלמנה ול"ד להנך דקתני במתני' שיש להן כתובה כמ"ש התוס' וכן אלמנה לכה"ג יש לה כתובה אם הכיר בה כדאיתא שם:

דף פא ע"ב גמ' אע"ג דזכין לא הוי זכינא. עי' בב"ב (דף קל"ז): תד"ה לא יאמר כו' ולמחול לנכסים כו'. עי' מ"ש בזה התוס' לעיל (דף יט): גמ' רב אשי אמר בנכסייך ולא בפירותיהן בנכסייך ולא לאחר מיתה. וקשה דה"נ איכא למימר בנכסייך ולא כשמכרה דה"נ לא מקרו תו נכסייך במכרה כמו במתה וכדאמר בנדרים (דף מו) גבי קונם ביתך ושדך מת או שמכרו לאחר מותר. וא"כ ה"נ נימא דאם מכרה לא נסתלק מהם ויכול להוציא מידי הלקוחות. וי"ל דמ"מ עפי מקרי נכסייך במכרה מבמתה דאז בטל שמה מעליהם לעולם משא"כ במכרה אפשר שתחזור ותלקחם ויהיו נכסיה כמקדם. וכה"ג כתב המ"ל פ"ח דגירושין:

דף פג ע"ב תד"ה רב אשי כו' תימה אמאי קתני שאם מכרה ונתנה קיים בדיעבד לכתחילה נמי תמכור. ונראה דלק"מ דהא כתבו התו' לעיל (דף ע"ח ע"ב) גבי הא דפליגי ר"ג וחכמים בנפלו לה נכסים עד שלא נשאת ונשאת רג"א מכרה קיים ואמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים וז"ל והא דמשמע לקמן בהכותב דמכרה בטל דתנן א"כ למה כתב לה דו"ד אין לי בנכסייך שאם מכרה ונתנה קיים ומוקי לה בגמ' בכותב לה ועודה ארוסה א"כ אותן נכסים נפלו לה עד שלא ניסת ובניסת איירי דהא משמע אם לא כתב לה דו"ד כו' מכרה בטל והיינו כאמרו לפני ר"ג דלר"ג מכרה קיים עכ"ל התוס'. וא"כ נסתלקה תמיהתם דכאן דהא אי הוה תני במתניתין שמוכרת לכתחילה לא הוה שמעינן אלא דאם לא כתב לה אינה מוכרת לכתחילה אבל שיהא מכרה בטל בדיעבד לא שמעינן לכך תני הכא גבי הכותב שאם מכרה ונתנה קיים לומר דאם לא כתב לה דו"ד מכרה בטל אפילו דיעבד ובעא למסתם כאמרו לו דלפני ר"ג:

דף פד ע"ב גמ' ומר סבר תבירו הוה. עי' בבכורות (דף כח ע"ב) ובב"ב (דף קנ"ח ע"ב): רש"י ד"ה אמר ר"נ כו' והכי גמר לה ר"נ מרביה. ולכאורה ק' דהכי מוכח בברייתא דב"ק (דף יד ע"ב) דלא משכח לאוקמי אלא בהכי. וי"ל דמ"מ משמע דר"נ לא אמרה אדהתם והיינו ע"כ משום דאפשר לאוקמא בא' מג' דרכים:

דף פה ע"ב רש"י ד"ה ולא פקיד כו' שתטפתו מיתה לר' מייאשא. ונראה דהיינו עובדא דאי' במ"ר קהלת בפ' יש רעה כו' כשגגה שיוצא וגו' בר בריה דריב"ל הוה לי' חד בלעא ורפאו מין א' ואמר ריב"ל דנייח ליה דקברי' משיתרפא ע"י מין א' כו' וכן הות ליה כשגגה שיוצא מלפני השליט. הרי מבואר שמת פתאום מחמת שגגת השליט זקינו ריב"ל. וכ"ה בירושלמי דשבת וע"ז:

דף פו ע"א גמ' כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה. עיין בס' ברית שלום פ' אמור:

דף פז ע"א תוס' ד"ה מנכסי יתומים כו' הכיא דאין נפרעין אלא מן הזבורית אמאי לא מוקי לה דוקא בגדולים אלא ודאי דבכל ענין מיירי. והקשה בהפלאה דהיך שייך שבועה כלל ביתומים קטנים בנשבע ונוטל דהרי בפ"ק דב"מ פריך דנימא מגו דתשוד אממונא תשוד אשבועתא ומסיק אי משום דאמרי' איסתמותי קמישתמיט עד דס"ל זוזי אי משום דאמרינן ספק מלוה ישנה יש לו עליו. וא"כ גבי נשבע ונוטל לא שייך טעמא דאישתמוטי וכן טעמא דספק מלוה ישנה לא שייך גבי יתומים קטנים דמלוה לא שייך גבם ואם יש לו ספק מלוה ישנה אצל אביהם הא מלוה ע"פ אינה גובה מן יורשים למ"ד שעבודא לאו דאורייתא וחששא לחוקה היא לומר שמא יש לו ספק מ"י ע"י שטר שאבד ממנו. וכן הקשה ע"ד המרדכי שפי' מתני' דלעיל (דף פד) דאיירי ביתומים קטנים דא"כ ה"ק ר"ע התם דכלן צריכין שבועה הא ביתומים קטנים ל"מ שבועה עכ"ד ולפ"ז תקשה נ"כ מברייתא דאביי קשישא דאי' לקמן (דף נד) יתומים שאמרו הבא ליפרע מהם צריך שבועה גדולים וא"צ"ל קטנים דמשמע דשייך שבועה וליטול ביתומים קטנים. ונראה דמשכחת לה שפיר משום דחיישי' שמא יש לו ספק מלוה ישנה על אביהן מחמת מלוה ע"פ שעמד עלי' בדין דבכה"ג לכ"ע גובה מן היורשין. וכס"פ גט פשוט משני הגמ' גופה כה"ג להבוא מ"ד ברייתא דמייתי התם וכן תירצו התוס' בפ"ק דב"ק (דף יד ע"ב) ברייתא דהתם עיי"ש. ועי"ל דס' פקדון י"ל ופקדון ודאי גובה מיורשים:

דף פט ע"ב תד"ה יכול כו' וא"ת מאי מגו היא זו דאם יאמר לא גרשתיך יתחייב בשאר וכסות כו' וי"ל דכשאמר לא גרשתיך נמי פטור גם משאר וכסות דדמי לטענו חטין כו'. ולדידי תירוצם אינו מוכרח דלא שייך כאן טענו כחטין והודה בשעורים דפטור משום דאמרי' דמחל לו דמי השעורים כיון שלא תבען בעצמו דיפטר הבעל משאר וכסות משום דמחלה לו האשה באמרה גרשתני דהא כשאומרת גרשתני ולא נתת לי כתובתי נמי יש לה מזונות דהכי אי' בירושלמי דגם גרושה חייב לזונה עד שיפרע כל כתובתה עד פ"א וא"כ ליפא מגו וה"ל באומרת גרשתני ולא נתת לי כתובה כמו טענו בחיטין ושעורין והודה לו בא' מהן דחייב. ואין לומר דרב ס"ל כמ"ד בשבועות (דף מ) דפטור. דלקמן (דף קח ע"ב) משמע דס"ל דחייב אלא י"ל קושיית התוס' כאן כמה שתירצו בפ"ק דמכות (דף ג) אהא דתנן מעידין אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה כו' (פי' והבעל אומר שלא גירשה ואינו חייב ליתן כתובתה) ונמצאו זוממין משלמין לבעל ואומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו פי' ועכשיו על הספק. והקשו התוס' דלחייבו העדים שאר וכסות שהיו מפסידים לאשה ותירצו דמיירי שמעשה ידיה שהן בידה שוין כשאר וכסות · וא"כ ה"נ י"ל כאן דמש"ה הוי מגו דיכול לומר לא גרשתיך ולא יתחייב לה בשאר וכסות כגון שמעשה ידיה שבידה שוין כשאר וכסות. ולפ"ז א"ש דתיתי מתניתין אליבא דכ"ע אף למ"ד דמחייב בטענו חטין והודה לו בשעורין. ודוחק לומר דה"ט דהתוס' כאן דלא ניחא להו לאוקמא הכי משום דסתם אשה אפשר שאין מעשה ידיה מספיקן. דז"א דאדרבה בפ"ק דגיטין (דף יב) כתבו דלא שכיח שלא

יספק: ובזה נסתלק ג"כ מ"ש כאן במהרש"ס שי"ף דיש להשיג על הרא"ש גבי טענו חטים כו' מכח קושיית תוס' כאן. ומיהו התוס' שלא תירצו כן כאן י"ל דאליבא דרב צ"ל הכי דהא ס"ל מזוני עיקר לעיל (דף נח) ולדידיה אפי' אמרה איני נזונת ואיני עושה יכולה לחזור כמ"ש תוס' וא"כ ליכא מגו דשמא תחזור להכא ותתבענו מזונות ודוקא למ"ד מ"י עיקר דא"י לחזור כתבו דהוי מגו. ועוד דלרב דמזוני עיקר יכולה לתובעו מזונות אע"ג דבעלה ממעשה ידיה ולא עשתה ולמ"ד מ"י עיקר אם בטלה ולא עשתה אין הבעל חייב במזונות כיון דתקנתא דידי' הוא:

דף צה ע"א תד"ה הא ר"מ כו' וק"ל א"כ לבסוף דמסיק רב אשי כולה ר"מ היא כו' הל"ל כולה ר' יהודה היא. ולכאורה לק"מ די"ל דמהדר לאוקמא סתם מתני' כר"מ. אך י"ל דאליבא דרב אשי ל"ל הכי דאיהו לא חייש להכי כדאי' בגיטין (דף ד). ומ"מ י"ל קושיית התוס' דרב אשי מוקי אליבא דר"מ משום דרב פסק הילכתא כוותיה בכ"ק. ולכאורה קשה דאיך מהני מחילה לר"מ בכתובה לטעמי' לעיל (דף נו) דאף בכתובה לא מהני רק לר' יהודה. וי"ל דכאן אינה מוחלת רק שעבוד של טריפת לקוחות וזה אינו מה"ת אלא תלוי בכתיבה ובקבלות אחריות בפירוש כדאי' לעיל (דף נא) ואיירי כאן שהיה כתוב אחריות בפירוש בכתובה. וזה אפשר כוונת רש"י במתני' שפי' שדהו המשועבד לכתובתה:

דף צו ע"א גמ' אר"ז אמר שמואל מציאת אלמנה כו'. לכאורה משמע מסוגיא דשמואל ס"ל דמזוני עיקר משום תקנתא דידה. וקשה דלעיל (דף נט) משמע דשמואל ס"ל כר"ל דמעשה ידיה עיקר משום תקנתא דידיה. וכ"כ בסה"פ (דף קז) דשמואל הכי ס"ל:

דף צז ע"א תד"ה זבין כו' וכגון שגילה דעתו בשעת המכר דאמר דליזבין תורי קזבין להו דאי שתיק ה"ל דברים שבלב. ולכאורה יש להביא ראיה מב"מ (דף עז ע"ב) דאמר סתם מאן דזבן ארעא באלפא זוזי. ומיהו התם אפשר דל"ק רק במטלטלין וכהן לא אמר דהדרי זביני' וכ"מ בהג"א:

דף צח ע"ב רש"י ד"ה שיש לו קצבה כגון קטניות הנמכר בחנות במדה מלא כלי בפרוטה אם הוסיפו אחת יתירה חולקין דמתנה הואי י"ל לשליח נתנה וי"ל לבעל המעות נתנה. וק"ל דאכתי אמאי חולקין הא ה"ל הך יתירה ממון המוטל בספק וקי"ל דממון המוטל בספק המוציא מחבירו עליו להביא הראיה וא"כ ה"ל לומר דאין מוציאין מיד השליח שהוא מוחזק. וכה"ג הקשו התוס' בב"ב (דף קמה) גבי מספקא ליה לר' יוסי אי קידושין לטבועין ניתנו או לא ושם (דף ס"ב) כתבו ליישב ההיא דקידושין ועוד כמה דוכתי שהיה נראה לחכמים לומר בהם יחלוקו ולא המ"מ עליו הראיה וה"כ י"ל הא דר' יוסי הכא. ומיהו בירושלמי פ"ו דדמאי משמע דלר' יוסי ה"ט דשניהם גורמים להתוספת זה מחמת מעותיו וזה מחמת רגליו שהלך לקנות. ולפ"ז א"ש דאינו ענין לממון המוטל בספק:

דף צט ע"ב רש"י ד"ה לאחד ואפי' לשנים. דלאו אורחייהו דאינשי דקפדי כו'. נראה דכוונתו לתרץ דלא תקשו מב"כ (דף סא ע"ב):

דף ק ע"ב תד"ה א"ל להמתין. להוא ליסנא דגזר שמואל בזנות דקטנה בשלהי ד' אחין דמיחלפא בגדולה הכא שאני דמיאונה מוכיח עליה. וקשה דאכתי אמאי לא גזר שמואל מיאון דקטנה דמיחלף אטו מיאון דגדולה כגון בקידושי טעות דצריכה להמתין ג"ח כדמוכח בסוגיא דס"פ נושאין (דף ק ע"ב). ומיהו לפמ"ש התוס' לעיל (דף עד ע"ב) בתי' ב' דהתם א"ל מיאון וכ"כ בריש יבמות א"ש:

דף קב ע"ב תד"ה רבה ורבינא כו' תימה דלרבינא דקאמר מקודשת כו' וא"כ מאי קמיבעיא ליה לעיל כו'. ולדידי י"ל תמיהתם בפשיטות די"ל דתרי רבינא הוו כמ"ש התוס' עצמן בפא"ט (דף מח) וכ"כ הרא"ש שם ובפ"ע דסנהדרין. שוב מצאתי להרשב"א בחי' לקידושין שתירץ כן תמיהת התוס' דכאן:

דף קג ע"א גמ' אשת אב נמי דאורייתא היא דתניא כבד את אביך ואת אמך את אביך זו אשת אביך כו'. וק"ל דאימא דברייתא דדריש לרבות אשת האב מאת אביך היינו כמ"ד דדריש אתין ורבי אפשר דס"ל כמ"ד דלא דריש אתין דפלוגתא דתנאי היא בכמה דוכתי פסחים (דף כב) סוטה (דף יז) ולמאן דלא דריש אתין לא דריש את אביך לרבות אשת אב ולא הוי דאורייתא לדידי' ומש"ה הוצרך לצות בניו שיכבדוה. ושוב מצאתי שהרגישו בזה התוס' בפ"ק דבכורות (דף ו) ותירצו דניחא לי' לייסב הא דרבי לכ"ע. ול"כ דס"ע דניחא ליה לייסב הא דרבי אליבא דר"ש רבי' דדריש התם את וכה"ג אי' בספ"ו דמנחות (דף ע"ב) ורבי לאו מתלמידיה דר"ש הוא כו': שם מ"ע כל בי שמשי הוה אתי לביתיה. עי' ס' חסידים סי' תתשכ"ע: רש"י ד"ה ולא בבקתי. בית נר. ולעיל (דף נ"ד) פירש"י דבביתו יתירא דריש. וכן נראה דאל"כ כל שיש בו ד' אמות מקרי בית כדאי' בריש סוכה (דף ג) וכן לענין לשון בני אדם כגון נדר מן הבית כדאי' בירושלמי דנדרים וכן לענין מכירת בית בפ"ו דב"ב. אך קשה דבשבת (דף ע"ז ע"ב) משמע דבקתא לא מקרי בית וא"כ בביתו יתירא ל"ל: ע"ב גמ' אע"פ שמעון בני חכם. עי' מנחות (דף פח ע"ב) ערכין (דף י): שם והא הוה ר' חייא. ואע"ג דבסמוך משמע דר' חנינא היה בעל פלפול יותר מר' חייא וקי"ל דבישיבה הלך אחר חכמה. מ"מ אפשר דפשיטא לתלמודא דר' חייא הוה סיני עפי ואיהו עדיף. ואכתי יש לדקדק לפ"ז דאמאי לא קבל ר' חנינא ליסב ברא"ש מחמת ר' אפס שהיה גדול ממנו ב' שנים ומחלה הא בישיבה הלך אחר חכמה ולא אחר שנים ומשמע דר' חנינא היה מפולפל או סיני טפי מר' אפס דאל"כ תקשי על רבי דאמאי לא צוה להושיב ר' אפס בריסא. ואפשר דמ"מ מהני מחילה לגבי גדול ממנו בשנים:

דף קד ע"ב תד"ה ה"ג כו' והאי דקאמרה ליה ליזל וליהדר פירי מן ההוא יומא דכתיבנא אדרכתא עד האידנא היא אמרה כן אבל לרבא לא ס"ל הכי. וסק' הפר"ת בס' מים חיים שהרי כתבו התוס' לעיל (דף סט) דאם אחד מבע"ד טען איזה טענה נגד הדין שמחויב הדיין לומר שקר אתה דובר וא"כ אמאי אישתיק רבא והניח בנ"ע. ונראה דלא כוונו התוס' היכא שטוען הבעל דין עתה עליו בב"ד כך וכך אתה חייב לי דא"כ אימת יאמר לו הדיין שקר אתה דובר דקודם גמר דין ודאי דאסור לסתום טענת בע"ד. ובגמר הדין פשיטא שהדיין ידין דין אמת לאמתו ואי לאו הכי דינא לא יתחייב אותו. אלא פי' דבריהם היכא שאמר לו אילו רציתי מניגא לתבוע ממך כך וכך והיית מתחייב אלא שאין רצוני ובאמת אינו תובעו בכך ובכה"ג יש לדיין לומר שקר אתה דובר כי אם ישתוק יחשוב השומע שבאמת כך הוא שאם היה תובעו היה מתחייב משא"כ כשתובעו עתה והדיינים דנין על זה הרי לא יטעה השומע דהא יראה שיפסיד בדין. ולפ"ז תתיישב קושיית הפר"ת דאפשר דהכא איירי שהיתה טוענת בב"ד כך לבעה"ד ולכך אישתק רבא ולא סתם טענותיה:

דף קט ע"א גמ' שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו. ופי' הרא"ש לעיל (דף קח) דכיוצא בו דתנן היינו דכמו שאמר גבי מי שהלך למדה"ס ועמד אחד ופרנס את אשתו דאיבד את מעותיו ה"ה כיוצא בו בשאר חוב שפרע בשביל חבירו פטור ואיצטריך דלא תימא דדוקא בפורע מזון אשתו שאינו חיוב גמור כל כך הוא דפטור. וראיתי שהקשה עליו בס' הפלאה דאכתי מאי קמ"ל כאן דהלכה גם בזה כחנן דת"ל דע"כ הילכתא כוותי' דהא ה"ל מחלוקת ואח"כ סתם דמוקמינן לעיל סתם מתני' דנדרים כחנן ואע"ג דבתרתי מסכתי קי"ל דאין סדר למשנה ול"ש בי' מחלוקת ואח"כ סתם היינו היכא דאיכא למימר דשנית מסכת זו של הסתם קודם משא"כ כאן דאמרי' בריש סוטה דתנא תנא נדרים בתר כתובות. וע"ש שנדחק ביישוב קושיא זו ולתן זו הדחק על מגן הוא כי יפלא דבר מבעל הפלאה מ"ש התוס' בריש פ"ק דב"מ (דף ב) דאע"ג דבתרי מסכתי אין סדר למשנה ה"מ לענין מחלוקת ואח"כ סתם לפי שרבי לא היה לומד כסדר אלא כמו שהיו תפלים התלמידים אבל כשתבררם על הסדר תברם וצריך בכל מסכת טעם למה נשנית אחר שלפניה כדדייק בריש מסכת שבועות מכדי תנא ממכות קסליק כו' וכן בסוטה עכ"ל. ומוכח בהדיא מדברי תוס' הללו דאע"ג דאמר בסוטה דתנא נדרים בתר כתובות היינו לענין סדר החיבור אבל לא לענין דתהוי מחלוקת ואח"כ סתם דזה תלוי דוקא בסדר הלמוד ורבי לא הי' לומד כסדר חבור המסכתות:

דף קי ע"א תד"ה ורבנן כו' והא דמסקינן לעיל אליבא דכ"ע דלא איבעי ליה למימסר מודעא כו'. ולפרש"י א"ש דלעיל ודאי לא ה"ל למערער למימסר מודעה דדילמא שמע המוכר לו שדה וימנע למוכרה ויהיה לו הפסד שלא ימצא שדות לקנות אבל הכא גבי מכירת שדה אינו כל כך הפסד דהרבה לוקחים ימצא דמרי אינשי (בפרק הזהב) זבין קנית זבינת אפסדת. ול"כ דהתם איירי במכירת מטלטלין אבל בקרקע לאו היינו מטעם זה דאיכא הפסד במכירתה לא ימצא לקנות אלא משום שכתב הרמב"ם בפי"ח מהל' שמיטה ויובל וז"ל לא ימכור אדם ביתו או שדה אחוזתו אא"כ העני שנאמר כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו אבל למכור ולהניח הדמים בכיסו או לעשות בהן סחורה או ליקח בהן כלים או עבדים ובהמה אינו רשאי אלא למזונות בלבד ע"כ. וכתב הכס"מ שהוא מהת"כ פ' בהר. וא"כ מה"ע אין שדה מצויה לקנות כיון שאין המוכר רשאי למכור לשום צורך רק כשצריך למזונות בלבד: ע"ב רש"י ד"ה ואימא כו' שיתן לו נחושת. עי' בס' בה"ז מנחות (דף קז): תד"ה הוא אומר כו' אינו מצוה לדור בא"י. עי' בתשובת מהרי"ט ח"ב סי' כ"ח גירסא אחרת כאן:

דף קיא ע"א גמ' אחיו נשא כותית ומת. עי' בירושלמי רפ"ג דמו"ק: שם ההוא בנפלים הוא דכתיב כו'. עי' בסנהדרין (סוף דף קי ע"ב): רש"י ד"ה ושלא יגלו את הסוד. אמרי לה סוד העבור ואמרי לה סוד טעמי תורה. ונ"ל דהיינו סוד טעם של ז' מצות דאילו של שארי מצות אפילו פשוטן אסור ללמד לכן כדאמר בחגיגה (דף יג) ויליף מקרא דמגיד דבריו ליעקב: שם ד"ה שלחו ליה כו' והיו לו אחים בארץ ישראל. עי' בח"א סנהדרין (דף י"ד):

דף קיב ע"א גמ' שמנים מחלב ומתוקים מדבש. כ"ה בת"י עקב: ע"ב גמ' עתידין כל אילני סרק שבא"י עי' בת"כ פ' בחוקותי דדריש כן מעץ השדה יתן פריו: סליק בס"ד

יפה עינים על מסכת כתובות

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וכו')

דף ב ע"א בתולה נשאת ליום הרביעי · ב"ר פ"ח: שפעמים בשבת · תנחומ' שפטים ד': אמר שמואל מפ"מ · בירושל' פ"ה ה"ג מימרא דשמואל על מתני' הגיע זמן ולא נשאו דבהגיע זמן בג' אינה אוכלת דהוי כתפסוהו סופרים דהיינו דהוי אנוס · והוא כדמסיק כאן ועמ"ש לקמן בזה: ותנשא בה' בשבת · ס"כ מקשה בירושל' כאן ה"א ומתרץ ב' תירוצים כהדא דתני בר קפרא משום ברכה דדגים תקנו שתנשא ברביעי ותבעל בהמישי וס"ל דמקרי עברייתא דלא כס' הבבלי כאן כבתו' כאן ד"ה ותנשא ותי' הב' הוא משום שקדו ועי' מה"פ סד"ה בר קפרא: ועכשיו שנינו שקדו · יתכן דלטעם ברכה דאיתא בירושל' הוי' תקנתא גם לדידי' והוא עיקר בהברכה הוי' כמו שהמניעה מחמתו אינו פטור ממזונותי' בהגיע זמן קודם ד' רק לפי הטעם משום שקדו דהוי לתקנת בנות ישראל ולטובתה הוא פטור ממזונות ובזה יש לפרש הלשון מפ"מ אמרו כו' ועי' תוס' והיינו דקפי' ותנשא בה' בשבת וע"ז יש ב' תירוצים כבירושל' ומוכית דהטעם הוא משום שקדו מדאמרי' הגיע זמן כו' ואמרי' עלה דכשהגיע זמן קודם ד' אינה אוכלת משלו א"כ מוכרת דהטעם אינה משום ברכה כ"א משום שקדו: תוס' ד"ה ליום הרביעי ולא בליל ה'. בירושל' ה"א משמע דלב"ק דוקא ליל חמישי משום ברכה ואפשר דאבעילה קאי כלק"ה: תוס' ד"ה שאם · בירושל' לפי' הק"ע לר' אלעזר ס"ל דכל הנשים נאסרות אף באשת ישראל ונתקדשה אחר ג' שנים דס' אונס ל"ה ספק דאונס אית לי' קלא וא"כ א"ש שתקנו כן בכל הנשים ובר קפרא דס"ל טעם ברכה ס"ל דלא נאסרה כ"א באשת כהן או נתקדשה פחות מג' שנים ע"כ הוצרך לטעם ברכה משום שאר נשים ופי' בפ"מ דחוק במ"ש דלב"ק בהו"א לא כ"ל כלל טעם טעני' בתולים שבמתני': ע"ב לאפוקי מרבותינו · עי' תו' ד"ה דלמא והנה בכך דרבותינו נמצא שינוי בין הבבלי לירושל' דבירושל' גיטין פ"ז ה"ג נאמרו על מתני' דאם מתי לאחר מיתה ובבבלי נאמרו על מתני' דאם לא באתי ויש סברא לחלק דדוקא בלאחר מיתה דניכר מהלשון זמן הגרושין דא"צ לפרש הזמן בלתי אם כונתו למהיום אבל באם לא באתי עד יב"ח דנדרש להלשון לסמן מאימת יתחילו היב"ח אין ראי' שהוא לומר מעכשיו ולזאת י"ל דקמ"ל לאפוקי מרבותינו להורות דגם בזה פליגי רבותינו ואצטריך לאשמעינן דלא כותייהו והרבותא היא בד' רבותינו דגם בזה ס"ל זמנו מוכיח עליו מדלא אמר עד יום פלוני ולפ"ז לא קשה קו' התוס' הא מריפא שמעינן לה דאכתי דעת רבותינו לא היינו יודעין והו"א דבאם לא באתי מודו · וראיתי בשטמ"ק שמביא סברא בהספר דרבותינו לא התירו רק באם לא באתי אבל לא בלאחר מיתה ולפ"ז נ"ל דפליגי התלמודים דבירושל' הלא מייתי לה להדיא אלאחר מיתה בגיטין שם וכ"ה בנדה פ"ג ה"ד ונ"ע דלמה להם לעשות פלוגתא חנם והם לא הביאו את הירושלמי כלל ועי' ירושל' שבת פ"א ה"ד ע"ז פ"ב ה"ח דאיתא דלא הודו לו לרבותיו בית דינו ועמ"ש ע"ז ל"ו:

דף ג ע"א אשה נשאת בכל יום · בירושל' ה"א איתא דגם בזמן שדנין בכל יום או שאין ב"ד כלל נשאת ברביעי דוקא משום ברכה דגם ר"א אית לי' דב"ק משום ברכה: ע"ב נהגו העם לכנוס בשלישי · ס"כ בירושל' ה"א: ובשני לא יכנוס · עי' רש"י ותוס' ד"ה ובשני · ובירושל' מוכח כפרש"י ועש"ק שם ד"ה מה בין וכ"ה בנו"י ולא ראה שכבר קדמו הש"ק: מאי אונס · בירושל' ה"א מפרש דהיינו אונס כשפים ופי' הפ"מ שלא יאמרו האומות שהיהודים מנחשים ומעוננים יום זה טוב:

דף ד ע"א תוס' ד"ה אבל דברים · קושיתם מהא דרב ושמואל בענ"ד יש ליישב עפמ"ש בירושל' מ"ק פ"ג ה"ה הכא דשמואל דאמר נת"ר רשות דחד מן תלמידוי דשמואל שמע מטתו בשבת אבלות ואקפד שמואל עלי' ומית אמר להלכה אתאמרת ולא למעשה וכ' בהורו דשם נגד פת"ז חובה דאמר התם דהיינו פריעת הראש חזרת קרע זקיפת המטה דהם חובה להראות נגד האבלות ויש איסור לנהוג מנהג אבלות בשבת אבל נת"ר אין איסור

איסור לנהוג מנהג אבלות למנוע מתשמיש ורחיצה בחמין ע"כ טוב הוי חובה לנהוג באבלות וז"ש להלכה אתאמרת שאין איסור במניעת נעילה ותשמיש ורחיצה אבל לא למעשה שיעשה נגד מנהג אבלות וכן י"ל ספי' בדברי שמואל בבבלי כד · תדע דר' יוחנן בעי שם משמואל וכיון דר' יוחנן ס"ל אסור גם שמואל ס"ל כן וכן מוכח בירושלי שם סו' ה"ה דסתים שם דאסור בתה"מ בלי חולק וע"ש בטעמי' דכיון דשבת עולה יש לנהוג בו ג"כ אבלות דלגנאה : ע"ב אינו יכול לכוף · ה"ג בירושלי מ"ק פ"ג ה"ה : עמו בבית · ה"ג בירושלי שם בשם ר' יוחנן בדר עמו וראיתי בפתחי תשובה יו"ד סי' שע"ד סק"ד שכ' ד"ע דהמנהג הוא גם שלא בפני הקרובים האבלים וכ' שכן מבואר בד"מ ולאשר שהיה לפלא בעיני שהמנהג שכ' הרמ"א לסקל יסי' בו עוד לד תומרא יותר מדין הגמ' ע"כ לא האמנתי לעדותו ועיינתי בד"מ ולא מצאתי בו כ"א מ"ש בין סמוך בין מופלג והבין דקאי על האבל אף שהוא מופלג ורחוק מהקרובים ובאמת קאי שם על מוצ"ש בין שהוא סמוך שאירע האבלו' בסוף ימי השבוע בין שהוא מופלג שהיה האבלות בתחלת ימי השבוע קבעו שיעור להמנהג עד מוצ"ש והוא פשוט : אי לר"א עד שיצא מפתח · לפמ"ש המה"פ בברכות פ"ג ה"א ד"ה מאימת דתלי פלוגתייהו בטעם כפית המטה אין פלוגתא בהתחלת האבלות דבכ"מ פלוגתייהו נזכר בכפית המטה בברכות ירושלי שם וכמ"ק פ"ג ה"ה ובבלי מ"ק כו · אולם מהכא מוכח דהתחלת האבלות לר"א הוא משפתח הבית לכל מילי : משום חבורה · ה"ג בירושלי כאן ה"א ועי' ירושלי ברכות פרק ב' הלכה ו' :

דף ה ע"א משום תשבונות · בירושלי ה"א חברייא אמרי מפני הטורח ר' יוסי אומר מפני כבוד שבת ופי' הפ"מ מפני חלול שבת שמא ישחוט בן עוף כלק' וכן יתפרש בע"ש מש"ש מפני כבוד שבת דהיינו שמא ישחוט וכדמסיק הכא : ע"ש נמי · עמש"ל ועי' ירושלי ביצה פ"ה ה"ב תענית פ"א ה"ח לענין סעודת ארוסין בע"ש ועוד בתענית פ"ד ה"ו : הואיל ונאמרה בו ברכה · ב"ר פ"ח וירושלי כאן ה"א ועמש"ל ג. : למהר מבכים לאומנתו · ה"ג בירושלי ה"א : דאילו במעשה שמים וארץ · עי' מכלתא בשלח השירה פ"י : תוס' ד"ה שמא בב"ר פי"א · וכ"ה בפס"ר פכ"ג : תוס' ד"ה מאי איכא למימר עבריינא · עמש"ל ג · ע"פ הירושלי דבר קפרא ס"ל טעם ברכה לעכובא ודמקרי עבריינא : שם או ביו"ט שחל בע"ש כו' תבעל בשבת · קשה לכאורה לפי הירושלי יומא פ"א ה"א כאן ה"א הלין דכנסין ארמלין כו' דאסור לקנות קנין בשבת או יו"ט והתוס' בעצמם מביאים הירושלי הזה בביצה לו ע"ב יומא יג · ואולי ס"ל להתוס' דיחוד דחזי' לביאה קונה גם באלמנה ומיירי שהיה היחוד קודם יו"ט : ע"ב מהו לבעול בתחלה בשבת · בירושלי ברכות פ"ב ה"ו מדמי לה לשובר את החבית ליטול ממנה גרוגרות ודחי אימר דבתרה ובלבד שלא יתכוין לעשותה כלי והכא מתכוין לעשותה בעולה כמו שמתכוין לעשותה כלי וכן דחי ממה דמדמי למפיס מורסא דהתם אינו מתכוין והכא מתכוין ומייתי שם פלוגת' דתנאי ע"ש וכאן ה"א סתים מפני שעושה חבורה :

דף ו ע"א רב שרי ושמואל אסר · בירושלי ברכות פ"ב ה"ו בנימין גינזכייא נפיק ומור משמי' דרב שמע שמואל ואקפיד עלי' ומית וקרי עלי' ברוך המקום שנגפו · ועל רב קרא לא יאונה כו' : ארבעה לילות · ה"ג מייתי בירושלי ברכות שם מזה ראיה דמותר לבעול בתחלה בשבת : ע"ב פרצה דחוקה · ירושלי שם ושם דאח"כ אסרו לבעול בעילה שני' בלא הפסק ימי טהרה בינתים משום חשש תערובת דם נדה בדם בתולים : עד מוצאי שבת · ה"ג בירושלי שם מייתי ראי' מכאן להתיר בתחלה בשבת ודחי דמיירי באלמנה ועי' מה"פ שם דכ' דאינו כ"א דחוי' בעלמא דהלא באלמנה ליכא טרדה ומצוה לחוד אין פוטרו מק"ש : וחכמים מתירין · בירושלי ברכות שם ואחרים מתירין : המפיס מורסא · ירושלי שבת פי"א ה"ב ובברכות שם מקשה מזה ודחי דהכא מתכוין ובטעם אחרים מתירין איתא דס"ל דאינו מתכוין :

דף ז ע"א ר' אמי שרא · בירושלי שם ר' אסי אסר : ואחת אלמנה טעונה ברכה · בירושלי כאן ה"א משה תיקן ברכת חתנים ולא תקן באלמנה ומבועז למדנו גם לאלמנה : מנין לברכת חתנים בעשרה · רו"ר פ"ז ע"ש ר"א בר' יוסי ועי' פדר"א פי"ט טוש"ע ל"ב ובירושלי כאן ה"א : שקדו על תקנת בנות ישראל · ה"ג בירושלי שם : ע"ב עוברים שבמעי אמן · עי' טוש"ע סי' ה' מכלת' בשלח השירה פ"א תנחומ' בשלח י"א ירושלמי סוטה פ"ה הל"ד ועמ"ש בברכות נ. : עמוני ולא עמונית · עמ"ש יבמות סו: ברכות חתנים כל שבעה · ירושלמי כאן ה"א מגילה פ"ד ה"ד :

דף ח ע"א שהכל ברא לכבודו · עי' תוס' ולפמ"ש בפסחים ק"ד ע"ב מבואר כדבריהם בירושלי ברכות פ"א ה"ה לפי הגהתי תחת והרי סופה שבירושלי שם שצ"ל והרי תופה פי' ברכות החופה והיינו דפותחו' בברוך אף שסמוכות וע"ז קאי התי' שפיר משום דהיא מטבע קצרה ע"ש : דרב יהודה רמי · עי' תוס' כאן ד"ה מדא ובערובין י"ח בתוס' שם מה שהקשו על פרש"י ומשמע שע"ז רימז הגרי"ב שמלוה ליישב דהיינו לפרש"י · ובענ"ד יתכן דדרש דרב יהודה יעלה גם למ"ד פרצוף ועלה במחשבה להבראות שנים היינו כ"א בפ"ע ובערובין ובברכות לא קאמר' הגמ' כ"א דלמ"ד זנב מוכרח הדרש דר' יהודה אבל א"ש הך דר' יהודה גם לאידך מ"ד ותשבת שקיימת המצוה אולם ראיתי שכבר מקוימת ע"י אחרים שבשט"מ כ' כן ע"ש : בי רב חביבא · כ' דצ"ל בי רב חנינא כבנדה סו. : והדרי בהו · יתכן דהיינו שנמשך הזמן כבנדה שם [בשם תכם א'] : ואבלים מן המנין · בירושלי מגילה פ"ד ה"ד אית תניי תני אין אבלים מן המנין ואת"ת אבלים מן המנין ורצה לתרץ דהא דאבל מן המנין הוא כשמנחם אחרים במת אחר דלאו דידיה ודחי דהלא אין אבל יוצא לנחם וע"כ פליגי : ע"ב שלשה קודם אכילה · בסוף שמחות ובירושלי ברכות פ"ג ה"א שנים לפני המזון וחמשה בתוך המזון ושלשה לאחר המזון ואחד לברכת אבלים וא' לגמילות חסדים וא' לתנחומי האבלים ועי' נחלת יעקב בפירושו לשמחות שכ' דבכלל הם י' ובפרטן מצא יותר ע"כ הגי' שם כבגמ' כאן והוא לא ראה מ"ש בירושלי ברכות שם ומוכח משם דהשלשה דחשיב אחד כו' וא' כו' הן הם השלשה שלאחר המזון למה הם רומזים ויש למחוק וי"ו של ואחד הראשון וצ"ל אחד כו' כבירושלי שם רק שבמקום ברכת אבלים שבשמחו' איתא בירושלי שם ברכות המזון : הוסיפו עליהן ד' · בשמחות וירושלי שם הוסיפו עליהם ג' א' לחזן הכנסת וא' לראש הכנסת וא' לר"ג :

דף ט ע"א ל"צ באשת כהן · בירושלי ה"א נשנה כ"פ דעת ר"א דאסור לקיימה ואיתא שם דאפי' באשת ישראל ג"כ אסורה משום דאיכא קול לאנוסה ועי' ירושלי ה"ו ובמה"פ ד"ה תמן דלפי דבריו שם חלוק מ"ש בה"ו עם מ"ש בה"א ועכ"ב תנינא חאה"ע סי' י"ד ולדידיה גם בה"ו קאי לדעת ר"א דאסרה ונאמנת היינו לכתובה משום דכיון דמודה דנאנסה מתחייב בכתובה אך לענין איסור אכן לא שבקינן לי' ול"מ הודאתו ועמ"ש לק' יב ע"ב ד"ה משארסתני ועי' רא"ש מ"ש בשם רבינו יונה ועמ"ש עליו והדברים ארוכים ואכ"מ בלתי אם להעיר בהשנויים שבין הבבלי לירושלי : רש"י ד"ה האומר פ"פ · ער"ן מה שהקשה מהירושלי והוא בה"א ע"ש ועי' בס' עלי ארזים סי' ו' ס"ק כ"ו : תוס' ד"ה ולבע"א בירושלי · ה"א : שם מו"ע שכיח · עי' ירושלי פ"ב ה"א דשם מוכח דמו"ע לא שכיח ע"ש : ע"ב משום אקרורי דעתי' · ה"ג מדייק בירושלי ה"א מהא דבשני לא יכנוס דנ"מ בין שני לשלישי אלמא דחיישי' לאקרורי דעת' [ומוכח מזה כפרש"י לעיל ג' ע"ב עמש"ש] : ביהודה אמאי לא · בירושלי ה"א מפרש בהדיא דלכתובה יש חילוק בין יהודה לגליל אבל לאיסור גם ביהודה ספק סוטה היא :

דף י ע"א אין אדם טורח · כה"ג בירושלי ה"א : רשבג"א כתובת אשה · בירושלי סוף כתובות איתא דרשב"ג ס"ל כתובת אשה מד"ת ות"ק ס"ל שם ד"ת והוא משום דמפרש דמעות א"י טובים ממעו' קפודקי' דלא כהבבלי דחשיב מעות קפודקי' טובים ע"כ א"צ להירושלי איפוך כדאמר כאן · ובפ"ד הי"א סתים הירושלי כתובה מדבריהם וביבמות פ"ז ה"ג סתים לפי' הפ"מ כתובה מד"ת ועי' ק"ע שם שהגי' שצ"ל תרומה תחת כתובה וכן נכון שם לפי הענין : במוהר הבתולות · לענין מספר חמשים במפותה ועי' ירושלמי ה"ב ופ"ג ה"ד : ע"ב דורקטי · ה"ג בירושלי סוף ה"א : תנחומים של הבל · עי' ירושלי סו' ה"א כה"ג בעובדא קמי ר' ישמעאל בר' יוסי ובמדרש שמואל פ"כ : דעתידה · עי' ספרי דברים כב בשר חורבה :

דף יא ע"א גר קטן מטבילין · בירושלי פ"ד ה"א מוכח דאין מטבילין קטן ע"ד ב"ד ובש"ק פ"ח דיבמות ה"ב ד"ה ובדק איתא דהירושלי ס"ל דמטבילין אותו ע"ד ב"ד והבבלי ס"ל דאין מטבילין ובענ"ד הוא איפכא ואכמ"ל : ועל הכתיבה · עי' ירושלי כתובות פ"ג ה"א קדושין פ"ד ה"א ומ"ש ביבמות עט: ולקמן ר"פ אלו נערות : שבא על הקטנה · פחותה מבת ג' כפרש"י וכ"ה בירושלי ה"ג להדיא : ומוכת עץ · ב"ר פ"ם וטעמייהו מפרש שם מקרא בתולה ואיש לא ידעה ע"ש ובירושלי כאן : דר"מ' מובא בירושלי ה"א ולקמן ה"ז פ"כ ה"א: ע"ב ואין להם טענ' בתולים · בירושלי ה"א אמר עלה דהיינו לכתובה אבל לקיימה אסור ותמוה דאיזה ספק סוטה שייך בזו שהיא בחזקת בעולה מן הראשון ועי' מל"מ ספי"א מה' אסורי ביאה שתמה כעין זה עמ"ש בירושלי שם גבי בוגרת והש"ק ה"א ד"ה אבל כ' משום דשוי' אנפשיה חד"א ולא נחה עדן דעת בזה דכיון דטבעה כך דפתחה פתוח במאי שוי' חד"א עד שראיתי להגדה יהושע דכ' דמיירי במכתשתו אבל בטענה משום בגרות אין לאסרה וכן י"ל במן הנשואין : מתיב רב אושעי' גדול · בירושלי ה"ג מפרש למתני' שבא על הגדולה שלא כדרכה דעדין היא בתולה ואח"כ א"ר יוסי בר' אבין ואפי' תימר כדרכה אין בו כח ליגע בסימנים : בנותן אצבע בעין · ה"ג בירושלי כאן ה"ב וכ"ה בה"ג ובנדרים פ"ו ה"ח · וסנהדרין פ"א ה"ב : דר"מ מדמי לה לבוגרת · ה"ג בירושלי ה"ג : מוכת עץ אני · מל' הירושלי לעיל ה"א משמע דאיכות במנה ומאתים · וכן מוכרח ממ"ש לקמן בה"ד דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה לא הפסידה מנה וא"כ גם לדבריו מגיע לה מנה וע"כ היא תובעת מאתים · ומתני' ר"מ היא · אולם לגי' הק"ע בה"ז ס"ל לזעירי דאיכות במו"ע הוא במנה ולא כלום ועמ"ש לקמן יג : משארסתני נאנסתי · עי' ירושלי לעיל ה"א ולקמן ה"ו דלכאורה סותר הירושלי דבריו מזה לזה ועמש"ל ט · ולקמן יב ע"ב : יש לה כתובה מנה : עי' ירושלי ה"ד : ויש לה עדים · ה"ג מוקי הירושלי למתני' בכה"ג : תוס' ד"ה ושמואל · בירושלי משמע דלעולם אין קטן נוגע בסימנים ע"ש ובש"ק ד"ה אבל :

דף יב ע"א וניחוש שמא תחתיו זינתה · למאי דמתני לה אמתני' דאיתא גרושה וחלוצה מן הנשואין ליכא לאוקמי באשת כהן ולא בקדשה פחות מג' דהלא כבר היתה נשואה לאחר ועכ"ז ס"ל דיש חשש לענין איסור ועי' תוס' ורא"ש וב"מ דלשון וניחוש משמעו לענין איסור והוא כדעת הירושלי בה"א : בגון שקדש ובעל לאלתר · בירושלי ה"א איתא כשקדשה בחופה לית לי' באלין קנסי' ופי' המפ' שאין כאן טענת בתולים וחשש לאיסור : אעדים סמכי. בירושלי ה"ד מפרש ג"כ דאיכא עדים שלא נבעלה ומוכיח באמת מזה דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה : אצל חמיו ביהודה · עי' ירושלי ה"א שמפרש דלאיסור נאמן וכ"מ לעיל ט' ע"ב : ביהודה כראשונה · לעיל ה"א : מקומות מקומות יש · עי' ירושלי ה"א ובש"ק שם דלהירושלי גם ביהודה במקום שמיחדים איכא טענת בתולים ולזאת נהגו ביהודה משום שאנו חוששין שמא תביא דם ממקום אחר · וביהודה מתכתת ט"ב בשלא טענה עליו שהוא בעצמו שיבר בתולי' ולא ס"ל להירושלי מקומות מקומות יש כדס"ל לאביי · ועי' ירושלי ה"ה ששם מבואר שביהודה היו מכניסין הארוס לארוסתו במכוון לבועלה בשביל ההגמון בשעת הגזרה שלא תבעל לו תחלה ותמשך אחריו בעשותו אותה כלי וא"כ אפשר שבעת ההיא היו מעמידין העדים למשמש וא"כ א"ש דל"צ למימר מקומות מקומות יש : כתובתה מאתים · עי' ירושלי ה"ה : ע"ב עלויי קא מעלינא לך · עי' רש"א שהקשה א"כ בבת דבת כהן לישראל מאי אצטריך ותי' דקאי אכדרך כו' ע"ש ובירושלי ה"ה איתא דר' יוסי האמורא אמר מסתברא ב"כ לישראל תגבה שטבע גובה כו' אמר ר' מנא לא מסתברא דלא תלטפין בת ישראל לכהן תגבה דסליקא לכהונתא ובת כהן לא תגבה דנחיתא מן כהונתא ואר"י בר' בון א' זו וא' זו קפה כו' וא"כ איכא רבותא גם בב"כ לישראל דלא נימא כסברת ר' מנא שם : משארסתני נאנסתי · עמש"ל ט · דהירושלי בה"א וה"ו סותר זה לזה ומ"ש בשם הכ"ב ע"ש · וכ' דמלתא דא אי נימא ס"ס להתיר י"ל דתלי' במה דמייתי הירושלי אח"כ בה"ו אי מדמינן מומין לאונס בטענת בתולים וע"פ פי' הק"ע וגירסתו דמתחלה שאל ר' אלעזר לר' יוחנן דמשני' דמומין היינו רישא דמתני' שם לא אתי' כר"ג ור"א ומשני מומין שכיחי להולד ולהתחדש משא"כ לענין בתולים לא שכיח ע"כ יש לה חזקת הגוף וא"כ ס"ל דאונס לא שכיח ומתחזק ע"ז חזקת הגוף ע"כ לענין ס"ס עושה חזקת הגוף כודאי תחתיו ולא נשאר רק ספק' אונס דאף דאיכא חזקת כשרות נגד זה הו"ל אונס לא שכיח דכל אונס יש לו קול הו"ל ספק א' השקול ואסורה אבל אי נימא דדמי בתולים למומין יש לחשוב ס"ס כיון דל"ח כודאי תחתיו והו"ל ס"ס שלא נגד החזקה ומתחלה קאי בה"ו בסברא דדמי בתולים למומין וה"ל ס"ס לענין איסור רק לענין כתובה פליגי אי מועיל ברי ושמא במקום חזקת ממון וע"כ מדמי' לי' למומין וכדדחי דמומין שכיחי וליכא חזקת הגוף ובתולים לא שכיחי ואיכא חזקת הגוף תו הו"ל לענין איסור חזקה שהיא תחתיו נבעלה לא נשאר רק ס' א' שמא באונס ואסורה דחזקת כשרות אין מועיל לה משום דאונס לא שכיח כנ"ל ובסברת דיחוי זה קאי הירושלי בה"א : והלה אומר א"י · עמ"ש קדושין פ"ג ה"א שהאליע בדע' הירושלי דס"ל דחייב דברי ושמא ברי עדיף ועי' בירושלי ספ"ו דשבועות מ"ש על הרמב"ן מהא דר"ה בירושלי סוף ב"ק דבא"י חייב ע"ש ובענ"ד התם בב"ק הפי' א"י אם פרעת ולזאת לק' על הרמב"ן ועמ"ש בב"מ ר"פ הבית והעלי' ששם באתי הירושלי דשם ע"פ הסברא דא"י אם נתחייבתי פטור ועמ"ש בשבועות מ"ד ע"ב ומ"ז ע"ב : הלכה כר"ג · בירושלי ה"ח מעתה אין יסבור ר' יוחנן כר' יהושע כו' ופי' הפ"מ דתפס ר' יוחנן דהוא שהם ירושלי במקום שם תנא ודוחק ועי' נוע"י שהוא ר' יוחנן בן נורי שאמר ר' יוסי כשמו לקמן י"ד ע"ב ויש לכוף זאת גם בדברי הק"ע ועי' בירושלי ה"י : תוס' ד"ה אלא בחדושי' הארכתי בזה ואכמ"ל · והנה בפתוכים בס' ק"א :

דף יג ע"א ור' אלעזר אומר במנה ולא כלום · בירושלמי ה"ז ס"ל לר' אלעזר כר' יוחנן הכא דמוקי כר"מ מו"ע במאתים וזעירי קם שם בשיטת ר"א דהכא · כ"ה לגי' הק"ע ולהפ"מ ס"ל זעירי אליבא דר"מ בלא הכיר בה מנה והוא דלא כמשמעו' הבבלי כאן ולעיל יא · ועי' מה"פ : רב אסי אמר נבעלה · ה"ג בירושלי ה"ח : לדברי המכשיר בה · בירושלי ה"ט פלוגת' דר' יוחנן ור' אלעזר כלקמן ע"ב : ע"ב אמר לכן אין אפוטרופוס לעריות · בירושלי סו' ה"ח לפי' הפ"מ הוא דעת ר"ג ור"א ולא דעת ר' יהושע וקשה דבתוספתי וכאן הוא מדברי ר' יהושע ע"כ כ' כפי' הק"ע ע"ש : אפי' ברוב כשרים · ה"ג בירושלי ה"ח ע"ש ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן ור' אילא בשם ר' אלעזר : לא שתוקי וכשר · משמע דגם לר' יהושע כשר כמ"ש דברי הכל ואפשר כסברת הר"ן גבי ארוס וארוסה דלענין הולד מקיל משום דאי נחוש לאסרה תחת אסורים גם לקהל הוי כדיעבד משא"כ בה שאין חשש כ"א לכהונה ע"ש ועי' רש"א שפי' לכל מאן כדאית לי' ודוחק ובירושלי ה"ט עיקר הפלוגת' אברית' זו הכל מודים · ואף דמצינו תנאי אבא שאול ות"ק בקדושין עד · ואב"ש קורא לשתוקי בדוקי וכן בירושלי יבמות פ"ד ה"ב ופ"ח ה"ב קדושין פ"ד ה"ג ות"ק פוסל שתוקי מ"מ אין לפרש דהכל מודים ישים עוד תנוי בפלוגתא זו : אין כדשמואל · עי' נוע"י שכ' דמחולק הבבלי עם הירושלי דלהירושלי כשר גם לכהונה ולא כהפ"מ שפי' גם בירושלי כהבבלי וראית הנוע"י מהא דירושלי ה"ט נושאין מוקי שם מתני' דספק בן ט' לראשון בשאנס הראשון וא"כ גם בזנות ס"ל להירושלי דלא נפסל · ובענ"ד אין זה הכרח דודאי היכי דידעי' מי שאנס לא נפסל הולד מכהונה דהלא זרעו מיוחס אחריו · ולא נעשה ספק מי אביו כ"א ע"י נשואי' לשני תוך ג"ח ל"ה הספק ע"י זנות ובכה"ג לא גזרו · ואין לעשות פלוגת' בין התלמודים חנם · ואף שהק"ע ג"כ פי' כהנו"י :

דף יד ע"א הלכה כר"ג · עמש"ל י"ב : תוס' ד"ה אלמנה בירושלי כאן הל"ט ובקדושין פ"ד ה"ד וכ"ה בתוס' קדושין פ"ה : ע"ב תוס' ד"ה ת"ר [המתחיל בע"א] ובדברי ר"א משמע בירושלי לפנינו בירושלי שם איתא כל שאין בה לא חלל ולא ממזר כו' והגיהו שם הק"ע ופ"מ למחוק תיבות ולא חלל ובענ"ד נרא' דא"צ להגי' דיותר טוב כמ"ש לפנינו דהלא הת"ק פוסל בתה ור"מ מכשיר ואי כגירסתם גם ת"ק מכשיר בתערובת חלל : חלל ושותק · הכא מוקי לה בשתוק חלל ובירושלי שם מוקי לה בתערובת ספק חלל :

דף טו ע"א בקרונות של צפורי · ה"ג בירושלי ה"י ושם איתא אח"כ ר' ירמי' כו' מודה ר' יהושע בנאנסה ויש להבין למה באנוסה קיל יותר דיודה ר' יהושע בזה דלכאורה אדרבה ברצון י"ל בודקת ומזנה משא"כ באנוסה ולתי' השני בתוס' דמיירי בטוענת יתכן דבאנוסה לא אבדה חזקת כשרות שלה ונאמנת גם לר' יהושע וכ"ש לר"ג ול"צ לאוקמי בקרונות כו' אך לתי' הראשון שבתוס' דמיירי באינה טוענת קשה ועי' מה"פ שכ' דמתחלה מוקי בקרונות באינה טוענת וכר"ג ור' ירמיה מוקי בטוענת ועי' בס' עלי ארזים סוס"ו מ"ש בזה : בשעת קרונות · מפרש"י משמע דהיינו בעיר וכ"מ בירושלי ה"י א"ר אילא בשם ר' ינאי תוכה שבצפורין בעל · ועי' מה"פ מ"ש בזה באורך והביא דעת הרמב"ם דבעי דוקא בשוק שחוץ לעיר ועי' תוי"ט והטו"י מגי' בירושלי · ובענ"ד אפשר דהרמב"ם מפרש מ"ש בירושלי תוכה שבצפורין היינו שאיש מתוך העיר ציפורי בעל בתוך לעיר דהו"ל תרי רובי רוב העיר ורוב סיעה אבל אם אינו מהעיר הו"ל רוב סיעה לחוד וה"ל חד רובא · ור' בא בשם ר' ינאי אמר דאם ראינו שפירש מן העיר אמרי' הספסול שם בעל משום דל"ה רק חד רוב רוב העיר · ול"מ קרונות כ"א בלא ראינו שפירש ולא ידענו אם הוא מהעיר או מהסיעה אבל הכל מיירי בחוץ לעיר כן י"ל להרמב"ם · ועמ"ש לקמן בסמוך : דקא אזלא איהי · עי' ב"י באה"ע סי' ו' ועי' תוי"ט · ומהירושלי נ' דאין מחלק כלל בזה וני' דהירושלי ס"ל דהא דבעינן קרונו' של צפורי משום דקשי' לי' דרוב העיר הו"ל קבוע ע"כ בעינן רוב סיעה ממקום אחר דניידי ול"ב תרי רובי ומ"ש ר' אילא בשם ר' ינאי הוא טעם למה בעינן קרונו' של צפורי משום דתוכה שבצפורין בעל והו"ל קבוע ור' בא בשם ר' ינאי מוסיף דאפי' פירש מן העיר הו"ל קבוע כראו אותו שפירש או לר' יוסי דגם פלטי' דינה כעיר וחשיב שם קבוע ולזאת בעינן רוב סיעה ג"כ אבל היכי דאיכא רוב סיעה גרידא אפשר דג"כ כשרה ול"ב תרי רובי כ"א משום דרוב העיר לא נחשב לרוב דהו"ל קבוע · ולזאת ל"ק מהירושלי להרמב"ם מאחר דהירושלי יש לו שיטה אחרת ומחולק עם הבבלי : תשע חנויות · בירושלי שקלים פ"ז ה"ב איתא גם הך בבא דט' חנויות מוכרו' בשר נבלה דחושש והיינו דנדון כספק ועמ"ש בשקלים שם ליישב מאי דלא מייתי לה הכא לפשוט גם לקולא דנדון כמחצה ועוי"ל דהך דשקלים עדיפא לי' דשם אמרי' כרה"ר טהור ותפסינן הקולא בפשיטות משא"כ בהלשון חושש אינו כ"א דיוק משמעות : שדלתות מדינה נעולות · עי' ירושלי ה"י בשצפורי נעולה ועמ"ש בפכ"א : תשעה צפרדעים · ירושלי ה"י : תשעה שרצים · שם : הלכה כר' יוסי · ה"ג בירושלי ע"ש ר' יסא : ע"ב אבל ליוחסין לא · בירושלי ס"פ מחלק ואמר כשרים מזנין ופסולים משליכין ופי' דהך דר' יוסי במתני' לענין זנות תלינן בכשרים ואזלי' בתר רובא משא"כ במשליכין אין דרך הכשרים להשליך תינוק וא"כ ל"ק קושי' הגמ' שבכאן והוא כמש"ל דהירושלי ל"ב בשאר דוכתי תרי רובי רק הכא במשליך ואפשר ג"כ דמיירי הירושלי באופן שיש חשש אסופי ועי' רש"י : ולענין לפקח אה"ג אינו כן · עי' ירושלי כאן ה"י יומא פ"ח ה"ה מבוי כו' וישראל א' דר בתוכו מפקחין כו' ועמ"ש יומא פ"ד : אם יש עדים · בירושלי ס"א ה"א מקשה אמאי לא נקט הסי' אם נשאת ברביעי וע"כ דלית רביעי כלום היינו דאין ראיה מרביעי דגם אלמנה נשאת לפעמים ברביעי : רש"י ד"ה והוא · ולהאלמנה היורשים אומרים · ה"ג בירושלי ה"א :

דף טז ע"א מה טיבו של עובר כו' ר"ג ורא"ח · עי' ירושלי יבמות פ"ד ה"ב פ"ח ה"ב קדושין פ"ד ה"ג ומש"ל יג. : וכיון דרוב נשים בתולות · עתו' שכ' דלרב פריך ובירושלי ה"א באמת מפני דמשום דאין הולכין בממון אחר הרוב ועי' ב"ק ר"פ הפרה בירושלי ומ"ש ביפ"ע ר"פ המנית : ע"ב כותבין שובר · עי' ירושלי פ"ט ה"ט : רי"א חבית · בירושלי סו' ה"א ע"ש אבא שאול חבית של בשורה והוא כמו כוס של בשורה דמתני' :

דף יז ע"א מרקד אתלת · בירושלי פאה פ"א ה"א וע"ז פ"ג ה"א ליתא אתלת כ"א נסיב שושיבתא דמשמע הדא : עמודא דנורא · שם בירושלי שבשא דנורא וכבתו' בשם הב"ר וט"ם המלויין פס"א וצ"ל פנ"ט : שתהא אימתו עליך · במד"ר פי"ד ספרי שפטים קנד : ע"ב דמנמנה · עי' ירושלי ה"א : אי דאכלה שני חזקה · בירושלי כאן ה"ב וב"ב פ"ג ה"ד אם הביא עדים שמת אביו מתוכה אפי' אכלה שני חזקה אינו נאמן וני' דהכי מוקי למתני' מה דתני ואם יש עדים כו' דהיינו שמת אביו מתוכה ואפי' באכלה שני חזקה ל"מ וכ"מ בב"ב דתיכף אחר דמייתי המתני' מסיק דבעדים שמת אביו מתוכה מפקין מני' משמע דהכי מפרש להמתני' וזה דלא כהפ"מ דמפרש להמתני' כהבבלי : ברת מחמת מאי · בירושלי ב"ב פ"ג ה"ג פלוגתא דרב ושמואל בבורח ואינו מחלק בין מחמת ממון ובין מחמת נפשות : בשעת חירום שנו · ה"ג בירושלמי בבא בתרא פ"ג ה"ג :

דף יח ע"א המלוה את חברו בעדים · עי' ירושלי שבועות פ"ו ה"א : אין נשבעין על טענת קטן · פי' ירושלי שבועות פ"ו ה"ה ופ"ז ה"ז · ובמע"ש פ"ד ה"ג ערכין פ"ז ה"ו גיטין פ"ה ה"ט לענין אין מתנתו מתנה : מפ"מ אמרה תורה · עי' ירושלי שבועות פ"ו ה"א ומ"ש ב"ק קז : אבל בבנו מציו · להנו"י פ"ג דקדושין הי"א הוא כן בשבועות פ"ו ה"ה מקרא ולא בין היורשין משום דבבנו והוא משום דס"ל להנו"י בשיטת הירושלי דברי ושמא ברי עדיף וליכא לאוקמי בב' ידענא וני' לא ידענא כיון דא"י חייב בלא"ה אבל לפמ"ש סוף ב"ק ור"פ הבית והעליה ולעיל יג : דגם להירושלי א"י א"כ פטור א"צ לדחוק כמ"ש הוא גם לשיטת הנו"י איכא לאוקמי בטוענו ספק ע"פ העד וזה יתכן לכוין בא"כ בתוס' שבועות מז: ד"ה אא"ב : והאר"ל עדים החתומים · ה"ג בירושלי כאן ה"ג שביעית פ"י ה"ג גיטין פ"ד ה"ג וסוף ב"ב : רש"י ד"ה פסולי עדות · עי' מה"פ ד"ה אנוסים שהקשה אמ"ש משחקים בקובי' הא אין אמע"ר וכ' בשם הרא"ה לתרץ דבפסול דרבנן ל"א אאמע"ר והקשה עליו מאמנה דג"כ דרבנן ע"ש ובענ"ד י"ל דכיון שאומרים היינו ולא עכשיו שעשו תשובה לא מיקרי מע"ר אבל מה שאומר בגוף העדות שאין משום השובה הו"ל מע"ר ומצאתי סברא זו בשט"מ לשר' יהוסף הלוי וחלקו עליו · ונראה בפשוט דהש"י כ"כ להו"א דלא ס"ל אין אמע"ר וכ' קרובים למסקנא או משחקים בקובי' להו"א :

דף יט ע"א אלא ע"ז וג"ע · ה"ג בירושלי שביעית פ"ד ה"א סנהדרין פ"ג ה"ג : מודה בשטר שכתבו · עי' ירושלי ב"ב פ"ט ה"ו ומ"ש ביפ"ע ב"ב קנד : ר' נתן אומר · ספרי נשא ג' במד"ר פ"ח : ע"ב אמנה היו דברינו אין נאמנין · בירושלי ה"ג איתא בשם רב דנאמנים ומקשה מהא דרב אמר אסור לחתום בשטר אמנה ומשני אסור להשהות ולקיים ולא לחתום והכא בבבלי מוכח דס"ל דגם אסור לחתום וע' מה"פ : ובאו שנים מן השוק · בירושלי ה"ג איתא כה"ג שבאו שנים בפני העדים מהשטר ואומרים שאין זה כתב ידם והן אומרים כתב ידינו אמר ר' מנא נעשה כשטר שקרא עליו ערעור ופי' הפ"מ שצריך לקיימו בב"ד וקשה מאי מהני קיום ב"ד שיעידו עוד עדים הלא התרי דמכחישין ואומרים אין זה כתב ידן הם כמאה ואולי קיום ע"י דמיון לשאר שטרות הו"ל ברור גמור גם נגד עדים ואמרי' דהעדים טעו בטביעת עינם :

דף כ ע"א אלא משטר שקרא עליו ערעור · ה"ג בירושלי ה"ג ע"ש רב אסי כבכאן רק בהם איתא ר"א אמר אפילו לא נתקיים בב"ד א"ר אילא טעמ' דר"א כיון שהוחזקו העדים להיות חתומים בשטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד והוא לשיטת הירושלי דבעינן קיום משלשה שטרות הו"ל חזקה ורב אסי דבעי קיום ב"ד הוא בקיום משטר זה לבד כמ"ש בשו"ע ח"מ סי' מ"ו ס"ז וני' דהאי שלשה שטרות שבירושלי אח"כ קאי על החזקה שהזכיר מקודם ומצורף האי שטר שמקיימים אותו לחזקה ואתי' כתלמודא דידן משתי כתובות או משתי שדות וא"צ לחילוק שכ' הש"ך דהירושלי מיירי בשטרי הלואות ע"כ בעי ג' · ואזדא לה תמיהתו על הפוסקים שלא חלקו בזה דלהנ"ל גם הירושלי מיירי משני שטרי שדות כהבבלי · והנה ברי"ף הגירסא אין מקיימין משטר שקרא עליו ערעור אלא אם הוחזק בב"ד ותמה בזה הרא"ש סי' ע"ו ע"ש ועי' בש"ק ד"ה א"ר אסי שהקשה להרי"ף במאי פליג ר"א בירושלי אר' אסי · וי"ל עפמ"ש הש"ך סי' מ"ו ס"ק כ"ה שפי' גרש"י הא דבעי היינו שאין מכירים חתימות הדיינים המקיימים כיון שנשתתק הערעור אות הוא דאמת ונכון השטר · ולפ"ז י"ל בפי' הירושלי להרי"ף דאדרבה ה"פ דרב אסי אמר אין מקיימין את השטר משטר שקרא עליו ערעור אא"כ הוחזק בב"ד היינו שיהיו גם חתימות הב"ד ידועים ור"א אמר אפי' לא נתקיים בב"ד הידועים רק סתם קיום שטר ג"כ מועיל אף שלא ניכר חתי' המקיימים ור' אילא מסיק טעמיה כיון שהוחזקו היינו ע"י שנשתתק הערעור : אר"ה והוא שזוכרה מעצמו . ה"ג הפלוגתא דר"ה ור' יוחנן בירושלי ה"ד וקאמר התם ר"ה כרבי כו' ומוכח בתוס' לקמן ע"ב ועי' ק"ע שפי' ר"ה מוקי למתניתא כרבי · ומיושב לי בזה מה שהי' קשה לי מירושלי שם ר"ה בשם רב אין הוא ואחר מצטרפין מוכח דס"ל כרבנן : ע"ב בתוס' ד"ה ור' יוחנן [הנמשך מעל"ד] דבירושלי כאן ה"ד : אר"ח מתוך

שאי

כאי טעמא מתוך שהגשים כו' היא בתוספתא אהלות פט"ז וכ"ה בירושל' נזיר פ"ז ה"ב רק הלשון עד חמשים כו' הוסיף ר"ת : כשתמצי לומר לדברי רבי · ה"נ בירושל' ה"ד :

דף כא ע"א צריכין שנים מן השוק · ה"נ בירושל' ה"ד : לכתוב חתימת ידיה אחספא · לפמ"ש בירושל' ה"ד דאפי' אחרים מכירין חת"י כא' אינו יכול להעיד על השני ולהצטרף עם אחר משום דהכר נפיק מגו דכר ע"י חתימתו שבשטר אין מועיל עצה זו דאבי' לקיים חתימת הא' ע"י חספא : הלכה כר' מחברו · עי' מה"פ בתרומות פ"ג ה"א ד"ה התורם חבית שכ' דפירושלמי ס"ל דהלכה כר' אפי' מחבריו דלא כסוגית הבבלי ע"ש ויש לעיין במה"פ ד"ה ר' יוחנן בפ"ב מדמאי ה"א דהתם משמע דמשני רבו עליו וכ"מ בירושל' שם ועי' גליון ירושל' למפה"י דמאי פ"ו ה"ח: מר' יהודה אמר שמואל עד ודיין · בירושל' ר"ה פ"ג ה"א גיטין פ"ט ה"ז ר' בא בשם רב יהודה רצה לקיים מהעדים מקיים רצה לקיים מהדיינים מקיים והכי אומר אפי' כעד א' בדיין א' וא"כ רב יהודה לא ס"ל דמצטרפין רק רבא ס"ל כן ובסנהדרין ספ"ג פליגי אמוראי אליבא דשמואל בזה והכא בין רב יהודה בין שמואל ס"ל דמצטרפין גם רבא שהוא ר' בא בירושל' ס"ל הכא אין מצטרפין והתם ס"ל מצטרפין : **ע"ב** רבנאי · הוא ר' בניי' בירושל' ספ"ג דסנהדרין דפליג עם ר' הושעי' ח"א כו' אליבא דשמואל ותסתיים מכאן דר' בניי' הוא המ"ד לשמואל מצטרפין : הנח לעדות החדש · עי' תוס' ועי' ר"ה פ"ג ה"א סוטה פ"י ה"א סנהדרין פ"א ה"ב דשם איתא דעדות החדש דמי לד"נ ועמ"ש ביפ"ע ר"ה כ"ה :

דף כב ע"א וחד ליתוסי · בירושל' שביעית פ"י ה"ב סנהדרין פ"ס ה"ס איתא אע"פ שחתמנו בשנים דנו בשלשה ולמד לה מפרוזבול ע"ש : שנים שדנו · בירושל' ברכות פ"ז ה"א תלי פלוגתא זו בהאי שנים מזמנין ועתוס' סנהדרין ג' דהס"ג פסק כשמואל וקשה דבזימון פסק כה"ג דבעינן שלשה וכן מהירושלמי שביעית וסנהדרין שהבאתי לעיל מוכח דבעי שלשה כמש"ש דנו בשלשה וע"ע סנהדרין פ"א ה"א : הוא הפה שהתיר · בירושל' רפ"ט דתרומות מכר שם הך סברא ושם הוא במלתא דרבנן ועי' ירושל' דמאי פ"ו ה"ז : ולא ליכם · ע' ספרי תצא רלו : אמתלא לדברי' · ה"נ בירושל' כאן ה"ה : אנשים שאינם מהוגנים · עי' ירושל' שם : **ע"ב** תוס' ד"ה ואפ"ה ירושל' · כאן ה"ה : שנים אומרים מת · עמ"ש יבמות פח : הבא עלי' כאשת קאי · עי' ירושל' כאן ה"ב ויבמות פ"י ה"ג פלוגתא דר' יונה ור' יוסי דר' יונה מדמי לתלבים ור' יוסי פליג עלי' וכ' דמיירי שניסת לא' מעדי' ועפמ"ש ביבמות פח: דכנ"ל גם להירושל' ובאורי שם בירושל' יבמות שם ע"כ אמר ר' יוסי לא הדמינה לתלבים שכן אפי' אמר לבי נוקרני מביה אש"ת והיינו דהכא אין לבו נוקפו שהוא א' מעדי' ומ"ש הברייתא דתני תנא דהייט בניסת לאחר : שנשאת לא' מעדי' · עמ"ש ביבמות פח: ולכי דכ"ה גם ד' הירושל' דלא כהש"ק יבמות פ"י ה"ג שכ' דהירושל' לא ס"ל סברא זו : א"ר יוחנן שנים כו' · בירושלמי כאן ה"ב וביבמות פ"י ה"ג איתא פלוגתא בין רבנן דתמן ובין רבנן דהכא דרבנן דתמן ס"ל דלא שני' בין מיתה בין גרושין ולרבנן דהכא שאני בין מיתה לגרושין ומטעם דמיתה אינה יכולה מכחשתו ועמ"ש ביבמות שם דרבנן דתמן הוא רב שבבבל דס"ל דגם במיתה יכולה מכחישתו כמ"ש ביבמות פח: ובירושל' שם פ"י ה"ס ובפט"ז ה"ד ור' יוחנן הוא רבנן דהכא והוא כר' יוחנן דהכא וכפי' רבא לקמן ועמ"ש ב"ב לא : בבאור הירושל' שם וביבמות שם באורתי באופן אחר דקאי ר' חזקי' ארבנן דמערבאי ותמן היינו בדין שדה ופי' דגם רבנן דהכא דמערבאי ס"ל דלא תנא אם באו עדים לאיסור אחר שנשאת וקאי' אמתני' דאיתא תנא וע"ז משני דהא דלא תנא היינו בניסת לא' מעדי' אבל לאחר תנא ולרבנן דבבל לא תנא גם בנתגרשה משום דאין סברא לחלק ביניהם ובפנ"א האריכתי בזה : כ"מ שהאמינה תורה ע"א · עי' ירושלמי יבמות פט"ו ה"ד דשם משמע דלא ס"ל הך דעולא עמ"ש יבמות קי"ז ע"ב : והא"ר המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני · עי' ירושל' יבמות פט"ו ה"א ומ"ש ביבמות קט"ז ע"א : שנים אומרים נתקדשה · בירושל' ה"ב איתא תנא ועמש"ל ד"ה הבא :

דף כג ע"א ר' הושעי' מתני לה ארישא · בירושל' ה"ס מפורש אדינא דרישא בפ"ע ובמתני' דשבוי' בפ"ע : בדרב המנונא · עי' מש"ל כב : לא נשאת נשאת ממש · בירושל' ה"ס ע"ס ר' הונא ור' חיננא תריסון אמרין · ובה"ז בדין שבוי' ר' הונא לבד ועי' תוספת' פ"ב ה"ס ובמפרש : אותיב אבוה דשמואל · ה"נ העובדא בירושל' ה"ע אבא בר בא דהוא אבוה דשמואל : לרב שמן בר אבא · ה"נ בירושל' לר' שמעון בר בא ושם

[illegible]

רק שע"ם שם ותסר תיבת מזרע וצ"ל שמת [מזרע] תנני' כו' ויי"ל ע"פ פי' הס' יוחסין בירושל' שם דר' נתן היה עם תנני' [והסה"ד אות א' פי' שהי' ככד תנני'] יתכן דר' נתן הוא ר' נתן בר אבא שנזכר במ"ק פ"ג סוף ה"א והיה אחיו של שמואל דהוא ג"כ בר אבא ואתתי' שכ' שם י"ל שהיתה של שמואל ולא של ר' נתן שלא היו מאם אחת או דגרסי' אתתי' כהס"ד גבי שמואל וגבי נתן ע"כ לא היה ר' נתן אבל במותה ולפ"ז י"ל שאשר שאחיו של שמואל היה מסייע לתנני' ע"כ הגיע עונש לבנות שמואל שהיו ממשפחתו : עדי טומאה · עת"י ועי' מרדכי פ"ב מ"ש בשם הירושל' והוא בה"ס ועי' ק"ע ופ"מ שפי' דלא כהמרדכי ועי' מה"פ ד"ה כך : **ע"ב** תוס' ד"ה בתי · במשנה שבירושל' איתא כגי' הרי"י דל"ג נשבית : רש"י ד"ה ובזמן כו' אני ואפרי כהן · עי' תוי"ט ובמה"פ ה"ז ד"ה בזמן ובמ"ש לקמן כד · ד"ה חיים לגומלין :

דף כד ע"א ואינו נאמן להביאו אשה · ה"נ בירושל' ה"ז למשפחה ולקדשי הגבול צריך שני עדים : חייש לגומלין · עי' תוי"ט בכורות פ"ה מ"ד שכ' לחלק בין כאן ובין בכור דכהן מעיד לכהן ול"ח לגומלין דהכא בתמרין שהניסה באים למכור הוי טוכחה קצת לחוש לגומלין משא"כ בבכור דהוי התשש רחוק דלמא מהרמי לכהן המעיד ג"כ בכור ומומו ויעיד כהן השני לגמלו · לזה ל"ח · ועי' מהרי"ט אלגזי בכורות פ"ד אחר הל' חלה ס"ק ל"ג · ובזה א"ש קו' התוי"ט כאן על רש"י במתני' שכ' ובזמן שהן מעידין אני וחברי כהן למה לא נ' כן גבי שתי נשים שנשבו אני וחברתי טהורות דלהנ"ל י"ל דגבי שבויות כיון שידוע שנשבו מוכח התשש גומלין אבל כאן גבי כהן הם לא אמר ע"ע שהוא כהן מאן נימא שרוצה להיות כהן ולחוש לגומלין והו"ל כשאר עד א' ורש"י שרצה להזכיר כאן חשש גומלין כמ"ש בדברי ר"י בדבור שאח"ז ובדמוכח בגמ' ע"כ כ' כאן אני וחברי כהן : בדמאי הקילו · בירושל' ספ"ד מדמאי אמר טעמא דר"י משום חיי נפש התירו שיספיקו לבני העיר תבואה ע"ש : רוב ע"ה מעשרין · ירושל' ברכות פ"ז ה"א ערלה פ"ב ה"א רוב ע"ה היו מכניסין לבתיהן ועפנ"א ועי' דמאי פ"ג ה"ד ספ"ה פ"ו ה"א פסחים פ"א ה"א שקלים פ"א ה"ה כתובות פ"ג ה"א ע"ז פ"ה ה"ד : **ע"ב** מהו לשעלות מנשיאת כפים · עי' תוספת' כאן רפ"ג פאה פ"ד וירושל' כאן ה"ז : ר' יוסי אמר גדולה חזקה · ירושל' קדושין רפ"ד : התרשתא · בירושל' שם שהתירו לו לשתות יין היינו שהיה משקה למלך לבל יתפדהו שהטיל ארס הוצרך לטעום מאותו היין :

דף כה ע"א חזקה לכהונה נשיאת כפים · ירושל' הל' ז' ותוספת' היא פרשום בגליון : רשבג"א · בירושל' שם ובתוספת' רשבא"א והגר"א הגי' שם רשב"ג ובפאה פ"ד השאיר רשב"א כבירושל' : תרומה בזה"ז דרבנן אלה דאורייי · בירושל' ספ"ע דברכות וברו"ר פ"ד חשיב מעשרות מתקנת ב"ד ובירושל' מייתי מקרא הביאו את כל המעשר אולם כרור שם הוא מקרא דנחמי' י' ל"ח ואת ראשית עריסותינו ותרומותינו כו' וקשה דא"כ גם חלה דרבנן ובשו"ע סי' כ"ז ג"כ חשיב ר' יוחנן מעשר מתקני' ב"ד מקרא זה ואולי יפרש דכמו חיוב חלה מה"ת קבלנו גם תרומ' ומעשר ועי' תנחומ' ויחי ו' : נתחייבו בחלה · ה"נ בירושלמי חלה פ"א ה"ג ערלה פ"א הלכה ב' : ולא נתחייבו בתרומה · ירושל' שביעית פ"ו ה"א קדושין פ"א ה"ת לענין תרומה ומעשר ולענין נטע רבע ומע"ש פאה פ"ז הלכה ה' מע"ש פ"ה ה"ב : **ע"ב** תסתיים דרבי הטלה · עי' ירושל' הלכה ז' ועי' ש"ק ומה"פ בשם הרא"ה שבירושל' התליפו שטתן ותמה"הש"ק על זה שאם בד' רבי יש חילוף דשם אמר דאין נאמן אב לבנו כ"א לירושה ולא לתרומה דאמרינן בן גרושה הוא הלא כד' ר"ת אין חילוף · ובאמת ממ"ש ר' חייא לרבי ויעשה כהרתק עדות פי' מיגו שהיה יכול לומר כהן הוא ולא לומר שהוא בנו מוכח דסבירא ליה דנאמן אף באינו מסלפ"ת ולדקו דברי הרא"ה : שבידו להאכילו · עי' הוספות ועי' מה"פ ה"ז ד"ה אני מ"ש בשם הרא"ה בישוב קושיתם דה"פ בידו היה לשתוק מלומר בני הוא רק להעיד שכהן הוא ועש"ק שם ד"ה ויעשה :

דף כו ע"א במסיח לפת"מי · לסברת הירושל' יש לחלק בין כהונה ללויה דלכהונה יש חשש בן גרושה משא"כ ללויי' דלא נפסל בזה : תני רשבא"א · בירושל' ה"ז הוא ע"ש רשב"ג : מע"ר ללוי · ירושל' מע"ש פ"ה ה"ג וה"ד יבמות פ"י ה"א הפלוגתא אי מע"ר ניתן לכהן ועי' מע"ש פ"ה ה"ה יבמות פ"ט ה"ה סוטה פ"ט ה"א : ה"ק החולק תרומה בנכסי אביו · בירושל' כאן ה"ז איתא אני אומר תרומה נפלה לו מאבי אמו כהן ולפ"ז התשש הוא בזר ולא בבן גרושה ומשמע דלא מוקי לה במוחזק לכהן וצ"ל דלא תם הירושל' לדלמא אקרי ויהבי ליה משום דמיירי בחילוק גרנות דשם מקפידין ועוד יתכן עפמ"ש בשט"מ דהגמ' מפרש והחולק תרומה כו' לא קאי ארישא דמיירי במע"ר ה"נ י"ל להירושל' דרישא מיירי בחשש בן גרושה וכבגמ' דילן וסיפא מיירי בתרומה ומתשש זרות : הארי"י אין ערעור פחות משנים · בירושל' א"ר חייא בשם ר' יוחנן ע"ש ועמ"ש לקמן ע"ב : **ע"ב** ואתו בי תרי ואמרי בן גרושה · בירושל' ה"ח אם בשהעלה ע"י ע"א יורידוהו ע"י א' ומחולק בזה הירושל' עם הבבלי דהכא משמע דע"א אין מועיל לפסול אף שמתחלה לא היה כ"א ע"א המכשיר: במיחש לזילות' דבי דינא · בירושל' תלי לה בפלוגתא דבין רבנן דתמן ובין רבנן דהכא המבואר ביבמות פ"י ה"ג וכאן פ"ב ה"ב בשנים אומרים נתגרשה כו' דלרבנן דתמן לא תלא כיון שנעשה ע"פ ב"ד בעדות ברורה ה"נ אין מועיל שנים אחרים לפוסלו ולרבנן דהכא דאמרי תלא מועיל עדות השניים לפוסלו ופלוגתא דר"א ורשב"ג פי' הפ"מ דרשב"ג ס"ל דמועיל ע"א במקום תרי ותרי ודוחק גדול הא תרי כמאה וכ' דלהירושל' מוקי לה ג"כ בע"א המכשיר תחלה והא דבעי ר' יוחנן ערעור שנים ולהירושל' גם ע"א סגי לפסול נגד א' כמש"ל הוא משום דקשי' א"כ מ"ט דר"א דאין מועיל א"כ עד המכשיר א"כ הא הו"ל שנים נגד א' ולזילותא דב"ד לא חיים הירושל' בע"א ועי' ירושל' ב"ב פ"ג ה"ד פלוגתא דר"כ בר יעקב ורב במעשה ב"ד ע"פ שנים דרב ס"ל דנתשב בחזקה שלא להוציא ממנו אבל בע"א ל"ה חזקה והכא איכא נגד מעשה ב"ד חזקת כהונה ועכ"ז ס"ל כר"א כרבנן דתמן דאלים מעשה ב"ד ע"י שנים הפוסלים ול"מ עוד ע"א להצטרף עם הראשון להכשירו והא דלא פליגי בשנים הוא משום דבאו הפוסלים תחלה גם רשב"ג מודה דאבד הזקתו והכא בבא ע"א המכשיר תחלה ס"ל לרשב"ג דלא אבד חזקתו דס"ל כרבנן דהכא דמעשה ב"ד לית חזקה ור"א ס"ל כרבנן דתמן דחזקת מב"ד אלימא לאבד חזקת כהונה שלו ועתו' מ"ש בשם הריטב"א : עד שיראו שניהם כא' · ירושל' כאן ה"ד סוטה פ"א ה"א סנהדרין פ"ג ה"ט שבועו' פ"ד ה"א ועמ"ש סנהדרין ל' : עד שיעידו שניהם כא' · ירושל' סנהדרין שם : תוס' ד"ה ע"י מגיון ומנא תימרא דשני לן כו' · ה"נ איתא בירושל' ע"ז פ"ב ה"א רק דבבלי דחי ש"ס דמשום דחש להפסד ממונו ובירושל' לא דחי כן ועי' מה"פ כאן ה"ע ד"ה ע"י נפשות מה"ש : תוס' ד"ה ע"י נפשות · עי' מה"פ שם : ועדי' מעידין אותה · בירושל' ה"ע מקשה מזה על מתני' טעמא דאיכא עדים · ובמתני' מתיר בלא עדים ומשני הורהנה שאני ומוכח מזה דלא ס"ל להירושל' לחלק בין יד ישראל תקיפה א"ל :

דף כז ע"א נשי דגנבין · בירושל' בשם ר' יוחנן אשת לסטים כלסטים : אמר חזקי' והוא שנגמר · ה"נ פליגי חזקי' ור' יוחנן בירושל' ה"ע רק דהכא הוי הפלוגתא בתר מימרא דרב ולוי נשי גנבי כו' ע"כ פי' הריטב"א וש"מ דחזקיה קאי באותן שבעליהן נתחייבו ע"כ בעי נגמר דינן ובירושל' מימרא דאשת לסטים איתא אחר פלוגתא דחזקי' ור' יוחנן וא"א לפרש כנ"ל ועי' ש"ק ומה"פ שם : בולשת שבאה לעיר · עי'

ירושל' ע"ז פ"א ה"ח ומ"ש ביפ"ע ע"ז ס' ע"א · דלהירושל' ל"ק לי' מכן דכרטוס דהכא דס"ל טעם הסיתר שם דתלינן בישראל א' הנמצא בגבלא משא"כ לחשש ניאוף אין הגלה ע"י הכלתי נואפים שביניהם : תוס' ד"ה כאן בירושל' כאן ה"ע . אם יש שם מחבואה · בירושל' ה"ט נשארה כאבעי ע"ש : משני שבילין · עמ"ש ביפ"ע פסחים י' ע"א בבאור הירושל' ספ"ז דתרומות : **ע"ב** מלמד שילא בלא חתימ' · ב"ר פנ"א : אחיה ואחותה · ה"נ בירושל' ה"ט אפי' קרוב וקטן : אמרו לו אין אדם מעיד ע"ע · מדרש תהלים סי' ו' :

דף כח ע"א ואם היה כהן · ערש"י וכ"מ בירושל' גיטין פ"ח ה"ט דאיתא שם בד"א שנשאו אבל לא נשאו לא ובכהן אפי' לא נשאת וער"ן מ"ש בזה והפ"מ בירושל' שם פי' מ"ש בד"א שנשאו קאי על נשואי הראשון דבלא נשאת כ"א נתארסה אין איסור בנתגרשה ובענ"ד פי' דחוק דלפי דבריו לכהן אסורה גם מן ארוסין לדור בשכונה או במבוי ואין זה במשמע מד' הרמב"ם · וע"ק פי' הפ"מ מהא דתני' בשמחות פ"ב בד"א שנשאו כו' ואח"כ כ' בד"א מן הנשואין אבל מן הארוסין לא א"כ מ"ש מקודם בד"א שנשאו ע"כ פי' שנשאו לשני אחר גרושין ומקור הרמב"ם שחילק בין מן הנשואין בין מן הארוסין אינו מהירושל' כמ"ש הפ"מ כ"א מהברייתא דשמחות ומה שהקשה הפ"מ דאין להי' מפריעת חוב שאינה כא' לשעה ליסנא דגמ' אטעיי' אבל בברייתא דשמחו' לא קאי לדין פריעת חוב שלא הוזכר שם כלל וקאי להדיא על דין דלא תדור כו' והגמ' שינתה לפי הענין וטעמי' דהרמב"ם שלא כ' תנאי בד"א שנשאו כו' כ' דהוא משום דשם בשמחות איתא כל הברייתא ע"ש בש"א וא"כ י"ל דב"ש לשיטתם לא יגרש כו' ע"כ מזוהמת היא בעיניו כמ"ש בירושל' שם ע"כ לא תשבו כ"א בנשאת משום חומר א"א אבל לב"ה אסורה גם בלא נשאת וכן י"ל לב"ש שהוזכר שם מתחלה אך בדין מן הארוסין אין לחלק בין ב"ש לב"ה דבמן הארוסין ל"א ב"ש לא יגרש כו' ורק הסברא משום דלא גיים אין לחלק בזה בין ב"ש לב"ה ומה שסייע הפ"מ עוד לפירושו ממ"ש בירושל' אח"כ והארוסה שביהודה ש"מ דמיירי שתלה מדין מן הארוסין ג' שחסר שם בבא דבד"א מן הנשואין אבל מן הארוסין לא כמ"ש בשמחות שם דהכל הברייתא שבשמחות קרובה בלשונה לנ"ל הירושלמי שם : במבוי · לד' רש"י ותוספות מבוי גדול משכונה ובכהן הוי חומרא ולהרא"ש מבוי קטן משכונה ובכהן קיל משום דאינו כ"א בלאו ובירושלמי גיטין שם מוכח דבכהן תמיר אך גם להרא"ש לענין זה תמיר בכהן דגם בלא נשאת להרמב"ם פכ"א מא"ב מבוי גדול ונראה דגירסת הרמב"ם בגמ' היה לא תדור עמו בחצר וכבירושל' שם : היתה חצר שלה · ירושל' גיטין שם : אלא לאו כה"ג · בברייתי' דשמחות פ"ב משמע להדיא דאחצר של שניהם קאמר ומפנה אשה מפני איש וכ"ה בירושל' שם : והוא שיש גדול עמו · עתו' ורא"ש ומה"פ ירושל' ס"פ ד"ה וכלבד : לא הא ולא הא · ע' רא"ש בשם הירושל' לענין אחרים והוא בכ"י ועש"ך חו"מ סי' מ"ו ס"ק מ"ח ובש"ק כאן ד"ה תני : דרוב נשים · עמש"ל טז : תוס' ד"ה אלו דבירושל' · פסחים פ"א ה"א ומשמע מהתוס' דמפרשים מש"ס ר' ירמיה בשם ר"ז לית כאן אפי' נשים נשים עצמן כן נאמנות דהיא קושי' על לשון אפי' דנשים הלא נאמנות בכ"מ ומשני מפני שהן עצלות ויש בבדיקה טורח שייך ל' אפי' אבל הרא"ש ריש פסחים פי' דר' ירמיה פליג וס"ל דל"ג נשים משום שהן עצלות ואינן נאמנות ועי' תפ"ש וק"ע שם ופי' התוס' נ' כמ"ש : ודלמא עבד כהן · ה"נ מקשה ומתרץ בירושל' כבכאן : דאריב"ל אסור · ירושל' כאן ה"י ומגילה פ"ד ה"ג ע"ש ריב"ת : תוס' ד"ה קיום · עי' הגרי"ב שליוה לעיין בתוס' יע · ד"ה מודה וכונתו לעורר קו' השפלאה דדברי הר"י סתרי אהדדי ובענ"ד יש לחלק דהתם מיירי שעדי השטר עודם חיים והוו כמעידים בפנינו משא"כ כאן דהכיר מת העד כמשמעו' הגמ' ע"כ הו"ל השטר רק תקנתא דרבנן ע"כ בעי קיום דוקא מסברא דאל"כ כ"א יחתום עדים במתו שאין יראת הכתבה מהעדים עצמן ובזה מיושב ג"כ קו' השפלאה בשם אחיו הגר"ש דמאי צריך לשני עדים הא גם בע"א הו"ל משואיל"מ נגד טענת פרוע דלהנ"ל הו"ל מחויב שבועה דרבנן ול"א משואיל"מ ואכמ"ל : **ע"ב** ודלמא עבד כהן · ה"נ בירושלמ' הקושי' והתירוץ: אר"א בר' יוסי · בירושל' ה"ז ר' ישמעאל בר' יוסי : אפוקי ממונא · בירושל' ה"י בעי מהו להוציא ממון ע"י עדותן היך עבידא היו יודעין עד שדה ראובן תחום שבת כו' · ונראה בהבעי' היינו אף שעיקר העדות היה על ענין אחר מ"מ כיון שבא עי"ז הוצאת ממון אפשר דאינו נאמן : מאי קצצה · עי' ירושל' כאן ס"פ ובקדושין פ"א ה"ס ורו"ר פ"ו ומפרש שם שאומרים נקצץ זה ממשפחתו ולזאת נקרא קצצה :

דף כט ע"א תוס' ד"ה אלו נערות בירושל' · כונתם להירושל' כאן ה"א פ"א ה"ד קדושין פ"ד ה"א אך אין מבואר שם כן להדיא על משומרת רק כיון דדריש מקרא מהר ימהרנה דבא על השפחה פטור מקנס ואינה משומרת ל"ב קרא : שם בירושל' משמע · שם בירושל' ובקדושין שם : שם בירושל' איכא למימר · כ"כ ג"כ המה"פ כאן ולא הזכיר בשם התוס' : תוס' ד"ה ועל הכותית · בירושל' כאן ה"א מוקי להדיא מתני' כמ"ד כותי כישראל וקשה מה שלא הביאו את הירושל' ועש"ק ד"ה א"כ ומה"פ ד"ה דאתפלגון : תוס' ד"ה ועל אשת אחיו בירושל' · סוף ה"א : מיהו בירושל' · כאן ה"ג : שם דאמר בירושל' · כאן ה"ז ושם הוי פלוגתא דאמוראי בזה גם מוכח שם דל"א סתם מתלה כ"א במתלה בפירוש : ר"מ היא · פלוגתא דר"מ וחכמים בקטנה עי' ירושל' ה"ט ובסנהדרין פ"ז ה"א ופי' פ"ד ה"א : **ע"ב** איקרי כאן ולו תהיה · ה"נ מקשה בירושל' ומתרץ ר"ל מריבוי הבתולות ודחי לה ומסיק מקרא אם מאן ימאן לרבות מיאנו שמים ע"ש ובמה"פ : וחד לג"ש · בירושל' ה"ד איתא ג"ש דאשר לא אורשה ולריה"ג ג"ש כסף כסף וכ"ה במכלתא משפטים פי"ז ועי' לקמן לח : חלולין הוא עושה · ה"נ בירושל' יבמות פ"ד הט"ו :

דף ל ע"א: הכל מודים בבא על הנדה · בירושל' כאן ה"א ובתרומות פ"ז ה"א מגילה פ"א ה"ו איתא דר"ש בן מנסיה ס"ל כרנב"ק רק דנדה ואחות אשה ביניהון דלרנב"ק אינו פוטר ולרשב"מ פוטר והכא קאי לרשב"מ ואמר דמודה דמשלם ומחולק עם הירושל' ולאפוקי מר' נחוני' עתו' ועי' ציון ירושלים ד"ה נערה נדה שכ' דהבבלי מחולק עם הירושל' דלהירושל' לרנבה"ק נדה אינו פוטר משום דיש היתר לאחר איסורה והכא איתא ולאפוקי מרנבה"ק כו' דקאי אנדה אך באחות אשה כ' דאפשר דגם להבבלי מודה רנבה"ק ע"ש ודבריו אינם כ"א לפי' התוס' כאן אבל לפרש"י דקאי אמתני' אין ראי' גם בנדה · ואפשר דמשום זה לא רצה רש"י לפרש כפי' התוס' שלא לעשות מחלוקת עם הירושל' אשם בתוספתא כאן פ"ג איתא להדיא דרנבה"ק פוטר מקנס באחות אשה ותימה גדולה שיאמר הירושל' נגד התוספת' ע"כ נ' בענ"ד להגי' בירושל' דהכא יש להבין מאי דקרי לנדה יש לה היתר הלא בימי נדתה אין היתר כ"א כשיעבור הזמן ואז אינה נדה וכן אחות אשה כשתמות אשתו אינה אחות אשה וכן בשבת אין האיסור מלאכה כ"א באותו יום כ"ז שהוא שבת וכן יוה"כ שהוא איסור התלוי בזמן וכן נדה ואחות אשה הם תלוים בזמן ומורה הסברא דמדמי יוה"כ לשבת יפטור גם בנדה ואחות אשה ורשב"מ דמדמי לשאר חייבי מיתות ב"ד י"ל דמדמי למולך כמ"ש לקמן כרת שלו כמיתה שלהם וא"כ ע"ז דאסורה בכל זמן כן ח"כ בעינן שאינם תלוים בזמן ולא נדה ואחות אשה התלויה בזמנלזאת נ' להגי' בירושל' ע"ד דרנבה"ק [נ"ל דרשב"מ] מה שבת [נ"ל ע"ז] אין לו היתר אף יוה"כ אין [נ"ל אף כל שאין] לו היתר אחר איסורו ואילו הואיל שיש להן היתר אחר איסורן משלם ע"ד דרשב"מ [נ"ל דרנבה"ק] מה שבת י"ב כרת אף יוה"כ כו' ואילו הואיל ויש בהן כרת אינו משלם פי' אף שתלויים בזמן · ובזה א"ש הך דר"א הכל מודים דרשב"מ מפורש אית לי' בירושל' דנדה אינו פוטר וז"ש ולאפוקי מדרנבה"ק וכפי' התוס' דלדידי' גם בנדה פוטר וכמפורש בתוספתא ומיושב ג"כ דקדק הפנ"א במגילה מאי דנקט רנבה"ק יוה"כ דהוא לרבות' אף שתלוי בזמן : יוה"כ כשבת · ועי' ספרי נשא ב' לגי' שישנה הוא כרנבה"ק ולגי' הגר"א אינו כן : חוץ מגנים פתים · עי' ירושלמי שבת פי"ד הלכה ג' ועיין ויק"ר פט"ז : תוס' ד"ה הכל בידי שמים · בב"ר פט"ו · ע"ש ונ"ל בויק"ר פט"ז וכ"ה בירושלמי סנהדרין פ' חלק ה"ה: תוס' ד"ה מיום · עמ"ש סנהדרין פט : **ע"ב** דין ד' מיתות · במד"ר פי"ד : כרת שלו כמית' שלהם · עש"ק ה"א ד"ה רשב"ם דלדבריו ס"ל לרשב"מ כרבא ועמש"ל ע"א : תוס' ד"ה זר · עמ"ש בפסחים לג ע"ב בשם הר"ש ריש פ"ז מהרומות שמקשה להירושלמי דלס"ל דקרן דתרומה הוי כפרה דתשאר קושיית התוס' מה בין תרומה להקדש לרנבה"ק ע"ש מ"ש בזה ועתה כ"ל עוד י"ל דהירושל' ס"ל דרנבה"ק לא ס"ל כרבי דאיכא מיתה בהקדש וליכא גלי קרא בהקדש ע"כ משום כרת דתמן פטר לי' ואין להקשות לר"ל דפטר חייבי מלקות שוגגין פטור א"כ יש לפטור בהקדש מטעם מלקות וע"כמו' גלי' קרא די"ל דל"א גלי קרא ממלקות לכרת : שכבר נתחייב בגניבה · ה"נ הוי הסברא בירושל' כאן ה"א זבפ"ז דתרומות ה"א לפי' הפ"מ במסקנא ולפי' הק"ע גם בהו"א ועפנ"א ולפ"ז יש לפרש מ"ש בירושל' שם אחותו נערה דהוא עפמ"ש התוס' ביבמות דלקנס לא אתרבאי סערה וא"כ י"ל דמלקות וכרת מתחייב בהערה ותשלומין נתחייב אח"כ וע"ז דחי דל"ד להסימה דלוקה ומשלם שבשעת התסימה הייב במלקות וחיוב תשלומין הוא אח"כ בעת הדישה ולז אינו עושה מעשה לחיוב המלקות משא"כ באחותו שעושה מעשה המחייבתו מלקות וכרת [ועי' ב"מ נא· דשם איתא איפכא בחסימה דחיוב תשלומין קדים משעת משיכה] :

דף לא ע"א הגבהה צורך אכילה · עי' ירושל' ב"ק פ"ג ה"ד ובנו"י שם : הגונב כיס בשבת · שם ובקדושין פ"א ה"ס : היה מגרר · שם : המפנה חפצים . בירושל' פ"א דשבת ה"א מספקא לי' איך ס"ל לר' יוחנן בזה וקאמר התם אי ס"ל דפטור הוא דלא כרי יוסי דס"ל כבן עזאי דמהלך כעומד ובירושל' ב"ק פ"ג ה"ד מוקי למתני' דהגונב כיס בשבת בן עזאי וכדמסיק לקמן ע"ב : **ע"ב** נפלוג וניתני בדידה · להירושל' לא קשה זאת משום דבשבת פ"א ה"א איתא דרב יהודה אמר רב ס"ל דפלוגתא דב"ע ורבנן ל"ס כ"א בזורק אבל במוליא לכ"ע מהלך כעומד [וכ"מ בב"ק שם מדלא הוזכר ב"ע שם] א"כ אי מוקי כבן עזאי בכל גווני חייב : אי ברברבי אורחי' · בירושל' קדושין פ"א ה"ס ובב"ק שם מוקי לה בכיסי רברבי והוא עפמש"ל דלהירושל' לק' נפלוג וניתני בדידה וא"צ לומר דתנא לה משום רבותא דלא נימא לאו אורחי' ועי' ב"ב פו בבבלי דגם שם מוקי לה ברברבי ועשט"מ בשם הרמב"ן דסוגי' דהתם ס"ל דהגבהה ל"ס צורך הוצאה ואין זה תימה דגם בב"ק עט: גיטין נג אולא לסברא דל"א עקירה צורך הנחה ועמו"י ב"ק פ"ג ה"ד : ברשות בעלים פטור · עי' ירושל' רפ"ח דשבועות ומ"ש בב"ק עט : ורמינהו · ה"נ מקשה בירושל' כאן ה"א ופ"ז דתרומות ה"א :

דף לב ע"א דאינו לוקה ומשלם · עי' ספרי תצא רפ"ו : עולא אמר כאן · ה"נ בירושל' שם ע"ש ר' נתן בר' הושעי' : האיכא בושת ופגם · ה"נ שם בירושלמי ומשני בשפתו או שמחלתו והירושלמי לשטתו כאן ה"ז דבעינן מחלה בפירוש וכן פתתו הויא כמחלה בפירוש : תוס' ד"ה דאין לוקה ומשלם בירושל' · כאן ה"א תרומות פ"ז ה"א ועמ"ש ב"ק ה· : **ע"ב** כאן שהתרו בו · ה"נ בירושל' שם ע"ש ר' יוחנן : שלא השם המכיאן · עמ"ש מכות ה :

דף לג ע"א דלאו בני התראה נינהו · בירושל' לקמן פ"ד ה"ד איתא דאיכא מ"ד דבעי התראה ובירושל' מכות פ"א ה"ד איתא עדים זוממין א"צ לקבל התרייה וליכא שם חולק ובענ"ד נ' לפרש הך דפ"ד כאן דה"פ דמקשה ר' יוסי לר' יונה על דעתך דאת אמר קנס אינו מתחייב במש"ר עד לבסוף היינו שיוזמו עדיו א"כ אמאי לוקה ומאה סלע בשלשה ונהרגים בעשרים ושלשה אחרי דחד דין הוא וע"ז משני כמ"ד עדים זוממין צריכין התראה פי' דדינם ליהרג אינו כ"א בשהעידו שהתרו בה ואילו לא התרו בהן [נ"ל בה] ע"כ אין דינם א' דלמלקות ומאה סלע ל"ב שיעידו שהתרו בה ע"כ גם שהתרו בה דין הבעל בג' שלדינו א"צ דרישה וחקירה בהתראתן ודין העדים בכ"ג וזש"ש אפי' על דר' יוסי לית היא מקשי' פי' הא מלקות לכ"ע אין חיובו כ"א בסוף וע"כ הטעם דאין דינם שוה לענין התראה בה וזה שסיים א"ר אבמרי מאן דמר דוכן פי' דתמה על מאי דאמר כמ"ד הלא כן הוא לכ"ע דאין עדים זוממין נהרגין עד שיעידו שהתרו בה ורצו לחייבה מיתה ולפ"ז ליכא גם בירושל' מ"ד דעד"ז צריכין התראה שיתרו בהן: ואר"א במצות שבמיתה · שמ"ר פ"א ירושל' נזיר פ"ט ה"ס סנהדרין פ"ט ה"ג : דלמא לא הוי · בירושל' סנהדרין פ"ה כ"א פשיט דהוי מותרה מהמור לקל ועי' מה"פ שם ד"ה תני : **ע"ב** וכי תעלה על דעתך · לקמן פ"ד ה"ד וסנהדרין פ"ח ה"ח ע"ש ר' ישמעאל א' משלשה מקריות שהם דרך משל ועי' ירושל' נזיר פ"ט ה"ס סנהדרין פ"ט ה"ג ע"ש ר' נחמי' לענין אומד : ר"ל אמר הא מני ר"מ היא · ה"נ בירושל' תרומות פ"ז ה"א כאן ה"א ומוזכר דעת ר"מ גם בירושל' שבועות פ"ד ה"ו ועמ"ש מכות ד· : בשובה ע"י אחר · עי' פ"מ שבועות פ"ה ה"ג שכתב דהירושל' ס"ל שוכח ע"י אחר פטור והוא ע"ד פירושו בסנהדרין

בסנהדרין פ' ד' מיתות ה"ו דלר' יוחנן פטור והטע"י מגי' שם בסנהדרין גנב ולא מכר וקאי אגונב נפש ע"ש ובשבועות שם פי' שחטא סאחר שלא בשליחותו :

דף לד ע"א דברי ר"מ ר' יהודה אומר · ירושל' תרומות פ"ב ה"א שבת פ"ג ה"א ובערובין פ"ד ה"א לא נזכר כ"א דברי ר"מ : כר' יעקב דאמר אף משנגמר· בתוספתא' ב"ק פ"ה הוא ע"ש ר"ע ובירושל' ב"ק פ"ד ה"ד ככאן ועי' ירושל' ב"ק פ"ט סוף ה"א : ע"ב שחדשה תורה בקנס · עי' ירושל' כאן ה"ג ומ"ש בב"ק עא׳ : ופליגא דר"פ · עש"ך ח"מ סי' שמ"א מ"ש בישוב ד' הרמב"ם שפסק כר"פ וגם העתיק הגית כו' אריטא ועמ"ש בזה במגלה ארי' הנדפס באריכות ואכמ"ל : אמר לך כיון כו' · בירושל' כאן ה"א ובפ"ז דתרומות אמר כן ר"ל בהדיא :

דף לה ע"א תנא דבי חזקיה · בירושל' כאן ה"א תרומות פ"ז ה"א משמע דכ"ע אית להו דחזקי' דחייבי מיתה שוגג פטור מתשלומין וכ"מ לק' ה"ג וכן מוכח בירושל' שבת פ"ב ה"ה דמתרץ שם לר' יוחנן דשלא לצורך ג"כ פטור מתשלומין כיון שיש בו חיוב מיתה אלמא דתפס לר' יוחנן ג"כ ח"מ שוגגין פטורין ובבבלי ב"ק לסי' משני דגם שורו מסכתא לה לצורך ע"ש ובירושל' ליכא הך שינוי ומוכרח ככ"ל : תוס' ד"ה ומי איכא וצ"ל לתנא דב"ח כו' עמ"ש סנהדרין עט: ליישב לחזקי' הקרא ע"פ הירושל' סנהדרין פ"ח ה"ד ע"ש ועי' ירושל' כאן ה"ג ובפנ"א שם:אתי' רשע רשעי' ירושל' מכות רפ"א דמוכח דר' יוחנן ל"ל הך ג"ש דדרים שם שקר שקר לחייב בעד"ז ממון ומלקות ועמ"ש מכות ד': ע"ב אי כר' ינחק קשיא ממזרת· בירושל' כאן סוף ה"א ובתרומות פ"ז סוף ה"א משני בממזר שבא על הממזרת ע"ש: מאן תנא דפליג עלי' דרנבה"ק· עמ"ז כ"ל לבאר מ"ש בירושל' כאן ובתרומות שם ועוד במגילה פ"א ה"ו פלוגתא דר"י ור"ל אם יש מלקות במקום כרת דקאי אליבא דרנבה"ק ורבנן דלר"ל לשיטתו דס"ל דחייבי מלקות שוגגין פטורין ע"כ מוכרח דס"ל לרנבה"ק ורבנן דאין מלקות במקום כרת דאל"כ תקשה תיפוק להו דהמלקות פוטר מתשלומין אבל לר' יוחנן י"ל דס"ל דיש מלקות במקום כרת והיה שוגג במלקות דאין לומר דפליגי בתם בזה דהא פלוגתא דתנאי היא במכות ועמ"ש בזה במכות יג ע"ב :

דף לו ע"א כר"מ דאמר קטנה כו' · עמש"ל כט' : עד מתי הבת ממאנת . עי' ירושל' יבמות פ"א ה"ב פי"ג ה"א ומש"ש יב' : החרשת והשוטה · בירושל' פ"א ה"ב לפי' הפ"מ פשיטא לי' שם דאין לה קנס ולפי' הק"ע פשיטא ליה שם דיש לה קנס ע"ש ובתוספתא' פ"ג איתא אין לה קנס : והבוגרת ומוכת עץ · עי' ירושל' כאן ה"ד לענין קנס ועי' פ"ג ה"ט וסנהדרין פ"ז ה"א : סומכוס אומר · בתוספתא' ליתא ובירושל' פ"א ה"ד איתא הפלוגתא ת"ק וסומכוס משום ר"מ : ע"ב א"ר יוחנן ר' יהודה ור' דוסא · בירושל' ה"ב לא ס"ל לר' יוחנן הכי · דהם אמר ר' יוחנן לא ריבה אותה ר' יהודה אלא לקנס ור"מ אמר אף לכתובה ור"ש בן לקיש אמר אף לתרומה וע"ז אמר התם ע"ד דרבנ"ל ר' יהודה ור' דוסא שניהם אמרו דבר א' :

דף לז ע"א ר' יהודה אומר דיה שעתה · בירושל' יבמות פ"ד ה"א נדה פ"א ה"ד נתחלפו סמ"ד דר' יהודה שם ס"ל מטמאה מעל"ע ור' יוסי ס"ל דיי' שעתה ופלוגתא דידהו לענין להמתין ג"ח הוא ככאן ואיתא שם נראין דברי ר' יהודה בדמים ודברי ר' יוסי בולד : אנוסה ומפותה · בירושל' ספ"ג דיבמות ר' בא בשם ר' ירמיה שתים דאינה צריכה להמתין ובפ"ד ה"א ופ"ז ה"ה ופ"א ה"ז ע"ש ר' בא בשם אבא בר ירמיה : כדי רשעתו · ירושל' כאן ה"א ופ"ז דתרומות ה"א : ולר"מ · עמש"ל לג: ע"ב הוקשו כל שופכי דמים · בירושל' סנהדרין פ"ו ה"ג ג"ש הבערה הבערה ע"ש : ברור לו מיתה יפה· ירושל' סוטה פ"א ה"ה סנהדרין פ"ו ה"ד: מנין ליוצא ליהרג · ת"כ בחקתי פי"ב : לפי שמצינו למומתים · מכלתא משפטים פ"י ויתכן דר' ישמעאל לטעמי' דס"ל בב"ק דמי מזיק ועי' סתוס"מ שם :

דף לח ע"א מדתנא דבי חזקיה · עמש"ל לה : ריה"ג כו' · פלוגתא דריה"ג ור"ע מוזכר בירושל' ה"א וה"ג וה"ז פ"ד ה"ד ובמכלת' משפטים פי"ז : הא ארוסה לעצמה · ה"נ בירושל' ה"ד טעמ' דר"ע : נערה ולא בוגרת · ספרי תצא רלה: נאמר כאן אשר לא אורשה · ירושל' שם ועמש"ל כט: ועי' ספרי תצא רמ"ד ושם דן דאין לה קנס כלל מפתה מאונס ויש שפירשו גם הספרי לדעת ר"ע : ע"ב כמוהר הבתולות· עמש"ל כט: : ועקרה מפשטי' · ה"נ בירושל' ה"ד :

דף לט ע"א ואיזהו קטנה · עתו' יבמות יב ע"ב שמביא בשם הירושל' דתלוי בשערות ולא בשנים והוא בירושל' יבמות פ"א ה"ב ופסחים ר"פ : ובשיתא ירחי מי קא ילדה · קשה הא יולדת לז' יולדת למקוטעין כביבמות מב' ועמ"ש לבאר עפמ"ש בירושל' יבמות פ"ד ה"א נדה פ"א ה"ג דסגי בשסה תליו הראשונה ותליו מסתחלת חדש השביעי וכ' דהבבלי ס"ל דבעינן ששה חדשים ימים דוקא כבר"ה פ"ק ויהי לתקופות הימים שני תקופות ושני ימים ומשום חסרון שני ימים לא משכחת לה : והאמר שמואל אין בין נערות · בירושל' פ"א יבמות פ"ו ה"א ע"ש ריב"ל : בא עלי' ונתארסה · בירושל' ה"ד בעי לה ג"כ כה"ג · ופשיט לה מדר' אתי שהוא נותן לאבי' דמקשה שם מברייתא דתני אשר עינה לרבות יתומה לקנס דברי ריה"ג וכ"ה במכלתא משפטים פי"ז לריה"ג מאם מאן ימאן דגבי מפתה וקשיא לריב"ת דאמר בא על היתומה פטור לריה"ג ע"ש ה"א · ומשני ר' אתי שבא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה וה"נ שבא עליה עד שלא נתארסה וא"כ הוא דלא כהכא ויתכן דהתם לריה"ג פשיטא דלא נתבטל הקנס : דתני' בא עליה ונשאת לעצמה · בירושל' ה"ד בעי לה רב חסדא ופשיט דנותן לאביה ומדמי לה לארוסין ועש"ק ומס"פ ועדיין צ"ע דמ"ש מבגרה דתנן לק' ר"פ נערה דלעצמה וכ"ש נשאת דיוצאה מרשות אביה ועוד הלא הכא ברייתא היא ואיך פליג עלה רב חסדא ע"כ נ' בענ"ד לפרש שם בירושל' דרב חסדא שם קאמר דרך בתמיה והיא קושי' על מאי דפשיט לריה"ג דקנסה לאביה מהאי ברייתא בנשאת דקנסה לעצמה וע"כ לומר הסברא תחת בעלה היא הוא נותן לאביה בתמיה ה"נ בארוסין י"ל כן · ואף דהכא מחלק דארוסין שאני דלא נפקא מרשותי' לגמרי · ר"ח בירושל' אינו מחלק בזה ויתכן דאדרבה משום דקאי לריה"ג שם שנשתנה דינה מתיוב לפטור ע"כ פקע זכות האב וה"ק לעצמה מבא"כ לר"ע דלא נשתנה דינה בארוסין מתיוב לפטור ע"כ לא פקע זכות האב במה שזכה מקודם והוא איפכא מסברת התוס' : שותה בעליו · בספרי תצא רמ"ה גבי אונס ושם רל"ה גבי מש"ר : שאינה ראויה לו · מכלת' משפטים פי"ז ועי' ספרי תצא רל"ה ורמ"ד : אשה הראויה לו · עי' ירושל' כאן ה"א וה"ו ומ"ש במכות טו : בשהבטה ע"ג קרקע · ה"נ מוקי רב חסדא בירושל' ה"ה וכ' דמ"ש תפתר בשבא עליה על הקוצים קאי גם על מתני' בכדי דתיתי גם לר' שמעון דמקשה התם מתני' דלא כר"ש וע"ז מתרץ א"כ מה מקיים תחת כו' וע"כ תפתר כו' ה"נ מתני' מיירי בכה"ג אך לקמן פ"ד ה"א מוקי הירושל' ג"כ מתני' דלא כר"ש : ע"ב לכשלא יכנוס· ה"נ בירושל' ה"ה ועק"ע ופ"מ וכ' לפי משמעות הירושל' דמפרש לכשיוצא להשמיענו דכתובתה יוצאת בקנסה : אין לי אלא אביה · מכלתא משפטים פי"ז : יצא כסף קנסה · וה"נ פליגי רבנן ור"י בר"י בירושל' שם ועי' לקמן נדי' אבעי' בנות אנוסה למזוני ובירושל' כאן ה"ה ובק"ע ופ"מ ונו"י שכ"א מגי' כדעתו ויבואר לקמן נדי' בס"ד :

דף מ ע"א ולידחי ל"ת · עמ"ש מכות טו · בבאור הירושל' כאן ה"ו ועוד נ' דהירושל' דקאמר ג"ש הוא לאו דוקא כ"א כמו דדרשי' במש"ר ולו תהיה הראויה לו כמ"ש בספרי תצא רל"ה ה"נ דרשי' באונס ועולא דרים לשיתיר דס"ל דל"ב קרא להראויה לו משום דאי אמרה ל"ב מי איתא לעשה כלל ומיושב קו' התוס' בזה ע"ש מ"ש במכות שם : יתומה שנתארסה · ספרי תצא רמה : בשיטת ר"ע רבו · בירושל' כאן פירש המפרשים דחוק מאד גם אחר הגהתם ובענ"ד נ' לבאר בהגה"ה קטנה תחת אומר שצ"ל אימר והוא דמתחלה מוקי ר' יוחנן כר"ע ומקשה א"כ מפותה נמי ומשני ר' ירמיה בשם ר"א שמחלה לו · ופי יש מוחל דבר שאינו ברשותו [דס"ד שהוא לאביה] ומשני ביתומה · ומקשה וכי יש מוחל דבר שאינו ברשותו [ותלי לה בסברא שאינה זוכה בקנס עד שעב"ד ולקמן פ"ד ה"א פלוגתא דר' יונה ור' יוסי בזה אי זוכה משעה הראשונה וע"ע בפ"ד ה"ג] רבא בשם רב חסדא בבושת ופגם היא מתניתי' וע"ז דתי · ר' מנא אמר האונס חייב בכל מפותה פטור מן הכל [פי' דמשמעות חייב ופטור הוא בכל] ר' אבין אמר במאי בעי [פי' דבמאי הוכיח בהוכח' נגד רב חסדא] מהו האונס חייב ומפתה פטור האונס חייב בכל ומפתה פטור על הבושת ופגם וחייב בקנס והא ר"ע אומר [צ"ל אימר וה"פ א"כ דלא קאי פטור כ"א אבושת ופגם מאין הכריח ר' יוחנן דכשיטת ר"ע אמרה ר"א דלמא] האונס חייב בבושת ופגם ופטור מקנס [כצ"ל וכ"ה להגהתם] ומפתה פטור מן הכל והדא ריה"ג היא והיינו דא"כ א"ש גם לריה"ג דמקנס פטור בין באונס בין במפתה ורק חיוב בושת ופגם ביניהם דבאונס חייב דהירושל' ס"ל דגם ריה"ג לא פטר כ"א מקנס · ומפתה פטור דמחלה וע"כ מדמוקי לה כר"ע ס"ל דחייב היינו בכל וכן פטור הוא מן הכל ומוכרח דמוחל גם דבר שאינו ברשותו והוא כפסק הטו"ע ומוסכם לדינא : ע"ב זו דברי ר"מ · ה"נ בירושל' ה"ט מוקי למתני' כר"מ ועי' סנהדרין פ"ז ה"א : נער אפי' קטנה במשמע · כ"ה לסגהות הב"ח ובירושל' שם בטעמא דר"מ נער חסר כתיב ולפי הענין נ' דמ"ש במש"ר נער והתם בודאי גדולה דוקא וילפי' מזה לכ"מ דנער הייטו גדולה וזהו בירושל' טעם ר"מ ורבנן ס"ל אדרבה מדכ' פ"א במש"ר נערה ע"כ הוא להורות לכ"מ דכ' נער אפי' קטנה ועי' מה"פ :

דף מא ע"א מה בין תם למועד · עי' מכלתא משפטים פ"י דשם חשיב עוד דבמועד צריך עדים [ופי' התוס"מ התראה] ודכופר ושלשים של עבד וא"כ התם לא שייר כופר ויש ראי' דפ"כ ממונא וכן קשה לפי' התוס' ד"ה אי דהא שייר עוד הא דעדים ובענ"ד נ' להגי' שם במכלתא דמועד א"צ עדים ותם צריך עדים דאינו משלם ע"פ עצמו ואתי' כהנכתא דפ"כ קנסא אבל הא דצריך התראה אין לחשוב דהוא מתנאי מועד כמו שאין לחשוב דתם הוא בפ"א ומועד בג"פ ועי' ב"ק טו׳ : ע"ב יתר על מה שהזיק· עי' ירושל' כאן ה"י ובשבועות פ"ה ה"ז דמבע"ל בקנס דעבד אם הוא שוה שלשים אי מיקרי קנס דאפשר דוקא אם אינו שוה הוי קנס ע"ש : עמדה בדין עד שלא מת · ירושל' פ"ג ה"ז :

דף מב ע"א אמאי יהיב מפתה מדעת' עבד · להירושל' פ"ג ה"ז דמשמע דבעינן שמחלה בפירוש ל"ק כאן דיי"ל דמיירי שלא מחלה : ר"ש פוטר · עי' ירושל' נדרים פ"א ה"ג נזיר פ"ד ה"ב שבועות פ"ה ה"ד וה"ה ומ"ש בשבועות ל"ח ע"ב ונדפס בהשמטות לע"ז : ר"ש אומר יכול האומר · ת"כ ויקרא חוב' פרק כב : ע"ב לא זיכתה תורה לאב · עי' ירושל' ה"א : קנסא קא תבע · עמש"ל ע"א ומ"ש שבועות לח: דאיכא בירושל' פלוגתא אי נימא דלר"ש תובע ג"כ ג' דברים קנס ובושת ופגם רק דעיקר תביעה היא הראשונה או דס"ל דאינו תובע רק דבר א' קנס וע"ע בירושל' שבועות פ"ה סוף ה"ג :

דף מג ע"א מעשה ידיה למי · ה"נ בירושל' ה"ב ופשיט בשם שמואל לעצמה ומייתי ראיה ממתני' כמסקנת הגמ' כאן וכמ"ש ג"כ לקמן ע"ב : אלמנה אלא הבת · עי' ירושל' יבמות פ"ז ה"ג ומ"ש בב"ב ק"מ ע"א וע"ב דהפ"מ סותר דבריו ביבמות שם למ"ש בכתובות פי"ג ה"ג ובב"ב פ"ט ה"א ע"ש : יכול הרב לומר לעבד · עי' ירושל' כתובות פ"ה ה"ה : ולא במותיכם לבניכם · ה"נ בירושל' כאן ה"ב בשם רבי ועי' ת"כ בהר פ"ז : ע"ב שקיד אמרה · ה"נ בירושל' ועמש"ל ע"א : תוס' ד"ה שפלטה · עי' ירושל' כאן ה"א ובש"ק שם ד"ה קטע ועמ"ש ב"ק פ"ז ע"א וע"ב : תוס' ד"ה טעמי' וריב"ן כו' · עמ"ש יבמות שם : טעמא דר' יהודה · בירושל' ה"ג מפרש טעמא דר' יהודה מתק"ח כדי שיהא נותן לבתו בעין יפה ועש"ק שם ד"ה ממש"ר שכתב דר' יעקב בר אחא שם ס"ל כבבלי ע"ש ועי' בש"ק ד"ה א"ל מ"ש בשם התוי"ט ומ"ש הוא ע"ז : אחת של מאתים · עי' ירושל' פ"ט ה"י פלוגתא דר"ה ור' ירמיה ור"ח ת"א כו' ומכאן תשתיים לדעת ר"ה :

דף מד ע"א יש לה אב ואין לה כו' · ספרי תצא רלח : ע"ב למיתה נתרבת'· בספרי תצא רל"ח לאבי הנערה ולא לאבי גיורת שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה ועי' ירושל' ה"ד : לרבות יתומה לקנס · ירושל' פ"ג ה"א וה"ד : בבא עליה וא"כ נתיתמה · ה"נ מפני לה בירושל' שם : בגרים מבעי' · ה"נ מוכיח לה בירושל' שם דלר"ע חייב ביתומה קנס דבמתני' גיורת כיתומה היא ותיפוק ליה משום יתומה כ"ה להק"ע והפ"מ פי' מתנית' אמרה כן דיתומה אין לה קנס דזהו טעם הגיורת וקשה דהלא בירושל' פ"ג ה"א מקשה לה ממתני' דר"פ אלו נערות הגיורת ולאו כיתומה היא ומ"מ חייב קנס וא"כ קשיין סתמי אהדדי דשם סתים כר"ע והכא סתים כריה"ג וא"ל דהכא מש"ר שאני דא"כ מה ראיה מייתי ממש"ר לקנס אונס וע"כ לומר כסק"ע ועתו' כאן ד"ה המש"ר ובש"ק ד"ה מתנית': אר"ל המש"ר על הקטנה פטור · בירושל' ס"ד ע"ש ר' אימי וריב"ל אך בירושל' ס"ג ה"ט וסנהדרין פ"ז ה"א מוכח דס"ל מש"ר על הקטנה יש בה קנס אף שאינה בסקילה ועי' תוס' לעיל מ' ע"ב ד"ה הא : כאן נערה · עי' ירושל' פ"ג ס"ט ובסנהדרין שם :

דף מה ע"א ראו גידולים ירושל' סוף ס"ה ועי' ספרי שפטים רלה : באו לה עדים בבית אביה · עי' ספרי שם : תידון בחנק · כ"ה ג"כ דעת ר' אבא בר אחוה בירושל' ס"ד דבעינן בשעת הוצאה לסקילה שתהא עדן נערה : ומשבגרה הוציא עלי' ש"ר · ה"נ בירושל' ס"ג וה"ד ע"ש תני ר"ח ומקשה בס"ד מזה לר' אבא בר אחוה ולא משני מידי והוא משום דתנאי היא ובה"ג שם מוכיח מזה דעת ר"מ בכתובה דאזלי' בתר שעת גוביינ' דגמר ממש"ר דבגרה פטור מקנס אף דלסקילה דינה כנערה : תנאי היא · להירושל' הוריות פ"ג ה"ב דטעמא דר"ש הוא משום שהגדולה מכפרת אין דמיון הך דהכא להתם : ע"ב וזה עקימ' כו' · עי' ירושל' ה"ג קנס בסיף ולכהורה פי' היינו בעת שהוציא ש"ר שהיא בשעת בגרות ועי' בירושל' ה"א דהם החליפו ר' יונה ור' יוסי שטתם בקנס דאונס ומפתה למ"ש בירושל' ה"ד בקנס דמש"ר ועי"כ קה"ג ג"כ מיירי בקנס דאונס ומפתה ומש"ר שאני דהא דר' יוסי אמר בה"ד משעה הראשונה היינו משעה שהוציאה ש"ר בכה"ד דהיינו כבסוף דאונס ומפתה ור' יונה ס"ל במש"ר חיובו בשעת הומת עדיו : אין לה פתח בית האב · בירושל' ה"ד אין לה פתח בית האב סוקלין אותה במקום שזינתה וכ"ה בתוספת' סנהדרין פ"י ועי' ספרי תצא רמ"ב : שער שעבד בו · ספרי שפטים קמ"ח קמ"ט : תוס' ד"ה על פתח · עי' הגרי"ב שציין לסנהדרין מ"ב ע"ב שכתב שם התוס' באופן אחר והנה בירושל' ה"ד מקשה והתני ר"ח הוצא כו' מלמד שב"ד מבפנים ובית הסקילה לחוץ ומשני שניא היא הוא שער שקלקל בו הוא שער שנמצא בו הוא שער שנדון בו הוא שער שנסקל בו ועי' ק"ע ופ"מ שכוונו בהירושל' תי' התוס' דסנהדרין דש"ס דכתב שעריך והיינו דשער שנדון בו הוא במקום שער בית הסקילה כבאר הנסקלים · ובענ"ד קרוב יותר לסכנים תי' התוס' דהכא בירושל' דכיון דבעיר שרובה עו"ג אין דין תוספה אמרי' דשער שנדון בו הוא במקום בית הסקילה עו"כ בענ"ד לכוין שאני תירוצי התו' יותאמו יחדיו דגם להתוס' דהכא אין זה רק בנערה וע"ז דאלו בשאר נסקלים לא כ' שעריך ואין מיוחד אותו עיר שעבד ע"כ אם היא עיר שרובה עו"ג נוקחין אותו לעיר ישראל שיש לה תומה ולבית הסקילה אבל בנערה וע"ז דבעינן שער שעבד או שקלקלה ואותה העיר רובה עו"ג שאין לה דין תומה סוקלין אותו בשער שנדון שם וזהו כונת הירושל' דמתמת דבעינן שער שקלקלה בנערה ושער שנמצא בו בע"ז ע"כ בעיר שרובה עו"ג הוא שער שנדון כו' וכזה יש ליישב דברי התוס' בסנהדרין שם מקושית הש"ק במ"ש דנערה וע"ז הו"ל ב' כתובים ע"כ לא ילפי' שאר נסקלין מהן והקשה הש"ק למ"ש רש"י דג"ש פתח מפתח כו' דרבנן בעלמא הוא הו לא הו"ל ב' כתובים ולהנ"ל א"ש דעיקר קו' התוס' הוא דנילף כל הנסקלים שיהיו לזה דבעינן מקום שקלקל וע"ז בפיר הו"ל ב' כתובים · גם להנ"ל אין שינוי בדברי התוס' ממקום למקום ועמ"ש לק' בסמוך : מה שעריך האמור למעלה· בירושל' סנהדרין רפ"ו מתני' כר' או כרבנן ובעיר של עו"ג ומייתי שם פלוגתא דר' ורבנן דרבי דרים מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו כו' ורבנן דרשי מה שעריך האמור למטה שער שנדון בו ולפי' הפ"מ שם שפי' דאי כרבנן מתוקמא מתני' בעיר ש"ע ע"כ נסקל מחוץ למחנה ובעיר ישראל נסקל על פתח ב"ד קשה דהוא איפכא ממ"ש כאן ובירושל' ה"ד ע"כ נ' דס"פ דקשי' ליה בע"ז הא בעינן שער שנדון לרבנן וע"ז מבני דרבנן לא קאמרי שער שנדון כ"א בעיר שרובה עו"ג : דראב"י · עי' ירושל' ה"ד :

דף מו ע"א ויסרו זה מלקות · ה"נ בירושל' פ"ג ה"א ובתרומות פ"ז ה"א : שלא יהרהר · ספרי תצא רנה: שלא יהא כך לזה · ת"כ קדושים פרק ד' : לא אמר לעדים בואו · ירושל' ה"ד : טעמא דלא אמר להו · בירושל' שם מקשה מזה לר"י בר' בון דבעי עד שיסכור ותמוה דהא פלוגתא דתנאי היא · ור' יהודה ס"ל הכי : אתי' שימה שימה · ה"נ בירושל' שם ע"ש ר"י בר' בון : לוה ולא ליבם · ספרי תצא רלו ושם ביבמה עד שיבעול וקשה הא מה"ת ליכא קדושין ביבמה כ"א ביאה קונה וצ"ל דה"ק שיבעול ויוציא ש"ר על נשואיו ולא על נשואי אחיו ועי' ירושל' ה"ד דדרים ליה מלקחת פרט לשומרת יבם ועש"ק ד"ה לקחת : ראב"א לא נאמרו כו' · ספרי תצא רלו ע"ש ר' יהודה ובירוש' בס ע"ש ר"י בר' בון שמפרש דברי ראב"י שאמר דברים ככתבן דהיינו שבעל והכא משמע שאמר כן בעצמו בפירוש : ובוררין הדבר כשמלה · מכלת' משפטים פ"ו ופי"ג : דברים ככתבן · ירושל' שם ובספרי תצא רל"ו הוא ע"ש ר"א סהם ועי' פדר"א פמ"ז שפי' והוציאו את בתולי כו' בידן להראות שעדן היא בתולה ומפרש שלא בעל הבעל כדרכה ובירושל' שם תני ר' ישמעאל זה אי מג' שלשה מקראות שדבר בהן הכתוב ע"פ משל וכ"ה בספרי תצא רל"ח : תוס' ד"ה בשלמא · עי' ירושל' ס"ד ובש"ק ד"ה מהו : שלא כדרכה · ספרי תצא רלה וע' ירושל' פ"ג ה"ט דדרים נער זכר ועי' פ"ד ה"ד ובמה"פ שם ד"ה מנין : ע"ב ואימא לדידה · בירושלמי קדושין פרק א ה"ב משמע דלא חש לקושי' זו משום דילידה דבותה ממעט כלקמן :

דף מז ע"א דא"כ מימנע ולא פריק · בירושל' ה"ו איכא טעם פירות שיהא מפקח על נכסי אשתו ועי' ירושל' לקמן פי"א ה"ז יבמות פ"ט ה"ד דשם מוכח דגם להירושל' פרקונה תחת פירות ועי' מה"פ ה"ה ד"ה תקנה : ע"ב סבר מזונות דאורייתא · בירושל' מעשרות פ"ג ה"א כאן ר"פ המדיר ופי"ג ה"א פלוגתא אי דאוריי' אי דרבנן · ובפ"ה ה"ד מוכא דרש הקרא שארה ככבאן : שארה · האי קרא ביעוד אמה כתיב ועי' מכלת' משפטים פ"ג ה"ז בא ללמד כמשפט הבנות ונמצא למד ור' יונתן ס"ל שם דקאי קרא על האחרת ע"ש : ואשר אכלו שאר · בירושל' פ"ה ה"ז מקרא וימטר עליהם כעפר שאר ובמכלתא משפטים פ"ג מייתי לתרוייהו : ר"א אומר · בירושל' פ"ה ה"ז ע"ש אית תניי תני ובמכלת' שם ע"ש רבי :

דף מח ע"א לפום שארה · במכלת' שם הוא ע"ש ר' יונתן ומזונות ודרך ארץ ידע לה בק"ו ועי' ירושל' שם : עולה עמו · ב"ר פ"כ: ה"מ מחיים · עי' מה"פ פ"ה ה"ז ד"ה אשתו דתלי בפלוגתת אמוראי לקמן פה: דלר"א דס"ל מקרא אם כל חי אפי' לאח"מ ודוחק דיפלגו בפלוגתת תנאי ובירושלמי שם משמע דתפס כת"ק דר"י ומ"ש בערקין ה"ו מספידין אותה תפסר דאורתא דמשפחהה כך: ב"ד יורדין לנכסיו . עי' ירושל' כאן ס"ה ופי"ג ה"ב ועי' מה"פ כאן ד"ה ר' יוסי אומר : לאו כל הימנו שיעשיר · הוא כדעת ר' אימי בירושל' פי"א ה"א ולרב שם נקבר בנדקה ומחלק שם לרב בין הנית קרקע או מטלטלי דבמטלטלי זכו בהם היורשים ומיירי שהקנה להם מחיים ועש"ק שם ד"ה רב מה שהקשה על הב"ח : ע"ב ור"ל אמר לכתובתה · בירושל' ה"ז אר"ל להפרת נדרים ועש"ק שם ד"ה ר"ל שהכריח מזה דלא כהתוס' ד"ה ושמואל דמודה שמואל בהפרת נדרים אלא כפרש"י ע"ש : א"ר אמי בר חמא א"ק לזנות · בירושל' ה"ז וסוף סנהדרין הוא ברייתא ומסייע מינה לר"ל והקרא קאי לענין תנק רק דמדמי לה הפרת נדרים :

דף מט ע"א זו מדרש דרש · ירושל' כאן ה"ח יבמות פט"ו ה"ג וחשיב שם כמה תנאי דדרשי מדרש כתובה או שטר : משום זילות' · בירושל' כאן ה"ח סברא שלא יצאו הבנות להרבות רעה : אבל בחיי אביהן · בירושל' לא מפליג לה ר"י בן ברוקה בין בחיי אביהן בין לאחר מיתת אביהן : ע"ב שיהא אדם זן · ירושל' ה"ח מתקנת אושא ע"ש ר"ל בשם ריב"ת ושם אח"כ איתא בני בנים מה הן ר' מנא אמר הרי הן כבנים ר"י בר' בון אינן כבנים ופי' הק"ע ופ"מ כאן דלמ"ד ה"ה כבנים חייב לזון גם בני בנים כשהם קטנים ובגיטין פ"ה ה"ג שמר הק"ע דרכו והפ"מ שינה שם לפרש דקאי אי נגבה מבני בנים מזון הבנות מכיוצית או מזוכרית כדין הכא לפרע מנכסי יתומים והכא אין דרך לפרש כן שאין לזה ענין כאן ולקמן בסמוך יבואר בענ"ד : הוא ואשתו ניזונים · בירושל' ה"ח ג"ז הוא ע"ש ר"ל בשם ריב"ת ושם שאיל בנו קטנים מה הן כו' מכר הבן כו' בני בנים ר' מנא כו' כנ"ל וכ' דקאי הפלוגתא בבני בנים אמש"ש מכר הבן אח"כ לאחרים דפשיט דניזונים מהם דאדעתא דהכי לא יהיב ליה וע"ד מבעי' לי' אם מת הבן שניתן לו הנכסים ונשארו בני בנים אם הם מחויבים לזון את אבי זקנם ואשתו · ובזה פליגי ור"י בר' בון ס"ל דאינן כבנים ואינם מחויבים וז"ש הטעם כבר קפלה עליהן ירושת תורה ובזה ל"ש אדעתא דהכי לא יהיבת לי' ולפירושם דחוק מאד טעם קפלה כו' · ולהנ"ל זהו ג"כ דשייך בגיטין דמיירי בכתא' הבת אלמנתו ניזונית מנכסיו דבכני בנים שמתה הבת והניחה בן ל"א הכי משום דס"ל ירושת תורה מהא"כ בבעל דאינו זוכה כ"א מדרבנן : נשאת הבת אלמנתו מונת · ירושל' גיטין פ"ה ה"ג : מתה הבת · לפמש"ל בפי' הירושל' בבני בנים יתכן עוד לחלק ולומר דר"י בר' בון מודה כאן וס"ל ירושת הבעל דרבנן וירושת הבן דהוי ד"ת שאני : ונשקי' לר' יונתן · בירושל' פאה פ"א ה"א ובקדושין פ"א ה"ז ובפס"ר פכ"ג עובדא כה"ג אבל שם לאו בכותב נכסיו כ"א מטעם כבוד אב : תוס' ד"ה אכפי' כל מ"ע שמתן שכרה וכ"ה במכלתא יתרו בחדש פ"ח : תוס' ד"ה הוא ואשתו · עש"ק ה"ח מה שתמה על התוס' מהירושל' :

דף נ ע"א יותר מחומש · בירושל' כאן ה"ח ע"ש ר"ל בשם ר' יהודה בר' חנינא וכ"ה בפס"ר פ"ה ובירושל' פאה פ"א ה"א ר"ל בשם ר' יוסי בר' חנינא : ומנו ר"ע · בירושל' פאה שם ולא הניחו ר"ג ומקשה ור"ג לא קודם אושא הוה ומשני כך היתה הלכה בידן ושכחוה : ושמועות הללו מתמעטות · בירושל' כולהו שוות ר"ל בשם ר' יהודה בר' חנינא : הבעל מוציא מיד הלקוחות · עמ"ש ב"ק פח: וב"ב קלט: מ"ש מהירושל' כתובות פ"ט ה"א ב"ב פ"ח ה"ח ומש"ש בבאור הירושל' ועי' ירושל' ב"ב פ"ח ה"ה : זה המגדל יתום ויתומה · עי' אסת"ר פ"ו : ע"ב כשם שאין הבנים · בירושל' יבמות פט"ו ה"ג כאן ה"ח ע"ש רב הונא בהפך כשם שהבנים יורשים מטלטלין כן הבנות נזונות ממטלטלים ושמואל פליג עליה : כתובות בנין דכרין · ע"ש בירושל' :

דף נא ע"א דברי רבי רשב"א · ירושל' שם : הלכה כר' מחברו · עמש"ל כה : מני ר"מ היא · ה"נ מוקי לה בירושל' כאן ה"ט : אימא סיפא · בירושל' אמר שם דגם הסיפא אתי' כר"מ ומודה ר"מ בכתובת אשה והוא כלקמן ע"ב דשאני ליה בין חוב לכתובות אשה והכא דחי ליה מהברייתא תמשה כו' וצ"ע להירושל' מברייתא זו : ע"ב דברי ר"מ · עי' ירושל' שביעית פ"י ה"א כאן ה"ט ב"ק פ"י ה"א ב"מ פ"א ה"ו ומ"ש בס"ד ב"מ יג : תחלתה באונס וסופה ברצון · בירושל' סוטה פ"ד ה"ד איתא דמותרת ע"ש ובתו' יבמות נו ע"ב וכרבא כאן : הא נתפסה מותרת · במד"ר פ"ט : שאפי' בנה מורכב · עי' ירושל' יבמות פ"א ה"ב פי"ג ה"א : בן נכר · עי' ב"ר פע"ז :

דף נב ע"א תוס' ד"ה ממזרת · עי' ירושל' יבמות פ"ט ה"ד וכאן פי"א ה"ז ומ"ש בס"ד ביבמות פ"ס · כדברי התוס' : אין היתומים חייבין לפדותה · בתוספתא פ"ד איתא אין היבמין והגי' הגר"א אין היתומין ועי' ירושל' כאן הל"י יבמה שנשבית אין היורשין כו' א"כ אפשר דגם בתוספתא מיירי ביבמה ועמ"ש לק' בסמוך : ולא עוד אלא אפי' נשבית בחיי בעלה · בירושל' איתא הרבות' בהפך אפי' נשבית לאחר מיתת בעלה וכ' דבירושל' דקאי ביבמה הוי הרבותא דאפי' לאחר מיתת בעלה שנעשית זקוקה ליבם והוי ככנוסה והו"א דשייך והדריכך לאנתו והכא באלמנה סתם הוי הרבותא איפכא ויתכן דמשום זה הגי' הגר"א בתוספתא היתומין משום דאיתא שם הרבותא ככאן וזה סעד לפי' הפ"מ דמיירי ביבמה ולא כפי' הק"ע בסתם אלמנה : ע"ב רשבג"א · ירושל' כאן ס"י ב"ב פ"ט ה"ד : א"ר יוחנן עשינו עצמינו · בירושל' כאן ה"י ב"ב פ"ט ה"ד העורכ' באופן אחר ועי' ברא"ש סי' כ"ג שהביא הירושל' דב"ב בלשונו לדייק משם דגם בחיי הבעל כ"מ בין יש לו קצבה א"ל ע"ש : ירתון· לקמן נה: פליגי תרי לישני אי יסבון תנן או ירתון תנן ועי' ב"ב קלא: ובירושל' כאן ה"א ב"ב פ"ח ס"ה : ומתזנן מנכסי · בירושל' פי"ב ה"א ותני עלה ומתכסין בכסותי : כדי שיקפוץ אדם · ה"נ בירושל' כאן ה"א פ"י ה"ב ועי' ירושל' לעיל ה"ג טעם זה לר' יהודה שם : במקום דקא מיעקרא · ה"נ משני בירושלמי פ"י הלכה ב' :

דף נג ע"א כתובתה מאי עבידתה · ה"נ מקשה ומתרץ בירושל' יבמות פ"י ה"א : אין לה מזונות · בירושל' כאן סוף סי"ב איתא זכותה איבדה זכות בני' לא איבדה א"כ ס"ל להירושל' דכתובת בנין דכריו אית לה ומזונות אין לה [ועי' ברא"ש שכ' דהיינו לאחר מיתת בעלה אבל בחייו אית לה] ועי' ירושל' פי"א ה"ב רב יהודה בשם שמואל המוחלת כתובתה ליתומים נזונת מהלכן כו' ועש"ק שם שמחלק בין מהלה לו ובין מהלה ליתומים רק מקשה מפי"ג ה"א אמר שמואל אתוה דר' נרכיה בשלא מהלה ליתומים על כתובה ועי' ק"ע

ות"מ

ופ"מ דאלו מחלה אין לה מזונות ול' בענ"ד דכפי"ג ה"א הפי' דהשבע בסוף שלא מחלה לבן הכתובה ולא מחלה כפי' מזונות והכא בפ"ד הי"ב מ"ש זכותה איבדה היינו על גוף הכתובה ולא על מזונות וכ"כ שהבין הר"ן שהביא בשם הירושל' דמוחלת בין לבעלה בין ליתומים יש לה מזונות: שאין אני קורא בה · עי' ירושל' פט"ו דיבמות ה"ג מה שהיו כותבין לארוסה: ע"ב עד דתכנסן · עי' לקמן סח ע"ב פלוגתא דר' ורשב"א אי אבדו פרנסתן ובירושל' כאן הי"ב היא פלוגתא דרב חסדא ור' חייא וצ"ע מה שאין מוזכר שם הברייתא דפלוגתא דתנאי היא ועמ"ש לקמן סח:

דף נד ע"א

בת ארוסה · בירושל' הי"ב מבעי' לי' בא עליה ועודה בבית אביה והיינו אי יש לה מזונות ועי' מה"פ שם: בת אנוסה · עמש"ל ל"ט ע"ב מהירושל' דפ"ג ה"ה ושם איתא דבמפותה פשיטא ליה דלית לה תנאי בנן נוקבן ובעבור שזה היה לפלא בעיני המפרשים דהלא מפותה כותב לה כתובה ע"כ הגי' הפ"מ דאית לה ואכתי קשה מש"ש ואין היימר תריכון צריכה נשאול בנות אנוסה ומפותה כו' ואמאי יהיה בזה אבעי' וספק כלל במפותה ועפ"מ וק"ע וטע"י שפירושם דחוק גם אחרי הגהתם ובענ"ד נ' דא"ש הגירסא כאשר היא לפנינו ובמפותה פשיטא לי' מתחלה דלית לה תנאי בנן נוקבן דהיינו הבת שמולדה מביאת פתויו דבה לא שייך תנאי בנן נוקבן שנולדה קודם כתיבת הכתובה ואין תימר דגם בה יש סברא דיש לה בתנאי כתובה מאחר שנשאת לו מפותהו יש לשאול בתרוייהו ומסיק דכל האבעי' באנוסה היא לרבנן ולריבר"י פשיטא ליה וה"ה במפותה יש להסתפק גם לר"י בר"י משום דנולדה טרם כתיבת הכתובה ולמען לתקן הלשון דקאמר פשיטא ליה דהיינו באנוסה לריבר"י: בביתי ולא בנכתי · עי' רא"ש ור"ן מ"ש בשם הירושל' והוא כאן הי"ג ועק"כ ויותר נ' כפי' הרמב"ן מובא בש"ק ומה"פ שכ' לה הבעל לשכור לה דירה עד עשרים דינר · אך בזה נ' בענ"ד הקלושה לשנות כמה שפי' בירושל' דהוה בית בעד עשר דינר דהיינו שנמצא לשכור אלא נ' שהבית הנשאר בעזבון היה שיווי השכירות עשר דינר וע"ז אמר ר' מנא דהפורנא איתו כ"א עשר שיווי דירת הבית המשועבד לה ע"כ פסק דיכולים היורשים לסלק במעות כסף שיווי דירת הבית: תבעוה להנשא ונתפייסה · לפי' הרא"ש סי' ל' בירושל' מוכח דהירושל' לא ס"ל זאת דא"כ מה מועיל מה בתביעתה הכתובה היה בטעות הא עכ"פ נתפייסה להנשא: התובעת כתובתה בב"ד · בירושל' פי"א ה"ב ע"ש רב יהודה אמר רב וסיים שם ובלבד בשופי אבל מאונס לא ומובא ברא"ש סי' ל' ועי' ירושל' סוטה פ"ג ה"ד דמשמע שם דל"מ בזה טענת אונס ועש"ק שם ד"ה יבא עליה: א' המקדיש · ירושל' ב"ק פ"ט ה"ה: אין לו נכסות אשתו · ירושל' גיטין פ"ד ה"ג ועמ"ש ב"ק ק"ב ע"ב בתוס' שם ד"ה אין: תוס' ד"ה לית הלכתא · והרא"ש כ' דבאמת קאי גם אשמואל בתבעוה להנשא וכ"מ מירושל' עמש"ל ד"ה תבעוה: תוס' ד"ה ושמואל · עש"ק פי"א ה"ב ד"ה המוחלת ובסוטה פ"ג ה"ד ד"ה יבא עלי' כ' דשם היו נוהגין כאנשי יהודה ע"ש: ראבע"א · עי' ירושל' לקמן פ"י ה"א דמסתפק לראב"ע בכנסה אח"כ אי גבי' מזמן ארוסין: רמ"א כל הפוחת · ירושל' לעיל פ"ד ה"ט: פשיטא · בירושל' כאן ה"א אדרבה מקשה ע"ז שיכול להוסיף הא ר"י ור"ל דאתי' אין אדם מתחייב במה שאינו חייב [ועמ"ש לקמן ק"א ע"ב] ומשני בכנסת איתון או ביאה אל תיוב ואם כן יש רבותא בזה:

דף נה ע"א

ירתון תנן · עמש"ל נב · ומסקנת הירושל' מוכח לעיל פ"ד הי"א ב"ב פ"ח ה"ה דירתון תנן ותימה על הפ"מ ס"פ מי שהיה נשוי שפי' שם בירושל' גרס כמ"ד בין לכתובה בין לתנין דהייט מ"ד דכתובת בנין דכרין טרפה ממשעבדי דנדחה זאת בירושל' פ"ד שם ובב"ב שם כמ"ש הפ"מ שם בעצמו אלא נ' הפי' כבק"ע שם דהיינו לענין מגרש את אשתו והחזירה דיש לה גם התוספת: תמתיים דר' נתן · בירושל' כאן ה"א מוכית כה"ג בדעת ר' יונתן דס"ל הלכה כראב"ע מהא דפסק חזקיה כר"ש בן מנסי' למיזל בתר אומדנא וקים לי' דחזקיה ור' יונתן שניהם אמרו דבר א' ועמ"ש לקמן בסמוך: הלכה כר"ש שזורי · בירושל' גיטין פ"ו ה"ה ר' יעקב בר אידי בשם ר' יונתן הלכה כרש"ש במסוכן · ובדמאי פ"ד ה"א ר' אחא בשם ר' יונתן אין הל' כרש"ש בתרומ"ע של דמאי וע"כ לחלק ולומר דלענין תרומ"ע של דמאי לא ס"ל אימת דימוע עליו אבל לענין אומדנא פסק כרש"ש וא"כ מזה גופה מוכח דס"ל לר' יונתן כראב"ע: ע"ב דרב אמר · עמ"ש ב"ב קנא· דמשמעות הירוש' פאה פ"ג ה"ז דפלוגתא דרב ור' יוחנן שם בכתב ובקנין כפי' התוס' ועי' ירושל' ב"ב פ"ח ה"ז: הלואתי לפלוני · עי' ירושל' לקמן פי"א ה"א שכ"מ שאמר אותות לפלוני דל"מ משום דליתי' בבריא כ"א בכתיב' ומסירה ועמ"ש בב"ב ע"ה ע"ב:

דף נו ע"א

פוק קרי קרייך · ה"נ בירושל' כאן ה"א ופי' הק"ע משום דר"ת היה קורא בתורה בבהכ"נ וא"ל עסקך בקריאת התורה ואין לך עסק בהלכה: והלכה למעשה כראב"ע · ה"נ מסיק בירושל' כאן ה"א: אורח ארעא קמ"ל דביאה בלילה · ב"ר פס"ד ומביא ראיה מקרא בערב היא באה: שובר. עי' ירושלמי פ"ט ה"ט וב"ב פ"י ה"ו: ותנאי בטל דר"מ · בירושל' כאן ה"ח איתא סתמא תנאו קיים ומשמע גם על עונה וכן בקדושין פ"א ה"ב ושם גבי יעוד איתא הפלוגתא איפכא דלר"מ תנאו קיים ולרבנן תנאו בטל משום דהוי תנאי הגוף ומקשה שם ממאי דע"מ שאין לך כו' ועונה לאו תנאי הגוף הוא ומשני בקטנה דלא אכפת לה בזה א"כ מוכח דנשנית סתמא תנאו קיים וכאן ה"ב לא הוזכר כ"א על מזונות דתנאו קיים ובפה"ז ספ"ו איתא תנאו בטל אך התם הוא בדברים שבין אדם למקום אבל בין אדם לחברו משמע דתנאו קיים: וחכמים עשו חיזוק · עי' ירושל' כלאים פ"ה ה"ו ומ"ש בערובין עז · ועי' ירושל' דמאי פ"א ה"ב ערלה פ"ב ה"א דר"מ מחמיר בדרבנן כשל תורה ועי' ירושל' תענית פ"ב הי"ב מגילה פ"א ה"ד פסחים פ"א ה"ח: ע"ב דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן · כה"ג בירושל' דמאי פ"א ה"ב: בדמאי הקילו · עמש"ל כד: ותנאו בטל · עמש"ל ע"א: כתובה דאורייתא · עמש"ל י' ע"א:

דף נז ע"א

כי אתא רבין כו' מחלוקת לבסוף · בירושל' ה"ב א"ר יוחנן לא אמר ר' יהודה אלא לבסוף אבל בתחלה אף ר' יהודה מודה דאינה מוחלת מטעם דמתחלה הוי תנאה ולר' יהודה ל"מ תנאי · ומפרש אח"כ אין הוא בתחלה אין הוא בסוף [פי' איזהו בתחלה וכו'] חברי' בשם ר' יוחנן עד שלא בעל ומשבעל ר"ז בשם ר' יוחנן עד שלא כנס ומשכנס · וע"פ הירושל' הגי' הרא"פ מובא בשט"מ וש"ק ומה"פ גם כאן בדרבין אבל בתחלה ד"ה אינה מוחלת וקאי אדר"מ ור' יהודה · ובדרב דימי הגיה מלהגי' ופי' טעם דבסוף אינה מוחלת דחושש שמא לא ערב לו המקח · והא דלא הגי' גם בדרב דימי בסוף ד"ה מוחלת אפי' לר"מ משום דלא מיתוי כתנאי כ' דהוא משום דמצינו בב"ק פ"ט · דגם לאח"כ חשש ר"מ לשהותה בלא כתובה: וכי קאמינא בין כו כו' · נ' דרבין הוא כשיטת חברי' בשם ר' יוחנן דבירושל' דבתחלה עד שלא בעל גם לר' יוחנן ד"ה אינה מוחלת ורב דימי הוא כר' זעירא בשם ר' יוחנן שם: כך נותנין לאיש · ער"ן מ"ש בשם הירושל' והוא בה"ג: זו משנה ראשונה · אינה ראשונה ממש דלמש"ר גם ארוסה אוכלת בתרומ' כמ"ש רפ"ח דתרומו' ובירושל' קדושין פ"ב ה"א ועי' בירושל' כאן ה"ד: ע"ב אין האשה אוכלת · ספרי קרח קי"ז: דאמר קרא ויאמר · עי' ב"ר פ"ס ועי' פפ"ה דדרים וילכו הימים: ימים שנה דכתיב ימים · עי' אג"ש פכ"ז: תנא קטנה · עי' ירושל' ה"ג: בגרה יום א' · בירושל' ה"ג כמסקנא כאן בוגרת ששהתה יב"ח כו': ד"ת ארוסה · עמש"ל ע"א:

דף נח ע"א

קוביוסטוס הגיעו · ירושל' ב"ב פ"ז ה"ג: מוכתב למלכות · עי' ירושל' ספ"ז דב"ב: מחצה חולין · בירושל' ה"ד הטעם מפני שהכנים מצויות לטמא: רשבג"א · שם: תוס' ד"ה ואפי' בסדר משנת ירושל' · לפנינו במשנה ליתא כ"א בגמ' שם איתא והפ"מ מגי' שם מתו בעליהן אינם אוכלות בתרומה ועי' מה"פ ד"ה הגיע: ע"ב תוס' ד"ה מתוך · בירושל' כאן ה"ה ופ"ו ה"א ונדרים פי"א ה"ד מפורש כן לדעת ר"ל דמוקי מתני' במעלה מזונות ואין מעלה מעה כסף: יכולה אשה שתאמר · בירושל' לקמן פי"א ה"א איתא דאין שומעין לה: יכול הרב לומר לעבד · עי' ירושל' ס"ה: ופליגא דר"ל · עי' מה"פ ה"ה ד"ה במותר שכתב דלהירושל' ס"ל לר"ל כר"ה ולא ידענא דהכרתו לזה הוא מריהס"כ דס"ל חולין גם בריש' ואין זה הכרח די"ל דס"ל אין אדם מקדיש דשלב"ל דהכרח מתוך שיכול לכופה אין שייך כ"א לר"מ דס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה משא"כ לריהס"כ לא נעשה כאומר לה והו"ל דשלב"ל ואי דקשי' א"כ מאין לר"ל דלריהס"כ אין מגיע לו המותר כלל דלמא משום דהו"ל דשלב"ל גם הכתא תקשה דלמא משום דר"ה ובודאי לר"ה גם על המותר יכולה לומר איני מקבל מעה כסף כו' דלא עדיפא ממע"י · ובאמת בהדיא נסתם בירושל' פי"א ה"א אשת איש שאמרה נאו מעשי ידי במזונותי אין שומעין לה וכ' דלהירושל' ס"ל דפלוגתא דר"מ וריהס"כ אינו בזה אי מזונות תחת מע"י או תחת מותר כ"א לכ"ע מעה כסף תחת מע"י כמשמעו' הירושל' בדברי ר"ל ולא נזכר שם מ"ד להפך ע"כ בריש' לכ"ע חולין משום דאינו מעלה לה מע"כ ובסיפא פליגי במותר אי יכול לכופה לעשות מותר בשאפשר דר"מ ס"ל דאינה יכולה לסלק עצמה מחיוב מותר במקום שאפשר · וריהס"כ ס"ל דיכולה לסלק עצמה מחיוב מותר ולא תקבל מהבעל חיובו נגד זה · וא"ש דדייקינן ברפ"ו שם דלר"ל מציאתה היא במחלוקת דלריהס"כ דחיובה במותר לא דמי למעשה ידיה גם מציאתה אינו כמעשה ידיה דלא תהני סלוקה ומתני' דמשום מציאה למע"י ר"מ היא וכן בנדרים בירושל' פי"א ה"ד דאמרי' לר"ל דריהס"כ ס"ל כר"ע דהמותר שלה אין הפי' דאין שייך כלל לבעל כמ"ש הק"ע דזה דוחק והוא נגד משמעו' הש"ס בכ"מ אלא הכונה דבזה הוא כר"ה שאינו יכול לכופה ויכולה לסלק עצמה לר"ע ולריהס"כ בשלא התחיל לקבל חיובו נגד זה וכן מציאתה וכ"כ להגי' בירושל' כאן ריש ה"ה ריהס"כ אומר חולין כשלו שנ"ל בשלה וכמ"ש בנדרים פי"א ה"ד להדיא כן ותימה על מפרשי הירושל' שלא הגיהו ע"פ הכתוב בנדרים שם: לאחר מיתה · ירושל' יבמות פ"א ה"א סוטה פ"ב ה"ה קדושין פ"ג ה"ה: לאחר מיתה קדוש· ה"נ בירושל' ה"ה ע"ש ר' יוחנן ומוקי לה למתני' בשאינו מעלה לה מזונות ולא מע"ה וכתוס' כאן לרב ושמואל וכ"ה בנדרים פי"א ה"ד ובירושל' כאן מקשה ואין כל מה שיש לאשה משועבד לבעל לאכילת פירות רב שמואל בר רב יצחק אמר מעשה ידים כיניהון · ונלאו המפרשים בבאורו וכ' דס"פ דהמקשה סבור דגם לר' יוחנן פי' המותר היינו על ה' סלעים כמו לר"ל ע"כ מקשה דמ"מ יש לבעל שעבוד עליהן לפירות ויחול גם מחיים ההקדש ע"כ מתרץ דלר' יוחנן פי' המותר היינו ממעשי ידיה מה שלא הוציאתם למזונות דבחיי' הם שלה לגרכי' ואין לבעל בהם שעבוד כלל רק כשמתה ונותר זוכה הבעל מדין ירושה וז"ש מע"י ביניהון שהמותר הוא ממע"י עצמן שהם נדרשים בחיי' לגרכה כשאינו זנה ואינו נותן המע"כ:

דף נט ע"א

תקנו מזונות תחת מותר · ה"נ דעת ר"ל בירושל' ה"ה ועמש"ל נח: שמא העדיף · עי' ירושל' נדרים פי"א ה"ד: ע"ב ושחרור · עי' ירושל' יבמות רפ"ז ובש"ק שם ד"ה מתני' וגיטין פ"ד ה"ד ופסחים פ"ב ה"ב: טוחנת · ב"ר פנ"ב: לעשות בצמר · עי' ירושלמי פ"ו ה"א בפ"מ שרק בצמר ולא למלאכה אחרת וכ"ה להדיא בב"מ ירושל' פ"א ה"ה ועי' ירושל' כאן סוף ה"ו: נדרה שלא להניק · ירושלמי ה"ו כל הברייתא:

דף ס ע"א

שלשה חדשים · ה"נ בירושלמי ה"ו: שלשים יום · בירושל' איתא שלשה ימים שמואל כדעתיה דאמר הכים אנא לחייתא דילדין לי' ועש"ק ד"ה שמואל: יונק תינוק · ירושל' כאן ה"ו נדה פ"א ה"ד: פירוש לאחר כ"ד חודש · בירושל' ליתא לאחר כד"ח: יכול יהא חלב · ת"כ שמיני פרק ד': דם שע"ג ככר · ירושל' תרומות פ"ח סוף ה"א: שלשה ימים · בירושל' כאן ה"ו נדה פ"א ה"ד מסיק מעל"ע ומסיים בד"א שפירש מתוך בוריו כו' ומובא ברא"ש סי' י"ח: ע"ב דברי ר"מ רי"א · ה"נ בירושל' סוטה פ"ד ה"ג: א"ר נתן בר יוסף · שם ר' יונתן בן יוסף בתוספת' נדה: התיר ר' חנינא לשאת אחר ט"ו חדש · בירושל' שם עובד' קמיה ר' חנינא והורה כ"ד חדש והציון ירושלים מגי' שם כבכאן: ר"מ ור' יהודה הלכה · עי' ירושל' תרומות פ"ג ה"א ובסוף תרומות שביעית פ"ח ה"ז ערובין פ"ג ה"ה: רדהם בתרי' · בירושל' סוטה פ"ד ה"ג כה"ג בר' מנא שהורה בשמנה עשר חדש ולא כל ההוא יומא ועי' ציון ירושלים · ואפשר דהתם ל"ה למהדר עובדא: מת מותר · בירושל' סוטה שם פסק דאסור: ולא בן חברתה · עי' ירושל' כאן ה"ו:

דף סא ע"א

עולה עמו · עמש"ל מח: לחיים נתנה · ב"ר פ"כ ועמש"ל שם: לא הכניסה לו ממש · בירושל' ה"ו ע"ש רב שמואל בר רב יצחק: ומרחצת · בירושל' אבעי' הא משום שהיא חייבת או משום בא"ח שמושים כאלה בשפחה כו' ע"ש ועי' ירושל' רפ"א: שפי ליי' מכל מילא · עי' מכלתא משפטים פ"ב שלא

ישנה מאכלו ומשקהו וששו מצלו: תוס' ד"ה מחלפא נראה דהיו רגילין לטבול · ומפי' הרא"בד לת"כ ויקרא דבורה דחובה פרק יד משמע דגם שלא טבילה קילי ימי לבון מימי נדותה מלי הת"כ דקרי להו ימי קולו: ע"ב בפשתים לא · ה"נ בירושל' כאן ה"ו ועי' פ"ו ה"א בפ"מ ובירושל' ב"מ פ"א ה"ה דמבואר דשולל גם כל המלאכות זולת בצמר: המיילין בכל יום · ב"ר פע"ו: גמרי מיולדת נקבה · ה"נ בירושל' ה"ז ועי' ירושל' פ"ז ה"א: מנדה · ירושל' ה"ז: כמה דבעי · ירושל' שם:

דף סב ע"א

אמר רב הדם כאן · ה"נ בירושל' ה"ז ודעת ר' יוחנן כאן הוא ע"ש רשב"ג א"ר יוחנן: בני פרקי · הוא כדעת ר' ירמיה בירושל' לדון ת"ח כטיילין ע"ש סוף ה"ז: ר' אבהו הוה קאי · לפי' הפ"מ הוא כה"ג העובדא בירושל' כלה פ"א ה"ז: מה אנית לעת זקנה · ירושל' שם: והתני הפועלים א' בשבת · בירושל' ה"ז מקשה ממתני' גופה דתני רישא הפועלים שבת א' ומשני דזה קאי איוצאין שלא ברשות דלתלמידים ל' יום ולדידהו שבת א': ע"ב והא ששה חדשים קאמר · כה"ג מקשה בירושל' ה"ח במורדת ומתרץ כהכא: אר"י אמר שמואל מערב שבת · בירושל' סו' ה"ז דמ"ש אוכלת עמו מע"ש נלמד עונת ת"ח: וכל בי שמשי הוה אתי לביתי' · בירושל' בכורים פ"ג ה"ג משמע שלא הי' ביתו אצל חמיו ר' ינאי כ"א הוה רגיל למיתי ולמחמי לאפוי דחמוסי: רבי אתי משפטי' בן אביטל · נ"ע דבב"ר פל"ב איתא בשם מגלת יוחסין ר' חייא אתי משפטי' בן אביטל וכ"ה בירושל' תענית פ"ד ה"ב ועי' בבלי שבת נו ע"א רבי דאתי מדוד ועי' ירושל' כתובות פי"ב ה"ג כלאים פ"ט ה"ג וכיפ"מ שם שכ' ע"פ הירושל' הנ"ל דרבי דאתי מדוד הוא מצד האם והגה' הרש"ש העיר בזה דר' מהלל הוא מצד האב אבל עדין י"ל דגם הלל דהוא מדוד הוא מצד האם אבל הסתירה מב"ר וירושל' תענית להכא לא אדע דרך ישוב וצ"ע: בת חכינאי · בויק"ר פכ"א בת חנינא ע"ש:

דף סג ע"א

המורדת · ב"ר פנ"ב: ואפי' נדה · בירושל' כאן ה"ח ובקדושין פ"א ה"ב מוקי לה במרדה קודם עת נדתה: אינו דומה · ה"נ בירושל' ה"ח: תוס' ד"ה פוחתין בירושל' · כאן ה"ח ועי' הגה' הב"ח שתמה הא הירושל' קאי למ"ד מורד' ממלאכה ובאמת יש לחזק עוד הקושיא דבעל המאמר הוא רב"ח דס"ל כאן להדיא ממלאכה ועוד יש לתמוה הא גם בירושל' מפריך הא טעמא ומסיק משום דנערו של איש יותר וכבכאן ועש"ק ומה"פ ד"ה היא: ע"ב רבותינו חזרו ונמנו · ה"נ בירושל' ה"ח: נדה בת חשמים · עי' רא"ש סי' ל"ג בשם הירושל' ועש"ק: הפסידה כלאותי' · בירושל' ה"ח בשם ר' ישמעאל בר' יוסי לא הפסידה ובשם ריב"ל דהפסידה:

דף סד ע"א

אמר שמואל כותבין אגרת מרד · ה"נ בירושל' ה"ח ע"ש ר"ז אמר שמואל: מיתיבי · ה"נ מקשה בירושל' שם: כאן לחלוץ כאן ליבם · להפ"מ משני גם בירושל' כן ר"י בר' בון וכן הגי' בש"ק ד"ה אפי' ע"ש: ול"ק כאן כמשנה ראשונה · ה"נ משני בירושל' ה"ח: מצות יבום קודמת. עמ"ש יבמות ל"ט ע"ב: ע"ב מה בין מורד למורדת · עי' ירושל' ריש ה"ח דמתחלה אמר כנגד ז' מלאכות כמובא בתוס' שני ואח"כ מסיק מפני נערו מרובה וכ"ה בב"ר פנ"ב: צא מהן שלים · ה"נ בירושל' ערובין פ"ח ה"ב וע"ש בש"ק ומה"פ ובפאה פ"ח ה"ח ע"ש ר"ה: לש"ד אכילה ממש · ה"נ פלוגתא בירושל' בפי"א ובסוף ה"ז כמ"ד תשמיש: ארבע סעודות · מכלת' בשלח ויסע פ"ה:

דף סה ע"א

אין פוסקין יינות · איכ"ר פ"א ובירושל' כאן הי"א ומטעם זנות יין ותירוש: בכלתו של נקדימון · באיכ"ר פ"א ובירושל' שם במרת' בת בייתוס ובפס"ר פכ"ט בבתו של נקדימון: סאתים יין · בירושל' שם בכל יום: לציקי קדרה · בירושל' כחד תי' מפני דמניקה היתה שטוב להנקה שמרבה חלב ור' אבהו בשם ר' יוחנן מפני לתבשילה וכ"ה באיכ"ר שם והכא לא מצי לשנויי דמניקה היתה דהכא תני שומרת יבם היתה ולא היה לה ולד: כך תפסקו לבנותיכם · בירושל' איתא דדרך קללה אמרה כן שהיה מעט בעיני': ולא ענו אחרי' אמן · שם איתא שענינו אמן והוא לשיטתם שלא היתה שומרת יבם: משום ר' נתן אמרו אין נותנין · עי' ירושל' הי"א: ע"ב מותר מזונות לבעל · בירושל' פי"ו וברי"ש הי"א ע"ש ר' יוחנן והכא ברייתא היא: מותר בלאות אלמנה · בירושל' הוא ע"ש ר' יוחנן ויתכן דמשום זה קרא ר' יוחנן שמו על הברייתא בשביל הסוף כלומר הא דתני' מותר כו' הדא דתימר בא"א כו': ר"נ אמר אוכלת ממש · בירושל' היא פלוגתא דרב ור' יוחנן דרב אמר ל' נקי ור' יוחנן אמר אכילה ממש · ומסיק ע"ד דרב אוכלת מצלה וע"ד דר"י אוכלת מצלו והוא לגי' הק"ע והפ"מ מפרש כגי' הכתובה בהפך ע"ש: אבל זן קטני קטנים · עי' ירושל' פ"ד ה"ח גיטין פ"ה ה"ג ועמש"ל מט: ומוסיפין לה על מזונותיה · ירושלמי פ"ד הלכה ח כאן פי"א: אריב"ל מוסיפין לה יין · ה"כ על שמו בירושל' הי"א: מציאת האשה · עי' ירושל' ב"מ פ"א ה"ה טעמא שלא תהא מברחת מבעלה ותאמר מציאה מצאתי ועי' ירושל' רפ"ה משכנסה זוכה במציאתה ובמע"י ועי' כאן ה"א דפליגי ר' יוחנן ור"א ת"ח במחלוקת ות"ח דברי הכל ובעי למימר תסתיים דר"ל הוא דאמר במחלוקת מדמפרש למתני' דהמקדיש מע"י אשתו במעלה לה מזונות כו' ולריהס"כ אין מגיע לו מותר ולא מציאתה ועמש"ל נח: דנראה דהיינו לענין סילוק ולא דמי למע"י כמשמעות המתני': זכאי במציאתה · עי' בירושל' לקמן פי"ג ה"ב גיטין פ"ו ה"ד: יתר עליו הבעל · ירושלמי לעיל פ"ד ה"ו: תוס' ד"ה וירושתה · וכ"מ בירושל' ה"א דמוקי למתני' כר"מ ודאמר זכתה האשה זכה בעלה וקמ"ל דאין לו אלא אכילת פירות ותפס גם בירושל' למגות רבותא: תוס' ד"ה ה"ג וכן גרים בירושל' · היינו במשנה שבירושל' ויתכן דמפרשי מ"ש בסוף הסל' בשם ר' בון בר כהנא דלא מתסר לה הוא טעם לת"ק דבושתה ופגמה שלה שאין לבעל נזק שלא התסיר ממנה וכפי' הק"ע והפ"מ פי' דקאי אריב"א: תני תנא קמי' דרבא · אפשר דהיינו במחלוקת דאיתא בירושל' ה"א דר"ל ס"ל דר"מ ות"ק פליגי בהעדפה אי שייך לבעל ע"כ מוקי פלוגת' דר"מ וריהס"כ בזה כיון דמצינו פלוגת' בזה בלא"ה ור' יוחנן לטעמיה דמוקי לה בהעדפה ע"י הדחק ע"כ לא בעי לחדש פלוגתא בזה ועמש"ל נח: בירושל' באופן אחר:

דף סו ע"א

אבל בבגדו פטור · עי' ירושל' ב"ק פ"ח ה"ו ומ"ש בב"ק לא: ולך אי אפשי ליתן · עי' ברא"ש סי' ג' מ"ש בשם הירושל' דה"ב ועש"ק ד"ה פוסק ועתוס' לק' קט· ד"ה תשב שהקשו קושית הירושל' כאן ומתרלים ע"פ הירושל' דפ' אע"פ ה"א דבנשואין שניה ל"א דנקיט באמירה ומוקי מתני' דהפוסק שם בנשואין שניים וצ"ל דכאן עדיפא מאני הירושל' שפסק ע"מ לכנוס להראשון אבל שם כפי"ג ליכא לשנויי הכי דהא רוצה לכנוס · והנה בירושל' שם ה"ה מוקי למתני' דשם כריבר"י דפליגי בפסקה לעצמה ואביה במעמדה וע"ז קאי בד"א בגדולה אבל בקטנה כופין וזה אפשר בכונת הירושל' כאן ה"ב דלא תקשה ממתני' דהתם דאמרי' דכפסק האב ל"א תשב כו' דהא שהיוב עליו ולא עלי' דשאני שכא שלא בא לכלל נשואין ודחי דכופין דלקמן פי"ג הוא ליתן גט אבל לעולם גם האב פטור ופי' זה הוא דלא כהק"ע ופ"מ ואכמ"ל: תוס' ד"ה פוחת חומש ובירושל' · כאן ה"ג: ע"ב בבתו של נקדימון · איכ"ר פ"א ספ"ר פכ"ט ובירושל' ספ"ה מרתא בת שמעון בן גוריון: ארבע מאות · בירושל' בחמש מאות וכ"ה באיכ"ר · ובספ"ר כ"ה ליט' כסף · והם חמש מאות דינרין: לבו ביום · בירושל' לכל יום: וענו אחרי' אמן · עי' תוס' ובירושל' מבואר בעובד' דהכא שהיתה שומרת יבם ועכ"ז ענו אחרי' אמן ושם גבי פסיקת יין להירושל' והמדרש לא היתה שומרת יבם כמש"ל שם: כר' יוחנן בן זכאי · באיכ"ר ע"ש ר' אלעזר ובספרי כלכים ס"ה כבכאן ומספ"ר פכ"ט ע"ש ר' לדוק וכ"ה בירושל' ספ"ה ושם איתא זאת על מרת' בת בייתוס ועל זו איתא שם שראוה קשורה בזנב הסוס: שהיתה מלקטת שעורים · שם ועוד בשהש"ר פ"א אדר"נ פי"ז מכלתא יתרו בחדש פ"א:

דף סז ע"א

לפום גמלא שיחנא · ב"ר פי"ט אג"ש פ"ז: אר"א בר' לדוק · עמש"ל סו: והרי הוא כשויו · ה"נ בירושל' ה"ג ע"ש מ"ד שבכאן רק שם הוא במעון במקום במן: בשמים כו' ה"ה בכספים · בירושל' ה"ד עשו הניית בשמים כהניית כספים ועי' ק"ע ופ"מ ולא ידענא למה לא פירשו דקאי אבשמים שהכניסה לסחורה ובבכאן וכ"מ לקמן פ' מי שהיה נשוי ה"ג דארשב"ג א"ר יונתן שנהגו בערביא שהיא גובה מן הבושם ומן הגמלים · והוא כלק' גמליא דערביא וה"נ בושם הוי לסחורה וה"נ כאן בירושל' לענין תוספה שלים ומ"ש אח"כ בירושל' עשו הניית פ"ו כהניית כספים נ' דל"ל תניית פ"ו כתניית כספים וכפי' הפ"מ שאם התנו ביניהם שאם לא תלד לו בנים לזמן כך וכך הוי תנאי ממון וקיים: אם יש בנים · בירושל' ה"ה פליגי ר' חנינא ור' יוסי אם מחויבין הגבאים ללות אם אין בכים ועש"ק ד"ה כהדא: תוס' ד"ה גמלים · עי' ירושל' פי"י ה"ג משמע שם כפי' התוס' ותימה שלא הביאוהו לסעד: ע"ב פ"א לא מצא עבד · בירושל' פאה פ"ח ה"ז ליתא לכן סיומא: א' מלפורי · בירושל' שם ליטרא בשר לפרין והוא כדמשני ר"ה כאן משל עופות ועל העני לא הוזכר שם שהיה מלפורי: בבשר שמן · בירושל' פאה שם ה"ח ושקלים פ"ה ה"ד בקש העני מר' נחמיה תרנגולת וא"ל הילך טומיתא [פס מטבע] וזיל זבין קופר ואכיל ומית ור' נחמיה הוא שם נחמיה איש שיחין: נותנין לו לשום הלואה · עי' ירושל' פאה ושקלים שם עובדא דר' יונה עם א' שירד מנכסיו: ד"ת כלב"א · עמ"ש ברכות לא: אמר מפנק כולי האי · כה"ג בירושל' עובדא דשמואל שסלמו אביו לחלק לנדקה ושם גם העובד' דבוא ונחזיק טובה לרמאין הוא בשמואל ואביו וע"כ לחלק כמ"ש התוס' שח' ד"ה בטלי:

דף סח ע"א

המסמא את עינו · ירושל' שם: ישתמש בכלי כסף · שם ה"ז ועי' גליון הש"ס שם בשם הגר"א לכוין עם מ"ש כאן: יתומה בהשיאתה · ירושל' לעיל פ"ד הי"ב: עני בדעת · ה"נ מפרש בירושל' ה"ו דברי חכמים: ל"ש השיאה · בירושל' שם משמע דמפרש דוקא השיאה ועי' מה"פ ד"ה כיני: א"ל לרבי לדבריך · ה"נ בירושל' שם: במה שהייתה · שם: ע"ב הבנות בין בגרו · עמש"ל נג· דבירושל' פ"ד הי"ב פליגי אמוראי רב חסדא ור' חייא בפלוגתא דר' ורשב"א והברייתא לא הוזכר שם עוד יש שינוי דהכא לרשב"א דס"ל אבדו פרנסתן גם בבגרה לחוד אבדו ושם רב חסדא דס"ל כרשב"א לא קאמר כ"א בנשאו ולא בבגרו: הא גדולה ויתרה · ה"נ מקשה בירושל' שם ומשני שאני התם דנטלה מקלת משא"כ בלא נטלה כלום: פרנסה טרפ' ממשעבדי · בירושל' כאן ה"ו ובגיטין פ"ה ה"ג פלוגתא דר' יוחנן ור' חנינא ובלקמן בבבלי סט · ועי' ירושלמי רפ"י: פרנסה גבי' ממטלטלין · עי' ירושל' כאן ה"ו וגיטין שם עובדא דר' יסא: דברי רבי · ירושל' כאן ה"ח יבמות פט"ו ה"ג:

דף סט ע"א

תלה ליה רב לרבי · בירושל' גיטין פ"ה ה"ג איתא דשלח לר' חייא ושם משמע דמכרו פשיט' ליה ובשעבדו מבעי' ליה: האחין ששעבדו · בירושל' שם בהשאלה פי' סתם ובהפשיטות פירש בין בשעבד האב בין בשעבד הבן ודחי שם ר' אבא ואמר לית כאן שעבד האב דגם לפרנסה אין מוציאין ועי' מה"פ שם ד"ה רב: א"ר חנינא גדולה מזו · ה"נ בירושל' ה"ו: רווח בית' מהני נכסי · ה"נ משמע בירושלמי טעמא דר' יוחנן: מברי' דרב שמא כו' זבורית · עי' ירושל' גיטין פ"ה ה"ג לפי' הפ"מ שם ועמש"ל מ"ט ע"ב בגליון הירושל' באופן אחר: ע"ב מן הנשואין הרשות בידה · וכן אמר בירושל' ה"ז לפרש למתני' בפסק מן הארוסין כו': אילפא תלא נפשי' · ה"נ בירושל' כאן · ובקדושין פ"א ה"א איתא עוד כמה שאלות ששאלוהו והמציא מקורם ממתני': נותנין להם סלע · בירושל' כאן ה"ז מסיים ולמזון האשה והבנות בין אמר תנו ובין אמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל וטעמא משום דבנים שאני דיש להם זכי' בנכסים מטעם ירושה ויש גורסין נותנין להם סלע משום דהם בע"ת ואין בכחו לגרע זכותם: יירשו אחרים תחתיהן · בירושל' ה"ז מקשה ע"ז הא לי' ירושה ל"מ למי שא"ר ליורשו ומשני יטלון תנני' ולאו דוקא לי' ירושה:

דף ע ע"א

מקחן מקח · ירושל' מע"ש פ"ד ה"ג ערובין פ"ו ה"ז גיטין פ"ו ה"ט ועש"ק ופ"מ שם ובש"ק ה"ה שם ד"ה הפעוטות: בישראל יום א' · במשנה שבירושל' ה"ב חדש א' גם בסיפא ועי' תוספות וכיון דמשועבד לה ה"נ מקשה בירושלמי הלכה א' ומשני כמאן דאמר מזונות לאשה אינו ד"ת ועש"ק שם שהקשה מקונם שאני עושה לפיך כדמקשה הכא דהא גם מע"י הוי דרבנן ותירצו דחוק גם דב"י כמה"פ התוהים ואכמ"ל ובענ"ד נ' ליישב עפמ"ש הש"ך ביו"ד סי' רל"ד בשם כמה פוסקים דקונם שאני עושה לפיך הו"ל דבר שבא"ב ממש ואין חל הנדר מה"ת רק מדרבנן ואם כן ל"ק קו' הגמ' מקונם שאני עושה דהתם הוי נדר דרבנן מהני שעבוד דרבנן להפקיעו משא"כ במדיר הכאה דהו"ל נדר ד"ת ל"מ דרבנן להפקיעו והגמ' דמקשה כן הוא לשיטת הבבלי גט' דמוקי למתני' קונם שאני עושה באומרת יקדשו ידי לעושיהם וא"כ הו"ל נדר

מס"ת

מה"ת ושפיר קשי' לי' דחזינן דגם דרבנן מועיל לעקור ד"ת אבל בירושלמי לא מצינו אוקימתא זו באומרת יקדשו ידי ע"כ הו"ל נדר דרבנן ול"ק מהא דשעבוד דרבנן מפקיעו וה"ה פירוש' בפשיטות וער"ן מ"ש בישוב ד' הרמב"ם שלא הביא אוקימתת הגמ' באומר לא מע"י וע"ש דבריו ג"כ יש ליישב הירושלמי הנ"ל כמובן ועמ"ש בס' קול אריה הנדפס דט"ז ואכמ"ל: תוס' ד"ה המדיר · עי' רש"א וכש"ק ר"פ ובירושלמי שם משמע כדברי התוס' שהדירה מנכסיו ולא מגופו: תוס' ד"ה יוצא מירושלמי · כאן פי"א ה"ז יבמות פ"ט ה"ד גיטין פ"ט ה"ט ועמ"ש בב"ב מח: ע"ב יכולה אשה שתאמר · עי' ירושלמי פי"א ה"א דאיתא שאין שומעין לה ועמש"ל נח: ומ"ש עד ל' יום · בירושלמי ה"א הטעם שמא ימלא פתח לנדרו וכלק' עא: מי שהיה מושלך לנזור · ירושלמי יבמות פט"ו ה"ו: כל המכבה אינו מפסיד · ירושלמי פ' כל כתבי ה"ו ונדרים פ"ד ה"ט: הכי הוא דהוו · עי' ירושלמי שם ועי' כאן ה"א דמקשה למה לא יעשה כן עם אשתו המודרת ומשני שהיא אינה תפלה בכך:

דף עא ע"א וכהנת אתא לאשמעינן · עי' ירושלמי ה"א ופי' המפרשים דחוק והנו"י הגי' ולא הביא פירושם ודחויים כ"א הני' בענ"ד לנאור בלא הגה"ם וז"ל א"ר יוסי בכהנת פליגין ותני פליג בסוף ג' דברי ר"מ [פי' דבתוס' רפ"ז איתא בכהנת ג' חדשים דר"מ וס"ל לר' יוסי דג' מחלוקת כדבר לת"ק כהנת כישראלית ולר"מ ג' חדשים היינו סוף ג' ולר' יהודה סוף שנים שהוא תחלת שלש] א"ל ר' מנא כן דלא תניתא פליגא את עביד פליגא [פי' שאתה מרבה במחלוק' מה שאין מבואר די"ל דבכהנת ל"פ כלל וגם לת"ק שדין כן דהוא ר"מ ור' יהודה דאמר שלשה יוצאת בכהנת הוא סוף שלשה ג"כ כר"מ ורק בישראל פליגי דלת"ק ור"מ ל' יום ולר"י שנים היינו סוף שנים ורק זאת צריך לתקן בירושלמי בדברי ר' יוסי האמורה שם מ"ש בסוף שנים צ"ל בתחלת שנים בין לת"ק בין לר' יהודה דלדידיה לפי' בישראלי' כ"א בכהנת ומשום דבכהנת לדידיה ע"כ לפרש שלש תחלת שלש דאי סוף שלש היינו ר"מ דתוספתא והוא ס"ל דפליגי וע"כ בישראל שנים ג"כ היינו תחלת שנים· ובדברי ר' מנא צ"ל בדברי ר' יהודה סוף שנים דזה עיקר פלוגתא בין ת"ק ור"י דלת"ק תחלת שנים ולר"י סוף שנים ובכהנת ל"פ כלל ועפ"ז יש לקיים נוסחת הישנה בתוספת' דליתא בדברי ר' יהודה דין כהנת משום דבזו לא פליג וסמך עצמו אדברי ר"מ רק בישראל במה דפליג הזכיר ובזה א"ש מאי דקאמר הכא אתא לאשמעינן ולא אמר דפליגי רק בזה מבונה הבבלי דמשמע דגם בישראל ל"פ דלא כבירושלמי: אבל בשתים · בירושלמי ה"א נתחלפו המ"ד זה בזה ושם את"ת שלשים ואת"ת עד שלשים מ"ד שלשים מסייע לרב מ"ד עד שלשים מסייע לשמואל וסק"ע מהפך מ"ד שלשים מסייע לשמואל כו' ע"ש: שנדרה היא · ה"נ מוקי בירושלמי ה"ב מחמת קושי' אחרת ויש אדם מדיר את חברו: ר"מ ור' יהודה אומרים היא נתנה · בירושלמי נדרים סוף מס' איתא כאמור פה איפוך: וסבר ר' יוסי היא נתנה · לפי' הק"ע הכ"ג מיירי הך דקישוט דאדרה איהו וכגון דתלי בתשמיש והנו"י השיג עליו מהירושלמי נדרים פי"א ה"א שנקרא דברים שבינו לבינה ומפר ע"כ גורס הנו"י שנ"ל כיני מתני' בעניות שלא נתנה קנבה · ובענ"ד נ' לקיים הגי' בכתובה שלא נתן קנבה ומשום דלהירושלמי ס"ל לר' יוסי היא נתנה אצבע ע"כ לא יתכן לפרש בנדרה היא דאמאי יוציא ויתן כתובה: אם ארחן · עי' ספרי מטות קנח פלוגתא דר' יאשי' ור' יונתן ופי' המפרשים דהוא פלוגתא דר' יוסי ורבנן הכא: א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש · בירושלמי נדרים פי"א ה"א מפרש דגם לר' יוסי מפר משום דברים שבינו לבינה ולק"מ קו' הגמ' הק דלהירושלמי ס"ל לר' יוסי היא נתנה אצבע כנ"ל: ע"ב שלא מצינו שועל שמת · ה"נ בירושלמי ה"ג לענין אחר: כופה ומשמשתו · ירושלמי נדרים פי"א ה"א: יב"ח · לפי' הפ"מ בירושלמי ה"ג הוא דעת ר"ה ועולא כר' ישמעאל ס"ל דאפי' לעשר שנים: רגל · כ"ה ג"כ בירושלמי ע"ש נתן כר' הושעי' א"ר יוחנן: שלשה יוציא ויתן כתובה · במשנה שבירושלמי איתא שנים יוציא וא"כ ל"ק דיוק הגמ' מרישא לסיפא מחלק גם בירושלמי בין רדופה לאינה רדופה מחמת הברייתא דתני בה שלשה חדשים ע"ש: כאן ברדופה · ה"נ בירושלמי כאן ה"ד פסחים פ"ח ה"א:

דף עב ע"א למחר היא מתה · בירושלמי ה"ה למחר מתה מוטל לפני' ועי' רא"ש ובמה"פ ד"ה כולהון: רמ"א · בירושלמי שם משום כ"ע רבו: דספד יספדוני · קה"ר פ"ז תוספתא מגילה פ"ג ירושלמי כאן ה"ה: משום ב"א פרוצים · כה"ג בירושלמי משום ש"ר: דברים של קלון · בירושלמי מה שאמרתי לך ביחיד: שתמלא ונופלת · בירושלמי תמן אמרין כמעשה ער ורבנן דהכא אמרין דברים של בטלה: שלא תשאל · ה"נ בירושלמי ה"ה: מנין לנדה שסופרת · ת"כ מצורע זבים פרק ט': פלוני כהן תקן · ה"נ בירושלמי ה"ו וכולהון בעדים: בעון נדרים · ויק"ר פט"ז שוח"ט נב דב"ר פ"ו קה"ר פ"ה ירושלמי שבת פ"ב ה"ו כאן ה"ו: ר"נ אמר מהכא לצאת · בירושלמי שם הוא כן בהברייתא: אין אדם דר · עי' ירושלמי דמאי פ"ב ה"ב: ותנא דבי ר' ישמעאל · במד"ר פ"ט ספרי נשא י"א ע"ש ר"א: ע"ב א"ר יוחנן קלתה · ה"נ בירושלמי ה"ו ע"ש ר' יוחנן: ואלא בחצר · ה"נ בירושלמי אבל במבוי י"ב משום דאשה פרוע ויש חצר שהוא כמבוי שהרבים בוקעים בו ע"ש ושם מוכח דקאי אגוונא דקלתה ולא כפי' התוס' ועש"ק ד"ה לחצר: במקללת יולידיו · ה"נ בירושלמי לפי' הק"ע ופ"מ: אמר שמואל במדברת · עי' ירושלמי ה"ו לפי' הק"ע ופ"מ שמואל כדעתו כאן: במתנית' תנא · בירושלמי ע"ש רב: אר"י משום ר"ש בן יהוצדק באלו נדרים · ירושלמי כאן ה"ז קדושין פ"ב ה"ד ומסיק שם דכשאמר ע"מ שאין לך כל נדר אפי' לא נדרה אלא מחרוזין כו' ומשמע דמפרש דקאי ארישא: צריכה הימנו גט · בירושלמי ה"ז וקדושין פ"ב ה"ד פלוגתא בזה ע"ש אית תני תני וטעם מ"ד דצריכה גט הוא שמא תלך לחכם ויתיר ונמצאו הקדושין קיימים והוא דלא כדי' התוס' לקמן ע"ד ע"ב ד"ה חכם דלאחר ידיעת הבעל ל"מ התרת חכם ועי' מה"פ כאן ד"ה לפום ודעת ר' יוחנן מפורש בירושלמי דצריכה גט ובקדושין שם מסיים אפי' בקדשה על תנאי וכנסה ע"ת וכאן איתא וכנסה סתם ועש"ק כאן ד"ה אבל ועתו' לק' עג · ד"ה אלא שכתב לרב דאפילו קדשה ע"ת וכנסה ע"ת צריכה הימנו גט:

דף עג ע"א שאין אדם עושה בב"ז · עי' ירושלמי יבמות פי"ג ה"א: מאי לאו בקדשה על תנאי · עי' תוס' לעיל עב ע"ב ד"ה ע"מ שכ' דה"ה לרב בקדשה סתם וכנסה סתם דאין לה כתובה ונקט קדשה ע"ת משום רבותא דגט · ובירושלמי כאן ה"ז קדושין פ"ב ה"ד איתא ע"ש רשב"ל דמוקי למתני' בקדשה ע"ת וכנסה סתם ומפרש בהדיא אבל קדשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה ועש"ק כאן ד"ה אבל: ע"ב בטעות אשה א' כעין שתי נשים · בירושלמי ה"ז וקדושין פ"ב ה"ד מבעי' לי' לרשב"ל דמוקי מתני' בקדשה ע"ת וכנסה סתם קדשה סתם וגרשה מן האירוסין מה אמר בה ר"ל ופשיט ממתני' היו בה מומין כו' ע"ש ונ' שצ"ל קדשה ע"ת וגרשה מן האירוסין וקדשה סתם וכנסה סתם והיינו כעין שתי נשים שבכאן ופשיט ממתני' דהיו בה מומין כו' דע"כ מיירי בכה"ג דאלו קדשה סתם וכנסה סתם הלא יש לה כתובה לר"ל כנ"ל וע"כ לומר דקדשה ע"ת ואי דלא גרשה א"כ אפי' מומין שבגלוי אין לומר דראה ונפייס דהא סתנה וע"כ בגרשה ע"כ אמרי' שבפעם השני שקדשה סתם ידע ונתפייס ומש"ם ומור דבתרה הוא מסקנא דמלתא דפשיט מסיפא נכנסה לרשות הבעל דהו"ל כנסה וכשיבוא ראיה אין לה כתובה ופליג דר"ל דאמר יש לה כתובה וע"כ לר"ל מתני' בכה"ג שקדשה ע"ת וגרשה וכנסה וכנ"ל ודאי דלעולם בקדשה וכנסה סתם והך דר"ל מיירי בבעל ומתני' איירי בשלא בעל: מודים חכמים לר"א · ירושלמי יבמות פי"ג ה"ו:

דף עד ע"א חליצה מוטעת · עמ"ש יבמות קי' מהירו' דס"פ מצות חליצה: הא נתפסה מותרת · במד"ר פ"ט ירושלמי סוטה פ"ד ה"ד: שאפי' בנה מורכב · עי' ירושלמי יבמות פ"א ה"ב פי"ג ה"א: ע"ב הלכה אבל חכם · ה"נ בירושלמי כאן ה"ז קדושין פ"ב ה"ד ומקשה שם מברייתא אחריתי דתני אינה מקודשת ומשני כהנא דכ"א היא: חכם עוקר הנדר מעיקרו · ירושלמי שם ובנדרים פ"ו ה"ד וגיטין פ"ד ה"ז נזיר פ"ד ה"ד: שידעו בו רבים · דאין לו התרה כבבלי נדרים וירושלמי שם פ"ה ה"ד: תוס' ד"ה ממאנת · דר' ישמעאל איירי נמי בקדושי קטנות · עי' ירושלמי יבמות פ"א ה"ב ופי"ג ה"א ועמ"ש יבמות ב: וי"ב ע"ב: תוס' ד"ה חכם ודוקא קודם ידיעת הבעל · בירושלמי ה"ז וקדושין פ"ב ה"ד מוכח דס"ל דגם אחר ידיעת הבעל מועיל התרת חכם:

דף עה ע"א ימים שנים רבים שלשה · ת"כ מצורע זבים פרק ה' תנחומא מצורע: עשרה עדה כו' · בב"ר פנ"א וירושלמי ברכות פ"ז ה"ב וסנהדרין פ"א ה"ד יליף תוך תוך מקרא ויבאו ב"י בתוך הבאים ומסיק דבני ישראל ב"י דרים דבתוך הבאים קאי על רבים הבאים זולתם ובסנהדרין פ"ג ה"ה איתא ג"ש עדה עדה ובשביעית פ"ד ה"ב ג"ש מתוך ועמ"ש ברכות כא: הוסיפו עליהן זיעה וטומאה · עי' ירושלמי כאן ה"ז קדושין פ"ב ה"ד: היו בה מומין · ירושלמי כאן פ"א ה"ו קדושין פ"ב ה"ד ב"מ פ"ז ה"א: תוס' ד"ה ותנ"א כ' לר"י ירושלמי ה"ת דשם מוכח דס"ל לר"מ דלא אמרי' ראה ונתפייס ועי' פ"מ שם וכנו"י: ע"ב אתאן לר"ג דאמר נאמנת · ה"נ מקשה בירושלמי פ"א ה"ו לפי' הפ"מ ולהק"ע מקשה שם מרישא דר' יהושע היא ומשני שני היא מומין שדרכן להולד וכו' הפ"מ דהכא שמא ושמא הוא ולהק"ע משני שדרכן להולד ואין שייך חזקת הגוף · וקשה דהכא בירושלמי סוף ה"ז מוקי למתני' בשאין דרכן להולד אבל דרכן להולד אפי' משנכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראי' ולומר התנית עמו · והגיהו הק"ע והפ"מ והנו"י ע"ש ולגי' הק"ע ופ"מ עכ"פ מוקי למתני' באין דרכן להולד וקשיא מהך דפ"א ה"ו דמוקי לה בדרכן להולד ונ' בענ"ד כפי' הירושלמי וכגירס' הכתובה עפמ"ש בתוספת' פ"ז מודים חכמים לר"מ במומין שדרכן להולד שאע"פ שנכנסה לרשות הבעל האב צריך להביא ראי' · אלמא חזינן הפי' שדרכן להולד היינו שיולדו עמה וא"כ נ' דזהו דמסיק בירושלמי כאן הך תוספתא דמתני' מיירי באין דרכן להולד עמה אבל דרכן להולד אע"פ שנכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראיה [היינו האב] ולומר התנית עמו והיינו ראה ונפייס כלק' עו ופשוט ושם בפ"א ה"ו יתכן ג"כ דס"פ דמוקי לה בדרכן להולד עמה וטענתה בזה שהיא אומרת שידע ונתפייס והוא אומר שלא ידע דבזה אין שייך פלוגתא ר"ג ור' יהושע ורבי יוסי דהם זאת דחזינן דרבנן מדמין מומין לבתולין וכמו בתולין אין שייך לומר שיולד עמה התסרון בתולים ה"נ במומין אף שנתהוו אח"כ וע"כ ר"ג היא: אם בהרת קדמה ת"כ תזריע פ"ב · ומ"ש ברש"י בשם הת"כ דשם איתא ר"י קיהה וטיהר · לפנינו ליתא שם כן אלא ר' יהושע אומר כהה ועתו' סנהדרין פז: ד"ה ר"י:

דף עו ע"א מודה ר"מ · בתוספת' פ"ז אית' מודים חכמים לר"מ ועי' תוס': הראוין לבוא עמה · בתוספת' שם בדרכן להולד ועמש"ל עה: בבאור הירושלמי לפ"ז: המחליף פרה בחמור · ה"נ בירושלמי קדושין פ"א ה"ו וב"מ פ"ד ה"א: ע"ב כלה בבית אביה · עי' ירושלמי קדושין שם לגי' הק"ע מסייע לשמואל מכלה בבית אביה ולקדושין: כלה בבית חמי' · בירושלמי שם לגי' הק"ע מקשה מזה לשמואל ע"ש וכן פי' הנו"י ותימה שלא הזכיר לה ק"ע: לא תליתו להו · עי' רש"י והרא"ש סי' ע"ז בשם הרי"ף מפרש דלא כרש"י ולפי הנו"י ס"ל לר"ז בירושלמי כפרש"י אליבא דשמואל כאן:

דף עז ע"א חייא בר רב תני היו · בירושלמי ה"ח רב תני היו: אלא למ"ד היו מה לי גדולים · ה"נ מקשה שם בירושלמי וע"ז מתרץ שם רשב"ג כר"מ דיכולה לומר סבורה הייתי כו' כבמתני' לק' בשם ר"מ וכדמתני הכא: כגון נשמית · ה"נ מייתי בירושלמי הך ברייתא ועי' נו"י שפי' דבירושלמי הוקשה לו אי נימא דרשב"ג כר"מ ס"ל והרישא ואלו שכופין כו' בין שהיו כו' היא כרשב"ג א"כ איך נאמר דס"ל כר"מ דהא ר"מ פליג עלי' במתני' · ע"כ מייתי הך ברייתא' דרשב"ג מומין אחרים קאמר והאי מתני' ואלו שכופין כו' רבנן ושפיר בא ר"מ אח"כ לאפלוגי: הלכה כרשב"ג · ה"נ בירושלמי: חוץ מערב ולידון · ה"נ בירושלמי ב"ב פ"י ה"ח וסנהדרין פ"ג הי"ב ועמ"ש סנהדרין לא: אר"מ אע"פ שהתנה · עי' ירושלמי כאן ה"ח ובב"ב פ"ב ה"ג: ריח הפה · עי' ירושלמי גיטין פ"ט ה"ט: המקמץ זה מקבץ · ה"נ בירושלמי ה"ט [ושם ליתא כלבים] ומכריע שם כהאי מ"ד דלא כהי"א זה בורסי מדתני במתני' והבורסי ואינו מחלק בין בורסי גדול לקטן: זה המחתך נחשת · בירושלמי המתיך נחשת וע"ש שמואל: ואיני מפרכם יוצא · עי' ירושלמי גיטין פ"ט ה"ט: אין מעשין אלא לפסולות · ירושלמי שם ובכתובות פי"א ה"ז יבמות פ"ט ה"ד ועמ"ש בב"ב מח: ע"ב א"ר יוסי סח לי · בתוספתא ספ"ז ארשב"ג סח לי זקן א' מוכה שחין מצפורי וכ"ה בירושלמי ה"ט ועב"ר פמ"א ושם שפרעה לקה בראתן והוא משום דתשמיש קשה להן ותגלל ברה ממכשול ועי' ויק"ר פט"ז: הקיז דם ושמש · ויק"ר פט"ז ושם אית' הויין לי' בנים נכפין: הזהרו מזבובי · ויק"ר פט"ז: נראתה הקשת בימיך · בב"ר פל"ה אליהו ז"ל וריב"ל הוו יתבין ותניין כחדא מטון שמעתא' דרשב"י אמרי הא מרה דשמעתא ניעול ונשייליה על אלי' ז"ל לגבי' א"ל מאן עמך א"ל גדול הדור ריב"ל א"ל נראתה הקשת בימיו א"ל הן א"ל אם נראתה הקשת בימיו לית הוא כדאי למחמי סבר אפי ע"ש א"כ מוכח דלא כמ"ש כאן דלא היא דאלי' לא הי' מכחיד דלא שייך טעם הגמ' דלא להחזיק טיבותא ועי' ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב בימי רשב"י לא נראתה הקשת:

דף עח ע"א תוס' ד"ה נפלו · בירושלמי פ' כ"ש · בפאה פ"ו ה"ב וכ"ה בירושלמי כאן ה"א: אלכתחלה או אדיעבד · עי' תוס' ד"ה אבעי"ל ופי' ר"ת דהא בעי' הוא אי קאי ארישא אי אסיפא וק"ל הא בתוספת' וכן בירושלמי ה"א ולק' בבלי ע"ב הלא איתי' כן על רישא כן על סיפא מדאמר ר"ח בן עקביא לא כך השיבן כו' דלזו א"צ תשובה על חדשים כו' אלא כך השיבן ארוסה אין זכאי כו' ומסיק אמרו לו עד שלא נשאת כו' א"כ בין ארישא כן על סיפא שאלו וגם בסיפא אית' אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים [ובבבלי לק' ע"ב איתא מוכרת כו'] אמרו לו הואיל וזכה כו' ומ"ש רש"י לק' ע"ב דליתא בתוספת' היינו בארוסה אבל בנשאת דברי ר"ג כן · וצ"ל דבאמת כדפשיט הגמ' הי' השאלה על שניהם והבעיין לא ידע כלל מהברייתא' אפס זאת תקשה דפשיט בדיעבד היינו לר"ת אסיפא ומוכח מדברי רתב"ע דקאי ר' יהודה ארישא כנ"ל: ע"ב א"ר יהודה · עי' תוספת' פ"ח וירושלמי פאה פ"ו ה"ב כאן ה"א ונ"ע מה שסיים בירושלמי חדשים משנכנסת ישנים עד שלא נשאת ונשאת והא ע"כ בארוסה קאי כדמוכח מתנו' רתב"ע ע"ז לא כך השיבן כו': אף זו מוכרת · בתוספת' וירושלמי ה"ב איתי' אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים ועי' תוס' ד"ה תני וכו' להם להסתייע מירושלמי ותוספת': רבותינו חזרו ונמנו · ה"נ בירושלמי ה"ב: הבעל מוציא מיד הלקוחות · ירושלמי פ"ט ה"א ב"ב פ"ח ה"ה וה"ח ועמ"ש ב"ב קלט: וב"ק פח: אריב"ח יודעין מקרקעי · בירושלמי ה"נ נתחלפו המ"ד ומסייע שם לריב"ח שם מברייתא במדינת הים: שנפלו לה במה"י · בירושלמי שנפלו לה נכסים ובעלה במה"י:

דף עט ע"א אר"מ שמין · בירושלמי ה"ד מפרש טעמא דר"מ כדעתו דכל העומד לגדור כגדור דמי ועי' רא"ש סי' ז' שהביא ראי' מהירושלמי לרבנן דס"ל מחוברין שלו אף בקמה העומדת ליקצר מדבעי הירושלמי לומר דר"מ לשיטתו כל העומד כו' ואף דדחי שם בירושלמי זאת מ"מ לא הדר בי' לומר שתת דוקא ועש"ק שם שתמה על הרא"ש ואין דבריו מוכרחים: ע"ב עשו ולד שפחת · בירושלמי יבמות פ"ז ה"א אית' איפכא עשו ולד בהמה מלוג כולד שפחת מלוג והגיהו שם הק"ע והפ"מ כבכאן וכ"מ מהענין שם: משום שבח בית אבי' · ירושלמי יבמות שם: איכא בינייהו · בה"ג גורס אתא לאשמעינן ועי' רא"ש סי' ז': אבל בשדה שלה · ה"נ בירושלמי ה"ז ע"ש רבנן דתמן ואיתא שם דרבנן דהכא אפי' זיתים וקרקען לא דמי בית זית שנפלה כו' ונ' באורו דכיון דהזקינו הזיתים א"ל כנפלו ואין עליהם עוד שם בית זית ולא שייך שבח בית אבי' · וזהו דמסיק דמברייתא' מוכח כרבנן דתמן כרמא אני מוכר לך אע"פ שא"ב גפנים כו' אלמא דלא נאבד שם כרם או זית ופי' הק"ע ופ"מ דחוק והק"ע הגי' מתני' מסייע לרבנן דהכא תחת דתמן ואין צורך להגהתו וענו"י שבאר באופן אחר:

דף פ ע"א הא קרנא קאכיל · לפמ"ש לק' ד"ה מ"ש משיורד סברא זו היא ג"כ בירושלמי ה"ח: א"ר אסי והוא שיש שבח · בירושלמי ה"ח א"ר אסי והוא שהוציאה יותרת על השבח ומגי' הפ"מ כמו שתקן רבא כאן: ומ"ש משיורד כו' שלא ברשות · בירושלמי ה"ח מקשה מיורד ברשות דשמין לו כאריס והיינו בהשבח או לגירסא' כאריס ומקשה מזה על ר' אסי דאמר שאין לו כ"א בהפסות · ומשני מהנית' בנטיעה · והר' אסי בבנין פי' דנטיעה מיקרי ברשות בשדה העשוי' ליטע אבל בבנין הוא שלא ברשות ומקשה לא כן א"ר בא בשם רב חייא בר אשי אפי' לא אכל אלא מלא תותלות והיינו תמרים מנטיעת דקלים וא"כ גם מתני' מיירי בנטיעה א"ל כאן שאכל כאן שלא אכל ונדחקו המפרשים בבאור זה דהא רב אסי קאי על סיפא שלא אכל וסיפא דומי' דרישא בנטיעה גם פי' הנו"י דחוק ונ' בענ"ד דהיינו הא דאית' לעיל כיון שהוציא מהקרן לא מגרע אכילתו לאפסיד יציאותיו רק בזה מחלק דכיון שההוצאה שעשה הי' ממעות האשה מיקרי שלא ברשות ושאני מיורד ברשות ומוציא משלו לטובת חברו משא"כ כאן שאכל משלה מהקרן משתמא לא הסכימה לעשות הוצאה ממעותי' בדבר שאין בטוח שיהי' לשבח ע"כ נדון כאן כיורד שלא ברשות: ע"ב ה"ה כאשתו לכ"ד · עי' ירושלמי יבמות פ"ו ה"א ומש"ם יט: ובלבד שתהא כתובתה · עי' ירושלמי יבמות פ"ד ה"ד ופ"ט ה"ד: מי קוברה · בירושלמי כאן ה"ט וביבמות פ"ד ה"ג אית' שני ר' הושעי' יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ולהק"ע גם בלא נשאר נכסים מבעלה חייבין היורשים לקברה ועש"ק ד"ה אשה ולהפ"מ אין ראי' משם לחייב גם בליכא נכסים: תוס' ד"ה נכסים · עש"ק כאן ד"ה דב"ה:

דף פא ע"א ולימא את אני יורש · עש"ק יבמות פ"ד ה"ג ד"ה תני מ"ש בסוגיא זו: מתו בעליהן · ירושלמי כאן פ"ט ה"ז סוטה רפ"ד סנהדרין פ"ח ה"ו: כיצד הוא עושה · תוספת' פ"ט ירושלמי כאן ה"א: ע"ב בש"א תמכור · ירושלמי פאה פ"ו ה"ב כאן ה"א: הרי שהי' נושה באחיו · עי' ירושלמי ה"א כמופקדין בידו:

דף פב ע"א ר' נתן אומר מנין · ספרי נשא ג' במד"ר פ"ח: לומר שמגרשה · עי' ירושלמי יבמות פ"ו ה"א ובפ"מ שם ומ"ש יבמות יט ע"ב: ע"ב ע"מ כתובה הראשונה · ירושלמי יבמות פ"ד ה"ד כאן ה"א ועי' ירושלמי כאן פ"ט ה"י פי"ב ה"ב ודמאי פ"ו ה"ב ושם איתא פלוגתא דאמוראי ת"ה דלכתובה ולא לתנאין דתוס' כתובה שהיו לה בראשונה אין לה עתה בשלא חידש התנאי תוס' כתובה שנית וא"ה אף לתנאין ועי' ירושלמי ספ"י להק"ע: שיהיו מניחין אותה בבית אבי' · ה"נ בירושלמי הי"א: שבא שמעון בן שטח ותקן · עי' ירושלמי כאן הי"א שהוא א' משלשה דברים שתקן עוד שיהו תינוקות הולכין לבית הספר ותקן טומאה לכלי זכוכית ועמ"ש שבת טו:

דף פג ע"א רשבג"א אם מתה · ירושלמי ב"מ פ"ת ה"ה: וכל המתנה עמ"ש בתורה · ירושלמי ספ"ו דפאה כאן פ"ה ה"ב וס"ת פ"ט ה"א קדושין פ"א ה"ב ב"מ פ"ז ה"ז ב"ב פ"ח ה"ה ועמש"ל נו: לא אמר כלום · ה"נ בירושלמי כאן ה"א ע"ש ר' חייא ור' דגרסי' שם מתחלה תחת בשם ר' ינאי · בשם ר' חייא וע"ז מסיק מלת' דר"ת אמרה האומר כו' ל"א כלום דהייט מדאצטריך לאוקמי מתני' בשלא כנסה: בכותב לה ועודה ארוסה · ה"נ מוקי בירושלמי ה"א כנ"ל ועי' ברא"ש סוסי' א' שכ' בשם הירושלמי דרב מוקי למתני' בכתב לה אחר הנשואין ולא מצאתי מפורש כן בירושלמי: יכולה אשה שתאמר · בירושלמי לק' פי"א ה"א אית' דאין שומעין לה ועמש"ל נח: ע"ב מכר פירות ולקח קרקע · זה הלשון מורה דלא קאי אמי שסילק עצמו מפירות אבל בתוספתא פ"ט מפורש על מי שסילק עצמו שילקח בהפירות קרקע ויאכל הוא הפירות וכ"ה בירושלמי כאן ה"א והבבלי לא ס"ל כן אלא דהיא אוכלת הפירות ופרי פרי לא מכחת לה כ"א בדשיירא ועי' רא"ש סי' א' שכ' דפליגי בזה הבבלי וירושלמי ועמ"ש בדברי הרא"ש אלו בב"ב כ"א ע"ב: ולא מטעמי' · בירושלמי כאן ה"א מבונה מפה בהטעם דהם תנאו בו אינו כ"א בתנאי הגוף ובממון תנאו קיים והכא מטעם אחר בעל דאינו יכול לסלק מזכות שיבא לו אח"כ כמו שאין הבן מסתלק מירושת אביו ועי' רא"ש בשם הרמב"ן דמפרש להירו' בכותב לה אחר הנשואין אבל בעודה ארוסה שפיר מהני ע"ש: ירושת הבעל דרבנן · ירושלמי בכורים פ"א ה"ה כאן פ"ח ה"ה ע"ד ר"ל: וחכמים עשו חיזוק · עמש"ל נו: תוס' ד"ה רב אשי · עש"ק ר"פ ד"ה הכותב:

דף פד ע"א ע"מ שאין לך עלי אונאה · עי' ירושלמי ב"מ פ"ד ה"ג דפי' המפרשים הוא גם שם מאמר רב ועמ"ש ב"מ מט דלענ"ד ספי' שם ע"מ שא"ב אונאה וקמ"ל דבזה מודה רב דיש לפרוטה אונאה אף דס"ל אין אונאה לפרוטות עס"ב: ירושת הבעל דאורייתא · עי' ירושלמי כאן ה"א וכ"ב פ"ח ה"ה: ירושת הבעל דרבנן · עמש"ל פ"ג: וחכמים עשו חיזוק · עמש"ל נו: יתנו ליורשים · ירושלמי נדרים פ"ט ה"ה ע"ש: ריב"ח אמר לכותל שבראי' · ה"נ בירושלמי כאן ה"ב ור' יוחנן שם דעתו לכתובת אשה שהיא תלושה ואין בכחה לרדוף אחר לקוחות ולא משום טעם חינא שבכאן ועש"ק ה"ב ד"ה א"ל: תוס' ד"ה לכתובות ובירושלמי כאן ה"ז גיטין פ"ה ה"ב וה"נ שבועות פ"ז ה"ד ועי' ..... ומ"ש לק' צו: ע"ב רב ושמואל דאמ' והוא שצבורין · בירושלמי ה"ג רב ורשב"ל תריהון אמרין בצבורין בסורקי ופי' הק"ע שני לשונות ל"א שהוא כשמטא ול"ב שהוא כס"ר ובין כך וכך מבונה מהבבלי דלל"א יש שינוי בדעת רב דאמר כאן כרס"ר ולל"ב מבונה דעת ר"ל מבכאן: ואהדרה ר"ל לעובדא · ה"נ בירושלמי ה"ב וא"ל ר' יוחנן ה"נ בירושלמי תמה ר' יוחנן וכי יפה עשה דאהדר עובדא ועש"ק שם ד"ה א"ל שהקשה בבבלי · דלהירושלמי אפשר דר"ל שהחזיר הוא משום דס"ל לכותל היינו שבראי' והוי גם דלא כר"ט ע"כ הו"ל טעות בדבר משנה אבל בבבלי דאית' דון דייני כר"ט דמוכח דלזאת אהדר משום דס"ל דלזו כר"ט קשה הא זה הו"ל שיקול הדעת בפלוגתא דתנאי דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ואמאי קרי לי' טעה בד"מ · עכ"ד · ובענ"ד גם בירושלמי קשה לפרש כן דא"כ למה תלי הפלוגתי' דר"י כדעתי' טעה בד"מ אינו חוזר תיפוק ליה דלדידי' הו"ל טעות בשקול הדעת · אלא נ' דכיון דקי"ל הלכה כר"ט מחברו הו"ל הלכה פסוקה ולמ"ד מחברו ולא מרבו באמת לא הו"ל טעה בד"מ: ומ"ש טעה בד"מ אינו חוזר · הכא דמי לה ובירושלמי סנהדרין ק"א ה"א כאן ה"ב פליגי ר"י ור"ל בהדיא בזה: הגודרות אין להם תוקף · ירושלמי קדושין פ"ד ה"ב ע"ש ר' ינאי ובב"ב פ"ג ה"א ע"ש ר' יוחנן:

דף פה ע"א שטר שלוה בו ופרעו · ירושלמי ב"מ פ"א ה"ז: ע"ב תוס' ד"ה שודאי בירושלמי כאן פ"י ה"ד וס"ה ושם אית' הלשון שודא דדייני:

דף פו ע"א כעורכי הדיינין · עי' ירושלמי לעיל פ"ד ה"י וב"ב פ"ט ה"ד: מאן דדאין דינא דגרמי · עי' ירושלמי שבועות פ"ו ה"ו ובירושלמי גיטין פ"ה ה"ה ובש"ך ח"מ סי' כ"ה סקט"ו ומ"ש בסנהדרין ו' ע"ב: ע"ב אין אדם דר עם נחש · ה"נ בירושלמי ה"ד טעמא דרבנן: אבל משביע הוא את יורשים · בירושלמי כאן ה"ה ובקדושין פ"א ה"ד מוכית מזה דשואל או שומר שהתנה להיות פטור אם השכיר או השאיל לאחר משביע הוא את השני: תוס' ד"ה נדר בירושלמי · כאן ה"ה קדושין פ"א ה"ד:

דף פז ע"א על העתיד לבא · בירושלמי ה"ז פליגי ר' יונה ור' יוסי בהך סיפא אי קאי על הרישא באופן שלא פטר אותה מיורשיו או על הסיפא גם בפטרה מיורשיו דרבי יונה דס"ל דאף שפטרה בפי' מיורשיו מ"מ על האפוטרופס שנעשית אח"כ ל"מ פטור דידי' מני קאי זאת על סיפא אבל ר' יוסי דס"ל דבסיפא דפטרה מיורשיו ג"כ מהני גם על האפוטרופי' שנעשית אח"כ ע"כ יפרש דקאי על רישא: בין מיתה לקבורה · בירושלמי שם לר' יונה דמפרש סיום המשנה קאי אסיפא קשיא ליה מאי אצטריך למיתני ואין משביעין אותה על העבר דזה פשיטא דעל מה שבחייו פטורה כיון שפטרה גם מיורשיו ע"כ מפרש על העבר היינו בין מיתה לקבורה אבל לר' יוסי דס"ל דבגוונא דסיפא גם לבהא אין משביעים אותה וסיום המשנה קאי ארישא י"ל דעל העבר קאי על זמן שבחיי הבעל אף שלא פטרה מיורשיו ויש רבות' בזה ומ"מ מודה ר' יוסי בדין בין מיתה לקבורה מגד הסברא כדאית' בירושלמי שם ומובא בתוס' ד"ה ואפי': הפוגמת · סנהדרין פ"ח ה"ו שבועות פ"ז ה"ז: ושלא בפניו · ירושלמי שם: תוס' ד"ה ואפי' בירושלמי · כאן ה"ו: ד"ה מנכסי · בירושלמי כאן ה"ד מקשה מהא דאין נפרעין כו' ומשני משום מזוני וא"כ מסיק כאן ביתום גדול כו' ועי' סנהדרין פ"ח ה"ו שבועות פ"ז ה"ז ותימה על התוס' שלא הזכירו כלל את הירושלמי: ע"ב ורמו רבנן שבועה עלה · עי' ירושלמי שבועות פ"ז ה"ז וכפ"מ שם: פוחתת תפרע שלא בשבועה · ה"נ בירושלמי כאן ה"ו סנהדרין פ"ח ה"ו שבועות פ"ז ה"ז: כ"מ ששנים מחייבין · ירושלמי שבועות פ"ו ה"א:

דף פח ע"א היתומים מן היתומים · בשבועות מתי מוקי לה במת לוה בחיי מלוה אבל מת מלוה קודם ככר נתחייב כו' ובירושלמי שבועות פ"ז ה"ז רב אמר כן ור' יוחנן תמה ע"ז יאכל שלם ותדי ובסנהדרין פ"ח ה"ו וכאן ה"ז נסתם דאין אדם מורים שבועה לבניו ועמ"ש בשבועות שם דס"ל להירושלמי כר' אמי בשבועות לחלק בין שבועה מב"ד ובין שלא בב"ד ומיירי בסנהדרין וכאן בנתחייב בב"ד כמבואר כן בל' הירושלמי וע"כ נראה דוקא דהלא אית' מקודם בפוגם שטרו בבן יפה כחו מהאב שגובה שלא בשבועה כבבלי שבועות מח: וא"כ אמר הפוגם שטרו בב"ד אין הבן גובה: אבל בע"ת לא · עי' ירושלמי כאן ה"ח ושבועות פ"ז ה"ז: ע"ב ר"ש כתנן · ה"נ בירושלמי כאן ה"ח שבועות שם ולהירושלמי ל"ל פרכא דרב ששת ועש"ק כאן ד"ה אשכחת: אפוטרופוס שמינהו ה"נ בירושלמי ב"ק פ"ד ה"ד פלוגתא דת"ק ואבא"ש: א"י להשביעה · עמש"ל פו:

דף פט ע"א אמר רב במקום שאין כותבין כתובה · בירושלמי ה"ט מאמר רב וחזר ואמר דאפי' במקום שכותבין ומסיק דלרב כותבין שובר וכדמסיק הכא ואף רב הדר בי': עליו להביא ראיה · ה"נ בירושלמי שם: וכל הרוצה להשיב · ה"נ בירושלמי שם אך שם אין מחלק רב בין עיקר לתוספת רק ס"ל כשמואל

כאן

כאן וע' מס"פ ד"ס רב : ע"ב מרואב"ע · עמש"ל נד : שהמגרש את אשתו · עמש"ל סב : דאי אוסיף בירושל' פ"י מוקי למתני' בשניכן שוות ואם אינן [illegible] ועמש"ל מג ע"ב :

דף צ ע"א אם גט קודם לכתובה · עי' [illegible] א ר"ס ור' ירמיה ורב חסדא [illegible] סק"ע דקאי אגר או קטן שבמתני' אך מבירו[illegible] ובחזירה והכא בבבלי בהחזירה משמע דלכ"פ [illegible] ירושלמי ספ"י להק"ע : בע"ח מאוחר שקדם ו[illegible] וכשמואל לק' לד : ע"ב לא טרפא ממשעבדי [illegible] ר' מנא פלוגתייהו בי"ש שם מותר דינר וטעמא [illegible] ודחי לי' ר"י בר' בון דמוקי פלוגתייהו באין [illegible] כ"ע ל"פ · בירושל[illegible]

דף צא ע"א אנחנו מעלים כו' אין שו[illegible] נכסים מועטין הבנות ניזו[illegible] ממטע ודכותה בחוב מרובה וע' נוע"י שכ' ד[illegible] המפרשים קאי ע"ז מ"ש אח"כ היך עבידא שהי' [illegible] הו"ל ראוי : בשם שמרובין ונתמעטו · ע' ירו[illegible] הראשונה והכא כה"ג מכריע זאת מהא דאמ[illegible] שאין של בת בני הכתובה המרובה דכל האח[illegible] דמיד זכו בהם היורשים וזכה הנעדר בחלקו [illegible]

דף צג ע"א אמר שמואל בכותבת · ה"[illegible] ה"נ בירושל' ה"ד ובכ"ק פ[illegible] [כמתחיל בע"א] אשכחן משנה שלמה בפ' שור [illegible] פי' כמו שהתנו שכ"א יסי' הפסדו כפי [illegible]

דף צד ע"א כגון שנמצאת · ה"נ מוקי [illegible] ירושל' כאן ה"ד וה"ס : ע"[illegible] דאמרי תריכון הלכה כר"[illegible]

דף צה ע"א לא אמר כלום · עמש"ל [illegible] מבואר דפשיטא ליה דמת[illegible] ד"ס עד כדון : אין נפרעין מנכסים משועבדי[illegible] ע' תוספתא פ"ת דב"ב ובירושל' ב"ב פ"ת ה"ח הפלוגתא באופן אחר דפליגי אם מת השני והפליסי בחייו הראשון דרבי ס"ל דהראשון אוכל פירות וקונה קרקע רשב"ג א"ה אין לו אלא אכילת פירות בלבד וע' כאן פ"ט ה"א לר' הראשון יורד ומוכר קרקע רשבג"א אין לו אלא אכילת פירות ועמ"ש בזה ב"ב קלז : מעשה ידי' שלהן · ע' תוס' דל"ג ומעשה בויו ובמשנה שבירו' הוא בוי"ו · ועש"ק ה"ב ד"ה המוחלת שכ' דהירוש' ס"ל כאנשי גליל ועפ"ז י"ל דהירושל' לטעמיה את דנקט ומעשה ידי' וניזונת תנן ועש"ק סוטה פ"ג ה"ד ד"ה יבא דשם כ' שהי' נוהגין כאנשי יהודה אבל סתם הלכה כאנשי גליל : יורשי' יורשי כתובתה · ע' ירושל' יבמות פ"ד ה"ג וכאן פ"ת ה"ט :

דף צו ע"א מציאת אלמנה לעצמה · ה"נ בירושל' כאן ה"א : חוץ ממזיגת הכוס · ירושל' שם : שתים ושלש שנים · בירושל' ה"ב שנים ושלשה חדשים : על מי להביא ראי' · ירושל' ה"ב ע"ש דשם האבעי' בויכוח בין הלוקח לפרנס ליב"ח ובין האלמנה : ע"ב ת"ש' לפי' הפ"מ גם בירושל' ה"ב הפשיטות דעל הלוקח להביא ראי' ומהק"ע משמע איפכא : אלו למזונות מכרתי · ה"נ בירושל' ה"ג פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי :

דף צח ע"א בין בכדרכה בין שלא"כ · ה"נ דריש בירושלמי מקרא בבתוליה אבל משמע שם דליכא פלוגתא בזה : תוס' ד"ס דאמרי לה דבירושל' · פסחים פ"א ה"ד : תוס' ד"ס אלמנה בירושל' · כאן ה"ד : ע"ב והתני' ר' יוסי אומר הכל לבעל המעות · גם בירושל' פ"ו דדמאי ה"ט מקשה דר' יוסי אדר' יוסי · אבל שם הא דא"ר יוסי הכל לבעל המעות נשמע מהא דס"ל לר' יוסי א"ל לעשר בע"ה שאמר לחבר קח לי אגודה של ירק וס"ל להירושל' דהטעם הוא משום דהמוכר מזכה לבעל המעות והו"ל של ע"ה ור' יהודה ס"ל דמזכה להשליח ע"כ ס"ל צריך לעשר ע"כ שפיר מקשה אבל הכא בבבלי אין לפרש כן דבעירובין ל"ז ע"ב מוקי פלוגתייהו בי"ש ברירה א"ל ומפרש דמיירי שלקח התבר השליח גם לעצמו אגודה ירק ואין לומר דאף לסברת די"ב מ"מ אם לא סי' כוונת המוכר לבעל המעות הי' צריך לעשר · דהלא מסיק בערובין שם איפוך וא"כ ס"ל לר' יוסי דצריך לעשר וי"ל דמקנה להשליח ומשמעות הבבלי שלא הי' כוונתו לזה הברייתא דאגודה ירק כ"א לברייתא אחרת אשר לא נדע מקומה אים ויתכן שע"ז ציין הגרי"ב הפסתי ולא מצאתי ובגמרות חדשות השמיטו הגהת הגרי"ב זאת מטעם שחשבו דקאי על רש"י שמביא תוספתא דדמאי ולא מצאה שם ואחר שנמצאה בפ"ת שם כמ"ש סב"ח השמיטו לעומתה דברי הגרי"ב אלו וכן תמה בעל מפס"י בגליון שם על הגרי"ב וכ' דלא הפס היטב · ובאמת לחנם תמה עליו לפי הנ"ל דהירושל' לא מצא זאת כ"א מהא דא"ל לעשר לר' יוסי ולהבבלי דהטעם משום ברירה וגם ס"ל איפוך ולר' יוסי צריך לעשר אין משם הכרח כלל ע"כ שפיר קאמר שתפש ולא מצא · אולם בעכ"ד יתכן דהבבלי כאן תפש שיטת הירושלמי והסוגיות חלוקים ואפשר עוד דלהמסקנא בערובין ובסוף ביצה דדרבנן לכ"ע יש ברירה תו לא מוקמינן פלוגתייהו דר' יהודה ור' יוסי בברירה כ"א אי מזכה המוכר להשליח או לבעל המעות רק דקאת יסי' דחוק בגמ' שם ויבואר במ"א ובזה יתישב קו' התוס' אמאי לא מוכיח הגמ' מאגודה ירק דר' יוסי ס"ל גם בדרבנן אין ברירה דבאמת למסקנא לאו בהכי פליגי וכנ"ל ועי' ירושלמי ב"ק פ"ט הלכה ה' ומ"ש בב"ק דף קב ע"ב לבאר על פי הירושלמי דדמאי הנ"ל שם : כאן בדבר שי"ל קצבה · בירושלמי דמאי שם משני דבהוספה שאני שיש להשליח טענה שרגליו סייעו לזה אבל היכי דליכא ריוח הוי לבעל המעות ועי' שנו"א שם שכ' דאפשר הירושלמי מודה לחילוק דהכא והתם מיירי בדבר שי"ל קצבה ועי' פנ"א שם : תן לסם תתיכה · בירושלמי תרומות פ"ד הלכה ד' מקשה מתרומה שבהוספת שלית מדה א' נבטל כל התרומה ומשני תמן מחתיכה ראשונה נסתיימה שליחותו כו' ועי' שנו"א ופי' דבתרומה לא נגמר השליחות עד לבסוף שאז עבר על דבריו ובטל כל השליחות ולפ"ז יש לפשוט מהם אבעי' דכאן דאם מכר כור בכ"א בטל כולו ואם מכר לתך לתך מכירה הראשונה קיימת ואפשר דשאני דתערובת חולין בתרומה א"א לספריד משא"כ במקח אפשר לחלק : תוס' ד"ה כאן שנה [הראשון] · עי' ירושלמי ב"ק פ"ט הלכה ה' דלפמש"ש בב"ק דף קב ע"ב באורו מבואר שם ג"כ דבכה"ג שהריוח הוא מהעסק שאני ע"ש : תוס' ד"ה אר"ה בירושלמי כאן הלכה ג' ואין לשון זה בירושלמי כ"א דמוקי שהוקיר המקח וממילא הוי קבל עליו הלוקח :

דף צט ע"א תוס' ד"ה נתן בהגדת ר"א בן הורקנוס פל"ו · עמ"ש הגרי"ב בזה דלא נמצא שם כן ובאמת יש להבין דברי התוס' דאם היה כתוב בקרא חמשים זהב ושם מאות כסף היה החשבון מכוון אבל עתה שכתוב חמשים כסף וגבי שם מאות זהב אין ביאור לדבריהם ויש לבאר עפמ"ש בספרי ברכה שכ"ב דהפי' הוא בכסף חמשים שקלים היינו שנתן כסף בשויו של חמשים שקלי זהב וכן שקלי זהב שם מאות בעד שם מאות שקלי כסף וא"ש אולם גם בגמ' זבחים דף קטז ע"ב י"ל דנמצא כן דמקשה שם אהא דמתרץ חמשים מכל שבט ששם בס"ה שם מאות והכתי קשיין הכא כסף והכא זהב ומשני אלא גובה כסף ששם שם מאות זהב ומדקאמר אלא משמע דהדר מקמייתא והיה נ"ל גובה זהב שהם שם מאות כסף ולפי הלשון שבגמ' שם צריך למחוק תיבת אלא וקאי על ס"ס מכל השבטים שב"א נתן כסף שווי חמשים שקלי זהב שהם בס"ה שם מאות זהב וכן פי' התוס' לגרי"א שם אמנם לפ"ז גם מספרי שם אין ראיה דהלא גם שם איתא א"כ גובה מכל שבט כו' לתרץ רומי' דחמשים לשם מאות א"כ ס"ל ג"כ דהמקובן בס"ה היה שם מאות זהב ואולי היה גירס' התוס' בספרי שם ד"א ולפי האמור בכסף זהב א"ל מכל שבט והוי שפיר ראיה ובספרי נסח מ"ב ראה כ"ב איתא מכל שבט וכ"ה באג"ש פל"ב : ע"ב תוס' ד"ה פיתת בירושל' · פ"ד דתרומות הלכה ב' ועי"ש במה"פ ד"ה יכול ומ"ש בפנ"א :

דף ק ע"א תוס' ד"ה אר"נ ומהכיא דירושל' · כאן הלכה ב' ועי' רים הלכה ו' : מעשה ועשה ובקש רבי · ה"נ בירושלמי הלכה ו' ומגילה פ"ד הלכה ד' וסנהדרין פ"א הלכה ב' : בן בנו של ר' פרטא הגדול · בירושלמי שם איתא ר"א בן פרטא בן בנו של ר' אלעזר בן פרטא : מעות בד"מ חוזר · עמש"ל פ"ד ע"ב : ע"ב שום היתומים ל' יום · בירושלמי כאן הלכה ו' מייתי ראיה מזו דאם יש שומן פי' מי שיכול לשום דמיכן אין הכרזה מעכב מדתני כאן שום הדיינין שפחתו כו' ומיירי בלא הכרזה מדתני סיפא ואם עשו אגרת בקורת ודחי לה דמיירי בעבדים כו' וכדמקשה ומתרץ הכא ועי' ירושלמי נזיר פ"ה הלכה א' שם מוכא סמתני' דשום היתומים לענין אחר : העבדים · ירושלמי כאן מגילה פ"ד הלכה ד' סנהדרין פ"א הלכה ב' : אלמנה לכה"ג · עי' ירושלמי יבמות פ"ט הלכה ד' : שמואל תני ממאנת · ה"נ בירושלמי כאן הלכה ז' מוקי למתני' שמיאנה ובמתני' גרים היתומה : ממאנת א"נ להמתין · ירושלמי יבמות פ"ד הלכה א' ע"ש ר' זעירא בשם ר' גדולה סייעו רב גידל :

דף קא ע"א אין מעשה קטנה כלום · פלוגתא דר"א ור' יהושע היא גם בירושלמי יבמות פי"ג הלכה ב' : אבל תוספת יש להן · בירושלמי כאן פ"ז הלכה ו' איתא דגם ממאנת ושני' ואילונית מאבדות הכל והק"ע גריס כבכאן ועפ"מ שם : והיוצאת משום ש"ר · עי' ירושלמי שם ובפ"ה הלכה א' : תוס' ד"ה אילימא' עי' ירושלמי יבמות פ"ט הלכה ד' פ"י הלכה א' כאן פי"א הלכה י' ועמ"ש ביבמות דף פה ע"א מ"ש בתוספות ד"ה אלמנה : ע"ב האומר לחברו חייב · בירושלמי רפ"ה וכאן רפי"ב ר"י ור"ל דאמרי תרוייהו הכותב שטר לחברו שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו פטור ומשני ר"ל המתני' דעשו אותה כתנאי כתובה :

דף קב ע"א דאמר רב גידל א"ר · ה"נ על שמו בירושלמי פ"ה הלכה א' : ע"ב ותני ר"ח האומר · עיין ירושלמי ריש פרק הכותב : אין כותבין כו' אלא מדעת שניהם · דב"ר פ"ג :

דף קג ע"א אלמנה שאמרה · ב"ר פ"ק ירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן הלכה ג' : שבך כתב לה ואת · עי' ירושלמי יבמות פי"ג הלכה ב' : ולא בבקתי' עי' ירושלמי פ"ד הלכה יג ומש"ל נד : יתומים שקדמו · ירושלמי כאן פי"ג הלכה ג' ב"ב פ"ט הלכה א' בלא שם האומר : בשעת פטירתו של רבי · עי' ירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן הלכה ג' : אמר להם הזהרו בכבוד אמכם · ב"ר פנ"ו ופ"ק שלשה דברים צוה רבי אל תזוז אלמנותי מבית ואל תספדוני בעיירות מי ששימש אותי בחיי כו' ועי' ירושלמי שם : יוסף חפני במעון אפרתי · בירושלמי וב"ר שם יוסף אפרתי ויוסי חפני : ע"ב ההוא כובס · ה"נ שם ושם איתא דב"ק שינאה הוא בעבור שמת בע"ש ונשתהו בעסק קבורתו עד לפני חשיכה ונצטערו ע"ז שמא תללו שבת ויצאה ב"ק ע"ז : חנינא בר חמא ישב בראש · ירושלמי תענית פ"ד הלכה ב' וקה"ר פ"ז : לא קבל ר"ח · שם ומשמע שם שהיה שליטי בהתמנות אמר ר' אפס שבין ר' אפס ובין ר"ח היה מינוי זקן אחד ע"ש ובקה"ר פ"ז והכא מוכח דמיד אחר ר' אפס נתמנה רבי חנינא : והא הוה ר' חייא · גם בירושלמי שם מקשה הכי ומתרץ משום שהשיבו טעם ברבים ומתחלה אמר שם משום דנתגדל בנפורי כ"ה לפי' הק"ע ופ"מ אולם לפי הנ' מהמדרש קהלת פ"ז קו' הירושל' והמדרש דלמה לא מינהו ר' לר' חנינא בחייו לאב"ד ובמדרש שם מסקנת הטעם הוא משום דלפוראי נווחין ולא הניחוהו : תוס' ד"ה אותו היום בירושלמי דמס' ברכות פרק מי שמתו · ה"א וכ"ה בנזיר פ"ז הלכה א' ועי' מדרש משלי פ"ט בעובדא דאליהו הנביא נשא לר"ע אחר מותו על כתיפיו לקברו וא"ל ר' יהושע הגרסי הלא כהן אתה א"ל אין טומאה בצדיקים ועמ"ש בפנ"א ברכות שם : דאיתינא כתני · ירושלמי מגילה פ"ד הלכה א' : כמה גדולים מעשי חייא · בירושלמי שם אמר כן עליו ועל ר' ישמעאל בר' יוסי אמרי הדור שאתם בתוכו :

דף קד ע"א פתח ואמר אראלים · עי' קה"ר פ"ז ופ"ט פסוק כל אשר תמצא לעשות וירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן הלכה ג' ב"ר פנ"ו ופ"ק : שלש כתות · במד"ר פי"א פס"ר פ"ב שוח"ט סימן ל' וסימן קטז ועי' דב"ר ספי"א : יבא שלום · אדר"נ פי"ב קה"ר פ"ג ספרי פנחס קל"ט פס"ר פ"ב שוח"ט שם : לפום גמלא שיחנא · ב"ר פי"ט אג"ס פ"ז : אבל שטר כתובה יוצא · ה"נ בירושלמי הלכה ה' בעי רב חייא בר אשי כשם רבי חייא למימר כן : ור"א אמר אפילו · בירושלמי שם מדייק מדברי ר"א כן מדאמר בפ"ת גובה לעולם והיינו בשטר ש"מ הא כתובה אפילו בשטר אינה גובה : ע"ב אריב"ל כו' ל"ש · ה"נ בירושלמי כאן הלכה ה' ובגיטין פ"ה הלכה א' פלוגתא דריב"ל ור' יוחנן בהכא ומייתי שם פלוגתא דר' ירמיה ור' יוסי גבי כתובה בזיבורית דר' ירמיה ס"ל כריב"ל ותוספת גבי' מבינונית כשאר בע"ח ור' יוסי כר' יוחנן דתוס' דין כתובה וכן ריב"ח דן דין תוספת ככתובה לענין מתלק נכסיו וכתב לאשתו קרקע כ"ש אבדה כתובתה ע"ש : וזנה כ"ה שנין · ה"נ בירושל' ע"ש ר' אבין דבנזונית לא אבדה כתובתה :

דף קה ע"א תשבע בסוף · עי' ירושלמי לעיל פ"ט הלכה א' שבועות פ"ז הלכה ז' דגם ר"ש ס"ל כתנן והלכה כר"ש כמו דהלכה כתנן ע"ש : ר' נתן אומר אף נחום המדי · ה"נ בירושלמי כאן הלכה א' ושם ע"ד דר"נ שלשה דייני גזילות ועש"ק דהיינו לאפוקי חנן המצרי דחשיב כאן בברייתא : שלש מאות ותשעים וארבעה · בפסדר"כ ע"ו איכה ובירושלמי מגילה פ"ק הלכה א' וכאן הלכה א' ד' מאות ושמונים כמנין מ'לאתי וא' בסמ"ק ועי' ק"ע ולהפ"מ מקשה שם ומתרץ כבכאן : גוזרי גזרות · ה"נ בירושל' שקלים פ"ד הלכה ב' ושם ליתא הסכום כמה היו נוטלין ועי' שהש"ר פ"ג : אפילו לזכות את הזכאי · ספרי שפטים קמ"ד : הנוטל שכר לדון · ירושלמי סנהדרין פ"א הלכה א' : אגר בטילא · ירושלמי שם : אינו נפטר מן העולם · ספרי שפטים קמ"ד תנחומא שם ח' ועי' מכלתא משפטים פ"כ : ע"ב מאי דכתיב מלך · מדרש משלי פכ"ט תנחומא משפטים ב' : ר' ישמעאל בר אלישע · תנחומא שפטים ח' ושם הוא על שם ר' ישמעאל בר' יוסי : תוס' ד"ה וכי בסא"ז · פ"ג :

דף קו ע"א ר' יצחק בר רדיפא אמר ר' אמי מבקרי מומין · ה"נ בירושלמי שקלים פ"ד הלכה ב' ועי' שהש"ר פ"ג : ת"ח המלמדים · שם בירושלמי הלכות שחיטה קבלה וזריקה : מגיהי ספרים · בירושלמי שם מגיהי ספר העזרה ועי' מו"ק דף יח ע"ב ברש"י אפי' בס' העזרה שהיה להם ס"ת שממנו מגיהים שאר ס"ת וא"כ נכון לגרוס בירושלמי שקלים מגיהי מספר העזרה ועי' ב"ב דף יד ע"ב ששם משמע שס' עזרה היה מונח בארון וקורים בו ביוה"כ וקשה חכם אחד הלא לא מצינו שנכנס כה"ג ליקח הס"ת ולהחזירה שם ונראה דבאמת לא היתה מונחת בארון כ"א בשעת הכמות שאז היו נכנסים להארון והגמ' מדמה כמו שספר עזרה לתחלתו הוא נגלל כן הספר שהיה בארון נגלל לתחלתו : נשים האורגות · שם בירושלמי ובשהש"ר פ"ג ע"ש שמואל : ואני אומר מקדשי בד"ה · שם ע"ש ר"א אמר : החתם כדבבי · בירושל' שם שמואל עבד ליה כקרבן והגר"א הגיה ככלים והכתי קשיא ממאי דמקשה הכא ועמ"ש ביפ"ע שקלים שם דנראה לגרוס כדבבי והוי התי' כבכאן : תוס' ד"ה שבעה ובגמ' ירושלמי · שקלים פ"ו הלכה ב' : ע"ב לב ב"ד מתנה · עי' ירושלמי דמאי פ"ה הלכה ג' שקלים פ"ד הלכה ג' יומא פ"ה הלכה א' קדושין פ"ב הלכה ז' ועי' ש"ק יומא פ"ד הלכה ה' : תנא דבי רבי ישמעאל · הוא כדעת ר' ישמעאל לקמן ובפ"ד דשקלים הלכה ב' מותר תרומה לכלי שרת : כדאמר רבא העולה · בירושלמי פסחים פ"ה הלכה א' ע"ש רשב"ל : הקטורת · ירושלמי שקלים פ"ד הלכה ב' ע"ש ר' יהודה גודגדות : מזבח העולה · בירושלמי שם הוא בחילוף מזבח העולה והיכל והעזרות ואין מיירי הלשכה חוץ לחומת העזרה באין מקדשי בד"ה : חומת העיר ומגדלותיה · ירושלמי סוטה פ"א הלכה ו' : מותר תרומה · תנחומא תרומה א' : פירות מאי היא · בירושלמי שקלים פ"ד הלכה ב' פליגי ר' יוחנן ור' חייא בר יוסף וס"ל לר' יוחנן דמותר פירות היינו שהיה רביעית של המספק סלתות והוזלו שנותן סולת יותר ור"ח בר יוסף ס"ל כבכאן ומקשה שם לר' יוחנן א"כ מה שייך ע"ז אין מתכרין בשל הקדש ונשאר בקושי' ומפרש מאי לא היו מודין בפירות היינו שיהיו לקיץ המזבח אלא לכלי שרת ע"ש ומ"ש בשקלים שם :

דף קז ע"א פוסקין מזונות לא"א · בירושלמי כאן הלכה א' פלוגתא דר' ישמעאל בר' יוסי ורבי דר' ישמעאל גבי ור' לא גבי ע"ש ובלק' ע"ב ולהפ"מ גם ר' ישמעאל לא גבי כ"א משום דהיה ידוע על ידי עוברים ושבים שלא בכית לה ולא שלא לה : תרגמה שמואל בששמעו · ה"נ בירושל' מוקי שמואל באלמנה לדעת רב : ואם בא ואמר · להש"ק ד"ה ותני איתא כן גם בירושלמי ומינה מוכיח שם דגם לרבי מתנין מזונות לא"א שהלך בעלה : ע"ב שלשה חדשים הראשונים · ירושלמי ר"פ אע"פ : עמד בדין וברח · ירושלמי שם ומובא בתוספות כאן ד"ה עמד : באת ואמרה מת בעלי · ה"נ בירושלמי כאן הלכה א' : לפני ר' ישמעאל בצפורי · ה"נ בירושל' הלכה א' ועי' מש"ל ע"א : יכולה היא שתאמר · בירושלמי פי"א הלכה א' איתא דאינה יכולה לומר כן : כרב זביד בקוניא · עי' תנחומא חקת סימן ב' ומ"ש בפסחים דף ל ע"ב ובע"ז דף נג ע"ב : הניח מעותיו על קרן הצבי · עי' ירושלמי פ"ד הלכה ו' :

דף קח ע"א שוקל לו את שקלו · בירושלמי כאן הלכה ב' ובנדרים פ"ד הלכה ב' מוכח מזה דגם בחוב דממשכנין גם כן אין חייב זה שבשבילו פרע לשם : תורמין על האבוד · בירושלמי שקלים פ"ב הלכה א' פלוגתא בזה : תוס' ד"ה הא מני מירושלמי : כאן הלכה ב' נדרים פ"ד הלכה ב' : ע"ב נכסים מועטים · עי' בבלי וירושלמי רפ"ט דב"ב ובירושלמי כאן הלכה ג' : טענו חיטים ושעורים · עי' ירושלמי כאן הלכה ד' ובשבועות פ"ו הלכה ד' פלוגתא דר' יוחנן ס"ל דגם בזה לחכמים דר"ג פטור והא דפליגי בטענו חטין והודה לו בשעורים להודיעך כחו דר"ג ור"ל סבר דכטענו שני מינין והודה לו באחד מהן חייב לכ"ע ומקשה לר"ל ממתני' דהכא דאי תבעו קנקנים ושמן א"כ הו"ל לכ"ע חייב ואם שמן בלא קנקנים הו"ל לחכמים פטור : יש בלי הזה קנקנים · ה"נ בירושלמי שם ע"ש ומקשה ונשיילי' ומשני דאשתתק : תוס' ד"ה הפוסק בירושלמי · כאן הלכה ה' ולהירושלמי אתיא גם כר"י בר' יהודה ופסק במעמדה הוי כמו שפסקה היא ועמש"ל דף סו ע"א :

דף קט ע"א תוס' ד"ה תשב מירושלמי · פ"ו הלכה ב' : שם ור"ש בירושלמי · עי' רש"א שכתב דהוא ראשי תיבות ור' שמע ובעכ"ד יותר קרוב להגיה ור"ח היינו ר' חייא בר אבין משמיה דר' יוחנן בירו' : אר"י בר' יהודה · ה"נ בירושלמי הלכה ה' ועמש"ל בתוס' קח ע"ב ולעיל דף סו ע"א : כופין לבעל ליתן גט · עי' ירושלמי פ"ו הלכה ב' : אר"ז אמר רבה בר ירמיה שני דברים · ה"נ בירושלמי כאן הלכה א' והלכה ג' ב"ב פ"ט הלכה א' : ע"ב הדיינים תותמין · עי' ירושלמי גיטין פ"ט הלכה א' ובש"ק ומה"פ שם ד"ס הדיינים : תוס' ד"ה ועשאה ובירושלמי · כאן הלכה ו' ועי"ש בש"ק ומה"פ : אדמון אומר ילך לו בקנרס · עי' ירושלמי כאן הלכה ז' ובכ"ב פ"ד הלכה ב' : שהקיפוהו ד' ב"א · בירושלמי הלכה ז' ע"ש ריב"ח ושמואל אמר אפילו הקיפה אדם אחד ועפ"מ שפי' דהיינו חד דאתי מארבעה :

דף קי ע"א פקח שמכר לו את סקרקע · עי' רא"ש סימן טו בשם הר"ר יונה דאף בי"ש ללוקח נכסים אחרים יכול לומר שמא יש לך בע"ח מוקדמים וכו' דאקני ועק"כ ועיקר הדבר תמוה מה שלא שמו עיין בירושלמי כאן הלכה ח' דאפילו יש לו קרקע יכול לומר איני חפץ בערחת שתי שדות ועסט"מ ור"ן : ר"נ אמר זה גובה · ה"נ בירושלמי הלכה ט' פלוגתא דרנב"י ורב ששת ה"א כו' ומכאן הסתייס מ"ד זה גובה כו' : בשלו הן שמין · עי' ירושלמי גיטין פ"ה הלכה א' ומ"ש בב"ק דף ז ע"ב ובירושלמי כאן הלכה ט' כ"מ בין ר"נ ורב ששת בזה אי חד מע"פ בעדים וחד מלוה בשטר למ"ד כ"א עומד בשלו מנוכה זה בזה ולמ"ד זה גובה וזה גובה זה שבשטר גובה ממשעבדי וזה שבע"פ אינו גובה בלית ליה בני חרי : תרגמה ר"נ אליבא דרב ששת · בירושלמי הלכה ט' משני דחכמים קאמרי לעומת דברי אדמון שאומר שמאוחר גובה שטרו והמוקדם לא ע"ז אמר שניהם גובים ולעולם יגוכה זה בזה וכרב ששת : שלש ארצות · עי' רא"ש סימן ע"ז מה שהביא מהתוספתא ומהירושלמי בענין זה באורך והירושלמי היא בה"י ועש"ק ומה"פ מ"ש בזה : ע"ב מאי בודק · בירושלמי הלכה י' איתא מנין שהנוה היפה בודק ר' לוי כו' פן תדבקני כו' במשרה וסמך לנר ואת אמר הכין אלא מכאן שנוה היפה בודק ועב"ר פ"ג : כופין אותו לעלות · בירושלמי הלכה י"א איתא אין כופין אותו לעלות ועש"ק שם ד"ה היא : מקולי כתובה שנו · עי' ירושלמי לעיל ספי"ב גיטין פ"ה הלכה א' פאה פ"ג הלכה ט' ובירושלמי כאן הלכה י"א מסוגה מכאן דהכא סוברת הגמרא דמעות קפודקי' טובים יותר ובירושלמי כאן ס"ל דמעות ארץ ישראל טובים יותר וא"כ ת"ק דס"ל דנותן לה ממעות א"י ס"ל כתובה דאורייתא ורשב"ג ס"ל כתובה דרבנן והוא כהברייתא דלעיל דף י' ע"א ושם בבבלי אמר שם איפוך מחמת מתניתין שבכאן ולהירושלמי אין הכרח ממתני' לומר איפוך ואדרבה מסייע להאמור בהברייתא : כתובה דרבנן · בירושלמי כאן פ"ד הלכה י"א סתים הירושלמי כתובה מדבריהם וביבמות פ"ז הלכה ג' סתים לפי' הפ"מ כתובה ד"ת ועמש"ל דף י' ע"א :

דף קיא ע"א ג' שבועות הללו · בשהש"ר פ"ב ב' שבועות וחסר שם שבועה זו שלא יעלו וכו' וזהו ע"ש ריב"ח ור' חלבו אמר ד' שבועות שלא ימרדו ושלא ידחקו ושלא יגלו ושלא יעלו : שלא ימרדו · עי' ויק"ר פל"ג : שלא יגלו · עי' רש"י ולפי המדרש שם יש לפרש כפשוטו ע"ש : כל הדר בחו"ל · ספרי האזינו של"ג ת"כ בהר פ"ו במד"ר פ"ט תנחומא נח ובהעלתך שהש"ר פ"ב ופ"ז אג"ב פ"ז : כל הקבור · עי' מדרש משלי סימן י"ז : נח נפשיה בחו"ל · בירושלמי פי"ב הלכה ג' כלאים פ"ט הלכה ג' איתא דעולא קודם מותו בחו"ל בכה על זה ואמר בעצמו אינו דומה כו' מאמר ר' אלעזר כאן : אתא לקמיה דר' חנינא · ה"נ בירושלמי מ"ק פ"ג הלכה א' ושם בחד כהן מא"י : אחיו נשא כותית · בירושלמי שם אחיו חיבק תיק נכרית וסיינו תו"ל : מתיה חיים · בב"ר פע"ד ופל"ו פס"ר פ"א וירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן פי"ב הלכה ג' שמתים חיים תחלה : דכתיב נותן נשמה · שם ושם : ההוא בנפלים · עי' ירושלמי ספ"ד דשביעית וברו"ר פ"ג קה"ר פ"ט : עם הדומה לחמור · ב"ר פנ"ו קה"ר פ"ט פדר"כ כ"ז את"מ : ע"י גלגול · ב"ר פנ"ו ועי' מדרש משלי סי' י"ז פס"ר פ"א ופל"א ובירושלמי שם מקרא והבאתי אתכם אל אדמתכם ונתתי רוחי בכם וחייתם : דברים כגו יודע היה יעקב · פס"ר פ"א ב"ר פנ"ו וירושלמי שם ע"ש ר' אלעזר : ע"ב הלכה כר' יהודה בפרידות · עי' ירושלמי כלאים פ"ח הלכה ג' הלכה כדברי התלמיד וע"ש במה"פ ד"ה הלכה : וכי אפשר לידבק · במד"ר פכ"ב תנחומא מטות א' : שיעמדו בלבושיהם · בב"ר פנ"ו וירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן פי"ב הלכה ג' פלוגתא ר' ורבנן דר' ס"ל דלא כמה דאיגם אזיל הוא אתי ורבנן ס"ל דאתי כמה דאזיל ועי' ב"ר פ"ק ופדר"א פל"ג ובב"ר פנ"ה מייתי ראיה משמואל בעת שהעלהו שאול והוא עוטה מעיל שכן לבש בחייו שנאמר ומעיל קטן כו' ובאגד"ס פ"ו איתא בסות היורדת עמו עולת עמו לעת"ל וע"ז מייתי כך דשמואל ושאול שבות ראיה לדעה שחולקת ונראה דחסר שם כן מ"ד החולק וס"ל דלא אתי בתכריכין וע"ז קאי הראיה ועי' תוס' ד"ה בלבושיהן וקארו מלהביא דעת רבנן שבירושלמי שמוסכם עם הבבלי : ק"ו מחטה · פדר"א פל"ג : שתוציא גלוסקאות · ב"ר פט"ו ויק"ר פי"ב שוח"ט סימן ק"ד ירושלמי ברכות פ"ו הלכה א' : עתידה חטה · ספרי האזינו של"ז : ומניחו בזוויות · ספרי שם : אל תקרי חמר · עמ"ש כפנ"א מע"ש פ"ה הלכה ב' : מאי דכתיב אסרי לגפן · ת"כ בחקתי פרק א' : ת"ל ודם ענב · בב"ר פנ"א סוטה וי"מ דמדרש דריש : כל חיך · עב"ר פל"ט : דלית אתת הניח לי · עי' תנחומא תצוה י"ג : עיזי דאקלכן תותי תאני · תנחומא תצוה י"ג ועי' ירושלמי פאה פ"ז הלכה ג' : והוה שתסר מילין · ירושל' בכורים פ"א הל' ח' :

דף קיב ע"א נקטו בידי' ואמר ארץ פרי · כה"ג בירושלמי פאה פ"ז הלכה ג' : בשאה ביהודה · בירושלמי שם סאה הארבלית וכ"ה בסוטה פ"א הלכה ח' פ"ט הלכה י"ג ע"ש ר"ח בר אבין תנחומא תצוה י"ג ושם בזכות הקרבנות : אילימא נבנתה ממש · עי' במד"ר פט"ז שמפרש שבע שנים כפשוטו ומזה מייתי ראיה שהיא משובחת בכל מה שאדם בונה תחלה הוא מעיב יותר ע"ש ובספרי עקב לז תנחומא שלח סימן ח' : אין עורו מתזיק בכרו · עי' שהש"ר ספ"א ספרי עקב ל"ז תנחומא ראה ח' : ומתוקים מדבש · עי' אג"ס פי"ג : רבי אלעזר כי הוה סליק · ה"נ בירושלמי ר"ס פ"ב הלכה ה' וסנהדרין פ"א הלכה ב' : נקט במגרא · בירושלמי שביעית פ"ד הלכה ז' ר"ז עבר במנוי ונראה כפי' המה"פ שעבר בבגדיו למי סירדן : ר' אבא הוה מנשק · בירושלמי שם ריב"ח מנשק כו' : תוס' ד"ה מנשק בירושלמי · שביעית פ"ו הלכה א' גיטין פ"א הלכה ב' : מתקל מתקלי' · בירושלמי שביעית פ"ד ה"ז רבא מתקל כיפי ר' חנינא מתקל גושיא ועפ"מ ומה"פ שם : ע"ב ר"א בר גמדא מגנדרי בירו' שם ר' חייא בר בא : שנאמר כי עץ נשא פריו · כה"ג בירושלמי שביעית פ"ד ה"ח ע"ש ר' יונה : סליק בס"ד

בתולה נשאת ביום רביעי . תקנת חכמים היא שתנשא ברביעי בשבת כדמפרש טעמא : שפעמים בשבת . אבתולה קאי : בשני ובחמישי . אחד מעשר תקנות שתקן עזרא בב"ק בפרק מרובה (דף פב.) ולכך תקנו שתנשא ברביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לבית דין בעוד כעסו עליו שמא יתפייס ויתקרר דעתו ויקיימנה ושמא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן [סוטה דף כז:] מונסתרה והיא נטמאה ומתוך שיבא לבית דין יתברר הדבר כשילא הקול ושמא יבאו עדים ובגמרא פריך ותנשא באחד בשבת ומפרקינן משום שקדו כו'

נר מצוה

בתולה

[דף ב.]

קסב [א]נשאת (א) ביום רביעי ואלמנה (ב) ביום חמישי (ג) שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות יום שני ויום חמישי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין : גמ' *אמר רב יוסף א"ר יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת (ד) ביום רביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לבית דין ותנשא א באחד בשבת ואם היה לו טענת בתולים ישכים לב"ד שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא אדם טורח בסעודה שלשה ב ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה ועכשיו ששנינו שקדו אותה ששנינו הגיע זמן ולא (ה) נשאו אוכלות משלו הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות והאי דאמרינן אוכלות משלו דוקא חולין אבל תרומה לא דקיימא לן כמשנה אחרונה *אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה [דף מ:]

קסג (*אמר רבא °ולענין גיטין ג אינו כן אלמא קסבר רבא אין [ג]אונס בגיטין) :

קסד *)א"ר שמואל בר יצחק **)אמר רבי לא שנו אלא [ד]מתקנת עזרא ואילך שאין בתי

*) דף ג. **) בגמ' ליתא אמר רבי (ג"ה)

[דף ב: ר"ת מ"ז [דף סד ע"א]]

רש"י

בתולה נשאת ליום הרביעי . תקנת חכמים היא שתנשא ברביעי בשבת כדמפרש טעמא : יום שני ויום חמישי. הוא אחת מי' תקנות עזרא ולכך תקנו שתנשא ברביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד בעוד כעסו עליו שמא יתפייס ויתקרר דעתו ויקיימנה ושמא היא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן מונסתרה והיא נטמאה ומתוך שיבא לבית דין יתברר הדבר (ו) ויצא הקול ויבאו עדים : גמ' ועכשיו ששנינו שקדו . ובשביל תקנה זו הוא מעוכב מלכנוס באחד בשבת : אותה ששנינו . לקמן פרק אע"פ תנן נותנים לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל להזהיר על הנישואין לפרנס עצמה בתכשיטיה ולאלמנה שלשים יום : הגיע זמן . זה ולא נשאו לחופה ולקמן מפרש שעיכב הבעל : אוכלת משלו . שהבעל חייב במזונות אשתו : לפיכך . הואיל ולמדנו שהמעוכב מחמת אונס אינו חייב לזונה : אוכלת בתרומה . אם היא אשת כהן : ולענין גיטין אינו כן . אלפיכך קאי דאשמועינן דטענת אונס פוטרו מן המזונות ולענין גיטין (ז) אינה טענה מועלת אם נתן גט לאשתו על מנת שאם לא יבא עד זמן פלוני יהא גט ונאנס ולא בא ה"ז גט ואינו יכול לומר אנוס הייתי אלמא קסבר רבא אין טענת אונס בגיטין טענה וטעמא מפרש בגמ' משום לנועות ומשום פרוצות דאי אמרת לא יהא גט זימנין דלא אניס והוי גט וסברי לנועות אניס ולא הוי גט ותלאנה ליכנא ופרוצות אפי' כי אניס אמרה לא אניס ומנסבא ונמצא גט בטל ובניה ממזרים :

והוא

כך פי' רש"י ז"ל והוזקק לומר כן משום דאע"ג דקיימא לן דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו כדאיתא בפרקין [דף ט.] בגמרא ה"מ דוקא באשת כהן אי נמי באשת ישראל שנתקדשה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אבל בשאר נשים אפי' כי מהימנינן ליה לא מתסרא דהוה ליה ספק ספקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ואם תמצא לומר תחתיו ספק באונס ספק ברצון וכיון שכן שאר נשים ינשאו בשאר הימים אלא מפני טעם זה דהיינו שמא יבאו עדים תקנו לכל הנשים יום רביעי והקשו עליו מדאמרינן בגמ' [שם] אף אנן נמי תנינא כלומר דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו דתנן שאם היה לו לטעון טענת בתולים היה משכים לב"ד מאי לאו דקא טעין פתח פתוח אלמא מתני' משום הימנותא דידיה בלחוד היא דאי משום עדים מאי סייעתא לכך פירשו דמתני' ודאי משום הימנותא בלחוד היא ומשום אשת כהן ואשת ישראל פחותה מבת שלש דמתסרן אפומיה תקנו לכל הנשים שינשאו ברביעי ולי נראין דברי רש"י ז"ל עיקר (ח) דאנן בגמרא הכי קאמרינן בשלמא אי מהימן לומר פתח פתוח מצאתי ונפקא מינה דהני תרתי נשי דלית בהו אלא חד ספיקא מתסרי היינו דתקון רבנן בכל הנשים שלא ינשאו אלא בד' משום דכיון דמהימנינן ליה קים לן דודאי זינתה וכיון שכן איתרעאי ועלייהו דב"ד רמי למיקם עלה דמילתא אי תחתיו אי אין תחתיו ולע"ג דכי לא משכחי סהדותא במלתא שריא לבעלה משום תרי ספיקי אפ"ה כיון דאיתרעאי עלייהו רמי למיקם אקושטא דמילתא שמא יתברר הדבר ויבאו עדים אבל אם איתא דלא מהימן כי אתא קמן לא שקלינן וטרינן במילתא כלל דאדרבה משתקינן ליה שלא להוציא לעז עליה וא"כ כל הנשים ינשאו בכל הימים ומקשו הכא כי היכי דתני תנא האי טעמא למעוטי שאר ימים ליתני נמי טעמא דשקדו למעוטי אחד בשבת כדאיתא בגמ' וליתני נמי טעמא דאלמנה ביום ה' משום שקדו אי נמי משום ברכה כדאיתא בגמ' [דף ה.] תירצו בזה משום דהני טעמי לא קביעי דהיכי דטריח ליה נשאת באחד בשבת ואדם בטל ולא איכפת ליה בברכה נושא את האלמנה בכל הימים כדמוקמינן בגמ' [שם] מש"ה לא קתני להו ולא נהירא לי דבשלמא אי לא הוה תני דינא שפיר קאמרינן משום דלא קביע לא תני ליה אבל כיון דדינא תני אע"ג דלא קביעא אמאי לא תני ביה טעמא לפיכך נראה לי דתנא מסתים להו סתומי להני טעמי כי היכי דלא ליתי לזלזולי בתקנתא דומיא דמאי דאמרינן בפרק ג' דנדרים (דף כג:) תנא מסתים לה סתומי כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ואת דרשת ליה בפרקא והיינו טעמא דאי מפרסמת מילתא הוו טובא (ט) דנסבי באחד בשבת משום דטריח להו אי נמי דלא קפדי אברום ואברוסה בסעודה ולא בברכה כלל ומאן דחזי לא ידע דמש"ה הוא אלא דא' בשבת ורביעי לענין נשואין כי הדדי ניניהו ולא ליפלוג בין אחד בשבת לרביעי בשבת כלל ומעיקרא תקנתא דרבנן לגמרי וכן נמי כי חזו דאדם בטל ולא איכפת ליה בברכה נסיב אלמנה בכולהו יומי לא סברי דמשום הכי הוא אלא דרבנן לא תקון באלמנה מידי ומיעקרא תקנתא לגמרי ומש"ה תני תנא בהדיא דינא ומסתים ליה לטעמייהו עוד נראה דמשום שקדו וברכה לא הוו מתקני רבנן לעכובי מצוה דנישואין אלא משום טענת בתולים דמילתא דאיסורא הוא הוצרכו ליחד לבתולה ימים וכיון שהוצרכו ליחד יחדו לבתולה רביעי דמעלי טפי מאחד בשבת משום שקדו וברכה כדאיתא בגמרא וכיון שיחדו לבתולה יום של ברכה וסים בו תקנתא דידה יחדו לאלמנה גם כן דאי לא אתי למימר דנישואי אלמנה זילי להו לרבנן ולא מתקני בה מילתא ומשום הכי תני תנא טעם דטענת בתולים לומר דעיקר התקנה היתה בשבילו ואידך לא תני להו כלל:

גמ' ועכשיו ששנינו שקדו . ומשום תקנה זו הוא מעוכב מלכנוס באחד בשבת : הגיע זמן ולא נשאו . לקמן בפ' אע"פ (דף נז.) תנן נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל והזהיר על הנשואין לפרנס עצמה בתכשיטין ולאלמנה שלשים יום הגיע זמן ולא נשאו לחופה כגון שעכב הבעל אוכלת משלו שהבעל חייב במזונות אשתו מתקנת בית דין כדלקמן בפ' נערה (דף מז:) ואוכלת בתרומה אי כהן הוא ואי בת ישראל שהכהן מאכיל את אשתו בתרומה כדילפינן מוכהן כי יקנה נפש קנין כספו . לפיכך חלה הוא . רב יוסף מסיים בה משמיה דנפשיה ומסבריה ואמר לפיכך הואיל ולמדנו שהמעוכב מחמת אונס אינו חייב לזונה חלה הוא כו': או שפירסה נדה . איכא דיליף לה מהכא דחופה הייני יחוד ולפיכך כשפירסה נדה ולא בעל אסורה להתיחד כדאמרינן לקמן [דף ד.] דהוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים ולאו בת חופה היא [ומשום הכי] אינו מעלה לה מזונות דאם איתא דחופה לאו הייני יחוד למה אינו מעלה לה מזונות והא חזיא לנשואין ולפי זה אין מכניסין את הכלה לחופה עד שתטהר והרב בעל העיטור הוסיף ואמר שאין מכניסין אותה לחופה עד שיכתוב כתובה שקודם לכן אסורה לבעלה וכן דעת הרב רבינו משה בר מיימון זכרונו לברכה בפרק עשירי מהלכות אישות [ע"ל בר"ן פ"ה סי' רסו] והא ודאי לא נהירא מדאמרינן לקמן [דף ז.] רבי אמי שרי למבעל בתחלה בשבת אמרו ליה רבנן והא לא איכתיבה כתובה אמר להו אתפסוה מטלטלי ובודאי ביום רביעי כנסה דלא עבר אתקנתא דרבנן (י) אלמא שרי לכנסה בלא כתובה וכן בדין שלא מצינו שתהא אסורה להתיחד בלא כתובה וטעמא דמילתא משום דאיסורא דביאה בלא כתובה מדרבנן בעלמא הוא ועוד שהיא לא תשמע לו מפני שהיא יודעת שהיא קלה בעיניו להוציאה ועוד (כ) דלא מתסרא אלא משום דלא סמכה דעתה שהרי מתגלי בית דין יש לה וכדאמרינן בפרק נערה שנתפתתה (דף מג:) הואיל וברשותו נכתבים משום דאורחא דמלתא הוא לכתוב קודם כניסה לחופה הילכך אפילו אם תמצא לומר דחופה הייני יחוד כיון דלא מתסרא ביחוד בלא כתובה שרי לכנסה לחופה אבל פירסה נדה כיון שאסורה להתיחד אי חופה הייני ייחוד לאו בת חופה היא ומיהו בדיעבד מהניא דכיון דאסיקנא בפרק הבא על יבמתו (דף נו:) דיש חופה לפסולות כגון אלמנה לכהן גדול וחברותיה אע"ג דלא חזיין לעולם לביאה וליחוד הא נמי לא גרעה מינייהו אבל לכתחלה אין מכניסין אותה לחופה עד שתטהר אי חופה הייני יחוד כמו שכתוב במקצת מקומות . ואחרים אומרים דחופה לאו הייני יחוד . וראיה לדבר מדאמרינן לקמן [דף יב. ע"ש] דאלמנה מן הנשואין אין לה אלא מנה אע"פ שעדים מעידין עליה שלא נסתרה ולא נבעלה אלמא חופה לאו הייני יחוד אלא חופה הייני כל שהביאה הבעל מבית אביה לביתו לשם נשואין וילפינן לה מדכתיב ואם בית אישה נדרה דמשמע דכל זמן שהיא בבית אישה הרי היא ברשותו וכי תימא פירסה נדה למה אינו מעלה לה מזונות הרי בידו להכניסה לחופה הייני טעמא שכיון שאין חופה זו מסורה לביאה לא חייבוהו חכמים לכנסה ולפי שאנו נוהגין עכשיו לעשות חופה בלא יחוד אין אנו מקפידין אם היא נדה אם לאו ומכל מקום כשר הדבר שלא תכנס לחופה עד שתטהר וכן נמי משמע שמנהגן היה *)(שלא) לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה כיון שלא שאל

רבי

*)תיבת שלא ט"ס הוא וכן בביאור המהר"ם שי"ף מחקו (ג"ה)

שלטי הגבורים

א אבל אין כונסין את הבתולה ביום השבת לפי שע"י החופה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה והוה ליה כקונה קנין בשבת ולאלמנה אין חופה קונה בה אלא ע"י יחוד של ביאה זוכה במציאתה לפיכך צריך להתייחד עמה בע"ש כדי שלא יהא כקונה קנין בשבת וכן אין לכנוס הבתולה ביום השני לבעול ביום השבת לפי שאין בתי דינין קבועין בשבת וכתב הרא"ש ומה שנהגו האידנא לכנוס ביום ו' משום דאף בכל ימי השבוע אין לנו בתי דינין קבועין ומי שיש לו עסק מקבץ ג' ומסדר טענותו לפניהם וזה יכול לעשות אפי' בשבת כתב הרמב"ם אין משיאין נשים בע"ש ולא בא' בשבת גזרה שמא יבא לידי חלול שבת בתקון הסעודה שהחתן טורח בסעודה ואין נ"ל שאסור ליבא בשבת והרא"ש כתב מותר לבעול בתחלה בשבת ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף ואבא שמכינין למעבד סעודתא בין במוצ"ש בין בשבת :

לשון ריא"ז

הכונס את הבתולה כונסה ברביעי לפי שעזרא תיקן לישראל שיהא בתי דינין יושבים בשני ובחמישי וראוי לכל אדם להיות זהיר באשתו בבעילת מצוה שאם לא תמצא בתולה ישכים ויודיע לב"ד שמא יתברר שזינתה תחתיו ברצון ותהא אסורה לו אפי' כשארעו אונס לא יכנוס בע"ש מן המנחה ולמעלה שצריך ליכל סעודת הנשואין בליל שבת וכן לא יכנוס במוצ"ש שמא יראה מום חסרון בסעודתו וישחוט עופות ויוצא בהן בשבת וכ"ש שלא יכנוס בשבת עצמו וכב"ה אבל אם רוצה לכנוס בע"ש בתחלת היום על דעת ליכל סעודת נשואין בו מותר וכן אם רוצה לכנוס בא' בשבת הרשות בידו :

ב כ' *)רבינו אפרים אי אמר מתנא לא טרחנא אלא אכניסנה בלא סעודתא וקרובי הכלה בעו דלעביד סעודתא כייפינן ליה דלעביד סעודתא כפום מנהג דהוי לדידיה ולדידה דקי"ל עולה עמו ואינה יורדת וכתב דמעשים באו לפני רב אלפס רבו והיה דן כן:

ג בגמ' איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין דיש אונס בגיטין כתב הרא"ש ונראה דג' עניני אונס הם הסוא דמי שאמר דאמר ה"ז גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או שנשכו נחש ה"ז אינו גט לא שכיח כל עיקר ואפי' ללישנא קמא לא טייך למימר משום לנועות ומשום פרוצות דלא סברי לנועות דנפל עליה בית ונשכו נחש ופרוצות נמי לא יאמרו כך לפיכך ללישנא קמא יש טענת אונס כי האי בגיטין ואונסא דשכיחא כי האי דפסקיה מברא אפי' לאיכא דאמרי אינו מבטל הגט דאיבעי ליה לאתנויי באונסא דשכיח ולא שכיח כמו חלה בהא פליגי הני תרי לישני והלכתא כלישנא קמא :

*) הר"ן הביא זאת בשם ה"ר יוסף הלוי ז"ל

א מיי' פרק י' מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' סד :
ב מיי' פרק ט מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמד :
ג מיי' פ"י מהל' אישות טור אה"ע סי' סד :

הגהות הב"ח

(א) ליום הרביעי כצ"ל : (ב) ליום החמישי כצ"ל : (ג) שפעמיים כצ"ל : (ד) ליום הרביעי כצ"ל : (ה) ולא נשאו כצ"ל : (ו)' נ"ל שיצא : (ז) אין טענת אונס מועלת כצ"ל : (ח) נ"ב וכה"ג פי' גם התוס' לדעת רש"י ז"ל: (ט) נ"ב ואע"ג דלפי האמת יכול לכנוס בא' בשבת היכא דטריח ליה ולא איכפת ליה בברכה ואפי' לכתחלה מ"מ אין זה שכיח ברוב בני אדם וסוברין לכנוס ברביעי דוקא כסתם מתני' וק"ל : (י) נ"ב וליכא למידק איפכא דכיון שלא שאל ר' אמי בשעה שכנסה זה אי הוה כתיבה כתובתה אלמא דלכתחלה אין כונסין בלא כתובה ולכך לא שאל כדכתב הר"ן בסמוך ומעתה זה שכנס בלא כתובה שלא כדין עבד . דודאי מן הסתם לא מחזיקין ליה בעבריין דלאו ברשיעי עסקינן ודודאי מדכנסה בלא כתובה כדין עבד ועוד דליכא למידק כלל מדלא שאל ר' אמי בשעה שכנסה זה אי הוה כתיבה כתובתה דפשיט דאיכא למימר דר' אמי לא היה במעמד בשעה שכנסה זה ודברי הר"ן בסמוך הם לפי מה שפסק ר' אמי לבעול בשבת למה לא שאל אז אי הוה כתיבה כתובה שהרי אסורה לבעלה בלא כתובה אלא ודאי שמנהגן היה לכתוב קודם כניסה ולכך היה סבור שעשו כמנהג אבל ודאי אין איסור בדבר אם לא כתבו בשעה שכנסה זה בלא כתובה ולאו בעברייינא עסקינן אלא ודאי דוקא לבעול אסור בלא כתובה אבל חופה שהיא ייחוד אין איסור וזו היא דעת הר"ן ז"ל: (כ) נ"ב פי' אפי' אם תשמע לו לא הוי בעילתו בעילת זנות כיון דמתגלי ב"ד יש לה ולא מיתסרא אלא משום דלא סמכא דעת' ושמא כשתנשא לו תסמוך ג"כ דעתה שיכתוב לה כתובה אבל מ"מ לכתחלה לא התירו לבעול בלא כתובה מטעם זה דכיון שתתרצה לו הרי סמכא דעתה שזה אינו דודאי אפשי תתרצה לו איכא למיחש דדלמא לא סמכא דעתה דסתמא לא קא סמכא דעתה :

ר' אמי אי הוה כתיבה כתובה כי שרא למבעל בתחלה בשבת: מקום שבתי דינים קבועין בכל יום. כלומר מקום שקביעות כל הימים שוה בו כמו שאנו נוהגין עכשיו: אשה נשאת בכל יום. בכל יום לאו דוקא אלא בכל יום שמחרתו ב"ד יושבים קאמר לאפוקי ע"ש דלא שאפילו יבעול בו ביום לאחר שיתעסקו בצרכי חופה כבר עבר רובו של יום ואין ב"ד יושבים אלא עד תלות ולבעול בלילי שבת (א) דמליל שבת עד אחד בשבת איכא משום איקרורי דעתיה דאי לא תימא הכי בתולה תנשא בשלישי ותבעל בלילה שמחרתו רביעי ואנן לקמן בגמ' (ב) לא איבעי לן אלא אי נשאת בד' ונבעלת ברביעי משום דליכא אלא מקלא יום ד' ולילו אבל לינשא בג' ולבעול בלילה שאחריו פשיטא לן דאסור וה"כ לישא בששי ולבעול ליל שבת ודאי איכא למיחש ואע"ג דאמרינן לקמן [דף ז.] דר' אמי שרי למבעל בתחלה בשבת היינו בשכבר כנסה מזמן מרובה שלא חשו חכמים אלא לזמן הנישואין מפני שדרכן היה לבעול לאלתר בלילה אבל מי שכנס מזמן מרובה לא הטריחו עליו לבעול ביום סמוך לב"ד ולישא בחמישי איכא למימר דשרי דאף על גב דאמרינן בירושלמי בפרקין רב חזקיה בר אחא בשם רבי אבהו אסור לדון דיני ממונות בע"ש איכא למימר שלא אסרו אלא למקבע זמנא וכדאמרינן בפרק הגוזל (דף קיג·) לא קבעינן זימנא לא במעלי שבתא ולא במעלי יומא טבא אבל אי אתו מנפשייהו לייתינן להו ומקבלין טענותיהם וטעמא דמילתא משום דלמקבע זימנא ולדון בלחוד אסרו לפי שהדין צריך מתון ועיון ואתי לאימנועי מצרכי שבת ויו"ט אבל לקבל טענותיהן אי אתו מנפשייהו שרי הילכך אפילו בששי מכנפי ב"ד ויתבי לקבל טענותם הלכך אם יש לו טענת בתולים יכול הוא להשכים לב"ד אבל בששי לא ישא מטעמי דכתיבנא: **ולפיכך** יש לתמוה על מה סמכו עכשיו לישא בששי אע"פ שקביעות ב"ד שוה בכל הימים אלא שיש לומר דכיון דחזו דתקנת רביעי אינה קבועה דהא אמרי' דאי איכא בתי דינין קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום אלמא כל היכא דליכא למיחש לטענת בתולים לא איכפת לן אף עכשיו בדורות הללו כיון שלא נהגו לקדש אלא עד זמן נשואים ליכא למיחש דלדידהו שהיו מקדשים קודם זמן נשואין איכא למיחש שמא תחתיו זינתה אבל במקומות הללו שרובן מקדשין וכונסין לאלתר ליכא למיחש להכי דאם זינתה ודאי קודם לכן זינתה אלא שעדיין ראוי למיחש משום טעמא דשמא ישחוט בן עוף כמו שאכתוב בסמוך בס"ד: **והוא** דטריח ליה. שטרח כבר ותקן צרכי סעודה וכתב ה"ר יוסף הלוי ז"ל דהיכא דאמר חתן לא טרחנא וכניסנא לה בלא סעודה וקרובי כלה אמרי בסעודה כייפינן ליה עד דטרח ועביד לפי כבודו וכבודה דקי"ל [דף סח.] דעולה עמו ואינה יורדת עמו וכתב שכן היה דן רבו הרי"ף ז"ל: **ומת** אביו של חתן או אמה של כלה. של חתן הוא הטורח בצרכי סעודה ואמה של כלה היא המכינה לה תכשיטין לפיכך אם יעבירו המועד שוב אין מכין להם והתירו להם להכניס את לחדר שלא יקברוהו דא"כ חלה אבלות על האבל בסתימת הגולל ושוב לא יוכל לכנוס עד שיעבור האבל: ופורש. ויקברו את המת מיד דחלה עליו חתונה הויא לגביה כרגל ולא אתיא אבלות וחיילא וא"ת והא יום מיתה וקבורה מחייב באבילות דאורייתא כפי סברת הגאונים ז"ל [כ" בפ"ב דברכות סי' ג] וכיון שכן היכי אתיא שמחת ימי המשתה שאינה אלא מדרבנן ודחיא אבלות דאורייתא לאו קושיא היא דב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת בשב ואל תעשה ולפי זה אינו ראוי להתעסק בדברים של שמחה כל אותו היום אלא שאינו חייב לעשות מעשה של אבלות והיינו שב ואל תעשה וא"ת והרי הגאונים ז"ל אמרו [כן פסק הרי"ף בפ"ג דמו"ק סי' אלף קנז] דכי הוי יום מיתה וקבורה ביו"ט שני ינהוג בו אבלות וכיון שכן למה יותר לעקרו הכא טפי מיו"ט שני יש לומר דהיינו טעמא דאפילו אמרינן שינהוג אבלות ביום א' דהוי מדאורייתא אפ"ה בשאר הימים ד שלהם מדרבנן לא ינהוג וא"כ לא הוי רצופין: **ונוהג** שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבלות. הקשה הרמב"ן ז"ל לדעת הגאונים שאומר שהקובר את מתו (ג) ברגל שאע"פ שאינו נוהג אבלות ביו"ט אחרון [כ"כ הרי"ף שם במו"ק] עולה הוא למנין ז' כיון שהוא מדרבנן ימי המשתה יעלו ותירץ דבשלמא התם הרי הוא מקיים אבלות בשאר ימים אבל הכא אם אתה אומר יעלו נמצא שלא קיים מצות אבלות וליכא למימר דיום אחרון יעלה לו דמאי שנא יום אחרון משאר ימים עוד תירץ דשאני יו"ט שני דהוא ספק (ד) דדבריהם וספק אבלות כדקי"ל [מו"ק דף יח.] הלכה כדברי המיקל באבל וכיון שאפשר שהוא חול אע"פ שאינו נוהג בו אבלות עולה אבל ימי המשתה שהם ודאי ד ועוד שהם זמן שמחה אין עולין לו כלל: וכל אותן הימים. של ימי המשתה ושל אבילות (ה) הוא ישן וכו'. ואין מתייחדין זה עם זה יבעול ואבל אסור בתשמיש המטה כדילפינן באלו מגלחין [דף טו:] ואף בשבעת ימי המשתה שהם כרגל נוהג בו אבלות של דבר צנעה איסור תשמיש כדלקמן: ואין מונעין כו'. בשביל האבלות אין אוסרין עליה תכשיטין שלא תתגנה על בעלה: כל ל' יום. ואע"פ ש אבלות לשאר בני אדם וכ"ש מל' ואילך כך פרש"י ז"ל ולא נהירא (ו) דהא איתא משמע דבשאר נשים מונעין מהן תכשיטין כל של וליתא אלא ז' דוקא דהא אמרינן באבל רבתי *)שהאשה מותרת לספר ולכבס לאחר ז' מיד ואפילו על אבל אביה ומשמע ודאי דה" מונעין ממנה תכשיטין מן הכלה בשום אבל שאירע לה תוך ל' יום מחופתה ואפילו תוך ז' נמי ל"ש באבל זה ול"ש בשאר אבילות לפי יום ראשונים הם עיקר שמחת חתן וכלה ולפיכך צריך שלא תגנול עצמה: **ודוקא** אביו של חתן כו' דליכא איניש דטרח. אם יפסיד שהכינו וכגון דאיכא תמרוקי נשים וקשוטין שאין מתקיימין דאי לא באותם שהכינה לה תנשא לאחר ז' ימי אבלות ולא צריכה לה אמה עלה: אבל איפכא לא. (ז) כלומר דאי הוי איפכא נוהג ז' ימי אבלות ואח"כ ז' ימי המשתה שאסור לישא אשה אפי' למי שאין לו בנים בתוך אבלות דאע"ג דתניא התם בפרק ואלו מגלחין (דף כג.) ואם אין לו בנים מותר לישא לאלתר לא בתוך שבעה קאמר אלא לאחר ז' קרי ולומר שאינו צריך להמתין ל' כמו שצריך להמתין מי שיש לו בנים גדולים וכדתניא התם כל ל' יום לנישואין ומיהו במסכת שמחות [משמע דכל ל' יום לאבלות אשתו אסור לישא אשה דתניא התם מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד שיעברו עליו ג' רגלים בד"א אין לו בנים או שיש לו בנים קטנים מותר לישא אחרת **) אפילו לאחר***) ל' יום אלמא בתוך ל' אסור ואפשר דבאבלות אשתו החמירו לענין שלא ישא אחרת כמו שהחמירו בשיש לו בנים לשהות ג' רגלים אבל באבלות אחר נושא מיד לאחר ז': לא שנו אלא שנתן מים ע"ג בשר. שסוב אין ראוי למוכרו במקולין: בכרך. שכיחי אינשי טובא ויש קופלין הרבה: דמפקא מכרך ומפקא מכפר. מוגאה מכלל כרך ומכלל כפר גדולה מכפר וקטנה מכרך: מסייע ליה. הא דקתני אסור בתשמיש המטה בז' ימי המשתה שהם לו כרגל: דברים שבצנעה. שאינו ניכר לבריות שהוא אבל בכך: אבל בעל. כיון דלא תקיף יצריה אשתו ישנה עמו בבית אחד: אבל חתן שמת אביו או חמותו בין

נר מצוה

בתי דינין קבועין [אלא בב' וה'] אבל [במקום] שבתי דינין קבועין בכל יום א אשה נשאת בכל יום והוא דטריח ליה: *תניא הרי שהיתה פתו אפויה *וטבחו טבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסים המת לחדר והחתן והכלה לחופה *ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ ב נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים וכן מי שפירסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין ג הנשים ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל ל' יום ד °ודוקא אביו של חתן ואמה של כלה דליכא איניש דטריח להו אבל איפכא לא אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא לא שנו אלא שנתן מים על גבי בשר אבל לא נתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רבא ובכרך אפי' נתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רב פפא ובכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר לא מזדבן והא דרב חסדא משכחת לה בדוכתא דמפקא מכרך ומפקא מכפר ושמעינן מהא דהיכא דאפשר לזבוני וליכא פסידא דאינו נוהג ה ימי המשתה ברישא אמר מר הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים שבצנעה נוהג דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא לא שנו שאשתו ישנה בין הנשים והוא בין האנשים אלא כשלא בעל אבל בעל אשתו ישנה ו עמו בבית אחד ודוקא חתן שפירסה אשתו ז נדה אבל חתן *שמת *)חמיו או חמותו בין בעל בין לא

*) ל' הרי"ף שמת אביו או חמיו

רש"י

והוא דטריח ליה. שכבר תיקן צרכי הסעודה דאל"כ צריך להמתין עד יום ד' כדאמרינן בברייתא שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שתנשא ברביעי כדי שיטרח בסעודה ג' ימים וברביעי כונסה: ויינו מזוג. במים כדי שיהא ראוי לשתות ושוב אינו מתקיים: מכניסין המת לחדר. שלא יקברוהו שלא יחול עליו אבילות בסתימת הגולל ושוב לא יכול לכנוס עד שיעברו ימי אבלו: ופורש. ויקברו המת וכיון דחלה עליו חתונה הויא לגביה כרגל ולא חייל עליה אבילות ונוהג שבעת ימי המשתה ואין מתייחדים זה עם זה שמא יבעול ואבל אסור בתשמיש המטה ואף בשבעת ימי המשתה שהם לו כרגל נוהג אבילות של דברי צנעה דהיינו תשמיש כדלקמן: ואין מונעין תכשיטים. בשביל האבילות כל ל' יום אע"פ שהן ימי אבילות לכל אדם שלא תתגנה על בעלה וכ"ש משלשים ואילך: ודוקא אביו של חתן. הטורח בצרכי הסעודה ואמה של כלה המכינה לה תכשיטיה וליכא איניש דטרח להו אם יפסידו מה שהכינו: שנתן מים ע"ג בשר. ששוב אינה ראויה למכור במקולין: בדוכתא דמפקא מכרך. דקטנה מכרך וגדולה מכפר דבכרך שכיחי בה אינשי טובא ויש קופלים הרבה אפי' נתן מים ע"ג בשר מזדבן ובכפר שאנשים מועטין שאפי' לא נתן מים ע"ג בשר לא מזדבן: מסייע ליה לר' יוחנן. הא דאמרי' דז' ימי המשתה שהן לו כרגל לאסור הוא בתשה"מ: של צנעה. שאינו ניכר לבריות שהוא אבל: כשלא בעל. דיצרו תוקפו: אבל חתן שמת אביו כו'. וטעמא כדמסיק בגמ' משום דכיון דבהאי אבילות אקילו

הגהות הב"ח

*) ע"ש בפ"ט לענין איחוי סקרע שמותרת אחר ז' אפי' על אביה ואמה אבל לענין לספר ולכבס לא נמצא באבל רבתי שלנו רק ברי"ף בפ"ג דמו"ק סי' אלף רכ"א כתב תניא באבל רבתי כו' והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה אבל לא נזכר גיהוץ וכן הוא ברא"ש שם ועיין בב"י ובשו"ע י"ד סי' ק"ל סעיף ה' (ג"ה): **) תי' אפי' ליתא בתוס' ובאמת נראה שהוא ט"ס: ***) וכן היא גי' התוס' כאן דף ד. ד"ה אבל וביבמות דף מג: ד"ה שאני אבל בספרים שלפנינו הגי' במס' שמחות פ"ז מותר לישא אחרת בתוך ל' יום (ג"ה)

הדין דבסוגיא משמע דהני תרי מילי כהדדי נינהו ולכך צריך לפרש אבל איפכא לא כלומר דאי הויא איפכא נוהג ז' ימי אבילות ברישא אבל ודאי שמכניסין המת לחדר והחתן והכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופור
ת מתו ונוהג אבלותו ואח"כ מכניס את הכלה לחופה וכן מצאתי בשם בעל הלכות וכן בשם הרי"ץ גיאות ולא מסתבר כלל דמה תועלת יש במהירות החופה ויבזו המת ויפסיקו באבילות בין חופה לז' ימי המשתה ולא הו
וכן אלא באביו של חתן ואמה של כלה וגם איכא פסידא או התירו חופה וביאה לאונן ולהקדים ימי המשתה לאבילות אבל כשמקדים האבילות לשמחה גם אחר החופה עד שיכלו כל ל' יום ותו לא מידי כך כתב הרא"ש ז"ל
למוד מכאן דמי שמת לו מת ברגל כיון שנוהג ימי הרגל דמי להכא וקילא ליה לספוך הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים ולא נהירא לי דלא דמי לקילותא דהכא דאקילו בה טפי שהרי מת לו מת קודם שחלו ז'
ירו לו חכמים להכניס את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה כדי לדחות אבלות מעליו אבל מת לו מת ברגל שכבר חל עליו הרגל ישנה עמו בבית עכ"ל הרא"ש: עוד כתב הרא"ש הא דאמרי' כדה מצעת לו המטה תרי ג
מן פ' אע"פ תנן הכניסה לו ג' אינה מצעת לו המטה ארבע יושבת בקתדרא ואמרי' עלה בגמ' אע"פ שיושבת בקתדרא אבל מצעת לו המטה ומרחצת פניו וכו' ופרש"י דהיינו הצעת סדין והמכסה שהוא של חיבה . ו
שהצעת כרים וכסתות אינו דבר של חיבה והנדה מותרת בהם ורחצת פניו ידיו ורגליו היינו לשפוך מים אבל לא תגע בו : ז וכתב בספר התרומה דאם נתיחד עמה במטה והיה לו פנאי לבעול ולא בעל ואח"כ פירסה
דמותר

שלא בעל כו'. מפרשינן בגמרא דכיון דאקילו רבנן בהך אבלות דנוהג ז' ימי המשתה ברישא קילא ליה ואתי לזלזולי בה אע"ג דבעל: הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים. פרו ורבו ומלאו את המים וגו': הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם. פרו ורבו ומלאו את הארץ: למחר משכים לאומנתו והולך. שאין משתה אלמון באלמנה אלא יום אחד כדלקמן בפירקין [דף ז.]: חמישי בשבת. יום חופה וששי בשבת אינה ביאה ואמרי' בגמ' דאדם בטל עושה בכל הימים לטעמא דשקדו וביו"ט שחל להיות בע"ש מותר לבעול בה' שהרי לא ישכים לאומנתו (ו) ומוכח נמי בגמ' דלטעמא דברכה מאן דלא קפיד בה עושה בכל הימים:

ודאמרי' למחר משכים לאומנתו (ז) לא שיהא מותר במלאכה אלא שחכמים יחדו לו ימים הללו שהם ימי בטלה והכי איתא בתוס' התקינו שיהא בטל ג' ימים חמישי וע"ש ושבת ג' ימי בטלה כמלא שמח ג' ימים וה"ה נמי לז' של בתולה שחתן אסור בהם במלאכה והכי איתא בפרקי ר"א בפרק ט"ז החתן דומה למלך מה מלך אינו יוצא לשוק לבדו אף חתן אינו יוצא לשוק לבדו מה מלך אינו עושה מלאכה אף חתן אינו עושה מלאכה ובאגדה אמרו החתן דומה למלך מה מלך אינו עושה מלאכה אף חתן אינו עושה מלאכה:

איבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת. מי מתסר מפני שעושה חבורה או מפני שפותח פתח והרי הוא כבונה ואסור: הלכתא מותר לבעול בתחלה בשבת. דליכא למיחש לא לפתח ולא לחבורה משום טעמי דאתמר בגמרא. ומהא שמעינן דלא קי"ל מאי דאיתמר בגמ' עלה דברייתא דקתני בין כך ובין כך לא יבעול לא בע"ש ולא במוצ"ש ויהבי טעמא שמא ישחוט בן עוף כלומר שמתוך טרדתו ישכח שהוא שבת וישחטנו (ח) וכיון דמסקינן דשרי למבעל אלמא לבן עוף לא חיישינן וזהו דעת הרי"ף ז"ל שלא הזכיר כלל בהלכות חששא דבן עוף ולפיכך נהגו לעשות סעודות בלילי שבת ובמוצאי שבת ואפשר לדחות ולומר דכי שרי למבעל בתחלה בשבת היינו בשכבר כנסה קודם לכן דבשעת כניסה

רש"י

אקילו בה רבנן דנוהג ז' ימי המשתה תחלה ואח"כ ז' ימי אבילות חיישינן דילמא אתו לזלזולי ויבעול: מהו. לבעול לכתחלה בשבת מי חיישינן לזה שיעשה חבורה או לא: אתפסוה מטלטלי. תנו לה מטלטלין תחת ידיה במשכון לשעבוד כתובתה עד שיכתבו כתובתה: טעונה ברכה. ברכת חתנים: במקהלות ברכו וגו' ממקור ישראל. כל ברכת מקור צריך הקהל היינו י' כמו הקהל את העדה משם למדנו דאין קהל בפחות מעדה ועדה י': בבית חתנים. כשנכנסה לחופה לנישואין: אף בבית הארוסין. כשמקדשין מברכין כל ברכת חתנים כדמפרש: ואסר לנו את הארוסות. דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה: והתיר לנו. את נשותינו הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין:

וסוא

תורה אור

גר מצוה

לא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים כדתנא בברייתא: *תני בר קפרא א בתולה נשאת ליום רביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם ותניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי שאם אתה אומר תבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים חמישי בשבת וערב שבת ושבת: *איבעיא להו מהו שיבעול ב לכתחלה בשבת ומסקנא *והלכתא מותר לבעול לכתחלה בשבת רבי אמי שרא למבעל בתחלה בשבת אמרי ליה רבנן והא לא כתיבא כתובה אמר להו אתפסוה א מטלטלי בכתובה אמר רב הונא א"ר אבא בר זבדא אמר רב אחת בתולה ואחת אלמנה ג טעונה ברכה ב כל ז' ודוקא אלמנה שנשאת לבחור אבל אלמנה שנשאת לאלמון אינה טעונה ברכה אלא יום אחד בלבד אלא הא דתניא שקדו על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים במאי אי בבחור הא אמרת כל ז' ואי באלמון הא אמרת יום אחד אי בעית אימא בבחור ואי בעית אימא באלמון °אי בעית אימא בבחור שבעה לברכה וג' לשמחה ואי בעית אימא באלמון יום אחד לברכה וג' לשמחה *דליכא בתולה דבצירה משבעה וליכא אלמנה דבצירה מיום אחד אמר רב נחמן אמר לי הונא* מנין לברכת חתנים ג בעשרה שנא' °ויקח (א) בועז עשרה אנשים (ב) *)ר' אבא אמר מהכא °במקהלות ברכו אלהים וגו' ת"ר ד מברכין ברכת חתנים בבית חתנים רבי יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה אמר אביי ביהודה שנו מפני שמתייחד ה עמה תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית אירוסין (ג) מאי מברכין ברוך אשר קדשנו (ד) על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקידושין ברוך אתה ה' מקדש ו **)ישראל תנו רבנן מברכין ברכת חתנים (ה) כל שבעה אמר רב יהודה

*) ור' אבהו אמר מהכא כו' כ"ה בגמ' (ג"א) **) ישראל ע"י חופה וקדושין כ"ה בגמ' (ג"א)

לחופה הוא דחיישינן לבן עוף לפי שאז עושין סעודה וזהו דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"י מהלכות אישות אבל אין נושאין נשים לא בע"ש ולא באחד בשבת גזרה שמא יבא לידי חלול שבת בתיקון הסעודה ע"כ וזהו הפך מנהגנו שאנו נוהגים לכנוס בששי והרמב"ן ז"ל כתב דמה שנהגו לכנוס בששי מנהג בורות הוא אלא שלא מיחו בידם וכן כתב הרב ר' יוסף הלוי ז"ל ע"כ: **אתפסוה** מטלטלי. תנו מטלטלין תחת ידיה במשכון לשעבוד כתובתה עד שיכתבו שטר כתובתה בשעבוד קרקעות. ואם תאמר והא הויא לה קונה קנין בשבת ואסור כדאמרינן פרק שני דיו"ט [דף יז.] דלמיקנא ביתא בשבתא לא ואפשר שמפני מצוה התירו כדאמרינן בפרק (המגרש) [הזורק דף עז.] ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח ואע"פ שאמרו בירושלמי [ריש פירקין] אלין דכנסין ארמלין צריכין למכנס מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבתא אלמא אפילו במקום מצוה לא התירו שאני נשואין דהוי מילתא דפרהסיא טובא (ט) *) [ומשום הכי] לא שרי אפילו במקום מצוה אי נמי אפשר דמבעוד יום מיירי והיה שהות ביום כדי להתפיסה מטלטלין ולא כדי לכתוב לה כתובה: **אחת** בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה. ברכת חתנים כל שבעה: איבעית אימא בבחור איבעית אימא באלמון. איכא מאן דאמר דהני תרי לישני לא פליגי אהדדי הילכך ליכא אלמנה דיתירה לשמחה מג' ואע"פ שנשאת לבחור וסתמא דברייתא הכי משמע דקתני שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל ולא מפליג בין נשאת לאלמון לנשאת לבחור אלמא ליכא אלמנה דיתירה מג' [לשמחה] וכ"ת מ"ש דבבחור שנשא אלמנה כפישי ימי ברכה מימי שמחה ובאלמון שנשא אלמנה כפישי ימי שמחה מימי ברכה י"ל שהכל לפי ענינו משום דברכה באה על שמחת לבו של חתן הלכך בחור שלא נשא עדיין דאית ליה שמחה טפי מברכין לעולם ז' אפילו נשא אלמנה אבל שמחה דהיינו בטול מלאכה דהוא משום תקנתא דידה כיון דאלמנה היא אינה צריכה פתוי כ"כ ובג' ימי שמחה סגי לה אבל אלמון שנשא אלמנה כיון שכבר נשא ועכשיו אינו נושא בתולה אלא אלמנה אינו שמח כל כך הלכך ביום א' סגי ואפ"ה בעינן ג' לשמחה דימי שמחה לתקנתא דידה נתקנו כדאמר שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל ואי אפי' כשנשאת לבחור אמרו דאית לה ג' ימי שמחה כ"ש לאלמון שנשא שצריך לשמחה שלשה והיינו טעמא דמברכין לבתולה שנשאת לאלמון ז' כדאמרינן בסמוך דליכא בתולה דבצירא מז' לברכה משום דהאלמון נמי כשנושא את הבתולה שמח טפי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות דהני לישני לא פליגי ובבתולה שנשאת לאלמון לא אשכחן ימי שמחה כמה אבל הר"ן מיגש ז"ל כתב דנראין הדברים דז' לשמחה כדתניא לעיל בברייתא דנוהג ז' ימי המשתה כ"ש באלמון שצריך לשמח אותה יותר [וכ"כ הרא"ש] ומיהו איכא מ"ד דהני תרי לישני פליגי ונקטינן כלישנא בתרא דבאלמון שנשא אלמנה ג' לשמחה ויום אחד לברכה אבל בחור שנשא אלמנה ז' לברכה וז' לשמחה ולא כפישי ימי ברכה מימי שמחה דלאו בדין שיהא משכים למלאכתו ומברכים לו ברכת חתנים אלא ודאי ז' נמי אית ליה לשמחה וכן נהגו: **מנין** לברכת חתנים בעשרה. כתב רב (י) אחא ז"ל דברכת ארוסין נמי בעשרה והגיד רב שמואל ז"ל חלק עליו ואמר שאינה צריכה י' אלא בברכת חתנים: במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. על ברכת מקור צריך קהל והיינו י' כמו הקהל את העדה ואין (כ) הקהלה פחותה מעדה ועדה [מגילה דף כג:] היינו י': מברכין ברכת חתנים בבית חתנים. כשנכנסה לחופה לנישואין: אף בבית הארוסין. כשמקדשה מברכין **) [כל] ברכת חתנים כדמפרש אמר אביי וביהודה שנו הא דרבי יהודה ביהודה שנו שמתייחד עמה בארוסין כדי שיהא לבו גס בה כדלקמן לפיכך מברכין ברכת חתנים מתחלה כדתניא במס' כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה: **ואסר** לנו את הארוסות. מדרבנן שגזרו על הייחוד של פנויה ואף ארוסה לא התירו (א) עד שתכנס לחופה ובברכה כדלקמן ואדרבנן נמי מברכינן וצונו ואסר לנו כדאשכחן בנר חנוכה: והתיר לנו. את נשותינו הנשואות לנו על ידי חופה וקדושין ואם תאמר היכן מצינו ברכה כגון זו שמברכין על האסור והלא אין מברכין שאסר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוט ועוד מה ***) [ענין להזכיר בברכה זו עריות ועוד למה] אין מברכין במטבע קצר אשר קדשנו על הקדושין כשם שמברכין על כל המצות במטבע קצר על המילה ועל השחיטה י"ל דודאי אין ברכה זו ברכת המצוה ממש שא"א לברך כפי מה שראוי בברכת המצות שאין לברך בשעת קדושין

*) גי' ד"ת **) כ"ה בד"ס ***) גי' ד"ת

קדושין אשר קדשנו וצונו על הקדושין משום דאין מברכין על מצוה שאין עשייתה גמר מלאכתה כי הא דלאכתי מיחסרה מסירה לחופה ובשעת כניסה לחופה נמי א"א לו לברך על קדושין וחופה כיון שכבר קדש מזמן מרובה וכשבא לקדש ולכנוס באחת ג"כ לא ראו לתקן לו ברכה בפני עצמה כדי שיהא טופס ברכה שוה לכל וכיון דברכת מצוה ממש [לא הוי אעפ"כ] לא רצו להוציא מצוה זו בלא ברכה כלל ותקנו לברך בה על קדושתן של ישראל והיינו שהקב"ה בחר בהם וקדשן בענין זווג באסור להם ובמותר להם והיינו שצונו על העריות וכדי שלא יטעה השומע לומר שבקדושין אלו בלבד הותרו המותרות הוצרכו לומר ואסר לנו את הארוסות בלאו דלא תסור ולהזכיר היתירן דהיינו ע"י חופה וקדושין וכתב הרמב"ן ז"ל ונראה מזה שאין חותמין בה מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין אע"פ שכתוב במקצת נסחאות לפי שאינו ראוי לברך על החופה שאינה נעשית עכשיו ועוד שמקדש ישראל הוא מעין הפתיחה שקדשם בכל עסקי נשואין לפיכך אין לחתום אלא מקדש ישראל בלבד וכתב רבינו האי ז"ל גמרא היא בהדיא מקדש ישראל וכך חותמין בבתי ישיבות מימות חכמים הראשונים ועד עכשיו ותוספת זה שאתם מוסיפים גריעותא היא שאין קדושת ישראל תלויה בכך ונאה לכם לחזור להלכה ולמנהגנו בהסכמת הכל עכ"ל רבינו האי ז"ל ובהלכות רבינו ז"ל מצאתי בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין ובכתב ידו ז"ל נמחק על ידי חופה וקדושין ועיקר עכ"ל הרמב"ן ז"ל ופירש והתיר לנו את הנשואות (ב)להתיר לנו אותן שהן נשואות לנו ע"י חופה וקדושין ורבינו תם ז"ל הגיה והתיר לנו את הנשואות לנו ורבינו האי ז"ל כתב והתיר לנו על ידי חופה וקדושין ואין מנהג בישיבה לומר את הנשואות ופירוש על ידי חופה וקדושין אף על פי שהקדושין קודמין לחופה היינו על ידי חופה וקדושין שקדמו להן וכתוב בספר העטור שעיקר הנסחא (א) הוא על ידי חופה בקדושין בבי"ת אלא מפני שהדייקין קראוה לבי"ת ההיא רפה מפני שהיא סמוכה לה"א לפי שאותיות יהו"א מרפות בג"ד כפ"ת טעו הסופרים וכתבו בוא"ו : **והוא** שבאו. אל המשתה : פנים חדשות. בכל יום שלא היו שם אתמול והרמב"ן כתב דכל שבא פנים חדשות ועומד שם אע"פ שאינו אוכל שם מברכין שבע ברכות וכתבו עוד בתוס' שאם באו פנים חדשות בלילה מברכין עליו לילה ויום והוא שעמד שם בכל שעת ברכה וכתבו בשם ר"ת ז"ל דהאי פנים חדשות היינו שמחים עליו בני החופה : מאי מברך א"ר יהודה כו'. כתב רש"י ז"ל נראה בעיני שלא נסדרו על עסקי הזווג אלא מאשר יצר ואילך שאותה ברכה מתחלת לדבר בשניהם אשר יצר האדם מדבר בזכר והתקין לו ממנו בנין עדי עד היא הנקבה שוש תשיש לפי שאנו צריכין להעלות זכרון ירושלים על ראש שמחתנו שנאמר תדבק לשוני לחכי וגו' שמח תשמח בחתן וכלה *שיגילו בשמחה וטוב (ג) ואשר ברא לשם כל ישראל ולפי שהסדר מתחיל מאשר יצר פתח בה בברוך וחותם בברוך כדרך כל ברכה של ראשי סדרי ברכות ושוש תשיש ושמח תשמח מפני שהם ברכות הסמוכה לחברתה לא פתח בה בברוך שכך תקנו לכל הברכות הסמוכות אחר הראשונה על הסדר ואשר ברא מפני שהיא נאמרה יחידאה ברוב ימי המשתה כשאין שם פנים חדשות לפיכך אינה מן הסמוכות והוצרך לפתוח בה בברוך ולסיים בה בברוך אבל שהכל ברא לכבודו אינה מן הסדר אלא לאסיפת העם הנאספים שם לגמול חסד זכר לחסדי המקום שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו שושבין ונתעסק בו ואסיפה זו כבוד המקום היא וברכה זו לכך נתקנה ומשעת אסיפה היא ראויה לברך אלא מכיון שיש שם ברכה על הכוס הזקיקוה לסדרם עליו מידי דהוה אברכת בשמים וברכת על האור במוצאי שבת כדאמרינן [בירושלמי דברכות פרק א' הלכה ה] רבי מפזרן וחוזר ומסדרן על הכוס ור' חייא מכנסן הואיל ויש שם כוס ולפי שאינה מראש סדר הברכות וכולה הודאה אחת לא חתמו בה בברוך מידי דהוה אברכת פירות ומצות וכן ברכת יוצר האדם שתקנוהו ליצירה ראשונה של אדם הראשון כדלקמן אי למאן דאמר שתי יצירות הוו אי למאן דאמר שתי יצירות עלו במחשבה ובתר מחשבה אזלינן מ"מ אינה מסדר ברכת הזוג דהא ביצירה ראשונה אכתי נקבה לא הואי ואם תאמר למה היא באה מתוך שאנו מברכין על יצירה שניה תקנו אף על הראשונה שהיא תחלתו : והתקין לו ממנו. מגופו ומצלעותיו : בנין עדי עד. בנין הנוהג לדורות וקרי בנין על שם ויבן את הצלע : עקרה. ירושלים : ריעים אהובים. החתן והכלה שהם שני ריעים האהובים זה לזה : כשמחך יצירך. כמו ששמחת את אדם הראשון : בגן עדן מקדם. דכתיב (בראשית ב) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וגו' : משמח חתן וכלה. ובאחרונה חתן עם הכלה. לפי ששמחת ברכה הראשונה לא בשמחת חתונה אנו אומרים שהרי תפלה היא שמברכין שיהיו שמחין בהצלחה כל ימיהם לפיכך אין אנו חותמין בה משמח חתן עם הכלה דמשמע שמחת איש באשה אלא ברוך משמח את שניהם לעולם בספוק מזונות ובאחרונה שבח הוא שמשבח להקב"ה שברא חתנות דבוק איש באשה על ידי שמחה וחדוה לפיכך יש לחתום משמח חתן עם הכלה שהוא שמחת איש באשה עד כאן לשון רש"י ז"ל : ואחרים פירשו [והיא דעת התוס'] דהייגו טעמא דברכות הללו יש מהן שפותחות אע"פ שהן סמוכות ויש שאינן פותחות משום דכי אמרינן דברכה הסמוכה לחברתה אינה פותחת בברוך דוקא כשסמוכה לברכה שחותמת הא לאו הכי (לא) [פותחת] אע"פ שהיא סמוכה כדי שלא יראו שתיהן כברכה אחת ולפיכך שוש תשיש ושמח תשמח אינן פותחות לפי שכל אחת סמוכה לברכה שחותמת אפי' הכי אשר ברא פותחת משום דזימנין דמברכי לה באפי נפשה דהיינו בדליכא פנים חדשות ואי נמי אפי' תימא דכל דסמיכי אפי' למטבע קצר [שאינה חותמת] אינה פותחת היינו טעמא דהני משום דיוצר האדם לא מקריא סמוכה לפי שהוא התחלת [ברכת] הזוג דשהכל לא נתקנה אלא על אסיפת העם וכדברי רש"י ז"ל ואשר יצר כיון דברכה זו ושלפניה תרוייהו מעין יצירה נינהו אילו לא היתה פותחת היה הכל דומה ברכה אחת וחכמים ראו לעשותן ב' ברכות משום דסברי דלאדם וחוה ב' יצירות הוו כמ"ד בערובין (דף יח.) דויבן את הצלע זנב היה וממנו נבראת האשה : **מברך** שהשמחה במעונו. בתחלת הזימון : בין אמר להו. לקרואים : מחמת הלולא. קראתי לכם הלום לסעודה : מעיקרא. קודם חופה אם הזמין קרואים ואמר להם מחמת שאני רוצה להכניס בני לחופה : מאימתי. (ד) התחלת שמחת החופה לברך שהשמחה במעונו : מכי רמו שערי באסינתא. שורין שעורים בעריבות במים להטיל שכר לצרכי חופה ויש אומרים לשם

גמרא

יהודה והוא *שבאו פנים חדשות מאי מברך אמר רב יהודה *שהכל ברא לכבודו ברוך יוצר האדם ברוך אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה ה' יוצר האדם שוש תשיש ותגל עקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך משמח ציון בבניה שמח תשמח רעים האהובים °כשמחך יצירך א בגן עדן מקדם ברוך משמח חתן וכלה ברוך אתה ה' אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רנה דיצה חדוה אהבה ואחוה ושלום וריעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם ברוך אתה ה' משמח חתן עם הכלה ומאי שנא הא דמתחיל בה בברוך משום דאע"ג דליכא פנים חדשות מברך אשר ברא כל שבעה הלכך ברכה בפני עצמה היא רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך ב כולהו מכאן ואילך אי איכא ג פנים חדשות בריך כולהו ואי לא (לא) אפושי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא משבעה ועד תלתין בין א"ל מחמת הלולא ובין לא א"ל מחמת הלולא מברך שהשמחה ד במעונו מכאן ואילך אמר מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא וכי א"ל מחמת הלולא עד אימת א"ר פפי משמיה דרבא (א) עד ה תריסר ירחי שתא ומעיקרא מאימת (א) מבי רמי שערי באסינתא *א"ר יצחק א"ר

רש"י

והוא. שיבואו אל המשתה פנים חדשות בכל יום שלא היו שם אתמול : מאי מברך אמר ר"י כו'. נראה לי סדר הברכות כך שסידורן על עסקי הזווג מתחיל מאשר יצר ואילך אשר יצר את האדם מדבר בזכר : והתקין לו ממנו. מגופו מצלעותיו : בנין עדי עד. בנין נוהג לדורות היא הנקבה דכתיב ויבן את הצלע : שוש תשיש. לפי שאנו צריכים להעלות ירושלים על ראש שמחתנו שנאמר תדבק לשוני לחכי וגו' : שמח תשמח. ברכה לחתן וכלה שיגליהו בשמחה ולב טוב : ריעים האהובים. החתן וכלה : כשמחך יצירך. אדם הראשון דכתיב ויטע גן בעדן וגו' : משמח חתן וכלה. ובאחרונה עם הכלה לפי שהראשונה היא תפלה שמברכין שישמחו בהצלחה כל ימיהן בכל טוב ובאחרונה הוא משבח הקב"ה אשר ברא דיבוק חתונת איש באשה ולפי שהסדר מתחיל באשר יצר לכן פותח בברוך ותותם בברוך ושוש תשיש ושמח תשמח לפי שהן ברכות סמוכות לחברתה לכך לא פתח בברוך ואשר ברא פותח בברוך כדפירש [רי"ף] בסמוך אבל שהכל ברא לכבודו לא ניתקן אלא לעם שנאספים לגמול חסד לכלה ויוצר האדם תקנו לשם יצירה ראשונה של אדם אגב שמברכין ע' השניה דהא בראשונה לא הוה נקבה ולפי שאינה מסדר ברכות וכולה הודאה אחת היא ולכך לא חתמו בה בברוך מידי דהוה אברכות פירות ומצות : בין אמר להו לקרואים מחמת הלולא. קראתי לכם לסעודה : מעיקרא. קודם ברכת חופה : מאימתי מתחיל לברך שהשמחה : מכי רמי שערי באסינתא. שמטילין ושורין שעורים בעריבות לשכר ויש מפרשים שזורעין שעורים בעציץ לשם חתן וכלה לומר פרו

לשבת הספרים ודוגמתו מקדש ישראל והזמנים ובשבת מקדש השבת בלבד ואמרי' בזה דשבת משום דמקדשה וקיימא אפי' לא קדשוה ב"ד שנאמר ושמרתם את השבת כי קדש היא אבל י"ט דלא סגי דלאו ישראל הוא דמקדשי ליה שנאמר אשר תקראו. אותם במועדם ל"ל מקדש ישראל והזמנים קב"ה הוא דקדשינהו לישראל וישראל מקדשי להו להזמנים אף כאן נאמר דהקב"ה הוא מקדשינהו לישראל במצות קדושת הזיווג ע"י הפרשה של חופה והחופה היא הגומרת הקדושין כדאיתא רפ"ק דקדושין :

שלטי הגבורים

ואם אין שם יין או שכר מברך בפני עצמו כתב רב שרירא גאון המארס בלא ברכה חסר את ארוסיו ברכה שהיא מצוה והמברך ברכת אירוסין בבית חתנים ברכה שאינה צריכה היא ועובר משום לא תשא ור"ן הורה שאם לא בירך ברכת אירוסין בשעת אירוסין יברך אותה עם ברכות של נשואין וכ"כ הרא"ש כתב רב שמואל הנגיד שאין ברכת אירוסין צריכה י' ורבינו האי כתב שצריכה י' ולזה הסכים הרא"ש :

לשון ריא"ז
כיצד מברך אומר בא"י אקב"ו על העריות וכו' בא"י מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקדושין ומברך ברכה זו על הכוס ואסרו חכמים להתייחד הארוס עם ארוסתו עד שברכו עליהן הברכות הנזכרות בנשואין וכך אמרו כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואפי' אם כנסה לחופה אסורה היא לו בלא ברכה בירך עליה הברכות הנזכרות הותר לו לבא עליה כנשואתו אבל דין ארוסה יש לה לכל דבר עד שיפרוש טליתו עליה לשם חופה :

א כתב סמ"ג י"מ כי ג' ברכות ראשונות מתחילות בברוך אע"פ שסמוכות לברכות שלהם מפני שהם קצרות ואם לא היו מתחילות בברוך היו נראות כאחת והקשה הוא על זה מן הירושלמי וכתב בשם רש"י כי אין סדר הזיווג מתחיל כי אם מאשר יצר את האדם ואילך אבל שהכל ברא לכבודו נתקנה לשבח לאדון הכל שיעשה שושבין לאדם הראשון והיה ראוי לברך משעת אסיפת העם אלא שמכנסן על הכוס ויוצר האדם מפני שנבראו אדם ואשתו בב' פעמים וברכת אשר ברא מפני שהיא יחידה לפעמים לכך פותחה בברוך שאינה נחשבת ברכה הסמוכה לחברתה וכתב מיי' אם היה שם יין מביאים כוס של יין ומברך על היין תחלה ומסדר כולן על הכוס ונמצא מברך ז' ברכות ויש מקומות שנוהגים להביא הדס עם יין ומברך על ההדס אחר היין ואח"כ מברך הז' ברכות ור"ן כתב אם הוא במקום שאין יין שם מצוי יקח נמוקים ויסרה אותן ויסחט אותן ויברך עליו ואם לא ימצא נמוקין יברך על השכר שהכל דלא סגי בלא כסא אבל ברכת ארוסין אם לא ימצא יין אפי' יש שם שכר מברך בלא כוס אירוסין דלאו מצוה מן המובחר היא אבל ברכת חתנים שהיא ז' ברכות חייב לברך על הכוס בפה"ג או שהכל אם לא ימצא יין כל עיקר ואם יש שני חתנים מתברכין כאחד וכן הורה מהר"ם הלכה למעשה לברך לשני חתנים כאחד וכ"כ מיי' יש לו לאדם לישא נשים רבות כאחד ביום אחד ומברך ברכת חתנים כאחד אבל לשמחה צריך לשמוח עם כל אחת ואחת שמחה הראויה לה עם בתולה ז' ועם בעולה ג' ולא מערבין שמחה בשמחה :

לשון ריא"ז
ומברך ההלה על היין ומסדר הברכות הללו על הכוס שהן כולן ז' ביום הא' מברך כל ז' ברכות הללו בין בשעת נשואין בין בשעת סעודה אחר בהמ"ז : ב י"מ יומא קמא סעודה ראשונה כדאמר בפסחים יומא קמא לא תלושו לי בחלבא דהיינו סעודה ראשונה ומיהו אם לא אכלו עד הלילה מברכים דלא גרע מפנים חדשות כיון דהכתי לא אכלו בני חופה ובשבת דמברכי' אף בסעודה שחרית אע"פ שבירך בליל שבת משום דלכבוד יום עדיף והוי כפנים אחרים חדשות ובהשמחה במעונו לא בעי י' ואשר ברא יש שכתבו דבעי עשרה ויש שכתבו דלא בעי עשרה והכי מסתבר. כ"כ הרא"ש ז"ל : ג וכתב ר"י דוקא פנים חדשות שדלך לברכות בשבילם כגון אדם חשוב ואפי' בא קודם החופה הואיל ושהה שם לכבוד החופה מברך כולם ועוד אומר ר"י כי שבת נקרא פנים חדשות ויש מקומות שנוהגין שקהל הולכים עם החתן מבהכ"נ לביתו ביום שבת שחרית אחר התפלה ומברכין שם ז' ברכות ונראה שאינו מנהג טוב שאפי' אם יש שם מי שלא היה בשעת הברכה לא מקרי פנים חדשות כיון שאין מרבים בשבילו וכ"כ רבינו האי שאינו מנהג יפה אלא שאין איסור בדבר ושבת ויו"ט ראשון וכו' הוי כפנים חדשות בסעודת הלילה ושחרית אבל לא בסעודה שלישית : לשון ריא"ז הפנים חדשות הם בני אדם שלא שמעו עדיין לא בשעת נשואין ולא בשעת סעודה כמבואר בקונטרס הראיות : ד לא היו שם פנים חדשות אין מברכין ז' ברכות אלא בסעודה הראשונה ל"ש אכלו בו ביום או בלילה שלאחריו אלא שהשמחה במעונו ואשר ברא מברכין כל שבעה ונראה בזמן שמהם אומרים אותה אפי' אין שם עשרה וי"א שגם אשר ברא צריך עשרה ולא נהירא להרא"ש : לשון ריא"ז שם ברכות הללו שביארנו למעלה אין מברכין אותן אלא בעשרה ותתנים מן המנין ומז"כ אומר שמברכין ברכת אשר ברא בלבד שלא בעשרה ור"י הלוי אומר שאף ברכת אשר ברא צריכה עשרה וכן נראה בעיני כמבואר בקונטרס הראיות : ה וכתב סמ"ג שאידנא ערבה כל שנה. ואין לומר אותו כלל אחר שבעה ורבי שמואל בן הפני פסק דבסעודת אירוסין אפי' ברכו ברכת אירוסין אין מברכין שהשמחה במעונו וכן דעת רשב"ט ורבינו יב"ק משפיר"ה פליגי ואמרו דלא גרע משבוע הבן דאי לאו משום דיוקא הוא מברכין שהשמחה במעונו ועובדא דרב פפא בשעת שדוכין הוה ולא אירוסין ויש לדחות דדוקא שבוע הבן דכתיב שם הנכי על אמרתך ולהכי אי לאו נערה דינוקא הוא מברכין : לשון ריא"ז ואין לברך אשר ברא אחר שבעה כלל ונראה בעיני שאם הוא אוכל עם בני ביתו כדרכו כל הימים אף שהשמחה במעונו אינו מברך אחר שבעה כמבואר בקונטרס הראיות : בספר כל בו נתן טעם למה אין נוהגין עתה לומר שהשמחה במעונו קודם הנשואין ע"ש : לשון ריא"ז קודם הנשואין משעה שמטילין השעורים בגיגית לעשות השכר לצורך סעודת הנשואין או משעה שמכינים שאר הסעודה שכבר כלו סעודיהן של שמחת הנשואין הן מברכין שהשמחה במעונו כמבואר בקונטרס הראיות

עין משפט

ג' מהר"ם

א מיי' פרק ג מהל' אישות ופ"ב מהלכות ברכות סמג עשין מח טור אה"ע סי' סב :

הגהות הב"ח

(א) ג"ב אמר רב פפא : (ב) שכתב : (ג) ג"ב : (ד) ג"ב סוף :

הגהות הגר"א

(א) כס"ג בר"ף ע"ז דף ש"א ע"ב :

דף ח:

ג' מהר"ם שילגיו [וכ"ס כב"ח]

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ומיהו כאשר"י וכלבו העזר סי' ל"ד וסמ"ג פ"ג מהלכות אישות ובנימוקי רבינו מנחם בעל הלכה כבון כתוב וי"ו בחתימה בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין וכן נראה שלא

א מיי' פי"ג מהל' אבל סמג עשין ב טור י"ד סי' שעט:
ב מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה טור אה"ע סי' ו וסי' ח:

לשם החתן והכלה זורעים שעורים בפניהם לומר פרו ורבו ולמאו כשעורים הללו ומשמע לי דאשר ברא בפ"ע לא מקריא ברכת חתנים דאי מקריא הכי לא הו"ל לר"י לומר והוא שבאו פנים חדשות דבלאו פנים חדשות נמי מברך *)אותה כדאמר באו פנים חדשות מברך ש"ת לא באו מברך א' אלא ודאי אשר ברא בפני עצמה לא ברכת חתנים היא אלא כולהו ש"ת ברכות מקרו ברכת חתנים כי היכי דלארבעה שלאחר המזון מקרו ברכת המזון ונפקא מינה דאע"ג דאמרינן ברכת חתנים בעשרה היכא דליכא פנים חדשות דלא מברך אלא שהשמחה במעונו ואשר ברא לא בעי עשרה אלא בג' נמי מברכין לה והייתו כמי

נר מצוה

רש"י

ורבו כשעורין אלו: ברכת רחבה. היא שאנו מברין את האבל ברחבה ומברכין ברוך מנחם אבלים: האומר פתח פתוח מצאתי. ודמים אין לה כגון שהיתה היא ממשפחת דורקטי שאין להם דם בתולים או כגון שנאבדה המכה ולא ידע אם היה בה דם אבל זה ברור לו שמצא פתח פתוח: והני מילי באשת כהן. שהאונס אסור בה הלכך חדא ספיקא היא: פחותה מבת שלש שנים. ועכשיו היא גדולה ופיתויה פיתוי ואינו אונס ולכך *ספק תחתיו ליכא לספוקי שאינו נבעלה קודם לכן היו בתוליה חוזרין כדתנן במסכת נדה: להפסידה

[דף סו ע"א]

נ"ל ספק תחתיו ספק אינו תחתיו

אמר ר' יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתנים מן המנין *ברכת אבלים בעשרה [כל שבעה] ואין אבלים מן המנין והוא שבאו פנים חדשות מאי ברכת אבלים ברכת רחבה: קעה

דף ט. סב אמר ר' אלעזר *האומר פתח פתוח מצאתי א נאמן לאוסרה עליו דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא וה"מ באשת כהן פירוש דליכא אלא חד ספקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ולא מצית אמרת אם תמצא לומר תחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש דמוכת עץ פתחה סתום קעב

אי נמי באשת ישראל והוא שקבל בה אביה קדושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד דהוה ליה חד ספקא ספק באונס ספק ברצון וספקא דאורייתא לחומרא אבל אשת

דאמרינן בסמוך ואי לא אפושי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא ולדידי הכי פירושא אי איכא פנים חדשות מברך כולהו דלדידהו כתחלת נשואין דמי ואי לא מאי דאמרי רבנן שבעה לברכה ליתא משום נשואין דלנשואין יומא קמא סגי אלא לאפושי שמחה בעלמא הוא דתקון הכי הלכך בשהשמחה במעונו ואשר ברא סגי והרמב"ן ז"ל כתב דמדאמרינן בגמרא בריך ש"ת ובריך חמש ש"מ דהשמחה במעונו לאו ברכת חתנים היא ומינה דאפי' בג' מברכין אותה ומדבריו אתה למד שהוא סבור דאשר ברא שהיא מכלל ש"ת וה' שאין מברכין אותה אלא בי' ולדבריו נצטרך לדחוק ולפרש דהא דא"ר יהודה והוא שבאו פנים חדשות הכי קאמר מאי דאמרינן כל שבעה דמשמע שהן שוין דוקא בשבאו פנים חדשות וזה דוחק ועיקר הדבר כמו שכתבתי דכשם שהשמחה במעונו אינה ברכת חתנים דהא בי מהולא הוו מברכין לה אי לאו משום צערא דינוקא כדאיתא בגמרא ולא מברכין לה אלא משום שמחה בעלמא הכי נמי אשר ברא לאו ברכת חתנים היא ולא בעיא עשרה שאינה באה אלא משום אפושי שמחה בעלמא וכך נראין דברי הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות ברכות והרמב"ן ז"ל כתב דמדאמר אפושי שמחה בעלמא הוא כלומר סעודת קרואין הללו ואמרינן אמר ליה מחמת הלולא שמע מינה שאין מברכין שהשמחה במעונו אלא כעושה סעודת מרעות לחתוכתו אבל אם לא זימן אדם אלא חתן הסועד עם בני ביתו אינו מברך כלל ע"כ משמע ליה ז"ל דמאי דאמרי אפושי בעלמא הוא היינו סעודת הקרואין ואין זה נכון כלל אלא כמו שכתבתי עיקר ולפיכך אני אומר שכל שבעה אפילו חתן הסועד עם בני ביתו מברך כל שבעה שהשמחה במעונו שאילו כפי פירושו ז"ל אפי' אשר ברא לא יברך אא"כ סועד עמו אחר ואי אפשר דסתמא אמרי שבעה לברכה אבל ודאי מודינא דלאחר שבעה אם לא סעד עם אחר אינו מברך שהשמחה במעונו והיינו דאמרינן בין דאמר ליה מחמת הלולא בין דלא אמר ליה מחמת הלולא דאלמא בסועד עם אחר היא שאם לא כן אי זה הוכחה יש שהוא עושה סעודת שמחה כלל וכן מה שכתב ז"ל דמדאמרינן בריך ש"ת ובריך חמש משמע דהשמחה במעונו לאו ברכת חתנים היא לא ידעתי מה ראיה הוא לזה שאם באנו לומר כן מאן אמר ליה דברכת מזון הוא דלמא ברכת נשואין הוא ואי נמי ברכת המזון הוא היכי לימא בריך ש"ת ובריך שבע וכי שהשמחה במעונו ברכה בפני עצמה היא והלא אינה אלא תוספת דברים שאנו מוסיפים בנברך שאכלנו ומיהו ודאי קושטא דמילתא הוא שאינה ברכת חתנים וכמו שכתבתי: **והתנים** מן המנין. לעשרה הצריכין למנות לברכת חתנים כדאמרינן לעיל: ואין אבלים מן המנין· בגמרא פרכינן עלה מדתניא חתנים ואבלים מן המנין ומפרקינן כי תניא ההיא בברכת זמון כלומר להצטרף בג' בני אדם לזמן עליו שהרי חייב בכל המצות וכי קאמר רבי יוחנן דאין אבלים מן המנין בברכת רחבה כשמברין את האבל סעודה ראשונה משל אחרים כדאמרי' במועד קטן [דף כז:] היו מברין אותו ברחבה ומברכין שם ברכת אבלים כדמפרש (טעמא) [לקמן] בגמרא ברוך מנחם אבלים והיכא דאיכא פנים חדשות מברכין אותה כל ז' וי"א שאין מברכין ברכת חתנים אלא בברכת המזון כדאמרינן הכא כי תניא ההיא בברכת *המזון ולא כמו שנהגו עכשיו לברך ברכת חתנים בשני ובשבת שלא בשעת סעודה וליתא שהרי שנינו במסכת סופרים [פרק יט הלכה יא] *ונהגו (ז"ל) לומר בבקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה ופנים חדשות כל שבעה [ובערב *קודם סעודה] אלמא קודם סעודה היו מברכין אותה לפי שהיו רגילים להתאסף בבית החתן בבקר ובערב לשמח החתן וכלה והיו מברכין אע"פ שאין אוכלין ואנן גם כן בשני ובשבת שהחתן יוצא מבית הכנסת מוציאין כלה מחדרה ונכנסין לחופה זו היא עיקר השמחה וראוי לברך עליה וה"נ מוכח בירושלמי שאמר [בפירקין הלכה א] מברכין ברכת חתנים בבית חתנים כל שבעה רבי ירמיה סבר מימר מפקין כלתה כל ז' כלומר מחופתה להיות שמחין עמה ומש"ה מברכין כל שבעה א"ל רבי יוסא והא תני רבי חייא מברכין ברכת אבלים כל ז' אית לך למימר מפקין מיתא כל שבעה מאי כדון מה כאן מנחמין עמו אף כאן משמחין עמו מה כאן מזכירין פירוש האבל ומש"ה מברכין אף כאן מזכירין כלומר השמחה ומש"ה מברכין ואע"פ שברכו בשני חוזרין ומברכין בשבת ואין חוששין לדעת אם יש שם פנים חדשות לפי שאי אפשר שלא יהיה בשבת אחד שלא היה אתמול וי"א שסומכים על מה שאמרו במדרש כיון שבא שבת בלאו פנים חדשות [ואין צריך פנים חדשות] אחרות עוד שנינו במסכת סופרים [שם] גבי ברכת החדש כו' מברך עליו ברכת הזימון ומביא לו כוס אחר ומברך בפה"ג וכן נ"ע כולה (א) וכן אתה אומר בברכת חתנים ובברכת אבלים לפי שאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד אבל י"א שלא אמרו אין מברכין שתי קדושות על כוס אחד שם בפסחים [דף קב: ע"ש תוס' ד"ה שא"א ב' כו'] אלא לענין קדוש וברכת המזון ומשום דהאי מקמי סעודה והאי בתר סעודה אבל בקדושה ואבדלתא דתרווייהו מקמי סעודה מברכין להו אחד כסא וברכת מזון וברכת חתנים להא דמיא דתרווייהו בתר סעודתא וכתב הרמב"ן ז"ל ושמעתי שאין לברך ברכת חתנים ולא אשר ברא אלא בחופה שאין שמחה אלא בחופה כדאמרינן במסכת סוכה (דף כה:) וליתבו בסוכה וליחדו בסוכה אין שמחה אלא בחופה אלמא ליכא לברוכי ברכת חתנים אלא בשבעת ימי המשתה ובחופה עד כאן ומיהו שהשמחה במעונו ודאי לא תלי בחופה כלל דהא אפי' מקמי הכי ובתר הכי מברכין לה ודאמרינן לענין ברכת אבלים כי תניא ההיא בברכת הזמון פרש"י ז"ל להצטרף לשלשה לזמן עליו ואם תאמר אי הכי פשיטא ולדברי מקצת הגאונים שאומרים שמוסיפין בברכת זימון נברך מנחם אבלים שאכלנו משלו אפשר לתרץ שכיון שהוא מתנחם הייתי אומר שלא יצטרף שהוא אינו מן המנחמים אלא מן המתנחמין אלא דהתם בברכות [דף מו:] משמע שאין מוסיפין בה כלום אלא י"ל שכיון שמוסיפין בהטוב והמטיב אל אמת דיין אמת כדאיתא התם היה אפשר לומר שאין אבל מן המנין: **האומר** פתח פתוח מצאתי. כתב רש"י ז"ל וטענת דמים אין לו כגון שהיא ממשפחת דורקטי שאין להם דם בתולים כדלקמן [דף י:] אבל זאת ברורה לו שפתח פתוח מצא: נאמן לאוסרה עליו· ואע"פ שאין הדבר הזה יכול להתברר אלא על פיו לגבי נפשיה הוי נאמן לשווי עליה חתיכה דאיסורא ע"כ. נראה מדבריו דאי איכא דמים לא מתסרא ואחרים כתבו שאין הדמים ראיה דהא אפשר דדם צפור הכניסה ואפי' במשמש נמי אפשר דדם הלדדין הוא דמ"מ איהו קים ליה דפתח פתוח מצא והכי מוכח בירושלמי [פרק זה סוף הלכה א] עלה דברייתא דתניא בגמרא [דף יב.] כל שלא נהג כמנהג הזה אינו יכול לטעון טענת בתולים במה אנן קיימין בשלא פשפש ומצא היא אומרת דם בתולים והוא אומר דם צפור הוא הורע כחו שלא נהג כמנהג הזה כלומר שלא משמש אותה כדי שלא תוכל להכניס לו דם צפור ואמרינן עלה הדא דתימא (דמר לה) [שלא] להפסידה מכתובתה היא אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה (א) דמר רבי הילא בשם רבי אלעאי מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה אלמא אע"פ שמצא דם אסורה עליו ותולה אותו בדם צפור ואפי' משמש נמי נראה דאסורה דהא שוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא ותולה אותו בדם הצדדין: **והני** מילי באשת כהן דליכא אלא חד ספקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו אבל תחתיו אפילו באונס אסורה וכתוב במקצת נסחי הלכות דליכא למימר אם תמצא לומר תחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש דמוכת עץ פתחה סתום הוא ע"כ ואינו מעיקר נסחאות ההלכות ולא נהירא דבגמ' אמרינן אף אנן נמי תנינא בתולה נשאת ליום ד' ליום רביעי אין ליום חמישי לא ודקא טעין טענה מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח ודחינא לא דקא טעין טענת דמים ובטענת דמים ודאי הא איכא למתלי במוכת עץ ועוד דבירושלמי אמרינן בהדיא שפפתה פתוח בין בעץ בין באדם אלא י"ל דמוכת עץ מילתא דלא שכיחא היא ולא חיישינן לה והכי איתא בירושלמי בפרק האשה שנתארמלה [הלכה א] גבי הא דתנן אם ילתה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים וחש לומר שמא מוכת עץ היתה אלא כרבי מאיר דאמר מוכת עץ כתובתה מאתים א"ר יוחנן לא חשו לדבר שאינו מצוי: **אי** נמי (ב) באשת ישראל והוא שקבל בה אביה קדושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד הלכך חד ספק הוא דאיכא ספק אונס ספק רצון אבל ספק אין תחתיו ליכא שאילו נבעלה קודם לכן היו בתוליה חוזרות כדתנן במסכת נדה (דף מד:) פחות מכאן כנותן אצבע בעין שהדמע יוצאה וחוזרת וכתב רש"י ז"ל דמיירי כגון שהיא [עכשיו] גדולה ופתויה פתוי ואינו אונס וכתב כן מדאמרינן בסוף פרק ארבעה אחין (דף נג:) גבי מתני' שנים שקדשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו של זה בזה כו' ואמרינן עלה בגמרא אר"י תני הוחלפו הכי נמי מסתברא מדקתני היו קטנות או שאין ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואי במזיד מי שרו ומהדרינן הא לא קשיא פתוי קטנה אונס הוא ואונס בישראל מישרא שרי אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ב' מהלכות סוטה קטנה שהשיאה אביה אם זינתה ברצונה אסורה על בעלה וכתב גם כן בפרק ג' מהלכות איסורי ביאה הבא על הקטנה אשת הגדול אם קדשה אביה הרי הוא בחנק והיא פטורה מכלום ונאסרה על בעלה כמו שבארנו בהלכות סוטה וכבר השיגו הראב"ד ז"ל בשני המקומות מזו שאמרו דפתוי קטנה אונס הוא ובירושלמי במסכת סוטה בפרק היה מביא [הלכה א] נמי אמרינן דאמר רבי זעירא בר אחא בשם רבי יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון ליאסר על בעלה. ודאמרינן נאמן לאסרה עליו דוקא במכחישתו שאומרת בתולה שלימה נבעלתי

אי

*) גי' ד"ת אשר ברא וכל"ל באו כו'

שלטי הגבורים

א כתב ה"ר יונה הא דנאמן לאוסרה עליו דוקא במכחישתו ואומרת שהיתה בתולה או שותקת אבל אם אומרת אמת הדבר שלא נמצאתי בתולה אבל נאנסתי תחתיך אם ישראל הוא מותרת לו מפני שהיא טוענת טענת ברי והוא טוען טענת שמא שאינו יודע אם באונס אם ברצון וברי ושמא ברי עדיף: וכתב הרא"ש וקצת תלמידיו לכתבה בשמו כי לא אמרו מעולם דכיון דליכא אלא חד ספיקא אזלינן לחומרא ובדבורה לא מהימנא דהא אמרי' לקמן דקי"ל כרב נחמן דלא אמרי' ברי ושמא ברי עדיף אפי' היכא דהברי הוא טוב והשמא היא גרוע כ"ש הכא דהברי גרוע' שיודעת שאינו יכול להכחישה והא דקי"ל כר"ג דאמר ברי ושמא ברי עדיף היינו דוקא היכא דאיכא מיגו כדמפרש לקמן וכו' ע"ש:

הגהות הב"ח

(א) דאמר כצ"ל:

נ"ל הזימון

נהגו רבותינו לומר בבוקר כו' כצ"ל (ג"א)

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ל' הברייתא ואשר בעגולה כו' ונראה שהוא נוסח ברכה כנגד המזומנים לקידוש החודש שהיתה נוהגת בימיהם:
(ב) באשת ישראל נ"ל ועי' באשר"י ובמרדכי:

במס' סופרים שלנו איתא בערב אחר הסעודה (ג"א)

אי נמי בשותקת ולא טענה מידי דבכי הא הוא דאמר דכיון דקים ליה שוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא אבל אם מודה לדבריו שפתח פתוח מצא אלא שאומרת תחתיו נאנסה או שהיא מוכת עץ לא מתסרא דהא קי"ל כר"ג וכר"א דאמרי לקמן [דף יג.] דבכי האי גוונא נאמנת ואע"ג דההיא דלקמן לענין כתובה אתנייה אפ"ה לענין אסורא נמי כיון דאיהי טוענת הכי בברי ואיהו לא מצי למטען איפכא אלא בשמא לא שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם [בפרק זה הלכה ו] עלה דהא דר' ירמיה בעי מעתה אין טענת בתולים כר"ג וכר"א אלא כרבי יהושע חזר ואמר יש טענת בתולים כר"ג וכר"א בשותקת אפילו תימא במדברת באומרת מצא ואבדו ותהא נאמנת לית יכול (א) דמר רבי הילא בשם ר"א מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת תמן שניהם מודים שהפתח פתוח כלומר במשנתינו אלא שהיא טוענת ברי משארסתני נאנסתי או מוכת עץ הייתי ומש"ה נאמנת ברם הכא אין שניהם מודים שהפתח פתוח כלומר מש"ה איהו נאמן כיון דברי דברי הוא *) אלמא כי אמרינן דנאמן לאסרה דוקא במכחישתו ומיהו אפי' בכה"ג דוקא כשאומר ברי לי שלא הטיתי (אבל) הא לאו הכי לא מתסרא דשמא הטה ולאו אדעתיה והכי מוכח לקמן [דף י.] מעובדא דרשב"ג דההוא דאתא לקמיה ואמר ליה שמא הטית ולא אסכתן דאהדר ליה ההוא גברא מידי ולא אסכתן נמי דאסרוה עליו דמשום דההוא גברא חש למילתא לא איתסרא עילויה ומיהו לגיסנא בתרא דאיתמר בגמרא [שם] שמא הטית במזיד כל היכא דאמר שלא הטה במזיד מתסרא אלא שהרב אלפסי ז"ל לא כתבו ולאו לשון בהלכות :

נר מצוה

אשת ישראל שנתקדשה יתירה על בת שלש שנים ויום אחד מותרת דהוויין לה תרי ספיקי ספק תחתיו זינתה ספק אין תחתיו ואם תמצא לומר התחתיו ספק ברצון ספק באונס הלכך הוויין לה תרי ספיקי ותרי ספיקי דאורייתא לקולא :

קנג *אמר רב יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי °נאמן א׳להפסידה כתובתה *אמר רב נחמן אמר שמואל משום ר' שמעון בן אלעזר חכמים א תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן ואם כן מה הועילו חכמים בתקנתן אמר רבא חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה ב וחזינן לגאון דקאמר הנ"מ לענין מנה מאתים (א) אבל לענין תוספת לא מהימן ג וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבנן אלא מנה מאתים אבל תוספת איהו כתב אנפשיה הילכך לא מהימן ההוא דאתא לקמיה דר"נ א"ל פתח פתוח מצאתי אמר להו ר"נ אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה והא ר"נ הוא דאמר מהימן מהימן ומסבינן ליה כופרי רב אחי משני כאן ד בבחור כאן בנשוי בחור לא גמיר נשוי גמיר : ההוא דאתא לקמיה דר"ג אמר ליה פתח פתוח מצאתי א"ל שמא הטיתה אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שמהלך באישון לילה ואפלה הטה מצאו פתוח לא הטה מצאו נעול *ההוא דאתא לקמיה דר"ג א"ל בעלתי ולא מצאתי דם אמרה ליה רבי עדיין בתולה אני אמר להן הביאו שתי שפחות אחת בעולה ואחת בתולה הביאו לו הושיבן על פי ה חבית של יין בתולה אין ריחה נודף בעולה ריחה נודף הושיבוה ולא היה ריחה נודף א"ל לך זכה במקחך וליבדוק מעיקרא בגווה דידה גמרא שמיע ליה ומעשה לא חזא ליה וסבר לא קים ליה בגווה דמילתא שפיר ולאו אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל הזקן א"ל בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה שלימה נבעלתי אלא ממשפחת דורקטי אני שאין להם לא דם

נאמן להפסידה כתובתה. ע"פ עצמו וטעמא מפרש לקמן : חכמים תקנו להם כו'. כלומר אי הואי כתובה מדאורייתא לא הוה נאמן להפקיע אלא בעדות ידוע אבל כתובה חכמים תקנוה הם אמרו והם אמרו הם תקנוה והם אמרו שהוא נאמן להפסידה : [א"כ]. שבידו להפקיע :

רש"י

להפסידה כתובתה. ע"פ עצמו כדמפרש טעמא לקמן חזקה אין אדם טורח וכו' ואין לחוש שמא יטעון אדם כך אלא באמת שאם היה שונאה מתחלה לא היה טורח בסעודה חנם אלא היה מגרשה תחלה וכדקא אמרינן משום דכתובת אשה דרבנן כדקאמרי חכמים תקנו כו' לכך נאמן דהם אמרו שתיקנוה והם אמרו שנאמן להפסידה כתובתה בטענת פתח פתוח אבל אי הוה כתובתה דאורייתא לא הוי נאמן להפקיע כי אם בעדות ידועה : אסבוהו כופרי. הלקוהו מלקות בחריות של דקל שיש בו עוקצין כעין קוצים : מברכתא חביטא ליה. זונות העיר הזאת שמה מברכתא חבוטות ושוכבות לפניו תמיד לזנות כיון שהוא בקי בפתח פתוח : בחור לא מהימן. ומסבינן ליה כופרי על אשר העיז פניו : נשוי מהימן. ולא מסבינן ליה כופרי : הטה. כשהגיע לפתח ביתו הסגור ויש בו דבר המעכבו מלפתוח וכשמטין לצדדין נפתח : אין ריחה נודף. מפיה לא היו מריחין היין שאם היתה בעולה היה הריח נכנס לתוך הפתח הפתוח : גמרא הוה שמיע ליה. שעשו כן לנשות לבנות יבש

מה הועילו חכמים בתקנתן. שתקנו לה כתובה : חזקה אין אדם טורח כו'. אין לחוש דיטעון אדם כך אלא באמת שאם היה שונאה מתחלתה לא היה טורח בסעודה וכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא מגרשה מתחלה ומיהו כיון דקי"ל כר"ג וכרבי אליעזר [דף יב: ודף יג.] בפלוגתא דמשארסתני נאנסתי ובמוכת עץ משום דהוית איהי ברי ואיהו שמא הכא נמי אי טענה הכי מהימנא דהיא היא אלא על כרחך הכא בשותקת מיירי או במכחישתו וכיון דאיהו נמי קא טעין ברי איהו נאמן וכי תימא בכי האי גוונא נמי ההא נאמנת מגו דאי בעיא אמרה נאנסתי תחתיך או מוכת עץ אני תחתיך י"ל דכיון דחזקה הוא דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה כל ברי וברי לא אמרינן ביה מגו להפוקי ממונא א"נ דלאו מגו מעליא הוא דבטענת נאנסתי ומוכת עץ נמי מפגמה וכי אמרה בתולה שלימה נבעלתי לא מפגמה כלל. והקשה הרמב"ן ז"ל כיון דאוקימנא להא בדלא טענה איהי א"כ בברי וברי פשיטא דאיהו נאמן ואפילו סבירא לן דכתובת אשה מן התורה שהרי לא כתב לה אלא על מנת לכונסה וימצאנה בתולה וכיון שכן עליה להביא ראיה שנתקיים התנאי אטו מאן דמפיק שטרא דתנאי לא אמרי' ליה קיים שטרך ותגלך והוא לדינא ומה טעם אמרו והם האמינוהו דאלמא דאי דאורייתא לא מהימן וכמו שכתב רש"י ז"ל ועוד דקאמר גאון ז"ל דלענין תוספת כיון דאיהו כתב לה מדיליה לא הימנוה רבנן ולא מהימן וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בהלכות ואמאי לא ולדידי לאו קושיא היא כלל דכיון דאית לה כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אם אתה אומר נאמן ועלה דידה רמי לברורי ואי אפשר לה להביא ראיה הרי היא קלה בעיניו להוציאה וכדאמר א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם הלכך ודאי אי לאו דהימנוהו רבנן משום דחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה לא הוה מהימן דהא איה[ו] דמהימן נמלאו בנות ישראל כהפקר ואילו הות כתובה דאורייתא לא סמכינן [*אהאי טעמא דלא ברירא כולי האי וכן נמי במאי דמשעבד לה מעכשיו לא סמכינן] עליה שאינו בדין שיפתה אותה בשיעבוד זה כדי שיעשה בה רצונו ואח"כ יבא ויאמר פתח פתוח מצאתי ובודאי שלא על דעת כן נשתעבד אלא דכיון דכתובתה דרבנן סמכו על טענה זו והאמינוהו ומקולי כתובה שנו כאן ומיהו משמע *דדוקא בשלא מצא דם אבל מצא דם אפילו אמר פתח פתוח מצאתי אינה מפסדת כתובתה דהא אמרינן בירושלמי דלעיל דאם היא אומרת דם בתולים והוא אומר דם צפור הורע כחו כו' ואם היה יכול לטעון טענת פתח פתוח ולתלות הדם בדם אחר כשהוא טוען בברי שהוא דם צפור והוא יודע בפתח אמאי אינו נאמן אדרבה היה לנו להאמינו שהיא טענה יותר בריאה מפתח פתוח אלא ודאי להפסידה כתובתה אינו נאמן אלא לאסרה עליו נראה דנאמן וכמו שכתבתי למעלה וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"א מהלכות אישות שאע"פ שיצא הדם הואיל ומצא פתח פתוח הפסידה כתובתה וכתב הרשב"א ז"ל דמשמע דאי לא טרח בסעודה שאינו נאמן דהא ליכא חזקה וחזקה דגופא עדיפא מחזקת ממון אפילו בברי וברי דהולכים אחר הרוב דבתולות נשאות וחזקה דגופה : וחזינא לגאון דקאמר כו'. יש מי שכתב שאין זה אלא בטוען פתח פתוח שאין טענתו ברורה לגמרי אבל טוען טענת דמים נאמן אפי' להפסידה תוספת וכן דעת הרשב"א ז"ל ואינו נראה מן הטעם שכתבתי למעלה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ' י"א מהלכות אישות שתוספת יש לה אא"כ נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה או שהודת לו ומ"מ כתב שיש לו להשביעה בנקיטת חפץ כדין כל הנשבעין ונוטלין ואח"כ תגבה התוספת דימה הרב ז"ל זה למה שאמרו בפ' שבועת הדיינין (דף מא.) האי מאן דמפיק שטרא אחבריה וא"ל לישתבע לי דלאו פרוע הוא דאמרינן דלישתבע ליה אע"פ שאינו דומה לגמרי משום דשטרא לפרעון קאי ומ"מ כתב שאין לה להשביעו שלא מצא בתולה לפי שחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה אלא שיש לה להחרים סתם על מי שטוען עליה שקר : **אסבוהו** כופרי. הלקוהו מלקות בחריות של דקל שיש בהן עוקצים כמין קוצים כדאמרי' בסוכה (דף לב.) ואימא כופרא דרכיה דרכי נועם : מברכתא חביטא ליה. זונות העיר הזאת שבנוה מברכתא חבוטות ושוכבות לפניו תמיד לזנות מאחר שהוא בקי בפתח פתוח : והא ר"נ הוא דאמר מהימן מהימן ומסבינן ליה כופרי. נ"ל דמן הדין פרכינן משום דס"ל דמאי דאמר ר"נ אסבוה כופרי היינו על שהעיז פניו ודקאמר מברכתא חביטא ליה ה"ק כיון שהעיז פניו לומר כך בפני ב"ד רגיל הוא בזנות ובשלמא אי אמרינן לא מהימן שפיר דמסתמא מאן דאתי קמי בי דינא שיולי משיילי ברישא מאי דיניה וכיון דידע דלא מהימן ואפ"ה מחויא פריצותיה קמייהו מחייבי לאסוביה כופרי אלא אי אמרת דמהימן אין זה מעיז פנים כלל דמשום דקים ליה בנפשיה דקושטא קאמר וידע דמהימן אתי לבי דינא ומשני מהימן ומסבינן ליה כופרי כלומר לאו כדקא ס"ד דעל שהעיז פניו עכשיו אלא על מעשיו הראשונים דמדקים ליה דפתח פתוח מצא ודאי דמקמי הכא מברכתא חביטא ליה ורב אחאי משני אין קושטא קאמרת דכופרי דמסבינן ליה היינו על שהעיז פניו ומיהו דוקא בבחור דכיון דלא מהימן מקרי עז פנים כדקאמרת אבל בנשוי מהימן ולא מסבינן ליה כופרי : **א"ל** שמא הטית כו'. הטה. כשהגיע לפתח ביתו הסגור יש בו דבר המעכבו מלפתוח וכשמטין אותו נפתח ובגמ' אמרינן עלה א"ד א"ל שמא במזיד הטית דעקרת לדשא ועברת אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שמהלך באישון לילה ואפלה הטה במזיד מצאו פתוח לא הטה במזיד מצאו נעול וכתב רש"י ז"ל דלאיכא דאמרי בלא מתכוין לא שכיחא הטייה ולא אמרינן בשמא הטה אלא כך בדקו שמא במזיד הטית כו' אבל הרב רמב"ם ז"ל כתב בפרק הנזכר אומרים לו שמא הטית או שמא בעלת בנחת הרבה ולפיכך לא הרגשת [בדוקה]:

בעולה ריחה נודף. מפיה מריחין ריח היין שנכנס לה דרך פתח הפתוח : גמרא הוה שמיע ליה. שעשו כן לבנות יבש גלעד במס' יבמות [דף ס:]:

דורקטי

שלטי הגבורים

א מדקאמר חכמים תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים משמע דכתובת בתולה דרבנן דקי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני וכן משמע ביבמות פרק האשה רבה דקאמר התם טעמא מאי תקנו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו אלמא דסתמא דתלמודא קסבר דכתובה דרבנן. ותימה על מה שנהגו לכתוב בכתובות באשכנז ובצרפת כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא. אומר ר"ת ז"ל דסמכינן ארשב"ג דאמר בפ' בתרא דמכילתין נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן להם ממעות קפוטקיא ומפרש בגמ' משום דקסבר כתובה דאורייתא היא וקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו והאריך הרא"ש שם ובמסקנא כתב והכותב כסף זוזי מאתן דחזו ליכי לא הפסיד :

ב כתב הטור ודוקא שהיא מכחישתו ואומרת שמצאה בתולה או שותקת אבל אם אומרת תחתיו נאנסתי והוא אומר קודם לכן נאנסה או אחר כן נבעלה במזיד נאמנת ולא הפסידה כתובתה וכן אם היא אומרת מוכת עץ אני ויש לי מנה והוא אומר בעולה איש את ואין לך כלום נאמנת וכתב מיי' והוא מחרים סתם על מי שטוען שקר לחייבו ממון:

ג כתב הרא"ם איני כחולק על דברי גאון אבל מתוך הסברא נראה דמהימן גם לענין תוספת דדבר ידוע דלשם הבת חופה וביאה הוסיף לה וכי היכי דאמרי' לענין מנה ומאתים חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. גם לענין תוספת שאינו מוסיף לה אלא בשעת חופה הילך נימא שבשעת חופה כתב לה ולמחר בבקר נתהרט ומגרשה אלא ודאי טענתו אמת ולהכי מגרשה דאדעתא דהכי לא הוסיף לה והאי דנאמן להפסידה היינו כשערער מיד אחר בעילה ראשונה אבל אם שתק ואח"כ ערער לא מהימן כדאיתא בירושלמי טענת בתולין עד ל' יום אמר ר' יוסי נסתרה מיד לא נסתרה אפי' אחר ל' יום וכו' ע"ש באורך וכן כתבו הגאונים וכ"כ מיי' שאינו נאמן להפסידה התוספת אא"כ נודע לו בראיה ברורה שהיתה בעולה קודם שנתארס' והטעתו לפיכך יש להשביע' בנקיטת חפץ כדרך כל הנשבעין ונוטלין ואח"כ תגבה התוספת אבל היא אין לה להשביעו שלא מצאה בתולה ואח"כ הפסיד העיקר שחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה אלא היא תחרים סתם על מי שטוען עליה שקר ואם רוצה לקיימה אחר שהפסידה כתובתה חוזר וכותב לה מנה לפי שאסור לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתובה ע"כ:

לשון ריא"ז

ולמה הוא נאמן בטענה זו חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה שאילו היה שונא אותה מתחלה היה מגרשה ולא היה מזקק לזה סעודה ולזו הוגאה בחנם ולא האמינוהו חכמים בטענה זו אלא להפסידה כתובתה בלבד אבל לא את התוספת כדברי הגאונים ול"נ שאף על התוספת נאמן ומשביעין אותו שבועת היסת כדין כל הכופר ממון לחבירו רצה לקיימה בחזקת בתולה ולכתוב לה כתובת מנה אין שומעין לו שכל עיקרו לא האמינוהו אלא מפני שמפסיד טורח סעודתו וזה אינו מפסיד כלום אבל אם גרשה בגט ואח"כ נתנו לו מדעת שניהם להחזירה לו מחזירה וכותב לה כתובת בעולה כמבואר בקונטרס הראיות : לשון ריא"ז ד שכונס את הבתולה ובגו' ואמר פתח פתוח מצאתי ולא היתה בתולה אם היה בחור שאינו מורגל בכך אינו נאמן והיו מכ[ין] מרדות על שהעיז פניו בכך כמבואר בקונטרס הראיות : ה והרמ"ה כתב שאין לבדוק בבנות ישראל בהלה אלא בהגהה בודקין שפחה בתולה ובעולה ואי בלקא מלהא על בוריה עבדינן מעשה בבנות ישראל :

עין משפט

א מיי' פי"א מהל' אישות טור אה"ע סי' סח :

*) עי' ס"מ בירושלמי ס"ו

הגהות הב"ח

(א) דאמר כצ"ל :

הגהות חו"י

(א) כצ"ע בס"א יש מותרות בכי ?:

גי' ד"ת

עי' בפ"' בירושלמי : א

א מיי' פי"א מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' סו:
ב מיי' פי"א שם טור אה"ע סי' סח:

דורקטי. דור קטיעי שאין להם לא דם נדה ולא דם בתולים: שפניהם שחורות. מחמת רעבון: לפד עורם. דובק פירש כמו דבק עורם על עצמם ומנחם פתר שחר עורם: גרסי' בפרק אלו נערות (דף לו:) החרשת והשוטה כו' ואין להן טענת בתולים. להפסידן מכתובתן חרשת ושוטה דאמר אי הוה פקחת לטעון הוה טענה קמן דמשנתארסה נאנסה ונאמנת כה"ג דאמרינן לקמן בפירקין ובוגרת ומוכת עץ מפני שכבר כלו בתוליהן ועל דעת כן כנסן: והאמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשונה. ובועל כמה בעילות דתלינן כל דמים של אותה הלילה בדם בתולים אלמא אית לה בתולים לבוגרת דאי לא לא הוי בעי למיתב לה אלא בעילת מצוה וכיון דאית לה בתולים היכא דבעל ולא מצא דם תפסיד כתובה דהא כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה: אי דקא טעין טענת פתח פתוח ה"נ הכא במהי עסקינן דקא טעין טענת דמים. זו היא גירסת הרי"ף ז"ל וה"פ אי דקא טעין טענת פתח פתוח ה"נ דיש לה טענת בתולים משום דבוגרת פתחה סתום הוא וכיון שכן אפשר דאתי דם מחמת לדדין דפרצה דחוקה היא ומשיר בה צרורות ולהכי אמר רב נותנין לה לילה ראשונה וכי אמרינן דבוגרת אין לה טענת בתולים בטוען טענת דמים דכיון [דאיכא] בוגרת דכלו בתוליה כדאיתא ביבמות [דף נט.] זמנין דלא אתי דם מחמת לדדין ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל כמצאו עכשיו הבתולות הבוגרות כו'. אבל רש"י ז"ל [גרס] אי דקא טעין טענת דמים. כלומר אי אמר בעלתי ולא מצאתי דם ודאי טענתא מעלייתא הוא וכי אמרינן אין להם טענת בתולים כגון [...] טעין ואמר פתח פתוח מצאתי ודם לא בדקתי אם נמצא בה אם לאו ובכי האי גוונא אין לה טענת בתולים לפי שהבוגרת אין רחמה צר כבתחלה ודומה לו כאילו פתח פתוח ולפי זה מאי דאמרינן ביבמות דבוגרת כלו בתוליה על הפתח קאמר וכן הכריע הרמב"ן ז"ל מדאמרינן בירושלמי פרק קמא ר' יונה בשם רבי כריספא בוגרת כחבית פתוחה היא וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"א מהלכות אישות שהכנסת הראשונה טעות היא: מתני' בתולה כתובתה מאתים כו'. הגיורת והשפחה כו'. יש להן טענת בתולים. לפי שאפילו נבעלה בתוליה חוזרין: גדול שבא על הקטנה. פחותה מבת שלש שנים שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין: וקטן. פחות מבן ט' שאמרו חכמים שאין ביאתו ביאה: שבא על הגדולה ומוכת עץ. שנתקע לה עץ באותו מקום: כתובתה מאתים. אם נשאו לאיש אחרי כן לא אבדו בכך כתובתן אם נשאו סתם ולא פירש לה כלום: בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן הנשואין. כגון שנכנסה לחופה ומת בעלה בחזקת שלא נבעלה: כתובתה מנה. אם נשאת לאחר סתם כתובתה מנה שמשנשאת הרי היא כבעולה: ואין להם טענת בתולים.

תורה אור

דם בתולים ולא דם נדה בדק ר"ג בקרובותיה ומצא כדבריה אמר ליה לך זכה במקחך מאי דורקטי תנא דור קטוע °ההוא דאתא לקמיה דרבי א"ל בעלתי ולא [א] מצאתי דם אמרה לו בתולה שלימה נבעלתי אלא שנת בצורת הוה ראה רבי פניהם שחורות צוה עליהם והכניסום למרחץ והאכילום והשקום והכניסום לחופה ובי[...] ומצא דם אמר ליה לך זכה במקחך קרא [איכה ד] עליהם °צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ גרסינן בפ' אלו נערות החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להן טענת בתולים הסומא והאילונית יש להן טענת בתולים ומקשינן ובוגרת אין לה [ב] טענת בתולים והאמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשונה אלמא אית לה טענת בתולים דאי לית לה אמאי נותנין לה לילה ראשונה הא דם נדה הוא ומפרקינן אי דקא טעין טענת פתח פתוח הכי נמי דיש לה טענת בתולים דכל בתולה בוגרת פתחה סתום אלא הכא במאי עסקינן דאין לה טענת בתולים דקא טעין טענת דם דאמרינן האי בתולה היא אלא שכלו דמיה והא דרב אוקימנא פרק תינוקת בבוגרת שעדיין לא ראתה דם אבל בוגרת שראתה ועודה בבית אביה אין לה אלא בעילת מצוה ופורש וכן הלכה נמצאו עכשיו שהבתולות הבוגרות [ג] יש מהן שיש להן דמים והיינו דאמר רב נותנין לה לילה הראשון ויש מהן שאין להן דמים והיינו דקתני הבוגרת אין לה טענת בתולים הא טענת פתח פתוח יש לה וכן הלכתא: **מתני'** [א] בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה בתולה אלמנה קעד גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים: *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים: הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי ר"מ וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה *ואין להן טענת בתולים הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנשתחררו ושנתגיירו יתרות על בנות שלש שנים ויום אחד כ[תוב]תן מנה ואין להן טענת בתולים: **גמ'** אמר רבא מוכת עץ לרבנן יש לה כתובה מנה בין הכיר בה בין לא הכיר בה וכן הלכתא דקא הדר ביה מההיא קמייתא דאמר הכיר בה מנה לא הכיר בה ולא כלום אבל כנסה [ד] בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות ואמר רבא מקח טעות לגמרי משמע דלית לה כלום וכן הלכתא: °**מתני'** *[ב] האוכל אצל חמיו קעה ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שהוא מתייחד עמה: אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת כהן כתובתן מנה בית דין של כהנים היו

[דף סז ע"א]
דף יא.
דף יא:
[דף סז ע"ב] דף יב.

רש"י

גלעד במס' יבמות: ראה רבי שחורין פניהם. מחמת רעבון: לפד עורם. דובק פירש דבק עורם ומנחם פירש שחר עורם: נותנין לה לילה הראשונה. ובועל כמה בעילות שירצה ותלינן בדם בתולים כל דמים שרואה אותה לילה ואי אין לה בתולים לא הוה לה למיתב אלא בעילת מצוה: אי דקטעין טענת פתח פתוח ה"נ. ורש"י גרס איפכא אי דקא טעין טענת דמים ה"נ הכא במאי עסקינן דקא טעין טענת פתח פתוח כלומר אי אמר בעלתי ולא מצאתי דם ודאי טענה מעלייתא היא והא דקתני אין לה טענת בתולים דטעין פתח פתוח מצאתי ולא בדקתי אם נמצא בה דם אם לאו דבנערה וקטנה ודאי טענה מעלייתא היא אבל בוגרת אין רחמה צר כבתחלה ודומה לו כאילו פתח פתוח: **מתני'** בתולה אלמנה גרושה כו'. כלומר בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה: מן האירוסין. וחזרה ונשאת כתובתה מן השני מאתים שהרי בחזקת בתולה נשאת לו ויש לה טענת בתולים אם לא מצא השני בתולים איבדה כתובתה דמקח טעות הוא לו: שבא על הקטנה פחותה מבת ג' שנים. שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין: קטן פחות מבן ט'. שאמרו חכמים אין ביאתו ביאה ובא על הגדולה: ומוכת עץ. שנתקע לה עץ באותו מקום: כתובתן מאתים. אם נישאו סתם ולא פירש לו כלום: בתולה. שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן הנשואין: כתובתן מנה. אם נשאת לאחר סתם כתובתן מנה דבחזקת בעולה קיימין משנכנסה לחופה: ואין להן טענת בתולים. אין יכול להפסיד אותה מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והיה מקחי מקח טעות: **גמ'** בין הכיר בה. שהיה יודע שהיתה מוכת עץ קודם שנשאה בין שלא היה יודע שהיתה

הגהות הב"ח

(א) ג"ב [...] רש"י [...] ועי' [...]:

שלטי הגבורים

א אין טענת בתולים אלא כשטוען מיד אחר שנסתרה עמו אבל אם אינו מערער מיד כי אם טוען בעלתי מיד ולא מצאתי בתולים או אם טוען לא בעלתי עד עתה ולא מצאתי בתולים אינו נאמן:

לשון ריא"ז
נתיחד בעל עם אשתו ולא טען טענת בתולים שוב אינו יכול לטעון ואם לא נתייחד עמה יכול לטעון אפי' אחר זמן הרבה ביחוד הראשון שנתייחד עמה כמו שמבואר ביבמות פ' בית שמאי:

לשון ריא"ז
ב דבר זה תלוי בגירסאות ועיין בדברי מיי' פי"א מהל' אישות שם תמצא חילוק הגירסאות:

לשון ריא"ז
הבוגרת יש עליה טענת דמים אע"פ שכלו בתוליה יש בה מקצת דמים ואין לה טענת פתח פתוח שכבר נגדלו איבריה ואין פתחה דחוק כל כך כמבואר בקונט' הראיות:
ג יש להוכיח דבין בוגרת ובין נערה שנכנסה בחזקת שלא נבעלה וראתה דם בפעם ראשונה ופירש וחזרה וטבלה ובעל וחזרה וראתה דם בבעילה זו ופירש וכן הרבה פעמים זה אחר זה אין תולין לומר שראתה דם מחמת השמים לאוסרה על בעלה בג' ביאות אלא תולין כל דם שראתה בשכת בתוליה עד שתתיה המכה ויבעול פעם אחר בלי דם כי כן דרך כל הבתולות לראות דם כמה פעמים זו אחר זו מחמת מכת הבתולים ואפי' היא בוגרת ויש ראיה לזה מפ"ק דנדה ופ' בתרא ושערי מדור' וכן הורה הר"ר נתן איש איגרא ז"ל:

לשון ריא"ז
ד כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלום לפי שמקחו מקח טעות ואין לה תוספת כמבואר בקונטרס הראיות:

אינו יכול להפסידה אותו מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והיה מקחי מקח טעות. והא דנקט הכא חלוצה לאו דוקא דכיון דאשמועינן דאלמנה מן הנשואין אין לה אלא מנה פשיטא דמשום דהוית חלוצה בתר הכי לא יפה כחה אלא איידי דנקט ברישא חלוצה לאשמועינן רבותא דאע"ג דנתאלמנה ונחלצה כתובתה מאתים כיון דמן האירוסין הוא נקט נמי הכא חלוצה *ולאשמועינן דאע"ג דנתאלמנה ונחלצה מנה מיהא אית לה כללה בהדייהו: **גרסינן** בגמרא [דף יא.] אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד. אם אין לו אב ואמו מביאתו להתגייר מטבילין אותו דאין לך גר בלא מילה וטבילה ועל דעת ב"ד היינו שיהיו ג' בטבילתו כדין כל טבילת *ב"ד שצריכה ג' והם נעשים לו כאב והרי הוא גר על ידיהם ומגעו ביין כשר ואמרינן עלה אמר רב יוסף ואם הגדילו יכולין למחות. כלומר אם הגדילו קטנים שנתגיירו ואפי' עם אביהם דהכי מוכח בגמרא יכולין למחות ולומר אי אפשינו להיות גרים וחוזרין לסורן ואין לנו לענשן בב"ד ואפי' ידינו תקיפה ואם קדש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישראל מומר ומיהו אמרינן בגמרא דכיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות [וכ"ת והא] מדקאמר אם הגדילה יכולה למחות אלמא מחאה דקטנות לאו מחאה היא וכיון דאמרינן דכיון שהגדילה שעה אחת שוב אינה יכולה למחות היאך אפשר לגמלם שתמחה מיד שתגדיל יש לומר דנהי דמחאה דקטנות לאו מחאה היא לענין שאם נתרצת אחר כך אין מחאתה כלום אפ"ה מהניא לענין דלאחר שהגדילה אם עמדה במחאתה מהני אי נמי דכי אמרינן דכיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות היינו שהגדילה בדת משה ויהודית: **ולענין** הלכה קי"ל כרב הונא דאמר דגר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד ולא שיהו ב"ד מצווין לחזור ולמול את העובד כוכבים מעצמם אלא שאם בא התינוק' מעצמו או שהביאתו אמו או שעשו כן ב"ד מעצמן מהני וקיימא לן נמי כרב יוסף דאמר דאם הגדילו יכולין למחות ואפי' בגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו והכי מוכח בגמרא ואע"ג דאותיבו עליה אביי ורבא כדאיתא בגמ' לאו משום דלא סברי להו כוותיה אלא לברורי מתני' דלא תקשי ליה ועוד דלאביי קושיא דרבא לאו כלום הוא ולרבא נמי קושי' דאביי לאו כלום הוא כדאיתא בגמרא וכיון שכן קי"ל כרב יוסף ומן התימה על הרי"ף ז"ל שהביא מילתיה דרב הונא ביבמות בפרק החולץ [סי' סו] ולא הביא הא דרב יוסף וכתב הרמב"ן ז"ל ולא ידעתי למה אלא א"כ הוא מפרש דברי רב יוסף לגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו אבל לרב הונא דאמר גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד [בא להתגייר והטבילוהו על דעת ב"ד] אינו יכול למחות שאם כן מה כח ב"ד יפה ואינו מתחוור ע"כ והרמב"ם ז"ל הביא מילתיה דרב הונא בפי"ג מהלכות איסורי ביאה ומילתיה דרב יוסף פ"י מהל' מלכים: **מתני'** האוכל אצל חמיו כו': מפני שמתייחד עמה. קודם נשואין ויש לחוש שמא בא עליה ותניא ביבמות בפ' ב"ש (דף קיא:) טענת בתולים כל שלשים יום דברי ר"מ ר' יוסי אומר נסתרה לאלתר לא נסתרה אפילו לאחר כמה ימים: ואחת אלמנת כהנים. אלמנת

נ"א ולא לאשמועינן
נ"ל גר [וכ"ה כד"ס]
גי' ד"ס

המאור הגדול

[דף יב ע"א] **האי** כל שלא נהג כל שלא משמש מיבעי ליה (א) פי' דאי מקום שלא נהגו הוא הא ודאי איכא טענת בתולים כי היכי דאיכא בגליל טענת בתולים אע"פ שלא נהגו להעמיד שושבינין אלא כל שלא משמש מיבעיא ליה כלומר שלא משמש במקום שנהגו להעמיד שושבינין והוא אינו יכול לטעון טענת בתולים:

היו גובין לבתולה א ארבע מאות זוז ולא מיחו בידן חכמים: *הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת ב משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ר' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' (אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל) *איתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור אוקי ממונא בחזקת מריה לימא רב הונא ורב יהודה דאמרי כרבן גמליאל ורב נחמן ור' יוחנן אמרי כר' יהושע אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפילו לרבן גמליאל עד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם אלא דאמרינן אוקי איתתא אחזקתה אבל הכא מאי חזקה אית ליה להאי הכי נמי מסתברא כדקא משנינן דאי לא תימא הכי *קשיא הלכתא אהלכתא דהא קיימי לן הלכה כרב נחמן בדיני ובהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל אלא לאו ש"מ כדקא משנינן ש"מ:

מתני' ג היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ר' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה: ראוה מדברת ד עם אדם בשוק אמרו לה מה טיבו של זה איש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת מעוברת מנתין וממזר עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' *אמר ר' יוחנן לדברי המכשיר בה מכשיר אפי' בבתה ור"א אומר אף לדברי המכשיר בה פוסל בבתה וקי"ל כרבי יוחנן דרביה דר"א הוא ועוד דקאי כאבא שאול דאיפסיקא הלכתא כוותיה בפרק י' יוחסין* דתנן אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי *ואמר רב מאי בדוקי שבודקין את אמו ואי אמרה לכשר ה נבעלתי נאמנת ואע"ג דאיכא רוב פסולין אצלה ואמר רבא הלכה כאבא שאול: (א) ההוא ארוס ו וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אומר *אין מינאי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודה ועוד דהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל אמר ליה אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר רבן גמליאל והא אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא הלכה כרבן גמליאל ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אצלה והכא רוב פסולין אצלה ולטעמיך תקשי לה היא גופה הלכה ואת לא תעביד עובדא אלא הא לכתחלה והא דיעבד והכא נמי כדיעבד דמי דהא ארוס וארוסתו נינהו:

מתני'

רש"י

שהיתה מוכת עץ: רב הונא ורב יהודה אמרו חייב. דברי ושמא ברי עדיף: רב נחמן אומר פטור. מלשלם דאוקי ממונא בחזקת מריה מכל מקום משביעין ליה שבועת היסת שכן הוא כדבריו שאינו יודע שחייב לו: דאמרי כרבן גמליאל. דאמר במתני' נאמנת וסלקא דעתך משום דהיא טוענת ברי והוא טוען שמא: דאוקי איתתא בחזקתה. מספקא לן בשעת אירוסין אי בתולה הואי ונשתעבד לה מאתים אי בעולה הואי העמד האשה על חזקתה ובתולה נולדה והשתא הוא דאיתניסא לאחר אירוסין: מאי חזקה אית ליה להאי. תובע דנוקמה אחזקה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא: דאי לא תימא הכי. דרב נחמן כרבן גמליאל אלא כרבי יהושע קשיא הלכתא אהלכתא: מתני' דרוסת איש את. קודם שאירסתיך: וכהן הוא. [מיוחס]: נאמנת. וכשרה לכהונה ולא חיישינן שמא נבעלת לפסול לה: גמ' לדברי המכשיר בה פוסל בבתה. דוקא בה מכשיר דאית לה חזקת כשרות דבחזקת כשרה היתה ומספק אתה בא לפוסלה אל תפסלנה מספק אבל הבת לא היתה לה חזקת כשרות מעולם: אין מינאי. אמת ממני הואי: ובהא כי לא מודה מי מכשיר. דקא אמרת ועוד הא קאמר שמואל הלכה כרבן גמליאל: הא לכתחלה. אם בא לימלך לא שרינן ליה לכונסה אא"כ רוב כשרין אצלה: דיעבד. אם נשאה כהן ולא נמלך לא מפקינן מינה: והא נמי כדיעבד דמי. שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאוסרה על הארוס אם אינך מאמינה הרי

אלמנ' בת כהן: היו גובין לבתולה. בת כהן כשנשאת לכהן וכ"ש כשנשאת לישראל ואמרינן עלה בגמרא לא ב"ד של כהנים בלבד אמרו אלא אפילו משפחות מיוחסות שבישראל אם רצו לעשות כדרך שעושין הכהנים עושים. כלומר ואם בא אדם ונשא בתולה סתם מאותה משפחה חייב ליתן לה ארבע מאות: רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת. מפרשין טעמא בגמ': הרי זו בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו. ולית לה כלל דמקח טעות לגמרי משמע כדאמרינן לעיל [דף יא:]: גמ' חייב. לשלם: פטור. מלשלם ומכל מקום משביעין ליה שבועת היסת שכן הוא כדבריו שאינו יודע שהוא חייב לו כך כתב רש"י ז"ל ודבר ברור הוא שאם לא כן בטלת תקנת שבועת היסת: לימא רב הונא ורב יהודה דאמרי כר"ג. דקס"ד דטעמא דר"ג משום דאיהי ברי ואיהו שמא וברי עדיף (ב): ור"נ ור"י דאמרי כר' יהושע. דאמר לא מפיה אנו חיין משום דאמרינן אוקי ממונא בחזקת מאריה:

[אלא] דאמרינן אוקי אתתא אחזקתה. דמספקינן אשעת אירוסין אי בתולה הואי ונשתעבד לה מאתים או בעולה הואי והעמד אשה אחזקתה ובתולה נולדה והך שעה הוא דאיתניסא לאחר אירוסין ובאידך פלוגתא דבסמוך דהיא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את איכא למימר כמי אוקמה אחזקה שחזקת בנות ישראל שאינן מזנות: אבל הכא מאי חזקה אית ליה: להאי תובע דנוקמיה אחזקה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא: דאי לא תימא הכי. אלא דרב נחמן לא מתוקם כרבן גמליאל אלא כרבי יהושע: קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכתא כר"נ בדיני. הלכך נקטינן דמנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור ומשביעין אותו שבועת היסת שאינו יודע וכדכתיבנא מיהו ה"מ בדיני אדם אבל בבא לצאת ידי שמים חייב לשלם דגרסינן בפרק הגוזל בתרא (דף קיח:) אמר רבי יוחנן מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב בבא לצאת ידי שמים ובדיני אדם נמי דאמרינן פטור דוקא באומר איני יודע אם הלויתני אבל אמר יודע אני שהלויתני ואיני יודע אם פרעתיך אפילו בדיני אדם חייב כיון שהוא מודה שנתחייב ומסופק אם נפטר ממנו והכי איתא התם בפרק הגוזל: מתני' היא אומרת מוכת עץ אני. ויש לי מאתים לר"מ או מנה לרבנן כדאיפליגו לעיל [דף יא.] במוכת עץ: והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את. קודם שארסתיך ואין לך כלום דכנסה בחזקה בתולה ונמצאת בעולה אין להדף יד. כלום כדאסיקנא לעיל [שם ע"ב]:

ראוה מדברת כו'. שראו שנסתרה עם אחר *)ונקט מדברת לישנא מעליא כאורחיה דקרא דכתיב [משלי ל] אכלה ומחתה פיה דנקט תשמיש בלשון אכילה: וכהן הוא. כלומר מיוחס הוא: נאמנת. וכשרה לכהונה ולא מספקינן בנבעלה לפסול: הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר. ופסולה לכהונה דכל שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה כדנפקא לן ביבמות [דף סח.] מכי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה: היתה מעוברת כו'. ונקט פלוגתא דמדברת להודיעך כחו דרבי יהושע דמשום יחוד בעלמא פסל לה לכהונה דמשום דמעלה עשו ביוחסי כהונה כדאיתא בגמרא ונקט פלוגתא דמעוברת להודיעך כחו דר"ג דאע"ג דודאי נבעלה אמר רבן גמליאל דמהימנא: גמ' אפילו לדברי המכשיר בה פוסל בבתה. מפרשינן טעמא בגמרא משום דבשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות ויש לומר אשה זו בחזקת כשרות עומדת ומספק אתה בא לפוסלה אל תפסלנה מספק אבל בתה לית לה חזקה לכשרות: ואע"ג דרוב פסולין אצלה. שרוב העיר פסולין העובר הבא מהם ומיהו אע"ג דמהימנא אפילו ברוב פסולין דוקא להכשיר הולד שאם היו מחמירין בו לא היה לו תקנה אבל אשה אין מתירין אותה לינשא אלא ברוב כשרין כדאמרינן בסמוך [דף יד.] ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין ולקמן בפירקין יתבאר אי בעינן תרי רובי כשרין או סגי בחד רובא: גרסי' בגמרא [דף יג.] אמר שמואל י' כהנים עומדין ופירש אחד ובעל כלומר ואין אנו יודעים מי הוא הולד שתוקי כלומר שאע"פ שכשר הוא ליוחסין ואם נקבה היא תנשא לכהונה ואם זכר הוא בתו ואלמנתו כשרות לכהונה שהרי ברור לנו שמכהן כשר בא אעפ"כ הוי שתוקי לענין שמשתקין אותו מדין כהונה כלומר שלא יעבוד עבודה ולא יאכל תרומה ומוכחין לה מדכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו בעינן זרעו מיוחס אחריו כלומר שאנו יודעין מי אביו מיהו אמרינן ביבמות בפרק נושאין (דף ק:) דמדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכי גזור רבנן בזונות בנשואין לא גזור כגון שתי ולדות כהנים שנתערבו זה בזה כגון אשת כהן שמת בעלה ולא שהתה שלשה חדשים ונשאת לכהן וילדה בן והוא ספק אם מראשון אם מאחרון: ההוא ארוס וארוסתו כו' אין מינאי. אמת ממני הוא ולד זה: ועוד הא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג. לאו למימרא דאפילו כי לא מודה ארוס אלא שמכחיש דאיכי מהימנא לרבן גמליאל דהא ה"ל ברי וברי ורבן גמליאל בברי וברי לא מכשיר אלא הכי קאמר ועוד דאפילו ליתיה קמן הא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג: ובהא כי לא מודה כו'. דקא אמרת ועוד: ארוסה הכל פסולין אצלה חוץ מן הארוס: הא לכתחלה. אם בא כהן לימלך עם ב"ד לא שרינן ליה לכונסה אלא א"כ היו רוב כשרים אצלה: דיעבד. אם נשאה כהן (א) לא מפקינן לה מיניה: והא נמי כדיעבד דמי. שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאוסרה על הארוס (ב) אם אין אתה מאמינה הרי אתה מוליאה מבעלה כ"כ רש"י ז"ל וא"ת למאי תהוי כדיעבד אי לגבי עובר לכתחלה הוא דומיא דפנויה ואי לגבי אשה דיעבד ממש הוא י"ל דה"ק כיון שאילו אתה פוסל העובר משום ספק ממזר אף הוא לבו נוקפו ופורש ממנה ואפילו לגבי ולד נמי כדיעבד דמי וכך מטין דברי הרי"ף ז"ל אי נמי דכיון דאילו פוסלין [עובר לגמרי פסלינן] ליה ואפילו מלבא בקהל לגבי עובר נמי כדיעבד דמי אבל לגבי אשה כיון שאינה נפסלת אלא לכהונה לכתחלה הוא והראב"ד ז"ל פי' דלגבי אשה נמי כדיעבד דמי משום דארוסה לאו דיעבד גמור

שלטי הגבורים

א ואוקימנא בגמ' וה"ה משפחות מיוחסות שתקנו ונהגו ביניהם מנהג זה ואשה שאכדה כתובתה יש להם לבדוק בקרובותיה כמו שנהגו כל אותה משפחה לכתוב בכתובה לנשותיהם כך מגבין לה ב"ד עכ"ל הרא"ש:

לשון ריא"ז

ב ובמקום שנהגו ליחד אינו יכול לטעון טענת בתולים להפסידה כתובתה בטענתו בשום ענין דחוששין שמא נתייחד עמה ובא עליה קודם לכן ולא הרגישה בביאתו ולפיכך אינה יודעת לטעון כן כמבואר בקונטרס הראיות אבל נאמן לאוסרה עליו אם היה כהן הואיל והוא טוען טענה ברורה שלא בא עליה עד עכשיו והרי נמצאת בעולה חוששין שמא תחתיו זינתה אפי' במקום שלא נהגו לייחד אם יש עדים שנתייחד עמה קודם נשואין שוב אינו יכול לטעון טענת בתולים כמבואר בקונטרס הראיות וכן מקומות שהיו נוהגין להעמיד שושבינין לבדוק אחר בעילה אם נמצאו לה דמי בתולים ואם שינה זה מנהג מקומו ולא עשה כן אינו יכול לטעון טענת בתולים כי כראין הדברים להעליל עלילות שקר שינה המנהג:

לשון ריא"ז

ג אומתי נאמן הבעל בטענתו כמו שביאר כשהוא טוען טענת ברי ואומר בעולה מצאתיה והיא אומרת בתולה מצאתני אבל כשהיא טוענת טענת ברי והוא טוען שמא כגון שהיא אומרת תחתיך נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות הואיל ואינו יודע להכחישה בטענה ברורה וגם היא בחזקת בתולה כשארסה מעמידין אותה על חזקתה וכתובתה מאתים ואין משביעין אותה על טענת ספק אבל יש לו להחרים סתם על מי שטוען עליו שקר להוציא ממנו ממון שלא כדין כמו שביאר ר"מ וכן כשהיא טוענת שנעשית מוכת עץ עד שלא נתארסה ויש לה כתובה מנה והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ואין לך כלום היא נאמנת לפי שהיא טוענת טענת ברי והוא טוען טענת שמא ומותרת לבעלה ואפי' היה כהן:

ד כתוב בס"ג מאי מדברת נסתרה ודוקא שנסתרה עם ישראל אבל נסתרה עם העובד כוכבים הרי היא כשבויה ופסולה לכהונה:

לשון ריא"ז

פנויה שנתייחדה עם אחד מן הפסולין נאמנת לומר שלא נבעלתי לו ומותרת לכהונה ואפי' אם נתייחדה עם העובד כוכבי' כמבואר בקונטרס הראיות והיו מכין אותה מכת מרדות על שנתייחדה:

ה בד"א כשאומרת לכשר נבעלתי אבל אם אינה יודעת מי הוא הבועל או שהיא שוטה שאין בה דעת או אלמת אפי' בדיעבד הולד עד שיהיו תרי רובי רוב העיר כשרים ורוב שיירה של כשרים הבאה ממקום אחר עוברים שם כתב מיי' דוקא שנבעלה בפרשת דרכים שאין שם דבר קבוע אבל ראוה שנבעלה בעיר או נתעברה בעיר אפי' לא היה שוכן בה אלא עובד כוכבים או עבד אחד לא תנשא לכתחלה שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואם ניסת לא תצא הואיל ואומרת לכשר נבעלתי ע"כ ונראה דאפי' נתעברה אם הלך הבועל אליה תנשא כיון דאיכא רוב העיר ורוב סיעות כשרים אא"כ הלכה היא אליו ומסתמא שאין ידוע מי הלך למי נראה דתנשא לכתחלה: לשון ריא"ז

ו וכן ארוסה שנתעברה והיא אומרת שמן הארוס היא מעוברת נאמנת על עצמה ועל הזרע וכן כשרין ומז"ה אומר שאע"פ שהארוס עומד ואומר שלא בא עליה משלם נאמן לאוסרה על עצמו אבל לא לפוסלה

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' טוען סמג עשין לב טור ח"מ סי' עה ספס:

ב מיי' פי"א מהל' אישות ופי"ח מהלכות איסורי ביאה טור אה"ע סי' סח סמג לאוין קכא:

ג מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה טוא"ה סי' ד וסי' ו:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ולא נמלך: (ב) דאם כצ"ל:

הגהות חו"י

(א)הובא ברי"ף יבמות סי' קג: (ב) נ"ע די"ל שאני התם דס"ל לידע ודו"ק ועיין בתוס':

*) אולי קאי על רב אשי דבגמ' שאמר מדברת נבעלה ועי' בגמ'

דף יג:

דף עד.

נ"ל ואמרי' וכ"ה ברא"ש

א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה טוא"ע סי' ו :

גמור הוא דאכתי מיחסרה מסירה לחופה ולכתחלה נמי לא הוי שכבר נתארסה משום הכי אמרינן דכדיעבד דמי אבל לא הוי דיעבד ממש : **הלכך** נקיטינן דכל היכא שנבדקה אמו ואמרה מיניה אפילו ליתיה לארוס קמן מהימנא אבל לא נבדקה בכה"ג שקלינן וטרינן בפרק אלמנה לכ"ג (דף סט:) וללישנא קמא דהתם אפילו ידענו ודאי שבא עליה ארוס כל היכא דדיימא מעלמא כלומר שהיא נלעזת מאחרים הולד ספק ממזר אלא היכא דאיכא תרתי למעליותא דבא עליה ארוס ודאי ולא דיימא מעלמא דבכי האי גוונא בתר ארוס שדינן ליה אבל כל שלא ידענו

רש"י

הרי אתה מוציאה מבעלה: **מתני'** מן העין. מן המעיין: אם רוב העיר כשרים. להשיא בנותיהם לכהונה שאין רובן פוסלין אשה בביאתן אף זו תנשא לכהן : **גמ'** בקרונות של צפורי. ביום השוק שבאו סיעות ושיירות ממקום אחר: בשעת קרונות. שהשיירות באות לעיר:

הדרן עלך בתולה נשאת

[דף סח ע"ב]

מתני' *אמר רבי יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מן העין ונאנסה אמר ר' יוחנן בן נורי אם רוב העיר משיאין לכהונה הרי זו תנשא לכהונה: °**גמ'** אמר רב יהודה אמר רב *בקרונה של צפורי היה מעשה כר' ינאי דאמר נבעלה בשעת קרונות כשרה לכהונה והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברת שם דהויין תרי רובי רוב העיר ורוב סיעה וכן הלכתא :

נר מצוה בבירור שבא עליה ארוס אי נמי אפילו ידענו שבא עליה אלא שאף היא דיימא מאחרים הולד ספק ממזר וללישנא בתרא דהתם כל היכא דבא עליה ארוס בודאי בתריה שדינן ליה וכשר אע"ג דדיימא נמי מעלמא ולא נבדקה אמו והרמב"ם ז"ל פסק בפרק ט"ו מהלכות איסורי ביאה כלישנא קמא: **תנן** בפרק בתרא דעדיות ומייתי לה הכא בגמרא [דף יד.] העיד ר' יהושע ורבי יהודה בן בתירא על אלמנת עיסה שהיא כשרה לכהונה אמר להם ר"ג קבלנו עדותכם אבל מה

הדרן עלך בתולה נשאת

אעשה שגזר ריב"ז שלא להושיב ב"ד על כך והכהנים שומעין לכם לרחק אבל לא לקרב ואמרינן בגמרא דאלמנת עיסה היינו בדאיכא תרי ספיקי ועיקר הפי' דהיינו כגון שנתערב ספק חלל במשפחה אחת ונמצאת שכל אלמנה מאלמנות אותה משפחה באה בשני ספקות שמא בעלה של זו היה יוצא ירך של אותו ספק חלל או לא ואת"ל שהיה מיוצאי ירכו שמא לא היה חלל אלא כשר ופסק בה הרמב"ם ז"ל בפרק י"ט מהלכות איסורי ביאה דלא תנשא ואם נשאת לא תצא והיינו כר"ג דכיון דתרי ספיקי איכא מדינא כשרה אלא שהכהנים נהגו בו סלסול ובתר הכי גרסי' בגמרא תנו רבנן אי זו היא אלמנת עיסה [שהיא כשרה לכהונה] כל שאין בה לא משום ממזר ולא משום נתינות ולא משום עבדי מלכים רמ"א וכו' ואמרינן עלה בגמ' [דף יד:] דממזר גווה וחלל שותק איכא בינייהו דתנא קמא סבר דכל פסולא דקרו ליה ושתיק פסול וה"ק ת"ק אי זו היא אלמנת עיסה כל שאין בה לא שתוק ממזרות ולא שתוק נתינות ולא שתוק עבדי מלכים ולא שתוקות (א)(נמי) חלל וקא"ל ר"מ כו' והכי פירושא אי זו היא אלמנת עיסה שהעידו בה להכשיר כל שאינו שותק כשאומרים עליו שהוא ממזר או עבד או נתין שאילו היה שותק פסול דשתיקה כהודאה דמיא וכיון דתלה טעמא בשתיקה ה"ה לשתוק חלל ולא הוצרך למנות את כולן ובאי זו הכשירו באלמנת ספק חלל שאנו יודעין ספקותיה כמ"ש למעלה וקי"ל כת"ק דכל פסולא דקרו ליה ושתיק פסול ולא הארכתי לפרש מאי דאמרינן ממזר גווה וחלל שותק איכא בינייהו משום דלת"ק דקי"ל כוותיה לא נפקא לן מיניה מידי ונמצא לפי שטה זו שכל שקורין לו בשם אחד מן הפסולים ושותק חוששין לו ולמשפחתו מיהו בבדיקה סגי דלא גרע ממשפחה שקרא עליה ערער דסגי בבדיקה כדאיתא בפרק עשרה יוחסין (דף עו:) וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר וכתב עליו הראב"ד ז"ל כל אלו שאמרו על שתוקיהן שהן פסולין לא אמרו אלא בדורות הראשונים שהיו ב"ד נזקקין על החרפות שאדם מחרף את חבירו וקורא לו עבד יהא בנדוי ממזר סופג את הארבעים וזה ששתק ולא בא לב"ד כבר הודה אבל עכשיו השותק על המריבה הרי זו משובח אא"כ קורין לו שלא בשעת מריבה ע"כ ואחרים כתבו דכי אמרינן דשתיקה פוסלת דוקא במשפחה שנטמעה בה פסול אבל כל משפחה שעומדת בחזקת כשרה אדרבה כי שתקו מיחסי טפי כדאמרינן בפרק עשרה יוחסין (דף עא:) דיחסותא דבבל קיינו שתיקותא: **ויש** כאן שטה אחרת לומר דכי אמרינן ממזר גוה וחלל שותק איכא בינייהו *לתנא קמא איכו נפקא מינה [אלא] דשתיקה לחודה איכה ראיה לפסול אלא כשצווח על פסול אחר דכיון דצווח בהאי ושתיק בהאי מוכח דמשום דקושטא הוא שתיק ולת"ק כל שתיקה פוסלת ובלבד שקראו אותו בפיסול אחר מתחלה וצווח ולפי שטה זו אפשר שאפילו במשפחה שעומדת בחזקת כשרה חיישינן דכיון דבפסול א' צווח ובפסול אחר שותק מוכח דבהאי דשתיק אודויי אודיי: **מתני'** מן העין. מן המעיין: אם רוב העיר כשרים. להשיא בנותיהן ואלמנותיהן לכהונה שאין רוב העיר מן הפוסלין אשה בביאתן אף זו תנשא לכהונה: **גמ'** בקרונה של צפורי היה מעשה. ביום השוק שסיעות ושיירות באות שם ממקום אחר: בשעת קרונות. שהשיירות באות לעיר: והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים לכהונה עוברת שם. ואיכא למימר מהם היה דהויין תרי רובי רוב העיר ורוב סיעה. מפרשינן בגמרא דהיינו טעמא דבעינן תרי רובי [דברוב העיר בלחוד לא סגי] משום דאע"ג דמדינא כל היכא דאזלי איכהו לגבה אית לן למישרי משום כל דפריש מרובה פריש אפ"ה לא שרינן לה כדי שלא יבא להתיר היכא דאזלה איהי לגבייהו דהוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דאמי וברוב סיעה נמי לא שריא אע"ג דליכא למיחש בה מידי דהא ליכא קבוע כדי שלא יבא הדבר להתיר ברוב העיר והך שמעתא בשאינה טוענת היא דאי בטוענת הא פסקינן לעיל בסמוך הלכתא כר"ג אפילו ברוב פסולים אלא לכתחלה משום חומרא בעלמא בעינן רוב כשרים ומיהו משמע דאפי' לכתחלה בחד רובא סגיא ודיעבד אפילו חד רובא לא בעינן דאפילו ברוב פסולין מכשרינן אבל בסוגיא דהכא בשאינה טוענת עסקינן וסתמא דמילתא הכי איתא דתינוקת הות ולא ידעה למטען ואנוסה הות ולא ידעה מאי וכיון דהויא לה שמא אפילו לר"ג בעי תרי רובי אפילו בדיעבד דבסוגיא דהכא לא מפלגינן כלל בין בתחלה לדיעבד: ונמצא פסקן של דברים דבטוענת ואומרת לכשר נבעלתי קי"ל כר"ג דמכשר ואפילו ברוב פסולין מיהו דוקא דיעבד כלומר שאם נשאת כבר לכהן אפי' ברוב פסולין לא תצא וכי נמי נאמנת להכשיר העובר לפי שלא החמירו בו כלל שאם היו מחמירין בו לבא בקהל לא היה לו תקנה ולפיכך דין הולד כדין האשה שנשאת ומיהו לכתחלה אין מתירין האשה להנשא לכהן אלא דוקא ברוב כשרין כדאמרינן לעיל הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא לכתחלה עד דאיכא רוב כשרין ומיהו בחד רובא סגי אבל בשאינה טוענת כסוגיין דהכא לא אשכחן פלוגתא בין בתחלה לדיעבד הלכך אפילו נשאת תצא אלא היכא דאיכא תרי רובי כשרין אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה דאפילו טוענת בעי תרי רובי להתירה להנשא לכתחלה ובדיעבד אפי' חד רובא לא בעינן כיון שהיא טוענת ואומרת לכשר נבעלתי וכשאינה טוענת אפילו נשאת כל היכא דליכא תרי רובי תצא ותמיהני עליו דכיון דסוגיין דהכא בשאינה טוענת ועלה אמרינן דבעינן תרי רובי ולא מפלגינן בין בתחלה לדיעבד מנא ליה דבטוענת נבעי לכתחלה תרי רובי דנהי דלעיל אמרינן אפילו בטוענת דלא נעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין היינו דבעי חד רובא אבל תרי רובא מנא לן דכיון דמדינא אפילו ברוב פסולים כשרה בטוענת נהי דמשום חומרא בעלמא אמרינן לא נעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים מכל מקום משמע דבחד רובא סגי דברובא דלא בעינן ליה אלא משום חומרא בעלמא לא משמע דנגזור ביה אטו קבוע דנבעי משום הכי תרי רובי : הדרן עלך בתולה נשאת

גי' ד"ת

הגהות הב"ח
(א) חלל נמי כנ"ל :

בד"ס הגי' לת"ק נמי נפקא מינה דשתיקה וכו'

גי' מהר"ם

שלטי הגבורים

לפוסלה לכהונה ולא לפסול הזרע ולא האמינוה חכמים אלא כשהיא טוענת טענת ברי ואין מי שיכחיש אותה בטענה ברורה כגון שמת הארוס או שאינו כאן אבל אם הארוס טוען כנגדה טענת ברי אינה כשרה להאמינה יותר מן הארוס והרי היא והזרע פסולין מספק: פטיה שנתעברה בזנות והיא אומרת שהיא מעוברת מפלוני שהוא ממזר אפי' אותו פלוני מודה שהוא ממנו הרי הולד ספק ממזר הוא כשם שזינתה עם זה שהודה לה כך זינתה עם אחר כדברי ר"מ ואיני רואה שיטת התלמוד כדבריו אלא כשם שהיא נאמנת לומר לכשר נבעלתי להחזיקו כשר בודאי כך היא נאמנת לומר לממזר נבעלתי ולהחזיקו ממזר ולהתירו בממזרת הואיל והדבר ידוע שבזנות נתעברה נאמנת לומר שזינתה עם הפסולין אם לא נבדקה אמו ויצא עליה לעז מאחר בני אדם ה"ז ספק ממזר כמו שמבואר בפ' עשרה יוחסין ובפ' אלמנה לכהן גדול :

המאור הגדול

ומה שפסק הרי"ף ז"ל כר' יוסי דבעינן תרי רובי בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין וכו' נ"ל שאין לסמוך עליו חדא דהא פליג עליה רב חנן בר רבא ואמר הוראת שעה היתה למימרא דבעלמא לא בעי תרי רובי ועוד דקי"ל כר' יהודה אמר שמואל דאמר הלכה כר"ג מדאמרי' בגמ' דהנושא את האשה במסקנא הכי נמי מסתברא דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא וכו' ור' יוסי ודאי פליג אדר"ג דהא אסיקנא בגמ' דכר' יהושע סבירא ליה ואי איכא מאן דסבירא ליה דר' יוסי לא פליג אדר"ג ולא קשיא הא דקא טענה איהי הא דלא קא טענה איהי אנן כל שנויא דלא חזינן ליה בגמ' לא סמכינן עליה דאי איתא לא הוה שתיק גמרא מיניה וה"ר שלמה ז"ל כתב בפירוש דר' יוסי כר' יהושע סבירא ליה ושמעינן מינה דר"ג בחדא מכשר או בדטענה איהי אפי' ברוב פסולין או ברוב כשרין ואע"ג דלא טענה ולא מידי והיינו דאמרי' ר"ג אלים ליה ברי דאפי' בחדא ספיקא מכשר כלומר אפי' ברוב פסולין וקיל ליה שמא דאפי' בספק ספיקא פסול כגון אלמנת עיסה היכא דליכא למימר זיל בתר רובא אבל אי איכא רוב כשרים אפי' חדא רובא אע"ג דלא טענה היא

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור ומה שפסק הרי"ף ז"ל כר"י דבעינן תרי רובי וכו' נ"ל שאין לסמוך עליו דהא פליג וכו' ואמר דהוראת שעה היתה וכו' : **אמר** הכותב אבל פירש"י ז"ל הוא הנכון שהוא מפרש הא דאמרי' בגמ' ולרב חנן בר רבא קשיא הא דמצא בה תינוק מושלך דס"ק כיון דאוקי רב למתני' בתרי רובי ואמר רב חנן דהוראת שעה היתה משמע אבל בעלמא לא בעינן תרי רובי קשיא הך דרב דאמר אבל ליחסו לא אלמא תרי רובי בעינן ופריק מאן דמתני הא לא מתני הא דאר"י בקרונה של צפורי היה מעשה אלא סבר דחד רובא הוה הלכך הוראת שעה היתה כך פירש"י ז"ל ואיכא נוסחי דוקיי דלא כתיב בהו מצא תינוק מושלך אלא קשיא הא ופירושה הא דרב יהודה דאמר משמיה דרב בתרי רובי הוה ומפריק דלא מתני לה וזה יותר נכון אבל הפי' שכתבו בעה"מ הזה ז"ל אינו דליכא מאן דפליג אהא דאמר רב אבל ליחסו לא וליכא למימר מאן דמתני הא דהא לא אמרה חד אמורא משמיה דרב אלא רב גופיה אמרה דסתמא איתמר ולא מסיימי בה בגמרא מאן אמרה משמיה אלמא מפומיה דרב גופיה שמע להו וליכא למימר דרב חנן פליג עלה ועוד דא"ה הוה לן למימר אמוראי נינהו ואליבא דרב כלומר דרב חנן פליג אההוא מימרא והאי מימרא חד אמורא אחרינא אמרה דכיון שהוזכר שם אמורא באחת מהן הכי הוה לן למימר ולא לימא לן מאן דמתני הא דמשמע דלא פליגן אהדדי בעיקר דינא אלא דמר מפרש לה הכי ומר הכי ועוד מ"ש בהא דפליגי אמוראי אליבא דרב אדרבה הוה לן למימר דמ"ד הוראת שעה היתה אשתמיטתיה הא דאר"י בקרונה של ציפורי היה מעשה ולא פליגי אמוראי כלל דכולהו ס"ל תרי רובי בעינן והיכי משוינן פלוגתא בכדי בעיקר דינא אלא ודאי כדפרישית עיקר ולענין פיסקא אפי' תימא פליגי אמוראי אליבא דרב מאן דמוקי למתני' כדינא טפי עדיף ממאן דמפיק לה מהלכה ודחי לה בהוראת שעה ועוד דרבים נינהו וסתמא איתמר ולא דחינן להו מדרב חנן יחידאה אלא שהפי' שכתבנו הוא הנכון ומה שכתב עוד דהא אסיקנא בגמ' ר' יוסי דאמר כר' יהושע ואי איכא מאן דמוקי לה כר"ג כל שנויא דלא חזינן ליה בגמ' לא סמכינן עלה דאי איתיה לא הוה שתיק גמרא מיניה היפך האמת הוא דאי ר"י היא הוה לן לפרושה ולמימר לעולם ר"י היא אלא ה"ק לא שייכא מתני' בפלוגתא דר"ג ור"י דבקרונה של צפורי היה מעשה והיא לא היתה טוענת שאינה יודעת מי הם אנשי הקרונות דאיכא דאתו מעלמא נינהו ומשום תרי רובי הכשירוה ומעיקרא נמי הכי קשיא ליה כמאן אי כר"ג ומפני טענתה הכשירוה אפי' ברוב פסולין נמי והשתא מפרקינן בקרונא דצפורי היה מעשה ולא מפני טענתה אלא מפני שהיה המקום ראוי לכך וסתמא בשאינה טוענת משמע דתינוקת הות ואנוסה הות ועוד דלא קתני ואריב"נ אם רוב העיר משיאין לכהונה נאמנת כדקתני רישא אלא דמעיקרא מפני שלא היה עולה על דעת להכשירה אלא מהכשרו של ר"ג אמרו אי כר"י אי כר"ג ולא נחית למידק בטענה דידה כלום ואית ליה לדחוקה בשטוענת דומיא דמלתיה אלא מקשי' דעדיפא אפי' ברוב פסולין נמי והשתא מתוקמא הכשירה משום תרי רובי בפשטא בשאינה טוענת ולפיכך אין צורך להאריך ולפרש הדבר בגמ' ומעשה דקתני לומר אע"פ שנחלקו ר"ג ור"י בין בלא רוב בין ברוב אבל בתרי רובי הכשיר ריב"נ לעולם עוד יש לי להקשות על דברי רש"י ז"ל אי ס"ד מתני' ר"י היכי אקשי' בגמ' ומי בעינן תרי רובי וכי עד השתא לא שמעי' ליה לר"י דלא אזיל ביוחסין בתר חד רובא והא ודאי פשיטא דר"י אפי' ברוב כשרים פוסל ואפי' פירש ובעל כדתניא לעיל ראוה שנכנסה עם אחד לסתר או לחורבה והתם לאו קבוע הוא ואפ"ה לא אזיל בתר רובא וכדאמרי' הכא בהדיא אי ר"י אפי' ברוב כשרים נמי פוסל ואף על ייחוד אסר משום דמעלה עבוד רבנן ביוחסין אלא ש"מ מתני' אפי' ר"ג דל"ל מעלה דיוחסין ומש"ה אקשינן כיון דבתר רוב אזלינן היכי גזרינן רוב סיעה אטו רוב עיר והא בעלמא לא גזרינן ומפרקינן בהא אית להו לכ"ע מעלה עשו ביוחסין כיון דלא טענה ועוד כמה הוא רחוק לומר דכולה סוגיין דלא כהלכתא ור' ינאי ור' דימי וזעירי ור"ח כולהו כר"י ס"ל ואיכהו לאו אמתני' קיימי ולאו לפרושה למתני' אתו אלא מימרי נינהו וליכא לאוקמינהו לכולהו דלא כהלכתא ומה שאמר בעה"מ ז"ל כר"ג בחדא מכשר או בדטענה איהי אפי' ברוב פסולין או ברוב כשרין אע"ג דלא טענה איהי ולא מידי זה שבוש לפי דעתי דסוגיין עיקר מילתייהו דר"ג ור"י ברוב כשרין אלא ואפ"ה (ומש"ה) אר"ג נאמנת דשמע' מינה דאי לא טענה פסולה לכהונה וגרסי' בגמ' י' יוחסין גבי הא דתנן אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי והוינן בטעמא בגמ' ואמרי' דאבא שאול עדיפא מר"ג דאי מהתם ה"א התם הוא דרוב כשרין אצלה וכו' ושמעת מינה דמתני' דר"ג לאו ברוב פסולין הוא אלא ברוב כשרין אצלה הוא דקתני נאמנת דאלמא בודקין אותה ואי אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ואם לאו פסולה והתם נמי גבי ארוסה שעיברה דאמר שמואל הולד בדוקי ואקשינן עליה הא אמר שמואל חדא זימנא דאמר שמואל הלכה כר"ג ומפרקינן אי מהתם ה"א התם הוא דרוב כשרין אצלה וכו' מכלהו שמעת דאפי' ברוב כשרין בודקין אותה דאי לאו הכי היכי מוקמינן לה למתני' ברוב כשרין ועוד דאבא שאול לכל שתוקי היה קורא בדוקי אלמא צריך בדיקה ואי אמרת ר"ג ברוב כשרין מכשר בדלא טענה איהי היכי לא אשמועינן בחד דוכתא דשתוקי כשר בעצמו ברוב כשרין ואין בודקין את אמו וה"נ תניא לעיל ר"ג ור"א אומרים נאמנת ואוקמא ברוב כשרין אלמא נאמנת היא ואם שותקת פסולה לכהונה וסוגיין נמי דשמואל במצא בה תינוק מושלך דאם רוב ישראל לאו ליחסו אלא למקצת שאר דברים ואי היה מכשיר ר"ג ברוב כשרין אע"פ שאינה טוענת לא אמר ריב"ל לדברי המכשיר מכשיר ואפי' ברוב פסולין דהא איכא פלוגתא בין רוב כשרין לרוב פסולין והיכי אמר אפי' ועוד עיסה שהיא משפחה שנטמע בה ספק פסול אם פירש אחד מהן ונשא במקום אחר הרי אלמנתו כשרה דרוב משפחה כשרין הם ויש בזה תרי ספיקי לקולא ורובא נמי לקולא ואפ"ה ר"ג פוסל ולא קבל עדות בשום הכשר עיסה
משום

האשה שנתאלמנה או נתגרשה. ותובעת כתובתה: והוא אומר. אנתגרשה קאי ואלמנה היורשין אומרין לה אלמנה נשאך אביגו ואין ליך אלא מנה ושטר כתובה אבודה: אם יש עדים. על נשואיה שיצאת מבית אביה לבית בעלה: בהינומא. ומפרש בגמרא דהיינו קריתא דמנמנמא ביה כלתא כלומר לעיף על ראשה מסורבב על עיניה ופעמים שמתנמנמת בתוכה מתוך שעיניה מכוסין ולכך נקראת הינומא על שם תנומה: וראשה פרוע. שערה על כתפה כך היו נוהגין להוציא את הבתולות מבית אביהן לבית החתונה: אף חילוק קליות. רגילין היו לחלק קליות לתינוקות בנישואי הבתולות כשהשבלים לחים מיבשין אותן בתנור והן קליות ומתוקין הן לעולם: **גמ'** טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים בעל מהימן. דאע"ג דבפלוגתא דהיא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך קי"ל כר"ג דאיהי מהימנא התם היינו טעמא משום דאיהי ברי ואיהו שמא אבל הכי ברי וברי הוא וכי תימא ואי איכא עדים נמי להימניה לבעל (ו) מגו דאי בעי אמר פרעתי י"ל דלא מצי אמר הכי דהא קי"ל בהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כדאיתא לקמן בפרק הכותב ולדברי הריא"ף ז"ל שהוא סובר דכי אמרינן דלא אמר כלום היינו דוקא במקום שאין כותבין אבל במקום שכותבין כתובה נאמן לומר פרעתי על כרחין הכא מיירי כגון שהבעל הודה קודם מיתתו שלא פרע ומיהו בגרושה אם תובעתו לאלתר אחר גירושין לא צריכי להכי שאילו אמר פרעתיך אינו נאמן שאין אדם עשוי לפרוע קודם גירושין והוה ליה כאומר פרעתיך בתוך זמנו שאינו נאמן:

כיצד מרקדין לפני הכלה. מה אומר לפניה: כמות שהיא. לפי יפיה ולפי חשיבותה מקלסין אותה: חסודה. חוט של חסד משוך עליה: מכאן אמרו. מדברי בית הלל שאמרו ישבחנה: תהא דעתו (ז) מעורבת עם הבריות. לעשות לאיש ואיש כרצונו: כדי לחבבה על בעלה. כשרואה שהכל מסתכלין בה נכנס יפיה בלבו: מעבירין. כשהכלה יוצאה מבית אביה לבית חתונתה ונושאי המת יוצאין וכזו וכזו יש אוכלסין הרבה ואין רוצין להתערב מעבירין את המת לדרך אחרת: אפילו למ"ד. פלוגתא היא בפ' קמא דקדושין (דף לב:): שום תשים עליך מלך. ישראל הוזהרו שישימו עליהם אימות הרבה: כלומר שתהא אימתו עליהם הלכך אין כבודו מחול ולפיכך ריבה הכתוב אימות הרבה: פרשת דרכים הואי. ולא ניכר שעבר מלפניה אלא כאילו הוא צריך לפנות לאותו הדרך: שפורי. מכריזין עליו שיבאו לכבודו:

*דהיינו גברא מאבולא לסיכרא. משער העיר עד הקבר: נטילתה. של תורה הימנו: כנתינתה. בסיני (ח) דהיינו כשמת ותלמודו בטל: למאן דקרי. מקרא: ותני. משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים: (ט) אבל למאן דמתני. לאחרים לית ליה שיעורא. ולמאן דלא קרי ולא תני כתבו הגאונים ז"ל דבעשרה סגיא ואיתא נמי בעשרה סגי לה. [ואית דמפרשי כיון שאינה מצווה לקרות אין לזלזולי בה כיון שלא נצטווית ומשגחת על לימוד בעלה ובניה ראויה לכבוד כמאן דקרי ותני]: **ודאמרי'** דמבטלין ת"ת להוצאת המת דוקא להוצאתו אבל לשאר צרכיו לא ואף על גב דאמרינן במסכת משקין (דף כז:) מת בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית (י) מלאכה אפ"ה כיון שאינו מוטל עליו לקוברו לא מבטלין ת"ת לשאר צרכיו ואי תימא דהכא משמע דלכולהו מתים מבטלין ת"ת ואילו בפ"ק דמגילה (דף ג:) אמרינן פשיטא לי מת מצוה ות"ת מת מצוה עדיף דתניא מבטלין ת"ת (כ) דמשמע דלשאר מתים תורה עדיף לאו קושיא היא דהתם לאו דוקא נקט מת מצוה [דה"ה שאר מתים אלא דבההיא שמעתא איירי

נר מצוה תורה אור

קפ *"**האשה** "שנתאלמנה או שנתגרשה היא (דף טו:) אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שיצאתה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף חילוק קליות ראיה: **גמ'** *טעמא דאיכא עדים הא ליכא (דף טז:) עדים הבעל א מהימן (א) (א) *(וליחוש דילמא מפקא עדים בהאי בי דינא וגביא (ב) ומפקא כתובתה בהאי בי דינא וגביא א"ר אבהו זאת אומרת כותבין שובר רב פפא אומר במקום שאין כותבין כתובה עסקינן וליחוש דילמא מפקא (ב) עדי הינומא בהאי בי דינא וגביא והדרא (ג) ומפקא עדים בהאי בי דינא וגביא כיון דלא אפשר ודאי כותבין שובר): תנו רבנן כיצד קפא ב מרקדין לפני כלה בית שמאי אומרים *כלה (דף יז.) כמות שהיא ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה אמרו להם בית שמאי (ד) לדבריכם הרי שהיתה חגרת או סומא אומר כלה נאה וחסודה והתורה אמרה °מדבר שקר תרחק (שמות כג) אמרו להן ב"ה (ה) מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בפניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה ב על בעלה ולית הלכתא כותיה: קפב תנו רבנן מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה מפני מלך ישראל אמרו על אגריפס המלך שעבר מלפני הכלה ושבחוהו חכמים שבחוהו מכלל דשפיר עבד והא אמר רב אשי אפילו למ"ד נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו °אין כבודו מחול שנאמר °שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך (דברים יז) [דף טז ע"א] פרשת דרכים הואי תנו רבנן ג (ג) מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על ר' יהודה בר' אלעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה במה"א בשאין לו כל צרכו אבל יש לו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר אויא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי שיפורי אמר רב ששת ואיתימא רבי אמי ואיתימא רבי יוחנן כנתינתה כך נטילתה מה נתינתה בששים ריבוא אף נטילתה בששים ריבוא והנ"מ למאן דקרי ד ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא: מתני'

רש"י

האשה שנתארמלה או שנתגרשה. ושואלת כתובתה: והוא אומר. קאי אנתגרשה וכשנתארמלה היורשין אומרים אלמנה נשאך אבינו ואין לך אלא מנה: אם יש עדים. על נשואין שיצאת מבית אביה לבית בעלה: בהינומא וראשה פרוע. שערה על כתיפה כדרך הבתולות ובגמרא פליגי מאי הינומא איכא למ"ד כיפה של הדס ואיכא למ"ד לעיף שנותנין על עיניה ומנמנמת בו: אף חילוק קליות. שהיו רגילים לחלק קליות בנישואי הבתולות: **גמ'** טעמא דאתו עדים שיצאתה בהינומא: בעל מהימן. דהוא מוחזק: דילמא מפקא. עידי הינומא: זאת אומרת כותבין שובר. כשיפרע לה כתובתה תכתוב לו שקבלה כתובתה ויהא בידו לזכות ולא (ד) כמאן דאמר אין כותבין שובר דחיים שמא יאכלוהו עכברים ויתבענו זה שנית (ה) ומי שיש לו שטר על חבירו או יחזיר לו שטרו או לא יטול כלום: היכא דלא אפשר. כגון במקום שאין כותבין כתובה אלא סומכין על תנאי בית דין שתיקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וגובים על פי עדים ויש לחוש שמא תלך לב"ד אחר ותביא עדים אחרים ותגבה שנית ודאי כותבין שובר: כיצד מרקדין. מה אומרין לפניה: כמות שהיא. לפי יפיה ותשיבותה מקלסין אותה: וחסודה. חוט של חסד משוך עליה: מכאן. שאמרו ב"ה ישבחנה בעיניו: מעורבת עם הבריות. לעשות כרצון איש ואיש: כדי לחבבה. כשרואה הכל מסתכלין בה נכנס יפיה בלבו: מעבירין. כשהכלה יוצאה לבית חתונה ונושאי המת יוצאין ובזו וכזו הרבה אוכלסין ואין רוצין להתערב מעבירין את המת לדרך אחרת: אין כבודו מחול. דכתיב שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך לכך רבתה תורה שימות הרבה: פרשת דרכים הואי. ולא ניכר שעבר מלפניה אלא כאילו צריך לפנות לאותו הדרך: שיפורי. מכריזין שיבאו לכבודו: נטילתה. של תורה כשמת ותלמודו בטלה: כנתינתה. בסיני: למאן דקרי. מקרא: ותני. משנה: דמתני. לאחרים: לית ליה שיעורא. וממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ולא תני אין מבטלים

סוף בגמ' דף י.

עין משפט

א מיי' פט"ז מהל' אישות טור אה"ע סי' צו:
ב טור אה"ע סי' סה:
ג מיי' פי"ד מהל' אבל ופ"ג מהלכות מלכים סמג עשין ב טוי"ד סי' שס וטור אה"ע סי' סה:

הגהות הרי"ו

(א) בכל אלמני' אף בידוע ודו"ק: (ב) אבל אין לחוש שכבר גבתה כתובה והבעל או היורשים לא טענו טענה זו: (ג) כרי"ף מגילה סי' אלף סד: (ד) עיין פרק גט פשוט סימן תתקמז: (ה) ואפי' בחד בי דינא וק"ל:

שלטי הגבורים

א וכתב מיי' שהבעל צריך שישבע שבועה דאורייתא' והרא"ש כתב שאינו נשבע אלא היסת:

לשון ריא"ז

היא אומרת בתולה נשאתני וכתובתי מאתים והוא אומר אלמנה נשאתיך וכתובתך מנה או שטוענים לה היורשים שמא אלמנה נשאך אבינו הואיל ואין ראיה בידה אינה גובה אלא מנה ונשבע הבעל שבועת היסת על השאר:

ב וכתב הרא"ש י"א שביום ראשון מותר להסתכל בה שהוא עיקר החיבוב כדי לחבבה על בעלה וליתא אפי' שעה אחת אסור להסתכל בה אבל מותר להסתכל בתכשיטים שעליה או בפריעת שערה:

ג כתב הרא"ש י"מ דהאי דקאמר מבטלין ת"ת ר"ל רשאין לבטל ומביאין ראיה מההיא דמגילה דאמר מת מצוה עדיף מת"ת אבל מת אחר לא ומההיא דר' יהודה בן אילעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ואי כל אדם חייב בכך מאי רבותיה ומההיא דירושלמי פרק בתרא דכלאים אין מדקדקין לא במת ולא בכלאים בבית המדרש ומיהו ליתא דתלמודא דאמר דנטילתה כנתינתה מורה על דרך חובה וכו' ע"ש ומייתי ירושלמי דפ' אלו עוברין דנמנו בעליית בית חורון התלמוד קודם למעשה הדא דתימא בשיש שם מי שיעשה מעשה אבל אין שם מי שיעשה מעשה המעשה קודם התלמוד:

ד כתב רב אחאי ממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין עליו אם יש מתעסקין בקבורתו: ובאשה יש מפרשין דדינה כמאן דלא קרי ותני: וי"מ כיון שאינה מצווה לקרות אין לזלזולי בה מפני חסרון קריאה כיון שלא מצווה ומשגחת על לימוד בעלה ובניה ראויים לכבדם כמאן דקרי ותני: עיין פ' אלו מגלחין ועי' בפ' בני העיר:

הגהות הב"ח

(א) הב"ח נקד כאן שתי נקודות להראות שזה ענין בפני עצמו:
(ב) והדר מפקא לה לכתובתה בהאי וכו' כצ"ל:
(ג) והדרא מפק' עדי הינומא בהאי כצ"ל:
(ד) נ"ב לבית הלל:
(ה) נ"ב לב"ש לדבריכם:
(ו) נ"ב והתוס' תירצו דמגו במקום עדים הוא ולדעת הר"ן צריך לפרש דעידי הינומא אינה הוכחה גמורה דאפשר שהיתה בחזקת בתולה אבל לא מנא לה בתולים ומאי דנקט במתני' אלא אלמנה נשאתיך רצה לומר בעולה נשאתיך כדפי' בריש מכילתין ומ"מ אי ליכא מגו על הבעל להביא ראיה שכן הוא כדבריו ואם אין לו ראיה בחזקת בתולה נשאה כיון דאיכא עדי הינומא: (ז) נ"ב של אדם: (ח) בסיני: נטילתה היינו כצ"ל: (ט) נ"ב וזהו פי' רש"י ז"ל ובפ' בני העיר כתב הר"ן ז"ל למאן דמתני משמש ת"ת בתלמוד ואחרים פירשו מתני לאחרים והטור כתב בסי' שס"א למאן דמתני פי' שמשמש תלמידי חכמים ע"כ: (י) נ"ב נראה מדבריו דאפי' ליכא חברותא בעיר אין צריכין להתבטל מד"ת אלא בשעת הוצאתו דהא הכא היה במת בעיר כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה מוקי לה בגמ' דפ' אלו מגלחין דוקא בדליכא חברותא ואעפ"כ משמע ליה להר"ן ז"ל דדוקא מלאכה קאמר אבל ת"ת אין מבטלין כיון שאינו מוטל עליו לקוברו ודוקא במי שמתו מוטל לפניו תנן דפטור מן התפלה ומן התפלין ומכל מצות האמורות בתורה והיינו במי שמוטל עליו לקוברו אבל כשאינו מוטל עליו לקוברו חייב בכל המצות ודוקא להוצאה בלחוד הוא דמבטלין דכנתינתה נטילתה וכו' וכן פסק הטור להדיא בסי' שס"א ע"ש אבל מדברי הר"מ לא משמע הכי ע"ש: (כ) נ"ב להוצאת המת:

מלחמת ה'

מפום דקיל ליה שמא ק"ו לרוב כשרין בזנות דודאי פוסל אלא ודאי דברי הבאי הם ואין להם על מה שיסמוכו וכתב עוד ובמס' קדושין גרסי' אמר רבה הלכתא כאבא שאול ומכל זה נראה שהלכה כר"ג ומיהו עיקר הלכתא כי ההיא דא"ל שמואל לר"י וכו' ולפי דעתי תרוייהו איתנהו הלכה כאבא שאול דולד כשר וראוי לבא בקהל לכתחלה ממעשה דההוא ארוס וארוסתו דאכשריה רב יוסף לולד ולא ניחא ליה למימר דלאשה הוא דשרי לבעלה דא"כ לא הל"ל כדיעבד דמי דדיעבד ודאי הוא ואין לך דיעבד אלא כגון זה אלא על הולד אמר שהוא כשר לבא בקהל לכתחלה והיינו דאבא שאול אבל האשה לא תנשא לכהונה ואם נישאת לא תצא כדשמואל וטעמא דמלתא דגבי ולד אם אין אתה מאמינה אתה פוסלו מקהל ומה יעשה זה אבל האשה עצמה אין אתה פוסלה אלא מכהונה תנשא ללוי ולישראל והיינו דאמרי' כדיעבד דמי שלא תפסלנה מקהל מספק וכן דעת רבינו הגדול ז"ל שפסק כאבא שאול שהיה קורא לשתוקי בדוקי וכשמואל בארוסה שעיברה ולא פוסלו לכתחלה ואע"ג שהוא ז"ל פי' מעשה דארוס וארוסתו לענין היתר האשה עצמה מסברא דנפשיה נפקא ליה ומדקא פסק רבה כאבא שאול ולא חלק בין רוב כשרין לרוב פסולין לא בדיעבד ולא בלכתחלה: **כתוב** בספר המאור וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתו עדים מאי הוה פי' י"ל לרב קא מקשי וכו' וי"ל אפי' לשמואל וכו' וחזקה דגופה: **אמר** הכותב ליכא הכא חזקה דגופה דבשלמא כונס את הנערה שלא נישאת איכא חזקה דגופה דלא חיישי' שמא זינתה דבנות ישראל בחזקת כשרות הן עומדות אבל במשנתינו אינו טוען בחזקת בתולה כנסתיך ונמצאת בעולה אלא בחזקת אלמנה נשאתיך או אלמנה מן הנשואין או שנכנסה לחופה ולא נבעלה ואין בשתים אלו חזקה דגופה שאין האשה עומדת בחזקה שלא נישאת מעולם ואין לך בה אלא רוב אבל בחזקת שלא זינתה היא עומדת ומפורש כן בירושלמי זאת אומרת שלא הלכו למדת הדין לממון אחר הרוב ופירשו ואמרו אבל במקום אחר הלכו למדת הדין לממונא אחר הרוב וע"י רוב וע"י חזקה והראיה הגמורה שהקשו ממנה לרב בפ' המוכר פירות ואין צורך לדברים שאין להם עיקר בגמ' שכמה כיוצא בו דברים שהוקשו בגמ' סתם לדברי היחיד בפ"ק דקדושין את והמור הוא ואת והמור לא קנה ובמס' מכות גבי מתני' דזורק אבן לרה"ר והאמאי והא מזיד הוא ואין קושיא זו אלא לדברי ריב"ח בפרק המניח את הכד וכן כיוצא בהם:

המאור הגדול

היא מכשר ר"ג כי ההיא דמצא בה תינוק מושלך דלא קא טעין ולא מידי ואמר רב עלה לא שנו אלא להיותו אבל ליוחסו לא דליוחסין בעינן תרי רובי ואוקימנא דרב לטעמיה דאמר הלכה כר' יוסי דאמר בעינן תרי רובי בין דטעין בין דלא טעין ובקרונת דצפורי היה מעשה ור' יוסי דאמר כר' יהושע דפסיל בחד רובא ומכשר בתרי רובי מכלל דר"ג בחד רובא נמי מכשר היכא דלא טעין ובדטעין אפי' ברוב פסולין ואי אדאוקימנא לר' יוסי כר' יהושע ובתרי רובי נוקמי כר"ג ובחד רובא ובדלא טענה איהי איכא למימר כיון דגבי פלוגתא דר"ג ור' יהושע איתניא ליה בעי לאוקמא נמי לדר' יוסי כעין ההיא פלוגתא כלומר אפילו בדטענה איהי ואע"פ שראיתי בתשובה לרבינו האי גאון ז"ל בחלוף דברים הללו שכתבתי דעתי נוטה לפירש"י ז"ל ובמס' קדושין גרסי' אמר רבא הלכה כאבא שאול שהיה קורא לשתוקי בדוקי ומכל זה נראה שהלכה כר"ג מיהו עיקר הלכתא כההוא דאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא הלכה כר"ג דיעבד ואת לא תעבד עובדא לכתחלה עד דאיכא רוב כשרין אצלה וכן ממסקנא דההוא שמעתתא דארוסה שעיברה מסתברא שהלכה כשמואל ולא כרב וכל חד וחד אזיל לטעמיה וכשמואל קי"ל ולא כרב מהני טעמי דאמרי' וממעשה דההוא ארוס וארוסתו:

[דף טז ע"א] **הכי** נמי מסתברא פירוש כמאן דקא איירי בה ומתני' ר' יהושע ולא ר"ג מדקתני מודה אי אמרת בשלמא איירי בה פי' איירי בה ר' יהושע ברישא ולאו דברי הכל היא היינו דקתני מודה אלא אי אמרת לא איירי בה אלא דברי הכל היא מאי מודה כלומר מאן תנא דקתני מודה ר' יהושע הא אמרת רישא דברי הכל היא וליכא מאן דפליג ולא גרסינן איירי בה ר"ג ופי' משובש הוא: התם אין שור שחוט לפניך פי' גבי הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים חזקה דממונא מרעא ליה לדיבורא דידה כי תיבי דמרעא ליה לשחיטה חזקת איסור שהבהמה עומדת בה בחייה עד שיודע לך במה נשחטה ופי' רש"י ז"ל מוחלפת שיטה זו כולה:

וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתו עדים מאי הוי פי' ז"ל לרב קא מקשי כדקא מקשי' ליה מגיה בבבא בתרא וי"ל אפי' לשמואל כלומר וניהמנה אע"ג דאין הולכין בממון אחר הרוב משום דהכא איכא תרתי רובא וחזקה דגופא והכא חדא חזקה דממונא מידי דהוה אמענה משארסתני נאנסתי דמהימנא לה משום האי טעמא דהכא תרתי והכא חדא הכא גבי דידה איכא תרתי ברי וחזקת דגופא והכא גבי דידיה חדא חזקה דממונא ושמא:

מתני' *ומודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה של אביו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן: *העדים [ב]שאמרו כתב [א]ידינו הוא זה אבל אנוסין היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנין ואם יש עדים שהוא כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר אינן נאמנין: גמ' אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסין היינו מחמת נפשות אבל אנוסין היינו מחמת ממון אינן נאמנין מאי טעמא לפי שאין אדם משים [ב] עצמו רשע: *אמר רב יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא לאו כל כמיניה ואלא דקאמר מלוה [ג] תבא עליו ברכה ואלא דקאמרי עדים אי דכתב ידן יוצא ממקום אחר פשיטא ואי אין כתב ידן יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימני °אמר אביי לעולם דקאמר מלוה [ד] וכגון שחייב לאחרים וכדר' נתן דא"ר נתן מניין [ה] לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר °ונתן לאשר אשם לו. רב אשי אמר

רש"י

אם יש לו מתעסקים כפי צרכו: מתני' שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. זה לא ידע שהיתה של אביו כי אם על פיו של זה ומה שאסר התיר: העדים. שהיו מעידין על חתימתן לקיים את השטר: פסולי עדות. קרובים ומשחקים בקוביאות: הרי אלו נאמנין. כיון דאין כתב ידן ניכר כי אם על פיהן הפה שאסר הוא הפה שהתיר: יוצא ממקום אחר. שחתומים בשטר אחר שכתוב בו הנפק והוחזק בב"ד וכתב החתומים של זה דומה לזה ואין כאן פה שאסר: אין נאמנין. לומר פסולין היינו: גמ' לא שנו. דנאמנין באין כתב ידן ניכר כי אם על פיהם: אלא דאמרי מחמת נפשות. נאנסו דלא משוו נפשייהו רשעים: אין אדם משים עצמו רשע. אין אדם נאמן לפסול את עצמו דאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות: שטר אמנה. לא לוה כלום אלא כתב ללוות ונתנו למלוה שאם יצטרך ללוות ילוה והאמינו שלא יתבענו אלא אם כן ילוה: כל כמיניה. והלא עדים חתומים בו ופשיטא דיתקיים בחותמיו: שחייב לאחרים. ובהודאה זו שמודה מפסיד האחרים שזה חייב להן ואין לו מה להגבותם ורצו לגבות חוב זה: לאשר אשם לו.

ולא

איירי במת מלוה נקט מת מלוה] (א) ומיהו שפיר יליף מיניה דכיון דאפילו לשאר מתים מבטלין כ"ש למת מצוה ויש מי שאומר דהאי מבטלין דהכא רשות הוא כלומר דאי בעי מבטל [ואיכא חובה לבטל [אלא] גבי מת מצוה] והתם ה"ק דכיון דשאר מתים כת"ת פשיטא לי דמת מצוה עדיף והייט דאמרינן הכא אמרו עליו על ר' יהודה ברבי אלעאי דלאמא רבנן אחריני לא מבטלי ולאו ראיה היא דמעשה שראו לרבי יהודה ברבי אלעאי הביאו לראיה שמבטלין: מתני' ומודה רבי [יהושע] כו' שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. זה אינו יודע שהיתה של אביו אלא על פיו של זה ומה שאסר הרי התיר ומפרקינן בגמ' [דף טז.] דהאי מודה רבי יהושע אפרקין קמא קאי אפלוגתא דהיא אומרת משארסתני נאנסתי ואע"ג דאיכא למימר מיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני תחתיך דלא פסלה נפשה מכהונה וקא אמרה נאנסתי דקא פסלה נפשה מכהונה ומהימנא אפילו הכי אמר רבי יהושע לא מהימנא ומש"ה קאמר ליה ר' יהושע לר"ג אע"ג דבההוא מיגו דהתם פליגנא עלך משום דאיתתא איתרעאי ואפילו אמרה מוכת עץ אני תחתיך [דלא פסלה נפשה מכהונה] (אפ"ה אמר רבי יהושע) *)לגבי כתובה מיהא לא הות מהימנה. בההוא מיגו דהכא מודינא לך לפי שאילו היה רוצה היה שותק ואפילו היה הלה תובעו יכול לכפור ולומר לא היה של אביך מעולם ובגמ' [דף יח.] פרכינן למה לי למתנייה באבוה ליתנייה בדידיה וליתני הכי מודה רבי יהושע באומר לחבירו מנה לויתי ממך ופרעתיך שהוא נאמן ומפרקינן משום דקא בעי למיתנא אם יש עדים שלוה הימנו ואמר לו פרעתיך אינו נאמן והא קי"ל המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים ומדלא אקשינן וליתני מודה רבי יהושע באומר לחבירו מנה גזלתיך והחזרתיו לך נאמן ואם יש עדים שגזלו והוא אומר החזרתיו לך אינו נאמן יש ללמוד שהגוזל את חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים וזו שאלה שאל הרמב"ן ז"ל לנשיא הגדול רבי מאיר הלוי ז"ל והשיב מדלא אוקמא בהכי שמעינן דהגוזל את חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים: העדים שאמרו כו'. שהיו מעידין על חתימתן לקיים השטר: פסולי עדות היינו. קרובים: הרי אלו נאמנין. כיון דאין כתב ידן ניכר אלא על פיהן הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנת להו אהא ניהמניכהו אהאי: יוצא ממקום אחר. שחתומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הנפק ובא אותו שטר לב"ד עם זה וכתב התומן דומין של זה לזה ואין כאן הפה שאסר הלכך אין נאמנין לומר פסולין היינו: גמ' ל"ש דאמרי' הפה שאסר כו' אלא דאמרי מחמת נפשות. נאנסו דלא משוו לנפשייהו רשעים וכיון דעלייהו סמכינן הא בתוך כדי דיבור עקרי לסהדותייהו והפה שאסר התיר: אין אדם משים עצמו רשע. אינו נאמן לפסול עצמו מחזקתו דקרוב הוא לעצמו וקרוב פסול לעדות ופסולין היינו דתנן במתני' הייט פסול קורבה ודקאמרי היינו משכחת לה בשהיו קרובים בנשותיהם ונתרחקו אבל אי אמרי פסולין היינו בפסולא דגזלנותא לא מהימני דהא משוו נפשייהו רשעים וה"ל כאנוסים היינו מחמת ממון דמהימנינן להו במאי דקאמרי כתב ידינו הוא אבל לא מהימנינן להו במאי דקאמרי דאנוסים היינו מחמת ממון ופלגינן דבורא וא"ת דכיון דפלגינן דבורא נפלוג הכי וניתא אנוסים היו ולא מחמת ממון דכוותה אשכחן בפרקא קמא דסנהדרין דאמרינן התם [דף ט.] פלוני רבעו לאנסו הוא ואחר מצטרפין להורגו לרצונו רשע הוא והתורה אמרה (שמות כג) אל תשת רשע עד רבא אמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע כלומר ומשום הכי כי אמר לרצונו מצטרף להורגו משום דמהימנינן לו דפלוני רבעו אבל לא לרצונו י"ל לא דמי (ב) דהתם מאי דמהימנינן ליה לגביה נקטינן כדקאמר דפלוני רבעו ברצון הרובע ולגבי נרבע אי הוי לרצונו או לאונסו מילתא אחריתי היא דמ"מ לגבי רובע כדקא אמר מהימנינן ליה אבל הכא דאינהו אמרי דאנוסין היו מחמת ממון היכי נימא דלאו כדאמרי דהוה אונס אחר שלא הזכירוהו כלל כל כי האי גוונא מעקר דבורא הוי ולא מפלג דבורא: האומר שטר אמנה הוא. שלא לוה כלום אלא כתבו ומסרו (ג) שאם יצטרך ללוות ילוה והאמינהו שלא יתבענו אלא אם כן מלוהו: כל כמיניה. והלא עדים חתומים בו ופשיטא דלא מהימן וה"ה דהוה מצי למימר כדקאמר בסמוך כדאמרי עדים אי דכתב ידם יוצא ממקום אחר פשיטא דלאו כל כמיניה ואי באין כתב ידם יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימן כי אמר שטר אמנה הוא במגו דאי בעי אמר מזוייף הוא ומסקנא נמי בגמרא הכי איתא דאע"פ שהלוה מודה שכתבו צריך מלוה לקיים ואי לא מקיים ליה נאמן לוה לומר פרוע הוא או אמנה הוא מגו דאי בעי אמר מזוייף הוא אלא דמשום דהני תרי גווני (ד) דהיינו כתב ידם יוצא ואין כתב ידם (ה) איתנהו במתני' גבי עדים דייק בהו תלמודא כדקא אמרי עדים ולא חש לאורוכי כולי האי בדקאמר לוה: לעולם דקאמר מלוה וכגון שחייב לאחרים. בהודאה זו שהוא מודה שהוא שטר אמנה מפסיד את אחרים הנושים בו ואין לו מה להגבות והוא אינו רוצה להגבותם חוב זה: ונתן לאשר אשם לו. ולא כתב לאשר הלוהו אלא לאשר אשם לו ואשם הוא הקרן כדאמרינן בהגוזל (דף קי.) והא דרבי נתן בדלית ליה נכסי ללוה לאשתלומי מיניה אלא חוב זה דאי אית ליה אין מוליאין מזה ונותנין לזה דהוה ליה חוב זה כנכסים משועבדים דאין גובין מהן במקום בני חורין והכי מוכח בפרק שור שנגח ד' וה' (דף מג:) ואי תימא ובלאו רבי נתן נמי הוי חב לאחרים דכי דאין מוליאין מזה ונותנין לזה כל זמן שלא יתבענו ללוה מ"מ כשיתרעם המלוה בב"ד למה לא יגבו לו חוב זה כמו שהם מגבין לו שאר נכסיו יש לומר דשטרות לאו בני גוביינא ניהו שאין גופן ממון וכל שאין גופן ממון אין ב"ד מגבים לו ומהכא שמעינן לה וה"נ מוכח בסוף מכילתין (דף קי.) גבי ב' שהוציאו שטר חוב זה על זה דאמרינן זה גובה וזה גובה הלכך בלאו דרבי נתן לא הוי חב לאחרים אבל לר' נתן דסבירא ליה שהמלוה יכול לתבוע בדין בעל חוב של לוה ולהפרע ממנו הוי חב לאחרים ולא מהימן ואי תימא וליהימניה מגו דאי בעי מחיל וכדשמואל דאמר [דף פה:] המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול יש לומר דכי אמרי' הכי ה"מ במוכר שטר משום דמדאורייתא לא קני ליה דמכירת שטרות דרבנן כפי דעת הרי"ף ז"ל וכדמוכח בפרק מי שמת (דף קמז:) אי נמי משום דשעבוד גופו של לוה כשאר גבי מלוה (א) וכפי סברת רבינו תם ז"ל וכמו שכתבתי שם בס"ד אבל היכא דחב לאחרים ולית ליה נכסי אחריני (ו) כיון דמוליאים מזה ונותנין לזה מדרבי נתן אפילו מחלו אינו מחול דהא משועבד ליה לקמא מדאורייתא ושעבודא דלוה גביה הוא והקשו על זה מדאמרינן בפרק החובל (דף פז:) גבי הא דתנן דאשה פגיעתה רעה דהיא שחבלה באחרים פטורה משום דלית לה לשלומי ומקשינן התם [דף פט.] ותזבין כתובתה בטובת הנאה להאי דחבלה ביה דאי מחלה גבי בעל לית ליה פסידא ומפרקינן סוף סוף לגבי בעל ודאי מחלה ואטרוחי בי דינא בכדי לא מטרחינן והא התם דלית לה נכסי אחריני ואפילו הכי אמרינן דיכולה למחול ולי אין זו קושיא דהתם לאו מדרבי נתן אתינא עלה והיינו טעמא משום דהא דרבי נתן לא סגיא אלא לכשיגיע זמנו פקדיה רחמנא ללוה דליתב למלוה קמא ומשום הכי מוליאין מזה ונותנין לזה אבל לא סגי דלהוי מהשתא שעבודיה גביה (ב) כל שכן בשעבוד כתובתה דאפשר דלא אתי לעולם לידי גוביינא ומשום הכי לא אתינא עלה מדרבי נתן כלל אלא דאמרינן דתזבנה לכתובה דלהוה דחבלה ביה ולמאי דפרכינן מהדרינן דכל דלגבי בעל מחלה ודאי אבל אין הכי נמי דהיכא דחייב מדרבי נתן לא מצי מחיל ומפרקא קושיין. עוד נראה לי דלאו מגו מעליא הוא דאי מחיל מכסיף ממלוה דקא מפקע ליה חוביה בכדי וכי אמר שטר אמנה הוא לא מכסיף מיניה דמצי אמר קושטא קאמינא ולא בעינן לשקורי ולא תקשה לך מאי דאמר בסוף פרק שנים אוחזין (דף יט:) מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ופרכינן התם וליחוש דילמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי כו' ומהדרינן שמע מינה איתא לדשמואל דקאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו כו' דהלמא משום מגו דאי בעי מחיל מצי אמר פרוע הוא דלאו קושיא היא דכל לגבי בעל ודאי מחלה ולא מכספא:

לעולם

המאור הגדול

לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וא"ת ניהמניה במגו דאי בעי מחיל ליה דהא אפי' מוכר יכול לחזור בו ולמחול אי נמי במגו דאי בעי קלייה יש לומר שאני הכא דאיכא למימר ארעומי קא מערים ולמחר מפיק ליה לשטרא בבי דינא אחרינא וגבי ליה:

מלחמת ה'

ועוד לעולם דקאמר ילוה וכו' עד ולמחר מפיק ליה לשטרא בב"ד אחרינא: אמר הכותב זו אחת מכמה תשובות שאינן נכונות שנאמרו על קושיא זו דאי מחיל ליה נמי מצי לאיערומי עליה בכך הערמה לגבותו בב"ד שאין מכירין בכך הלכך מהימן משום ההוא מגו דהא כי מחיל ליה אין מהימנא וא"ת התם כיון דודאי נמחל לא הדר גבי הא מהימן לומר פרוע הוא משום האי מגו כדאמרי' בשילהי פ"ק דמציעא מצא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ואוקימנא משום דשמואל וא"ת שאני התם דלא מצי גביא דהא נקט שובר ה"נ הא ידע דכתבין ליה ופטרינן ליה ועוד דכל מלתא דבי דינא קלא אית לה כדמוכח התם במציעא ועוד היכי אמר דמפיק ליה בבי דינא למחר הא אי מהימן ודאי מקרע קרעי ליה לשטרא ופטרינן ליה למלוה ולטעמיך אי תפסי ליה בעלי חוב לשטרא להימניה ודרך התירוץ הזה אינו להוציא בב"ד אלא שמא יערים על האחרים ויתבע מן הלוה בינו לבינו לצאת ידי שמים וגם זה אינו עולה מן הסוגיא הזו שהזכרנו כאן בדבר:

עין משפט

נ"ל אלא

א מיי' פרק ד' ופ"ה ופי"ב ופי"ד מהלכות טוען ונטען סמג עשין צה טוח"מ סי' קמ וקמט: ב מיי' פרק ג מהל' עדות סמג עשין קט טוח"מ סי' מו: ג מיי' פרק ב מהל' מלוה ולוה סמג עשין צג טור ח"מ סי' פו:

*) עי' תוס' ד"ה התם שור שחוט

במדבר ה

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) עדיין אף לאחר מכירה הלכך שפיר מהניא ביה מחילה דעד הכא לא פקע כח המלוה מיניה דלוה לשיעבוד גופו: (ב) ומיהו לא מצי מחיל בתרא ואע"ג דלא חל שיעבוד קמא עדיין סברי באותה שעה שיש למחילה לחול והיינו כשיגיע זמנו מיד יסתלק באותה שעה שיעבודו של שני יחול שיעבודו של מלוה ראשון:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הא פשיטא דמייתי ראיה במכ"ש ולא הוצרך הר"ן ז"ל לכותבו אלא לאפוקי מסברת י"א שכתב אחר זה שמפרשים דמייתי ראיה כיון דבשאר מתים כת"א לגבי מת מצוה חובה ולכך כתב בסברא הראשונה דיליף מינה במכ"ש ובשאר מתים נמי חובה כמו במת מצוה: (ב) נ"ב ובכ"י פ"ב דיבמות סי' כה תי' בע"א: (ג) נ"ב למלוה: (ד) תי' דהיינו נמחק ונ"ב דאי: (ה) נ"ב יוצא: (ו) וכיון כצ"ל:

שלטי הגבורים

א כ'מיי' עדים שאומרים כתב ידינו זה אבל מעולם לא ידענו עדות זו ואין אנו זוכרים שזה לוה מזה לא נתקיים השטר עד שיזכרו עדותן אבל אם כתב ידם יוצא ממקום אחר מקיימין השטר ואין משגיחין לדבריהם שאומרי' אין אנו זוכרים העדות במה חזרו בהן ומה שאומרים אין אנו זוכרים העדות כדי לבטל השטר וכאילו אמרו קטנים היינו שאינם נאמנים הואיל ומתקיים שלא על פיהם ע"כ ונראה שאפי' אם אין זוכרים שלוה או שחתמו מעולם כיון שמעידים שזהו כתב ידם מקיימין אותו על פיהם:

ב אפי' אם אומרים שעשו תשובה והם עכשיו כשרים דכיון שהעדות מתבטל ע"י שעושין עצמן רשעים אין להאמינם וכן כתב הרא"ש בתשובה נהי דאינם נאמנים לבטל השטר מ"מ לגבי דידהו נאמנים דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי וחייבים לשלם ללוה הפסד שבא לו מכח חתימתם שחתמו שקר מדינא דגרמי:

ג בגמ' יהיב טעם נהי משום דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו לפי שאם היה אומר אמנה או פרוע נאמן במגו שהיה יכול לומר מזוייף הוא וכתב בעל העיטור דוקא כשאין בו נאמנות אבל אם יש בו נאמנות לאו כל כמיניה ובעל התרומות כתב דאפי' אם יש בו נאמנות נאמן משום מגו וה"כ מסתברא לכן תיקנו חכמים לקיימו ושוב אין הלוה יכול לומר שום דבר וכיצד הוא הקיום באים העדים של שטר ומעידין בפני ג' ואפי' הן הדיוטות זאת חתימתנו וכותבין למטה:

לשון ריא"ז

ועד שלא יקיימנו הרי הוא כנייר חלק שאינו מועיל לו כלום ואם נתקיימה חתימת א' מן העדים בלבד הרי כאן עד אחד ומחייבו שבועה כמבואר בקונטרס הראיות: הרוצה לעשות קיום לשטרו שמא לא ימצא עדים לקיימו בשעת הצורך מוליך שטרו לב"ד ומקיים חתימתו בא' מג' דרכים שביארנו וב"ד כותבין לו קיום בסוף השטר וחותמין בו הדייני' שחתימתן ידועה וניכרת לכל וזו היא הנקראת אשרתא דדייני וזהו לשון הקיום אנחנו בי דינא דחתימי לתתא במותבנא תלתא כחדא הוינא ונפק שטרא הדין קדמנא ומדאתא פלוני ופלוני ואסהידו על חתימת ידייהו אשרנוהי וקיימנוהי כדחזי ואם היה השטר מתקיים ע"י עדים אחרים או ע"י כתב ידם היוצא ממקום אחר כותבין הדיינים לפי הענין:

לשון ריא"ז

ד וכן המלוה עצמו אם היה הוא חייב לאחר ובא בעל חוב לגבות חובו מן השטר הזה אין המלוה נאמן לומר שטר אמנה הוא שמא להפסיד בע"ח מתכוין ומז"ה אומר שהמוכר שטר חובו לאחרים נאמן לומר שהוא שטר אמנה ולהפסיד הלוקח מתוך שיכול למוחלו שהמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול אבל כשחב לאחרים אינו יכול למוחלו ואני אומר שבין זה ובין זה יכול למוחלו ואעפ"כ אינו נאמן לומר שטר אמנה היה שאין מאמינים אותו לבטל עדות השטר ואפי' על ידי מחוך ועוד שמשים עצמו רשע:

אמר לעולם דקאמרי עדים ודאין כתב ידן יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימני כדרב כהנא דא"ר כהנא אסור לאדם שישהה שטר אמנה בתוך ביתו שנאמר °אל תשכן באהליך עולה (א) *אמר רב שישא בריה דרב אידי ש"מ מדרב כהנא עדים שאמרו א אמנה היו דברינו אינן נאמנים מאי טעמא כיון דעולה היא אעולה לא חתימי א"ר יהושע ב"ל אסור *לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו שנאמר אל תשכן באהליך עולה איתמר ²ספר שאינו מוגה א"ר אמי עד ל' יום מותר להשהותו אחר שלשים יום אסור להשהותו שנאמר אל תשכן באהליך עולה:
אמר רב נחמן עדים שאמרו אמנה ¹היו דברינו אינם נאמנים מודעה היו דברינו אינם נאמנים מר בר רב אשי אמר אמנה ב היו דברינו אינם נאמנים מודעה היו דברינו נאמנים מאי טעמא האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב וכן הלכתא °עדים שאמרו תנאי היו דברינו נאמנים וכי אתו (א) לקמן אמרינן להו קיימו תנאייכו והותו לדינא עד אומר ג תנאי ועד אומר אין תנאי א"ר פפא תרוייהו בשטרא מעליא קמסהדי והאי דאמר תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע אי הכי אפי' תרוייהו נמי אלא אמרינן הני למעקר סהדותייהו קאתי האי נמי למעקר סהדותיה קאתי והלכה כרב הונא בריה דרב יהושע ת"ר עדים ¹שהיו חתומין על השטר (ב) ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידן הוא זה אבל אנוסין היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים אחרים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר משטר שקרא

א מיי' פכ"ט מהל' מכירה סמג עשין פב טוש"מ סי' רלה:

ג' ד"ה

ב מיי' פי"ח מהל' עדות סמג עשין קי טוש"מ סי' לח:

נ"ל ממונא

ג מיי' פ"ו שם סמג עשין קט טור ח"מ סי' מו:

נ"ל ארעא

לא יהא מהימן דא"כ מלינו עד אחד קם בממון והתורה אמרה אינו קם אלא לשבועה ולא יהא התפוס בשטר אלא (ג) אחר דליכא למימר ביה אינו חוזר ומגיד ולא יהא תנאי אלא כאומר פרוע דשטרא לפרעון קאי ולאו עקירה היא ואפ"ה לא מהימן ובודאי כיון שכתב ידם יוצא ממקום אחר לא מפיהם אנו חיים ולא עדיפי מעדים דעלמא אלא גריעי מנייהו היכא שחוזרין ומגידין ועוד דאי בכתב ידן יוצא ממקום אחר עסקינן היכי אמרינן אלא אמרינן הני למעקר סהדותייהו קא אתו (ד) ואי דכתב ידן יוצא ממקום אחר [מאי סהדותייהו קא עקרי הא לא אסהידו כלום ואי למעקר סהדותיה דשטרא] אדרבה היא הנותנת דאי עקרי שטרא לא מהימני כלל אלא ודאי כי אמרינן בתנאי היו דברינו דנאמנין דוקא בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר הא לאו הכי לא מהימני אלו דבריו ז"ל ולדידי לא מחוורא הך סברא דאי בשכתב ידן יוצא ממקום אחר לא מהימני משום דהוו להו חוזרין ומגידין אלמא חשבינן ליה לסהדותייהו קמא כאילו כתבו בפירוש שנעשה אותו מעשה בלא שום תנאי ואי הכי אפילו אין כתב ידן יוצא ממקום אחר לית לן להימניהו דהא משוו נפשייהו רשעים ולא דמו לאנוסים היינו מחמת נפשות דבשכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין ובשאין יוצא נאמנים דהתם נהי דהוו חוזרין ומגידין מ"מ לא משוו נפשייהו רשעים ומשום הכי מהימני אבל הכא אי קרית להו

נר מצוה

שקרא א עליו ערער והוחזק בב"ד אינן נאמנין °ומגבינן ביה אמאי תרי ותרי נינהו *אמר רב נחמן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי *נכסי בחזקת מאריה מידי דהוה *אנכסי דבר שטיא דזבין נכסי אתו בי תרי ואמרו כשהוא שוטה זבין (א) ואתו בי תרי ואמרו כשהוא חלים זבין נכסי א"ר אשי אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי *ממונא בחזקת בר שטיא ולא אמרן אלא דאית ליה חזקה דאבהתיה אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אמרי כשהוא שוטה זבן וכשהוא שוטה זבין אמר רבי אבהו אין מזימין את העדים ב אלא בפניהם ומכחישין את העדים שלא בפניהם והזמה שלא בפניהם נהי דהזמה לא הויא הכחשה מיהא הויא אמר רב אסי אין מקיימין את השטר (ב) משטר ג שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד אמרי נהרדעי אין מקיימין את השטר אלא משטרי שתי

רש"י

שקרא עליו ערער. שרצה לפוסלו: ומגבינן ביה. בתמיה: תרי ותרי נינהו. עידי השטר שנים ואלו שנים מעידין עליהם שפסולים היו באותה שעה: ואוקי ממונא בחזקת מריה. בחזקת הלוה או אם קרקע הוא העמידוהו בחזקת המוכר והא דקתני בברייתא אין נאמנין [לא] דלהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפס לא מפקינן מיניה דלאמר אוקי ממונא בחזקת היכא דקאי: זבין נכסיה. מכר קרקעותיו: חלים. בריא: ולא אמרן. דאוקי נכסי בחזקת בר שטיא אלא היכא דלית ליה לבר שטיא בנכסים הללו חזקה דאבהתיה שהיו של אבותיו דהויא חזקה מעלייתא אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אלא חזקה דנפשיה שקנאו והוחזקו בידו כקנייתו כך היא מכירתו ואין חזקתו חזקה לבטל מכירתו: נהי דהזמה לא הוי. לענשן ממון או נפשות: הכחשה הוי. לבטל עדותן: משטר. אחר שקראו עליו

חוזרין ומגידין הא משוו נפשייהו רשעים: **אלא** כך נראה לי בהלכה של שמועה דבעיין בין בכתב ידן יוצא ממקום אחר בין שאינו יוצא היא דאי מהימני בכולהו גווני מהימני ואי לא מהימני אין נאמנין כלל והכי מיבעי לן אי לאמנה דמי ועקרי ליה לשטרא (ה) דהוי מתחלה כאילו פירשו שנתקיים הענין בלא תנאי *ואי הכי כי אמרי בתר הכי דתנאי היה בו לא מהימני כלל דמשוו נפשייהו רשעים או דילמא דתנאי מלתא אחריתי היא ואין סותרין בו דבריהם הראשונים שאין עדות הראשון כאילו נתפרש בו שלא היה בו תנאי אלא סתם היה והשתא מילתא אחריתא קאמרי דמסהדי ואמרי דתנאי היה בו ומש"ה מהימני אפילו כתב ידם יוצא ממקום אחר ואסיקנא דמהימני ובתר הכי שקלינן וטרינן בהך גוונא גופא בעד אחד אומר תנאי מהו ואמר עלה רב פפא דאין דבריו של אחד במקום שנים ורב הונא אתקיף לה דאי הכי כלומר דחשבת ליה לסהדותא קמא כאילו פירשו בו שלא היה בו תנאי דמשום הכי אמרת שאין דבריו של אחד במקום שנים אפילו תרוייהו נמי לא מהימני ואפילו אין כתב ידן יוצא ממקום אחר דהא הוו להו חוזרין ומגידין ומשוו נפשייהו רשעים אלא מאי טעמא מהימני משום דלא אמרינן דהשתא הכי קאמרי עד האידנא אסהדינן שלא היה בו תנאי והשתא אהדרי' ואמרי' שהיה בו תנאי אלא למעקר סהדותייהו דמעיקרא אתו כלומר שלא נבין ממנו שלא היה בו תנאי אלא תנאי היה בו ומהימני משום דמלתא אחריתי היא ואינו הפך דבריהם הראשונים אלא גלויי מילתא בעלמא חד נמי כהאי גוונא הוא ואית לן להימניה וכ"כ רבינו האי גאון ז"ל דעד אחד אומר תנאי (ו) אפי' בשכתב ידן יוצא ממקום אחר (א) ולפיכך אין הכרעת הרמב"ן ז"ל מכרעת אצלי כלל דמאי דקאמר דלא יהא אלא עד אחד ולא יהא אלא כאומר פרוע לאו פירכא היא דודאי עד אחד ואיהו גופיה נמי אי אמר פרוע לא מהימני דכיון דלאו גלויי מלתא דסהדותא קמא הוא אי אפשר שיהא עד אחד קם לממון אבל כי אמר ההוא סהדא גופיה דשטרא דתנאי היו דבריהם גלויי מילתא דסהדותיה הוא ומהימן בהכי כפי שיטת הראשונים ז"ל והרמב"ם ז"ל סובר כדברי האחרונים בפ"ג מהל' עדות: שקרא עליו ערער. שרצה הנתבע לפוסלו והאי פסולי (ז) עדות ליכא לפרושי גזלנין דא"ה אפילו בשכתב ידן יוצא ממקום אחר מהימני דאגופייהו דסהדי מסהדי ותרי בכי האי גוונא מהימני למיפסל אפי' כמה אלא כי אמרי פסולי עדות היו היינו קרובים בנשותיהם ואי תימא ולהימנינהו מגו דאי בעי פסלי לסהדי גופייהו י"ל דלא מהימנינן להו לעדים משום מגו ואפשר דטעמא דמילתא משום דנהי דבההוא סהדותא הסכימו לשקר אפשר שבעדות שקר אחר לא יסכימו דנהי דבסהדי אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר כדאמרינן במתני' היינו טעמא משום שהדבר תלוי בכל אחד מהם שיאמר שאינו כתב ידו או ישתוק אבל בטענת מגו אחר אין נאמנים ואיכא מאן דאמר דהכא כדאמרי גזלנין היו עסקינן ומשום דכיון שמתו לא על גופן של עדים הם מעידים אלא על מנה שבשטר והייט דנקט בברייתא ומתו: **ומגבינן** ביה. בתמיה: תרי ותרי נינהו. עידי השטר שנים ואלו שנים מעידין עליהן שפסולין היו באותה שעה: ואוקי נכסי בחזקת מרייהו. בחזקת הלוה ואם קרקע היא תעמוד בחזקת המוכר והא דקתני בברייתא אין נאמנין לאו דליהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפס מדידיה והדר אתא האי תבע מיניה לא מפקינן ליה מיניה דלאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מאן דקאי ואיכא מאן דאמר דדוקא בתפס שלא בעדים אבל תפס בעדים מוציאין מידו כדאמר בריש ב"מ (דף ו.) דתקפה בפנינו מוציאין אותה מידו ואי תימא אי הכי תיפוק ליה משום מגו דאי בעי אמר לא תפיסנא (ב) י"ל דאי קאמר ידענא בהני סהדי דמהימני אה"נ אבל הב"ע כגון שמלא שטר זה בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו *) [וברישא נאמנים] ומפקינן מיניה אפי' תפס שלא בעדים דכיון דמודה דבהאי שטרא הוא דתפיס האי שטרא חספא בעלמא הוא ואיכא מ"ד דאפילו תפס בסהדי לא מפקינן מיניה דכל תרי ותרי אמרינן זוזי היכא דקיימי לוקמו וכשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר דנאמנים מסתברא דקרעינן ליה לשטרא דנאמנים לגמרי משמע ומיהו אי טעין דנקבע ליה זימנא לקיומי שטרא יהבינן ליה ואי מקיים ליה לא קרעינן ליה אבל כל היכא דלא טעין קרעינן ליה ולא חיישי' דלמא משכח סהדי למחר וליומי אוחרי' ומקיים ליה כיון דאפילו משכחת אכתי הוו להו תרי ותרי. הרשב"א ז"ל: **דבר** שטיא זבין נכסי. מכר קרקעותיו: חלים. בריא: ולא (ח) אמרינן אוקי נכסי בחזקת בר שטיא אלא דאית ליה בנכסים הללו חזקה דאבהתיה שהיו של אבותיו דחזקה מעלייתא היא (ט) אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אלא חזקה דנפשיה שקנאן הוא והוחזקו בידו כקנייתו כך היא מכירתו ואין חזקתו חזקה לבטל מכירתו ותמה אני ואמאי לא והא ודאי חזקה אין העדים חותמין על השטר אלא בהכשר ובודאי מי שהוא עתים חלים עתים שוטה דאמרי' ביה דכשהוא חלים הרי הוא כחלים לכל דבריו ומהני ליה שטרא והכא נמי בדין הוא דלהני ליה שטרא לבר שטיא לאוקומי נכסי בחזקתיה דמי איכא למימר דמוכר קמא ליפקינהו לנכסי מבר שטיא ודאי (ג) לא דריעותא דלוקח מבר שטיא ליתיה אלא משום תרי ותרי וכיון שכן אפילו לית ליה חזקה דאבהתיה אמאי לא מוקמינן נכסי בחזקת בר שטיא ונראה לי דאי בשלקח בשטר הכי נמי אבל הב"ע בשלקח בכסף או בחזקה בפני עדים ואותם עדים אע"פ שראו המקח לא דקדקו אם היה בריא או שוטה שלא היה עליהם לדקדק ומשום הכי אמרינן דכיון דבר שטיא היה עתים בריא עתים שוטה חיישינן ואמרינן דדילמא כשהוא שוטה זבן ולפיכך אין מוציאין הנכסים מיד הלוקח כדי להחזירן לבר שטיא אבל אם באו בעלים הראשונים מוציאין מידו להחזירן להן שהרי אם רצו היו מוציאין אותן אף מבר שטיא: **אין** מזימין את העדים אלא בפניהם. שהרי באים לענשן או נפש או ממון והתורה אמרה והועד בבעליו יבא בעל השור ויעמוד על שורו: ומכחישין את העדים שלא בפניהם. לומר לא כך היה מעשה: נהי דהזמה לא הויא. לענשם לא נפש ולא ממון: הכחשה מיהא הויא. לבטל עדותם: אין מקיימין את השטר משטר שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד. כך היא גירסת ההלכות ורוב הנוסחאות ומשמע דטעמא דקרא עליו ערער אבל לא קרא עליו ערער מקיימין ממנו ואע"פ שלא הוחזק בב"ד אם רואים שהחתימות דומות זו לזו ולא חיישינן לומר דתרוייהו מזוייפות נינהו אלא מקיימין כל חד משום חבריה וכ"ת אי קרא עליו ערער ולא הוחזק בב"ד פשיטא דאין מקיימין ממנו י"ל סלקא דעתך אמינא דכיון דשתק (י) הערעור מקיימין ממנו קמ"ל דלא ואתו נהרדעי לפרושי דהי אמרינן דמשטר שלא קרא עליו ערער מקיימין ואע"פ שלא הוחזק בב"ד דוקא משתי שדות כלומר שאם עדים הללו התומים על שני שטרות אחרים שהוא מכר שתי שדות ואכלום הלקוחות על ידי שטרות הללו שלש שנים מקיימין את השלישי מהם אם החתימות דומות אבל משטר אחד אין מקיימין אא"כ הוחזק בב"ד כלומר שנתקיים (כ) ומההוא ודאי מודה דאפילו בחד סגי וכדקתני בברייתא או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות עדות אבל הראב"ד ז"ל כתב דלעולם אין מקיימין את השטר משטר אחד ואפילו הוחזק אלא מב' (שהוחזקו) ושתי שדות שאכלום בעליהם ג' שנים בשופי כהוחזק בב"ד דמי הלכך אין מקיימין אלא משנים או שהוחזק **) (באחד) מהם בב"ד או שאכלום בעליהם של כל אחד שלש שנים ובשופי כלומר בהסקט ולא בערעור אבל מדברי רש"י ז"ל נראה דאין מקיימין לעולם משטר אחד אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד דטפי עדיף שטר שקרא עליו ערער אחר שהוחזק משטר שלא קרא עליו ערער והוחזק ונראה דהכי גרסינן אין מקיימין אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד ונהרדעי אמרו דמשני שטרות מקיימין אף על פי שלא הוחזקו ולכולהו פירושי היכא למימר דנהרדעי ורב אסי לא פליגי ודקא אמרי נהרדעי משתי שדות או משתי כתובות היינו למעוטי שטרי הודאות והלואות דדילמא

מזוייפות

*) כ"ה בד"ס **) נ"ל שהוחזק כל אחד מהם בב"ד כו' (ג"א) וכן הגיה ד"ס

שלטי הגבורים

א והטור כתב אע"פ שלא קרא עליו ערער אין נאמנין ופי' התוס' הא דאין נאמנין דוקא כשאומרים פסולים היו כשחתמו ועכשיו הם כשרים שאין באין לפסול העדים [אבל אם באין לפסול את העדים] שאומרי' עכשיו הם פסולים נאמנים אע"פ שכתב ידם יוצא ממקום אחר דלא עדיפי עדים החתומים ממה שהיו עומדים לפנינו ואין מכי אמרי פסולים הם והרא"ש כתב דאפי' באין לפסולן עכשיו אינו מועיל לגרוע שטר כיון דכתב ידם יוצא ממקום אחר ופי' הרא"ש דקאמר אין נאמנין לא דליהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפס לא מפקינן מיניה ודוקא מקרקעי אבל מטלטלי לא מהני בהו תפיסה ומהר"י כתב דלא מהניא להו תפיסה אלא לענין זה שאם תפיסוהו ב"ד או שתפסים הלוה קודם שבאו העדים אינו מחזיר והרמ"ה כתב דאף תפיסת ב"ד לא מהני דאם תפיסוהו ב"ד קודם הספק כשיבאו עדים האחרונים מוציאין מידו והרא"ש הסכים לדעת רש"י:

ב פסק הא"ביה דאם קבלו הדיינין עדות שלא בפני בע"ד בדיעבד הוי עדות כדאמרי' הכא דהכחשה מיהא הויא ויש דוחין דכל עניני הזמה חדוש הוא ולא גמרי' מינה וריב"א הוכיח משום דלא הוי עדות וה"פ מכחישין העדות שלא בפניהם דהכחשה לא הויא חוב דעדים אלא חוב דבעל דין אבל אין מזימין העדים שלא בפניהם דהזמה הוא חובתן:

ג כתב הרא"ש ורב אלפס ז"ל גרס אין מקיימין משטר שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד ואין גירסא זו נכונה דמלתא דפשיטא הוא דמאחר שמערערים עליו לומר שהוא

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכ"כ טור ח"מ סי' כ"ט מ"ו ופ"כ בשם תשובת הרא"ש ז"ל: (ב) כ"ל ואפי' אי בעלמא מהרעינן ליה ואזלינן בתר סהדי בתראי הכא דתפס שלא בעדים היה לנו להחזיק בידו תפיסתו במיגו [והגאון מהרל"ח בהגהות על הטור פי' שר"ל דאמאי ברישא שאכיי"י ממ"ה נאמנין להוציא ממנו הא אית ליה מיגו]: (ג) א"ל דלמא משום דבר דעת מקנה אותם לו שאני דשוב לא מצי הדר ביה מוכר אע"ג דבר שטיא איהו ולא אלימא קנייתו ומש"ה תרי ותרי היכא דלית ליה חזקה דאבהתיה אע"ג דלא הורע כחו לגבי המוכר לו לגבי לוקח ממנו הורע כחו ואי דלא אתו תרי ותרי אין כאן הורעת כח כלל אלא קנייתו קנייה ומכירתו מכירה ומה שכתב אסר"י ואם אין בו דעת להתחייב בדמים לא גמר ומקני ליה אינו ר"ל שאם כבר קבל הדמים שיכול לחזור אלא שמפרש באיזה צד הורע כחו במכר ולא במתנה וקאמר דגבי מכר צריכין אנו דעתו להתחייב בדמים ויש כאן הורעת כח מצדו אבל במתנה אין אנו צריכין לדעתו דזכין לאדם שלא בפניו אין כאן הורעת כח בשום צד וק"ל:

גי' מהר"ם ומשום הכי

הגהות הב"ח

(א) נ"ב נכסי: (ב) בד"ס הגי' אלא משטר והב"ח מחק תי' אלא וכו' בגליון זו היא גי' הרי"ף כמ"ש כל המפרשים על שמו: (ג) אלא עד אי כצ"ל: (ד) קא אתו ומהמני וכיון דכתב וכו' אחר אדרבה היא הנותנת דאי עקרי וכו' כצ"ל וכ"ב ולא נתברר לי הגהתו זאת דרב האי ז"ל מפרש האי דקאמר למיעקר סהדותא סהדותייהו קא אתי אין פירושו עקירת השטר דודאי השטר של והשטר כשר ולא נעקר אם יתקיים התנאי ורב הונא בריה דרב יהושע הכי קאמר דאי הכי דחשבת ליה לזה השטר כמות שהוא כתוב בלא תנאי וס"ל עדיין שנים ועדות אחרונה דברי אחד במקום שנים אפי' תרוייהו כי אמרי תנאי היו דברינו ה"ל חוזרין ומגידין אלא על כרחך הכי למיעקר סהדותייהו שאמרו כתב ידינו הוא קאתו ולומר לא חתמנו אלא על מנת שיקיים את התנאי ולא הוי חוזרין ומגידין שהרי השטר כשר אם יתקיים התנאי ולא דמי למודעא ולאמנה שעוקרין את השטר דתנאי מלתא אחריתי היא ואינה עוקרתו אלא לאחר זמן חד נמי למיעקר סהדותא קאתי והשטר כשר אם יתקיים התנאי דתנאי מלתא אחריתי היא ואפי"כ חב ידן יוצא ממקום אחר וק"ל ועיי"ש זה יתיישבו גם שאר השגותיו. אמנם מ"ש הר"ן ז"ל ולדידי לא מיחוורא הך סברא כו' יראה דלא קשיא כלל לדעת הרמב"ן משום דאיכא למימר דדוקא כשכתב ידן יוצא ממקום אחר דליכא מיגו ה"ל חוזרין ומגידין כיון דהכבר איתחזק שטרא בלא תנאי אבל היכא דליכא מיגו לא הוי חוזרין ומגידין כיון דתוך כדי דיבור אמרו תנאי היה דברינו לא איתחזק שטר זה כלל ומהימנו להו במיגו דאי בעי שתקי וק"ל: (ה) לשטרא הוי דמתחלה כאילו פירשו כצ"ל: (ו) כ"ב נאמן: (ז) כ"ב הוא פי' התוס': (ח) ולא אמרן דאוקי כצ"ל: (ט) היא הס"ד ואח"כ מה"ד אבל לית ליה בהו חזקה וכצ"ל: (י) המערער כצ"ל: (כ) ובהסוה כצ"ל:

מזוייפות נינהו ולוה לא ידע בהן כלל אבל משתי שדות כיון שהלוקח מוחזק בהם ליכא למיחש למידי וכן משתי כתובות דכיון דנשים הללו יושבות תחת בעליהם ולא ידעי' שיש להן כתובות אחרות אלמא לאו שטרי זייפי נינהו אבל משטרות אחרות לא מקיימין דאפשר דמזוייפות נינהו וכדכתיבנא ובירושלמי משמע דכשם שמקיימין משתי שדות או משתי כתובות כך מקיימין מספר שכתבו עד דגרסינן התם [בפרק זה הלכה ג] רב הונא אמר למדין מספר מוגה כגון דאמרי אלין ספרי דאסי: **וביוצא** מתחת יד אחר. שהשטרות הללו שמקיימין את השלישי מהן יוצאין מתחת ידי אחר ולא מתחת ידו של זה המוציא את השלישי מהן משום דחיישינן שמא נסתכל בכתב ידן של עדים וכוון וזייף הוא בעצמו וחתם את השלישי כך פירש רש"י ז"ל ואי תימא א"כ כל מי שיש לו שטר אחד שחתומין בו ראובן ושמעון והוציא שטר אחר חתום באותם עדים עצמם אפי' מולא לקיימו ניחוש שמא הוא כוון וזייף מתוך השטר האחר שבידו עד שיבואו העדים עצמם. ויאמרו זכורים אנחנו כשחתמנו על שטר זה או עדים אחרים שראו אותם חותמים ולאו קושיא היא דאנן לא חיישינן להכי אלא כשאין מקיימין את השטר מתוך טביעות עין שיש להם בחתימתן של אלו דכיון שאין להם בהם שום טביעות עין אלא מתוך שמדמין הכתיבה זו לזו (ד) [עבידי איכשי דמזייפי כתיבה אחת עד שדומה לבני אדם שאין להם טביעות עין שדומות זו לזו] אבל כל שבאין עדים שמקיימים אותם מתוך טביעות עין שיש להם בחתימות תו ליכא למיחש למידי אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ששי מהלכות עדות דביוצא מתחת ידו היינו טעמא דלא משום דחיישינן שמא הוא זייף הכל (א) ולפי זה אם אותם שטרות שהוא מוליא מקויימות בבית דין מקיימין מהם ואפילו משטר אחד: **כותב** אדם עדותו על השטר. פי' גאון ז"ל כמ"ש בהלכות ודחה פירושו הרב אלפסי ז"ל דאי הכי מאי קמ"ל רבא היינו מימרא דרבי יוחנן גופיה ויש ליישב דרבא אתי לאשמעינן דלא תימא ה"מ כי מדכרי ליה אחריני דלאו סהדי משום דלא סמוך עלייהו אי לא דכיר אבל בעד שני סד"א דניחוש דילמא סמוך עלויה קמ"ל דלא ומיהו בתוספתא משמע כפירוש האחר שכתב הריא"ף ז"ל ולא כפירושו של גאון ז"ל דגרסינן התם יפה כח שטר מכח עדים וכח עדים מכח שטר יפה כח שטר שהשטר מוליא אשה מבעלה [משא"כ בעדים] ויפה כח עדים שהעדים שאמרו מת פלוני תנשא אשתו מלאו כתוב בשטר מת פלוני לא תנשא אשתו ואם אמרו מה שכתוב בשטר שמענו ושכחנו תנשא אשתו כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר מאה שנה מהא משמע דכותב אדם עדותו על השטר לאו שטר גמור הוא אלא שטר זכרון דומיא דמלאו כתוב בשטר איש פלוני מת דהיינו שטר זכרון וקאמר אם אמרו מה שכתוב בשטר שמענו ושכחנו כלומר ועל ידי ראיית כתב נזכרנו דמסיימי ודכותה תני כותב אדם עדותו על השטר והרי זה מפורש כדברי הפירוש האחר שלדברי רבינו האי גאון ז"ל אין ענין זו לזו כלל ואף בעיקר דינו הקשה הרמב"ן ז"ל היאך אפשר דכשהגיע זמן לא ניחוש לפרעון והא אמרינן בפרק קמא דבבא מליעא (דף טז:) המולא שטר חוב בשוק אף על פי שכתוב בו הנפק לא יחזיר משום דחיישינן לפרעון ואמרינן נמי התם [דף יז.] בין לא תן לו בין חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי נאמן לפיכך אם בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין והא מעשה בית דין אף על גב דלא כתיב כמאן דכתיב דמי למגבי ממשעבדי ואפילו הכי כיון שהגיע זמנו חוששין לפרעון ואין כותבין ונותנין לו והכא נמי כל שהגיע זמן הפרעון אית לן למימר שלא יכתוב לו את השטר ולפיכך הכריע הרב ז"ל כדברי מקלת הגאונים ז"ל שסוברים דבענין זה אין כותבין ונותנין שכך מלאו להם בתשובות שאלה לא שנא שכיב מלוה ולא שנא שכיב לוה כל דסמיך לקנין כותב אבל ודאי משך מילתא ולא תבעי ליה למכתב איכא למיחש דילמא פרע ומכל מקום כתבו הם זכרונם לברכה דכל סתם הלואה מקמי דלשהה שלשים יום כותבין ונותנין אבל הרשב"א ז"ל דעתו כדעת הגאון ז"ל ומההיא דהמולא שטר חוב בשוק לא קשיא ליה דהתם משום דנפל איתרע ליה תדע דהא חיישינן להכי אפילו בתוך זמנו וההיא דלא תן לו או חייב אתה ליתן לו התם נמי היינו טעמא דאין נותנין משום דכיון דפסקוה ב"ד למלתייהו מסתמא יפרעהו לאלתר אבל בקנין שנמסר על דעת לכתוב את השטר דהא סתם קנין לכתיבה עומד כותבין ואין חוששין לפרעון שאילו רלה לוה לפרעו קודם לכן כיון דידע דעדים כתבי ליה שטרא כל זמן שירלה איבעי ליה למכתב תברא ואי לא עבד הוא דאפסיד אנפשיה דכוותה אמר בפרק גט פשוט (דף קעא:) גבי שטרות המאוחרין כשרים דמקשינן ליחוש דזמנין דזייף מיניה בניסן וכתב ליה שטרא בתשרי ומתרמי ליה זוזי ביני ביני ופרע ליה וכו' ומפרקינן בתר דאמר להו רב ספרא לספרי כי כתביתו תברא אי ידעיתו זימנא דשטרא כתבו ואי לא כתבו סתמא דכל היכא דנפיק גורעיה אמר ליה רבינא לרב אשי והאידנא דלא עבדי הכי אמר (ה) רבנן תקוני תקינו ומאן דלא עבד איהו דאפסיד אנפשיה והכא נמי אי פרעיה לוה בלא שובר כיון דידע דעדים כתבי ליה שטרא איהו דאפסיד אנפשיה:

ולענין מה שכתבו מקלת גאונים זכרונם לברכה דכל סתם הלואה מקמי שלשים יום כותבין ונותנין דסבירא להו לפי שטתם ז"ל דהיינו טעמא משום דלא עביד איניש דפרע בגו זמניה וכל הנך שלשים יום גו זמניה אקרי אין כן דעת רבינו האי גאון ז"ל שהוא סובר דלא אמרינן הכי אלא בקובע זמן אבל בסתם הלואה אף על פי שלא ניתן ליתבע תוך שלשים יום לאו תוך זמנו מיקרי לענין שלא יהא נאמן לומר פרעתי ומ"מ עיקר הפירוש כדברי הריא"ף והיא שטתו של רש"י ז"ל והכי פירושו כותב אדם עדות שקבל וירא שמא ישתכח ממנו כותבו על פנקסו ומלניעו ומעיד על פיו אפילו לאחר כמה שנים ואמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו כלומר שזוכר עיקר העדות מעצמו אלא שבמקלתו סומך על מה שכתוב בפנקסו אבל אינו זוכרה כלל מפי כתבם מיקרי ורבי יוחנן אמר אף על פי שאין זוכרה מעצמו קודם לכן אלא שלאחר שראה אותה כתובה בפנקסו נזכר סגי אבל ודאי אי לא נזכר כלל לא מהני דהוה ליה מפיהם ולא מפי כתבם ואי תימה (ו) ולמאי לא חיישינן דזמנין יעיד מתוך פנקסו אע"פ שלא יהא נזכר כלל דכוותה אמרינן בפרק ארבעה אחין (דף לא:) דאמרינן התם דהא דלא כתבינן זמן בקדושין דהיכי ליעבד לינחיה גבי דידיה מחקה ליה לזמן לינחיה גבי דידה זמנין דבת אחותו ומחפה עלה לינחיה גבי עדים זימנין דלא דכירי וחזו מגו כתבא ואתו ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם י"ל דהתם הוא דאיכא למיחש להכי דכיון דחזו סהדי דרבנן מתקני מילתא סברי דאפילו מתוך כתבם יוכלו להעיד ואע"ג דלא דכירי אבל הכא דמנפשייהו קא עבדי ליכא למיחש: ואמר רבא שמע מינה מדר' יוחנן הני בי תרי דידעי סהדותא ומנשי חד מנייהו מדכר חד לחבריה ומדכר. כלומר כיון דאע"ג דלא דכירי מנפשייהו כלל אלא מתוך מה שרואין בפנקס רשאין לכתוב העדות הוא הדין נמי כי מדכר חד לחבריה כיון שנותן אל לבו ונזכר לא מפלגינן למימר דהתם בכולה מילתא קא סמיך אנפשיה והכא קא סמיך אחבריה: **מתני'** זה אומר זה כתב כו' הרי אלו נאמנים. דהא איכא תרי סהדי דמסהדי אכל כתב וכתב:

לריכין

נר מצוה

שתי א שדות או שתי כתובות והוא שאכלום בעליהן שלש שנים ובשופי וביוצא מתחת יד אחר אבל מתחת ידו לא חיישינן שמא זיופי ב זייף °תנו רבנן ⁿכותב אדם עדותו על ג השטר ומעיד עליה (א) אחר כמה שנים פירש רב האי ז"ל כגון שיש בידו עדות בקנין ונשתהה לזמן מרובה ואחר כך תבעו מלוה לכתוב לו אותה עדות בשטר או שתבעו להעיד לו בה בב"ד הרי זה כותב לו עדותו על השטר או מעיד לו בה בב"ד אפילו לאחר כמה שנים ואינו חושש שמא נפרע אותו החוב או שמא נמחל אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרה מעצמו אלא אחרים הזכירוהו ונזכר הרי זה מעיד אמר רבא שמע מינה מדר' יוחנן הני בי תרי דידעי סהדותא ומנשי חד מינייהו מדכר ליה חבריה ומדכר (ב) וי"א כותב אדם עדותו על השטר אינו שטר שביד מלוה אלא כגון ספר או שמוש שיש לו לאדם בתוך ביתו לכתוב בו זכרונותיו ובא אליו התובע ותבעו להעיד לו ומצא בזכרונותיו כתוב שביום פלוני נמסר לו עדות בכך וכך לאיש פלוני הולך ומעיד לו עליה (א) אפי' לאחר כמה שנים א"ר הונא והוא שזוכרה (ג) מעצמו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרה מעצמו אלא מן הכתב שלו נזכר מעיד ודייק רבא מדר' יוחנן דאמר אע"פ שאין זוכרה מעצמו אלא מן הכתב שלו נזכר הולך ומעיד הכי נמי תרי דידעי סהדותא ואינשי חד מינייהו חבריה מדכר ליה ומדכר ומסהיד בהדי חבריה ושפיר דמי והאי דיוקא דדייק רבא לא סלקא אלא אליבא דהדין פירושא בתרא אבל לפירושא קמא לא סלקא דהיינו פשטיה דרבי יוחנן ולא צריך רבא למידק מיניה מידי הילכך האי פירושא בתרא עדיף וטפי מסתבר איבעיא להו לעצמו מאי פירוש אם שכח העד מהו שיזכירו ד בעל דין רב חביבא אומר אפילו לעצמו מדכר רב אשי אמר לעצמו לא והלכתא לעצמו לא *ואי צורבא מרבנן הוא אפילו לעצמו כי הא דרב אשי הוה ידע ליה סהדותא לרב כהנא אמר ליה מי דכר מר להההוא סהדותא א"ל לא אמר ליה ולאו הכי והכי הוה לא ידענא לסוף אידכר רב אשי אזל אסהיד ליה חזיא לרב כהנא דהוה מחסם א"ל מי סברת עלך קא סמיכנא אנא הוא דרמאי אנפשאי ואידכר: °**מתני'** זה ⁿאומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי הרי אלו נאמנים

זה

רש"י

ערער והוחזק בב"ד על ידי עדיו דאי לא קרא עליו ערער דילמא הוא גופיה מזוייף הוא: שתי שדות. מעדים האלה החתומין בשני השטרות: בשופי. בלי ערעור כלומר ע"י אלו השני שטרות אז מקיים השלישי ממנו אם דומין הן: דילמא זיופי זייף. נסתכל בכתב שטרות הללו וכיון וחתם בעצמו כתב השלישי דוגמת אלו השמות החתומות: כותב אדם. אם עשאוהו עד בדבר וירא שישכחנו כותב על חתיכת קלף ומלניעו: ומעיד. ע"פ אותו כתב אפילו אחר כמה שנים: והוא שזוכרה מעצמו. בלא ראיית השטר נזכר קלת מן העדות: אע"פ שאין זוכרה. כולו כי אם לאחר שראה בשטר נתן לבו ונזכר אבל אם אין נזכר כלל לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם: ואי צורבא מרבנן הוא. העד: אפילו לעצמו. של בעל דין דצורבא מרבנן אי לאו דכי רמיא אנפשיה מדכר שפיר לא הוה סמיך אספיקא לאסהודי: מחסם. מגמגם תמיה היה שהעיד רב אשי: מתני' הרי אלו נאמנין. דאיכא תרי דמסהדי

שלטי הגבורים

שהוא מזוייף שהאך יקיימו ממנו וכו' ע"ש: מיי' כתב דוקא שקרא עליו ערעור והוחזק דאז דקדקו וקיימו ולא קיימוהו אא"כ נתברר להם חתימת עדיו אבל קיימוהו בלא ערעור לא והרא"ש פי' כיון שנתקיים אפי' לא קראו עליו ערעור אפ"ה מקיימין מתוכו שודאי לא קיימוהו אא"כ עמדו על חתימת עדיו והאי דנקט קרא עליו ערעור אורחא דמלתא נקט שלא היו רגילים לקיים שום שטר בלא ערעור:

א עיין בדברי הטור סי' מ"ו דברי הרמ"ה ומחלוקתו בזה וכתב ב"ד שכתבו במותב תלתא הוינא ונתקיים שטר זה בפנינו כ"ז מקויים אע"פ שלא פירשו באי זה ענין נתקיים אם העידו העדים בעצמן על התימתן אם שהעידו אחרים עליהן שאין חוששין לב"ד טועין שמא יטעו וכבר נהגו כל בתי דינים מישראל שיכתבו הדרך שנתקיים בה השטר בפניהם ולעולם אין ב"ד בודקין אחר ב"ד אלא מחזיקין אותן בחזקת בקיאים שלא טעו אבל בודקים אחר העדים ע"כ:

ב כתב סמ"ג ואומר ר"ת שכל אלו הדברים מדברים כשאין אנו מכירין חתימת ידי העדים בטביעת עין אלא ע"י דמוי חתימה להתימה מגבינן על ידם ממון אחר אבל כשמכירין חתימת העדים בטביעת עין שראינו כתב ידם אם היה שם זיוף כלל היה ניכר אפי' כחוט השערה וקשיא לי שהרי רבא טעה בחתימתו בפרק גט פשוט ע"כ וטור כתב כר"ת:

ג עיין פרק (ז) קמא דיבמות. וכתב הרא"ש ומ"מ יראה שיש לסמוך על דברי גאון שיוכל אדם לחתום עדות הנמסר לו ולהעיד עליו אחר כמה שנים ואין לחוש לפרעון ולמחילה (דלוה) דאית ליה למימר אם איתא דפרעיה איבעי ליה לאודועי לסהדי שלא יחתמו או שלא יעידו ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה:

ד ואם העד ת"ח אף אם הבעל דין בעצמו מזכירו שפיר דמי שודאי לא היה מעיד אלא שזוכרו מעצמו:

לשון ריא"ז

ואם הזכירו התובע עצמו אע"פ שנזכר לא יעיד חיישינן שמא התובע הטעה אותו או הוא בוש ממנו ודומה בעיניו שנזכר ואינו נזכר לפיכך אם הוא ת"ח שדרכו לדקדק בעדותו יפה אע"פ שמזכירו התובע ונזכר יכול להעיד וכל זמן שהאדם זוכר עדות יפה יכול להעיד עליו אפי' [אחר] זמן רב:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל שר"ל דהא דמקיימין משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד ואפי' בחד שטרא שאפי' הוא יוצא מתחת ידו מקיימין ממנו את זה בהקפה לדברי הרמב"ם דהא לא חייש דלמא כוון כתב לכתב ותחם אלא שמא כולה זיוף ולדברי רש"י והתוס' דחיישי דלמא כוון ותחם הא דאמר וביוצא מתחת ידי אחר אכולה מלתא קאי אשתי שדות שאכלן בשופי ואשטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אבל ביוצא מתחת ידו אין מקיימין משטר אחר אלא אם יש להם בו טביעת עין מקיימין אותו וכן יראה לי מדברי האחרי' ע"ש אלא שבטור ח"מ לא כתב כן בסי' מ"ו וע"ש:

עין משפט

א מיי' פרק ח מהל' עדות סמג עשין קט טור ח"מ סי' כח מו:
ב מיי' פ"ו ופ"ז שם סמג עשין קט טור ח"מ סי' מו:

[דף עא ע"א]

דף כ:

[דף עא ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) אפי' לאחר כמה כצ"ל: (ב) וי"מ כצ"ל: (ג) נ"ב פי' שזוכר עיקר העדות מעצמו ומתוך הכתב הוא מתכוון עליו לעמוד על כל הענינים והתנאי' בלי ספקוק כו': (ד) זו לזו חיישינן אבל כל כצ"ל: (ה) א"ל רבנן תקוני תקינו מאן דעבד עבד ומאן כצ"ל: (ו) נ"ב זה פי' התוס' וע"ש: (ז) פרק שלישי דיבמות בסי' לב כצ"ל:

הגהות הרי"ו

(א) עי' ברי"ף יבמות סי' לב:

צריכין לצרף עמהן אחר. שיכיר כתב ידי שניהם דתרי סהדי בעינן על כל כתב וכתב וטעמא מפרש בגמרא: גמ' כשתמצא לומר לדברי רבי. כשתעמוד על סוף דבריו תמצא דקסבר דעל כתב ידם הם באים להעיד כשמקיימין השטר בב"ד ולפיכך צריך שנים להעיד על כל כתב וכתב: ולדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין. כלומר כשהעדים עצמם מקיימין חתימותיהן הרי הם כאילו אומרים אנחנו ראינו המלוה וחתמנו הילכך בתרי סגי ולא צריך חד מנייהו לאסהודי (ד) אחבריה: צריך שנים מן השוק להעיד. על חתימת ידי המת ואין האחד כשר להצטרף עם אחר ולהעיד עליו משום דכיון דעל מנה שבשטר הם מעידין כי אמר זה כתב ידי נפיק פלגא דממונא אפומיה וכי הדר מצטרף עם אחד מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא אפומיה אשתכח דכולי ממונא נכי רבעא נפיק אפומיה ואנן על פי שנים עדים בעינן חצי דבר על פיו של זה (א) וחציו על פיו של זה: ואי ליכא. שנים שיכירו כתב המת וזה נמי מכירה מאי נעביד: לכתוב זה שנשאר בחיים חתימות ידיה אחספא וגשדייה בבי דינא. ויטלוה הדיינין ויקיפוה אצל חתימתו ומחזיקין ההוא שטרא מההוא דחספא דלא צריך לאסהודי אחתימות ידיה: וכתיב מעילוהי מאי דבעי. למעלה מן החתימה יכתוב שזה החתום לוה ממנו מנה וכותב כך אני פלוני החתום למטה לויתי מפלוני מנה: גובה מנכסים בני חורין. אבל ממשעבדי לא שאין קול יוצא לדבר שאינו עשוי בעדים ואף על גב דאפשר למכתב אריסא דמגילה וליכא למיחש למידי עלה טובה קמ"ל משום דאתי למכתב באמצע מגילתא אבל אחספא ליכא למיחש למידי דכתב שיכול להזדייף הוא ולא גבי ביה אפילו מבני חורין (ה) ואף על גב דאמגילתא נמי יהא נאמן לומר פרעתי [ולא מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי] שכן דעת הגאונים ז"ל בהוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו מיהו אם ירצה שלא לשקר בכך ויאמר לא היו דברים מעולם כקושטא דמילתא טוב לא יהא נאמן לומר פרעתי דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ומיהו דעת הרשב"א *והראב"ד דבכתב ידו אין נאמן לומר פרעתי: עד ודיין מצטרפין. שטר שכתוב בו הנפק וחתמו הדיינים על הנפק שלו ולאחר זמן כשהוציא המלוה לגבות ערער הלוה לומר מזוייף הוא ובא אחד מעדי השטר והעיד על כתב ידו [ואחד מן הדיינים העיד על כתב ידו] מצטרפין והיינו טעמא משום דהרי הוא כאילו כל אחד מעיד שהענין הכתוב בשטר אמת שהעד הרי הוא כאילו העיד על מנה שבשטר והדיין הרי הוא כאלו מעיד שבפניו ובפני חביריו שהוא ב"ד נתקיים השטר: מאי דקמסהיד סהדא. עדי השטר מעידים על מנה שבשטר כרבנן והדיינים מעידים בפניו נתקיים הלכך לא מצטרפי וכתב הרא"ה ז"ל דמשכחת לה דעד ודיין מצטרפין כגון שיש עד מן השוק שמעיד על חתימות (ו) שני העדים ודיין אחד שמעיד על חתימתו שהרי יש לנו ע"י העד מחצית הקיום אחר וכן הדין בשאין הדיין מעיד על חתימתו אלא ששנים מן השוק מעידין על (ז) העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא ואי תימא ולמאי לא ניחוש דנהי דחתימת הדיין אמת החתימות האחרות מזויפות ואילו היו מזוייפות אף חתימתו של זה אינה כלום שהרי לא היה כאן ב"ד מעולם י"ל דאי כתב בהנפק במותב תלתא כו' ליכא למיחש ואפילו לא כתוב בו כן דמשמע לקמן [דף כב.] דכל היכא דחתימי תלתא א"צ לכתוב כן אפ"ה כיון דקיום שטרות דרבנן לא חיישינן לאחרות שיהו מזויפות לענין שנפסול אף זו שנתקיימה בפניו דכוותה אמרינן בירושלמי [בפרק זה הלכה ד] דעד אחד בשטר זוקק לשבועה ומקשינן ועד אחד בשטר כלום הוא ומפרקינן בשהיו שנים מצאו לקיים כתב ידו של אחד ולא מצאו לקיים כתב ידו של שני וש"מ דאע"ג דנקטינן התם בהדיא דעד אחד בשטר לאו כלום הוא אפ"ה כי חתימי תרי אע"פ שלא מצאו לקיים אלא חתימת אחד מהם לא חיישינן לשני שיהא מזוייף ונמצא שאף זה שנתקיים הוה ליה עד אחד בשטר ולא מהני אלא לעולם בשטר חתום לפנינו לא חיישינן לזיופא בכדי שיורע בכך כח העדים האחרים שנתקיימה חתימתן ומדרב יהודה נמי שמעינן לה דקאמר עד ודיין מצטרפין ולא חיישינן שמא חתימת שאר הדיינים מזויפת וע"כ לא אדחיא אלא משום דמאי דאסהיד סהדא לא אסהיד דיינא הא לאו הכי לא חיישינן לזיופא דהנך אלא שיש להעמידה בשכתב בו בפירוש במותב תלתא. ומהא נמי משמע דבקיום שנים מן הדיינים סגי נמי אע"פ שאין מוצאין קיום לעדי השטר ולא לשלישי מן הדיינים ואע"פ דלא כתב ביה במותב תלתא כחדא הוינא משום דכיון דקיום שטרות דרבנן אין חוששין לזיוף השלישי כדי לפסול השנים לומר שלא היו ב"ד. ושמעינן מהמעתין דאפילו שטר מקוים צריך קיום ואי לא חיישינן שמא מזוייף הוא וקיום ב"ד לא מהני אלא דזמנין לא משכח קיום לעדים ומשכח קיום לדיינים והקשו בתוספות מדתניא במסכת שביעית [בתוספתא סוף פרק בתרא] ר' יהודה אומר פרוזבול המקושר הדיינים חותמים מבפנים והעדים מבחוץ אמרו לו אין מעשה ב"ד צריך קיום י"ל דלא אמרינן הכי אלא במעשה ב"ד כי האי דהיינו פרוזבול דכיון דתקינו רבנן למיעבד פרוזבול ליכא למיחש דילמא מזוייף הוא דלא שביק איניש היתרא ואכיל איסורא דמהאי טעמא נמי אמרינן [גיטין דף לז:] דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד הילכך אי לאו דקושטא קאמר למה ליה למטרח ולזיופיה לימא פרוזבול היה לי ואבד אבל שאר מעשה ב"ד אפילו רבנן מודו דצריכין קיום והכי איתא בירושלמי בסוף פרק דיני ממונות *(קמא) דגרסינן התם איסור הדיינים מהו שיהא צריך ב"ד רב הושעיא אמר בשם שמואל יתקיים או בכתב ידי העדים או בכתב ידי הדיינים וחרינא אמר אפילו בכתב ידי עד אחד ודיין אחד הא משמע בהדיא דקיום בית דין צריך קיום אלא דחד מהנהו דבירושלמי סבירא ליה כמאן דאמר דעד ודיין מצטרפין ואנן לא קיימי לן הכי אלא כרבא דאמר אין מצטרפין: שלשה שישבו לקיים את השטר. ובלא העדאת עדים שיעידו על כתב ידן לפי שהדיינים עצמם מכירין אותן: השנים מכירים אותם והאחד אינו מכיר: עד שלא חתמו

גמרא

נר מצוה

זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי צריכין שיצטרף א אחר עמהן דברי רבי וחכמים אומרים אין צריכין לצרף אחר עמהן אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי: גמ' כשתמצא לומר לדברי רבי *על כתב ידן הן מעידין ולפיכך צריך לצרף עמהם אחר ולדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין ובתרוייהו סגיא וקי"ל כרבנן: אמר רב יהודה אמר רב שנים חתומים על השטר ומת אחד מהם צריכים שנים מן השוק להעיד עליו כי היכי דלא ליפוק (א) נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא וכן הלכתא ואי ליכא אלא חד מאי אמר אביי ליכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי ליה בבי דינא ומחזקי ליה ולא צריך איהו לאסהודי אחתימות ידיה ואזיל איהו והאי ומסהדי אאידך ודוקא (א) אחספא אבל אמגילתא לא דילמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתיב עליה מאי דבעי ותנן הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין ב א"ר יהודה אמר שמואל עד ודיין מצטרפין ג אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתא א"ל רבא מאי מעליותא מאי דמסהיד סהדא לא מסהיד דיינא ומאי דמסהיד דיינא לא מסהיד סהדא (ג) אלמא לא מצטרפי וכן הלכתא: *אמר רב הונא א"ר שלשה שישבו לקיים השטר שנים מהם מכירים חתימות ידי (ג) עדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו

רש"י

אבל חתימה וחתימה: צריכין לצרף. אחר עמהן שיכיר ידי שניהן דתרי סהדי בעי על כל כתב כדמפרש בגמ': גמ' כשתימצי לומר. כשתעמוד על סוף דבריו: קסבר על כתב ידן באין להעיד. כשמקיימין השטר בב"ד לפיכך צריך שנים על כל כתב וכתב: על מנה שבשטר מעידין. כאילו אומרים אנחנו ראינו המלוה וחתמנו לכן סגי בתרי ולא צריך חד לאסהודי אחבריה: צריכין שנים מן השוק להעיד עליו. ואין זה כשר להעיד על כתב ידו ועל של חברו ולצרף אחר עמו אשר יעיד על שתיהן דקיימא לן כרבנן דעל מנה שבשטר הן מעידין וכי אמר זה כתב ידי מיד נפיק פלגא דממונא על פומיה וזה שמעיד עמו על חתימתו לא מעלה ולא מוריד דאין צריך לו וכי הדר מצטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא אפומיה ואנן על פי שנים עדים בעינן חציו על פי זה וחציו ע"פ זה לכך נבעי תרי: ואי ליכא אלא חד מן השוק. שמכיר חתימת המת וזה החי *גם מכירה לכתוב הנשאר בחיים: ושדי ליה בבית דין. והדיינין יטלוה ויקיפוה אצל חתימתו שבשטר ומחזקי השטר מהך דחספא ולא יצטרך להעיד על חתימת ידו: מאי דבעי. ויכתוב עליו אני פלוני החתום מודה שלויתי מנה מפלוני: מנכסים בני חורין. אבל לא ממשעבדי דלית ליה קלא לדבר שאינו עשוי בעדים: עד ודיין. שטר שכתוב בו הנפק וחתמוהו הדיינים ולאחר זמן ערער הלוה ואמר מזוייף הוא ובא אחד מעדי השטר והעיד על כתב ידו ואחד מן הדיינין העיד על כתב ידו מצטרף להכשירו: מאי דאסהיד סהדא כו'. עידי השטר מעידין אמנה שבשטר כרבנן והדיינין מעידים בפנינו נתקיים: עד שלא חתמו. שנים על ההנפק מעידין לפני השלישי שזהו כתב יד החתומים וחותם

עין משפט

א מיי' פ"ח מהל' עדות סמג עשין קט טוח"מ סי' מו: ב מיי' פ"ה ופ"ז שם סמג שם טור ח"מ שם:

הגהות הב"ח

(א) עי' פרק חזקת הבתים בסי' תש"ג ובמ"ש שם כ"י: (ב) אלא כצ"ל: (ג) העדים כצ"ל: (ד) אחבריה כצ"ל: (ה) עי' בפ' גט פשוט בסי' תתקלא ובמה שכתבתי לשם: (ו) נ"ב פי' אבל אם לא היו מעידין כי אם אכתיבת יד א' מן העדים א"כ לא נתקיים כי אם כתב יד א' מן העדים שאנו יודעין בזהו כתב ידו ואותו כתב הוא מעיד על מנה שבשטר ואינו מצטרף עם הדיין שאינו מעיד רק אשטר גופא דמעליא הוא ודו"ק: (ז) מעידין על הדיין כצ"ל:

ס"א והרא"ש

ג"י מהר"ם

הגהות חו"י

(א) נ"ע דלחתום אריסא דמגילתא עי' בסמ"ע סי' מו סקל"ו ועי' בר"ן שם:

נ"ל בס"פ דיני ממונות בתרא והוא פ"ג דסנהדרין שמתחיל ג"כ ד"מ בשלשה.

כי כן הוא בירושלמי סוף פ"ג דסנהדרין וכן בכ"י סוף פ"ק דב"מ ובכמה מקומות קורא לפ"ג דסנהדרין פ' דיני ממונות בתרא ע"ש (ג"א)

שלטי הגבורים

א מתוך הירושלמי מוכיח שאם העדים שכחו לגמרי המלוה דאף אחר ראיית השטר אין זוכרים אותו מודו רבנן דצריך לצרף עמהן אחר דגרסי' בירושלמי על מתני' דהכא תני כותב אדם עדותו ומעידה אפי' אחר כמה שנים רב הונא אמר והוא שיהא זוכר עדותו [ר' יוחנן אמר אע"פ שאין זוכר עדותו] ומוקי הא דרב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן והכי פירושא דס"ל דהיכא שהעדים הבאים לקיים חתימתן זוכרין שהלוהו בלא ראיית השטר אין צריכין לצרף עמהן אחד מן השוק אפי' לרבי מתוך שהן באין להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר ואם אינן זוכרים על ההלואה ע"י ראיית השטר אפי' רבנן מודו דצריך לצרף עמהן אחד מן השוק כי פליגי היכא שזוכרין המלוה ע"י ראיית השטר רבנן סברי זכירתן זכירה ורבי סבר זכירתן לאו זכירה:

ב כתב הרא"ש ואע"פ שפסקו רב אלפס ורמב"ם ור"י שיכול לומר פרעתי מ"מ איכא למיחש שמא יטעון האמת שלא לוה ממנו[כלום] וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי וי"א דלא מצי למימר פרעתי מידי דהוה אשטר שאין בו אחריות דאע"פ שאינו גובה מנכסים משועבדים לא מצי אמר פרעתי דמצי א"ל שטרך בידי מאי בעי ומיהו איכא למימר מתוך שאין עליו עדים לא חשש לתבוע [כתב ידו]: כתב סמ"ג בא' מה' דרכים מתקיים השטר בב"ד. הדרך האחד שיהו הדיינים מכירים כתב ידי העדים. הב' שיחתמו עדים בפניהם. הג' שיעידו החתומים לפניהם כל אחד על כתב ידו. הד' שאם מתו עדי השטר או אם הם במדינה אחרת יבאו [אחרים] ויעידו על כתב ידם שהוא זה. הה' שיהיה כתב ידם יוצא משטרות אחרות ויהיה דומה זה לזה:

לשון ריא"ז

באחד מג' דרכים הללו מקיימים את השטר שיעידו עדי השטר עצמו על כתב ידן או שאחרים יעידו על כתב ידן או שכתב ידן יוצא ממקום אחר כיצד היו עדי השטר מצויין יבא כל אחד ויעיד על חתימתו אע"פ שאינו זוכר הענין אלא מכיר כתב ידו בלבד ודיו שני עדים שבאו מעיד שרואה עובד כוכבים הא' הכל מכירין אותו שהוא ישראל והב' אין אדם מכירו אלא חבירו ה"ז אינו יכול להעיד עליו שא"כ נמצא כל העדות מתקיימת בעד אחד כמו שמבואר בתלמוד א"י בפ"ג של ר"ה וכבר כתבו זה בפ' דיני ממונות וצריכין שלא יהיו העדים קרובים זה לזה לא עדי השטר ולא עדי הקיום וכן לא יהיו קרובים לא למלוה ולא ללוה ולא לערב שאין הקרוב נאמן לא לזכות ולא לחובה ואם היו עדי הקיום קרובים לעדי השטר אין בכך כלום שאין מגיע בעדותן לעדי השטר לא זכות ולא חובה: ג לפיכך אין לחוש אם העדים קרובים לעדי הקיום וכתב הר"ר יונה אם שני דייני הקיום כל אחד מעיד על כתב ידו השטר מקויים ולא אמרי' על כתב ידם הם מעידים אלא כל א' מעיד על קיום השטר שהוא כשר והרי הן כשני עדים שמקיימים השטר וכן מסתבר להרא"ש:

חרושי אנשי שם

מהר"ם (א) ומיהו אם בא אחד מן השוק והעיד על חתימת החי ואח"כ בא החי והעיד על עצמו מצטרף הוא החי עם אחר שבשוק ומעיד על חתימת המת דהשתא ליכא אפומא דהחי אלא פלגא אבל העיד ראשונה החי עצמו הוה אידך יתר שהוא כנטול זו סברת הריטב"א ז"ל עכ"ל העתק מתוך פירושת נמוקי יוסף בפ' חזקת הבתים:

המאור הגדול

אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מהן מכירין חתימות ידי עדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם פי' מעידין בפניו של אותו שאינו מכיר עדים אחרים וחותם אבל חבירו אין מעידין בפניו משחתמו אין מעידין בפניו אפי' אחרים דלאו במותב תלתא כחדא הוו ודאמרי' ש"מ עד נעשה דיין וש"מ דיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם הדא קאמר ש"מ עד נעשה דיין וש"מ אפי' בלא הגדה כלל נעשה דיין בקיום שטרות ולפי שיש שאר עד דיין צריך הגדה שיעידו בפניו מש"ה פליג להו הכא בתרתי עד נעשה דיין ודיינין עדים וחדא בחברתה מישך שייכא וראיתי לנגיד ז"ל בהלכתא גבראתא פי' אחר בשמועה דיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין וכו' דלמא לעולם אימא לך צריכין להעיד והא מקיימא הגדה בחד וא"ת ממאי תיסק אדעתין דצריכין והא י"ל לא תהא שמיעה וכו' לגבי עדות החדש יש להשיב מאי דאתקיף רב אשי דחיאתא בעלמא נינהו ולאו מוקמינן לה תרע שהרי פסקו בהלכות כדאמרי' מעיקרא ולאפוקי מאתקפתא דרב אשי ה בגמ' ולמאן דדייק עלה איכא לאוקומה כשראוהו בלילה וכדאמרי' לקמן וה"ר אברהם יא זו לגבי ממון בעי הגדה דאם לא יגיד בממון הוא דכתיב ואין פירוק זה נכון שהרי ור מדיני ממונות בכל מקום ולא בעי' בהו הגדה היכא דאיכא למימר לא תהא שמיעה ה בפ' החובל דאוקימנא להיא דסנהדרין שראו בא' שהרג את הנפש כגון שראוהו נעשה דיין ולא בעא הגדה ק"ו לדיני ממונות טעתה וכדאמרי' התם הא אנא והא ר"י הגלילי

מלחמת ה'

ועוד אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר וכו' מעידין בפניו וחותם וכו' ודאמרי' בחברתה מישך שייכא: אמר הכותב כמה תשובות בדבר חדא דעד נעשה דיין לא הוה צריך אלא בלא הגדה דהיינו אין צריכין להעיד בפניהם אבל עד כשנעשה דיין בעדות אחרים שיעידו בפניהם ראוהו ב"ד וכל ישראל ותנן נמי ראוהו ב"ד בלבד ותנן נמי ראוהו שלשה והן ב"ד יעמדו שנים ויושיבו יחיד אלמא עד נעשה דיין בהגדת אחרים ואפי' בשראה בלילה דהכי אוקימנא בדוכתא ובודאי לא אמרי' דיה ש"מ מדרב דהכי הוא ועוד דלשון תלת שביקא להולמו לא הולמתו דהא ליתנהו אלא נעשה דיין בלא הגדה כלל וחדא צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד ועוד אם פי' דיינין המכירין אין צריכין להעיד בפניהם לומר שעד נעשה דיין אפי' בלא הגדה היכי דחי לה רב אשי ואמר דקא כחד מ"מ למדנו שעד נעשה דיין בלא הגדה שהרי אין אחרים צריכין להעיד בפני אותן השנים והם ע"פ עצמן וכבר שמעי' מינה תרתי על כרחיה דרב אשי ואע"פ שי"ל בשלשה שצריך להעיד בפני א' שעד נעשה דיין ושמענו לשנים מהם שא"צ להעיד בפניהם שהעד נעשה דיין בלא הגדה כלל והיא מעיקרא כמו שמפורש למעלה בסה"מ הזה ואם נאמר דמעיקרא קאמר ש"מ עד נעשה דיין וש"מ שנמצא שהדיינין המכירין אין צריכין להעיד בפניהם דקס"ד דאין חילוק בין שנים לשלשה וקא דחי מינה וכיון שכן רב אשי לא היה לו לדחות דיינין המכירין חתימת ידי עדים אלא היה לו לומר חתימת ידי עדים בשלמא שנים שמעי' מינה אלא שלשה היכי ש"מ דלמא שאני וכו' ועוד היאך יעלה אשי לומר שההגדה שמגידים האחרים בפני אותו שאינו מכיר תהא עולה לאלו שלא במעו ועוד דקא

חתמו. (ה) ב' על ההנפק: מעידים. לפני השלישי שזהו כתב ידן של חתומין וחותם עמהם על מה שכותבין אשרנוהו וקיימנוהו לשטרא דנא (ו) דאשתמודענא דחתימת ידא דסהדי הוא וכ"ת דהיכי מהני האי עדות שמעידין אלו השנים בפני השלישי דהא בקבלת העדות שלשה בעינן והכא ליכא אלא אחד תירץ הרשב"א ז"ל דכיון דקיום שטרות דרבנן אפילו השנים בשעה שמעידין נעשים דיינים ומצטרפין עם השלישי לקבל עדות עצמן וה"נ אמרינן בפ"ק דגטין (דף ה:) דשליח המביא גט נותנו לה בפני שנים ואומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ומפרשי' טעמא משום דשליח נעשה עד ועד נעשה דיין והכא נמי בשעה שמעיד הוא נעשה דיין והיינו טעמא משום דקיום שטרות דרבנן הוא: **משחתמו** אין מעידין בפניו וחותם. לא הם ולא אחרי' משום דחתימה קמייתא בשקרא הוה *) דלא הוו ידעי לה ומכיון שחתמו ולא נצטרף השלישי עמהם שוב אינו יכול להצטרף עמהם דמשחתמו נתבטל מעמד שלשתן ובשעת חתימה נמי לא היו במעמד שלשה והם ב"ד שהשלישי לא היה ראוי להצטרף עמהם כיון שלא היה מכיר בחתימות ידי העדים: **שמע** מינה עד נעשה דיין בדרבנן. שהרי השנים מעידין על החתימה ונעשין דיינין אף בשעה שמעידין ומיהו דוקא בדרבנן אבל

נר מצוה

חתמו מעידים בפניו וחותם משחתמו אין מעידים בפניו וחותם ש"מ תלת ש"מ א עד נעשה דיין בדרבנן ושמע מינה דיינים המכירים חתימות ידי (א) עדים אין צריכין להעיד בפניהם וש"מ דיינים שאין מכירין חתימות ידי (ב) עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ב ואחד אמר רב פפא האי אשרתא דדייני דכתיבא מקמי (ג) דליחזו סהדי חתימות ידייהו פסולה משום דמחזי כשקרא ולית הלכתא כרב פפא מדגרסינן בהאי מסכת פ' הכותב* ליתא לרב פפא (ד) דאמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר °אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר' מאיר אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה

קי"ז

דף פה.

רש"י

עמהם על מה שכותבין אישרנוהו וקיימנוהו: משחתמו אין מעידין. דחתימתן קמייתא מתחזי כשיקרא דלאו תלתא הוו דידעי לה: ש"מ עד נעשה דיין. פי' שנים שלנו העידו על החתימה: בדרבנן. דקיום שטרות דרבנן: צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד. שאם העידו בפני השנים אין השלישי יכול לחתום דהא הכא הוצרכו השנים להעיד בפני השלישי: אשרתא לשון חיזוק שמחזיקין השטר וכותבין אישרנוהו: מיקמי דליחזו סהדי כו' עד שלא העידו העדים על כתב ידם כתבו הדיינים במותב תלתא הוינא ונפק שטרא דנא כו': אפי' מצאו באשפה. דר"מ לא בעי כתיבה לשמה ודרים וכתב לה דגט אחתימת עדים קאי:

[דף עב ע"ב]

בדאורייתא לא דבגמרא פרכינן עלה מדתנן ראוהו ג' והם ב"ד יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו (ז) מקודש שאין היחיד נאמן ואם איתא ליתבו בדוכתייהו וליקדשו ומפרקינן הנח לעדות החודש דאורייתא וקיום שטרות דרבנן והכי פירושה דהתם במסכת ר"ה [דף כה:] בעדות החדש עסקינן וקאמר דאם ראוהו ג' הירח והם ב"ד מסנהדרין המקדשין את החדש יעמדו שנים להיות עדים ויושיבו מחבריהם לפי שאין היחיד נאמן לקדש החדש יחידי ואם איתא דעד נעשה דיין ליתבו בדוכתייהו אחר שהעידו בפניו וליקדשו והתם פרכינן ולא תהא שמיעה גדולה מראיה כלומר ויקדשו הם עצמם ע"פ ראייתם ומשני כשראוהו בלילה ופירשו בתוס' דהיינו טעמא דכשראוהו בלילה אין מקדשין ע"פ ראיית עצמן משום דכל שעושים מעשה ע"פ ראייתן ראייה דידהו חשיבא כקבלת עדות וקבלת עדות כתחלת דין ואין תחלת דין בלילה ומאי דמוכחינן מינה דאין עד המעיד נעשה דיין ואמרינן וליתבו בדוכתייהו ולקדשו לאו למימרא שלא יצטרכו לצרף עמהם אחר דע"כ צריכי להכי דהא לא צריכי לדון ע"פ עדותן (א) שקבלו בלילה וא"א אלא הכי מוכחי דאם איתא דעד נעשה דיין ליקום חד ויושיבו אחד מחבריהם אצל השנים ויעיד האחד בפניהם ואח"כ ישב זה ויקום חבירו ויעידו כן לשלישי והכי אמרינן בירושלמי [ר"ה פ"ג הל' א ע"ש כ"א] לותיב חד וליקום חד ומפרקינן הנח לעדות החדש [דאורייתא] ומש"ה עד המעיד אינו נעשה בו דיין ומיהו עד היודע נעשה דיין אפי' בעדות החדש דהא מקשינן התם בר"ה (דף כה:) עלה דהא מתני' ולא תהא שמיעה גדולה מראיה ואצטריך לשנויי בשראוהו בלילה אלמא דכל שראוהו ביום יכולין לקדש ע"פ ראייתם: **הלכך** נקיטינן דבקיום שטרות דרבנן אפי' עד המעיד נעשה דיין ואפי' בשעת עדותו נמי נעשה דיין לקבל עדות של עצמו אבל בקדוש החודש דאורייתא עד המעיד אינו נעשה דיין אבל עד היודע נעשה דיין ודן ע"פ ידיעתו כל שאין צריכין להעיד ובדיני ממונות איכא מ"ד דכקדוש החדש דמי דעד היודע נעשה בהם דיין ואיכא מ"ד דדוקא בקדוש החדש הוא דמקשינן התם לא תהא שמיעה גדולה מראיה משום דגבי עדות החדש לא כתיבא הגדה אלא כזה ראה וקדש אבל בדיני ממונות דכתיבא הגדת עדות בעדים לא ולא מיחוור דאפי' בדיני נפשות אמרינן אליבא דרבי טרפון בפ' החובל (דף צ:) דרשאין לדון ע"פ ידיעתן דהתם מקשינן למ"ד בדיני ממונות עד נעשה דיין ודן על פי ידיעתו מדתניא סנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש מקצתם נעשים עדים ומקצתם נעשים דיינים דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר כולם עדים הם ואין עד נעשה דיין ואפי' ר' טרפון לא קאמר כו' ומשני התם בשראו בלילה אלמא דביום נעשים דיינין ודנין ע"פ ראייתן והתם *(בסנהדרין (דף לד:)) מפרשינן נמי לטעמא דר"ע משום דבדיני נפשות כתיב ושפטו העדה והצילו העדה **)(בעינן עדה שופטת ועדה מצלת) והני כיון דחזו דקטל נפשא תו לא חזו ליה זכותא הא לאו הכי הוו רשאין לדון על פי ראייתן הלכך נקיטינן דבדיני נפשות הוא דאפי' עד היודע אינו נעשה דיין מהאי טעמא אבל בדיני ממונות עד היודע נעשה דיין: וש"מ דיינין המכירין חתימות ידי עדים א"צ להעיד בפניהם. כלומר דלא תימא הגדה בעינן משום דבדיני ממונות הגדה כתיבה כדכתיב אם לא יגיד ונשא עונו דליתא דלא בעינן הגדה דלא תהא שמיעה גדולה מראיה כדאמרינן גבי קדוש החדש: צריכין להעיד העדים בפני כל אחד ואחד. שאם העידו בפני הב' אין השלישי יכול לחתום דהא הוצרכו הכא הב' להעיד בפני הג' וכי תימא פשיטא ואמאי תיסק אדעתין דלא י"ל *דבקיום שטרות דרבנן הוה אמינא דכל ששנים מכירים את החתימות או שמעידין בפניהם שיכול השלישי לסמוך עליהם וקמשמע לן דלא: האי אשרתא דדייני. אשרתא לשון חוזק שמחזיקין את השטר וכותבין אשרנוהו: דכתיבא מקמי דנחזו סהדי. עד שלא העידו העדים על כתב ידן כתבו הדיינין במותב תלתא הוינא ונפק שטרא הדין קדמנא ואסהיד פלוני ופלוני אחתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו: אומר היה ר"מ. דס"ל דעדי חתימה כרתי ולא בעי [כתיבה] לשמה: אפי' מצאו באשפה. ולא נכתב לשם

*) דלא תלתא הוו דידעי ליה (ג"א) **) ה' תיבות אלו אינו שם בגמ' ר"ה דף כה. רק בסנהדרין דף ב. למילף מינה דסנהדרי' קטנה היא של כ"ג (ג"א)

מלחמת ה'

נעשה דיין והתנן וכו' והתם על העד המעיד הקשו ולא עד הרואה דעד הרואה ודאי נעשה דיין בהגדת אחרים ומההיא מתני' גופה שמעי' לה ומה שדחה בעה"מ הזה ז"ל ופי' ועד נעשה דיין בלא הגדה כלל שיעידו בפניו אההיא סמיך דאמרי' לעיל דיינין המכירין חתימת ידי העדים אין צריכין להעיד בפניהם ולאפוקי מאתקפתא דרב אשי אינו כלום דהא מעיקרא נמי בתרתי פלגינן להו דאמרי' ש"מ תלת וכיון שכן אין לומר שפירוש עד נעשה דיין הוא פי' דיינין שמכירין חתימת ידי עדים אינן צריכין להעיד בפניהם שהרי דבר אחד הוא דמעיקרא נמי מלתא באפי נפשה חשבינן לה ודחינן חדא ומוקמינן חדא ולמה שינו בגמ' לשונם כדי שלא יבין אדם אלא בעל הספר הזה ז"ל ועוד שעיקר פירושו אינו שהרי ע"כ צריך להעמידה בשראוהו חותם בלילה דהכי מקיימא מסקנא דמסקי' קיום שטרות דרבנן ואין כאן זכר לדיינין שראוהו בלילה דאגן דיינין המכירין קאמרי' ולא הרואים משמע שיהו מכירין שהיא חתימתן של פלוני ופלוני ולא שראו חותם בשטר זה מעולם וכיון שכן למאי דקי"ל ודאי נעשין דיינין בלא הגדה אחרת ואפי' בשאר עדיות דהא ס"ל שלא תהא שמיעה גדולה מראיה ואותה ששנינו יעמדו שנים כבר אוקמוה בגמ' ברוכתא בשראוהו בלילה ומנין היה לנו לומר ש"מ תלת דלמא בשראוהו ביום עסקינן ולא כשראוהו בלילה ורב משחתמו אין מעידין עליו והותם אתא לאשמועי' א"כ עד הרואה נעשה דיין קמ"ל ורב אשי דדחי לה אמאי לא אוקמא בשראוהו ביום ולפי דעתי בשראה ביום ותותם בלילה אין נעשה עד שלא אמרו ראוהו בלילה אלא בשאר העדיות שהם צריכין ראיה וכיון שנמסר לו בלילה עד הוא ואינו נעשה דיין אבל זו העדות שמתקיים מגידעה בלא ראיה ואפי' מתוך שטרות אחרות מקיימין וכן בהכרה בלא ראיה אע"פ שראוהו חותם בלילה לא נעשה עד שלא על אותה ראיה עדות זו מתקיימת אלא מפני שהוא יודע שאין שטר זה מזוייף והראיה בזה שהאמינו בגדלן מה שראו בקטן ואע"פ שאותה שעה פסולין להעיד הוו וכן הכשיר ר"י בן ברוקא עבד ונשתחרר וכן ראוהו חותם כשהן קרובים ונתרחקו מקיימין על פיהם כמו שהודה בעה"מ ז"ל וש"מ שהעדות הזו בשעה שהוא מעיד עליה בב"ד הוא שנעשה בה עד אבל בעת ראיה אינה עושה אותו עד ומעתה כל פירושו בטל והתימה למה טרח כל הטורח הזה מאחר שראה מפורש במס' גיטין דעד נעשה דיין אע"פ שהעיד בפני נכתב ונחתם דהיינו קיום שטרות ומה שאמר דהואיל והיא עדות המתקיימת בעד אחד עשאוה כמי שאינה אינו דהא קיום שטרות הוא ואם הקלו בה משום עגונה לא עשאוה כמי שאינה ויפה האמת אמר דכיון שהיא מתקיימת בעד אחד היה ראוי יותר לומר דאין אותו העד לאחר שהעיד נעשה דיין ועוד דאקשינן התם הא ודאי קי"ל דבדרבנן עד נעשה דיין ומנ"ל התם דהכא נעשה דיין כי היכא דתיקשי ליה אלא ודאי משמעתין קמה לה דעד המעיד נמי נעשה דיין וא"צ להאריך יותר בתשובת דבר זה אבל עיקר הפי' כדברי ר"ש ז"ל שמעידין אותן שנים בפני אחד והיינו דדיקו מינה תלת שעד המעיד נעשה דיין ושדיינין המכירין חתימת ידי עדים אינן צריכין להעיד בפניהם ורב אשי דחי ואמר דשאני הכא כיון דאותן שנים המכירין מעידין בפני אותו שאינו מכיר והוא (גובה) עדות בפני ב"ד נעשו אף הן כאילו קבלו עדות שהרי העידו בפני ב"ד ושמעו הן ועד המעיד נעשה דיין בהגדת עצמו והכל מפורש ופשוט ומה שכתב עוד בעה"מ ז"ל וה"ר אברהם ז"ל כתב בפירוק קושיא זו דלגבי ממון בעיא הגדה וכו' ואין פירוק זה נכון שהרי מצינו דיני נפשות חמור מדיני ממונות ולא בעיא בהו הגדה היכא דאיכא למימר ולא תהא שמיעה גדולה מראיה ועיקרה בפ' החובל דאוקימנא להיא דסנהדרין שראוהו בלילה וכדאמרי' התם הא אנא והא ר"י הגלילי וכו' זו אינה קושיא דהא מפרקינן התם פירוקא אחרינא הא אנא דס"ל כר"י הגלילי והא ר"י הגלילי ז"ל הב ליה מנה צורי דמשמע דמשום קושיא קמייתא מפרק ליה לומר דאפי' ביום אין עד נעשה דיין ולא צריך לאוקמא להיא דסנהדרין בשראוהו בלילה אלא אפי' ביום בעיא הגדה ואדרבה הויא סייעתא לדברי הרב אב"ד ז"ל דמשמע דמסקנא דשמעתא היא וכי אוקימנא התם בשראוהו בלילה ההיא אוקמתא דלא כרב אשי ואיהו לא צריך לאוקמא בהכי אלא כלישנא בתרא דהתם גם מה שאמר בעה"מ ז"ל דרב אשי דחיאתא נינהו אף הרב אב"ד אפשר שהוא מודה בכך ועיקר קושיתו היכי קס"ד דרב אשי למימר דשמיעה גדולה מראיה והתם בפ' ראוהו ב"ד פשיטא לן בגמ' דלא תהא שמיעה גדולה מראיה כדקא מקשי ליה בהדיא ולפיכך הוצרך ליתן טעם לדברי רב אשי אע"ג דדחיאתא נינהו ואמר דמאי דפשיטא לן התם בעדות החדש ומאי דמספקא לן הכא בדיני ממונות גם רבינו שלמה ז"ל פי' שם במס' ר"ה כן לא תהא שמיעה גדולה מראיה דהא גבי חדש לא כתיב עדות אלא כזה ראה וקדש אלמא במקום שכתוב בו עדות אפשר דבעיא הגדת עדים או הגדת בעל דין כאותה שאמרו רצו כותבין רצו עושין דין דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ולא פשיטא לן לאקשויי עלה ולא תהא שמיעה גדולה מראיה והייט דלא פשיטא לן מלתא בשמעתין בעדות ממון ובעדות נפשות דכתיבא בהו הגדה ומ"מ ליתא לדרב אשי ואני מסתפק בדבר דשמא בשאר דיני ממונות בעיא הגדה כלישנא בתרא דכפ' החובל וקל הוא שסקלו בקיום שטרות אבל מסתברא דבכל דיני ממונות כך הוא מאחר שלא פירשו כן בגמ':

המאור הגדול

הגלילי וכו' ותמה הוא בדברי הרב הזה למה לא כתב פירוקו ע"ד תלמודא דקאמר היכא דראוהו בלילה צריכין הגדה כיון דלאו בני מעבד דינא נינהו והכא נמי מדקא פסיק ואמר דיינין המכירין חתימות ידי עדים כל הכרה במשמע בין כשראוהו בלילה בין כשראוהו כשהן קרובים או כשהן קטנים כאותה ששנינו ואלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטנן וכו' ומאי דקאמר הרב מצינו קיום שטרות חמור מעדות החדש משום דכתיב ביה אם לא יגיד ואנן לאו הכי קאמרינן בגמ' אלא הנח לעדות החדש דאורייתא וקיום שטרות דרבנן אלמא עדות החדש חמורה מקיום שטרות הלכך בעדות החדש דאורייתא בעי' הגדה לכולהו כשראוהו בלילה ובקיום שטרות לא בעי' הגדה כלל דלא קי"ל כאתקפתא דרב אשי וכשראוהו ביום אפי' בעדות החדש לא בעי' הגדה דלא תהא שמיעה גדולה מראיה ודיני ממונות דכוותה כדאמרי' התם הא אנא והא ר"י הגלילי ודיני נפשות נמי דכוותה שהרי עדות החדש ודיני ממונות ודיני נפשות שלשתן דבר תורה הם אלא שר"ע מחמיר בדיני נפשות בלבד דס"ל דאפי' הגדה לא מהניא להו משום דבעי' ושפטו העדה והצילו העדה וכיון דחזיוה דקטל נפשא תו לא חזי ליה זכותא: יתיב ר' אבא וקאמר ליה להא שמעתא דעד נעשה דיין פי' בלא הגדה כלל שיעידו בפניו ואההיא סמיך דאמרי לעיל דיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם ולאפוקי מאתקפתא דרב אשי והא אנן תנן ראוהו שלשה והם ב"ד יעמדו שנים וכו' ואם איתא ליתבו בדוכתייהו וליקדשו וא"ת דלמא שאני התם דלא מקיימא הגדה כלל היינו דאמרי' לעיל דדחיאתא נינהו ולא סמכי' עלייהו א"נ י"ל מדקתני ויעידו בפניהם בפני כולן צריכין להעיד ואפי' בפני אותן שראוהו דאין עד נעשה דיין ובמס' ר"ה מקשי' עלה למימרא דעד נעשה דיין והתניא בסנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש וקשיא דוקיא דהכא אדוקיא דהתם אלא שפירושו בענין אחר למימרא דעד נעשה דיין בהגדה שיעידו בפניו ובדין הוא דמצי מקשי ליה מרישא דראוהו ב"ד בלבד אלא שאינה מוכחת בפירוש לפי שיש לומר שהשנים המעידים אינן מסתלקים משם דעד נעשה דיין וכולן הם דיינים ומשום דבעינן הגדה הוא ונפקא מינה דעד נעשה דיין בהגדת עצמו ומש"ה קא פשיט מסיפא שאנו רואים בפירוש שהמעידין מסתלקים מתורת ב"ד וסיפא מוכחא ארישא שאין עד נעשה דיין אלא בהגדת אחרים אבל לא בלא הגדה כלל ולא בהגדת עצמו מדלא יתבי בדוכתייהו ומקדשי ואע"ג דקי"ל קיום שטרות דרבנן ועד נעשה דיין בלא הגדה כלל וכ"ש בהגדת אחרים אבל בהגדת עצמו אין לנו ונראים הדברים שהוא פסול לדון מאחר שהגיד שהוא כנוגע בדינו והנוגע בדינו פסול כנוגע בעדותו ודכוותה אמרי' בתלמוד ירושלמי בענין המביא גט ואמר בפני נחתם חציו ואני הוא העד השני פסול מפני שנעשה כנוגע בעדותו ובגמ' דילן בתחלת גיטין גרסי' בפני כמה נותנו לה כו' עד והא קי"ל דעד נעשה דיין בדרבנן אלמא אפי' בהגדת עצמו נעשה דיין אלא י"ל לדברי תלמוד שלנו שאני התם כיון שהוא הגדה המתקיימת בעד אחד עשאוה כמי שאינה אבל מקום שצריך הגדת שני עדים לא מצינן מפורש עד נעשה דיין בהגדת עצמו לכך פירשנו מעידין בפני עדים אחרים אבל לא הן בעצמם וכיון שראינו לר' שלמה ז"ל שפי' מעידין לפניו הן בעצמם בטלנו דעתנו מפני דעתו והמתלמד יוסיף לקח ויגדיל תורה ויאדיר: ועידי הקיום ודיני הקיום צריכין שיהיו רחוקים מן המלוה ומן הלוה שהרי בדינן ועדותן נתחייב הלוה וכן צריך שלא יהיו קרובים זה לזה לא העד לעד ולא הדיין לדיין ולא העד לדיין בשאר דיני ממונות לפי שיתכן להיות הזמה בעידי הקיום כגון שאמרו ביום פלוני ראינוהו שחתם ומתורת הזמה נפקא לן שלא יהיו העדים קרובים לדיינין כשם שאין העדים כשרים כשהם קרובים זה לזה ולא הדיינים זה לזה כדאמרי' בירושלמי הגע עצמך שאם הוזמו לא מפיהם הם נהרגים וזה הירושלמי כתוב בהלכות הרי"ף ז"ל בסנהדרין ואף אנו יכולין לומר כך בעידי קיום שאם הוזמו משלמין אלו ע"פ אלו כדרך מה שאמרו בירושלמי אבל אם הם קרובים לעדי השטר ל"ש עדי קיום ול"ש דייני קיום כשרין וראיה לדבר נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא כתב ידו של אחי זו ראיה לעדים וה"ה לדיינין שאין לחלוק בדבר וטעם הדבר שלא תתכן ההזמה לעולם בעדי השטר שיש לומר אחרוהו וכתבוהו ועוד אין הזמה לעולם לשלם ממון אלא בעדות על פה:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג מה שאנו אומרים כי בדאורייתא אין עד נעשה דיין נראה דאין שייך לומר כן אלא דוקא בעד שצריך להעיד בפיו דהא טעמא דאין עד נעשה דיין נראה או משום דבעינן עדות (שאין אתה) [שאתה] יכול להזימה וכיון שהעדים עצמן דיינים לא יכלו לקבל הזמה על [illegible]

עין משפט

א מיי' פ"ו מהל' עדות סמג עשין קט טור ח"מ סי' מו:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ר"ל ע"פ ראייתן שראוהו בלילה [illegible] בלילה יאמרו מקודש כדפי' רש"י:

הגהות הב"ח

(א) העדים כנ"ל: (ב) עדי' כנ"ל: (ג) דליחזו סהדי חתימות כנ"ל: (ד) מדאמר כנ"ל: (ה) שנים כנ"ל: (ו) נ"ב במותב תלתא: (ז) נ"ל החודש:

אינו בסנהדרין וצ"ל והתם בר"ה (דף כה:) מפרשינן כו' (ג"א)

נ"ל דיין [וכ"ם כ"כ]

נר מצוה

כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא דאמר ר׳ אסי אמר ר׳ יוחנן שטר א שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו הא לשקרא א לא חיישינן (דף כו:) ואיתא נמי להאי מימרא (א) בגיטין* פ׳ כל הגט: אמר ר׳ אבא אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו ב לקיים את השטר וקרא עליו ב ערער (דף כב.) על אחד מהן *בגזלנותא עד שלא חתמו מעידין עליו שחזר בתשובה וחותם דהא במותב תלתא כחדא נינהו משחתמו אין מעידין עליו שחזר בתשובה (ב) דלא במותב כחדא נינהו דבעידנא דחתמי הנך תרי לא הוה (ג) מצטרף בהדייהו וכאילו בלחודייהו הוו יתבי ודוקא ערער דגזלנותא הוא דמבטל לצירופא דידהו אבל ערער דפגם משפחה ואתברר השתא דכשר הוא כיון דמעיקרא כשר הוה גלויי מילתא בעלמא הוא ולא בטיל צירופא דידהו וערער דגזלנותא נמי לא אמרן אלא דקא מסהדי תרי דגזלנא הוא ואתו תרי אחריני ומסהדי דהדר בתשובה דלא קמכחשי להנך אבל אי אתו תרי אחריני ואמרי לאו גזלנא הוא דמכחשי להנך לא חתים כלל דהוו להו תרי לבהדי תרי והוי ליה גברא (ד) ספק פסול הלכך לא מחתמינן ליה כלל דלא מפקינן ממונא אפומיה. וראיה לדבר הא (דף יט:) דת"ר* שנים שהיו חתומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא אבל אנוסים היו וכו׳ עד או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנים ומקשינן ומגבינן ביה אמאי תרי ותרי נינהו אלמא לא אמרינן אוקי גברא אחזקיה (דף כב.) ומפקינן ממונא אפומיה: *אמר רבי זירא הא מילתא

רבינו נסים

לשם אשה כלל. אלמא לא חיישינן למחזי כשקרא כלל: ופרעו. בו ביום: אינו חוזר ולוה בו. אפילו ביום מלוה ראשונה לאחר פרעון דליכא למיחש למוקדם והכי מפרשינן לה בשנים אוחזין. (דף יז׳) שכבר נמחל שעבודו כשפרעו ובטל השטר ואין הקרקעות משועבדות שוב למלוה השניה שלא עליה [נכתב] שטר זה והויא לה מלוה על פה: הא לשקרא. אם היה (נכתב) [נכתב] על מלוה זו אע"פ שנכתב קודם ההלואה כשר אם בו ביום נכתב ומיהו כי אמרינן דלמחזי כשקרא לא חיישינן דוקא בהאי דוכתא ודכוותה אבל איכא דוכתי דחיישינן בהו למחזי כשקרא כדאמרינן (בב"ק דף ע׳) דלא כתבינן אורכתא אמטלטלי דכפריה משו׳ דמחזי כשקרא ואמרינן נמי [בב"ב דף קעב:] כיתביהו בהיכי כתובו בהיכי ואע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי דאי לא מחזי כשקרא ואמרינן נמי [שם] כי דכיריתו יומא דקניתו ביה כתובו יומא דקניתו ביה ואי לא כתובו יומא דקיימיתו ביה דאי לא מחזי כשקרא והיינו טעמא דמלתא דכי אמרינן דלמחזי כשקרא לא חיישינן ה"מ כגון אסרתא דדייני דאע"ג דמקמי דלחתו שהדי אחתימות ידייהו מחזי כשקרא מיהו בתר הכי לא מחזי כשקרא אבל כל הני דחיישינן למחזי כשקרא היינו משום דלעולם מחזי הכי: וקרא ערער על אחד מהם. שהוא פסול: עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם. ערער דמאי אי ערער דגזלנותא תרי ותרי ניהו אי ערער דפגם משפחה גלויי מילתא בעלמא היא. לעולם ערער דגזלנותא ודקאמרי הני ידעינן ביה דעבד תשובה זו היא סוגית הגמרא ופר"ח ז"ל דכל שלא חתמו עדיין לא נתפסל מושבם ולפיכך מעידין עליו אבל משחתמו כבר נתבטל מושבם וכשחתמו פסול היה ואע"פ שהעידו עליו לאחר מכאן שוב אינו (יכול) [ראוי] להצטרף ואקשי׳ ערער דמאי אי ערער דגזלנותא תרי ותרי ניהו ואפילו משחתמו אמאי אין מעידין עליו וחותם דהא איגלאי דבשעת חתימה (ה) ראוין היו להצטרף דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה ואי ערער דפגם משפחה גלויי מילתא בעלמא הוא כלומר וכ"ש דבשעת חתימה ראוין היו להצטרף ואמאי משחתמו אין מעידין (לפניו) וחותם [ומפרקינן] לעולם ערער דגזלנותא וכגון דקאמרי הני ידעינן ביה דעבד תשובה כלומר וכיון דמודו דגזלן הוה לא [הוכשר] אלא משעה שהעידו עליו ואילך דבההיא שעתא כיון שחתמו כבר הרי נתבטל מושבם ולפי זה מכאן נלמוד דגזלן לא מתכשר אלא משעה שהעידו עליו בבית דין שעשה תשובה וכל שטרות שחתם בינתים [פסולים] דהא ההיא שעתא פסול היה ואף דברי הרב אלפסי ז"ל בהלכות מסכימין בזה אבל הדבר מתמיה דודאי אין עדותן מכשירתו [אלא שמגלה על הכשירו] וכיון שהעידו עליו שעשה תשובה קודם שחתמו איגלאי מילתא שראוי היה להצטרף באותה שעה כדאמרינן בערער דפגם משפחה לפיכך נראין יותר דברי רש"י ז"ל דפירש שמשחתמו היינו טעמא דאין מעידין עליו לפי שהן נוגעין בעדותן שגנאי הוא להם שישבו עם פסול בדין ומה שכתב רבינו חננאל ז"ל דמאי דפרכינן אילימא ערער דגזלנותא תרי ותרי ניהו דהכי קאמר אפילו משחתמו אמאי אין מעידין עליו נימא אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה חלוק עליו הרב אלפסי ז"ל וכמו שכתוב בהלכות ונראה שהוא מפרש מאי דפרכינן אי ערער דגזלנותא תרי ותרי ניהו כדברי רש"י ז"ל והרישא דעד שלא חתמו פרכינן אמאי מעידין עליו וחותם דהא איכא למימר אוקי תרי כו׳ ואוקי ממונא בחזקת מריה ואע"ג דאיכא למימר נמי אוקי גברא אחזקתיה חזקה דממונא אלימא טפי ואפילו לא מכרעת מילתא אית לן למימר דממונא היכא דקאי ליקום והביא הרב אלפסי ז"ל ראיה לדין זה מדאמרינן לעיל אין נאמנין ומגבינן ביה תרי ותרי ניהו ומאי קושיא נימא דאין הכי נמי דמגבין ביה משום דאמרי׳ אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה אלא ש"מ דבמקום חזקה דממונא לית לן למימר אוקי גברא אחזקתיה ולאו ראיה היא דלא שייך למימר הכי אלא בב׳ כתי עדים שמעידין*) [כאחד] אבל בב׳ כתי עדים שמכחישים אלו את אלו מאי חזית דמוקמת עדי השטר בחזקתייהו אדרבה נוקי אחזקתייהו הנך דמרעי שטרא ולפיכך אין זו ראיה אבל הדין נראה ברור ואי תימא והא אמרינן בפ׳ חזקת הבתים (דף לא:) ב׳ כתי עדים המכחישות זו את זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה אלמא אע"ג דפסלי אהדדי מוקמינן להו אחזקתייהו אפי׳ לאפוקי ממונא וי"ל דהא דאמרינן מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ולא מהניא ליה חזקה קמייתא היינו כי הכא שיש לנו לידון בבת אחת על שני העדיות ומשום הכי כל תרי ותרי לא מכשירים ליה דמאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אבל בב׳ כתי עדים המכחישות זו את זו כשבאה כל אחת בפני עצמה אין אנו צריכין לדון אלא עליה וכיון שהיא אחת מהן כשרה בודאי על כל אחת שבאה לפנינו בפני עצמה אמרינן שזו היא הכשרה ומפקינן ממונא אפומה ובמקצת נסחי הלכות כתוב ועוד ראיה מהא דגרסינן בקדושין בפרק האומר לחברו (דף סו׳) ה"ד אילימא דתרי אמרי איסתבאי ותרי אמרי לא איסתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני כלומר דהוה ליה ינאי המלך ספק חלל שמעינן מינה דלא מוקמינן ליה אחזקת כהונה כדהוה מעיקרא ע"כ ורש"י ז"ל אינו סובר כן שהקשה שם בפרק האומר עלה דההיא אמאי לא אמרינן נוקי תרי לבהדי תרי ונוקי ינאי בחזקת אבהתיה ותירץ דהני מילי באמו דה"ל חזקה דכשרות אבל ינאי לית ליה חזקה דכשרות שהרי מעידין על לידתו בפסלות ע"כ וכי תימא הא קיימא לן כרבי יוחנן דאמר לעיל בפ"ק (דף יג:) דלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה אלמא חזקה דאמה מהניא אף לבתה ואפשר דאימיה דינאי יצא עליה קול קודם לידתו של ינאי שנשבית והוחזק הקול בב"ד ואחרים מסייעין עוד סברת רב אלפס ז"ל ואומרים דכל תרי ותרי ספיקא דאורייתא (א) הוא ולא אמרינן אוקמה אחזקתה מדאמרינן לקמן בסמוך [דף כג:] ב׳ אומרים נתקדשה וב׳ אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה

*) כאחד כצ"ל פי׳ שמעידין על אדם אי לפוסלו (ג"א)

המאור הגדול

אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר וקרא ערער וכו׳ ערער דמאי אי ערער דגזלנותא תרי ותרי ניהו ואפי׳ משחתמו אמאי אין מעידין עליו הא איכא למימר אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה ... ואין להקשות מהא דת"ר שנים שהיו חתומין על השטר וכו׳ דמקשי׳ עלה ומגבינן ... התם לאו אנופייהו דעדי השטר באין אלו להעיד שהרי מתו אלא על השטר הם ... [illegible]

מלחמת ה׳

ועוד אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר וכו׳ עד ואני כתבתי מה שנראה לי ... הוא: אמר הכותב אלו דברי ר"ח ז"ל ואעפ"כ כמה גדולים דברי רבי׳ הגדול ז"ל דאע"ג ... אחזקה חזקה דממונא עדיפא דה"כ שקולין נינהו לא עבדינן עובדא לאפוקי ממונא מחזקת מאריה דעתך דמשום חזקה בעלמא מפקינן ממונא והלא אף בתר רובא לא אזלינן בממונא ... [illegible]

[illegible]

נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא ואקשינן מ"ש רישא ומ"ש סיפא ומאי קושיא תרי ותרי נינהו ואוקמינן אחזקה ורישא בחזקת פנויה סיפא בחזקת אשת איש ועוד ראיה מדגרסינן בפ' האשה רבה (דף צג.) האשה שהלך בעלה [ובנה] למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בנה ואח"כ מת בעלה ונתייבמה ואח"כ אמרו חלוף הדברים תצא והולד ראשון והאחרון ממזר ובעינן עלה בגמרא (דף צג:) היכי דמי אי דאיכא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ולא תצא ועוד ממזר ספק ממזר הוא ואי אמרת אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקתה הכא דין הוא שתצא שהרי חזקתה לשוק והולד ממזר גמור מאשת אח שלא במקום מצוה אלא שמע מינה דלא אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקה להוציאה מבעלה באומר ברי לי שמותרת לי ולעשות הולד ודאי ממזר להלקותו אם בא על בת ישראל וכל שכן דליכא למימר אוקמא אחזקה לאפוקי ממונא אבל היכא שאין צריך להוציא כלום מיד המוחזק משמע דמדינא . אית לן למימר אוקי מילתא אחזקה (ח)דבפ' ד' אחין (דף לא.) משמע דמסקנ' הסוגית דהתם תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא כלומר דאילו מדאורייתא אית לן למימר אוקמה אחזקיה (א) כיון שאין אנו צריכין להוציא כלום מתחת המוחזק : ואי לאו ר' אבא דמן עכו . שהזכירה לי (ט) אחר זמן שכחתיה : ומת אחד מהם . עד שלא חתמו : צריכין למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי. דקיום השטר בשלשה והרואה שנים חתומין בו יאמר ששנים קיימוהו : ואי כתיב ביה שטרא דנן נפק קדמנא בבי דינא תו לא צריך . דלא מקרי בי דינא בציר מתלתא : בי דינא דרבנא אשי . אורחא דמילתא נקט שהוא היה ראש ישיבה במתא מחסיא בימי רב נחמן בר יצחק דהוא מרא דשמעתא דודאי בבי דינא דרב אשי לא עבד בתרי : ואמר לנא רבנא אשי . לאיזדקוקי ליה לקיומי דכיון דרב אשי גופיה הזקיקן איהו ודאי לתלתא אמר וכתב הרא"ה ז"ל דלישנא רויחא נקט וחד ליתוהי לאו דוקא דכל דכתיב ביה (י) תלתא תו לא צריך דהא ברישא דאי כתב בי דינא לא צריך ולא גרע במותב תלתא מבי דינא ועיקר חידושיה דר' זירא הוא דכיון דלא חתימי ביה אלא תרי צריכין למכתב במותב תלתא דאילו חתימי ביה תלתא לא הוה צריך למכתב במותב תלתא כחדא הוינא דכיון דכולהו חתימין לא חיישינן דלאו במותב חד הוו אבל כי לא חתימי אלא תרי חיישינן דילמא לא הוו טפי ולפיכך צריך למיכתב במותב תלתא אבל חד ליתוהי לא מעלה ולא מוריד :

מתני' האשה שאמרה כו' :

גמ' אמתלא. משל וטעם למה שאמרה תחלה מקודשת אני : אם נתנה אמתלא לדבריה . הואיל ונתנה אמתלא לדבריה נאמנת ואפילו לאחר כדי דיבור וכתב הרא"ה ז"ל דאי אמרה מקודשת אני לפלוני לא מהימנינן לה בשום מגו אלא אם כן הוא מודה בדבר דכיון שהודית שנתקדשה לו לאו כל כמינה לחוב לו ולהפקיע עצמה ממנו : **אמרה** טמאה אני . אמרה לבעלה נדה אני : טהורה אני . לא הייתי נדה : אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת . ואע"ג דבידה לתקן סמכינן אאמתלא ולא אמרינן הא מיא בנהרא זילי טבילי (ב) : לא עבד עובדא בנפשיה . פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש ממנה עד שטבלה וגרסינן בירושלמי כהדא שמואל בעא איזדקוקי באיתתיה אמרה ליה טמאה אני למחר אמרה ליה טהורה אני אמר לה אתמול טמאה ויומא דין טהורה אמרה לא איתותב חילי והיא שעתא ובהאי עובדא אמרי' בגמ' דלא עבד שמואל עובדא בנפשיה ואפ"ה משמע דקי"ל כרב דלא חיים לה ומיהו אם הוחזקה נדה בשכנותיה דאמרי' בסוף קדושין (דף פ.) דבעלה לוקה עליה משום נדה אפי' נתנה אמתלא לומר לא לבשתי בגדי נדות אלא מפני כך אינה נאמנת דכיון דבעלה לוקה אלמא כנדה משוינן לה.כ"כ הרשב"א ז"ל:**ואם** נשאת לא תצא.לקמיה פריך תרי ותרי נינהו : בזמן שבאו עדים . שאמרו לא מת : באשם תלוי . שבא על ספק כרת : לאחד מעדיה . שאמרו מת דאין אשם תלוי אלא למי שלבו נוקפו וזה ברי לו ואע"ג דאמרינן בפ"ב דיבמות (דף כה.) מת הרגתיו הרגנוהו הרי זה לא ישא את אשתו הנ"מ כשהיא ניתרת ע"פ עד אחד דחיישינן שמא עיניו נתן בה אבל ע"פ ב' כיון דאתתא לגבי תרי לא חזיא ואיכא חד דאיכא למימר ביה אין אדם חוטא ולא לו אפי' אותו שנשאת לו מצטרף עמו וזה שלא כדברי ר"ח ז"ל שכ' שמיירי בדאיכא ג' עדים דהוו תרי בר מהאי דנסבה: **באומרת** ברי לי. כ' רש"י ז"ל אין לבו נוקפו שברור לי שאילו היה קיים היה בא ונראה שהזקיקו לומר כן דאילו באומרת ברי לי שמת תיפוק לי שהאשה שאמרה מת בעלה נאמנת כדאיתא ביבמות [דף קיד:] ואין פירושו מחוור דודאי כיון שאינה יודעת הדבר בבירור באשם תלוי קיימא אלא ודאי הכי פירושו באומרת ברי לי שראיתיו שמת וכי אמרינן שהאשה שאמרה מת בעלי נאמנת הייט בדליכא עדים דמכחשי לה : **ומדאמרי'** הבא עליה באשם תלוי קאי איכא מאן דבעי לאוכוחי דהלכתא כי ההוא לישנא דאמרי' ביבמות בפ' ארבעה אחין (דף לא.) דתרי ותרי ספיקא דאורייתא ולא אמרינן אוקי מילתא אחזקה ומש"ה הבא עליה באשם תלוי קאי בין שהיתה תחלה בחזקת פנויה או בחזקת אשת איש אבל להאי לישנא דאמרי' התם אוקי מילתא אחזקה לא משכחת לה דליקום הבא עליה באשם תלוי דאי הוה קיימא בחזקת א"א כדמוכח פשטא דברייתא הבא עליה בחטאת קאי ואי מיירי [בדקיימא] בחזקת פנויה כיון דאיכא תרי ותרי לית בה אלא איסורא דרבנן והא ודאי ליתא דמסקנא דשמעתא דיבמות סלקא דתרי ותרי ספיקא דרבנן משום דאמרי' אוקי אתתא אחזקה ומתניתין לא קשיא דתנא ודאי בדקיימא בחזקת א"א מיירי ובדין הוא דלימא הבא עליה בחטאת קאי אלא דלא בעי תלמודא לשווי נפשיה בההיא פלוגתא ונקט הכי לרווחא דמילתא לומר שאפילו למאן דמיקל טפי הבא עליה באשם תלוי קאי [ובתוס' תירצו בע"א]: **מת** אינה יכולה מכחישתו . אם יבא בעלה אינה יכולה לומר מת אתה הילכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסבא : גירושין יכולה מכחישתו . אם יבא ויאמר לא גרשתיך היא תאמר גרשתני הלכך אי שרית לה סמכה אהכחשה ומינסבא על פי עדים הללו ולא מירתתא למידק שפיר : עכשיו מת . היום : ליכא לברורה . אם אמרו טבע בים או במים או אכלו ארי אין אנו יכולין לברר הדברים

הלכך

נר מצוה

מילתא מר' אבא שמיע לי ואי לאו ר' אבא דמן עכו שכחתיה שלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכין למכתב במותב תלתא כחדא הוינא א וחד ליתוהי ואמר רב נחמן (א) ואי כתיב ביה בי דינא תו לא צריך ודילמא ב"ד חצוף הוא (ב) כדשמואל דאמר שמואל שנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראו בית דין חצוף דכתיב ביה בי דינא דרבנא אשי ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו דכתיב ביה אמר לן רבנא אשי לקיומי ואמינא ליה לרבנא אשי מהני שמעתא שמעינן דלית הלכתא כשמואל דאמר שנים שדנו דיניהן דין :

ר "מתני' א האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני ב נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים (ג) שהיא אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת : גמ' תנו רבנן

רא ב אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה באשה אחת שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקדשה (ד) עצמה אמרו לה חכמים מה ראית (ה) אמרה להם בתחלה (ו)באו אלי בני אדם שאין מהוגנין לי אמרתי להם מקודשת אני עכשיו שבאו אלי בני אדם מהוגנין לי עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רבי אחא שר הבירה לפני חכמים באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת בעא מיניה

רב שמואל מרב ג אמרה טמאה אני וחזרה ג ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה אף בזו אם נתנה *אמתלא לדבריה נאמנת תנא מיניה ארבעין זימנין ואפי' הכי לא עבד שמואל עובדא בנפשי'

רג ת"ר שנים ד אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא רבי מנחם ברבי יוסי אומר תצא אמר רבי מנחם ברבי יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי אמר רב ששת כגון שנשאת לאחד מעידיה היא גופא באשם תלוי קיימא באומרת ברי לי אמר רבי יוחנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רבא ראה רבי יוחנן דבריו של רבי מנחם בגירושין ולא ראה במיתה מאי טעמא מיתה אינה יכולה מכחישתו גירושין יכולה מכחישתו ואף על גב דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי (א) היכא דליכא עדים דקמסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקמסייע לה מעיזה ומעיזה רב אשי אמר כגון דאמרי עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי (ז) הוא

אחוי

[גרע דף כב:]

רש"י

ואי לאו רבי אבא דמן עכו . שהזכירה לי לאחר זמן שכחתיה : ומת אחד מהן . עד שלא חתמו צריכין לכתוב במותב תלתא הוינא דקיום שטרות בשלשה והרואה שנים חתומין בו יאמר ששנים קיימוהו : ואי כתב ביה שטרא דנן נפק בבי דינא קדמנא תו לא צריך. דבציר מתלתא לא מיקרי ביה דינא : דרבנא אשי . אורחא דמילתא נקט שהיה ראש הישיבה לשם בימי רב נחמן בר יצחק דהוא מרא דשמעתא דודאי בי דינא דרב אשי לא עבדי בתרין : ואמר לנא רבנא אשי לאיזדקוקי ולקיומי . וכיון דרב אשי גופיה הזקיקן איהו ודאי לתלתא קאמר ויש מפרשים אמר לנא רבנא אשי תלתא נינהו ולא נהירא (ב) דאי רב אשי חד מנהון מאי ואמר לנא דכתבי ביה : **מתני'** שהפה שאסר הוא הפה שהתיר . כיון שאין ידוע שהיא אשת איש כי אם על פיה היא אסרה והיא התירה את עצמה ונאמנת במגו דאי בעי שתקה : **גמ'** אמתלא . טעם ומשל למה אמרה תחלה מקודשת אני : [אם נתנה] . הואיל ונתנה אמתלא לדבריה היא נאמנת : טמאה אני . אמרה לבעלה נדה אני : וחזרה ואמרה לו טהורה אני . ולא הייתי נדה כלל : לא עבד שמואל . פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש הימנה עד שטבלה : תרי ותרי נינהו . ששני עדים אמרו לא מת : הבא עליה באשם תלוי קאי . ואשם תלוי בא על ספק (דבר שספק) כרת : לאחד מעידיה . שאמר מת דאין אשם תלוי בא אלא למי שלבו נוקפו וזה אומר ברי לי: [כאומרת ברי לי] . ואין לבי נוקפי שברור לי אילו היה קיים היה בא ולכך אין כאן אשם תלוי כלל כי אינו ספק : אינה יכולה להכחישו . אם יבא בעלה אינה יכולה לומר מת אתה הלכך אי לאו דברור לה שמת מירתתא ולא מינסבא: גרושין . אם יבא ויאמר לא גירשתיך יכולה מכחישתו ולומר גירשתני הילכך אי שרית סמכה אהכחשה ומינסבא על פי העדים הללו מספק ולא מרתתא למידק שפיר : עכשיו מת . היום : ליכא לברורה . אם אמרו העדים טבע במים או אכלו ארי אין יכולין לברר הדברים הלכך לא תינשא לכתחלה ואם נשאת לא תצא כרבנן ובנשאת לאחד מעדיה :

אחוי

שלטי הגבורים

א פירשו התוס' דוקא לכתחלה קאמר טוב הוא שיכתבו כך אבל אם לא כתבו וחד ליתוהי וכתבו במותב תלתא כחדא הוינא כשר ואם כתבו במותב בי דינא הוינא והזכירו בו שהיה הענין בפני מומחה שידוע הוא שלא היה טועה לומר קיום שטרות בפני שנים אפי' לכתחלה לא היה צריך לכתוב וחד ליתוהי ומיי' כתב אפי' כתוב בו בי דינא צריך לכתוב וחד ליתוהי ואם יש בו משמעות שהיו ג' כגון ואמר לנא פלוני ואמרי' ליה תו לא צריך :

לשון ריא"ז

ואם היה משמעות שלשון דהוה בשלשה כמו שמספרים הכ' שפלוני חבריה שאל אותנו על חתימת העדים וכל כיוצא בזה אע"פ שלא כתבו בו במותב כו' הרי הוא קיום בין אם (הוא) מת הג' בין אם הוא חי ולא חתם עם חבריו כמבואר בקונט' הראיות וכן הדין בכל מעשה ב"ד:

ב כתב הרב ר' יונה דדוקא בתוך כדי דבור אבל לאחר כדי דבור לא מהימנא אא"כ נותנת אמתלא לדבריה (וסר"מ) *) והרמ"ה כתב שא"צ כדי דבור ומכל מקום צריך שתאמר כן קודם שיסלקו מאותו ענין כל זמן שתעסוק בו ומתוך כדי דבור של דבורו האחרון מאותו הענין ונראה לטור שא"צ לא לזה ולא לזה כיון שאינה עוקרת דבריה הראשונים אלא מוספת עליהם לומר נתגרשה דכיון שלא ידענו שהיתה אשת איש אלא על פיה נאמנת :

לשון ריא"ז

האשה שאמרה אשת איש אני וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואי היתה בחזקת אשת איש ויש עדים שהיתה אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת ואפי' אם ניסת על פי עצמה ואח"כ באו עדים שהיא אשת איש הרי זו תצא וכן היא שיטת ר"ח :

ג כתב הרמב"ם הוחזקה נדה בשכינותיה ואח"כ אומרת טהורה אני אפי' נותנת אמתלא לדבריה שאומרת לא לבשתי בגדים אלו אלא שלא תטרידני עכשיו כי לא הייתי בריאה אינה נאמנת ע"כ ר"ל כיון שראוה לובשת בגדי נדותה הוי כאילו ראינו שראתה שלא היתה נאמנת לומר לא ראיתי ותימה הוא וכי עדיף הוחזקה נדה בשכינותיה מכשאמרה מרת בפירוש טמאה אני שנאמנת שוב לומר טהורה אני ע"י אמתלא :

*)כ"ה בטור א"ה סי' קנב וכ"ה בד"ס ובק"ד גרס והרא"ה :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) כלומר ואע"ג דאחמור רבנן בעלמא בתרי ותרי הכא בפסול דגופא אקילו אי לא הוו אפוקי ממונא ועיין עוד בפירשו לקמן במתניתין גבי מיחם לגילותא דבי דינא קמיפלגי :

(ב) וגם הדין היה נותן לאסור בנדה שאינה בבת אחת דאילו א"א אני לבעה מועטת תוכל לומר נתגרשתי ועוד באשת איש אני איכא למימר דמעולם לא נאסרה לגבי האי גברא דיכולה לחזור ולומר לזה נתקדשתי כדאיתא בתוספות :

עין משפט

א מיי' פרק יב מהל' גירושין טור אה"ע סי' קנב :

ב מיי' פ"ט מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' מז :

ג מיי' פרק ד מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קיא טור י"ד סי' קפה :

ד מיי' פי"ב מהל' גירושין טור אה"ע סי' קנב ·

[דף עג ע"א]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בר יצחק : (ב) וכדשמואל כצ"ל : (ג) שהיא כצ"ל : (ד) נ"ב אף : (ה) נ"ב לעשות כן : (ו) שבאו כצ"ל: (ז) הוא כצ"ל: (ח) וכפ' ד' אחין משמע נמי הכי כצ"ל : (ט) לאחר כצ"ל: (י) דכתיב ביה במותב תלתא לא צריך טפי דהא מרישא קאמר דאי כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) עי' בר"ף גיטין סי' תקנ: (ב) עי' בר"ף סנהדרין דף רסד ע"ב :

א מיי' פ"ט מהל' אישות טוש"ע אה"ע סי' מז:
ב מיי' פי"ב מהל' גירושין טור אה"ע סי' קנב:
[דף עג ע"ב]
ג מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קכב טור אה"ע סי' ז:

הילכך לא תנשא לכתחלה ואם נשאת לא תצא כרבנן וכשנשאת לאחד מעידיה: אחוי גיטך. דבשעה פורתא לא מהימנא למימר אירכס לה ומיהו דוקא בכי האי גוונא משום דהוו תרי ותרי הוא דאמר דהוי ריעותא כי לא מחויא לגיטא אבל אי ליכא אלא תרי דאמרי עכשיו גרשה אף על פי שהיתה בחזקת אשת איש משמע ודאי דנאמנים: תרוייהו בפנויה קמסהדי. לדברי שניהם עד עכשיו בחזקת פנויה היתה וא"ת דמהא משמע דטעמא משום דאידך אמר לא נתקדשה הא לא אמר כלום אסרינן לה אפומיה דהאי דאמר נתקדשה ואמאי והרי עד אחד בקדושין לאו כלום הוא וכדאיתא בפרק האומר דקידושין (דף סה.) משום דאין דבר שבערוה פחות משנים וכיון דטעמא מש"ה הוא משמע דאפי' אמר נתקדשה בפני ובפני אחר לאו כלום הוא תירץ הרמב"ן דרב פפא לטעמיה דאמר התם [דף סה:] המקדש בעד אחד חוששין לקדושין הילכך אי לאו אידך דקא מכחיש ליה ועד אחד בהכחשה לאו כלום הוי דינא דאפי' נשאת תצא והא דאיצטריכן להכחשתו של עד שני ה"מ בשאשה זו אינה מכחישתו אלא שותקת או שאומרת איני יודעת אם היו הקדושין קרוב לי או קרוב לו אבל כשמכחישתו אפילו *)בארוסין (ב) קי"ל דעד אחד לאו כלום בהכחשה ואפי' בהכחשתו של בעל דבר לאו כלום הוא וכדמוכח התם ואין שטה זו נכונה דאיכא נוסחי דהתם בפ' האומר (שם) בקדושין גרסינן רב פפי ולא רב פפא וא"ה לא שמעינן ליה לרב פפא במקדש בעד א' שנחוש לקדושיו ועוד דכיון דעד אחד בהכחשה הוא אמאי לא תנשא הא עד אחד בהכחשה לאו כלום הוא והרי הרב אלפסי ז"ל שכתב לאוקמתא דרב פפא בהלכות משמע דס"ל דהכי נקטינן והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהלכות אישות כלשון הזה אמר עד אחד מקודשת היא והיא אומרת לא נתקדשתי הרי זו מותרת א' אומר מקודשת וא' אומר אינה מקודשת לא

רש"י

אחוי גיטך. ובשעה פורתא לא מהימנה לומר אירכס לי: ה"ז לא תנשא. לאחר: תרוייהו בפנויה קמסהדי. לדברי שניהם עד עכשיו בחזקת פנויה היתה קודם שנתקדשה: ואיפוך. ברישא תני אם נשאת תצא ובסיפא אם נשאת לא תצא: מתני' נשביתי. לבין העובדי כוכבים: וטהורה אני. שלא נבעלתי לעובד כוכבים: נאמנת. ומותרת לכהן: ה"ז לא תצא. דבשבויה הקילו

°אחוי גיטך ושמעינן מהא דרב אשי דהיכא דקא מסהדי לאחר זמן לא שנא מיתה ולא שנא גירושין היכא דקא מכחשי אהדדי לא תנשא ואם נשאת לא תצא ולית הילכתא כרבי מנחם ברבי יוסי לא במיתה ולא בגירושין דקי"ל כרב אשי דבתרא הוא ת"ר ב' אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא *מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב *פפא תרגמא בעד אחד עד ^א אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרווייהו בפנויה (א) מסהדי והאי דקאמר נתקדשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים סיפא עד אחד אומר ^ב נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו באשת איש קמסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה ^א הרי זו לא תנשא ואם ^ב נשאת תצא מאי טעמא לא ראינוה אינה ראיה ואע"ג דדיירו כולהון בחצר אחת לא אמרינן אם איתא דקדיש קלא אית לה למילתא משום דעבידי אינשי דמקדשי בצינעה סיפא שנים אומרים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא דעבידי אינשי דמגרשי בצינעא: מתני' *אמרה ^ג נשביתי וטהורה אני ^ג נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא: °גמ' *אמר אבוה דשמואל (א) לא שנשאת ממש אלא כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא נשאת והא לא תצא קתני לא תצא מהיתרה הראשון ת"ר ^ד נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים נמתין עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד התירוה לינשא ואח"כ באו עדים שנשבית (א) הרי זו לא תצא

ואם

בגמ' איתא אביי

הגהות הב"ח (א) נ"ב קא:

[דף עד ע"א]

תנשא ואם נשאת לא תצא שהרי היא אומרת לא נתקדשתי ודבריו תמוהים הרבה שהרי בעד א' שאומר נתקדשה ואין עד אחר מכחיש [אותו כתב הרי זו מותרת ואם עד אחר מכחיש] אותו כתב [לא תנשא ואפי' שגם היא מכחישתו] לא תנשא לפיכך נ"ל דהכא במאי עסקינן כגון ששניהם מודים שזרק לה קדושין אלא שהם חלוקין אם קרוב לו אם קרוב לה וכיון שיש כאן שני עדים בזריקת הקדושין ועבידי אינשי דטעו בקרוב לו ובקרוב לה אמרינן דמדרבנן לא תנשא דחיישינן שמא בשעת הקדושין שניהם ראו שקרובים לה היו וזה טועה עכשיו ובפרק ארבעה אחין [דף לא:] נמי אמרינן דבכת אחת שא' אומר קרוב לו וא' אומר קרוב לה דספיקא דרבנן הוא ולפיכך כתב הרמב"ם בעד א' שמכחישתו לאו כלום הוא ומותרת הא בשותקת חיישינן שמא נתקדשה בפני שנים ובעד אומר מקודשת ובעד אחד אומר אינה מקודשת כתב לא תנשא ואפילו כשמכחישתו לפי שאנו חוששין שמא זה האומר קרוב לו טעה ובשעת קדושין ראה שהיה קרוב לה וזה נכון לפירוש הגמ' אבל הרמב"ם ז"ל היה לו לפרש: עד אומר נתגרשה. מדאמר האי ליסנא ש"מ דלא קיימא בחזקת אשת איש אלא אפומייהו דהני סהדי וא"ת והיכי מתוקמא בחזקת אשת איש והא כיון שמכחישין זה את זה *על כרחך חד מינייהו פסול הוא דמהאי טעמא אמרינן בפרק כל הנשבעין (דף מז:) דשני כתי עדים המכחישות זו את זו זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה אבל לא אחד מכת זו ואחד מכת שניה לאו קושיא היא דמתוקמא כגון דתרווייהו מודו בגירושין אלא דפליגי בקרוב לו ובקרוב לה ובכה"ג עבידי דטעו וכמו שכתבתי למעלה הילכך לא מפסיל חד מינייהו וכי תימא דכיון דחד מהני אמר שנתגרשה אין כאן אלא עד אחד שמחזיקה באשת איש כדאמרינן לעיל [דף יט:] אלא אמרינן למעקר סהדותייהו קא אתי תירצו בזה דדוקא בעד אחד אומר תנאי הוא דאמרינן הכי לפי שעוקר השטר מעיקרו שלא *היה [לו לחתום] אלא לפי תנאי זה ומש"ה לא אמרינן דתרוייהו בשטרא מעליא מסהדי אבל אם היה מעיד שפרעו לאחר מכאן לכ"ע אמרי דתרוייהו בשטרא מעליא קא מסהדי והאי דאמר פרוע הוה ליה חד אפי' בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר והכא נמי האי דקאמר נתגרשה כיון דמעיקרא מודה הוא דאשת איש היתה לעד אומר פרוע דמיא ולפי זה למדו מכאן דאפי' בשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אם אמרו כתב ידינו הוא והאחד אומר שהשטר פרוע אינו נאמן דתרוייהו בשטרא מעליא מסהדי והאי דאמר פרוע הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים דאפילו רב אשי דמוקי לה בסמוך בתרי ותרי לא נדי מאוקמתיה דרב פפא משום דפליג בעיקר דינא אלא משום דלא ניחא ליה לשבושי ליסנא דברייתא ואין זה מחוור לי דלעיל בגמרא [דף כב:] אמרינן עלה דמתניתין דתנן אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת דלא צריכה קרא ואע"ג דאיסורא [והתירא] לאו בחד גוונא הוא (ג) אלא בגרושה דמילתא אחריתי היא וכי היכי דאמרינן בדידה אמאי לא נימא הכי גבי עד דאיהו אסרה ואיהו שרי לה ודאמר רב פפא לעיל והאי דקאמר תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של א' במקום שנים כבר פרשתי למעלה דלאו כל כמיניה משום דמשוי נפשיה רשע דס"ל לרב פפא שבשעה שחתם [הרי] הוא כאילו פירש שלא היה בו תנאי (ד) אלא עיקר התירוץ בכאן דכי אמר נתגרשה לא מהימן מגו דאי בעי שתיק מעיקרא ולא יעיד שהיתה אשת איש דדילמא נמפסלא לכהונה אתי: לעולם תרי ותרי ואיפוך. למתני ברישא ואם נשאת תצא ובסיפא אם נשאת לא תצא: קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי בצינעא. הא לאו הכי אם נשאת לאחד מעדיה לא תצא ובסיפא אמר עבידי אינשי דמגרשי בצינעא הא לאו הכי אם נשאת לאחד מן השוק תצא דאי לא תימא הכי קשיא דיוקא דסיפא אדיוקא (ה) דרישא ובסיפא היינו טעמא דלא תנשא משום לזות: מתני' אמרה נשביתי. לבין העובדי כוכבים: וטהורה אני. שלא נבעלתי לעובד כוכבים: נאמנת. ומותרת לכהן: ואם משנשאת באו עדים. אפליגו עלה בגמרא [דף כג.] דאיכא מ"ד דקאי אפילו אמתניתין דלעיל דהאשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני דאם נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא מדרב המנונא דאמר דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת דס"ל דהא דרב המנונא אפילו שלא בפני בעלה [נאמנת] היא להתירה בדיעבד כיון שנשאת בדין ואיכא דפליג עליה ואמר דדוקא אסיפא משום דבשבויה הקלו אבל ארישא תצא דכי איתמר דרב המנונא דוקא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ואין מתירין אותה אפילו בדיעבד ונראה שדעת הרי"ף ז"ל לפסוק כמאן דמתני אסיפא שהביא משנתינו כצורתה ופשטא מוכחא דאנשבית בלחוד קאי ולפיכך לא כתב משקלא וטריא בגמרא כלום ומיהו לחומרא איכא למימר חיישינן למאן דס"ל במתניתין דהא דרב המנונא אפי' שלא בפניו הוא להצריכה גט מפני דהא בפרק המגרש (דף פט:) נמי אמרינן אמר רב הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר מקודשת כלומר להצריכה גט ומפרשינן טעמיה התם משום דרב המנונא דכי פשטה ידיה וקבלה קדושין כמאן דאמרה לבעלה גרשתני דמי ואמרינן התם דקסבר דלרב המנונא שלא בפניו נמי אינה מעיזה הילכך לחומרא חיישינן לדרב הונא דהתם ולר' אושעיא דסבירא ליה הכי במתניתין וזהו דעת הרמב"ן ז"ל אבל דעת הרי"ף ז"ל אינו נראה כן שהוא לא הביא לדרב הונא כלל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה"א ומ"מ נראה דכל בפניו נאמנת אפי' להנשא לכתחלה וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב מה"ג והכי מוכח בפ' האשה שלום (דף קיד:) גבי מתני' דתנן האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים קטטה בינו לבינה ושלום בעולם באה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת ואמרי' עלה [דף קטז:] היכי דמי קטטה כגון דאמרה גרשתני ואקשינן ולהימנה מדרב המנונא כלומר מאי כ"מ אי לא מהימנא במאי דאמרה מת בעלי הא מהימנא במאי דאמרה לבעלה גרשתני קודם שהלכו למדינת הים ומותרת להנשא אלמא מדרב המנונא שרי לה אפי' להנשא לכתחלה וה"נ מוכח בפ' התקבל (דף סד:) גבי בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד דמקשינן התם [ע"ב] וליהמנה לדידה מדרב המנונא והתם ודאי לינשא לכתחלה איתמר וכיון דמהימנינן לה אפילו לינשא לכתחלה הוא הדין דמהימנינן לה ליטול כתובה שמספר כתובה נלמוד שכך כותב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וכדתנן ביבמות התם [דף קיז:] ומיהו דוקא בעיקר כתובה [אבל בתוספת לא דמדרש כתובה ליתיה אלא בעיקר כתובה] והכי מוכח בפ' הכותב וכמו שאכתוב שם בס"ד ויש חולקין ואומרים דהא דרב המנונא לא שני אפילו בפניו להתירה לינשא לכתחלה וכבר כתבתי זה בפ' התקבל [סוף סי' תקז] בס"ד: גמ' ת"ר אמרה נשביתי כו'. התירוה לינשא ואח"כ באו עדים [שנשבית] דהשתא לאו הפה שאסר הוא אפ"ה לא תצא כיון שכבר התירוה והא דלא אייתי מהך ברייתא סייעתא לאבוה דשמואל משום דלמאן

*) גי' ד"ת באיסורי

דמתני

גי' מהר"ס

ע' ש"ך חו"מ סי' ל"א ס"ק א'

נ"א היה תנאי אלא כו'

הגהות חו"י (א) גרי"ף יבמות דף קמט ע"ב:

גי' ד"ת

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז
א העידו עדים על דבר ברור ואמרו באותו המעמד היינו עמהם ועם האשה ולא נתקדשה כמו שאתם אומרים הרי היא ספק אשת איש ואף אם נישאת תצא ואע"פ שהיתה בחזקת פנויה אין חזקה מועלת לה במקום שיש שני כתי עדים שהוא ספק תורה כמבואר בק"ש:

לשון ריא"ז
ב נישאת לא' מעדיה לא תצא ומז"ה אומר הואיל והאחרים מעידים דבר ברור זו הזמה היא והאחרונים מבטלים עדות הראשונים ומותרת להנשא לכל אדם וכבר ביארתי בקונטרס הראיות שאין בו אלא הכחשה וספק אשת איש היא כמו שביארנו:

לשון ריא"ז
ג ואם השבויה עצמה אומרת שהיא טמאה נאמנת לאסור את עצמה לבעלה ואין עד א' נאמן להתירה לו ונראה בעיני שאם היו ב' עדים מעידים עליה שהיא טהורה לא כל הימנה לאסור עצמה לבעלה כהן ואם היתה פנויה נאמנת לאסור עצמה (לבעלה) לכהונה ואפי' במקום ב' עדים שאדם הבא לאסור על עצמו נאמן על עצמו יותר ממאה איש כב"ה:

לשון ריא"ז
ד אפי' עבד אפי' שפחה ואפי' תינוק או תינוקת שיש בהן קצת דעת נאמנין עליה כמו שהן נאמנין על אשת איש לומר שמת בעלה ונראה בעיני שהנשים שאין נאמנות על מיתת הבעל כגון המותה וצרתה וכיוצא בהן כמו שביארנו שם נאמנות להעיד על השבויה שלא נטמית שאין לחוש כזו שמא הן באות לקלקלה כמו שיש לחוש באשת איש והכל נאמנים עליה אפי' אביה ואמה ואחיה ואחיותיה ואפי' עבדה ושפחתה אבל לא בנה ובתה ובעלה שהוא כהן לפי שהם מעידין על עצמן ואם היו בנה או בתה מסיחין לפי תומן שלא היתה כוונתן לעדיות אלא מסיחין מאליהן הוץ לב"ד נאמנין ונראה בעיני שאם העובד כוכבים מסיח לפי תומו נאמן עליה כמו שהוא נאמן על מיתת הבעל אבל היא עצמה ובעלה שהוא כהן אף במסיחים לפי תומן אינ נאמנין להכשירה לכהונה

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן גירסת האשר"י ובספרים שלנו בגמ' כתיב ואח"כ באו עדים ואמרו לא ידענו [וכ"ה בכ"ת]ובס"ג כתוב ואח"כ באו עדים ואמרו שנסתרה:

א) (ב) נ"ל שר"ל שראו כמו שמחת אירוסין ונרות דולקים וכו':

(ג) כגון נתקדשתי לפלוני דומיא דכתי נתתי לאישהזה שיש בידה לפרש וכדאיתא בתוס':

(ד) פי' הא אי לאו האי טעמא היה מודה רב פפא דנאמן:

(ה) דברישא אי לא דמקדשי בצנעא הוה אלינן ב) בהא מלתא בספיקא לקולא ובסיפא לחומרא אי לאו דמגרשי בצנעא:

א) אולי הציון ב' קאי בפנים על תרוייהו בפנויה כו' וכאן שייך תיבות וכדאיתא בתוס' בצאות ג'. וציון ג' שייך בר"ן על תיבות אפי' באירוסין.

ב) נ"א בתרי ותרי בספיקא כו'.

דמתני' ואם משנשאת באו עדים אפילו אמתני' דלעיל דהאשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני כמו שכתבתי למעלה אבוה דשמואל נמי עלה קאי ומהא ברייתא ליכא לאתויי ראייה אלא אשבויה: אפילו יש לה כמה בנים. מן הכהן הזה שנשאה: גרסי' בגמ' [דף כג:] ת"ר אני טמאה וחברתי טהורה נאמנת אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת ואוקמינן לה בדאיכא עדים שנשבו ואיכא עד אחד דקא מפיך כל מה שהיא אומרת וברישא דקאמרה אני טמאה וחברתי טהורה אמר לה עד לא כי אלא את טהורה וחברתיך טמאה ומשום הכי קתני דנאמנת מכל מה שהיא אומרת דאיהי שויא נפשה חתיכה דאיסורא וחבירתה משתריא אפומה דידה דבשבויה האמינו חכמים עד אחד להקל ואפילו עבד ואפילו אשה כדתנן במתני' דלקמן [דף כז:] ואם יש להם עדים אפילו עבד ואפי' שפחה הרי אלו נאמנין וכל מקום שנאמן בו עד אחד הרי הוא [דף כב:] כשנים ואין דברי אחד שכנגדו האומר לטמא עומדין במקום שנים ובתר הכי קתני אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת כלל משום דאמר לה עד את טמאה וחברתך טהורה ואיהי כיון דאיכא עדי שבויה* לומר טהורה אני וחברתה משתריא אפומא דעד שמטהרה וא"ת בשלמא רישא חברתה משתריא אפומה דידה לפי שהיא העידה תחלה בב"ד ואיכא לאוקמא שהתירו חבירתה על פיה תחלה קודם שבא עד המכחישה אבל סיפא היכי משתריא חברתה אפומה דעד כיון שהיא אמרה תחלה חברתה טמאה והא הוי ליה עד אחד בהכחשה ועד אחד בהכחשה לאו כלום הוא אפילו היכא דעד אחד נאמן כבי תרי דהא תנן בפרק האשה שלום [דף קיז:] עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא ואע"ג דהאי דקאמר מת הימנוהו רבנן כבי תרי ה"מ היכא שנשאת על פיו או שהתירוה לינשא וכדתנן התם [שם] עד אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת הרי זו לא תצא ודייקינן עלה בגמרא טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא והא אמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ה"ק עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון אלמא נשאת או התירוה בעינן הא לאו הכי עד אחד בהכחשה לאו כלום הוא ובמס' סוטה (דף לא:) נמי גבי עד א' אומר נטמאת ועד א' אומר לא נטמאת היתה שותה ואקשינן עלה מדעולא ומפרקינן ל"ק כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה וכ"ת כי אמרינן דעד אחד בהכחשה לא מהימן דוקא בעדים כשרים שמכחישים זה לזה אבל עד כשר אע"ג דאשה מכחשה ליה (לא) מהימן דכיון דאינה כשרה להעיד הכחשה דפסול לאו כלום הוא ליתא מדגרסינן בירושלמי בפ' האשה שלום [הלכה ו] גדול בר מנימין בשם רב בכ"מ שהכשירו עדות [אשה] *באיש כלומר בעד אחד האיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש ותני עד אחד אומר מת ואשה אומרת לא מת אשה אומרת מת ועד אומר לא מת תני בשם רב נחמיה הולכין אחר רוב הדעות היך עבידא שתי נשים ואשה אחת עשו אותן כשני עדים ועד אחד הדא דתימא באשה ונשים אבל אם היו מאה נשים ועד אחד כעדי אינון ע"כ אלמא דעד אחד אפילו במקום הכחשה דפסול לאו כלום הוא יש לומר דהכא נמי כל אתא עד המטהר בתחלה והתירוה על פיו עסקינן ואע"ג דאמרינן ואמר לה עד את טמאה וחבירתך טהורה לאו דוקא אלא סירכא דרישא נקט ואחרים אומרים דלא צריכי להכי אלא בשבויה הקלו דאפילו עד אחד בהכחשה דעד פסול מהימן והרמב"ם ז"ל כתב עוד בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה דאפי' אשה מתירתה אע"פ שעד כשר מכחישה ומשמע דמפיק לה מרישא דקתני אני טמאה וחברתי טהורה נאמנת דמשתריא חברתה אפומא דידה אע"ג דאיכא עד כשר דקא אפיך מיפך וקאמר את טהורה וחברתיך טמאה וסתמא קתני אע"פ שלא התירו חבירתה אפומא דידה תחלה אלמא בשבויה הקלו להתירה אפילו ע"פ אשה אע"פ שמכחישה עד כשר: מתני' ובזמן שהן מעידות זו על זו הרי אלו נאמנות. ולא חיישינן שכל אחת מעידה לחברתה כדי שחברתה תעיד עליה: וכן שני אנשים כו' אין נאמנין. ליתן להם תרומה: ובזמן שמעידין זה על זה. שכל אחד אומר אני וחברי כהן נאמנין: גרסי' עלה בגמרא [דף כד.] ת"ר אני כהן וחברי כהן נאמן להאכילו תרומה ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהיו שלשה שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ר"י אומר אף אינו נאמן להאכילו תרומה עד שיהו ג' שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ומסקינן בגמרא דר"י ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין קא מיפלגי. כלומר דתרוייהו מודו דלתרומה מדינא בעד אחד סגי אלא דכיון דליוחסין בעינן שנים בעי ר"י אפי' בתרומה שני עדים שאם האכילוהו תרומה הרי אתה מביאו לישא אשה דמעלין מתרומה ליוחסין ורבנן סברי אין מעלין מתרומה ליוחסין הילכך להאכילו בתרומה בעד אחד סגי. ואיכא למידק היכי מודו תרוייהו דאינו נאמן להשיאו אשה ולמאי ניחוש לה הא קי"ל כרבנן דאמרי [קדושין דף עו:] כל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות ואמרינן ביבמות נמי בפרק החולץ (דף מה.) זיל גלי או נסיב בת מינך אלמא דאי גלי לא חיישינן ליה משום פסולי קהל ומסבינן לו אשה בחזקת כשר ולא חיישינן שמא פסול או עובד כוכבים הוא והכי מוכח בריש פסחים (דף ג:) דאמרינן ההוא כותי דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים אלמא דלא הוו חיישי ליה ומעשים בכל יום שמשיאין אשה בכ"מ אע"פ שאין מכירין אותו ומחזיקין אותו בחזקת ישראל כשר יש מי שתירץ דהך ברייתא אתיא כר"מ דלא ס"ל שיהו כל המשפחות עומדות בחזקת כשרות כדאיתא בפרק עשרה יוחסין (דף עו:) והא ודאי ליתא דהא התם בפרק עשרה יוחסין [דף עו.] אוקימנא מתני' דהנושא אשה כהנת צריך לבדוק אחריה כו' כר"מ ופרכינן עלה ואיהי נמי תבדוק בהדיה כלומר ביחס בעלה ארבע אמהות ומפרקינן לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין כלומר לפסולי כהונה כגון חללי גרי תרורי וכיון דלא הקפידה תורה עליהן ליחסן רבנן נמי לא עבוד בהו מעלה לאצרוכינהו בדיקה ואפילו מחמת ממזרות ושתיקות אלמא אפילו לר"מ אשה אינה צריכה לבדוק בבעלה לפיכך נראין דברי ר"ת ז"ל דלהשיאו אשה לאו דוקא אלא ה"ק אין נאמנים להשיאו אשה בבדיקת ארבע אמהות לענין שיעשו בניו כבדוקין למזבח ולדוכן ולסנהדרין דלכל הני בודקין כדאיתא בפרק עשרה יוחסין (דף עו.) ואשתכח דכותיה דהאי ליסנא לאו דוקא דבפ"ק [דף יג:] אמרינן אבל בעדות אשה בבתה בדברי הכל הולד שתוקי ובתה התם לאו דוקא אלא ולדה קאמר ה"נ להשיאו אשה ליחס זרעו לכהונה קאמר ולענין הלכה משמע לי דאין מעלין מתרומה ליוחסין. הילכך נהי דליוחסין בעינן ב' עדים בתרומה בעד א' סגי חדא דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דסתם מתני' כוותייהו דתנן ובזמן שהם מעידים זה על זה הרי אלו נאמנים אלמא לתרומה בעד אחד סגי והיינו טעמא משום דעד אחד נאמן באיסורין וכ"ש במילתא דעבידא לאיגלויי הילכך אפילו בתרומה דאורייתא עד אחד נאמן וזהו שנראה לי מפשט הסוגיא אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"כ מהלכות איסורי ביאה דלתרומה דאורייתא בעי ב' עדים ולפיכך כתב שמעלין ממנה ליוחסין ונראה שהוא סובר דסוגיין דפשיטא לן דלתרומה בעד א' סגי היינו דוקא בתרומה דרבנן ולא ידעתי מי הזקיקו לכך דנהי דודאי עובדא דאמרינן בגמרא [דף כו.] מעשה באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר זכור אני כשהייתי תינוק ומורכב אני על כתיפו של אבא והוציאוני מבית הספר והפשיטוני את כתנתי והטבילוני לאכול בתרומה לערב והעלהו רבי לכהונה על פיו מוקמינן לה בפרק הגוזל ומאכיל (דף קיד:) בתרומה דרבנן אפ"ה מתניתין וברייתא דקתני נאמן להאכילו בתרומה סתמא בתרומה דאורייתא משמע ועוד דהא אמרינן דטעמיה דר' יהודה דאמר אף אינו נאמן להאכילו בתרומה היינו משום דס"ל דמעלין מתרומה ליוחסין ובגמ' [דף כה.] מסקינן דאפילו למ"ד דמעלין מתרומה ליוחסין דוקא מתרומה דאורייתא אבל מתרומה דרבנן לא מסקינן אלמא ברייתא בתרומה דאורייתא היא וקאמרי רבנן דעד אחד נאמן להאכילו בתרומה דאי בתרומה דרבנן היא אפילו לר' יהודה אין מעלין ממנה ליוחסין ולמאי בעינן ב' לתרומה אלא ודאי אפילו לתרומה דאורייתא בעד אחד סגי לרבנן דאמרי אין מעלין מתרומה ליוחסין ולפיכך לא נתחוורו לי דברי הרמב"ם ז"ל בכאן: גרסי' בגמרא [דף כד:] איבעיא להו מהו להעלות משטרות ליוחסין היכי דמי אילימא דהוה כתיב ביה אני פלוני כהן עד מאן קא מסהיד עילויה כלומר ופשיטא דאין מעלין הימנו ליוחסין מיהו לתרומה דרבנן מהימן דלא גרע ממסיח לפי תומו דמכשירין לקמן [דף כו.] ומהדרינן לא צריכא דכתב ביה אני פלוני כהן לויתי מפלוני מנה וחתמו עדים מאי אמנה דבשטר קא מסהדי או דילמא אכולה מילתא קא מסהדי רב הונא ורב חסדא חד אמר מעלין וחד אמר אין מעלין וכתב הרא"ה ז"ל דהא דמספקא לן דוקא בלישנא דידיה כי האי דאמר *[אני] פלוני כהן אבל בלישנא דסהדי ודאי מהימני וכי מספקא לן נמי דוקא בהך דשייך למידק בשמא דידיה לפי שהמלוה תלוי בזה אבל איכך מילי דמתאמרי בשטרא בשמא דידיה ודאי לא מסהדי סהדי עלייהו אלא דאיהו אמר להו הכי וכן נראה דעת הרשב"א ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב דאפילו בלשון עדים נמי מספקא לן וטעמא דמילתא לפי שאפשר שהסופרים סומכים על שמות בני אדם כפי שהם מוחזקין בעיר וכיון דחזו ליה דאוכל בתרומה וקורין אותו כהן איהו נמי קרו ליה הכי: וגרסינן תו בגמ' [דף כה:] ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי אמר מוחזק אני בזה שהוא כהן א"ל ומה ראית שקרא ראשון בבהכ"נ בחזקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול כלומר כדאמרינן בעלמא רב קרא בכהני ואע"ג דלאו כהן הוה א"ל שקרא אחריו לוי והעלהו רב אמי לכהונה על פיו כלומר להאכילו בתרומה דאי לאו דכהן הוא אין קורא לוי אחריו דאמרינן במסכת גיטין (דף נט:) נתפרדה חבילה ומפרש לה דאין קורא לוי במקום שאין כהן ויש מפרשים נתפרדה חבילה שבמקום שאין כהן אם רצה ישראל לקרות לפני לוי קורא ודוקא שאין שם כהן אבל היכא דאיכא כהן לא נתפרדה חבילה ולא יקרא ישראל גדול בפני לוי והכא כהן אחרינא הוה התם הילכך אי לאו דהוה כהן לא הוה קרא לוי אבתריה. [משום פגם עצמו שלא יחשדו הכהן האחר] (ועיין בהגהות מרדכי בגיטין): וגרסי' תו [שם] ההוא דאתא לקמיה דריב"ל אמר ליה מוחזק אני בזה שהוא לוי א"ל ומה ראית שקרא שני בבהכ"נ בחזקת שהוא לוי או בחזקת שהוא גדול אמר ליה שקרא לפניו כהן והעלו רבי יהושע בן לוי ללויה על פיו כלומר לתת לו מעשר ראשון דאי לאו דהוה לוי לא היה קורא שני אלא שלישי שבני כהנים היו קורין לפניו והוא שלישי דהכי אמרינן בגיטין (שם) אין שם לוי כהן קורא במקומו מכאן נראה שמי שבא ואמר אני כהן או לוי אין נותנין לו רשות לקרות בתורה כדינו שהרי מעלין מקריאת התורה לתרומה וכן כתב הרמב"ם בפ"כ מהלכות איסורי ביאה והרב ר' משה כהן ז"ל כתב עליו תימה דמנהגנו להאמינו לקרות בתורה ראשון וכן הדין נותן דלא איכפת לן אם יקרא ראשון מאי אמרת שמא יעלו אותו מקריאת התורה לתרומה כולי האי לא חיישינן לתרומה דרבנן ע"כ ואפשר

שמנהגנו

נר מצוה

ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא: מתני' *שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני א אינן נאמנות ובזמן שהן מעידות זו על זו נאמנות וכן *שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אין נאמנין ואם העידו זה על זה הרי אלו נאמנין

רבי

רש"י

הקילו: גמ' אפילו יש לה כמה בנים. מכהן זה שנשאה: מתני' שתי נשים שנשבו. שיש עדים שנשבו: ובזמן שמעידות זו את זו. כל אחת אומרת חברתי טהורה [נאמנות] דבשבויה הקילו להאמין על אחד אפי' אשה: אין נאמנין. ליתן לכן את התרומה: ובזמן שמעידין זה את זה.

שלטי הגבורים

א מעשה באשת איש שהלכה בדרך עם שני יהודים וכשבאו ביער בא א' והקפה והב' טימאה ונעקה ואין מושיע לה ואין עדים ובאה לפני רבותינו וספרה המאורע ואמרה נאנסתי והתירוה לבעלה משום מגו דאיבעי אמרה לא נבעלתי ור' שמחה אסרה כיון דעברה על דת ונתיחדה שמא הפסידה מגו שלה וכיון שמודה שנבעלה לאו כל כמינה לומר באונס היה דכיון שנתיחדה מרצונה ולא מנוולה נפשה כמו שבויה שוב אין לה טענת אונס ורהבי"ה התירה דמשום יחוד לא הפסידה מגו שלה דאטו כלהו נשי דינא גמירי כדאמרי' פ"ק דקדושין גבי ההוא גברא דקדיש בליפתא דאסא:

ד"ת מ"ו

בירושלמי שם גרים כאיש וצ"ל כעד אחד כו' את האיש ול' תני כו' עבידא כו' כעד בעד אינון וע"ש עוד סגי'

עין משפט

א מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קכ טור אה"ע סי' ג:

דף כג:

עדי שביה לאו כל כמינה לומר טהורה כו' כנ"ל וכ"ה בק"ד (ג"א)

כ"ה בד"ס ובק"ד

לשון מהר"ס

א מיי' פ"ד מהל' עדות סמג עשין קט טוח"מ סי' ל: ב מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קכא טור אה"ע סי' ז:

שמנהגנו הוא עכשיו לפי שאין תרומה מצויה עכשיו בינינו ואעפ"כ דברי הרמב"ם ז"ל עיקר: **מתני'** ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. אפילו היכא דליכא למיחש לגומלין וכ"ש בההוא גוונא דקאמר ת"ק ואם העידו זה כו' דאיכא למיחש לגומלין והיינו דאיכא בין ר"א לת"ק דקתני ואם העידו זה את זה הרי אלו נאמנין: אמר ר"ש כו'. בגמרא מפרש מאי בינייהו: **גמ'** רשב"ג היינו ת"ק. כלומר אי רשב"ג מיירי אפי' היכא דאיכא למיחש לגומלין היינו ת"ק דמתני' ואי מיירי דווקא בדליכא למיחש לגומלין היינו ת"ק דידיה דהיינו ר"א:

רש"י

שכל אחד אומר אני וחברי כהן: ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד. ואפילו היכא דליכא גומלין וכל שכן היכא דאיכא למיחש לגומלין העד אתה עלי ואני עליך: עוררין. שקרא עליו שם פסול: מעלין. היכא דליכא גומלין והיינו דאיכא בין ר"א לת"ק דרבי יהודה: **גמ'** במצטרפין. שני עדים המעידין זה שלא בפני זה בשאר עדיות: עד שיראו שניהם כאחד. את העדות לאפוקי אחד אמר בפני הלוהו ואחד אומר בפני הודה לו: ואין עדותן מתקיימת. להתקבל בב"ד ואפילו ראוהו שניהן כאחד עד שיעידו שניהן בב"ד כאחד והאי פלוגתא אחריתי היא ולאו ר' יהושע קאמר לה ור' אלעזר דהיינו תנא קמא ור"ש בפלוגתא דר' נתן ורבנן פליגי: **מתני'** ע"י ממון מותרת לבעלה. דמרתתי להפסיד ממונם ואין מפקירים אותה: ע"י נפשות. שהיתה נדונית למות אסורה לבעלה דהואיל ונוהגין בה מנהג הפקר חיישינן שמא נתרצית לא' מהן: כרקום. מלור מתרגמינן כרקומין: פסולות. אסורות לבעליהן כהנים דאשת כהן אסורה אפי' באונס: המעון הזה. שבועה היא: **גמ'** לא שנו. דע"י ממון מותרת לבעלה: אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים ויראים לעשות שלא כדין שלא יפסידו ממון:

ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד א"ר אלעזר אימתי במקום שיש שם עוררין אבל במקום שאין עוררין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד רשב"ג אומר משום ר"ש בן הסגן מעלין לכהונה ע"פ עד אחד: **גמ'** *רשב"ג א היינו ת"ק אמר רב *אשי (א) *במצטרפין לעדות קא מיפלגי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהן כאחד רבי יהושע בן קרחה אומר אפילו בזה ב אחר זה ואין עדותן מתקיימת בב"ד עד שיעידו שניהן כאחד ר' נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חברו למחר שומעין את דבריו והלכתא כר' יהושע ב"ק והלכתא כר' נתן: **מתני'** האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים על ידי ממון מותרת לבעלה ע"י נפשות אסורה לבעלה: *עיר שכבשה כרקום כל כהנות שבתוכה ג פסולות לבעליהן ואם יש להן עדים אפי' עבד אפי' שפחה הרי אלו נאמנין ואין אדם נאמן ע"י עצמו: *אמר ר' זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים עד שיצאו אמרו לו אין אדם נאמן על ידי עצמו: **גמ'** *א"ר שמואל בר רב יצחק אמר רב לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי

נר מצוה ובגמרא אמרינן וכי תימא ערער דחד איכא בינייהו דר"א סבר ערער חד הוי ערער ואין עד א' נאמן עליו להכשירו ורשב"ג סבר ערער תרי בעינן אבל במקום ערער חד הוי עד אחד נאמן להכשיר והא א"ר יוחנן דברי הכל אין ערעור פחות משנים. והא דרבי יוחנן מייתינן לה בכמה דוכתי בתלמודא ולא אשכחן עיקר מימריה היכא ואפשר דאמתניתין אמרה דכולהו מודו דאין ערעור פחות משנים ובפלוגתא אחריתי פליגי ובירושלמי נמי איתא על האי פלוגתא דמתני' וכתבו בתוספות דפחות משנים לאו דוקא שהרי הקול יכול לפסול כדאמרי בסמוך ונפק עליה קלא ואחתיניה אלא לאפוקי עד אחד אתא. ואסיקנן דהכא במאי עסקינן כגון דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיניה. כלומר בקול בעלמא ולא בעדות שמעלה היא בתרומה להורידו עד שיבדקו הדבר: ואתא עד א' ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה. דבמקום קול הוי חד נאמן: ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד א' ואמר ידענא ביה דכהן מעליא הוא ובמצטרפין לעדות פליגי כו': עד שיראו שניהם כאחד. את העדות לאפוקי אחד אומר בפני הלוהו ואחד אומר בפני הודה לו: ואין עדותן מתקיימת. להתקבל בב"ד ואפילו ראו שניהם כאחד. עד שיעידו שניהם בב"ד כאחד. ופלוגתא אחריתי הוא ולאו רבי יהושע בן קרחה קא"ל ור"א ורשב"ג בפלוגתא דרבי נתן ורבנן פליגי דר"א היינו ת"ק אימא ה"ק אימת אין מעלין לכהונה על פי עד אחד ואפילו באו שניהם זה בפני עצמו וזה בפני עצמו דלא חשיבי אלא כעד אחד היינו דווקא במקום שיש עליו עוררין אבל אין עליו עוררין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד כל היכא דליכא למיחש לגומלין ורשב"ג סבר אפי' במקום שיש עליו עוררין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד כלומר ע"פ שנים שבאו כל אחד בפני עצמו ולא העידו בב"ד כאחת. והלכתא כר"י בן קרחה והלכתא כרבי נתן דהכי איפסיקא הלכתא בפרק זה בורר (דף לא:): **ואיבא** למידק אמתניתין נהי דמצטרפין לעדות אכתי תרי ותרי נינהו תירץ רש"י ז"ל דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמיה אחזקה קמייתא דאסקיניה ע"פ עד הראשון שהיה נאמן דהא אכתי אין עוררים דקול לאו עוררין הוא ומדבריו אתה למד שהוא סבר דחזקת אבהתיה לא מהניא ליה וכן כתב ג"כ גבי עובדא דינאי מלכא [בקדושין דף סו.] וכמו שכתבתי למעלה [סי' קלט] והקשה עליו הרמב"ן ז"ל דכיון דחזקה זו מכח עדות היא באה לא עדיפא מעדות גופיה וכי אתו בי תרי ופסלי אין כאן חזקה כלל דלאו אי אתו בי תרי ואמרי כהן הוא ואסקיניה ואתו בי תרי אחריני ואמרי בן גרושה ובן חלוצה הוא מי נימא אוקי גברא בחזקת כהן. הא ודאי לא דכיון דלא איתחזק אלא מפומיה דהני סהדי לאו חזקה היא וכדאמרינן בפרק חזקת הבתים [דף לא.] זה אומר של אבותי כו' האי אייתי סהדי של אבהתיה ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה ואוקמה ר"נ לארעא בחזקת אבהתא הדר [שם ע"ב] אייתי האיך סהדי דאבהתיה ואמר ר"נ אנן אחתינן ליה ואנן אסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן ולדברי רש"י ז"ל אמאי מסקינן ליה נימא ארעא היכא דקיימא תיקום דהא כבר אחתיניה אפומא דהנהו קמאי דההיא שעתא הוו מהימני אלא ש"מ דחזקה דמחמת עדות הרי היא כגופו של עדות ולאו חזקה היא ואפשר לומר שרש"י ז"ל סובר דחזקת אבוה מהניא ליה לאיצטרופי גבי סהדי והרמב"ם ז"ל כתב בפ"כ מהלכות [איסורי ביאה] דהיינו טעמא משום דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא בחזקת אבהתיה ובפרק ארבעה אחין (דף לא.) שקלינן וטרינן בתרי ותרי אי הוי ספיקא דאורייתא או ספיקא דרבנן ואי הוי ספיקא דאורייתא כלומר דמדאורייתא לא אמרינן בתרי ותרי אוקי מילתא אחזקה הכא על כרחן בתרומה דרבנן עסקינן אבל אי הוי ספיקא דרבנן כלומר דמדאורייתא אפילו בתרי ותרי אמרינן אוקי מילתא אחזקה אלא דרבנן אחמור דלא נימא הכי אפשר להקל ולומר דכי אחמור היינו דוקא באיסור אשת איש או נמי לעבודה וכעובדא דינאי אבל בתרומה לא החמירו [ר"ל אפילו בתרומה דאורייתא] אבל אחרים אומרים דכיון דמ"מ מידי ספיקא דרבנן לא נפיק מחמרינן בכל איסורי תורה ולא סמכינן לאוקמי מילתא אחזקה דתרי ותרי אלא באיסורין של דבריהם וכן דעת הרשב"א ז"ל: **מתני'** ע"י ממון מותרת לבעלה. דמרתתי להפסיד ממונם ואין מפקירין אותה: ע"י נפשות. שהיתה נדונה למות: אסורה לבעלה. דהואיל ונוהגין בה מנהג הפקר חוששין שמא נתרצית לאחד מהם זהו לשון רש"י ז"ל: עיר שכבשה כרקום. בסמוך מפרשה בס"ד: **גמ'** לא שנו. דע"י ממון מותרת לבעלה: אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים. ויראין לעשות שלא כדין שלא יפסידו ממונם ויש שהבינו מלשון רש"י דמתניתין באשת ישראל בלחוד היא וא"ת דאי הכי היכי מסקינן דביד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן אפי' ע"י ממון אסורה משום דלא חיישי להפסד ממונם וכי גרעה משבויה שמותרת לישראל דמספר כתובה כלמוד [דף נא:] שכותב לה אם תשתבאי אפרקינך ואהדריניך לאינתו אלמא דלא חיישינן שמא נתרצית לאחר ולעיל נמי [דף ג:] גבי בתולה נשאת ברביעי תבעל להגמון תחלה מקשינן לדרוש להו דאונס בישראל מישרא שרי אלמא אע"ג דהגמון לא מרתת כלל ועושה בה כרצונו לא חיישינן שמא תתרצה לו ובאסתר נמי אמרינן [מגילה דף יג:] שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ושוכבת בחיקו של מרדכי ולא היה צריך לחוש שמא נתרצית לאחשורוש באחת מביאותיו ולקמן נמי בפ' נערה שנתפתתה [דף נא:] אמרי' הני נשי דגנבי גנבי שריין לגברייהו והא קא ממטי להו נהמא מחמת יראה והא ממטי להו גירי מחמת יראה אלמא לשמא נתרצית לא חיישינן לכך פירשו בתוס' דמתניתין הכי קתני ע"י נפשות אסורה לבעלה אפי' אשת ישראל דחיישינן שמא כדי למצוא חן בעיניו שלא יהרגנה היא מתרצית ומכינה ומיפה עצמה ברצון גמור דאי באשת כהן דוקא מיירי ולבעלה כהן קאמר שמא נאנסה אבל לבעלה ישראל מותרת מאי לבעלה דקתני הוה ליה למתני אסורה לכהונה אלא ודאי אף לבעלה ישראל אסורה קאמר ומיהו כי קתני ע"י ממון מותרת לבעלה אפי' לבעלה כהן קאמר דלא חיישי' שמא נאנסה דעובד כוכבים מתירא מפני הפסד ממונו הלכך לא דמיא לשבויה וראיה לדבר דע"י ממון אפי' לכהונה שריא מדאמרי' ל"ש אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם אפילו ע"י ממון אסורה ואמרינן עלה [דף כז.] אף אנן נמי תנינא העיד ר' יוסי הכהן על בת ישראל *שנתמשכנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה כו' ובודאי דרחקוה בני משפחתה לא שייך אלא בכהונה דבישראל שאינה אסורה אלא לבעלה למה ירחקוה בני משפחתה ועוד דאין לאוסרה לישראל יותר משבויה ומכללא משמע דביד ישראל תקיפה אפי' לכהן מותרת ועוד ראיה מדתנן בפ"ב דע"ז (דף כב:) אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הרביעה ורמינהו לוקחין מהם בהמה לקרבן וכו' ל"ק הא לכתחלה והא בדיעבד [דף כג.] ומנא תימרא דשני לן בין לכתחלה בין בדיעבד דתנן לא תתיחד אשה עמהם מפני שחשודין על העריות ורמינהו האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה אלא ש"מ שני לן בין לכתחלה בין בדיעבד ואם איתא דמותרת לבעלה ישראל קאמר משום דלא חיישינן שמא נתרצית אבל לבעלה כהן אסורה דחיישינן שמא נאנסה א"כ היכי משמע ליה דשני לן בין לכתחלה בין בדיעבד והא שפיר קתני לא תתיחד אשה עמהם דאפי' דיעבד חיישינן שמא נאנסה אלא ודאי אפי' לבעלה כהן מותרת בדיעבד ואפילו לאונס לא חיישינן ולפי שטה זו כי אמרינן אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם אפי' ע"י ממון אסורה לא דמי לאיסורא דע"י נפשות דמתניתין מיירי אפילו באשת ישראל והכא דוקא באשת כהן:

אבל ר"ח והגאונים ז"ל פירשו מתניתו באשת כהן בלבד אבל באשת ישראל אפילו ע"י נפשות מותרת וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפי"ח מהלכות איסורי ביאה ואע"ג דקתני האשה סתמא דמשמע אפי' אשת ישראל משום דבמתני' דקמא ודבתרא בכהונה עסיק דקתני [דף כג:] אין (מסיאין) [מעלין] לכהונה ע"פ עד אחד ובתר הכי קתני עיר שכבשה כרקום כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות מש"ה קתני האשה סתמא והא דקתני לבעלה ולא קתני מותרת לכהן ואסורה לכהן היינו משום דע"י נפשות היינו ע"י נפשות דבעל כדאמרינן [דף כז.] כגון הני נשי דגנבי ואשתו של בן דונאי ומש"ה אומר אסורה לבעלה לומר דבאשה שיש לה בעל עסקינן [אפילו לא נחבשה] אלא בנפשות דבעל ועוד דקמ"ל דאע"ג דאית לה בעל העובד כוכבים

כ"ס בד"ס

גי' מהר"ם

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א לא העד המתירה תחלה ואח"כ בא העד האוסרה מז"ה אומר באף כזו לא תנשא לכתחלה הואיל ובא העד האוסרה עד שלא הותרה ע"פ הראשון ול"נ שמאחר שבא העד שמתיר תחלה תנשא לכתחלה לפי שבשבויה הקלו כמבואר בקונטרס הראיות וכך הוא שיטת המורה:

ב וכתב הרמ"ה דדוקא היכא דלא מכחיש המלוה לחד מינייהו כגון שתבע מיניה ב' מנים א' שהלוה לו בא' בשבת והמנה הב' בב' בשבת והביא ב' עדים א' על הראשון וא' על השני אע"ג דאמנה דמסהיד האי לא מסהיד האי מצטרפין לחייב הלוה מנה א' אבל אם המלוה מודה דלית ליה גביה אלא חד מנה ואתו תרי סהדי חד אסהיד דאית ליה גביה חד מנה וחד אסהיד דאית ליה גביה חד מנה חזינן אי איכא למימר דטעי חד מינייהו בזמנה דהלואה כגון שאמר האחד בב' בחדש והא' אמר בג' בחדש דאיכא למימר דהרווייהו אחד יומא מסהדי וטעו בעבורא דירחא מצטרפי דאימור אחד מנה מסהדי ואי הוברר הדבר דבתרי מנה מסהדי הא ודאי חד מינייהו שקרא דהא מלוה מודה דלית ליה גביה אלא חד מנה הלכך משתבע ליה שבועה דאורייתא ומיפטר וכתב בעל התרומה דה"ה לענין פרעון כיצד תבעו בשטר ואמר לו פרעתיך ומביא ב' עדים א' אומר בניסן וא' אומר בתשרי מצטרפים ואם נעשה השטר קודם ניסן מחזקי' בפרוע ממנה שהרי לדברי שניהם פרעו מנה וכן אם הודה בפני אחד שפרעו מנה בניסן והודה בפני השני שפרעו מנה בתשרי או א' מעיד שפרעו מנה והב' מעיד לפני הודה שפרעו מנה בכל ענין מצטרפין ולא יוכל המלוה לומר סטרתי נינהו ממלוה על פה או מחוב אחר שהיה לי עליך בשטר והחזרתיו לך:

ג רא"ם פסק דאשת כהן שנתיחדה עם העובד כוכבים שעה אחת כדי ביאה אסורה לבעלה וראייתו מפ' אין מעמידין ובע"ז פירש"י אפי' באשת ישראל מיהו בספר התרומה פ' אין מעמידין התיר בדיעבד אפי' אשת כהן:

המאור הגדול

הא דתנן האשה שנחבשה על ידי עובדי כוכבים וכו' פירשה ה"ר רבינו שלמה ז"ל באשת ישראל והגאונים כולם פירשוהו באשת כהן וכך היא הצעה בלי ספק:

גי' מהר"ם שסורהנה

הגהות חו"י

(א) בגמ' אמרי' הכי במאי עסקינן דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפיק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד א' ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה ואתו בי תרי ואמרו בן גרושה או חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד א' ואמר ידענא דכהן הוא וכו':

גי' מהר"ם

העובדי כוכבים אבל יד העובדי כוכבים תקיפה
על עצמן אפי' ע"י א ממון אסורה : עיר שכבשה
[דף כז.] כרקום *א"ר אידי בר אבין א"ר יצחק בר אשיין
°אם יש שם מחבואה אחת ב מצלת את הכהנות
כולן ואפילו אינה מחוקת אלא אשה אחת כולהו
שריאן דאמרינן בכל חדא וחדא היינו האי ואי
אמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי נאמנת דאמרי'
[דף כז:] מה *לה לשקר אי בעיא אמרה נחבאתי : ואם
יש להן עדים אפילו עבד אפי' שפחה ואי שפחה
ג דידה היא לא מהימנא: גרסי' בפ' אלו נערות* [דף נו:]

כוכבים לא מסתפי מיניה : **ומכל** מקום מאי דאמרינן דכסיד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם דאפילו ע"י ממון אסורה לכהונה כיון שאינו מתירא מהפסד ממונו דוקא בשנחבשה אבל אשת כהן שנתייחדה אע"ג דלא שייך בה הפסד ממון כלל שריא דאע"ג דהתם בפ' אין מעמידין [דף מ.] מסקינן ממאי דשני לן בין לכתחלה בין לדיעבד לעולם אימא לך אפילו דיעבד נמי לא והכא היינו משום דמתיירא מפני הפסד ממונו תדע דהא [דף כו.] קתני סיפא ע"י נפשות אסורה לבעלה ותו לא מידי דמשמע לכאורה דכל שאינו מתיירא מפני הפסד ממונו אפי' בייחוד בלבד אסורה ליתא שכבר פרש"י ז"ל דהתם ה"ק לעולם אימא לך גבי בהמה דידו תקיפה עליהם דאין לוקחין מהם [דף כז:] לקרבן וגבי אשה שנחבשה דשריא לבעלה אפי' בשידו תקיפה היינו משום הפסד ממונו אבל בייחוד בעלמא כיון שאינה מסורה בידו אפי' בלא הפסד ממון לא מתסרא וכן מטין דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר אבל בזמן שיד עובדי כוכבים תקיפה אפילו על ידי ממון כיון שנעשית ברשות עובד כוכבים נאסרה עליו : **גרסי'** בגמ' [דף כז.] ע"י נפשות אסורה אמר רב כגון נשי דגנבי כלומר שבעליהן נתלין ודרך המלכות היה להפקיר ביתם ונשיהם ולוי אמר כגון אשתו של בן דינאי כלומר רוצח היה ואלעזר שמו כדאמרי' בפ' עגלה ערופה (דף מז.) אבל נשי דגנבי הגונבין ממון לא מפקירין אמר חזקיה והוא שנגמר דינן להריגה ור' יוחנן אומר אע"פ שלא נגמר דינן להריגה ומשמע דקי"ל כחזקיה דרביה דר' יוחנן הוה : עיר שכבשה כרקום. מלור מתרגמינן כרכומין : כל כהנות שבתוכה פסולות. אסורות לבעליהן דאשת כהן אסורה באונס וה"ה שכל הנשים שבתוכה פסולות להנשא לכהונה : המעון הזה. שבועה היא : ופרכינן בגמרא עלה דמתני' ורמינהו בולשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך ומפרקינן אמר רב מרי לבעול יש פנאי משום דתקיף יצרייהו אבל לנסך אין פנאי ר' יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה אמר כאן בכרקום של אותה מלכות כאן בכרקום של מלכות אחרת כרקום של אותה מלכות נמי א"א דלא משתמיט חד מינייהו ובעיל אמר רב יהודה אמר שמואל כשמשמרות רואות זו את זו אי אפשר דלא ניימא פורתא כגון דמהדר ליה למתא שושילתא וכלבא וגווזא ואווזא א"ר אבא בר זבדא פליגי בה ר' יהודה נשיאה ורבנן חד אמר כאן בכרקום של אותה מלכות כאן בכרקום של מלכות אחרת ולא קשיא ליה ולא מידי וחד קשיא ליה כל הני ומשני כגון דמהדר ליה למתא שושילתא וכלבא וגווזא ואווזא זו היא סוגית הגמ' ונראה מדברי רש"י ז"ל דר' יצחק בן אלעזר לאו לתרוצי מתני' אתא דלא מתרצא אלא בדרב מרי ור' יצחק בן אלעזר אתא לאשמועינן דמתני' דוקא בכרקום של מלכות אחרת דמתוך שהמלך יודע שלא תעמוד העיר בידו כיון שהוא במלכות אחרת מפקיר הכל ומש"ה כהנות שנמצאו בתוכה אסורות אבל בכרקום של אותה מלכות דעתו של מלך שישתעבדו לו בני אותה העיר ולפיכך אינו מפקיר ממונם ונשיהם אדרבה שומר אותם ולישנא דכאן וכאן לאו דוקא אלא משום דתלמודא מייתי לה [בתר] פרוקיה דרב מרי דאתא לתרוצי מתני' אהדדי נקט נמי בדר' יצחק לישנא כאילו אתי לפרוקינהו ונראה שהוזקקו לפרש כן משום דהתם בע"ז בפרק השוכר (דף עא.) מקשינן ממתניתין דהכא למתניתין דהתם דבולשת ולא מייתי התם לדרב יצחק כלל אלמא דלאו לתרוצי מתניתין להדדי אתא אלא לאפלוגי בדינא דכהנת וה"ל כאילו אמר לא שנו אלא בכרקום של מלכות אחרת ועוד שהרב ז"ל גורס בכרקום של אותה מלכות נמי א"א דלא אשתמיט חד מינייהו ובעיל ואם איתא דלתרוצי מתני' איתמר ה"ל למימר א"א דלא משתמיט חד מינייהו ומנסך אלא ודאי לאו לתרוצי איתמר אלא לאפלוגי בדינא דכהנת ובירושלמי נמי משמע הכי דמפליג בין כרקום של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת בלאו רומיא דמתניתין אהדדי. והקשו עליו דהיכי מקשי א"א דלא משתמיט חד מינייהו ובעיל וכי משום דחד משתמיט ובעיל ליסרינהו לכולהו אדרבה דכל היכא דאיכא למתלי תלינן לקולא וכדאמרינן לקמן אם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות כולן ואפילו באינה מחזקת אלא אחת איבעיא לן אי תלינן לקולא או לא ואין זו קושיא אגלי דבשלמא התם כיון שיש שם מחבואה אחת איכא למימר שלא היתה כהנת זו בדין עיר שכבשה כרקום כלל אבל כיון שאי אפשר דלא משתמיט חד מינייהו ובעיל הרי היא בכלל עיר שכבשה כרקום דודאי לא פליגי רבנן בין כובשין רבים או מועטין וכהנות בין רבות בין מועטות אלא בשוו מדותן לגמרי ומפרקינן בשמשמרות רואות זו את זו כלומר מקום מעמד השומרים שהעמיד המלך שלא יחבול אדם באנשי העיר אי נמי דמהדר ליה למתא וכו' שמשימות סביבות העיר שלשלאות של ברזל שישמיעו קול בהכשל איש רך עליהם וכלבים ואווזים לועקים וגווזא דהיינו מקלות וקסמים להכשל בהם ומאן דלא קשיא ליה מידי היינו דלא חיים למעקר איניש יחידאה לבעול הואיל ואין הדבר הפקר זו היא שיטת רש"י ז"ל אבל ר"ח ז"ל פי' דלתרוצי למתני' אתא וה"ק דלא מפלגי בין לבעול ולנסך אלא מתניתין דהכא בכרקום של אותה מלכות שיש להם פנאי לפי שאין מתייראין ומתניתין דבולשת בכרקום של מלכות אחרת שאין להם פנאי לפי שלבם רדוף עליהם ויראים הם שמא יבואו עליהם אויבים ומקשינן בגמרא ובכרקום של אותה מלכות אמאי אסורות והא אי אפשר דלא משתמטא חדא מינייהו זו היא גרסתו של ר"ח ז"ל כלומר וכיון שכן איכא למתלי לכולא ולמימר דכולם מותרות כדאמרינן לקמן דאם יש שם מחבואה אחת מצלת על כולן ואע"ג דבאינה מחזקת אלא אחת מספקא לן הכא טובא עדיפי ואע"ג דאמרינן *דלמא משתמטא חדא מינייהו ליסנא קלילא הוא אי נמי תלמודא נקיט בעיין לקולא ומיהו רבי יהודה נשיאה ורבנן פליגי בהא דחד מינייהו סבר דמשום *דילמא משתמטי ליכא למשריכהו ולא חשיב ליה האי גוונא כמחבואה אחת ואידך חשיב ליה ואיצטריך לשנויי כגון דמהדר למתא שושילתא וכלבא ואווזא כו' ויש הוכחה לפי' זה בירושלמי דגרסינן התם איזהו כרקום רבא בשם רבי חייא בר אשי כגון זוגין ושלשלאות וכלבים ואווזים ותרנגולים ואטריגות מקיפות את העיר [דף נו:] כו' מעשה היה וברחה משם סומא אחת היה שם פרצה אחת מצלת על הכל רבי זעירא רבי בא בר זבדא רבי יצחק חקילא בשם ר' יודן נשיאה ובלבד כרקום של אותה מלכות אבל כרקום של מלכות אחרת כליסטאה הוא כלומר ואין להם פנאי לבעול אלמא בכרקום של מלכות אחרת איכא לאקולי טפי ולפי גמרתנו יותר נראה לי פירושו של רש"י ז"ל דלפי שיטת ר"ח ז"ל מ"מ קשיא לן אמתני' א"א דלא משתמטא חדא מינייהו וא"כ אמתניתין ה"ל לאקשויי הכי ולאו אפירוקיה דרבי יצחק בן אלעזר ומגמרא משמע דלא קשיא לן אלא אפירוקיה דבתר הכי נמי מהדרינן חד אמר כאן בכרקום של אותה מלכות כו' ולא קשיא ליה ולא מידי וחד קשיא ליה כל הני ומשני ואמאי *מחמירין מאן דקשיא ליה ולא קשיא ליה אפירוקיה אמתניתין הוה לן למימר הכי ולדברי רש"י ז"ל ניחא ולירושלמי יש לפרשו כדבריו : **ולענין** הלכה הרי"ף ז"ל הביא משנתינו כצורתה ובפרק השוכר ג"כ כתב מתני' דבולשת כצורתה ולא הביא *(אלא) הא דרב מארי ולא הא דרבי יצחק בן אלעזר משמע דסבירא ליה דלא מפלגינן בין כרקום של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת אלא לעולם לבעול יש פנאי לנסך אין פנאי וכדרב מארי ואפשר שטעמו משום דהתם בפרק השוכר (דף עא.) כי פרכינן ממתני' דהכא למתניתין דהתם דבולשת מייתי פירוקיה דרב מארי ולא מייתי לדר' יצחק אלמא ליתא להא דר' יצחק לא לענין כהנות ולא לענין יין נסך ולא נהירא דהיכי דחינן הא דרב יצחק מקמי דרב מארי דהא רבי יצחק משמיה דחזקיה קאמר לה ורב יהודה משמיה דשמואל ולוי שקלו וטרו לתרולי להא דרב יצחק ור' אבא בר זבדא ורבי יהודה נשיאה ורבנן משמע נמי דהכי ס"ל וא"א למידחינהו לכולהו והרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה חלק בדין הכהנת בין כרקום של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת ע"פ דרכו של ר"ח ז"ל ובפי"ב מהלכות מאכלות אסורות לענין יין נסך לא חלק ונראה שהוא מפרש כפרש"י ז"ל דרבי יצחק לא אתא לתרולי מתני' אהדדי דמודי ליה לרב מארי דלעולם לנסך אין פנאי אלא דאף לבעול אתי לאפלוגי דכי אמרינן יש פנאי ה"מ בכרקום של אותה מלכות אבל בשל מלכות אחרת לא הילכך נקטינן כרב מארי דלנסך בכל ענין אין פנאי ולבעול מפלגינן בין כרקום של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת כרבי יצחק בן אלעזר : **אם** יש שם מחבואה אחת כו'. ואפילו אינה מחזקת אלא אשה אחת. בעיא היא בגמרא ולא איפשטא וכיון דבדרבנן היא אזלינן בה לקולא: דאמרינן מה לה לשקר אי בעיא אמרה נחבאתי. בגמרא איתמר מי אמרינן מה לי לשקר סתמא אבל *הרי"ף ז"ל כתב אי בעיא אמרה נחבאתי ואף הרמב"ם ז"ל כתב מתוך שיכולה לומר נמלטתי כשנכבשה העיר או במחבואה אחת הייתי מכלל דס"ל ז"ל דלא מטהרינן לה אלא כי אמרה טהורה אני במגו דנחבאתי אבל סתמא לא ול"נ דכל שיש שם מחבואה אינה צריכה לומר נחבאתי אלא מסתמא תלינן לקולא דבגמרא פרכינן [אהא דאפילו אינה מחזקת אלא אחת] מאי שנא מב' שבילין דתנן ב' שבילין אחד טמא ואחד טהור כו' וכודאי מדרבי יוסי קא פריך דכבא לישאל עליו ועל חבירו דמי וכפרש"י ז"ל דליכא למימר דמכבת אחת דכולהו מודו ביה פריך דהיכי נימא דכבת אחת דמו אטו משום דאנן ידעינן דינא דכולן טהורות הוי כבת אחת א"כ בב' שבילין נמי ידעינן דינא אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ואפילו הכי לא הוי כבת אחת אלא ודאי מדרבי יוסי פריך משום דהכא אפילו לא באה אלא כל אחת ואחת בפני עצמה כבא לישאל עליו ועל חבירו דמי דבשלמא בשני שבילין כי נשאלו [כל אחד] בפני עצמו אפשר דחד לא ידע בדחבריה אלא כשבא לשאול עליו ועל חבירו וכיון דאיהו ידע באידך ויודע דכי מטהרי ליה לחבריה לא מטהרין ליה סבר ר' יוסי דמחזי כשקרא והכא נמי בכרקום אי אתיא כל חדא בפני עצמה היא ידעה בגונא דאידך וידעה שפיר דלכולהו לא מטהרינן ומש"ה מקשינן מינה למאי דהוה ס"ל דהכא נמי איכא ודאי טומאה ובשלמא אי אמרינן דלא צריכא למימר נחבאתי שפיר פרכינן אבל אם איתא דצריכא למימר הכי מאי פירכא מנא ידעה היא דכל חדא אתא קמן ואמרה נחבאתי אלא ודאי כדאמרן : ואי שפחה דידה היא לא מהימנא. פלוגתא דאמוראי היא בגמ' דלרב פפי ורב אשי אפילו שפחה דידה מהימנא אבל לרב פפא דוקא שפחה דידיה מהימנא אבל שפחה דידה לא מהימנא והראב"ד ז"ל פוסק כרב פפי ורב אשי דאפילו שפחתה מהימנא דתרי נינהו ועוד דרב אשי בתרא הוא והרי"ף ז"ל וכן הרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה פוסקין כרב פפא דשפחתה לא מהימנא וטעמייהו מדאמרינן בגמ' נימא כתנאי זו עדות איש ואשה תינוק ותינוקת

א כתב סמ"ג והי"ן פי' מדלא קאמר אסורה לכהונה משמע דאף לבעלה ישראל קאמר ור' יהודה בשם ר"י ור"ת וריב"ם כתבו שכולה ההוא ממון מיירי באשת איש כהן ולמדו מכאן דאע"ג דאפקריה רחמנא לזרעיה דעובד כוכבים ה"מ לענין חיים אבל ביאת עובד כוכבים לא אפקריה ונאסרה לבעלה וכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל אף אם יתגייר העובד כוכבים אח"כ ומדברי מיי' נראה דלעולם אין האיסור אלא לכהונה אבל לא לישראל ורבינו ומיי' וסמ"ג השמיטו הסיפא דקאמר בגמ' כגון אשתו של בן דונאי אלמא דלא ס"ל וטור בס"י הזכיר הסיפא דאשתו של בן דונאי :
ב רבינו כתב שהם דכל מחבואה אפי' אינו מחזיק אלא אחת תנצא וכן נראה דעת מיי' וי"א דאם אין המחבואה מחזיק אלא אחת לכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא ודעת הרא"ש שתנשא לכתחלה גם רבינו לא חלק בין גדוד דאותה מלכות לגדוד דמלכות אחרת בכל ענין אסורים וכן מסקנת הרא"ש כתב מיי' בד"א שהנשים אסורות בגדוד של אותה מלכות שהם מתיישבים בעיר ואין יראים אבל בגדוד של מלכות אחרת לא נאסרו הנשים לפי שהם פושטים והולכין ואין להם פנאי לבעול :
לשון ריא"ז
וכן אם היתה מחבואה אחת בעיר כגון חפירה תחת הקרקע וכיוצא בה שאין דרך השוללים לחפש בהן אע"פ שאין אותה המחבואה מחזקת אלא אשה אחת נאמנת כל כהנת לומר נחבאתי שם ונצלתי : ריא"ז נמי מחלק בין גדוד של אותה מלכות לגדוד של עיר אחרת כדברי מיי' :
ג כתב הרא"ש יש שפוסקים כרב אשי דבתרא הוא ואיהו אמר דשפחה דידה מהימנא ורב אלפס פסק דשפחה דידה לא מהימנא כרב פפא וכן מסתברא דברייתא קמייתא מסייעא ליה ובתרייתא מוקי לה במסיחה לפי תומה :

כד"ס וכד"ק סגי' דלא משתמטא

[דף עה ע"ב]

גי' מהר"ס מהדרינן

נ"ל ולא הביא הא דרב מרי ולא הא דר"י וכן העתיק הב"י באה"ע סי' ז. (נ"א) [וכ"ה בד"ק ובד"ס]

נ"א רש"י

גי' מהר"ס

ותינוקות כו' אבל לא בנה ובתה ולא עבדה ושפחתה ותניא אידך הכל נאמנין להעידה חוץ מהיא ובעלה דרב פפי ורב אשי דקסברי דאפילו שפחתה מהימנה ודאי תנאי היא דקמייתא דלא כוותייהו דרב פפא דס"ל דלא מהימנא מי לימא תנאי היא דברייתא בתרייתא דלא כוותיה או מאי לתרוצי ומהדרינן אמר לך רב פפא כי תניא ההיא דקתני הכל נאמנים דמשמע ואפילו שפחה דידה במסיחה לפי תומה כי הא דכי אתא רב דימי וכו' מעשה בא לפני רבי באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר אני ואמי נשבינו לבין העובדי כוכבים יצאתי לשאוב מים ודעתי על אימא ללקט עצים ודעתי על אימא והשיאה רבי לכהונה על פיו אלמא כהי דבנה בתורת עדות לא מהימן במסיח לפי תומו נאמן ושפחתה כך הוא דינה ומש"ה קתני ברייתא בתרייתא הכל נאמנים להעידה במסיחין לפי תומן חוץ מהיא ובעלה דאפילו במסיחין לפי תומן לא מהימני ואע"ג דלענין תרומה דרבנן אמרינן לעיל [דף כו׳] דאפילו הוא עצמו מהימן במסיח לפי תומו אפשר דהיינו טעמא משום דבשבויה אתייליד בה ריעותא א"נ מעלה עשו ביוחסין מ"מ כיון דלרב פפי ורב אשי תנאי היא ור"פ מני אמר ככולהו נקטינן כוותיה זה טעמו של הרי"ף והרמב"ם ז"ל ‑הילכך נקיטינן דתינוק ותינוקת ואביה ואמה אחיה ואחותה מהימני אפילו מתכוונים להעיד אבל בנה ובתה ועבדה ושפחתה לא מהימני אלא במסיחין לפי תומן והיא ובעלה אפילו במסיחין לפי תומן לא מהימני. ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר דבקטן בעינן שיהא מסיח לפי תומו ואמאי והא ברייתא דזו עדות אשה תינוק ותינוקת במתכוין להעיד היא מדקתני אבל לא בנה ובתה וש"מ דתינוק אפילו מתכוין להעיד נאמן בעדות זו: **הפודה** את השבויה ומעיד בה ישאנה. דאי לא דקים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי שהרי לנושאה פדאה: תניא אע"פ (א). שאסרוה עליו לפי שהיה כהן היה מקל בה וייחד לה בית בחצרו: וכשהיא יוצאה. והוא בחצר יוצאה בראש בניה שיהו הבנים עמהם כדי שלא יתייחדו: וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף (ג). כדי שלא יתייחדו היא והוא בחצר והבנים מבחוץ: אבל בגרושה לא. דחמירא טפי: לא תנשא בשכונתו. לפי שמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו ושמא יבאו לידי עבירה: ואם היה כהן. אפילו לא נשאת: לא תדור עמו במבוי. שמא יבא עליה הכהן וכהן אסור בגרושה ומשמע דשכונה גדולה ממבוי דהא מסיימין דכפר קטן נדון כשכונה ואי שכונה קטנה ממבוי אמאי וכי יש כפר שלא יהא גדול כמבוי (א) אלא ודאי שכונה משכה טפי ומש"ה כל שנשאת דחמיר איסורה מרחקינן לה אפילו מכל השכונה *)[וכ"ש ממבוי] וכשלא נשאת כגון לגבי כהן לא מרחיקין לה אלא ממבוי [ושרי בכפר קטן ושכונה]. ואיכא מ"ד דאף גרושת ישראל שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה דינה כגרושת כהן שלא נשאת שאינה צריכה להתרחק אלא מן המבוי ור"י ז"ל כתב דכיון דאסיקנא בפ' עשרה יוחסין (דף עח׳) דמודו אביי ורבא במחזיר גרושתו משנשאת שאם בעל ולא קדש אינו לוקה משום דהויה כתיבה בה אף במבוי רשאה לדור עמו אבל בחצר ודאי לא וכתב בתוס' שרבינו (ג) מהורלייר"ש ז"ל הורה דמבוי דאיירי ביה בשמעתין היינו בשתם מבואות האמורין לענין שבת שהם מבואות סתומין אבל במבואות המפולשין מתוך שרבים בוקעין שם ליכא למיחש: **מי** נדחה מפני מי ת"ש דתניא היא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה ואם היה חצר שלה הוא נדחה מפניה. כך הוא בגמרא ומסקינן דבחצר של שניהם נמי היא נדחית מפניו ותמהני חצר מאי עבידתה דהא בשנשאת אפי' בשכונה אחת אין רשאין לדור ובאשת כהן אע"פ שלא נשאת במבוי מיהא מיתסר והכא משמע דלא מתסר אלא בחצר לפיכך נ"ל דברייתא באשת ישראל תכף שנתגרשה מיירי דקודם שנתגרשה דרין מסתמא בחצר אחת וקתני דלאחר שנתגרשה (ד) צריך [האחד] להיות נדחה אע"פ שלא נשאת עדיין ושפיר מייתי מינה ראייה לשנשאת לענין שכונה ולאשת כהן לענין מבוי דחד טעמא הוא ומכאן יש ללמוד שאפילו אשת ישראל שנתגרשה ולא נשאת אסורה לדור עמו בחצר (ב) אלא אם כן היו נזהרין שיהו אחרים עמהן דומיא דאשתו של רבי זכריה בן הקצב: לוה הימנה. בהיותה תחתיו: בנכסי אביה. שהיו בידה נכסי מלוג ובכהן שגרש את אשתו קא מיירי: אינה נפרעת הימנו ע"י עצמה. שלא יתקרבו בדברים כך פרש"י ז"ל ואפשר היה לפרשה אפי' באשת ישראל אע"פ שלא נשאת על הדרך שכתבתי שאסורין לדור בחצר אלא שאפשר דכיון דאיכא *ב"ד ליכא למיחש כדשרי' בדר' זכריה בן הקצב משום בניס אע"פ שאפשר לחלק דהכא שאני שהם מדברים וטוענין זה את זה:

רב הונא אמר עודי היו מנגדין להו. אף נגודי קאמר דהא משמע דבתרא בתרא מחמיר ואי נגודי בלחוד קאמר אקולי קא מקיל דבמערבא מימנו אנגדא ולא מימנו אשמתא כדאיתא בפרק מקום שנהגו (דף נב.) משום דשמתא חמירא טפי א"כ דוקא נגודי קאמר ואע"ג דשמתא חמירא לא משמע להו לאינשי דבישא להו עבדי להו ובהלכות כתוב נגודי נמי היו מנגדי להו: באבל רבתי מסכתא היא וקורין אותה מסכת שמחות: דגייסי בהדי הדדי. פריוואט"ן בלע"ז והרמב"ם ז"ל כתב בפרק כ"א מהלכות איסורי ביאה וכן מי שגרש אשתו מן הנשואין לא תדור עמו בחצר שמא יבואו לידי זנות ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי וכפר קטן נדון כמבוי היה לה מלוה אצלו עושה שליח לתבעו וגרושה שבאה עם המגרש [לדין] היו מנדין אותם או היו מכין אותם מכות מרדות ע"כ ונראה שהוא היה גורס המגרש את אשתו לא תדור עמו בחצר ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נדון כמבוי ופירוש ברייתא דלוה הימנה בישראל המגרש אע"פ שלא נשאת והר"מ הכהן ז"ל כתב עליו תמה בגמרא שלנו לא אמרינן כי אם לא תנשא בשכונתו מפני שהיא ערוה וכיון דגייס בה גזרינן שמא יבא עליה אבל לא נשאת מאי איכפת לן אם תדור בשכונתו הא לא יעשה איסורא בביאתו מ"מ יש לדקדק בסוגיית הגמרא אמאי החמירו בגרושה לכהן יותר מאשת איש לישראל שמותרת לדור במבוי ושמא י"ל דכיון שיש לה בעל בעלה משמרה עד כאן נראה שאף הוא היה גורס זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נדון כמבוי ולפי גירסא זו משמע דשכונה היינו ג' *בתים כדאמרינן בסוף פ"ק דע"ז [דף כא.] ומ"מ כבר כתבתי מה שנראה דישראל המגרש אסור לדור עמה בחצר בלא שומרים אע"פ שלא נשאת אבל נמצא בירושלמי בפרק הזורק [הלכה ט] המגרש את אשתו לא תדור עמו באותו חצר ולא באותו מקום אם היה חצר של אשה האיש מפנה [של האיש האשה מפנה] של שניהם מי מפנה מפני מי אשה מפנה מפני האיש ואם יכולין הם זה פותח לכאן וזה פותח לכאן בד"א בזמן שנשאו הא לא נשאו לא ובכהנת אפי' לא נשאו ע"כ ומשמע מיהא דבלא נשאו אפילו בחצר שרי דדוחק הוא לומר דכי קתני הא לא נשאו לא [לא] קאי אאותה חצר אלא אאותו מקום ובודאי שזו דירושלמי חולקה עם הברייתא (שבשויה) [שבגמרתנו] שהם השוו כ"ן לישראל ובגמרתנו חלקו בהן ולפיכך הדבר צריך עיון: **מתני'** זה כתב ידו של אבא. ומקיימין השטר על פיו ואע"פ שמת אביו בעוד זה קטן: שיצאת בהינומא. והוא סימן שנשאת בתולה וכתובתה מאתים כדאמרינן בריש פרקין ובכולהו מפרש טעמא בגמרא: יוצא מבית הספר. שהייתו למדין יחד תינוקות של בית רבן ומפרשינן בגמרא שאין סומכין על עדות זה אלא להאכילו תרומה דרבנן אבל לא לתרומה דאורייתא: ושהיה חולק עמנו על הגורן. מוקמינן לה בגמ' כר' יהודה דאמר אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו אבל לר' יוסי דאמר אין חולקין חיישינן שמא עבד כהן הוא ועכשיו נשתחרר: ושהמקום הזה בית הפרס הוא. דאי איכא בקעה שמוחזק לנו (ה) שיש שם בית הפרס והבקעה כולה בספק טומאה כי מסהדי שהמקום הזה בית הפרס ושכל מה שהוא חוץ ממנו טהור מהימני ויהבינא טעמא בגמרא משום דבית הפרס דרבנן. ובית הפרס היינו החורש את הקבר כדתנן במסכת אהלות [ריש פרק יז] החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס ועד כמה הוא עושה מלא מענה של מאה אמה ואמרינן בתוספתא דהיינו מאה אמה לכל רוח. ואמרי' בגמרא דאמר ר"י אמר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך. כלומר שסומך על כך שאם יש שם עלם [כשעורה] רואהו ואע"ג דמאהיל לא חיישינן דאין עלם כשעורה מטמא באהל עד דאיכא שדרה או גלגלת שלמים או רוב בנין או רוב מנין ור"י בר אמי משמיה דעולא אמר בית הפרס שנדש כלומר דישה רבה ברגלים הרבה טהור דמלינן לקולא (ג) ומייתי הני תלמודא לראייה דבית הפרס דרבנן אבל הראב"ד ז"ל כתב ושהמקום הזה וכו' בית הפרס ל' טומאה

*) גי' מהר"ס

רש"י

לא שדי איניש זוזי במיא. ודאי לא היה פודה אם לא שיודע בבריא שלא נטמאה: מעיד בה כדי. שלא פדאה הוא אלא אחר: אעפ"כ. שאסרוה עליו לפי שכהן היה: כשהיא יוצאה. והוא בחצר: יוצאה בראש בניה. שהיו בניו עמהם שלא יתייחדו וכשנכנסת נכנסת בסוף שלא יהא הוא והיא בחצר והבנים מבחוץ: בגרושה. ככהן שגרש את אשתו: לא תנשא בשכונתו. לפי שמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו ושמא יבואו לידי עבירה: ואם היה כהן. אפילו לא נשאת: לא תדור עמו במבוי. שמא יבא עליה וכהן אסור בגרושה אבל ישראל כל זמן שלא נשאת תדור עמו בשכונתו: לוה הימנה. בהיותה תחתיו מנכסי מלוג שלה שהיו תחת ידה ובכהן שגירש אשתו איירי: אינה נפרעת הימנו ע"י עצמה שלא יתקרבו בדברים יחד: באבל רבתי. במסכת שמחות: גייסי בהדדי. מכירין זה את זה ברמיזות ובקריצות: **מתני'** זה כתב ידו של אבא. ומקיימין השטר על פיו ואע"פ שמת אביו בעוד זה קטן: שיצאת בהינומא. והוא סימן שנשאת בתולה וכתובתה מאתים: יוצא מבית הספר. כשהיינו תינוקות למדין בבית רבי:

נר מצוה

הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה דלא שדי איניש זוזיה *במיא מעיד בה כדי לא ישאנה שמא עיניו נתן בה: *אמר רבי זכריה בן הקצב המעון הזה וכו' תניא אף על פי כן ייחד לה בית בחצרו וכשהיתה יוצאת יוצאת בראש בניה וכשהיתה נכנסת נכנסת בסוף בניה והני מילי בשבויה דבשבויה הקלו אבל אבגרושה לא דתניא המגרש את אשתו °לא אתנשא בשכונתו *ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון כשכונה מי נדחה מפני מי היא נדחת מפניו בחצר של שניהם וכל שכן בחצר של שבירות משום דטלטולא דגברא קשה מדאיתתא אבל בחצר שלה הוא נדחה מפניה תנו רבנן לוה ממנה בנכסי אביה אינה נפרעת אלא ע"י אחר אמר רב ששת ואי אתו לקמן לדינא לא מזדקקינן להו רב פפא אמר שמותי היו משמתין להו רב הונא בריה דרב יהושע אמר נגודי היו מנגדין להו אמר רב נחמן תנא באבל רבתי* בד"א שנתגרשה מן הנישואין אבל נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גם בה ואינה מכרת בקריצותיו וברמיזותיו והני מילי דלא גייסי בהדדי אבל גייסי בהדדי אפילו מן האירוסין אינה נפרעת אלא ע"י אחרים: **מתני'** ואלו נאמנין להעיד ב בגדלן מה שראו בקטנן גנאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי וזה כתב ידו של אחי ג זכור אני באשה פלונית שיצאת בהינומא וראשה פרוע ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לתרומתו ושהיה חולק עמנו בגורן ושהמקום הזה בית הפרס הוא

ועד

שלטי הגבורים

א סמ"ג כתב בשם רש"י דכל זה מדבר בכהן ואין לנו ראיה בישראל שיאסר לדור עמה בחצר אחד ומדברי שאר פוסקים נראה דמיירי גם בישראל:
לשון ריא"ז
וישראל המגרש את אשתו ונשאת לא תדור בשכונתו וכפר קטן נדון כשכונה:
לשון ריא"ז
ב ארבע מדות בעדות כיצד שני עדים נאמנים בכל מקום ואפי' להרוג את הנפש עד אחד אינו נאמן אלא באיסורין בלבד ובדבר שלא הוחזק בו איסור הוא נאמן בין לאסור בין להתיר אבל בדבר שהוחזק בו איסור אינו נאמן להוציאו מחזקתו אלא אם היה הסיתר תלוי בידו כגון לעשר פירותיו ולשחוט בהמותיו ובכל מקום שעד אחד נאמן עבד ואשה נאמנין בין להתיר בין לאסור נאמן עד לומר פלוני נולד בשבת ומלין אותו על פיו כמו שמבואר בתלמוד א"י המעיד בגדלו על מה שראה בקטנו אינו נאמן באיסורי תורה אבל נאמן להתיר באיסור של דברי סופרים כגון תחומי שבת וכיוצא בהן ונראה בעיני שאף המסיח לפי תומו דינו כדין המעיד בגדלו על מה שראה בקטנו ובעדות האיסורין הקטן אפי' באיסור של דברי סופרים אינו נאמן אלא כשאומר שהוא בעצמו עשה אותו המעשה כגון שאומר בדקתי הבית הזה מחמץ בליל י"ד וכן שאמינוהו בעדות אשה שמת בעלה ובעדות השבויים לפי שהקלו בהן חכמים נאמן התינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה ושאכלנו בקצצה של בת פלוני לפלוני ונראה בעיני שאין הדברים הללו אמורים אלא כשמעיד בגדלו על מה שראה בקטנו ויש עד א' גדול עמו שאין עד א' נאמן לפסול המשפחות כמבואר בקונטרס הראיות:
ג הרב ר' ברוך שאל לרבי קלונימוס ולבנו רבינו משולם כיון דקיום שטרות דרבנן אם יכול לקיים בקרובין דמלוה ולוה והשיב להכשר וק"ו ומה קטן שלא היה כשר לשום עדות ובכל עדות אמרי' תחלתו בפסלות וסופו בכשרות פסול ולעפ"כ יתקיים השטר על פיו קרוב שכשר לכל העדות אינו דין שיתקיים השטר על פיו וכן כתב בה"ז להכשר מק"ו ומה הכא שמעיד בגדלו מה שראה בקטנו מה שראה בגדלו לא כ"ש וה"ר שמואל בר' ברוך דחה דשאני הכא שהוא בא להעיד על חתימת אביו ואינו קרוב לא לזה ולא לזה לכך נאמן שהרי נאמן לומר זה כתב ידי אבל אם קרובים למלוה נאמנים לקיים השטר א"כ לא שבקת

וכ"כ התוס' אך שם איתא אין שכונה פחות מג' בני אדם ולא הוזכרה שם בתים רק לענין מכירה וקצת צ"ע (ג"א)

הגהות הב"ח
(א) נ"ב כן: (ב) נ"ב בניה: (ג) יעקב: (ד) נריכה היא להיות נדחה כצ"ל: (ה) נ"ב כה:

עין משפט

א מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קכו טור אה"ע סי' ו וטז וקיט:
ב מיי' פרק ז מהל' עדות סמג לאוין רטו טוח"מ סי' מו:

[דף עו ע"א]

סוף פ"ב

חדושי אנשי שם
מהר"ם (א) ומיהו התוס' פי' משום דכפר קטן אין בני אדם מצוין שם ורגיל יותר אצלה ועוד דוקא כפר קטן אבל כפר בינוני לא ומיהו כאשר"י כתב גם הוא כדברי הר"ן ז"ל:
(ב) וקפירש"י וז"ל אבל ישראל כל זמן שלא נישאת תדור בשכונתו ע"כ משמע אבל לא בחצרו:
(ג) ואמרי' כל העצמות נכתתו לפחות מכשיעור. לשון רש"י:

(ס"א בניס) פי' כיון שמן השמים חובעת ממנו חובה בב"ד וליכא יחוד לכך ליכא למיחש. וגירסת הס"א בניס ט"ס הוא וכן שכיאורי הגר"א בסי' קי"ט ס"ק ט"ו שמעתיק נ"ב כיון דאיכא ב"ד ע"ש (ג"א)

טומאה קלה הוא כלומר כבר הוקלה טומאתו שנידש ונפח והוא טהור לעושה פסח ומה טעם נאמן בו משום דטומאת בית הפרס אפי' קודס דישה וניפוח אינה אלא מדרבנן שמא נתגלגלה עלם כשעורה לשם ע"כ ומ"מ הדבר נראה שאין עדות זו אלא להקל דומיא דכל הנך דמתני' אבל לא שיהא נאמן להחמיר שאם נאמינהו להחמיר בדרבנן כ"ש בדאורייתא ובגמרא יהבי טעמא משום דבית הפרס דרבנן : ועד כאן היינו באים בשבת. משום דתחומין דרבנן : ואין נאמנין לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד כו'. מקום היה לו כאן להספיד מתיו כשהוא מוליכן לבית הקברות שלו ולעשות שם מושבות ומעמדות שהיו עושין שבעה למת וסד"א דהכי מפרסמי טפי ולא משקרי בהו אינשי ויהא נאמן להעיד על מה שראה בקטנו קמ"ל דלא כיון דאפוקי ממונא הוא : גמ' והוא שהיה גדול עמו. לאו אכולה מתני' קאי אלא אזה כתב ידו של אבא ויצאתה בהינומא ושהיה חולק על הגורן נמי קאי למסקנא דהא מוקמינן לה כר' יהודה (א) דסבר דמעלין מתרומה ליוחסין והלכך אף לתרומה נמי בעינן שני עדים

ועד כאן היינו באין בשבת אבל אין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה : גמ' אמר רב הונא בריה דרב יהושע והוא שהיה גדול עומד על גביו כלומר מעיד עמו דכיון דקיום שטרות דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן : זכור אני באשה פלונית מאי

נר מצוה

רש"י

אבל אין נאמנין. דאפוקי ממונא הוא ובעינן עדות מעליא וכתובה היינו טעמא דנאמנין דרוב נשים בתולות נישאות : מעמד ומספד. מקום היה לו כאן להספיד מתיו כשמוליכן לבית הקברות שלו ולעשות מעמדות לשם שהיו עושין שבעה מעמדות למת : גמ' כיון דקיום שטרות דרבנן. דמדאורייתא עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד : הימנוהו רבנן בדרבנן. בדבר שהוא מדבריהם האמינום הם אמרו והם אמרו הם הצריכו עדים והם האמינו את אלו: גלוי

כיוחסין אבל לשהמקום הזה בית הפרס וע"כ היינו באים בשבת לא קאי דהתם בעד אחד סגי ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין לומר ע"כ תחום שבת ושומעין להם כדאיתא בעירובין [דף מה:] ואי קאי עלייהו היפוק משום גדול גופיה אלא ודאי כדאמרי' : דכיון דקיום שטרות דרבנן. דמדאורייתא לא בעינן קיום דאמר ריש לקיש [דף יח:] עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ומש"ה הימנוהו רבנן בדרבנן לפי שאע"פ שעדות זה פסול מן הדין כיון שהיה תחלתו בפסול קטנות אין כאן עוקר דבר מן התורה שהם אמרו והם אמרו הם הצריכו עדות והם הכשירו באלו ומיהו כי איצטריך להאי טעמא היינו משום פסול קטנות אבל משום פסול קורבה לא והכי מוכח בגמ' דאמרי' ולאי תשמעינן רביה משום דאית ליה אימתיה כו' ולא אמרי' מפני שהוא רחוק הילכך האי גדול דבעי בהדיה אע"פ שהוא קרוב [לעידי השטר] נאמן דעידי קיום אע"פ שהם קרובים לעידי השטר כשרים וכתב הר"ז הלוי דהיינו טעמא משום דעדות שני קרובים לעלמא היינו טעמא דפסול משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה כדמוכח בירושלמי כמו שנכתוב בסמוך בס"ד (ב) ובעידי השטר ליכא הזמה לפי שיש לומר אחרוהו וכתבוהו כדתניא בפרק אחד דיני ממונות (דף לב.) וכן בפרק גט פשוט* (דף קסא.) שטר שכתוב בו באחד בניסן בשמיטה ובאו שנים ואמרו והלא עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרים שמא אחרוהו וכתבוהו ועוד כתב ז"ל דבעדות על פה הוא דאיכא הזמה אבל לא בעדות בשטר לעולם משמע דס"ל ז"ל אפילו כתיב בשטר שבזמנו כתבוהו משום דהזמה חדוש הוא ואין לך בו אלא חדושו דהתם עדות בעל פה הוא וזה שלא כדברי הרי"ף ז"ל שכתב בפרק מרובה [סי' קלה] גבי עד זומם דבשטר נמי איכא הזמה כל שכתוב בו שנכתב בזמנו וכן נראה עיקר אבל מ"מ כל שלא כתבו בו כן יש לתלות שמא אחרוהו וליכא הזמה ומש"ה יכול קרוב להעיד על חתימת קרובו דעדים קרובים זה לזה אין טעם פסולן אלא משום הזמה והכי איתא בירושלמי בפ' זה בורר [הלכה ט] לא יומתו אבות על בנים והרי כבר נאמר איש בחטאו יומתו אלא שלא יהו העדים קרובים לבעלי הדין כלומר שלא יהו קרובים לבעלי הדין שנאמר ובנים לא יומתו על אבות ומניין שלא יהו העדים קרובים זה לזה הגע עלמך שאם הוזם אחד מהם כלום נהרג עד שיוזם חבירו אם אתה אומר כן לא נמלא נהרג על פיו ומניין שלא יהו העדים קרובים לדיינים הגע עלמך שאם הוזמו לא מפיהם נהרגים ומניין שלא יהו הדיינים קרובים זה לזה אמרה תורה הרוג על פי עדים הרוג על פי דיינים מה עדים אין קרובים זה לזה אף דיינין אין קרובים זה לזה ע"כ בירושלמי וכתוב [בהלכות] בפ' זה בורר אלמא פסול עדים הקרובים זה לזה אינו אלא משום הזמה ומש"ה בשטר דלא שייכא הזמה כשרים ויש לדון על זה דבגמ' בפ' זה בורר (דף כח.) אידחי טעמא דהזמה דאמרי' התם בנים לעלמא מנא לן כלומר עדים קרובים דפסולים לעלמא מנ"ל אמר רמי בר חמא סברא הוא דתניא אין העדים זוממין נהרגין עד שיזומו שניהם כו' ואי ס"ד בנים לעלמא כשרים נמלא עד זומם נהרג בעדות אחיו וא"ל רבא וליטעמיך הא דתנן ג' אחים ואחד מצטרף עמהם הרי אלו שלש עדיות והן עדות אחת להזמה כלומר לענין חזקה איתניא שכל אחד מהשלשה מעיד עם אחר על שנה אחת ועל פי עדותן מועלת חזקת שלש ולא אמרינן שנפסל עדותן מפני שצריכין שני אחין בקיום חזקה זו לפי שעדות כל שנה ושנה היא עדות בפני עלמה והן עדות אחת להזמה שאין נעשין זוממין עד שיזומו כולן ולא נמלא עד זומם משלם ממון בעדות אחיו אלא הזמה מעלמא קא אתיא ליה ה"נ הזמה מעלמא קא אתיא ליה אלמא טעמא דהזמה אידחי ליה לפיכך נראה דטעמא דקרובים פסולים לא משום הזמה הוא אלא משום גזרת הכתוב כדמסקינן התם בפרק זה בורר בתר דאידחי טעמא דהזמה אמר ליה א"כ נכתוב בן על אבות אי נמי הן על אבות מאי בנים דאפילו בנים לעלמא וכ"ת א"כ היאך בן מעיד על חתימת אביו והרי שני קרובים מצטרפין לעדות אחת לאו קושיא היא שאלו שתי עדיות הן שאביו כשחתם העיד על מנה שבשטר וזה מעיד על כתב ידי אביו וכל כי האי גוונא אע"פ ששני העדיות צריכין לגביית הממון לא מפסל כדאמרינן בעדות חזקה דהרי אלו שלש עדיות ומצטרפים לקיים החזקה ומש"ה בין למה שכתבו בין למה שכתב ר"ז הלוי ז"ל משמע שכשם שעידי הקיום יכולין להיות קרובים לעידי השטר כך דייני הקיום אע"פ שהם קרובים לעידי השטר כשרים דמה לי עידי קיום מה לי דייני קיום וכ"כ הר"ז הלוי ז"ל ומ"מ צריך לעיין כיון דאידחי טעמא דהזמה אם נכשיר עדות עדים שהעידו בפני דיינים קרוביהם וראיתי מי שכתב דנהי דאידחי בגמרין טעמא דהזמה היינו דוקא בעדים קרובים זה לזה לפי שאם יוזמו לא יהא נהרג בעדות אחיו אלא בשבת עדות אחיו אבל עד המעיד' לפני דיין אם הוזם לא יהא נהרג ולא ישלם ממון אלא על פי אחיו שאפילו תאמר שיבאו עידי הזמה ויעידו בפני ב"ד אחר אעפ"כ צריך ב"ד ראשון להעיד בפני ב"ד שני היאך העיד קרובו בפניו ונמלא משלם ע"פ עדות ב"ד קרובו ולא ידעתי מהו שהרי עידי הזמה יכולין להעיד בפני ב"ד אחר שהעדים הראשונים העידו כך בפני ב"ד קרוביהם ושעמם היו במקום פלוני באותו זמן שאמרו שראו העדות א"כ בשתי כתי עדים שאחת מעידה על עדותן ואחת מזימה אותן ונמלא שאין אנו צריכין לעדות ב"ד הראשון כלל אבל אם באנו לחלק כך הייתי אומר דכיון שאמרה תורה לא יומתו אבות על בנים ואמרינן בעדות בנים סברא דכל שאנו צריכין שידע קרובו בעבירה שעשה [והוזם] נהרג על פיו מיקרי הילכך כל שהעיד לפני דיין קרוב אע"פ שאין הדיין מעיד עליו מכל מקום אינו נהרג אלא מפני שהעד מעיד שהדיין הקרוב יודע בעדות שקר שהעידו כל כי האי גוונא משלם בעדות אחיו מיקרי דליצרוף קורבה יש כאן ולא דמי לשני אחים קרובים [שהוזמו]. שאין צריך שידע האחד בעדות האחר דהא קיימא לן דשומעין דבריו של זה היום כו' ואע"פ שאילו לא העיד חבירו לא היה נהרג מכל מקום אין כאן ליצרוף קורבה בעבירה עלמה ומשום הכי אמרינן דהזמה מעלמא קא אתי לה אבל אין כל זה נח לי שאילו לא הזכיר הירושלמי טעמא דהזמה בשני עדים קרובים זה לזה היה אפשר לומר כן אבל כיון שהוא משתמש בו לפסול עדים קרובים וחזינן דאידחי בגמרא דילן היכי נסמוך בו לפסול מטעם הזמה עדים קרובים לדיינים לפיכך נראה כדברי האומר דכיון דנפקא לן בגמרא דילן מדכתיב בנים שאין קרובים מעידין זה עם זה מהאי טעמא כמי אין מעידין זה בפני זה דכל שהדבר יולא על פי קרובים הן שניהם עדים או האחד עד והשני דיין דא ודא אחת היא אלא שיש לתמוה על הרי"ף ז"ל שכתב הירושלמי בהלכות ואפשר שלא כתבו מפני (זה) הטעם אלא ללמוד ממנו עיקר הדין דעדים קרובים לדיינים פסולין שאע"פ שזה יולא לנו מטעם גמרתנו עיקר הדין לא הוזכר אלא בירושלמי וכיון שעד הקרוב לדיין פסול מסתברא דבקיום שטרות נמי לריך שלא יהו עידי קיום קרובים לדייני קיום כשם שלריך שלא יהו העדים קרובים זה לזה אבל ראיתי בשם הרשב"א ז"ל דיכולין עידי קיום להיות קרובים לדייני קיום דכיון שאין הזמה מלויה אלא היכא דאמרי בפנינו חתמו עידי השטר ביום פלוני וזה דבר רחוק לא חיישינן להכי בקיום שטרות הואיל ואינו אלא מדרבנן והביא ראיה שאם הכשירו בדייני קיום להיות הם בעלמן עידי קיום כ"ש שיש להכשיר בהם קרובים וערערו אחר ראיה זו דאפשר דלא קפדינן בעדות שאי אתה יכול להזימה אלא בזמן שאחרים מעידים בפניהם ולא בזמן שדנין ע"פ ידיעות עלמן והביאו לזה סמך שאינו ברור ואיני מכנים עלמי בזה לפי שאין לו ענין אלא לטעם הירושלמי שהוא פוסל עד קרוב לדיין מטעם הזמה וכיון שהעלינו שאינו אלא מגזרת הכתוב שלא יצטרפו קרובים זה עם זה בדבר אחד נראה בעיני שאין ראייתו ראיה לפי שבכל מקום שאנו צריכין ב' אין שני קרובים מצטרפין לחייב (הקרוב) אבל עד שנעשה דיין בקיום שטרות היינו טעמא לפי שאין אנו צריכין לב' (ג) דיין וקרוב אלא דבעלמא גזירת הכתוב הוא שלא יהא עד נעשה דיין ונפקא לן אי מדכתיב ועמדו שני האנשים לדעת רש"י ז"ל אי מדכתיב והיה ביום הנחילו כמו שכתבו המפרשים בפרק יש נוחלין וכיון שהקלו חכמים בקיום השטרות שיהא עד נעשה דיין אין כאן ליצרוף קורבה שהדיינין על פי עלמן לבד הם מקיימים השטר אבל לקיים אותו ע"פ עדות קרוביהן אין לנו לפיכך נראה שלריך שיהו עידי קיום רחוקים מדייני קיום וגמליטו למדין שעידי קיום יכולין להיות קרובין לעידי השטר (ד) ומשנתינו היא זו זה כתב ידו של אבא ודייני קיום ג"כ ה"ה והוא הטעם שיכולין להיות קרובין לעידי השטר אבל עידי קיום צריכין שיהיו רחוקים זה מזה וכן צריך שיהו רחוקים מדייני הקיום ולענין דיינים שדנין על תנאים ועניינים שבמלוה עלמה הדבר ברור שצריך שיהו רחוקים מעידי השטר עלמו כשם שצריך שיהו רחוקים מהם כשמעידים בפניהם על פה שאע"פ שעדים החתומים על השטר משעה שחתמו נעשה כאילו נחקרה עדותן בב"ד מ"מ צריך ב"ד שדנין על הממון [שלא] ידונו אותו בעדות קרוביהן שמעידין על הממון בעלמו אבל מה שיש לדון בו הוא אם צריך שיהו דייני (ועידי) קיום רחוקים מהדיינים שדנין על המלוה בעלמו או שנאמר שכיון שענין הקיום נגמר כבר ע"פ עדיו ודייניו אע"פ שדייני המלוה קרובים להם כשרים לפי שכל א' ואחד ענין בפני עלמו הוא ואע"פ שאין דין דייני מלוה יולא אלא מחמת הקיום הראשון ה"ל כי ההיא דתנן גבי חזקה הרי אלו ג' עדיות וכאן ג"כ ב' דינים חלוקים הם והרא"ה ז"ל כתב שדייני קיום יכולין להיות קרובים לדיינים שדנים על המלוה כל שאין צריכין דייני

שלטי הגבורים

בנקת חיי לכל בריה ועוד דאמי קטן שיבא לכלל עדות מאח"כ בקרוב ולכך אין לקיים בקרובים וכן פסק האלפסי וכן פר"ח ובפ' חזקת הבתים משמע שאין אדם יכול לקיים חתימת העד התום עם אחיו דא"כ נפיק כי רבעא דממונא אפומא דחד :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) דבריו תמוהים דאי כדקא מוקים לה כר' יהודה א"כ בתרומה דאורייתא מדבר וכולהו מתני' מוקמינן לה בתרומה דרבנן וכבר פי' בו תוס' ודאי שהוא אומר שחלקו לו בתרומה דאורייתא אלא שאין עדותו מועלת אלא שנאכילהו אך תרומה דרבנן והתוס' פירשו דבתרומה דרבנן דכיון שאין מעלין ממנה ליוחסין נאמן הקטן לאודיה להעיד בגדלו וא"ל גדול עמו שהרי מעלין לכהונה ע"פ עד אחד ובתרומה דאורייתא לתנא דידן דסבר כר' יהודה דמעלין ממנה ליוחסין אינו נאמן אפי' יש גדול עמו עד דאיכא תרי שהדי כשרים ובשאר מילי דרבנן דבעינן תרי סגי בזה והאחר כי כל הני דמתני' ובקיום שטרות דתנן לעיל דהוא והאחר מצטרפין. ומדהוצרך התוס' לתלות בתרומה דאורייתא דאינו נאמן אפי' בגדול עמו משום דמעלין ממנה ליוחסין נ"ל להוכיח דלר' יהודה לאו דוקא מתרומה דאורייתא בזמן שהתרומה נוהגת במקדש מעלין ממנה ליוחסין אלא מתרומה דכעי"ן דאורייתא כגון תרומת דגן תירוש ויצהר כיון דהוי (כעין) [כהן] כרת בזמן המקדש מעלין ממנה ליוחסין וכן יש להוכיח מעובדא דרבי העלה בן ע"פ אביו לתרומה ור' חייא את ע"פ אחיו ללויים במסית לפי תומו ומסיח לפי תומו אין נאמן אלא בדרבנן כדאיתא פ' הגוזל בתרא ומוכיח בגמ' ובתוס' דבעינן שזה העלה זה העלה ועוד דבימי רבי לא הוי תרומה דאורייתא שהרי אחר החורבן היה לפר"י בפ' הערל וכדכתב הסמ"ג בשמו ולדברי רבינו משה בר מיי' דחלה ותרומה בזמן הזה דרבנן ומעתה יעלו דברי רמב"ם כהוגן שכתב בפ"כ מאיסורי ביאה דלתרומה דאורייתא בעינן ב' עדים ולפיכך מעלין ממנה ליוחסין ולעיל במעשה דרבי העלה בן ע"פ אביו הקשה עליו הר"ן וכ"ל שאינה קושיא : (ב) שאין העדים נעשים זוממין עד שיזומו כולם ואם יעידו ב' אחים ויזומו נמצא את נהרג על פי אחיו והתורה אמרה לא יומתו אבות על בנים: (ג) נ"ל שר"ל שאין כאן (צורך) [צירוף] עדות אלא הדיין פוסק הדין ע"פ השטר שנחקר לו ומבורר בדעתו : (ד) אבל אם עידי הקיום יכולין להיות קרובים לבעלי דינין פלוגתא דרבוותא הוא במרדכי והגהת אשר"י בפירקין ה"ר דוד מגינצבורג ובנו רבי משולם השיבו להכשיר וכתב שכן כתב גם בא"ז וה"ר שמואל מבוניבורג פוסל וכתב שכ"כ האלפס :

עין משפט

א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה ופ"כ מהלכות איסורי ביאה טור אה"ע סי' ג וא' :

[דף עו ע"ב]

לענין שטר שזמנו כתוב בשבת כו' (ג"א)

דייני קיום עצמן להעיד על חתימתן בפניהם אלא שדייני מלוה מכירים אותה או שאחרים מעידין עליה ולפי זה הדבר ברור שהוא הדין שעידי קיום יכולין להיות קרובים לדייני מלוה כל שלא העידו בפניהם [ע"כ] אבל לא נראה לי כן אלא כי היכי דאמרינן שצריך שיהו דייני המלוה רחוקים מעידי השטר לפי שאע"פ שעידי השטר נסתלקו משעה שחתמו מכל מקום דייני מלוה על פי חתימתן צריכין לדון וקפיד רחמנא שלא יהו דייני מלוה סומכין על פי קרובים כך ראוי שנאמר שצריך שיהו דייני מלוה רחוקים מדייני הקיום שהרי ע"פ קיומן צריכין לדון ואע"פ שיש לחלק מפני שעידי השטר על המנה עצמה

רש"י

גלויי מילתא בעלמא הוא. כלומר אין הדבר צריך עדות אלא פרסום בעלמא שילא הדין לאור בלי גמגום: בתרומה דרבנן. כגון תרומת חוצה לארץ או תרומת פירות שאמינוהו רבנן לאכול על פיהם תרומה דרבנן:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

ואלו נערות. דוקא נערות היינו משהביאה שתי שערות עד שתבגר והם ששה חדשים שבין נערות לבגרות אבל קטנה ובוגרת אין להן קנס: [יש להן קנס]. אם אנסה אדם נותן לאבי הנערה חמשים כסף שנאמר ונתן האיש וגו': הבא על הממזרת. לרבותא נקט אפילו פסולות כל שכן כשרות: נתינה. מן הגבעונים ודוד גזר עליהן כדאמרי' ביבמות: כותית קסבר גירי אריות הן ויש בלאו דלא תתחתן בם: ועל השבויה. ישראלית שנשבית ונפדית: פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד. דבחזקת בתולה היא דאפי' נבעלה בתולים חוזרים: ועל אשת אחיו. שנתקדשה לאחיו וגרשה ואין בה אלא כרת. וכן אשת אחי אביו: אע"פ שהן בכרת אין בהן מיתת בית דין. וכרת לא פטר ליה מן התשלומין: גמ' יש לה מכר. יש לאביה זכות בה למוכרה לשפחות: ואין לה קנס. והבא עליה

נר מצוה

°מאי טעמא כיון דרוב נשים בתולות נישאות גלויי מילתא בעלמא היא: ושהיה °איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול *לתרומה וליחויש דילמא עבד כהן הוא מסייע ליה *לר"ש בן לוי דאמר אסור לאדם שילמד את עבדו תורה: *לטבול לתרומתו בתרומה דרבנן: ושהיה חולק כו' ודילמא עבד כהן הוא סבר כמ"ד אין חולקין לעבד אא"כ רבו עמו: ושהמקום (א) בית הפרס בית הפרס דרבנן: ועד כאן היינו באין בשבת קסבר תחומין דרבנן: ואינו נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מ"ט אפוקי ממונא הוא ולא מהימן:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

*ואלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית ועל הגיורת °ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג' שנים ויום אחד הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה יש להן קנס אע"פ שהן בכרת אין בהן מיתת בית דין: גמ' הא דקתני הבא על אשת אחיו משכחת לה *כגון שהיו לאחיו בנים וקדש נערה ומת *אי נמי אחיו מאמו שקדש נערה ומת או שגרשה דלאו בת חליצה וייבום היא וקאים עלה בכרת ואשת אחי אביו נמי כגון שקדש אחי אביו נערה ומת: נערה אין קטנה לא מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב רבי מאיר היא דתניא קטנה מבת שלש שנים ויום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס ומשתביא שתי שערות ועד שתבגר יש לה קנס

הם מעידים ודייני קיום אין עניינם אלא על הקיום אינו נראה דמ"מ דייני מלוה ע"פ קרוביהן צריכין לדון וכי תימא אם כן אף עידי הקיום צריכין להיות רחוקים מדייני המלוה וא"כ היה צריך לכתוב בקיום שמות עידי הקיום כדי להזהר בדייני המלוה שלא יהו קרוביהן ועכשיו לא נהגו כן אלא כותבין סתם ליתא שאין עידי קיום דומים לדייני קיום שכיון שנתקיים השטר בדיינים דייני מלוה ע"פ דייני הקיום הם דנים ולא ע"פ עידי הקיום שאפילו היו עידי הקיום קרוביהם דייני מלוה כשמגבין את השטר אינן מצטרפין מהם שאינן צריכין אלא דייני קיום ואע"פ שקרוביהם גרמו להיות מגבים ממון זה כל שאין כאן צירוף קרובים אלא גרמתן בעלמא לא איכפת לן כדתנן [ב"ב דף נו:] הרי אלו ג' עדיות והן עדות אחת להזמה ונמצא לפי מה שכתבנו שיכולים עידי קיום להיות קרובים לעידי השטר ולדייני מלוה כל שנתקיים השטר כבר ע"פ אחרים אבל צריך להזהר שלא יהו עידי קיום קרובים לדייני קיום ושלא יהיו דייני קיום קרובים לדייני מלוה

כיון דרוב נשים בתולות נישאות גלויי מילתא בעלמא הוא. כלומר ואע"ג דקי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב כיון דאיכא רובא והוא דבר של פרסום גלויי מילתא בעלמא הוא:

וליחוש שמא עבד הוא. ונשתחרר ועכשיו שקיל באיסורא: מסייע ליה לריב"ל דאמר אסור לאדם שילמד את עבדו תורה. מסיימינן עלה בגמ' דמתני' מיירי דקא נהיג ביה מנהג בניס. ואילו היה עבד היה אסור לעשות כן שמא יחזיקוהו כבן חורין וישיאוהו בת חורין: גרסינן בגמרא ת"ר נאמן התינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו טהורה ומשפחה זו טמאה טמאה וטהורה ס"ד. בתמיה כלומר מה טומאה וטהרה י"ל במשפחות: אלא אימא משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה. וכתב רש"י ז"ל דנאמן תינוק דקתני היינו להעיד בגדלו מה שראה בקטנו והכי איתא בירושל' תני אין נאמנים רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמנים וכולן לא אמרו אלא בגדלן אבל בקטנן לא. ושאכלנו בקצצה של פלוני. רש"י ז"ל נראה שגורס של בת פלוני כלומר כשנשא פלוני את בת פלוני וקצצה לקמן מפרש לה: ושהיינו מוליכין חלה ומתנות לפלוני כהן ע"י עצמו אבל לא ע"י אחר. כלומר אם כך העיד התינוק על ידי היה שולח לו אבי חלה ומתנות נאמן אבל אם אמר שהיה שולחם ע"י אחר אינו נאמן דדילמא לא דק: וכולם אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנים. כלומר אם העיד שראה אלו בגיותו או בעבדותו אינו נאמן: ר"י בן ברוקה אומר נאמן. וקי"ל כת"ק: ואמרינן מאי קצצה דת"ר אחד מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת לו. כלומר שיש בה פסול משפחה: באין בני משפחה ומביאין חבית מלאה פירות ומעמידין אותה באמצע רחבה ואומרים אחינו בית ישראל שמעו אחינו זה נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתיראים אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו בואו וקחו לכם דוגמא לדורות שלא יתערב זרעו בזרעינו וזו היא קצצה שהתינוק נאמן עליה. כ"ל דכי אמר נאמן תינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו כשרה או משפחה זו פסולה אי משפחה זו כשרה מיירי במשפחת כהנים שילא עליה חשד פסול כהונה ואותה משפחה נחלקה לבתי אבות וקאמר שנאמן תינוק להכשיר משפחת בית אב אחד ממנה שיעיד ויאמר אותו חשש פיסול על משפחת בית אב פלוני הוא ולא על משפחת בית אב פלוני ולא נקטה באומר משפחה זו כשרה בלבד לפי שאם היו מוחזקין באיסור משפחה אחת אין התינוק נאמן להכשירה אפילו לתרומה דרבנן אבל כשאנו מוחזקין בכלל שיש פסול באותה משפחה סתם ואין אנו יודעין בבירור אם על כולן אם על מקצתן נאמן התינוק לברר בשם אביו ולומר אותו פסול על משפחת בית אב פלוני הוא ולא על משפחת בית אב פלוני וסומכין על עדות זה להאכיל אותו שהוא מכשיר תרומה דרבנן אבל ודאי אין התינוק נאמן לפסול שזה לא שמענו בשום מקום והיאך יהא נאמן במה שאומר בשם אביו והלא לא היה אביו נאמן דהא קי"ל [דף כו.] דאין ערער פחות משנים אלא ודאי ברייתא זו על דרך משנתינו היא ומשפחה זו פסולה דקתני בשביל הכשר האחרת נקטה כדתנן במתני' שהמקום הזה בית הפרס היה כמו שפירשתי אבל הראב"ד ז"ל החמיר בכאן הרבה והכי כתב הנך דברייתא אפילו כהוא קטן ואע"פ שאין גדול עמו משום דאית להו קלא יתירא ומפרסמא ליה מילתא ולא מחלפא ליה ומשפחה זו פסולה אי הוי תרי פסלי לה אפומייהו ואי חד הוא חיישינן לה ולא מכרזינן עלה ומשפחה זו כשרה אי תרי נינהו מכשרינן להו אפומייהו ואע"ג דהות קיימא בחזקת פסלות וכן שאכלנו בקצצה של בת פלוני דאי תרי נינהו פסלינן לזרעא אפומייהו ואי חד הוא חיישינן לה ע"כ ולפי דעתי שזו חומרא יתירא ודברי הרמב"ם ז"ל מטין כדברי אע"פ שסתם הדברים וכן כתב בפי"ד מהלכות עדות ואמר לי אבא משפחה זו כשרה משפחה זו פסולה ואכלנו בקצצה של פלוני שהאכילוני אחיו כדי להודיע שאחיהם פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו שכל אלו הדברים להחזיק זה הכהן לאכול בתרומה של דבריהם או לדחותו ממנה ע"כ ונראה שר"ל שאין תלוי אם נאמינהו בעדות זו או לא נאמינהו אלא להאכילו בתרומה של דבריהם או לדחותו ממנה שאילו היה סובר הרב ז"ל שהתינוק היה נאמן לדחות את הכהן המוחזק בכשרות מתרומה של דבריהם כל שכן שהיה נאמן לדחותו משל תורה ואעפ"כ סתם הדברים יותר מדאי: הדרן עלך האשה שנתארמלה

ואלו נערות. דוקא נערות משהביאה שתי שערות עד שתבגר והם ששה חדשים (ב) בין נערות לבגרות אבל קטנה ובוגרת אין להם קנס: שיש להם קנס. אם אנסה אדם נותן לאביה נ' כסף דכתיב ונתן האיש השוכב עמה: הבא על הממזרת. בגמ' פריך אבל כשרות לא ומשני פסולות איצטריך לאשמועינן: נתינה. מן הגבעונים והיא אסורה לבא בקהל דדוד גזר עליהן כדאמרינן ביבמות (דף עח:) ועל שם ויתנם יהושע קרי להו נתינים כך כתב רש"י ז"ל אלמא ס"ל דנתינים מדרבנן נינהו וזהו דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות איסורי ביאה ולא נהירא (ג) דבפרק הערל (דף עו:) אסיק רבא דקרא לא תתחתן בם משתעי בגירות משבע אומות דאמר רבא לאו מילתא היא דאמרי בגיותן לית להו חתנות נתגיירו אית להו חתנות כלומר בגיותן כיון דלא תפסו בהו קידושי לא שייך למכתב בהו חתנות אלמא שבע אומות בגירותן מדאורייתא אסירי וה"נ מוכח בפ' המדיר (דף עז.) דאמרינן גבי אלו שכופין אותן להוציא בשלמא לרב אסי דרבנן קתני דאורייתא לא קתני כלומר ומש"ה לא תנן במתני' ממזרת ונתינה אלא ודאי נתינים ושבע אומות אפילו בגירותן מדאורייתא אסירי ודוד שעבוד הוא שגזר על הנתינים א"כ מדאורייתא אינן אסורין אלא אותן בעצמן שנתגיירו אבל בניהם שנולדו אחר גירותן מותרים שהרי לא מנה הכתוב בהן דורות לאיסור ובא דוד וגזר על הנתינים דורות ונתינה דכולה תלמודא היינו אחת מז' עממין שנתגיירה שהיא אסורה מן התורה כדאמר רבא בפ' הערל (דף עו:) דבגרותן אית להו חתנות כלומר ואסירי: ועל הכותית. פרש"י ז"ל קסבר כותים גירי אריות הן ויש בלאו דלא תתחתן בם ולא נהירא (ד) דהא אוקימנא בגמ' למתני' כר"מ ובפרק שור שנגח ד' וה' (דף לח:) אמרי' בהדיא דס"ל לר"מ דכותים גירי אמת הן אלא אע"ג דגירי אמת הן איצטריך לאשמועינן שיש להם קנס דס"ד דליקנסינהו שלא יהא להם קנס שלא יטמעו בהן ישראל כי היכי דקנסינהו מהאי טעמא לענין שור ישראל שנגח שור של כותי פטור כדאיתא התם קמ"ל דלענין קנס לא קנסינהו כדי שלא יהא חוטא נשכר: **ועל** השבויה. ישראלית (ה) שנשבית: פחותה מבת ג' שנים. דבחזקת בתולה היא שאפי' נבעלה בשביה בתוליה חוזרין: ועל אשת אחיו. שקדשה אחיו וגרשה שאין בה מיתה אלא כרת: ועל אשת אחי אביו. שנתקדשה לו וגרשה: אע"פ שהן בכרת הרי אין בהן מיתת ב"ד. וכרת לא פטר ליה מן התשלומין: **גמ'** נערה אין קטנה לא. דליכא למימר דלמעוטי בוגרת אתא ומתני' רבנן היא דלהא לא איצטריך דמקרא נפקא דנערה ודאי דכתיב באורייתא לא משמע בוגרת ומש"ה מודו בה ר"מ ורבנן אלא ודאי למעוטי קטנה אתא. והרמב"ן ז"ל פי' דאידך מתני' דתנן [דף מ:] בפירקין כל מקום שיש מכר אין קנס מוכחא דנערה דתנן למעוטי קטנה אתאי: יש לה מכר. יש לאביה בה זכייה למכרה לשפחות: ואין לה קנס.

א מיי' פרק ג מהל' איסורי ביאה טור אה"ע סי' ג:
[דף עז ע"א]
ב מיי' פרק ד מהל' עדות סמג לאוין רטז טוח"מ סי' לה:
ג מיי' פכ"ח מהל' שבת סמג לאוין סו טור א"ח סי' שנט:
ד מיי' פ"ק מהל' נערה סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעז:
[דף עז ע"ב]
[ירושלמי פ"ז סוף הלכה א]

(א) נ"ב פזה: (ב) שבין כצ"ל: (ג) נ"ב ועיין בתוס' ובמ"ש הר"ן ריש פ' טרפם יוחסין: (ד) נ"ב ועי' בתוס': (ה) שנפדית כצ"ל:
בגמ' אי' לאכול בתרומה
נ"ל לריב"ל
סברת הר"ן ז"ל בעצמו (ג"ה)

שהבא עליה אינו חייב קנס: ואין לה מכר. כדתניא [נדרים דף עו:] יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת קל וחומר מכורה כבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר: מבת שלש שנים ויום אחד. שהיא ראויה לביאה: מכר לא. בתמיה: אף קנס במקום מכר. ומשום (ג) הכי נקט בת שלש אבל (ד) למכור מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות: והני נערות פסולות בני קנסא ניהו. בתמיה: נער נערה הנערה. קראי הכי כתיבי כי ימצא איש נערה בתולה וכתיב בתריה ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה נער והנער כתיבי הכא וקריין נערה והנערה ונערה קמא לא דרשינן כלל דפשיטא דלגופיה אצטריך ומהנערה עבדינן תלתא דרשי דדרשינן מקרא ומסורת [ר"ל נער נערה הנערה. פר"ח] והכי קאמר חד לגופיה כלומר על כרחין אי לא כתיב הנערה הוה ליה למכתב לאביה ומוקמינן חד להכי דלאביה ולאבי הנערה כי הדדי נינהו ובתר הכי דרשינן נערה [הנערה] דהיינו מקרא דהנערה והא דלא דרשי' בנערה קמא מקרא ומסורת [נער נערה] משום דקמא כיון דלאו לדרשא אתא לא דרשי' ביה מידי אבל בתרא דלדרשא אתא דרשינן ביה כל מאי דאיכא למדרש ובגמ' אמרי' דלא סגי לן בדרשה דנער נערה הנערה אלא איצטריך לן נמי למדרש בתולה בתולת הבתולות: ובגמ' [דף לא:] פרכי' עלה דמתני' מדתנן במכות (דף יג.) אלו הן הלוקין הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה וקי"ל דאינו לוקה ומשלם דמפקינן לה בגמ' מכדי רשעתו במספר משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום ב' רשעיות ומפרק לה [דף לב:] ר' יוחנן דמתני' דמכות בשהתרו בו ומלקא לקי ממונא לא משלם ומתניתין דהכא בשלא התרו בו וכיון דליכא מלקות משלם קנס: תנו רבנן היוצאת

נר מצוה · תורה אור

ואין לה מכר דברי ר' מאיר שהיה ר"מ אומר כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר וחכמים אומרים קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שתבגר א יש לה קנס קנס אין מכר לא [דף כט:] אימא *אף קנס במקום מכר פירוש במקום שיש מכר כלומר מבת ג' שנים ויום א' ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר ויש לה קנס אבל משתביא שתי שערות עד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דקי"ל אמה עבריה יוצאה מרשות אדון בסימנין: והני בני קנסא נינהו קרי כאן °ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו אמר ר"ל א"ק נער נערה הנערה חד לגופיה וחד לאיתויי חייבי לאוין וחד לאיתויי חייבי כריתות ת"ר היוצאת [דף לו:] משום שם רע אין לה לא קנס ולא פתוי *יוצאה משום שם רע בת סקילה היא א"ר ששת הכי קאמר ושיצא עליה שם רע בילדותה ב אין לה לא קנס ולא פיתוי היכי דמי שם רע כגון דאתו בתרי ואמרי לדידן תבעה לן באיסורא: אמר רב פפא ש"מ האי שטרא ריעא לא מגבינן ג ביה ה"ד "שטרא ריעא כגון דאתו בתרי ואמרי לדידן אמר לן זייפו לי האי שטרא דכיון דקמהדר אזיופי ד אימר זויפא זייף: מתני' ואלו שאין להם קנס "הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתרות על בנות שלש שנים ויום אחד °רבי יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה אף על פי שהיא גדולה: וליתא לדרבי יהודה: מתני' הבא על בתו (א) ועל בת בתו [ועל בת בנו] ה ועל בת אשתו ועל בת בתה ועל בת בנה אין להן קנס מפני שהוא מתחייב בנפשו שמיתתו מיתת בית דין (ב) שכל המתחייב בנפשו אין משלם ממון שנאמר °ולא [דף לח.] יהיה אסון ענוש יענש: ו *נערה שנתארסה ונתגרשה רבי יוסי הגלילי אומר

רש"י

עליה אינו חייב קנס: ואין לה מכר. כדתניא יכול ימכור אדם את בתו נערה אמרת ק"ו מכורה כבר יוצאה אינה מכורה אינו דין שלא תמכר: מבת שלש שנים. שהיא ראויה לביאה ומשום קנס נקט שלש שנים: הכי גרסינן נער נערה הנערה [זו היא גירסת רב אלפס ור"ח אבל גירסת רש"י מוכחת נערה נערה הנערה] באונס כתיב כי ימצא איש נערה בתולה וכתיב בתריה ונתן לאבי הנערה ודרשינן נערה יתירה וה"א דהנערה יתירא דהוה מצי למכתב ונתן לאביה: חד לגופיה. לכשרה: מתני' יתירות על בנות שלש שנים. דכיון דראויות לביאה בחזקת הפקר הוי ונבעלות הן בכותיותן והשבויה בשביה: מתני' ולא יהיה אסון ענוש יענש. הא אם יהיה אסון לא יענש: נערה שנתארסה ונתגרשה. דאילו לא נתגרשה

משום שם רע כו' לדידן תבעה לן באיסורא. והפקירה עצמה ולא שמענו לה דכיון דיש עדים שהיתה מחזרת אחר הזנות לאו בחזקת בתולה היא [כך פרש"י ז"ל] והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב מהלכות נערה דהיינו טעמא לפי שהיא בחזקת שהפקירה עצמה לדבר זה לרצונה ולא חייבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה אבל זו שהכינה עצמה לכך זו קדשה ואין בה דין קנס ולפי פירושו לא נתחוור לי מאי דקא אמרי' בגמ' בשלמא התם שכיחי פרוצין: כיון דמהדר אזיופי אימור זויפא זייף. הוא עצמו (ה) לכוין כתב הדומה לכתב ידי (ו) העדים שחתם בו ואפשר דאפילו אתו עדים ואמרו כתב ידינו הוא כל שאין זכורים על ההלואה לא מגבינן ביה דהא עבידי סהדי דטעו בהא כדאמרינן בפרק גט פשוט (דף קסז.) בההוא שטרא זייפא דהוה חתים עליה רבא ורב אחא בר אדא ואתו לקמיה דרבא ואמר אין חתימות ידא דידי הוא כו' אבל הרמב"ם ז"ל כתב בסוף הלכות עדות ויראה לי שאם באו עידי השטר והעידו הן בעצמן על כתב ידן גובין בו ומדברי הרי"ף ז"ל שכתב כגון דאתו בתרי ואמרי לדידן אמר לן זייפו לי האי שטרא נראה דלא מרעי שטרא אלא על אותו פלוני מאותו סך שאמרו העדים לדידן אמר לן זייפו לי שטרא מסך פלוני על פלוני אבל שטרות שיש לו אותו פלוני שאינן מאותו סך לא ריעי וכן כל שאר שטרות לא ריעי וכן נראה מלשון רבינו חננאל ז"ל שכתב אי אתו סהדי תרי ואמרי לדידן אמר לן זייפו לי כי האי שטרא איתרע ההוא שטרא ע"כ וכן נראה מלשון הרמב"ם ז"ל בפ' הנזכר אבל בנוסחאות שלנו כתוב דאתו בתרי ואמרי לדידהו אמר להו זייפו לי: מתני' יתרות על בנות ג'. דכיון שראויות לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלו בגיותן (ז) ושבויה בשבייתה: שנאמר ולא יהיה אסון ענוש יענש. הא אם יהיה אסון לא יענש ואע"ג דמתני' מתוקמא בשלא התרו בו וכמו שכתבתי למעלה אפילו הכי פטור מקנס דחייבי מיתות אע"ג שהן שוגגין פטורין מלשלם ובגמ' [דף לה.] ילפינן לה מדתנא דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לחייבו ממון אלא לפטרו ממון: נערה שנתארסה ונתגרשה. דאילו ארוסה שלא נתגרשה חייב מיתה וליכא קנס:

יש

שלטי הגבורים

א כתב הטור מאימתי יש לבת קנס משתהא בת שלש עד שתבגר בין אם יש לה אב או אין לה אב אבל קודם שלש שנים ולאחר שתבגר אין לה ור"ח פסק שאין קנס לקטנה אלא משנעשית נערה עד שתבגר והרא"ש ז"ל הסכים לסברא ראשונה:

לשון ריא"ז קטנה שהיא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אין ביאתה ביאה ואין לה קנס והבא עליה אח"כ יתן קנס שאין ביאה הראשונה כלום ומשעה שהיא בת ג' שנים ויום א' עד שתבגר יש לה קנס ואפי' היתה חרשת או שוטה או אילונית כמב"ם:

ב כתב מיי' אני אומר זה שאמרה תורה אל תחלל את בתך להזנותה שלא יאמר אדם הואיל ולא חייבה תורה אונס ומפתה אלא שיתן ממון לאב הריני משכיר בתי הבתולה לזה לבא עליה בממון בכל מקום שארצה או אניח לזה לבוא עליה בחנם שיש לאדם למחול וליתן ממונו לכל מי שירצה לכך נאמר אל תחלל את בתך להזנותה שזה שחייבה תורה לאונס ומפתה ממון ולא מלקות כשאירע הדבר במקרה שלא מדעת אביו שדבר זה אינו מצוי אבל אם הפקיר בתו הבתולה לכל מי שיבא עליה גורם שתתמלא הארץ זימה שנמצא אב נושא את בתו ואח נושא את אחותו שאם תתעבר ותלד לא יודע בן מי הוא והמכין בתו לכך הרי היא קדשה ולוקה הבועל והנבעלת משום לא תהיה קדשה ואין קונסין אותה שלא קנסה תורה אלא לאונס ומפתה אבל זו שהכינה עצמה לכך בין מדעתה בין מדעת אביה הרי זו קדשה ואיסור קדשה אחד הוא בין בתולה בין בעולה ולפיכך אמרו חכמים שהמוציא עליה שם רע בילדותה אין לה קנס כמו שביארנו שהרי זאת בחזקת שהפקירה עצמה לזנות:

ג והרמ"ה כתב אפי' אם עידי השטר מעידין שזו היא כתיבתן וחתימתן אינו מועיל ולא מגבינן ביה ולא קרעינן ליה דחיישינן שמא זייף עד שהן בעצמן סבורים שהיא חתימתן אבל אם עידי השטר מעידין שראו הלואה או אחרים מעידין עליהן שראו שחתמו מגבינן ביה דהא תו ליכא למיחש לזיופא ומיהו לא משהינן ליה בידיה דלמא מיית לזה ואזיל ומפיק ביה בבי דינא אחרינא דלא איתברר גבייהו דהוא מיהדר אזיופא אלא מוקמינן ליה ביד שליש עד דאיתברר מלתא בסהדי: ד י"מ כיון דהעידו עליו דמהדר אזיופא כל שטרות היוצאים מתחת ידו מחזקינן להו בחזקת מזוייפין עד שיבאו העדים החתומים עליהם ויעידו שחתמו עליהם ולא מסתבר כן דלישנא דתלמודא לא משמע הכי דקאמר האי שטרא דריעא לא מגבינן ביה דמשמע דוקא האי שטרא דאית ביה ריעותא כגון שאמרו העדים פלוני בקשנו לכתוב ולחתום לו שטר של מנה על פלוני ואח"כ הוציא שטר של מנה על פלוני האי שטרא ודאי אתרעי ולא שאר שטרות היוצאים מתחת ידו שלא הוחזק לזייף שטרות של כל בני אדם אלא דוקא על אותו פלוני שהזכירו העדים דתלינן שמא מנה היה אצלו בעל פה וירא שמא יכפור אבל אם העדים לא הזכירו שם הלוה וסכום המעות בהא מסתבר קצת שהחשוד לזייף כל שטרותיו ותלינן שזייף שטר אחד ולא ידענא הי ניהו. עכ"ל הרא"ש: ה כתב מיי' הממאנת והבוגרת והאילונית והחרשת ושוטה אין להן קנס ולא נראה לטור שהרי הוא פסק כרבנן שקטנה יש לה קנס ובאילונית דינה כקטנה עד שתהיה בת כ' שנה ומשם ואילך דינה כבוגרת שמקטנותה יוצאה לבגר וכן בחרשת ושוטה השיג עליו הראב"ד וכתב יש לה קנס וכן כתב הרמ"ה ואפי' במוכת עץ ומדברי ר"י נראה שאין קנס לחרש לשוטה ולמוכת עץ: ו נערה שנתארסה ושנתגרשה קנסה לעצמה לפיכך שמאנס אותה חייב והמפתה פטור שמחלה לו וכתב הרמב"ם שהקנס לבד הוא לעצמה אבל נער ובושת ופגם הוא לאביה והרא"ש כתב שהכל לעצמה:

עין משפט

א מיי' פרק בתרא מהל' עדות טור ח"מ סי' סג:
ב מיי' פ"ק ופ"ב מהל' נערה סמג עשין כד טור אה"ע סי' קעז:

לשון מהר"ם

הגהות הב"ח

(א) על בת בתו על בת בנו על בת אשתו על בת בתה על בת בנה כצ"ל: (ב) וכל כצ"ל: (ג) קנס נקט כצ"ל: (ד) למכר כצ"ל: (ה) נ"ב למד: (ו) עדים כצ"ל: (ז) והשבויה כצ"ל:

[דף עח ע"א]

גי' מהר"ם

שמות כא

מלחמת ה'

אמר ליה רב אדא בר מתנה לאביי לר"ל וכו' פי' בשלמא לר"י פליגי רבנן עליה וכו' מזיד פטור מן התשלומין ה"נ ס"ל לר' נחוניא דבכרת פטור מן התשלומין בין בשוגג בין במזיד: אמר הכותב השיב ס"ר אברהם ז"ל מדגרסי' בפ' כל שעה האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים ואוקימנא כר"י הגלילי דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה ולפיכך בשוגג משלם וכר' נחוניא בן הקנה מדקתני במזיד פטור ושמע מינה דלר' נחוניא בן הקנה נמי הדליק גדישו של חבירו ביוה"כ בשוגג באיסורו חייב ולא פטור אלא במזיד. אני הכותב ראיתי לבעה"מ שפי' שם בפסחים דשאני תרומת חמץ מתוך שנתנה שגגת קדש לכפרה נתנה נמי שגגת חמץ לכפרה וזה אינו כלום ששגגת תרומה וזדונה לתשלומין נתנו דהא קי"ל כרבא דאמר בריש פירקין מאח"כ בחייבי כריתות שלא נתנו לממון אלא ש"מ לא אמר ר' נחוניא אלא מזיד דאיכא כרת וחייבי מיתות איתקיש חייבי מלקות וכרת לא איתקיש ולא תתמה ותאמר הרי רבתה תורה כרת כמיתה שהרי חייבי מלקיות רבתה אותם תורה כחייבי מיתות מג"ש דרשע רשע ולא פליג ביה ר"י דהא ברייתא תניא במס' סנהדרין ובמתני' דהתם רמיזא א"נ ג"ש ממכה מכה ואעפ"כ לענין תשלומי ממון חייבי מיתות איתקוש חייבי מלקות וכריתות לא איתקוש והא דאמרי' אי ר' נחוניא בן הקנה קשיא אחותו ולא אוקימנא בשוגג באיסור כרת שבה משום דקתני סיפא אע"פ שהן בהכרת אין בהם מיתת ב"ד ואי בשוגג למה לי למיתנא אע"פ אלא במזיד ולאפוקי מדר' נחוניא כדאוקימנא בריש פירקין ומסייע לדברי בעה"מ הא דתנן במס' מגילה אין בין שבת ליוה"כ אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת ואמרי' עלה הא לענין תשלומין זה וזה שוים מני ר' נחוניא בן הקנה הוא אלא שיש לומר כיון דפטור בתשלומין אע"פ שיש בו צד הקל שוין הם:

ועוד משום דאית ליה למרמא אחריתי עליה וכו' אמר רב ששת ל"ק הא ר"ג הא ר"י פירש לר"ג דאית ליה חזקה דגופא וכו' ויש לה טענת בתולים וכו' ולר"י דל"ל חזקה דגופא חזקתה בעולה ואין לה לא טענת בתולים ולא קנס: אמר הכותב אין זה נכון דלר"י גופיה אית ליה חזקה דגופא כדאמרי' בפ' המדיר כי לא אזיל ר"י בתר חזקה דגופא ה"מ היכא דאיכא חזקה דממונא היכא דליכא חזקה דממונא אזיל ר"י בתר חזקה דגופא וכ"ש הכא בטענת בתולים דאיכא תרתי חזקה דממונא וחזקה דגופא ועוד דהך דיוקא דדייקי עלה בגמ' אימר דשמעת ליה לר"ג היכא דטענה איהי וכו' ולא אתיא שפיר להאי פירושא דעד כאן לא בעי ר"ג טענה אלא גבי נושא אשה ולא מצא לה בתולים שאלמלא טענתה אין חזקתה כלום שהרי בעולה היא שאין לה בתולים ובשביל חזקת גופא נאמנת לטעון טענה אחרת להעמיד חזקה ראשונה אבל גבי קנס אין חזקה דגופא מועיל הרי בתולה היא ואינה צריכה טענה ואם אין חזקתה עושה אותה בתולה כדבריך אא"כ טוענת דאיכא תרתי ברי וחזקה תרצת זו למה יש לה וכי טענת ב"ד ברי היא שנחזיק אותה בתורת בתולה בשבילה בשלמא להעמיד חזקה דגופא או חזקה דממונא מהניא טענת ב"ד בכ"מ אבל בכגון זה שאין דינה כבתולה בלא טענת ברי לדבריך מה טענת ב"ד מוסיף לה בחזקתה אלא עיקר הפירוש כדברי רש"י דהא דקתני אין לה טענת בתולים ר"ג היא דטענינן לה מוכת עץ היא וכן כתבו ר"ח והגאונים ז"ל ובזה סמך רבינו שכתבה בהלכותיו ונראה לי דאפי' קדם ובעל לאלתר שא"א תחתיו אירע לה כלום אפ"ה אין לה טענת בתולים דמכדי קי"ל חרשת ושוטה אין להן כתובה אלא בשרצה לכתוב לה וקי"ל נמי מוכת עץ בין הכיר בה בין לא הכיר בה מנה אלמא אין מקחה מקח טעות הלכך נשא חרשת אע"פ שכתב לה מאתים כסבור בתולה היא ולא מצא בתולים טוענין לה מוכת עץ וכיון שמדעת עצמו כתב מאתים אין מפסדת כלום שאין זה מקח טעות ודאמרי הא ר"י אף ר"י קאמר כלומר ד"ה שה"ה דלר"ג אית לה קנס וזו שנויה בתוספתא הבא על החרשת ועל השוטה ועל הבוגרת ועל מוכת עץ אין להם קנס הינה משנה שאלמלא כן לא שתקו בגמ' מלהקשות מקום לקנס:

המאור הגדול

[דף לה ע"ב] אמר ליה רב אדא בר מתנה לאביי לר"ל דאמר בפירוש רבתה תורה וכו' מאן תנא דפליג עליה דר' נחוניא בן הקנה וכו' בשלמא לר"י פליגי רבנן עליה אע"ג דסבירא להו כל חייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים ורשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו בב' רשעיות וברשעה המסורה לב"ד הכתוב מדבר והכא בחייבי כריתות דאיכא רשעה המסורה לב"ד אפ"ה פליגי עליה דר' נחוניא בן הקנה דס"ל כרת שלי כמיתה שלכם וכי היכי דבמיתת ב"ד ל"ש שוגג ול"ש מזיד פטור מן התשלומין ה"נ ס"ל לר' נחוניא דבכרת פטור מן התשלומין בין במזיד בין בשוגג ורבנן דלית להו האי סברא דכרת שלי שלא דברה תורה אלא ברשעה המסורה לב"ד כגון חייבי מיתות ב"ד ומלקות ופליגי עליה בכרת ואע"ג דאיכא מלקות לדעתיה דר"י דאיהו פטר ליה בין מזיד בין שוגג מממון דכרת שלי כמיתה שלכם ואינהו דפטרי ליה משום מלקות לא פטרי ליה אלא במזיד אבל בשוגג חייב ממון דחייבי מיתות איתקוש חייבי מלקות לא איתקוש ופליגי עליה רבנן אפי' בשוגג אלא לר"ל דס"ל דכי היכי דחייבי מיתות איתקוש חייבי מלקיות נמי איתקוש דבפירוש רבתה תורה חייבי מלקיות כחייבי מיתות ל"ש אתרו ביה ול"ש לא אתרו ביה פטור במיתת ב"ד וחייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים לרבנן מאן פליג עליה דר' נחוניא בן הקנה דרבנן ודאי לא פליגי ואע"ג דל"ל הדין סברא דר' נחוניא בן הקנה דכרת שלי כמיתה שלכם אפ"ה פטרי ליה משום מלקות דרשעה המסורה לב"ד היא ואיתקוש לחייבי מיתות ובין מזיד בין שוגג כר' נחוניא בן הקנה וכוותיה ס"ל דפטור ואע"ג דלא ס"ל לטעמיה מ"מ לא פליגי עליה ופטרי ליה מממון בין שוגג בין מזיד כוותיה אלא מאן פליג עליה או ר"מ דמת ומשלם ל"ל לוקה ומשלם אית ליה דהדין קרא דרשעה אחת אתה מחייבו לא מוקים ליה אלא במיתת ב"ד אבל במלקיות אע"ג דרשעה המסורה לב"ד היא לא איכפת ליה ולוקה ומשלם ופליג עליה דר' נחוניא בן הקנה אע"פ שמודה שיש מלקות בחייבי כריתות אפ"ה חולק עליו דל"ל הדין סברא דכרת שלי כמיתה שלכם ומלקות נמי לא פטר ליה בין שוגג בין מזיד חייב בתשלומין וחולק על ר' נחוניא בן הקנה בשניהם בשוגג ובמזיד ור"י נמי חולק עליו מכיון דס"ל מלקיות בחייבי כריתות ליכא וברשעה המסורה לב"ד הכתוב מדבר ולא מקיש כרת למיתה כר' נחוניא בן הקנה איהו נמי פליג עליה בחייבי כריתות ובין בשוגג ובין במזיד יש כאן תשלומין:

[דף לו ע"א] משום דאית ליה למירמא אחריתי עליה וכו' אמר רב ששת ל"ק הא ר"ג הא ר"י פי' לר"ג דאית ליה חזקה דגופא ואמרי' העמד הגוף על חזקתו בחזקת בתולה עומדת ויש לה טענת בתולים וקנס ואע"ג *) דתני לה משום קנס למימרא דבתולה הואי דהוה ליה פתח פיך לאלם אבל לגבי טענת בתולים לא טענינן לה דלמא מוכת עץ הות ודלמא משארסת' נאנסה דמילי דלא שכיחי נינהו ולא טענינן לה ולר"י דל"ל חזקה דגופא חזקתה בעולה ואין לה לא טענת בתולים ולא קנס ולא כן פי' רבינו שלמה ז"ל:

אין לה קנס רבי עקיבא אומר יש לה קנס וקנסה לעצמה: **גמ'** והלכה כר"ע דקיימא לן הלכה כרבי עקיבא מחברו: *אמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר °ונתן לאבי הנערה ולא לאבי המתה: *בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה קנסה לאביה הוא דעדיין לא נפקא לה מרשות אביה דתנן נערה מאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה אבל אם בא עליה ואח"כ נשאת או בגרה קנסה לעצמה דבגרות ונשואין מפקי מרשות אב לגמרי והוא שלא עמדה בדין קודם בגרותה ונשואיה אבל אם עמדה בדין קנסה לאביה: **מתני'** המפתה נותן שלשה דברים ואונס ארבעה המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו האונס שנותן את הצער מה בין אונס למפתה אונס נותן צער ומפתה אינו נותן צער אונס נותן מיד ומפתה לכשיוציא אונס שותה בעציצו ומפתה אם רצה להוציא מוציא: **גמ'** ומפתה *לכשיוציא אשתו היא אמר אביי אימא לכשלא יכנוס תניא נמי הכי אע"פ שאמרו המפתה נותן לכשלא יכנוס בושת ופגם נותן מיד (ה) אחד האונס ואחד המפתה בין היא בין אביה יכולין לעכב תניא אידך אע"פ שאמרו אונס נותן מיד כשתצא (ג) אין לה עליו כלום: **מתני'** *כיצד שותה בעציצו אפילו היא חגרת אפילו היא סומא מצא בה דבר זמה או שאינה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר °ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו: **גמ'** וניתי *עשה ונדחי לא תעשה כי אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה כגון מילה בצרעת דלא אפשר לקיומי לעשה אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתיה לעשה כלל: **מתני'** יתומה שנתארסה ונתגרשה רבי אלעזר אומר האונס חייב והמפתה פטור: **גמ'** אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר' אלעזר (א) קרי רב עליה דר"א טובינא דחכימי: °**מתני'** איזהו בושת הכל לפי המבייש והמתבייש פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת כמה היתה יפה וכמה היא יפה קנס שוה בכל אדם וכל שיש לו קצבה מן התורה שוה בכל אדם: *כל מקום שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת לא מכר ולא קנס: **גמ'** פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת היכי שיימינן לה אמר אבוה דשמואל אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח ממנו: כ"מ

שיש

רש"י

נתגרשה. בת סקילה היא ואין שם קנס: אין לה קנס. דכתיב אשר לא אורשה הא אורשה פטור: ור"ע דרש לא אורשה לאביה הא אורשה לעצמה: **גמ'** אביה ובעלה מפירין נדריה. ואינו מופר עד שיפירו שניהן דנשואין ובגרות מפיקין מרשות האב דלא מצינו שזכתה תורה לאב אלא או בקטנות או בנערות אבל בבוגרת לא אשכחן וכן נשואין דכל זמן שלא נשאת אביה מפר נדריה ומשנשאת אין יכול להפר: **מתני'** אונס נותן מיד. לאביה קנס ואע"פ שכונסה: לכשיוציא. מפרש בגמ' וכי אשתו היא כבר דאמר לכשיוציא (ג): **גמ'** לכשלא יכנס. שתמאן היא או אביה או המפתה עצמו דכולן יכולין לעכב שלא יכנוס: כשתצא. מאליה ותבעה הימנו גט דהוא אינו יכול לגרשה ע"כ דכתיב לא יוכל לשלחה כל ימיו: אין לה עליו כלום. ולא אמר (ג) אין קנס תחת כתובתה כי לאביה נותן מיד אלא כסף קנסה היא כתובתה וכן אם מת יצא כסף קנסה בכתובתה ואין לה עליו כלום: **מתני'** בעציצו. בכלי שבחר בו שעל כרחו ישאנה: **גמ'** וניתי עשה. ולו תהיה לאשה וידחה לא תעשה שאינה ראויה לבא בישראל כגון ממזרת: מי איתיה לעשה כלל. השתא נמי מלמדין אותה לאמר איני רוצה: **מתני'** האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דיתומה היא וקנסה שלה אחילתיה למדעתה נתפתתה לו (ד): וכן נתארסה ונתגרשה אפילו אביה קיים קנסה שלה כר' עקיבא לכך מפתה פטור: **גמ'** טובינא דחכימי. מאושר שבחכמים: **מתני'** הכל לפי המבייש. אדם בינוני (ב) בושתו גדול מאדם זולל ומאדם חשוב: והמתבייש. לפי חשיבותו הוא בושתו: שיש לרבו קורת רוח הימנו. ואף הוא רוצה לעשות לו נחת רוח להטעימו טעם בתולה: כל מקום שיש מכר. לאב בבתו דהיינו קטנה אין קנס דאין קנס לקטנה: כל מקום שיש קנס. דהיינו נערה אין מכר

רבינו נסים

יש לה קנס וקנסה לעצמה. בגמרא מפרשינן טעמיה: **גמ'** בא עליה ומתה פטור. כגון שלא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה: דתנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. אלמא אירוסין אין מוציאין מרשות אב שהרי אין נדריה מופרין עד שיפירו שניהם: דבגרות ונשואין מפקי מרשות האב. בגרות מוציאה מרשות האב דלא מצינו שזכתה לו תורה בבתו אלא מכר בקטנות ושאר שבח ממון כגון קנסה ומעשה ידיה בנערות כדילפינן בפרק נערה שנתפתתה (דף מו:) אבל בבגרות לא אשכחן וכיון דלא זכתה (ה) תורה אנן מהיכא תיתי לן לזכותו בשלה ונשואין מוציאין מרשות אב כדאשכחן בהפרת נדרים דכל זמן שלא נשאת אביה מפר ומשנשאת אין יכול להפר ובגמ' [דף לט.] ילפינן נשואין מבגרות דהואיל ובגרות מוציאה מרשות אב ונשואין מוציאין מרשות אב מה בגרות בא עליה ובגרה לעצמה דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה דמשמע דוקא כשהיא נערה בשעת נתינה אף נשואין בא עליה ונשאת לעצמה אבל אם עמדה בדין קנסה לאביה הוא דמשעת העמדה בדין זכה האב כדתנן בפרקין דלקמן [דף מב:]: **מתני'** בשת ופגם. במתני' לקמן מפרש להו: אבל לא את הצער. דמפותה אין לה צער: אונס נותן מיד. לאביה ואע"פ שכונסה: לכשיוציא. בגמ' פריך אטו אשתו היא ומפרק לה לכשלא יכנוס דאם כונסה אין נותן קנס כדכתיב (שמות כב) מהר ימהרנה ואם מאן ימאן כו' כסף ישקול אבל באונס כתיב ונתן לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה: שותה בעציצו. בכלי שבחר לו לשתות בו כלומר על כרחו ישאנה כדכתיב לא יוכל לשלחה: **גמ'** אשתו היא. וכי אשתו היא כבר דקאמר לכשיוציא: לכשלא יכנוס. שתמאן (או) היא או אביה או המפתה עצמו: אחד האונס ואחד המפתה בין היא בין אביה יכולין לעכב. כלומר באונס אע"פ שהאב רוצה לקדשה ועדיין ברשותו היא אפ"ה נתנה לה תורה רשות לעכב כיון שענה אותה בע"כ ויש אומרים שאם האב רוצה לקדשה (ו) והאונס רוצה לכנסה כונסה בע"כ ומאי דאמרינן שהיא יכולה לעכב היינו לומר שאין (ז) אונס מצוה לכנסה בע"כ אבל במפותה מפרשינן בפרק האיש מקדש (ח)(דף מו.) דהיינו שכל זמן שהיא מעכבת מפתה משלם קנס אבל לא שתהא יכולה לעכב מלכנסה שהרי ברשות האב היא לקדשה לכל מי שירצה בע"כ ובמפותה דמדעתה עבדה למה תהא יכולה לעכב אלא ודאי דוקא לענין קנס וכדכתיבנא: כשתצא היא. אם יצאה מאליה ותבעה ממנו גט: אין לה עליו כלום. מפרשינן בגמ' דטעמא מאי תקינו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי למיפק לה אלא מדעתה ואע"ג דבפ' ואלו הן הלוקין (דף טו.) אמרי' אמר קרא לא יוכל לשלחה כו' כל ימיו בעמוד וחזור קאי הני מילי בע"כ אבל ברצונה ודאי משלחה ואינה חוזרת: וניתי עשה דולו תהיה לאשה ונדחה את לא תעשה. דאינה ראויה לבא בקהל כגון ממזרת ואי אמרת דהכא גלי קרא דלא דחיא ליה דכתיב ולו תהיה לאשה דמשמע אשה הראויה אם כן נגמור מינה בעלמא דאין עשה דוחה את לא תעשה: ומהדרינן כי אמר כו' אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתיה לעשה כלל. כלומר ועשה דקיל דאפשר דמידחיא אינו דוחה לא תעשה (א) ודכוותה אמרינן בפרק אלו מגלחות (דף ל.) גבי מגלחה שאם היה כהן והיא בבית הקברות לכך נאמר והתעלמת ואיכא מקלת נסחי דכתיב בהו פשיטא מי דחינן איסורא מפני ממונא כלומר פשיטא שאינו מטמא שהרי אם באו בעלים ואמרו לא בעינן ליתיה לעשה כלל ועשה דקיל דאפשר דלידחי אינו בדין שידחה לא תעשה אלא כופין הלה לדחותו ואע"ג דאשכחן סדין בציצית דמצי למפטר נפשיה בטלית של צמר [דליכא כלאים] מ"מ עשה דציצית הא איתיה לעולם ולאו הוא דליתיה אבל עשה לעולם איתיה דאפילו טלית של צמר חייבת בציצית: **מתני'** יתומה שנתארסה ונתגרשה האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דיתומה היא וקנסה שלה ואחילתיה דמדעתה נתפתתה לו פטור ובגמרא פרכינן יתומה פשיטא ומפרקינן הא קא משמע לן דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה מה יתומה לעצמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעצמה. כלומר דכרבי עקיבא סבירא ליה דאמר לעיל במתניתין [דף לח.] (ט) דקנסה לעצמה והך נתארסה ונתגרשה בשאביה קיים וקא קרי לה יתומה משום דפקע זכות האב מינה לגבי קנס: וכי תנן המפתה פטור הייני דוקא מקנס שהוא שלה ויכולה למחלו אבל חייב ליתן בשת ופגם לאביה (ב): אבל בירושלמי [הלכה ז] איפליגו אם יכולה היא למחול קנסה או לא דאיכא מאן דסבר התם דקנס אינה יכולה למחול לפי שאינה זוכה בו עד שעת העמדה בדין ואין אדם מוחל דבר שאינו ברשותו וכי קתני מתניתין המפתה פטור אבשת ופגם דוקא קאי וביתומה ממש וכי אמרינן דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה היינו לענין דקנסה לעצמה ומיהו תלוקין הם בדיניהם דביתומה האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הבשת ומן הפגם ובנערה שנתארסה ונתגרשה אף המפתה חייב בכל דמשלם בשת ופגם לאביה וקנס לעצמה שאינה יכולה למוחלו ואיכא מאן דאמר התם דיכולה היא למחול קנסא ומתניתין הכי קתני דנערה שנתארסה ונתגרשה הרי היא כיתומה לענין קנסא ולפיכך האונס חייב לתת לה קנס והמפתה פטור מקנס אבל בשת ופגם משלם לאביה ומיהו ביתומה ממש פטור לגמרי וכתב הרמב"ן ז"ל דמסתברא כמאן דאמר שיכולה למחול לו קנסא אע"פ שלא זכתה בו עדיין דהא למה זה דומה לכותב לארוסתו [דף פג.] דין ודברים אין לי בנכסיך בחייך ובמותך דקיימא לן דאם מתה אינו יורשה דנחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר כלומר שעכשיו אינו ראוי לה כגון ארוסתו זו אדם מתנה עליה שלא יירשנה ולאפוקי ירושת אביו שהיא ראויה לו והא נמי להא דמי ועוד דכיון שנתרצית בשעת ביאה היאך יתחייב והרי הוא כאומר קרע שיראין שלי והפטר ואף על פי שאינה זוכה בקנס עד שעת העמדה בדין מכל מקום בשעת ביאה הוא מתחייב הילכך קיימי לן כר' מוגא דאמר התם דיכולה למוחלו: **מתני'** אי זהו בשת. בגמרא פרכינן ואימא כ' סלע אמר רחמנא מכל מילי ומפרקי' רבא אמר (י) קרא ונתן האיש השוכב עמה הנאת שכיבה נ' כסף מכלל דאיכא בשת ופגם: הכל לפי המבייש. אדם בינוני המבייש בשתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב: והמתבייש. לפי חשיבותו בשתו כך כתב רש"י ז"ל ובודאי דבמילי אחריני הכי הוא אבל באונס ומפתה נראין הדברים שכל שהוא זולל יותר בשתו מרובה: כאילו היא שפחה. בגמרא מפרש מאי גריעותא מחמת בעילה: כל מקום שיש מכר לאב. בבתו דהיינו בקטנותה: אין לו בה קנס. דאין קנס לקטנה וילפינן לה בגמרא מדכתיב ולו תהיה לאשה במהוה עלמה הכתוב מדבר: וכל מקום שיש קנס. משהיא נערה אין מכרו מכר דתניא [נדרים דף עו.] יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת מכורה כבר יוצאה אינה מכורה אינו דין שלא תמכר: **גמ'** שיש לו לרבו קורת רוח ממנו. שזהיר בעבודתו ואף הוא

רוצה

רוצה לעשות לו נחת רוח להטעימו טעם בתולה: זו דברי ר"מ. דאמר אין קנס לקטנה. איכא מ"ד הלכה כר"מ כו' דאלמא לא ס"ל כר"מ (ג) מדקאמר זו דברי ר"מ משמע דזו ולא ס"ל דסתמא הכי משמע כל היכא דלא מפרש תלמודא בהדיא זו וס"ל: דבעי רבא יש בגר בקבר. לעיל היא בגמרא בפרקין [דף לח:]: נערה מלא דבר הכתוב. דכתיב שלא בה"א: הא כ"מ שנאמר נער אפילו קטנה במשמע. וגבי אונס נער כתיב בלא ה"א: ולענין שלא כדרכה משמע דמשלם קנס דבפרק הבא על יבמתו (דף נט.) מוקמינן ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכה"ג בבא עליה שלא כדרכה

ובפ"ק דקידושין (דף ט:) תניא באו עליה י' בני אדם ועדיין היא בתולה כולם בסקילה רבי אומר אני הראשון בסקילה וכולם בחנק ואמרינן עלה א"ר זירא מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי ומשמע דאיזה מהן שתברור חייב ליטא אותה דכיון שבידה לעכב אין החיוב חל אלא על אותו שתברור והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם בררה לה אחד מהן נפטרו כולם אמרה אי אפשי בוררת וחוזרת ובוררת ויש לתמוה על הרמב"ם שכתב בפרק [ראשון] מהלכות נערה בתולה שאין האונס או המפתה חייב קנס עד שיבא עליה כדרכה ואפשר שסמך לו אמאי דאמרינן בפרק בן סורר ומורה (דף עג:) דפרכינן התם ורמינהו ואלו נערות שיש להם קנס הבא על אחותו אמרה רבנן קמיה דרב חסדא משעת הערארה דפגמה איפטר לה מקטלא ממונא לא משלם עד גמר ביאה ופי' רש"י ז"ל דקנסא לא מחייב אלא משום גמר ביאה שהוא מוציא בתוליה ומינה נמי דשלא כדרכה כיון שאינו מוציא בתוליה לא מחייב ואין לדחות סוגיות מפורסמות בשביל זו שכבר פירשו התוס' בענין אחר ואין כאן מקום להאריך: אבל מפותה בוגרת אין לה כלום. דמכיון דמדעתה עבדא אחולי אחלה: מתני' האומר פתיתי בתו של פלוני כו' ואינו משלם קנס. בב"ק (דף סה:) נפקא לן דמודה בקנס פטור מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני. והריני חייב בכופר: הרי זה משלם ע"פ עצמו. דקא סבר כופרא ממונא: הדרן עלך ואלו נערות

נר מצוה — תורה אור

שיש מכר אין קנס: אר"י אמר רב זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר כדכתבינן לעיל א] איכא מ"ד הלכה כר"מ משום דסתם מתני' כותיה ואנן לא ס"ל הכי חדא דהא רב יהודה אמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים כו' דאלמא לא סבירא א ליה כר"מ דיחידאה הוא (ולית הילכתא כותיה) ועוד הא אשכחן לרבא דהוא בתרא דס"ל כרבנן דבעי רבא יש בגר בקבר או אין בגר בקבר יש בגר בקבר ודבנה הוי או דילמא אין בגר בקבר ודאביה הוי (הוי אומר אין בגר בקבר ודאביה הוי) ש"מ (א) כרבנן ס"ל דאמרי קטנה יש לה קנס דלא משכחת לה דיש לה בן קודם בגרות אלא היכא דבא עליה (ג) (א) (אונס) כשהיא קטנה ואע"ג דאיפריכא האי בעיא (ב) לאו מהאי טעמא איפריכא ועוד דגרסי' בפ' נערה שנתפתתה* אמר ריש לקיש המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר °ונתן לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב וכו' עד אלא כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע אלמא כרבנן סבירא ליה וכן ב הלכתא: בוגרת אין לה מכר ואין לה קנס דייקינן מינה הא בושת ופגם אית לה ודוקא אנוסה בוגרת אבל מפותה בוגרת אין לה כלום: מתני' *האומר פתיתי ג בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואינו משלם קנס על פי עצמו האומר גנבתי א שורו של פלוני משלם הקרן על פי עצמו ואין משלם השלומי כפל ולא תשלומי ד' וה' המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו המית שורי עבדו של פלוני אינו משלם על פי עצמו זה הכלל כל המשלם יתר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו:

דברים כב

הדרן עלך ואלו נערות

רש"י

כדפירשנו לעיל: גמ' בגר בקבר. אם מתה בעודה נערה עד שלא עמדה בדין והגיע זמן בגרותה בקבר מי אמרי' כי היכי דאמר בפרק נערה לא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה הרי הוא לעצמה ולא לאביה והשתא נמי בגרה בקבר מפקיע כח האב ובנה ירית אם יש לה בן או לאו: אלא היכא דבא עליה כשהיא קטנה. דאין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים: ואע"ג דאיפריכא. דאין אשה מתעברת בקטנותה: אבל מפותה בוגרת אין לה כלום. דמחלה כדפירשנו לעיל: מתני' פתיתי. וה"ה אנסתי: ואין משלם קנס. דמודה בקנס פטור דכתיב אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני. והריני חייב כופר: ה"ז משלם ע"פ עצמו · דקסבר כופרא ממונא:

הדרן עלך ואלו נערות

שלטי הגבורים

א וככל דוכתא שאומר האמורא זו דברי פלוני משמע א ולא ס"ל עד דמפרש ליה תלמודא בהדיא זו וס"ל כהכיא דפ' בית כור אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי בן ננס וכו' ופריך זו ולא ס"ל והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו וכו' אלא זו וסבירא ליה וכן בריש פ"ק שור שנגח אמר רב יהודה זו דברי סומכוס ועוד דאי זו וסבירא ליה קאמר איכא לאקשויי עלה מאי קמ"ל:

ב ר"ת והראב"ד פסקו כר"מ וכמו שפסק רב אלפס נראה דאין סתם משנה כנגד דברי האמוראין כ"כ הרא"ש ז"ל:

ג כתב מיי' אם הבת תובעתו ואומרת אנסת או פתית אותי והוא אומר לסד"מ ה"ז נשבע שבועת היסת שאילו הודה היה משלם בושת ופגם ונער ע"פ עצמו אמרה לו אנסת אותי והוא אומר לא כי אלא פתיתיך ה"ז נשבע שבועת התורה על דמי הצער ומשלם בושת ופגם שהרי הודה במקצת הטענה וכתב הראב"ד שהצער לעצמה דצער גופא לא אקני ליה רחמנא הלכך אינו מודה במקצת דהנך ג' דברים דאביה נינהו ומה שהודה לאביה הודה ומה שכפר לה כפר ועוד אם טען אביה טענת שמא הוא: כתב הרא"ש ז"ל הנטען על הפנויה יש דעות חלוקות י"א שלא לכנוס משום לזות שפתים וי"א שמצוה לכנוס כדאשכחן באונס ומפתה ולו תהיה לאשה והטור אומר נהי דחייבה תורה לכונסה אחר שפגמה ה"מ בודאי אבל בקול בעלמא אין להחזיק הקול לפגום שניהם:

עין משפט

א מיי' פרק ב מהל' נזקי ממון וס"ט מהל' סנהדרין סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' [א] שא:

הגהות הב"ח

(א) דכרבנן כנ"ל: (ב) באיפריכא כנ"ל: (ג) דמדקאמר כנ"ל:

המאור הגדול

בעי רבא יש בגר בקבר ודבנה הוי. פי' קא מיבעיא ליה כשעמד בדין ואליבא דר"ש דכיון דלא הספיק לגבות פקע אב והוי ממון להורישו לבנה מאחר שעמד בדין ואסיקנא הכי קא מיבעיא ליה יש בגר בקבר ופקע אב או לא פי' קא מיבעיא ליה בשלא עמד בדין ואליבא דר"ה ואיצטריכו לפרושי הכי כי היכא דלא תיקשי לן מ"ש דפקע אב בלישנא בתרא ולא פקע בן בלישנא קמא אטו ברא ירית אבא אבא לא ירית ברא ותו לא מידי:

השגות הראב"ד

אמר אברהם ידעתי בנפשי כי מן הנבראים הקלים אשר ברא האלהים אני ולא השגתי לאחת מן החכמות הקלות אשר להחכמים מפני כובד טבעי ומאשר הציקוני תלאות ועלילות הזמן המתגלגלות על בני האדם ולא חכמתי ידי למו פי שמתי כי השכל אין והדבר אין בי. אך אמרתי אולי יחשבו אותי לאויל מחריש בין טוב לרע לא יפריש ולכן פציתי פי לדבר אולי אהיה ובשפל פעם יפול ופעם יתגבר:

הנה ראיתי בהלכות הרב אלפסי ז"ל דברים נפלאים ממני ואולי מבלי ראות עיני כאשר תכהין עיני הרואה כאשר יסתכל בעין השמש מפני חלישות טבעו ואמת כי היה לי לעצם את עיני ולסגור דלת פי וללכת אחריו אל הימין ואל השמאל מאין נטות. אבל כי היא מלאכת שמים והמלאכה גדולה ואין בה תכלית לבשר ודם אבל העוסק בה מקבל שכרו בין מוטעה בין שוגג על כן לא נמנעתי לחפש אחריו כאשר תשיג ידי פעם לסתור ופעם לחזק. אע"פ שאיני יכול לסתור וגם היא אינו רק כי ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

א] ראיתי במס' כתובות שכתב הרב אלפס ז"ל בפ' אלו נערות אע"ג דסתם לן תנא כר' מאיר דאמר קטנה אין לה קנס לית הלכתא כוותיה. מ"ט חדא דהא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים וכו' אלמא לית הלכתא כוותיה ועוד דאשכחן לרבא דהוא בתרא דס"ל כוותיהו דבעי רבא יש בגר בקבר ודבנה הוי וכו'. והא לא משכחת לה דיש לה בן קודם הבגר אא"כ נבעלה בקטנותה אלמא קטנה יש לה קנס: אמר הרב ר' אברהם מן הבפיה הזאת אין להביא ראיה כי לא היה רבא יודע שאין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים בלבד ועל כן הקשו משמואל דאמר אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים בלבד וכו'. אלא שהיה לו להביא מן הקושיא שהקשו עליו מן הברייתא מהא דתני רב ביבי קמיה דרב נחמן ג' נשים משמשות במוך ואלו הן קטנה וכו' ואם איתא דרבא כר"מ ס"ל דאין קנס לקטנה מדשמואל הוה סגי לאקשויי ולא צריך לאיתויי ראיה מהך ברייתא ומיהו אין כאן ראיה כלל דרבא לתרוייהו קא מיבעיא ליה בין לר"מ בין לרבנן ומתרוייהו הוא מקשה ליה מברייתא מקשה לדעת רבנן דהא אינה מתעברת קודם הבגר ומדשמואל קא משלם לקושיא דתרוייהו בין לר"מ בין לרבנן דלא משכחת לה קודם הבגר כלל. ודקא מייתי תו ראיה ממאי דגרסי' פ' נערה שנתפתתה אמר ריש לקיש המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה וכו' ואמרי' התם נערה הא כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה במשמע אלמא כרבנן ס"ל. גם זו אינה ראיה דמטעמייהו דרבנן קא מגלה ובפ' אלו נערות לטעמא דרבנן קא מייתי ליה להאי קרא והאי קרא דסמיך ליה על מוציא שם רע משום דהאי קרא דמוציא שם רע הוא נערה מלא הוא דקא מגלה על נערה המאורסה דקנס שהוא חסר דאפי' קטנה במשמע הלכך מכל הנך ליכא ראיה לדחוי דסתם לן תנא כוותיה תרתי סתימות בכתובות ובמס' חולין. וברייתא דאילונית דאיתניא לעיל בהאי פירקא נמי סתמא כר"מ ואי מדאמר רב זו דברי ר"מ דלמא זו וס"ל כדאשכחן ביבמות פ' אלמנה לכה"ג בענין המזכה לעובר ואפי' זו ולא ס"ל כיון דאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ואשכחן תרי סתמי כר"מ אע"ג דרב לא ס"ל כר"מ רב ור' יוחנן הלכה כר"י הלכך הלכה כדפסיקו קמאי ואפי' תפס מפקינן מיניה דייני קנסות היכא דעמד בדין וכפר ובאו עדים אע"ג דלא מגבינן להו האידנא אמור רבנן דהוו משמתין ליה עד דמפייס ליה לבעל דיניה לראיית ב"ד ואם יש לו קנסה מן התורה כמשים של אונס ומפתה עד דיהיב ליה באותה קנסה ואם הודה ובאו עדים קי"ל כרב דאמר מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ואי תפס מפקינן מיניה. והיכא דתפס מקמי הודאה ואח"כ הודה נמי מפקינן מיניה ולא אמרי' דתפיסה דמקמי הודאה כעדים דמיא ממאי מדאמר ר"ג לר' יהושע אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות ואמר לו ר' יהושע אין בדבריך כלום שכבר הודית והא טבי כתופס לפני הודאה דמי שהרי גופו אצלו היה ולא היה מחוסר גוביינא ואפ"ה לא יצא לחירות מפני הודאתו של ר"ג אלמא לאו כעדים דמיא ומפקינן מיניה. מיהו היכא דתפס קמי הודאה ליכא עדים בתפיסתו דיכול למימר להד"מ ואתו לבי דינא וכפר ליה אידך בההוא קנסא אסתפקא לי מלתא אי הוי מגו בעדים כדאמרי' בעלמא מה לי לשקר כעדים דמו וכיון דבההוא תפיסה איכא מגו הוה ליה כעדים ואילו אתו עדים הא מחייב והשתא נמי מה דתפס תפס דמהימנינן ליה בעדים או דלמא כיון דאילו הודה פטור לא עדיף מגו מהודאה דנפשיה ואע"ג דאמרי' מה לי לשקר כעדים דמו לאו דעדיף מהודאה דנפשיה דהודאת ב"ד כמאה עדים וכל היכא דהודאה לא מהניא מה לי לשקר לא מהניא כי הכא. הא מלתא אסתפקא לי בדיני קנסות ולא אתבריא גבי כהוגן עד יבא מורה ויורה צדק לנו.

ספר הזכות להרמב"ן ז"ל על הראב"ד ז"ל

כתוב בהלכות המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה וכו' ואמרי' התם נאמר כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה במשמע אלמא כרבנן ס"ל. גם זו אינה ראיה דטעמייהו דרבנן קא מגלי ובפ' אלו נערות לטעמייהו דרבנן קא מייתי ליה להאי קרא והא דקא סמיך ליה על מוציא שם רע משום דהאי קרא דמוציא שם רע שהוא נערה מלא הוא ניהו דקא מגלה על נערה דקנס שהוא חסר דאפי' קטנה במשמע הלכך מכל הני ליכא ראיה לדחות לר"מ דסתם לן תנא כוותיה תרי סתמי בכתובות ובמס' חולין וברייתא דאילונית דאיתניא לעיל בהאי פירקא נמי סתמא כר"מ ואי מדאמר רב זו דברי ר"מ דלמא זו וס"ל כדאשכחן ביבמות פרק אלמנה לכה"ג בענין המזכה לעובר ואפי' תימא זו ולא ס"ל כיון דאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ואשכחן תרי סתמי כר"מ אע"ג דרב לא ס"ל כר"מ רב ור' יוחנן הלכה כר"י הלכך הלכה כדפסקי קמאי ואפי' תפס מפקינן מיניה ודיני קנסות היכא דעמד בדין וכפר ובאו עדים אע"ג דלא מגבינן להו האידנא אמור רבנן דמשמתינן ליה עד דמפייס לבעל דיניה לראיית ב"ד ואם יש לו לקנס קנסה מן התורה כגון נ' של אונס ומפתה עד דיהיב ליה באותה קנסה ואם הודה ובאו עדים קי"ל כמ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ואי תפס מפקינן מיניה והיכא דתפס מקמי הודאה ואח"כ הודה נמי מפקינן מיניה ולא אמרי' דתפיסה דקמי הודאה כעדים דמיא ממאי מדאמר ר"ג לר' יהושע אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות ואמר לו ר' יהושע אין בדבריך כלום שכבר הודית והא טבי כתופס לפני הודאה דמי שהרי גופו אצלו היה ולא היה מחוסר גוביינא ואפ"ה לא יצא לחירות מפני הודאתו של ר"ג אלמא לאו כעדים דמיא ומפקינן מיניה מיהו היכא דתפיס קודם הודאה וליכא עדים בתפיסתו דיכול לומר לא היו דברים מעולם ואתי לבי דינא וכפר ביה אידך בההוא קנסא אם הודה לאחר מכן איסתפקא לי מלתא אי הוי האי מגו כעדים כדאמרי' בעלמא מה לי לשקר כעדים דמי וכיון דבההיא תפיסה איכא מגו הויא לה כעדים ואילו היכא דכפר ואתו עדים הא מיחייב והשתא נמי מאי דתפיס מקמי כפירה והודאה תפיסה הוא דמהימנינן ליה כעדים או דלמא כיון דאילו הודה פטור לא עדיף מגו מהודאה דנפשיה ואע"ג דאמרי' מה לי לשקר כעדים דמי לאו דעדיף מהודאה דנפשיה דהודאת בעל דין כק' עדים וכל היכא דהודאה לא מהניא מה לי לשקר לא מהני כי הכא. הא מלתא אסתפקא לי בדר"ק ולא אתבריראה גבאי כהוגן עד יבא ויורה צדק לנו. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר מדברי שניהם עדיין לא נתבררו הדברים דודאי לפי ענין הסתמות משמע דהלכה רבי דבריו של ר"מ וסתמו במקומות הרבה כאן ופ"ק דחולין ועוד שנינו בפ' ד' מיתות ב"ד הבא על נערה מאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה ואיתמר נמי עלה אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים נערה אפי' קטנה במשמע ועוד בסוגיא דהתם דבעא מיניה ר' יעקב בר אבא מרב בא על הקטנה מאורסה לר"מ מהו לגמרי ממעט או מסקילה ממעט לה א"ל חייב א"ל והא כתיב ומתו גם שניהם שתיק רב אמר שמואל מ"ט שתיק רב לימא ליה ומת האיש אשר שכב עמה לבדו. כתנאי ומתו גם שניהם עד שיהו שניהם שוין דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר ומת האיש אשר שכב עמה לבדו וכבר פירשו דהכי תנאי בדר' מאיר שייכי וכר"מ סבירא להו וכן ענין הסוגיא מוכיח עכשיו היאך אנו יכולין לדחות שלש סתומות ומשנת התנאים ר' יאשיה ור' יונתן שדורשין כר"מ ובמס' קדושין בפ"א הסוגיא כמותן דאיתמר התם ורבנן האי לבדו מאי עבדי ביה מיבעיא להו לכדתניא ומתו גם שניהם עד שיהיו שניהם שוין דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר וכו' הרי דבר קשה להוציא דברים חזקים הללו מכלל הלכה ג"כ דברי רבינו ז"ל ראיות חזקות הם לקיים דברי חכמים חדא דא"ר יהודה זו דברי ר"מ ומשמע בכל מקום זו ולא ס"ל עד דמפרש ליה בתלמודא בהדיא זו וס"ל ועוד דאי זו וס"ל איכא לאקשויי עליה אלא מאי קמ"ל כדמקשי התם ביבמות פ' אלמנה לכה"ג והתם מפרש קמ"ל דפליגי רבנן עליה דר' יוסי והכא פשיטא מתני' היא. ומה שאמר ה"ר אברהם ז"ל דאפי' תימא זו ולא ס"ל כיון דאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה אע"ג דרב לא ס"ל כר"מ רב ור' יוחנן הלכה כר"י זו אינה תשובה שכמה סתמות בתלמוד הוציאו אותן מכלל הלכה כדברי רב ושמואל ור"ל ור"א ושאר האמוראים ולא חשו לכללו של ר' יוחנן לפי שאין למדין הלכה מן הכללות לדחות פסק שנאמר בתלמוד בפרט וכן מה שהביאו רבינו מדברי ר"ל דאמר המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב זו ראיה גדולה וחזקה היא דהא מלתא מימרא היא ושמעתתא באפי נפשה איתמר ומכללא הוא דדקו מינה. אבל מה שאמר מבעיא קמייתא דהיא כרבנן אני תמה עליו פה קדוש איך יאמר דבר זה דכל מלתא דלאו מסקנא לא גמרינן מינה לפסק הלכה דהא ודאי בגמ' לא מצי לאקשויי עליה דרבא אי בעי חדא מלתא אליבא דרבנן אלא משבשי מהגפא אחרינא ובמסקנא אתיא כדברי הכל מ"מ אע"פ שזה מקום ספק הוא דעת נוטה לפסוק כרבנן דכ"מ שאין בו הכרע מפורש אין חוששין לדברי היחיד שזו תורה שלימה היא אחרי רבים להטות וכ"ש שסוגיות האמוראין מכריעין יותר מסתמי המשניות דבתראי נינהו ועוד דטעמייהו דרבנן עדיף מדר"מ שהם דורשין מסורת ומקיימין מקרא ור"מ לא איכפת ליה בנער דבכל התורה כולה חסר ובמוציא שם רע מלא וסוגיין בכולה תלמודא למדרש כה"ג ומסתברא לי דר"מ ורבנן בתרתי פליגי באונס ומפתה ופליגי במוציא שם רע ולא תליין פלוגתא בהדדי דאפי' לרבנן דאמרי נער חסר אפי' קטנה במשמע איכא למימר דגבי מוציא שם רע כיון דכתב ביה רחמנא נערה מלא למעוטי כל דין סקילה מקטנה מאורסה הוא דאתא וכי היכי דפטור מקנס כר"ל פטור נמי מסקילה וכך אמרו בירושלמי בפלוגתא דבא על הקטנה מאורסה מ"ט דרבנן נער חסר כתיב בפרשה מה מקיים ר"מ נער ר' אבהו בשם ר"ל נערה א' שלימה כתובה בפרשה למדה על כל הפרשה כולה שהיא גדולה הלכך אע"ג דסוגיין אליבא דר"מ בבא על קטנה מאורסה באונס ומפתה כרבנן קי"ל דהתם לא כתיב בכולהו פרשיות אלא נער ואפי' קטנה במשמע. ולראשונים מצאתי מהם פוסקים כר"מ ומהם כרבנן ולא עלתה בידם ממנה אלא מחלוקת:

ולענין מ"ש הרב ז"ל בדיני קנסות. יש להתלמד בדבריו מה שאמר דאמור רבנן הוו משמתין ליה עד דמפייס לבעל דיניה לראיית ב"ד ואם יש לקנס קנסה מן התורה עד דיהיב ליה באותה קנסה אנו תמהין בזה שהרי אמרו בגמ' משונה הוא ולא מגבינן בבבל ואי אמר אקבעו זמנא לא"י מקבעינן ליה ואי לא אזיל היו משמתין ליה אלמא לא היו משמתינן ליה אלא כדמקבע ליה זמנא לקמי מומחין דא"י והכי נמי מסתברא שאם תאמר דהיו משמתין אותו לשלם כפי ב"ד של כאן או כפי קנסה של תורה הרי דנת דיני קנסות שלמין בבבל שאין לך כפייה ועשוי גדולה מזו ונקטיה בדוכתיה דלשבקיה לגלימיה הוא אבל מנהג שהי ישיבות שאמרו לשמותי ולא לשלם קנסה של תורה ותשלום הקנס ע"פ ב"ד אלא אומרין לו פייס לפלוני חברך שהעברת עליו את הדרך כמה שתוכל לפייסו ואם הלה מסרב מלהתפייס לו רואין ב"ד אם עולה לו כדמי פיוס כשיעור התשלומין אומרין לו די לך בכך ומתירין לו לאלתר ואלו הן דברי רבינו ז"ל בפ' החובל ומטעם דכיון דלא הטילו עליו שומא ידוע ודין קצוב אינן כדנין דיני קנסות שפסלה אותן תורה מהם כך ראינו לראשונים מפורש בתשובות שכתב הנגיד ז"ל תשובה לרב נמת באונס מפום שלא יהא חוטא נשכר ושלא יהו ישראל פרוצין בנזקין שכיון שהיו דנין שאין גובין קנסות בבבל שולחין יד זה בזה היו נהגו חכמים אחרונים לנדותו עד שמפייסו בממון או שירבה עליו רעים ויפייסו ברעים ומעשה בא' שהפיל שינו של חבירו ונדהו מר צדוק גאון זצ"ל ואמר לו דבר קצוב איני חותך עליך לך ופייסו בדברים או בממון ועכשיו כל דיני קנסות בטלו ומנהג כמו שהנהיג אותנו מר צדוק זצ"ל כן אנו נוהגין. ועוד תשובה לרב שר שלום היו מנדין אותו עד שמפייסו בלא שום ב"ד וכך מנהג בשתי ישיבות ולר' נטרונאי אע"פ שאין פוסקין דין עליו לשלם דמי שינו או דמי עינו ודאי היו מנדין אותו עד שמפייס אותו בין במועט בין ברב ור' שרירא ז"ל אמר לא מצאנו בתלמוד לנדותו אלא עד דמסלק הזיקו מדר' נתן וסמכו מכאן חכמים האחרונים וראשי ישיבות בזמן שראו

הפסד

עין משפט

א מיי' פ"ב מהל' נערה סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעז :

[דף עט ע"א]
ב מיי' פי"ט ופ"כ מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' נז וקיב :
ג מיי' פכ"ב מהל' אישות טור אה"ע סי' נה :
ד מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה טור אה"ע סי' ט :

נערה שנתפתתה. והנער. (ה) לאביה נמי באנוסה : בתפוסה. לישנא דקרא ותפסה ושכב עמה אע"ג דבפרק החובל (דף פו:) אמרינן דלנערה דגופה לא זכי ליה רחמנא שאני האי נער שבידו לנערה כה"ג דלאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין שנבעלה לו בע"כ ומצטערת : לא הספיקה לעמוד בדין כו'. כיון שלא עמד בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו ואמרינן לקמן [דף מג.] אין אדם מוריש לבניו זכות שזכתה לו תורה בבתו ויליף לה מקרא : מת האב. (ו) משעמדה בדין בנערותה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה : הרי הן של אחין. דכיון דעמדה בדין זכה בהן אב : ר"ש אומר. אע"פ שעמדה בדין לא הוה ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לידיה וטעמא מפרש בגמרא [דף מג:] דאמר קרא ונתן האיש השוכב עמה כו' לא זכתה תורה לאב אלא משעת נתינה : **הרי** הן של עצמה דקתני איכא מ"ד דלא קאי אלא אאנוסה אבל במפותה כיון דמדעתה עבדא לית לה דאחולי מחלה ואפשר דכיון דהויא שעתא דאבוה בעי למיהוי אע"פ שלא זכה עדיין אפ"ה כיון דהויא שעתא לא חזי לה לא מצי לאחולי ומש"ה כי פקע זכותיה דאב הוי לעצמה ומיהו כי אמרינן הרי הן של עצמה אקנס קאי (ז) דבושת ופגם דממונא נינהו דאחין בעי למיהוי שכבר זכה בהן אב וכי קתני הרי הן אקנסות דאנוסה ומפותה קאי ואם איתא דמפותה יש לה קנס אתי שפיר ואי לית לה ה"ק דקנסי דידהו נתרוקנו לעצמה ואנוסה אית לה אבל מפותה לית לה דהא מחלה :
מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה: אע"פ שלא גבתה. כגון שכר פעולה : מת האב הרי הן של אחין. דמשכא לעולם זכה בו האב ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד עמדו בדין ויעידוהו דהא אי מודה מפטר : ומציאתה. בגמרא פריך ממאן גביא : **גמ'** בת הנזונת מן האחין. שכך הוא תנאי כתובה [דף נב:] בנן נוקבן דתהויין ליכי מינאי אינון תהויין יתבן בביתי ומתזנן מנכסי עד דתלקחן לגוברין : לאו מדידהו קמיתזנא. אלא מתנאי כתובת אמן : אלא לאו הכי קאמר (ח) מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה. דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפי' בחיי האב לא זכי בה אב אא"כ סמוכה על שולחנו כדאמרינן בשנים אוחזין (דף יב.) ומשום איבה דכיון דאינו חייב במזונותיה בחייו כדתנן [דף מט.] האב אינו חייב במזונות בתו אי אמרת מציאתה לעצמה תו לא יהיב לה מזוני ולקמן בפרקין [דף מז.] נמי אמרינן זכאי במציאתה משום איבה אבל אחין על כרחייהו מיתזנה מנכסי האב : והתנחלתם אותם. עבדים כנענים : זכות בתו. זכות שזכתה לו תורה בבתו : **מתני'** כתובתה של אב. כתובה שהיא גובה משני אירוסין הללו וקסבר יש כתובה לארוסה אי נמי בשכתב לה ובימי נערות וקטנות קאמר : (ט) כתובתה שלה. דמשהשיאה פקעה רשותו ובתר גוביינא אזלינן (י) ולא אזלינן בתר כתיבה לימא הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תהוי דאב : הראשונה של אב · מפרשים טעמא בגמרא לפי שברשותיה נכתבה : **גמ'** תו לא חזיא לאינסובי . דהוחזקה להיות בעליה מתים ומש"ה לא תנא תרווייהו באלמנות דלא בעיא למנקט דרך פורענות . דאי לא . מן הדין בחדא גוונא ה"ל למיתנינהו . ולא תנהי בגירושין אע"ג דלא מתסרא לשלישי ליגשא משום דלא מצינן למידק דסתם לן כרבי אלא מדלא נקיט תרווייהו באלמנות . והיכא דדייק מדאמרינן לא חזיא לאינסובי ולא אמר אבל נתאלמנה תרי זימני לית לה (כ) כתובה דקטלנית אפילו משלישי אית לה כתובה דמשמיא הוא דקא אנסו לה ולאו משום לתא דידה דאם איתא דמשלישי לית לה משני נמי לית לה דכיון דסתים לן תנא כרבי נמצא מקחו מקח טעות וליתא דודאי משלישי כל שלא הכיר בה אין לה כתובה שהרי הטעתו וכ"ת משני נמי אית לן למימר דלית לה שהרי נמצא מקחו מקח טעות והוי ליה למימר אבל נתאלמנה תרי זימני לית לה כתובה ליתא שאע"פ שהוחזקה קטלנית אין הדבר ברור שמחמתה מתו שהרי אפשר שהגיע זמנם למות וכיון שכן משני אית לן למימר דאית לה דדילמא הרי היא ככל הנשים אבל משני ואילך כיון שנולד בה ספק ואתרעאי עד שמחמתו אסרוה חכמים כל שלא הכיר בה היא הטעתו ולית לה כתובה ודמיא הא מילתא למאי דאמרינן בפ' הבא על יבמתו [דף סה.] גבי מי שנשאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תנשא ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה כל שלא הכיר בה ואפילו הכי כתב רב אחא גאון ז"ל דמשני אית לה כתובה ואם תאמר דהא אמרינן לקמן [דף נג.] דכל היכא דלא קרינן ביה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי לית לה כתובה והא נמי הא אסורה ליגשא יש לומר דלא ממעטינן מהאי לישנא אלא כל היכא דאגידה ביה

רש"י

נערה והנער בתפוסה. באנוסה הנער נמי לאביה תפוסה נקט לישנא דקרא ותפסה ושכב עמה : לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת וכו'. לא הוי ממון להורים לבניו ואמרינן בגמ' אין אדם מוריש לבניו זכות שזכתה לו תורה בבתו : מת האב. משעמדה בדין בנערותיה בין בגרה בין לא בגרה הרי הן של אחין. דכיון דכבר עמדה בדין זכה בהן האב : מעשה ידיה. שעשתה בחיי האב אע"ג שלא גבתה כגון שכר פעולתה : ומת האב הרי הן של אחין. דמשכא לעולם זכה בהן האב ולא דמי לקנס דלא הוי [ממון] עד עומדו בדין ויעידוהו דהא אי מודה פטור : מציאתה. בגמ' מפרש ממאן גביא : **גמ'** בת הניזונית מן האחין. כי כך הוא תנאי ב"ד בנן נוקבן דיהוו ליכי מינאי אינון יתבין בביתי ומיתזנן מנכסיי עד דתלקחן לגוברין : (ד) לא מדידהו. אלא מתנאי ב"ד מיתזנא : מה מציאתה. דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפי' בחיי האב לא זכה בהן האב אלא א"כ סמוכה על שולחנו ומשום איבה דכיון דבחייו אינו חייב במזונותיה אי אמרת מציאתה לעצמה תו לא יהיב לה מזוני אבל אחין על כרחך מיתזנא מינייהו : והתנחלתם אותם. בעבדים כנענים כתיב : זכות בתו. שזכתה לו תורה בבתו : **מתני'** כתובתה שלו. של האב דקסבר יש לארוסה כתובה ושתי הכתובות של ימי נערות שלו אבל משהשיאה פקע רשותו וכתובתה שלה דבתר גוביינא אזלינן ולא בתר כתיבה : ראשונה של אב . דבתר כתיבה אזלינן הואיל וברשותו נכתבה : **גמ'** תו לא שריא לאינסובי. דהוחזקה להיות (ב) קטלנית כרבי דאמר בתרי זימני הוי חזקה :

הגהות חו"י
(א) [ג]י' גמ' [ש]ל אחין : (ב) לכן לא [ת]נא דכך [פ]ורעת :

תורה אור | נר מצוה

°*נערה ^א שנתפתתה בשתה ופגמה וקנסה ^{דף מא:} לאביה והצער בתפוסה (א) עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של (א) (ב) יורשין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה ^{דף מב.} *מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין : **גמ'** *בעא מיניה רבי ^{דף מג.} אבינא מרב ששת (ג) ^ב בת הנזונת מן האחים מעשה ידיה למי במקום האב קיימי מה אב מעשה ידיה לאב הכא נמי מעשה ידיה לאחים או דילמא לא דמי לאב התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא ופשיט רב יוסף מעשה ידיה לעצמה ודייק לה ממתניתין דקתני מעשה ידיה ומציאתה אף על פי שלא גבתה מציאתה ממאן גביא אלא לאו ה"ק מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה אף מעשה ידיה בחיי האב לאב אחר מיתת האב לעצמה איתמר נמי אר"י אמר רב בת הנזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה א"ר כהנא מאי טעמיה דרב דכתיב ^{ויקרא כה} °והתנחלתם אותם לבניכם ולא

דף מג: בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו וכן הלכתא: *מתני' ^ג המארס בתו וגרשה אירסה ונתאלמנה כתובתה שלו השיאה וגרשה השיאה ונתאלמנה כתובתה שלה רבי יהודה אומר הראשונה של אב אמרו לו משנשאת אין לאב רשות בה : **גמ'** טעמא דהשיאה וגרשה השיאה ונתאלמנה אבל ^א נתאלמנה תרי [דף עט ע"ב] זימני °תו לא חזיא ^ד לאינסובי וסתם לן כרבי דאמר בתרי זימני הויא חזקה וכן הלכתא דגרסינן פרק הבא על יבמתו* נשואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרבן ^{דף סד:} שמעון

כאילו אביה קיים או דלמא לא דמי לאב דהתם מדידיה מיתזנא דאין האב חייב במזונות בתו ד"ת כל עיקר אלא שחכמים חייבוהו לז[ונם] ...
[א]ינו חייב לזונה אלא מדרך צדקה ואם אין לו כלום קופה של צדקה מחוייבים לזונם ולפרנסם אבל הכא לאו מדידהו מיתזנא אלא ...
[רש]"י ז"ל וכוונתו לבאר שלא נפרש מת האב בשעה שעמדה בדין עד שלא בגרה קאמר דהרי הן של אחין דדוקא כשהאב בחיים ה"ה של אב. דזה פי' בעל שהרי רישא דתנן מת האב הרי הן של אחין דוקא בשעמדה בדין בנערותיה בחיי האב עד שלא בגרה קאמר שאם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב ה"ה של עצמה כדתנן להדיא ברישא אלא בע"כ הא דקאמר בסיפא מת האב ה"ה של אחין נמי דוקא משעמדה בדין בנערותיה קאמר ובין בגרה קודם מיתה כו' לעולם ה"ה של אחין דכיון דעמדה בדין בחיי האב זכה בהן האב. ודו"ק : (ז) נ"ב לפי דעת הר"ן יש לדקדק במאי דתנן בסיפא מעשה ידיה ומציאתה כו' ולמה לא תנן נמי בושת ופגם דממונא הוא דאחין בעי למיהוי שכבר זכה בהן האב אע"פ שלא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב דליכא למימר דשאני מעשה ידיה דדוקא משעמדה בדין עד שלא גבתה וכדתנן להדיא אע"פ שלא גבתה הא ליתא דהא ודאי לאו דוקא אע"פ שלא גבתה קאמר אלא אע"פ שלא עמד בדין כל עיקר נמי של אחין הוא דמשכא לעולם זכה בהן האב וכמ"ש הר"ן גופיה בסמוך והוא מדברי רש"י ומאי דקתני אע"פ שלא גבתה הימנו משום דסתמא דמלתא גובה שכר מעשה ידיה הקצוב בלא דינא ודיינא משא"כ באונס ומפתה דאי אפשר בלא דינא ודיינא שיעריכו בושת והפגם והצער כמה הוא. ונראה לתרץ דמתני' עיקר' לאשמועי' דמעשה ידיה כמציאתה כו' אבל לענין דמאי דממונא הוא ושל אחין הוא אע"פ שלא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הא מלתא דפשיטא היא דמשכא לעולם זכה בהן האב מתני' דתנן ה"ה של עצמה דוקא בקנס היא אבל התוס' חולקים על זה ומפרשי' פשטא דמתני' הרי הן של עצמה אף בבושת ופגם ולכך כתבו וז"ל תימה תינח קנס אלא בושת ופגם דממונא הוא דאחין בעי למיהוי ושמא מקראי דלעיל דנפקא בושת ופגם איתקש אהדדי כדפי' לעיל עכ"ל ולדידהו ניחא סיפא דתנן מעשה ידיה דוקא דלא איתקוש לקנס ואפשר שזה ג"כ כוונת רש"י ז"ל ולכך כתב בסיפא ולא דמי לקנס כו' ודו"ק : (ח) נ"ב זה מועתק מלשון רש"י ז"ל בפירושו ותימה גדולה שהרי התוס' חלקו על פירושו זה לקמן במתני' דהאב זכאי בבתו בקידושיה כו' והסכים עמהם גם הר"ן ז"ל שם דזכאי במציאתה משום איבה היינו פן יקדשנה למנוול ומוכה שחין דלפי פי' זה אפי' אינה סמוכה על שולחן אביה זכאי במציאתה ומסכת פשיטא לן דמציאתה לאחר מיתת האב לעצמה שהרי אין בידם לקדשה וליכא משום איבה וא"כ לא הוה ליה להביא בכאן פי' רש"י כיון דלא ס"ל כוותיה : (ט) נ"ב ולא דמי לקנס דאונס ומפתה דס"ל לת"ק ברישא דלא אזלינן בתר גוביינא דשאני התם דחיוב הפרעון חל מיד בשעת מעשה אבל הכא חיוב פרעון הכתובה אינו חל אלא בשעה שגירשה דהיינו בשעת גוביינא וכיון דגוביינא בתר שניסאת הוא פקעה רשותה וק"ל : (י) נ"ב וגוביינא בתר הכי הוא : (כ) נ"ב פי' לית לה כתובה משני דנמצא מקחו מקח טעות ומדלא קאמר הכי אלמא דמשני אית לה כתובה ומינה דמג' נמי אית לה כתובה דאם איתא וכו' וה"ה דמראשון נמי איכא למידק דאם איתא דמג' לית לה מראשון ושני נמי לית לה דנמצא מקחו מקח טעות למפרע אלא דאורחא דמלתא דגובה כתובתה מן הראשון קודם שנשאתו לשני דלא מצי היתומים לטעון שמא תהיה קטלנית ונמצא למפרע גם מקח הראשון היה בטעות דכיון שאינה קטלנית לפנינו על הספק אינן יכולין לעכב כתובתה שהרי מתחלה כשנשאה הראשון היה רוצה ליכנס באותו ספק וע"מ כן נשאה וכתב לה כתובה וכעין זה כתבו התוס' בפירקין דף מ"ז בדיבור דלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ע"ש אבל משני דכיון דקי"ל כרבי ונמצא מקחו מקח טעות כל שלא הכיר בה דייקינן שפיר דאם איתא דמג' לית לה משני נמי לית לה שהרי היא קטלנית לפנינו :

ספר הזכות

[ה]פסד גדול כאשר אין ד"ק נגבין ועשו תקנה לנדות החובל עד שמפייס את הנחבל בקרוב כי אין להם דרך לדקדק [ו]לא שאומרין לזה כי כן קצבנו לתת כך וכך ולא לזה כי כן קצבנו עליך ליטול כך וכך כי זה דיני קנסות אלא מסערין בלבם שיעור קרוב ואין מגלין אותו והיו מנדין את החובל עד שיפייס את הנחבל ומהריסין ממנו ורואין עד כמה שמגיע לו לתת אם קרוב כאשר יש בלבם והנחבל אינו מקבל אומרין לו אין לנו כח לנדותו יותר מכאן ומתירין לו ואם רחוק ממה שבלבם מנדין ומחרימין עד שיקרב לאותו שיעור אלו דברי הראשונים ז"ל ומדבריהם אתה מכיר שהם מגלים עצמם ממה שכתבנו שלא יהו כדנין דיני קנסות לא כמנדין ולא כיורדין לנכסים . ועוד הוסיף רב שרירא בתשובה שאלו שמודיעין להם שאינן דנין את הדין שכבר פסלה תורה אותן בכך . ומה שאמר עוד הרב ז"ל שאם הודה ובאו עדים קי"ל כמאן דאמר מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ואי תפס מפקינן מיניה והיכא דתפס מקמי הודאה ואח"כ הודה נמי מפקינן מיניה ממעשה דר"ג אין דינו אלא מודה בקנס שיש בו ממון דלא קי"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור אלא באומר גנבתי ובאו עדים שגנב שהרי חייב עצמו בקרן כדאיתא במרובה וכן פסק רבינו בהלכה . ועיקר דינו של הרב ז"ל בהודאה זו לפי דעתי א"צ דהאידנא לא משכחת לה במודה בקנס משום דהודאה בב"ד בעינן כדאמרי' התם שאני ר"ג דשלא בב"ד אודי והא ר' יהושע אב"ד הוה הוא קאי וכיון דאנן הדיוטות אנן ליכא השתא הודאה בב"ד למיפטר מיניה חיובא דקנס דהו"ל כמודה בפני ב' או בפני ג' הוא לב"ד דכל הודאה שאין דינא לחייבו עליה אינה פוטרתו כשבאו עדות לבסוף וכדאמרי' אין מועד בבבל משום דבעינן העדאה בב"ד וליכא

הלכך אי תפס לא מפקינן מיניה בין דתפס מקמי הודאה בין דתפס לאחר הודאה ואע"פ שכתב רבינו ז"ל בהלכות שמעתא דמודה בקנס ואח"כ באו עדים כמו שהזכרתי כך נהג בכל ענין הקנסין לכתוב בהן ולקצר כאילו היו מומחין בא"י בימיו כמ"ש ואי אמר אזמנוה לדינא לא"י מזמנינן ליה ואי לא אזיל היו משמתין ליה . וענין ספיקו של הרב ז"ל בתופס קנס שלא בעדים והודה הלה בסוף כבר יצא דינו מכלל דבריגו להתחייב בזמן הזה מפני שאין ההודאה כלום אפי' במודה בב"ד מומחין אני אומר שלא פטרה התורה בקנס אלא שלא חייב אותו מתחלה ע"פ עצמו דכתיב אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו אבל זה לא ע"פ עצמו מתחייב אלא לזה אנו מאמינים שאמר נתחייב לי קנס ותפסתי משלו לתשלום קנס שלי הלכך ירשיעון אלהים קרינן ביה ולא קרינא ביה מרשיע את עצמו כלל דמה הוסיף או גרע בהודאה שלו וכל שכן כשתפס משלו מטלטלין ובא זה לתבוע בדין להחזירם ולפרוע לו קנסו בדמים שאין זה מודה בקנס אלא זריז ונשכר הוא . וגדולה מזו אמרו שאני התם דמחמת ביעתותא דעדים הוא דקא מודה אלמא לא פטרתו תורה אלא במתחייב עצמו ומודה בקנס שלא לצורך אבל זה להנצל עצמו הודה ולא להתחייב בדין ובפ' שור שנגח ד' וה' אמרי' ולימא ליה אי תם הוה מודינא ומפטרנא ואפי' למ"ד פלגא נזקא ממונא לימא ליה אי תם הוה מעריקנא ליה לאגמא ומפרקינן וכגון דקדם בעל דין ותפס וזו היא נוסחתו של ר"ת ז"ל אלא שיש שגורסין כגון שקדמו בי דינא ותפסוה ומ"מ הרי הדין פשוט ומבלי ספק כלל :

[שמעון בן] גמליאל נשואין הא דאמרן מלקיות דתנן* מי שלקה ושנה בית דין כונסין אותו לכיפה ומאכילין אותו שעורין עד שכריסו נבקעת וסתות דתנן* אין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה ג' פעמים ואינה *[מטהרת לה] מן הווסת עד שתעקר ממנה שלשה פעמים שור המועד דתנן* איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים: כתובתה שלה: ומיגבא מאימת גביא א"ר הונא מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין ורב *אשי אמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין *מאי הוי עלה ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' אלעזר בר"ש מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין וחכ"א אחד זה ואחד זה מן הנשואין (והלכתא אחד זה ואחד זה א מן הנשואין) אר"נ שני *שטרות היוצאות בזה אחר זה ב ביטל שני את הראשון א"ר פפא ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה פשיטא ג ראשון במכר ושני במתנה ליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא וכ"ש ראשון במתנה ושני במכר דאמרינן משום דינא דבעל חוב כתביה (א) ודאי שניהם במכר שניהם במתנה ביטל שני את הראשון מ"ט רפרם אמר אודויי אודי ליה רב אחא אמר אימור אחוליה אחליה לשעבודא קמא מאי בינייהו °איכא בינייהו אורועי סהדי ומכנש פירי ולטסקא (פירא) [*פירוש] הא דאמר רבנחמן ביטל שני את הראשון הני מילי בשטר קרקעות ומאי דדמי להו כגון כתובת אשה אבל בהודאות והלואות גבי

כ"ס כד"ס וכד"ק ג"י ד"ת כ"ק כג: בגמ' סגי' אסי דף מד. ד"ת מ"ז רכו כ"ס כד"ק וכד"ס

רש"י

לכיפה. מקום צר: קובעת וסת. שתהא דיה שעתה ולא תטמא למפרע מעת לעת ולענין שיצטרך לפרוש ממנה סמוך לוסתה: אי זהו שור המועד. לשלם נזק שלם מן העלייה: מיגביא מאימת גביא. כלומר לענין זכייה דאב אזינן דלאו בתר אירוסין אזלינן אבל לענין מיטרף מלקוחות מאימת טרפה ממשעבדי מן האירוסין דהא מאותה שעה אישתעבדו בתקנתא דרבנן: ותוספת. דמעצמו היא באה לא נשתעבד אלא עד זמן כתיבה שקנו מידו: אחד זה ואחד זה מן הנשואין דהיא גופא מחלה לשעבודא קמא ונתרצתה בזמן הכתוב בשטר כתובה בין עיקר בין תוספת: שני שטרות. של מכר או של מתנה היוצאין על שדה אחת וכתבו ראובן לשמעון אחד בניסן ואחד בסיון: ביטל שני את הראשון. ואם כתב לו אחריות וטרפה ממנו ב"ח אין גובה אלא רק מזמן שני: דאם מוסיף ביה דיקלא. בשטר שני לתוספת כתביה ולא לבטולי קמא אלא דאי מזמן שני אתי למגבי שיקנה עיקר ותוספת ואי ניחא ליה בקמא משום דקדים לא ליקני תוספת: ליפות כחו כתביה. (ג) א"כ לא הוסיף ביה לא ביטל הראשון משום דלא כתביה לשני אלא כי היכי דלא ליתו בני מצרא ולערעורי עילויה דקי"ל מתנה לית בה משום דינא דבר מצרא: דבעל חוב. דאי אתי בע"ח וטריף ליה מיניה קיבל אחריות בשטר השני להדר וגבה מיניה מעות הכתובים כאן: מ"ט. בטיל: אודי ליה. בעל השטר שזה השטר מזוייף היה: אורעי סהדי. החתומים לזמן הראשון לרפרם הם פסולים ולרב אחא כשרים: ולשלומי פירי. שאכל לוקח בין זמן ראשון לשני לרפרם משלם: ולטסקא. לפרוע מס המלך מן הקרקע בין זמן הראשון לשני לרפרם על המוכר לפרוע לרב אחא על הלוקח לפרוע

ביה ומעכבא משום לאו דידיה אי נמי מתה שא"א לה ליכנס כלל אבל כל היכא דלא מעכבא ממתיה כיון דתפסי בה קדושין ונשואין לכשתכנסהי לאחר קרינא ביה וא"ת אי הכי דמשליש לית לה היכי אמרינן בפרק אע"פ (דף סה.) דרבא פסק לה מזוני לחומה דביתהו דאביי ומדפסק לה מזוני ש"מ דכתובה אית לה והא אביי שליש הוה אלמא דאפילו משלישי אית לה י"ל דאביי מכיר בה הוה [יבמות דף סד:] אלא דסמך אדרבי יצחק דפסק התם כרשב"ג דאמר דעד תלתא זימני [לא] מחזקא בקטלנית וכיון שלא הטעתו אית לה כתובה ואיכא מאן דאמר דמשני נמי לית לה כתובה ומפרש הכי נר מצוה תו לא חזיא לאינסובי וכיון דלא חזיא לאינסובי לית לה כתובה דבעינן לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי [וליכא] ואין זה נכון וכמו שכתבתי למעלה: כונסין אותו לכיפה. מקום צר ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ עד שיקטן מעיינו ואחר כך מאכילין אותו שעורים עד שכריסו נבקעת והתם בפרק ואלו הן הנשרפין [דף פא:] מוקי לה במלקיות של כריתות דכיון דבר קטלא הוא בידי שמים ואיהו קא מפקר נפשיה לקטלא מקרבינן ליה לקטלא אם חטא פעם שלישית דמחזקינן ליה (בפשיעה) [ברשיעא] מתרי זמני שלקה: קובעת לה וסת. לסמוך עליו להיות דיה שעתה דתנן [נדה דף ב:] כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ולא מטמאינן לה למפרע מעת לעת ועוד שאם קבעה לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה דאורח בזמנו בא: ואינה מטהרת מן הוסת. אפי' נעקרה שתי פעמים שבדקה השני וסתו ולא ראתה ושנתה ראייתה ליום השני שתי פעמים אפ"ה מחזקינן וסתה הראשון לכשהגיע ואם לא בדקה טמאה דאורח בזמנו בא: שור המועד. דמשלם נזק שלם: ומגבא מאימת גביא. כלומר לענין זכייה דאב חזינא דלאו בתר אירוסין אזלינן ואפילו לר' יהודה כדתניא בגמ' ומודה ר' יהודה במארס את בתו ובגרה כו' לענין מטרף לקוחות מאימת טרפא ממשעבדי משעת אירוסין למ"ד ארוסה אית לה כתובה א"כ בשכתב לה למ"ד לית לה או מן הנשואין שכיון שחוזרין לכתבה בשעת נשואין דעתם שתבטל אותה של אירוסין: מנה מאתים. מנה לאלמנה ומאתים לבתולה: ותוספת מן הנשואין. שלא כתב לה תוספת אלא על מנת לכנסה: אחד זה ואחד זה מן הנשואין. שאפי' מי שכותב כתובה מן האירוסין איט עושה כן אלא כדי שאם תתאלמן או תתגרש שתטול כתובה אבל כל שנשאת כיון שכותבין כתובה אחרת דעתם שתתבטל אותה של אירוסין לגמרי ומ"מ נראה שכל שלא נשאת (וחזר) וכתב לה שגובה עיקר כתובה מן המשועבדים אלא שהרב הרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהלכות אישות המארס את האשה כו' ומת או גירשה גובה עיקר כתובתה מבני חורין ואינה גובה תוספת כלל הואיל ולא כנסה ע"כ נראה שהוא סובר דכי מסקינן אחד זה ואחד זה מן הנשואין היינו לומר שאינה טורפת ממשועבדים כל שלא כנסה: גרסי' בגמרא (דף מג:) הוליאה עליו שתי כתובות אחת של מאתים ואחת של שלש מאות. כלומר ושל מאתים מוקדמת: אמר רב הונא באתה לגבות מאתים גובה מזמן ראשון שלש מאות גובה מזמן שני. ומפרשינן טעמא בגמ' דכיון דלא כתב לה לביתי ואוסיפת לך תלת מאה אמאתים ה"ק אי מזמן ראשון גבי' גבי מאתים. כלומר תוכל לטרוף לקוחות שמזמן ראשון ואילך. ואי מזמן שני גבי' גבי תלת מאה: שני שטרות. של שדה אחת של מכר או מתנה וכתבן ראובן לשמעון אחד בניסן ואחד בסיון: ביטל שני את הראשון. ואי כתב לו אחריות וטרפוה ממנו אינו גובה אלא מזמן שני ולקמן מפרש טעמא: דאי אוסיף ליה דיקלא. בשטרא בתרא: לתוספת כתביה. ולא לבטולי לקמא אלא דאי מזמן שני אתי למגבי ליקני נמי ההוא דיקלא ואי ניחא ליה לקמא משום דקדים לא ליקני דיקלא דומיא דמאי דאמר רב הונא בהוליאה עליו שתי כתובות כך נראה מדברי רש"י ז"ל ולפי זה איכא מ"ד דשניהם במתנה דליכא אחריות [כמאן] דלא כתב ואוסיפת לך דיקלא אקמא ומיבטל שטרא קמא לגמרי דהא ליכא למימר הכא דאי מזמן ראשון גבית [ואי מזמן שני גבית] ולא ניחא לי בהכי דה"נ איכא למימר דכוותה אי ניחא לך דתזכה מזמן ראשון כדי שלא יטרפו מינך מלוים שלי לא תיקני ההוא דיקלא ואי בעית למיקניה לא תזכה בגוף הקרקע עד זמן שני ונפקא מינה דבע"ח קודם גובה ממנו ומיהו כי איכא למימר הכי ה"מ היכא (שזכה בשטר ראשון אבל היכא) שלא זכה עדיין בשטר ראשון [והוא שזכה בשניהם בבת אחת הא לאו הכי כיון שכבר זכה בגוף הקרקע בשטר ראשון אי] אפשר שיבא בע"ח מאוחר ויטרוף ממנו שאין גוף הקרקע יוצא מרשותו במחילה ובתנאי דברים בעלמא הילכך בכה"ג מודינא דביטל שני את הראשון אבל הרמב"ם כתב בפ"ה מהל' זכייה היו שני השטרות במכר אם הוסיף בשני כלום הרי הראשון קיים שלא כתב השני אלא מפני התוספת משמע דס"ל ז"ל דלא אמרינן אי מזמן ראשון גבית אי מזמן שני גבית אלא דוקא בשטרי חוב אבל בשטרי מכר כל שבא לגבות מחמת האחריות גובה עיקר מזמן ראשון ותוספת מזמן שני: ראשון במכר ושני במתנה ליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא. כלומר ולא אמרינן בהא ביטל שני את הראשון דמשום דינא דבר מצרא הוא דכתב ליה כדי שאם יערער עליו בעל המצר שיטמין שטר המכר ויראה שטר מתנה זו דבמתנה ליכא [משום דינא] דבר מצרא והנ"מ בשלא נודע שכתב לו שטר אחד של מכר דאילו נודע ודאי לא מהני ולא מידי ואית בה משום דינא דבר מצרא דלא גרע ממתנה באחריות דאית בה משום דינא דבר מצרא כדאיתא בפרק המקבל (דף קח:) ואע"פ שהגאון רב נטרונאי ז"ל כתב בתשובה שאע"פ שנודע שטר המכר לית בה משום דינא דבר מצרא כיון שכתב לו שטר מתנה לא נתחוורו דבריו ורשב"א ז"ל כתב דשמא נאמר לפי דבריו דשטר מתנה באחריות שאני לפי ששטר זה בעצמו נדון כמכר ואין כאן מתנה כלל אבל כתב לו שטר מתנה [מוחלט] איכא למימר אחוליה [אחליה] לכך כתב לו שאם יערער עליו בן המצר שלא יהא המכר מכר ויזכה בו מחמת מתנה זו ול"ע עד כאן. ואין זה מספיק: משום דינא דבעל חוב כתביה. דאי אתי בעל חוב וטריף מיניה קביל עליה אחריות בשטר השני דנהדר ונגבי מיניה מעות הכתובים כאן: מ"ט. ביטל: אודויי אודי ליה. בעל השטר שהראשון מזוייף היה ונתרצה על האמת לקנות מזמן שני: אורועי סהדי החתומים בראשון לרב אחא כשרים ולרפרם פסולים. כלומר דאי אית ליה להאי שטרא אחריני מהנהו סהדי פסלי להו ומיהו הנ"מ כגון דאמרי סהדי דחתמי בהאי שטרא (ג) דתתימות ידייהו [הוא] הא לאו הכי אמרינן דאודויי אודי ליה דאיהו גופיה זייף וכתב וכי מורעי סהדי דוקא לדידיה אבל לכ"ע ודאי פשיטא דלאו כל כמיניה ואפילו לגביה דמוכר נמי לא פסילי דמוכר לא אודי ליה ולא מידי (ד) והאי דעבד ליה שטרא ניחא ליה כי היכי דלהדר ליה לוקח פירי ולמחול שעבודיה: ומכניש פירי. פירות שאכל לוקח בין זמן ראשון לזמן שני לרפרם משלם ולרב אחא לא משלם: ולטסקא. לפרוע מס הקרקע למלך מזמן ראשון לזמן שני לרפרם על המוכר או הנותן לפרוע לרב

כתובה אלמא אע"ג דסבר כן תנא כרבי דבתרי זמני הוי חזקה מדקאמר לשלישי לא הינשא אפ"ה יש לה כתובה מן השני וטעמא כדפרישית התם משום דלענין ממון לא סמכינן אחזקה דתרי זמני עד דאתחזק בתלתא כדאשכחן בשור המועד דלכ"ע לא אתחזק עד תלתא זמני הלכך מן השני יש לה כתובה ומן השלישי אם הכיר בה יש לה כתובה ואם לא הכיר בה אין לה כתובה ויראה שכופין אותו להוציא דחמירא סכנתא מאיסורא וכמו שמחוייבין ב"ד להפרים אדם מן העבירה כך מחוייבין להפרישו שלא יסתכן בנפשו והתם לן תנא כרבי דאמר בתרי זמני הויא חזקה וכן הלכתא כדאמר בפ' הבא על יבמתו נשואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרשב"ג:

לשון ריא"ז

א אע"פ שנשתעבדו נכסי הבעל לכתובת אשה משעת האירוסין כשתנשא האשה מוחלת לו שעבוד האירוסין שעיקר הסמך שלה על שעבוד הנשואין כשהבעל מתחייב גם בנדוניא ותוספת לפיכך אם הוצרכה לגבות מנכסים משועבדים אף הכתובה אינה גובה אלא מן הלקוחות שקנו אחר הנישואין ולא מאותן שקנו משעת האירוסין ולא שמענו במקומות הללו מעולם מי שגבה כתובה לאשה שנתארמלה [משעת אירוסין] וכל המארסין בנותיהם על דעת המנהג מארסין אותן ונראה בעיני שאם הקדים אדם לכתוב שטר כתובה קודם כניסתה לחופה יום או יומים אין לפוסלו משום שטרי חוב המוקדמים שהרי עיקר הכתובה ראוי להתחייב זה מן האירוסין וכן נכסי הנדוניא ראוי להתחייב בהם משעת שמקבל אותם קודם הנשואין וגם התוספת יכול להתחייב בה בכל שעה שירצה ובלבד שיכניסנה שלא כתב לה תוספת אלא על דעת לכונסה וכן היו נוהגין קדמונינו שהיו כונסין בשבת וכותבין בשטר הכתובה בששי בשבת אבל מז"ה הנהיג לכתוב באחד בשבת ואין צורך לכל זה כאשר ביארתי בקונטרס הראיות: וכתב הרא"ש ולדברי המפרשים דארוסה אין לה כתובה מפרשי הכא בדכתב לה מן האירוסין וכן פי' ר"ת דמיירי בדכתב לה מן האירוסין מנה או מאתים וכתב לה בשעת נשואין ואוסיף לה כך וכך אמנה ומאתים ואפ"ה קאמר ר' יוסי דאינה גובה מנה ומאתים אלא מן הנשואין וכו' עד וכן כתב רב שרירא דאם כתב לה כתובה מן האירוסין ונתארמלה או נתגרשה לא טרפא ממשעבדי ואם ניסאת לא טרפא מנה ומאתים אלא משעת נשואין וכ"כ הרמב"ם ז"ל המארס את האשה וכתב לה כתובה ומת או גרשה גובה עיקר מבני חרי ואינה גובה תוספת כלל וכל אלו דברים תמוהין הן דמ"ש שטר כתובה זו משאר שטרות שלא תטרוף בו ממשעבדי וכו' ובמסקנא כתב ומוכחא מלתא דתקנת חכמים היא אף מן האירוסין וגביא ממשעבדי בתנאי ב"ד אף בדלא כתב לה וכן נוהגין בהאכנו ובצרפת: לשון ריא"ז ב אם לא היה בשטר השני שום תוספת אלא שענין א' לשניהם בעל השטר השני את הראשון בין אם היו שניהם שטרי מכר בין אם היו שניהם שטרי מתנה המחזיק בלוקח בשדה זו ע"י השטר הראשון ובדין אכל פירותיה וגם נתחייב לפרוע המס עליה ולא עשה השטר השני אלא שנתרצה למחול שעבוד השטר הראשון והרי שדה זו משועבדת לבע"ח של מוכר הקודם לשטר השני כמבואר בקונטרס הראיות: ג כתב הטור ואם הראשון של מכר והשני של מתנה אם נוכל לתלות שכוון ליפות כחו במתנה מבא"כ במכר כגון דינא דבר מיצרא שנוהג במכר ואינו נוהג במתנה או לא נתבטל הראשון ונפקא מינה בשני שאם יבא בעל המצר לסלקו יראהו שטר המתנה ולא יוכל לסלקו וצריך שלא יראה שטר של מכר כשמראה שטר של המתנה שאם יראה שניהם הראשון קיים והשני בטל כיון שלא נעשה אלא ליפוי כח ואפי' אי לא שייך ליה יפוי כח דדינא דבר מיצרא כגון שהלוקחה או המוכר עצמם מצרנים רואים אם יש בו שום יפוי כח אחר דשייך במתנה ולא במכר דקי"ל מוכר בעין רעה מוכר ונותן בעין יפה נותן לא ביטל האחרון את הראשון ואם לאו ביטל האחרון את הראשון וכ"ש אם הראשון של מתנה והשני של מכר. שכוון ליפות כחו שאם יטרפנו בע"ח ממנו שיחזור עליו משא"כ במתנה ולא נתבטל הראשון. וגם בזה כתב הרא"ש שצריך להראות שטר השני לבד שאם יבא בע"ח ויראה שניהם ביחד אין האחרון כלום שלא כתבו אלא ליפוי כח ולא נתבטל הראשון והרמ"ס כתב ודאי כשהראשון של מכר והשני של מתנה והתחזק תרוייהו בני דינא בהא אמרי' כיון שמוכח שלא כתב השני אלא ליפות כחו אזלי' בתר קמא ובתרא לאו כלום הוא ושייך ביה דינא דבר מיצרא אבל אם הראשון מתנה והשני מכר דאמרי' משום יפוי כח דבע"ח כתביה לא בטל שני את הראשון וקיימין שניהם דהו"ל כמאן דאוסיף ליה דקלא שהרי הוצרך לכתוב השני בשביל האחריות ואי בעי בהאי גבי ואי בעי בהאי גבי וטעמא דמסתבר הוא כי כשהראשון במכר לא שייך אחרון במתנה על מה שמכר כבר לפיכך ניכר שלא נעשה אלא ליפוי כח ואם יראה שניהם ביחד אין האחרון כלום אבל כשהראשון של מתנה וכותב אחריות של מכר אין בו נפקותא לזה הקרקע אלא שכותב לו אחריות על שאר נכסיו והוי כתוספת דקל: לשון ריא"ז וכן אם היה הראשון במכר והשני במתנה לא בטל השטר הראשון שלא כתב לו השטר השני אלא ליפות כחו מפני דין הבר מיצר שיכול לטעון עליו במכר ואינו יכול לטעון עליו במתנה ונראה בעיני שאין

א מיי' פ"ח מהל' זכייה סמג עשין פב טור אה"ע סי' ק טור ח"מ סי' רמ:

סנהדרין פא:

נדה סג:

נ"א שעקרת מן כו' (וכ"ה כד"ס)

הגהות הב"ח

(א) ואי כצ"ל וחיבת וודאי נמחק: (ב) ואח"כ כצ"ל: (ג) נ"ב פי' דבריו שאין סעדים מעידין על גוף ססטרא אלא שזו היא חתימתן שאז אפי' יכול לקיים חתימתן לא נבזין ליה בהאי שטרא ואמרי' דאודויי אודי ליה דאיהו גופיה זייף וכתב אבל אם סעדים מעידים על גוף ססלואה שבכשר לא פסלינן לסו ובגין ליה נמי בהאי שטרא דאין סעדים נפסלין כל עיקר וזהו כפי מירון סשני שכתוב' אבל לפי מירון הראשון שכתוב' משמע שאפי' העידו על גוף הפסואה לא גבין ליה בהאי שטרא דהעדים נפסלין לסעיד לו בשום עדות ואע"ג דאין העדים נפסלין בשום עדות בעולם מ"מ לגביה דידיה פסלינהו דהא אודויי אודי שהם פסולים ויכול לחוב לעצמו ע"י הודאתו ולא לאחרים: (ד) ומאי כצ"ל:

ג"י ד"ת

ד"ת מ"ז ג"י ד"ת

א מיי' פרק ג' מהל' איסורי ביאה וט"ו מהל' סנהדרין סמג לאוין נו:

לרב אחא על הלוקח לפרוע ורב אחי ודאי לא פליג אטעמיה דרפרס דהא בשניהם מתנה דאמרינן דביטל שני את הראשון ליתיה לטעמא דאחולי אחלי דהא התם ליכא אחריות ובגוף הקרקע לא שייכא מחילה דאפי' החזיר לו את השטר קי"ל דלא חזרה מתנתו כדאיתא בגט פשוט (דף קסט:) הילכך התם על כרחך טעמא דביטל שני את הראשון משום דאודויי אודי ליה אלא דרב אחא סבר דכל היכא דאפשר לומר דאחולי אחליה טפי עדיף מלאורועי סהדי ורפרס סבר לעולם אמרינן דאודויי אודי ליה ואפי' היכא דעדים החתומים בשטר ראשון חתומים ג"כ בשטר שני משום [דאיכא למימר] דאודויי אודי ליה דהויא שטתא פסולים הוו ועכשיו הוא שעשו תשובה וכתב הרמב"ן דקי"ל כרב אחא דלא קא מבטלי שטרי ומורעי סהדי בלא ראיה אבל הרמב"ם פסק בפרק ה' מהלכות זכייה כרפרס לפי שהקרקע בחזקת בעלים הראשונים עומדת ודאמרינן דאיכא בינייהו הני גווני ה"ה דאיכא בינייהו כגון שכתב לו בשטר שני חצי שדה [דלמ"ד אודויי אודי ליה אין לו אלא חצי שדה] ולמאן דאמר אחוליה אחליה יש לו כל השדה מחמת שטר ראשון אלא דתלמודא נקט מאי דאיכא בינייהו בשני שטרות שוין:

כי היכי דלא ליפגום שטריה. שאם יזדמנו ללוה חמשים ויפרעם למלוה ישאר שטר שני של חמשים בידו ויוכל לגבותם בלא שבועה ואילו היה שטר אחד של מאה אם יאמר לוה פרעתי כולו ומלוה יאמר שלא פרע אלא חמשים יצטרך לישבע כדין פוגם שטרו שאינו נפרע אלא בשבועה: וניחא ליה ללוה כדי שלא יכוף לפרעו. שמתיירא לוה שמא יאבד שוברו ויתבע ממנו המלוה כל המאה דיכרין ומפני זה ימהר וימכור קרקעות ויפסיד: **מתני'** הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה. באירוסין והיא נערה הרי זו בחנק ואפי' נתגיירה פחותה מבת שלש שנים דבחזקת בתולה [היא] דכי כתיבא סקילה בנערה המאורסה בישראל כתיבא דכתיב כי עשתה נבלה בישראל: אין לה לא פתח בית אב. אין צריך להוציאה אל פתח בית אביה: ולא מאה סלע. אם נמצא בעל שקרן ועדיו זוממים דכולה פרשתא בישראל כתיבא: הרי זו בסקילה. בגמרא יליף לה: הרי היא כבת ישראל לכל דבריה. ויש לה פתח בית (ח) האב ומאה סלעים: יש לה אב ואין לה פתח בית אב. כגון שאין לו [לאב] בית ובישראלית קא מיירי: **גמ'** שלש מדות במיתת נערה המאורסה: באו לה עדים בבית חמיה. לאחר שנשאת: שזנתה בבית אביה. באירוסין: סוקלין אותה על פתח בית אביה. דהכי כתיב והוציאו (ט) הנערה אל פתח בית אביה והאי בבית חמיה כתיב דהא גבי מוציא שם רע כתב דמפרש ביה קרא ואקרב אליה אלמא בנשאת קודם שנשאת: סוקלים אותה על שער העיר. דכתיב כי יהיה נערה בתולה מאורסה וגו' והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההיא: תדון בחנק. כי היכי דאילו זנאי השתא לאו סקילה איכא אלא חנק דכי כתיבא (י) השתא נמי בחנק דכיון דאשתני גופה בין חטא להעמדה בדין אשתני קטלא לכדהשתא: ומשבגרה הוציא עליה שם רע. שכנסה משבגרה ולא מצא לה בתולים ובא לב"ד: הוא אינו לוקה. אם כחש: ואינו נותן מאה סלע. דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב וזה עקימת שפתיו (כ) גורמת לו ליענש כדאמרינן בגמרא ועקימת שפתיו דהיינו שם רע דהוציא עליה בבוגרת הואי: היא. אם אמת היה: (ל) זוממיה. עדים שהיו מעידים על זנותה אם נמצאו זוממין: מקדימין לבית הסקילה. כלומר יסכימו לבקר לשם כי אין להם מנוס (מ) למלטם מן המיתה הזאת: היא וזוממיה סלקא דעתך. אם אמת (נ) אין שקר: אלא או היא. אם אמת: או זוממיה. אם שקר: מקדימין לבית הסקילה. (ס) אע"ג דאשתני גופה ואילו זנאי השתא בת חנק היא לא אמרינן אשתני קטלא: מוציא שם רע קאמרת. לאותובי אסרחה ולבסוף בגרה דתני תנא דאיירי בבאו לה עדים בבית אביה: שאני. מיתה הבאה על ידי הוצאת שם רע דבעל משנשאת דחדוש הוא ולא אמרינן בה משום דאשתני גופה דאי זנאי השתא בת חנק היא אשתני קטלא דהך דזנאי בנערות: דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק כו'. כלומר ותדע דהא בלא בגרה נמי כל הוצאת שם רע (ע) דאפילו בנערות אשתני דינא הוא דאם זנאי השתא חנק הוא דאיכא הואיל ונכנסה לחופה ואע"פ שלא נבעלה כדתניא בסנהדרין (דף סו:) נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה מאי לא נשואה אילימא נשואה ממש היינו ולא בעולה אלא לאו נכנסה לחופה ולא נבעלה אלמא אילו זנאי השתא בת חנק היא: ואילו מוציא שם רע. עליה השתא (פ) דזנאי קודם כניסה לחופה בסקילה אלמא בהוצאת שם רע לא אמרינן משום דאשתני דינא דזנאי השתא אשתני קטלא הבא על ידי זנות דמעיקרא (צ) הילכך כי בגרה נמי ונשאת לא אמר במוציא שם רע דמשום דאשתני דינא דהשתא אשתני קטלא דמעיקרא: ודילמא כי חדית רחמנא כו'. כלומר האי ראיה דמייתי' מסתם מוציא שם רע לאו ראיה היא לכאן דהתם (ק) הוא אע"ג דאשתני דינא דאילו זנאי השתא לא אשתני קטלא דהא דזנאי מעיקרא משום דלא אשתני גופא הוא וחידוש שחדשה תורה

נר מצוה

א גבי תרוייהו כל חד וחד לפום שעבודא דיליה ולא אמרינן האי שטרא היינו האי שטרא ואע"ג דתרוייהו סכום אחד דגרסינן בגט פשוט* אמר רבא האי מאן דנקיט תרי שטרי בר חמשין חמשין ואמר שוינהו ניהליה חד בר מאה לא משוינן ליה עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה ניחא ליה למלוה כי היכא דלא לפגום שטריה וניחא ליה ללוה כדי שלא יכוף לפרעו אלמא גבי תרוייהו: **מתני'** *הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה הרי זו בחנק אין לה (א) פתח בית אב ולא מאה סלע היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה פתח בית אב ולא מאה סלע היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כבת ישראל לכל דבריה יש לה אב ואין לה פתח בית אב יש לה פתח בית אב ואין לה אב הרי זו בסקילה לא נאמר פתח בית אביה אלא למצוה: **גמ'** *תני שילא שלש מדות בנערה מאורסה באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה *סוקלין אותה על פתח בית אביה כלומר ראו גידולים שגידלתם באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית אביה כשהיא ארוסה סוקלין אותה על פתח שער [העיר](ההיא) סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק למימרא כל היכא דאישתני גופה אישתני קטלא ורמינהי נערה מאורסה שזינתה ומשבגרה הוציא עליה שם רע הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה היא וזוממיה ס"ד אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה °אמר רבא מוציא שם רע קאמרת שאני מוציא שם רע דחדוש הוא שחידשה תורה דהא נערה המאורסה דעלמא שזינתה בסקילה נכנסה לחופה ולא נבעלה (א) וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע בסקילה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא דילמא כי חדית רחמנא היכא דלא אשתני גופה אבל היכא דאשתני גופה לא חדית רחמנא האי שמעתא קהוו בה רבואתא ופירשו בה כמה פירושי וליכא חד [פירושא מינייהו] דסליק ליה כהוגן ומש"ה חזינן לפרושה ולברורה כהוגן ומהכא בעיא פירושה סרחה

רש"י

לפרוע: דגרסינן בגט פשוט. ועיין שם: **מתני'** וזינתה. באירוסין והיא נערה: הרי זו בחנק. אפילו נתגיירה פחותה מבת שלש דבחזקת בתולה קיימא דכי כתיבא סקילה בנערה מאורסה בישראל כתיב דכתיב כי עשתה נבלה בישראל: אין לה פתח בית אביה. אין צריך להוציאה אל פתח בית אביה לסוקלה: ולא מאה סלע. אם נמצא הבעל שקרן והעדים זוממין דכולה פרשה בישראל כתיב: הרי זו בסקילה. בגמרא יליף לה מוסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה ומתה יתירה לרבות סורחה שלא בקדושה ולידתה בקדושה ודוקא למיתה איתרבאי ולא למאה סלע ולדבר אחר: הרי היא כבת ישראל. יש לה פתח בית אב ומאה סלע: יש לה אב ואין לה פתח בית אב. שאין לאב בית ובישראלית איירי: **גמ'** שלש מדות (ב) בנערה המאורסה. בבית חמיה אחר שניסאת: שזינתה בבית אביה. (ג) (ב) דכתיב והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה (והא) [דהא] במוציא שם רע כתיב (ד) ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים אלמא בבית חמיה אחר שניסאת איירי: ראו גידולים. מבית זה יצאה הנבלה (ה): על שער העיר. כדכתיב והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההיא: תידון בחנק. וטעמא מפרש לקמן דאישתני גופה בין זנות להעמדה בדין: הוא אינו לוקה. אם כיחש ואינו נותן מאה סלע דכי כתיב ויסרו אותו דהוא מלקות וענשו אותו דהוא ממון בנערה כתיב ועקימת שפתים גורמין לו להתחייב ובעקימת שפתיו בוגרת הואי: היא. אם הוא אמת: וזוממיה. אם הוחמו עדים שהעידו שזינתה: מוציא שם רע קאמרת. לאותוביה אסרחה ולבסוף בגרה דאיירי דבאו עדים בלא הוצאת שם רע: שאני. (ו) מיתה הבאה ע"י הוצאת שם רע דבעל משנשאת: דחידוש הוא. ולא אמרינן משום דאישתני דינא דאי זנאי השתא בת חנק היא אישתני קטלא [דהך דזנאי] בנערות: דהא. בלא בגרה נמי כל מוציא שם רע על ידי נערות אישתני דינא דאילו זנאי השתא אחר שנכנסה לחופה ולא נבעלה בחנק כדילפינן בגמ' לקמן ארוסה ולא נשואה פירוש שנכנסה לחופה ולא נבעלה דאי נבעלה היינו בתולה ולא בעולה ואילו הוציא שם רע השתא דזנאי קודם כניסתה לחופה בסקילה אלמא במוציא שם רע לא אמרינן הואיל ואישתני דינא השתא [אישתני] קטלא דמעיקרא: אבל היכא דאישתני גופא. כגון בגרה (ז) לא חידש (כך פרש"י ועי' פירוש האלפס (נ) שאינו כן (א) ודוקא

שלטי הגבורים

שאין שטר מתנה מועיל לדחות הכר מילר אלא שלא קבל דמי המכר ולפיכך נעשה לו שטר מתנה על המכר הזה אבל אם קבל דמי המכר ואח"כ עשה לו השטר מתנה ה"ז שטר עולה וכוונתו לדחות הכר מילר שזכה בדינו מן הדין:

לשון ריא"ז

א היו לו לראובן שני שטרי חוב על שמעון מסכום אחד לא ביטל השני את הראשון אלא גובה בשניהם שפעמים שאדם מלוה לחבירו מנה ועושה לו שני שטרות על שני חצאי מנין שאם השיג ידו לפרוע חצי החוב קורע השטר האחד ומניח השני שלם כמו שביאר ר"י בפסקיו:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) דאילו לרב אלפס חידושא דאע"ג דאתיא לרשותיה דבעל במוציא שם רע דיינינן לה כדמעיקרא ומשמע בין זינתה קודם נשואין בין לאחר נשואין בסקילה. ובלא הוצאת שם רע אם זינתה לאחר נשואין שכבר נכנסה לרשות שבעל בחנק. ולרש"י הוית חידושא במוציא שם רע גופיה שאם הוציא שם רע שזינתה בבית אביה בסקילה ואילו הוציא שם רע שזינתה תחתיו לאחר נשואין בחנק ועיין בתוספות שהביאו פי' ר"ש. ונ"ל שהוא הוא דעת הרב אלפסי ז"ל. והר"ן ז"ל מבין דברי הרי"ף זו ממש כשיטת רש"י:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב לא: (ב) שלש מדות במיתת נערה כצ"ל: (ג) נ"ב באירוסין: סוקלין אותה על פתח בית אביה דכתיב: (ד) נ"ב דמפרש ביה קרא: (ה) נ"ב שבו זינתה: (ו) מיתה כצ"ל: (ז) לאו חידוש הוא כצ"ל: (ח) אב כצ"ל: (ט) נ"ב את: (י) נ"ב שנאמר כי יהיה נערה בתולה וגו': (כ) גורמין כצ"ל: (ל) וזוממיה כצ"ל: (מ) והמלטה כצ"ל: (נ) נ"ב היה: (ס) נ"ב אלמא: (ע) ואפי' כצ"ל: (פ) וזנאי כצ"ל: (צ) והלכך כצ"ל: (ק) דהתם הא דאע"ג כצ"ל: (ר) נ"ב בית אביה:

הגהות הגר"א

(א) נ"ב ג"כ הא דפליג וכו':

המאור הגדול

תני שילא שלש מדות בנערה פי' הרי"ף בהלכות ופריש בפירוקיה דרבא שאני מוציא שם רע דחדוש הוא דהא נערה המאורסה שזינתה בבית אביה בסקילה נכנסה לחופה ולא נבעלה בחנק ואע"ג דהשתא נמי נערה בתולה היא כדמעיקרא כיון דאתיא לה מכלל רשות האב לרשות הבעל אישתני דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא וזה הפי' אינו כלום דאין זה חידוש ואין כאן דרך לומר אישתני דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא דהא בעינן עד שתהא נערה בתולה מאורסה והיא בבית אביה ובפחות מד' מדות הללו אינה נידונת בסקילה ובדאמרי' התם נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה (ר) פרט לשמסר האב לשלוחי הבעל והבעל מאורסה ולא נשואה היינו למעוטי נכנסה לחופה ולא נבעלה ועלה אמרי' לקמן בגמ' חופה בהדיא כתיבה ואין בכל זה שום חידוש לפי שאין כאן דרך לומר אשתני דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא שהרי החטא והדין הכל בזמן אחד הוא משא"כ במוציא שם רע אלא כך הוא הפי' הנכון אמר רבא שאני מוציא שם רע דחידוש הוא דלמאי דס"ל לתנא דשילא דאזיל בתר השתא ולא בתר מעיקרא אי אתה מוציא לעולם דין מוציא שם רע דכתיב ואם אמת היה הדבר הזה אלא בחידוש דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע לא דיינינן לה כדהשתא אלא כדמעיקרא וכי היכי דחדית רחמנא בהא לטעמיה דתנא דשילא חדית נמי בבוגרת אמר ליה רב הונא בריה דר"י דלמא כי חדית היכא דלא אישתני גופה דהיינו נכנסה לחופה ולא נבעלה אבל היכא דאישתני גופה כגון בוגרת לא חדית רחמנא ואי לאו דבעלמא נמי סרחה ולבסוף בגרה תידון בסקילה במוציא שם רע נמי לא הויא נידונית בסקילה דלא חדית רחמנא היכא דאישתני גוף' והשתא דאתינן להכי אפי' היכא דלא אישתני נמי לא חדית רחמנא דבתר מעיקרא אזלינן לעולם ולא בתר השתא ואתא רב נחמן לאוקומה כתנאי אישתני ולא אישתני כלומר אי אמרי' אישתני דינא כדהשתא ואע"ג דלא אישתני גופא או לא תנאי היא לסיועיה לתנא דשילא לאוקומי כר' שמעון ואידחיא לה דרב נחמן לאוקמיה וכולה פשוטא היא על הדרך הזה והוא הנכון:

מלחמת ה'

ועוד תני שילא שלש מדות בנערה פי' הרי"ף ז"ל בהלכות ופי' בפירוקיה דרבא שאני מוציא שם רע דחדוש הוא וכו' דהא בעי' עד שתהא נערה בתולה מאורסה והיא בבית אביה וכו': אמר הכותב אינו צריך לכתוב לשון רבינו הגדול ז"ל כאשר הוא כתוב בכל הנוסחאות הספרדיות וכבר זכינו לראות בטהרת הקדש כתב ידו ז"ל וזהו הלשון ואע"ג דהשתא נמי נערה בתולה היא כדמעיקרא כיון דאתיא לה לכלל רשות הבעל אשתני דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא ואילו מוציא שם רע אחר כניסתה לחופה אע"ג דאתיא ליה לרשותיה לא דיינינן לה כדהשתא אלא כדמעיקרא דיינינן לה בסקילה הרי נתברר דחדוש הוא שחידשה תורה במוציא שם רע דלא דיינינן לה כדהשתא אלא כדמעיקרא והואיל וחדית בה רחמנא בהא מלתא דתידון כדמעיקרא ה"נ חדית רחמנא מלתא אחריתא וכו' פי' לפירושו כיון דנכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא בחנק אע"ג דבתולה היא נתברר הבעל משנה ואפ"ה אמר רחמנא מוציא שם רע בסקילה ובדהשתא לא משכחת לה ואפי' מוקמת דיניה דומיא בעל אלמא בתר מעיקרא אזלינן ביה ולדתני שילא חדוש הוא ואילו ראה בעה"מ ז"ל דברי רבי' הגדול ז"ל הם ותפס עליו די בו שבוש וטעות לאדם גדול כמותו ז"ל:

תורה באשתני דינא חדית באשתני גופה לא חדית אבל בגרה אשתני גופה הוא ואם בבאו לה עדים בבית אביה אית לן למימר סרחה ולבסוף בגרה בחנק במוציא שם רע נמי משבגרה הוה ליה למיתני חנק עד כאן לשון רש"י ז"ל ומתוכו נתבררו דברי הרי"ף ז"ל : כיצד הוצאת שם רע כו'. זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה דקסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה : והוא שאמר לעדים בואו והעידוני. בגמרא (דף מו.) פליג רבי יהודה ואמר דאע"ג דאמר להו אינו חייב עד שישכור עדים ואמרי' עלה מאי טעמא דרבי יהודה אמר *רב אתיא שימה שימה כתיב הכא וקם לה וכתיב התם לא תשימון עליו נשך מה להלן ממון אף כאן ממון וגרסינן עלה בגמרא בעי רבי ירמיה שכרן בקרקע מהו בפחות משוה פרוטה מהו שניהם בפרוטה מהו כלומר לרבי יהודה מהו כיון דמרבית גמר כסף או אוכל בעינן דהוי מטלטלין כדכתיב לענין רבית או דילמא לממון הוא דגמר גזרה שוה ואפילו מקרקע נמי ואפי' פחות משוה פרוטה נמי ומכאן למדו בתוספות שהנותן קרקע ברבית מלוה אין בו משום רבית דאורייתא ואע"ג דכתיב נשך כל דבר אשר ישך ההוא לרבות כל מטלטלין הדומים לפרט אבל לא עבדים וקרקעות ושטרות והא דאמרי' בפ' בתרא דערכין (דף לא.) גבי בית בבתי ערי חומה ה"ז רבית גמורה אלא שהתורה התירתה התם היינו טעמא משום דזוזי דזביני חשיבא כהלואה ופירי דאכיל הוא שכר מעותיו אבל נתן קרקע ברבית מלוה אינו רבית של תורה וכן למדו מכאן דפחות משוה פרוטה אין בו רבית של תורה והכי מוכח מהא דאמרינן בריש פ' איזהו נשך (דף סא.) ל"ל דכתב רחמנא לאו בגזל לאו ברבית ואם איתא הא אצטריך לאו ברבית לפחות משוה פרוטה שאינו בגזל אלא ודאי כדאמרינן ומיהו ודאי מדרבנן אפילו בקרקע ואפי' בפחות משוה פרוטה מתסר דלא גרע מרבית דברים : מוציא שם רע אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע כדרכה. כר' אליעזר בן יעקב דאמר דלא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל דס"ל דברים ככתבם הילכך לא שייך למימר לא מצאתי לה בתולים אא"כ אמר דבעלתי כדרכה ומצאתיה בעולה: והמוציא שם רע ולא בעל היה לוקה מכת מרדות מדרבנן.(ד) פי' [הערוך] [בערך מרד] מלקות דאורייתא הוא על חייבי לאוין באומד ובהתראה ובעינן מכה משולשת כדכתיב ארבעים יכנו לא יוסיף ואמרו חכמים מנין הסמוך לארבעים אבל (ה)עובר על מ"ע כגון (ו)[מכילתין דף פו.] סוכה ולולב ואינו עושה היו מכין אותו עד שתצא נפשו בלא אומד ובלא מכה משולשת וכן(ז) עובר על דברי (ח) חכמים היו מכין אותו בלא מספר ובלא אומד ולמה קורין אותו מכת מרדות מפני שמרד בדברי תורה ובדברי סופרים עכ"ל נראה מדבריו דמכת מרדות הוא עד שתצא נפשו ואף הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהל' חמץ ומצה אסרו חכמים לאכול מצה בערב פסח כו' ומי שאכל מצה בע"פ היו מכין אותו עד שתצא נפשו ולפי דבריהם יש בזה חומר בדברי סופרים יותר מדברי תורה אבל ר"ש הלוי ז"ל כתב שהיו מכין אותו באומד ולהקל ממלקות של תורה ונראין דבריו ומיהו ודאי מכת מרדות שהיא על עבירה נמשכת היו מכין אותו עד שתצא נפשו או עד שיקבל עליו דברי חכמים אבל כל שאינו אלא כדי לענשו על מה שעשה נראין הדברים שהיו מכין אותו כפי אומד ב"ד ולהקל ממלקות של תורה ומ"מ אין מדקדקין במכת מרדות ברצועה של מלקות האמורה במסכת מכות (דף כב:) : מתני' האב זכאי בבתו. בקטנות ובנערות : בקידושיה בכסף. שכסף קידושיה שלו : ובשטר. שאם קבל שטר אירוסין עליה הרי זו מקודשת : בביאה. שרשאי למוסרה לביאה לשם קידושין ובגמ' ילפינן הכי : וזכאי במציאתה

נר מצוה | תורה אור

סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק מ"ט כיון דאילו סרחה השתא משבגרה דאישתני גופה תידון בחנק הכי נמי היכא דסרחה ולבסוף בגרה כיון דאישתני גופה אישתני קטלא ותידון בחנק (א) כדהשתא ורמינן עלה הא מתני' דתני אם משבגרה הוציא עליה שם רע היא או זוממיה בסקילה דהא הכא אע"ג דאשתני גופה לא אשתני (ב) קטלא ופריק רבא לא תיקשי לך מוציא שם רע משבגרה אסרחה ולבסוף בגרה דעלמא דמוציא שם רע דנערה דבסקילה חדוש הוא דהא נערה המאורסה שזינתה בבית אביה בסקילה נכנסה לחופה ולא נבעלה וזינתה בחנק ואע"ג דהשתא נמי נערה בתולה היא כדמעיקרא כיון דאתיא לה לכלל רשות הבעל אשתני דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא (א) ואילו מוציא שם רע אחר כניסתה לחופה אע"ג דאתיא לה לרשותיה לא דיינינן לה כדהשתא אלא כדמעיקרא דיינינן לה בסקילה הרי נתברר דחדוש הוא שחידשה תורה במוציא שם רע דלא דיינינן לה כדהשתא אלא כדמעיקרא והואיל וחדית בה רחמנא בהא מילתא דתידון כדמעיקרא הכא נמי חדית רחמנא בהא מילתא אחריתי דהיכא דהוציא עליה שם רע משבגרה אף על גב דאישתני גופה תידון בסקילה כדמעיקרא ואפילו לדתני שילא אבל נערה דעלמא דלא חדית בה רחמנא מידי אם סרחה ולבסוף בגרה כדהשתא דיינינן לה בחנק ואפילו להאי תנא דתני ומשבגרה הוציא עליה שם רע היא או זוממיה בסקילה ולא קשיין אהדדי ואקשי ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא וא"ל ממאי דהא דתני שילא סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק משום דלא חדית בה רחמנא הוא אבל מוציא ש"ר דחדית בה רחמנא בנערה (ג) תידון כדמעיקרא ה"נ חדית בה במוציא שם רע משבגרה דתידון בסקילה כדמעיקרא דילמא לא סבירא ליה לדתני שילא דחדית רחמנא אלא בנערה [בלחוד] דלא אישתני גופה אבל בבוגרת דאשתני גופא לא חדית רחמנא בה מידי וכי היכי דסרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק ה"נ סרחה ומשבגרה הוציא עליה שם רע תידון בחנק וכן נמי האי תנא דתני ומשבגרה הוציא עליה שם רע בסקילה דילמא הכי נמי ס"ל בסרחה ולבסוף בגרה דתידון בסקילה ולא חדית בה רחמנא מידי וקשיין אהדדי ובטיל ליה פירוקא דרבא ואתא רב נחמן בר יצחק לאוקומי להני תרתי מתניאתא כתנאי ולא קמו וא"ל ר' יוחנן לתנא תני בהאי דתני שילא תידון בחנק תידון בסקילה דלא אשכחן תנא דסבר דהיכא דאישתני גופה אישתני קטלא : *א"ר יוסי ברבי חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב רבא אמר חייב וכן הילכתא אמר ריש לקיש *המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר °ונתנו לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב הא כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה במשמע : *תניא כיצד הוצאת שם רע בא לב"ד ואמר פלוני לא מצאתי (ג) לבתו בתולין אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה נמצא שם רע (שאינו) הוא לוקה ונותן מאה סלע בין בעל בין לא בעל ר' אליעזר בן יעקב אומר לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל והוא שאמר לעדים בואו והעידוני אבל באו מאליהן פטור וכ"ש אם לא באו עדים שפטור הא דקתני הכא זנתה מעיקרא יש לה כתובה מנה ליתא דקי"ל כרבא דאמר מקח טעות לגמרי משמע ולית לה כלום כדכתבינן בפרקא קמא* : °*שלח רב כהנא משמיה דרבי יוחנן מוציא שם רע אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע כדרכה *והמוציא שם רע ולא בעל היה לוקה מכת מרדות מדרבנן : *מתני' [ב] האב זכאי [א] בבתו בקדושיה בכסף בשטר ובביאה וזכאי במציאתה

רש"י

(ודוקא) [ודוק]: נערה מלא. בס"א : זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה. קסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה: עד שיבעול כדרכה. אבל שלא כדרכה לא כדכתיב ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים וגם אינו יכול לידע אם לא שיבא עליה כדרכה גם מוציא שם רע שזינתה כדרכה דלא מצאתי בתולים כתיב במקום בתולים והיינו כרבי אליעזר בן יעקב : מתני' האב זכאי בבתו. בנערות וקטנות : בקידושיה בכסף. שכסף קידושיה שלו : ובשטר. שאם קיבל שטר אירוסיה הרי זו מקודשת : בביאה. שרשאי למוסרה לביאה לשם קדושין :

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' נערה ופט"ו מהלכות סנהדרין סמג לאוין לז : נ"ל רב נחמן בר יצחק

כ"ה בד"ס

ב מיי' פ"ג מהל' אישות טור אה"ע סי' לז :

הגהות חו"י

(א) פי' כאילו סרחה עתה : (ב) שאילו זנתה עתה היא בחנק :

דברים כב

ד"ה מ"ז לפי הנראה הוא ט"ס וכפנים נ"ל במרובעין ונ"ל גי' ד"ס

[דף פא ע"א] דף מה:

שלטי הגבורים

א לרש"י ז"ל בסמוכה על שלחנו ואפי' בוגרת ואם אינה סמוכה על שלחנו אפי' בקטנה אינו זכאי כר' יוחנן בפ"ק דב"מ ואין חילוק בין קטנה לקטן ולר"י אפי' באינה סמוכה זכאי בנערה אבל בוגרת כשאינה סמוכה לא ובמעשה ידיה אי סמוכה הכל של אב ואם אינה סמוכה המותר על מזונותיה שלו בקטנה ונערה אבל בוגרת וקטן אי סמיכי של אב משום איבה ואי לא הכל שלהן אפי' בהעדפה :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב פי' דמוציא עליה שם רע שזינתה בבית אביה : (ב) דתידון כצ"ל : (ג) לבתך כצ"ל : (ד) לגאון פי' מלקות כצ"ל ונ"ב עי' בב"י סוף אלו הן הלוקין והעיקר בערוך ערך מרד : (ה) אבל מי שעובר כצ"ל: (ו) נ"ב שאומרי' לו עשה: (ז) וכן מי שעובר כצ"ל : (ח) נ"ב נמצא בביאורים על שם מהרא"י בפרשת תצא וז"ל משמע בגמ' דבי"ג היה יוצא מכדי רשעתו אלא שהתורה קנסו עוד בכפלים והטעם לפי שהשיעור הוא לפי מספר השנים כי בן י"ג הוא בן עונשין בב"ד של מטה ולפי שבב"ד של מעלה אין עונשים אלא מבן כ' לכך גם המלקות של מעלה הוא במספר שנים וכדאיתא פ' הפועלים דמחיוה לאליהו בשתין פולסי דנורא ומכאן יש ללמוד דמכת מרדות אינו אלא י"ג הכאות כמנין תי' והוא רחום וגו' דמלקות שתקנו חכמים על דבריהם אין להם רשות להוסיף לקנוס יותר מכדי רשעתו דקנס לקנס לא עבדינן ע"כ אבל בתשובת הריב"ש סי' נ' כתב בשם התוס' שאף מספר מכות המרדות הם במספר של תורה אלא שאינן חזקות כמותן אלא שלדעת הרמב"ם המכות המרדות אין להם מספר אלא לפי ראות ב"ד לתוכחות מוסר לפי חומר הדבר שעבר בו וגם כתב שם כסברת הר"ן דדוקא על עבירה נמשכת היו מכין אותו עד שתצא נפשו אבל אי עבר זמן המצוה לא . נראה מדבריו שגם הרמב"ם סובר כן ומ"ש הר"ן בשם הרמב"ם שכתב בפ"ו בהל' חמץ במי שאכל מצה בע"פ היו מכין אותו עד שתצא נפשו דאלמא דגם כשעבר זמן המצוה כן הדין. נוסחא מוטעת נזדמנה להרב דבנוסחאות דידן בהל' הנ"ל כתב בשתם היו מכין אותו מכת מרדות גם דברי הגאון כן מפורשין דדוקא בסוכה ולולב הוא שהזכיר היו מכין אותו עד שתצא נפשו ובעובר על דברי חכמים הזכיר בלא מספר ובלא אומד ולא אמר עד שתצא נפשו ודו"ק : (ט) נ"ב נמי :

(י) אלא כצ"ל : (כ) אלא דברי כצ"ל : (ל) נ"ב וכן פי' התוס' וע"ש : (מ) ואף כצ"ל :

מלחמת ה'

אמר ר' יוסי בר' חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נ"ל שה"ה לאונס וכו' עד מפני כך לא הקשה לו ממתני' דיתומה שנתארסה ונתגרשה: אמר הכותב זו תשובה גנובה ואינה שלא מצינו מעולם קנס שלא מן הדין כדי שלא יהא חוטא נשכר (י) לא קיים להו הכא ומוקי לה אדינא דאורייתא כדאיתא בב"ק וכגון קטנה שהטבילוה ע"ד ב"ד דאזלינן בתר השתא ולא חיישינן דלמא ממחיא ונפקא והתם נמי פליגי בה אמוראי אבל מי שאין לה קנס מדין ודאי מעולם לא אמרו חכמים שישלם ועוד דמתני' דקתני יתומה שנתארסה ונתגרשה ופירשו בגמ' דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה ואם היתומה פטור היכי תלי בה נערה שנתארסה *)[ונתגרשה]ומה שאמר דאלימא ליה לאתויי מברייתא כי פרקא לברייתא ליקשי ליה מהנך ואדרבה הכיא לא אלימא דמלתא פשיטא לאוקמא בבא עליה ואח"כ נתיתמה והנך אלימי טפי לאתויי מינייהו (כ) ודברי הבאי הם ואנו נתגלה לנו עיקר הדבר מפני שמצינו אותו מפורש בירושלמי והכי איתא התם ר"י בר' חנינא אמר האונס והמפתה את היתומה פטור אמר ר' אבא בר ממל מחלוקת כריב"ג ברם כר"ע יש לה קנס וקנסה לעצמה אר"י מתני' אמרה כן פחותות מבנות ג' שנים ויום אחד ולא כיתומה היא וכתני ר' חייה תחת אשר ענה לרבות יתומה לקנס דברי ריב"ג אמר רב אחאי תפתר שבא עליה עד שלא מת אביו ומת אביו כבר נראה ליתן לאביו ופירושו ברור מחלוקת כריב"ג כלומר דבר זה מחלוקת היא והיא דר"י בר"ח כריב"ג ברם כדברי ר"ע הא אמר גבי נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה אלמא ונתן לאבי הנערה דאמר רחמנא לאו דוקא וה"נ יתומה גמורה יש לה קנס וקנסה לעצמה הלכך הא דאריב"ח האונס פטור אליבא דריב"ג אמרה דאמר אין לה קנס דלדידיה לאבי הנערה אפשר שהוא דוקא (שלם) ומתני' דקתני פחותות מבת ג' שנים יש להם קנס ר"ע היא ולא קשיא לריב"ח וכן אתה אומר במשנה יתומה שנתארסה ונתגרשה דהא ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה והא דאמרי' האונס פטור ה"ה למוציא שם רע כדאמרי' בגמ' דילן ומאי דשייר גמ' דילן פריש בירושלמי הנה למדת מדברי רבותינו מפורש למה לא הקשו עליו ממשנתינו והקשו מן הברייתא ולא הוצרכנו לסברותינו ולתשובות שאין בהם ממש (ל) והוי יודע בזה שכתוב במקצת נוסחאות דברי ר"י בר יהודה שבוש הוא אלא ה"ג דברי ריב"ג והכי כתוב בעיקר נוסחי דוקאי ובפי' ר"ח ובהלכות הנגיד וה"נ תניא במכילתא ובירושלמי כדכתבינן ומה שפי' בעה"מ ז"ל דהותביה מהא מאן יימא אביה לומר שאם אינו ענין למפתה דמדעתה עבד תנהו ענין לאונס אינו כלום שאילו היה כן היו מפרשים בגמ' הקושיא והברייתא עצמה היתה שנויה כן אונס מנין וכו' אם אינו ענין למפתה תנהו ענין לאונס שכן דרך הברייתות והיא שנויה כמפתה וכבר מן דין שאילו הקשה מאונס היה לו להביא מאותה הברייתא השנויה בספרי תחת אשר ענה לרבות את היתומה מכאן אמרו יתומה שנתארסה או שנתגרשה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור והאהדורי בתר פרכי ל"ל ועוד דהוי ליה לר' יוסי בר' חנינא לתרוצי שאני התם דרבייה רחמנא משא"כ במוציא שם רע כמו שהקשה רבינו שלמה ז"ל אבל צריכין אנו ודאי לבור דרך אחרת הוי יודע כי זאת הברייתא כך שנויה במכילתין אם מאן ימאן אין לי אלא שיש לה אב אין לה אב מנין ת"ל אם מאן ימאן מ"מ דברי ריב"ג וכך פירושה אין לי אלא שיכול לעכב אלא אביה היא עצמה מנין שיכולה לעכב ויש לה קנס ת"ל אם מאן ימאן מכל מקום כדאמרי' לעיל בגמ' ומינה לא נתרבתה יתומה לקנס אלא שהיא עצמה יכולה לעכב אלא דס"ל לתנא לאבי הנערה דכתיב גבי אונס וה"ה למפתה לא בעיא ביה קרא כדכתיבנא וקשיא לריב"ח כמו שפי' רבי' שלמה ז"ל וע"כ אתה אומר שהכי אם מאן ימאן הא אפיקתיה שהיא עצמה יכולה למאן לעיל בגמ' והיאך אתה למד משם יתומה דהא ליכא רבויא אלא ש"מ כדכתבינן וא"ת יתומה מפותה האיך יש לה קנס הא מדעתה עבד יש לה להעמידה ביתומה קטנה שפתויה אונס הוא שאין לה דעת למחול קנסה ומ"מ אם כנס לא ישלם *)[קנס] כיון שהיא מפותה דהא נער כתיב ולפיכך הוצרך הכתוב ללמדך שהיא יכולה לעכב ויש לה קנס א"נ בשוטה גם י"ל דמפותה יתומה יש לה קנס שאינה יכולה למחול קנסה שלא זכתה לו תורה עד שעת העמדה בדין ויש להם סיוע ממה שכתוב בנוסחאות בפ' אלו נערות ביתומה שוטה מפותה (מ) אף בירושלמי אמרו כן וכבר פירשתי השמועות כפי דעת זו אלא שאין דעתנו כן והכל כתוב אצלי :

*) כ"ה בד"ס

המאור הגדול

אמר ר' יוסי בר' חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נראה לי שה"ה לאונס דהא הכי (ט) כתיב ביה לאבי הנערה וא"ת לותביה ממתני' דאלו נערות דתנן הבא על הגיורת והשפחה שנתגיירו ונשתחררו פחות מבת ג' שנים דהתם ודאי אין לה אב וכיתומה היא אאשר דהתם קנסי' לה מדרבנן כדי שלא יהא חוטא נשכר משא"כ במוציא שם רע שאינו נשכר כלום וכן אתה אומר כי מפני כך לא הקשה לו ממתני' דיתומה שנתארסה ונתגרשה ואלימא ליה ברייתא לאותוביה מאם מאן ימאן אביה כלומר אם אינו ענין למפתה דמדעתה עבד תנהו ענין לאונס אלמא מדאורייתא היא ולא מדרבנן :

*) כ"ה בד"ס

א מיי' פי"ב מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' סט ופט :
ב מיי' פי"א וי"ג שם סמג לאוין פא טור אה"ע סי' [עא] :
ג מיי' פי"ד שם סמג לאוין פא טור אה"ע סי' פט :

במציאתה. מפרשינן בגמ' משום איבה ופי' רש"י ז"ל דכיון [דאינו] חייב במזונותיה אי אמרת מציאתה שלה איכא איבה ולא זיין לה תו ולא נהירא דבפ' שנים אוחזין (דף יב:) מוכח דאע"ג דמציאת בנו לא הויא דאב אלא בסמוך על שולחנו מציאת בתו הויא דאבוה אפילו אינה סמוכה על שולחנו דפרכינן התם גבי מציאת בנו ושפחתו העבריה האי שפחה היכי דמי אי דאייתי שתי שערות מאי בעיא גביה ואי דלא אייתי שערות אי דאיתיה לאב דאבוה הוה והא התם אינה סמוכה על שולחן אביה אלא על שולחן רבה ואפילו הכי אמר דאי איתיה לאב דאבוה הוי לפיכך נראה כפי' התוספות דמשום איבה נר מצוה הייטו פן יקדשנה למנוול ומוכה שחין : ובמעשה ידיה. בגמ' ילפינן לה : ומקבל את גיטה אם נתגרשה מן האירוסין קודם שבגרה ובגמרא ילפינן הכי מדכתיב ויצאה והיתה איתקש יציאה להויה אבל אם בגרה (ג) או נישאת שוב אין לאביה רשות בה : ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות בירושה מבית אבי אמה אין [אביה] אוכל פירותיהן אלא עושים אותן סגולה בחייה אא"כ מתה והוא יורשה : יתר עליו הבעל. שהוא זוכה גם בכל השנויים למעלה ואוכל פירות נכסים שנפלו לה בירושה משנשאת לו : וחייב במזונותיה ובפרקונה · אם נשבית שהוא תנאי כתובה כדתנן במתני' לקמן: ובקבורתה. דאמרי' לקמן קבורתה תחת כתובתה שהכניסה לו מבית אביה והוא יורשה במיתת': משני חלילין. להספיד ומפרשינן בגמ' [דף מח:] דפלוגתייהו דרבנן ור' יהודה כגון דאורחיה דבני משפחתו להספיד בחלילין ולאו אורחייהו דבני משפחתה להספיד בחלילין דת"ק סבר כי אמרינן עולה עמו ואינה יורדת עמו דנפקא לן בפרק אף על פי (דף סא.) מבעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו ה"מ מחיים כגון הוא אומר להניק את בנה והיא אומרת שלא להניק ודרך בנות משפחתה להניק בניהם ולא דרך בנות משפחתו אבל לאחר מיתה לא ור' יהודה סבר אפילו לאחר מיתה

במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ומקבל גיטה ואינו אוכל פירות בחייה א נשאת יתר עליו רלא הבעל שאוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה רבי יהודה אומר אפי' עני שבישראל לא יפחתו לו משני חלילין ומקוננות:

גמ' חייב במזונותיה ובפרקונה *תנא תקנו מזונות תחת מעשה ידיה וקבורתה תחת כתובתה לפיכך הבעל אוכל פירות פירות מאן דכר שמייהו חסורי מחסרא והכי קתני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה (א) לפיכך בעל אוכל פירות : רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל :

דף מח. *א"ר חסדא אמר מר עוקבא הלכה כרבי יהודה ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא מי ב שנשתטה רלב ב"ד יורדין לנכסיו °וזנין ומפרנסין אשתו א ובניו ובנותיו ודבר אחר. תניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר ומ"ש מדמר עוקבא התם שלא לדעת הכא יצא לדעת מאי דבר אחר אמר רב חסדא תכשיט רב יוסף אמר צדקה מ"ד שאין נותנין תכשיט כ"ש צדקה ומ"ד צדקה אבל תכשיט נותנין דלא ניחא ליה דתינוול א"ר חייא בר אבין אמר רב הונא מי שהלך ג למדינת הים ומתה אשתו ב"ד רלג יורדין לנכסיו וקוברין ב אותה לפי (א) כבודה (ג) לפי כבודה ולא לפי כבודו אימא אף לפי כבודו וקמ"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו אפי'

רש"י

ומקבל את גיטה. אם נתגרשה מן האירוסין קודם שבגרה אבל בגרה או נשאת שוב אין לו רשות בה : ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות בירושה מבית אמה אין האב אוכל פירותיהן אלא עושים לה סגולה : בחייה. אלא א"כ מתה שהוא יורשה : יותר עליו הבעל. שהוא זוכה בכל השנויים למעלה : ואוכל פירות. נכסים שנפלו לה בירושה משנשאת לו : חייב במזונותיה ובפרקונה. אם נשבית שהן תנאי כתובה כדתנן מתניתין : ובקבורתה. דאמרינן לקמן קבורתה תחת נדונייתה שהכניסה לו מבית אביה והוא יורשה במיתתה : משני חלילים. להספיד : גמ' תחת כתובתה. נידוניתה שהכניסה וכותבין אותה בכתובתה ודא נדוניא דהנעלת ליה : ודבר אחר. לקמן מפרש : אבל לא בניו ובנותיו. שאינו חייב במזונותיהן : הכא בנשתטה שלא לדעת לא היה לו דעת לצוות על מזונות בניו ובנותיו ומסתמא ניחא ליה שיזונו משלו אבל הכא שלדעת יצא מן המקום היה לו לצוות על אשתו ובניו ומדלא צוה לא ניחא ליה שיזונו משלו לכך אשתו דמחייב בתנאי כתובה אישתעביד נכסיה בניו ובנותיו לא : תכשיט. אבקת רוכל שהנשים מתקשטות : מ"ד. לא יהבינן תכשיט לאשתו כ"ש שאין עלינו לעשות צדקה מנכסיו ואמתני' קיימא : לא ניחא ליה דתנוול. ואע"פ שלא צוה עבדינן ולי נראה דאמר עוקבא קאי ואיפכא גרס מ"ד צדקה כ"ש תכשיט ומ"ד תכשיט אבל צדקה לא דהתם היינו טעמא דלא ניחא ליה דתנוול : לפי כבודה ולא לפי כבודו. בתמיה : עולה עמו. דכתיב בעולת בעל בעלייתו של בעל : האומר

[דף פא ע"ב]

ואיפסקא הלכתא כר' יהודה : גרסי' בגמ' [דף מז.] כתב לה פירות כסות וכלים שבאו עמה מבית [אביה] לבית בעלה מתה לא זכה הבעל בדברים
הללו משום רבי נתן אמרו זכה בעל בדברים הללו . ופירש רש"י ז"ל בכותב לה בעודה ארוסה והבעל כתב לה כתובה מהן וס"ל לרבי נתן
דאע"ג דארוסה אין הבעל יורשה הכא שאני שכיון שכתב הבעל בכתובה כמו שכותבין ודא נדוניא דהנעלת ליה כך וכך הקנום לו חמיו ואשתו
ורבנן אזלי בתר אומדנא שלא הקנום לו אלא לאחר שיכנסנה ואף הוא לא נתחייב בהם אלא לאחר מכאן וקי"ל כרבנן דאמרי דלא זכה הבעל
בדברים הללו ולפי פירוש זה יפה השמיטה הרי"ף ז"ל (ד) שסבר נפטר ממנה במה שכתב בסמוך (ה) זו ששנינו הלך האב עם שלוחי הבעל
כו' אע"פ שכתובתה בבית בעלה מתה האב יורשה אלמא [לעולם] אין הבעל זוכה בנדוניא אלא לאחר נישואין ולפי פירוש זה דוקא בארוסה
אבל בנשואה אע"פ שעדיין לא גבה כשמתה זכה הבעל וכדתניא לקמן אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה אבל ר"ת ז"ל פירשה
בנשאת ורבנן אזלי בתר אומדנא שלא זיכה אותן האב ע"מ שיגבה אותן הבעל לאחר מיתת בתו [קודם שיגבה אותן] וקי"ל כרבנן והא דתניא
לקמן אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה ר' נתן היא ודברי רש"י ז"ל נראים עיקר : תקנו מזונות תחת מעשה ידיה וקבורתה
תחת כתובתה. תחת הנדוניא שהכניסה לו והיא כתובה בשטר הכתובה והוא יורשה : תחת פירות. שהוא אוכל מנכסי מלוג שלה כגון שנפלו לה
משנשאת או שהיו לה קודם לכן ולא שמאתן לו בנדונית כתובתה ואע"ג דקתני ופרקונה תחת פירות דמשמע [לכאורה] דפירות עיקר לאו דוקא
דודאי פרקונה עיקר וראיה לדבר מדאמרינן בגמ' [דף מז:] בסמוך מהו דתימא מיכל לא ניכלינהו אנוחי לנחינהו ואם איתא דפירות עיקר היכי תיסק
אדעתין למימר הכי אלא ודאי פרקונה עיקר ואע"ג דאמרינן הכא פרקונה תחת פירות לאו דוקא דה"נ נקט מזונות תחת מעשה ידיה ואפילו הכי
מזונות עיקר וכדאמר רב הונא לקמן בפרק אע"פ (דף נח:) דיכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה (ו) ומפרש להא מתניתין ואמר
דה"ק תקנו מעשה ידיה תחת מזונות ואפסיקא הלכתא כותיה בפרק שני דייני גזירות (דף קז:) וכי היכי דמפיך רב הונא להא הכי נמי מפכינן הא
ופירות תחת פרקונה קאמר דפרקונה עיקר ומיהו אע"ג דפרקונה עיקר לא יכלה למימר איני נפדית ואיני נוטלת פירות דנהי דלתקנתה דידה
אתקין אפילו הכי תקנה נמי איכא לדידיה בהכי כדי שתהא לו שפחה לשמשו ולא דמי למזונות דמצי' למימר איני ניזונת ואיני עושה דהתם ליכא
פסידא לבעל שהרי עומדת לפניו ומשמשתו אבל בפרקונה ליכא למימר הכי הילכך אין שומעין לה ועוד שאם אתה אומר שומעין לה מה הועילו
חכמים בתקנתן שתקנו לו פירות שכל הנשים כשיבא להם פירות יהו אומרות כן וכשלא יהא להם פירות נחייב את הבעל לפדותן ולקתה מדת הדין
בכך אלא ודאי אין שומעין לה [וכ"כ הרמב"ן ז"ל] וכן נראין דעת הגאונים ז"ל ובקבורה שתחת כתובתה נמי אין אחד מהם יכול לומר איני
רוצה בתקנת חכמים אלא קובר ויורש : ובגמ' איכא תנאי דסברי מזונות דאורייתא דתניא שארה אלו מזונות כו' ור' אליעזר בן יעקב [דף מח.]
פליג ואמר דשארה כסותה ועונתה כו' לכסות אתא וכיון דלכולהו תנאי דבגמרא ס"ל דכסותה כמשמעה היא נראה לומר דכסותה מדאורייתא
אלא כיון ששנינו במשנתנו חייב במזונותיה ולא הזכיר כסות כלל נראה שהכסות בכלל מזונות ועלה דמתניתין תנן בברייתא תקנו מזונות תחת
מעשה ידיה [דמשמע] שהכסות ג"כ אינו אלא מן התקנה וכיון דסוגיין דעלמא דמזונות דרבנן כדאיתא פ' אע"פ [דף נח:] קסבר כי תקינו
רבנן מזוני עיקר משמע שאף הכסות אינו אלא מדבריהם ואפשר דדרשינן שארה זה קירוב בשר כדדריש לה רב יוסף בגמרא ועונתה כמשמעה
וכסותה דרשינן מיניה שלא ישמש מטתו על גבי קרקע אלא במטה מוצעת וכולה קרא לעונתה הוא דאתא וכ"כ דעת הרמב"ן ז"ל בפי' התורה
אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפי"ב מהלכות אישות כמאן דאמר מזונות דאורייתא : וזנין. מזונות : מפרנסין. לבוש וכסות : אבל לא בניו ובנותיו.
שאינו חייב במזונותיהן בחייו ובגדולים מבני שש מיירי : יוצא מן המקום לדעת. היה בידו לצוות על מזונות בניו ואשתו וכיון שלא צוה גלה דעתו
שאינו רוצה לזון הילכך אשתו דמחייב לה בתנאי ב"ד אשתעביד נכסיה בניו ובנותיו שאינו חייב במזונותיהן לא אשתעביד נכסיה. אבל נשתטה
דילא מן העולם שלא לדעת מסתברא דניחא ליה שיזונו בניו ובנותיו משלו : תכשיט. בשמים אבקת רוכל שהנשים מתקשטות בו : מ"ד תכשיט.
לא יהבינן לאשתו כ"ש שאין [עלינו] לעשות צדקה מנכסיו : לא ניחא ליה דתנוול . ואע"פ שלא צוה בלכתו עבדינן . ומצאתי בהל' ישנות הלכך לגבי מי
שנשתטה עבדינן הא והא לגבי מי שהלך הא והא לא עבדינן כרב חסדא דרביה הוא לגבי רב יוסף ואף הרמב"ם ז"ל כ' בסוף הלכות נחלות דמי שנשתטה
או נתחרש ב"ד פוסקין עליו צדקה אם היה ראוי ולא ידעתי למה דלרב חסדא דאמר תכשיט כהי דאבריייתא קאי אפשר דדבר אחר דאמר מר
עוקבא גבי נשתטה ה"נ מפרש ליה (ז) ותכשיט שמעינן אבל צדקה מנין: ב"ד יורדין לנכסיו וקוברין אותה. גרסי' בירושל' בפרקין [הלכה ו] ובפ"ב דייני גזירות
תניא לא רצה הבעל לקברה האב קוברה ומוציא ממנו בדין אמר ר' חגי לא אמרו אלא האב הא אחר אינו גובה ר' יוסי אמר בין אב בין אחר גובה ותליא
אלין פלוגתא כאינון פלוגתא דתנינן תמן מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי א"ר חגי לא אמרו אלא
אחר אבל אב גובה ר' יוסי אומר בין הוא בין אחר אינו גובה. על דעתיה דר' חגאי בין לקבורה בין למזונות האב גובה אחר אינו גובה על דעתיה
דרבי יוסא לקבורה בין אב בין אחר. גובה שלא עלתה על דעת שתהא מושלכת לכלבים . למזונות בין אב בין אחר אינו גובה ע"כ. וכיון
דמכל מקום לדברי הכל אב בקבורה גובה נקיטינן הכי אבל לגבי אב במזונות או אחר בקבורה כיון דפלוגתא היא דלרבי חגאי כשם שאב
גובה בקבורה כך גובה במזונות ולדידיה בין בקבורה בין במזונות יש חלוק בין אב לאחר ולרבי יוסי בקבורה אפילו אחר גובה ובמזונות
אפילו אב אינו גובה דלדידיה לא שאני לן בתרווייהו בין אב לאחר וכולה פלוגתא בין קבורה למזונות תליא (משמע ד) מספיקא לא מפקינן
ממונא ואפילו בקבורה אחר אינו גובה ובמזונות אפי' אב אינו גובה והרמב"ם ז"ל סמך על דברי רבי יוסי שכתב בפרק רביעי מהלכות אישות
דבקבורה

שלטי הגבורים

א ומפרנסים לבניו ולבנותיו אפילו יתרים משש עד שיגדלו דמסתמא ניחא ליה שיפרנסו לבניו ולבנותיו ומיי' כתב דבשניהם אין מפרנסין לבניו ולבנותיו מבני שש ולמעלה אפי' אם הוא אמוד ולא נראה לטור אלא כמו שכתבנו : ב כתב סמ"ג בשם ר"ת מהשיא דירושלמי שאם לא רצה הבעל לקוברה וקברה האב מוציאין ממנו בדין ר' יוסי אומר בין אב בין אחר גובה שלא עלה על דעתו שתהא מושלכת לכלבים :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב גמ' מאי לפיכך מה"ד מיכל לא נכלינהו אנוחי ננחינהו דא"כ מימנע ולא פריק קמ"ל האי עדיפא זימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה וכתבו התוס' אנוחי ננחינהו פי' עד שלא יהא לו כמה להתפרנס ואז יקחם אבל לא בעי למימר דלעולם לינחינהו דא"כ מאי תחת פירות דקתני הא אין לו פירות עכ"ל : (ב) נ"ב בגמ' גרסי' וקוברין אותה לפי כבודו לפי כבודו ולא לפי כבודה אימא אף לפי כבודו וכבר האריכו התוס' לבאר זה ודלא כאית דגרסי וקוברין אותה לפי כבודה לפי כבודה ולא לפי כבודו אימא אף לפי כבודה ואומר אני שאם הלשון הנמצא בספר הרי"ף שהיא אמת נראה לפרש דהמקשה ס"ד דוקא לפי כבודה ולא לפי כבודו ולכך מתמה ומשני אימא אף לפי כבודו פי' מג"ה הוא דרב הונא קאמר אף לפי כבודו אפי' שאינו לפי כבודה וקמ"ל דעולה עמו אפי' לאחר מיתה ולפי גירסא זו לא יקשה כלל מה שהקשה ר"ת לאית דגרסי גם לא יקשה ממה שהקשה הרשב"א לגי' ר"ת ורש"י כ"ל : (ג) בד"ס הגי' בגרה וניסאת והב"ח בכ"י קדשו הגי' וז"ל פי' או ניסת וכ"כ בפי' רש"י להדיא וברור הוא והוצרכו לפרש זה פה כדי שלא נאמר כיון דהאב מקבל קדושי קטנה ונערה יכול הוא ג"כ לקבל גיטה שעוקרין לקדושין אפי' משבגרה או ניסאת דהוא שאסר הוא שמתיר קמ"ל דלא : (ד) נ"ב כך כתב גם הרמב"ן בספר המלחמות האריך לבאר בדעת רש"י והרי"ף עיקר: (ה) לזו כצ"ל : (ו) ומפיך כצ"ל : (ז) נ"ל תכשיט ותכשיט שמעינן כו' :

הגהות חו"י

(א) נ"ל כבודו ולא לפי כבודה אימא כו' :

דבקבורה [אפי'] אחר גובה: **האומר** בשעת מיתתו אם מתה אשתו כו' שומעין לו. דכיון שהוא מת בחייה והיא גובה כתובתה אינו חייב לקברה: נכסי קמי יתמי רמו. ופשיטא דאין עליהם לקברה: אל תקברוהו מנכסיו. אלא מן הצדקה: **מתני'** לעולם היא ברשות האב · ואם בת ישראל מאורסת לכהן אינה אוכלת בתרומה וזכאי בכל זכות אב בבתו: מסרו שלוחי האב. שהיה האב משלחה לו על ידי שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל ומסרוה להם: **גמ'** ממשנה ראשונה בפרק אע"פ (דף מז.): הגיע זמן. י"ב חדש לבתולה משתבעה הבעל להכין עצמה לנשואין ולאלמנה ל' יום: ולא נשאו. כגון שעיכב החתן: נר מצוה

הלך האב כו'. אין מסירתו מסירה: ונכנסה עמו. עם בעלה ללון כאחר ליה בעלמא ולא לשם נשואין: שכתובתה. מטלטלין שייחד אביה לנדונייתה: ואמרינן בגמ' דהא דקתני נכנסה עמו ללון לא שפירשה ללון אגי נכנסת והא דקתני נכנסה עמו לשם נשואין לא שפירשה לשם נשואין אגי נכנסת אלא זו וזו שנכנסה סתם ותנא הוא דקאמר דהיכא דחצר שלה סתם כניסתה לא לנשואין הוא אלא ללון והיכא דחצר שלו סתם כניסתה לשם נשואין וכ"ת אם כן מרישא משמע דוקא סתם חצר דידה ללון הא של שניהם סתמא לנשואין אימא סיפא כתם חצר דידיה לנשואין הא של שניהם סתמא ללון הא ל"ק דכיון דסתם חצר דידיה לנשואין כ"ש חצר של שניהם דאכן לא אמרינן אלא דזילא ביה מילתא שישא אשה בחצר שאין לו רשות בה אבל שהחצר היא של שניהם אדרבה דעת שניהם מתיישבת בו יותר וכ"ש דסתמא לנשואין: בד"א לירושתה. להא מילתא חודיה הוא דהוי נשואין: אבל לתרומה וכו'. ומוכח בגמרא דדוקא לירושתה בלחוד הוא דהויא ברשות הבעל אע"ג דקתני אבל לתרומה וכו' לאו למימר דלאחר מילי הויא ברשות הבעל דרישא דוקא וכי קתני אבל לתרומה לרבותא נקטיה דאפילו למשנה ראשונה דקתני הגיע זמן שרי למיכל בתרומה אפ"ה מסירה לא מהניא ומיהו דוקא לרשות הבעל הוא דלא נכנסה אלא לירושתה אבל לענין הפרת נדרים יצאה מרשות האב וכדתניא דבי רבי ישמעאל בהדיא דאיתא בגמרא והך ברייתא לא קתני אלא מה שנכנסה בו לרשות הבעל ומהאי טעמא נמי אפשר שהכתובה מן הכונסה אחר כן אינה אלא מנה דהכי ס"ל לר"ל כדאיתא בגמ': **מתני'** האב אינו חייב במזונות בתו. בחייו ובברייתא בגמ' [דף מט.] איפלגו תנאי אי איכא מלוה מיהת ור"י ור' מאיר סבירא להו דמלוה איכא ומשמע דקי"ל כוותיהו דהא כי אתו קמיה דר"י אמר להו יארוד ילדה הבני מתא שדיא כדאיתא בגמרא: זה מדרש דרש ר' אלעזר בן עזריה. ביום שמינוהו נשיא: בכרם ביבנה. על שם שהיו יושבים שורות שורות ככרם: הבנים ירשו והבנות יזונו. ב' תקנות תקנו ב"ד בתנאי כתובה (כ) כתובת בנין דיכרין דתנן במתני' בנין דיכרין דיהוויין ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון [והיינו] הבנים ירשו: והבנות יזונו. בנן נוקבן דתהויין ליכי מינאי אינון תהויין יתבן בביתי ומתזנן מנכסי עד דתתנסבן או עד דתלקחן לגוברין: מה הבנים

לאחר מיתה אמר רב מתנה האומר אם ^א^מתה אשתו אל תקברוה מנכסי שומעין לו מאי שנא כי אמר דנפלו להו נכסי קמי יתמי כי לא אמר נמי נכסי קמי יתמי רמו הלכך בין אמר בין לא אמר כיון דנפלו נכסי קמי יתמי לא קברינן לה מנכסי דיתמי ואין ^א^ היתומים חייבים בקבורתה דהא תנן אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן מתה אין חייבין בקבורתה אלא האומר אם מת הוא אל ^ב^תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו לא כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל את עצמו על הציבור *(תני רב יוסף שארה זו ^ג^קירוב בשר שלא ינהוג בה מנהג פרסיים שמשמשים מטותיהן בלבושיהן מסייע ליה לרב הונא בריה דרב יהושע דא"ר הונא כל האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה: (א) *לעיל *נישאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה. ת"ר ^ד^כתב ^ב^ לה פירות (ב) *וכלים שיבאו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה בעל בדברים הללו משום רבי נתן אמרו זוכה הבעל בדברים הללו לימא בפלוגתא דר"א בן עזריה ורבנן קא מיפלגי דתנן אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רוצה להוסיף אפילו עד מאה מנה מוסיף נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן ^ג^ הנישואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה *שלא כתב אלא על מנת לכונסה מ"ד לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן דאמר זכה כרבנן לא דכולי עלמא כרבי אלעזר בן עזריה מאן דאמר לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן דאמר זכה אמר לך עד כאן לא קאמר ר' אלעזר התם אלא מדידיה לדידה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה אבל מדידה לדידיה אפי' ר' אלעזר בן עזריה מודה (ג) משום איחתוני והא איחתוני להו): **מתני'** לעולם היא ברשות האב עד שתכנס *לחופה מסר האב לשלוחי הבעל (ד) הרי זו (א) ברשות הבעל הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשות האב מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל: **גמ'** מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה דתנן הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה קמ"ל לעולם דאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה כמשנה אחרונה דתנן ובית דין של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ת"ר הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או שהיה לה חצר בדרך ונכנסה עמו ללון אע"פ שכתובתה בבית הבעל (ה) ומתה אביה יורשה מסר ^ד^ האב לשלוחי הבעל או שלוחי האב לשלוחי הבעל או שהיה לו חצר בדרך ונכנסה עמו (ו) ללון שם לשם נישואין אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה בד"א לירושתה אבל לתרומה אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: *מתני' האב ^ה^אינו חייב במזונות בתו זה מדרש דרש ראב"ע לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים ירשו והבנות יזונו מה הבנים אינם יורשין אלא לאחר מיתת אביהן אף בנות לא יזונו אלא לאחר מיתת אביהן: **גמ'** *א"ר אילא אמר ריש לקיש משום ר"י ברבי חנינא באושא התקינו שיהא אדם זן בניו

רש"י

האומר בשעת מיתתו אם מתה אשתו כו' שומעין לו. דכיון דמת בחייה והיא גובה כתובתה אין יורשין חייבים לקברה: נכסי קמי יתמי רמו. ופשיטא דאין חייבין לקברה: אל תקברוהו מנכסיו. אלא מן הצדקה: כתב לה פירות כו'. פסק לה האב בנדונייתה פירות כסות וכלים שתכנים לבעלה (ז) וכתבו לה מן האירוסין ומתה באירוסין לא זכה: לימא בפלוגתא (ח) ...

(י) כנישואין: לירושה. לגבי מילתא לחודה הוו נישואין: **מתני'** האב אינו חייב במזונות בתו. בחייו ובגמ' מפרש אמאי נקט בתו: בכרם ביבנה. על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם: הבנים ירשו. ב' תקנות תיקנו ב"ד בתנאי כתובה כתובת בנין דכרין דתנן במתני' בנין דכרין דיהוויין ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתך והיינו הבנים יורשים כתובת בנין דכרין ולקמן מפרש מאי ניהו והבנות יזונו בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי אינון תהויין יתבן בביתי ומתזנן מנכסי עד שתנסבן או עד שתלקחן לגוברין מה הבנים אין יורשין כתובת אמן עד אחר מיתת אבוהון דירתון תנן אף הבנות לא תיקנו להן מזון עד אחר מיתת אבוהון: **גמ'** באושא. כשגלתה סנהדרין

מלחמת ה'

המאור הגדול

כשהן קטנים. עד שיביאו ב' שערות : ת"ש. דלית הלכתא כוותיה אלא מימר אמרי ליה אולי יכלס ויזון אבל מיכף לא כייפינן : יארוד. תנין מטון תנים [ירמיה ט] מתרגמינן מדור ירודין והוא אכזרי על בניו : יארוד ילדה ואבני מתא שדיא. התנין הוליד תולדותיו והטיל פרנסתן על בני העיר : כפו ליה אסיתא. כפו המכתשת ע"פ ויעמוד על שוליה בגובה שישמעו קולו ויכריז על עצמו שהוא רע מן העורבים דעורבא בעי בני והאי גברא לא בעי בני ואית דמפרשים שליא לבור עומד עליה ויאמר כן על אותו האיש : ולא אמרן. דלא כייפינן ליה : אלא דלא אמיד. שאינו עשיר : בעל כרחיה.

נר מצוה

ובנותיו קטנים הלכתא כוותיה או אין הלכתא כוותיה ת"ש כי הוי אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו יארוד ילדה ואבני מתא שדיא כי הוו אתו לקמיה דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסיתא בצבורא ולימא ליה עורבא בעי בני והאי גברא לא בעי בני כי הוו אתו לקמיה דרבא א"ל ניחא לך דליתזן (א) בנתיך מצדקה ולא אמרן אלא דלא אמיד אבל אמיד כייפינן ליה בעל כרחיה לא יהא אלא אתר כי הא *דרבה כפה ליה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ד' מאה זוזי לצדקה והנ"מ בניו ובנותיו קטנים אבל א קטני קטנים אע"ג דלא אמיד לצדקה כייפינן ליה בעל כרחיה דגרסינן בסוף אע"פ* דרש [רבה] בר עולא רבה אפתחא דבי נשיאה אע"פ שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו קטנים אבל זן אותם קטני קטנים ועד כמה עד שש שנים ותנן נמי *אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה ש"מ חייב אדם לזון בניו ובנותיו כשהן קטני קטנים : א"ר אילא אמר ריש לקיש הכותב ב כל נכסיו °לבניו הוא ואשתו ניזונים מהם *ולית הלכתא כוותיה אמר ר' אילא באושא התקינו (ג"א)

[דף ב. ע"ש] רלט

רש"י

ויסבו באושא: קטנים. עד שיביאו שתי שערות: ת"ש. דלית הלכתא כותיה אלא מימר אמרינן אולי יכלס ויזון אבל לא כייפינן ליה : יארוד. תרגום של תנין והוא אכזר על בניו כלומר התנין הוליד והטיל פרנסת בניו על בני העיר: כפו ליה אסיתא. כפו מכתשת ויעמוד זה על שוליה ויכריז על עצמו ממקום גבוה שהוא רע מן העורב וי"מ שליא לבור יעמוד עליה ויאמר כן על אותו האיש : ולא אמרן. דלא כפינן אלא דלא אמיד דאינו עשיר : לא יהא אלא לדקה. לאחר שאינן בניו : הוא ואשתו נזונים מהם. אפי' כתב להן מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים הוא: המבזבז. לעניים: לא יבזבז יותר מחומש.. שלא יצטרך לבריות : מגלגל עם בנו.. אם מסרהב מללמוד יגלגל עמו בנחת בדברים רכים : יורד עמו עד לחייו. לרדותו במכות והוסר לחם : לרב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה : ואספי ליה כי תורא. הלעיטהו כשור שמלעיטים אותו מאכל : אמרה לי אם. אומנתו אשת רבה : לתעניתא. להתענות כל היום וחנוך לשעות שנתים מקודם כדאמרינן ביומא : ובתינוקות. שממהרת להביא כח שאינה מתשת כח בלמוד (ד) ותרי סרי דקאמר שנת שתים עשר גופא דאי בת שתים עשר ויום אחד דאורייתא הוא ואין אנו צריכין ללמוד ממניקתו דאביי: שמכרה בנכסי מלוג. הקרן: הבעל

לא יהא אלא לדקה בעלמא ואפילו אינם בניו כי האי דרבא כפה על הלדקה והקשו בתוספות היאך כפה אותו בשביל לדקה והא מתן שכרה בלדה למען יברכך ה' אלהיך ואמרינן בפרק כל הבשר (דף קי:) שכל מלות עשה שמתן שכרה בלדה אין ב"ד של מטה מוזהרין עליהן ותרלו בשם ר"ת ז"ל דהאי אכפיה בדברים ולא ידעתי מהו דהא גבי בניס אפילו בדלא אמיד (אמר) כופין בדברים וכיון דאמר אבל אמיד כופין אותו בע"כ משמע כפייה ממש עוד אמרו בשמו ז"ל שבעירו של רבא היו גבאין שקולבין ביניהם לתת כך וכך לחדש ולשנה הלכך כפייה כדאמרינן [ב"ב דף ח:] דרשאים להסיע על קילותן ויותר נכון (ה) לומר דשאני לדקה דאית בהכמי לאו לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך וכתב הרשב"א דכי אמרינן דהיכא דאמיד כייפינן ליה היינו מדין לדקה מיהו לא נחתינן לנכסיה והיכא דליתיה נמי דלא אפשר למכפייה לא זכינן להו לבניה מנכסיו כי היכי דלא עבדינן לדקה מנכסיו וכדתניא לעיל [דף מח·] מי שהלך למד"ה ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו אבל לא בניו ובנותיו ודבר אחר ואמר רב יוסף זו לדקה וכ"כ רבינו האי גאון ז"ל בתשובה דהא אפילו נודר שעברו עליו ג' רגלים מיקם הוא (ו) בבל תאחר אבל אין חייבים לכופו ולעשות לו כלום ע"כ ותמה אני היאך כתב דאפי' בדליתיה לא נחתינן לנכסיה דהא אמרינן לעיל [דף מח.] דמי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו וד"ה ואמרינן לעיל דהיינו לדקה ואם איתא דאפילו בפניו לא נחתינן לנכסיה בשביל לדקה כ"ש שלא בפניו אף על פי שהוא יולא שלא לדעת לפיכך נראה ודאי שבשביל לדקה יורדין לנכסיו בפניו וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות מתנות עניים מיהו שלא בפניו אפשר דבזולא לדעת [לא] נחתינן לנכסיה כדאמרינן לעיל גבי מי שהלך למדינת הים אבל לא דבר אחר וכן מש"כ דהא אפילו נודר שעברו עליו ג' רגלים מיקם הוא דקאי בבל תאחר אבל אין ב"ד חייבים לכופו ולעשות לו כלום לא דק דהא אמרינן בר"ה (דף ו.) ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך ובההוא קרא כתיב לדקה כדדרשינן בפיך זו לדקה וכ"ל דאע"פ שאין כופין את האדם לזון את בניו משש ולמעלה אלא היכא דאמיד אפ"ה במי שנשתטה דאמרינן לעיל ב"ד יורדין לנכסיו וזנין בניו ובנותיו דאפילו היכא דלא אמיד עושין כן דכיון דרובא דאינשי ניחא להו בהכי וזה לא היה לו לצוות מסתמא זנין אותן והרמב"ם ז"ל אינו סובר כן שכתב בפרק י"ב מהלכות אישות (א) וכן מי שנשתטה בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין וזנין בניו ובנותיו שאין בני שש או פחות ונראה שהוא (ו) מפרש מאי דמיפליג בבניו ובנותיו בין מי שהלך ובין מי שנשתטה היינו דוקא באמיד דבמי שהלך אפי' אמיד אין זנין בניו כל שהן גדולים מבני שש (ב) ומי שנשתטה זנין אותם [ושניהם] באמיד אבל בלא אמיד שניהם שוין ואין דרך זה נכון בעיני דהא איתא דמדינא אין יורדין לנכסי אמיד שלא בפניו במה שאינו מחויב גמור אלא מתורת לדקה למה יורדין לנכסיו כשנשתטה אלא מאי אית לן למימר דבנשתטה היינו טעמא משום דעבדינן מנכסיה מאי (דאמרי) [דאמדי] דניחא ליה בהכי מעתה אפילו לא אמיד יש לבית דין לירד לנכסיו ולזון אותם עד שיגדלו כיון שמי שאינו זן אותן מגונה ביותר ורוב בני אדם עושין כן ולפי דרך זה קרוב לומר דהיכא דאמיד יורדין לנכסיו במה שהוא מחויב מתורת לדקה אפילו שלא בפניו וכי אמרינן במי שהלך למדינת הים אבל לא בניו ובנותיו היינו בדלא אמיד שאין הדבר עליו חוב גמור ומי שנשתטה אף על גב דלא אמיד בית דין יורדין לנכסיו ומפרנסין בניו כיון שמי שאינו עושה כן מגונה ביותר וזה לא היה לו לצוות אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' הנזכר במי שהלך שאין זנין בניו הגדולים משש אפילו אמיד : **הוא** ואשתו ניזונים מהן. ואפי' כתבן מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים : המזבזבז. לעניים : מחומש. שבנכסיו (ז) מוכחינן לה בגמ' מדכתיב עשר אעשרנו לך ושני עשורין הוו חומש דמדלא כתב עשר אעשר לך וכתב אעשרנו משמע שעשור שני יהא שוה לראשון : כמעשה דמר עוקבא וכו'. דבשעת מיתה בזבזיה לפלגא דממוניה וגרסינן בירושלמי [בפרק א דפאה הלכה א] ר"ג בר איני בעא קומי רבי הונא א"ל מה חומש לכל שנה לחמש שנים הוא מכלה את הכל אמר רבי מונא תחלה חומש לקרן מכאן ואילך לשכר : מגלגל עם בנו. אם מסרב מללמוד יגלגל עמו בנחת ובדברים רכים : יורד עמו עד לחייו. לרדותו ברלועה ובחוסר לחם : רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה : ואספי ליה כתורא. הלעיטהו תורה כשור שאתה מלעיטו ואובסו (ח) למאכל : לתעניתא מעת לעת. להתענות כל היום וחניכה לשעות דקודם לכן שנתים כדאמרינן ביומא [דף פב.] : ובתינוקת. שהיא ממהרת להביא כח שאינה מתשת כח בלמוד תורה ותריסר דקאמר שנת י"ב גופא קאמר דאי שנת י"ב ויום אחד מדאורייתא שמביאה שתי שערות ובת עונשין היא ואין לריך לזו ללמוד ממניקתו של אביי כך כתב רש"י ז"ל ולפי זה (ס) משמע דליכא השלמה מדבריהם בתינוק דאם איתא הוה ליה למימר נמי השלמה דתינוק והרי"ף ז"ל פסק בהלכות יומא דבן אחד עשר שלימות משלימין מדבריהם בין תינוק בין תינוקת ונראה לי שלא רלה הרב ז"ל לדחות דברי רב הונא ורב נחמן דסבירא ליה התם הכי משום אביי דהכא אף על גב דבתרא הוא משמיה דמניקתיה קאמר ליה והראב"ד ז"ל פירש (י) דהכא הכי קאמר דתינוקת שלמו לה שתים עשרה שנה מעת לעת מתענה ומשלמת כלומר אבל קודם לכן לא דס"ל דהשלמה מדבריהם ליכא כרבי יוחנן דאמר הכי במסכת יומא (דף פב.) וכ"פ ה"ר ילחק בן גיאת ז"ל כר' יוחנן : **האשה** שמכרה בנכסי מלוג הקרן הבעל מוליא. דשויוה רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון וכתב הרשב"א ז"ל דמוליא דקאמרינן היינו לומר דעד שמתה זכותן תלוי ועומד בידם שמא ימות הוא בחייה וכן נכנסים לנחלה הכי איתא בירושלמי *ברים פרק הכותב דגרסינן התם רבי הלל בן פזי בעא קומיה רבי יוסי מכר הוא ומתה היא מהו אמר ליה מכרו בטל לבן שמכר בחיי אביו ומת אביו מכרה היא ומת הוא אמר ליה מכרה קיים לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו ע"כ אבל עכשיו שמתה בחיי הבעל מוליא מידן זכות זה שהיה תלוי ועומד בידן ולאו מוליא ממש קאמר דנכסים לאו ביד הלקוחות היו קיימין וכיולא בה בשלהי מי שמת [דף קנט.] בן שמכר בחיי אביו בנכסי אביו ומת בנו מוליא מיד הלקוחות כלומר מסלק בלא דמים *וכתב הרי"ף ז"ל (ג) וכן הסכימו הגאונים ז"ל וכן בדין דהא איתא נמי לא משלמת ולא מידי דתנן פגיעתן רעה : ואי איתנהו להנהו דמי כו' ולא יכול למימר דילמא מגיהא אשכחת וכתב הרשב"א ז"ל דמלשונו זה משמע דאף על גב דליכא סהדי דהנהו זוזי ממש איתנהו דשקל מלוקח אלא דהנהו זוזי מסתמא אמרינן דאיתנהו ניתנהו והוו להו כעין פקדון דאגלי מילתא דממכרה בטל למפרע ומעות כעין פקדון ניתנהו אבל אחלפינהו אף על גב דחלופיהן בידה מסתברא דאינו חייב בעל לשלומי מינייהו ללוקח דמכי שלחה בהו יד קמו זוזי עלה בהלואה ומימר אמר להו אנא מטלטלי שבקה לי וזוזי דידכו קמו עלה בהלואה ואינו משלם עוד כתב בשם רבינו אפרים ז"ל שאם הבעל מודה שברשותו מכרה אינו מוליא מיד הלקוחות כלום דכשלוהו דמיא ואי בעי היה לוקח מחרים עליו דבעל דלא עבד הערמה ומאי דממכרה דהוה לדעתו ולהגלתו *אלא [שאינו] מודה היה אית לן להחרים מן דינא חרם סתם בכך עכ"ל : זה

המבזבז [ג]לא יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות והני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לית לן בה כמעשה דמר עוקבא בפרק מציאת האשה* : א"ר יצחק באושא התקינו שיהא אדם [ג]מגלגל עם בנו בתלמוד תורה עד י"ב שנה מכאן ואילך יורד עמו עד לחייו איני והא א"ל רב לרב שמואל בר שילת בציר מבר שית לא תקבל מכאן ואילך קביל וספי ליה כתורא לא קשיא הא למקרא הא למשנה דאמר אביי אמרה לי אם (ג) בר שית למקרא בר עשר למשנה בר (ג) (א)תריסר לתעניתא מעת לעת ובתינוקת : א"ר יוסי בר' חנינא באושא התקינו האשה [ד]שמכרה מנכסי מלוג

[דף סז:] רמ | רמא | רמב

לא מודה אית לן כו' [וכ"ה בד"ס ובר"ק] ועי' דרי"ם בטור אה"ע סי' ל' אות מ' (ג"א)

קים למקרא בר עשר למשנה בר תליסר לתעניתא כו' דמשמע דמפני שלומד תורה אינו משלים כי אם בשנת י"ג משא"כ בתינוקת : (י) נ"ב וכך כתבו התוס' שנראה לר"י :

שלטי הגבורים

א וכ' הר"ם מרוטנבור"ק אפי' יש להם נכסים שנפלו מבית אבי אמם חייב לזונם כיון דתקנת חכמים הוא וזכו במזונותיהם אפי' אם יש להם להתפרנס משלהם ומשם ואילך מצוה לזונם עד שיהיו גדולים על זה נאמר עושה לדקה בכל עת: לשון ריא"ז

ואם היה עשיר כופין אותו לזון אפי' משש ולמעלה שהרי כופין העשיר לעשות לדקה משלו אפי' לאחרים ומצוה לזון את הבנים ק"ו לבנות שזילותם קשה יותר :

הגהות הב"ח

(א) בניך כצ"ל : (ב) נ"ב פי' דמדתנן בן חמש למקרא וכאן קאמר בר שית למקרא בעל כרחך צריך לפרש דבן ה' לגלגל וכן ו' למספי ליה כתורא דהיינו שיורד עמו לחייו דליכא למימר דבר שית למקרא דקאמר היינו בן ה' ויום א' דמשנכנס יום א' בשנה חשיב לו כשנה דא"כ לא הוי דומיא דבר עשר למשנה דהוי בר עשר ויום א' כי הכוא דמסכ' אבות דהתם הוי בר עשר ויום א' דומיא בן י"ג למצות והשתא האי בר שית למקרא לא הוי דומיא דבן עשר למשנה דבר שית למקרא היינו למספי ליה כתורא ובר עשר למשנה לא הוה למיספא ליה אלא לגלגל עד י"ב שנה ועי' בתוס' : (ג) נ"ב וכך הוא באשר"י ובמקלת ספרי גמרות שבידינו וכן משמע בפי' רש"י וברי"ן אבל במקלת ספרי גמרות שבידינו גרס בר תליסר לתעניתא מע"ל ובתינוקת בת תריסר : (ד) נ"ב תורה : (ס) נ"ב גם תירוץ זה כתוב בתוס' שלנו: (ו) נ"ב דקאי ע"ש: (ו) נ"ב. גם הרב המגיד פי' לשם שדעת הרמב"ם דבמי שנשתטה זנין אותם באמיד אפי' ביתרי' מבני שש דלא כדמשמע לכאורה מדבריו אפי' באמיד אין זנין ביתרים מבני שש וכמו שהבין גם הטור בדברי הרמב"ם באה"ע סי' ע"א ע"ש : (ז) ומוכחי' כצ"ל : (ח) מאכל כצ"ל: (ט) נ"ב ול"נ דודאי לפרש"י ז"ל צריך לפרש נמי בר תליסר לתעניתא מעל"ע היינו שנת י"ג גופא קאמר ומשלים מדרבנן וזהו שכתב ומינוכה לשעות קודם לכן שנתיים כדאמר ביומא דהיינו שנת י"א ושנת י"ב גופא ואע"ג דקאמר סתם דשנת י"ב גופא נמי משלים מדרבנן היינו דוקא בבריא אבל בחולה אינו משלים כי אם שנת י"ג גופא וכן מבואר שם לפי גי' רש"י ופירושו והכא בתינוק שאינו ברי קאי שתש כחו בלימוד תורה ודבר זה אנו לומדין ממניקתו של אביי דבתינוק שלמד תורה אפי' הוא ברי דינו כאינו ברי ואינו משלים אלא בשנת י"ג גופא ומש"ה פי' רש"י ובתינוקת שהיא ממהרת להביא כח כו'. ולא פירש משום שתינוק שלה לפני גדלותה שנה כמו בתינוק וכמו שתפסו עליו התוס' בקושיא זו אכן נראה ברור כוונתו לפרש שמה שאנו לומדין ממניקתו של אביי אינו אלא לענין לימוד התורה שהתינוק אף שהוא ברי אינו משלים כ"א בשנת י"ג גופא. אבל בתינוקת משלמת בי"ב גופא מאחר שאינה מתשה כחה בלימוד תורה וממילא ה"ה דמשלמת אף בי"א גופ' אם היא בריאה. וכן משמע מלשון דאמר אביי אמרה לי אם בר

עין משפט

א מיי' פרק ח מהל' זכיה סמג עשין פב טור ח"מ סי' רנב :
ב מיי' (פרק ח מהל' מתנות עניים) [ספ"ח מהל' ערכין] סמג עשין קבב טוי"ד סי' רמט:
ג מיי' פרק ב מהלכות ת"ת סמג עשין יב טוי"ד סי' רמה:
ד מיי' פכ"ב מהל' אישות טואה"ע סי' ל:

בגמ' איתא דרבא

דף סה: שם הגי' דרש ר' עולא רבה כו' (ג"א)

התם אם (ג"א)

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) כשם שב"ד מוכרין למזון האשה שהלך בעלה כך מוכרין למזון בניו ובנותיו שהן בני שש או פחות אבל יתר על שש אין זנים אותן מנכסיו שלא בפניו אע"פ שהוא אמוד וכן מי כו' : (ב) ובני שש או פחות דנקט בנשתטה לאו דוקא אבל לא ביתרים (אפי') [אלא] שלא דבר בכאן ביתרים מבני שש שהם משום לדקה. אלא בסוף הלכות נחלות כתב בנשתטה שפוסקין לדקה על ממוע ולא יהיו בניו הגדולים פחותים מאחר ועי' בפי' המגיד פי"ב מהל' אישות : (ג) וכן הסכימו הגאונים ז"ל וכן בדין דהא לי איתא נמי לא משלים ולא מידי דתנן פגיעתן רעה :

הגהות הרי"ב

(א) בר תליסר לתעניתא מעת לעת ובתינוקות בת תריסר וכ"א בס"י :

הר"ן העתיק לשון הירושלמי כמ"ש בספר שלנו ולא כמו שהגיהו הפני משה ומראה הפנים (ג"א) [בד"ס הגי' כלומר מסלק וכ' הרי"ף ז"ל בלא דמים וכן כו']

בס"ס פכ"ב מהלכות אישות העתיק ואי לא מודה

זה הזן בניו ובנותיו הקטנים. שתמיד יום ולילה הם ניזונים עליו והיא צדקה שאינו חייב בהם: הון ועושר בביתו. שאין הממון כלה ואעפ"כ צדקתו עומדת לעד: זה הלומד תורה ומלמדה. מתקיים בו הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד (נ) שטרח ללמדה לתלמידים: זה הכותב (מ) ספרים וכו'. קיימת לו שאינם כלים וצדקתו עומדת לעד: כשם שאין הבנים יורשים כתובת בנין דכרין אלא מן הקרקע. לפי ששתי תקנות הללו (נ) תקנו חכמים בתנאי כתובה ולמדות זו מזו: כתובת בנין דכרין. אינן נגבות מן המטלטלין דתנן [דף נה.] ר"ש אומר אפילו יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהו שם נכסים שיש להם אחריות יתר על שתי כתובות דינר והתם מפרש לה למאי הלכתא לכתובת בנין דכרין דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא ויתומים של כל אחת מבקשים כתובת אמן כגון שכתובה האחת מרובה או אם שתיהן שוות פעמים שבני האחת רבים ובני האחרת מועטים ואותן המועטים מבקשים כתובת אמן ויחלקוה ביניהם ובני השניה יחלקו את כתובת אמן ביניהם ובאין עליהן מכח תנאי כתובת אמן שכתוב בה בנין דכרין די יהוויין ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך כו' אם יש מותר דינר על שתי כתובות שיתקיים בו נחלה דאורייתא אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה למנין גולגלותם דבמקום דמעיקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן: והאידנא תקון רבנן בתראי למיזן אפילו מן המטלטלין תקנת הגאונים היא זו שתקנו בכתובה ובכל תנאי כתובה חוץ מכתובת בנין דכרין שלא נמצא מנהג ירושתה פשוט בכל הישיבות לפיכך מעמידין אותה על דין התלמוד שאין יורשין כתובת אמן אלא מן הקרקע כך כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ט"ז מהלכות אישות ומקצת מן הגאונים אומרים שאינה נוהגת היום כלל לפי שלא תקנו אותה אלא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו כדאיתא לקמן בסמוך ועכשיו הרי קופצים ונותנים יתר מדאי: גרסי' בגמ' רב זן מחיטי דעליה איבעי להו פרנסה הואי וכדשמואל דאמר שמואל לפרנסה שמין באב ואכתוב בו בפ' מציאת האשה בס"ד: **מתני'** לא כתב לה כל נכסים כו' חייב. להיות כל נכסים אחראין לה ואין יכול לומר אין לך אלא השדות הכתובות לך בשטר כתובתיך: ובכהנת. שאינו יכול לקיימה משנשבית: **גמ'** תחילתה. של בעילה: וסופה. של בעילה: יצר אלבשה. וגם זה אונס שבתחלת בעילה שהיא אונס הלבישה הבועל יצר: והיא. מעוטא הוא כלומר בסתם אשה אמרתי לך טעם האיסור תלוי בלא נתפשה הא נתפשה מותרת ויש אשה שאף על פי שברצון מותרת ואי זו זו כו': הני נשי דגנבי גנבי. שלסטים גונבים אותן מתחת בעליהם: שריין לגברייהו. לפי שבאונס הם באין עליהן דכל דעבדן להו דממטין להו נהמא ומזמנות להם אלים לירות כשנלחמים מחמת יראה הוא דעבדן: אבל שבקינהו. גנבים ללכת אל בעליהן ואינהו אזלן מנפשייהו אל הגנבים אסירן: שבויי מלכות הרי הן כשבויות. שאין מי שיוציא אותן מידו: גנובי לסטים אינן כשבויות. מוקמינן בגמ' במלכות בן נצר שכיון שאינן נוחות ודאי מתרצות שלא היה מלך גמור אלא שר ולא היה לוקחן אלא בפרהסיא דגנאי הוא לו לאונסן בצינעא אבל בלסטים דעלמא מותרת דמיטמר מאינסי ולפי שהן מתיראות שלא יהרוג אותן אינן נוחות והני דאמרינן דאינן כשבויות אין הבעל חייב לפדותן שאין אני קורא בהן ואותבינך לי לאינתו ואע"ג דאיסור שבויה גרס לה מכל מקום אין השביה עצמה גורמת אלא מפני שנבעלה ברצון ותניא נמי בתוספתא נשבית אינו חייב לפדותה במה דברים אמורים בשבויות מלכות כלומר במלכות בן נצר אבל בשבויות לסטים פודה:

אלמנה לכה"ג. (ס)קי"ל בפ' אלמנה

נר מצוה תורה אור

בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות וקי"ל דבעל מוציא מיד הלקוחות בלא דמים ואי איתנהו להגהו דמי דשקלה אתתיה מהדר להו ללוקח ולא יכול בעל למימר דילמא מציאה אשכחה: °אשרי שומרי משפט עושה צדקה (תהלים קו) בכל עת (רמג) וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אלעזר אומר זה הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים ר' שמואל אומר זה המגדל יתום ויתומה ומשיאן סמוך לפרקן °הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא ורב חסדא חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה לאחרים וח"א זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאילן לאחרים: זה מדרש קדרש רבי אלעזר בן עזריה *יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא ויתיב (דף נ:) (רמד) רב המנונא וקאמר כשם שאין °הבנים יורשים °כתובת בנין דיכרין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע והאידנא תקון רבנן בתראי (א) למיזן אפילו מן המטלטלין: (א) (ה) אמר ר' חייא בר' יוסף רב זן אפילו מחיטי דעלייה איבעיא להו לפרנסה הואי ומאי עלייה מעילויא דאב וכדשמואל (ב) דאמר שמואל לפרנסה שמין באב או דילמא מזוני ממש הוה ומאי עלייה מדברים טובים שנאמרו בעלייה דאמר ר' יצחק בר יוסף בעלייה התקינו שיהו הבנות נזונות מן המטלטלין ת"ש בידי דרבנאי אחוה דרבי חייא בר אבא הוו מטלטלי דיתמי אתו לקמיה דמר שמואל א"ל זיל זון לימא למזוני וכדר' יצחק בר יוסף ס"ל לא התם פרנסה הואי ושמואל לטעמיה דאמר שמואל לפרנסה שמין באב הוה עובדא בנהרדעי ודון דייני דנהרדעי בפומבדיתא ואגבי רב חנן בר ביזנא אמר להו ר"נ זילו אהדרו ואי לא מגבינן לכו לאפדנייכו מינייכו רב אמי ורב אסי סברי למיזן ממטלטלי א"ל ר' יעקב בר אידי מילתא דר' יוחנן ור"ל לא עבדי בה עובדא אתון עבדיתו בה עובדא רבי אלעזר סבר למיזן ממטלטלין אמר לפניו ר"ש בן אליקים רבי יודע אני בך שאין מדת הדין אתה עושה אלא מדת רחמנות שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות ההיא דאתאי לקמיה דרב יוסף אמר להו זילו והבו לה מתמרי דבודיא א"ל אביי אילו הוה בע"ח כה"ג מי קעביד מר א"ל אנא דחזיין לבודיא קאמינא סוף *סוף כל העומד (דף נא.) לגדור כגדור דמי א"ל אנא דצריכנא לדיקלא קאמינא ההוא יתום ויתומה דאתו לקמיה דרבא אמר ליה העלו ליתום בשביל יתומה אמרי ליה רבנן לרבא והא מר הוא דאמר ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזונות בין לפרנסה א"ל (ג) *עני בר טובים הוא אילו (ג) רוצה שפחה לשמשו מי לא יהבינא ליה כ"ש הכא דאיכא תרתי ת"ר אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין למזון אשה והבנות דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר נכסים שיש להן אחריות מוציאין לבנות מן הבנים ולבנות מן הבנות ולבנים מן [הבנים ולבנים מן] הבנות (ג) נכסים מרובין [אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטין] נכסים שאין להן אחריות מוציאין לבנים מן הבנים ולבנות מן הבנות ולבנים מן הבנות (בנכסים מרובין) אבל לא לבנות מן הבנים (בנכסים מועטין) (ד): (רמה) **מתני'** לא °כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים ולא כתב לה כל נכסין דאית לי אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי ב"ד לא כתב לה אם תשתבאי איפרקינך ואותבינך לי לאינתו ובכהנת אהדרינך (דף נא:) למדינתך חייב שהוא תנאי בית דין: **גמ'** אמר *אבוה דשמואל אשת °ישראל (רמו) שנאנסה אסורה לבעלה (ד) חיישינן שמא תחלתה באונס וסופה ברצון ופליגא דרבא דאמר רבא תחלתה באונס ובסוף אומרת הניחו לו שאלמלא לא נזקק לה היא שוכרתו מותרת (ה) ומאי טעמא יצר אלבשה °תניא כותיה דרבא והיא לא נתפשה אסורה (ה) הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שתחלתה באונס וסופה ברצון אמר רב יהודה הני נשי דגנבי גנבי שריין לגברייהו דכל דעבדן להו מיראה עבדין להו אבל שבקינהו ואזלן מנפשייהו ודאי אסירן ת"ר שבויי מלכות הרי הן כשבויין גנובי לסטים אינן כשבויין: ובכהנת אהדרינך (רמז) °למדינתיך אמר אביי אלמנה לכה"ג חייב לפדותה שאני קורא בה אהדרינך למדינתיך

רש"י

הבעל מוציא. דשויה רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון: זה הזן בניו ובנותיו קטנים. שתמיד (ו) הם עליו וצדקה היא שאינו חייב בהן: אלא מן הקרקע. כדתנן בפרק מי שהיה נשוי דאין גובין כתובת בנין דכרין אלא מן הקרקע: רב זן. יתומות באו לפניו לתבוע מזונות ונתן להם מחיטי אביהם שלא היו קרקעות שם אלא מטלטלי: פרנסה הואי. כדוניא ליבשא והביא הוי גבי ממטלטלי: שמין באב. אומדין לפי וותרנותו או קמצנותו אם היה קיים כך וכך היה נותן (ז) מנכסים שלו (ח) בין ממקרקעי בין ממטלטלי קיבשוין בכך: עילויא דאב. לפי אומד וותרנותו: או דילמא מזוני ממש. ואע"ג דתנאי כתובה ככתובה דמי ואין כתובה נגבית ממטלטלי רב סבר כתקנת עלייה: זיל זון. את הבנות מאותן מטלטלי: מתמרי דבודיא. מהצלת שמותנין תחת הדקלים כשגודרין התמרים: אילו היה בעל חוב. שיפה כחו לטרוף ממשעבדי ואפ"ה אינו גובה ממטלטלי דיתמי וזו גובה למזון הבנות שהורע כחן אצל משעבדי: לחזו לבודיא. שקרובות ליגדר ועדיין הן מחוברות: העלו ליתום בשביל יתומה. את ואחות היו (ט) ואמר העלו ליתום מזונות יתירים שתיזון אחותו עמו: דאיכא תרתי. את.תו ותשמש: מוציאין. (י) מן היתום: מן הבנים לבנות למזונות ופרנסה. ומן הבנות גדולות לקטנות אם אין שם אלא בנות והחזיקו הגדולות בנכסים מוציאין מהם וחולקין בשוה והכא ליכא למימר למזוני שאין הבנות ניזונות מן הבנות לפי שכולן שוות בירושה: (כ) לבנים קטנים מן הגדולים לחלק. אבל לא לבנים מן הבנות. בנכסים מועטין שאין בהן כדי לזון אלו ואלו עד שיגדלו דאמור רבנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: **מתני'** לא כתב לה כל נכסיו כו' חייב להיות כל נכסיו אחראין וערבאין לה. ולא יכול לומר לה אין ליך אלא אותה שדה הכתובה לך בשטר כתובתיך: ובכהנת. שאין יכול לקיימה משנשבית כותב לה ואהדריניך למדינתיך לפי שאשת כהן אסורה לבעלה אם נאנסה: **גמ'** שמא תחילתה. של ביאה באונס וסופה של ביאה ברצון: יצר אלבשה. שגם זה אונס כיון שבתחילת הביאה שהיא באונס או הלבישה הבועל יצר: והיא. מיעוטא היא כלומר בסתם אשה אמרתי לך איסור בלא נתפשה הא נתפשה מותרת ויש אשה שאפילו ברצון מותרת: הני נשי דגנבן גנבי. שהליסטין גונבין מתחת בעליהן: שריין לגוברייהו. לפי שבאונס באין עליהן: אבל שבקינהו. הגנבים ללכת אל בעליהם ואזלי איהנו מנפשייהו אל הגנבים אסירן: שבויי מלכות. נשים ששבה המלך הרי הן כשבויין ומותרות לבעליהן כדתנן ואותביניך לי לאנתו: גנובי ליסטין אין כשבויין. בגמ' מוקי כגון בר נצר שהיה מלך ולכד עיירות כשהיה ליסטין ומלך עליהם ולכך אסורה דסבר' מינסבא נסיב לו והריני אשת המלך ונבעלת ברצון: חייב לפדותה.

עין משפט

א מיי' פ"י מהל' מתנות עניים [illegible]

ב מיי' [illegible]

ג מיי' [illegible]

ד מיי' [illegible]

ה מיי' [illegible]

[דף סג ע"א]

הגהות הרי"ף

[illegible]

[גמ' הני' אמר להו אילו רצה ושפחה ליתן]

גי' מכר"ס

גי' מכר"ס

מכר"ס נ"ב

[דף סג ע"ב]

חדושי אנשי שם

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

המאור הגדול

אמר אביי אלמנה לכה"ג חייב לפדותה [illegible]

כמזונות [דף ק:] דיש לה כתובה ותנאי כתובה הוא דלמישקל ולמיפק קאי אבל תנאי כתובה דלמיקם קמיה קאי כגון מזונות ורפואה אמרי' ביבמות דלית לה כרים פ' יש מותרות [דף פה.] והכא אשמעינן אביי דתנאי כתובה דפרקונה אית לה דמעיקרא אישתעבד לה שהרי אף לכשרה לא היה מתנה ואותבינך לי לאנתו אלא אהדריך למדינתיך והא נמי קרי ביה הכי והא תנאי נמי למשקל ולמיפק הוא: ממזרת ונתינה לישראל. אע"ג דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמשקל ולמיפק לית לה תנאי כתובה דפרקונה דמעיקרא לא אישתעבד לה: שאין אני קורא בה ואותבינך לאנתו. שזהו תנאי כתובה לישראלית:

רש"י

שהרי אף לכשרה לא היה מתנה ואותבינך דף נב. לאינתו אלא אהדריך למדינתיך והרי נמי קריא ביה הכי שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו. דזהו תנאי כתובה לישראל: רבא אמר כו'. בממזרת ונתינה כאביי סבירא ליה דלא אישתעבד לה ובאלמנה לכהן גדול פליג עליה ואמר דף נא. דמעיקרא נמי לא מישתעבד לכהנת ואהדריך למדינתיך אלא שנאסרה מחמת השביה עליו אבל נאסרה מתוך דבר אחר לא נשתעבד (תנאי) דתנאי כתובה ישראל וכהן שוה דף נב. אלא שהכהן מתנה שאפילו אם תאסר עליו מחמת השביה שלא תאבד פירקונה: מתני' רשאי. שאין אדם חייב לזון גרושתו: גמ' רצה אינו פודה. דלא תקינו ליה רבנן אלא חד פדיון: מפני תקון העולם. שלא ירגילו להעלות על דמיהן: כנגד כתובתה אבל יותר מכתובתה לא דלא יהא טפל חמור מן העיקר תנאי כתובה יתר על הכתובה: הרי היא. הרפואה כמזונות דתרוייהו חיותא ניהו: מזונות אין להן קצבה. הילכך רפואה שיש לה קצבה שאינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות: קוצו לה מידי לרופא. שיקבל עליו רפואתה עולמית בכך וכך: כעורכי הדיינים. אוהב אחד מבעלי דינין ומטעים זכיותיו לדיין ועורך את הדין לפני הדיינין לזכותו מקרי עורכי הדיינין שעורך את הדיינין להפוך לבן לזכותו של זה: מעיקרא. כשהשיאן עצה: ולבסוף. שהיה מתחרט מאי סבר :דף נב: מתני' יתר על חולקהון דעם אחוהון. בני אשה אחרת אם תמותי בחיי ואירשך בחיי יטלו בניך כתובתיך ונפקא מינה אם היא מרובה משל האשה האחרת או שמא יהיו בני האשה אחרת מרובין ובני זו האשה מועטין: גמ' מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין. מאחר שככר ירש הבעל נדונית אשתו למה תקנו שבניה ירשו כתובתה: ויתן לבתו. כבנו ולא יהא חושב אפי' תמות בתו ירשוה בניה: ואימא דאב לירות. נדוניא שהאב נתן לבתו יכתוב בניה אבל מנה ומאתים ותוספת שכותב הבעל

נר מצוה

דף נב. למדינתיך *ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו רבא אמר כל שאיסור שביה גרם א לה חייב לפדותה איסור דבר אחר גרם לה אינו חייב לפדותה והלכה כרבא: מתני' *נשבית א חייב רמח דף נא. לפדותה אמר הרי גיטה וכתובתה תפדה עצמה אינו רשאי לקתה חייב לרפאותה אמר הרי גטה וכתובתה תרפא עצמה רשאי: גמ' *תנו רבנן דף נב. נשבית אחר מיתת הבעל (א) אין (א) היבמין חייבין לפדותה *ולא עוד אלא אפי' נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה אין (ג) חייבין לפדותה *שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו הלכך לית להו פירי דכי תקינו רבנן פירות לבעל תחת פרקונה הוא דתקינו והני כיון דלא מיחייבי בפרקונה לית להו פירי ב תדעדהא תנן (ב) אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה אלמא דכיון דחייבין במזונותיה מעשה ידיה שלהן וכיון דאין יורשין כתובתה אין חייבין בקבורתה הכא נמי כיון דלא מיחייבי בפרקונה לית להו פירי ת"ר נשבית והיו מבקשין עד עשרה בדמיה פעם ג ראשונה פודה מכאן ואילך רצה דף נב: פודה רצה אינו פודה רשב"ג אומר *אין פודים ד השבוים יתר על דמיהם מפני תיקון העולם וכן הלכה ת"ר נשבית והיו מבקשין עד עשרה בכתובתה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה דברי רבי רשב"ג אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה ואם לאו אינו פודה והלכה כרבי: לקתה חייב לרפאותה תנו רבנן ה אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ואם היתה רמט צריכה לרפואה הרי הן כמזונות רשב"ג אומר רפואה שיש לה ה קצבה מתרפאת מכתובתה רפואה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות והלכה כרשב"ג א"ר יוחנן עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה צריכה לרפואה כל יומא אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו °זילו קוצו לה לרופא דהויא לה רפואה שיש לה קצבה אמר רבי יוחנן עשינו עצמנו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר (ג) מעיקרא סבר מבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני: מתני' ו לא כתב לה בנין דכרין דיהויין ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם י אחוהון חייב שהוא תנאי בית דין בנן נוקבין דיהויין ליכי מינאי יהויין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסאי עד דתנסבן לגוברין חייב שהוא תנאי בית דין: גמ' אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מפני מה תקנו כתובת בנין ז דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסים ואימא דאב לירות דבעל לא לירות

ר"ן

רבא אמר כו'. בממזרת ונתינה כאביי סבירא ליה דלא אשתעבד לה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו ובאלמנה לכהן גדול פליג עליה ואמר דמעיקרא נמי לא אשתעבד לכהנת ואהדריך למדינתיך אלא מחמת שאסרתה השביה עליו אבל לנאסרה מחמת דבר אחר לא נשתעבד דתנאי כתובה לישראל וכהן שוין אלא שהכהן מתנה עמה שאפילו תאסר עליו מחמת שבייתה לא תפסיד פרקונה. ובגמרא איפליגו ר' אליעזר ור' יהושע במדיר את אשתו ואח"כ נשבית דר"א סבר דפודה ונותן לה כתובתה ורבי יהושע סבר דנותן לה כתובתה ואינו פודה ומפרש רבא לפלוגתייהו במדיר בין אשת כהן דמעיקרא בשעת התנאי קרינא ביה ואהדרינך למדינתיך מחמת שביה ולבסוף איכא איסור דבר אחר ובין במדיר אשת ישראל דמעיקרא קרינא ביה ואותבינך לאינתו ולבסוף לא קרינא ביה הכי דר"א אזיל בתר מעיקרא ומשום הכי פודה ור' יהושע אזיל בתר בסוף שאין התנאי יכול להתקיים ולפיכך אינו פודה ולפיכך אמרינן בגמרא דדוקא בשהדירה ולבסוף נשבית דאי אמרת נשבית ולבסוף הדירה אתי לאערומי כדי להפטר מן הפדיון ופסק הרמב"ם ז"ל כרבי יהושע בפרק י"ד מהלכות אישות אבל י"א שכיון שהרי"ף ז"ל לא הביא מזה כלום משמע דלא סבירא ליה הכי משום דלקמן [דף עא.] בפ' המדיר פסק [בסי' שטי] בנדרה היא וקיים לה איהו כמאן דאמר הוא נתן אצבע בין שיניה ובסוגיין דהכא נמי שקלינן וטרינן מעיקרא דאי איהו נתן אצבעו בין שיניה פודה וכיון דאית לן לעולם בנדר אפי' נדרה היא הוא נתן אצבע בין שיניה ולענין כתובה חייב ה"ה נמי הכא דחייב לפדותה כיון שהוא נותן אצבע בין שיניה הילכך קיימא לן כר"א דמיחייב ולא מטעמיה: מתני' חייב לרפאותה. שהרפואה כמזונות: תרפא את עצמה רשאי. שאין אדם חייב לזון גרושתו וכתב הראב"ד ז"ל דתניא בספרי ושלחתה לנפשה מלמד שאם היתה חולה ימתין לה עד שתתרפא וק"ו לבנות ישראל הטהורות והקדושות שאם חלתה שימתין לה עד שתתרפא ומתני' בשאינה מוטלת על המטה ע"כ: גמ' רצה אינו פודה. דלא תקינו לה רבנן אלא חד פדיון: מפני תיקון העולם. שלא ירגילו להעלות על דמיהן: כנגד כתובתה. אבל יתירה מכתובתה לא דלא יהא טפל חמור מן העיקר תנאי כתובה יתר על הכתובה ופסק הרי"ף ז"ל כר"ש ב"ג בקמייתא וטעמיה מדתנן בפרק השולח (דף מה.) אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם אבל באידך פסק כרבי דפודה יותר מכתובתה ומשמע דטעמי' משום דת"ק דברייתא דלעיל קאי כוותיה (ג) [ואע"ג דלא קי"ל כוותיה] ליותר מכדי דמיה הייתו משום דסתם מתני' דהשולח דלא כותיה אבל ביותר מכתובתה נקטינן כוותיה וכדרבי [וי"א] דהכא איפסיקא מאי דבעיא לן בפ' השולח [שם] בהא דאמרינן אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהם אי הוי טעמא משום דוחקא דצבורא אי משום דלא ליתו לאיגרויי בהו והכא איפסיקא דמשום הכי הוא ולא משום דוחקא דצבורא דהא על הבעל לפדותה ולא מדחיק לצורא בהכי ואפ"ה אמרינן דלא. ולי [נראה] אפשר (ד) דכל היכא דלא מיפדו מדידהו אלא מחויבת *כפודה בדוחקא דצבורא דמי ולא מפשיט בעיין: ואם היתה צריכה רפואה הרי היא כמזונות. דתרוייהו חיותא נינהו: רפואה שיש לה קצבה. שאינה חולה תדיר [אינה] בכלל מזונות דמזונות אין להן קצבה והלכתא כרשב"ג דר' יוחנן קאי כוותיה: כעורכי הדיינים. אוהב אחד מבעלי הדינין ומטעים זכותו לדיין ועורך הדין לפני הדיינין לזכותו מיקרי עורכי הדיינין שעורך הדין לפניו להפוך לטובתו של זה: מעיקרא. כשהשיאו עצה: ולבסוף. כשנתחרט ומשמע דדוקא באלמנה אבל באשת איש אפילו רפואה שיש לה קצבה בעלה חייב לרפאותה ופסקו דמתניתין הכי מוכח דקתני סתמא לקתה חייב לרפאותה ולא מפליג בין רפואה שיש לה קצבה לרפואה שאין לה קצבה וזה שלא כדברי הרב בעל העיטור ז"ל שכתב שאף באשת איש הדין כן והביא ראיה מן הירושלמי דגרסינן התם בפרק מי שמת [הלכה ד] קריבתיה דרבי שמעון בר אבא חששא עינה אתת קמיה דרבי יוחנן אמר לה קצין הוא אסייך מן פורניך ואי לא בעליך יהיב ליך אלמא אפי' בחיי בעלה רפואה שיש לה קצבה מתרפאת מכתובה ואפשר דאלמנה הות וכי קאמר בעליך יהיב ליך מנכסי בעליך קאמר וכן דעת הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל שחלק באלמנה פי"ח ולא חלק באשת איש פרק י"ד: מתני' יתר על חולקהון דעם אחוהון. בני אשה אחרת אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתיך ונפקא מינה שמא מרובה היא או שמא יהו בני אשה אחרת מרובים ובניך מועטים וטוב להם שיטלו כתובת אמן והמרובין כתובה אמן ואפילו הכתובות שוות: גמ' מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין. מאחר שהבעל יורש את אשתו למה תקנו שיורשים לבניה מה שירש ממנה דהיינו נדוניא שלה: ויתן לבתו נדוניא. יפה דאפילו מתה ירשוה בניה: ואימא דאב לירות דבעל לא לירות כיון דטעמא משום כדי

שלטי הגבורים

א כתב מיי' שמדיר את אשתו נדר שהוא חייב בגללו לגרשה וליתן לה כתובתה נשבית אחר שהדירה אינו חייב לפדותה שמשעה שהדירה מתחייב לגרשה וליתן לה כתובתה:

לשון ריא"ז

המדיר את אשתו מליהנות לו ונאסרה עליו מפני נדר זה אינו חייב לפדותה בין שהיה כהן בין שהיה ישראל והוא שנאסרה עליו קודם שנשבית אבל אם נאסרה עליו אחר שנשבית חייב לפדותה שלא כל הימנו לאוסרה עליו וליפטר מפדיונה ואם היא אסרה עצמה עליו אפי' אם אסרה עצמה לאחר שנשבית אינו חייב לפדותה כמבואר בקונט' הראיות:

ב (ה) והא דיהם לא אכיל פירי היינו בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם אבל נכסים שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל אבל יבם פירי לרבא דאמר לקמן בריש פרק הכותב דידו עדיפא מידה. ומיהו לא מתחייב בפרקונה כל זמן שלא כנסה דלא קרינא ביה ואותבינך לי לאנתו:

ג הרא"ש וטור כתבו אפי' אם פדיונה עולה יותר מכתובתה ואפי' יותר מכדי שוויה צריך לפדותה ודעת רבינו שאינו חייב לפדותה אלא בכדי שוויה וכ"כ מיי' וי"א שאינו חייב לפדותה בפעם שנית ביותר מכדי כתובתה אבל עד כדי כתובתה חייב גם בפעם שנית ולא נראה להרא"ש אלא אינו חייב בפדיונה כלל ומיי' כתב נשבית פעם שנית ורצה לגרשה ה"ז מגרש ויתן כתובתה והיא תפדה את עצמה:

לשון ריא"ז

ואינו חייב לפדותה ביותר ממה שכתוב בשטר כתובת' שהיא עיקר הכתובה והנדוניא והתוספת ואע"פ שכדי דמיה היה יותר מכל אלה אינו חייב אלא עד כנגד הכתוב בשטר הכתובה ובלבד שלא יהיה יותר מכדי דמיה ואיצ חייב לפדותה יותר מכדי דמיה כפי מה שראויה למכור בשוק שפחה כיוצא בה שאין פודין השבויין יותר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם. ביקש בעלה לגרשה אחר שנשבית ולתת לה כתובתה שתפדה מכתובתה אינו רשאי אלא פודה אותה משלו ואם רצה לגרשה יתן לה אח"כ כתובתה משלם פדאה ואח"כ נשבית אינו חייב לפדותה פעם שנית אלא רצה פודה רצה נותן לה גיטה וכתובתה ותפדה היא עצמה:

ד הא דאמר אין פודין את השבוים משמע כל שבוים ואפי' אשתו וה"ר מאיר הלוי ז"ל פסק כת"ק דהלכה כרבים ומתני' דגיטין איירי בשאר שבוין אבל אשתו כגופו וכמו שאדם יכול לפדות עצמו בכל ממונו אשתו נמי כיון דחייב לפדותה בתנאי כתובה כמו שיש לה ממון דמי וכן מסתבר עכ"ל הרא"ש: כ' מיי' אמר הרי כתובתיך או רפאי עצמך בכתובתיך או הריני מגרשך ואתן לך כתובה שומעין לו ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ:

ה כתב בעל העיטור שגם הבעל אינו חייב ברפואה שאין לה קצבה ולא נסירא להרא"ש:

לשון ריא"ז

האשה שלקתה חייב בעלה לרפאותה בין רפואה שיש לה קצבה בין רפואה שאין לה קצבה ואם רוצה לגרשה ולתת לה כתובתה אינו

חייב במזונותיה לאחר שמגרשה שהרפואה כמזונות לפיכך אף לאחר מיתת בעלה חייבים יורשיו לרפאותה כשם שחייבין במזונותיה (כדאמרי') [בד"א] ברפואה שאין לה קצבה כגון שהיתה חולנית וצריכה רפואות תמיד אין היורשים חייבים כשם שאין חייבים בפדיונה ונראה בעיני שאם אין הבעל רוצה לרפאות את אשתו וגם אינו רוצה לגרשה מפני שבדעתו ליורשה כופין אותו שיתן משלו כל הצריך לרפואתה או יגרשנה ואם לותה מאחרים לצורך רפואתה עד שלא גירשה בעלה חייב ליתן הכל משלו כמבואר בקונטרס הראיות: לשון ריא"ז ו ובני האשה שכתובתה מרובה היה אחד מהם בכור לאביו אינו נוטל חלק הבכורה

הגהות הב"ח

הגהות חו"י

כדי שיקפוץ ליתן לבתו היא נתקין דנדוניא דיהב אב לבתו לירתו בנים דילה אבל שאר כתובות נכסי הבעל כגון מנה מאתים ותוספת דבעל לא לירתו: א"כ. דלא לירתו לשאר הכתובה: אב נמי מימנע ולא כתב. לבתו אחרי שזה מקפיד על שלו מלהורים לבניו [מבתי] אף אני אמשוך ידי מלהרבות לו נדוניא: היכא דכתב אב כו'. כיון שהטעם משום שיקפוץ אדם ליתן נדוניא לבתו הוא היכא דכתב אב נדוניא לבתו נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין והיכא דלא כתב אב נדוניא לכתחלה לא יכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין: לא פלוג רבנן. לא חלקו בין כתובה לכתובה אחרי שרוב כתובות יש בהן נדוניא לא חלקו: בת בין הבנים תירות. כיון דטעם משום נדוניא הוא היכא דאין לו בנים ממנה אלא בת ומן אשה אחרת יש לו בנים תטול זו כתובת אמה ותירש נדוניא שנתן אבי אמה מאי שנא דתיקון בנין דכרין: כנחלה שויוה רבנן. דירתון תנן ואין בת יורשת בין הבנים: בת בין הבנות תירות. יש לו בת מאשה אחת ובנות מן האחרת תטול בת היחידה כתובת אמה לירת נדונית אבי אמה דהא אי נמי שויוה כנחלה יש משפט נחלה לבת בין הבנות: לא פלוג רבנן. במשפט כתובות בנין דכרין דבת בין הבנים לא תשקול ובת בין הבנות תשקול: ותגבה ממטלטלי. כיון שהטעם משום נידונית אבי האם הוא אלמא (א"ר) [אר"י] לעיל [דף נ:] שאין הבנים יורשין כתובת בנין דכרין אלא מן הקרקע: ככתובה שויוה רבנן. ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה: תטרוף ממשעבדי. אי ככתובה שויוה: ירתון תנן. ואין ירושה במשועבדין: ואימא אע"ג דליכא מותר דינר. יתר על שתי כתובות יטלו כתובת אמן כדין כתובת בנין דכרין אלמא תנן בפ' מי שהיה נשוי (דף צא.) אין שם אלא שתי כתובו' חולקים בשוה: במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא. משום נחלה דרבנן: לא תקון רבנן. נחלה דידהו לעקור נחלת חלוקה שוה לגמרי שהיא מן התורה הילכך כי איכא מותר דינר שיחלקוהו בשוה כנחלה דאורייתא יטלו אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן משום נחלה דרבנן ואי לא לא:

נר מצוה — תורה אור

לירות אם כן אב נמי מימנע ולא כתיב ואימא היכא דכתב אב לירתו היכא דלא כתב לא לירתו לא פלוג רבנן בת בין הבנים נמי תירות כנחלה שויוה רבנן בת בין הבנות תירות לא פלוג רבנן תיגבי ממטלטלי ככתובה שויוה רבנן תטרוף ממשעבדי ירתון תנן ואימא אע"ג דליכא מותר דינר במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן: *אמר רבא פשיטא לי °מוכרת כתובתה בין לאחרים בין לבעלה יש לה כתובת בנין דכרין מ"ט זוזי אנסוה °מוחלת כתובתה א לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין מ"ט אחולי אחילתה יתיב רבין בר חיננא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משמיה דרבי אלעזר °מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות אמר ליה אי לאו דקאמרת לה משמיה דגברא רבא הוה אמינא °משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו: °בנן נוקבין דיהוין ליכי מינאי ב *רב תני עד דתלקחן ולוי תני עד דתיבגרן בגר ולא אנסיב אנסיב ולא בגר כ"ע לא פליגי דלית לה כי פליגי בארוסה דרב סבר לית לה ולוי סבר אית לה עד דתבגרן או ימטי זמניהון לאיתנסבא כדתנן נותנין לבתולה י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס עצמה ותנן הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו וכן תני לוי במתני' עד דתיבגרן או ימטי זמניהון לאיתנסבא כתנאי עד מתי הבת ניזונת עד שתתארס משום רבי אלעזר אמרו עד

רש"י

הבעל לא לירתו בניה: אם כן. דלא לירתו שאר הכתובה: אב נמי מימנע ולא כתיב. כיון שזה מקפיד על שלו מלהורישו לבניו גם אני אמשוך ידי מלהרבות לו נדוניא: היכא דכתב אב. נדוניא לבתו לכתוב בעל כתובת בנין דכרין: היכא דלא כתב אב. נדוניא לבתו לא נכתוב בעל כתובת בנין דכרין: לא פלוג רבנן. לא חילקו חכמים בין כתובה לכתובה שרוב כתובות יש בהן נדוניא: בת תירות. היכא דאין לו בנים הימנה כי אם בת ומאשה אחרת יש לו בנים תטול זו הבת כתובת אמה ומ"ש דתקון כתובת בנין דכרין: כנחלה שויוה רבנן. כי ירתון תנן ואין הבת יורשת בין הבנים: בת בין הבנות. אם יש לו בת מאשה אחת ובנות מאחרת תטול הבת היחידה כתובת אמה כי יש משפט נחלה לבת בין הבנות: לא פלוג רבנן. לומר דבת בין הבנים לא תשקול ובת בין הבנות תשקול: ככתובה שויוה רבנן. ואין כתובה נגבית ממטלטלי דיתמי: ירתון תנן. ואין ירושה במשועבדים: ואימא אע"ג דליכא מותר דינר. על שתי הכתובות יטלו כתובת אמן בנין דכרין אלמא תנן פרק מי שהיה נשוי אין שם מותר דינר על שתי הכתובות חולקין בשוה: במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא. משום נחלה דרבנן לא תקון לעקור חלוקת שוה שהיא דאורייתא אבל כי איתא מותר דינר שיחלקוהו בשוה כדין נחלה דאורייתא יטלו אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן משום נחלה דרבנן ואי לא לא: מוכרת כתובתה לאחרים. בטובת הנאה שאם תתאלמן או תתגרש יטלוה ואם מתה ירשה בעלה וכן לבעלה: יש לה. לבניה כתובת בנין דכרין אם מתה בחייו דהא כי לא זבינתה נמי בעלה יורשה ובניה יורשין כתובתה הכי נמי כי מכרה לא פקע זכותה ואי משום דהוקל בעיניה למכרה ולהפסיד את בנה אם נתאלמנה או נתגרשה: זוזי אנסוה. שהוצרכה לכן: אחולי אחילתיה. וקל בעיניה להפסיד כתובת בניה תנס:

שלטי הגבורים

א ונראה דה"ה נמי שהפסידה כל שאר תנאי כתובה וכן כתב הרמב"ם המוחלת כתובתה לבעלה הפסידה כל תנאי כתובתה ואפי' מזונות לית לה ויראה מדבריו שאפי' בחייו אין לה מזונות ואני כתבתי למעלה שיש לה מזונות בחייו ולא אבדה אלא מזונות של אחר מיתה. כ' מיי' המוחלת כתובתה אינה צריכה לא קנין ולא עדים כשאר מוחלים והוא שיהיה דברים שהדעת סומכת עליהן ולא יהיה שחוק והיתול או דברי תימה אלא בדעת נכונה:

לשון ריא"ז

אבל אם מחלה כתובתה לבעלה הואיל ולא מפני אורך מזונות עשתה כן הרי אנו דנין שהם דעתה שלגמרי נסתלקה מזכות כתובתה ואף אם תמות אין בניה יורשין כתובתה ואם מחלה איבדה שאר תנאים האמורים כמב"ם: כל דבר שהוא זכות האשה כגון פדיונה ורפואתה ומזונותיה יכולה אשה למחול לבעלה ויכולה להתנות לו אפי' שתאכל זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה שכל המתנה בדבר שבממון תנאו קיים וכן מבואר בתלמוד א"י:

ב כתב מיי' פוסקין לבת מזונות כסות ומדור מנכסי אביה כדרך שפוסקי' לאלמנה ומוכרים למזון הבנות בלא הכרזה כדרך שמוכרים למזון האלמנה וכסותה אלא שהאשה פוסקין לפי כבודה וכבוד בעלה [ולבנות] פוסקים להם דבר המספיק בלבד ואין הבנות נשבעות ע"כ:

לשון ריא"ז

ואע"פ שלא כתב לה חייב מפני שהוא תנאי ב"ד לפיכך מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובים הבנים יורשין כל הנכסים והבנות ניזונות מהם ונותנין להן מזונות וכסות ומדור לדור בו עד שיתבגרו או עד שיתארסו כמב"ם:

עין משפט

א מיי' פי"ז מהל' אישות טור אה"ע סי' קס וקיח:

ב מיי' פי"ח שם סמג שם לאוין פא טור אה"ע סי' קיב וקס:

ג מיי' פי"ט שם סמג שם ועיין מח טור אה"ע סי' נה סע' קיב:

[דף פד ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב נראה: (ב) במוחלת כצ"ל:

מאי טעמא זוזי אנסוה. ואין כאן הוכחה שהוקלה הכתובה בעיניה שתפסיד כתובת בנין דכרין הלכך אפילו מכרתה לבעלה שהכתובה בידו והוקל בעיניה להחליטה יש לה כתובת בנין דכרין: אחולי אחלתא לגמרי. ושאלו לרי"ף היאך יתכן שתמחול כתובתה לבעלה והיא יושבת תחתיו והלא אמרו [דף נז. ובב"ק דף פט.] אסור לאדם שישהה עם אשתו שעה אחת בלא כתובה והשיב כך דעתנו נוטה שזו המוחלת שדברו בה החכמים אינה יושבת תחתיו אלא כשמת או לאחר מותו מוחלת ליורשיו אבל אם מחלה כשהיא תחתיו יש להשאיר לעצמה עיקר כתובה שלא תאסר על בעלה שהלכה כר"מ דאמר [דף נד:] כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות ע"כ ולפי זה הא דאמר בסמוך מוחלת כתובה לבעלה אין לה מזונות מן היתומים קאמר וכך פרש"י ז"ל ואין צורך לכך דאכן לא אמרינן שיהא רשאי לעשות כן ולקיימה דהא אסור לאדם שישהה עם אשתו בלא כתובה [אלא] דאם עשה כן שקלינן וטרינן אם יש לה כתובת בנין דכרין או מזונות ואם רצה לקיימה ודאי צריך לכתוב לה כתובה במוחלת או מוכרת לבעלה אבל במוכרת לאחרים הדבר ברור שאין צריך לחדש לה כתובה שהרי אינה קלה בעיניו להוציאה והכי מוכח בהדיא בפרק החובל (דף פט.) עלה דמתניתין דתנן העבד והאשה פגיעתן רעה והיינו טעמא דמוכרת כתובתה או מוחלת לבעלה מהני ולא מצי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי לפי שאין האשה מוכרת כתובתה ולא מוחלת כדי לעשות נחת רוח לבעלה דכיון שכל הנכסים יש להן כתובה אדרבה הוא נתן עיניו בגירושין: **מוחלת** כתובתה לבעלה אין לה מזונות. כתב רש"י ז"ל באלמנותה דתנאי כתובה ככתובה ע"כ והאי ליתא מוכח דבחייו יש לה משום דבחייו לאו תנאי כתובה נינהו דהא [דף מז:] תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ולעיל נמי דאמרינן דמוחלת אין לה כתובת בנין דכרין אפי' נפרש דמוחלת בחייו קאמר אפשר דדוקא כתובת בנין דכרין הוא דלית לה משום דכיון דלית לה כתובה היאך ירשוה בניה אבל שאר תנאי כתובה יש לה [וטעמא משום דבחייו לאו תנאי כתובה ממש איקרו] ובתה נמי יש לה מזונות שהרי אפי' נפרעה כתובתה יש לה מזונות וע"כ לא איבעיא לן לקמן [דף נג:] בבת שניה אם יש לה מזונות או לא אלא מפני שלא היה לה דין כתובה מעולם אבל כל שהיה לה דין כתובה מחלה ותנאי כתובה אף על פי שמחלה כתובתה אין אנו שתמחול תנאי כתובתה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"ז מהלכות אישות אבל המוחלת כתובתה לבעלה אבדה כל תנאי כתובתה ואפי' מזונות אין לה עליו ע"כ (א) משמע שהוא ז"ל מפרש מוחלת כתובתה לבעלה דאמרינן דאין לה מזונות (ב) מוחלת בחיי בעלה וכיון דמפסדה מזונות אפילו בחייו שהוא סובר שאינם מתנאי כתובה [לבד] אלא מדאורייתא כמ"ש בפרק י"ב אלמא הרי היא כאילו מוחלת בפירוש כל תנאים שיש לה עליו והוא ז"ל סובר שזה מספיק אפי' לפטרו ממזון הבנות שכך כתב בפרק י"ט אבל אם אין שם שטר כתובה אין להם כלום שמא מחלה אמן כתובתה ע"כ וזה ודאי תימה גדול וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב הפלא ופלא וכי מזון הבנות תלוי בפרעון הכתובה והמחילה אינה אלא כפרעון ואם פרע הבעל כתובת אשתו לא יטלו בנותיו מזונותיהם ע"כ ולענין הלכה כבר כתבתי שהרב הרמב"ם ז"ל פסק דמוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות וטעמיה משום דרב חסדא לא פליג עליה דר' אלעזר בהדיא אבל אחרים פסקו דמוחלת כתובתה לבעלה יש לה מזונות והוא הדין למוחלת כתובתה ליתומים שיש לה מזונות מהם והכי איתא בירושלמי [פרק יא הלכה ג] ואיכא למידק דהא בפרק הנושא (דף קד.) אמרינן דכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנה כלומר אבל טפי לא וטעמא משום דכיון שהיא בבית אביה לא מכספא למתבע כתובתה וכיון שעמדה כ"ה שנים שלא תבעה מסתמא מחלה לה ומשמע התם דהוא הדין דלית לה מזוני דאמרינן התם חמתיה דרב חייא אריכא מדפתי איתת אחוה הואי וזנה כ"ה שנים בבי נשא לסוף אמרה ליה הב לי מזוני [א"ל] לית לך א"ל הב לי כתובה אמר לה לא מזוני אית לך ולא כתובה אית לך אלמא דכל היכא דמחלה לכתובה לית לה מזוני תירץ הרא"ה ז"ל דההיא דהתם כאנשי יהודה [דף נב:] דס"ל שאם רצו היורשים ליתן לה כתובתה פוטרים אותה וכיון שכן דין הוא דבמחילת כתובה תפסיד מזונותיה דאי לא תימא הכי מה הועילו בתקנת היורשים כשהתנו שאם רצו לתת לה כתובה שבוב לא יהו לה מזונות הרי אם רצתה תמחול כתובתה ותזון מהן בעל כרחן הלכך לדידהו כי מפקע כתובתה מפקעי מזונותיה דיכולין יורשין לומר לה אילו לא מחלת כתובתך הייתי פורעין אותך ותו לית לך מזונות אבל הא דהכא אתיא כאנשי גליל דקי"ל [דף נג.] כוותייהו ולדידהו במחילה לא מפסדא מזונות דלא מצו למימר עלה מהאי טעמא ודברי הרמב"ם ז"ל נראים עיקר: **גרסי'** בגמרא [דף נג.] ההוא גברא דשכיבא ארוסתו אמרו ליה זיל קברה או הב לה כתובתה. ואסקינן שאין הארוס חייב לקברה לפי שאינו יורש כתובתה כדי שנאמר שיקברה תחת ירושת כתובתה אלא ממילא נפטר ממנה לפי שכך כותב לה כשתנשאי לאחר תטלי כל מה שכתוב ליכי וזו כיון שמתה לא תנשא: בגר ולא אינסיב אינסיב ולא בגר כ"ע לא פליגי דלית לה. לפי שבגרות ונשואין מוציאין מרשות האב דבין לרבי ובין *לר"א ב"ר שמעון שנחלקו בדבר בפרק מציאת האשה (דף סח:) בעשור נכסים מודים הם במזונות דבין נשאו בין בגרו אבדו מזונותיהן: כי פליגי בארוסה דרב סבר לית לה. ועד דתלקחן דקאמר הייתו קיחה דאירוסין ואפילו לא בגרה וללוי אינה מפסדת מזונות בשביל אירוסין אלא בשביל בגרות או שיגיע זמנה לינשא והלכתא כרב דקאי כת"ק ודברי הרמב"ם ז"ל מוכיחין בפרק י"ט מהלכות אישות שאפילו נתארסה כשהיא קטנה אבדה מזונותיה אבל ר"ח ז"ל כתב דדוקא כשארסוה בנערותה אבל כשהיא קטנה לא דלאו כל כמינייהו לארסה כשהיא קטנה להפקיע מזונותיה וכ"כ הרב בעל העיטור ז"ל והרשב"א ז"ל הוסיף שמסתברא דאפי' ארסוה לדעתה לא הפסידה מזונותיה משום דאין מעשה קטנה כלום וכדתנן בפרק מציאת האשה (דף סח.) יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מהם מה שראוי להנתן לה דאע"ג דקי"ל דפעוטות מתנתן מתנה במטלטלין כדאיתא בפרק הניזקין [דף נט.] וה"ה למחילתן מזונות ופרנסה שאני דכיון דאינן אלא מן הקרקע כדמסקינן לקמן [דף סט:] הלכתא ממקרקעי ולא מטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין

ג"י מהר"ם

ז"ל לר' שמעון בן אלעזר וכ"ה בגמ' (נ"א)

א מיי' פי"ב מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' סט נג ונה:

לפרנסה הוו להו כמקרקעי וכסם שאין מתנתן מתנה בהן כך אין מחילתן מחילה ולפי טעמו ז"ל אפילו מחילה בפירוש לא מהני וצריך עיון בדין זה דהא ס"ל לרבי לקמן [דף סח:] דפרנסה אפילו ממטלטלי ואפ"ה לא פליג בההיא דיתומה שהשיאתה ולדידיה לא אפשר למיתי עלה מהאי טעמא וע"כ היינו טעמא משום דאע"ג דהשיאוה לדעתה מסתמא לא מחלה ולפיכך היכא שמחלה בפירוש אפשר דמהני ומ"מ בתר תקנתא דתיקון בתראי ז"ל שיהו בנות ניזונות מן המטלטלין מחלה בפירוש פשיטא דמהני: וקא פסקי רבנן כההיא לישנא בתרא וה"מ לאחר י"ב חדש. כך נמצא בנוסחי

ר מצוה הלכות מדויקות וה"פ דבארוסה שנתאלמנה עסקינן וכגון שכתב לה כתובה והגיע זמן בחיי הבעל וקא מיבעיא ליה אם יש לה מזונות מיורשי ארוס או לא ואסיקנא ללישנא בתרא דאית לה דכיון דארסה לא ניחא ליה דתזיל וגזונת היא מנכסיו דכיון דאכלה בחיי הבעל אף לאחר מיתתו אוכלת דכל יומי מיגר אלמנותיך בביתי קרינא ביה ואע"ג דתנן אלמנה מן האירוסין אינה מוכרת אלא בב"ד מפני שאין לה מזונות ההיא כשלא הגיע זמן אבל הגיע זמן בהדיא אשכחן בירושלמי ובתוספתא שניזונית היא לאחר מיתתו מנכסיו והנגיד ז"ל פירשה (ד) דיתומה שנתארסה קמיבעיא ליה אם יש לה מזונות מן הארוס אפילו לא הגיע זמן כמי אמרינן דכי בעי הגיע זמן ה"מ בשנתארסה בחיי האב דלא מפסדא מזוני משום ארוס דהא אין האב חייב במזונות בתו אבל יתומה (ה) דקי"ל דמפסדא מזוני מן האחין מי אמרינן דכיון דמפסדא מזוני משום לאו דארוס אית לה מן האירוסין או דילמא ל"ש ואסיקנא ללישנא בתרא דאית לה דכיון דארסה לא ניחא ליה דתזיל וכלשון כתב הרמב"ם בפרק י"ט מהל' אישות ולפי זה אפשר דלית לה מזונות אלא עד שעת בגרות דלא מפסדא טפי אמטולתיה: ממאנת. יתומה

רש"י

כיון דלא קים ליה בגוה. כלומר שהארוס אינה מכירה וחיים שמא ימצא בה מום לא שדי זוזי בכדי ולא יפרנסה הארוס לכן אית לה מן האחין: לא ניחא ליה לארוס שתינוול. שתזלזל לחזור על הפתחים ויפרנסנה הארוס מדידיה אע"פ שאינו מחויב לזונה הלכך לית לה מן האחים כיון דליכא למיחש שתחזור על הפתחים כי הארוס *לא יניחנה: כי האי לישנא בתרא. דאיכא בגמ' לישנא אחרינא איפכא: ממאנת. קטנה יתומה שהשיאוה אחיה וחזרה אצלם ומיאנה בבעלה: מי אמרינן. עקרתינהו לנישואין קמאי ואית לה מזונות דהוה כלא נישאת או לא: אלמנה בבית אביה. מן האירוסין דאי מן הנישואין אין לה מזונות דעד דתילקחן תנן: ת"ק סבר אית לה. והיינו אלמנה בבית אביה והוא הדין ממאנת דעקרתינהו לנישואין ואתא רבי יהודה למימר עודה בבית אביה שלא יצתה מסם בנישואין [יש לה] אבל יצתה מסם בנישואין אין לה: גמ' בביתי ולא בעקתי. אם יש לו בית היורשים לתת לה מדור לפי כבודה ואין יכולין לומר לכי לבית אביך ונזין אותך סם אבל אין להם בית כי אם ביקתא צריך נר וקטן יכולין לומר לה לכי מעלינו דבביתי כתיב ולא בביקתי: אבל מזונות נותנין לה. במקום שתהיה סם ולא אמרינן כיון דלא קרינא ביה ולא תהא יתבא בביתי לא קרינא ביה ומיתזנא מנכסי

נר מצוה הלכות מדויקות וה"פ דבארוסה

שתבגר רב כתנא קמא ולוי כר' אלעזר והלכתא כרב דקאי כתנא קמא א"ל רב חסדא לרב יוסף [א] מי לא שמיע לך מיניה דרב יהודה ארוסה יש לה מזונות (א) או אין לה מזונות א"ל משמע לא שמיע לי מסברא לית לה כיון א דלא קים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי א"ל אי לא שמיע לך מסברא אית לה כיון ב דאירסה לא ניחא ליה דתינוול (ב) (א) דהא לית לה מזוני מן האחים וקא (ג) פסקי רבנן הלכתא כי האי לישנא בתרא (ג) (ג) והני מילי לאחר י"ב חדש בעו מיניה מרב ששת ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות פירוש מן האחים °א"ל רב ששת תניתוה אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אביה ושומרת יבם בבית אביה יש לה מזונות רבי יהודה אומר עודה בבית אביה יש לה מזונות אינה בבית אביה אין לה מזונות רבי יהודה היינו ת"ק אלא לאו ג ממאנת איכא בינייהו דת"ק סבר אית לה ורבי יהודה סבר לית לה והלכתא כת"ק בת ד יבמה ובת שניה ובת (ד) *ארוסה ובת אנוסה כולן עלו בתיקו הילכך לית להו דכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע והנ"מ לאחר מיתה אבל בחיי אבוהן חייב לזונן עד שש שנים כדכתבינן לעיל: מתני' *לא כתב לה ואת *תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי חייב מפני שהוא תנאי ב"ד: גמ' *תני רב יוסף בביתי ולא ה בעקתי אבל מזוני אית לה מר בר רב אשי אמר אפי' מזוני לית לה ולית

הלכה

קטנה שהשיאוה אחיה ומיאנה בבעלה וחזרה אצלם: יש לה מזונות. עד שתבגר או לא מי אמרינן עקרתינהו לנישואין מעיקרן וה"ל כמי שלא נשאת או דילמא הא נשאת ויצאת מרשות האב: אלמנה בבית אביה. מן האירוסין ונתאלמנה בחיי אביה ואפילו לרב דאמר דארוסה אין לה מזונות ה"מ כשנתארסה לאחר מיתת אביה או נתארסה בחיי אביה ולא נתאלמנה עד לאחר מיתת אביה אבל זו מכיון שנתאלמנה בחיי אביה הרי היא כאילו לא נתארסה כלל ויש לה מזונות מן האחין לאחר מיתת אביה: דת"ק סבר אית לה. וה"ק אלמנה בבית אביה כו' וה"ה לממאנת דאין כאן נשואין דהא עקרתינהו ואתא רבי יהודה למימר עודה בבית אביה (ו) כתחלה שלא יצתה מסם בנשואין יש לה מזונות אבל משיצתה בנשואין אין לה והלכתא כת"ק והרמב"ם ז"ל כתב זה הדין בפרק י"ט מהלכות אישות וכתב גם כן שם בת הממאנת הרי היא כשאר כל הבנות כלומר שמי שנשא קטנה יתומה וילדה לו בת ואח"כ מיאנה בעודה קטנה ומת האב אותה הבת יש לה מזונות מן אחיה וכתב עליו הראב"ד ז"ל מה שאינו כתב [כי] (בת) הממאנת אין לה לא בן ולא בת ולא שאלו עליה אלא על עצמה אם תחזור לבית אביה אם יש לה מזונות מן האחין או לא ע"כ ובודאי דסוגיא בפ"ק דיבמות מוכחא שכל זמן שהיא יכולה למאן אינה יולדת שא"כ מצינו חמות ממאנת (א) עוד יש לתמוה בדבריו שמאחר שהוא מפרש ממאנת דאתמר בגמ' כפי' הראשונים ז"ל אותו דין אחר של בת הממאנת מניין לו: בת יבמה. הכונס את יבמתו (ז) איבעי לן בגמ' אם יש לה מזונות לבת לאחר מיתת האב מן האחין מנכסי אביה או לא: מי אמרינן כיון דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון. ואינה על נכסי יבם תנאי כתובה נמי דילה לא על נכסיו הוא: או דילמא כיון דאי לית ליה נכסים לראשון תקינו לה רבנן מסני. שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: אית לה. נמי תנאי כתובה להיות בתה נזונית ולא איפשיטא הלכך לית לה ודוקא בדאיכא נכסים מראשון הוא דקא מיבעיא לן דאי ליכא הא תקינו לה רבנן כתובה מסני ופשיטא דתנאי כתובה נמי אית לה ודוקא בת הוא דקא מיבעיא ליה אבל יבמה עצמה ודאי יש לה מזונות דאפילו תימא דכתובתה על נכסי בעלה הראשון ספיר קרינא ביה כל יומי מיגר אלמנותיך בביתי שהרי מחמתו היא אלמנה עכשיו ואי לית ליה נכסי לראשון כ"ש שיש לה מזונות דהא אית לה כתובה מסני: ובת שניה. מי שנשא שניה מד"ס דאמור רבנן לקמן בפרק אלמנה ניזונת [דף ק:] השניה אין לה כתובה ולא מזונות בת שילדה לו ומת יש לה מזונות מנכסיו או לא מי אמרינן כיון דלית לה כתובה לאם לית לה מזוני לבת דהא תנאי כתובה הוא: או דילמא אמרינן איהי דעבדה איסורא קנסוה רבנן בתה דלא עבדה איסורא לא קנסוה רבנן. וסלקא בתיקו הילכך אין לה מזונות וכתב הרא"ה ז"ל דכתובת בנין דכרין נמי לית לה דכיון דלית ליה כתובה בניה היכי ירתי לה ואע"ג דלא מפסדה אלא מנה מאתים כדאיתא לקמן בפרק אלמנה אבל תוספת ונדוניא אית לה אפילו הכי בנין דכרין לא ירתי מידי דתנאי כתובה בתר כתובה גריר וכיון שאין לה עיקר כתובה כמי שאין לה כתובה דמי: ובת ארוסה. הבא על ארוסתו וילדה לו בת ומת ולו בנים יש לה מזונות מנכסיו או לא: מי אמרינן כיון דלית לה כתובה. כגון שכתב לה מן האירוסין: אית לה מזוני או דילמא כיון דלא תיקון רבנן למכתב כתובה עד שעת נישואין. תנאי כתובה נמי מקמי הכי לא חייל וסלקא בתיקו: ובת אנוסה. אנס את הנערה ונשאה אחרי כן כדכתיב (דברים כב) ולו תהיה לאשה וילדה לו בת ומת יש לה מזונות מן האחין או לא וקמיבעיא לן: אליבא דרבנן דאמרי ילא כסף קנסה בכתובתה. ואין לה כתובה מנכסיו מי אמרינן: דכיון דלית לה כתובה לית לה מזוני. לפי שהן תנאי כתובה: או דילמא. כתובה היינו טעמא דלא תיקון רבנן משום דלכל כתובת אשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אתקון והא לא מצי מפיק לה הילכך אית לה מזוני וסלקא בתיקו הלכך כולהו הני לית להו דכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע: מתני' כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי. גמ' בביתי ולא בעקתי. אם יש לו בית כופין את היורשין לתת לה מדור לפי כבודה ואין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם אבל אין לו בית אלא צר וקטן יכולין לומר לה לכי מאצלנו דלא יתבא בביתי כתב לה ולא בעקתי דהיינו לשון צרות אבל מזוני אית לה בבית אביה מנכסיו ולא אמרינן כיון דלא קרינא ביה נמי ומתזנא מנכסי ורב יוסף בביתי יתירא דריש דתקון למכתב בביתי תרי זימני את תהא יתבא בביתי ומתזנא

(ג) נ"ע שסברי כבר פסק כרב דס"ל ארוסה אין לה מזונות מן האחים מיד שנתארס ואף לאחר י"ב חודש מסנה שלימה תנן דאוכלת משל ארוס. ועי' בר"ן: (ד) שבא על ארוסתו וילדה או אנס נערה ונשאה אח"כ וילדה לו בת: בית דחוק שאינה יכולה לדור שם עם היורשין אין חייבין ליתן לה מדור שכך כתב לה ואת תהא יתבא בביתי ולא בביקתי אלא נותנין לה מזונות בבית אביה וכן אם נפל בית אביהם אינם חייבין לבנותו שתדור היא

חדושי אנשי שם מהר"ם (א) ומיהו אפשר שנתעברה תוך שנת י"ב ומיאנה ואח"כ ילדה כשהיא גדולה ומעתה הדבר מוכרח למה לא שאלו על בת הממאנת כמו ששאלו על בת הבנים דתנן בפ' אלמנה ניזונת יתומה שמיאנה והשניה אין להן כתובה אם יש לבנותיהם תנאי כתובה מנכסיו אלא בבנים משום דעבדת איסורא קנסוה קבעי להו. ועוד דלא גרעה בת הממאנת מבת ארוסה ובת אנוסה שלא שאלו עליהן אלא משום דלא תקינו להו רבנן כתובה ולא אלמה שיעבודא אבל ממאנת ודאי יש לה כתובה וכבר הלתה שיעבודא אלא שממאנת עצמה קנסו בה מפני שמעצמה יצאה ומפני זה אין סברא שיפסידו את הבת תנאי כתובה ואפי' לפי מה שכתב הרמב"ם שממאנת כתובתה אין הבנות ניזונות דהכא ממאנת לא מחלה אלא דקנסוה רבנן והפקיעו כתובתה אחר שחל שיעבודא ולמה יפקיעו את הבת והרי אפי' בשניה דמספקא לא תקינו לה כתובה ולא חל שיעבודא קבעי דבתה דלא עבדה איסורא לא קנסוה רבנן ונ"ע בתוס' ריש פרק אע"פ גבי נפקא מינה לעוברת על דת ובתוס' פ"ק דיבמות כתב בנים הרי הן כסימנים משעת העיבור ועי' במגיד למיי' בפ"ב מהל' אישות:

המאור הגדול

ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות וכו' הכי נקיטינן גירסא ופירושה כמו שכתבה ה"ר שלמה ז"ל ולא כמו שכתבה הרי"ף ז"ל (והביאו הרא"ש בסי' כ"ו):

מלחמת ה'

ועוד ארוסה יש לה מזונות וכו' הכי נקיטינן גירסא ופירושה כמו שכתבה ה"ר שלמה ז"ל ולא כמו שכתבה הרי"ף ז"ל: אמר הכותב ספרי הישיבות הישנים ותכורי הגאונים הראשונים והאחרונים יוכיחו ואלו תמצא בהם מסחא אחת

השגות הראב"ד

[א] כתב הרב אלפסי ז"ל כמאי דבעא מיניה דרב חסדא מרב יוסף מי שמיע לך מינה דרב יהודה ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות וקא פסקי רבנן כהאי לישנא בתרא וה"מ לאחר י"ב חודש. ותמיה לי טובא ולא ידענא מאי קאמר דהא דקא מבעיא ליה ודאי בארוסה (מה) קמבעיא ליה אי אית לה מזונות מן הארוס או לא ואי לאחר י"ב חדש מאי קא מבעיא ליה והלא אף לגוי דאמר דבארוסה לא מפסדא מזוני מן האחין הא מודה במעת זמניכון לאתנסבא דהיינו לאחר י"ב חדש שאבדו מזונותיה ואם אבדה מזונותיה מן האחין וכבר הגיע זמנה ליכא למה לא יפרנסנה אלא ודאי בתוך י"ב חדש קא מבעיא ליה דכיון דבדיליה אבדו מזונותיה מן האחים אם יתן לה מזונותיה או לא וקפסקי' רב חסדא כיון דארוסה לא ניחא ליה דתינוול וכיון דהפסיד' מזונותיה מן האחין מפני האירוסין שלו הוא נותן לה מזונותיה. ואולי שהוא מפרש השמועה כזאת בדרך אחרת שלא על דרך זאת והפי'. וכך הוא מפרש אותה ארוסה שהגיע זמנה להכנסה ומת הארוס וכבר כתב לה כתובה והגיע זמנה להכנסה כנשואה דמיא ואית לה תנאי כתובה מן היורשין או לא. ופשיט לה רב יוסף מסברא לית לה מזוני ולאו כנשואה דמיא דכיון דלא קים לה בגוה לא שדי איניש זוזי בכדי ולא קביל עליה בארוסה תנאי כתובה וא"ל רב חסדא מסברא אית לה כיון דארסה לא ניחא ליה דתינוול.ובהא ודאי לאחר י"ב חדש *)אפי' מיניה דידיה נמי לית לה וכ"ש מיורשי' ודוקא בשכתב לה כתובה משעת אירוסין דכיון דכתובה אית לה תנאי כתובה נמי אית לה. ומתחזי באי פירושא דאמרי' בגמ' כיון דארסה לא ניחא ליה דתינוול דמשמע דבאומדן דעתה תליא מלתא דאי כפירושא קמא כיון דקאי ארוס וקאמר לא יסיבנא לה מזוני היכי אמרי' דלא ניחא ליה דתינוול והא מינה ניחא ליה אלא מיהו להאי פירושא בתרא הך בעיא לאו לפום עניינו הוא דהא בבנות יתומות קיימי' ובמזונות שעל אחים עסקינן. ובפרק אע"פ דאיתא להאי מתני' הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו סו"ל למימר האי בעיא ואפשר דאיידי דקא מיירי הכא במזונות האשה שהם תנאי כ"ד איידי לה להך בעיא הכא. מיהו גבי מזונות האשה איבעי לה למכתבה דהיא פסקא אחריתי דלקמן. ובהלכות הנגיד מפורש בפירוש ארוסה יתומה:

*) [אולי צ"ל דאי בתוך י"ב חודש אפי' כו']

ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי כך פירש"י ז"ל: **אבל** הראשונים כתבו דהיכא שאין לו בית שתוכל לעמוד היורשין חייבין לשכור לה (א) וכך הוא מפורש בירושלמי דגרס התם [בפירקין הלכה יג] ר' זירא שאל לר"ל בר יעקב ולר' אמי בס בית מאי א"ל היורשים שוכרים לה בית ולפי זה בגמרא הכי איתמר אבל מזוני אית לה כלומר מזונות שלמים דלא יהבי לה מזונות לפי ברכת הבית בלחוד כדאמרינן בפרק הנושא [דף קג.] שיכולין היתומים לומר לה אם את אצלנו יש לך מזונות ואם לאו אין לך מזונות כלומר אלא לפי ברכת הבית דהתם הוא נר מצוה שהיא יכולה לדור עמהם אלא שרוצה לילך לבית אביה וכיון שכן אינו בדין שיפסידו היתומים בשבילה אבל הכא שאינה יכולה לדור עמהם יש לה מזונות שלמים ומר בר רב אשי אמר דמזוני נמי לית לה כלומר שלמים אלא לפי ברכת הבית ולית הלכתא כמר בר רב אשי ויש לה מזונות שלמים ואין זה מחוור כלל אלא שיש לדחוק כדי לקיים דברי הראשונים שסמכו על הירושלמי: **וגרסי'** תו התם מכאן ואילך היא אומרת קרקע והם אומרים מעות הדין עם היתומים כהדא חדא איתתא הות פורנא כ' דינרין והוה תמן חד ביתא טב עשרה דינרין ואתא עובדא קמיה ר' חנינא אמר או יהבון לה ביתא או יהבון לה עשרים דינרין א"ר מונא כיון דלית ביתא טב אלא עשרה דינרין כמאן דלית לה פורנא אלא עשרה דינרין. ופירשו בו כך. מכאן ואילך כלומר אם תובעת כתובתה והיא אומרת שרוצה להפרע מן הקרקע שיחדו בכתובתה ולא היה שוה כדי כתובתה אבל היא רוצה שתקחנו בכדי כל כתובתה והם רוצים לסלקה בדמי הקרקע לבד ואמרינן דהדין עם היתומים ואין נותנין לה אלא דמי הקרקע לבד ואמר בההיא איתתא דהות פורנא כ' דינרים כלומר שנשארו לפרוע מפורנא והוה תמן חד ביתא טב י' דינרין כלומר שלא היה שם מנכסי בעלה אלא אותו בית ואתא עובדא קמיה רבי חנינא ואמר או יהבון לה ביתא או יהבון לה עשרים דינרין כלומר שכיון שהיתה רוצה לקחת קרקע זה בכל כתובתה או יתנו לה כל כתובתה או יתנו לה בית זה ורבי מונא פליג ואמר שכיון שאין הבית שוה אלא י' דינרין הרי הוא כאילו לא נתחייב לה אלא י' דינרין ויכולין הם לסלקה בדמי הקרקע לבד ואע"פ שהיא רוצה לקחת הקרקע בכדי כל כתובתה. ואם כן פירושו תימה הוא היאך הטעו הדין כך ולמה לא תוכל היא להעלותו עד כדי סך כתובתה אחר שהיא רוצה לקחת בכולה. והרמב"ן ז"ל פי' בענין אחר. מכאן ואילך היא אומרת קרקע כלומר שכרו לי קרקע שאיני רוצה לטרוח בשכירתי אין שומעין לה כהדא דהסיה איתתא הות פורנא כ' כלומר שכתב לה הבעל שישכור לה מדור לפי כבודה עד כ' דינרין והיה בית אחד נשכר לה לפי כבודה בעשרה דינרין ואמרה להם או תנו לי כ' או טרחו אתם ושכרו לי ודן ר' מונא שאין להן לטרוח אלא נותנין לה י' דינרין שבית ראוי לה להיות נשכר בכך והיא תשכור לעצמה ואפשר שאפי' לפי הירושלמי שסובר שהיורשין חייבין לשכור לה בית היינו דוקא במי שמת ולא היה לו בית שכיון שהיורשים צריכים לשכור לעצמם אף הם צריכים לשכור לה שכל מקום שהיורשין דרין ביתו מיקרי אבל מי שהניח בית שאינו ראוי לדירת כולם אינו בדין שידחו הם מפניה ולא שיהו חייבין לשכור לה בית ועל דרך זה מפרש גמרין כפשטא ולא תחלוק על גמרא דבני מערבא:

רבינו נסים

הלכה כמר בר רב אשי: גרסי' בפרק הנושא את האשה* ת"ר משתמשת במדור שנשתמשה בו בחיי בעלה בכרים ובכסתות שנשתמשה בהן בחיי בעלה בעבדים ושפחות שנשתמשה בהן בחיי בעלה °וגרסי' התם מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבים לבנותו ולא עוד אלא אפי' היא אומרת הניחו לי ואני אבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שיפוצא מאי תיקו הילכך לא תשפיץ:*אמר רב יהודה אמר שמואל א התובעת כתובה א בבית דין אין לה מזונות ודווקא בב"ד אבל שלא בב"ד יש לה מזונות תניא משכנה כתובתה ב מכרה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר בין בבית דין בין שלא בבית דין אין לה מזונות: **מתני'** *כך היו אנשי ירושלים כותבין ואנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים ואנשי יהודה היו כותבין עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתיך לפיכך אם רצו היורשין נותנין לה כתובתה ופוטרין אותה: **גמ'** *איתמר רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל בבל וכל פרוודהא נהוג כרב נהרדעא וכל פרוודהא נהוג כשמואל ועד היכן נהרדעא עד דסגיא קבא דנהרדעא איכא מאן דאמר מדקא יהבינן קיצותא לנהרדעא מכלל דכולי עלמא כרב עבדי והלכתא כוותיה ואנן לא חזינן להאי סברא דהאי דקא יהבינן קיצותא לנהרדעא לאו למימרא דכולי עלמא עבדי כרב אלא למימרא דשאר בבל ופרוודהא עבדי כרב אבל כולי עלמא דלית להו מנהגא כשמואל עבדי דקי"ל הלכה ג כשמואל בדיני ומר רב משה גאון הכי סבירא ליה כדכתבינן ואייתי סייעתא להאי סברא מהא דתנן אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ואיבעיא לן בגמרא* ניזונת תנן וכאנשי גליל או הניזונת תנן וכאנשי יהודה ואסיקנא לעולם ניזונת תנן וכאנשי גליל ועוד אייתי סייעתא מהא דאמרינן *קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה נפישי מזונה אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו זילו אמרו ליה לחביבי דנייחד לה ארעא למזונה ואי סלקא דעתך ס"ל לרבי יוחנן כאנשי יהודה למה ליה לייחודי לה ארעא ליתן לה כתובה וליפטרה אלא ש"מ כאנשי גליל ד ס"ל ובסוף יש נוחלין* נמי אמרינן שלח רבין באיגרתיה מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנה ניזונת מנכסיו נישאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו מתה הבת אמר רב יהודה בן אחותו של רבי יוסי ברבי חנינא על ידי היה מעשה ואמרו אלמנתו ניזונת

רש"י

מנכסי: שיפולא מאי. פי' מהו לחזק בדק הבית: עשתה כתובתה אפותיקי. לבעל חוב שלה: פרוודהא. כרכים הסמוכים לה: עד דסגיא קבא דנהרדעא. כל מקום שמודדין תבואה במדת קב של נהרדעא: מדקא יהבינן קיצותא. דאמר עד דסגיא קבא דנהרדעא שם נוהגים כמו שמואל: דהוה נפישי מזונה. היתה מוציאה [הרבה] לאכול: דנייחד לה ארעא. בצוואת ש"מ ובעדים אולי תקבל דאפילו גבי כתובה תנן הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה ר' יוסי אומר קיבלה עליה אע"פ שלא כתב לה. ליסנא אחריגא דהוה ליה כמחלק נכסיו על פיו ונותן שיור הנכסים לבניו וה"ל משעבדי ואין מוציאין

משתמשת במדור כו'. מסיימינן עלה בפרק הנושא שכך כותב לה כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי תאני רב יוסף בביתי ולא בעקתי ומשמע דמבביתי יתירא דרשינן תרתי חדא שאם הבית צר אינה דרה בבית בעלה והיינו דרב יוסף ועוד שאם נשתמשה במדור מרווח ביותר בחיי בעלה אין היורשין רשאין להוליכה אל מדור אחר אע"פ שהוא מספיק לה והיינו ההיא דפרק הנושא (דף קג.) ותנן התם בפרק הנושא ונותנין לה מדור לפי כבודה וכתב הרשב"א ז"ל נראה ממתני' שאין משתמשת בכל הבתים עם היורשים ביחד אלא מיחדין לה מדור אחר לפי כבודה בבית בעלה דאם לא כן מאי קאמר נותנין לה מדור לפי כבודה הא במדור כולה היא משתמשת והא דתני משתמשת במדור כדרך שמשתמשת בחיי בעלה לאפוקי שאין יכולין לדחותה מן המדור ולשכור לה אחר והיינו דמייתי ראיה מדכתב לה ואת תהא יתבא בביתי דאלמא עיקרא דברייתא לומר שאינם יכולין לדחותה לגמרי מאותו מדור והראיה עוד מדקתני משתמשת בבתים כו' דודאי לאו בכולם קאמר אלא נותנים לה מהם לפי כבודה: ירושלמי [פרק יב הלכה ג] דרה בבתים כשם שהיתה דרה בהם ובעלה במדינת הים ומשתמשת בכלי זהב ובכלי כסף כשם שהיתה משתמשת ובעלה נתון במדינת הים ע"כ: **מדור** אלמנה שנפל אין היורשים חייבין לבנותו. כ' הרמב"ם בפרק י"ח מהלכות אישות כפל הבית או שלא היה לבעל בית אלא בשכר נותנין לה מדור לפי כבודה וכתב הרשב"א ז"ל דלאו למימרא שאין חייבין לבנותו [אבל] אם בנאוהו שתהא היא דרה בהם אלא מכיון שנפל נסתלק זכותה ממנו: **תובעת** כתובתה בב"ד אין לה מזונות. דלא קרינן ביה מיגר אלמנותיך בביתי: עשתה כתובתה אפותיקי. קרקע המיוחד לכתובתה עשתה אפותיקי לבע"ח שלה: עד דסגיא קבא דנהרדעא. כל מקום שמודדין תבואה במדת

קב

שלטי הגבורים

ולא עוד אלא אמרה הניחו לי ואבננו לי משלי אין שומעין לה שכבר נפטרו מלתת לה מדור היה המדור רעוע ובאת האלמנה לחזקו שלא יפול הרי זה ספק בתלמוד ומספק מעמידין המדור בחזקת האלמנה ואין היורשין יכולין לעכב על ידה מלחזקו ונראה בעיני שאם רוצים לבנות לה המדור כדי שיזונו אותה אצלם ולא יזונו אותה בבית אביה שומעין להם כמבואר בקונט' הראיות:

לשון ריא"ז

א התובעת כתובתה בב"ד בין שתבעה העיקר בין שתבעה התוספת בין כולה בין מקצתה אבדה מזונותיה ואם תבעה חוץ לב"ד לא איבדה מזונותיה ואם תבעוה לינשא ונתפייסה ואפי' כיתלה ופרכסה לא איבדה מזונותיה תבעה כתובתה בב"ד כגון שהטעוה ואמרו לה ר' פלוני אדם גדול רוצה לישא אותך לאשה וע"י כן תבעה ונודע הדבר שהיה הכל טעות ומרמה כדי להפסידה הרי זו לא אבדה מזונותיה בכך כמבואר בקונט' הראיות וכך נמצא בתלמוד א"י: והרא"ש הוציא דין זה מן הירושלמי שהיתה אלמנה אחת שרימו בה ואמרו לה שאדם גדול רוצה לישא אותה ותבעה כתובתה וכשידע רב אסי שרימו בה החזירה למזונותיה וכן אם לא רצו לזונה ומחמת זה תבעה כתובתה אין זה מן הסופי ויש לה מזונות: רב אלפס לא הביא לשון הגמ' אמר רב נחמן תבעוה לינשא ונתפייסה אין לה מזונות הא לא נתפייסה יש לה מזונות. אמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל אמרה מתנת פלוני בעלי יש לה מזונות מחמת בני אדם שאינן מהוגנים אין לה מזונות אמר רב חסדא זינתה אין לה מזונות ר' יוסי אומר כחלה ופרכסה אין לה מזונות ולית הלכתא ככל

אשמואל וכה"ג אשכחן בפ' במה מדליקין דקאמר לית הלכתא ככל הני שמעתתא ולא קאי אכלהו וכו"ל כדברי רב אלפסי ולא קשה מידי דשמואל אשמואל דודאי שמואל אית ליה [תבעוה להנשא ונתפייסה או] תבעה כתובתה אין לה מזונות ותלמודא סבר ליה כוותיה בחדא ולא באידך:

לשון ריא"ז ב מכרה כתובתה או שמשכנה כתובתה או שעשאה אפותיקי לאחר אפי' שלא בב"ד אבדה מזונותיה אחרי מותו מן היורשין שהרי היא כאילו גבתה כב"ה והוא שמכרה כל כתובתה אבל מקצת כתובתה ואפי' גבתה מקצת כתובתה הואיל ושלא בב"ד הוא לא אבדה מזונותיה כמב"ה: ג כתב סמ"ג בשם ר"ח שבמקום שיש מנהג הלך אחר המנהג ובמקום שאין מנהג הלכה כשמואל בדיני וכ"כ הטור: לשון ריא"ז ואין היורשין יכולין לתת לה כתובתה ולבטל מזונותיה כל זמן שאינה רוצה לתבוע כתובתה לפי שהרשות בידה לתבוע או מזונות או כתובה: ד כתב הרא"ש וכו"ל דלאו ראיה היא כ"כ דשמא היתה כתובתה מרובה ויותר היו תפלים שתהא ניזונת ויתפרנסו כולם מן הנכסים והאריך שם הרא"ש

מלחמת ה'

אחת מדוקדקת שכתוב בעיקרם כדברי רש"י נשמע לה אבל מתקין ותלויות שבספרים חדשים אין למדין מהן: **ועוד** כתב הרי"ף ז"ל הלכה כשמואל דאמר הלכה כאנשי גליל והביא לדבריו ראיות וכו' אסיקנא כאנשי גליל ליתא אלא דחיה בעלמא הוא: **אמר** הכותב לא הבין דעת הגאון ז"ל שהוא כך אמר דבפ' אלמנה אמרי' דאי ניזונת תנן אתיא כאנשי גליל ואנן ניזונת קא גרסי' דהכי כתיב בכולהו נוסחי והכי נקיטי' כולהו רבנן דניזונת גרסי' כלשון הזה אמרום הגאונים כי כן מצינו מפורש בהלכות הנגיד ז"ל ומה שכתב בההיא דשלח רבין באגרתיה לא שמעי' מינה לא כרב ולא כשמואל שלא אמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו אלא להפקיע מזונות הבת וכו' ושמעינן נמי מינה שאע"ג שאין הבנות ניזונות על הבנות אבל האלמנה ניזונת על הבת ולא שייכא האי דשלח רבין בפלוגתא דרב ושמואל כל עיקר אפשר שדעתו של רבי' היה לומר שאם אין האלמנה ניזונת מנכסי יתומים אלא עד שירצו ליתן לה כתובתה היכי אמרי' התם בפ' יש נוחלין דאלמנתו ניזונת משום דשויוה רבנן לבעל כיורש משום פסידא דאלמנתו שהרי אינה פסידא גמורה אם אינה ניזונת שהרי היא גובה כתובתה ועכשיו אם אותו בעל הוא רוצה נותן לה כתובתה ופוטרה וכיון שכן אין פסידתה גמורה כי היכי דליפקעהו רבנן לכחו דבעל אלא לאו ש"מ שע"כ של יורשין היא ניזונת ואיכא פסידא גמורה דאלמנה ועוד שהרי אמרו אלמנה ובת אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים ואי ס"ד יכולה הבת ליתן לה כתובתה ולפוטרה למה תשאל על הפתחים משום דזילותא דאלמנתו עדיפא ליה הרי הנכסים בחזקת הבת שאין מזונות האלמנה אלא רשות ביד יורשים וכיון שכן לא הוה לן למימר תשאל על הפתחים ור"ת ז"ל נמי כתב זו לראיה ושתים אלו למדנו מדשלח רבין באגרת' כמו שכתב רבינו הגדול משמיה דגאון וסוגיין דפ' מי שמת מסייעא להו טפי דקאמרי' אלמנתו מהו שתמעט כיון דאית לה מזוני ממעטא או דלמא כיון דאי מינסבא ל"ל לא ממעטא ואי לאנשי יהודה היאך ממעטא הרי בידם ליתן לה כתובה ולהפסידה מזונותיה וכיון דמשום כתובה לא ממעטי נכסי דאכתי מרובין נינהו מזוני ודאי לא ממעטי אלא ש"מ כאנשי גליל ס"ל ועוד יש ראיה לדברי רבינו הגדול ז"ל ממה שאמרו ר"י אומר מוכרת וכותבת סתם וכך כתה יפה כלומר אם מצטרך תאמר למזונות מכרתי וכשתרצה תאמר לכתובה מכרתי וכמו שפי' בירושלמי אלמא כדידה תליא מלתא כאנשי גליל דאי כאנשי יהודה כיון דסתם זבינה יכולין היורשים או בע"ח לומר לה הרי הם לכתובתיך ואין ליך מזונות אלא ש"מ כדידה תליא כאנשי גליל וכיון דסתם זבינה [אינם] יכולין היורשין או בע"ח לומר לה הרי הם לכתובתיך ואין ליך מזונות אלא ש"מ לומר תהא מכירתו לכתובה או למזונות וזו ראיה גמורה ועוד דאקשי' בערכין תנן שום היתומין ל' יום כמאי עסקי' וכו' בשלמא לר"י דאמר לכתובת אשה מזקקין לנכסי יתומים ניחא דמוקים לה בכתובת אשה אלא לרב אסי קשיא ואמרי' ולר"י מי ניחא שבקי' מזוני דודאי קא מפסדא ונקיטי' הכרזה דלא ידעי' אי מרווחינן אי לא מרווחינן הא לא קשיא לא קשיא כתובעת כתובתה בב"ד וכר"י ושמעת מינה שאילו לא תבעה כתובתה בב"ד כל זמן שתמשך הכרזה יש לה מזונות ומ"ט אין מכריזין אלמא אע"פ שב"ד רוצין ליתן לה כתובתה שהרי הם מוכרין הנכסים כדי ליתן לה כתובה אעפ"כ יש לה מזונות אלמא אין היורשין יכולין לפטרה בע"כ ממזונותיה שהרי ב"ד כיתומים הם ואעפ"כ אין כח בידם לסלקם ממזונותיה אע"פ שירצו ליתן לה כתובתה ואילו לאנשי יהודה ודאי כיון שרצו ומוכרין נכסיהם ליתן לה אינה ניזונת דהא עד שירצו ליתן תנן ובנו בתוספתא כל הארצות כותבין כאנשי ירושלים אע"ג דלא אותיבו מינה בגמ' דילן מיהו שמעית מינה דמנהגא הכי ועוד דהתם מתני' כאנשי גליל נישאת ודקתני ואנשי יהודה כיחידאי תני להו ומה צריך לראיה אחרת דלא איפסיקא הלכתא כחד מינייהו

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל הלכה כשמואל דאמר הלכה כאנשי גליל והביא לדבריו ראיות וכולן הן דחויות כי מה שאמר דבפרק אלמנה ניזונת אסיקנא כאנשי גליל ליתא אלא דחיה בעלמא הוא דחינן התם לעולם אימא לך ניזונת תנן ולא תפשוט בעיין וההוא עובדא דקריביה דר"י ליכא מיניה ראיה חדא דמאן לימא לן דקריביה דר"י לאו מאנשי גליל הוה ועוד שמא היתה כתובתה מרובה ולא היו היורשים רוצים לפטרה מיד סברי אדהכי והכי דלמא שכיבה לה בלא שבועה ופקעה כתובתה כדין יתומים מן היתומים כשמת לוה בחיי מלוה וההיא דשלח רבין באיגרתיה (ובסוף יש נוחלין) לא שמעי' מינה לא כרב ולא כשמואל שלא אמרו אלמנה ניזונת מנכסיו אלא להפקיע מזונות הבת בחייה ולהפקיע ירושת הבעל כשמתה הבת לפי שאין מזונות לבת במקום אלמנה בנכסים מועטים ושמעי' נמי מינה דבעל שויוה רבנן כיורש לא כלוקח משום פסידא דאלמנותו כדאיתא

הרא"ש

א מיי' פי"ח מהל' אישות סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צג

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן דעת הרמ"ה ומבואר בשמו גבי נפל הבית אין חייבין לבנותו אלא נותנין לה מדור לפי כבודה וכ"כ הרשב"א שוכרין לה בית לפי כבודה הרי"ט

א מיי' פט"ז מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' נג :
ב מיי' פי"א מהל' זכיה סמג עשין פב טוח"מ סי' מג:
ג מיי' פי"ח מהל' אישות טור אה"ע סי' נג :
ד מיי' פי"ט שם סמג לאוין פא טור אה"ע סי' נה :

קב נהרדעא : ואייתי סייעתא להאי סברא מהא דתנן אלמנה ניזונית כו' ואסיקנא לעולם ניזונית תנן כתב הרז"ה ז"ל הא לאו ראיה היא דהתם בדרך דחייה איתמר לעולם אימא לך ניזונית תנן ולא תפשוט בעיין והרמב"ן ז"ל כתב דהא דקא נייתי ראיה מהסיא היינו משום דבפרק אלמנה (דף נה:) אמרינן דאי ניזונית תנן אתיא כאנשי גליל ואנן ניזונית קא גרסינן דהא כתיב בכולהו נסחי הכי והכי נקיטי כולהו רבנן דניזונית קא גרסינן ובלשון הזה אמרוה הגאונים כי כן מצינו מפורש בהלכות הנגיד ז"ל ועוד אייתי סייעתא מהא דאמרי' קריביה דר' יוחנן כו' כתב הרז"ה

רש"י

למזונות מנכסים משועבדים: שמין מה שעליה. זו כשמגבין לה ב"ד כתובתה שמין לה בגדיה בפרעון כתובתה : במתני'. בערכין אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך עצמו שאמר ערכי עלי והגזבר בא למשכנו על הערך אין לגזבר לא בכסות אשתו כו' : לשמן. בגדים שצבען לשם אשתו ולשם בניו ואע"פ שלא לבשום עדיין אלמא בגדיה שלה כשמואל : לכאורה כשמואל ריהטא. פתאום מרולת המשנה כשמואל אבל כי מעיינת בה לא מסייעא לשמואל : אדעתא למיקם קמיה. דהא קמיה קיימא ואינה יוצאה מביתו ואדעתא דהכי אקני לה שיהו שלה כל זמן שהיא תחתיו : וכן בלקים. שכיר שגר בבית אצל בעה"ב ולקח לו בעה"ב בגדים כשיוצא ממנו שם אותן בשכרו לרב ולשמואל אין שמין : שלח ופוק. הפשט בגדיך וצא : נדוניא לברת. קצב של תכשיטי בתו כך וכך לבושים : פורנא ליתמי. הריות ליתומים ולא אמרינן ניתב לה דמי הנדוניא כיום הנואה : ארבע מאות זוזי מן חמרא. משמע אותו יין יהא משועבד לכך אבל היין עצמו לא אמר לתת לה בדמיו של יום הנואה : מפסדא מזוני. מרבה לאכול כדפירשתי לעיל : [כש"כ] שריבה לה מזונות. אם אמר קרקע זה למזונותיה לדעתו שאם לא יתנו לה מזונות מרווחים כי אם מצומצמים שתטול קרקע זה להעדפה דאי לשעבדו למזונותיה בלאו הכי כל נכסיו הם משועבדים לכך :

הדרן עלך נערה שנתפתתה

אף על פי. אם רצה להוסיף כו'. ולא אמרינן שלא יוסיף שלא לבייש את מי שאין

[דף פו ע"א]

נר מצוה

ניזונת מנכסיו ושמעינן מהני כולהו דהלכה כאנשי גליל : איתמר אלמנה רב אמר *שמין מה שעליה ושמואל אמר אין שמין מה שעליה אמר רבא א"ר נחמן אע"ג דתנן מתני' כוותיה דשמואל הלכתא כוותיה דרב דתנן אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו לא א בכסות אשתו ובניו ולא בצבע שצבען לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן ולא בכלים חדשים שלקחן לשמן אמר ליה רבא לרב נחמן מאחר דתנן מתני' כוותיה דשמואל אמאי הלכתא כוותיה דרב °אמר ליה לכאורה כשמואל ריהטא וכי מעיינת בה הלכתא כוותיה דרב מאי טעמא כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למשקל ומיפק לאחרינא לא אקני לה וכן הלכתא רב כהנא מתני וכן בלקיט ב ומנח ביה סימנא לקיטא יתמא שלח ופוק ארמלתא שלח ופוק ושמעינן מינה דמאן דגריש לאתתיה ג מדעתא דנפשיה אין שמין לו מה שעליה דלאו איהי בעיא למיפק אלא איהו בעי לאפוקה ההוא דאמר להו ³נדוניא לברת זל נדוניא אמר רב אידי בר אבין פורנא ליתמי ההוא דאמר להו [דף נד:] *ארבע מאה זוזי דמי חמרא לברת (א) אייקר חמרא אמר רב יוסף רווחא ד ליתמי קריביה דרבי יוחנן הוה להו אתת אבא דהות קא מפסדא מזוני אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו זילו ואמרו ליה לחביבי אבוכון ³דנייחד לה ארעא למזונה אתו לקמיה דריש לקיש אמר להו כל שכן שריבה לה מזונות אמר רבי אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אמר למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצץ לה מזונות :

הדרן עלך נערה שנתפתתה

אף על פי ישאמרו בתולה נובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה מוסיף נתאלמנה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין

ליכא מינה ראיה דמאן לימא לן דקריביה דר' יוחנן לאו מאנשי גליל הוה ועוד שמא היתה כתובתה מרובה ולא היו היורשין רוצין לפטרה מיד סברי אדהכי והכי דילמא שכיבא לה בלא שבועה ופקעה כתובתה כדין יתומים מן היתומים כשמת לוה בחיי מלוה : ובסוף יש נוחלין נמי אמרינן שלח רבין באגרתיה כו' כתב הרז"ה ז"ל לא שמעינן מינה לא כרב ולא כשמואל שלא אמרו אלמנה ניזונת מנכסיו אלא להפקיע מזונות הבת בחייה ולהפקיע ירושת הבעל כשמתה הבת לפי שאין מזונות לבת במקום אלמנה בנכסים מועטים ע"כ והרמב"ן ז"ל כתב שאפשר שדעת הרי"ף היה לומר שאם אין האלמנה ניזונת מנכסי יתומים אלא עד שירצו ליתן כתובתה היכי אמרינן התם בפ' יש נוחלין (דף קלט:) דאלמנתו ניזונית משום דשויוה רבנן כיורש משום פסידא דאלמנתו שהרי אין פסידא גמורה אם אינה ניזונית שהרי היא גובה כתובתה ועכשיו אם אותו בעל היה רוצה נותן לה כתובתה ופוטרה וכיון שכן אין פסידתה גמורה כי היכי דלפקעו רבנן לכחו דבעל אלא לאו ש"מ דעל כרחן של יורשים היא ניזונית ואיכא פסידא גמורה דאלמנה וסוגיא דפ' מי שמת [דף קמ.] מסייעת טפי להך סברא דקאמרי' אלמנתו מהו שתמעט כיון דאית לה מזוני ממעטא או דילמא כיון דאי מנסבא לית לה לא ממעטא ואי לאנשי יהודה היאך ממעטא הרי בידם ליתן לה כתובה ולהפסידה מזונותיה וכיון דמשום כתובה לא ממעטי דהכי מרובין ניהו מזוני ודאי לא ממעטי אלא שמע מינה כאנשי גליל סבירא ליה עד כאן וכ"פ הרב רמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות אישות :

שמין מה שעליה. כשמגבין לה ב"ד כתובתה שמין בגדיה בפרעון כתובתה : דתנן במתני'. בהך דערכין : אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך עצמו. והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב בפרשה אין לו לגזבר לא בכסות אשתו : **לשמן**. בגדים שצבען לשם אשתו ולשם בניו ואף על פי שלא לבשו עדיין אלמא בגדיה שלה כשמואל : **לכאורה** כשמואל ריהטא. פתאום מרולת משמעות המשנה כשמואל : אבל כי מעיינת בה. לא מסייעא לשמואל דהא קיימא קמיה ואינה יוצאה מביתו ואדעתא דהכי אקני לה שיהו שלה כל זמן שהיא תחתיו : בלקיט. שכיר שגר בבית בעל הבית ולקח לו בעל הבית בגדים כשיוצא ממנו שם אותן (ב) בשכרו לרב ולשמואל אין שמין : ושמעינן מהא דמאן דגרש כו' וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפט"ז מהלכות אישות וכתב הרשב"א ז"ל ויש מי שאומר דבגרושה אפילו בגדי שבת אין שמין לה דכולהו אקני לה ולא דמי להא דאמרי' בפ"ק דבבא קמא (דף יא:) האחין שחלקו מה שעליהן שמין מה שעל בניהם ועל נשיהם אין שמין ופי' עלה בירושלמי דכלי רגל וכלי שבת שמין דסתם אחין לא מקנו אלא בגדי חול כדי שלא יפשיטוה ערומה אבל בגדי שבת דלהתייקר עשויין לא אבל בעל לאשתו אקנויי מקני לה בין דחול בין דשבת ואם הקדיש והעריך עצמו אין לו בכסות אשתו ואפילו דשבת דכיון דשלהן הן אינו יכול למשכנם וליתן לאחר עד כאן והרז"ה ז"ל חולק ואומר דאפי' בגרושה שמין מה שעליה דהא אלמנה נמי לאו איהי נפקא אלא מן שמיא מפקו לה ואפ"ה אמרי' דלא אקני לה אלא אדעתא דמיקם קמיה וכתבו הגאונים ז"ל דדוקא במלבושים וכיוצא בהם אמרינן דלא אקני לה אדעתא למיפק אבל הנותן מתנה לאשתו ודאי אית לה וכי נפקא לא מפקינן מינה וראיה לדבר דהא איכא מ"ד בחזקת הבתים (דף נא:) בבעל שנתן מתנה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות אלמא במתנה לא אמרינן דאדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה דאם איתא למאן דסבירא ליה הכי הרי לא קנתה כלום שהרי הוא אוכל פירות בחייה ואם תתאלמן או תתגרש הא אמרת דחוזרת מתנתו אלא ודאי כדכתיבנא : **ההוא** דאמר להו. גוסס שכיב מרע : נדוניא לברת. קצובים היו תכשיטי הבנות כך וכך לבושים : פורנא ליתמי. הריוח ליתומים ולא אמרינן ניתב לה דמי הנדוניא כיום הנואה : ארבע מאה זוזי דמי חמרא. משמע אותו יין יהא משועבד לכך אבל היין עצמו לא אמר ליתן לה כדמיו של יום הנואה : מפסדת מזוני. מרבה לאכול : דנייחד לה. בגוסס שכיב מרע ובעדים אולי (ג) תקבלה עליה דאפילו בכתובה תנן [פאה פ"ג משנה ז ועי' ב"ב קנב.] הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה ר' יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה : כ"ש שריבה לה מזונות. שאם היה שכרו פחות ממזונות הראויות לה נוטלת השאר משאר נכסים ואם היה שכרו יותר מן הראוי לה נוטלת הכל. כך כתב הרמב"ם ז"ל בפ' י"ח מהלכות אישות : במזונות קצץ לה מזונות. ואין לה אלא פירות אותו מקום בלבד : הדרן עלך נערה שנתפתתה

אף על פי. אם רצה. בגמרא פריך פשיטא ומפרקינן מהו דתימא קיצותא עבדו רבנן שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל ומהא שמעינן דמאי למכתב

המאור הגדול

כדאיתא בסוף פרק יש נוחלין ושמעי' נמי מינה שאע"פ שאין הבנות ניזונות על הבנות אבל האלמנה ניזונית על הבת ולא שייכא ההיא דשלח רבין בפלוגתא דהכא דרב ושמואל כל עיקר הלכך מסתברא באתרא דליתא מנהגא למיעבד כרב וכאנשי יהודה כי מפני שתלמודנו תלמודא דבבל דין הוא שיהא מנהגנו לכתחלה מנהג בבל ועוד מצינו שתפסו להם רבותינו בכ"מ מקולי כתובה וראיתי בהלכתא גבראתא לנגיד ז"ל משום גאוני עולם ז"ל שפסקו כולם ועשו מעשה כרב ודעתי נוטה לדבריהם (ד) רב כהנא מתני וכן בלקיט :

(ה) **כתב** הרי"ף ז"ל (וכן מבואר ברא"ש סי' ל"ב) ושמעי' מינה דמאן דמגרש לה לאינתתיה מדעתא דנפשיה אין שמין מה שעליה דלאו איהי בעיא למיפק אלא איהו בעי לאפוקה וזה הדקדוק שכתב הרב אינו נראה דלמשקל ולמיפק קאמרי' ל"ש דנפקא איהי ל"ש דקא מפיק לה איהו דהא אלמנה מן שמיא קא אנסי לה למיפק אפ"ה שמין ורב גופיה דהוא מרא דשמעתא ס"ל הלכה כאנשי יהודה שהיורשין פוטרין אותה ומוציאין אותה בע"כ ולקיט מיהא מאן לימא לן דאיהו בעי למיפק דלמא מאריה הוא דקא מפיק ליה ואיהו לא בעי למיפק הלכך ל"ש הכי ול"ש הכי לעולם שמין :

מלחמת ה'

מיניהו הא קי"ל כל היכא דאפליגו רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני והיאך נחלוק על זה הכלל המסור בידינו ומוחזק בתלמודנו ומה שאמר מפני שתלמודנו תלמודא של בבל וכי אין תלמודנו תלמודא של נהרדעא והא שמואל וכ"כ ואמימר ורב אחא בר מניומי ורב חמא וכמה רבנן סמכי מרייהו דתלמוד בבל בנהרדעא יתבי ונהרדעא מעיקר בבל היא כדאמרי' לא כתבי פרוזבולא אלא אבי דינא דסורא או אבי דינא דנהרדעא ואמרי' בבבל היכא בבי דינא דפייף ויתיב בנהרדעא והוא עיקר בבל ועיקר תורה מימי גלות בנהרדעא שם שגלות יכניה והחרש והמסגר כמו שמפורש בכילך נכתבה המשנה ומקצת הגאונים שחלקו בזה לא אמרו אלא מהסוא טעמא דכיון דיהבו קיצותא דנהרדעא ש"מ כ"ע כבבל נהוג וכבר דחאה רבינו הגדול ז"ל בטעם נכון והפורש ממנו כפורש מהייו ורבינו שרירא ורבינו האיי בנו שהוא שקול כרובה של סנהדרין כך כתבו כדברי רבינו הגדול ז"ל :

ועוד כתב הרי"ף ז"ל ושמעי' מינה דמאן דמגרש לה לאינתתיה מדעתה דנפשיה אין שמין מה שעליה וכו' ולקיט מיהא מאן נימא לן דאיהו בעי למיפק דלמא מאריה הוא דמפיק ליה : **אמר** הכותב הקיפנו תשובות שאין בהם ממש מה ענין לקוט לגרושה לקיט כל היכא דמפיק ליה זמניה הוא וכדין קא עביד שע"מ כן הוא שכור אצלו הלכך כי אקניה ליה אדעתא למיקם קמיה אקני ליה וכי מטי זימניה ומפיק ליה הדין עמו ולנאת הוא עומד מאח"כ

באשתו וכן אתה אומר באלמנה כיון דלמיפק קיימא לא מקנו לה אלא כל זמן שירצו שתעמוד לפניהם דאדעתא למיפק לא מ... כל זמן שתעמוד לפניו דהא אמרי' כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אבל מגרש את אשתו כיון שהיא קנתה כדי לעמוד לפניו ... למה זה דומה לנותן מתנה לחבירו ע"מ שישמשנו שמתנתו מתנה כיון שהעכבה אינה שלו והא נמי מתנה גמורה היא ואפי' ב... מוכיח דאי לאו הכי הל"ל כי אקני לה כדקיימא קמיה וכי נפקא לא אקני לה ולמה אמרו אדעתא למיקם קמיה ועוד ל... דלא למיפק לא מקנו לה והא למיפק קיימא דכל יומא ויומא זמנה הוא למיפק וכן דכסות שכסתה בעלה שמין לפי שלא הקנה אלא כדי לעמוד לפניו ועכשיו היא יוצאת בע"כ תימא תנו לי בעלי ואעמוד לפניו דהא לאו למיפק קיימא ולטבועים הקנה אותם לה היא ואפי' בשצבען לשמן כיון דלשמן צבען הצבע הקנה לבעו לאשה וקנין גמור קנאתן בשני דהכי מסקנא בב"ק ועוד שהרי לשון קמיה ועוד למה לא חלקו בגרושה וחלקו באלמנה ועוד אמרו יתמא וארמלתא שלח ופוק אלמא גרושה לא שלחו כי נפקא :

שלטי הגבורים

הרא"ש וכתב במסקנת דבריו ובתוספתא תניא כל הארצות כותבין כאנשי ירושלים ובירושלמי גרסי' קסרין כיהודה ושאר כל המקומות כירושלים וכן משמע מהא דתנן האשה שאמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה גובה כתובתה וכ"כ רב שרירא גאון ז"ל דבמקום שאין מנהג יש לעשות כאנשי ירושלים וכשמואל :

א כתב רמב"ם ז"ל וס"ס בעל חובו וס"מ דהוא אבל בגדי שבת ויו"ט גובה מהם ואנ"ל שאם היו בהם טבעות וכלי כסף וזהב שהכל לבע"ח ופסק מהר"ם דהיינו דוקא שהבעל תיקן דטעמא דרמב"ם ז"ל כדפירש בהגוזל קמא גבי המקדיש נעשה כמו שהקנה לה מעיקרא דהכי מחלק בירושלמי פ"ק דקדושין גבי אחין שחלקו מה שעליהן שמין מה שעל נשיהם אין שמין בד"א בראויין להשתמש בהם בחול מיהו היכא שידוע שהקנה לה מעיקרא אפי' בכלי שבת ורגל אין לו בכסות אשתו ובניו וכ"ש היכא דהיא הכניסה לו דאין בע"ח גובה מהם ואפי' כלי שבת וכלי רגל שהרי הם מיוחדים לה ואפותיקי נינהו לדידה מתשובת מהר"ם :

ב לקיט הוא עני המתלקט בביתו של בעל הבית ואוכל פת של עצמו ומסייע לבעה"ב במלאכתו ובעה"ב מהנהו לפעמים במאכל ובמשתה ופעמים מתן לו מלבוש אבל אין לו שכר קצוב אם יצא מעצמו מפשיט בגדיו מעליו אבל שכיר שנשכר אצל בעה"ב לזמן ידוע וקנה לו בגדים אם יצא תוך זמנו כההיא דאמרי' פועל חוזר ואפי' בחצי היום אדעתא דהכי לא יהיב ליה אבל אם יצא בזמנו כיון דידע בעה"ב דאורחיה דשכיר למיפק בזמניה איבעי ליה לאתנויי :

ג והכי פסק הסמ"ג כרבינו ובעל העיטור כתב דוקא שמוציאה מדעתו בלא טענה רק שמוציאה אחרת נאה הימנה אבל סרחה עליו אדעתא דהכי לא אקני לה ע"כ ואפי' לפי דבריו נראה שאין לחלק בין סרחה עליו למוציאה מדעתו אלא בגדים שקנה לה אבל מתנה שכתב לה גובה לעולם וכן כתבו הגאונים:

ד כתב הראב"ד דוקא דאמר דמי חמרא אבל אמר מחמרא רווחא לברתא :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב עי' פ"ו דגיטין סי' תקכב: (ב) נ"ב בגדים : (ג) תקבל כצ"ל : (ד) פי' לדבריהם הס"ד והשאר נמחק: (ה) נ"ב רב כהנא מתני וכן בלקיט :

למכתב סתמא ויהיבנא ליכי מוהר בתולייכי כך וכך דאם איתא דלא שרי אלא במפרש עיקר כתובה והדר מוסיף כך וכך היכי תיסק אדעתין דליתסר ומאי כסופא איכא בהכי וכי אילו בעי למיתב מדיליה מי לא מצי יהיב אלא ודאי במכתב סתמא עסקינן דבהכי מצי סליק אדעתין דאיכא למיחש אכסופא כיון שלזו כותבים מוהר אחד ולזו מוהר אחר ואפילו בכה"ג מסקינן דשרי: **שלא** כתב לה. תוספת שמדעתו: אלא על מנת לכנסה. ואמר בירושלמי [ריש הלכה א] שהמוסיף לאשתו אפי' לאחר שכנסה באמירה בעלמא סגי ולא צריך למיקנא מיניה דומיא דמאי דאמר רב גידל [דף קב:] עמדו וקדשו קנו הן הן הדברים הנקנין באמירה ופירשו טעמא התם משום דרולה הוא ליתן כמה שלא תחזור בה ומקשין ויכולה היא ומפרקינן מעיקא ליה ומשבק לה וצריך עיון משום דלא אשכחן כולי האי בגמ' דילן אדרבה בגמרא משמע דלית לן האי סברא כמו שאכתוב לפניו בס"ד: **גמ'** רצה לכתוב לא קתני. אי תנא לכתוב לא הוה שמעינן מינה שיהא התוספת קרוי כתובה אלא כמתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנא להוסיף משמע נוסף על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא: מסייע ליה כו' תנאי כתובה. (ב) שהוא מתנה להוסיף לה וכן מזונות וכל הנך דתנן בפרקין דלעיל: וכ"מ למוכרת ולמוחלת. מוכרת כתובתה או מוחלת מכרה או מחלה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן דלא מיקרי אלא מנה מאתים כך כתב רש"י ז"ל וכ"ל שמה שכתב וכן מזונות לא בא לומר שיהא שמן כתובה דא"כ היכי שקלינן וטרינן לעיל בפרק נערה שנתפתתה [דף נג.] מוחלת כתובתה לבעלה יש לה מזונות או לא הרי מחלה הכל אלא ודאי כי קאמר וכן מזונות היינו לומר שהדינין שלהן ככתובה כגון שבח וקרקע וזיבורית נוהגים במזונות אבל לא *שיהיו בכלל לשון שם כתובה: **מורדת**. דתנן בפירקין [דף סג.] המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה כו' עד מתי הוא פוחת עד כדי כתובתה לא תימא כנגד מנה מאתים לחודייהו אלא אף התוספת פוחתין והולכין: ועוברת על דת. שאמרו עליה בפרק המדיר (דף עב.) תצא שלא בכתובה לא תימא כתובת מנה מאתים אבל תוספת מתנה בעלמא (ג) ולא הפסידה אלא הכל הפסידה: **לשבח**. שאם הוסיף לה קרקע כו' פירוש אחרינא אין האשה גובה מן השבח לא כתובה ולא תוספת מה שאין כן בחוב דעלמא שגובה את השבח בשבח דממילא ושבחא דמחמת הוצאה נמי גבי ליה מלוקח שכך כתב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואשפי כו' כדאיתא בפ"ק דבבא מציעא (דף טו.) אבל מן היורש לא וכמו שיתבאר שם בס"ד: **תובעת**. לא שנא תובעת כתובתה בב"ד ולא שנא תובעת תוספת אין לה מזונות (ד) כך פרש"י [והרי"ף] ז"ל ואיכא למידק (ה) דהא אסיקנא בפרק אלמנה ניזונת (דף נד:) דמקצת כסף ככל כסף כלומר שאפילו נפרעה ממקצת כתובתה יש לה מזונות בשביל אותו מקצת כסף שנשאר בכתובתה דאמרי' התם [דף נח.] לגבי ההיא ארמלתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה דלית דחש לה להאי דר"ש דאמר דמקצת כסף ככל כסף לא אמרינן ואפשר דתובעת שאני שכל כך היא מעיזה פניה בבית דין דתובעת מקצת כאילו תבעה כולה ולפיכך הפסידה מזונותיה והרמב"ן ז"ל כ' שדעת הרי"ף היה לומר שכשם שמפסדת מזונות בתביעת עיקר אף על פי שלא גבאתו כך מי שנפרעה כתובתה וניזונת מחמת תוספת אם תובעתו בב"ד הפסידה מזונותיה כאילו גבאתו שלא תאמר דוקא בעיקר כתובה שהוא תנאי ב"ד הויא תביעה כגביה אבל תוספת כיון דמדעתיה יהב לה איננו אלא חוב בעלמא ולא הוה תביעה כגביה ותזון עד שעת גוביינא קמ"ל (ו) אבל אחרים פירשו בהפך לומר שאם תבעה עיקר כתובתה עדיין יש לה מזונות בשביל התוספת דלא תימא דתוספת כחוב בעלמא דמי קמ"ל דככתובה דמי ומשום מקצת כתובה יש לה מזונות ואין הלשון מתיישב לפירוש זה דלתובעת משמע שעיקר הדבר בשביל התביעה ומה שאמרו איננו בשביל התביעה אלא בשביל מה שלא תבעה והוה לן למימר לניזונית אבל הנכון דה"ק ולתובעת שאם תבעה כתובתה סתם הרי היא כאילו תבעה בפירוש עיקר ותוספת ושוב אין לה מזונות: **לשבועה**. כתב רש"י ז"ל דכל מילי דשייכי לישבע על הכתובה כגון הנפרעת שלא בפניו ועד אחד מעידה שהיא פרועה והנפרעת מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים דתנן בפרק הכותב (דף פז.) דבעינן שבועה אף בתוספת נמי בעי שבועה ואף על גב דפוגמת בהאי כללא איתיה איצטריך למינקטיה בהדיא לאשמועינן דפגימת תוספת מהני להשביעה כפגימת כתובתה ע"כ ואף דברי הרי"ף ז"ל שכתב למעלה עולין כן [כלומר אינם סותרים פי' זה] לומר דכל שפגמה כתובתה הרי היא כאילו פגמה תוספת ולא אמרינן חובין חלוקין ניכהו: ומיהו איכא למידק היכי אמרינן דתנאי כתובה ככתובה לשבועה והא אילו דמי לחוב דעלמא נמי הכי דיניה ולפיכך פי' בתוספות דלשבועה היינו לומר שאם נשבעה כתם שלא נפרעה מכתובתה אף התוספת במשמע והקשו

רש"י

שאין לו. שלא כתב לה. תוספת שמדעתו אלא על מנת לכנסה: **גמ'** רצה לכתוב לא קתני. דאי תנא הכי הוה משמע דהוי כמתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו: אלא תנא להוסיף. זה משמע נוסף על הכתובה שתקנו חכמים שם כתובה עליו גם הוא: תנאי כתובה. תוספת שמתנה להוסיף לה וכל הני דתנן בפרקין לעיל: למוכרת למוחלת. כולהו מפרש ואזיל: לפוגמת. דתנן פ' הכותב הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה ואם פגמה נמי תוספת שקבלה דינר לפרעון תוספת כתובתה ואמר לה בעלה קבלת כל כתובתיך לא תפרע אלא בשבועה: לשבועה. כל מילי דשייכי על הכתובה כגון נפרעת שלא בפניו ועד אחד מעידה שהיא פרועה ונפרעת מנכסי יתומים ומנכסים משועבדים דתנן בהכותב דבעי שבועה אף תוספת נמי בעי שבועה: ולשביעית. שאין שביעית משמטת כתובתה כשאר שטרות אא"כ פגמה וזקפה כדאמרינן בגיטין וקאמר דתוספת נמי אינה משמטת (בזה פירוש רש"י קצת חלוק מפירוש האלפס)

נר מצוה

רסא **הנשואין** גובה את הכל רבי אלעזר בן עזריה אומר מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכנסה: **גמ'** רצה לכתוב לא קתני אלא להוסיף מסייע ליה לרבי איבו דאמר רבי איבו אמר רבי ינאי תנאי כתובה ככתובה א נפקא מינה למוכרת ולמוחלת ולמורדת א] ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת *לשבח דף נה. ולשבועה °ולשביעית ולכותב כל נכסיו לבניו ולגבות מן הקרקע ומן הזיבורית וכל זמן שהיא בבית אביה (א) גובה כתובתה לעולם ולכתובת בנין דכרין: למוכרת כיצד מכרה כתובתה לבעלה או לאחר אינה יכולה לומר עיקר כתובה מכרתי ותוספת לא מכרתי אלא אף התוספת מכרה. למוחלת שאם מחלה כתובתה מחלה אף התוספת. מורדת ועוברת על דת אבדו כתובתן והתוספת. והפוגמת כתובתה נשבעת בין על הכתובה בין על התוספת. לשבח שאם הוסיף לה קרקע או בהמה או עבדים והשביחו כשם ששבח כתובה לבעל כך *[שבח] תוספת לבעל פירוש אחר אין האשה גובה מן השבח לא כתובה ולא תוספת דגרסינן פ' יש בכור לנחלה* הבכור אינו נוטל פי שנים בשבח ולא בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה ואקשינן והא אמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ופרקינן מקולי כתובה שאנו כאן. ב ג] תובעת לא שנא תובעת כתובתה בב"ד ולא שנא תובעת תוספת אין לה מזונות. ג לשבועה כשם שאינה נפרעת כתובתה אלא בשבועה כך

שלטי הגבורים

א כתב רבינו האי שא"צ קנין בשעת נישואין [כמה] שנתן לה בתנאי כתובה דתנאי כתובה ככתובה דמי כי היכי דבשעת קדושין לא בעי קנין מדרב גידל. וכתב בעל העיטור ואי כתב לה בשעת קדושין ומגרש לה גביא ולא אמרי' אדעתא למיסקל ולמיפק לא אקני לה וכן סדר רב שר שלום גאון והסכימו עליו כל בני מתיבתא:

ב כתב הרא"ש ולא נהירא דקי"ל כרבנן פ' אלמנה ניזונית דאמרי מכרה או משכנה או נתנה מקצת יש לה מזונות הלכך נראה לפרש שאם תבעה מנה ומאתים ושיירה תוספת הוי כאילו לא תבעה אלא מקצת מנה ומאתים וניזונית בשביל התוספת אבל אם תבעה כתובתה בסתם התוספת בכלל ואיבדה מזונותיה:

ג הקשה הרא"ש ז"ל דאי נמי לא הוי תוספת ככתובה מ"מ כל שטרי חוב אין נפרעין מן היתומים אלא בשבועה ימפרש

הגהות הב"ח

(א) תיבות גובה כתובתה לעולם מוקף וכ"ב בגירסתנו בגמ' אין זה אבל מדברי הר"ן והרא"ש יראה שכך היו גורסים בגמ': (ב) נ"ב תוספת: (ג) נ"ב הוא: (ד) וכך כנ"ל: (ה) נ"ב וכך הקשו התוס': (ו) נ"ב זה פי' התוס':

עין משפט

א. מיי' פט"ו מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' סו וגד וק:

[דף פו ע"ב]

כ"ס נד"י דף נג.

בז"א אי' כס ו

השגות הראב"ד

א] **הא** דאמרי' בריש ספרק הזה תנאי כתובה ככתובה דמי לפוגמת ולתובעת. פי' לפוגמת אמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה מאתים. אי נמי שאמרה לא התקבלתי אלא התוספת הרי היא כפוגמת כתובתה ולא תפרע אלא בשבועה כאילו פגמה עיקר הכתובה וכן לתובעת שהתובעת עיקר בלא תוספת או תוספת בלא עיקר לא אבדה מזונותיה כאילו לא תבעה אלא מקצת העיקר ואילו לא היתה התוספת כעיקר אלא שהיה עליו דין חוב או דין מתנה אם פגמה העיקר ולא פגמה התוספת או התוספת ולא העיקר אינה נשבעת. וכן לתובעת אם תבעה העיקר בלא תוספת אבדו מזונותיה מפני שהתוספת חוב אחר הוא בפני עצמו ואע"פ ששניהם בשטר אחד חלוקים הם זה מזה. ומכאן יש ראיה למה שאני אומר כמי שתובע את חבירו מנה מלוה ומנה פקדון והודה לו באחד מהם שאינו מודה מקצת הטענה ואינו נשבע שבועת התורה לפי שהם ב' טענות ואינן מודה מקצת הטענה אמרי' אבל מודה בא' מב' טענות לא אמרינן. ומלוה ופקדון ודאי ב' טענות הם שאין חיובו של זה כחיובו של זה שהמלוה אינו יכול להפטר ממנה אלא או בפרעון או במחילה. והפקדון יכול להפטר ממנו באונס או בגנבה ואבידה או מהמת מלאכה כשואל ולאחר ימי שאלתה אף באונסין הלכך ב' טענות הן ואע"ג שתובע אותן באחת והודה באחת מהן פטור. ויש ראיה לדבר ממה שאמרו בפ' השואל בענין זה אומר שאולה וזה אומר שכורה ישבע השוכר שהשכורה מתה ואקשי' בגמ' ואמאי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו והלא הוא תובע את שתיהן השאולה והשכורה ומודה הוא בא' מהן שהיא אצלו וכופר באותה שמתה שהוא אומר שכורה מתה והך דקיימא שאולה היא ולמה אין זה מודה מקצת הטענה גם זה שאמרו כאן לפוגמת ולתובעת ראיה לזאת הסברא כי אמרו תוספת כתובה ככתובה דמי לפוגמת ולתובעת ואילו לא היה דין תוספת כדין הכתובה והיה עליו דין חוב או דין מתנה לא היה זה שיור לזה ולא היתה זו כפוגמת כתובתה ולא כתובעת מקצת כתובתה. הלכך לענין מודה מקצת נמי מי שתובע לחבירו ב' טענות ומודה באחת מהן אין זה מודה מקצת. כללו של דבר כל ב' תביעות שאין דיניהם שוים בכל דבר ב' טענות הם והמודה בא' וכופר בא' אינו נשבע שבועת התורה שהרי כתובה וחוב קרובים זה לזה שאינו יכול להפטר מהן אלא או בפרעון או במחילה מפני שהן חלוקות במקצת דיניהן לענין שבח ושביעית ושבועה ועשרים וחמשה שנה נחשוב אותן כב' טענות כ"ש מלוה ופקדון שהם ב' טענות חלוקות לפי שאין פטורו של זה דומה לפטורו של זה. והתורה אמרה כי הוא זה עד שיודה מזה אם מלוה מלוה ואם פקדון פקדון כך נראה לי האמת. והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע:

ב] **עוד** כתב לתובעת ולא שנא תובעת כתובה ולא שנא תובעת תוספת אין לה מזונות. ושגגה הוא זאת דהא קי"ל כרבנן דאמרי מקצת כסף ככל כסף ואפי' מכרה מקצת כתובתה יש לה מזונות וכ"ש תובעת מקצתה. ומנא לן דמוכרת עדיפא טפי מתובעת דאמרי' בפ' נערה שנתפתתה אמר רב יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אבדה מזונותיה ואקשי' עלה מהא דתניא מכרה כתובתה או משכנה כתובתה אין לה מזונות ומשנינן הכי בין בב"ד בין שלא בב"ד אין לה מזונות תובעת בב"ד אין שלא בב"ד לא אלמא מוכרת עדיפא מתובעת וכיון דתוספת כתובה ככתובה דמי ודאי יש לה דמקצת כתובה היא דתבעה. ומאי דמפרש נמי לשבועה כשם שאינה גובה לכתובה אלא בשבועה כך אינה גובה תוספת אלא בשבועה. גם זו שגגה היא לא יהא התוספת אלא או חוב או מתנה מי גביא מיתמי בלא שבועה. ומאי דקמפרש נמי וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם בין כתובה בין תוספת גם זו דלא כהלכתא מפרש לה דהא קי"ל כרבנן דכל זמן שהיא בבית אביה אינה גובה אלא עד כ"ה שנה. אלא הנך תלת מילי הכי איבעי לן לפרושי לתובעת אע"פ שתבעה מנה מאתים לא אבדה מזונותיה הואיל ולא תבעה תוספת דמקצת כתובה דמיא ואילו הוי התוספת חוב או מתנה הוה ליה כמלתא אחריתי אבדה מזונותיה בתביעה מנה מאתים שהם עיקר הכתובה. לשבועה שאם ייחד לה מטלטלין או מקרקעי לכל הכתובה נוטלת אותם בלא שבועה בין לכתובה בין לתוספת ולא אמרי' שהתוספת חוב הוא ואינו נגבה מן היתומים אלא בשבועה ואע"פ שייחד לו קרקע בתוכו דאמרי' דלמא פרעיה מאח"כ בכתובה דאמרי' מטלטלי דאיתניהו בעיניהו שקלא להו שלא בשבועה. וטעמא דמלתא משום דבע"ח כזוזי מסלק ליה ואפי' מאפותיקי גמור בשום שהכניסה מבלה אם אמרה שלי אני נוטלת הדין עמה הלכך כמאן דגבוי דמי בין לכתובה בין לתוספת ושקלא להו בלא שבועה וכל זמן שהיא בבית אביה אינה גובה אלא עד כ"ה שנה בין כתובה בין תוספת ולא אמרי' שהתוספת אינה ככתובה אלא חוב הוא ואינו נגבה לכמה שנים אלא תנאי כתובה ככתובה דמי:

ספר הזכות

כתב בהלכות תנאי כתובה ככתובה דאמי נפקא מינה למוכרת ולמוחלת ולפוגמת ולתובעת וכו' תובעת ל"ש תובעת כתובתה ול"ש תובעת תוספת אין לה מזונות: השיב הרב ז"ל שגגה היא זו דהא קי"ל כרבנן דאמרי מקצת כסף ככל כסף ואפי' מכרה מקצת כתובתה יש לה מזונות וכ"ש תובעת מקצת ומנ"ל דמוכרת עדיפא טפי מתובעת דאמרי' פ' נערה שנתפתתה א"ר יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אבדה מזונותיה ואקשי' עלה מהא דתניא מכרה כתובתה משכנה כתובתה אין לה מזונות הני אין תובעת לא ומשנינן הני בין בב"ד בין שלא בב"ד תובעת בב"ד אין שלא בב"ד לא אלמא מוכרת עדיפא מתובעת וכיון דתוספת כתובה ככתובה דאמי ודאי יש לה מזונות דמקצת כתובה היא דתבעה. ופי' הרב ז"ל תובעת אע"פ שתבעה מנה מאתים לא אבדה מזונותיה הואיל ולא תבעה תוספת דכמקצת כתובה דמיא ואילו הוי תוספת חוב או מתנה הו"ל כמלתא אחריתא ואבדו מזונותיה בתביעת מנה מאתים שהם עיקר הכתובה. ע"כ דברי הרב ז"ל. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר אבל זה הפירוש יותר משתבש למעיין בו שאין זה לתובעת בכתובה אלא למזונות וכך היה לו לומר ניזונית כלומר שניזונית משום תוספת בין שנפרעה מן העיקר בין שתבעתו בב"ד בין שמכרתו לאחר ודברי רבינו סתומין יש לפרש בהן כשם שהתובעת כתובה בב"ד אין לה מזונות כך התובעת תוספת לומר שזה הדין נוהג בו נפקא מינה לר"ש דהפסידה מזונות אם תובעת תוספת ולרבנן כשתובעת תוספת עם העיקר. וכן בניזונת בתבעתה דכשם שניזונת משום כתובה ותובעת אותה בב"ד אין לה מזונות כך הניזונית משום תוספת כגון שמכרה עיקר או שנפרעה ממנו ותבעה תוספת אין לה מזונות שלא תאמר בתביעת עיקר הפסידה מפני שהוא תנאי ב"ד ותביעתה כגבייה שלה אבל בתוספת לא תפסיד עד שתגבה קמ"ל ולא תשו לפרש בכאן אלא שדין תביעה נוהג בתוספת כ"מ למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כך נ"ל. ודעת אחרים שהתובעת בב"ד אין אומרין בה מקצת כסף ככל כסף שאין דין תביעה להאלין ולא מבעיא כשרצו יתומים ליתן לה כתובה והיא אינה רוצה כאנשי גליל שיכולין לומר לה שתוקי ממנו או טלי כתובתיך ואלו אלא אפי' לא רצו היתומים ליתן כלום כיון שהיא מזקיקה לב"ד לירד לנכסים ולהכריז ולמכור אין לה מזונות כל עזות וכזיון אלמנות שיש לה בתביעת הכל יש לה בתביעת מקצת הלכך לא קרינא ביה מיגר אלממתיך ורבינו שלמה גם הוא כלשון רבינו בעל ההלכות כתב:

כתוב בהלכות לשבועה כשם שאינה נפרעת כתובתה אלא בשבועה כך אינה נפרעת תוספת אלא בשבועה: השיב הרב ז"ל גם זו שגגה היא לא יהא התוספת אלא חוב או מתנה מי גביא מיתמי בלא שבועה אלא הפי'

א מיי׳ פי״ט מהל׳ אישות סמג עשין מח טור אה״ע סי׳ קיא:
ב מיי׳ פט״ז שם סמג עשין מח טור אה״ע סי׳ צג:

והקשו על זה דודאי כל מי שבא לגבות בשבועה צריך שיברר בשבועתו כדי שלא יהא מורה (ג) לעצמו (ג) וי״ל לכתחלה ה״נ ומיהו נפקא מינה למי שנשבעה סתם ומתה דאילו אמרינן דאין תוספת בכלל שבועתה הפסידתו לפי שאין אדם מוריש שבועה לבניו כדאיתא בפרק כל הנשבעין (דף מח.) והשתא דאמרינן שהתוספת במשמע יורשים גובין אותו. עוד פירשו שאם פטרה משבועת כתובתה אמרינן דמן הכל פטרה ואפילו מן התוספת. א״נ שאין משביעין אותה על התוספת אלא חוץ לב״ד כדרך שעושין בעיקר כתובה וכדאיתא בפרק השולח (דף לה.) ולא אמרינן דלהוי תוספת כתוב דעלמא:

רש״י

האלפס): ירתון תנן. איכון ירתון כסף כתובתיך וירושה לא טרפה מלקוחות: יסבון תנן. לשון ב״ח: מטלטלי ואיתנהו בעינייהו. המייחד מטלטלי לכתובת אשתו ומת והן בעין והיא נפרעת מהן נוטלתן בלא שבועה דטעמא מאי אמור רבנן (הכי) הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה דחיישינן דילמא צררי אתפסה והכא היינו צררי דאתפסה: ליתנהו בעינייהו. כגון שאכלו: בלא שבועה. דכיון דהני אכלו לא

כך אינה נפרעת תוספת אלא בשבועה: לשביעית שאם פגמה וזקפה משמטת הכל כתובה ותוספת: לכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה ותוספת. לגבות מן הקרקע כשם שאין אשה גובה עיקר כתובה אלא מן הקרקע כך אינה גובה תוספת אלא מן הקרקע. לגבות מן הזבורית בין הכתובה בין התוספת גובה מן הזבורית. וכל זמן שהיא בבית אביה גובה

יף קד. כתובתה לעולם בין (א) כתובה ותוספת: (א) הגה״ה לדברי רבי מאיר *אבל לדברי חכמים אינה גובה אלא עד כ״ה שנים וכן פסקינן פרק הנושא

[דף פז ע״א] דהלכה כדברי חכמים ע״כ: °ולכתובת בנין ״דכרין שיורשין בין הכתובה בין התוספת: איתמר כתובת בנין דכרין פומבדיתאי אמרי לא טרפה ממשעבדי ירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי טרפה ממשעבדי יסבון תנן והלכתא לא טרפה ממשעבדי ירתון תנן מטלטלי ״ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה ליתנהו בעינייהו פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא

נר מצוה   דלהוי תוספת כתוב דעלמא:

לשביעית. כתב הרי״ף ז״ל שאם פגמה וזקפה משמטת הכל בין הכתובה בין התוספת כלומר דבפרק המביא תניין (דף יח.) אמרינן כתובה מאימתי משמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל אמר פגמה אע״פ שלא זקפה זקפה אע״פ שלא פגמה ולרב אם פגמה [וזקפה] כתובתה בלבד הכל [נשמט] אף התוספת שהרי הוא כאילו נפגם ולשמואל בפגימת כתובה בלבד נשמט הכל ורש״י ז״ל פירש לשביעית לומר דכשם שאין שביעית משמטת עיקר כתובה מפני שהוא תנאי ב״ד אא״כ פגמה וזקפה דה״ה נמי לתוספת (ד) ולא נהירא דלמאי אמרינן דככתובה דמי הרי כל חיוב שאדם מתחייב לחבירו שלא ע״ד מלוה הכי דיניה שאין שביעית משמטתו דתנן התם בשביעית

ומפרש ר״ת שאם נשבעה בסתם על הכתובה התוספת בכלל ואינה צריכה ליסבע שנית כשתבא לגבות התוספת ור״מ הלוי ז״ל פירש דאם לאו תוספת ככתובה לא היתה צריכה ליסבע על התוספת כשנפרע מן היתומים דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דבע״ח ולא מטא זמניה בחיי הלוה גבי בלא שבועה דקי״ל כר״ל בפ׳ השותפין דאפי׳ מיתמי אמרי׳ חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו וגבי כתובה הוא דתקנו רבנן שבועה משום דלא ניחא ליה שתתבזה בבית דין וחיישינן דלמא אתפסי צררי ותוספת כתובה ככתובה לענין שבועה זו:

[פרק י׳] דהקפת החנות אינה משמטת לרבנן וקי״ל כוותייהו ותנן נמי התם האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה בית דין אין משמיטין ותנן נמי שכר שכיר אינו משמט אלמא דבמלוה הדבר תלוי וכדכתיב כל בעל משה ידו והא דקתני התם השוחט את הפרה וחלקה בר״ה אם היה החדש מעובר משמטת דמשמע דאע״ג דלאו מלוה משמט (ה) הא אוקימנא בירושלמי כר״י דאמר התם דהקפת החנות משמטת אבל לת״ק דקי״ל כוותיה אינו משמט אלא עיקר הדבר כדברי הרי״ף ז״ל:

לכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה בהנהו גווני דאמרינן התם בפרק יש נוחלין (דף קלב.): כך אינה גובה תוספת אלא מן הקרקע. כלומר אפי׳ מיניה דידיה דאי מיתמי לא צריכי לדמויי תוספת ״לכתובה דהא כל חוב דעלמא נמי הכי דיניה דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אלא מיניה דידיה קאמר דכתובה אפילו מיניה דידיה אינה נגבית אלא מן הקרקע וכדמוכח בפרק האומר דקדושין [דף סה:] דאמרינן אם נתנו ב׳ גטין מעצמן גובה כתובתה מן התבילה ור״מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה מכלל דלרבנן אפילו מיניה דידיה לא גביא אלא ממקרקעי והכי מוכח בנדרים בפרק פותחין (דף סה:):

לגבות מן הזיבורית. דכתובה אינה נגבית אלא מן הזיבורית כדאיתא בפרק הניזקין (דף מח:): כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם. בין הכתובה בין התוספת כך כתב הרי״ף ז״ל ואינו מדוקדק להלכתא דפלוגתא היא דר״מ ורבנן לקמן בפרק הנושא (דף קד.) ור״מ הוא דקאמר הכי דבבית אביה גובה כתובתה לעולם ובבית בעלה אינה גובה כתובתה [אלא] עד כ״ה שנה לפי שיש בכ״ה שנה שתעשה טובה לשכיניה מנכסי היתומים כנגד כתובתה וחכמים פליגי עליה ואמרי דכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם לפי שאין שתיקתה מחילה אלא מחמת שהיא בושה מהם אינה תובעת וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ״ה שנה בלבד דהואיל דשתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלתה ואיפסיקא הלכתא התם כחכמים ודאמרינן הכא כל זמן שהיא בבית אביה רישא דמתני׳ נקטינן כלומר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ואליבא דהלכתא כי אמרינן דלדין זה תנאי כתובה ככתובה היינו לומר כי היכי דהפסידה כתובתה אחר כ״ה שנה כל זמן שהיא בבית אביה כך הפסידה תוספת ולא אמרינן דלהוי תוספת כחוב דעלמא שהוא נגבה לעולם כדאיתא התם בפרק הנושא [דף קד:] רבי אבהו אמר אפילו תוספת אין לה דאמר רבי אבו אמר רבי ינאי תנאי כתובה ככתובה דמו זו היא גירסת רש״י ז״ל וכן עיקר והכי איתא בירושלמי אע״פ שהרי״ף ז״ל אינו גורס כן ושם אאריך בס״ד:

ולכתובת בנין דכרין. כשם שנוטלין נדונייא אבי אמם ומנה ומאתים כך נוטלין תוספת. ואיכא מאן דאמר דכי אמרינן תנאי כתובה ככתובה דמי היינו דוקא לענין תוספת ושאר תנאים דכתובה אבל נדוניא אין דינה ככתובה (ו) והרמב״ם ז״ל כתב דליתא דנדוניא בכל דוכתא כתובה איקרי כדאמרינן בפרקין דלעיל [דף מח:] אע״פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה ואמרינן נמי [דף מז:] וקבורתה תחת כתובתה ותחת נדוניא קאמר והכי מוכח עובדא דההוא גברא דשכיבא ארוסתו דאיתא בפרק נערה שנתפתתה (דף נג.) ואמרינן נמי התם *הבו ד׳ מאה זוזי לכתובה דברתה אלמא נדוניא כתובה איקרי ולפיכך כתב ז״ל דכל דיני כתובה דמנה מאתים על נכסי צאן ברזל ומיהו דוקא בדליתנהו ובאה לגבות מנכסיו בשעבוד דכתובה אבל היכא דאיתנהו לא שאפי׳ זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין דנכסי צאן ברזל ע״כ. והראיות שכתב אינן מספיקות אלא לומר שנדוניא היא בכלל לשון כתובה לפיכך מוכרת או מוחלת סתם ודאי הפסידה הכל שזה מחמת הלשון הוא אבל מה שהוא מחמת הדין אין לנו ראיה שיהא דין הנדוניא כדין הכתובה שאם הקלו בכתובה כדאמרינן בדוכתי טובא [דף קי: וב״ב דף קלב: ובבכורות דף נב.] מקולי כתובה שנו כאן משמע דהיינו טעמא מפני שהיא לא הוציאה כלום אבל בנדוניא אפשר דלא מקילינן ולפיכך אפשר דלשבח קרקעות ולשביעית ולגבות מן הקרקע ומן הזיבורית נדוניא הרי היא כחוב וכי אמר דתנאי כתובה ככתובה דמי אין הכוונה בנדוניא כלל ומיהו למוכרת ולמוחלת. כיון שמלד הלשון הוא נדוניא ככתובה ולכתובת בנין דכרין נמי ליכא לספוקי דודאי ככתובה הוא ואדרבה עיקרה משום נדוניא נפקא ומורדת נמי מוכח לקמן [דף סג:] דמפסדא נדוניא ועוברת על דת נמי אפשר דמפסדא נדוניא כל שאינה בעין אבל כל שיש ממנה בעין לא דהא אפילו זינתה לא הפסידה כדאמרינן התם בפרק אלמנה ניזונית (דף קא:) אם היא זנתה כליה מי זנו ומצינו ג״כ שהזכירו חכמים ז״ל כתובה ואין נדוניא בכלל כדאמרינן בפרק הניזקין (דף נ.) גבי ערב דכתובה דלא משתעבד מ״ט מלוה עבד ולאו מידי חסרה ונראה שאינו (כן) אלא בעיקר כתובה דבנדוניא הא חסרה אא״כ נדחוק ונאמר דכיון דבעיקר כתובה לא חסרה נדוניא כעיקר כתובה דמיא ואינו נראה כן וכתב ר״ח ז״ל מדקא מני כל הני דאזיל ש״מ דלא אמרינן תנאי כתובה ככתובה אלא לאלו המפורשים כאן בלבד דהא פי׳ ולא שייר (ז) דאשכחן בפרק אלמנה ניזונת [דף קא.] דתניא בהדיא נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה הממאנת וחברותיה אין להן מנה מאתים אבל תוספת יש להם נשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה כגון עוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת כ״ש מנה מאתים וגרסינן ביבמות בפרק יש מותרות (דף פה.) ת״ר אלמנה לכ״ג יש להן כתובה שניות מדברי סופרים אין להן כתובה [ויש להן תוספת] מכלל דאיכא אחרניתא דאית לה כתובה ולא תוספת עד כאן: איתמר כו׳ ירתון תנן. איכון ירתון כסף כתובתיך וירושה לא טרפה לקוחות: יסבון תנן. לשון בעל חוב: מטלטלי ואיתנהו בעינייהו. המייחד מטלטלין לכתובת אשתו ומת והן בעין והיא נפרעת מהן נוטלתן שלא בשבועה דטעמא מאי אמור רבנן מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה דחיישינן דילמא צררי אתפסה והכא היינו צררי דאתפסה: ליתנהו בעינייהו. כגון שאבדו: בלא שבועה. דכיון דאבוד הני לא אתפיסה אחריני וכל נכסיו אחראין לכתובתה ונפרעת

הגהות הב״ח
(א) בין הכתובה בין התוספת כצ״ל: (ב) נ״ב היתר: (ג) ול״נ כצ״ל: (ד) נ״ב גם הפוס׳ חלקו על פי׳ רש״י ופי׳ כדברי הרי״ף וכן הרא״ש: (ה) נ״ב אבל הרמב״ם בפ״ט מהל׳ שמיטה פסק כסתם משנה דהשוחט את הפרה דמשמטת ועי׳ בדברי הר״י קארו בחשן המשפט סי׳ סז: (ו) והרמב״ן כצ״ל: (ז) נ״ב ותו:

הגהות חו״י
(א) מן הגה״ה וכו׳ עד ע״כ נמחק:

דף נד. אבל נ״ע דהתם לא נזכר לכתובה רק לנדוניא ע״ש סוף ע״א וריש ע״ב(ג״א)

ספר הזכות

סירוש שאם ייחד לה מטלטלי או מקרקעי לכל הכתובה נוטלת אותם בלא שבועה בין לכתובה בין לתוספת ולא אמרי׳ שהתוספת חוב הוא והוב אינו נגבה מן היתומים אלא בשבועה ואע״פ שייחד לו קרקע בחובו דאמרי׳ דלמא פרעיה משא״כ בכתובה דאמרי׳ מטלטלי ואיתנהו בעינייהו שקלא להו בלא שבועה וטעמא דמלתא משום דבע״ח בזוזי מסלק ליה ואפי׳ מאפותיקי גמור. ואילו בכתובה אפי׳ בשום שהכניסה לו משלה אם אמרה כלי אני נוטלת הדין עמה הלכך כמאן דגבוי דמי בין לכתובה בין לתוספת ושקלא להו בלא שבועה. ע״כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר גם זה הפי׳ מתרחק מעיקר לשון הגמ׳ שאם לדין אחר שנפטרת בו מן השבועה היה לו להזכיר הדין בשמו ולומר למייחד לה שהרי פטור שבועה זו אינו תלוי אלא בייחוד הזה ולשון שבועה סתם אינו אלא בענין שבועה עצמה ולפי דעתי יתכן לפרש בו שאם פטרה מן השבועה ליטול כתובה אף התוספת בכלל ופי׳ נכון הוא ויש לי לדקדק אחר טעמו של הרב ז״ל שלא אמרו כלי אני נוטלת הדין עמה אלא משום שבח בית אביה כמו שמפורש במקומו בפרק אלמנה לכה״ג הלכך אין הדין נוהג אלא בכלים שהביאה לו נאן ברזל ואפשר שכן הדין אפי׳ בשום שכתב לה כנגד מה שהביאה והכניסה לו במקום נדוניא וקבל אותו בשום על נכסיו בצאן ברזל שידה ורשותה בשום הזה בזכותה בשל אביה שהם נמי שבח שלה וזה בספק ושלא כדעת רבינו אבל במטלטלים שלו המיוחדים למנה ומאתים ולתוספת באמת הדין עמו ליתן דמים אלא שדינו של הרב ז״ל לענין בע״ח דין אמת הוא שלא אמרו בייחד מטלטלין בעינייהו וארעא באחרנייתא מזרגלה אלא בכתובתה לפי שאינו עשוי להתפיסה צררי אחרי הסמך הזה אבל בבע״ח חוששין לפרעון ולענין התשובה שהשיב הרב ז״ל שאפי׳ בשאר חובות נמי דעלמא נמי נשבעת קושיא גדולה היא בודאי על דברי רבינו ורובי המפרשים וה״ר יוסף הלוי בן מיגש תלמידו של הרב ז״ל השיב בפירוקא דתוספת איצטריכא ליה כדאמרי׳ בפ׳ השולח אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה. והוינן בה מאי איריא אלמנה אפי׳ כ״ע נמי דהא קי״ל אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה אלמנה איצטריכא ליה סד״א משום חינא הקילו רבנן עלה קמ״ל מזה אמרו שאפי׳ בתוספת נוהג הדין הזה ולא אמרי׳ נקל בה משום חינא בתוספת דכולהו חששי בעלמא ניהו דלא עבידי איניש לאתפוסי בה צררי כעיקר כתובה שהיא תנאי ב״ד קמ״ל מ״מ כיון שהיא תקנה מיוחדת בכתובה פירשו כתוס׳ שהיא כעיקר כתובה: כתוב בהלכות וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם בין כתובה בין תוספת: השיב הרב ז״ל גם זו דלא כהלכתא קא מפרש לה דהא קים לן כרבנן דכל זמן שהיא בבית אביה אינה גובה אלא עד כ״ה שנה. ע״כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר אני תמה על הרב ז״ל שהוא מן המזכין בדברי רבינו היה ולא מן המחייבין והדבר ברור בזה שלא נתכוין אלא לתפוס רישא דמתני׳ כלומר תנאי כתובה ככתובה לענין אותה משנה ששנינו כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם. תדע שהרי לענין גובה לעולם אין לומר תנאי כתובה ככתובה דמי כ״מ למוכרת ולמוחלת עד וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם ולכתובת בנין דיכרין וכיוצא בו בגיטין והא בעינן שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה ובשבועות שכנגדו השוד על השבועה אפכינן ליה אאידך אינן אלא כמזכירין המשנה ופשוט הוא:

ונפרעת מן הקרקעות כך פירש"י ז"ל אבל הרי"ף ז"ל כתב והוא דידיעי דהני מטלטלי מחמת מטלטלי קמאי נינהו. כלומר שנמכרו הראשונים ונלקחו אלו האחרים בדמיהם ואף הרמב"ם ז"ל כתב כן בפרק ט"ז מהלכות אישות נ"ל שהזקיקם לומר כן לישנא דאמרי ליתנהו בעינייהו דמשמע דאיתנהו מיהת אבל לא בעינייהו ואלו לדברי רש"י ז"ל לא היה לן למימר אלא איתנהו וליתנהו: **בארבע** מצרנהא. שייחד לה קרקע וכתב לה ד' מצרים שלה בחייו לעשותה אפותיקי לכתובה ומת נפרעת ממנו בלא שבועה דודאי (ג) לא מתפיס לה נכסי אחריני: בשבועה. דכיון דלא כתב לה ארבעת המצרים אין זו סמיכה נר מצוה לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד ואיכא למיחש לגררי:

והלכתא א בלא שבועה והוא דידיע דהני מטלטלי מחמת מטלטלי קמאי נינהו: יחד לה ארעא בד' מצרנהא בלא שבועה בחד מיצרא פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא בלא שבועה *אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה ב לא קנו מיניה פומבדיתאי אמרי לא צריך לאמלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך לאמלוכי ביה והלכתא צריך לאמלוכי ביה: (*ירושלמי א"ל רב לחייא בריה כד אמינא לך הב מידי לפלניא אי איניש עשיר הוא אמליך בי תנינות ואי איניש מסכן הוא הב ליה מיד): רבי אלעזר בן עזריה אומר וכו' *אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה ג כר' אלעזר בן עזריה (א)*ב איתמר מתנת שכיב מרע שכתב בה קנין *בי רב משמיה דרב אמרי ארכבה אתרי רכשי ושמואל אמר לא ידענא מה אידון בה [בי] רב משמיה דרב אמרי ארכבה אתרי רכשי הרי היא כמתנת בריא והרי היא כמתנת ש"מ הרי היא כמתנת בריא °שאם עמד אינו חוזר והרי היא כמתנת ש"מ שאם אמר הלואתו לפלוני הלואתו לפלוני ושמואל אמר לא ידענא מה אידון ביה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה (ב): *בעי רבי אבין ג נכנסה ד לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה ופשטינן דחיבת חופה קונה בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו אם תמצא לומר חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה אין חופה דלא חזיא לביאה לא או דילמא לא שנא תיקו הילכך אין קונה: *מתני' רבי יהודה ד אומר רצה כותב לבתולה מאתים והיא כותבת ה לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי בעילתו בעילת זנות: גמ' (*כל הפוחת ואפילו בתנאה אלמא קסבר תנאה בטל ואית לה מאתים וכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה [לא] סמכה דעתה והוי לה בעילתו בעילת זנות והא שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא מדרבנן תנאו קיים קסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא) אחתיה דרמי בר *) פפא אינסבה לרב *אדא ו *אירכסה כתובתה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה הכי אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי מאיר אבל

*) בגמ' בר חמא (ג"א)

רש"י

לא אתפסה אחריני וכל נכסיו אחראין לכתובה ונפרעת מקרקעותיו: בארבע מצרנהא. שייחד לה קרקע וכתב לה ד' מצרים שלו בחייו לעשותה אפותיקי לכתובתה ומת נפרעת בלא שבועה ממנו דודאי תו לא אתפיס לה נכסי אחריני: בשבועה. דכיון דלא ייחד לה ד' מצרים אין זו סמיכה לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד דאיכא למיחש לגררי: אמר לעדים כתבו. וחתמו כגון מתנות קרקע: לא צריך לאימלוכי בי'. אם עדיין עומד בדיבורו שיכתבו לו דכיון דקנו מיניה סתם קנין לכתיבה עומד: מתנת ש"מ אינה צריכה קנין. כי כל דבריו ככתובין וכמסורין דמי הן שלא תטרף דעתו ואם כתב בו קנין ארכבה אתרי רכשי כמו רוכבי הרכש נתן בה שתי כחות על ידי שכתוב בה כדקליר ורמי בערסיה בכל לשון שכיב מרע נותן בה כח מתנת שכיב מרע וע"י קנין שכתב שנוהג רק בבריא נתן בה כח מתנת בריא: שאם עמד אינו חוזר. מה שאין כן בשכיב מרע: שאם אמר הלואתו לפלוני. אם כתוב במתנה זו הלואה אשר הלויתי לפלוני זה הלואתו נתונה לפלוני ואילו גבי בריא אפילו בקנין לא מהני אלא אם כן במעמד שלשתן: שמא. להכי כתב קנין בשטר דלא גמר להקנות מתנה זו כדברי שכיב מרע שהן ככתובין וכמסורין אלא על ידי קנין וכתיבה כבריא דסתם קנין לכתיבה עומד ושטר מתנת שכיב מרע אינו קונה מחיים כי אין דעתו ליתן כלום אלא לאחר מותו וכיון דמית לא מצי מידי לאקנויי דהא ליתיה דליקני ניהליה: נכנסה לחופה כו'. כר' אלעזר בן עזריה דמתני' קבעי: ופירסה נדה. ופירסה ממנו ומת: מתני' והיא כותבת. אע"פ שלא נתקבל מוחלת וכותבת בלשון שובר: גמ' כל הפוחת אפילו בתנאה. מדלא קתני כל בתולה שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ דאע"פ שהיא גובה לבסוף שאין תנאו קיים אפ"ה כיון דמעיקרא אתני קרי ליה בעילת זנות משום דבשעת ביאה לא סמכה דעתה אכתובה: אלמא קא סבר תנאו בטל. דאם

ר"ן

לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד ואיכא למיחש לגררי:

אמר לעדים כתבו וחתמו. כגון מתנת קרקע: לא צריך לאמלוכי ביה אם עדיין עומד בדבורו שיכתבו לו דכיון דקנו מיניה סתם קנין לכתיבה עומד כך כתב רש"י ז"ל [והלכתא צריך לאמלוכי ביה].וכתב הרב בעל העטור ז"ל דדוקא במתנה והיינו טעמא משום דכיון דבההוא שטרא הוא דמקני חיישינן דילמא הדר ביה אבל בשטר הלואה שטרא גלויי מילתא בעלמא הוא וכיון דאמר כתובו כותבין ונותנין [ואע"ג דלא קני מיניה] ואע"ג דבהאי שטרא גבי ממשעבדי הא שעבד נפשיה אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב בפרק י"א מהלכות מלוה ולוה לפיכך האומר לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לזה מנה אין כותבין עדותן עד שיאמר להם הלוה כתבו שטר וחתמו ותנו לו ואף על פי שיאמר להם כך צריכין להמלך אחר שחתמו בשטר ואחר כך נותנין שטר ביד המלוה ע"כ נראה שהוא מפרשה לזו אפי' בשטרי הודאות והלואות וכתב עליו הראב"ד אני קבלתי שלא נאמרה בגמרא אלא בכותב כתובה לאשתו ומוסיף לה אבל בהודאות והלואות לא צריך לאמלוכי ביה ע"כ וכן נראה עיקר ולפיכך לא הזכירו דין זה פרק זה בורר [דף כט:] והוזכר כאן ואע"פ שכתוב ברוב הנסחאות הבו ליה ולא כתוב הבו לה היינו לפי שדין זה נוהג ג"כ בנותן מתנה לאחר והיינו נמי טעמא דקנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה משום דכיון דמגוף הנקנה עצמו אינו יכול לחזור בו ואע"ג דמשטרא מצי הדר ביה וה"נ מוכח ממאי דאמרינן לא צריך לאמלוכי ביה דמשמע דאי בעי למהדר מצי הדר לא חיישינן להכי דכיון דמגוף דבר הנקנה לא מצי הדר מסתמא אף מן השטר לא חיישינן דילמא הדר ביה אבל לא קנו מיניה כיון דמצי למהדר אפי' מגוף הדבר הנקנה חיישינן דילמא הדר ביה מהכא משמע דלית לן סברא דירושלמי [שהביאו הר"ן בריש פרק זה במשנה] דתוספת יהא נקנה אפילו אחר נשואין באמירה בעלמא דאם איתא אמאי צריך לאמלוכי ביה וכתבו הרב אב"ד והראב"ד ז"ל דכי אמרינן צריך לאמלוכי ביה דוקא כגון שאמר להם בשעת אירוסין כתבו לה בשעת נשואין דכיון דגלה בדעתו שאינו רוצה שיכתבו מעתה חוששין שמא חזר בו בינתים אבל באומר לכתוב לה מעתה אין צריכין לימלך בו דאילו חזר בו הוא רץ אצלם למידע ידע דכותבין ונותנין דחזקת שליח עושה שליחותו:

הלכה כר' אלעזר בן עזריה. דאזיל בתר אומדנא הילכך אלמנה מן האירוסין אינה גובה אלא מנה ומאתים ומיהו משמע דאפילו מן המשועבדין גובה אותן אלא שהרב רמב"ם ז"ל כתב בפרק עשירי מהלכות אישות שאינה גובה אלא מבני חורין וכבר כתבתי זה למעלה [ריש פרק ד סי' רכו]: **ופירסה** נדה. ופירש ממנה ומת: הילכך אינה קונה. כיון שכתב כן הרי"ף ז"ל סתם משמע שאינו קונה לשום דבר לא ליורשה ולא ליטמא לה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק עשירי מהלכות אישות אבל אם היתה נדה אע"פ שנכנסה לחופה ונתייחד עמה לא גמרו הנשואין והרי היא כארוסה עדיין עד כאן והדבר תימה דכיון דקיימא לן ביבמות [דף נז:] דיש חופה לפסולות [כגון אלמנה לכהן גדול וחברותיה] חופת נדה למה *לא תקנה לפיכך נראה כדברי האומר דלא איבעיא לן אלא לענין תוספת כתובה אבל לשאר דברים קונה: **מתני'** רבי יהודה אומר כו' והיא כותבת. אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת בלשון שובר: גרסינן בגמרא כל הפוחת ואפילו בתנאה אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה וכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה לא סמכה דעתה והויא ליה בעילתו בעילת זנות והא שמעינן ליה לר"מ דאמר כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים קסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא. והכי פי' דמדלא תנא כל בתולה שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ דהכי אשמעינן דאע"פ שהיא גובה לבסוף דאין תנאו קיים אפ"ה כיון דמעיקרא אתני קרי ליה בעילת זנות משום דבשעת ביאה לא הוה סמכה דעתה אכתובה אלמא קסבר תנאו בטל דבלאו הכי לאו רבותא הוא דניתני כל הפוחת ואמאי והא אית ליה לר' מאיר דבדרבנן תנאו קיים ומפרקינן דקא סבר ר"מ כתובה דאורייתא: **גמ'** אחתיה דרמי בר פפא אירכס (ד) שטר כתובה: זו דברי ר"מ. דאמר לעיל כל הפוחת לבתולה ממאתים ואפילו בתנאה והתנאי בטל קרי ליה בעילת זנות משום דלא סמכה דעתה

עמה לא גמרו הנשואין והרי היא כארוסה עדיין ולא תנהא נדה עד שתטהר ואין מברכין ברכת חתנים עד שתטהר ע"כ והרא"ש כתב שנקראת חופה לכל דבר חוץ מזה שאינה גובה תוספת ויכולין לברך ברכת חתנים אבל אינה נכנסת עמו בסתר והוא יושן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. ור"י פי' הא דבעי רב אשי נכנסה לחופה ולא נבעלה היינו חופה שהחתן סבור שהיא טהורה בשעת חופה ונמצאת נדה מש"ה מספקא ליה אי קני דשמא חיבת בעילה קונה ואילו ידע החתן שאינו יכול לבעול עתה שמא לא היה כונס עתה גם רגילים היו אז לכנוס טהורות ולא היו רגילין לכנוס נדות כדאמרי' בפ"ק אם פרסה נדה אינו מעלה לה מזונות אבל אם מודיעין אותו שהיא נדה ואעפ"כ כונסה לחופה הא' ודאי קניה לו מיד דעושה חופה כדי לבעול כשהיא טהורה לכן אומר ר"י שיש להודיע לחתן כשהוא כונס אם היא טהורה מיד אם לאו וכן נכון לעשות: לשון ריא"ז נכנסה לחופה ולא נבעלה עד שנתאלמנה או נתגרשה אם לא היתה בחופה ראויה לביאה כגון שפירסה נדה הרי זה ספק בתלמוד ומספק אינה גובה תוספת ואם תפסה אין מוציאין מידה כמו שבארנו למעלה בדין הספק: לשון ריא"ז ה כתבה לו שובר שנתקבלה ממנו כך וכך או נתקבלה הכל ממחילה קיימת אע"פ שהיא יושבת תחתיו ולא נתקבלה ממנו כלום אבל אסור לעשות כן שכל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה בין ע"י כתיבת שובר בין ע"י תנאי אע"פ שתנאו בטל הרי זו בעילת זנות: ו ובנאבדה כתב ב"ס היכא מאן דאמר שכותב לה זמן של עכשיו והיכא מאן דאמר כיון דאיכא סהדי דאיתתיה הוא ויודע לסהדי שהיא זמנא קמא כתבי מהשתא ובמוחלין אין כותבין אלא מזמן של עכשיו:

*) כד"ם גי' הראב"ד ובאמת הרא"ש הביא ג"כ בשם הראב"ד

המאור הגדול

כל הפוחת ואפי' בתנאה וקשיא לן עלה הא דאמרי' לעיל בגמ' טעמא דכתבה ליה הא על פה לא ולהלן נראה כי תנאי על פה הוא פרעת מכתיבה וכאן נראה שהוא גדול ממנה והר"ר שלמה ז"ל פי' דהא אפי' לאו דוקא ול"נ פי' הדבר כן כל הפוחת מדלא אמר הפוחת ואמר כל הפוחת (ה) כל אע"פ שאינו פוחת במעשה אלא בתנאי כלומר שתנאו בטל ואינו קיים והיינו דאמרי' אלמא קא סבר תנאו בטל ואית לה:

שלטי הגבורים

א כתב *)הרא"ש ז"ל שלא אמרו פטור שבועה ביחד לה מטלטלי ואיתנהו בעינייהו וארעא בארבע מצרנהא אלא בכתובה לפי שאינו עשוי להתפיסה נכסי אחריני על הסמך הזה אבל בבעל חוב תושבין לפרעון וכ"כ רבינו יונה ז"ל:

ב כתב הטור אבל אם לקח לו בקנין כותבין לו סתמא דסתם קנין לכתיבה עומד ואפי' לא ראו ההלואה אלא שהודה בפניהם שחייב לו מנה ולקח בקנין כותבין לו אפי' שנשתהה זמן מרובה ואח"כ בא המלוה ותבע' שיכתבו לו הרי אלו יכתבו ויתנו לו ואין צריכין לחוש שמא פרע ואפי' מת הלוה קודם כתיבת השטר יכולין לכותבו אחרי מותו וכן אם מת המלוה ובאו יורשין לעדים שיכתבו להם השטר כותבים להם אבל אם הלוה מוחה בעדים שלא יכתבו אין כותבין לו אפי' מיד אע"פ שלקח קנין לפיכך אם יאמר המלוה כיון שאיך רוצה שיכתבו לי השטר תחזור לי מעותי שומעין לו כי ודאי לא הלוה לו אלא אדעתא שיהיה השטר בידו לראיה לטרוף לו ממשעבדי לא לקח בקנין אפי' הודה בפני ג' אין כותבין אפי' אמר הוו עלי עדים אא"כ קבעו השלשה מקום להתקבץ בו לדון ושלחו לו לבא ובא והודה בפניהם אז כותבין אפי' לא אמר אתם עדיי וכתב מיי' והוא שיכירו ב"ד את שניהם כדי שלא יערימו לחייב את איש אחר כד"א שאין כותבין ההודאה כל זמן שלא לקח בקנין שהודה לו במטלטלין אפי' הן בעין דהא מיחסרא גוביינא אבל הודה במקרקעי כותבין ובמטלטלי נמי אם המודה חייב באחריות מעטה שהודה כותבין אע"פ שלא לקח קנין ופי' התוס' הא דהודאה בפני ב"ד חשוב כמלוה בשטר דוקא לטרוף מהלקוחות כל זמן שידוע שלא פרעו או שהוא מודה שלא פרעו אבל אם טוען שפרעו נאמן בין אמרו לו לא תן לו בין אמרו לו חייב אתה ליתן לו לפיכך אין ב"ד כותבין לו אע"פ שהודה בפניהם אא"כ ידוע שהוא לא פרע על פי עדים או על פיו ואפי' אם כתבו לו פסק דין ועודנו בידו וטוען הא' שפרע כתב אבי העזרי שנאמן וכ"כ מיי':

ג ורב שרירא גאון כתב אפי' אם כתב לה מנה ומאתים ונתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אפי' כמה פעמים קודם שנגרה כתובתה של אביה ניסת ונתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין אין לאביה בה כלום אפי' בראשונה:

לשון ריא"ז נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אינה גובה אלא עיקר הכתובה ולא התוספת אע"פ שכתב לה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה:

ד מיי' כתב משתכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה והוא שתהא ראויה לביאה אבל אם היתה נדה אע"פ שנכנסה לחופה ונתייחד

עין משפט

א מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' לט:
ב מיי' פרק ח מהל' זכיה סמג עשין פב טוח"מ סי' רנ:
ג מיי' פי"ב מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' סח:
ד מיי' שם סמג עשין מח טור אה"ע סי' סו:

מהר"ם ל"ג

עי' אלפס ב"ב דף רכט

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הגה"ה ונ"ב הרי"ף ז"ל ביאר דין זה בפ' מי שמת ע"ש בסי' תתקיג ומ"ש פה אינו מדבריו אלא הגה"ה היא וכן נראה מפי' הר"ן שלא ביאר פה כל עיקר: (ב) נ"ב עכ"ה: (ג) נ"ב תו: (ד) אירכס כתובתה שטר כתובה כצ"ל: (ה) ר"ל כצ"ל:

כ"ז אינו מהלכות ר"ף

בגמ' אויא (ג"א) דף נו.

ג"י ד"ח

ע"ל ריש פ"א ד"ה אם שפרסה נדה כו' באריכות (ג"א)

עין משפט

א מיי' פרק י' מהל' אישות ופי"א מהלכות גירושין סמג עשין מח טור אה"ע סי' נה:
ב מיי' פי"א מהל' גירושין:
ג מיי' פרק ח מהל' תרומות:

[דף פח ע"א]

דעתה וה"נ לר"מ הוא דאסור לשהות אשה שאבדה שטר כתובתה ואפי' אית לכן (ד) דלא מפסדא בהכי דגביא בתנאי ב"ד מיהו לא סמכה דעתה דאמרה כי תבענא ליה אמר פרעתיך הילכך בעילת זנות היא: אבל חכמים אומרים כו'. דלית לן משום מסמך דעתא דלהוי בעילת זנות: בגזרותיו. בדבר שהוא מחמיר על דברי תורה באיסור והיתר על ידי גזירת דבריהם: אי הכי זיל כתוב לה · כתובה אחרת ומשמע דכי קי"ל כר"מ ה"מ במאי דקאמר דהויא בעילתו בעילת זנות אבל במאי דקאמר תנאו בטל לא קי"ל כוותיה דע"כ לא קאמר ר"מ תנאו בטל אלא משום דסבירא ליה כתובה דאורייתא ומתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אבל לדידן דאית לן דכתובה דרבנן ואפילו בשל תורה נמי בדבר של ממון תנאו קיים הכא ודאי תנאו קיים אלא שאינו רשאי לקיימה בלא כתובה [הילכך אם עבר וקיימה תנאו קיים] דאף על גב דסבר ר' יהודה דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ותנאו בטל כדאיתא בגמ' [דף נו.] הא איכא רבי יוסי דפליג עליה ורבי יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפי"ב מהלכות אישות דתנאו בטל ואפי' כתבה לו שנתקבלה מהם כך וכך והיא לא נתקבלה תנאו בטל משמע דס"ל ז"ל דהלכתא כוותיה ולאו מטעמיה אלא משום דכתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה הלכך כל שהוא רוצה לקיימה תנאו בטל ואפ"ה הויא בעילתו בעילת זנות משום דלא סמכה דעתה ומיהו ודאי אם לא רצה לקיימה תנאו קיים דהא שקלינן וטרינן לעיל [דף נג.] מוחלת כתובתה לבעלה אם יש לה תנאי דכתובה בנין דכרין אלמא בשלא רצה לקיימה יכולה למחול: מתני' נותנין לבתולה. זמן להכניסה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקדשה להזהירה על עסקי חופה להכין תכשיטיה: ולאלמנה שלשים יום. שאינה טורחת כל כך בתכשיטין שכבר יש בידה ומיהו דוקא באלמנה בעולה אבל באלמנה מן האירוסין דינה כבתולה שנתנו לכל בתולה דין שנה והכי איתא בירושלמי וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות: ולא נישאו. שהבעלים מעכבין [דף נ:] ואיידי דתני רישא בדידה תנא סיפא נמי בדידה: ואוכלות בתרומה. אם כהן הוא והיא ישראלית שמשעה שקדשה אוכלת בתרומה מדאורייתא כדמפרש בגמרא [דף נז:] ורבנן גזור עד השתא: נותנין לה הכל תרומה. אם ירצה וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין: מחצה חולין. לאכול בימי טומאתה: ודאמרינן כך נותנין לאיש היינו לומר דלבחור שנים עשר חדש אפילו נשא אלמנה ולאלמון שלשים יום אפילו נשא בתולה כל שהיא מוכנת וכן נראה מן הירושלמי אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהל' אישות שהזמן שנותנין לאיש הוא כפי הזמן שנותנין לה שאם נושא נערה בתולה נותנין לו י"ב חדש ואם נושא אלמנה אפילו הוא בחור אין נותנין לו אלא ל' יום וכדבריו נ"ל מדמקשינן בגמרא [שם] לרב הונא דאמר בגרה [יום אחד] ונתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה מדתניא בוגרת שהשהתה י"ב חדש הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר ואם איתא דלבחור אפילו נשא אלמנה נותנין לו י"ב חדש אם נשא בוגרת נמי הכי דיניה ואי הכי מאי קושיא ליסני ליה דכי בעי י"ב חדש משום דידיה אלא ודאי משמע דאיהו בתרה גריר ועוד מדתניא לקמן המארס את הבתולה בין שתבעה היא והבעל מעכב בין שתבעה הבעל והיא מעכבת נותנין לה י"ב חדש ומדלא מפליג בתבעה היא והבעל מעכב בין בחור לאלמון ש"מ דאפילו אלמון שנשא בתולה נותנין לה י"ב חדש: גמ' יכולין לעכב. מלינשא עד שתגדיל: ממירדא ונפקא. תמרוד בבעלה שלא תוכל לסבול ותבא אלי עד שתגדיל וכמלאתי צריך לתכשיטין אחרים והיינו לומר שאין כותבין עליה אגרת מרד אבל ודאי אינו חייב לזונה דלעולם אינו חייב במזונותיה אלא היכא דאיהו מעכב ואיכא מ"ד דמחייב לזונה משום דתקנתא דידיה נמי היא כי היכי דלא תמרוד עליה ותיפוק וליתא דאם איתא דמשום תקנתא דידיה נמי היה חייב לזונה כ"ש היכא דמשום תקנתא דידיה בלחוד מעכב דמחייב ואם איתא כי נותנין לאיש לפרנס את עצמו ליחייב לזונה אלא ודאי לעולם לא מיחייב אלא היכא שראוי לישא אותה ואינו נושאה ועוד דאם איתא דמשום תקנתא דידיה נמי אמרינן הכי כי היכי דאמרינן דבין היא בין אביה יכולין לעכב הכי נמי הוה לן למימר דאיהו נמי מצי מעכב ולא אמרינן אלא בין היא בין אביה:

רש"י

דאם לא כן לא הוי רבותא במה דנקט כל הפוחת: אבל חכמים אומרים כו'. דלית להו דמשום מיסמך דעתא דתיהוי בעילת זנות: בגזירותיו. בדבר שהוא מחמיר על דברי תורה באיסור והיתר על ידי גזירות דבריהם: מתני' נותנין לבתולה. זמן לכניסתה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקדשה להזהירה על עסקי חופה: לפרנס עצמה. בתכשיטיה: לפרנס עצמו. בצרכי סעודה וחופה: ולאלמנה שלשים יום. כי אינה טורחת כל כך בתכשיטיה שכבר יש בידה: ולא נישאו. כגון שהבעלים מעכבין ואיידי דתני רישא בדידה תני נמי סיפא בדידה: [ואוכלות בתרומה]. אם הוא כהן והיא בת ישראל: נותנין לה הכל תרומה. אם ירצה וכשיגיע ימי טומאתה אז תמכרנה ותקח חולין: מחצה חולין. לאכול בימי טומאתה: גמ' יכולין לעכב. עד שתגדיל שלא תנשא: מימרדא. תימרוד בבעלה ותחזור אלי ואיצטריך לתקן לה תכשיטין אחרים: להשיאה כשהיא קטנה. שטורח הוא לה: אבל פוסקין כו'. ודוקא בלא קידושין אבל בקידושין בקטנות לא עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה: כתביעה. כאילו תבעה הבעל שתכין עצמה לנשואין דכיון דבגרה מכינה תכשיטיה: נותנין לה שלשים יום. משעת אירוסין: מתני' היבם אינו מאכיל. זקוקתו בתרומה בעודה שומרת יבם וטעמא מפרש בגמ' בתלמודא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל. מהנך י"ב חדש הקבועים לה משתבעה הבעל: אינה אוכלת. דסוף סוף לא נתחייב הבעל בחייו במזונותיה: זו משנה ראשונה. דמשהגיע זמן אוכלת בתרומה: עד שתגיע לחופה. כלומר שתכנס לחופה וטעמא מפרש בגמרא בתלמודא:

תורה אור · נר מצוה

אבל חכמים אומרים משהה אדם עם אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה ואינו חושש אמר ליה אביי והא אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר' מאיר בגזרותיו אמר ליה אי הכי זיל כתוב לה: מתני' [א]נותנין לבתולה י"ב [א] חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו ולאלמנה שלשים יום הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה רבי עקיבא אומר מחצה חולין ומחצה תרומה: גמ' *מנה"מ אמר רב חסדא דאמר קרא °תשב הנערה אתנו ימים או עשור מאי ימים אילימא ימים תרי יומי משתעי איניש הכי דאמרי ליה תרי יומי ואמר להו לאו אמרי ליה עשרה יומי אלא מאי ימים שנה שנאמר °ימים תהיה גאולתו אמר רבי זירא תנא קטנה בין היא בין אביה °יכולין לעכב בשלמא איהי מציא מעכבא דאמרה לא יכילנא בבעל אלא אביה אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מינה סבר השתא לא ידעה ולמחר מימרדא (א) ואתיא ונפלה עילואי אמר רבא בר ליואי אין [ג]פוסקין [ב] על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה ולא חיישינן דילמא עייל בה פחדא מהשתא וחלשה: ת"ר המארס את הבתולה בין שתבעה הבעל והיא מעכבת ובין שתבעה היא ובעל מעכב נותנין לה י"ב חדש משעת תביעה אבל לא משעת אירוסין בגרה הרי היא (ב) כתביעה כיצד בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה י"ב חדש ולארוסה ל' יום מאי ולארוסה ל' יום א"ר פפא הכי קאמר ארוסה בוגרת שעברו עליה י"ב חדש בבגרותה ונתקדשה נותנין לה שלשים [ג] יום כאלמנה: מתני' [ד]היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם ואפילו כלם בפני הבעל חסר יום א' לפני היבם אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה וב"ד של אחריהם אמרו אין אשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה(ג)[והלכתא כותייהו]:

מתני'

אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה. שטורח הוא לה: אבל פוסקין וכו'. ודוקא בלא קדושין אבל קדושין [קדושין דף מא.] בקטנות לא עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה כ"כ רש"י ז"ל והקשו עליו מהא דאמרינן אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה נימא נמי דאין פוסקין על הקטנה אפילו לקדשה כשהיא קטנה ול"נ משום סוף מילתא נקט הכי דפוסקין על הקטנה אפילו להשיאה כשהיא גדולה ולא חיישינן דילמא עייל בה פחדא מהשתא ואילו לקדשה בלבד פשיטא דלית לה פחדא בהכי כלל דאדרבה ניחא לה: בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה י"ב חדש. לפי שמיד שהיא מתחלת להכין תכשיטיה בלא תביעה: בוגרת שעברו עליה כו' נותנין לה שלשים יום כאלמנה. ומסתברא שאם בגרה חדש אחד או יותר ונתקדשה שאין נותנין לה אלא לתשלום י"ב חדש משעה שבגרה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות ומיהו אין פוחתין לה לעולם משלשים יום: מתני' היבם אינו מאכיל בתרומה. בעודה שומרת יבם ומפרשינן טעמא בגמרא [דף נח.] משום דקנין כספו אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו הוא אלא דאחיו הוא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל. מהנך י"ב חדש הקבועין לה משתבעה הבעל: או אפילו כולן בפני הבעל ואחד בפני היבם. אע"ג דרובם בפני הבעל סוף סוף לא נתחייב במזונותיה בחייו וה"ה אם נתחייב בחייו לא אכלה מעמת דקנין כספו פקע ליה אלא דאי כולם בפני הבעל הוה אכלה מיהא בחייו כך פרש"י ז"ל והקשה עליו ר"ת ז"ל דא"כ דאפילו אכלה כולם בפני הבעל אינה אוכלת בפני היבם היכי קתני חסר יום אחד בפני היבם ועוד דלישנא דהיבם אינו מאכיל דייק דה"ק היבם אינו מאכיל היכא דמעיקרא לא אכלה דאם איתא דכי אכלה נמי מעיקרא לא אכלה כשהיא שומרת יבם לא ה"ל למתני היבם אינו מאכיל אלא היבמה אינה אוכלת ותו קשיא דאמרינן בגמרא קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא ואם איתא דמשום אחיו לא אכלה כלל אלא בחייו הוה לן למימר והא לאו קנין כספו הוא לפיכך פי' ר"ת דדוקא כשלא אכלה בפני הבעל הוא דלא אכלה לפני היבם דהיבם אינו מאכיל אבל אכלה בפני הבעל אוכלת נמי בפני היבם וטעמא דמילתא משום דיבם אינו חייב במזונותיה [יבמות דף מא:] אא"כ עמד בדין וברח הלכך היכא משום שמא תשקה לאחיה ולאחותיה כדאמרינן בגמרא דלא מייחד לה דוכתא ומשום סמפון בטענת מומין נמי איכא דכיון דלא מיחייב לזונה לא בדיק לה אבל בשעשתה י"ב חדש בפני הבעל כיון שנתחייב לזונה יחד לה מקום וכי מאית נמי דוכתא קביעא לה וליכא למיחש שמא תשקה לאחיה ולאחותיה דליתנהו גבה ומשום סמפון נמי ליכא דהא בדקה בעל ודאמרינן בגמרא מ"ט קנין כספו (הוא) אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו הוא אסמכתא בעלמא הוא ודאמרינן אלא דאחיו הוא ה"ק דכיון דלא אכלה בחיי ראשון אין היבם מאכילה אבל אכלה בחיי ראשון השתא נמי אוכלת: זו משנה ראשונה. דמשהגיע זמן אכלה בתרומה: אין האשה אוכלת כו'. טעמא מפרש בגמרא והוא הדין שאין היבמה אוכלת עם היבם עד שתבעל ואפי' אכלה בחיי ראשון והכי איתא בהדיא בתוספתא זו משנה ראשונה ב"ד של רבותינו

שלטי הגבורים

א הארוס שתבע ארוסתו לנשואין אם היתה בתולה נותנים לה י"ב חדש משעת תביעתו כדי לפרנס את עצמה ואפי' אם נתאלמנה מן האירוסין וכבר עשתה י"ב חדש אצל הראשון אחר תביעתו נותנין לה עוד י"ב חדש מתביעת השני ואפי' היה הראשון בחור והשני אלמן וכך היא שיטת תלמוד ארץ ישראל כמבואר בקונטרס הראיות:
ב פי' רש"י דוקא בלא קדושין אבל אין לקדשה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה כתב מיי' ואם רוצה לכונסה כשהיא קטנה כונס ואין ראוי לעשות כן: ורבינו ברוך מביא ראיה שמותר לקדשה בקטנות מפרק בתרא דנדה שעשו מעשה בבת ר' חנינא שקדשה בקטנות וגם ר"ת מקשה על פי' רש"י:
ג פי' רש"י משעת קדושין והרמ"ם כתב משעת תביעה וכן כתב הרא"ש:
לשון ריא"ז
בוגרת שנתארסה נותנים לה י"ב חדש משעה שבגרה אע"פ שלא תבעו זה את זה לפי שהבגר הוא כתביעה ואם נתארסה לאחר שעברו י"ב חדש לבגרותה נותנים להם ל' יום משעת אירוסין אע"פ שלא תבעו זה את זה:

הגהות הב"ח
(א) נ"ב ונפקא:
(ב) כתבועה כצ"ל:
(ג) עד שתכנס לחופה המקדיש מעשה ידי אשתו הכל משנה אחת:
(ד) לה כצ"ל:

רבותינו חזרו ואמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ולא היבמה עד שתבעל וזו ראיה לפירוש ר"ת דמדקתני דב"ד של רבותינו חזרו ואמרו ולא היבמה עד שתבעל מכלל דלמשנה ראשונה אוכלת בעודה שומרת יבם קודם שתבעל וזה שלא כדברי רש"י ז"ל:

מתני' המקדיש מעשה ידי אשתו. מפרש במתני' בפירקין [דף נט:] מה היא עושה לו משקל ה' סלעים כו': ה"ז עושה ואוכלת. מפרשים זה בגמרא אליבא דרב הונא דא"ר הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה וקי"ל כוותיה דה"ק המקדיש מעשה ידי אשתו אע"פ שהוא רוצה להעלות לה מזונות אם רצתה מפקעת הקדשו שתאמר לו איני ניזונת ואיני עושה והרי זו עושה ואוכלת: המותר כו'. רב ושמואל דקי"ל כוותייהו מוקמי לה למתניתין ברוצה להעלות לה מזונות ואינו רוצה להעלות לה מעה כסף שתקנו לה חכמים שיתן לה בכל שבת ושבת מעה כסף לצרכיה לבד המזונות כדתנן במתני' בפרקין וקא סברי רב ושמואל דתקנו חכמים מזונות תחת מעשה ידיה ומעה כסף תחת מותר כלומר תחת מה שהיא עושה יותר על הראוי שפסקו חכמים שהוא משקל חמש סלעים כו' ומש"ה *)תקנו שאם הקדיש את מותר מעשה ידיה ר' מאיר אומר הקדש לאחר מיתה

נר מצוה

[דף נח:] **מתני'** *אהמקדיש מעשה ידי אשתו הרי היא
רעא עושה ואוכלת המותר ר"מ אומר הקדש רבי
יוחנן הסנדלר אומר חולין: °**גמ'** *אמר שמואל
הלכה כר' יוחנן הסנדלר דקסבר אין אדם מקדיש
[דף נח:] דבר שלא בא לעולם: *א"ר הונא ביכולה אשה
רנע שתאמר א לבעלה איני ניזונת ואיני עושה
דקסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה
משום איבה וכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה
הרשות בידה וגרסינן בהדיא פרק שני דייני
[דף קז:] גזרות* דהלכתא כרב הונא תנן התם בנדרים*
רעג קונם שאני געושה לפיך אין צריך
להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו
רבי

רש"י

מתני' מעשה ידי אשתו. לקמן מפרש מה היא עושה: הרי זו עושה ואוכלת. דאין מעשה ידיה הקדש על פיו: המותר. הקדיש מה [דף נט.] שהיא עושה יותר ממה שפסקו לה חכמים לעשות ולא הקדיש מעשה ידיה: הקדש. שהמותר קנוי לו במעה כסף שנותן לה בכל שבת לצרכיה לבד מן המזונות כדתנן לקמן: **גמ'** איני ניזונית. משלך ואיני עושה לך כלום אלא רק לעצמי: מזוני עיקר. תחלת תקנתם לטובתה תיקנוה משום דזמנין דלא ספקי מעשה ידיה למזונות ותחלה תיקנו שיזון איש את אשתו והדר תקון לו מעשה ידיה משום איבה וכיון [דף נט.] דעיקר התקנה משום טובה דידה כי אמרה לא ניחא לה בהך טיבותא אז שמעינן לה:

דכשתמות היא ויירשנה חיילא דקא סבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אבל מחיים לא חייל כיון שאינו מעלה לה מעה כסף שהוא תחת מותר ורבי יוחנן הסנדלר אומר חולין דקסבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכ"ת אמאי נקט תנא פלוגתייהו במותר ולא נקטה במעשה ידיה עצמן בשאינו מעלה לה מזונות איכא למימר דתנא קמא הכי קאמר דמחיים דידה לא מצי מקדיש מעשה ידיה אע"ג דשכיחי ואע"פ שהוא רוצה לעלות לה מזונות כל שהיא אינה רוצה לפי שיכולה היא שתאמר איני ניזונית ואיני (א) עושה אבל לאחר מיתה אפילו מותר אע"ג דלא עביד דאתי ואע"פ שאינו מעלה לה מה שהוא כנגדו קדוש דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכל שכן [מעשה ידיה] עצמן: **גמ'** הלכה כרבי יוחנן הסנדלר. דאמר חולין: דקא סבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. הילכך משמע דאפילו במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף לצרכה אין הקדשו חל לא במעשה ידיה ולא במותר דכולהו דבר שלא בא לעולם נינהו והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ו' מהל' ערכין אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כו' וכן המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זה עושה ואוכלת והמותר חולין אמר לה יקדשו ידיך לעושיהם הואיל והם משועבדים לו הרי כל מעשה ידיה קדש הא למה זה דומה לאומר אילן זה קדש שכל פירות שעושה להבא קדש וכן כל כיוצא בזה ע"כ ולא ידעתי למה דבגמרא אמרינן דהא דרב הונא א"ר דאמר דיכולה אשה שתאמר לבעלה כו' פליג אדר"ל דאמר ר"ל לא תימא טעמא דר"מ דאמר במתני' הקדש משום דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא טעמא דר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כמאן דאמר לה יקדשו ידיך לעושיהם דידים הא איתנהו בעולם ומשמע דדוקא מתוך שיכול לכופה דס"ל דאינה יכולה לומר איני ניזונת הוא (דאמר) דאי א"ל יקדשו ידיך לעושיהם מהני אבל לדידן דקי"ל לקמן [דף קז:] דיכולה אשה כו' אפילו כי אמר הכי לא מהני כיון דלאו דידיה נינהו כיון שהיא יכולה להפקיעם משעבודו ולא מצית אמרת דכי צריכי לטעמא דיכולה לכופה היינו לומר דנעשה כמאן דאמר לה כו' אבל אם אמר לה בפירוש אפילו בלאו האי טעמא מהני דאם איתא דמהני [באמר] אפילו לא אמר לה לא צריכין להאי טעמא דכיון דשמעינן ליה לרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה כדאיתא בגמ' כמאן דאמר לה דמי אלא ודאי לדידן דקי"ל דיכולה אשה כו' אפילו כי אמר לה לא מהני ואע"ג דתנן [נדרים דף פה.] קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר ומשמע דלא פליגא אדרב הונא היינו טעמא משום דכיון דניזונית משל בעל משעבדא ליה כל שלא אמרה בפירוש איני ניזונית ואפילו הכי מעשה ידיה שלא באו לעולם לא מצי אמר יקדשו ידיך לעושיהם כיון שהיא יכולה להפקיע וכמו שכתבתי ולפיכך לא נתבררו לי דברי הרמב"ם ז"ל: דקסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר. תחלת תקנתם לטובתה תקנוה משום דזמנין לא ספקא במעשה ידיה למזוני ותקנו תחלת עיקר תקנתם שיזון איש את אשתו והדר תקון שיהא מעשה ידיה לבעלה משום איבה וכיון דעיקר תקנתם לטובתה ומשום דידה הוא אי אמרה לא ניחא לי בהך טיבותא שומעין לה ומשמע נמי דהוא הדין דיכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר וכ"כ רב אחא גאון ז"ל בשאלתות בפרשת ואלה המשפטים ודבר ברור הוא שאם במעשה ידיה דשכיחי יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה כל שכן במותר דלא שכיח וכתב הרא"ה ז"ל דכל שאמרה איני ניזונית ואיני עושה מיד נתבטלה תקנתה ושוב אינה יכולה לומר ניזונת אני ועושה שאינו בדין שיהא הרשות בידה לשנות הדבר כל פעם כמו שתרצה שאם כן כשלא תמצא מלאכה תרצה להיות ניזונת וכשתמצא תאמר איני ניזונת ולקתה מדת הדין אלא ודאי מיד שאמרה אי אפשי בתקנת חכמים הפסידה (א) ושוב אין לה מזונות וה"ה דאין לה כסות דכסות בכלל מזונות הוא ומיהו כי אמרינן שיכולה אשה שתאמר לבעלה כו' דוקא במעשה ידיה הוא דתקינו ליה רבנן תחת מזונות אבל שאר מלאכות השנויות במשנתינו [דף נט:] כגון טוחנת ואופה ומבשלת (ב) אינה יכולה להפקיע עצמה מהן וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד ומיהו דוקא בדאמרה איני ניזונת ואיני עושה הא אמרה איני עושה בלבד לא אמרינן דמהני ולא יהא בעל חייב לזונה דהא כי אמרה קונם שאני עושה לפיך הא קאמרה איני עושה ואפילו הכי תנן בסמוך שאין צריך להפר אלמא לא מבטלא תקנה לעולם עד דאמרה בהדיא איני ניזונת: תנן התם בנדרים (דף פה.) קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ר"ע אומר צריך להפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ר' יוחנן בן נורי אומר צריך להפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו. וה"פ קונם מה שאני עושה לפיך אינו צריך להפר משום דשעבודי משעבדא ליה ולאו כל כמינה דמפקעא ליה לשעבודיה ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו דקסבר ר"ע דהעדפה דידה היא וחייל עלה נדרה דהא לא משעבדא ליה ומש"ה צריך להפר ומאי מיפר משום דברים שבינו לבינה ותנא קמא לא חייש להכי משום דס"ל דהעדפה נמי דידיה הוי והאי העדפה היינו שתעדיף על משקל ה' סלעים שפסקו לה חכמים לעשות לבעלה רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו דסבירא ליה לרבי יוחנן כת"ק דהעדפה נמי דבעל הוי הלכך אין צריך להפר אלא שמא יגרשנה ויהא הנדר חל שמשגרשה אינה מעובדת לו למעשה ידיה ותהא אסורה לחזור לו לפי שנאסר במעשה ידיה ואי אפשר לו ליזהר שלא תטחן ושלא תאפה ושאר מלאכות שהאשה עושה לבעלה והקשו והיאך יפר משום שמא יגרשנה והא אין הבעל מיפר אלא נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבינה וכאן כיון שאין הנדר חל אלא לאחר שיגרשנה היאך הוא יכול להפר ותירצו דכיון דמסקינן בגמרא דמדינא חייל קונם מעכשיו אלא משום דאלמוה לשעבודא דבעל דלא ליחול מהשתא כמו שאכתוב בסמוך בס"ד כי אלמוה לזכותיה הוא דאלמוה ולאו לאפקועי זכותיה במאי דהוי מצי מיפר מדינא ולי נראה אפשר דכי היכי דס"ל לרבי עקיבא בפרק בתרא דנדרים (דף פט.) בנדרי עינוי נפש דהאומרת הריני נזירה לאחר שאתגרש שמצי מיפר כיון דהשתא מיהת אשת איש היא דבתר שעת הנדר אזלינן וקי"ל הכי כה"ג נמי אמרינן בנדרים שבינו לבינה: ואמרינן התם ובפרקין בגמרא דאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי ופרכינן דידיה אדידיה דמדפסיק הכי משמע דס"ל שאדם אוסר דבר שלא בא לעולם וקשיא אדידיה דאיהו פסק כרבי יוחנן הסנדלר דאמר במתני' חולין משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ומפרקינן באומרת יקדשו ידי לעושיהן דכי מיגרשה וידים איתנהו בעולם ופרכינן עלה ומי איכא מידי דהשתא לא קדוש ולקמיה קדוש כלומר תירצת לא בא לעולם דמלאכה לא בא לעולם דגירושין לא תירצת דאילו השתא לית [לה] (ליה) רשותא לאקדושי והיכי קדיש לקמיה ומהדרינן אלמה לא אילו האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדוש מי לא קדשה כלומר אם מכר וחזר ולקחה ומתקיף לה רבי ירמיה מי דמי התם בידו להקדישה כלומר שהרי עכשיו שלו וכי היכי דאילו הקדישה השתא קדשה כי אמר נמי תקדוש לקמיה קדשה אבל הכא אין בידה לגרש עצמה הא לא דמיא אלא להא האומר לחבירו שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדוש דלא קדשה ומתקיף לה רב פפא מי דמי התם גופא ופירי בידא דלוקח הכא גופא בידה היא כלומר גבי מכרתי לך אין לו בה עכשיו לא גוף ולא פירות ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו אבל גבי אשה גופה בידה הוא והרי אמרה

*) [גי' ד"ת קתני]

המאור הגדול

מתני' המותר ר"מ אומר הקדש מותר אימת קדוש וכו'. כללא דשמעתא הא דתנן המקדיש מעשה ידי אשתו תנא רישא וה"ה לסיפא תנא סיפא וה"ה לרישא והכא והכא רבותא קמ"ל רישא רבותא קמ"ל דאפי' בעיקר מעשה ידיה מציא לאפקועי מיד בעלה למר כדאית ליה אי לרב הונא בניזונת כלומר שרוצה להעלות לה מזונות ומטעם שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה ולא תימא נעשית כאומרת לו אלא באומרת לו בפירוש כדאמרי רבוואתא בפ' המדיר את אשתו אי לר"ל בשאינה ניזונת דלא סבר לה לרב הונא ועל כרחין מוקים לה בשאינה ניזונת ואיידי דאיצטריכא ליה סיפא תנא רישא וכל זה שאמרנו לרב הונא ולר"ל ה"ה במותר ומעה כסף וסיפא רבותא קמ"ל דאפי' במותר דלא שכיח מצי מקדיש דבר שלא בא לעולם למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לרב ושמואל לאחר מיתה ולרב אדא מחיים וטעמייהו דמפרש בגמ' וכל זה ה"ה לעיקר מעשה ידיה ורב ושמואל מוקמי רישא דמתני' כרב הונא אמר רב ורב לטעמיה ומש"ה אוקימנא במעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף ולא אוקימנא איפכא (ב) רב לטעמיה דרב הונא אמר רב אוקמא לרישא בניזונת ועוד דאורחא דמלתא הכי הוא ורב אדא מוקים לרישא או כרב הונא וכולה מתני' בניזונת או כר"ל ורישא בשאינה ניזונית וסיפא בניזונית והכא רבותא קמ"ל ומאי דתנא הכא ה"ה להכא אבל לר"ל ע"כ מוקים ליה לסיפא כרב אדא דהא אמר לא תימא טעמיה דר"מ משום דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא ע"כ כרב אדא ס"ל למותר קדוש מחיים ותקנו מזונות תחת מותר וכיון שהוא מעלה לה מזונות קדוש מחיים ומתוך שיכול לכופה במעשה ידיה לא הוי דבר שלא בא לעולם אלא נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהן בעיקר מעשה ידיה אם מעלה לה מעה כסף ולא מצי אמרה לר"ל איני ניזונת ואיני עושה נמצא עכשיו ושמואל רישא במעלה לה מזונות ומעה כסף ותנא מעשה ידיה וה"ה למותר ומשום דמצי אמרה איני ואיני עושה בין בעיקר מעשה ידיה בין במותר סיפא במעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף או מעלה לה כלל לא מזונות ולא מעה כסף וכל שתשאיר שמזונותיה נקרא מותר והכל קדוש לאחר מיתה שאמרנו תנא מותר וה"ה למעשה ידיה לר"ל ולרב אדא רישא בשאין מעלה לה כלל לא מזונות ולא כסף ומש"ה עושה ואוכלת הכל. סיפא או במעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף או במעלה לה והכל קדוש מחיים לר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה ותנא מותר וה"ה למעשה ידיה ולר"י הסנדלר ס"ל נעשה כאומר לה ולא קדוש כלל והכל דבר שלא בא לעולם הוא וההיא מתני' דקונם שאיני עושה כולהו תנאי דההיא מתני' ס"ל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ובניזונת ובשאינה אומרת איני ניזונת עושה ודשמואל אדשמואל והלכתא אהלכתא אלימא ליה לאקשויי ופריקנא כי אמר שמואל הלכה כריב"נ לה פי' כלומר דלא ס"ל כר"ע דס"ל העדפה שע"י הדחק דידה הוי אלא כולה דבעל הוי ולאו לענין הקדש שמואל הלכה אלא לאשמועינן להעדפה כולה דבעל הויא ולאפוקי (מדר"א) [מדר"ע] והיינו דמקשינן ולימא (ג) אין הלכה כר"ע א"נ הלכה כת"ק ורש"י ז"ל כתבה בענין אחר ;

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' ערכין סמג עשין קלב טור אה"ע סי' פא:
ב מיי' פי"ב מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' סט:
[דף פח ע"ב]
ג מיי' פי"ב מהל' נדרים ופ"א מהלכות אישות סמג לאוין רמז טור אה"ע סי' פ ופא:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב פי' וכ"ש מותר דאינו קדוש מחיים ואע"פ שהוא מעלה לה מה שהוא כנגדו והכא רבותא קמ"ל וכן פי' בעל המאור:
(ב) דרב כצ"ל:
(ג) נ"ב גם התוס' חלקו על פי' רש"י וגירסתו בזה ע"ש שגורסים ולימא אין הלכה כר"ע:

שלטי הגבורים

א כתב מיי' כל אשה שתמנע מלעשות מלאכה שהיא חייבת לעשותה היו כופין אותה ועושה אפי' בשוטין וסראב"ד השיג עליו ואמר מעולם לא שמעתי יסור שוטין לנשים אלא שממעיט לה מזונותיה וצרכיה עד שתכנע טען הוא שאינה עושה וטענה היא שעושה מושיבים אשה או שכנים ביניהם ודבר זה כפי מה שיראה הדיין שאפשר הדברים ע"כ. יראה שפוסק דמורדת ממלאכה היא מורדת וא"כ קשה לדבריו למה לא יפחתו מכתובתה כדין מורדת מתשמיש והרא"ש כתב שאין כופין אותה דקי"ל כרב הונא דאמר אשה יכולה לומר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה לפיכך אם תרצה לא תעשה ולא תזון כתב ה"ר יונה דוקא בעיקר מעשה ידיה אבל במותר על ה' סלעים שהוא שלו ותקנו לה כנגדו מעה כסף אינה יכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר לפי שתקנו לו מותר משום חינא ובתר הכי תקנו לה כנגדו מעה כסף והרמ"ה כתב שגם במותר יכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר:

לשון ריא"ז

ואם יכולה להסתפק במעשה ידיה יכול לומר לה מעשה ידיך למזונותיך אע"פ שגלתה לעיר מקלט שהוא מקום שאין מכירין אותה יש לה לחזר ולמצוא מלאכה שתתפרנס במעשה ידיה וכל אשה שאין מעשה ידיה מגיעין למזונותיה חייב לתת לה בעלה מזונו' משלם ואם היו מעשה ידיה מרובים ממזונותיה יכולה היא שתאמר איני ניזונית משל בעלי ואיני עושה לו מלאכה ומעשה ידיה שלה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ואין משמע כן מן התוס' פרק נערה בד"ה זמנין דלא מלו וברים הכותב בד"ה בדרב כהנא:
(ב) ומיהו התוס' פירשו לקמן גבי מורדת דכי אמרה איני ניזונית ואיני עושה פטורה מכל ז' מלאכות השנויות במשנתינו חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה ורחיצת פניו ידיו ורגליו דחייבת בהן אפי' כי אמרה איני ניזונית ואיני עושה מידי דהוה אושבת בקתדרא דחייבת בהן שאם תעשה לו מלאכות אחרות א"כ לעולם לא תעשה לעצמה ובמאי תהא ניזונית ומה שהוכיח הר"ן בסמוך מדפריך בגמ' הכא אין בידה לגרש את עצמה ומאי פריך הרי בידה לומר איני ניזונית ואיני עושה התוס' הקשו ותירצו דרוצה ליישב גם אליבא דריש לקיש:

יקדשו ידי הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדוש דקדשה ומתקיף לה רב *אשי מי דמי התם בידו לפדותה אבל הכא אין בידה לגרש את עצמה הא לא דמיא אלא להא שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדוש דקדשה ומתקיף לה רב אשי מי דמי התם בידו לפדותה לעשר שנים הכא אין בידה לגרש את עצמה לעולם ומסקינן אלא א"ר אשי שאני קונמות דקדושת הגוף דמו וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד: **ואיבא** למידק דהכא משמע דדוקא באומר לכשאפדנה ממך אבל במקדישה מעכשיו לא קדשה ואילו במסכת ערכין בפרק האומר נר מצוה משקלי עלי (דף כ:) אמרינן המשכיר

רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו °*כי אתא [רבין] אמר העדפה שלא על ידי הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הויא כי פליגי א בהעדפה שעל ידי הדחק רבנן סברי דבעל הויא ור"ע סבר לאשה הוי איכא מ"ד הלכה כר"ע ואיכא מ"ד הלכה כרבנן ואנן ס"ל הלכה כרבנן: *מתני' *ואלו מלאכות ב שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת לו המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת לו את המטה ואינה עושה לו בצמר ארבע יושבת בקתדרא רבי אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זמה: גמ' טוחנת ס"ד אלא אימא מטחנת ואב"א בריחיא דידא מתניתין דלא כרבי חייא דתני ר' חייא אין אשה אלא ליופי ואין אשה אלא לבנים ותני רבי חייא אין אשה אלא לתכשיטיה ותני רבי חייא הרוצה שיעדן את אשתו ילבישנה כלי פשתן והרוצה שילבין את בתו יאכילנה אפרוחים וישקנה חלב סמוך לפרקה: ומניקה את בנה ירושלמי אמר רבי חנינא לא אמרו אלא אחד אבל ג תאומים לא (א) ולא בן חברתה: ת"ר נדרה שלא להניק את בנה ב"ש אומרים

רש"י

מתני' אופה. פת: יושבת בקתדרא. לא תטרח בשבילו לילך בשליחותו להביא לו חפץ מבית לעלייה: גמ' טוחנת סלקא דעתך. הנשים מגלגלים הריחים וטוחנין: מטחנת. מכינה לרכי טחינה: ואי בעית אימא. לעולם היא טוחנת בעצמה ובריחים של יד: אלא לתכשיטין. שיקנו לה תכשיטין כדי שתתנאה בהן: שיעדן. את זיוה ויופיה: סמוך לפרקה. ימי הנעורים: תאומים. שילדה תאומים אינה חייבת להניק את שניהם:

בית לחבירו ונתנגע אע"פ שחלטו כהן אומר לו הרי שלך לפניך נתצו צריך להעמיד לו בית (אחר) הקדישו הדר בו מעלה שכר להקדש ואקשינן הקדישו הדר ביה היכי מצי אקדיש ליה כי יקדיש (ב) את ביתו אמר רחמנא ומתרצינן הקדישו משכיר הדר בו מעלה שכר להקדש ואקשינן הקדישו משכיר היכי מצי דייר ביה במעילה קאי אלמא משכיר מצי מקדיש ביתו מעכשיו משום דגופה דידיה הוא אע"ג דאגיר גבי שוכר ומ"ש ממשכון וי"ל דההיא במשכיר בית סתם עסקינן ומש"ה מצי מקדיש ליה מהשתא ויהיב לשוכר ביתא אחריני אבל במשכיר בית מיוחד לא כל שימנו להפקיע זכותו של שוכר וראיה לדבר דבמשכיר בית סתם עסקינן מדקתני נתצו חייב להעמיד לו בית (אחר) ואילו במשכיר לו בית זה קי"ל בפרק השואל [דף קג.] דנפל אזל ומיהו אפילו במשכיר בית מיוחד כהי דאמרינן דאינו יכול להפקיע זכותו של שוכר אפי' הכי מצי מקדיש ליה מהשתא אלא שהשוכר דר בו כל זמנו וראיה לדבר מדאמרינן בפ' השולח (דף מא.) העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו ומכרה גובה משאר נכסים ופירשוה הגאונים באפותיקי סתם כגון משכונא ואפילו באפותיקי מפורש נמי יכול לוה לסלקו בדמים הלכך משכיר מהשתא מצי מקדיש ליה אלא שהשוכר דר בו כל זמנו והכי נמי מוכח בירושלמי במס' פסחים [בפרק מקום שנהגו הלכה ט] וכי קאמרינן במתניתין לכשאפדנה ממך דמשמע דמהשתא לא קדשה במקדישה לגמרי קאמר ובתוספתא דבבא מציעא משמע נמי שהשוכר גם כן יכול להקדיש זכותו דגרסינן התם [סוף פרק ט] השוכר שדה מחבירו כו' עמד השוכר והקדישה הרי זה מקודשת עד שתצא מרשותו: ומדאמרינן דאשה אין בידה לגרש את עצמה מוכח מה שכתוב למעלה דאפילו לרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה דוקא במעשה ידיה אבל בשאר המלאכות השנויות במשנתינו כגון טוחנת ואופה ומבשלת לא כל הימנה להפקיע זכותו של בעל דאי לא תימא הכי הרי בידה (ג) לפדות את עצמה שתאמר איני ניזונית ואיני עושה אלא כדכתיבנא וכי קאמר ר' יוחנן בן נורי שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו בשביל מלאכות הללו הוא דקאמר לפי שאי אפשר לה להזהר שלא תהא אופה לו ומבשלת או מוזגת את הכוס אבל משום מעשה ידיה לא תהא אסורה עליו שהרי אפשר לו ליזהר שלא ליהנות ממנה וכי פרכינן מי איכא מידי דהשתא לא קדוש ולקמיה קדוש עיקר קושיין משום מלאכות הללו היא ולא משום מעשה ידיה ומסקנא דמתניתין אלא אמר רב אשי שאני קונמות דקדושת הגוף דמיין כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד כ' רש"י ז"ל שאני קונמות דקדושת הגוף ניהו כקדושת מזבח שאין להם פדיון כך אין פדיון לקונם להיותו מותר לפי שנאסר עליו שהרי אינו הקדש גמור לתפוס פדיונו אלא אסור על אדם אחד וכיון דקדושת הגוף הוא מפקיע מידי שעבוד שהיא משועבדת לבעל וקי"ל. הקדש כגון שיעבד שורו לבעל חוב וחזר והקדישו למזבח מפקיע שעבוד המלוה וגובה חובו ממקום אחר וזה כשר לקרבן ואינו גזול דלא הוי ליה אלא לגוביינא בעלמא ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים דבדק הבית לא מפקעת שעבוד כדתנן בערכין [דף כג:] מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים האלו כו' עד כאן פירוש לפירושו כגון דאקני ליה לבעל חוב מטלטלי אגב מקרקעי הא לאו הכי אפילו הדיוט מפקיע מידי שעבוד דהא קי"ל [ב"ק דף יא:] דעשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו משום דלית ליה קלא וכיון דאפילו הדיוט מפקיע מידי שעבוד כ"ש הקדש דמים דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש אלא בדאקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי עסקינן דבכי האי גוונא הדיוט והקדש דמים אין מפקיעין מידי שעבוד וקדושת הגוף מפקעת ממנו זה דעת רש"י ז"ל וכן דעת הגאון ז"ל דדוקא קדושת הגוף מפקעת מידי שעבוד אבל קדושת דמים לא אבל רבינו תם ז"ל סובר שאפילו קדושת דמים מפקעת מידי שעבוד ויש לו פירוש אחר בזה ואין דבריו נכונים: וחמץ. עשה חמצו אפותיקי לכותי והגיע פסח איסור חמץ מפקיע שעבוד הכותי ונאסר בהנאה והא דתנן [פסחים דף ל:] עובד כוכבים שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה מוקמי ליה התם [דף לא.] בשהרהינו אצלו שמסרו בידו משכון: ושחרור. עשה עבדו אפותיקי ושחררו הלוה משוחרר וזה גובה חובו ממקום אחר וכ"ת נחשוב נמי מה דמפקיע מידי שעבוד כדמוכח בהאיך דאילטלא דמילתא דפרסוה אמיתגא כדאיתא בפרק אלמנה לכהן גדול [דף סו:] יש לומר דכיון דחשיב חמץ דמאיסורי הנאה הוא כל איסורי הנאה בכלל: **ופרכינן** וקדוש מהשתא. כלומר מאי איריא דקתני שמא יגרשנה מהשתא נמי קדיש ומהדרינן. דאלמוה רבנן לשעבודא דבעל. בעודה תחתיו דשויה כלוקח גמור ולא כמלוה ומש"ה לא חייל אלא לכי מגרשה ומיהו משמע דדוקא באומרת יקדשו ידי לעושיהן הא לאו הכי אפי' לכי מגרשה לא חייל דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו ולפיכך אני תמה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק י"ב מהלכות נדרים אמרה יקדשו ידי לעושיהם או שנדרה שלא יהנה במעשה ידיה אינו נאסר במעשה ידיה מפני שידיה משועבדין לו כו' אבל צריך הוא להפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו ע"כ דמשמע דבנדרה נמי שלא יהנה במעשה ידיה צריך להפר ואמאי והא דבר שלא בא לעולם הוא ואיכא מאן דאמר שאין הלוה יכול לאסור למלוה נכסיו המשועבדים לחובו ומוכחי לה מדאמרינן בירושלמי בפרק המדיר גבי המדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם נודר שלא לפרוע חובו ומשני כמאן דאמר אין מזונות לאשה דבר תורה אלמא דמי שהוא גובה מן התורה כבעל חוב לא מפקע שעבודיה משום קונם ודאמרינן במתניתין דהקדש מפקיע מידי שעבוד דוקא הקדש לפי שאין אדם מצוי להקדיש נכסיו לא חשו חכמים לאלומי לשעבודא דבעל חוב אבל בקונם שהוא מצוי אלמוה ומיהו אפשר דבירושלמי לא סבירא ליה דקונמות כקדושת הגוף דמיא כי היכי דלא סבירא לן הכי במתניתין עד דאתא רב אשי ופרקה אבל למסקנא דרב אשי דוקא שעבודיה דבעל הוא דאלמוה אבל שעבודיה דמלוה לא ומצי ליה למסריגהו לנכסיה עליה דמלוה ומיהו נראין הדברים דמשמתינן ליה עד דמתשיל אנדרא: **כי** אתא רבין אמר בפרק מציאת האשה [דף סו.] היא: העדפה שלא ע"י הדחק. כגון שהיא זריזה ובעלת מלאכה: רבנן סברי דבעל היא ודרבנן דאמרי א"ל להפר ולא חיישינן לשמא תעדיף סברי דלאי מעדפא נמי ע"י הדחק דבעל הויא כיון שהוא נותן לה מעה כסף לצרכה ורבי עקיבא סבר דלא זכו ליה רבנן במעה כסף אלא העדפה שלא ע"י הדחק אבל העדפה שע"י הדחק לא זכו: וגרסינן התם בעי *רבא עשתה לו שתים בבת אחת מהו בעי רבינא שלש וארבע מהו תיקו. כגון שומרת קישואין וטווה פשתן ומלמדת שיר לנשים בשכר ומחממת ביצים בחיקה או ביצי תולעים העושים משי שהנשים מחממות אותם בחיקן והם נולדים. מהו. מי הוי כעין הדחק או לא כך פרש"י ור"ח ז"ל ולפירוש זה אליבא דר"ע קא בעי דאילו לרבנן מאי נ"מ דהא אפי' העדפה שע"י הדחק דבעל הוי וכיון דאליביה בעי משמע דהלכתא כוותיה אבל הרי"ף ז"ל פסק כרבנן וכן פסק רבינו האי גאון ז"ל ואמר דבעיא דרב פפא ורבינא אליבא דרבנן שייכא והכי קמיבעיא להו דדילמא עד כאן לא קאמרי רבנן בהעדפה שע"י הדחק דלבעל הוי אלא בהעדפה דמלאכה אחת אבל שתי מלאכות לא תקינו ליה רבנן משום דלא שכיחי למעבדינהו בב"א ואתא רבינא למימר דאפילו תמצא לומר דשתי מלאכות בבת אחת שכיחי ודבעל הוי אכתי איכא לספוקי בשלש וארבע וכן הרמב"ם ז"ל בפ' כ"א מהל' אישות (ד) פסק כרבנן אבל תמה אני עליהם למה לא הביאו בעיא דרב פפא ורבינא שכיון שהם פוסקין כרבנן משמע דסבירא להו דהני בעיין לרבנן ניהו והיה להם ז"ל להביאם: **מתני'** ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה. ירושלמי תני שבעה גופי מלאכות מנו והשאר לא הוצרכו חכמים למנותן. כלומר דיש מלאכות אחרות קטנות שהיא חייבת בהן כגון מוזגת לו את הכוס ונותנת תבן לפני בהמתו וכיוצא בהן כדאיתא בגמרא: אופה. פת: שתים אינה מבשלת כו'. בגמרא פריך אמאי לא אפטרה מכולהו בחדא שפחה שהכניסה במקומה: יושבת בקתדרא. לא תטרח בשבילו ללכת בשליחותו להביא לו חפץ מבית לעלייה: תוספתא הכניסה לו שפחה בין משלו בין משלה לא טוחנת ולא אופה כו' מקום שנהגו שלא לעשות לאחד מכל אלו אין יכול לכופה: **גמ'** טוחנת ס"ד. הנשים מגלגלין האופן וטוחן: מטחנת. מכינה לרכי טחינה נותנתו באפרכסת וקולטת את הקמח: ואי בעית אימא. לעולם (ה) היא עצמה ובריחיא דידה. ריחים של יד: לתכשיטיה. שיקנו לה תכשיטין להתנאות בהן: שיעדן. את זיוה: לפרקה. ימי הנעורים: **ירושלמי** לא אמרו אלא בנה אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בנה של חברתה. כלומר למה אמרו בנה ולא אמרו את הבן דשמעינן נמי דדוקא בן אבל תאומים לא לאשמועינן דדוקא בנה אבל בן חברתה לא

עין משפט

גי' מהר"ש רב ששא

א מיי' פכ"א מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' פ' וסג:

[דף פט ע"א]

הגהות הב"ח

(א) אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בן חברתה כצ"ל. ונ"ב נראה מהר"ן שכך הוא גורס ג"כ בדברי הרי"ף אבל הרא"ש היה גורס בדברי הרי"ף אבל תאומים לא ולא בן חברתה וכן הוא בספרי הדפוס: (ב) נ"ב איש: (ג) לפטור כצ"ל:

שלטי הגבורים

א דחקה ועשתה מלאכה יותר ממה שהאשה חייבת פסק רב האי שהוא לבעל אפי' ביתרון שלא ע"י הדחק ודוקא שדוחקת להרבות במלאכה כגון שעושה בלילה בשעה שבני אדם ישנים אבל אם עושה שתים ושלש מלאכות ביחד המותר *) לבעל ור"ח פסק דלא הוי המותר לבעל אלא במותר שלא ע"י הדחק אבל בכל מה שדחקה בין שעושה בלילה או שעושה שתים ושלש מלאכות ביחד הכל לעצמה והרא"ש הביא דברי שניהם ולא פסק כמי ומיי' כתב בסתם דחקה ועשתה יותר מהראוי לה המותר לבעלה:

ב ירושלמי שבעה גופי מלאכות מנו חכמים והשאר לא הוצרכו למנות דפשיטא שצריכה לעשות כל צרכי הבית ולעמוד לפני בעלה לשרתו ומיי' כתב וכל אלו המלאכות אין מחייבין אותה לא כולן ולא במקצתן אא"כ יהיה דרך משפחתו ומשפחתה לעשותן אבל אם אין דרכן לעשותן אינה חייבת בהן כתב מיי' אשה שנשברה כלים בבית בעת מלאכתה פטורה מלשלם ולא מן הדין אלא תקנה שאם אי אתה אומר כך אין שלום בבית לעולם שהיא נזהרת ונמנעת מרוב המלאכות ונמצא קטטה בבית לעולם:

לשון ריא"ז

הרי אלו שבע מלאכות שהאשה עושה לבעלה חוץ משאר מלאכות קטנות שחייבת לעשות לו כגון לערוך לפניו שלחן ולהביא כלים ולסלק מלפניו ושאר כל צרכי הבית. שברה כלים בעוד שהיתה מתעסקת בצרכי הבית הרי זו פטורה מלשלם שאם לא כן הרי היא נמנעת מלעסוק בצרכי הבית ואין שלום בבית כמו שביאר מז"ה בפסקיו וכך היא שיטת תלמוד ארץ ישראל. ירושלמי תני שבעה גופי מלאכות מנו והשאר לא הוצרכו למנותן:

ג וכ"כ מיי' וסמ"ג והרא"ש כתב שאם יכולה להניק שניהם צריכה להניק שניהם אבל אם יש לו בן מאשה אחרת אינה חייבת להניקו ולפי שיטת הרא"ש כך היא גירסת הירושלמי א"ר חני לא אמרו אלא בנה אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בן חברתה והכי פירושו הא תאומים לא בתמיה והלא יכולה להניק שניהם למה לא תניקם וא"כ למה אמרו בנה למעוטי בן חברתה ואפי' הוא בן בעלה כתב מיי' רצתה להניק בן חברתה עם בן בעלה הבעל מעכב דתניא הרי שנתנו לה בן להניק לא תניק עמו לא בן חברתה ולא בנה ואין חילוק בין אם נתנו לה בן להניק בין אם מניקה בן בעלה:

*) [נ"ל לעצמה ועי' ברא"ש בר"פ מציאת האשה]

נ"א רב פפא

לא כלומר שאם מת בנה אינה חייבת להניק בשכר ותטלה לו שכרה וכן נמי אינה חייבת להניק בן שיש לו מאשה אחרת וכן נמי הבעל מטכב עליה מלהניק בן חברתה עם בנה : **שומטת** דד מפיו . לא תניקנו שאל הנדר דלא משעבדא ליה : כופה ומניקתו . דמשעבדא ליה ולא חל הנדר : אם היה מכירה . שאינו רוצה לינק מאשה אחרת : בן כמה . חדשים אית לן למימר שיודע להכירה מליניק אשה אחרת : הסיא דאתאי . גרושה ולא היתה רוצה להניק : זיל בדקה . אם מכירה : אותבה בדרי דנשי . הושיבה בשורה של נשים : מסוי . מביט : נטוף עיניך . זקפי עיניך כמו ועינוהי מטייפי דבר אווזא : נר מצוה

א °שומטת דד מפיו ובית הלל אומרים כופה ומניקתו נתגרשה אינו כופה ואם היה מכירה נותן לה שכרה ומניקתו מפני הסכנה בן כמה הוא מכירה *אמר ר' *ירמיה בן ג' חדשים ורבי יצחק א"ר יוחנן בן ב חמשים יום א"ר שימי בר אשי הלכה כרבי יצחק שאמר משום רבי יוחנן סומא מנא ידע א"ר אשי בריחא ובטעמא ההיא דאתיא לקמיה דשמואל הוה יתיב קמיה רב דימי בר יוסף אמר שמואל לרב דימי בר יוסף זיל בדקה אותבא בדרא דנשי ושקליה לברה וקא מהדר ליה עלייהו כי מטא לגבה הויא מסוי לאפה כבשתינה לעינה מיניה אמר לה נטוף עיניך קום דרי בניך: ת"ר יונק *תינוק והולך עד כ"ד חדש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי ר"א ר' יהושע אומר אפי' ד' וה' שנים פירש לאחר ארבעה ועשרים חדש וחזר הרי זה כיונק שקץ א"ר יוסף הלכה כר' יהושע וכמה פרישתו א"ר יהודה בן חביבא שלשה ימים ירושלמי במה דברים אמורים שפירש מתוך בוריו אבל פירש מתוך חליו מחזירין אותו תניא ג דם שעל הככר גוררו ואוכלו ושבין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש

רש"י

שומטת דד מפיו . לא תניקנו שהנדר חל דלא משעבדא ליה: כופה ומניקתו . דמשתעבדא ליה ולא חל הנדר : אם מכירה . שאינו רוצה לינק מן אחרים : הסיא דאתיא . גרושה ולא היתה רוצה להניק : זיל בדקה . אם מכירה : אותבא בדרא דנשי . הושיבה בשורת נשים : מסוי . מבים : נטוף עיניך . זקפי עיניך : דרי בריך . שאי בנך : כיונק שקץ . כאילו יונק דבר משוקץ : דם שעל גבי הככר . ככר שנשכו ונכר בו דם השיניים : גוררו . דלא נימא דם קא אכיל : מוצצו . דהא ליכא דחזי ליה :

עד

דרי בנך. שאי בנך : **ת"ר** יונק תינוק כו' כיונק שקץ . כאילו יונק דבר משוקץ ופרכינן עלה בגמ' ורמינהו יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא כלומר שחלב של אשה שמהלכת בשתי רגלים יהא אסור ודין הוא ומה בהמה שהקלת במגעה כלומר שאינה מטמאה מחיים אע"פ שהנוגע בנבלת בהמה אינו מטמא לטמא אדם וכלים ואעפ"כ החמרת בחלבה כדאמרינן בכורות [דף ו:] גמל גמל שתי פעמים כלומר חד בויקרא וחד במשנה תורה חד לאיסור עצמו וחד לאיסור חלבו אדם שהחמרת במגעו דהיינו כדה אע"פ שהנוגע במת מיטמא לטמא אדם וכלים אינו דין שתחמיר בחלבו ת"ל טמא הוא כלומר דכתיב גבי גמל טמא הוא ומשמע מיעוטא לאשמועינן דאין חלב מהלכי שתים טמא אלא טהור יכול אוציא את החלב שאינו שוה בכל כלומר שהרי בטהורה טהור ולא אוציא את הדם ששוה בכל ת"ל טמא הוא הוא טמא ואין דם מהלכי שתים טמא אלא טהור כלומר דשריותא דחלב ודם מחד קרא נפקי ליה ואמרו בתוספות דאין זה תימה שהרי מצינו בכמה מקומות דממעטינן מחד קרא כמה דברים כדאשכחן במעילה בפרק הנהנה (דף יח:) דממעט כמה דברים מתמטול מעל. ואמר רב ששת אפי' מצות פרוש מדבריהם אין בו. ומפרקינן לא קשיא הא דפריש הא דלא פריש. כלומר הא דקתני מותר בשפרים מדדי אשה לכלים אבל היכא דלא פריש דהייט כשיונק מן הדד הוי כיונק שקץ מדרבנן : וחלופא בדם. כלומר דמדפריש אסור מדרבנן דמיחלף בדם בהמה ואתו למימר דם בהמה אכיל ומשום הכי אמרינן דדם שעל גבי ככר כגון שנשכו וניכר בו דם השינים גוררו דאמרי דם קאכיל ושבין השינים מוצצו דהא ליכא דחזו ליה ובת"כ בפרשת ויהי ביום השמיני שנויה הברייתא שהבאתי למעלה כך יכול אף בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים יהו בלא תעשה על אכילתן ודין הוא ומה אם בהמה שהקל במגעה החמיר בחלבה מהלכי שתים שהחמיר במגען אינו דין שנחמיר בחלבן ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אוציא את החלב שאינו שוה בכל ולא אוציא את הבשר שהוא שוה בכל כלומר דבבהמה טהורה נמי נוהג בו איסור באבר מן החי ת"ל *(זה זה) הוא טמא זה בלא תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי וחלב מהלכי שתים בל"ת על אכילתן וכתב הרמב"ן ז"ל דכי היכי דאמרינן במתניתין דחלב ודם שרו לגמרי ואפילו מצות פרוש אין בהן האי כדיניה והאי כדיניה ה"נ בשר מהלכי שתים נהי דכי מת אסור בהנאה וכדילפינן [סנהדרין דף מז:] מעגלה ערופה שם שם ממרים אפ"ה בשר מן החי מותר דכיון שאינו טעון שחיטה ליכא משום אבר מן החי דאם איתא דבשר אסור היאך יהו חלב ודם מותרים והלא כלל גדול אמרי' בפ"ק דבכורות (דף ה:) שכל היוצא מן הטמא טמא ועוד דאם איתא דבשר אסור הוה לן למימר דאע"ג דדם אימעיט ה"מ מאיסור דם אבל מאיסור בשר לא אמעיט דהא בבריתות בפרק דם שחיטה (דף כא:) אמרינן דדם השרץ אימעיט מכלל דם ואפ"ה אמרינן התם שאם התרו בו משום שרץ לוקה וכה"ג הל"ל הכי אילו היה בשר מהלכי שתים אסור ואילו במתניתין אמרינן דאפילו מצות פרוש אין בו אלא ודאי בשר מהלכי שתים מותר ואע"ג דתנינן התם בת"כ ואין בשר מהלכי שתים בלא תעשה לאו למימרא דאיסורא מיהא איכא דהא התם אפילו בחלב נקט ההוא לישנא ובמתניתין אמר דאפילו מצות פרוש אין בו הלכך ודאי כי קאמר ואין בשר מהלכי שתים בלא תעשה הרי הוא כאילו אמר ואין בשר מהלכי שתים אסור וזה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ב מהלכות מאכלות אסורות שבשר האדם אסור בעשה שהרי מנה הכתוב ז' מיני חיה ואמר בהם זאת הבהמה אשר תאכלו הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו ולאו הבא מכלל עשה עשה ונראה שסמך לו על אותה ברייתא השנויה בת"כ וליתא וכמו שכתבתי אלו הן דברי הרמב"ן ז"ל ולי נראה לקיים דברי הרמב"ם ז"ל אבל בתחלה אכתוב התמיהות שיש על ברייתות הללו ומתוכן יתבאר מה שהביא להרמב"ם ז"ל לומר כך חדא שבברייתא זו השנויה בגמרא הוזכרו חלב ודם ולא הוזכר בשר ובברייתא שבת"כ הוזכרו חלב ובשר ולא הוזכר דם ועוד שבברייתא שבת"כ הוזכרו שני מיעוטין שבתחלה אמרו ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא ולבסוף אמר ת"ל טמא הוא (זה) הוא טמא דמשמע דדרשי תרי מיעוטי זה והוא ובברייתא השנויה כאן לא הזכירו אלא הוא ועוד שבברייתא עצמה של ת"כ שינו את לשונם דמעיקרא אמר ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא דמשמע אפילו איסורא ליכא ולבסוף אמר ואין בשר וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתן דמשמע דאיסורא מיהא איכא ועוד דבברייתא (א) דגמרין ממעט דם מהלכי שתים מדכתיב הוא ובריש פרק דם שחיטה [דף כ:] ממעט ליה מדכתיב לעוף ולבהמה דתנו רבנן כל דם לא תאכלו שומע אני אפילו דם מהלכי שתים כו' ולפיכך נ"ל שכוונת שתי הברייתות הללו דדם וחלב שרו לגמרי ובשר נהי דליתיה בלא תעשה בלאו הבא מכלל עשה מיהא איתא וברייתא דת"כ כך פי' מעיקרא קאמר יכול אף בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים יהו בלא תעשה על אכילתן ולא הזכירו שם דם לפי שאי אפשר לומר שיהו בלא תעשה שכבר נתמעט בברייתא השנויה בריש פרק דם שחיטה מדכתיב לעוף ולבהמה והיא עצמה שנויה בת"כ בפרשת צו והמר ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא דקרא בפרשת ביום השמיני הכי כתיב אך את זה לא תאכלו את הגמל כו' טמא הוא לכם ותרי מיעוטי דרשינן מיניה חד מדכתיב ברישא את זה לא תאכלו דמשמע זה בלאו ואין אחר בלאו ואידך מדכתיב בסיפא טמא הוא דמשמע הוא טמא ואין אחר טמא אלא טהור גמור ומיעוטא קמא דלא מטהר ליה לגמרי אתי לבשר שכבר נאסר משום לאו הבא מכלל עשה והשתא ממעטינן ליה מלא תעשה ומיעוטא בתרא דמטהרינן ליה לגמרי מוקמינן ליה בחלב שלא שמעט בו איסור כלל [ואין ה"נ] דברישא דברייתא דת"כ דממעט חלב מזה הוה ליה לסיומי ואין חלב מהלכי שתים בלא תעשה אלא דקושטא בעי למימר דלמסקנא (ב) סמיך דמגלייא מיעוטא אחריכא דהוא אפילו איסור אין בו והיינו דמסיים אוציא את החלב כו' ולא אוציא את הבשר כו' ת"ל [זה] זה טמא כלומר דאי לא הוה כתיב אלא מיעוטא קמא אחלב הוה מוקמינן ליה והוי בשר בלא תעשה אבל כיון דכתיבי תרי מיעוטי ממעטינן מינייהו בשר וחלב ומוקמינן מיעוטא קמא לבשר שממעט בו איסור משום לאו הבא מכלל עשה ומיעוטא בתרא דמטהר ליה לגמרי לחלב שלא שמעטו בו איסור כלל ואע"ג דמסיים בה ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתם לאו למימר שיהיו שניהן שוין לאיסור אע"פ שאין בהם לאו אלא לומר שהמיעוט הראשון שבא למעט שאין בשר וכל שכן חלב בלא תעשה על אכילתן עוד יש לומר דאפילו מכח מיעוט ראשון יש לנו להתיר חלב לגמרי דכיון דכתיב זה גלי לן דלא דרשינן ק"ו שאילו הייט דורשים אותו היה ג"כ בלא תעשה וכיון דלא דרשינן ק"ו אין לנו בו איסור כלל ומש"ה מסיים בה ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא כלומר אלא טהור לגמרי אבל בסיפא כשבאו למעט את הבשר שינו את הלשון ואמרו זה בלא תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתן לפי שלא היה להם אפשר לומר דאין בשר מהלכי שתים טמא שכבר למדו איסורו משום לאו הבא מכלל עשה ולפיכך כללו ואמרו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתן ונמצא חלב מותר שלא למדו בו איסור ממקום אחר וכ"ש שנתמעט מן המיעוט האחרון שהוא מטהר לגמרי ובשר אע"פ שנתמעט מלאו מדכתיב זה נשאר באיסור מכח לאו הבא מכלל עשה וזהו פירוש הברייתא השנויה בת"כ אבל בברייתא השנויה בגמרתינו מתוך שבאו לדון על הדם לא הזכירו בה לא תעשה כלל לפי שכבר נתמעט דם מלאו מהברייתא השנויה בפרק דם שחיטה (דף כא.) ובתורת כהנים בפרשת צו ואע"פ שהיה אפשר לדון על החלב שיהא בלא תעשה רצו להזכיר דרך אחד בשניהם למעטם מאיסור ולהתירם לגמרי ובתחלה אמרו יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא כלומר שמכח ק"ו יש לנו לומר שיהא טמא ובלאו ואמרו ת"ל טמא הוא דמשמע שבא להתיר אחד לגמרי וראוי להעמידו בחלב שהוא יותר קל ואח"כ אמרו אוציא את (ג) חלבו ולא אוציא את הדם כלומר שאע"פ שנתמעט מאותה ברייתא שבפ' דם שחיטה נאמר שלא נתמעט אלא מלאו אבל איסור מיהא יש בו כיון שהבשר אסור והדם יוצא ממנו שכל היוצא מן הטמא טמא ועוד שהיה אפשר לומר שלא נתמעט אלא משום דם אבל עדיין אסור משום בשר כדאמרינן בפרק דם שחיטה [דף כא:] שאע"פ שנתמעט דם השרץ משום דם אם התרו בו משום שרץ לוקה וכל עצמנו לא הוצרכנו ללמוד היתר בדם אלא מחמת איסור הבשר הא לאו הכי כיון דלית ביה לאו מהיכן נלמוד איסורו אלא ודאי כדכתבנו ומסיק ואמר ת"ל הוא כלומר שהמיעוט האחרון דהייט טמא הוא שבא להתיר לגמרי נתמעט אף הדם ונמצאו דם וחלב מותרין לגמרי ובשר אסור אע"פ שאין בו לאו בכך דברי הרמב"ם ז"ל טולין יפה (ד):

גרסי'

א ולאחר שיגמל הנער י"א שברשות האב אם ירצה יקחנו אצלו ואם ירצה יניחנו עם אמו דהא דאמרי' בת אצל האם הייט דוקא באלמנה לא שבקי' לה בהדי קרובי אביה שראויים ליורשה אבל בגרושה שבקי' לה אצל אביה והרמ"ה כתב בשם הגאונים דה"ה נמי בגרושה וכ"כ מיי' שלמו כ"ד חדשים וגמלתו אם רצתה המגורשת שיהיה בנה אצלה אין מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן ו' שנים גמורים אלא כופין האב ונותן לו מזונות אצל האם ולאחר ו' שנים יכול לומר האב אם הוא אצלי אני נותן לו מזונות ואם הוא אצל אמו איני נותן לו והבת אצל האם לעולם אפי' אחר ו' שנים כילד היה האב ראוי לצדקה מוציאין ממנו בעל כרחו וזנים אותה אצל אמה ואפי' ניסת האם לאחר ובתה אצלה ואביה זן אותה משום צדקה עד שימות האב ותזון מנכסים בתנאי כתובה והיא אצל אמה ואם לא רצתה האם שיהיו בניה אצלה אחר שגמלתן אחד זכרים ואחד נקבות הרשות בידה ונותנין אותה לאב או משלכת אותן לקהל אם אין להם אב וכן מטפלין בהם :

ב כתב הטור ובתוך ל' יום ללידתו ודאי היא בחזקה שאינו מכירה וא"צ לבדוק ואפי' אם נראה כאילו אינו רוצה לינק מאחרת אקראי בעלמא הוא ולא בעי בדיקה ומכן ל' ואילך אם אינו רוצה לינק מאחרת צריך לבדוק אחריו אם הוא מכירה כופין אותה אבל אם רוצה לינק מאחרת אפי' בן שנה אין כופין אותה ואם אינו רוצה לינק מאחרת כלל אפי' קטן הרבה כופה ומניקתו מפני הסכנה :

לשון ריא"ז

וכן נראה בעיני שאפי' אשה נכרית שקבלה בן להניק והניקתו עד שהוא מכירה כופין אותה להניק אותו בשכר מפני סכנת הולד :

ג כתב הרא"ש וכן נראה בבשר מהלכי שתים לחתוך ממנו ולאכלו אסור דאתי לאחלופי בבשר בהמה טמאה דמשום דאין דרך לאכלו אתי לאחלופי אבל פירש מותר :

הגהות הב"ח

(א) דגמרתינו כצ"ל : (ב) דאמסקנא דמגלייא וכו' אחריכא דהוא אפי' איסור אין בו סמיך כצ"ל: (ג) החלב כצ"ל: (ד) נ"ב גם הרב המגיד האריך בזה וכתב שדברי הרמב"ם נראין עיקר ע"כ וכן פסק הסמ"ג לאוין קכ"ז קל"ב ע"ש:

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' פא :
ב מיי' פ"ו שם סמג לאוין קלז טור י"ד סי' סו :

אמר רבא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שלשה חדשים כ"ה בגמ' (ג"א)

ס"א ל"ג

גרסי' בגמ' [דף ס.] גונח יונק חלב בשבת. לגור שעלו בו קשקשים ממעכן ברגלו בלנעא בשבת. וכתבה הרי"ף ז"ל במס' שבת בפ' חבית ושם פרשתי בס"ד: מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חדשים. שנולד בנה: עד כ"ד חדשים. שמא תתעבר ותצטרך לגמול את בנה ובעל זה אינו אביו שיקנה לו ביצים וחלב: י"ח חדש. דיו לתינוק לינק בכך וכתב ר"ת ז"ל דבשנתגרשה בא מעשה לפני רבינו שמשון ז"ל והתירה לאחר ג' חדשים דכיון דקאי אב אי מתעברה ממסמס ליה בביצים וחלב. כמ"ש בפ' החולץ [דף מב:] אבל כשמת בעלה אשה בושה לבוא לב"ד לתבעם מן היורשין ונמצא ולד מת אבל ר"ת ז"ל אסר אפילו בגרושה לפי שאינה יכולה להיות רגילה עם הבעל לתבוע ממנו כדאמרינן בפ' האשה שנתאלמנה [דף כח.] ואינה נפרעת ממנו אלא ע"י אחר וכ"כ רב אחא ז"ל בשאלתות בפרשת וירא אליו ואיתתא דפטרה בעלה או דמית בעלה בעיא לאימתוני עד ימי מניקתה ע"כ ולכאורה הכי משמע (א) מדקתני בברייתא בפרק החולץ (דף מב.) לא ישא אדם מעוברת חבירו או מניקת חבירו וסתמא קתני כל שהיא מניקת חבירו לא שנא גרושה ול"ש אלמנה וכ"כ רמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות גירושין ולא חלק וכתב הרשב"א ז"ל דבגרושה דוקא שהניקתו קודם שנתגרשה עד שהכירה אבל קודם הזמן הזה לא דהא אי בעי לא תניק אותו כלל ואפי' בשכר וכדקתני לעיל בברייתא [דף נט:] נתגרשה אין כופה אותה להניק ואם היה מכירה כופה ומעלה לה שכר ומניקתו מפני הסכנה: ואפילו נתנה (ג) למניקה. משמת בעלה: או גמלתו. בתוך זמנו ובגמרא פרכינן [דף סא.] אוני והא ר"נ שרא להו לדבי ריש גלותא. כלומר אלמנות שהיה בהן מניקות שנתנו בניהם למניקה והתירן לינשא ומפרקינן שאני דבי ריש גלותא דלא הדרי בהו. כלומר מניקה שפסקה להניק את בניהן ירא לחזור בה לפי שבני אדם מאוימין הם ויש מי שכתב דלאו דוקא דבי ריש גלותא אלא כל כיוצא בו ואחרים התירו עוד אפילו לאינים דעלמא אם נשבעה המינקת להניקו כל ימי ההנקה ולא נ"ל כן דבגמ' אמר רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע הוו סברי למעבד עובדא כברייתא דתניא נתנה בנה למניקה מותר ואמר להו רב פפי ואתון לא תסברו מהא דתניא הרי שהיתה רדופה ללכת לבית אביה כו' או שהיתה היא חולה עקרה זקנה איילונית ושאינה ראויה לילד צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר"מ ואמר ר"נ אמר שמואל הלכה כר"מ בגזרותיו. כלומר דאע"ג דאין כאן משום להבחין בין זרעו של ראשון לשל שני דהא לא מעברא לא פלוג רבנן בתקנת גזרות שלהם בין אשה לאשה וגזרו סתם שתמתין כל אשה ג' חדשים וה"נ לא פלוג רבנן במניקה שמת בעלה בין שהיא מניקתו בין שאינה מניקתו ואמרו ליה לאו אדעתין ומעתה קשה לי כיון דאפי' בשאינה ראויה לילד לא פלוג אמאי מפלגינן בדבי ריש גלותא אלא ודאי צריך לומר דשאינה ראויה לילד וכיוצא בה לית לה קלא ואתא לאיחלופי אבל דבי ריש גלותא קלא אית להו ומעתה אין להתיר בנשבעה דהא לית לה קלא והרי"ף ז"ל לא כתב הא דריש גלותא ולא הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל בפרק י"א מהלכות גירושין ולא ידעתי למה שאין לדחותה מהלכה (ז) מדתניא הרי שהיתה רדופה כו' דהלמא לא פלוג רבנן בהא דרב נחמן גופיה דפסק כר' מאיר שרא להו לדבי ריש גלותא אלא ודאי היינו טעמא משום דדבי ריש גלותא קלא אית להו ולא אתי לאחלופי ואפשר שהשמיטוה משום דסבירא להו דדוקא ריש גלותא ואין לנו כיוצא בו:

רש"י

עד כ"ד חדש. דשמא תתעבר ותצטרך לגמול את בנה ובעל זה אינו אביו שיקנה לו ביצים וחלב: י"ח חדש. דדי לתינוק לינק בכך: גמלתו אסורה. שגמלתו מחמת שרוצה לינשא: פסקה קימעא. אם פסקו לה מזונות מועטין אוכלת הרבה משלה כדי שיהא לה חלב ולא תמית אותו: קורא. רך הגדל בדקל שנוסף על הענף בכל שנה: כופרי. תמרים דקים: והרסנא. דגים מטוגנים בשומן שלהן: מינייהו. יש בדברים הללו שמהן פוסק חלב האשה ויש שאין פוסק אלא עוכרין החלב: והיא לאו אורחה. אין דרך בני משפחתה להניק: עולה עמו. דכתיב והיא בעולת בעל בעלייתו של בעל: שראויה לו להכנים. שהכניסה נדוניא רבה ויש כדי למביאה נדוניא כזו לקנות ממקלתה שפחות לשמשה: אבל מלעת לו המטה. לפרוש לו סדינין ולבדין דבר שאינו טורח והם מילי דחיבה שתתחבב עליו ולא דמי להצעה דמתני' דהוי דבר של טורח ובכפיה [הכי] לא כייפינלה אלא חכמים השיאוה עלה טובה להנהיג זאת: חוץ ממזיגת הכוס. שהן דברים של חיבה ומביאין לידי הרגל דבר: מחלפא ליה. בימי לבונה: אבי סדיא. מראשותיו: אשרשיפא. ספסל: הכל

°תנו רבנן °מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חדש הרי זו לא תנשא ולא תתארס עד *כ"ד חדש דברי ר"מ ר' יהודה (א) מתיר בשמונה עשר חדש וקי"ל בהא כר"מ דרב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה א להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו ואפילו נתנה ב בנה למניקה או גמלתו אסורה לינשא עד כ"ד חדש אבל אם מת מותר מר בר רב אשי אמר אפילו מת נמי אסור דילמא קטלא ליה ואזלא ומינסבא הוה עובדא ותנקתיה ולא היא ההיא שוטה הות דלא חנקי נשי לבניהם: תנו רבנן °הרי שנתנו לה בן להניק הרי זו לא תניק עמו את בנה ולא בן חברתה פסקה קימעא ג אוכלת הרבה ולא תאכל עמו דברים הרעים פסקה קימעא אוכלת הרבה מהיכא אמר רב ששת משלה: ולא תאכל עמו דברים הרעים כגון מאי אמר רב כהנא *קישות וחזיז ואדמה אביי אמר אפי' קרא וחבושא רב פפא אמר אפילו קורא וכופרי רב אשי אמר אפילו שמכי ושברא והרסנא מינייהו פסקי חלבא ומינייהו עכרי חלבא פירוש שמכי בצלים גדולים: *אמר רב הונא בדיק לן רב הונא בר חיננא היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק לה שומעין צערא דידה הוא הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק מהו ופשטנא ליה כל היכא דהיא לאו אורחה לה שמעינן ד היא אורחה והוא לאו אורחיה מאי ופשטינא ליה עולה עמו ואינה יורדת עמו: הכניסה לו שפחה אחת אמר רבי חנא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני לא ה הכניסה לו ממש אלא כיון שראויה להכנים אע"פ שלא הכניסה תנא אחד שהכניסה לו ואחד שמצאת (א) לו משלו: ארבע יושבת בקתדרא א"ר יצחק בר חנינא אמר רב הונא אע"פ שאמרו ארבע יושבת בקתדרא °)אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו ו מטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו ואמר ר' יצחק ברבי חנינא אמר רב הונא ז כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה ז חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו [ידיו] ורגליו. והצעת המטה אמר רבא לא אמרן אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה: ומזיגת הכוס דביתהו דשמואל מחלפא ליה מימינא לשמאלא דביתהו דאביי מנחא ליה אפומא דכובא דבי רבא אבי סדיא דבי רב פפא אשרשיפא: ואמר רב יצחק בר *)חנניא אמר

°)[דף צ ע"ב]   *) בד"י הגי' חיננא וכ"ה ברא"ש

(ג) קימעא. פסקו ליתן לה מזונות מועטין אוכלת הרבה משלה כדי שיהא לה חלב ולא תמיתנו: כשות. הומלין: חזיז. עשבים של זרע תבואה: חבושא. קדוכ"ש: קורא. רך הגדל בדקל מה שנוסף על הענף בשנה זו: כופרא. תמרים בקטנותם: כמכי. כותח: והרסנא. דגים מטוגנים בקמח ובציר ושומן שלהם: מינייהו פסקי חלבא. יש בדברים הללו שפוסק חלב האשה ויש בהן שאין מפסיקין אלא עוכרין (ד) ואיני יודע מנין לו לרמב"ם ז"ל שכתב בפרק כ"א מהלכות אישות שאם היתה מתאוה לאכול מאכל רע מפני חולי התאוה שיש לה בבטנה שאין הבעל יכול לעכב שמא ימות הולד מפני שצער גופה קודם: צערא דידה היא. החלב רב בדדיה ומצערה והרב רמב"ם ז"ל כתב בפרק הנזכר שצער הוא לה לפרוש מבנה: דהיא לאו אורחה. שאין דרך משפחתה להניק: אלא כיון שראויה להכנים. פרש"י ז"ל שהכניסה נדוניא רבה שיש כדאי למביאה נדוניא זו לקנות ממקלתה שפחות להכנים ולשמש. ואחרים פירשו ראויה להכנים שדרך בנות משפחתה בכך או שדרך משפחתו בכך והכי מוכח בירושלמי אמר שמואל בר יצחק לא סוף דבר שהכניסה אלא אפילו שראויה להכנים כהדא דתנא עולה עמו ואינה יורדת עמו: אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו את המטה. משום דמילי דחיבה נינהו כדי שתתחבב עליו ולא דמי למצעת דמתני' דהתם להפך בכרים וכסתות דהוו דבר של טורח ובכפיה אבל הכא לפרוש סדין ולבדין דבר שאינו של טורח והני לא כפו לה אלא חכמים השיאוה עלה טובה להנהיג זאת בישראל כך כתב רש"י ז"ל אבל אחרים פירשו דמתניתין להציע המטות כולן אבל הכא להציע מטתו בלבד ובמתניתין לא גרסינן ומצעת לו אלא ומצעת את המטה והכא גרסינן ומצעת לו *) (בלבד) ותמה אני על הרמב"ם ז"ל שלא חלק בפרק כ"א מהלכות אישות בהצעת המטה בין עניים לעשירים וכתב בכולן בשוה ומצעת לו את המטה והיה לו להרבות בעניים:

חוץ ממזיגת הכוס כו'. שהם דברים של קירוב וחבה ומביאין לידי הרגל דבר: והרחצת פניו ידיו ורגליו. אע"פ שאינה אלא שופכת המים בלבד דאילו הרחצה ממש פשיטא לאסור דבלא רחיצה נמי אסור ליגע אפילו באצבע קטנה: מיחלפא ליה. פירש רש"י ז"ל בימי ליבונה וכן ר"ח ז"ל דכל הני בימי ליבונייהו ור"ת ז"ל אומר שאין להקל בימי ליבונה יותר מימי נדתה לפי שהיא בנדתה עד שתטבל במים והא דאמרינן בפ"ק דשבת (דף יג:) בימי ליבונך מהו אצליך לאו משום דקילי אלא משום שאליהו היה יודע שאותו תלמיד (לא) היה טועה ומיקל בדבר ודוחק גדול הוא לומר שאותו תלמיד היה טועה בכך לכך נראה לפרש הכא והתם שטובלות היו בסוף ימי נדות של תורה ואח"כ היו נוהגות חומרא דרבי זירא: אבי סדיא. מראשותיו: אשרשיפא. ספסל וי"א דדוקא כוס הוא שאסור להושיט מידו לידה אבל כלי אחר מותר ובלבד שלא יגע בבשרה והכי מוכח בירושלמי במסכת ברכות [פ"ב סוף הלכה ו] כלה לביתה אסורה כל ז' ואסור ליטול ממנה כוס דאלמא כלי אחר מותר

*) ד"ת מ"ז

ז דוקא פריסת סדינין והמכסה שהוא דרך חיבה אבל הצעת הכרים והכסתות שיש בו טורח ואינו דרך חיבה מותר. כפניו הכל יותר אפי' הוא יודע שהיא מצעת אותם ואסורה ליצוק לו מים לרחוץ לו פניו ידיו ורגליו... שפחות שרי כמו שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמשמע בירושלמי דאסור היינו דברים של יחוד אבל במרחץ כיון שרבים בני אדם מצויין מותר ומכאן לעובדות כוכבים ולשפחות שמותרות לרחוץ אותו במרחץ*):

...היא מתאוה לאכול מן המאכלים היפים ומאי דתניא בשפא ולא תאכל דברים הרעים לחלב היינו נמי בכה"ג דכל היכא שהיא אוכלת משל בעלה אינה רשאי לאכול דברים הרעים וכן משמע לשון הרמב"ם שזו היא כוונתו עיין עליו:
(ה) נ"ב ועי' בתשובות הריטב"א והביאו ב"י בא"ה סי' י"ג.

נוגעת בו וכשם שאסורה למזוג לו כך אסור למזוג לה ולא עוד אלא אפי' לשלוח לה כוס של יין אסור ל"ש כוס של ברכה ל"ש כוס אחר אם הוא מיוחד לה וכל אלו הרחקים צריך להרחיק בין בימי נדותה ממש בין בימי ספירתה ואין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת כתם: וכתב הרא"ש אבל להושיט חפץ מידו לידה מזכר זהירי כ"ע ורבינו שמעיה הביא שעד מההוא עובדא דשבת פ"ק שקרא ושנה הרבה ומת בחצי ימיו וכו' שהבאת לו הפך ואמרה לו ח"ו אפי' באצבע קטנה לא נגע בי אלמא אסור לקבל חפץ מידה ונראה שהיה סומך על והירותו שהיה יכול ליזהר שלא ליגע בה אבל לכל אדם אסור ורש"י פי' מחלפא ליה בידה דשמאלא בימי ליבונה להקל יותר בימי ליבונה ואין נראה לר"ת ולע"ג דבפ"ק דשבת שואל בימי ליבונך מהו אצלך בימי נדתך מהו אצלך שמא היו רגילות לטבול אחר נדות קודם שתשב ז' נקיים בשביל טהרות אבל השתא אין הפרש דאסור בנדתה תהא עד שתטבל במים: לשון ריא"ז וכן נראה בעיני שאסורה לשמשו בכל תשמישי גופו התרת מנעל והנעלת מנעל וכן לחוף ראשו ולסרוק אותו במסרק וכולן בכלל הרחצת פניו ידיו ורגליו הן כמבואר בקונטרס הראיות ולא אסרו
*) עי' בב"י א"ה סי' כ"א שכתב שישתקע הדבר ולא נאמר ודבר זה אסור להעלותו על הלב ואין ספק אלא שאיזה תלמיד טועה כתב כן מעצמו ותלה הדבר ברבו. ועי' בהגהות מהרל"ח מ"ש שם בשם הב"ח:

עין משפט

א מיי' פי"א מהל' גירושין סמג עשין ג טור א"ע סי' יג:

[דף צ ע"א]

ב מיי' פכ"א מהל' אישות סמג לאוין פא טור א"ע סי' פ ופב:

ג מיי' פי"א מהל' איסורי ביאה ופכ"א מהלכות אישות סמג לאוין קיא טור א"ע סי' פ ויו"ד סי' קצה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לי' גמ' שלימלמם לו משלה וגי' האלפס הביאה בתוס' ופי' שמלאה לו משלו כלומר שהוא עשיר שיכול לקנות הרבה שפחות כפי לרכה:

הגהות חו"י

(א) נ"ב עיין אלפס גיטין סי' תקלח:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב וראיה ע כתובה התוס' ע"ש: (ב) נ"ב בנה: (ג) נ"ב פסקה: (ד) נ"ב ואני מפרש דעת הרמב"ם שאין נראה לו לפרש פסק קימעא כו' דהיינו שפסקו לה ליתן לה מזונות מועטין כו' כמו שפי' רש"י דהא תנן לקמן ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה ופשיטא שצריכין להוסיף לה כמה שהיא צריכה דברים היפים לתועלת הולד ולפיכך פי' דמ"ש פסק קימעא כו' היינו לומר שפסקו לה מזונו' הראויות לה אלא שבעיניה נראין קימעא מפני חולי התאוה שיש לה בבטנה ה"ז אוכלת הרבה משלה ואשמועינן דיכולה לאכול משלה כל מה שתרלה אפי' מאכלין רעין ואין הבעל יכול לעכב מפני שצער גופה קודם ואם הם הוא על בנו יתן לה כל מה שהיא מתאוה לאכול מ... היכא שהיא אוכלת מ...

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג דר"ש מפלייזא היה אומר דגרושה מניקה מותרת לינשא תוך הזמן הזה ולא הודה לו ר"ת וגם בשאלתות פוסק דלא שנא גרושה ולא שנא אלמנה ונמלא בתשובת הגאונים שאינה נקראת מינקת חבירו אם פירשה מלהניקו ונתנתו למניקה ג' חדשים קודם מיתת הבעל (ס) ונ"ע היכא שלא נתנה מעולם סדד בפי התינוק מעת שנולד התינוק לאחר מיתת הבעל אי הויא בכלל מינקת חבירו ובתשובת הרא"ש יש דגם היא הויא בכלל מינקת וכן יש לדקדק מדברי הטור אה"ע סי' י"ג שכתב אבל אם מת הולד או שאינה חולבת לעולם כגון שיש לה נמוק שדים או שפסק חלבה בחיי בעלה או ששכרו לה מינקת בחיי בעלה אינה צריכה להמתין משמע דוקא שהיו כל אלה בחיי הבעל דבשעת מיתתו לא מלי חיל עליה שם מינקת חבירו אבל היכא שילדה אחר מיתת הבעל דהתם נשים למניקות קיימות כבר חל עליה שם מינקת חבירו וצריכה להמתין ונ"ע כי גם ראיתי מקילין להתיר ובתשובות בר ששת אוסר ג"כ:

ב כתב הרא"ש וכן אם נתנה אותו למניקה חיישינן שמא תחזור בה והא דשרא רב נחמן לנשי דבי ריש גלותא משום דאלמים ותקיפים היו אבל שאר נשים אפי' נשבעה המינקת או הדירה ע"ד רבים שלא תחזור בה אסור משום דאתי לאחלף ולמימרי היכא דלא נשבעה והיכא שגמלתו בחיי בעלה נראה שמותרת לינשא דליכא למגזר מידי וליכא למגזר אטו לא גמלתו בחיין דכי האי גוונא לא גזרי' דא"כ לגזור נמי גבי ריש גלותא אלא לא גזרי' אלא שמא תחזור בה המינקת או שתמסר לגומלו וכן משמע הלשון מינקת שמת בעלה משמע שהיתה מניקה כשמת בעלה ומטעם זה נראה להתיר אשה שדדיה למקו ואינה רגילה להניק לעולם או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו מינקת בחיי בעלה:

ג כתב מיי' פסקו לה מזונות הראוים לה והיא רוצה לאכול יותר מאכלות אחרות מפני חולי התאוה שיש בה הרי זה אוכלת משלה כל מה שתרצה ואין הבעל יכול לעכב ולומר שאם תאכל יותר מדאי או תאכל מאכל רע ימות הולד מפני שצער גופה קודם ואינו נראה כן דתניא פסקה קמעא אוכלת הרבה ולא תאכל דברים הרעים לחלב:

ד ומסתברא דה"ה בשאר כל המלאכות אינה חייבת בהם עד שיהא אורחיה ואורחה ונקט הנקה שיש לה צד דפעמים היא רוצה והבעל אינו רוצה ופסק מהרי"ח דהאידנא נשים שלנו לאו אורחייהו לספר ולכבס ואין כופין אותן על כך:

ה כתב מיי' היא אומרת ראוי לי לקנות או לשכור שפחה והוא אומר אין ראוי עליה להביא ראיה ואין כאן מקום לשבועה:

ו מפני שאין ראוין להשתמש בשפחה בדברי' הללו וה"ר שמואל ברבי ברוך אומר אע"פ שאין משתמשין באשה דרך...

מותר והא דאמרינן בסדר אליהו רבה גבי אותו תלמיד שמא הבאת לו את הפך ונגע ביך או את השמן ונגע ביך הייט לומר שמתוך כך נגע ביך הא לאו הכי אין איסור בדבר וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר אבל משמו של רש"י ז"ל אמרו דאסור ליטול ממנה כל דבר והא דרביתהו דשמואל לאו דיהבה ליה ממש אלא מוזגת ולעשות היכר בדבר מניחתו על השלחן בשמאל כדביתהו דאביי דמנח ליה אכובא ואידך אקרפיפא ואבי סדיא: הכל משהין לפני השמש. המשמש בסעודה ואוכלים לפניו ושוהין מלהאכילו עד שיקומו הקרואין: חוץ מבשר שמן כו'. שמתאוה להם ומצטער: בתקופת תמוז. שריתו חזק וחום היום מתרתחר בו כארס: תבשילא דארדי. מין כמהין ופטריות: אסתכני. הייתי מסוכן לאוחזי בולמוס מחמת תאות רעבוני: תמרתא דהנוניתא. תמרה שמנה כמו [שבועות דף מז:] קרב לגבי דהינא ואידהן: כל דאית ליה ריחא או קיוהא. דהיינו קיהיון שינים אגרוע"ר בלע"ז מזיק את מי שאוכלין לפניו ואינו אוכל: חד ספי. מאכיל את השמש מכל מין ומין: וחד ספי ליה ממין אחד. בתחלת סעודה לשובע ומשאר המינין משהה עד שיגמור סעודתו. אין כופין אותה לעמוד (ב) לפני אביו ולא לפני בנו. כשאין סמוכין על שלחנו מיירי דאילו בסמוכין חייבת מדאמרי' לעיל בגמ' [דף סא.] קמי אורחי ופרחי מאן טרח דמשמע שהיא חייבת לטרוח לפני כל בני הבית הסמוכין עליו: ולא ליתן תבן לפני בהמתו אבל נותנת תבן לפני בקרו. כך גי' רש"י ז"ל ופירש דבהמתו היינו סוס וחמור שהם מזויינים והולכים לרביעה אבל בקר אינו להוט אחר רביעה ואין יצרו ניכר כ"כ לפיכך אין אשה נסתת לו והרי"ף גריס בהפך ולתרוייהו איכא למידק מדתניא בפרק בתרא דנדרים (דף פא:) קונם שלא אתן תבן לפני בהמתך ולפני בקרך אינו יכול להפר ואי משועבדת ליה ליתן או לפני בהמתו או לפני בקרו אמאי אינו יכול להפר אדרבה לא היה צריך להפר דכיון דמשעבד' ליה לא חייל נדרה י"ל דהכא בשלא הכניסה לו שפחות אבל התם בשהכניסה [לא משעבדא ליתן לבקרו או לבהמתו הלכך אינו יכול להפר]

נר מצוה

רפ אמר רב הונא הכל משהין לפני השמש חוץ מבשר ויין אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן כל השנה כולה ויין ישן בתקופת תמוז אמר רב ענן בר תחליפא הוה קאימנא קמיה דמר שמואל ואייתו ליה תבשילא דארדי ואי לאו דיהיב לי מיניה איסתכני ור"פ אמר אפי' תמרתא דהינוניתא כללא דמילתא כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא: אבוה בר איהי ומנימין בר איהי חד ספי מכל מינא ומינא לשמעיה וחד ספי מחד מינ'' מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליו בהדיה: ועושה דף סא: בצמר. *בצמר אין בפשתים לא מתני' מני רבי רפא יהודה היא דתניא אין כופין אותה ג לעמוד לא לפני אביו ולא לפני בנו ולא ליתן תבן לפני (א) בקרו אבל כופה ליתן תבן לפני א בהמתו (ב) ר' יהודה אומר אף אינו כופה לעשות בפשתן מפני שהפשתן מסריח הפה ומשרביט השפתים ודוקא בכתנא רומאה: ר' אליעזר אומר אפי' הכניסה: אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה הלכה דף נט: כר' אליעזר: מתני' *רשב"ג אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ב ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי שעמום: גמ' רשב"ג דף סא: *היינו *רבי אליעזר איכא בינייהו דמיטללא בגוריתא קיטנייתא אי נמי בנרדשיר למאן דאמר שהבטלה מביאה לידי זימה הא נמי מביאה לידי זימה ולמאן דאמר מביאה לידי שעמום הא אין מביאה לידי שעמום וכבר (א) אפסיקא הלכתא כרבי אליעזר דחייש לזימה: [דף צא ע"א]

מתני' ג המדיר את אשתו מתשמיש המטה בית שמאי אומרים שתי שבתות רפב ובית הלל אומרים ד שבת אחת והתלמידים היוצאין ללמוד תורה שלא ברשות ל' יום והפועלים שבת אחת עונה האמורה בתורה הטיילין בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחת בשבת הגמלים אחת לל' יום הספנין אחת לששה חדשים דברי

רש"י

הכל משהין לפני השמש. המשמש בסעודה אוכלין לפניו ושוהין מלהאכילו עד שיקומו הקרואים: חוץ מבשר שמן כו'. שמתאוה לכן ומצטער: בתקופת תמוז. שריתו חזק וחום היום *מחרחר בו כארס: תבשיל דארדי. מין כמהין: איסתכני. הייתי מסוכן שתאחזני בולמוס מתאות רעבון: תמרתא דהינוניתא. תמרה שמינה: קיוהא. קיהיון שינים: כל דאית ליה ריח או קיוהא מזיק את מי שאוכלין לפניו ואינו אוכל: חד ספי. מאכיל את השמש מכל מין ומין: וחד ספי ליה ממין אחד. בתחלת הסעודה לשובע ומשאר מינין משהה עד שיגמור את סעודתו: בהמתו. סוס וחמור שהם מזויינים ונהלים לרביעה אבל בקר אינו להוט אחר רביעת אשה וגם אין יצרו ניכר כל כך לכך אין אשה נסתת לו ושמעתי בהמתו זכרים בקרו נקבות: משרבים. פושטה כמו שרביט עד שנעשין גדולות על ידי שצריך תמיד לשרות החוט ברוק: היינו ת"ק. ר"א מה לי לידי זימה מה לי לידי שעמום: דמטללא בגוריתא קטנייתא. כלומר שמשחקת בכלבים קטנים לידי זימה איכא שעמום ליכא דאין שעמום אלא ביושב ותוהא ובטל לגמרי: מתני' המדיר את אשתו מתשמיש המטה. כגון דאמר יאסר עלי הנאת תשמישך אבל אמר יאסר הנאת תשמישי עליך לא מיתסרא דהא משתעבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע והכי מוקי לה בנדרים: שתי שבתות. אם הדירה שתי שבתות תמתין ואם יותר יוציא ויתן לה כתובה: הטיילין. מפרש בגמרא: חמרין. שיוצאין לכפרים להביא תבואה למכור בשוקים: גמלים. סוחרי חבילות ומביאין על הגמלים מרחוק: הספנים. פורשים מיבשה לים הגדול לקצוי הארץ:

והיינו דתניא בההיא שלא אציע מטתך שלא אמזוג לך את הכוס א"ל להפר ולא קתני שלא אופה ושלא אבשל משום דכיון שהכניסה אינה חייבת בהן ואפ"ה חייבת במזיגת הכוס והצעת המטה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שמנה טוחנת תבן לפני בהמתו בעניות (ג) בהלכות אישות: משרבטו. פושט כמין שרביט עד שנעשות גדולות שהיא צריכה לשרות החוט ברוק (תמיד): הלכה כר' אליעזר. ומיהו משמע שאינה חייבת לעשות משקל חמש סלעים אלא כדי שלא תהא יושבת ובטלה ויש אומרים דמלאכתה דידה הויא דכיון שאין מחייבין אותה אלא כדי שלא תבא לידי זימה כל שעושה בין לאחרים בין לעצמה אזל ליה ההוא טעמא אבל הרשב"א ז"ל כתב דמסתברא דלא עדיף מהעודפה דעל ידי הדחק דהויא דבעל אע"פ שעושה מרצונה ולא מתורת חיוב ולא ידעתי מהו דלכל העודפה ברצונה נעשית ואעפ"כ הקנוה לבעל תחת מעה כסף ואפילו העודפה שע"י הדחק למי שפוסק כן ומה ענין זה לכאן אבל קרוב הדבר לומר שאם תהא מלאכתה לעצמה כיון שלא תצטריך לחשוב עם הבעל תתבטל ותבא לידי זימה: לידי שעמום. שגעון: היינו תנא קמא. ר' אליעזר מה לי לידי זימה מה לי לידי שעמום: דמטללא בגורייתא קטניתא ונרדשיר. משחקת בכלבים ושחוק שקורין אשקקי"ש: לידי זימה איכא לידי שעמום ליכא. דאין שעמום אלא ביושב ותוהא ובטל לגמרי: וכבר איפסיקא הלכה כרבי אליעזר דחייש לידי זימה. הילכך מדיר את אשתו ממלאכה אע"פ שהיא רשאה לטייל בגורייתא ונרדשיר יוציא ויתן כתובה: מתני' המדיר את אשתו. כגון דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי אבל אמר הנאת תשמישי עליך לא איתסרא דקמשועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע והכי מוקמינן בנדרים בפרק ואלו מותרים (דף טו:): בש"א שתי שבתות. אם הדירה שתי שבתות תמתין ואם יותר יוציא ויתן כתובה: התלמידים יוצאים לת"ת שלא ברשות שלשים יום. פירשו בתוספות שלשים יום שוהין חוץ לעירן אם צריכין ללמוד בעיר אחרת וביום שלשים ואחד יהיו בעירם אפילו אם אותו יום יחזרו לצאת להיות שלשים יום בחוץ וכן פועלים שהולכין לעיר אחרת ועומדין שם כל השבוע למלאכתם דהיינו ז' ימים ובשמיני יחזרו לביתם וכן לעולם דהיינו עונה האמורה בתורה לגבי תלמידים ופועלין הצריכין ללמוד ולעשות מלאכתן בעיר אחרת אבל תלמידים העומדים בעירם עונתם מערב שבת לע"ש כדאיתא בגמרא [דף סב:] ופועלים נמי העושים בעירם עונה שלהם שתים בשבת כדתנן בסמוך בהך מתני': עונה האמורה כו' הטיילין. מפרש בגמרא: החמרין. שיוצאים לכפרים להביא תבואה למכור בשוק: הגמלים. סוחרי חבילות ומביאין על הגמלים ממקום רחוק: ספנים. פורשים לים הגדול לקצוי הארץ ולפי מה שכתבתי הוא הדין *)דהיינו דלעיל נמי הוי עונה האמורה בתורה לתלמידים ל' יום ולפועלים שבעה והאי דלא תנא ברישא עונה האמורה בתורה משום דלא אפשר דהיכי ליתני עונה האמורה לתלמידים שלשים יום ולפועלים שבעה ימים כי היכי דקתני סתמא בכל הנך הטיילין בכל יום כו' אם כן הוה משמע אפילו בתלמידים ובפועלים העושים בעירם אבל גמלים וחמרים וספנים מסתמא משמע דחוץ לעירם מיירי שהרי דרכם בכך וטיילים ופועלים דקתני סתמא הייט בעירם ומש"ה תנא פועלים ותלמידים קודם העונה האמורה בתורה לאשמועינן דסתמא אין עונתן כך. ובגמ' [דף סב.] פרכינן עלה דמתניתין היכי תנן הפועלים שתים בשבת והא תניא אחת בשבת אמר רבי יוסי בר חנינא לא קשיא כאן שעושין מלאכתן בעירן כאן שעושין מלאכתן בעיר אחרת תניא נמי הכי הפועלים שתים בשבת במה דברים אמורים בשעושין מלאכתן בעירן אבל העושין מלאכתן בעיר אחרת אחת בשבת. ויש להקשות אדפריך מברייתא ליפרוך ממתני' גופא דקתני רישא שבת אחת י"ל דלא מצי למיפרך מינה דרישא פשיטא דמיירי בעושין מלאכתן בעיר אחרת מדקתני יוצאין אבל ברייתא לא משמע ליה הכי דא"כ היכי קתני אחת בשבת דמשמע דעונתן ביום השביעי דהא מתני' קתני פועלים שבת אחת ומשמע דעונתן ביום שמיני ומשנינן דברייתא בעושין מלאכתן בעיר אחרת וחוזרין כל יום לביתם ומפני שיש להם טורח הדרך אין עונתן אלא אחת לשבעה ימים אבל סיפא דמתני' איירי בעושים מלאכתן בעירן ואין להם טורח הדרך ומש"ה הויא עונתם שתים בשבת ורישא דמתניתין דקתני שעונתן אחת לשמנה ימים מיירי בעושים מלאכתן בעיר אחרת ואין חוזרין לביתם עד יום שמיני ולפי זה נמצאו שלש מדות בפועלים ואין שטה זו מחוורת בעיני דא"כ היכי תני יוצאין שלא ברשות כיון דעונה שלהם כך ובגמרא נמי אמרינן [דף סב:] זו דברי רבי אליעזר אבל חכמים אומרים יוצא אדם לת"ת ב' וג' שנים שלא ברשות אלמא אין זו עונה קבועה אלא אם שתי שנים או ג' לפי צורך לימודם לפיכך נראה יותר דרישא דמתני' הכי קאמר דתלמידים ופועלים מתוך שדרכן שצריכין ללכת חוץ לעירן יכולין לבטל עונתן תלמידים שלשים יום ופועלים שבת אחת ומש"ה בגמ' לא מצי פריך ממתני' ופריך מברייתא דקתני סתמא אחת בשבת דמשמע עונה הקבועה להם היא אחת בשבת ומשנינן דאין הכי נמי בעושין מלאכתן בעיר אחרת ולפי זה ג"כ אפשר לומר שג' מדות בפועלים שהעושין מלאכתן בעירן שתים בשבת ואם צריכין לצאת חוץ לעירם אחת לשמונה ואם מנהגם קבוע לעשות (היום) בעיר אחרת עונה הקבועה שלהם אחת בשבת ומיהו אם אירע להם צורך מלאכה יכולין לאחר עד יום שמיני דלא גרעי מעושים מלאכתם בעירם והרי"ף ז"ל לא כתב מסוגיא זו הגמרא כלום נראה שהוא סובר דפועלין שבת אחת דתנן במתני' היינו שעונתן אחת לז' ולפיכך נפטר מסוגיא זו בגמרא שאם העושים מלאכתם בעירם יוצאים שלא ברשות שבת

*) ד"א והכי [וכ"ה בד"ק]

שלטי הגבורים

אסרו הצעת המטה אלא בפניו אבל שלא בפניו מותרת וכן מזיגת הכוס ע"י שנוי מותרת כגון שלא תניח הכוס בידו כמנהגה אלא תניח לפניו על השפסל או על פי הכלוחית ונראה בעיני שאם היה הבעל אבל או חולה או זקן ואין יצרו מתגבר עליו אשתו מוזגת לו את הכוס אפי' כשהיא נדה כמבואר בק"ס:

א כתב הטור ואינה צריכה ליתן תבן לפני סוסיו וחמוריו אבל צריכה ליתן לפני בקר וצאן שלו ולדעת רי"ף צריכה ליתן לפני בהמתו המיוחדת לו למרכבתו אבל לא לפני שאר בהמות ולא לבקר וצאן שלו ומיי' כתב כרבינו:

ב וכתב מיי' אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום אלא לפי רוב הממון ממעטת המלאכה ומה עושה לו הכל כמנהג המדינה במקום שדרכה לארוג אורגת לרקום רוקמת לטוות פשתן או צמר טווה ואם לא היה דרך אנשי העיר לעשות כל המלאכות האלו אינו כופה לעשות אלא בצמר בלבד שהפשתן מזיע הפה והשפתים והטווי הוא המלאכה המיוחדת לנשים שנאמר וכל אשה חכמת לב בידיה טוו. וה' מלאכות הן שכל אשה עושה לבעלה טווה ורוחצת לו פניו ידיו ורגליו ומוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ועומדת לשמש לפניו ויש מלאכות שמקצתן עושות ומקצתן אינן עושות כגון טוחנת ואופה ומבשלת ומכבסת ומניקה ונותנת תבן לפני בהמתו ע"כ:

ג המדיר את אשתו מתשמיש ונדר שלא יקרב אל אשתו עד זמן פלוני איכא פלוגתא דרבוותא אם מותר ביחוד עמה באותן הימים וכיצד התרתו ועי' בהגהות מיי' פי"ד מהל' אישות:

ד כתב הטור ואפי' אם תתן לו רשות אין ראוי לו להתאחר אלא חדש בחוץ וחדש בביתו כי אע"פ שנתנה לו רשות ע"י פיוס או ע"י שמתביישת למונעו היא מצטערת בלבה והרמ"ה כתב חדש בחוץ וב' חדשים בביתו והרא"ש פסק חדש בחוץ וחדש בביתו. כתב הראב"ד אבל מי שתורתו אומנתו יכול ללכת בכל מה שתתן לו רשות והרמ"ה פסק דאפי' שלא רשות יכול לילך ללמוד דאמר רב אדא בר אהבה זו דברי ר' אליעזר דאמר התלמידים יוצאים בלא רשות שלשים יום אבל חכמים אומרים יוצא אדם ללמוד תורה ג' או ד' שנים שלא ברשות אמר רב סמכו רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשייהו שהיו יוצאין בלא רשות והיו נענשים וכתב הרא"ש רי"ף לא הביא דרב אדא בר אהבה משום דהלכה כר' אליעזר והרמ"ה פסק כרב אדא בר אהבה מדקאמר סמכו רבנן אדרב אדא בר אהבה אלמא כל הני רבנן סברי כרב אדא ועבדי עובדא בנפשייהו דאע"ג דהלכה כרב אדא לא מבעי להו לענוי נפשותיהון כולי האי דמתוך שמעתה מצויה אונאתה קרובה ע"כ וכ"כ מיי' ות"ח יוצא שלא ברשות אשתו ג' או ד' שנים כתב מיי' פט"ו מהל' אישות האשה שהרשית לבעלה אחר הנשואין שימנע עונתה הרי זו מותר בד"א שקיים פריה ורביה אבל אם לא קיים פריה ורביה חייב לבעול בכל עונה עד שיהיו לו בנים מפני שהוא מצות עשה של תורה שנאמר פרו ורבו:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' ברכות ופ"ט מהלכות עבדים טור א"ח סי' קע:
ב מיי' פכ"א מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' פ וטור י"ד סי' רלד:
נ"א מחרחר באדם
ג מיי' פי"ד שם סמג לאוין שם טור אה"ע סי' עו:
נ"א ת"ק [וכ"ה בכ"ח]
מהר"ם ל"ג

הגהות הב"ח

(א) נ"ב וכתב הרא"ש ואינו ראיה כל כך דפסק הלכה כר"א במאי דפליג את"ק אבל במאי דפליג ארשב"ג כל מקום ששנה ר' שמעון ב"ג במשנתנו הלכה כמותו ע"כ וכ"כ הטור בא"ה"ע סוף סי' פ' וביו"ד סוף סי' רל"ה. וכל שאר הפוסקים וגם התוס' חלוקים על הרא"ש והטור ומסכימים לפסק הרי"ף: (ב) נ"ב לא: (ג) בעניות בפ' כ"ב מהלכות כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) בגמ' גרס איפכא: (ב) פי' שהוא רוכב עליה:

עין משפט

א מיי' פרק ד' מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' עז:

הגהות הב"ח

(א) וכן לידה כצ"ל: (ב) נ"ב לפסוק: (ג) נ"ב ממנה: (ד) ויחזור כצ"ל: (ה) הרמב"ן כצ"ל: (ו) נ"ב כוונתו ממ"ש הרמב"ם בסוף דין מורדת דבעינא ליה ומנגערנא ליה דנכסי' שהכניס' לו ובלאותיהן קיימין אם תפסה אין מוציאין מידה ואם תפסן הבעל אין מוציאין מידו וכנגד מה שאבד מנכסים שקבל הבעל אחריותן עליו אינו משלם לה כלום ע"כ ונראה מדנא פי' הרב בדבריו שאף מנכסי מלוג אם תפסן הבעל אין מוציאין מידו

שבת אחת כ"ש שאותן שמלאכתן בעיר אחרת שעונה שלהם כך אבל תמה אני מהרמב"ם ז"ל שהזכיר סוגיית הגמרא ולא כתב שהעושין מלאכתן בעירן יכולין לצאת שלא ברשות שבת אחת ותמה אני עונת תלמידי חכמים שהיא אחת בשבת למה לא הוזכרה במשנתינו ונראה לי שאין לתלמידי חכמים עונה קבועה שכיון ששנינו שהתלמידים יוצאין שלא ברשות לר"א [ל' יום ולדברי חכמים] שתים ושלש שנים כדאיתא בגמרא משמע דעונת תלמידי חכמים הדרים בעירם ג"כ משתנים כפי מה שהם צריכין לנגד שינה מעיניהם בענין למודם ולטרוח בו והדבר ידוע שאין כל הזמנים שוים להם בכך ודאמרינן בגמ' דעונתן אחת בשבת היינו כשאין מתחדש להם בלימודם דבר ולפי שידוע שאין זה מצוי להם תמיד לא נשנית עונה שלהם במשנתינו: **גמ'** מיולדת נקבה. שהוה שבועיים מתשמים: מידי דשכיח. כעס שכועס על אשתו ומדירה: ממידי דשכיח. נדות לאפוקי לידה דלא שכיחא כולי האי: מידי דהוא גורם לה. נדר האיש גורם לה לשהות (א) והלידה על ידו באה לה: אף בסתם נמי ימתין. לב"ש שתי שבתות ולב"ה שבת אחת שמא בתוך הזמן ילמד למצוא פתח חרטה לומר אדעתא דהכי לא נדרתי ומתיר לו חכם נדרו:

גרסינן בגמ' עלה דמתני' דתנן והתלמידים יוצאים ללמוד תורה שלא ברשות כו' איבעיא להו ברשות כמה. כמה דיהבא ליה איהי רשותא אלא אורחא דמילתא כמה ופרש"י ז"ל דרך ארץ שלא ישא עליו חטא ואפילו הוא יכול לפתותה שתתן לו רשות ואמרינן אמר רב חדש כאן וחדש בבית ור' יוחנן אמר חדש אחד כאן וב' בביתו והקשו בתוספות והא חזינן בגמ' דר"ע ישב בבה"מ ברשות כמה שנים תרלו דהכא מיירי בשצריך לפתותה ודביתהו דר"ע מדעתה עבדא אבל תמה אני אי אתלמידים קא מייתי הא תנן דאפילו שלא ברשות די להם פעם אחת לשלשים יום והיכי נימא דאפי' ברשות דוקא בשני חדשים או חדש אחד בבית ואפשר דכי תנן במתניתין שלשים יום לא שיעשו כן בקבע תדיר אלא באקראי בעלמא ואחרים פירשו

רש"י

גמ' מיולדת נקבה. שהוה שבועיים מתשמים וכיון דקאסכתן אורח ארעא לשהות כך אין לנו לכופו להוציא: מידי דשכיח. כעס שכועס על אשתו: ממידי דשכיח. נדה אבל לידה לא שכיחא כל כך: מידי דהוא גריס לה. נדר וכן לידה על ידו בא לה לאפוקי נדה דממילא בא לה: אפי' בסתם ימתין. לב"ש שתי שבתות ולב"ה שבת אחת אולי תוך כך ימצא פתח לנדרו: רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה ומתפרנס מהן: לא חליף פריסתקא דמלכא אבביה. אין שליח מלך פרס עובר על פתחו לשאול לו עבודת המלך שאין עין המלך עליו שאינו עשיר בעיניהן: אלא טייל ופועל. שהרי אפילו חמר עונתו אחת בשבת ומשום יום אחד לא אמרינן יוציא ויתן כתובה הרי עונתו משבעה לשבעה וכ"ש ספן וגמל: והא ששה חדשים קאמר. בספן בלא נדר: למי שאין פת בסלו. שאינה מצפה לו אבל בלא נדר דעתה נוחה ומצפה אולי יבא תוך הזמן: חמר ונעשה גמל. נשאת לו כשהוא חמר מהו ליעשות גמל שלא ברשות: ותפלות. רוצה אשה במעט שיהא בעלה עמה מי' קבין להתעשר ויפרוש ממנה: הלכה כר' אליעזר. דמתני': **מתני'** טרפעיקין. מפרש בגמ': עד כנגד כתובתה. ואח"כ נותן לה גט ותצא בלא כתובה אבל אינו משהה כדי לפסוק על נכסים שנפלו לה מבית אביה להפסידה ממנה: ג' דינרין. בגמרא מפרש מאי שנא הוא

תורה אור

א דברי רבי אליעזר: **גמ'** בית שמאי גמרי מיולדת נקבה וב"ה גמרי מנדה במאי קא מיפלגי מר סבר ילפינן מידי' דשכיח ממידי דשכיח ומר סבר ילפינן מידי דהוא גרים לה ממידי דהוא גרים לה אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם דברי הכל יוציא ויתן כתובה ושמואל אמר אף בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו והלכתא כשמואל: הטיילין בכל יום *מאי טיילין אמר רב כגון °רב שמואל בר שילת דאכיל מדידיה ושתי מדידיה וגאני בטולא דאפדניה ולא חליף *פריסתקא דמלכא אבביה: החמרין אחת בשבת. א"ל רבה בר רב חנן לאביי איכפל תנא ותנא המדיר אשתו מתשמיש המטה [שבת אחת] יוציא ויתן כתובה אטייל ופועל דהא ליכא דמיחייב בעונה תוך השבת אלא טייל ופועל א"ל לא *אכולהו קתני יוציא ויתן כתובה והא ששה חדשים קאמר והיכי יוציא ויתן כתובה אשבת אחת א"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו שזה לבו רעב וזה אין לבו רעב וזו כיון שהדירה הויא לה כמי שאין לה פת בסלו ויוציא ויתן כתובה אפי' אשבת אחת: א"ל רבה בר רב חנן לאביי חמר ונעשה גמל מאי א"ל רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות: דברי ר' אליעזר. אמר רב *מתנא אמר רב הלכה כר"א עונה של תלמידי חכמים אימתי אמר רב יהודה מערב שבת לערב שבת °אשר פריו יתן בעתו וגו' א"ר יהודה זה המשמש מטתו מערב שבת לע"ש: **מתני'** *המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפעיקין ועד כמה פוחת עד כנגד כתובתה רבי יוסי אומר לעולם פוחת והולך *שמא תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה וכן המורד על אשתו מוסיפין על כתובתה ג' דינרין בשבת רבי יהודה אומר שלשה טרפעיקין: **גמ'** מורדת ממאי רב הונא אמר מתשמיש אבל ב ממלאכה לא הויא מורדת

דבגמרא אפועלים קיימי דקרא דמוכיחי מינייהו רב ור' יוחנן בפועלים מיירי ואע"ג דאמרינן בגמ' שאני התם דאית ליה רווחא ה"ק דרווחא דעבודת המלך נפיש מרווחא דפועלים: מאי טיילין. כגון רב שמואל בר שילת מלמד תינוקות היה ומתפרנס מהן: וגני בטולא דאפדניה. ועל שם כך נקראים טיילין: דלא חליף כו'. אין שליח המלך עובר על פתחו לשאול לו עבודת המלך שאין עין המלך עליו שאינו עשיר בעיניהם: איכפל תנא. דהתם לעיל המדיר את אשתו ב"ה אומרים שבת אחת דאין לומר זאת לא בספן ולא בגמל ולא בחמר שהרי החמר עונתו אחת בשבת ובשביל יום אחד יוציא ויתן כתובה בתמיה הרי עונתה משבעה לשבעה וכל שכן גמל וספן ונמצא שאין בכלל הזה אלא טייל ופועל העושה מלאכה בעירו שדרכו לשמש שתים בשבת כך כתב רש"י ז"ל אבל הרי"ף ז"ל כתב דהא ליכא דמחייב בעונה בתוך השבת אלא טייל ופועל והוא תימה דהא איכא חמר ובפי' ה"ר יונתן ז"ל כתוב דהאי דלא חשיב חמר לפי שהחמר ופועל שוין היכא שעושין מלאכה בעיר אחרת דתניא בברייתא הפועלים אחת בשבת ומוקי לה בגמרא בעושין מלאכה בעיר אחרת ומשמע מינה דיש פועל דומה לחמר וזה דוחק ומשני אכולהו נמי קאמר דע"י נדר טפי משבת אחת [לא] אע"ג דבלא נדר ששה חדשים קאמרינן בספנים אינו דומה לענין תענית מי שיש לו כו' אף כאן בלא נדר דעתה נוחה לבעלה שמא יבא בתוך הזמן אבל זו משהדירה הרי היא כמי שאינה מצפה לבעל: חמר ונעשה גמל מאי. נשאת אללו כשהוא חמר מהו לעשות גמל שלא ברשות הרווחה עדיפא לה שיתעשר או עונה עדיפא לה: ותפלות. להיות בעלה עמה: מתשעה קבין ופרישות. פירש בערוך [ערך קב] דהמשרה אשתו על ידי שליש תנן [דף סד:] דנותן לה שני קבין ואינו פורש מתשמיש והמורד על אשתו מוסיפין על כתובה ג' דינרין ולפי חשבון [פרק ח דפאה משנה ז] דארבע סאין בסלע יש לה בשלשה דינרין י"ח קבין ומש"ה אמרינן שהיא רוצה יותר בשני קבין ותפלות מי"ח ופרישות דהיינו קב לכל ט': אמר רב ברונא א"ר הלכה כר' אליעזר. זהו דעת הרי"ף ז"ל וגרסינן עלה בגמ' א"ר אדא בר אהבה זו דברי ר' אליעזר אבל חכמים אומרים התלמידים יוצאים ב' וג' שנים שלא ברשות אמר רבא סמכי רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדו עובדא בנפשייהו. כלומר תלמידים שבדורינו סומכים על דבריו והוא בא ליטול מהם נפשות שנענשים ומתים כי הא דרב רחומי כו' והרמב"ם ז"ל בפרק ט"ו מהלכות אישות פסק כרבנן: מערב שבת לע"ש. שהוא ליל תענוג ושביתה והנאת הגוף: **מתני'** המורדת על בעלה. בגמ' מפרש ממאי: טרפעיקין. בגמ' מפרש: עד כדי כתובתה. ואח"כ נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה אבל אינו משהה (ב) על נכסים שנפלו לה מבית אביה להפסידה (ג): ג' דינרים. בגמ' מפרש מ"ש הוא מינה דידה ויש שפירשו דעד כדי כתובה דקאמר ת"ק לאו דוקא דלאין הכי נמי דמודה ליה לר' יוסי שהוא פוחת והולך אפילו מנכסי מלוג שנפלו לה כבר ולישנא דר' יוסי נמי דייק הכי דלא פליג עליה אלא בחדא דאם איתא דלת"ק אינו פוחת אלא עד כדי כתובתה בלבד ורבי יוסי בתרתי פליג עליה הכי הוה ליה למימר לעולם הוא פוחת והולך ואפילו נפלה לה ירושה ממקום אחר מדלא קאמר הכי משמע דבנכסי מלוג שנפלו לה כבר אפילו ת"ק מודה אלא שרבי יוסי מוסיף שלעולם הוא פוחת והולך ואותו פחת נעשה חוב עליה [שאם] תפול לה ירושה ממקום אחר (ד) יחזור ויגבה ממנה והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם [בפרק זה הלכה ח] מה לפחות מן פרא פורנין דידה כלומר מנכסי מלוג נשמיענן מן הדא רבי יוסי אומר לעולם הוא פוחת והולך [שמא] תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה לא אמר אלא ירושה דבר שאינו מצוי הדא אמר אפילו לפחות מפרא פורנין דידה יפחות ולפי זה ה"ה נמי שאם נפלה לה ירושה לאחר שהתחילה למרוד קודם שנתגרשה שפוחתין ממנה מכאן ולהבא אפילו לת"ק דרבי יוסי לא חדית בה אלא שאפילו [כלתה] כתובתה מחשבין ופוחתין שאם תפול לה ירושה יגבה כל מה שפחתו אבל מה שנפלה לה פוחתין ממנה אפילו לרבנן ומיהו דוקא בנשואה אבל בארוסה כיון דלא שייך בעל בנכסיה כלל לא גבי מינה מידי זהו דעת (ה) [רמב"ס] ז"ל אבל אחרים פירשו דפרא פורנין היינו נדוניא אבל מנכסי מלוג אינו פוחת כלל (ו) וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל כתובתה באומ' בעינא ומנגערנא ליה אינו אלא בנג"ב אבל מנ"מ אינו פוחת כלל. אמנם מהר"ר לוי חביב התעורר על זה בתשובותיו סי' ל"ו וכתב דכפי הנראה מפשט לשונו של הרמב"ם משמע שהכל מפסדת ואפי' נ"מ והאריך ע"ז הרבה בדבריו ע"ש:

השגות הראב"ד

א] עוד כתב בענין מורדת דמתשמים הוא דהויא מורדת אבל ממלא' לא כרב הונא ודחה דברי ר' יוסי בר' חנינא דאמר אפי' ממלאכה מדאמרי' במעתין היכי דמיא מורדת דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה. ואני בעניותי איני רואה את הסיוע מכאן לדחות דברי ר' יוסי בר' חנינא דהא אמרי' בגמ' מתשמים כ"ע לא פליגי דהויא מורדת כי פליגי ממלאכה וכיון דמתשמים הויא מורדת לדברי הכל הויא לן למידע דהיכי דמיא מורדת דמתני' דפוחתין לה מעט כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה לאעכובה גבי' ומפקת לה פורתא אלא דמפיק לה לאלתר בלא כתובה מיהו משום קנסא דלמא עיניה נתנה באיש אחר משהינן ליה לגיטה תריסר ירחי שתא והנך תריסר ירחי שתא לית לה מזונות מבעל ואם מתה ירית לה בעל וקבר לה. ומ"מ ממלאכה נמי הויא מורדת וכי אמר בעינא ליה ומצערנא ליה ממלאכה פחתי לה אבל אמרה מאיס עלי ולא עבידניה ליה לא עבידתא ולא תשמיש לא כייפינן לה ומפיק לאלתר לה כדפרישנא אלא איכא ראיה מהא דאמר ליה רב חייא בר אבי לשמואל נדה בת תשמיש היא ושני ליה אינו דומה מי שיש לו וכו' ואם איתא דממלאכה הויא מורדת מאי קשיא להו מנדה והא בת מלאכה היא ואפשר דממלאכה קאמר אלא תרוייהו סבירא לא דממלאכה לא הויא מורדת ומיהו היכא תיסק אדעתין דאיתתא בעיא מזוני מגברא ולא עבדא ליה שום עבידתא דלא תהוי מורדת ובהדיא אמרי' במורדת מלהניק את בנה שהוא כופה ומניקתו ואי לא פוחתין לה מכתובתה כמה הוא כופה אלא ודאי או פוחתין או מוציא מיד בלא כתובה וכ"ש היכא דלא נדרה. וא"ת כופין אותה בדברים הא אמרי' בדברים לא יוסר עבד. וא"ת בשוטים אשה לאו אורח ארעא. ואפשר דאמר רב הונא ממלאכה לא הויא מורדת דוקא ממעשה ידיה קאמר והיא מה שעושה לו בגמר ורב הונא לטעמיה יכולה אשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה. ור' יוסי בר' חנינא ס"ל כריש לקיש דאמר שיכול הוא לכופה למעשה ידיה ומש"ה אפי' אמרה איני ניזונית ואיני עושה מורדת הויא. אבל משאר מלאכות שהיא חייבת דלא תליין במזוני הויא מורדת לכ"ע ורב הונא גופיה דאמר ממעשה ידיה לא הויא מורדת אפשר לומר דוקא היכא דאמרה איני ניזונת ואיני עושה אבל היכא דשקלה מזוני מיניה ולא עבדא ליה פשיטא דהויא מורדת. ואי בעי איהו נמי למימר לה נאי מעשה ידיך במזונותיך וקא ספקת לה למזונתא מאי למימר לה. ואי לא בעי למימר לה איבעי ליה לזונה. ואי איהי נמי בעיא אתזוני מיניה ולא בעיא למעבד ליה עבידתא מורדת היא. כך נ"ל. והשכל מורה על זה לפי שאין הדעת מקבלת שיהא בעלה מפרנסה ויהא הוא טוחן ואופה ומבשל ומכבס לעצמו. ומה יעשה בהניק את בנו אם לא תשיג ידו לשכר מניקה. ואי משום בעיא דרב חייא בר יוסף דאמר לשמואל נדה בת תשמיש היא לאו ראיה היא דאפשר דמשמע להו נדה דומיא לחולה דהיא מורדת מתשמיש ולא ממלאכה דהא לאו בת מלאכה היא וחד גוונא אתני להו ומש"ה אקשי ליה היכי משכחת לה נדה מורדת מתשמיש דתהא דומיא דחולה ותו לא מידי. ואם ישאל שואל דקי"ל כרב הונא דאמר יכולה האשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה הא קי"ל כר"א דאמר אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר אלמא אינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה בשום ענין. וזו אינה צריכה לפנים דהכי קאמר רב הונא יכולה היא שתאמר איני ניזונית ממך ואיני עושה לפיך אבל עושה אני לעצמי ואוכלת אבל אם אמרה שלא לעשות כלל שום מלאכה ודאי הלכה כר"א בן יעקב כופה לה לפחות מעט מכתובתה או שמוציאה בגט ובלא כתובתה מפני [שבטלה] מביאה לידי זימה:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג טעם אלו העונות שאמרה בתורה סתומה בתורה יש לפרש לפי הנראה שכל לפי טורח אומנותו דנקיט' עלמן כתב מיי' אסור לאיש למניע מאשתו עונתה ואם מונעה כדי לצערה עובר בלא תעשה שנאמר שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואם חלה או תשש כחו ואינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיבריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ (יבעול) או יטול ממנה רשות או יוציא ויתן כתובה והרמ"ה כתב וה"מ במי שגופו בריא ויכול לקיים העונה הקצובה לו אבל מי שאינו בריא אינו חייב אלא לפי מה שאומדין אותו שיכול לקיים:

לשון ריא"ז

אע"פ שאין אדם רשאי לפחות עונת אשתו אם תשש כחו מקיים עונתו לפי כחו ואם אינו יכול לקיים עונתו אפי' בעונה שהיא פחותה מכל העונות או יטול רשות מאשתו או יוציא ויתן כתובה כמו שביאר מיי' פי"ד מהל' אישות ונראה בעיני שאם היה מחמת חולי הראוי לרפואה צריכין להמתין לו עד שיתרפא:

ב כתב מיי' איש ואשתו שבאו לפני ב"ד הוא אומר מורדת מתשמיש והיא אומרת כדרך כל הארץ אני עמו או היא אומרת שמורד הוא והוא אומר כדרך כל הארץ אני עמה היו מחרימין תחלה על מי שמורד ואינו מודה בב"ד ואם לא הודו אומר להם להתיחד לפני עדים נתיחדו ועדיין הם טוענים מבקשים מן הנטען ועושין פשרה כפי כח הדיין אבל לבעול לפני ב"א א"א שאסור לבעול לפני כל בריה:

לשון ריא"ז

אם לא מרדה האשה מתשמיש המטה אלא שאינה רוצה לעשות מלאכות שחייבת לעשות לבעלה ואפי' המלאכות שהן לקירוב חיבה אין עליה דין מורדת שתפסיד כתובתה בכך אלא בעלה היה כופה אותה בדברים או בשוטים עד שתעשה לו כל המלאכות שהיא חייבת לו בהן לפי כחה כמבואר בקונט' הראיות: וא"ת וכיון שיכול לכופה למלאכה אמאי נקראת מורדת לפחות מכתובתה יכפוה בשוטים עד שתעשה מלאכה וי"ל דאפ"ה נקראת מורדת הואיל ואינה עושה מלאכה אלא ע"י כפיה. ומסיק הרא"ש דלא אמרו שהאשה עושה חמש סלעים אלא במשרה אשתו ע"י שליש שאינה עושה שום מלאכה אבל אם היא מניקה וטוחנת ואופה ועושה שאר מלאכות אינה חייבת לעשות משקל ה' סלעים:

מורדת ורבי יוסי ברבי חנינא אומר אף ממלאכה הויא מורדת והלכתא כרב הונא דאמרינן לקמן *היכי דמיא מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שמע מינה דמתשמיש הויא מורדת כרב הונא: ת"ר המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין °ורבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו ושולחין לה מב"ד הוי יודעת שאפילו כתובתיך מאה מנה הפסדת אחת (א) ארוסה ונשואה ואפי' א נדה ואפי' חולה ואפי' שומרת יבם אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל ונדה בת תשמיש היא אמר ליה אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו אמר רמי בר אבא אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואמר רמי בר אבא שתי פעמים שולחין לה אחת קודם הכרזה ואחת אחר הכרזה דרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו ורב הונא בר יהודה אמר רב ששת הלכה נמלכין בה היכי דמיא ב מורדת אמר אמימר

רש"י

הוא מהיא: גמ' בעינא ליה ומצערנא ליה. לקמן מפרש. ורבותינו חזרו ונמנו. שלא יפחו אותה ויפסידוה מעט מעט אלא יפסידו לה כל כתובתה אחר ארבעה שבועות של הכרזה: אחת. כולן שוות לדין מרד: ארוסה. שאמרה לא אכנס: שולחין לה. אם עדיין עומדת במרדה: ונמלכין בה. מפייסין את גיסה ומחזירין עליה שתחזור בה ובתוך כך אנו פוחתין את כתובתה שבעה דינרין בכל שבת: היכי דמי מורדת. דכופין אותה ומפסין את גיסה ופוחתין מכתובתה: שאמרה

דף סג: [דף צב ע"א]

ז"ל פרק י"ד מהלכות אישות ולפי זה כשאמרו בירושלמי לא אמרו אלא ירושה דבר שאינו מלוי כל נכסי מלוג אפילו אותן שיש לה כבר ירושה מקרי ודבר שאינו מלוי הוא שאין לרוב הנשים נ"מ ולפי זה רבי יוסי בתרתי פליג דלא מיבעי שהוא פוסק על נ"מ שיש לה כבר אלא אפילו על אותן שיש לה לאחר מכאן וכתב הרא"ה ז"ל דז' דינרין שפוחתין לה מכתובתה לאו ז' דינרין בטובת הנאה דכתובתה קאמר דהוי טפי מז' דינרין אלא ז' דינרין מכתובתה ממש קאמר וכן מנ"מ שלה פוחתין ז' דינרים ממה שהנכסים שוין עכשיו אע"פ שיש לבעל בהן אכילת פירות וכן נמי אם נתנו לה נכסים במתנה ע"מ
שאין לבעלה רשות בהן גם כן פוחתין
ממנה ז' דינרין ואע"פ שאין השיעורין
שוין שבנכסים שלה שאין לבעלה רשות
בהן הז' דינרין ז' דינרין גמורין וז' דינרין
דבכתובתה וכ"מ שלה אין שוין כך לא
פלוג רבנן וגבי דידיה כי הוי מורד
שמוסיפין לה ג' דינרין לאו דיהבינן להו
לה לאלתר ונימא דילקח בהן קרקע
והוא אוכל פירות אלא מוסיפין
על כתובה קאמר כלומר שנעשה חוב
עליו כשאר סך הכתובה: גמ' רבי
יוסי בר חנינא אומר אף ממלאכה.
רבי יוסי בר חנינא דאמר ממלאכה
לאו מעושה בלמר קאמר דהא לא
אשכחן דפליג עליה דרב הונא במאי
דקאמר דיכולה אשה שתאמר לבעלה
איני ניזונית ואיני עושה אלא משאר
מלאכות שהאשה עושה לבעלה שאינה
יכולה להפטר מהם קאמר לפי שאין
תחת מזונות אלא בעושה בלמר בלבד דהא אמר לעיל בפרקין בגמרא [דף נח.] מידי דקיץ ממידי דקיץ ושאר מלאכות לא קיימי:
והלכתא כרב הונא דאמרי לקמן היכי דמיא מורדת דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה ש"מ דמתשמיש הויא מורדת כרב הונא. כלומר דהתם
הוא דאיכא לערא אבל במלאכה ליכא למימר בעינא ליה ומצערנא ליה והראב"ד ז"ל השיב שאין זו ראיה דהא אמר בגמרא דלכ"ע מורדת מתשמיש
הויא (ב) ומש"ה נקיט לישנא דמורדת מתשמיש דמודו ביה כולהו אבל הראיה הנכונה מדאמרי' בגמ' [דף סד:] א"ל רב חייא בר יוסף לשמואל מה בין
מורד למורדת. כלומר המורדת פוחתין לה ז' דינרין והמורד אין מוסיפין על כתובתה אלא ג' ומהדרי' לא ולמד משוק של זונות מי שוכר את מי ד"א זה
יצרו מבחוץ וזו יצרה מבפנים והאי טעמא לא סגי אלא למורדת מתשמיש אבל ממלאכה מה בין מורד למורדת אדרבה לערה של אשה גדול
משל איש שאין לה מזונות ופרנסה דבגמרא אמרינן דלמאן דאמר מורדת ממלאכה מורד על אשתו היינו שאומר איני זן ואיני
מפרנס ובירושלמי [כאן הלכה ח] נתנו טעם מה בין מורד למורדת למ"ד מורדת ממלאכה ואמרו ע"י שהיא חייבת לו שבע הוא פוחת ממנה ז'
והוא ע"י שחייב לה ג' מוסיף לה ג' והקשו שם על טעם זה והעלו מאי כדון דא"ר יוחנן לערו של איש יותר משל אשה כלומר שאינה נקראת
מורדת אלא מתשמיש אבל ממלאכה לא אלא באומרת איני עושה היה כופה אותה בשוטים או שאינו זכה או ב"ד מוכרין לו מכתובתה בטובת הנאה
כדי שישכור עליה עבד או שפחה לשמשו או היו משמתין אותה וכך אמר הגאון ז"ל: גרסינן בגמ' [דף סג.] תנן וכן המורד על אשתו בשלמא למ"ד
מתשמיש כי היכי דאיהי משעבדא ליה איהו נמי קא משתעבד לה אלא למ"ד ממלאכה מלאכה מי משעבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס.
מכאן היה רוצה ללמוד ר' אליהו ז"ל דאדם מחוייב לעשות מלאכה כדי לזון את אשתו ולפרנסה מדאמר באומר איני זן ואיני מפרנס דמשמע
דהיינו מרד של מלאכה שמשועבד לה לעשות מלאכה לזונה ולפרנסה ועוד היה אומר שמספר כתובה נלמוד שכותבין ואנא אפלח ואוקיר ואיזון
ואפרנס משמע שיעבוד ויעשה מלאכה בעבורה ואין מכאן ראיה שהכי פרש"י ז"ל דנקטו זן ומפרנס שהוא כנגד מלאכתה של אשה:
חזרו ונמנו. שלא ישהה אותה לפחות מעט מעט אלא יפסידוה כל כתובתה לאחר ד' שבתות של הכרזה: אחת. לי כולן שוות בתורת מרד:
ארוסה. שאמרה לא אכנס: ואפילו כשהיא נדה או חולה או מורדת. וגרסינן בירושלמי [הלכה ח] מה אנן קיימין אי בשמרדה עליו
והיא נדה התורה המרידתה עליו אלא כן אנן קיימין שמרדה עליו עד שלא באת לנדה ובאת לנדה ואפשר דטעמא דמילתא דכיון שלא התחילה
למרוד עד שהיא שעתא אמרינן שרלתה לשחק בו עד שתטבול ודעת הגאון ז"ל שאם חזרה בה תוך ד' שבתות שלא הפסידה כלום וכ"ת
א"כ אתיא לאערומי דמורדת תלת שבי וברביעי הדרא בה וכן לעולם ליתא דאפשר דכל שעברו עליה ד' שבתות של הכרזה בין הפעמים כולם
הפסידה כתובתה ואחרים אומרים דבתוך ד' שבתות פוחתין לה שבעה שבעה ומש"ה לא אתיא לאערומי אבל אינה מפסדת כתובתה בבת אחת
אלא בד' שבתות רלופין: אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. איכא למידק דהאי לישנא נמי אמרינן [דף סב:] גבי מדיר
אלמא כשהאשה (ג) מורדת לאו פת בסלו איקרי וא"כ היה לו להוסיף על כתובתה כשם שמוסיפין במורד ותו קשיא היכי גמרי ב"ה מדיר מנדה
והא אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו וכ"ל דהיינו טעמא דבמורד מוסיפין ובמדיר אין מוסיפין לפי שהמורד כל שעה
ושעה עומד במרדו וכדי שיחזור ממרדו מוסיפין עליו כל שבת ושבת אבל מדיר מכיון שהדירה ואינו מולא פתח לנדרו מה בידו לעשות ולפיכך
אין מוסיפין על כתובתה כלום אלא יוליא ויתן כתובה לסוף שבוע אחד וכיון שהיא יודעת שלסוף שבוע אחד תפטר ממנו פת בסלה מיקרי
ומש"ה גמרי לה ב"ה מנדה אבל כשהאיש או האשה מורדין מתשמיש כיון שאין למרדן קלבה לאו פת בסלו מקרי ומש"ה פוחתין או מוסיפין
אפילו כשהיא נדה: אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. אמרינן עלה בגמרא דיקא נמי דקתני ד' שבתות זו אחר זו ש"מ.
כלומר דיקא נמי דקתני שבתות שהם ימים שאינם של מלאכה (והכל של מלאכה) והכל מלויין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וליכא למימר
דארבע שבתות בכל יום קאמר מדאילטריך למתני זו אחר זו לאשמעינן דרלופים בעינן ובשלמא אי שבתות ממש סד"א דכיון דסוף סוף מפסקי
ימי חול בינייהו שבתות גופייהו לא בעינן רלופים קמ"ל זו אחר זו אלא אי אמרת דהנך שבתות שבועות נינהו מנא תיתי דלסגי במפוזרין
דלילטריך למיתני זו אחר זו ועוד דבהדיא קתני בתוספתא פעם אחת בשבת ויש לתמוה על הרב רמב"ם ז"ל שכתב בפי"ד מהל' אישות ואח"כ
מכריזין עליה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בכל יום ד' שבתות זו אחר זו ולדבריו ה"ק דיקא נמי דאין מכריזין אלא בבתי כנסיות ובבתי
מדרשות דאם איתא דבשוק מכריזים עליה בבליר מהכי סגי דהא מכספא טפי ובתוספתא הפך מדבריו: דרש רב נחמן בר רב חסדא
הלכתא כרבותינו. גרסינן עלה בגמרא אמר רבא הא בורכא א"ל רב נחמן בר ילחק מאי בורכתא אנא אמריתה ניהליה ומשמיה דגברא רבא
אמריתה

לשון ריא"ז
א ואפי' כשהיא נדה או
חולה שאינה ראויה
לתשמיש מכריזין עליה
והוא שהתחיל המרד
כשהיתה ראויה לתשמיש
וכן ארוסה שהגיע זמנה
ליכנס ומרדה בו מכריזין
עליה כמ"ש ומאבדת כל
כתובתה כדברי מז"ה
ול"נ שאין לשומרת יבם
דין מורדת ואינה מפסדת
כתובתה לפי שבזמן הזה
מצות חליצה קודמת
כמבואר בקונט' הראיות:
ב כתב סמ"ג כלל הדבר
לדברי ר"ת במורדת
דבעינא ליה ומצערנא ליה
מכריזין ד' שבתות
ונמלכים בה פעמים פעם
אחת קודם הכרזה ופעם
אחת לאחר הכרזה
ובמורדת דמאיס עלי לא
הוא ולא כתובתו בעינא
משהינן לה י"ב חדש ואחרי
כן תצא בלא כתובה
והפסידה בלאותיה אם
תפסן הבעל ובכל מה
שכתב לה בעל אם תפסה
מוציאין מידה לפי דין
התלמוד ומיי' כתב דהכרזת
מורדת היא בכל יום:
לשון ריא"ז
ופעמים שולחין ב"ד
ומתרין בה אח' קודם
הכרזה וא' לאחר הכרזה
ואם לא חזרה בה יוצאת
בלא כתובה ומאבדת מנה
מאתים ותוספת וכל מה
שכלה ואבד מנכסי נדוניא
ומה שנמצא בעין מנכסי
נדונייתא מה שתפסה אין
מוציאין מידה ומה שלא
תפסה אין נותנין לה
(מנכסי מלוג) כלום אע"פ
שמאבדת האשה כד'
שבתות כמו שביארנו
מלמדין את הבעל שלא
יתן גט אלא ישהה הגט
עד י"ב חודש למרדה
אולי תחזור בה ויתרלה
הוא עמה לפי חפצו או
ימחול לה על מרדה
כשתחזור בה או יכתוב
לה כתובה מנה שכבר
אבדה כתובתה הראשונה
במרדה כמבואר בקונטרס
הראיות:

הגהות הב"ח
(א) נ"ב לי: (ב) נ"ב מורדת: (ג) כשהאשה מורדת לאו פת בסלה כצ"ל:

ספר הזכות

כתוב בהלכות והלכתא כרב הונא דאמרי' לקמן היכי דמי מורדת אמר אמימר בעינא ליה ומצערנא ליה שמעינן
מינה דמתשמיש הוא דהויא מורדת כרב הונא: חשיב הרב ז"ל אני בעניותי איני רואה הסיוע מכאן להיות
דברי ר' יוסי בר חנינא דהא אמרי' בגמ' מתשמיש כ"ע לא פליגי דהויא מורדת כי פליגי ממלאכה וכיון דמתשמיש
הויא מורדת לדברי הכל מבעיא לן למידע היכי דמיא מורדת דמתני' דפוחתין לה מעט מעט כגון דאמרה בעינא
ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה לאיעכובי גביה ולמיפחת לה פורתא אלא דמפיק לה לאלתר
בלא כתובה מיהו משום קנסא דלמא עיניה נתנה באחר משהינן לה לגיטא תריסר ירחי שתא והנך תריסר ירחי שתא
לית לה מזונות מבעל ואי מתה ירית לה וקבר לה ומ"מ ממלאכה נמי הויא מורדת וכי אמרה בעינא ליה ומצערנא
ליה ממלאכה פחתינן לה וכי אמרה מאיס עלי ולא עבידנא ליה לא עבידנא ולא תשמיש לא כייפינן לה ומפקינן לה
לאלתר כדפרישנא אלא איכא ראיה מהא דאמר ליה רב חייא בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא ושני ליה אינו
דומה מי שיש לו וכו' ואי איתא דממלאכה קאמר מאי קשיא לכו בנדה והא בת מלאכה הויא ואפשר דממלאכה
קאמר אלמא תרוייהו ס"ל דממלאכה לא הויא מורדת מיהו היכי תיסוק אדעתין דאיתתא בעיא מזוני מגברא ולא
עבדא ליה שום עבידתא דלא תהוי מורדת ובהדיא אמרי' בנודרת מלהניק את בנה שהוא כופה ומניקתו ואם לאו דפוחתין
לה מכתובתה כמה הוא כופה אלא ודאי או פוחתין לה או תצא מיד בלא כתובה וכ"ש היכא דלא נדרה וא"ת כופין
אותה בדברים הא אמרי' בדברים לא יוסר עבד וא"ת בשוטי אשה ודאי לאו אורח ארעא ואפשר דכי אמר רב הונא
ממלאכה לא הויא מורדת דוקא ממעשה ידיה בלבד קאמר והוא מה שעושה לו בלמר ורב הונא לטעמיה דאמר
יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה ור"י בר חנינא ס"ל כר"ל דאמר שיכול הוא לכופה למעשה ידיה
ומש"ה אפי' אמרה איני ניזונית ואיני עושה מורדת היא אבל משאר מלאכות שהיא חייבת לו דלא תליין במזונה
הויא מורדת לכ"ע ורב הונא גופיה נמי דאמר ממעשה ידיה לא הויא מורדת אפשר לומר דוקא היכא דאמרה איני
ניזונית ואיני עושה אבל היכא דשקלה לה מזוני מיניה ולא עבדא ליה פשיטא דהויא מורדת ואי בעי איהו נמי למימר
לה נאי מעשה ידיך למזונותיך וקא ספקי ליה למזונהא מצי למימר לה ואי לא בעי למימר לה ולא בעי לזונה והיא
נמי בעיא לאיתזוני מיניה ולא בעיא למעבד ליה עבידתא מורדת הויא כך נ"ל. והשכל מורה על זה לפי שאין סדעת
מקבלת שיהא בעלה זנה ומפרנסה ויהא הוא טוחן ואופה ומבשל ומכבס לעצמו ומה יעשה בהניק את בניו אם לא תשיג
ידו לשכר מניקה. ואי משום בעיא דרב חייא בר יוסף דאמר לשמואל נדה בת תשמיש היא לאו ראיה היא דאפשר
דמשמע להו דנדה דומיא דחולה דהויא מורדת מתשמיש ולאו ממלאכה דהא לאו בת מלאכה היא וחד גוונא קתני
להו ומש"ה אקשי ליה היכי משכחת לה נדה מורדת מתשמיש דהוי דומיא דחולה ותו לא מידי ע"כ דברי הרב.
ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר תם ליה למרן ז"ל לפרושי הכי דא"כ היה לו לומר לר"י בר חנינא ממעשה ידיה
דסתם מלאכה כל אלו המלאכות שהאשה עושה לבעלה במשמע ורב הונא דנקיט אתשמיש דהוא בטול עיקר נשואין
ונערו של איש בגופו ודאי לאפוקי כל דין שבממון אתיא ולהכי קאמרינן בגמ' רב הונא אמר מתשמיש מת...
ממלאכה לא רב הונא לטעמיה דאמר יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה ועוד מדאמר ליה ...
בר יוסף לשמואל מה בין מורד למורדת ואמר לו לא ולמד משוק של זונות ואם איתא דלדברי הכל מור...
דמתני' ממלאכה נמי מה אתה למד מן השוק הזה והלא אף במלאכה שמרדו של איש קשה משל אשה
מונע ממנה חייה דינה כן. ובירושלמי נמי פירש ר"י בר' חנינא מרד דמתני' בכל ז' מלאכות שלה ובג'
לשנות שיטת הגאונים ז"ל בהלכה פשוטה ומסכמת בחבורי כולם ז"ל אבל שאלת הרב ז"ל שאמר היאך יתכן
זונה ומפרנסה ולא תהא אופה ומבשלה ומניקה נ"ל שיש טעם בזה לרב הונא שאין פותחין מסך הזה ז' די...
ולא מפסידין כל כתובתה בארבע שבתות של הכרזה אבל שמין כמה המלאכות האלו שוות לבעל ומגבין
כלומר שוכרין שמש לשמשו ומניקה להניק את בנה ותוזר וגובה ממנה בב"ד שיורדין לנכסי מלוג שלה או
ומוכרין או פוחתין מהן לבעל בטובת הנאה כמו דמי מלאכות הללו כדין האשה שחבלה בבעלה או באחרים או
להם בכלום וכן הוא פוחת ממזונות שנותן לה בכדי דמי מלאכה שמורדת בה ואם מרדה בכולן אינו זן ...
המותר משלה כמו שפירשתי דהני מלאכות דבר שבממון הן שחייבו אותה חכמים אבל הבעל ואינן מת...
שלא יהא בתשלומין אלא משלמת מה שעליה כדין כל דבר שבממון שהרי אם הכניסה לו שפחות יושבת בקתד...
שב"ד היו משמתין עליה שתעשה כדין מאן דלא ציית דינא וכן מלינן למקלת ראשונים. ולר"י בר חנינא אין ...
קונסין כדין מורדת לפחות או להפסיד בארבע שבתות ואי קשיא והא תניא וכן היא שנדרה שלא תארוג בג...
לבנה תלא בלא כתובה התם כיון דנדרה מיד נמי יוצאה בלא כתובה שא"א באשה נדרנית שמשיאתו בנדרי...
בשבועתיו ועוד שא"א בתשלומין שאין כאן דין ממון וכ"מ שסנינו כפייה באשה כגון אינו כופה לעמוד
אבל כופה ליתן תבן לפני בהמתו וכגון אין רשאי לנוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת בכולן ...
כפיית הבעל בעלמו שהוא כופה בדברים ובמזונות וביולא בעשוי הזה. וכ"מ שיש בו דין ממון אם בא ...
ממנה כמו שפירשתי לא שיכתבו עליה אגרת מרד מפני שאינה טחנת תבן לפני בקרו והפסיד כתובת...
שבתות וזה שבנו בברייתא כפ' אע"פ וב"ה אומרים כופה ומניקתו יכולני לפרש לענין הכפייה שהזכרנו
עיקר הלשון משמש כאן כפייה ופשוי ממש ולא בא לומר אלא שאין הנדר צריך הפרה כלל והוא אומר לה
כענין שבמינו בנזירות תומר בנים מבעבדים שהאיש כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו כלומר שאין
בטלים אלא בדרך הפרה מופר ליבי ונדרי עבדו דרך כפייה אנ"ל לו מופר לך מותר לך אלא אומר לו טול
ושתה ומן הלכה הזה אמרו כופה ומניקתו וכן אמרו בנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו לומר דמשעבד...
נדרה לריך הפרה כלל ואין כאן ענין למורדת. ולענין הפסק נמי הסכימו הראשונים לפסוק כרב הונא ו...
הדבר מסוגיין דאיתמר לקמן היכי דלמי מורדת דכיון דפרישו מרד תשמיש מצערנא ליה ולא פרישו במל...
ולא

א מיי' פי"ד מהל' אישות טוש"ע אה"ע סי' עז ס"ב :
ב מיי' פי"ד שם טוש"ע אה"ע סי' עז :

אמריתה ניהליה ומנו רבי חנינא ואיתו כמאן סבר כלומר רבא דאמר בורכא היא כמאן סבר ומהדרינן כי הא דאיתמר הלכה נמלכין בה. כלומר משהינן את גיטה ומחזירין עליה שתחזור בה ובתוך כך פוחתין מכתובתה ז' דינרין בשבת כך פרש"י ז"ל ולא נהירא דאם איתא ה"ל למימר הלכה כמשנתינו ואף דעת הרי"ף ז"ל אינו כן שהרי הביא הלכה כרבותינו והלכה נמלכין בה אלמא ישנן לשתיהן והראב"ד ז"ל פירש דנמלכין בה במאי ניחא לה טפי אי במאי דתנן במתני' אי במאי דקאמרי [רבותינו] ז"ל ואפשר שזה היה דעת הרי"ף ז"ל וכ"ת ומאי אמליכו בה בעי והיכי אפשר דלא ניחא לה בדמתני' מדרבותינו [איכא למימר] דלרבותינו כיון שהיא יוצאה בארבע שבתות של הכרזה ועקרי להו לנישואין מיד מה שיש לה על הבעל הוא שמפסדת אבל נכסי מלוג דידה ניהו ולא יהבינן להו לבעל אבל למתני' כיון דיהבינן שכר לבעל בכל שבוע ושבוע הוא פוסק והולך אפילו על נכסי מלוג שלה ולדברי מי שאומר דאפי' למתני' אינה מפסדת אלא כתובתה בלבד כ"ל דניחא לה בדרבותינו ממתני' לענין בלאות לאן ברזל הקיימים כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ולי נראה דה"ק הלכה נמלכין בה דלא סגי בששולחין לה מב"ד לומר הוי יודעת אלא הב"ד בעצמן נמלכין בה קודם שיפסקו את הדין להפסידה כתובתה ואפשר שזהו דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ' הנזכר ואחר ההכרזה שולחין לה פעם שניה ואומרים לה כו' ואם עומדה במרדה ולא חזרה נמלכים בה ותאבד כתובתה :

דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה. פרש"י ז"ל ה"ד מורדת דכופין אותה ופוחתין כתובתה דאמרה בעינא ליה כו' שיש לכופה ע"י פחיתת כתובה: אבל אמרה מאיס עלי. לא הוא ולא כתובתו [בעינא] : לא כייפינן לה. להשהותה אלא נותן גט מיד אם הוא רוצה ויוצאה בלא כתובה : כלתיה דרב זביד אימרדה. ואמרה מאיס עלי : הוה תפיסא חד שיראה. מעיל אחד שהכניסה לו בכתובתה : הפסידה בלאותיה הקיימין. אפילו בגדים שהכניסה לו בנדונייתה ושמאום עליו בכתובתה ועדיין הבלאות קיימין תפסיד אותם : מיבעיא בעי. אם הפסידה בלאותיה אם לאו : משום דרב זביד גברא רבא הוא. ולא יערער על דבריהם מחמת ענותנותו : מפכיתו דינא לחובתו. כל זה לשון רש"י ז"ל והזקיקו לפרש דכלתיה דרב זביד לאו מורדת ממש הוה אלא דאמרה מאיס עלי משום דס"ל דאי מורדת ממש הוה לא הוה מסתפקי בה בגמרא בבלאות הקיימים דהא מילתא פסיקתא תנן דפוחת והולך עד כדי כתובתה ומשמע אפילו [בבלאות] קיימין אלא בדאמרה מאיס עלי עסקינן ובנכסי מלוג פשיטא לן דלא מפסדא שזו עוקרת תנאי

נר מצוה

רש"י

אמרה בעינא ליה כו'. אז יש לכופה ע"י פחיתת כתובתה להשהות גיטה : אבל אמרה מאיס עלי. לא הוא ולא כתובתו לא בעינן להשהותה אלא נותן לה גט מיד ויוציאנה בלא כתובה : כלתיה דרב זביד אימרדה. ואמרה מאיס עלי : הוה תפיסא חד שיראה. מעיל שהכניסה לו היא בכתובתה : הפסידה בלאותיה קיימין. אפילו בגדים שהכניסה בנדונייתה ועדיין הבלאות הן קיימות תפסיד אותן : מיבעיא בעי. אם הפסידה בלאותיה אם לא : משום דרב זביד גברא רבא הוא. ולא יערער על דבריהם מחמת ענותנותו : אפכיתו לדינא. לחובתו : לא מפקינן לה מינה. דהמעליא מחבירו עליו הראיה : ומשהינן לה. אולי תחזור בה: תריסר ירחי שתא. ותו לא : איסתירא

אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה א מאיס עלי לא *(הויא מורדת ולא) כייפינן לה מר זוטרא אמר כייפינן לה הוה עובדא ואכפה מר זוטרא ונפק מינה רב חיננא מסורא ולא היא התם סייעתא דשמיא הוה כלתיה דרב זביד אימרדא הות תפיסה חד שיראה יתבי אמימר ומר זוטרא ורב אשי ויתיב רב גמדא גבייהו ויתבי וקאמרי מרדה הפסידה בלאותיה הקיימין אמר להו רב גמדא משום דרב זביד גברא רבא הוא מחנפיתו ליה והא אמר רב כהנא מיבעי בעי לה רבא ולא איפשיט פירוש בלאותיה בלאות נדונייתא איכא דאמרי יתבי

דף סד. וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה הקיימין אמר להו רב גמדא *משום דרב זביד
[דף צב ע"ב] גברא רבא הוא °אפכיתו לדינא עליה והא אמר רב כהנא מבעיא בעי לה רבא ולא אפשיטא והשתא דלא איתמר לא כמר ולא כמר תפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא ובהלין תריסר ירחי שתא לית לה מזוני מבעל. הדין הוא דינא דגמרא אבל האידנא בבי דינא דמתיבתא הכי דייני במורדת כד אתיא ואמרה לא בעינא ליה להאי גברא ניתיב לי גיטא יהיב לה גיטא לאלתר ואי תפסה מידי מכתובתה מפקינן ליה מינה ומהדרינן לבעל והני מילי במאי דכתב לה בעל מדיליה אבל מאי דאיתיאת מבית נשא בין תפסה ליה בין לא תפסה ליה כל מאי דאיתיה בעיניה יהבינן לה ואי ליכא מידיה דאיתיה בעיניה ואיכא מידי דאתי מחמתיה יהבינן ליה ניהלה ואי ליכא מידי דאיתיה בעיניה ולא מאי דאתי מחמתיה אלא אתאבדו להו לגמרי לא מפקינן מיניה דבעל ולא כלום וה"מ בנכסי מלוג אבל בנכסי צ"ב ב כל מידי דאיתיה בעיניה שקלה ליה ואף על גב דבלו ליה טובא והוא דחזי למאי דהוה חזי מעיקרא כגון דחזי לאשתמושי ביה מעין מלאכה דידיה אבל מאי דבלו ליה לגמרי ולא חזי לאשתמושי ביה כדמעיקרא משלם לה דמיהן כדמעיקרא מדידיה וכל שכן מאי דאיגניב או מאי דאיתנים דמשלם לה בעל מדידיה משום דברשותיה קיימי

ד"ת מ"ז יבמות דף סו. (כדמעיקרא) כדתנן* אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו וחזינן לגאון דאמר דיהיב לה עיקר כתובה מנה מאתים בלחוד כי היכי דלא להווין בנות ישראל הפקר אבל מאי דכתיב לה מדיליה בין תוספת בין מתנה לא יהבינן לה מידי ודינא

דף נה: דגמרא אפילו עיקר כתובה לא יהבינן לה כדאמרינן בריש פירקא* תנאי כתובה כתובה נפקא מינה למוכרת למוחלת ולמורדת אלמא מורדת אין לה לא עיקר ולא תוספת הדין הוא דינא דמורדת דנהיגין רבנן במתיבתא מכמה שני עד השתא אבל ודאי הדין תקנתא ג ליתא אלא היכא דאימרדת איתתא בבעלה ובעיא לאפוקי מיניה מחמת דלא בעי' ליה אבל היכא °דאתמרעא ד או היכא דאיכא עלה חשש מותא ובעיא למיפק מבעלה כי היכי דלא לירות לה ליתא להך

רפס תקנתא ולא עבדינן בה עובדא ובכי האי מילתא איכא למימר היכא דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן ואע"ג דחזינן בהאי מילתא פלוגתא ביני רבואתא מסתברא כמ"ד לא עבדינן תקנתא בכי האי מילתא ולדברי הכל כל מאן דכייפינן ליה לאפוקי בין מעיקר דינא כדתנן* אלו שכופין אותן להוציא ומאי דף עז. דדמו להו בין מעיקר דתקנתא אי מיתא לה איתתא מקמי דתיפוק מיניה דבעל בגט בעלה ירית לה דלא מיפקע ירושה דבעל אלא בגירושין גמורין וכן הלכתא :

הגהות הב"ח (א) כד אתיא כצ"ל :

אישות לשעתה היא ונכסי דידה ודאי יהבינן לה אלא דבנכסי צאן ברזל הקיימין מספקא לן אי אמרינן כיון דאיתנהו בעינייהו ניהוו דידה : ואין שיטה זו מחוורת בעיני שהרי הזכירו בהויה זו מרדה שנים או ג' פעמים ודוחק הוא לומר דמרדה לאו דוקא וכן ראיתי לרמב"ם ז"ל ולאחרים מן הראשונים שכותבין פסקי דינין באומרת מאיס עלי ולא ידעתי מנין להם אבל פשט הגמרא כך נראה בעיני דדוקא בדאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה הוא דקנסינן לה דכיון דבעיא ליה אין זה כי אם רוע לב אבל אמרה מאיס עלי אין קונסין אותה כלום שהרי אנוסה היא ולפיכך אם רוצה להוציא יתן כתובה וזהו שלא פרשו בדיני מאיס עלי כלום שאין בית דין נזקקין בדבר וכלתיה דרב זביד אימרדה ממש ומאי דשקלינן וטרינן במרדה אם הפסידה בלאותיה הקיימין אם לאו במורדת ממש עסקינן ואע"ג דתנן עד כמה הוא פוחת והולך עד כדי כתובתה דמשמע אפילו בבלאות הקיימין היינו קודם תקנת רבותינו אבל אחר שחזרו ונמנו כיון שעוקרין [ומפקיעין] הכתובה מיד איכא מאן דאמר דלא הפסידה לפי שכיון שהאישות כאילו נעקר לאלתר אין ראוי שתפסיד בלאות הקיימין ולפיכך נסתפקו בזה בגמרא אבל האומרת מאיס עלי אינה מפסדת כלום : ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא. כלומר בין מורדת בין באומרת מאיס עלי לעולם אינה יוצאה בגט אלא

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג בשם ר"ת ור"ח דמורדת דמאיס עלי וכן מורדת מתשמיש אין כופין אותו לגרש ורש"י כתב שיגרשנה בעל כרחו והשב"ם פי' באומרת מאיס עלי לא כייפינן לה שתשהה עמו י"ב חדש אלא מגרשה מיד בלא כתובה בעל כרחו וכ"כ מיי' שכופין אותו לגרש שאינה כשבויה שתיבעל לשנוי לה וכתב עוד דבאומרת מאיס עלי נוטלת בלאותיה הקיימים בין מנ"מ בין מנכסי צ"ב ור"ת פי' דלעולם אין כופין אותו לגרש ואין כונסים כלום אלא בכל דיניהם שוים שלעולם אין כופין אותו לגרש וכן הוא מסקנת הרא"ש ז"ל : המורדת על בעלה מתשמיש המטה שואלים אותה אם מרדה בו מפני שבעלה מאיס בעיניה ואין דעתה סובלת לו להבעל היו כופין אותו לשעתו לגרשה לפי שאינה כשבויה שהבעל לשנוי לה ותצא בלא כתובה כדברי ר"מ ומו"ס אומר שאין כופין הבעל לגרש אלא אם רוצה לתת לה גיטה ומפסידה כתובתה מיד ע"י התראה שמתרין בה ול"נ מדרך התלמוד שאין כופין הבעל לגרש גם אין באין עליה בדרך כפיה להפסידה כתובתה אלא מניחין אותה במרדה שמא שעתה אמת והואיל ואין דעתה סובלת הרי היא אנוסה בדבר ואם רוצה בעלה לגרשה נותן לה כתובתה משלם או יניחנה במרדה עד שתתפייס עמו ואם רוצה ישא לו אשה אחרת :
ב וכתב הרא"ש בתשובה אשה שהכניסה לבעלה מלבושים לבושים עליה אני קורא בשם נכסי צ"ב שאין דרך לשום המלבושים שעל הכלה ונכסי צאן ברזל היינו שומא שהאשה מכנסת לבעלה :
ג מיי' וסמ"ג כתבו שיש מנהגות ותקנות מדברי הגאונים ולא פשטו ברוב ישראל ע"כ אין ראוי לדון אלא בדין התלמוד אמנם רב שרירא גאון כתב בדין המורדת דלא משהין לה אגיטא כלל פן תצאנה בנות ישראל לתרבות רעה אלא נותנים לה גט מיד כתקנת הגאונים אחר ארבע שבתות ובכל מה שכתב לה הבעל אפי' תפסה מוציאין מידה אבל מה שהביאה אין מוציאין מידה וכתב הרא"ש על דברי רבינו אפשר לפי שראו שמוכן הקלקלה בבנות ישראל ואי מבהי תריסר ירחי שתא תולות עצמן בעובד כוכבים ויוצאות לתרבות רעה בטלו השהייה ונתנו רשות לבעל לגרש מיד בלא שהייה אבל לא שהיו כופין אותו לגרשה שלא להרבות ממזרים בישראל והדין תקנתא ליתא אלא היכא דאמרה איתתא לבעלה דבעי למפיק מיניה משום דלא בעיא ליה אבל אם חלתה או שהיה בה חשש מיתה ורוצה להפקיע עצמה מתחת בעלה כדי שלא יירשנה ליתא להא תקנתא ולא עבדינן בה עובדא אלא

ובכי הא מלתא איכא למימר היכא דמיעקר נחלה דאורייתא לא תקון וכן היה דן ר"מ בדינא דמתיבתא אבל היה מצוה להחרים אם השיאה שום אדם עלה כדי להוציא נדונייתא מיד בעלה וכשהיה רואה ערמה בדבר לא היה מצוה להחזיר אפי' נדונייתא הלכך לא היה דן דין מאיס עלי אם לא שתתן אמתלא לדבריה למה לא היה מקובל עליה או שלא היה הולך בדרך ישרה ומכלה ממונו ע"כ וביאר עוד בתשובה וכתב והסכימו חכמי אשכנז וצרפת שבטענת מאיס עלי אין לכוף לבעל לגרש לכן יוסר כל דיין שלא לכוף לגרש בטענת מאיס עלי וכן אין כופין אותה להיות אצלו ולענין הממון אם הכניס לה ממון והוא עדיין בעין שלא הוציאו יקח כל מה שהכניס לה אבל ממונה ישאר בידה בין נ"מ בין נכסי צ"ב ומכל מה שהכניסה לו לא יקח מאומה : לשון ריא"ז אע"פ שכך הוא דין המורדת בדין התלמוד כבר תקנו גאוני הישיבות שכל אשה המורדת בבעלה ותובעת ממנו גירושין היו כופין הבעל ליתן לה גט ונוטלת מנה מאתים ונכסי נדונייתא שהן בעין ואפי' מה שבלה ואבד לגמרי משלם לה הבעל אבל אינה גובה פחת הבלאות שהן בעין והן מחמשים מעין מלאכתן ולא התוספת וכן מה שכתב לה הוא מאלו אפי' הוא בעין אינה גובה אותו ואפי' אם תפסה מוציאין מידה וכבר פשטה תקנה זאת בכל ישראל ואין לנו לזוז מתקנתן כמב"ס : ד כתב רשב"ם אפי' אשתו נשואה שהיא עמו בקטטה ונתן עיניו לגרשה ומתה אינה יורשה ולא נראה להרא"ש שאין הירושה נפקעת אלא בגירושין גמורים אבל ודאי ארוסתו שאמרו עליה

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל הדין הוא דינא דגמ' במורדת אבל האידנא בבי דינא דמתיבתא הכי דייני במורדת (כ) כדאתיא ואמרה לא בעינא ליה להאי גברא וכו' (יהיב לה גיטא יהיב לה גיטא לאלתר ואי תפסה מידי מכתובתה מפקינן לה מינה ומהדרי' לבעל וכמו שכתוב בהל"ס סי' ל"ס) ותימה הוא שאין המורדת המפורש דינא בגמ' בזו דהא אמרי' ה"ד מורדת כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה והיכא דאמרה לא בעינא ליה היינו מאיס עלי ולא כייפי' לה ומפסדא לכתובתה כולה לאלתר ונפקא ומדעתו של בעל ומסתברא לי שהתקנה שתקנו בישיבה לתת גט במורדת זו לאלתר הוראת שעה היתה לפי הצורך ממה שראו בדורם אבל בדורות הבאים בדינא דגמ' דיינינן לה:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כתב הרי"ף ז"ל הדין הוא דינא דגמ' במורדת אבל האידנא בבי דינא וכו' דהא אמרי' היכי דמי מורדת כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה : **אמר** הכותב ותימה הוא שהרי לשון דברי רבינו הגדול מכוון ונכון ופשוט שהוא ז"ל פי' דין המורדת שאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה ודין המורדת שאמרה מאיס עלי דלא כייפינן לה ומפסדא לכתובתה כולה לאלתר ואמר דהדין הוא דינא דגמ' בכל מורדת בין במורדת דבעיא ליה ומצערנא ליה ובין מורדת מחמת מיאוס אבל האידנא בבי דינא דמתיבתא דייני באומרת מאיס עלי דינא אחרינא דכייפי' ליה לבעל ולא מפסדא כל נכסיה ומה שאמר בעה"מ ז"ל שתקנת הישיבה הוראת שעה היתה הלא רבינו הגדול ז"ל יודע תקנת הגאונים יותר מכלנו ומדבריו ניכר שלדורות תקנו אבל אין דבריו של בה"מ ז"ל בכאן אלא פתוי שהוא רוצה לחלוק עליהם ולומר דבדינא דגמ' דיינינן ואמרה בלשון נקיה אבל הם באמת לדורות תקנו ונהגו בה עד ימיו של רבינו ז"ל בחמש מאות שנה שלא זזה תקנה זו מביניהם כמו שידוע אלא בתשובות שלהם ג"כ תמצא זה מפורש בהלכות הראשונות לרב שמעון קיירא ובכל חבורי הגאונים הראשונים גם בדברי האחרונים ז"ל והם ידעו היאך תקנו אבל מי שרוצה להחמיר שלא לכוף בגט כדין הגמ' לא הפסיד ותבא עליו ברכה :

ספר הזכות

ולא אמרו היכי דמי מורדת ממלאכה אלמא סוגיין כרב הונא וכר מן דין מבעיא דר' חייא בר' יוסף לשמואל דה בת תשמיש היא ולקמן נמי בעא מיניה מה בין מורד למורדת ואמר לו לא ולמד משוק של זונות דבר אחר זו ירגם מבפנים פירש לו שני טעמים במרד תשמיש ולא פירש במרד של מלאכה כלום וכן השואל לא שאל ולא הקשה ממרד של מלאכה אלמא אינו בדין משנה זו כלל ועוד מסוגיא דשמעתא דאומר איני זן ואיני מפרנס דא"ר יוציא ויתן כתובה ושמואל אמר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון כלומר שיהיו יורדין לנכסיו והכין אותה ש"מ שאין דין מורד ומורדת בדבר שבממון. שאפי' בחיי ואשם שלא אין לה אלא מגבית ב"ד כ"ש במלאכות קטנות שלה ואפי' רב לא קאמר אלא משום דאין אדם דר עם נחש בכפיפה שא"א לה להתענות עד שתביא לב"ד ויהיו חייה תלויין לה מנגד הא במלאכה שלה אין זה מרד שתצא בו בלא כתובה ואין הדבר צריך שכרע דכל דלא איתמר הלכה בגמ' לא קנסינן לאיתתא בדידה להפסידה כתובתה אלא מעלמא במה שהיא חייבת בדין ולא בקנס כמו שפירשתי ובזה יצא הדין לאמתו. ויש לנו עוד לדקדק על דברי הרב ז"ל בענין ומשהינן ליה תריסר ירחי שתא אגיטא וכבר נכתב הרבה בענין מורדת:

אלא בתר תריסר ירחי שתא דילמא הדרא בה. ויש מי שכתב לענין הפסד כתובתה איכא פלוגתא בין מורדת לאומרת מאיס עלי שהאומרת מאיס עלי וחזרה בה לא הפסידה כתובתה אבל המורדת הפסידה מה שפחתו לה וטעמא דמילתא דאם אתה אומר שהמורדת לא הפסידה כיון שהיא עצמה אומרת שאינה מתכוונת אלא לצערו אתיא לאערומי למהדר בה בכל י"ב חדש אבל האומרת מאיס עלי כיון שאינה מתכוונת לצער אותו אלא שהיה מאיס עליה כי הדרא בה הא חזינא דלא מאיס עלה וכבר כתבתי מה שנראה לי דהאומרת מאיס עלי אינה מפסדת כלום אבל לדברי האומר מפסדת נ"ל שאין בידה לחזור דאגיטא בלבד הוא שמשהין אותה לפי שחכמים מחזרין שלא יבא הדבר לידי גט ושמא יעשו סעודה ויתפייסו ויכתוב בעל כתובה מדעתו הא אם לא רצה ודאי הפסידתה ולענין מתנה שנתן לה הבעל יש מן הגאונים שאמרו כי אפילו דלא מפסדת נכסי מלוג מאי דיהיב לה בעל מיהת מפסדת דלא אקני לה אלא אדעתא למיקם קמיה אבל אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה והקשה הרמב"ן ז"ל אי הכי היכי אמרינן בריש פרקין [דף נד:] דתנאי כתובה ככתובה דמי למורדת ובמאי דמי לכתובה הא אפילו במתנה דלבתר נשואין אמרינן דמפסדה ולדידי לא קשיא דאי הוי תוספת כמתנה כי מגרש מתוך מרדה הפסידה לאלתר משום דלא אקנו לה מעיקרא אלא אדעתא למיקם קמיה אבל השתא (א) דאמרינן דככתובה הוי לא מפסדה מיניה לתנא דמתני' אלא בפחיתת שבעה שבעה *)מכתובתה או בד' שבתות כרבותינו: והוי יודע בין במורדת בין באומרת מאיס עלי לא כייפינן לבעל לגרש שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק י"ד מהלכות אישות דבאומרת מאיס עלי כופין אותו להוציא שדעתו ז"ל דמאי דאמרינן לא כייפינן לה היינו לומר שאין כופין אותה להיות אגידה בו אלא היו כופין אותו להוציאה שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה וליתא מדתנן בפ"ב דנדרים (דף צ:) בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך השמים ביני וביניך נטולה אני מן היהודים חזרו לומר כדי שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה כו' אלמא אפילו באה מחמת טענת איסור חיישינן לה שמא עיניה נתנה באחר וכל שכן הכא וכי תימא הכא כיון דמפסדת כתובה ליכא למיחש להכי אין זה כלום וכי אין אשה עשויה לתת עיניה באחר ורוצה להפסיד מנה ומאתים. דתנן לקמן בפרק המדיר [דף עז.] ואלו שהיו כופין אותם להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס ומפרשינן לה בגמרא כגון דלא אמרה הוינא בהדיה אלא אמרה דלא הוינא בהדיה והיינו מאיס עלי ואפילו הכי לא היו כופין אלא לאלו ותו מדאמרינן בפרק הניזקין (דף מט:) וכי תימא כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מיניה כי נפקא איהי נמי לתקני ליה כתובה מינה אשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהה לה בגט. אלמא לא היו כופין אותו שאילו היו כופין אותו היאך יכול לשהותה דאע"ג דבעינן שיאמר רוצה אני על כרחו יאמר כן ואם היה הדין כן היו חכמים מתקנין ליה כתובה מינה אלא ש"מ לא היו כופין דאין האיש מוציא אלא לרצונו ועוד דאמרינן בירושלמי בריש פרק אע"פ רוצה הוא ליתן כמה שלא תחזור בה ויכולה היא ולא כן תני האיש אינו מוציא אלא לרצונו מעיקא ליה והוא מגרש לה אלמא לעולם אין האיש מוציא אלא לרצונו אלא באותם שמנו חכמים וכן דעת הרי"ף ז"ל שכתב ולד"ה כל מאן דכייפינן ליה לאפוקי בין מעיקר דינא כדתנן ואלו היו כופין אותם להוציא ומאי דדמי להו ובין מעיקר תקנתא כו' דהיינו מורדת דאמרה מאיס עלי והגאונים הוא שהתקינו לכוף כמו שכתוב בהלכות וכבר כתב הרז"ה ז"ל שלא תקנו אלא לדורם ולצורך השעה וכ"כ הרמב"ן ז"ל שעכשיו כבר בטלה מפני פריצות הדורות [שלא תהא נותנת עיניה באחר ותפטור עצמה מבעלה בטענת מורדת] ואף הרמב"ם ז"ל כתב בפ' הנזכר שבדין התלמוד ראוי לתפוש ולדון: **כותבין** אגרת מרד על ארוסה. אם תבעה הבעל לישאנה והיא אינה רוצה ואם כתב לה כתובה פוחתין לה מכתובתה כנשואה: אבל לא על שומרת יבם. אם רוצה היבם ליבמה והיא אינה רוצה ליבם אלא לחלוץ לא כייפינן לה דניחא לן במרדותה דהא מצות חליצה קודמת למצות יבום לפי שאין מתכוונין למצוה אלא לשם נוי או לשם ממון: **ירושלמי** היא חייבת לו שבעה. מלאכות השנויות במשנתינו: הוא חייב לה שלש. שארה כסותה ועונתה: אבל גמרא דילן וכו' יהיב לה טעמא כנגד ימי שבת כו' נראה שהרי"ף ז"ל סובר שאלת הירושלמי

*) בס"א הגי' ככתובה.

נר מצוה / תורה אור

דף סד. *אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם הא דשמואל שייכא במשנה אחרונה דתנן בראשונה שהיו מתכונין לשם מצוה היו אומרים מצות יבום קודמת למצות חליצה עכשיו שאין מתכונין לשם מצוה הזרו לומר מצות חליצה קודמת למצות יבום וליתא למשנה אחרונה דגרסינן בפרק החולץ* אמר רב אסי בר אדא אמר ר' יוחנן חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה °אמר רב נחמן אבשורי דרי ^אמעיקרא סברוה כאבא שאול ולבסוף סברוה כרבנן דתניא אבא שאול אומר הכונס יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר וחכמים אומרים °יבמה יבא עליה מכל מקום א]וכיון דלבסוף סברוה כרבנן נפקא לה משנה אחרונה מהלכתא ובטיל ליה מימרא דשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם והא מילתא דכתיבנא איפליגו בה תרתי מתיבאתא חדא מתיבתא סבירא להו דלא הוי מורדת וסמכי אהא דשמואל דאמר אין ^בכותבין אגרת מרד על שומרת יבם ומתיבתא אחריתי סבירא להו דהויא מורדת ^א מהאי טעמא דכתבינן ואיהו עדיף וטפי מסתבר *וכוותיה עבדינן: ר' יהודה אומר שבעה ^ב טרפעיקין: כמה טרפעיק אמר רב ששת אסתירא וכמה אסתירא פלגא דוזא: ירושלמי* הכא איתמר שבעה והכא איתמר תלת אמר רבי יוסי ברבי חנינא היא חייבת לו שבעה פוחת לה שבעה הוא חייב לה שלש מוסיף לה שלש ר' יוסי בר' חנינא לטעמיה דאמר בגמרא אף ממלאכה הויא מורדת אבל גמרא דילן דסבירא לה דמתשמיש הויא מורדת יהיב לה טעמא כנגד שבעה ימי שבת איהי דמפחתת קא פחית ולא מחזי ^ג כשכר שבת יהבינן ליה שכר שבת ואיהו דאוסופי דף סד: קא מוספא *ומיחזי כשכר שבת לא יהבינן לה שכר שבת אלא מוסיף לה על כתובתה שלשה דינרין בשבת דהוה פלגא דוזא לכל יומא דשיתא יומא דשבתא ושבת גופיה

רש"י

איסתירא. סלע מדינה: פלגא דוזא. זוזי שהוא ו' מעה כסף נמצא טרפעיק שלש מעות: הכא תני שבעה. כשהיא מורדת פוחתין לה שבעה והכא איתמר תלת כשהוא מורד תנן מוסיפין לה שלש: היא חייבת לו שבעה. מלאכות שמנה במתני' דאלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה: הוא חייב לה שלש. שאר כסות ועונה: כשכר שבת. כמשתכר בשבת וגזירה משום

שלטי הגבורים

עליה שהיא בעלת מום והכניסה לביתו לבודקה ובתוך כך מתה ואומר שלא מצא בה מום ומבקש ליורשה שאומר שהיה בדעתו בהכנסתה לביתו לשם נשואין דקי"ל שתם אגר דידיה לנשואין אינו יורשה דכיון שהכניסה לבודקה לא הכניסה לשם נשואין: כתב מיי' הורו הגאונים אשה שתלתה ובקשה מבעלה שיגרשנה ותצא בלא כתובה כדי שלא יירשנה אין שומעין לה ואפי' אמרה איני שונאו [ואיני] רוצה לעמוד עמו ע"כ:

לשון ריא"ז

אם היתה האשה מסוכנת למות ותובעת גט מבעלה שמא תמות ויירשנה בעלה אין שומעין לה שלא תקנו חכמים לכוף הבעל כשהיא מתכוונת על ירושת הבעל כמו שביאר ר"י בפסקיו: א וכם הולכים לשיטתם שפוסקים מצות יבום קודמת ור"ת פסק שמצות חליצה קודמת לפיכך אין דינה כמורדת ולזה הסכים הרא"ש:

לשון ריא"ז

וכן היבמה שמרדה ביבם כופין אותו לחלוץ מכח תקנה זו שביאר מז"ה וכבר ביארתי שאינה מפסדת מדינא כתובתה כלום במרדה:

לשון ריא"ז

ב אם רוצה לגרשה מתחלת מרדו ולתת לה כל כתובתה הרשות בידו ואין מוסיפין על כתובתה כלום ולא אמרו להוסיף על כתובתה אלא כשמורד בה ואינו רוצה לגרשה כמו שביאר מז"ה: הארוס שמרד בארוסתו ואינו רוצה לכונסה אין מוסיפים לה על כתובתה אלא מחייבין אותו לזונה מעת שהגיע הזמן לכנוס ואינו כונס כמו שביארנו למעלה. וכל המורד על אשתו או המדיר (על) [את] אשתו אם מתה אשתו בעוד שהוא במרדו ולא נתפייס עמה אין בעלה יורשה הואיל ואינו נוהג בה מנהג בעל כמו שביאר מז"ה בפסקיו ואם האשה מרדה בבעלה ומתה במרדה בעלה יורשה ואע"פ שלא היה נוהג בה מנהג אישות: ב עיין בהגהות הרא"ש בהאי פירקין אם שכירות החזן הוי בכלל דמחזי כשכר שבת:

עין משפט

א מיי' פ"ד ופ"ב מהל' יבום סמג עשין כב טור אה"ע סי' קסה: ב מיי' פי"ד ופכ"א מהל' אישות טור אה"ע סי' פ:

דף לט: וש"נ איתא אמר רבי בר חמא א"ר יצחק (ג"א) [ועי' רי"ף יבמות פ"ד סי' נ]

דברים כה

[עי' רי"ף יבמות סו"פ ג"ש]

הלכה ח

ג"י מסרים

הגהות הב"ח

(א) דלאמרי' דככתובה לא כצ"ל:

השגות הראב"ד

א] **עוד** כתב בדין שומרת יבם שאינה רוצה להתיבם שהי' מורדת דקי"ל כחזרה אחרונה דקי"ל מצות יבום קודמת לחליצה והא דשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם אם תובע ליבם הסיא כמשנה אמצעית שהיו אומרים מצות חליצה קודמת למצות יבום ולית הלכתא כוותיה הלכך כי תבע ליבם נמי הויא מורדת. ע"כ דברי הרב ז"ל: ואני אומר דוקא בדקא אתי מחמת טענה דאמר כמה דאגידא בי לא יהבי לי איתתא אחריתי ומתברר לן דהכי הוא כדקא טעין אבל משכח איתתא אחריתי לא דייניק לה כמורדת אלא אמרי' ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי. וכי לא נסיב נמי איתתא אחריתי לא אמרן אלא כשהיא מורדת לגמרי שאינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם אבל אם הוא רוצה ליבם והיא רוצה לחלוץ לאו מורדת היא: ואם ישאל שואל כיון דהכי הוא משום דאגידא ביה ולא משכח איתתא אחריתי דהויא מורדת מאי איריא לאחר שחזרו אפי' למשנה אמצעית נמי נימא הכי דהא לא מפקע ליה מאיתתא אחריתי: תשובתו דלמשנה אמצעית כיון דיבום לאו מצוה מהמובחר הוא ואיהו קא תבע ליה לא מזדקקינן ליה אע"ג דהיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם מ"מ דאיהו שלא כדין תבע ואי הוה תבע לחלוץ מזדקקין ליה משום דכדין קא תבע ועכשיו שחזרו בין שתבע ליבם נזקקין לו משום דאגידא ביה ולא משכח אחריתי ואיהו כדין תבע בין יבום בין חליצה. והאומר לי לבי כי המחלוקת שנחלקו ב' הישיבות בדבר זה בהאי ודאי אפלגן דחדא מתיבתא סבירא להו כי האי טעמא דכתיבנא ומתיבתא אחריתי סבירא להו כי כיון דמצות יבום קודמת למצות חליצה והיא אינה רוצה להתיבם אע"פ שהיא רוצה לחלוץ מורדת היא מגוף המצוה ולא מטעמא דלא משכח איתתא אחריתי אלא דהויא לה כארוסה דמשעבדא ליה ליבום הואיל והיא קודמת לחליצה: ומסתברא כמתיבתא קמייתא דפרי' לה משום דאשכחן לה בברייתא דמקדים חליצה ליבום ולא מאורחא דדינא הלא מן הדרך הישר והטוב דתני בר קפרא לעולם יתרחק אדם משלשה ויתדבק בשלשה יתרחק מן השלשה מן המיאונין ומן הפקדונות ומן הערבות ויתדבק בשלשה בחליצה ובהבאת שלום ובהפרת נדרים. מדקאמר ידבק ויתרחק לאו מאורחא דדינא קאמר אלא מן הדרך הישר והטוב ואפי' למשנה ראשונה. ואילו היתה המצוה הסיא מצוה מן המובחר אותו האיש שנפלה לו יבמה בפומבדיתא ואמר לר' חנינא מהו למיתת ליבומה ואסר ליה בודאי לא היה אוסר עליו שהרי אפי' כהן מטמא בחו"ל ללמוד תורה ולישא אשה כדאיתא בע"ז. אלא נראה כי היא מצוה מרוחקת בעיניהם ור' חנינא מן האחרונים היה ובימי ר' יוחנן הוה והוא מאריה דשמעתא דאמר חזרו לומר מצות יבום קודמת לחליצה ואפ"ה אסר ליה. כך נ"ל:

ספר הזכות

כתוב בהלכות אמר שמואל כותבין אגרת מרד על ארוסה אבל לא על שומרת יבם הא דשמואל שייכא במשנה אחרונה וליתא למשנה אחרונה: השיב הרב ז"ל ואני אומר דוקא בדקא אתי מחמת טענה דאמר כמה דאגידא בי לא יהבי לי איתתא אחריתא ומתברר לן דהכי הוא כדקא טעין אבל אי משכח איתתא אחריתי לא דייניק לה כמורדת אלא אמרי' ליה זיל נסיב איתתא אחריתי ואי לא משכח נמי איתתא אחריתי לא אמרן אלא כשהיא מורדת לגמרי שאינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם אבל אם הוא רוצה ליבם והיא רוצה לחלוץ לאו מורדת היא. השואל כיון דהכי היא דמשום דאגידא ביה ולא משכח איתתא אחריתי הוא דהויא מורדת מאי איריא לא[חר] אפי' למשנה אמצעית. נמי נימא הכי דהא מפקיע ליה מאיתתא אחריתי תשובתו דלמשנה אמצעית כיון דליבם מן המובחר הוא ואיהו קא תבע לה לא מזדקקינן ליה אע"ג דהיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם מ"מ [דאיהו שלא] כדין תבע ואי הוי תבע לחלוץ מזדקקין ליה משום דכדין תבע ועכשיו שחזרו בין שתבע לחלוץ בין שתבע לי[בם נזקקין] לו משום דאגידא ביה ולא משכח אחריתי ואיהו כדין קא תבע בין יבום בין חליצה. והאומר לי לבי כי [המחלוקת] שנחלקו שתי הישיבות בדבר זה בהא ודאי איפליגן דחדא מתיבתא ס"ל כי האי טעמא דכתיבנא ומתיבתא א[חריתי] כיון דמצות יבום קודמת למצות חליצה והיא אינה רוצה להתייבם אע"פ שרוצה לחלוץ מורדת היא מגוף [המצוה] ולאו מטעמא דלא משכח איתתא אחריתי אלא דהויא לה כארוסה דמשעבדא ליה למצות יבום הואיל וה[יא קודמת] לחליצה. ומסתברא כמתיבתא קמייתא וכטעמא קמא דפרישנא משום דאשכחן לה בברייתא דמקדים חליצה ל[יבום ולא] מאורחא דדינא אלא מן הדרך הישר והטוב דתני בר קפרא לעולם יתרחק אדם מג' וידבק בג' יתרחק מ[ן] המיאונין ומן הפקדונות ומן הערבות וידבק בג' בחליצה ובהבאת שלום והפרת נדרים מדקאמר ידבק וי[תרחק לאו] מאורחא דדינא קאמר אלא מן הדרך הישר והטוב ואפי' למשנה ראשונה ואילו היתה המצוה הסיא מצוה מ[ן המובחר] אותו האיש שנפלה לו יבמה בפומבדיתא ואמר לו לר' חנינא מהו למיתת ליבומה ואסר ליה בודאי לא היה [אוסר עליו] שהרי אפי' כהן מטמא בחו"ל ללמוד תורה ולישא אשה כדאיתא התם בע"ז אלא נראה כי היא מצוה מרוחקת [בעיניהם] ור' חנינא מן האחרונים היה ובימי ר' יוחנן היה והוא מרא דשמעתא דאמר חזרו לומר מצות יבום קודמת [לחליצה] ואפ"ה אסר ליה כך נ"ל. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר אבל מה שהקשו בגמ' דנימא [ליה] נסיב איתתא אחריתי ופירקו אלא א"ל לא קא יהבי לי אינה טענה הצריכה להתברר ואפי' לא טוען נמי דנין דהכי קאמרי' יכול הוא לומר לך דלא יהבי לי דנוהג שבעולם כך הוא והיאך תעלה על דעתך שצריך הדבר בב"ד שאפי' מלא אשה יכול הוא לומר זו אינה מהוגנת לי או אינה מקובלת עלי ואחרת טובה מזו היא מעכבת ממני משום דאגידא בי וכן מצינו בששה עם אשתו י' שנים ולא ילדה דאפי' אמרה הוינא בהדיה בההדי כופין אות[ו] משום דכל זמן דאגידא ביה הך לא עבידי למיתן ליה אחריתי וזו היא שיטת השמועה דודאי למאי דס"ד מעיקרא ולענין המחלוקת במסקנא דשמעתא שאמר הרב שאין מרד אשומרת יבם אלא כשאינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם [אבל אם הוא] אומר ליבם והיא אומרת לחלוץ אין כאן מרד לפי שהיא מצוה מרוחקת בעיניהם. יש לי להשיב א"כ למה העמידו מימרא דשמואל כמשנה אמצעית דלא כהלכתא הוה לן לאוקמא תרוייהו כמשנה ראשונה ברייתא בשאינה רוצה [לחלוץ] ולא ליבם ודשמואל בשרוצה לחלוץ דפשטא דמלתא נמי הכי הוא כותבין מרד על ארוסה שרוצה בגט ואינה רוצה בנישואין ואין כותבין מרד על שומרת יבם שרוצה בחליצה ואינה רוצה ביבום ודר' פדת נמי יכולין היו לומר ד[אינה רוצה] ליבם והוא רוצה לחלוץ אין נזקקין לו תבעה לחלוץ ולא רצתה אף בחליצה נזקקין לו משום דאמר לא יהבי לי איתתא אחריתי ולמה הוציאו כל השמועה מהלכה אלא ודאי למשנה ראשונה שומרת יבם כארוסה כותבין עליה מ[רד שרוצה ב]נישואין והיינו דאמרי' בריש יבמות מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר כי ישבו אחים יחדיו וסמיך ליה לא תחסום שור טעמא משום דמוכה שחין שהיה מאותם שכופין אותם להוציא הא איני [מוכה שחין] חוסמין אותה ובפ' החולץ איתמר על משנה ראשונה מצות יבום קודמת ואמר רב ואין כופין וכי אתו לקמיה דרב א"ל אי ניחא לך יבם דבדידך תלה רחמנא אם לא יחפוץ האיש הא חפץ מיבם ואי לא ניחא לך חליץ ואף ר' יו[חנן אמר] אין כופין ושמעת מכל הני דעיקר מצוה מן המובחר ביבום ולפיכך הוצרכנו לומר שאין כופין אותו מחליצה ליבום דרחמנא תלא בדידיה הא לדידה כופין ומה שהביא ז"ל מדתני בר קפרא לעולם ידבק אדם בחליצה ובהבאת שלום [ובהפרת] נדרים אלמלא שקדמני הרב ז"ל אני הייתי מביא ראיה לדברי רבינו ז"ל שהרי פירשו עליה במקומה בפ' בית שמאי בחליצה כהבא שאול דהגיא הכא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאילו פגע ב[ערוה אבל] לרבנן ידבק ביבום שהיא מצוה מן המובחר דרמא רחמנא עליה. וההוא גברא דנפלה ליה יבמה מבי הוזאי ו[אתא] מבי הוזאי ואתא לקמיה דר' חנינא וא"ל מהו למיתת ויבומה וכעס עליו. אחיו נשא עובדת כוכבים ברוך המקום שהרגו ירד א[חריו] מפני רחוק מצות יבום בעיניהם שהרי לא הלך ולא יבם ובטל מצות עשה ודאי אלא שלא היו יודעים שהבא הא[שה] עמו ובמה יתעכב לדור כהו"ל כדרך שנתעכב אחיו ונענש לא אמרו לצאת לישא אשה אלא כדי לחזור מיד שסתירו ל[א יעברו] על דבריהם ואפי' לכהן והוא שהשביעוהו באשה דהכי תנא לה בתוספתא דע"ז הא לצאת על הספק וכ"ש להשקיעה עמה בחו"ל ת"ו שאפי' בכשולה דנין בכן דין מורדת ומורד ידי לעלות לא"י ושלא לצאת משם מ"מ אנו מודים ביבום

הירושלמי היא כך נהי דחזינן דקנס האשה מרובה משל איש [מטעמא דגמרינן לא ולמד כו'] אפ"ה בענין ממון הקנס היה ראוי שיהא שוה ושיקנסו המורד בשלשה וחצי שהן שבעה חצאין שאילו היתה שאלת הירושלמי למה לא השוו סך קנס האיש לקנס האשה נהי דמחזי כשכר שבת אכתי תיקשי ליהוו ששה אלא [דירושלמי כמי סבירא ליה] דטעמא דמילתא כדאמרינן בגמ' דילן [דף סד:] לא ולמד מן הסוק של זונות ודאמרי' דמחזי כשכר שבת אע"ג דע"י הבלעה שרי כדאמרינן בהזהב (דף נח.) אם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה נותנין לו שכר שבת הכא אסור משום דלא הוי הבלעה שאין מוסיפין לכל שבת אלא מה שעולה לכל יום ויום שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע אין מצטרפין כל שבעת ימי השבוע זה עם זה: מתני' המשרה את אשתו ע"י שליש. שנותן לה מזונותיה בבית אפוטרופוס ואינה מתגלגלת עמו. המשרה. המכרה. כירה גדולה [מ"ב ו] מתרגמינן שירותא. ובירושלמי בפ' המדיר [הלכה א] משמע דמתני' כשקבלה עליה דוקא הא לאו הכי יכולה היא שתאמר אי אפשי להתפרנס מאחר אלא מבעלי דגרסינן התם אמתני' דאידך פרקין [דף ע.] דתנן המדיר את אשתו מלהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס ויעמיד פרנס כלומר לעולם ומהדרינן רשות ביד האשה לומר אי אפשי להתפרנס מאחר אלא מבעלי ופרכינן עלה והא תניא המשרה אשתו על ידי שליש כאן שקבלה עליה כאן שלא קבלה עליה אלמא כי תנן המשרה אשתו על ידי שליש דוקא כשקבלה עליה אבל בשלא קבלה עליה לא ובגמרא דילן נמי אמרינן עלה [דף ע:] מאי שנא עד ל' עד שלשים יום לא שמעי ביה אינשי ולא זילא בה מילתא [טפי שמעי ביה אינשי וזילא בה מילתא] אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ' י"ב מהלכות אישות נראה דדוקא ע"י נדר הוא דאמרי' דמלי אמרה דזילא בה מילתא אבל שלא ע"י נדר לא וכפשטא דמתני' דהכא: לא יפחות לה. בשבת: לא פסק שעורים אלא רבי ישמעאל. בגמ' מפרש לה דה"ק לא פסק לה שעורים כפלים בחטין אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום מפני שהשעורים אדומיות רעות הן: גרוגרות. תאנים יבשים: דבלה. תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל: מפץ. רך ממחצלת: כפה לראשה. לעיף אחד משנה לשנה: ממועד למועד. אמנעלים קאי מנעלים חדשים לכל שלשה רגלים: וכלים של נ' זוז. מפרשינן בגמ' נ' זוזי פשיטי. כלומר זוזי מדינה שהם שמינית שבזוזי צורי: חדשים. קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים: והשחקים שלה. אף כשיקנה לה חדשים ובגמ' מפרש למאי מבעי לה. ויש לדקדק אמאי לא חשיב ליבי לבשל מאכלה ואפשר דמשום דתנא במקום הריש קאי וכדאיתא בגמרא לא חשיב ליבי דהא אית לה אבל היכא דלית לה ודאי יהיב לה אי נמי האי תנא לא חשיב אלא מידי דמיכל אבל מידי דבר איכשורי מיכלא לא חשיב ומש"ה לא חשיב נר ופתילה וכוס וחבית וקדרה אע"ג דודאי יהיב לה והכי איתא בירושלמי ובתוספתא [פרק זה]: גמ' אין ב"ד פוסקים יין לאשה. שאין בעלה עמה שהיין מרגילה לתאות תשמיש: וה"מ בדלא רגילה אבל רגילה פוסקין. דכיון דאיגו לה אידוש כבר דשה בו ואינו מזיק לבה ותמה אני למה לא הביא הרי"ף ז"ל מאי דאמרי' בגמ' רגילה לשתות ב' כוסות בפני בעלה פוסקין לה כוס א' היתה רגילה לשתות כוס א' בפני בעלה אין נותנין לה כל עיקר ואיצטריכא למימר הכי כי היכי דלא תקשי מאי דמותבינן אדרבי אלעזר מברייתא דקתני רגילה נותנין לה כוס אחד דודאי רבי אלעזר דאמר אין פוסקין יין לאשה אפילו ברגילה קאי דאי בשאינה רגילה כלל בפני בעלה פשיטא דשלא בפני בעלה אין פוסקין לה ומש"ה מסקינן דברגילה לשתות כוס אחד בפני בעלה אין נותנין לה כל עיקר והיינו דר' אלעזר אבל רגילה לשתות ב' כוסות בפני בעלה פוסקין לה כוס א' והיינו ברייתא והרמב"ם כתב בפרק הנזכר ופוסקין לה מעט יין לשתות אם היה מנהג המקום שישתו הנשים יין: לחבריך ולחברותיך. שלא אתגנה על הבריות מכבודי הראשון: גרסי' בגמ' [דף סה.] ת"ר אין נותנין לה נר וכסת משום (א) דר' נתן אמרו נותנין לה נר וכסת ה"ד אי דאורחה מ"ט דת"ק ואי לאו אורחה מ"ט דר' נתן (ב) כגון דאורחיה דידיה ולאו אורחא דידה ת"ק סבר אמר לה כי אזילנא שקילנא להו וכי אתינא מייתינן להו בהדאי ור' נתן סבר אמרה ליה זמנין דמתרמי בין השמשות ולא מצי מייתת להו ושקלת להו לדידי וגנית את עלייהו ומגנית לי על ארעא. ופירש"י ז"ל (ג) דאי דאורחה דרך בנות משפחתה ואי דאורחיה שדרכו ליישן על גבי כרים וכסתות ואנן קי"ל [דף מח. ודף סא.] עולה עמו ות"ק (ד) סבר כי אזילנא ואנא משרה אותך על ידי שליש שקילנא להו בהדאי וכי (ה) אתי ותשכבי עמי מע"ש שהוא ליל עונה מייתינא להו בהדאי ורבי נתן סבר זמנין דמתרמי בין השמשות וכו' ושקלת לדידי מפץ שלי או אם אקנה כר וכסת משלי ותמה אני כי נותנין לה כר וכסת נמי איכא למיחש להכי דזמנין דמתרמי בין השמשות ולא מייתי לדידיה ושקיל לדידה ומגני לה על ארעא דמסתמא כשנותן לה כר וכסת אין נותן לה מפץ ואי נמי יש לה אכתי איכא עולה עמו וכ"ל דמאי דקאמר ת"ק כי אזילנא שקילנא להו היינו כדי שלא תישן בימי השבוע ע"ג כר וכסת ומתוך כך הוא מוליא מביתה כר שלו ושלה אבל לרבי נתן כיון שהוא צריך לעזוב בביתה כר וכסת דשאה היא ליישן עליהן כל השבוע אע"פ שאין בעלה עמה שאינו בדין שתצטער ליישן על גבי מפץ ותראה כר וכסת מונחין לפניה ומש"ה א"ר נתן דנותנים לה כר וכסת כל ימי השבוע וכיון שזה צריך לתת לה כר וכסת לשכב עליהן אף בשלו אינו טורח להוליך ולהביא ומ"מ למדנו מדברי רש"י דבכה"ג לא אמרינן עולה עמו אלא בפני בעלה דאי לאו הכי מדינא נמי היה לו לתת לה כר וכסת ומ"ט דת"ק דאמר אין נותנים ורבי נתן נמי לא אמר נותנים אלא משום דמתרמי כו' והרי"ף ז"ל לא כתב ברייתא זו וכתב הרמב"ן ז"ל שהוא סובר שאין הלכה כאחד מהם אלא נותן לה כר וכסת משום דעולה עמו ואינה יורדת עמו והלכתא כרבי נתן ולאו מטעמיה ולפי זה תרווייהו ס"ל דאינה עולה עמו אלא דאנן קי"ל כרבי נתן משום דעולה עמו ואפילו שלא בפניו ותמה אני אם כן לעיל בפרקין [דף סא.] כי איבעיא לן גבי הנקה בהיא אורחה והוא לאו אורחיה מאי ופשטינן דעולה עמו ואינה יורדת עמו היכי נקיטי בפשטות דלא כת"ק ור' נתן והיכא אשכחן תנא דפליג עלייהו דנפסוק כוותיה ולפיכך נ"ל שלכך השמיטה מפני שהוא מפרש כדברי האומר דאורחיה ואורחה רגיל ורגילה אבל אין דרך בנות משפחתו ולא בנות משפחתו בכך ובכי האי גוונא לא שייך עולה עמו כלל ולפיכך השמיטה לפי שהוא פוסק כת"ק וסמך לו על משנתינו שלא הזכיר התנא כר וכסת: גרסי' בגמ' עלה דמתני' ומנעל ממועד למועד [דף סה:] האי תנא שליח וערטילי ורמי מסאני. כלומר מופשט וערום שאין לו חליפות בגדים אלא משנה לשנה ומנעלים קאמר ממועד למועד והשאר לא תחליף במועד ומפרקינן דתנא במקום הריש קאי דלא סגי אלא בתלתא זוגי מסאני ואגב אורחיה קמ"ל דניתבינהו ניהלה במועד כי היכי דניהוו' לה שמחה בגווייהו ולפיכך כתב הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות אישות בד"א בארץ ישראל ובאותן הימים אבל בשאר זמנים ושאר מקומות הכל כפי ענין המקום: מותר מזונות. כגון אשה שאלו (ו) האמורים במשנתינו עודפים לה שאינה רעבתנית: שלא תתגנה על בעלה. בימי טהרתה בלובשה בגדים שלבשה בימי נדתה: מותר בלאות אלמנה. הניזונית מנכסי יתומים ועליהם ליתן לה כלים של נ' זוז משנה לשנה. ומשמע דכל שכן מותר מזונות דאי מותר

נר מצוה

גופיה לית לה: **מתני'** המשרה א את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה מקביים חטים או מד' קבים שעורים אמר רבי יוסי לא פסק שעורים אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום ונותן לה חצי קב קטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק כנגדן פירות ממקום אחר ונותן לה ב מטה ומפץ ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת ונותן לה כפה לראשה וחגור למתניה ומנעל ממועד למועד וכלים ב של חמשים זוז משנה לשנה ואינו נותן לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה: **גמ'** ואילו יין לא קאמר מסייע ליה לרבי אלעזר דא"ר אלעזר *אין פוסקין יין לאשה וה"מ דלא רגילה אבל ג רגילה פוסקין דאמרי' דביתהו דרב יוסף בריה דרבא אתיא לקמיה דרב יוסף אמרה ליה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה אמר ידענא בהו בבני מחוזא דשתו חמרא דביתהו דרב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל אתאי לקמיה דרב יוסף אמרה ליה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי אמר לה שיראי למה ליקא"ל לחבריך ולחברותיך *ת"ר ג מותר מזונות לבעל מותר בלאות לאשה מותר בלאות לאשה למה לה אמר רב פפא שמתכסה בהן בימי נדתה כדי שלא תתגנה על בעלה אמר אביי נקיטינן מותר בלאות אלמנה ליורשים התם כדי שלא תתגנה על בעלה הכא תתגנה

רש"י

משום מקח וממכירות: **מתני'** המשרה אשתו ע"י שליש. כלומר שנותן לה מזונותיה בבית אפוטרופוס ואינה מתגלגלת עמו ולשון המשרה לשון סעודה כמו ויכרה להן כרה גדולה מתרגמינן שירותא: לא יפחות לה. בכל שבת ושבת מקביים חטין: גרוגרות. תאנים: דבילה. תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל: מפץ. רך מן מחצלת: כפה. לעיף לראשה משנה לשנה: ממועד למועד. אמנעלים קאי מנעלים חדשים לכל שלש רגלים: חדשים קשים לה בימות החמה לפי שהן חמין ויפין לה בימות הגשמים: והשחקים שלה. אף כשיקנה לה חדשים ובגמ' מפרש מאי קא מיבעיא ליה: **גמ'** אין בית דין פוסקין ייטות לאשה. שהיין מרגילה לתשמיש: אבל רגילה פוסקין. דכיון דכבר דשה בו אינו מזיק לבה: לחבריך ולחברותיך. שלא אתבזה מכבודי הראשון: מותר מזונות. כגון שאינה רעבתנית ומזונות האמורים במשנתינו עודפין לה: שלא תתגנה על בעלה. בימי טהרתה בלובשה בגדים שלבשה בימי נדותה: מותר בלאות אלמנה. הניזונית מנכסי יתומים ועליהן ליתן לה כלים של חמשים

שלטי הגבורים

א בירושלמי משמע שאינו יכול לפרנס ע"י פרנס ושיא תאכל לבדה אא"כ יהיה מרצונה וכן הוא מסקנת הרא"ם:

לשון ריא"ז

לא אמרו לפרנס אדם את אשתו ע"י שליש אלא בשקבלה עליה אבל אם לא קבלה עליה הרשות בידה לומר אי אפשי להתפרנס אלא מבעלי ואם הוא מורד בה הרי הוא כמי שמורד מלזון ומלפרנס:

ב וכתב מיי' בד"א בימים ההם ובארץ ישראל אבל בשאר זמנים ובשאר מקומות אין הדמים עיקר יש מקומות שהבגדים ביוקר ויש מקומות שהבגדים בזול אלא העיקר שסומכי' עליו שמחייבין אותו ליתן בגדים הראוים ליתן לה לימות הגשמים ולימות החמה כסות שלובשת כל אשה בעלת בית באותה מדינה ובכלל הכסות שהוא חייב לה כלי בית ומדור שהוא יושב בו ומה הן כלי בית מטה מוצעת ומפץ ומחצלת לישב עליה וכלי אכילה ושתיה כגון קדרה וקערה וכוס וקנקון וכיוצא בהן והמדור שנותן לה בית של ד' אמות על ד' אמות ותהיה רחבה תואה לה כדי להשתמש בו ויהיה לה בה"כ חוץ ממנו וכן מחייבין אותו ליתן לה תכשיטין כגון בגדי צבועים לסקיף על ראשה ועל פדחתה ופוך ושרק וכיוצא בהן כדי שלא תתגנה עליו:

ג כתב סמ"ג מתוך שיטת התלמוד למדנו שכל תנא שיה דן בארצו לפי מנהג הארץ שהיה דר בה א"כ עכשיו ראוי לדון שפוסקין בכל יום שתי סעודות (בעניות) [בינוניות] של בני אדם הדרים באותה העיר ואין מטערין לא בתולה ולא בגרגרן ומאותו מאכל שרגילין [בינונים של אנשי] אותה העיר לאכול ולשתות. כתב מיי' כמה מזונות פוסקים לאשה פוסקין לה לחם שתי סעודות בכל יום סעודה בינונית של כל אדם באותה העיר שאינו לא חולה ולא רעבתן מאותו מאכל של אנשי אותה העיר אם חטים חטים אם שעורים שעורים וכן אורז או דוחן או שאר מינים שנוהגין בהן ופוסקין לה פרפראות לאכול בו הפת כגון קטנית או ירקות וכיוצא בהן ושמן לאכול ושמן להדלקת הנר ופירות ומעט יין לשתות אם הוא מנהג המקום שהנשים שותים יין ונותן לה בכל שבת מעה כסף לצרכה כגון פרוטה לכבס או למרחץ וכיוצא בהן בד"א בעני שבישראל אבל אם הוא עשיר הכל לפי עשרו אפי' היה ממונו ראוי שיעשה לה כמה תבשילי בשר כופין אותו ופוסקין לה מזונות כפי ממונו ואם אינו יכול ליתן לה לחם שהיא צריכה כופין אותו להוציא ותהיה כתובתה עליו כחוב עד שתמצא ידו ויתן. שבעל שרוצה ליתן מזונות הראוים לה ותהיה אוכלת ושותה לעצמה והוא אוכל ושותה לעצמו הרשות בידו ובלבד שיאכל עמה מלילי שבת ללילי שבת ע"כ כתב ס"ר אליהו חייב אדם להשכיר עצמו בפועל לפרנס את אשתו דמספר כתובה נלמוד אנא אפלח ואוקיר וכו' ור"ת אומר שא"ל. ומכתובה אין ללמוד דהא אפלה אין פירוש שיסכיר את עצמו אלא עבודה שדרך האדם לעשות בביתו כמו לחרוש ולזרוע וכ"כ הרמ"ם לחיובי למעבד לא מחייבין ליה אבל היכא דעבד ושקל אגרא אע"ג דגבי בע"ח לא מחייבינן ליה למפרע מיניה אלא לבתר דמשיירין ליה מזון ל' יום ושאר מילי דסדור גבי מזונות דלאו זוזי אסקה ביה חייב לזונה כפי כבודה אפי' אי לית ליה אלא מזונא דחד יומא חייב לזונה מנייהו או למיכל בהדיה כמאי דאכיל:

לשון ריא"ז אם אין ידו משגת לזון ולפרנס את אשתו ואפי' בשיעורים הפחותים שביארנו וגם היא אינה מסתפקת במעשה ידיה ותובעת גירושין ממנו כופין אותו להוציא ותהיה כתובתה חוב עליו עד אשר תשיג ידו ותגבה ממנו וכך שיטת מיי':

עין משפט

ג' מהר"ם

ג' מהר"ם

א מיי' פי"ב מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' ע:

ב מיי' שם וסי"ג שם סמג לאוין פג טור אה"ע סי' עג:

ג מיי' שם ופי"ח שם טור אה"ע שם וסי' פה:

דף סה.

דף סה:

הגהות הב"ח

(א) משום רבי נתן אמרו כצ"ל: (ב) ר"נ כצ"ל: (ג) אי: (ד) ת"ק: (ה) אתינא: (ו) נ"ב מזונות:

ספר הזכות

ביבום דבר שאינו הגון לאחד מהם אין כותבין עליה ואין מותמין אותה אלא מחזירין עליהם בדרך פשרה לחלוץ שהתורה הרשה אותם כדאמרי' ודברו אליו שמשיאין אותו עלה ההוגנת ואיתמר בפ' מצות חליצה הסיא איתתא דאתיא לקמיה דר' חייא אמר לה בתי עמדי ליבום אמרה לו עמידתה זו היא ישיבתה ממונה הוא דחזא לה ובעא למיכלה מינה א"ל בתי לא ניחא ליך אמרה ליה לא אמר ליה חלוץ לה ובכך אתה כונסה וכן בת חמוה דר"פ נפלה לפני יבם שאינו הגון לה ועבדי ליה הכי אלמא ביבם שאינו הגון ב"ד מחזירין על החליצה ואין כותבין מרד על היבום וכל זה בכלל מה שדרשו שאין הוספין אותה מסמוכין דלא תחסום והתורה נותה בשם להשיאו בעלה הוגנת הא במקום הגון מורדת היא. והנה ה"ר אברהם ז"ל מלמד זכות על ישיבת נהרדעא שלא מדעתם שם על דברי שמואל הם סומכין כמו שמצינו בתשובות שלהם וכן ר"ח ז"ל פוסק ועוד מצינו בתשובות שעדיין הדבר תלוי בבבל במנהגות בנהרדעא ובפרודתא נוהגין כשמואל ואין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם ובסורא ובפרודתא נוהגין במסקנא דשמעתתא ודנין יבמה הנמנעת מלהתיבם כדין מורדת והם סברים כסוראי לפי שכבר נדחית דשמואל עם משנה אהרונה ממה שחזרו לומר מצות יבום קודמת ואין אנו צריכין להאריך בכך שהרי הרב אומר כן ומעתה נתקיימו דברי רבינו הגדול ז"ל:

מותר בלאות דבחיי הבעל דידה הוה לאחר מיתתו ליורשיםכ"ש מותר מזונות דבחיי הבעל לבעל דלאחר מיתה ליורשין הוי ולא איצטריך ליה לאביי לפרושי וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות אישות והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם [פרק זה הלכה י] הדא דתימא באשת איש אבל באלמנה בין הותירה בלאות בין הותירה מזונות א)שלהם הם אבל הראב"ד ז"ל כתב דמותר מזונות אלמנה לעצמה והביא ראיה מדגרסי' בירושלמי בפ' אלמנה נזונית [הלכה א] רב יהודה בשם ר' אבהו בשם ר' יוחנן מציאתה שלה הותירה מזונות (שלה) אשת איש שמציאתה שלו הותירה מזונותיה שלו אלמנה שמציאתה שלה הותירה מזונותיה שלה וכתב הרשב"א ז"ל שדברי הרמב"ם נראים יותר כשטת הירושלמי האחרת דאי לא ה"ל לאביי למימר עלה דברייתא ותלופא באלמנה:

מתני' נותן לה מעה כסף. לכל שבת לדברים קטנים: ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה. כלומר מותר מעשה ידיה שלה וכדאיתא לעיל בגמ' בשמעתא דהמקדיש מעשה ידי אשתו [דף נט.] ודאמרי' ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה לאו למימרא שיכול הבעל לומר איני נותן מעה ויהא המותר שלה דהא קי"ל יכולה אשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה ודאי שיכולה ג"כ לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר ואי דהוא נמי יכול לומר איני נותן מעה כסף מה הועילו חכמים בתקנתם הרי כל אחד מהם יכול לעכב אלא ודאי הכי קאמר שאם שתקה היא ולא תבעה מעה כסף לצרכיה ועשתה מותר הרי היא לעצמה ואין הבעל יכול לומר ויתרה וכתב הרמב"ן ז"ל דה"ה למזונות ולמעשה ידיה אלא רבותא קמ"ל שאפילו במעה כסף שאינה צריכה לו כ"כ לא אמרינן ויתרה: ואוכלת עמו ללילי שבת. שהוא ליל עונה: שתי. קשה לטוותו כפלים בערב: משקל של יהודה כפלים כשל גליל: **גמ'** בעירוב אמו. כתב רש"י ז"ל עירבה אמו לצפון ואביו לדרום אמו מוליכתו אצלה ואין אביו מוליכו אצלו שעדיין הוא צריך לאמו ובתרה שדיוהו רבנן אלמא עד שש צריך סיוע מאמו וכשם שהבעל זן אותה כך יזון אותו עמה ע"כ ובשטה אחרת שלו ג"כ כתב כך יוצא בעירוב אמו עירב לו אביו לצפון ואמו לדרום יוצא בעירוב אמו ואין יוצא בעירוב אביו ואין מוליכי' אותו אלא לדרום דכיון דבן שש הוא עדיין צריך לאמו דכחד גופא דמו וגבי מזונות נמי כדרך שחייב לזון את האם כך חייב לזון את הבן דאכתי בתר אימיה שייך וחד גופא נינהו: ב) מאי טעמא · מוסיפין על מזונותיה לאו משום בן דבעי למיכל בהדה: יפה לחלב. אלמא משום בן חייב לטפויי לה מזונות ע"כ ומתוך לשונות הללו נ"ל דכי אמרי' דזן אותם קטני קטנים דוקא בשאמן קיימת ומדין מזונות אמן [נגעו] בה שכיון שהן נגררים אחריה אי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם אבל בשאין אמם קיימת אינו חייב במזונותיהם וגמרינן נמי דיקא לי הכי דמסייעינן לעולא ממתני' (ג) מאי סייעתא נימא שאינו חייב לזונן אלא זמן הנקתם אלא ודאי דייקינן הכי דמדתנא מוסיפין לה על מזונותיה משום דבעי למיכל בהדה אלמא מזונות הבן הנגרר אחריה הרי הן כמזונותיה ומדין מזונות שלה נגעו בה וכיון דמדר' (ד) יוסי שמעינן שעד שש הבן נגרר אחר אמו שמעינן שהוא חייב להוסיף על מזונותיה בשבילו עד שיהא בן שש אבל כל שאין אמן קיימת לא מחייב אבל לא ראיתי לראשונים ז"ל שאמרו כן: הדרן עלך אף על פי

מציאת האשה. וירושתה. אם נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה [ל"א] ג) ואם מתה בחייו יורשה: [ופגמה]. נזק חבלה אם יחבלו בה: בזמן שבגלוי. שהבשת שלו ועוד שנמאסת עליו והוא סובל: ילקח בו קרקע. כשאר נכסים הנופלים לה שהם תלויים: ואוכל פירות. בחייה והקרן (ופגמה) שלה אם ימות או יגרשנה ואם תמות היא יורשה והאי דלא קתני נער משום דפשיטא ליה דלערא דידה לא זכי ליה רחמנא וכדאיתא בפרק החובל (דף פו:) ד) ורפוי נמי לא תנא דלדידיה בעי למיתן דהא איהו מחייב לרפאותה ושבת נמי לא איצטריך למתני דפשיטא דבעל הוי שהרי מעשה ידיה שלו: **גמ'** תנן התם קונם שאני עושה לפיך. פירשתי בפרק אף על פי [בסי' רעג] בס"ד: מדקא מקשו רבנן ומפרקי אליבא דר"י בן בתירא וכו' דאמר בגמרא מתקיף לה רבא בר רב חנן אלא מעתה בייש סוסתו של חבירו וכו' וא"ל רבינא לרב אשי אלא מעתה בייש עני בן טובים כו' והני הווין אליבא דר"י בן בתירא נינהו ותמהני נהי דס"ל לר"י שהבעל מתבייש בבשתה למה ממעט בסך בשת האשה היה לו לומר שיתן לכל אחד דמי בשתו וי"ל דס"ל דבשת האשה מועט מפני שהיא ברשות בעלה והכי מתפרש בגמרא (ה) אלא מעתה בייש עני בן טובים דוק ותשכח וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק (ו) י"ד מהלכות חובל ומזיק בד"א בשחבלו בה אחרים אבל חבל בה בעלה חייב לשלם לה מיד כל הנזק והצער והבשת והכל שלה ואין לבעל בהן פירות ואם רצתה ליתן לאחר הדמים נותנת וכזה הורו הגאונים וכתוב בחדושי הרשב"א ז"ל שיש נותנין טעם לדבריו משום דמדינא בשתה ופגמה שלה כרבנן וע"כ לא פליג ר"י אלא משום דאית ליה בשת בבשתה ומצטער בפגמה כדגרסינן בירושלמי ר' אחא בשם ר' בון בר כהנא [הואיל] דלא מחסר בה בסתר מפני מה נוטל מפני צערו שנצטער עמה והילך כשהוא בעצמו חבל בה מפני מה נוטל שהוא בייש את עצמו והוא צער את עצמו ע"כ ותמהני אהכי למה אין הבעל אוכל פירות ואי אפשר לומר לת"ק בשתה ופגמה שלה לגמרי קאמר ור"י בן בתירא בתרתי פליג בקרן ובפירות מפני שהוא מתבייש בבשתה משא"כ בחבל בה הוא דליתא דכיון דר"י פוסק לו חלק מפני בשתו למה יזכה לו עוד אכילת פירות בשלה ועוד דבגמרא אמרינן בשתה ופגמה איצטריכא ליה פלוגתא דר"י בן בתירא ורבנן אלמא פשיטא לן דבשתה ופגמה אפי' לתנא קמא כירושתה והוא אוכל פירות דאם איתא דשלה לגמרי קאמר לא הוה צריך למימר פלוגתא דר"י בן בתירא ורבנן דלרבנן גופייהו איצטריך לומר שאין כירושתה ואין לו בהן אכילת פירות

ר"ן

תורה אור נר מצוה

ראה דף סד: **תתגנה ותתגנה : מתני'** *נותן לה א מעה כסף לצרכיה ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר בגליל או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהן עשרים בגליל ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה בד"א א בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו : **גמ'** *מאי אוכלת רב נחמן אמר אוכלת ממש ושמואל אמר תשמיש כדכתיב °אכלה ומחתה פיה וקי"ל כרב נחמן בדיני אמר רב הונא מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה שנאמר °וישכימו בבקר וישתחוו לפני ה' וישובו ויבואו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו השתא אין מעיקרא לא : ב ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין על מזונותיה דרש ר' עולא רבא אפתחא דבי נשיאה אע"פ שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו קטנים אבל זן אותם קטני קטנים ועד כמה עד בני שש כדאמר רב (א) אשי בן שש יוצא בערוב אמו מתניתין מסייע ליה דתנן אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה (ב) . איתמר אמר רבי יהושע בן לוי מוסיפין לה יין שהיין יפה לחלב :

הדרן עלך אף על פי

°**מציאת** א האשה ב ומעשה ידיה לבעלה וירושתה ואוכל פירות בחייה בשתה ג ופגמה שלה ד ר' יהודה בן בתירא אומר בזמן שבסתר לה שני חלקים ולו אחד בזמן שבגלוי לו שני חלקים ולה אחד שלו נותנין לו מיד שלה ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות : **גמ'** תנן התם *קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו כי אתא רבין אמר ר' יוחנן בהעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הוא כי פליגי בהעדפה שע"י הדחק ת"ק סבר לבעל ור"ע סבר לעצמה והלכתא כת"ק והכין פסק רבינו האי גאון ז"ל: שלו נותנים לו מיד כתב רבינו האי גאון ז"ל כך העלו בישיבה אע"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים בזו הלכה כר' יהודה בן בתירא *מדקא מקשו רבנן ומפרקי אליבא דרבי יהודה בן בתירא שמע מינה דהלכתא כוותיה :

מתני'

רש"י

חמשים זוז מן שנה לשנה : **מתני'** מעה כסף. לצורך דברים קטנים לכל שבת ושבת : מעשה ידיה שלה. כדאמרי' לעיל דהיינו פירוש מותר מעשה ידיה : ליל שבת. הוא ליל עונה : שתי. קשה לטוותה כפלים בערב: משקל. יהודה כפלים כשל גליל : **גמ'** בן שש יוצא בעירוב אמו. עירבה אמו לצפון ואביו לדרום מוליכתה אצלה ולא אביו מוליכו אצלו שעדיין צריך לאמו ובתר אמו שדיוהו וכשם שהבעל זן אותה כך זן אותו [עמה]

הדרן עלך אף על פי

מציאת האשה. וירושתה. אם נפל לה ירושה ממקום אחר הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה [ל"א] אם מתה בחייו יורשה : ופגמה. נזק חבלה אם חבלו בה : בזמן שבגלוי. שהבושת שלו ועוד שנמאסת עליו והוא סובל : ילקח בהן קרקע. שהרי זה כשאר נכסים הנופלים לה : אוכל פירות. בחייה והקרן שלה אם ימות או יגרשנה ואם תמות יירשנה : **גמ'** קונם שאני עושה לפיך. מה שאני עושה יהיה קונם לפיך : אינו צריך להפר. דמשעבדא ליה לאפי' תעדיף העדפה היא של בעל : שמא תעדיף. והעדפה היא דידה וחייל עליה קונם : שלא ע"י הדחק. כגון שהיא זריזה ובעלת מלאכה : שע"י הדחק. שדחקה עצמה

שלטי הגבורים

א כתב מיי' בד"א בעני שבישראל אבל בעשיר הכל לפי עשרו וכבודו ואפי' היה לו לקנות לה כלי רקמה וכלי זהב היו כופין אותו וכן שכר המדור וכלי הבית והתכשיטין הכל לפי עשרו וכבודו ואם קצרו ידו ליתן אפי' כעני שבישראל כופין אותו להוציאה ותהיה עליו הכתובה חוב עד שיעשיר ולא האשה בלבד אלא בניו ובנותיו הקטנים עד בני ו' חייב ליתן להם כסות המספיק להם וכלי בית ומדור לשכון בהם ואינו נותן להם לפי עשרו אלא לפי צרכם זה הכלל כל מי שחייב במזונותיו בין בחייו בין במותו חייב ליתן לו כסות וכלי בית ומדור ודין בעל עם אשתו בטענת הכסות וכלי הבית ושכר המדור כדינם בטענת המזונות אם הוא אומר נתתי והיא אומרת לא נתת :

ב הא דמציאתה לבעלה כתב הרמ"ה דוקא בניזונית אבל אם אינה ניזונית מציאתה לעצמה כתב הרא"ש לא דק דלא מבטלת אינה ניזונית אלא כאומרת איני ניזונית ואיני עושה או שאמר לה בעלה צאי מעשה ידיך במזונותיך וכיון שהרשות בידם לומר כן הוו כניזונית ומציאתה לבעלה:

ג כתב הטור ואינה יכולה למחול לא על חלקה ולא על חלקו ואם מחלה אינה מחילה ומ"מ אינו יכול לתובעו אלא בהרשאתה כתב מיי' שהרפוי לבעלה ולא נהירא להרא"ש וכתב עוד בד"א שחבלו בה אחרים אבל אם חבל בה בעלה חייב לשלם לה מיד כל הנזק והצער והבושת ואין לבעל בהם פירות ואם רצתה ליתן לאחרים הדמים נותנת וכך הורו הגאונים והבעל מרפא כדרך שמרפא כל חליה והראב"ד השיג עליו וכתב תימה הוא למה ישלם הכל שהרי נוטל בשל אחרים שליש או ב' שלישים וכשחבל בה איהו למה ישלם הכל אולי טעה בדברי הגאונים שלא אמרו אלא על מה שראוי לקנות שלא יאכל הפירות דבהכי לא תקון רבנן דהוא עשה שלא כהוגן דין הוא שלא יצא חוטא נשכר :

לשון ריא"ז

מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה כמו שביארנו לפיכך אם חבלו בה אחרים נותן החובל שבתה לבעלה שבטול מעשה ידיה הפסד הבעל הוא וחייב לרפא את האשה ובשת ופגם ונער

א) בירושלמי שלנו אי' בין שהותירה כו' שלה כדעת הראב"ד ע"ש (ג"א). ב) לשון הגמ'. ג) גי' ד"ת. ד) שם איירי לענין בת שלא זיכתה תורה לאב רק שבח נעורים בלבד ולא חבלה (ג"א).

הגהות הב"ח

(א) אשי כצ"ל: (ב) ל"ב מ"ע לאו משום דבעי למיכל בהדה: (ג) ומאי כצ"ל: (ד) אסי כצ"ל: (ה) ל"ב פי' לא קאמר בייש אחד מבני המשפחה משמע דבעשיר שאין עליהם לשמור אותו אין סברא כלל שיפרע יותר מבושת איש אחד אבל כשהוא עני שהוא נסמך על בני משפחתו ועליהם לשמרו מן הסתם אותו ראוי שתתן להם מקצת בושתו. ועיין בתוס' : (ו) בפרק ד' כצ"ל :

פירות אלא ולאי לת"ק נמי יש לו בכן אכילת פירות ולפיכך אינו מתחוור בדבריו ז"ל (א) וכן מפורש בתוספתא בפ"ט דבבא קמא המוכל באשתו בין שחבל בה הוא בין שחבלו בה אחרים מוליאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ר"י אומר בשת בזמן שבסתר לה ב' חלקים כו' וכבר השיג עליו הרא"ד ז"ל וכתב תימה למה ישלם לה את הכל שהרי הוא נוטל בשל אחרים או שליש או שני שלישים וכשחבל בה הוא למה ישלם לה את הכל ואולי טעה בדברי הגאונים ז"ל שלא אמרו אלא על מה שראוי לה וקנסו אותו שלא יאכל מהם פירות דבהכי לא תקון רבנן והוא עשה שלא כהוגן דין הוא שלא יהא חוטא נשכר ע"כ:

רש"י

והעדיפה : מתני' ומת חתנו . ונפלה לפני היבם והוא תובע מה שפסקו לאחיו : יכול הוא שיאמר כו'. חלוץ או יבם אבל לאחיו או יתן או תשב עד שתלבין ראשה : חמשה עשר מנה. שלים יותר יקבל עליו לכתוב בכתובתה לבד תוספת שמוסיף לפי שמשתכר ... דינרין הם עשרה מנה : וכנגד השום. אם בא חתן לכתוב עליו קבלה כנגד ... של שום שתכניס לו בגדים או כלים ... משתמשין בהן ופוחתין או פרקמטיא ... העדים למזומני חתן לשומם יותר ... לכבודה לחבבה על בעלה לכך פוחת ... אם הכניסה שום אלף כותב שמנה ... מנה ושוה מנה . הכניסה לו שום ... בספר הכתובה והוא שוה מנה ... בשוק אין לו לומר תנו לי עוד ... שהרי אמרו לפחות חומש מן השום ... נאמרו דברים הללו אלא שפוחת ... השום ששמוהו בבית חתנים מ"מ ... יוסיף שלא אמרו להוסיף כי אם ... שראוי מיד להשתכר בהם : שום ... שקבלו במנה שאמר לו כתוב מנה ... והיא תכניס לך שום של מנה צריך ... אותו בבית חתונה באחד ושלשים סלע ... מנה וחומש : מה שהחתן פוסק. ... היא שמה אותה בתחילה והכניסה ... כן גדול הוא כותב בשטר פחות ... הדא אמרה. מאחר שפוחת חומש ... בה לבלות כליה : מתני' ששה ... שלים יותר כדתנן לעיל : קופה . ... שיתן לה עשרה זוז לכל מנה ומנה ... לו ויקנו לה בהם בשמים לרחוץ ... תמרוקי הנשים כך שיערו חכמים ... המביאה לבעלה מנה ראויה לבשמים ... לא פירש במשנה אם לכל יום או ... או לכל חדש או לכל שנה ובגמרא ... נשאר בתיקו : גמ' בירושלים . ... להתקשט בבשמים : מתני' וכן ... היתומה . גבאי לדקה שבאו להשיא ... דאמרינן לקמן אשר יחסר לו זו אשה

תורה אור

נר מצוה

הנהות הב"ח

מתני' *הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך א הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן פסקה להכנים לו אלף דינרים הוא פוסק כנגדן חמשה עשר מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה שום במנה נותנת שלשים ואחד סלע ודינר בארבע מאות נותנת ה' מאות מה שהחתן *פוסק הוא פוסק [פחות] חומש : גמ' ת"ר אין צריך לומר ראשון ת"ח ושני עם הארץ אלא אפילו ראשון עם הארץ ושני ת"ח יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן : ירושלמי *ואלו דברים הנקנים באמירה הן °תני בר קפרא פוסק ע"מ לכנוס פירוש כל הפוסק לחתנו דעתו ע"מ לכנוס הוא וכיון שמת חתנו ולא כנס אינו חייב לתת לאחיו וחזינן מאן דפריש בה פירושא אחרינא ואנן לא סבירא לן אלא האי דכתבינן . ירושלמי מה ראו לומר בכספים ג אחד ומחצה ובשום פחות חומש אמר רבי יוסי בר' חנינא שמו דעת אשה שרוצה לבלות כליה ולפחות חומש ושמו דעת האיש שישא ויתן בכספים ויעשה אחד ומחצה אמר ר' יוסי הדא אמרה אין אדם רשאי למכור ב כלי אשתו : מתני' פסקה להכנים לו כספים סלעים נעשה ג ששה דינרים והחתן מקבל עליו עשרה דינרים לקופה לכל מנה ומנה רשב"ג אומר הכל ד כמנהג המדינה : גמ' והלכתא כוותיה : עשרה דינרין לקופה מאי קופה אמר רב אסי קופה של בשמים ואמר רב אסי לא נאמרו דברים אלו אלא בירושלים : מתני' *ה המשיא את בתו סתם לא יפחות לה ה מחמשים זוז פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשתבא לביתי אכסנה בכסותי אלא מכסה ועודה בבית אביה וכן המשיא את היתומה לא ו יפחות לה מחמשים זוז ואם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה: גמ' אמר אביי הני חמשים זוזי פשיטי: ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסין היתומה ואחר כך מפרנסין היתום מפני שדרכו של איש לחזר ואין דרכה של אשה לחזר יתום ויתומה *שבאו להנשא משיאין את היתומה ואחר כך משיאין היתום מפני שבשתה של אשה מרובה משל איש תנו רבנן יתום שבא לישא אשה שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה שנאמר °די מחסורו אשר יחסר לו מחסורו

מתני' ומת חתנו . ונפלה לפני יבם והוא תובע מה שפסקו לאחיו : יכול הוא שיאמר כו' או חלוץ או יבם אבל לאחיו או יתן או תשב עד שתלבין ראשה כך כתב רש"י ז"ל והוא תימה (ב) דהא קי"ל כאדמון דאמר לקמן בפרק דייני גזירות (דף קח.) יכולה היא שתאמר אילו אני פסקתי לעצמי כו' עכשיו אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אלא ה"פ שאילו היה אחיו קיים היה כונס ומוציא ממנו בדיינין דדברים הנקנין באמירה הן אבל יבם לא כמו שנפרש בסמוך: פסקה להכנים לו אלף דינר כו'. טעמא דמתני' מפורש בירושלמי שכתב הרי"ף ז"ל בסמוך מה ראו לומר בכספים וכו' דמדינא כל מה שהאשה מכנסת בין כספים בין כלים אין הבעל רשאי להשתמש בהו אלא שיהו מיוחדים לה וכן היא אינה רשאה להשתמש בכלי' אבל עשו חכמים תקנה ביניהם שישתמש הוא בכספים וירויח בהם ויוסיף שלים וכשהכניסה לו שום דהיינו בגדים וכלים הגשומין שמו דעתה שרולה היא להשתמש בכליה ושיפחות הבעל בכתובתה חומש משויין: שום מנה ושוה מנה. פירש ר"ח ז"ל דכי האי לישנא הוא דקא א"ל ומש"ה אין לו אלא מנה שאינו יכול לומר לה הכניסי לי שום שאקבלנו במנה דהיינו מנה וחומש משום דהאי לישנא משמע שאע"פ שלא יהא שוה אלא מנה יכתוב לה בכתובתה מנה אבל אם פסקה לו שום במנה סתם יש לה להוסיף על המנה חומש דהיינו ל"א סלעים ודינר : ובארבע מאות נותנת חמש מאות . ומפרשינן בגמרא דתנא ליה לאשמועינן דבין בשומא זוטא שהוא מנה בין בשומא רבה דהיינו ארבע מאות צריכה להוסיף חומש : ומה שחתן פוסק . אמרינן בגמרא דתנא שומא דידה וקתני שומא דידיה . כלומר שאף הבגדים שהחתן נותן לה שמקבל עליו אחר כך אף בהן תקנו שיפחות חומש ושישתמשו בהן : גמ' ירושלמי ואלו דברים הנקנים באמירה הן . כלומר וכיון שכן זכה בהן אחיו ויהא יבם מוליא אותם *)מיד ומשני פוסק הוא ע"מ לכנוס. פירש הרי"ף ז"ל שמן הסתם ע"ד כן הוא פוסק ואמרו בשם רב האי גאון ז"ל דדוקא בפוסק מעות לחתנו כגון שאמר לו כשתכנוס את בתי אתן לך כך וכך וכשמת חתנו אע"פ שאם היה החתן כונס קנה באמירה דשעת קידושין עכשיו שמת יכול לומר ליבם לאחיך הייתי רוצה ליתן לך או אפשי ליתן אבל פוסק לבתו כגון שאמר בשעת קידושין כך וכך אני נותן לבתי קנתה הבת אע"פ שמת חתנו אינו יכול לומר לא פסקתי לבתי אלא ע"מ שתבא לידי נישואין עם הראשון דמ"מ לבתו פסק ובתו קנתה וחזינן מאן דפריש בה פירושא אחרינא אפשר שהיה מפרש כשפוסק בפירוש על מנת לכנוס: הדא אמרה אין אדם רשאי למכור כלי אשתו . שהרי הוא פוחת חומש מכתובתה כדי שתשתמש בכליה : מתני' פסקה להכנים לו כספים. שהם מוכנים לשכר מיד : סלעים נעשה . ליכתב בשטר הכתובה בששה דינרים דהיינו יתר שלים כדתנן לעיל ואמרו בגמרא דתנא הכי לאשמועינן דבין בכסף גדול דהיינו אלף דינר בין בכסף קטן מוסיף בכספים שלים: לקופה. מפרש בגמרא לקופה של בשמים כלומר שיתן לה עשר זוז לכל מנה ומנה שהיא מביאה ויקנו לה מהם בשמים לרחוץ בהם בתמרוקי נשים שכך שיערו שהאשה המביאה מנה לבעלה ראויה היא לבשמים של עשר זוז: רשב"ג אומר הכל כפי מנהג המדינה. השום והכספים קאי והכי איתא בתוספתא א"ר יוסי מקום שנהגו שלא לפחות מן השום ושלא להוסיף על הכספים אין משנים ממנהג המדינה ופירוש מקום שנהגו שלא לפחות לאו דוקא שנהגו שלא לפחות דא"ה פשיטא ות"ק נמי היכי פליג עליה דרבי שמעון בן גמליאל אלא שלא נהגו לפחות קאמר ואפשר דת"ק ורשב"ג לא פליגי אלא דרבנן איירו בעיר חדשה דליכא מנהג ואתו לאשמועינן דהכי דינא ורשב"ג אתא למימר דבעיר שיש בה מנהג הולך אחריו וכיוצא בה במסכת שבת (דף קו:) רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין דלא פליג את"ק ולפיכך פסקו הגאונים ז"ל כרשב"ג : גמ' לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים. שהיו נוהגות להתקשט בבשמים : גרסינן בגמרא [דף סז.] גמלים של ערביא אשה גובה פורנה מהם הני תותבי דבי מכסי אשה גובה פורנה מהם הני שקי דאהרוני' ואשלי דקמחוניא אשה גובה פורנה מהם כלומר מנכסי יתומים ולא אמרינן מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב לפי שהם להם במקום קרקעות שבעלי סחורה היו וכתב הרשב"א ז"ל שאפשר להוכיח מכאן דעכשיו שהרוב מתעסקין במטלטלין ומוכרין קרקע לישא וליתן בכספים אף אשה גובה כתובה מהן מדינא דגמרא וכבר תקנו הגאונים שתהא כתובה נגבית מן המטלטלין: מתני' לא יפחות לה . מפרשים בגמ' חמשין זוזי פשיטי שהם שמינית של כסף צורי: וכן גבאי לדקה המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מכשיעור הזה ואפשר דחמשים זוז נותנין לה אפילו אינם בכיס שמחייבין את הגבאין ללוות דאי בישנן בכיס דוקא מאי איריא חמשים אפילו טובא נמי לפי כבודה ופלוגתא היא בירושלמי [כאן הלכה ה] דגרסינן התם וכן הפרנסים המשיאים את היתומים א"ר חנינא זאת אומרת שאומרים לפרנסין ללוות פתר לה בשאין בכיס אבל יש בכיס מוסיף א"ר יוסא זאת אומרת שאין אומרים לפרנסים ללוות דפתר לה בשיש בכיס אבל אין בכיס פוחת ומשמע דר' יוסא מפרש לה הכי אם יש בכיס לפרנס אחרות אם תבאנה היום או מחר מפרנסין אותה לפי כבודה אבל אפילו יש בכיס כדי לפרנס זו בלבד לפי כבודה אין נותנין לה כל מה שיש בכיס: גמ' להתפרנס . מזונות משל לדקה : שבאו לינשא. משל לדקה דאמרינן לקמן אשר יחסר לו זו אשה כדכתיב (בראשית ב) אעשה

*) בד"ס הגי' מידו

בנפלו לה ודו"ק . וכל זה כתבתי למאי דכתב הרשב"א דיש נותנין טעם לדברי הרמב"ם דדינא קאמר אבל נ"ל דהרמב"ם לאו דינא קאמר דודאי מדינא אין חילוק בין חבל בה הוא לחבלו בה אחרים וכדאיתא בתוספתא אלא הגאונים שאחר התלמוד דנו כן ולאו מדינא אלא קנסא שקנסו אותו שאין לו כלום וגם אינו אוכל פירותיה . וזהו שכתב הרמב"ם בסוף דין זה וכזה הורו הגאונים למימרא דאין זה דין התלמוד כי אם הוראת הגאונים ואע"ש שהרא"ד לא הורו כן כי אם כמה שמתחייב לה חלקה בבשתה ובפגמה וכן העתיק הטור בהא"ע סי' פ"ה . הרמב"ם סובר שהגאונים הורו כן אף בחלקו וס"ל דקנסו אותו לגמרי ולכך כתב הרא"ד ואולי טעה בדברי הגאונים ז"ל כו' ליישב דעת רש"י דאע"ג דהלכה כאדמון מ"מ מודה אדמון כשפסקה היא על עצמה דתשב עד שתלבין ראשה דכן פסקו הרי"ף והרמב"ם ושאר גאונים ולכן פי' מתניתין דלאו דוקא כשהאב פסק דכופין את היבם לכנוס אפי' כשפסקה על עצמה וכדקתני בסיפא פסקה דאם היה בעלה חי לא הוה כייפינן ליה אלא תשב עד שתלבין ראשה אם לא יתנו לו מה שפסקו לו מ"מ לגבי יבם כופין אותו לומר חלוץ או ייבם משום דגם היא יכולה רוצה ליתן וכו' דלפי הטעם אין חילוק בין פסק האב לפסקה היא על עצמה לעולם גבי יבם כופין אותו . גם בהגהת אשר"י בשם מהרי"ח כתב כדברי רש"י וצריך לפרש דעתו ג"כ על האופן שכתבתי יע"ש

לעשה לו עזר כנגדו : אין לו ואינו רוצה להתפרנס . אין לו משלו ואינו רוצה להתפרנס מן הצדקה נותנין לו לשם הלואה ושוב אין מבקשין ממנו אם יפרע מעצמו יפרע ואם לאו אין חוששין לו : יש לו ואינו רוצה להתפרנס . משלו אלא משל צדקה נותנין לו לשם מתנה כדי שלא יסכן בעצמו מחמת קמצנותו וחוזרין ונפרעין ממנו לאחר מיתה אבל מחיים לא דא"כ שוב לא ירצה ללוות ויסגף עצמו ברעב : אין נזקקין לו . אם ימות ימות : המסמא את עינו . מראה את עינו כאילו היא סמויה : מקפח את שוקו . כאילו שוקו נכווצה : מצבה את כריסו . כאילו כריסו נפוחה מלשון ואת בטנך לצבה

נר מצוה

א מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים סמג עשין קסב טור י"ד סי' רנ : ב מיי' שם טור י"ד סי' רנג : ג מיי' פ"כ מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' קיג :

תורה אור

מחסורו זה בית אשר יחסר אלו מטלטלין לו זו אשה תנו רבנן די מחסורו אתה מצווה לפרנסו ואין אתה מצווה לעשרו אשר יחסר לו אפי' סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הזקן ששכר לעני בן טובים סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו שלשה מילין ת"ר אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשם מתנה ואם אינו מקבל נותנין לו לשם הלואה וחוזרים ונותנים לו לשם מתנה ת"ר העבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשם הלואה וחוזרין ונותנין לו לשם מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס אלא מן הצדקה נותנין לו לשם מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו לאחר מיתה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו אלא מה אני מקיים תעביטנו דברה תורה כלשון בני אדם: *תני חייא בר רב מדפתי ר' יהושע אומר כל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים ת"ר כל המסמא את עיניו והמקפח את שוקו והמצבה את כריסו ליטול צדקה ואינו צריך אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך *תנן התם אין מחייבין העני למכור את ביתו ואת כלי תשמישו והא תניא היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף בכלי כסף ישתמש בכלי נחשת אמר רבה בריה דרב הונא במחרישא דכספא יש שפירשו שהיא המגרדת שמגרדין בה בבית המרחץ רב פפא אמר ל"ק כאן קודם שיבא לידי גיבוי כאן לאחר שיבא לידי גיבוי פירוש כל זמן שאינו נוטל אלא בצנעה אין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו אבל אם הוצרך ליטול מן הגבוי של קופה אין נותנין אלא לאחר שימכור:

מתני' יתומה שהשיאה אמה ואחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי ליתן לה ר' יהודה אומר אם השיא הבת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה וחכמים אומרים פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין הנכסים ונותנין לה:

גמ' אמר שמואל לפרנסה שמין באב כלומר שמין ואומדין דעתו של אב אילו היה האב קיים כמה היה נותן לבתו לפרנסת הבעל ונותנין לה ואותבינן עליה דשמואל ממתני' דקתני פעמים שאדם עני והעשיר (א) אלא שמין הנכסים ונותנין לה מאי עני והעשיר אילימא עני בנכסים עשיר בנכסים מכלל דת"ק סבר אפילו עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה והא לית ליה אלא לאו עני בדעת עשיר בדעת וקתני שמין את הנכסים ונותנין לה אלמא לא אזלינן בתר אומדנא ופרקינן הוא דאמר כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר אם השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ולימא הלכה כרבי יהודה אי אמר הלכה כרבי יהודה הוה אמינא דוקא השיא דגלי דעתיה אבל לא השיא לא קמ"ל דעת רבי יהודה דאזלינן בתר אומדנא לא שנא השיא ולא שנא לא השיא והאי דקתני השיא להודיעך כחן דרבנן דאף על גב דהשיא וגלי דעתיה לא אזלינן בתר אומדנא אמר ליה רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה אמר ליה יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון מן שמי ומי אמר רבא הכי והתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחים נוטלת עישור נכסים ואמר רבא הלכה כרבי לא קשיא הא דאמידניה הא דלא אמידניה בלומר אי ידעינן אומדן דעתיה כמה דאמיד ואי לא ידעינן אומדן דעתיה יהבינן לה עשור נכסי ה"נ מסתברא דאמר רב אדא בר אהבה מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר בנכסים שמע מינה הא דאמידניה הא דלא אמידניה ש"מ: חזינן לגאון דכתב דאזלינן בתר אומדן דעתיה

רש"י

אשה : גמ' המסמא את עינו . שמראה את עצמו כאילו עינו סתומה : מקפח שוקיו . כאילו שוקיו נכווצו : אין מחייבין אותו כו' . רישא דמתני' תנן במסכת פאה מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה והא קאמר אין מחייבין אותו למכור כו' כדי להשלים מאתים זוז כדי שלא יטול : כאן קודם שיבא לידי גיבוי . הא דתנן אין מחייבין מעיקרא קאי כשבא ליטול לקט ולא היו לו ר' זוז ואם היה מוכר היה משיג לר' זוז אין מחייבין אותו למכור והא דתנן מחייבין לאחר שבא לידי גיבוי לאחר שהביא עצמו לידי שבית דין גובין ממנו כגון שהיו לו מאתים זוז ונטל לקט שכחה ופאה ונודע שהוא עשיר אז היו ב"ד באין וגובין ממנו מה שנטל ואם אין לו מוכר כלי תשמישו היקרים ומשתמש בפחותים: לידי גיבוי . כלומר שב"ד גובין ממנו (ע"כ לשון רש"י והאלפס פי' בעמוד בע"א) : מתני' לדעתה . רבותא קמ"ל אע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה : מה שראוי להנתן לה . עישור נכסים : אם השיא הבת ראשונה . בחייו : ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה . בין שהוא עשיר בין שהוא עני בין שהוא פחות בין שהוא יתר : גמ' לפרנסה שמין באב . בת היתומה שבאה ליכנס נותנין לה נדוניא כפי אומד שאנו אומדים באביה אם היה ותרן או קמצן: עני בדעת . אין דעתו ליתן לבתו נדוניית עשיר כי אם נדוניית עני : עשיר בדעת . שבדעתו ליתן לבתו נדוניית עשיר שהיה ותרן ורחב לב: הא דאמידניה [הא דלא אמידניה] . כלומר הא דאמר רבי עישור נכסים בדלא אמידניה לאב שלא גר בינינו ולא עמדנו על סוף דעתו אם ותרן או קמצן היה : הכי נמי מיסתברא . דהיכא דאמידניה למודה

[דברים טו] : תנן התם . בסוף פאה : אין מחייבין אותו [כו'] . רישא דמתני' מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה כו' . אין מחייבין אותו למכור וכו' . להשלים ר' זוז כדי שלא יטול : במחרישא דכספא . כלי שהוא עשוי להתגרד בו כדאמרן בסוף חבית (דף קמז:) רב שמואל בר יהודה עבדה ליה אמיה מגרדא דכספא : כאן קודם שיבא לידי גיבוי . פירש הרי"ף ז"ל והוא הנכון ורש"י ז"ל פירשה בענין אחר ואינו מחוור : ירושלמי [פרק ח דפאה ה"ז] היה משתמש בכלי זהב נותנין לו כלי כסף כלי כסף נותנין לו כלי נחושת כלי נחושת נותנין לו כלי זכוכית והא תניא היה משתמש בכלי מילת נותנין לו כלי מילת כאן בגופו כאן בשאינו גופו : מתני' לדעתה . רבותא קמ"ל דאע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה : מה שראוי להנתן לה . כתב רש"י ז"ל עישור נכסים ואפשר דת"ק ה"ק מה שראוי ליתן לה לרבי יהודה לפי אומדנא דאב ולרבנן לפי שומת הנכסים : אם השיא האב (ב) את הבת הראשונה ינתן(ג) . בין שהוא עשיר [בין שהוא עני] בין שהוא פחות בין הוא יותר כך כתב רש"י ז"ל : אלא שמין את הנכסים ונותנין לה . כלומר רואין שכנגדן היאך מתפרנסות מנכסים כאלו והכי איתא בתוספתא כילד הבנות כולן ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן אין אומרין אילו היה אביהן קיים כך וכך היה נותן להן אלא רואין שכנגדן היאך ניזונות ומתפרנסות ונותנין להן ר' אומר כל אחת ואחת נוטלת עישור נכסים ר' יהודה אומר אם השיא הבת הראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ע"כ (ד) ונמצאו ג' מחלוקות בדבר ואפשר דת"ק דמתני' כרבי ס"ל וכדברי רש"י ז"ל [ואני אומר] אבן לא נעייל נפשין בהכי כלל ואין במשנתינו אלא שני מחלוקות ומיהו בגמ' מייתי לה דעתא דרבי דנוטלת עישור נכסים : גמ' לפרנסה שמין באב . בת יתומה שבאה ליכנס נותנין לה נדוניא כפי אומד שאנו בקיאים באביה ותרן או קמצן : עני בדעת . אין בדעתו ליתן לה נדונית עשיר אלא נדונית עני נוטלת עישור נכסים ולא שמין באב : הא דאמידניה הא דלא אמידניה . הא דאמרי' עישור נכסים בדלא אמידני' לאב שלא גר בינינו ולא עמדנו על סוף דעתו אם ותרן אם קמצן : חזינן לגאון דכתב וכו' . זהו דעת ר"ח דלא אזלינן בתר אומדנא דאב אלא לפחות מעשור נכסים אבל לא להוסיף והביא ראיה מדאמרינן בפרק נערה שנתפתתה (דף נג:) מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסים וכיון שכן אין לנו כח להוציא מן היתומין אלא בראיה ברורה ואנן לא אשכחן דאזלינן בתר אומדנא אלא לפחות וכמעשה דרבי דנתן לה אחד משנים עשר בנכסים ועוד הביאו לו ראיה בתוספות מדאמרינן בפרק הניזקין (דף נא.) והא פרנסה דמקין קילא ואם איתא דשמין באב בין לפחות בין להוסיף הא לא קילא כלל אבל אי אמרינן דאין שמין כלל באב אלא לפחות קרינן לה קילא לפי שאי אפשר להוסיף יותר מעישור נכסים ודמו ראיות אלו דהאי דנערה שנתפתתה אינה אלא לומר שמי שבא לימלך כמה יתן לבתו אין מזקיקין אותו לתת יותר מעישור נכסים דהתם בחייו קאמרינן ועובדא דרבי שפיחת

*) ברש"י שבגמ' איתא בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין כו' וכצ"ל גם כאן בר"ן וט"ס מ"ש כאן ברש"י בין שהוא עשיר בין שהוא עני דהא בגמ' פריך מכלל דת"ק סבר אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה והא לית לה . וכ"מ ברור מדברי הר"ן כאן ד"ה חזינן כו' שכתב שרש"י ס"ל כדברי הגאון האחר שהביא הרי"ף וסיינו ממ"ש רש"י כאן אליבא דר"י דקי"ל כוותיה בין שהוא עישור בין פחות בין הוא יותר . (ג"א)

באע"פ במשרה אשתו ע"י שליש ואם הנכסים מרובין הכל לפי הכבוד ס"ל לענין פרנסה הוי שמין את הנכסים דרואין שכנגדן היאך הן מתפרנסות מנכסים כאלו ולפיכן פוסקים ונותנים לה , והכי נמי במתני' פי' שלשון אלא שמין את הנכסים היינו דרואין שכנגדן דהלשון לא ישתנה . ומחלוקת ר' יהודה וחכמים היינו דוקא באמידניה אבל אי אפשר לפרש דת"ק נמי באמידניה קאמר ואפי' הכי נותנין לה עישור נכסים וג' מחלוקות בדבר דהא בסוגיא פליך מרישא דמתני' טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה ולאמת סתם לן תנא כרשב"א אלמא דס"ל דהכי הלכתא כרישא דמתני' ובודאי דאף במה שסתם לן דנותנים לה מה שראוי דהיינו כעין כר' יהודה דשמין באב אלא ודאי דרישא דמתני' דברי הכל היא ואיירי בלא אמידניה ולכך יש לה עישור נכסים ומחלוקת ר' יהודה וחכמים באמידניה ולכך נראה דגם בתוספתא אין שם אלא ב' מחלוקת דרבי דאמר כל אחת ואחת נוטלת עישור נכסים היינו דוקא בדלא אמידניה לדמוקים לה בגמ' . ונמצא שמה שפי' רש"י מה שראוי ליתן לה עישור נכסים הוא מדוקדק בלשון ולפי המסקנא היינו דוקא בדלא אמידניה ושלא לדעת הר"ן . גם שלא לדעת התוס' שהבינו פי' דברי חכמים במתני' אלא שמין את הנכסים היינו עישור נכסים ולכך כתבו בגמ' מאי לאו בפרנסת הבעל קאת קשה לרשב"א דהבתא לא הוי שמין את הנכסים דניזונת ומתפרנסות שוה כו' אבל למאי דפרישית ל"ק מידי . גם לא יקשה כלל ממה שהקשו בפ' נערה שנתפתתה דף נ' בד"ה ומאי עלייה ע"ש במה שהקשו מדמהדרי רבנן פעמים שאדם עשיר והעני כו' שמפרשים שמין את הנכסים היינו עישור נכסים :

דעתיה דאב לאגרועי מעשור נכסי (א) הוא אבל לאוסופי על העישור לא דלא אשכחן בהדיא מאן דאמר מוסיף על העישור ובפרק נערה דף נג: שנתפתתה* אמרינן אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסי הילכך לית לן לאפוקי מנכסי יתומים טפי מעישור נכסים וגאון אחר אמר רבי יהודה דאמר אם השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה דאלמא בתר אומדן דעתיה דאב אזלינן סתמא קאמר לא שנא לפחות מן העישור ולא שנא להוסיף על העישור וכיון דאיפסיקא הלכתא כר' יהודה בהדיא כוותיה עבדינן דהיכא דידעינן אומדן דעתיה דאב יהבינן לה כמה דאמיד בין לפחות מן העישור א בין להוסיף על העישור ואי לא ידעינן דעתיה יהבינן לה עישור נכסי: °גופא רבי אומר בת הניזונת מן האחים נוטלת עישור נכסים אמרו לו לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אחד אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עישור נכסים ושניה במה ששיירה ושלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה חולקות דף סח: בשוה *כל חדא וחדא דנפשה שקלה ה"ק אם באו כולן לינשא באחת חולקות בשוה וכן הלכתא ת"ר הבנות בין בגרו עד שלא נישאו בין נישאו עד שלא בגרו אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן דברי רבי רבי שמעון בן אלעזר אומר אף אבדו פרנסתן כיצד הן עושות שוכרות להן בעלים ומוציאין להן פרנסתן אמר רב נחמן אמר לי הונא הלכה כרבי איתיביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא [משתגדיל] להוציא מידן מה שראוי ליתן לה טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה לא קשיא הא דמחאי ב הא דלא מחאי והכי נמי מסתברא דאם כן קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר בת הנזונת מן האחים נוטלת עישור נכסים נזונת אין שאינה נזונת לא אלא לאו שמע מינה הא דמחאי הא דלא מחאי שמע מינה אמר ליה רבינא לרבא אמר לן רב אדא בר אהבה משמך בגרה ולא נשאת אין צריכה למחות נשאת ולא בגרה אין צריכה למחות בגרה ונשאת צריכה למחות ומי אמר רבא

רש"י

רבי דשמין באב: לגרועי מעישור. אם הוא קמצן שיתנו לה פחות ולא ניתן לה יותר אם הוא ותרן: עד עישור נכסים. ולא יותר: ראשונה. קא סלקא דעתך הבאה להנשא ראשון: כל חדא וחדא דנפשה שקלה דף נג: דחכמים תקנו לה נדונית נישואיה עישור נכסים והנישאת ראשון ראשון [זכתה] בעישור נכסים שלפניה ולמה יחזרו ויחלקו את עישוריהן בשוה: אם באו כולן לינשא כאחת. חוזרות וחולקות בשוה שאין כאן קודמת לזכות הילכך בשביל הראוי לישאר לפני הבן נוטלת האחת עישור והשניה עישור במה ששיירה וכן כולן כגון אם היה שם מאה מנה נוטלת ראשונה עישור ושניה תשעה והשלישית שמונה ועישור של מנה וכן כולן כדי לברר ירושת הבן וחוזרות וחולקות עישוריהן בשוה: אבדו מזונותיהן. שכך כתב לה עד דתבגרן או עד דתלקחן לגוברין: אף אבדו פרנסתם. עישור נכסים דקסבר לא תיקון לה רבנן נדוניא אלא היכא דאינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא לה מההוא ביתא לגמרי וכן נשאת בנערות הואיל וגדלה ונתרצית אבדה פרנסתה אלא מה שפסקו לה: שוכרות להן בעלים. שישאו אותם עד שלא יבגרו ומוציאין להן פרנסתם: הא גדולה. כגון נערה: ויתרה. מחלה על השאר ואיבדתו אלמא סתם לן תנא כרבי שמעון בן אלעזר: הא דמחאי. הא דאמר רבי לא איבדו ואמר רב הונא הילכתא כוותיה כשמיחתה על המותר עישור נכסים והא דקתני הא גדולה ויתירה בשלא מיחתה: דף סח: ניזונית אין. אם בא לינשא בעודה ניזונית דהיינו בקטנות או בנערות אינה צריכה לימחות שאפילו לא מיחתה לא איבדה עישור

שפיחת מן העישור מעשה שהיה כך היה והה"נ ששמין באב אפילו להוסיף והיא דפרק הניזקין נמי לאו ראיה היא דכיון דהיכא דלא אמדיניה יהבינן ליה עשור נכסים הא קילא ואי אמדיניה ג"כ הא קילא במאי אמדיניה ויכולין הלקוחות לעמוד על אומד דעתו וכיון שדחינו ראיות הללו מסתברא דשמין באב בין לפחות בין להוסיף כפשטא דמימרא דשמואל הכי משמע וזהו דעת הגאון האחר שהביא הרי"ף ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק כ' מהלכות אישות ורש"י ז"ל והראב"ד והרמב"ן ז"ל ואני תמה היאך נלך אחרי דעתו של אב להוסיף דהא לעיל בפרק נערה שנתפתתה (דף נב:) אמרי' מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ופרכינן עלייהו מי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא ומהדרינן הא נמי דאורייתא היא ועלה אמרינן ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסי [ומשמע] (ג) ודאי דה"ק עד כמה מחייב ושרי דליכא משום עבורי אחסנתא ומהדרינן עד עישור נכסי אבל טפי מהכי לא וכעובדא דרב פפא דאיעסק ליה לבריה בי אבא סוראה דמשמע בהדיא דלרבות בפרנסה אסור וכיון שכן אם האב עשה שלא כהוגן להוסיף על העישור בבת ראשונה היאך נכוף את היתומים בכך באחרות וכי זיכה אותן האב מחיים או בשעת מיתה אבל לר"ח ז"ל אתי שפיר דכיון שאמדוהו מסך מועט עד עישור ראוי לילך אחר דעתו של אב ולפיכך נראה לי דברי ר"ח ז"ל והיכא דאמדיניה לאב (ג) משמע דבין מקרקעי בין מטלטלי יהבינן לה וראיה לדבר מדאמרינן בפ' נערה שנתפתתה (דף נ:) רב זן מחטי דעליה ואמרינן פרנסה הואי וכדשמואל דאמר שמואל לפרנסה שמין באב. כלומר דכיון דבתר אומד דעתו אזלינן מטלטלי ומקרקעי שוין בכך ואמרי' נמי התם דשמואל זן ממטלטלי ואמרינן דשמואל לטעמיה דאמר לפרנסה שמין באב אלמא לשמואל דאזל בתר שומא דאב אפילו ממטלטלי אית לה ומה שלא כתב הרי"ף בהלכות ההיא דרב זן מחטי דעליה מפני שסמך לו אהא דשמואל דאמר לפרנסה שמין באב וזה שלא כדברי הרב בעל הלכות ורב אחא ז"ל שכתבו לפרנסה שמין באב ה"מ ממקרקעי ולא ממטלטלי כדרבא דאמר ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין לפרנסה כדאיתא לקמן בסמוך [דף סט:] ואין דבריהם מחוורין דכיון דלא אשכחן לרבא דפליג בהדיא אההיא דשמואל ואיכא לשוויינהו בסברא חדא לא מפלגינן בינייהו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר. ויש לי לדקדק אם איתא דלשמואל אין שמין באב אלא לפחות היכי מוכחינן מינה דאזלינן בתר אומדנא להגבות אפילו מן המטלטלין ובשלמא אי אמרינן דאפילו להוסיף שפיר ולאו קושיא היא דבתר אומדנא דאב אזלינן בכל מה שהוא עושה כהוגן ואין בין קרקעות למטלטלין [לענין כו'] עבורי אחסנתא אדרבה עיקר נחלה בקרקעות היא אבל להוסיף על העישור שאינו רשאי לא אזלינן בתר אומדנא דיליה: ראשונה נוטלת עישור נכסים. קא סלקא דעתך הבאה ראשונה לינשא: כל חדא וחדא דנפשה שקלה. חכמים תקנו (ד) לה נדונית נשואין עישור נכסים והנישאת ראשונה זכתה בעישור שלפניה ולמה יחזרו ויחלקו שוב עישוריהן בשוה: אם באו כולן לינשא כאחת חוזרות וחולקות בשוה. שאין (ה) קודמת לזכות הילכך בשביל הראוי ליטאר לפני הבן נוטלת האחת עישור והשניה עישור במה ששיירה וכן כולן והמותר לבן כגון אם היו מאה מנה האחת נוטלת עשר מנה והשניה תשעה והשלישית שמונה מנה ועישור של מנה וכן כולן כדי לברר ירושת הבן וכן חוזרות וחולקות עישוריהן בשוה ומכאן שאין הבת נוטלת פרנסתה אלא לזמן נשואיה דהא (ו) אמרינן כל חדא וחדא דנפשה שקל' וכתב הרשב"א ז"ל ומסתברא דכל היכא דאזלינן בתר אומדן האב אע"פ שאין מוציאין עד שעת נשואין מעכשיו אומדין דעתו לפי הנכסים שנשארו ממנו ופוסקין לה בית דין מה שראויה ליטול ונוטלתו בשעת נשואין ותמהני אם הדין כן כי לא אמדיניה נמי למה אין עושים כן כדי לידע עישור נכסים ואפשר שהוא סובר דבדלא אמדיניה אין נותנים לה אלא עישור הקרקעות ולפיכך אין צורך לפסוק לה בשעת מיתה שהקרקעות ידועים ואם מכרו אחין הא קיימא לן [דף סח:] דמוציאין לפרנסה אבל לפי דעתי אף על פי שאין הפרנסה נגבית אלא מן הקרקעות מכל מקום גובה היא מהן כדי עישור כל נכסיו ואפילו כנגד כל המטלטלין וכתוב בזה בסמוך בס"ד ולפיכך אם הדין כן (ז) אפילו בדלא אמדינן ראוי שיפסקו לה בית דין חלקה אחר מיתת האב: אבדו מזונותיהן. שכך כתב לה עד שתבגרן או עד שתלקחן לגוברין: אף אבדו פרנסתן. עשור נכסים (ח) דהא לא תקין לה נדוניא אלא היכא דמנסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה דאיסתלקה לה מההוא ביתא לגמרי לא וכן נשאת בנערות הואיל וגדולה היא ונתרצית אבדה פרנסתה אלא מה שפסקו לה אבל בנשאת (ט) בקטנות לא פלוג: שוכרות להן (י). שישאו אותן עד שלא יבגרו ומוציאין להן פרנסתן: (כ) הא [גדולה]. כגון [נערה]: ויתרה. מחלה על השאר ואבדתו אלמא סתם לן תנא כרשב"א: הא דמחאי. הא דאמר רבי לא אבדו ואמר רב הונא הלכתא כוותיה בשמיחתה על מותר עשור נכסיה והא דקתני מתני' גדולה ויתרה בשלא מיחתה ור"ש בן אלעזר דאמר אף אבדו פרנסתן אע"פ שמיחתה הייטו טעמא משום דכיון שבגרה או נשאת אין לה בנכסי אביה כלום ולפיכך אין להם תקנה אלא בשכירת בעלים שיוציאו הפרנסה מן האחין קודם שישאו אותן ובלבד שישאו אותן קודם בגר: ניזונת אין. אם באת לינשא בעודה ניזונת דהיינו בקטנות או בנערות (ל) אין צריכה למחות שאפי' לא מיחתה לא אבדה עישור נכסים:

ושני

המאור הגדול

טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה פי' אם נישאת (מ) ומאי גדולה נערה ולא בוגרת ואוקימנא בדלא מחאי ולא מיתזנא וה"ר יוסף הלוי ז"ל בן מיגש פירשה בבוגרת ואין לדבריו טעם:

שלטי הגבורים

א סמ"ג כתב בשם ר"ח שמין האב לגרע כחה ליתן לה פחות מעישור נכסים אבל לא ליפות כחה ליתן לה יותר מעישור נכסים שחושבין עבורי אחסנתא וכן היא מסקנת הרא"ש והגאונים ומיי' כרבינו. וכתב הראב"ד אפי' לא הניח אלא שיעור מה שנתן לראשונה ב"ד אומדין דעתו שיתן לשניה כל מה שהניח והוא יטרח לחזור אחר נכסים אחרים וכופין ג"כ את היורשין ליתן לה כולו ואם לא השיא שום אחת אומדין דעתו כמה היה נותן אילו היה חי לפי עשרו ולפי כבודו ולפי ותרנותו וכך יתנו לזאת אם היה עשיר והעני או ותרן ונשתנה דעתו אומדין אותו כפי ממונו ודעתו האחרון ואם אין יודעים לשער דעתו יתנו לה עישור הנכסים כתב רבינו ברוך קצרו של דבר לא יהבינן עישור נכסים אלא היכא דלא אמדיניה לאב שלא גדל בימותינו ולא הכרנו בו אם הוא ותרן או קמצן אבל היכא דאמדיניה לא יהבינן לה עישור נכסים אלא שמין באב :

לשון ריא"ז

מת האב צריכין הבנים ליתן נדוניא לבת כפי דעתו של אב ואם השיא האב אחת מהן בחייו נותנין הבנים לבניה כפי מה שנתן האב לראשונה בין יותר מעישור בין פחות מעישור ומו"ה אומר שאם נתן לראשונה חצי ממונו אין נותנין גם לשניה שאין לה ליטול יותר מן הבן ואני אומר שאחר דעתו של אב אנו הולכין ואע"פ שלא ישאר לבן כמבואר בקונטרס הראיות :

ב כתב הרמ"ה דאירוסין בנערות חשיבי כנשואין ואם פוסקין לה מזונות צריכה למחות וכן נראה דעת התוס' כתב הר' יונה הא דבוגרת לא הפסידה עישור נכסים אם מחתה היינו דוקא כשבגרה אחר מות האב אבל אם בגרה בחיי האב אין האחים חייבים להשיאה שלא תקנו עישור נכסים אלא במי שמת והניח בנות קטנות מפני שאמדו חכמים דעתו של אדם שאינו מניח בת בביתו עד שתבגר אבל אחר שבגרה בחיי האב כיון דאשתהי אשתהי ומיי' כתב דאפי' בגרה בחיי האב לא אבדה עשור מתחת אלא אם נתנה לה מזונות והרא"ש כתב כדברי הרב ר' יונה :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ותימה בעיני דא"כ מאי פריך מכלל דס"ק ס"ל אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה והא לית ליה והא לא יהבינן לה כדמעיקרא אא"כ שהוא פחות מעישור נכסים שנאמרו לו כמותו. ומבואר להדיא מכל דברי הגאונים והמחברים דאף בהשיא אחת בחייו ס"ל לגאון דלא אזלינן בתר אומדן דעת דאב אלא לאגרועי מעישור נכסים דר' יהודה נמי לא קאמר ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אלא לאגרועי וא"כ מאי פריך. ואפשר ליישב דודאי מעיקרא קס"ד מדאמר ר"י ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה משמע שהקטנות שוה בשוה אפי' להוסיף על העישור מדהשיא אבל למאי דמסיק הוא דאמר כר"י וקמ"ל טעמא דר' יהודה דאזלינן בתר אומדנא ל"ש השיא וכ"ש לא השיא והאי דקתני השיא להודיעך כחן דרבנן מעתה ודאי יראה דכי היכי דבלאו השיא מסתברא דלא להוסיף ה"נ בהשיא ור' יהודה דקאמר ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה [illegible] לדבריהם קאמר דאינהו ס"ל דשמין את הנכסים אף בהשיא וקאמר ר"י אודו לי מיהו בהשיא דאין שמין את הנכסים אלא ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אבל בפחות היכא דליכא תוספת על העישור וזה שנשנה בתוספתא דברי ר' יהודה [illegible] ולמסקנינו דנקט ר' יהודה בריתא נמי איכא למימר דלא קאמר הכי אלא לאפוקי מדברי חכמים שאפי' בהשיא ס"ל דשמין ולכך קאמר איהו [illegible] ינתן לשניה נומר דאין שמין וק"ל ובהשתא לפי האמת איכא למימר שפיר עני. עני בנכסי' עשיר. עשיר בנכסים ור' יהודה דקאמר כדמעיקרא יהבינן לה היינו לאגרועי מעישור נכסים ולפי זה אין מקום לקושית התוס' דפ' נערה שנתפתתה על הגאון מדאמרו חכמים פעמים שאדם עשיר והעני וכו' דהא לפי האמת לא הוי פירושו עני בדעת ועשיר בדעת מנ"ל דשמואל ס"ל הלכה כר' יהודה די"ל דתלמודא ניחא ליה טפי למימר דס"ל כר' יהודה כיון דאשכחן אמוראי בתראי רב חסדא ורבא דפסקי הלכה כר' יהודה מסתמא לא פליגי אדשמואל אלא דהמקשה לא ידע מעיקרא המסקנא ולכך פריך תיובתא דשמואל ודו"ק היטב : (ב) נ"ב וכן כתבו התוס' להדיא בפ' נערה דף נ' בד"ה ומאי עילויא : (ג) נ"ב ועי' בזה בתוס' פ' נערה : (ד) לכן כנ"ל : (ה) נ"ב כאן : (ו) נ"ב פי' ולמה לא נחשוב ע"פ בנות המותרות כאילו היו כולן ניצאות בבת אחת אלא ודאי דאין נוטלת פרנסתה אלא בנשואיה והטעם פי' התוס' כיון דעישור נכסים יהבינן משום דסתם בני אדם כך נותנים לבנותיהם ואילו היה האב קיים היה נותן עישור נכסים לראשונה ולא היה פוחת לה בשביל האחרות הנשארות עכ"ל ונ"ל שלכך כתב הרשב"א דבאמידנא מעכשיו אומדין שהרי כל הבנות נוטלין בשוה משא"כ בלא אמידנא דנוטלת כל אחת עישור נכסים שבפניה ולכך אין לפסוק להם בשעת מיתה . אלא שהר"ן דקדק עליו מ"מ למה אין עושין כן כדי לידע עישור נכסים : (ז) נ"ב אלא : (ח) דקסבר לא כו' כנ"ל : (ט) נ"ב כלומר אפי' כבר ניסאת בקטנותה לא אבדה פרנסתה אבל אם כבר ניסאת בנערותה אבדה דלא תקנו לה נדוניא בנערותה אלא קודם שניסאת אבל אם כבר ניסאת אפי' מהתה אין לה והיכא דבגרה לעולם לית לה אפי' קודם שניסאת וק"ל . ויש מי שלא הבין זה בספרו : (י) נ"ב בעלים : (כ) נ"ב עי' במ"ש ע"ז אדברי בעל המאור : (ל) אינה כנ"ל : (מ) נ"ב גם רש"י פי' הא גדולה כגון נערה ונראה טעמי' משום דאם נפרש דוקא בוגרת א"כ מתני' לא אתיא אף כרשב"א דהא איהו פליג ומ"מ איבדה פרנסתה אפי' בנערה שניסאת אלא ודאי מתני' הא גדולה ויתרה אפי' בנערה נמי שניסאת קאמר והיינו כרשב"א :

ושני ליה הא דתני גדולה ויתרה בדלא מחאי . אלמא נשאת בנערות ולא מיחתה אע"פ שאינה בוגרת ויתרה ולא אמרת נשאת אינה צריכה למחות (ב) : הא דקא מתזנא מינייהו . כי אמרינן דבגרה או נשאת אינה צריכה למחות כדמתזנא מינייהו אחר הבגר או אחר הנשואין דכיון שהם מעלין לה מזונות מדעתם אע"פ שאין חייבים היא בושה מלמחות ואין שתיקתה ראיה שהיא מוחלת וכגון שידעה בשעת נשואין שהם יזונו אותה ואפ"ה בגרה ונשאת צריכה למחות אבל היכא דלא מתזנא מנייהו בין בגרה בין נשאת צריכה למחות: שמעינן השתא וכו'. ואי בגרן ואינסבן וכו' צריכה למחויי . כתב נר מצוה הרא"ה ז"ל דאם מיחתה בבגרות צריכה למחות אף בנשואין ואם לא מיחתה הפסידה וכתב ג"כ דכי אמרי' דבגרה ונשאת צריכה למחות אפילו במתזנא מינייהו (ג) דדוקא בגרה ונשאת אבל נשאת ואח"כ בגרה לא דבגר בתר נשואין לאו כלום הוא ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק [עשרים] מהלכות אישות נשאת הבת ולא מיחתה אבדה פרנסתה ולא חלק בין מתזנא ללא מתזנא : פרנסה . נדוניא : תנאי כתובה. מזונות של בת : אל יזונו בנותי מנכסי אין שומעין לו . דהא אשתעבד בתנאי כתובה : אל יתפרנסו שומעין לו. שהפרנסה אינה חוב (ד) בתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא שלא צוה האב שלא לפרנס ואע"ג דאמרי' בסמוך דב"ח דאחי הוי היינו כל שלא צוה האב שלא לפרנס : ואיכא נסחי דאית בהו איפכא והיא גירסת ר"ח ז"ל שגורס האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו שומעין לו אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו. וקא יהיב טעמא למילתיה כיון דלא חל חובא דידהו מחיים כדתנן [דף מט.] האב אינו חייב במזונות בתו יכול הוא להפקיע זכותן לגמרי אבל פרנסה שנתחייב בחייו דכתיב ואת בנותיכם תנו לאנשים אין בידו להפקיע ועוד שכח פרנסה גדול מכח המזונות שהאחים יכולים להפקיע מזון הבנות במכירה ואין יכולין להפקיע פרנסתן כדאיתא בסמוך והאי פירושא לא מחוור כלל שאם בידו להפקיע מזונות הבנות מה הועילו חכמים בתקנתן ורבינו האי גאון ז"ל גורס כן ופירש דה"ק שהמתנה בשעת נשואין שלא יזונו מנכסיו שומעין לו דתנאי ממון הוא וקיים אבל בפרנסה אין תנאו קיים דמלוה הוא דרמיא עליה (ה) ואע"פ שגלה דעתו בשעת נישואין שאינו רוצה שיתפרנסו בנותיו מנכסיו אפשר דבשעת מיתה הדר ביה והדין דין אמת בין שתהא הגרסא כך או לא ותמהני מהרי"ף ז"ל שכתב להנהו נסחי דאית בהו איפכא לית הלכתא כרבי ואיזה פירוש שהוא מפרש בה לא ידעתי מהיכן דאתא :

תלא ליה רב לרבי ביני חיטי . פירש ר"ח שאלות רבות שאל והאגרות תפורות זו בזו ובין האגרות כתב שאלה זו : מוציאין לפרנסה . לפי שהיא קצובה : ואין מוציאין למזונות . כדתנן [גיטין דף מח:] אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים לפי שאין למזונות קצבה : עד שמת הבן . ונפלה הירושה לפני הבנות : ויתרה . עישור נכסים ולא אמרינן תטול עישור נכסים תחלה כמו שנטלה זו ואח"כ יחלוקו אלא זו שקדמה ונשאת זכתה ובת על הבת אין לה עישור נכסים שהרי שתיהן שוות בירושה : גדולה מזו . שאפילו שעבדו אחים את הנכסים יפה כח הפרנסה לטרוף לקוחות וזו שהנכסים בעין אמרת ויתרה : (ו) דאיכא ריוח ביתא . שהרי נשתכרה הרבה שנוטלת חצי הירושה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק [עשרים] מהלכות אישות כר' יוחנן . ונסתפקו בתוספות היכא שמת הבן ונשארו עשר בנות שלא נשאו דהכא ליכא ריוח ביתא שאפי' בתורת ירושה לא תטול אחת יותר מעישור (ז) ומ"מ משמע דהיכא דשעבד הבן נוטלת עישור שאילו נדון אותה (ח) כיורשת לא תטול כלום ומדין עישור מוציאין לפרנסה ונמצא שאין בירושה ריוח אלא הפסד : אבל בירושלמי פסק הלכה כרבי חנינא ולזה הסכים הרשב"א ז"ל :

בת יורשת הויא . עישור נכסין שתקנו לה בתורת ירושה תקנו לה : למיגבה בינונית ושלא בשבועה . אי בעלת חוב דאבא הויא אינה גובה אלא מן הזיבורית ואינה נפרעת אלא בשבועה דקי"ל [גיטין דף מח:] אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ואין נפרעין מהן אלא בשבועה ואי בעלת חוב שלהן היא אין כאן בא ליפרע מנכסי יתומים : דרבינא אגבייה לברתיה דרב אשי . כשבאה בתו ליפרע נטלה מחלקו של מר בר רב אשי שהיה קיים : בינונית שלא בשבועה . אלמא בעלת חוב דאחי היא : ומבריה דרב חמא זיבורית . לפי שבעלת חוב של אביו היתה שהיה אחיה : אבל פרנסה דליתיה מתנאי כתובה כדקיימא קיימא . ככר כתבתי למעלה דדוקא בדלא אמדיניה אבל בדאמדיניה אפילו ממטלטלי ובדלא אמדיניה נמי משמע לי דשמין כל הנכסים אפילו המטלטלין ומה שגובה עישורין גובה ממקרקעי דודאי כי אמרינן בפרק נערה שנתפתתה (דף נג:) באב גופיה ועד כמה עד עישור נכסי מעישור שבכל נכסיו (ט)קאמר דאיזה טעם יש שנאמר כדי עישור קרקעותיו והרי הוא פרוע במעות או במטלטלין אלא ודאי עישור שבכל הנכסים קאמרינן (י) דאותו עישור הוא כחוב על היתומים אלא שאינו נגבה אלא מן הקרקע ולפיכך תמהני מהרמב"ם ז"ל שכ' בפרק הנזכר נותנין לה עישור הקרקעות : **הלכך** מזוני נמי אפילו ממטלטלין . מיהו לא אלימא תקנתייהו לומר בנכסים מועטים שיהו הבנות ניזונות והבנים ישאלו

רש"י

נכסים : ושני ליה . הא דקתני ליה גדולה ויתרה בדלא מחאי אלמא נישאת בנערות ולא מיחתה אע"פ שאינה בוגרת ויתרה ולא אמרת נישאת אינה צריכה למחות אפי' נערה : הא . דאמר רבא נישת בנערות אינה צריכה למחות : דקמיתזנא . מינייהו [לאחר שנישאת ומשום דקמיתזנא מינייהו הוא] דקשתקה ולא מחלה על פרנסתה והא דקתני הא גדולה ויתרה דלא קמיתזנא : פרנסה . נדוניא : תנאי כתובה . מזונות הבת כדתנן בנן נוקבן כו' : האומר. בשעת מיתתו אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו דהא משתעבדא בתנאי כתובה : אל יתפרנסו שומעין לו . כי הפרנסה אינו חוב כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא צוה האב שלא לפרנס : תלא ליה רב לרבי . שלח לו איגרת שלומים ותלה לו את שאלה זו בין השיטין : הוה יתיב רבי חייא קמיה. רבי כשבאת שאלה זו בפניו אמר רבי חייא מאי שיעבדו דאיבעיא ליה מכרו או משכנו דמשמע הכי והכי : עד שמת הבן . ונפלה הירושה לפני הבנות : ויתרה . [ולא תקח] עישור נכסים תחילה כמו שנטלה זו ואחר כך יחלוקו אלא זו שקדמה וניסת זכתה דבת על הבת אין לה עישור נכסים : גדולה מזו . שאפילו שיעבדו האחין את הנכסים יפה בהן כח פרנסה לטרוף מן הלקוחות וזו שהנכסים בעין אמרת ויתרה : רווח ביתא . שהרי נשתכרה הרבה שנוטלת חצי הירושה : מפלפניה . כלומר שעדיין בפניה : יורשת הואי . עישור נכסים בתורת ירושה תקנו לה : לא מצי לסלוקה . אלא צריכין ליתן לה חלקה בכל קרקע וקרקע : מבינונית ושלא בשבועה . אי בעל חוב דאבא הויא אינה גובה אלא מן הזיבורית ואין נפרעין מהן אלא בשבועה דוקא ואי בעל חוב דידהו היא אין כאן נפרעת מנכסי יתומין גובה מבינונית ושלא בשבועה כדין שאר בעל חוב : רב אשי מת ומת רב חמא בנו בחייו וכשבאה ליפרע מחלק מר בר רב אשי שהיה קיים גבתה מבינונית שלא בשבועה אלמא בעלת חוב דאחי הויא ומבריה דרב חמא בריה דרב אשי זיבורית לפי שב"ח של אביו היתה

רבא הכי והא אותביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאתה אמה ושני ליה הא דמחאי הא דלא מחאי לא קשיא הא דמיתזנא מינייהו והא דלא מיתזנא מינייהו שמעינן השתא מכל הני שמעתתא היכא דבגרן או אינסיבן מיתזנן מינייהו אית להו פרנסה ואע"ג דלא מחו ואי לא מיתזנן מינייהו צריכין למחויי ואי לא מחו לית להו פרנסה א ואי לא בגרן (א) ולא אינסיבן אע"ג דלא מיתזנן מינייהו אית להו פרנסה ולא צריכין למחויי ואי בגרן ואינסיבן אף על גב דמיתזנן מינייהו צריכין למחויי ואי לא מחאן לית להו פרנסה אמר רב הונא אמר רב °פרנסה אינה כתנאי כתובה מאי אינה כתנאי כתובה כדתניא האומר אל יזונו בנותיו מנכסי אין שומעין לו אל יתפרנסו ב בנותיו מנכסיו שומעין לו שהפרנסה אינה כתנאי כתובה וכן הלכתא ואיכא נוסחי דאית בהו איפכא ולהנהו נוסחי דאית בהו איפכא לית הילכתא כרבי : *תלה ליה רב לרבי ביני חיטי ג האחים ששעבדו מהו הוה יתיב רבי חייא קמיה א"ל מכרו או משכנו אמר ליה מאי נפקא לך מיניה בין מכרו בין ג משכנו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה אין מוציאין וליתא לדרבי יוחנן דקי"ל כרבי דאמר מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות : איתמר מי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן אמר רבי יוחנן שניה ויתרה א"ל רבי חנינא גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה (ואין מוציאין למזונות) ואת אמרת שנייה ד ויתרה ומסתברא לן דהלכה כר' יוחנן בהא משום דאיכא ריוח ביתא דהא רב אשי דהוא בתרא הכי ס"ל דאמרי' א"ל רב יימר לרב אשי אלא מעתה אשכחת מציאה בעלמא דאיכא ריוח ביתא ה"נ דלא יהבינן לה עישור נכסי א"ל אנא ריוח ביתא מהנהו נכסי קאמינא אבל בירושלמי פסק והלכה כרבי חנינא דגרסינן התם* מי שמת והניח שתי בנות ובן אחד ונטלה הראשונה עישור נכסים ומת הבן רבי חנינא אומר אף השניה נוטלת עישור נכסים והשאר חולקות בשוה אמר רבי טבי בשם רבי יאשיה טעמא דרבי חנינא אם מן המשועבדין גובה לא כ"ש מלפניה ר' זעירא בעא קומי רבי אסי היך עבדן עובדא אמר ליה כרבי חנינא וכן נפק עובדא כרבי חנינא : אמר אמימר בת יורשת הויא דאי בעיא לסלוקה בזוזי לא מצו מסלקי לה רב אשי אמר בעלת חוב הויא ומצו מסלקי לה בזוזי והלכתא כרב אשי ואף אמימר הדר ביה והשתא דאמרת בעלת חוב הויא דאבא או דאחי למאי נפקא מיניה למיגבה מבינונית שלא בשבועה ומזיבורית בשבועה מאי תא שמע דרבינא אגביה לברתיה דרב אשי ממר בר רב אשי בינונית שלא בשבועה וממר בריה דרב *)חמא בריה דרב אשי מזיבורית ובשבועה ש"מ בעלת חוב דאחי הויא ש"מ °)*אמר רבא הלכתא ממקרקעי ה ולא ממטלטלי בין למזוני בין לפרנסה בין לכתובה והאידנא תקינו רבנן דמתיבתא למגבה כתובה ו אפילו ממטלטלי (א) [הילכך מזוני נמי אפילו ממטלטלי] דקי"ל תנאי

°) [דף צו ע"ב] *) כד"ס הגי' סמא וכ"ה בגמ'

על

...רנסתה אלמנה קודמת שהיא בעלת חוב דאב ובת בעלת חוב דאחין ואפי' אין שם אלא מטלטלין דלא שייך בהו דין קדימה כי היכא שהיא קודמת כי איכא מקרקעי דכי תקינו הגאונים לגבות כתוב... ן ולענין דינא היכא דאיכא קרקע אלמנה קודמת לגבות כתובתה : ה כתב סמ"ג לר"ת אפי' בתקנת אחרונים אין עישור זה נגבה אלא מן הקרקע או מפירות קרקע ולדברי רבינו שממון נגבה אף מן ...'ע בדברי הגהות מיי' : ו כתב מיי' כבר נהגו לכתוב בכל הכתובות מקרקעי ומטלטלי ודבר זה תקון גדול הוא ואנשים חכמים ונבונים נהגו כן והוא ככל תנאי שבממון שהוא קיים ונמצא האל... תקנת האחרונים הרי שלא כתב כן בכתובתה אלא כתב סתם אם הוא יודע בתקנת הגאונים גובה ואם לאו או שנסתפק לנו הדבר מייבבים בדבר זה שאין כח בתקנת הגאונים לדון בה לפי שלא נתפ... תקנת סנהדרי גדולה עד שנוליא בה ממון מן היורשים ע"כ וכבר תקנו גאוני הישיבות שהאשה גובה כתובתה מן המטלטלין כשאינה מוצאה קרקעות בין כשהיא גובה כתובתה מן הבעל בין כשהיא גובה ... וכ...

על הפתחים אלא אלו ואלו נזונין כמו שכתב הרי"ף ז"ל בהלכות בריש פרק מי שמת : אילטרובילא. מושב אמת הרחיים כמו שהוא חשוב כמקרקעי : מעמלא דבתי . הפי' הנכון בזה מיירי בשהשכירן האב ולא הגיע זמן השכירות בשעת מיתתו דכיון שלא הגיע הזמן ושכירות אינה משתלמת אלא בסוף ה"ל שכירות שכנגד מה שנשתמשו בו בחייו כפירות המחוברים לקרקע הצריכין לקרקע שדינן כקרקעות . והיכא דאיכא בן ואלמנה ובת ואלמנה תובעת כתובה או מזונות ובת תובעת פרנסתה אלמנה קודמת דהויא לה בעלת חוב דאב ובת בעלת חוב דאחין נר מצוה והא דגרסי' בירושלמי בפרק מי שהיה נשוי [הלכה א] פרנסה וכתובה פרנסה קודמת ההיא בכתובת בנין דכרין קמיירי משום דשויוה רבנן כירושה [דף נב:] וכשם שנוטלת במקום בנים כך נוטלת במקום כתובת בנין דכרין : והיכא דבת תובעת מזונות ואלמנה תובעת כתובה ואיכא מקרקעי ודאי אלמנה קודמת דהא איכא דין קדימה במקרקעי אלא אפי' היכא דליכא אלא מטלטלי שאין בהן דין קדימה וכמ"ש הרי"ף ז"ל לקמן בפ' הכותב [בסי' שמ] אעפ"כ כתובה קודמת שכיון שזו וזו מתקנת האחרונים הוא שיש להן לגבות מן המטלטלין כי תקינו כעין דאורייתא תקינו וכשם שאם באו לגבות מן הקרקעות כתובה קודמת למזון הבנות כך ראוי שתקדים אם באו לגבות מן המטלטלין בתקנת האחרונים ז"ל :

מתני' המשליש מעות לבתו. מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות לה שדה או נדוניא לכשתנשא : והיא אומרת. לאחר שנשאת: נאמן בעלי עלי . שלא יעכבם לעצמו תנם לו והוא יקנה לי השדה כשארצה כך כתב רש"י ז"ל . ומה שכתב והיא אומרת לאחר שנשאת לא דייק (ג) דבגמרא מסקינן דליכא בין ר"מ ובין ר' יוסי אלא גדולה מן האירוסין : יעשה שליש וכו'. יקנה השדה ואין שומעין לה. ומפרשינן טעמא בגמ' משום דס"ל לר"מ מצוה לקיים דברי המת הא לאו הכי נותנין לה המעות לפי שהוא לא אמר שלא תזכה במעות אלא לקנות בהן שדה שאילו אמר כן אפילו בלא טעמא דמצוה לקיים דברי המת אין שומעין לה שלא זכתה בהן אלא בענין זה אלא הוא מעכשיו זיכה אותה בהן אלא שצוה שיקחו לה מהן שדה ומש"ה אי לאו טעמא דמצוה לקיים דברי המת נותנין לה מיד שלה הם לגמרי ומוכח בסוף פ"ק דגיטין [דף טו.] דאפילו במצוה כשהוא בריא כיון שמת אמרי' מצוה לקיים דברי המת :

אמר ר' יוסי וכי אינה אלא שדה . וכי מה תועלת לו לקנות אפי' אין כאן מעות אלא כבר נקנה השדה והיא רוצה למכרה היא מכורה הלכך שומעין לה ואפשר דטעמיה דרבי יוסי משום דלית ליה מצוה לקיים דברי המת

תנאי כתובה ככתובה אבל א פרנסה דליתא (א) בתנאי כתובה כדקיימא קיימא : *שלח רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבא בר רב הונא זוטא לנהרדעא כי אתאי האי איתתא לקמך אגבייה עישור נכסי אפי' מאיצטרובילי דרחייא אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא ב מגבינן מעמלא דבתי : *מתני' א המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ א"ר יוסי וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למכרה ג הרי היא מכורה מעכשיו בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום : גמ' ת"ר המשליש מעות לחתנו ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי מן הנשואין הרשות בידה מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ ר' יוסי אומר גדולה בין מן האירוסין בין מן הנשואין הרשות בידה קטנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו מאי בינייהו איכא בינייהו גדולה מן האירוסין דרבי מאיר סבר אע"ג דגדולה היא מצוה ד לקיים דברי המת לפיכך יעשה שליש מה שהושלש בידו ור' יוסי סבר כיון דגדולה היא הרשות בידה והאי דקתני במתני' בד"א (ב) [ר"מ היא] והסורי מיחסרא והכי קתני יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ בד"א מן האירוסין אבל מן הנשואין הרשות בידה בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום איתמר א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורבא אמר רב נחמן הלכה כר"מ וקי"ל כרב נחמן בדיני תניא ה האומר תנו לבני שקל בשבת והם ראוים לתת להם סלע נותנין להן סלע ואם אמר אל תתנו אלא שקל אין נותנין להן אלא שקל ואם אמר אם מתו ירשו אחרים תחתיהן בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להן אלא שקל *אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכתא בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנין להן כל צרכן והא קי"ל הלכה כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת הני מילי במילי אחרינייתא אבל בהא מינח ניחא ליה והאי דאמר הכי לזרוזינהו הוא דעבד תנן התם ו הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר ה במטלטלין אמר רפרם לא שנו אלא שאין להם אפוטרופוס אבל יש להם אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום ולא קתני יעשה שליש מה שהושלש בידו כדקתני בגדולה שמע מינה אין מעשה קטנה כלום בין במקום שליש ז בין במקום אפוטרופוס וכן הלכתא :

הדרן עלך מציאת האשה

רש"י

שהיה אחיה : כדקיימא קיימא . דוקא ממקרקעי : כי אתיא ההיא איתתא קמך . אשה אחת שהיה לה ליטול עישור נכסים באת לפניו ובקשה ממנו לשלוח לו שישתדל בדינה: אילטרובלי . אמת הרחיים כמו שהן ומקרקעי חשיב להו : מעמלא דבתי . שכירות הבתים דהא ממקרקעי קאתי : **מתני'** המשליש מעות לבתו . מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות לה שדה או נדוניא לכשתנשא : היא אומרת . אחר שניסאת : נאמן בעלי עלי. שלא יעכבם תנם לו והוא יקנה לי השדה כשארצה : יעשה שליש כו' . יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת : וכי אינה אלא שדה וכו' . מה תועיל לו לקנות אפי' אין כאן מעות אלא שדה שכבר קנה שדה ורוצה למוכרה הרי היא מוכרת הלכך שומעין לה : בד"א . הא דשומעין לה : **גמ'** מן הנישואין . הרשות בידה . שאף האב לא עלה בדעתו למוסרם ביד שליש אלא עד שתנשא דמשניסאת הבעל זכאי לאכול פירות : איכא בינייהו גדולה מן האירוסין . דקאמר ר"מ מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש בידו ואפי' היא גדולה וקאמר ליה ר' יוסי כיון דגדולה היא שומעין לה : הלכה כר"מ . וטעמא משום דמצוה לקיים דברי המת : שקל. חצי סלע : וראוין . שאין ניזונין בפחות: נותנין להם סלע . דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע היה אומר תנו להם סלע : אל תתנו . הרי מיחה בידינו : אם מתו . בלא בנים : אין נותנים להם אלא שקל . שאין לנו להפסיד את הבאים אחריהם הואיל ועשה את אחרים יורשים אחריהם ודאי שקל דוקא קאמר כדי שתפול ירושה אחריהן לאותן אחרים : אבל הכא . בבניו מינח ניחא ליה שיתנו להם כל צרכם : לזרוזינהו . שיחזרו אחר מזונותיהם ולא יהיו רעבתנין : הפעוטות . תינוקות בני תשע או בני ח' : במטלטלין . דוקא אבל במקרקעי לא עד שיביא שתי שערות או עד שיהא בן עשרים : אפוטרופוס . שמינוהו בית דין או אבי יתומים : הדרן עלך מציאת האשה

אי נמי אית ליה ושאני הכא משום טעמא דקאמר לא יהא אלא שדה והיא רוצה למכרה וא"ת ואע"פ שהיא רוצה למכרה היאך היא מכורה דהא אמרינן בפרק מי שמת (דף קנה.) שאין הבן רשאי למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים י"ל ה"מ בקרקע שהיה מאביו אבל שדה זו אע"פ שבמעות אביו לקחו אותה מ"מ לא היה מאביו אבל הרלב"ד ז"ל כתב דלא אמרינן למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים אלא במה שיורש מאביו אבל במתנה שהאב נותן לבנו לא ובת אינה יורשת אלא מקבלת מתנה היא וכן נראה מדברי רבינו חננאל ז"ל והרשב"א ז"ל מוסיף עוד לומר שאפילו בת יורשת מוכרת שלא תקנו אלא במצוי וירושת בנים בנכסי האב מצויה אבל ירושת הבת בנכסי האב אינה מצויה ולפ"ז ג"כ אמרו ז"ל *דבין בנכסי האם ובנכסי שאר היורשים מוכר דבנכסי האב דוקא אמרו לפי שירושת האב לבן מצויה ושאר ירושות אינן מצויות : בד"א . בגמרא מפרש לה מאן קתני לה בד"א דשומעין לה : **גמ'** מן הנשואין הרשות בידה . שאף האב לא עלה בדעתו למסרה ביד שליש אלא עד שתנשא דמשנשאת הבעל זוכה לאכול פירות : איכא בינייהו גדולה מן האירוסין . דקאמר ר"מ מן האירוסין יעשה שליש שליחותו ואפילו היא גדולה וקאמר ליה רבי יוסי כיון דגדולה היא שומעין לה . וקי"ל כר"מ בדיני הלכך נקיטינן דבקטנה אין מעשה קטנה כלום וכן נמי בגדולה מן האירוסין ולא משכחת לה שיהא הרשות בידה אלא בגדולה מן הנשואין : **וראויין** לתת להן סלע . שאין נזונין בפחות : נותנין להן סלע . דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו סלע לא הוה אומר : אל תתנו . הרי מיחה (ד) בידינו ולא עשאם יורשין אלא בענין זה : אין נותנין להם אלא שקל . שהואיל ועשה את אחרים יורשים אחריהם ודאי שקל דוקא קאמר כדי שתפול הירושה אחריהם לאותם אחרים : והא קיימא לן הלכה כרבי מאיר דאמר מצוה לקיים דברי המת . והיכא דאמר אל תתנו להם אלא שקל אמאי נותנין להם כל צרכן : מינח ניחא ליה . שיתנו להם כל צרכן : לזרוזינהו . שיחזרו אחר מזונותיהם ולא יהיו רעבתנים :

הפעוטות . תינוקות בני *תשע או שמונה כדמפרש בהניזקין (דף נט.) : במטלטלין . דוקא אבל במקרקעי לא עד שיביא שתי שערות או עד שיהא בן עשרים : אפוטרופוס . שמינהו אבי יתומים או ב"ד : וממאי מדקתני . במתניתין : בין במקום שליש בין במקום אפוטרופוס . כלומר דלא אמרינן דדוקא שליש שנשתלש לכך ופירשו לו מה יעשה בהם אבל אפוטרופוס אינו אלא לעשות צרכי יתומים לכל הצריך והרי אם מכרו אלו הפעוטות אין זה שינוי מצות המת שאפילו האפוטרופוס ימכור לצורך מזונותיהם : מדקתני סתמא אין מעשה קטנה כלום משמע דאפילו במקום אפוטרופוס דדמי קצת לשליש אמרינן הכי . ומיהו משמע דדוקא בקטנים אבל בגדול שיש לו אפוטרופוס כגון שמינהו אביו עד שיהא בן עשרים מקחו מקח וממכרו ממכר ואם קדם הלוקח להוציא הנכסים מיד האפוטרופוס זכה שאע"פ שאין האפוטרופוס רשאי להחזיר לו הנכסים ביד האפוטרופוס כיון שלא נוח לנוקח כלום אין עליו מצוה לקיים דברי המת שאין המצוה אלא למי שנצטווה בכך : הדרן עלך מציאת האשה

…לא מספר המרובה ולא מספר המועט . ובאמת מן בר שית עד בר י' וי' בכלל הכל הוא לפום חורפיה וצ"ע (ג"א)

…צריך לתת טעם היכא דאמרי' דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ולא אמרי' מצוה לקיים דברי המת : ה וטעמא דתקנו חכמים שיהיה ממכרו ממכר משום כדי חייו ועל כן כתב רב האי שלא ימכ… רוצים אם יש ממון הרבה שיתן לו ממנו קצת בסחורה כדי שיתלמד במקח וממכר אע"פ שאינו צריך לכדי חייו ולפי מראות עיני הדיינים ע"כ ומיי' כתב כיון דתקון רבנן שיהיה ממכרו ממכר מ… מוכר יותר מכדי חייו ולזה הסכים הרא"ש : ו פסק הרא"ש דמתנתו מתנה בין יש שם אפוטרופוס בין אין שם אפוטרופוס דהא דאין מקחו מקח בים לו אפוטרופוס לפי שבעל אפוטרופוס ליקח ולימכר

*) אולי צ"ל מטלטלין אגב מקרקעי מקנינן .

עין משפט

א מיי' פ"כ מהל' אישות טור אה"ע סי' נה :

ב מיי' פי"א מהל' זכייה סמג עשין פב טור ח"מ סי' רנג :

ג מיי' פכ"ט מהל' מכירה סמג שם טור ח"מ סי' רלה :

הגהות הב"ח

(א) מתני' כצ"ל : (ב) בד"א בגדולה ר"מ היא כצ"ל : (ג) נ"ב וכן תפסו עליו גם התוס' ובעיני נראה דל"ק מידי דרש"י ז"ל לא בא כי אם להוציא מלב המפרש והיא אומרת ינתנו…

שלטי הגבורים

וכן בעה"ת גובה מזונו מן המטלטלין של יתומים שירשו מאביהם לפי שבזמן הזה רוב בני אדם אין להם קרקעות וכל סמך האשה ובעה"ת על המטלטלין בזמן שאין מוצאין קרקעות ולפי תקנה זו אף הבנות גובות מזונותיהם ופרנסת נדונייתה אפילו מן המטלטלין כמו שביאר מז"ה: אע"פ שהאשה גובה כתובתה מן המטלטלין בתקנת הגאונים כמו שביארנו אם רצה הבעל או יורשיו להגבותה קרקע הרשות בידן שלא תקנו לה גאונים שתגבה מן המטלטלי אלא כשאינה מוצאה קרקעות אבל כשמוצאה קרקעות של בעלה בידו או ביד יורשיו ורוצים להגבותה קרקע אינה יכולה לתבוע מהן מטלטלין כך שמעתי וכן עיקר וכן נראה בעיני לומר גם בבעה"ת שבא לגבות מן היתומים ואם תפשו מטלטלין אינמו ציאין מידן ונראה בעיני שגם הנדוניא דינה כמו שכתובה והתוספת בכל אלה שאמרנו כמבואר בק"ס :

א וכן פסק ר"ח דפרנסה אינה נגבית אלא מן הקרקע וכן כתובת בנין דיכרין ורבינו שמשון כתב כשם שכתובה נגבית מן המטלטלין כתקנת הגאוני' ה"ה כתובת בנין דיכרין והאריך בראיות ור"י היה אומר דאין אנו צריכין לתקנות הגאונים לענין הכתובה דאנן *)מקרקעי אגב מטלטלין מקנינן דאהכי מאי דכתבינן בכתובה נכסים דאית להון אחריות ודלית להון אחריות וכו' לגבות מן המטלטלין אם הם בעין ואהני דלא כתיב אגב שלא לגבות מן הלקוחות ודברי ר"י אלו צריכין עיון מיהו דוקא לוקח מפקיע כתובה מן המטלטלין דה"ל בעה"ת מאוחר שקדם וגבה במטלטלין דמה שגבה גבה אבל מקבל מתנת בריא אינו מפקיע לדברי ר"י בר ברוך ולדברי ריב"ם מפקיע מתנת בריא כמו מכר אבל מקבל מתנת שכ"מ שאינה אלא מדרבנן אינה מפקעת מק"ו מירושה דאורייתא והארך בראיות:

המדיר את אשתו מליהנות לו. כתב רש"י ז"ל (א) אין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משתעבד לה הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו להוציא וליתן כתובה והנאת מזונות בגמרא פריך והא משועבד לה. פירוש לפירושו דכיון שהוא מדיר אותה בלשון זה שהיינו שמדירה ליהנות משלו אין הנדר חל אלא בנכסיו כגוונא דאמרינן בגמ' דאילו בתשמיש כיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה אלא באומר הנאת תשמישך עלי [דף עב:] לפי שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו והיינו דגרסינן בירושלמי תמן תנינן המדיר את אשתו מתשמיש המטה יוציא ויתן כתובה כלומר לשבת אחת או לשתי שבתות והכא איתמר הכי תמן במדירה מגופו ברם הכא במדירה מנכסיו עד כאן כלומר במדיר אותה בלשון השנוי במשנתינו שאין הנדר חל אלא על נכסיו: יעמיד פרנס. אדם שיפרנסנה ובגמרא מפרש היכי עביד: בישראל. אם הוא ישראל שיכול להחזיר גרושתו: בכהנת. שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה ושמא סופו יתחרט יהבי ליה רבנן זימנא טפי: אחד מכל הפירות. קונם פרי פלוני עלי והוא קיים לה: שלא תתקשט באחד מכל המינים. קונם בושם פלוני עלי וקיים לה בעלה: בעניות שלא נתן קצבה. באשה עניה אם לא נתן קצבה לדבר עד מתי אסרו עליה הוא דיוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה תמתין עד אותו זמן ובגמרא מפרש עד כמה הוא קצבתה: ובעשירות. שרגילות בכך עד שלשים יום אם לא הדירה יותר אין כופין אותו להוציא: **גרסי'** בירושל' בפירקין [הלכה ד] הדירה שלא תרחצי במרחץ בכרכים שבת אחת ובכפרים ב' שבתות שלא תנעלי במנעל בכפרים שלשה ימים ובכרכים מעת לעת:

נר מצוה

המדיר "את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס יתר מכאן יוציא ויתן כתובה ר' יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תטעום באחד מכל הפירות א יוציא ויתן כתובה רבי יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא ב תתקשט באחד מכל התכשיטין יוציא ויתן כתובה רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה בעשירות שלשים יום: **גמ'** וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה לאו כל כמיניה למפקע שעבודה והתנן קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמינה למפקע ליה לשעבודיה הכא נמי לא כל כמיניה למפקע לה לשעבודה

דף ע: *°באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך אי הכי פרנס למה לי בדספקא לה בדברים גדולים ולא ספקא לה בדברים קטנים דהות רגילה בהו בבי נשא והוה מגלגלא בהדיה והשתא אמרה ליה עד האידנא דלא אדרתן מצינא לגלגולי בהדך השתא דאדרתן לא מצינא לגלגולי בהדך ומ"ש ג עד שלשים יום עד ל' יום לא שמעי אינשי ולא זילא בי מילתא טפי שמעי אינשי וזילא מילתא ופרנס

רש"י

המדיר את אשתו מליהנות לו. אין הנאת תשמיש שלו נאסר עליה דהא משתעבד לה הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו להוציא והנאת מזונות בגמ' פריך והא משועבד לה: יעמיד פרנס. שליח שיפרנסנה: בישראל. אם הוא ישראל שיכול להחזיר גרושתו: ובכהנת. שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה ושמא סופו יתחרט יהבו ליה רבנן זימנא טפי: שלא תתקשט באחד מכל המינים. שאמרה קונם בושם עלי והוא קיים לה: בעניות. אם היא עניה: אם לא נתן קצבה. עד מתי אסרן יוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה תמתין עד אותו זמן ובגמ' מפרש עד כמה קצבתה: בעשירות. דרגילות בכך עד שלשים יום אם לא הדירה יותר משלשים יום אין כופין להוציא: **גמ'** וכיון דמשועבד לה. למזונות: מה שאני עושה לפיך. יהא בקונם: בדלא ספקא. מזונות במעשה ידיה הקצוב לה בפרק אף על פי:

לאו

גמ' וכיון דמשועבד לה. למזונות: והתנן קונם שאני עושה לפיך וכי תימא ליפרוך ממתני' גופא דלא תנן יוציא בשבת אחת או בשתי שבתות משום תשמיש דאלמא לא מצי מפקע לשעבודה י"ל (ג) דמצי מדחי ליה דבלשון מליהנות לו לא משמע תשמיש ומש"ה פריך מדתנן קונם שאני עושה לפיך וא"ת ומאי קושיא דהא אסיקנא לעיל בפרק אע"פ (דף נט:) דהיינו טעמא דאינו צריך להפר משום דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל הא מדיניה חייל קונם *)דידה דקונמות קדושת הגוף נינהו ומפקיעין מידי שעבוד ומש"ה מצי מדיר לה י"ל דמפשט פשיט לן דכי היכי דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל ה"נ אלמוה לשעבודה דידה דכי הדדי נינהו ומיהו דוקא בקונם הוא שאינו יכול להפקיע את שעבודה אבל הקדיש נכסיו אין אשתו ניזונת מהם דהא קי"ל [גיטין דף מח:] דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים ומה לי מכרן להדיוט ומה לי מכרן לגבוה הלכך דוקא במדיר הוא דאלמוה לשעבודה משום דאי לאו הכי אין לך אדם שלא יפקיע שעבוד אשתו אבל במקדיש ליכא למיחש להכי שאין אדם עשוי להקדיש נכסיו ולהפסידם כדי להפקיע שעבוד אשתו ומשום הכי מוקמינן להו אדינא ואין אשתו ניזונית מהן כאילו מכרן ומיהו אם הקדישה נכסיה איהו נפקע שעבוד הבעל בכך דהא בעל שויוה רבנן כלוקח לכל מילי כדאמרינן [דף נ.] באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי הבעל ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ולענין לותה נמי בשלה"י יש נוחלין [דף קלט.] ולענין אחריך בפרק מי שהיה נשוי (דף נה:) וכיון שעשאוהו כלוקח לכל דבר נמצאת מקדשת דבר שאינה שלה (א): **באומר** לה צאי מעשה ידיך במזונותיך. מהא משמע דאפילו לרב הונא דאמר [דף נח:] מזוני עיקר יכול לומר לה כן בדספקא ובדלא ספקא נמי יכול לומר לה שתקח מעשה ידיה בדמי מזונותיה ושישלים השאר דהא קיימא לן כרב הונא כדאיפסיק הלכתא כוותיה בהדיא בפרק שני דייני גזירות [דף קז:] ואכן ודאי בשמעתין אליבא דהלכתא אמרינן הכי ועוד דעלה דהא אמרינן בגמרא [דף ע:] דאם איתא לדרב הונא כו' קשיא ליה מתני' דקונם שאני עושה לפיך אלמא דמתני' דפרקין אתיא ליה שפיר: דהויא רגילה בהו בבי נשא וקא מגלגלא בהדיה וכו' השתא דאדרתן לא מצינא דאיגלגל בהדך. וכ"ת הדרא קושיא לדוכתה דכיון דהשתא משועבד לה היכי חייל נדרא וי"ל דכיון דבשעתא דאדרה הוה מגלגלא בהדיה חייל נדרא דהשיא שעתא הא מחלה לה ומיהו לא מחלה להו לגמרי אלא כל היכא דמגלגלא בהדיה ומשום הכי אפילו לבתר דלא יכלה לאיגלגולי חייל נדרא דה"ל כהדירה כשהיא ארוסה ונשאת דאמרינן בגמרא [שם] דחייל אע"ג דלא דמו לגמרי דהכא מכי אדרא משעבד לה ונדריה ושעבודה באין כאחת והיינו טעמא משום דכיון דמדינא מפקע אלא דרבנן אלמוה לשעבודה בכה"ג לא אלמוה ואוקמוה אדינא ובתוס' אמרו דמעיקרא לאו מתורת מחילה אתיק עלה אלא הכי פירושו דאותם דברים קטנים שהיתה רגילה בהם בבי נשא לא היו כל בני משפחתה שוין בכך דאי הכי היתה עולה עמו אלא אביה בלבד שהיה עשיר היה מוותר לה בהם אבל בני משפחתה שאין להם עושר אלא כמו שיש לבעלה אינן רגילין באותן דברים קטנים ולפיכך יש לה להתגלגל עמו אבל בשאינה עמו יש לו להנהיגה כמו שהיתה בבית אביה: טפי שמעי אינשי וזילא בי מילתא. כבר כתבתי למעלה שדעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות אישות דדוקא ע"י נדר הוא דמצי אמרה הכי אבל שלא ע"י נדר לא שהרשות בידו להפרות אשתו ע"י שליש כדתנן בפרקין דלעיל [דף סד:] המשרה אשתו ע"י שליש אבל בירושלמי [כאן הלכה א] משמע דאפילו שלא ע"י נדר יכולה להקפיד ומתני' דהמשרה אשתו דוקא בשקבלה עליה. ובגמ' אמרינן ואי בעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ארוסה מי אית לה מזוני שהגיע זמן ולא נשאו דתנן הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה ומאי שנא עד שלשים יום עביד שליח שליחותיה טפי לא עביד שליח שליחותיה. ועיקר הפי' בזה כמו שפי' הרב בן מיג"ש ז"ל דמיירי בשהדירה קודם שהגיע זמן דאכתי לא חל חובה עליה ואחר כך הגיע זמן אבל הדירה אחר שהגיע זמן אע"ג דשעבודא דמזונות ליתיה אלא מדרבנן לא חייל נדרה דהא מעשה ידיה ליתנהו אלא מדרבנן ואפ"ה תנן [נדרים דף פה.] קונם שאני עושה לפיך א"צ להפר ועוד דסוגיין דמזונות [נשואה] דרבנן ואפ"ה מקשינן כיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה וזה לא כדברי רש"י ז"ל ואע"ג דבירושלמי גרסי' עלה דמתני' [הלכה א] וכי אדם נודר שלא לפרוע את חובו ומפרקינן כמ"ד אין מזונות לאשה דבר תורה לא אתיא כגמ' דילן ודאמרינן מאי שנא עד שלשים יום היינו משום (ג) דהשתא ליתיה לטעמיה דמשלשים יום ואילך שמעי בה אינשי וזילא בה מילתא דהא ארוסה היא וארוסה היא מתפרנסת לעולם ע"י אחר. והך אוקמתא לא כתבה הרי"ף ז"ל ותמה אני למה וכ"ל משום דבתר הכי אמרינן בגמרא ואי בעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ונשאת ומשמע ליה ז"ל דלמדחייא לאוקמתא קמייתא איתמר דאי לא כיון דבהגיע זמן סגי למאי איצטריך לאוקומה בשנשאת אלא ודאי לא סגי לן טעמא דעד שלשים יום עביד שליח שליחותיה ומשום הכי מוקמינן לה בשנשאת דזילא בה מילתא ואוקמתא בתרייתא נמי אדחייה לה בגמרא הילכך לא פש לן אלא אוקמתא קמייתא ואפשר דהיינו דקא מסיק תלמודא ואמר אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא והרמב"ם ז"ל כתב בפי"ב מהלכות אישות כלשון הזה המדיר את אשתו מליהנות לו כו' ממתינין לו ל' יום ובאותם השלשים יום תהיה היא עושה ואוכלת ויהיה אחד מחביריו מפרנס אותה דברים שהיא צריכה להם יותר על מעשה ידיה אם אין מעשה ידיה מספיקין לה לכל ע"כ ודבריו תמוהין בעיני הרבה דהא בגמ' אמרי' בהדיא דלא מצי מדיר לה אלא באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך אבל סתמא לא אמרינן נעשה כמי שאומר לה (ד) משום הכי מסקינן לה דוקא באומר לה ובמספקת לדברים גדולים ובמגלגלת בהדיה בדברים קטנים ומדבריו נראה שאפילו בשאין מעשה ידיה מספיקין ולא איתגלגלא בהדיה חייל נדרא וכל שמעשה ידיה מספיקין אפילו לא אמר לה צאי וכו' מצי מדיר לה ואילו בגמ' אמרינן בהדיא דנהי דבאומר מהני כי לא אמר משעבד לה ולא כל הימנו לומר איני נותן מזונות ושהיא מעלמה תעכב מעשה ידיה ודכוותה גבי אשה אף על פי שהיא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה אינה יכולה לומר איני עושה בלבד ושהוא מעלמו יעכב מזונות דהא תנן קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ואין לך אומרת איני עושה גדול מזה וכ"ל שהביאו לומר כך (ב) משום דלא אשכחן דאלמוה רבנן לשעבודה דידה והיינו טעמא משום דלא צריך לאלמוי דעל כרחיה או יפר או יוציא ויתן כתובה ומש"ה ס"ל ז"ל דתנא דקונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר היינו משום דס"ל דקונמות אין מפקיעין מידי

*) כד"ב סגי' דידיה

שלטי הגבורים

בידו ולכן מתנתו מתנה דאי לא דעביד ליה ניחא נפשיה לא יהיב ליה ואין חילוק בין יש שם אפוטרופוס בין אין לו אפוטרופוס וכתב רבי שמואל ברבי ברוך דודאי במקרקעי שירש אין ממכרו ממכר ואין מתנתו מתנה בפחות מבן עשרים וכן פסק הממיי' פכ"ט דמכירה:

א היה אומר ר"ת אם אדם אומר קונם כל הפירות שבעולם עלי לא חייל הואיל וא"א שלא יעבור כדאשכחן גבי האומר קונם עיני בשינה בסתם דלא חייל וכן נמי אם אמר קונם כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר זה היה אומר ר"ת דלא חייל אע"ג שאפשר לו שלא לעשות אותו דבר ולא יאסרו כל הפירות עליו. מ"מ כיון שהוציא בפיו כל פירות שבעולם נדר שוא הוא ולא חייל הנדר כלל ועיין בהר"ן בגיטין פרק השולח וכל יוציא דמתני' מספקא ליה לר"י אם כופין בשוטין ואין לו ראיה ברורה ואומר שאין לעשות מעשה אלא היכא דמפרש בהדיא שכופין אלא אומר לו ככר חייבוך רבנן שתוציא אם לא תוציא שרי למקרייך עבריינא דשמא הוי שלא כדין ופסול הגט ובניה ממזרין ולר"ח ג"כ אין כופין בשוטין ולזה הסכים הרא"ש:

ב הדירה שלא תתקשט והלאו בתשמיש שאמר קונם תשמישך עלי אם תתקשטי היא תתקשט מיד ונאסר בתשמיש ויקיים שבעה ימים ואז יוציא ויתן כתובה נדרה היא שלא תתקשט או שאמרה קונם תשמישך עלי אם אתקשט ושמע וקיים לה יוציא מיד ויתן כתובה ומיי' כתב הדירה שלא תתקשט בעניה שנה אחת יקיים יתר מכאן יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה ובעשירה ל' יום יקיים יתר על כן יתיר נדרו או יוציא והרמ"ה כתב בעניה רגל אחד יקיים:

לשון ריא"ז

המדיר את אשתו שלא תתקשט מכל מיני הבשמים כגון שאמר הנאת תשמישך עלי בקונם אם תתקשט שאין בידו כח להדירה שלא תתקשט אלא בענין זה אם היתה אשה עשירה תמתין עד ל' יום אולי ימצא פתח לנדרו ואם לא נשאל על נדרו עד ל' יום יוציא ויתן כתובה ואם היתה אשה עניה תמתין עד הרגל שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל אם לא התיר על נדרו יוציא ויתן כתובה כמב"ה:

ג ואי תקשי דהכא אמרי' דאינו יכול להעמיד פרנס אלא עד שלשים יום ובפירקין דלעיל תנן המשרה את אשתו ע"י שליש אלמא יכול לפרנסה ע"י שליש כל זמן שירצה וי"ל דהדירה שאני ובירושלמי פריך ויעמיד פרנס רשות ביד אשה לומר אי אפשי להתפרנס מאחר והא תנן המשרה את אשתו ע"י שליש כאן בשקבלה עליה כאן בשלא קבלה עליה אי בשלא קבלה אפי' יום אחד נמי לא יעמוד מגלגלת עמו שלשים יום שמא ימצא פתח לנדרו:

עין משפט

א מיי' פי"ב ופי"ד מהל' אישות טור אה"ע סי' ע"ד וטוי"ד סי' רל"ה:

חדושי אנשי שם

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

ומפרש ר"ת דמליהנות לו לא משמע אלא הנאת מזונות עכ"ל משמע להדיא דס"ל כן לפי האמת. ונפקא מינה לענין דינא דלפי' רש"י והר"ן כשהדירה בשהיא ארוסה דאכתי לא משתעבד לה אם הדירה מליהנות לו דמשמע נמי תשמיש חל הנדר נמי מתשמיש ואם נישאת וקאמרה סבורה הייתי שאני יכולה לקבל עכשיו אין אני יכולה לקבל יוציא בשבת א' או בב' שבתות. עי' בסוגיא ובתוס'. מ"מ תימה בעיני מאי קושיא לפרוך ממתני' גופא הא איכא למימר שאני תשמיש כיון דמדאורייתא משתעבד לה לפיכך אין הנדר חל אבל מזונות דאינו חייב אלא מדרבנן לפיכך חל הנדר ומש"ה פריך מדתנן קונם שאני עושה לפיך דמעשה ידיה נמי מדרבנן הוא ואפ"ה לאו [כל] כמיניה דאלמוה רבנן לשעבודה דבעל וה"נ אלמוה לשעבודה דידה ומה שפי' רש"י בגמ' גבי שהגיע זמן ולא נישאו דמדאורייתא לא משתעבדא כו' התם הוא דארוסה היא ולא אלמוה לשעבודה דידה אא"כ נישאת וכמו שפי' התוס' שם ע"ש: (ג) נ"ב אבל לדעת הרמב"ם קשה דהשתא נמי איכא זילותא מפני שאמר ארוסות ניזונות ע"י שליש שלא ע"י נדר וזו ע"י נדר דבכה"ג נמי גבי נשואה ליכא זילותא אא"כ כשהיא מתפרנסת ע"י שליש בשביל נדר. אולי יש לחלק דדוקא בנשואה דלא שכיח שהיא מתפרנסת ע"י שליש בלא נדר הלכך ע"י נדר יש קול ואיכא זילותא משא"כ בארוסה דאפי' ע"י נדר אין לו קול וסברי דשלא ע"י נדר הוא וליכא זילותא כל עיקר: (ד) ומש"ם כנ"ל:

א מיי' פי"ג מהל' אישות טור אה"ע סי' עד טור י"ד סי' רלה:

מידי שעבוד ולא צריך כלל לטעמא דאלמוה וכי אמרינן הכי לעיל בפרק אע"פ [דף נט:] היינו כר' יוחנן בן נורי דס"ל דהשתא לא חייל נדרה ולבתר הכי חייל ומש"ה על כרחיך אילטריכינן לאסוקי דקונמות כקדושת הגוף דמו ואלמוה לשעבודה דבעל כדאיתא בסוגיא דאע"פ דוק ותשכח אבל לת"ק דאמר אינו צריך להפר נקטינן מילתא כפשטא דס"ל דקונמות אין מפקיעין מידי שעבוד וכי פרכינן [הכא] והתנן קונם כו' הכי פרכינן לימא מתני' דלא כת"ק דהתם הא הכא לא פליג במתני' וכל הך סוגיא לפרוקי ת"ק דהתם אמתני' אתאמרא אבל לדידן דקיימא לן כרבי יוחנן בן נורי דקונמות מפקיעין מידי שעבודא לא צריכנא לכל הני הווי ולא קשיא לן מידי משום דשעבודא דידיה הוא דאלמוה דאל"כ (ג) ילטרך לגרש בע"כ והאיש אינו מוציא אלא ברצונו אבל שעבודא דידה אמאי צריכי לאלומי הא ביפר או יוציא ויתן כתובה סגי שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה ובכך עלו דברי הרמב"ם ז"ל כהוגן: ופרנס לאו שליחותיה עביד. בתמיה וגמלא עובר על נדרו: באומר כל הזן אינו מפסיד. דכה"ג לאו שליחותיה עביד ואינו חייב לפרוע לו ואמרינן בגמ' [דף ע:] מתיב רב' המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנווני הרגיל אצלו ואומר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה הוא נותן לו ובא ונוטל מזה הכי הוא דשרי הא כל הזן אינו מפסיד לא ומהדרינן לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא כל הזן אינו מפסיד דלעלמא קאמר אבל האי כיון דרגיל אצלו וקא אזיל וקאמר ליה כמ"ד זיל הב ליה את דמי קמ"ל וכתב ר' שמואל ז"ל דמהא משמע שאינו מותר לומר לאדם מיוחד אם תזון לא תפסיד דהא משמע דכי אמר כל הזן הוי רבותא טפי מבאומר

רש"י

לאו שליחותיה עביד. בתמיה נמלא שעובר נדר: אלא במפרש. שפירש בהדיא שלשים יום התם לא כפינן ליה להוציא אלא יעמיד פרנס: יוציא ויתן כתובה. לאלתר: שנדרה היא. ולכך מה יש לה להמתין עוד אי ניחא לה לדידה למישקל כתובה ולמיפק לא תבקש פתח לנדרה אבל היכא [דאדרה] איהו מליכנות לה ימתין אולי ימלא פתח: הוא נתן אלבע בין שיניה. שקיים לכך יתן כתובה: מתני' בעיר אחרת. דרך ללכת לבית אביה ברגלים רגל אחד מוקמה אפסח: מפני שנעל בפניה דלת. שגורם לה שגם אחרים לא ילכו אללה לנחמה כדמפרש בגמ': גמ' מפני שנעל בפניה. דלת של שמחה: דיספוד. יתן אל לבו שגם יספדהו: דלווי. המלוה את

תורה אור

ופרנס לאו שליחותיה קא עביד באומר כל הזן אינו מפסיד אאמר רב לא שנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפי' בסתם נמי לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו תנן המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות ב יוציא ויתן כתובה בשלמא לרב כאן בסתם כאן במפרש אלא לשמואל קשיא הבא במאי עסקינן שנדרה היא וקיים לה איהו וקסבר האי תנא הוא נתן אצבע בין שיניה והלכתא כשמואל: מתני' *א המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהן עמה בעיר חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובזמן שהן בעיר אחרת רגל אחד יקיים *שנים יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל ולבית המשתה יוציא ויתן כתובה מפני שנועל דלת בפניה ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי אמר לה על מנת שתאמרי לאיש פלוני מה שאמרת לי או מה שאמרתי ליך או שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא ויתן כתובה:

דף עא: ס"א

[דף צח ע"א]

כד"ס הגי' שלשה וכ"ה בגמ' וכרא"ש

גמ' בשלמא לבית המשתה איכא (א) נעל בפניה *אלא לבית האבל מאי (ב) נעל איכא תנא למחר היא מתה ואין כל בריה סופדה ואיכא דאמרי אין כל בריה סופנה תניא היה ר"מ אומר מאי דכתיב °טוב ללכת אל בית אבל וגו' מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוניה דיקבור יקברוניה דילווי ילווניה דיטעון יטענוניה: ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי: מאי דבר אחר אמר רב יהודה אמר שמואל מחמת בני אדם ג פרוצין המצויין שם אמר רב אשי לא אמרן אלא דאתחזוק

דף עב.

קהלת ט

איני יודע מה אעשה אלא דמהדרינן דהכא איכא רבותא אחריתא מפני שאומר לאיש מיוחד ואם איתא דשרי ה"ל למיתני בחנווני הרגיל אצלו אם תזון לא תפסיד והוה משמע לן תרתי: לא שנו אלא במפרש. שפירש ל' יום הוא דלא כייפינן ליה להוציא אלא יעמיד פרנס: המדיר את אשתו שלא תטעום. קס"ד כגון שהדירה מנכסיו אם תטעום א' ממיני פירות דבלאו הכי ודאי לא כל הימנו לאסור עליה שלא תטעום וכו' ולפי מאי דקס"ד השתא מיירי בשאמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ומספקת לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים וכדאוקמא מתני' דלעיל ומפרקינן הכא במאי עסקינן שנדרה היא וקיים לה איהו וקסבר האי תנא דכשקיים לה נתן אצבעו בין שיניה ונשכתו ולפיכך יתן כתובה ואין ממתינין אותו כלל דכיון שנדרה היא מה יש לה עוד להמתין אי ניחא לה לדידה למשקל כתובה (ד) ומיפק לא תבעי פתח לנדרה אבל היכא דאדרה איהו ימתין שמא ימצא פתח כך פרש"י ז"ל והקשו עליו דהא קי"ל [נדרים דף עז.] דנשאלין על ההקם וא"כ נמתין שמא ימצא פתח להקמתו ויחזור ויפר לה ולדידי הא לא קשיא (ה) דודאי כי אמרינן נשאלין על ההקם הני מילי ביום שמעו אבל כל שעבר יומו אע"פ שישאל על הקמתו ותהא כמי שאינה אפ"ה נדרה קיים שהרי שתק ועוד דודאי כי אמרינן וקיים לה איהו לאו דוקא דבשתק לה נמי אמרינן דהוא נתן אצבע בין שיניה והכי איתא בגמרא [דף עא.] בהדיא האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה ובשתיקה ודאי לא שייכא שאלה אלא מיהו הא קשיא עליה דבגמרא פרכינן בסוף סוגיין ותתקשט ותאסר אי לב"ש שתי שבתות אי לב"ה שבת אחד ואם איתא דבנדר דידה אין להמתין כלל מאי קושיא אלא הנכון דהכא כי מוקמינן לה בשנדרה היא (ו) כפשטה מוקמינן לה שנדרה היא שלא תטעום אחד ממיני פירות ולא שאסרה נכסי הבעל עליה אם תטעום אותן וכדמפרשינן מעיקרא כי הוה ס"ל דמיירי בשהדירה הוא משום דמעיקרא צריכין לפרושה הכי דאי לא אי אפשר לו להדירה אבל השתא כפשטה מפרשינן לה וכיון שכן אין לה תקנה בפרנס ומשום הכי לא אמרינן דתמתין לפי שלא אמרו תמתין אלא בדבר שיש לו תקנה כגון רישא דמתניתא דאפשר בפרנס ובתשמיש נמי משום טעמא דאיתמר בגמרא דגמרינן לה מנדה ומיולדת אבל הכא שנדרה היא כיון שא"א בפרנס יוציא לאלתר ויתן כתובה משום דכיון דקיים לה איהו או ששתק לה הוא נתן אלבע בין שיניה והכי איתא בירושלמי דגרסי' התם המדיר את אשתו שלא תטעום ויש אדם מדיר את אשתו מחייו כלומר היאך יכול הוא להדירה שלא תטעום ומשני באומר לה אם תאכלי מחפן פלוני תהא אסורה מנכסי ותאכל מאותו חפן ותהא אסורה מנכסיו והיינו רישא דפרקא כלומר אמאי יוציא לאלתר דאע"פ שאכלה מאותו חפן ונאסרו עליה נכסיו הא אפשר שלשים יום בפרנס וכדתני ברישא דפרקא ומוקי לה בשנדרה אשתו ושמע בעלה ולא הפר כלומר דכיון שנאסרה מאותו חפן ולא אפשר בפרנס ליהנות בו יוציא לאלתר וכ"ת וכי מפקינן לה מבעלה מאי אהני לה והרי כבר נאסרה באותו מין ואפי' נשאת לבעל שני איני יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין ויש לומר אפילו הכי יכולה למימר לא בעינן גברא דמקיים לי נדרי ומיהו למסקנא דסוגיא בגמרא אפילו נדרה היא הנאה מנכסיו אם תטעום אחד ממיני פירות וקיים לה איהו אע"ג דאפשר בפרנס יוציא לאלתר ויתן כתובה דאמרינן בגמרא [דף עא:] ותתקשט ותאסר אי לב"ש שתי שבתות ואי לב"ה שבת אחת ומהדרינן ה"מ היכא דאדרה איהו דסברה מרתח רתח עילואי ולבסוף מיתב דעתיה אבל היכא דנדרה היא ושתיק לה סברה מסנא הוא דסני לה והא שבת אחת בתשמיש כאפשר בפרנס דמי דמהאי טעמא לא אמרי' דיוציא לאלתר ואפ"ה כי נדרה היא מטעמא דמסנא סני לה אמרי' יוציא לאלתר הלכך כל היכא דנדרה איהי הנאה מנכסיו אם תטעום אחד ממיני פירות אע"ג דאפשר בפרנס יוציא ויתן כתובה מטעמא דסברא מסנא הוא דסני לה וליכא למימר דההוא טעמא לר' יוסי איתמר אבל רבנן לא מודו דהא תנן במתני' דבסמוך על מנת שתאמרי לפלוני וכו' או שתהא ממלא ומערה לאשפה והנהו על כרחין מיירי בשתלויין באותם דברים תשמיש או מזונות דאי לא אמאי יוציא ויתן כתובה הרי אין בידו להפר דלא נדרי ענוי נפש ניהו ולא דברים שבינו לבינה ובשלמא לרב משכחת לה במדירה סתם אם לא תעשה אותם דברים אבל לשמואל ע"כ לריכי לאוקומא בנדרה היא וש"מ דאע"ג דבמזונות אפשר בפרנס ובתשמיש נמי כמאן דאפשר בפרנס דמי יוציא ויתן כתובה מטעמא דמסני סני לה זה נראה לי: והאי יוציא דתנן משמע לי יוציא בע"כ אפילו רצה לקיימה מטעמא דמסנא הוא דסני לה אלא שראיתי לרמב"ם ז"ל שכתב בפרק י"ב מהלכות אישות נדרה היא שלא תאכל אחד מכל הפירות וכו' אם רצה שתשב תחתיו ולא תאכל הפירות תשב ואם אמר איני רוצה באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה שהרי היה בידו להפר והוא קיים לה ברצונו עד כאן ודקדק כן מדאמרינן [דף עא.] גבי האשה שנדרה בנזיר ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה וכבר כתבו דלאו דוקא אלא ה"ק ואם אמר הבעל אי אפשי באשה נדרנית ומש"ה לא הפר לה יוציא ויתן כתובה: גרסינן בגמ' [שם] וכמה קצבה. כלומר לר' יוסי דאמר בעניות שלא נתן קצבה אם נתן קצבה עד כמה לא כייפינן ליה להוציא ומהדרינן א"ל יהודה אמר שמואל שנים עשר חדש רבה בר בר חנה אמר [ר' יוחנן] עשרה שנים רב חסדא אמר אבימי רגל שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל: ובעשירות שלשים יום. מאי שנא שלשים יום אמר אביי שכן אשה חשובה נהנית מקשוטיה שלשים יום. כלומר מריח קשוטיה שנתקשטה לפני הנדר והרי"ף ז"ל השמיט כל זה משום דאליבא דרבי יוסי איתמר וכתב משנתינו כצורתה ומשמע דס"ל דלא קי"ל כר' יוסי אלא כתנא קמא דפליג עליה ואע"ג דהני אמוראי שקלו וטרו אליבא דרבי יוסי לאו משום דס"ל כוותיה אלא משום דלריכי לפרושי מילתיה קצבה כמה אבל רבינו חננאל ז"ל פסק כרבי יוסי וכר' יוחנן דאמר עשרה שנים ומשמע דטעמיה משום דשמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן ואיכא מאן דאמר דהלכתא כרב חסדא דהוא בתרא והרמב"ם ז"ל פסק כרב יהודה אמר שמואל ומשמע דטעמיה משום דאמר מילתא מליעתא דר' יוחנן קאי כוותיה דלא אמרינן זמן מועט מזה ורב חסדא קאי כוותיה דלא אמרינן זמן מרובה מזה: מתני' ובזמן שהם בעיר אחרת. דרכה של אשה ללכת אצלם ברגלים רגל אחד מאי מוקמה אפסח שלשה לא מציא ודייקינן עלה בגמרא הא גופה קשיא אמרת רגל אחד יקיים הא ב' יוציא ויתן כתובה אימא סיפא ג' יוציא ויתן הא ב' יקיים אמר אביי סיפא אתאן לכהנת ורבי יהודה היא. כלומר דמפליג במתני' קמייתא בין ישראלית לכהנת וכיון דלא קי"ל כר' יהודה ליכא פלוגתא בין ישראלית לכהנת ולפיכך פסק הרמב"ם ז"ל בפ' י"ג מהלכות [אישות] רגל אחד ממתינים לו שנים יוציא ויתן כתובה: שנועל בפניה. בגמרא מפרש: מחמת דבר אחר. בגמ' מפרש: שתאמרי לפלוני. בגמרא מפרש: שתהא ממלאה ומערה. בגמרא מפרש: גמ' איכא נועל בפניה איכא. דלת של שמחה: מאי נועל בפניה איכא. נער הוא: סופנה. קוברה כשם שלא גמלה חסד כך לא יגמלו עמה: והחי יתן אל לבו. שאף הוא יספדוהו ואל ירע לו אם נהג כן: דלווי. לוה את המטה מבית האבל

שלטי הגבורים

א וכן גבי דליקה שרי למימר כל המכבה אינו מפסיד כדי שיבאו עובדי כוכבים ויכבו וס"ה בשאר איסורין לבד מאיסורי שבת ודוקא בלשון רבים מיהו גבי דליקה מספקא ליה דלמא התם שרינן טפי אפי' בלשון יחיד מתוך שאדם בהול על ממונו וגם גבי מודר הנאה ועי' *) בהר"ם:

ב כתב מיי' בנדרה היא וקיים לה הוא אם רולה לישב עמו ולא תאכל מאותו המין תשב ואם הוא אומר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה שהרי הוא היה לו להתיר וקיים לה מרצונו:

ג כתב מיי' הדירה שלא תלך לבית המרחץ בכרכים שבת א' ובכפרים שתי שבתות שלא תנעול מנעל בכפרים ג' ימים ובכרכים מעט לעת יותר על כן יוציא ויתן כתובה:

לשון ריא"ז
שלא תרחוץ במרחץ בכרכים ממתנת לו שבת אחד אולי ימצא פתח לנדרו ובכפרים ב' שבתות יתר על כן יוציא ויתן כתובה הדירה שלא תנעול במנעל בכפרים ממתנת לו עד ג' ימים ובכרכים מעט לעת כמו שמבואר בתלמוד א"י:

*) כד"ס הגי' בהר"ם

הגהות הב"ח

(א) נועל כצ"ל: (ב) נועל בפניה איכא כצ"ל: (ג) נ"ב פי' מאחר שלא יתרצה הבעל למחול על מעשה ידיה שמדרה עליו בקונם א"כ יהיה מוכרח לגרשה שלא ברצונו אלא מחמת נדרה אבל שעבודא דידה ביפר או יוציא ויתן כתובה סגי דאע"ג שאינו מתרצה להפר נדרו ויכפוהו להוציא כפייה זו כדין הוא ואע"פ שהוא נותן גט בע"כ והגט כשר משא"כ כששיא פשעה ונדרה שהיא גורמת שיגרשה בע"כ הוי גט מעושה ודומה לזה כתבו הגאונים שלא לכוף את האיש לגרש באומרת מאיס עלי דהוי גט מעושה וק"ל: (ד) נ"ב משמע מלשונו זה דאף למאי דמפרקינן מיירי בדתלינהו בתשמיש המטה וכיון דבנדר של תשמיש ממתנת לכך הוצרך לפרש דמאי דתנן יוציא ויתן כתובה מיד היינו טעמא מאחר דלשמואל בנדר סתם צריך להמתין משום שמא ימצא פתח לנדרו אבל בנדר דידה אין להמתין כלל דבודאי לא תבקש עוד פתח לנדרה אבל לא היה דעת רש"י ז"ל דלמאי דמפרקינן לא מיירי בדתלינהו בתשמיש המטה אלא כפשטה שנדרה שלא תטעום באחד ממיני הפירות שא"כ לא היה צריך לפרש הא דלא תמתין משום אי ניחא לה לדידה למשקל כתובה ומיפק לא תיבעי פתח לנדרה כו' תיפוק ליה משום דבנדר של פירות אינה יכולה לסבול אפי' יום אחד. וכן הבינו התוס' דעת רש"י ז"ל ולכך הקשו עליו דא"כ מאי פריך בתר הכי ותתקשט ותאסר וכמו שכתב גם הר"ן ז"ל בסמוך: (ה) נ"ב גם בתוס' תירלוה בכיולא בזה: (ו) נ"ב גם בתוס' פירשו כן ע"ש:

האבל לקבר: והך מתני' לרב מיירי במדירה סתם שלא מזונות או תשמיש בדברים אלו ולשמואל ע"כ בנדרה היא וקיים לה איהו מתוקמא ובשלמא שלא תלך לבית אביה או לבית המשתה בידו להפר דאפשר דנדרי ענוי נפש נינהו ובבית האבל נמי מפורש בפרק בתרא דנדרים (דף פג:) דעינוי נפש הוא מדכתיב והאי יתן אל לבו אבל תאמרי לפלוני ותמלא עשרה כדי מים לא משמע דמקרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה וכיון שכן על כרחין מיירי בשתלתה בדברים אלו מזונות או תשמיש וס"מ דאע"ג דאפשר בפרנס ותשמיש נמי שבת אחד כמאן דאפשר בפרנס דמי אפ"ה יוציא ויתן כתובה כיון דנדרה היא וקיים לה איהו מטעמא דמסנו סני לה וכמו שכתבנו למעלה: **המדיר** את אשתו שלא תשאל כו'. לרב מפרשה במדירה מנכסיו אם תשאל אבל לשמואל דאמר אפילו בסתם ימתין קשיא אמאי יוציא דמשמע לאלתר תשאל ותאסר ותמתין שמא תמצא פתח וליכא לפרוקא בשנדרה היא וקיים לה איהו וכדמפרקינן מתני' אליביה דהא בתר הכי קאמר וכן היא שנדרה וכ"ל (א) דשלא תשאל ושלא תשאיל חדא מילתא היא ועיקר הנדר בשלא תשאיל אלא שהמדיר אשתו בכך ואוסר לה כליו בהשאלתן אף הוא אין רצונו שתשאל ומש"ה נקטינהו לתרווייהו עוד נ"ל שחכמים שמו דעתה שלא תרצה לשאול ותהא אסורה מנכסיו וכיון שכן משיאה שם רע שהיא טענה מספקת להוציא ויתן כתובה דלא דמי למאי דפרכינן לעיל בגמ' לר' יוסי לא תתקשט ולא תאסר ותתקשט ותאסר שבת אחת משום דהתם איזה מהם שתברור איהו כדאי לומר יוציא ויתן כתובה ובתוספות דחקו שלא תשאל היינו שאוסר על עצמו הנאת כלים שתשאל והיא צריכה להבדל כדי שלא תכשילנו [פי' ולעולם לא תלה בדבר]: וכן היא שנדרה כו' · לא מיירי בקיים לה איהו דאי לא אמאי תצא שלא בכתובה דהא קי"ל (דף עא.) דהוא נתן אצבע בין שיניה אלא הני לאו דברים שבינו לבינה ולא נדרי עינוי נפש נינהו שיהא אפשר להפר וכיון שכן רישא דהמדיר אפשר לאוקמה בנדרה איהי וקיים לה איהו וכגון שתלתה בנדרים אלו מזונות או תשמיש וקרי לה המדיר משום דקיומו של נדר בדידיה תלי ובסיפא תני וכן היא שנדרה לפי שאין כאן אלא נדרה לבד הרשב"א ז"ל ובכך עולה תירוץ למה שנדחקו בו בסמוך: **מתני'** דת יהודית · שנהגו בנות ישראל אע"ג דלא כתיבה: וטווה בשוק . בגמ' מפרש: מדברת בתוך ביתה · בגמרא מפרש: **גמ'** (ג) הא דאמרינן דהאכילתו אי דידע · כשאכל: יפרוש · ולא יאכל ואמאי מפסדת כתובתה דודאי אינה יוצאה אלא א"כ האכילתו ולא שנתכוונה להאכילו אם לא האכילתו והרא"ה ז"ל כתב שאפילו נתכונה להאכילו מפסדת כתובתה והכא ליסנא דמאכילתו קדייק: ואי לא ידע מנא ידע · מי אמר לו אחרי כן שהוא בא לפניו להוציאה והאי דלא אוקמה במודה כתב הראב"ד ז"ל משום דאינה נאמנת דאין אדם משים עצמו רשע ולא נראה דלהפסיד כתובתה ודאי נאמנת דהודאת בעל דין כמאה עדים דמו אלא משום דמילתא דלא שכיחא היא לא אוקמה בהכי: ואי לא ידע נסמוך עילוה · האי דלא אמר הכא מנא ידע כדאמרינן לעיל משום דהכא (ג) מוכח מקרא דמאי למסמך עילוה: הוחזקה נדה בשכנותיה · שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני ומשמשה: בעלה לוקה עליה · אם התרו בו וכה"ג משכחת לה למתניתין דלאחר תשמיש הודיעוהו שכנותי' שהוחזקה נדה · ודאמרינן כגון דקא אמרה איש פלוני כהן תקן לי את הכרי ופלוני חכם טהר לי את הדם (ד) כדאמרה הכי בעדים דאותו פלוני תקן לה את הכרי ובדשיילוה בעדים והרשב"א ז"ל ג"כ כתב שע"פ כהן וחכם בלבד אינה מפסדת כתובתה דעד אחד הוא אלא דוקא באמרה איש פלוני תקן וטהר ביום פלוני ואתו עדים ואמרו עמנו היה במקום פלוני או לא זזה ידינו מתוך ידו ולא תקן אבל ע"פ הכחשת הכהן עצמו אינה מפסדת כתובתה דעד אחד הוא ובירושלמי נמי מפורש דכן גרסינן התם וכלהון בעדים פלוני כהן עישר לי פלוני רואה כתמי פלוני קצה לי חלתי פלוני חכם התיר לי את נדרי בדקין כולהון ולא משכחין ע"כ אבל מדברי הרמב"ן ז"ל נראה שהכהן והחכם נאמן שכך כתב בפרק שבועות העדות כדאמרינן בכתובות פלוני טהר לי את הכתם אזל שייליה ואשתכח שקרא דאלמא אע"ג דאיהי מהימנא כיון שאמרה בשם פלוני ושייליה ואמר דשקרא הוא לא מהימנא ולא מצית למימר אשתכח שקרא ע"פ עדים דהא קאמר ואזל שייליה וכן הדין בכל עד מפי עד אם בא האחד וכפר אין השני האומר משמו נאמן וכך קבלתי דין זה ע"כ ואפשר דמאי דאמרינן בירושלמי וכולהון בעדים לא קאי אמאי דקאמר כאן (א): **דאורייתא** הוא · ואמאי לא קרי ליה דת משה: אזהרה · מדעבדי' לה הכי לנוולה מדה במדה (ה) במה שעשתה להתנאות על בועלה מכלל דאסור א"נ מדכתיב ופרע מכלל דההיא שעתא (ו) לא פרוע היא וש"מ אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש: קלתה · של שיש לו מלמטה בית קיבול להולמו בראשה ובית קיבול מלמעלה לתת בו פלך ופשתן: קלתה אין בו משום פריעת ראש · אמרינן עלה בגמרא אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה · כלומר אם כן דלר' יוחנן דקלתה אין בו משום פריעת הראש משמע דבלא קלתה מיהא יש בה משום פריעת הראש ואם כן כולהו נפקן שאין אשה נזהרת בחצרה: ומשנינן מחצר לחצר ודרך מבוי · דלא שכיחי בה רבים: **בטווה** ורד כנגד פניה · פי' רבינו שלמה יצחקי ז"ל טווה בכפה על ירכה וחוט מתרדד כנגד פניה של מטה אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב בפרק ארבעה ועשרים מהלכות אישות שמשימה ורד בפדחתה כדרך שעושות הפרוצות: במקללת יולדיו בפני מולידיו · כלומר בפניו דמתני' לא תימא בפניו ממש אלא (ז) מקללת אביו של בעל בפני בנו של בעל וסימניך אפרים ומנשה וכו' ופסוק זה יהא לך

נר מצוה

א מיי' פכ"ד מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' קטו:

תורה אור

דאתחזוק אבל לא אתחזוק לאו כל כמיניה לאחזוקי אינשי בפריצי: על מנת שתאמרי לפלוני: ותימא אמר רב יהודה אמר שמואל דברים של קלון: או שתהא ממלאה ומערה: ותעביד אמר רב יהודה אמר שמואל שתהא ממלאה ונופצת פירוש אמר לה בשעת תשמיש שתתהפך כדי שתנפץ שכבת זרע ולא תתעבר במתניתא תנא שתמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה בשלמא לשמואל מש"ה יוציא ויתן כתובה אלא למתניתא מאי נפקא ליה מינה תעביד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מפני שנראית כשוטה: אמר רב כהנא המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה רחיים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכנותיה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה רחיים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבנה תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכניו: **מתני'** ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואי זו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ואינה קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת ואיזו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו ר' טרפון אומר אף הקולנית ואי זו קולנית כל שמדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעין את קולה: **גמ'** מאכילתו שאינו מעושר היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע לא צריכה דאמרה ליה פלוני כהן תקן לי הכרי ואזל ושייליה ואשתכח שיקרא: ומשמשתו נדה היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע נסמוך עילוה דאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה (ויקרא טו) לא צריכא דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי הכתם ואזל שייליה ואשתכח שיקרא ואי בעית אימא כדרב יהודה דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה: וחלה נמי כגון דאמרה פלוני תקן לי את העיסה ואזל שייליה ואשתכח שיקרא: ונודרת ואינה מקיימת א דאמר מר בעון נדרים בנים מתים: אי זו היא דת יהודית יוצאה וראשה ב פרוע ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב ופרע את ראש האשה (במדבר ה) ואמר רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא תצאנה בפריעת ראש א"ר יהודה אמר שמואל בקלתה דאורייתא *קלתה שפיר דמי דת יהודית אפילו קלתה נמי אסור א"ר אסי א"ר יוחנן קלתה אין בה משום פריעת ראש אמר אביי ואיתימא רב כהנא מחצר לחצר ודרך מבוי: ירושלמי חצר שהרבים בוקעין בו הרי הוא כמבוי מבוי שאין הרבים בוקעין בו הרי הוא כחצר: וטווה ג בשוק אמר רב יהודה אמר שמואל במראה זרועותיה לבני אדם אמר רב חסדא אמר אבימי בטווה ורד כנגד פניה: ומדברת עם כל אדם אמר רב יהודה אמר שמואל במשחקת עם הבחורים: אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו אמר רב יהודה אמר שמואל במקללת יולדיו בפני מולידיו (א) שנאמר ומולדתך אשר הולדת אחריהם [דף צט ע"א]

אמר

רש"י

את המטה: שתהא ממלאת. לאחר שתתמלא שכבת זרע תהא נופצת כדמפרש: **מתני'** דת יהודית. מנהג שנהגו בנות ישראל אע"פ שלא נכתב: מדברת בתוך ביתה. מפרש בגמ': **גמ'** היכי דמי. מאכילתו שאינו מעושר: אי דידע. כשיאכל נפרוש ולא יאכל: מנא ידע. מי אמר לו לאחרי כן שיבא להוציאה: הוחזקה נדה בשכינותיה. כגון שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני ושמשה בעלה לוקה אם התרו בו וכה"ג משכחת למתני' כגון דלאחר תשמיש הודיעוהו שכינותיה שהוחזקה נדה: דאורייתא היא. אמאי לא קרי ליה דת משה: אזהרה. מדעבדינן לה הכי כדי לנוולה מדה במדה כמו שעשתה כדי להתנאות על הנואף מכלל דאסור א"נ מדכתיב ופרע מכלל דההיא שעתא לאו פרוע הות ש"מ דאין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש: קלתה. סל שיש לו למטה בית קיבול להולמו בראש ולמעלה בית קבול לתת בו פלך ופשתן ודרך מבוי לא שכיחי ביה רבים: וטווה ורד. טווה בכפה על ירכה וחוט מתרדד כנגד פניה של מטה: במקללת יולדיו בפני מולדיו. כלומר בפניו דמתני' לא תימא בפניו ממש אלא אפי' במקללת אביו של בעל בפני בנו של בעל: דכתיב ומולדתך. דבני בנים הרי הן

שלטי הגבורים

א שאלה לגרא"ש ז"ל שאלת ראובן השביע לאשתו שלא תדבר לפלוני ושלא תכנס עמו לבית הסתר וקבלה שבועתו בפני עדים לזמן קצוב אם עברה על שום דבר משבועתה אם אבדה כתובתה תשובה אם נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טומאה בפני עדים אסורה לבעלה ותצא בלא כתובה ודוקא שיש ב' עדים שנסתרה אבל נסתרה עמו בעד א' אינה אסורה וכן אם לא נכנסה עמו לבית הסתר אלא דברה עמו לא נאסרה מכח הקנוי והסתירה אבל מכל מקום עוברת על דת היא כיון שנשבעה שלא לדבר עמו ועברה ודברה עמו יוצאה בלא כתובה ודוקא שהתרו בה תחלה אם תעברי על שבועתך תפסידי כתובתך אבל אם לא התרו בה לא הפסידה כתובתה:

לשון ריא"ז

וכן אם הוא נודר ואינו מקיים. או שהיה מאכילה דברים האסורים יוציא ויתן כתובה כמו שביאר מז"ה:

ב כתב סמ"ג וראשה פרוע ואין עליה צעיף כשאר כל הנשים אע"פ ששערה מכוסה ואין בזה משום פריעת ראש לגמרי דהא אמרי' בירושלמי היוצאת בקפליטה שלה אין בה משום פריעת ראש ומה שאומר שם הדא דאת אמר בחצר אבל למבוי יש בה משום פריעת ראש התם כשרוצה לשהות במבוי כתב מיי' אע"פ שמכוסה במטפחת כיון שאין עליה רדיד ככל הנשים תצא בלא כתובה:

לשון ריא"ז

ואפי' היתה קלתה על ראשה הואיל ולא היתה מכוסה בצעיף ה"ז מדרכי הפרוצות ותצא בלא כתובה ובלא תוספת היתה יוצאה מחצר לחצר דרך מבוי בקלתה על ראשה אין בזה משום פריצות ואם היה המבוי מפולש מב' הצדדין הרי הוא כרה"ר והיוצאה בו כיוצאה לרה"ר ואם לא היתה קלתה על ראשה הרי זו אסורה מן התורה שנאמר ופרע את ראש האשה אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפריעת ראש ואפי' בחצר אסור לצאת בלא קלתה על ראשה וכך היא שיטת תלמוד א"י:

ג כתב סמ"ג או שהיתה בשוק וטוה ורד ויוצאה בו לדברי ר"ת כנגד פניה על פדחתה או על לחיה כדרך שעושות הפרוצות פירש"י שטוה בכפה על ירכה והחוט מתרדד כנגד פניה שלמטה ומיי' כתב שטוה בשוק ורד ויוצאה כנגד פניה על פדחתה או לחייה כדרך שעושין הפרוצות וכן המדברת והמשחקת עם הבחורים:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) והאשר"י כתב כסברא ראשונה ומ"הא דמסתבר הוא היאך יפקיע ממונא בעד אחד ע"כ:

הגהות הו"י

(א) בגמ' גרים (דכתיב) [וסימניך] אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי:

הגהות הב"ח

(א) צ"ל דבשלא: (ב) שיהי דמי דה אכילתו כצ"ל: (ג) נ"ב נראה מדעת הרב שמפרש מאי דקאמרי' לעיל מנא ידע היינו לומר נסמוך עילוה שאמרה מתוקן הוא דמנא ידע שאינו מתוקן וא"כ מדקדק מסברא דמנא ידע אבל הכא מוכח מקרא דמאי למיסמך עילוה ולא מסברא לכך פריך ונסמוך עילוה. וז"ל התוס' הכא לא מצי לאקשויי מנא ידע שהרי יכול לדעת שראה בגדיה א"כ מלוכלכים בדם להכי פריך נסמוך עילוה שאומרת שנתלכלכו לה ממקום אחר עכ"ל ולפי דעת התוס' הא דקאמ' לעיל מנא ידע היינו משום דלא מצי פריך נסמוך עילוה דהא ודאי אע"ג דאיהו לא מצי ידע מ"מ היכא דאיכא עדים שהאכילתו דבר שאינו מעושר אינה נאמנת נגד העדים אע"פ שהיא מכחישן ואין לסמוך עליה אלא היכא דליכא עדים וכ"כ התוס' לסדיא פלוני כהן תיקן לי כו' היה יכול לומר דאיכא עדי' שהאכילתו דבר שאינו מעושר אלא לא שכיח עכ"ל. אבל לפי דעת הר"ן דפי' דמנא ידע הוא נמי לומר נסמוך עילוה צריך לפרש דאפי' נגד עדים היא נאמנת לכך קא מסני דאמרה ליה פלוני כהן תיקן לי כו' דדוקא בכה"ג דאשתכח שקרא הא לאו הכי היא נאמנת אפי' נגד ב' עדים דכיון שהא מינתה התורה דכתיב וספרה לה לעצמה הרי היא כשנים ומהכא יליף לה לכל מילי שהיא נאמנת כשנים

ומאי דפריך לעיל מנא ידע אלא נסמוך עילוה אהאי קרא דוספרה לה סמיך: (ד) נ"ב פי' כגון שהעידו העדים שאמרה לבעלה פלוני תיקן וטיהר לי שהוא נכשל על פיה. ובדשיילוה בעדים כלומר דליסנא דגמ' דקאמר ואזל ושייליה פירושו נמי דשיילינן לעדים שהיו במעמד עם הכהן ואישתכח שיקרא שהעדים אמרו להד"ם וזהו מאי דקאמרי' ואישתכח שיקרא ולא קאמר' ואזל שייליה וקאמר לא. דאלמא שע"פ הבעל והחכם לבד אינה מפסדת משום דיכולה היא להכחיש עד אחד לבד. ונ"ל דלאו דוקא שני עדים מלבד הכהן והחכם אלא אפי' עד א' מן השוק ועם הכהן או החכם יש כאן שני עדים שאינה יכולה להכחישן. וזהו שהוסיף הרב והרשב"א ג"כ כתב שע"פ כהן וחכם בלבד אינה מפסדת כתובה דעד אחד הוא כו'. ומאי דכתב ואמרו עמנו היה כו' נראה דלאו דוקא דה"ה בגוונא דלעיל דשיילינה לעדים פלוני ופלוני שהיו באותו מעמד ביום פלוני ואישתכח שיקרא אלא דהכא דקאמרי עמנו היה צריכי' ב' עדים מן השוק כיון שמעידים על גוף הכהן והחכם הא לאו הכי בעד א' מן השוק הוה שני כדלעיל. וז"ל הרא"ש והטור ודוקא שהוכחשה בעדים כגון שהעידו שבאותה שעה שאמרה שפלוני תיקן לה שלא היה אותו פלוני בעיר כו' ונראה נמי דוקא שאותו פלוני איננו לפנינו לכך בעינן ב' עדים אבל אם הוא לפנינו ואומר ג"כ שלא היה באותה שעה בעיר בעד א' מן השוק שמצטרף עם אותו פלוני שני שהרי יש כאן ב' עדים שמכחישין אותה. אבל לענין עדות במה שאמרה לבעלה פלוני כהן תיקן לי כו' צריכין ב' עדים מן השוק דהבעל אינו נאמן עליה כל עיקר אפי' בעד א' כדאמר בפ' זה בורר פלוני בא על אשתי כו': (ה) כמו כצ"ל: (ו) לאו כצ"ל: (ז) נ"ב אפי':

א מיי' פרק ז' ופ"כה מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' לח לט:
*) נד"ס הג"ה דאפשר דאם כו':

לך סימן על משנתינו לזכור על ידו דבפניו דמתני' בפני בנו קאמר והוי כאילו בפניו · אפרים ומנשה כו' בני בניו כבניו : אמר רבה לפרושי מלתיה דרב יהודה : כגון דא"ל נכליה אריה לסבא · חמיה : באפי בריה · בפני בנו של בעל אומרת כן : על עסקי תשמיש כשמדבר עמה על עסקי עונה מריבה עמו ומשמעת קולה לשכיניו והוא בוש בדבר : גרסינן בסוטה (דף כה:) כו' ואיבעיא לן התם אם רוצה הבעל לקיימה או לא ולא איפשיטא ומספיקא לא כייפינן ליה ומיהו מגוה לגרשה כך כתב הרא"בד ז"ל וכ' הרשב"א דמסתברא *) דאיפשטא דאם רצה לקיימה מקיימה דהא נר מצוה בעל שמחל על קיטיו קיטיו מחול

רש"י

כבניו ובפני בנו הוי כבפניו : לסבא . חמיה : באפי בריה . בפני בנו של בעל אמרה כן ולפרושי דרב יהודה אתי: על עסקי תשמיש. כלומר כשהוא מדבר על עסקי עונה מריבה עמו ומשמעת לשכיניו והוא בוש בדבר זה : צריכה התראה . שיתרו בה שאם תעשה עוד שתפסיד את כתובתה ואם לא התרו בה לא הפסידה כתובתה : מתני' כנסה סתם . בגמ' מפרש פלוגתייהו דרב ושמואל אי קאי ארישא אהך דקדש על תנאי או אם מילתא באפי נפשה היא ומיירי בקידש סתם וכנס סתם : שכל המומין הפוסלין בכהנים . ובבכורות מפרש להו בגמ' : גמ' דאמר אי אפשי באשה נדרנית . ולא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות : ספוקי מספקא ליה . על סתם אדם אם אפשי באשה נדרנית אם לאו וכיון דמספקא לן גבי ממונא לקולא כי המוציא מחבירו עליו הראיה וכיון דמספקא לן לא גביא: קדשה על תנאי. שאין עליה נדרים:

כטעות

אמר רבא לא תימא דליכליה אריא לסבא ולבריה אלא כגון דאמרה ליכליה אריא לסבא באפי בריה : ר' טרפון אמר אף הקולנית א"ר יהודה אמר שמואל במשמעת קולה על עסקי תשמיש כגון דתבעה ליה בפה בקול רם : גרסי' בסוטה בפ' ארוסה* איבעיא להו עוברת על דת צריכה התראה א להפסידה כתובתה או לא ואסיקנא צריכה ירושלמי תמן תנן נשים שאמרו יוצאות בלא כתובה צריכות התראה ואם לא התרה בהן יוציא ויתן כתובה ולא מנה ומאתים אלא אפילו אלף דינר מאבדת הכל ונוטלת בליות שבפניה ויוצאה : מתני' "המקדש (א) האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה ב נדרים תצא שלא בכתובה על מנת שאין בה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה (ב) שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים : גמ' כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה *כתובה הוא דלית לה הא גיטה בעיא מ"ש כתובה דלא דאמר אי אפשי באשה נדרנית גט נמי לא תיבעי אמר רבה (ג) גט מדבריהם וכן א"ר חסדא (ד) גט מדבריהם רבא אמר תנא ספוקי מספקא ליה גבי ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא *א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונין תניא נמי הכי באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונין ודוקא נדרים אלו שיש בהם עינוי נפש דקפדי בהו אינשי אבל נדרים שאין בהן עינוי נפש כגון קליות ואגוזים וכיוצא בהן שאין בהן עינוי נפש ולא קפדי בהו אינשי אינה יוצאה בלא כתובה אף על גב דקפיד בהו איהו כיון דלא קפדו בהו אינשי לא הוה קפידיה קפידא °איתמר קדשה על תנאי ג וכנסה סתם (ה) אמר רב צריכה ממנו גט ושמואל

דף עג: דף עב: [דף צט ע"ב] ס"ג

כדאסיקנא התם מדאמר רבי יאשיה ג' דברי' סח לי זעירא מאנשי ירושלי' בעל שמחל על קיטיו קיטיו מחול והשתא בתר קיטוי ומחילה מקיים קודם קיטיו לכ"ש והא דאיבעיא לן התם העוברת על דת ורצה הבעל לקיימה והדר בעי בעל שמחל על קיטיו בדרך אם ת"ל בעי לה כלומר אם ת"ל מקיימה כיון דאכתי לא הקפיד הוא בדבר היכא דמקפיד וקנא לה מאי מו למיחל על קיטיו או לא ואסיקנא דמחיל וכ"ש היכא דלא הקפיד דמחיל ומקיימה: מתני' כנסה סתם. בגמרא מפרש אי קאי ארישא אהך דקדיש על תנאי או מילתא באפי נפשה: מומין הפוסלין בכהנים · בבכורות קתני להו : גמ' באלו נדרים אמרו · הרי"ף ז"ל כתב כאן המוקדם בגמ' מאוחר וראיתי לפרש על סדר הגמרא כדי שיתקשר יותר פירוש הסוגיא · באלו נדרים אמרו במשנתנו דאינה מקודשת שלא תאכל בשר כו' אבל נדרים שאין בהם עינוי נפש כגון וכו' אינה יוצאה שלא בכתובה זה לשון הרי"ף ז"ל ולפי פשט הגמרא אקדושין קאי לומר דצריכה גט [בשאר נדרים] אבל כתב כן ללמדנו דבשאר נדרים אפי' כתובה יש לה ולפי דעתי דקדק כן מדאמרינן בגמרא לעולם ארישא ומידי דקפדי ביה אינשי הוי קפידיה קפידא מידי דלא קפדי ביה אינשי לא הוי קפידיה קפידא ואי אקדושין בלחוד קאי לא שייך האי לישנא אלא הו"ל למימר דמסתמא כי אתני ואמר ע"מ שאין עליה נדרים לא קפיד אלא בהני אלא ודאי ה"ק דאפי' קפיד באחריני לאחר שכנסה ואמר אי אפשי באשה נדרנית לא הוי קפידיה קפידא ואם רצה לגרשה יתן כתובה ומיהו דוקא בנדרים שנדרה קודם קדושין אבל נדרה תחתיו אפי' בשאר נדרים הוי קפידיה קפידא ותצא שלא בכתובה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ומה שכתב ז"ל אבל נדרים שאין בהם עינוי נפש כגון קליות ואגוזים וכיוצא בהם אינו מדוקדק דודאי נדרה תחתיו מאי מפר משום נדרי עינוי נפש כמו שאכתוב בסמוך בס"ד אלא רצה לומר דכיון שאין בהם עינוי נפש כל כך לא קפדי בהו אינשי ובגמר דבריו הוא ז"ל מתפיס ויש שחלקו כאן על הרי"ף ואמרו דלאו דוקא הני אלא ה"ה לכל נדרי עינוי נפש והני דנקט היינו משום דאורחא דתלמודא לאדכורינהו בנדרי עינוי נפש דאמרינן לעיל (דף עא:) בגמרא א"ר יוסי ואלו הן נדרי עינוי נפש לא אוכל בשר ולא אשתה יין ושלא אתקשט בבגדי צבעונין וראיה לדבר דלאו דוקא הני דהא אמרינן בסמוך מאי שנא כתובה דלא בעיא משום דאמר אי אפשי באשה נדרנית והאי טעמא ודאי בכולהו נדרי עינוי נפש שייך [ועוד] דהא אמרינן לעיל (דף ע:) דהמדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל מיני פירות יוציא ויתן כתובה ואוקימנא לה בגמרא בנדרה איהי וקיים לה איהו ומשום דהוא נתן אצבע בין שיניה הא למ"ד דהיא נתנה אצבע בין שיניה תצא שלא בכתובה דיכול לומר אי אפשי באשה נדרנית אלמא לאו דוקא הני אלא הוא הדין לאחד מכל מיני פירות ולדידי מהא לא איריא דלעיל בשנדרה תחתיו ומ"ה מצי קפיד בכל נדר שיש בו עינוי נפש או שבינו לבינה לפי שאינו בדין שתהא נודרת באלו תחתיו שלא מדעתו אבל הכא שנדרה קודם שתבוא לרשותו אינו מקפיד אלא בנדרים הללו שהיא מתענה בהן הרבה ומתגנה עליו והכי מוכח בירושלמי דגרסינן על רישא דמתני' מתני' באומר לה על מנת שאין עליה נדרים אבל אם אמר לה על מנת שאין עליה כל נדר אפילו נדרה שלא לאכול חרובין אינה מקודשת אלמא נדר חרובין אע"פ שהוא מנדרי ענוי נפש ליתיה בכלל על מנת שאין עליה נדרים והיינו טעמא משום דנדרה מקמי דתיתי ברשותיה והם ז"ל תרצו דהא לא קשיא חדא דאפשר דנדרה דלא תאכל חרובין לאו נדרי עינוי נפש הוא ואין הבעל יכול להפר כיון דלא אכלי ליה אינשי כולי האי א"כ אפשר כיון דאע"ג שהבעל יכול להפר משום נדרי עינוי נפש הכא טעמא משום קפידא הוא ובחרובין וכיוצא בהן לא קפדי אינשי הלכך מסתמא מקודשת עד שפירש כל נדר ואין כל זה כלום לפי שבעל כרחם יצטרכו לחלק בין עודה תחתיו לאין עודה תחתיו דהא היא דאתו עלה דהמדיר את אשתו שלא לטעום אחד מכל מיני פירות יוציא ויתן כתובה אפילו במאכל רע דלא קפדי בהו אינשי הוא דהא תניא בתוספתא דמכילתין הדירה שלא לטעום אחד מכל המינין בין מאכל רע בין מאכל יפה אפילו לא טעמה אותו המין מימיה יוציא ויתן כתובה אלמא בכל אחד מכל מיני פירות דמתניתין אפילו חרובין ורעים מהם הם ואפ"ה טעמא משום דהוא נתן הא למ"ד היא נתנה תצא שלא בכתובה ונצטרך על כרחינו לחלק בין נדרה קודם קדושין לנדרה תחתיו וכר מן דין מנא להו מדיוקא דלמ"ד היא נתנה בכולהו תצא שלא בכתובה דלמא כי אצטריכינן לטעמא דהוא נתן היינו לומר דמש"ה בכולהו יוציא ויתן כתובה הא אי אמרי' היא נתנה בג' נדרים הללו תצא שלא בכתובה ובאחרים יוציא ויתן כתובה וכל זה אני אומר לדבריהם שלא חלקו בין תחתיו ללא תחתיו ומיהו קושטא דמלתא ודאי משמע דבנדרה תחתיו בכל נדר יכול לומר אי אפשי באשה נדרנית למ"ד היא נתנה ובשנדרה קודם קדושין בג' אלו בלבד וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק שביעי מהלכות אישות האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין עליך נדרים ונמצא עליה אחד מג' נדרים אלו שלא תאכל בשר כו' אינה מקודשת עד כאן ומיהו ע"כ שלשה נדרים אלו לאו דוקא דהוא הדין בדברים שבינו לבינה בכל שדרך בני אדם להקפיד בהם דמי איכא למימר שאם נדרה שתהא נטולה מן היהודים דלא הוי קפידיה קפידא הא ודאי לא הלכך על כרחין ה"ה לנדרים שבינו לבינה שדרך רוב בני אדם להקפיד בהם : ומיהו כי אמרינן דכי נדרה בעודה תחתיו אפילו בנדרים שהן חוץ מאלו יכול לומר אי איפשי באשה נדרנית למ"ד היא נתנה אצבע בין שיניה דוקא בנדרי עינוי נפש או בדברים שבינו לבינה אבל בנדרים אחרים לא (ונפקא מינה דלדידן נמי דקיימא לן הוא נתן בנדרים אחרים) אע"ג דלא שייך למימר הוא נתן לפי שאין בידו להפר אפי' הכי אם בא להוציא צריך ליתן כתובה וראיה לדבר מדאמרינן לעיל במתניתין (דף עב.) ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ונודרת ואינה מקיימת טעמא משום דאינה מקיימת הא אם מקיימת לא ואם איתא דאפי' בשאר דברים יכול לומר אי אפשי באשה נדרנית אפי' במקיימת נמי כיון שנודרת תצא שלא בכתובה ועוד ראיה מדאמרינן לעיל (שם) וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה רחיים ותנור כו' תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכיניו דוקא בהני משום האי טעמא אבל בנדרים אחרים לא : גרסי' בגמרא (דף עב:) איתמר קדשה על תנאי כלומר שאין עליה נדרים וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אין צריכה הימנו גט אמר אביי לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה אלא טעמיה דרב (ו) אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכתב רש"י לא תימא קסבר רב אחולי אחליה לתנאי וכתובה בעיא למיתב לה אם מגרשה אלא טעמא דרב לענין גט משום דקסבר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין ואפי' יש עליה נדרים תצא שלא בכתובה עד כאן ותמה אני דלטעמא דאחולי אחליה לתנאיה [נמי] משמע דלא בעי מיתב לה כתובה משום דלאו בודאי אמרינן דאחוליה אחליה אלא באומד וכן מוכיח בסמוך כמו שאכתוב בס"ד ועוד דהיכי הוה מצינן למימר דבכנסה סתם יש לה כתובה דהא תנן (ז) כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ומתניתין כפשטה לרב כי קתני כנסה סתם תצא שלא בכתובה ארישא דקדשה על תנאי קאי וכן מוכח בסמוך ולדבריו היה צריך לדחוק ולומר דבבא דכנסה סתם לאו ארישא קאי ובבא באפי נפשה היא דקדשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה דמספקא לן אי אפשי באשה

א ואם רצה הבעל לקיימה מבעיא התם אם יכול לקיימה ואם לאו ולא אפשיט ולא כייפינן ליה להוציאה ומיהו מגוה לגרשה כך כתב הרא"בד ז"ל : כתב מיי' ומ"מ לא אבדה כתובתה אא"כ יש עדים שהתרה בה תחלה ועברה על התראתו ואם אין עדים תשבע שהוא כדבריה ואם רצה לקיים אותה אא"כ אין כופין אותו להוציאה ומ"מ מגוה עליו שיוציאנה כתב מיי' אע"פ שלא הוציאה אין לה כתובה שכתובה תקנת חכמים היא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות אבל הפרוצות אין להן תקנה אלא תהא קלה בעיניו עברה בינה לבינו וידע שהיא עוברת על דת והתרה בה בלא עדים וחזרה ועברה הוא טוען שעברה והיא טוענת שלא עברה או לא התרה כי אם רצה להוציאה יתן כתובה אחר שתשבע שלא עברה אחר ההתראה שאם תודה שעברה אחר ההתראה אינה כלום ע"כ:

לשון ריא"ז

וכל אלו הנשים צריכות התראה בפני עדים להפסידה כתובתה כמו שמבואר במס' סוטה ונראה בעיני שאין צורך להתרות בהן ולהודיען שמפסידות כתובתן אלא אפי' אם התרו שלא ינהגו כמנהגות הרעות הללו והן מחזיקות ברשען יוצאות בלא כתובה ובלא תוספת כמבואר בק"ה : מעשה בא ליד מהר"ם ז"ל ברא"בן שהביא עדים שעברה על החרם אשר שהתרה בה והיא גם היא הביאה עדים שגם הוא עבר על החרם ופסק שאינו יכול להוציאה בלא כתובה דטעמא מאי אמור רבנן נודרת ואינה מקיימת יוצאה בלא כתובה דמצי למימר אין אשה אלא לבנים ובעון נדרים בנים מתים וכיון שגם הוא עובר חרמות ההוא גברא לא בעי בני ואין טענתו טענה אבל עדים המעידים על האשה שעוברת על שאר דת משה ויהודית אע"פ שהוא עובר חרמות החשוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה כולה ויכול להוציא בלא כתובה בעל כרחה :

לשון ריא"ז

ב היו עליה שאר נדרים אע"פ שהתנה בעת שנשאה ע"מ שאין עליה נדרים לא היה דעתו אלא על הנדרים הללו שאין אדם קופד על שאר הנדרים ויש לה כתובה ותוספת אא"כ אמר ע"מ שאין עליה שום נדר כמבואר בק"ה :
ג כתב מיי' המקדש על תנאי וחזר בו אחר כמה ימים ובטלו הרי זו מקודשת סתם אע"פ שבטל בינו לבינה שלא בפני עדים בטל התנאי וכן אם התנאי מן האשה אם בטלה אותו בינו לבינה אא"כ בטל לפיכך המקדש על תנאי וכנס אח"כ סתם או בעל סתם צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי שמא בטל התנאי כשבעל או כנס וכ"כ הר"ם נרבוני בעל מנת שאתן לך מאתים זוז אם אמר המקדש שאינו רוצה לקיים תנאו לעולם אין כופין אותו לקיימו אלא קדושיה בטל וא"צ גט ומ"מ בטל נפש לא ישאנה בלא גט שמא אח"כ יאמר לקיים התנאי לקלקל השני ואם אמר שעדיין רוצה לקיים אין יכולין לכופו כל י"ב חדש כדין זמן שנותנין לבתולה ומי"ב חדש ואילך כותבין עליו איגרת מרד ואם מת קודם שיקיים התנאי אפי' הנישאה לא בעי' ואם מחלה היא התנאי בחיי המקדש גמרו הקדושין מיד כאילו קיימו :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב את :
(ב) כל כצ"ל:
(ג) נ"ב צריכה:
(ד) נ"ב צריכה:
(ה) רב אמר כצ"ל:
(ו) לפי שאין כצ"ל:
(ז) נ"ב וכן הקשו התוס' ע"ש :

מהרי"ס מ"ז

[דף עג ע"ב]
איתיביה מודים חכמי' לר"א וכו' וקשיא לן אמאי לא אותביה אביי לרב' מקטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת כי אותביה מההיא ברייתא דמודים חכמים לר"א י"ל דההיא קטנה שלא מיאנה מימרא היא ואפשר דרב' מתני לה בטעות כעין שתי נשים קטנה שלא מיאנה מן האירוסין והגדילה וכנסה ובעלה דהיינו כעין שתי נשים ועמדה ונישאת לאחר אבל ברייתא ודאי קשיא דקתני רישא קטנה שהשיאה אביה ובסיפא קתני והחזירה כשהיא קטנה כלומר החזירה לנישואין וגדלה אצלו זו היא בעילה לחודיה והיא טעות אשה אחת גרידתא והשתא מאחר דתרצה רב' לברייתא ממילא איתריצא ההיא שמעתא דקטנה שלא מיאנה ואיתוקמא לה כבתיבתה וממה שגלינו דעתנו בטעות אשה אחת כעין שתי נשים דהיינו כניסה סתם ובעילה סתם אידחי ליה מה שכתב הרי"ף ז"ל בפי' שמועה זו (והביאו הרא"ש בסי' י"ד) שחלק בין בעל לאלתר ובין בעל לאחר זמן ותיובתא דאותבינן בגמ' מברייתא דמודים חכמים לר"א קשיא ליה לרב ז"ל דהא קתני או שהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ואמרי' עלה דטעות אשה אחת היא אע"פ שבעל לאחר זמן:

באשה נדרנית או לא וצריך לומר דאפילו הכי כי קדשה על תנאי וכנסה סתם כיון שהזכיר תנאו בקדושין ולא הזכירו כשכנסה הרי הוא כאילו מחל תנאו בפירוש ומי מכניסנו בכל זה הדוחק אלא כך ראוי לפרש לא תימא טעמא דרב דכיון שכנסה סתם אע"פ שלא בעל אימר אחולי אחליה לתנאיה ותהא צריכה גט מספק דליתא אלא בשבעל מיירי וטעמיה משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין וצריכה גט בודאי והכי מוכח בגמ' מדאמרינן והא אשמועינן חדא זימנא דוק ותשכח ומיהו לענין כתובה אכתי בתנאיה קאי שאם ימצא עליה נדרים תצא שלא בכתובה ותמה אני למה הולרך רש"י ז"ל לומר דלענין ממונא בתנאיה קאי ומש"ה אין לה כתובה שהרי כיון שהוא בועל לשם קדושין אפי' אין דעתו על תנאי כלל אין לה כתובה דהא איבעיא לן בפרק קמא דקידושין (דף י') ביאה אי נשואין עושה או אירוסין עושה ולא איפשיטא ומשמע דאביי ורבא ס"ל התם דאירוסין עושה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות ומעתה כל שנמצאו עליה נדרים אינה אלא ארוסה ואין לה כתובה ולפיכך לפי דברי רש"י ז"ל שכתב ובעל לשם קדושין לא היה צריך לכתוב דלענין ממונא בתנאיה קאי ומיהו ודאי צריך הדבר לאמרו לפי שיש לפרש ולומר דמשו' דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אחוליה אחליה לתנאיה ונמצאת מקודשת משעה ראשונה וכונסה עכשיו ואילו לא נאמר דלענין ממונא בתנאיה קאי היה לה כתובה ואין לה כמו שמוכיח בסמוך ומכאן יצא לו לרמב"ם ז"ל מה שכתוב בפ"ז מהלכות אישות המקדש על תנאי וחזר אחר כמה ימים וביטל התנאי אע"פ שבטלו בינו לבינה בטל התנאי והרי היא מקודשת סתם וכו' לפיכך המקדש על תנאי וכו' (א) שמא תאמר והיאך נסמוך במאי דאמר לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה כו' דכיון דאידחיא ואמר אלא טעמיה דרב דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דלמא לגמרי אידחו ולא מצי מחיל והכא היינו טעמא משום דבעל לשם קידושין

ליתא שמסקנת הסוגיא מוכחת דאטעמא דאחוליה אחליה לתנאיה סמכינן וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד וא"ת והיכי מצי מחיל לתנאיה בשלמא במתנה באומר ע"מ שתתני לי מאה זהובים מצי מחיל דה"ל כאילו אמר לה הריני כאילו התקבלתי וכאילו נתקיים התנאי דמי אבל הכא כי מחיל מאי הוי והרי אם היו עליה נדרים נתבטלו הקדושין מיד יש לומר דכיון שלהנאתו התנה אין דעתו שיתבטלו הקידושין מיד אלא הדבר תלוי עד שידע בנדרים או שיראה במומין וכל שלא הקפיד בהם מקודשת כדאמר לקמן גבי מומין ראה ונפייס הוא ומיהו אם הקפיד בהם אינה מקודשת אע"פ שחזר אחר כך ומחל ואם תאמר והא תנן בפרק האיש מקדש (ד' מח:) ע"מ שאני עני ונמצא עשיר עשיר ונמצא עני [דף מט·] על מנת שאני כהן ונמצא לוי ובכולן אפילו אמרה בלבי היה להתקדש לו אינה מקודשת ואם איתא דיכולה היא למחול בתנאי שאינו של ממון אמאי אינה מקודשת תירצו בזה דהא"כ דאי מחלה אח"כ ואמרה רוצה אני אותו כאילו הוא עשיר ה"נ דמקודשת אלא התם בשלא מחלה אלא שהודיע דבשעת התנאי בלבה היה להתקדש לו אף על פי שלא יהא עשיר ואינה מקודשת משום דדברים שבלב אינם דברים כדאמרינן בההיא סוגיא דהתם אבל כשמחלה אותו תנאי אחר כך הכי נמי דמקודשת (ב) ואין דעתי נוחה בזה כלל דהא כי אמרה דעתי היה להתקדש לו הרי בכלל דבריה מחילה של עכשיו שהרי מתחלתה ועד סופה לא הקפידה ואי במקפדת השתא עסקינן הוה ליה למתני הכי בהדיא ולא למתני אינה מקודשת סתמא לפיכך נראה לי דזו מפני שאמרה דבלבה היה להתקדש לו הורע כחה ואינה יכולה למחול לפי שאילו התנתה להנאתה היתה יכולה למחול ולומר הרי אתה לי כאילו היית עשיר שהקידושין היה תלויין [לדעתה] משעה ראשונה עד שתראה אם תקפיד אם לא תקפיד אבל זו שמשעה ראשונה לא היתה מקפדת ואעפ"כ התנתה כיון דדברים שבלב אינן דברים נתבטלו קידושיה לאלתר שלא להנאתה התנתה אלא תנאי גרידא היה ובטלו הקידושין מיד אבל במתנה להנאתו יכול הוא שיאמר לה הרי את עלי כאילו אין עליך נדרים ואע"ג דאמרינן לגבי גט הרי זה גיטך על מנת שתתן לי מאתים זוז וחזר ואמר לה מחולים לך אינה מגורשת עד שתתן התם הוא משום דלנטורה קמכוון והא לא נטרה אבל הכא מצי מחיל וכן דעת הראב"ד והיינו טעמא משום דבכל תנאי שאינו מתכוון להנאתו אלא לצער את חבירו בדוקא מתנה אותו אבל תנאי שהוא להנאתו אין דעתו שיתקיים אלא אם הוא מקפיד אבל כל שאינו מקפיד *שיהא המעשה קיים והרשב"א ז"ל חולק ואומר דדוקא בתנאין של ממון הוא שיכול למחול מטעם הריני כאילו התקבלתי אבל בתנאים כאילו אין מחילתו כלום ופי' דה"ק לא תימא טעמיה דרב דכיון שכנסה סתם ולא הקפיד להזכיר תנאו בשעת כניסה בחופה אחולי אחליה לתנאיה הראשון לגמרי וגמר ובעל לשם קדושין גמורים בין ישנן בין אינן ואילו רצה לגרשה כתובה בעי למיתב לה אלא טעמיה דרב לענין גט משום שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין אע"פ שיש עליה נדרים אבל לענין כתובה בתנאיה קאי שאם ימצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ע"כ ותמהני אי משום בעל לשם קידושין אתינן עלה מעיקרא היאך תהא לה כתובה והא ביאה אירוסין עושה וארוסה אין לה כתובה ודוחק הוא לפרשה דוקא בשכתב לה דאי הכי הוה עדיף טפי למימר דכיון שכנסה וכתב לה כתובה ולא התנה אחוליה אחליה לתנאיה כיון דלא שקלינן וטרינן אלא בכתובה בלבד ואפשר לומר דכי אמרינן דביאה אירוסין עושה הני מילי בבית חמיו אבל כל שהביאה בביתו וכנסה ובעלה הרי הקידושין והנישואין באין כאחד וכי תימא היכי מסקינן דטעמיה דרב משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והא כיון דאין לה כתובה אכתי בעילת זנות היא וכדאמרי' לעיל בפרק אע"פ (דף נד:) יש לומר דהכא לאו דוקא בעילת זנות אלא לומר שאין אדם עושה [בכוונתו] בעילתו בעילת זנות ולי נראה אי אמרינן דבעל לשם קידושין אין צורך לכך דכי אמרינן בפרק אע"פ דכל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זה עושה בעילתו בעילת זנות היינו בבא עליה לאחר שכנסה בלא כתובה אבל זה אם אין קדושיו הראשונים קידושין מפני תנאו הרי הוא עכשיו מקדש בביאה ולא שמענו במקדש בביאה שתהא ביאתו זנות ומכל מקום מוכח בגמרא דהשתא דאמרינן דטעמיה דרב משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דצריכה גט גמור מדאורייתא מדאמרינן ואזדו לטעמייהו כו': וגרסינן בגמ' [דף עג.] תנן כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא מאי לאו קדשה על תנאי וכנסה סתם ותיובתא דשמואל. כלומר דסיפא ארישא קאי וקאמר דכתובה הוא דלא בעיא דלענין ממונא לא אחיל תנאיה אבל גיטא בעיא דלשום קידושין בעל דאי משתכח עלה נדרים לא תהא בעילת זנות כרב ותיובתא דשמואל ודחינן [שם ע"ב] לא קדשה סתם וכנסה סתם. כלומר ומילתא באפי נפשה היא ולקמן פריך מ"ש גט ומ"ש כתובה ופרכינן אבל קדשה על תנאי וכנסה סתם מאי הכי נמי דלא בעיא גיטא אדתני המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ליתני המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת וכ"ש הא. כלומר אבל השתא משמע דדוקא בשלא כנסה קאמר ומהדרינן ה"נ קאמר המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת קדשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה. כלומר דמתני' כללי כללי קתני. המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים אינה מקודשת בשום ענין ואע"ג דחזר וכנסה סתם. אבל אם כנסה סתם. כלומר שעשה כל מעשה כניסה סתם בין קידושין בין נישואין תצא שלא בכתובה. ופרכינן מ"ש כתובה דלא בעיא דאמר אי אפשי באשה נדרנית. כלומר ואע"ג דלא אתני כמאן דאתני דמי. א"ה גט נמי לא תבעי. ובשלמא לרב שפיר מטעמא שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכמו שכתבתי למעלה אבל לשמואל קשה דהא לית ליה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כדאשמעינן גבי קטנה שלא מיאנה [דף עג.] כדאיתא בגמרא. ומפרקינן אמר רבה (ד) גט מדבריהם וכן אמר רב חסדא (ה) גט מדבריהם ורבא אמר הנא ספוקי מספקא ליה. כלומר סתם אדם אי אפשי באשה נדרנית או לא א"כ אי מחיל לנדרים כיון

[דף עג:] **ושמואל אמר אין צריכה ממנו גט** *אמר *רבא מחלוקת דרב ושמואל בטעות שתי נשים מדהוה ליה למידק ולא דק אחולי אחיל לתנאיה אבל בטעות אשה אחת דברי הכל אינה צריכה ממנו גט אמר ליה אביי והא מתני' דכטעות אשה אחת דמי וקא (א) מותיב מינה תיובתא אלא אמר *רבא מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים אבל בטעות אשה אחת גרידתא דברי הכל אינה צריכה ממנו גט הא שמעתא צריכינן לפרושה דחזינן בה כמה רבוותא דשקלי וטרו בה ולא סלקא לחד מינייהו כהוגן דאיכא מינייהו דפריש טעות שתי נשים כגון שקדש שתי נשים חדא על תנאי והדא שלא על תנאי וטעה הי מינייהו הוי קידושין על תנאי והי מינייהו קדושין גמורין וכנס אותה שהיו קדושיה על תנאי סתם ולא דק כי איתיה לתנאיה אי לא בהא אמרינן מידע ידע ובריר ליה שקידש אחת על תנאי והוה ליה למידק ולא דק רב סבר מגו דלאדק אחליה לתנאיה וכו' וקאמר בטעות אשה אחת כעין שתי נשים שיש בדבר ספק (ב) בין שתי המדות (ג) דהוה ליה למידק ולא דק כמה שיש בב' נשים אבל אשה גרידתא שאין שם ספק דהוה ליה למידק בה הדין הוא פירושה דפריש ולא קא פריש מאי ניהו שתי המדות ומאי ספק דאית בה ואיכא מינייהו מאן דפריש בטעות אשה אחת כעין ב' נשים כגון שקדש אשה אחת ע"מ שאין עליה נדרים וגרשה לימים חזר וקדשה וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים ואיכא מינייהו מאן דפריש

רש"י

בטעות שתי נשים. כגון שקדש לזה על תנאי ואשה אחרת כנס אחריה סתם ונמצאו עליה נדרים והיינו טעותא רב סבר כיון דלא אתני בהדה דהך אע"פ שכבר גילה דעתו שאי אפשי באשה נדרנית צריכה גט דדילמא גבי הך דחביבא ליה לא קפיד ושמואל סבר כיון דגלי דעתיה גלי: אבל בטעות אשה אחת. שקדש על תנאי וכנסה סתם אפילו רב מודה דדעתו אתנאי: ופריך אביי בתר הכי והא מתני' בטעות אשה אחת למאי דסלקא דעתך דסיפא ארישא קאי יקא מותיב תלמודא מיניה תיובתא לשמואל מדקתני אין לה כתובה משמע הא גיטא בעיא: אלא אמר *אביי מחלוקת באשה אחת כעין ב' נשים. כגון שקדשה על תנאי ונירשה מן האירוסין וחזר וכנסה סתם בההיא אמר רב צריכה גט דכי אשה אחרת דמיא ולשם קידושין בעל וליכא למימר אתנאי קא סמיך ושמואל סבר הא גלי דעתיה מעיקרא דאי אפשי באשה נדרנית ועל תנאי כן חזר וקדשה: אבל בטעות אשה אחת. שכנסה ע"י קדושין ראשונים דברי הכל אין צריכה הימנו גט [וכי] אותביה ממתני' הכי אותביה מאי לאו קדשה על תנאי וכנסה סתם אחר שגרשה דבלא גרשה ליכא מאן דאמר והיכא דגרשה קתני הא גיטא בעי ואני שמעתי טעות אשה אחת כעין שתי נשים כגון שקדש רחל על תנאי ואחר כך כוון לכנוס לאה וכנסה סתם ונמצאת רחל וקשיא לי נהי נמי דכוון לבעול לשם קדושין הא לאו לרחל איכוון ואמאי צריכה גט (ע"כ לשון רש"י ז"ל):

נ"א רבה [וכ"ה סכ"ת]
נ"א דרבה [וכ"ה סכ"ת]
נ"ל רבה

חרושי אנשי שם

מהר"ם (א) פי' מדאמרינן לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה ש"מ שיש בידו למחול בסתם וא"ל לומר מחול בפני עדים דוקא כדעת הראב"ד ז"ל ועי' במ"ע: ד"ת (ב) כן כתבו בשם הרא"ש ז"ל אך דעתו ז"ל דוקא בע"מ שאני עשיר וכיוצא בזה אבל בע"מ שאני כהן ונמצא לוי לא מהני מחילה דכיון שהתנה עליו כשנמצא לוי אין זה אותו האיש שנתקדשה לו וע"ע חידושי ריב"ש ז"ל:

[אולי צ"ל דעתו שיהא המעשה קיים אפי' לא יתקיים התנאי]

הגהות הב"ח

(א) מותבינן כצ"ל: (ב) נ"ב נ"ל לפרש מדה אחת היא דקדשה על תנאי ומדה שניה שקדשה שלא על תנאי וכן המדות שהזכיר תחלה בשתי נשים ויש ספק בדבר בין שתי המדות כלומר שקדשה [על תנאי] (דרק) [רק] שקדשה ע"מ שלא יהא עליה נדר דלא תאכל בשר ולא התנה ע"מ שלא תשתה יין ואח"כ נולד לו ספק בין אלו שתי המדות וטעה וחשב שהתנה עמה שלא תשתה יין ולא התנה עמה על אכילת בשר וכנסה סתם ולא דק רב סבר כו' ומ"ש אבל אשה אחת גרידתא שאין שם ספק כו' נראה מדברי המפרש הזה דלא גרסי' אבל בטעות אשה אחת גרידתא אלא ה"ג אבל באשה אחת גרידתא. ומ"ש ואיכא מינייהו מאן דפריש כו' כן פי' רש"י. ומ"ש ואיכא מינייהו מ"ד כו' תימה לפי' זה דהא איתמר וכנסה סתם דמשמע מנשואין ולא קדושין ועוד דכיון דהטעוהו לשליח א"כ אין כאן קדושין ואמאי קאמר רב צריכה גט וכעין פי' זה כתב רש"י ז"ל ודחאה. עי' עליו: (ג) כמה שיש בשתי נשים דהוה ליה למידק ולא דק אבל כו' כצ"ל: (ד) נ"ב צריכה: (ה) נ"ב צריכה:

דפריש כגון שקדש (א) אחת על תנאי שאין עליה נדרים ומינה אחר כן שליח לקדש אשה אחרת והטעוהו וקדשו לו אשה ראשונה בסתם ודברים אלו כולן אין הדעת סובלתן ואנן הכי אסתבר לן פירוש הא שמעתא °איתמר א קדשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה ממנו גט ושמואל אמר אין צריכה ממנו גט אמר *רבא מחלוקת (ג) רב ושמואל בטעות שתי נשים כגון שקדש אשה אחת על תנאי וחזר וקדש אשה אחרת סתם ואח"כ כנס את הראשונה סתם רב סבר כיון שחזר וקידש אשה אחרת סתם ולא הקפיד והתנה עליה כמו שהקפיד והתנה על הראשונה ש"מ אחולי אחליה לתנאי דאתני עלה דקמייתא תדע שהרי כנסה סתם ולא אדכריה לתנאיה הלכך אי איכא עלה נדרים לא אמרינן קדושי טעות הוו ולא בעיא גיטא מיניה אלא כדבעי לאפוקה משום הדין תנאה אמרי' מיהדר הוא דקהדר ביה השתא מההיא מחילה וצריכה גיטא מיניה ושמואל סבר אע"ג דקדיש ליה אשה אחרת סתם לא אמרינן מיהדר הדר ביה מתנאיה דהיאך ואחוליה אחליה לגבי דידה ואע"ג דכנים לה סתם וקא בעיל לה תנאו קיים דכל בועל על דעת תנאו הוא בועל וקידושיו קדושי טעות הן ואינה צריכה ממנו גט אבל אם לא קידש אלא אשה אחת ע"מ שאין עליה נדרים אע"פ שכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אפילו לרב אינה צריכה ממנו גט דלא אמרי' בה אחולי לתנאיה אלא קדושי טעות הוו ואינה צריכה ממנו גט דלא אחליה לקפידא דיליה לגבי אתתא אחריתי דנימא כי היכי דלא קפיד אהאיך ה"נ לא קפיד אהאיך קמייתא ואחוליה אחליה לקפידא קמא דקפיד ואתני עלה א"ל אביי והא מתניתין דקתני כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים דכטעות אשה אחת דמי וקמותבינן מינה תיובתא לשמואל אלמא איפליגו רב ושמואל בטעות אשה אחת °איכא מאן דקשיא ליה מ"ט קאמרינן אמתניתין דכטעות אשה אחת דמי ולא אמרי' דטעות אשה אחת היא וטעמא דמילתא משום דלא קתני בה בהדיא המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה אלא רב הוא דקא פריש לה הכי ובטיל ליה האי מימרא (ג) *דרבא והדר *רבא וקאמר מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים דכי היכי דשתי נשים אע"ג דקדיש לחדא על תנאי כיון דהדר וקדיש לאידך סתם אחולי אחליה לתנאיה ה"נ באשה אחת אע"ג דקדיש לה על תנאי

כיון שקדש סתם וכנס סתם גבי ממונא לקולא משום דהמוציא מחבירו עליו הראיה וכיון דמספקא לן לא גביא וגבי איסורא לחומרא. והרי"ף ז"ל הביא פירוקו דרבה ורבא בהלכות ותמהו עליו דהני פירוקי אליבא דשמואל אפריקו אבל לרב צריכה גט גמור מדאורייתא מטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכמ"ש למעלה וכיון שכן היאך כתב גט מדבריהם אי נמי מספקא ועוד דלרב לית ליה מידי בקדשה סתם וכנסה סתם דמתני' לדידיה כפשטא מתוקמא דסיפא דכנסה סתם ארישא קאי והיינו שקדשה על תנאי וכנסה סתם ולדידי לא קשיא דאין ה"נ דהשתא לטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לרב כל שבעל צריכה גט גמור מדאורייתא אבל למסקנא דסוגיין לא קאי האי טעמא דמשום בעילת זנות ליכא דדעתיה אתנאה וטעמיה דרב דאמר צריכה הימנו גט משום טעמא דאחולי אחיל הוא ואין לנו לומר אחולי אחיל בודאי אלא דלמא אחולי אחיל וכי קאמר צריכה הימנו גט דוקא בספק כמו שאכתוב בסמוך בסייעתא דשמיא (א) וכיון שבמקדש על תנאי וכנס סתם מספקינן דלמא אחולי אחיל כ"ש בקדש סתם וכנס סתם וכבר כתבנו [במקדש סתם וכנס סתם] דאין לומר שיהו קידושי ודאי ושתהא לה כתובה דהא נדרים כמומין ומומין אפי' בסתם הן פוסלים והיינו סיפא דתנן שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים ונדרים אלו דומיא דמומין הן והיינו דאמרינן בכל דוכתא משום שמפון דאלמא איכא שמפון בנשים במומין במקדש סתם שלא תאכל בתרומה לפי שאינה מקודשת ודאי מן התורה והוא הדין לנדרים כשמואל: **איתמר** קדשה על תנאי וכנסה וכו'. הא שמעתא צריכין לפרושה כו' וטעות שתי נשים כגון שקידש אשה אחת על תנאי כו' זהו פירוש הרי"ף ז"ל ולפי זה טעות שתי נשים לאו דוקא אלא טעות הנמלא באחת משתי נשים ויותר נראין דברי רב יוסף הלוי שפירש דטעות שתי נשים היינו כגון שקדש שתי נשים על תנאי וחזר וכנסן סתם ופליגי בבתרייתא דרב סבר דכיון דכנס שתי נשים סתם זו אחר זו ולא הזכיר תנאו ודאי אחולי אחליה לתנאיה ושמואל סבר דאפי' הכי על דעת תנאו הוא כונס ולהאי פירושא אתיא לישנא דטעות שתי נשים כפשטה: ש"מ אחולי אחליה לתנאיה. כל זה הוא לשון הרי"ף ז"ל וממקומו הוא מוכרע דמטעם אחולי אחליה לתנאיה צריכין למייתי עלה דאי מטעם אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אפי' לא קידש אלא אשה אחת צריכה הימנו גט אמר ליה אביי והא מתניתין דקתני כנסה סתם וכו' דכי טעות אשה אחת דמי. דלמאי דסלקא (ד) דעתך דסיפא ארישא קאי טעות אשה אחת היא והא מותבינן מינה לעיל לשמואל כמו שכתבתיה למעלה אלמא איכא דס"ל דטעות אשה אחת נמי צריכה גט ואף על גב דאכן הוא דאותביניה ולאו רב איירי בה קושיא הוא לרבה דהאי דברי הכל דקאמר סברא דידיה הוא ולאו מרב ושמואל שמעה שהרי לא היה בדורם אלא דקסבר דליכא למ"ד בכה"ג דלאו דעתיה אתנאיה והא קחזינן דכל בני דבי מדרשא דאותבוה סלקא דעתייהו למימר הכי: **איכא** מאן דקשיא ליה כו' וטעמא דמילתא כו'. דברי הרי"ף ז"ל בכאן לא נתחוורו לי דאע"ג דלא קתני בה בהדיא לא שייך למימר דכי טעות אשה אחת דמי ומדוחק קושיא זו שבש רש"י ז"ל הנסחאות וכתב על לשון זה שהוא מוזכר בהלכה זו ג"כ דבכלהו גרסינן והא הכא דטעות אשה אחת היא ולי נראה דרבה ואביי הכא בהא שקלי וטרו דרבה סבר דטעמא דרב דאמר צריכה הימנו גט היינו משום דכיון שעשה מעשה סתם משמע דאחולי אחליה לתנאי והכי נמי מוכח בגמ' דבפירקא דפרכינן אמאן דפליג עליה (ב) [באשה אחת] אמרינן אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחליה לתנאיה כלומר דחיישינן דילמא אחולי אחיל דלטעמיה דרבה נמי פשטא דמתני' משמע לרב דכתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא ואין לומר טעם אחר בזה אלא משום דמספקא לן אי אחולי או לא וגבי ממונא לקולא וגבי איסורא לחומרא ואביי לא ניחא ליה בהכי ואזיל לטעמיה כדאמרינן לעיל בהדיא לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה אלא טעמיה דרב משום שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולאביי גיטא

בעיא מן הודאי משום דבעל לשם קדושין ודאי או משום דודאי אחליה לתנאיה בשעת קדושין ואפ"ה לית לה כתובה משום דלגבי ממונא עדיין בתנאו הוא עומד וכנסה סתם דתנן במתני' דבעיא גיטא אליבא דאביי דוקא בבעל אבל בכנס לא ולרבה לא שנא ליה מידי בין בעל לכנס משום דס"ל דליכא למיסמך אטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות משום דאיכא למימר דעתיה אתנאיה והכי אמרינן בגמרא בהדיא גבי פירכא דפרכינן לרבה מקטנה שהשיאה אביה כו' ומשום הכי א"ל אביי והא מתני' כהי דאנא בבעל דוקא אוקימנא ליה גי' [ואין זה טעות דכיון דבעל קנה ואינו מסר"ס מקפיד] לדידך דלא סמכת הכא אטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כטעות אשה אחת דמי כלומר כאילו לא בעל אלא כנס שאין לך יפוי כח מחמת בעילה כלום ואפ"ה מותבינא תיובתא מינה בשלמא לדידי לא דמי לטעות אשה אחת כלומר קדש על תנאי וכנס סתם משום דסמכי אבעילה אלא לדידך קשיא: **והדר** ביה רבה וקאמר מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים דכי היכי דבשתי נשים כו'. האריך הרי"ף ז"ל בזה ועיקר פירושו דכשהכניסה רחוקה מהקידושין כי ה"ג מיקרי טעות אשה א' כעין שתי נשים וכשהיא קרובה הוה ליה טעות אשה אחת וכתב ז"ל ודייקי להאי פירושא מדקתני בטעות אשה אחת כעין שתי נשים כנסה וקתני בטעות אשה אחת גרידתא ובעל דאלמא כנסה לאחר זמן משמע ובעל לאלתר משמע ובזה האריך ולא ירדתי לסוף דעתו אמאי משמע כנסה לאחר זמן ואמאי משמע בעל לאלתר והפי' הנכון בטעות אשה אחת כעין שתי נשים הוא מה שפירש בו הר"ז הלוי דהיינו כגון שקדש אשה אחת על תנאי וכנסה סתם ואח"כ בעל סתם והשתא איכא תרי סתמי ודמיא לטעות שתי נשים לפי' הרב בן מיגאש ז"ל דאיכא תרי סתמי שפירש שכנסן שתיהן סתם וכן נמי לפי' הרי"ף ז"ל שפירש שקדש שנייה סתם ואח"כ [כנס] את הראשונה סתם דכי היכי דהתם איכא תרי סתמי הכא נמי איכא תרי סתמי ובהא הוא דפליג רב דכיון דכנס סתם ואחר זמן בא עליה סתם ולא התנה ודאי אחולי אחליה לתנאיה ובעל לשם קדושין ושמואל סבר דאפ"ה אתנאיה סמך אבל באשה אחת גרידתא שקדשה על תנאי וכנסה סתם ובא עליה מיד דכניסתה ובעילתה כאחת דליכא אלא חד סתמא דכ"ע אינה צריכה גט דע"ד תנאו הוא בועל ולהאי פירושא אתיא שפיר האי דמותביה ממתניתין לשמואל דמתניתין כפשטה הכי משמע שכנס סתם ואח"כ בא עליה דאין דרך לבא עליה מיד בשעת כניסה הלכך ליכא למקשי השתא מאי דאקשינן לעיל והא מתני' דכטעות אשה אחת היא דשפיר אתיא כפשוטה בטעות אשה אחת כעין שתי נשים לפום האי פירושא וכדכתיבנא ואותביה אביי לרבה בגמרא מדתניא קדשה בטעות וכן בפחות משוה פרוטה וכן קטן שקדש אע"פ ששלח סבלונות לאחר מכאן אינה מקודשת בעלו קנו ר"ש בר"י אומר משום ר"ש בעלו לא קנו והא הכא דכטעות אשה אחת היא ופליגי מאי לאו טעות נדרים כו'. ועל הדרך שפירשתי למעלה הכי פירושו. קתני (ה) בעלו קנו בשלמא לדידי לא דמי לטעות אשה אחת דהיינו קדש על תנאי וכנסה סתם משום דכיון דבעל אינו עושה בעילת זנות ולא אמרינן דעתו אתנאה אלא לדידך דסבירא לך דעתיה אתנאה לא עדיף כלל בעל מכנס דאפי' בעל כטעות אשה אחת דמי ואפ"ה קתני דקנו ושתי קושיות אחרות דבגמרא על דרך זו מתפרשות: **ונמצא** עכשיו דרבה לא ס"ל כאביי דאתי לה מטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא מטעמא דאחולי אחיל אתי לה ובודאי רבה גופיה אית ליה כפשטא דמתני' דכתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא ולית ליה [בה] בהני טעמא אחריתא אלא או גט מדבריהם או ספוקי מספקא ליה דאיהו לא מני אמר כטעמיה דאביי המוזכר למעלה ומשמע דנקיטינן כרבה במקום אביי דתלמיד במקום הרב הוא ונהי דאותביה לא איפליג עליה בהדיא ועוד דבסמוך אמרינן המקדש על תנאי ובעל זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט דמשמע מחומרא בעלמא כמו שאכתוב בסמוך בסייעתא דשמיא

[דף ק ע"א]

נ"א רבה [וכ"ה הב"ח]

גי' מסר"ס

[דף ק ע"ב]

נ"א דרבה

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אשה: (ב) דרב כצ"ל: (ג) דרבה והדר רבה כצ"ל: (ד) דעתין: (ה) נ"ב מיהת:

שלטי הגבורים

א כל הני תנאי מיירי בשלא כנסה. אבל כנסה מקודשת מיד דמסתמא בשעת כניסתה לחופה אחלה לתנאי כדאמרי' במקדש על תנאי ובעל חייב ליתן לה כתובתה ממ"נ אם מחלה הרי נשואין גמורין ואם לא מחלה באותה שעה הרי עדיין יכולה למחול וכשתמחול אגלאי מלתא דנשואין גמורין הוו וכתובה יש לה וכ"כ הרא"ש בתשובה באחד שהלך למדינת הים וקידש על תנאי אם באתי מכאן ועד י"ב חדש תהא מקודשת מעכשיו וקודם שהלך נתרצו שניהם להאריך הזמן ועברו י"ב חדש ולא בא ובא קודם הזמן האחרון וכתב דהוו קדושין דכל מעשה שנעשה על תנאי יכול לבטל התנאי ואם נתאכלו המעות הוו קדושין למפרע כשנתקיים תנאי שני:

לשון ריא"ז

בעל הרי זו מקודשת קדושין גמורין ואפי' קידש על תנאי ובעל על תנאי ואמר הריני בועליך ע"מ שאין עליך מומין או נדרים או על תנאי אחר כגון ע"מ שירצה אבא אע"פ שלא רצה האב מקודשת לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות שהרי זו תהלת בעילתו לשם אישות היתה וזו שהתנה כסבור שלא יעברו על תנאה ולפיכך אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי א"א לבטל בעילת האישות והרי זו מקודשת. קידשה ע"מ שאין עליה מומין ונמצאו עליה מומין והלכה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת קדשה ע"מ שאין עליה נדרים והלכה אצל חכם והתירה מקודשת מה בין מומין לנדרים לפי שהמומין מכאן ולהבא הם מתרפאים והנדרין למפרע הם בטלים והרי הוא כמי שלא היו עליה נדרים וקדושיה קיימין ונראה בעיני שקדושיה קדושי' ספק הם ואם נתקדשה עוד לאחר צריכה גט בין מן הראשון בין מן השני בין שהיתה אשה חשובה ממשפחה גדולה בין שלא היתה אשה חשובה לפי שהלכה זו מסופק היא כמבואר בקונט' הראיות:

נ"א רבה

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן נטה הרא"ש ז"ל וכר מינה כתב עוד שגם לרב דינא הכי בקידש סתם וכנס סתם דהא אפי' במקדש על תנאי אמר רב דמוחל על תנאו כדי שלא יהא בעילת זנות כ"ש בקדשה סתם וכנסה סתם שרוצה שתהיה אשתו אף אם ימצאו עליה נדרים ומומין להצריכה גט הלכך לרב נמי אצטריכא: (ב) תמיה אני דלא פליגא היאך מימרא דרב אחא בר יעקב אלא באתמר נמי מהאמורא לרבה בטעות אשה אחת גרידתא וכולי עלמא:

דשמיא ונתברר עכשיו דלמסקנא צריכה גט דאמר רב הייתו מן הספק ולא מן הודאי ולפיכך יפה כתבו הרי"ף ז"ל בהלכות להנהו פירוקי דגט מדבריהם ותנא ספוקי מספקא ליה דרב נמי צריך לה אליבא דרבה דקי"ל כוותיה: **וכתב** הרי"ף ז"ל ואפ"ה לית הלכתא כותיה דהא אסקינן אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה גט זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט וכו'. ופסק דבריו דאפי' בקדש על תנאי וכנס ולא בעל נמי אמרינן הכי וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות אישות לפיכך המקדש על תנאי וכנס סתם או בעל סתם הרי זו צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי שמא בטל התנאי כשבעל או כשכנס ועל הדרך שפירשתי לא כ"ל כן משום דבקדש על תנאי וכנס סתם ולא בעל בין לאביי בין לרבה אינה צריכה גט ובבעל דוקא הוא שאמרו זה היה מעשה והכי קאמר נהי נמי דמסתבר דכרבה (ג) קי"ל דבעל לא עדיף מכנס וכל טעות אשה אחת גרידתא אפי' בבעל אינה צריכה גט אפ"ה זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט מפני שחששו לסבריה דאביי דאמר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אבל בכנס ולא בעל אין לנו ואעפ"כ ראוי להחמיר בדבריהם ז"ל ונמצינו למדין דלא שנא קדש על תנאי ובעל סתם ול"ש קדש על תנאי וכנס סתם ולא שנא קדש סתם וכנס סתם צריכה גט מספק אבל בקדש סתם ולא כנס ולא בעל לא אשכחן בגמרא מידי אלא שהרמב"ם ז"ל כתב בפרק ז' מהלכות אישות הרי זו מקודשת מספק וכ"ל שחשש הרב ז"ל דדילמא כי אמרינן קדשה סתם וכנסה סתם דבעיא גיטא הוא הדין לקדש סתם בלבד דכי נקטינן לה בכנסה סתם(ד)לרבותא דאין לה כתובה *עבדינן אבל אין הכי נמי דבקדש סתם בלחוד צריכה גט ולפיכך החמיר וכתב הרי זו מקודשת מספק ועוד *דלא גרע קדש סתם בלבד מקדש*(גל"ק נלמד ממקדש) על תנאי וכנס סתם שהיא צריכה גט לדעתו: **גרסי'** בגמ' [דף עד.] אמר רב עולא בר אבא אמר עולא אמר ר' אלעזר המקדש במלוה ובעל. כלומר שמחל לה מלוה שחייבת לו ואמרי' בפ"ק דקדושין [דף ו:] דאינה מקודשת משום דבשעת שלותה נתנה להוצאה וברשותה קיימא והשתא לאו מידי יהיב לה: על תנאי ובעל בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט. כך נראית עיקר הגירסא כלומר אפי' הטעתו בתנאי: *א"ר יוסי בר אבא א"ר אמי המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט בהא הוא דלא טעי אבל בהנך טעי. כלומר ר' אמי פליג אדרבי אלעזר ואמר דהמקדש בפחות משוה פרוטה ובעל הוא שצריכה גט אבל המקדש במלוה או על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט מ"ט בהא הוא דלא טעי להיות סבור שפחות משוה פרוטה יהו קדושין הילכך גמר ובעל לשם קדושין אבל בהנך טעי במלוה ותנאי. תנאי כסבור יודעת היא שאין עליה נדרים לכך היא נשאת וכי בטיל אדעתא דקדושין קמאי בעיל ולא לשם קדושין ובמלוה נמי אין הכל בקיאין בהלכות קדושין. ובתר הכי גרסינן אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה הימנו גט זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט והרי"ף ז"ל כתב בהלכות המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט ולא הזכיר במלוה כלום לא כאן ולא בפ' האיש מקדש שכתב גם כן הלכות אלו וכ"ל שהוא סובר דהני תרי מימרי בתראי פליגי אמימרא קמייתא במלוה דמימרא קמייתא דרב יוסף בר אבא פליגא בתרתי במלוה ותנאי כדאמרינן אבל בהנך טעי ומימרא בתרייתא ס"ל כקמייתא בתנאי וסבירא ליה כבתרייתא במלוה ולפיכך דעתו ז"ל שהמקדש במלוה ובעל אינה צריכה הימנו גט שהוא סומך על תרי מימרי בתראי או שהיה גורס במימרא קמא דעולא אמר ר' אלעזר אינה צריכה הימנו גט אבל אינו נראה שאינו עיקר בנסחאות: ומקדש בפחות משוה פרוטה דאמרינן צריכה הימנו גט מסתברא דגט גמור מן הודאי הוא וראיה לדבר דבברייתא בגמרא תני פחות משוה פרוטה בהדי קטן שקדש שאם בעל קנה ובקטן ודאי קדושין גמורין הן דהא אמרי' בגמרא בקטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אין צריכה גט משני כלומר משום דאדם יודע שאין קדושי קטן וקטנה כלום והרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות אישות השוה מקדש במלוה לפחות משוה פרוטה שבשניהם הוא סובר שצריכה גט בודאי (א) ולא ידעתי למה פסק כן במלוה שאפי' הוא סומך על מימרא קמייתא דעולא אמר ר' אלעזר מנא ליה דבמלוה אמרי' דצריכה גט בודאי ואע"ג דכייל לה בהדי פחות משוה פרוטה הא כייל נמי בהדה על תנאי ובעל ולמסקנא דשמעתין אינה צריכה גט אלא מספק ואפי' כאמר דר' אלעזר כאביי סבירא ליה דאין אדם עושה בעילת זנות וצריכה גט דקא אמר בכלהו מן הודאי קא אמר אכתי היכי נסמוך עליה לקולא שאם בא אחר וקדשה לא נחוש לקדושיו כיון דר' אמי פליג עליה ואמר אבל בהנך טעי ומשום הכי מחוורתא דפסקא דפחות משוה פרוטה צריכה גט בודאי אבל מלוה הרי הוא כעל תנאי וצריכה גט מספק אבל אחרים מחמירים עוד לומר דבפחות משוה פרוטה נמי אינה צריכה גט אלא מספק כיון דלא אשכחן איפכא בגמרא בהדיא: עד שירבה השחור. כלומר שהשחיר אותו מקום משערות הרבה: הלכה כר' יהודה · שאם לא בא עליה משהביאה שתי שערות שיכולה לעקור נשואי קטנות עד שירבה השחור (ה) שוב אינה יכולה למאן דהך ביאה הוו להו קדושין גמורין דגדולה היא ויכולה להקדש עצמה וכי פליג אשלא בעל מאחר שגדלה פליג ואפ"ה לר' מאיר לא ממאנת כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות וחלו לה קדושין קמאי: בתו של ר' ישמעאל. שהשיאתה אמה כשהיא קטנה יתומה ולאחר שגדלה באתה למאן: והיא. מיעוטא היא והכי דריש היא אשה סתמא דקדושיה גמורין הוא דכי לא [נאנסה] אסורה לבעלה ויש לך אחרת שאפי' זנתה שלא באונס מותרת לבעל ולבועל: ואי זו זו שקידושיה קידושי טעות. כגון ע"מ שאני כהן והרי הוא ישראל וכגון קטנה שאין מעשיה כלום: שאפי' בנה מורכב כו'. דלאו נישואין הוא ולענין זנות נמי לא מתסרא עליה דפנויה בעלמא היא ולא אמרי' בעילות שבעל משגדלה הוו קדושין דקסבר כל הבועל על דעת קדושין ראשונים בעל ולא נתכוין לחזור ולקדשה: **גרסי'** בגמרא [דף עד:] ת"ר הלכה אצל חכם והתירה מקודשת אצל רופא ורפא אותה אינה מקודשת מה בין חכם לרופא חכם עוקר את הנדר מעיקרו רופא אינו מרפאה אלא מכאן ולהבא והתניא הלכה אצל חכם והתירה אינה מקודשת אצל רופא ורפא אותה אינה מקודשת אמר *רבא לא קשיא הא ר' מאיר הא ר' אלעזר הא ר"מ דאמר אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין הא רבי אלעזר דאמר אין אדם רוצה

תורה אור

תנאי כיון דהדר וכנסה סתם ולא קפיד ליה אתנאיה אמרינן אחולי אחליה לתנאיה אבל טעות אשה אחת גרידתא כגון שקדש על תנאי ובעל לאלתר דלא מצית למימר אחולי אחליה לתנאיה דכחד עובדא הוא וכמאן דאתנו בבעילה דמי אפי' רב מודה דלא צריכא גיטא מיניה משום דקדושי טעות הן שעל דעת תנאו בעל ודייקינן להאי פירושא מדקתני בטעות אשה אחת כעין שתי נשים כנסה וקתני בטעות אשה אחת גרידתא ובעל דאלמא כנסה לאחר זמן משמע ובעל לאלתר הלכך כדכנסה לאחר זמן ולא קא קפיד בתנאיה בשעת כניסה ולאקא בדיק אי איתיה לתנאיה או לא אמרינן אחולי אחליה לתנאיה אבל קידש ובעל לאלתר מוכח מילתא דאדעתא דתנאי בעל וכמאן דאתני בבעילה דמי ולא אמרינן אחולי אחליה לתנאיה ודייקינן נמי מדקתני במתניתין ובפלוגתא דרב ושמואל דתרווייהו (סברי) טעות אשה אחת כעין שתי נשים נינהו (א) וכנסה סתם טעמא דכנסה סתם הא לא כנסה סתם אלא קפיד ובדיק לתנאיה בשעת כניסה אפילו רב מודה דלא בעיא גיטא מיניה דעל תנאו בעל וקדושי טעות הן והיינו טעות אשה אחת גרידתא והיכא דקדיש ובעל לאלתר נמי דכוותה הוא וחד טעמא הוא והני תיובתא דכולהו דקא מותיב ליה אביי לרב לית בהו אלא לשון בעילה למימרא דאפילו לאלתר בעל פליגי ופריק רב להנהו תיובתא כולהו וקא מסייע ליה מדר' יוחנן *דאמר רב אחא בר יעקב אמר ר' יוחנן °המקדש על תנאי ובעל אינה צריכה ממנו גט ושמעת מינה דהדא היא טעות אשה אחת גרידתא דלא צריכה גיטא משום דמקח טעות הוא אלו דברי (ג) רבא ואפילו הכי לית הלכתא כוותיה דהא אסקינן אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה ממנו גט זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט ולאפוקי מהאי תנא דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל °והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקדושיה קדושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה אלמא ליתא לדרבי ישמעאל וגרסי' תו בפ' בא סימן התחתון* בענין (א) תינוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן רבי יהודה אומר עד שירבה השחור אמר רבי אבהו אמר ר"א הלכה כר' יהודה ומודה רבי יהודה שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן חבריה דרב כהנא סבור למעבד עובדא כר' יהודה ואע"ג דנבעלה אמר להו רב כהנא לא כך היה מעשה בבתו של רבי ישמעאל שבאה לבית המדרש למאן ובנה מורכב על כתפה ואותו היום הוזכרו דברי רבי ישמעאל והבתה בכיה בבית המדרש אמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואי זו זו שקדושיה קדושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה ונמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות פריש ולא עביד עובדא: *אמר רב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם אמר רבי אבא המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה

רש"י

המקדש אשה על תנאי ובעל אין צריכה הימנו גט. ולא אמרינן מסתמא בעל לשם קדושין דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כשולא דמצריך גט בבעל מהאי טעמא בסמוך: במלוה. שמחל לה המלוה שחייבת לו דאמרי' בקדושין אינה מקודשת דמלוה להוצאה ניתנה וברשותיה קיימא ולא יהיב לה השתא מידי: צריכה הימנו גט. ואפי' הטעתו בתנאי דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות: המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל. דוקא התם צריכה הימנו גט דבהא לא טעו אינשי דכ"ע ידעי דאין קדושין בפחות משוה פרוטה ובעל לשם קדושין: אבל

ד"ת מ"ו
[דף קא ע"א]
במדבר ל
נדה דף נב.
דף עד.

מהר"ם (א) בנוסחא שלפנינו לא כתוב בודאי וים לדקדק מדבריו שר"ל מספק שהרי סתם פסקיו עם זו דהמקדש על תנאי ובעל דצריכה גט מספק שמא בטל תנאו וכן נראה מדברי האשר"י שנ"ל כן:

הגהות הב"ח

(א) כנסה כנ"ל: (ב) רבה כנ"ל: (ג) וקי"ל כנ"ל: (ד) נ"ב וכה"ג כתבו גם התוס' לחד שינויא ע"ש בד"ה ע"מ שאין עליה נדרים: (ה) נ"ב דאילו בא עליה אפי' קודם שירבה השחור:

נ"א נקטינן

[בד"ק הגי' ועוד בלבד מקדש על תנאי כו' ולפ"ז שייך שפיר הגהת שבר"ן ודו"ק]

נ"ל א"ר יוסף בר אבא א"ר מנחם א"ר אמי כו'

הגהות הח"ו

(א) נ"ב עי' סכה בתוס':

נ"ל רבא

ד"ם מ"ז

א מיי' פרק ז מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' לט:

ב מיי' פכ"א שם סמג שם טור אה"ע שם:

[דף קא ע"ב]

רוצה שתתבזה אשתו בב"ד. כלומר הא דקתני מקודשת ר' מאיר היא דאמר דאין אדם מקפיד אם הלך אצל חכם והא דקתני אינה מקודשת ר' אלעזר היא דאמר אין אדם רוצה כו' הילכך אדעתא דהכי לא קדשה. (*)רבה אמר הכא באשה חשובה עסקינן (מצאתי כתוב שנסתפקו הגאונים היכא דפליגי רבה ורבא הלכתא כמאן משום דקי"ל דמאביי ואילך הילכתא כבתראי אף אם הוא כנגד רבה שהיה רבם או לא הילכך יש להחמיר ולהצריכה גט אף באשה חשובה) דאמר לא ניחא לי דאיתסר בקרובותיה. כלומר שהיא בת גדולים ואפי' למאן דאמר אדם נר מצוה רוצה שתתבזה אשתו בבית דין הכא אמר אי אפשי באשה נדרנית וגט נמי לא ניחא לי למיתב לה דאיתסר באמה ובאחותה ולא ניחא לי דלהוו קדושין. ופרכינן. אי הכי סיפא נמי דקתני אבל הוא שהלך אצל חכם והתירו אצל רופא ורפא אותו מקודשת. כלומר אם אמר לה על מנת שאין עלי מומין ונדרים ליתני אינה מקודשת ולימא הכא באדם חשוב עסקינן דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקרוביה ומפרקינן דאיהי בכל דהו ניחא לה כדר"ל כו'. ונמצא עכשיו דלפום אוקמתא דרבא אפילו אשה חשובה שהלכה אצל חכם והתירה מקודשת דקי"ל כברייתא קמייתא משום דסתם מתניתין דבפ' השולח (דף מה:) דהמוציא את אשתו משום נדר סבר דאדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין ולפי אוקמתא דרבה באשה חשובה אינה מקודשת והרמב"ם ז"ל פסק

צריכה הימנו גט חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת א זנות: (הג"ה אבל המקדש ב במלוה או על תנאי אינה צריכה ממנו גט מ"ט בההוא לא טעו אינשי אבל בהנך טעו אינשי עד כאן): שכל [א]המומין הפוסלין בכהנים פוסלין יד בנשים: °*תנא הוסיפו עליהן בנשים ריח רע וזיעה דף עה. וריח הפה ושומא וקול עבה ודדיה גסים טפח יתר מחברותיה וטפח בין דד לדד ונשיכת כלב ונעשה מקומו צלקת תניא שומא שיש בה שער הרי זו מום אין בה שער גדולה הרי זו מום קטנה אין זו מום ואי זו היא גדולה פירש רבי שמעון בן גמליאל עד כאיסר האיטלקי: **מתני'** היו בה [ב]מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה טו ג שמשנתארסה נולדו בה מומין אלו ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות דברי ר"מ וחכמים אומרים במה דברים אמורים במומין שבסתר *אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואם יש מרחץ דבאותה העיר אפי' במומין שבסתר אינו יכול לטעון

רש"י

אבל בהנך טעו. בתנאי סבור שאין עליה נדרים ובמלוה אין הכל בקיאין דאינה מקודשת ולא אסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין: הוסיפו עליהן. בנשים מומין שאינם בכהנים: זיעה. שתמיד מזיעה: שומא. וואר"ץ: צלקת. שנשאר רושם משחיתה המכה: **מתני'** האב צריך להביא ראיה. אם באת לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן מלקחתה: נכנסה לרשות הבעל. שנשאת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה: הבעל צריך להביא ראיה. עדים: בד"א. שהבעל יכול לטעון: על מומין שבגלוי. אינו יכול

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) אפילו הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין הללו:

דף עה:

כאוקימתא דרבא בפרק [שביעי] מהלכות אישות שלא חלק בין אשה חשובה לשאינה חשובה אבל הרמב"ן ז"ל כתב דכיון דלא איתבררא מילתא בין הגאונים ברבה ורבא כמאן מינייהו פסק בכל מקום מסתברא הכא דחיישינן הילכך הלכה אצל חכם והתירה מקודשת ואם אשה חשובה היא אינה מקודשת גמורה אבל ספק מקודשת היא: וכתבו בתוספות דמאי דאמרי' מה בין חכם לרופא ליכא למימר דהיינו טעמא לפי שקדשה על מנת שאין בה מומין והיו בה מומין ושיהא הטעם תלוי בלשון* דא"כ האיש שהיו בו מומין והלך אצל רופא ורפאו לא תהא מקודשת אלא בקפידת המומין תלוי הטעם שגם עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת עליו כשזוכר שהיו בה מומין אבל נדרים ליכא קפידא הואיל ועקרן למפרע אבל אי לא עקר להו אלא מכאן ולהבא איכא נמי השתא קפידת עוגם משעת הנדר עד שעת היתר ודוקא הלכה אצל חכם והתירה קודם ידיעת הבעל הוא דמקודשת אבל לאחר ידיעת הבעל אין ההיתר מועיל לה כדתנן ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ולא מפליג בין בני היתר ללאו בני היתר והיינו טעמא דעל מנת כן מקדשה [שאם] לא ירצה לבטל הקדושין מחמת הנדרים [שיהיו הקדושין קיימים] והיכא דידע להו קודם שהותרו הרי מיד רוצה שיהו מבוטלים הקדושין דשמא לא יהא להן היתר אבל היכא שהותרו קודם ידיעתו הרי לא רצה לבטלן מחמת הנדרים שהרי עתה אין לו להקפיד ע"כ אבל בירושלמי נראה בהפך שאמרו שם עלה דמתניתין דתנן ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת אית תנאי תנו מותרת ליגשא בלא גט ואית תנאי תנו אסורה ליגשא בלא גט מ"ד מותרת ליגשא בלא גט שמתוך שהיא יודעת שאם תלך אצל חכם והוא מתיר את נדרה [יהיו בניה ממזרים] (והיא) אינה הולכת לפום כן מותרת ליגשא בלא גט ומ"ד אסורה ליגשא בלא גט [שלא] תלך אצל חכם ותתיר את נדרה וקדושין חלין למפרע ונמצאו בניה באין לידי ממזרות לפום כן אסורה ליגשא בלא גט ע"כ ואע"ג דמשמע דקי"ל כמ"ד דמותרת ליגשא בלא גט דלא חיישינן שמא תקלקל עצמה כדמוכח בפרק המגרש (דף פג.) דאמרינן א"ה כל תנאין דעלמא לא תנסיב דלמא לא מוקמת תנאה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים אעפ"כ למדנו מן הירושלמי שאם הלכה אצל חכם והתירה אחר שנשאת שחוששין לה שאע"פ שאפשר שגמרתנו אינה סוברת כן אלא כדברי התוס' שכתבתי אעפ"כ צריך לחוש לדבר: **תנא** הוסיפו עליהן. בנשים מומין שאינם בכהנים: זיעה. מזיעה תמיד: ושומא. ברוג"א בלע"ז: ונעשה המקום צלקת. שנשאר שם רושם משחיתה המכה: שומא שיש בה שער הרי זה מום. אפילו בכהנים: קטנה *) [אין זה מום. בכהנים] באיזה מקום שהיא: ושומא שהוסיפו בנשים מפרשינן לה בגמ' בקטנה שאין בה שער ובעומדת על פדחתה. כלומר מצחה ופרכינן פדחתה ראה ונתפייס הוא ומפרקינן בעומדת תחת כפה של ראשה דזימנין דמתחזיא וזמנין דלא מתחזיא. ואפשר דבשעה שקדשה הוה מכסיא ולא ראה אותה וכיון דזמנין דמתחזיא קפיד עלה כיון שהיא עומדת במקום ניכר לכל ולא ידעתי למה לא הזכיר הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות אישות הא דאוקימנא לה בעומדת תחת כפה של ראשה דזמנין דמתחזיא וזמנין דלא מתחזיא: **מתני'** האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה: נכנסה לרשות הבעל. נשאת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה: הבעל צריך להביא ראיה. עדים וכולה מפרש בגמ': בד"א. שהבעל יכול לטעון: במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון. דידע ונתפייס: **גרסי'** עלה בגמרא [דף עה:] טעמא דמייתי אב ראיה הא לא מייתי אב ראיה בעל מהימן. כלומר משום דאמרי' הואיל וספק הוא אם הטעתו אם לאו העמד ממון על חזקתו: מני רבי יהושע היא. דאמר בפ"ק [דף יב:] היא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר עד שלא ארסתיך לא מפיה אנו חיין שתהא נאמנת אלא העמד ממון על חזקתו ולא אזלינן בתר חזקה דגופה לומר הואיל וספק בידינו על שעת אירוסין מה היא העמד הגוף על חזקתו של קודם לכן והרי בתולה והכא נמי לא אמרי' העמד הגוף על חזקתו ובלא מומין נולדה: אימא סיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה טעמא דמייתי בעל ראיה הא לא מייתי בעל ראיה אב מהימן אתאן לר"ג דאמר התם נאמנת דחזקה דגופה עדיפא: א"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו. כלומר רישא ר' יהושע והא דלא תניא בנכנסה לרשות הבעל דהוי רבותא טפי דאפ"ה האב צריך להביא ראיה היינו טעמא משום דס"ל לתנא דרישא אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו הילכך כל שנכנסה לרשות הבעל (א) ראה ונפייס הוא ואפי' היו בה מומין קודם שנתארסה הבעל חייב בכתובתה וסיפא ר"ג והוא הדין לעודה בבית אביה אלא דנקיט נכנסה לרשות הבעל לאשמועינן דלא אמרי' האי ראה ונפייס הוא משום דס"ל חזקה אין אדם נפייס במומין ולא כתנא דרישא. ורבא מוקי לה למתני' באוקמתא אחריתי ואמר רישא כאן נמצאו וכאן היו. ופרש"י ז"ל דרבא מהדר לאוקמה כולה כר"ג דפסקינן הלכתא כוותיה בפ"ק [דף יג.] ואמר דלעולם חזקה דגופ' עדיפא ורישא היינו טעמא משום כיון דבבית אביה נמצאו המומים מיתרע חזקיה דאב דא"ל כאן היו קודם אירוסין ובפ"ק נמי פלוגתייהו בנכנסה לרשות הבעל היא ובה אמר ר"ג דלא הורעה חזקת בית אביה בכך כך פירש"י ז"ל והאי פירושא לא מחוור לי מדאמרי' עלה בגמ' איתיביה אביי נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות עד שלא תתארס אין משנתארסה לא ואמאי לימא כאן נמצאו וכאן היו כלומר אם איתא דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו למה צריך הבעל להביא ראיה שהיו בה עד שלא תתארס ליסגי ליה להביא עדים שהיו בה המומין משנתארסה [ועודה] בבית אביה דנימא כיון שבבית האב נמצאו שם היו קודם שתתארס וכטעמיה דרבא ומהדרינן דמשנתארסה לא מהניא משום דאיכא תרי חזקי וכו' כדאיתא בגמ' ואם כפרש"י ז"ל בפלוגתא דר"ג ור' יהושע בהנושא את האשה היא אומרת משארסתני נאנסתי אמאי אמר ר"ג נאמנת דהא ליכא דהנושא את האשה כו' משמע שתכף שנשאה טוען מחלוקת זה ביניהם אע"פ שאי אפשר לומר דמשנשאה נאנסה ולפיכך היא אינה יכולה לטעון אלא משנתארסה נאנסה אבל לא משנשאת ומלתא פסיקתא אר"ג דנאמנת ואמאי והא כיון דעל כרחיך נבעלה [בבית אביה] נימא כאן נמצאו וכאן היו וקודם שנתארסה נבעלה והיה מקחו מקח טעות דהא הכא ליכא תרתי וכיון שכן אפי' לר"ג אית לן למימר כאן נמצאו וכאן היו כי היכי דמודה ברישא דמתני' דעל האב להביא ראיה משום כאן נמצאו וכאן היו וכדפרש"י ז"ל לפיכך נראה לי דרבא דאמר כאן נמצאו וכאן היו ה"ק לאו כדקא סלקא דעתין דמתני' שייכא בפלוגתייהו דר"ג ור' יהושע דליתא ולא שייכא בפלוגתייהו כלל דאינהו פליגי בברי ושמא ומתני' בשמא ושמא כגון שאינה בקיאה בהן מתי נולדו כגון בריח הפה וטעמא דרישא וסיפא משום כאן נמצאו וכאן היו וכן יש בנסחאות שכתוב בהן בפירוש רישא כאן נמצאו וכאן היו סיפא כאן נמצאו וכאן היו והיינו טעמא דלא סגי ליה לבעל להביא עדים משנתארסה משום דאיכא תרי חזקה כדאיתא בגמ' הא לאו הכי הוה סגי ליה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו ופלוגתא דהנושא את האשה היינו טעמא דאר"ג נאמנת אע"פ שעל כרחה בבית אביה נבעלה משום דכיון שהיא טוענת ברי לא אמרי' כאן נמצאו וכאן היו ומשום האי טעמא בלחוד הוא דאמרי' לעיל בפ"ק וברים

*) גי' ד"ת

פרק

כתב הרא"ש אין לפרש דוקא בלישנא תליא מלתא הואיל ולאו מרפא אלא מכאן ולהבא והרי הוא קודש ע"מ שאין בה מומין והיו בה מומין דא"כ באיש מומין בבעל והלך הבעל אצל הרופא ונתרפא לא תהיה מקודשת מהאי טעמא אלא בקפידת המומין תליא שגם עתה אחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשזוכר שהיו בה מומין אחר שנתקדשה לו אבל גבי ליכא קפידא דאתתא בכל דהו ניחא לה. אבל בנדרים לא קפיד הוא שהחכם עוקר הנדר למפרע אבל אי לא עקר למפרע אלא מכאן ולהבא קפיד נמי השתא על השעה שהיה עליה משעת הנדר עד שעת הסיתר:

שלטי הגבורים

א והא דקי"ל אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובועל לשם קדושין משמע מתוך פי' רש"י דקדושין גמורין הם ואם קדשה אחר אינה צריכה גט משני וכן מסתבר דהא בקטנה שאין בעילתו בעילת זנות ממש דהא אשתו היא מדרבנן ואפ"ה אמר רב דבועל לשם קדושין גמורין ואינה צריכה גט משני כ"ש הכא דהוה ביאה ממש דבועל לשם קדושין גמורין דצריכה גט: וראיתי מן הגדולי' שדקדקו מדאמרי' המקדש על תנאי ובעל צריכה גט משמע שצריכה גט להוציאה מן הספק וכן מדקאמר ולא היה כח ביד חכמים להוציאה בלא גט משמע שנסתפקו בדבר ומספק לא רצו להתירה וראוי להחמיר להצריכה גט משניהם ובקטנה אדם יודע שאין בקדושי קטנה כלום ומיד כשגדלה הוא בועל לשם קדושין גמורים אבל הכא הויא ספיקא שמא היה סבור שתנאו קיים ולא נזכר לבעול לשם קדושין והא דאמרי' דבועל לשם קדושין היינו כדאיכא עדי יחוד דאמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה:

ב כתב הרא"ש מדלא הביא רב אלפס המקדש במלוה ובעל משמע דס"ל דאינה צריכה גט לפי שאין הכל יודעין שהמקדש במלוה אינה מקודשת הלכך אינו בועל לשם קדושין כתב בס"ג המקדש במלוה ובעל צריכה גט וכ"כ הרמב"ן וכן ראוי להחמיר:

ג כתב הטור ואם אין לה ראיה תצא בלא כתובה ואפי' הקדושין צריכה להחזיר ואם לא נמצאו עד אחר שנכנסה אז האב נאמן ועל הבעל להביא ראיה שהיו בה קודם שנתארסה אבל אם הביא ראיה שהיו בה מומין בבית אביה לאחר שנתארסה לא מהני ליה בד"א שעל האב להביא ראיה בנערה אבל בוגרת אפי' היא בבית אביה על הבעל להביא ראיה: נמצאו בה מומין שבודאי היו קודם כגון אצבע יתירה וכיוצא בו על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל ונתרצה או שחזקתו שידע בהן הבעל ואם לאו תצא בלא כתובה:

לשון ריא"ז

נמצאו מומין הידועים שעד שלא תתארס היו בה כגון שהיתה אצבע יתירה וכיוצא בה והיתה טוענת שידע הבעל במומין הללו ונתפייס בהן עליה להביא ראיה ואם לא הביאה ראיה תצא בלא כתובה וכן במומין שהאשה נאמנת עליהן לומר שמשנתארסה נולדו בה כמו שביארנו אם הביא הבעל ראיה עליהם שעד שלא תתארס היו בה המומין הללו תצא בלא כתובה ואין האשה נאמנת לטעון שכבר ידע בהם ונתפייס עליהם ואפי' אם נכנסה לחופה ונבעלה ככר שחזקה היא שאין אדם מתפייס במומין: ונראה בעיני שאם לא מצא הבעל עדים שעד שלא תתארס היו בה המומין הללו אלא מצא עדים שלאחר שנתארסה היו בה המומין הללו קודם הנשואין או שהודתה היא בדבר אע"פ שחייב ליתן לה כתובה אינו נותן לה תוספת שהרי לא נתחייב בתוספת אלא בשעת הנשואין והרי בשעת נתחייב בה שאילו ידוע מומיה לא היה כונסה:

ד וכתבו הגאונים אפי' הוא גר שאין לו קרובים בעיר אי אפשר שלא יהיה לו רעים ומיודעים ובודק ע"י נשותיהן ומיי' כתב דוקא שיש לו קרובים שאין מוציא מה שבלבו מאלו הדברים אלא לקרוביו ועוד שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו והרא"ש כתב כדברי הגאונים: ודוקא בעיר שדרך הבנות לצאת מבית אביהן ולרחוץ במרחץ ביום אבל במקום שאין דרך הבנות לראותן חוץ ואף למרחץ אינן הולכות אלא באישון לילה ואפילה כמו בספרד אף על מומין שבגלוי יכול לטעון:

לשון ריא"ז: אם יש מרחץ באותה העיר אף במומין שבסתר אינו יכול לטעון לפי שכל הנושא אשה הוא בודקה ע"י שכנותיו או ע"י מיודעיו כמו שנאמר טוב שכן קרוב מאח רחוק כמבואר בקונטרס הראיות:

המאור הגדול

היו בה מומין ועודה בבית אביה מאי אמרת אין אדם ניפייס במומין הוי חדא במקום תרתי וחדא במקום תרתי לא אמרי' וקשיא תיתי כאן נמצאו וכאן היו ותצטרף בהדא דליהוון תרתי במקום תרתי דהא אשכחן דהיא לחודא מרעא חזקת הגוף בהיו בה מומין ועודה בבית אביה אלמא אלימא אלמוה בחזקה וכיון שכן ליהויין תרתי לבהדי תרתי וניחא לי הני תרתי חדא היא כיון דכל חדא וחדא צריכה לחברתה דבהדא מינייהו לא מפסדא כתובתה אא"כ חברתה עמה משא"כ בהנך תרתי דכל חדא מינייהו מהניא לאגבויי כתובתה בלא חברתה ומטול הכי הויא לה חדא במקום תרתי:

(*) בגמ' הגי' רבה וכ"ה ברי"ף דפוס קושטאנטין ולפ"ז צ"ל לקמן דלפום אוקימתא דרבה אפי' כו' ולפי אוקימתא דרבא באשה כו' פסק כאוקימתא דרבה ועי' בהגהת הגרי"ב בגמ' דף עד ע"ב:

פרק שני [דף טז:] דלא אמר ר"ג אלא בברי ושמא משום דבשמא ושמא לא הוה מהימנה ר"ג דכיון דודאי בבית אביה נבעלה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו אמרי' דקודם שנתארסה נבעלה אבל אילו היה אפשר לתלות ולומר דמשנכנסה לרשות הבעל נבעלה אפי' בשמא ושמא נמי חייב הבעל בכתובתה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו ובסמוך אבאר עוד זה בע"ה : **ורב** אשי מוקי לה למתני' באוקמתא אחריתי ואמר רישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך · ופרש"י ז"ל דרב אשי מהדר לאוקמה כולה כר"ג דחזקה דגופא עדיפא ורישא להכי לא מהניא חזקה תגופא לפי שאין הטענה שלה אלא של אביה שכתובתנר מצוה אירוסין לאב והוה ליה מנה לאבא בידך וגבי אב לא אמרינן דגוף שלה דתהני ליה חזקת' ע"כ ומשמע מלשונו שאפי' האב טוען ברי חזקה דגופא דידה לא מהני' ליה ואין זה מחוור דאמאי לא לפיכך נראה דה"ק רישא מנה לאבא בידך כלומר טענתא דידה שטוענת ברי אינו אלא מנה לאבא בידך והאב אינו טוען ברי אלא שמא ומש"ה אמרי' דעל האב להביא ראיה אבל סיפא כיון שהיא טוענת ברי והממון שלה הוה ליה מנה לי בידך ומש"ה אמרי' דעל הבעל להביא ראיה וכר"ג (ב) והרי"ף ז"ל הביא משנתינו כצורתה ונראה שסמך לו על אוקמתא דרבא דפשטא דמתני' משמע שאין אחד מהם טוען מתי נולדו וכמו שפירשתי וכל היכא דהוה ליה שמא ושמא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו ובסמוך ג"כ יש לי ראיה לדין זה ולאוקימתיה דרב אשי אע"ג דקושטא היא לא הוצרך להביאה דמדר"ג ילפינן דכל ברי ושמא במנה לי בידך היא נאמנת משום חזקה דגופא ובמנה לאבא בידך על הדרך שפירשתי פשיטא דאינה נאמנת שאין ברי דידה מועיל לגבי האב שהוא בעל הממון התובע בשמא וכן הרמב"ם ז"ל הביא משנתינו כצורתה בפרק [כ"ה] מהלכות אישות ולא הזכיר שיהיה אחד מהם טוען כלום :

ומשך בעל החמור את הפרה. והחמור היה בבית בעליו ותנן בקדושין (דף כח:) כל הנעשה דמים באחר כיון שמשך אחד מהם נתחייב חבירו באונסי חליפיו בכל מקום שהם : עד שמת החמור זה אומר עד שלא משכת פרתי מת חמורך ולך מת וזה אומר אחר שמשכתי מת וכבר הוא קנוי לך : ותנא תונא כלה · פנא דמתני' דאיירי במומי כלה מסייע ליה ואמרי' בגמ' הי כלה אי נימא כלה בבית אביה מי דמי התם מייתי אב ראיה ומפיק הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים א"ר זירא כלה בבית חמיה ואכתי לא דמי התם בעל מייתי ראיה ומרע ליה לחזקיה דאב הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים אחזקיה א"ר"נ בר יצחק כלה בבית אביה ולקידושין עד כאן בגמרא ופי' הר"ז הלוי ז"ל דר"י ס"ל שאותו שנולד הספק בממונו עליו הראיה וחמור ממונו של בעל החמור מיקרי שהדבר ידוע שהיה ממונו בתחלה ואע"פ שאפשר שקנהו בעל הפרה אין ספק מוציא מידי ודאי הלכך חמור זה ממונו דבעל החמור מיקרי ודאיק לה מכלה בבית אביה שהיא כממונו של אב דברשותיה דאב קיימ' למעשה ידיה ומציאתה ותנן במתני' דעליו הראיה : ומהדרינן דלא דמי דהתם אב מוציא הוא ומש"ה עליו הראיה אבל הכא דבעל החמור אוקומי קא מוקים אפשר שאין צריך ראיה והדר דאיק לה מכלה בבית חמיה מכיון שנשאת כממונו של בעל הויא ועליו הראיה וכ"ת אדרבא ממון של אב הוא שהרי יש ספק בעיקר קנייתו *[ולא] דמי לחמור דאמרי' דעל בעל החמור להביא ראיה איכא למימר דכיון דאשה מעיקרא לאו ממון אב היא לגמרי כחמור אלא ברשות עצמה נמי היא כשנשאת ממון בעל מקריא אע"פ שיש ספק בעיקר קניתו ומהדרינן דאכתי לא דמי דהתם דין הוא שיצטרך לראיה משום דחזקת הגוף מיפה כח אב וי"ל העמידנו על חזקתו הלכך בעל מייתי ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין ומרע לה להאי חזקה אבל הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקי אחזקתיה כלומר שאף חזקת הגוף מיפה את כחו שכשתאמר העמד את החמור בשעת משיכה על חזקתו הקודמת בחזקת חי תעמידנו וברשות בעל הפרה מת ולמה אתה מצריכו ראיה ומסקינן בכלה בבית אביה ולקידושין כלומר דמרישא גמר לה שמטיל הבאת ראיה על האב ודקשיא לך הסיא ראיה להוציא היא הראיה צריכה לו אף לעכב הקידושין בידו שאם לא יביא ראיה יחזירם והאי לישנא איפריך בגמ' מהך ברייתא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות דאמרינן דכי לא הוגלד פי המכה וזה אומר שמא עד שלא לקחתי ניקב וזה אומר משמכרתי המוציא מחבירו עליו הראיה ומשמע דאי יהיב טבח דמי בעי לאתויי ראיה ומפיק לפי שהוא המוציא ועליו הראיה ואי לא מטבח ראיה יחזיק זה במעותיו מספק ואמאי והרי בבהמתו נמצאת ריעותא דומיא דחמור דשמואל ולדידיה בעל בהמה צריך להביא ראיה להעמיד המעות בידו דומיא דבעל החמור ומש"ה אידחי האי לישנא ואמרינן אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי קאמר שמואל כל שנולד לו ספק ברשותו עליו להביא ראיה ותנא תונא כלה כלומר דלאו בממונו תליא מילתא כדאמר רב יהודה משמיה דשמואל אלא ברשותו תליא דכל שנמצא ספק בביתו עליו להביא ראיה משום טעמא דכאן נמצאו וכאן היו ותנא תונא כלה כלומר כלה בבית אביה ולקידושין ונפקא לן בין כללא דרב יהודה לכללא דרמי דאילו לרב יהודה אפילו נמצא החמור מת ברשות בעל הפרה על בעל החמור להביא ראיה כיון שהיה בעליו תחלה ואילו לרמי כיון שלא נולד הספק ברשותו אלא ברשות בעל הפרה על בעל הפרה להביא ראיה משום דאמרינן כאן נמצא וכאן מת (ג) מש"ה אתי שפיר לרמי מאי דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה דהיינו טבח מסתמא כדמסקינן דמסתמא דמילתא כמה דלא יהיב איניש זוזי לא יהיב ליה חיותא ואין ה"נ דאפי' לא יהיב טבח דמי צריך טבח להביא ראיה להפטר מדמי פרעון סך הבהמה משום דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו ועל זה הפי' סמך הרי"ף ז"ל שהביא הלשון הראשון בגמ' ואע"ג דאידחיא ליה משום דכיון שמת [החמור] בבית בעל החמור כולהו מודו דעליו הראיה דלא פליגי אלא בטעמא ונפקא מינה היכא שמת בביתו של בעל הפרה וכמו שכתבתי ורב אלפס ז"ל פסק כשמואל ויש לדקדק כאן היכי מסקינן דמי שנולד ספק ברשותו צריך להביא ראיה אפי' להעמיד הממון בידו כמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות גבי טבח היכא שלא פרע עדיין דהא אמרינן לעיל [דף טז:] דכי אמר ר"ג נאמנת דוקא בברי ושמא אבל בשמא ושמא לא מהניא חזקת הגוף להוציא ממון וכיון שכן אמאי צריך טבח להביא ראיה להעמיד דמי הבהמה בידו ולדידי על הדרך שפירשתי למעלה לא קשיא לי מידי דכי אמרינן דדוקא בברי ושמא היינו טעמא משום דלא אפשר למייתי עלה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו שהרי על כרחה בבית אביה נבעלה ואדרבה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו יש לנו לומר שקודם שנתארסה נבעלה לפיכך הבעל פטור אלא אם כן טוענת ברי אבל הכא יש לומר שהריעותא אירע בבית אותו שנמצאת בטבח אע"פ שאין בעל הבהמה טוען אלא שמא אמרינן כאן נמצאו וכאן נולדו

[דף עו.] לטעון מפני שבודק בקרובותיו : *°**גמ'** אמר שמואל *המחליף פרה בחמור משך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך החמור עד שמת חמורו על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה מאי טעמא כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה ותנא תונא כלה *מיתיבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדין טרפה נמצא עליה קורט דם בידוע שהיא לפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהיא לאחר שחיטה הוגלד פי המכה בידוע שהיא שלשה ימים קודם שחיטה לא הוגלד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ואי לא יהיב טבח דמי בעל הבהמה בעי לאיתויי ראיה ומפיק אמאי ספיקא ברשות טבח אתייליד ופריק דיהיב טבח דמי ומאי פסקא סתמא דמילתא כמה דלא יהיב איניש זוזי לא יהיבי ליה חיותא איכא מאן דאמר דליתא הא דשמואל דהא אותבינן עליה ואף על גב דפריק ההוא פירוקא שנויא בעלמא הוא ולא סמכינן עליה אלא בין שנולד ספק ברשותו בין שלא נולד ספק ברשותו המוציא מחבירו עליו הראיה ואי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה בעי לאיתויי ראיה ואיכא מאן דאמר האי מתניתין דכלה כיון דמסייע ליה לשמואל ממילא שמעינן דהאי פירוקא דשמואל (א) דוקא הוא ולאו שנויא בעלמא הוא דאי לא תימא הכי קשיא הלכתא אהלכתא הילכך הלכה כשמואל : וחכמים אומרים במד"א [ב] במומין שבסתר : אמר רב נחמן ונבפה

רש"י

יכול לטעון דידע ונתפייס כיון שהיו נגלוי : **גמ'** משך בעל החמור את הפרה. והחמור היה בבית בעליו ותנן בקדושין כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה שמשך אחד מהן נתחייב זה באונסי חליפין כל מקום שהן : ותנא תונא כלה. דמתני' דאיירי במומי כלה מסייע ליה: בעובי בית הכוסות. מקום יש ברא"ש הכרס סמוך אל ההמסס קרוי בית הכוסות שהוא כעין כוס ויש בו סביב ספתו עובי שני כפולים [דבוקים] ונמצאת מחט תחובה באותה עובי ומתוך עוביו אפשר לה שלא נקבתו כולו : מלד אחד . שאין המחט אלא מבפנים כשרה שאין זה נקב : שהוא לפני שחיטה . וטריפה : בידוע שהוא לאחר שחיטה וכשרה : שלשה ימים קודם שחיטה . ואם לקחה טבח זה תוך ג' ימים מקח טעות הוא ויחזיר לו המוכר הדמים כי מכר לו טרפה : לא הוגלד פי המכה . זה אומר . עד שלא לקחתי ניקב וזה אומר משמכרתי המוציא מחבירו עליו הראיה: אמאי . הא הכא אתייליד ריעותא דומיא דחמור ואי כשמואל לייתי טבח ראיה דהא ספיקא ברשותו : דיהיב טבח דמי . והמוציא מחבירו עליו הראיה בטבח קאמר דבעי לאיתויי ראיה ואפילו לא יהיב טבח דמי נמי בעיא טבח לאיתויי ראיה אלא לכך קורהו סתמא המוציא מחבירו כדמסיק משום דכל כמה דלא יהיב דמי כו' : כלה בבית אביה . רישא דמתניתין היא סייעתיה שמטיל הבאת ראיה על האב כי נולד הספק ברשותו כל זמן שלא נכנסה לחופה הויא ברשות אביה וא"ת והא ראיה להוציא היא הראיה צריכה לו גם לעכב הקדושין שבידו שאם לא יביא ראיה יצטרך להחזירה והוי ראיה להחזיק ואפילו למ"ד קדושין לשיבוען ניתנו שאם מת החתן הקדושין אינן חוזרין נמצא שכחה יפה בהם ופלוגתא היא בפרק מי שמת אפ"ה צריך האב ראיה להחזיק הקדושין וגם מסיפא דמתני' יש ראיה לשמואל להאי לישנא דקתני נכנסין לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה והיינו נכנסה לחופה ואפי' אם דר בבית חמיו עדיין (א) :

ועוד והוי יודע דהא דשמואל שייכא בדרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין וכו' : **אמר** הכותב הרוצה לעמוד על העיקר יצא ויראה כמה ראיות גמורות שכתבנו בפרק הזהב לעקור דבר זה ומשם יתברר שאין להעמיד שמועה זו בדמים שהם כחליפין כאשר עלה על דעת החבור הזה ז"ל :

המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה וכו' כללא דשמעתא ר"י ס"ל כל שנולד לו ספק בממונו עליו הראיה והוא בעל החמור שהוא בוראי בעליו תחלה ומש"ה דייק מכלה בבית אביה לפי שהאב זכאי בבתו וכממונו דמיא ודייק נמי מכלה בבית חמיה שכיון שנשאה הרי היא כממונו וכדתנן נשאת יתר עליו הבעל ומחט שנמצאת בעובי בית הכוסות קשיא ליה ואתא רמי אחוה ושבשיה ואמר כל הנולד לו ספק ברשותו עליו להביא ראיה והוא גם הוא בעל החמור ולא מפני שנולד ספק בממונו אלא שנולד ספק ברשותו כלומר שנמצא מת בביתו ותנא תונא כלה כדמעיקרא כלומר כלה בבית אביה ולקדושין שנולד ספק בביתו עליו להביא ראיה מטעם כאן נמצאו וכאן היו ומוקים חזקה דגופה ומוקים נמי חזקה דממונא בידיה דהיינו (ב"ב) [כסף] קדושין וכן בעל החמור עליו להביא ראיה מטעם כאן נמצא מת וכאן היה מת מעיקרא קודם המשיכה וכשמביא ראיה שלא מת מקודם מוקים חזקה דגוף החמור בחזקת חי כדמעיקרא ומוקים חזקה דממונא בידיה דהיינו הפרה המשוכה אצלו ומחט שנמצאת ל"ק ליה ולא מידי וגבי מחט נמי על הטבח להביא ראיה ל"ש יהיב זוזי ל"ש לא יהיב · אי יהיב מפיק ואי לא יהיב מוקים מפני שהספק נמצא ברשותו ובביתו וכן הלכתא ועל זה הפי' סמך הרי"ף ז"ל על מה שכתב בהלכותיו בשמועה זו (והכיאו הרא"ש בסי' ע"ז) והוא הנכון ואילו היה פי' השמועה זו כדברי רש"י ז"ל היה מה שכתב הרב שלא כהלכה :

והוי יודע דהא דשמואל שייכא בדרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין ולית הלכתא כוותיה מיהו נקטינן לה וגמרינן מינה למילי דעבדי חליפין וכבר כתבנו בענין הזה בפ' הזהב א"נ י"ל מיתרצא לה שמעתא הדא דשמואל בדמים שהם כחליפין כי היכי דמיתרצא לה מתני' דכל הנעשה דמים באחר במס' קדושין בפ"ק והכי מסתבר כי היכא דלא תסיק שמעתא הדא דשמואל לבר מהלכתא :

שלטי הגבורים

א כתב מיי' שאם היה עומד בבית בעל החמור עליו להביא ראיה אבל אם היה עומד בסמטא אז צריך בעל הפרה להביא ראיה אבל הרא"ש כתב שאפי' אם עומד בבית בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה דכיון שמשך בעל החמור את הפרה נקנה החמור לבעל הפרה בכל מקום שהוא וכיון שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה :

לשון ריא"ז

מכר זה חמורו במעות והקנהו ללוקח ע"י קנין ולא הספיק הלוקח ליתן המעות למוכר עד שמצא החמור מת בבית המוכר ואינו יודע אם קודם הקנין מת וברשות המוכר מת או אחר הקנין מת וברשות הלוקח מת על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת הקנין שהרי הלוקח מוחזק במעות והמע"ה כב"ה וכך שטת מז"ה : וכתב הרא"ש ז"ל כך פירשו רבני אשכנז

(א) דוקא כצ"ל :

[בגמ' אמר ר' יהודה אמר שמואל (ג"א)]

טולדו לריך להביא ראיה אפי' להעמיד וכולה שמעתא בשמא ושמא עסקינן והיינו דלא מדכרינן בהמחליף פרה בחמור זה אומר וזה אומר אלא שהחמור מת ואין אחד מהם יודע מתי מת דומיא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות שהוא דבר שאי אפשר לעמוד עליו ומשום הכי אמרינן כאן נמצאו וכאן היו ועל הטבח להביא ראיה להעמיד המעות בידו אע"פ שאין בעל הבהמה טוען אלא שמא וכן בעל החמור הא אילו היה בעל החמור טוען ברי שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה היה נאמן כשם שהאשה נאמנת אע"פ שהדבר ברור שהריעותא נולד בבית אביה וכללא דמילתא דחזקה דגופא וטענת ברי מהניא אפילו נולד הריעותא בבית האחר אבל בטענת שמא לא מהניא חזקה דגופא כיון דליכא למייתי עלה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו וזה דינו של רבן גמליאל אבל כל שאנו יכולין לומר שברשות זה שנמצא בו נולד הריעותא ובכיהם שמא אמרינן כאן נמצא וכאן נולד ואפילו היכא שמכח חזקה דגופא יש לנו לומר בהפך כדאמרינן דאם מת החמור בבית בעל החמור שעליו להביא הראיה שהיה קיים כיון שאין טוען אלא שמא אע"ג דחזקת החמור מסייע ליה והיינו שמעתין זהו דעתי : **ונכפה** כמומין שבסתר דמי לפי שהיא נזהרת ביום זמנה לצאת בין הבריות: **מתני'** האיש שנולדו בו מומין. משנשאה ובגמ' אמרינן דרב יהודה תני נולדו וחייא בר רב תני היו מאן דאמר נולדו כ"ש היו דהא סברא וקיבלה ומאן דאמר היו אבל נולדו לא וקיימא לן כרב יהודה דאפילו נולדו אין כופין אותו להוציא וכ"ש בהיו דאפילו מספקא לן הלכתא כמאן מספקא אין כופין מכל שכן דבכולהו נסחי במתני' גרסינן נולדו : והלכתא כרב נחמן. הלכך בין מומין גדולים בין מומים קטנים ואפי' נולדו אין כופין אותו להוציא: **מתני'** בעל פוליפוס. מפרש בגמ': והמקמץ והמצרף נחשת. מפרש בגמ': ועל כולן כו'. מפני שאומנות מסריחות הן: מפני שהיא ממיקתו. לשון המק בשרו: והיכא מ"ד דכי אמרי רבנן מקבלת היא על כרחה דוקא בשהתנה עמה אבל רצתה אותן יכולה הוא לומר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל ואחרים אומרים דאם איתא דיכולה למימר הכי כי התנה עמה מאי הוי אלא ודאי כיון דכשהתנה לא יכלה למימר הכי כי רצתה נמי מקבלת על כרחה וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ה מהל' אישות ומיהו כשנולדו דברים הללו אחר שנשאה בכי האי גוונא ודאי היו כופין אותו להוציא והיינו רישא דמתני' דתנן ואלו שהיו כופין אותן להוציא כלומר דלכ"ע ואפי' לרבנן דמתני' דלעיל ואע"ג דפליגי במומין גדולים בהני מודו : **גמ'** מקמץ · צואת כלבים לעיבוד עורות : מעיקרו.

תורה אור

ונכפה כמומין שבסתר דמי וה"מ דקביע ליה זמן אבל לא קביע ליה זמן כמומין שבגלוי דמי :

מתני' א האיש שנולדו לו מומין אין כופין אותו להוציא רבן [שמעון בן] גמליאל אומר במה דברים אמורים במומין קטנים אבל ב במומין גדולים כופין אותו להוציא *)אלו הן מומין גדולים פי' רבן גמליאל נסתמא עינו נקטעה ידו נשברה רגלו: **גמ'** איתמר א"ר יעקב בר אבא אמר רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ורבא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים והלכה כרב נחמן דקיימא לן הלכה כרב נחמן בדיני : **מתני'** ואלו שכופין אותן להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי בין שהיו בם עד שלא נשאו ובין משנשאו נולדו ועל כולן א"ר מאיר אע"פ ג שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לסבול ועכשיו אין אני יכולה [לקבל] וחכמים אומרים מקבלת היא על כרחה חוץ ממוכה שחין מפני שהיא ממקתו ומעשה בצידון בבורסי שמת והיה לו אח בורסי אמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל : **גמ'** מאי בעל פוליפוס אמר רב יהודה אמר שמואל ד ריח החוטם במתניתא תנא ריח הפה מאי מקמץ אמר רב זה המקמץ צואת כלבים מצרף נחשת זה החותך נחשת מעיקרו : ומעשה בצידון בבורסי שמת : גרסינן פרק אלו הן הלוקין* אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין ליבמה שנפלה לפני יבם מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדו : אמר רב האומר ה איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה אזיל רבי אלעזר אמרה לשמעתא קמיה דשמואל אמר אכסוה שערי לאלעזר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון ו והלכתא כשמואל ואע"ג דאיתמר נמי משום דרבי יוחנן כוותיה דרב הא דחייה רבי זירא ואמר על דא אכסוה שערי לאלעזר בבבל א"ר יהודה א"ר *אשי אין מעשין אלא ז לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו (ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו להוציא) וכולהו בין הני דרבנן דתנן במתני' ח שכופין אותן להוציא ובין הני דאורייתא כגון אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כולהו היו כייפינן להו בשוטים דבדברים לא יוסר עבד וכל הני דמדרבנן אי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה בר ממוכה שחין ומי שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה מוכה שחין *אי אמרה דיירנא בהדיה בסהדי שבקינן לה ומי שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אע"ג דאמרה דיירנא בהדיה בסהדיה לא שבקינן לה אלא יוציא ויתן כתובה ומותרת לינשא לאחר אע"פ שאין לו בנים כדגרסי' בפ' הבא על יבמתו* ת"ר נשאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה:תניא א"ר יוסי סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים כ"ד מיני מוכה שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש המטה קשה להם ולבעלי ראתן קשה מכולן ממאי הוי דתניא הקיז דם ושמש הויין לו בנים נכפין הקיזו שניהם ושמשו

רש"י

נכפה. הוא חולי שממנו נופל לארץ : והנ"מ דקבע ליה זמן. לחולי לבא לפי שנזהרת ביום זמנה לצאת בין הבריות : **מתני'** בעל פוליפוס. מפרש בגמ' : מקמץ ומצרף. מפרש בגמ' וכולן מפני שהן אומניות מסריחות : מפני שהיא ממקתו. לשון הפסוק המק בשרו : **גמ'** המקמץ צואת כלבים. לא ידעתי מה צורך יש בה אך בארץ אשכנז ראיתי(א) שמורין בו הבגדים יום או יומים לפני כיבוס : שאין חוסמין אותה. כלומר שאין סותמין טענותיה שטוענת שאינה רוצה להתיבם אלא לחלוץ ומקבלין דבריה : אכסוה שערי. האכילוהו שעורים כבהמה : אין מעשין. כלומר אין כופין אותו להוציאה אם שניהם רוצים להיות ביחד אלא רק לפסולות :

ממקום מוצאו מן הארץ : אכסוהו שערי · האכילוהו שעורים כבהמה כל דבר המאכל שלא כדרכו קרו ליה כוסס ופסק הרי"ף ז"ל כשמואל וכ"פ ר"ח אבל בעל הלכות גדולות פסק כרב וכתב הרשב"א ז"ל דאפי' לדברי ר"ח ז"ל ורי"ף ז"ל אפשר לומר שאם אין ב"ד יכולין לכופו לזון כגון שהוא עני ואינו רוצה להשתכר להרויח ולזון דכופין אותו להוציא דהא שמואל לא דחי להא דרב אלא מהאי טעמא דעד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון הא אם אין יכולין לכופו לזון כופין להוציא ע"כ וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהל' אישות : **והאי** ליסנא דעד שכופין אותו · לכאורה משמע כפייה ממש. והכי איתא בירושלמי [גיטין פרק ט הלכה ט' ע"ש] דגרסינן התם בעא מיניה רבי ירמיה מרבי אבהו האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו או לא א"ל *עדין את לזו מפני ריח הפה היו כופין מפני חיי נפש לא כ"ש אלמא דבכפייה ממש קאמר ולפיכך דקדקו מכאן דכל היכא דאמרי' יוציא ויתן כתובה היינו כפייה ממש דהא הכא לא אמר רב אלא יוציא ויתן כתובה ומשמע ליה לשמואל דכפייה ממש קאמר וליתא דהאי ליסנא משמע הכי ומשמע הכי ושמואל הוה ידע דרב כפייה ממש קאמר משום דלדבר שיש בו חיי נפש כפייה בעי אבל בשאר דוכתי כל היכא דלא מוכח אין בלשון הזה לשון כפייה בגט אלא שהיו כופין אותו לתת כתובה ומבקשין ממנו שיתן גט כמו שאכתוב בסמוך בס"ד : **אין** מעשין. כופין להוציא: אין כופין · דלא כייפינן אפריה ורביה : ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל אפי' נשא וכו' כופין אותו להוציא וקיימא לן כוותיה משום דאמוראי אחריני שקלי וטרו אליביה בגמרא : מוכה שחין אי אמרה דאירנא בהדיה בסהדי · כדי שלא ישמש עמה ותהא ממקתו שבקינן לה : ושהה עמה י' שנים כו' לא שבקינן לה · מדרבנן דכל כמה דאיתא גביה לא נסיב אחריתי : **ודאמרינן** אין מעשין אלא לפסולות ומפרשינן כגון אלמנה לכהן גדול מקשו עלה בירושלמי [שם ובפרק י"א דכתובות הלכה ז'] והא תניא כל אלו שכופין ומפרקינן כגון קאמר שמואל כלומר לאו דוקא אלו אלא כל שביאתן באיסור כגון אלו ושניות בכלל ומקשו תו עלה והא תנינן המדיר יוציא ויתן כתובה כלומר כוליה פירקין דהמדיר דקתני יוציא וקא סלקא דעתך דכופין אותו קאמר ומפרקינן שמעתו שמואל שמעתו שכופין כלומר התם לא תנינן אלא שמוציא והיינו שכופין ליתן כתובה ומבקשין על הגט אבל אין כופין על הגט ומהא שמעינן דכל מקום שאמרו יוציא ויתן כתובה לא משמע כפייה בגט אלא בכתובה אי לאו דמפרשא מילתא בהדיא וכדאמרינן לעיל עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון אבל מסתמא לא מפרשי' הכי וה"נ מוכח מדאמרי' ביבמות בפרק הבא על יבמתו (דף סד.) שהתה עמו עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל אלא יוציא ויתן כתובה ואם איתא דיוציא משמע כפייה על *(גבי) הגט היכי אמר שמואל הכא אבל נשא אשה ושהה י' שנים עמה ולא ילדה אין כופין והא התם קתני יוציא ויתן כתובה אלא ודאי משמע הכי ומשמע הכי ומשום הכי פליגי רב ושמואל ורב תחליפא [ורב אסי אליבא דשמואל] הכא ההוא יוציא היכי משמע הלכך כל היכא דלא איתפרש בהדיא מסתמא לא משמע כפייה על הגט אלא על הכתובה הלכך המדיר את אשתו מליהנות לו [דף ע·] ומתשמיש המטה [דף סא:] דתנן בהו יוציא ויתן כתובה לא היו כופין אותו על הגט אלא על הכתובה ואי תימא והא תנן ביבמות בפ' ב"ש (דף קיא:) דהגודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה היו כופין אותו *(להוציא) אלמא אפילו *)על הגט נמי כופין יש לומר דשאני התם כיון דנדרה בחיי בעלה ולא נתכוונה לכך מתחלה רואין כאילו אין כאן אלא

*) פי' דמאי שנא גט מחליצה (ג"ה)

עין משפט

א מיי' פ' כה מהל' אישות סמ: עשין מח טור אה"ע סי' קנד :

ב מיי' פי"ב שם סמג שם טור אה"ע סי' כט :

ג מיי' פכ"ה שם סמג שם ומט טור אה"ע סי' קנד :

*) בגמ' חסר זה במשנה וע"ש בהגהת הב"ח (ג"ה)

הגהות חו"י

(א) נ"ב נל"ע אלמלא ראה לא ידע הא דתניא פ' מי שמתו לא יקרא אדם ק"ש נגד צואת כלבים בזמן שיש בתוכם עורות ופי' שם שכן דרכן לתתן בעבוד עורות ועי' בפי' רש"י דחגיגה דף ד' וסיס נ"ל לומר דרש"י לא רצה לפרש הכא כן משום דא"כ היינו בורסי אבל אין תירוץ זה מספיק :

דברים כה שם

בגמרא אסי וכרא"ש גרס אר"י אמר רב (ג"ה)

ס"א מ"ז

דף עז:

[דף סג ע"א]

דף סס.

עדין את לזו. פי' וכי עדין אתה צריך לשאול על זה פשיטא שכופין אם מפני ריח כו'. ובירושלמי שלנו איתא א"ל ועדיין אית ליי פי' ליי כמו בבבלי ברכות (דף נח.) כגני ליי"א פי' לשון ספק להיכן. וה"כ פירושו וכי עדיין יש לך ספק בזה. (ג"ה). ד"ת מ"ז

שיתלון לה אלמא כו' כצ"ל (ג"ה)

שלטי הגבורים

א וכן פסק סמ"ג דאין כופין אותו להוציא אלא אם רצתה תשב עמו כדין כל אשה שמורדת ואין כופין בנולדו באיש מומין אלא באותן שמונים שנו"ים שכופין להוציא ויתן כתובה ואם רצתה תשב עם בעלה חוץ ממוכה שחין :

לשון ריא"ז

הטה תובעת גירושין דמין אותה כמורדת :

ב כתב הטור אבל נסתמו שתי עיניו או נקטעו שתי ידיו או שתי רגליו כופין אותו להוציא וליתן כתובה : שאלה להרא"ש באיש המשתטה מדי יום יום ואומרת אשתו אבי עני הוא ומחמת דוחקו השיאני לו וסבורה הייתי לקבל ואי אפשי לקבל כי הוא מטורף ויראה אני פן יהרגני בכעסו אין כופין אותו לגרש שאין כופין אלא באותם שאמרו חכמים שכופין ושאלת אשה שירצה מבעלה שילך לארץ אחרת ושאלת שיגרשנה או שישבע שלא ילך תשובה אם ידוע שדעתו לילך ישביעוהו שלא ילך או יכפוהו שיגרשנה לצאת קודם שילך ושאלת מי שטוענת שיכפוהו לבעלה שיגרשנה מפני שהוא מוכתב למלכות והוא בורח ממקום למקום ואינו רשאי לעמוד במקום אחד מפני סכנת נפשות תשובה דבר זה תלוי בחקירת הדיינים אם הדבר ידוע שאינו רשאי לעמוד במקום שנשאה מפני סכנת נפשות אין לך טענה גדולה מזו כיון שאינו רשאי לישאר אצלה והיא אינה חייבת לילך אחריו לארץ אחרת וכופין אותו לגרשה ואם רשאי להיות בעירו אע"פ שהוא מוכתב למלכות בעיר אחרת אין כופין אותו להוציא :

לשון ריא"ז

ג התנה עמה לקבל הרי זו מקבלת על כרחה ואם לא התנה עמה אינה מקבלת ואע"פ שהיתה יודעת בכן מתחלה לפי שיכולה לומר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל ויוציא ויתן כתובה כדברי מז"ה [ואם אומר] ידעה בכן בתחלה הרי כבר נתרצית וכמי שהתנה בפירוש הוא דומה ואם תובעת גירושין תצא בלא כתובה כב"ה :

ד אבל בנכים ריח החוטם אינו מום דהאיש שהוא חזק יכול לסבול יותר מן האשה : והרב ברוך אומר אדרבה מדתנן האיש שהיו בו מומין אין כופין אותו להוציא ש"מ דיכולה האשה לסבול מה שאין האיש יכול לסבול דהא בכל דהו ניחא לה והא דלא קתני לעיל ריח החוטם גבי מומי אשה י"ל כיון דתנא ריח הפה כ"ש ריח החוטם דקשה מריח הפה דהא אפשר דנקיט פילפלא בפומא מה שאין כן הכא :

ה וכן פסק מיי' וטור א"ה סי' קנ"ד סליג ופסק כרב :

ו וכן פי' [רש"י] בכנסת אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה ב"ד היו כופין אותו להוציא ור"ת כתב כל היכא דאמרו רבנן יוציא ויתן כתובה לא היו כופין אותו להוציא אלא אומרים חכמים ככר חייבוך להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא אם לא כמפורש בו שכופין אותו להוציא כגון הנושא בעבירה והאומר איני זן ואיני מפרנס וכתב הרא"ש דכיון דאיפא פלוגתא דרבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים כדי שלא יהא גט מעושה כתב סמ"ג דמן ירושלמי אין כופין אלא במקום שכופין בכל הני דלא קתני כופין אלא יוציא ויתן כתובה לא היו כפין אותו אלא בדברים בעלמא ולא בשמתא דשמתא חמירא מנגידא אבל הרב הכהן אומר בשם ר"ת דיכול לעשות שיקבל עליו בגזירה שלא ישא וליתן עמו עד שיתן גט אבל לנדותו לא וכן עשה ר"ת מעשה שלא היה מאותן שכופין להוציא ונדוהו עד שנתן גט ופסל אותו הגט וצוה לעשות אחר :

בו אבל אומרים לו חכמים חייבוך להוציא ואם תעבור יקראוך עבריין : לשון ריא"ז ב"ד היו כופין אותו ומכריחין אותו בין בנדוי ושמתא בין במיני יסורין עד שישמע לדברי הדיינים : וכתב במרדכי מיהו

אלא מלות חלילה דכיון שקודם שהיתה זקוקה לו נדרה הרי היא כאילו לא נראית לו מעולם אי נמי איכא למימר דבחלילה הקלו : בעלי ראתן · שרץ יש להם במוחם : הזהרו מזבובי בעלי ראתן · הזבובים שפורחים עליו קשות להביא אותו חולי על איש אחר : בזיקיה · במקום שתנשב רוח אחת על שניהם : הדרן עלך המדיר את אשתו

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס · ונתארסה : בית שמאי אומרים תמכור · בעודה ארוסה : הואיל וזכה באשה · שהיא ארוסתו : על החדשים · נר מצוה

שנפלו לה משנשאת : אנו בושים · מה ראו חכמים לומר אם מכרה או נתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות כדתנן לקמן במתניתין : **גמ'** מה נשואה מכרה בטל · דהוה סבירא להו דנפלו לה משנתארסה ונשאת שיהא מכרה בטל והדר להו דכל שנפלו לה קודם שנשאת אף על פי שמכרה לאחר שנשאת אם מכרה ונתנה קיים : בחדשים אנו בושים · דהיינו שנפלו לה משנשאת : רבותינו חזרו ונמנו וכו' · וכן הלכה : ובנכסים שנפלו לה משנתארסה (ג) קיימא לן כבית הלל דאמרי לא תמכור [בעודה ארוסה] ואם מכרה ונתנה קיים : מתני'

ושמשו הויין להם בנים בעלי ראתן מכריז רבי יוחנן הזהרו מזבובי בעלי ראתן ר' זעירא לא הוה יתיב בזיקיה רבי אלעזר לא הוה עייל באהליה רבי אמי ורבי אסי לא הוי אכלי מביעי דההוא מבואה ריב"ל מכרך בהו ועסק בתורה :

הדרן עלך המדיר את אשתו

***האשה** [א]שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים נפלו לה נכסים משנתארסה ב"ש אומרים תמכור בית הלל אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים אמר רבי יהודה [אמרו] לפני רבן גמליאל הואיל וזכה באשה לא (א) זכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים : **גמ'** *תניא ר' יהודה אומר אמרו לפני רבן גמליאל הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה נשואה מכרה בטל אף ארוסה מכרה בטל אמר להם אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להן על החדשים אנו בושין אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות דתניא רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד א הלקוחות וכן הלכתא : *מתני' נפלו לה משנשאת

רש"י

בעלי ראתן . שרץ יש לו במוח : הזהרו מזבובי בעלי ראתן . זבובים השוכנים עליו קשות להביא אותו חולי על איש אחר : לא הוה יתיב בזיקיה . במקום שרוח אחד מנשב על שניהן : מכרך בהו . נדבק אצלם בשעה שעוסק בתורה והיה מושיבן אצלו והוא מובטח שתגן התורה עליו ולא יבא ניזוק :

הדרן עלך המדיר את אשתו

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס . ונתארסה : בית שמאי אומרים תמכור בעודה. ארוסה אבל משתנשא לא כדקתני לקמן במתני' : הואיל וזכה באשה. בגמרא מפרש על מה קאי ומאי קאמר : **גמ'** מה נשואה מכרה בטל . כדקתני מתני' לקמן הבעל מוציא מיד הלקוחות : אף זו . שנפלו לה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל ואפילו בשדה ארוסה: אמר להם על החדשים. שאתם אומרים לי מה זו מכרה בטל : אנו בושים . על שאמרנו על נשואה שמכרה בטל :

מתני'

א כתב הטור הבעל מוציא מיד הלקוחות שעשו אותו כלוקח בנכסים והוא לוקח תחלה לפיכך מכרה בטל ואחר שהוא מוציא מיד הלוקח הגוף ופירי אלא לענין זה הוא מכר שאם תתאלמן או תתגרש יחזור ללוקח ואם תמות בחייו ישאר בידו ומיי' כתב הבעל מוציא מיד הלוקח פירות כל ימיה אבל לא גוף הקרקע שאין לו כלום בגוף נכסי מלוג עד שתמות מתה בחייו מוציא הגוף מיד הלוקח והרא"ש כתב כסברא ראשונה ויש מהגאונים שכתבו שהבעל צריך ליתן הדמים ללוקח כמו הכיר בה שאינו שלו ולקחה שיש לו דמים ולא עוד אלא שאם השביח הלוקח הנכסים נוטל השבח ויש מהגאונים שכתבו שנוטלן בלא דמים וכ"כ ר"ת אלא אי איתנהו לדמי בידא דאשה בעידנא דמתה שקילנא לוקח ולא מצי בעל למימר אחריני נינהו ומגיאה אשכחה :

לשון ריא"ז

מכרה או נתנה אחר שנישאת הבעל מוציא מיד הלקוחות ואפי' אם נפלו לה בירושה עד שלא התארס לו מאחר שנשאה הבעל זוכה לו כל פירות בחייה ויירש גוף הנכסים לאחר מיתתה בין קרקעות בין מטלטלין לפיכך הוא מוציא מיד הלקוחות גוף הנכסים ופירותיה בין בחיי אשתו בין לאחר מיתת אשתו כב"ה לפי שאין הבעל דומה לשאר יורשים שאין כח בהם להוציא מיד הלקוחות מה שמכרו להם מורישיהם בחייהם אלא הבעל עשאוהו בזכותו כמו לוקח ראשון והוא מוציא זכותו מיד הלקוחות שקנו אחריו ואין הבעל משלם דמים ללקוחות אלא א"כ נתנה האשה לבעלה או נשארו הדמים בעין לאחר מיתתה או נתאלמנה או נתגרשה מכרה האשה ללקוחות בטובת הנאה שהיא מוכרת בספק שאם תתאלמן או תתגרש יזכו הלקוחות ואם תמות היא ירשנה בעלה ולבסוף מתה ויורשה בעלה אין הבעל משלם דמים ללקוחות אע"פ שהאשה נתנתן לבעלה הרי על הספק נתנו מעותיהם :

א מיי' פכ"ב מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' עה :

הגהות הב"ח
(א) יזכה כצ"ל:
(ב) כ"ב ונתארסה :
(ג) ולר"י כצ"ל:

דף עח.

המאור הגדול

מתני' אמר ר' יהודה אמרו לפני ר"ג כו' איבעיא להו ר"י לכתחלה קאמר או דיעבד קאמר פי' ר"י בנפלו לה נכסים משנתארסה לכתחלה קאמר קשיא ליה הואיל וזכה באשה שלא תמכור לכתחלה ופשט ליה ר"ג דמוכרת ולא פליג ר"י אדר' חנינא בן עקביא אלא בחדא דר' חנינא ס"ל אפי' בעד שלא נישאת ונישאת מוכרת לכתחלה ור"י לא ס"ל הכי אלא בארוסה או דלמא אפי' בדיעבד (אי) קשיא ליה שאם מכרה ונתנה בטל ומתרץ לה ר"ג על חדשים אנו בושים כלומר שאם מכרה ונתנה קיים ופליג אדר' חנינא בן עקביא בתרתי דאיהו ס"ל אפי' בנפלו לה עד שלא נישאת ונישאת מוכרת לכתחלה (ג) לר"י לא ס"ל אלא בארוסה שאם מכרה ונתנה קיים ת"ש דתניא אר"י וכו' אמר להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים פי' אף זו הארוסה לא תמכור כדין הנשואה כלומר כשהוקשו ארוסה ונשואה זו לזו לענין מכירה בתחלה כשם שזו לא תמכור אף זו לא תמכור אבל בדיעבד לא הוקשו שזו מכרה בטל וזו מכרה קיים וכאילו אמר דייה שהחמרת עליה שלא תמכור לכתחלה ודאמרי' לקמן הא ר' חנינא בן עקביא אליבא דנפשיה הא ר' חנינא בן עקביא אליבא דר"י מתני' אליבא דנפשיה ברייתא אליבא דר"י ולדבריו קא"ל לא כך השיבן אלא כך השיבן וכולה ברייתא דר' חנינא לדבריו דר"י מסיק לה ואפי' מאן דגרים הא ר"י אליבא דר"ג הא ר"ח אליבא דר"ג הם ה"נ סליק פירושא כלומר ברייתא (ר' חנינא אליבא דר"י) [ר"י אליבא דר"ג] ומתני' ר' חנינא אליבא דנפשיה משום ר"ג והא דתנן על החדשים אנו בושים וכו' פי' חדשים נפלו לה משנישאת ופי' ישנים נפלו לה משנתארסה ויש לרי"ף פי' אחר בהלכה זו (וז"ל תניא אר"י הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה נשואה מכרה בטל וכו' אמר להם אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אמרו הואיל וזכה באשה וכו' רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה עד שלא תתארס וכו' משנתארסה ונישאת הבעל מוציא מיד הלקוחות דתניא רבותינו חזרו ונמנו וכו') :

מהרמ"ע מפאנו · העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי · תמים דעים

אלו ג' הלכות ממס' כתובות שיעד הרב זצ"ל [נסי' סמ] להרחיב בהן הביאור בלשון ערבי והעתיקו אותן לי ללשון הקודש ב' ת"ח שהיו נוחים זה לזה בהלכה בוויניציא"ה ובקיאים בב' הלשונות ה"ר מצליח מהגליל העליון וה"ר שלמה מערבי זצ"ל :

ההלכה הראשונה האשה שנפלו לה נכסים ריש פרקא

אמר הרב זצ"ל ראיתי זאת ההלכה והיא סוגרת ומסוגרת אצל קצת החכמים ומצאתי לא' מהם פי' זה נוסחו הדא מתני' וגמ' דילה חזינא בה פי' מסותם הרבה והריני מפרש בדרך קצרה כדי לברר מקום הספק . האשה שנפלו לה נכסים בירושה או במתנה עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה בנכסים הללו הואיל ובזכותה נפלו אע"פ שעכשיו נתארסה מוכרת ונותנת כשהיא ארוסה לכתחלה והאי דקתני שאם מוכרת לאו דיעבד הוא אלא לכתחלה יש לה למכור וליתן במתנה וכל מה שהוא עושה בנכסים הללו שנפלו בזכותה הרי הוא קיים דהא כל היכא דלית לה למכור לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד וכל היכא דלא קתני לא תמכור אע"ג דקתני שאם מוכרת ונותנת לכתחלה הוא ובהאי פירושא רהטא לך הלכתא כולה ומיבררא כהוגן בלא קשיא : **ובבא תנינא** שאם נפלו לה לאחר שנתארסה דמספקא מלתא דאימור בזכותה נפלו ואימור בזכותו נפלו לכתחלה לא תמכור כשהיא ארוסה ואם מכרה ונתנה קיים : **ובבא תליתאה** שאם נפלו לה משנישאת הכל מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות : **ובבא רביעאה** שאם נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ואח"כ נישאת קאמר ר"ג שאם מכרה ונתנה קיים לפי מה שפי' שיש לה למכור לכתחלה : **ובבא חמישאה** א"ר יהודה אמר לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואמרי' בגמ' איבעיא להו ר' יהודה אלכתחלה (קאמר) [קאי] או אדיעבד (קאמר) [קאי] פי' ארישא קאי דקתני מוכרת ונותנת לכתחלה או על בבא תנינא קאי דקא תני לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד ת"ש דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה הנשואה שנפלו לה משנישאת ומכרה מכרה בטל אף ארוסה נמי שנפלו לה משנתארסה אם מכרה כשהיא ארוסה יהיה מכרה בטל א"ל אף זו שנפלו לה משנתארסה לכתחלה לא תמכור ואם מכרה או נתנה קיים דיעבד א"ל הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל אפי' דיעבד א"ל על החדשים פי' שנפלו לה משנישאת אנו בושים שבטלנו מכירתם אלא שאתם רוצים לגלגל עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת ומכרה עד שלא נישאת ש"מ אדיעבד (קאמר) [קאי] ש"מ : **ור"ח** בן עקביא אמר כך השיבן ר"ג היאך אתם מדמים הארוסה לנשואה לא אם אמרתם בנשואה שבעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויזכה נמי בנכסיה ומכרה בטל תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה, ולפיכך מכירתה קיימת א"ל רבי עד שלא נישאת ונישאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל ונישאת וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואיך יהיה מכרה קיים בדיעבד אפי' בדיעבד נמי יהיה מכרה בטל שהרי זכה בהו וזכה נמי בנכסיה אמר להם על החדשים שנפלו לה משנישאת אנו בושים, אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת : **והקשינו** על ר' חנניא בן עקביא היאך אתה אומר שר"ג אמר ליה על מי שנפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת שאינה מוכרת לכתחלה והא אנן תנן עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר אם מוכרת ונותנת קיים לכתחלה ותירץ רב זביד אברייתא ואמר לא תשני בברייתא אף זו לא תמכור אלא כך שנה שאם מכרה ונתנה קיים לכתחלה וקיימא ברייתא ממתני' שמוכרת לכתחלה : **ואתא** רב פפא ופריק פרוקא אחרינא ואמר הא דתנן במשנתינו מוכרת לכתחלה ר' יהודה היא אליבא דר"ג

והא דתני בברייתא לא תמכור לכתחלה ר"ח בן עקביא אמרה אליבא דר"ג ודייקא מינה לר"ח בן עקביא אם עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה אלמא עד שלא תינשא מוכרת לכתחלה . נכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה האי סברא דב"ש הוא דאי ב"ה הא תנא לכתחלה . והיכי קאי ר' חנניא בן עקביא כב"ש אפשר לדבריו דשביק ר"ג ב"ה ומורה כב"ש וב"ש במקום ב"ה אינה משנה ופרקינן הכי קאמר ר"ח בן עקביא לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כלל אלא כלם מודים שאם נפלו לה נכסים משנתארסה נמי מוכרת לכתחלה ופליג אתנא דמתני' דקא סבר פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה וקאמר ליה לא נחלקו זהו הפי' הנכון : **ובגמ'** דבני מערבא ר' פנחס בעא קומי ר' יוסי למה לא תנינן מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה א"ל לא אתינן מיתנא אלא דבר שחמור משני צדדין וקל משני צדדין אבל הכא חמור מצד אחד וקל מצד אחר ופי' חמור מצד א' דתנן ב"ה אומרים לא תמכור וקל מצד א' דתנן אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים ואיתא נמי בגמ' דפאה בפ' ב"ש : **אלו** דבריו ז"ל וכשעיינתי בם מצאתים שאינם נראים ויש דברים הרבה יורגש בהם מהקושי ולא יתורץ שום אחד מהם . ראשונה שהוא ביאר במאי דאמרי' בגמ' איבעיא להו ר' יהודה אלכתחלה או אדיעבד שר"ל אם הוא חוזר לרישא דמתני' שאומרת מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים או חוזר אסיפא שאומרת נפלו לה משנתארסה ב"ש אומרים תמכור וב"ה אומרים לא תמכור שהוא דיעבד והוסיף בלשון דגמ' רישא וסיפא ודבריו בזה מוקשים משני צדדים . האחד שאילו היה כדבריו לא הוה שתיק גמ' מלפרש רישא וסיפא כמו שהוא אומר והכי הוה ליה למימר ארישא קאי או אסיפא קאי ומאחר שלא אמר הכי זה יורה שאינו כמו שביאר הוא . ועוד שנית שהוא ביאר כדברי ר"י אליבא דר"ג שאמר אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים חוזר על הארוסה ודבריו בזה אינם נכונים לפי שהקשו לר"ג שאמר על הארוסה שאם מכרה ונתנה קיים ורצו להשוות אותה לנשואה כמו שהנשואה אם מכרה מכרה בטל כך הארוסה מכרה בטל והיאך ישיב להם במה שהקשו עליו אף זו לא תמכור שר"ל הארוסה והרי זה הוא בעצמו מה שהקשו עליו אלא נראה שתשובת ר"ג אף זו לא תמכור אינו חוזר כי אם על הנשואה וכוונתו לומר אף זו הנשואה שאתם

*) א"ה מכאן עד ועיינתי אותו ככר נדפס באיזה שנוים קטנים ברוב ספרי האלפסי בסוף הפרק (שלא במקומו) אולם באלפסי מדפוסים הראשונים (כמו מדפוס קושטאנטינא שנת רס"ע וכדומה) לא נדפס כ"ז . ולגודל הדפסנו כאן כל דבר בשלימות כפי שנמצא בס' תמים דעים אף אם נדפס הענין גם בפנים האלפס .

אמר המעתיק מלשון ערבי הג' הלכות ממסכת כתובות היו לפני מהם ב' ספרים בלשון ערבי ומהם העתקתי בדקדוק . ואם שגיתי ה' הטוב יכפר בעדי . והמעיין יתלה בי הטעות . וכסא הרב ז"ל יהיה נקי :

*)**האשה** שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס . לפי שראיתי אותה סתומה אצל החכמים וראיתי לאחד מהם פירוש כתב אותו בחבורו וז"ל . הדא מתני' וגמ' דילה חזינן בה פי' מסותם הרבה והריני מפרשו בדרך קצרה כדי לברר מקום הספק . האשה שנפלו לה נכסים בירושה או במתנה עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה בנכסים הללו הואיל ובזכותה נפלו אע"פ שעכשיו נתארסה מוכרת ונותנת כשהיא ארוסה לכתחלה והאי דקתני שאם מוכרת לאו דיעבד הוא אלא לכתחלה יש [לה] למכור וליתן במתנה וכל מה שהיא (עושה) [מוכרת] בנכסים הללו שנפלו לה בזכותה הרי הוא קיים דהא כל היכא דלית לה למכור לכתחלה קתני לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד וכל היכא דלא קתני לא תמכור אע"ג דקתני שאם מוכרת ונותנת לכתחלה הוא ובהאי פירושא רהטא לך הלכתא כולה ומתבררת כהוגן בלא קושיא ובבא תנינא שאם נפלו לה לאחר שנתארסה דמספקא מלתא דאימר בזכותה [דידה] נפלו ואימר בזכותו נפלו לכתחלה לא תמכור כשהיא ארוסה ואם מכרת ונתנה קיים . ובבא תליתאה שאם נפלו לה משנישאת הכל מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות . ובבא רביעתא שאם נפלו כשהיא ארוסה ואח"כ נישאת קאמר ר"ג אם מכרה ונתנה קיים לפי מה שכבר פירשנו שיש לה למכור לכתחלה. ובבא(תנינא) [חמישאה]א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואמר בגמ' איבעיא להו ר"י אלכתחלה (קאמר) [קאי] או אדיעבד (קאמר) [קאי] פי' ארישא קאי דקתני מוכרת לכתחלה או על בבא תנינא קאי דקתני לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד. ת"ש דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה הנשואה שנפלו לה משנישאת ומכרה מכרה בטל אף הארוסה נמי שנפלו לה נכסים משנתארסה אם מכרת כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל . אמר להן אף זו שנפלו לה משנתארסה לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהא מכרה בטל אפי' דיעבד אמר להם על החדשים אנו בושים . פי' שנפלו לה משנישאת אנו בושים שבטלנו מכירתה אלא שאתם רוצים לגלגל עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת ש"מ דיעבד קאמר ש"מ ור"ח בע"א [לא כך השיבן אלא]כך השיבן ר"ג היאך אתם מדמים הארוסה לנשואה לא אם אמרתם בנשואה שבעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויזכה נמי בנכסיה ומכירתה בטלה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ולפיכך מכירתה קיימת אמרו לו רבי עד שלא נישאת ונישאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים . אמרו לו הואיל ונישאת וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואיך יהיה מכרה קיים בדיעבד אפי' דיעבד נמי יהא מכרה בטל שהרי זכה בה ויזכה נמי בנכסים אמר להם על החדשים שנפלו לה משנישאת אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת . והקשינו על ר' חנניא בן עקביא היאך אתה אומר שר"ג אמר להם על מי שנפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת שאינה מוכרת לכתחלה והא אנן תנן עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים לכתחלה . ותירץ רב זביד בברייתא ואמר לא תשנה בברייתא אף זו לא תמכור אלא כך שנה אם מכרה ונתנה קיים לכתחלה וקיימא ברייתא כמתני' שמוכרת לכתחלה . ואתא רב פפא ופריק פרוקא אחרינא ואמר הא דתנן במשנתינו מוכרת לכתחלה ר' יהודה היא אליבא דר"ג והא דתניא בברייתא לא תמכור לכתחלה ר' חנניא בן עקביא היא אליבא דר"ג ודייקת מיניה לר' חנניא בן עקביא אם עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה אלמא על שלא תינשא מוכרת לכתחלה נכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה והאי סברא דב"ש היא דאי ב"ה הא תנן לא תמכור לכתחלה והיכי קאי ר"ח ב"ע כב"ש אפשר לדבריו דשביק ר"ג ב"ה ועביד כב"ש . וב"ש במקום ב"ה אינה משנה. ופרקי' ה"ק ר"ח ב"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כלל . אלא כלם מודים שאם נפלו [לה נכסים] משנתארסה נמי מוכרת לכתחלה ופליג על תנא דמתני' דקסבר פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה וקאמר להם לא נחלקו בדבר הזה . זהו הפי' הנכון. ובגמ' דבני מערבא גרסי' ר' פנחס בעי קומי ר' יוסי למה לא תניתא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אמר (להם)[ליה]לא אתינן מיתנא אלא דבר שחמור משני צדדים וקל משני צדדים אבל הכא חמור מצד א' וקל מצד א' [חמור מצד א' בה"א לא תמכור וקל מצד א']דתנן אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים ואיתא נמי בגמ' בפאה בפ' ב"ש עכ"ל ז"ל: **ועיינתי** אותו וראיתי אותו פירוש בלתי נכון ובלתי מתיישב ויש בו קושיות רבות אין תירוץ לאחת מהן .

ראשונה שהוא פי' במאי שאמר הגמ' איבעיא להו ר' יהודה לכתחלה או דיעבד אם דברי ר' יהודה חוזרת על תחלת ההלכה שהיא מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים או הם חוזרים על סופה שאם נפלו לה נכסים משנתארסה ב"ה אומרים לא תמכור שהוא דיעבד והוסיף בלשון הבעיא לכתחלה או אדיעבד לא אבל אמר לכתחלה או דיעבד ואם היתה כוונת הגמ' בזה כמו שחשב לא היה משמים הגמ' מלה זו והיה אומר אותה כמו שאמרה הוא הואיל וההכרת מצריך אותנו לאומרה : **והקושיא** השנית שאין דרך הגמ' לומר בכל כיוצא בענין זה אלא ארישא קאי או אסיפא קאי וכיון שלא אמר כן בכאן הנה הורה זה שאין זו כוונת הבעיא כמו שפירש : **שנית** שהוא פי' במה שאמר ר' יהודה על ר"ג אף זו לא תמכור שאם מכרה ונתנה קיים שהיא כארוסה וזה בתכלית הנמנע לפי שאם מכרה ונתנה קיים שהיא כארוסה וזה בתכלית ונתנה קיים אל דין מכירה בטל בהקשי מן הנשואה שרעתם בה שמכרה בטל ואיך אפשר שישיב להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים על הארוסה והם הקשו לו בזה בעצמו ולא תצדק תשובתו להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אלא על הנשואין שרצו לדמות הארוס לה ואמר להם הוא גם זו שאתם רוצים להקיש אלית דינא

מתני' עד שלא נשאת · כגון משנתארסה או קודם לכן ואחר כך נשאת: אם מכרה ונתנה קיים · ולא קיימא לן הכי אלא כרבותינו דחזרו ונמנו כדאיתא לעיל בסמוך: גמ' מתניתין בחייה · קאמר הבעל מוציא מיד הלקוחות גופה כדי לאכול פירות בחייה ולאחר מיתה יחזור הקרקע ללוקח ואפי' מתה בחייו לא ירשנה הבעל ואתו באושא ותקון דאפי' גופה של קרקע ירש הבעל: מתני' ר' שמעון חולק וכו' · יש נכסים שמכרה קיים ויש שמכרה בטל: גמ' ידועים מקרקעי · שבעל מנה אותם נכסים נשאה לפיכך מכרה בטל שהיה מצפה שתפול לו אותה ירושה:

משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות *עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר רבי חנניא בן עקביא אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם בחדשים אנו בושים ואתם מגלגלין עלינו את הישנים: *גמ' לימא תנינא לה לתקנת אושא דאמר רבי יוסי ברבי חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות לא מתניתין בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה שבקרקע ולאחר מיתה: °מתני' *רבי שמעון חולק בין נכסים [לנכסים] (ידועים לשאינן ידועים) נכסים הידועים לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל ושאין ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים: גמ' *אלו הן ידועין ואלו הן שאין ידועין א"ר יוסי בר' חנינא ידועים מקרקעי שאין ידועים מטלטלי רבי יוחנן אמר אלו ואלו ידועין הן (א) אלא א שאין ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים ההיא אתתא דבעיא דתברחינהו לנכסה מגברא כתבתינהו לברתה לסוף אנסיבא ואגרשה *אתאי לקמיה דרב נחמן קרעיה רב נחמן לשטרא אמר לא שביק איניש נפשיה ויהיב אפילו לברתיה מיתיבי הרוצה שתבריח נכסיה מבעלה

רש"י

מתני' עד שלא נשאת. כגון משנתארסה או קודם לכן ואח"כ נשאת: הואיל וזכה באשה. שנשאה: על החדשים. שנפלו לה משנשאת: גמ' לימא תנינא. כלומר דמתניתין סייעתא לתקנת אושא: מתניתין בחייה. קאמר הבעל מוציא כדי לאכול פירות בחייה ולאחר מיתה יחזור הקרקע ללוקח דאפי' מתה בחייו לא ירשנה בעל ואתו באושא ותקון דאפילו גוף הקרקע יירש הבעל: ידועים מקרקעי. שבעל סמך [אותן] נכסים נשאה לכך מכרה בטל כי היה מצפה שתפול לה אותה ירושה: דבעיא דתברחינהו לנכסה. אלמנה היתה ובאת לינשא והיתה מקדמת ונותנת נכסיה לבתה כדי להבריח זכות בעלה מהן שלא יזכה בהן והודיעה לעדים שאין מתנתה זו כי אם להבריח ולא שתזכה בהן הבת אם היא תתאלמן או תתגרש: אתאי לקמיה דרב נחמן. לתבוע את בתה להחזיר לה נכסיה והבת הוציאה שטר מתנתה וקרעיה רב נחמן:

שטר

עין משפט

א מיי' פכ"ב מהל' אישות ופ"ו מהל' זכייה ומתנה סמג לאוין פא טור אה"ע סי' צ:

מכאן עד סוף המשנה ליתא בכרי"ף דפוס קושטאנטינא

דף עה:

[דף קג ע"ב]

דף עח:

דף עט.

נר מצוה

ונפלו לה נכסים במדינת הים · כתב (ג) הרא"ש ז"ל דמדינת הים לאו דוקא אלא הוא הדין באותה מדינה כל שלא ידע בהן ואורחא דמילתא נקט ומיהו אם ידע בהן קודם שמכרה אותם הרי הן כנכסים ידועים לפי שמיד הוא זוכה בהן וקיימא לן כר' יוחנן אליבא דר"ש דהא תנינא כוותיה כדאיתא בגמרא ואע"ג דר"ש יחידאה הוא קי"ל כוותיה כיון דשקלו וטרו אליביה ועוד דאמרינן לקמן [דף עט·] גבי מברחת עשאום כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דרבי שמעון אלמא הלכתא כוותיה וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בסמוך ומיהו דוקא במכרה או נתנה אותם הא לאו הכי בעל יורש אותם ולא יורשיה וראיה לדבר מדאמרינן לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים ואם איתא דאין לבעל בהם כלום אמאי לא תמכור אלא שמע מינה דאם מתה הבעל יורשה ומשום הכי אמרו דלכתחלה לא תמכור ועוד דהא איכא [דף פד·] מאן דאמר דירושת הבעל מדאורייתא ולדידיה ודאי ירית להו בעל ולמאן דאמר נמי דירושת הבעל דרבנן לא אשכחן דפליג בהא: ההיא איתתא דבעיא דתברחינהו לנכסה מגברה. אלמנה היתה ובאת להנשא והיתה מקדמת ונותנת לבתה כדי להבריח זכות בעלה מהם שלא יזכה בהם: אתאי לקמיה דרב נחמן · לתבוע את בתה להחזיר לה נכסיה והבת הוציאה שטר מתנה וקרעיה רב נחמן משום דאומדנא הוא דלא גמרה ואקנייה ולא עשתה כן אלא להבריח נכסיה מבעלה וכתב רש"י שבשעת מתנה הודיעה לעדים שאין מתנה זו אלא כדי להבריח זכות בעל מהם ולא שתזכה בהן הבת אם תתאלמן היא או תתגרש כלומר שלא התנתה כן בפירוש אלא שגלתה דעתה בכך ולא נראה דאילו הכא פליג רב ענן כדאי' בגמ' ואילו גלתה דעתה ליכא מאן דפליג כדאמר בפרק מי שמת (דף קנא.) אפי' למ"ד מברחת קנה ה"מ היכא דלא גליא דעתה אבל הכא הא גליא דעתה וליכא למימר נמי דגליא דעתה דהתם היינו שאמרה בפירוש שאינה נותנת אלא להבריח ולא גליא דעתה מקרי כל שאמרה בשעת מתנה משום דבעינא לאינסובי יהיבנא והא מיהא בעינן לרב נחמן ורב ענן פליג בה כיון שלא אמרה בפירוש שאינה נותנת אלא להבריח דליתא דהא נמי גליא דעתה מיקרי וליכא מאן דפליג דהא אמרינן התם באימיה דרב ביבי [דאמרה] דקא בעי לאינסובי לרב זביד ולא משמע התם דאמרה מילתא אחריתי ואפ"ה

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א נפלו נכסים בירושה לאשה במדינת הים שאין הבעל יודע ומכיר בהם הרי זו לא תמכור ואם מכרה או נתנה קיים וכן היא שיטת רוב הפוסקים ומז"ה אומר שאף באלו מכרה בטל וכדברי הפוסקים נראה בעיני כמב"ה: הרא"ש כתב דבעינן נכסים שלא היה בעל מצפה שיפלו לה בירושה כגון שמת מורישה במדינת הים ולא הכיר הבעל באותן המורישין או כיוצא בזה שהיו נכסין לאב ביד אחר ולא נתברר שהיו של אביה עד אחר נישואין של זה וגם בעינן שלא נודעו לבעל בין נפילה למכירה דמיד שנודעו לבעל יש להם דין נכסי מלוג והרמ"ה ז"ל נתן טעם לדבר דטעמא מאי תקינו רבנן פירי לאיש תחת פרקונה דאי לאו הכי לא הוה פריק לה אמר כיסה נקיטא לה תזיל ותפרוק נפשה והאי טעמא לא שייך אלא בידועין לבעל אבל כשאין ידועים לבעל לא תקינו ליה רבנן שום זכות לא בגוף ולא בפירות ואם מכרה הפירות קודם מכירת הבעל מכרה קיים:

הגהות הב"ח

(א) ואלו הן שאין ידועין כצ"ל: (ג) נ"ל הרא"ש. [וברי"ף דפוס קושטאנטינא הגי' הרב בן מיגש ז"ל וכ"ה בכ"י כסי' ג']:

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

דינא הוא אם מכרה ונתנה קיים ויסתור להם בזה מה שרצו להקיש אליה: שלישית שעשה דעת ר' יהודה אליבא דר"ג בנפלה לה משנתארסה ועדיין לא נישאת שלא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים וזה ג"כ נגלה הביטול לפי שהגמ' אמר שדעת ר"י אליבא דר"ג והא ר' חנניא אליבא דר"ג: רביעית שלפי שיטתו אין הפרש בין ר"י ובין ר' חנניא בן עקביא לענין הדין כלל אלא סברת שניהם שוה וזה בטל לפי שהגמ' כבר ביאר המחלוקת שביניהם במה שקדם זכרו והוא הא ר' יהודה אליבא דר"ג והא ר' חנניא אליבא דר"ג ועוד שהגמ' הקשה על ר' חנניא בן עקביא במה שעלה בסברתו שהוא כב"ש ולא תקשה בזה לר"י ואם היתה סברת ר"י וסברת ר' חנניא בן עקביא בזה שוים מבלי שיהיה ביניהם שום הפרש היתה הקושיא מחוייבת לשניהם וממה שיחד הגמ' הקושיא לר"ח בן עקביא ולא לר"י נראה שלא נקשה על ר"י הקושיא שהקשו לר"ח בן עקביא לסיבת איזה הפרש שיש ביניהם בעיקר הדין ועוד אבאר תשובת דבר זה בפירושינו בסוף דברינו אם יגזור השי"ת: חמישית שהוא העמיד תירוץ רב זביד שאמר תני אם מכרה שהוא אומר על הברייתא ואמר שהכוונה בו לכתחלה וזה הפך מכוונת עיקר התירוץ בב' הדברים שבו בכלל ר"ל במה שאמר שתני הוא בברייתא ואינו אלא במשנה ובמה שאמר שהוא לכתחלה ואין הכוונה בו אלא דיעבד ועוד תעמוד על אמיתת דבר זה כשיגיע אליו בביאורנו והואיל וביארנו מביטול זה הפי' מה שיש בידו ראוי לחזור אל ביאור שמעתא זו ואבאר הדרך הנכון בה ואומר שמה שאמר הגמ' ר"י לכתחלה או דיעבד הוא סובר שר"י לא דיבר אלא על החלוקה השנית מהמשנה שנחלקו בה ב"ש וב"ה אלא ששאל על ר"י באמרו אמרו לפני ר"ג על איזה דבר בא לחלוק אם על המכר לכתחלה לומר איך יהיה מוחלט או שבא לחלוק על המכר בדיעבד לומר איך יהיה קיים שראוי שיהיה בטל והוא ת"ש דתניא אר"י אמרו לפני ר"ג הואיל וארוסה אשתו ונשואה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל. הנה ביאר באמרו מכרה בטל שהוא בא לחלוק על מה שאמרו מכור בדיעבד ורצה שלא יהיה קיים ובאה התשובה שהוא חולק על המכר בדיעבד לומר איך יהיה קיים שראוי שיהיה בטל והוא מ"ש ת"ש דתניא אר"י אמרו לפני ר"ג הואיל וארוסה אשתו ונשואה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל הנה ביאר באמרו אף זו מכרה בטל שהוא בא לחלוק על מה שאמרו מכור בדיעבד ורצה שלא יהיה קיים והשיב להם ר"ג ואמר להם מנין לכם עתה שהנשואה אם מכרה בטל עד שאתם מקישים אליה דין הארוסה אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים. ומה שאמר כאן אף אינו לענין לא תמכור לצרפו אלא דין הארוסה שתהא גם הוא לא תמכור אלא מ"ש אף הוא לצרף אותה אל דין הארוסה לענין מכירה קיים בלבד והתחיל בלא תמכור לבא ממנו אל ואם מכרה ונתנה קיים וזה לפי שדין הארוסה אצלו הוא שמוכרת לכתחלה וא"כ אינו מצרף אל דין הארוס באמרו אף אם מכרה ונתנה קיים בלבד לפי שהוא הדבר הצודק מדין הנשואה לדין הארוסה ונשואה זו המוכרת כאן הוא שנפלו לה נכסים לאחר שנישאת שאם נפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת דעת ר"י אליבא דר"ג הוא שמוכרת לכתחלה כדין הארוסה שלא נישאת כמו שיתבאר לך במה שאחר זה וכשאמר להם ר"ג אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים הקשו לו ואמרו איך אתה אומר שהנשואה מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים. א"ל על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים. כלומר על מה שאנו מונעים אותה מלמכור לכתחלה אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שכבר מכרה. ועלה בידינו מזה שדעת ר"י אליבא דר"ג בנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה לא תמכור אם מכרה ונתנה קיים ובא ר"ח בן עקביא לחלוק על ר"י וא"ל לא היתה תשובת ר"ג להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים על נשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה שאין זו סברת ר"ג אבל באה תשובת ר"ג להם באומרו אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים על ארוסה שנפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ונישאת אבל נשואה שנפלו לה נכסים אין דעתו בה אלא לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל. וזהו אומרו תניא אמר ר' חנניא בן עקביא לא כך השיבן ר"ג לחכמים אלא כך השיבן לא אם אמרת בנשואה שכן בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה אמרו לו עד שלא נישאת ונישאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים וגם אמרו כאן אף היא לצרפה אל דין ארוסה שלא נישאת שמכרה קיים שארוסה שנישאת שוה לה בזה אבל לא תמכור אינו מצרף אותו אלא דין ארוסה שלא נישאת לפי שארוסה שלא נישאת דינה אצלו שמוכרת לכתחלה. ועיקר הפי' דאף זו היא כך גם זו אע"פ שדינה לא תמכור אם מכרה ונתנה קיים. וא"ל איך יהיה דין ארוסה שנישאת מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל א"ל בחדשים אנו בושים על שאנו אומרים לא תמכור לכתחלה אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שכבר מכרה כשנפלו לה קודם נשואין. עוד הקשינו איך אמר ר' חנניא בן עקביא אליבא דר"ג מי שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה הרי המשנה אומרת עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר מוכרת ונותנת וקיים ותירץ רב זביד ואמר תני במתני' אם מכרה כלומר בדיעבד ויהיו המשנה והברייתא שוים בשהיא לא תמכור לכתחלה. אח"כ בא רב פפא והניח המשנה כמות שהיא ותירץ בה תירוץ שני זולת מה שתירץ בה רב זביד ואמר לא קשיא הא דתנן מוכרת ונותנת קיים שהוא לכתחלה ר"י היא אליבא דר"ג שלפי שהיתה סברת ר"ג שנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים נתחייב שתהיה סברתו בנפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ונישאת שמוכרת לכתחלה. והברייתא דקתני עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים ר' חנניא בן עקביא היא כדקתני בה בהדיא. עוד הקשינו ואמרנו אם סברת ר' חנניא בן עקביא היא שעד שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה א"כ תתחייב הוא שאם לא נישאת מוכרת לכתחלה וזאת היא סברת ב"ש ואיך אפשר שינית סברת ב"ה ויסבור כב"ש והוא מה שאמרו ור' חנניא

הרמ"ע מפאנו

שאתם רוצים ללמוד ממנה דין הארוסה ושיהיה מכרה בטל אף היא לא תמכור לכתחלה ואם מכרה קיים. עוד ג' שהוא פי' כדברי ר"י אליבא דר"ג שהוא סובר בארוסה שנפלו לה נכסים משנתארסה ועדיין לא נישאת שהיא לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים בדיעבד וזה אינו נכון שהרי בגמ' מפורש לר"י אליבא דר"ג בארוסה שנפלו לה עד שלא נישאת ונישאת שהיא מוכרת לכתחלה והוא מ"ש לא קשיא הא ר"י אליבא דר"ג הא ר' חנניא בן עקביא אליבא דר"ג הרי מבואר כדברי הגמ' שיש מחלוקת בין ר"י ובין ר' חנניא בן עקביא ולדעתו אין ביניהם מחלוקת לענין זה עוד כיון דמקשי' בגמרא לר' חנניא בן עקביא לפי שנראה מדבריו שהולך לשיטת ב"ש ולא אקשינן לר"י מכאן ראיה שר' יהודה ור' חנניא בן עקביא אינם שוים שאם היו שוים בזה היה מקשה על שניהם ובסוף פירושנו בע"ה נבאר למה לא הקשה לשניהם. ועוד רביעית שהוא ביאר והעמיד תירוץ רב זביד שאמר תני אם מכרה ונתנה קיים שהוא חוזר על הברייתא ושהיא מותרת למכור לכתחלה כסברת המשנה וזה אינו נכון משני פנים. אחד במה שאמר שתירוץ רב זביד הוא על הברייתא והוא אינו אלא על המשנה. ועוד שמה שביאר שהיא מוכרת לכתחלה אין הכוונה כי אם בדיעבד. ובס"ד תעמוד על אמתת דבר זה בפירושנו הרי הנחנו ביטול זה הפירוש לטעמים מבוארים: עתה נתחיל לבאר דעתנו בפי' הלכה זו ביאור נכון ומתיישב ונאמר שכוונת הגמ' במה שאמר איבעיא להו ר' יהודה אלכתחלה או אדיעבד שהוא סובר שר' יהודה לא דבר אלא על בבא תנינא מהמשנה שהיא מחלוקת ב"ש וב"ה ושאל על מאמר ר' יהודה שאמר אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה וכו' הכוונה לומר מה היתה סברתו של ר"ג בתחלה עד שהוצרכו חכמים להשיב עליו הואיל וזכה באשה לא יזכה וכו' מי אמרי' דר"ג סבר שהארוסה שנפלו לה נכסים בעוד שהיא ארוסה שהיא יכולה למכור לכתחלה ועל זה השיבוהו ואמרו לו הואיל וזכה וכו' או דלמא לא סבר ר"ג אלא שהארוסה אם מכרה בדיעבד מכרה קיים ועל זה השיבוהו הואיל וזכה וכו': והשיב מאותה ברייתא שמבואר בה שר' יהודה לא אמר אלא על שאם מכרה בדיעבד קיים ובעל הבעיא רוצה לומר ר' יהודה מה בא למעט מי אמרי' שר' יהודה בא לומר שהארוסה אין ראוי שתמכור לכתחלה ואפי' מכר שאינו של קיימא. [הגה"ה כלומר אפי' שכירות דהדרא למרה. ע"כ]. או לא בא לומר אלא שהארוסה אפי' מכרה בדיעבד אפי' מכר של קיימא ראוי שיהיה מכרה בטל והשיבו בגמ' מהברייתא דמשמע מינה שר' יהודה בא לומר אדיעבד שאפי' מכרה בדיעבד ואפי' היה מכר קיים אפ"ה ראוי שיהיה מכרה בטל והוא מה שאמר ת"ש דתניא אמר ר' יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל ונשואה אשתו וארוסה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל דר"ג שאמר להם אף זו לא תמכור ואם מכרה קיים ר"ל שר"ג סובר שהארוסה שנפלו לה נכסים בעוד שהיא ארוסה ומכרה מכרה קיים וזהו שאמר להם ר"ג אתם רוצים להשוותה הארוסה לנשואה ולומר כשם שהנשואה מכרה בטל כך הארוסה יהא מכרה בטל ואינו כן שאני סובר שאף הנשואה שאתם רוצים ללמד ממנה לא תמכור לכתחלה ואם מכרה מכרה קיים ומ"ש אף זו לא תמכור אינו ר"ל שהנשואה והארוסה דינם שוה לגמרי שהארוסה לר"ג מוכרת אפי' לכתחלה והנשואה אינה מוכרת אלא בדיעבד א"כ מלת אף זו אינה חוזרת ארישא דאמר לא תמכור לכתחלה אלא אסיפא קאי דאמר ואם מכרה ונתנה קיים שבזה שהוא בדיעבד הוא ששוה הארוסה והנשואה אמנם הנשואה שמדבר בה בכאן היא שנפלו לה נכסים ונישאת ר' יהודה אליבא דר"ג סובר שאף היא מוכרת לכתחלה כמו הארוסה שנפלו לה קודם שנישאת ועדיין לא נישאת שמוכרת לכתחלה כמו שנבאר ב"ה. וכשאמר להם ר"ג שהנשואה לא תמכור לכתחלה ובדיעבד מכרה קיים הקשו עליו ואמרו לו היאך תאמר שהנשואה מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים א"ל על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים ר"ל על מה שאנו מונעים אותה שלא תמכור לכתחלה אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שכבר מכרה. הרי נתבאר לנו בכאן שדעת ר' יהודה אליבא דר"ג בנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה שלא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים בדיעבד: אחר בא ר' חנינא בן עקביא וחלק על ר' יהודה ואמר שר"ג שאמר אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אינו חוזר על הנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה אלא שמה שהשיב ר"ג אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אינו נופל אלא על הארוסה שנפלו לה כשהיא ארוסה ונישאת אבל נשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה מכרה בטל אפי' בדיעבד והוא מ"ש תניא א"ר חנניא בן עקביא לא כך השיבן ר"ג אלא כך השיבן לא אם אמרתם בנשואה שכן בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה אמרו לו עד שלא נישאת ונישאת מהו א"ל אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים ומה שאמר בכאן ג"כ אף זו שמענו שהארוסה שנפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת דינה שוה עם הארוסה שלא נישאת ואינו כן לפי שהארוסה שלא נישאת לדעתו מוכרת לכתחלה אבל אף זו שאמר אינו חוזר אלא על הסיפא שאמר אם מכרה בדיעבד קיים שבזה שניהם שוין. אח"כ השיבו לו היאך אפשר שהארוסה שנישאת יהיה מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל אמר להם על החדשים אנו בושים שבטלנו מכירתה כשנפלו לה משנישאת אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שמכרה כשנפלו לה קודם נשואיה ונישאת: והקשינו על ר' חנניא בן עקביא היאך יאמר שדעת ר"ג על מי שנפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת שאינה מוכרת לכתחלה והרי המשנה אומרת שר"ג סובר שהיא מוכרת אפי' לכתחלה דהא אנן תנן עד שלא נישאת ונישאת מוכרת ונותנת וקיים לכתחלה ותירץ רב זביד ואמר תני במתני' אם מכר ר"ל בדיעבד ויהיו המשנה והברייתא שוין שאינה יכולה למכור לכתחלה אח"כ בא רב פפא והניח המשנה כמו שהיא ותירץ תירוץ אחר ואמר לא קשיא הא דתנן מוכרת ונותנת וקיים שהוא לכתחלה ר' יהודה היא אליבא דר"ג והוא לפי שראינו שר' יהודה אליבא דר"ג

סובר

ואפ"ה אמרינן דכיון דגליא דעתה ליכא מאן דפליג לפיכך נראין דברי הרב בן מיג"ש ז"ל דגליא דעתה מיקרי כל דאמרה בעינן לאינסובי ולא גליא דעתה הוא היכא דיהבה סתמא [ואנסיבה] ואפ"ה לא קנה משום דמוכחת מילתא דלא יהבא להו אלא משום דבעי לאינסובי ולאברוחי מבעל וקי"ל כמ"ד מברחת לא קנה וכי תימא אמאי והא דברים שבלב נינהו ואמרינן בפרק האיש מקדש (דף נ׳) בההוא גברא דזבנינהו לנכסיה אדעתא [למיסק] לארץ ישראל ובעידנא דזבין לא אמר ולבסוף לא סליק ואתא לקמיה דרבא ואמר דהוי להו דברים שבלב ואינם דברים לאו קושיא הוא דאומדנא דמוכח כי הכא שאני דלאו דברים שבלבו בלבד הם אלא דברים שבלב כל העולם שהדבר מוכיח שלא נתן אלא להבריח שאין לך אדם שיתן כל נכסיו וימות ברעב ודמיא להאי דאמרינן בפ' [יש נוחלין] (דף קמ"ז) במי שהלך בנו למדה"י ושמע שמת בנו ועמד וכתב לאחרים כל נכסיו ואח"כ בא בנו דאמרינן התם דאין מתנתו מתנה שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן מה שאין כן התם שהרבה מוכרים קרקעותיהן ולא סלקי לא"י וכבר כתבתי זה שם: **שטר** פסים. שטר פיוסין שפייסתו לקבל מתנה זו ולהפקיע זכות בעלה קודם נישואין ולא שיזכה [המקבל] זה בהם: אם רצה. המקבל הזה: מלחק בה. ומחזיק בהם עולמית עד שתכתוב בשטר זה מהיום נתונים לך (ב) לכשארצה יש כאן הברחה מבעלה שאם בא לזכות תאמר אני רוצה במתנה ונמלאת קיימת למפרע מיום שנכתב השטר ואם יבא המקבל להחזיק תאמר איני רוצה כך פירש"י ז"ל וכך פירש הרמב"ם ז"ל בפכ"ב מהלכות אישות וזה על דרך מאי דאמרינן בפרק האומר דקדושין (דף סג.) דע"מ שירצה היינו דלאמר אין וכל היכא שאמר אין קנה למפרע אפי' [היו] הם מטלטלין ובשעה שנתרצה עומדים ברשות הרבים כדמוכח בריש פרק המפקיד (דף לד׳) דאמרינן התם נעשה כאומר לו לכשתגנב פרתי והרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לה מעכשיו דאלמא אף על פי שהפרה נתונה ברשות הגנב או שאכלה קנה דאיגלאי מילתא למפרע דמשעת משיכה קנה אבל ר"ח ז"ל פירש דהכי כתבה לו הקניתי לך נכסים הללו מהיום ועד שארצה ולא אחזור בי אבל לכשארצה ואחזור בי תהא מתנה זו בטלה: **הא** בכולן. כי אמר שמואל לא קני בכותבת לו כל נכסיה דכיון דלא שיירה מידי לנפשה אם תתגרש אנן סהדי דלא גמרה ואקנייה והא דקתני רצה מלחק בה בכותבת מקצתן: ואי לא קננהו לוקח ליקנינהו בעל. פירש"י ז"ל לשמואל בכותבת כולן דאמר לא קני כיון דלא קני מאי (ג) מברחת איכא ליקנינהו בעל ויאכל פירות ויירשנה אם תמות תחתיו ומשני עשאום כנכסים שאינם ידועים שהרי על מנת שאינם שלה נשאה דסבור שהמתנה גמורה אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק עשרים ושנים מהלכות אישות נראה לי דלאו אדשמואל פרכינן דבמברחת קנה לוקח אם תמות היא בחייו שמתוך אומדן דעת שלה הרי הוא כאילו פרשה שאם הבעל ימות בחייה לא תהא מתנה כלום ואם היא תמות בחיי בעלה שיזכה בה מקבל מתנה אלא שלא רצתה לפרש כן כי היכי דלא תהוי לה איבה וכי פרכינן ואי לא קננהו לוקח ליקנינהו בעל אמהיום ולכשארצה פרכינן דכיון שמתה ולא אמרה אין נמצא שלא קנה לוקח מעולם ואי הכי ליקנינהו בעל ועל דרך זה הדבר ברור במברחת שאם מתה אין הבעל יורשה שהרי מקבל מתנה זוכה בנכסים אבל בכותבת לו מהיום ולכשארצה כיון שלא זכה לוקח מעולם. נהי דהוו כנכסים שאינן ידועים שהוא סבור שתאמר אין תיהא לענין אכילת פירות אבל לענין ירושתה למה לא יירש אותה וכדאמרינן בנכסים שאינן ידועים שאין הבעל אוכל פירות ואעפ"כ נראין הדברים שהבעל יורש אותן כמו שכתבתי במשנתנו והרי הרמב"ם ז"ל כתב שאע"פ שלא קנה מקבל עד שתרצה אין הבעל אוכל פירות אותה מתנה ואם מתה אינה יורשה ואפשר שהביאו לומר כן דכיון דאמרינן הרוצה שתבריח נכסיה מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר ובתר הכי אמר רצה מלחק בה עד שתכתוב לו מהיום ולכשארצה משמע דכי היכי דבשטר פסים נעקרה ירושתה הכי נמי בכותבת מהיום ולכשארצה אבל הדבר תמה למה ואפשר דנהי דבנכסים שאינן ידועים הבעל יורש אותם התם הוא שלא גלתה דעתה כלל להקנותן לאחר אבל זו הרי היא כמוכה יורשיה על ידי מקבל מתנה זה שהרי כל עצמה אינה כותבת כן אלא בשבילן וכיון דירושת הבעל דרבנן לדעת הרמב"ם ז"ל כמו שכתב בפ' י"ב מהלכות אישות בהכי סגי לעקור ירושתה מבעלה זה נ"ל לדעתו ז"ל אבל אחרים אומרים [דכיון דאמרינן] עשאום כנכסים שאינן ידועים לבעל דינם לגמרי כנכסים שאינן ידועים שאין הבעל אוכל פירות ומיהו אם מתה כל זמן שלא מכרה הבעל יורש אותן בין במברחת בין בכותבת מהיום ולכשארצה והברחתה מועלת לה שאם מוכרת ונותנת קיים כנכסים שאינן ידועין (ד) דיכולה היא ג"כ ליתנן במתנת שכיב מרע (ה) שאינה כירושה אבל כל שלא זכתה אותן לאחר הבעל יורש אותן ואיני רואה דברים במברחת מן הטעם שכתבתי למעלה אבל בכותבת מהיום ולכשארצה נראה שהבעל יורש אותן וכל שכן למי שסובר שירושת הבעל דאורייתא שהדבר ברור שאין זה מספיק לעקור ירושתו ולענין פירות שאכל מקבל מתנה שכתבה לו מהיום ולכשארצה אע"פ שלא רצתה מעולם נראה שאין מוציאין אותן מידו דמסתמא מחלה להו כיון דברשות אכיל ודמיא למאי דאמרינן בפ' איזהו נשך (דף סו:) ומודה רב נחמן דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה ואמרו בשם הרב רא"ה דדינא דמברחת דוקא בשלא כתבה לו מתנה גמורה מתנה חלוטה מתנה עולמית אבל אם כתבה לו כן קנה לגמרי וכתב הרשב"א ז"ל שיש לדקדק לפי דבריו עכשיו שהכל כותבין כן אם נדון אותו לשופרא דשטרא עד שיכתבו וכך אמרה לנו בפירוש כדרך שעושין בתנאי נאמנות ועל הנאמנות בפ' ואני למד מדברי מורי הרב ז"ל שכתב בבבא בתרא [דף מ:] גבי כתבוה בשוקא דכיון שהכל מורגלין לכתוב כן בזמנינו זה אינו צריך לומר כן בפירוש דאילו רצה לכסותה היה מצוה שלא לכתבה בפרהסיא ושלא לכתוב בשטר כן שהרי הוא יודע שכך הם כותבים וכאילו נוה בפירוש כתבוה בשוקא הוא ואפשר לדון כאן כן ונ"אין הדברים שהכל לפי ראות הדיינים שאי אפשר לומר באשה שתדע בנוסח השטרות שכותבי שטרות מורגלים לכתוב ועד שיעידו שכך אמרה להם בפירוש לא קנה ואם רואים שידעה ולא מיחתה אע"פ שלא אמרה להם בפירוש אפשר לומר שתהא מתנתה קיימת עכ"ל הרשב"א ז"ל וכתב ר"ת דמברחת דוקא אמרינן דלא קנה משום דאיכא למימר שלא קנה מקבל מתנה ולא קנה בעל משום דעשאום כנכסים שאינם ידועים לבעל אבל במי שנותן כל נכסיו מחמת שרוצה ללוות דאי לא קנה מקבל מתנה הרי הן משועבדין לבעל חוב וכיון שכן אמרינן ודאי מתנה קיימת: **מתני'** נפלו לה נכסים וכו' והוא אוכל פירות. והקרן קיימת לה

נר מצוה

מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר דברי ר' שמעון [ב"ג] וחכ"א רצה משחק בה עד שתכתוב לו מהיום א ולכשארצה טעמא דכתבה ליה הכי הא לא כתבה ליה הכי קנינהו לוקח א"ר זירא ל"ק הא בכולן הא במקצתן במקצתן עד דכתבה ליה הכי אבל בכולן אפי' לא כתבה לו הכי לא קנינהו כדגרסי' בפ' מי שמת *חמשה עד שיכתבו כל נכסיהן וחדא מינייהו המברחת נכסיה מבעלה ואי לא קנינהו לוקח נקנינהו בעל אמר אביי עשאום כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דר' שמעון ושמעינן מינה דהלכתא כר' שמעון: °**מתני'** אנפלו לה *נכסים ילקח בהן קרקע והוא ב אוכל פירות פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות (א) המחוברין לקרקע

רש"י

שטר פסים. שמפייסתו לקבל מתנה זו להפקיע זכות בעלה קודם נישואין ולא שיקנה מקבל זה בהן: אם רצה. המקבל משחק ומחזיק בהן עולמית: עד שתכתוב בשטר זה מהיום נתונים לך לכשארצה. או יש כאן הברחה מבעלה שאם בא לזכות תאמר אני רוצה במתנה ונמלא קיימת למפרע מיום שנכתב השטר ואם זה יבא להחזיק תאמר איני רוצה: הא בכולן. בכותבת כל נכסי' דכיון דלא שיירה מידי לנפשה אם תתגרש אנן סהדי דלא גמרה ומקני: ואי לא קנינהו לוקח. לשמואל דאמר (ובכולן) [בכותבת כולן] לא קנה א"כ ליכא הברחה: ליקנינהו בעל. ויאכל פירות ויירשנה: כנכסים שאין ידועין. כי על מנת שאינה שלה נשאה דסבור היה שהמתנה מתנה: **מתני'** והוא אוכל פירות. והקרן קיימת דפירות תיקנו תחת פרקונה:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג ופסק ר"י באדם המבריח נכסיו שלא ישתעבדו לכתובת אשה ולבע"ח שהשטר קיים וקנאם לוקח מאחר שאם לא קנאם לוקח יחול השעבוד א"כ אין לומר שנתכוון להבריח מאחר שע"י כן אינו מוברח כתב הטור וכיון שנתנה לו כל נכסיה או מקצתן וכתב לו מהיום ולכשארצה אע"פ שהמתנה תלויה עד שתרצה ועדיין לא נגמרה אין הבעל אוכל הפירות אלא המקבל ואם תרצה ליתנן או למכרן לאחר הרשות בידה אבל כל זמן שלא תמכרם או תתנם לאחר אוכל המקבל הפירות ואם מתה בחיי הבעל תשאר למקבל מת הבעל בחייה תחזור לידה ואפי' מתה אחרי מות הבעל מיד קודם שתחזור הבעל כתב הרמ"ה שישאר למקבל והרא"ש כתב שתחזור ליורשיה:

לשון ריא"ז

האשה שבאת להבריח וכתבה נכסיה במתנה לאחר אם כתבה כל נכסים ולא שיירה לעצמה כלום מתנתה בטלה בין שכתבה לאחר בין שכתבה לבנה ולא זכה אותו המקבל כל עיקר לא בגוף הנכסים ולא בפירות לא בחייה ולא במיתתה ואפי' מתה בחיי בעלה כמבואר בקונט' הראיות ובמיתתה נכסיה ליורשיה ואפי' נתנה לו מתנה גמורה כדרך שאר המתנות הואיל ולא שיירה לעצמה כלום לא היתה כוונתה אלא שלא יזכה בהן הבעל אע"פ שמתנתה בטלה הועילה מתנתה להבריחם מבעלה שלא יזכה בהן הבעל שכבר הוא מתיאש מהן כשרואה שהבריחה עד שלא תנשא לו: כתבו בתוס' יש דברים שאין מועיל בהם גילוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לארץ ישראל דזהו דבר שאין דעתו למכור אדעתא דהכי דהתם ודאי אין מועיל גלוי דעת ויש דברים שאפי' גלוי דעת א"ל כגון שטר מברחת דהכא וכן הסיא דפ' מי שמת דתנן הרי שהלך למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואח"כ בא בנו ר"ש בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה בידוע שאם היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן לאחר:

ב וכן פסק הרא"ש כרבינו והר"ר יוסף הלוי פסק שפירות לבעל וכן פסק הרמ"ה:

לשון ריא"ז

גרסה בעלה כשהיו אילנותיה טעונין פירות אע"פ שלא נגמרו מה שגדל (גדל) ברשות הבעל הרי הוא של בעל ושמין אותן האילנות כמה הן יפין בלא פירות וכמה הם יפים עתה יותר עם אותן הפירות שלא נגמרו ואותו היתרון יתן לבעל והשאר הוא שכל לאשה כמבואר בקונטרס הראיות:

עין משפט

א מיי' פכ"ב מהל' אישות טור אה"ע סי' פה:

דף קנ:

בגמ' איתא כספים

הגהות הב"ח

(א) והמחוברין כצ"ל: (ב) ולכשארצה כצ"ל: (ג) הברחה כצ"ל: (ד) ויכולה כצ"ל: (ה) נ"ב רצונו לומר שאין מתנת ש"מ דומה ממש לירושה אלא עדיפא מיניה ולכך היא קודמת לירושה והכי נמי יכולה האשה ליתן במתנת ש"מ ומפקעת ירושת הבעל אפי' למ"ד דאורייתא כמו שאר מתנת שכיב מרע דקודמת לירוש' דאורייתא ואע"ג דבפרק מי שמת אמר מתנת ש"מ כירושה שויוה רבנן כל היכא דליתא בירושה ליתיה במתנת ש"מ כו' מ"מ בענין הקדימה עדיף מירושה. ולשון שאינה כירושה נראה דקאי על מוכרת ונותנת שכתב תחלה כלומר שהמכירה והנתינה ומתנת ש"מ כולן אינן כירושה אלא עדיפא ולכך קודמין לירושה נ"ל:

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

הרמ"ע מפאנו

סובר בנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים מסתמא, שהארוסה שנפלו לה קודם שנישאת ונישאת שמוכרת לכתחלה ובריתא דקתני עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים שהוא בדיעבד ר' חנינא בן עקביא היא כדקתני בה בהדיא והקשינו עוד ואמרנו אם מאחר שלדעת ר' חנניא בן עקביא בארוסה שנפלו לה קודם שנישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים בדיעבד א"כ ראוי שהארוסה בעוד שהיא ארוסה שתמכור לכתחלה זה דעת ב"ש והיאך יעזוב דברי ב"ה ויעשה כב"ש והא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה והוא מה שאמר ור' חנניא בן עקביא דאמר כב"ש ותירץ ואמר הכי קאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: **ואם** יקשה עלי המקשה ויאמר היאך אפשר לומר שבעית הגמ' על ר' יהודה במה שאמר אמרו לפני ר"ג אם הוא חוזר אלכתחלה ר"ל שגם ר"ג אמר לכתחלה מוכרת ועל זה השיבו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה וכו' והרי מבואר מכאן שר"ג אינו סובר סברת ב"ש במה שחולקים עם ב"ה שאומרים שמוכרת לכתחלה נשיב ונאמר שאם היינו רואים שסברת ר' יהודה כדברי ב"ש או כדברי ב"ה ממש היתה קושיא ודאי אבל עתה שאני רואה בר' יהודה סברא שלישית שהוא מיקל על האשה יותר מב"ש נוכל ליישב הבעיא על ר' יהודה כמו שאמרנו אלכתחלה או אדיעבד ולא נשאר בזה קושיא שאפי' אם יהיה סברת ר"ג אליבא דר' יהודה שהארוסה מוכרת לכתחלה אין ראוי להקשות ולומר שר"ג סובר סברת ב"ש שכבר ראינו שסברת ר' יהודה אליבא דר"ג שהארוסה מוכרת לכתחלה כמו שדייקנו בדברי ר' חנינא בן עקביא ולא הקשינו עליו כמו שהקשינו על ר' חנניא בן עקביא ואמרנו שהוא סובר סברת ב"ש: **ועוד** לפי מה שראינו שר' חנניא ב"ע מודת במה שמודים ב"ש וב"ה והוא שהארוסה שנפלו לה נכסים קודם שנישאת ונישאת שמוכרת בדיעבד אבל לכתחלה לא ונשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה שאינה מוכרת אפי' בדיעבד ובארוסה שלא נישאת נטה לסברת ב"ש ולא לסברת ב"ה ראוי (שנקרא) [שנקשה] עליו למה נטה לדעת ב"ש אבל ר"י שחלק על ב"ש וב"ה במה שמודים בו יחדיו והקל על הארוסה שנפלו לה ונישאת שמוכרת אפי' לכתחלה והנשואה שנפלו לה כשהיא נשואה שמכרה קיים בדיעבד אפי' שראינו שנטה לדברי ב"ש בדין הארוסה שמוכרת לכתחלה לא יפול עליו קושיא בזה לומר למה נטה לדעת ב"ש לפי שהוא מיקל יותר מכלם ואינו נמשך אחר שום סברא מסברת ב"ש וב"ה אלא סברא בפני עצמה וא"כ אין עוד קושיא בפירושינו: [הגה"ה. ועוד שהרי ר' יהודה חולק עם סתם תנא ואומר לא כך אמרו ב"ש וב"ה. ע"כ]. וזהו הפי' והכוונה שיעדנו לבאר בהלכה זו: **ומה** שביאר עוד החכם ז"ל שזכרנו במאמר ירושלמי חמור מצד א' וקל מצד א' ודאי הוא בטל לפי שאם היה כדבריו לא היינו נמנעים מלכלול אותה עם קולי ב"ש וחומרי ב"ה מאחר שב"ש סוברים שמוכרת לכתחלה וב"ה סוברים שאינה מוכרת לכתחלה אע"פ שהם מודים שאם מכרה ונתנה קיים בדיעבד סוף סוף ב"ש מקילים וב"ה מחמירים. וא"כ אין דבריו נראים במה שביאר אבל מה שנ"ל שחשב הירושלמי

תמים דעים

חנניא בן עקביא דאמר כב"ש ותירצו ואמרו ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה. וא"כ יקשה לנו מקשה ויאמר איך יהיה אפשר שישאל הגמ' על ר"י באמרו אמרו לפני ר"ג אם הוא חולק על המכר לכתחלה והרי ר"ג כבר דחה לו זה וקיים מה שחלק בו ר"י וא"כ איך יהיה אפשר שיהיה ר"ג סבור סברת ב"ש בהיותו מקיים מה שהכחיש ר"י. אנחנו נשיב לו בזה שאם לא היה הדבר סובל כי אם אחת משתי סברות אם סברת ב"ש אם סברת ב"ה היתה אז קושייתך מחוייבת. אבל הואיל והיה הדבר סובל דין שלישי להקל על האשה יותר ממה שהקלו בזה ב"ש א"כ היה אפשר לנו לישאל על זה ונידחת מעתה קושיא זו לפי שאמרו שר"ג מקיים מה שהכחיש ר"י ומתיר לארוסה למכור לכתחלה אין ראוי לומר עליו שהוא הולך בשיטת ב"ש הלא תראה שכבר עלה בידינו שר"י אליבא דר"ג מתיר לארוסה למכור לכתחלה כמו שהתיר ר' חנניא בן עקביא ולא הקשינו לו בזה כמו שהקשינו לר"ח בן עקביא ויחסנו לו שהוא הולך בשט' ב"ש. והסיבה בזה שלהיות שהיה ר"ח בן עקביא נמשך אחרי סברת ב"ש וב"ה במה שהם מסכימים בו והיא ארוסה שנפלו לה נכסים ואח"כ נישאת. ונשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה ובמה שנחלקו בו לקח לו סברת ב"ש הנה נתחייב ליחס לו בזה שהוא הולך בשיטת ב"ש ולפי' יקשו עליו מזה אבל כשהיה ר"י חולק עם ב"ש וב"ה בכלל במה שהסכימו הם בו והלך בכל השיטה להקל על האשה אע"פ שהוא מסכים לסברת ב"ש להיות מיקל על הארוסה שמוכרת לכתחלה אין להקשות עליו בזה ולא לומר עליו שהוא הולך בשיטת ב"ש לפי שסברתו היא למעלה מסברתם ומוסיף הוא על קילתם. ומעתה הוא בזה הולך שיטת עצמו ונמשך אחר טעם עצמו לא כסבר' ב"ש. הנה כבר התבאר לן סתירת קושיא זו. ומה שביאר עוד ז"ל במה שאמר הירושלמי בחומר א' וקל מצד אחד הוא ג"כ נמנע וזה שאם היה פי' קולא וחומרא כמו שזכר לא היה אפשר להוציאה מכלל קולי ב"ש וחומרי ב"ה הואיל וב"ש מתירין למכור לכתחלה וב"ה אינם מתירים למכור לכתחלה. ואם הם שוים כמי שעברה ומכרה שמכרה קיים זהו ענין שני שהסכימו עליו ולא יאמר קולא וחומרא אלא במה שנחלקו בו לא במה שהסכימו עליו. וא"כ הנה כבר נדחה מלהיות פי' קולא מצד א' וחומרא מצד אחד כמו שפירש הוא. אבל ראוי לפרש כמו שאומר וזה שדברי ב"ש הם קולא לאשה וחומרא לבעל. ודברי ב"ה הם חומרא לאשה וקולא לבעל. והואיל והדבר כן אין ראוי למנותה עם קולי ב"ש וחומרי ב"ה.

שאין

לה שלא תקנו לו חכמים תחת פרקונה אלא פירות: שמין אותן וכו'. דקסבר מה שגדל ברשותו הוי פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן ולפי מה שדמי הקרקע יקרין עכשיו בשביל תבואה זו צריך לתת לה דמים ויקנו מהם קרקע ויאכל הוא פירותיה: וחכמים אומרים אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהם הואיל והקרקע קיימת לה: ביציאתה. אם באת לגרשה: פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו. כלומר בשעת נפילתן של בעל כרבנן ובגמ' פריך היינו תנא קמא: ביציאתה שלה. והמגרש את אשתו והיו בנכסיה פירות מחוברין נוטלת קרקעותיה עם פירות שבהן: בכניסתה שלה. וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: וביציאתה שלו. דמה שקדם ותלש בעודה תחתיו זכה בהן מדין פירות נכסי מלוג: **גמ'** פשיטא לי (ג) וכו'. נפלו לה כספים ובאו ליקח קרקע: זה אומר קרקע בית זריעה אני רוצה וזאת אומרת בתים אני רוצה ליקח או איפוך: ארעא. זבנינן מינייהו שסכרה מרובה ואינה מרקבת ושניהם מעכבין הבעל יכול לומר דבר שפירותיו מרובין אני חפץ וכן אם בא הוא ליקח בית יכולה לומר איני רוצה בדבר שהוא כלה והולך והקרן מתמעט: בתי. שכרן מרובה מדקלי שהן עשויין ליבש: דקלי תמרים. אילני שאר אילנות: אבא. יער לחטוב עצים: זרדתא. אילנות של עוזרדין ולא היה פריין חשוב להן וקוצצים אותן לעצים: פירא דכוורי. חפירה של דגים שקורין ביב"ר: אמרי ליה פירא. כלומר פירות יש כאן ויכול הבעל ליקח אותם בנכסי מלוג: ואמרי לה קרנא. כלומר אין בזה פירות אלא קרן ומגוף הקרן יהא אוכל ולפיכך אינו רשאי ליקח אותן בכספים של נכסי מלוג ואסיקנא דקרנא הוא דכללא דמלתא גזעו מחליף בכל שנה פירא יש כאן אבל אין גזעו מחליף בכל שנה קרנא הוי והני אין גזעו מחליף כל שנה הלכך כאוכל גוף הקרן דמי כך הוא עיקר הפי' ורש"י ז"ל לא פי' כן ונסחא אחרת שכתב הרי"ף עולה ג"כ לטעם זה: **ורבי** חנניה סבר לא חיישינן למיתה. כלומר משום דאיכא למחשבי טובא שתמות [השפחה] קודם האשה ושימות בעלה בחייה דאם מתה בחיי בעלה לא איכפת לה במיתת השפחה: שאם נתגרשה. והבעל זכה בולדות שהן כפירות תלושין נותנת לו האשה דמים ונוטלת בני שפחתה מפני כבוד בית אביה: פירא תקינו ליה רבנן. גוף הולד: פירא דפירא. כפל הבא עליו וכו': ואי קשיא לן וכו'. וכמו שכתוב בהלכות ונראה מדבריו ז"ל דאפי' (ג) [ולד] ולד בהמת מלוג לא הוי לבעל ואינו נראה כן אלא הכי קאמר חד פירא תקינו ליה אבל תרי גוונא פירי לא תקינו ליה כלומר דמה שיוצא מגוף הדבר כפירות או שדרכו לבא מחמתו כגון מעשה ידי העבד ושכר הבתים שהוא דבר המצוי תקנו לו אבל לא תקנו לו דבר שאינו מצוי ככפילא ומשום הכי נמי אמרינן בפרק החובל (דף פט:) דאשה שמכרה כתובתה בטובת הנאה אין הבעל אוכל פירות דחד פירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה כלומר פירות מצויין מן [הנדוניא] תקנו לו אבל לא פירי כזה ומהאי טעמא אפילו כפל של בהמת מלוג משלם לה דפירא כי האי לא תקנו ליה רבנן וה"נ משמע בריש פ' המפקיד (דף לד:) גבי שאל מן האשה ושלם לבעלה מהו דאלמא עיקר כפילא דידה הוי ולדידה בעי לשלומי וולד בהמה דנקט הכא לרבותא נקטיה דאע"ג דולד גופיה דבעל אפ"ה כפילא הוי לאשה וכך נראין דברי הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ב מהלכות אישות שכתב שאין זה הפרי שתקנו לו חכמים: **הכניסה** לו עז לחלבה וכו' אוכל והולך עד שתכלה הקרן. דאע"ג דכי מתה הבהמה מכליא קרנא לא חיישינן למיתה וכחישה כר' חנניה דקי"ל כוותיה: עיילא ליה גלימא. טלית בנכסי מלוג ולא שמאתו בכתובה: פירא הוי. כסויו שמכסה הימנו הן פירותיו: ומכסי ביה ואזיל עד דבלי. אע"ג דמכליא קרנא כיון שאין בלויו ניכר כל שעה ושעה לא איכפת לן אבל רש"י ז"ל כתב והשחקין יהיו לה קרן: וקיימא לן כר"ש. בגמ' גרסי' הכי ר"ש היינו ת"ק. כלומר חכמים דמתני'

רש"י

שמין אותן כו'. קא סבר מה שגדל ברשותו הוי פירא ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן לכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו צריך ליתן לה דמים ויקנה בהן קרקע ויאכל הפירות: וחכמים אומרים. אף אנו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהן הואיל והקרקע קיימת לה: ביציאתה. אם בא לגרשה פירות המחוברים בקרקע בכניסתן. כלומר בשעת נפילתן שלו כרבנן ובגמרא מפרש מחוברין בשעת יציאה איכא בינייהו דלא איירי בהו רבנן דלית להו הא דאמר רבי שמעון ביציאתה שלה דסברי מה שגדל ברשותו הוי שלו: **גמ'** אמר חד מינייהו. הבעל או האשה: נזבן. נקנה מנכסים שנפלו לה: זבני ארעא. ששכרה מרובה ואינה נרקבת לכך הבעל יוכל לומר ארעא אני רוצה שפירותיה רבים או האשה תוכל לומר ארעא אני רוצה שלא ירקב ושלא יכלה הקרן: בתי. שכרן מרובה מדקלין שעשוין להתייבש: דקלי. תמרי: אילני. שאר אילנות: אבא. יער לחטוב עצים: זרדתא. אילנות של עוזרדין שקוצצין אותן לעצים: פירי דכורי. חפירה של דגים שקורין וויי"ר: אמרי לה פירא. אם נפלה דבר זה בירושתה קוצצת עצים ודגים שבחפירה הוי פירא והקרקע הוא קרן: ואמרי לה. כוליה הוי קרנא הואיל והדגים והעצים כלים והכל ימכר מיד וילקח בהו קרקע ויאכל פירות: וולד בהמת מלוג. שנפל לה בהמה בירושה וילדה: איכא עורה. דאין הקרן כליא: פירא. גוף הולד: פירא דפירא. כפל הבא ממנו: דקא שקיל פירא גופיה. דהיינו הקרן: עז לחלבה. לאכול חלבה: לגיזתה. הן עיקר שלה והוא הדין דשקל חלב וולדות: אוכל והולך. דגבי בהמה איכא עורה וגבי תרנגולת איכא נוצה וגבי דקל איכא עצים יבשים אבל הנך כולהו פירי נינהו שמתחדש תמיד ודרך הנאתן היא: עיילא ליה גלימא. טלית בנכסי מלוג אף על פי שהקרן צריך להיות קיים: פירי הוי. כיסויו שהוא מתכסה בו הן פירותיו והוא מתכסה ואזיל: עד דבלי. והשחקים יהיו לה לקרן:

מתני'

הגהות הב"ח

(א) ואפי' ולד כנ"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) פשיטא לי ארעא ובתי ארעא כנ"ל ... וכו' נמחק: (ג) כ"ה הכ"ח ...

לקרקע אמר רבי מאיר שמין אותן כמה הן יפים בפירות וכמה הן יפים בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכ"א פירות המחוברין לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע שלה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רש"א מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה מקום שהורע כחו בכניסתה יפה כחו ביציאתה כיצד פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו: **גמ'** פשיטא אמר חד מינייהו נזבון ארעא ואמר אידך נזבון בתי זבני ארעא בתי ודיקלי בתי דיקלי ואילני דיקלי אילני וגופני אילני אבא זרדתא ופירא דכוארי אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא כללא דמילתא גזעו מחליף פירא אין גזעו מחליף קרנא נסחא אחרינא גזעו מחליף קרנא אין גזעו מחליף פירא הלכך כל היכא דקתני ילקח בו קרקע אין קונין אלא דבר שגזעו מחליף *תניא ולד בהמת מלוג לבעל ולד שפחת מלוג לאשה חנניה אומר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג דשקיל ליה בעל מ"ט דרבנן קא סברי חיישינן למיתה הלכך (ולד) בהמת מלוג דאי מיתה איכא עורה ולא כליא קרנא הוי ולדה לבעל (ולד) שפחת מלוג דאי מיתה כליא קרנא הוי ולדה לאשה וחנניא סבר לא חיישינן למיתה (א) אלא אפילו ולד שפחת מלוג לבעל א"ר הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה אמר רבא ומודה חנניה א שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן משום שבח בית אביה אמר רבי זירא א"ר ינאי ואמרי לה א"ר זירא א"ר אושעיא א"ר ינאי הגונב ולד בהמת נכסי מלוג משלם תשלומי כפל לאשה לדברי הכל מאי טעמא פירא תקינו ליה רבנן °פירא ב דפירא לא תקינו ליה רבנן ואי קשיא לך הא דתנן ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירות וכו' ות"ר אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות הכניסה לו קרקע ועשתה לו פירות הרי הן פירות מכר פירות ולקח בהן קרקע ועשה פירות הן הן פירי פירות דאלמא יש לבעל פירי פירות והכא אמרינן פירי תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן לא קשיא שאני הכא דקא שקיל ליה לפירא גופיה ומש"ה לא שקיל ליה לכפל דה"ל פירא דפירא אבל היכא דזבין ליה לפירי וזבין בהו ארעא אי לא שקיל לפירא אשתכח דלא שקיל לא פירא ולא פירא דפירא הילכך שקיל להו פירא דפירא דבמקום פירא קיימי אמר רבא א"ר נחמן הכניסה לו עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ודקל לפירותיו אוכל והולך עד שתכלה הקרן פירוש אפילו לא היה לה אלא חלב וגיזה וביצה ג בלבד וכן לא היו לה בדקל אלא פירותיו בלבד א"ר נחמן עיילא ליה גלימא פירא הוי ומכסי בה עד דבלי: פירות התלושין מן הקרקע. (א) וקי"ל כר' שמעון:

המאור הגדול

אמר רב נחמן עיילא ליה גלימא וכו' כיון דקי"ל כר"נ בדיני ואיהו בתראה נראה דליתא לההוא דשמואל דאמר השניה אין לה בלאות דוקא של נכסי מלוג היכא דליתנהו דקנסי רבנן לדידה בדידה דאיהו ז"ל דברשותה קיימיה וקרנא הוו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ובאשה כשרה חייב לשלם את כולם דמעיקרא והשתא דקי"ל פירא הוי נמצא שבין בלאות נכסי מלוג בין בלאות נכסי צ"ב ברשותיה קיימי ולא ברשותה ואין לחלוק ביניהם אלא כיון דליתנהו אידי ואידי לית לה כדתנן ולא בלאות וה"ה לאיילונית ומה שפסק הרי"ף ז"ל בענין זה (כמבואר ברא"ש פרק אלמנה ניזונת סי' כ"ח) לא נ"ל:

פירות התלושין מן הקרקע וכו' כתב הרי"ף ז"ל וקי"ל כר"ש ותימה הוא דהא אמרי' בגמ' ר"ש היינו ת"ק מחוברין בשעת יציאה איכא בינייהו וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ור"ש קיירא בעל הלכות ראשונות כתב מחוברין בשעת יציאה אתא לאשמועינן *דלמא לא פליג ר"ש ונראה שעל זו הגירסא סמך הרי"ף ז"ל וכבר דחאה הנגיד ר' שמואל הלוי ז"ל וכתב דלית הלכתא כר"ש ונראין דבריו:

מלחמת ה'

אמר רב נחמן עיילא ליה גלימא וכו' כיון דקי"ל כר"נ בדיני ואיהו בתראה נראה דליתא וכו' ומה שפסק הרי"ף ז"ל בענין זה לא נ"ל: **אמר** הכותב אלמנה שזו הדרך כבושה לפני כל העוברים והשבים הייתי שותק אבל מדרך זו אפשר שהפליג ממנה רבי' ז"ל (אלא) מדעת לפיכך אני דן כודאי הא דאמר ר"נ פירא הוי לא לגמרי אלא מכסי לה עד דבלי לה קאמר ומכי לא משמשת מעין תשמישה הראשון ימכרו השחקים שאינן ראוין לכך וילקח בהן קרקע מועט והוי לה קרן דומיא דמתפורת של צריף וכמו שפי' רש"י וכיון שכן הוא הא דאמר שמואל שניה אין לה בלאות שאינן קיימים במכר השחקים ונתחייב בדמיהן ליקח לה קרקע דהני דידה נינהו וקנסוה רבנן בדידה הא כשרה אית לה ודאמרי בגמ' ר"נ פליגא לאו אדשמואל אלא אדרב שימי דקאמר מדאמר שמואל ולא בלאות לשניה הא כשרה אית לה ש"מ קרנא הוו דאי פירא הוי תשלומין מנא לה ואקשינן אדרב שימי והא אר"נ פירא הוי ומכסי לה עד דבלי וכי משלם לכשרה שחקים הוא דמשלם ומהדרינן דר"נ פליגא לדרב שימי. ונשמט לבעל המאור ז"ל בכאן תרעומת אחר על דברי רבינו הגדול ז"ל שכתב בדין אילונית אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה אי דליתנהו נכסי מלוג אית לה נכסי צ"ב לית לה גם בזו אני תמה אם כדבריו בלאות דקתני מתני' אין להם מאי ניהו אי דמלוג שניה אין לה אילוטת יש לה אי דברזל אילונית אין לה שניה יש לה אלא מסתברא דכי אמרי' מעיקרא איפכא מיבעי ליה לאו דדינא ודאי הכי אלא ה"ק אי איכא לאיפלוגי איפכא הוא דאיכא לאיפלוגי ומיהו במסקנא אילונית לית לה כלום בדליתנהו וכך נראה מדברי ר"ש וזה דבר קשה על דברי רבינו יצחק ז"ל אא"כ ידחוק ויאמר דמתני' אין לה דין בלאות קתני לומר שאין להם בלאות כשאר הנשים אלא זו מפסדה של מלוג וזו של ברזל:

השגות הראב"ד

(א) **כתב** הרב ז"ל בענין מי שאמרו כדברי ר"ש ורבנן מחוברים בשעת יציאה איכא בינייהו וקי"ל כר"ש וכן נמי כתב בעל הלכות ולא עוד אלא שכתב דר"ש ורבנן לא פליגי אלא מאי דלא פרישו רבנן ואתא איהו לפרושי. וכ"כ הגירסא מחוברין בשעת יציאה אתא לאשמועינן וכודאי אם הגירסא היא כאשר כתב אין ספק בדבר דלא פליגי מידי וקי"ל כוותיה אלא אפי' לגירסא הכתובה בספרים שלנו והרב ר' יצחק ז"ל כתב אותה בהלכותיו

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

שאין ראוי ליחס ב"ש לקולא מצד הקלתם באשה ולא ניחס אותם לחומרא מצד הקלתם לבעל. והיה כל א' מהם מחמיר מצד א' ומיקל מצד אחר. זהו פי' מה שאמרו חומר מצד אחד וקל מצד אחר. וע"כ מחויב שלא למנות זו מכלל קולי ב"ש וחומרי ב"ה ע"כ. והוא קיום מה שרצינו להעמידו בביאורנו. וזו היא התשובה שיעדנו בו בתחלת דברינו בהלכה זו:

הרמ"ע מפאנו

הירושלמי קולא מצד א' וחומר מצד א' כך פי' לפי שב"ש כשמקילים על הארוסה למכור לכתחלה א"א לומר שב"ש מקילין על האשה אא"כ נאמר מחמירים על הבעל וב"ה שמחמירים על הארוסה א"א לומר שהיו מחמירים על האשה עד שהן מקילין על הבעל. הרי נתבאר שכל א' מהם מחמיר מצד ומיקל מצד וזהו כוונת אמרם חמור מצד א' וקל מצד א'. ולכן אין ראוי לכלול אותה עם קולי ב"ש וחומרי ב"ה:

שלטי הגבורים

א ומטעם זה כתב הרמ"ס שאינו רשאי למוכרם אפי' בעודה תחתיו ולא נהירא להרא"ש דודאי בעודה תחתיו עושה בהן כל מה שירצה אלא אם שיירן נותנת דמים ונוטלתן:

ב וכ"כ ב"ה שאם מכרה נכסי צאן ברזל בטובת הנאה אין הבעל אוכל פירות מאותן טובת הנאה ולא נהירא להרא"ש אלא דוקא פירי דפירי דאתו מעלמא כגון שמכרה כתובתה בטובת הנאה לא שקיל אבל פירי דפירי דלא אתו מעלמא כגון ולדי ולדות שקיל ומיהו נראה אם תמות האם בעוד הולד קיים דהולד ממלא מקום אמו וחוזר להיות קרן ואע"פ שהולד הוא לבעל אם נגנב ונמצא הגנב אין הכפל לבעל ואפי' האם בעצמה אם נגנבה אין הכפל לבעל:

ג ולא נהירא להרא"ש ז"ל דכיון דליכא שיור כלל אין לכלות הקרן לגמרי אלא כפירש"י שגוף העז שלה וקנו עז לחלבה דסתם עז לנכסי קאי והשתא נשאר לה הגוף לשיור וכן באידך:

לשון ריא"ז

הכניסה האשה לבעלה בתורת נכסי מלוג או שנפלו לה בירושה עז שחלבה פריה או רחל שגזותיה פריה או תרנגולת שביצתה פריה או דקל שראוי לו כל פירותיו והקרן קיים לאשה בכל אלו הוא אוכל והולך עד שתכלה הקרן ואע"פ שהם מזקינים ואובדין הרי יש לאשה דבר מועט מן הרחל ומן העז עורן ומן התרנגולת נוצה ומן הדקל העצים וכן אם הכניסה לו כסות של נכסי מלוג מתכסה בו הבעל עד שיכלה והשחקים הם לאשה קרן וכן אם הכניסה לו מקום שחופרין ממנו הצריף הרי כל הצריף הוא לבעל במקום פירות והולך ומוכרו תדיר לעצמו ואחר שתכלה הצריף הקרקע הוא לאשה קרן אע"פ ששוה דבר מועט וכן יער העומד לעצים הבעל כורת ממנו העצים והקרקע ישאר קרן לאשה וכן כל כיוצא בזה כמבואר בקונטרס הראיות:

ומהדרינן דמחוברים בשעת יציאה דלא איירי בהו רבנן איכא בינייהו דרבנן לית להו הא דאמר ר"ש ביציאתה שלה דקא סברי מה שגדל ברשותו שלו ופסק הרי"ף ז"ל כר"ש וכן ר"ח ז"ל והרמב"ם ז"ל בפכ"ב [מהלכות אישות] והוא תימה דהא יחיד ורבים הלכה כרבים והראב"ד ז"ל הביא ראיה לדבריהם מדתני לה להא דרבי שמעון סתמא בתוספתא דפרקין ועוד דתני לה גבי הלכתא פסיקתא דתניא התם היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה אם קדם ותלש מן הקרקעות כל שכן הרי זה זריז ונשכר היורד לנכסי שבויים וכו' אלמא דוקא תלש ואכל הא לא תלש לא כר"ש ותני לה גבי הלכתא פסיקתא דהייט היורד לנכסי שבויים ובהלכות גדולות גריס ר"ש פירות מחוברים בשעת יציאה אתא לאשמועינן אלמא דלא פליגי רבנן עליה אבל הנגיד והרא"ה פסקו כרבנן דמחוברים בשעת יציאה הרי הן שלו:

מתני' נפלו לה עבדים כו' לא תמכור · יכולה היא לעכב:

גמ' מחלוקת בשדה שאינה שלה כגון שהיו לה זתים שקנה בלא קרקע ע"מ שיהו בקרקע המוכר והלוקח יאכל פירות עד שיבשו: אבל בשדה שלה · שנפל לה (ב) קרקע והאילנות: מתני' בשאין עושין כדי טיפולן · דכי האי גוונא רבנן סברי דליכא למיחש לכבוד בית אביה והרמב"ם ז"ל פסק בפכ"ב מהלכות אישות כרשב"ג בעבדים וכתנא קמא בזיתים ונראה שהוא היה גורס ברישא דעבדים רשב"ג אומר לא תמכור מפני שבח בית אביה ובסיפא דזיתים ר' יהודה אומר לא תמכור מפני שבח בית אביה וכך נמצאת במקצת נוסחאות ולפיכך פסק בעבדים כרשב"ג דכל מקום דשנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו ובזיתים ובגפנים פסק כסתם משנה ולא כר' יהודה:

מתני' מה שהוציא הוציא כו'. אם גרסה: ישבע כמה הוציא ויטול · כ' רבינו חננאל ז"ל ואי קשיא לך אמאי לא תני לה בכל הנשבעים גבי הני דנשבעים ונוטלים [בשבועות דף מד:] י"ל הני כולהו הנתבע מכחיש התובע והאי הנתבע לא ידע והויא ברי ושמא וכל ברי ושמא ברי עדיף ומשום דלא דמי להו לפיכך לא שנאה בכללן ומהא שמעינן דכל היכא דאיהו ידע [והך] לא ידע נשבע איהו דידע ושקיל וה"מ בעושה ברשות ע"כ:

גמ' עבד רב יהודה עובדא · דחשבא אכילה: בחבילי זמורות. שכן מאכל לפילין והאכיל מהן הבעל לבהמתו וגרש את אשתו ואמר רב יהודה מה שאכל אכל: המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה · יתומה שהשיאתה אמה ויכולה למאן: כמוציא על נכסי אחר · ואם מיאנה בו שמין לו שבח שהשביח ונוטל כמשפט אריסי המדינה: עבדו לה רבנן הך תקנתא · דשמין לו כאריס: כי היכי דלא ליפסדינהו · שלא יכסוף ויקלקל הקרקעות שיאכל ולא ישביח שדואג שמא תמאן וכיון דשמין ליה כאריס תו לא מפסיד להו מימר אמר שמא לא תמאן ואם תמאן הרי אטול שבחי לפי עמלי כך כתב רש"י ז"ל ואפשר היה לומר דכי אמרי' כמוציא על נכסי אחר דמי היינו דאם היתה שדה שעשויה ליטע שמין לו כאריס ואם היתה שדה שאינה עשויה ליטע ידו על התחתונה אבל מלשון רש"י ז"ל נראה שהוא כיורד ברשות בכל השדות ואף הרי"ף ז"ל כתב כמוציא על נכסי אחר ברשות דמי ולא ידעתי אם היה גורס כן ואף הרמב"ם בפכ"ג מהלכות אישות כתב ששמין לו כאריס שסברי ברשות ירד וכתב הרשב"א איכא למימר דלהקל עליו תקנו ולא להחמיר עליו דאילו הוציא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כדין בעל בעלמא אבל הוציא הרבה ואכל קימעא מחשבין לו כאריס דעלמא: בי חוזאי. (ג) מקום שהיה רחוק הימנו: אפיק שית מאה · בהוצאת הדרך ומשלו: והוא שהיה השבח כנגד הוצאה · הוא דאמרי' ישבע ויטול: למאי הלכתא · קאמר והוא שיהיה השבח כנגד הוצאה לאקולי עליה דאי איכא שבח טפי לא בעי שבועה או לאחמורי עליה ולמימר דאילו הוצאה יתירה לא שקיל אלא כשיעור שבחא ואפילו בשבועה ולא אמרינן ישבע כמה הוציא ויטול: אתי לאיערומי · ואמר בליר משבחא פורתא דליסקול בלא שבועה ואע"ג דלא אפיק כולי האי: אלא אמר רבא · הא דרב אסי לאחמורי עליה אתא ולומר שאם היתה הוצאה יתירה על שבח · שהשביח לא אמר יטול כל מה שהוציא אלא מן היציאה יחזירו לו שיעור השבח (ד) בשבועה שישביעוהו שכך הוציא. ותמה אני אם היתה שדה העשויה ליטע למה לא ישומו לו כאריס ונראה לי דהיינו טעמא משום דכיון שהוא אוכל פירות ולא היא הוו להו כולהו שדות לגבי דידה כאילו אין עשוין ליטע וכיון דמחמרינן עליה דבעל בנכסי אשתו יותר מאחר היה קרוב הדבר לומר

מתני' נפלו לה [א] עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רשב"ג אומר לא תמכור משום שבח בית אביה נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רשב"ג אומר לא תמכור משום שבח בית אביה: **גמ'** א"ר כהנא אמר רב מחלוקת בשדה שאינה שלה דרבנן סברי כיון דלית לה קרקע תמכור משום דקא כליא קרנא אבל בשדה שלה לא תמכור משום שבח בית אביה ירושלמי מתני' בשאין עושין כדי טפולה אבל אם עושין לא תמכור שעדיין שבח בית אביה קיים: **מתני'** המוציא [*]הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה [ב] ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול: **גמ'** וכמה קימעא אמר רב אסי [ג] אפילו גרוגרת אחת והוא שאכלה דרך כבוד: *לא אכלה דרך כבוד מאי אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר בבאיסר וחד אמר בדינר אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות וכן הלכתא א"ר יעקב א"ר חסדא המוציא הוצאות על נכסי אשתו [ד] קטנה כמוציא על נכסי אחר (א) [ברשות דמי] מ"ט עבוד רבנן תקנתא כי היכי דלא נפסדינהו ההיא אתתא דנפלו לה ארבע מאה זוזי °בי חוזאי אזל גברא אפיק שית מאה ואייתי ארבע מאה בהדי דקא אתי איצטריך ליה זוזי אפיק מינייהו אתו לקמיה דרבי אמי אמר להו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל אמרו ליה רבנן הני מילי דקא אכיל פירי האי קרנא קא אכיל והוצאה היא אם כן הוה ליה הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול: הוציא ולא אכל ישבע וכו' אמר רב אסי והוא שהיה השבח נגד ההוצאה למאי הלכתא אמר אביי שאם היה השבח יתר על ההוצאה נוטל הוצאה בלא שבועה אמר ליה רבא אם כן אתי לאיערומי אלא אמר רבא שאם היתה הוצאה יתרה על השבח אין לו אלא הוצאה

קימעא ואכל הרבה ברשות אכל ולא תקנו חכמים לגרע כחו וכן אם הוציא ולא אכל וניחא ליה למישקל הוצאה שיעור שבחא שומעין לו דלא תקנו להיות כמוציא על נכסי אחר אלא ליפות כחו ולא לגרוע כחו עכ"ל:

רש"י

מתני' לא תמכור. יכולה היא לעכב שלא ימכור דקל: **גמ'** מחלוקת. דזיתים וגפנים בשדה שאינו שלה כגון שהיו לאביה זיתים שקנה בלא קרקע על מנת שיהיו בקרקע המוכר והלוקח יאכל הפירות עד שיבשו: **מתני'** המוציא הוצאות. כגון אם נפלו לה נכסים ביהודה והוא היה בגליל אם גירשה מה שהוציא הוציא: **גמ'** לא אכלה דרך כבוד מאי. בכמה הוי אכילה: בבאיסר. שוה איסר: עבד רב יהודה עובדא. שהבעל האכיל חבילי זמורות לבהמותיו בנכסי אשתו וגירשה ואחשבה רב יהודה אכילה ואמר מה שאכל אכל: אשתו קטנה. יתומה שהשיאתה אמה ויכולה למאן: כמוציא על נכסי אחר. (דתנן התם הנכנס לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות אם השבח יתר וכו' נוטל מה שהוציא) שאם מיאנה שמין לו שבח שהשביח ונוטל כמשפט אריסי המדינה: עבדו ליה רבנן תקנתא. דשמין ליה כאריס: כי היכי דלא ניפסידינהו. שלא יכסוף ויקלקל את הקרקעות ויאכל ולא ישביח וידאג שמא תמאן וכיון דשמין כאריס לא יפסיד [מימר אמר] שמא לא תמאן ואם תמאן הרי אטול שבחי לפי עמלי: בי חוזאי. מקום שהיה רחוק ממנה: אפיק שית מאה. בהוצאת הדרך: והוא שהיה השבח נגד היציאה. בזה אמר ישבע ויטול: למאי הלכתא. קאמר והוא שהיה השבח נגד היציאה לאקולי עליה לומר דאי איכא שבח טפי לא בעי שבועה או לאחמורי עליה [ולמימר] דאי איכא יציאה יתירה לא שקיל אלא שיעור שבח ובשבועה ולא אמרינן ישבע כמה הוציא ויטול: אתי לאיערומי. דיימר בליר משבחא פורתא כי היכי דליסקול בלא שבועה אע"ג דלא אפיק כולי האי: אלא אמר רבא. הא דרב אסי לאחמורי אתי ולמימר שאם היתה הוצאה יתירה על השבח שהשביח לא אמרינן יטול כל מה שהוציא אלא יחזירו לו שיעור שבח: ובשבועה

עין משפט

א מיי' פכ"ב מהל' אישות טור אה"ע סי' פח:

שלטי הגבורים

א כתב הטור נפלו לה עבדים ושפחות זקנים שאין ראוין עוד למלאכה ישתמש בהן כמו שהן ואינה יכולה לכופו למוכרן ולקנות בדמיהן קרקע כדי שיתקיים לה הקרן ואם ירצה הוא למוכרן ולקנות בהן קרקע אינה יכולה לעכב עליו והרמ"ה כתב כמו שהוא יכול למוכרן בעל כרחה כך היא יכולה למוכרן בעל כרחו כדי שיתקיים לה הקרן והרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה. רשב"ג אומר יכולה לעכב עליו משום שבח בית אביה וכיוצא בזה פליגי בנפלו לה זיתים זקנים ומדברי הרא"ש ז"ל יראה שפוסק כשניהם כחכמים שאינה יכולה לעכב מלמוכרן ודוקא כשאינן נטועים בשדה שלה אבל נטועים בשדה שלה או עושין כדי טיפולן יכולה לעכב עליו ומיי' כתב נפלו לה עבדים ושפחות אע"פ שהם זקנים לא ימכרו משום שבח בית אביה נפלו לה זיתים וגפנים זקנים אינה יכולה לכופו למוכרן ולא לעכב עליו למוכרן ודוקא כשאינן נטועים בשדה שלה ואינן עושין כדי טפולן אבל אם נטועין בשדה שלה או אפי' אינן נטועין בשדה שלה ועושין כדי טיפולן יכולה לעכב עליו מלמוכרן משום שבח בית אביה והטור כתב ואיני יודע למה פסק חד כחכמים וחד כרשב"ג:

לשון ריא"ז
נפלו לאשה עבדים ושפחו' זקנים ורצה הבעל למוכרן מפני שהוצאתן מרובה מן השבח שלהן הרי אלו ימכרו וילקח מהם קרקע והוא אוכל פירות ואם היה השבח שלהם כנגד הוצאתן יכולה האשה לעכב על ידו מלמכור משום שבח בית אביה כמבואר בקונט' הראיות:

ב שאלו לרמב"ן ורבינו אליקים לר' שמואל על אדם שבנה בית על נכסי מלוג ודר בו שנה או יותר מי אמרי' כי האי גוונא הוציא ואכל וכן לענין בע"ח גובה את השבח מי הוי כעין שבח וגובהו או לא והשיב אחרי שלא חלקו רבותינו בין יציאה ניכרת לשאינה ניכרת אף אנו אין בידינו לחלק:

ג ומיי' כתב שצריך שיאכל כדינר והרא"ש כתב דסגי בפרוטה:

לשון ריא"ז
אכל כגרוגרת אחת דרך כבוד או פירא כבאיסר אפי' שלא על דרך כבוד:

ד וכתב הרמ"ה דוקא קטנה ממאנת אבל יוצאה בגט דינה כאחר מוציא הוצאות על נכסי אשתו: וכתב הרא"ש הלכך אם הוציא ולא אכל או הוציא הרבה ואכל קימעא שמין לו כאריסי העיר אבל אם הוציא קימעא ואכל הרבה ברשות

הגהות הב"ח

(א) כ"ה גם הב"ח וכ"כ גי' הר"ן בר"ף: (ב) נ"ל הקרקע: (ג) כ"ע שם: (ד) נ"ל השבח הס"ד ואח"כ מה"ד ובשבועה. [ועיין לקמן ר"ד נט.]:

השגות הראב"ד

מחוברין בשעת יציאה איכא בינייהו דמשמע דפליגי ואפ"ה פסק הרב כר"ש ולאותי מי שתמה על דבריו ודחה אותם מדאמרי' איכא בינייהו אלמא פלוגתא היא וכיון דיחיד ורבים הוא הלכה כרבים. מן הטעם הזה דחה הנגיד ז"ל את דברי ר"ש מהלכתא. גם הרב ר' יוסף אבן מיגש דחה את דבריהם מן הטעם הזה. ועוד הביא ראיה ממה שאמרו פ' יש נוחלין בענין הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו שהאב אינו יכול למכור וכן האב תולש ומאכיל לכל מי שירצה ומה שהניח תלוש הרי הוא של יורשים ואקשי' עלה והתניא שמין את המחובר ללוקח. ומשנינן כאן בבנו כאן באחר הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו. לאחר (מהא) דהיינו לוקח אבל האב שמין לו את המחובר ללוקח שאין הלוקח מוותר כלום לבן אלמא פירות מחוברין בשעת מיתה דאב הוו וזכי בהו לוקח והכא נמי פירות מחוברים בשעת מיתת הבעל או בשעת גירושין דבעל הוו וזכי בהו יורשין דלהאי אית ליה פירי ולהאי לית ליה פירי וכי היכי דזכי האיך בשעת יציאה הם הכי נמי זכי האיך. ומן הטעמים האלו דחה את דברי בעל ההלכות: ואני אברהם עפר ואפר תחת כפות רגליהם נתתי את לבי לדעת שורש דבריהם אמרתי כי לא דבר ריק הוא מהם ואפשר כי קבלה היתה בידם מן ראשוני ראשונים ומכמה טעמים נתקיימה בידם הדא דגופא דמתני' הכי מחזיא דקתני הוציא הרבה ואכל קימעא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. ואמרי' בגמ' כמה קימעא אפי' כגרוגרת והוא שאכלה דרך כבוד לא אכלה דרך כבוד עד כמה עד כדינר והא ודאי כיון דאיכא כדינר ל"ש אכל ול"ש נטל דהכנסתו זו היא אכילתו כדאמרי' לענין חזקה אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זה חזקה והתם ודאי לאו אכילה דוקא אלא הכנסת עלים זו היא אכילתו והכא נמי אמרי' בגמ' עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות והסיא ודאי לאו אכילה היא אלא הכנסה בלחוד. ואע"ג דאיכא לדחויי בחבילי זמורות שהסיק בהם את התנור וכיוצא בו דהוי כעין אכילה מ"מ בעינן הכנסה או זכיה כדינר. והא דתנן הוציא ולא אכל ולא הכנים הרי הוא כאילו אכל ואי ס"ד מחוברין בשעת יציאה דבעל הוו למה לי הכנסה כלל והא כל היכא דאיתנהו דבעל הוו ומה לי לא הכנים אלא ש"מ דאשה הוו ומשהכנים הוא דזכה בהו בעל הא לא הכנים לא. ותלישתו ודאי זו היא הכנסתו שכבר זכה בהן בתלישתו ואם לא תלש לא זכה והוה ליה כאילו הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול. ואם יטעון טוען שוא ויאמר אכילה דוקא קבעינא כגרוגרת אחת שאכלה דרך כבוד. הא לאו מלתא היא דבגרוגרת אחת וכיוצא בזה אכילת קימעא הוא דבעינן הכי דאי לא דרך כבוד לאו אכילה היא ולאו זכיה הוא כלל אבל כי הוי כדינר או באיסר לא בעינן דרך כבוד ואכילה נמי לא בעינן כמעשה דחבילי זמורות אלא תלישה בלחוד דהיינו הכנסה והיא קושיא דכתב הרב בן מיגש ז"ל מההוא דפ' יש נוחלין לאו קושיא היא כלל דלית לן למיגמר תקנתא דרבנן מדינא אחרינא וכבר אמרו הזנות הבעל בנכסי אשתו על החדשים אף בושים וכו'. וכן אמרו במזון האשה והבנות כתובין הן אבל בני חורין אין כתובים אבל משועבדים ואפי' כתב אותם בכתובה אינן נגבין ממשועבדים לפי שלא רצו להחמיר עליו בתקנתם וכן לא רצו להחמיר עליי בתקנת' וכן לא רצו להחמיר עליה בנכסיה והניחו את המחוברים לאשה בשעת יציאה ודי לו שזכה במה שתלש. ועוד דקתני לה בתוספתא דכתובות פ' האשה שנפלו לה נכסים גבי הלכתא פסיקתא וסתמא נמי קתני לה דתניא בתוספתא היורד בנכסי אשתו וכן ונתן זה עיניו לגרשה אם קדם ותלש מן הקרקעות אפי' כל שכן ה"ז זריז ונשכר. היורד לנכסי שבוים ושמע שהם באים אם קדם ותלש מן הקרקעות ה"ז זריז ונשכר. אלו הן נכסי שבוים כל שהלך אביו או אחד ממורישיו למדינת הים וכו'. ועוד דאמרי' בפ' נערה שנתפתתה בענין מזונות הבנות שאין ניזונות מן המטלטלים הוה עובדא ואתא לקמיה דרב יוסף וא"ל מתמרי על בודיא ואקשי ליה אביי ולא תהא אלא בע"ח מי שקיל ממטלטלי ואמר ליה בצריכי לדיקלא קאמינא אלמא אע"ג דרכו פירות בחיי האב והאב לא היה חייב במזונות בתו והפירות לא היו משועבדים לבנות בחייו ואין להם זכות בהם. ואפ"ה בשעת מיתתו כל הפירות שיש מחוברות דינם כקרקע וכמו שהקרקע לבניו משועבד מזונותיהן בשעת מיתתו *)שכל נכנסין ולא נאמר שזכו הבנים בהם במקום האב הואיל וכבר נראו לאב בהם והכא נ"מ לענין נכסי מלוג אע"פ שהפירות גדלו **)בפינו כיון שינא הקרקע מתחת ידו ועדיין הם מחוברים דינם כדין הקרקע ולמקום שהקרקע הולך שם הולכים. וכן אמרו בענין יבמה ותכ"א פירות מחוברים לקרקע שלהן והתלושים כל הקודם בהן זכה בהן. ואקשי' בגמ' שלו כל נכסים אחראין לכתובתה תני שלה. והא הכא דכתיי בעל כלהו פירי דבעל נינהו ואית ליה שעבוד בפירי וכי מייתי מיהא נפיק מתותי ידיה ועייל בשעבודא שהרי אינן רשאין למכור בהן כי היכי דעיילי מקרקעי הם ה"נ עיילי פירי דמתכרי בהו ולא אמרי' דנזכי בהו יורשין במקום בעל ואע"ג דנראו לבעל בחייו והכא נמי ל"ש ותו לא מידי. מיהו אתחזי לן מדאמרי' הכא גבי מזונות דבעין פירי דצריכי לדיקלא ואי לא צריכי לדיקלא לא הוו להו כתלושין דכל העומד לגדור כגדור דמי הם הכי נמי לענין שעבוד במה דאמרי' פירות שהן מחוברים לקרקע שהן כקרקע דוקא בדצריכי לארעא קא אמרי' דאי לא צריכי לארעא הוו להו כתלושין ושלא זכתה בהן מחיים וכיון שלא זכתה בהן מחיים הרי הן שלו כדאיתא במתני' אבל לענין נכסי מלוג מיהא מחוברים הם ולא זכה בהן הבעל עד שיתלשו דהא קתני במתני' הוציא הרבה ואכל קימעא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ואמרי' מאי אכל הכנים דהכנסה מיהת בעינן. ועוד הא דקתני בתוספתא אם קדם ותלש ה"ז זריז ונשכר תלש אין לא תלש לא ובדלא צריכי לארעא נמי קאמר שאם תלש ה"ז זריז ונשכר לא תלש הוו להו כקרקע וכאשה הוו וכדאמרי' במילתיה דר"ש. ואי קשיא לך מ"ש לענין יבמה דהוו כתלושין ולענין מזון הבנות נמי הוו כתלושין ולענין נכסי מלוג לא הוו כתלושין. הכך גוף הקרקע דיורשים הוא ומש"ה כל העומד לגדור כגדור דמי וזכיא להו ארעא דידהו אבל לענין נכסי מלוג דארעא דידי הוא לא זכי בהם בעל עד דתלש להו. עוד נ"ל בענין יבמה דהא דאמרי' במחוברין תני שלה במותר קא אמרי' במלתיה דר"מ ששמין אותם כמה הם יפים בפירות וכמה הם יפים בלא פירות והמותר שהם שוים יותר מפני הפירות הרי הוא שלה אבל מה שנבלע מהן בדמי הקרקע של יורשים הוי לפי שאינה מפסדת כלום בזה ואפי' לר"מ דאמר פירי משתעבדי לכתובה מודה בההוא שבחא דמיבלע בדמי הקרקע דיורשים הוי וכ"ש לרבנן:

*) אולי נ"ל וה"ה לכל נכסין **) אולי נ"ל ברשותו

א מיי' פכ"ב מהל' אישות טור אה"ע סי' פח פח:
ב מיי' שם סמג עשין נח טור אה"ע סי' קס קסח קנ:

לומר דכי אמרינן במוליא על נכסי אשתו קטנה דכמוליא על נכסי אחר דמי היינו לומר דבשדה העשויה ליטע ידו על העליונה ובאינה עשויה ליטע ידו על התחתונה וכמו שכתבתי למעלה אלא שכבר כתבו ז"ל דכיורד ברשות דמו ומדאמרי' ישבע כמה הוציא ויטול למד הרמב"ם ז"ל [בפרק עשירי] מהלכות גזלה לכל מי ששמים לו בין שהיתה ידו על העליונה בין שהיתה ידו על התחתונה שאינו נוטל כלום עד שישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא וכתב שם שאם יאמר יבאו הדיינים ויעשו שומת ההוצאה והרי היא גלויה לעיניהם וישערו העצים והאבנים והסיד ושכר האומנים בפחות שבשיעורים נר מצוה שומעין לו ונוטל בלא שבועה וכן זה שנוטל השבח בלבד והיתה ידו על העליונה אינו צריך שבועה: כדתנן אם מתו מתו לו. ביבמות פרק אלמנה (דף סו.): ואמרינן נמי בגמ' · שם: בעל שהוריד אריסין · בנכסי אשתו ליטול מחצה או שליש ועמד וגרשה משאכל קימעא: מהו · שיטלו האריסין כפי שבחן: אדעתא דבעל נחית · הוא הכניסם ולא היא וכי אסתלק (ג) בעל אסתלקו אינהו ולא שקלי מידי כדיניה דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל: א"ד לאריסי קיימא · אם לא הורידם הבעל היתה היא מורידה לתוכה אריסים: *)שמין לו וידו על התחתונה. (ד) הוצאה שיעור שבח כדאמרינן בבבא מציעא בהשואל (דף קא:) והכא את בעי לסלוקי בלא כלום: ליכא מאן דטרח · ראה זה שלא היה איש משביחן וירד להם ומה הפסיד הילכך [יליאה] שיעור שבח מיהא יהיב ליה: הכא איכא בעל·(ה) שיטרח בהם ואמרה להו אי לא נחתיתו אתון הוה איהו עביד ולא (ו)שקיל השתא מידי: (ז) ואי בעל זה אריס הוא· ויודע בטיב אריסות שאם לא ירדו אלו היה הוא עצמו עובדה אסתלק ליה בעל איסתלקו להו והרמב"ם ז"ל הביאה בפ"י מהלכו' גזלה בבעל שהוריד אריסין ולא אכל כלום ולומר שדינם כדינו וידו על התחתונה ואפשר שהדין אמת אבל אין זה ענין (ח) הסוגיא וכתב הראב"ד ז"ל דהוא הדין לענין יורד לשדה חבירו שלא ברשות דאי בעל קרקע אריס הוא אינו נותן לו שכר טרחו אפי' בשדה העשויה ליטע אלא דמי נטיעותיו עד כאן ואפשר שאומדין כמה ירצה ליתן שלא יגע לחפור ולנטוע וזה הוא דעת הרשב"א ז"ל: בעל שמכר קרקע לפירות · מכר לאחרים קרקע מלוג שיעשה הלוקח ויאכל פירות: משום רווח ביתא · שיכנים הפירות לביתו ויהא מזון הבית מצוי וייטב לה: לאו בפירוש איתמר · לא שמעה מרבא בהדיא: תרתי אמהתא · שפחות מלוג היו ולא שמאתן לו בכתובתה: עייל חדא מינייהו · לשרת לשניה: אתאי · קמייתא לקמיה דרבא: מה שעשה עשוי · ואפילו נתנה לאחר לשימושה: ולא היא לעולם משום רווח ביתא · אית ליה לרבא תקנת פירות והא קרווח כתוב בהלכות דהא איכא אחריתי ורש"י ז"ל כתב שאף עתה היא עושה לרכי הבית ע"כ · כלומר דאע"ג דעיילה לאידך לא גרעה מארחי ופרחי שמשפחות שבבית משמשות הן אפי'

רש"י

ובשבועה. שישביעוהו שכך הוציא ומכאן סמכו שנאמן אדם לומר בסחורה כך וכך נתן לי פלוני להרויח בו וכך וכך הוצאתי וכך וכך הפסדתי ובלבד שיהו שניהם מודים בקרן: מתו לו. וצריך לפרוע לה ואם הותירו הריוח שלו ולכך קרויין צאן ברזל כברזל שאינו נפחת ואינו מותיר והיא נדוניא שמכנסת לו וכותב לה בכתובתה דא נדוניא דהנעלת ליה: שהוריד אריסין בנכסי אשתו. ליטול מחצה או שליש או רביע ועמד וגירשה משאכל קימעא: מהו. שיטלו האריסין כפי שבחן: אדעתא דבעל נחית. שהוא הכניסן ולא היא וכי איסתליק בעל איסתלקי אינהו דלא שקלי מידי כדיניה דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל: או דילמא אדעתא דארעא נחית וארעא לאריסי קיימא. אם לא הוריד' הבעל היתה היא מורידה: חזינן אי בעל זה אריס הוא. שיודע בטיב אריסות שאם לא ירדו הם היה הוא בעצמו עובדה: איסתלקו כולהו. דאמרה להו קמפסדתו לי דאי לא נחתיתו הוה איהו נחית ועביד ולא הוה שקיל השתא מידי: שמכר קרקע לפירות. מכר לאחרים קרקע מלוג שיעשה הלוקח ויאכל הפירות: משום רווח ביתא. שיכנים הפירות לביתו ויהא הבית מצוי וייטב לה: תרתי אמהתא. שפחות מלוג ולא שמאתם בכתובתה: [עייל] לה חדא מינייהו. לשרת לשניה: אתאי. קמייתא לקמיה דרבא: מה שעשה עשוי. ואפי' נתנה לאחר לשימושה: ולא היא. דלעולם משום רווח ביתא אית ליה לרבא תקנת פירות והא איכא רווח ביתא שאף עתה היא העושה את צרכי הבית: שמא תכסוף. שלא יחוש הלוקח לזבלה ולטייבה דקסבר למחר נפיקנא מינה כי אין הגוף שלי אבל בעל מצפה שמא תמות היא בחייו ויירש את גוף הקרקע ומשבח ליה: דמקרבא למתא. דחזיא ליה כל שעתא: אם מכסיף: א"נ זוזי וקא עביד בהו עיסקא שהבעל עושה סחורה במעות שקיבל מן הלוקח [ומשתכר] בהן דאיכא רווחא כו': מתני' שנפלו לה נכסים. בעודה שומרת יבם: בכתובתה. בנדונייתה שהכניסה לו ושמאתן בכתובתה וקבל עליו אחריות ורשאי להוציאן: ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה. הן נכסי מלוג שאינו רשאי להוציאן דלא קיבל עליו אחריות אלא כשנכנסה לרשותו נכנסין עמה וכשיוצאה מרשותו יוצאין עמה: יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. ביבמות מפרש דוקא נקט יורשי הבעל עם יורשי האב בנכסי מלוג אבל לא קאמרי דיחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל בכתובתה דמודו ב"ש בה והתם מפרש טעמא: וב"ה אומרים נכסים. כלומר נכסי צאן ברזל בחזקתן והתם מפרש בחזקת מי אם בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו או בחזקת יורשי האשה שהיו שלה בפ' מי שמת מפרש להו: כתובה. מנה ומאתים ותוספת בחזקת יורשי הבעל:

רבינו נסים (רי"ף)

שיעור שבח ובשבועה. מתניתין א בנכסי מלוג אבל בנכסי צאן ברזל כל שבח ששבחו נכסים בין מחמת הוצאה בין שלא מחמת הוצאה דבעל הוי כדתנן אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ואמרינן נמי בגמ' ביבמות פרק אלמנה לכהן גדול* אמר רב יהודה הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על שני אלפים זוז אחד נוטלתו בכתובתה ואחד *נוטלתו בדמים ונוטלתו משום שבח בית אביה. מסתברא לן מתניתין דקתני מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כשהבעל רוצה לגרשה אבל ב במורדת על בעלה בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול דלא יהא אלא מתנה (א)הוא דיהיב לה הא אמרי' כי אקנה להאדעתא למיקם קמיה אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה הלכך בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול והוא שהיתה הוצאה כנגד השבח אבל אם ההוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה (שלא הוציא פחות משיעור שבח) וכדאמר רבא: איבעיא להו בעל אשהוריד אריסין תחתיו מהו אדעתא דארעא נחית וארעא לאריסא קיימא או דילמא אדעתא דבעל נחית איסתליק ליה בעל אסתלקו להו אריסין *)(ג) ואסיקנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע חזינן אי בעל אריס הוא איסתליק ליה בעל אסתלקו להו אריסין ואי בעל לאו אריס הוא ארעא לאריסא קיימא: איבעיא להו בעל שמכר קרקע לפירות מהו מי אמרינן מאי דקני אקני ליה או דילמא כי תקינו רבנן *משום רווח ביתא אבל לזבוני לא יהודה בר מרימר משמיה דרבא אמר מה שעשה עשוי רב פפי משמיה דרבא אמר לא עשה כלום א"ר פפא הא דיהודה בר מרימר לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההיא אתתא דעיילא ליה לגברא תרתי ג אמהתא אזל גברא נסב אתתא אחריתי עייל לה חדא מנייהו אתיא לקמיה דרבא צווחא ולא אשגח בה מאן דחזא סבר מה שעשה עשוי ולא היא משום רווח ביתא הוא והא קרווח דאיכא אחריתי והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה כלום מאי טעמא אביי אמר חיישינן שמא תכסיף רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו איכא בינייהו ד ארעא דמקרבא למתא אי נמי בעל אריס הוא אי נמי זוזי וקעביד בהו עסקא והלכתא כרבא: מתני' בשומרת ה יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שהיא מוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ו ובנכסים הנכנסין [והיוצאין] עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב:

גמ'

*) כאן חסר הלשון ע"ש בגמ' באריכות. ד"ת

לפני האכסנאין: שמא תכסיף · השדה שלא יחוש הלוקח לזבלה ולטייבה דקא סבר למחר נפיקנא (ט) מינה שאין הגוף שלי אבל בעל מצפה שמא תמות היא בחייו ויירש גוף הקרקע ומשביח לה: דמקרבא למתא · דחזיא ליה כל שעתא אי מכסיף לה אי נמי בעל אריס ויזהר שלא תתקלקל ובהני תרי גווני שמא תכסיף ליכא אבל לרבא איכא משום רווח ביתא ותו איכא בינייהו זוזי וקא עביד בהו עיסקא שהבעל עושה סחורה במעות שקבל מן הלוקח ומשתכר בהם [דלרבא הא] איכא רווח ביתא ומה שעשה עשוי והלכתא כרבא: מתני' שומרת יבם שנפלו לה נכסים · כשהיא שומרת יבם: בכתובתה · בעיקר כתובה ובנדוניתא שהכניסה לו ושמאתן לו בכתובה וקבל עליו אחריות ורשאי להוציאן: ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה · הם נכסי מלוג שאין שמין אותן עליו ואינו רשאי להוציאן אלא כשנכנסה לרשותו נכנסין עמה וכשהיא יוצאה יוצאין עמה: בש"א יחלוקו · בפרק החולץ (דף לח:) מפרש דוקא נקט יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב בנכסי מלוג אבל יורשי האב לא יחלוקו בכתובתה עם יורשי הבעל ואע"ג דנקט רישא מה יעשו בכתובתה תנייה ושבקה עד שפי' דינא (י) כדברי ב"ה וה"ה לב"ש דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנכסי מלוג בלחוד: נכסים בחזקתן · הנכסים הכתובין בכתובתה שהן צאן ברזל בחזקתן הראשונה הם עומדין: וכתובה בחזקת יורשי הבעל. ה"ג רש"י ז"ל וכתובה בוי"ו כלומר וכתובה שהיא שאר הכתובה דהיינו מנה מאתים ותוספת בחזקת יורשי הבעל ולא פירשו במשנתינו נכסים בחזקתן בחזקת מי ותנן בפ' מי שמת

*) דבור זה עד ד"ה ואי בעל קאי על הגמ' ע"ש דף פ. (ג"ה)

[דף קו ע"א]

גמ' איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דירתי כתובתה או דילמא יורשי האב קברי לה דקא ירתי נכסים הנכנסין והיוצאין עמה א"ר עמרם ת"ש דתניא שומרת יבם שמתה *יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ש"מ יורשי הבעל חייבין בקבורתה אמר אביי אף אנן נמי תנינא אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה (א) אי זו היא אלמנה שיש לה שני יורשין הוי אומר זו שומרת יבם: *ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא בעא אחוה למפסלה בגיטא (מיניה) א"ל

דף פא. · ד"ת מ"ז

רש"י

גמ' מי קוברה. משום דיש לה שני יורשין מיבעי לן: דקא ירתי כתובה. ותניא קבורתה תחת כתובתה: יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ואין היתומין חייבין בקבורה דהא בעי למיתב כתובה ליורשיה: שיש לה שני יורשין. מדקאמר יורשי כתובה מכלל דאיכא יורשים אחרים דלא ירתי כתובתה: דנפלה ליה יבמה. כי היה גדול באחין ומצוה בגדול ליבם: בעא אחוה. קטן [ממנו] לזרוק לה גט

(דף קנח:) כה"ג מי שנפל הבית עליו ועל אשתו בש"א יחלוקו ובה"א נכסים בחזקתן (ב) כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי אשה ופליגי עלה בגמרא בחזקת מי איכא מ"ד בחזקת יורשי הבעל ואיכא מ"ד בחזקת יורשי אשה ואיכא מאן דאמר הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו וקי"ל התם הכי וה"ה להלכה זהו דרך פרש"י ז"ל ואחרים אינם גורסין וכתובה בוי"ו אלא מתני' תני והדר מפרש וה"ק כל הנכסים בחזקתן כיצד כתובה בחזקת יורשי הבעל ומנה מאתים ונכסי צאן ברזל הכל בכלל לשון כתובה והכל ליורשי הבעל לפי שאף נכסי צאן ברזל בחזקתן הראשונה עומדים כפי שאם מתה תחת בעלה בעלה יורשה כך כשמתה תחת יבם יבם יורשה והיינו דלא בעי הכא בחזקת מי כדבעי לה בפרק מי שמת והתם בפרק החולץ פרכינן מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי ואוקמה אביי דרישא בשנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא כשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי ידו כידה ופי' רש"י שם דאליבא דב"ה קא מתרץ דקא סברי ב"ה דנשואה ידו של בעל כידה בנכסים הלכך כשמת ואין ליבם בה אלא זיקה שהיא ספק נשואה כדאיתא התם ידו גרועה מידה לפי שהיא בחזקת שלה היא עומדת וזה בא לירש מחדש מש"ה אמרי ב"ה דנכסים הנכנסים [והיוצאים] עמה בחזקת יורשי האב וב"ש פליגי ואמרי דנשואה ידו עדיפא מידה ובחזקת הבעל עומדים נכסים עד היום וכשמת יד היבם כידה שניהם באים לירש ויחלוקו ורבא אמר התם דאי נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכולי עלמא ידו עדיפא מידה ואפילו ב"ה מודו לב"ש שאם מת בעל יד היבם כידה [ויחלוקו] לפי שהיא ויבם באים לירש מבעל ויד שניהם שוה בהם ויחלוקו עם יורשי האב וקי"ל [קדושין דף נב: וכ"מ] דאביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם ואע"ג דאמר רב פפא התם כוותיה דאביי מסתברא אנן אכללין סמכינן ונמצא עכשיו לפי שטת רש"י ז"ל דנכסי מלוג שנפלו לה כשהיא שומרת יבם כולם ליורשי האשה ומוכרת ונותנת וקיים ואפילו עשה בה מאמר דמאמר לב"ה אינו עושה ספק נישואין וכדאמר עולא בריש סוגיא דהתם ולא אשכחן מאן דפליג עליה ונכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל אם מתה יחלוקו יורשי אשה [עם היבם] ומיהו דוקא בנפלה מן הנישואין אבל מן האירוסין אינו יורשה דלא עדיף מאחיו דאתי מכחו ואע"ג דאיהו לא בעי חופה [ואיהו בעי חופה] מ"מ לא מצי לירש מה שאין לו [לאחיו] ואפשר ג"כ שמוכרת לכתחלה וכדאמר עולא התם רישא בשנפלו לה מן האירוסין דזיקת אירוסין עושה ספק אירוסין כלומר שאין דינה כארוסה כלל ולא אשכחן מאן דפליג עליה דעולא ועיקר כתובה ותוספת כולן ליורשי הבעל ובנכסי צאן ברזל יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי אשה: וכתב הרשב"א ז"ל דבנכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל דאמרי' בהו יחלוקו אם רצתה למכור מחליקן מוכרת ונותנת דהא אין ליבם במחליקן כלום והרי זו במחליקן כמו שנפלו לאחר שנעשית שומרת יבם אבל המחלית האחר לא תמכור שהרי הוא יורש אם מתה ואין *הבעל מוציא מיד הלקוחות עד שתמות לפי שאין היבם אוכל פירות קודם כניסה כלל דבגופה של קרקע הוא שיש לו זכות שאם מתה יירשנה אבל פירות בחייה לית ליה כלל דהא לא תקינו פירות ליבם ואפי' בעל נמי לא תקנו אלא משום פירקונה ויבם אינו פודה וכדתניא בפרק נערה שנתפתתה [דף נב:] נשבית לאחר מיתת בעלה אין *היבמין חייבין לפדותה ונראה היה לומר דאין היבם אוכל פירות נכסי מלוג שלה ואפי' לאחר שכנס שהרי אין לה כתובה עליו וכיון דאין לה כתובה עליו תנאי כתובה נמי אין לה עליו כדאמרי' בשלהי נערה שנתפתתה (דף נג.) בעי ריש לקיש בת יבמה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון לית לה או דילמא כיון דכי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני אית לה וסלקא בתיקו והא נמי דכותה הוא דהא [מנכסי] בעל ראשון איגה ניפדת דלא קרינא ביה ואותבינך לי לאינתו ומשני נמי לא דהא לית לה כתובה מיניה הילכך פירי נמי לא יהבא ליה דפירי תחת פרקונה וזה שאינו פודה אינו אוכל אבל היכא דאין לה כתובה מראשון כיון דתקינו לה רבנן משני תנאי כתובה נמי אית לה והרי זה פודה ואוכל אלא דמההיא דיבמות דפ' החולץ (דף לט:) משמע דאית ליה כדאמרינן התם אדמפליגו בגופה של קרקע ולאחר מיתה לפליגו במחיים ולפירות וצריך לעיין עוד עד כאן דבריו ז"ל ובודאי דההיא דפרק החולץ מוכחא בהדיא דאותו זכות עצמו שיש ליבם בגופה של קרקע יש לו באכילת פירות ולפיכך אני חוזר לתרץ מה שהקשה הרב ז"ל דנהי דאין היבם חייב לפדותה כדאיתא בפ' נערה שנתפתתה אפ"ה כל שנפלו לה תחתיו דבעל יבם אוכל פירות מחליקן ולא מכח עצמו אלא מכח אחיו שהוא יורשו ואע"פ שאינה נפדית מנכסי אחיו הרי לא תלו חכמים פירות בפרקונה לומר שכל שאינה נפדית לא יזכה בפירות אלא חכמים חייבוהו בפרקונה כל היכא דקרינא ביה ואותבינך לי לאינתו אבל היכא דלא אפשר כגון שמת יורשיו זוכין מכחו בפירות ואין חייבין לפדותה וכן מה שאמר ז"ל שאין היבם אוכל פירות כ"מ שלה ואפי' לאחר שכנס מההיא דבת יבמה אע"פ שאין ראיה מההיא דהחולץ אלא היכא שזוכה בהם הבעל אעפ"כ נראה לי שאפי' בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם כל שכנסה אוכל פירות ופודה ולא דמיא כלל להאיא דבת יבמה דהכא שאני דכיון דזכו חכמים ליבם פירות לאחר שכנס חייב בפרקונה דהא פרקונה תחת פירות וכיון שהוא זוכה בפירות חייב לפדותה ומה ענין זה לבת יבמה דהתם לא תקנו חכמים לבת מזונות כנגד שום זכות שיש לבעל בנכסי אשתו אלא כתובה תקנו לה ולבנות מזונות מתנאי כתובה ובזה יש לומר שלא יהא טפל חמור מן העיקר מה שאין כן בפרקונה דכיון שהיבם זוכה בפירות מלוג יבמתו מחמת נשואין כדתנן [דף מו:] נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה והוא הדין ודאי ליבם דין הוא שיתחייב בפרקונה אע"ג דלית לה כתובה מיניה: אבל ממה שכתב הרי"ף ז"ל בפרק הכותב נראה שהוא מפרשה כך אביי סבר ידו של בעל כידה ורשות שניהם שוה בנכסי מלוג בין מחיים בין לאחר מיתה הלכך כשם שאם מתה האשה נתרוקנה רשות לבעל לעולם כך אם מת הוא נתרוקנה רשות לעצמה ואפילו במקום יבם וקמו להו כולהו נכסי מלוג בחזקת יורשי האב לב"ה וב"ש סברי נהי דמחיים ידו כידה ונפקא מינה לכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך [דלא מהני אלא שכתב לה כך בעודה ארוסה] כדאיתא לקמן בריש פרק הכותב (דף פג:) אפ"ה לגבי יבם כיון דיבם במקום אח קאי מספקא להו אי ירית אי לא ירית הלכך יחלוקו ורבא אמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע ידו עדיפא מידה לענין זה שאם מתה היא נכסיה לבעלה ואם מת הוא אע"פ שאין יורשיו יורשין אותה אם היתה שומרת יבם לא נתרוקנה הרשות לעצמה אלא יבם נוטל את כולם במקום אחיו ובדבר זה ידו עדיפא מידה [אלא אידי ואידי כו'] ולפי זה נכסים בחזקתן דקאמר ב"ה במשנתנו תני והדר מפרש כתובה בחזקת יורשי הבעל דהיינו עיקר כתובה ונכסי צאן ברזל וכפי הפי' השני שכתבתי למעלה דלא גרס מנכסי מלוג [שנפלו] תחתיו דבעל שהם בחזקת יורשי הבעל: ונמצא פסקן של דברים לרבא דקי"ל כוותיה דשומרת יבם שנפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם אפי' עשה בה מאמר מוכרת ונותנת וקיים דלא קני מאמר לב"ה כלל לענין נכסים וכמו שכתבנו למעלה אבל נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ומתה יבם יורש הכל וכן כתובה ונכסי צאן ברזל בחזקת יורשי הבעל לעולם ומיהו דוקא בשנפלה מן הנישואין אבל מן האירוסין לא עדיף יבם מאחיו דאתי מכחו וכמו שכתבתי למעלה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק [שנים] ועשרים מהלכות אישות שומרת יבם שמתה אפי' עשה בה אחד מן האחין מאמר משפחת בית אביה יורשין נכסי מלוג שלה וחצי נכסי צאן ברזל ויורשי הבעל יורשין כתובתה עם חצי נכסי צאן ברזל ויורשי הבעל חייבין בקבורתה הואיל והם ירשו כתובתה וכתב הרמב"ן ז"ל ונראה שהוא מפרש דהויה דאביי ורבא לפרוקה דב"ש איתמר ורבא הכי קאמר אם נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע ידו עדיפא מידה דודאי ס"ל בכל מקום דאיהו מוחזק טפי מינה הלכך לב"ש דמספקא להו זיקה אי נישואין עושה נכסי [מלוג] בחזקת יורשי הבעל הן ומיהו לב"ה פשיטא להו דאפי' אירוסין ודאי אינה עושה הלכך ל"ש נפלו כשהיא שומרת יבם ולא שנא כשהיא תחתיו דבעל לעולם נכסים בחזקת יורשי האב ולפיכך כתב דמשפחת בית אביה יורשין נכסי מלוג בסתם דמשמע אפי' נפלו תחתיו דבעל והוא ז"ל מפרש נכסים בחזקתן נכסי צאן ברזל כפרש"י ז"ל ומאי בחזקתן יחלוקו והרמב"ן ז"ל נראה שמסכים לדבריו חוץ מזה שהוא כתב שם שאפי' בנכסי צאן ברזל שהכניסה לאחיו אין לו פירות עד שיכנוס וזה ודאי תימה למה לא יזכה במחליקן כיון שאם מתה יורש מחליתן והראב"ד ז"ל סובר בהשגות שנכסי צאן ברזל כולם ליבם וזה כפי הפי' השני שכתבתי למעלה בנכסים בחזקתן ונכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל יחלוקו וזה כשטת רש"י ז"ל ושנפלו לה בעודה שומרת יבם כולן שלה: גמ' שומרת יבם שמתה מי קוברה · משום דיש לה שני יורשין קא מיבעיא לן: יורשי הבעל קוברין דהא ירתי כתובתה · כלומר ודאי קיימא לן דקבורתה תחת כתובתה והיינו תחת נדונייתה מדמוכח עובדא דההוא גברא דשכיבה ארוסתו כדאיתא בפ' נערה שנתפתתה (דף נג:) הלכך אי אמרינן דנכסי צאן ברזל בחזקת יורשי הבעל וכמו שכתבתי במשנתנו שפיר קאמר דאינהו קברי לה דהא קא ירתי כתובתה ואפי' אי אמרי' דנכסי צאן ברזל בחזקת יורשי אשה אע"ג דלא תקינו קבורתה אלא תחת נדונייתה שפיר איכא למימר דכיון דיורשי הבעל ירתי עיקר כתובתה דאינהו קברי לה דלאו"ג דקבורתה לאו תחת עיקר כתובה היא הייגו בכתובה דעלמא דלאו מינה דידה קא ירתי אלא משום דלא קרינא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי אבל הא ודאי מינה דידה קא ירית דהא מסקינן בגמ' [דף פא:] דיבם נמי כאחר דמי הלכך בין למ"ד הנכסים בחזקתן היינו בחזקת יורשי אשה בין למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל בין למ"ד יחלוקו שפיר איכא למימר דיורשי הבעל קברי לה: או דילמא יורשי האב קברי לה דהא ירתי נכסים הנכנסים ויוצאים עמה · ולאו דוקא יורשי האב בלחוד אלא אף יורשי האב קאמר כלומר שלא חייבו הבעל לקבור אותה תחת כתובתה אלא במי שאין לה יורשים אחרים אבל זו שיש לה יורשים אחרים יקברוה הם כדין שני יורשין דעלמא ואסיקנא דיורשי הבעל קברי לה דהא ירתי כתובתה כדתניא יורשיה יורשי כתובתה חייבים בקבורתה ותנן נמי אלמנה ניזונית וכו' אי זו אלמנה שיש לה שני יורשים. דאיצטריך לתנא למיתני אותן יורשין שיורשין כתובתה ש"מ איכא יורשים אחריני בהדייהו דלא ירתי כתובתה: ההוא גברא דנפלה ליה יבמה · דמצוה בגדול ליבם: בעי אחוה · הקטן ממנו למיפסלה בגיטא לזרוק לה גט ולאסרת על (ג) האחין [יבמות דף כ: ודף נג.]:

משום

גי' ד"ר

גי' מהר"ס היבם

כ"ס גי' רב אלפס וכנוי' שלנו גרסי' אין היתומים חייבין לפדותה ע"ש (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) ואיזו כצ"ל: (ב) וכתובה כצ"ל: (ג) ג"ב כל:

משום נכסים. קשה בעיניך שאכנסנה שלא אזכה בנכסי אחי כדתנן [יבמות דף מ:] הכונס יבמתו זכה בנכסי אחיו: פליגנא לך. כאילו אני חולק לה ולא אטול אלא כמוך: כיון דאמור רבנן. גבי שומרת יבם אין היבם רשאי למכור: אע"ג דזבין כו'. ומה שהתנה זה לחלוק עמו וקנו מידו הרי הוא כמוכר כך כתב רש"י ז"ל ותמה אני ואפילו אמרינן דהיכא דיבם ולבסוף מכר דלהוו זביניה זביני הכא קודם שייבם היאך יועיל דהא הוה ליה כאומר שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקנוס דלא קדשה כדאיתא בפרק אע"פ (דף נט:) והכא נמי כיון דעדיין לא באו נכסים לידו היאך יזכה מהם לאחיו מחליתן וכי קנו מידו מאי

נר מצוה

הויא קנין דברים בעלמא הוא *) וכ"ל דהכא מיירי כגון שלא היו אלא שני אחים וכל שלא ייבם אחד מהם היתה יד שניהם שוה בנכסים ולפיכך היה יכול הבכור להתנות שלא יזכה בנכסים יותר מחמת יבומו דהוה ליה כדאמרי' לקמן בריש הכותב [דף פג:] דנחלה הבאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה וה"נ יכול להתנות קודם יבום שלא יזכה מחמת יבומו שהוא עתיד ליבם יותר בנכסים: **והלכתא** לא עשה ולא כלום. דכיון שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדתנן לקמן [דף פ:] ואין נכסיו של זה אחראין וערבאין לכתובתה לא נתנו לו חכמים כח למכור. בנכסי אחיו: הרוצה שימכור בנכסי אחיו. לאחר שכנס את יבמתו: אם כהן הוא. שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה: יעשה לה סעודה. לפתותה במשתה היין ויפיים ממנה שתתן לו רשות למכור את העודף על כדי כתובתה: ואם ישראל. שמותר להחזיר גרושתו מגרשה בגט ומגבה אותה כתובתה ומוכר מה שירצה ומחזירה ע"מ כתובתה הראשונה או אפילו רצה להחזירה מיד מוכר כל זמן שירצה שאין מעכבת מלמכור אלא יבמה לפי שאין היבם כותב לה כתובה ולא כתב לה דקנאי ודקנינא ואין כתובתה אלא על נכסי בעלה הראשון ומש"ה מעכבא בכלהו דילמא משתדפי הני דמייחד לה ואע"ג דאמרינן לקמן [דף נה:] אישתדיף בני חרי טרפא ממשעבדי (א) אמרה איני רוצה לטרוח לב"ד אבל (ב) כי כתב לה כתובה כשמחזירה וכתב לה דקנאי ודקנינא לא מצי מעכבא והא דתנן [גיטין דף נה:] לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אוקימנא באותן שלש שדות אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה:

א"ל מאי דעתיך אי משום נכסי בנכסי פליגנא לך א"ר יוסף כיון דאמור רבנן לא ליזבון אע"ג דזבין לא הוי זביניה זביני דתניא מי שמת והניח שומרת יבם והניח נכסים במאה מנה אע"פ שכתובתה אינה אלא מנה לא ימכור שכל נכסיו אחראין לכתובתה: *כי אתא רבין אמר ר"ל בין יבם ואח"כ חלק בין חלק ואח"כ יבם לא עשה כלום והלכתא לא עשה כלום: *תניא רבי אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד יעשה אם כהן הוא יעשה סעודה ויפיים ואם ישראל הוא °מגרשה בגט ומחזירה [א] *תניא הרי שהיה [א] נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי [ב] אלא מוציאין מידו ויקח מהן קרקע והוא אוכל פירות הא מתניתא ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואע"ג דלית הלכתא כוותיה כיון דתקינו רבנן השתא למגבה כתובה ממטלטלי עבדינן [ג] כוותיה: **מתני'** *הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [ד] המחוברין לקרקע א"ר מאיר שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכמים אומרים פירות המחוברין לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן קדם הוא זכה קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: **גמ'** פירות המחוברין לקרקע שלו והא כל נכסיו אחראין לכתובתה אמר ריש לקיש תני שלה: **מתני'** *כנסה (א) סתם הרי היא כאשתו לכל

רש"י

ומיפסלא לו כי בגט נאסרת על כל האחין: משום נכסי. שאם אכנסנה לא תזכה כלל בנכסים כדתנן הכונס יבמתו זכה בנכסי אחיו: פליגנא לך. כאילו הייתי חולק לה ולא אטול אלא כמוך: כיון דאמור רבנן שומרת יבם אין היבם רשאי למכור בנכסי אחיו כי כל נכסי אחיו אחראין לכתובתה: אע"ג דזבין כו'. ומה שעשה שהתנה עמו לחלוק בנכסים וקנו מידו הוי כמו מכר: הרוצה למכור בנכסי אחיו. ואינו יכול אפילו היו לו אלף מנה כי כל נכסיו אחראין לכתובתה: אם כהן הוא. שתיפסל לו אם יגרשנה: יעשה סעודה גדולה ויפייסנה במשתה שתתן לו רשות למכור העודף על כדי כתובתה: מגרשה בגט. ונותן לה כתובה ומוכר השאר אם ירצה ומחזירה על דעת כתובתה ראשונה או אפי' רצה להחזירה מיד מוכר כל זמן שירצה שאין מעכבתו מלמכור אלא יבמה לפי שאין היבם כותב לה כתובה ולא כתב לה דקנאי ודעתיד אנא למיקני ואין כתובתה אלא על נכסי בעלה הראשון ולכן מעכבת בכולהו דדילמא איסתדוף הנך דמיוחד לה אע"ג דאי איסתדוף בני חרי טרפה ממשעבדי אמרה איני רוצה לטרוח בב"ד אבל כתב לה כתובה כשמחזירה וכתב בה דקנאי כו' לא מצי מעכבא אע"ג דתנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אוקימנא באותן ג' שדות אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה: ומת. הנושה המלוה: לא יאמר היבם. המחויב המעות: הואיל ואני יורש. שאכנוס יבמתי ואזכה בנכסים החזקתי בחוב זה ולא אשלמנו: **מתני'** ילקח בהן קרקע. לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון לכך כל נכסי אחיו אחראין לכתובתה אלא שהיבם אוכל פירות בחייה אם מייבם אותה וקסבר דמטלטלי משתעבדי לכתובתה: שמין. דקסבר כל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובתה: וחכ"א כו'. מפרש בגמ': כל הקודם בהם זכה. דקא סבר מטלטלין לא משתעבדי לכתובתה אא"כ תפסה בחיי הבעל וה"ה דפליגי בכספים: **גמ'** כל נכסיו. נכסי המת אחראין לכתובתה והמחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ושעבודא עלייהו ומאי דאישתעבד לה בחיי הבעל לא אמר פירא הוה לאפקועי שיעבודא: תני שלה. ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין ואכספים ולמימר דלא משתעבדי מטלטלי לכתובתה:

וגרסי' עלה דהא בגמ' [דף פא:] ואי ס"ד ניתנה כתובה לגבות מחיים נייחד לה שיעור כתובתה וליזבן. כלומר יפרע לה כתובתה דבשלמא אי לא ניתנה לא מצי פרע לה ויש שסמכו מכאן ללוה שרצה לפרוע חובו תוך זמנו כדי לסלק שעבוד שעליו שאינו רשאי ולאו ראיה היא דהכא הזמן אף לתקנת האשה הוא שהיא רוצה שלא יוכל לפורעה (ג) כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אבל בחוב דעלמא כיון שהזמן אינו אלא לתועלת הלוה כל שאמר טול מעותיך שאיני רוצה בו רשאי וכלשון הזה כתב הרמב"ן ז"ל בתשובה אין המלוה יכול לעכב מלקבל חובו תוך זמנו מדאמרי' [ב"מ דף סו.] האי משכנתא באתרא דמסלקי ופירשו ראשונים כגון שהלוהו על שדהו לזמן קצוב ואיכא אתרא דמסלקי תוך זמנו דסברי זמן מלוה הוא דקבע ליה ללוה הא אם רצה לוה לפרעו תוך זמן רשאי ואע"ג דאתרא דלא מסלקי סברי זמן תרוייהו קבעי ליה ואין זה תובע ולא זה פורע עד מישלם זמנו התם הוא משום דהוו משכנתא דקא אכיל מיניה פירי וכלוקח פירות תוך הזמן דמי הא בבע"ח הכל מודים שפורע בתוך זמנו ועוד דסוגין בגמ' היכא דליכא מנהגא הלכתא כאתרא דמסלקי הילכך פורעו תוך זמנו ונפטר הימנו ע"כ: **תניא** הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת. המלוה: לא יאמר. היבם המחויב המעות: הואיל ואני יורש. שאכנוס את אשתי ואזכה בנכסים: החזקתי. בחוב זה ולא אשלמנו עוד: אלא מוציאין מידו כו'. והיכא למידק וכי חוב זה שהוא משועבד לה עדיף טפי משאם מכרו לה דקי"ל כשמואל דאמר (דף פה:) המוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו מחול והכא נמי למחול לנפשיה י"ל דלא ניחא ליה דמאי מהני ליה הא מחייב לשלומי משום דינא דגרמי או אפשר שאינו יכול למחול לעצמו ובגמ' [דף פב.] מסקינן דזו אינה משנה משום דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה. כלומר דס"ל דמטלטלי משתעבדי לכתובה כר"מ וס"ל נמי דמוציאין מזה ונותנין לזה כר' נתן דהני חומרי תרוייהו צריכי קודם שנאמר שמוציאין מידו ויקח בהן קרקע ולאו למימרא דלא מחמרי הרי חומרי בכתובה אי אשכחן מ"ד הכי אלא הכי קאמרינן דכיון דלא אשכחן חד תנא דאית ליה הני תרי סברי ודאי דהך ברייתא משבשתא היא דמני אי ר' נתן לא שמעינן ליה דאית ליה דר"מ ואי ר"מ לא שמעינן ליה דאית ליה דר' נתן ומש"ה משבשי לה אבל ודאי אי אשכחן מאן דאית ליה הכי מחמירין הני תרי חומרי בכתובה הילכך השתא דתקון רבנן בתראי למיגבא כתובה ממטלטלי וקי"ל כר' נתן עבדינן כי הא מתני' זהו דעת הרי"ף ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפכ"ב מהל' אישות שכיון שאין כתובה נגבית מן המטלטלין אלא בתקנת הגאונים אין כח בתקנה זו למנעו מנכסי אחיו ולפיכך אם הניח אחיו מעות ומטלטלין הכל של יבם ומשתמש בהם כמו שירצה: **מתני'** ילקח בהם קרקע. לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדקתני לקמיה ולפיכך נכסי המת אחראין לכתובתה אלא שהיבם יאכל פירות אם מיבם אותה וקסבר מטלטלי משתעבד לכתובה: שמין אותן. דקסבר כל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובתה: וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו. בגמ' [דף פב.] אמרי תני שלה ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין ואכספים ולמימר דלא משתעבדי מטלטלי לכתובה: כל הקודם בהן זכה. קסברי מטלטלי לכתובה לא משתעבדי אלא אם כן תפסה ומחיים דבעל בעינן תפיסה כדמפרש לקמן בהלכות והוא הדין נמי דפליגי אכספים דמאי שנא כספים מפירות תלושין: הרי היא כאשתו. מפרש בגמרא:

*) עי' קצות החשן סי' רע"ח ס"ק י"ג (ג"א).

גמ'

שלטי הגבורים

א ולדעת רבינו הסכים הרא"ש והראב"ד כתב בזה שאין מוציאין אותו מידו ומיי' כתב דאפי' בשאר מטלטלין שהניח אחיו משתמש בהן כמו שירצה ואינה יכולה לעכב עליו כיון שאין הכתובה נגבית ממטלטלי אלא מתקנת הגאונים אין כח בתקנה זו למונעו מנכסי אחיו ולאסרו באחריות זו שלא ישא ויתן בהם ע"כ:

לשון ריא"ז

הרי שהיה נושה באחיו ומת והרי אשתו זקוקה לו והלך לה ובאה לגבות כתובתה ממנו אינה יכולה לגבות מאותו המנה שהיה חייב זה לאחיו ונראה בעיני לפי תקנת הגאונים שתקנו לגבות האשה כתובתה מן המטלטלין של יורשין אינה יכולה לגבות מן היורש הזה כתובת בעלה שהחוב שלו אינו בעין כשאר המטלטלין היה לו לבעלה מלוה או פקדון ביד אחרים אע"פ שהמטלטלין אינן משתעבדין לכתובת אשה גובה מהם כתקנת הגאונים אבל מן החוב של יורש אינה גובה אפי' לפי תקנת הגאונים כמבואר בקונט' הראיות:

ב תימה הא אמר שמואל המוכר שט"ח לאחרים דאפי' יורש מוחל והלא זה היבם יורש הוא לאחריני מצי מחיל כ"ש לדידיה וי"ל כיון דנשתעבד מקודם לכתובת אשתו אלים שעבודא ולא מצי מחיל דכל היכא דתב לאחרים לא מצי מחיל מדר' נתן כדאמר לעיל בפ"ב ודוקא גבי מוכר שט"ח יכול למחול שזה המוכר לא נשתעבד מעולם לזה הלוקח ואין המכירה מועלת אלא לענין שלא יוכל לומר לאו בעל דברים דידי את:

ג תמה הראב"ד איך הביאה ריא"ף ז"ל ברייתא זו ונפסק הלכה הא אמרי' דזו אינה משנה ולא עבדינן הרי חומרי בכתובה ואי משום דתקינו רבנן בתראי דכתובה גבי ממטלטלי מי עדיפא תקנתא דבתראי ממלתיה דר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתוב' ואפ"ה אמרי' דוקא במטלטלי דאיתנהו בעין ברשות היורשין אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן מלוה בעל כרחו ויהבינן לאשה בכתובתה מדר' נתן דלא מחמרינן הרי חומרי בכתובה וכ"ש שהיורש גופיה הוא הלוה דלא כייפינן ליה למפרע להנהו זוזי והשיב עליו הרא"ש ז"ל וע"ש באורך:

לשון ריא"ז

ד הניח אחיו פירות המחוברים לקרקע הרי הן כולן מיוחדין לכתובת היבמה ואע"פ שנגמרו אחר שיבמה היבם וילקח בהן קרקע שיהיה מיוחד לכתובת היבמה כשאר הקרקעות של מת והיבם אוכל פירות:

הגהות חו"י

(א) תיבת סתם נמחק:

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' יבום ופ"ב מהלכות אישות סמג עשין נא טור אה"ע סי' קסח:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב מכל מקום: (ב) תי' כי נמחק: (ג) נ"ב ולפ"ז נ"ל דהכי פריך ואם ס"ד כו' כלומר אא"כ דלא נתנה כתובה לגבות מחיים בע"כ דיבם דכי נמי לא מצי מייחד לה כתובתה והשאר ליזבן בע"כ דיבמה משום שחשו חכמים לשלא תהא קלה בעיניו להוציאה דהיא תקנתא דידה ולדידיה דאף לדידיה לא ניחא לשתהא קלה בעיניו להוציאה אלא אי אמרת דניתנה כתובה לגבות מחיים בע"כ דיבם ולא חשו לתקנתא דידיה לשלא תהא קלה בעיניו להוציאה ה"נ לא ניחוש לתקנתא דידה ונייחד לה כתובה והשאר ליזבן. ולמאי דמסיק משום איבה אתי שפיר דדוקא בתקנתא דידה חשו מאיבה דסברה עיניו נתן בגירושין אבל לתקנתא דידיה ליכא למיחש משום איבה שהרי היא עצמה מתרצה לקבל כתובתה וליכא למימר נמי דאיכא איבה מיניה דבעל דאמר לה עיניך נתת בגירושין וכמ"ש כדאמר בפ' חזקת גבי לקח מן האיש דהתם שאני שכיון שאינה מתרצה במכירת הנכסים שלא תמצא ממה לגבות כתובתה בודאי שייך איבה לומר עיניך נתת כו'. אבל כאן דכל הנכסים דבעלה הראשון הם לפניה שהרי אינו יכול למכור א"כ לא שייך טפי איבה היכא שנותן לה הכתוב' ברשותה מאינו לא קבלה ודו"ק:

ספר הזכות

כתוב בהלכות תניא הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי אלא מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: השיב הרב ז"ל ונראה מדבריו דהכי הלכתא כי ההיא מתניתא ונפלאת היא בעיני דבההיא אמרי' בגמ' זו אינה משנה דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה כר"מ וכר' נתן אלא או כר"מ או כר"נ והכא תרי חומרי נינהו ואם ישאל שואל הא איכא ר"ט דאמר בשהניח מלוה ביד אחרים ינתנו לכותל שבכתם הא לאו קושיא היא דלמאן דמפרש כותל היינו בע"ח ליכא לאקשויי מידי דהיינו כר' נתן להודיע אלא אפי' למ"ד לכתובת אשה אפ"ה לא דמיא להא מלתא דהתם מאי דנקיט למלוה בידיה הא קאי ואמר למאן יסיבנא לה ואמרי' ליה ז"ל יהבה לאשה בכתובתה משום חינא אבל לעשויי בבי דינא ולאכרותי למיתבא לאשה בכתובתה מדר"נ הא לא ס"ל לר"ט משום דלא אשכחן תנא דמחמיר בכתובה הנך תרי חומרי וכ"ש הא מתניתא שהמעות ביד היורש הם ובכה"ג ליכא מאן דפליג ואם יאמר אדם הא תקינו רבנן בתראי לגגבא כתובה ממטלטלי ולכך הויא לה כבע"ח הא לאו מלתא היא אטו מי עדיפא תקנתא דבתראי ממלתיה דר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואפ"ה אמרי' דוקא במטלטלי דאיתנהו בעין ברשות היורשים אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן לה מלוה בעל כרחיה ופרעינן לאשה בכתובתה מדר' נתן דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה. וכ"ש הכא דיורש גופיה הוא הלוה דלא מכרחינן ליה למפרע להנהו זוזי ועוד דקי"ל מלוה לאו ראויה היא ואין האשה נוטלת בראוי כבמוחזק והו לא מידי. עכ"ל דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר מים עמוקים עצה בלב איש לפי שנינו ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ולא היבם כולן אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק. רמז הרב לנו בפירוש זאת המשנה שהוא דין מיוחד בכתובת אשה ומקולי כתובה ואינה נוהג בבע"ח אחר וכבר נמצא כן לקצת מפרשים ז"ל. אבל אנו מקובלים מפי' ר"ת ז"ל שהיה לבע"ח שאינו נוטל בראוי וזמנה שלימה היא דתנן בפ' מי שמת נפל הבית עליו ועל אביו ועל מורישיו והיתה עליו כתובת אשה ובע"ח יורשי האב אומרים הבן מת ראשון וכו' ואיתמר עלה מאן יורשי האב בניו משום דאמר במקום אב קפינהא דשמעת מינה דאין בע"ח נוטל מנכסים שנפלו לא"ח

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב בזה הפרק תניא הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי אלא מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ונראה מדבריו דהכי הלכתא כי הך מתני'. ונפלאה היא בעיני דהא בהדיא אמרי' בגמ' זו אינה משנה דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה כר"מ ור' נתן אלא או כר"מ או כר' נתן והכא תרי חומרי נינהו. ואם ישאל שואל הא איכא ר' טרפון דאמר כשהניח מלוה ביד אחרים ינתנו לכותל שבכתם הא לאו קושיא היא דלמאן דמפרש כותל היינו בע"ח ליכא לאקשויי מידי דהיינו כר' נתן להודיע אלא אפי' למ"ד כתובת אשה אפ"ה לא דמיא להא מלתא דהתם מאן דנקיט למלוה בידיה הא קאי ואמר למאן יסיבנא לה ואמרי' לה ז"ל יהבה לאשתא בכתובה משום חינא אבל לעשויי בבי דינא ולאכרותי למתבא לאשה בכתובתה מדר' נתן הא לא ס"ל לר"ט משום דלא אשכחן תנא דמחמיר בכתובה הנך תרי חומרי וכ"ש הא מהני' שהמעות ביד היורש גם הם ובכה"ג ליכא מאן דפליג. ואם יאמר אדם הא תקינו רבנן בתראי דתגבה ממטלטלי [הלכך הויא לה כבע"ח הא לא מלתא היא אטו מי עדיפא תקנתא בתראי] ממלתיה דר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואפ"ה אמרי' דוקא במטלטלי דאיתנהו בעינייהו ברשות היורשים אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן [לה] מלוה בעל כרחיה ופרעינן לאשה בכתובה מדר' נתן דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה. וכ"ש הכא דיורש גופיה [הוא] הוא הלוה דלא מכרחינן ליה למפרע להנהו זוזי. ועוד דקי"ל דמלוה לאו ראויה היא ואין האשה נוטלת בראוי כבמוחזק והו לא מידי:

גמ' שמגרשה בגט ומחזירה. תרי מילי אשמועינן שמגרשה בגט ואינה צריכה חליצה דלא תימא דכיון דאמר רחמנא ויבמה עדיין יבומין הראשונים עליה ותיבעי נמי חליצה וקמ"ל נמי שאם רצה מחזירה דלא תימא דמלוה דרמא רחמנא עליה עבדא והשתא תיקום עליה באיסור אשת אח קמ"ל והני תרתי נפקי לן מדכתיב לאשה לומר שנעשית כאשתו: מתני' ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון. אמרינן בגמ' [דף פב:] מ"ט אשה הקנו לו מן השמים. כלומר מ"ט אין לה שתי כתובות אחת מראשון ואחת משני ומפרקינן דאשה הקנה לו מן השמים ולפיכך אינו חייב ליתן לה כלום משלו:

גמ' ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כו'. וא"ת א"כ מאי נפקא מינה במאי דאמרינן שאין שעבודה על נכסי שני דסוף סוף אית לה כתובה מיניה דנכסי ראשון נמי דידיה נינהו י"ל דנפקא מינה אם מכר נכסיו ואח"כ אישתדיף נכסי (יבם)[המת] שאינה יכולה להוציא מן הלקוחות א"נ נפקא מינה לענין נדוניא דאפילו ליכא נכסים מראשון אין לה על השני אלא עיקר כתובה אע"פ שהוציא משל אחיו נכסים שהיו מספיקין לנדוניתה: מתני' כל נכסיו. שירש מאחיו: גרשה. ליבמתו לאחר שכנסה: אין לה אלא כדי כתובתה. אבל כל זמן שלא גרשה היו כל הנכסים משועבדים לה ואינו רשאי למכור: הרי היא ככל הנשים. דתנן בפרקין דלקמן [דף פט:] המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובתה הראשונה החזירה:

גמ' היו כותבין כו'. שהיו מפרשין שלא יתחייבו באחריות ולפיכך היו מזקינין ולא היו נושאין נשים שלא היו רוצות לינשא להן אמרו לכשימות או יגרש לא נמצא לגבות כלום שהיורשין ילניעו מעות של ירושה: בבית חמיה. בבית בעלה: עשירות. שכתובתן מרובה: קלתות. כמין סל שמנחת על ראשה ונותנת בו פלכה לאחר שנתמלאה הפלך טווי: עביט. למימי רגלים: טלי כתובתיך וצאי. לפי שהיתה מזומנת לכך: ותיקן שיהא כותב לה כל נכסיו אחראין לכתובתיך. לא שיצטרך לכתוב כן בפירוש דהא קי"ל דאחריות טעות סופר הוא אלא תקן שלא ייחד לה מטלטלין ושישתעבד לה סתם וממילא כל נכסיו אחראין לכתובתה:

הדרן עלך האשה שנפלו

נר מצוה | תורה אור

לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון: גמ' לכל דבר *למאי הלכתא א"ר יוסי בר' חנינא לומר שמגרשה בגט ומחזירה דא"ק °ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו: ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון *ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: °מתני' א*לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השולחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת ליך על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה גרשה אין לה אלא א כתובה החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה: גמ' *ת"ר בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה כשהיה בעלה כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך התקינו שיהו מניחין אותה בבית חמיה עשירות היו עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב עניות היו עושות אותה עביט של מימי רגלים ועדיין כשהיה כועס אומר לה טלי כתובתיך וצאי עד שבא שמעון בן שטח והתקין שיהא כותב לה כל נכסאי אחראין לכתובתיך: *האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס. [לפי שראיתי אותה סתומה אצל החכמים וראיתי בה לאחד מהם פירוש כתב אותו בחבורו וז"ל] הדא מתני' וגמ' דיליה חזינן ביה (א) פירוש מסותם הרבה והריני מפרש בדרך קצרה כדי לברר מקום הספק האשה שנפלו לה נכסים בירושה או במתנה עד

רש"י

שמגרשה בגט ומחזירה · ותרתי מילי אתא לאשמועינן מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה ואשמועינן שאם רוצה להחזירה מחזירה כשאר אשה: מתני' כל נכסיו. שירש מאחיו: גרשה. ליבמתו לאחר שכנסה אין לה אלא כתובה אבל כל זמן שלא גירשה היו כל הנכסים משועבדין ואינו רשאי למכור כדפרישית: הרי היא ככל הנשים. בעלמא שאינן יבמות: גמ' בראשונה היו כותבין כו'. ולא היו משעבדין נכסיהן לאחריות הכתובה: ולא היו נושאין נשים. שלא היו רוצות לינשא להן כי אמרו כשימות ויגרש לא נמצא לגבות כלום שהיורשים יצניעו המעות: בבית חמיה. בבית בעלה: עשירות. שכתובתן מרובה: קלתות. כמין סל שמנחת על ראשה ונותנת בה פלכה: עביט. למימי רגלים: טלי כתובתיך וצאי. לפי שהיתה מיוחדת לכך: כל נכסיו אחראין. ולא ייחד לה כתובה ממטלטלין: (גמ') איבעיא להו. הנך רבנן דאמרו לפני ר"ג אלכתחלה פליגי ואמרי אמאי מוכרת לכתחילה לב"ש (ג) הואיל וזכה באשה שאירסה לא יזכה בנכסים אבל אדיעבד מודו כמו ב"ה: או דילמא אדיעבד. נמי פליגי ובעי למימר מכרה בטל: [נשואה מכרה בטל]. כדקתני מתניתין בפירוש הבעל מוציא מיד הלקוחות: אף זו. הארוסה: לא כך השיבן. בעוד שדנו לפניו במוכרת בעודה ארוסה לא כך הוצרך להשיבן על החדשים אנו בושים שהרי תשובה נלחת יש כאן שיש לחלק בין ארוסה לנשואה וכך השיב עליה [לא אם כו']: ולא בהפרת נדריה. לבדו אא"כ אביה עמו דתנן אביה ובעלה מפירין נדריה: אמרו לו רבי מכרה עד שלא נשאת. נראין דבריך במוכרת בעודה ארוסה נשאת ואח"כ מכרה הנכסים שנפלו לה קודם נישואין מהו: ה"ג אף זו מוכרת ונותנת וקיים: ה"ג והא אנן תנן עד שלא נשאת ונשאת מכרה ונתנה קיים תני מוכרת ונותנת קיים (ובתלמוד גרסינן

שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה בנכסים הללו הואיל ובזכותה נפלו אע"פ שעכשיו ארוסה מוכרת ונותנת כשהיא ארוסה לכתחלה והאי דקתני שאם מוכרת לאו דיעבד הוא אלא לכתחלה יש לה למכור וליתן במתנה וכל מה שהיא מוכרת בנכסים הללו שנפלו בזכותה הרי הוא קיים דהא כל היכא דלית לה למכור לכתחלה קתני לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד וכל היכא דלא קתני לא תמכור אף על גב דקתני שאם מוכרת ונותנת קיים לכתחלה הוא ובהאי פירושא ריהטא הלכתא כולה ומיבררא כהוגן בלא קושיא ובבא תניינא שאם נפלו לה לאחר שנתארסה דמספקא מלתא (א) דאימור בזכותה דידה נפלו ואימר בזכותיה נפלו לכתחלה לא תמכור כשהיא ארוסה ואי מכרה ונתנה קיים (א) בבא תליתאה שאם נפלו לה משנשאת הכל מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות בבא רביעאה שאם נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ואחר כך נשאת וקאמר ר"ג שאם מכרה ונתנה קיים לפי מה שפירשו (ב) שיש לה למכור לכתחלה ובבא חמישאה א"ר יהודה אמרו לפני רבן גמליאל הואיל וזכה [באשה] לא יזכה בנכסים ואמרינן בגמרא איבעי להו רבי יהודה לכתחלה קאי או אדיעבד קאי פירוש ארישא קאי דקתני מוכרת לכתחלה או על בבא תניינא קאי דקתני לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד ת"ש דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה הנשואה שנפלו לה משנשאת ומכרה מכרה בטל אף הארוסה נמי שנפלו לה משנתארסה אם מכרה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל (ג) (ואמר להן אף זו (ב) שנפלו לה משנתארסה לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהא מכרה בטל אפי' דיעבד) אמר להן על החדשים אנו בושים פירוש שנפלו לה משנשאת אנו בושים שביטלנו את מכירתה אלא שאתם רוצים לגלגל עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נשאת ומכרה עד שלא נשאת ש"מ אדיעבד קאי ש"מ ר"ח ב"ע אומר לא כך השיבן אלא כך השיבן ר"ג (ג) היאך אתם מדמין ארוסה לנשואה לא אם אמרתם בנשואה שבעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה יזכה נמי בנכסיה ומכרה בטל תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ומעשה ידיה ובהפרת נדריה ולפיכך מכירתה קיימת אמרו לו רבי עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להן אף זו לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל ונשאת וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואיך יהא מכרה קיים בדיעבד אפי' בדיעבד נמי יהא מכרה בטל שהרי זכה בה ויזכה נמי בנכסים אמר להן על הראשונים אנו בושים שנפלו לה משנשאת אלא שאתם מגלגלים עלינו את

ספר הזכות

לאחר מיתת לוה ולא מיבעיא ביורשין דאחוה כגון אחוה ואחי אבוה אלא אפי' בניו ויורשים דאתו מיניה לא שקיל בע"ת מינייהו ואע"ג דכרעא דאבוהון הוא דהכי מסקנא והיינו ודאי משום דראוי הוא ואע"ג דכתב דאקנה דהכי אוקמוה בגמ' התם וכי מת הבן ראשון לא גבו שהרי לא קנה מעולם וכן מצינו מפורש בתוספתא ששנויה על זו המשנה בסוף בכורות הבכור והיורש את אשתו והמיבם את אשת אחיו והמתנה נזק ותאי נזק תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כולן אין נוטלין בראוי כבמוחזק אבל נותן להם מגדה החוזרת ביובל פי' מגדה החוזרת לאביו ביובל וזו היא הברייתא שהביאו בשילהי פ' השולח בכור נוטל פי שנים בשדה החוזרת לאביו ביובל שמעינן מהא בהדיא דבע"ת אפי' מלוה הכתובה בתורה כגון נזקים וכפלים אין נוטלין בראוי כבמוחזק ולא שנו בתוספתא כתובה לפי שהיא בכלל אלו ובירושלמי פ' הניזקין מליט מיטב שדהו ומיטב כרמו שדהו פרט למטלטלין כרמו פרט לראוי כבמוחזק ר"א בשם ר' ניסא כשחפר אביו בור והזיק בחיי אביו ונפלו נכסים לאחר מיתת אביו הייתי אומר ישתעבדו נכסים לאותו הנזק לפום כן צריך מימר כרמו פרט לראוי כבמוחזק כל אלו דברים ברורים שאין בע"ת ונזקים גובין בראוי כבמוחזק וכששנו במשנת בכורות אשה בכתובתה ובנות במזונותיהן משום שבח וזהו שפירשו שם בגמ' והאמר שמואל בע"ת גובה את השבח א"ר אבא מקולי כתובה שנו זו היא מקולי כתובה אבל ראוי לא אוקמה להם ולא פירשו בו כלום לפי שהוא דין השוה בכל שעבוד שבעולם וכן תראה בתחלת פ' אע"פ בתנאי כתובה בכתובה שהזכירו לשבח ולא הזכירו לראוי ומעצמו הוא מוכרע וכי איזה הוא ראוי שיהא בדין לגבותו בע"ת אם כגון כופר שנתחייבו ללוה דהוא ראוי כיון שאינו משתלם אלא לאחר מיתה כדאיתא בב"ק ודאי אין דינו של בע"ת לגבות בזה שהרי לא היה ללוה בו שום זכות מחיים וע"כ לא נתקשה להם בגמ' אלא בנכסי דאבא משום דהוא כרעיה דאבוה בירושה ואעפ"כ העלו שאינו גובה בו ואנ"ל בשאר ראוי מעכשיו מחזר ללמד על דברי רבינו ז"ל הרי שבע"ת ככתובה אינו גובה בראוי כבמוחזק ואע"פ שאינו גובה בראוי גובה הוא במלוה כדאמרי' יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בע"ת חוזר וגובה אותה מהם. והטעם לפי שאין המלוה ראוי לגבי בע"ת משום דא"ל כי היכי דמשתעבדנא ליה לאבוכון משתעבדנא ליה לבע"ת דאבוכון מדר' נתן כדמפורש בפסחים בפ' כל שעה אלא שאם גבו מעות אין לו דאפי' מטלטלין שבידם אין בע"ח גובה מהן מן היורשין לפיכך אמרו הגאונים ז"ל שעכשיו לאחר תקנת האחרונים אפי' גבו מעות נמי בע"ת חוזר וגו מהם ולפיכך השמיט רבינו ז"ל זו שאמרו לקמן בפ' מי שהיה נשוי אנן מטלטלי שבק אבוכון גבך ומטלטלי לא משתעבדי משום דהאידנא אסתלקא ליה הך טענה דמטלטלי לב"ת משתעבדי והלכך גובה מהם וכ"כ מ הכותב בעובדא דמלוגא דשטרי. ואם תשאל והא שעבוד מטלטלין לבע"ת שעבודא דרבנן הוא ושעבודא משוי מוחזק כדאמרי' בפ' גט פשוט גבי קרקע יש לו שעבודא דאורייתא אלמא משום שעבודא דרבנן לא וכ"ש תקנת אחרונים הני מילי לרבה אליבא דבני מערבא בבכור דלא משוינן ליה כמאן דגבה אבל לר' נתן בא לב"ד מוציאין מזה: (תסר כאן) ובטל שעבוד החוב מעיקרו איכא למימר כשלא היה פיקח למחול או כדי שלא יתחייבו בדין לשלם מדינא דגרמי ויהו חוזרין עליו בטובת הנאה שלה מעתה דמתניתא לא א לאפוקי שלא יוכל לומר הואיל ואני יורש החזקתי כלומר שאין תפיסתו מצילתו מן הדין אלא להוציא מידו הא פיקח ומחל לעצמו כפירוש הרי הוא ככל היורשין בשאר חובות דעלמא ולשמואל מוחל ומשלם מדינא דגר מכאן נלמוד שאין היורש מוחל לעצמו לפי שכבר נשתעבדו נכסיו בין מדרבנן בין מדאורייתא ואין מחילת מהשעבוד שלו כלום וש"מ שהאלמנה שמכרה כתובה ומתה אין בנה שירש נכסי אביו מוחל לעצמו וכן הדין לגאון ז"ל שחלק על סברת רבינו ז"ל בזה וכך אמר נמי דאתרת או גרושה או הלואה היכא דלא בעי יבו מטלטלי משום תינח אבל ליבמה דקא מייבם לה יבם מי יימר דתקינו לאפוקי מטלטלי דשבק בעלה משום שעב הלכך לא עבדינן בה עובדא אלא ודאי היכא דלא ניחא ליה ליבם ליבומה וליכא בנכסים שיעור כתובה ואלין ל מיניה ויהבינן לה בשבועה כמנהגא דאלמנה ואי מייבם לה שקיל לכולהו מטלטלין וזכי לנפשיה ולא אמרי' קרקע ע"כ דברי גאון ז"ל. והם דברי ספק וחשש מי יימר דתקינו ואינן כדאין לדחות בהן דברי רבינו ז אחרונים שעבוד מטלטלין תקינו בכל חוב שבעולם בין בכתובה ותנאיה בין בבע"ת בין בנזקין בין בגזילה מטלטלין של יתומים כקרקע לענין שעבוד ומעתה כיון שהן משועבדין לה דין הוא שיהו מוציאין וילקח ב לשעבוד שלה ותו לא מידי:

א כתב מיי' יבמה שלא היתה לה כתובה או שמחלה כתובתה זכה בנכסי אחיו ויכול למכור וליתן כחפצו וכשיכנים יבמתו יכתוב לה מנה ויהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה כשאר כל הנשים וכתב עוד יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה מפני שהיבמה אסורה עליו והרי היא מותרת לאחיו אם רצה היבם ליבם כונס ואין לה כתובה כדרך שלא היה לה על בעלה ודינה עם יבמה בתוספת כמו שהיה לה על בעלה אבל לא כתב לה בעלה כתובה או שמכרה לו או שמחלה צריך היבם לכתוב לה כתובה כדרך כל האלמנות:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) והיינו פלוגתא דב"ש וב"ה דמתני' וכל הא שקלא וטריא וסדור הסבות לרב אלפס פירושא בעלמא הוא אבל לענין הלכה אין נפקותא שכבר פסק הלכה כרב ושמואל בריש פירקין:

(ב) לעיל גרס אף הנשואה ופי' שנפלו לה משנתארסה ונישאת:

(ג) זהו פירש"י לשיטתו ורב אלפס פי' הבעיא כפי' ר"ת בתוס' ויתר הענין אינו לא שיטת רש"י ולא שיטת ר"ת וצ"ע בתוס':

הגהות הר"י

(א) יש בפי' ושיטת הרי"ף כמה שינוי גירסות ודברים שנ"ע: (ב) צ"ל שאין: (ג) ואמר להן וכו' אפי' דיעבד כו' מוקף:

א מיי' פט"ו מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' קסח:

דף פב: | דף פב: | דף פב: | דף עה. | גי' ד"ת

הגהות הב"ח

(א) דאמרם איכי בזוכתה דידה נפלו ואמר בזוכתיה כו' בצ"ל: (ב) נ"ב לחכמים:

את הישנים שנפלו לה מקודם שנישאת ואקשינן על ר' חנניא בן עקביא היאך אתה אומר שר"ג אומר להן על מי שנפלו (א) נכסים עד שלא נשאת ונשאת שאינה מוכרת לכתחילה והא אנן [תנן] עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים לכתחילה ותירץ רב זביד הברייתא ואמר לא תשני בברייתא (א) אף זו לא תמכור אלא כך שנה אם מכרה ונתנה קיים לכתחילה וקיימא ברייתא כמתניתין שמוכרת לכתחילה ואתא רב פפא ופריק פירוקא אחרינא ואמר הא דתנן במתניתין מוכרת לכתחילה °ר' יהודה אומר אליבא דר"ג והא דתניא בברייתא לא תמכור לכתחילה ר' חנניא בן עקביא אמרה אליבא דר"ג ודייקא מינה לרבי חנניא בן עקביא אם עד שלא נשאת ונשאת לא תמכור לכתחילה אלמא עד שלא תנשא מוכרת לכתחילה נכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה האי סברא דב"ש הוא דאי ב"ה הא תנא לא תמכור לכתחילה והיכי קאי רבי חנניא בן עקביא כב"ש אפשר דשביק ר"ג ב"ה ומורי כב"ש וב"ש במקום ב"ה אינה משנה ופרקינן הכי קאמר ר' חנניא ב"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כלל אלא כולם מודים שאם נפלו לה נכסים משנתארסה נמי מוכרת לכתחילה ופליג אתנא דמתני' דקסבר פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה וקא א"ל לא נחלקו בדבר זה זה הוא הפירוש הנכון ובגמרא דבני מערבא גרסינן רבי פינחס בעי קומי רבי יוסי למה לא תנינא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אמר ליה לא אתינן מיתנא אלא דבר החמור משני צדדין וקל משני צדדין אבל הכא חמור מצד אחד וקל מצד אחד פירוש חמור מצד אחד דתנן ב"ה אומרים לא תמכור וקל מצד אחד דתנן אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים ואיתא נמי בגמרא דפאה בפרק בית שמאי (ב):

הדרן עלך פרק האשה שנפלו

דף פג.
*הכותב *לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה אם כן למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה קיים כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ב ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירות ופירי פירותיהן עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן [עד עולם] בחייך ובמותיך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר אם מתה יירשנה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: גמ' תני רבי חייא האומר לאשתו. וכי כתב לה מאי הוי והא תניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת ממנה לא אמר כלום אמרי דבי ר' ינאי בכותב לה ג ועודה ארוסה וכדרב [דף קח ע"א] כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם °ממקום אחר מתנה עליה שלא יירשנה וכדרבא דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב [דאמר רב הונא אמר רב] יכולה אשה שתאמר לבעלה גי' ד"ח

רש"י

בע"א): רבי יהודה אומר אליבא דר"ג. דאיהו מסיק ואמר לה אע"ג דרבי חנניא בן עקביא איירי בסיפא לאו דהוא מודה לרבי יהודה דר"ג אית ליה אם מכרה אלא מוכרת לכתחלה ומאי דלא פריש רבי חנניא בן עקביא במתני' פירש בברייתא: דאי ב"ה. הא אמרי לא תמכור לכתחלה אפי' במוכרת מן האירוסין ואם בא לוקח לימלך אמרינן ליה לא תזבין וכ"ש משנשאת: לא נחלקו. ולכתחלה היא תמכור לכ"ע:

הדרן עלך האשה שנפלו

הכותב לאשתו דין ודברים כו' שאם מכרה ונתנה קיים. בגמ' מפרש טעמא: ר"י לעולם הוא אוכל פירי פירות: [דף קו ע"ב] שהתנה ע"מ שכתוב בתורה. דקסבר ירושת הבעל דאורייתא בבבא בתרא נפקא לן מהאי קרא לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה האי וירש אותה קרא יתירא לדרשא אתא לומר שהאיש יורש את אשתו ואע"ג דשארו דקרא לאו אשתו היא דהא כתיב ביה ונתתם את נחלתו לשארו וליכא למימר שתירש האשה את בעלה דהא ממשפחתו כתיב מיהו משום קרא דוירש אותה דרשינן הכי ונתתם את נחלת שארו לו דאיש יורש את אשתו: וכל המתנה ע"מ שכתוב בתורה כו'. אבל פירות תקנתא דרבנן הן ומצי לאתנויי עלייהו: גמ' תני ר' חייא האומר לאשתו. ולא תני הכותב דבאמירה בעלמא נמי סליק נפשה בלא שום קנין וכתיבה: וכי כתב לה מאי הוי. וכ"ש אמירה: האומר לחבירו. כגון בשדה של שני שותפין ואמר אחד לחבירו אחד מאלו הלשונות: לא אמר כלום. דאין כאן לשון מתנה: בכותב לה ועודה ארוסה. ודאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה ומתני' בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשיכנסה וא"צ לשון מתנה כי אין לו עתה רשות בהן: ממקום אחר. שאינה ירושת אבותיו [אלא] ע"י מעשה בא כנחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין והואיל ומשום תקנה דידיה תיקון רבנן והוא בא למחול

הכותב לאשתו וכו' שאם מכרה ונתנה קיים. בגמרא אמרי' דהיינו טעמא דמהניא לישנא דדין ודברים כו' לאם מכרה ונתנה ולא מהניא לפירות ולירושה משום דבנכסים אמר לה ולא בפירותיהן ובעודן שלה קאמר לה דהא בנכסיך קאמר ולא לאחר מיתה שבטל שמה מעליהן וא"ת ואמאי איצטריך תנאה דדין ודברים להכי כיון דמוקמינן לה בגמרא בכותב לה ועודה ארוסה דהא בלאו תנאה נמי הכי דינא דנכסים שנפלו לה עד שלא נשאת ונשאת שאם מכרה ונתנה קיים וכדתנן לעיל בפרק האשה (דף עח.) ולר"ג מוכרת נמי לכתחלה ולא אשכחן מאן דס"ל נר מצוה שיהא מכרה בטל אלא רבותינו שחזרו ונמנו אחר משנתינו ואמרו שהבעל מוציא מיד הלקוחות ואע"ג דאמרינן לעיל אמרו לו לר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים בעיא בעלמא היא ור"ג לא חש לה וראיה לדבר דהא מתמהינן בגמרא [דף עח:] עלייהו דרב ושמואל דאמרי דבין נפלו לה משנשאת בין נפלו לה עד שלא נשאת ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות כמאן ואמרינן איניהו דאמרי כרבותינו ולא אמרינן איניהו דאמור כאמרו לו אלמא דליכא מאן דס"ל הכי אלא רבותינו וכיון שכן למאי איצטריך האי תנאה לאם מכרה ונתנה קיים י"ל דמהא שמעינן דהאי תנאה מהני אפי' לנכסים שנפלו לה אחר שנשאת דלכ"ע מכרה בטל ואם כתב לה דין ודברים כו' בשעת אירוסין מכרה קיים ואע"ג דגרסינן בירושלמי [כאן הלכה א] רבי ירמיה בעי קומי ר' זעירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה לאחר מכן מהו וים אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו דאלמא לא מהני לנכסים שנפלו לה לאחר שנשאת כבר תירץ הרמב"ן ז"ל דבירושלמי לא שאלו אלא על הכותב לה משנשאת אם אדם מסלק עצמו בלשון זה מאותן נכסים שיפלו לה כשם שמסלק עצמו בכך כשהיא ארוסה לפיכך השיבו דלא דכיון שנשאת ידו כידה אף במה שעתיד ליפול לה ולא מהניא בה לשון סילוק אבל בכותב לה בעודה ארוסה מהניא אפי' לנכסים שיפלו לה לאחר שנשאת כדמוכחא מתניתין: ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות. בגמרא מפרש אלו הן פירי פירות: שהתנה על מה שכתוב בתורה. דקסבר ירושת הבעל דאורייתא ובפרק יש נוחלין (דף קיא:) נפקא לן מדכתיב (במדבר כז) ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה: וכל המתנה כו'. אבל פירות תקנה דרבנן היא ומצי לאתנויי עלייהו: גמ' תני ר' חייא האומר לאשתו. דלא תימא דמאי כותב דתנן במתני' כותב בקנין ומקני כדאשכחן בכמה דוכתי דנקט לשון כותב ופירושו מקני כדאמר [בפ"ג דפאה מ"ז] הכותב נכסיו לבניו הכותב *נכסיו לאשתו להכי אשמועינן דמהניתין בכתיבה שהיא כעין אמירה היא כלומר בלא קנין וכל שלא קנו מידו מילתא פשיטא היא דליכא מידי בין כתיבה לאמירה ומש"ה פרכינן וכי כתב לה מאי הוי. כלומר כיון שלא קנו מידו היכי מהני והא תניא האומר לחבירו דין ודברים כו'. כגון שדה של ב' שותפין ואמר האחד לחבירו אחד מן הלשונות הללו לא אמר כלום דאין כאן לשון מתנה וליכא דהודאה נמי לא הוי שיהא מודה שאין לו בקרקע זה דין ודברים דא"ה מדין הודאה [מהני] אלא לא יהא לי קאמר שכך הוא לשון חכמים [קדושין דף ה:] הרי את מקודשת לי כלומר תהא מקודשת לי ובמסכת כריתות (דף כד.) אמר ר"ל הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם בה זכה בה. כלומר לפי שהנותן נסתלק והמקבל לא זכה והוית לה הפקר ופרכינן עלה מהך ברייתא דקתני לא אמר כלום ואמאי לא הוי הפקר ופרקינן דלא סליק נפשיה אלא מדין ודברים אבל מגופה דשדה לא סליק נפשיה. כלומר דהאי לישנא לישנא גריעא הוא דלא משמע סלוק מגופה של קרקע ומש"ה לא הוי לשון מתנה ולא לשון הפקר ואע"ג דבפ"ק דקדושין (דף ו:) אמרינן דאם אמר לעבדו אין לי עסק בך מהניא עבד שאני דכיון שהוא ראוי לזכות בעצמו אם הוא גדול ואם הוא קטן זוכין בו *שמים אפי' לישנא גריעא מהני ביה משא"כ גבי שדה: בכותב לה ועודה ארוסה. ודאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה ומתני' בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה אינו צריך לשון מתנה שהרי אין לו רשות עכשיו בהן: כדרב כהנא. דאמר דיכול להתנות ולהסתלק מדבר שלא בא ברשותו. דהא אמר רב כהנא דנחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר. כלומר שעכשיו בשעה שמסתלק ממנה אינו ראוי ליורשה כירושת הבעל קודם נישואין אדם מתנה עליה שלא יירשנה *ולאפוקי ירושת אביו דכיון שראוי ליורשו בכל שעה הרי הוא כאילו זכה בה לענין דלא סגי בסלוק אלא או במכר או במתנה ואי אפשר שהרי לא זכה בה לגמרי ולא בא ברשותו שיוכל להקנות וירושת אשתו נמי לאחר שנשאת לירושת אביו דמיא הילכך לא משכחת לה אלא בכותב לה ועודה ארוסה ודוקא בכותב לה ועודה ארוסה דשייך בה קנין אבל קודם לכן כיון שאין לו שייכות בנכסים כלל סלוקו לאו כלום הוא: וכדרבא דאמר רבא. כלומר דלא תימא דילמא דרב כהנא סבר דירושת הבעל דאורייתא אבל במה שהוא מדרבנן כגון פירות כי מסתלק לא מהני דחכמים עשו חיזוק לדבריהם (ב) קמ"ל כדרבא לומר דחכמים לא הקפידו בכך וכל האומר אי אפשי בתקנת חכמים שתקנו לטובתי ואינה טובה לי שומעין לו: מאי כגון זו. (ג) היכא אמרה רבא: כדרב הונא. אמזונות שתקנו לאשה תחת מעשה ידיה ואי אמרה אי אפשי בתקנה זו שתקנו חכמים לטובתי שהשו בכל הנכסים זמנין דלא ספקו להו מזונות במעשה ידיהן ותקנו להן מזונות ומעשה ידיהן

עין משפט

א מיי' פכ"ג מהל' אישות טור אה"ע סי' צב:

הגהות הב"ח
(א) נ"ב לס:
(ב) נ"ב יותר מכל תורה:
(ג) אהיכא כצ"ל:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז
א ואם מתה הוא יורש כל נכסים ולא הועיל התנאי הזה אלא שאם מכרה ונתנה מכרה קיים ומתנתה קיימת ונראה בעיני שאין לו [שום] זכות במעות אלא היא עושה בהן כל חפצה ואם לקחה בהן קרקע הוא אוכל פירותיה:
ב כתב הטור הוסיף להתנות גם על הפירות שאמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אין אוכל פירות בחייה אבל יורשה אם תמות ואוכל פירי פירות וכתב מיי' שהדין הוא שימכור הפירות ויקנה בהן קרקע ויאכל פירות שהן פירי פירות והרא"ש כתב דוקא אם מעצמה שיירה הפירי ימכרם ויקח בהן קרקע ויאכל פירותיו אבל אין ב"ד אומרים לה לשייר אותם כדי שיאכל פירי פירות. וכתב עוד הרא"ש ז"ל ברוב ספרים גרסי' במתני' ובפירותיהן ובפירות פירותיהן וכן כתוב בפירוש ר"ח וא"כ סתם לן תנא כר' יהודה וצ"ל דצריך למגרסיה וכו' עד לכך פסקו הגאונים הלכה כר' יהודה:
לשון ריא"ז
אמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל אפי' פירות בחייה ואם מכרה הפירות ולקחה בהן קרקע הואיל ונסתלק מן הפירות אין לו זכות אפילו בפירי הפירות ואם מתה יירשנה שאם נסתלק מן הפירות לא נסתלק מן הירושה:
ג אבל אם נפלו לה משנישאת אף ע"פ שהתנה בעודה ארוסה פי' ר"י שאין התנאי מועיל ומיי' כתב שהתנאי שהתנה בעודה ארוסה מועיל לנכסים שיפלו לאחר נשואין וכן היא מסקנת הרא"ש:

חדושי אנשי שם
מהר"ם (א) וזה תימה דהשתא מתני' וברייתא תרוייהו כב"ש ועיין בתוס' בד"ה הני מוכרת ונותנת קיים:
(ב) והתוס' לא פירשו כן אלא דהכא קל לאשה וחומרא לבעל:

כל נכסיו לאשתו. ב"ב (דף קמג.) וכ"מ. (ג"א)

[בד"ק ובד"ס הגי' ש"מ אפי' ו"ו']

עי' מגנה למלך ריש פכ"ב מהל' אישות ע"ש. (ג"א)

ידיהן לבעל ואני איני צריכה לכך שיש לי אומנות יקרה יותר על כדי מזונות : א"ה. דטעמא משום דתקנתא דידיה הוא ויכול למחול עליה אמאי איצטריך דבי רבי ינאי לאוקמה בכותב לה ועודה ארוסה : אפי' נשואה נמי. ומפרקינן נשואה ידו כידה ורבא אמר ידו עדיפא מידה והארכתי בפירושה בפ' האשה שנפלו לה נכסים : קנו מידו מהו. פי' רש"י ז"ל דאברייתא דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו קאי ומיבעיא לן אי קנו מידו אי אמרינן דמדין ודברים קנו מיניה או מגופה של קרקע קנו מידו דאין חליפין באין אלא בדבר שיש בו ממש שזה קונה את הסודר ומקנה לו את חפץ המכר או המתנה ועל גופה של

נר מצוה

לבעלה איני נזונת ואיני עושה אי הכי אפילו נשואה נמי אביי אמר נשואה ידו כידה רבא אמר ידו עדיפא מידה ונפקא מינה לשומרת יבם שאם מתה נכסיה לבעלה ואם מת הבעל והניח אשתו שומרת יבם כל הנכסים שנפלו לה בחיי בעלה לא נתרוקנה בהן הרשות לעצמה אלא עדיין רשות בעלה עמה שהרי יש לה ליבמה בהן רשות מחמת בעלה וידו עדיפא מידה [א]איבעיא להו קנו מידו א של בעל ועודה ארוסה מהו אמר רב יוסף מדין ודברים קנו מידו ור"נ אמר מגופה של קרקע קנו מידו *והלכתא מגופה של קרקע קנו מידו בין בעורר על קניינו בין בעומד : ר' יהודה אומר לעולם הוא *אוכל פירי פירות : ת"ר אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות הכניסה לו קרקע ועשתה פירות הרי הן פירות מכר הפירות ולקח מהן קרקע ועשתה פירות (א) הן הן

קרקע קנו מידו ואסיקנא דמגופה של קרקע קנו מידו והוא הדין בנשואה דמהני לפירות אם קנו מידו אבל הרי"ף ז"ל פירש דאמתני' קאי דקתני הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך דאוכל פירות ואם מתה יורשה וקא מיבעיא לן אם קנו מידו אי אמרי' דקנין לטפויי קא אתי ומגופה של קרקע קנו מידו שלא יהא לו זכות בקרקע כלל וכיון שכן אינו אוכל פירות ופירוש רש"י ז"ל מחוור יותר ומ"מ אף לפירוש הרי"ף ז"ל באומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו וקנו מידו מהני והכי איתא בהדיא בפ' ח"ה (דף מג.) בההיא דהאומנין אין להן חזקה : וזה שכתב שכט הרי"ף ז"ל בין בעורר על קניינו ובין בעומד. היינו משום דבגמ' איכא [מ"ד] דבעורר דהיינו כשבא המקבל להחזיק מיד ערער המסתלק בכי ה"ג אמרינן דלא סילק עצמו מגופו של קרקע אבל בעומד יום או יומים ואח"כ ערער בכה"ג הוא דאמרינן דהשתא הוא דקהדר ביה ולמדוהו לטעון כך ומסקינן דאפי' בעורר נמי אמרינן דמגופה של קרקע קנו מידו :

ת"ר אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות כו'. גרסי' בגמ' איבעיא להו רבי יהודה פירי פירות דוקא או דילמא עד עולם דוקא או דילמא תרווייהו דוקא. כלומר לר' יהודה דתני תרתי ובפירי פירותיהן עד עולם מי אמרי' דפירי פירות דוקא כלומר דבהאי לישנא בלחוד סגי לאיסתלוקי מפירי פירות ומפירי דפירי פירות ולא בעי עד עולם ואי כתב בפירותיהן עד עולם ולא כתב פירי פירות לא איסתלק מפירי פירות או דילמא עד עולם דוקא ובעד עולם תליא מילתא ופירי פירות לא בעיא למכתב ואי כתב פירי פירות ולא כתב עד עולם לא איסתלק מפירי דפירי פירות או דילמא תרווייהו דוקא. והוינן עלה אם ת"ל פירי פירות דוקא עד עולם למה לי. כלומר ל"ל לאתנייה במתני' הואיל ולא צריך למכתביה. ומפרקינן הא קמ"ל דכיון דכתב לה פירי פירות כמאן דכתב עד עולם דמי. כלומר דה"ק עד שיכתוב לה בפירי פירותיהן דהיינו עד עולם. ובעינן תו את"ל עד עולם דוקא פירי פירות למה לי. כלומר למה לי למתנייה במתני' ליתני ובפירותיהן עד עולם הואיל ובעד עולם תליא מילתא והוא לשון פירות ופירי פירות. ומפרקי' הא קמ"ל דאע"ג דכתב לה פירי פירות אי כתב לה עד עולם אין ואי לא לא. כלומר אין ודאי לא בעי למכתב מיהו אי לא [תנייה] הוה אמינא דאי כתב פירי פירות הוה ככותב עד עולם להכי תנייה למימר דאפי' כתב פירי פירות בעינן עד עולם. ובעינן תו ואם ת"ל תרווייהו דוקא תרתי למה לי. כלומר למכתב בשטרא ומהדרינן צריכא דאי כתב לה פירי פירות ולא כתב לה עד עולם הוה אמינא פירי פירות הוא דלא אכיל אבל פירי דפירי פירות אכיל להכי איצטריך עד עולם ואי כתב לה עד עולם ולא כתב לה פירי פירות הוה אמינא לעולם אפירות. כלומר הוה אמינא דה"ק לא אוכל פירות לעולם לא בשנה זו ולא בשנים הבאות אבל פירי פירות אוכל דאע"ג דאפשר דלא איצטריך [דמה לי ראשונה ומה לי שניה ה"א] דפירותיהן לעולם משמע אורחא דאינשי לפרושי והוה אמינא דלאו לרבויי פירי פירות אתא ולהכי איצטריך פירי פירות וא"ת (ג) וכי כתב פירי פירות [עד עולם נימא] נמי דעד עולם אפירי פירות קאי אבל פירי דפירי פירות אכיל י"ל דבשלמא אי כתב לה פירותיהן עד עולם כיון שלא הזכיר פירי פירות כלל אמרי' לא מרבינן מעד עולם מה שלא הזכיר אלא אמרי' דלפירות שהזכיר הוא דאתא אבל כי כתב לה פירי פירות כיון שהזכיר פירי פירות משמע [עד] עולם שכתב להמשכת פירא דפירי פירות עד עולם הוא דאתא ומהא שמעינן שמה שכותבין בשטרות בביטול כל מודעי אע"ג דכתב עד עולם לא סגי וצריך למכתב בביטול כל מודעי ומודעי דמודעי עד עולם. דאי לא. מפרשינן דעד עולם לא קאי אלא אביטול מודעי אבל לא אמודעי דמודעי ואי מסר מודעי על ביטול מודעא עדיין לא נתבטלה : ולענין הלכה קי"ל כר' יהודה דהא מפרש' מה הן פירות ומה הן פירי פירות ובעי נמי אי פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא ובהא דאיבעיא לן אי פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא או תרווייהו דוקא כיון דלא איפשיטא בעינן תרווייהו ולעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה ובפירי פירותיהן עד עולם דבגמ' אמרי' דהאשה הויא בעלת השטר וידה על התחתונה : וגרסי' תו בגמ' איבעי להו כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירי פירות מהו שיאכל פירות מפירי פירות סליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה א"ד כ"ש מפירי ואמרינן פשיטא דמכל מילי סליק נפשיה דאי אמרת מפירי פירא סליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה כיון דאכלינהו לפירי פירי פירות מהיכא. ולטעמיך הא דקתני ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות כיון דאכלתינהו לפירות פירי פירות מהיכא אלא בדשיירא הכא נמי בדשיירא כלומר אם לא אכלן ומכרן ולקח בהן קרקע ועשה פירות סליק מהן נפשו ולא מן הראשונים ולא איפשיטא בעיין הלכך אמרינן דמפירי הוא דסליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה וכן כתב ר"ח ז"ל אבל רבינו האי גאון ז"ל כ' בספר המקח בשטר רביעי ואסיקנא פשיטא מכל מילי סליק נפשיה ומ"מ מדאמרי' בדשיירא משמע דכי אמרי' לעולם הוא אוכל פירי פירות דוקא בדשיירא ממילא אבל אין הבעל יכול לכופה ליקח בהן קרקע אלא שהרמב"ם ז"ל כתב בפ' כ"ג מהלכות אישות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וסמך לו על

רש"י

לממול עליה מוחל. איני ניזונת. משלו ואיני עושה מלאכה כי תקנו לה מזונות תחת מעשה ידיה לטובתה משום דזימנין לא ספקא וזו אינה חפילה בכך שומעין לה : א"ה. דטעמא משום תקנתא דידיה הוא ויכול למחול מאי אוקמה בעודה ארוסה אפי' נשואה נמי : ידו כידה. והוי כשותף וכיון שהנכסים שלו צריך לשון מתנה ואין מועיל לו דין ודברים : נפקא מינה לשומרת יבם. כלומר לענין דין ודברים לא פליגי דבין ידו כידה ובין עדיפא מידה אין מועיל לשון דין ודברים לסלקו אלא נפקא מינה לענין הא דתנן פ' החולץ שומרת יבם שנפלו לה נכסים דקתני מה יעשו בכתובתה כו' ופליגי התם ב"ש וב"ה כי היכי דפליגי במתני' דלעיל פרק האשה שנפלו ופליגי התם אביי ורבא אביי אוקי פלוגתייהו בשנפלו כשהיא תחתיו דבעל בחיי בעל הראשון וקסבר אביי ידו כידה לכך כשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא נתיבמה יורשיה ויורשי בעלה באים לירש זה מכח אחותו וזה מכח אחיו לב"ש חלוקה עדיפא ולב"ה חזקה קמייתא עדיפא ולכך נכסי מלוג בחזקת יורשי האב ורבא פליג אדאביי ואמר אי דנפלו כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע ידו של בעל עדיפא מידה וכשמת עמד אחיו ליבמה במקומו והוי כמותו ואם מתה כשהיא שומרת יבם אין ליורשיה בהן כלום ומתני' דב"ש כשנפלו לה כשהיא שומרת יבם : קנו (א) מידו מהו. אברייתא דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי בשדה קאי (ב) אבל במתני' לא מהניא קנין ליפות כחה דהא באמירה בלא לשון מתנה סגי לאיסתלוקי אפילו מגופה של קרקע היכא דפירש כדקתני מתניתין וטעמא דמתניתין דאמר הרי זה אוכל פירות משום דלא פירש ממאי סליק נפשיה ולכך ידה על התחתונה ואין חילוק בין קנו בין לא קנו אלא אברייתא קבעי דקתני לא אמר כלום וטעמא משום גריעות לשון הוא אבל מתניתין לא הוי משום גריעות לשון אלא משום דלא פירש ממאי סליק נפשיה כדפירשנו : מהו. מי אמרינן לא הקנה בחליפין הללו כלום ולא אמר עליהן אלא לשון דין ודברים או דילמא אין חליפין באין אלא על דבר שיש בו ממש שזה קונה הסודר ומקנה לו את החפץ המכר או המתנה : על גופה של קרקע קנו מידו. והוי מתנה גמורה: מדין ודברים קנו מידו. מה שפירש בשעת קנין והוא לשון דין ודברים ואינו כלום ולא קנה : מגופה של קרקע קנו מידו. וקנה כדפירשנו : בין בעורר. מיד כשבא חבירו להחזיק בחלקו מיד ערער זה על המתנה ואמר לא נתתי לך המתנה דין ודברים בעלמא אמרתי לך שלא אריב עמך : בין בעומד. שעומד בו זה יום או יומים ואחרי כן בא זה וערער :

דף פג:

עין משפט

א מיי' פי"ב ופכ"ב מהל' אישות טור א"ה סי' צב :

שלטי הגבורים

א רש"י פי' דאברייתא דהאומר לחבירו קאי וקשה עליו מה מועיל קנייה למי הוא מקנה דדין ודברים אינו אלא לשון הפקר וי"ל דכיון שאמר כך לחבירו שהוא שותף עמו והקנה לו מוכח שהוא מקנה לו השדה ורב אלפס פי' קנו מידו של בעל בעודה ארוסה והאריך הרא"ש ז"ל על דבריו ומסיק דפירוש רש"י עיקר : וכתב רב האי בשערים אם התנה אדם עם אשתו קודם נשואין וכתב לה אין לי בנכסיך כלום ואח"כ נשאה ומכרה מכירתה קיימת אפי' בנכסים הכתובים בכתובה כ"ש נכסי מלוג ואפי' אם היא תמות בחיי בעלה אינו יכול להוציא מיד הלקוחות וכתב ריא"ז מה שכתב אפי' נכסים הכתובים בכתובה לא יתכן בעיני שהרי בכלל נכסיך הא"כ פירש בהדיא :

הגהות הב"ח

(א) הרי הן כצ"ל : (ב) כ"כ זהו קושית בעל המאור ותשובתה היא תשובת הרמב"ן ז"ל אכן מלשון רש"י ז"ל שהביא הר"ן ז"ל לא בשנה זו ולא בשנים הבאות ולא כתב לא בשנה ראשונה ולא בשנייה משמע כהירושלמי של בעה"מ דבפירותיהן הוא דאיצטריך עד עולם דלא תימא כי מקנה לה בפירות דשנה זו שהן בעולם אבל דשנים הבאות שאינן בעולם לא קמ"ל עד עולם אבל בפירי פירות דכולהו לא באו לעולם לא איצטריך עד עולם אם לא לרבויי פירות דפירי פירות :

גי' מהר"ם

הגהות הו"ש

(א) לפי' רש"י גרסי' מידו מהו גם בהרי"ף : (ב) ובעמוד פי' בע"א :

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור אמר אביי נשואה ידו כידה וכו' פירשה הרי"ף ז"ל ואין פירושו ברור בדבר זה אלא עיקרה בפ' החולץ וכו' ומשם פי' דבר זה מתברר ואין אנו צריכין להאריך בו : אמר הכותב זו באמת כן שאין פי' רבינו כאשר כבר כתבנו ביבמות מה שנראה ממנו ותימה שלא הזכיר אותה השמועה שבפ' החולץ בענין פירושו בכאן: ועוד צריכא דאי כתב לה פירי פירות ולא כתב לה וכו' דסד"א כי מקנו לה פירות שבאו לעולם וכו' : אמר הכותב זה הטעם אינו שאם לא באו לעולם מא"ל ועוד דהא אוקימנא למתני' בכותב לה ועודה ארוסה וכתב לא באו לעולם שהרי עדיין אינו אוכל פירות וכיון כשם שמסלק עצמו מאילו כך הוא מסלק עצמו מכולם ול"ל עד עולם לפי טעם זה ועיקר הקושיא אינה כלום דשאני התם כיון דנחית למנינא דפירי פירות ואמר עד עולם אכולהו קאמר אלא שא"א לאומרה בלשון אחרת :

המאור הגדול

אמר אביי נשואה ידו כידה רבא אמר ידו עדיפא מידה נפקא מינה לשומרת יבם פירשה הרי"ף ז"ל (שאם מתה נכסיה לבעלה ואם מת הבעל והניח אשתו שומרת יבם כל הנכסים שנפלו לה בחיי בעלה לא נתרוקנה בהן הרשות לעצמה אלא עדיין רשות בעלה עמה שהרי יש לה ליבמה בהן רשות מחמת בעלה וידו עדיפא מידה) ואין פירושו ברור בדבר זה אלא עיקרה בפ' החולץ בשומרת יבם שנפלו לה נכסים בחיי בעלה עלה אביי ורבא כשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ומשם פי' דבר זה מתברר ואין אנו צריכין להאריך בו : וכן מ"ש הרב ז"ל הלכתא מגופה של קרקע קנו מידו בין בעורר על קנינו בין בעומד על קנינו אין אנו רגילין לפרש כך בעורר ובעומד אלא בעורר על השדה ובעומד בה :

[דף פג ע"ב] צריכא דאי כתב לה פירי פירות ולא כתב לה עד עולם הוה אמינא פירי פירות הוא דלא אכיל אבל פירי דפירי פירות אכיל להכי איצטריך עד עולם ואי אמרת נימא אפירי פירות ולאו לרבויי פירי דפירי פירות וי"ל הכי השתא בשלמא אפירות איצטריך עד עולם דסד"א כי מקנו לה פירות שבאו לעולם אבל שלא באו לעולם לא קמ"ל עד עולם אלא אפירי פירות למאי איצטריך עד עולם והא כולהו לא באו לעולם אלא לאו לרבויי פירא דפירי דפירא :

השגות הראב"ד

[א] כתב הרב ז"ל איבעיא להו קנו מידו ועודה ארוסה מהו. אמר רב יוסף מדין ודברים קנו מידו : אמר אברהם נ"ל דהא דעודה ארוסה דקאמר שבוש הוא שהרי בעודה ארוסה אפי' באמירה בעלמא הוא מסתלק אלא איבעיא להו קנו מידו מהו מנישאת ואסיקנא דמגופה של קרקע קנו מידו. וכן מי שאוכל שדה שיש עליו ערער ואמר לו למערער דין ודברים אין לי עמך בשדה זה וקנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו אע"פ שהוא עומד בו ודומה לנשואה. והלכה רווחת היא בכל הגמ' שאפי' עומד בגוף הקרקע דמגופה של קרקע קנו מידו כדאיתא בפ' חזקת הבתים בענין שותפין מעידין זה את זה דמוקמי' לה כשכתב שותף לחבירו דין ודברים אין לי עמך בשדה זו וכשקנו מידו. ושותף ודאי עומד בגוף הקרקע וכשקנו מידו מסתלק לגמרי : *הא דאמרי' בפ' זה ור"ע תפיסה לא מהניא ליה כלל. אלמא פשיטא ליה דתפיסה מהניא במטלטלי דיתמי משום דתנן בפ' האשה שנפלו לה וכו' דרבנן סברי כב"ש וסבירא להו לא משתעבדי מטלטלי לכתובה ואפ"ה סבירא להו דתפיסה מהניא בהו דקאמרי והתלושים כל הקודם בהם זכה הוא זכה קדמה היא זכתה וילקח בהן קרקע והוא וכו' אלמא תפיסה מהניא במטלטלי לכתובה ומש"ה אמר ליה אין תפיסה מהניא מיהו דוקא מחיים. והא דאמרי רבנן התם קדמה היא זכתה כשתפסה מחיים אבל תפיסה דלאחר מיתה לר"ע אפי' לבע"ח לא מהניא :

ספר הזכות

כתוב בהלכות איבעיא להו קנו מידו של בעל ועודה ארוסה מהו: השיב הרב ז"ל נ"ל דהאי ועודה ארוסה שבוש הוא שהרי בעודה ארוסה אפי' בדבור בעלמא הוא מסתלק אלא הכי איבעיא להו קנו מידו ואסיקנא דמגופה של קרקע קנו מידו וכן נמי מי שאוכל שדה שיש עליו ערער ואמר למערער דין ודברים אין לי עמך בשדה זו וקנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו אע"פ שהוא עומד בו ודומה לנשואה והלכה רווחת היא בכל התלמוד שאפי' עומד בגוף הקרקע דמגופה של קרקע קנו מידו כדאיתא בחזקת הבתים בענין שותפין מעידין זה את זה דמוקמינן לה כשכתב שותף לחבירו דין ודברים אין לי עמך בשדה זו וכשקנו מידו ושותף ודאי עומד בגוף הקרקע וכשקנו מידו מסתלק לגמרי. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר אל יאמר הרב ז"ל שבוש אבל הוא פי' שפירשו ראשונים וכ"כ רבינו הגדול בספר המקח וה"ק קנו מידו ועודה ארוסה מהו מי אמרי' בנכסיך ולא בפירותיהן או דלמא אלימא מלתא דקנין ואינו אוכל פירות כלל רב יוסף אמר מדין ודברים קנו מידו כלומר לא הוסיף בקינו כלום כל שהוא בכלל אמירה דדין ודברים ישנו בכלל קנין דהיינו מסלק וכל שאינו בכלל אמירה כגון פירות אינו בכלל קנין ורב נחמן אמר מגופה של קרקע קנו מידו וקנו ממנו לשפויי מלתא :

א מיי' פכ"ג מהל' אישות ופי"ח מהלכות מלוה ולוה סמג עשין מח טור אה"ע סי' קי וטור ח"מ סי' קד :

על התוספתא דתניא במכילתין ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות כיצד מוכר פירות ולוקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [עיין בהשר"י] : ולית הלכתא כותיה דקי"ל כל דבר שבממון תנאו קיים . כלומר דאע"ג דפסק רב כרבן שמעון בן גמליאל היינו משום דסבירא ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ולפיכך ירושת הבעל דלדידיה דרבנן חכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה כדאיתא בגמ' אבל אנן הא קי"ל כרבי יהודה דאמר [לעיל דף נו.] המתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים הילכך ליתא לדרב וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מהלכות אישות אבל רבינו חננאל פסק כרבי שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה דהא קיי"ל דבדבר שבממון תנאו קיים אלא מפני שהוא כמתנה על דבר שלא בא לעולם והוי כאומר לא אירש את אבא דלא אמר כלום והביא ראיה מדגרסינן בירושלמי [כאן הלכה א'] רבי ירמיה בשם רב הלכה כרשב"ג ולא לענין דבריו הלכה כרשב"ג שאמר שאם מתה יירשנה אבל לא לענין דבריו שאמר מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל דהתם בתנאי גוף והכא בתנאי ממון אנן קיימין ולמה אמרו תנאו בטל שבסוף זכה בהן כלומר שלאחר מיתתה הוא יורשה וכיון שאין

נר מצוה

הן פירי פירות : א)רשב"ג אומר אם מתה יירשנה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה אמר רב הלכה א כרשב"ג ולית הלכתא כוותיה דקי"ל* (א) דבר שבממון ב תנאו קיים: ירושלמי *א"ר יוסי אלין דכתבין לנשיהון (ג)מיתה בלא בני כל מאי דילה תהדר לבי נשא תנאי ממון הוא וקיים : מתני' *מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה

רש"י

מתני' לכושל שבהם . בגמ' מפרש מאן ניהו ואע"ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לבעל חוב ולא לכתובה אשה הכא כיון דלאו ברשותייהו דיתמי נינהו סבירא ליה לר' טרפון דמוליאין מן הלוה או ממי שהפקדון אצלו ונותנין לכתובה ולבעל חוב שנשתעבד להן מחיים : ינתנו ליורשין . ולא מהני תפיסה : שכולן צריכין שבועה . דאין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין להן רשות בהן ואין אנו יודעים אם יש להן עליו כלום הלכך משעת מיתה זכו בהן היורשים וברשותם הם : כל הקודם בהם זכה . קדמו יורשים זכו ואין מוליאין מידן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לכתובה ולא לבע"ח : קדם אחד מהם . האשה או בעל חוב : זכה. דלית ליה לר' טרפון דתפיסה

הדבר ברשותו אינו יכול לסלק עצמו מירושתה כשם שאין אדם יכול לסלק עצמו מירושת אביו והוא ז"ל הביא בפירושיו הירושלמי הכתוב בהלכות אלין דכתבין אין מיתה בלא בני כל מה דילה תהדר לבי נשא [ואית דגרסי' כל מדלה וכו'] תנאי ממון הוא וקיים וצריך הוא ז"ל לחלק ולומר דההיא לאו בכתיבת הבעל לאשתו אלא *בכתיבת האב לבתו דהוה כמתנה על מנת להחזיר והרמב"ן ז"ל תירץ בשם רבו לדעת ר"ח ז"ל דלעולם בכתיבת הבעל לאשתו מיירי ומאי דאמרי' דתנאי ממון הוא וקיים היינו מפני שאינו מתנה עמה שלא יירשנה אלא יורשה ומתנה דיחזיר לו ירושתה ואין פסק זה דר"ח מחוור דכיון דאוקי למתני' בגמרין בכותב לה ועודה ארוסה לא דמי לאומר לא אירש את אבא דלא אמר כלום דהתם שאני לפי שאין אדם יכול להסתלק ממה שהוא ראוי לירש מעכשיו אבל זו כיון שעכשיו אינו ראוי ליורשה יכול לסלק עצמו מנכסיה ולכנסה על תנאי שלא יירשנה ור' ירמיה בשם רב דירושלמי אפשר דמוקי מתניתין בכותב לה משנשאת ונשואה ודאי שירושתה ראויה ליה דומיא דירושת האב שאינו יכול להסתלק ממנה ולפיכך עיקר הפסק כדברי הרי"ף ז"ל דלא קי"ל כרשב"ג אלא כרבנן והא דאיתמר בירושל' אין מיתה בלא בני בהכתובה בהלכות משכחת לה בכותב לה ועודה ארוסה אבל לאחר שנשאת לא אלא א"כ מחייב עצמו להחזיר ליורשיה מה שירש ממנה דבכה"ג ודאי מהני : מתני' מי שמת כו' ינתנו לכושל שבהן . פליגי בה אמוראי בגמ' דר' יוסי ברבי חנינא אמר לכושל שבראיה ורבי יוחנן אמר לכתובת אשה משום חינא . ופרש"י לכושל שבראיה היינו מי ששטרו מאוחר ובירושלמי אמרי' מלוה בשטר ומלוה בעדים ינתנו למלוה בעדים והיינו טעמא משום דמי שהוא מאוחר או שהלוה בעדים אילו לא יתן להם יפסידו ומי שהוא מוקדם וכן מלוה בשטר יכולין לגבות מן הלוקח ואע"ג דלא משתעבדי ממטלטלי דיתמי לא לבעל חוב ולא לכתובה הכא דלאו ברשותייהו מנהו סבירא ליה לר' טרפון דמוליאין מיד הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לבעל חוב ולכתובה שנתחייב בהן המת מחיים וכי תימא תינח בעל חוב דאיכא למימר דכל שלא זכו בהן יורשין לאו מטלטלי דיתמי נינהו ומשתעבדי לבעל חוב אבל לכתובה אמאי דהא קי"ל דלאפי' מיניה דידיה אינה גובה אלא מן הקרקע ולא עדיפא מטלטלין ברשות אחרים מאותם שהם ברשות הבעל מחיים איכא למימר דס"ל לר' טרפון כר' מאיר דאמר [דף פא:] דמטלטלי משתעבדי לכתובה : אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין. ולא מהניא תפיסה : שכולן צריכין שבועה . דתנן בפרקין [דף פז.] הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבע אין להם רשות בהם ואין אנו יודעים אם יש להם עליו כלום הילכך משמת המת זכו בהם היורשים וברשותם הם . [ומיהו] טעמא (ג) דשבועה לאו דוקא אלא משום דבעינן למימר דנכסי כל היכא דאיתנהו בחזקת יורשים איתנהו והכי איתא נמי בירושלמי [הלכה ב] הגע עצמך שפטרום מן השבועה זו תורה וזו אינו תורה : כל הקודם בהם זכה. קדמו יורשין זכו ואין

שלטי הגבורים

א מיי' והרא"ש כתבו שמועיל התנאי ודוקא שהתנה בעודה ארוסה אבל אם התנה אחר שניסת אינו מועיל לבטל ירושה דאורייתא וכ"ת ור"י כתבו כרשב"ג :

לשון ריא"ז
המתנה עם אשתו שלא יירשנה תנאו קיים בין שהתנה עמה כשהיא ארוסה בין שהתנה עמה כשהיא נשואה לפי שירושה זו אינה דומה לירושת המורישין שהיא באה מאליה אבל הירושה זו ע"י הנשואין באה לו לפיכך יכול הוא לומר אי אפשי לזכות בזכות הראוי לבא לי ע"י נשואין הללו ודומה לאדם שאינו רוצה לקבל המהנה שרוצים ליתן לו כמבואר בקונטרס הראיות וככר ביארנו שבעודה ארוסה יכול להתנות אפי' בלשון סלוק אבל בעודה נשואה צריך לשון זכיה או מתנה או קנין מכר ירושת אשתו לאחר עד שלא תבא לידו כגון שאמר מה שאירש מאשתי מכור לך מכרו בטל לפי שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כמבואר בק"ה :

ב ור"ח ז"ל פסק כרשב"ג וכן פסק ר"י לעיל בפ"ק וכן פסק בעל הלכות והביא ראיה מדגרסי' בירושלמי ר' ירמיה בשם רב הלכה כרשב"ג שאם מתה יירשנה אבל לא לענין דבריו שאמר מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה הנאו בטל דהמתנה על מה שכתוב בתורה דתנאו בטל בתנאי גוף והכא בתנאי ממון אנן מקיימין ולמה אמרו תנאו בטל שבסוף זכה בהן כלומר שאחר מיתתה הוא יורשה וזהו כמו שסילק ידו מנכסי אביו דאחר מיתתו יורש

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כל : (ב)מיתה כצ"ל: (ג) נ"ב וכ"כ הרא"ש ושלא כדברי התוס' בפ' מי שהיה נשוי (דף נב.) בדבור ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות דכתבו בשם ר"י דטעמיה דר"ע דוקא משום שבועה הוא ע"ש : (ד) מחיל כצ"ל : (ה) נ"ב ר' ירמיה בשם רב : (ו) נ"ב דהתם : (ז) לאו כלום הוא כצ"ל : (ח) נ"ב וכך הקשו התוס' ותירצו בע"א : (ט) ואמר כצ"ל :

המאור הגדול

רשב"ג אומר אם מתה יירשנה אמר רב הלכה כרשב"ג הרי"ף ז"ל צוה לתקן בנוסח ההלכות דלית הלכתא הכי דקי"ל תנאי ממון קיים וסמך דבריו על תלמוד ירושלמי כמו שכתוב בהלכות (הביאו הרא"ש בסי' א') ולא כך נראה לנו שאין לעקור תלמוד ערוך שבידינו מפני הירושלמי ואע"ג דקי"ל בעלמא תנאי ממון קיים שאני הכא דירושה ממילא קא הויא ולאו כל כמיניה דעקר לה ור"ח כתב בפירושו והאריך בזה ויש לנו סיוע בדבריו ואפשר לנו לומר בזה שכתב בירושלמי אילין דכתבין אי מיתה בלא בני וכו' לא בכתיבת הבעל לאשתו אמרו אלא בכתיבת האב לבתו ובנותן מתנה (שהוא) ע"מ להחזיר :

מלחמת ה'

ועוד רשב"ג אומר אם מתה יירשנה וכו' עד ולאו כל כמיניה דעקר לה : אמר הכותב לא ידעתי במאי עקר רבינו הגדול ז"ל תלמודנו הערוך בידינו שהרי לא ראינו בגמ' שלנו מי שפסק הלכה כרשב"ג אלא רב דהוא סבר תנאי שבממון בטל אבל מי שסובר שתנאו קיים לא פסק הלכה כן והא דרב ממילא מיעקרא מגמ' דילן והתימה על בעה"מ על מה סמך פי' שאמר דשאני ירושה מי פסק כרשב"ג שנסמוך עליו ונשים הפרש בין זה לזה ומי הזכיר בגמ' זה הטעם דירושה ממילא הויא ופסק הלכה כרשב"ג מפני זה הטעם . אבל שלש מחלוקות אני רואה בדבר זה רשב"ג סבר כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר הלכתא כוותיה דמתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל ולא מטעמיה דירושה דרבנן היא וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ושתיהן דחויות הן בתלמודינו ובעל המאור בא ואמר לא כדברי זה ולא כדברי זה ומידם טעם זה לעצמו דשאני ירושה דממילא הואי ולזה לא נמצא סמך לא בתלמודינו הבבלי ולא בירושלמי למה אשיב על זה אלא שמא יראו התלמידים ויטעו הרי מצינו בפ' יש נוחלין גבי הא דתנן איש פלוני בני לא יירש עם אחיו לא אמר כלום והוינן בה לימא מתני' דלא כר"י דאי כר"י הא אמר בדבר שבממון תנאו קיים ומפרקינן התם ידעה וקא מחלה הכא לא קא מחיל ולא מפרקי' דשאני ירושה דממילא קא הויא והכא במתני' כא (ד) מחילי ועוד הרי אמרו כאן בגמ' דרשב"ג סבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר תנאו קיים וקסבר ירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק יותר משל תורה ולא אמרי' ורב סבר בעלמא תנאו קיים ושאני ירושה דממילא קא הויא ושביעית ממילא קא הויא וממילא מפקעא ומהני בה תנאו על מנת שלא ישמיטנו בשביעית ועוד הא אמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה אלמא תנאי שבירושה זו שהתנה כשהיא ארוסה קיים הוא ודרב כהנא מימרא היא ואתיא כת"ק אלמא הלכתא כוותיה ולא יהא אלא שלא נפסקה הלכה הא קי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים ורשב"ג ליתא אף במשנתינו דההוא כללא לאו דוקא הוא וכיון דפסקא דרב ליתא ממילא אידחי' לה דרשב"ג ובאמת שלא סמך רבינו הגדול על הירושלמי בזה אלא שכתבו מפני שהלכה כן ומה שאמר דר"ח כתב בפירושיו והאריך בזה ויש לו סיוע לדבריו אמת הוא שר"ח פסק כרשב"ג ולא מטעמו של בעל המאור אלא מפני שאמרו בירושלמי (ה) הלכה כרשב"ג ולא לענין דבריו שאמר שהתנה על מה שכתוב בתורה והמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל (ו) בתנאי גוף אבל בתנאי ממון תנאו קיים וזה תנאי ממון הוא ולמה אמרו תנאי בטל שבסוף הוא זוכה בהם פי' הבעל אין לו בנכסי אשתו קנין כלל בחייה לפיכך אם כתב לה הבעל וסילק ידו מנכסיה (ז) ולא כלום הוא וזה כגון הבן שסלק ידו מנכסי אביו שאם מת אביו בנו יורשו ואמר הרב ז"ל דבגמ' דילן נמי ה"נ ס"ל דהא אמר רב אסי בנכסיך ולא לאחר מיתה וקאמר ש"מ דכל תנאי דמתנה בהדה מירושה בעל כדבר שלא בא לידו זהו תורף דברי הרב ז"ל והדבר ידוע שאין פי' דברי רב אסי כך וכיון שנסתלק רב אסי מכאן אין לנו לשמוע לדברי הירושלמי דפליגא דרב דהתם אדרב דהכא ועוד שלא סמכו גדולי הגאונים בפסק הלכה על הירושלמי מעולם וכמה מקומות ימצא זה הבקי בו ועוד כיון דאוקימנא בגמ' דילן בכותב לה ועודה ארוסה ליכא למימר בה בסוף הוא זוכה בהן ולא דמי לאומר לאביו אין לי בנכסיך כלום במותך דכיון דראוי ליורשו צריך מתנה ודבר שלא בא לעולם הוא אבל הכא כיון שעדיין אינו ראוי ליורשה אינו אלא מתנה עליה ואפי' בנכסים שנפלו לה לאחר מיכן מהני בירושה כדתנן למכרה ונתנה קיים לנכסים שנפלו לה משניסת שבהן היה דינו לבטל המכירה לדעת משנתינו כמו שמפורש בפ' האשה שנפלו למעלה והיינו דרב כהנא בשם ר' ירמיה בשם רב בירושלמי מוקי לה בשכותב משניסאת ולפיכך אמרו תנאו בטל דדמי לאומר לאביו לא אירשך שהוא ראוי ליורשו ואינה עתידה להיות באה לו ממקום אחר או שהיא סברא אחרת ויצאה מן השיטה שבגמ' שלנו ואין לנו להקפיד עליה והספק שיש לי בדברי רבינו משום (ח) דקשיא לי הכי אמרי' בגמ' וסבר רב תנאו קיים והא איתמר רב אמר יש לו עליו אונאה דלמא לעולם אימא לך רב סבר תנאו קיים והתם משום דלא ידע דליחול ולא משום דמתנה על מה שכתוב בתורה בעלמא תנאו בטל דהכי אמרי' בפ' הזהב אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לר"י הכא מי ידע דליחול ושמא זו הסוגיא כאביי דאמר מתורגמא רב כר"מ ושמואל כר"י אבל לרבא רב כר"י ושמעתין דהכא מתוקמא כדמעיקרא הלכה כרשב"ג שאם מתה יירשנה ולאו מטעמיה אלא שחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ולפ"ז אין לנו דרך לדחותה להא דרב דאמר הלכה כרשב"ג והרי הדבר קשה ורחוק שיהיו מקשים בגמ' שלא כדברי רבא ולא רצו לקיים דברי רב כפשטן והלכה לדעת רבא וכשנתיישבנו בדבר אנו רואים דהא דאמר רבא התם ל"ק וכו' לאו לאוקומי רב כר"י בסתם דמשום דקשיא ברייתא לרב (ע) דאמר אנא דאמרי אפי' לר"י קא מסוית ליה לשמואל טועה ותהוי אידך ברייתא תיובתיה והא שמואל דיינא הוא ושקיל וסבור מלכא הוא וכחית לעומקא דדינא אלא כלפי שאמר אביי מתורגמא רב כר"מ דלר"י לעולם אין לו אונאה והיינו דשמואל והיינו ברייתא א"ל רבא ברייתא לא תקשי דמ"ד כר"י נמי מחלק בין סתם למפרש דע"כ לא קאמר ר"י אלא היכא דידע ומחיל אבל הכא מי ידע דליחול והיינו בסתם וכאן במפרש והתניא כוותיה ומיהו כדרב ושמואל לא אכרע רבא התם כלום וגמ' דהכא ס"ל דרב כר"מ ושמואל כר"י ובמפרש דאי בסתם פליגא ברייתא דהתם הויא תיובתיה דשמואל ואי במפרש לא הויא תיובתיה דרב דאיהו דאמר כר"מ וכודאי כיון דבגמ' מהדרי עלה דרב בשמעתין טובא ולא מצו לאוקמה בהלכתא ומפקי לה מינה לא מוקמינן בה אנן אוקימתא חדתא מדעתין קלישתא דבגמרין בקיאי בפלוגתא דרב ושמואל אי בסתם אי במפרש עפי מינן וכל מלתא דבסוגיא דילה בדוכתא לא מקיימא יתה בגמ' לא מקיימא בסברא דבתר הורא"ה ותו לא מידי :

ספר הזכות

(חסר כאן) בביוצא בו תנאי בטל הוא משום דלא גמר ומחיל והו"ל כאשר כל המוכרין סתם דהאונאה שלהם מחילה היא אלא שהיא מחילה בטעות ולא שמה מחילה כדאיתא בפ' איזהו נשך והכא בירושה זו הכל מודים בגמ' שאין תנאו בטל אלא משום שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה או מתנה על סופרים שעשו חיזוק לדבריהם כשל תורה הא בתנאין דרשות תנאו קיים הגע עצמך שמחלה היא אלנו קבורתה או פדיונה או שלא תגבה מזונות וכתובה באלמנות מי אמרי' לא ידעה דמתרמי ולא הויא מחילה . אלא ודאי הא ידעה מה מחלה וכמה מחלה ונמרה ועבדה . והטעם האחר שאמר מפני שבסוף הוא זוכה בהן כדרך שירושה אע"פ שאחרים פירשו כן תימה על הרב שהיה עוקר הרים וטוחנן היאך לא ראה ונזכר דבגמ' דילן איתוקמא מתני' בכותב לה ועודה ארוסה וכדרב כהנא דאמר נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר כלומר שלא ממשפחתו ולא מאשתו נשואה שהוא ראוי לה מכבר אלא כגון ארוסה שהיא עתידה להיות ראויה לו משעת נשואין אדם מתנה עליה שלא יירשנה ואפי' באמירה וכ"ש בכתיבה וקנין תדע דהא לתנאי דמתני' קודם שנתארסה בנכסים שנפלו לה משנתארסה אם מכרה ונתנה קיים הא למה כתב לה בעודה ארוסה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה בנכסים שנפלו לה משניסאת יהא מכרה קיים הרי שהוא מתנה על דברים שלא באו לעולם ואין לו ולא לה בהם עכשיו שום זכות בעולם ותנאו קיים שאין זו מחילה אלא תנאי אבל באשתו נשואה אפי' ת"ק דמתני' מודה שתנאו בטל בירושה ואפי' קנו מידו מפני שהוא כאומר לאביו לא אירשך לפי שכבר הוא ראוי לירש ואינו יכול להתנות אלא למחול וליתן ואין אדם מוחל ונותן דבר שלא בא לעולם ואע"פ שעשאוהו כלוקח היינו שאין ממכרו בחייה כלום אבל כיורש שויוה רבנן לענין דירושה ורב בכותב לה משניסאת מוקי לה למתני' והתימה היאך הרב סומך על טעם הירושלמי בזה שהוא רואה דרב דהתם פליגא אדרב דהכא ועוד שלא סמכו גדולי הגאונים ז"ל על פסקי הלכותיו של ירוש' מעולם והבקי והרגיל בו ימצא זה תמיד . ועוד הא דא"ר כהנא אדם מתנה עליה שלא יירשנה מימרא היא ואליבא דת"ק איתמר אלמא הלכתא כוותיה ואין זו צריכה לפנים דכיון דטעמיה דרב דבגמ' דילן אידחי ליה מדקי"ל תנאי ממון קיים הוה רשב"ג יחיד במקום רבים ואין הלכה כרשב"ג אפי' במשנתינו במקום רבים אבל מה שראיתי בדברי החולקים על רבינו ז"ל בפסק הזה אין להם על מה שיסמכו אבל דברי כולם פורחין באויר בסברות והן עצמן מסתבכות בגמ' אלא שנולד בו ספק אצלי בזו שאמרו בשמעתין וסבר רב תנאו קיים והא איתמר האומר לחבירו ע"מ שאין לך עלי אונאה רב אמר יש לו עליו אונאה ומאי קושיא הא אמרי' בפ' הזהב אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לר' יהודה התם ידעה ומחלה הכא מי ידע דליחול אלמא במתנה על מה שכתב בתורה רב ס"ל תנאו קיים והתם משום דלא ידע דליחול הוא ואלו משום דמתנה על דבר מגוה בין של תורה בין של דבריהם כדפרישית הא במקום דידע ומחיל משום מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים . ושמא זו הקושיא הצריכתו לרב ז"ל להיות סובר דה"נ במתני' לא ידע ומחיל הוא אלא שלא הזכירה בדבריו מ"מ כבר בררנו יפה שאין זו הסברא עולה כלל . ושמא י"ל שזו הסוגיא לאביי דאמר מתורגמא רב כר"מ ושמואל דאמר כר' יהודה אבל לרבא רב כר' יהודה ושמעתין דרב דהכא מיתוקמא לרבא כדאמרן מעיקרא הלכה כרשב"ג שאם מתה יירשנה ולאו מטעמיה דאילו לרשב"ג מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר תנאו קיים וקסבר ירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ויצא לנו מזה לפסק הלכה שאם מתה יירשנה זהו מקום הספק ומקום המחלוקת בפסק הזה לכל ההולך בו על דרכי הגמ' והסוגיות והרי הדבר קשה ורחוק שיהו מקשים בגמ' ומהדרין סוגיא כולה שלא כדעת רבא ולמה לא קיימו דברי רב כפשטן והלכה לדעתו של רבא . אבל יש לפרש ולומר דהא דאמר רבא התם ל"ק כאן בסתם כאן במפרש לאו לאוקומי רב כר' יהודה בסתם דא"כ דשמואל נמי דפליג עליה ואמר אין לו עליו אונאה בסתם קאמר והויא ברייתא תיובתיה דקתני בסתם יש לו אונאה לדברי הכל ומשום דקשיא מתניתא קמייתא לרב משוית ליה לשמואל טועה והא שמואל דיינא הוא וגמיר לעומקא דדינא ושקיד ושכור מלכא הוא בדיני והיכי דמו ליה ומוקמי ליה בתיובתא אלא משום דאביי אמר מתורגמא רב כר"מ דר'

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל בדברי רבן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ואמר רב הלכה כרשב"ג ולאו מטעמיה . ופסק הרב ז"ל דאין הלכה כמותו דקי"ל תנאי שבממון תנאו קיים . ויש נוסחא אחרת שכתב הרב ז"ל הלכה כרשב"ג . ושמענו כי חזר הרב ז"ל במקצת דבריו ולא ידענו על זו הפיסקא איזו מאוחרת שנסמוך עליה . ומסתברא שזו היא מאוחרת שהלכה כרשב"ג . ואע"פ שהוא תנאי ממון תנאו בטל מב' טעמים . הא' דאיכא למימר דהא דלא ידע דניחול כדאמרי' לגבי אונאה דסבר מי יימר דהיא מתה מקמאי דידיה ופטומי מילי בעלמא נינהו . ועוד כי ירושת אשתו דבר שלא בא לעולם הוא כמו שאמר לאביו לא אירשך אע"פ שחזק עמו בכל תנאין שבעולם לא הפסיד חלקו וכן פירשו בירושלמי הלכה כרשב"ג ולא לענין דבריו שהתנה על מה שכתוב בתורה בתנאי גוף אבל בתנאי ממון תנאי קיים וזה לא תנאי ממון הוא אלא לבסוף הוא זוכה בהם כלומר אין ירושתו אלא לאחר מיתה נמצא עכשיו שהוא מתנה על דבר שלא בא לעולם לפי שאין לו עכשיו שום זכות בירושתה , וא"ת הלא אמרו בירושלמי הלין כל אילין דכתבין אי מיתה בלא בני תהדר כל דאיתיאת לבי נשא תנאי ממון הוא וקיים אלמא אדם מתנה על ירושת הבעל שלא יירש את אשתו . התם אביה הוא מתנה בשעת הפסקא דהוה ליה כמי שאומר לבתו נכסי לך ואחריך לבני מאי קאמר לה אחריך ליקני בעל לא ליקני . אבל הכא בעל הוא דקא מתני בהדיה שלא יירשנה והוה ליה דבר שלא בא לעולם כדאמרן :

ואין מוציאין מידם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לבעל חוב ולא לכתובה. מאי דאמרי' בכולי תלמודא דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי מהכא שמעינן לה וכן אם קדם א' מהם האשה או המלוה זכה בה דר' טרפון ס"ל דתפיסה דלאחר מיתה מהניא: זכתה אשה יותר על כתובתה. אם קדמה ותפסה ויש בהם יותר מן הכתובה או קדם בעל חוב ותפס ויש בהם יותר על חובו המותר ינתנו לכושל שבהם דהיינו כושל דבראיה או כתובת אשה משום חינא ואם יבואו ליד היתומים שוב לא יוציא מהם לא אשה ולא בעל חוב: גמ' מאי כושל בעל חוב. לפרושי כושל דמתני' בלחוד כתב זה הרי"ף ז"ל ומיהו אנן כר"ע קי"ל כדאיתא בסמוך: ומ"ש פקדון או מלוה. כלומר מה נשתנו אלו משאר מטלטלין שהם ברשות היורשים: ורבי עקיבא מאי איריא מותר כולהו נמי דיורשין הוה. כלומר כיון דטעמא דר"ע משום דנכסים קמי יתמי רמו כי תפסי נמי אמאי זכו הרי זכו בהן היורשים משעת מיתה ונכסי דיתמי קא תפסי: איידי דאמר רבי טרפון מותר. אהדר ליה איהו במאי דאיירי ביה: ור"ע תפיסה לא מהניא כלל. לשון שאלה הוא זה: אמר רב נחמן מהניא היכא דתפס מחיים. של מת והכי הוה גמר לה רב נחמן מרביה ובגמרא איפליגו אמוראי אי בעינן דוקא שתפסן מרשותדף פד: הרבים שאינו מקום קנייה כלל וליכא למימר דזכו בהן יורשין או אפי' תפסן מסימטא ולא אמרינן דכיון שסימטא מקום ראויה לקנייה (ב) וזכו בהן יורשין משעת מיתה והמחזיק שם כמחזיק בביתם ומיהו השתא לדידן לא נפקא לן (ג) מידי דהא תקינו רבנן בתראי דמטלטלי דיתמי משתעבדי לבעל חוב הלכך אפי' תפיסה דלאחר מיתה בכל מקום מהניא ובעל חוב מאוחר שקדם ותפס זכה בהן ב"ב ואין בעל חוב אחר מוציא מידו אפי' לחלוק עמו לפי שזכה זה בתפיסתו דהויא ליה כאילו גבה ומה שגבה במטלטלין גבה ואפי' הוא מאוחר לפי שאין דין קדימה במטלטלין אלא אם כן שעבדם אגב קרקע כדמוכח בשמעתא דמכר לו פרה מכר לו טלית דפ' חזקת הבתים (דף מג:): ההוא בקרא דיתמידף פה. שומר בהמותיהן: דתפס תורא מיניה. בעל חוב של מת תפסו בבית השומר: הגודרות. בהמה דקה על שם גדרות לאן: אין להן חזקה. אין המחזיק (ד) יכול לומר לקוחין הן בידי שמא מלאן והכניסן לביתו לפי שדרכן להלך בשדה וא"ת ואמאי מצרכי עדים דלאחר מיתה תפסיה ולא סגי ליה בעדים דתפיסה בלחוד דהא תו לא מצי למימר לקוח הוא בידי י"ל דאי איכא ראה ה"נ אלא הכא במאי עסקי' דליכא ראה והוה מ"ל לקוח הוא בידי במגו דהחזרתי וכי תימא ואמאי לא אצרכי' שבועה משום בקרא דהוה עד אחד י"ל כיון שלפי דבריו שאומר דלאחר מיתה תפסיה הוא חייב לשלם ליתומים הוה ליה בעל דבר ואפי' טוען נמי דתפסי מיניה באונס אפ"ה לאו כעד אחד הוא שהרי צריך לישבע ליתומים דשומר שלהם הוא וכיון שצריך לישבע אינו כעד אלא כבעל דבר כדאמרינן בפ' האיש מקדש [דף מג:]

נר מצוה תורה אור

זכתה אשה יותר על כתובתה ובע"ח יתר על חובו המותר ר' טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה: גמ' מאי כושל א בעל חוב ואמאי קרי ליה כושל דלא גבי אלא בראיה ומאי שנא פקדון ומלוה משום דמטלטלי לבע"ח לא משתעבדי והני כיון דלא אתו לרשות יורשים משתעבדי לבע"ח מדר' נתן (א) דתניא מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר °ונתן לאשר אשם לו במדבר ה ור"ע מאי איריא מותר כולהו נמי דיורשין הוו אין הכי נמי ואיידי דאמר ר' טרפון מותר אמר איהו נמי מותר *ור' עקיבא תפיסה לא מהניא כלל אמר רבא אמר רב נחמן מהניא כשתפס מחיים אבל לאחר מיתה לא והלכה כרבי עקיבא דקי"ל הלכה כר' עקיבא מחבירו ואמרינן נמי דון דייני כרבי טרפון ואהדרה ר' שמעון בן לקיש לעובדא כר"ע אלא מיהו הנ"מ בזמן דמטלטלין לא הוו משתעבדי לבעל חוב אבל האידנא דמטלטלי משתעבדי לבעל חוב גבי בע"ח מנייהו דיתמי בין תפס בין ב לא תפס ההוא *בקרא דיתמי דתפס תורא ב"ב מיניה בעל חוב אמר אנא מחיים תפיסנא ליה ובקרא אמר (ב) לאחר מיתה תפסתיה אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אית לך סהדי דלאחר מיתה תפסיה א"ל לא א"ל מגו דיכול לומר לקוח הוא בידי יכיל למימר מחיים תפיסנא ליה והאמר ר"ל הגודרות אין להן חזקה שאני [התם] דמסירן לרועה *אבימי בריה דר' אבהו ג הוו מסקי ב"ב ביה זוזי בי חוזאי שדרינהו ביד חמא בריה דרבה בר אבהו אזל פרעינהו אמר להו הבו לי שטרא אמרו ליה סיטראי נינהו אתא לקמיה דר' אבהו א"ל אית לך סהדי דפרעתינהו א"ל לא אמר ליה מגו דיכלי למימר לא היו דברים מעולם (ג) יכלי [נמי] למימר סיטראי נינהו וכבר בירנוהו בפרק שבועת הדיינין (ד) ג בירור יפה. לענין שלומי שליח מאי אמר רב אשי (ה) אי אמר ליה שקול שטרא והב זוזי משלם הב זוזי ושקול שטרא לא משלם ולא היא בין כך ובין כך משלם דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וה"מ היכא דאמר ליה שקול שטרא מינייהו אבל אי לא א"ל שקול שטרא מינייהו לא מחייב לשלומי וכן נמי אי ליכא שטרא אי לא אמר ליה פרעינהו באפי סהדי לא מיחייב למפרעינהו בסהדי דתנן [גבי] חנוני על פנקסו* שבועות דף מה. כיצד לא שיאמר לו כתוב בפנקסי שאתה חייב לי מאתים זוז אלא שאמר לו תן לבני סאתים חטים ולפועלי סלע מעות הוא אומר נתתי והן אומרים לא נטלנו הוא נשבע ונוטל והן נשבעין ונוטלין *הוה חנוני יהיב לפועלים בלא סהדי ולא מפסיד [בד"ק וכד"ס סג"י והא חנוני] וגרסינן נמי בקידושין פרק האיש מקדש* דף מג. א"ר נחמן האומר לשנים קדשו לי אשה פלונית הן הן שלוחיו הן הן עדיו וכן בגירושין וכן בדיני ממונות ואסיקנא* שם ע"ב השתא דתקון רבנן שבועת היסת משתבעי עדים דיהבינהו ליה ומשתבע מלוה דלא שקיל מינייהו ופרע לי' לוה למלוה ושמעינן מינה דלא מיחייב שליח למיפרע באפי סהדי.

ההיא

דבתר דתיקון רבנן שבועת היסת לא אמרי' הן הן עדיו הן הן שלוחיו ומיהו לדעת הגאונים ז"ל שאמרו דכל שאינו טוען בגופו של דבר ממש שהוא שלו אלא דתפיס ליה כעין משכון דאינו נוטל אלא בשבועה לפי שכל הנוטלין נשבעין אף בעל חוב זה נשבע דמחיים תפסיה: אבימי בריה דר' אבהו הוו מסקו בי זוזי. נוטים בו: בי חוזאי. אנשי אותה מדינה: סיטראי נינהו. מלד אחר היינו נושים בו מלוה על פה ומחמת אותה מלוה נחזיק בהם ומסקינן דמגו דיכלי למימר לא היו דברים מעולם יכלי לומר סיטראי נינהו. ומהא שמעי' שמי שנושה בחבירו שני חובות ופרע לו הלוה סתם אינו יכול לומר שיהיו לפרעון חוב פלוני שמחמתו נתנס לו אדרבה הרשות ביד המלוה לומר מחמת חוב פלוני לקחתי דאי לא תימא הכי כי מהימני למימר סיטראי נינהו מאי הוי אכתי יכול הוה אבימי לומר שמחמת אותו חוב שבשטר שלהם והיה להם לחזור שטרו אלא ודאי יד המלוה על העליונה ולא עוד אלא אפילו אמר לו לוה בשעת פרעון הא לך מעות אלו בשביל חוב פלוני ומלוה קבל ושתק יכול מלוה לומר אח"כ שבשביל מלוה על פה או בשביל חוב אחר תפסם והאי דשתיק לאו משום דאודויי אודו ליה אלא פקח היה לשתוק כדי לתפוס ואחר שתפס בירר דעתו בשתיקתו: לענין שלומי שליח למשלח מאי. מי הוי פושע כשהחזיר המעות עד שלא קבל מהם השטר: לתקוני שדרתיך. והיה לך לדקדק בתקנתי. ומדאמרינן לענין שלומי שליח מאי. משמע דאפילו לא היה בדין שישלם שליח מלי למימר סיטראי נינהו משום מגו דלא היו דברים מעולם ואיכא למידק והיכי מצי למימר שלא היו דברים מעולם דהא איתיה (ה) לחמא שהוא כעד אחד ומחייבם שבועה וכיון שמודין לדבריו אי אפשר להו לאשתבועי והוה להו מחויב שבועה שאינו יכול לישבע ומשלם כדאמרינן [ב"ב דף לד.] בנסכא דרבי אבא ודכוותה היא דהתם נמי איכא מגו דהא אי בעי אמר לא חטפי אלא היינו טעמא דלא אמרינן מגו משום דלא חליף איניש לאכחושי סהדא וה"כ אי אמרו לא היו דברים מעולם הוו מכחשי לסהדא י"ל דהאי עובדא הוה בתר דתקון רבנן שבועת היסת דלא אמר הן הן שלוחיו הן הן עדיו הילכך לא משתבע אפומיה דהאי דהוי ליה כבעל דבר מפני [שהוא] נוגע בעדות ולאו כעד הוא ומהמני משום מגו:

ההיא

רש"י

דלאחר מיתה מהניא: זכתה האשה יתר על כתובתה. כלומר אם קדמה ותפסה ויש בהן יתר מן הכתובה: או בע"ח קדם ותפס ויש בהן יתר מחובו: המותר ינתן לכושל שבהן. זה בעל השטר שידו על התחתונה כי אם יבא ליד היתומים שוב לא יוציא מהן לא הבעל חוב ולא האשה: גמ' דלא גבי אלא בראיה. אבל כתובה נגבית בתנאי ב"ד: מנין לנושה כו'. כגון ראובן חייב לשמעון ושמעון חייב ללוי מנין שמוציאין מראובן ונותנין ללוי: לאשר אשם לו. למי שקרן שלו: ור' עקיבא תפיסה לא מהניא כלל. בתמיה: מהניא כשתפס מחיים. היכא דתפס מחיים של מת והכי הוה גמיר ר"נ מרביה: בקרא דיתמי. שומר בהמותיהם: דתפס תורא מיניה. בע"ח של מת תפסו בבית השומר: הגודרות בהמה דקה על שם גדרות צאן: אין להן חזקה. אין המחזיק בהן יכול לטעון לקוחין הן בידי דשמא מצאן והכניסן לביתו לפי שדרכן להלוך בשדות אחרות: הוו מסקי ביה. הלוו לו מעות: בי חוזאי. מקום: סיטראי נינהו. מצד אחר היה חייב לנו מלוה על פה ומחמת אותה מלוה נחזיק בהן: לענין שלומי שליח. למשלח מאי מי הוה פושע שנתן המעות קודם שקבל את השטר מהן או לא: לתקוני שדרתיך. היה לך לדקדק בתקנתי: והנ"מ דאמר ליה שקול שטרא. שהזכיר לו את לקיחת השטר או ממילא היה לו לדקדק כי גילה לו שלא האמין להם: פרעינהו באפי סהדי. פרע להן בפני עדים לא מחייב לפרוע להן בעדים ואם נשבע שפרע להן שלא בפני עדים פטור הוא: נשבע החנוני. שפרע ונוטל מבעל הבית: והן. הפועלים נשבעים שלא פרע להם החנוני ונוטלים מבעה"ב: הן הן שלוחיו. השלוחין הן מעידים שנתנו לה: וכן בדיני ממונות. אם אמר לשנים תנו מנה זו לפלוני שאני חייב לו נאמנין העדים. לומר פרענו לו ולא הוו נוגעין בעדות דאי בעי אמרו לזה לא נתת לנו שום דבר: אבל השתא דתקון רבנן שבועת היסת. אין השלוחין נאמנין לומר שפרעו כי הם נוגעים בדבר שאם לא היו אומרים שפרעו והיו אומרים לזה לא נתת לנו דבר היו צריכין לישבע שבועת היסת ולכך אין עדותן כלום הילכך מישתבעי עדים ליפטר מן המשלח כו':

דהוו

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' סד ק: ב מיי' פ"ק מהל' שלוחין סמג עשין סב טוש"מ סי' נח:

הגהות חו"י

(א) ליתא בגמ' ובאמת צ"ע דא"כ מ"ט דר"ע ועוד הא קי"ל הלכה כר"ע והל"ה כר"ע וי"ל דס"ל לר"ע דהא דר"נ לית"ק בשמלוה חי מש"כ כשמת ה"ל שטרותיו בכלל מטלטלין דלא משתעבדו ומ"מ דוחק הוא כי בחייו משתעבד לוה דידים למלוה דידים מדר"נ ואיך ירשו יורשים זה: (ב) עי' בר"ש: (ג) ואין השליח נעשה עד דנאמר דזה דטען מחויב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם דנוגע בעדות דאי טען העד החזרתיו היה צריך לישבע ולכך אינו עיין תוס' ובפרק ח"ס דף ל"ד ע"א: (ד) עי' שבועות סי' אלף קנה:

שלטי הגבורים

יורש את אביו בן הבעל אין לו בגוף נכסי אמו בחייה כלום ודבר שלא בא לידו הוא לפיכך התנאי בטל ויורשה לאחר מיתה ובירושלמי דאמר אי מיתה בלא בני לאו בתנאי הבעל מיירי אלא האב כשפוסק נדוניא לבתו. והרמב"ן ז"ל דחה ראיית הירושלמי דודאי אם היה כותב לה לאחר שנשאה או היה דומה לבן שסילק עצמו מנכסי אביו אבל גמ' דילן מוקי למתני' בכותב לה ופודה ארוסה ומייתי עלה דרב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר שלא ממשפחתו ושלא מאשתו נשואה שהוא ראוי לירש לה מכבר אלא כגון ארוסה שהיא עתידה להיות ראויה לו כשישאנה אדם מתנה עליה שלא יירשנה. אבל באשתו נשואה אפי' ת"ק מודה דאם מתה יירשנה דהוי כבן שסילק עצמו מנכסי אביו לפי שכבר הוא ראוי לירש ובירושלמי מוקי רב למתני' בכותב לה משנשאת ופליג אגמ' דידן ועוד מלתיה דרב כהנא אזלא כת"ק דאמר אדם מתנה עליה שלא יירשנה וכיון דליכא ראיה ברורה אית לן למימר כל תנאי שבממון תנאו קיים עכ"ל הרא"ש ז"ל:

א פי' רש"י לכושל שבהם שבטרו מאוחר והירושלמי סעד לדבריו דגרסי' התם ר' יוסי בר' חנינא אומר לכושל בראיות כגון מלוה בשטר ומלוה בעדים יתנו למלוה בעדים ר' יוחנן אמר לכושל שבגופו. ולדברי רב אלפס ה"ל לר' יוסי בר חנינא למימר לבע"ח מפני שהוא כושל שבראיה כדקאמר ר' יוחנן לכתובת אשה משום חינא ומדקאמר לכושל שבראיה משמע איזה מהם שהוא הכושל שבראיה וכן שני בעלי חובין ינתנו למאוחר ואע"ג דאפסיקא הלכה כר"ע הולך לנו לפרש דברי ר' טרפון לפי דבתר תקנתא דרבנן בתראי גבי ממטלטלי ועבדינן כר"ע ואטנא דר' יוסי בר חנינא דאיהו קשיש טפי מר' יוחנן וכן לקמן בפירקין היכא דקיימי כתובת אשה ובע"ח לגבות יפה כח בע"ח משום נעילת דלת עכ"ל הרא"ש:

ב ואשה גובה כתובתה שפיר ממלוה שביד אחר ולא מיקרי ראוי אע"פ דלגבי בכור הוי ראוי וכתשובת הרב רבינו שמואל מברכור"ק כתב שאין אשה גובה כתובתה ממלוה שביד אחרים משום דהוה ליה ראוי:

ג עי' פי' שבועת הדיינין באורך:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב חזינן: (ב) וזכו כצ"ל: (ג) נ"ב מינה: (ד) נ"ב בהם: (ה) לבליה כצ"ל:

ספר הזכות

דלר' יהודה נשולם אין לו אונאה ושמואל וברייתא דאמרי אין לו אונאה כר' יהודה ומש"ה אין לו אונאה לשולם ואתא רבא למימר ברייתא ל"ק דמ"ד כר' יהודה נמי מחלק בין סתם למפרש דע"כ לא אמר ר' יהודה אלא היכא דידע ומחיל אבל הכא בסתם מי ידע דליחול וברייתא במפרש הוא והניא כוותיה דרבא דבסתם מודה ר' יהודה ובמפרש תנאו קיים ומיהו בדרב ושמואל לא אכרע רבא כלום ובדרך לימא איתמר אמר לך רב וגמ' דהכא ס"ל דרב כר"מ ושמואל כר' יהודה ובמפרש דאי בסתם פליגי ברייתא דהסם הויא תיובתא דשמואל ולאי במפרש ל"ק מידי לרב דהא איהו דאמר כר"מ ובודאי כיון דבגמ' מהדרי עליה דרב בשמעתין טפי טובא ולא מצו לאוקמה כהלכתא ומסקי לה מיניה לא מוקמינן לה אלא אוקמתא הדתי דבגמ' בקיאי בפלוגתא דרב ושמואל אי בסתם אי במפרש טפי מינן וכל מלתא דבסוגיא דילה בפלוגתא אדוכתא לא מקיימא יתה בגמ' לא מקיימא בסברי דבתר הורמא ונו לא מידי:

ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי. תיק מלא שטרות: מחיים תפיסנא להו. בחוב שהוא חייב לי החזקתי בהם וכתב הרי"ף ז"ל* בתורת משכון משום דלענין מגבה בהו לא מהניא להו תפיסה דאין אותיות נקנות במסירה ופמו שכתב בסמוך: הוי תפיסה דלאחר מיתה. כל זמן שהיה חי היו פקדון בידך והרי הן כמונחין ברשותו וכי אמרינן תפיסה מחיים כגון שראוהו קרוב למות ותפס מטלטלין לשם חובו ולא היו פקדון בידו: ומסתברא לן כו'. דעת הרי"ף ז"ל דהאי עובדא בדליכא עדים וראה הוא ולפיכך כתב דהאי דינא במלוגא

וכן התוס'

נר מצוה

דשטרי בלחוד הוא שאינה יכולה לומר לקוחין הן בידי לפי שאין אותיות נקנות אלא בכתיבה ומסירה וצריכה להביא ראיה על הכתיבה אבל במילי אחריני מהימנא מגו דאי בעיא אמרה לקוח הוא בידי דרב נחמן גופיה אמר הכי בעובדא דבקרא דלעיל וכי תימא ובמלוגא נמי אמאי לא מהימנא למימר לקוח בידי דהא אמרינן בפ' גט פשוט (דף קעג.) אותיות נקנות במסירה רבא אמר אין צריך להביא ראיה על המסירה וכי היכי דלמאן דאמר אותיות נקנות במסירה נאמן לומר לקוח הוא בידי לדידן נמי דקיימא לן אין אותיות נקנות במסירה אמאי לא מהימנא למימר במתנת שכיב מרע יהבינהו ניהלאי א"נ אגב ארעא א"נ שטר *זכייה כתב לי עליה ואירכס וי"ל דלא דמי דלמאן דאמר אותיות נקנות במסירה כיון דמסירה גופא הקנאה היא נאמן לומר לקוח הוא בידי שהתפיסה מוכחת באותיות דבעלים מסרום לשם מקח כשם שהיא מוכחת בשאר מטלטלין אבל לדידן דקי"ל דאין אותיות נקנות במסירה כיון דמסירה גופא לאו הקנאה היא לא מהימן דתפיסתו לא מוכחת אלא שהבעלים מסרום אבל על הקנאת אגב או כתיבה לא מוכחא כלל והיינו דאמרינן התם דלמ"ד אין אותיות נקנות במסירה שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מוציאין שטר חוב על אחרים ואם איתא אמאי לא נהמניה במגו דאי בעי אמר אגב קרקע נתנה לי אי נמי כשמת האחד מגו דאי בעי אמר במתנת שכיב מרע נתנה לי דהסיא דאין מוציאין סתמא קאמר אע"ג דמית ליה חד מינייהו אלא ש"מ דלא מהימן. עוד הקשה הרב בן מג"ש ז"ל אהדדייקינן התם במתניתין בפרק גט פשוט (שם) דשני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים ומפרשי' התם בגמרא דהיינו טעמא משום דאותיות נקנות במסירה ואין צריך להביא ראיה כדרבא וקי"ל כסתם מתני' הילכך לדידן דקי"ל דאין אותיות נקנות במסירה על כרחין טעמא דמוציאין משום דטוען דבכתיבה ומסירה קנאם ואבד שטר הקנאתם ואין צריך להביא ראיה תירץ הרמב"ן דטעם דמוציאין למ"ד אין אותיות נקנות במסירה לאו משום דמצי אמר שטר היה לי ואבד אלא משום שכל שטר חוב יוצא מתחת ידו והוא כתוב בשמו אין חוששין כלל

רש"י

דהוו מפקדי גבה. מאבי היתומים: מלוגא דשטרא. תיק מלא שטרות: מחיים תפיסנא להו. בחוב שהיה חייב לי החזקתי בהן: הוי תפיסה דלאחר מיתה. שכל זמן שהיה חי היו פקדון בידך והרי הן כמי שמונחין ברשותו וכי אמרינן תפס מחיים היינו כגון שראו אותו קרוב למות ותפס מטלטלי לשם חובו ולא היו פקדון בידו: אין אותיות. כלומר שטר שאדם מוכר לחבירו אינן נקנות במסירה שהמוכר מוסר ללוקח כדאמרינן פרק

[דף קט ע"ב]
א מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' סד וסי' קו :

א] °*ההיא איתתא דאפקידו[א] גבה מלוגא דשטרי[דף פה. שם.] אתו יורשין תבעי לה מינה אמרה להו מחיים תפיסנא להו פירוש בתורת משכון אתו לקמיה דר"נ אמר לה אית לך סהדי דתבעינהו מיניך מחיים ולא יהבתה ניהלייהו אמרה ליה לא אמר לה א"כ הוי תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה דלאחר מיתה לאו כלום דמטלטלי לא משתעבדי לבע"ח וכיון דלא תפסה לה מחיים קם ליה ברשות יורשין והדין דינא דגמרא הוא אבל השתא תקינו רבנן דמתיבתא למגבא בע"ח מיתמי אפי' ממטלטלי ומסתברא לן דהא דאצרכה רב נחמן לאתויי סהדי דמחיים תפסה ליה במלוגא דשטרי בלחוד הוא דדיינין הכי ולא גמרינן למידי אחרינא משום דמלוגא דשטרא לא יכלה למימר לקוחין הן בידי דאי אמרה לקוחין הן בידי אמרינן לה אחוי שטריך דקי"ל* אין אותיות נקנות במסירה הילכך צריכה עדים דתבעוה מינה מחיים ולא יהבה להו ניהלייהו אבל מידי אחרינא (א) דיכיל למימר לקוח הוא בידי ומהימן כי אמר מחיים תפיסנא ליה מהימן כדכתבינא לעיל בההוא בקרא (ב)הא ר"נ גופיה הוא דאמר בההוא בקרא דיתמא צריך לאתויי ראיה דלאחר מיתה תפסיה מיניה בע"ח והוא דאמר במלוגא דשטרי דבע"ח צריך לאיתויי ראיה דמחיים תפס דשמעת מינה דשאני דינא דמלוגא דשטרי משאר מילי. ובפרק חזקת

נ"א זכוי

בב"ב דף עו. כי הרי"ף גרס שם אין אותיות נקנות במסירה (ג"א)

הגהות הב"ח
(א) דיכיל כצ"ל: (ב) דהא כצ"ל:

המאור הגדול

ומה שכתב הרי"ף ז"ל בההוא עובדא דההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי (ז"ל והדין הוא דינא דגמ' אבל השתא תקינו רבנן דמתיבתא למיגבא בע"ח מיתמי אפי' ממטלטלי ומסתברא לן דהא דאצרכה ר"נ לאתויי סהדי דמחיים תפסה ליה במלוגא דשטרי בלחוד הוא דדיינינן הכי ולא גמרינן למידי אחרינא משום דמלוגא דשטרי לא יכלה למימר לקוחין הן וכו' אמרי' לה אחוי שטריך דקי"ל אין אותיות נקנות במסירה הלכך צריכה עדות דתבעוה מינה מחיים וכו' אבל מידי אחרינא דיכול למימר לקוח הוא בידי ומהימן כי אמר מחיים תפיסנא לי' מהימן) לא נראה לי משום דקשיא עליה ה"ד אי דאיכא עידי פקדון וראה מאי איריא מלוגא דשטרי אפי' כל מילי נמי לא יכלה למימר לקוח הוא בידי דהא קי"ל דבדאיכא עדים וראה אפי' אחר דלאו אומן אין לו חזקה אי דלא ראה ניהמניה במיגו דיכלה למימר החזרתי' לך ואי דליכא עידי פקדון ניהמנה במיגו דיכלה למימר לא היו דברים מעולם אלא מסתברא לן דשאני דין תפיסת פקדון משאר תפיסות כיון דברשותא דמאריה מחית ומש"ה אצרכה ר"נ לדידה לאיתויי סהדי דתפסתינהו מחיים ל"ש איכא עדים ול"ש ליכא עדים ל"ש מלוגא דשטרי ול"ש כל מילי :

מלחמת ה'

ועוד מ"ש הרי"ף ז"ל בההוא עובדא דההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי וכו' אי דאיכא עדי פקדון וראה מאי איריא מלוגא דשטרי ואפי' כל מילי נמי אי כו' דליכא וכו': **אמר** הכותב כי נייס ושכיב אמרה להא שמעתא דהא כתב רבינו דבמלוגא דשטרי ליכא למימר לקוחים הם בידי משום דאמרי' לה אחוי שטרך כלומר אי ליכא עידי פקדון וראה במידי אחרינא מהימנא משום דיכלה למימר לא היו דברים מעולם דלאו בתורת פקדון באו לידי אלא בתורת מקח כדאיתא בפ' חזקת הבתים ובמלוגא דשטרי ליכא למימר הכי משום דאמרי' לה אחוי שטרך וזהו מפורש בדברי רבינו הגדול אבל נריך אני להביא ראיה לדבריו מפני שחלקו בה מקצת המורים ז"ל וזו היא שאמרו בפ' זה בורר דההיא איתתא דנפקא שטרא מתותי ידה אמרה ידענא ביה בהאי שטרא דפריעה הוא הימנה ר"נ אמר ליה רבא כמאן כרבי דאמר אותיות נקנות במסירה פי' ומתוך שיכולה לומר לקוח הוא בידי יכולה לומר שטר פרוע הוא ואמר ליה אפ"ת רבנן שאני הכא דאי בעיא קלת' ושמעינן מינה דלמ"ד אותיות צריכות כתיבה ומסירה בהא אע"ג דליכא עדים אינו נאמן לומר לקוח הוא בידי משום דאמרי' ליה אחוי שטרך כדברי רבינו הגדול ז"ל. זאת ועוד אחרת דגרסי' בפ' האשה שלום מי חיישינן לתרי יצחק ריש גלותא או לא אביי אמר חיישינן ורבא אמר לא חיישי' אמר רבא מנא אמינא לה דהנהו שטרי דנפקא בנהרדעא וכתיב בהו הכי נאני בר תבו ותבו בר נאני ומגבי רבא בר אבוה זוזי והא נאני בר תבו ותבו בר נאני בנהרדעא שכיחי טובא אלמא לא חיישינן ואביי התם למאי ניחוש לה אי לנפילה מזהר זהירו בה אי לפקדון כיון דשמיה כשמיה לא מפקיד ליה מאי אמרת דלמא מסר ליה אותיות נקנות במסירה אלמא לרבא לא מהימן אלא משום דלא חיישינן לשמא דאחר היו ולא הוה גבי כהו משום מיגו דמקח דלא מהימן לומר שטר היה לי ואבד ולא לומר באגב או במתנת ש"מ נתנו לו ובשילהי ב"ב ג"כ הארכנו בזה וכיון שאין האותיות נקנות לו בלא כתיבה אף בנייר של בטר אינו יכול להפוס בתורת משכון דהא לא קניאן ליה וסברתו של בעל המאור בפקדון אינה וסיא הטעתו אף בפ' בנים אוזין וכבר כתבתי שם תהלה לאל גומר עלי :

ספר הזכות

א] **כתוב** בהלכות ומסתברא לן דהאי דאצרכה רב נחמן לאיתויי סהדי דמחיים תפסה לה במלוגמא דשטרי בלחוד הוא דדייכינן הכי ולא גמרינן מיניה למידי אחרינא משום דמלוגא דשטרי לא יכלה למימר לקוחין הן בידי דאי אמרה לקוחים הם בידי אמרי' לה אחוי שטריך: השיב הרב ז"ל יש מי שטוען עליו ואמר הלא אף כאן י"ל מיגו דיכלה למימר לא היו דברים מעולם א"נ החזרתים לך א"נ אגב קרקע הקנית אותם לי דכה"ג לא בעיא כתיבה ואף לא מסירה ומשוכה בקרקע נקנה שטר בכ"מ שהוא כדאיתא בב"ב פ' המוכר את הספינה בענין ג' שטרות הם ואמרי' אגב שאני דלא בעינן כתיבה ועוד יש שטוען עליו ויאמר בלא מיגו תהוי נאמנת לומר ממושכנות הן בידי ומאי אולמא דלקוחות טפי ממושכנות והלא היינו מקח היינו משכון וכיון דתפיס נאמן בין במקח בין במשכון כל אלו הטענות ראיתי שטוענין על הרב ואת כולן ישא הרוח כי הטענה הזאת שאמרו דיכלה למימר להד"ם א"נ החזרתים לך אינה טענה לפי שאם אמרה החזרתים לך או לא היו דברים מעולם מה הועילו לה השטרות בכבישתא תחת ידה לגבות בהם אינה יכולה והיאך מאמינים אותה בטענתה יותר ממה שיועיל לה טענת מיגו וכלל זה בידינו בטענת מיגו כל מה שיוכל להועיל לה טענת מיגו יועיל לה טענתה ואם זה לא יועיל גם זה לא יועיל כגון ההוא מעשה דההוא שטרא דנפק מתותי ידא דסבתא ואמרה ידענא בההוא שטרא דפריעא הוא וא"ר נחמן מהימנא מיגו דאי בעיא קלתה והכא ודאי הטענה והמיגו שוין כי זה לא יועיל לעצמה וזה לא יועיל לעצמה אלא שזה הפסד למלוה וזה הפסד למלוה ואם יאמר הטוען שאם אמרה להד"ם גם הוא יועיל לעצמה שאם תלך ללווים ותעשה עמהם קנוניא יתנו לה חצי ההלואה או שמא יותר בעבור שתחזיר להם השטרות וכיון שכן תהא נאמנת לומר ממושכנות הן בידי עד כדי אותם דמים הא נמי לאו טענה היא דמי יימר דשמעי לה לווים וכפרי במלוה ודלמא אנשים כשרים ניהו ולא מקבלי מינה למיכפר בממונא דחברייהו וכיון שאין בידה לעשות לאו מיגו הוא. ומאי דטענו נמי ואמרי לימא מיגו דהות יכלה למימר אגב קרקע נתנם לי דלא צריכה כתיבה הא נמי לאו טענה היא משום דבעיא לאתויי ראיה בהקנאת קרקע שהקנה את השטרות עמו ואילו בעיא למקנא ההוא (שפא) [טפח] של קרקע שהקנה לה מי לא בעיא (לאתויי ראיה או) לאתויי שטרא או לאתויי ראיה והא מלתא מוכחא מפ' גט פשוט בענין שני יוסף בן שמעון דגמ' התם הכי איתא ומנא תימרא ממתני' ולא אחר יכול להוציא עליהם שט"ח הא הם על אחרים מוציאין וכו' ואלא הא דתניא כשם שאין מוציאין שט"ח זה על זה כך אין מוציאין על אחרים במאי פליגי ואמרי' באותיות נקנות במסירה פליגי תנא דידן סבר אותיות נקנות במסירה ותנא ברא סבר אין אותיות נקנות במסירה דמאן דאמר שאף הם על אחרים אין מוציאין קסבר אין אותיות נקנות במסירה ואם איתא דיכלה למימר אגב ארעא אקני לי ולא צריך לאיתויי שום ראיה אחריתי אמאי אין מוציאין על אחרים אלא ש"מ דצריך לאיתויי ראיה או לאתויי שטרא בהכי ודקא טענו עליה נמי מ"ש משכון ממקח ומאי אולמיה דהאי מהאי ובלא מיגו תהא נאמנת לומר ממושכנות הן בידי האי נמי לאו טענה היא כלל דלא דמי משכון למקח דכיון דקא מודי ליה בגופים דדידיה הוא בחזקתיה מוקמינן ליה כדקא מודי ליה וכי אמר משכון הוא בידי צריך לאתויי ראיה ואי איכא מיגו מהימנינן ליה ואי לא לא דהא אפי' בבקרי דיתמי דתפסי תורא מיניה כו' א"ל לא כו' הואיל ויכול לומר לקוח הוא בידי הא לאו הכי לא הוה מהימן במשכון. ועוד יש תשובה ולהשיב על זו הטענה דכי אמרה ממושכנות הן בידי מחיים אמאי מהימנא מי איכא למימר הכא יכול לטעון עד כדי דמיהן ואמאי חזיין ליה לדמיהן והא לא יכלה למגבא בהו מידי וכי אית ליה סהדי דמחיים תפסה לה לאו למגבא בהו מידי אלא כמי שמכרית את חבירו ומתעסק עמו לפרעו כאדם שאומר לחבירו איני אוהך עד שתפרעני אבל למיקנינהו כעין משכון כלל כלל לא קני להו דלא דמי למשכון. הנה נדחו כל הטענות האלה מעל דברי הרב אלא שנשארה לנו טענה אחרת שהרי יכולה ָלומר מתנת ש"מ נתנם לי ואינה צריכה עוד לשום דבר אחר והשטרות נקנות לגופן לגבות מן הלווים הלכך כי אמרה ממושכנות הם בידי אמאי לא מהימנא וא"ת צריכה היתה להביא ראיה על זה אינה צריכה דהא קי"ל כרבא כיון דהכי הוא אמאי לא הימנה רב נחמן במשכון דמחיים תפסה בהו אלא ודאי האי מעשה דמלוגמא בדאיכא עידי פקדון הוה דלא יכלה לנוימר מתנה הם בידי כיון דאיכא סהדי דבתורת פקדון באו לידה תו לא יכלה למימר מכרם לי או נתנם לי במתנה והכא ודאי לא הימנה רב נחמן אלא בסהדי דתפסינהו מחיים ובדאיכא שט"ח בידה על יתמי הוה מעשה דלא מיחסרא בה מהימנותא לענין החוב אלא דלא הוו להו נכסי ליתמי מינייהו אלא מהאי מלוגמא בלחוד וקא תפסה להו בתורת משכון כדפי' הרב ז"ל. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר עוד לר' יוסף הלוי תלמידו טענה על רבינו הגדול ז"ל שהוא אומר דיכול אדם לומר שטר כתב לי ואבד הימני מדתנן והן מוציאין שט"ח על אחרים ופירשו עלה בגמ' דאותיות נקנות במסירה וא"צ להביא ראיה בדרבא

השגות הראב"ד

א] **עוד** כתב הרב ז"ל ההיא סבתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי דאמרה מחיים תפיסנא ליה ואמר לה ר"נ אית לך סהדי דתבעי מינך וכו': כתב הרב ז"ל האי דינא ליתא אלא במלוגא דשטרי משום דלא הות יכולה למימרא לקוחות הן בידי דקי"ל אין אותיות נקנות במסירה ואי אמרה לקוחות הן בידי אמרי' לה אחוי שטרך מש"ה אצרכה רב נחמן לאיתויי סהדי דמחיים תפסינהו ואי לא לא מהימנא דליכא למימר מיגו. אלו דברי הרב ז"ל: **אמר** אברהם יש מי שטוען עליו ויאמר והלא אף כאן יש לומר מיגו דיכולה למימר לא היו דברים מעולם אי נמי החזרתי לך אי נמי אגב קרקע הקנה אותם לי דכה"ג לא בעינן כתיבה ואף לא מסירה ומשוכה בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא כדאיתא בב"ב פ' המוכר את הספינה בענין ג' שטרות הן. ואמרי' אגב שאני דלא בעינן כתיבה. ועוד יש מי שטוען עליו ואומר בלא מיגו תהא נאמנת לומר ממושכנות הן בידי ומאי אולמיה דלקוחות טפי ממושכנות והלא היינו משכון והיינו מכר כיון דתפיס מהימן בין במשכון בין במכר כל אלה הטענות ראיתי שטוענים על הרב ז"ל ואת כולם ישא רוח כי הטענה הא' שאמרו דיכולה למימר לא היו דברים מעולם א"נ החזרתים לך אינה טענה לפי שאם אמרה החזרתים לך או לא היו דברים מעולם מה הועילו לה השטרות בכבישתן תחת ידה לגבות בהן אינה יכולה והיאך נאמין אותה בטענתה יותר ממה שלא יועיל לה טענת מיגו. וכלל זה בידינו בטענת מיגו למה (שיועיל) [שיוכל] להועיל טענת מיגו יועיל לה טענתה ואם זה לא יועיל גם זה לא יועיל כגון ההוא מעשה דההוא שטרא דנפק מתותיה ידה דההיא סבתא ואמר ידענא בהאי שטרא דפריעה הוא ואמר רב נחמן מהימנא מיגו דאי בעיא קלתה והכא הטענה והמיגו שוין הם כי זה לא יועיל לעצמה וזה לא יועיל לעצמה אלא שזה הפסד למלוה וגם זה הפסד למלוה.ואם יאמר הטוען (שאמרה) [שאם אמרה]לא היו דברים מעולם גם הוא (לא)יועיל לעצמה שאם תלך ללווים ותעשה עמהם קנוניא תנו לי חצי ההלואה או שמא יותר בעבור שתחזיר להם השטרות וכיון שכן תהא נאמנת עד כדי אותם דמים האי נמי לאו טענה היא דמי יימר דשמעי לה לווים וכפרי במלוה ודלמא אנשים כשרים הם ולא מקבלי מינה למכפר בממונא דחברייהו וכיון שאין בידה לעשות לאו מיגו הוא. ומאי דטענו נמי ואמרי לימא מיגו דהות יכלה למימר אגב קרקע נתנם לי דלא צריך כתיבה הא נמי לאו טענה היא משום דבעיא לאיתויי ראיה בהקנאת קרקע שהקנה את השטרות ואילו בעיא למקנא ההוא(שבח)[טפח]של קרקע שהקנה לה מי לא בעיא לאיתויי (ראיה ולאתוי שטרא)[שטרא או לאתויי ראיה]והא מלתא [מוכחא] מפ' גט פשוט בענין ב' יוסף בן שמעון דאמרי' הא הם על אחרים מוציאים והתניא כשם שאין מוציאים זה על זה כך אין מוציאים על אחרים במאי פליגי ואמרי' באותיות נקנות במסירה פליגי דמאן דאמר שאף הם על אחרים אין מוציאים קסבר אין אותיות נקנות במסירה ואם איתא דיכולה למימר אגב קרקע אקנו לי ולא צריך לאיתויי שום ראיה אחריתי אמאי אין מוציאין על אחרים אלא ש"מ דצריך לאיתויי ראיה או לאתויי שטרא בהכי. (דוקא) [ודקא] טעני עליה נמי מ"ש משכון ממקח ומאי אולמיה דהא מהאי ובלא מיגו נמי תהא נאמנת לומר ממושכנות הן [בידי] הא נמי לאו טענה היא כלל דלא דמי משכון למקח דכיון דקא מודה ליה וכי אמר משכון הוא בידי צריך לאיתויי ראיה ואי איכא מיגו מהימנינן לה ואי לא לא תדע דהא אפי' בבקרי דיתמי דתפסי תורא מיניה א"ל רב נחמן אית לך סהד דלאחר מיתה תפסיה א"ל לא [כו'] הואיל ויכול למימר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר מחיים תפיסנא ליה במשכון אלמא במשכון דתורא איצטריך למימר מיגו דיכול למימר לקוח הוא בידי הא לאו הכי לא הוה מהימן במשכון. עוד יש תשובה גדולה מזו להשיב על זאת הטענה דכי אמרי' ממושכנות הן בידי מחיים אמאי מהימנא ומי איכא למימר הכא יכול לטעון עד כדי דמיהן ומאי חזיין ליה לדמיהן והא לא יכלה למגבא בהו מידי. וכי אית לך סהדי דמחיים הפסה להו לאו למגבא בהו מידי אלא כמי שמכרית את חבירו ומתעסק עמו לפורעו כאדם שאומר לחבירו לא אניח אותך עד שתפרעני אבל למקנינהו כעין משכון כלל כלל לא קני להו דלא דמי למשכון אחר. הנה נדחו כל הטענות האלה מעל דברי הרב ז"ל אלא שנשארה לנו טענה אחרת שהרי יכולה לומר מתנת ש"מ נתנם לי ואינה צריכה עוד לשום דבר אחר והשטרות נקנות לגופן לגבות מן הלווים הלכך כי אמרה ממושכנות הן בידי אמאי לא מהימנא. וא"ת צריכה היתה להביא ראיה על זה אינה צריכה דהא קי"ל כרבא דאמר בפ' גט פשוט אותיות נקנות במסירה אביי אמר צריך להביא ראיה רבא אמר אינו צריך וקי"ל כרבא וכיון דהכי הוא אמאי לא הימנא ר"נ במשכון אלא ודאי האי מעשה דמלוגא דשטרי בדאיכא עדי פקדון הוא דלא הות יכלה למימר מתנה הם נתונים לי דכיון דאיכא סהדי דבתורת פקדון באו לידה תו לא יכלה למימר פקדון הם בידי או נתנם לי במתנה ובהכי ודאי לא הימנה ר"נ אלא בסהדי דתפסינהו מחיים וכדאיכא שט"ח בידה הוי מעשה דלא מחסרא בהימנותא אלא דלא הוו להו נכסי ליתמי למגבא מינייהו אלא מהאי מלוגא בלחוד וקא תפסה להו בתורת משכון כדפי' הרב ז"ל :

כלל שמא של חבירו היה אלא זה שנמצא ברשותו בחזקה שלו הוא מתחלתו ועד סופו והכי מוכח בפרק האשה שלום (דף קטו:) גבי עובדא דיצחק ריש גלותא אבל הכא שנודע שהיה של חבירו אינו נאמן לומר שטר היה לי ואבד אא"כ מביא ראיה וראיה לדבר מדאמרינן פרק זה בורר (דף לא.) ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה בבי דינא דר"נ אמרה ידענא ביה דפריעא הוא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא כמאן כרבי דאמר אותיות נקנות במסירה כלומר ומגו דאי בעיא אמרה לקוח הוא בידי נאמנת לומר פרוע הוא אלמא לרבנן לא מהימנה וה"ד אי דאיכא עדים וראה אפילו לרבי לא מהימנא כדמפורש בשמעתא דאומן אפילו במטלטלין דעלמא אלא ע"כ בדליכא עדים וראה וקאמר רבא דלרבנן לא מהימנא עד שתביא ראיה אע"ג דאיהו דאמר *דאע"ג דאותיות נקנות במסירה אינו צריך להביא ראיה על המסירה וזה שלא כדעת הרמב"ם ז"ל שכתב [לענין מוכר שטרו] בפ' ו' מהלכות מכירה שאינו צריך ראיה לענין קנייתו כלומר שאם הלוה רוצה לפרעו אין המלוה יכול למחות בידו אבל צריך ראיה לענין תביעה שהרי הנתבע אומר לו מי יאמר לי שהבעל דברים דידי כתב ומסר לך ע"כ ואין דבריו נכונים [אלא צריך ראיה בין כלפי מלוה ובין כלפי לוה שכן העלה הרשב"א עיין במ"מ]: **ומסתברא** לן דהאי מלוגא דשטרי בתורת משכון הוא דתפסה ליה כו'. וא"ת א"כ להימניה משום מגו דאי בעיא אמרה לקוח הוא בידי ומהימנה לגבי גוף השטרות שגופן ממון כשאר מטלטלין לצור ע"פ צלוחיתו והשתא נמי להימניה בתפיסה דמשכון משום האי מגו י"ל דאי טענה הקנה לי גוף השטרות בלבד לא מהימנא שאין אדם עשוי למכור שטרי ראיה שלו לצור ע"פ צלוחיתו ואי אמרה מכרן לי בין לגופן בין לראיה שבהן ומסרן ולא כתב כיון שהמקח בטל לשעבוד שבהן אף הוא מתבטל לגבי גוף השטרות ולא עוד אלא אפילו אמרה מכרן לי בין לגופן בין לשעבודן ושטר הקנאה היה לי ואבד כיון דלא מהימנית לה לשעבודא שבהן אף לגוף השטרות אינה נאמנת. ואחרים פירשו דהא דמלוגא בדאיכא עדים וראה היא ודינא דתפיסה אתא לאשמועינן ואע"ג דתפסה להו מחיים כיון דלשם פקדון הוו בידה לאו תפיסה מיקרי וצריכה היא עדים [שתבעום] ממנה מחיים: ההיא איתתא דאיחייבא שבועה. שהיה אדם תובעה ממון והיא כופרת: בת רב חסדא. אשתו של רבא: אפכא רבא לשבועה אשכנגדה. התובע אותה ישבע ויטול כדתנן [שבועות דף מד:] ואלו נשבעין ונוטלין שכנגדו חשוד לשבועה: זימנין. פעם אחרת: כבת רב חסדא. שהאמינתה לחשוד את האשה בשבועה: דקים לי בגוה. דלא משקרא: קרענא ס"ד. וכי אחד נאמן להוציא שטר חוב מיד המחזיק בו אפוקי ממונא הוא ותרי בעינן: **תיתי** תשתבע לי (ג) במתא. דדינא הכי דמשתבע באתרא דבעי מלוה ודוקא מלוה משום דמעיקרא נמי מצי למכפייה למיזל לבית הועד דעבד לוה לאיש מלוה כדאיתא בסנהדרין פרק זה בורר (דף לא:) הילכך האי נמי נשבעת במקום שרוצה [המלוה] אבל בנשבעין ונוטלין לא מצי לוה למימר ליה לישתבע במתא כיון דמעיקרא לא מצי למכפיה למיזל בהדיה אלא דן בעירו שלא יוציא מאתים על מנה ומיהו אי אית ליה [דרכא] להוא דוכתא אזיל ואפילו למדי כדאיתא התם* [דף כג.] הרמב"ן ז"ל: **כתבו** לי זכותא. שבאתי לדין ונפטרתי הימנו בשבועתי: ממולאי. בית עלי שהיו כרותי ימים ל"א מולאי גבנונים בעלי מומין שאינם חיים כשאר בני אדם לשון [ב"ב דף מד.] שקל מוליא ושדא בגלא: אשרתא. לשון חוזק כמו [שם דף יד:] יישר כחך: אשרתא דדייני. קיום השטר שכותבין הדיינים במותב תלתא הוינא ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו: דליהוו. שיעידו זה כתב ידי: הכא נמי מחזי כשקרא. לכתוב נשבעה פלונית ולא נשבעה עדיין:

ופרעו

חזקת הבתים* נמי אמרינן הנהו עיזי דאכלן חושלי בנהרדעא אתא מרי דחושלא תפים בהו וקא טעין טובא אמר אבוה דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן והאמר ר"ל הגודרות אין להן חזקה שאני עיזי דמסירן לרועה למימרא דכל היכא דיכיל למימר לקוח הוא בידי יכול למימר בחוב דידי תפשתיה כדאמר ר"נ בבקרא דיתמא ומסתברא לן נמי דהאי מלוגא דשטרי בתורת משכון א הוא דתפסה ליה אבל לענין מיגבא בהו לא מהניא לה תפיסה ולא כלום בין מחיים בין לאחר מיתה דאין אותיות נקנות במסירה: ההיא איתתא דמחייבה שבועה בי דינא דרבא אמרה בת רב חסדא ידענא בה דחשידא אשבועתא אפכה רבא אשכנגדה זמנין הוה יתיב רב פפא ורב אדא בר מתנא קמיה אייתו ההוא שטרא לקמיה אמר ליה רב פפא ידענא ביה דשטרא פריעא הוא אמר ליה איכא איניש אחרינא בהדי מר אמר ליה רב אדא בר מתנא ולא יהא ר"פ °כבת רב חסדא אמר ליה בת רב חסדא קים לי בגוה ומר לא קים לי בגויה אמר רב פפא השתא דאמור רבנן קים לי בגויה מלתא היא כגון (א) *אבא בר מר דקים לי בגויה קרענא שטרא אפומיה קרענא סלקא דעתך אלא מרענא שטרא אפומיה. ולא מפרע מידי מיניה אלא ב בשבועה אי נמי בשודא דדייני ג יהבינא להוא דלא איתרע שטריה וחזינן לגאון דקאמר דהאידנא לא ד אפשר ליה לדיין למימר קים ליה בגויה דלא בריר לן קים לן בגויה היכי הוי הלכך לית ליה לאורועי שטרא או לאפוכי שבועה אלא בעדות ברורה ואעפ"כ בעדות אדם נאמן מחמיצין את הדין ודורשין וחוקרין עד שיתברר הדבר ויצא הדין לאמיתו: ההיא איתתא דאחייבת ה שבועה בי דינא דרב ביבי בר אביי אמר ליה בעל דין תיתי ותשתבע לי ה *במאתין אמרה להו כתובו לי זכותא דלכי משתבענא יהבו לי אמר להו רב ביבי בר אביי כתבו לה א"ר פפי משום דאתו ממולאי אמרי מילי מוליתא הא אמר רבא האי אשרתא דדייני דכתיבא מקמי דליהוו סהדי (א) חתימות ידייהו פסולה אלמא מיחזי כשיקרא הכא נמי מיחזי כשיקרא (ב) וליתא מדרב נחמן דאמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי

רש"י

נו. המוכר [את הספינה]: חושלי. שעורים קלופין: הגודרות. גדרות צאן אין להן חזקה אין חזקת המחזיק בהן חזקה שיהו נאמנין לומר לקוחין הן בידי דאימור מנפשייהו עיילי: שאני עיזי. מתוך שרצות לכאן ולכאן ואין נותנין לשמור מוסרין אותם לרועה לשומרם היטב ולא שייך למימר בהו דמנפשייהו עיילי: בת רב חסדא. אשתו של רבא: אפכא רבא לשבועה. על מי שכנגדה התובע אותה כדתנן ואלו נשבעין ונוטלין מי שכנגדו חשוד על השבועה: זימנין. פעם אחרת: כבת רב חסדא. שהאמינתה לו לחשוד את האשה על השבועה: דקים לי בגוה. דלא משקרא: אי נמי בשודא דדייני. היכא דשני שטרות יוצאין על אדם אחד שנתן כל נכסיו לשנים ושני השטרות זמנם שוה ודינא הוא שודא דדייני והיכא דמעיד האי דקים לן בגויה על אחד מן השטרות דריע הוא יהבינא לאידך: כתבו לי זכותא. שבאתי לדין ונפטרתי בשבועתי ממנו: ממולאי. מבית עלי שהם כרותי ימים: אשרתא. קיום השטר הנפק שכותבין במותב תלתא הוינא ואתא פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו: דליהוו. שיעידו זה כתב ידי: הכא נמי מיחזי כשקרא. לכתוב נשבעה פלונית ועדיין לא נשבעה: אפילו מצאו. לגט אשה דלא בעי רבי מאיר כתיבה לשמה דוכתב לה לקרא דריש וחתם דבעי

גאוני הישיבות שהאשה ובע"ח גובין מן המטלטלין של יורשין כאילו היו קרקעות ואין צריכין לתפוס לא מחיים ולא לאחר מיתה והפי' הנית אביהם מלוה ביד אחרים גובין מאותה המלוה כמו שביארנו בפ' של מעלה: ב קשה מאי רבותיה דאבא מרי דקים ליה בגויה אפי' איניש בעלמא דתנן עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. ופי' ר"ה דנפקא מינה היכא שהיה בשטר נאמנות סתם שכתב שהאמינו אבל לא כתב שהאמינו כשני עדים כשרים ומועיל נאמנות זה בסתם שאינו יכול להשביעו וכה"ג קאמר כגון אבא מרי מרענא שטרא אפומיה להשביעו אע"פ שעד אחד אינו יכול להשביע: ג כתב הרא"ש ז"ל ואע"ג דלא אמרי' שודא דדייני בשטרי הלואות אלא בשטרי מקח כגון בני שטרות מכר ומתנה שיוצאים ביום א' כה"ג עבדינן שודא דדייני אף בשטרי הלואות שאם היו ב' שטרי הלואות על אדם א' ואין לו ממון כדי פרעון שניהם ואדם א' דקים ליה לדיין בגויה מעיד על הא' שהוא פרוע יתן הדיין הממון למלוה האחר: ד הורו הגאונים שבזמן הזה אין ראוי לב"ד להאמין שום אדם בעד א' ואין מהפכין השבועה על פיו וגם לא מרעין השטר על פיו ואעפ"כ ראוי לדיין להחמיץ הדין ע"פ עד נאמן ולחקור ולדרוש יפה עד שיתברר הדבר יפה ויצא הדין לאמתו: ה כתב הרא"ש שהיו שניהם דרים בעיר א' האשה והאיש והלכו לבית מדרשו של רב ביבי לדון לפניו ואמר האיש אחרי שאנו בעיר א' כשתחזור לעירנו תשבע לי אולי תתביים מבני העיר היודעים בדבר אבל בענין אחר אין תובע יכול לכוף הנתבע שילך עמו במקום שהוא רוצה:

ספר הזכות

כדרבא וקי"ל דסתם מתני' הלכה היא הלכך לדידן דקי"ל אין אותיות נקנות במסירה על כרחך טעמא דמוציאין משום דטעין מסר וכתב לי ואבד ממני שטרי וא"צ להביא ראיה. גם בטענות בדחה ה"ר אברהם ז"ל יש טענה שעדיין הוא מחרשת כנגד הדין דאי בדאיכא עידי פקדון ולא ראה הדין נותן שתהא יכולה לומר משכון בידי ולא אחזיר אותן מתוך שיכולה לומר בב"ד שהחזרתים לאביהם ובינם לבין עצמם תתפשר עם היורשים על השטרות כעין עובדא דרמאי דפומבדיתא דאיתמר עלה ראה תניא שאין בטענה שלה לגבות בהן כלום דהא לא מקניא לה מלוה ולא משתעבדי לה בעלי חובות כלל לא מהני לה אלא שאין גופן של שטרות נעשה מטלטלין אצל בניו וכיון שכן הרי לה מיגו שמועיל לעכב השטרות שבידה ולהטריחה בהן לפרעה כמו שמועיל טענת משכון שלה ועכשיו אפרש על טענת הרב הלוי ז"ל הוי יודע דאביי הוא דאוקמה למתני' דהם מוציאין על אחרים משום דאותיות נקנות במסירה הא לאו הכי חיישינן לשמא של חבירו היו דמסר לו והך סברא דאביי בלחוד היא אבל רבא ס"ל דכל שמוציא שט"ח מתחת ידו והוא כתוב בשם שלו אין חוששין כלל אלא ברשותו נמצא ושלו היה מתחלתו וזה מפורש במס' יבמות בפ' האשה שלום דאמר רבא מנא אמינא לה דלא חיישינן לתרי יצחק ריש גלותא אלא אמרי' ההוא דמוחזק הוא שנמצא מהנהו שטרי דנפקי במחוזא והא כתיב בהו נאני בר תבו ותבו בר נאני ומגבי בהו רבה בר אבוה זוזי והא נאני בר תבו ותבו בר נאני במחוזא שכיחי טובא ואפ"ה לא חיישינן שמא דאחר הוי אלא מההוא דמוחזק בהו ונפקי מתותי ידיה דידיה הוו דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו ודאי אביי התם למאי ניחוש לה אי לנפילה מזכר זהירי ביה אי לפקדון כיון דשמיה כשמיה לא מפקיד ליה גביה מאי אמרת דלמא מסר ליה אותיות נקנות במסירה אלמא לרבא טעמא דמלתא משום דלא חיישינן לאחר כלל דומיא דיצחק ריש גלותא דלא חיישינן לשנים והסוגיא כולה פשוטה שם ומפורשת בחבורינו זה ומעתה איפשיטא לן אוקמתא דמתני' דמוציאין על אחרים דלאו משום שטר היה לו ואבד שלא אמרו א"צ להביא ראיה אלא למ"ד אותיות נקנות במסירה אלא טעמא משום דאמרי' דידיה הוה ברשותו נמצא ושלו היה ושמעי' מינה דטעמא דכתיב בשמיה הא כתיב בשם אחרים מודה רבא דלמ"ד אין אותיות נקנות במסירה צריך להביא ראיה ואין נאמן לומר לקוח הוא בידי כלל ולא פליג אלא על סבריה דאביי דקאמר נקנות במסירה וצריך להביא ראיה תדע מדמוקי בהדיא בפ' גט פשוט למתני' דאין מוציאין על אחרים משום דאין אותיות נקנות במסירה ובכולהו אוקמתא ליכא מ"ד מוציאין ואין אותיות נקנות במסירה שא"צ להביא ראיה כמ"ש ה"ר אברהם ז"ל למעלה ועוד ראיה גמורה ממעשה דההיא איתתא דנפקא שטרא מתותי ידה ואמרה ידענא ביה בהאי שטרא דפריעא הוא והימנה ר"נ א"ל רבא כמאן כרבי דאמר אותיות נקנות במסירה אפי' תימא רבנן שאני הכא דאי בעיא קלתה והא רבא הוא דאמר א"צ להביא ראיה והוא מודה לרבנן ודאי צריך להביא ראיה דכתב ליה ומסר וקי"ל כרבנן ומסתברא דרבא גופיה כרבנן ס"ל מדקא מתמה עליה דר"נ כמאן כרבי ושד מסוגיא דפ' האשה שלום דמייתי ראיה דלא חיישינן שמא דאחר הוא משטרי דנאני בר תבו ותבו בר נאני ולא ס"ל משום דאותיות נקנות במסירה וא"צ להביא ראיה על המסירה כשמעתיה אלמא איהו כרבנן ס"ל דאין נקנות במסירה הלכך צריך להביא ראיה והא דאמר איהו בפ' גט פשוט א"צ להביא ראיה לאביי א"ל כאילו איתמר אביי אמר נקנות במסירה וצריך להביא ראיה ורבא אמר למ"ד אותיות נקנות במסירה א"צ להביא ראיה ועכשיו מתוך הדברים בררנו הלכה זו שכבר הוצרכו רבים להשתבש בה על סברות רבות ומ"ש נכון וברור ועולה כהוגן בסברת השמועות וכיון דלמדנו בראיות ברורות שאין בשטר הכתוב על שם חבירו לומר לקוח הוא בידי ש"מ דבין שטוען כתב לי ואבד שטרי בין שטוען אגב קרקע הקנה לי בין שטוען במעמד שלשתן המתני אצל הלוה ומחה לי השטר אינו נאמן אלא מוציאין השטר מידו והטעם לפי שהמטלטלין כיון דנקנין במסירה והגבהה ותפיסתו עצמה שהוא תופס בהן הוא קונה לו נאמן הוא לומר לקוחים הן בידי ולא מפקי' ממונא מתותי ידא דמוחזק אבל בשטר שאין תפיסתו קנין ואינו מוחזק כלל אלא בנייר שלו אם טוען בענין כך וכך נמסר לי עליו הראיה שאין שעבוד השטר יוצא מחזקתו של מלוה הכתוב בשמו אלא דלמ"ד אותיות נקנות במסירה קסבר רבא כיון דתפיסתו קנין דהא בכל מסירה הוא קונה עשאוהו כשאר מטלטלין שנאמן. ואביי סבר כיון שאין גובין ממון ואין חזקתו אלא בנייר אינו נאמן הא למ"ד אין אותיות נקנות במסירה אם טוען אגב או המחאה לדברי הכל אינו נאמן. ומעתה נמצינו למדין שאפי' מת מלוה אינו נאמן לומר במתנת ש"מ נתן לי כשם שאינו נאמן לומר המתני אצלו במעמד שלשתן וכשם שאינו נאמן לומר אגב הקרקע נתנם לי דמאי שנא ומה שטען הרב ז"ל דאילו בעו למיקנא הוה טפח של קרקע שהקנה לו מי לא בעי לאהויי ראיה אינו כלום שהרי יכול לומר השכיר לי לשעה כענין שמינו עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו מושכר לו דהיינו אגב כדאיתא בקדושין א"כ ד' אמות קרקע שקניתי לו במכר שלי ונתן לי שטר אגבן הגע עצמך שלקח ממנו הקרקע מי יכול לומר אגב קרקע שמכר לי השטר הזה תדע דהא ברייתא מלתא פסיקתא קתני כשם שאין מוציאין זה על זה לעולם כך אין מוציאין על אחרים ואוקים בלישנא קמא באותיות נקנות במסירה פליגי מ"ד דמוציאין סבר אותיות נקנות במסירה ומ"ד אין מוציאין דאין אותיות נקנות במסירה אלמא אע"ג דהך לישנא ס"ל א"צ להביא ראיה וכל דס"ל אותיות נקנות במסירה אית ליה מוציאין אפ"ה לתנא ברא דסבר אין אותיות נקנות במסירה קאמר אין מוציאין על אחרים לעולם ואפי' מת א' מהן שאינו נאמן לומר במתנת ש"מ נתנם לי ועכשיו מכל דבריו נתפרשו דברי רבינו הגדול ז"ל במלוגא דשטרי דבדליכא עדים וראה הוא מעשה ומש"ה צריכה עדים בתפיסה דמחיים דכיון דלא יכלה למימר לקוחים הם בידי ולא לומר החזרתים לך לא יכלה למימר במשכון תפיסנא להו שאין לך תופס בממון חבירו ונאמן אלא בטענת מקח או בטענת חזרה ומיגו שלהן כדאמרי' לעיל בתורה דבקרא וה"נ אמרי' בעיזי דאכלי חושלא בנהרדעא ואיתמר נמי גבי אומן אומר שתים קצבת לי והלה אומר לא קצבתי אלא אחת כל זמן שהטלית ביד אומן על בעה"ב להביא ראיה מ"ט לאו משום שיכול

לומר

א מיי' פכ"ד מה' סנהדרין ופ"ו מהלכות שאלה ופקדון סמג עשין פח טוח"מ סי' רנג:
ב מיי' פי"א מהל' זכיה סמג עשין פב טוח"מ סי' רעג:
ג מיי' פכ"ב מהל' אישות ופ"ו מהלכות מכירה סמג עשין פב טור אה"ע סי' צא וקע טוח"מ סי' סו :

ופרעו בו ביום אינו חוזר ולוה בו . ואפי' בו ביום ואע"ג דלא מוקדם הוא שהרי ביום המלוה נכתב : שכבר נמחל שעבודו . כשפרעו (א) ובטל השטר ונמצאת מלוה שניה מלוה על פה ואינה גובה מן הלקוחות : אבל לשקרא . שלא נכתב על מלוה זו לא חיישינן אם לא שיש בדבר ביטול שטר גמור : ההוא גברא דאפקיד שבע מרגניתא דציירי בסדינא . שבע מרגליות צרורות בסדין אחד הפקיד בי רבי מיאשא : ולא פקיד . לא צוה לאנשי ביתו שחטפתו מיתה : אתא לקמיה דר' אמי . לתבוע את היורשים והיורשים אומרים שמא של אבינו היו : דלא אמיד . לא היה עשיר : סימנא . דאמר בסדין הן צרורות והן שבע :

רש"י

דבעי חתימה לשמה : שטר שלוה בו ופרעו . בו ביום : אינו חוזר ולוה בו אפילו בו ביום אע"ג דלאו מוקדם הוא כי ביום המלוה נכתב: שכבר נמחל שיעבודו . משפרעו ובטל השטר ונמצא מלוה השניה מלוה על פה הוא ואינה גובה מן הלקוחות : לשקרא . שלא נכתב על מלוה זו לא חיישינן אם לא שיש בדבר ביטול שטר גמור : שבע מרגניתא כי צררן בסדינא . שבע מרגליות צרורים בסדין אחד הפקיד ביד רבי מיאשא : ולא פקיד . לאנשי ביתו שחטפתו מיתה: אתא לקמיה דרבי אמי. לתבוע את היורשין והיורשין אמרי שמא של אבינו היה שחטפתו מיתה : דלא אמיד . לא היה עשיר : והא קא יהיב סימנא . דאמר בסדין הן צרורות והן שבע : מטכסא . לבוש משי : ההוא דאמר . בשעת מיתה : נכסאי לטוביה . ולא פירש לאיזה טוביה : דגים ביה . ההוא רגיל אצלו ומגו דגים בו קורא לו בשמו כאילו לא נסמך : תלמיד חכם קודם . דמסתמא אדם מלדיק מעשיו לזכות בשעת מיתתו דאמר מר כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למהנה תלמידי חכמים מנכסיו : שודא דדייני . השלת הדיינין לפי מה שיראו הדיינין שהיה דרכו של המת לקרב את זה יותר מזה או מי מכניס יותר טוב והולך בדרך הישר שיש לומר לו נתכוון המת ליתן לו: וחזר ומחלו. המוכר שהוא מלוה חזר ומחל ללוה : מחול . דאמר ליה לוה ללוקח לאו בעל דברים דידי את

תורה אור

נשים דבעינן כתיבה לשמה וליכא אבל בשאר שטרות מודו ליה דאמר רב אסי א"ר יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו הא לשקרא לא חיישינן :[דף פה:] *ההוא גברא דאפקיד שבע מרגניתא דציירין בסדיניה בי רבי מיאשא בר בריה דרבי יהושע בן לוי שכיב רבי מיאשא ולא פקיד אתא לקמיה דר' אמי אמר ליה חדא דידענא ביה בר' מיאשא דלא א אמיד ועוד הא יהיב ב סימנא ולא אמרן אלא באיניש דלא רגיל דעייל ונפיק אבל רגיל ג דעייל ונפיק לא אימור איניש אחרינא אפקיד ומחזא חזא וההוא גברא נמי דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד ואתו לקמיה דרב נחמן דן להו כהאי דינא דרבי אמי ותו ההוא גברא דאפקיד מטכסא בי רב דימי אחוה דרב ספרא שכיב רב דימי ולא פקיד אתו לקמיה דרבי אבא ודן להו כרבי אמי ורב נחמן למימר דהלכה רווחת היא ולית בה פלוגתא °ההוא דאמר נכסאי לטוביה שכיב ג אתא טוביה אמר רבי יוחנן הרי בא טוביה אמר לטוביה ואתא רב טוביה לטוביה אמר לרב טוביה לא אמר ואי איניש דגים ביה הוא הא גים ביה אתו שני טוביה ד שכן ות"ח ת"ח קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם איבעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש °טוב שכן קרוב מאח רחוק שניהם שכנים שניהם קרובים שניהם ת"ח שודא דדייני א"ל רבא לבריה דרבי חייא בר אבין בר אוריין תא אימא לך מילתא מעלייתא דהוה אמר אבוה דאימך משמיה דשמואל הא דאמר שמואל ה המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל במכנסת שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה

דף קי ע"ב

משלי כז

נר מצוה

שכיב חסא ולא פקיד . שטבע בנהר כדאמרינן ביבמות בפרק בתרא (א) (דף קכא:) : מטכסא . לבוש משי וכתב הרי"ף ז"ל בפ' המפקיד דמהא שמעינן דמאן דמפקיד גבי חבריה ואית ליה סהדי דהאי מידי בעיניה אפקידיה גביה שקיל ליה ואפילו מיתמי ולית להו למטען דילמא בתר הכי זבניה אבון מינך והוא הדין דכי איתיה בחיים לא יכיל למטען דהדרי זבינתיה מינך עד כאן ולאו למימרא דהכא בדאיכא עדים ורחה הוא דאם כן מאי קאמר הא קא יהיב סימנא (תניא) הכ"ל ועוד רחה תניא ועוד אפי' כי עייל ונפיק בביתיה אמאי לא יהבי ליה דהא כל היכא דאיכא עדים ורחה אינו נאמן לומר חזרתי ולקחתיו כדמפרש בפרק חזקת הבתים (דף מו:) בשמעתתא דאומן וכמו שכתוב בהלכות בפרק המפקיד אלא שהרב ז"ל מפרשה לנו בדאפקיד גביה בסהדי והנהו סהדי לא בקיאי בהו אי הני אינהו אי לא אלא הוא דיהיב בהו סימנא ואיכא סהדי אחריני דמסהדי דאית בהו ההוא סימנא ומש"ה מהני כאילו עידי פקדון מסהדי דהני נינהו דאפקיד גבייהו ואיכא מאן דאמר דהני תרי טעמי צריכי להדדי דאי משום לא אמיד בלבד לא מפקינן מיניה דחיישינן דילמא ר' מיאשא לא הוה מפרסם נפשיה אי נמי מציאה אשכח כדאמרינן בפרק הניזקין (דף נב:) גבי עמרם לבעא וכן נמי משום סימנא בלחוד לא מהדרינן כדמוכח בריש פרק האשה שלום

בטובלא דשומשמי [דף קטו:] דא"ל והא כן וכן הוו ובחביתא רמיין אמר ליה דידך שקליתינהו והני אחריני נינהו ואסיקנא דחיישינן שמא פינן אלא ודאי הני תרי טעמי צריכי להדדי ולא נהירא דאע"ג דמשום לא אמיד בלחוד לא מהדרינן משום סימנא כי איכא עדי פקדון משמע דמהדרינן מדאמרינן פ' איזהו נשך (דף ע.) הני זוזי דיתמי היכי עבדינן בהו בדקינן *(איניש דמעלי ושפי נכסיה) ויהבינן ליה ושקלינן מיניה דהבא פריכא ודוקא דהבא פריכא אבל דבר המסוייס לא דלמא פקדון נינהו גביה ואתי מארי דפקדון ויהיב ביה סימנא ושקיל ליה אלמא אע"ג דאמיד כי יהיב סימנא שקיל ליה וכי תימא אם כן קשיא ההיא דפרק האשה שלום (שם) לא קשיא דהתם היינו טעמא משום דלאו סימן מובהק הוא וכדמוכח התם דאמרי סבר רב חסדא למימר היינו שני תלמידי חכמים דלא אמרינן הני אזלי לעלמא והני אחריני נינהו א"ל רבא מי דמי התם דאמרי סימנין הכא גבי שומשמי מאי סימני אית בהו ודקאמר כן וכן הוויין אימר איתרמויי איתרמי והאי סימנא דאמרי' הכא מיירי בסימן מובהק ותמהני דהא משמע דסימנא דשבע מרגניתא היינו דאמר בסדין הן צרורות והם שבע וכן כתב רש"י ז"ל וכן יראה שלפיכך הזכיר התלמוד דאפקיד שבע מרגניתא כי צייר בסדינא ומה בין זו להאי דשומשמי לפיכך נראה לי יותר דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק כ"ד מהלכות סנהדרין ויש לדיין לדון בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להם שהן אמת וכו' וכן מי שבא וטען שיש לו פקדון אצל פלוני שמת בלא צואה ונתן סימנין מובהקין ולא היה זה הטוען רגיל ליכנס בבית זה שמת אם ידע הדיין שזה המת אינו אמיד להיות לו חפץ זה וסמכה דעתו שאין זה החפץ של מת מוציאין מן היורשים ונותנו לזה האמוד בו שנתן סימניו וכן כל כיוצא בזה שאין הדבר מסור אלא ללבו של דיין לפי מה שיראה לו שהוא דין האמת כו' ולפי זה טעמא דסימנא לא סגי בלא טעמא דלא אמיד והא דמוכח ההיא דפרק איזהו נשך (דף ע.) דבסימנא בלחוד מהדרינן היינו משום דהתם מיירי בדאיכא עדי פקדון והא דהכא בדליכא עדי פקדון (א) אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"א מהלכות נחלות ולמה לא יקחו משכון כלים של זהב או חלי של זהב שמא של אחרים הוא ויתנו סי' ויטלוהו אחר מותו אם ידע הדיין שאין זה אמיד ע"כ ובודאי דההיא דפרק איזהו נשך אפילו באמיד מיירי משום דחיישינן דילמא איכא עדי פקדון ומיהו הדין אמת דאע"ג דליכא עדי פקדון כל היכא דלא אמיד מהדרינן [בסימן ואפילו אינו מובהק]: ההוא דאמר . בגוסס מיתה : נכסי לטוביה . ולא פירש לאיזו טוביה : דגים ביה . רגיל בו ומגו דגיסי אהדדי קורא לו בשמו כאילו לא נסמך : ת"ח קודם . דמסתמא אדם מלדיק מעשיו לזכות בשעת מיתה דאמר מר [ברכות דף לד:] כל הנביאים לא נתנבאו אלא למהנה תלמיד חכם מנכסיו : שודא דדייני . כמו ירה בים [דמתרגמינן] שדי בימא הטיל ביים ואף כאן הטלת הדיינים לפי מה שיראו הדיינים שהיה דרכו של מת לקרב זה יותר מזה או מי מכניס טוב ונוהג דרך ישרה שיש לומר לו נתכוון המת לזכות כך פרש"י ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"א מהל' זכייה והקשו על זה דמדאמר שניהם קרובים שניהם שכנים משמע שהם שוים בכל ענין דאי לא היכי בעיא שכן וקרוב והכך אחריני ואין זו קושיא אבל הם פירשו דשודא לשון *שוחדא שהחי"ת מובלעת כלכך שאמרו משותא ועניינו מסחותא ופירושו שהרשות ביד דיינין לעשות כרצונם וסמכו זה מדאמר בסוף פרק קמא דגיטין [דף יד:] חכמים אומרים יחלוקו ובכאן אמרו מה שירצה שליש יעשה (ב) מפרשינן התם דרבנן דאמרין יחלוקו מספקא להו כו' וכאן אמרו שודא עדיף אלמא כמה שירצה יעשה קרי שודא והכי מוכח בפרק י' יוחסין (דף עד.) דפרכינן גבי נאמן הדיין לומר לזה זכיתי כו' ולהדר ולדייניהו ומפרקינן בשודא דדייני ואם איתא דשודא נמי איהו אלא פסק דין לפי טעמו של דבר מה לי שודא מה לי דינא אחרינא אלא ודאי כדכתיבנא והכי נמי מוכח בפ' מי שהיה נשוי [דף צג:] בטובלא דאימיה *)דרב ביבי . ורמו אשמעתין היכי אזלינן בתר קורבא ואומדן דעתיה והא תניא בתוספתא בפרק גט פשוט האומר עשו טבי עבדי בן חורין אם היו שם שני טבי אין דורשין לשון הדיוט לזה היה אוהב ולזה לא היה אוהב אלא שניהם בן חורין וטעלין משניהם דמי אחד מהם וכן האומר [תנו] מאתים דינרים ליוסף בן שמעון והיו שם שני יוסף בן שמעון אין דורשין לשון הדיוט לומר לזה היה אוהב ולזה לא היה אוהב אלא שניהם חולקים בשוה אלמא לא אזלינן בתר אומדן דעתא וקורבא יש לומר דמשחרר שאני דכיון דעבר בעשה [ברכות דף מז:] לא מחזיקין ליה דשחרריה מנפשיה אלא אמרינן שנפדה בכסף של אחרים ולפיכך אין כאן מקום לאומדנת קורבת הדעת וסיפא נמי לאו דאמר תנו מתנה אלא באומר מלוה או פקדון יש לו בידי ולפיכך אין כאן מקום לאומדנא שאדם מלוי לקבל פקדון או ללוות ממי שאינו אוהבו : **המוכר** שט"ח לחבירו וחזר ומחלו . המוכר שהוא מלוה מחלו ללוה : ואפילו יורש . של מלוה מצי מחיל וחזינן למקצת רבוותא כו' זהו דעת ר"ח ז"ל שכתב דטעם דמוחל משום דיכול למימר עיינית בחושבנא ולא

*)נ"ל דרמי בר חמא (ג"א) .

שלטי הגבורים

א כתב מיי' אם באו עדים והעידו בפני ב"ד שאין הנפקד אמיד אין מוציאין מהיתומים בעדותן שאין זה ראיה ברורה אומד דעתא אינו אומד ואינו לדיין אלא מה שעיניו רואות :
ב כתב הרא"ש הני תרי טעמי שייכי אהדדי ואין מועילין זה בלא זה דבעינן דלא אמיד ויהיב סימנא ודוקא היכא שהיתומים טוענין שמא אבל אי טוענין ודאי אבינו אמר לנו שהיו שלו משתבעי דקושטא קאמרי ולא מפקינן מידייהו והרמב"ן ז"ל הביא ראיה מדקאמר ולא פקיד הא אי פקיד אע"פ דלא אמיד לא מפקינן מינייהו :
לשון ריא"ז
ג אבל אם היה רגיל לבא ולהכנס בביתו שראה אותו בביתו וידע סימניו אע"פ שידוע שדבר זה פקדון היה כגון שהיה זה שמת עני ולא היה לו דבר חשוב כזה חוששין שמא פקדון של אחרים הוא ואינו של זה שנתן הסימנין לפיכך יהיה מונח ביד היורשין עד שיבא אדם ויתבעש בעדים וכזה ראוי לדון כמבואר בקונט' הראיות : כתב ה"ר יונה ז"ל כיון שלא זכה זה התובע מותר ליתומים להשתמש בו ולמכרו שהרי זה התובע שטען ודאי נתבטלו דבריו ומעתה אין טענת ודאי על פקדון זה וכיון שהוא ספק ונמצא ברשות אביהם ישתמשו בו וכן מסתבר דאדם דלא אמיד ונמצא ממון ברשותו לא אמרינן שיהא מונח עד שיבא אליהו ושמא יבא אדם ויתן בו סימן אלא ודאי אמרי' שמא מצא מציאה כל זמן שלא בא עליהם טוען טענת ודאי בסימן מובהק :
ד כתב הטור באו שנים ששמם טוביה אם א' מהם שכנו ואחד ת"ח ת"ח קודם וכן אם אחד מהם קרוב ואחד ת"ח ת"ח קודם דמסתמא דעתו קרוב יותר לת"ח אא"כ שידוע שדעתו קרובה יותר לשכנו או לקרובו שכן וקרוב שכן קודם והאי שכן לא מיירי בשכן סדר אצלו דכמה אנשים דרים זה אצל זה ואין להם שייכות ביחד אלא בשכן חבירו ורגיל עמו במ"ומ וי"א דהאי קרוב מיירי שאינו ראוי ליורשו שאם ראוי ליורשו הוא קודם ולא נהירא דאדרבה כשהוא ראוי ליורשו איכא הוכחה טפי שלא היה בדעתו עליו שלא היה צריך לצוות עליו דבלאו הכי ראוי ליורשו :
לשון ריא"ז
אמר לטוביה ובא רב טוביה אין נותנין לו שהוא אמר לטוביה וזה שמו רב . אם היה המצוה רגיל עמו מפני שרגיל עמו קרא אותו בשמו ולא קראו רב כדרך שקוראין אותו העולם והרי הוא כמו שאמר רב טוביה . באו לתבוע שני בני אדם ששמם טוביה רואין אם היה הא' שכן והא' ת"ח ת"ח קודם היה הא' שכן וא' קרוב שכן קודם שנאמר טוב שכן קרוב מאח רחוק ונראה בעיני שאם היה הקרוב ראוי ליורשו לא היה דעתו אלא על היורש כמבואר בקונט' הראיות:
ה כתב ב"ה ואפי' עביד תנאה דלא מצי מחיל לא מהני ואפי' היורש של המוכר יכול למחול כתב בעל התרומות שאין היורש יכול למחול לעצמו להפסיד ללוקח כיצד ראובן הלוה לבנו בשטר ומכרו לשמעון ומת ראובן לא יאמר הבן הואיל ואני יורש התקנתי למחול לעצמי ואין לי לשלם כלום מדינא דגרמי שאני לא כוונתי להזיק ללוקח אלא

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) והנה כך הם דברי התוס' בהלכה וכן האשר"י ע"ש בסג"ה :

הגהות הב"ח

(א) כשל כנ"ל : (ב) ומפרשי כן כנ"ל :

בדקינן גברא דאית ליה דהבא פריכא ונקטינן דהבא מיניה כו' כ"ה שם בגמ' (ג"א)

הגהות חו"י

(א) עי' בהרי"ף יבמות סי' קנג:

גי' מהרש"ל

וכ"ה בירושלמי פ"י דכתובות הלכה ד' וז"ל שמואל אמר שוחדא דדייני כו' והביאו הר"ן לקמן פ"י סי' שסב (ג"א)

ספר הזכות

לומר לקוחה היא בידי ואומן נמי אאגריה ודבר ברור הוא בכ"מ ואם תאמר והרי גוף השטרות לגור ע"פ צלוחית כשאר מטלטלין הן לקנות במסירה ולהימניה בתפיסה דמשכון משום האי מיגו זו אינה תורה דאם אמרה שקנה לי גוף השטרות בלבד לא מהימנא דאין אדם מוכר שטרי חובות שלא נפרעו לגור בהן צלוחית ואם אמרה מכרתן לי בין לגופו בין לשעבוד שבהן ומסר ולא כתב המקח בטל לגמרי ולמקום שהשעבוד הולך שם השטר הולך במכירה ומתנה שאפי' בזוכה לדעתו מנכסי העובד כוכבים בעיא ולא איפשיטא היא בפ' הפרה אבל בשלא ראה בידה לפי דעתינו נאמנת בתפיסה דמתיים מיגו דהחזרתים לאביהם כמו שפירשנו למעלה ובודאי יכולין היינו לפרש דבדאיכא עדים ורואה היה מעשה ולא בא ר"נ להשמיענו אלא דין תפיסה דבעינן דתבעינה מינה מחיים ולא יהבתיה ניהלייהו לא תפיסה דפקדון לא הויא תפיסה אלא פי' ר"ח ז"ל הענין כהלכה . ובענין מעשה דבקרא דלעיל מדלא פי' בגמ'

דאפקידו גבה בסהדי ולא בעיא ר"נ מיורשין עדי פקדון כלל משמע ליה דבטוענת תפיסה דמשכון מתיים הוה מעשה ואמר לה ר"נ דהיא לא מהימנא אלא צריכה עדים ופרים לה דין התפיסה שתביא עדים עליה אלמא בכל ענין שנפקדו אלא צריכה עדים בתפיסה דמחיים כיון דלאו הוה . וכבר זכינו בזו הסמ' להלכות המנהגות בקדום ידי המחבר ז"ל ומלינו בנוסחא הראשונה שהיה מפרש בה אבל מידי אחרינא דיכלה למימר לקוח הוא בידי כי אמרה מחיים תפיסנא לא מהימנא אע"ג דעקרו פיקדון הוה והוא שלא הפקידו אותו בעדים אבל אם הפקידו אותו בעדים אי אמרה לקוח הוא בידי איכא נאמנת וזהו נוסח ראשון שבהלכות אע"פ שתיקן וקצר אתה למד מזה שהמעשה הזה אבל רבינו בדליכא עדים ורואה הוא :

ולא פש לי גביה ולא מידי והקשה עליו הרי"ף ז"ל דאם כן המכנסת שטר חוב לבעלה אמאי אינה יכולה למחול ועוד נתנו במתנת שכיב מרע כמי אמאי [אינו] יכול למחול אי משום דשכיב מרע מידק דייק והדר יהיב אם כן אפילו שכיב מרע גופיה לא מצי מחיל והתם לא קאמרינן אלא שאין יורש יכול למחול אבל ש"מ ודאי מצי מחיל ועוד הקשו עליו דבמקום שכתב לאחרים לאו כל כמיניה לומר שטר אמנה הוא כדאיתא פרק האשה שנתארמלה (דף יט.) וה"ה לפרוע ואדרבה דבסוף פ"ק דב"מ (דף יג:) מוכח שאינו נאמן לומר פרוע אלא משום דמצי מחיל דהתם אמרינן גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל וליחוש דילמא זבינתה לכתובתה כו' שמע מינה איתא לדשמואל דאמר חזר ומחלו מחול אלמא דטענת מחילה לא תליא בטענת פרעון דאדרבה לא מהימן לומר פרוע אלא מפני שהוא יכול למחול לפיכך הטעה הרי"ף ז"ל דהיינו טעמא משום דשטרות אין גופן ממון ואי אפשר להקנותן בהקנאה גמורה אלא שחכמים תקנו להם לד מכר ולפיכך יכול למחול לפי שלא זכה בהן לוקח מן התורה ור"ת ז"ל חולק בדבר ואומר דמכירת שטרות דאורייתא והביא ראיה מדתנן בפרק הזהב (דף מו.) אלו דברים שאין להן אונאה העבדים והשטרות והקרקעות ואמרי' מנה"מ דת"ר כי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאין מטלטלין ויצאו עבדים שהוקשו לקרקעות ממכר מי שגופו מכור וגופו קנוי יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי אלא לראיה שבהן אלמא דמכירת שטרות מדאורייתא דאי לא מהניא אלא מדרבנן היכי אתא קרא למעטינהו מאונאה וכי תימא אי מכירת שטרות דאורייתא היאך מוכר יכול למחול דהא אמרינן בפרק מי שמת (דף קמז:) דמשום שעשאוה למתנת שכיב מרע כשל תורה יורש לא מצי מחיל לאו קושיא היא דמתנת שכיב מרע כי משוינן לה כשל תורה הויא לה כירושה וכדילפינן לה התם מוהעברת יש לך העברה אחרת שהיא כזו וסוגין דהתם נמי מוכחא דבין מדאוריי' בין מדרבנן כירושה היא דאמרינן התם [דף קמח.] דשכיב מרע שאמר הלואתו לפלוני מהני הואיל ויורש יורשה ובעובדא [שם דף קמט.] דאיסור גיורא נמי אמרינן דמתנת ש"מ כירושה שויוה רבנן הילכך אי מתנת ש"מ דאורייתא ה"ל כיורש דאורייתא וכי היכי דשני אחים שירשו שטרות מאביהם אין אחד מהם יכול למחול חלקו של חבירו במקבל מתנה נמי אי דאורייתא ה"ה והוא הטעם אבל מוכר שטר חוב אע"פ שמכירתו מדאורייתא יכול למחול לפי ששני שעבודים יש לו למלוה על הלוה שעבוד גופו של לוה שהוא מחוייב לפרוע והוא עיקר השעבוד ושעבוד על נכסיו אם הוא לא יפרע מדין ערב כדאמרי' [בב"ב דף קעד.] נכסוהי דבר אינש איכון ערבין ביה ושעבוד הגוף שיש למלוה על הלוה לאו בר מכירה הוא הילכך אינו נמכר אלא שעבוד נכסים בלבד ואע"פ שאינו נמכר לא פקע אבל כי חזר ומחלו פקע שעבוד הגוף וממילא פקע שעבוד נכסים שאינו אלא מדין ערב ומיהו כשמת לוה אע"פ שעבוד גופו פקע שעבוד נכסיו לא פקע לפי שעיקר ערבותן של נכסים בענין זה הוא שכל זמן שלא ימלא הלוה שירד לנכסיו ויפרע מהן אבל כל זמן שנפקע מחמת המלוה אף שעבודא של נכסים נפקע אלו דברי ר"ת ז"ל והרמב"ם ז"ל מסכים לדברי הרי"ף ז"ל דמכירת שטרות דרבנן וכ"כ בפ"ו מהלכות זכייה ומתנה וזו שהביא ר"ת ראיה מההיא דפרק הזהב דמכירות שטרות דאורייתא אפשר לדחותה דעיקר קרא למעוטי עבדים וקרקעות אתא ואפילו הכי מפקינן שטרות מאונאה לפי שאין בכלל הכתוב אלא דבר המטלטל וגופו קנוי ומכור אבל מידי אחרינא לא והילכך שטרות למכירה דרבנן כיון שאין גופן קנוי ומכור אין להן אונאה: **קריבתיה** דרב נחמן זבינתה לכתובתה. מכרה שעבוד כתובתה לאחרים בעודה תחת בעלה: בטובת הנאה. בדבר מועט שאינו אלא בחיזוק טובה שקורין גרי"ד מפיק רצון ולפי שהלוקח מטיל מעות בספק שמא תמות היא בחיי בעלה ויפסיד אינו לוקח' אלא בדמים מועטים: אתו יורשים. כלומר לקוחות ששמעו שהבת באה לגבות כתובות אמה מאביה ואביה רוצה להגבותה ולא נתברר להם אם פרעה אם לאו ולפיכך הלכו אצל הבת שאם גבתה שתחזיר להם ואם לא גבתה שיודיעוה שאמה מכרה כתובתה להם ולא תגבה אותה: תיזיל ותמחלה. כדאמרינן דאפילו יורש מוחל ואמה של זאת מכרה להם שטר חוב שהיה

נר מצוה

כידה ובפרק מי שמת* אמרינן ומודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול וחזינא למקצת רבוותא דאמרי היינו טעמא דמוכר שטר חוב לחבירו דיכול למוחלו בין הוא בין יורש משום דיכול למימר עיינית בחושבני ולא פש לי גביה ולא מידי אי נמי אסתפקא לי מילתא אי פריע אי לא פריע ומספיקא לא מגבינן שטרא הילכך ש"מ דלא מצי למימר הכי משום דסתמיה דשכיב מרע מידק דייק ויהיב אינו יכול למחול ואנן מסתברא לן דהאי טעמא ליתיה דטעמא פריכא הוא דאי איתא להאי טעמא אפי' המכנסת שטר חוב לבעלה הוי יכולה למחול ומדלא יכלה למחול שמעינן דליתיה להאי טעמא ועוד שכיב מרע גופיה אמאי אינו יכול למחול הא קיימא לן בשכיב מרע *דכל שאילו עמד (א) חוזר במתנתו ואע"ג דסתמיה מידק דייק והדר יהיב אלא ודאי האי טעמא פריכא הוא דשכיב מרע גופיה יכול למחול והא דאמרינן מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול לאו אשכיב מרע גופיה קיימינן אלא איורש קיימינן ומהאי טעמא אין יורש יכול למחול משום דמתנת שכיב מרע עשאוה כמתנה דאורייתא דמטיא ליה לידיה דמקבל והיינו דאמרינן דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ומשום הכי לא יכיל יורש למחול דלית ליה מאי דמחיל ובהדיא אמרינן בפרק מי שמת דטעמא דהאי מילתא כדכתבינן דאמרינן התם* אמר רבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא היא גזירה שמא תטרוף דעתו עליו ואקשינן ומי אמר רב נחמן הכי והא אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחברו וחזר ומחלו מחול (ב) אפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן אמאי אינו יכול למחול ופריק אינה של תורה ועשאוה כשל תורה דמטיא לידיה דמקבל ושמעת מינה דמשום דעשאוה כשל תורה הוא דאינו יכול למחול ואיורש קיימינן ולא אשכיב מרע גופיה כדפשטינן ועוד אי הא דאמר שמואל חזר ומחלו מחול משום דיכיל למימר עיינית בחושבנא ולא פש לי מידי גביה הכי איבעיא ליה למימר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ואמר לא פש לי מידי גביה מהימן ולא הוה אמר וחזר ומחלו מחול ומדאמר וחזר ומחלו מחול שמע מינה דאפילו אמר אית לי גביה אלא הרי הוא מחול לו מחול וטעמא דהמכנסת שטר חוב דאינה יכולה למחול הא קא פריש לה בהדיא מפני שידו כידה דכי היכי דאיהו לא מצי מחיל משום (ג) דילה (הם) הכי נמי איהי לא מציא מחלה משום דיליה דכדיליה דמי דאין קנין לאשה בלא בעלה א]°קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה איגרשה (ד) ושכיבה ואתו (א) יורשים קא תבעי א לברתה א"ר נחמן ליכא דליסבה עצה *דתיזיל ותיחיל ב לכתובת אמה לגבי אבוה ותהדר ותירתה מיניה

שמעה

רש"י

את ואין לך עסק עמי: זבינתה לכתובתה. מכרה שיעבוד כתובתה לאחרים בעודה תחת בעלה: בטובת הנאה. בדבר מועט שאינה אלא בחיזוק טובה לפי [שהלוקח] מטיל מעות בספק שמא תמחול היא בחיי הבעל או תמות ויפסיד ואינה לוקחה אלא בדמים מועטין: הכי גרסינן אתו תבעי לברתה. הבאה לגבות כתובת אמה מאביה ולירש הכתובה מכח אמה ואלו באין ליטול אותה ממנה ולומר אמך מכרתה לנו: תיזול ותמחול כתובתה דאמה לגבי אבוה. דאמרינן אפילו יורש מוחל ואמה שלזו מכרה לכן

שיכולה למחול לאביה והיא זוכה במקום אביה וכיוצא בזה מצאנו בפ' הגוזל קמא הגוזל את אביו ונשבע לו ומת ה"ז משלם קרן וחומש לבנו או לאחיו ופריך בגמ' ואמאי ולמחליה לנפשיה: ב בפ"ק דמציעא מפורש אם חייב המוחל לשלם כל דמי השטר או דמים שקיבל. והראב"ד כתב דאי כתב ליה לוה למלוה משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך ומכר המלוה אותו השטר אינו יכול למוחלו דכמאן דכתב ליה שטרא לוה ללוקח דמי והייתו כתובה באשר"י פ' זה הפרק והוא חולק על דבריו והאריך מאד ע"ש:

שלטי הגבורים

אלא לפטור עצמי אלא פורע כל החוב ללוקח אבל כתוס' פי' דאפי' לעצמו יכול למחול כתב הראב"ד שאם כתב לוה למלוה משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך ומכרו שוב אינו יכול למחול וכך כתב בעל העיטור ולא נסירא להרא"ש אלא אפי' שכתב לו הכי יכול למחול וכ"כ הרמ"ה. נתנו במתנת שכיב מרע ומת אין היורש יכול למחול וכן המכנסת שט"ח לבעלה אינה יכולה למחול ...

... המלוה לישבע עליו והוא אינו רוצה לישבע ה"ז חייב לשלם ללוקח שמכר לו או למי שנתנו במתנה כל דמי שטרו משלם שהרי בחזקת שאינו פרוע נתנו לו ועכשיו מתכוין להפסידו לחבירו בטענותיו היו עדים מעידים שהיה השטר פרוע בעת שמכרו ה"ז מקחו מקח טעות ואין המוכר משלם ללוקח דמי השטר אלא דמי שקיבל מן הלוקח בלבד ואם נתנו במתנה מתנתו בטלה ואין משלם כלום כמבואר בק"ש:

א פי' רש"י שהלוקח תבע הבת לדין שבאת לגבות כתובת אמה מאביה ואין הלשון משמע כן דמה לו ללוקח אצל הבת מסתמא כשקנה הכתובה מאמה מסרה לו הכתובה וכתב לו שטר מכירה עליה והאב לא יפרע אלא למי שיחזיר לו הכתובה וכתב הרא"ש דהפי' הנכון הוא שמת גם האב (ה) ואין להם יורשים אלא זאת הבת ואשמועינן תלמודא דאף בכי האי גוונא שהמחילה היא לעצמה

השגות הראב"ד

א] **קריבתיה** דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה ואיגרשה ומתה אתו לקוחות ותבעי לברתה ואמר ר"נ ליכא דליסבה עצה דתיזל ותחיל כתובתה לגבי אביה ותהדר ותירתה מיניה וכו'. ק"ל בהאי עובדא כיון דקי"ל דדיינין דינא דגרמי בהא ואי מחיל לה מגביין מינה ככשורא לגלומי מאי אהניא להו [דאמר] להוה ברתא דאהלה לכתובתה (דאמר) לגבי אבוה והא כי ירתה מאבוה והוו לה נכסי מהייבא לשלומי ללקוחות כל מאי דאפסדת מינהון והוא שיעור כל הכתובה שקנו מאמיה ואיתחזי לי דבאני האי עובדא משאר מוכרי שט"ח וחזר ומחלו דהתם מתחזי כמזיק שהרי אין לו הנאה בהיזקו ומפסיד ממונו של זה אבל הכא לא נתכוונה להזיק אלא להנאת עצמה כי היכי דתיהדר ותירתה מאבוה ובכה"ג לא מחייבינן לשלומי מידי ודמיא הא מלתא להא דאמרי' במס' גיטין בפ' הנזקין למ"ד היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ואפ"ה במזיד חייב וכי עביד ההוא נזקא ומתהני ביה פטור מדיני אדם כדאמרי' העושה מלאכה במי חטאת ובאפר חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואפי' במזיד נמי פטור מ"ט משום דלא אכוון להזיק אלא להנאת מלאכתו נתכוון והכא נמי אע"ג דחייבוה לשלומי בגרמי ה"מ במתכוון להזיק אבל להנאת עצמו לא. ואי"ת אפשר כי המוכר שט"ח ומחלו נמי מטי ליה הנאה מיניה דיהיב ליה מידי כי היכי דנמחול לגביה כהאי לאו מלתא היא דכל מאי דשקיל מיניה בלא ספק מיחייב איהו לאהדורי ללוקח שהרי מן גביית החוב נחבב אותו ושארא פסידא הוא דבעי לאפסודיה מיניה דלוקח ומש"ה מחייבינן ליה אבל הכא לא קא מכוון לפסידה דהאיך אלא להנאת עצמה כדאמרן. ודמיא נמי הא מלתא למאי דאמרי' בפ' החובל כל לגבי בעלה ודאי מחלה וכ"ש לגבי נפשה כי הכא. ואינהו דאפסידו אנפשייהו מעיקרא דזבינו מאיתתא דיתבא תותי גברא. ואיכא נמי מאן דמטי בהאי מלתא ואמר דהא דאמרי' מגבינן מיניה ככשורא לגלומי דוקא במאי דשקל מיניה קאמר דהכוות ודאי פסידה הוא דמפסיד מיניה ואיהו שקל להנהו דמי מיניה ובעי לאפסודינהו מיניה ומש"ה מחייב לשלומי ליה מאי דשקיל מיניה אבל ההוא יותרת שהחוב מרובה יותר מן הדמים שנטל ממנו אינו חייב לשלם דלאו פסידא הוא גביה. הלכך הכיא ברתא כי אחלה לגבי אבוה ומית אבוה הדלא וירתה ההוא יותרא מיניה וזו הסברא לא נתבררה אלא משום דאמרי' בגמ' מאן דלא דאין דינא דגרמי לא מגבי ביה אלא דמי ניירא בעלמא ומאי

ספר הזכות

השיב הרב ז"ל הנית הרב מזה הפרק הא דבעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטך ולא ה... אלא לאחר ל' יום וכא דא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תקנ... לאחר ל' יום קנה ואפי' עומדת באגם ולא מיתוקמא הא מלתא אלא במעכשיו כדאיתא פ' האשה אבל ה... לה מעכשיו אינה מגורשת אע"פ שנטלתו משם אחר מיכן דהו"ל טלי גטיך מעל גבי קרקע וכ"כ הרב א... ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם בזה הפי' המוסכם כלל דבמעכשיו ליכא למימר אינה מגורשת דאפי' נתקרע הגט או שאבד מגורשת ואינה מגורשת היא כדי... ולאחר מיהא גט ואינו גט מספקא לן אי הנאה הוי אי הזרה הוי וכדמפורש בפ' מי שמת וכ"ש בהניחתו ... וכרה"ר דמידי גירושין לא נפקא. ואם יאמרו שלענין גירושין גמורין שאל אם היא מגורשת לגמרי מ... רה"ר לאו כרה"ר הוא או אינה מגורשת גמורה דכרה"ר דמי ומאי אינה מגורשת דקאמר אינה מגורשת לג... אנו מכופקים במעכשיו ולאחר ל' שמא הזרה היא וכלאחר ל' גרידא דמי וכשתאמר בזו במעכשיו מגורש... מפני שהגט קיים והוא בנידי רה"ר אף בלאחר ל' בלא מעכשיו נמי מגורשת היא וכבר הזרו בהן מן הפי' ה... לו וכן נמי מימרא דרב נחמן בדיני ממונות משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום לאו במעכשיו ... פשיטא דקנה ואפי' עומדת ברשות מוכר כדתנן בכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה דכל מעכשיו ולאחר ... שבממון גופא קני מהיום ופירא לאחר זמן בין מחיים בין לאחר מיתה בכ"מ שהוא. אלא ודאי אין מקום ... ובעיא דרמי בר חמא לענין גיטין בלא מעכשיו היא דקסבר כיון שהגיע גט לידה ועדיין הוא קיים כל זמן ... מרשותה לגמרי מתגרשת בו ולפיכך שאל על לדי רה"ר אי כרה"ר הוא שאפי' ממון שלו יוצא בו מרשו... משנתינו והוא שלכורין ומונחין ברה"ר או לאו כרה"ר דמו אלא כסימטא ואין ממונו של אדם יוצא בו מר... הגט הזה עדיין הוא ברשותה של אשה ומתגרשת בקבלה ראשונה שלה אע"פ שאין גירושין חלין עליה ... השלשים דומה קצת למה שאמרו בהרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום דמקודשת אע"פ שנתאכלו המעות וה... בשעה שחלין קדושין עליה ואתו למיפשטא מדר"נ דאמר קנה ואפי' עומדת באגם ובלא מעכשיו הוא ומשו... לאו

שהיה לה על בעלה: עשינו עצמנו כו'. בעל דין (ג) אוהבו הבא אצל דיינין ועורכין בראיות אחר זכות אוהבו או קרובו כך למדתי עלה לזו להפסיד שכנגדה: מעיקרא. כשאמר כן: ולבסוף. כשנתחרט: אדם חשוב שאני. לפי שלמדים הימנו ויש שיעשו אף שלא לקרובים. ואם תאמר ומאי מהני לה כי תיזיל ותמחול והא קי"ל כמאן דדאין דינא דגרמי ומגבינן מינה דמי שטרא מעליא כדאיתא בסמוך ורב נחמן גופיה דאין דינא דגרמי בפרק הגוזל (דף קטז:) יש לומר קטנה היתה שהגיעה לעונת הפעוטות ומחילתה מחילה והיא אינה בת תשלומין שהקטן פגיעתו רעה אע"ג נשואה היתה ואינה משלמת עכשיו עד

נר מצוה | תורה אור | רש"י

שמעה אזלה ואחילתה אמר רב נחמן עשינו עצמנו כעורכי הדיינין (א) מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר °מבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני ומהא נמי שמעינן דליתיה להאי טעמא דאמר עיינית בחושבנאי לא פש לי מידי דאי מהאי טעמא אמרינן חזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל לא הוה אפשר ליה לרב נחמן דליסבה עצה בבי הא מילתא דהויא לה טענתא דשיקרא וחס ליה לרב נחמן לאגמורי טענותא דשיקרא לאינשי גופא °אמר שמואל המוכר שטר חוב לחברו וחזרו ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל אמר רב הונא בריה דרב יהושע ואי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכתיב ליה שטרא בשמיה אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי א מגבי ביה מיניה דמוחל [דמי] שטרא מעליא ומאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא [הוה עובדא] °ואכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה ככשורא לצלמי והלכתא כוותיה אמר אמימר משמיה דרב חמא האי מאן ב דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי פירוש וליכא חד מינייהו (ב)דקדים (ה)*(כגון שנשא ולוה) לבעל חוב מסלקין ב בזוזי ולאשה בארעא האי כדיניה והאי כדיניה ואי ליכא אלא ארעא ולא חזיא אלא לחד לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן (ג)דיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא שמעינן מהא דאמימר דבכל היכא דכי הדדי נינהו וליכא דינא דקדימה לחד מינייהו כגון מטלטלי בזמה"ז וליכא אלא שיעורא דחד מינייהו לבע"ח ג יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר

לכן שטר חוב שהיה לה על בעלה: עשינו עצמנו. כקרוב של בעל דין [או] אוהבו הבא אצל הדיינין ועורכין בראיות אחר זכות אוהבו או קרובו כך למדתי לזו עלה להפקיע (זו) שכנגדה: מעיקרא. כשאמר כן: ולבסוף. כשנתחרט: אדם חשוב שאני. לפי שלמדין הימנו ויש שיעשו אף שלא לקרובים: ואי פקח הוא. הלוקח: מקרקש ליה זוזי. ללוה ושוכרו בכן לכתוב לו את שטר החוב בשמו קודם שיעשו קטוניא בין שניהן: מאן דדאין דינא דגרמי. המחייב את הגורם הפסד לחבירו: מגבה בהאי שטרא. מאת המוחל דמי שטרא מעליא כל החוב שבתוכו: ומאן דלא דאין. פלוגתייהו בבבא קמא ור' מאיר אית ליה דינא דגרמי כדתנן נתייאש הימנו ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותן גבי כלאים וקי"ל כוותיה: מגבי ביה דמי ניירא בעלמא. כלומר אומר לו שלא מכר לו [אלא] את הנייר והרי הוא בידו: ואכפייה רפרם לרב אשי. (ג) שבא הדין לפני רב אשי וסיבבו והקיפו רפרם בראיות: ואגבי. בדינא דגרמי כי כשורא לגלמי כלומר גיבוי טוב שדקדק אחר כל הפסד שהפסידו כמו שמדקדק הלוקח קורה לגור בה נורות שלוקח ישרה וחלקה: האי כי דיניה. זה הלוה מעות וזו סמכה על שיעבוד קרקע והיא לא נתנה כלום ואם בשביל נכסי צאן ברזל הנישומין בתוך הכתובה הרי זכה בהן מיד וזו גירפתו עם הכתובה על שיעבוד הקרקע: ולא חזיא אלא לחד. אין בה אלא כדי אחד מהן: לבעל חוב יהבינן. כדי שלא תנעול דלת: יותר מכשאיש רוצה כו'. ולא חיישינן משום חינא ודוקא כגון שהשטרות נכתבו ביום אחד אבל קדמה הכתובה היא גובה תחלה (ועיין

שתתגרש כדתנן ב"ק (דף פז.) האשה והעבד פגיעתן רעה: ואי פקח הוא. לוקח: מקרקש ליה זוזי. ללוה ושוכרו בהם לכתוב לו שטר חוב בשמו קודם שיעשו קטוניא בין שניהן: מאן דדאין דינא דגרמי. דמחייב את הגורם הפסד לחבירו: מגבי ביה בהאי שטרא. מן המוחלו: דמי שטרא מעליא. כל החוב שבתוכו ואפי' לקחו במנה (ד)לשוה אלף מוציאים ממנו אלף כפי מה שהוא שוה עכשיו בשעת מכירה ובין לפחות ובין להוסיף: ומאן דלא דאין כו'. פלוגתייהו בב"ק בפרק בתרא (דף ק.) ור"מ אית ליה דינא דגרמי כדתנן נתייאש הימנה ולא גדרה הרי זה קדש וחייב באחריותן גבי כלאים וקי"ל כותיה: מגבי ביה דמי ניירא בעלמא. כלומר אומר לו שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא בידך: כפייה רפרם לרב אשי. שבא הדין לפני רב אשי וסבבו והקיפו בראיות: כי כשורא לגלמי. כלומר גבוי גמור כל ההפסד דקדק (ה) כאשר ידקדק הלוקח קורה לגור בה נורות שלוקח ישרה וחלקה. וי"א שהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו לאמר שמוחל שהוא מחול דאתי לוה ומפיק אפילו ניירא מלוקח דכיון דתנן בפרק גט פשוט (דף קסז:) דלוה נותן שכר הסופר כמלא שאינו אלא כמשכון ביד מלוה עד שיפרענו הילכך (ו) מכי מחליה מלוה לגביה כיון דפקע שעבודיה זכה לו בגופו של שטר ומחזירו לוקח בע"כ [ואפ"ה] למאן דלא דאין דינא דגרמי לא מחייב מוחל לשלומי ליה ללוקח אפילו דמי ניירא דבגרמא בעלמא אפסדיה מיניה ופטור ודאמרי' מגבי ביה דמי ניירא לאו אמוחל דאיירי ביה קאי אלא [בעלמא קאי] וה"ק מאן דלא דאין דינא דגרמי לא מגבי בהיזיקא דשטר חוב אלא דמי ניירא בעלמא וכ"מ לשורף שטרות לחבירו דלמאן דדאין דינא דגרמי מגבי בהיזיקא דמי שטרא מעליא ולמאן דלא דאין לא מגבי ביה אלא ניירא בעלמא דקלי ליה ומיהו דמי ניירא משלם משום דהאי שטרא דמלוה הוא שהלוה משכנו לו עד דפרע ליה הילכך עד דפרע ליה דידיה הוא אבל מדברי רש"י ז"ל נראה דאמוחל קאי ושאין הלוה יכול להוציא השטר מלוקח שכך כתב מגבי ביה דמי ניירא בעלמא כלומר אומר לו שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא בידך וכן דעת הרשב"א והביא ראיה מדאמרינן בפרק האיש מקדש (דף מח.) גבי המקדש במלוה אינה מקודשת לימא כתנאי התקדשי לי בשטר רבי מאיר אומר אינה מקודשת ורבי אלעזר אומר מקודשת וחכמים אומרים שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ואמרינן האי שטרא ה"ד אילימא שטר חוב דאחרים קשיא רבי מאיר אדרבי מאיר (דרבנן אדרבנן). כלומר דאמר באידך ברייתא [דף מז:] ממקודשת אלמא דרבי מאיר קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא ואם איתא דכל דפקע שעבודה חייב להחזיר גופו של נייר דרבנן אדרבנן נמי קשיא דהא אמרי באידך ברייתא אינה מקודשת (ז) דאוקימנא טעמייהו התם משום דשמואל דאמר חזר ומחלו מחול ולא סמכה דעתה דחיים' דילמא מחיל וכיון שכן היכי אמרי רבנן בהך ברייתא דשמין את הנייר והרי אם ימחול הבעל אף היא צריכה להחזיר את הנייר אלא ודאי אע"פ שמחל המוכר אין כופין את הלוקח להחזיר הנייר וברייתא קמייתא מתוקמא בשאין בנייר שוה פרוטה ומש"ה אמרי רבנן דאינה מקודשת ובברייתא בתרייתא אמרי רבנן דאם יש בנייר שוה פרוטה מקודשת: **האי** כדיניה והאי כדיניה. זה הלוה מעות וזו סמכה על שעבוד הקרקע והיא לא נתנה כלום ואי משום נכסי צ"ב הנישומין בכתובתה הוא זכה בהן מיד וזו גירפתן עם הכתובה על שעבוד הקרקעות: לא חזיא אלא לחד. אין בה אלא כדי לא' מהם: לבעל חוב יהבינן. שלא תנעול דלת: יותר משהאיש וכו'. ולא חיים משום חינא והעלה הרי"ף ז"ל דבין בשני שטרות היוצאין ביום אחד בין במטלטלי בזמן הזה דלית בהו דין קדימה בין בלוה ולוה ואח"כ קנה דקי"ל יחלוקו לבעל חוב יהבינן ולא לאשה וא"ת כיון שהדין נותן דיחלוקו היאך גוזלין את האשה ונותנין לב"ח י"ל דלוה ולוה אם קדם האחד וגבה מה שגבה גבה דבע"ח מאוחר דוקא אמרו [דף צ. ודף צד. ע"ש] שלא גבה אבל בשוים מה שגבה גבה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק עשרים (ושנים) מהל' מלוה ולוה [הלכה א' וע"ש במ"מ] הילכך כיון שאלו

כאילו שרפו באותה שעה שאין המחילה מבטלת השטר מעיקרו דלימא הספא בעלמא זבין ליה אלא שטרא מעליא הוה עד הסיא שעתא דמהיל ועל אותה שעה הוא מתחייב: לשון ריא"ז המוכר שט"ח לחבירו או הנותנו במתנה וחזר ומחלו או שחזר ואמר פרוע הוא או שטען הלוה פרוע הוא ונתחייב המלוה לישבע עליה והוא אינו רוצה לישבע ה"ז חייב לשלם ללוקח שמכר לו או למי שנתנו במתנה כל דמי השטר משלם שהרי בחזקת שאינו פרוע נתנו לו ועכשיו מתכוין שהפסידו לחבירו בטענותיו היו עדים מעידים שהיה השטר פרוע בעת שמכרו ה"ז מקחו מקח טעות ואין המוכר משלם ללוקח דמי השטר אלא הדמים שקבל מן הלוקח בלבד ואם נתנו במתנה מתנתו בטלה ואינו משלם כלום ונראה בעיני ואין המוחל חייב לשלם אלא כשמחל אותו כמוכר עצמו. אבל אם מחל אותו היורש אינו משלם כלום שהרי הוא לא מכר זכות ואם מוחל כדין מחל ומותר להביאו עליה למחול אם יגיע לו ליורש שום הנאה במחילה זו ובלבד שלא יצא שיעץ הזה מן הדיינים שאין לו לדיין ללמד טענות והתבונות לבעלי דינין כמבואר בק"ה: ב אבל אם אין ללוה מעות א"צ למכור כדי ליתן לו מעות אלא נותן לו ממה שיש לו וכתב הרא"ש יש לו מטלטלין וחפץ המלוה יותר במטלטלי מבמקרקעי צריך ליתנם לו אלא שנותן לו מאיזה מטלטלי שירצה הוא ואין המלוה יכול לומר מחפץ פלוני אני חפץ שהוא חביב עלי י"א שאם יש לו מעות וקרקע או מעות ומטלטלין שיכול המלוה לומר במטלטלי או במקרקעי רוצה ולא נהירא שאין דינו אלא על המעות כיון שיש שם מעות וכן אם אין שם מעות אלא קרקע ומטלטלי אינו יכול לומר תן לי מקרקעי אלא יתן לו מטלטלין אם ירצה ואם אין לו אלא קרקע ובא ליתנו לו ואמר המלוה איני רוצה אותה ואיני מבקש עתה ממך כלום אלא אמתין עד שיהיו לך מעות [הדין עמו] י"א שאם יש ללוה שטרי חובות על אחרים שאינו יכול להגבותם למלוה בחובו שאין גופם ממון ועוד שהקלקול מצוי בהם והרא"ש כתב שיכול להגבותם ושישומו אותם כפי מה שהוא הלוה אם הוא אלם וכפי מה שהם נכסיו עידית או זיבורית: ג ואם יש שם כדי לפרוע שניהם בקרקע ובמעות אם זמנן שוין נותנין לבע"ח מעות ולאשה קרקע [ואם קדמה ותפסה מעות] כתב הרא"ש שמוציאין

ספר הזכות

כרה"ר דמי אלא כל שמשך אותה מתחלה והיא עכשיו באגם עדיין היא ברשותו וקונה אותה. ודאי אגם לפוד רה"ר לחוד זהו פי' הסוגיא ובין שתהא בעיא דרמי בר חמא במעכשיו לענין גירושין גמורין ואינה מגורשת כלל אלא אחת היא כמו שפירשתי למעלה. אבל דעתינו בלא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום דשיורא הוי אפי' במעכשיו דידיה משום הששא דתזרה אי משום שיורא בטל ליה מעכשיו לגמרי משא"כ בלא תקנה לך דפרה דא"כ משייר בקנינו פירות וקאמר ליה לא תקנה לך לגמרי אלא לאחר ל' לא בטלה קניה דמעכשיו. גם זה הכרע שאין הסוגיא זו פרשת במעכשיו דוקא ולפיכך השמיטה רבינו הגדול ז"ל דקי"ל כתרי מימרי דר' יוחנן דבפ' האשה שנפלו לה נכסים במעכשיו קנה ואפי' עומדת באגם ובלא מעכשיו לא קנה ומינה דאגם ורה"ר בענין זה שוים הם כל שקנה הגוף בשעת משיכה קנה פירות לאחר ל' בין באגם בין ברה"ר וכל שלא קנה בשעת משיכה קנין הגוף לא קנה באגם לאחר ל' כלום וסוגיין בעלמא הכי כדאמרי' בפ' המפקיד איכא בינייהו דקיימא באגם ללישנא דאמרת הרי פרתי קנויה לך מעכשיו קנה ללישנא דאמרת סמוך לגניבתה קנויה לך לא קנה ואפי' לר"כ גופיה לא אשכחן דפליג עליה דר' יוחנן דהא מימרא דר"כ כעין מימרא דרב דימי א"ר יוחנן היא דאוקימנא במעכשיו ומאי אפי' עומדת באגם אפי' עומדת ברשות שאינה קונה לו ואפי' ברה"ר נמי ואורחא דמלתא קאמר דדרכה דפרה באגם אלא רב חסדא ורמי בר חמא דסברי משיכה דהשתא מהניא לבתר זמן כסימטא וכיוצא בה הם שסוברין דר"כ כשלא אמר מעכשיו וסברי נמי דרב דימי א"ר יוחנן בלא מעכשיו הוא ופליגא דרבנן ואנן לא קי"ל הכי אלא רב דימי ורבין לא פליגי בהא דא"ל מעכשיו ודר"כ נמי לא פליגא ובדא"ל מעכשיו היא ולענין לידי רה"ר אי כרה"ר דמי או לא מצינו בענין ד' אמות של אדם שהן קונות לו בצידי רה"ר דלאו כרה"ר דמי אלא כסימטא כדאיתא בשנים אוחזין וכך אמרו בפ' אלו נערות דבין לרבנן ובין לר"א צידי רה"ר לאו כרה"ר דמי וקונה בו במשיכה בסימטא ואגם:

השגות הראב"ד

ומאי ניהו דמי השט"ח שהוא חייב להחזירו ללוה שהרי נמחל שעבודו והלוקח כבר לקחו בדמים הוא וכל שעבוד שיש בו ועתה במחילתו של זה אותו השטר יוצא מתחת ידו בלא דמים ומש"ה מתחייב לשלומי ליה דהוה ליה כגזלן שמוציא ממון מתחת ידו של חבירו אבל השעבוד שהיה בו אינו משלם דהיזקא דממילא הוא ואינו ניכר. ומאן דדאין דינא דגרמי מגבה ביה כההוא שטרא ככשורא לגלמי כלומר כמו שהקור' מגויירת נמכרת יותר מפני צורותיה כך גובין בשביל זה השטר דמי האותיות שבו והן אותיות הזכרת החוב שבו. נמצא כי כל החוב גובין ממנו. ודמי הענין הזה לענין המוכר שדה לחבירו באחריות והרי הוא יוצא מתחת ידו שהוא חייב באחריות דמיו ובאחריות השבח ששבח ברשות הלוקח בין שבח ששבח מאליו בין שהשביחו הלוקח ואע"פ שלא פירש לו את השבח וה"נ לא גרע מאותו השבח ותו לא מידי. וענין המוכר שט"ח לחבירו דאמרי' התם שאם חזר ומחלו מחול ואמרי' נמי הכא בענין קריבתיה דר"נ דזבינא כתובתה וכו' ובתר דאיגרשה ושכיבה ושבק ברתא אתו לקוחות ותבעי ליה לברתה דשמעי' מינה דלית להו לקוחות דינא בהדי בעל שהוא הלוה דוקא בשלא כתב המוכר ללוקח והלך ותדין ותערער עמו ותוציא לעצמך. וכן הלוה לא כתב למלוה בשטר החוב הריני משועבד לך ולכל הבאים מכחך אבל אם כתב הלוה למלוה כך בשטר חובו שוב אינו יכול למחול לו והולך הלוקח ודן עם הלוה ומוציא ממנו על כרחו שכבר נשתעבד לו משעת מכירה והוה ליה כמי שכתב לו שטר על שמו שאינו יכול עוד המוכר למחול ואם כתב המוכר ללוקח בשטר המכר והלך ותדון עמו ותוציא לעצמך יכול הלוקח לתובעו ללוה בדין ולהוציא ממנו על כרחו דלא גרע מהרשאה. מיהו יכול המוכר למחול ללוה את חובו אא"כ כתב הלוה למלוה בשטר החוב הריני משועבד לך ולכל הבאים מכחך כאשר כתבתי וכבר כתבתי בקונטרס ההרשאות מפורש יפה. אחר כל אלה האמת והשכל הם הם עיקר הראיות והנה אין הדעת מקבלת אפי' למאן דדאין דינא דגרמי שישלם לו כי אם הדמים שנתן בו ואין הענין הזה דומה למוכר שדה לחבירו באחריות והיא יוצאה מתחת ידו שמשלם לו כל השבח ואפי' שבח ששבח מאליו ואע"פ שלא פירש לו את השבח מפני שהמוכר שדה לחבירו באחריות ושבחה ברשות לוקח של לוקח הוא לגמרי וקא משתרש ליה נמי למוכר דהא קא עייל לבעל חובו בכלל פרעון אבל הכא דגרמא בעלמא הוא וכעין קנסא הוא מאי דשקיל מיניה וקא מפסיד ליה השתא חייב לשלומי ליה ואידך לא. ואי משום דאמרי מגבה ביה ככשורא לגלמי דמשמע על אותיות הזכרת החוב שהיה כתוב בשטר החוב שמכר משום הא לא איריא דודאי מפני אותן האותיות נמכר בדמים גדולים כמו הכשורא שנמכרת יותר מפני ייה ועכשיו הפסידו ממנו במחילתו הנייר והגלמים שעליו והוא מה שנתן בו מפני האותיות שבו כי הוא ההפסד. הלכך הסיא ברתה קריבתיה דר"כ אסני לה מחילתה לגבי אבוה בההוא יותרא דכתובת אמה דהדרא וירתא לה מאבוה וכן עיקר:

שלטי הגבורים

א כתב הטור ובשמוחל המוכר או יורשו צריכים לשלם ללוקח ואם מת בנו משלם מתחיו שאין זה קנס לומר שלא קנסו לבנו אלא ממון גמור הוא וכ"ש שאם מחל היורש שצריך לשלם בד"א שהמוחל חייב בתשלומין בזמן שהשטר כשר והמלוה ראוי לפרוע ממנו אבל טען הלוה שהוא מזויף ואינו יכול לקיימו או שהלוה אלם ולא ציית דינא או שהוא עני ואין לו לשלם אינו חייב לשלם לו כלום הואיל ולא גרם לו הפסד ממון במחילתו שלעולם אינו מתחייב מחמת מחילתו עד שיתברר שאין החוב נפסד ללוקח אלא מחמת מחילתו של זה ואינו משלם דמי כולו אלא כדמים שנתן בו שכן כתב רב שרירא גאון המוכר שט"ח לחבירו ומחלו וקא הדר לוקח עליה דמוכר אינו גובה ממנו אלא אותן דמים שנתן לו ולא דמי לאתר זבינא דאית ביה ללוקח שבחא דהכא כיון שיש בידו למחול ואפי' היורש שלו מעיקרא זביני ריעי נינהו דאיבעי ליה לשנויי שטרי למכתבה בשמיה וכיון דלא עבד הכי דין הוא שלא יטול אלא מה שנותן בשטר וכן מסתברא להרא"ש כתב בעל התרומה כי היכי דבעלמא אמרי' אחריות טעות סופר ה"נ אמרי' במוכר שט"ח לפיכך אם בא בע"ח של מוכר וטרף זה החוב או שבא אחר והביא ראיה ששטר זה שלו או שלקחו מהמלוה תחלה

הגהות הב"ח

נר מצוה

דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא והכין שדר ר' האי גאון למר אברהם קבסי זצ"ל ואיכא מ"ד דהא דאמימר ליתא אלא כששטר כתובה ושט"ח שניהם יוצאים ביום אחד דדיינינן בהו שודא דדייני כדאמרינן* (א) שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני ואתא אמימר לאשמועינן דהיכא דחד מינייהו בע"ח וחד מינייהו כתובת אשה (א) *[איכא] שודא דדייני בהא מילתא דלבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא אבל (בעלמא) היכא דשטר חוב וכתובה שוין כגון *לוה ולוה ואחר כך (ב) קנה אי נמי מטלטלין. בזמן הזה דקיימי לן חולקין לא אמרינן בכי האי מילתא לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דהא לאו שודא דדייני הוא הילכך כתובה ושטר חוב נמי חולקין (ג) כבעלי חובות והאי מימרא לאו מימרא מעליא הוא חדא דלא אמרינן בגמרא דזמנם ביום אחד אלא סתמא קאמר האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב למימר דכל היכא דכי הדדי נינהו (ג) וליכא דינא דקדימה לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן ועוד דהא דאמר שמואל בשני שטרות היוצאין ביום אחד שודא דדייני דקא גמרי מיניה לאו שטרי בעלי חובות נינהו אלא שטרי קרקעות נינהו כגון מעשה *דרמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא דמפרש לקמן אבל בשטרי הודאות והלואות לא אמר שמואל (ג) שודא דדייני דהא תנן היו *כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וליכא למימר דשמואל פליג אמתני' דאם איתא דפליג שמואל אמתניתין אדמותבינן עליה* מברייתא דקתני שני שטרות (ד) היוצאות ביום אחד חולקין ופריק הא מני רבי מאיר היא דאמר עדי חתימה כרתי לותביה ממתניתין אלא ודאי מדלא אותבי' ליה ממתניתין שמעינן דלא פליגא דשמואל אמתניתין אלא דשמואל לחוד ומתניתין לחוד ואע"ג דחזינן בירושלמי* דאקשי בה על שמואל וקאמר הכין מתניתין פליגא אדשמואל דאמר מי שהיה נשוי וכו' אין שם אלא מנה חולקות בשוה ולית תמן שודא דדייני אגמרא דילן סמכינן ומדחזינן לגמרא דילן דלא אקשי מינה לשמואל שמעינן דלית היא פליגא עליה ולגמרא דבני מערבא דסבר דמתניתין פליגא אדשמואל מסתברא לן דהלכתא כרב (סבירא ליה) דקיימא מתניתין כוותיה וממילא הדרי תרין גמרי לחד טעמא דבהודאות והלואות חולקין ומסתייע נמי האי סברא מהא דגרסינן פרק חזקת הבתים* זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אמר רב נחמן כל דאלים גבר ואקשינן ומאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד דרב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני ושנינן התם ליכא למיקם עלה דמילתא הכא איכא למיקם עלה דמילתא והדרינן ואקשינן ומאי שנא מהא דתנן המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי ילדה וזה אומר משלקחתי ילדה יחלוקו ושנינן התם איכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר הכא אי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר מדקא משנינן (ה) הכא דאיכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר ולא משנינן א. הכי בשני שטרות היוצאין ביום אחד אלא קא משנינן בה דליכא למיקם עלה דמילתא שמעינן דשני שטרות היוצאין ביום אחד דאמר שמואל שודא דדייני ליכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר אלא אי דמר לאו דמר °ואי דמר לאו דמר בעין זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי דליכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר (ד) ומשו"ה משנינן בה (ו) בליכא למיקם עלה דמילתא ולא משנינן (ז) באיכא דררא דממונא למר הרי איפשיט לך דשני שטרות היוצאין ביום אחד דדיינינן בהו שודא דדייני ליתא בשטרי הודאות והלואות אלא בשטרי קרקעות בלחוד דאי איתא בשטרי הודאות והלואות הא איכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר *(ועוד דשודא דדיינא למאן דחזי יהיב ואי האי לא מצי יהיב לה לאשה לא הוי שודא דדייני שודא דדייני למאן דבעי יהיב) ועוד אי לאו דשני שטרות דבעלי חובות (ה) היוצאין ביום א' חולקין לא הוי נמי לוה ולוה ואח"כ קנה חולקין דהיינו טעמא דלוה ולוה ואח"כ קנה* דחולקין משום דשעבודא דתרוייהו בהדי הדדי קאתו והכא נמי כששניהם יוצאין ביום אחד שעבודא דתרוייהו בהדי הדדי קאתי ומשו"ה תנן היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וחד יומא באתרא דלא כתבי שעות כחדא שעתא באתרא דכתבי שעות דמי הלכך תרוייהו (ו) חד טעמא נינהו וחד דינא נינהו וליכא שינויא בינייהו וכבר אבטיל ליה ההיא סברא וליכא למיסמך עלה הילכך בין שטר חוב וכתובה יוצאין ביום אחד בין ששניהן (ז) כעין לוה ולוה ואחר כך קנה בין מטלטלי בזמן הזה הואיל ושעבודא דתרווייהו בהדי הדדי ב קאתו וליכא דינא דקדימה לחד מינייהו אי ליכא אלא מאי דשקיל חד מינייהו לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא: אמר ליה רב פפא לרב חמא ודאי דאמריתו משמיה דרבא *האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא וא"ל זיל שקיל מארעא אמרינן ליה

דף צד: · דף צג: · ג"י מהר"ם · ד"ה מ"ז · ב"ב דף קנה: · סמג

קדם ובא בעל חוב לב"ד והגבוהו ראשון מה שגבה גבה מן הדין אנו מגבין לבעל חוב תחלה משום טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה לישא ולאחר גבייתו זכה בהן מן הדין. ומה שהאריך הרי"ף ז"ל להביא ראיות דמאי דאמר שמואל בשני שטרות היוצאין ביום אחד שודא דדייני דלא אמרינן בשטרי הודאות והלואות אכתוב לפניט בפרק מי שהיה נשוי [סי' תתנ] בסייעתא דשמיא: ודאי דאמריתו כו'. ל' שאלה הוא. שאלו אמת ששמעתי שאמרתם דבר זה של תימה דמטרחינן ליה ללוה למכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע הוא: שלה מעותיו בעובד כוכבים הוא. מעות היה לו לפרוע ואמר של עובד כוכבים הם: לידך דאמרת כו'. במסכת ערכין בפ' שום היתומים (דף כב.) פריעת בע"ח מצוה מלוה עליו לפרוע ולאמת דבריו דכתיב הין צדק יהא [ב"מ דף מט.] הן שלך צדק ולאו שלך צדק: בד"א. דלוקה מ': מכין אותו. קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיים וכתב ר"ח ז"ל וכן דין היתומים שירשו מטלטלין דקי"ל מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם ע"כ ואי להכותן עד שיפרעו קאמר לא נהירא דלקמן בפרק מי שהיה נשוי (דף נא:) גבי עובדא דקטינא דאביי משמע דלא כייפינהו אביי למפרע (ח*)(אדרבה אמרי ליה) דאי אמרי ליה חמשין זוזי דמי קטינא סלוקי סלקוה אלמא לא כייפינן להו הילכך משמע ודאי דכי אמרינן מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם מצוה דרבנן קאמר אבל לא כייפינן להו וכ"כ רש"י ז"ל: גרסי' בגמ' [דף פו:] בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו בצדי רשות הרבים מהו. כלומר ועודנו שם לאחר ל' יום. ואמרי' בלישנא בתרא מגורשת מדרב נחמן דאמר ר"נ אמר רבה בר אבוה האומר לחבירו משוך פרה (ט)ולא תקנה לך אלא(י) אחר ל' יום קנאה ואפי' עומדת באגם. כלומר וצדי רה"ר כאגם דמי. ואמרינן אדרבה איננה מגורשת מדרב ושמואל דאמרי והוא שצבורים ומונחים ברה"ר. כלומר גבי מתני' דתנן [דף פד.] כל הקודם בהם זכה. אלמא רה"ר לא קנה ליה לבעלים מידי אא"כ מגביהו. [מאי לאו היינו רה"ר היינו צדי רה"ר]. הלכך לאחר שלשים לאו ברשותה הוא כדי שיחולו גירושין (כ)ומהדרינן לא רה"ר לחוד וצדי רשות הרבים לחוד. כלומר דצדי רשות הרבים היינו סמוך לכותלים שאין דרך בני אדם לעבור שם ולהתחכך בכותלים והך בעיא פירשה הראב"ד ז"ל במעכשיו ולאחר ל' יום והא דפשטינא לה מדר"נ אף היא במעכשיו ולאחר ל' יום והזקיקו ז"ל לפרש כן לפי שהוא סבור דבלא א"ל מעכשיו אפי' הלכה ומצאתו ונטלתו משם איננה מגורשת דהויא לה [גיטין דף כה.] כטלי גיטיך מעל גבי קרקע ועוד דאי הא דר"נ בדלא א"ל מעכשיו לא קני דלעיל בפ' האשה שנפלו לה נכסים [דף פב.] אמרינן כי אתא רב דימי א"ר יוחנן האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך אלא לאחר ל' יום קנה אפי' עומדת באגם והא כי אתא רבין א"ר יוחנן לא קנה לא קשיא הא דא"ל קנה מעכשיו הא דלא א"ל קנה מעכשיו אלמא כל דלא א"ל מעכשיו לא קנה. ואין פירושו מחוור דהא קי"ל בקידושין (דף נט:) ובגיטין (דף עד.) דמעכשיו ולאחר ל' יום ספיקא הוי אי הוי תנאה או חזרה וכיון שכן הכא בסוגיין דשקלינן וטרינן לצדי רשות הרבים אי הוי כרה"ר או לא האי לישנא במאי חשבינן ליה אי כתנאה אפי' הוי כרה"ר מאי הוי דהא מעכשיו מגרשה לה ואפילו נשרף בינתיים מגורשת דכתיבה לשם גרושין גמורין היא ובתנאי שלא יחזור בו בינתיים ואי כחזרה חשבינן ליה א"כ מעכשיו כמאן דליתיה דמי וכן נמי הא דר"נ אי במעכשיו היא אגם דנקט לאו דוקא דמאי שנא אגם אפילו עומד ברה"ר ממש או אפילו ברשות נותן נמי קנה וכדמוכח בר"פ המפקיד (דף לד.) והיינו טעמא משום דגופה קני מהיום ופירא לאחר זמן כדמוכח בפרק יש נוחלין דף

*) נרשם במהר"ם למחוק

רש"י

בעמוד) : ודאי הא דאמריתו כו'. לשון שאלה וכי אמת הוא מה ששמעתי שאתם אומרים דבר של תימה דמטרחי ללוה למכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע ההוא

שמוציאין מידה ונותנין לבע"ח ולכאורה יראה שלא אמרו כן אלא מפני תקנת בע"ח אבל אם תפס יותר בקרקע וליתן לאשה מעות שומעין לו אבל הרמ"ה כתב שאין שומעין לו ואם אין זמנן שוה המוקדם נותנים לו מעות ואם קדם המאוחר ותפס המעות לפי דברי הרא"ש שכתב שמוציאין מידה אם קדמה ותפסה מעות שבזמנן שוה יראה דה"ה נמי שמוציאין המעות מיד המאוחר אם קדם ותפסה כתב מיי' היו כתובין בכתובה נכסי צ"ב וטענה שאבדו או שלקחן הבעל הרי היא בנכסי צאן ברזל כשאר בע"ח ונשבעת שלא לקחה אותה ולא נתנה ולא מחלה וחולקת עם בע"ח ורש"י לא פי' כן אלא דין נכסי צ"ב כדין שאר הכתובה וכן פוסק ר"ח בלשון אחד דאשה נדחית מפני בע"ח ובלשון אחר כתב יחלוקו כמו לוה ולוה וקנה דסוף פ' מי שמת ואם לאחר שנשא ולוה קנה קרקע כתב סמ"ג דחולקין בשוה האשה ובע"ח שבשעה שקנה היה משועבד לשניהם דהא לכל אחד שעבד נכסים שעתיד לקנות וטור סי' ק"ב כתב כרבינו ע"ש:

א כתב הטור מי שמת והאלמנה באה לגבות כתובתה ועליו בע"ח אם זמנו של א' מהם קודם ולא הניח אלא קרקע כדי לפרוע לא' מהם מי שזמנו קודם יגבה והאחר ידחה בין אלמנה בין בע"ח ואפי' תפס המאוחר מוציאין מידו לא הניח אלא מטלטלין שאין בהן דין קדימה וכגון דלא איקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי יתנו לבע"ח אפי' הוא מאוחר ותדחה האשה ומיהו אפי' תפסה אפי' שלא בב"ד אין מוציאין מידה ואם זמן שניהם שוים או שנשא ואח"כ קנה או שלוה ונשא ואח"כ קנה שחל שעבודם כאחד מעט שקנה בין אם הניח מקרקעי או מטלטלי יתנו לבע"ח ותדחה האשה ואם קדמה האשה ותפסה הקרקע אם קדמה וגבתה בב"ד כגון שהגבוה ב"ד קודם שידעו שהיה שם בע"ח אין מוציאין מידה אבל אם גבתה מעצמה אפי' ע"י שומא דליכא למימר מאן שם לך מפקינן מינה:

לשון ריא"ז

מי שיש עליו חוב לפרוע כתובת אשה ובע"ח ויש לו קרקע ויש לו מעות ובאין לגבות ממנו שניהם בחייו נותנים ב"ד המעות לבע"ח והקרקע לאשה שזה דינו במעות וזו דינה בקרקע ונראה בעיני שאף לאחרי מותו נותנים המעות לבע"ח כתקנת הגאונים והקרקע לאשה כמו שדנים להם בחייו כדין תורה וכן נראה בעיני שאם קדמה האשה ותפסה המעות בין בחייו בין לאחרי מותו אין מוציאין מידה כמבואר בקונטרס הראיות:

ב כתב רמב"ם ז"ל לוה ולוה ואח"כ קנה דאמרי' חולקים אם קדם אחד מהם ותפס בכל אין מוציאין מידו לפי שלא אמרו חכמים אלא בבע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ואף בזו נחלקו אבל בשניהם שוים לכ"ע אין מוציאין מידו וכן

א מיי' פ"ח מהל' מלוה ולוה טור ח"מ סי' קא:

מכלאין דף לד.

ג"י מהר"ם

לשון הרא"ש לוה ונשא

כדף צד:

כאן פ"י הל' ד והביאו הר"ן לקמן סי' תת"ב וכ"י סוף פ"ז דב"ב. (ג"א)

מהר"ם ל"ג

דף לד:

הגהות הב"ח

(א) בד"ה שני לא אמרי' שודא דדייני בהא מלתא וכ"כ אלא הכי לבעל חוב יהבינן כצ"ל: (ב) כשאר בעלי חובות כצ"ל: (ג) נ"ב דעבדינן כהו: (ד) היוצאין כצ"ל: (ה) מדקא משנינן בהא היכא דררא דממונא כצ"ל: (ו) דליכא כצ"ל: (ז) איכא כצ"ל: (ח) אדרבה אמר להו דאי כצ"ל: (ט) נ"ב זו: (י) לאחר כצ"ל: (כ) נ"ב וצדי רה"ר כרה"ר דמי והס"ד. [לפנינו לא היה גירסת מהר"ם שנדפס מקודם הר"ן]:

הגהות חו"י

(א) לקמן ברי"ף סימן תתא: (ב) דאם כבר קנה רק שהשט"ח והכתובה זמנם ביום א' הוה ליה כשני שטרות ביום א' דקי"ל חולקין ולקמן תמה על זה דמ"ש: (ג) פי' שזמנם ביום אחד: (ד) והיינו בשטרי מכר או מתנה דאותה שקדם הוא שלו ואין לו לאחר כלום בו אבל בשטרי הלואות דשניהם לוו איכא דררא דממונא למר ולמר וכו'. לשון הרא"ש: (ה) נ"ל"ע כי לא ידעתי מאן ס"ל לחלק בשני שטרי חובות בזה מה דכתובה ובע"ח לבע"ח יהבינן וקיבל הרי"ף דאותו דס"ל דהא שודא הוא דוקא בזמנם ביום א' משא"כ לוה ולוה ואח"כ קנה דלולי שקיבל זה לא ידעתי מנ"ל דס"ל חילוק זה רק דכתובה גריעה בכל גוונא: (ו) וכ"ש הוא דביוצאים ביום א' שייך שודא משא"כ בלוה ולוה וקנה כמ"ש הרי"ף לעיל ודו"ק והסברא כיון דמ"מ ביוצאים ביום אחד חד קדים: (ז) ר"ל לוה ונשא ודו"ק:

נר מצוה

ליה א זיל זבין את ואייתי הב לי א"ל לא ההוא דשמיע לך תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה ב הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן *א"ל רב פפא לרב כהנא לדידך דאמרת ג פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא ליה למעבד מצוה מאי א"ל תנינא בד"א במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומר לו עשה סוכה ואינו עושה (עשה) לולב ואינו נוטל היו *מכין אותו עד שתצא נפשו: מתני' המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופא הרי זה משביעה כל זמן שירצה (א) לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופא ה"ז אינו יכול להשביעה רבי אליעזר אומר אפילו על פלכה ועל עיסתה: גמ' חזינן לרבוותא דאמרי לית הלכתא כת"ק ולא כרבי אליעזר אלא כר"ש דקתני סיפא* ר"ש אומר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה א] אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה ואמרינן ר"ש אהייא ואסקה רב פפא* לאפוקי מדרבי אליעזר ומחלוקתו למימר דהלכה כרבי שמעון ואנן סבירא לן דהלכה כתנא קמא דהוא סתם מתניתין וקיימא לן בכל דוכתא דלא אפסיקא הלכה בהדיא דהלכה כסתם מתניתין והכא לא אפסיקא הילכתא בהדיא דרב פפא לא אתא לאפסוקי הלכתא אלא לפרושי בעלמא הוא דאתא והכי אמר רב פפא רבי שמעון לאפוקי מדרבי אליעזר ומחלוקתו קאתי ולעולם הלכתא כתנא קמא ועוד הא קתני לה גבי הילכתא פסיקתא דתנן ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית ובן בית וקי"ל דהני כולהו הילכתא נינהו ולא מצית למימר דהאי אשה אלמנה היא דאשה סתם קתני בין אלמנה בין א"א (ועוד דלא קתני הכא הנושאת והנותנת בתוך הבית כשתובעת כתובתה) ועוד דסוגיא דשמעתא כת"ק אזלא הלכך הילכתא כת"ק דאמר המושיב אשתו ד חנונית או שמינה אפוטרופא ה"ז משביעה כל זמן שירצה: *מתני' ג כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה

נדר

רש"י

ההוא תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה. מעות היה לו לפרוע ואומר של עובד כוכבים הם ושיקר: פריעת בעל חוב מצוה. עליו לפרוע ולאמת דבריו שנאמר הין צדק שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק: במה דברים אמורים. דלוקה ארבעים: מכין אותו. קודם שעבר על עשה ויש בידו לקיים: מתני' המושיב את אשתו חנונית. למכור את יינו ואת פירותיו בחנות: משביע אותה. שלא עיכבה בידה כלום משלו: אפוטרופוס. להכנים ולהוציא פירות ולשכור פועלים ולישא וליתן בשלו: מתני' כתב לה נדר. שנודרת לו יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם עכבתי כלום משלך כדאמרינן במסכת גיטין נמנעו מלהשביעה התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה: אינו יכול להשביעה. בגמרא מפרש איזהו שבועה: אבל משביע את יורשיה. אם גירשה ומתה ויורשין תובעין ממנו את כתובתה נשבעין שבועת יורשין המפורשת במס' שבועות שבועה שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם ולא מצינו שטר בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע הוא: ואת הבאים ברשותה. אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעין

רבינו נסים

[דף קנו.] בההיא דכותב נכסיו לבנו לאחר מותו וא"כ היכי משמע בסוגיין דדוקא באגס הוא דאמר הכי אבל לא ברה"ר. לפיכך נראה דבעיין בדלא אמר מעכשיו הוא וסברינן דכל שלא יצא מרשותה מגורשת ומש"ה מיבעי לן לידי רה"ר אי כרה"ר ממש הן שאפי' ממון גמור שלו יוצא בו מרשותו כדאמרינן עלה דמתני' דלעיל [דף פד:] והוא שלבורים ומונחים ברה"ר או דילמא אינו יוצא בהם מרשותו אלא הרי הוא כאגס שאין ממון שלו יוצא בו מרשותו והלכך גט זה אנו רואין אותו ביום ל' כאילו הוא עומד ברשותה והרי היא מגורשת בקבלה ראשונה שהרי לא יצא מרשותה ואין זה כטלי גיטך מע"ג קרקע משום דהכא הא איכא נתינה לשם גירושין אלא שאינו רוצה שיחולו הגירושין עד לאחר ל' ופשטינן לה מדר"כ דאמר קנה אפילו עומדת באגס כלומר דאע"ג דלא א"ל מעכשיו *) (לא קני) עד לאחר ל' יום כי קיימא באגס קני דחשבינן לה כאילו ברשותו ממש היא וקנה אותה במשיכה ראשונה כיון שעדיין ברשותו היא: ולענין הלכה כ' בתי' הרשב"א ז"ל דנהי דרמי בר חמא ורב חסדא סברי דהא דר"כ בדלא א"ל מעכשיו היא אנן לא קי"ל הכי דהא אסיקנא בסוף פרק האשה שנפלו לה נכסים [דף פב.] דבדלא א"ל מעכשיו לא קנה הלכך כי היכי דתיקום לן הא דר"כ כהלכתא מוקמינן לה בדאמר ליה מעכשיו ולא כסברייהו דרמי בר"ח ורב חסדא. הלכך לענין גיטין אי א"ל מעכשיו ה"ז מגורשת ואינה מגורשת בין הניחתו בלדי רה"ר בין הניחתו ברה"ר ממש דמספקא לן דילמא תנאה הוי ואי לא א"ל מעכשיו אינה מגורשת כלל דלידי רה"ר וסימטא ואגס אינם מקומות שלה שיקנו לה מדין חצר. ולדידי לא מחוור לי האי פסקא משום דלעיל בפ' האשה לאו מסקנא דגמרא היא דבלא מעכשיו לא קנה אלא דר' יוחנן אדרבי יוחנן מפרקינן ומסקינן דלרבי יוחנן בדלא אמר מעכשיו לא קנה וכיון דלאו מסקנא דגמרא היא וחזינן דרמי בר חמא ורב חסדא סברי דהא דר"כ בדלא אמר מעכשיו היא לית לן למיפלג עלייהו לומר דרב נחמן לא אמרה אלא במעכשיו וכיון דר"כ דקי"ל כוותיה בדיני אמר דאפי' בלא מעכשיו קנה ורמי בר חמא ורב חסדא הכי ס"ל נקיטינן כוותייהו דאפילו בלא מעכשיו קנה ולענין גיטין מגורשת. ולא ידעתי לסוף דעת הרמב"ם שכתב בהל' גירושין פ"ט דבלא מעכשיו מגורשת ובמשוך פרה זו כתב בפ"כ מהל' מכירה דבלא א"ל מעכשיו לא קנה: מתני' המושיב אשתו חנונית. למכור יינו ופירותיו בחנות: אפוטרופא. להכנים ולהוציא פירות ולשכור פועלים ולישא וליתן והאי דינא לאו דוקא באשתו דכל אדם נמי שמנה אותו אפוטרופא משביעו כל זמן שירצה כדתנן בפ' כל הנשבעין (דף מה.) ואלו נשבעין שלא בטענה וכו' והאפוטרופין ונקט אשתו לרבותא דלא תימא דכיון שיש לה להשבע כשתובעת כתובתה דלא תשבע אלא בסוף וכסבריה דרבי שמעון דאמר בסיפא דמתניתין דלקמן דאינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה על אפוטרופיא: רבי אליעזר אומר אפילו על פילכה ועל עיסתה. כלומר אפילו לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופיא משביעה אם עכבה כלום מפילכה ועיסתה ובגמ' איבעי לן ר"א אי ע"י גלגול קאמר דשמעיה לת"ק דאמר דמשביעה על האפוטרופיא ולא על פלכה ועיסתה ואפילו ע"י גלגול שבועת האפוטרופיא משום דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ומלתא אמרה ליה כיון דקא דייקת כולי האי לא מצינא לאדור בהדך ואתא ר"א למימר היכא דהושיבה חנונית מגו דמשתבעה אאפוטרופא משתבעה נמי על ידי גלגול על פלכה ועל עיסתה דמגלגלין בדרבנן. או לכתחלה קאמר דאפילו לא מנה אפוטרופא משביעה על פלכה ועל עיסתה שהרי אפוטרופיא הוא זה ואסקינן דר"א אפילו לכתחלה קאמר ומשמע דלמסקנא ע"י גלגול מודו ליה רבנן דמגלגל עליה על פילכה ועל עיסתה דלית לן למימר דפליגי כולי האי: גמ' חזינן לרבוותא וכו' דקתני סיפא במתני' דלקמן [דף פז:]: לאפוקי מדר"א ומחלוקתו. דכ"ז שאינה תובעת כתובתה אינה נשבעת לא על פלכה ולא על עיסתה ולא על אפוטרופיא: ועוד דסוגיא דשמעתא כתנא קמא אזלי. דאמר עלה במתני' דבסמוך שבועה מאי עבידתא אר"י אמר רב על אפוטרופיא שנעשת בחיי בעלה אלמא דמשביעין אותה על אפוטרופיא: [בכאן השמיט הר"ן ז"ל חמשה דפין. וזהו מנמוקי יוסף במקום שהשמיט הר"ן ז"ל]: גמ' איבעי להו ר"א ע"י גילגול קאמר או לכתחלה ת"ש וכו'. ע"י גלגול שנשבעה על האפוטרופסות ומגלגל עליה באותה שבועה שתשבע על פלכה ועל עיסתה אבל לכתחלה (ג) (כר"א) לא (א): בכפיפה. בתוך קופה אחת והכי איתא בירושלמי [הלכה ד] מ"ט דרבנן שאם אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם שברה כליה מאי את עביד לה כש"ח או כש"ש מסתברא אפילו כש"ח אינה שאם אי אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם ע"כ: [או לכתחלה קאמר]. אבל ע"י גלגול לא איכפת לה שהרי נתחייבה לו שבועה ומה יקשה לה גלגול אם לא עכבה כלום: מתני' כתב לה נדר ושבועה וכו'. כתב לה לאו דוקא (ג) והוא הדין באמירה

דכל

*) נרשם במהר"ם למחוק

[illegible] ולא שוה כסף ה"מ היכא דידוע לנו שיש לו מעות אבל אם אין ידוע לנו דאית ליה זוזי והוא אומר דלית ליה א"צ לישבע שאין נשבעין בטענת שמא אלא השותפים והאפטרופסין וכו' ואפי' היכא דחזי[illegible] אלא של פלוני הם לא משביעינן ליה. והיכא דאמר אין לי מעות ונמצא שקרן תו לא מהמנינן ליה בזה השוב אם יאמר אין לי מעות אלא צריך למיטרח למיזבן לפרוע מעות: ב עיין בטור ח"מ סי' ל"ט [illegible] עם המלוה עד כדי שיפרע חובו ועד כמה מגיע דין כפיית בע"ח לפרוע חובו. וכתב הרא"ש והא דאמרי' דפריעת בע"ח מצוה וכופין יתומים גדולים היינו היכא דהניח להם אביהם אחריות נכסים דעלה [illegible] אבל בדליכא אחריות נכסים אלא מטלטלים מצוה ואין כופין כדמוכח בפ' מי שהיה נשוי גבי ההוא דשבק קטינא דארעא דא"ל אביי הנך קמאי מצוה קא עבדיתו השתא כי קא טריף בדין קא טריף וירא[illegible] [illegible]גבות ממטלטלי שעבוד וסמך המלוה אמטלטלי כמו אמקרקעי כופין אף במטלטלים וכן עמא דבר: ד רבינו פסק כת"ק דכיון שנושאת ונותנת לו יכול להשביע אפי' בטענת שמא אבל אם אינה אלא מתעסק[illegible]

ספר הזכות

[illegible]בהלכות חזינן לרבוותא דאמרי לית הלכתא לא כת"ק ולא כר"א אלא הלכתא כר"ש דקתני סיפא ר"ש אומר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה: השיב הרב ז"ל ואני אומר אם בפירוש אמרו הגאונים [illegible]כה כרבנן במושיב אשתו חנונית או אפוטרופא הדין עם הרב כי בודאי סתם משנה היא והלכתא כוותיה אבל [illegible] אמרו שאין הלכה כר"א ומחלוקתו אלא כר"ש אמת אמרו כי לא באו להוציא במושיב את אשתו חנונית או [illegible]א מהלכתא ולפטור אותה משבועה אא"כ פטרה אלא לפטור את אשתו מלהשביעה על פילכה ועל עיסתה בין [illegible]ל בין בפני עצמה דהיינו לאפוקי מדר"א ומחלוקתו דבהא איפלגו דרבנן סברי ע"י גלגול מיהא משביעה [illegible]ר אפי' בתחלה ור"ש סבר דאפי' ע"י גלגול נמי אין משביעה על פלכה ועל עיסתה משום דאמרה אי הדאי כולי האי לא מצינא לאידור בהדך ובהא ודאי הלכה כר"ש כיון דחזינן סוגיא דשמעתא לפרושי למלתיה אלמא הלכתא כוותיה וכולהו מלתא דר"ש כהלכתא מוקי לה הלכך בהאי נמי הלכה כוותיה ודייקא נמי [illegible]ינן לאפוקי מדר"א ומחלוקתו ולא אשכחן בהו פלוגתא במושיב אשתו חנונית אלא בפלכה ועיסתה בלחוד הוא ולאפוקי ממחלוקתן קאמר ולא ממה שהם שוין בו ותו לא מידי. ע"כ דברי הרב ז"ל. ואלו דברי תלמיד [illegible]חבר הגאונים ז"ל בפירוש אמרו שאין הלכה כרבנן במושיב אשתו חנונית דמשביעה וכך תמצא מפורש בהלכות [illegible]דאע"ג דהושיבה חנונית או מינה אפוטרופיא בעל כלל כלל לא מצי משבע לה וכן מפורש לרבינו הגאון שהוא [illegible] של בעלי סברא זו בשער הה' משערי השבועות שלו שהאריך הרבה לפרש שהלכה כר"ש ואין הלכה כמשנתינו [illegible]ושיבה חנונית או אפוטרופיא אין בעלה משביעה בעולם על טענת שמא וכיון שזה דעת הגאונים הדין עם [illegible]דול שכבר הודה לו הרב ז"ל ומ"מ אין פי' הרב נכון דלר"ש כיון דבשעת תביעה של כתובה משביעין אותה פשיטא שכל הדברים מתגלגלין עליה שהרי משביעין עליה שלא עכבה משל בעלה אפי' שוה פרוטה שיעלה [illegible]לה] מן השבועה מה שנטלה מפלכה ועיסתה ושאר הוצאות של ביתו ועוד דא"כ ר"ש לקולא הוא והאי כל זמן שתובעת כתובתה אם תבעה כתובתה מבעי ליה כדאתקיף אביי אליבא דרב ששת דאוקי רבי שמעון כאבא [illegible]"ש לקולא מאי כל זמן דמשמע דמשמיה לת"ק דפטר לה משבועה ואפי' תובעת כתובתה וא"ל כל זמן שתובעת כתובתה לא תפטרנה אם תבעה כתובתה מיבעי ליה וזו היא גי' כל הספרים וכך גורס ומ[illegible] הדרא קושיא לדוכתה ולשון ר"א ומחלוקתו אינו כמו שפי' הרב לאפוקי ממחלוקתן אלא כאומר לאפוקי מדר"א ומאותו הגא שחולק עליו כענין שאמרו בבכורות בפ"א לעולם אינה מתעברת לא טהורה [illegible] לא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה חוץ מר"א ומחלוקתו שהיו אומרין חיה מתעברת מן בהמה. וכן במס' שבת בפ' שמונה שרצים א"ה דברי ר' יוחנן בן נורי ומחלוקתו אלא כרצון ר"ש וכן בכ"מ. [illegible] שגורסין אלא א"ר פפא כך הוא מדשמעה ר"ש לת"ק דקאמר הושיבה חנונית אינה נשבעת על פלך ועיסה ור"א קאמר אפי' על פלכה ועיסתה בא ר"ש כמכריע על דבריהם ואמר כל זמן שתובעת כת[illegible] שהיורשין משביעין אותה ומתגלגלת עליה שבועה דחנות ושל פלך ועיסה ולפי שהוא מחמיר על דברי ת"ק לומר שנשבעת על פלך ועיסה אמר כל זמן שתובעת כתובתה נשבעת כדברי המחמיר דהיינו [illegible] אפי' כדברי המיקל דהיינו ת"ק אינה נשבעת וזה פי' נכון. ורגילין היינו לפרש דלת"ק אינה נשבעת כלל על פלך ועיסה שהוא דבר הנמחל כדאמרי' גבאי צדקה מקבלין מהן דבר מועט ומי שמדקדק ע[illegible] עם נחש בכפיפה הוא ובזה ר"ש מחמיר להשביע על הכל בשעת תביעת כתובה וזה הלשון היה כתוב מתחלה בהלכה להשביעה ומחקו זכור לטוב ;

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל בענין המושיב את אשתו חנונית או אפוטרופיא דפסקו רבוותא דלית [illegible] כר"א אלא כר"ש דאמר אם אינה תובעת כתובתה אין היורשים משביעין אותה לאפוקי מדר"א ומחלוקתו אתא. ודחה הרב את דבריהם מב' טעמים. הא' מפני שהוא ס[illegible] אתא למיפסק הלכתא כר"ש אלא לפרושי מלתיה דר"ש אסיפא קאי. ועוד דסתם מתני' היא [illegible] נושאת בתוך הבית וכו' אלו הן דברי הרב ז"ל: ואני אומר אם בפירוש פסקו הגאונים שא[illegible] את אשתו חנונית או אפוטרופיא הדין עם הרב כי בודאי סתם משנה היא והלכתא כוותיה אב[illegible] הלכה כר"א ומחלוקתו אלא כר"ש אמת אמרו כי לא באו להוציא המושיב אשתו חנונית [illegible] ולפטור אותה משבועה אא"כ פטרה אלא לפטור את אשתו מלהשביעה על פלכה ועל עיסתה [illegible] עצמו דהיינו לאפוקי מדר"א ומחלוקתו דבהא איפליגו רבנן סברי ע"י גלגול מיהא משביעה ור"ש סבר דע"י גלגול נמי אין משביעין על פלכה ועל עיסתה משום דאמרה ליה אי דייקת [illegible] מצינא דאידור בהדך ובהא ודאי הלכה (כרבי) [כר"ש] ואע"ג דלא אפסקי' בהדי' הלכה כר"ש כיון דשקלא וטריא לפרושי מלתיה אלמא הלכתא כוותיה וכולה מלתא דר"ש בהלכתא מוקמי לה [illegible] נמי דהכי הוא מדקאמר לאפוקי מדר"א ומחלוקתו לא אשכח להו פלוגתא במושיב את אשת[illegible] ועיסתה בלחוד הוא דפליגי ולאפוקי ממחלוקתן קאמר ולא ממה שהם שוים בו ותו [illegible]

שלטי הגבורים

וכן משמע מתוך דברי רב אלפס שמשום דין לוה ולוה לשני שטרות שזמנם ביום אחד והר' יונה ז"ל כתב ה"ף דאמרי' אם לוה ולוה ואח"כ קנה חולקים וכן בכל המקומות שאמר בתלמוד חולקים אם קדם האחד וגבה מה שגבה גבה ואע"פ דאמרי' בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ה"מ מאוחר אבל זה שיש בו זכות קצת מה שגבה גבה ודוקא כשגבה בב"ד וקודם שידעו הב"ד שיש שם בע"ח אחר אבל אם גבה מעצמו אפי' ע"י שומא דליכא למימר מאן שם לך מה שגבה לא גבה וראיתו הביאה הרא"ש באורך:

א ואם יש לו מעות ללוה ותולה אותם בעובד כוכבים והמלוה חושש שהם שלו ואמר כן כדי לדחותו מהם היו מחרימים על כל מי שיודע שיש לו מעות וי"א שאם הלוה אמוד אין שומעין לו וכופין אותו ליתן מעות ואם מצינו שהממון שלו אלא שתלה אותם בעובד [illegible]

חדושי אנשי שם

הגהות הב"ח

חדושי אנשי שם

דכל שהוא פטור או מחילה באמירה בעלמא סגי כדאיתא פ"ק דקדושין (דף טז.) וכן כתב הריטב"א ז"ל: נדר. אע"ג דנדר לא תקנוהו אלא לאלמנה מפני שהיתה מקילה בשבועה ומוריא היתרא דקא טרחא קמי יתמי ונמנעו מלהשביעה והתקין ר"ג הזקן שתהא נודרת והנדר הוא שאומרת יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם עיכבתי משלך כלום ואילו הכא אמרינן עליך דמשמע גרושה מכל מקום כיון שהנדר הוא להקל עליה ודינה הוא בשבועה אם לא פטרה בפירוש מפתיהם היה יכול לומר לה לא פטרתיך אלא מן השבועה אבל בעלמא כל שחייב לחבירו שבועה ופטרו ממנה הרי פטור מכל נדר וכן איפכא וכן כתב הריטב"א ז"ל ומיהו נראה שאם נתחייב שבועה לו ממקום אחר שיכול להשביעו גם ממה שפטרו על ידי גלגול מדכתב הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל בחדושיו מצאתי בחבור ג)*הגאונים ז"ל הסכימו רבותינו ז"ל שטר שיש בו נאמנות יכול לגלגל אותו על מקום אחר *(והרב ז"ל חוזר על פירוש המשנה בשבילם ומצא להם סיוע לפירושו מן התוספתא): אבל משביע וכו' ואת אלו הבאין ברשותה. פירשו בתוספתא אלו (ג) הבאים ברשותה כל שמכרה או נתנה להם כתובתה והשבועה היא שבועת היורשים [המפורשת במסכת שבועות והיינו שלא מצינו ושלא אמר לנו שטר זה פרוע וגם אלו שמכרה להם נשבעים שבועת היורשים] אם היא מתה וכמו שפירש"י ז"ל דאם היא בחיים איך ישבעו הלקוחות שטר זה [אינו] פרוע והלא למחר תאמר שהיא פרועה ומהימנא מגו שיכולה לחזור ולמחול וכן הדין במלוה הלכך צריכה היא או המלוה לישבע בעצמם אבל במקום שאינו יכול למחול כגון [דף פה:] מכנסת שטר חוב לבעלה גם אינה נאמנת לומר שהיא פרועה והרי הוא כאילו את המוכר וגובה בשבועה לוקח בין מן הלקוחות של לוה בין מיורשיו וכ"כ הרב הרמב"ן ז"ל: אבל יורשיו משביעין וכו'. אם באת לגבות מהן שהרי לא פטרה אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו והא דאמרי' שגובין יורשיה בשבועה אוקימנא במס' שבועות [דף מח.] כשמתה היא תחלה שאילו מת הבעל תחלה הרי מת לוה ואח"כ מלוה שאין היורשין גובין כלום שכבר נתחייב מלוה שבועה לבני לוה ואין אדם מוריש שבועה לבניו: ולא ליורשי ולא לבאין ברשותי. אשמועינן הך סיפא דס"ל לתנא דמתני' דכי היכי דמהני נאמנות לגבי לוה גופיה הכי נמי מהני על יורשי לוה ועל הבאים מכחו משום דיורש כרעא דאבוה הוא והרי הוא כאילו הנכסים ברשותו של לוה עצמו בשעת גוביינא ומיהו על באים מכחו דאשמועינן *מדתני הכא ולא לבאים ברשותי לא איירי בלקוחות ובמקבלי מתנות דבמקום שחב לאחרים אינו נאמן וכן הסכימו הגאונים כולם וכן דעת הרמב"ם ז"ל דלגבי יורשים דוקא מהני נאמנות ולא לגבי לקוחות וכדי למצוא זכות לדבריהם ז"ל הוצרך הרמב"ן ז"ל לדחוק עצמו בספר הזכות ליישב משנה זו ופירש דהני באין מכחו לאו דומיא דהני אחריני שפירשנו שהם לקוחות אלא הני הם אפוטרופוס שמינה על נכסיו או נתן נכסיו במתנת שכיב מרע דכיורשין שויוה רבנן: הלכה מקבר וכו'. הרמב"ן ז"ל מצא בתשובה לרי"ף שפירשה לבבא זו [ארישא] בשלא פטרה הבעל כלל ואפ"ה כיון שלא השביעה ולא צוה להשביעה פטורה ובתוספתא ובירושלמי פירשוה אמתני' גופה אלא דאיכא דמוקי לה ג)אמציעתא דאמר אין לי ולא ליורשי כתב הרב בעל העיטור ז"ל חזינן בחיבור הרב תשובת רי"ף דאתשיל קמיה אם היתומים משביעין את האלמנה על מה שנשאה ונתנה בחיי בעלה אם מת בעלה ולא השביעה והשיב פלוגתא היא בין בעלי הוראה איכא מאן דאמר הלכה כסתם משנה המושיב את אשתו וכו' ואיכא דפסיק הלכתא כר' שמעון דאמר תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת אין יורשין משביעין אותה ודעתו נוטה שהלכה כסתם משנה שאם מת ולא השביעה נתגלה דעתו שכבר מחל לה ומש"ה אמרינן הלכה מקבר בעלה וכו' אבל אין משביעין אותה לשעבר משום שבעלה כבר מחל לה ולא נהירא לן ומסתברא דפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים היא וכשתגבה כתובתה תשבע על הכל עכ"ל ופסקן של דברים דאי קאי ארישא אע"פ שלא אמר אין לי (ג) [אלא בלא נדר ובלא שבועה סתם] לא מיבעיא איהו שאינו יכול להשביעה אלא אף יורשין אין משביעין אותה על אפוטרופיא שעשתה בחיי הבעל אא"כ היתה תובעת ובאת לגבות כתובתה מהם וכדפרי' [וכפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים] אי נמי משביעין אותה היינו אם עשתה אפוטרופיא לאחר מיתת בעלה או אם באת לגבות משביעין אותה אפילו ממה שעשתה בחיי בעלה וכדפרישית ותרווייהו איתנהו ואי קאי אמציעתא שפטרה ממנו [ומיורשיו] אפילו נעשית אפוטרופיא לאחר מיתת בעלה פטורה (א) ודוקא בשמנה אפוטרופסות בחייו ונמשך אפוטרופסות שלה לאחר מיתה אי נמי שמנה אותה עליה בפירוש אבל יתומים שהושיבו אותה אפוטרופיא על נכסיהם מדעת עצמן זו אינה בכלל דנכסים של יתומים הם והם מושיבין אותה לדעתם בנכסיהם ונשבעת להם כל זמן שירצו. כן העלה הרמב"ן בחידושיו: שבועה מאי עבידתיה. דאמר לה נדר ושבועה אין לי עליך למאי נצרך לה הימנות זה: על הפוגמת. כדלקמן במתני' שהיתה חייבת להשבע והשתא נפטרת בהימנות זה וכ"ש שנפטרת משבועת אפוטרופיא דלא אתי עלה אלא בטענת שמא והוא הדין לענין הבא ליפרע מנכסי יתומים דגריעא טפי מפוגמת אבל משבועת עד אחד שמעידה שהיא פרועה כתב הראב"ד ז"ל דלא הימנה מן הסתם דנהי דהימנה טפי מנפשיה טפי מעד אחד לא הימנה וכתב הריטב"א ז"ל שדעת הרמב"ן ז"ל כן ואני ראיתי הרא"ש ז"ל שאינו סובר כן: לשעבר מאי עבידתיה. הא דאמרינן במתני' דאין משביעין

נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך א)אינו יכול להשביע לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה אבל יורשיו משביעין אותה א ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה °הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופיא יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה לשעבר: תוספתא אלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה או נתנה להם במתנה: גמ' א] כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך שבועה מאי עבידתה א"ר יהודה א"ר *על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה ורב נחמן אמר רבה בר אבוה אפוגמת ב כתובתה הא דאמר רב יהודה אמר רב על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה (א) אסיפא מתנינן לה דתנן הלכה מקבר בעלה לבית אביה וכו' יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על שעבר (א) שבועה מאי עבידתא א"ר יהודה אמר רב על אפוטרופיא שנעשית

רש"י

אותה נשבעין אף הן שבועת היורשין: אבל היורשים משביעין אותה. אם נתארמלה והיא או יורשיה באין לתבוע מן היתומין צריכין שבועה שהרי לא פטרה אלא ממנו אם באין לתבוע בחייו: לבאים ברשותי. אם אמכור נכסי ואת באה ליפרע מן הלקוחות: הלכה מקבר בעלה כו'. זו שפטרה בעלה מן השבועה: לבית אביה. שלא נתעסקה שוב בנכסיו: על העתיד לבא. על עסק שלאחר מיתה שלא עכבה כלום בידה דהשתא נכסי יתומים הן ולא מהני להו פטורא דידיה: גמ' שבועה מאי עבידתיה. איזוהי שבועה סתם שחייבת אשה לבעלה או ליורשים דקתני דכי לא פטרה משביעה וכי פטרה אינו משביעה: על אפוטרופיא. כלומר בכתיבתו פטרה מן שבועת אפוטרופיא אם הושיב אותה חנונית אבל אם פגמה כתובתה דתנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה מן אותה שבועה לא נפטרה ע"י תנאי זה דכי פטרה היינו משבועה דהוא רמא עלה אבל משבועה דהיא גרמה לנפשה לא פטרה: דלא

שלטי הגבורים

ועיסתה כדרך כל הנשים אינו יכול להשביעה בטענת שמא אלא בטענת ברי ע"י גלגול וכן דעת מיי' וסמ"ג: ר"ת ור"ת פסקו דכך הלכה דכל זמן שתובעת כתובתה היורשין משביעין אותה על אפוטרופוס שנעשית בחיי בעלה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה אלא על טענת ברי וס"ה דגם הבעל אינו יכול להשביעה בטענת שמא כל זמן שאינה תובעת כתובתה ואפי' אינה. אותה אפוטרופא והורה ר"ת הלכה למעשה באשה שמינה אותה אפוטרופא והיה לה הרבה מעות ואמרה של אחרים הם ורצה בעלה להשביעה ופסק ר"ת שלא היה יכול להשביעה כל זמן שלא תבעה כתובתה וכתב הרא"ש ונראין דבריו וגם כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא עבדינן עובדא לחייבה שבועה:

לשון ריא"ז:

המושיב את אשתו חנונית למכור יינו או פירותיו או שאר נכסיו או שמינה אפוטרופית כגון לפרוע פועליו או לישא וליתן בממונו ה"ז יכול להשביעה כעין שבועה של תורה כל זמן שירצה שאת גנבה משלו כלום ואם רצה לגלגל עליה שבועה שלא גנבה ממעשה ידיה או משאר עניני הבית הרשות בידו כמבואר בקונטרס הראיות: וכתב הרא"ש משמע דרבנן מודו דע"י גלגול מגלגל אפי' על פלכה ועל עיסתה אבל לכתחלה לא כדמפרש

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו' שבועה מאי עבידת' אמר רב יהודה על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה ור"נ אמר על הפוגמת. וכתב הא דא"ר יהודה על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה אסיפא דמתני' מתנינן לה דתנן [הלכה]מקבר בעלה לבית אביה וכו'. וכ"כ (השביעה) [בשאר השמועה] בשני מקומות דפטורה דמתני' על הפוגמת קאי. ומתחזי מכלל דבריו דוקא על הפוגמת הוא דמהני לה פטורא אבל על אפוטרופיא לא מהני לה פטורא ואפשר כי לשון הגמ' הביאהו לומר כיון שהקשו בגמ' בשלמא למ"ד על הפוגמת כתובתה משום דמסקא אדעתא דמנטרך לה זוזי ואמרה ליה כתוב לי דלא משבעת לי אלא למ"ד על אפוטרופיא מי מסקי אדעתא דעביד לה אפוטרופיא וכו' ואתתא ליה האי מלתא מהאי לישנא דלא מהניא פטורא על אפוטרופיא ולא היא דהא תניא בהדיא הרי שלא (פקד) [פטר] את אשתו מן הנדר ומן השבועה והושיבה חנונית או שמינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה הרי שלא פטר הוא דמשביעה הא אם פטר אינו משביע אלמא מהניא פטורא לכולהו מילי. ועוד ק"ו אם לפוגמת שטענתו בריאה עליה אמרת מהניא פטורא על אפוטרופיא שהוא טענת שמא לא כ"ש. ועוד דפשטא דמתני' הכי מתחזי טפי דעל אפוטרופיא קא פטר לה משום דעלה קאי ומינה קא סליק אבל פוגמת כתובתה אכתי לא איירי כלל דנתחייב שבועה והיכי מתני דפטורה מהני לה אלא ודאי בלא ספק דאתרווייהו מהני פטור ופי' דשמעתא הכי מפרשי' לה דמ"ד על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה אבל על פוגמת לא משום דהא ודאי והא ספק כדאמרן. ומ"ד על הפוגמת לאוסופי אתא דבתרא הוא ולאשמעינן דאפי' על פוגמת בטענת ברי מהניא וכ"ש על אפוטרופים דטענת שמא הוא דמהניא דאי אסיקא אדעתיה באפוטרופים ובעית מיניה דנפטרה כ"ש דאסיקא אדעתא על פוגמת משום דהא שכיח טפי ואי על פוגמת לא אסיקא דעתה כ"ש על אפוטרופי דלא אסיקא אדעתא ובעי' מיניה דנפטרה ואכל מילי מהני פטורא ומסתברא לי דאכולהו ודאי מהניא לה בר מעד א' מעידה שהיא פרועה מאי טעמא דמצי למימר לה נהי דהימנית לך טפי מנפשאי אבל טפי מסהדא לא ואיכא כי הא מלתא בשבועות בפ' שבועת הדיינים ודייקא נמי הכי דהא כולהו אדכרו לפטורא במתני' ובגמ' בר מהך וש"מ דלא מיפטרא בסתמא כי הכך אא"כ פטרה על זה בפירוש שמע מינה:

ספר הזכות

משביעין

כתוב בהלכות מאי עבידתיה א"ר יהודה על אפוטרופא שנעשית בחיי בעלה רב נחמן אמר אפוגמת כ[תובתה] דא"ר יהודה על אפוטרופא שנעשית בחיי בעלה אסיפא מתנינן לה הלכה מקבר בעלה לבית וכ"כ בשאר השמועה בשני מקומות דפטורה דמתני' על הפוגמת כתובתה: השיב הרב ז"ל מתחזי מ[כלל] דדוקא על הפוגמת כתובתה הוא דמהניא לה פטורא אבל על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה לא מהניא ואפשר כי לשון הגמ' הביאהו לומר כן שהקשו בגמ' בשלמא למ"ד על הפוגמת כתובתה משום דמסק[א] דמנטרכי לה זוזי ואמרה ליה כתוב לי דלא משבעת לי אלא למ"ד על אפוטרופיא מי מסקא אדעתא דעביד לה וכו' ואתחזיא ליה מהאי לישנא דלא מהניא פטורא מסתמא על אפוטרופיא ולא היא דהא תניא בהדיא הרי את אשתו מן הנדר ומן השבועה והושיבה חנונית או שמינה אפוטרופיא ה"ז משביעה כל זמן שירצה הרי הוא דמשביעה הא אם פטר לא אלמא מהניא פטורא לכולהו מילי ועוד ק"ו הוא אם לפוגמת שטענתו ב[ריאה] אמרת מהניא פטורא על אפוטרופיא שהיא טענת שמא לא כ"ש ועוד דפשטא דמתני' הכי הוא מתחזי דעל הוא דקא פטר לה משום דעלה קאי ומינה סליק אבל פוגמת כתובתה אכתי לא איירי כלל דתיחייב ש[בועה] מהני דפטורא מהני לה אלא ודאי בלא ספק דאתרווייהו מהני פטורא ופירושא דשמעתא הכי מפרשינן לה אפוטרופיא אבל על פוגמת לא משום דהאי ודאי והא ספק כדאמרי' ומ"ד על הפוגמת לאוסופי אתא ד[בתרא] ולאשמועינן דאפי' על פוגמת דטענת ברי הוא מהני ואקשינן על מ"ד על אפוטרופיא מהני אבל על פוגמ[ת] דאי אסקה אדעתה באפוטרופיא דבעית מיניה דנפטרה כ"ש דאסקה אדעתה על פוגמת משום דהאי שכיח אפוגמת לא אסקה אדעתה כ"ש על אפוטרופיא דלא אסקה אדעתה אלא ודאי על כל מילי מסקא אדע[תה] מיניה דנפטריה ואכל מילי מהניא פטורא ומסתברא לי דאכולהו ודאי מהניא לה בר מעד א' מעידה ש[היא] מ"ט דמצי למימר לה נהי דהימנית ליך טפי מנפשאי אבל טפי מסהדי לא הימנית ליך ואיכא כי הא מלתא פ' שבועת הדיינין ודייקא נמי הכי דהא כולהו אדכרוה לפטורא במתני' ובגמ' בר מהך וש"מ דלא מיפט[רא] כי הכך אלא אם פטרה על זה בפירוש ש"מ: ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר באמת כי נכונים ופשטא דגמ' דפטורה דשבועה בין אפוגמת בין על אפוטרופיא מהני לה אבל איני רואה בהלכו[ת]

ולא דבור שיחלוק על זה ומ"ש דאסיפא מתנינן לה לדרב יהודה לומר דברישא הכל מודים דפטורה אפי' אפוגמת כתובה וכן מ"ב בסוף אבל אם כתב לה בין ממני בין מיורשי גובה שלא בשבועה ואפי' היא פוגמת כתובה
בין מיורשי וכשתם מתני' דקתני אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ואמרי' מאי עבידתה וא"ר נחמן על הפוגמת כתובה כל זה ברור ומפרש הוא שהוא ז"ל מביא ראיה דנאמנות מפורשת דיורשין מהניא לה אפי' לגב[ות]
כגון בפוגמת בין ממנו בין מיורשין ולא אמרי' במפרש אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מן היתומים לא יפרע אלא בשבועה כדרך שהיה אבא שאול מאמינה באפוטרופיא בין לו בין ליורשיו וכשהיתה גובה כ[תובתה]
היורשין משביעה והיינו דקתני אבא שאול אומר בין בלא נדר ובלא שבועה בין נקי נדר ונקי שבועה בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה שהנאמנות מועיל לה אפי' מן היורשים אבל מה אעשה דליפטרה לגמרי א"א [...]
כתובתה הכל חוזר ומתגלגל עליה דנשבעת בשעת גביית כתובה שלא עכבה משלהם ומשל אביהם כלום שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה שהרי שזו נאמנת באפוטרופסות ואין נאמנת לגב[י]
אמר רבינו שלא אמר אבא שאול כן אלא בנאמנות סתם כגון בלא נדר ונקי נדר דאמרי' לא נתכוון לעקור תקנת חכמים אבל אם פירש בין ממני בין מיורשין גובה מהם בלא שום שבועה דהיינו מתני' דאוקימנא פטורה לתביע[ה]
כגון פוגמת ואע"ג דבלא ליפרע מנכסי יתומין וסובר רבינו ז"ל דלא פליג אבא שאול אסתם מתני' לפום מסקנא דגמ' מדלא אמרי' מתני' דלא כאבא שאול ואלו דברים ברורים הם והוי יודע שר"ת ז"ל מפרש דמתני'

הגהות הב"ח

נוסחאות כ"י

הגהות חו"י

משביעין אותה לשעבר עד מתי קרוי לשעבר שתנאי שלו מועיל בהם ולא אמרי' נכסי יתמי נינהו: לכרגא. כסף גולגלתא שצריך לאשה או מזונות שצריכין לה: מזבנינן בלא אכרזתא. שאין צריך לשהות באלה הענייני (ו) דבכלל מזוני נינהו ועל היתומין לפרוע כמו שעשה הבעל בחייו והוי זה ככל דבר שצריך לנכסי יתומים דודאי מוכרין אותן בלא הכרזה כדמוכח מההיא דפרק שום היתומים [דף כג: ועי' דף פז. בתוס' ד"ה לכרגא]:

תניא אבא שאול וכו' בין דלא נדר. כלומר בין שאמר אחד מן הלשונות הללו הבעל לאשתו תהיה נאמנת בלא נדר או נקי נדר מנכסי או מנכסיא אלין שורת הדין להוי פטורה בין ממנו בין מיורשיו מ"מ כיון שלא כתב כן בפירוש אין עוקרין מפני לשון זה הסתום תקנתא דרבנן דאמרי הבא ליפרע וכו' אבל היכא דכתב לה בפירוש בין ממני בין מיורשי הלכתא כסתמא דמתני' דמהימנא (ז) בתובעת כתובתה דלא משבעינן לה אפילו באה לגבות מן היתומים ואפילו פוגמת כמלינו למדין דלוה דכתב למלוה נאמנות ממנו ומיורשיו כשמת לוה ובא המלוה ליפרע מן היתומים יפרע אפי' שלא בשבועה הלכך כשמת מלוה אחר מיתת הלוה יתומים של מלוה נפרעים מיתומים של לוה דכיון שלא היה המלוה חייב שבועה לבני לוה לא מצינן למפטר מטעם אין אדם מוריש שבועה לבניו זה דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל והגאונים ז"ל והרמב"ן ז"ל: אבל דעת ר"ח ז"ל וכל חכמי נרבונ"ה ז"ל דאפי' נאמנות מפורש לא מהני בתובעת כתובתה כדמשמע מפשט מילתיה דאבא שאול דאמר אבל מה אעשה וכו' לפיכך האשה כשתובעת כתובתה חייבת לישבע וכן המלוה כשבא לגבות מבני לוה הילכך אם מת מלוה אחר לוה אין בני מלוה יכולין לגבות כלום מבני לוה שהרי אביהם היה חייב לישבע ואין אדם מוריש שבועה לבניו ויש להם ראיות מדמוקמינן לקמן [דף פח:] מתני' כר"ש וכר"ש כאבא שאול בן אימא מרים: והיכא שהמלוה כתב נאמנות ללוה דכל אימת דאמרת פרענא ליה להאי שטרא מהימנת עלי קי"ל שכל תנאי שבממון תנאו קיים ולכך מהימן ואפילו לא כתב ליה מהימנת עלי ועל ירתי מהימן על היתומים משום דכשבא ליד היתומים הרי הוא כקרוע מטעם הנאמנות דמאי טענינן ליה הוה לך למקרעיה או למכתב שובר אמר להו אהימנותא דכתב לי סמכי ומיהו כיון דלא כתב ליה מהימנת ואפילו משבועה חייב לישבע דהא מצינו למימר דמהא [לא] הימניה דאי לאו הימנותיה לא היה נאמן בשבועה לאפטורי מחיוב השטר ואשכחן נמי בעלמא דאמרינן מאי נאמן נאמן בשבועה כ"כ רבינו אלפסי ז"ל והכי כתב מרנא ורבנא האי ז"ל. (עד כאן נמוקי יוסף):

מתני' הפוגמת כתובתה. כדמפרש ואזיל במתני' גופה: לא תפרע. השאר אלא בשבועה (ח) בגמ' [דף פז:] מפרשינן טעמא משום דפרע דייק דמפרע לא דייק ורמו רבנן עלה שבועה כי היכי דתדוק: עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. מפרשינן בגמ' טעמא כדי להפיס דעתו של בעל: מנכסים משועבדים וכו'. משום דאי הוי גבי מן הלוה גופיה והוה טעין לוה אשתבע לי דלא פרעתיך אמרינן בשבועות [דף מה.] דמשביעינן ליה ואי לא טעין לא טענינן ליה הואיל ונקיט שטרא אבל בשב"ל לקוחות (ט) טענינן דילמא אי הוה גבי מן הלוה הוה טעין ליה אשתבע לי דלא פרעתיך ובעי אשתבועי השתא אנן טענינן דפתח פיך לאלם הוא: ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו. כולהו משום האי טעמא כך כתב רש"י ז"ל. וכ"ל שלמד ז"ל שמשום האי טעמא הוא מדאמרינן בפ' שבועת הדיינים (דף מא.) האי מאן דאפיק שטרא אחבריה ואמר שטרא פריעא הוא אמרינן ליה לאו כל כמיניה זיל שלים ואי אמר לישתבע לי אמרינן ליה לישתבע ליה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מה בין זה לפוגם שטרו ומדאמרינן מה בין זה וכו' משמע דכי אמרי' דמשתבע שבועת המשנה היא ולא היסת דאי לא

נר מצוה

שנעשית בחיי בעלה אמר *רב א"ר חייא דלא נדר ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה נקי נדר ונקי שבועה בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה ה"ק לה מנקית מנדר מנקית משבועה שלח ליה ר' זכאי למר עוקבא בין דלא נדר בין נקי נדר (א) בנכסי הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשיו משביעין אותה מנכסיא אלין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה א"ר נחמן אמר שמואל משום אבא שאול בן אימא מרים בין דלא נדר בין נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה בין מנכסי בין מנכסיא אלין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה א"ר נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים. והני מילי דכתב לה דלא נדר ודלא שבועה אי נמי נקי נדר נקי שבועה בלחוד ולא כתב לה בין ממני בין מיורשי אחרי אבל אי כתב לה בין ממני בין מיורשי א אחרי גובה בלא שבועה ואפילו היא פוגמת כתובתה בין ממנו בין מיורשיו אחריג בסתם מתני' דקתני נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו וכו' ואמרינן שבועה מאי עבידתה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אפוגמת כתובתה וה"מ בבא ליפרע מנכסי יתומים *אבל יתומים שבאו ליפרע מן הלוה בשטר שיש בו ב נאמנות ללוה כגון מלוה דכתב ללוה כל אימת דאמרת פרענא להאי שטרא מהימנת עלאי כדאמר ליה פרענא מהימן דקי"ל תנאי שבממון קיים ואפילו מת מלוה ונפל ליה שטרא קמי יתמי °ואמר להו כבר פרענא לאבוכון מהימן ואע"ג דלא כתב ליה מהימנת עלאי ועל ירתאי מאי טעמא דשטר (ב) מעקר עקיר דלא מצי למימר ליה אי פרעתן הוה לך למיקרע שטרא אי נמי מיכתב תברא עילויה משום דא"ל אנא אהימנותא דכתבת לי סמכי הלכך ל"ש גבי דידיה ול"ש גבי ירתיה כי אמר פרעתיה נאמן אלא מיהו *נאמן ג ובשבועה דכיון דלא כתב ליה מהימנת אפילו משבועה לא פטרינן ליה משבועה דחיישינן דילמא הכי א"ל מהימנת עלאי לבטולי לשטרא דילי ולהוי כמלוה על פה דאילו מעיקרא כי אמר שטרא פריעא הוא (ג) לא כל כמיניה ואי א"ל אשתבע לי דינא הוא דמשתבע ליה ושקיל ולא מצי איהו אשתבועי ואפטורי אבל השתא דכתב ליה כל אימת דאמרת שטרא פריעא הוא מהימנת עלאי (ד) ולא פטריה משבועה איכא למימר מאי נאמן דקאמר ליה נאמן לבטולי שטרא ולא אמרינן ליה לאו כל כמינך דמבטלת ליה לשטרא דאי שטרא פריעא הוא איבעי לך למקרעיה או למכתב עליה תברא אלא כדאמר פריעא הוא בטיל ליה לשטרא והוה ליה כמאן דטעין ליה מלוה על פה מנה לי בידך וא"ל אידך נתתיו לך דמשתבע שבועת היסת ומיפטר ואשכחן נמי לשון נאמנות כהאי גוונא דאמרינן* בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר וא"ל החזרתיו לך מהו מגו דאי אמר נאנסו מהימן כי א"ל החזרתיו לך מהימן או דילמא אמר ליה שטרא בידי מאי בעי אמר ליה נאמן ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי אילו א"ל נאנסו מי מצי א"ל שטרא בידי מאי בעי ולאו שבועה בעי הכי נמי מאי נאמן נאמן בשבועה הלכך האי מלוה כיון דכתב ליה ללוה מהימנת עלאי סתם ולא פטריה משבועה בהדיא אמרינן יד בעל השטר על התחתונה והאי נאמן דכתב ליה לבטולי ד לשטרא הוא דכתב ליה הכי אבל מידי שבועה לא מיפטר והכי [שדר] רב האי גאון ז"ל: הלכה מקבר בעלה לבית אביה וכו': (ה) יורשין משביעין אותה [על העתיד לבא אבל אין משביעין אותה] לשעבר אבל בין מיתה לקבורה משביעינן לה ורב מתנא אמר אפילו בין מיתה לקבורה לא משביעינן לה דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא פירוש דאי מכרזי אתי מיתא לאינוולי הכא נמי אי אמרת משבעינן לה על מה דזבינא לקבורה לא מזבנא ואתי מיתא לאינוולי הילכך לא משבעינן לה וכן הלכתא: **מתני'** ז הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה *הפוגמת כתובתה כיצד היתה

רש"י

דלא נדר ודלא שבועה. אם כתב לה לשון זה: מנקית משבועה. כלומר הינקי מדין שבועה: אבל מה אעשה. דלעולם יורשים משביעין אותה אם מת בעלה והיא נפרעת מהן: על הפוגמת. וכ"ש אשבועת אפוטרופין דמכל שבועה פטרה הבעל: אבל בין מיתה לקבורה. כבר רמו נכסי קמי יתמי ואין תנאי שלו מועיל בכך שלא על ידי נכסיו באה לו: לכרגא. לפרוע למלך כסף גולגלתא דיתמי: ולמזוני. מזון האשה והבנות והיתומים: ולקבורה. קבורת האשה שמת או היתומים: מזבנינן נכסי בלא אכרזתא. כי אין שהות ומתון לדבר והכא שלא משביעין על אותה מכירה דא"א שלא תזלזל והפסידתו ונמצאת שבועת שקר*: מתני' הפוגמת כתובתה. לקמן מפרש: לא תפרע אלא בשבועה. וכן אם עד אחד מעיד שהיא פרועה או כשבאת לגבות מנכסים משועבדים או מנכסי יתומים או שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה: מנכסים משועבדים. היינו טעמא משום דאי גובה מן הלוה גופיה והוה טעין ליה אישתבע לי דלא פרעתיך אמרינן בשבועות דמשביעין ליה ואי לא טעין לא טענינן ליה הואיל ונקיט שטרא אבל בשביל לקוחות טענינן דלמא אי הוה גבי מן הלוה הוה טעין משתבע (א) [ובעי איאשתבועי] השתא נמי טענינן דפתח פיך לאלם הוא: ומנכסי יתומים והנפרעת שלא בפניו. כולהו משום האי טעמא:

ר"ס

הוא נאמן וב"ד מגבין לאחר תקנו: ד' שאלת שטר שיש בו נאמנות וכתוב בשטר שחייב עצמו בשואלה ושוחד וטוען הלוה שאין הנאמנות אלא בגוף השטר ולא בהואלות. תשובה כל תנאי שבממון תנאו קיים ומועיל הנאמנות אף לענין הואלות ושוחד כמו שמועיל לעיקר הממון שכתוב בשטר. תשובה לרבינו קלונימוס שטר שיש בו נאמנות ונמצא שהמלוה כפרן בדבר אחד וע"י עדים לא מהני ליה הנאמנות אע"ג דקי"ל הוחזק כפרן לאותו ממון לא הוחזק כפרן לממון אחר אפ"ה בהא בטל הנאמנות דהימניה לוה למלוה ולא שקיל מיניה אלא בשבועה. שטר שיש בו נאמנות ואין עדי השטר בפניו וטוען הלוה כי לא נכתב הנאמנות בצווי כי דרך הסופרים לכתוב מעצמן שופרא דשטרי אינו נאמן כיון שכתוב בו וקנינא מיניה על כל מה דכתיב לעיל אינו יכול לבטלו אבל אם העדים בפניו ומעידים שלא כתבוהו בצווי של לוה אלא מפני שופרא דשטרי כמו שרגילין הסופרים לכתוב בכל השטרות אע"ג דכתיב ביה וקנינא מיניה על כל דכתיב לעיל אין סומכין על הנאמנות ואין כאן מגיד וחוזר ומגיד דאיכא למימר אשאר מילי דשטרי חתימי כדאיתא בירושלמי נאמנין העדים לומר על זה חתמנו ועל זה לא חתמנו אבל אם מפורש בו שקנו ממנו על הנאמנות ואח"כ אמרו לא אמר לנו מעולם או בטעות חתמנו אינם נאמנים ועל כן כתב ה"ר יהודה ברצלוני שהוא מנהג טוב לכתוב בשטרות קנין על הנאמנות מפורש ושוב אין לפקפק ואע"פ שנהגו לכתוב וקנינא מיניה על כל הכתוב לעיל כתב בעל התרומות דלענין הנאמנות א"צ קנין ובמקום שנהגו שלא לכותבו אלא בצווי הלוה כשמצווה הלוה מועיל אפי' בלא קנין:

עין משפט

א מיי' פט"ז ופי"ז מהל' מלוה ולוה טור ח"מ סי' עא:

בגמ' ובכרא"ש איתא רבה

ב מיי' פ"ט מהל' שופטין סמג עשין מח טור אה"ע סי' לה:

ג מיי' פי"ז מהל' אישות ופי"ד מהלכות מלוה טור אה"ע סי' צו ולא טוש"ע סי' פד:

[עי' כסמוך]

הגהות הב"ח

(א) בין נקי נדר בין דלא נקי שבועה מנכסי כצ"ל: (ב) מעיקרא עקיר כצ"ל: (ג) לא כל כצ"ל: (ד) נ"ב משתבע ומיפטר: (ה) אבגמ' כב' יהודה אמר רב אין משביעין אותה כו' כצ"ל: (ו) באלה הענינים וכסף גולגלתא ולמזוני בכלל מזוני כצ"ל: (ז) כ"ה בע' ומתני: (ח) ב"ה: (ט) נ"ב לבן:

[דף קיג ע"ב]

נ"א בעי שבועה

הגהות חו"י

(א) והודאת הלוה לאו שום היא לאו כל כמיניה:

בכ"ב דף ע.

גי' ד"ת

כד"ק כאן הגיון גמ' ולקמן קודם פי' ואע"ג ליתא לתי' גמ' וגם הגיון מתני' ותי' גמ' דלקמן ליתא שם רק פיסקא:

שלטי הגבורים

יועיל דכיון דנפרעת שלא בפניו מעיזה פניה אמנם יראה שהפטור מועיל גם בזה:

א ור"ח ור"י פסקו כאבא שאול דלא מהני כלל גבי יורשים אפי' פירש לי וליורשי ולזה הסכים הרא"ש וכתב ר"ת דוקא דלא קנו מיניה אבל קנו מיניה אין משביעין לא אותה ולא יורשיה דאלים כח קנין לפוטרה לגמרי ממנו ומיורשיו:

ב תשובה לרבינו שטרא דכתיב ביה נאמנות וקבע לו זמן אע"פ שכבר עבר הזמן עדיין הנאמנות קיים וכל אימת דנפיק שטרא מידיה נאמן בלא שבועה כד"א דמשני פטור סתם לפוטרו משבועה בעוד שהלוה חי ובא לגבות ממנו אבל אם מת ובא לגבות מיורשיו לא מהני אא"כ שפירש שפוטרו ממנו ומיורשיו וה"ה נמי אם כתב תהא נאמן עלי ועל באי מכחי יורשיו בכלל ופטור גם מיורשים וכ"כ רב אלפס בתשובה מי שהאמין בשטר הוא וכל הבאים מכחו היורשים נמי נאמנים כי הם באים מכחו ומקבלי מתנה נמי באים מכחו אבל אם אמר הוא ויורשיו לא האמין אלא יורשיו בלבד אבל לא מקבל מתנה ולוקח והרמ"ה כתב אע"ג דיורשין הם בכלל הבאים מכחו אם כתב הבאים ברשותו אין היורשין בכלל אלא רק מקבל מתנה ולקוחות ולא נראה לטור לחלק:

ג וכ"כ הטור כרבינו שאין הנאמנות מועיל אלא לבטל השטר אבל לא ליפטר משבועה אם לא שפירש כתב מיי' אם התנה הלוה שיהא נאמן לומר פרעתי מועיל גם גבי יורשי הלוה שאם מת הלוה אין גובה מיורשיו [illegible]

שלטי הגבורים

א וכ"כ ר"ת מעשים בכל יום שאין נפרעין מנכסים משועבדים אלא בשבועה והר"ז הלוי כתב אם מכר קודם הנאמנות אז אינו מועיל דלאו כל כמיניה לגרוע כח דלקוחות אחר שמכר להם כבר אבל אם קדם הנאמנות ללקוחות לא פקע בשביל שמכר נכסיו אח"כ וכ"כ הרמ"ה וי"א דהיינו דוקא שכתב לה הנאמנות בשטר וקנו מיניה שאז מועיל אף גבי לקוחות משום דאית ליה קלא והרא"ש כתב האידנא דנפישי רמאין נכון להחמיר כר"ת וכרב אלפס:

ב כתב הטור אפי' היו עדים בשעת הפרעון או שכתב לו שובר במה שפרע ולא אמרי' אי איתא דפרע טפי בעדים הוה פרע ליה כדפרעיה מעיקרא או כתב לו שובר דשמא נזדמן לו מעיקרא לפרעו בעדים או בשובר ואח"כ פרעו בינו לבינו ואפי' דקדק לצרף חשבונו אפי' בפחות משוה פרוטה ולא אמרי' כיון שדקדק כולי האי ודאי קושטא קאמר בד"א כשאין בו נאמנות אבל באית ביה נאמנות אע"פ שלא פירש בו בין בכולו בין במקצתו אלא האמינו סתם נאמן ונוטל בלא שבועה וכתב הרא"ש ז"ל בתשובה שאם כתב בו פרעון בימי שיטי לא חשיב כפרעון לחייבו שבועה כתב מיי' אע"פ שפוגם שטרו היה החוב לזמן ותבעו בתוך זמנו נפרע בלא שבועה עבר זמנו לא יפרע אלא בשבועה ורבינו האי כתב שאפי' בזמנו לא יפרע אלא בשבועה:

רבינו נסים

לא טובא איכא בין זה לפוגם את שטרו אלא ודאי שבועת המשנה היא ולא מצינו לה רמז במשנה אם לא שנאמר דשבועת נכסים משועבדים ויתומים ושלא בפניו מהאי טעמא הוא וכמו שכתב רש"י ז"ל: **ואע"ג** דכתב לה בעלה נאמנות וכו'. ומסתייע הדין סברא מהא דגרסינן בפרק האשה שנתאלמנה (דף יח.) כו'. השיב עליו הרז"ה ז"ל אין דברים הללו מחוורין משום דההיא דפרק האשה שנתאלמנה לא מוכח אלא בשקדם השעבוד לנאמנות דבכי האי ודאי לאו כל כמיניה אבל כל שקדמה כתיבת הנאמנות לשעבוד בכי האי ודאי גובה שלא בשבועה שהרי על דעת כן שעבד נכסיו והיינו מתניתין דתנן נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי לא עליך ולא על יורשיך ולא לבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא ליורשיו ולא הבאים ברשותו לא היא ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה ומפרש בתוספתא אלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה או נתנה להם במתנה ומשמע ודאי שכך יש לנו לפרש באים ברשותו כל שמכר או נתן להם במתנה וכיון שדעת הרב אלפסי ז"ל דהלכה שאול מודה במשנתינו דכיון שפטרה בפירוש גובה מן היורשין שלא בשבועה כך יש לנו לומר שגובה מן הלקוחות שלא בשבועה שהוא הדין והוא הטעם ומיהו ודאי לדברי האומר דהלכה שאול פליג אמתני' שאין שום פטור מועיל לבא ליפרע מנכסי יתומים הדבר פשוט שאינו מועיל ג"כ לבא ליפרע מן הלקוחות דכי היכי דאמר הלכה שאול אבל מה אעשה שהרי אמרו [חכמים הבא ליפרע מנכסי] יתומים לא יפרעו אלא בשבועה כך יש לנו לומר אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים בא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה: רבי שמעון אומר כו' איכה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה. מסקינן בגמרא [סוף דף פח:] דלאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו אתא כלומר שאינה נשבעת לא על פלכה ולא על עיסתה ולא על אפוטרופסות ולא קי"ל כר' שמעון וכמ"ש למעלה: **גמ'** פוגמת כתובתה בעדים. התקבלתי מנה ובפני עדים קבלתי: מי אמרינן אם איתא דפרעה טפי בעדים הוה פרע. דהא דק ואייתי עדים לפרעון מנה קמא: או דילמא לאו משום דדק הוא אלא אתרמויי אתרמי. דהוו עדים התם בההוא זימנא: ובגמרא איבעיא לן פוגמת כתובתה בפחות משוה פרוטה. כלומר שמדקדקת בחשבונה הרבה ומלרפת אפי' פחות משוה פרוטה מי אמרינן כיון דקא דייקא כולי האי קושטא קאמרה או דילמא אערומי מערמא וסלקא בתיקו וקי"ל דכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע הילכך לא תגבה אלא בשבועה והרי"ף סמך לו על סתם משנתינו:

פוחתת כתובתה מהו. היתה כתובתה אלף זוז כתוב בשטר והוא אומר התקבלת כולה והיא אומרת לא התקבלתי כלום אבל מודה אני שלא התניתה עמי לכתובתי אלא מנה: מודית במקצת. שנתקבלה קצת: במאי גביא. אפי' ההוא מנה: בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא

תורה אור

היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה [א] מנכסים משועבדים כיצד מכר כל נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה: **גמ'** *ואע"ג דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבועה דלא מהניא נאמנות אלא היכא דהמניה לוה למלוה עליה דידיה ועל ירתיה בתריה אבל היכא דאיכא עליה חוב א לאיניש אחרינא או כתובת אשה או לוקח דזבן מיניה לא מהניא ומסתייע הדין סברא מהא דגרסי' פרק האשה שנתאלמנה* אמר רב יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן °ואמרינן דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא לאו כל כמיניה אלא דקאמר מלוה תבא עליו ברכה וכו' אביי אמר לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכדר' נתן דאמר ר' נתן מניין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מניין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל °ונתן לאשר אשם לו אלמא כל היכא דהב לאחרים וליכא גביה מהיכא דפרע אין הודאתו הודאה והא נמי דכותה:

מתני' מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסיו ליתומים והיא נפרעת מן היתומים לא תפרע אלא בשבועה: ושלא בפניו כיצד הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה *ר"ש אומר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה: **גמ'** איבעיא להו פוגמת ב כתובתה בעדים מהו אי איתא דפרעה בעדים הוה פרע לה או דילמא אתרמויי אתרמי ליה ומסקנא בין בעדים בין שלא בעדים לא תפרע אלא בשבועה איבעיא להו פוחתת כתובתה מהו מי אמרינן היינו פוגמת או דילמא פוגמת מודה במקצת והא לא מודה במקצת ת"ש פוחתת בכתובתה נפרעת שלא בשבועה פוחתת כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה במאי גביא בהאי שטרא האי

(בגליון: לשון הרי"ף (ג"א) · דף יט. · [הפקיד ע"א] · במדבר ה · דף פט:)

רש"י

ר"ש אומר כו'. בגמרא מפרש בתלמודא אהייא קאי רבי שמעון: **גמ'** פוגמת כתובתה בעדים. שפרע לה מקצת כתובתה בפני עדים מי אמרינן אם איתא דפרע ספי בפני עדים הוה פרע דהא דק ואייתי עדים: או דילמא. לאו משום דדק הוא אלא משום אתרמויי איתרמי דהוו עדים ההוא זימנא באותו פרעון: פוחתת כתובתה. מפרש לקמן בעמוד: במאי גביא. אפילו ההוא מנה בהאי

מלחמת ה'

ועוד מתני' מנכסים משועבדים כיצד וכו' כתב הרי"ף ז"ל וכו' וכך יש עלינו לומר כל שקדמה כתיבת הנאמנות לשעבוד גובה שלא בשבועה והיינו מתני' וכו': **אמר** הכותב אכתוב בכאן מה שכתב ר"ח כדי להודיע ולגלות דעת הגאונים ז"ל וזה נוסח דבריו מנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה יש מי שאומר בעת שלא פטרה מן השבועה כלל בפירוש והאמינה לגבות מן המשועבדין ומן היתומים בלא שבועה אבל אם כתב לה ופטרה מן השבועה לגבות בפירוש גובה בין מן היתומים בין מן המשועבדים בלא שבועה וכ"ש אם קנו מידו דתנן נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא הבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא את יורשיה ולא הבאים ברשותה ואשכחן דפרים במתניתא דבי ר' חייא אלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה להם או נתנה להם במתנה וכן הבאים ברשותו מי שמכר להם או שנתן להם במתנה ופי' במשנתינו זו אם כתב לה ופטרה מן השבועה אין לו ולא ליורשיו ולא לבאים ברשותו שהן הלקוחות להשביע לא אותה ולא את יורשיה וכו' ולא מצינו שיפה כח היתומים מן הלקוחות והלקוחות י"ל שהם הפסידו על עצמן שלא היה להם לקנות בנכסים משועבדין לאחרים וי"א האב יכול להפקיע שבועת הלקוחות ומעשים בכל יום ואין נפרעין מן המשועבדים ואע"פ שיש להם נאמנות אלו הן דברי ר"ח וכתבתי אותם ללמד שראיותיו של בעה"מ הזה ז"ל לא נעלמו מן הגאונים ואעפ"כ לא חששו לדבר והסכימו שאין נפרעים לעולם מן המשועבדים אלא בשבועה והנה כל הגאונים ז"ל שוין בדבר והדין הזה פשוט הוא בהוריהם ובתשובותיהם אבל פי' משנתינו העלימו ממנו ואני קובל בזה אלא על רבינו הגדול ז"ל שהרי לפי פשטי השמועות אבא שאול חולק הוא על סתם משנתינו לומר שאין שום נאמנות מועיל לעקור תקנת חכמים שאמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכ"ש לדבריו של אבא שאול שהבא ליפרע מן הלקוחות אין נאמנות מועיל לו שה"ה והוא הטעם וכן ר"ש דתני היורשין משביעין אותה חד מינייהו נקט וכ"ש הבאים ברשותו אבל מאחר שפי' רבינו ז"ל לפי המסקנא דמודה אבא שאול משנתינו היאך אנו יכולים שלא להאמינה למשנה זו בדין הבאין ברשותו ואין לנו דרך בקיום דבריו בזו אלא שנאמר שאין בלשון הבאים ברשותו אלא שואל והאפוטרופוס שמינהו על נכסיו אלא שבתוספתא פירשו שכל שמכרה להם או נתנה במתנה אף הם בכלל באים ברשותה הם לפי שהאפוטרופסים שלה ואילו שנתנה להם במתנה דין כולם שוה הוא וברשותה הם באים אבל הבאים ברשותו אין בכללו לקוחות מדלא קתני בתוספתא אלו הם הבאים ברשותו כל שמכרו ונתנו להם במתנה וכן הדין שאם כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך האנטלרין שלו משביעין אותה על אפוטרופיא שנעשית ברשותם לאחר שיגיעו נכסים לידם כמו שהיתומים משביעים אותה על אפוטרופיא שנעשית לאחר מיתת אביהם וכן אם פגמה כתובה מהם נשבעת להם אבל על טענה דפרעון של בעל כגון שנשאה ונתנה בנכסים ברשותו או שטענו עליה פרעון שלו אינה נשבעת והיינו דלא קתני אלא יורשיו משביעין אותה שהיתומים משביעין על הכל ולא הבאים ברשותו ואם פירש אין לי ולא ליורשי ולא לבאין ברשותי אין אדם משביעה מכחו לא הוא ולא יורשיו בין בפגימה דמחיים ולאחר מיתה בין באפוטרופיא דמחיים ולאחר מיתה שנשתלטה בנכסים לאחר מיתת בעלה וכ"פ בירושלמי ולא מחמת שהיא באה ליפרע מנכסי יתומים ולא הבאים ברשותה שום שבועה בעולם בין בפוגמת כתובה מהן בין באפוטרופיא שלהם וא"ל על טענת מה שנעשה ברשות הבעל שאינה נשבעת לעולם כמו שפירשתי וכן בכלל באין ברשותו ב"ד המשביעין אותה כשהיא נפרעת שלא בפניו שאם אמר לה נדר ושבועה אין לי עליך אין במשמע אלא כשהוא עצמו משביעה דכי היכנה בפניו אמר (בפניו) אינה מעיזה פניה כי או אפרע לה בעדים ובשובר וזו אינן ידועין לזו אבל כשפירש ולא לבאין ברשותו אין ב"ד משביעים אותה כלל שרצה ליזוק בנכסיו אבל לקוחות שחששו בהם לקנוניא כדמפורש בשבועות אין נאמנות מועיל ואע"פ שקדם כשם שמגיע בנאמנות מאוחר דהא נמי דכוותה ובחד טעמא שייכן והוי יודע דלמ"ד נאמנות על אפוטרופיא ולא על פוגמת הא דקתני אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה אינו שבועה דאפוטרופסת שלה דמשום דמינה אפוטרופיא לא יפרע כתובה ליורשים אלא בשבועת היורשין אלא כגון שנעשו הם אפוטרופסין מחמתה ובשנתן להן בעלה רשות להושיבן אפוטרופין וכן פירשו בירושלמי הרי פירשו משנתינו לדעת ר"ח ורבינו ז"ל והפי' נדחק הרבה אלא שאנו נותנים ראשינו תחת כפות רגלי הראשונים ז"ל:

המאור הגדול

מתני' מנכסים משועבדים כיצד וכו' כתב הרי"ף ז"ל ואע"ג דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבועה ולא מהניא נאמנות אלא היכי דהימניה לוה עליה דידיה ועל ירתיה בתריה וכו' כדכתיב בהלכות (והביאו בלח"מ בסי' כ"ב) ואין הדברים הללו מחוורין כמו שכתב אלא הם צריכין עוד פירוש וכך יש עלינו לומר כל שקדמה כתיבת הנאמנות לשעבוד גובה שלא בשבועה והיינו מתני' דתנן נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי לא עליך ולא על יורשיך ולא על הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא היא ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה ומפורש בתוספתא אלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה או שנתנה להם במתנה וכן אתה מפרש הבאים ברשותו כל שמכר או שנתן להם במתנה אבל אם קדם השעבוד לנאמנות הא ודאי לאו כל כמיניה והיינו דאמרי' בפ' האשה שנתארמלה אר"י אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן וכו' זה הוא הפסק שראוי לסמוך עליו:

ספר הזכות

כתוב בהלכות מנכסים משועבדים כיצד מכר כל נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה ואע"ג דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבועה ומסתייע הדין סברא מהא דגרסי' בפרק האשה שנתארמלה לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים: השיב הרב ז"ל הא מלתא תמיהא לן טובא דהתם כבר חב לאחרים מקמי דנפטריה להאיך ואמרי' האי שקרא קאמר ולאישתמוטי נפשיה מבע"ח דידיה קאמר הכא שכבר קדם נאמנות למכירתו מאי שקרא איכא ולמאי ניחוש לה ואינהו דאפסידו אנפשייהו דזבנו מיניה במקום נאמנות האשה ועוד דקתני בסיפא ה"ז אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו ומפרש בתוספתא אלו הן הבאין ברשותה שמכרה להם שנתנה להם במתנה וכי היכי דהאי באין ברשותה לקוחות הם ה"נ הבאין ברשותו לקוחות הם וקתני דאין משביעין אותם במקום נאמנות ותו לא מידי: ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר אבל דברי הגאונים פה אחד שאין נאמנות מועיל לגבי לקוחות וזו ראיה שהרב מביא להאמין אותה מהן אינה מכרעת לפי הגמ' שהרי לפי פשטא השמועה אבא שאול בן אימא מרים חולק על משנתינו לומר שאין נאמנות מועיל לעולם לעקור תקנת חכמים שאמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ורמזנו זה למעלה וכבר נתפרש כדברי קצת המפרשים ואין ספק ואין בית מיחוש דכי היכי דלא מהני ליה לאבא שאול בן אימא מרים שום נאמנות לגבות מן היורשין הה"נ וכ"ש דלא מהני ליה שום נאמנות לגבות מן הלקוחות וכך י"ל בלקוחות אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסים משועבדין לא יפרע אלא בשבועה כשם שאמרו ביתומין ולמאי דמוקמי' ר"ש כאבא שאול כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה וכ"ש לקוחות קאמר וכיון שהלכה כאבא שאול למדנו שאין נאמנות מועיל לגבות מן היתומים ולא מן הלקוחות אבל יקשה עלינו לדעת רבינו הגדול שפסק הלכה כמשנתינו וקאמר דמודה אבא שאול בנאמנות מפורש שגובה מן היורשין בלא שבועה וא"כ למה לא תגבה מן הלקוחות דהא מתני' בתרוייהו קתני אין יכולין להשביעה וליכא מאן דפליג עליה ואלמלא שזה הדין מוסכם אצל הגאונים הייתי יכולין לומר שלא אמרה רבינו ז"ל אלא בנאמנות שלאחר שעבוד אבל מכיון שידענו שכל הראשונים אין מאמינין אותה על הלקוחות אפי' קדמה נאמנות למכירה נתברר שלזה רבינו הגדול מתכוין ונאמנות שלאחר שעבוד א"צ ראיה והתימה הגדול שאלו הראיות שהביא ה"ר אברהם כבר עמד עליהן רבינו מדברי ר"ח ז"ל שכתב בפירושיו בלשון הזה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה. יש מי שאומר משנתינו בעת שלא פטרה מן השבועה כלל בפירוש והאמינה לגבות מן המשועבדין ומן היתומים בלא שבועה אבל אם כתב לה ופטרה מן השבועה לגבות בפירוש גובה בין מן היתומין בין מן המשועבדין בלא שבועה וכ"ש אם קנו מידו דתנן נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא הבאין ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך לא הוא ולא יורשיו ולא הבאין ברשותו משביעין אותה ולא את יורשיה ולא את הבאים ברשותה ואשכחינן דפרשי במתניתא דבי ר' חייא אלו הן הבאין ברשותה כל שמכרה להן או נתנה להן במתנה וכן הבאין ברשותו מי שמכר או נתן במתנה ופי' במשנתינו זו אם כתב לה ופטרה מן השבועה אין לו ולא ליורשיו ולא להבאין ברשותו שהן הלקוחות להשביע לא אותה ולא ליורשיה ואם מינתה אותם אפוטרופיא (ולא) ואם מכרה כתובתה בטובת הנאה ובא הקונה לגבות אם נתגרשה ממנו או אם נתאלמנה מן היורשין ואם מכר מן הלקוחות ולא מצינו שיפה כח הלקוחות מן היתומים והלקוחות י"ל הן הפסידו על עצמן ושלא היה להם לקנות מנכסים משועבדים לאחרים וי"א האב יכול להפקיע שבועת הלקוחות ומעשים בכל יום דאין נפרעים מן המשועבדים ואע"פ שיש להם נאמנות ע"כ דברי ר"ח ז"ל ולא פירש מה יעשה במשנתינו זו לדעת אלו שאומרין מהני נאמנות מן היתומים ולא מן הלקוחות וכן רבינו כתב בהלכות התוספתא שאמרה אלו הן הבאין ברשותה כל שמכרה להן או נתנה להן במתנה וכל זה מוסיף לנו תימה שאנחנו רואין הראשונים מכירין בראיות הללו וכן מסדרין אותן לפניו ואין חוששין לא לדחות ולא לפרש אותן אבל דעתן רחבה מדעתנו הם אינם צריכים לפרש ואין אנו יכולין להבין וודאי למאי דקאמרי' מעיקרא פטורה על אפוטרופיא דוקא הא דקתני משביע הוא את

השגות הראב"ד

א] **עוד** כתב הרב ז"ל מנכסים משועבדים כיצד מכר כל נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה ואפי' כתב לה בעלה בנאמנות אין מועיל לה אלא עליו ועל יורשיו בלבד אבל לגבי לקוחות אפי' פירש לה נמי לא מהני לה ומייתי ראיה מהא דאמרי' בפ' האשה שנתארמלה לעולם דקאמר מלוה ודקאמרת תבא עליו ברכה כגון שחב לאחרים אלמא במקום שחב לאחרים לא מהימן למיפטר בע"ח דידיה. והא מלתא תמיה לן טובא דהתם כבר חב לאחרים מקמי דנפטריה להאיך ואמרי' האי שקרא קאמר ולאשתמוטי נפשיה מבע"ח דידיה קאמר אבל הכא שכבר קדם נאמנותה מאי שקרא איכא ולמאי ניחוש לה ואינהו דאפסידו אנפשייהו דזבנו מיניה במקום נאמנות האשה ועוד דמשנתינו היא זאת שהרי שנינו נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך וכו' לא לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי וקתני במתני' בסופה הרי זה אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו ומפרש בתוספתא אלו הן הבאים ברשותה שמכרה להם או שנתנה להם במתנה וכי היכי דהאי (באיכא) [באים] ברשותה לקוחות הוו הכי נמי הבאים ברשותו לקוחות הן. וקתני דאין משביעין אותה במקום נאמנות. ותו לא מידי:

א מיי' פי"ז מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' קח :

בעלמא הוא. שהיא אומרת מזוייף הוא : באומרת אמנה היתה ביני לבינו. השטר היה נכתב ונחתם כהוגן ובפני העדים קבל עליו אלף זוז אבל הוא האמין בי שלא אתבענו אלא מנה : אחד מחייבו שבועה. על ממון שאילו היו שנים היה משלם עכשיו ישבע שהעד (ג) מכחישו : נשבעין ולא משלמין. מי שתובעין אותו נשבע שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע : כל השטרות שעבוד קרקעות הם ואין נשבעין על הקרקעות כדאמרי' בשבועות (דף מב:) ובהזהב (דף נז:) ונראה לי דרמי בר חמא הוה סבירא ליה דולא ישלם דקרא לאו דוקא אלא מי שבא להעמיד הדבר בחזקתו הראשונה הוא נשבע וכאן האשה באה להעמיד חזקתה במה שהבעל חולק עמה ולומר שלא נפרעת אלא מקצת וס"ל נמי דנהי דאין נשבעין על הקרקעות על שעבודן נשבעין ורבא לא ניחא ליה בהכי והרשב"א ז"ל נדחק בכאן : ואי פקח הוא כו' יהיב לה כתובה באפי סהדא קמא ובאפי סהדא בתרא (ג) שיכיר העד הראשון שב' פעמים פרע ויכול להעיד על פרעון הכתובה עם חבירו ועל (ד) פרעון הראשון : יכולה למימר ב' כתובות הואי. *(ב' שטרות הואי) ב' שטרות היו (ה) עליך בפרעון הראשון החזרתי לך א' ובשניה אחר והרי העד ראשון מעיד לסייעה שמשמע שני הפורעונות לשם כתובה ולא לשם מלוה : דמודע להו. לסהדא קמא ובתרא לפני פרעון השני דעו שכבר פרעתי לה כתובתה בפני אחד מכם והיא כופרת ואני רוצה לפרעה שנית לשם כתובה שיהיו לי שני עדים בדבר ואתבע את הראשונים ויש לי עליהם עד אחד ותתחייב שבועה דאורייתא וכיון דאודעינהו ולא מסייע לה האי עד קמא תו לא מציא למימר שתי כתובות הוו דמילתא דלא שכיחא הוא: ואיבא למיבעי הכא כו' כולהו חד טכסיסא אית להו לאנקוטי חפצא. זה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב כאן אי פקח בעל מביאה לידי שבועה דאורייתא שהיא בשם או בכינוי ואוחזת ספר בידה כדאמר בשבועות ותמורה היא מאד והוא עצמו ז"ל סותר פירושו דאמרי' בהשולח (דף לה.) א"ל *רב לרבי ירמיה מדפתי אדרה בבית דין ואשבעה חוץ לב"ד. ופי' רש"י ז"ל שם דלה"ק ליה דלישבעה חוץ לבית דין משום דבב"ד חמירא לאנקוטי חפצא : ואי לענין אפוכי שבועתא דבדרבנן מפכינן. כלומר דבכופר בכל שמחייב שבועת היסת אם רצה הנתבע מהפכה על התובע אבל בדאורייתא היינו שבועות מודה במקצת אינו יכול להפכה על התובע אע"כ או ישבע או ישלם : הא נמי אע"ג דבדרבנן היא לא מיתפכה. כלומר דלא מפכינן שבועה בדרבנן אלא בנתבע עליה דתובע אבל מתובע עליה דנתבע לא מן הטעם הכתוב בהלכות : דקי"ל דבדרבנן אי לא משתבע לא נחתינן לנכסיה. דהכי אמרי' בפרק שבועת הדיינים (דף מא.) ואע"פ שיש לחלק ולומר דהתם דוקא בשבועת הנשבעין ולא משלמין דעלה קיימינן בההיא שמעתא אבל בנשבעין ונוטלין שתפסו ולא רצה לישבע מוציאין מידם כיון שתפסו שלא כדין הפ"ה כיון דבשמעתא דהתם סמכו לה אפלוגתא דר' יוסי ורבנן בגזל מציאת חרש שוטה וקטן דאע"ג דגזל מינייהו בידים כיון דמדרבנן הוא לא מפקינן מיניה כך יש לומר ג"כ באותן נשבעין ונוטלין שדינן ליטול בלא שבועה שאם תפסו ואינם רוצים לישבע לא נחתינן לנכסייהו אלא היו משמתי' להו כדעבדינא בגזל דרבנן ומיהו כ' הרמב"ן ז"ל דמסתבר דדוקא בדתפסה מיניה

תורה אור | נר מצוה

האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר רבא בריה דרבה באומרת אמנה היתה ביני לבינו. ושמעינן מהא דאי לא אמרה הכין הוה ליה ההוא שטרא חספא בעלמא ולא גביא ביה א מידי: ועד ב אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאוריי' דכתיב °לא יקום עד אחד באיש [דברים יט] לכל עון ולכל חטאת ואמרינן לכל עון ולכל חטאת אינו קם אבל קם הוא לשבועה ואמר מר כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעים שבתורה נשבעים ולא משלמין והא נשבעת ונוטלת היא ועוד אין נשבעים על כפירת שעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל °*אמר רב [דף פח.] פפא א] ואי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא היכי עביד דיהיב לה כתובה באפי סהדא קמא וסהדא בתרא ומוקי להו להנך קמאי בהלואה מתקיף לה רב אשי יכולה למימר שתי כתובות הוו אלא א"ר אשי דמודע להו. איכא למיבעי הכא מכדי קיימא לן דכל שבועתא דמתניתין בין שבועה דאורייתא בין שבועה דרבנן כולהו חד טכסיסא אית להו לאנקוטי חפצא בידא למאי הילכתא אר"פ אי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא ומאי נפקא ליה מינה דאי לענין אנקוטי חפצא בידא הא נמי מנקטין לה חפצא בידה ואי לענין אפוכי שבועה דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן *הא נמי אע"ג דמדרבנן היא לא מיתפכא דלא מפכינן שבועה דרבנן אלא מנתבע לגבי תובע משום דא"ל אנת לית לך גבאי ולא מידי אי קושטא קאמרת דאית לך גבאי אישתבע ושקול הילכך אי בעי למשקל משתבע ושקיל ואי לא פקע אבל במחויב תובע שבועה לא מצי לאפוכי עליה דנתבע דכד אמר ליה אישתבע דלית לי גבך מידי או דפרעת לי כך וכך ותפטר יכיל האיך למימר ליה אנא לא בעינן אשתבועי ואפטורי ואע"ג דהא מילתא טבא היא לדידי לאישתבועי ואפטורי לא בעינא לה אלא את אי ניחא לך לאישתבועי ומשקל לחיי ואי לא זיל דלית לך גבאי ולא מידי ודמיא לההוא דאמרינן *כל [דף פג.] האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו והאי תובעת היא ולא מציא לאפוכה לשבועתא אם כן למאי הילכתא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא ומסתברא לן דתשובה דהדין בעיא דאע"ג דלא מהני מידי לענין הני אנפי מהני לאנפא אחרינא דאי(א)(לא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא ואמרה לא משתבענא) [ד"ה מ"ז] קדמה ותפסה כתובתה בלא שבועה ואמרה לא מהדרנא ולא משתבענא כיון דקיימא לן דבדרבנן אי לא משתבע לא נחתינן לנכסיה ובדאורייתא נחתינן לנכסיה השתא (א) דמייתי לה לידי שבועה דאורייתא אי אמרה לא משתבענא ולא מהדרנא ליה מידי דדידי שקילנא נחתינן לנכסה ומפקינן מינה בע"כ ואי שבועה דרבנן הוא לא מפקינן מינה : מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים וכו' : תנן התם וכן "היתומים לא יפרעו אלא בשבועה יתומים ממאן אילימא מלוה השתא אבוהון [שמט] שקיל בלא שבועה ואינהו בשבועה הכי קאמר וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא

רש"י

בהאי שטרא שטרא חספא בעלמא הוא כי היא מודה שמזוייף הוא : באומרת (ב) אמנה היתה ביני לבינו. השטר נכתב ונחתם כהוגן בפני עדים קיבל עליו אלף זוז אבל הוא האמין לי שלא אתבענו אלא מנה אחת : כל מקום. שאם היו שנים מעידים בדבר זה היה מחוייב לשלם כשאין שם אלא עד אחד מחייבו שבועה שצריך לישבע שהעד משקר : נשבעין ולא משלמין. דמי שנתבע נשבע ופטור שנא' ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע : שיעבוד קרקעות. וכל שטרות שיעבוד קרקעות הן ואין נשבעין על הקרקעות כדאמרינן במסכת שבועות : אלא אמר רבא. ז השבועה מדרבנן היא כדמסיק : ואם פקח הוא. האי בעל מייתי לה לידי שבועה דאורייתא שהיא בשם או בכינוי ואוחזת ספר בידה כדאמרינן בשבועות [דף לח:] והמורה היא מאד אבל שבועה דרבנן קלה בעלמא הוא כעין שלנו ודלא כפירוש העמוד בסמוך : יהיב לה כתובתה באפי סהדא קמא וסהדא בתרא. והוא הדין לשנים מן השוק אלא עצה טובה קמ"ל שיכיר העד הראשון ששני פעמים פרע ויכול להעיד על פרעון הכתובה עם חברו וגם על פרעון הראשון : יכולה לומר שתי כתובות הוו. שתי שטרות היו לי עליך בפרעון הראשון החזרתי לך א' ובשניה אחד והעד הראשון מעיד לסייע שמע ששני הפרעונות לשם כתובה ולא לשם מלוה : דמודע להו. לסהדא קמא ובתרא לפני הפרעון השני דעו שכבר פרעתי לה כתובתה לפני אחד מכם והיא כופרת ואני רוצה לפורעה שנית לשם כתובה שיהא לי שני עדים בדבר ואתבע את הראשונה ויש לי עליה עד א' ותתחייב שבועה דאורייתא וכיון דקא אודעינהו ומסייע ליה האי סהדא קמא תו לא מצי אמרה שתי כתובות הואי דמילתא דלא שכיחא הוא : אילימא מלוה. שהלוה קיים והם מוציאין עליו שטר של אביהן :

הגהות הב"ח
(א) דאי מייתי לה וכו' כצ"ל : (ב) מכחיש כצ"ל : (ג) נ"ב וה"ה לשני עדים מן השוק אבל עלה טובה הוא שיכיר : (ד) הפרעון כצ"ל : (ה) נ"ב לי :
[דפקיד ע"ב]

עי' בריי"ף פ' שבועת הדיינין

שלטי הגבורים

א וכמיגו נמי לא מהימנא כיון דלפי דבריהם השטר איננו כלום לא אמרי' מיגו לאפוקי ממונא כדאמרי' בפרק חזקת הבתים גבי דגאין ואמר ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא ושטרא מעליא הוה לי ואירכס ומסיק התם היכא דקיימא ארעא תקום והיכא דקיימי זוזי לוקמו :

ב וכתב הטור עד אחד מעיד בשטר שהוא פרוע לא יפרע אלא בשבועה וגם בזה כתב מיי' שכשתבעו בתוך זמנו שנוטל בלא שבועה ורב האי כתב שצריך שבועה בד"א במלוה בשטר אבל במלוה על פה שתבעו ואמר שפרעו ומביא עד אחד סיוע לדבריו הלוה פטור כיון שהעד מסייעו ואין עליו אלא חרם סתם ובעל התרומות כתב אע"פ שהעד מסייעו צריך שבועת היסת ליפטר ולא נהירא לטור כיון דעד אחד מחייבו שבועה ג"כ פוטר מן השבועה :

שם איתא רב יהודה לרב ירמיה בירא"ה וכ"ה ברי"ף שם

הגהות חו"י
(א) נ"ע להולמו דמאי איריא דמתחייבה שבועה כי העיקר היא דלא תפסה רק נתנה לה בעדים : (ב) נ"ע מסי' קפ"ח וי"ל דפה מיירי בקנין :

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל בענין מה שאמרו ואי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא איכא למבעי הכא למאי הלכתא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא אי למנקט חפצא בידיה הא נקיטא ואי לענין מיפך דלא מציא לאפוכה שבועת המשנה נמי לא מציא לאפוכה ותריך מאי דתריך דאי תפסה מקמי שבועה ולא בעי' אשתבועי לא נחתינן לנכסה ומאי דתפסה תפסה הואיל ושבועה דרבנן היא ואני תמיה על הקושיא הזאת דהא אמרי' אי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא לאו למימרא דמיפטרא משבועה דמתני' אלא המשביע לה השתא בתר דגביא מאי הדר משבע לה שבועה דאורייתא על מנה קמא בתורת הלואה כדמפרש ואזיל. ואפשר כי דעת הרב ז"ל כך היה בודאי אלא דהכי קשיא ליה אם אין מעלה בין שבועה אחרונה לשבועה ראשונה היכי משבע לה והדר משבע לה אחד בטענה אחד על פי עד א' והלא נפטרה מעדות של זה בשבועה ראשונה למנה זה. וכי ב"ד משביעין שבועה על שבועה במנה זה אלא ודאי יש מעלה בין טענה זו לטענה ראשונה שזו השבועה חזקה מן הראשונה ודיניהן שוין זה לזה ועל כן יכולה להשביעה שבועה אחר שבועה במנה זו ובעד העד עצמו. וכיון שכן צריכים אנו לידע המעלה שיש בין זו לזו. עוד נ"ל שיש עוד הפרש בין שבועת התורה לשבועת המשנה זולתי ההפרש שפי' בהן שאם היתה חשודה על השבועה נוטלת בלא שבועה ולא מפכינן לה על שכנגדה ותפרע לכתובתה אלא גובה בלא שבועה משום תקנתא דרבנן הוא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן כדאיתא בב"מ פ"א. וכן לכל הנשבעין ונוטלין שבמשנה זו אם היו חשודין נוטלין בלא שבועה דכיון דשבועה דרבנן היא אם יכול להשבע ישבע ואם לאו לא יפסיד ממנו חוץ יתומים מן יתומים שאם נתחייב מלוה לבני לוה שבועה ומת עד שלא נשבע כיון שאין היתומים שלו יכולין להשבע שבועת אביהם מפסידים ממונם. והא מלתא דרב ושמואל היא וכבר אמרו בשבועות שבו דלא לוסיף עלה וכיון דהכי שאר הנשבעין ונוטלים היורשים שלהם נשבעין שבועת יורשים ונוטלין ואע"ג דההיא שבועה אינה כלום הלכך לגבי דידהו נמי אם חשודים ואינם יכולים לישבע אינם מפסידים את ממונם דלא גריעי מיתתם שאילו מתו ובשעת מיתה אמרו בעדים שלא נפרעו הלא היורשים שלהם נוטלין בלא שבועה כדאיתא בשבועות בפ' כל הנשבעים ואפי' יתומים מן היתומים והכא דחשידי והם חיים ודאי לא גריעי מהאיך שהם מתים שקלי בלא שבועה והשתא דמייתי לה לידי שבועה דאורייתא אי חשידא אשבועתא מפכינן לה אשכנגדה. ושקיל בעל מיניה בשבועה. ואם הבעל חשוד כמו כן הזרה שבועה עליה ומשלמת בלא שבועה כדאיתא בשבועות פ' כל הנשבעין. כך נ"ל. ואע"פ שהרב ז"ל חולק עלי בתשובותיו השכל והראיה מורים על דברי כאשר פירשתי והמשכיל יבין :

ספר הזכות

את יורשיה את הבאין ברשותה לאו שבועת הדיינין דגביה דכתובה דאטו משום דהושיבה חנונית לא יפרע כתובה ליורשיה בלא שבועת היורשין אלא כגון שהושיב את אשתו חנונית או שעשאה אפיטרופיא לפקח בנכסיו עד י' שנים ופסק לה שכר למחלה לשלים ולרביע ואם מת אף שהיא נעשית אפטרופיא על היתומים ועל שבאין ברשותו שמכר או שנתן להם נכסיו ואם מתה היא יורשיה מפקחין בנכסים ונוטלין שכרן וכן שבאין ברשותה שמכרה להם זכות שיש לה בנכסים וכן פירשו בירושלמי והוא שנתן לה רשות שיהיו בניה אפטרופסין ושמא אף לדברי האומר פטורה אפוגמת כתובתה הגאונים מפרשים באין ברשותו על דרך זו דומיא דיורשיו כלומר שנתן להם כל נכסיו במתנת ש"מ א"נ במתנת בריא מעכשיו ולאחר מיתה קני מותר נכסים שלו שאין זו נפרעת מנכסים משועבדים שהרי חלק כתובתה שלה בני חורין הוא אלא אינה נשבעת אלא מפני שהיא כבאה ליפרע מנכסי יתומים דכל שבאה ליפרע שלא בפניו נשבעת בין מחיים בין לאחר מיתה וזו כיוצא בה בנאמנות מפורש מועיל לה שהרי אם חייב מודה נפרעת שלא בשבועה שהודאה שלו הודאה ונאמנות מועיל לה ממנו אבל שאר לקוחות דשבועתן משום חשש קנוניא כמו שמפורש בשבועות לא מהני לה נאמנות ז"ש בהלכות אלמא כל היכא דהוא חייב לאחרים וליכא גביה מסיבה דפרע אין הודאתו הודאה והא נמי דכוותה כלומר דבהא נמי הודאת בעל דין יש בדבר שמא פרעו למלוה ועכשיו החזיר לו את שטרו כדי לגבות מזה או שמא שובר היה בידו וזה כובש אותו שאין לך נפרע מן המשועבדין שלא יחזירו הם על הלוה קודם שיפרעו לו כלומר כדאמרי' בגט פשוט דאמרי' פייסיה בעס"ב הלכך כיון שאינו נאמן עלינו לומר לא פרעתיו מחייבין המלוה לישבע ואע"פ שקדמה נאמנותו שס"ה והוא הטעם וכלל עוד בלשון באין ב"ד המשביעין אותה כשהיא נפרעת שלא בפניו וכן מצינו בגליוני ראשונים שאין הנאמנות מועיל לה אלא לנפרעת הימנו שהוא משביעה אבל שלא בפניו לא מהני לה דכי הימנה בפניו משום דאמר אינה מעיזה פניה או כי שמא מפני הנאמנות פרע בעדים ובשובר ואין אנחנו יודעים בכן לפיכך ב"ד משביעין אותה וכשפירש ולא לבאין ברשותי אין ב"ד משביעין אותה שרצה ליזוק בנכסיו ועל כל מי שבא ברשותו האמינה :

מיניה מעות אבל תפסה מיניה מטלטלי כיון דגופייהו לא *)מקנינן (לא) מפקינן מינה והדר לא גביא אלא בשבועה ואחרים תירצו דכ"מ אם היתה אשה זו חשודה על השבועה דלאי הוי מדאורייתא מהפכין אותה על הבעל ונשבע ולא משלם אבל אי הויא מדרבנן אין מהפכין אותה דתקנתא לתקנתא לא עבדינן כדאיתא התם ונוטלת שלא בשבועה אלא שהרב ז"ל לא תירץ כן לפי שדעתו ז"ל דכי אמרינן דתקנתא לתקנתא לא עבדינן הייטו בנשבע ולא משלם אבל בנשבע ונוטל אע"פ שאין השבועה אלא מדבריהם נשבע הלה ונפטר שכך כתב בתשובה בפוגם שטרו והוא חשוד :

לא שנו . דכי משתבע שקלי : שאמרו נר מצוה יתומים . של לוה : לויתי ופרעתי . ישבעו אלו שבועה שלא פקדנו ולא אמר לנו אבא ולא מצאנו שובר בין שטרותיו ששטר זה פרוע ונוטלין : כאומר לא פרעתי דמי : דכיון דאמר לא לוה מודה הוא שלא פרע והרי השטר מוכיח שלוה : לא שנו . שיורדין בית דין לנכסי אדם שלא בפניו : אלא מיהו חזינא לרבוותא זהו דעת רבינו חננאל ז"ל ואנן מסתברא לן וכו' . וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק י"ג מהלכות מלוה ולוה : **מתני'** הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה . ואין יכול לטעון פרעתיך משום דתנאי כתובה מעשה ב"ד הוא ובגמ' מפרש [דף פט:] דקרעינן ליה לגיטא וכותבין אגביה גיטא דנן דקרענוהו לאו משום דגיטא פסולה (הוא) הוא אלא דלא תהדר ותגבי ביה זימנא אחרינא: אבד גיטי . שלא הוצאתיו בב"ד עליך לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה ולא קרעוהו ב"ד אלא אבד ממני : והוא אומר אבד שוברי . כבר הוצאתו בב"ד (ג) וגבו ב"ד הכתובה על פי הגט וקרעוהו ולי נכתב שובר על הכתובה שאם תבא לגבות מכח אלמנות לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי יהיה (ג)לי השובר לעד ואבד ממני : וכן בע"ח שהוציא שטר חוב . אחר שביעית : ואין עמו פרוזבול . זה אומר שמטתו שביעית וזה אומר פרוזבול היה לי שלא תשמיטנו שביעית ואבד: הרי אלו לא יפרעו . חיישינן שמא כבר גבתה בגט וזה שמטתו שביעית דמאן לימא ליה : מן הסכנה . שגזרו כותים על המצות והיו יראים לשמור גיטיהם ומשקבלתו שרפתו וכן פרוזבוליהן ודין פרוזבול מפורש פ' השולח גט (דף לד:) הלל תיקן פרוזבול כו' : שני גיטין ושני כתובות . זמן כתובה ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה קודם לזמן גט שני : גובה ב' כתובות שהרי גרשה והחזירה וכתב לה כתובה שניה אבל קדמו ב' הכתובות לגט (ד)לא שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה ותנן בסיפא שני כתובות וגט (ה)אין לה אלא כתובה אחת למדנו שהכותב לאשתו ב' כתובות אינה גובה אלא אחת **)(אי משום דגרשה והדרה הא תנן כתובה ושני גיטין אין לה אלא כתובה אחת) שע"מ כתובה הראשונה החזירה: ב' כתובות וגט . שקדמו שניהם לגט ובגמ' מפרש למאי כתב להו : כתובה ושני גיטין . כתובה בנשואין הראשונים וגרשה והחזירה ולא כתב לה כתובה וחזר וגרשה: כתובתה קיימת. שכתב לה כשהוא קטן ולגבי גר כתובה שכתב לה בעודו כותי ***)(ואפי') [לפיכך תנא שע"מ כן קיימה דאי לאו הכי מאי קמ"ל אפי' לא כתב לה מטולם יש לה עיקר כתובה].(מן התוספות)וכן במקום שאין כותבין בגמ' [דף פט.] אמרינן עלה דמתני' ש"מ כותבין שובר דאי אין כותבין שובר ניחוש דלמא הדר מפקא לה לכתובתה וגביא בה. כלומר

רש"י

לא שנו . דבעי שבועה יתומים של מלוה : אלא שאמרו יתומים . של לוה אמר לנו אבא כו' : שר הבירה . כך כנויו : לא שנו . שבית דין יורדין לנכסיו שלא בפניו : **מתני'** הוציאה גט ואין עמה כתובה . כדמפרש בגמ' במקום שאין כותבין כתובה : גובה כתובתה . דגט במקום כתובה קאי : אבד גיטי . שלא הוצאתיו בב"ד עליך לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה על ידי הגט ולא קרעוהו ב"ד אלא אבד ממני : והוא אומר אבד שוברי . שכבר הוצאתו בבית דין וגבית כתובתיך ע"י הגט וקרעוהו וכתבו לי שובר שאם תבא (א) לאחר מותי לגבות מיורשי בעדי מיתה ותאמר לא נתגרשתי יהיה להן השובר לעד : וכן בעל חוב . שהוציא שטר חוב אחר שביעית ואין עמו פרוזבול זה אומר שמטתו שביעית וזה אומר פרוזבול היה לי ואבד : הרי אלו לא יפרעו . דחיישינן שמא כבר גבתה בגט זה וכבר שמטתו שביעית : ומן הסכנה ואילך . שגזרו עובד כוכבים לעבור על המצות והיו יראין לשמור את גיטיהן ומשקבלתו שורפתו וכן פרוזבוליהן ודין פרוזבול מפורש בגיטין מהו : שני גיטין ושתי כתובות . וזמן כתובה ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה קודם לזמן גט שני גובה שתי כתובות שהרי גירשה והחזירה וכתב לה שנית כתובה : שתי כתובות וגט . שקדם זמן שתי הכתובות לגט ובגמרא מפרש למאי כתב לה : כתובה ושני גיטין . כתובה בנשואין ראשונים וגירשה והחזירה ולא כתב לה כתובה וחזר וגירשה : ומיתה . עדי מיתה שחזר והחזירה ומת : כתובתה . שכתב לה לאשתו כשהוא קטן קיימת ולגבי גר כתובה שכתב לה בעודו כותי : **גמ'** במקום שאין כותבין כתובה . וסמכינן על תנאי ב"ד וגובין בתנאי

אלא בשבועה אמר רבי זריקא אמר רב יהודה לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו אמר לנו אבא לא לויתי נפרעין שלא בשבועה שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי : והנפרעת שלא בפניו לא תפרע א אלא בשבועה. אמר ר' אחא שר הבירה מעשה בא לפני רבי יצחק נפחא באנטוכיא ואמר לא שנו אלא כתובת אשה משום חינא אבל בעל חוב לא ורבא אמר רב נחמן אפילו בעל חוב שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חבירו והולך לו למדינת הים ואתה נועל דלת בפני לווין וקיימא לן כרב נחמן ב דהילכתא כוותיה בדיני ועוד דהוא מסקנא דשמעתא ועוד הא מקשינן בערכין בפ' שום היתומים* ואי חייש לשובר התם נמי לגבי הא דאמר רבא אמר רב נחמן ליחוש ופרקינן התם כיון דקאמר טעמא שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חבירו והולך לו למדינת הים דאלמא הא דאמר רבא א"ר נחמן הלכה היא וטעמא דיליה טעמא מעליא הוא אלא מיהו חזינן לרבוותא דלא חייש להא דרבא אמר רב נחמן וסמכו להו בהא מילתא אגמרא דבני מערבא דמתמהי התם* ונפרעין מן האדם שלא בפניו כשריבית אוכלת בו ובית דין גובה ריבית כשערב לו מן העובד כוכבים אלמא מילתא פסיקתא הוא גבייהו דאין נפרעין מן האדם שלא בפניו ואנן מסתברא לן דלא עדיף הא דאמרינן בגמרא דבני מערבא מהא דאמרינן בגמ' דילן משום רבי יצחק נפחא לא שאנו אלא כתובת אשה משום חינא אבל בעל חוב לא וכבר דחאה רב נחמן אבל ודאי אי מצינן לשדורי ג ליה ולאודועי ליה משדרינן ומודעינן ליה כי ההוא דאמרינן התם* ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה מקמי דליתבעיה ללוה סלקיה רב חנין בריה דרב ייבא אמר רבא מאן חכים למעבד כי האי מילתא אלא רב חנין בריה דרב ייבא קסבר נכסוהי דאיניש אינון ערבין ביה וקי"ל המלוה את חבירו ע"י ערב לא יתבע מן הערב תחלה ואי לא אפשר לשדורי ליה ולאודועיה עבדינן כרב נחמן : **מתני'** הוציאה גט] ואין עמה כתובה גובה כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי וכן בע"ח שהוציא שט"ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו ר' שמעון בן גמליאל אומר מן ד הסכנה ואילך האשה גובה שלא בגט ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול : **גמ'** (הוציאה גט אוקמה שמואל במקום שאין כותבין ה כתובה והלכתא כותיה): **מתני'** שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות שתי כתובות וגט אחד או כתובה ושני גיטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה על דעת כתובתה הראשונה החזירה : *קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קיימה

א (ו) וכתב מיי' והוא שיהיה במקום רחוק שיש טורח להודיעו אבל אם הוא קרוב להודיעו מודיעין אותו ואם לא יבא ישביעוה ותטול וכ"כ רב אלפס וכתב הרא"ש ויראה לי דהאי מקום קרוב כדי שילך השליח ויחזור תוך ל' יום שהוא זמן ב"ד אבל טפי מל' יום אין לנו לאחר הפרעון אלא ב"ד מוכרין מיד ופורעין והאשה נותנת שכר שליח ומוספת אותו על כתובתה :

לשון ריא"ז

וכן אם גרשה בעלה והלך לו למדינת הים ובאה ליפרע שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה :

ב (ז) מלוה שבא בשטר מקויים ואין הלוה בפניו כתב ר"ת שאין מזקיקין לו שאין נפרעין כלל שלא בפניו אפי' בשבועה ולית דחש לה להא דרב נחמן דאמר אפי' בע"ח נמי וכיון דמעשים בכל יום שאין מוכרין שלא בפני בע"ח סמכינן אהא דאיתא בירושלמי וכי נפרעין מן האדם שלא בפניו תפתר בשריבית אוכלת בו ולזה הסכים הרא"ש ז"ל וכתב הרמ"ה דאפי' פטרו משבועה אינו מועיל אא"כ פירשו בפירוש ובעל התרומות כתב שאם כתב לו נאמנות עליו ועל באי כחו ב"ד בכלל באי כחו הם אבל אם כתב בו נאמנות סתם אין ב"ד הפורעין שלא בפניו בכלל וצריך לישבע והרא"ש כתב בתשובה שא"צ שבועה אפי' בנאמנות סתם וי"א אפי' אין בו נאמנות והלך למדינת הים בתוך הזמן כיון שחזקה שאין אדם פורע תוך זמנו נפרע בלא שבועה אע"פ שעתה בשעת פרעון עבר זמנו ולא נהירא לטור כיון שעתה עבר זמנו יש לחוש שמא שלח מעותיו ממקום שהוא ע"י שליח והוא טוען שאבד שטרו וכתב לו שובר עליו : (ח) וכתב הר"ם ז"ל על מלמד שמלוה מעותיו בבית בעה"ב והפסיד קצת משכונות ולא נתפשר עם העובדי כוכבים והלך לו והניח מעותיו קצת ביד שמעון ובעל ביתו ראובן טוען אני צריך לפייס את העובד כוכבים בשבילו תן לי ממעותיו שבידך נראה לי שאין לו לראובן על שמעון כלום אך אם יש לו דין על המלמד ילך אחריו ויתבענו לדין ואפי' אם יש למלמד מעות ביד שמעון לא שקיל מיניה כדאמרי' גבי ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה דסלקיה רב חנין :

ג (ט) וכתב הרמ"ה ז"ל שאם הוא קרוב כדי שיוכל השליח לילך ולבא תוך קל"ת ימים מודיעין ולא כתבינן אדרכתא אנכסיה אלא דמשדרינן ומודעינן ליה ואם חזר השליח ואמר שלא היה רוצה לבא שהוא זמן ב"ד דטפי מל' יום אין ...

*) נ"ל לא מהני לא מפקינן כו' וכ"ה בב"י אה"ע סי' לג **) נרשם במהר"ם למחוק ***) ל"ע ועי' תוס' וירושלמי

...מכנים בו ג"כ בשני ותמיהי ושני שכתבתי ולשון הירושלמי מסייעו שכתב תלת איגרין : לשון ריא"ז ד האשה שאמרה שאבד ממנה שטר כתובתה והדבר ידוע שלא נפרעה כתובתה הרי זו כותבת שובר לבעלה או ליורשיו וגובה ... כדברי מז"ה ואני אומר שאין כותבין שובר אלא גבי מלוה ולוה שאם אבד שטרו של מלוה וידוע שלא נפרע חובו כותב שובר ללוה וגובה חובו לפי שעבד לוה לאיש מלוה אבל האשה אינה גובה ע"י שובר לא מן הבעל ולא מן ... לא כתובה ולא תוספת שמא יאבד שוברו של זה ותוציא זו כתובתה בב"ד שאין יודעין ותגבה ממנו וכך היא שיטת רוב הפסקים לפיכך אם באו עדים שנשרף שטר כתובתה או אם היה מקום שאין כותבין כתובה שאין לחוש שמ... כתובתה פעם אחרת הרי זו גובה כתובתה ע"י שובר בין אם נתגרשה בין אם נתאלמנה והגרושה גובה כתובתה בגיטה הואיל והכתובה תנאי ב"ד היא הרי זו כמי שתופסת שטר כתובתה בידה ואין הבעל נאמן לטעון פרעתי ע... שובר או שטר כתובה פרוע וכן התוספת היא גובה ע"י גיטה אם היתה ידוע לכן כמה היה [או] שהיא קובה על כל הנכסים כדרך שאנו נוהגין עתה : ומיי' כתב בזה אם הוא טוען לא גרשתיה חייב ליתן לה עיקר כתובה אבל ל... עד שתביא ראיה שגרשה או שתוליא גט עם הכתובה ואם הוא אומר גרשתיה ופרעתי הכל עיקר עם התוספת ואבד שוברי ה"ז נאמן ומשביעה בנקיטת חפץ ומותן לה עיקר והוא ישבע שבועת היסת על התוספת ולא נסירא לטור ש... נאמן למה יתן לה עיקר ואם אינו נאמן יתן לה הכל שהרי כתובה בידה וכן הסיג עליו הראב"ד : ה סמ"ג כתב בשם ר"י דבין במקום שכותבין כתובה בין במקום שאין כותבין בין נקיטה כתובה בין לא נקיטה כתובה אי טע... פרעתי לא מהימן דס"ל טוען אחר מעשה ב"ד וגובה עיקר כתובתה וכל תנאיה *)ובמקום שכותבין כתובה והביאה הוא עדים שכתב לה כתובה כתב הרמב"ם במקום שכותבין אינה גובה בלא כתובה והרא"ש כתב שגובה כיון שהאות... לא

מלחמת ה' *) נ"ל ובמקום שאין כותבין וכו' כתב הרמב"ם שדינו כבמקום שכותבין ואינו גובה כו'

ועוד מתני' הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה אסקה הרי"ף ז"ל כשמואל וכו' ואנן קשה לן האי פסקא דהא בין לרב ובין לשמואל סבירא להו אין כותבין שובר ולית הלכתא כוותייהו : **אמר** הכותב כבר הגלתי דברי רבינו הגדול מן הטענה הזאת בפ' שנים אוחזין וכבר היה כתוב בנוסחאות הראשונים בהלכה דהאי דקאמרי הכא כמתמיה ב"מ כותבין שובר לדברי רב ושמואל הוא שאומרים אין כותבין שובר אבל אנן הא קי"ל דכותבין שובר ולפיכך לא לייתינן לכל הכי פירוקין ומתני' דקתני הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה אפי' במקום שכותבין כתובה היא שנויה וכיון דגובה כתובתה בגיטה כותבין שובר לאיש ועוד האריך בדבר זה וחזר רביט ומחק הכל והגיהה במקום שאין כותבין וביארנו דעתו שם בפ' שנים אוחזין :

המאור הגדול

מתני' הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה אסקה הרי"ף כשמואל ואוקמא למתני' במקום שאין כתובה ואנן קשה לן האי פסקא דהא בין לרב בין לשמואל ס"ל אין כותבין שובר ולית כוותייהו אלא כר"י וכר"ל דאמרי כותבין שובר דהכין אסיקנא בדוכתא הלכך איתא למתני' אפי' שכותבין כתובה ועלה אר"י הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכבר פרישנא בדוכתא :

השגות הראב"ד

א] **כתב** הרב ז"ל הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה דאמרי' עלה שמעת מיניה כותבין שובר אמר שמואל במקום שאין כותבין כתובה עסקינן והלכתא כוותיה : אמר אברהם קשיא לי למאי הלכתא פסק הרב כשמואל בהא מלתא אי משום דפליג אדרב דס"ל לרב דאפי' במקום שכותבין כתובה בגט גובה עיקר מנ... וסמכינן אקריעת הגט ושמואל ס"ל דלא סמכינן אקריעת הגט דלמא פרע לה חוץ לב"ד ולא מתרמי ליה לפני דינא למקרעיה

א מיי' פי"א מהל' אישות טור אה"ע סי' סז:
ב מיי' פי"ז ופי"ט שם סמג עשין מח טור אה"ע סי' קיד:

קיימה: **גמ'** שתי כתובות וגט אינה גובה אלא כתובה אחת *אי בעיא בהאי גביא אי בעיא בהאי גביא לימא תהוי תיובתיה דרב נחמן דאמר ר"נ שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון ולאו מי איתמר עלה אמר רב פפא ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה ושעבודא דקמא קאים הכי נמי בדאוסיף לה: גרסינן בפרק נערה שנתפתתה* איתמר הוציאה עליו שתי כתובות אחת של מאתים ואחת של ג' מאות אמר רב הונא באת לגבות מאתים גובה מזמן ראשון ג' מאות °גובה מזמן שני ואמרינן חמש מאות מ"ט לא גביא דכיון דלא כתב לה אוסיפת לך תלת מאה אמאתים הכי קאמר לה אי מזמן ראשון גבית גבי מאתים ואי מזמן שני גבית גבי תלת מאה ומדלא כתב לה נמי אוסיפת לך מאה אמאתים אחולי אחילתא לשעבודא קמא הלכך כי גביא תלת מאה גביא מזמן שני: ת"ר גט כתובה ומיתה *אם גט קודם לכתובה גובה שתי כתובות ואם כתובה קדמה לגט אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובתה הראשונה החזירה והני מילי כשהחזירה סתמא אבל אי כתב לה כתובה אחריתי גביא תרווייהו כדקתני רישא שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות: א קטן *שהשיאו אביו כתובתה קיימת כו' א"ר הונא לא שאנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה תניא כוותיה דרב הונא חידשו נוטלין מה שחידשו לא חידשו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אבל תוספת לא:

הדרן עלך פרק הכותב לאשתו

מי ב שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה נשא (א) ראשונה ומתה נשא שניה ומת הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה:

גמ' אוקימנא בסוף כל הנשבעין שבתורה* כשנשבעה ומתה אבל מתה ולא נשבעה ב אין יורשין של שניה נוטלין כתובה דאין אדם מוריש שבועה לבניו: *ש"מ תלת שמע מינה אחת בחייו ג ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין ולא חיישינן

רש"י

בתנאי ב"ד: אי בעיא בהאי גביא כו'. כלומר מדקתני אין לה אלא כתובה אחת ולא קתני אין לה אלא כתובה אחרונה משמע דאי ניחא לה למטרף מלקוחות מזמן ראשון טרפא: בזה אחר זה. זמנו של זה קודם לזה ושניהם על הלואה אחת או על מכר אחד: ביטל שני את הראשון. ואינו טורף אלא מזמן שני דכיון דכתב שטרא בתרא אחליה לאותו שעבוד קמא: דאי אוסיף ביה דיקלא. בשטר שני לתוספת כתביה ולא לבטל זמן שטר ראשון ותרוייהו מיהא לא גביא מדלא כתב לביתי ואוסיפית לך הך אקמייתא אלא שטר דכתובה יתירה כתב לה ולא הזכיר בה הראשונה והכי קאמר אם תתרצי למחול שעבוד של ראשונה גבי כתובה זו המרובה ואי לא גבי ראשונה המועטת לכך הי מינייהו דבעיא גביא וכי אמר רב נחמן ביטל שני את הראשון זהו דוקא בדלא אוסיף ביה מידי דאי לא אתי לבטולי קמא למאי כתביה הלכך ביטל שני את הראשון: גט וכתובה ומיתה. ובאה לגבות שתי כתובות אחת בתורת גירושין ואחת בתורת אלמנות: אם גט קודם לכתובה. הרי כתב לה כתובה שנית כשהחזירה: אלא מנה ומאתים. שהוא תנאי בית דין דאילו בשטרא לא גביא דחספא בעלמא הוא: חידשו. קטן משהגדיל וגר משנתגייר אם הוסיפו כלום על כתובה הראשונה נוטלין מה שחדשו עם מנה מאתים:

הדרן עלך פרק הכותב לאשתו

מי שהיה נשוי. יורשי ראשונה. אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות: נשא שניה ומת הוא. ויורשי ראשונה תובעין כתובת בנין דכרין ורוצים לחלק ירושת אביהן: שניה ויורשיה קודמין. שהיא בעלת חוב אבל ראשונים באים לירש את אביהם דהא תנן בנין דיכרין דיהוו ליכי מינאי אינון ירתין כו' ולפיכך פורעין את החוב תחלה והשאר ירושה: **גמ'** אין אדם מוריש. ממון שיש עליו שבועה כי הכא דשניה לא היתה יכולה לגבות כתובתה בלא שבועה כדין הנפרעת מנכסי יתומים אותו ממון אינו יכול להוריש לבניו אם מת קודם שנשבע: ש"מ אחת בחייו ואחת במותו. אם מתה אשתו אחת בחייו ואחת אחר מותו יש לבני הראשונה כתובת בנין דכרין ולא אמרינן כי תקון רבנן כתובת בנין דכרין ה"מ היכא דמתו שתיהם בחייו וכתובת האחת מרובה משל חברתה אז אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן והמותר חולקין כיון

ר"ן

בעדי מיתה דאילו בתורת גרושה ודאי לא גביא דהא קרעינן לגיטא וכי הדרא מפקא לכתובתה בלא גט תנן במתני' הרי אלו לא יפרעו ואוקמה רב במקום שאין כותבין כתובה ושמואל נמי אוקמה בשלא כתב לה ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל דאוקמה שמואל במקום שאין כותבין ומתני' דתנן דכתובה ואין עמה גט דמשמע שבמקום שכותבין היא הא פרישנא לה בגמ'. והקשו עליו דכיון דמטעם דכותבין שובר אתיא עלה ואנן קי"ל דכותבין שובר שפיר קיימא מתני' אפי' במקום שכותבין ועוד דבסוף פ"ק דב"מ (דף יז:) א"ר יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ומוכח נמי ממתני' דהכא ופשטא

נר מצוה

דסוגיא דהתם ריהטא דלר' יוחנן אפי' במקום שכותבין הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה ולפיכך כתבו בתוספות דמתני' אפי' במקום שכותבין היא ואפשר לקיים דברי הרי"ף ז"ל דנהי דקי"ל כותבין שובר וקי"ל נמי דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אפ"ה במקום שכותבין אינה גובה כתובתה בגט משום דריעא טענתה שהדבר מוכיח שפרעה והחזירה לו כתובתה והורע כח מעשה ב"ד ואותה סוגיא שבפ"ק דב"מ כבר ישב אותה הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות ע"ד הרי"ף ז"ל הילכך נקיטינן דהוציאה גט ואין עמה כתובה במקום שאין כותבין גובה כתובתה דהיינו מנה מאתים דתנאי ב"ד הוא והוא שהוציאה גט ממש אבל בעדי הגט לא גביא דאיתרע ליה מעשה ב"ד דחיישינן דלמא ב"ד הגבוה על פי הגט (ב) וקרעוה לגיטא ובמקום שכותבין אינה גובה כתובתה אלא בשיש כתובה עמה אבל אין עמה כתובה לא דאיתרע ליה מעשה ב"ד והדבר מוכיח שפרעה והחזירה לו כתובתה: ולענין תוספת אם נאמן לומר פרעתי לפי שיטת הרי"ף ז"ל פשיטא דנאמן דאפי' בכתובה במקום שכותבין נאמן ובתוספת כל [מקום הוא] מקום שכותבין (הוא) ואפי' לדברי מי שאומר דר"י אפילו במקום שכותבין אמר ה"מ בעיקר כתובה שהוא תנאי ב"ד אבל בתוספת לא ואע"ג דאמר בר"פ אע"פ [דף נד:] תנאי כתובה ככתובה דמי ה"מ למאי דמני התם כגון מוחלת או מוכרת ואיך אבל לשאר מילי לא וכ"כ שם ר"ח ז"ל ואפי' לדברי מי שאומר דתוספת כעיקר כתובה היא ואפי' למאי דלא מני התם ה"מ למהוי כקולי וחומרי דכתובה אבל לטוען אחריו לא דעיקר כתובה הוי מעשה ב"ד ותוספת אינו אלא כמלוה בעדים וראיה מהא דאמרינן בפרק קמא דב"מ [דף יז.] דשבתאי בריה דר' מרינוס כתב לה לכלתיה איצטלא דמילתא בכתובתה ואמר דהוחזק כפרן לאותו איצטלא הא לא הוחזק כפרן מהימן לומר פרעתי ולפי שטה זו לא מיתוקמא בכתובה עלמה דאפי' במקום שכותבין איהי מהימנא אלא לאו בתוספת אלמא להא מילתא לאו ככתובה דמי וליכא למימר דערב שאני שאילו היה הבעל חייב בה אף הערב חייב (בה): **אי** בעיא בהאי גביא (ג). בתמיה דמדקתני אין לה אלא כתובה אחת ולא קתני אין לה אלא כתובה אחרונה אלמא אי ניחא לה למטרף לקוחות מזמן ראשון טרפה: בזה אחר זה. זמנו של זה קודם לזה ושניהם על הלואה אחת או על מכר א': ביטל ב' את הראשון. ואינו טורף אלא מזמן ב' דכיון דכתב לשטרא בתרא אחליה לשעבודא קמא: דאי אוסיף ביה דיקלא. בשטר ב'. לתוספת כתביה. ולא לבטל זמן שטר ראשון ותרוייהו מיהא לא גביא מדלא כתב לה בבתרא ואוסיפת לך אהך קמייתא אלא שטר כתובה יתירה כתב לה ולא הזכיר בה את הראשונה אמרינן דה"ק לה אם תתרצי למחול שעבוד של ראשונה גביא כתובה זו המרובה ואי לא גביא הראשונה המועטת הלכך הי מינייהו דבעיא גביא וכי אמר ר"נ בטל שניה את הראשונה בדלא אוסיף בה מידי דאי לאו לבטולי לקמא אתא למאי כתביה: ומיתה. ועדי מיתה ובאה לגבות שתי כתובות אחת בתורת גירושין ואחת בתורת אלמנה: אם גט קודם לכתובה. הרי כתב לה כתובה שניה משהחזירה: אלא מנה מאתים. שהם תנאי ב"ד דאילו בשטרא לא גביא דחספא בעלמא הוא: חידשו. קטן שחדש משהגדיל וגר שנתגייר אם הוסיפו כלום על כתובה ראשונה נוטלין מה שחדשו על מנה מאתים: הדרן עלך הכותב לאשתו

מי שהיה נשוי. (ד) (מתניתין) יורשי הראשונה. אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות ובגמרא דייקינן מינה ב"ח מאוחר שקדם וגבה (אי) מה שגבה גבה (או לא) ולהכי איצטריכא הך רישא אי כמי אגב סיפא תניא: וגרסינן בירושלמי מתני' לענין כתובה אבל לענין מזונות שתיהן שוות: נשא את הראשונה ומתה. בחייו: נשא שניה ומת הוא. ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין דכרין כמו ששנינו [דף נב:] בנין דכרין די יהווין ליכי מינאי כו' (ה) ובאין ורוצין לחלוק ירושת אביהם: שניה ויורשיה קודמין. שהיא בעלת חוב אבל ראשונים באים ליקח את אביהן דהא אינון ירתון תנן לפיכך פורעין את החוב (ו) והשאר ירושה: **גמ'** דאין אדם מוריש שבועה לבניו. לפי שהיא היתה חייבת לישבע שלא נפרעת כיון שבאה ליפרע מנכסי יתומים ויורשיה אין יכולין לישבע אלא שלא פקדתנו הלכך לא שקלי: ש"מ אחת בחייו ואחת במותו יש לראשונים כתובת בנין דכרין. ולא אמרי' כי תיקון כתובת בנין דכרין דוקא היכא דמתו שתיהן בחייו וכתובת האחת מרובה משל חברתה דאלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן והשאר חולקות בשוה דהשתא אתו תרוייהו בתורת בנין דכרין שהיא ירושת האב ולא אתו לאינצויי אבל אחת בחייו ואחת במותו דיורשי שניה באין על כתובת אמן בתורת חוב (ז) אמן ולא מאביהן באת להם ובני

שלטי הגבורים

לא נהגו לכתוב ולא מהימן לומר פרעתי דאיכו דאפסיד אנפשיה שכתב לה ולא ישתנה הדין בכך ובסמ"ג כתב על שם ר"י אפי' במקום שכותבין גובה עיקר כתובה וכל תנאים בתנאי ב"ד והרא"ש כתב כסברא ראשונה:

לשון ריא"ז
מקום שכותבין כתובה והיתה טוענת האשה שלא כתב לה בעלה כתובה אם הביאה ראיה לדבריה הרי זו גובה בגיטה אם היתה גרושה או במיתת בעלה אם היתה אלמנה וכותבת להם שובר ואם לא תביא ראיה לדבריה הרי זו בחזקה שכתב לה כתובה ואינו גובה כלום לא בגט ולא במיתת הבעל עד שתוציא שטר כתובתה או תביא עדים שנשרף שטר כתובתה שאין הכתובה דומה לשטר"ח שאע"פ שידוע שנשרף השטר ביד המלוה נאמן הלוה לומר פרעתי אבל הכתובה תנאי ב"ד היא והטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום:

א קטן שהשיאו אביו וכתב לאשתו כתובת בתולה ואחר כך הגדיל כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה אבל תוספת אין לה אלא אם כתב לה תוספת אחר שהגדיל ואם לא כתב לה כתובה כשכנס בקטנותו אינו מתחייב לה כשהגדיל אלא כתובת בעולה שהרי בעולה היא כשהגדיל ואם מת בקטנותו אין לה כתובה כל עיקר ואע"פ שכתב לה כתובה כמו שביאר מז"ה בפסקיו וכן הדין בגר שנתגייר וכתב לאשתו כתובת בתולה בגיותו ואח"כ קיימה כשנתגייר על דעת כתובה הראשונה קיימה. ומז"ה אומר שלא אמרו אלא כשהיתה אשתו בת ישראל שכ' לה כתובה בעודו כותי אבל אם כתב כתובה לעובדת כוכבים ונתגיירה עמו אין כתובת העובדת כוכבים כלום ול"נ שאילו כתב כתובה לבת ישראל הרי בעבירה נישאת לו ואין ראוי לקיים כתובתה הואיל ונשואי עבירה הם ולא אמרו כתובתה קיימת אלא בעובד כוכבים שכתב כתובה לעובדת כוכבים ונתגיירה אשתו עמו כמבואר בקונט' הראיות:

ב וכ"כ סמ"ג בשם ה"ג לפסק הלכה אבל בני הראשונה גובין כתובת בנין דיכרין שאין עליהם שבועה דלא נתנה כתובה לגבות מחיים בהנשאר אחריהם מן הנכסים בין קרקעות בין מטלטלין יחלוקו יחד יורשי ראשונה ויורשי שניה איש איש חלקו כמשפט הירושה ואותה שמתה בחייו אע"פ שלא נשבעה בניה נוטלין כתובת בנין דיכרין שאין עליה שבועה שלא נתנה כתובתה לגבות מחיים וכ"ה כתב שגם בני השניה שמתה אחרי מותו נוטלין כתובת בנין דיכרין אע"פ שלא נשבעה אמן קודם מיתתה ולא נראה לטור:

ג וכתב סמ"ג בשם ר"ת דוקא אחת בחייו ואחת במותו שמתה גם זו שנשארה בחיים אחריו הוא דיש כתובת בנין דיכרין

דף מג:
[דקמו ע"ב]
דף צ.
דף מז.
דף צ:

הגהות הב"ח

(א) נשא את הראשונה כצ"ל:
(ב) וקרעו כצ"ל:
(ג) נ"ב וכו':
(ד) פי' מתני' נמחק:
(ה) או רוצין כצ"ל:
(ו) נ"ב תחלה:
(ז) נ"ב ירושת:

השגות הראב"ד

למקרעיה ולמכתב אגביה. ואשובר נמי לא סמכינן במקום שכותבין כתובה עד דמפקא לה ומהדרא לה ניהליה ומנ"ל דשמואל לא סמיך אקריעת הגט אלא אשובר מדאקשו ליה רב כהנא ורב אסי לרב לדידך דאמרת גט גובה עיקר אלמנה מן הנשואין במאי גביא בעידי מיתה ליחוש דלמא גירשה וכו' מדאקשו ליה לרב ולא לשמואל אלמא לא סמיך שמואל אקריעת הגט אלא אשובר או לתורת כתובה במקום שכותבין. ופסק הרב ז"ל כשמואל בהא. וכשתא קשיא לי דהא סוגיין כרב דסמכינן אקריעת הגט היכא דשבקא איהי למקרעיה מהסיא ממעתא דב"מ הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר ולא כלום וסייעוה להא מלתא מהא דתנן הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה. ודמי אביי ואמר דלמא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן. ומסקנא דהדר ביה אביי מגופא דמתני' דאי לאו הכי הוא שהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום גט בלא כתובה אמאי גביא לטעון ולימא פרעתי וכי תימא משום דאמרי' ליה אי פרעתא איבעיא לך למקרעה לגיטה וכו' אלמא מלתא פסיקא הוא גבייהו דמגבינן בקריעת הגט. ועדיף נמי משובר דהא לא אמר אי פרעתא איבעי לך למיכתב תברא אלמא עדיף קריעת הגט משובר משום דשובר מירכס וקריעת הגט דמי לקריעת השטר ואפי' במקום שכותבים כתובה נמי סמכינן אקריעת הגט דהא הדר ביה אביי דהוה מוקים לה במקום שאין כותבין ואוקימנא אפי' במקום שכותבים ומשום דגט הייתו כמעשה ב"ד ואין טוענין אחריו כלום כאילו הוציא גוף הכתובה. ולמנה מאתים מיהא כרב. ועוד קשיא לי דהא קי"ל בב"ב בפ' גט פשוט כר' יוסי דאמר כותבין שובר. הלכך אפי' במקום שכותבין גובה בגט ע"י שובר. ואולי נאמר דכי אמרי' כותבין שובר ה"מ בשטרי חוב אבל בכתובה לא דהכי אמרי' התם ומסתברא דכותבין שובר דאי אמרת אין כותבין שובר איך שטרו של זה יאכל הלה וחדי. והאי טעמא לא שייך אלא בבעל חוב מיהו אקריעת הגט ודאי סמכינן מהסיא ממעתא דשנים אוחזין דטוען אחר מעשה ב"ד וכו' דאפי' במקום שכותבין למנה מאתים כרב עוד נוכל לומר דשמואל נמי סמיך אקריעת הגט ומיהו דוקא במקום שאין כותבין דלא איכא שטר כתובה להדורי. אבל במקום שכותבין דאיכא שטר כתובה לא גביא בקריעת הגט עד דמפקא לכתובתה ומהדרא לה והאי דאקשי ליה רב כהנא ורב אסי לרב אלמנה מן הנשואין במאי גביא וכו' ולא אקשי (ליה) לשמואל משום דלרב איכא לאקשויי בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין ולשמואל ליכא לאקשויי אלא במקום שאין כותבין דאילו מקום שכותבין לא גביא בגט עד דמפקא כתובתה ותהדר לה אלא דסוגיין מיהא כרב כדכתיבנא:

ראשונה באין ליטול חלק יתר מכח ירושת האב דהא ירתון תנן לא שקלי דלמא אתי לאינצויי ולומר לא תטלו בירושת אבינו יותר ממנו הא לא אמרינן · ויש מי שאומרים דכי אמרינן אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין [ה"מ הוא שכבר מתה השניה] דכיון דאף בני שניה יורשין כתובת אמן אע"פ שאין יורשין אותה מכח אביהם ליכא למיחש לאינצויי אבל היכא דקיימא שניה כיון שאין בניה נוטלין כלום אף בני הראשונה לא שקלי כתובת בנין דכרין דבכי האי גוונא ודאי חיישינן לאינצויי זהו דעת רבינו חננאל ומקצת גאונים ז"ל והך סברא (ה) ליתא דכי היכי *דדייקינן מיקדם הוא דקדמי הא נר מצוה

היכא שקלי ה"נ איכא למידק בדידה מיקדם הוא דקדמה הא איכא שקלה ועוד דהא איתא דלא שקלי בחייה אף לאחר מיתתה לא שקלי דבתר שעת מיתה [דאב] אזלינן כדמסקינן בסמוך במועטים ונתרבו דאין להם כתובת בנין דכרין אלא ודאי אפילו בחייה יש להם: **כתובה** נעשית מותר לחברתה. דאע"ג דלא תיקון כתובת בנין דכרין אא"כ יש מותר על שתי הכתובות דינר דלא מיעקרא נחלה דאורייתא כדתנן בפרקין הני מילי כי מתו שתיהן בחייו דתרווייהו אתו בתורת בנין דכרין אבל אחת בחייו ואחת במותו שהשניה נגבית בתורת חוב אין לך ירושה גדולה מזו ולא מיעקרא נחלה דאורייתא שהשמת נפלו נכסים לפני יורשין וכשיולא שטר חוב על אביהם אלו ואלו עושין מלוה לפרוע חובת אביהם והיא ירושתן לפיכך כתובה זו נעשית כמותר לירושה וגובין יורשי ראשונה כתובת בנין דכרין · ויש מי שאומר דהכי דכתובה נעשית מותר לחברתה אין בני הראשונה נוטלין כלום אלא כשהנכסים מספיקין לשתי כתובות שלא תיקנו כתובת בנין דכרין אלא כשיכולין ליטול כל הכתובה אבל ליטול מקצת לא תקינו ואין זה כלום וכמו שכתוב בחידושי הרשב"א ז"ל: וש"מ לכתובת בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי כו' · כתב הרמב"ן דמהא שמעינן שכל מי שאינו טורף מן הלקוחות אינו גובה מנכסים משועבדין למלוה בשטר ונפקא מינה למלוה על פה מוקדמת ומלוה בשטר מאוחרת דלמלוה בשטר יהבינן למלוה על פה לא יהבינן וכ"כ הרי"ף בתשובה ובודאי דמהא לא איריא דהכא (ו) מכ"ש מוכח דאם איתא דטרפא ממשעבדי כ"ש שקודמת לבני שניה אלא ודאי ירתון הכן ומשום הכי לא קדמה וכ"ש דלא טרפא ממשעבדי אבל במלוה ע"פ איכא למימר דנהי דלא טרפא

חיישינן לאינצויי ממאי מדקתני שניה ויורשיה קודמים ליורשי ראשונה מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי וש"מ כתובה נעשית מותר לחברתה ממאי מדלא קתני אם יש שם מותר דינר וש"מ כתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי דאי ס"ד טרפא ליתו בני ראשונה (א) ונטרפינהו לבני שניה. *אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין א דיכרין כתובה נעשית מותר לחברתה והנ"מ באחת בחייו ואחת במותו אבל מתו שתיהן בחייו עד שיהא שם יתר על שתי כתובות דינר °דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואחר כך מת הוא והיתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא שתי כתובות (ב) חולקות בשוה היה שם יתר דינר אלו נוטלים כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יתר דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להן אלא שמין הנכסים בב"ד היו שם נכסים בראוי אינו כבמוחזק ר"ש אומר אע"פ שיש (ג) נכסים שאין להן אחריות אינו כלום עד שיהיו שם נכסים שיש להן אחריות יתר על שתי הכתובות דינר. והיכא דאיכא *בע"ח ואיכא מותר על שתי דף צ: כתובות מאי דשקל בע"ח כ"ע לא פליגי דהוי מותר והני שקלי כתובת אמן והני שקלי כתובת אמן: *ת"ר לזו אלף ולזו ה' מאות אם יש שם דף צא. מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשים מועטין ונתרבו מאי אמר רב נחמן כשם שמרובין ונתמעטו *זכו בהן היורשין כך מועטין ונתרבו דף צא: זכו בהן יורשין ההוא *גברא דהוו מסקי ביה ס"ד אלפא זוזי הוו ליה תרי אפדני זבנינהו חד (ד) בה' מאה וחד בה' מאה אתא בע"ח טריף ליה לחד מינייהו והדר אתא וטריף לאידך שקל אלפא זוזי ואזל לגביה א"ל אי שוויא ב לך ההיא אלפא זוזי לחיי ואי לא שקול אלפא זוזי °ואסתלק סבר רמי [דף קטו ע"ב] בר חמא למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יתר דינר אין שומעין להן א"ל רבא מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מאי פסידא

רש"י

כיון דתרווייהו אתו בתורת בנין דכרין שהיא ירושת אביהם ולא אתי לאינצויי אבל אחת בחייו ואחת במותו דיורשי השניה באין עם כתובת אמן בתורת חוב מחמת אמן ולא מאביהם באתה להם ובני ראשונה באין ליטול חלק מכח ירושה דהא ירתון תנן אימא לא יטלו דלא ליתו לאינצויי: וש"מ כתובה נעשית מותר לחברתה. דאע"ג דלא תקון רבנן כתובת בנין דכרין אא"כ יש מותר על שתי הכתובות דינר דלא מיעקרא נחלה דאורייתא כדתנן לקמן ה"מ כשמתו שתיהן בחייו דתרווייהו אתו בתורת בנין דכרין אבל אחת בחייו ואחת במותו דשניה גובה בתורת חוב אין לך ירושה גדולה מזו ולא מיעקר נחלה דאורייתא דכשמת נפלו נכסיו לפני יורשים וכשיולא שט"ח על אביהן אלו ואלו עושין מלוה לפרוע חובת אביהן והיא ירושתן לפיכך כתובה זאת נעשית מותר וגובין יורשי ראשונה כתובת בנין דכרין: חולקות בשוה. כשאר כל היורשין לפי הגולגולת: ואם אמרו. היתומים: בני הכתובה הגדולה הרי אנו מעלין דמיהם לקבלה ביוקר כדי דינר יתר על שויו כדי שיהא שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן: היו שם נכסים בראוי. שראוי ליפול להן בירושה מאבי אביהן אחרי מות אביהן וכשיפלו יהיו שם מותר דינר אין נחשבין עתה להיות כאילו היו מוחזקין בהן כבר וליחשב כאילו יש שם מותר דינר: יש להן אחריות. קרקע: אין להן אחריות. מטלטלין: והיכא מותר. *דודאי דשקיל בעל חוב ולא יותר: דהוי מותר. כלפרשנו לעיל דפריעת החוב כמותר דינר: מרובין בשעת מיתה. ואילו שמאום באותה שעה היה שם מותר דינר: ונתמעטו. שהוזלו קודם ששמאום בב"ד: כבר זכו בהן יורשי הכתובה הגדולה. משעת מיתה שהיה שם מותר דינר: מסקי ביה. נושים בו. אי שוויא לך ההיא חדא. אלפא זוזי לקבלם בחובך ותניח לי את זו: ואיסתלק. מתרווייהו: אין שומעין לו. הכא נמי אין שומעין ללוקח להיות מעלה על דמיה: אית להו פסידא. לבני הכתובה קטנה בהטלותן

מלקוחות משום תקנתן דלית לה קלא אף על פי כן קודמת היא למלוה בשטר אבל סמכו דין זה עוד לקמן בריש פרק אלמנה ניזונית [דף נו:] אמר ר' יוסי מוכרת וכותבת סתם וכך כהה יפה ופירשו בירושלמי [שם הלכה ג'] בא מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי בא מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי (ז) ופירוש אם בא מלוה בשטר לטרוף המשועבדים ולהוציא מיד הלקוחות הדמים שהרי היא מוכרת לי"ב חדש ולוקה מפרנס אחד לשלשים יום אומרת לכתובה מכרתי וקודמת ואם מכרה למזונות הם מוציאים הדמים מידה אלמא אף על גב דמזונות קודמין למלוה בשטר כיון דלמזונות לא טרפה ממשעבדי הרי היא כמאוחרת לגבי מלוה בשטר דטרפא ממשעבדי ועוד סמכו דין זה מדאבעיא לן בר"פ אלמנה [דף נז׳] מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובתה ואם איתא דמלוה על פה יש לה קדימה על מלוה בשטר וה"ה למזונות א"כ לענין זה כתובה ומזונות כי הדדי נינהו והיכי סליק אדעתין דטורפת לכתובתה וכי מי שיש לו על חבירו שני חובות שולאים ביום אחד ומכרו ב"ד קרקע להגבות אחד מהם כלום יכול לטרפו בשביל האחר והא אמרינן בפרקין [דף נא:] דאילו אמרו ליה דמי קטינא סלוקי סלקוה וכ"ש זו שמכרה לעצמה אלא ודאי הא דאיבעיא לן היינו משום דכיון דלמזונות מכרה הרי היא כאילו מכרה בשביל חוב מאוחר ומש"ה [איכא למימר] שטורפת אותו בשביל כתובתה שהיא כחוב מוקדם ואע"ג דאסיקנא התם דלא דמ"מ אחריות דנפשה קבילה עילוה אפילו הכי ממאי דאיבעיא לן למדנו דין זה והרשב"א ז"ל דוחה ואומר דבמזונות הקלו ועשאום כאילו לא כאילו בכל יום חל שעבוד מזונות אותו יום ולפיכך מלוה בשטר שקדמה קודם הגעת זמן המזונות היא קודמת בגוביינא מה שאין כן במלוה בעלמא ודברי הרי"ף ז"ל נראים עיקר מיהו דוקא בשבאו לגבות מן הקרקעות אבל ממטלטלי אפילו מלוה בשטר מוקדמת ומלוה על פה מאוחרת אם באו לטרוף כאחד חולקין לפי שאין דין קדימה במטלטלין ואם בא מלוה על פה וגבתה מה שגבתה גבה: דתנן מי שהיה נשוי ב' נשים כו' והיתומים מבקשין כתובת אמן · שהכתובה האחת מרובה מחברתה ואומרים בניה כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם והשאר נחלוק כשאר כל ירושות לפי חשבון הגולגולת: ואין שם אלא כדי שתי כתובות חולקות בשוה · דכל היכא דלא מקיימא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן כתובת בנין דכרין: ואם אמרו היתומים · בני הכתובה הגדולה: הרי אנו מעלין דמי נכסי אבינו · לקבלן עלינו ביוקר כדי דינר יותר על שויין כדי שיהא שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן: היו שם נכסים בראוי · שראויה ליפול להם ירושה מאבי אביהם אחר מות אביהם ולאחר שתפול הירושה יהא שם מותר דינר בשתי הירושות: אינן כבמוחזק · אינן נחשבים עכשיו להיות כאילו הן מוחזקין בהם כבר ויש כאן מותר דינר: **והיכא** דאיכא בעל חוב כו' כ"ע לא פליגי דהוי מותר · בגמרא [דף נ:] איכא מ"ד דכתובה איכה כשטר חוב ולא הויא מותר לפי שיכולין בני השניה לומר לא יצא שטר עלינו אנו הם המוציאין שטר החוב ומקבלים ולא פורעין ונמצא שאין כאן נחלה דאורייתא ולא אתקון ירושת בנין דכרין למיעקר נחלה דאורייתא אבל בבעל חוב כ"ע לא פליגי דהוי מותר דהואיל והשטר יוצא על כולן נמצאו כולם פורעין והיא נחלה שלהם שעשו בה מצות פריעת חוב אביהם: פשיטא מרובין · בשעת מיתה ואילו שמאום באותה שעה היה שם מותר דינר: ונתמעטו · שהוזלו קודם ששמאום בב"ד: כבר זכו בהן יורשי · הכתובה הגדולה לזכות בכתובת אמן משעת מיתה שהיה שם מותר דינר ומיהו דוקא כגון דאתזל או אשתדוף נכסי אבל נמלאת שדה שאינה שלו לא דהא איגלאי מילתא למפרע דבשעת מיתה לא הוה בהו מותר דינר: מועטין ונתרבו מאי · דאיכא למימר דאע"ג דשעת מיתה עיקר כיון שנתרבו הנכסים לא מחזי דמיעקרא נחלה דאורייתא וכל דאפשר לקיומי תקנתא דרבנן דכתובת בנין דכרין מקיימין: כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשי · כתובה הקטנה לחלוק הכל בשוה הואיל ובשעת מיתה לא הוה בהו מותר דינר: **ההוא** גברא דהוה מסקי ביה · נושים בו: שקלי · לוקח אלפא זוזי: אי שויא לך ההיא חדא אלפא זוזא · לקבלה בחוב שלך ותניח לי את זו: ואסתלק · מתרווייהו: היינו [מתני'] · ממה נפי' מלינן למגמר האי דינא דלא מצי טעין ליה האי לוקח הכי שיהא מעלה על דמיה: אית להו פסידא · לבני

המאור הגדול

פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן היורשין מועטין ונתרבו מאי פירוש נר"לה דשעת מיתה ודאי הויא נחלה וזכו יורשין בכתובת אמן נחלה דשעת חלוקה מי הויא נחלה או לא ופשטנו דשעת מיתה הויא נחלה דשעת חלוקה לא הויא נחלה וזכו יורשין בחלוקה נכסי אביהן ופקעא כ תובת בנין דיכרין :

שלטי הגבורים

דיכרין אבל אם השניה בחיים בסדיא לא אשכחנן ובשם ר"י כתב דאפי' במקום השניה עלמה טוללים כתובת בנין דיכרין וכן כתב הטור כדברי ר"י :

א ורבים מהגאונים כתבו שאין כתובת בנין דיכרין עתה נוהג כלל שעיקר התקנה היתה כדי שיתן אדם לבתו כבנו ועכשיו נוהגים לתת להם יותר ויותר וכ"כ בעל העיטור. ורבינו האי כתב שהיא נוהגת שאין לנו כח לבטל תקנת חכמים וכ"כ מיי' וריב"א ורבינו שמשון כתבו שנוהגת אפי' במטלטלי דכיון דתקון רבנן בתראי דהכתובה נוהגת במטלטלין ה"ה כתובת בנין דיכרין והרמ"ה וה"ר יונה כתבו דאי כתובת בנין דיכרין נוהגת האידנא שאין לעקור תקנת חכמים אבל כיון שמרבין ליתן לבנות נעמידנה בהוקם דמעיקרא דוקא במקרקעי ולא במטלטלי ואע"ג מה שתקנו גאונים דכתובה נגבית ממטלטלי לענין זה לא עשו כתובת בנין דיכרין ככתובה ולזה הסכים הרא"ש ז"ל :

ב וכתב הר"ר יונה דקרקע כשלא עשו בה שומא והכרזה לקבלה במאתים זוז או להחזירה לו אבל אם עשו שומא והכרזה שוב אינו יכול לסלקו וכן מסתבר להרא"ש וכתב ה"ר יונה אם יצא שום אדם בתוך ימי הכרזה ויעלה הקרקע יותר מאשר שמוהו ב"ד והמוסיף רוצה ליקח הקרקע צריך לקבלו באותו עלוי שהשומא והכרזה לתועלת הלוקח היא שאם ימלאו מי שירצה ליתן בה יותר הרי טוב ואם לאו יקחנה הוא באותה השומא אבל אם הלוקח בעצמו רוצה להעלות השומא כדי שישאר הקרקע בידו אין שומעין לו כי כשהכריזו לתועלתו הוא מכרו מה אני חושש שאומר ותשאר הקרקע בידי כי א"כ אחזור ואקח הכל מן המוכר שלכך בשביל העלוי שלו לא נתבטל שומת ב"ד שבוה לרובא דאנשי ורב האי כתב אם בע"ח ולוקח באים להוסיף כל א' על חבירו נותנין הקרקע לאותו שמוסיף יותר וזה נראה כחולק על ה"ר יונה וכתב הרא"ש שאינו חולק מדברי רב האי כשאחר מוסיף עד כנגד כל דמי החוב אבל אם רצה הלוקח להוסיף מעט על שומת ב"ד ולא יהיה כל חוב פרוע בהא אזלינן בתר שומת ב"ד כדברי ה"ר יונה ואם יאמר המלוה אקבל הקרקע בכל חובי בלי שומת ב"ד והלוקח אומר לא כי אלא ימו אותה ב"ד ואני אתן כפי אשר ישומו ב"ד אין שומעין ללוקח :

עין משפט

ג' מכר"ם

*דדייקינן על יורשים מיקדם הוא כו' כנ"ל (ג"ה)

א מיי' פי"ט מהל' אישות ונוה טור ח"מ סי' קיד וקיז :

דף צא:

[דף קטו ע"א]

ג"ל מאי

הגהות הב"ח

(א) אליבייהו כצ"ל (ב) חולקין כו' (ג) נכסים כו' (ד) מדה בה' מאה כצ"ל (ה) כ"ב (ו) במכ"ש כצ"ל (ז) ופירוש כצ"ל

לגבי הכתובה הקטנה בהעלאתן על אלו: טירפא בכמה כתבינן · הרי לוקח זה מכרה לנושה באלף זוז לפלותו מחובו וחוזר לב"ד לכתוב לו שטר טרפא על זה שמכרה באחריות והרי טרפוה ממנו בדמי אלף זוז שהיה מחוייב בכמה כתבינן ליה טרפא (ג) אלפא כשיעור החוב או בחמש מאה שהרי כך קנאה ממנו: והלכתא בחמש מאה · והאי עובדא כדזבנינהו להני תרי אפדני לחד גברא מיירי דאי לתרי גברא זבנינהו היאך יהא לוקח אחד יכול לומר לו דלשקול הקרקע שגבה מהאחר באלפא והרי אין לו שום שייכות בה ולוקח עצמו לא שמה ניהליה אלא בחמש מאה ועוד דהיכי מצי לומר רבינא דליכתוב טרפא ללוקח באלפא זוזי והא הוא לא שמה נהליה אלא בחמש מאה אלא ודאי לחד גברא זבנינהו ומשום הכי מצי למימר ליה אי שוית לך אלפא זוזי כו' · ואיכא מ"ד דדוקא בשלא החליטוה לראשונה עדיין בה' מאה אבל אם החליטוה לא מצי לסלוקי דשומא לא הדרה אלא לבעלים אבל לא ללקוחות (לבעלים טעמא מאי) משום דחזרת שומא אינה תורה אלא תקנת חכמים היא משום ועשית הישר והטוב לקוחות איניהו דאפסידו אנפשייהו והכי מוכח בפרק המפקיד (דף לה·) דאמרינן שמו מינה דאיתתא ואיכסיבא לא מהדרי' ליה משום דבעל לוקח הוי אלמא שומא לא הדרה ללוקח אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפכ"ב מהלכות מלוה ולוה שאפי' ללוקח מחזירין ובודאי דפשטא דהאי עובדא הכי מוכח ולפיכך יש לדחות ההיא דפרק המפקיד דהיינו טעמא משום דשמו

ריש"י

בהעלאתן של אלו: טירפא בכמה כתבינן. ה"ז מכרה לוקח לבע"ח באלף זוז לפורעו מחובו וחוזר לב"ד לכתוב לו שטר טירפא על המוכר שמכרה לו באחריות והרי טרפה הבעל חוב בדמי אלף זוז שהיה מחוייב בכמה כתבינן טירפא באלף כשיעור החוב או בחמש מאות שקנו ממנו: קטינא דארעא. שדה קטן: מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם. משום כבוד אביהם אלא שאין לבית דין כח לכופן על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא כסוכה ולולב: דמי קטינא. כאלו מכר ולא כפריעת חוב: דזבנה כתובתה דאימיה. שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה: בטובת הנאה. בדבר מועט כי ספק הוא שמא תמות ויירשנה בעלה או אפי' אם ימות בחייה שמא ימות הבן בחייה ואין ללוקח כלום כיון שלא באת לפני הבן: לא מפצינא לך. ולא אחזור לך המעות דשלא באחריות אני מוכרה לך: אתא איהו וקא מערער. ולומר אני עומד תחת אמי ואטלנה ולא אחזיר המעות:

נר מצוה

פסידא איכא אלפא יהיב ואלפא קא שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר באלפא רב עוירא אמר בחמש מאה והלכתא [א] בחמש מאה: ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי [א] שכיב ושביק קטינא דארעא דהות שוה חמשין זוזי אתא בע"ח טריף לה אתו יתמי יהבי ליה חמשין זוזי הדר אתא וטריף לה (א) אתא לקמיה דאביי אמר להו מצוה [ב] על היתומים לפרוע חובת אביהן הנך חמשין קמאי מצוה קעבדיתו והשתא כי טריף כדין טריף ולא אמרן אלא דלא אמרו ליה הנך חמשין זוזי דמי קטינא אבל אמרו ליה הנך חמשין זוזי דמי קטינא [ג] סלוקי סלקוה ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה ואמר ליה [ב] אי אתיא אם ומערערה לא מפצינא לך שכיבה ולא ערערה אתא איהו וקאמערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קביל (ב) אחריות דנפשיה מי לא קביל: [ד] אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון שלא

מינה עד שלא נשאת ונשאת אבל אם שמו מינה דבעל מקרקע שהכניסה לו אפשר דמהדרינן ליה ופלוגתייהו דרמי בר חמא ורבא פירשו בו* דבהא פליגי דרמי בר חמא סבר דאי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי לסלק ליה לב"ח בזוזי ורבא סבר (דלא) מצי מסלק וכן נראה מדברי רש"י ז"ל שכתב בפרק קמא דבבא מציעא [דף טו:] בהא דאמרינן התם הניחא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח מצי מסלק ליה לב"ח בזוזי אלא למ"ד כו' פלוגתא היא בכתובות ולא מגאלוה חוץ מזאת ותמה אני אי בהא פליגי היכי אמר רמי בר חמא היינו מתני' ורבא נמי היכי מהדר ליה הכא מאי פסידא אית ליה דמהך שקלא וטריא משמע דלא פליגי אלא אי מצי לעלויה או לא אבל בשוה לא מצי לסלוקי אלא ודאי נראה מכאן דאפי' מ"ד מצו לסלוקי בזוזי דהיינו דוקא בבא בטענת עילוי הא לאו הכי לא וכיון דסבר רמי בר חמא למגמר ממתני' דלא מצי לעלויי וממילא [לא מצי לסלוקי ורבא איצטריך למדחי דמצי לעלויי' וממילא] מצי לסלוקי מחמת טענה זו: ההוא גברא כו' קטינא דארעא · שדה קטנה: מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם · משום כבוד אביהם אלא שאין לב"ד לכופן על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא כסוכה וכלולב אלא מצוה דרבנן היא: כדין קטריף · שנכסי הלוה נשתעבדו לו: דלא אמרו ליה · כשפרעו את הראשונים: דמי קטינא · כאלו מכר ולא כפריעת (ד) חוב: אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי קטינא · סלוקי סלקוה · דהרי הוא כאילו מכרה להם ויש ללמוד מכאן דכי אמרינן מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם אין כופין אותם בכך דאם איתא אפי' כי אמרו ליה דמי קטינא אמאי לא נכופם לפרעם וכ"כ רש"י ז"ל וזה שלא כדברי ר"ח ז"ל שאמר שכופין אותן וכמו שכתבתי למעלה בפרק הכותב [סימן שמא] ומיהו למ"ד שעבודא (לאו) דאורייתא משום פריעת בעל חוב מצוה כופין אותו כדאמרי' לעיל [דף פו·] דה"ל כאומר לולב איני נוטל סוכה איני עושה דהא נמי מצוה דאורייתא היא ואפשר דמתורת כפייה נמי יורדין לנכסיו דעד שאתה כופהו בגופו כופהו בממונו אלא דלמאן דלית ליה שעבודא דאורייתא כל היכא דליתיה קמן אין יורדין לנכסיו אבל בדאיתא היו כופין אותו בין בגופו בין בממונו דמצוה דאורייתא היא אבל גבי יתומים דמצוה דרבנן בעלמא הוא דאיכא אין כופין אותן וכתבו הראשונים ז"ל דלא אמרו מצוה על היתומים אלא היכא דשבק אבוהון מטלטלי אבל מנכסי עצמן לא והכא הני חמשין זוזי דיהבו ליה מטלטלי דאבוהון הוי והכי מוכח בפרק מי שמת (דף קנז·) דבעי שמואל דאקנה קנה ומכר דאקנה קנה והורים מהו ואתינא למפשטה מהא דתנן נפל הבית עליו ועל אביו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב יורשי האב אומרים הבן מת ראשון ואח"כ מת האב ובעל חוב אומר האב מת ראשון ואח"כ מת הבן ואי ס"ד דאקנה קנה והורים לא משתעבד נהי נמי דאב מת ראשון דאקנה הוא ופרקי' זעירא חברין תרגומה מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן ואם איתא שאפילו מנכסי עצמן חייבין לפרוע כי מת הבן ראשון מאי הוי והא בין כך ובין כך מצוה עליהם לפרוע חובת אביהם אלא ודאי כדכתבינן ומ"מ יש לדקדק דמהא משמע דכופין היתומים לפרוע חובת אביהם דהא אוקימנא מתני' דהתם משום מצוה והתם בדינא ממש מיירי ובכפייה ולא במצוה בעלמא ואפשר דמעיקרא הוה ס"ד התם הכי ומשום הכי אקשי עלה והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות כלומר אי אמרת דכופים על מצוה זו היכי אמר שמואל סתמא דמלוה על פה אינה גובה מן היורשין הא משום מצוה מיהת כייפינן להו אלא ש"מ דכי אמרינן מצוה על היתומים לאו בכפייה קאמרינן והלכך מתני' דהתם ליכא לאוקומה משום מצוה דבדיני כפייה מיירי אבל הרשב"א ז"ל כתב דמצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן משלהן אפילו לא הניח להם אביהם כלום וכך מצוה בלא כפייה היא והיינו שמעתין וזהו שלא הזכירו כאן דשבק להן אבוהון מידי אלא קטינא דארעא אבל אם הניח להם אביהן מטלטלין בכי האי גוונא מצוה עליהם לפרוע חובתו וכופין אותן בכך והיינו ההיא דפרק מי שמת דמיירי בדיני כפייה ואוקימנא לה משום מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם ודאמרינן דאי אמרו ליה דמי קטינא סלוקי סלקוה היינו טעמא שאע"פ שלא הגבוה אלנו אלא שנתפשרו עמו ואמרו לו דמי קטינא הרי הוא כאילו הגבוה אלנו ממש וחזרו וקנו אותה ממנו דהוה ליה·נכסי דקנו יתמי ולא משתעבדי לבעל חוב וה"ה נמי שאם בא בעל חוב מאוחר אינו יכול לחזור ולטרוף דכמי שקנו אותה ממנו דמי והכי איתא בירושלמי דגרסינן בסוף פירקין [הלכה ו] א"ר יוסי הדא אמרה הדין דיזיף מן תרי בר גש אתא תניינא א"ל קום פוטרי א"ל ולית סופא דקדמאי שמע ואתי ומיטריף יכול הוא למימר ליה קום פוטר ואי טרף טרף פשר מן השני חזקה שהראשון בא וטרף פשר מן הראשון אמר ר' פנחס אתא עובדא קמיה ר' ירמיה ואמר אין פשר פשר · כלומר אם התפשר עם הראשון התפשר ואין בעל חוב מאוחר יכול לחזור ולטרוף ממנו ומקשינן א"ר יוסי ולא אמר כל דאקנה לא אתיא אלא ביורש: **ההוא** גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה · שדה שייחד לה אביו בכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכר זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו אלא שחייב לתת (לה) כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל ויכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל האי אי אתיא אם ומערערא לא מפלינא לך ותפסיד מעותיך לא מכרה אלא בדבר מועט ורמי בר חמא סבר דכיון דאילו באה אמו ומוציאה הקרקע מידו לא היה חייב לו באחריות אף הוא במקום אימיה קאי ומוציאה מידו · וא"ל רבא דנהי דאחריות דאימיה לא קביל עילויה אחריות דנפשיה ודאי קביל · כלומר דכיון דאחריות קי"ל דטעות סופר הוא ודאי שהוא חייב בכל אחריות אלא ממה שהוציא ממנו בפירוש והוא לא הוציא ממנו אלא שאם תבא אמו עלמה [אבל הוא לענין זה לא במקום אמו קאי] וכיון שלא פרט אף עצמו הרי הוא נכלל בשאר האחריות שהוא חייב בו ולפי זה משמע שאם מכר שלא באחריות כלל דבכי ה"ג אפי' אחריות דנפשיה לא קביל עילויה ומיהו דוקא בזכות שיבא לו מיום זה ואילך אבל בזכות שהיה לו כבר אע"פ שלא קבל עליו שום אחריות אותו זכות מיהא קבל עלויה שלא יוכל לערער מחמתו וראיה לדבר מדאמרינן לקמן בפרק אלמנה ניזונת *[דף נז·] דארמלתא

מוכר שדה כו' מיהו דוקא בזכות שיש לו בשעת מכירה כו' ע"ש (ג"א)

המאור הגדול

[אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון וכו'] א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא לא קביל אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה כך כתוב בהלכות הגירסא הנכונה נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה וזו היא קבלת שמעון לראובן ונפשיה נפשיה דראובן וא"א לפרש בחילוף משום דקשיא הא דרב זביד דפ' חזקת הבתים רב זביד אמר אפי' נמצאת שדה שאינה שלו אינו חוזר עליו [דא"ל] להפי זבין ליה שלא באחריות וכ"ש שאם בא בע"ח וטרפה שאינו חוזר עליו דהא דברי הכל היא ומצאתי בספר מקח וממכר לרבינו האי ז"ל הגירסא כמו שכתוב בהלכות הרי"ף ז"ל וכתב פירושה ואעפ"כ לא נתיישבה דעתי בגירסא ההיא [בפירוש ההוא אלא כמות שהוא בכל ספרים שלנו זה מה שהשגתי מחפוש הלכות הרב ז"ל ואולי המחפש היטב ימצא יותר ממני וכל הדן אותי לכות המקום ידונו לזכות]:

מלחמת ה'

[ועוד אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון וכו' וא"א לפרש בחילוף משום דקשיא עליה חזקת הבתים: אמר הכותב והלא עיקר הבנין בכל מקום כך הוא אחריות דנפשיה נפשיה דמחמתיה מתמתיה דמקבל כדאיתא בפ' חזקת הבתים ובפ' אלמנה ניזונית נכי דאחריות דעלמא אחריות דנפשך קבולי קבילת וכאן אמרו נכי דאחריות דאימיה לא קביל עליה אחריות דנפשיה מי לא אחריות דמקבל ותרוייהו חד דינא נינהו ואזדו לטעמייהו דרמי בר חמא סבר איהו במקום אימיה איתא לאימיה וטרפה ליה מיניה לא מפלי ליה איהו נמי טריף דחזי' כמאן דאיתיה הבאה לאימיה דמכחה קא אתי ובהאי דינא בתרא נמי סבר רמי בר חמא כי היכי דכי איתיה לאדם ברשותיה דב דראובן וטרפא לא מפלי ליה ה"נ כי סדר זבניה מיניה ראובן עלה דשמעון סדר דמכחו קא אתי באחריות ורבא פליג בתרוייהו ואמר נכי דכי איתיה לאימיה לא מפלי לה אחריות דנפשיה דמקבל עליה וכן נמי במוכר שדה וכיון דאיהו חייב לפרוע חובו ואפי' קנה השתא נכסי מעלמא ומינייהו ואפי' מגלימא דעל כתפיה ה"ל איהו מזמן ואיהו טריף ואחריותא דנפשיה דמקבל ודאי קביל עליה: עתה ראה המאור מדרב זביד דפ' חזקת הבתים שכל עצמו לא נשאו דעתינו בגמ' בדבר אלא משום דקים להו שהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות אם בא בע"ח וטרפה אינו חוזר עליו וכבר מצא בספר מקח וממכר הגירסא בהלכות ולא מלאהו עוד בנוסחי ספרד ובפירושי ר"ח בהלכות גדולות לרב שמעון זכר כולם לחיי עולם ואתמה מן הרב הזה ז"ל שכתוב כמה השיגה ידו מחפוש הלכות הרי"ף ז"ל ואולי שמחפש היטב ימצא יותר. יתר ויריס מכשול מדרכנו. כי בעקבות מלאכו אשר שלא לפנינו. להודות ינאנו. סמוכים על מה שחלק לנו. מן השכל ובטוחים על מקרא שכתוב סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם]:

דארמלתא דזבין אחריותא איתמי ואפ"ה אמרי' דאחריות דנפשה קבלית עילויה שלא תוכל לחזור ולטרוף מחמת כתובתה אלמא אע"פ שאין עליה אחריות כלל אפ"ה אחריות אותו זכות שיש לה בשעת מכירה קבילה עילוה : ואתא בע"ח דראובן · שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון ואילו בא (א) ומצאן ביד שמעון ה"נ הוה טריף לה : דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה · כשם שאילו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות ובא בע"ח דראובן וטרפה היה שמעון מפצהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה הימנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו: נהי דאחריות דעלמא לא קביל עליה אחריות דנפשיה מי לא נר מצוה

באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות דף צב· *ואתא בע"ח דראובן וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא (א) לא קביל עליה °אחריות דנפשיה מי לא קביל עלויה ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מ"ט בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי. גרסי' בפ' חזקת הבתים* אמר רב פפא אע"ג דאמור רבנן המוכר שדה לחברו שלא באחריות ובא בעל חוב וטרפה אינו חוזר עליו נמצאת שדה שאינה שלו חוזר עליו ורב זביד אמר אפילו נמצאת שדה שאינה שלו אינו חוזר עליו דא"ל להכי זבני שלא באחריות והלכה א כרב זביד גרסינן בפרק מי דף עג· שאחזו קורדיקוס*(ב) אההוא גברא דזבן ארעא שם לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד לסוף אפיקו ביה נהרא אתו לקמיה דרבינא א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת כל אונסא דמתייליד א"ל רב אדא בר תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא אגלגלא מילתא ומטא לקמיה דרבא אמר אונסא דלא שכיחא הוא *רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבון שומשמי אגודא דנהר מלכא סבא אגירו מלחי לעבורינהו וקבילו עלייהו כל אונסא דמתייליד לסוף איסתכר נהר מלכא סבא (ג) נקטו מלחי אמרו להו אגירי חמרי ואסקינהו ניהלן דהא קבילתון כל אונסא דמתייליד אתו לקמיה דרבא אמר להו קאקי חיורא משלחי גלימא דאינשי אונסא דלא ב שכיח מכלתין הוא : *אמר רבא ראובן גשמכר כל שדותיו שם דף צב· לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא בע"ח דראובן (ד) רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דזבין לוי בינונית אבל זבין עידית וזיבורית מצי א"ל להכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינונית דכוותה גבי שמעון *אבל שבק בינונית דכוותה גבי שמעון °מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ובא בע"ח דראובן וטריף ליה מיניה

קביל עילויה · כלומר (ב) דאע"ג דזבין לה ראובן לשמעון שלא באחריות הייט לענין שאם בא בע"ח דראובן לטורפה משמעון דלא הדר עליה אבל אחריות דנפשיה ודאי קבל לענין שאם יחזור וימכרנה שמעון לראובן ויבא ב"ח של ראובן ויטרפנה ממנו שלא יוכל לחזור על שמעון ורש"י ז"ל גורס נהי דאחריות דעלמא קביל עילויה אחריות דנפשיה מי קביל עילויה · ובקבלת שמעון לראובן קאמר כלומר אף על גב דקביל שמעון אחריות דראובן הייט דוקא אחריותא דעלמא אבל אחריות דנפשיה כלומר אם יטרפוה ממנו מחמת חוב של ראובן עצמו בהא ודאי לא קביל עליה אחריות : ומודה רבא כו' מ"ט בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי · הטורר עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכרה לו לראובן תחלה ולא אמרינן יורש כרעא דאבוה הוא והרי זה כבעל חוב דראובן : הא דגרסי' בפרק מי שאחזו שם פירשתי : גרסי' בגמ' [דף נב:] אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפו עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקא טריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן לשמעון (ג) אנא מטלטלי שבק אבונא גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא אי פקח שמעון מגבה לה ניהלייהו [ארעא] והדר גבי לה מינייהו מדרב נחמן (ד) אמר רבה בר אבוה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותה מהם · והכי פירושה שלא נתן שמעון לראובן דמי השדה אלא זקפן עליו במלוה כלומר שכתב לו שטר חוב עליהם ומש"ה נקט זקפו עליו במלוה ולא נקטיה בשעדיין חייב לו הדמים משום דבכי האי גוונא לא קנה בשטר עד שיתן דמים כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף כו·) אבל השתא דזקפן עליו במלוה קנה דזקיפה הרי היא כפרעון כדאמרי' בפ' האומנין (דף עז:) מלמדים אותן שלא יחזרו בהם כיצד כותב לו אני פלוני מכרתי שדה פלוני לפלוני באלף זוז ונתן לו מהם מאתים זוז והרי אני נושה בו שמונה מאות זוז : ופייסיה שמעון לבע"ח דראובן בזוזי · כלומר שבמעות דמי השדה שהוא חייב ליתומים פייס את הנושה בשביל ראובן (כלומר) שבאחריות מכרה לו : מצו אמרו ליה בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שבק אבון גבך · והיה בעל חוב של אבינו מסולק ממנו שאין לנו קרקע והמעות לא היה לך ליתן דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי ועתה גם אתה אין לך לחזור עלינו על האחריות לפי שאין לנו קרקע מאבינו : (ה) ואי פקח שמעון מגבי להו ארעא · כשיתבעוהו היתומים יפרע להם קרקע בדמי המעות והדר גבי לה מנייהו בשביל אחריות אביהם ולא מצו למימר לא ירשנו קרקע זו מאבינו אלא לקחנוה במעות דאמרי' להו ע"י שעבוד חוב אביכם באה לכם והרי היא לכם כירושת קרקע שלקח אביכם בחייו ואע"ג דלעיל בפרק הכותב (דף פו·) מוכח דכל היכא דאית ליה ללוה זוזי כופין אותו לפרוע במעות ה"מ בעלמא אבל במקום (ו) פסידא דלוה יכול לפרוע בקרקע ומשום הכי אמרי' דאי פקח שמעון מגבי לה ניהלייהו והא דנקט ופייסיה בזוזי משום דאי אגבייה ארעא לא מצו יתמי למהדר עילויה (ז) דאמר להו כי היכי דמשתעבדנא לכון מחמת אבוכון משתעבדנא נמי לבעל חוב דאבוכון מדרבי נתן וכי היכי דאילו מגבינן לכו ארעא בעל חוב דאבוכון גבי לה מינייכו מדרב נחמן וטעמיה דר"נ מדרבי נתן כדאי' בפרק כל שעה (דף לא·) הכי נמי מגבינא לבעל חוב דאבוכון ארעא מחמת חוב זה שהייתי חייב לאביכם דמה לי אי מגבינא לכו או לדידיה הא כי היכי דאשתעבדנא לכו משתעבדנא לדידיה : ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון · בשטר אחד דאי בשני שטרות אינו גובה מלוי אלא אם כן לקח (ח) האחרונה דמצי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו [ואין זו בשעבודך דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין] וכל שדותיו דאמרינן היינו עידית ובינונית וזיבורית : רצה מזה גובה רצה מזה גובה · וכדמסיק ואזיל דזבין לוי משמעון בינונית ששעבוד בע"ח עליה ולא שבק בינונית משל ראובן אלא שמעון הילכך רצה לגבות משמעון מעידית גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן (ט) לחובו וכל זמן שאמצא משל ראובן אלך כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות : רצה מלוי גובה כגון אם לא ימצא אצל שמעון משל ראובן אלא זיבורית גובה [בינונית] מלוי דא"ל לקחת את שעבודי בינונית שדיני מוטל עליה ואע"ג דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן והניח אצלו זיבורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי דהא תנן [גיטין דף מח:] אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן זיבורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תיקון העולם כל שיש לבעל חובו ככל חובו לא יטרוף לקוחות אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכח טרפא הוא בא והא דאמרי' אבל שבק בינונית דכוותה אמר ליה הנחתי לך מקום לגבות הימנו [דמשמע דאפי' במשועבדים יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו] (י) התם לאו דוקא הנחתי לך מקום לגבות הימנו אלא כלומר מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכי היכי דאילו היה לו לשמעון ב' שדות בינוניות היה יכול לדחותו לבעל חוב אצל איזו שירצה הכא נמי לוי דאתי מכח שמעון יכול לדחותו אצל הבינונית האחרת דשמעון מכר לו כל זכות שתבא לידו והכי אמרי' בהדיא בפ"ק דב"ק (דף ח:) וכ"ת אם כן גבי עידית וזיבורית למאי איצטריך לטעמא דלהכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך ניתי עלה מטעם דהנחתי לך מקום לגבות הימנו כלומר משום מה מכר לו ראשון לשני כו' י"ל דלגבי זיבורית לא סגי האי טעמא משום דאפי' שמעון גופיה לא מצי דחי ליה מזיבורית והיינו טעמא משום דדינא דבעל חוב בזיבורית אלא דמפני תקנתו

רש"י

אחריות דנפשיה . שהוא בעצמו מערער : מי לא קיבל . ויחזיר לו מעותיו ומיהו חוזר במכירת הכתובה דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בה כדתניא מה שאירש מאבא מכור לך לא קנה ולא דמי לגוזל שדה מחבירו וחזר ולקחה מן הבעלים הראשונים דקי"ל מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו דהתם בלקחה דוקא דטרח אבתרה אמרינן דטרח בהו כי היכי דליקום בהימנותיה אבל נפלה ליה בירושה אמרינן התם ירושה ממילא הויא ולא טרח אבתרה וחוזר במכירתו ויחזיר המעות. לישנא אחרינא דזבניה לכתובת אימיה בטובת הנאה שדה שייחד אביו לאמו בכתובתה ומת ונפלו הנכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה [בדין] המכר קיים אם מכרה ואינו יכול לחזור כי הוא יורש כל הנכסים אלא שחייב לתת לה כתובתה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שיעבודה מוטל (לימלה) לטורפה מן הלקוחות ומשום דא"ל לא מפלינא לך כו' מכרה בדבר מועט: שלא באחריות. שכל מי שיטרפנה מידך לא אחזיר לו המעות : ובא בעל חוב דראובן . שהיה שטרו מוקדם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון ואילו מצאה ביד שמעון נמי הוה טריף לה : ומפצי ליה . דכשם שאם מכרה שמעון לאיש אחר ובא בעל חוב דראובן וטרפה היה שמעון מפצהו ולא היה יכול לחזור על ראובן כי שלא באחריות לקחה ממנו כך הדין כשמכרה לראובן עצמו : נהי דאחריות דעלמא. של כל העוררין שלא מחמת ראובן : אחריות דנפשיה . עירעור הבא לו מחמת עצמו : כבעל חוב דעלמא דמי . וכשם שאם לקחה ראובן מלוי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ובא בעל חוב דלוי וטרפה מראובן צריך שמעון לפצותו כי באחריות מכר והוא לקחה שלא באחריות אף כשיורש ראובן מיעקב ומכרה וכו' ובא בעל חוב דיעקב וטרפה יפצנו שמעון ולא אמרינן יורש כרעיה דאבוה הוא : קיבל . המוכר כל אונסא דאתיליד: לסוף אפיקו בה נהרא . המלך צוה להעביר בה נהר : שפי ליה . העמידוה בידו בשופי : דלא שכיח הוא . ולא קבל עליה : אגורי מלחי . שכרו ספנים להוליכן לביתן : איסתכר . כלו מימיו עד שלא יכלו בו להעביר בספינה : אגירי חמרי . תשכרו לנו חמורים להביא דרך יבשה : קאקי חיורי . אווזין לבנים : משלחי . מפשיטין : גלימי דאינשי . כלומר שתקחו ממונם שלא כדין : כל שדותיו . בשטר אחד דאילו בשני שטרות אינו גובה מלוי אלא א"כ לקח אחרונה דמצי אמר ליה אין זו משועבדת לך דהניח לך שמעון מקום לגבות הימנו דאין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין : רצה מזה גובה רצה מזה גובה . וכדמסיק דזבין לוי בינונית ששיעבוד בעל חוב עליה רצה גובה משמעון דאמר לא אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובו כל זמן שאמצא משל ראובן אצלך כלום לא אטרוף מלוי רוצה גובה מלוי דא"ל לקחת שעבודי דבינונית דיני מוטל עליה ולא מצי לוי למימר ליה הנחתי לך מקום לגבות הימנו דלא שייך למימר הכי אלא לגבי בעלים ראשונים אבל הכא שמעון ולוי מה שבידם הכל משועבדים : לאו

שלטי הגבורים

א וכן פסקו מיי' וטור כרב זביד. וסמ"ג כתב אבל ר"י פסק כרב פפא שחולק על רב זביד שחוזר עליו דאינו מכר כלום מאחר שנגזל טורף קרן ופירות אבל בבע"ח שאינו אוכל פירות כל זמן שלא טרפה נחשב המכר מכר וכן מוכח בפ"ק דב"מ גבי הכיר בה שאינו שלו ולקחה שנחלקו שם רב ושמואל ואמר שהמעות פקדון או מתנה וא"כ מדבר שלא באחריות מכלל דו מיא דהכי בלא הכיר בה לדברי הכל יש לו מעות מן המוכר ועיין פ' חזקת הבתים :

ב וכתב מיי' וה"ה נמי דכל תנאי שבממון שאומדין עליו דעת המתנה ואין כוללין באותו התנאי אלא דברים הידועים שבגללן היה התנאי וכן היו כדעת המתנה כשהתנה כההיא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבין שומשמי אגודא דנהר מלכא קבל עלייהו המוכרין למעברינהו וכל אונסא דאתיליד ושכר המוכר הספינה להביאה ללוקח ונסתם הנהר ואמרי' שלא היה צריך לשכור בהמות להביאם שבודאי לא היה בדעתו על אונס כזה :

הגהות הב"ח

(א) ומצאה כצ"ל: (ב) נ"ב אבל הרא"ש בשם הרמ"ה פי' גי' זו בענין אחר יותר נכון וז"ל האי קביל ולא קביל לאו בקבלת המוכר דקביל עליה אחריות ללוקח קאי אלא בקבלת הלוקח דסבר וקביל דלא ליהדר אמוכר כדאמר הייתא דקטרא סברת וקבלת וה"פ דכי הדר ראובן וזבנה מיניה דשמעון באחריות נהי דאחריות דעלמא לא קביל ראובן עילויה אלא אדעתא דמפצי ליה שמעון הוא דזבין מיניה אחריות דנפשיה דראובן מי לא קביל עילויה דלא ליהדר אשמעון עכ"ל · (ג) אנן כצ"ל : (ד) נ"ב דאמר ר"נ אמר כו' : (ה) אי כצ"ל : (ו) נ"ב וכ"כ התוס' אבל הרא"ש כתב על זה ואינה ראיה כל כך דמלוה זו בא מחמת קרקע שקנה הלכך מצי למיהדר להו הך ארעא דזבן מאבוהון בהני זוזי עכ"ל וזה כתב לגירסתו דגרס מגבה לה ניהלייהו אבל התוס' גורסים מגבה להו ניהלייהו ארעא דמשמע אפי' ארעא אחריתא והדר גבי לה מינייהו:(ז) נ"ב אבל מדברי התוס' נראה שחולקים על זה שהרי פירשו דהא דנקט ופייסיה בזוזי רבותא הוא לא מיבעיא היכי דלא פייסי' דאינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א כרי פרע חוב שלהם וסילק בע"ח זה מעליהם קמ"ל דה"ה אמרי' ליה אנן מטלטלין וכו' עכ"ל מבואר דס"ל היכי דלא פייסיה ובע"ח קטריף לארעא משמעון צריך שמעון לשלם ליתומי ומפסיד לאו מגבינא לבע"ח דאבוכון ארעא. משמעון מראובן (ח) נ"ב להשתעבד: (ט) נ"ב וכ"כ התוס' :

עין משפט

א מיי' פי"ט מהל' מכירה סמג לאוין קע טור ח"מ סי' רכה : ב מיי' פי"ט ופי"ח מהלכות מלוה סמג עשין צד ולאוין קע טור ח"מ סי' קיט רכו :

[דף קיז ע"א]

דף מה:

שם בגיטין

דף צב: [דקיז ע"ב]

הגהות הרי"ו

(א) פי' ראובן כי זה משמעון ראשון ... [illegible]

גי' ד"ח

גי' ד"ח

תקנתו אמרו שיגבה מן הבינונית ואי אמר לא ניחא לי בהאי תקנתא וזיבורית אני רוצה כדיני שומעים לו דאי לא תימא הכי נעלת דלת בפני לווין לגבי זיבורית והכי איתא בפ"ק דב"ק [דף ז:] ומש"ה נריכין לטעמא דלהכי טרחי וחבני ארעא דלא חזיא לך דעידית לא חזיא ליה ואפילו משמעון לית ליה ובזיבורית נמי מצי אמר סבור הייתי דבינונית ניחא לך : דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה · כלומר אי בעי ראובן לאשתעויי דינא בהדיה לא מצי אמר לה אידך לאו בעל דברים דידי את ומיהו אי לא בעי לא אזיל דאין כח לשמעון לכופו בכך דיכול למימר ליה אחוי טרפך ואשלם לך וכ"ת מאי נפקא מינה אי ראובן משתעי דינא בהדיה או שמעון י"ל דנפקא מינה אי ידע ראובן למטען טפי וכבר נאמרו בתירון קושיא זו דברים אחרים שאין להן עיקר :

עסיקין · עוררין : עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו · אם לא נתן המעות והאי חזקה לאו חזקת קנין הוא כגון נעל וגדר ופרץ כל שהוא דא"כ דאכתי לא קנאה פשיטא דיכול לחזור בו ועוד דאי בחזקת קנין עסקינן מאי קא מיבעיא לן בסמוך משהחזיק בה מאימת והא מתני' היא [ב"ב דף מב.] נעל וגדר ופרץ כל שהו הרי זו חזקה ומאי קא מהדר ליה מכי דייש אמצרי אלא ודאי חזקה זו לאו חזקת קנין הוא אלא חזקה כאדם המחזיק בשלו ואע"פ שקנאה מתחלה בקנין או בחזקה קאמר שאם יצאו עליה עסיקין קודם שהחזיק בה חזקה זו יכול לחזור בו דכמקח טעות דמי אבל משהחזיק בה כאדם המחזיק בשלו גלי אדעתא דניחא ליה בה כדאיתא והיינו דאמרי' משהחזיק בה מאימת כלומר אי זו חזקה הויא גילוי הדעת לכך ומהדרינן מכי דייש אמצרי כלומר (א) שעירב המצר עם שדותיו ודאמרינן בפרק חזקת הבתים (דף מד:) דאפי' אם נמצאת שדה שאינה שלו שאינו חוזר עליו דמאי א"ל להכי זבני ליך שלא באחריות התם דוקא לאחר שהחזיק בה אבל הר"מ בנז"ל כתב דהתם נמי קודם שהחזיק בה ומיהו מיירי לאחר שטרפוה ממנו שאינו יכול להחזירה לו אבל הכא

מיניה דינא הוא דאזיל א ראובן ומפצי ליה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את משום דא"ל אי מפקת לה מיניה עלאי דידי הדר ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דליהוי לשמעון תרעומת עלאי אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות [דף צג.] ויצאו עליה *עסיקין עד שלא החזיק בה ב יכול לחזור בו משהחזיק בה אין יכול לחזור בו מ"ט דא"ל חייתא דקיטרי סברת וקיבלת ומשהחזיקבה מאימת מכי דייש (א) אמצרי איכא דאמרי אפי' באחריות נמי דא"ל אחוי טירפך ואשלם לך :

מתני' א מי שהיה נשוי שלש נשים ומת [דף צג.] כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים וג' מאות שלשה שלשה של זהב היו שם שלש מאות של מנה נוטלת נ' ושל מאתים מנה ושל ג' מאות ששה של זהב וכן ג' שהטילו לכיס אם פיחתו או הותירו כך הן חולקין : **גמ'** א] הא מתני' וגמרא דילה שקלי וטרו בה קמאי ז"ל ולא סלקא להון כל עיקר וכיון דחזו דלא סליקא להו כהוגן הדרי לשקול הדעת ופסקי הלכתא דפלגין לפום *ממונא וסמכי להאי סברא על מימרא דרבי (ב) דאמר °אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקין בשוה וקא פרישו להא דא"ר חולקין בשוה שהוא לפי מעות והדין סברא כי מעיינת בה בגמרא משכחת לה פריכא ולא סליק אליבא דגמרא כל עיקר ולא אליבא דמתני' דבהדיא תנינא

רש"י

לאו בעל דברים דידי את. איני טורף ממך כלום : עלי הדר. מה שאתה מוציא ממנו חוזר עלי : ואיכא דאמרי אפילו אם מכרה ראובן שלא באחריות. לא מצי למימר ליה בע"ח לראובן לאו בעל דברים דידי את : עסיקין. עוררין : משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו. שהקרקע נקנה בחזקה : חייתא דקיסרי. שק מלא קשרים : איכא דאמרי. אפילו אם באחריות נמי מכרה לו אינו יכול לחזור בו מפני עסיקין ולא אמרינן סוף סוף עליה הדר ואטרוחי בי דינא למה לן : דא"ל אחוי לי טירפך. שטר דטירפה מב"ד שכתבו לך שיצאת השדה מידך בדין ותחזור עלי ואשלם לך וכל זמן שלא יצאתה מידך בדין לא אשלם שהרבה עוררין שאין זוכין בדין: **מתני'** של זו מנה ושל זו מאתים כו'. ושלשתם נחתמו ביום אחד דאי בתלתא יומי הקודמת בשטר קודמת בגיבוי : חולקות בשוה. שהרי כח שלשתם שוה בשיעבוד מנה דבכולהו איכא מנה : היו שם מאתים. אין לבעלת המנה במנה שני כלום שום שיעבוד : של מנה נוטלת כ'. בגמ' פריך עלה : ג' של זהב. שלשה של דינרי זהב וכל דינר הוא עשרים וחמשה דינרי כסף ושל מאתים כחה שוה במאתים כבעלת ג' מאות : היו שם ג' מאות. מנה ראשון משועבד גם לבעלת מנה ולכולם ומנה שני לבעלת מאתים ולבעלת ג' מאות והמנה שלישי לבעלת ג' מאות לבד : של מנה נוטלת חמשים. מפרש בגמ' : ושל מאתים מנה. גם זה מפרש לקמן בגמ' : ששה של זהב. הם מאה ונ' זוז : שהטילו לכיס. מעות לקנות סחורה לשכר כך הם חולקין כל אחד ואחד נוטל בשכר וגם בהפסד לפי מעותיו :

מיירי קודם שטרפוה ממנו שיכול להחזירה לו ומשום הכי קודם שהחזיק בה יכול לחזור בו : **מתני'** של זו מנה ושל זו מאתים וכו' ושלשתן נחתמו ביום אחד דאי בתלתא יומי הקודמת בשטר קודמת בגבוי : חולקות בשוה כ"א נוטלות ל"ג דינרין ושליש שהרי כח שלשתן שוה בשעבוד מנה דבכולהו איכא מנה : היו שם מאתים אין לבעלת מנה שעבוד אלא במנה (א) אבל במנה שני אין שעבוד לשטרא : של מנה נוטלת חמשים ובגמ' פריך ל"ג (ב) [ותילתא] הוא דאית לה ומפרקינן בכותבת בעלת מאתים לבעלת ק' דין ודברים אין לי עליך במנה כלומר כשתבואי לדין לא אריב עמך במנה המשועבד לך ולא יתמעט חלקך בשבילי הילכך היא ובעלת שלש מאות חולקות אותו והשאר חולקין בין בעלת מאתים ובעלת שלש מאות ונמצא כל אחת ואחת נוטלת שלשה שלשה של זהב דכל דינר זהב עשרים וחמשה דינרי כסף כדאמרינן בהזהב (דף מה:) ושל מאתים כחה שוה במאתים לבעלת שלש מאות שהרי מאתים משועבדים לשטרה ונקטה תנא בכותבת לאשמועינן רבותא שבשביל כתיבה זו שכתבה בעלת מאתים מתמעט חלק של שלש מאות משום דמצית אמרה לה בעלת מאתים מדין ודברים סלקית נפשאי כדאי' בגמ' כלומר לא נתתי לה חלקי במתנה ומה שגבתה לא בשליחותי גבתה שתאמרי לי נטלה זו חלקך (ג) ואני סלקתי את עצמי מלריב עמה ולמעט חלקה במנה וגברה ידה לגבות חצי המנה בשעבוד שטרה ועכשיו אני באה לחלוק עמך במותר שלא סלקתי עצמי מלריב עמך ושעבודי ושעבודך שוין : היו שם שלש מאות מנה ראשון משועבד לכולם והשני לבעלת מאתים ולבעלת שלש מאות והשלישי לבעלת שלש מאות לבדה : של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה מוקמינן לה בגמ' בכותבת בעלת שלש מאות לבעלת מאתים ובעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה כלומר ובעלת מאתים לא כתבה כלום הילכך מנה ראשון חולקות בעלת מאתים ובעלת מנה ומנה שני חולקות בעלת שלש מאות ובעלת מאתים ומנה שלישי כולו לבעלת ג' מאות ולפיכך נוטלת ששה של זהב שהוא מאה וחמשים זוז ונקטה תנא לסיפא לאשמועינן רבותא טפי מרישא דלא תימא בשלמא רישא כיון דאסתלקא לה (ברישא) [בכותבת] בעלת מנה לגמרי ודאי דעתה של בעלת מאתים היה שתטול בעלת מנה כ' שהרי אין לה לחלוק עמה עוד אבל בסיפא [סד"א] דמצי' אמרה בעלת ג' מאות לבעלת מאתים לא להוסיף על חלקך נסתלקתי ממנה ראשון אלא לא רציתי לטרוח כל כך בחלוקות וסמכתי שתבא לחשבון עמך במנה שני שיש לנו לחלוק קמ"ל זה נראה לי ואילו היה שם ד' מאות הג' מאות חולקין על הדרך שכתבתי והמנה הד' חולקות בשוה שהרי במנה זה שעבוד כולן שוה : וכן ג' שהטילו לכיס כ"א נוטל בשכר ובהפסד לפי מעות אבל לא כסדר הזה : **גרסי'** עלה בגמ' [דף נג.] זו משנת ר' נתן רבי אומר

שלא טיהם שלו אפי' עדר בה והחזיק בה אם לא הלך בה לארכה ולרחבה יכול לחזור בה ואע"פ שמכרה לו מכר גמור בכסף בשטר ובחזקה או בקנין גמור הואיל ויצאו עליה עסיקין יכול לחזור בו שנראה שמכר לו דבר שאינו שלו אבל אם לא יצאו עליה עסיקין אע"פ שבא עליה בע"ח אינו יכול לחזור בו כמו שביאר מז"ה בפסקיו :

השגות הראב"ד

א] **כתב** הרב ז"ל בהלכותיו בענין מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה. היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים וכו'. היו שם ג' מאות וכו'. הא מתניתין וגמ' דילה שקלו וטרו בה קדמאי ז"ל ולא סלקא להו כל עיקר וכיון דחזו דלא סלקא להו כהוגן הדרי לשקול הדעת ופסקו הלכתא דפלגי לפום ממונא וסמכי להו בהך סברא כרבי דאמר אין אני רואה דברי של רבי נתן באלו אלא חולקות בשוה וקא פרישו להאי חולקות בשוה שהוא לפי מעות. והקשה עליהם הרב ז"ל מדקדוק לשון המשנה והקושיא שהקשה עליהם אינה מתורצת כל עיקר מ"מ אני תמה מאד אם לא אמרו כן הגאונים בפירוש איך חשב עליהם זאת המחשבה ולא התגלגל אותם להלות הטעות במעתיק ואיך יתכן להשוות חולקות בשוה עם לפי המעות שיהא זה פתרונו של זה. והלא לפי מעות כשאין שם אלא מנה של מנה נוטלת שיתא עשר ותרי תילתי ושל מאתים תלתין ותלתא ותילתא ושל ג' מאות נוטלת חמשין וכשיש שם מאתים של מנה נוטלת תלתין ותלתא ותילתא. ושל מאתים שתין ושיתא ותרי תילתא ושל ג' מאות נוטלת מנה. וכשיש שם ג' מאות של מנה נוטלת חמשין. ושל מאתים מנה. ושל ג' מאות נוטלת ששה של זהב כפשטה דמתניתין. וזו היא החלוקה האמיתית לפי מעות ואילו חולקות בשוה משמע שנוטלת חלק בשוה כל אחד נוטלת שליש הממון והנה משנתינו לא הלכה על דרך חולקות בשוה ולא על דרך לפי מעות בתרתי בבי בתרייתא. גם בעל הגמ' כשהקשו על בבא תניינא של מנה נוטלת חמשין תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה ואמת וברור הוא כי לפי מעות יגיע לה כך היה להם להקשות (בסוף) [מיד] על בעלת מאתים למה היא נוטלת ג' של זהב והלא אפילו בלא שום כתיבה אין ראוי לפי מעותיה כי אם שיתין ושיתא ותרי תילתי. גם כשהוקשו בבבא תליתאי של מאתים מנה שבעים וחמשה הוא דאית לה והלא לפי המעות בלא כתיבה מנה הוא דאית לה כפשטה דמתניתין והדדתיא לה בכותבת בעלת ג' מאות וכו' לוקמה כפשטא ברישא דמתני' שאין שם כתיבה כלל. אלא ודאי מכל הני שמעינן דלא פלגי לפי מעות ובשוה נמי לא פלגי דהא מאן דאית לה שעבודא טפי היא שקלה טפי אלא החלוקה שלהן כך היא באמת כי עד השיעור שעבודן שוה ממש חולקות כולן בשוה וממקום שכלה שעבוד האחד ויש בו שעבוד השתים נוטלות השתים בשוה והאחת שכלה שעבודה אינה נוטלת כלום וממקום שכלה שעבוד השתים נוטלת השלישית לבדה ועל זה הדרך הסכימו בעלי המשנה וגם בעלי הגמרא דקדקו על זה הדרך כפי הקושיות שהקשו. ונראה להם זה הדרך מן המשנה עצמה מן הבבא הא' ומן הטעם כי כשיש שם מנה חולקות בשוה כלן כל חדא שקלא תלתין ותלתא ותילתא מפני ששעבודן שוה במנה. וכן כשיש שם מאתים אחר שנטלה בעלת מנה חמשין מפני הסילוק שנסתלקה בעלת מאתים ממנה הרי היא נוטלת ג' של זהב מפני שמגיע שעבודה עד מאתים. וכן הבבא הג' על זה הדרך הוא ואין לנטות ממנו ימין ושמאל ואיך נתחוב על עם ה' על גאוני העולם שטעו בדבר הזה לומר חולקות בשוה הוא לפי מעות. והנה הלשון מכחיש אותם והחלוקות המפורשות במשנה והקשיות שהקשו עליהם בעלי הגמרא גם הם מכחישות אותם כמו שפירשנו : **ואני** אכניס עפר ואפר תחת כפות רגליהם אלמד בו שיהיו דבריהם קיימים גלא נאמר כי חולקות בשוה הוא לפי מעות אלא שיש בחלוקה הזאת חלוקה בשוה וחלוקה לפי מעות כי עד מקום שעבודן שוה חלוקתן שוה וממקום שעבודן ולמעלה נוטלת היתרה לפי יתרון מעותיה וזה היה דעת הגאונים שאמרו כי מה שאמר דחולקות בשוה הוא לפי מעות כלומר שיש בה חלוקה שוה וחלוקה לפי מעות על הדרך שפירשתי. ולהוציא מן הפי' שפירש בה הרב ז"ל שאמר חולקות בשוה ממש וכשיש שם מאתים או ג' מאות כל א' וא' נוטלת שליש הממון. והרב ז"ל שבח זה הפי' והגיע אותו עד הלכה למשה מסיני. ואמת וברור שאין הדעת מקבלו ואין השכל מודה עליו אבל הוא כדברי הגאונים ז"ל וא"ת א"כ מה בין דברי רבי נתן לדברי רבי הלא גם רבי נתן על הדרך ההוא הולך לולי הכתיבות והתפיסות ששנו את החלוקה כי הכתיבה יכולה היא שתאמר מדין ודברים סליקי נפשאי כמו שיכולה לומר למי שלא כתבה כך היא יכולה לומר למי שכתבה לה גם התפיסות כיון שהשדות מוחכרות או מושכרות היו אע"פ שלא נתגלה להם בנפילה הראשונה כי אם אחת אין חלוקתן משתנה הואיל ומשועבדות הן לכתובתן ורבי נתן סבר כי אמרינן מדין ודברים סלוקי נפשאי ה"מ כשיש לו זכות באותה שדה אבל הכא שעבודא בעלמא הוא וכעין מחילה היא ויכולה לומר לזו מחלתי ולזו לא מחלתי מ"מ הלכה כרבי כדעת הגאונים גם הרב ז"ל השוה עמהם ופסק כרבי ועתה לדעת רבי כדברי הגאונים ז"ל כשיש שם מנה או מאתים או ג' מאות כבר פירשנו כי עד מקום בשוה שעבודן תשוה חלוקתן אבל כשהיו שם ד' מאות או יותר לא נתפרש איך תהיה חלוקתן עתה אפרש כי בודאי עד ג' מאות כח השלישית יפה מכלן כי היא אומרת כל אלה שעבודים ובעלת המנה חולקת עמהם במנה הא' מפני ששעבודה גם הוא עליו וכן בעלת המאתים עד מאתים ומשם ולהלן אין להם שעבוד ואין להם חלק במנה השלישי אבל עכשיו שיש שם עוד מנה רביעי כולן חוזרות עמה לחלוקה באותו מנה לפי שאין שעבודה מג' מאות ולמעלה יותר מחברותיה. עתה נחשוב כמה נטלו בשלשת המנים ומה שחסרו מתפיסתן חוזרות ונוטלות באותו המנה הד' עד מקום שהגיע שיעבודם והנה בעלת המנה מגיע שעבודה באותו מנה עד שיתין ושיתא ותרי תילתי לפי שנוטלת במנה הראשון תלתין ותלתא ותילתא ועד כאן חולקות בשוה עמהם ומשם ועד השלמת המנה חולקות בעלת מאתים ובעלת ג' מאות בשוה. וכן אם היו שם ה' מאות על זה הדרך הן חולקות כי מג' מאות ולמעלה כלן חוזרות לחלוק עמה זו עד מקום הגעת שעבודה להשלמת חסרון גבייתה מן הגבוי הראשון וזו עד מקום הגעת שעבודה להשלמת חסרון גבייתה מן הגבוי הראשון וזו עד מקום שעבודה להשלמת הגבוי הראשון. והדרך הזו מבואר ואין בו ספק וכשיהיו שם ו' מאות כבר מצאו כלן כל שעבודיהן זו נוטלת מנה וזו מאתים וזו ג' מאות. זה הוא הדין היושר בדעת הגאונים ז"ל בין לרבי בין לר' נתן כשאין שם כתיבות ותפיסות אחרות. וזה הדרך טוב מאד שלא להפליג בין רבי לר' נתן בעיקר הדין. ולענין השותפין שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות ופחת גוף הממון ועמד על מנה כך הן חולקין כחלוקת הכתובות כדעת רבי שכל א' נוטל ל' ושלשה ושליש. ואם יש שם מאתים נוטל האחד ל' ושלשה ושליש. והשנים חולקין (המנה הא') [הנשאר] בשוה. ואם יש שם ג' מאות בעל מנה [הא'] נוטלין ל"ג (וג') ושליש והמנה השני חולקין השנים בשוה. והמנה הג' נוטל בעל ג' מאות. והכל כחלוקת הכתובות כשפחת גוף הקרן · אבל אם פחתו באיסתירי דנגיאתא שהמעות עמדו בעין אלא שפחתו בשינוי המטבע חולקין לפי מעות ממש. ואם הרויחו ונתרבה הקרן כבר פסק שמואל שהשכר לאמצע ופרים

א מיי' פרק יז מהל' אישות טור אה"ע סי' קיח :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ל' מיי' פי"ט מהל' מכירה ואפי' דש המצר שלה וערבו עם שדהו וכ"ל שרוצה בו הר"ן ז"ל שפלוקח הוא מגרן באותו שדה :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ראשון: (ב) ל"ג דינרין ושליש כצ"ל : (ג) אני כצ"ל:

* היא סברת ר"ח הביאוהו התוס' בהלכה

הגהות חו"י

(א) עי' בהרי"ף ב"ק סימן ח : (ב) ומפרשינן ליה דר"ל בתרי בבא קדמאי כ"כ התוס' בפי' ר"ח וא"כ ס"ע דפי' המשנה חולקים בשוה דרישא בשוה ממש משא"כ פי' חולקין בשוה דבדברי רבי ולכן צ"ע על קושית הרי"ף משינוי לשון דרישא וסיפא במשנה ועיין מ"ש בקונטרס:

שלטי הגבורים

א כתב הטור ונפקא מינה במה שהראובן טוען כנגד הבע"ח שאם עשאה לו ראובן אפותיקי אעפ"כ יכול לסלקו במעות אי נמי נפקא מינה במסיק בה שיעור ארעא ולא שיעור שבחא ואם היה לוי גובה משמעון הלוקח היה גובה גם השבח ולא היה נותן לו אלא ההוצאה אבל כשלוקחו מיד ראובן אינו נוטל אלא הקרקע ולא השבח :

לשון ריא"ז

ראובן שמכר שדה לשמעון ובא בע"ח של ראובן וטורף אותו משמעון ועכשיו בא ראובן ורוצה לטעון כנגד בע"ח לפי שלא נמצא במקום בעת שטען הבע"ח עם שמעון ולא ידע שמעון לטעון כנגדו כמו שיודע ראובן הדין עם ראובן לטעון עמו כמבואר בק"ס :

ב דכיון שיש לו עוררין הוי כמו מקח טעות דלא סגי דלא צריך טירחא לבי דינא ולמבטיל מעבידתיה והוי כאלו מומין למהוי מקח טעות וכתב הרא"ש דמיירי שלא נתברר עדיין הערעור אלא אי בא וערער ואמר שדה זו גזלה ממני ראובן ואביא עדים או שאמר יש לי חוב של ראובן ויש לי שטר עליו שאם לא יצא אלא קול אפי' לא נתקיים המקח לגמרי אינו יכול לעכב המעות דבשביל דברים בעלמא לא יעכב מעותיו של ראובן אבל אם יראה לב"ד אמתלא בדברי המערער כגון שהביא שטר שאינו מקויים ואומר שרוצה לקיימו אם הוא אומר שיכול להביא עדים תוך ל' יום לא יוציא שמעון המעות מתחת ידו אבל אם המערער מרחיק זמן הבאת עדים חזינן אי אית ליה לראובן מקרקעי או אמיד במטלטלי שיכול שמעון לחזור עליו אם יוציא המערער הקרקע מתחת ידו צריך ליתן לראובן מעותיו מיד אבל אם לא אמיד ואין לו קרקע כיון שיש אמתלא בערער אין לדיין להוציא המעות משמעון עד שיהא בטוח שלא יפסיד מעותיו אם יוציא המערער הקרקע מתחת ידו ועל כל כיוצא בזה נאמר אין לדיין אלא מה שעיניו רואות הכל לפי הענין כתב מיי' אסור לו לאדם למכור לחבירו קרקע או מטלטלין שיש עליו עוררין עד שיודיעו אע"פ שאחריותו עליו שאין אדם רוצה ליתן מעותיו ויצטרך לירד עם חבירו לדין :

לשון ריא"ז

ראובן שמכר שדה לשמעון ויצאו עליה עסיקין שמערערין עליה לומר

גמ' *תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה. דהיינו שליש מנה שאין לה חלק במנה השני: דין ודברים אין כו'. כלומר כשתבואי לדין לא אריב עמך במנה המשועבד לך ולא יתמעט חלקך בשבילי לכך היא ובעלת ג' מאות חולקות אותם: תימא לה. בעלת שלש מאות לבעלת מאתים הא סליקת נפשך ממנה ואין לך חלק כי אם במנה שני: מדין ודברים סליקת נפשאי. לא נתתי חלקי במתנה ומה שנגבתה לא גבתה בשליחותי ולא נתבטלה חלקי רק שסילקתי עצמי מלריב עמה ונוטלת הני מנה בשעבוד שטרה ועכשיו אחלוק עמך בנותר שהרי לא סילקתי עצמי מלריב עמך ושעבודי ושעבודך שוים: שבעים וחמש אית לה. דהא אוקימנא בכותבת בעלת מאתים כו' ואין לחלוק מעתה אלא במאה וחמשים אבל אין לה כלום במנה שלישית: אמר שמואל בכותבת בעלת שלש מאות כו'. ובעלת מאתים לא כתבה כלום לכך מנה ראשון חולקות בעלת מאתים ובעלת מנה ומנה שני חולקות בעלת שלש מאות ובעלת מאתים ומנה שלישי כולה לבעלת שלש מאות: רבינא אמר. לא תוקמה בכותבת אלא בשתי תפיסות שתפסו מטלטלין לכתובתה ולא נמצאו להן מאתים בפעם אחת אלא בשתי פעמים: דנפלו לה ע"ה בחד זימנא. ובאו לדין עליהן ואמרו להן חולקין בשוה כי שעבוד שלשתן שוה על מנה וקכ"ה בחד זימנא בעלת מנה כבר גבתה כ"ה ובאת לריב על ע"ה הלכך ע"ה חולקים בשוה שמשועבדין לכולם הרי ביד כל אחת כ' והמותר אין לבעלת מנה חלק בו לכך בעלת מאתים ובעלת ג' מאות חולקות אותו בשוה: וסיפא בשתי תפיסות כו'. ורכ"ה בחד זימנא בעלת מנה כבר גבתה כ"ה ובאת לריב על ע"ה (וכל ע"ה משועבדין לכולן וחולקות בשוה ע"ה) מאותן רכ"ה ובעלת מאתים שלא גבתה בתפיסה ראשונה כי אם כ"ה באה לריב בשניה על קע"ה ע"ה פלגי בין שלשתן (ד) וק' בין בעלת מאתים לבעלת ג' מאות (ה) והמאה הנותרים כולן לבעלת ג' נמצאת של מנה נוטלת נ' של ר' מנה ושל ג' מאות ק"ן שהן שש דינרי זהב: איני רואה את דברי ר' נתן בזה. שאין דומין לשלשה שהטילו לכיס כי התם שבח שהשביחו מעותיהן קא שקלי ולכך כל אחד יטול לפי מעותיו אבל הכא טעמא משום שעבודא וכל נכסיו אחראין לכתובה הלכך שלשה המנים משועבדין לכתובת בעלת מנה כלשאר חברותיה עד שתגבה כל כתובתה ולכך חולקין בשוה והיינו (דלא) כפי'

אומר אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקות בשוה. כלומר שאין דומה לג' שהטילו לכיס דהתם שבח מעות (שהטילו) [שהשביחו] מעותיהם קא שקלי הילכך כל אחד יטול לפי מעותיו אבל הכא טעמא משום שעבודא הוא וכל נכסיו אחראין לכתובה הילכך הג' מנים משועבדין לבעלת מנה כשאר חברותיה עד שתגבה כל כתובתה ולפיכך חולקות בשוה וקיימא לן כרבי לפיכך אמרו בגמ' זו משנת רבי נתן ורבי פליג עליה לאשמועינן דלית הלכתא כרבי נתן זהו פירוש הרי"ף ז"ל ורש"י ז"ל בשמועה זו:

תנינא במתני' ואין שם אלא מנה חולקות בשוה ותנן בבבא תליתאה היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים של מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב והיינו לפי מעות אי אמרת בשלמא דלא סבירא ליה לתנא דחולקין לפי מעות משום הכי קתני בבבא דרישא חולקין בשוה דשקלא כל חדא מינייהו תלתין ותלתא ותילתא ותני בבבא תליתאה של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל ג' מאות ששה של זהב ואע"פ דהאי פלוגתא לפי מעות הוי לא קתני בה חולקין לפי מעות אלא קא פריט לה לחושבנא כי היכי דלא ליתני חולקין לפי מעות דלאו מעיקרא (א) דינא הוא דפלגי לה לפי מעות אלא (א) אתרמויי אתרמי ליה הכי אלא אי אמרת דסבירא ליה לתנא דחולקין לפי מעות והאי דקתני חולקין בשוה לפי מעות הוא ובבא תליתאה נמי לפי מעות ניתני או אידי ואידי חולקין בשוה או אידי ואידי חולקין לפי מעות מאי (ב) טעמא קתני בבבא דרישא חולקין בשוה ובבבא דסיפא פריט לה לחושבנא והוה סגי ליה למתני חולקין בשוה אי נמי חולקין לפי מעות אלא ודאי לית ליה להאי תנא חולקין לפי מעות גבי הא מילתא כלל אלא הא דקתני חולקין בשוה כל חדא מינייהו שקלא תילתא דהוא תלתין ותלתא ותילתא ורבי דקאמר אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקין בשוה אתרי בבי בתראי פליג דלא תני בהו חולקין בשוה וסבירא ליה לרבי דבכולהו תלתא בבי חולקין בשוה וטעמא דיליה כדבעינן למימר קמן ואף רבינו האי גאון ז"ל לא סבירא ליה האי מימרא דקמאי דמימרא פריכא הוא ועיין בה איהו נמי ומסתברא ליה על דרך שנים אוחזין בטלית והוה ס"ל הכי כמה שני ושמיע לן דהדר ביה מיניה לסוף שניה כד איגלי ליה דלא סליקא שמעתא כהוגן והדר ליה לסברא דקמאי דחולקין לפי מעות ואנן עיינינן ביה טובא ואיגלי לן טעמיה שפיר בסייעתא דשמיא ופרישנא לה למתניתין ולגמרא דילה וברירנא עיקרא דילה מדברי רבותינו ז"ל בפירוש מעליא ומילי נהירין ולית בהון ספיקא וכד מעיינת בהון מתברר לך דודאי הוא דעתא דתנאי ואמוראי בלא ספק וליכא למיחש לחזור מיניה דאיהו דינא דקושטא והלכה למשה מסיני ופרישנא לה בלשון ערבי וכתיבנא ליה בסוף הדין מסכתא בהדי פירוש תרתי שמעתתא אחרנייתא מהאי מסכתא דחזינא בהו פירושי דלא סליקו ומשום הכי פרישנא להון וארוחנא בפירושיהן לפום מאי דחזינן ומאן דמעיין בהו קאים על בוריהן ואפילו הכי חזינא למכתב מיניה הכא מאי דצריכנא ליה מחוורתא דשמעתא ופסקא דדינא דמי שהיה נשוי שלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה א ושקלה כל חדא מינייהו תילתא דהוא תלתין ותלתא ותילתא כדקתני במתניתין וליכא מאן דפליג בהאי בבא (בהא) אבל היו שם מאתים או שלש מאות בהני תרתי בבי פליגי רבי ורבי נתן דרבי נתן סבר חד מנה מינייהו פלגי בשוה כדמעיקרא דליכא מינייהו מאן דאית ליה בציר מחד מנה והוה ליה שעבודא דכולהו בהאי מנה וקאתי בהדי הדדי הילכך פלגי להו כולהו בשוה וכד שקלה האי דאית לה מנה מנתה דילה מהאי מנה איסתלקא לה ולית לה במנה תנינא ותליתאה ולא מידי משום דלית לה בהון שעבודא והאי מנה תנינא פלגי ליה דאית לה מאתים ודאית לה תלת מאה בשוה דמשעבד לתרוייהו וכד שקלה הך דאית לה מאתים ממנה תנינא פלגא דידה איסתלקא לה מהאי מנה תליתאה לגמרי דלית לה בגויה שעבודא ושקלא ליה דאית לה תלת מאה לחודה (ג) דלדידה משתעבד הדין הוא סברא דר' נתן וקאמר רבי אין אני רואה דבריו של °ר' נתן באלו דאינון תרי בבי דסיפא היו שם מאתים

[דף קיח ע"ב]

ד"ה מ'

א מיי' וסרא"ש מסכימים לדעת רבינו וגם ר"י פסק כן בלשון א' ובלשון אחר כתב דיחלוקו כמו לוה ולוה בסוף מי שמת כ"כ סמ"ג ויש אומרים דרבינו חזר בו כדאיתא בהגהות מיי' פי"ז מהל' אישות ע"ש והראב"ד השיג על רבינו ומיי' בזה ור"ת כתב בין הניח רב או מעט כך הדין שיחלקו כל עזבון המת לו' חלקים ונוטלת של מנה חלק א' ושל מאתים ב' חלקים ושל ג' מאות ג' חלקים שכל אחת ואחת נוטלת כפי מעותיה עד שתפרע כתובתה ולפ"ז אם הניח ג' מאות של מנה נוטלת נ' ושל מאתים ק' ושל ג' מאות מאה וחמשים:

לשון ריא"ז

היתה כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו ג' מאות בזה יש מחלוקת בין המפרשים שהמורה ושאר מפרשים אומרים שגם אלו חולקות בשוה שהכל משועבד לבעלת המנה עד שתגבה המנה שלה כמו שהוא משועבד לכולן ויד כולן שוה בו וכן נוטלת בעלת המנה כמו בעלת הג' מאות עד שתשלים המנה שלה ור"ת אומר שמדת הדין לוקה בזה אבל כל אחת נוטלת כפי מעותיה וחולקין הכל בשוה לו' חלקים בעלת המנה נוטלת חלק א' ובעלת המאתים ב' חלקים ובעלת ג' מאות ג' חלקים ומז"ה קילס דברי ר"ת כמו שביאר בפסקיו ובתוספותיו:

הגהות הב"ח

(א) דדינא כצ"ל:

מכאן עד ד"ה בשכר לאמצע ריש דף נב לא שייך לכאן רק הוא פירש רש"י מגמרא

הגהות חו"י

(א) עי' באוקימתא דש"ס: (ב) עי' מ"ש בסמוך בגליון: (ג) לפ"ז היה ראוי לחדא למישקל ל"ג ושליש וחדא פ"ג ושליש וחדא קפ"ג ושליש וצ"ל דכתבא חדא לחברתה דין ודברים אין לי עמך וכו' כדאיתא בגמ' ודו"ק: (ד) צ"ל נשאר ק"נ: (ה) נ"ל והחמשים:

השגות הראב"ד

ופריש רב המנונא אפילו בשור לחרישה ועומד לטביחה וקי"ל כוותיה כפשטא דמתניתא דמסייע ליה מיהו לפי הסוגיא שלנו אין השכר לאמצע אלא בבעלי חיים שאינו ראוי ליחלק ואבד א' ממנו צריך לכל הגוף אבל בסחור' הראוי ליחלק חולקין לפי מעות שהרי הזכירו שור לחרישה. ועוד מתניתא גופה דמסייעה לשמואל ואליבא דרב המנונא קתני בגוה שאם לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל וכו' משמע נמי דבבעלי חיים קא מיירי דאי בסחורה אחרת מה לי הטילו מעות לכיס מה לי לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו והלא ראויה ליחלק ואין החלקים צריכים זה לזה אלא ש"מ בבעלי חיים קאמר שאם לקחו שור אחד בשותפות השכר לאמצע לפי שאין השור נלקח מתגאין וחלקו של זה צריך לזה בין מרובה בין מועט אבל כשלקח זה ב' שוורים וזה שור אחד ונשתתפו לחרוש בהם כיון שאין חלקו של זה צריך לזה כי האחר יכול גם הוא לחרוש נוטלין לפי מעות. כך נראה מן הסוגיא הזאת אלא שהירושלמי נראה כי בכל סחורה אומרים כך דגרסינן התם עלה דהא מתניתא א"ר אלעזר הדא דתימא כשהיתה כלע הסרה או יתרה אבל בשכר או להפסד כלן חולקין בשוה וקשיא אהן יהב מאה דינרין ואהן יהיב עשרה ואת אומר הכין תברייא אמרי יכיל הוא מימר על ידי מטי סלקת פרגמטיין עד כדין דהות פרגמטיא זעירא הות פרגמטיא רובהי כלומר תבילה קטנה של בגדים צריכין אלו המעות לאלו שאין מוכרין תבילה אחד לתגאין. אבל אם היו ב' תבילות או ג' הלא זה יכול לקנות במעותיו המרובים תבילה בפני עצמה. אמר ר' בון בר חייא יכיל מימר ליה עד דאת מזבין חד אנא מזבין עשרה זימנין עד כדון מקום קרוב היה מקום רחוק יכיל הוא מימר עד דאת אזיל ואתא חד זמן אנא אזיל ואתא עשרה זימנין הנה לפי הסוגיא זה דין בכל סחורה. ויש שם מחלוקת על זה הענין דר' זעירא פליג על רבי אלעזר ואמר סתמן זה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו ואפשר דחולקין על סחורה אחרת אבל בבעלי חיים אינם חולקים דרבי זעירא אית ליה דשמואל בבעלי חיים ואליבא דרב המנונא. ואנו תמיה על הרב רבי יצחק ז"ל למה לא הביא אותו הברייתא דקתני בה לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו גם הירושלמי לא הביא ואפשר כי מן הגמרא עצמה נראה לו על הדך הירושלמי מדאיצטריך להו לאוקומי למתניתין הותירו זוזי הדתי ולא אוקמוה בסחורה אחרת דלאו בעלי חיים ש"מ בכל סחורה אמר שמואל השכר לאמצע כטעם הירושלמי והא דאמרינן פחתו אסתורי דנכייתא לא הוי הכי הפחת לאמצע דלעולם הפחת לפי מעות ובשוה כלדך הכתובות שפירשנו במשנה על דעת רבי ורבי נתן אלא הא דאוקימו באסתרי דנכייתא משום דבעי לאוקמי פחתו דומיא דהותירו לפי מעות ממש בלא שום השואה אף פחתו לפי מעות בלא שום השואה. והא דאמרינן השכר לאמצע דוקא שהטילו לכיס בסתם אבל אם פירשו לפי מעות ממש אין כאן דרך השואה ולא שייכא (כאהלג) [בזה כלל]:

מהרמ"ע מפאנו

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

הלכה השניה

מי שהיה נשוי ג' נשים וכו' כבר נשאו ונתנו בהלכה זו חכמים הראשונים ולא מצאו בה פי' מתישב על הכוונה ורבי' האי גאון ז"ל פתח בה פתח וביאר בה שהיא הולכת ע"ד שנים אוחזין בטלית ועיינתי בדבריו ומצאתי שאינה הולכת בשיטה זו לפי ששנים אוחזין בטלית אינו דומה לזה לפי שלשם בשנים אוחזין כל א' מהם מוחזק במה שבידו וכל א' רוצה להוציא מחבירו מה שהוחזק בו: (הגה"ה אע"ג דאוקמינן לה למתני' דתפיסי בכרכשתא ואין לשום א' מהן חזקה בגופה של טלית מ"מ כולה שלי משמע שאפי' היו מוחזקים כל א' טוען שחבירו מחזיק שלא כדין ע"כ): ולזה ראוי שכל א' יזכה במה שהוא מוחזק בו וראוי שיחלוקו השאר על פי שבועתם אבל הכא כל אחת מהן יש בידה שטר ממון ידוע ואין שום א' מהן טוענת בחברתה שתהיה טוענת בממון שאינו שלה כי כולן טוענות ושואלות דין אמת. א"כ ראוי להן שתחלוק ג' בשוה בלי שבועה ועוד לדעת רבי שאמר בכולהו תלתא בבי דמתני' חולקות בשוה אי אפשר להתישב שמשנתינו היא הולכת בשיטת שנים אוחזין בטלית לפי שאם היה כן לא היה רבי חולק עליה ויאמר ששלשה בבות חולקים בשוה לפי שא"א לומר שרבי חולק על משנת שנים אוחזין בטלית לפי שאמרו במציעא שנים אדוקים בשטר מלוה אומר שלי הוא ונפל ממני ומצאתיו ולוה אומר שלך הוא ופרעתיו לך יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי רשב"ג אומר יחלוקו ואקשינן ולית ליה לרבי הא דתנן שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו א"כ מאחר שראינו שהקשו לרבי ממשנה זו א"כ היא עקרית ואין לחלוק עליה אחר שהוא תירץ לקיים אותה ואם היה ר' נתן הולך במשנתינו לשיטת שנים אוחזין לא היה רבי חולק עליו לומר אין נראין דברי ר' נתן שהרי משנת שנים אוחזין היא עיקרית א"כ נראה שמשנתינו אינה הולכת לשיטת שנים אוחזין כדברי רבינו האי גאון. ולפי מה שהורוני בה מן השמים על נכון בהלכה זו אבאר בס"ד: הנה ידוע הוא שהשטר הוא משעבד הקרקעות והקרקע הוא ערב לבע"ח בשטר כדאמרי רבנן נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה ותנן המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין נפקא לן מזה שהמלוה על פה אינו גובה מן

מי שהיה נשוי ג' נשים וכו'. לפי שנשאו ונתנו בה החכמים הראשונים ולא נפתח להם בה שער ולא מצאו לה דרך ולא ידעו לה ענין אח"כ רבינו האי גאון שם לה יסוד ובנה אותה עליו. ונראה לו כאילו עלתה בידו בנגלה ובהר לעצמו לדבר בה על שיטת שנים אוחזין בטלית. וכשעיינתי בה מצאתי אותה בלתי הולכת על עיקר זה ובלתי נלמדת ממנו. וזה לפי ששנים אוחזין בטלית מחויב להיות הדין בו כך לפי שכל אחד מהם מחזיק במה שבידו וטוען על מה שביד חבירו או על קצתו ונתחייב שיהיה נוטל כל א' מה שבידו בשבועת אבל זו אינה כך אלא כל אחת מהן בידה שטר וממונה ידוע וא"א לאחת מהן שתטעון על חברתה בדבר שאינו שלה. ועוד שטעמו של רבי שבשלשת שעריה הולקים בשוה אינו נגלה לפי שיטה זו ולא נראה לדון כן בהם על דרך שנים אוחזין בטלית שום טעם נכון כלל ועוד שאם הלכה זו היתה בנויה על עיקר שנים אוחזין לא היה רבי חולק בה ודן בכל שעריה חולקים בשוה לפי שרבי אינו חולק בשנים אוחזין בטלית. הלא תראה מה שאמרנו שם בענין שנים אדוקין בשטר מלוה אומר שלו הוא ונפל ממנו ומצאתיו. ולוה אומר שלך הוא ופרעתיו לך יתקיים השטר בהותמיו דברי רבי רשב"ג אומר יחלוקו ואקשי' ולית ליה לרבי הא דתנן שנים אוחזין וכו' כלומר שעיקר זה אי אפשר להלוק עליו. ותירצו זה במה שבמלו קס"ד מרבי. ועלה בידינו שרבי אינו חולק על שנים אוחזין. וא"כ מכיון שמצאנו אותו חולק עם ר' נתן בדין זה ידענו שדין זה שבמי שהיה נשוי ג' נשים אינו בנוי על עיקר שנים אוחזין אלא על עיקר אחר וכבר הורוני מן השמים הדרך הנכון בה והסיבה האמיתית שנתחייבה זה ונתיסדה ממנה. וזה שכבר ידעתה שהשטר משעבד את הקרקע ר"ל שהקרקע הוא ערב בחוב שעל בעליו בשטר דוקא כמו שאמרו נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה ואמרה המשנה המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין. ועלה בידינו מזה שמלוה על פה אינה נגבית מן הקרקעות עם מלוה בשטר אם אין בקרקע כדי שניהם וכשתיו כתובות אלו זמנם ביום אחד ואין לא' מהם דין קדימה על חברתה הי' השעבוד לשלשתם בבת אחת ואם לא הניח הבעל קרקע כי אם שוה מנה אחד שהוא מה ששוה אותו הקרקע וישאר שאר הממון מבלי ערב והיה כאילו הוא על פה הואיל ואין שם מי שיהיה ערב בו ולפי שהי' זמנם ביום אחד ושעבודם בבת אחת כמו שאמרנו ואין לא'

א מיי' פ"ד מהל' שותפין סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קעו סעיף יז:

שנים שהטילו לכיס וכו' השכר לאמצע. חולקין בשוה: שור לחרישה. שלקחו שור לחרוש וחורשים בו ואין חלקו של זה מועיל בלא חלקו של זה כלום הלכך חולקין בשוה: אבל שור לחרישה (ושבח) [והשביח] בבשר ושחטוהו: זה נוטל לפי מעותיו כו'. שהרי מתחלק לאבריו והאי דנקט ראשית מקחן לחרישה רבותא אשמועינן דאע"ג דמעיקרא אדעתא דלמיפלג בשוה נחות בשותפות השתא דשבח בבשר ושחטוהו והוא מתחלק לאבריו יטול [כל אחד] לפי מעותיו כך כתב רש"י ז"ל ומלשונו זה נראה דדוקא בששחטוהו הא מכרוהו חי אע"פ שנמלכו בו קודם מכירה לטביחה השכר לאמצע ולרב המנונא אפילו טבחוהו ממש השכר לאמצע ולשון ועומד לא אתי שפיר ויותר נראים דברי הרי"ף ז"ל דעומד היינו שנמלכו עליו לבד אבל טבחוהו הכל מודים (ז) שהשכר [לפי מעות (א)*]: זוזי חדתי. שהטילו זוזים ישנים ונשאו ונתנו בהם עד שנעשו חדשים ויוצאין בהוצאה הלכך חולקין לפי מעות דכל חד מאי דיהיב שקיל אבל אם הותירו יתר על חשבון השכר לאמצע: אסתירא דציניתא. שנפסל המטבע ואין יוצאין בהוצאה ומי שיש מכה בפרסת רגלו מתחת קושר מטבע זה שמעלה ליה חלודה דידה ולרפואה דידיה כדאמרינן במס' שבת (דף סה.) יוצאים בסלע שעל הציניתא ומפרשים מאי ציניתא בת ארעא

נר מצוה

רש"י

העמוד ודו"ק: השכר לאמצע. כלומר חולקין בשוה: בשור לחרישה. שלקחו במעות שור לחרישה ואין חלקו של מעות זה מועיל בלא חלקו של זה כלום לכך חולקים בשוה: אבל בשור לחרישה. והשביח בבשר ושחטוהו: זה נוטל כו'. שהרי מתחלק לאבריו והאי דנקט ראשית מקחן לחרישה רבותא אשמעינן אע"ג דמעיקרא בדעתם למיפלג בשוה נחית אפ"ה השתא דהשביח ושחטוהו והוא מתחלק לאבריו יטול כל אחד לפי מעותיו: זוזי חדתי. שהטילו לכיס זוזים ישנים ונשאו ונתנו בהם חדשים אחרים והוציאום ... בהוצאה ולכך חולקין לפי המעות שכל אחד ... דיהיב שקיל אבל אם הותירו על החשבון שלהן השכר לאמצע: אסתירא דציניתא. שנפסל המטבע ואינם יוצאין בהוצאה אבל אם פיחת מן החשבון שלהם הוו לאמצע

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כתוב עם שלא מצאתי...

מאתים היו שם ג' מאות אלא הני נמי חולקות בשוה וכל חדא מינייהו שקלה מאה (א) הואיל וכל חדא וחדא מינייהו לית לה בציר ממאה כסברא דרבי נתן בבבא קמא והוא הדין (ב) בהוית שם מאתים דכל חדא וחדא מינייהו לא מטי לה *שעבודא דילה ואי איכא ארבע מאה פלגין תלת מאה מינייהו בשוה דשקלה כל חדא מינייהו מאה ומאה יתירא פלגי לה דמאתים ותלת מאה בשוה דכבר אסתלקא לה דמנה ולא פש לה מידי. וכן נמי אי איכא חמש מאה פלגי כולהו לתלת מאה בשוה ומאתים יתירתא פלגי ליה תרווייהו בשוה ואי אשתכח בתר הכי מידי שקלה ליה הך דאית לה תלת מאה ואי לא לא הדין סברא דרבי דסבר דאזלינן בתר מאי דשוו להדדי דכל היכא דכי פלגינן בינייהו בשוה (ג) לא מטי לחדא מינייהו טפי מדילה פלגינן בינייהו בשוה (ד) והכי עבדינן עד דמטי לחדא מינייהו שיעורא דאית לה וכד מטי לה שיעור מאי דאית לה מסלקינן לה ומאי דפש בתר הכי פלגי ליה הנך עד דמטי נמי לחדא מינייהו מאי דאית לה ומאי דפש שקלא ליה היאך עד דמשתלמא כל מאי דאית לה אבל רבי נתן סבר דאזלינן בתר שיעורא זוטא דבכולהו דפלגי לה כולהו בשוה ומאי דפש מממונא חזינן מאי דשוו הנך תרתי בשעבודיה פלגי ליה ושארא שקלה ליה הך דאית לה טפי מכולהו עד דמטי שיעורא דמשתכח לשיעורא רבא דכולהו דהוא תלת מאה ואי איכא טופיינא על תלת מאה כגון דאשתכח ארבע מאה כיון דליכא בכולהו מאן דאית לה ארבע מאה פלגי להו לתלת מאה כדמעיקרא והך מאה יתירתא הדר ביה דינא לכדמעיקרא דחזינן (מאן) דשוו ביה כולהו להדדי ומשתעבד לכולהו פלגי ליה בשוה לפום מאי דפרישנא בסברא דידיה בפלוגתא קמייתא (ה) והכי נמי עבדינן עד דמשתכחי שית מאה דהוא כללא דממונא דכולהו ושקלא כל חדא מינייהו שיעורא דילה עד גמירא וטעמיה דרבי עדיף וטפי מסתבר הילכך הילכתא כוותיה ומאן דלא סגיא ליה בהאי פירושא לעיין בסוף מסכתא בפירושא דכתיבנא ליה בלשון ערבי*): וכן א' ג' שהטילו לכיס א זה מנה וזה מאתים וזה שלש מאות פיחתו או הותירו כך הן חולקין. כלומר [לפי מעות] כדאתמרי בבבא דסיפא דמתני': אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פיחתו *השכר לאמצע ב אמר *(רבא) מסתברא מילתא דשמואל בשלקחו ג שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה פירוש כגון שנמלכו עליו להעמידו לטביחה לחלוק באיבריו ואח"כ נזדמן להם ומכרוהו חי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו הואיל ואילו טבחוהו וחלקו באיבריו היה זה נוטל שליש מגופו וזה שני שלישים ורב המנונא אמר אפי' לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע הואיל וכשהוא חי מכרוהו ועדיין לא חלקו שכיון שלא חלקו עדיין השותפות קיימת ולפיכך השכר לאמצע ואותבינן עליה דשמואל מהא דתנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים (ו) והותירו או פיחתו כך הן חולקין מאי לאו הותירו ממש פיחתו פיחתו ממש וחולקין לפי מעות ותיובתא דשמואל (א) אליבא דתרווייהו בין לרבה ובין לרב המנונא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הותירו זוזי חדתי פיחתו אסתירי דציניתא וקמה לה מתניתין בפירוקא

הגהות הב"ח

(ו) ...

הגהות חו"י

(א) בן ממשע מפירוש רש"י ולא כתוס':

חדושי אנשי שם

פרק"ם (א) ולדברי הר"ן צריך לחלק בין שנתרו (ח')

טביחה ועומד לטביחה דהוי לאמצע לרב המנונא כדפי' בסמוך והאשר"י לא חלק וכתב שלדברי האלפס ממנונא דהוי לפי מעות וכן בשור לטביחה ועומד לטביחה ושאר סחורה הראוי לחלק כגון פירות וכלים השכר לפי מעות לדברי רי"ף והוא הכריע שהכל לאמצע וע"ש :

פירות או סחורה השכר וההפסד לאמצע דוקא שלא קבעו זמן לחלוקתו א"כ קבעו זמן ועלה בו ריוח קודם זמן חלוקתו אבל עלה בו ריוח אחר שהגיע זמן חלוקה שקבעו נוטלין לפי המעות ...

...

*) עיין רש"י שהגירסא מהופכת

*) בכל ספרי האלפס מכל הדפוסים שלפנינו לא נדפס כלל פי' רבינו בלשון ערבי אף לא בסוף המסכת. ואנחנו הדפסנו העתקת פירושו זה בעברית לכל שלשת ההלכות הנזכרות. בע"ל דף נ"ו ע"ב ודף כ"א ע"ב ובדף כ"ד ע"א כל אחד ואחד במקומה הראוי לה כפי שנדפס בס' תמים דעים להראב"ד ז"ל. ובשו"ת הרמ"ע מפאנו ז"ל.

תמים דעים | העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי | הרמ"ע מפאנו

לא' מהן שעבוד מאחרת ולא נשגיח במה שיש לקצתן יותר על קצתם לפי שהם בו כמו מלוה על פה לפי *)שזמנה שנמצא אינו סובל ערבות יותר משיעורו וע"כ החיוב להלוק אותן ביניהם בשוה לג' שליש לכל א' זהו דין השער הראשון שאמרה המשנה מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו ...

מן הקרקע. (הגה"ה. פי' אין זכותו על הקרקע משעת ההלואה להפרע ממנו אלא בשעת הפרעון אם לא קדם א' וזכה בו ודין המטלטלין יתבאר לקמן ע"כ) אבל מלוה בשטר גובה מן הקרקע ואם לא היה הקרקע שוה סך כל הממון הכתוב בשטר יהיה הממון הנשאר כמלוה על פה בלי ערב: א"כ מאחר שהשלש כתובות הן בזמן ...

הרעה. דכיון דישנן בעין נוטל כל אחד בחשבון שהטיל אבל אם פחתו מאה או המסים וזו זה מפסיד מחלה וזה מפסיד מחלה שהשכר והפסד לאמצע וכו' הרב אלפסי ז"ל דהלכתא כשמואל ואליבא דרב המנונא דאמר דאפילו לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע ולאו דוקא כשלקחוהו מתחלה לחרישה דהוא הדין בשור לטביחה ועומד לטביחה אלא דליסנא דרבה נקט וראיה לדבר מדאותבינן בגמ' עלה דרבה מדתניא שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה ותיובתא דרבה לא בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ליפלוג וליתני בדידה במד"א בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ואם איתא דרב המנונא מודה בשור [לטביחה] ועומד לטביחה דחולקין לפי מעות אף לדידיה קשיא אדתני סיפא לקח זה בשלו ליפלוג וליתני בדידה בד"א דחולקין לאמצע בשור לחרישה ועומד לטביחה אבל שור לטביחה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אלא ש"מ דלרב המנונא אפילו בשור לטביחה ועומד לטביחה השכר לאמצע וה"נ מוכח מאי דאיצטריך לשנויי דהותירו זוזי חדתי ופחתו איסתירא דליניתא ואם איתא דאפילו רב המנונא מודה דבדבר הראוי להתחלק חולקין לפי מעות מאי דוחקייהו לשנויי הכי ולא אוקמוה כגון שלקחו פירות או סחורה שהם ראויים ליחלק אלא ודאי משמע דאפילו כה"ג השכר לאמצע וטעמא מפרש בירושלמי דגרסינן עלה דמתני' [הלכה ד] דתנן וכן ג' שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הם חולקין אמר ר' אלעזר הדא דתימא כשהיתה הסלע חסרה או יתירה אבל לשכר ולהפסד כולן חולקין בשוה וקשיא ההן יהיב מאה דינרי וההן יהיב עשרה ואתמר הכין חבריא אמרי יכול הוא לומר ליה ע"י עשרה דינרי סלקת פרקמטיא כלומר ע"י עשרה דינרין שלי לקחנו פרקמטיא רבה שהשכר מצוי בה יותר עד כדון דהות פרקמטיא רבה הות פרקמטיא זעירא מאי אמר ר' בון בר חייא יכול הוא מימר ליה עד דלא מזבין חד זמן הנא מזבין עשרה זימנין עד כדון במקום קרוב היה במקום רחוק א"ר הילא יכול הוא מימר ליה עד דלא איזל ואתי חד זמן הנא איזול ואתי י' זמנין ובפרק שור שנגח ד' וה' גרסינן נמי בירושלמי (הלכה א) אמר ר"א *ודבר שדרכו ליחלק דיכול מימר ליה את פרקמטיא דידך סגי ואת מעגני מזבינתא כלומר ואתה מתעכב מלמכור אותה מלשון [רות א] הלהן תעגנה. *ובה פרקמטיא דידי קלילו ואנא הפיך ומתהפיך ומטי בך. עד כדון כשהיתה פרקמטיא נתונה כאן היתה פרקמטיא נתונה ברומי דיכיל מימר ליה עד דלא סליק אנא הפיך ומתהפיך בדידי הכא ומטי בך הילכך נקטי' דאפילו בדבר שדרכו ליחלק השכר לאמצע וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות שלוחין ושותפין וכ"ת והא אמרינן בפרק שור שנגח ד' וה' (דף לו.) היה ר"ש אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושנים שלפניו זה נוטל נ' זוז וזה נוטל נ' זוז חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו נ' זוז וב' הראשונים כ"ה דינר של זהב ואוקימנא לה כר"ע דאמר דשותפי נינהו והא התם דחולקין לפי מעות י"ל דהתם היינו טעמא לפי שלא נשתתפו לדעת הילכך ה"ל כלקח זה בשלו וזה בשלו דקי"ל דחולקין לפי מעות: מתני' הראשונה נשבעת לשניה. אם שניה טוענת הואיל ואת באת ליטול השבע לי שלא גבית משל בעלי כלום דילמא לא משיירי לי נכסי כשיעור כתובתי ואף שלישית תאמר כן לשניה ורביעית לשלישית אבל הרביעית נפרעת שלא בשבועה וכגון שהיו יתומים גדולים וקסבר האי תנא כי אמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ביתומים קטנים אמרו ולא בגדולים: אף היא לא תפרע וכו'. ובגמ' מפרש פלוגתייהו במאי: היו כולן יוצאות ביום א'. כלומר יוצאות לפניו ומלמדות שכולם נכתבו ביום א': כל הקודמת לחבירתה שעה אחת. בכתובתה זכתה (א) כפי השעות המפורשות בתוכן כגון באחת כתוב ביום פלוני בשעה שלישית ובשניה בשעה רביעית וכן כולן:

גמ'

נר מצוה

בפירוקא דרב נחמן והכי הילכתא דמתניתין דקתני חולקין לפי מעות לא שהותירו ממש ופיחתו ממש אלא שהותירו או פיחתו מחמת שינוי טיבעא וממונא כדקאי קאי אבל אם פיחתו ממש או הותירו ממש א הלכה כשמואל ואליבא דרב המנונא דאמר [אפילו] לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע דסתמא קאמר שמואל השכר לאמצע לא שנא לקחו לחרישה ועומד לחרישה ל"ש לקחו לחרישה ועומד לטביחה ומתניתא מסייע ליה דתניא שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע ואף על גב דאוקמה רבה כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה שינויא הוא ולא סמכינן אשינויא: שם °מתני' מי שהיה נשוי ארבע נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית ראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית ורביעית נפרעת שלא בשבועה אמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אף היא לא תפרע אלא בשבועה היו כולן יוצאות ביום אחד כל הקודמת לחברתה אפי' שעה אחת זכתה וכך היו כותבין בירושלים שעות היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה:

גמ'

[דף קיט ע"א]

רש"י

לאמצע: מתני' הראשונה נשבעת לשניה. אם שניה טוענת הואיל ואת באה ליטול תחלה השבע לי שלא גבית כלום משל בעלי דדילמא לא ישתייר לי כשיעור כתובתי וכן שלישית תאמר כן לשניה וכן רביעית לשלישית אבל הרביעית נפרעת שלא בשבועה וכגון שהיתומים גדולים וקסבר האי תנא דכי אמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ה"מ ביתומים קטנים ולא בגדולים: אף היא לא תפרע כו'. בגמ' מפרש במאי פליגי: היו כולן יוצאות. לפניו ביום אחד כלומר שנכתבו ביום אחד: שעה אחת זכתה. וכגון שהשעות מפורשות בתוכו כגון שבאחת כתוב ביום פלוני בשעה ג' ובאחת בשעה ד' וכן בכולן:

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש רב אלפס ור"ח ז"ל פסקו כרב המנונא דפשטיה דברייתא כוותיה ומשני נמי רב נחמן מתני' כוותיה וכן דעת רוב המפרשים שבכל מיני שיתוף סחורות אם נשתתפו בסתם לוקח המועט כמרובה בשכר ובהפסד וטעמם כמפורש בירושלמי או משום אומדנא דמוכח כדפרישית:

עין משפט

א מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה ופט"ז מהלכות אישות טור ח"מ סי' קד טור אה"ע סי' לו:

נ"ל אפי' דבר

נ"ל אנא

הגהות הב"ח

(א) אם השעות מפורשות כצ"ל:

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

הרמ"ע מפאנו

משמע בבת אחת) עוד הקשו לבבא תליתאה ואמר של מאתים מנה אמאי ע"ה הוא דאית לה וזה לפי שכבר אמרנו שהמנה הג' הוא לבעלת הש' לבדה לפי שלא יכלה להשתתף עמה אחרת בשעבודה ומן הנשאר שהוא מאתים מקבלת בעלת מנה נ' לפי סברת שמואל בכותבת בעלת מאתים נשאר ק"נ ראוי שיחלקו אותה בעלת מאתים ובעלת ש' ע"ה לזו וע"ה לזו לפי שהמאתים הם משועבדים לשתיהם בשוה א"כ למה אמרה המשנה בעלת המאתים נוטלת מנה ותירץ ג"כ שמואל ואמר בכותבת בעלת ש' לבעלת מאתים ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה ומאחר שכן הוא ראוי שיחלקו בעלת המנה ובעלת המאתים אותו המנה בשוה נ' נ' ותקבל בעלת הש' המנה הג' מאחר שהוא משועבד לה לבדה והמנה. הנשאר יחלקו בעלת המאתים ובעלת הש' מאחר שהוא משועבד לשתיהם ונמצא ביד בעלת המאתים מאה ובעלת שלש מאות ק"נ וזה מ"ש המשנה היו שם ש' של מנה נוטלת נ' ושל מאתים נוטלת מנה ושל שלש מאות ששה של זהב: אח"כ בא ר' יעקב מנהר פקוד ותירץ לזאת הקושיא תירוץ אחר ממה שתירץ שמואל ואמר רישא בב' תפיסות שנפלו להם ע"ה בפעם אחת וקכ"ה בפעם שנית וביאור זה שהבבא תנינא שאמרה שבעלת מנה נוטלת נ' בעל כרחין לומר שלא תפסו המאתים בפעם אחת שאלו תפסו אותם בפעם אחת אין ראוי לבעלת המנה לקבל כ"א ל"ג ושליש כמ"ש בבבא ראשונה אבל עתה שנמצא בב' תפיסות כאחת ע"ה צריך לחלק אותם לשלשתן בשוה כ"ה כ"ה שכולן שוות בו אח"כ כשתפסו קכ"ה יש מהם ע"ה ששלשתן שוות בהן שכבר בעלת המנה קבלה כ"ה ונשאר לה ע"ה א"כ יחלקו מהקכ"ה ע"ה בשוה כ"ה כ"ה לכל א' נשארו נ' יחלקו אותם בעלת המאתים ובעלת הש' נמצא ביד בעלת מנה נ' ובעלת מאתים ובעלת ש' ע"ה ע"ה וז"ש המשנה היו שם מאתים של מנה נוטלת נ' ושל מאתים ושל ש' ג' ג' של זהב. וה"ה בבבא תליתאה שבאו להם בב' תפיסות בראשונה תפסו ע"ה וחלקו אותם כ"ה לכל א'. אח"כ תפסו פעם שניה רכ"ה נ' מהם הם יתרים על מה שהוא משועבד לבעלת המאתים שכבר קבלה כ"ה מהתפיסה ראשונה לא נשאר כ"א קע"ה ואותם הנ' היתרים תקבל אותם בעלת הש' לבדה שאין לאחרות בהם שום שעבוד נשארו קע"ה יקחו מאלו ע"ה ויחלקו אותם בין שלשתן כ"ה כ"ה לכל א' נשארו ק' יחלקו אותם בעלת מאתים ובעלת ש' בשוה נ' נ' נמצא ביד בעלת מנה נ' ובעלת מאתים מנה ובעלת ש' ק"נ וז"ש המשנה היו שם ש' של מנה נוטלת נ' ושל מאתים נוטלת מנה ושל ש' ו' של זהב: ומה שאמרו על סתם מתני' זו משנת ר' נתן רבי אומר אין אני רואה דברי ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה הכוונה לומר שרבי אינו סובר סברת ר' נתן במה ששינה בב' בבות אחרונות לומר שאינן חולקות בשוה אלא סבר רבי דבתלתא בבי חולקות בשוה עד שיהיו הנכסים הנמצאים יותר מג' מאות והטעם לפי שכל עוד שהנכסים הנמצאים כשיחלקו אותם שלשתן בשוה לא יגיע לבעלת המנה יותר ממנה שלה יחלקו בשוה לפי שהממון שהן שוות בו הם ג' מאות שכל אחת יש לה מנה והקרקע המצוי שוה ג' מאות ומאחר שזמנן ביום א' חל שעבודן על אותו הקרקע בשוה ואין לשום אחת מהן בו שעבוד יותר מחברתה אא"כ יהיה הקרקע שוה יותר מג' מאות ועל כן חולקות אותו בשוה אבל אם היה הקרקע המצוי שוה ד' מאות ראוי שהג' מאות יחלקו בשוה והמנה האחר יחלקו אותו בעלת המאתים ובעלת הש' לפי שבעלת המנה כבר קבלה כל מה שראוי לה לקבל ואם היה הקרקע המצוי שוה ה' מאות יחלקו ביניהם ש' בשוה והמאתים יחלקו בעלת המאתים ובעלת הש' בשוה ונמצא שבעלת המאתים קבלה כל ממונה ואם נמצא קרקע שוה יותר מהת"ק תקח אותן בעלת הש' לבדה שכבר קבלו האחרות חלקם משלם. זהו דעת רבי: עתה נחזור לבאר דברי ר' נתן על הב' בבות שלא זכרה המשנה שהן רביעית וחמישית ראשונה שאם נמצא קרקע שוה ת' הש' יחלקו אותם כמ"ש בבבא תליתאה והוא שבעלת מנה תקבל ל"ג ושליש מאותו המנה שהוא משועבד לכולם והמנה הג' תקבל אותו בעלת הש' לעצמה לפי שאינו משועבד כי אם לה לבדה והשאר יחלקו אותו בעלת המאתים ובעלת הש' אבל המנה הד' חוזר לחלוקה האחר שיחלקו בשוה שלשתן לפי שאותו המנה חל עליו שעבוד שלשתן בשוה והרי הוא כאילו לא נמצא כי אם אותו המנה לבדו מאחר שאין לשום אחת מהן שעבוד יותר מש' א"כ המנה הרביעי יד כולן שוה בו נמצא שאחר שחלקו הש' נשאר לבעלת מנה עוד לקבל ס"ו וב' שלישיות ולבעלת מאתים קס"ו וב' שלישיות וכן לבעלת הש' א"כ המנה הד' יקחו ממנו ס"ו וב' שלישיות ששעבודן שוה בהן ויחלקו אותם שוה בשוה ול"ג ושליש הנשארו יחלקו בעלת המאתים ובעלת הש' ואם היה הקרקע הנמצא שוה ת"ק נראה הממון שהן שוות בו לאחר שחלקו ש' שהוא ס"ו ושני שלישים כמ"ש יחלקו אותם ביניהן בשוה אח"כ נחלק הנשאר מהמאתים שהם קל"ג ושליש בין בעלת מאתים וש' בשוה לפי ששתיהן שוות בשעבודן נמצא ביד בעלת מנה נ"ה ושליש ושני תשיעי דינר ולבעל מאתים מאה וע"ב ושני תשיעי דינר ולבעלת ש' רע"ב ושני תשיעי דינר. ואם היה הקרקע המצוי שוה ת"ר כל א' תקבל כל חלקה בשוה זה ביאור זאת ההלכה לכל השש החלוקות ומה שהמשנה לא הביאה כי אם ג' חלוקות ראשונות בלבד לפי שהן העיקריין ועליהן עיקר החלוקה

תמים דעים

תפיסות וסיפא בשתי תפיסות. רישא בשתי תפיסות דנפלו להם ע"ה בחד זימנא ומאה וכ"ה בחד זימנא. פי' שמה שאמרה המשנה בשער השני של מנה נוטלת חמשין אינו בנמצאו המאתים בבת אחת שאם היה כן לא היה מגיע לבעלת המנה מהם כי אם ל"ג ושליש בלבד כמו שהגיעה בשער הראשון אלא כשנפלו לה מאתים אלו בב' פעמים בדרך זה שאם מצאו בפעם הראשון ע"ה וחלקו אותם כ"ה לכל אחת להשתתפותה בהם אח"כ מצאו קכ"ה. ע"ה חולקות אותו כ"ה לכל אחת להשתתפותם גם בהם. והחמשים הנשארים חולקות אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות ויעלה מהכל לבעלת (קכ"ה) המנה חמשים. ולבעלת המאתים ולבעלת הג' מאות ע"ה ע"ה. והוא מה שאמרה המשנה היו שם מאתים של מנה נוטלת נ' ושל מאתים ושל ג' מאות ג' ג' של זהב וכן בשער הג' נפלו לה הג' מאות בשתי פעמים בפעם הראשונת ע"ה וחלקו אותם כ"ה כ"ה ואח"כ נפלו להם בפעם השנית ק"ק כ"ה מהם נ' שהם יתרים על תביעת בעלת המנה ובעלת המאתים לפי שהנשאר לבעלת המנה אחר שקבלה הכ"ה ע"ה והנשאר לבעלת המאתים אחר שקבלה הכ"ה קע"ה א"כ היו נ' יתרים מהק"ק כ"ה ואין לבעלת המנה ובעלת המאתים בהם שום תביעה לפי שאין להם בהם שעבוד וא"כ הם של בעלת הג' מאות לבדה ויחלוקו מע"ה ומאה הנשארים ע"ה בשוה כ"ה כ"ה לכל אחת מהן. והק' הנשארים יחלוקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה ויהיה המגיע לכל אחת מהן מכלל הג' מאות לבעלת הק' חמשים ולבעלת המאתים ק' ולבעלת הג' מאות ק"נ שהם ו' של זהוב והם דברי המשנה שאמרה היו שם ג' מאות של מנה נוטל' נ' ושל מאתים מנה ושל ג' מאות ק"נ ו' של זהב. ואמנם מה שאמרו על סתם משנתנו זו משנת ר' נתן רבי אומר אין אני רואה דברי ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה. פי' שרבי סובר שהחלוקה בשלשת שעריה בשוה לא נעדיף לשום אחת מהן על חברתה בשום דבר אלא אם היה שליש הממון שהיה שם יותר על סך כתובת הפחותה שבהן וענין זה הוא שלפי שהיה סך מה שהושוו בו כשיעור סך הנמצא ראוי ליחלק ביניהן בשוה כמו שדן ר' נתן בשער הא' שהושוו בו וזה שלפי שהיה כלל מה שהושוו בו ג' מאות לכל אחת מהן ק' והיה הקרקע המשועבד להם בלתי שוה כי אם ג' מאות הנה שעבוד הג' מאות שהיה לכולן חלק בקרקע שהוא שוה ג' מאות וע"כ ראוי לחלוק אותו ביניהן בשוה הואיל וזמן שלשתן ביום א' לפי שאין לא' מהן בו שעבוד יותר מחברתה אלא אם היה שוה יותר על הסך שם שהושוו בו או יהיה יתרון לא' על חברתה בחילוק. ולסיבה זאת חייב אצלו שתהיה החלוקה בשלשת שערי המשנה בשוה וביאר זה שאם היה שם ג' מאות הואיל ושחלקנו אותם ביניהם בשוה לא יגיע לא' מהן יותר מכתובתה (אין) ראוי לחלוק אותם ביניהם בשוה ותקח כל אחת מנה. ואם היה שם ד' מאות ראוי לחלוק ג' מאות מהן בשוה והמנה הד' יחלוקו אותו בעלת המאתים ובעלת הג' מאות לבדם לפי שבעלת המנה כבר קבלה כל כתובתה. ואם היו שם ת"ק נחלוק ביניהם הג' מאות בשוה ג"כ וישארו ק"ק נחלוק אותם בין בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה ויגיע לבעלת המאתים כך כתובתה משלם. ואם אח"כ ישאר שום דבר תקח אותו בעלת הג' מאות עד שתגבה כל כתובתה. זו היא סברת רבי: וראיתי לחזור על סברת ר' נתן ואשלים הדבור על שער רביעי וחמישי כיון שלא הוזכרה במשנה והוא שאם היו שם ד' מאות אופן חלוקתם הוא שיתחלקו ג' מאות מהן על הדרך שזכרנו בתחלת דברינו. והוא שתקח מהם בעלת הג' מאות לבדה מנה והמאתים הנשארים מהג' מאות תקח מהם בעלת המנה ל"ג ושליש והנשאר מהמאתים יחלוקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה והמנה הד' תחזור החלוקה בו לשער הראשון שהוא אם לא נמצא שם כי אם מנה והסיבה בזה שלפי שאין א' מהן שתהיה כתובתה ד' מאות ע"כ לא יהיה המנה הד' לשום א' מהן לבדה אלא תחזור החלוקה בו אל הדין הראשון. ושורת הדין בזה הוא שנראה כמה נשאר לכל א' מהן אחר שחלקו הג' מאות הג'. והנה מצאנו שנשאר לבעלת המנה ס"ז פחות שליש ולבעלת המאתים קי"ז פחות שליש וכן לבעלת הג' מאות ונראה גם הסך שהושוו בו שלשתם ונחלוק אותו ביניהם בשוה והוא ס"ז פחות שליש וא"כ ראוי שתקח כל אחת מהם מזה כ"ב ושתי תשיעיות. (בנ"א מצאתי כ"ב ושתות ותשעי תשיעיות. ובנ"א מצאתי כ"ב ושני תשיעיות והכל דבר א' וקיימתי נוסחת ושתי תשיעיות. לפי שהיא יותר קצרה ע"כ). והנשאר מהמנה הרביעי והוא ל"ג ושליש יחלוק אותו בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה וכן נעשה אם היו שם ת"ק נראה כמה הוא הסך שהיו שוות בו שלשתן אחרי שחלקו הג' מאות והוא ס"ז פחות שליש כמו שזכרנו ונחלוק אותו בין כולם בשוה ויגיע לכל א' מהן כ"ב ושני תשיעיות. ואח"כ נחלוק הנשאר מהמאתים והוא קל"ג ושליש על בעלת הק"ק ובעלת הג' מאות בשוה לפי ששתיהן היו שוות בשעבודן. ויהיה המגיע מכל הת"ק לבעלת הק' נ"ה ושליש ושני תשיעיות ולבעלת ק"ק קע"ב ושני תשיעיות ולבעלת הג' מאות רע"ב ושני תשיעיות. ואם יהיו שם ת"ר תקח כל אחת מהם כתובתה משלם שכך הוא סך כל כתובותיהן זהו ביאור כל אופני החילוק במה שיהיה שם יותר על ג' מאות לפי שהג' שערים שדברה בהן המשנה הם שרשים ולא יסתעפו שערי החלוק יותר מזה לפי שאם היה הממון הנמצא

א מיי' פ"ג מהל' שותפין סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' עז קו קכב :

גמ' כגון שנמצאת אחת מן השלש שדות שגבו ג' נשים לכתובות שדה שאינה שלו. שנודע שגזלה וסוף שיבואו בעליה ויטלוה ממנה ושבאה רביעית לגבות כתובתה בשדה רביעית באה זו ואומרת למחר יבא הנגזל ויטול שדהו מידי ונמצאתי קרחת (א) רצונך שתשבע שלא גבית כתובתיך בחיי הבעל: ובבעל חוב מאוחר שקדם וגבה קא מיפלגי ת"ק סבר מה שגבה לא גבה. הילכך למה תשבע אם יבא הנגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבית דהויא לה רביעית בעל חוב מאוחר: ובן ננס סבר מה שגבה גבה. ולפיכך תשבע הרביעית קודם שתגבה: חיישינן שמא תכסיף.

רש"י

גמ' כגון שנמצאת שדה אחת. מן השלש שדות שגבו השלש נשים לכתובות: (שדה) שאינה שלו. שנודע שגזלו ושוב יבאו בעליה ויטלוהו ממנה ושבאה רביעית לגבות כתובתה משדה רביעית באה זאת ואומרת מחר יבא נגזל ויטול שדה שלי ונמצאתי קרחת רצוני שתשבע שלא גבית כתובתיך בחיי בעליך: ת"ק סבר מה שגבה לא גבה. הילכך למה תשבע אם יבא נגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה זו הרביעית בעלת חוב מאוחר: ובן ננס סבר מה שגבה גבה. ואין זו חוזרת עליה לכך יכולה זאת להשביעה: תרי אחי או תרי שותפי ואזיל חד מינייהו בהדיה לבי דינא. בדבר השותפות ויצא השותף חייב: לא מצי. שותף חבירו למימר לבע"ד חבירו לאו בעל דברים דידי את בדין זה שנתחייב חבירי ואדון עמך בחלקי: ואילו

הגהות הב"ח
(א) רצוני כצ"ל: (ב) שאינה שלו שלא תחזרי כו' כצ"ל: (ג) שהרי הסלע כצ"ל: (ד) לאו כצ"ל:

גמ' במאי קא מיפלגי אמר שמואל *כגון (דף צד.) שנמצאת שדה אחת מהן שאינה שלו ובבעל חוב א מאוחר שקדם וגבה קא מיפלגי (א) ת"ק סבר מה שגבה לא גבה ובן ננס סבר מה שגבה גבה ורב נחמן אמר רבה בר אבוה דכולי עלמא מה שגבה לא גבה [והכא בחיישינן שמא תכסיף קא מיפלגי] וקי"ל הכי דמה שגבה ב לא גבה והא דגרסינן בערכין פרק אין בערכין* (דף ז:) בענין אמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ולא היה בידו אלא חמש סלעים בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה קא חזינא לרב שרירא גאון ז"ל דכתב הכי איכא למימר ה"מ בהקדש דאין הקדש מוציא מיד הקדש אבל הדיוט מוציא מיד הדיוט ולפיכך מה שגבה לא גבה והני מילי במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה דלית בהון דין קדימה משום דלית להו קלא דאמר רבא* (ב"ק דף יא:) עשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו שורו וחמורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו מ"ט האי אית ליה קלא והאי לית ליה קלא °אמר רב הונא הני תרי אחי או *תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותו ג עבד איקלע *אמימר לסורא שיילוהו כי האי גוונא מאי א"ל מתני'

נר מצוה

דלא מניא אמרה רביעית לאחת מן הראשונות מאי איכפת לך אפילו אם נפרעתי כבר מכתובתי הרי אם תמצא שדה שגבית שאינה שלו (ב) תחזרי עלי דמניא אמרה לה חיישינן שמא תכסיפי השדה שבידך מחמת שאת יודעת שלא יעמוד בידך ושמא נתקבלת כתובתיך ולפיכך משביעין אותה תחלה ואח"כ שלא להגבות אותה [דהא ע"כ מה שגבה לא גבה ות"ק] לא חייש להכי: וקי"ל הכי דמה שגבה לא גבה דהא ר"נ אמר דכ"ע מה שגבה (גבה ומה שלא גבה) לא גבה ושמואל נמי דמוקי פלוגתייהו בהכי הא אמר דרבנן הוא דסברי מה שגבה לא גבה ויחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דמשמע דבהא פליגי דמ"ד מה שגבה לא גבה סבר דשעבודא דאורייתא ומ"ד מה שגבה גבה סבר דשעבודא לאו דאורייתא וכיון דאנן קי"ל *)דשעבודא דאורייתא' נקטינן דמה שגבה לא גבה מיהו אם גבה בעל חוב מאוחר בינונית והניח זיבורית אבל בעל חוב מוקדם מה שגבה גבה וכ"כ הרשב"א ז"ל בפרק הניזקין [דף נ: ד"ה הכא]: אמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ולא היה בידו אלא ה' סלעים. ונתן ד' סלעים לגזבר של הקדש בשביל ערך שני ואחד בשביל ערך ראשון אע"פ שהיו כל אלו הה' סלעים משועבדים לערך ראשון כיון דס"ל דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה יצא מידי שני הערכין דקי"ל דמי שהעריך עצמו אע"פ שנתחייב בחמש סלעים כיון שאין ידו משגת לחמש נפטר בסלע אחד ואע"פ שהעשיר אח"כ יצא ידי נדרו ושוב לא יפרע כלום הילכך ערך שני שגבה תחלה ארבע סלעים מה שגבה גבה ונפטר ממנו שלא היה לו עוד (ג) שהסלע שנשאר בידו משועבד היה לערך ראשון ונפטר גם כן מערך ראשון בשביל אותו סלע שנתן *)[שזהו כאשר תשיג ידו שהרי אין בידו יותר] ואי הוה סבירא ליה דמה שגבה לא גבה לא יצא ידי חובתו אלא מערך ראשון ואע"פ שפירש שיהיו הארבע בשביל ערך שני שאין כח בידו לגרום הפסד להקדש כיון שהשיגה ידו באותה שעה לה' סלעים: שאין הקדש מוציא מיד הקדש. לפי שהכל רשות אחד אבל הדיוט מוציא מיד הדיוט דב' רשויות הן ועוד י"ל דהתם דתרוייהו מלוה על פה ניהו דמלוה הכתובה בתורה (ד) לא כמלוה הכתובה בשטר דמיא וכיון שאינה טורפת מן הלקוחות אין בה דין קדימה וכמו שכתבתי למעלה [בריש פרקין] ועוד י"ל דהתם מטלטלין הן ואין דין קדימה במטלטלין כמ"ש הרי"ף ז"ל בסמוך: שורו וחמורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה ממנו משום דלית להו קלא. ומיהו דוקא בדלא אקני להו מטלטלי אגב מקרקעי אבל הקנן באגב גובה מהן דהכי אמרינן בפרק חזקת הבתים (דף מד:) בשמעתא דמכר לו פרה מכר לו טלית אמר (רבא) [רבה] אי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי גבי מקרקעי וגבי מטלטלי ואמר רב חסדא והוא דכתב ליה דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי ומוכח נמי התם דכל שהיה לו קרקע בשעה ששעבד מטלטלי אגב [מקרקעי] בדאקנה אע"פ שקדם ומכר את הקרקע קודם שקנה את המטלטלין בשעה שקנה אותם נשתעבדו לבעל חובו דמשעה ראשונה חל שעבודו ולפיכך הוצרכו להעמידה שם כגון דקאמרי עדים ידעינן ביה דלא הות ליה ארעא מעולם: [דף לד.] תרי אחי או תרי שותפי לא מצי אידך למימר ליה וכו'. כלומר אין בעל דינם יכול לומר לשותף זה את לאו בעל דברים דידי את ולא אדון עמך אלא על חלקך אלא שליחותו עבד ויש לו לדון עמו אף על חלק חבירו ולפיכך אפילו נתחייב שותף זה יש לחבירו לקבל דינו דהא בהא תליא וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק

*) גי' מהר"ם

*) כן פסק הרי"ף בסוף ב"ב דשיעבודא דאורייתא ועי' ש"ך ח"מ סי' ל"ט ס"ק ב' ואו"ת שם (ג"א)

הגהות תו"י
(א) וא"כ מיירי דוקא בקרקעות ואפי' יש עוד שבח יתר על ד' הכתובות כל שאינו שוה כשדה שנמצאת וכו' וע"כ דהש"ג מיירי דאם יש שדה אחר כזו מגבינן לה אותו שדה המשופה :

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א קדמה השניה וגבתה מוציאין מידה לפי שבע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ואין דין קדימה במטלטלי אלא כל הקודם בהם זכה ואפי' המאוחר בשטרו ונראה בעיני שאף בקרקעות אם היה שעבודן שוה כגון שנכתבו שתי הכתובות או שני שטרי החוב ביום א' או שקנה החייב את הקרקע אחר שתי הכתובות אע"פ שקודמות לזה וכן הלוה קנה אחר שני שטרי בעלי חוב שעבודן שוה בו (וקנה) וקדמה אחת מן הנשים או אחד מבע"ח וגבו אותו קרקע בשטרן אין מוציאין מידן כמו שמבואר בתלמוד א"י ·

ב כתב הטור מי שיש עליו בע"ח הרבה כל מי שקדם זמן קנין של שטרו הוא קודם לגבות אפי' אם הגיע זמן הפרעון של המאוחר קודם כגון שלוה מראובן בשטר בניסן וקבע זמן הפרעון לשנה ולוה משמעון באייר וקבע לו זמן בחצי שנה אע"פ שזמן פרעון של אחרון קודם לזמן פרעון הראשון ראשון שקדם זמן קנייתו קודם לגבות בין מלוה עצמו בין מלקוחות ואם קדם המאוחר וגבה קרקע מוציאין מידו ואם מכרם קודם שהספיק הראשון להוציאם מידו אין המוקדם חוזר עליו אפי' אם המעות בידו עדיין אלא חוזר על הלקוחות שנשעבדו בידו ואם מכרם לעובד כוכבים שאינו יכול להוציא מידו אז חייב לשלם לו אפי' אין המעות בעין מדינא דגרמי: שאלה להרא"ש שאלת בע"ח שגבה חובו מבתי שמעון בכתב שלטון העיר שעשו הכרזה ל' יום ואח"כ בא בע"ח המוקדם להוציא ממנו וטען המאוחר כיון שלא ערערת בשעת הכרזה הפסדת כחך תשובה אם היה הכרוז יוצא כל מי שיש לו זכות ושעבוד על קרקע זה יבא ויערער וכל מי שלא יבא ויערער עתה יבטלו זכיותיו כיון שנהגו כן דינא דמלכותא הוא ובטלו זכיותיו. אבל אם בשעה הכריזו כל מי שיש לו זכות יבא ויערער לא בטלו זכיותיו למי שלא בא בשביל השתיקה שאין כאן מחילה ושמא לא היה נראה לו שיש מקום וזמן באותה שעה דמטלטלין אין בהם דין קדימה לפיכך אם קדם המאוחר וגבה אין מוציאין מידו: שאלה להרא"ש לוי הוציא שטר על ראובן וקודם שהזמינו לדין שלח הדיין וסגר חנותו ואח"כ הוציא שמעון שטר מוקדם לשל לוי וטוען שאין זה בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שסגר הדיין חנותו של ראובן. תשובה הדין עם שמעון מה שסגר החנות אין זו גבייה כל זמן שלא שמו הסחורה ונתנוה ללוי: שעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי אז דינו כמקרקעי ואם קדם המאוחר וגבה מוציאין מידו ואם קדם המאוחר וגבה מעות אין מוציאין מידו שהרי מטבע אין בו סימן שיוכלו עדים להעיד על אלו המעות שראו אותן עצמן ביד הלוה קודם שלוה וה"ל כמו לוה ולוה באגב וקנה וחזר וקנה שזכה התופס בין אם הוא הראשון או אחרון ואם אפשר הדבר להתברר בעדים זכה הראשון והכל לפי ראות עיני הדיין:

ב כתב הטור לפיכך אם השותף שדן עם זה יצא חייב צריך שותפו לקבל דינו ודוקא בדברים שאף אם הוא בעצמו בא לדון לא היה יכול לטעון בטענת חבירו לפיכך מתחייב גם הוא בטענת חבירו וכ"מ שהיו יורדים מיד לנכסיו ואינו יכול לומר תנו לי זמן עד שאלך עמו לדין דוקא כשהוא בעיר דכיון שהוא בעיר ולא בא ודאי ניחא ליה במה שטען זה בשבילו אבל אינו בעיר לא הפסיד ויכול לומר תנו לי זמן וכתב מיי' לפיכך יכול הנתבע לעכב ולומר לא אדון עמך אלא על חלקך או הבא הרשאה משותפך שהרי יבא שותפך ויתבע גם הוא וכתב הרא"ש מאי איכפת ליה אם ידון על הכל אם יזכה בדין כנגדו הרי נפטר מחלקו ועוד מאי הוי למימר אם ארד עמך לדין על החצי ואזכה בדין אצטרך לחלוק עם שותפי שיאמר לי מאן פלג לך הלכך כיון שאינו יכול לזכות בחלקו אא"כ ירד עמו לדין על הכל צריך להשיב לו על הכל ומסתברא כדברי מיי' ז"ל דאיכפת ואיכפת שאם יזכה לא יזכה אלא בחצי ואם יתחייב יתחייב בכל א"כ לקתה מדת הדין וכי בשביל שאין התובע יכול לזכות בחלקו אא"כ ירד עמו לדין על הכל נכוף למחזיק שירד עמו לדין על הכל בדבר שיכול להפסיד ולא להרויח וי"א היכא שאינו בעיר שצריך המחזיק לדון עמו פעם אחרת [שהיה יכול] להחרים עליו שלא ידע שירד שותפו עמו לדין ושלא נוח לירד עמו לדין :

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

הנמצא עודף על ג' מאות אז יחזור החלוק באותו הסך העודף לדין הראשון כמו שביארנו. ועל כן לא הוצרכה לזכרו. וזה פי' כל הצריך אליו בהלכה זו מלשון המשנה ומה שנשא ונתן הגמ' בה וממחלוקת רבי בזה: ולענין פסק הלכה כרבי כפי העיקר אשר בידינו הלכה כרבי מחבירו. ועוד ממה שאמר הגמ' זו משנת ר' נתן ראיה על דחייתה מהלכה. ועוד שסברת רבי יותר ברורה וקרובה אל האמת מסברת ר' נתן. וראוי שתדע שגם הדין במטלטלין הולך על הסדר הנזכר בקרקעות ולא ישתנה מזה הסדר כלל בין שיהיה זמן שטרות התובעים כאחד או לא היה לפי שאין אנו דנין במטלטלין בדין קדימה ואיחור כמו שאנו דנין בקרקעות וע"כ נקראו נכסים שאין להם אחריות לפי שהם אם נמכרו או נתנו במתנה או נתמשכנו אין הדין נותן להחזיר אותן לבעל השטר המוקדם בזמן. ואפי' שהיו אפותיקי לגביית אותו החוב כמו שאמר רבא עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה ממנו עשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו מ"ט האי אית ליה קלא והאי לית ליה קלא. ואין הפרש בזה בין מלוה בשטר ובין מלוה על פה שאם באו כולם יחד ורצו לגבות נחשוב שעבודה שחל עתה בעת תביעתם ויהיה דינם בזה כדינם בקרקע אם היו להם שטרות וזמנם אחד ותהיה החלוקה בזה כמו שזכרנו בדין שעבוד קרקעות בשוה ולא נשגיח אל מה שעודף ממון קצת התובעים על ממון קצתם אם כל מה שהיה שם לא היה בו שיעור להשלים תביעותיהם לפי שהממון העודף על הנמצא אין לו מקום שיחול לו שעבוד והוא לפי זה נאבד. והואיל והשלמנו הדבור במה שקדם מהלכה זו במה שיש בו די ראוי לדבר בנשאר ממנה והוא מה שאמרה המשנה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו כך הם חולקים. ואומר שפי' כך הם חולקים הוא לפי ממון וזה לפי שנזדמן אופן החילוק בשער הג' מהמשנה לפי שהיה לפי ממון שכלל (כך) [סך] הכתיבות ת"ר וכל הנמצא ג' מאות וכשלקחה בעלת הק' נ' ובעלת המאתים ק' ובעלת הג' מאות ק"נ הנה היה זה לפי ממון וכשנזדמן אופן החילוק בזה לפי ממון (בא) נופל על זה וכן ג' שהטילו לכיס זה ק' וזה ק"ק [כו'] שהדין כן לפי ממון וא"ת והלא אתה יחדת דין וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה ק"ק שהוא לפי ממון ואמרת שחוזר על העולה מאופן החילוק שנזדמן בשער הג' והנה דין זה לא אירע להיות בא כן אלא אחר העיקרים שאירעו להיות בו לדעת שמואל בכותבת. ולדעת ר' יעקב בשתי תפיסות. ואם היה דין וכן ג' שהטילו לכיס קאי עליה מה היתה הסיבה המונעת שיהיה דינו שוה עמו בכל הצדדים ושיהיה הדין כך שמה ששום בשעבודו יחלקו אותו בשוה ומה שיותר לא' מהם על חבירו יקח אותו לבדו. ואם אירעו שם כמו אלו המקרים שאירעו פה נדון גם בו כמו שדננו כאן. י"ל שזה נמנע מהטעם שאומר וזה שהואיל ומה שאמרה ההלכה וכן ג' שהטילו לכיס הוא בדרך שנאבד דבר מגוף הממון לפיכך היה זה נמנע לפי שהכתובות נתחייב שיהיה הדין בהם כך מפני שחלה ערבות הממון בקרקע והיות שאר הממון אין ערבות לו בשום דבר והשואת שעבודן באותו הממון הנמצא אבל דין השותפות אינה כן לפי שאם אחד שם בדבר לחלקו השליש והאחר שם ב' שלישים ונאבד ממנו דבר מן הנמנע הוא שנאמר שמה שנאבד נאבד מחלק בעל הרוב ויהיו שוים בנשאר אלא ידוע הוא שמה שנאבד נאבד מכל הממון בכללו לסיבת השתתפותם בו ויחזור הדבר בו אל מה ששורת הדין מחוייבת במה שבין השותפים הנה נגלה לך ההפרש שיש בין שני הנושאים ושההלכה לא תסמוך דין ג' שהטילו לכיס אל מה שלפניו אם היה שנאבד דבר מגוף הממון או אם נתוסף דבר בגוף הממון ולא סמכתו אליו והשותה אותו לו אלא כשלא נאבד ממנו דבר ולא נתוסף בגופו דבר אבל נשתנה המטבע עליו בלבד ואירע ההפסד שנפסד ממנו או התוספת שנתוסף עליו מצד שנשתנה המטבע עליו ואמנם גוף הממון נשאר כמות שהוא לא נתחדש בו שום חידוש כמו שאבאר זה במקומו משמעתא

הרמ"ע מפאנו

החלוקה ואם ימצא יותר מש' יחזור לכמו החלוקה הראשונה כמ"ש : ולענין פלוגתא דרבי ור' נתן קי"ל הלכה כרבי מחבירו. ועוד דבגמ' אמרי' זו משנת ר' נתן נראה שהכוונה לדחות אותה כלום זו ולא ס"ל. ועוד שדעת רבי היא יותר קרובה לדעת האמת. ועוד ראוי לך לדעת שהדין והחילוק שאמרנו למעלה אם יהיו הנכסים המצוים קרקע [הגה"ה לפי שמשנתינו לאחר מיתת הבעל ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לכתובה ולא לבע"ח אבל האידנא. ע"כ] ה"ה ג"כ אם יהיו מטלטלים אין ביניהן הפרש אלא שאם היה קרקע יש בו דין קדימה שכל הקודם בכתיבה חל שעבודו על הקרקע מאותה שעה. [הגה"ה אפי' כתובה קודמת לבע"ח. ע"כ]. וע"כ זכה קודם חבירו אבל אם היו הנכסים מטלטלים בין היו בעלי חובים זמנם ביום א' בין בזה אחר זה נחשוב אותם כדין הקרקעות כשיהיו בשני בעלי חובים שזמנם ביום א' שאין לשום אחד שום קדימה. [הגה"ה. ואם היו שם כתובה ובע"ח לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן כדין הקרקעות בזמן ששניהם יוצאים ביום א' דוקא. ע"כ]: וע"כ נקראו המטלטלים נכסים שאין להם אחריות לפי שאם מכרום בעליהם או נתנום אין בע"ח יכול להוציא אותם מיד הלקוחות אע"פ שהחוב קדם למכירתם ואפי' עשה אותם המטלטלים מיוחדים לאותו החוב כדאמרי' אמר רבא עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה ממנו דלית ליה קלא לשעבודיה עשה עבדו אפותיקי בע"ח גובה ממנו דדמי לקרקע ואית ליה קלא לשעבודיה ואין הפרש בין היתה המלוה בשטר או על פה שאם באו שניהם לתבוע בבת אחת נחשוב שבשעת תביעתם חל השעבוד ונחשוב אותם בהן שני שטרות שזמנן ביום אחד שיצאו על הקרקע ששניהם שוים לענין השעבוד ויחלוקו בשוה. [הגה"ה. פי' אלו השני בעלי חובות או שתי כתובות. ואע"ג דבההיא דשני שטרות הלכתא כשמואל דאמר שורא דדייני היינו בשטרי מכר או מתנה משום דאי דמר לאו דמר אבל הכא בשני בעלי חובות איכא דררא דממונא למר ולמר כדבריר לה הרב בפ' הכותב. ע"כ]. ואע"פ ששטרו של א' מהם גדול מחבירו אין לנו להשגיח על מה שיש לא' יותר על חבירו לפי שאותו היתרון אין לו מקום שיחול עליו שעבודו וכבר השלמנו הביאור הנראה לנו בזאת ההלכה: ועתה נרצה להשלים סיפא דמתני' והוא מ"ש המשנה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות והותירו או פחתו כך הן חולקין וביאור זה חולקין לפי ממון ע"ד החלוקה השלישית ממה שאמרה אם היו הנכסים הנמצאים ש' בעלת מנה נוטלת נ' ובעלת מאתים מנה ובעלת הש' ק"נ וזו החלוקה היא לפי ממון ועליה אמרה וכן ג' שהטילו לכיס וכו' שהכוונה לומר וכן להשוות דין זה למאן דסליק מיניה שהוא סיפא דמתני' שחולקין לפי ממון ואם יאמר האומר שזה הפי' בלתי אפשר להיות שמה שאמרה המשנה וכן יהיה חוזר אסיפא דמתני' דמשמע חולקין לפי ממון שהרי לא נשארה המשנה בפשיטות דהא הקשינו עליה ותירץ שמואל בכותבת ור' יעקב מנהר פקוד תירץ בב' תפיסות שאם היה וכן ג' שהטילו לכיס חוזר על סיפא דמתני' ראוי שיחלוקו כך שהממון שהם שוין בו חולקין בשוה והשאר יקבל אותו מי שיש לו לקבל יותר מחבירו. יש להשיב על זה ולומר שאם היה ההפסד או היתרון בעיקר הממון [הגה"ה. ר"ל שהממון המשותף הוא בעין אלא שהוקר בעצמו או הוזל בעצמו ובאו לחלוק אותו כמות שהוא בעיניה. ע"כ]. אין ראוי שיהא דינם שוה [הגה"ה. פי' שיפסיד בעל המנה כמו בעל המאתים. ע"כ]. לפי מה שאמר בדין הכתובות שתהא החלוקה כך כמ"ש הוא לפי שהממון שהם שוים בו חל שעבודן על אותו (קלע) [קרקע] והשאר אין לו מקום שיחול עליו שעבודן ונמצא כממון שאין עליו ערב וע"כ חולקין בשוה. אבל דין השותפות אינו כן לפי שאם הא' הטיל מנה לכיס והשני הטיל מאתים ונפל בהם הפסד יפסיד בעל המאתים ב' שלישים ובעל המנה שליש לפי שמה שהפסידו הוא לפי הממון ולא לפי השותפות. וע"כ אין ראוי שיהיה דין השותפין

בפרק ג' מהלכות שלוחין ושותפין: ואילו ראשונה לשלישית לא קתני. דתשבע לפי שנשבעה ומשום הכי נקט תנא ד' נשים ולא תנא ג' משום דלאי תנא שלש ה"א דהתם היינו טעמא דאין הראשונה נשבעת לשלישית משום דשלישית נפרעת בלא שבועה ויכולה הראשונה לומר לה את כבר נתקבלת כתובתיך ולמה אשבע לך (א) ולהכי נקט ד' לאשמועינן דאף על גב דשלישית אינה נפרעת אלא בשבועה אפילו הכי הראשונה אינה נשבעת לה דשבועה לא' שבועה לק': ולא אמרן. דמאי אמר אי הואי אנא הוי טענינן טפי אלא דליתיה במתא וממילא אף זה אנו יכול לכוף אותו לדון עמו אלא על חלקו*). אבל איתיה במתא מסתמא ניחא ליה במאי דעבד חבריה וממילא יכול א' מן השותפין לדון על הכל: שני שטרות כו'. מכר שדה אחת לשני בני אדם ביום א': רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני. לפי ראות עיני הדיינים יטילו חובה והזכות: שודא. לשון השלכה כמו ירה בים [שמות טו דמתרגם] שדי בימא. ומפרשינן בגמ' דרב ס"ל כר"מ דאמר לענין גט דעדי חתימה כרתי כלומר שהם עיקר הכריתות וכן לענין שטרות ואלו שניהם נחתמו ביום א' ובמקום שאין כותבין שעות גלו דעתייהו דאין מקפידין על הקודם לחבירו ואפילו זה שחרית וזה במנחה אין זה זוכה [יותר מזה] שילך מאי שודא דדייני איכא למימר הרי אין אדם יכול ליפות כחו של זה משל זה [דף נד:] ושמואל כר"א דאמר דאפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם שמא ימותו עדי מסירה או ילכו למד"ה אלמא עדי מסירה עיקר הילכך הכא אילו באו עדים ואמרו (ב) של זה נמסר בבקר וזה נמסר בערב זה שנמסר לו ראשון קנה ולפיכך י"ל שמא האח' היה חביב עליו יותר וקדם ומסרו לו ואת הב' הטעה ואע"ג דאפשר נמי דבב"א נמסרו שטרות שניהן וזכות שניהם שוה הא מילתא דלא שכיחא הוא ודינא דשודא שכיחא טפי והארכתי בביאור הלכה זו בפ"ט דגיטין [בסי' תקסב] בסייעתא דשמיא: אבל ב' שטרות כו'. ובהא לא פליג שמואל דתנן מי שהיה נשוי ג' נשים כו'. *הא לאו ראיה הוא כלל דאפשר דמתני' ר"מ הוא דסתם מתני' ר"מ ודאמרינן נמי לעיל [דף נג.] זו משנת ר' נתן א"ר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה לאו ראיה היא דאפשר דרבי נמי סבר לה כר"מ ועוד דהתם לאו בדין חלוקה ושודא קמיירי אלא דינא דחלוקה בלחוד הוא דאתא לאשמועינן אי בשוה אי לפי מעות היכא דליכא למימר שודא כגון שהיו כולם יוצאות ביום א' ובשעה אחת או שהן מודות שזיכה לכולן ע"י שליח א' שאין כאן שודא ותנא לא אתא אלא לאשמועינן דין חלוקתן היאך הוא והכי מוכח מאי דאמרינן בירושלמי [בפ' זה הלכה ד] שהביא הרי"ף ז"ל למעלה בפ' הכותב [בסי' שמ] מתני' פליגא על שמואל דתנינן ואם אין שם אלא מנה חולקות בשוה ומפרקינן ולא שוחדא לדייני את אמרת כלומר הא שמואל לא קאמר אלא במקום שיש להכריע ליפות כחו של זה מזה ומתני' במקום שאין להכריע מיירי שלא בא התנא אלא ללמד דין חלוקתם ומ"ש הרי"ף ז"ל דגמרא דבני מערבא סבירא להו דלית הלכתא כשמואל מדקא אמרינן מתני' פליגא עליה וסלקן תרי גמרי לחד טעמא ליתא דהא איכא פרוקי מפרקינן ליה ולאו שוחדא לדייני את אמרת וכמו שפירשתי עוד הביא הרי"ף ז"ל ראיה למעלה מדאמרינן בפרק חזקת הבתים (דף נד:) זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אר"נ כל דאלים גבר ואקשינן ומאי שנא משני שטרות היוצאים ביום א' ומשני התם ליכא למיקם עלה דמילתא ומדשנינן הכי ולא משנינן התם איכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר כדשנינן במאי דאקשינן מהמחליף פרה בחמור ש"מ דלאו בשטרי הודאות והלואות היא דבהנהו הא איכא דררא דממונא למר ולמר והא נמי לאו ראיה היא דמשום דהאי דינא דשני שטרות דכייל נמי שטרי מתנה וכעובדא דאימיה דרמי בר חמא דבסמוך [דף נד:] ובשטרי מתנה ליכא דררא דממונא נקט טעמא משום דליכא למיקם עלה דמילתא עוד הביא ז"ל ראיה מדקי"ל [ב"ב דף קנז:] בלוה ולוה ואח"כ קנה דיחלוקו והיינו טעמא משום דבחדא שעתא חייל שעבודייהו ובשני שטרות היוצאים ביום אחד נמי בהדדי חייל והא לאו ראיה היא כלל דהתם כיון דעל כרחין בשעה אחת חל שעבודן לכ"ע חולקין אבל בשני שטרות דאיכא למימר דשעבודא דחד מינייהו קדים דהיינו אותו שנמסר לו ראשון בכי הא איכא למימר שודא דלחד מינייהו נשתעבדו הנכסים כולן קודם שנשתעבדו לשני ומ"מ אע"פ שאין ראיותיו מכריעות דינו נראה אמת דבהודאות והלואות לא שייכא הך פלוגתא אלא לעולם חולקין דאפילו לוה מזה תחלה וכתב ומסר לו ואח"כ כתב ומסר לאחר אפ"ה חולקין לפי שאין שעבוד השטר חל אלא משעה שמוכיח

*) וכ"כ במיי' ונחלק עליו הרא"ש ע"ש. מהר"ס

נר מצוה

מתני' היא הראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית ואילו ראשונה לשלישית לא קתני מ"ט לאו משום דשליחותה עבדא מי דמי התם שבועה לאחד שבועה למאה הכא א"ל אי הוה אנא הוה טעיננא טפי ולא אמרן אלא דלא איתיה במתא אבל איתיה במתא איבעי ליה למיתי א איתמר שני סמג שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר ב שודא דדייני והלכתא כשמואל והאי שמעתא בשטרי קרקעות היא כגון ב' שטרות של ב' לקוחות על שדה אחת או ב' שטרות של שני מקבלי מתנה אבל שני שטרות של הודאות והלואות היוצאים ביום אחד לא פליג שמואל דתנן* מי שהיה נשוי ג' נשים ומת דף נג. כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו ג' מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וכבר ברירנא להא שמעתא דשני שטרות ג היוצאין ביום אחד שפיר בפרק הכותב

רש"י

ואילו ראשונה לשלישית לא קתני. דתשבע לפי שנשבעת כבר לשניה: ולא אמרן. שיחזור וידון אלא דלא הוי השותף במתא כשבא לדין: שני שטרות כו'. שמכר קרקע אחד לשני בני אדם ביום אחד: שודא דדייני. לפי ראות עיני הדיינים ידונו(א) כתובה והזכות:

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ומיהו אם הא' סתם טענותיו ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה והשני מצא עדים או ראיה לא הפסיד בטענת הראשון וכן אם הודה הראשון והפסיד בהודאתו לא יפסיד השני בהודאת הראשון אם הוא כופר ולא אמרי' דהפסיד במה שלא בא אלא בדבר שאין יכול לשנות בטענותיו ממה שטען הראשון ונפקא מינה שב"ד יורדין לנכסיו ואינו יכול לדחות את עצמו עד שאחד עמו לדין כיון שכתבו עליו פסק דין וכתב רמב"ם ז"ל א' מן האחים שלא חלקו או מן השותפים שבא לתבוע תובע על הכל הואיל ויש לו חלק בזה הממון ואין השותף האחר יכול לומר לחבירו שדן אילו הייתי יודע שאתה תובע טענות אחרות הייתי טוען ומחייב בעל דיני שהרי אומר לו למה לא באת גם אתה נפיכך אם לא היה במדינה יש לו לחזור של בעל דין ולדון ולומר לו איני מודה בכל מה שטען שותף שלי:

לשון ריא"ז ואם היה בעיר היה לו לבא לב"ד ושוב אינו יכול עכשיו לחזור ולטעון שמה שעשה חבירו בשליחתו עשה ואם לא היה להם עליו אלא טענת שבועה הואיל ונשבע לא' מהם אינו צריך לישבע לחבירו דשבועה לאחד שבועה למאה ואפי' אם לא היה אחד מהם בעיר אינו יכול לערער עליו על השבועה עוד:

ב וכתב ר"ת דלא אמרי' שודא דדייני אלא במקרקעי ובדיין מומחה ור"י כתב דאף במטלטלין נמי אמרי' שודא דדייני ואי שטרי הקנאה נינהו שהקנה בקנין לשניהם ואין העדים לפנינו או שהם לפנינו ואין עדי שטר זה חתומים על שטר זה שלא יוכל להתברר למי הקנה תחלה דדיינינן בהו שודא דדייני ואם העדים לפנינו והחתומים על זה חתומים על זה דיינינן על פי עדותן כתב הרמ"ה הני מילי דדיינינן שודא כגון שנתן או מכר לשנים ויצא הממון מרשות הנותן או מרשות המוכר והוא ברשות א' ממקבלי המתנה או הלקוחות דכיון שהוא לא' משניהם ואין לאחד זכות וראיה בו יותר מלחבירו דנוכל לומר טקי ממונא בחזקת מריה הלכך דיינינן בהו שודא אבל היכא שהקנה ראובן כל נכסיו לשמעון וחזר שמעון בו ביום והקנה כל נכסיו לראובן ואין אנו יודעים מי הוא האחרון שזוכה בכל הנכסים לא דיינינן ביה שודא דלא איכא אלא היכא שהספיקא בין מקבלי המתנה שאין לא' מהם יותר זכות בו מלחברו אבל היכא שהספק בין נותן למקבל וכל א' ולא' היה מוחזק בנכסיו תחלה מוקמינן לנכסי דכל חד וחד ברשותיה דהיינו בחזקתו הראשונה וה"מ במקרקעי. א"נ במטלטלי ולא קיימי ברשותיה דחד מינייהו [אבל אי קיימא ברשותיה דחד מינייהו] מוקמינן להו בחזקתיה: לשון ריא"ז היו שניהם כתובים ביום א' או בשעה א' במקום שכותבים שעות בין שהיו שטרי כתובה בין שהיו שטרי מכר ומתנה בין שהיו שטרי הודאות והלואות בין שיש בהן קנין בין שאין בהן קנין הרי אלו דנין אותן ע"פ אומד ב"ד שב"ד אומדין דעתו של נותן למי היה חפץ להקנות תחלה וראוי לומר שלזה מסר שטרו תחלה או לזה הקנה תחלה אם הוא שטר שיש בו קנין והוא קודם לזכות והרי הוא כאילו שטרו קודם אע"פ שעדים מעידים שטרו של ראובן נכתב בתחלת היום ושטרו של שמעון נכתב בסוף היום ולא היתה הקדמת שעות בשטר ולא היה קנין בשטר אם אומדין ב"ד דעתו של נותן כי לשמעון מסר שטרו תחלה הוא קודם לזכות שהקודם במסירה הוא כקודם בזמן אם לא היה הדיין מומחה וממונה ע"פ ראש הגלות אינו רשאי לדון ע"פ האומד אלא הרי אלו חולקין בשוה שאין דין קדימה במטלטלין וכן ביאר ר"ת: ג ועל האי דשני שטרות היוצאים ביום א' כתב הרא"ש דבשטר מכר או מתנה על שדה א' מיירי אבל שטרי הודאות והלואות היוצאים ביום א' חולקים והכא לא פליג שמואל:

עין משפט

א מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' קד רם:

הגהות הב"ח

(א) לפני כצ"ל: (ב) שלזה נמסר בבוקר ולזה נמסר כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) נ"ב ל"ע:

נ"ע דהא לעיל בפ"ט סי' ס"מ ביאר הרי"ף ראיה זו דאיתא דשמואל פליג אמתני' ה"ל להש"ס למיפרך ממתני' אשמואל כדפריך מברייתא ופריק הא מני ר"מ היא כו' ע"ש וצ"ע. (ג"א)

הרמ"ע מפאנו | העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי | תמים דעים

שוה לדין הכתובות אבל המשנה שאמרה וכן ג' שהטילו וכו' לא אמרה כן כשפחתו מעיקר הממון [הגה"ה פי' שחסרו מן המנין הראשון ע"כ]. או שנשאו ונתנו בממון והרויחו שיהא דינם שוה עם מאי דסליק מיניה אלא במה אמרה שיהא דינם שוה כגון שפסל המלך אותו מטבע ונפל בו הפסד או יתרון מצד שנוי המטבע אבל העיקר מהממון עדיין הוא במקומו עומד (אלא) [ולא] חסר מנינו כלום כמו שאבאר במקומו בסוף זו ההלכה [הגה"ה ומדפסיק ותני כך הן (חוקלים) [חולקין] משמע דבשתפותא כי האי גוונא לא צריכינן לא לכותבת ולא לשתי תפיסות אלא אפשטא דמתני' סמכינן כדתני סיפא זו נוטלת ג' וזו מנה וזו ששה של (זה) זהב ותו לא מידי ע"כ]. הרי ביארנו לך ביטול דברי מי שרוצה להקשות עלינו וכבר ראיתי למי שביאר זאת ההלכה ואמר שמה שאמרה המשנה וכן ג' שהטילו לכיס אינו אלא על הבבא הראשונה שאמרה חולקין בשוה ושמואל שאמר (שעם) [שאם] שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע והמשנה שאמרה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות כך הן חולקים דינם שוה. ומה שבא רבה ועשה הפרש בין שור לחרישה ועומד לטביחה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה הוא בא להודיע לנו מה חידש שמואל על דברי המשנה שלפי הנראה דברי שמואל משנה שלימה הם ומאי קמ"ל ונ"ל שיש להקשות עליו ולומר היאך תירצת על דברי שמואל אליבא דרבה ותשאר עליו קושיא אליבא דרב המנונא שאמר אין הפרש בין שור לחרישה ועומד לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה ובזה אין שינוי בין דברי שמואל לדברי המשנה ועוד יש להקשות אם היה כדבריו למה לא הקשה הגמ' כדרכו ושמואל מתני' אתא לאשמועינן עוד יש להקשות עליו שדרך הגמ' בדבר כזה שהסיפא אינה מכוונת למאן דסליק מינה אלא למעלה מבאר אותה ואומר שמה שמדבר בו אינו חוזר למאן דסליק מיניה אלא ארישא דמתני' וממה שראינו מכאן שאינו מפרש ולא מדבר בה כלל נראה ודאי דסיפא למאן דסליק מיניה קאמר: ועתה נחזור לבאר זאת ההלכה והוא מאי דאמרי' אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע. אמר רבה מסתברא מלתא דשמואל בשלקחו שור לחרישה אבל בשלקחו שור לחרישה ועומד לטביחה זה נותן לפי מעותיו וזה נותן לפי מעותיו: וביאור זה ששמואל ביאר לנו ששנים שנשתתפו והוציא א' מהם מנה וא' מאתים ולקחו בהם סחורה להתעסק בה ולהרויח ובשעה שנשתתפו נשתתפו סתם בלי שום תנאי הדין נותן שאם ירויחו בו או יפסידו יהיה לאמצע בשוה ולא יקח שום א' מהם חלק א' יותר על חבירו שאם היתה כוונתם שמי שיש לו יותר ממון יקח בריוח יותר היה להם להתנות בשעת השותפות ומאחר שלא התנו ונשתתפו סתם נראה שכוונתם לחלוק בשוה אע"פ שיש לא' קרן יותר מחבירו אח"כ בא רבה ואמר מסתברא וכו'. ר"ל שדברי שמואל כמו שביארנום היינו בשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה ר"ל שלקחו אותו כדי להרויח בו ויהיה הריוח לאמצע והסכימו בזה עד שאירע בו ריוח או הפסד אז ראוי שיחלוקו בשוה אם ריוח או הפסד לפי שהשותפות עדיין קיימת באופן הראשון שנשתתפו בו אבל אם לקחו שור לחרישה להרויח בו ואח"כ חזרו והסכימו עליו לשחיטה כי לא נראה להם שיהיה בו ריוח וע"כ הסכימו בו לשוחטו ויקבל כל א' חלקו אח"כ קודם ששחטו אותו נראה להם בו איזה ריוח והזרו בהם שלא לשחוט אותו ואירע בו ריוח שמכרו אותו או הפסד שמת או נאבד ראוי שיחלקו הריוח או ההפסד לפי המעות כיון שבשעה שהסכימו להעמידו לשחיטה ולחלוק ולקבל כל א' חלקו כפי מעותיו נעקרה השותפות שהיה ביניהם לענין הריוח וע"כ אע"פ שלא שחטו אותו ראוי שיחלקו לפי המעות כאילו שחטוהו זה דעת רבה על דברי שמואל וראוי לך לדעת שמה שאמר רבה בשור לחרישה לאו דוקא קאמר בשור בלבד אלא ה"ה ג"כ בכל סחורה או בכל דבר שיהיה דומה לזה שאם לקחו אותו על מנת להרויח ואח"כ חזרו והסכימו לחלוק אותו ולקבל כל א' חלקו ה"ה ג"כ שיחלקו לפי המעות: וחלק עליו רב המנונא ואמר ששמואל במ"ש ב' שהטילו לכיס וכו' אינו עושה הפרש בין שור לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה כי בזה ובזה הוא סובר שיחלקו בשוה מאחר שלקחו אותו ע"מ להרויח בו ויחלקו הריוח בשוה וכך הסכימו אז ואם אח"כ חזרו והסכימו לשחוט אותו כל א' יקח חלקו לפי מעותיו מפני שכבר נתבטלה השותפות אבל אם קודם ששחטו אותו אירע שנראה להם בו ריוח ומכרו אותו והיה בו ריוח או מת או נאבד באופן שיבא בו הפסד ראוי שיחלקו בשוה כמו שהסכימו בשעת לקיחתו כי בדבור בעלמא שאמרו לשחטו לא תבטל השותפות שהסכימו בראשונה אלא יחלקו בשוה

זו בהגיעו אליו. הנה נגלה לך ביטול קושיא זאת. וכבר ראיתי לקצת מפרשי זאת [הסוגיא] שאמרו שמה שאמרה המשנה וכן ג' שהטילו לכיס שהוא להשוותו אל השער הא' מהמשנה שהוא הולקים בשוה. וששמואל באמרו ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה ק"ק השכר לאמצע. והמשנה שאמרה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים כך הם חולקים בשער א' דברו ודין א' דנו ובא רבה וחלק בין שור לחרישה ועומד לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה להראות בו תוספת ענין על מה שאמרה המשנה כדי שלא יהיו דברי שמואל לריק בלא חידוש שאין ראוי שיבא שמואל לשנות דברי המשנה מבלי תוספת חידוש: והנה נאמר לבעל סברא זו הניחא לשמואל אליבא דרבה שניצול מטענה זו ומה תעשה לדעת רב המנונא שאינו מחלק בין שור לחרישה ועומד לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה. האם רב המנונא יסבול שיהיה שמואל בא לחזור ולשנות דברי המשנה מבלי חידוש ואין לו תשובה בזה. ועוד מפני מה הגמ' לא הקשה זה לומר ושמואל מתני' אתא לאשמועינן כמו שדרכו לומר כן בשאר המקומות שהיה הנגלה שלהם כך וגם בזה אין לו תשובה. ועוד הנה מצינו רז"ל בעלי הגמ' כשמוצאין מאמר מצטרף אל דבר א' ולא קאי אמאי דסליק מיניה אינם מעלימים עין ממנו אלא מדברים בו ומבארים אותו דלא קאי למאי דסליק מיניה אלא חוזר הוא אל תחלת הדברים שקדמו ואם דבר זה לא קאי אלא על השער הא' שקדם מה זה היה לגמ' שלא עוררנו על זה ולא פירש אותו. והנה אין לו בית מנוס לקושיא זו. וכבר ראיתי הרבה פירושים להלכה זו בשלים שאם באתי לזכרם ולהשיג עליהם יארכו הדברים בזה ולא יהיה התועלת כשיעור הטורח. וכשאנו מעמידים אותו האמת הנה כבר נדחה מה שאינו אמת מלפניו ואין צורך באריכות הדבר במה שאין בו תועלת ואחזור אל ביאור שמעתא זו שאמרה אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו השכר לאמצע אמר רבה מסתברא מלתיה דשמואל כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקח שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו. פי' ששמואל הודיענו בזה ששנים שנשתתפו והוציא הא' מנה והב' הוציא מאתים וקנו בכל סחורה להסתחר בה לתועלת הריוח הואיל וגמרו השותפים ביניהם ולא התנה א' מהם על חבירו שיהיה לו איזה יתרון הנה חיוב שיחלקו הריוח וההפסד לחצאין בשוה ולא יהיה א' מהם יתרון על חבירו בשום דבר לפי שאם היתה כוונת א' מהם שיהיה לו יתרון בשום דבר על חבירו היה מתנה על זה ולא היה אפשר לו להתרשל בזה ואע"פ שהממון מתחלף בכמות ואמר רבא שדין זה שאמר שמואל א"א להיות אלא אם קנו ד"מ שור לחרישה ועומד לחרישה שכיון שקנו אותו לעצם הריוח ותקות ההנאה על צד השותפים ונשארו בעצתם זו עד שמכרוהו או אירע בו מה שאירע הראוי כפי האמת שיהיה הריוח וההפסד ביניהם לחצאין לפי שהשותפות קיימת ביניהם על מצבת הראשון אבל אם קנו אותו לענין הריוח וההסתחרות כדרך השותפים ונתחרטו מזה לפי שלא נראה להם שהיה בו ריוח או לסיבה אחרת והעמידוהו לשחיטה לחלקו לחלקים לעשות כל א' מהם בחלקו כרצונו אם במכר או בזולת זה צד שותפות או לאכילה ואח"כ נזדמן להם בו ריוח קודם ששחטוהו ומכרוהו אין ראוי לחלוק הריוח אלא לפי הממון. וה"ה אם מת או אירע בו איזה חסרון שיתחלק גם ההפסד כפי מה שפרע כל א' מהם בדמיו הואיל ונגמרה השותפות שהיתה ביניהם בענין הסחורה והעמידוהו לעשות כרצונם בגופו על בלתי דרך השותפות לפי שכיון שנתרצו להעמיד אותו לחלק את גופו א"כ ראוי שתהיה דין חלוקתם בו שיקח כל א' מהם בגופו כפי מה שפרע בדמיו כאילו קנה אותו מתחלה על דעת לחלקו שאין ראוי לחלקו אלא כפי מה שפרע בו כל א' מהם בדמים. זו היא סברת רבה. וראוי שתדע שמה שאמרו שור לחרישה אין הכוונה בו שדין זה לא יהיה אלא בשור בלבד אלא כן הדין בכל מין סחורה. ואמנם אומרו שור לחרישה שיהיה משל לכל מיני הסחורות שאם נקנו על צד השותפית ואח"כ נתחרטו השותפים מהשותפות בהם והעמידו אותם לחלקם לחלקים שיעשה כל א' מהם לבדו בחלקו כרצונו מבלי דרך שותפות בזה נחלקו רבה ורב המנונא. ודעת רבה בזה כמו שזכרנו וחלק עליו רב המנונא בזה ואמר שמה שאמר שמואל ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אינו בדוקא כמו שהעמיד רבה אלא אפי' קנו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע שכיון שאם היתה עיקר הקנייה על דעת השותפים בדרך הסחורה ותועלת הריוח נתחייב לחלוק הריוח ביניהם לחצאין בשוה אפי' שנתחרטו מצד השותפות בו והעמידוה לשחיטה או לעשות בגופו כרצונם לא תתבטל השותפות מביניהם בסחורה או ישחטו אותו

א מיי' פ"ה מהל' זכייה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ:

שמוכיח מתוכו דהיינו מסוף היום דהא שטר שכתוב בו בניסן סתמא אינו טורף מן המשועבדים אלא מסוף ניסן כדמוכח בסמוך ואפילו באו עדים שברגע החדש לוה שהרי אינו טורף מן המשועבדים אלא בשביל קול השטר ואין לו קול אלא מן הזמן שמוכיח מתוכו וכ"ת לגבות מבני חרי מיהא לימא שודא דהא לבני חרי זה שלוה ממנו תחלה זכה ליתא דכיון שזמנו של ראשון אינו ניכר מתוך השטר הוה ליה כמלוה על פה ובמלוה על פה ליכא דין קדימה וכמו שכתבתי למעלה דמלוה למלוה על פה מוקדמת ומלוה על פה מאוחרת כשבאו לגבות כאחת חולקין הילכך בשטרי הודאות והלואות ודאי חולקים אא"כ הם שטרי הקנאה

נר מצוה

[דף קב ע"א]

הכותב* (א) °אימיה *דרמי בר חמא *בצפרא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא ולאורתא כתבתינהו לרב עוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסי אתא רב עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסי אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה ומר מאי טעמא עבד הכי אמר ליה משום דקדים אמר ליה אטו בירושלים קיימינן דכתבינן שעות ואלא מאי מר טעמא עבד הכי אמר ליה שודא דדייני אנא נמי שודא דדייני עבדי אמר ליה חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי אתית ליה א האי עובדא דאימיה דרמי בר חמא מתנת בריא היא בשטרא בלחוד בלא קנין כדתנן* נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף בשטר ובחזקה דאי אית ביה קנין הוה קיימא בידיה דמאן דקדים אפילו שעה אחת וכבר פרישנא עיקר הדא שמעתא פירושא רויחא בלשון ערבי וכתיבנא לה בסוף

קדושין דף כו.

רש"י

אימיה דרמי בר חמא. מתנת בריא הוסי': לא נודע למי מסרה תחלה השטר מתנה: אטו בירושלים כו'. וכיון דאין בני המקום מקפידין לכתוב שעות גילו מנהגם שאינם הולכין אחר הקודם שבשעות ושניהן שוין: ואלא מר מאי טעמא עבד הכי. כיון דשוין הן הוה ליה למימר יחלוקו: שודא דדייני. כדפרישית לעיל ונראה לי שזה חביב לה יותר וקדמה ומסרה לו תחלה: אמר ליה אנא נמי תיהוי שודא דדייני. דכיון שכבר פסקתי את הדין אין לך להוציא מידו: דאנא דיינא. ע"פ ריש גלותא ודאש ישיבה: לאו בתורת הכי אתית. לא אמרת טעם שלך משום שודא אלא משום דקדם בחתימה וכתיבה ובזו טעית

הגהות הב"ח (א) ר"כ לך:

דמשעת קנין שעבד נפשיה ובהגהו ודאי לא איירי הכא דהא ליכא למיתי בהו מטעם דעדי חתימה ועדי מסירה דאפילו רב מודה בהו דעבדינן שודא דהא לא שייכא חלוקה אלא בשסקנה לשניהם כאחד דהויא מילתא דלא שכיחא וכמו שכתבתי למעלה אבל רבינו חננאל ז"ל סובר דאפילו בהודאות והלואות אמרה שמואל וקי"ל כוותיה וכן דעת הרב בעל העיטור ז"ל והראשון נראה עיקר: אימיה דרמי בר חמא כו'. לא נודע למי מסרה תחלה שטר המתנה: אטו בירושלים יתבינן. כלומר והא בשטר זה אין כתוב שעה ואינו עשוי כמו שעושין בירושלים דכותבין שעות שאילו היתה השעה כתובה בשטר אע"פ שאין אנו יודעין למי נמסר ראשון תולין שלמוקדם נמסר תחלה שקדימת השעות במקום שנהגו לכתבם הרי היא כקדימת הימים בכל מקום אבל כאן כיון שלא הקפידו בני המקום לכתוב שעות גילו מנהגם שאין הולכין אחר הקודם לבו ביום ושניהם שוין: שודא דדייני. כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ולי נראה שזה היה חביב לה יותר וקדמה ומסרה לו תחלה: אמר ליה אנא נמי תהוי דידי שודא דדייני. וכיון שפסקתי אני הדין טוב אין (א) כח להוציא מידו שהרי יצא מב"ד זכאי בשודא דדייני: חדא דאנא דיינא. כתב רש"י ז"ל ע"פ ריש גלותא וישיבה ולאו למימרא דרב ששת לא היה ראוי לב"ד דהא מומחה היה ומי שהוא מומחה דינו דין אע"ג דלא נקיט רשות מריש גלותא וכדמוכח בפרק *זה בורר (דף כג) אלא ה"ק ליה חדא דאני מומחה וגדול ממך וכיון דשודא שיקול הדעת הוא שיקול הדעת במקום דאיכא גדול לא כלום הוא: ועוד דמעיקרא לאו בתורת הכי אתית ליה. לא אמרת טעם שלך משום שודא דדייני אלא משום דקדים בחתימה כר"מ ובזו טעית דהא לאו בירושלים יתבינן: האי עובדא כו' דאי אית בה קנין הוה קיימא בידיה דמאן דקדים אפילו שעה אחת. כלומר וכיון דאיכא סהדי

לא נמצא בפ' זה בורר וצ"ל בפ"ק דסנהדרין דף ה. שמפורש שם דגם כי לא נקיט רשות דיני' דין (ג"א)

הגהות תו"י (א) עי' בר"ן ב"ב דף קכ"ח ע"א:

שלטי הגבורים

א כתב ר"ח ז"ל קבלה בידו דשודא דדייני דוקא במקרקעי ודוקא בדיין מומחה דהא רב ששת גברא רבא הוה ואמר ליה רב נחמן שאינו דיין לעשות שודא דדייני ונראה דגבי מטלטלי נמי שייך שודא דדייני כי הסיא דגיטין וכאן אמרי' מה שירצה שליש יעשה וקרי ליה בשמעתין שודא דדייני וכתב הרא"ש וכ"ל דר"ח אמר בשודא דדייני הבא לפני הדיין אבל הסיא דשליש עליו הוא מוטל לעשות שודא דדייני: וכתב הר"ם דלא עביד שודא דדייני אלא גדול הדור ומומחה לרבים אבל רבינו ברוך כתב דהכי קאמר ליה כיון דאנא דיינא שקבלתי מריש גלותא שודא שלך אינה כנגד שודא שלי אבל במקום אחר כל הדיינים יכולים לעשות שודא:

תמים דעים

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

הרמ"ע מפאנו

אותו ויחלקו ביניהם לחצאין אבל כל זמן שהשור קיים ולא נשחט או אותה סחורה קיימת ולא נחלקה אין השותפות שביניהם מתבטלת בדברים בעלמא בלבד וע"כ אם נראה להם בו ריוח ומכרוהו קודם שיחלקו אותו יחלקו הריוח שלו או ההפסד בשוה כפי עיקר השותפות לא כפי הממון: אח"כ באנו להקשות על רבה שאמר בשור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו באמרו מיתיבי ב' שהטילו לכיס זה ק' וזה מאתים השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה ותשובתו דרבה ופריק לא בשור לחרישה ועומד לחרישה. ואקשי' אבל שור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו א"כ אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ליפלוג וליתני בדידה בד"א כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו. (ופירוש) [ופריק] ה"נ קאמר בד"א כו': אח"כ באנו להקשות על עיקר דעת שמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא ואמרנו תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו כך הם חולקים כלומר כפי מעות כמו שכבר ביארנו מאי לאו הותירו הותירו ממש פחתו פחתו ממש ופי' קושיא זו שאנחנו מצאנו משנה זו שדנה בג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים שחולקים לפי מעות ואם היה פי' הותירו או פחתו כפי הנגלה ממנו שהם נשאו ונתנו והרויחו או נשאו ונתנו והפסידו הנה שותפות נשארת על מתכונתה כמו שור לחרישה ועומד לחרישה והנה דנה במשנה בה שחולקים לפי מעות ועמדה הקושיא זה על עיקר דברי שמואל שאמר השכר לאמצע בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא אעפ"י שהברייתא מסייעת לשמואל והיא הברייתא שקדם זכרה במיתיבי עכ"ז הקושיא עליו קיימת שאומרים לו היכי שבקת מתני' ועבדת כברייתא וע"כ אין לו התנצלות במה שבברייתא [איתא כוותיה] ופריק ר"נ משמיה דרבה בר אבוה אעיקרא דשמואל אליבא דתרווייהו זוזי חדתא פחתו אסתירי דצנייתא ופי' דקושיא זו שאנחנו מצאנו משנה זו שדנה ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים שחולקים לפי מעות ואם היה פי' הותירו או פחתו*) פרוק זה הוא שהמשנה זו אינה מדברת בהותירו ממש ולא בפחתו ממש כלומר שקנו בק' ומכרו בק"נ או שקנו בק"נ ומכרו בק' לא דברה אלא באם היה גוף הממון קיים ולא אירע בו לא תוספת ולא חסרון אלא שנשתנה עליו המטבע לבד ונולד בו תוספת או חסרון מצד שנוי המטבע לא מחמת הסחורה והשותפות הואיל והדבר כן הנה השותפות לא עשה בזה לא רושם ולא פעולה לפי שאם היו נשארים בלא שותפות והיה ממון כל א' מהם מרובים על מתכונתם היה מגיע לו בו מן הריוח וההפסד כמו שהגיע עתה אחר השותפות וע"כ אם נחלקו ראוי שיקח כל א' מהם ממונו כאשר הוא ויעשה בו מה שירצה ועלה הפירוק בזה על עיקר דבר ושמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא. וא"ת מפני מה אמרת שהקושיא היא על עיקר דברי שמואל אליבא דתרווייהו ומה היא הסיבה המונעת שתהיה הקושיא על דברי רב המנונא בלבד הואיל ואין לו חולקין לפי מעות אבל רבה אין עליו קושיא כיון שסובר בשור לחרישה ועומד לטביחה שהוא לפי מעות יכול הוא להעמיד המשנה בזו י"ל שזה נמנע לב' סיבות. האחת שאין ראוי שהמשנה תעזוב הדרך האפשרי הנהוג בין העולם במיני השותפות ר"ל שור לחרישה ועומד לחרישה ולא תכוין לדבר אלא על שור לחרישה ועומד לטביחה בלבד מבלי שיצטרף עמו שור לחרישה ועומד לחרישה שאם זו היתה כוונת היתה מפרשת אה בפירוש כלומר שלא היתה אומרת אלא כך. וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים ולקחו שור לחרישה ועומד לטביחה כך הם חולקים והואיל ולא פירשה כן אין שום אדם יכול להוציא הדברים ממשמען בכלל ולהעמיד אותם בזולת ממשמעותן שמשמעות דברי המשנה הם בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה לא יתפרש בה אלא על דרך הרוחק. ומה שאמרנו על הברייתא מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה אין כוונתנו בזה אלא מאי לאו אפי' שור לחרישה ועומד לטביחה שהרכבנו השורש על העיקר ועשינו אותו מאמר כולל לשני הענינים. ותירץ ואמר לא בשור לחרישה ועומד לחרישה בלבד שהוא עיקר המשמעות. והסיבה הב' הוא שאפי' היה אפשר לנו לפרש דברי המשנה בשור לחרישה ועומד לטביחה בלבד ולא שור לחרישה ועומד לחרישה היה נמנע ג"כ לומר שהקושיא הוא לרב המנונא לבדו ולא לרבה עמו שאם היה כן היה ראוי לגמ' לומר לשון הקושיא כך תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותיר או פחתו כך הם חולקים בשלמא לרבה מוקי לה בשור לחרישה ועומד לטביחה אלא לרב המנונא קשיא וכיון שלא אמר כן הגמ' ידענו שהקושיא אינה מיוחד לרב המנונא לבדו ולא לרבה אלא הקושיא לשניהם יחד בעיקר דברי שמואל: ולענין פסק הלכה במה שחלקו בו רבה ורב המנונא בכאן הנכון אצלי שהלכה כרב המנונא מג' סיבות. הא' שרבה לא אמר מאמר מפי השמועה אלא אמר מסתברא ורב המנונא לא אמר מסתברא אלא אמר מאמר מפי השמועה כמו שקיבל כפי' דברי שמואל. והב' שהברייתא מסייעת לרב המנונא ורבה הוצרך לשנותו ולתקן דברי הברייתא עד ולשנותה שתשוב לחיות מסכמת עמו בכל כיוצא בזה אנו אומרים ואשנויי דחיקי ניקום ונסמוך. הג' שדברי רב המנונא יותר קרובים אל האמת ונאותים כפי השכל. זהו פי' הלכה זו העמוקה כפי האמת. וכבר עזרנו הש"י לגלות סודותיה ולפתוח שעריה ולו יתברך השבח וההודאה תמיד:

אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא לאורתא כתבתהו לעוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסיה אתא מר עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסים אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן א"ל מאי טעמא עבוד מר הכי א"ל ומאי טעמא עביד מר הכי א"ל משום דקדים. א"ל אטו בירושלים אנן דכתבי שעות ואלא מר מ"ט עביד הכי א"ל שודא דדייני א"ל אנא נמי שודא דדייני חדא דדיינא אנא ומר לאו דיינא הוא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי נחתת. ע"כ לשון המאמר וכבר ראיתי אותו קשה אצל קצת החכמים, וכבר נשאל עליו גאון ז"ל והשיב תשובה ארוכה אלא שכוונתם הם אלו וזה שהוא שפט בדעתו במה שאמרה המשנה היו כלם יוצאות ביום א' כל הקודמת לחברתה אפי' שעה אחת זכתה שהיא בכל העולם ואין הפרש בזה בין ירושלים לזולתה ושזה המעשה של אימיה דרמי בר חמא שחלק לו בין ירושלים לשאר ארצות אמר שאינו אמת ושהוא לא ידון בו כלל לפי שהיא אצלו חלש אין בו מן הכח מה שיוכל לדחות דברי המשנה שאמרה כל הקודמת את חברתה אפי' שעה אחת זכתה לחייב היותו אצלו חלוש לפי שדעתו בו שהוא כמעשה שבפ' מי שמת. וכשראה אותן מתחלף ממנו אשר שהוא משובש לסיבת חילופו ונתחייב בזה אצלו היות נדחק מלעשות בו מעשה אלו הן כוונות עניני אותה תשובה בקיצור ועיינתי בה ומצאתיו מאשר נמנע ובלתי ראוי לסמוך עליו כמו שאבאר וזה שהמעשה הזה אינו אותו המעשה שבפ' מי שמת ויתבאר זה מכמה פנים: הא' שאם היה זה המעשה בעצמו שבפ' מי שמת לא היה דן בו רב ששת בדין קדימה לפי שידוע הוא ומפורסם שמתנת ש"מ המאוחר הוא הזוכה בהו ולא המוקדם

*) אולי צ"ל או פחתו ממש כדאמרת אך פירוק על זה כו'

בשוה הריוח או ההפסד זהו דעת רבה ורב המנונא אליבא דשמואל. אח"כ הקשו על רבה על מ"ש בשור לחרישה ועומד לטביחה שיחלקו לפי המעות ואמרו מיתיבי ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה ותיובתא דרבה ותירץ לא בשור לחרישה ועומד לחרישה והקשו בשור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אי הכי אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ליפלוג וליתני בדידה בד"א כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו: ותירץ הכי קאמר בד"א וכו' אח"כ הקשו על שמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא ואמרו תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות הותירו או פחתו כך הם חולקים ר"ל לפי מעות כמו שביארנו מאי לאו הותירו הותירו ממש פחתו פחתו ממש: וביאור קושיא זאת היא שמשנתינו זאת משמע ששלשה שהטילו לכיס כו' חולקים לפי מעות ושמואל אמר השכר לאמצע וקס"ד פי' הותירו ופחתו כגון שלקחו איזו סחורה והרויחו בה או הפסידו בה א"כ קשיא לשמואל ואע"פ שברייתא מסייע ליה לשמואל שאמרה ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אפ"ה קשה עליו היכי שבק מתני' ועבד כברייתא: ותירץ רב נחמן מעיקרא מימרא דשמואל אליבא דתרוייהו מאי הותירו זוזי חדתי פחתו איסתירי דציניאתא ר"ל שהמשנה אין כוונתה פחתו פחתו ממש או הותירו הותירו ממש כגון שלקחו סחורה והרויחו בה או הפסידו בה אלא כגון שעיקר הקרן בעצמו והמעות של השותפות עדיין הוא קיים לא היתיר ולא חסר אפי' דינר א' אלא שנפסל אותו המטבע ואירע במעות ריוח או הפסד בשביל שנוי אותו המטבע ועל זה האופן אמרה ראוי שיחלקו לפי המעות לפי שאם עדיין לא נשתתפו ואירע שינוי המטבע והיה כל א' ממונו בידו היה הריוח וההפסד לפי ממון כל א' וא' ה"ה אם רצו לחלק אותם המעות ראוי שכל אחד יקבל מעותיו כמו שהן אם בריוח או בהפסד ובזה מתורצת הקושיא לשמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא וא"ת היאך אפשר שהקושיא שהקשו על שמואל היא בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא והרי אין ראוי שתהיה כ"א אליבא דרב המנונא בלבד שהוא סובר אליבא דשמואל שלעולם אין חולקים לפי מעות אבל אליבא דרבה אין עליו קושיא לפי שהוא סובר בשור לחרישה ועומד לטביחה שחולקים לפי מעות ולדעתו בהכי מתוקמא מתני' נוכל להשיב על זה ולומר שלא יוכל להיות זה מב' צדדין. הא' לפי שאין ראוי אלא רחוק הוא להעמיד המשנה בדבר שאינו מצוי בלקחו שור לחרישה ועומד לטביחה שהוא מלתא דלא שכיחא אלא ודאי שהיא מדברת בדבר המצוי שהוא בשור לחרישה ועומד לחרישה שאם כוונת המשנה בשור לחרישה ועומד לטביחה בלבד היה לה לפרש ולומר ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות ולקחו שור לחרישה ועומד לטביחה כך הן חולקים ובמה שראינו שדיבר הסתם ולא זכרה פרט הדבר הזה נראה שאינה מדברת אלא בשור לחרישה ועומד לחרישה שהוא דבר מצוי ראיה לדבר שכשהקשינו על רבה מהברייתא ב' שהטילו לכיס וכו' רצינו למימר מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה כלומר מאי לאו אפי' בשור לחרישה ועומד (לטיבטה) [למביחה] כי אין להוציא אותה מכל וכל מן הפשט המצוי ולומר שאינה (מוברת) [מדברת] בשור לחרישה אלא שהוא דרך כלל לשתי המציאות ואפ"ה תירץ ואמר לא בשור לחרישה ועומד לחרישה בלבד ולא בשור העומד לטביחה מפני שהוא דבר שאינו מצוי. א"כ ע"ב ראוי ג"כ שנעמיד משנתינו בשור לחרישה ועומד לחרישה שהוא דבר מצוי. הצד השני הוא שאפי' את"ל שנוכל להעמיד המשנה בשור לחרישה ועומד לטביחה בלבד אפ"ה אין להעמיד הקושיא אליבא דרב המנונא בלבד ולא אליבא דרבה אלא אליבא דתרווייהו דאל"כ היה לו לבעל הגמ' לומר תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו כך הן חולקין. בשלמא לרבה מוקי לה בשור לחרישה ועומד לטביחה. אלא לרב המנונא קשיא ומאחר שלא אמר כך ראיה שאי אפשר להעמיד הקושיא אליבא דרב המנונא ולא אליבא דרבה אלא אליבא דתרווייהו בביאור דברי שמואל. ופסק הלכה במה שחלקו רבה ורב המנונא בביאור דברי שמואל ראוי שתהיה הלכה כרב המנונא (משני) [משלשה] צדדים. הא' לפי שרבה לא אמר מפי שמועה אלא אמר מסתברא ורב המנונא לא אמר מסתברא אלא מפי שמועה והוא מה שביארנו בדברי שמואל. ועוד שהברייתא מסייעא ליה לרב המנונא ורבה הוצרך לתרץ על עצמו ולישב הברייתא שתתישב כמותו ובדבר כזה ראוי לומר אשנויא ניקום ונסמוך. ועוד שמאמר רב המנונא מקובל יותר לפי השכל. זהו ביאור הלכה זאת לפי היושר והאמת:

ההלכה השלישית

אמיה דרמי בר חמא בצפרא וכו' עד מעיקרא לאו בתורת הכי נחתת. כבר ראיתי זאת ההלכה שהיא קשת העיון אצל קצת החכמים ונשאל עליה גאון אחד. והשיב בה תשובה ארוכה חוץ מהכוונה וזאת היא תמצית תשובתו שהוא סובר כדברי המשנה שאמרה היו כולן יוצאות ביום א' כל הקודמת את חברתה אפי' שעה אחת זכתה שדין זה נוהג בכל העולם בשוה בלי שנוי ואין הפרש בין ירושלים ובין שאר ארצות. ואמר שזה המעשה של אמיה דרמי בר חמא שעשה רב נחמן הפרש בין ירושלים לשאר ארצות אינו עיקר ושאין ראוי לדחות דברי המשנה שאמרה כל הקודמת את חברתה אפי' שעה אחת זכתה מפני מעשה זה של ר"נ לפי שזה המעשה משובש הוא וע"כ אין ראוי לסמוך עליו וכוונתו שהוא סובר שזה המעשה של רמי בר חמא שנזכר בכאן הוא המעשה בעצמו שנזכר בבתרא פ' מי שמת ולפי שראה שב' מעשיות אלו יש הפרש ביניהם בדבריהם ע"כ אמר שזה המעשה הוא משובש ואין ראוי לסמוך עליו: זאת היא כוונת הגאון בהאי שמעתא בקצור ועיינתי בה ומצאתיה סברא בלתי נכונה. ואין השכל סובל סברתו בזה כי (דהויה) [רחויה] היא. ולפי שזה המעשה שנזכר בכאן אינו כמעשה של ב"ב וזה נכריח אותו מג' צדדין. הא' שאילו היה המעשה הזה הוא המעשה האחר בעצמו לא היה רב ששת דן בו לזכות רמי בר חמא בעבור הקדימה כי דבר ברור הוא שבמתנת ש"מ המאוחר הוא זכאי בירושה יותר מהקודם ודין פשוט בזה לא נעלם מרב ששת. ועוד שאם היה כן היות שניהם ענין א' לא היה משיב רב נחמן לרב ששת אנא שודא דדייני רק היה משיב לו כמו שהשיב בבתרא הכי אמר שמואל כל שאילו עומד חוזר במתנתו וממה שראינו שלא השיב לו כן אלא השיב לו בשודא דדייני יש ראיה שמתנה זו של כתובות היתה מתנת בריא ומעשה דפ' מי שמת היה מתנת ש"מ גם ראיה לזה שבכאן לא הזכיר באמיה דרמי שמתה ובבתרא הזכיר בפירוש ומתה. ועוד שלשם השיב רב ששת לר"נ אי משום דהדרא בה הא שכיבא והשיבו ר"נ הכי אמר שמואל וכו'. והצד הב' שהמעשה שמביא בכאן הכתיבה לרמי בר חמא היתה בצפרא ולרב עוקבא היתה באורתא. ואלו מעשה של בתרא הכתיבה

שהדי דרמי בר חמא הוה קדים לדידיה יהבינן דמשעת קנין קנה : הנהו תרי שטרי. פירש"י ז"ל דשני שטרי מכר היו מקרקע אחד ואוקמיה רב יוסף לההוא דה' בניסן בנכסי ואמר ליה ההוא דבניסן סתמא לכתוב לי מר טרפא לטרוף מן המשועבדים מאייר ואילך מחמת אחריות והדר ליה דיכלי לקוחות למימר ליה את בר חד בניסן את ושטרך מוקדם ושלא כדין נטלה ממך : מאי תקנתיה. דהאי. נכתבו הרשאה להדדי. יבקש מאת חברו בר חמשה בניסן וימסור לו שטרו ויכתוב לו הרשאה עליו וילך זה לטרוף לקוחות ואם יאמרו לו בר חד בניסן את יאמר להם אני בא לטרוף בשביל מעות של חמשה בניסן שהרי לשניהו מכרה באחריות ואני בא בהרשאה עליכם מכחו ואם יאמרו לו הוא קודם ואת בר כ"ט בניסן היית אומר להם אני בא מחמת עצמי ולפי פי' זה לשון הנחתי לך מקום לגבות ממנו לאו דוקא והרמב"ם ז"ל כתבה (ג) בפכ"ב מהלכות [מלוה ולוה] בשטרי הלואה וכתב הרשב"א יש מי שאומר במי שמכר לשנים ולאחד פירש בשטר בכ"ה בניסן ולשני כתב בניסן סתמא אין בע"ח יכול לטרוף מאחד מהם וכ"א מהם יכול לדחותו אצל השני לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו. ואינו דא"כ כל אדם יהיו עושים כן ויערימו להפסיד מבע"ח בכענין זה אלא מהאי דכתב בניסן סתמא גבי וטעמא דמילתא משום דשדות שניהם משועבדים לבעל חוב אלא שהתקינו להם חכמים שאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין א"כ עליו לברר שהוא משועבד במקום בני חורין ועליו הראיה הילכך זה שהוא סתם ידו על התחתונה כך נראה לי טעם הענין עכ"ל אבל ראיתי כתוב שהרמב"ן ז"ל כתב בתשובה בלוה שמכר קרקעותיו לשלשה בני אדם ולא נתפרש בשטריהם זמן ובא מלוה לטרוף וכל אחד מדחה אותו לומר אני מוקדם והנחתי לך מקום לגבות שעליו להביא ראיה ואם לא הביא אינו טורף כל עיקר ותמהני היאך אפשר דהא מסקינן בסמוך בגמ' (דף צה.) דהיכא דאשתדוף בני תרי טריף ממשעבדי כל היכא דליכא למימר איהו דאפסיד אנפשיה וכתבה הרי"ף ז"ל בפ' הנזקין (סי' תפג) אלמא דכי אמרינן דאין נפרעים מנכסים משועבדים כל מקום שיש נכסים בני חורין היינו דוקא בדאפשר לגבות מבני חורין הא לאו הכי גובה ממשועבדים ואע"פ שבשעה שלקח היה ראוי לגבות מבני חורין והכא נמי כיון שאי אפשר לגבות כלל לאישתדוף דמי ורצה מזה גובה ורצה מזה גובה ומשם ראוי ללמד דין זה : מתני' ומכר את שדהו. המשועבד לכתובתה: הראשונה. שנשאת תחלה: השניה מוציאה. כשימות בעלה : וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב. מפרש בגמרא: גמ' בשקנו מידה. ואמרינן בהכותב (דף פג.) דהיכא דקנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו : כתב לראשון. שטר מכר על שדה אחת: ולא חתמה לו. לא הודית באותו מכר וכתב שטר אחר ללוקח שני על שדה אחרת וחתמה לו : אבדה כתובתה. אם אין שם בני חורין שהרי הראשון אומר לה הנחתי לך מקום לגבות הימנו והשני ג"כ אומר לה לא מלית אמרת דלשום נחת רוח חתמת במכירתי דהא חזינן דלראשון לא עשית נחת רוח לבעליך . וכ"ת ולמה ליה לראשון חתימה דילה כיון דאיכא קרקע אחר כשיעור כתובתה. לאו קושיא היא דהא כ"מ להיכא דאישתדיף בתרא דטריף מקמא כדמסקינן הכא בגמרא דאישתדוף בני תרי טריף ממשעבדי . א"נ דאיכא למיחש דלמא אתי בע"ח מוקדם ויטרוף שדה זו והיא תחזור עליו הלכך כיון שיש צורך בחתימה ולא חתמה הדבר מוכיח שאין זו חוששת לנחת רוח של בעלה והרמב"ם ז"ל כתב דין זה בפרק י"ז מהלכות אישות וכתב שם שלא כתבה ולא הסכימה למעשה הראשון ונפסד המכר . ונראה מדבריו דדוקא בשנתבטל המכר הראשון מחמת שלא חתמה הוא שיש לנו הוכחה שאינה חוששת לנחת רוח של בעלה אבל בשנתקיים המכר אפשר לה לומר לא הוצרכתי לעשות לו נחת רוח והוא תימה דבגמ' מייתי להא למיפשט בעיין דאישתדוף בני תרי מהו דליטרוף ממשעבדי ואמרינן נהי דאבדה כתובתה משני

שסה בסוף הדא מסכתא. הנהו תרי *שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף א חד הוה כתוב ביה בחמשה בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמי' רב יוסף לההוא גברא דחמשה בניסן בנכסי אמר ליה אידך ואנא אפסיד א"ל את ירך על התחתונה אימור בר עשרין ב ותשעה בניסן את אמר ליה וניכתוב לי מר *טירפא מאייר ואילך (א) מצי אמר לך את בר חד בניסן את והנחתי לך מקום לגבות ממנו מאי תקנתיה ליכתבו הרשאה זה לזה: שסו מתני' ג מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השניה מוציאה מיד הלוקח והראשונה מיד השניה והלוקח מיד הראשונה וחוזרות חלילה עד שיעשו ג פשרה ביניהם וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב:

גמ' וכי כתבה ליה הכי מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום הכא במאי עסקינן בשקנו מידה וכי קנו מידה מאי הוי תימא נחת רוח עשיתי ד לבעלי מי לא תנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה °מקחו בטל אלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח [דף קב ע"ב] עשיתי

רש"י

דלא בירושלים אנן : הנהו תרי שטרי. של מכר שיצאו על שדה אחד : טרפא. ליטרוף מלקוחות מאייר ואילך שהרי באחריות מכרה לי: יכלי למימר ליה. לקוחות את בר חד בניסן את ושטרך קודם ושלא כדין נטלה ממך: מאי תקנתיה. דהאי יכתבו הרשאה זה לזה יבקש מאת חבירו בר ה' בניסן שימסור לו שטרו ויכתוב לו הרשאה עליו וילך ויטרוף מלקוחות ואם יאמרו לו בר חד בניסן את אז יאמר בשביל הך דבר ה' בניסן אטרוף ואם יאמרו הוא קודם ובר כ"ט בניסן את יאמר אטרוף בשביל עצמי : [דף צה.] מתני' ומכר את שדהו. המשועבד לכתובתה: הראשונה. שנשאת תחלה : השניה מוציאה. כשימות בעלה : וכן בעל חוב. מפרש בגמ': גמ' בשקנו מידה. אז הוי כאילו קנו מגוף הקרקע מידה : מקחו בטל. לגמרי אפילו בחיי הבעל ובב"ב מוקי לה באחת מאותם ג' שדות או שייחדה לה בכתובתה או כתב לה בכתובתה או שהכניסה לו שום משלה : לא

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מג :
ב מיי' פ"ח מהל' אישות ופי"ט מהלכות מלוה ולוה סמג עשין צד טור אה"ע סי' צ וק טור ח"מ סי' קיח :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אמר ליה :
(ג) בפרק כ' :

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז
א ונראה בעיני שאין זה יכול לכוף את חבירו שיכתוב לו הרשאה אם לא ירצה אלא אם קנה חבירו עוד שדה א' מן המוכר מניסן ואילך שהוא בא עליו עכ"פ ואומר לו אם שטרי שכתוב בניסן סתם הוא אחר שטרך שכתוב בה' בניסן הרי דיני עליך על השדה שקנית מניסן ואילך ואם שטרי קודם שטרך אין לך להוציא זה השדה שקניתי מידו :
ב יש מדקדקין מדלא קאמר דלמא בשלשים בניסן את שמע מינה דיום ל' נמנה לחודש אייר דבשטרות אזלינן בתר לשון בני אדם ויש למנות לשטרות מיום ראשון וכן דקדק הר"ס מדקאמר הכא ולכתוב טרפא מאייר ואילך אלמא דכי שלים כ"ט בניסן לאלתר נמנה לאייר ולמועדים דוקא מניק מיום ב' אבל ראבי"ה כתב אם ב' ימים ר"ח יום ו' ויום ז' וכנסה ביום השני י"א לכתוב ביום השני יום ל' לחדש פלוני שעבר וי"א ביום עבור לחדש פלוני שעבר ואית דכתבי ר"ח סתם והורגלו למנות לשטרות מיום ב' וכן מוכח בפ' היו בודקין דתנן זה אומר בשני לחדש וזה אומר בג' לחדש עדותן קיימת שזה יודע בעבורו של חדש וזה אינו יודע :
ג ושאלת איש ואשה שמכרו בית לאחד וכתבו לו בשטר שהודו המוכרים שלא שיירו לעצמן במכירה זו שום זכות בעולם ואח"כ יצא על המוכר שט"ח מוקדם למכר והב"ח הוציא הקרקע מיד הלוקח בכח שטרו והאשה מוציאה נדוניא שהיא מוקדמת לזה השטר כדי לקיים המקח ללוקח והבע"ח טוען שכבר סלקה זכות נדוניא מעל זה הקרקע והיא טוענת אע"פ שסלקתי זכותי לענין שלא אתבעהו אבל כל זכות שהיה לי בקרקע לא מכרתי לו וזה זכותי שהיה חובי מוקדם לשלך . תשובה הדין עמה שלא סלקה מעל הקרקע אלא לגבי הקונה שלא תוכל להוציא בשטר נדוניא אבל גבי אחר לא סלקה זכותה והוי דינא הכי בע"ח שמוקדם מוציא מיד הלוקח והאשה מיד בע"ח בנדוניתה והלוקח מן האשה ובע"ח מיד הלוקח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם והלוקח עומד במקום האשה ובמקומו נמצא הפשרה שוה בנדון זה כי הבע"ח יוציאנה מיד הלוקח והלוקח יוציאנה מיד בע"ח בשטר נדוניא שמסרה לו האשה וישאר כך הענין כי לא יוסיף אח"כ לזכות בבית מכח הקנייה : ד רחל אשת יעקב נסתלקה ליעקב בעלה מקרקע ידוע שהיה לו בענין שלא יהיה לה שעבוד כתובתה ולא שעבוד שאר שטרות שהיה לה עליו על אותו קרקע הידוע ונסתלקה ממנו סילוק גמור ונתנה לו הקרקע הידוע שנסתלקה ממנו במתנה גמורה שלמה וקיימת מעכשיו ולעולם ובעלה מאותה הקרקע שנסתלקה ממנו טענת נחת רוח עשיתי לבעלי ושאר כל הטענות המפסידות זה הסילוק וקבלה בעדה ובעד כל הבאים מתחתה לבד יעקב בעלה אחריות הקרקע שנסתלקה לו והתנית רחל בעיקר זה הסלוק שלא יתקלקל לה שום דבר מכל מה שהל שעבוד שטר כתובתה שנתחזק לה על יעקב בעלה ולא שום דבר מכל מה שנתחזק עוד שעבוד שום שטר שנתחזק לה עליו על שאר נכסיו חוץ מהקרקע הידוע שנסתלקה לו ממנו אי הוי סלוק או לא. תשובה אין סלוק זה מועיל דקי"ל כשמואל דיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כל זמן שלא קבלה עליה אחריות ואפי' אמרה בשעת הסלוק ע"מ שלא אוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלי אינו מועיל כלום דכל זה אומרת כדי לעשות נחת רוח לבעלה ואין לך דבר שמבטל טענת נחת רוח אא"כ כתבה ללוקח אחריות שאם יטרוף בע"ח של בעלה ממנו שהיא תשלם לו דכולי האי לא עשתה לנחת רוח לבעלה אם לא שגמרה להקנות ובסלוק זה שקבלה עליה אחריות אין בקבלת אחריות זה כח וטעם לומר שיבטל טענת נחת רוח דמה היא מפסדת בקבלת אחריות זה דנימא כולי האי לא עבדה בשביל נחת רוח דבשלמא כשקבלה עליה אחריות כשיטרפנה בע"ח של בעלה מהלוקח שהיא תשלם לו דבר גדול הוא שהכניסה עצמה לדבר זה ובשביל נחת רוח לא היתה עושה דבר זה אם לא שגמרה בדעתה להקנות אבל באחריות זה מה היא מפסדת ואת האחריות שקבלה עליה היינו שאם מכרה כתובתה לאחר ואם תתאלמן או תתגרש ויבא הלוקח שלקח כתובתה לגבות מקרקע זה שנסתלקה ממנו שהיא חייבת לסלקו ותפרע לבעלה או ליורשיה מה שיגבה הלוקח מאותו קרקע באותו אחריות לא היתה מפסדת כלום דכיון שמתחלה שעבוד אותו קרקע לבעלה לא יוכל הלוקח שקנה כתובתה לגבות מאותו הקרקע דהוי כמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו שהוא מחול שהרי היא מכרה כתובתה ללוקח וכתבה ליה קני לך איהי וכל שעבודה ומתלה שעבודה שוב לא יוכל הלוקח לגבות מאותו קרקע שלכך יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי :

הרמ"ע מפאנו

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

הכתיבה לרמי היתה באורתא ולרב עוקבא אחריו בצפרא . והג' שב' מעשיות האלו הם דברי הגמ' סתם וא"א שיביא ענין א' מיוחד על ב' בעלי דינים מיוחדים ודיינים מיוחדים ויהיה בהם הפרש בנוסח המעשה ובזמן וגם הפרש גדול בתשובת הדיינים . אלא ע"כ שנאמר שזה המעשה של כתובות הוא דין ומעשה לעצמו ומעשה דפ' מי שמת מעשה ודין לעצמו דאל"כ היה הגמ' מקשה ורמי מעשה אמעשה א"כ ע"כ לומר שהמעשה הזה שבכתובות אינו אותו מעשה דבתרא : ואחרי שביארנו שזה המעשה שבכתובות אינו הוא המעשה שנזכר בבתרא עתה נחזור נבאר ההפרש שיש בין רב ששת לר"נ כי ידוע הוא שמתנת בריא אילו היתה בקנין אין הנותן יכול לחזור בו כמ"ש (ב"ב קיד.) קנין מאימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר כל זמן שעסוקים באותו ענין ואם היה המעשה הזה של רמי בר חמא שבכתובות בקנין היאך ידון בו רב נחמן בשודא דדייני והלא אין דנין בשודא דדייני אלא כשהבעלי דינים שוין שאין לשום א' מהם קדימה יותר מחבירו כמ"ש איתמר שני שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני ולמה שראינו שהכתיבה היתה לרמי בצפרא ולמר עוקבא באורתא ודן בי' ר"נ בשודא דדייני מכאן ראיה שלא היה בו קנין שאם היה בו קנין היה ראוי שתהיה קדימה לרמי לפי שזכה קודם משעה ראשונה בקנין כמו שאמרו קנין מאימתי (קונה) [חוזר] וכו' : ומאחר שנתבאר שזה המעשה היה בכתיבה בלא קנין א"כ אין ראוי שתהיה הקדימה אלא למי שיגיע השטר בידו קודם כמ"ש שהקרקע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה . ואמרו בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שו"פ שדי קנויה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה ובודאי לא זכה המקבל מתנה אלא משעה שהגיע השטר בידו ולא משעת כתיבה כמו ששנינו במשנה שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם ואפי' אליבא דאביי שאמר עדיו בחותמיו זכין לו ע"כ לא קאמר אלא אחרי שיגיע השטר לידו שיזכה לו משעת חתימה אבל קודם שיגיע השטר לידו לא דמודה אביי שלא זכה כמו ששנינו במשנה (ב"ב יג.) מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם ואקשינן וכי נמלך מאי הוי הא אמרת עדיו בחותמיו זכין לו ומשנינן ה"מ היכא דמטא שטרא לידו היכא דלא מטא שטרא לידו לא : ומאחר שנתבאר לך זה ע"כ למימר שאין ראוי לרמי בר חמא שיזכה קודם בשביל קדימת הכתיבה אא"כ יביא עדים שהגיע השטר לידו קודם מר עוקבא דאפשר דמר עוקבא הגיע שטרו לידו וזכה קודם שיגיע שטרו של רמי בר חמא לידו אע"פ שרמי קדמה לו הכתיבה וזהו דעת ר"נ : אבל רב ששת סובר שנעמיד הדבר על חזקתו ונאמר שמי שקדמה לו הכתיבה אפי' שעה אחת בודאי הגיע שטרו לידו באותה שעה וזכה במתנתו קודם חבירו לפי שרב ששת סובר שיש קפידא על השעות כמו שיקפידו על הימים וכשם שמי שקדם לחבירו ביום א' זכה כך מי שקדם לחבירו שעה אחת זכה א"כ כשם שמי שנכתב לו השטר יום א' קודם חבירו זכה שבודאי הגיע לידו השטר קודם ג"כ מי שנכתב לו השטר שעה אחת קודם חבירו ודאי הגיע השטר לידו ג"כ קודם וזכה . ולכן רב ששת אוקמיה בנכסיה לרמי בר חמא וא"ל ר"נ שזה הדין לכתיבת שעות אינו נוהג כ"א בירושלים שכותבים שעות ולכן הם משתדלים שיגיע השטר לידו באותה שעה שנכתב ולהם יהיה דין השעות שוה ליום וכל מי שקדמה לו הכתיבה אפי' שע' אחת ודאי זכה אבל בשאר ארצות שאינם נוהגים להקפיד ולכתוב שעות לא נוכל לדון שהיום והשעה שוין שאפשר לומר שרמי בר חמא אע"פ שהכתיבה שלו היתה קודמת אולי הגעת השטר לידו היתה מאוחרה מאחר שאין מקפידין בשעות ומר עוקבא הגיע לידו השטר קודם ממנו . או אפשר לומר שאמיה דרמי בשעה אחת צוותה לכתוב לשניהם אע"פ שלרמי בר חמא נכתב קודם . ואפשר ג"כ לומר שקודם שצותה שיכתבו למר עוקבא בא השטר בידו של רמי בר חמא . א"נ תחת האפשר שהגיעו הב' שטרות לידם ביום אחד רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני . ע"כ דברי הרב ז"ל :

המוקדם ולו משפט לקיחת המתנה ההיא וכל כיוצא בזה לא יעלם מרב ששת . וגם שנאמר שנתעלמה ממנו הלכה לא היה ר"נ משיב אותו כשודא דדייני אבל היה משיב לו כמו שהשיב לו שם בפ' מי שמת הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו ומאחר שלא השיב לו כן והשיבו כשודא דדייני ידענו שמתנה זו היתה מתנת בריא ולא מתנת ש"מ והואיל והיתה מתנה זו מתנת בריא הוא מתחייב שמעשה זה אינו אותו מעשה שבפ' מי שמת שאותו מעשה ברור הוא שהוא בש"מ הואיל ואמר בו ומתה . ובמעשה הזה לא אמר ומתה ועוד ממה שאמר רב ששת אי משום דהדרה בה הא שכיבא . והשיב ר"נ הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו : והב' שהמעשה הזה שבא פה בכתובות אותה הכתיבה בא לרמי בצפרא ולמר עוקבא אחריו באורתא לערב של אותו יום עצמו והמעשה שבפ' מי שמת היתה הכתיבה לרמי באורתא ולמר עוקבא אחריו בצפרא ר"ל לבקר : והג' שהשני מעשיות באו כלשון סתמא דגמ' ולא יתכן שיביא הגמ' מעשה מיוחד לאנשים מיוחדים ודיינים מיוחדים ויהיה מתחלף בנושאים ובתשובות הדיינים ובזמני המעשה מבלי שיפול מבעלי הגמ' קושיא על זה . אבל הואיל וספרו אותו המעשה האחר שבפ' מי שמת על אותה הצורה מבלי שבא על זה קושיא והערה היא זו הגדולה שבראיות והברור שבמופתים שזה המעשה שבכאן אינו המעשה שבנזיקין . והואיל ובירנו זה בירור שלם עתה ראוי לבאר סיבת המחלוקת שנפלה בין רב ששת ור"נ בזה בפרט בהיות שמתנת בריא אם היתה בקנין שהקודם בה ואפי' בקדימה מועטת זכה באופן שלא תועיל בה החזרה . וכפי מה שנתנו גבול בזה באמרם קנין מאימת חוזר . רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר כל זמן שעסוקין באותו ענין . וא"כ איך דן ר"נ בזה בשודא דדייני ושודא דדייני אין דנים בה אלא במה שנעלם בו בירור טענות שני בעלי דינין כמו שאמרו . איתמר שני שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני . והנה להיות שנתעלם מעינינו בירור טענותיהם ולא נודע מי הוא הקודם מהם על כן דנו בזה בשודא דדייני ובעלי דינים אלו שהא' מהם בצפרא והב' באורתא איך דנו בהם בשודא דדייני ונשיב בזה ונאמר שזה המעשה אילו היה בקנין ר"ל חליפין לא היה קונה אלא רמי בר חמא כפי שורת הדין ולא היה דן ר"נ שודא דדייני כלל להיות שכבר קנה רמי בר חמא והמתנה ההיא משעת הקנין אבל המעשה לא היה אלא בכתיבה מבלי שום קנין (נראה)[וראיה]דאמר כתבתנהו לנכסה ואין הקרקע נקנה בכתיבה כמו שאמרו הקרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה . ואמרו בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שו"פ שדי קנויה לך שדי נתונה לך במתנה הרי זו מכורה ונתונה . והשטר אין הקרקע נקנה בו אלא מעת שיגיע ליד מקבל מתנה לא מעת שנכתב . הנה תראה מה שאמרה המשנה שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם ואף לדעת אביי שאמר עדיו בחתומיו זכין לו לא קנה אלא אם הגיע השטר לידו קודם שחזר בו הנותן אבל אם חזר בו הנותן קודם שהגיע השטר ליד מקבל המתנה לא קנה כלום מהמתנה ההיא כמו שאמרו אלא הא דתנן מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם . וכי נמלך מאי הוי הא אמרת עדיו בחותמיו זכין לו ה"מ היכא דמטא שטרא לידיה אבל היכא דלא מטא שטרא לידיה לא אמרי' וכיון שכן לא תתקיים המתנה לרמי בכתיבת שטרו בצפרא מבלתי שתתקיים למר עוקבא . ואע"פ שלא נכתב שטרו אלא באורתא כיון שאין לרמי עדים שהגיע שטרו לידו משעת כתיבה שאפשר לומר ששטרו של מר עוקבא בא לידו קודם שהגיע השטר של רמי בידו אע"פ שהוא קודם לו בכתיבה זו היא סברת ר"נ . ואמנם סברת רב ששת היתה שנעמיד דבר על חזקתו ונעמיד הממון ביד מי שבידו שטר מוקדם על חבירו ואפי' בקדימה שעה אחת ונאמר שהגיע לידו השטר באותה שעה עצמה לפי שעלה בדעתו שבני אדם הם מקפידים בשעות ומכוונים שיגיע השטר לידם בשעתו באופן שיחול השעבוד והקנין מאותו יום . ולזה זיכה בדין את רמי בר חמא

משני מראשון מיהא תגבה אלמא דאפילו בשנתקיים המכר הראשון עסקינן : **גרסי'** בגמ' [דף צה:] איבעיא להו אשתדוף בני חרי מהו לטרוף ממשעבדי. ופסקינן דאישתדוף בני חרי גביא ממשעבדי וכתבה הרי"ף בפרק הניזקין [סי' תפג]. וכתב הרשב"א בתשובה דדוקא נשתדפו אבל גזלן אנס אינו טורף ממשועבדים מפני שעשויין הן בעלי זרוע ליפול וסוף שיגבה חובו : וגרסינן תו [דף צה:] אמר אביי נכסי לך. כלומר שאמר *לפלונית נכסי כתובים לך ואחריך לפלוני ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום וכרשב"ג דאמר נכסי לך ואחריך לפלוני וירד הראשון ומכר ואכל אין לשני אלא מה ששייר ראשון והקשה הרשב"א ז"ל במקום פסידא דאחרים למה לא עשאוהו כיורש כמו שעשאוהו במקום פסידא דאלמנה כדאיתא בסוף פ' יש נוחלין [דף קלט:] וי"ל דכיון דאשה לאינסובי קיימא והאי נותן מידע ידע דברוב המקומות עשאוהו רבנן לבעל כלוקח ואפ"ה לא פירש אחריך ליקני בעל לא ליקני ש"מ דאחריך שלא במקום בעל קאמר הא במקום בעל לא ליקני : ואמר אביי נכסי לך ואחריך לפלוני ומכרה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ואחריך מיד בעל ולוקח מיד אחריך ומוקמינן לכולהו בידא דלוקח. כלומר דכי אמר אביי בשמעתא קמייתא דאין לאחריך במקום בעל כלום הייני בשנתן לה כשהיא פנויה ונשאת אבל הכא מיירי באומר לנשואה וה"ק אחריך ליקני בעל לא ליקני שאם לא נתכוין לכך מאי קאמר לה ואחריך כיון שהוא יודע שיש לה בעל מש"ה אמרינן דבעל מוציא מיד הלקוחות שאם בא לדין עמהם יכול הוא לזכות בהם שהוא לוקח ראשון ואחריך מיד בעל מן הטעם שכתבתי ולוקח מיד אחריך כרשב"ג דאמר מכירת הראשון מכירה ומוקמינן להו בידא דלוקח כלומר שאין ב"ד נזקקין לבעל בפעם הזאת אם בא להוציאם מיד הלוקח שאין הפעם הזאת דומה לראשונה שמתחלה נכנס להן לוקח זה מכח מכירת האשה ומיד האשה יכול הבעל לטעון אני לקחתי ראשון אבל בזו שהוציא מיד אחריך שלא היה זוכה אלנו בדין אין ב"ד נזקקין לבעל אע"ג דתנן במתני'

נר מצוה

עשיתי לבעלי הכא נמי יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי ופריק רב אשי מתניתין דהכא דקתני הלוקח מוציא מיד הראשונה ולא מצית למימר נחת רוח עשיתי לבעלי בשני לקוחות להד לא כתבה ליה ולחד כתבה ליה דאמרי' לה אם איתא דנחתרוח עבדת א (א)מקמא איבעיא לך למעבד כדתניא כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו אבדה כתובתה ומתני' דקתני לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל דאלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי בחד לוקח דליכא למימר לה הכי וכן הלכתא : *וכן ב"ח וכן אשה בעלת חוב : תנא וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות :

הדרן עלך פרק מי שהיה נשוי

אלמנה אניזונת ב מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה : **גמ'**(ב) *(אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תהוי לה איבה הני תהוי להו איבה) (ג) א"ר יוסי ברבי חנינא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה ג אלמנה עושה ליורשים חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו °אמר ר' אלעזר א] דאלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה וכן כי אתא רב דימי אמר מעשה בכלתו של רבי שבתאי שתפסה דיסקא מלאה מעות ולא היה כח בחכמים להוציאה מידה אמר רבינא לא אמרן אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן (ד)מתקיף לה מר בר רב אשי מ"ש לכתובה

רש"י

לא כתבה ליה. דין ודברים: כתב לראשון. שמכר מכר על שדה אחת ולא הודית באותו מכר וכתב בשטר אחר ללוקח שני על שדה אחר ותתמה לו : איבדה כתובתה. שלא לגבות הימנו : וכן בע"ח ושני לקוחות. לפרושי מתניתין כגון ראובן נושה מנה משמעון ולו שתי שדות כל אחת שוה נ' זוז ומכרה לשנים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך בעל חוב מוציא מיד הראשון ואינו יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות לחובו הוא כנגד שתיהן ולוקח ראשון מוציא מיד השני ובע"ח חוזר וגובה מראשון ולוקח שני מבע"ח וחוזרים חלילה עד שיעשו פשרה : וכן אשה בעלת חוב. שהיה לה חוב כתובה על בעלה ומכר שתי שדותיו לשנים ואין בשתיהן אלא כדי כתובה וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך :

הדרן עלך פרק מי שהיה נשוי

אלמנה. ואין חייבין בקבורתה. אם מתה שהרי יורשין גובין כתובתה מיורשי הבעל ועליהן לקוברה שהרי בעלה חייב בקבורתה תחת כתובתה עכשיו שאינה יורשה היא תקבור את עצמה : **גמ'** תיהוי להו איבה. דעל כרחן זנין אותה אבל מעשה ידיה שתיקנו לבעל תחת מזונות הוו ליורשין : כל מלאכות. השנויות פרק אע"פ טוחנת ואופה כו' : חוץ ממזיגת הכוס. לפי שהן מלאכות מקרבות לחיבה והרגל דבר כדאמרינן נמי שאין נדה עושה לבעלה : מה שתפסה תפסה. ולא מפקינן מינה ואע"ג דפסיקא בפרק האשה הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי הכא הואיל ותפסה תפסה : דיסקיא. שק של עור : דתפסה

חוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהן הא מפרקינן לה בגמ' דהתם אית להו פסידא לכולהו אבל הכא ללוקח בלחוד הוא דאית ליה פסידא וכתבה הרי"ף ז"ל בפ' יש נוחלין : **תנא** וכן בע"ח ושני לקוחות. ראובן נושה (ה) בשמעון ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בחמשים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך בע"ח מוציא מיד ראשון וכאן אין לומר הנחתי לך מקום שתגבה ממנו שהרי חובו כנגד שתיהם ולוקח ראשון מוציא מיד שני ובע"ח חוזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מבע"ח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה : וכן אשה בעלת חוב. שהיה לה חוב כתובתה על בעלה ומכר שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כנגד כתובתה וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך האשה מוציאה מיד לוקח ראשון והוא מן השני והאשה מן הראשון והשני מן האשה ולוקח ראשון מיד שני וחוזרין חלילה : הדרן עלך מי שהיה נשוי

אלמנה ניזונית. ומעשה ידיה שלהן. דמעשה ידיה תחת מזונות ניהנו מיהו אם אמרה יצאו מעשה ידי במזונותי שומעין לה והכי איתא בירושלמי בפרקין : אין חייבין בקבורתה. אם מתה שהרי יורשיה גובין כתובתה מיורשי הבעל ועליהן לקוברה שהרי בעלה תחת כתובתה חייב בקבורתה ועכשיו שאינה יורשה היא תקבור את עצמה : אבל יורשיה יורשי כתובתה חייבים בקבורתה. ומפרש בגמ' בפ' האשה שנפלו לה נכסים (דף פא.) דהך סיפא בשומרת יבם היא שיש לה שני יורשים יורשיה ויורשי הבעל כדאיתא התם וקאמר דיורשי הבעל שהם יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אע"פ שיש לה יורשים אחרים וכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ח מהל' אישות דכי תנן הכא דאין היתומים חייבים בקבורתה דוקא בשנשבעה אבל מתה קודם שנשבעה יורשי הבעל חייבים בקבורתה וטעמו ז"ל דכיון שאין יכולין יורשיה לגבות כתובתה לפי שאין אדם מוריש שבועה לבניו יורשי הבעל חייבין בקבורתה וקל וחומר משומרת יבם שהרי זו אין יורשיה יורשין מכתובתה ומנכסי צאן ברזל שלה כלום ובשומרת יבם יורשין מקצת צאן ברזל. והראב"ד ז"ל השיג עליו וכתב דעתא קליפתא קא חזינא הכא וכי מפני שלא נשבעה קרי ליורשי הבעל יורשי כתובתה והלא הם אומרים שכבר נפרעה ונטלה צררי והורישוה אלא ודאי שיורשי נדוניתא ונכסי מלוג שלה קוברין אותה ואע"פ שלא ירשו כלום עכ"ל והדין עמו : **גרסי'** בגמ' [דף צו.] אמר ר' זירא אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה. כלומר אע"פ שניזונית מנכסי יתומים דטעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תהוי לה איבה הני תהוי להו איבה. כלומר שהרי על כרחן זנין אותה אבל מעשה ידיה שתקנו לבעלה תחת מזונותיה הוו ליורשין : כל מלאכות. השנויות בפרק אף על פי (דף נט:) טוחנת ואופה וכו' : חוץ ממזיגת הכוס כו'. שהן מלאכות המקרבות אהבה והרגל דבר כדאמרינן נמי בהאי מסכת [דף סא:] שאין נדה עושה אותן לבעלה : **מה** שתפסה תפסה. ולא מפקינן מינה ואע"ג דפסיקא הלכתא בפרק [מציאת] האשה [דף סט:] ממקרקעי ולא ממטלטלי הואיל ותפסה תפסה : דיסקא. שק של עור : אמר רבינא לא אמרן אלא למזוני כו'. פסק הרי"ף ז"ל כמותו משום דא"ל רב יעקב דרבא נמי הכי ס"ל אע"ג דאתקיף מר בר רב אשי מאי שנא לכתובה וכו' אי קך תפיסה תפיסה דמחיים הוא כמו שסובר ר"ח ז"ל איכא לשנויי באתקפתיה דלמזוני מהני משום דמחיים דבעל ניזונית אפי' ממטלטלי ואע"ג

שלטי הגבורים

א ולענין אם יכולה לגבות מן הראשון איכא פלוגתא לרש"י אינה גובה ממנו וכ"כ מיי' ובעל העיטור ולר"י ולר"ת גובה ממנו. ולזה הסכים הרא"ש :

ב כתב סמ"ג בשם מיי' אלמנה שבאה לב"ד לתבוע מזונותיה שוין מיי' והגאונים שאין לה מזונות מב"ד עד שתשבע כדין שבאה ליפרע ולאלמנה שפסקו לה ב"ד מזונות אין מחשבין עמה על מעשה ידיה עד שיבואו היורשין ויתבעום אם מצאו לה מעשה ידיה נוטלין אותו ואם לאו הולכין לדרכם ונראה לומר שאם היו היורשים קטנים ב"ד מחשבין עמה ופוסקין לה מזונות על מעשה ידיה :

ג כתב הרמב"ם אלמנה שניזונית מן היתומים והניח בעלה קרקע והשביחתו כיון שמעשה ידיה שלהן כל השבח שלהן אפי' שכר טרחה אינה נוטלת והראב"ד פי' אע"פ שהיא ניזונית אין השבח שהשביחה הקרקע שלהן שלא אמרו מעשה ידיה שלהן אלא במעשה ידיה הקבועין כגון טווה או אורגת אבל במלאכה אחרת שאין דרכה בכך לא כיון שאינם יכולין לשנותה לאותה מלאכה אם עשתה הרי הוא לעצמה ולענין לשלם ליתומים שכר בעלה של מעשה ידיה יש מחייבין ויש פוטרים וכתב עוד הרמב"ם ואם אינה ניזונית כגון שתבעה כתובתה בב"ד דבוב אינה ניזונית והניח בעלה נכסים מועטים שאין בהם כדי כתובתה אם אמרה ראו מה שהניח בעלי ואשביח לעצמי ונתעצלו היורשים או ב"ד להשביעה ולהגבות כתובתה אפי' השביחו הנכסים ועמדו על אלף זוז השבח לעצמה אבל השביחו הנכסים סתם נוטלת כתובתה והמותר ליורשים וכתב הרא"ש משמע מתוך לשונו שאינה נוטלת בשבח כלום ולא נהירא לטור דדוקא אשה יורשת ואחים הוא דמחלי אהדדי אבל אשה שאינה יורשת ... אבל הכיי... אחר ונו... אלא שיד... ליקח בשד... ליטע את השבח מרוב מעות אינה ... שכר טרחה דבר מועט כיון שלא קבלה עליה אחריות וגם מה שכתב אם לא היה בנכסים כדי כתובתה והיא השביחתן שנוטלת כתובתה מאותו השבח לא נהירא דכיון שהשבח ליתומים משום שלא אמרה ראו והשביחה סתם אינה נוטלת כתובתה מאותו שבח וגם מה שכתב אם אמרה ראו שנוטלת כל השבח לעצמה לא נהירא אלא בין אמרה ראו בין לא אמרה ראו כל השבח ליורשים ולא תטול ממנו כלום ואפי' כתובתה לא תגבה ממנו אלא

שנוטלת שכר טרחה וידה על התחתונה ליקח בשדה שאינה עשויה ליטע הסוגאה אם השבח מרובה ואם הן מועטים אינה נוטלת אלא שכר טרחה עוד כתב סמ"ג רבותינו הצרפתים פוסקין דאלמנה יש לה מזונות וכל תנאי כתובה אפי' אין שטר כתובה יוצא מתחת ידה דהטוען אחר מעשה ב"ד לאו כלום ומיי' כתב אלמנה שאין שטר כתובתה בידה אין פוסקין לה מזונות דשמא מחלה כתובתה או מכרה או משכנה ואפי' לא טען היורש אני טוענין לו שתביא כתובתה או שתשבע שלא מכרה או משכנה ואף שיש בידה כתובה כתב שצריכה שבועה שלא תפסה משל בעלה כלום ול"נ להרא"ש אלא ניזונית מתנאי ב"ד אפי' בלא כתובה ואפי' בלא שבועה :

השגות הראב"ד

א] **כתב** הרב ז"ל בענין אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה [תפסה וכו'] . ואמר רבא לא אמרו אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן . וקשיא לן דרבא אדרבא דהא איהו דאמר לקמן בההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה ואמר להן (מזוני) לית דחש לה [להא] דר"ש דלא אמרי' מקצת כסף ככל כסף אלמא תפיסה מטלטלים לכתובה נמי מהניא ותרצי לה רבוותא דהדל ביה רבא מקמייתא ולאו מלתא היא . והרב ז"ל תריץ לה להאי קושיא דהא דאמרי' דלא מהניא תפיסה לכתובה ה"מ לאחר מיתה אבל אי תפיס מחיים מהניא . והיא מלתא דשבועות נמי בשתפסה מחיים : אמר אברהם ואם איתא דמימרא קמייתא דרבא כשתפסה לאחר מיתה מר בר רב אשי דפליג עליה ואמר מה שתפסה תפסה אפי' לכתובה אטו מר בר רב אשי לא שמיע ליה כל הך עובדא דפ' הכותב דדון דייני כר"ט ואהדר ריש לקיש ור"נ ור' אבא ורבא לעובדא מינייהו . ואם איתא דפליג הוה ליה לאפלוגי התם ולמיקבע הלכתא כר"ט ועוד דר"ט נמי לא קאמר אלא שהיו מונחים ברה"ר אבל מרשות היתומים לא מהניא לה תפיסה והאי מלתא כשתפסה מרשות היתומים קא מיירי כי ההוא מעשה דדיסקיא מלאה מעות . ולמזוני ודאי לא מפלגינן ולא מידי דתפיסתה מהניא לה בכל ענין וכה"ג אמר מר בר רב אשי דלכתובה נמי מהניא וא"כ הוה ליה דמר בר רב אשי דלא כתד אלא הכי מסתברא לי דבודאי הויא פלוגתא דרבא ומר בר רב אשי כשתפסה לאחר מיתה מיהו דוקא בדאיכא מקרקעי שיעור כתובה ומזונות ואיסי קדמה ותפסה ממטלטלי דרבא סבר אע"ג דחזיא למשקל ממקרקעי דיתמי אי תפסה מטלטלין מפקינן ומר בר רב אשי סבר כיון דחזיא למשקל ממקרקעי אי תפסה מטלטלי כשיעור מקרקעי אהניא לה ואפי' מרשות יתומים דהא ליכא פסידא ליתמי והוא מעשה בתרא דרבא בההיא דתפסה כסא דכספא לכתובתה דאהניא לה תפיסה בין מחיים בין לאחר מיתה איכא לאוקומא מיהו מדעתייהו דיתמי ובדהוו התם מקרקעי שיעור כתובה דהיכא דניחא להו ליתמי ליכא מאן דפליג והיא דשבועות נמי בדאיכא מקרקעי ומדעתייהו דיתמי דהיכא דאתברר להו דמית אבוהון ניחא להו בתפיסתה ממטלטלי הלכך לאו שבועת כפירת קרקעות היא. ובאמת ברור האי מעשה דכספא דכספא תפיסה דלאחר מיתה הוה מדקאמר ליה דחש לה להא דר"ש ור"ש לא קאמר אלא כשנפרעה מן היתומים אבל כשפרעה בעלה מחיים קלא כתובתה מודה דלא הפסידה מזונות לא מבעלה ולא מיורשיו אחריו . ומי שאינו מודה דבר זה אחשב אותו מן התועים :

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים

חמא לפי שקדם לאחר בשעות . וא"ל ר"נ דין זה שדנת אין ראוי לדון בו אלא בירושלים שהם רגילים לכתוב שעות והם מקפידים על השעות ומכוונים שיגיע השטר אליהם באותה שעה ואם יצא אצלם שטר מוקדם על חבירו ואפי' בשעה אחת ידעו כי באותה שעה עצמה הגיע השטר ליד בעליו . אמנם בשאר המקומות שלא נהגו בזה אין ראוי לדון בהם דין זה . לפי שכל היום הוא אצלם כמו שעה אחת . וא"כ אפשר לומר שרמי נתרשל מלהגיע השטר לידו באותה שעה עד שהגיע השטר ליד מר עוקבא קודם שהגיע לידו או עד שצותה

דעים

בכתיבת שטרו של מר עוקבא שבעת שצותה לכתבו למר עוקבא כבר נתחרטה ממה שכתבה לרמי . או אפשר שכבר הגיע השטר ליד רמי קודם שצותה לכתוב את השטר למר עוקבא ולא תעלה בידה החרטה על עיקר מה שאמרו שני שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני . ומה שיוסיף לפירוש הזה חוזק הוא שנשאו ונתנו קודם שאברו זה המעשה בעדי החתימה כרתי ועדי מסירה כרתי כאילו הביאו אחריו זה המעשה להיותו דומה לו בענין . עד כאן :

עין משפט

א מיי' פי"ח מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' צג ונ"ס :
ב מיי' שם סמג שם טור אה"ע סי' נו :
נ"ל לעניים
דף צה:
דף צו.
[ד' קכא ע"א]

הגהות הב"ח

(א) מקמא כצ"ל:
(ב) ל"ב הג"ה:
(ג) ע"כ הג"ה:
(ד) ל"ב מינה:
(ה) ראובן נושה מנה משמעון כצ"ל:

ולאע"ג דמחמת מזוני דלאחר מיתה תפסה להו ולאחר מיתה לית לה מזוני ממטלטלי אפ"ה כיון דבשעת תפיסה דינא לאתזוני מינייהו מהניא תפיסתה אפי' למזוני דלאחר מיתה אבל כתובה כיון דאפי' בחיי דבעל לא גביא ממטלטלי כדמוכח בפ' האומר דקדושין (דף סה:) בשמעתא דחבילה ובפ' פותחין בנדרים (דף סה:) גבי אפי' אתה מוכר שער ראשך (כלומר) *[כו'] אפי' תפיסה דמחיים לא מהניא ומר בר רב אשי אתקיף דכיון דמ"מ לא תפסה אלא למזוני דלאחר מיתה וכתובה ומזוני לאחר מיתה שוו בדינייהו כיון דלמזוני מאי דתפסה תפסה לכתובתה נמי מה שתפסה תפסה ואי הך תפיסה תפיסה דלאחר מיתה היא וכדעת הרי"ף ז"ל היכא לשנויי באתקפתיה דכיון דאפי' ממקרקעי אי בעי יתמי מפסדי מזוני מינה דאי בעי מזבני לה ואין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים אלמוה רבנן לשעבודה דתהני לה תפיסת מטלטלי אבל לכתובה כיון שיפה כחה בשעבוד הקרקעות אוקמוה אדיניה במטלטלי ודעת הרי"ף ז"ל דתפיסה דשמעתין תפיסה דלאחר מיתה היא והכי דייק לישנא דאלמנה שתפסה והך תפיסה הוא דלא מהניא לאחר מיתה אבל תפיסה דמחיים אפי' לכתובה מהניא ומוכח לה מההוא עובדא דלקמן דההיא אתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה ומדאמרינן בפרק שבועת העדות (דף לג:) גבי משביע עדי מיתה שהוא חייב שמעת מינה משביע עדי קרקע חייב ודחינן דלמא דתפסה מטלטלי עוד הביאו ראיה לדבריו ממה דאמרינן לעיל בפ' מי שהיה נשוי (דף נג.) רישא בשתי תפיסות וסיפא בשתי תפיסות ורב יעקב משמיה דרבינא הוא דאמר לה ולדידיה היכי מהניא תפיסה לכתובה דהא אמר הכא דלכתובה מפקינן מינה אלא ודאי בשתפסה מחיים ושמע מינה דתפיסה מחיים מהניא אפילו לכתובה ואלו הראיות כולן דוחים אותם דמיירי בשהתפיסן הבעל מטלטלין לאחריות כתובתן אבל אם לא התפיסן אלא דתפסי איהו אפילו מחיים לא מהניא לכתובה ולפי דעתי דההיא דשתי תפיסות דבפרק מי שהיה נשוי תפיסה דלאחר מיתה היא דאי מחיים הרי נמצאו להם מאתים בפעם אחת וליכא למימר דבתפיסה דשבעין וחמשה קמייתא שבעלת מנה כבר גבתה כ"ה ונשאר (ג) דינה על שבעים וחמשה שהרי קודם שהגיעה זמנה לגבות כבר באה תפיסה שניה ובשלמא (ג) תפיסה דלאחר מיתה (ד) שפיר לפי שחלקו תחילה ע"ה ראשונים וכמו שפרש"י ז"ל עלה דההיא דוק ותשכח וכי תימא אי תפיסה דלאחר מיתה היא היכי מהניא לכתובה כ"ל דכי אמרינן לכתובה מפקינן מינה דוקא במטלטלי דמכל מקום מחסרי גוביינא אבל במעות לא שהרי כבר נפרעה וכי תימא אם כן מאי וכן דאמרינן בדיסקא מלאה מעות היינו טעמא דרבי אלעזר דאמר אלמנה שתפסה מטלטלין כו' תרתי אשמעינן חדא דתפיסת מטלטלין מהניא למזונות ועוד דאפי' תפסה כמה [מעות] לא מפקינן מינה ולא אמרינן דאין לה לתפוס אלא לל' יום כמו שלוקח מפרנס אותה כדאיתא לקמן [דף נז.] והיינו לישנא דמה שתפסה תפסה ולסיוע הא מלתא בתרייתא אמרי' שכך היה מעשה בכלתו של רבי שבתאי שתפסה כמה מעות ולא הוציאו מידה אבל לכ"ע תפסה מעות כדי סך כתובתה אין מוציאין מידה שכבר נפרעה ולפיכך אותה של שתי תפיסות אין לה ענין לדינו של הרי"ף ז"ל אבל יש לסייעו עוד מדאמרינן לעיל בפ' הכותב [דף פד.] ור"ע תפיסה לא מהניא כלל אמר רבה וכן אמר ר"כ והוא שתפס מחיים והתם במתני' בכתובה ובבע"ח איירי אלמא דתפיסה דמחיים מהניא אפי' לכתובה דדוחק הוא לומר דכי אמרינן והוא שתפס מחיים לא קאי אלא בבעל חוב ועוד יש לסייעו מדתנן בפרק האשה שנפלו לה נכסים [דף פ:] הניח פירות התלושים מן הקרקע כל הקודם בהם זכה קדם הוא זכה קדמה היא זכתה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והתם ודאי בשתפסה מחיים היא דאי בלאחר מיתה הויא לה סתם מתני' כרבי טרפון ולא כהלכתא דהא קי"ל כר"ע דאמר דתפיסה דלאחר מיתה לא מהניא כדאיתא בפרק הכותב (דף פד:) אלא ודאי משמע דהכא בשמעתין בתפיסה דלאחר מיתה מיירי דמהני למזונות ולא מהני לכתובה אבל תפיסה דמחיים אפילו לכתובה מהניא וכדעת הרי"ף ז"ל וכ"כ הרמב"ם בפרק י"ח מהלכות אישות אבל ר"ח ז"ל ובעל הלכות פירשו שמועתינו בשתפסה מחיים ואפ"ה דוקא למזוני הוא דמהניא אבל לא לכתובה והם צריכים לדחות הראיות שכתבנו וכמו שדחיתום ואחרים פוסקים כמר בר רב אשי דבין לכתובה בין למזוני מאי דתפסה תפסה בתפיסה דמחיים ומשמו של רש"י ז"ל אמרו דאלמנה שתפסה מטלטלין דקא אמרינן דוקא בשתפסה לה מרשות הרבים או מסימטא אבל מרשות היורש לא דכי היכי דלר' טרפון דמהניא תפיסה דלאחר מיתה לכתובה [דף פד:] לא מהניא אלא בהכי גווני הכי נמי לדידן בתפיסה דמחיים . ומיהו כל ה"מ דוקא לדינא דגמרא אבל עכשיו כבר תקנו הגאונים ז"ל דכתובה גביא ממטלטלי והוא הדין נמי דאית לה מזוני ממטלטלי ואפילו לא תפסה גביא מהם דתנאי כתובה ככתובה וכמו שכתב הרי"ף וכתב הרמב"ם בפרק הנזכר שלאע"פ שתקנו הגאונים כך אינה יכולה לעכב ולומר יהיו המטלטלין מונחין בב"ד עד שאזון מהם וכו' אבל הניח קרקע יכולה היא לעכב עליהם שלא ימכרוה וכתוב בספר העיטור שכך השיבו הגאונים . ובירושלמי [בפרקין סוף הלכה ג] איפליגו באלמנה שתפסה מעות למזונותיה אי אמרינן לה חוי מה בידך או לא דגרסינן התם אלמנה שתפסה אלף זוז במזונות אין מוציאין מידה מהו מימר לה חוי מה בידך תלמידיו דרבי יונה אמרין אמרינן לה חוי מה בידך אמר להו רבי יוסי בר בון מכיון שהיא עתידה לישבע בסוף אפילו חוי מה בידך לא אמרינן לה ופסק הרמב"ם בפ' הנזכר כתלמידיו דר' יונה דאמר לה חוי מה בידך: **אלמנה** ששהתה כו' בעשירה . היכולת בידה הלכך א"כ לא תבעה לאו מחילה היא עד ג' שנים אבל ענייה מדלא תבעתן מחלתן : לנועה . בושה לבא לב"ד הלכך בב' שנים לאו מחילה היא וגרסינן בירושלמי* [כאן הלכה ג] [בשלא] היה בידה משכון ר' חייא אמר בשלא נותה אבל נותה גובה למפרע אפילו ג' שנים [וכשיש] בידה משכון אפילו לא נותה גובה . כלומר כשתפסה תוך ג' שנים אבל אחר ג' מדין מחילה נגעו בה ואין תפיסתה כלום וכתב הרמב"ן ז"ל דדוקא אלמנה הוא דבעיא שתים וג' שנים והיינו דנקט אלמנה אבל אשת איש אפי' שהתה שנה אחת ולא תבעה מזונותיה הפסידתן דבאלמנה דוקא אמרו משום דאפשר דמתזנא מדידה כגון ממלאכתה אבל אשת איש דכל נכסיה לבעלה מדידיה קא מתזנא ואפי' מכרה נכסי מלוג שלה בטובת הנאה ולא תבעה הפסידה לפי שדרכן של נשים נגלגל עם בעליהן לסייעם וה"מ לאפוקי מבעל אבל אם לא נתן לה מזונותיה ועשתה ואכלה אפילו הותירה אין לבעלה עליה כלום דכל היכא דאיהו לא יהב לה מזוני הרי משכון בידה היא המשכנתו ואינה צריכה להתנות עמו בב"ד ולומר לו איני נזונית ואיני עושה אלא כל שאין מעלה לה מזונות זכתה היא במעשה ידיה ואפילו דרך שתיקה חו היא שגינו אם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה ע"כ ודינו ז"ל במכרה מנכסי מלוג צריך לי עיון דכיון דמפליגינן בין עשירה לענייה ובין נזועה לפרוצה אדרבה איכא למימר דדוקא באלמנה הוא דהפסידה לפי שאם לא מחלה המזונות לא היתה בושה לתבוע היורשים אבל באשת איש שעושה נחת רוח לבעלה איכא למימר שלא הפסידה לעולם ומש"ה נקט אלמנה: **בעי** ר' יוחנן יתומים אומרים נתננו וכו' . פרש"י ז"ל דמי מזונות לשנה (זו) הבאה . ולא נהירא דאי הכי פשיטא דלא מהימני דדמי לחוב שהוא תוך זמן [ב"ב דף ה.] שאין הלוה נאמן לומר פרעתי ועוד דאם איתא אין לך אלמנה שלא תפסיד מזונותיה [שכל שעה יאמרו פרעתי ומה הועילו חכמים בתקנתן] אלא ודאי ע"כ (ה) לא [מיבעיא לן אלא] ממזונות דלמפרע כגון שהיה בתוך ג' והכי נמי משמע מדפשיטא לה מדתני לוי וההיא ודאי במזונות שעברו מיירי מדתני כ"ז שלא נשאת על היתומים להביא ראיה : נכסי . הבעל בחזקת יתומים קיימי והיא המוציאה מהם ועליה להביא עדים שהודו יתומים בפניהם שלא קבלה וכל

לכתובה דמקרקעי ולא ממטלטלי למזוני נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי אלא מאי (א) דתפס תפס הכי נמי מאי דתפס תפס אמר ליה רב יעקב בר נפתלי לרבינא הכי אמרינן משמיה דרבא כוותך אלמא תפיסה דכתובה ממטלטלי לא מהניא וקשיא לן הא דגרסינן לקמן* (א) ההיא אתתא דתפסה בכתובתה כסא דכספא אתיא לקמיה דרבא אמר לית דחש לה להא דרבי שמעון דאמר לא אמרי' מקצת כסף בכל כסף וגרסי' תו בפ' שבועת העדות* שמעת מינה משביע עידי קרקע חייב ודחינן דילמא דתפסה מטלטלי דשמעת מינה דתפיסת מטלטלי לכתובה מהניא וחזינן לחד מן רבוותא דקאמר הא דא"ר יעקב בר נפתלי לרבינא משמיה דרבא ליתא דהא הדר ביה רבא בהאי מעשה דההיא אתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה כי היכי דלא תקשי דרבא אדרבא וקסבר דהני שמעתא כולהו בשתפסה מחיים ואנן לא חזינן להאי פירוקא דאם איתא דקשיא דרבא אדרבא לא הוה שתיק גמרא מיניה אלא הוה ליה לאקשויי דרבא אדרבא ולשנויי הדר ביה רבא ולברורי הי מינייהו הדר ביה ומדלא אקשי ליה הכי שמע מינה דלא קשיא דרבא אדרבא אלא הני תרתי דרבא תרי טעמי נינהו ולא קשיאן אהדדי דהאי דאמר רבא תפיסת מטלטלי לכתובה לא מהניא בתפיסה דלאחר מיתה ואפילו הכי למזוני מהניא והא דאמרינן בההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה דמהניא בשתפסה מחיים דיקא נמי דבהא אמרי אלמנה שתפסה למימרא דכשהיא אלמנה תפסה ובהא אמרי' איתתא דתפסה כסא דכספא למימרא דכשהיא תחת בעלה תפסה וכן האי דגרסי' בפ' שבועת העדות דכוותה והאידנא תקינו רבנן כתובה אפילו ממטלטלי א וכיון דמזוני תנאי כתובה ותנאי כתובה ככתובה דמי מזונות נמי ממטלטלי בין תפסה בין לא תפסה: °אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא אלמנה ששהתה שתים ושלש שנים ולא תבעה מזונות אבדה מזונותיה השתא שתים אבדה שלש מיבעיא לא קשיא כאן ב בענייה כאן בעשירה אי נמי כאן בצנועה כאן בפרוצה אמר רבא לא אמרן אלא למפרע ג אבל להבא יש לה בעי ר' יוחנן יתומים אמרו נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראיה *נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל

רש"י

דתפסה כסא דכספא . ולא היה בו שיעור כתובה: מקצת כסף . לקמן במתניתין מפרש דרבי שמעון גבי מוכרת מקצת כתובתה או משכנה: כאן בעשירה . דעשירה היכולת בידה הוא להמתין הלכך אי נמי לא תבעה לאו מחילה היא עד ג' שנים אבל ענייה מדלא תבעתן מחלתן: לנועה היא . בושה לבא לב"ד הלכך לאו מחילה היא: אלא למפרע . אותן ב' שנים שעברו איבדה: נתננו . דמי מזונות לשנה (ב) הבאה: נכסי . הבעל (וכו' הם): בחזקת יתמי . והיא המוציאה מהם . ועליה להביא עדים שהודו

הגהות הב"ח

[illegible]

הגהות חו"י

[illegible]

שלטי הגבורים

א וכ"כ סמ"ג בשם הר"ר בר יצחק וכן בשם ה"ג ומיי' דאם תפסה מחיים מהניא אף לכתובה והאריך בראיות לבאר דבר הזה ולבאר דדוקא למזוני מהניא תפיסה ולא לכתובה ור"ת פסק כמר בר רב אשי ופי' דדברי רבינא שאומר דוקא למזוני ולא לכתובה מיירי בתפיסה דמחיים וכתב סמ"ג דהמסקנא היא כדברי ר"ת והלכה כמר בר רב אשי דמועלת תפיסה בין למזוני בין לכתובה מחיים והטור כתב דאפילו תפסה מטלטלין אפי' לאחר מיתה לא מפקינן מינה אבל לפי תקנת הגאונים שכתובה נגבית ממטלטלי ה"ה נמי מזונות ואפי' לא תפסה ניזונית ממטלטלין כתב מיי' לפיכך אם הניח נשים רבות אפי' נשאן זו אחר זו כולן ניזונות בשוה שאין דין קדימה במטלטלין והרמב"ן כתב דאפי' אם ניזונו' ממקרקעי אין בהם דין קדימה לפי שאין חיוב המזונות אלא לאחר מותו וכבר הגיע שעת החיוב לכולן בבת אחת וה"ל כלוה וחזר ולוה ואח"כ קנה שכולן שוין בו והכי איתא בירושלמי כתב מיי' אם הניח בעלה מטלטלין ולא תפסה אותן היורשים נוטלין אותן והן מעלין לה מזונות ואינה יכולה לעכב ולומר יהיו המטלטלין מונחים בב"ד שאזון מהם

אין מבצעין או הם עד שהתבע יותר : ב וכ"כ הרא"ש והרמב"ם כתב דבעניים לאחר הוי מחילה בשתי שנים : ג ואפי' משנים שעברו אם יש לה משכון מהיורשים או שלוה ממקום אחר לא הוי שתיקתה שתיקה :

וכל זמן שלא תביא עדים לא תגבה: או דילמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי. דרבנן העמידו הנכסים בחזקתה למה שהוא משועבד לה מתנאי ב״ד כדי שלא יוכלו יורשין לומר פרעתי. ותמהני מאי קא מיבעי ליה לר׳ יוחנן והא איהו הוא דאמר בסוף פ״ק דמציעא (דף יז:) דהטוען אחר מעשה ב״ד לא אמר כלום כלומר שאינו נאמן לומר פרעתי ומזונות תנאי ב״ד נינהו ואפשר דמשום דמזונות עשוין לפרוע בכל יום קא מיבעיא ליה: נשאת. והיא באה לתבוע מזונות של שנים שעברו: עליה להביא ראיה. דמשנשאת אין הנכסים ברשותה והרב הרמב״ם כתב בפרק ח׳ מהלכות אישות [על היתומים להביא ראיה או]תשבע שבועת היסת ותיטול וכתב הרשב״א ז״ל דאפשר שזה מהסכמת הגאונים ז״ל שהסכימו דכל שאינו טוען בגופו של דבר אע״פ שהוא תפוס בידו כגון משכון אינו נאמן עליו אלא בשבועה כעין שבועת הנוטלין וגם זו אינה מוחזקת בגופן של נכסים שיהא לה חלק בגופן אלא מחמת שעבוד ולפיכך אינה נוטלת אלא בשבועה ואין זה נכון שא״כ היה לו לומר שתשבע שבועת המשנה כשאר הנשבעין ונוטלין בנקיטת חפץ ולא סגי לה בשבועת היסת אלא ודאי טעמו ז״ל דכיון דנכסי בחזקת אלמנה קיימי הרי היתומים כבאין להוציא והיא כופרת הכל ולפיכך נשבעת היסת: מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף. אותן הקרקעות עצמן לכתובתה: ארמלתא דזבין. שדה יתומים למזונות או לכתובה וקבלה עליה אחריות: אחריות איתמי. אחריות הלקוחות חוזר על היתומים שהרי עליהם היה החוב: טרפא. והם יחזרו על היתומים: או דילמא מצי אמר לה נהי דאחריות דעלמא לא קבלית עילוך אחריות דנפשיך קיבולי קבילת. ואיפשטא בעיין הכי ומהא שמעינן שהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות דחייב באחריות דנפשיה דהא אלמנה כמוכר שלא באחריות דמי דאחריותא איתמי ולא עליה ואפ״ה מסקינן דאחריות דנפשה קבילה *) מיהו דוקא בזכות שיש לו בשעת מכירה אבל בא לו זכות לאחר מכאן ואילך חוזר עליו דהרי זה כאילו הלוהו אחר כך: וכתב הרא״ה ז״ל דדוקא באלמנה הוא דאמרינן דאחריות דנפשה קבולי קבילה לפי שמוכרת לעצמה אבל אפוטרופסי יתומים כיון שאין מוכרין לעצמן אלא לצורך היתומים לא אמרינן דאחריות נפשייהו קבילו אלא חוזרין וטורפין בחובם דאע״ג דבפרק חזקת (דף נ:) מוכח שכל העושה מעשה במה שיש לו זכות עליו לאיבד זכותו דאמר התם והא אית לי סהדי דאתאי אמלכי בך ואמרת לי זיל זבין ומהדר דאמרי׳ השני נוח לי והראשון קשה ממנו ואמרי׳ עלה דבין לאדמון בין לרבנן טענתיה טענה דדיבורא מיקרי ואמר ומשמע מהתם דדוקא דיבורא הא אם עשה מעשה אבד את זכותו והכא נמי אפוטרופסין עושין מעשה לא דמי דאין הכי נמי שכל העושה מעשה שהוא מוכיח הפך מה שהוא טוען לאבד את זכותו אבל הכא שאינו טוען בגוף הקרקע כלום אלא שיש לו שעבוד עליו מה איכפת לו אם הקרקע ביד זה או ביד אחר הילכך ודאי אפוטרופסין דמו לב״ד שמכרו דליכא למימר דאחריות דנפשייהו קבולי קבילו: אמר להו רב ששת תניתוה מוכרת והולכת. למזונות עד שלא

רש״י

שהודו היתומים בפניהם שלא קבלה וכל זמן שלא תביא עדים לא תגבה או דילמא בחזקת אלמנה קיימי שהרי נשתעבדו לה בתנאי ב״ד: נישאת. והיא באה לתבוע מזונות של שנים שכבר עברו: עליה להביא ראיה. דמשנשאת יצאו הנכסים מרשותה: מהו שתחזור. ותטרוף אותן קרקעות עצמן: ארמלתא דזבין. שדה יתומים למזונות או לכתובה וכותבין ללוקח אחריות: [אחריותא איתמי. אחריות הלקוחות חוזר ליתומים שהרי עליהן היה החוב: טרפא. והם יחזרו על היתומים: מוכרת והולכת. למזונות עד שלא יותר קרקע ליורשים אלא שיעור כתובה: וסמך לה. ואותו השאר יהיה סמך לה לגבות משם כתובתה: מוכרת לשנים עשר חדש. כדי מזונות של שנה תמכור ביחד והלוקח לא ימסור כל המעות אלא דמי מזונות של ל׳ יום שאם תנשא תחזיר מה שבידו ליורשים: זבין ולא איצטריכו ליה זוזי. מכר שדהו ולא ידעין שהיה חפץ לקנות שדה פלונית או פרקמטיא פלונית באותן המעות: ולא אצטריכו ליה זוזי. שהמוכרין חזרו בהן: אדעתא למיסק. ולא גילה שלא אמר בפירוש: דברים

נר מצוה

ועל האלמנה להביא ראיה או דילמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה ת״ש דתני לוי אלמנה כל זמן שלא נשאת על
א היתומים להביא ראיה נשאת עליה להביא
ב ראיה: *בעו מיניה מרב ששת מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף בכתובתה קא מיבעיא להו בדרב יוסף דאמר רב יוסף ארמלתא דזבין אחריותא איתמי ובי דינא דזבין אחריותא
ג איתמי מאי מי אמרינן כיון דאחריותא איתמי טרפא או דילמא מצי אמר לה נהי דאחריותא דעלמא לא קבלית עליך אחריות דנפשיך קבולי קבילת א״ל רב ששת תניתוה [א] מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר שמע מינה שיירה אין לא שיירה לא מהא שמעינן דלית לה לזבוני אלא (א) כדי כתובתה אבל יותר מכדי כתובתה לא וקשיא לן הא דגרסינן בפרק שני דייני גזירות* האשה (דף קז:) שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה גובה כתובתה אמרה גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואוקמה שמואל בששמעו בו שמת ומקשינן ומ״ש עד כדי כתובתה ופרקינן איהי (א) אפסדה אנפשה דאמרה גרשני בעלי ושמעינן מינה דאי לא אמרה גרשני בעלי ניזונת והולכת עד לעולם ואשכחנן פירוקא למקצת רבואתא דאמרי הא דאמרי׳ עד כדי כתובתה בנכסים מועטין °והך אחריתי בנכסים מרובין והאי פירוקא רחיקא הוא ולא אשכחן ליה עיקר ועוד כמה הן נכסים מרובין וכמה הן נכסים מועטין בהאי דינא הלכך ליכא למיסמך על האי פירוקא ואנן מסתברא לן פירוקא דהאי קושיא הא דתניא מוכרת והולכת עד כדי כתובתה אבל יתר מכדי כתובתה לא בדלא אפשר לה לאתזוני אלא ממקרקעי הלכך לית לה לזבוני אלא כדי כתובתה והך אחריתי דשמעת מינה ניזונת לעולם מיירי בדאפשר לה ד לאתזוני מפירי דמקרקעי ומאגרא דבתי ומאי דדמי ליה ודייקינן מדקתני בהאי מתניתא מוכרת ובהך לא קתני מוכרת אלא ניזונית: *כיצד מוכרת אמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב הונא מוכרת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום ורב יהודה אמר מוכרת *לו׳ חדשים ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום ה אמר אמימר הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום איבעיא להו זבין ולא *איצטריכו ליה זוזי ו מהו הדרי זביני או לא הדרי והלכתא זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני והוא דגלי ז אדעתיה דמשום דצריך לזוזי למעבד בהו כך וכך הוא דמזבין אבל אי לא גלי אדעתיה לא מחייב לוקח לאהדורי ליה משום דהוו דברים שבלב ח ודברים שבלב אינן דברים כדגרסינן בקדושין בפ׳ האיש מקדש* ההוא גברא דזבנינהו לנכסי אדעתא למיסק לארעא

בפרק האיש מקדש : מתני' אלמנה בין מן האירוסין . שאין לה מזונות ומוכרת לכתובתה : בין מן הנשואין . שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד : ר"ש אומר מן הנשואין . שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד שא"א לה להיות יושבת [ומתענה] עד שיזדקקו לה ב"ד אבל מן האירוסין שאין מכירתה אלא לכתובה לא תמכור אלא בב"ד ואחרים פירשו דר"ש סבר דמן הנשואין דאית לה מזוני מוכרת שלא בב"ד אפילו לכתובתה כדי שתפסיד מזונות : גמ' אינה צריכה ב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד הדיוטות כגון גברי דמהמני כו'. כלומר שאין פי' הדיוטות בכאן כמו שמתפרש בעלמא שפירושו הדיוטות כל מקום דאיכא חד דגמיר וסביר ותרי דמסברי להו וסברי דא"כ פשיטא' דטפי מהכי אינה צריכה דבכל דיני ממונות סגי בהכי אלא הכא קרי מומחין למאי דקרי בעלמא הדיוטות וקרי הדיוטות להדיוטים גמורי' אלא שבקיאין בשומא : בשלמא מן הנשואין משום מזונות . כלומר משכחת לה שמוכרת [שלא] בב"ד למזונות כדי שלא תהא יושבת ומתענה : אלא מן האירוסין מ"ט . לא אטרחוה רבנן בבי דינא ככל שאר מוציאי שט"ח כך פרש"י ז"ל ואחרים פירשו בשלמא מן הנשואין מוכרת אפילו לכתובתה שלא בב"ד כדי שתפסיד מזונות ולא נהירא בשלמא לר"ש איכא לפרושי הכי כמו שכתבתי במשנתינו כיון דסבירא ליה שמפסדת מזונות במקצת כתובה אבל לרבנן שאינה מפסדת אלא בכל הכתובה וכדאי' לפלוגתייהו בסמוך מה הועילו בתקנתן הרי היא יכולה להזהר שתשייר קצת לכתובתה ותמכור השאר שלא בב"ד ולא תפסיד מזונות אלא כפרש"י ז"ל עיקר : עולא אמר משום חינא . פרש"י ז"ל שיהו בעליהן לחן בעיניהם ולא ימנעו הנשים מליכנסא לאנשים ורבינו חננאל ז"ל פירש כדי שתהא כדוגיא לנשים שבשבילה ימצאו חן בעיני האנשים וישאו אותם וכן פירש הרי"ף ז"ל לקמן בפרקין וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהלכות מלוה ולוה ועיקר וכ"מ שאם נשאת אינה מוכרת אלא בב"ד שהרי ביטל חן שלה וכן נמי בהא

כל מקום נר מצוה

לארעא דישראל ובעידן דזבין לא אמר ולא מידי אמר רבא הוו דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים *ההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לא"י סליק ולא אתדר ליה אמר רבא כל דסליק אדעתא דלמידר והא לא אתדר ליה איכא דאמרי אדעתא למיסק הוא והא סליק ליה *ההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לא"י לסוף לא סליק א"ר אשי אי בעי סליק איכא דאמרי אי בעי לא סליק (א) איכא בינייהו

שע דאתייליד אונסא באורחא : מתני' *אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד ר' שמעון אומר מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד מן האירוסין לא תמכור אלא בב"ד מפני שאין לה מזונות וכל שאין לה מזונות אינה מוכרת אלא בבית דין : גמ' גרסינן בפרק אלו מציאות* אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אינה צריכה בתי דינין מומחין אבל צריכה בתי דינין א הדיוטות כגון גברי דמהימני ובקיאי בשומא : בשלמא מן הנישואין משום מזוני *אלא מן האירוסין מאי טעמא עולא אמר (א) משום חינא *ורב יהודה אמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד מאי בינייהו איכא בינייהו גרושה אמר רבה בר ירמיה

שעא אמר שמואל °כל מקום ב שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וה"מ

שעב בחיי בעלה אבל אחר מיתת בעלה לא : מתני' ג מכרה כתובתה או מקצתה משכנה כתובתה או מקצתה נתנתה לאחר או מקצתה לא תמכור את השאר אלא

רש"י

דברים שבלב אינם דברים . לבטל מה שאמר בפיו ומיירי שנאנס ולא עלה לכך אם פירש בשעת מכירה דאדעתא למיסק זבין לא היתה מכירתו מכירה : לזבנינהו לנכסיה אדעתא למיסק . ופירש כך בפירוש דאדעתא דהכי עבד : ולא מיתדר . לא היה יכול לדור שם אי מחמת יוקר מזונות או לא מצא דירה : והא לא איתדר . והוה כמאן דלא מצי סליק והדרי זביני : אי בעי הוה סליק . ובדידיה קיימא ולא בטלה זביני : אי בעי לא סליק . בתמיה כלומר מי אנסו : איכא בינייהו דאיתייליד ליה אונסא . שמע שליסטים באין לליסטא קמא לא הדרי זבינא והכי קאמר דאי בעי למיפרח בתר שיירתא הוה סליק לליסטא בתרא כיון דמתמה איתמוה משמע שלא היה לו שום עיכוב אבל אם היה לו צד עיכוב לא הוה זביניה זביני : מתני' בין מן האירוסין . שאין לה מזונות ומוכרת לכתובתה בין מן הנשואין שמוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד : ר"ש אומר מן הנשואין . שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד : גמ' אלא מן האירוסין מ"ט . לא אטרחוה רבנן לבא לב"ד ככל שאר מוציאי שט"ח : משום חינא . שיהא לבעלים חן בעיניהן וינשאו הנשים לאנשים : גרושה . שייך ביה נמי משום חינא אבל הוא חפץ שתתבזה בב"ד : מגורשת ואינה מגורשת . כגון שזרק לה גט ברשות הרבים ספק קרוב לו ספק קרוב לה : אבל לאחר מיתת בעלה . אין היורשין חייבין במזונותיה : מתני' לא תמכור את השאר כו'. ר' שמעון קאמר לה דאמר אינה מוכרת [שלא] בב"ד אלא רק למזונות וזו כיון שגבתה מקצתה אין לה מזונות והכי מוקי לה בגמרא כרבי שמעון :

דאמרי' התם [בערכין דף כב.] דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אלא לבע"ח שיש בו רבית ולכתובת אשה משום חינא דוקא בשלא נשאת אבל נשאת לא שהרי ביטל חן שלה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' מלוה ולוה : איכא בינייהו גרושה . דלמ"ד אין אדם רוצה וכו' לא קפיד בה אבל למ"ד משום חינא שייך בה ואמרי' בגמ' דסיפא דאידך מתני' דתנן וגרושה לא תמכור אלא בב"ד לרב יהודה אתיא אפילו לרבנן ולעולא ר' שמעון היא ולא רבנן ואמרינן נמי בגמ' דכשם שמוכרת שלא בבית דין כך יורשי כתובתה מוכרים שלא בבית דין ולאליבא דרב יהודה כל יורשין שלה בין אנשים בין נשים מוכרין שלא בב"ד דלפי שאין אדם רוצה ג"כ שיתבזו יורשיה בב"ד [אבל] למ"ד משום חינא דוקא כגון שירשתה בתה או אחותה שהן נקבות וצריך לחוש לחן שלהן שיהיה להן דבר שינשאו בו . ולא איפסק' הלכה אי כרבנן אי כעולא אי כרב יהודה וכתב הרשב"א ז"ל דמסתברא כעולא דאמר משום חינא ואפילו גרושה נמי דרב יהודה אזיל לטעמיה דאמר משמיה דרב אסי בריש פרק שום היתומים [דף כב:] דאין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהן דלית ליה לרב יהודה טעמא דחינא ואנן קי"ל כר' יוחנן דאמר התם ולכתובת אשה משום חינא וכעובדא דמרימר דהתם דאגבי כתובה לגרושה מנכסי דיתמי ואתקיפו עלה מהא דאמר רב יהודה אמר רב אסי דאין נזקקין אא"כ היתה רבית אוכלת בהם ואמרי' ואפי' רבי יוחנן לא אמר אלא באלמנה דקא מפסדא מזונא אבל גרושה לא ואהדר להו אנן להאי דרבי יוחנן משום חינא מתני לה וכמו שהביא כל זה הרי"ף ז"ל בסמוך [סי' שעח] והיא סוגיא דהתם בטעמא דחינא ריהטא דאמרי' התם אמר לך רב פפא אי בעית אימא בכתובה ומשום חינא ולפ"ז אפי' גרושה מוכרת שלא בב"ד מומחין [אבל הרמב"ם כתב בפי"ז מהלכות אישות אבל הגרושה לא תמכור אלא בב"ד מומחין] ואין דעת הרי"ף ז"ל נראה כן שלא הכריע בכאן כלום וכתב בסמוך מתניתין כצורתה וגרושה לא תמכור אלא בב"ד אלמא סבירא ליה כרב יהודה דמתני' אתיא אליביה אפי' לרבנן וראיתי מחלקים ואומרים דנהי דאית לן טעמא דחינא לגבי נזקקין לנכסי יתומים היינו דוקא התם לפי שמפסיד הרבה בהמתנה אבל למכור שלא בב"ד לית לן ההוא טעמא לפי שאפשר לה בבית דין ומשום הכי קי"ל כרב יהודה הכא וגרושה לא תמכור אלא בב"ד ולגבי נזקקין לא קי"ל כוותיה ולפיכך פסק הרמב"ם ז"ל דנזקקין משום חינא בפי"ב מהלכות מלוה ולוה וכאן כתב שהגרושה לא תמכור אלא בב"ד מומחין ואין טעם זה מחוור לי דבשלמא אי לא אמרה רב יהודה גופיה התם אלא אמורא אחרינא שפיר אבל כיון דחזינן דרב יהודה אפילו בנזקקין לא חייש לחינא משמע דהכא לטעמיה אזיל דלא חייש לחינא כלל וכיון דהתם לא קי"ל כוותיה מאן פליג לן דלימא דבהא מיהא נקטינן כוותיה וצ"ע (א) : כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת . כגון זרק לה גיטה ספק קרוב לה ספק קרוב לו ברה"ר : וה"מ בחיי בעלה . משום דמעוכבת בשבילו מליכנסא אבל לאחר מיתה לא (ב) דלמא גרושין הוו דמספיקא לא מפקינן ממונא : מתני' לא תמכור השאר כו'. מוקמינן לה בגמ' כר"ש דאמר דאינה מוכרת שלא בב"ד אלא למזונות וס"ל דכיון שגבתה מקצתה אין לה

ספר הזכות

בפ' שני דייני גזילות גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואוקמה שמואל כששמעו בו שמת ומקשינן ומאי עד כדי כתובתה ופרקינן איכי אפסדה אנפשה ושמעי' מהא דאי לא אמרה גרשני בעלי ניזונת והולכת עד כו' ואנן מסתבר לן דהכא בדלא אפשר לה לאיתזוני אלא מזבני קרקעות והתם בדאפשר לה לאיתזוני מפירי מקרקעי ומאגרא דבתי : השיב הרב ז"ל גברא חזינא תיובתא ופירוקא לא חזינא כי מה שאמרו מוכרת והולכת עד כדי כתובתה לאו למימרא שלא תמכור יותר מכדי כתובה אלא שמשיירת כדי כתובתה כדי שתגבה כתובתה מן השאר כדאיתא בברייתא בהדיא ופירושו קא מפרש ואזיל למלתיה ומאי דתירץ הרב ז"ל דהא דקתני ניזונית בדאפשר לה לאיתזוני מפירי דמקרקעי או מעמלא דבתי ומנא ליה דשקלא מזוני מפירי או מעמלא דבתי והא אפסיקא הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לכתובה ושניהם אינן נגבין לא משבח ולא מפירות דמתני' היא בהדיא בבכורות ואף לא מן הראוי ואפי' הם קרקעות וכ"ש פירות הקרקעות ועמלא דבתי דאיכא תרתי שהם מטלטלין והם ראוי שהן יוצאין אחר מיתת הבעל ואם הקלו בפרנסת הבת ליטול מעמלא דבתי שהרי בעלת חוב דאתי היא נקל במזונות האשה והבנות דבעלת חוב דבעל הויא ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי דהא אפי' לבע"ח לא משתעבדי הלכך לא פירוקא ולא תיובתא ליתנהו . ע"כ דברי הרב . ואלו דברי תלמיד : אמר המחבר באמת שכך למדונו רבותינו הצרפתים שמוכרת למזונות והולכת עד כדי שלא תשייר אלא כדי כתובה וסמיך לה שתגבה כתובתה מאותו השאר כלומר מה שמכרה הא אילו רצתה ניזונית לעולם והוא בודאי פי' נכון ואין ענין אחר מתחוור בכאן . אבל מה נעשה [...]ים שהם כולם ז"ל מפרשי' שאינה יכולה למכור אלא כדי כתובתה וכ"כ רבינו הגאון ז"ל ורבי' חננאל ז"ל ואולי [...] לדבריהם שלא העלו חכמים בתנאי כתובה יותר מן הכתובה עצמה כענין שאמרו אם היה פרקונה כנגד כתובתה [...] ואם לאו אינה פודה זהו דעתם ואין לי להוסיף ולפרש אלא שיש לי עוד לומר שאין הברייתא הזו קושיא לסברת [...] כלל דהכי קתני רצתה ניזונית כשאר כל הנשים ואח"כ גובה כתובתה ונמצא שיש לה כדי שתי כתובות כדין [...]ית רצתה גובית כתובתה מתחלה אבל גרשני בעלי זנין אותה סתם עד כדי כתובתה ושוב אין לה כלום ודבר [...] הוא אבל אנחנו צריכים לדון בענין מ"ש בהלכות מפירי דמקרקעי ומעמלא דבתי שהרב ר' אברהם מספק

השגות הראב"ד

כדי כתובתה . ואקשי' התם כיון ששמעו בו שמת אמאי שלא עד כדי כתובתה ותו לא . ואמרי' שאני התם דאיכי אפסדה אנפשה בידים דאמרה גרשני בעלי ומשמע מהתם דאי לאו דאמרה גרשני בעלי הויא לה כאלמנה ומתפרנסת יותר מכדי כתובתה וה"ק מוכרת והולכת עד כדי כתובתה ותו לא דוקא במקרקעי אבל אי אפשר לה לאתזוני מפירי או מעמלא דבתי ניזונת כל מה דאפשר ודייקא נמי דקתני הכא מוכרת והתם קתני מתפרנסת אלה הם דברי הרב ז"ל : אמר אברהם איברא חזינא הכא תיובתא ופירוקא לא חזינא כי מה שאמרו מוכרת והולכת עד כדי כתובתה לאו למימרא שלא תמכור יותר מכדי כתובתה אלא שמשיירת כדי כתובתה שתגבה כתובתה מן השאר כדאיתא בברייתא בהדיא ופרושי קא מפרש לה ואזיל למלתיה . ומאי דמתרץ הרב ז"ל דהא דקתני ניזונת כדאפשר לאתזוני מפירי דמקרקעי או מעמלא דבתי ומנא ליה הא דשקלה מפירי ומעמלא דבתי והא אפסיקא הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לכתובה ושניהם אינן נגבין לא משבח ולא מפירות דמתני' היא בהדיא בבכורות ואף לא מן הראוי ואפי' הם קרקעות וכ"ש פירות הקרקעות ועמלא דבתי דאיכא תרתי שהן מטלטלין והם ראוים שהן יוצאים אחר מיתת הבעל ואם הקלו בפרנסת הבת ליטול מעמלא דבתי שהרי בע"ח דאב הויא נקל במזון האשה והבנות דבעלת חוב דבעל הויא ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי דהא אפי' לבע"ח לא משתעבדי הילכך לא פירוקא ולא תיובתא ליתניהו . ועוד אמר אברהם אני איני רואה שום קושיא מכאן שלא שנינו בחיצונה שלמעלה מוכרת והולכת בכדי כתובתה או כדי כתובתה אלא עד כדי כתובתה וכך רוצה לומר שהיא מוכרת למזונות לעולם עד שתגיע לשיור כדי כתובתה ועוד לא תמכור כדי שיהא השיור ההוא סמך לה שתגבה כתובתה ממנו לפי שהמוכרת למזונות אינה יכולה לטרוף אותם לכתובה והשתא לא קשיא ולא מידי ואם איתא להאי פירושא דפרושי קמאי לא הוה משתמיט תנא ותני לה במתני' בדוכתה ואינן קא חזינן דלא יהיב למזונותיה ובגמ' נמי לא אשכחן כלל ובהדיא במתני' כל יומי מיגר ובגמ' אמרי' אמר למזונות ריבה לה מזונות ושיעורה לא חזינן בהן כלל . והיכי מעלינן פילא בקופא דמחטא ורמינן דיקלי וזקפינן להו ומדחקינן טובא ללא צורך :

את הפשוט ותו שכתב בזו מוציאין אפי' מעמלא דבתי שהוא קולא בפרנסת הבת מפני שהיא כבעלת חוב דאתי ופשרה היא זו שהרי אמרו ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין לפרנסה וכ"ש מן מטלטלי דקני יתמי מקרקעי דאבוזון הויא בעלת חוב דאתי ולא לגבי נכסי דידהו ועמלא דבתי ופירי נמי אם מטלטלי הן הרי אפי' הבת לא תטול כלום ואם כקרקעות הם האלמנה נמי תיזון וז"ש אגבוה עישור נכסי מאיצטרובולי דריחייא מפני שהוא ולבסוף חברו וס"ל כמחובר דאמי והכי איתא בפ' המוכר את הבית אבל דין פירות למזונות ולפרנסה דין פשוט הוא שאם מת והניח פירות מחוברין אם פירות גמורים הם שאינן צריכין לקרקע כל העומד ליתלש כתלוש דמי צריכי לארעא ניזונית מהם כדאיתא בפ' נערה שנתפתתה א' פרנסה וא' מזונות וכתובה שוין הם בדין הזה וה"ה לבע"ח כדאיתמר בגמ' אבל לפירות שלא גמרו שמין אותן ואין גובין כלום לכתובה ומזונות כדתנן בבכורות ולא בשבח [...]יי שבחא דממילא תפורא והוו שובלי שלפופי והוו תמרי ואע"פ שזה מקולי כתובה ותנאין שלה אומר אני שאף בפרנסה כן לפי שאין לבת בחוב שלה אלא עיבור הנכסים שהיו לאב בשעת מיתה דים לה על האחין [...] בשעתן ומה שהשביחו שלהן השביחו שאפי' בע"ח אין גבה מן הלוה אלא כנגד חובו הוא נוטל כדמוכח במציעא ורבינו האי גאון זצ"ל השיב שאין לה עיבור בראוי כגון שנפלו נכסים בירושה לאחר מיתת אביהן אע"ל [...] במחוברין אין אשה נוטלת מפני שהוא שבח נכסים כמו שפירשנו אלא אם באה לזון מן הקרקע ורואו ב"ד שאינה צריכה למכור כלום למה לא תזון מפירות וכי אין להם לב"ד לומר לה עלי שדה פלוני במזונותיך ואכלי [...]שעבוד שיש לה בגוף הקרקע היא ניזונית ולא עוד אלא שהיא יכולה ליטול לעצמה ולמכור כל הקרקעות לפירותיהן וליזון בדמיהן מה לי הן מה לי דמיהן ופירותיהן וכן בשכר בתים ה"ה ואלו הם דברי רבינו שאמר דמזונא [...]בתי ודין אמת הוא ופשוט ומ"ש בגמ' מגבינן ואפי' מעמלא דבתי על הדרך שפירשנו הוא שאין מגבין לה כלום מכל מה שעשו נכסים בפירות לפי שהוא שבח של אחים אלא משכירות הבתים לבד משום דאמרי' שכירות [...]א ועישור כדמי הקרקע היא נוטלת זה נ"ל וראיתי שפירשו מעמלא דבתי שהוא השכירות שעשו בתים מחיים דאב ולא הגיע זמן ולפי ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף נעשה השכר כאילו הם פירות מחוברין וטעונין לה . והלשון הראשון דין אמת הוא :

שלטי הגבורים

א ב"ד הדיוטות כתב ר"ת ג' אנשים בקיאין בשומת קרקע ואם מכרה בלא ב"ד הדיוטות כתב ר"ת שמכרה בטל ומיי' כתב גבי מוכרת למזונות שקיים ונשבעת שלא זלזלה והרא"ש כתב בתשובה כר"ת :

לשון ריא"ז

היו ב"ד מומחין ששמו נכסי היתומים לאלמנה הרי הנכסים שלה ואוכלת פירותיהן והוא שכתבו בשטר השומא שעשו לה ב"ד שהכרזנו הנכסים בלא שהיו נכסי מת כמה שלא כתבו לה כן חוששין שמא שמו ב"ד לה שאר נכסי היורשין ושומתם בטלה :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ואיכא בינייהו דאתייליד להו אונסא באורחא . עולא אמר משום חינא ר' יוחנן אמר כדי שלא תהא כו' ולפ"ז פסק הרמב"ם ז"ל עולא יפה :

בגמ' ור' יו הנאמר (ג"א)

[דף קכב ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) ג"ב מאי בינייהו : (ב) דלמא גירושין הוו ואין לה מזונות כצ"ל :

עין משפט

א מיי' פ"ט מהל' אישות ופי"ב מהלכות מלוה ולוה סמג עשין מח טור אה"ע סי' צג וסי' קג :

קדושין דף נ.

ב מיי' פי"ח מהל' אישות טור אה"ע סי' צג :

שם

ג מיי' פט"ז שם סמג עשין מח טור אה"ע סי' צג :

דף נב.

דף צז:

הגהות חו"י

(א) ע' לקמן סי' שע"ח ע"ב

ג"י ר"ח

אלא בב"ד וחכמים אומרים מוכרת היא אפילו ארבעה או חמשה פעמים ומוכרת למזונות שלא בבית דין וכותבת למזונות מכרתי וגרושה לא תמכור אלא בבית דין גמ' מתני' מני ר"ש היא דתניא מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות דברי ר' מאיר ר"ש אומר אע"פ שלא מכרה אלא מקצתה ולא משכנה אלא מקצתה (א) לא תמכור את השאר אלא בב"ד וליתא לדרבי שמעון דאמרינן *ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה (א) אתאי לקמיה דרבא אמר (ב) לית דחש להא דר"ש דאמר לא אמרי' מקצת א כסף ככל כסף שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה או אינה צריכה ב שבועה ותיבעי לך הכרזה אמר ליה הכרזה לא מיבעי לי דאמר רבי זירא אמר רב נחמן °אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה כלום היכי דמי אי דאכרוז אמאי לא עשתה כלום אלא לאו דלא אכרוז לעצמה הוא דלא עשתה כלום הא לאחר מה שעשתה עשתה לעולם דאכרוז ואמרינן לה מאן שם לך כי ההוא גברא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי אזל שמה לנפשיה בארבע מאה זוזי לסוף אייקר וקם בשית מאה אתו לקמיה דרב אסי אמר ליה מאן שם לך והלכתא צריכה ג שבועה ואינה צריכה הכרזה: מתני' °אלמנה שהיתה כתובתה סמג מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל ואפילו אומרת אני אחזיר הדינר ליורשין מכרה בטל רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם מכרה קיים עד שתהא שם

רש"י

וחכמים אומרים מוכרת היא לכתובתה. אפילו לפרקים אעפ"כ מוכרת היא קרקעות למזונות שלא בב"ד: וכותבת. בשטר המכירה למזונות מכרתי משום עלה טובה דלא ליקרו לה רעבתנותא: וגרושה לא תמכור. לכתובה אלא בב"ד למ"ד טעמא משום דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד הא לא איכפת ליה ודברי הכל היא ולמ"ד משום חינא ר' שמעון היא: גמ' מני מתני'. ת"ק דאמר מכרה כתובתה כו': אין לה מזונות דברי רבי מאיר. דוקא מכרה כולה אבל מקצתה יש לה מזונות: לא אמרי' מקצת כסף. של מוהר הבתולות אם יש לה עדיין עליו שיהא ככולו ויהיה לה מזונות: דתפסה כסא דכספא. ולא היה בו שיעור כתובה: צריכה שבועה. שלא גבתה יותר: ששמה לעצמה. לקחה שדה היתומים לעצמה בשומת כתובה: לא עשתה ולא כלום. ואם רצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרין ונוטלין אות': מאן שם לך. ממי קבלת זו המכירה לא מיתומים ולא מב"ד ולכך לא יצא הקרקע מרשות היתומים אבל היכא דשמתה לאחרים נפק ליה מרשות היורשין שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור: כיסתא. מספוא ויש מפרשים כיסתא אלמוגים קורא"ל: מתני' שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה. דאמרי' לה את אפסדת: מכרה בטל. שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא כל המכר טעות שהרי בבת אחת היא: לעולם מכרה קיים. והיא תחזיר אותו דינר ליורשין דמה הפסידתן: רשב"ג אומר לעולם מכרה קיים. עד שיהא באונאה שאם לא היתה האונאה היה משתייר בשדה בת ט' קבין או האונאה עצמה ט' קבין והוא הדין אם נשאר ליתומים שם מלבד האונאה ט' קבין דכיון דיש שם קרקע ליתומים כשיעור שדה יאמרו לה אין רצוננו למכור הראוי לנו אבל אם אין האונאה ראוי להצטרף לכדי שדה לא הפסידה

ר"ן

לה מזונות: וחכ"א מוכרת היא לכתובתה אפילו לפרקים ואעפ"כ מוכרת בינתים למזונות שלא בב"ד וכותבת בשטר המכירה למזונות מכרתי. ומפרשי' לעיל בגמ' דעלה טובה קמ"ל כי היכי דלא לקרו לה רעבתנותא כלומר כדי שלא יהו ב"א סבורין שהכל מכרה לצורך מזונות: וגרושה לא תמכור לכתובה אלא בב"ד. למ"ד טעמא משום דאין אדם רוצה שתתבזה כו' הא לא איכפת ליה ודברי הכל היא ולמאן דאוקי טעמא משום חינא הא ר"ש היא ומדקתני נתנתה לאחר משמע דדוקא לאחר אבל מחלתן ליורשין יש לה מזונות והכי איתא בירושלמי [פרק זה הלכה ג] דגרסי' גר מצוה התם רב יהודה בשם שמואל אלמנה שמחלה כתובתה ליורשים יש לה מזונות כו' עד לא דייך שהפסידתה כתובתה אלא שתבריחנה ממזונותיה אבל הרשב"א ז"ל כתב דלפום גמרין לא משמע הכי דלקמן בפרק הנושא (דף קד:) אמרינן בעובדא דרב חייא אריכא דאמרה ליה הב לי מזוני ואמר לה לא מזוני אית לך ולא כתובה אית לך והתם מתורת מחילת כתובתה אתינן עלה דכיון שלא הזכירה תוך עשרים וחמש שנה מחלה אותה אלמא דמוחלת כתובתה ליורשין אין לה מזונות. ודאמרי' בפרק נערה שנתפתתה (דף נג.) אי לאו דאמרה גברא רבה הוה אמינא משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו דלמא ההוא במוחלת כתובתה לבעלה דוקא דסומכת היא עליו שלא ימנע מזונותיה ולא מחלה להו אבל במוחלת ליתומים כיון שאין לה עליהם כתובה הא איסתלק' מביתייהו לגמרי ואין לה עליהם [אפילו] מזונות ולפיכך יש לומר דכי תנא הכא נתנתה לאחר רבותא קמ"ל דאפילו נתנתה לאחר אין לה מזונות וכ"ש כשמחלתה ליורשים וכבר כתבתי בפ' נערה שנתפתתה [סי' רנ"ב ד"ה מוחלת] בזה דעת אחרת ועניין אחר בעובדא דחמתיה דרב חייא אריכא: גמ' מכרה כתובתה כולה אין לה מזונות דברי ר"מ. אבל מקצתה יש לה מזונות: לית דחש לה לדר"ש דאמר. (ג) דמקצת כסף הנשאר [בכתובתה איננו] ככל כסף ואין לה מזונות אלא הלכתא כרבנן דסברי מקצת כסף הנשאר הרי הוא ככל כסף ויש לה מזונות: מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה. י"מ צריכה שבועה שלא מכרה מנכסי יתומים בפחות משוויין ולא נהירא דכיון דקי"ל [ב"מ דף נג.] דצריכה ב"ד הדיוטות אין לחוש לכך ודוחק לומר דכיון *שאין (ג) ב"ד גמורין אלא שמאין הוו להו עדים ואין מקבלים עדים אלא בפני בע"ד דהכא ביתומים קטנים עסקינן וליתא דגבי אלמנה ודאי מקבלין דאי לא אלמנה דגבייא בעדי מיתה מיתומים קטנים היכי משכחת לה ועוד דאפילו באחר נמי [לא] שייך אין מקבלים עדים אלא בפני בע"ד אלא בתובע שמביא עדים על תביעתו אבל זו שבאה לפטור עצמה ודאי מקבלין. ורש"י ז"ל פי' צריכה שבועה שלא גבתה יותר דאע"ג דקי"ל דצריכה ב"ד הדיוטות היינו לשום בלבד אבל אח"כ היא מוכרת לעצמה ואם מכרה יותר משומתה *פורנא ליתמי והיינו דתנן [דף פח.] מכרה שוה מנה במאתים נתקבלה כתובתה: ואמרי' ותבעי לך הכרזה. כלומר מדקא מיבעיא לך שבועה מכלל דפשיטא לן דלא בעי הכרזה *וליכא למיחש דשמא [תזלזל ולא לשמא] גבתה יותר והדר ליה דהכרזה פשיטא ליה דלא בעיא ומשום הכי מספקא ליה אי צריכה שבועה אי לא ומסקנא דצריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה ויש שואלין מ"ש אלמנה שמוכרת לעצמה בלא הכרזה והלא ב"ד מומחין שמוכרין לצורך אלמנה אין מוכרין אלא בהכרזה וכדתנן בערכין [דף כא:] שום היתומים שלשים יום ומכריזין בבוקר ובערב ע"מ ליתן לאשה בכתובתה ונדחקו בה ולדידי לאו קושיא הוא דמוכרת בב"ד מומחין מפני שתבעה כתובתה קודם הפסידה מזונות ואין ליתומים הפסד בשהות ההכרזה אבל מוכרת לעצמה (מזונות) אינה מפסדת מזונות עד שתפרע מכתובתה ולפיכך הקילו עליה שלא תהא צריכה הכרזה כדי שלא יפסידו יתומים מזונות בינתים ואע"פ שאפשר לה למכור קצת כתובתה כיון דיש תקנה ליתומים במוכרת כל כתובתה לא פלוג ועוד שכשם שהקלו עליה למכור שלא בב"ד כדי שלא תתבזה א"נ משום חינא משום הכי נמי הקלו עליה למכור שלא בהכרזה משום דבהכרזה איכא בזיון וצריך לחוש לחינא אבל כל שהיא מוכרת בב"ד מומחין כיון שלא הקפידה לבזיונה וטענת חינא צריכין ב"ד להגבותה כדין דהיינו בהכרזה והרמב"ן ז"ל פי' בעיין דצריכה שבועה דהיינו שבועת אלמנה הבאה ליפרע מנכסי יתומים וקא מיבעיא לן מי אמרינן תמכור [לכתובה] ואח"כ תשבע כדי שלא תשהה ותפסיד מהם מזונות בינתים דלאחר מכירה ודאי פשיטא לן דתשבע שבועה זו שמפני שמוכרת שלא בב"ד לא הפסידו יתומים תקנת בא ליפרע מנכסי יתומים שלא יפרע אלא בשבועה ומסקנא דצריכה שבועה [תחלה] לפי ששהות השבועה מועט ואינה צריכה הכרזה לפי ששהות ההכרזה מרובה ויש לחוש בה להפסד מזונות וכן דעת הרמב"ם ז"ל דצריכה שבועה בפרק י"ז מהלכות אישות אבל הרי"ף ז"ל כתב בתשובה שאם מכרה האלמנה [לכתובתה] קודם שתשבע מה שעשתה עשוי והביא ראיה מדתנן [דף נז.] אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד ואמרי' עלה בגמ' בשלמא מן הנשואין משום מזוני אלמה דבשלא נשבעת עסקינן [והא דקאמר הכא צריכה שבועה אחר המכירה קאמר דמשביעין אותה אחר המכירה שבועת נררי וגם שלא זלזלה במכירה ולא מכרה יותר מן הצורך לשון אשר"י בשם רב אלפס] דאי בנשבעה הא לית לה מזוני דכיון שנשבעה תבעה כתובתה בב"ד ואין לה מזונות אלא ודאי בשלא נשבעה עסקינן ולפי ראיה זו אפילו לכתחלה מוכרת שלא בב"ד והא לאו ראיה היא דאפשר דלא תבעה כתובתה ולא אבדה מזונותיה אלא שנשבעה כדי שלא יפסידו יורשים כתובתה אם מתה בלא שבועה דהא קיימא לן* אין אדם מוריש שבועה לבניו ועוד דמה דאמרי' בשלמא מן הנשואין משום מזוני אין פירושו כדי [שתפסיד] מזונות אלא ה"ק בשלמא מן הנשואין איכא מזונות ומשום מזוני מוכרת שלא בב"ד וכמו שכתבנו למעלה ועוד דאפילו לפי פירושו ז"ל אע"פ שתבעה כתובתה ואין לה מזונות מוכרת שלא בב"ד שא"ת אינה מוכרת אלא בב"ד אף היא אינה תובעת כתובתה וניזונית ודמיא למאי דאמרי' בפרק שום היתומים (דף כב.) אי בתובעת כתובתה בב"ד מזוני נמי לית לה ופריק כיון דמטיקרא מזדקקינן לה השתא נמי מזדקקינן לה כלומר שאם אין אנו נזקקין אף היא נמנעת מתחלה לבא ונמצאת מפסדת [היתומים] מזונות: אלמנה ששמה לעצמה. לקחה שדה היתומים לעצמה בשומת כתובתה: לא עשתה כלום. ואם רצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרין ונוטלין (ד) אותן: מאן שם לך. ממי קבלת מכירה זו לא מב"ד ולא מיתומים לפיכך לא יצא הקרקע מרשות היתומים אבל היכא דשמה לאחרים נפקא מרשות היתומים שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור: כיסתא. עצי אלמוגים שקורין קורא"ל ויש מי שאומר דכי אמרי' אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום דוקא בינה לבין עצמה אבל בב"ד הדיוטות יכולה לשום לעצמה וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ז מהלכות אישות ולפי זה אפילו בלא ב"ד הדיוטות אם שמה לאחרים בדיעבד מכרה קיים אבל אחרים אומרים דשמה לעצמה הייט בב"ד הדיוטות שכל שאין שם ב"ד מומחים שמה לעצמה מיקרי וכ"ת כיון שיש שם ב"ד אמאי לא עשתה ולא כלום י"ל לפי שאלו אינן אלא שמאין בעלמא שאילו היה שם ב"ד חשוב היתה יכולה לשום לעצמה לפי שהב"ד אביהם של יתומים והם עומדים במקומם והאלמנה כאחר בעלמא ויכולה לקחת מיד ב"ד אבל כיון שאלו אינם אלא שמאין בעלמא הוי לה אלמנה זו כשליח היתומים ואינה יכולה לשום לעצמה שכך הדין בשליח אחר כדמוכח עובדא דכיסתא דיתמי. ומהא שמעינן שאין השליח יכול לקנות לעצמו אפילו באותן דמים שהרשוהו הבעלים למכרו לפי שכיון שהוא שליח הרי הוא כיד הבעלים ולפיכך אינו יכול להקנות לעצמו שאין המכר אלא הוצאת הדבר מרשות לרשות וזה לא יצא מרשותו שהרי במקום בעלים עומד: מתני' שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה. דאמרי' לה את אפסדתא: מכרה בטל. שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא כל המכר טעות שהרי בבת אחת היא: לעולם מכרה קיים. והיא תחזיר את הדינר ליורשין דמה הפסידתן: עד שיהא באונאה. כדי שאילו לא היתה האונאה היה משתייר בשדה תשעה קבין. או האונאה עצמה

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש והאיפי לגדולים שפירשו אע"פ שחייבין לזונה אם ירצו היורשין יפרעו לה המותר של הכתובה ומסלקין אותה אפי' לאנשי גליל דאל"כ כל אשה תגבה כתובתה עד תשלום דינר ותתפרנס כל הימים בשביל הדינר החסר:

ב במוכרת לכתובתה קא מבעיא ליה דאי למזונות קי"ל כתנן דאמר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה והיא בסוף היינו בשעת גבוי כתובה. ולא מבעיא ליה בשבועת נררי דפשיטא דמשביעין אותה כדתנן בפ' השולח אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה אלא מבעיא ליה אחר שמכרה הנכסים שלא בב"ד אם משביעין שלא גבתה יותר אי נמי שלא זלזלה בנכסים וכן מוכח מדקאמר ותבעי לך הכרזה דהוי משום שלא תזלזל:

ג כתב הטור כתב רב אלפס שאם מכרה או נתנה. מנכסי יתומים קודם שנשבעה מה שמכרה ונתנה קיים ומנכין אותה בכתובתה ומשמע מדבריו אפי' מקרקע והרא"ש מביא דבריו בפסקיו לפסק הלכה אבל כתב בתשובה דוקא במטלטלי אבל במקרקעי בחזקת יורשים קיימי ואין בידה לתתם עד שינגבו ב"ד ואם מכרה או נתנה אין מכירתה ונתינתה קיימת ואם מחלה לבע"ח של בעלה אין מחילתה כלום שכל זמן שלא תגבה מזונות של בעלה אין לה בהם כלום ואין בידה לא ליתן ולא למחול:

סורנא פי' המותר וכוא לשון הגמ' לעיל דף כד. ע"ש (ג"א)

ד"ת פ"ו

שבועות דף מז. והביאו הרי"ף כתן בר"פ י' (ג"א)

עין משפט

א מיי' פי"ז מהל' אישות סמג לאוין קפ טור אה"ע סי' קג:

דף צח.

[ר"קבג ע"א]

הגהות הב"ח

(א) אלא מקצתה אבדה מזונותיה ולא תמכור כצ"ל: (ב) נ"ב לא אמרינן דמקצת כסף הנשאר ה"ה ככל כסף כצ"ע: (ג) נ"ב כאן: (ד) אותה כצ"ל:

[נס"א כגי' שאין]

דאי בעי הכרזה הו ליכא למיחש דשמא תזלזל ולא לשמא גבתה כו' כצ"ל (ג"א)

גי' ד"ת

הגהות חו"י

(א) קתבעה מזוני: (ב) להו ליתמי זילו הבו לה מזוני לית כו'.

ט' קבין והוא הדין אם נשאר ליתומים שם לבד האונאה תשעה קבין דכיון דיש קרקע ליתומים שם כשיעור שדה יאמרו לה אין רצוננו למכור קרקע הראוי לנו אבל אם אין האונאה ראויה להצטרף לכדי שדה לא הפסידתן כלום: ובגינה בית חצי קב. שכך שיעור גינה: וכדברי רבי עקיבא. שמטענו ממנו במקום אחר [ב"ב דף יא.] בית רובע הוא שיעור גינה והלכתא כת"ק: של אחרון בטל ושל כלם מכרן קיים. מפרשינן בגמ' דאיצטריך כי היכי דלא [נימא] דאם טעתה במנה ראשון יהא מכרה בטל אטו מנה אחרון דלא ניתי למימר מכרה קיים קמ"ל דדוקא דטעתה במנה אחרון אבל במנה ראשון מכרה קיים זמש"ה לא מצי מיתני מכרה בטל אלא במנה אחרון: **גמ'** כאן שנה רבי. במשנתינו למדנו רבי הכל לבעל המעות. השולח שלוחו לשוק לסחורה ולקח בזול הכל לבעל המעות ולא מצי למימר אנא ארווחי: כדתניא כו'. וממסקנא שמעינן דבדבר שאין לו קצבה אית ליה לר' יוסי הכל לבעל המעות וסתם לן רבי במתני' דהכא כר' יוסי דמתני' נמי דבר שאין לו קצבה הוא דכל קרקע נמכר באומד זה בפחות וזה ביותר: הוסיפו לו אחד יתירה. בתוספתא דמסכתא דמאי [ריש פרק ח] היא: שיש לו קצבה. כגון קטנית הנמכר בחנות במדה מלא כלי בפרוטה: חולקין. פרש"י דמתנה הואי י"ל לשליח ניתנה וי"ל לבעל מעות ניתנה: אבל דבר שאין לו קצבה. כגון חלוק וטלית וירק הנמכרין באומד פעמים מוותרין למכור בזול פעמים בנמוס. הכל לבעל המעות. שאין כאן מתנה אלא מכר אבל מלשון הרי"ף נראה שדבר שיש לו קצבה אפי' נתן המוכר לשליח בפירוש כיון שבאת הנאה לשליח ע"י בעל הבית חולק עמו: **איבעיא** להו כו' בי ליתכא. שיעור חצי כור: ליתכא מיהא קני לוקח · ואם בא בעל השדה לחזור אינו חוזר: א"ל דטבא לך עבדי לך· שאם יזדמנו לך מעות טוב לך כשלא מכרתיה כולה ואם תצטרך למכרה תמכרנה ומיירי כגון דמשכה מאן דזבין האי ליתכא בתרא בדמי ליתכא קמא: וסוגיין דמעביר על דבריו הוי·*)כ' הרי"ף ז"ל משום דבגמ' בעי' למיפשט דמוסיף על דבריו הוי מדתניא נתן לו דינר זהב כו' ודחינן לה ואמרי' הכא במאי עסקינן דאייתי ליה שוה שש בשלש ועלה אמרינן דיקא נמי דקתני כו' אלמא [מכריעין] דמעביר על דבריו הוי ואין זה הכרע גמור דוק ותשכח ומיהו כיון דבעיין לא איפשיטא אית לן לאוקמי קרקע בחזקת בעליה ולא יוליאנה מספק דדלמא מעביר על דבריו הוי: פשיטא · אמר לשלוחו מכור לי בית כור משדותי לאחד: אמר ליה לאחד ואפי' לשנים · כתב הרז"ה ז"ל הרי"ף ז"ל פסק בדאמר לי' זבין לי כורא ואזל זבין ליה ליתכא מעביר על דבריו הוי ופסק לאחד ואפילו למאה כרב נחמן וג"ל שדבריו סותרין זה את זה שמאחר דקי"ל כרב נחמן נמצא שאין טענת לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי טענה וכן נראה דהכי אמרי' פשיטא אמר לחד קפידא אמר סתמא מאי אמ"ל בעיין לעיל לאו מעביר על דבריו הוי ולא מצי אמר לא ניחא לי דליפשי שטרא עילואי דוקא היכא דמצי מזבין ליה לההוא גברא גופי' אבל לשנים דילמא מצי א"ל לא ניחא לי דליפשו בעלי דינין עילואי דהיינו שני לקוחות או לא ע"כ והרמב"ן ז"ל קיים דעת הרי"ף ואמר דהא לא שייכא בבעיין דלעיל דה"ק אמר לשליח מכור לי זה לאדם אחד ומכר בשטר אחד לשנים ואע"ג דליכא טעמא דאפושי שטרי אפי' הכי פשיטא דקפידא הוי דקפיד באפושי בעלי דינין אבל היכא דאמר מכור לי קרקע זה סתמא ולא פירש לאחד מהו מי אמרי' דמסתמא קפיד איניש בהכי או לא ומסקינן דלאחד אפי' למאה ורש"י ז"ל גורס פשיטא אמר לאחד ולא לשנים קפידא אמר לאחד מאי כו': והא מר הוא דאמר אין אונאה לקרקעות · רב נחמן גופי' אמר בפ' המקבל (דף קח:) גבי דינא דבר מצרא דאי זבין שוה מנה במאתים אין אונאה לקרקעות · כלומר שאם ירצה המצרן להוציא מן הלוקח משום דינא דבר מצרא אינו יכול לומר לו אתה שלוחי ולתקוני שדרתיך ולא לעוותי ולא אשלם אלא כמו שהוא שוה אלא ישלם כל המאתים ולהכי פריך ממילתיה דרב נחמן גופיה דס"ד דלוקח דהתם כשליח של מצרן ומינה דבשליח נמי אין אונאה לקרקעות ומשני כי אמרי' בבעל הבית דלוקח דהתם הוי כמו בעל הבית שאינו מתכוין לקנות אלא לצורך עצמו שסבור להיות בעה"ב אבל שליח גמור כי הכא מצי א"ל לתקוני שדרתיך: **מתני'** שום הדיינין כו' · אגרת בקורת · הכרזה ולשון בקורת שמבקרים אותה בני אדם ע"י הכרזה · ואיכא דקשיא ליה דהא סתמא דמתניתין אפילו בקרקעות משמע ואמאי מכרן בטל בשלמא פיחתו שתות איכא למימר שאע"פ שאין אונאה לקרקעות היינו במאי דעביד איהו גופיה אבל במאי דעבדי אחריני יש אונאה כדאמרי' בגמ' גבי שליח ובדין הוא דאפי' כל שהוא חוזר אלא דמשום כח בית דין אמרו עד שתות הלכך פיחת שתות שפיר אבל הותיר שתות למה מכרן בטל שהרי הלוקח מדעת עצמו הוא לוקח ותירץ הרמב"ן דשום ששנינו כאן היינו שהורידו לבעל חוב בשומא שבית דין תחלה יורדין לשום ומכריזין שמא ימצאו יותר משומן ואם לא ימצאו נמי אלא כדי שומן מוכרין ואם לא מצאו אפי' שומן אין מוכרין בפחות אלא אומר לבעל חוב להפרע ממנו והיינו שטרי חליטתא וכיון שבעל חוב בשומתן הוא יורד אם פחתו לו הדין נותן לו להחזיר אבל לוקח מדעת עצמו הרי הוא כשאר הלוקחין בקרקע שאין להם אונאה עכ"ל ולפי זה תמיהני

*) כ"כ הרי"ף כו' כצ"ל (ג"א)

נר מצוה

שם כדי שתשייר בשדה בת תשעה קבין ובגינה בת חצי קב וכדברי רבי עקיבא בית רובע היתה כתובתה ארבע מאה זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון מכרה בטל [א] ושל כולן מכרן קיים: **גמ'** מאי שנא מאתים במנה דאמרינן לה את אפסדת שוה מנה במאתים נמי תימא אנא ארווחי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה *כאן שנה רבי צער [ב] הכל לבעל [א]המעות כדתניא הוסיפו לו אחת יתירה הכל לשליח דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר חולקין והתניא ר' יוסי אומר הכל לבעל המעות אמר רמי בר אבא אמר ר' יצחק לא קשיא כאן בדבר שאין לו קצבה כאן בדבר שיש לו קצבה אמר רב פפא *הלכך בדבר שיש לו קצבה חולקין בדבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות פירוש דבר שיש לו קצבה כגון הפירות שנמכרין מנין ידוע או משקל ידוע או מדה ידוע בכך וכך אם נתן לו המוכר אותו הדבר הידוע והוסיף לו אחת יתירה חולקין ולמה חולקין השליח עם בעל הבית הואיל ובאתה לו לשליח הנאה ע"י בעל הבית חולק עמו: °איבעיא להו אמר לשלוחו זיל זבין לי מארעא דידי בי ליתכא ואזל איהו וזבין כורא מאי מי אמרינן מוסיף על דבריו הוי וליתכא מיהא קני ליה או דילמא מעביר [ג] על דבריו הוי וליתכא נמי לא קני *איכא דאמרי הא לא תבעי לך דודאי מוסיף על דבריו הוי כי תבעי לך היכא דאמר ליה זבין לי כורא ואזל וזבין ליה ליתכא מאי מי אמרינן אמר ליה דטבא לך עבדי לך או דילמא מצי אמר ליה לא ניחא לי דלפשו שטרא עלאי ולא אפשיטא בהדיא וסוגייא דמעביר על דבריו הוי *פשיטא אמר לחד קפידא ואי זבין לתרי לא הוי זביניה זביני אמר סתמא מאי רב הונא אמר לאחד ולא לשנים רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי לאחד [ד] ואפילו לשנים לאחד ואפילו למאה אקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי ליה כה"ג מאי אמר להו לאחד ואפילו לשנים ואפילו למאה ואע"ג דטעה שליח היכא דטעה שליח לא ספה קאמינא והא מר הוא דאמר אין [ה]אונאה לקרקעות ה"מ היכא דטעה בעה"ב אבל שליח א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכן הלכתא: **מתני'** שום הדיינין שפחתו או שהותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר אם כן מה כח ב"ד יפה אבל אם עשו איגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים:

גמ'

רש"י

להם כלום: ובגינה בית חצי קב. זה שיעור גינה: וכדברי ר' עקיבא. ששמענו ממנו במקום אחר שבית רובע הוא שיעור גינה: **גמ'** כאן שנה רבי. במשנה זו למדנו הכל לבעל המעות וסתם לן רבי במתני' כר' יוסי דמתני' נמי דבר שאין לו קצבה הוא דכל קרקע נמכר באומד זה בזול וזה ביוקר: הוסיפו. בתוספתא דמס' דמאי: בדבר שיש לו קצבה. כגון בדבר הנמכר במדה מלא כלי בפרוטה ואם הותירו אחת יתירה חולקין דמתנה הואי ולא ידעינן אם נתן לשליח או לבעל המעות: דבר שאין לו קצבה. כגון טלית או חלוק וירק דבר הנמכר באומד פעמים מוותרים למכור בזול פעמים מצמצמים: הכל לבעל המעות. שאין כאן מתנה אלא מכר: בי ליתכא. מכור לי מן שדותי בית חצי כור: וליתכא מיהא קנה. לוקח ואם בעה"ב בא לחזור אינו חוזר: דטבא לך עבדי לך. כי שמא לא תצטרך יותר מעות ואם מכרתיה כבר הכל והיית מתחרט לא הייתי יכול לחזור בו ואם תצטרך יותר תמכור עוד המותר: פשיטא אמר. לשלוחו מכור בית כור משדותי לאחד ולא לשנים: לא הוי זביני. דגלי דעתיה בפירוש דמקפיד באפושי שטרא: אמר לאחד סתמא. ולא פירש ולא לשנים מי הוי גילוי דעתא או לאו: לאחד ואפילו לשנים. דלאו אורחייהו דאינשי למקפד והאי נמי לא קפיד דאי הוה קפיד הוה מפרש ולא לשנים אלא אורחא למימר הכי: **מתני'** אגרת בקורת. הכרזה שמבקרין אותם נכסים בני אדם ע"י הכרזה:

שלטי הגבורים

א בד"א שהם ד' שדות חלוקות אבל אם הכל שדה אחת ומכרה ממנה לארבע לרב אלפס שפסק במכור לי כורא וזבין ליה ליתכא שהמכר בטל שחשוב כמעביר על דבריו אפי' הראשונים מכרן בטל אם עשתה לכל א' וא' שטר בפני עצמו אא"כ מכרה לכולן בשטר א' אז מכר הראשונים קיים אבל רבינו האי פסק במכור לי כורא וזבין ליה ליתכא שהמכר קיים ולפי זה מכרה לד' בד' שטרות הראשונים מכרן קיימין לבד מהאחרון וכך היא מסקנת הרא"ש:
ב פר"ת בד"א כשהוסיף לו מדעתו אבל אם טעה ונתן לו יותר הכל למשלח וכ"כ כמי שעושה את חבירו שליח לקבל לו מעות מיד עובד כוכבים וטעה ולא נמצא הנותן אא"כ שהכל למשלח ור' יונה כתב דגבי מקח אין חילוק בין שהוסיף לו מדעתו בין שטעה אלא שחלק בין טעה שבמקח ובין היכא שטעה בחשבון דגבי מקח היה סבור שאין המקח שוה יותר מן המעות שקיבל ונתן הכל לבעל המעות וחולקין בש"ש לו קצבה אבל בטעות שבחשבון טעות בעלמא הוא שידע כסף שהוא חייב לו והיתרות דבר בפני עצמו הוא כאילו גנב לו תדע שאילו היה רוצה היה אומר טעית בחשבון והיה מחזיר לו המותר ותימה הוא לומר שלא היה יכול להחזיר לו ולזה הסכים הרא"ש. תשובה להרב ר' מאיר מרוטנבורק ראובן שלח לשמעון שיקנה לו בגד בקפה וכשהגיע זמן הפרעון נתן ראובן המעות לשמעון לפרוע ונמצא שהעובד כוכבים שכחם ולא נמצא העובד כוכבים אחר כך צריך שמעון להחזירם לראובן ואינו יכול לומר אני רוצה לעכבם שמא אחר זמן יזכרם ויבא דכיון דהימניה שמעון לראובן מעיקרא ונעשה ערב בשבילו בלא משכון גם עתה לא יעכבם על הספק בשביל ערבון וגם אינו יכול לומר אני רוצה לקדש השם ולהשיבם לכשאמצאנו דבשלו יכול לקדש השם ולא בשל אחרים אבל ה"ר אפרים כתב על כיוצא בזה בראובן שקנה חפץ מעובד כוכבים והאמין לו ליתן מעות ליום המחרת ולמחרתו היה ראובן נחוץ לצאת מהעיר ונתן המעות לשמעון ליתנם ושכחם העובד כוכבים ולא נמצא אח"כ וכתב שאם הדבר ברור ששכחם זכה שמעון בהם אבל מי יוכל לברר זה ויכול ראובן לומר לא שכחם והיום או למחר יתבעם וכיון שלא שכחם אין שמעון יכול לומר כבר זכיתי שאין לו שליחות לעובד כוכבים מן הדין הלכך שורת הדין שיחזור לראובן אם הוא פיקח לטעון כך והרמ"ה סתר דבריו וכתב שאף אם היה ידוע ששכחם צריך להחזיר לראובן מעותיו: כתוב בשם רשב"ם אם אמר חד לחבריה מכור לי טלית זו בה' דינרים ולא אמר ליה שהמותר יהיה שלך ומכרו בו' דינרים הכל לבעל הטלית דדבר שאין לו קצבה הוא ואם טעה מעצמו ונתן לו ו' דינרין הדינר של השליח ואין לבעל המעות בהם כלום: **ג** עבר השליח על דעת משלחו לא עשה ולא כלום וחלק מיי' דוקא שהודיע שהוא שליח של פלוני לפיכך אע"ג שמשך או המשיך אם נמצא שעבר על דעת משלחו בטל המקח ומחזיר אבל אם לא הודיע שהוא שלוחו של פלוני נקנה המקח ויהיה דינו כינו ובין משלחו טעה וקנה ביוקר אפי' בפל שהוא המקח בטל בין במקרקעי בין במטלטלי שיאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי לפיכך אם נתנה עמו שעושה שליח בין לתיקון בין לעוות אם מכר לו שוה מנה בדינר או לקח לו שוה דינר במנה אינו יכול לחזור בו וחייב המשלח ליתן כפי התנאי וכתב הרמ"ה כל זמן שלא יברר המשלח שעבר לו סתם יכול המוכר לומר בהתנה עמו בין לעוות בין לתקן והמוציא מחבירו עליו הראיה וכתב רב האי דה"ה נמי אם טעה השליח את הלוקח כל שהוא שהמקח בטל וה"ר יונה כתב שלענין טעות הלוקח דינו כשאר כל אדם שהמכר קיים עד שתות וזכה המשלה ביתרון וכן מסתבר להרא"ש: **ד** אבל לדעת רב האי אם אמר מכור לי סתם אפי' אם מכר לשנים בשני שטרות קנו והרא"ש הביא דברי שניהם ולא הכריע ומיי' כתב אמר מכור לי בית סאתים ומכר לו בית סאה לא קנה ולא חילק וכתב עוד אמר מכור לי שדה ולא פירש אפי' מכרו למאה מכרו קיים:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור איכא דאמרי וכו' הרי"ף ז"ל פסק כדאמר ליה זבין לי וכו' עד לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי טענה: **אמר** הכותב ותמה על עצמך היכי אפשר דמעיקרא איבעיא להו ולא איפשיטא ובתר הכי אמרי' פשיטא והכל אמ"ל מוסיף על דבריו הוי היכא דזבין לשנים מאי והכי אורחא דתלמודא ועוד דמעיקרא היכי סליק להו בבעיא ולא פשטוה מדר"נ ועוד דע"כ מעיקרא נמי קס"ד לא' ואפי' לשנים דהלת"ה א"ל זיל זבין לי כורא ואזיל וזבין ליה ליתכא הכי צריך הוא לתלך שלפניו לאדם אחר והכל"ל לאחד ולא לשנים משום בעלי דינין ומדלא מסיימי בגמ' כגון דהשוה גברא גופיה בעי למיזבן ש"מ בעיין כבוליה או למ"ד לא' ואפי' לשנים או למ"ד לא' ולא לשנים כגון שיכול למכור ללוקח ראשון מעצמו ולא שייכא הדא בחברתה כלל והכי פירושה פשיטא אמר לחד קפידא דהוא"ל זבין לי סתמא אמר סתמא והלך השליח זמכרו לב' בני אדם בשטר א' בכגון האחים והשותפין שלקחו מאי כיון דליכא למימר לא ניחא לי דליפשי שטרי עלי מה שעשה עשוי או דלמא מצי למימר ליה לא ניחא לי דליפשו בעלי דינין עילאי ואסקה ר"נ כיון דליכא משום אפושי בעלי דיני לא כלום הוא ומשום דבעיא קמא לא אפשיטא לא סולקו לפרש את זו אי כחדא שטרי אי כתרי שטרי ומינו ודאי הך בריית' לא שייכא בקמייתא וקמייתא נמי לא שייכא בהך ומ"ש רבינו הגדול ז"ל דסוגיין דמעביר על דבריו הוי אף ר"ח ז"ל כתב כן ופי' לפירוש משום דקאמרי' דיקא נמי דקאמרי' טוס ו' בג' עסקי' מדקתני מודה ר"י בקטנית ש"מ ומדקתני מתני' אייתי ליה שוה ו' בג' אלמא אי אייתי שוה ג' בג' לא מעל בעה"ב מדלא אשמועי' שוה ג' בג' מעל וכ"ש שוה ו' בג' הלכך כיון דדייקא הכי שמעי' מינה דמעביר על דבריו הוי ועיקר הטענה דכיון דלא איפשיטא ודאי לא קנה לוקח ואוקי ארעא בחזקת מרא קמא ועוד דסוגיין בעלמא דאפושי שטרי טענה מעלייתא היא:

המאור הגדול

איכא דאמרי וכו' הרי"ף ז"ל פסק כדאמר ליה זבין לי כורא ואזיל וזבין ליה ליתכא מעביר על דבריו הוי ופסק לא' ואפי' למאה כרב נחמן וג"ל שדבריו סותרין זה את זה כי מאחר דקי"ל כר"נ נמצא שאין טענת לא ניחא לי דליפשו שטרא עילאי טענה וכן נראה דהכי אמרי' פשיטא אמר לחד קפידא אמר סתמא מאי את"ל בעיין דלעיל לאו מעביר על דבריו הוי ולא מצי אמר ליה לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי היכא דמצי מזבין לה לההוא גברא גופיה אבל לשנים דלמא מצי א"ל לא ניחא לי דליפשו בעלי דינין עילואי דהיינו שני לקוחות או לאו:

עין משפט

[א] מיי' פ"ק מהל' שלוחין סמג עשין עב טור ח"מ סי' קפב:
[ב] מיי' פי"ג מהל' מכירה סמג לאוין קע טור ח"מ סי' קט רכו טול אה"ע סי' קד:

דף צח:
נ"ל הלכתא וכ"ה בגמ' וברא"ש
[דף קכג ע"ב]
דף צא.
דף צט: ע"ש

הגהות הב"ח
(א) פיתא כצ"ל:

א מיי' פי"ז מהל' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג קד:
ב מיי' פי"ב מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קט וטור ח"מ סי' קד ג מיי' שם סמג טוש"ע ח"מ סי' קט:

תמהני אפי' עשו אגרת בקורת שוה מנה במאתים אמאי קיים להוריד אותו במאתים בעל כרחו והוא ז"ל כ' שאף הוא בקר עליה וידע דמיה ואין מייפין כחו משל יתומים ולא ידעתי כי בקר עליה מאי הוי כיון שעל כרחו לוקח אותה ואם בא לומר דכיון דלגבי יתומים שוה [מנה במאתים] ומאתים במנה קיים אף לגבי (ג) דידיה נמי מודה דקיים ולומר שרצו חכמים להשוות מדותיהן אם נצטרך לבא למדה זאת אף ברישא דמתני' נראין יותר דברי התוספות שכתבו דנהי דאין אונאה לקרקעות הני מילי בעל הבית שמוכר לעצמו אבל בית דין שמוכרין בשביל היתומים לא וכיון (ג) דנתאנו איכהו מכרן בטל גם הותירו שתות שנתאנה לוקח מכרן בטל דהא בהא תליא דאל"כ לא ימצאו לוקחים שיקנו מהם והראב"ד ז"ל בהשגות בפרק [שלשה] עשר מהלכות מכירה כתב דהייט טעמא לפי שכל מי שקונה מבית דין לא עלה בדעתו שיתאונה ויהיה שם שום טעות הלכך אפי' קרקעות קפיד איניש וכתב הרמב"ם ז"ל בפ' הנזכר שבית דין שמכרו ביוקר שתות לתועלת היתומים אם רצו היתומים שלא לבטל המקח ויחזירו [האונאה] מחזירין שלא יהא כח ההדיוט חמור מהם: **גמ'** שליח כמאן. שליח שטעה כמאן דיינינן ליה כאלמנה דיינינן ליה ובטעות כל דהו בטל כדתנן [דף צח:] שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל או כדיינין עד דטעי בשתות: והלכתא שליח כאלמנה. וכבר כתבתי בריש פרק האיש מקדש דאפי' בשליח בית דין אמרי' דשליח כאלמנה וכ"ש בשליח בעל הבית דמצי אמר ליה לתקוני שדרתיך ומאי דאיכא למידק הכא מדגרסינן בפרק גט פשוט (דף קסט:) ההיא איתתא דיהבה זוזי להוא גברא כתבתיה שם: והא דאמר רב נחמן אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם כו' פירשתיה שם: מאי יכולין למחות איכא ברוחות. טוב לי ליטול חלקי במזרח שיש לי אצלה שדה שנפלה לי מבית אבי אמי: אחריותא איתמי. אם נמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר וטרפה מן הלוקח בחובו חוזר הלוקח על היתומים שהאלמנה שליח של היתומים היתה וכן כי דינא דזבין שדה יתומים למזון האשה והבנות אחריות איתמי: וחוזרין. ואין אומרין מה שעשה עשוי וישלם מביתו אלא הדרי זביני: נעשו. בתמיה הא ודאי טעו בדבר השנוי במשנה: שום הקדש. גזבר המוכר קרקע של הקדש: ס' יום. מוסיפים ימי ההכרזה: רישא דקתני כו' בדברים שאין מכריזין עליהם כו'. זהו פי' הרי"ף ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' מלוה ולוה ולפי זה הא דנקט רישא וסיפא בדאכרוז ולא אמר רישא בדלא אכרוז וסיפא בדאכרוז משום דאגב אורחיה אתא לאשמועינן דבדברים שאין מכריזין עליהם אפי' הכריזו לא יפה כחן אבל רבינו האי ז"ל פירש בספר המקח דרישא בדברים שמכריזין עליהן והכריזו ובהכי הוא דאמרינן דבשתות מכרן בטל וסיפא בדברים שאין מכריזין עליהן והכריזו דכיון שדקדקו כ"כ שהכריזו בדברים שא"צ להכריז עליהם אמרו דאפי' עד פלגא מכרן קיים וכ' הרמב"ן ז"ל דדוקא שוה מנה במאתים או מאתים במנה אבל יותר על כן (או פחות מכן מכרן) בטל מדגרסינן בפרק מי שמת גבי מתני' דתנן [דף קמו.] אכל שם סעודת חתן אפילו בדינר כו' אמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא ואקשינן פשיטא דינר תנן אלמא כל כי האי לישנא דוקא הוי ואע"ג דקתני אפי': **ואלו** הן דברים שאין מכריזין עליהן כו' שמא יגנבו. כשנאספים לראותן כדי ללוקחן: שעה שאין מכריזין. כדמפרש שיש שעה שאין פנאי להמתין ימי משך ההכרזה: לכרגא. פרש"י ז"ל לפרוע למלך כסף גולגולת היתומים ואינו מחוור דמאי איריא הא הא בכל צרכי היתומים נמי כגון ליקח להם שוורים וכיוצא בהם ואם לוו גם כן לדברים הללו והוצרכו לפרוע מזבנינן בלא אכרזתא דהא בפ' שום היתומים (דף כב:) לא משכחי שום היתומים ל' יום [ומכריזין] אלא לכתובת אשה משום חינא אלא הכי פירושא לכרגא דאבוהון ולמזון האשה והבנות ולאו הכרזה דשלשים יום קאמר דהא פשיטא שלא ישהו המת מלקוברו שלשים יום אלא אפי' הכרזה שעה אחת קאמר ובתוס' פירשו דבשלוו לצורך כך קאמר כגון שלוו לצורך קבורה או לצורך [מזונות או לצרך] כרגא ובהא הוא דאמרינן דמזבנינן בלא אכרזתא כדי שלא ינטלו (היתומים) דלא בפני הלוים בדברים אלו אבל לצרכי היתומים ודאי אין צריכין הכרזה: משום דקרו להו כו'. גנאי וחרפה הוא להם כשקונין נכסים שב"ד מוכרין לפי שמחמת דוחק שהנוגש' לוחץ את היתומים או את הלוה לוקחין הלקוחות בזול ומבזים אותם וקורין להם אוכלי שדות הכרזה: **שמין** אותן מוכרין אותן לאלתר. סמוך למיתת אביהם כדי שלא ירקבו: דמקרב שוקא. יומא דשוקא: איצצא. טעם הקרוב להחמיץ אגרו"ר בלע"ז: זוזא חריפא. ממהר לבא לפי שהכל צריכין לכך ומביאין מעות ואין מקיפין באשראי: לסיכרא. מקום: מהו לאמטויי. שיש לחוש שלא תטבע הספינה בנהר: לא עדיף מדידך. דוקא בכי ה"ג משום דאיכא למיחש שמא יחמיץ אם יניחהו כאן הא לאו הכי לא שריכן ליה שאע"פ שהוא רוצה ליזוק בשלו אינו רשאי בשל אחרים: **תנן** התם בערכין שום היתומים

נר מצוה

רש"י

גמ' שליח. שטעה כמאן דיינינן ליה כאלמנה ובטעות כל דהו בטל או כדיינין הוא ועד דטעה בשתות: ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס. לכל אחד מן הקטנים: ובוררין להן. האפוטרופין כל אחד לקטן שלו חלק הטוב לו: ברוחות. שאחד אומר טוב לי ליטול במזרח שיש לי שם אצלה שדה שנפל לי מבית אבי אמי: אחריותא איתמי. אם נמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר וטרפה מן הלוקח בחובו חוזר הלוקח על היתומים שהאלמנה שליח של היתומים וכן בי דינא דזבין שדה יתומים למזון האשה והבנות אחריות איתמי: שום ההקדש. גזבר המוכר קרקעות של הקדש: ששים יום. נמשכים ימי הכרזה: כאן בדברים שמכריזין עליהן. לקמן מפרש להו: שמא יגנבו. כשנאספין לראותם כדי לנוקחם: בשעה שמכריזין. כדמפרש שיש שעה שאין פנאי להמתין משך ימי הכרזה כגון לכרגא למזוני ולקבורה: לכרגא. לפרוע כסף גולגולת היתומים: משום דקרו להו כו'. גנאי וחרפה היא להם כשקונין נכסים שבית דין מוכרין לפי שמחמת דוחק שהנושה דוחק את היתומים או את הלוה לוקחין הלקוחות בזול ומבזין אותן וקורין להן אוכלי שדות הכרזה: לאלתר. סמוך למיתת אביהן שלא ירקבו: דמקרב שוקא. שיום השוק קרוב: איצצא. טעם הקרוב להחמיץ: זוזי חריפי. ממהר לבא לפי שהכל צריכין לכך ומביאין מעות ואין מקיפין להן באשראי: לסיכרא. מקום: מהו למשקליה בהדיה. שיש לחוש שמא תטבע הספינה: מתקיף ליה. שמא יחמץ:

גמ' איבעיא להו שליח כמאן *אמר רבא אמר רב נחמן שליח כדיינין רב שמואל בר ביסנא אמר רב נחמן שליח א כאלמנה והילכתא שליח כאלמנה דאם טעה בכל שהוא מכרו בטל אמר רב הונא בר חיננא א"ר נחמן הלכה כדברי חכמים ולית ליה לרב נחמן מה כח בית דין יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל (א) יתומים שבאו ב לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס ובוררין להם חלק יפה ואם הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר הגדילו אין יכולין למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה לא קשיא הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו מאי יכולין למחות איכא ברוחות והלכתא כר"נ. א"ר יוסף ארמלתא "דזבינא °אחריותא איתמי ובי דינא "דזבין אחריותא איתמי *אמר אמימר משמיה "דרב יוסף ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין נעשו ודאי טעו דתנן שום היתומים שלשים יום שום הקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב אי מההיא הוה אמינא הני מילי שליח אבל בית דין לא קמ"ל דאפילו ב"ד איתיביה רב אשי לאמימר שום הדיינין שפיחתו שתות או שהותירו שתות מכרן בטל הא שוה בשוה מכרן קיים מאי לאו דלא אכרוז לא בדאכרוז והא מדסיפא בדאכרוז הוי רישא בלא אכרוז דקתני סיפא אבל אם עשו איגרת בקורת אפילו מכרו שוה מאתים במנה או שוה מנה במאתים מכרן קיים *לא רישא וסיפא בדאכרוז ולא קשיא כאן בדברים שמכריזין עליהן כאן בדברים שאין מכריזין עליהן רישא דקתני פיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל ואע"ג דאכרוז בדברים שאין מכריזין עליהם אי נמי בשעה שאין מכריזין אי נמי במקום שאין מכריזין דכיון דלא ג בעו הכרזה בין אכרוז בין לא אכרוז חד דינא הוא ואם פיחת שתות או הותיר שתות מכרן בטל שוה בשוה מכרן קיים וסיפא דקתני אם עשו איגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים בדברים שמכריזין עליהן ובשעה שמכריזין ובמקום שמכריזין דכיון דאכרוז עלייהו כדחזי בין פיחתו בין הותירו מכרן קיים ואלו הן דברים שאין מכריזין עליהם העבדים והשטרות והמטלטלין מ"ט עולא אמר עבדים שמא ישמעו ויברחו שטרות ומטלטלין שמא יגנבו שעה שאין מכריזין כדאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה ד מזבנינן שלא באכרזתא מקום שאין מכריזין כגון נהרדעא דא"ר נחמן מעולם לא עשו איגרת בקורת בנהרדעא סבור מינה משום דבקיאי בשומא אמר להו רב יוסף בר מניומי לדידי מיפרשא לי מיניה דרב נחמן משום דקרו להו בני אכלי נכסי דאכרזתא אמר רב יהודה אמר שמואל מטלטלין של יתומין שמין אותן ומוכרין אותן לאלתר ורב חסדא אמר אבימי מוליכין אותו לשוקים ולא פליגי הא דמקרב שוקא הא דמרחק שוקא רב כהנא הוה בידיה שברא דרב משרשיא בר חקלא יתמא שהייה עד ריגלא אמר אע"ג דהוה ביה איצצא מייתי זוזי חריפי רבינא הוה בידיה חמרא דרבינא זוטא יתמא בר אחתיה הוה נמי לדידיה חמרא הוה מסיק ליה לסיכרא אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה מהו למשקליה בהדיה דילמא מיתנים נשבקיה דילמא מתקיף אמר ליה ה זיל לא עדיף מדידך: תני התם בערכין *ישום היתומים שלשים יום

גי' בגמ' אלא לעולם בדלא אכרוז ול"ק

שלטי הגבורים

א שליח שמכר וטעה ונתאנה המכר בטל ואפי' בכל שהוא שנתאנה בין אם הוא שליח ב"ד או שליח כל אדם ואם טעה הלוקח כתב רביע שאי שגם בזה המקח בטל בכל שהוא וה"ר יונה כתב שאם טעה הוא ונתאנה המקח בטל בכל שהוא שיאמר לו המשלח לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אבל אם טעה הלוקח זכה המשלח ביתרון. ושאלת על קרקע של יתומים שהכריזו ב"ד עליה למכרה לגבות אשה כתובתה ואחר ההכרזה מחלה ליתומים כתובתה ושלחה מיד אחר מורשה שלה לגבות כתובתה ומכרו ב"ד הקרקע וכתבו אחריות המכר על היתומים ועתה רוצין היתומים להוציא הקרקע מיד הלוקח כי אמרו שלא כדין מכרוהו שכבר מחלה לה כתובתה. תשובה מרמה עשו ולא תעשינה ידיהם תושיה כי ב"ד מכרום כי לא ידעו באותה מחילה גמירתא ואחריות המכר על יתומים ואי איניש דעלמא היה הבא להוציא הקרקע היו היתומים חייבין לפרוע ועתה נמי שהם באים להוציא מיד הלוקח שאחריות עליהם הלכך אינה מחילה וישאר הקרקע ביד הלוקח:

לשון ריא"ז

כשנתן רשות לשלוחו למכור לו שדהו הרי דין השליח כדין האלמנה שאפי' אם מכר שוה מנה ודינר במנה מכרו בטל בד"א כשנתאנה השליח לפי שאומר לו השולח לא שלחתיך לעוות בשלי אבל אם נתאנה הלוקח הרי הוא כלוקח מן הבעלים ומכרו קיים כמו שביאר מז"ה בפסקיו וכן אומר בלוקח מן הדיינין שאם נתאנה לוקח הרי הוא כלוקח מן הבעלים ולא נאמרו שאם הותירו שתות מכרן בטל אלא כשמכרו נכסי היורשין לאלמנה או נכסי הלוה למלוה שלא כרצונו הוא לוקח כמבואר בקונטרס הראיות:

ב י"מ דה"ה אפי' לא בא אלא א' מהם דהא בריש האיש מקדש מייתי לה מחלוקת א"י שהיו בה כמה יונקי שדים ומיהו אין ראיה כ"כ דעל פי הדבור היתה אותה חלוקה וכתב הרא"ש ויראה לי דכל האי שקלא וטריא היכא שהיתומים כולם קטנים וצריכין אפוטרופוס לשמור נכסיהם הלכך אין חולקין נכסיהן בלא דעת כולם אבל אם מקצתן גדולים ואומרים אנו רוצין לעבוד ולשמור את חלקינו ואין אנו רוצין שיהיה אפוטרופוס ממונה על חלקינו מלתא דפשיטא היא שמועין להם דלמה יפסידו הם במה שאחיהם קטנים ולקמן אמר דמלתא דשמואל לא איירי כלל בכולם קטנים דלא צריך לומר שבאו לחלוק דאין מעשיהם כלום אלא אם יראה לב"ד שהחלוקה טובה להם יחלוקו ביניהם ואם יראה ב"ד שאין החלוקה טובה אין שומעין להם אפי' כולם רוצין החלוקה אלא עיקר מלתא דשמואל מיירי כשהגדולים תובעים חלוקה וקמ"ל דמזקקין ב"ד להם להעמיד להם אפוטרופוס לקטנים ולחלוק עם הגדולים ובוררין חלק יפה בגורל ובשומת ב"ד וכן פי' ר"ת דאפי' בגורל צריך ברירת חלק יפה:

ב והרא"ש כתב כיון שהכריזו ולא היו צריכין יש הוכחה שדקדקו יפה והמכר קיים אפי' מכרו שוה מאתים במנה ולא טעו בפשוט. מכתב"ו. נדבר שאין מכריזין שמקח קיים פי' רבינו יצחק שמחזירין האונאה והרמב"ם כתב שהיא מחילה ואנו הספקים הרא"ש והיכא שטעו ונתאנו בשתות שהמקח בטל ורצו ב"ד לקיים המקח ולהכרית הלוקח שיחזור האונאה כתב מיי' שהרשות בידם לקיימו והרא"ש כתב שאם ירצה הלוקח לבטלו הדין עמו דכמו שיש לב"ד רשות לבטל המקח כך יש רשות ביד הלוקח לבטלו כתב מיי' ב"ד שמכרו קרקע או עבדים של יתומים שוה מנה במאתים אין הלוקח יכול לחזור בו שלא יהא כח הדיוט חמור מכח היתומים וכן הדין באפוטרופוס שמכר קרקע ועבדים אין הלוקח יכול לחזור בו כדין הדיוט וה"ר יונה כתב דב"ד שמכרו בשל יתומים בין פיחתו שתות בין הותירו שתות מכרן בטל פחות משתות מכרן קיים וכן מסתבר להרא"ש: לשון ריא"ז ד וכן אם באו למכור כדי לפרוע המס של היתומים או לצורך מזונותיהן או לצורך האשה והבנות או לצורך קבורת א' מן היתומים או קבורת אביהם בכל אלה מוכרין בלא הכרזה ואפי' אם היו קרקעות של יתומים שאין פנאי בכל אלה להכריז ונראה בעיני שאע"פ שתפסה האשה מטלטלין לצורך כתובתה מוציאין מידה לצורך קבורת המת ואע"פ שהתנה עמה בעלה שתגבה מטלטלין לא הועיל תנאו אלא היורשין דאינה גובה מן המטלטלין אלא בתקנת הגאונים ולא היתה דעת תקנת הגאונים לעשות תקנה לאשה ולהיות המת מוטל לפני הכלבים. וכן אם תפסה האשה המטלטלין בחיי בעלה אין מוציאין מידה וכן אם היו המטלטלין נכסי נדוניתה אין להן רשות לקבור בהן את המת בלא דעת האשה ואם היו בגדים ראוים לתכריכי המת ופרשו אותם היורשים על המת עד שלא תפסה אותן האשה קנה אותן המת ואע"פ שהן נכסי נדוניתה יש מקומות שנהגו שלא להכריז כל עיקר לפי שגנאי להן ללקוחות לקנות נכסים שמכריזין עליהם: ה וכתב הרא"ש כן ראוי לעשות לכל מי שיש בידו ממון יתומים שיעשה במאמר ב"ד ולא שיאמר מדעת עצמו אעשה כמו בשלי כי לא יצא בזה ידי חובתו להפטר מן האונס וכן מכירת מטלטלי דיתמי הכל לפי ראות עיני ב"ד ומה שיראה להם תועלת ותקנת היתומים להשהותם עד יום השוק או למכור לאלתר יעשו:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ע"ל פי' כשלא פי' פר"א: (ב) ... (ג) נ"ב דידיה נמי מודה דקיים כצ"ל: (ג) נ"ב דנתאנו:

מהרש"א מ"ו

יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב. *המקדיש נכסיו והיה עליו כתובת אשה רבי אליעזר אומר כשהוא מגרשה ידירנה הנאה ר׳ יהושע אומר אינו צריך וכן היה רבן שמעון ב״ג אומר הערב לאשה בכתובתה ורצה בעלה לגרשה ידירנה הנאה שמא יעשה קנוניא על נכסיו של זה ויחזיר את אשתו. מ״ש בבקר ובערב °*אמר רב יהודה בשעת הכנסת פועלים [ערכין דף כג.] ובשעת הוצאת פועלים בשעת הוצאת פועלים דאי איכא דניחא ליה למזבן אמר זילו סיירו לה ניהלי ובשעת הכנסת פועלים דנידכר דאמר להו ניזיל ונישיילינהו תניא נמי הכי שום היתומין ל׳ יום ושום ההקדש ס׳ יום ומכריזין בבוקר ובערב בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים ואומר שדה פלוני בסימניה ובמצרניה כך היא יפה ובבך היא שומה כל הרוצה ליקח יבא ויקח על מנת ליתן לאשה בכתובתה ולבע״ח בחובו למהלי למימר ע״מ ליתן לאשה בכתובתה ולבע״ח בחובו דאיכא דניחא ליה באשה ואיכא דניחא ליה בבע״ח איכא דניחא ליה באשה דשקלה על יד על יד ואיכא דניחא ליה בבע״ח דמיקל בזוזי א״ר חסדא בא להכריז רצופין א ל׳ בשני וחמישי ס׳ ואע״ג דכי חשיב מר ליומי דהכרזה לא הוו אלא תמני סרי יומי כיון דמשכא מילתא שמעי אינשי א״ר יהודה אמר רב אסי אין א נזקקין ב לנכסי יתומים (א) אא״כ היתה רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ורב אסי אמר לך כתובת אשה הא תקינו רבנן מעשה ידיה במזונותיה ואידך זימנין דלא ספקא תנן שום היתומים ל׳ יום במאי עסקינן אילימא בבע״ח עובד כוכבים מי צאית אלא פשיטא בבע״ח ישראל ואי דקא אכיל רבית מי שבקינן לה אלא דלא אכיל רבית וקתני נזקקין בשלמא לר׳ יוחנן מוקי לה בכתובת אשה אלא לרב אסי קשיא אמר לך רב אסי ולר׳ יוחנן מי ניחא שבקינן מזוני דודאי קא מפסדא ונקטינן הכרזה דלא ידעינן אי מרווחינן אי לא הא לא קשיא בתובעת כתובתה בב״ד וכדרב יהודה אמר שמואל דא״ר יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה בב״ד אין לה מזונות א״ה אזדקוקי נמי [לא] נזדקקינא לה כיון דאיזדקקין לה מעיקרא מיזדקקינן לה נמי השתא מ״מ לרב אסי קשיא לעולם בבע״ח עובד כוכבי׳ ודקאמרת לא צאית כגון שקבל עליו (ב) לדון בדיני ישראל אי הכי רבית (ג) נמי לא נישקול שקבל לזו ולא קבל לזו מרימר אגבי כתובה לאשה מנכסי דיתמי א״ל רב אשי למרימר והא א״ר יהודה אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומים אא״כ היתה רבית אוכלת בהן ור׳ יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ואפילו רבי יוחנן לא קאמר אלא באלמנה דמפסדא מזוני אבל גרושה לא אמר ליה ההיא דר׳ יוחנן משום חינא מתנינן לה. פירוש כשתטול כתובתה יהא לה חן ותנשא אר״נ מריש לא הוה מזדקיקנא לנכסי דיתמי כיון דשמעי להא דרב הונא חברין משמיה דרב יתמי דאכלי דלאו דידהו ניזלי בתר שבקיהו מכאן ואילך מיזדקיקנא ומעיקרא מ״ט לא רב פפא אמר פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אימור צררי אתפסיה מאי [ב״ב קעד.] בינייהו א״ב שחייב מודה א״נ שמתיה ומית בשמתיה (א) והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע °*רבא אמר משום שובר א״ל רב הונא בריה [ערכין דף כג.] דרב יהושע לרבא ומי חיישת לשובר והתנן הנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ואמר רב אחא שר הבירה מעשה ובא לפני ר׳

יצחק

היתומים ס׳ · כשהוא מגרשה ידיר הנאה · דאי לא חיישינן שמא לעשות קנוניא על ההקדש מגרשה ולאחר שתגבה כתובתה יחזירנה : ר׳ יהושע אומר אינו צריך · אמרי׳ התם בערכין [דף כג·] דבשאלה בהקדש קא מיפלגי ובפלוגתא דב״ה ובית שמאי שב״ש אומרים הקדש טעות הקדש ובית הלל אומרים הקדש טעות איכו נר מצוה הקדש הילכך ר״א סבר אין שאלה בהקדש וחייש לקנוניא ור׳ יהושע סבר יש שאלה בהקדש הילכך ליכא למיחש לקנוניא שאם רוצה הוא להפקיע ההקדש יכול הוא לישאל עליו ומשמע דקיימא לן כר׳ יהושע אלא שהרמב״ם ז״ל פסק כר׳ אליעזר בפרק שביעי מהלכות ערכין ותמה אני למה ואפשר דסמך לו אדרב הונא דאמר התם שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ומשמע התם דוקא בשכיב מרע הא בבריא חיישינן לקנוניא ואין מאמינין אותו מתוך שיכול להפקיעו בשאלה ואי מהא לא איריא דהתם דדיבורא בעלמא קיל ליה טפי משאלה ומש״ה חיישינן אבל מעשה קשה דגרושין לא עביד כיון דאפשר בשאלה ומש״ה לא חייש רבי יהושע : בשעת הוצאת פועלים · היינו בערב כשיוצאין ממלאכתן: ובשעת הכנסת פועלים · היינו בבקר כשנכנסין למלאכתן : בשעת הוצאת פועלים דאיכא דניחא ליה למזבן כו׳ · שכשישמע ההכרזה יזכור שיאמר לפועלין שנפטרין ממנו שילכו לבקר הקרקע הנמכר ובבקר בשעת הכנסת פועלים כשישמע ההכרזה יזכור לשאול אותם ענין הקרקע היאך הוא ואע״פ דתנא נקט בקר וערב רב יהודה פריש ערב ברישא לפי שסדר הענין כך הוא : דשקלה על יד על יד · שלפי שאינה יודעת להתעסק במעות ואינן צריכין לה אלא להוצאה אינה מקפדת אם לא יפרעוה בבת אחת : דמיקל בזוזי · אע״פ שיוצאין ע״י הדחק מקבל אותן לפי שיודע למרוח ולהוציאם מה שאין כן באשה : בא להכריז רצופין · בכל יום אינו צריך להכריז אלא שלשים יום אבל אם אינו מכריז אלא בשני וחמישי מכריז ששים יום : לא הוי אלא י״ח יום · שכשמתחיל למנות ס׳ יום מיום ב׳ והם ח׳ שבועות וד׳ ימים נמצא שיש בח׳ שבועות ט״ז ימי הכרזה ונשלמים ביום ה׳ וד׳ ימים הנשארין מתחילין ביום ב׳ ומסיימין ביום חמישי : כיון דמשכא מילתא · דהני תמני סרי עד ס׳ ימים שמעי אינשי : אין נזקקין · למכור נכסי יתומים קטנים בחובת אביהם : אא״כ רבית אוכלת בהם · דמשום פסידא דידהו נזקקין : או לכתובת אשה משום מזוני · לפרוע כתובת אשת אביהן שכ״ז שלא גבתה כתובתה ניזונת מן היתומים ומפסדו מזוני : הא תקינו רבנן להו מעשה ידיה · כדתנן בפירקין דמעשה ידי אלמנה ליורשין ולקמן מפרש אמאי נזקקין לשאר דברים: זימנין דלא ספקא · מלאכתה כנגד מזונותיה ונפסדין היתומי׳ : אילימא בב״ח עובד כוכבים מי ציית · להמתין ימי ההכרזה(ד): ואי דקא אכיל רבית · ומש״ה נזקקין : מי שבקינן ליה · לב״ח ישראל למשקל רביתא: מוקי לה בכתובת אשה · ומש״ה נזקקין מפני הפסד מזונות : אלא לרב אסי · אמאי נזקקין למכור הא אין רבית אוכלת בהן : ולר׳ יוחנן מי ניחא · אמאי מכריזין יתנו לה כתובתה לאלתר והסתלק ממזונות והיכי שבקי לה מיכל מזוני דמפסדה ואי עד שיגמרו ימי ההכרזה : ונקטינן הכרזה דלא ידעינן · אי מרווחא ליתומים אלא ספק הוא אם יוסיפו על השומא כלום או לא: אי הכי · דבתובעת כתובת׳ בב״ד עסקי׳: אזדקוקי נמי לא נזדקיק· לא למכור ולא להכריז הואיל וכבר איבדה מזונותיה : כיון דמזדקקין לה מעיקרא מזדקקין לה השתא· כלומר שאם אין אנו נזדקקין הרי

היא נמנעת מתחלה לבא וגמלאת מפסדת מזונות: מ״מ לרב אסי קשיא·דאמר אין נזקקין אלא לרבית והכא ליכא רבית מזדקקין : שקבל עליו לזו · להמתין ימי ההכרזה בלא רבית ולא קבל עליו שאם לא ירצוהו להגבותו שלא יעלה חובו רבית· ומשמע מהא שאם לוו ב״ד או אפוטרופוס לצרכי יתומים מוכרין בלא הכרזה לפי שאם מתחלה רצו למכור לא היו צריכין הכרזה ולפיכך לא העמידו מתניתין דשום היתומים בשלוו לצרכיהם משום דבכה״ג לא בעינן הכרזה : מרימר אגבי כתובה לאשה · כלומר לגרושה ומשום הכי אמר לאשה ולא אמר לארמלתא : אבל גרושה לא · דגרושה אין לה מזונות : משום חינא מתנינן לה · כדי שיהא לה דבר שתוכל להנשא בו והאי טעמא שייך נמי בגרושה וכ׳ הרמב״ם ז״ל בפ׳ שנים עשר מהלכות לוה ומלוה שמקצת גאונים פסקו כמאן דאמר משום מזונות ולא חשו לטעמא דחינא ולפיכך אמרו שאם היו הנכסים כנגד הכתובה בלבד הואיל והיא טולת הכל ואין זכות ליתומים בדבר אין נזקקין להו ואין זה עיקר דהא עבד מרימר עובדא בגרושה אע״ג דלית לה מזוני : בתר שבקייהו · אחר מורישם שהניח להן ירושתן : פריעת בעל חוב מצוה · דסבירא ליה דשעבודא לאו דאורייתא : אימר צררי אתפסיה · הלוה למלוה קודם מיתתו : איכא בינייהו שחייב מודה · בשעת מיתה שעדיין חייב לו מ״ד משום מצוה לא פרעינן דיתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו ולמ״ד משום צררי כיון דמודה ליכא למיחש לצררי : אי נמי דשמתיה. בית דין ללוה עד שיפרע למלוה : ומת בנדויו · למאן דאמר משום צררי בכי הא ליכא למיחש ונזקקין ולמאן דאמר טעמא דמצוה אין נזקקין : והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע · הילכך בשחייב מודה א״נ בדשמתיה ומת בשמתי׳ נזקקין ומסתבר דהיכא שמת בתוך זמן החוב נמי נזקקין מדאמרי׳ בריש בבא בתרא [דף ה:] והלכתא כר״ל ואפי׳ מיתמי ואע״ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה חזקה לא עביד איניש דפרע בתוך זמניה· אלא שיש חולקין ואומרים דהתם דוקא ביתומים גדולים אמרו דנפרעים מהם שלא בשבועה אבל ביתומים קטנים כיון דחיישינן לצררי אפילו בגו זמניה איכא למיחש דהא חיישינן באלמנה אי לאו משום חינא או מזוני אע״ג דבתוך זמני׳ הוא דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דאלת״ה כי היכי דאייתי התם ואע״ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה הוה לן לאיתויי ואע״ג דאמר מר אין נזקקין לנכסי יתומים אא״כ רבית אוכלת בהן והוי רבותא טפי דאע״ג דאין נזקקין לכן כלל תוך זמן נזקקין · ואין זה עיקר אלא אפי׳ מיתומים קטנים נפרעים שלא בשבועה דתוך זמן ליכא למיחש לצררי דאם איתא מיתומים גדולים אמאי נפרעין שלא בשבועה הוה לן לאשבועי מיהת משום צררי אלא ש״מ דתוך זמן לא חיישינן לצררי כלל וכתובת אשה שאני שדרכן היה להניח כתובתה על השולחן עד שהולרכו לתקן שלא יעשה כן כדאיתא לעיל (דף פ:) בפרק האשה שנפלו לה נכסים והאי דלא אייתינן התם בריש ב״ב (דף ה:) הא דאין נזקקין לנכסי יתומים רבותא קמ״ל דאינו הוה אמר הכי ס״ד אמינא דאע״ג דתוך זמן נזקקין שבועה מיהא בעינא ולהכי אשמעינן דנפרעין מהן שלא בשבועה לא שנא גדולים ולא שנא קטנים וכן כתב הרב רבי יהודה הנשיא אברגלוני וכן דעת *הרמב״ם ז״ל : רבא אמר משום שובר · כלומר משום הכי לא הוה מזדקק להו רב נחמן מעיקרא שמא שובר היה ביד הלוה שפרע את חובו :

שלטי הגבורים

א ופאסר יורית המלוה לקרקע שמאה ללקוחות שמין לו הקרקע כפי שישור הוא ושמין אותה כפי מה שהוא שוה ומכריזין עליה ל׳ יום ... שומים כשיורדין לנכסי יתומים ודנין לענין טעות אם טעו כמו שרצין לגבי יתומים ומיי׳ כתב שאם טעו בכל שהוא מכרן בטל לפי שהם כשליח לטורף וללוקח ויש להם רשות לתקן אבל לא לעוות ומסתברא שאין לחלק בין יורש ללוקח ואם לא מצאו שם לוקח פעליונו למלוה כמו ששמו אותה כתב ה״ר יונה אם יבא שום אדם בתוך ימי ההכרזה ויעלה הקרקע יותר מאשר שמוה ב״ד והמלוה רוצה ליקח הקרקע צריך לקבלו באותו עלוי שהשומא וההכרזה לתועלת הלוה שאם ימצא מי שירצה ליתן בה יותר הרי טוב ואם לאו יקחנה הוא באותה שומא אבל אם הלוקח בעצמו רוצה לעלות השומא ששמו ב״ד כדי שישאר הקרקע בידו אין שומעין לו כי ודאי לתועלתו הוא מכוין שאומר מה אני חושש שאוסיף ותשאר הקרקע בידי כי אח״כ אחזור ואקח הכל מן המוכר הלכך בשביל העלוי שלו לא נתבטל שומת ב״ד שהוא לרוצה דאלהי ורב האי כתב אם בע״ח ולוקח באין לאוסיף כל א׳ על חבירו נותנין הקרקע לאותו שמוסיף יותר וזה נראה כחולק על ה״ר יונה וכתב הרא״ש שאינו חולק שדברי רב האי כשאחד מוסיף עד כנגד כל דמי החוב אבל אם רצה הלוקח להוסיף מעט על שומת ב״ד ולא יהיה כל החוב פרוע בזה אזלינן בתר שומת ב״ד כדברי ה״ר יונה ואם יאמר המלוה אקבל הקרקע בכל חובי בלא שומת ב״ד והלוקח אומר לא כי אלא ישומו אותה ב״ד ואני אתן כפי אשר ישומו אותה ב״ד אין שומעין ללוקח :

ב והיכא שמת הלוה והניח יתומים קטנים ויש למלוה ערב וכתב מיי׳ נזקקין לנכסי ערב אע״פ שהיתומים קטנים ולא אמרי׳ סוף סוף ערבא בתר יתמי אזיל ונמצא נזקקין לנכסי קטנים שהרי אין הערב יכול לגבות מהן עד אשר יגדלו וכיון שאינן פטורים אלא בעודם קטנים ולכשיגדלו יתחייבו נמצא שבני חובה נינהו אלא אריא דרביע עלייהו והרי זה כמלוה שתבע ללוה ונתחייב לו בדין ואין לו במה לפרוע שגובה מן הערב והרמב״ן כתב שאין נפרעין מן הערב אפי׳ הוא קבלן והרא״ש חלק בין ערב לקבלן וכתב שאין נזקקין לנכסי ערב אפי׳ שאומר ממי שארצה אפרע דנכסי דהיתמי אינון ערבאין ביה וכאילו אמר על מנת שאפרע מן הנכסים אם ארצה ואפ״ה אינו נפרע מן היתומים קטנים כיון שאינו יכול לתובען בעודן קטנים וה״ה נמי אם אמר ממי שארצה אפרע הואיל ויש נכסים ללוה וצריך לתבוע ללוה תחלה לא יפרע מן הערב אבל מקבלן יפרע מן הקבלן והוא יפרע מהיתומים לכשיגדלו :

לשון ריא״ז

אין ב״ד נזקקין לנכסי יתומים עד שיגדלו אא״כ היה עליהן חוב של עובדי כוכבים שהרבית אוכלת בהם ואם לא היה להם לפרוע כתובת אשה בין שהיא אלמנה בין שהיא גרושה כדי שיהיו לה מעות ויהיה לה חן להנשא לפיכך אם נישאת תחלה ואח״כ באת לגבות כתובת׳ מנכסי יתומים אין ב״ד נזקקין להם עד שיגדלו שהרי כבר נישאת ואינה צריכה חן וא״כ מיי׳ ונראה בעיני

עין משפט

א מיי׳ פ״כ מהל׳ מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח״מ סי׳ קי :

ערכין דף כג.

[ד׳קכד ע״ב]

הגהות הב״ח

(א) נ״ב האי הלכתא איצטריך למאי דאסיקנא דלא כרב נחמן אלא כרב אסי ור׳ יוחנן דאין נזקקין לנכסי יתומים :

הגהות חת״י

(א) פי׳ קטנים ודו״ק : (ב) מאא״כ בלא קיבל עליו אע״פ שאינו רודף לא שייך לומר ל׳ יום כי כשיתבע ילטרכו תיכף למכור ולשלם. עי׳ סמ״ע ר״ס ק״י ועוד דע״כ ר״ל שקיבל עליו להמתין בלי רבית. ומה דמקשה א״ה רבית נמי פי׳ ע״ שיגדל וכל זה תימה על סמ״ע ע״ש : (ג) כהאי גוונא בריי״ף ב״מ דף ק״ס ע״ב : (ד) ויבא שבר הכרזה בהפסדה :

[נדפס קוסט׳ סא׳ הרמב״ן ז״ל]

א מיי' פכ"ד מהל' אישות טוש"ע אה"ע סי' קטז :

לא שלט · דגובה בשבועה · ולא חיישינן לשובר אלא כתובת אשה משום חינא כו' : ואי חיישת לשובר התם נמי ניחוש · בב"ח : כדי שלא יהא כל או"א כו' · אבל ביתמי חיישינן לשובר וכי תימא לרב הונא גופיה דפריך הכי לרבא לדידיה מי ניחא והא איהו אמר חיישינן לגררי והתם לא חיישינן כלל י"ל דרב הונא בתר דאותביה לרבא ופרקה לה אמרה להא דחיישינן לגררי אבל מעיקרא הוה ס"ל דליכא למיחש לא לגררי ולא לשובר ולבסוף ניחא ליה טעמא דגררי טפי משובר כי היכי דתיקוס כב"ע ואפי' למ"ד אין כותבין שובר ואיכא למידק אשמעתין דהכא משמע דכל היכא דליכא למיחש לשובר ולגררי נזקקין

רש"י

מתני' השניה · שניה לעריות שהן מדברי סופרים המפורשות בפרק שני דיבמות : אין להן כתובה · ממאנת משום שמעלמה יוצאה שנייה קנסא דרבנן הוא כדאמרינן פרק יש מותרות ביבמות לפי שמרגילתו לנושאה שאינה מפסדת כלום בנשואין שהיא כשרה וולדה כשר : אילונית · משום דמקח טעות הוא · ולא פירות · דין פירות והוא פירקונה שתקנו חכמים תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל אין לה ואם נשבית אינו חייב לפדותה דתנאי כתובה ככתובה וכיון דאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה וכן מזונות נמי תנאי כתובה ניהו ולקמן בפרק בתרא מפרש במה אמרו ממאנת אין לה מזונות ובעמוד מייתי לה בסמוך : ולא בלאות · שחקי בגדים שהכניסה לו בנדוניא ובלאו הוא אינו מחזיר לה בילאתה

יצחק נפחא באנטוכיא ואמר לא שנו אלא כתובת אשה משום חינא אבל בע"ח לא ורבא א"ר נחמן אפי' בע"ח נמי ואי חיישת לשובר התם נמי ניחוש א"ל התם כדאמרי' טעמא שלא יהא כל או"א נוטל מעותיו של חבירו והולך ויושב לו במדינת הים אמר רבא הלכתא אין נזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו נזקקין שדה זו ומנה זו נזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס א שדה סתם ומנה סתם נזקקין ומעמידין אפוטרופוס אבל נמצאת שדה שאינה שלו נזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס אמרי נהרדעי בכולהו נזקקין ומעמידין אפוטרופוס לבר מנמצאת שדה שאינה שלו דאחזוקי סהדי בשיקרי לא מחזקינן א"ר אשי הלכך אנן אזדקוקי לא מזדקקינן דהא אמר רבא הלכתא אין ב נזקקין ואי מזדקקינן מוקמינן אפוטרופוס דהא אמרי נהרדעי בכולהו נזקקין ומעמידין אפוטרופוס לבר מנמצאת ג שדה שאינה שלו דאחזוקי סהדי בשקרי לא מחזקינן : מתני' *היתומה ד והשניה והאילונית אין להן לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ה ולא בלאות ואם מתחילה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה :

גמ'

[ר"ק קכ"ח ע"ב] דף ק: במשנה ומשניות וגה"ש תגי' הממאנת אבל בירושלמי גרס היתומה (ג"א)

נר מצוה ואילו בפ' שור שנגח ד' וה' (ד' לט.) גבי שור יתומים שנגח אמרי' ר' יוחנן אמר מעליית יתומים ר' יוסי בר חנינא אמר מעליית אפוטרופין ופרכינן עלה ומי אמר ר' יוחנן הכי והא א"ר יהודה א"ר אסי אין נזקקין כו' ור' יוחנן אמר או לשטר יש בו רבית כו' איפוך ר' יוחנן אמר מעליית אפוטרופין ר' יוסי בר חנינא אמר מעליית יתומים ופרכינן משום דקשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן משוית ליה לר' יוסי בר חנינא טועה והא ר' יוסי בר חנינא דיינא ונחית לעומקא דדינא והשתא קשיא מאי טעותא דאדרבה קשיא היכי פריך התם מדר' יוחנן אדר' יוחנן דהא מסקינן הכא כל היכא דליכא למיחש לגררי או לשובר נזקקין וגבי נזקין דהתם הא ליכא למיחש כלל ואפי' תמצא לומר*) (דאיכא) דר"פ דאמר פריעת ב"ח מצוה פריך התם דר' יוחנן אדר' יוחנן אפ"ה כיון דלא קי"ל כוותיה אלא טעמא דגררי עיקר ליכא למימר דאי א"ר יוסי בר"ח מעליית יתומים משוינן ליה טועה כיון דקושטא דמילת' הכי דכל היכא דליכא למיחש לגררי נזקקין תירצו בתוספות דרב אסי ורב יוחנן דאמרי הכא אין נזקקין לנכסי יתומים בין כתובת אביהם בין כתובת עצמם קאמרי וטעם דכתובת אביהם הוא דפרשינן דהוו משום גררי וכתובת עצמם משום טעמא אחרינא הוא לפי שאין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין ויתומים קטנים כמאן דליתנהו דמו ומשום דבכתובת אביהם לא סגי האי טעמא דהכא במלוה בשטר עסקינן ומקיימין את השטר שלא בפני בעל דין כדאיתא בפ' הגוזל (דף קיב:) אצטריכנן לטעמא דגררי ושובר ומש"ה אמרי' התם דאי ס"ל לר' יוסי בר חנינא מעליית יתומים משוינן ליה טועה דבכתובת עצמן אין גובין מהן כלל שאין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין וה"ה נמי בכתובת אביהם על פה שאפי' חייב מודה או שמתיה ומת בשמתיה אין נזקקין משום האי טעמא וכי אמרינן נזקקין בהני גווני דוקא במלוה בשטר והביאו ראיה מהא דאמרי' אין נזקקין לנכסי יתומים אפי' בכתובת עצמן קאמר דאי לא כי פרכינן ממתני' דשום היתומים אדרב אסי ליסני ליה דבכתובת עצמן איירי אלא ודאי אפי' בכתובת עצמן אין נזקקין ואין זו ראיה שכבר כתבתי דבכתובת עצמן לא בעי הכרזה אלא כשם שאם הוצרכו למכור לצרכי יתומים מוכרים בלא הכרזה כך כשלוו לצרכיהם ובאו למכור כדי לפרוע אין צריכין הכרזה ומשום הכי לא מצי לאוקמי מתני' בכי האי גוונא ועוד דכתב הרב רבינו משה בר [נחמן] ז"ל שאין במעשה יתומים בשלהן משום אין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין תדע מדאמרינן מעמידין אפוטרופוס ליתומים לגבות מנופו ולמ"ד אין מעמידין אם הוחזקו נגחנים מעמידין להם אפוטרופסין ומעידין בהם בפני אפוטרופסין ומשוו להו מועד דכי הדר נגח ישלם מעליית יתומים או מעליית אפוטרופין וחוזרין ונפרעין מהם לכי גדלי ולא מצריכינן להו עדים אחרים אלמא דבכל מילתא דמעמידין עלה אפוטרופוס מקבלין עדים שלא בפני יתומים דאפוטרופוס בעל דין הוא וכי תימא א"כ תיקשי לן ההיא דפרק שור שנגח ד' וחמשה (שם) דאמרינן דאם אמר רבי יוסי בר חנינא מעליית יתומים מסוי ליה טועה ואמאי והא התם ליכא למיחש לא לגררי ולא לשובר וכתובת יתומים הא אמרינן דנזקקין וליכא משום מקבלים עדים שלא בפני בעל דין לאו קושיא היא דאיכא למיחש דכי היכי דבעלמא חיישינן לגררי ולשובר ולא דייניגן במילי דקטנים משום דלכי גדלי איכא מפקחי וידעי במילי דאבוהון טפי מינן הכי נמי איכא למיחש בנזקין דילמא לכי גדלי מייתי סהדי לפטורא שעשו שמירה מעולה לשור שלהן או שלא נתייעד בדין הא לאו הכי נזקקין לנכסי יתומים כל היכא דליכא למיחש למידי ולפיכך כל שלוו בית דין או אפוטרופוס לצרכי יתומים נזקקין למכור נכסיהם כשהם קטנים : הלכתא אין נזקקין לנכסי יתומים · כלומר אלא בחייב מודה ושמתוהו ומת בשמתיה דאי לא חיישינן לשובר : ואם אמר תנו נזקקין · לא במתנה קאמר דהא ודאי פשיטא דאם אמר תנו טותנין אלא תנו בחובי קאמר והיינו חייב מודה והאי דנקט תנו ולא אמר הודה משום דבעי למפלג בין תנו שדה זו לתנו שדה סתם אי נמי נקט ליסנא דמהני אפי' לית ליה תובעין דאילו הודאה נהי דהיכא דאית ליה תובעין מהגיא ואע"ג דלא קאמר אתם עדי דחזקה דאין אדם משטה בשעת מיתה כדאיתא בסוף גט פשוט [דף קעה·] אפילו הכי אם הודה מעצמו לא מהני דאדם עשוי שלא להשביע את בניו ואם אמר תנו אפילו בלא תביעה מהני כדאמרינן התם [סוף דף קעד:] מנה לפלוני בידי אמר תנו טותנין לא אמר תנו אין נותנין משום דאדם עשוי שלא להשביע את בניו : שדה סתם או מנה סתם נזקקין ומעמידין אפוטרופוס · פירש רש"י כדי שיברור ליתומים חלק יפה ואחרים פירשו דהיינו טעמא משום דחיישינן שמא כבר פרעו בפני עדים או כתב לו שובר ועתה שכח ולפיכך מעמידין אפוטרופוס · כדי שיחקור הדבר אבל שדה זו כיון שייחד לו שדה או מנה ודאי קים ליה דלא פרעיה ליכא למיחש למידי : ואי מזדקקינן · כגון שחייב מודה או שמתיה ומת בשמתיה אי נמי דאמר תנו [בין בשדה זו] בין בשדה סתם מוקמינן אפוטרופוס : לבר מנמצאת שדה שאינה שלו דאחזוקי סהדי בשקרי לא מחזיקינן · דכיון דלא דר בה אביהם שני חזקה והעדים מעידים שגזולה היא בידו מוציאין אותה מידו ואין מעמידין אפוטרופוס שישתדל למצוא עדים להכחיש את אלו שכיון שהם מעידין עכשיו שהיא גזולה לא מחזקינן להו בשקרי · ויש לדינים הללו דברים מתמיהים לרבינו משה בר מיימון ז"ל בפרק שנים עשר מהלכות לוה ומלוה ואולי גירסא אחרת היתה לו . ודאמרינן דאמר תנו נזקקין כתב רבינו משה בר [נחמן] ז"ל דמקבלים עדים הללו בפני אפוטרופא דכל עידי לוה מילי דיתומים הם וליכא בהו משום אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין אבל הראב"ד ז"ל העמידן במוסר דבריו לב"ד או שכתבו עדות בשטר ואינו במשמע ועוד היאך כתבו עדות לוה בשטר מחיים ואם כתבו לאחר מיתה אף בשטר אין מקבלין עדות דבשעת חתימה הוי כמי שנחקרה עדותן בב"ד וזו בב"ד נמי אין מקבלין אותה וכן מה שאמרו בחייב מודה פירש הרב ז"ל בשהודה בב"ד ומודה אני בזה משום דמילתא דאבוהון היא וכן לכתובת אשה משום חינא מקבלים עדים שלא בפני בעל דין עכ"ל [של הרמב"ן ז"ל] : מתני' השניה · שניה לעריות המפורשת בפרק שני דיבמות [דף כא·] : אין להם כתובה . ממאנת משום דמעלמה יוצאה שניה מפרשינן טעמא ביבמות בפרק יש מותרות [דף פה:] (א) ומשום דשניה דרבנן ודברי סופרים לריכים חיזוק או מפני שהיא מרגילתו לנושאה שאינה מפסדת כלום בנשואין שאינה נפסלת לכהן וולדה כשר וכבר הביא הרי"ף ז"ל זכרונו לברכה בגמרא לקמן אותה ברייתא שבפ' יש מותרות [דף פה·] ואפרשנה בסייעתא דשמיא : ולא פירות · פירש רש"י ז"ל דין פירות אם אכלן והוא פרקונה שתקנו חכמים תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל אין לה ואם נשבית אינו חייב לפדותה דתנאי כתובה ככתובה וכיון דאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה אבל בירושלמי פירשו ולא פירות שאין הבעל חייב להחזיר פירות שאכל ובממאנת היינו טעמא משום דכיון דתקנו רבנן נשואין לקטנה משום תקנתא כדי שלא יגהגו בה מנהג הפקר זיכו פירות נכסיה לבעל ובשניה משום קנסא מהני טעמי דמפרשי בברייתא בפרק יש מותרות ובאילונית היינו טעמא משום דאע"ג דנשואי טעות הוו כיון שלא הכיר בה אפ"ה כיון שראתה האשה בעלה אוכל פירות נכסיה ושתקה מחלה ואע"ג דמחילה בטעות הוא והאמר רב נחמן בפרק איזהו נשך (דף סו:) דמחילה בטעות הויא מחילה ואפי' תימא לא הויא מחילה הכא מהני משום דניחא לה דתיפוק עלה שמא דאישות : ולא מזונות . משום דתנאי כתובה ניהו ולקמן בפרק בתרא (דף קז:) אמרינן כילד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחתיו שהרי בעלה חייב במזונות שלה · כלומר ואחר שמיאנה נמי פשיטא שאין לה עליו כלום . אלא שאם הלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה · אינו משלם · ואילונית נמי אפשר דבלותה ואכלה קאמר דאי לאחר שנמצאת אילונית פשיטא דלית לה ואי ביושבת תחתיו לאחר שהכיר בה אמאי לית לה והרי היא כנשאה מתחלה לשם אילונית שיש לה מזונות מיהו לשניה אין לה מזונות בשום ענין דבעמוד והולא קאי והרב רמב"ם ז"ל השוה בפירוש המשנה אילונית לשניה שאפילו יושבת תחתיו אין לה מזונות : ולא בלאות · שחקי בגדים שהביאה לו ויתפרש בגמ' דהאי ולא בלאות דתנן לנדדים איתמר אהני דמתניתין : ואם מתחלה נשאה לשם איילונית יש לה כתובה · והוא הדין למזונות ופירות ובלאות שיש לה דין אשה גמורה ומיהו דוקא באילונית הוא דאמרי' דהכיר בה יש לה כתובה אבל בשניה אפילו הכיר בה לית לה דקנסוה רבנן וכבר הכריע כן הרי"ף ז"ל בגמרא מההיא ברייתא דפרק יש מותרות : אלמנה לכהן גדול כו' יש להן כתובה · דכיון שהיא פסולה וולדה פסול ע"י נישואין אינה מרגילתו אלא הוא מרגילה ומשדלה לינשא לו

*) נ"ל דאיכא דר"פ (ג"א) [וכ"ה בס"א]

בפיני שאם נשאה על דעת אותן ממשת שיש לה לגבות מן היתומים ב"ד נזקקין לה לגבות כתובתה מכן שאל"כ בעלה מגרשה מפני שמעטתו והרי היא לריכה לו ויש מן הגאונים שאמרו שאין ב"ד נזקקין לנכסי יתומים לצורך כתובת אשה אלא כשיאלרו הנכסים ליתומים אבל אם לא יפאלרו להם אין נזקקין שלא אמרו להזקק לכתובת האשה משום חן האשה אלא מפני זכות היתומים לפי שאלמנה ניזונית מנכסיהם ואם לא יפאלרו להם נכסים אין כאן זכות היתומים ואין שיטת התלמוד כדבריהם .

א מיי' כתב דוקא במנה ושדה סתם מעמידין אפוטרופא אבל במנה ושדה זו אין מעמידין אפוטרופא כיון שפירש המנה והשדה שוב אין לערער והרא"ש כתב כסברא ראשונה . שאלה להרא"ש שאלת יורש שנתן נכסי מורים לקטן ויצא שט"ח על המוריש מי נזקקין לנכסי קטן או לא תשובה אם השטר מקויים מורידין הבע"ח לנכסים ואם אינו מקויים אין מורידין שאין מקיימין שלא בפני בעל דין :

ב כתב הרמב"ן שאם לוו ב"ד או האפוטרופוס של יתומים לצרכן נזקקין לנכסיהם ומוכרים בלא הכרזה ונפרעין מהם בבינונית כמו מלאר בע"ת וכן כי דינא דזבין דאחריותא איתמי אי טרפוה מהלוקח גובה בלא הכרזה ודינו כשאר בע"ת ולכל מילי דנזקקין לנכסייהו בין במנה ושדה זו בין מנה ושדה סתם מקבלין העדות בפני האפוטרופוס שהאפוטרופוס הוא הבעל דין וכן עדי לוה מקבלין אותם בפני האפוטרופוס ור"י פי' דאפי' לוה האפוטרופוס לצרכם אין נזקקין לנכסיהם והרא"ש הסכים לדברי הרמב"ן דכל מה שעשו ב"ד או אפוטרופסין לצרכן נזקקין לנכסיהן ומקבלין העדות בפני האפוטרופא אבל לוו הם בעצמם אין נזקקין לנכסיהם עד שיגדלו ולא מעמידין אפוטרופא לקבל העדות ובעדות לוה כתב ג"כ שאין מקבלין אותן בפני האפוטרופא :

ג והא דקאמר נמצאת שדה שאינה שלו נזקקין מיירי בשנתקבל העדות בחיי אביהם דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין ובפני יתומים כשלא בפניהם דמי כדמוכח בהגוזל גבי בר חמוה דר' ירמיה כתב הרמב"ן ז"ל שאם לוו בית דין או אפוטרופוס לצרכי יתומים נזקקין לצרכיהן כשהן קטנים דלמאן דאמר משום גררי ליתא וכן למ"ד פריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו כיון דאפוטרופוס לוה עליה דידיה רמיא למהוי בן שלו נדק ולא מצרכי רבנן למהוי מאן דמסקא על עסקי יתומין לוה רשע ולא ישלם וכ"ש ב"ד עצמם שלוו לצרכם וכן נראה שנפרעין במילי דידהו מן הבינונית דהא דקאמר אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית היינו במילי דאבוהון ור"י ז"ל פי' דאין נזקקין לנכסי יתומים אף במלוה הבאה ע"י עימן משום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין והאריך בראיות והסכים הרא"ש לדעת הרמב"ן ז"ל ובעדי לוואה נראה כדברי הראב"ד ז"ל דאין מקבלין עדות בפני האפוטרופוס :

לשון ריא"ז

ד ומו"ה אומר שהשניה גובה מנעלה נכסי נ"ב אע"פ שאינן בעין כתובה אית לה דהשתא אלמנה לכה"ג

הגהות הב"ח (א) משום כנ"ל:

ויעב גובה נכסי מלוג ואע"פ שהן בעין ואין שיטת התלמוד כדבריו כמבואר בקונט' הראיות : ה ולא תימא שה דאין לבניה מזונות היינו לאחר מיתה דהוי תנאי כתובה אבל מחיים דלא הוו מעשה תנאי כתובה איה

נכה"ג דאית לה מזונות לאחר מיתה לית לה מחיים למה תתפרנס גביה כדתנן בפ' יש מותרות כ"ש שניה דלית לה לאחר מיתה דגם מחיים לית לה ולא תיתא נמי לית לה מטעם מחיים אבל לאחר מיתה אית לה כמו אלמנה דהא בהדיא קתני בפ' יש מותרות אלמנה יש לה מזונות שניה אין לה מזונות הלכך אין לה לא מחיים ולא אחר מיתה :
א ומיי' כתב שאם לותה ואכלה חייב לשלם וכתב הטור ואני תמיה על דבריו דבהדיא מסיק בגמ' שהוא פטור כלותה ואכלה :

נו ולפיכך קנסו אותו כתובה ומפורש בפרק יש מותרות (דף פה.) דאלמנה דאמרי' דאית לה כתובה יש לה נמי פירות ומזונות ופירות הייט דין פירות שאם נשבית או יפדנה או ישלם פירות שאכל ואע"ג דאמר רבא בפרק נערה שנתפתתה (דף נב·) דאלמנה לכה"ג אינו חייב לפדותה הייט לומר שאינו חייב להוסיף משלו אם פדיונה יותר על פירות שאכל אבל פירות מהדר אי לא פריק לה · ומסקינן בגמרא דכי תנן בהגי דים להן כתובה דוקא בשהכיר בהם אבל לא הכיר בהם הרי הן כהנך דלעיל ולית להו ומיהו לא דמו לגמרי דאילונית בשלא הכיר בה לא בעיא גט כלל כדמוכח (בר"פ יבמות) [ברים יבמות דף ב:] כדתנן וכולן אם מתו או שמאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות ואילו אלמנה לכהן גדול אפילו לא הכיר בה צריכה גט :

גמ' אבל תוספת יש להן · דמתנה בעלמא יהב לה בחיבת ביאה : נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה וכו' · אין הדבר תלוי בלשון לומר שבכל מקום ששנו לשון זה יהא להן תוספת אלא ה"ק נשים שמתחלת נשואיהן לא היו ראויות לכתובה אם מפני איסור; או מפני טעות נשואיהן כאותן השנויות במשנה אין להם כתובה אבל תוספת יש להן : ונשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה · כלומר שמפני מעשיהם הפסידו כתובתן כגון עוברת על דת שבפרק המדיר (דף עב·) וחברותיה דהייט נמצאו עליה נדרים או מומין אין להן כתובה ולא תוספת הילכך הנך דתנן התם בפרק הזורק (דף פ.) תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אע"ג דתנן התם לשון אין להן כתובה ה"ה דאין להן תוספת ומשמע דהוא הדין לנדוניא שאינן בעין דדוקא בבלאותיה הקיימין אמרינן בסמוך שאפילו זינתה לא הפסידתן אבל נכסי צאן ברזל שאינן קיימין אף העוברת על דת מפסדת אותן וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ד מהלכות אישות ובגמרא גרסינן נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון הממאנת וחברותיה וכתב הרי"ף ז"ל כגון הממאנת והשניה והאילונית לומר דאפילו האילונית אע"פ שלא הכיר בה והיה מקח טעות אפילו הכי אית לה תוספת שכיון שהוסיף לה מדעתו ולא חשש לשמא תמצא אילונית רצה ליזוק בנכסיו ולישנא דחברותיה הכי משמע דאפילו אאילונית קאי אבל הראב"ד ז"ל כתב דאשניה דוקא קאי דמשום דאיכא שניות טובא קרי להו חברותיה אי נמי איידי דבעי למיתני באידך וחברותיה נקט הכא וחברותיה ולאו דוקא דאילונית שלא הכיר בה כיון שהוא מקח טעות אפי' תוספת אין לה אלא אשניה דוקא ולפי זה י"ל דבשניה נמי דוקא בשהכיר בה ואין זה נכון ועוד דבירושלמי מפורש כדברי הרי"ף ז"ל דגרסינן התם* נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון היתומה והשניה והאילונית לא שאנו אלא כתובה מנה מאתים אבל כתובה של אלף דינר נוטלת וכי תימא אמאי והא אמרינן בסיפא דעוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וחברותיה הייט נמצאו עליה נדרים או מומין אלמא כל שמקחו מקח טעות אפילו תוספת אין להן ומאי שנא אילונית כשלא הכיר בה יש לומר לא דמי דהתם כיון שהיתה יודעת במומיה והדבר ידוע שאין אדם נתפיים במומין ולא באשה נדרנית עלה דידה הוה רמי לגלויי ועלה סמך ולא חשש לבדוק אחריה אבל באילונית לא היה הדבר מוטל עליה שהרי לא היתה יודעת בכך וכן הדין באלמנה לכ"ג וממזרת ונתינה לישראל שאע"פ שלא הכיר בהן יש להן תוספת שלא היה הדבר מוטל עליהן לגלות דסברי דאפשר שיערב עליו המקח ואע"פ שיש איסור בדבר משא"כ במומין ובנדרים שאין אדם ניפיים בהן ומיהו כי אמרינן דיש להן תוספת דוקא כשמוציאה הוא אבל אם היא רוצה לצאת אין לה תוספת דכי אקני לה אדעתא למיקם קמיה וכן הדין בשהתה עמו עשר שנים ולא ילדה ורוצה לצאת *ובאה מחמת טענה דאמרה דבעיא חוטרא לידה דאין לה תוספת כיון שהיא רוצה לצאת ממנו אבל כל שהיא רוצה לעמוד תחתיו והוא מוציאה אף על פי שבדין מוציאה יש להן תוספת : **והיוצאה** משום שם רע · שזינתה : בלאותיה כו' בין נכסי מלוג בין נכסי צ"ב · כך כתב הרי"ף אבל רש"י ז"ל כתב דמאי דאמרינן נוטלת מה שבפניה בנכסי מלוג קאמר : **רב** תני קטנה היוצאה בגט אין לה כתובה · דקסבר אין נשואי קטנה אלא כמפותה בעלמא : לא פסלה מן האחין · שמותרת לקרוביו כאנוסה וכמפותה דתנן (יבמות דף צז·) נושא אדם אנוסת אביו כו' : ולא פסלה מן הכהונה · משום גרושה שאין אלו גרושין אלא עקירת נשואין הראשונים שאמרה אי אפשי בקדושי אמי : ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים · לאחר מיאונה דעקרתינהו לנשואין ואינן בכלל שאר תקנות שגזרו חכמים לכל הנשואות שצריכות להמתין שלשה חדשים אחר יציאתן מבעליהן : יוצאה בגט צריכה להמתין · ואע"ג דליכא לספוקי קטנה במעוברת לא חלקו חכמים [בתקנתן בנשואות] : **לא** שנו אלא נכסי מלוג · שהכניסה לו ולא שמאום בכתובתה והקרן לאשה והפירות לבעל אבל בלאות דנכסי צאן ברזל הגשומין בכתובתה ודא נדוניא דהנעלת ליה והוא מקבל עליו באחריות כשתצא ממנו אית לה : וקנסו רבנן [כו'] לדידיה בדידה שמשלם לה נכסי צאן ברזל · דמדינא לא היה ראוי לשלם שע"מ כן קבלה שלא יפרע אלא א"כ יגרש אותה מדעתו וכיון שקנסוהו לשלם [לה] נכסי צ"ב היה ראוי נקונסו ג"כ שיפרע לה כתובה אלא שמפני שקנסו אותה בדידיה דהייט כתובה שחייבוהו בה חכמים אמרו שאין לה כתובה : לישנא אחרינא כו' · פשוט הוא : וגרסי' בגמ' [דף קא·] אמר רב שימי בר אשי

גמ' ירושלמי* ויתומה אין לה כתובה תפתר ביתומה שמיאנה כשם שקנסו בה שאין לה כתובה כך קנסו בו שאם קידשה בליטרא דדהבא מאבד הכל : *אמר שמואל ל"ש אלא מנה מאתים אבל תוספת יש להן תניא נמי הכי נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון הממאנת והשניה והאילונית אין להן מנה ומאתים א] אבל תוספת יש להן ונשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה כגון עוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וכ"ש מנה מאתים והיוצאה משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאת מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא זינתה לא הפסידה *בלאותיה קיימין פירוש בלאותיה הן בלאות נכסים הנכנסין והיוצאין עמה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל °*רב תני קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכ"ש ממאנת שמואל תני ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה וקי"ל כשמואל ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל (א) ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ממאנת לא פסלה מן האחים ולא פסלה מן הכהונה יוצאה בגט פסלה מן האחין ופסלה מן הכהונה ממאנת אינה צריכה להמתין ג' חדשים *יוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים מאי קמ"ל תנינא הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה צריכה להמתין ג' חדשים אצטריכא ליה דלא תנן : ולא פירות :
ירושלמי* שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל : ולא מזונות: גרסינן בפ' שני הלכה ז
נזירות* כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת דף קב:
בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה
ואכלה ועמדה ומיאנה : ולא בלאות : *אמר ליה רב הונא בר חייא לרב כהנא דף קא.
אמרת לן משמיה דשמואל לא שנו אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל [אית לה] ג"י ד"מ
ואוקימנא לה אשניה וקנסו רבנן לדידה בדידיה ולדידיה בדידה לדידה בדידיה. שאין לה כתובה ולדידיה בדידה שמשלם לה נכסי צאן ברזל לישנא אחרינא וקנסו רבנן

רש"י

בינ"אתה ממנו : **גמ'** אבל תוספת יש להן . למתנה בעלמא יהיב לה בחיבת ביאה : נשים שאמרו בהן חכמים . אותו לשון אין להן כתובה יש להן תוספת : אבל נשים שאמרו בהן חכמים יוצאות שלא בכתובה . כל תורת גיבוי הפקיעו מהן: עוברת על דת וחברותיה . דבפרק המדיר כגון נמצאו עליה נדרים או מומין והמקללת יולדיו בפניו : משום שם רע . שזינתה : מה שבפניה . מנכסי מלוג קאמר : בלאותיה קיימין . בלאות שהן קיימין לא הפסידה : נכסי צאן ברזל . הגישומין בכתובתה וכותבין ודא נדוניא דהנעלת ליה והוא מקבל עליו אחריות להחזירן לה כשתצא ממנו : נכסי מלוג . מה שהכניסה לו ולא שמאום בכתובה והקרן לאשה והפירות לבעל : יוצאה בגט . קטנה היוצאה בגט ולא מיאנה : לא פסלה מן האחין . שמותרת לקרוביו כאנוסה ומפותה דתנן נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו : ולא פסלה מן הכהונה . משום גרושה שאין אלו גירושין אלא עקירת נישואין הראשונים דאמרה אי אפשי בקידושי אמי : ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים . לאחר שמיאנה דעקרתינהו לנישואין ואינה בכלל שאר תקנות שגזרו חכמים לכל נשואות שצריכות להמתין ג' חדשים אחר יציאתן מבעליהן : יוצאה בגט צריכה להמתין . ואע"ג דליכא לספוקי בקטנה שמא מעוברת היא דלא פלוג רבנן בנשואות : לא שנו אלא בלאות . דנכסי מלוג אבל בלאות דנכסי צאן ברזל אית לה : אשניה . שהן נישואי עבירה : קנסוה רבנן . הפכו מהן תורת נישואין וקנסו אותה במה שהיתה ראויה לגבות משלו כגון מנה ומאתים ומזונות ובלאות דנכסי מלוג כדמפרש בעמוד ושקלה להו שהרי הוא מוציאה מדעתו שלא

המאור הגדול

רב תני קטנה יוצאה בגט וכו'. ממאי דכתב עליו הרי"ף ז"ל (כ"כ הרא"ש בסי' כ"ח) מיתחזיא מלתא דהלכתא כשמואל דאמר ממאנת אינה צריכה להמתין ג' חדשים ואנן לא איתחזורא לן שפיר מעיקרא למיסמך עלה דהא אפסיקא הלכתא בהדיא במס' יבמות בפ' החולץ כולן צריכות להמתין ג' חדשים אחת עקרה ואחת זקנה ואילונית ושאינה ראויה לילד ולא פליגנא לה במתניתא דכרמא ולכאורה נראה לנו מתחלה בשעיינינו בה שאין לסמוך בזה על פסק הרי"ף ז"ל כשם שלא נראו דבריו במה שכתב באנוסה ומפותה וכדעיינינן בה שפיר נראו לנו דבריו בזה נכונים וכבר הרחבנו בה כל הצורך במס' יבמות בפ' ארבעה אחין :

כתובות פרק ז' הלכה ו' וירושלמי שלנו גירסא אחרת וע"ש בפני משה (ג"א)

יבמות דף סה: וע"ש בתוס' ד"ה כי אם כו' (ג"א)

הגהות הר"ב (א) עי' בר"ן (גיטין דף מ"א ע"ב) [יבמות פי"ג סי' קג]

ספר הזכות

כתוב בהלכות נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון הממאנת והשניה והאילונית אין להם מנה מאתים אבל התוספת יש להן וכ"כ בהלכות באלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט בשלא הכיר בהן אין להם כתובה מנה מאתים אבל תוספת יש להן : השיב הרב ז"ל ומאחר דמקח טעות הוא אמאי יש להן תוספת בשלמא ממאנת כיון דידע דיכולה למאן ואוסיף לה אדעתא דהכי כתב לה ומתנה הוא דבעי למיתן לה שניה נמי כיון דידע דשניה היא ומפקינן לה מיניה אדעתא למיתב לה מדיליה כתב לה אלא אילונית ואלמנה שלא הכיר בהן כיון דמקח טעות הוא אלנו אמאי יש להן תוספת ובהדיא אמרי' בשמעתא גבי אילונית אי דליתנהו איפכא מסתברא נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צ"ב דברשותיה קיימי לית לה והא נכסי צ"ב ודאי כתוספת נינהו ועדיפי מתוספת דהא מבית נשא איתנהו ואפ"ה משום דהויא היא מקח טעות לית לה . ואפשר כי מה ששנו בתוספתא הממאנת וחברותיה אין להם מאתים אבל תוספת יש להם הוא הביאתו לומר כן דס"ל מאי חברותיה שניה ואילונית ואעפ"כ אין הדעת מקבלת כן ואין השכל מודה (חסר כאן) אלא כתובה של אלף דינרין מאבדת ונוטלת בליות שיש לפניה והיוצאה משום שם רע אין לה בליות וזו הברייתא היא שאמיה כאן תניא כוותיה דשמואל ובירושלמי שנאה רבי חנין בר' שמואל אלא שביעה מותלפת בלשונה עם הגמ' שלנו ששנינו נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה יש להן תוספת ושאמרו יוצאות שלא בכתובה אין להן אפי' תוספת אלא שהענין אחד ושתי הגמרות לדין אחד נתכוונו שכל הנשים שאין להם כתובה מתחלתן כגון הממאנת וחברותיה שתחלתן כסופן בין ששנו אותן חכמים בלשון אין להם כתובה בין ששנו בהן יוצאות שלא בכתובה כענין ששנו בברייתא ביבמות ניסאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה כולן אין להם מנה מאתים תוספת יש להן ונשים שיוצאות מבשיו בלא כתובה מחמת קלקול שלהן כגון עוברת על דת וחברותיה שאין סופן כתחלתן שמתחלה הן ראויות לכתובה ועכשיו הפסידו על עצמן בין ששנו אותן חכמים בלשון יוצאות שלא בכתובה בין שבהן אין להם כתובה כגון ששנו ביבמות ובזורק תצא מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות כולן אין להם תוספת וכ"ש מנה מאתים למדנו מן הירושלמי הזה דין האילונית שלא הכיר בה שיש לה תוספת וה"ה אלמנה לכה"ג ו[...] פגמה שלא הכיר בהן כדברי ר"ח ורבינו ז"ל . ועוד למדנו ממנו שטעו מקצת מחברים שאמרו כ"מ ששנו חכמים לשון אין נכס כתובה יש להן תוספת לפיכך כתב לשם מלכות שאינה הוגנת כגון פרס וכל השנויות שמה בפ' הזורק יש להן תוספת וזה ודאי שבוש הוא שהרי כל אותן נשים מפני צד זנות שלהן הם מפסידות כתובה ונאסרות על בעליהן הלכך כעו[ברת] על דת וחברותיה הן ונשים היוצאות שלא בכתובה מיקרו ואין להם תוספת . ומה ששנה רבי דשמואל היוצאה משום שם רע אין לה בליות היא ששנינו בגמ' שלנו קמיה דרב נתן ור' מנחם בר' יוסי סתימתאה הוא ;

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הר"ב ז"ל בענין אילונית ואלמנה לכה"ג וחברותיה שאם לא הכיר בהן אין להם כתובה מאתים [אבל] תוספת יש להן : אמר אברהם ומאחר דמקח טעות הוא אמאי יש להן תוספת בשלמא ממאנת כיון דיכולה ימאן ואוסיף לה אדעתא דהכי כתב לה ומתנה הוא דבעי למיתן לה שניה נמי כיון דידע דשניה היא ומ[פקינן] לה מיניה אדעתא למיתב לה מדיליה כתב לה אלא אילונית ואלמנה שלא הכיר בהן כיון דמקח טעות אלו אמ[אי יש] להן תוספת ובהדיא אמרי' בשמעתא אילונית אי דליתנהו איפכא מסתברא נכסי מלוג דברשותה קיימי אית [לה] נכסי צ"ב דברשותיה קימי לית לה והא נכסי צ"ב ודאי כתוספת נינהו ועדיפי מתוספת דהא מבי נשא אייתי[א] ואפ"ה משום דהויא היא מקח טעות לית לה . ואפשר כי מה ששנו בתוספתא הממאנת וחברותיה אין להם מאתים אבל תוספת יש להן זה הביאוהו לומר כן דס"ל מאי חברותיה שניה ואילונית ואעפ"כ אין הדעת מקבל[ת] ואין השכל מודה עליהן . ואפשר לומר כי חברותיה דקאמר לאו בדוקא נקיט ליה דאיידי דתנא עוברת על דת וחב[רותיה] תנא נמי הכא וחברותיה . אי נמי כי על השניות שהן מרובות קאמר וחברותיה :

אבי ש"מ מדרב כהנא עיילא ליה גלימא קרנא הוי [ולא] מכסי בה ואזיל עד דבלי והא אמר רב נחמן פירא הוי דרב נחמן פליגא · והכי פירושה ש"מ מדרב כהנא דאמר שניה אין לה בלאות דנכסי מלוג וטעמא משום דקנסו רבנן לדידה בדידה הא אשה כשרה גובה אותן ממנו אע"ג דליתנהו אלמא ס"ל דעיילא ליה גלימא בנכסי מלוג שלא שמו עליה בנדונייתה קרנא הוי וקיים לאשה וימכר וילקח בו קרקע והוא אוכל פירות ולא אמרי' לבישתה הן הן פירותיה ונכסי בה וגזיל ודרב נחמן דאמר בפרק האשה [דף עט:] דפירא הוי פליגא ומעתה כיון דקי"ל כרב נחמן וכבר פסקה הרי"ף ז"ל בפרק האשה שנפלו לה נכסים משמע דולא בלאות דתנן במתני' בלאות נ"י דנכסי צאן ברזל קאמר [ואדחיא הא מהר"ס דרב כהנא מקמי דרב נחמן] דאילו בלאות דנכסי מלוג אפי' שאר נשים אין להם ועוד דבכלל ולא פירותיהן הן וכ"ת מ"ש בלאות דנכסי צאן ברזל דלית להן מתוספת דאמרי' לעיל דיש להן איכא למימר דבלאות היינו טעמא לפי שהוא קבלם עליו על דעת שלא יחזירם לעולם אלא א"כ יוציאה מדעתו אבל תוספת דמתנה הוא בעין יפה יהב לה כיון שלא פירש אפי' תמלא שניה ואילונית כך היה נראה מפשטן של דברים אבל הרי"ף ז"ל פסקה לזו אע"פ דף קא: שפסקה לדרב נחמן וכן הרמב"ם בפכ"ד מהלכות אישות והא דרב נחמן בפכ"ב וקשה לדבריהם דא"כ הרי דין (שניהם) כ"ס [שניה]* שוה לדין שאר הנשים אלא שכבר תירץ הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה בפ' יש מותרות ואמר שאם לא מפני הקנס היתה הסברא שאחרי שאין לה כתובה שאינו ראוי שיגיעו לבעל שום דבר מהדברים הראויים לבעל ואין לו עסק בנכסי מלוג אבל ע"ד הקנס עשינו נכסי מלוג שלה כנכסי שאר הנשים ולפי זה צריך לומר דהא דאמרי' דהא דרב נחמן פליגא לאו דפליגא אעיקר מימריה דרב כהנא משמיה דשמואל אלא לומר דפליגא אמימריה דרב שימי בר אשי דאמר ש"מ מדרב כהנא וכו' דס"ל דרב כהנא לא השוה שניה לשאר הנשים ולפי זה על כרחך קרנא הוי וכמו שכתבתי למעלה ולסבריה דרב שימי בר אשי דרב נחמן פליגא אדרב כהנא אבל אנן סבירא לן דרב כהנא ודרב נחמן לא פליגי לפי שרב כהנא משוה שניה לשאר נשים אלא דאי לאו משום קנסא היה ראוי שישלם הבעל כל מה שבלה בתשמישו מנכסי מלוג שלה וזה אע"פ שנראה דוחק נ"ל שהוא מוכרח מן הגמ' משום דאמרי' אמימריה דרב כהנא הוי בה רב פפא אהייא אילימא אממאנת אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה ואי דלא איתנהו אידי ואידי לית לה ופירש רש"י ז"ל אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה שאין נט לקונסה ואי דליתנהו קיימין אידי ואידי בין נכסי מלוג ובין נכסי דצאן ברזל לית לה שיכול לומר שלי הוצאתי שהרי ברשות בית דין נשאתיה

רש"י

שלא הכיר בה. שלא היה יודע שהיא אילונית כשקדשה: דברשותה קיימי. שלא היה לו לבלותן ולאוכלן אית לה: אשה ולא אשה. פעמים היא אשתו ופעמים אינה אשתו: בידוע. והיינו הכיר בה: כנסה סתם. היינו לא הכיר בה: כי קתני לה לאלמנה. וקאמר יש לה כתובה: אפלוגתא דאילונית קאי. לאחר שחילק באיילונית ופירש הכיר בה יש לה כתובה שנאה לאלמנה אגלה וקאמר אף לאלמנה נמי שהכיר בה ונשאה בשם אלמנה יש לה כתובה: יש להן פירות. פירות נכסי מלוג שאכל הבעל דכיון דשלא כדין אכלו כי לא היו לו נשואין בה לכך משלם אע"ג דבכשירה אמרינן מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הכא קנסיק ליה דמשלם אפילו מה שאכל מפני שהוא מרגילה לידי עבירה:

ס"ג

רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה לדידה בדידה נכסי מלוג דאינון דידה דברשותה קיימי קנסוה רבנן ולית לה ולדידיה בדידיה נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה קיימי אלא ברשותיה דבעל דאם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו קנסוהו רבנן דאי ליתנהו משלם לה מדיליה אבל ממאנת אי איתנהו לבלאותיה בין דנכסי מלוג בין דנכסי צאן ברזל אידי ואידי שקלה להו ואי ליתנהו אידי ואידי לית לה ואילונית דלא הכיר בה אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה ואי דליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה קיימי לית לה ואילונית שהכיר בה יש לה כתובה כדתנן ואם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה: [דף קו ע"ב] אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' °*א"ר הונא אילונית אשה ואינה אשה אלמנה לכה"ג אשה גמורה אילונית א אשה שאם הכיר בה יש לה כתובה ואינה אשה שאם לא הכיר בה אין לה כתובה ב אלמנה לכהן גדול אשה גמורה בין הכיר בה בין לא הכיר בה יש לה כתובה ורב יהודה אמר אחת זו ואחת זו אשה ואינה אשה שאם הכיר בה יש לה כתובה ואם לא הכיר בה אין לה כתובה והלכתא כרב יהודה דתניא כותיה כנסה (א)(ונמצאת אילונית) בידוע יש לה כתובה כנסה סתם אין לה כתובה ורב הונא מתניתין אטעיתיה הוא סבר (א) מדפליג תנא באילונית וקאמר אם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה ולא קא מפליג הכי באלמנה מכלל דאלמנה אפילו בסתמא נמי יש לה כתובה ולא היא כי קתני לה אלמנה אפלוגתא דאילונית קתני לה. הלכך אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין הכיר בהן יש להן כתובה בין מנה מאתים בין תוספת ויש להן פירות ומזונות ובלאות דכיון דאית להו כתובה אית להו נמי תנאי כתובה ומזונות דאית להו ה"מ לאחר מיתה דלא הספיק' להוציא עד שמת אבל בחיי הבעל כיון דבעמוד והוציא קאי לית להו מזונות דאי אמרת אית להו אתיין לעיכובי גבייהו דהכי אסיקנא בפרק יש מותרות לבעליהן* דף פג. (ב) לא הכיר בהן אין להן כתובה מנה מאתים ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות אבל תוספת יש להן כשמואל ובלאות דאמרינן דלית להו מסתברא לן דכיון דדינא דידהו כדין האילונית ודינא דאילונית דלא הכיר בה אי איתנהו לבלאות אידי ואידי אית לה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל ואי ליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה קיימי לית לה הני נמי כיוצא בה אבל שניה לא שנא הכיר בה לא שנא לא הכיר בה אין לה כתובה מנה מאתים אבל תוספת יש לה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות של נכסי מלוג בדליתנהו אבל איתנהו אית לה ונכסי צאן ברזל בין ליתנהו בין איתנהו אית לה כדרב כהנא דאמר קנסוה רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה ומנא לן דשניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה חד דינא הוא דאית לה חדא מדקא מפליג תנא באילונית ולא מפליג בשניה מכלל דשניה ל"ש הכיר (ג) ול"ש לא הכיר (ג) אין לה כתובה ועוד דגרסי' בפ' יש מותרות לבעליהן* פה ת"ר אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה פירות מזונות ובלאות והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוציא שניות מדברי סופרים אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והיא כשרה וולדה כשר וכופין אותו להוציא אמר רבי שמעון בן אלעזר מפני מה אמרו אלמנה לכהן גדול (ד) יש לה כתובה (ה) שהוא כשר והיא פסולה וכל

וכשהוציאה אחזיר מה שקבלתי עלי בכתובה ובנכסי מלוג נמי אע"פ שלא ברשות הוציאם מיהו יכול לומר אין לי להחזירם עד שאגרשנה שמא תמות בחיי ואירשנה עכ"ל והוא ודאי תימה גדול אי ס"ל דקרנא הוי ושלא ברשות הוציאם היאך הוא יכול לומר שלא יחזירם ולפיכך נ"ל דמה דאמרי' דאי דלא איתנהו אידי ואידי לית לה סמכינן אדרב נחמן דאמר פירא הוי ולפיכך כשהוציאם ברשות הוציאם אלמא סבירא ליה לבעל הגמרא דרב כהנא ורב נחמן לא פליגי ועולה יפה על דרך הרי"ף ז"ל והרב רבינו משה בר מיימון ז"ל: **אבל** ממאנת כו' · כבר פירשתיה: ואילונית דלא הכיר בה אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה · שהרי הוא מוציאה מדעת: ואי דליתנהו כו'. ונמצא דין אילונית הפך משאר הנשים היוצאות בגט שגובות נכסי צאן ברזל ואינן גובות בלאות מלוג שאינן קיימין כיון דס"ל פירא הוי וטעמא דמילתא שכיון שנשואי אילונית טעות נכסי מלוג שלא הקנתה אותן לבעל כלל משלם לה אבל נכסי צאן ברזל כיון שהקנתה אותן לבעל והוא אינו חייב להחזירם אלא אם יגרשנה בגט לית לה · נמצא ד' א' בלאות ששנו במשנתינו מתפרש לגדרין לדבריו דבממאנת אין לה כלל ובאילונית אין לה בלאות מנכסי צאן ברזל ויש לה בלאות מלוג ושניה אין לה בלאות של מלוג ויש לה בלאות של צאן ברזל זהו לפי מה שכתוב בהלכות אבל קשה בעיני לדחוקי ולא בלאות דמתני' כולי האי והלשון השנוי בגמרא שממנו מוכיח הרי"ף ז"ל דין האילונית כך הוא ולא אאילונית אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה ואי דליתנהו איפכא מיבעי ליה נ"מ דברשותה קיימי אית לה נכסי צ"ב דלאו ברשותה קיימי לית לה ומסקינן אלא אשניה כו' ולפי זה הלשון יותר קרוב דלמסקנא דין האילונית כדין ממאנת דבדליתנהו אידי ואידי לית לה ומאי דאמרי' אאילונית ואי דלא איתנהו איפכא מיבעי ליה היינו [כשבא] לומר דמימריה דשמואל איתאמרה אאילונית אם באת לחלוק בהם איפכא מיבעי ליה וכ"כ רש"י ז"ל וכיון דמסקינן דלא איתמרה אלא אשניה נקטינן מילתא כפשטה דאילונית מקח טעות הוא ולא זכה הבעל במלוג כלל ואתי ולא בלאות כפשטיה דממאנת ואילונית אין להן בלאות כלל ושניה אע"פ שיש לה בלאות של צאן ברזל אין לה בלאות מלוג ונמצאו כולם שוין בבלאות מלוג אבל שנפרש ולא בלאות דאילונית ודשניה בהפך גמור אינו מחוור: **אילונית** אשה ואינה אשה · פעמים היא כאשתו פעמים אינה כאשתו: מדקא מפליג באילונית ואם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה: כי קתני לה לאלמנה · וקאמר יש לה כתובה: אפלוגתא דאילונית קאי · לאחר שחלק ופירש הכיר בה יש לה כתובה שנאה לאלמנה אגלה וקאמר אף אלמנה נמי שהכיר בה ונשאה לשם אלמנה יש לה כתובה אבל אם לא הכיר בה לית לה (א): **ומזונות** דאית להו ה"מ לאחר מיתה כו' דהכי אסיקנא בפרק יש מותרות לבעליהם· והוא הדין שאם הלך הוא למדינת הים ולותה ואכלה שאינו משלם והכי מוכח התם וכ"כ הרי"ף ז"ל שם [בסי' קיד] אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק עשרים וארבעה מהלכות אישות דמשלם ולא נראו דבריו: אבל שניה כו' אבל איתנהו אית לה · שכך הדין בכולן דאי איתנהו בין צאן ברזל בין נכסי מלוג יש להן דאפי' בזינתה אמרינן [דף קא:] דלא הפסידה בלאותיה קיימין וכ' הרי"ף ז"ל בין של מלוג בין נכסי צאן ברזל: אלמנה לכ"ג כו' יש להן כתובה ויש להן פירות · דין פירות שאם נשבית או יפדנה או ישלם פירות שאכל ואע"ג דאמר רבא בפרק נערה שנתפתתה (דף נב·) דאלמנה לכ"ג אינו חייב לפדותה היינו לומר שאינו חייב להוסיף משלו אם פדיונה יותר על פירות שאכל אבל פירות מהדר אי לא פריק לה: שהוא כשר · שאינו נפסל מן הכהונה מחמת ביאתו: והיא נפסלת ·

ונעשית

א מיי' כתב דאילונית וחייבי לאוין שהכיר בה וחייבי עשה בין הכיר בה בין לא הכיר בה ושניה דינן כשאר נשים נכסי צאן ברזל חייב לשלם אפי' ליתנהו ונכסי מלוג אי איתנהו משלם ואי ליתנהו אינו חייב לשלם ואילונית וחייבי לאוין שלא הכיר בה נכסי צאן ברזל אי איתנהו שקלא ואי ליתנהו אינו חייב לשלם נכסי מלוג אפי' איתנהו אינו חייב לשלם והרא"ש והטור לא כתבו כן:

ב כתב הראב"ד ז"ל וקשה לי באלמנה לכה"ג ולא הכיר בה מ"ש לא דמיא לשניה דהא אישי מרגלא ליה דאיהו הוה ידעה בנפשה ואיהו לא ידע בה וקא מנסבא ליה שלכך ליקנסא כשמים לדידה בדידה דנכסי מלוג לא תשקול ונכסי צאן ברזל נמי לא תשקול דהא איהו לא קנסינן ליה דהא לא ידע דעבד איסורא. ואיכא למימר כיון דפסול זרעה לא קנסינן לה דסופה ודאי בעי למיפק מיניה דלא מרגלא ליה ומאי דקא מנסבא ליה יצרה תקפה:

חדושי אנשי שם

ד"ת (א) וכתב הרמב"ם בפ' כ"ד מהל' אישות שאם היתה מחייבי עשה אפי' לא הכיר בה יש לה כתובה שהוא ז"ל סובר דדוקא בחייבי לאוין דאמרי' דאין לה כתובה בלא הכיר אבל חייבי עשה דקילי אפי' לא הכיר יש לה ולית למימר משום דקילי צריכין תיזוק כיון דמדאורייתא בינייהו והכי מוכח בהדיא בפרק יש מותרות:

הגהות הב"ח

(א) מדמפליג כצ"ל: (ב) נ"ב בה: (ג) נ"ב בה: (ד) נ"ב גרושה וחלוצה לכהן הדיוט: (ה) נ"ב מפני:

הגהות הג"י

(א) כנסה בידוע ונמצאת בידוע יש לה וכו' [וכ"ה בדפוס קושט']: (ב) עי' ברי"ף יבמות סי' קיד:

ונעשית חללה לפיכך הוא מרגילה ומסיתה לינשא לו וקנסוהו : זו הוא מרגילה · אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הוא מרגילה ומסיתה לינשא לו דכיון דהיא מפסלא ומפסדה מידי לא מרגלה ליה וזו שניה כיון דאיהי לא *מפסדא ולא זרעה מפסיל ולא מפסידה מידי בביאתו היא מרגילתו דאשה רוצה לינשא יותר מן האיש · ומפרשינן התם בפרק יש מותרות דהאי דבר אחר זו הוא מרגילה רבי שמעון בן אלעזר קתני לה ומה טעם קאמר מה טעם הוא כשר והיא פסולה קנסו אותו כתובה מפני שהוא מרגילה ומה טעם הוא כשר והיא כשרה קנסו אותה כתובה מפני שהיא מרגילתו : הא דאשה שאין לה וסת כתבתיה בארוכה במסכת שבועות [בריש פרק ג] :

נר מצוה

וכל מקום שהוא כשר והיא פסולה *קנסו אותו בכתובתה ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין להן כתובה מפני שהוא כשר והיא כשרה וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה קנסו אותה בכתובתה רבי אומר הללו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיזוק והללו דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק ד"א זו הוא מרגילה וזו היא מרגילתו ובבר °קיימא לן דהכא דקתני אלמנה לכה"ג יש לה כתובה בשהכיר בה אבל לא הכיר בה אין לה כתובה אבל תוספת יש לה ומדאלמנה (א)הוא דיש לה כתובה בשהכיר בה שניה נמי (א) דפליג בדידה בשהכיר בה וקתני אין לה כתובה ואי הכיר בה אין לה כתובה כ"ש לא הכיר בה ושמעינן מינה דשניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה אין לה כתובה: גרסינן בנדה ס"פ ראשון* *אשה שאין לה וסת אסירה לשמש ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא יחזיר עולמית ד"ר מאיר ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים והן הן עוותיה ותקוניה שאם תשמש פעם ראשונה ושניה ושלישית בעדים וימצא דם על עד שלה או שלו בכל פעם ופעם הרי הן עוותיה שהוחזקה נדה כל ימיה ויוציא בלא כתובה ואין לה לא פירות ולא מזונות ולא בלאות דלאו בת תשמיש היא דלא חזיא לביאה ולא יחזיר עולמית ואע"ג דהדר איתקן דאי אמרת יחזיר זמנין דאזלא ומינסבא ומיתקנה ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא אפילו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ואם שמשה בשני עדים אחד לו ואחד לה שלשה א פעמים ולא נמצא דם באחד מהן הרי הן תקוניה והרי היא ככל הנשים אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס :

הדרן עלך פרק אלמנה ניזונית.

*הנושא את [ב]האשה ופסקה עמו שיהא זן (ג) בתה חמש שנים חייב לזונה חמש [ב] שנים נשאת לאחר ופסקה עמו שיהא זן את בתה חמש שנים לא יאמר הראשון לכשתבא לביתי אזונה אלא מוליך מזונותיה למקום אמה וכן לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות נשאת הבעל חייב במזונותיה והן נותנין לה דמי מזונות מתו [ג] בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונת מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעלת חוב הפקחין היו כותבין שהאא זן את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי : גמ' איתמר [ד]האומר לחבירו

רש"י

סס:ס"ג מפני שהוא פסול והיא פסולה וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה קונסים אותו בכתובתה וה"פ מפני שהוא פסול כדתנן בבכורות הנושא נשים בעבירה פסול עד שידור הנאה והיא פסולה חללה וכל מקום שהוא פסול על ידה או היא פסולה על ידו קנסו אותו כלומר צריך לתת לה כתובה כשאר נשים דהא טעמא דקנסו רבנן לשניה כתובה היינו כדי שלא תתעכב אצלו והכא לא צריך דממילא שבקא לה כיון דהוא נפסל על ידה יש קטטה ביניהן וכן כשהיא נפסלת על ידו : דבר אחר זו הוא מרגילה · אלמנה לכה"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט הוא מרגילה ומסיתה לינשא לו : וזו · שניה כיון דלאו איהי ולאו זרעה מיפסיל ולא מפסידה היא מרגילתו דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא : שאין לה וסת · קבוע לראות בו דם נידות : אסורה לשמש · שמא תראה : בשני עדים · סדינים שבודקת בה את עצמה אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש : והן הן עוותיה · שמעוותין אותה כמו שמפרש בעמוד : להדר ומיתקנה · שקובעת לה וסת : דאזלא ומנסבא · לאחר : ונמצא גט בטל · ולכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום וסת אפילו הדרה ומיתקנא לא יחזיר או שוב לא יוכל לקלקלה והכי נמי אמרינן גבי מוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר : הדרן עלך אלמנה ניזונית

הנושא את האשה : לזון את בתה · שיש לה בת מאיש אחר : נשאת · האם לאחר שגירשה הראשון : לכשתבא אצלי · כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זן את בתה : מתו · הבעלים : מנכסים בני חורין · ולא ממשועבדים דתנן [גיטין דף מח:] אין מוציאין לאכילת פירות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים הלכך בנות שיש להם מאותן בעלים ניזונות מבני חורין : והיא · אותה בת שיש לה מאיש אחר : שהיא כבעלת חוב · שיש לה עליו שטר מזונות מה' שנים : כל זמן שאת עמי · ולא אם ימות או אם היא תמות או

המוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר : הדרן עלך אלמנה ניזונית

[Ran, right column]

מרגילתו דאשה רוצה לינשא יותר מן האיש ומה טעם קאמר מה טעם הוא כשר והיא מפני שהיא מרגילתו : הא דאשה שאין לה וסת כתבתיה בארוכה במסכת שבועות [בריש פרק ג] :

הדרן עלך אלמנה ניזונית

הנושא את האשה ופסקה עמו שיהא זן את בתה . שהיתה לה מאיש אחר : חייב לזונה ה' שנים . בגמ' [דף קב:] מוקי לה בשטרי פסיקתא וכדרב גידל ואשמעינן דבאמירה בעלמא קנה וכתב הרשב"א שאע"פ שהשגה סתם ולא פירש מתי מסתברא דחייב לזונה ה' שנים ראשונות דחזקה דעתם על הראשונות וכן מצאתי מפורש בירושלמי [הלכה א] תנא זנה ה' שנים הראשונים בין ביוקר בין בזול היה ביוקר והוזלו אם הוא גורם (ג) טתן ביוקר ואם היא גרמה טתן בזול היו בזול והוקרו בין שהוא גרם בין שהיא גרמה טתן בזול הדא היא הבת לא עולה ולא יורדת עכ"ל : **נשאת** · האם לאחר שגרשה הראשון : לא יאמר הראשון לכשתבא אצלי · כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה : אלא מוליך מזונותיה · מזונות שלמים ולא לפי ברכת הבית דדוקא באלמנה הוא דאמרינן הכי לקמן [דף קג.] לפי שכך כתב לה את תהא יתבה בביתי ומתזנא מנכסי אבל הכא לא וה"ה לפוסק לחבירו שיזון אותו שחייב לזונו במקום שהוא ולא לפי ברכת הבית אלא משלם וכן כתב הרשב"א ז"ל : לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד · שהרי לא נתחייבנו אלא לזונה : אלא אחד זנה וא' נותן לה דמי מזונות · ומהא שמעינן שמי שמתחייב לזון את חבירו הרשות בידו לומר תן לי דמי מזונות והכי איתא בירושלמי*) המקבל לזון כלתו היא אומרת מעות והוא אומר פירות הדין עמה : **מתו** בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין · ולא ממשועבדין דתנן אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים : והיא נזונת · אותה הבת שהיא כבעלת חוב שיש לה עליהן שטר מזונות ומיהו לאו ב"ח ממש קאמר שאם מתה אין לה מזונות(ד) ולא דמיא לנשאת דנשאת בת מזונות היא וזו אינה כן והכי איתא בירושלמי [שם] חלתה כמי שנשאת מתה כבר מתה :

הפקחין כו' כ"ז שאת עמי · ולא אם אמות או תמות או אני מגרשך וכתב הרשב"א ז"ל דמסתברא שאם גרשה והחזירה כבר נתבטל תנאו ואע"פ שהחזירה אין לה עליו מזונות שאין בלשון הזה אלא כ"ז שאת עמי מגשואין אלו כדתניא בן לוי שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי מעשר ראשון שלו ואם אמר לו כ"ז שסדה זו בידך מכרו לאחר וחזר ולקחה ממנו אין לו עליו כלום · אלמא כ"ז שהוא בידך מקנין ראשון קאמר ה"נ מנשואין הראשונים קאמר ומפורש מצאתי כן בירושלמי דגרסי' התם [כאן הלכה ב'] כ"ז שאת עמי מתה אינה עמו נתגרשה (ה) והחזירה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאי ה"נ מ"ד בין לכתובה בין לתנאי הכי נמי · כלומר לרב הונא דאמר בשלטי הכותב [דף נ:] גבי מתני' דקטן שהשיאו אביו וקיימה ע"מ כתובתה ראשונה קיימה לא שאנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה הוא הדין לגרשה ואח"כ החזירה דעל מנת כתובתה הראשונה החזירה אבל לא לתוספת ולא לתנאין ולר"י דאמר התם אפי' תוספת יש לה הכא נמי גרשה והחזירה יש לה תוספת ותנאין הראשונים שע"ד כולם החזירה

*) כאן הלכה א' ע"ש נוסחא אחרינא (ג"א)

שלטי הגבורים

א וסרא"ש כתב שלעולם לא תשמש בלא בדיקה וכתב שוד בד"א שהיתה כך מתחלת נישואיה ומביאה ראשונה ראתה דם אבל אם אירע לה חולי זה אחר שנשאה או נשתנה שדהו לפיכך אם בא עליה פעם אחת ולא מצא דם ואח"כ חזרה להיות רואה בכל עת תשמיש יוציא ויתן כתובה ולא יחזיר עולמית וכן כל אשה שמלדו בה מומין אחר שנישאת אם רצה לקיים יקיים ואם רצה להוציא יוציא ויתן כתובה כתב הרא"ש האומר על אשתו שאינה ראויה לאיש והיא אומ"ת שהיא ככל נשים דבר זה יבדק ע"י נשים הגונות וכשרות ואם הן אומרות שאינה ראויה לאיש אין לה עליו כתובה ולא תנאי כתובה ואם הם אומרות שהיא ראויה לאיש הרי היא ככל הנשים וכל זמן שלא נבדקה איט חייב במזונותיה :

ב (ו) ירושלמי תנא ה' שנים הראשונים בין ביוקר בין בזול (ז) היה ביוקר והוזלו אם הוא גרם נותן ביוקר ואם היא גרמה טתן בזול היה בזול והוקרו בין שהיא גרמה בין שהוא גרם טתן בזול פי' אם היו המזונות ביוקר בה' שנים הראשונות ולא נתן לה ואח"כ הוזלו אם הוא גרם שעכב מליתן לה צריך ליתן לה כשעת היוקר. אבל אם הראשונות היו בזול אינו חייב לשלם ביוקר אלא דמי אותן שנים כעין שבזול. תוספתא כתב לזון בת אשתו או בן אשתו הרי הן כבע"ה והן קודמין לכל אדם לא יאמר להם לאו ועשו מלאכה ואני אתכם אלא הן יושבין ומעלה להן מזונות כתב לזון בת אשתו והגרה האשה לבעלה שכתבה לו שובר [ושטרה] אותו ממזונות בתה לא מועיל כלום שזכין לקטן ואין חבין לו : וכתב הרמ"ה שאינו חייב לזונה אלא כפחות שבמזונות דכי אמרי' הכל לפי כבודו ה"מ באשתו דכתנאי ב"ד קא אכלה אבל בת אשתו דהיא חייב נפשיה יד בעל השטר על התחתונה וכתב הרא"ש ולא נהירא לי דמי שנותן מעות לבעה"ב כדי לפרנסו או שוכה לו טובת הנאה כדי לפרנסו כי הן דמתני' מסתמא דעתו שיתפרנס כאחד מבני ביתו ולא שיאכלו לרע מכל בני הבית שיהיו הם אוכלים בשר ושותין יין ויהיה הוא אוכל זרעונים ושותה מים ולא נתנו חכמים קצבה למאכל אלא כמשרה ע"י שלים אבל כשהיא אצלו מתגלגלת עמו כמה שהוא סועד כן רב כן מעט ומאיס במזון פועלים שהמדיר ר' מתיא ואמר אפי' אתה עושה להם כסעודת שלמה אי אתה יוצא ידי חובתך ורשב"ג אמר הכל כמנהג המדינה וסגנא שאדם משוה חלק אוכלי שלחנו וגם מצינו שהמדירה תורה על האדם במזון סגלוים אליו שיטיב לשם עמו במאכל ובמשתה הלכך המתחייב בפרנסת אדם מחויב לפרנסו כא' מבני ביתו : ג כתב הרא"ש אם מתה האם או גרשה שניהם חייבים לזונה ואם כל א' מהם אומר אני זנה עמי ואיני רוצה ליתן דמים כתב הרמ"ה שהדבר תלוי בה אלא מי היא רוצה להיות וכן מסתבר :

עין משפט

ז"ל מיפסלא [וכ"ה כד"ק]

א מיי' פכ"ה מהל' אישות סמג עשין סב טור אה"ע סי' קיז :

ב מיי' פכ"א שם סמג לאוין פא טור אה"ע סי' סב וקיד :

ב מיי' פי"א מהל' מכירה טוח"מ סי' מ :

[דף קב ע"א]

הגהות הב"ח

(א) הא כצ"ל :

(ב) נ"ב את :

(ג) נ"ב פי' שהוא עכב מליתן לה מזונות ועיין בשלטי הגבורים אות ב' :

(ד) נ"ב כלומר אינו משלם ליורשים :

(ה) נתגרשה אינה עמו החזירה כצ"ל :

(ו) נ"ב לשון הרא"ש :

(ז) היו ביוקר וכו' היו בזול כצ"ל :

הגהות חו"י

(א) ז"ל דמתני בסדה :

מלחמת ה'

ועוד כתב הרי"ף ז"ל בהאי פירקא גרסי' בנדה ת"ר כל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש וכו' ותימה הוא לנו מה שפי' ומה שפסק עוד ואנו אין לנו אלא הן הן עוותיה ותקוניה היינו עוות היינו קלקול וכו' ועוד דהתם בהדיא אוקימנא בעסוקה בטהרות : **אמר** הכותב מה שפי' רבינו הגדול ז"ל יותר נראה דעוות לאו היינו קלקול ועוד דהל"ל עוותיהם ותקוניהם שהרי אף בעלה הוא מקלקל עמה ומדלא א"ר חנינא משמשת כדרכה א"כ הרי היא כשאר הנשים וקאמר הן הן עוותיה ותקוניה משמע שחלוקה אשה זו משאר הנשים ומה שפסק רבי' הגדול ז"ל וחסיב בעה"מ דבעסוקה בטהרות אוקימנא אני אפרש שיהיו דברי רבינו הגדול ז"ל קיימים בודאי קי"ל כשמואל דאמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה שאינה אסורה לשמש עד שתבדוק אבל כא ר' חנינא בן אנטיגנוס ללמדנו שאשה שאין לה וסת קבוע אע"פ שמותרת לשמש קודם שתבדוק עצמה שאין מחזיקים אשה בטומאה לבעלה אעפ"כ חוששים לה בתחלת נשואים שמא מחמת דוחק תשמש ראתה שהרי אין לה וסת והיא רואה פעמים בא' בשבת פעמים בשלישי וברביעי ואפשר שהיא נתכנת בקרקע או כדבר אחר ומפני כך היא משנה את וסתה או מחמת דמים דנפישי בה אין וסתה קבוע לפיכך יש לחוש שמא אף מחמת תשמיש ראתה שהרי היא רגילה לבנות וסתה משא"כ באשה שיש לה וסת שכיון שלמודה לראות בזמן אחד ואינה משנה וסתה מפני תכנות ודבר אחר אין חוששין לה שמא תשנה וסתה מחמת תשמיש ולפיכך אמר ר' חנינא שצריכה לבדוק ג' פעמים ואם תראה מחמת תשמיש הוחזקה להיות רואה מחמת תשמיש וקי"ל בתלתא זימני הויא חזקה ותצא בלא כתובה וכל הדרכים האלו בה ואם לא תראה בא' מג' פעמים הרי היא ככל הנשים ולא פירש מה הוא דינה והדבר ידוע שאם עסוקה בטהרות תשמש בעדים ואם אינה עסוקה בטהרות אינה צריכה בדיקה כלל והאי דלא קאמר משמשת ג"פ משום דלר"מ קאמר ליה שאינה אסורה לשמש לעולם אלא עד שתהא מעוותת או מתוקנת וזהו פי' דברי ר' חנינא ופי' לפירוש רבינו הגדול ז"ל ולפסק שלו ודבר פשוט הוא ומפורש בהלכותיו שלא אמר שתהא אסורה לשמש עד שתבדוק כלל אלא שצריכה ב' עדים לאחר תשמיש מסוקנת והיא ככל הנשים וכל הנשים לבעליהן אין צריכות בדיקה כשמואל ומה שאמרו בגמ' א"ר אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס ואקשינן במאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא הכי פירושה כיון שאין לה וסת אסורה לשמש אפי' בעדים ואתא ר"מ למימר שאינה אסורה לשמש אלא משמשת בב' עדים דהיינו א' לו וא' לה שלו בודק בו לאחר תשמיש שלה בודקת בו לפני תשמיש ולאחר תשמיש ולאחר תשמיש כשאר נשים הבודקות ומדלמיפסק כר"ח אקשינן למאי הלכתא אי בעסוקה בטהרות צריכה ודאי ב' עדים שלו ושלה שלפני התשמיש ולאחר התשמיש ותיקוניה ועוותיה לגבי בעלה בשלאחר הא אמרה שמואל חדא זימנא דאמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק אלמא כבדיקה מיהא מותרת לשמש ולא חיישינן דלמא מקלקלה ליה דלא כר"מ ואי בשאינה עסוקה בטהרות פשיטא דלא תנא דהא אמר שמואל כל לבעלה לא בעי בדיקה וכיון שכן ליתא לדר"מ ומדליתא לר"מ כר"ח בן אנטיגנוס דמותרת לבעלה ומשמשת בעדים משום עוות ותיקון בלבד ובעד שלאחר תשמיש סגי לה אלא שאין אשה בודקת לאחר תשמיש משום עוות ותיקון שלא תבדוק נמי לפני תשמיש שמא תמצא דם בעדים ותהא אלא מן הדין לפיכך בודקת היא לפני תשמיש נמי ולא שתהא אסורה לשמש עד שבדקה ומאי איצטריך למיפסק הלכתא כר' חנינא בן אנטיגנוס ומפרקי' מאן דמתני הא לא מתני הא ולא פליגי זהו מה שנראה לי לתקן הגדול ז"ל וכאל ימלנו מכל מכשול ועון :

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל בהאי פירקא (וכ"כ הרא"ש בסי' נ"ט) גרסי' בנדה ת"ר כל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש וכו'. ותמיה הוא לנו מה שפי' ומה שפסק הן עוותיה הן תקוניה בג' ג' פעמים ומשתבשתא מעוותיה ומהיכא נפקא ליה האי פירושא וכל האי מלתא לא משתמים תלמודא מלפרושי כי היכא דהרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית וכו'. ואנו אין לנו אלא הן ותקוניה היינו עוות היינו קלקול כלומר שמקלקלין אותה ואת בעלה בטומאה ובקרבן כשנמצא דם הן תקוניה שמתקנין אותה ואת בעלה מן הטומאה ומן הקרבן בשלא נמצא דם בהן וקמ"ל דבהכי לבעלה ואינה אסורה לשמש ולא דיבר ר' חנינא בגירושין מעולם ועוד דהתם בהדיא אוקימנא בעסוקה מיגו דבעיא בדיקה לטהרות בעי נמי בדיקה לבעלה והאידנא לית לן עסוקה בטהרות ואם עלה בדעתנו לפרש מאי דגרסי' התם מאן דמתני הא לא מתני הא בענין אחר שאין אנו רגילין לפרש וקא ס"ד דפליגי לישני דרבה בר ירמיה ודר"י אהדדי אפ"ה הא קא חזינן לרבא דהוא בתרא דסבר לה כלישנא קמא קסבר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה ואין לנו ראיה לדחות הא דרבא ובכ"מ קי"ל כבתראי :

החזירה [וקי"ל כרב הונא] דהא איתותב ר"י ע"כ לשונו : גמ' היכי דמי אי דאמר להו · לשומעין : אתם עדי · שאני מודה לו : מ"ט דריש לקיש דפטר · הא אנן תנן בסנהדרין (דף כט·) עד שיאמרו בפניו הודה לו אלמא הודה בפני עדים חייב : ואי דלא אמר להו לשומעין אתם עדי מ"ט דרבי יוחנן · הא קי"ל התם בסנהדרין דצריך שיאמר אתם עדי כך כתב רש"י ז"ל ומשמע ודאי כדבריו דמשמע דמעיקרא במודה לחבירו עסקינן וטרינן דליכא לפרושה במי שבא להתחייב עכשיו לחבירו ולומר שאם אמר אתם עדי חייב דבדברים בעלמא אי אפשר שיתחייב אלא או בקבלת כסף או בקנין או בשטר דהא

נר מצוה

בערב נמי בעינן או קנין או מתן מעות ובההיא הנאה דקא מהימן ליה ובפרק הזהב (דף מח·) נמי גבי שומר קרקעות אמרינן הכא במאי עסקינן בשקנו מידו ובפרק השוכר (דף עד.) נמי גבי מתנה שומר חנם להיות כשואל אקשינן במאי בדברים ואצטריך לפרוקא בההיא הנאה דקא מהימן ליה ובעינן משיכה אלמא אין אדם משעבד עצמו בדבר שאינו חייב בדברים אע"פ שאמר לעדים אתם עידי אלא ודאי משמע מעיקרא במודה שקלינן וטרינן : והבא במאי עסקינן דא"ל חייב אני לך מנה בשטר . כלומר לאו במודה עסקינן שיהא צריך לומר אתם עידי אלא במי שבא עכשיו להתחייב לחבירו וכתב לו בשטר חייב אני לך מנה ומסרו לו בפני עדים וגלי בהדיא דלאו הודאה הוא דאי [לאו] הכי לכ"ע מהני וכדתנן [דף כא.] הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין אלא בבא להתחייב עכשיו עסקינן ובהא פליגי ר"י וריש לקיש דר"י סבר דכי היכי דמקני בשטר וכדתניא [קדושין דף כו·] נכסים שיש להם אחריות נקנין בשטר כו' ה"נ משתעבד אדם בשטר דאלימא מילתא דשטרא וכמ"ד להו אתם עדי דמי כלומר כאילו הודה שהוא חייב לו ואמר לעדים אתם עדי ובודאי טפי הוה שייך לומר דכמו שקנו מידו דמי דמה ענין הודאה לחוב אלא משום דמעיקרא מדכרינן הודאה באתם עדי נקטה הכא ולאו משום דהשתא במודה עסקינן אלא במחייב בתחלה וריש לקיש סבר דכל כה"ג (א) לא כלום הוא שאין אדם יכול להשתעבד בשטר ולריש לקיש אפי' בשטר שחתמו בו עדים לא מהני וראיה לדבר מדפרכי' עלה דריש לקיש ממתני' דהנושא וממתניתין דבכורות ולא פרקינהו כשנשתעבד בכך בשטר בעדים וכ"ת דא"כ פשיטא הוה מצי לפרוקי דקמ"ל שאדם יכול להשתעבד בשטר דלא אשמעינן הכי בשום דוכתא ועוד

לחבירו א חייב אני לך מנה רבי יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור היכי דמי אי דא"ל אתם עידי מ"ט דר"ל דפטר ואי דלא אמר להו אתם עידי מ"ט דרבי יוחנן דמחייב לעולם דלא א"ל אתם עידי והכא במאי עסקינן דא"ל חייב אני לך מנה בשטר ר' יוחנן אמר חייב אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עידי וריש לקיש אמר פטור לא אלימא מילתא דשטרא והלכתא כר' יוחנן ומדמקשינן עליה דר"ל *ממתני' הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה ה' שנים דלית לה גביה מעיקרא ולא מידי אלא איהו חייב נפשיה במילתא דלא הוה מיחייב ביה ותוב אקשינן עליה מהא *כתב לכהן שהוא חייב לו ה' סלעים חייב ליתן לו ה' סלעים ובנו אינו פדוי דליתליה לכהן מעיקרא גביה ולא מידי ואוקימנא לר' יוחנן כר' (א) שמעון דאמר ערב היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין דלית ליה גביה ולא מידי אלא איהו חייב ליה לנפשיה שמעינן מהני כולהי דפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש במאן דקביל על נפשיה מילתא דלא הוה מיחייב בה וכיון דהילכתא כרבי יוחנן דאמר חייב אני לך מנה בשטר חייב ואפילו לא אמר אתם עידי דבהא אפי' ריש לקיש מודה וכל שכן אי קנו מיניה והא דאמרי' בגמ' דבני מערבא אהא מתני'* במה הוא מתחייב לזון בת אשתו לא כן אמר רבי יוחנן ור"ל הכותב שטר חוב לחברו בחזקת שחייב לו ונמצא שאינו חייב אינו חייב ליתן לו כלום דאלמא רבי יוחנן ור"ל לא אפליגו בהא מילתא כל עיקר אלא תרווייהו סבירא להו דאינו חייב לא חיישינן לה אלא אגמרא דילן סמכינן דסבר בהא מילתא דפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל היא וקי"ל דהלכה כר' יוחנן : א"ר גידל אמר רב "כמה אתה נותן לבנך כך וכך *ואתה לבתך כך וכך עמדו וקדשו ב קנו הן הן דברים הנקנים באמירה *אמר *רבה מסתברא מילתיה דרב בבתו נערה דקא מטי הנאה לידיה בכסף קדושיה אבל בתו בוגרת דכסף קדושיה לעצמה לא והאלהים אמר רב אפילו בוגרת דאי לא תימא הכי אבי הבן מאי הנאה אית ליה אלא בההיא הנאה דקא מתחני אהדדי גמרי ומקני אהדדי וכן הלכתא . *ירושלמי אבל לא האח ע"י אחותו ולא אשה ע"י בתה ואפילו היא קטנה וגרסי' נמי התם* ובלבד ג מן הנישואים הראשונים . אמר ליה רבינא לרב אשי דברים הללו ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב אמר ליה לא ניתנו ליכתב ואי קשיא לך הא דתנן מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונית מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב דשמעת מינה דניתנו ליכתב (ג) התם ד בשקנו מידו דסתם קנין לכתיבה עומד : לא "יאמר הראשון כשתבא אצלי אזונה

רש"י

או אם יגרש אותה : גמ' אי דאמר. לשומעין אתם עידי שאני מודה לו : לעולם דלא אמר להו אתם עידי . והכא במאי עסקינן שמסר לו השטר בפניהם : הכי גרסינן וכתוב בו חייב אני לך מנה ואע"פ שכתב ידו הוא ולא דמי להא דתנן הוציא עליו כתב ידו שחייב לו גובה מנכסים בני חורין דהתם איירי כמו כן והכא איירי כשכתב ולא הודה : אלימא מילתא דשטרא . הואיל ובפני עדים מסר לו : אחר חיתום שטרות . תחת חתימות העדים כתב פלוני ערב והוא מודה לדבר : גובה המלוה מן הערב . מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים דכיון דלאחר חיתום שטרות הוא הוה מלוה על פה : הנקנין באמירה . בלא קנין : דקא מטי הנאה לידיה . דכסף קידושין שלו : אבי הבן . אב של חתן : ליכתב . נתנו חכמים כתיבה לדבר אם באו (ג) להחתים עדים בדברים הללו שהן בלא קנין : או לא ניתן ליכתב . דלא ניטרוף ממשעבדי כיון דליכא קנין לא משתעבדי

דאי בשחתמו בו עדים מהני ה"נ הוה מהני בעדי מסירה אלא ודאי לריש לקיש לא שנא ופטור : ומדמקשינן עלה דר"ש בן לקיש כו' הרי"ף ז"ל רצה להכריח דבמסקנא לאו במודה עסקינן אלא במחייב עצמו לכתחלה ומ"ש בסמוך כ"ש אם אמר אתם עדי וכו' לאו במחייב עצמו קאמר אלא כ"ש אם אמר אתם עדי במודה כך פירש לשון זה הרמב"ן ז"ל ואין הלשון מראה כן ועוד שהרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"א מהלכות מכירה המחייב עצמו בממון לאחר כו' הרי זה חייב כיצד האומר לעדים הוו לי עדים שאני חייב לפלוני מנה או שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אע"פ שאין שם עדים או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אע"פ שלא אמר להם אתם עדי הואיל ואמר בשטר הרי זה כמו שאמר הוו עלי עדים וחייב לשלם אע"פ ששניהן מודים והעדים יודעים שלא היה אצלו (ממונו) כלום וכו' ולפי זה נראה שהוא סובר דכי אמרי' מעיקרא אי דאמר להו אתם עדי מ"ט דר"ל דפטר בבא להתחייב עסקינן דפשיטא להו דכל שאמר אתם עדי מחייב וכי מפרקינן כגון דאמר חייב אני לך מנה בשטר דר' יוחנן סבר דכמ"ד להו אתם עדי דמי ה"ק דכל שאומר (להם) בפני עדים הריני חייב לפלוני מנה בשטר כמי שבא להתחייב ואמר אתם עדי דמי כיון שהזכיר שטר ואף דברי ההלכות מטין כן ולפי זה י"ל דכי אילטרכינן לאוקמוה בבבא מציעא [דף נח.] בשקנו מידו לאו דוקא דה"ה דבאומר אתם עדי מהני דהא על כרחין הוה מצי לאוקמוה בשחייב עצמו בשטר כיון דקיימא לן כר' יוחנן אלא דנקט קנו מידו לפי שהיא ההקנאה היותר רגילה ובערב היינו טעמא דלא מהניא ביה אתם עדי לפי שהוא דומה לאסמכתא זה נ"ל : אמר רב גידל כו' דקא מטי הנאה לידיה · כסף קידושיה לאביה : אבי הבן · אביו של חתן ירושלמי אבל לא האח ע"י אחותו וגרסינן תו התם [בפרק זה הלכה ב'] הפקחין היו כותבים ותני עלה בלבד מן הנשואין הראשונים דאמר ר' חנינא המשיא את בנו בבית זכה בבית (זו) ובלבד מן הנשואין הראשונים וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפכ"ג מהלכות אישות דדברים הנקנין באמירה דוקא מן הנשואין הראשונים : דברים הללו נתנו ליכתב · אם נכתבו יש תורת שטר עליהן להגבות ממשעבדי או לא : אמר ליה לא נתנו ליכתב · שאפי' נכתבו אין כתיבתן עושה שטר לגבות מן המשועבדים שלא עלה על דעתם להשתעבד משום הנאת איחתוני אלא אבל בני חורין ולא אבל המשועבדים כך נראה פירושו ממה שכתב הרי"ף בפרק קמא דקדושין ושם הארכתי : התם בשקנו מידו · דאלים כח קנין · אבל בנותיו אפלו קנו מידו אינן ניזונות מן המשועבדין ויהבי טעמא בגמרא דכיון דבתנאי בית דין אכלן אימר נכרי אתפסינהו ולאו דוקא אימר דאי הכי תשקול בשבועה כדין (ג) בא ליפרע מנכסי יתומים דחיישינן לנכרי ואפ"ה שקיל בשבועה אלא הכא לגבי משעבדי כולהי חשבינן ליה כיון דמקרבא דעתיה לגבי ברתיה ובתנאי ב"ד קא אכלה ואפילו הכי מבני חרי גבי והקשה הרשב"א ז"ל היכי אמרינן סתמא דאין הבנות ניזונות מן המשועבדין ומשמע אפילו קטנות והא בקטנה ליכא דמיחש לנכרי ובפרק שני דייני גזירות [דף קי·] אמרינן איכא בינייהו קטנה וספקה כלומר דלמ"ד משום נכרי ליכא וגבי ממאנת אמרינן נמי התם [ע"ב] למאי ניחוש לה אי משום נכרי לקטנה לא מתפיס וי"ל דהיינו באשתו אבל בתו כיון דמקרבא דעתיה לגבי ברתיה ועוד דבתנאי ב"ד

שלטי הגבורים

א ופירש"י שמסר לו שטר בפני עדים שכתוב בו פלוני חייב לפלוני מנה או אני חייב לך מנה בשטר ואיט כתב ידו הוי הודאה וחייב לו אע"פ שלא אמר אתם עדי אע"פ שאילו אמר לו זה על פה היה צריך לומר אתם עדי אלימא מלתא דשטרא כשכתב לו בשטר ומסרו לו בפני עדים שא"ל אתם עדי אבל המודה לחבירו בחזקת שהוא חייב לו ואח"כ נודע שטעה ונתברר הדבר בעדים או שהודה לו מלוה שאינו חייב לו הרי זו הודאה בטעות ואינו כלום אפי' מסר לו השטר בעדים ועדים חתומים בו ור"ת פי' דלא מיירי בהודאה שמודה בדבר שחייב בו אלא מתחייב לו עתה מנה וכותב בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ומוסר לך השטר ובמסירת זה השטר מתחייב לו עתה במנה אם מוסרו לו בפני עדים גובה ממשעבדי ואם מוסרו לו בינו לבין עצמו גובה מבני חורין . והרמ"ה פי' שאמר לו זה הלשון מנה אני חייב לך בשטר וכ"כ מיי' כתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אע"פ שאין שם עדים או שאמר לו בפני עדים הרי אני חייב לך מנה בשטר אע"פ שלא אמר אתם עדי כיון שאמר בשטר חייב אע"פ ששניהם מודים שלא היתה לו אצלו כלום שכבר שעבד עצמו כמו שמשתעבד [הערב] וכתב עוד לוה שכתב שטר אע"פ שאין בו עדים ונתנו למלוה בפני עדים הרי זה מלוה בשטר והוא שאינו יכול להזדייף ויקראו העדים שנמסר לפניהם ויש מהגאונים שהורו שצ"ל לעדים שמסרו בפניהם חתמו והעידו שנמסר בפניכם :

לשון ריא"ז

הבא להתחייב לחבירו בדבר שאינו מחוייב בו במקום שאין חובת ממון כגון שאמר הריני מחויב ליתן לך מנה אע"פ שאמר לעדים אתם עדי ואע"פ שכתב לו שטר חתום ומסרו לו ה"ז אינו מתחייב לו אא"כ קנו מידו כמבואר בק"ס :

ב כתב סמ"ג דקדק רבינו שמואל דהא דנקניה באמירה דוקא שעמדו וקדשו בתוך הדברים ועשו קדושין כדמשמע לשון עמדו ואומר ר"י שאין זו ראיה שדרך התלמוד בלשון זה והטור נמי כתב כרשב"ם וכתב מיי' צריך שיהיו הדברים שפסקו מטין ברשותו שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם :

ג וא"ת הא דאמרי' לקמן בפ' בתרא הפוסק מעות לחתנו ופשט לו הרגל תשב עד שתלבין ראשה וכיון דהן הן דברים הנקנים באמירה יוציא ממנו בב"ד מה שפסק לו וי"ל דמיירי בנישואים שניים ורשב"ם תירץ דהכא מיירי שקדשו מיד בשעת הפסיקתא דקאמר עמדו וקדשו הן הן וכו' והרמ"ה תירץ דמיירי בשאין לו מעות לפרוע הפסיקתא . פסק רבינו מאיר דוקא מה שפסק האב בדבר התלוי בו בזה יש ממש כגון כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכו' אבל פסק על בנו דבר התלוי בבנו כגון ללכת אחריה למקום פלוני או כל כי האי גוונא אין פסק שלו לא מעלה ולא מוריד : ד כתב סמ"ג בשם רבינו מאיר דרב אשי סובר דדברים הללו של פסיקה נקנית באמירה לבד בלא קנין וכתיבה כלל ורבינא סובר שלכל הפחות צריכין ליכתב וצריך לדקדק הלכה כדברי מי שהרי דין גדול הלוי בזה על נדוניית חתנים עכשיו שאין רגילות לכתוב ובסדר תנאים והמורשים כתב רב יוסף טוב עלם דרבינא ורב אשי הלכה כרבינא וריב"א פסק כרב אשי שהיה גדול ממנו פירש"י שאפי' אם שניהם רוצים לכותבם ולהחתים עדים בדבר אין שומעין להם כדי שלא יוכל לטרוף ממשעבדי וכן נראה דעת מיי' שכתב דברים אלו לא ניתנו ליכתב לפיכך אינו כשטר (מזוייף) בכך ור"י פי' ודאי אם שניהם רוצים לכותבם הרשות בידם אבל מדעת א' לבדו אין לנו לכותבם ולעשות שטר עד שירצו שניהם : לשון ריא"ז שנים שבאו להתחתן יחד ואמרו זה לזה כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך ומתוך אותן הדברים עמדו וקדשו נתחייבו באותן הדברים בדבור בלבד לפי שע"י חיבת החיתון גומרים ומקנים זה לזה כאילו הקנו ע"י דבר שראוי להקנות ואין כותבין שטר על כך אלא על דעת שניהם שיכול לומר כל א' וא' איני רוצה לשעבד קרקעותי בשטר אלא הרי היא עלי כמלוה על פה :

הגהות הב"ח

(א) לאו כנ"ל : (ב) הכא כנ"ל :

השגות הראב"ד

כתב הרב ז"ל במס' קדושין פ"א בענין שטר קדושין שכתבו לשמה ושלא מדעתה דרבא ורבינא אמרי מקודשת . רב פפא ורב שרביא אמרי דאינה מקודשת וקי"ל כרב פפא ורב שרביא משום דאותבינן עליה דרבא ורבינא דתנן אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם ואע"פ דפריקו לה בשטרי פסיקתא הא רב אשי בתרא אוקמה בכתובות בפ' הנושא בשטרי אירוסין ממש כרב פפא וכרב שרביא . אלו דברי הרב ז"ל : ואני בעניות דעתי איני רואה את דבריו שהרי רב אשי כך השיב לרבינא דברים הללו לא ניתנו להכתב ומאי לא ניתנו להכתב שאין העדים כותבין אותם בשטר אלא מדעת שניהם לפי שכל זמן שלא נכתבו אין נגבין אלא מבני חרי

ספר הזכות

כתוב בהלכות מס' קדושין דהלכתא כר"פ ורב שרביא דאמרי שטר אירוסין שכתבו לשמה ולא לדעתה אינה מקודשת דתנן אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהן ואוקמה רב אשי בפ' הנושא בשטרי אירוסין ממש : השיב הרב ז"ל ואני בעניותי איני רואה את דבריו שהרי רב אשי כך השיב לרבינא דברים הללו לא ניתנו ליכתב שאין העדים כותבין אותן בשטר אלא מדעת שניהם לפי שכל זמן שלא נכתבו אין נגבין אלא מבני חורין ומשנכתבו גובין מן משועבדין ומש"ה לא ניתנו ליכתב אלא מדעת שניהם ואותבינן עלה מהא דתנן הפקחין היו כותבין ע"מ שאזון את בתך ה' שנים כלומר אי סלקא דעתך לא ניתנו ליכתב אלא מדעת שניהם דעד שלא נכתבו כמלוה על פה הם א"כ פסקין

ב"ד קא אכלה אע"ג דקטנה היא חיישינן לגררי : **זאת** אומרת בת אצל האם · מדקתני למקום שהיא אמה ולא קתני לבית אחיה למדנו שכן טוב שתתגדל הבת אצל אמה ובת הנזונית מן האחין זנין אותה בבית אמה ואין כופין אותה לדור אצלם : לא שנא קטנה ולא שנא גדולה · בגמרא דייקינן לה מדקתני למקום שהיא אמה ולא קתני למקום שהיא : ההוא גברא דאגר ריחיא לחבריה לטחינה · לא התנה שוכר לתת מעות למשכיר אלא שיטחין לו למזונות ביתו בשכרו : לסוף איעתר · משכיר : וזבין ריחיא וחמרא · לטחון לו מזונות ביתו : אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות · ולא אמרי' שניהם יתנו לה מזונות ואע"פ שלא פסק עמה דמים מתחלה אלא מזונות חייבוהו לתת דמים כשים לה מזונות ממקום אחר הכא נמי אע"פ שלא פסק עמו אלא טחינה עכשיו שאינו צריך יתן דמים : טחון וזבין · באותן שלקחת: טחון ואותיבי · למזונותיך באותן שאכלי : ולא אמרן · דלא יהיב דמי : אלא דלית ליה טחינה לאגירא . שאין שוכר מוצא לטחון בשכר כל שעה לפיכך אומר לו אני יושב בטל אטחין לך ולא אתן דמים אבל כל זמן שמוצא לטחון טוחן בשכר ונותן לזה דמים : מדת סדום · זה נהנה וזה אינו חסר לא היו עושים טובה : **מתני'** אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי · לצאת מבית בעלי : גרסינן בתוספתא האומר תנו בית ארמלות אין נותנין אלא אם כן קבלה עליה שתשב בתוכו יכולים יורשין לעכב על ידה שמא תשכירנו : **גמ'** משתמשת במדור כו' תני רב יוסף בביתי ולא בעקתי · כתבתיה בפ' נערה שנתפתתה [סימן רנד] : יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין · שהבנות זוכות בהן כדתנן [דף קח:] הבנות ניזונות והבנים ישאלו על הפתחים וקדמו קודם שיבואו לב"ד ומכרום : התם לא תפסי מחיים · לא התחיל זכותה מחיים עד לאחר מיתה ולפיכך יכולין יורשין להפקיעו אבל הכא במדור הרי התחיל זכותה מחיים : שיפוצא מאי · יכולה היא לשפצו כדי שיתקיים או דילמא אמרי לה לאו כל כמינך : ברכת הבית ברוכה · בני אדם שעוזרין זה את זה ומשתכרין ומזלא דרבים עדיף : וליתבו לה · לפי מה שנתמעט ברכת הבית ביציאתה :

גרסינן בגמ' [דף קג:] באשכבתיה דרבי אותו היום שמת רבי בטלה *)כהונה · כלומר שנטמאו בו כהנים והיינו טעמא דכשם שכהן מטמא למת מצוה מפני שאין לו מי שיתעסק בקבורתו כך מטמא לנשיא שמפני שכבודו מרובה אין בכל המתעסקין בו די לפי כבודו והכי איתא בירושלמי דנזיר [פרק ז' הלכה א'] מהו שיטמא כהן לכבוד נשיא כד דמך רבי יהודה נשיאה אכריז ר' ינאי אין כהונה היום מהו שיטמא כהן לכבוד רבו רבי ינאי זעירא דמך חמוי הוא הוה חמוי הוא הוה רביה אתא שאיל לרבי יוסא ואסר ליה שמע רב אחא ואמר יטמאון לו תלמידיו (רבי יוסא) נטמאו לו תלמידיו ואכלו בשר ושתו יין אמר להן רבי מונא חדא מן תרתי לא פלטא מנהון אם (א) אבלים אתם למה אכלתם בשר ושתיתם יין אם אין אבלים אתם למה נטמאתם : **מתני'** כ"ז שהיא בבית אביה · והיורשים זנין אותה שם גובה כתובתה כשתרצה : שתעשה טובה · מנכסי יתומים טתנת לחם ומלח לשכיניה:

*) בגמ' איתא בטלה קדושה והר"ר חיים כהן פי' בתוס' ד"ה אותו היום כו' דהיינו קדושת כהונה (ג"א)

נר מצוה

אזונה אמר רב חסדא °זאת אומרת בת אצל האם א *לא שנא גדולה ולא שנא קטנה תניא מי שמת והניח בן קטן יורשי האב אומרים יהא גדל אצלנו והיא אומרת [יהא] גדל אצלי אין מניחין [אותו] אצל מי שראוי ליורשו מעשה היה ושחטוהו *ער"ה : וכן לא יאמרו שניהן הרי אנו זנין אותה כאחת : *ההוא גברא דאגר ריחיא לחבריה לטחינה לסוף איעתר זבין ריחיא וחמרא אמר ליה לאגירא עד האידנא הוה טחיננא גבך באגר ריחיא דידי השתא דלא צריכנא הב לי אגר ריחיא אמר ליה לא אלא מיטחן ב טחינא לך באגרא דילך כדמעיקרא סבר רבינא למימר היינו מתניתין לא יאמרו שניהן הרי אנו זנין אותה כאחת אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות הכא נמי כיון דלא צריך לטחינה שקיל מיניה דמי א"ל רב עוירא מי דמי התם חדא כריס' אית לה תרתי כריסיאתה לית לה הכא אמר ליה טחון זבון טחון אותיב ולא אמרן אלא דלית ליה לאגירא טחינה אבל אית ליה (לאגירא) טחינה כופין אותו על מדת סדום ויהיב דמי : **מתני'** אלמנה ג שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשים יכולים לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם אלא זנין אותה ונותנין לה מדור לפי כבודה אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולין יורשין לומר לה אם את אצלנו יש ליך מזונות ואם אין את אצלנו אין ליך מזונות ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה ג והן ילדים נותנין לה מזונות והיא בבית אביה : **גמ'** תנו רבנן משתמשת במדור שנשתמשת בו בחיי בעלה בכרים וכסתות שנשתמשת בחיי בעלה בכלי כסף וכלי זהב שנשתמשת בחיי בעלה בעבדים ושפחות שנשתמשת בחיי בעלה שכך כותב לה כל יומי מיגר אלמנותיך בביתי תני רב יוסף בביתי ולא בעקתי אר"נ יתומים שמכרו במדור אלמנה לא עשו כלום ומ"ש מדרב אסי א"ר יוחנן דא"ר אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא תפיסה מחיים הכא תפיסה מחיים אמר אביי נקיטינן מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ותנ"ה מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ולא עוד אלא אפי' אומרת הניחו לי ואבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שיפוצא מאי תיקו הילכך לא תשפץ: אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא: וליתבו לה כי יתבה התם מסייע ליה לרב הונא (א) דאמר רב הונא ברכת הבית ד ברוכה וליתבו לה לפי ברכת הבית אה"נ : **מתני'** *כל זמן שהיא ה בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד כ"ה שנים שיש בכ"ה שנים °שתעשה טובה כנגד כתובתה דברי ר"מ [ד' קכח ע"ב]

וחכמים

רש"י

משתעבדי נכסי : בת אצל האם . דקתני למקום אמה ולא קתני לבית אחיה למדנו שכן טוב שתגדל הבת אצל אמה(ב)ובת שניזונית מן האחין זנין אותה בבית אמה ואין כופין אותה לדור אצלה לא שנא גדולה ולא שנא קטנה דמילתא דפסיקתא קתני למקום אמה משמע דסתם בת אצל אמה : אצל מי שראוי ליורשו . דחיישינן שמא יהרגוהו : דאגר ריחיא לחבריה [לטחינה] . לא התנה השוכר לתת מעות למשכיר אלא שיטחן לו למזונות ביתו בשכרו : לסוף איעתר . משכיר : זבין ריחיא וחמרא . לטחון בו מזונות ביתו : אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות . ולא אמרינן שניהם יתנו לה מזונות ואע"פ שלא פסק עמה תחלה דמים אלא מזונות חייבוהו לתת דמים כשיש לה מזונות במקום אחר הכא נמי אע"פ שלא פסק עמו אלא טחינה עתה שאינו צריך יתן דמים : טחון ואותיב . למזונותיך באותן שאכלי : ולא אמרן . דלא יהיב ליה דמי אלא דלית ליה טחינה לריחיא אלא שאין השוכר מוצא לטחון בשכר כל שעה לפיכך אומר איני רוצה לישב בטל אטחין לך ולא אתן דמים אבל כל זמן שמוצא לטחון טוחן בשכר ונותן לו דמים : בכגון זה . כופין על מדת סדום דזה נהנה וזה אינו חסר : **מתני'** אי אפשי לזוז מבית בעלי. לצאת מבית בעלי : **גמ'** ולא בעקתי . בית צר כעין צריף כלומר שאם היה מדור שלו צר לא קיבל עליו להוציא את בניו ולהושיבם : בנכסים מועטים. שהבנות ניזונות מהם כדתנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים : וקדמו . קודם שבאו לב"ד ומכרום : הכא . במדור חשוב כאילו הוי תפיסה מחיים : שיפוצא . לחזק בדקיה : מאי . מי אמרינן לא מפקי לה כל זמן שיוכל להתקיים או דילמא אמרינן לה לאו כל כמינך : ברכת הבית ברוכה . ברוב בני אדם שעוזרין זה את זה ומשתכרים ומזלא דרבים עדיף : וניתבו לה . ויתנו לה לפי מה שנתמעט ברכת הבית ביציאתה : **מתני'** כ"ז שהיא בבית אביה . והיורשים זנים שם גובה כתובתה כשתרצה : שתעשה טובה . בנכסי היתומים שנותנת מים

ומלח

ספר הזכות

ספקחין למה כותבין והלא אינן אלא טפסין שעושין ממלוה על פה מלוה בשטר על עצמם אלא ש"מ שעד שלא נכתבו נמי כמלוה בשטר הם וכיון שמשעת *)המלוה הם צריכין לימלך בבעלי דינין והיינו תיובתיה דרב אשי ופריק ליה מאי כותבין אומרין הדר אייתי סייעתא מהא דתנן אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם ותיובתא היא למאן דפליג עליה דרב אשי והוא רבינא בעל השאלה שהיה מקשה עליו בתחלה והיה רוצה לדחות דברי רב אשי ולומר שניתנו ליכתב שלא מדעת שניהם ופריק רבינא בשטרי אירוסין ממש ואע"ג דרבינא גופיה הוא דאמר לשמה ושלא מדעתה מקודשת והכא היכי מוקי להא מתני' בשטרי אירוסין וקשיא דידיה אדידיה ל"ק מידי דדחייתא בעלמא היא לומר דלא תסייעיה לרב אשי מהכא ולא משום דרבינא לא ס"ל הא דרב אשי דהוא ודאי על כרחיה בשטרי פסיקתא איבעי ליה לאוקמה דרב אשי כי היכי דלא תקשי עלויה לאידך מלתא ואורחא דתלמודא הכי הוא בכמה דוכתי וכיון דרב אשי ורבינא ורבה כולהו מוקמי לה בשטרי פסיקתא ולא בשטרי אירוסין ש"מ הלכתא כרבא ורבינא בשטרי אירוסין . ע"כ דברי הרב . ואלו דברי תלמיד : אמר המחבר ואנו מה עסקנו במחלוקתן של ראשונים הלואי נעמוד בפשוטות אבל לפרש דעת רבינו הגדול באתי ובודאי שאפי' בפי' הרב אין הדבר נפשט מכאן לפסוק כרבא ורבינא דגמ' הוא דאייתי סייעתא לרב אשי אי בשטרי פסיקתא היא וגמ' הוא דדחי לה בשטרי אירוסין הוא ולא שנו בפסיקתא כלום וכי נמי אמרת דבפסיקתא תנן בשטרי אירוסין לא ידעינן כמאן וליכא למימר הואיל ורב אשי ורבינא ורבה כולהו מוקי לה בשטרי פסיקתא היא לא איתברר מינה כלום באירוסין כדפרישית . אלא שמחלוקת הראשונים היא בעל ס"ג פסק כרבא ורבינא וכך השיב רב נטרונאי גאון ז"ל משום דר"פ לגבי רבא תלמיד . ומן מתיבתא שדרו כר"פ ורב שרביא דאינה מקודשת משום סייעתיה דרב אשי כמ"ש בהלכות רבינו ז"ל . ופי' השמועה כך הוא עולה דברים הללו שהם נקנין באמירה ניתנו ליכתב שאם כתבו עדים פסק פלוני לבנו כך וכך ופלוני לבתו כנגדו שיהא כמלוה בשטר הואיל וכתבו קנין אמירה שלהם או אינן אלא מלוה על פה שהרי לא שעבדו עצמן ולא קבלו עליהן בחוב כלום דהא לא אמר זה חייב אני מנה לבני וזה חייב אני לבתי ובההיא הנאה דמיתחתני אהדדי לא גמרי ומקנו למשועבדים הלכך לא הוו כמלוה בשטר אא"כ כתב זה לבנו וזה לבתו חייב מנה בשטר ועדים ופשט רב אשי לא ניתנו ליכתב אלא משועבד הוא ליתן בין כתב בין לא כתב מבני חורין שלו וכן פי' רבינו שלמה ז"ל לא נתנו חכמים כתיבה לדבר שאם באו לחתום עדים בדברים הללו אין טורפין מן המשועבדין דכיון דליכא קנין לא משתעבדי נכסי והסוגיא פשוטה היא שהקשו מן הפקחין היו כותבין דמדקתני הכי אלמא כתיבה מועילה בהן ופריק דהך כתיבה אמירה היא דבין כותב לאומר לא קפיד תנא במקום שאינן שוין ותרוייהו כתיבה קרי להו ואין במשמע הלשון אלא נתינה כגון ש"מ שכתב כל נכסיו שפירושו נתן . ועוד הקשו מאין כותבין אלא מדעת שניהם ואי ס"ד לא ניתנו ליכתב זכרון דברים בעלמא הוא למה לי דעת שניהם ופריק רב אשי ומוקי לה למתני' על כרחיה בשטרי אירוסין וכן הקשו ממתני' דקתני היא ניזונית מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעלת חוב אלמא כתיבה עושה אותן מלוה בשטר והכא כשכתב ודקדקתי כותבין ומוקי לה בשקנו מידו דקנין עושה שעבוד גמור וטורף מן משועבדין דשטר קנין לכתיבה עומד וא"ל למימר כתובו וזו קושיא ללשון שכתב הרב ר' אברהם ז"ל דמוקי לה בקנין ודחיק לה טובא לגבי בנותיו לימא בשכתב לה ונכות נמי בשכתב דסתמא נמי כותב הוא בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי אינון תהוין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסאי מיתהנאי מנכסאי וכתב נמי כרתיך נמי תהא מיתזנאי מנכסאי ה' שנים ומאי קשיא ליה כלל ובפ' הנזקין נמי מוקי לה בשקנו מידו והוא דווקא קנין למעוטי כתיבה סתם לפי שאין קונין ובירושלמי בפ' אע"פ מצינו תני כשם שבבעל פוסק כך האב פוסק אלא שבבעל מזכה בכתב והאב אינו מזכה אלא בדברים ובלבד דברים שהם נקנין באמירה היך עבידא גידול בשם רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך כיון שקדשה זכתה הבת בין הבנות אמר ר' חייא בר רב יוסף שבק גידול רבה ומר זעירתא אלא כיני כמה אתה נותן לבנך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך כיון שקדשו זכתה בת בין הבנות והבן בין הבנים א"ר זעירא והדא היא זעירתא לא כמלא קונה אשה וכמה מטלטלין בש"פ(ומדעתה) [מעתה] ואין אדם קונה אשה ומטלטלין בש"פ זו היא גמ' ירושלמית. והרי דבר ברור לך בגמ' שלנו דבשטרי פסיקתא מה שהבעל פוסק כגון לזון בת ה' שנים ומה שהאב פוסק הכל נקנה בדברים ודין שניהם שוה . לפיכך יש לנו לפרש שטה זו דה"ק כשם שהבעל פוסק לאשה עצמה כגון תוספת כתובתה שכך פי' באותה גמ' דתוספת כתובה משום שטר פסיקתא הוא מתחייב בה בהנאה האלה דמתחתני אהדדי כך האב פוסק ליתן לה אלא שהבעל מזכה בכתב שאם כתב לה יש לה זכות כתובה כלומר שהיא כמלוה בשטר וגובה מן המשועבדים והאב אינו מזכה אלא בדברים כלומר זכותה של אשה אלו אלא דברים ובלבד דברים שהם נקנין באמירה בלשון אנו אומרין שאפי' כתב אינו זוכה בכתיבה הא דברים הנקנין בקנין זכתה לגבות מן המשועבדין היך עבידא ופי' רב גידל בשם רב כמה אתה נותן לבנך וכמה אתה נותן לבתך כיון שקדשו זכתה הבת בין הבנות והבן בין הבנים עליו דהוה לאשמועינן דאפי' הבן זוכה שאילו זכות הבת בכסף הקדושין הוא נקנה אלא בבעל . ותירצו שאין אדם קונה אשה ומטלטלין בשוה פרוטה הלכך זכותה של אשה בין הבנות ושל בן בין הבנים שוה הוא וחד מינייהו נקט . וזהו פי' הירושלמי לפי דעתינו ועולה הוא כהוגן ומצטרף לדברינו כמה שפירשנו למעלה והאל יצילנו משגיאות :

*) נ"ל הפסיקה הם כמלוה בשטר למה הם צריכין כו'

השגות הראב"ד

חרי ומשנכתבו גובין מן המשועבדין ומש"ה לא [ניתנו] ליכתב אלא מדעת שניהם ואותבינן עלה מהא דתניא הפקחין היו כותבין ע"מ שאזון את בתך ה' שנים . כלומר אי ס"ד דלא ניתנו [ליכתב] אלא מדעת שניהם דעד שלא נכתבו כמלוה על פה הם א"כ הפקחין למה כותבין והלא אינן אלא טפסים שעושין ממלוה על פה מלוה בשטר על עצמן אלא ש"מ דעד שלא נכתבו נמי כמלוה בשטר הם וכיון דמשעת הפסקה הם כמלוה בשטר למה לא יכתבו מיד ומה הם צריכים לבעלי דינים והיינו תיובתא דרב אשי ופריק לה מאי כותבין אומרין . הדר אייתי סייעתא מהא דתנן אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם ותיובתא למאן דפליג עליה דרב אשי והוא רבינא (אבל) [בעל] השאלה שהיה מקשה עליו בתחלה והיה רוצה לדחות דברי רב אשי ולומר שניתנו שלא מדעת שניהם ופריק רב אשי דשטרי אירוסין ממש ואע"ג דרבינא גופיה הוא דאמר לשמה ושלא מדעת מקודשת והכא היכי מוקים לה להא מתני' בשטרי אירוסין וקשיא מדידיה לדידיה . לא קשיא מידי דדחיית בעלמא היא לומר דלא תסייעיה לרב אשי מהכא ולא משום דרבינא לא ס"ל הא דרב אשי בהא ודאי על כרחיה בשטרי פסיקתא איבעי ליה לאוקמיה כרב אשי כי היכי דלא תקשי עלויה לאידך מלתא ואורחא דגמ' הכי הוא בכמה דוכתי וכיון דרב אשי ורבינא ורבה כולהו מוקמי לה בשטרי פסיקתא ולא בשטרי אירוסין ש"מ הלכתא כרבא ורבינא בשטרי אירוסין :

שלטי הגבורים

א כתבו מיי' וסמ"ג וטור דהבת אצל האם לעולם אפי' אחר ו' שנים כיצד היה האב ראוי לצדקה מוציאין אותה ממנו בעל כרחו וזנים אותה אצל אמה ואפי' ניסת האם לאחר וכתה אצלם אביה זן אותה משום צדקה עד שימות האב ותיזון מנכסיו בתנאי כתובה ושיא אצל אמה ואם לא רצתה אמה שיהיו בניה אצלה אחר שגמלתן אחד זכרים ואחד נקבות הרשות בידה ונותנין אותן לאביהן או משלכת אותן לקהל אם אין להם אב והם מטפלין בהם : י"א הא דאמרי' בת אצל האם היינו באלמנה דלא שבקינן לבת בסדי קרובי אביה אלא אצל אמה אבל בגרושה שבקינן לה אצל אביה והרמ"ה כתב שראה בתשובת הגאונים דה"ה בגרושה והביא ראיה ממתני' דהנושא את האשה סתמא קתני ומשמע בין גרושה בין אלמנה ועלה קתני למקום שהיא אמה לאשמועינן דבת אצל האם אפי' בבת גרושה נמי :

ב ואם גם ראובן אינו מוצא לטחון לדעת ר"י יכול לחזור בו מהשכירות אם אין שמעון רוצה ליתן לו דמים והרא"ש כתב אע"פ שראובן אינו מוצא למי יטחון אינו יכול לחזור מהשכירות וגם אין שמעון נותן לו דמים אלא טוחן לו כמו שהתנה:

ג וכתב הרמ"ה שאין טענה זו אלא כשאין בניה כגון באשת אב או שלא הניח בנים אלא אחיו יורשין אותו אבל אם היא אמם אינה יכולה לטעון כך דגבי אמם ליכא למיחש להכי :

ד כתב ר"ח כגון הא דאמרן נר לא' נר לק' כל כי האי גוונא אין נותנין אבל כגון פת וכיוצא בו נותנין ואפי' בבית אביה וכ"ש נעלים ומלבושים וכיוצא בהם ע"כ ורבינו ברוך כתב שאינו מקבל עליו כך אלא כשהיא בביתו ולא בבית אחר שכך כתב את התא יתבא בביתי וכו' :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) אבלים לאו דוקא אלא אוננים וקודם שנקבר המת עי' ר"ם פרק מי שמתו בברכות :

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' שכירות טור ח"מ סי' שיח :

ב מיי' פי"ח מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' נד :

ג מיי' פט"ו שם סמג שם עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קא :

[נ"ל ערב הראשון · והמדפיסים שלפנינו שגו בביאור הר"ת לבארו כדבר שאין לו שייכות כלל להענין]

מסר"ס מ"ו

הגהות חו"י

(א) ברי"ף ב"ב פ"ט סי' תתל"ג: (ב) ובכא זו לאו אניטאת לאחר קאי :

וחכמים אומרים · לא הוזכרו עשרים וחמש שנים לענין הטובה שתעשה ולא הפסדוה רבנן לכתובתה וכשהוזכרו כ"ה שנים לענין המחילה הוזכרו דהואיל ושתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלתה הילכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה אלא מפני שמכבדין אותה היא בושה למחות על כתובתה בתוך כ"ה שנה: **יורשיה** מזכירין כתובתה · כלומר בהזכרה בלחוד סגי שיאמרו ליורשים שאין שתיקתה מחמת מחילה ואינן צריכין לתבוע בדין והיינו דגרסי' בירושלמי [סוף פרק זה ע"ש] אמר רבי יוסי בר בון לא סוף דבר עד שתתבע אלא אפי' הזכירה דתנינן נר מצוה תמן יורשיה מזכירין כתובתה :

א מיי' פי"ב ופי"ח מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' ע :

ר"מ שאמר משום ר"ג וחכמים אומרים כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה גובה עד כ"ה שנים מתה יורשיה מזכירין כתובתה עד כ"ה שנים:

גמ' אמר ליה אביי *לרבא אתיא קודם שקיעת החמה גביא אחר שקיעת החמה אהילתה א"ל אין כל מדת חכמים כן היא בארבעים סאה הוא טובל בארבעים סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול בהן. הא דקתני יורשיה מזכירין כתובתה עד כ"ה שנה אוקימנא בפרק כל הנשבעין* שנשבעה ומתה: *שלח ליה רבי נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו בששטר כתובה יוצא מתחת ידה או בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה והלכה כדברי מי שלח ליה בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה והלכה כדברי חכמים א [אבל] שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה כתובתה ב לעולם [והלכה כדברי חכמים] כי אתא רב דימי אמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה ורבי אבהו א"ר *ינאי אפילו תוספת יש לה דא"ר אייבו א"ר ינאי תנאי כתובה ככתובה דמו וכן הלכתא. חמותיה דרב חייא אריכא מרפתי איתת אחוה הואי זנה עשרים וחמש שנין בבי נשא לסוף אמרה ליה הב לי מזוני אמר לה לית לך מזוני הב לי כתובה אמר לה לא ג מזוני אית לך ולא כתובה אית לך תבעתיה לדינא קמיה דרבה בר רב שילא א"ל אימא לי (א) גופא דעובדא היכי הוה אמר זניתה עשרין וחמש שנין בבי נשא וחיי דמר דבכתפאי אמטיה לה א"ל טעמא מאי אמור רבנן כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן מחמת כיסופא הוא דלא תבעה הא נמי מחמת כיסופא הוא דלא תבעה זיל הב לה לא אשגח ביה אזל כתב לה אדרכתא אנכסיה אתא לקמיה דרבא א"ל (ב) קא חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך א"ל (ג) איזיל *ולהדר אפירי מן ההוא יומא עד השתא אמר לה אחוי אדרכתיך חזא דלא הוה כתיב בה ואשתמודענא דנכסין אלין דמיתנא אינון אמר לה הא אדרכתא לאו שפיר כתיבא אמרה ליה תיזיל אדרכתא אישקיל מיומא דשלימו ימי אכרזתא עד השתא אמר לה הני מילי היכא דליכא טעותא באדרכתא אבל הכא דאיכא טעותא באדרכתא ל"ל בה אמרה והא מר הוא דאמר אחריות טעות סופר הוא אמר לה בהא אפי' רבה בר רב שילא טעי הוא סבר הני והני דידיה נינהו ולא היא זימנין דמיגבו לה ואזלא ומשבחא להו (ד) ואמר לה שקילי דידך והב לי דידי ואתי לאפוקי לעז על בי דינא:

הדרן עלך פרק הנושא את האשה

שני דייני גזירות *היו בירושלים אדמון וחנן בן (ה) אבשלום חנן אומר שני דברים ספט

נגמ' איתא לרב יוסף

דף מח.

ג"י ד"ת

נגמ' ר' יוחנן (ג"א)

רש"י

ומלא לשכיניה: וחכמים אומרים. לא הוזכרו עשרים וחמש שנים לענין הטובה שתעשה ולא הפסדוה רבנן כתובתה וכשהוזכרו כ"ה שנים לענין המחילה הוזכרו דהואיל ולא תבעה כל השנים הללו מחלתה הילכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה אלא מפני שהן מכבדין אותה היא בושה לתבוע כתובתה אבל בבית אביה מדשתקה כ"ה שנה מחילה היא: יורשיה מזכירין. כלומר צריכים למחות על כתובתה בתוך כ"ה שנה: **גמ'** כל מדת חכמים. הם בגמגום שהם מעמידין אותה יתד שלא תמוט: לא שנו. דבכ"ה שנה מחלה אלא מנה ומאתים שהם שם כתובה אבל תוספת יש לה דמתנה היא ולא כתובה: תנאי כתובה. תוספת: איתת אחא הוה. ומת בלא בנים וירשו רב (אחא) [חייא] אחיו: לא מזוני ולא כתובה. דאלמנה בבית אביה אינה גובה אלא עד כ"ה שנה כמו רבנן: בכתפאי אמטאי לה. את מזונותיה מיום ליום: מחמת כיסופא. מחמת הכבוד הזה אשר עשית לה: אדרכתא. פסק דין לגבות נכסים מכל אשר תמצא: אמרה ליה. לרבא ניהדר לי פירא דשיעור כתובתאי: מיומא דכתיבא לי [אדרכתא] עלייהו. שמאותו היום הם ברשותי דהכי אמרינן פרק המפקיד גבי שומת ב"ד מאימתי אכיל פירי אמר רבה מכי מטי אדרכתא לידיה אביי אמר משתתמה רבא אמר מכי שלמו יומי אכרזתא: ואשתמודענא. הכרנו שהנכסים הללו שכתבנו אדרכתא עליהן של המת היו שמשועבדים של כתובתה של זו היא עליהם: לאו שפיר כתיבא. כי נכתבה על נכסיו של זה ושדות של זה אינם משועבדים לכתובתיך אלא אותו שירשו מבעליך: תיזול אדרכתא דלא שפיר כתיבא ואשקול פירי. מיום שנמצאת שדה משדות המת וראיתי את האדרכתא שבידי לב"ד ושמאוהו והכריזו עליה ל' יום כמשפט דכולי עלמא מודו דכי שלימו יומי אכרזתא אכיל לוקח פירי: אבל הכא כיון דאיכא טעותא. באדרכתא לא זכית עד דמטי השתא ארעא לידך כי מכח האדרכתא שמאוה ב"ד והכריזו: אחריות טעות סופר הוא. שטר שאין כתוב בו אחריות אעפ"כ גובה מנכסים משועבדים שלא הלוה מעותיו אלא באחריות והסופר טעה שלא כתבו ה"נ הב"ד צוה לסופר לכתוב האדרכתא הוגנת והוא טעה ולא כתב ואישתמודענא: בהא אפי' רבה בר רב שילא. שצוה לכתוב האדרכתא טעה וסבר שתגבה מנכסים שלו: ואזלא ומשבחא. אותו שדה ששמו לה ב"ד ודבעלה מיכספה שלא ישביח אותה היורש שהוא בטוח שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה טלי משליכי המשועבדים ליך: ואתי לאפוקי לעז על ב"ד. שלא עיינו בתקנה של זו:

הדרן עלך פרק הנושא את האשה

שני דייני גזירות. חנן אומר ב' דברים. שלא

רבינו נסים

גמ' אוקימנא בפרק כל הנשבעין שבתורה נשבעה ומתה שאם לא נשבעה אין יורשין יכולין לתבוע כתובתה לפי שכבר נתחייבה היא לישבע שבועת האלמנה שלא נפרעת ואי אפשר להורישה ליורשיה שהן אינן יכולין לישבע: אבל שטר כתובה יוצא בב"ד מתחת ידה גובה לעולם. שאילו מחלתה היתה מוסרת להם שטר הכתובה ובגמ' אמרי' דדוקא בכתובה הוא דאמר שנמחל' לאחר כ"ה שנה אבל ב"ח גובה לעולם ואמרי' נמי דגרושה הרי היא כבעלת חוב כלומר דגובה לעולם דמסתמא לא מחלה: ואמרי' נמי דאלמנה שתבעה כתובתה הרי היא כתחלתה ומונה כ"ה שנים משעת תביעתה: **לא** שאנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה · זו היא גרסת ההלכות · וה"פ לא שאנו דגובה לעולם בששטר כתובה יוצא מתחת ידה אלא מנה מאתים דמשעבדי לה בתקנתא דרבנן אבל תוספת מכ"ה שנים ואילך לית לה כיון שלא תבעתו בתוך כ"ה ורבי יוחנן אמר אפי' תוספת יש לה דתנאי כתובה ככתובה דמי וכיון דאית לה מנה ומאתים אית לה נמי תוספת ואין גירסא זו מחוורת דהיכי ר"ל ריב"ל שיהא דין התוספת גרוע מן העיקר דאדרב' תוספת דמי לחוב שדינו לגבות לעולם ומלינו שייפו כחו מן העיקר דהא אמרי' לעיל בפרק אלמנה ניזונת [דף קא·] אין להן מנה מאתים אבל תוספת יש להן לפיכך נראה העיקר כגירסת רש"י ז"ל שגורס לא שאנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה ורבי אבהו אמר רבי יוחנן אפי' תוספת אין לה והכי איתא בהדיא בירושלמי דגרסי' התם [בסוף פרק זה] ר' סימאי בשם ריב"ל וכו' לא שאנו אלא כתובת מנה מאתים אבל כתובה של אלף דינר גובה לעולם אתא ר' אבהו בשם רבי יוחנן אפילו כתובה של אלף דינר אינה גובה אלא עד כ"ה שנה ואתיין אלין פלוגתא כאלון פלוגתא דתנינן תמן הנזקין שמין להן בעידית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזבורית ואמר ר' ירמיה לא שאנו אלא כתובת מנה מאתים אבל כתובה של אלף דינרין גובה בבינונית ורבי יוסא אמר אפי' כתובה של אלף דינר [אינה גובה אלא מן הזבורית] ואתיא דרבי יוסא כרבי יוחנן ודרבי ירמיה כריב"ל וזה מבואר כדברי רש"י ז"ל וקי"ל כדרבי יוחנן דהא לעיל בר"פ אע"פ [דף נה·] מנינן הך בהדי הנך אחריני דאמרי בהו דתנאי כתובה ככתובה דמי ומיהו אפשר דדוקא תוספת אבל נדוניא דינה כחוב: **חמותיה** דר' חייא אריכא מרפתי איתת אחוה הואי · ומת בלא בנים וירשו רבי חייא אחיו: לא מזוני אית לך ולא כתובה אית לך · דאלמנה בבית אביה אינה גובה אלא כ"ה שנים כרבנן [ומהא] משמע דאלמנה שמחלה כתובתה ליורשין אבדה מזונותיה ובירושלמי לא משמע הכי דגרסי' בפרק אלמנה ניזונית [הלכה ג] רב יהודה בשם שמואל אמר המוחלת כתובתה ליתומים ניזונית משלהם כו' עד דלא דייך שמחלה ליתומים על כתובתה אלא שאת רוצה להבריחה ממזונותיה ולעיל בפ' נערה שנתפתתה ובפרק אלמנה ניזונית [סימן שעא] כתבתי בזה: **וחיי** דמר דבכתפאי אמטייה לה · מזונותיה מיום ליום: הא נמי מחמת כסופא · מחמת הכבוד הזה שעשית לה: אדרכתא · פסק דין לגבות נכסיו בכל אשר תמצא: אמר ליה איזיל איהדר פירי מההוא יומא עד השתא כך כתב בהלכות ונראה דרב חייא אריכא גופיה אמר ליה כיון דאמרת שפיר דנן אחזיר הפירות שאכלתי מיום שנכתבה האדרכתא שמאותו היום ולהלן היו ברשות האשה דהכי אמר רבה בפרק המפקיד (דף לה:) גבי שומת ב"ד לוקח מאימתי אכיל פירי אמר רבה מכי מטי אדרכתא לידיה אביי אמר משתתמה רבא אמר מכי שלמו יומי אכרזתא: ואשתמודענא · הכרנו שהנכסים הללו שכתבנו אדרכתא זו עליהן של מת היו שמשעבד כתובה של זו עליהן: א"ל · רבא לר' חייא אריכא לא מיחייבת למהדר דהא אדרכתא לאו שפיר כתיבא שנכתבה על כל נכסיך ושדות שלך אינן משועבדות לכתובתה אלא אותן שירשת מאחיך: והא מר הוא דאמר בפרק שנים אוחזין (דף טו:) אחריות טעות סופר הוא שטר שאין בו אחריות גובה מנכסים משועבדים שלא הלוה זה אלא באחריות שעבוד נכסיו והסופר טעה ה"נ ב"ד צוה לסופר לכתוב אדרכתא הוגנת והוא טעה דלא כתב אשתמודענא והכל יודעין שלא נכתבה אלא על נכסי המת: בהא אפי' רבה בר שילא · שצוה לכתוב האדרכתא נמי טעה וסבור שתגבה מנכסים שלך: דאזלא ומשבחא להו · לשדה ששמו לה ב"ד ודבעלה מיכספי שלא ישביחם היורש שהוא בטוח שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה טלי את שליך המשועבדים ליך ואתי לאפוקי לעז על ב"ד שלא עיינו בתקנה של זו: וכתב הרא"ה דדוקא בכי האי אדרכתא צריך למכתב ואשתמודענא מהאי טעמא אבל באדרכתא דעלמא לא צריך שהכל יודעים שלא כתבו אדרכתא על שדה זו אא"כ ידעו שהיתה בחזקתו ואפילו כתבו אשתמודענא אינן מעידין אלא שהוא בחזקתו ואם בא אחר בעדים להוציאו מידו טוענים לו שכיון שאין הב"ד צריכין עדות ברורה שיהא שלו אלא שיהא בחזקתו כי כתבי אשתמודענא אין זו ראיה שהוא שלו הילכך באדרכתא אחרת בין שכתבו אשתמודענא או לא כתבו לא מעלה ולא מוריד: הדרן עלך פרק הנושא את האשה

שני דייני גזירות · מפרשין בגמרא שהיו גוזרין גזירות על הגזילות: חנן אמר ב' דברים · שלא היו חכמים מודים לו:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג שרבינו שמשון בשם ר"י כתב דהא דאמרי' הכא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום זהו בין במנה בין במאתים בין במזונות האשה והבנות בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין בין נקיטא כתובה בין לא נקיטא כתובה אי טעין ואמר פרעתי לא מהימן וכן השיב ר"י בתשובה וגם הא דאמרי' דכותבין שובר כך הלכה ואע"פ שיש להקשות מאביי שם בפ' גט פשוט לדבריו שבפ"ק דסוטה מ"מ כך הלכה כסתם תלמוד דגט פשוט דכותבין שובר ובספר חפץ כתוב שכך היה נוהג מר חפץ גאון שמביאין ב' או ג' כתובות מקרובותיה ונותנין כפחות שבהם :

ב אם נותנין לה מזונות בין בבית אביה בין בבית בעלה ואפי' לאחר שתיגשא ונשבעת אע"פ שהיא נשואה ובעל התרומות כתב שאם נישאת שוב אינה נאמנת ואין נותנין לה אא"כ תביא עדים שלא קבלתה והרא"ש כתב כסברא ראשונה :

ג ונראה מדברי הרמב"ם שאין הוכחה משתיקה מחילה אלא לעיקר אבל לתוספת לא והרא"ש כתב שגם התוספת מוחלת אבל הנדוניא אינה מוחלת ואם יש לה עדים ממנה גובה אותה לעולם ודוקא באלמנה הויא שתיקתה מחילה כשאין כתובה בידה אבל גרושה גובה לעולם כבאר בע"ת :

לשון ריא"ז

אחר כ"ה שנה אינה גובה כתובתה הואיל ולא היתה ניזונית ושתקה כל זה הזמן כבר מחלה כתובתה והתוספת אבל הנדוניא הרי היא כמו חוב ואינה נמחלת בשתיקה כמו שביאר מז"ה לפיכך צריכה להזכיר כתובתה בתוך כ"ה שנה [ועי' תוס'] :

לפי גי' הר"ן אמר ליה איזיל אהדר פירי וכו' אמר ליה הא וכו' אמר ליה תיזיל כו' אמר ליה ה"מ כו' (ג"א)

[דף קכט ע"א]

הגהות הב"ח

(א) כ"ב איזי : (ב) תיבת קא נמחק : (ג) איזיל ואהדר אפירי דמן ההוא יומא כצ"ל וכ"ז מוקף וכ"ב ס"א ליזיל להדר לי פירא דמן ההוא יומא כו' : (ד) כ"ב ודבעלה מכספי : (ה) אבי פלוס כצ"ל [וע' תוס'] :

תשבע בסוף: פירש"י ז"ל כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה כלום משל בעלה ולא תשבע בתחלה בשעת גיבוי מזונות והרמב"ם ז"ל כתב בפירוש המשנה תשבע בתחלה (ג) והוא שישביעוה ב"ד שבועת התורה ואח"כ פוסקין לה מזונות ולבסוף הוא כשיהיה בעלה עמה ויכפור בה ויאמר לה אני הנחתי לך מזונות או שלא היתה צריכה להם וכיוצא בזה ע"כ: **גמ'** [בגמ' כאן דף קה·] קרנא הוה שקיל איסתירא כו'· כתובה בהלכות במסכת סנהדרין בפ"ק ושם אכתבנה בסייעתא דשמיא: פוסקין מזונות· בית דין יורדין לנכסי מי שהלך למדינת הים ופוסקין מזונות לאשתו: ושמואל

נר מצוה

ואדמון אומר שבעה מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר *תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם אמר רבן יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן לא תשבע אלא בסוף:

גמ' *מי שהלך למדינת הים וכו': אתמר רב אמר *פוסקין מזונות לאשת איש ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לאשת איש אמר שמואל ומודה לי אבא בג' חדשים הראשונים שאין פוסקין מה טעם לפי שאין אדם מניח את ביתו ריקן והלכתא פוסקין מזונות [א] לאשת איש תניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים תשבע חנן אומר לא תשבע ואם בא בעל ואמר פסקתי לה מזונות [ב] נאמן פירוש ובשבועה תניא אידך מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות אם אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ואם קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו °*תניא האשה שהלכה היא ובעלה [א]למדינת הים ובאתה ואמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה גובה כתובתה [א] אמרה גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה דייקינן מינה עד כדי כתובתה אין יתר מכדי כתובתה לא ושמעת מינה דליתא [ג] להא דגרסי' בגמרא דבני מערבא* אדם שגירש אשתו ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיפרענה עד פרוטה אחרונה דאי איתא להאי

רש"י

שלא היו חכמים מודים לו: תשבע בסוף· כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה אז תשבע שלא עיכבה בידה כלום משל בעלה (א): ולא תשבע בתחלה. בשעת גיבוי מזונות: **גמ'** פוסקין מזונות. ב"ד יורדין לנכסי מי שהלך למד"ה ופוסקין מזונות לאשתו: נאמן. ובשבועה ומחזרת מה שנתנו לה בית דין: רצתה ניזונית. שהאשה היא נאמנת לומר מת בעלי ותנשא כשם שנאמנת לינשא כך נאמנת ליטול כתובתה כדאמרינן ביבמות מספר כתובה נלמד דכתיב בה לכשתנשאי לאחר תיטלי מה שכתוב ליכי: מתפרנסת והולכת כו'. כתובתה לא תגבה דשמא לא גירשה ובגירושין לא האמינוה אבל מזוני יהבינן לה ובפרעון כתובה ממה נפשך אם גרשה הרי נטלה בכתובתה ואם לאו הרי חייב

אמר אין פוסקין· דחיים לגררי אי נמי שמא אמר לה לאי מעשה ידיך למזונותיך ואמרינן בגמרא דכששמעו בו שמת כ"ע לא פליגי דפוסקין כי פליגי בשלא שמעו בו והיינו טעמא משום דבלא שמעו בו שמת ס"ל לשמואל דמוכחא מילתא שהתפיסה לגררי ואם נתעכב יותר מדעתו שלה לה או אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך כשהלך שאין דעתו של אדם שתמות אשתו ברעב אבל כששמעו בו שמת אין כאן הוכחה שאפשר שדעתו היה לשוב אליה ולפרנסה ועוד דכי מת נכסי בחזקת אלמנה קאי ואין מוציאין אותה מחזקתה מספק אבל בחייו נכסים בחזקתו עומדים ואפילו הכי אמר רב פוסקין דכיון דאילו איתיה קמן ואמר התפסתיה גררי למזונותיה העתידין איני נאמן אף כשאינו כאן אין חוששין לגררי ופוסקין לה ושמואל סבר אין פוסקין דדילמא אילו איתיה קמן הוה טעין הכי והיא לא תעיז פניה להכחישו (היה) ופליגי אמוראי בגמרא בטעמא דשמואל רב זביד אמר אימר גררי אתפסה ורב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך · ופרש"י ז"ל וקבלה עליה · ואמרינן מאי בינייהו איכא בינייהו גדולה ולא ספקה א"נ קטנה וספקה · כלומר איכא בינייהו גדולה הראויה להתפיסה במעות ולא ספקה למזונות במעשה ידיה שהם שני בצורות או אינה בעלת מלאכה לגררי איכא למיחש ללאי מעשה ידיך במזונותיך ליכא למיחש דהואיל ואינה בעלת מלאכה ולא ספקה למזונותיה לא קבלה עליה: אי נמי קטנה ובעלת מלאכה · והשנים כתקנן וספקה · לרב זביד פוסקים דלא עביד איניש דמתפיס גררי לקטנה לרב פפא אין פוסקין דאיכא למימר לאי מעשה ידיך אמר לה ומדאמרינן א"נ קטנה וספקה משמע דלרב אפילו בדספקה פוסקין וכן נמי אפי' לשמואל למאן דמפרש טעמא משום גררי לקטנה וספקה פוסקין ומינה דכשב"ד פוסקין מזונות לאשת איש אין מחשבין עמה על מעשה ידיה כלל וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהלכות אישות וכשיבא בעלה אם מצאה שעשתה הרי זה שלו ואם לאו הפסיד ולזה הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל ואפשר דהיינו נמי ברייתא שהביא הרי"ף ז"ל בסמוך מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ואמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ואם קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו כך הגירסא במקצת ספרים ובירושלמי ובתוספתא אע"פ שאינה כן בהלכות הרי"ף ז"ל. והכי פירושא מי שהלך כו' ולותה היא ואכלה וכשבא אמר הוא לב"ד הרי היתה יכולה לעשות ולאכול רשאי · כלומר דהדין עמו · אבל אם קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו ואינו יכול לטעון כלום ומהא משמע שמי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות אין ב"ד אומרים לה שתעשה ותאכל אלא פוסקין לה מזונות ולכשיבא בעלה אם לא עשתה כלום הפסיד אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר נראה שאפילו לותה ואכלה אין הבעל מחשב עמה על מעשה ידיה אלא אם עשתה ספסיד ואם לא עשתה יטול ולפי זה כך ברייתא לאו בלותה עסקינן אלא שאשתו תובעת מזונות שהוציאה מנכסיה שמכרה ואמר איני משלם לך כלום אלא מה שעשית יהא במזונותיך רשאי שכיון שנתפרנסה בלא הלואה אין לה עליו כלום ולפי גי' ההלכות שגורסים אם אמר לה לאי מעשה ידיך למזונותיך ה"ק שאם הוא אומר שכבר אמר לה הוא בלכתו לאי מעשה ידיך והיא שתקה הדין עמו אפילו בשלותה לפי שהוא נאמן בכך משום דתביעתה במזונות שעברו הרי היא כמנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי שהוא נאמן והיינו נמי אידך ברייתא דקתני ואם בא בעל ואמר פסקתי לה מזונות נאמן כלומר בשלותה והיא עכשיו תובעת והוא נאמן בשבועה כמו שכתוב בהלכות כלומר בשבועת היסת ואם קדמו ב"ד ופסקו ונתנו לה או היא מכרה לעצמה מה שפסקו פסקו ואינו נאמן לומר כבר הנחתי לך מזונות או אמרתי לה לאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה ומ"מ כתב הרמב"ם בפרק הנזכר שנשבעת בנקיטת חפץ שלא הניח לה והוא סומך בזה על מה ששנינו תשבע בסוף וכפי פירושו ז"ל שכתבתי במשנתינו ויש חולקין על מה שכתבנו ואומרים דכל שלותה אינו נאמן לומר פסקתי לה מזונות ולא אמרתי לה לאי מעשה ידיך במזונותיך דלותה הרי היא כפסקו לה ב"ד ששוב אין הבעל נאמן וכ"ש לדעת הרמב"ם שהוא מסוה לותה לפסקו ב"ד לענין שאינו יכול לחשב עמה על מעשה ידיה והא דתניא ואם בא בעל ואמר פסקתי לה מזונות נאמן היינו לומר שאם בא קודם שפסקו לה בית דין ואמר לה (לאי מעשה ידיך למזונותיך שכך פסקתי עמך רשאי) כלומר נאמן במזונות דלמפרע משעת תביעתה ועד עכשיו דכשפוסקין לה ב"ד מזונות מיום תביעתה פוסקין לה אע"פ שהחמיצו הדין אי זה זמן אבל אם בא אחר שפסקו לה ב"ד אע"פ שלא גבתה אינו נאמן דכיון שפסקו לה ב"ד הרי היא כמי שגבתה וגובה מזונותיה משעת תביעתה והיינו כמי דאמרינן באידך ברייתא שאם בא ואמר לה לאי מעשה ידיך למזונותיך כלומר שאם בא קודם שפסקו לה ב"ד ואמר לה לאי מעשה ידיך למזונותיך שכך פסקתי עמך רשאי כלומר נאמן בכך כיון דמזונות דלמפרע ניהו ועדיין לא פסקו לה ב"ד אבל אם קדמו ב"ד ופסקו אפי' במזונות דלמפרע [וכ"ש במזונות דלהבא] אינו נאמן להפטר מחמת שום טענה וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות נאמן ובשבועה ומחזרת מה שנתנו לה ב"ד ע"כ ואינו מחוור: **והוי** יודע שלפי מה שכתבנו שכשבית דין פוסקים מזונות לאשת איש אין מחשבין על מעשה ידיה כן הדין באלמנה דהא ברייתא דאם קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו מוקי לה שמואל בגמרא בששמעו בו שמת ואם פירושו כמו שכתבנו שאין ב"ד מחשבין על מעשה ידיה מדשמואל נשמע לרב נמי באלמנה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ' י"ח מהלכות אישות שאין ב"ד מחשבין מעשה ידי האלמנה (כדרך) כשפוסקין לה מזונות ואם לא עשתה הפסידו היורשים אלא שכתב ואני אומר שאם יהיו היורשין קטנים ב"ד מחשבין עמה ופוסקין לה מעשה ידיה [כדרך] שפוסקין לה מזונות ואף לרי"ף נמלאת תשובה כלשון הזה נאחלקו רב ושמואל אלא בשלא שמעו בו שמת הבעל אבל שמעו בו שמת הבעל פוסקין מזונות לד"ה ואין חוששין שמא יאמר היורש לאי ממעשה ידיך תדע שפסק ההלכה שפוסקין מזונות לאשה ואין חוששין ללאי מעשה ידיך למזונותיך ואם בא היורש ומצא אכלה כלום ממעשה ידיה טוטלן אבל אין לחשב עמה על מה שעבר וכן דין הבעל כשיבא אם מצא אכלה ממעשה ידיה נוטלן שדין הבעל ודין היורש אחד שכשם שאמרו מעשה ידי האשה לבעלה כך אמרו אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ע"כ ואע"פ שדעת אבות העולם כך דברי תימה הם שכיון שהיא חייבת במעשה ידיה לבעל או ליורשין למה לא יחשבו ב"ד עליו כשיחשבו לה מזונות והראיה שהביאו מדאמרינן א"נ קטנה וספקה אינה מכרעת כלל דדילמא כשאמר לה ספקה ועכשיו לא ספקה אי נמי דספקה עם המותר שאינה חייבת בו וכשב"ד יפסקו לה מזונות מחשבין עיקר מעשה ידיה ופוסקין את השאר וכך נ"ל מדברי רש"י ז"ל שכתב שמא אמר לה לאי מעשה ידיך למזונותיך וקבלה עליה ואילו היה העיקר מספיק לה (למה לי קבלה ועוד אם העיקר מספיק לה) אף עכשיו מ"ט דרב זביד דלא חיים לשמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך והרי יותר ראוי לחוש לדבר זה מלגררי אלא ודאי בחד מהני תרי גווני דכתיבנא מיירי וכן נמי הא דתניא קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו לא מכרעא מידי שאין משמעו אלא לומר שאח"כ אינו יכול לומר לה כבר אמרתי לך לאי מעשה ידיך במזונותיך אי נמי שאינו יכול לומר לה יצאו מעשה ידיה במזונותיה בין מרובה בין מועט אבל אין מכאן ראיה לומר שלא יחשבו ב"ד על עיקר מעשה ידיה הקצוב בשעה שיפסקו לה מזונות בין לאשת איש בין לאלמנה אלא אע"פ שהדברים מראים כן אין לנו כח לחלוק על אבות העולם ז"ל: **תניא** האשה שהלכה כו' רצתה ניזונת כו'· שהאשה נאמנת לומר מת בעלי ותנשא וכשם שנאמנת לינשא כך נאמנת ליטול כתובתה כדאמרינן ביבמות [דף קיז·] מספר כתובתה נלמוד לכשתנשאי לאחר תטלי מ"ש ליכי: מתפרנסת והולכת כו'· כתובה לא גביא שמא לא גרשה ובגירושין לא האמינוה אבל מזונות יהבינן לה בפרעון כתובתה מה נפשך אם גרשה הרי טוטלתן בכתובה ואם לאו הרי הוא חייב במזונותיה: ושמעת מינה דליתא להא דגרסי' בגמ' דבני מערבא כו' ואע"ג דאוקמא

ספר הזכות

כתוב בהלכות אמרה גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה דייקינן עד כדי כתובתה אין יתר מכדי כתובתה לא ושמעת מינה דליתא הא דגרסי' בגמ' דבני מערבא אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה חייב במזונותיה עד שיפרענה עד פרוטה אחרונה: השיב הרב ז"ל זו אינה ראיה לדחות אותה שמועה דהכא בב"ד עסקינן:

השגות הראב"ד

[א] **כתב** הרב ז"ל בענין מה שאמרו בתוספתא אמרה גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה דייקינן מינה עד כדי כתובתה אין יותר מכדי כתובתה לא וש"מ דליתא להא דגרסי' בגמ' דבני מערבא אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה חייב במזונותיה עד שיפרענה עד פרוטה אחרונה דאי איתא להאי מימרא הוה ליה למתני

שלטי הגבורים

א ויש מן הגאונים שכתבו שאין פוסקין מזונות עד שתביא כתובתה דשמא מחלה כתובה ואין לה מזונות ומיי' כתב שפוסקין לה אפי' אין כתובתה בידה וכן כתב הרא"ש כתב מיי' שב"ד פוסקין לה מזונות ואין חושבין על מעשה ידיה עד שיבא בעלה ואם מצא שעשתה הרי הוא שלו וכן אם לא עמדה בדין אלא מכרה לעצמה למזונות מכרה קיים ואינה צריכה לא שבועה ולא הכרזה עד שיבא בעלה ויטעון או עד שתבא לגבות כתובתה אחרי מותו ואז מגלגלין שלא מכרה אלא למזונותיה שהיא צריכה לה והרא"ש כתב שאין ב"ד פוסקין לה עד שידקדקו אם לא יספיקו לה מעשה ידיה שהיא רגילה לעשות שכשנפרעים מנכסיו של אדם שלא בפניו ראוי הוא שיפסכו בזכותו:

לשון ריא"ז

מי שהלך למדינת הים כל ג' חדשים הראשונים אין פוסקין לה מזונות שאין אדם מניח ביתו ריקן מכאן ואילך פוסקים לה מזונות לפי כבודה ומחשבין לה מעשה ידיה כמבואר בקונט' הראיות:

ב וכתב סמ"ג בשם ר"י דהאי נאמן פירושו נאמן להצריכה שבועה שאם לא השה נאמנת בשבועה לא תמצא מי שילוה לה מפני שיראים להפסיד וכן אם באת לגבות כתובתה לאחר מותו אז מגלגלין עליה שבועה שלא מכרה אלא למזונות שהוכרחו לה פי' ר"י שנאמן להשביעה אם ב"ד פסקו ומכרו ונתנו לה ואפי' לותה ואכלה צריך לשלם מה שלותה על פי שבועתה ורש"י פי' שנאמן בשבועה אפי' להוציא מידה מה שפסקו ונתנו לה כ"ש שלא יפרע מה שלותה ומיי' חולק בדבר וכתב אם פסקו לה ב"ד ומכרו ונתנו לה או שמכרה היא בעצמה נאמן להשביעה ושבעת בנקיטת חפץ שלא הניח ואם לותה נאמן הוא בשבועת היסת ונפטר ונשאר החוב עליה לא לותה ולא מכרה אלא דחקה עצמה ביום ובלילה ועשתה ואכלה אין לה כלום והרא"ש הסכים לדעת רש"י דכיון שהוא מוחזק וטוען ברי אין מוציאין מידו וכן יראה מדעת רבינו שכתב בתשובה ששאלוהו באשה שהלך בעלה למדינת הים ובעלה שגר לה מזונות ובחזרתו מצא עליה חשבון מהוצאה שהוציאו עליה אביה ואחיה והשיב שבעלה יחשוב מה ששיגר לה ומה שהניח לה ואם יש בו כדי ספוקו כשיעור שפסקו לה חכמים על הדרך שאמרו עולה עמו ואינה יורדת עמו עם מה שמתחייב במעשה ידיה פטור במה שלותה ואם יפחות יפרע מה שנפחת ואם האשה אינה מודה בחשבון ששיגר לה בעלה ישבע שבועת היסת ונפטר ע"כ:

לשון ריא"ז

ואם בא בעלה ואמר הנחתי לה מזונות נאמן ע"י שבועה ומחזרת לו מה שנתנו לה ב"ד כמו שביאר מז"ס:

ג כתב הרא"ש ובפ"ק דב"מ על מציאת האשה שגרשה כתבתי דלא קשה מהכא מידי לגמ' דבני מערבא:

עין משפט

א מיי' פי"ח מהל' אישות טור אה"ע סי' עג:

דף קה.

דף קו:

דף קו.

דף קו: סג

נפ"ק דב"מ הלכה ה' ועי' ברי"ף פ"ק דב"מ סי' רנז (ג"א)

ד"ס מ"ש

מסר"ס מ"ז

הגהות הב"ח

(א) בעלה ולא סד"א:

(ג) הוא כצ"ל:

א מיי' פי"ג ופכ"ד מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' ע: ב מיי' פרק ו מהל' נדרים סמג לאוין רמב טוי"ד סי' רנא:

עי' קרבן נתנאל כאן אות ו' (ג"א)

שמואל להא מתניתא בששמעו בו שמת כו' זה שכתב הרי"ף ז"ל כן אין כוונתו לומר דאי מתוקמה בששמעו בו שמת לא שמעינן מינה כמי דליתא להא דבני מערבא דודאי ה"נ שמעינן מינה אלא כוונתו ז"ל לומר דלדידן דקי"ל כרב דאמר פוסקין מזונות לאשת איש כדאיפסיק הלכתא בגמרא [דף קז:] בהדיא לא צריכינן לאוקמה להא בששמעו בו שמת אלא אפי' לא שמעו בו שמת נמי מתפרנסת עד כדי כתובתה ממה נפשך אבל לשמואל דס"ל דאין פוסקין מזונות לאשת איש אינה ניזונית אלא בששמעו בו שמת או אפשר שהיינו יכולין לומר דכי אמרינן בירושלמי דחייב

רש"י

חייב במזונות שלה: מתני' איבד מעותיו. כיון שלא אמר לו הלויני ואני אפרע אבל אם הלוה את האשה מעות למזונות על מנת שתשלם לו תובעה והיא תובעת הבעל וישלם כדאמרינן בסמוך בממאנת: גמ' הני מילי פרנס. כלומר שעמד אחד מעצמו ופירנס את אשתו כדפרישית במתני': אבל לותה. או המלוה הוא תובעה והיא תובעת את הבעל ומוציאין

להאי מימרא הוה ליה למתני ניזונת והולכת עד שתפרע כל כתובה ומדקתני עד כדי כתובתה שמעינן דכי מטו מזונותיה עד כדי כתובתה פקעה כתובתה במזונותיה ולא שקלה בתר הכי כלום *ואע"ג דאוקמא שמואל להא מתניתא כששמעו בו שמת ההוא שינויא בעלמא הוא דהא לית הלכתא כוותיה: **מתני'** [א]מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו חנן אומר איבד מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם א"ר יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי: [דף קל ע"א] °**גמ'** תניא כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה (א)שבעלה חייב במזונותיה אלא כשהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה טעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה ושמעינן מהא דאפילו חנן דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי הני מילי פרנס אבל לותה ואכלה מוציאין ממנו ותו [דף פה.] גרסינן בפרק יש מותרות לבעליהן* בעא מיניה ר"א מרבי יוחנן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן מזונות או לא ואמרינן היכי דמי אילימא ביושבת תחתיו בעמוד והוצא קאי מזוני אית לה לא צריכא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה מאי מזוני תנאי כתובה נינהו ומדאית לה כתובה אית לה מזוני וכו' שמעינן מהא דכל אשה שהלך בעלה למדינת הים [א] ולותה ואכלה שהבעל חייב לפרוע [ב] וכן הלכתא: תנן התם [ג]המודר הנאה מחבירו שוקל

נר מצוה

במזונותיה דוקא בחייו אבל לאחר מיתה לא: וקי"ל כחנן דאמר תשבע לבסוף ולא תשבע בתחלה הילכך כשב"ד פוסקין מזונות לאשת איש אינה צריכה שבועה ומשמע שאף באלמנה הדין כן שתשבע לבסוף ולא תשבע בתחילה ואחרים אמרו דדוקא באשת איש אבל אלמנה תשבע בתחלה ובסוף והרמב"ן הכריע דדין אלמנה כאשת איש מדאמרי' בפרק השולח [דף לה.] ההיא דאתאי לקמיה דרבה בר רב הונא אמר לה מאי אעביד לך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ואבא מארי לא מגבי כתובה לארמלתא אמרה ליה הב לי מזוני א"ל מזוני נמי לית ליך דאמר ר"י אמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אמרה אפכוה לכורסייא כבי תרי עבדת לי · כלומר כחומריה דרב וכחומריה דשמואל · ואם כדברי האומר דאלמנה תשבע בתחילה ולבסוף היכי אמר לה מזוני נמי לית ליך מדר"י אמר שמואל דמשמע דרב לא מודה בהא ואיכי נמי דמאי אמרה ליה כבי תרי עבדת לי דהא כולה כרב עבדא דכיון דלא משביעינן לה מזוני נמי לית לה דהא בעיא אשתבועי וכי היכי דלא מגבי רב כתובה לארמלתא ה"נ לית לן לאגבויי מזוני אלא ש"מ דלמזוני לא בעיא שבועה מתחלה בין באלמנה בין באשת איש · ולי מהא לא איריא דאפשר דאין ה"נ דהוי מצי אמר דמזוני נמי לית לה מדרב אלא דאי הוה אמר הכי הוה משמע דדוקא משום שבועה הא לאו הכי [אית] לה מזוני והוה משמע דבקופלא אית לה וליתא דכיון שתבעה כתובתה הפסידה מזונות לגמרי ואיהי נמי לפום מאי דאמר לה אהדרה ליה כבי תרי עבדית לי ומיהא משמעתין משמע הכי דלא שנא אלמנה ול"ש אשת איש דהא אקשינן בגמ' אדשמואל דאמר אין פוסקין מזונות לאשת איש ממתני' דתנן תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה ותרגמה שמואל בששמעו בו שמת ואע"ג דלית הלכתא כשמואל אפ"ה שמעינן מינה דאלמנה אינה נשבעת בתחלה וק"ו הדברים דהא אפי' לשמואל דאמר דאין פוסקין מזונות לאשת איש מודה שפוסקין לאלמנה בלא שבועה לחנן כ"ש לרב דאמר פוסקין אפילו לאשת איש שפוסקין לאלמנה בלא שבועה כחנן וקיימא לן כוותיה: **מתני'** מי שהלך למדינת הים כו' חנן אומר אבד את מעותיו · שלא אמרתי לך הלויני ואני אפרע אבל אם הלוה את האשה מעות על מנת שתשלם לו תובעה והיא תובעת לבעל וישלם כדאמרי' [דף קז:] בממאנת בלותה ואכלה ועמדה ומיאנה וטעמא דמיאנה הא לא מיאנה משלם כך כתב רש"י ז"ל · אבל הרא"ה ז"ל כתב דעיקר חיובו של מלוה על הבעל הוא שכך תקנו חכמים שתהא האשה כשליח הבעל ללוות עליו דומיא דאלמנה שיפה כחה שתהא מוכרת שלא בבית דין והאי אחריות על היתומים אף באשת איש תקנו שיכולה ללוות על נכסי הבעל ומיהו היכא דלית ליה לבעל היא חייבת שאף היא נשתעבדה לו אלו דבריו וכיון שהוא ז"ל מודה בכך (ב) ולא דמי לגמרי לאלמנה דזביננה דאחריותא איתמי ולא עליה כלל אף כשיש לו לבעל אין לנו שיהא עיקר שעבודו של מלוה על הבעל אלא על האשה הוא והיא תובעת לבעל כדברי רש"י ז"ל אי נמי כשאין נכסים לאשה יכול המלוה לתבוע לבעל מדר' נתן: קי"ל כחנן דאמר אבד את מעותיו כדאמרי' בסמוך [דף קט.] ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו · וכ' הרשב"א ז"ל בפ' אין בין המודר [דף לג:] דכי אמר חנן אבד את מעותיו דוקא במפרש שמחמת מזונות שחייב לה בעלה הוא נותן לה דבכה"ג הוה ליה כפורע חובו של חבירו שהוא פטור לחנן כדאיתא בגמ' [שם] משום דמבריח ארי בעלמא הוא אבל פרנס סתם חוזר וגובה לפי שכל המפרנס סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלואה והויא לה כלותה ואכלה והביא ראיה דמפרנס סתם לא אמרי' במתנה קא יהיב ליה אלא לשם הלואה מיורד [ב"מ דף קא.] לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות דחייב בעל השדה לשלם ולא כל הימנו שיאמר במתנה נתת לי ועוד ראיה מדגרסי' בירושלמי בפרק איזהו נשך (סוף הלכה ה') חד בר נש אושאיל לחבריה דינרין אשריתיה גו ביתיה א"ל הב לי דינרי א"ל הב לי אגר ביתי אתא עובדא קמי' ר' אבא בר זבינא *) (א"ל וקים ליה) [ומריקו לי'] מאי דהוה חמי למשרייא והכא ודאי בשהעמידו סתם בתוך ביתו מיירי ולא בשהעמידו בפירוש בשכר דא"כ לא הוה א"ל אידך הב לי כל דינראי דהוה ליה [פרוע] מה שהתנה עמו לתת לו בשכירותו וכן נמי ליכא למימר דמשום רבית קאמר דא"כ ה"ל למימר נכה לי אגר ביתי אלמא המשרה חבירו בתוך ביתו סתם לאו למתנה איכוון אלא לשכירות וכיון שכן המפרנס אשת חבירו סתם חוזר וגובה ממנו אלו דבריו ז"ל ולא נראו לי דנהי דהמהנה את חבירו סתם לאו לשם מתנה קא מכוין אפ"ה המפרנס אשת חבירו סתם לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי משום דנהי דלא בתורת מתנה קא עביד מיהו סתמא אדעתא דבעל נחת ולא אדעתא דידה שכבר הוא יודע שאין לאשה זו נכסים שיהא נפרע מהם אלא מבעלה ולא מסיק אדעתיה נמי שתתחייב היא בהן כדי שתוכל לגבות מבעלה ולהגבותו דלאו כולהו איכסי דינא גמירי אלא סתמא אדעתא דבעל נחית ומשום הכי נהי *דבתורת מתנה [לא] קא עביד כדמוכח הנך ראיות דאייתי הרשב"א ז"ל אפ"ה לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי דמסתמא אדעתא דבעל קא עביד וסתמא דלישנא דמתני' הכי משמע: **גמ'** תניא כילד אמרו ממאנת אין לה מזונות. פשוטה

[בר"ן נדרים הגי' נמי דלאו בתורת מתנה קעביד]

*) [ברא"ש בב"מ פ"ה הגי' אמר ינכה ליה מאי דהוי חזי למשרייה]

הגהות הב"ח
(א) שהרי בעלה כצ"ל: (ב) דלא כצ"ל:

השגות הראב"ד

למתני ניזונית והולכת עד שתפרע כתובתה כולה וגו': אמר אברהם זו אינה ראיה לדחות אותה שמועה דהא בב"ד עסקינן ולא בבעל ולא ביורשיו דהא לא שמעו בו שמת וב"ד היכי מפסו לה לכתובתה כדי ליתן לה מזונות אלא ודאי כי אתיא לבי דינא ואמרה להו גרשני בעלי הבו לי כתובתי או הבו לי מזוני עד דפרעיתו לי כתובתי כשמעתא דבני מערבא אמרי לה בי דינא אנן כתובה לא יהבינן לך דלמא לאו גרושה את אלא מזוני יהבינן ליך עד כדי כתובתיך ממ"כ וכי מטית לשעבוד כתובתיך תו לא יהבי לך ואי לאו גרושה את שקלת להו משום מזוני ואי את גרושה תהוי לכתובתיך. והכי הוא דמיבעי להו לבי דינא למעבד לה בלא ספק ולא לשהויי לה כתובתה ולזונה לעולם. ולא לבי דינא בלחוד איבעי למעבד לה הכי אלא ליורשים נמי היכא דלא שמעו בו שמת הכי בעו למעבד בהדה שלא להפסיד נכסי מורישם שהוא קיים. ואילו אפסיקא הלכתא בהדיא כשמואל דאמר אין פוסקין מזונות לא"א ומוקי לה להא מתני' כששמעו בו שמת הוית ליה האי דיוקא דדייק הרב ז"ל מהא מתני' דוקיא [דהוי] ליה למתני עד שתפרע כל כתובתה מפני שבידן לפורעה מיד וכיון שאין פורעים אותה מיד מפרנסין אותה ממ"כ עד שיפרעוה כל כתובתה כדעת בני מערבא. אלא השתא דליתא לדשמואל האי אוקימתא נמי[ליתא] וכלא שמעו בו שמת היא מתניא הלכך יורשין נמי כבי דינא דמו ואין להם רשות [לא] לפרוע כתובתה מיד ולא לזונה יותר מכדי כתובתה אלא זנין אותה עד כדי כתובתה ממ"כ או משום מזוני או משום כתובה וכי מטיא שיעור כתובתה אמרי לה התקבלת כתובתיך. וכן הוא העיקר בלא ספק ושמעתא דבני מערבא אין לדחותה מזאת הראיה כלל. ובפ' שנים אוחזין בטלית מייתי להא מתני' דקתני מגיאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן לה כתובה מציאתה לעצמה הלא אמרת אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה חייב לזונה עד שיפרענה מעלם כלומר מדקתני אע"פ שלא נתן לה כתובה אלמא כל זמן שלא נתן לה כתובתה שייכא ביה ואית ליה זכיה עילויה ומאי ניהו מעשה ידיה תחת מזונותיה ואפ"ה מציאתה שלה דאי לא שייכא בהדיה כלל מאי אע"פ שלא נתן כתובתה. ותיי ראשי דבר טוב ומשמעות יפה ואיך נדחה שמועה ברורה על לא דבר אלא שנידחת שמועתם ממקום אחר כדכתיבנא בסופה ועוד (כי) מה שכתב הרב ז"ל בענין זה בסוף דבריו ואמר אע"ג דאוקמא שמואל להא מתניתא כששמעו בו שמת ההוא שינויא בעלמא ולא סמכינן עליה. גם זה שבוש הוא דאיפכא מיבעי ליה שאילו היתה הברייתא כששמעו בו שמת אז היתה ראייתו ראיה מהא מתני' לדחות את השמועה של בני מערבא כאשר פירשנו למעלה. ועכשיו שאינה כששמעו בו שמת אין מכאן ראיה של כלום. אלא אי איכא למדחי לשמעתא דבני מערבא מהא מדחינן מדאמרי' בגמ' דילן עלה דהיאך מתני' מציאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן לה כתובה וכו' גירשה פשיטא לא צריכא במגורשת ואינה מגורשת דאמר רבה בר ירמיה אמר שמואל כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וכו' מדאיצטריכא ליה למימר במגורשת ואינה מגורשת שבעלה חייב במזונותיה מכלל דגרושה ממש שלא נתן לה כתובה אינו חייב במזונותיה והא מלתא פשיטא הוא גבייהו שאם היתה גרושה לגמרי אע"פ שלא נתן לה כתובתה אין לה עליו כלום. וגם הוא אין לו עליה לא במעשה ידיה ולא במציאתה. ותו לא מידי:

ספר הזכות

עסקינן ולא בבעל ולא ביורשיו דהכא לא שמעו בו שמת וב"ד היכי מפסי לה לכתובתה כדי ליתן לה מזונות אלא ודאי אתיא לבי דינא ואמרה להו גרשני בעלי הבו לי כתובתי או הבו לי מזוני עד דפרעיתו לי כתובתי כשמעתא דבני מערבא אמרי לה בי דינא אנן כתובה לא יהבינן ליך דלמא לאו גרושה את שקלת להו משום מזוני ואי גרושה את ליהוו לכתובתיך והכי הוא דמבעי להו לבי דינא למעבד לה בלא ספק ולאו אשהויי לכתובתה ולזונה לעולם ולא לבי דינא בלחוד איבעי להו למעבד הכי אלא ליורשים נמי היכא דלא שמעו בו שמת הכי בעו למעבד בהדה שלא להפסיד נכסי מורישם שהוא קיים ואילו אפסיקא הלכתא כשמואל דאמר אין פוסקין מזונות לא"א ומוקי לה למתני' בששמעו בו שמת הויא לה האי דוקיא דדאיק הרב מהא מתני' דוקיא דהוה ליה למתני עד שתפרע כל כתובתה מפני שבידם לפרעה מיד וכיון שאין פורעי' אותה מפרנסין אותה ממ"כ עד שיפרעוה כל כתובתה כדעת בני מערבא אלא השתא דליתא לדשמואל האי אוקמתא נמי ליתא ובשלא שמעו בו שמת היא מתניא הלכך יורשים נמי כבי דינא דמו ואין להם רשות לא לפרוע לה כתובתה מיד ולא לזונה יותר מכדי כתובתה אלא זנין אותה עד כדי כתובתה ממ"כ אי משום מזוני אי משום כתובתה וכי מטיא שיעור כתובתה אמרי לה התקבלת כתובתיך וכן הוא העיקר בלא ספק ושמעתא דבני מערבא אין לדחותה מזאת הראיה כלל. ובפ' שנים אוחזין בטלית אסמכי' לה אמתני' דתני מציאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיפרענה מעלם כלומר מדקתני אע"פ שלא נתן לה כתובתה אלמא כל זמן שלא נתן לה כתובתה שייכא ביה ואית ליה זכיה עילויה ומאי ניהו מעשה ידיה תחת מזונותיה ואפ"ה מציאתה שלה דאי לא שייכא בהדיה כלל מאי אע"פ שלא נתן לה כתובתה ותיי ראשי דבר טוב ומשמעות יפה היא אלא שנדחה שמועתם ממקום אחר כדכתבי' בסיפא. ואין נדחה שמועה ברורה על לא דבר ועוד מ"ש הרב בענין הזה בסוף דבריו ואמר אע"ג דאוקמא שמואל להא מתניתא כששמעו בו שמת היא שינויא בעלמא ולא סמכינן עליה גם זה שיבוש הוא דאיפכא מיבעיא ליה שאילו היתה הברייתא כששמעו בו שמת אז היתה ראייתו ראיה מהא מתני' לדחות את השמועה של בני מערבא כאשר פירשנו למעלה ועכשיו שאינה כששמעו בו שמת אין מכאן ראיה אלא אי איכא למדחיה לשמועתינו דבני מערבא מהא מדחיה מדאמרי' בגמ' דילן עלה דהך מתני' מציאת אשתו שגרשה אע"פ שלא נתן לה כתובה וכו' גרשה פשיטא לא צריכא במגורשת ואינה מגורשת דאמר רבה בר ירמיה כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וכו' מדאיצטריכא ליה למימר במגורשת ואינה מגורשת שבעלה חייב במזונותיה מכלל דגרושה ממש שלא נתן לה כתובתה אינו חייב במזונותיה והא מלתא פשיטא הוא גבייהו שאם היתה גרושה לגמרי אע"פ שלא נתן לה כתובה אין לה עליו כלום וגם הוא אין לו עליה לא במעשה ידיה ולא במציאתה ותו לא מידי: ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר ולדעת בני מערבא האשה הזו שגירשה בעלה במדינת הים ולא פרע לה כתובתה אפי' אמרו לה ב"ד לשום כתובה אנו נותנים לך דמי מזונות הללו על יד על יד הרי יכולה היא לומר ולחזור ולתבוע מזונות עד פרוטה אחרונה של מזונות הללו שהוא פרעון כתובה ותזון ממ"כ אם אשתו אני תנו לי מזונות ואם מגורשת אני עד שתכלה לה פרוטה אחרונה של פרעון תנו לי מזונות אלא עשאו הרב לדינך של בני מערבא כאילו הוא קנס כמסרב לפרוע כתובה שיתן מזונות וב"ד כיון שאין מסרבין ליתן

אלא מפני שאינה מבררת גירושיה אין חייבין לזון ולמה לא יקום על הבעל שלא פרעה במדינת הים ולא תיזון עליו ממ"כ בעד שיפרענה פרוטה אחרונה אמרו ולא עד שירצה ליתן ועוד שאין דינם משום קנס אלא סבורין הם לומר דמשום שעבוד ממון כתובה היא ניזונית דמזוני וכתובה אגידי בהדדי וכך הם. (חסר כאן): הדרן עלך ספר הזכות על מסכת כתובות בס"ד

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג בהרבה ראיות יש להוכיח דאם לותה ואכלה חייב הבעל בשיבא לשלם אפי' לא לותה בב"ד וכן יש להוכיח מפי' רש"י ואמנם רבותינו הצרפתים בשם ר"ת כתבו שתצטרך שתלוה האשה בב"ד ופי' ר"י דוקא שלותה אחר שפסקו לה ב"ד אבל אם לותה קודם שפסקו לה ב"ד אם ירצה לא ישלם כי יאמר היה לה להתפרנס ממעשה ידיה והרא"ש כתב אם לותה בעדים אף בלא ב"ד דחייב לפרוע ומוציאין מן הבעל ואם יאמר כשיבא נאי מעשה ידיך שעשית או שהיה לך לעשות במזונותיך רשאי ואינו משלם מה שלותה אע"פ שאינה מספקת כל צרכיה במעשה ידים כיון שמספקת לדברים גדולים היתה דוחקת ומצמצמת עצמה כדי שלא תתבייש לבא לב"ד על עסק מזונותיה אבל ב"ד אין פותחין לו בטענה זו אלא אומרים לו לא ופרע מה שלותה ואם מעצמו יטעון רשאי אם ידוע שהיא מספקת לדברים גדולים אבל אם אינה בת מלאכה לאו כל כמיניה לטעון כך ואם קדמו ב"ד ופסקו לה כיון שבאתה לפני ב"ד גלתה דעתה שאינה רוצה להתפרנס בדוחק ואין לו עוד טענה על מעשה ידיה כי מסתמא כשב"ד פסקו לה מזונות דקדקו מה שצריכה יתר על מעשה ידיה שרגילה לעשות ע"כ:

ב והתוס' כתבו דוקא אם לותה אחר שפסקו לה ב"ד מזונות משום דקשיא להו ההיא דלעיל ואם אמר נאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי כלומר לא אפרע כי היה לך להתפרנס ממעשה ידיך ומתני' דתנן דאמר איבד מעותיו משום דפרנס מעצמו

פשוטה היא ממה שכתבתי : שוקל לו שקלו · שוקל בשבילו שקל שהוא חייב בכל שנה לקרבנות לבור : ופורע לו חובו · אם חייב ממון לנושה מותר לזה שיפרעו בשבילו : ומחזיר לו אבידתו · אם המודר תועה מותר להשיבו : ובמקום שנוטלין שכר · על טורח השבתה תפול הנייה (ב) שכר להקדש שהרי שניהם מודרים הנאה זה מזה. כך כתב רש"י ז"ל ובפרק אין בין המודר כתבתיה בענין אחר : מצוה קעביד. כלומר מצוה בעלמא קא עביד ואינו מהנהו לזה שאם לא שקל עליו לא הפסיד כלום שיש לו חלק בקרבנות : דתנן תורמין · את הלשכה בג' קופות : על האבוד · אע"פ שלא שקלו ואבד : ועל הגבוי · נר מצוה שעדיין לא הגיע כאן : ועל העתיד לגבות · ואפי' לא גבה לאחר מכאן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא שחסר מלוה כמלאת שכר המלוה על הנותן : משתרשי ליה · מרויחו : חנן הוא · דאמר אבד את מעותיו זה שפרנס אשת חבירו ונתכוון לשם הלואה שישלם לו בעלה אבד את מעותיו ואין יכול לומר חובך פרעתי שלם לי והה"נ לכל חוב שעליו ועמד חבירו ופרעו וזה לא אמר לו הלוני אינו חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלואה לאו הלואה היא כי פרעיה לשם מחילה לא יהיב ליה מידי : ירושלמי הפורע שט"ח לחבירו כו' ברם הכא מפיים הויכא ליה והוא מחול לי · אין זה כשיטת גמרתנו דאי הכי לא היינו לריכים להעמיד מתני' דנדרים כחנן דאפי' כבני כהנים גדולים הוה מלי לאוקומא לפי הירושלמי ואפי' הכי ילפינן מיניה דחנן אפי' במלוה שיש עליה משכון (ג) אמר דכיון דבירושלמי אמרינן בפשיטות דמודו ליה רבנן לחנן בהכי אלמא שמיע להו דחנן הכי (ד) אמר דכהי דלפום גמרא דילן בני כהנים גדולים לא מודו אפ"ה גמרינן מסירושל' דחנן אפי' במלוה שיש עליה משכון אמרה ובהא לא אשכחן איפכא בגמ' דילן זה נ"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפכ"ו מהל' מלוה ולוה ואמרי' בירושלמי [הלכה ב'] שאפי' כשהמלוה דוחקו עד שמראה שאין דעתו קרובה אלא למחול את חובו אפ"ה פטור שאמרו כשמיענה מן הדא ושוקל לו שקלו ואם אינו שוקל עליו הרי ממשכנין אותו הדא אמרה אפי' בבעל חוב שהוא דוחק : אלא בארנון ובגולגולת · אם פרע לו מס המוטל על קרקעו או על גולגלתו חייב האחר לפרעו שדין המלכות כך הוא : חיליה דרב מהכא · שהיה מביא ראיה לדינו מזו : ולא שמע מאי דא"ר יוחנן קנס קנסו בגזלן · כלומר דמדינא פטור הגזלן מלשלם דקרקע אינה נגזלת אלא קנס הוא שקנסוהו חכמים הילכך קי"ל כריב"ל : מתני' נכסים מועטים · מפרשינן בפרק מי שמת [דף קלט:] שאין בהם פרנסת י"ב חדש לזכרים ולנקבות : הבנות ניזונות והבנים ישאלו על הפתחים · תקנת חכמים היא : בשביל שאני זכר כו' · מפרשינן בגמרא [כאן] בשביל שאני זכר וראוי אני לירש בנכסים מרובים : הפסדתי בנכסים מועטין · בתמיה ולית הלכתא כאדמון דסוגין בר"פ מי שמת [דף קלט: ודף קמ·] כרבנן : מתני' והודה לו בקנקנים · רקים בלא שמן : גמ' קנקנים לא טעין ליה · וכי הודה לו בקנקנים לאו הודאה היא : כדים מלאים · כדים ושמן משמע : עשרה כדי שמן ולא א"ל מלאים : יש בלשון הזה לשון קנקנים · דכיון דלא אמר מלא עשרה*) [כדים ממש כדים מלאים משמע] והוה ליה כטענו חטים והודה לו באחד מהם דקי"ל חייב ואע"ג דהא אוקמתא לא סלקא בגמרא הביאה הרי"ף ז"ל משום דלא אדחייא אלא כי היכי דלא תיהוי דמ"ד טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן פטור ואנן קי"ל חייב והך סוגיין דהכא מיחלפא בסוגיא דשבועת הדיינים דהתם **) משמע דרבנן ס"ל דיש בלשון הזה לשון קנקנים אלא דפליגי בטענו חטים ושעורים והודה לו בא' מהם דאדמון סבר חייב ורבנן סברי פטור וקי"ל כו' : ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיו"ב. רש"י ז"ל פי' דכיו"ב דתנן היינו ריב"ז דאמר יפה אמר חנן וכיו"ב דאדמון ר"ג דאמר רואה אני דברי אדמון וה"ק ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיו"ב דהיינו ריב"ז שהכריע כמותו ונקט בחנן כיו"ב משום אדמון וז' דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו וכיו"ב כלומר וכר"ג שהכריע כמותו ויש מהן שאין הלכה כמותו ולא כיו"ב כלומר שאם יש מכריע אחר כמותו שלא הכריע ר"ג כדבריו לא סמכינן עליה אבל הרי"ף מפרש דכיו"ב דתנן היינו פורע חובו של חבירו כיוצא בו דאדמון היינו הא דאמרינן בשבועות […] הדיינין

*) נ"י ד"ת [בד"ק הגי' אין זה טוענו מדה אלא כדים מלאים והו"ל כו'] **) דף מ: וע"ש בתוס' ד"ה לימוד (ג"ה)

רש"י

ומוליאין ממנו : שוקל לו שקלו . שוקל בשבילו שקל שהוא חייב בכל שנה לקרבנות לבור : ופורע לו חובו . אם חייב ממון לחבירו מותר לזה שיפרענו בשבילו : מחזיר לו אבידתו. אם ראה חמורו תועה מותר להשיבו : ובמקום שנוטלין שכר . על טורח השבת אבידה : תפול שכר הנאה להקדש . שהרי שניהם מודרין הנאה זה מזה : מלוה קעביד. ואינו מהנה לזה שאם לא שקל עליו לא היה מפסיד כלום שיש לו חלק אעפ"כ בקרבנות : דתנן תורמין . את הלשכה בשלש קופות : על האבוד . על מי ששקל שקלו ושלחו ואבד : ועל הגבוי . שעדיין לא הגיע כאן : ועל העתיד לגבות . אפילו לא נגבה לאחרי כן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא רק שחיסר מלוה : משתרשי ליה . מהנהו ומרויחו : חנן הוא . דאמר איבד מעותיו זה שפירנס אשת חבירו ונתכוין לשם הלואה שישלם לו בעלה איבד מעותיו ואין יכול לומר פרעתי את חובך שלם לי והוא הדין נמי לכל חוב שעליו ועמד חבירו ופרעו וזה לא אמר לו הלוני אינו חייב לו כלום כיון דאילו פרעיה לשם הלואה לאו הלואה היא כי נמי פרעיה לשם מחילה לאו מידי יהיב ליה : מתני' נכסים מועטין . מפרש בבבא בתרא שאין בהן פרנסת שנים עשר חדש לזכרים ולנקבות : הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים . מתקנת חכמים הוא : הפסדתי. בתמיה : והודה לו בקנקנים . רקים בלא שמן : גמ' קנקנים לא טעין ליה . וכי הודה ליה בקנקנים לא הוה הודאה : קנקנים ושמן קא טעין ליה . וכי הודה בקנקנים הוי ליה הודאה במקצת הטענה וחייב : עשרה כדי שמן . ולא אמר מלאים יש בלשון הזה לשון קנקנים כו' : כיוצא בו דתנן רבן יוחנן בן זכאי כיוצא בו דאדמון רבן גמליאל . (בעמוד פי' בע"א) : מתני'

גמרא

שוקל לו שקלו ופורע לו חובו ומחזיר לו אבידתו ובמקום שנותנין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא שוקל לו שקלו מצוה קעביד דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות ומחזיר לו אבידתו נמי מצוה קא עביד אלא פורע לו חובו הא קא משתרשי ליה אמר ליה רב הושעיא הא מני חנן היא דאמר "הניח מעותיו על קרן הצבי : ירושלמי *רבה בר ממל הפורע שטר חוב לחבירו שלא מדעתו פלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר יוסי טעמא דבני כהנים גדולים התם לא עלתה בדעתו שתמות אשתו ברעב ברם הכי מצי אמר ליה מפייס הוינא ליה ומחיל לי ואע"ג דהוה גביה משכון רבי יהושע בן לוי אמר אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא ב בארנון או בגולגולת רב אמר כל הנתפס על חבירו חייב ליתן לו חיליה דרב מהדא הגוזל שדה (א) ומכרה לחבירו ונטלוה מסיקין כופין אותו להחזיר את מעותיו ולא שמע דרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן קנס קנסו בגזלן :

מתני' *ב אדמון אומר שבעה מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנות יזונו והבנים יורשין ובזמן שהנכסים מועטים הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר °הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון ולית הלכתא ג כאדמון:

מתני' ג הטוען את חבירו כדי יין וכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה ממין הטענה ישבע וחכמים אומרים אין ההודאה ממין הטענה אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון :

גמ' היכא דאמר ליה מלא עשרה כדי שמן יש לי בידך שמן טעין ליה קנקנים לא טעין ליה עשרה כדים מלאים שמן יש לי אצלך שמן וקנקנים קא טעין ליה כי פליגי היכא דא"ל עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון סבר יש בלשון הזה לשון קנקנים והוה ליה מודה מקצת הטענה וישבע ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון קנקנים ואין כאן הודאה ממין הטענה אלא מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו דהוה ליה כמי שטענו ד חטים והודה לו בשעורים דפטור וקי"ל כאדמון דאמר יש בלשון הזה לשון קנקנים והוה ליה מודה מקצת הטענה דאמרינן *אמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו ה וכיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו וכיוצא בו ויש מהן שאין הלכה כמותו ולא כיוצא בו כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ואינך לא ודאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון תלתא אינון מי שמת והניח בנים ובנות והטוען את חבירו כדי שמן והפוסק מעות לחתנו מי שמת והניח בנים ובנות נפקא ליה מהלכתא וקיימא לן כרבנן דאמרי בנכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים פשו להו תרתי דהלכתא בה כאדמון כיוצא בו דחנן הא דאמרינן לעיל* אמר רב הושעיא הא מני חנן היא דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי כיוצא בו דאדמון הא דאמרינן בשבועות *טענו שור ושה וחמור והודה לו באחד מהן חייב ואמר רבי חייא בר אבא תלמוד ערוך הוא בפי ר' יוחנן הא מני אדמון היא וכבר ברירנא בשבועות שהלכה היא טענו שור שה וחמור והודה לו באחד מהן חייב :

מתני'

לעולם פסק דחנן איצטריך דלא תימא דוקא בפורע מזון אשתו שאינו חיוב גמור כ"כ הוא דפטור קמ"ל דאף בשאר חובות נמי הלכה כמותו וכיוצא בו דאדמון איצטריך דלא תימא שאני הכא דהוא הכא כמו רימון בקליפתו :

המאור הגדול

הלכה כמותו וכיוצא בו. פי' התנא שהכריע בדבריו כגון ריב"ז בדברי חנן וכגון ר"ג בדברי אדמון נקרא כיוצא בו ומה שאמר בדברי אדמון יש מהן שאין הלכה כמותו ולא כיוצא בו פירושו כל שלא תמצא בדבריו כיוצא בו אין הלכה כמותו והם המקומות שלא הכריע ר"ג כמותו ואיכא נוסחי דוקאני דגרסי שאין הלכה כמותו אלא כיוצא בו כר"ג שלא ראה את דבריו ויש לרי"ף ז"ל בו פי' אחר (כמו שפי' הרא"ש בסי' ט') ואינו מחוור :

מתני' *הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל *תהא יושבת עד שתלבין ראשה אדמון אומר יכולה היא שתאמר אילו אני פסקתי לעצמי הייתי יושבת עד שתלבין ראשי אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון : גמ' א] מתניתין דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר' יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שלא תהא יושבת עד שתלבין ראשה ועל מה נחלקו על שפסקה היא לעצמה שחכמים אומרים תהא יושבת עד שתלבין ראשה אדמון אומר יכולה היא שתאמר כסבורה הייתי א שאבא נותן עלי עכשיו שאין אבא נותן עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון וקי"ל כתנא דידן והשתא דתקינו רבנן למורדת למיתב לה (לאלתר) [גיטא] ל"ש פסק עליה אביה ול"ש פסקה איהי כד אמרה ליה או כנוס או פטור כייפינן ליה ויהיב לה גיטא בעל כרחיה : °מתני' בהעורר על השדה והוא חתום עליה עד אדמון אומר יכול לומר השני נוח לי והראשון קשה ממני וחכמים אומרים איבד את זכותו עשאה סימן לאחר איבד זכותו : גמ' אמר רבי אמי לא שנו אלא עד אבל דיין לא איבד זכותו דתני ר' חייא אין העדים חותמין על השטר אא"כ קראוהו *והדיינין חותמין אע"פ שלא קראוהו : עשאה סימן לאחר איבד זכותו אמר אביי לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד זכותו דאי לאו דעבד הכי לא הוה מזבין ליה ירושלמי* לא סוף דבר שעשאה (א) העורר סימן לאחר אלא אפילו עשאה אחר לאחר והעורר חתום עליה בעד איבד זכותו : ההוא דעשאה סימן לאחר שכיב ושביק ב אפוטרופא אתא לקמיה דאביי אמר ליה עשאה סימן לאחר איבד זכותו אמר ליה ודילמא אי הוה אבוהון קיים הוה טעין ואמר

רש"י

מתני' ופשט לו את הרגל. דרך בזיון ואמר טולא שאינו חש על דבריו ואומר לו טול טיט שעל רגלי : גמ' והשתא דתקינו רבנן למורדת למיתב לה גיטא. כדאמרינן לעיל שלא תצאן בנות ישראל לתרבות רעה : מתני' העורר על השדה. ראובן המערער על השדה שביד שמעון ואומר שלוי שמכרה לו גזלה ממנו : והוא חתום. על שטר המכירה שכתב לו לוי לשמעון כשמכרה לו : אדמון אומר יכול הוא שיאמר לו. מה שלא עוררתי כשלקחת מלוי וחתמתי עצמי לעד על השטר לפי שלוי אדם חזק הוא וקשה להוציא מידו ונוח לי שתבא לידך שאוציאנה ממך בדין : איבד את זכותו. דהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה : עשאה. המוחזק סימן לאחר שלא לזה ראובן העורר עליה אלא לאיש אחר היה מוכר שדה בצד זו ומצר לו ארבעה מצרים וכתב מצר פלוני שדה שלי וזו השדה מצר ללוקח ובשמו של מוכר וזה חתם אותו על שטר ולא עירער איבד את זכותו אפילו לאדמון כי אין לומר כאן השני נוח לי : גמ' אבל דיין. שהובא שטר המכירה בב"ד לקיימו כמשפט קיום שטרות שכותבין עליהן הנפק והדיינין חותמין : לא איבד זכותו. שלא היה יודע מה שהיה כתוב בו שיערער כדמסיק מדתני רבי חייא : אלא א"כ קראוהו. כי על דברי השטר הם באים להעיד : אבל הדיינים חותמים. על קיומו אע"פ שלא קראוהו כי אינם מעידים אלא שמכירים החתימות : אבל לעצמו. אם עשאו המוחזק בה סימן לעצמו של ראובן העורר עליה וכשמצר לו סימני מצרים כתב על שדה זו מצר פלוני שלי ולא מיחה ראובן : דאמר אי לאו דעבדי הכי. אי לא שתקתי : לא סוף דבר. כלומר לאו דוקא שהוא בעצמו עשאה סימן

ר"ן

הדיינין טענו שור ושה וחמור והודה לו באחד מהן דקי"ל חייב : מתני' ופשט את הרגל. לשון בזיון הוא ואמר טולא שאינו חש לדבריו טול טיט שעל רגלי ל"א תלה אותי על עץ ואין לי מה ליתן והראב"ד ז"ל כ' שמת או שהלך למדינת הים ואין שם נכסים כלל שאם היו שם נכסים כיון דדברים הנקנין באמירה הם גובין לו מנכסיו ואפשר דלאו בפוסק עמו בשעת קידושין מיירי דבכי הא לכ"ע יכולה לומר לו או כנוס או פטור כיון דבידו הוא לכוף אותו לפרעו אלא הכא בפוסק עמו בשעת שדוכין עסקינן ואח"ז קדשה ובכה"ג לא קנה ואפ"ה אומדנא דמוכח הוא שע"ד תנאין הראשונים קדשה ומש"ה לרבנן דתהא יושבת עד שתלבין ראשה אמרי' בירושלמי [הלכה ה] דלא אמרו רבנן הכי אלא בשפסק לו אביה במעמדה ומינה *(כאדמון ופירש) בכה"ג פליג ואמר דמצית אמרה אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות כו' : גמ' על מה [נחלקו על] שפסקה היא על עצמה. אפשר דאפי' שלא בפני אביה א"נ דוקא בפוסקת בפני אביה אבל שלא בפני אביה דכ"ע תשב עד שתלבין ראשה : וגרסי' בגמרא כ"מ שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכתא כמותו א"ל רבא לר"נ אפי' בברייתא מי קאמר במשנתינו בכ"מ קאמר. ופירש"י ז"ל דאפי' בברייתא היינו במאי דפליג אדמון בברייתא אפי' כשפסקה על עצמה. ולא נהירא דלשון אפי' בברייתא משמע דהלכה במאי דאמר במשנתינו ואפי' במאי דאמר בברייתא וכיון דמתני' וברייתא פליגי וכדאמרי' בהדיא מתני' דלא כי האי תנא דתניא דתנא דמתני' סבר דלא קאמר אדמון דיכולה היא לומר לו או כנוס או פטור אלא דוקא כשפסק אביה אבל כשפסקה על עצמה אפילו אדמון מודה שתשב עד שתלבין ראשה ותנא דברייתא סבר דאפי' בשפסקה על עצמה ס"ל לאדמון דיכולה לומר לו או כנוס או פטור וכיון שכן אדפסקינן כהך ברייתא הא פסקינן דלא כמתני' ומאי בכ"מ. לפיכך נראה דמאי דאמרינן אפי' בברייתא ה"ק דאפי' אי אשכחן בברייתא דקאי רבן גמליאל כאדמון הלכה כמותו אבל בהא דפליגי הכא מתני' וברייתא קיימא לן כאדמון ואליבא דתנא דידן וכדברי הרי"ף ז"ל וכן דעת הרמב"ם בפכ"ג מהלכות אישות : גרסינן בגמ' בד"א בגדולה אבל בקטנה כופין לבעל ליתן גט. הלכך קטנה שפסקה על עצמה ומשהגדילה אמרה או כנוס או פטור כופין אותו ליתן גט או יכנוס בלא נדוניא : והשתא דתקינו רבנן למורדת וכו'. חלק עליו הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר ואמר שלא תקנו אלא באשה שאינה רוצה בבעל אבל זו הרי רוצה בו שאומרת לו או כנוס או פטור ומ"מ כבר כתבתי למעלה שדעת האחרונים ז"ל שלא לנהוג עכשיו בתקנת מורדת [אלא כדין התלמוד הלכך לא כייפינן ליה אגיטא] (לעיל בפרק אף על פי) [סי' רפג] : מתני' העורר על השדה כו'. ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לוי שמכר לך שדה זו גזלה ממני : והוא חתום. על שטר המכירה שכתב לו לוי לשמעון כשמכרה לו : אדמון אומר יכול הוא שיאמר. מה שלא ערערתי בשעה שלקחת מלוי וחתמתי בתוך השטר עד לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין : איבד את זכותו. שהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה : עשאה סימן לאחר. בסמוך מפרשנה : גמ' אבל דיין. שהובא שטר המכירה בב"ד לקיימו כמשפט קיום שטרות שהעדים באים ומעידין על כתביהן והדיינין כותבין שטרא דנן נפק קדמנא ואסהידו עדים אחתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו : לא איבד את זכותו. שלא ידע מה כתוב בו שיערער עליו : דתני רבי חייא אין העדים חותמין על השטר אא"כ קראוהו. שהרי על דברי השטר הן באין להעיד : אבל הדיינים חותמין בקיומו אע"פ שלא קראוהו. שהרי אין מעידין אלא שטר זה בא לפניהו והעדים הכירו שהיא חתימתן וכתב הרא"ה ז"ל דדוקא מה שיש בגוף השטר הוא שאין צריכין לקרות אבל מ"מ צריכים הם לראות מי הם המלוה והלוה כדי שלא יהו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידין בפניהם : עשאה סימן לאחר. פרש"י עשאה המוחזק בה סימן לאחר לא לראובן זה העורר עליו אלא לאיש אחר היה מוכר שדה בצד זה ומצר לו ארבעה מצרי השדה וכתב לו במצרים מצר פלוני שדה שלי וזה חתם על השטר ולא ערער אבד זכותו אפילו לאדמון דאין לומר כאן השני נוח לי ע"כ ואע"פ שדינו אמת אין פירוש משנתינו כך מדגרסי' בירושלמי הנכתב בהלכות בסמוך לא סוף דבר עשאה [המערער] סימן לאחר אלא אפילו אחר לאחר והוא חתום עליה בעד אבד זכותו ומוכח דמתני' הכי פירושה עשאה המערער סימן לאחר שמכר קרקע סמוך לשדה זו שהוא מערער עליה לאדם אחר וכתב במצרים מצר פלוני שדה של שמעון אבד את זכותו שהרי הודה שהוא שלו והיינו דגרסינן עלה בירושלמי לא סוף דבר עשאה [המערער] סימן לאחר כו' אבל לפרש"י ז"ל מה לי עשאה המחזיק סימן לאחר מה לי אחר לאחר אלא ודאי כדכתיבנא : ל"ש אלא לאחר אבל לעצמו לא אבד את זכותו דאמר אי לאו דעבדי ליה הכי לא הוה מזבין לה ניהלי. זו היא גירסתו של רש"י וכך כתובה בספרים ולפי פירושו הכי קאמר לא שנו דאבד את זכותו אלא כשעשאה המחזיק סימן לאחר אבל עשאה המחזיק סימן לעצמו של ראובן זה העורר עליה שהיה שמעון מוכר שדה שבצדה לראובן זה העורר עליה וכשמצר לו סימני המצרים כתב על שדה זו מצר פלוני שדה שלי אע"פ שלא מיחה ראובן לא אבד זכותו שיכול הוא לומר אי לאו דעבדי הכי [ששתקתי] כשלקחתי ממנו שדה זו באלו המצרים לא היה מוכר לי את השדה וכדי שימכרהו לי שתקתי ולא מסרתי מודעא כדי שלא יבא לאזניו ושוב לא יתרצה למוכרו. אבל הרי"ף ז"ל גורס אי לאו דעביד הכי לא מזבין

שלטי הגבורים

א ובירושלמי מעמידה בפסק במעמדה אבל לא פסק במעמדה אפי' רבנן מודו וכתב מיי' בד"א בגדולה אבל בקטנה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט או יכנוס בלא נדוניא ע"כ וי"א דאפי' פסקה היא אם בפני אביה פסקה אומרת לו כנוס או פטור וכך היא מסקנת הרא"ש :

לשון ריא"ז

ואם יש בידה ליתן ואינה נותנת הרשות בידו לעגנה כל זמן שירצה ואינו לא כונסה ולא פוטרה כמבואר בק"ש ולפי מה שתקנו הגאונים שהמורדת בבעלה כופין הבעל לגרש אף זו יכולה למרוד בו וכופין אותו לגרש כמו שביאר מז"ס :

לשון ריא"ז

ב אפי' מת המערער ולא טען יכולין היורשין לטעון טענת אביהן מספק ולומר אילו היה אבינו קיים שמא טען כך והרי הוא כמי שטוען אביהם וכן האפוטרופוס של יתומים יכול לטעון בשבילם ומז"ס אומר שאם לא טענו היתומים או אפוטרופוס שלהם אין ב"ד טוענין בשבילן טענה ואני אומר שאם אינן יודעין לטעון היתומים והאפוטרופוס ב"ד טוענין בשבילם : ומדברי הרא"ש ז"ל משמע שצריך שימתין הדיין עד שיטעון האפוטרופא ולכך אמר אביי אבד זכותו כדי שישוב האפוטרופוס ואם לא היה האפוטרופוס יודע להשיב היה אביי טוען בשביל היתומים כדברי ר' יוחנן . והא דלא קאמר אילו הוה אבוהון קיים הוה טעין מזוייף משום דטענת מזוייף לאו טענה מעלייתא היא כיון שהלוקח והמוכר מכחישין אותו ולא שכיחא שיהא אביהם טוען מזוייף ומלתא דלא שכיחא לא טענינן ליתמי אבל חזרתיו ולקחתיו ממנו טענינן להו :

הגהות הב"ח

(א) פי' העורר נמחק :

עין משפט

א מיי' פכ"ג מהל' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כב :

ב מיי' פט"ז מהל' טוען ונטען טוח"מ סי' קמו :

דף קפ. בגמ' תשב עד כו' (ג"א)

מהר"ם ל"ג

[ד' קלא ע"א]

דף קפ:

הלכה ו

המאור הגדול

כתוב מה שכתב במשנה הפוסק מעות לחתנו וכו' מתני' דלא כי האי תנא דתניא אר"י בר"י לא נחלקו וכו' וקי"ל כתנא דידן הא ליתא דהא אמרי' בגמ' כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ואפי' בברייתא :

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור וכן מה שפסק במשנה הפוסק מעות לחתנו וכו' הלכה כמותו ואפי' בברייתא : אמר הכותב כשאמרו אפי' בברייתא לא אמרו (אלא) שלא תהא הלכה כמשנתינו ואם הלכה כאותה ברייתא אין הלכה כמשנתינו דמשנתינו קתני בהדיא אילו אני פסקתי לעצמי אשב עד שאלבין ראשי אלמא אינה יכולה לומר כסבורה שאבא נותן עלי ואמר ר"ג עלה רואה אני את דברי אדמון וכיון דקי"ל הלכה כמותו במשנתינו ממילא אדחיה לה ברייתא אלא ודאי לא על ברייתא החולקת על משנתינו אמרו אלא שאם תמצא ברייתא שחלקו בה אדמון וחכמים כדבר ה' שלא לחלוק על משנתינו ואמר בה ר"ג רואה אני את דברי אדמון מי נימא הלכה כמותו ואמר ליה מי קאמר במשנתינו כל מקום שאמר קאמר ואפי' ברייתא במשמע תדע דאילו מההיא ברייתא דלעיל דפליגא אמתני' היכא פסיקא ליה מי קאמר במשנתינו כל מקום שאמר קאמר והא רבנן דפליגי אדר"י בר"י אמרי לא אמרה אדמון מעולם הודה בה ר"ג וכיון שכן ליתא בכלל זה אלא ש"מ לאו מהנך ברייתא אמרה אלא מברייתא אחרת כגון ההיא דטענו שור ושה ותמור דאמרי' תלמוד ערוך בפיו של ר"י הא מני אדמון היא והם ידעו שיש כיוצא בה בברייתא שהודה ר"ג דבריו של אדמון ואף ר"ח ז"ל פסק כאדמון במתני' וכן בהלכות גדולות :

השגות הראב"ד

[א] עוד כתב הרב ז"ל בענין הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל וכו' דאמרי' מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר יהודה לא נחלקו על הפוסק מעות לחתנו וכו' אמר הרב ז"ל וקי"ל כתנא דידן. משמע שאם פסקה היא על עצמה תהא יושבת עד שתלבין ראשה שכך הם דברי תנא דידן. ובגמ' אמרי' כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ואמר ליה רבא לר"נ אפי' בברייתא א"ל אין מי קאמר במשנתינו וכו' אלא אפי' למאי דתניא בברייתא אמרי' ליה או כנוס או פטור כדברי אדמון. ועוד כיון דאיכא תקנת גאוני ז"ל בהא לא למאי איצטריך למיקבע כתנא דידן והא בכולהו אמרי' ליה או כנוס או פטור. ועוד אני אומר דכיוצא בו אדמון בענין הפוסק מעות לחתנו היא היא מאי דאמרי' בברייתא שפסקה היא על עצמה. וכיוצא בו דנכסים מועטים היא אלמנה בין אצל הבנים בין אצל הבנות שכולן ניזונות וככר דמה אותה הרב ז"ל. וכיוצא בו דכדי שמן טענו שור ושה וחמור דלא תימא כדי שמן שאני דדמו לרימון בקליפתו. וכיוצא בו דתקן בתרווייהו קמייתא פורע חובו של חבירו שלא מדעתו. בתרייתא ניזונית מן היתומים שלא נחלקו אלא כשהלך בעלה למדינת הים שמא תי הוא ומשעבד לה ולא ניחא לה דתבזי לשבועה אבל ניזונת מן היתומים לא ידעינן ולהכי לא אמרי' שהלכה כיוצא בו ואפי' ניזונת מן היתומים לא השבע למזונות. ודוקא בניזונות מפירי דמקרקעי או מעמלא דבתי אבל במוכרת קרקעות ודאי בעיא שבועה דהכי אמרי' בפ' אלמנה ניזונת מוכרת למזונות שלא בב"ד צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה. כך נראה לי : סליק ספר השגות הראב"ד ממסכת כתובות בס"ד

מזבין ליה ניהליה. ולפי הפירוש האחר שכתבתי הכי פירושא. לא שנו אלא בשעשאה העורר סימן לאחר אבל עשאה סימן למחזיק בקרקע שהוא מוכר לו לא אבד זכותו דאי לאו דעבד הכי לא הוה מזבין לה ניהליה כלומר מפני שהלוקח לא ירצה ללוקחה דמתוך שהוא חושב שהוא בעל המצר לוקח אותה ומרבה בדמים: ההוא דעשאה סימן לאחר כו' הוה טעין ואמר תלם אחד עשיתי לו. כלומר בתלם אחד על פני כל השדה בלבד הודיתי. ומיהו דוקא כשאמר מצר פלוני קרקע פלוני הוא שיש לו תלם קטן בלבד דהיינו מענית המחרישה על פני כל השדה אבל אם אמר מצר פלוני שדה פלוני נר מצוה

יש לו תלם בת תשעה קבין לפי שפחות מכאן אינו נקרא שדה: זיל הב ליה מיהא תלם אחד. לאחר שהביא אפוטרופוס של יתומים ראיה שהיתה של אביהן וגזלה ממנו ולא היה למחזיק זכות בה אלא לפי שעשאה אביהם סימן בשמו של מחזיק א"ל אביי לאפוטרופוס זיל הב למחזיק מיהת תלם אחד: הוה על אותו תלם ריכבא דדיקלי. שורת דקלים מורכבין זה על זה: חזרתי ולקחתיו ממנו. לאחר שעשיתיו סימן בשמו: נאמן. דהפה שאסר הוא הפה שהתיר שמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה הימנו אין לזה זכות באותו תלם אלא על פיו של זה שעשאה סימן והרי חזר ואמר לקחתיו כך פרש"י ז"ל ואינו מחוור דלא אמרינן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא תוכ"ד אבל אחר כדי דיבור לא *)ולפיכך נראה מתוך מה שכתוב בהלכות והוא דהויא ארעא בידיה כו' דהכא בשהוציאה המערער מידו בחייו עסקינן ואחר שמת בא זה להוציאה מיד היתומים בהודאתו של אביהם שעשאה לו סימן ומש"ה אמר אביי דשפיר קאמר דיכול לומר חזרתיו ולקחתיו ממנו משום דמיירי שהחזיקו בו היתומים לתשלום ג' שנים ודר בו אבוהון חד יומא כדינא דחזקה ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל דהיכא דליתיה בידיה אינו נאמן ומיהו דוקא לטעון טענה זו הוא דבעינן שיהו מוחזקין בקרקע אבל בטענת תלם אחד טוענין ליתומים אע"פ שאינה מוחזקת בידם וכ"כ הראב"ד ז"ל אלא שר"ח ז"ל כתב דאפילו בטענת תלם אחד אינו נאמן אלא במוחזקת ביד האב ושמא נאמר לפי דבריו דכיון שהיה עורר עליה מתחלה וזה מחזיק בכולה ועכשיו הוא עושה אותה סימן סתם הרי זה כמודה לדעת המחזיק וכמודה על ערעורו שאינו ערעור שאם לא כן היה לו לפרש: האי מאן דמוקי אפוטרופוס כו'. הקשה הרשב"א ז"ל אמאי לא טעין אביי כך בשבילם דהא טענינן ליתמי מה דהוי מצי טעין אבוהון וי"ל דבמקום אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים אין ב"ד טוענין בשבילם עד שיראו אם יטעון האפוטרופוס ברי בשם המיתנא ומש"ה א"ל זיל הב ליה מיהא תלם אחד לראות אם אמר טענה זו בשמא או ששמע כן מפי האב ומיהו אם היה טוען בשמא אפי' לא טעין האפוטרופוס טענת (ברי) חזר ולקחה היה אביי

ואמר תלם אחד עשיתי לך אמר ליה שפיר קאמרת דאמר רבי יוחנן אם טען ואמר תלם א אחד עשיתי לו נאמן זיל הב ליה מיהא תלם אחד אמר ליה ניתב (א) ליה ריכבא דדיקלא דקאים עילויה (ב) תלם אמר ליה זיל הב ליה (ג) מיהא תלם אחד דאיכא עליה ריכבא דדיקלא אמר ליה אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר חזרתיו ולקחתיו ממנו א"ל שפיר קאמרת דאמר רבי יוחנן אם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו נאמן פירוש °והוא דהוה ארעא בידיה אבל ליתא בידיה אינו נאמן דיקא נמי דקאמר ליה זיל הב ליה שמע מינה אמר אביי מאן דמוקים אפוטרופא נוקים כי האי דידע לאפוכי בזכותא דיתמי: מתני' אמי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכמים אומרים יקח לו ב דרך במאה מנה או יפרח באויר: גמ' שפיר קאמר אדמון אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוה ד' בני אדם מד' רוחותיה אי הכי מאי טעמא דאדמון אלא אמר רבא ארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד כ"ע לא פליגי דמצו מדחו ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ד' אדמון סבר מכל מקום אורחאי גבך הוא ורבנן סברי אי צאיתת צאיתת ואי לא מהדרינן שטרי למרייהו דלא מצית לאשתעויי דינא ג בהדייהו ההוא דאמר להו דיקלא ילברת אתו אחי פלגי ולא יהבי לה דיקלא לברת סבר רב יוסף למימר היינו מתני' אמר ליה אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחו ליה הכא דיקלא גבייהו הוא מאי תקנתייהו ליתבו לה דיקלא [דף קי:] וליהדר וליפלגי מרישא: מתני' *המוציא ישטר חוב על חבירו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכמים אומרים זה היה פקח שמכר לו את הקרקע ד שיכול למשכנו עליו: גמ' באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא כולי עלמא לא פליגי דמצי א"ל היה לך ליפרע את שלך כי פליגי באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון סבר אבעי לך לממסר מודעא אשטרא ורבנן סברי חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה: מתני' שנים שהוציאו שט"ח זה על זה אדמון אומר אלו הייתי חייב לך כיצד אתה ה לוה ממני וחכמים אומרים זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו: גמ' איתמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה ורב ששת אמר °הפוכי מטראתא למה לי אלא זה עומד בתוך שלו וזה עומד בתוך שלו

רש"י

סימן: תלם אחד. מענית מחרישה על פני כל השדה הודיתי לו בין שדה שאני עורר ובין אותה שמכר ועל אותו תלם כתב מצר פלוני שלי וחתמתי על הספר ולא מחיתי: הב ליה מיהא תלם אחד. לאחר שהביא האפוטרופא עדים וראיה שהיה של אבי היתומים ונגזלה הימנו ולא היה למחזיק זכות בה אלא לפי שעשאו אביהן סימן בשמו של מחזיק לכך אמר לאפוטרופא זיל הב ליה למחזיק מיהת תלם אחד: הוה. על אותו תלם: ריכבא דדיקלא. שורת דקלים מורכבים זה על זה. וא"ל שיתן לו גם אותו ריכבא דדיקלא: חזרתי ולקחתי ממנו. לאחר שעשיתי סימן בשמו: נאמן. דהפה שאסר הוא הפה שהתיר דמאחר ש[illegible]ידים שהיתה שלו ונגזלה הימנו ואין לזה זכו[illegible] ו תלם אלא על פיו של זה שעשאה סי[illegible]ר והרי חזר ואמר לקחתיו: והוא דה[illegible]א בידיה. כלומר שהאפוטרופא מוחז[illegible] מכח היתומים: מתני' ואבדה [illegible] ודהו. שהיה לזה כגון שהחזיקו בו בעלי השדות שסביבותיו: ילך לו בקצרה. ע"כ ילך לו דרך שדהו אבל דרך קצרה יברור לו שלא ירבה ליטול: גמ' שפיר קאמר אדמון. דסלקא דעתך דכל ד' השדות שסביבותיו של אחד הן דממ"נ דרכיה גביה הוא: ארבעה בני אדם. דכל אחד דוחהו ואומר לא גבאי הוא: דאתו מכח חד. כלומר שלקחום מאיש אחד: אי שתקת שתקת. ואוזיל גבך כשתקנה ממני הדרך: ההוא דאמר. בעת מותו: היינו מתני'. דאזלא לגבי כל חד וחד ותובעתו והוא דוחה אותה: כל חד וחד מצי מדחי ליה. של מזרח אומר לצפון היה דרך שלך ואין לך אצלי כלום וכן כל אחד: הכא דיקלא גבייהו הוא. שהרי כל הנכסים היו ביחד בשעת צואה ועל כולם הטיל את הדקל ולא פירש איזהו: מתני' והלה הוציא שטר. כלומר הלה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר הלואה ואומר שטרך מזוייף או פרוע שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות חובך: זה היה פקח שמכר לו את השדה. לפי שהיה זה יכול להבריח את המטלטלין ולא היה יודע מהיכן לגבות ועכשיו יטול הקרקע בחובו: גמ' באתרא שהלוקח שדה יהיב זוזי והדר כתב המוכר שטרא כ"ע ל"פ. שהיה לו למוכר לעכב את חובו במעות שקבל ולא יכתוב השטר וכיון שכתבו הוכיח שאין עליו חוב: למימסר מודעא. איני מוכר לו אלא שאוכל למשכנו: חברך חברא אית ליה. ויודיע לו ולא יקנה את השדה: מתני' שנים שהוציאו שט"ח זה על זה. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן ושטר שהוציא ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר: אדמון אומר. יכול שמעון לומר לראובן אילו הייתי חייב כדברי שטרך כיצד אתה לוה אחר כך ממני היה לך לתבוע חובך ממני: גמ' זה גובה וכו'. אפי' אם החוב שוה אין אומרים זה יעכב מלוה של חבירו בשביל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסיו של כל אחד ומגבין לשכנגדו את חובו: הפוכי מטראתא ל"ל. הנושא שני מרצופין של עור ומשאן שוה מה יתרון לו להפוך את של שמאל

טוען אותה בשביל היתומים וכן הדין בלוקח דקי"ל [בב"ב דף כג.] טוענין ללוקח שאין טוענין לו עד שיראו ב"ד אם יטעון בברי מה שיטעון או לאו: מתני' המוציא שטר חוב על חבירו והלה הוציא שמכר לו את השדה. הלוה הוציא שטר מכירה מאוחרת לשטר ההלואה ואמר שטרך מזויף או פרוע שאילו הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות את חובך: זה היה פקח שמכר לו את השדה. לפי שהיה מבריח מטלטלין ולא היה לו מהיכן ימשכנו על חובו ועכשיו יטול את הקרקע ואפי' יש לו קרקע אחר עדיין אפשר לו לומר שאינו יכול לטרוח בשני קרקעות והכי איתא בירושלמי הגע עצמך *שאין לו קרקע יפה יכול לומר דידי אנא בעי ולא עוד אלא יכול למימר לית לי' בחילי טעון טרחתהון דתרי: גמ' באתרא. שהלוקח שדה יהיב זוזי והדר כתיב מוכר שטר מכירה כ"ע לא פליגי. שהיה לו למוכר לעכב בחובו המעות שקבל ולא יכתוב לו את השטר וכיון שכתבו הוכיח שאין עליו חוב. ומיהו דוקא בשהגיע זמן החוב קודם זמן המכירה הא לאו הכי אין כאן הוכחה כלל שכיון שעדיין לא הגיע זמנו לא היה אפשר לו ליפרע: איבעי ליה לממסר מודעא. שאינו מוכר אלא כדי שיוכל למשכנו: חברך חברא אית ליה. ויודיעוהו ולא יקח עוד השדה: מתני' שנים שהוציאו שט"ח זה על זה. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן ושטר שהוציא ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר: אדמון אומר יכול לומר לו. שמעון לראובן: אילו הייתי חייב לך. כדברי שטרך כיצד אתה לוה ממני אחרי כן היה לך לתבוע חובך ממני: וחכ"א זה גובה שטר חוב כו'. שאף הראשון גובה. ופרכינן בגמ' אי דמטא זימניה. כלומר של החוב הראשון. מאי טעמייהו דרבנן דאמרי שהראשון גובה חובו. ולא משמע לן דפליגי באתרא דכתבין שטרא והדר יהיב זוזי [ללוה] ורבנן סברי דזה היה פקח כדי שיוכל למשכנו דבכה"ג הא תני ליה פלוגתא במתני' דבסמוך אלא ודאי אפילו באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא קאמרי רבנן דזה גובה [וזה גובה] ומש"ה קשיא ליה אי דמטא זימניה מאי טעמייהו דרבנן ואי דלא מטא זמניה מ"ט דאדמון. דהא לא מצי אמר אילו חייב הייתי לך כיצד אתה לוה ממני דמשום דלא הגיע זמנו הוצרך ללוות ממנו ומוקמינן לה כגון שלוה ממנו ביומא דמשלם זמניה ופליגי אי עביד איניש דיזיף ליומיה [או לא] וקי"ל כרבנן [ועביד איניש דיזיף ליומיה וה"ל כאלו מטא זימניה ושטרות שניהם כשרים]: גמ' זה גובה וזה גובה. אפילו החוב שוה אין אומרים יעכב זה מלוה של חבירו בשביל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסי כל אחד ומגבין לשכנגדו: הפוכי מטראתא ל"ל. הנושא שני מרצופין של עור ומשאן שוה מה

*) משום דמיגו למפרע לא אמרי' כמו שהאריכו בתוס' דף פה. בד"ה אית לך (ג"א)

מלחמת ה'

ועוד איתמר שנים שהוציאו שט"ח זה על זה ר"נ אמר זה גובה וזה גובה וכו' עד ושנוייה אליבא דרב ששת זריז אליבא דר"נ וכו' לפי שיכול לומר לו לכך לויתי ממך שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זיבורית והרי זה לבל ונשכר

המאור הגדול

איתמר שנים שהוציאו שט"ח זה על זה ר"נ אומר זה גובה וזה גובה ורב ששת אמר הפוכי מטראתא למה לי וכו' פי' ותרווייהו לא ס"ל דאדמון דמפסיד ליה לקמא אלא כרבנן דמודו לתרווייהו כי פליגי דאית ליה

שלטי הגבורים

א וכתב ה"ר יונה והוא שיש בתלם ט' קבין שהוא שיעור שדה שהרי כתב לו מיצר פלוני שדה פלוני ואין שדה פחות מט' קבין ואם טען על התלם שהודיתי לו חזרתי ולקחתיו ממנו אם אין כתב ידו יוצא ממקום אחר נאמן במיגו שאין זה כתב ידו ואנ"ל אם החזיק ג' שנים אחר ההודאה שהוא נאמן והרמ"ה כתב אפי' אם כתב ידו יוצא ממקום אחר נאמן במיגו שיכול לומר על תנאי מכרתיה לו ולא נתקיים התנאי שמה שיזכה בו מכח הודאתו של זה שהתם בה אין הודאה גמורה שלא יכול לומר על תנאי היה וכתב עוד הא דנאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו התלם אע"פ שכבר הודה לו עליו היינו דוקא מקמי דנפק מבי דינא אבל אי נפק מבי דינא לא מהימן אימור טענתיה אגמריה: ב כתב מיי' ואם החזיק בדרך ואמר זה דרכי אין מסלקים אותו אלא בראיה ברורה:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שאילו אבדה דרכו של זה אחר שקנה היחיד מן הרבים יכול לטעון עליו זה דרכי אלך הוא ונותן לו הפחות שבדרכים כמבואר בק"ס: ג וכתב הרא"ש ואם ירצה אחר לקיים המלוקה וליתן לו משלו וחבירו יתן לו מעות הרשות בידו: ד וי"א שטענה זו אינה אלא כשאין לו שדות אחרות וה"ר יונה כתב אפי' יש לו שדות אחרות יאמר המלוה הייתי ירא שיהיו עליך חובות אחרים מוקדמין דלכך מכרתי לך זה השדה שאם יהיו עליך חובות מוקדמין אני אקח חלקי מזה השדה שמכרתי לך דלוה ולוה ואח"כ קנה משועבד לשניהם וכך היא מסקנת הרא"ש: ה וכתב הרמ"ה לא שנא באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא ל"ש באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי יכול לומר לו היה לך ליפרע מחובך ולא דמי למוציא שט"ח על חבירו ומכר לו השדה דבאתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי שאינו יכול לומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע מחובך שיכול לומר תפשתי שמא תוציא המעות ולכך מכרתי לך השדה שאוכל למשכנך אבל הכא אפי' באתרא דכתבי שטר והדר יהבי זוזי יכול לומר לו היה לך ליפרע וי"א דהכא נמי אם כותבין השטר תחלה אין הלוה יכול לטעון היה לך ליפרע מחובך שיאמר המלוה הוצרכתי למעות ולא יכולתי ליפרע ממך והכי מסתברא לפיכך אם הוא במקום שהמלוה נותן ללוה את המעות ואח"כ כותב השטר יכול שמעון לומר לראובן אילו הייתי חייב לך למה לוית ממני דהיה לך להפוס המעות בחובך ואפי' אם יש לראובן זיבורית ולשמעון עידית אין יכול לומר לויתי ממך כדי שאגבה מעידית ממך ואגבה אותך הזיבוריה שלי שאפי' אם לא לוה ממנו יכול [illegible] במקום שנוהגין לכתוב השטר ואח"כ נותנין המעות

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען טור ח"מ סי' קמו:
ב מיי' פרק י מהל' נחלות סמג עשין ע טור ח"מ סי' רפח:
ג מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה טור ח"מ סי' סה:

[ד"קלא ע"ב]

[ד"קלב ע"א]

ג"י מסר"ס

ג"י מסר"ס

ג"י מסר"ס

הגהות הב"ח

(א) לי כצ"ל:
(ב) דתלם כצ"ל:
(ג) תיבת מיהא נמחק:

א מיי' פי"ג מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' עה :

מה יתרון לו להפוך של ימין לשל שמאל ושל שמאל לשל ימין . וכן ר"נ וכן רב ששת לית להו דאדמון שפוסל את השטר הא' א"כ במודה שני לא' ששטרו אמת עסקינן אלא דפליגי בגובייני אי אמרינן זה גובה וזה גובה או זה עומד בשלו וזה עומד בשלו : דכ"ע עידית ועידית כו' . שקרקעות שניהם שוים בעידית או בבינונית או בזיבורית בכה"ג ודאי אפי' ר"נ מודה דכ"א עומד בשלו דהפוכי מטראתא היא : [כ"פ דאית ליה להאי עידית ובינונית ואית ליה להאי זיבורית]. מר דהיינו ר"נ סבר בשלו הן שמין. כשאמרו ב"ח בבינונית בקרקעות הלוה שמין שאם יש לו שדה שהיא בינונית לכל אדם ואלו נר מצוה היא עידית שאר שדותיו גרועות הימנה [אין בע"ח גובה הימנו] הלכך לאו הפוכי מטרתא הוא דממ"נ איכא רווחא לבעל זיבורית דאי אתי חבריה וקדים ברישא וגבי זבורית שלו איכא גביה עידית ובינונית וזיבורית ומגבי להאיך בינונית ואי איהו קדים וגבי בינונית הוי גביה עידית ומגבי לחבירו זיבורית : ומר דהיינו רב ששת סבר דבשל כל אדם הן שמין . וכיון דבהדדי אתו למיגבי יהבי ב"ד בינונית לבעל זיבורית ברישא והדר גבו לה מיניה הלכך אפוכי מטרתא היא . ובגמרא פרכינן עלה דרב ששת ממתני' דאמרי רבנן זה גובה שטר חובו וכו' . ונהי נמי דאית להו לרבנן ששני השטרות כשרים ליתני זה עומד בשלו וזה עומד בשלו אלא ש"מ דבשלו הן שמין ולאו אפוכי

רש"י

שמאל לימין ושל ימין לשמאל : בשלו הן שמין . ולא הפוכי מטראתא היא דממ"נ איכא רווחא לבעל הזיבורית דאם חבריה קדים ברישא וגבי א"כ יהיה לו עידית בינונית וזיבורית וצריך ליתן לזה בינונית ואם איהו קדים וגבי מן בינונית דחבריה אותו בינונית יהיה עידית שלו ומגבי לחבריה זיבורית : ומר סבר בשל עולם הם שמין . וכיון דבהדי הדדי קאתי למיגבה יהבי ב"ד בינונית לבעל הזיבורית ברישא והדר גבי ליה מיניה הלכך הפוכי מטראתא היא : מתני' ג' ארצות בארץ ישראל . חלוקות זו מזו לענין נשואי אשה שאם נשא אשה באחד מהן אינו יכול לכופה לצאת אחריו מארץ לארץ : אין מוציאין. מזו לזו לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך כרך גדול מעיר והוא מקום שווקים ורוכלין מסבבין ובאין שם לסחורה וכל דבר מצוי בו : אבל לא מכרך לעיר כו'. מפרש בגמ' : שהנוה יפה בודק את הגוף . לפי שבא מנוה רע ומתוך

דף קי:

שלש דכ"ע עידית ועידית בינונית ובינונית זיבורית וזבורית הפוכי מטראתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית רב נחמן סבר בשלו הן שמין ורב ששת סבר בשל כל אדם הן שמין וקי"ל הלכתא א כרב נחמן בדיני : מתני' שלש "ארצות לנישואין ב יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ולא מכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מכרך לכרך ומעיר לעיר אבל לא *מכרך לעיר ולא מעיר לכרך ומוציאין מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא מנוה הרע לנוה היפה מפני שהנוה היפה ג בודק : גמ' בשלמא מכרך לעיר לא דבכרך שכיחי כל מילי ובעיר לא

מטרתא הוא . ומפרקינן לה כגון שלוה ראשון לחמש ושני לעשר ומשום הכי קתני זה גובה וזה גובה דהא איכא רווחא דהמתנה . ופרכינן ולוקמה ביתמי וכגון דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה בינונית דאזלי יתמי וגבו בינונית ומגבו ליה זיבורית דהא נמי בשל כל אדם הן שמין דכ"ע אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ומפרקינן ה"מ היכא דלא תפיס אבל היכא דתפיס תפיס . כלומר אע"פ דמדינא בע"ח בזיבורית והעמידו היתומים על דין תורה היכא דתפיס משום תקנה דכדי שלא ינעול דלת לבעל חובם אוקמוהו אבינונית שהם ראוים לגבות ממנו וא"ת ולוקמה ביתומים קטנים שהן גובין עכשיו ואין נזקקים להגבות מה שהן חייבים עד שיגדילו יש לומר דמהא שמעינן דכי היכי דלענין עידית וזיבורית אמרי' דהיכא דתפיס תפיס ה"נ לענין אין נזקקין ביתומים קטנים דכיון דטעמא דאין נזקקים ליתיה אלא משום חשש נררי לא אלימא האי חששא דנפיק מהאי וניתיב להו והקשה הרשב"א ז"ל אמאי אמר ר"נ זה גובה וזה גובה לימא בעל בינונית לבעל זיבורית אני פורע אותך בחוב שאתה חייב לי ותירץ דמהא שמעינן דשטרי לאו בר גובייינא הוא דמילי ניניהו ואע"ג דמילי דמזבני בפריטי ניניהו מ"מ לאו בני גובייינא דבי דינא ניניהו ומשום הכי לא מצי אידך למימר ליה שקיל [שטרך] כנגד חובך דלאו בר גובייינא הוא וב"ד נ"כ אין יכולין להגבות מלוה שיש לו ללוה אצל אחרים בחוב שיש לו עליו מתורת גובייינא אלא דלכי מטי זימניה מוציאין מזה ונותנין לזה מדר' נתן ומש"ה תנן בפרק החובל (דף פט.) דאשה שחבלה באחרים פטורה ופרכינן התם דתזבין לכתובתה בטובת הנאה ותיתיב ליה ומפרקינן דכל לגבי בעל ודאי מחלה ואטרוחי בי דינא בכדי לא מטרחינן ואם איתא דשטרות בני גובייינא דבי דינא ניניהו יגבה ב"ד שעבוד כתובתה לנחבל ויזכה בו מדאורייתא ושוב אין לחוש למחילה וכדברי הרי"ף במוכר שט"ח וחוזר ומחלו וכמו שכתבתי בפרק הכותב אלא ודאי אין ב"ד יכולין לעשות גובייינא בשטרות : וקי"ל הלכתא כר"נ בדיני . יש שדחוה לדר"נ מדתניא בפ' ארבעה אבות נזיקין (דף ז:) היו לו בינונית וזיבורית ניזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ותניא אחריתא [דף ח.] ניזקין בבינונית בע"ח וכתובת אשה בזיבורית קשיין אהדדי ואסקה רבינא דכ"ע בשל עולם הן שמין והכא בדעולא קמיפלגי דאמר עולא דבר תורה בע"ח בזיבורית כו' ומה טעם אמרו בע"ח בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לווין מר אית ליה דעולא ומר לית ליה דעולא ופירוש דהא דתניא ניזקין ובע"ח בבינונית אית ליה תקנתא דעולא אפי' בשאין לו אלא בינונית וזיבורית ומ"ד ניזקין בבינונית ובעל חוב וכתובת אשה בזיבורית לית ליה תקנתא דעולא בהא אלא דוקא היכא דאית ליה עידית ובינונית וזיבורית ומ"מ מסקנת השמועה שם דבשל עולם הן שמין דלא כר"נ אבל הראב"ד ז"ל הקשה דמר אית ליה דעולא כו' לא משמע דאתקנתא קאי ועוד דכיון דקי"ל כר"נ בדיני יש לו לקיים שיהו דברי רבינא כמותו לפיכך כתב דה"ג דכ"ע בשלו הן שמין ובדעולא קא מיפלגי דמאן דאית ליה בע"ח בזיבורית אית ליה דעולא הלכך כיון דנעשית אצלו בינונית כעידית מוקמינן ליה אדאורייתא אי נמי אתקנתא דהא זיבורית נעשה בינונית אצלו ומ"ד בע"ח בבינונית לית ליה דעולא אלא אית ליה דר' שמעון דאמר בריש פרק הניזקין [דף מט:] מפני מה אמרה תורה בע"ח בבינונית כלומר ולא בעידית מפני שגמלו חסד כדי שלא יראה אדם שדה נאה ודירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלווט כדי שאגבנה בחובי הלכך אע"פ שזה נעשית לו הבינונית כעידית כיון שאין כאן חששא אקפוץ ואלווט שהרי עידית כזו מלוה הרבה לקנות מוקמינן לה אדיניה וגובה ממנה וקי"ל כעולא דרבא דהוא בתרא ס"ל כוותיה בפרק הניזקין (דף נ.) הלכך בע"ח בזיבורית אלו דבריו ז"ל ומן התימה על הרי"ף ז"ל שכתב שם דמ"ד ב"ח בבינונית אית ליה דעולא ומשמע דקי"ל הכי וא"כ כדרב ששת שייכא וכן הרמב"ם ז"ל פסק בפי"ט מהלכות מלוה ולוה דבע"ח בבינונית ובפכ"ה פסק כר"נ דזה גובה וזה גובה וצ"ע : ונקטינן מהך שמעתא דשנים שהוציאו שט"ח זה על זה דבאתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אפילו הגיע זמן פרעון הראשון בשעת כתיבת חוב השני שטרות שניהם קיימין שזה היה פקח שלוה ממנו כדי שיוכל למשכנו אבל באתרא דיהבינן זוזי והדר כתבי שטרא ומטא זמניה דקמא הראשון בטל דמצי אמר אילו חייב הייתי לך היה לך ליפרע את שלך והיינו דמתמהי בגמרא אי דמטא זמניה מאי טעמייהו דרבנן וכמו שכתבתי למעלה ואע"ג דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית לא מצי א"ל לכך לויתי ממך כדי שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זיבורית וכמ"ש הרב בעל המאור דאי משום לגבות ממנו בינונית נתכוון הרי אף על פי שלא לוה ממנו היה גובה וליכא למימר נמי שלוה ממנו כדי להגבותו זיבורית שלו שאין דרך שילוה אדם כדי למכור זיבורית שלו ועוד שלא היה צריך ללוות ממנו אלא מאחר הלכך ביטל שני את הראשון ואם לא הגיע זמן פרעון החוב הראשון זה גובה וזה גובה ואפילו לוה ממנו ביומא דמשלם זימניה דס"ל לרבנן דעביד איניש דיזיף ליומיה ודוקא דאית ליה לחד עידית ובינונית ולאידך זיבורית אבל עידית ועידית בינונית ובינונית וזיבורית וזיבורית בכה"ג הפוכי מטראתא למה לי הלכך זה עומד בשלו וזה עומד בשלו ואפילו מת אחד מהם והניח יתומים לא אמרינן דיתמי מגבא גבי אגבויי לא מגבו עד שיגדילו אלא כיון דתפיס לא מפקינן מיניה והיכא דלית להו לתרוייהו קרקעות שוין דאמרינן זה עומד בשלו וזה עומד בשלו אם עמד אחד מהם ומכר חובו לוקח גובה החוב שלקח ואידך גובה שטר חוב שלו מבע"ח שלו דהשתא ליכא למימר הפוכי מטראתא למה לי ואם אין לו נכסים לבע"ח שלו והגביהו זה קרקע ללוקח ומלוה שלו קודמת הדר גבי לה מיניה כדאמרי' ביתמי שאם גבו קרקע בחוב אביהם שבעל חוב חוזר וגובה אותה מהן ואי אגבי ליה מטלטלי מטלטלי לבע"ח לא משתעבדי אא"כ שעבד לו בשטר מטלטלי אגב מקרקעי דבכה"ג דינן של מטלטלין כקרקעות כדמוכח בפרק חזקת הבתים [דף מד:] בשמעתא דמכר לו פרה מכר לו טלית: מתני' שלש ארצות לנישואין . ג' ארצות הן בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין נישואין שאם נשא אשה באחת מהם אינו יכול לכופה לצאת אחריו מארץ אל ארץ : אין מוציאין . מזו לזו לא מעיר אל עיר ולא מכרך אל כרך . כרך גדול מעיר והוא מקום שווקים ומכל סביביו באים שם לסחורה וכל דבר מצוי בו : אבל לא מעיר לכרך . בגמרא מפרש טעמא : שנוה היפה בודק. את הגוף לפי שבא מנוה רע ומתוך כך חלאים באים עליו כדאמרינן בגמ' כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפי"ג מהלכות אישות ולא מרע ליפה מפני שהיא צריכה להטפל ולבדוק עצמה בנוה היפה כדי שלא תהא [בעיניו] קלה וכעורה ולפי זה מאי דמייתי בגמ' כדשמואל איננו [אלא] לדמיון בלבד שפעמים יבא נזק מתוך

המאור הגדול

ליה לחד בינונית וכו' פי' ומחלוקת' אי אמרי' בשלו הן שמין או בשל עולם כדפרשינן לקמן עביד איניש דיזיף ליומיה ולמחר גבי האי דמטא זימניה ולכי מטי עשר שנין גבי נמי אידך ועשר שנין לאו דוקא דה"ה נמי בכה"ג בזה לחמש וזה לחמש ושנויין אליבא דרב ששת אבל אליבא דר"נ אע"פ שהגיע זמן פרעון הראשון קודם הלואת השני המלוה הראשון לא הפסיד המלוה האחרון לפי שיכול לומר לו לכך לויתי ממך שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זיבורית והרי הוא זריז ונשכר :

הדרן עלך פרק שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

מלחמת ה'

ונשכר : אמר הכותב זאת הטענה כמה היא חלושה שהרי אע"פ שלא לוה ממנו היה גובה בינונית שלו ואם לוה כדי להגבותו זיבורית אין דרכן של בני אדם ללוות כדי למכור נכסיהן לא זיבורית ולא בינונית דאלת"ה מכר לו את השדה באתרא דיהבי זוזי והדר כתבין שטרא היאך יכול לומר לו היה לך לפרוע את שלך לימא ליה רצוני למכור לך אותו שדה שהיה לי כשאפרע ממך במעות או בבינונית בשיש לו כולן ולא למשכנו עליו נתכוין ועוד שאף מאחר היה לו ללוות להגבותו זיבורית שלו כיון שאין לו עידית ועוד דלרב ששת נמי יכול לומר כשלויתי ממך לכך היתה כוונתי שאגבה בינונית ואמכור אותו בדמים מרובין קודם זמן פרעון הלואתך וא"כ אגבה אותך זיבורית שלי ולמה יפסיד ועוד דא"ה לרב ששת נמי משכחת לה כגון דאית ליה לשני עידית ואית ליה לראשון זיבורית דאמר ליה לכך לויתי ממך כדי שאגבה ממך עידית מעתה שהרי הגיע זמני ואגבה אותך זיבורית שלי לכשיגיע זמנך והרי זה זריז ונשכר וגובה עכשיו עידית ומגבהו לאחר זמן זיבורית ולימא דטעמיה דאדמון משום דכיון דמהשתא יכול לגבות אותו עידית מעולם לא לוה כדי להגבותו זיבורית שאין אדם עשוי ללוות כדי למכור את שלו ומסתייה לאדמון בהאי טעמא ולמה ליה לר"נ לתרוצה בשלוה זה לעשר ולזה לחמש וליכא רווחא אלא משום אקדומי פרעונא אלא ש"מ שאין טענה זו כלום ושנויין אליבא דרב ששת הוא ודאי דלר"נ סיפא דמתני' כרישא דאוקימנא באתרא דכתבין שטר והדר יהבין זוזי ובין הגיע זמן בין לא הגיע זמן יכול הראשון לומר לכך לויתי ממנו שאוכל למשכנו באותה הלואה שלויתי ממנו ומ"מ זה גובה וזה גובה הואיל ולוה בקבל דומיא דמכר לו את השדה שמכירתו קיימת אע"פ שאותה מכירה היתה כדי למשכנו עלה הואיל ולא מסר מודעא וא"ת א"כ לרב ששת נמי לוקמה הכי בדמטא זמניה ובאתרא דכתבין שטרא והדר יהבין זוזי ולכי זה לעשר וזה לחמש א"כ מאי קמ"ל היינו רישא אבל לר"נ קמ"ל בשלו הן שמין ולפיכך הסמיך רבינו הגדול ז"ל הך אוקימתא דרב ששת וכתבה למתני' סתמא דמתוקמה כי רישא באתרא דכתבין שטרא והדר יהבין זוזא ואי באתרא דיהבין זוזי והדר כתבי' שטרא ומטא זמניה כ"ע ל"פ דיכול לומר לו היה לך לפרוע את שלך וכיון שכתבה להכיא מלתא דרישא או לא איצטריך למכתבה בסיפא אבל לוה מיניה ביומא דמשלם זמניה צריך תלמוד לפי שלא כתבו רבינו הגדול ז"ל משום דאליבא דרב ששת איתמר : הדרן עלך פרק שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

שלטי הגבורים

המעות אז אינו יכול לומר היה לך ליפרע מתוכך כדפריסית אלא כל אחד ואחד גובה חובו :

א כתב הטור ואם מת א' מהם והניח יתומים קטנים ולא הניח קרקע מדינא דגמ' שיתומים גובין מטלטלין והוא יפסיד ואם הוא פיקח יגבה אותם קרקע וחוזר וגובה אותו מהם ועכשיו שתקנו הגאונים שגובין ממטלטלי דיתמי כל א' עומד בשלו אפי' לא הניח להם אביהם כלום שאם יגבו מזה אפי' מעות חוזר וגובה אותה מהם וכתב הרמב"ן אפי' היתומים קטנים אין אומרים שהם יגבו מיד ולא יגבה מהם עד שיגדלו כיון שתפס מחיי אביהם. שנים שיש לכל אחד מהם שטר במנה על חבירו והם שוין בנכסיהן דדינא הוא שיעמוד כל א' בשלו ומכר אחד מהם חובו לאחר והלוקח בא לתובעו וטוען הלוה כיון שכל א' וא' עומד בשלו הוי השטר כמו פרוע וכשם שהוא לא היה יכול להוציא ממנו כך אתה שבאת מכחו לא תוציא ממני כלום כתב הרמב"ן שאין שומעין לו שאין השטרות בחזקת פרועין אלא שאין ב"ד נזקקין לכן משום אפוכי מטרתא תדע שאם אח"כ קנה זה עידית ובינונית ואין לשני אלא זיבורית כל א' גובה חובו אע"פ שבשעת הלואה היו שניהם שוין בנכסיהן אלא כך הוא הדין הלוקח גובה מן הלוה וחוזר הלוה וגובה מן המוכר מבני חורין ואם אין לגובה נכסים אם גבה הלוקח קרקע מזה חוזר וגובה ממנו שהרי הוא משועבד לו לחובו ואם גבה ממנו מטלטלין רואין אם שעבד לו מטלטלין אגב מקרקעי שקנה ושיקנה חוזר וגובה אותו ממנו ואם לאו אינו טורף ממנו כלום :

ב כתב הטור ונראה דה"ה בכל ארץ וארץ כיוצא בזה לפי מה שהיא חלוקה בגבולותיה וכתב הר"ם מרוטנבורק אם הוא מיהודה וקדשה בגליל אם לא נשאה בגליל אלא בעבר הירדן צריכה לילך אחריו ליהודה שהיה מקומו בשעה שקדשה ובנשא אשה ביהודה והוא מיהודה שאינו יכול להוציאה משם לגליל גם בזה כ' הר"ם מרוטנבורק שאינו יכול להוציאה מאותו הארץ אפי' להביאה לארצה כגון אם הוא מיהודה ונשאה שם אינו יכול להוציאה משם ולהביאה לגליל אפי' היתה מגליל :

לשון ריא"ז

וכן כל שאר הארצות שהן כעין יהודה דינן אותו כמותן ואם היה בן גליל שנשא אשה ביהודה מוליכה למקומו כמו שמבואר בתוספתא ואם התנו ביניהם הכל לפי התנאי אף במקום שרשאי להוציאה מוציא מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע כמב"ם :

ג פי' סמ"ג שנוה היפה בודק מפני שהיא צריכה להטפל ולבדוק עצמה בנוה היפה כדי שלא תהא קלה בעיניו וכעורה ורש"י פי' בודק את הגוף ששינוי ווסת תחלת חולי מעים וכן פי' בערוך :

עין משפט

א מיי' פי"ג מהל' אישות סמג עשין מח טוש"ע סי' ק:
ב מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה סמג עשין לד טור ח"מ סי' עד:
ג מיי' פרק יז מהל' אישות סמג עשין מח טוש"ע סי' סו:

[ד' קלב ע"ב]

גמרא

נר מצוה · תורה אור

לא שכיחי אבל מעיר לכרך מאי טעמא לא מפני שישיבת כרכין קשה דא"ר יוסי בר' חנינא מנין שישיבת כרכין קשה שנאמר °ויברכו (את) העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים: °תוספתא ג' ארצות לנישואין יהודה ועבר הירדן והגליל בד"א בזמן שהיה בן יהודה ואירס אשה ביהודה או בן גליל שאירס אשה בגליל אבל בן יהודה שאירס אשה בגליל כופין אותה לצאת שע"מ כן נשאה מוציאין מעיר שרובה עובדי כוכבי' לעיר שרובה ישראל ולא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים: **מתני'** הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד אנשים ואחד נשים (נסחא אחרת ואחד עבדים) נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות א"י נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י רשבג"א ממעות קפוטקיא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות קפוטקיא: **גמ'** הכל מעלין לא"י לאיתויי מאי לאיתויי עבדים ולמאן דתני עבדים לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאיתויי מאי לאיתויי עבד שברח מחו"ל לארץ הכל מעלין לירושלים לאיתויי מאי לאיתויי מנוה היפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאיתויי אפילו מנוה הרע לנוה היפה ת"ר הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תצא שלא בכתובה [א] היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות ואם לאו יוציא ויתן כתובה היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת ואם לאו תצא שלא בכתובה הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו יוציא ויתן כתובה: נשא [א] אשה בא"י הא גופה קשיא אמרת נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן ממעות א"י אלמא בתר שעבודא אזלינן והדר תני נשא אשה [ב] בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י אלמא בתר גוביינא אזלינן א"ר אבא מקולי כתובה שאנו כאן רשבג"א נותן לה ממעות קפוטקיא קסבר [ג] כתובה דאורייתא ת"ר [ג] המוציא שט"ח על חברו כתוב בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בא"י מגבהו ממעות א"י °כתוב [ד] סתם הוציאו בבבל מגביהו ממעות בבל הוציאו בא"י מגביהו ממעות א"י כתוב בו כסף סתם מה שירצה לוה מגביהו משא"כ בכתובה אהייא א"ר משרשיא ארישא [ה] ולאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא קמ"ל דרבנן וכן הלכתא:

[ד' קלג ע"א]

הדרן עלך שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

רש"י

ומתוך כך חלאים באים עליו · **גמ'** ישיבת כרכים קשה. לפי שהכל מתישבים שם ודוחקין ומקריבין הבתים זה לזה ואין שם אויר אבל בעיר יש גנות ופרדסים סמוכים לבתים ואוירו יפה יפה: **מתני'** הכל מעלין. את כל ב"ב אדם כופה לעלות ולישב עמו בירושלים: אחד האנשים ואחד הנשים. שאף האשה כופה את בעלה לעלות לא"י: ואחד עבדים. ואם היה לו עבד עברי ילך העבד אחריו בע"כ: מעות א"י. אינן גדולות ושקולות כל כך כמו מעות קפוטקיא: **גמ'** לאתויי עבדים. כדפירשתי במתני': לאתויי מנוה היפה. דאפי' מנוה היפה לנוה הרע מעלין מחו"ל לא"י או מסאר גבולי א"י לירושלים: מקולי כתובה שנו כאן. כלומר זה אחת מקולי כתובה: קסבר כתובה דאורייתא. הלכך בתר שיעבודא אזלינן כדין כל שטרי חוב: כתוב כסף סתם. מאה כסף ולא פירש אם סלעים אם דינרין או פונדיונים: מה שירצה הלוה מגביהו. אפילו איסרים:

הדרן עלך שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

רבינו נסים

מתוך שינוי לטובה: **גמ'** ישיבת כרכים קשה. שהכל מתיישבין שם ודוחקין ומקרבין הבתים זו לזו ואין שם אויר אבל בעיר יש בהם גנות ופרדסים סמוכין לבתים ואוירן יפה: שנאמר ויברכו (את) העם לכל האנשים המתנדבים משמע שהיתה ישיבתה קשה להם מדקאמר המתנדבים ולפיכך ברכום: **אבל** בן יהודה כו' שעל מנת כן נשאה. ומסיים בה בתוספתא אי אמר אני פלוני מיהודה נשאתי אשה מגליל כופין אותה לצאת. כלומר אע"פ שעומד עכשיו בגליל: ובגליל אין כופין אותה לצאת. כלומר אע"פ שהוא מיהודה ויכול להוציאה מכרך שבגליל לעיר שביהודה אם היה מושבו ביהודה בעיר לא כל הימנו שיאמר לה כיון שאני יכול להוציאך מכרך של גליל לעיר שביהודה כ"ש שאני יכול לכופך להוציאך מכרך שבגליל לעיר שבגליל דליתא אלא למה שנתרצית בלבד נתרצית. ובכל מקום שהוא יכול להוציאה אם אינה רוצה לצאת תצא שלא בכתובה ומשמע דאפי' תוספת אין לה דלא כתב לה אלא אדעתא למיקם קמיה בכל מקום שהדין נותן שתלך אחריו: **מתני'** הכל מעלין. את כל ב"ב אדם כופה לעלות ולישב עמו בירושלים: אחד האנשים וא' הנשים. אף האשה כופה את בעלה לעלות ולדור שם ואם לאו יוציא ויתן כתובה כדקתני בברייתא בגמ' בהדיא: נשא אשה בא"י כו'. מעות קפוטקיא גדולות ושקולות יותר משל ארץ ישראל: **גמ'** לאיתויי עבדים. אם היה לו עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחך כך פרש"י ז"ל וכתב עליו הראב"ד אע"פ שהדין אמת אין לשון עבדים סתם בתלמוד עבד עברי אלא עבד כנעני והכי פירושא לאיתויי עבדים כנענים שכופה את רבו להעלותו עמו לפי שהוא חייב במצות כנשים והם מצווים ג"כ ביישוב הארץ ולא נהירא דהא אין הכל מוציאין אמרינן דאתי לאיתויי עבד כנעני שברח מחו"ל לארץ שאין מוציאין אותו כדדרשי' בפ' השולח (דף מה.) מלא תסגיר עבד אל אדוניו ואם איתא דהכל מעלין מרבה עבד כנעני אין הכל מוציאין ל"ל השתא הוא כופה את רבו להעלותו צ"ל שאין מוציאין אותו אלא ודאי רישא בעבד עברי וסיפא בעבד כנעני כלפרש"י ז"ל: הוא אומר לעלות. מחו"ל לארץ וכן משאר גבולין לירושלים: לצאת מירושלים לגבולים או מארץ לחו"ל: ואם לאו תצא בלא כתובה. וה"ה לתוספת וי"א דאפי' נדוניא לית לה ומיהו מה שהוא קיים ממנה משמע דאית לה דלא גרעא מזינתה דאמרי' [דף קא:] דלא הפסידה בלאותיה קיימים: **מקולי** כתובה שאנו כאן. כאן הקלו בכתובה וזו אחת מקולי כתובה: קסבר כתובה דאורייתא. הלכך בתר שיעבודא אזלינן כדין כל שטרי חוב ואי תימא לרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא היכי מודה ברישא דנשא אשה בא"י נותן לה מעות א"י והא איהו מהיכא גמר מדכתיב כמוהר הבתולות דמכאן סמכו חכמים כתובת אשה מן התורה כדקתני בפ"ק דמכילתין [דף י.] וכסף דאונס ומפתה מאתים של צורי הוא ואי הכי רישא נמי הוה ליה לאפלוגי דאינו נותן לה ממעות א"י אלא מאתים של צורי וכי תימא היינו טעמא משום דהוי כאילו התנה עמה בפירוש שלא יתן לה אלא ממעות א"י אכתי לא סגיא דהא אית ליה לרשב"ג דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כדאי' לעיל בפ' הכותב [דף פג.] י"ל דמאי דרשב"ג יליף מכמוהר הבתולות היינו לומר שיש מוהר לאשה מן התורה ואיזה מוהר שיסכימו בו בין שניהם משתעבד לה מה"ת ולפיכך חל שעבודו במקום הנשואין אבל לא שיהא סך המוהר כסך של אונס ומפתה אלא כסך שיסכימו בו וחכמים השוו מדותיהם למאתים והכי תניא בתוספתא [פרק בתרא] רשב"ג אומר כתובת אשה ובע"ח במקום הנישואין אלמא דלא מאתים לצורי קאמר מדקתני סתמא במקום הנישואין: **ולענין** הלכה קי"ל כרבנן דכתובת אשה מדבריהם וכמ"ש הרי"ף בסמוך דסוגיין דכולי תלמודא הכי דאמרינן הכי בדוכתא טובא מקולי כתובה שאנו כאן ואמרי' נמי [יבמות דף פט.] מ"ט תקנו רבנן כתובה ועוד דיחיד ורבים הלכה כרבים ואע"ג דא"ר יוחנן [ב"ק דף סט. וב"ב דף קעד. וש"נ] כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו לא סמכינן אההוא כללא דאמוראי ניהו אליבא דר"י כדאיתא בדוכתי טובא וכ"כ הרי"ף ז"ל בפ' גט פשוט [סי' תתקמו] דהדין כללא לאו דוקא הוא דלא אמרי' הלכה כרשב"ג אלא עד דאיכא טעמא הלכך הני דכתבי כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא טעותא הוא דמדאורייתא לא חזו לה מידי אלא מדרבנן הלכך איגה גובה כלום מכח הכתובה אלא מתקנת חכמים גובה ר' של מדינה במקום שאין כותבין והיכא שכתב לה ר' של מטבע סתם גובה כמטבע היוצא ממקום הכתובה ובלבד שלא יפחות מקילתן של חכמים דהיינו ר' של מדינה ועכשיו שנהגו לכתוב בכתובות דינרין גדולים של כסף צרוף שמונה זוזים לכל דינר ודינר וכתב הרמב"ן ז"ל שהדינרין הגדולים הם דינרי צורי שיש בכל דינר ודינר שמונה דינרי מדינה כדאמרי' בפ"ק דקדושין (דף יא:) דקרו אינשי לפלגא דזוזי איסתרא כלומר פלגא דזוזי דצורי הוא סלע מדינה ונמצא מטבע מדינה שמינית שבצורי שהרי יש בכל סלע צורי ד' זוזים ומצא הרב ז"ל ששמונה גרעינין של חרוב עושין אורייב"ך לפי משקל הארץ הזאת ואמרו הגאונים ז"ל שהפרוטה משקל חצי שעורה ובגרעיני של חרוב הנקרא גרה יש בו משקל ארבעה שעורות ונמצא דלפום מה דקי"ל דקצ"ב פרוטות בדינר כלומר בדינר של צורי שיש בדינרי צורי ג' אורייב"ך ונמצא במאתים של מדינה שהם כ"ה דינרי צורי ע"ה אורייב"ך שהם ד' אוקיות וחצי אוקיא וג' אורייב"ך של כסף צרוף לפי משקל הארץ הזאת: כתוב בו סתם. כלומר שכתוב סלעים דינרין או פונדיון ולא כתב באיזה מקום: הוציאו בבבל מגביהו ממעות בבל. משמע לי דהיינו טעמא דכיון שלא פירש מקום מסתמא נשתעבד הלוה לפרוע במטבע של מקום גוביינא אם לפחות אם להוסיף אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"ז מהלכות מלוה ולוה שאם טען הלוה שהמעות שאני חייב לך מכסף שהוא פחות מזה המטבע ישבע המלוה ויטול ולפי זה משמע דהיינו טעמא דמסתמא אמרי' דבמקום גוביינא היה דר מתחלה ולפיכך כל שאינו יכול להתברר אם טוען הלוה שאותו כסף היה פחות ישבע המלוה ולפי זה אם הביא ראיה המלוה או הלוה שהיו דרים בשעת הלואה במקום אחר נוטל כמקום הלואה ואין כל זה במשמע וכתב ז"ל שם מכאן אתה למד ששטר שאין בו שם מקום שנכתב בו כשר לכל דבר והוא הדין לשטר שאין בו זמן כלל שהוא כשר אע"פ [*] שעדות זה אי אתה יכול להזימה: **כתוב** כסף סתם. מאה כסף ולא פירש אם סלעים אם דינרין או איסרין: מה שירצה לוה מגביהו. כל מטבע שהוא של כסף ואפילו איסרין: אמר רב משרשיא ארישא. דבכתובה אינו חייב לפרוע אלא במטבע שהיא יותר קל אם של מקום הכתובה או של מקום הגוביינא כדתנן במתניתין:

הדרן עלך שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

עי' בר"ן סוף פ"ב סי' רי"א ד"ה דכיון ע"י ועי' ש"ך חו"מ סי' מ"ג ס"ק ט"ז (ג"א).

[*] מכאן אתה למד שטר שאין כתוב בו שום מקום שנכתב בו כשר לכל דבר וה"ה לשטר שאין כתוב בו זמן כלל שהוא כשר ואע"פ שעדות זו אי אתה יכול להזימו אין לחוש בדיני ממונות מיי' פרק י"ז מהל' מלוה:

שלטי הגבורים

א ירושלמי הוא רוצה לעלות והיא אינה רוצה כופין אותה לעלות היא רוצה לעלות והוא אינו רוצה אין כופין אותו לעלות וכתב ה"ר מאיר דירושלמי איירי בזמן הזה ומתניתא דקתני דכופין אותה לעלות איירי בזמן הבית ואין תירוץ זה מספיק דאי איירי בזמן הזה למה כופין אותה אלא נראה שאין חילוק בין בזמן הזה לזמן הבית כסתמא דמתניתא. כתב ר"ת מי שהוא מיהודה והביא אשה מגליל ליהודה ונשאה שם אין כופין אותו לצאת ממקומו אחרים אבל אם הלך הוא לגליל ונשאה שם או כופין אותו לעמוד שם עמה ואם האיש והאשה ממקום אחד ביהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל אפי' מעיר לכרך ומכרך לעיר ואם האיש מעיר והאשה מכרך או איפכא ושניהם מיהודה ונשאה בעירו אין האשה יכולה לכופו להנית מקומו כיון שאין המקומות שוים והוא נשאה בעירו וכ"ש שאין האיש יכול לכופה להנית מקומה כיון שאין שני המקומות שוין ונשאה בעירה אבל אם מקומותיהם שוים שתיהם כרכים או עיירות כופין לאיש לעזוב את מקומו אע"פ שנשאה במקומו: שאלה להרא"ש ראובן שטוען כי קודם הנישואין התנה עם אשתו שישאנה במקומה על תנאי שאחר הנשואין תבא אליו לדור במקומו והיא מודה בזה התנאי אלא שאומרת אח"כ כשנישאת כתב בכתובה שלא יוציאנה ממדינה זו למדינה זו ובטל התנאי הראשון ואינה רוצה לצאת ממקומה תשובה לא נמחל תנאי הראשון בזה כי הכתובה נכתבה כמו שרגילין לכתוב בכל הכתובות ולא כוון לעקור תנאי שהתנה בפירוש ועוד שהוצרכה לתנאי הכתובה שכתב שלא יוציאנה ממקומה דהיינו מדינה שקבלה לדור בה ואדעתא דהכי ניסת לו שתדור שמה ולא יוכל להוציאה משם נמצא תנאי הכתובה אינו עוקר תנאי הראשון כלל ואם אינה רוצה לדור עמו במקומו אינו חייב במזונותיה:

ב סמ"ג כתב נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות קפוטקיא כרבינו כתב הטור ואם מעות מקום הגירושין טובים משל מקום הנשואין נותן לה ממעות מקום הנשואין אע"פ שבשאר חוב נותן לעולם ממעות של המקום שנשתעבד בו בכתובה הקילו ור"ת כתב שגם כתובה נגבית לעולם לפי המקום שנשתעבד בו אבל רבינו ומיי' וכל הגאונים כתבו כסברא ראשונה כתב מיי' בד"א כשהיה כתוב בכתובה מעות סתם אבל אם פירש בה מטבע ידוע בין בעיקר בין בתוספת הרי הוא כדין המלוה לחבירו מטבע ידוע שיפרע לו מה שהלוהו:

ג וסמ"ג כתב דכתובת בתולה היא דאורייתא והאריך בראיות לבאר זה וכ"כ התוס' ומיי' כתב כרבינו וכן כל הגאונים: והרא"ש כתב ודאי כתובה דרבנן אלא שתקנו חכמים נ' סלעים של צורי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואסמכוה אקרא כמוהר הבתולות ומש"ה יש מקומות שנוהגים לכתוב כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא שלא יטעה אדם לומר כיון שהיא דרבנן לא [...]

ספר מרדכי ממסכת כתובות

לרבינו מרדכי בר הלל אשכנזי ז"ל

כולל כל דיני התלמוד וכל שיטות הגמרא ורש"י ותוספות כסדר האלפסי עם הרבה סברות וחדושי דינים רבים :

עם **הגהות הרמ"א ז"ל** . והן מסוגרות בשני חצאי רבוע עם כוכב כזה [*] וגם מה שמחק מהמרדכי איזה תיבות הקפנו בשני חצאי לבנה עגולים עם כוכב כזה (*) . גם הצגנו הדפין מהגמרא שרשם הרמ"א ז"ל על כל מאמר ומאמר מהמרדכי :

בתולה נשאת ליום *רביעי קבט וא"ת ותכנס ליל חמישי ויש לומר דאין רגילות לעשות נישואין בלילה ותימה אמאי לא מפרש במתני' טעמא דאלמנה כמו שמפרש טעמא דבתולה וי"ל דבתולה טעמא דאורייתא אבל אלמנה אינה אלא משום ברכת אדם כדלקמן* ולא חש לפרש מיהו עתה כונסים ביום ו' כדאמרי' לקמן [*דף ג] במקום שבתי דינין קבועים בכל יום אשה נשאת בכל יום ואע"ג דאין דנין בע"ש מ"מ נהגו ליסא אשה בע"ש שאין לנו בתי דינין קבועין ע"כ יש להושיב ג' ודנים לפניהם ועוד משום תקנת עניים נהגו כן ובפרק נערה גרסי' א"כ מסר לה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים ודלא כמיימון בסוף פרק עשירי דאישות : [דף ב ע"א] לפיכך חלה הוא כו' פרק החולץ תניא יבמה ג' חדשים הראשונים ניזונית משל בעל עמד בדין וברח ניזונית משל יבם ופרש"י אבל חלה לא ואין נראה דבירושלמי קאמר ברח והוא הדין לחלה ותימה מ"ש התם (*חלה דניזונית) [*דחלה ניזונית] והכא לא ויש לומר דהכא מיירי דחלה (*קודם או ביום) [*לפני] הגעת הזמן ולכך אנוס הוא לכונסה ולא נתחייב במזונותיה *[*אבל אם משהגיע זמן היה בריא ואינו רוצה לכונסה ונתחייב במזונותיה כי נמי חלה אמרי' מעלה לה מזונות] אבל התם מיירי כשעמד בדין וברח ואמרו לו כנוס או פטור ולא רצה לכונסה מיד לכך כי ברח נמי מחמת אונס או חלה ניזונית משל יבם עיין פ' החולץ : [דף ד ע"א] ובועל בעילת מצוה [*ופורש] עי' פ' ואלו מגלחין : [דף ז ע"א] והא לא (כתב) [*כתיבה] כתובה קל א"ל אתפסוה מטלטלין (*כדי כתובתה) פי' שיעור כתובתה ומכאן סמך ריב"א דשטר כתובה ראיה בעלמא הוא ואי אירכסא כתובתה אינה אסורה לו *דהא איכא עידי קנין והא דאמרינן אסור לאדם וכו' היינו היכא דליכא עידי קנין ולא הקנה לה כתובה וס"ה [ב]כתב דוקא יום אחד או לימים עד שיכתבו לה *ולא התירו [ע"י תפיסת מטלטלים] אלא בשעת הדחק כדתניא לקמן לא יאמר לאשתו הרי כתובתיך מונחת לך על השולחן : (א) ר' יהודה אומר אף בבית האירוסין מברך אותם ביהודה קלא ופירש רבינו אפרים ממגנ"א דלא פליג תנא קמא אדרבי יהודה אלא תנא קמא לא איירי מיהודה ומודה תנא קמא דכל היכא דאיכא למיחש לייחוד מברכין (*וכי תימא) [*וכתב ראב"ן] דכן הוא המנהג דארום וארוסתו השוהין ביחד בבית אחד מברכין עליהם ז' ברכות פן יתיי חדו ומן הדין היה לברך ברכת אירוסין בשעת קידושין אלא נהגו בשעת נישואין משום דמסיימין בה והתיר לנו את הנשואות וסמכו אהא דתניא העושה סוכה לעצמו מברך כו' רב כהנא מסדר לכולהו אכסא (*דקידושא) [*דקידושין] מחיבור הר"ר אפרים עפ"ג דאישות : מעיקרא מאימת מכי רמו שערי באסינתי רבינו *פנחס בן חפני פסק בסעודת אירוסין אפילו בירכו ברכת אירוסין אין מברכין שהשמחה במעונו וכן דעת רשב"ט [*הכי אמר רב שר שלום גאון מקום שאין בקי לברך ברכת אירוסין או נשואין אלא החתן בלבד מברך לעצמו אבל אם יש אחר לברך אל יברך החתן משום דמיחזי כיוהרא . כן מלא רש"י בתשובת הגאונים מ"א גי' מ"י] : ושאני רב פפא דהוה טריח ליה פירוש שהכין לנשואין [*איני והא רב פפא בריך משעת אירוסין שאני רב פפא דהוה טרח ליה פי' כו' . לשון מ"י] [*וכן הך דרבינא נמי שהכל היה מוכן לנשואין . [א"כ מצאתי מוגה במרדכי של מהר"ר יוזפא סג"ל ז"ל מורנקפורט] [וכ"ה הב"ח] הלכך לא פרכין עלה וכן פסק ה"ר שמריה ורבי אפרים בר' יצחק וכן נראה לראבי"ה אבל [ג]יב"ק מספירא פליג ואמר דלא גרע משבוע הבן דלולי נערה דאיכא ליוקא היו מברכין שהשמחה במעונו ועובדא דרב פפא ורבינא בשעת שידוכין הוה *ולא עת אירוסין [*ולכך תלה טעמא דטריח ליה ולא עת אירוסין . מ"י] ויש לדחות דדוקא שבוע הבן דכתיב שם אנכי על אמרתיך הלכך אי לאו נערה דינוקא היינו מברכין : [דף ז ע"ב] וביהודה שנו מפני שמתייחד עמה דקדק ר' יחיאל [ד]מפרי"ס דאסור לאדם להתייחד עם ארוסתו בלא ברכה[ה] [*וביהודה היו עושין הברכה] : קלב ואסר לנו הארוסות הכי פי' חכמים שגזרו על יחוד של פנויה גזרו' על יחוד של הארוסות : מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקדושין משום דזימנין מקדש בשעת ברכת הנשואין ואז הכנסת חופה קודמת לקידושין כי הכנסת החופה היא שמוסרה בשחרית לחתן קודם הברכה ומה שאין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש האשה משום דאין עשייתה גמר מצוה כדאיתא פרק התכלת ובשעת נשואין נמי אין מברכין [*על הנשואין] דשמא הוי ברכה לבטלה דשמא לא יזכו להשבות יחד וברכת נשואין לחוד וברכת אירוסין לחוד לכך מברכין ב' פעמים בפ"ה ויש שנוהגין להפסיק [א] ביניהם ולקרות הכתובה כך כתב בתשובת רש"י וברכת על הגפן מברך על שניהם לאחריהן [*דהוי הפסק] כך נראה לראבי"ה : קלג והוא שבאו פנים חדשות אומר ר"ת פנים חדשות קרוי אדם חשוב שהוא כבוד החתן ודרך להרבות בשבילו אבל איניש אחרינא לא ובשבת אע"ג דליכא פנים חדשות מברכין ז' ברכות כדאמרינן במדרש כיון שנכנס שבת אמר אדם הראשון פנים חדשות באו לכאן ואמר שירה מזמור שיר ליום השבת ואומר ה"ר שמואל שאין לברך עכשיו ז' ברכות אלא בשבת [*ר"ל אע"פ שמתחילין ז' ימי המשתה קודם לכן] כדאיתא בתלמוד דלמא לא איסתייעא מילתא והדרי בהו גם עכשיו אין נשואין בלא קטטה ודלמא הדרי בהו קודם הברכה שמברכין ביום ו' [בכניסת החופה] . פירש המיימון פנים חדשות הם אותם שלא שמעו ברכת נשואין בעת נשואין : [דף ט ע"א] באשת כהן תימה אשת כהן נמי איכא ספק ספיקא ספק תחתיו כו' וא"ת תחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש וי"ל דמוכת עץ לא שכיחא והכי משמע בירושלמי בריש פ"ב : פחות מג' שנים וא"ת אפילו ליכא אלא חדא ספיקא הוה לן לאוקמי אחזקה (*דבאונס) [*ובאונס] הוה וי"ל בירושלמי מפרש אונס יש לו קול : ור"ת אומר הוא נאמן לשוויה' חתיכה דאיסורא [אבל לא להפסידה כתובתה] קלד וקי"ל אין אשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קנוי וסתירה או עד שיראו כדרך המנאפים אבל ראה שנתייחדה עם עובד

[*ושאלה על זכר ונקיבה שנתארסו יחד אם יכולין לדור יחד בבית אחד . יש לחוש שמא יתייחדו וכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה . וגם יש לחוש פן יבואו לידי שנאה מחמת שרואין זה את זה תדיר כדאיתא בבראשית רבה בפרשת ויפל ה' תרדמה . הגה"ה מהר"ם מ"י : נגב"ה שג"ל לימיג"ך ס"ת כלה סמך שתעמוד הכלה לימין החתן בשעת הברכה . מ"א העתקתי מגי' מ"י] :

[*וכן פסק נמי אביאסף דאפילו ע"י התפסת מטלטלין לא התירו . מ"י] [וכ"ה הב"ח] :

כוכבים קי"ל אין אוסרין על היחוד ואפילו (*יראה) [*ראה] כדרך המנאפים אין נאמן להפסידה כתובתה (*ע"ס פ"ק דיבמות) [*עיין סוף פ"ב דאישות מ"י . במ"א כתב פ"ב דיבמות] : קלה האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה תימה דשמואל [*גופיה] פסק (*כרשב"ג) [*כר"ג] דהיא נאמנת י"ל דהתם משום ברי ושמא אבל הכא אינה אומרת נאנסתי אלא אומרת לא מצאת פתח פתוח וא"ת נאמינה ע"י מגו דאי בעיא אמרה משארסתני נאנסתיה וי"ל דלא אמרי' מגו במקום חזקה דאין אדם טורח כו' ובפ"ק דב"ב איבעיא ולא איפשיטא ואמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה[ם] ולא טענינן לה אלא בחרשת כדמוכח לקמן בפרק אלו נערות עיין פי"א דאישות : [*חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה] כתב האלפסי בשם רב האיי גאון דדוקא במנה ומאתים ולא בתוספת ורשב"ס הגיה על דבריו מכח ק"ו ומה דתקינו [*רבנן] אמרי' חזקה מה דיהיב' לא כ"ש [*דהא משום חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה מהימנינן ליה דודאי פתח פתוח מצא וכמו שהטעתו דמי אך כך אני מפרש חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה לאלתר דכיון דמתוך חופתו מיד טוען כך האמת אתו דאכתי בזמן מועט לא נתכוין למצוא עלילות] עכ"ל ולר"י נראה דאין לחלק בטענת פתח פתוח בין לאלתר בין לזמן מרובה אלא כמו שמפורש ביבמות פרק בית שמאי דתניא טענת בתולים כל ל' יום כו' לשון ר"י : [דף י ע"א] חכמים תקנו להם לבנות ישראל כו' קלו האלפסי פסק כרב נחמן וכן פירש ר"ח דס"ל הכי כתובה לאו דאורייתא והכי פסק האלפסי בסוף מכילתין ור"ת פסק כרשב"ג דאמר כתובה מדאורייתא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו והא [ב]דאמרו חכמים תקינו להם לבנות ישראל כו' בכתובת אלמנה מיירי ואע"ג דאמרי' בסוף פ' בתרא לאפוקי מדרשב"ג אפ"ה הלכה כמותו וכה"ג אשכחן לאפוקי מדר' יהודה [*ר"ה דף ט] דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן ואפ"ה הלכה כמותו ובפרק אלו נערות קסבר ר"ע כתובת אשה דאורייתא דדריש גזרה שוה מה להלן שקלים אף כאן שקלים והלכה כר"ע מחבירו וכל מה ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ונפקא מינה מפסק זה שאין אדם נאמן עכשיו להפסיד את אשתו כתובתה לא בטענת פתח פתוח ולא בטענת דמים . (*אמר) [*דאמר] שמואל חכמים תקנו (*לכתובה) כו' משמע הא אי הוה דאורייתא לא האמינוהו מיהו פרק אלו נערות מסיק סתמא דתלמודא רבנן סברי טעמא מאי תקינו רבנן וכו' משמע דכתובה דרבנן ובפרק האשה שנפלו מסיק לה (*רב נחמן) לא אשכחא תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה כו' ופרש"י משום שהיא מדברי סופרים כן משמע בירושלמי עיין במיי' בפ"י דאישות ובפי"ב [א] ע"פ האשה רבה : [דף יב ע"א] ב"ד של כהנים היו נוהגין לכתוב כו' תימה דהכא משמע דוקא משפחות המיוחסות וכהנים ולקמן תנן אם רצה להוסיף יוסיף אפילו ק' מנה משמע בכל אדם י"ל דהתם כשכותב תחלה מנה מאתים ואח"כ תוספת אבל הכא היו כותבים ביחד ד' מאות דחזו ליכי פי' ר"ת : [*איתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע ר"ה ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף ר"נ ור' יוחנן אמרי פטור אוקי ממונא בחזקת מריה] קלז ברי ושמא ברי עדיף תימה דבשור שנגח אמרי' אפילו ניזק אומר ברי כו' לא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף וי"ל דשאני התם דההוא שמא לא היה רמאות כלל דלא היה יכול לידע אבל הכא נוטה לרמאות קצת דיש לו לדעת אם הלוהו או הפקיד[כ] ורא"ס [*מ"י והר"ס] פי' דג' עניני איני יודע הם היכא שהוא לגמרי בלא רמאות לד"ה פטור כדמוכח פ' שור שנגח הפרה גבי ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא והיכא שהוא קצת רמאות כגון הכא מנה לי בידך בהא פליגי וקי"ל כרב נחמן בדיני (ממונות) ופטור ופרש"י דחייב לעשות שבועת היסת והיכא שהוא נוטה ומוכח לרמאות לד"ה חייב וראיה מפרק השואל [*דף צו] דמסיק אמתני' דזה אומר שאולה מתה כו' [ל]ואמר בגמרא לימא תהוי תיובתא דרב נחמן ואבבא אחריתי בסיפא דהויא לא מסקינן הכי דקתני היו לו ב' עבדים אחד גדול ואחד קטן וכן ב' שדות הלוקח אומר גדול לקחתי והלה אומר איני יודע זכה בגדול ולפי הך סברא הוי מצי לאסוקי [מ]נמי לרב הונא הכא דאמרי אפילו לר' יהושע דע"כ לא קאמר ר"י אלא בשמא שהוא בלא רמאות כו' אלא כיון דהלכה (*כרשב"ג) [*כר"ג] לא חש התלמוד לדקדק אליבא דר"י קלח והא דפסקינן כרב נחמן דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור (*משבועה) [*ובשבועה] ה"מ כגון שאמר איני יודע שנתחייבתי לך מעולם אבל אם אמר ודאי נתחייבתי לך אבל איני יודע אם פרעתי לך חייב כדמשמע ס"פ הגוזל בתרא ובר"פ כל הנשבעין [*כתב מ"י] דנוטל התובע בלא שבועה [נ]ובשטר י"ב כתב אם חזר וטען נזכרתי בעצמי שהחזרתי לך נאמן בשבועה ובלבד שלא יהא לתובע עדות בקנין או כתוב בשטר עכ"ל ונראה מדבריו קלט דעדות בקנין כשטר חשוב ולא מצי למימר פרעתי וכן נראה בשער י' ובשער ה' ב' פעמים וטעמא משום דסתם קנין לכתיבה עומד אף בהלואה וראבי"ה רפיא בידיה בסוף שבועות וא"ת א"כ מה הקשה ממתני' לרב נחמן בפרק השואל והלא במתני' דפרק השואל מודה שקיבל ממנו שנים ואין יודע אם החזיר השאולה וי"ל כל זמן שהן קיימות הרי הן ברשות בעלים כל היכא דאיתניהו ולא דמי למתני' דפרק הגוזל דמלוה להוצאה נתנה [ס]אבל בשטר י"ב דאלפס פסק קמ דאם ירצה להשביע [*את התובע שבועה] כעין דאורייתא עושה : פסק רב אלפס בשער י"ב אם אמר מנה לי בידך וזה טוען איני יודע מה אתה אומר ובאו עדים כמו שאמר התובע ישבע ויטול ואם אמר שוב נזכרתי ופרעתי לא הוחזק כפרן בזה וישבע ולא משלם ואם בא לצאת ידי שמים אם אין יודע משלם כדאיתא בהגוזל בתרא ואם יש עד שלוה וזה אומר איני יודע ישבע שבועה מן התורה דאמר מר כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה וכתב ראבי"ה בסוף שבועות לא הבנתי אם רי"ף ר"ל שישבע שבועת ברי [*פי' וכיון שאינו יכול לישבע ישלם] או ישלם כי סתם דבריו ולמורי נראה דלכאורה הוי מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם [ע] וע"פ הכונס ובהלכות טענה פ"ו ובהלכות לוה ומלוה פי"ד : [דף טו ע"א] אם רוב ישראל [*ישראל] למאי הלכתא להחזיר לו אבידה פרש"י רבותא הוא דמוציאין מיד ישראל הזוכה בה ופי' ר"י קמא דאפילו למ"ד אין הולכים בממון אחר הרוב דוקא כשהממון שאנו רוצים להוציא בא לידו ברשות בעליו כגון מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן אבל הך מציאה דשמא שלא כדין בא לידו

הגהות הב"ח א נ"ל רק אי איכא : ב אסר אלא דוקא כצ"ל : ג נ"ב מברך : ג נ"ב רבינו [ובד"ק הגירסא ריב"ק] : ד נ"ל מפרש"י : ה נ"ב דפירש ואסר לנו והד"א : ו נ"ב גם : ז נ"ב אנפשיה : ח נ"ב א"כ מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני : ט אי נמי לא טענינן לה מוכת עץ אלא בחרשת כצ"ל : י נ"ב לה : כ דאמרי' כצ"ל : ב נ"ב לו : ל תיבת ואמר מוקף : מ תיבת נמי מוקף : נ אבל בשטר י"ב דאלפסי פסק דאם ירצה להשביע את התובע שבועה כעין דאורייתא עושה . ועוד כתב דאם כו' כצ"ל : ס (אבל בשטר י"ב וכו' דאורייתא עושה) תא"מ : ע נ"ב מברך :

שלטי הגבורים

(א) תנו רבנן מברכין ברכת חתנים כל ז' פי' ז' ברכות כו' ימי המשתה אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות אומר ר"י דאין קורין פנים חדשות אלא אותם שמרבה בשבילן השמחה יותר ובני אדם שלא נזדמנו לנשואין כיון דלא אתו מחמת הכלה אין לברך ז' ברכות וליל שבת צריך ז' דפנים חדשות באו לכאן דאתו מרבים לכבוד השבת בשמחה ובסעודה ולמחר בבקר יברך ז' דכבוד יום וכבוד לילה כבוד יום עדיף ואם הותחלה הסעודה ביום ד' ולא נגמרה עד שעבר ליל ה' מברך כל יום ה' ז' ברכות וכ"ש אם לא התחיל עד ליל ה' ואם נגמרה קודם לא יברך למחר ז' וראיה מרב אשי דאקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו למחר אי איכא פנים חדשות כו' וכשהחתן הולך לעירו עם כלתו אין לברך אלא דוקא בבית חתנים כל זה מצאתי עכ"ל : משמע מתוך הג"ה דנשואין שלנו שאנו רגילים לעשות ביום ד' אפ"ה צריך לברך בשבת ראשון . במ"א מצאתי : שאלה עיר שאין בה עשרה בני אדם לברכת נשואין ואי אפשר להביאם שם ממקום אחר מברכין אשר ברא בפחות מי' או לא . תשובה אינה ע בפחות מי' וכדאמרינן בפ"ק דכתובות ויקח בועז י' אנשים וברכת אשר ברא בכלל ברכת חתנים היא וכדאמרינן התם מאי מברך אמר רב יהודה שהכל ברא לכבודו יוצר האדם שוש תשיש שמח תשמח אשר ברא ואין הפרש בין ברכת אשר ברא לשאר ברכות אלא לענין פנים חדשות בלבד שאם באו פנים חדשות מברכים כולם ואם לאו מברכין אשר ברא בלבד וכדאמרי' התם רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו ומכאן ואילך אי איכא פנים חדשות בריך להו ואי לא אפושי בשמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו וברכת אשר ברא אדר"ת . והר"ן התיר בלא י' : נשאל להריטב"א ז"ל מי שנשא אשה בעיו"ט ובאו לו פנים חדשות ביו"ט אם מברכים שבע ברכות . והשיב דאסור לעשות סעודת נשואין במועד כדאיתא בפרק ואלו מגלחין מפני שמחה היא לו . ומיהו אם נכנסו לו פנים חדשות מעלמן אפשר שמברכין ברכת חתנים לפי שהחתן טעון ברכה כל שיש פנים חדשות אפשר לומר שאין מבטלין הברכה משום שמחת המועד . מצאתי שאלה אם יש חלוק בין ברכת נשואין לאלמן שנשא אלמנה לבחור או לאלמן שנשא בתולה כי נמצא בסידורים הפרש ונ"ל דאין הפרש דאי איתא כשאומר בגמ' מאי מברך ה"ל לפרושי אלמן שנשא אלמנה כך ולבחור שנשא אלמנה כן כמו שחלקו בימי הברכה

חדושי אנשי שם

מהר"ם [א] בכל הנוסחאות מרדכי והגהת אשר"י מצאתי להסתלק ופי' שעושין חלוק בין שתי הברכות . עוד ראיתי בנוסח אחד וברכת על הגפן מברך על שניהם לאחריהן ופי' אם שתה רביעית צריך לברך על כל כוס ברכה אחרונה

הגהות מהר"ם מטיקטין א] עי' בתוס' פרק האשה רבה כצ"ל : ב] והכי איתא בתוס' בדיבור רב הונא ורב יהודה אומרים חייב וכו' .

כ"ע מודו דהולכים אחר הרוב להוציאו מידו *(האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו תימה דשמואל[ע] פסק כר"ג דהיא נאמנת י"ל דהתם הטעם שהוא ברי ושמא אבל הכא אינה אומרת נאנסתי אלא אומרת פתח פתוח לא מצאת וא"ת והמנה ע"י מגו דאי בעיא אמרה משארסתני נאנסתי[פ] וי"ל דלא אמרינן מגו במקום חזקה דאין אדם טורח כו' ובפ"ק דב"ב בעיא היא ולא איפשיטא ואמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה[צ] ולא טענינן ליה אלא בחרשת כדמוכח בפרק אלו נערות עיין פי"א דאישות . כתב האלפסי בשם רב האי גאון דוקא במנה ומאתים ולא בתוספת ורשב"ם הגיה על דבריו מק"ו ומה היכא דתקין אמרי' חזקה כ"ש מה דיהב לה עכ"ל. ולר"י נראה שאין לחלק בטענת פתח פתוח בין לאלתר בין לזמן מרובה אלא כמו שמפורש ביבמות פ' בית שמאי דתניא טענת בתולין כל שלשים יום כו'. עיין סוף פ"ב דיבמות פרק כ"ג) :

סליק פירקא

האשה אם יש עדים כו' הא דלא קתני אם יש עדים שניסאת ברביעי מפרש בירושלמי פרקא קמא משום דיש שיש להם מאתים ואין נשאת דוקא ברביעי אלא אפילו בשאר יומי כגון מוכת עץ אפילו לר' מאיר ובוגרת לרבנן : [דף יח ע"ב] פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנין בגמ' בברייתא פליג רבי מאיר ואמר אין נאמנין משום דמלוה גופיה מידק דייק וחתים ומשמע שהעדים מודים שלוה אלא שאומרים פסולי עדות היינו [*ועתה הם כשרים] כגון תרי גיסי ונתרחקו ואומרים דמלוה על פה היא דהשטר זה פסול דאי אמרת דבעי למימר שלא לוה מעולם מאי קאמר מלוה גופיה מידק דייק וחתים הרי אין כאן מלוה [ק]ע"פ . ובהא קאמרי רבנן הרי אלו נאמנים פירוש ואין חייב לשלם כלום דנאמנין לומר פסולי עדות היינו ובעינן תחלתו וסופו בכשרות כדאמר בפרק יש נוחלין ונמצא שאין עדותן עדות : [דף יט ע"א] **קמב** וכגון שחב לאחרים וכדר' נתן ר"ת ור"י פסקו כר' נתן משום דרב יהודה ס"ל הכא כוותיה וכן רבא ורב נחמן בפרק ב' דפסחים עיין בפ"ק דקדושין בהגה"ה בסוף המסכת ובס' משפטים פ' בתרא דהלכות מלוה פסק ר"מ שהלכה כרב (הונא) [*יהודה דהכא וכגון שחב לאחרים] תימה ליהמניה במגו דאי בעי מחיל ליה כדאמר שמואל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול וי"ל דהכא הואיל והתורה זכתה לו החוב של זה אינו יכול למחול אע"ג **קמג** דמוכר שטר יכול למחול היינו משום דקנינו מדרבנן והכי משמע בפרק מי שמת ומייתי לה לקמן באלפסי פרק הכותב[ר] דקאמר ומודה שמואל שאם נתנו במתנת ש"מ שאין יכול למחול . ומסיק [ש]דמתנת ש"מ דאורייתא ועפ"ב דקדושין [*דקאמר] דאי ס"ד דרבנן אמאי אינו יכול למחול אלמא במידי דאורייתא אין יכול למחול ותימה אכתי ניהמניה במגו דאי בעי קלתיה כדאיתא שילהי זה בורר וי"ל דהכא איירי דאיתחזק בב"ד דאז לא אמרינן דאי בעי קלתיה כדאיתא התם א"נ שהשטר ביד שליש : אמנה היו דברינו אין נאמנין עס"פ חזקת הבתים ועיין פי"ב דמלוה : **קמד** אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ודקתני ברייתא אין נאמנים פרש"י (*דלא ליהוי) [*לא דליהוי] שטרא מעליא למיגבא ביה אלא דלא קרעינן ליה ונפקא מיניה דאי תפס לא מפקינן מיניה ע"כ ותימה כיון דמן הדין המע"ה ואוקי ממונא בחזקת מריה כי תפיס אמאי לא מפקינן מיניה דהא גבי ספק בכורות אמרינן אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה המע"ה ואמרינן עלה בפ"ק דב"מ [דף ו] דאם תקפו כהן מוציאין אותו מידו וי"ל דמש"ה לא מפקינן מיניה כי תפס לפי שהוא טוען ברי דחייב לו אבל התם גבי בכור ספק הוא אף לכהן וה"ה לכל תיקו שבתלמוד ע"פ חזקת הבתים גבי ההוא ארבא ובפרק השואל פירוש רשב"ם : אוקי ממונא בחזקת בר שטיא דוקא [ת]מקרקעי הוא דאמרי' הכי אבל מטלטלי הוא דאמרינן דהוו בחזקת המוחזק שבהם כדאמרי' בפרק השואל [*גבי המחליף פרה בחמור דפריך וליחזי ברשות דמאן קיימי וליהוי איידך המע"ה ומוקמינן דקיימא . מ"י] (*דמוקמינן ליה) דקיימא באגם : **קמה** נהי דהזמה לא הויא הכחשה מיהא הויא מכאן אומר ראבי"ה דאם קבלו הדיינין עדות שלא בפני בעל דין בדיעבד הויא עדות כדאמרינן הכא דהכחשה מיהא הויא ויש דוחין דכל עניני הזמה חדוש הוא ולא גמרינן מיניה וריב"א הוכיח מהם דלא הוי עדות וה"פ מכחישין העדים שלא בפניהם דהכחשה לא הוי חוב העדים כלל אלא חוב הבעל דין והרי הוא לפניו אבל אין מזימין שלא בפניהם דהזמה היא חובתן והכי מסיק נהי דהזמה לא הויא אפילו בדיעבד הכחשה מיהא הויא ע"פ הגוזל בתרא [*סי' קכד] : **קמו** אבל יוצא מתחת ידי עצמו לא דאימא זיופא זייף יש מדקדקים דאם שטר ביד ראובן (ג) ונתקיים בחותמיו שהכירו העדים חתימת ידיהם ושטר אחר יוצא מתחת ידו ואותם עדים עצמן החתומין בזה חתומין בזה שלא יגבה המוציאו *בשניהם דאימר חד מינייהו זיופי זייף לשטר השני כיון דחתימת אלו העדים תחת ידו כווני אכוון וזייף . ור"ת השיב בתשובה ששניהם כשרים לגבות בהן שהרי כשאנו באין לקיים חתימה מחתימה מ"מ בעינן שני שטרות

[*פי' לא יגבה אפילו אם עדים מכירים חתימת ידייהו בטביעת עין או אם אחרים מכירים החתימות אלו בטביעת עינים שיש להם בחתימות אלו אא"כ יבאו עדים ויאמרו זכרנו שחתמנו על אלו השטרות או עדים אחרים מעידים שזוכרין שראו אלו החותמים על עסק זה והשיב ר"ת דכשרי' בטביעת עין כו' ועיין בר"ן ובכא"ש ובתוס'] :

לפי שבשטר אחד אין אדם יכול להכיר ענין חתימת העדים דזימנין דשבק רווחא וזימנין משך לנגיה דחי"ת וזימנין תלייה לכרעיה [*דה"א] וזימנין דלא עביד הלכך בעינן משני שטרות דדלמא בתרי זמני מכווני לחתימת ידייהו ובדין הוא א דאפ"ה לא תסגי לן אלא כי היכי דלא ליתו בעלי חובין ומערערי ותנעל דלת בפני לווין הלכך ביוצא מתחת ידו אימור זיופי זייף [ב]ואפילו יוצא מתחת ידי אחר אנו בושין א] אלא נגלגל (*עליהם ישנים) [*עלינו חדשים] דאיכא למימר זייף אבל קיים השטר על ידי עדים (*מחתומים) [*החתומים] שבו אפילו יש למלוה אלף שטרות לא אמרי' זייף שהרי העדים מתוך כוונת הלב וטביעות עין הם מכירים ובחוט השערה מכירין השנוי אבל להקיף החתימה [*לחתימה] הוי כמו דברים שאין מקיפין תדע מדבעינן שתי שטרות ועוד לא ולמד מדאמרי' היה יודע בעדות קרקע ונסתמה כו' אפילו כיון

מדת מלרכא ומדת גמיו בגלימא ומשקל נסכא לא מהימנין להו דכולהו אמוראי איתותבו אלמא דעיקר העדות בטביעות העין ולא לדמויי מלתא למלתא אלא דתקנה [ב]עבדי' בקיום משום פסידא דלקוחות : (*או) דלמא (ג) זיופי זייף כו' הקשה ה"ר יעקב מטרנ"א לר"ת א"כ לפי סברא זו אם העד סופר הוא לבני העיר ויש ביד זה ספר מכתיבתו נימא נמי הוא זייף אחריו ואפילו העד בפניו ותי' ר"ת דדוקא אין מקיימין משטר היוצא מתחת ידו דגבי קיום דהקפת אותיות ע"י דמיון אמרי' דלמא זייף אבל בני אדם המכירין חתימות ע"י טביעות עין מקיימינן דטביעות עין עדיף מדמיון וסימנא מיהו אכתי קשה איך נקיים אפילו משטר שהוחזק בב"ד ומשני כתובות אם העד כתב שום ספר ופירש ה"ר חיים הכהן דודאי לכולי האי לא חיישינן דאין אדם מזייף אלא ממה שמקיימין השטר אבל מספר או מכתובה משם אין מקיימין וגם אין אדם מזייף משם כדאמרינן לקמן לכתוב חתימת ידיה אחספא כו' ואמאי לא אמרו לכתוב א' או ב' או ג' ולידמו אהדדי אלא ודאי שם שלם בעי' ע"פ גט פשוט : כותב (ד) אדם עדותו על השטר כו' פר"ת הא דאמר פרק ד' אחין מפיהם ולא מפי כתבם דהיינו בדיני נפשות והכא בדיני ממונות עיין פרק חזקת הבתים ובאלפסי בפרק ד' אחין כותב אדם עדותו על השטר כו' בפי' ר"ח הביא הא דאמרינן בירושלמי כותב אדם עדותו[ז] רב הונא אומר והוא שיהיה (ה) זוכר עדותו מעצמו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין (ו) זוכר עדותו ומוקי *רב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן ופלוגתא דר' ורבנן במתני' אם על כתב ידן הן מעידין או על מנה שבשטר הן מעידין לפי דרכינו למדנו פי' שמועתינו דפשיטא ליה לתלמודא היכי שהעדים הבאים לקיים חתימתן זוכרים המלוה בלא שטר אין צריכין לצרף עמהן[ד] מן השוק אפילו **לר' יוחנן דמתוך שבאין להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר [ג] : (הגה"ה) ואין לגמגם בזה דקיום שטרות דרבנן ובסברא מועטת יש להקל (*ע"כ) [*ואם אינם זוכרין אף ע"י זכירת השטר אפילו רבנן מודו דצריכים לצרף עמהם אחר כי פליגי היכי שהם זוכרים ע"י שרואים בשטר דרבנן סברי הואיל וע"י השטר הם נזכרין הרי הם כאילו העידו על מנה שבשטר. וזכירתם היא זכירה כאילו נזכרים בלא שטר ור' סבר על כתב ידם הם מעידים דזכירתם ע"י השטר והרי כאילו אין מעידין אלא על כתב ידן דאז ודאי צריכים עמהם אחר . ופי' דהך ברייתא דקתני כותב עדותו על השטר לפי מה שפי' הויא שטר גמור ולא אתא לאשמועי' אלא הך דמעיד עליה לאחר כמה שנים לרב הונא כדאית ליה ולר"י כדאית ליה ע"כ] . [כל זה חסר מן הפנים ובשני ספרים מ"י מצאתי כל זה בפנים] . [וכל זה נמצא בשנויים קלים בשלטי הגבורים ובחדושי אנשי שם] :

[*פי' דלרב הונא היאך מקיימין שטר שלא אותם עדים המעידים על כתיבת ידן אין זוכרין העדות ולכן מוקי ליה כר' דאמר אין מעידים אלא על כתיבת ידם ולא על מנה שבשטר כרבי ועיין באשר"י דפי' בע"א ומתוך הירושלמי נראה לפרש סוגיא זו דקאמר התם רב הונא כרבי ור"י כרבנן פי' כשהעדים באים לקיים חתימתן אם זוכרים המלוה בלא שטר אפילו לר' אין צריך לצרף עמהם אחד מן השוק דעל מנה שבשטר הן מעידים וכשאין זוכרים המלוה אפילו ע"י השטר אפילו רבנן מודו דצריכין לצרף דע"כ אין מעידין אלא על כתב ידן וכי פליגי היינו כשזוכרין המלוה ע"י השטר דלרבנן חשוב זכירה ועל מנה הן מעידין והיינו כר"י שאמר ואע"פ שאינו זוכרה מעצמו פי' אבל ע"י השטר זוכרה ולר' לא חשיב זכירה והיינו כרב הונא שאמר והוא שזוכרה מעצמו ולא ע"י השטר ולכך צריך לצרף אחר עמו לר' . תוס' ב"ב בד"ה ור' יוחנן אמר וכך פי' באשר"י] :

[**לשון הברייתא ת"ר כותב עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים אמר רב הונא כו' ויש להקשות על לשון המרדכי מאי אפילו לר' יוחנן ואדרבה לדברי רב הונא הוי אפילו. עיין ותשכח. ונלע"ד שהמרדכי ר"ל לפי דרכינו למדנו כו' שלא תימה שאף לדברי חכמים שסבורים שעל מנה שבשטר הן מעידין ואין צריכין לצרף אחר מן השוק היינו לשוויה מלוה על פה ולא יכול לישבע ואייב לפרוע אם טוען להד"מ אבל לשוויה מלוה בשטר לטרוף מלקוחות הייתי אומר שצריך צירוף לד"ה וזה לדברי רב הונא ופשיטא שאין צריך צירוף לד"ה מדקאמר רב הונא והוא שזוכר ואברייתא קאי ומאי קאמר הברייתא ומעיד לו עליה כו' ומאי צריך לעדים מן הכתב מאחר שהוא זוכר אלא ודאי ה"ק ומעיד כו' לשויה שטר לטרוף ודברי רב הונא אתא אפילו כר' כ"ש לרבנן דאמרי מתוך שבאים להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר אלא אפילו לר"י דאמר אע"פ שאין זוכר א"כ י"ל דהאי ומעיד דקאמר הברייתא אתי לאשמועינן דאין צריך צירוף ואמנה שבשטר הן מעידין לאפוקי ר' אבל לשויה שטר לטרוף נוכל לומר לד"ה צריך צירוף לכן אמר אפילו לר"י וזה נלמוד מלישנא דברייתא דמשמע דאשטרא מעיד ומוקי ליה ר"י כרבנן ולא כר' . הועתק מכתיבת יד של הגאון מהר"ר יוזפא סג"ל מורנקפורט ואני הדיוט אומר שהגאון הנ"ל כתב דבריו לפי שבמרדכי שלו היה כתוב אפילו לר' יוחנן אבל לפי ספרים שלנו שכתוב אפילו לר' אינו קשה דהא רב הונא אתי כר' והוי כאילו אמר אפילו לרב הונא ודו"ק . וכן מצאתי במרדכי של הגאון מהר"ת ווירשלייר ז"ל שהעביר קולמס על יוחנן וגרס אפילו לרבי] [וכ"ה הב"ח] :

קמז מעשה באשה אחת שהלכה בדרך עם שני יהודים וכשבאו ביער ישבו לנוח ובא האחד ותקפה והשני טמא אותה ולעקה ואין מושיע לה ואין עדים ובא לפני רבותינו וספרה המאורע ואמרה נאנסתי והתירוה לבעל משום מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי ורבינו שמחה ז"ל אסרה דכיון דעברה על דת ונתיחדה שמא הפסידה מגו שלה וכיון דמודה שנבעלה לאו כל כמינה לומר באונס היה דכיון דנתיחדה מרצונה שוב אין לה טענת אונס כההיא דפרק נערה גבי נשי דגנבי גנבי דקאמרינן ודאי שבקינהו גנבי ואזלי מנפשייהו אסירן וא"ת אפילו היה לנו לאוסרה אם ידוע שנתיחדה השתא ליכא עדים בלד אסתן ותאסר אין הכי נמי דדוקא בשבויה הקלו לומר כן שלא נחקור אחר עדים להעיד בפניו אם יודעים שנשבית דכיון דנשבית בע"כ מטולא נפשה (*קמי שביה) [*גבי שבאי] ולא נבעלה כדאיתא פ"ק דקידושין (דף יב) אבל כאן שנתייחדה מרצונה לא נקל אלא נמתין אם נמצא עדים כההיא דירושלמי פרק שני דכתובות ההיא איתתא דאתיא לקמיה דר' יוחנן אמרה אשת איש הייתי וגרושה אני והתירה (*מאן) [*מן] דנפקא א"ל רבי עדיה בלוד אמר א"כ *אני אומר אפילו עדיה בקוסטין תמתין ואין לפרש

[*פי' א"כ הוא אני אומר אפילו עדיה בקסטין תאסור ואין כדברי הראשונים כלום] :

עדיה בלד אסתן ותאסר דודאי [*ברור לן דאיכא מ"י] איכא עדים דידעי שנשבית א"כ עדי טומאה דידעי בבירור שנטמאת דא"כ מה לנו לעדותה פשיטא אע"ג שהתירוה ליתסא היה לנו להמתין וכן בפ"ק דקידושין ב] אם (אין) אנו יודעים בברור דאיכא עדים דהוה באבנא דכוחלא שוה פרוטה ליכא מאן דשרי'[ה] לבתרא אע"ג דעדים ליתנהו קמן אלא הכי פירושא הא איכא עדים במדה"י מסתמא במקום שאירע המעשה אם נחקור יגידו ויעמדו על בוריו ויאמרו שנטמאה בבירור ולא

הגהות הב"ח ע נ"ב גופיה : פ נ"ב א"נ מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני : צ אי נמי לא טענינן ליה מוכת עץ אלא כו' כנ"ל : צ ק"ו כנ"ל : ק תיבת ע"פ מוקף : ר נ"ב ועפ"ב דקדושין : ש דמתנת שכ"מ דאורייתא דאי ס"ד דרבנן כנ"ל : ת במקרקעי כו' אבל במטלטלי אמרי' כנ"ל : א נ"ל דאפי' בהכי : ב (ואפי' יוצא מתחת כו' דאיכא למימר זייף) תא"מ ונ"ב במ"ס אין זה : ב עבדו כנ"ל : ג נ"ב כו' : ד נ"ב אחד : ה נ"ב לא : ו נ"ב הנה דבר זה נכתב כאן באחת מן ההגהות אך בכמה ספרי מרדכי ישנים מצאתי כתוב כל זה בגוף הספר בפנים לאחר ובסברא מועטת יש להקל וגם הדעת נוטה כן : ז נ"ב אינו זכירה : ח נ"ב מרדכי ארוך : ט נ"ב דין זה נמצא גם בפנים בפ' שבועת העדות :

חדושי אנשי שם

אחרונה כיון דהאי לאודיה קאי והאי לאודיה קאי : [ב] ואם אינן זוכרין אף ע"י זכירת השטר אפילו רבנן מודו דצריכין לצרף עמהם אחר כי פליגי היכא שהם זוכרין המלוה ע"י שהם רואים בשטר דרבנן סברי הואיל וע"י השטר הם מזכרים הוי כאילו העידו על מנה שבשטר וזכירתם היא זכירה כאילו הוזכרו בלא שטר ורבי סבר על כתב ידן הן מעידין דזכירתן ע"י השטר הוי כאילו אין מעידין אלא על כתב ידן דאז ודאי צריכין עמהן אחר . ופירוש דהך ברייתא לפי מה שפירשנו הויא שטר גמור ולא אתא לאשמעינן אלא דמעיד עליה לאחר כמה שנים לרב הונא כדאית ליה

שלטי הגבורים

הברכה והשמחה . ואלו הסדורים אין להם שורש וענף ולא נודע מי בעל דברים אלו אדר"ת : (ב) שאלה מי שהוציא על חבירו שטר מקויים ואין אדם מכיר חתימתן של עדים ולא חתימת הדיינים ואמר הלה פרוע אי נאמן במגו דאי בעי אמר מזוייף או לא . תשובה זו מחלוקת ר' ורשב"ג היא במודה בשטר שכתבו אי צריך לקיימו או לא ובכמה מקומות בתלמוד הביאו מחלוקתם אף אמוראי אפליגו בה ומלוקת פוסקים הלכה הוא דאין צריך לקיימו כרשב"ג דהלכה כר' מחבירו אמרי' ולאו מחביו . ויש מי שפסק כדברי ר' . ואנו דעתנו כדברי אלו שצריך לקיימו וכהדיא פסק ר"ב פרק האשה שנתארמלה גבי העדים שאומרים כתב ידינו כו' . הר"ם אדר"ת : (ג) תשובה לרי"ף אם בא לפני ב"ד שטר קבלת עדות והעדים באותה העיר רואין אם אותם מקבלי עדות בקיאין בדקדוק עדים דבחקירתן הולכים אחר השטר ואין חוששין לעדות העדים ואם לאו אין סומכין על קבלת העדות וכתיבתן אלא סומכין על העדים : והלכתא קבלת העדות צריכה שלשה מומחין יודעין הלכות עדים כשרים ופסולים זהירין בקבלתן לעיין עדות כל אחד ואחד כדתנן הוי זהיר בדבריך שמא מתוכם ילמדו לשקר משום דבי דינא בתר ב"ד לא דייקי ומחדש התחילו הדיוטות לקבל עדות ומעיס עקלקלות וכל המקבל ואינו ראוי לדון כאילו מקבל עדות שקר ואין ראוי לדון ע"פ אותו שטר עכ"ל : (ד) מי שרגיל לכתוב מיד בשעת הלואה המשכון בפנקסו והפתק במשכנו' וכן הוא עושה תדיר ועובד כוכבים תובע ממש משכון ואומר שמשכן לו והוא אינו מוצאו ברשותו ולא כתוב בפנקסו ואין זכור אם הלוהו ואם לאו יכול לישבע שלא משכנו לו אף כי אירע לו פעם אחד שמצא משכון בביתו בפתקין שלא היה בפנקסו. מ"מ משכון זה לא נמצא ברשותו ולא בפנקסו אם יש לחוש למקרה שמא הלוהו ונגנב מיד בביתו קודם שכתב בפנקסו ומתוך זה שכחה וזהו חששה גדולה . תשובה יראה שאדם כותב בפנקסו כל דבר בדקדוק כדי שיהא זכור כי א"א לאדם לזכור כל עסקיו בעל פה ויכול לישבע על זה ושבועה תלויה בלב כיון שלבו אומר לו שהוא אמת כהסיא דרב כהנא ורב אסי דאמר להו רב ואת לבך אנסך ופי' ר"י דאף עונש שבועה ליכא והביא מפרק ד' נדרים דקאמר התם בשם שנדרי שגגות מותרים כך שבועות שגגות מותרות ומפרש שבועות שגגות כדרב כהנא ורב אסי דכל חד וחד אדעתא דזכור אשתבע . והביא דגיטין פרק השולח שאמרה יהנה שם המות מבניה ונענשה התם פשעה ליתן בכד של קמח ממה שהופקד בידה כי ידעה שבסופה לישבע ובנדון זה נמי אין שום פשיעה ואין שום עונש אף אם היה שנמצא א"כ כדברי העובדי כוכבים כי מה יוכל אדם לעשות אם לא יסמוך על כתב ידו א"א לאדם לזכור כל עסקיו ע"פ והכי נמי אמרינן גבי עדות כותב אדם עדותו ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים ואמר ר"י ואע"פ שאין זוכרה מעצמו ואע"פ שיש לדחות שאני התם דאע"פ שאין זוכרה מעצמו בלא כתב ידו מ"מ ע"י כתב ידו מדכר דכיר גוף העדות וה"נ אם ע"י פנקסו אומר לו לבו שהוא כך היינו ידיעה גמורה ואם הוא רפוי בידו יראה שיוכל לישבע על פנקסו להחזיק מה שבידו ואין כאן עונש שבועה כלל גם מההיא דתנוי על פנקסו מוכח שיש לסמוך על הפנקס כמ"ש האשר"י : (ה) ו ואם אינן זוכרים אפילו ע"י זכירת השטר אפילו רבנן מודים דצריכין לצרף אחר עמהם כי פליגי היכא שזוכרים המלוה ע"י שרואין השטר דרבנן סברי הואיל וע"י השטר הן מזכרין הרי הן כאילו העידו על מנה שבשטר וזכירתן זכירה כאילו הוזכרו בלא שטר ורבי סבר על כתב ידן הם מעידים דזכירתן ע"י שטר ז והרי כאילו אין מעידים רק על כתב ידן ולאו ודאי צריכין עמהם אחר ופי' דהך ברייתא דקתני כותב עדותו על השטר לפי מ"ש הויא שטר גמור ולא אתא לאשמועינן אלא הא דמעיד עליה אחר כמה שנים לרב הונא כדאית ליה ולר' יוחנן כדאית ליה . הגה"ה : ושכתבת על שטר התנאים שאין חשוב שטר לפי שאין בו קנין זה אינו מכמה טעמים חדא דכמה שטרות יש שאין בהם קנין כגון שטרי קדושין וגירושין ושטרי בירורים אגרות שום ואגרות מזון וכהנה רבות ואיש תבועות ידלנה וכולם דין שטרות להן וכן כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים ואע"ג דמסיק התם והוא שזוכרה מעצמו ה"מ בעד אחד אבל בשני עדים החתומים על השטר ונכתב מדעת שניהם כי הכא שטר גמור הוא לכל דבר אפילו כשאינו זוכרם וכן פי' ר"י פ"ב דכתובות ושלום מבר"ב ח : (ו) לסוף רמי אנפשיה ואדכר אזל ואסהיד נראה האי דאמר לא ידענא היה חוץ לב"ד דאי בפני ב"ד הוה אמרי' כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ובפ' שבועת העדות הביא מכאן ראיה בספר החכמה וז"ל ט נשאלתי על מעשה שאירע שהקהל הטילו חרם בבהכ"נ שכל מי שיודע עדות שיעיד קודם שיצאו מחצר בהכ"נ ויצאו ולא העידו ולאחר זמן באו עדים שהיו שם בבהכ"נ בשעת החרם ואמרו לא שמנו אל לבבנו אז להעיד עתה זכרנו ובאנו להעיד וצ"ל דמקבלין עדותן דהא אמרינן פ"ב דכתובות רב אשי הוה ידע ליה לסהדותא לרב כהנא א"ל לאו הכי והכי הוה א"ל לא ידענא לסוף אידכר רב אשי אזל ואסהיד ליה כו' ולא דמי להא דתנן השביע עליו ה' פעמים בב"ד וכפרו אין חייבין אלא אחת ואר"ש מה טעם הואיל ואין יכול לחזור ולהודות וי"ל דשאני התם דכפרו לגמרי וכיון שהגיד

שוב

הגהות מהר"ם מטיקטין א] לסמוך על הדמיון : ב] דפריך והא איכא עדים במדינת הים :

נחיה על פיה והיינו דקאמרינן עידיה בלד אסתן ותאסר מאחר שאין אנו יודעים אם יש עדים אם לאו לא נחמיר עליה להמתין אע"פ שיש לחוש לעידי טומאה דבשבויה הקלו דמעולה נפשה ומסתמא לא נטמאה ותו כיון דהיא עד אחד בעלמא קלקול או שום הוא עד מעיד קטן שנבעלה ברצון אלו מנו שלה דאפילו גבי שבויה *אמרה אני טהורה וחברתי טמאה ואמר עד אחד את טמאה וחברתך טהורה אמרינן כיון דאיכא עד אחד לאו כל כמינך ולא מהני מגו ורא"בי"ה התירה דמשום ייחוד לא הפסידה מגו שלה דאטו טלהו נשי דינא גמירי כדאיתא פ"ק דקדושין [*דף יב] גבי ההוא גברא דקדיש בליפיתא דאסא ועוד דאר"א דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה והיא אפילו מדרבנן דאי מדאורייתא [*אבל מדרבנן אסירי] היה לו לפרש כדאמרי' בפ"ק דגיטין על הא דאמר רב נחמן אומר היה ר' מאיר אפילו מצאו באספה וכו' ומסיק וכי תימא ה"מ בדאורייתא אי הכי אומר היה ר"מ דבר תורה מבעי ליה ואותה ראיה דאני טהורה וחברתי טמאה ואתי עד אחד ואמר את טמאה וחברתך טהורה אינו ראיה חדא דאפילו אם יבא הוא ויעיד גם הוא חשוד בייחוד והחשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ותו עידיה בלד אסתן ותאסר והא דאמרי' בקדושין פ"ק הא איכא עדים במדינת הים [אין פי' שמא אלא] הכי פירושו הא אמרי אינשי דאיכא סהדי התם פירושו קול ריגון בעלמא והשיב על דברי ריגון זה [*דלא אסרינן] [והכא נמי לא עדיף מריגון א] בלא מעשה מוכח כגון פתח פתוח מצאתי לו דברים מכוערים כמו ההוא דרוכל ביבמות ופרש"י ז"ל דהפיר תגא מן הבעל וזאת האשה משום ייחוד לא הפסידה מגו שלה כדאמרינן פרק בתרא דקדושין מלקין על הייחוד ואין אוסרין על הייחוד ועוד גרסינן בפ"ק דכתובות [*דף יג] מיתיבי זו עדות שהאשה כשרה כו' עד מדברת היינו שבויה [*וא"ל ר"ג] שאני שבויה דרוב עובדי כוכבים פרוצין בעריות הן ב] [*מ"מ שמעינן מינה אם נסתרה נאמנת ולא הורע כחה בסתירתה מהיות ארוס וארוסתו משמע להתירה אפילו איסורא דרבנן לא חשו בה ובבתה. אבי"ה] (ואין לומר) [*פי'] מדברת היינו נסתרה בעדים דהא איתותב רב *אסי מינה וא"ל ר"ג (*לר"א) [*ור"א] שאני שבויה דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הן וא"ל ר' יהושע האי נמי כיון דאיסתתר אין אפוטרופוס לעריות והלכה כר"ג (*ואפילו) [*אפילו] ברוב פסולים אצלה (*כריב"ל דיעבד) [*ואפילו אי לכתחלה אסור ברוב פסולים אצלה בדיעבד] כשר כדאמרי' גבי ארוס וארוסה דאתו לקמיה דמכשירין בדיעבד בה ובבתה כר' יוחנן וקי"ל כר' יהושע [*בן לוי] וכר' יוחנן : [דף כו ע"א] **קמח** האשה שנחבשה על עסקי ממון מותרת לבעלה בין אשת כהן בין אשת ישראל ע"י נפשות אסורה לבעלה כגון אשת בן דינאי (*מחמת) [*דמחמת] יראה מפקרא נפשה ברצון ב] והכא מדנקט רישא לבעלה וסיפא נקט כל כהנות שמע מינה דרישא אפילו באשת ישראל [ע"י נפשות אסורה] והא דאמרי' בגמ' כשיד עובדי כוכבים תקיפה על עלמן דאפילו על עסקי ממון אסורה לבעלה דוקא בכהנת אבל באשת ישראל מותרת לבעלה דהא בשבויה אמרי' אי תשתבאי אפרקינך ואהדרינך לי לאנתו וכן מוכחא הסוגיא דרב שמואל בר רב יצחק לא אמר אלא בכהנת דפריך מהורקנא וריחקוה בני משפחה [*ובישראל לא נאסרה אלא לבעל ולא לבני משפחתה] והיא בכהנת איירי ובע"ז פרש"י אפילו באשת ישראל מיהו בספר התרומה פ' אין מעמידין התיר בדיעבד אפילו באשת כהן : על ידי ממון מותרת לבעלה (*ישראל) והקשה ר"ת דרישא משמע [*דדוקא ע"י ממון] הא סתמא אסורה וקתני סיפא ע"י נפשות אסורה הא סתמא מותרת ותירץ דרישא מיירי אפילו באשת כהן וכ"ש באשת ישראל וע"י ממון מותרת לבעלה כהן דודאי לא נבעלה כלל אי משום הפסד ממונו [*אי משום] דאמר פ"ק דע"ז דבדיעבד לא חיישינן הא סתמא אסורה לבעלה כהן דודאי נבעלה וסיפא דקתני ע"י נפשות אסורה לבעלה אפילו אשתו של ישראל כגון אשתו של בן דינאי וכל שכן אשת כהן הא [*למ"ד הא סתמא מותרת לבעלה אשת ישראל. עי' בע"ז וכן פר"י ור"ת באשת ישראל] סתמא מותרת לבעלה אשת ישראל וכן פי' ר"ת ור"י ורש"י פי' באשת ישראל עיין בע"ז : [דף כז ע"א] המגרש את אשתו **קמט** לא תנשא בשכונתו משום הכי נקט לא תנשא דאז היתה אסורה לו איסור עולם דכל זמן שהיא פנויה מותרת לחזור : [דף כח ע"א] וכיון דקיום (ז) שטרות דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן כדפסק האלפסי וכן פי' ר"ח ור"ב שאל לרבינו דוד בר קלונימוס **קנ** כיון דקיום שטרות דרבנן אם יכול לקיים בקרובים *והשיב לו אין הכי נמי וראיה ממתני' נאמן אדם לומר זו כתב ידו של אבא כו' והר"ר שמואל מבונבירק דחה את

[*ר"ל בקרובים של בעל השטר דהיינו מלוה ובמרדכי של הגאון מהר"ר מאיר וירשליר ז"ל מצאתי מוגה בקרובי מלוה ולוה] [וכ"ה הב"ח] :

הראיה דשאני התם דהוא בא להעיד על חתימת אביו ואינו קרוב לא לזה ולא לזה ג] דאז נאמן לומר זה כתב ידו ס אבל אם קרוב [*לתובע] נאמן לא שבקת חיים לכל בריה וכן פי' ר"ח ופרק חזקת הבתים משמע דאין אדם יכול לקיים [*עם עד השני] חתימת העד החתום עם אביו או עם אחיו דא"כ נפיק כולה ממונא אפומא ג דחד [*דקרובי כחד חשיבא] : לעיל. **קנא** הוציא עליו כתב ידו גובה מנכסים בני חורין דוקא כשטוען להד"ם אבל טוען פרעתי פסק האלפסי דנאמן ור"י פסק דאין נאמן דמ"מ יכול לטעון שטרך בידי מאי בעי :

סליק פירקא

נערה שנתפתתה **קנב** [דף מג ע"ב] מתני' כתובתה שלה ס מאימתי גביא פרש"י לענין מיטרף לקוחות כו' משמע דאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה אע"ג דלא כתב לה וכן עשה רבינו ברוך מעשה באלמנה מן האירוסין שתפסה מעות מחייס ופסק ליתן לה כתובה וראיה דגרסי' פרק הכותב אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה ולא מלי למיפשיט תלמודא מנלן אבל מ"מ פשיטא ליה לתלמודא דאית לה וכן משמע פרק ג' דקדושין אמר רב אם נתן גט מעלמו טופין אותו ליתן כתובה ורא"בי"ה ורבינו אפרים מבונא אמרו ס כל הסוגיות מוכיחות כן והיינו דוקא בימי קדם שהיה דרך לכתוב כתובה למקלתן מן האירוסין אבל בזמן הזה שאין דרך לכתוב לא גביא כשלא כתב לה [וכן פסק ה"ר שאלתיאל בספר החכמה] ורא"בי"ה אמר דאין לאלמנה מן האירוסין כתובה והא דאמרי' לקמן דיש לה ה"מ בימי תנאים שלא היו נוהגים לכתוב כתובה כלל והיו גובין הכל בתנאי ב"ד אבל אנו שאנו כותבין כתובה מן הנשואין פשיטא דמן הארוסין אין לה כיון שאין אנו נוהגין לכתוב לה כלל ור"ח פי' [דהכא] בדכתב לה והכי פירושו מיגבא מאימת גביא פירוש שכותב לאשתו מנה מאתים מן האירוסין ובשעת נשואין כתב לביתי ואוסיפית לה על מנה מאתים דאית לה משעת אירוסין כך וכך מיגביא (*ומאימת) [*מאימת] גביא [*לאחר הנשואין] כן פיר"ת ורבינו שמשון בדכתב לה וכתב רבינו ע שמשון לא נסיבא לי כמו שקבלתי ממורי הכהן דא"כ אמאי מודה ר' יהודה במלתא את בתו כשהיא קטנה ובגרה דאין לאביה רשות בה אדרבה (*ארוסה) לתנאה מנה מאתים משעת אירוסין דהא ברשותו נכתבין אלא ש"מ דבלא כתבה מיירי עיין בסוף פרק השולח משמע דלארוסה אין לה כתובה : [דף מד ע"א] היכא דייתי לארוסה סהדי פי' לא יש לזה מקבל מתנה שום שטר שהעדים חתומים בו (*ומרעיק) [*מרעיק] צ ליה לגביה דידיה שהוא בעצמו לא יגבה באותו שטר הואיל והודה שהן פסולין אבל פשיטא שאם אדם אחר הוליא שטר ואלו העדים חתומים עליו ק אומרין לאו כל כמיניה לפסול בהודאתו : הא דאמר רב נחמן שטר שני ביטל את הראשון ה"מ (*כמו שנכתב) [*כשנכתב] שטר שני על אותו דבר עלמו אבל בהודאות והלואות גבי תרוייהו (*וכו'). (*האלפס) [*בהאלפס] : **קנג** ושאלו לר"ת על ש"מ שאמר תנו מנה לפלוני ולאחר שעה אומר פעם שנייה תנו מנה לפלוני מי אמרינן להעמיד דברים הראשונים [*בא] ואין לו אלא מנה או דלמא כיון שנתן לו [*מנה קנה מיד מ"י] קודם הרי קנה מיד דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ועכשיו חוזר ונותן לו מנה אחר והשיב דאין לו אלא מנה אחד כיון דלא אמר ר עוד תנו לו מנה אחר *וכן נראה להר"ר [*כן כתב ר' שמשון משאנץ בהגהות דסוף בבא בתרא] : שמואל מבונביר"ק : [דף מז ע"א] **קנד** ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים ש הוא הדין אם לא כתב אלא באמירה בעלמא דכן הן הדברים הניקנין באמירה והרב רבינו שמואל בן ר"ב פירש *דהא דנקט כתב לה משום דבירושלמי משמע חילוק בין נשואין ראשונים לנשואין אחרונים דלא קנו אלא בכתיבה משום הכי נקט מילתא פסיקתא: פי' רש"י כתב לה כו' פי' מן האירוסין משמע לפי דבריו דמן הנשואין הבעל גובה הכל ורבינו תם פי' (דמיירי) דכתב לה מן הנשואין דהך ברייתא קאי אמתני' ומתני' קתני נשאת

[*וכתב מהרי"ק בשורש פ"א סוף ענף ב' דהא דכתב ר"ת דאין הבעל זוכה אם לא גבה הנדוניא בחיי האשה אין לחלק בין היכא שנשתעבד אבי הכלה לבתו כההיא דכתב לה כסות או כלים כו' דמשמע שהקנין עשה לו להיכא שנשתעבד לתתן עלמו והאריך בראיות. וכתב עוד בשורש נ"א דאפילו אם נשתעבד בשטר הנדוניא לאבי הבעל ולא בא עדיין לידו קודם שמתה בתו אין מוליאין. ושם נוטה דברי הקולין אליבא דר"ת ולא כרש"י שפי' דבאירוסין מיירי]:

ותו דאמרי' בתלמוד משום איתתא הוא והא לא שייך מן האירוסין אלא איקרובי כדלקמן פ' אע"פ אלא הכי פירושו כתב לה מן הנשואין וכגון שלא גבה (*מן הבעל) [*הבעל מן האב] עדיין וכיון דלא הספיק לגבות קודם מיתתה לא זכה דאזלינן בתר אומדן דעתא של אביה וקי"ל כתנא קמא דמתניתין דאזלא כרבי אלעזר בן עזריה דאזל בתר אומדן דעתא כדאמרי' בריש פ' אע"פ ואם תאמר ע"כ לא קאמר ר"א בן עזריה אלא מן האירוסין אבל מן הנשואין קאמר דגובה את הכל ויש לומר דהא דקאמר מן הנשואין גובה את הכל כגון שגבה כבר והחזיר לו שאז ודאי גובה את הכל אבל אם לא גבה מודה הוא דלא יגבה ופסיק ר"ת [*דמהכא שמעינן נדוניית חתנים ת שלא גבו קודם מיתת נשותיהן אפילו לאחר נשואין שלא זכו בהן] (*כן מצאתי) [*ומצאתי] בשם ראבי"ה שר"י הלבן חולק ואומר דגובה הכל א. ואומר ב הרב רבינו שמואל בן רבינו ברוך דאם יתפוס החתן המוליא מחבירו עליו הראיה שאמר קים לן כרבינו שלמה יצחקי (*דפסק) [*דאיירי] מן האירוסין אבל מן הנשואין גובה הכל אפילו אם לא גבה הלכך המוליא מחבירו עליו הראיה **קנה** ומצאתי ג שכתב ר"ת והחרים בחרם חמור על יושבי צרפת ונורמנדיא"ה והסכימו עמו גדולי נרבונ"ה על [*כל] נושא אשה ומתה בתוך השנה בלא ולד של קיימא שיחזיר כל הנדוניא ותכשיטיה לנותנין לה או ליורשיה מה שנשאר בידו מן הנדוניא מה שלא בלתה ושלא להעריס לבלות הממון רק מן הוצאות עסק קבורתה לפי כבודה (ולפי) [לא לפי] רצונו ועד זמן ב"ד ל' יום ומצאתי בתשובת ר"ב ממגנצא [ובתשובת ר' דוד מגילבורג] שהקהלות עשו תקנה על כל איש ואשה שעשו נשואין ונפטר לעולמו (אה"כ) א' מהם בלא זרע בתוך שנתים שיחזרו חצי נדוניא ליורשי המת : כתב לה פירות כסות וכלים כו' פי' ר"ת כתבתי למעלה והא דתניא לקמן אע"פ (*שכתוב) [*שכתובתה] בבית אביה בעלה יורשה כשנכנסה עמו לשם נשואין לא תקשי לפי' ר"ת דהא פר"ת דההיא ר' נתן היא א"כ כשזכתה האשה [*בנכסיה ומה שקנתה אשה קנה בעלה. מ"י] בנכסים והחזיקה וקנתה האשה וקנה בעלה ולשון ד ירושלמי מוכיח כן אבל הכא קתני כתב לה ואכתי לא אתא לידיה וה"ר שמואל מבונא ורבינו טוביה מפיא"ן אמרו ה אף היכא שאשתו בבית אביה ואוכלת בשל אביה ואפילו נהנית משל בעלה ב' וג' שנים שהתה אלל בעלה ומתה הכל של אביה וכן משמע בספר הישר ו ואפילו החזיק הבעל בנדוניית אשתו וגם ז נהנית ממנו והחרים ר"ת להחזיר לאב כשמתה בתוך שנה שניסאת ושמעתי שיש תקנה אפילו בב' שנים להחזיר החצי אבל אם עדיין ביד האב לית דין ולית דיינא היכא דקאי תיקוס ח אע"פ שרבינו משולם הביא ראיה מן המדרש ותם לריק כחכם זה המשיא בתו ומתה שאבד בתו ואבד מעותיו ומשמע אפילו תוך שנתו רבינו תם מתרץ דמיירי כגון שהחתן מוחזק במעותיו *דאז לא מפקינן מיניה (*לאחר) [*מאחר] שהחזיק הנדונייא אבל אם ? אינו *מוחזק [ג] יחלוקו א"כ (*בזמן הזה) [*בנדון זה כו'. מ"י] שלא נהנית משל בעלה כי אכלה משל אביה וגם לא זכה הבעל בהן נראה דאין להוציא

[*לשון מ"י דאז לא מפקי מיניה לאחר שהחזיק הנדוניא דיחלוקו א"כ בזמן כו' כאשר הוא בפנים] :
[*וגם האב אינו מוחזק ר"ל שהוא ביד שליש וכן בהדיא בס' ישן. ומרדכי של מהר"מ וירשלי"ר העביר קולמוס על אבל אם אינו יחלוקו והגיה במקומו וכשהנדוניא ביד שליש יחלוקו א"כ בנדון זה כו'] :

מיד האב מה שנשאר בידו וכן משמע נמי בספר רבינו משה בספר החכמה ובריש כ פ"ב דאישות כתב רמב"ם כאותה ברייתא דהיכא דמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ומתה בדרך קודם שתכנס לחופה אע"ג שכתובתה בבית אביה בעלה יורשה (*ובפ"ק) [*ובפ' כג. מ"י] פסק האב שפסק ע"י בתו לא קנתה הבת אותה מתנה עד שיכנים אותה בעלה וכן חתן לא זכה עד שיכניסנה [דף מח ע"א] **קנו** האומר *אם מת אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו כו' מכאן פסק הר"ם ז"ל [*הכונס סי' עג] מי שנתפס ויש לו די משלו ורוה שלא לפדותו משל עצמו שפודין אותו בעל כרחו ועוד הביא ראיה מפ"ק דקדושין ומפדין אותו בעל כרחו ובמס' ב"ק פירשתי **קנז** ושאלת על ראובן שמת ולא הניח כדי כתובת אשתו ואינה חפצה שיקבר מן הנכסים שהניח לה ונסתפקת אם אלמנתו קוברו או קופה של צדקה כו' אלמנה ענייה במה נתחייבה לקבור את בעלה והיכן מצינו שהאשה חייבת בקבורת בעלה והא אפילו הניח לה כל כתובתה אינה חייבת בקבורתו שהיא בעלת חוב בשטר היא וכתובתה נוטלת ממנו וכ"ש הכא שלא הניח לה [*אלא] שלים כתובה וכדי הוא **קנח** שיקבר מקופה של צדקה ואין עליה שום פרוטה ודייה שאבדה שני שלים כתובה וכן הלכה ועוד ראיה מתוספתא דכתובות מי שמת והניח נכסים ומטלטלים ויש עליו בעל חוב וכתובת אשה כל הקודם

[*נשאל לר' חיים בר יעקב אם שומעין לאלמנה שלא לקבור בעלה מנכסים שאין בהן כדי כתובה והשיב כי כותבין הגאונים דשומעין לה אבל לדעת אחרונים מכרעת דיקבור מנכסים שהם משועבדים לקוברו ומפקיעים ירושה דאורייתא כדאמרי' פרק נערה האומר אל תקברוני מנכסיי אין שומעין לו עכ"ל הגה"ה נריפי] :

הגהות הב"ח י נ"ל כר"ג : כ נ"ב בין אשת כהן בין אשת ישראל : ל נ"ב והר"ם פסק דאשת כהן שנתייחדה כדי ביאה אסורה וראיה מפ' אין מעמידין : מ נ"ב שהרי נאמן אדם לומר זה כתב ידי : נ נ"ל דאתים : ס נ"ב מיגבא : ס נ"ב כי : ע נ"ל ברוך : ע נ"ל יגבה : פ נ"ב לה : צ נ"ל לאו : ק תיבת אומרים נמחק : ר תנו לו עוד מנה כצ"ל : ש נ"ב וכו' : ת נ"ל כל שלא : א נ"ב כרש"י : ב נ"ב עיין בתשובות מהרי"ק סי' קמ"ו וסי' קס"א וסי' נ"ד ותשובות מהר"ד כהן בית שני חדר י' ובתרומת הדשן סי' שכ"א : ג נ"ב עיין בתרומת הדשן סי' שכ"א ובתשובת מהר"י מולין סי' ס"א וסי' ע"ו וסי' פ' ובתשובת מהרי"ו סי' ס"ד וסי' ס"ו : ד נ"ל יורשה : ה תיבת אף נמחק : ו נ"ב אפילו : ז (ואפילו החזיק הבעל כו' בתוך שנה שניסאת) תא"מ ונ"ב במ"ס כתוב זה למעלה קודם ועד זמן ב"ד ל' יום : ח נ"ל נהנה : ט נ"ב ולא מפקינן מיניה דהאב : י הנדוניא ביד שליש כ"ל דיחלוקו אם כן בנדון הזה כצ"ל והשאר נמחק : כ נ"ל פכ"ב :

שלטי הגבורים

שוב אינו חוזר ומגיד וע"ע פרק גט פשוט גבי תברא דהוה חתיב עליה רבה בר חנין כו' נורבא מרבנן לא דק משמע דאדם אחר לא מלי למיהדר על כתב ידו אפילו אומר בהדיא שמעידין על מנה שבשטר אחשביה רבנן כאילו על כתב ידם הם מעידים וכן לחכמים להפך וראיה דאמר לכתוב חתימת ידיה אחספא כו' הל"ל יאמרו לו שיפרש בהדיא שמעיד על כתב ידו ודוקא אחספא כו' וה"ה אריסא דמגילתא כו' כדאיתא פרק גט פשוט ודוקא אחספא משום דאין כותבין שטר אחספא וכדתנן בפ"ב דגיטין אין כותבין לא על הנייר ולא על החרס וה"מ בשטרות אבל לקיים דבר לפי שעה לקנות לו שפיר דמי כדאמר בפ"ק דקדושין כתב לה על הנייר או על החרס הרי בתך מקודשת לי שדי מכורה לך וכן פי' בה"ג ור"ת חלק בין שטר שיש לו תנאי לשטר שאין לו תנאי כדמוכחת בפ"ב דגיטין ואחספא יכול להראות חתימתו אפילו בסופו ואמגילתא דוקא בתחילתו ולא בסופו כדאיתא בהדיא פרק ג"פ. פסק האלפסי הוציא עליו כתב ידו שלא עדים מלי לומר פרעתי וכן פסק המיימון פי"א דמלוה ואין גובה לא מן היורש ולא מן הלקוחות וכן פסק הר"מ ואע"ג דרשב"ם כתב פרק ח"ה דלא מלי למיטען פרעתי אנן בפלוגתא דרבוותא מספיקא לא מפקינן ממונא. והסיא דפ"ב דכתובות דלמא משכח איניש דלא מעלי וכתיב עליה מאי דבעי ותנן פ' ג"פ הוציא עליו כתב ידו כו' לא קשה לדברי האלפסי ולטעון פרעתי די"ל דלמא דלא ידע האי דאידך אשכח חתימת ידיה ולא אסיק אדעתיה למיטען פרעתי וטוען האמת להד"ם ובתר הכי מפיק אידך חתימת ידיה ותו לא מהימן לומר פרעתי דכל האומר לא לויתי כאילו אומר לא פרעתי דמי אכן לא נראה לר"י אלא בכל שטרות שייך למימר אי איתא דפרעיה שטרא בידיה מאי בעי. עי' סוף פרק ג"פ : (ז) עד נעשה דיין בדרבנן כמו בקיום חותמות פי' אע"פ שהגיד עדותו נעשה דיין ודן ע"פ עדותו ובדאורייתא כגון בעיבור החודש הראוי להעיד נעשה דיין אבל אם הגיד אינו נעשה דיין ובדיני נפשות אע"פ שלא הגיד אלא ראוי להגיד אינו נעשה דיין כדאמרינן בסנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש ט' כתב רבינו נסים במסקנא

חדושי אנשי שם

ליה ולרבי יוחנן כדאית ליה : [ג] נ"ל אבל אם אינו מוחזק לא זה ולא זה דהא בשנה ראשונה קאי השתא ואדינא דגמרא מהדר ורבנן לא זכה הבעל שהם קאמרי וכן הוא בהדיא בהגהות אשר"י וכשהנדוניא ביד השלים יחלוקו א"כ

הגהות מהר"ם מטיקטין א] כן נל"ק : ב] בד"ק הגי' פרוצים בעריות הן ואמר ליה רבי יהושע והגיה מהר"ם וז"ל [נל"ק הא נמי כיון דאסתתר אין אפטרופוס לעריות אלמא מדברת] היינו נסתרה בעדים דהא איתותב רב אסי וכו' : ג] ולא לזה נאמן שהרי נאמן לומר

זכה והוא נקבר מן הצדקה ועוד אמרי' מי שמת ולו נכסים והניח כתובת אשה ובעל חוב גובה האשה כתובתה וגם בע"ח (*חובו) [ואין מפסיקין לו אפילו כדי קבורתו ולאיה מה"ג מי שמת ולא הניח שיעור כתובה אלמנתו אלא שלא יש לו תכריכין ולא הוצאת קבורתו וכלום אבר"ב א) עיין פ' המשב [דף סט ע"א] כי הא קנס דרבא אכפייה *לרבה בר אמי ואפיק מיניה כו' פר"ת בדברים בעלמא כפייה דה"פ כל הגבר כל מ"ע שמתן שכרו בצדה אין ב"ד של מטה עונשין עליה ובלקים כתיב נתון תתן למען יברכך וגו' וביורשלמי מפרש נמי הכי *משמע הא אם רוצה ספין והתא לא תקפה מהא דגרס בקידושין בירושלמי אמר רב אסי הלואי הויא כל שמועותי ברירן לי כהדא *שכופין את הבן לזון את אביו ובפ' כל הבשר [*פי' שעושין כן אבל לא מחוייבין לעשות כן] : *מייתי להסוא דלא מוקר אבוה א"ל שבקוה ט' עפ"ק דקדושין : באושא התקינו הכותב כל קם נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין ט' פרש"י אע"ג דמתנה כמכר כדא"פ הגיזקין לענין שיעבוד היינו לאינים אחרינא דאי לא דעביד ליה נייח לנפשיה לא יהיב ליה מתנה לכן מפקעת ידו כמכר אבל בנו צ"ל הכי משם הביא ר"ב ראיה דמתנת בריא לאינים אחרינא מפקעת מזונות מזון האשה בחייו ומזון האלמנה וכן משמע בפרק יש נוחלין (*דייק) [*דדייק] רבא השתא ירושה דאורייתא אלמנה ניזונית מנכסיו מתנת ש"מ שהוא מדרבנן מבעיא משמע הא ממתנת בריא דהוי דאורייתא לא גביא (*וכיון) [*דכיון] שמקבל מתנה אלים [מירושה] דאורייתא [*אין מוציאין למזונות] ותנן אין מוציאין למזון האשה והבנות ט' דמקבל מתנה הוא בכלל משועבדים הן הלכך דלמא כי תקינו קמא הגאונים לגבות כתובת אשה ממטלטלין ה"מ מירושה וכ"ש ממתנת ש"מ דרבנן אבל לא ממקבל מתנת בריא וגם ר"ת פירש (כפירוש ר"ח) בבבא בתרא שמתנת בריא מפקעת שיעבוד גמור כמכר וגם ר"ח ורשב"ם שוין בדבר בפרק יש נוחלין (*ר"י בר' שמואל) ג] [*ע"כ דברי ר"י בר' שמואל. מ"י] וכן בהאביאסף בסוף שבועות בענין הנשבעין ונוטלין וכ"פ הר"ס בתשובתו וכן נראה למורי בש' המיימוני ורבינו יצחק בר' ברוך פסק דאפילו מתנת בריא לאינים אחרינא לא מפקעא שיעבוד כתובה ודקדק מדר"ת דכתב דאהני מאי דכתב בכתובה נכסים דאית להון אחריות ט' לגבות ממטלטלין ואהני דלא כתב אגב שלא לטרוף מן הלקוחות ודוקא לוקח זכה שהוא כמו בע"ח מאוחר שגבה דקי"ל בערכין דכ"ע מה שגבה גבה במטלטלי אבל מקבל מתנת בריא אין מפקיע שיעבוד של מטלטלין ורבינו שמואל פסק ג] דמתנת ש"מ לאינים אחריני מפקיע שיעבוד הכתובה ומזוני כמו מתנת בריא דמה שתקנו רבנן סבוראי דכתובת אשה נגבית ממטלטלין היינו דוקא כשהן בעין בשעת מותו אבל אם נתנם לאדם אחר או זיכה לו ע"י אחר אפילו מתנת ש"מ מפקיע שיעבוד האלמנה ולא תטרוף ממנו וראיה מהכא הכותב כל נכסיו לבניו ד] הוא ואשתו ט' לאו דינא ולא קים (*ליה) [*לן] הכי ואינה ניזונית מהם אע"ג דמתנה בזיכה לבניו מתנה רעועה הוא (*לאו) [*דלא] יהיב ליה מידי [*הרי] דכך מפקיע מזונות מתנה רעועה כמתנה טובה דמתנה כמכר ומה שהביא ראיה מקל וחומר דרבא פ' יש נוחלין ק"ו פריכא הוא דאינו אלא דיחוי בעלמא הוא וראיה מפרק יש נוחלין דקאמר אי אמרת לוקח הוי ט' אמאי ניזונת וקאי אמאי דשלח רבין באגרתיה מי שמת והניח אלמנה ט' נשאת הבת ט' אלמא אמרינן אע"ג דלא הוי הבעל לוקח אלא מדרבנן פריך אמאי ניזונת א"כ הוי ראיה דאלימא מתנה דרבנן כמתנה דאורייתא ועוד ראיה מלשון האלפסי פרק יש נוחלין דמסיק דמזון האשה והבנות ומתנות שכ"מ תרוייהו תקנתא דרבנן ובהדי הדדי קאתו ולא מצי חדא דחיא לחברתה ומדקאמר הגאון דלא מצי חדא דחיא לחברתה א"כ מאי דתפס תפס עיין פרק יש נוחלין והר"ס פסק דהנותן מתנה לבנו או ליורשו אפילו במתנת בריא דלא הוי מתנה להפקיע כתובה וראיה מהכא הכותב כל נכסיו לבנו הוא ואשתו ניזונין מהן ופרש"י אפילו אמר מעכשיו ולא מן הדין הוא אלא תקנת חכמים הוא סוף דבר מתנה שאדם נותן ליורשיו הוי כמו ירושה [ד] בעלמא אע"ג דקא מיבעיא ליה אי הלכתא כתקנת אושא או לא ומסיק דלית הלכתא הכי וכן (*פי') [*פסק] האלפסי י"ל דלא מיבעיא ליה אלא בחייו דמצי טרח לדידיה ולדידה ואהא פשיט דלית הלכתא כוותיה ועוד אומר הר"ס דהא דפסיק דלית הלכתא כתקנת אושא ה"מ להא דאמר הוא ואשתו ניזונין מהן דהא מילתא בלא טעמא הוא דלמה יש לו להיות ניזון אחרי שהוא נתן אבל אשתו ניזונית ועוד דלא מייתי ראיה דליתא לתקנתא דאושא אלא מעובדא דרבי יונתן דעשינהו דאיירי בדידיה אלמא בהא דוקא ליתא אבל באשתו ניזונת איתא לתקנתא דאושא גם אומר הר"ס דנוכל לומר דתקנתא דאושא לא הות אלא בכותב כל נכסיו בלא שיור וא"ת ליתסביה בפרק מי שמת בהדי עד שיכתבו כל נכסים יש לומר משום דליכא הלכתא כוותיה בדידיה אי נמי י"ל דהוי בכלל הכותב כל נכסיו לבניו ותקנתא [*דאושא] דומה לה עיין בספר אביאסף [*בסי' אלף ה'] : [דף נב ע"ב] (ח) לא כתב לה קסב כתובת בנין דכרין בספר העיטור תשובה לרבי חנינא ברבי יהודה היום כמה שנים בטלה כתובת בנין דכרין מישיבתינו ולמה בטלה לפי שצריך להיות מנכסים שיש להם אחריות (*ובראוי) [*ובמוחזק] ובמותר דינר ואם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו דינר אין שומעין וצריך חקירת ב"ד ושומת זקנים שלא להוסיף (*וכן) [*ועוד] עיקר תקנתם כדי שיקפוץ ויתן לבתו כבנו

ולאו שיתן לבת כלבנו וכמה [*פעמים הולך הדבר לגדות. מ"י] הדבר הולך לגדות. כל מה שמרבה למתנת בתו ויהיו כמה שנים שאין ישיבתינו דנה כתובת בנין דכרין ומר בר רב (*חנינא ורב) הונא [*בס"א ומר רב זוטא] אמרי לא חזינן רבותא דהוו [*קיימי] [*מקמאי] דדייני להו כתובת ב"ד ומשני נפשא לא דיינין לאן בתרי מתיבתא וכיון דעברי ליה כמה שנין לאן נמי לא דיינינן להו לכתחלה אלא דבר האי גאון אמר מר סיבי [*יהלין] מבטלי רבנן כתובת בנין דכרין ומר רב שמואל אמר הרבה [*זמן הוא] [*חכמים הוא] שכבר בטלה כתובת ב"ד בזמן הזה ומסתברא טעמא דלפילו למאן דאמר לא בטלה הייני דוקא במקרקעי ולא במטלטלי לפי שלא מצינו בה תקנה ולא מנהג עכ"ל וכ"כ המיימוני אע"פ שתקנו הגאונים שכתובה גובה מן המטלטלין וכן כל שאר תנאי כתובה ככתובה הן דישקן בין במקרקעי בין במטלטלי חוץ מכתובת ב"ד שלא מצינו מנהג ירושתה פשוטה בכל הישיבות לפיכך אומר אני מעמידין אותה על דין התלמוד שאין יורשין כתובת אמן אלא מן הקרקע וכן כתב הר"ס מקוצי ז"ל [*בספר מ"ג] וכן [*כתב] רבינו ברוך בספר החכמה קבלתי ממורי הכהן ז"ל דכל מילי [דלא] כתיבין בכתובה כגון בנין דכרין ובנן נוקבן ומזון האשה לאחר מותו אע"ג דתנאי כן לא גבינן ממטלטלי אלא ממקרקעי בתקנת חכמים [*ז"ל] [ס] ואצטרובלין ושכירות דבתי הוו כמקרקעי (*וכדברי התוס' כן) [*אבל התוס' פסקו וכן] פירש מורי רבינו להגבות כתובת בנין דכרין אף ממטלטלי דתנאי כתובה ככתובה דמי לכל מילי הועתק מכתיבת הרב רבינו מאיר ס] משום רבינו משולם ורבינו אלפסי כתב וכן (*ראה) [*ראבי"ה] במשפטי הכתובה (*לכל) [*דלכל] מילי תנאי כתובה ככתובה בר קסג מפרנסה דהא כדקיימא קיימא דוקא במקרקעי וגם המיימוני כתב כן בפרנסה פ"ב דאישות וכן פי' רשב"ם פרק המוכר הבית והתוס' פסקו אף פרנסה ממטלטלי דבזמן הזה רגילין להשיא בנותיהם ממטלטלי וחשיב כמקרקעי כן פירש פרק נערה שנתפתתה ונראה למורי דבפ' מציאת האשה פסקו משם רבינו חננאל דפרנסה אינה נגבית ממטלטלי ור"פ נערה כתב דנגבית ממטלטלי : [דף נג ע"א] מוכרת כתובתה לבעלה תוס' דבפרק החובל משמע דאין יכולה למחול ולמכור משום דקיימא לן כר' מאיר דאמר אסור לאדם להשהות את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה ויש לומר דהכא מיירי שמוכרת שאם ימות בעלה שלא תגבה היא את כתובתה מן היורשין וגם שלא תוכל למוכרה עוד בטובת הנאה אבל אם בא לגרשה צריך ליתן לה כתובתה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ע"פ החובל : [*יתיב רבין בר חיננא קמיה דר"ח וקאמר משמיה דר"א מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות א"ל] אי לאו משום דאמרת משמיה דגברא רבא כו' אבל השתא דאמרת משמע דהלכה כן וכן פסק רבינו שמואל בן רבינו ברוך :
קסד [דף מז ע"א] תקנו מזונות (ט) תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירותיה ופירש ר"י דאין אשה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות י] אע"ג דמסיק בשמעתין דתקנה דידה כדמסיק זימנין דלא מלו לה ופריק לה מדידיה לא מצי למימר לא ניחא לי בתקנת חכמים ולא דמי להא דאמרי' לקמן פרק אע"פ ובפרק בתרא אמר רב הונא יכולה אשה שתאמר כו' איני ניזונת ואיני עושה דהתם לא מפקעת תקנת מעשה ידיה לגמרי שאם אינה ניזונת ואינה עושה היום (*ולמחר) [*למחר] תעשה וניזונית אבל אם אומרת איני נפדית ואיני נותנת פירות הרי עקרה לגמרי תקנת פירות שכל ימיה פירות תחת פרקונה הן ואפילו אם יכולה לעקר לגמרי מעשה ידיה לומר איני ניזונית ואינו עושה לעולם אכתי איכא למימר (י) היינו טעמא דפרקונה בעינן שיפדנה הבעל כדי שלא תטמע בידי עובדי כוכבים אי נמי שאני פירות משום דידו כידה שהוא זוכה בגוף אבל מעשה ידיה היאך יזכה בהן כיון שאינו בעין דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים עיין בתוס' נערה : [דף מח ע"א] תניא מי שהלך למדה"י קסה ואשתו תובעת מזונות בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ופירש (*ר"י) [*תוס'] דהוא מוקמינן לה בפ' בתרא [*דף קז] בשלא היה מסרה בניו ובנותיו מתחלה שאם היה מסרה מתחלה בניו ובנותיו ניזונין מנכסיו כיון דניחא ליה (*והוי כמו) [*והויא כמי] שנשתטה דזנין ומפרנסין בניו ובנותיו אפילו לא היה מסרה אותם מתחלה ויש מפרשים דאדרבה הויא דמי שהלך למדה"י מתחלה היו סמוכין לשולחנו מדפריך מינה (*מההיא) [*אההיא] דנשתטה דהויא נמי כשהיה מפרנסם מקודם דאם לאו הכי אמאי מפרנסים ב"ד ולקמן דמוקמינן לה במסרה אשתו ע"י שליש אבל לא בניו ובנותיו היינו בשעה שהלך שהניח ביד שליש לפרנס את אשתו ולא הניח לפרנס את בניו אבל קודם [*שהלך] היו כולם ניזונין משלו : [דף נג ע"א] קסו ממאנת יש לה מזונות כו' תניתוה אלמנה בבית אביה כך פר"י כשיטת רש"י חדאי מן האירוסין מיירי דאי מן הנשואין לכ"ע לית לה ושומרת יבם לרבותא נקט דאע"ג שלא מחסרה מסירה לחופה ויכול לבא עליה בעל כרחה אפ"ה יש לה ור"ת פירש אלמנה וגרושה בבית אביה בחיי אביה שנתארמלה או נתגרשה מן הנשואים ואע"ג דרב ולוי כולהו מודו בנשואה דאין לה מזונות מן האחים (*כשנשאת) [*שכשנשאת] פקעו המזונות ה"מ כשמת האב קודם שנתארמלה *)שלא נתחייבו היורשים מעולם המזונות לה אם תתאלמן או תתגרש לאחר מיתת האב אבל (*זאת שנשאת בחיי אביה שלא נתחייבו היורשים מזונות מעולם) [*כשנתארמלה בחיי אביה] לא פקעו הנשואין את המזונות אם תתאלמן או תתגרש ועודה נערה שלא בגרה יהיו לה מזונות עד שתנשא אחר מיתת האב ובממאנת פלוגתא דתנא קמא ורבי יהודה והאלפס פסק כתנא קמא [*דאית לה

*) [שכבר נתחייבו היורשים לה מזונות אם כו' אבל זאת שנתארמלה בחיי אביה שלא נתחייבו כו' כנ"ל] .

הגהות הב"ח ל נ"ב כל מ"ע שמתן שכרה בצדה אין ב"ד של מטה נענשין עליה משמע. כנ"ל והשאר נמחק : מ מייתוה להוות גברא כנ"ל : נ ומקבל מתנה בכלל כנ"ל : ס נ"ל בפי' שלו : ע נ"ב לאו דינא ולא קיים לן הכי דקא מיבעיא ליה בגמרא אי הלכתא כתקנת אושא דהכותב כל נכסיו כו' או לא ומסיק דלית הלכתא הכי וכן פירש האלפסי : פ אע"ג דמתנה לבניו כנ"ל : צ (דמתנה כמכר) תא"מ : ק נ"ב ריב"ם : ר נ"ל אההיא : ש תיבת אמרינן נמחק : ת נ"ב לתקנתא : א נ"ב א"כ : ב נ"ב דקא חשיב התם : ג נ"ב תשובה זו נמצא גם בתשובת מיימוני להלכות אישות סי' כ"ו : ד לדקדק בנכסים כנ"ל : ה נ"ב להם : ו (זמן הוא שכבר בטלה) תא"מ נ"ב ס"א חכמים נהגו כן לבטל : ז נ"ב כתובה : ח נ"ל פסק : ט נ"ל פסקו : י נ"ב גם אינהו : כ נ"ב איירי : ל נ"ל נתארמלה : מ (ה"מ כשמת האב כו' לאחר מיתת האב) תא"מ וכ"ב ס"א ה"מ כשנשאת לאחר מיתת האב דהואיל ונתחייבו היתומים קודם שנשאת פקעו המזונות : נ נ"ב אפילו אחר מיתת האב. אבל אם בגרה בחיי האב לא תיזון לאחר מיתתו דלעולם לא תשוב לנערותיה. אבל אם נשאת בחיי האב אם נתאלמן או נתגרשה : ס נ"ב הדין : ע נ"ב דין זה נמצא עוד לקמן בהגה"ה סי' רס"ה : פ נ"ל אחד : צ נ"ב יפדנו :

חדושי אנשי שם

א"כ בנדון זה כו' : [ד] ע"ש הגהת מיימון פט"ו מהל' אישות ולקמן בפרק בתרא מביא תשובת ר"י נראה שחלק על סברת הר"ם מה שכתב אשת ראובן שהלך בעלה למדינת הים כו' ומיהו שמא התם קאי ליתן לה דין מזונות דבחיי בעלה ולא מן היורש לאלומי כחה שלא תוכל הבת למכור ע"ש או כדי לייפות כחה שיש לה מזונות מן התורה מבעלה בחייו ולאחר מותו מדרבנן לדברי רבינו משה מיימון ומיהו נ"ע בתשובת מהר"ם בתשובות מיימון לספר משפטים סי' ז' משמע דאפילו מתנה ליורש מפקעת מדין כתובה כשאר מתנת בריא שמא שאני התם שהתנו בפירוש הזקינה ע"מ שלא יהא משועבד לכתובת אמם וע"כ צריך לקיים התנאי או תהיה המתנה בטלה למפרע כדמוכח בפ' מי שאחזו : [ה] אבל התוס' פסקו אף ממטלטלי דתנאי כתובה ככתובה דמי לכל מילי העתקתי מתשובות רבינו מורי ז"ל וכדברי כו':
פי'

שלטי הגבורים

במסקנא ז"ל הלכך נקטינן דבדיני נפשות הוא דאפילו עד שיודע אין נעשה דיין אבל בדיני ממונות עד שיודע נעשה דיין ע"כ : (ח) רב מתתיה גאון ז"ל כתב שאין דנין כתובת בנין דכרין בזמן הזה שאין הטעם אלא כדי שיקפוץ ויתן לבתו כבנו ועכשיו נהגו ליתן יותר ור"מ כתב דנראה לו כרב האי גאון וכן היה אומר ריצב"א דכתובת ב"ד גביא אף ממטלטלין בזמן הזה כיון דתקון דכתובה גבי' אף ממטלטלין הוי כתובת ב"ד כתנאי כתובה ותנאי כתובה ככתובה והר"ר מאיר הלוי והר"ר יונה ז"ל כתבו דודאי כתובת בנין דכרין נהגו האידנא דאין לעקור תקנת חכמים אבל כיון שמרבין ליתן לבנות נעמיד התקנה בחזקה כמעיקרא ממקרקעי ולא ממטלטלי ולענין מה שתקנו הגאונים שכתובה גביא ממטלטלי נאמר דלענין זה לא עשו כב"ד ככתובה כו' (מ"ט זוזי אנסוה כו'). ומוחלת כתובתה אע"ג דקי"ל דאסור לשהות כו' מ"מ מחילתה מחילה ואי מיית לאלתר או שהה עמה באיסור אין לה אלא מאתים ויורשיה נוטלים מאתים ולא כתובה הראשונה רבינו אשר ז"ל : (ט) מצאתי תשובת הר"ם ז"ל היכא שהבעל רגיל להכות את אשתו והיא בקשה להבטיחה שלא להכותה עוד ולא רצה להבטיחה אך רצה להוסיף על חטאתו פשע והתרו בו עוד להבטיחם שלא להכותה ולא קבל ואף כשקבלה עליו בב"ה בעבור מזונותיה או שיבטיחנה שלא להכותה עוד ולא רצה לקבל דבר פשוט הוא שצריך לשלם כל מה שלותה ואכלה אחר שלא רצה להכניע לבבו אפילו בדבור לומר לא אעשה עוד מחשבתו נכרת מתוך מעשיו שהיה חפץ להכותה כיון שעבר ושנה ושלש בזה נעשה לו כהיתר ואחרי שלא רצה לנהוג עמה דרך כבוד ולא כמשפט הבנות הכבודות קי"ל והיא בעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו לחיים נתנה ולא לצער כ"ש שלא להכותה דקא עבר אלאו דלא יוסיף פן יוסיף דלא גרע מאחר והדרבה ק"ו הוא ומה אחר שאין מצוה עליו לכבדו מצוה שלא להכותו כ"ש אשתו שמצוה עליו לכבדה אינו דין שיהיה מצוה עליה שלא להכותה ואדרבה חייב לכבדה יותר מגופו כדאמרינן פרק הנשרפין ואף המזיק אשתו בתשמיש המטה אמר בפרק המניח דחייב כ"ש שאין להכותה ועוד בפרק הבא ע"י דקא דחיק תלמודא למצוא תקנה לאשה רעה לא לישתמש ולימא ליסרה בשוטין ועוד מספר כתובה נלמד שקבל עליו לכבדה ולא לבזיון ואוקיר ואזון כו' לכבוד כתבה ולא לבזיון ואין זה דרך בני עמנו להכות נשותיהן כמנהגו וחלילה לכל בני ברית מעשות כדבר הזה ואם היה לפנינו דין זה אשה קובלת על בעלה שמכה אותה היינו מחמירין עליו יותר מאילו היה מכה את אחר מטעם דפרישית ובפחות מזה כתב רב פלטוי גאון יוציא ויתן כתובה וז"ל והיכא דארגילאי קטטה אם היא מרגלת כמורדת דמיא ואין לה כלום ואם הוא מרגיל יש לה כל כתובתה מרגילים בני הבית כגון חמותה ובת חמותה יש עליו מן הדין להוציאה למקום אחר דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ואם מוציאה וגרשה נותן לה כל כתובתה וכן הלכה וכן מנהג עכ"ל וגדולה מזו אמרו המדיר את אשתו שלא תטעום כו' עד ל' יום יעמיד פרנס יותר מכאן יוציא ויתן כתובה ואוקמינן במספקת לדברים קטנים דרגילא בהו בי נשא וקא מגלגלה בהדיה דאמרה ליה עד האידנא דלא אדרת מגלגילנא בהדך השתא דאדרתן לא מצינא דאגלגל בהדך עפי מל' יום דשמעו בי אינשי וזילא בי מלתא כ"ש וכ"ש בן בנו של ק"ו דזילא בי מילתא טובא שהוא מכה אותה דאיכא בשת וצער וגנאי הוא לה ולכל משפחתה ולכל בנות ישראל לנהוג כאחת מן השפחות שאסור להכות אפילו שפחה כנענית. וכן המדיר אשתו שלא תשאיל נפה וכברה ורחים יוציא ויתן כתובה שמשימה ש"ר בשכנותיה כ"ש שאינו רשאי להכותה ואם אינו רוצה להבטיחה שלא יעשה עוד יוציא ויתן כתובה ומיהו אימלוכי בעי אי יוציא ויתן כתובה או תקח מזונות אנה שהיא רוצה ואינו יכול להכריחה להיות בביתו בבזיון ולדור עם נחש בכפיפה ודמיא להא דתנן בפרק הנושא אלמנה שאמרה אי אפשי לזון בבית אביה היורשין יכולין לומר אי את אצלנו יש לך מזונות כו' היתה טוענת מפני שהיא ילדה והם ילדים זנין אותה בבית אביה ה"נ כיון דאית לה טענה מעליתא שאין לה לסבול אצלו מכות ונערות בזיון חייב לפרנסה בבית אביה או במקום אחר שהיא רוצה ולא טענינן ליה אימר נגרי אתפסה דהכא הא קמן דאיהו גופיה לא טעין ואנן ניקום ונטעון ליה ודאי אי איתא דאתפסה נגרי היה טוען הכי והא דאמרי' בפ"ה דכתובות דאי אמר לאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ולא יפרע לה כל מאי שלותה ואכלה קודם שפסקו לה ב"ד מזונות פי' שבא בעלה אמר אילו לא הלוה לה היתה מגלגלת ומתפרנסת ממעשה ידיה בדוחק אע"ג דלא ספקא לפי מה שפי' ר"י שם ה"מ היכא דטעין הכי אבל אי לא טעין לא טענינן ליה וכן משמע לישנא דאם בא ואמר לאי מעשה ידיך במזונותיך כו' וסברא גדולה היא זו דלא טענינן ליה דרוב בני אדם אין רוצין שיתבזו נשותיהן בתאי רעב ולפי דברי הלה ואפילו לפי דברי ר"י שפי' פ"ק דסנהדרין פשרה שנעשית בג' צריכה קנין חייב הבעל לפרוע מה שלותה ואכלה ואפילו לותה מאחר כ"ש מאביה ודאמר (הכא) תנן הניח מעותיו על קרן הצבי ה"מ כשלא לוה לאשה אלא פרנס אותה על סמך שיפרע לו הבעל דמבריח ארי מנכסי חבירו הוא וקי"ל בשני דברים שאמר חנן הלכה ואין חלוק בין אב לאחר ואע"ג דבירושלמי איכא מאן דפליג בין אב לאחר דגרסינן עלה אמר רבי חגאי לא אמרו אלא אחר אבל האב גובה כא פליג עלה התם רבי אחאי אמר בין אב ובין אחר אינו גובה וכיון דלא אתמר לא כמר ולא כמר אנן מספיקא לא מפקינן ממונא מבעלים. מיהו הלכתא היכא דלותה מאביה או מאחר והכלה כגון דאמרה הלוי ואני אפרע פסק רש"י ז"ל התם המלוה תובעה והיא תובעת את הבעל ואז הבעל חייב לפרוע מדקאמרינן גבי ממאנת דאין לה מזוני היכא דלותה ואכלה מכלל דאשה דעלמא היכא דלותה ואכלה אית לה כה"ג וא"כ ה"נ חייב הבעל לפרוע אי איכא סהדי שאין נוהג בה דרך כבוד ולא מתדר לה בהדיה ועוד כלאו הכי נראה שיש כח ביד ראש הקהל לגרור להם פרנים להכריח לעשות ככל אשר יצוו דקי"ל הפקר ב"ד היה הפקר ירובעל בדורו כמשה בדורו כיון דאיכא בהאי מילתא מצוה לעשות שלום בין איש לאשתו עיין פרק בתרא : (י) נשאל להר"מ ז"ל על ראובן שנתפס וגם אשתו נתפסת מגד אחר ועמדו קרוביו ופשרו בעבורם אם יכולין להוציא פדיונה מיד שמעון שיש בידו פקדון יותר משל ראובן בעלה מי אמרינן כל כמה דלא נתפשר איהו גופיה ואין יודע כמה יעלה פרקונו ואם יפרע תחלה שמא לא יוכל או לפדות עצמו

הגהות מהר"ם מטיקטין א) וכן פסקו הרא"ן והראבי"ה כה"א בפרק נערה : ב] גם לקמן בפ' בתרא בתשובה וכן כתב המהרי"ו בפרק האומר בקדושין : ג] עי' בפ' יש נוחלין גבי השתא בירושה דאורייתא : ד] ניזונת : ה] וכן כתב הראבי"ה משום כנ"ל : ו] דתקנת פירות עיקר כדמשמע לישנא דמתני' פירקונא תחת פירות .

מתני'] *רבי יצחק פסק כרבי יהודה : ארוסה יש לה מזונות או לא כתוב בספר המצות האלמנה בת הכיוונית מן האחין חייב במזונותיה משעת אירוסין (*כדמוכח בפ' נערה שנתפתתה אין לה מזונות משעת אירוסין) [*פי' אין לה מן האחין משעת אירוסין כדמוכח בפ' נערה שנתפתתה ס'. מ"י] ואינה בוגרת שתיזון מעצמה ואין אדם רוצה שתתבזה אשתו ותחזור על הפתחים עכ"ל : ונראה למורי דהא דלא כפרש"י (*דלא)

[*אלא] כאלפסי : [דף ב ע"א] האשה שמכרה נכסי מלוג בחיי הבעל מוציא מיד הלקוחות בלא דמים ואם הדמים שלקחו מן הלקוחות קיימים בעצמן מחזירין ללקוחות ועיין לעיל בד"מ בנכסים ידועים לבעל אבל אם נפלו לה נכסים במדינה אחרת ולא ידע הבעל שבעל מכרה אותם מכרה קיים כרבי שמעון דאמר הכי בפרק האשה שנפלו ושם מוכיח שהאשה שרוצה שתבריח מקלת הנכסים[ח] וכתבתן לאחרים (לא) קנו אותם אחרים אלא אם כן כתבה[א] קנה

[*דלא כפרש"י ודלא כאלפסי [illegible] מן האחרים לפי האלפס אבל לפי רש"י הגי' להיפך והמסקנא לית לה מן האחין ללישנא אחרינא איפכא אבל מ"מ אינו מחוייב האחים אלא שהוא מעצמו זן אותה כדי שלא תתנוול . ועי' באשר"י העתקתי מכתיבת יד מהגאון מהר"מ ווירשליר ז"ל] :

מהיום ולכשארצה אבל מברחת כל נכסיה לא קנו אפילו לא כתבה כן וההברחה קיימת שאע"פ שלא קנה הלוקח לא קנה הבעל שעשאום כנכסים שאינן ידועין לבעל ואליבא דרבי שמעון מספר מ"ג : [דף נד ע"א] את תהא יתבא בביתי כו' בספר המקצועות כתב רב נמח גאון קסז בביתי ולא בבי עקתי בית צר ומצוק דהיכא דלית ליה אלא חד ביתא מצו יתמי למימר אילו הוי לן בית אחר הוה יהיבנא לך חד מגהון ולא יתבת בה עכשיו שאין לנו אלא בית אחד צר לנו המקום לדור עמך לכי לבית אביך וניתן לך מזונות ע"כ משמע מתוך דבריו שאינה דרה עמהם בבית אחד אפילו הבית גדול ומתני' מיירי כשיש להם שני בתים ב*ירושלמי ר' זירא בעי לרב נחמן ור' אבימי [*כתב מהר"מ ווירשליר ז"ל כ"נ ע"ש ועי' באשר"י לשון הירושלמי] :

בר פפי אין שם בית מהו אמרו ליה היורשין שוכרין לה בית [ו]*מכאן [*עי' בהמ"י דף תפ"ט שם מבואר] : ואילך היא אומרת קרקע והם אומרים מעות הדין עם היתומים : קסח מכרה כתובה או משכנה נראה להר"ס דוקא מכרה כל כתובתה אבל אם לא מכרה אלא מקלת לא אבדה מזונות בפ' אלמנה : ירושלמי פרק אלמנה התובעת כתובתה בב"ד איבדה מזונותיה ובלבד מן השופי הא מאונס[ג] פי' אם לא נתן לה בהרוחה מזונותיה לא אבדה מזונותיה אם תבעה כתובתה . [ד]וכדברי התוס' כך כתב ראבי"ה במשפטי כתובה בשם רבינו משולם ורי"ף כתב דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה לבד מפרנסה דהא כדקיימא קיימא ממקרקעי וגם המיימוני פסק כן בפרנסה כו' כדלעיל : (כ) התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות בתשובת רש"י מקשי . והא דתניא פרק אלמנה ניזונית אלמנה מוכרת וכותבת אלו לכתובתי מכרתי ואלו למזונות מכרתי משמע אחרי שמכרה לכתובה מוכרת למזונות ופרש"י דהכי איתא סוגיא דשמעתין בשעה שמוכרת למזונות תכתוב למזונותיה ובשעת שדינה לכתובה ומוכרת לכתובה לא תמכר סתם ור"ב אומר דההוא דלקמן כגון שלא מכרה לכל כתובה אלא למקצת מש"ה לא איבדה מזונות דמקצת כסף ככל כסף [ה] ולית דחש להא דר"ש [ו]ובאביאסף לקמן פרק אלמנה ניזונית מצא מורי וז"ל ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה אתאי לקמיה דרבא אמר לית דחש להא דר' שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף וקבלתי מאבא מרי (*וכ"ש) [*דכ"ש] [ז] [ו*בתובעת כתובתה שצריכה לתבוע כל כתובתה וגרסי' בירושלמי דפרקין אהא דאמר שמואל התובעת] תובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אמר רבי יוסי ובלבד מן השופי אבל מן האונס לא כהדא ארמלתא דרבי [ז]אבדימי (*רמיו) [*רמי] בה [ח]*אמרי לה ר' בון בר כהן בעי ליך תבעת פורנה ואיבדה [*פי' האשר"י אמרו לה שאדם גדול רוצה ליקח אותה והטעו אותה] : מזונותיה מן (*דאייתי) [*דאתיידעין] מילתא* (*דעת) [*פי' כשנודע הדבר שרימה] עילון עובדא קמי רבי יוסי וחזרה לה מזונותיה עכ"ל : קסט ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל וכן פסק האלפסי והאידנא בכל מקום כמנהגו דבהדיא קיימא לן בכתובות הכל כמנהג המדינה כן כתב רב האי גאון ורב שרירא גאון ז"ל : ירושלמי אית לכון מנהג קבוע עבידו כמנהגכון ואי לא עבידו כאנשי גליל וכשמואל : קע פסק הר"ס על אלמנה שמת חמיה קודם בעלה דאין לה לגבות כתובתה מנכסי חמיה מחלק ירושת הבעל דכיון דחמיה הניח (*האלמנה) [*אלמנה] [*הניזונית בעל כרחו של יורשין . מ"י] וקיימא לן הלכה כאנשי גליל הוו להו כל נכסי חמיה ראוי לגבי בעלה ואינה נוטלת בראוי [ח] ואפילו יש[ם] (*במוחזק) יותר על כתובת חמותה ושאלת אם הלכה כאנשי גליל או כאנשי יהודה אוני כדי להכריע בזה דבר זה נפתח בגדולים ורבו מחלוקת בדבר ונהגו לפסוק כרב אלפס בדבר שלא נחלקו עליו התוס' ובנידון זה התוס' פסקו בהדיא כמותו דהלכה כאנשי גליל ואין להביא ראיה ממנהג עירכם שיש בני אדם ב' או ג' שכתבו לנשותיהם שכל זמן שיהיו רוצים לישב כך באלמנות חיות להתחזק בכל נכסיהם זו אינה ראיה כלל למימר שנהגתם כאנשי יהודה' (*ול"ת מה הוצרכו) [*ממה שהוצרכו] לכתוב כך וכי מפני שכתבו כך ליפות כחה בעלמא נביא ראיה מזה ועוד אפילו לאנשי גליל מועיל מה שכותב כך דאפילו לאנשי גליל נהי דניזונית בעל כרחם של יתומים ואינם יכולין לסלקה בכתובתה מ"מ אין מחזיקים אותה בכל קעא הנכסים ולהכי אהני מה שכתב לה כך דלכתחלה מחזיקין לה בכל הנכסים לשאת ולתת בהם ואי לא כתב לה הכי לא יהבינן לה אלא כדי מזון ל' יום כל שעה ושעה מן שלשים יום [*לשלשים יום] כדמפרש פ' אלמנה גם אין ראיה ממה שכמה פעמים שנתנו היתומים לאלמנה כתובה וסילקוה דשמא מרצונה היה ועוד אטו שלהו נשי (דידכו) [*דינא] גמירי דידעי דלא יכלו לסלקם בעל כרחם ומה שלא מיחו לפי שהיו סבורות דדינא הכי ושלום מבר"ב[כ] : בערכין פרק שום היתומים תנן אחד המקדיש ואחד המעריך כו' קעב כתב המיימוני דהא דאמרינן המעריך עצמו והמקדיש נכסיו אין לו בכסות אשתו ובניו כלום הוא הדין בבעל חוב וה"מ בגדים דחול אבל בגדי שבת ומועדים גובין מהם ואין נ"ל שאם יש בהם טבעות וכלי כסף וזהב שהכל נב"ח ופסק הר"ס ז"ל *דהיינו [*תשובה זו תמצא בריש ב"ק] דוקא מה שהבעל תקן לה דטעמא דמיימוני [ל]כדפירש בהגוזל קמא גבי המקדיש נעשה כמי שהקנה להם כסות אשתו ובניו [ט] מעיקרא דהכי מחלק בקדושין פ"ק בירושלמי גבי אחין שחלקו מה

[*אדלעיל קאי שאמר דעל נשותיהן אין שמין] : שעליהן שמין שעל (נשותיהן) [*בניהם] אין שמין (*ומפרש התם העושה קטלא לבתו מביאין לאמלא וחולקין) [*במ"י ליתא] *בד"א ברלאי לשתמש בהם בחול מיהו היכא דידוע שהקנה להם מעיקרא אפילו בכלי שבת ורגל אין לו בכסות אשתו ובניו וכ"ש היכא דהיא הכניסה לו דאין בעל חוב גובה מהן [מ]ואפילו בכלי שבת וכלי רגל שהרי הן מיוחדין לה ואפותיקי ניכהו לדידה וקי"ל כרב יהודה דאמר ביבמות פרק אלמנה גבי המכנסת שום לבעלה כו' הדין עמה משום שבח בית אביה ואמר התם אם רצה הבעל למכור לא ימכור עכ"ל מתשובות הר"ס ז"ל שוב מצאתי תשובה אחרת שפסק הר"ס (שכתב) דאפילו בבגדי שבת ורגל שתיקן לאשתו נעשה כמי שהקנה להן[נ] ואין הבע"ח גובה מהן דפלוגתא דרב ושמואל אפילו בבגדי שבת ורגל דאמר כלתיה דבי בר אלישיב כו' עד דאמרי יתומים זילא לן מילתא דתיזל הכי לבישתינהו לכולי מאני אתו לקמיה דר' ינאי אמר הלכתא כוותיה דרב דאמר אלמנה שמין מה שעליה ואי ס"ד[ס] דוקא בבגדי חול קאמר לא הל"ל הלכתא כרב דהא אפילו שמואל לא קאמר אלא בבגדי חול אבל בגדי שבת[ע] מודה אלא ש"מ דשמואל בכולהו מאני פליג ומדקאמר אע"ג [ע]דהגיא כוותיה דשמואל ש"מ דמתני' דערכין דאין לו בכסות אשתו ובניו אף בבגדי שבת ורגל קאמר דומיא דשמואל דאי לא תימא הכי אף כשמואל לא [פ]תניא וכן משמע מתוך דברי האלפס שהרי לא חלק כאן בין בגדי חול לשבת אבל פ"ק דב"ק גבי האחין שחלקו מה שעליהן שמין מה שעל בניהם ובנותיהם אין שמין שם הביא הירושל' דוקא בגדי חול אבל בגדי שבת ורגל שמין וטעמא רבא איכא לחלק כיון דבשלהן נמי שמין ואינם [צ]מותרין זה לזה כ"ש לגבי בניהם ובנותיהם ה"ל למימר הכי אלא דלא ניחא להו דניבזו נשותיהם ובניהם [ובנותיהם] הקטנים בב"ד אבל בגדי שבת ורגל יכולין להעריך וא"צ לבא לב"ד אבל בגדים שאדם קונה לאשתו אין חילוק [נ] *[בין בגדי שבת לחול] דהנותן מתנה לאשתו קנתה והיכא דליכא עדים שקנאן לשמה והיו שלה *וקא טוען(*לא)לקחתיה לשמה נאמן ובשבועה ג] ועוד פסק הר"ס קעג דאם גרשה בלא פשיעתה אין שמין בכתובתה אפילו בגדי שבת וכן משמע

[*בריש ב"ק כתב המרדכי וקא טעין לקחתיה לשמה נאמן כו' . אך במרדכי ישן כתוב בריש ב"ק כאשר הוא בפנים כאן וקא טעין לא לקחתי לשמה] :

מלשון האלפס וטעמא משום דגרושה מדעתא דנפשיה אין שמין דאיהו בעי לאפוקה ואיהי לא בעיא למיפק אבל ר"י פי' דכ"ש גרושה ששמין שיותר מקפיד על גרושתו מאלמנתו . אלמנה שמין מה שעליה פסק האלפסי אבל לא אם גרשה וכן פי' המיי' בפ' י"ז דאישות : במזונות קלך לה מזונות י"מ כשאמר לה במזונות הוי כמ"ש והשאר יתן לבניו ואינו גובה מזונות ממשועבדין וליתא דבהדיא אמר פרק יש נוחלין דאלמנה גובה מזונות ממתנת ש"מ מק"ו השתא מירושה דאורייתא ניזונת[ק] . תוס' ד] :

סליק פירקא

אע"פ שאמרו קעד אם רצה להוסיף מוסיף עד מאה מנה . [*תוס'] כאן שאל ר"י את רבי אליהו האיך יכול לשעבד לק' מנה ואין לו כדי שויין בשלמא כשיש לו הון [*מ"י בשלמא כשיש לו הוא מתחייב ואז כו'] משועבדים נכסיו לחוב זה והואיל ונתחייב אפילו נאבדו אלו הנכסים וקנה אחרים אז הוא מתחייב ואז יכול לשעבד דבר שלא בא לעולם כי ההיא דריש פרק מי שמת [*דף קמח] דעתיד אנא למיקני אבל הכא לא נתחייב ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואפילו תימא מתני' בדאית ליה מ"מ קשה למנהגינו שאנו כותבין ק' ליטרין בכתובות אע"ג דלית ליה והשיב רבינו אליהו דדמי להא דהשוכר הפועלים [*דף נד] מתנה שומר חנם להיות כשואל כשקנו מידו ומשמע בכל ענין אפילו אינו מקנה לו בשום נכסים מעתה אלא משעבד עצמו לזה שחוב מעתה ולכשיהו לו נכסים יחול השיעבוד על הנכסים ואין זה כקנין דברים דברים פרק השותפין . ויש מפרשים קעה כיון שכתב סתם ושיעבדתי נכסי הרי כאילו הודה שיש לו נכסים כעין שפי' ר"ת על מה שאנו כותבים והקניתי לו ד' אמות קרקע בתגרי אע"פ שאנו יודעים שאין לו כיון דמודה שיש לו הודאת בעל דין כק' עדים דמו [*ע"כ לשון תוס'] עיין פרק הגוזל קמא : קעו שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה תימה דהכא ובכמה מקומות בתלמוד אנן אומרים כסברא זאת א"כ אדם הלוקח פרה מחבירו ומתה או נטרפה יבטל המקח וי"ל דאנן סהדי דכל לוקח מכניס עצמו בספק זה והתוס' האריכו . והא דפריך בסוף פ' הגוזל (*בתרא) [*קמא] אההיא דנתן הכסף לאנשי משמר ומת הרי הוא שלהן ומסיק ש"מ כסף מכפר מחצה דאי לא תימא הכי נימא דאדעתא דהכי לא יהביה ופריך יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק לה בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה [*[ר]לא קשה מידי דבלאו הכי תימה אמאי לא פריך אשה שנעשה בעלה בעל מום תיפוק דאדעתא דהכי לא נתקדשה] וגם אמאי לא מקשה בכל מקח וממכר שיבטל אם יארע אונס ונראה לר"י דלא דמי ללוקח חפץ משום דמאי חזית [ש]דאזלינן בתר לוקח זיל בתר מוכר אבל הקדש כמו הטלת שמהו בעליה שתלוי בו להקדישו כמו שבדעתו וגם קדושין היא לבדה מקפדת ואדעתא דהכי לא קדשה נפשה שתפול לפני מוכה שחין אבל הוא לא היה מעכב בשביל שום אונס שאירע אחר מיתתו כי לא יחוש במה שיהיה אחריו ולהכי לא פריך מאשה (*שנתקדשה למוכה) [*שנעשה בעלה מוכה] שחין תיפוק בלא גט דבהאיא לא אזלינן בתר דעתה שהרי העכבת אותו התנאי תלוי במקדש הואיל והדבר בא להפסיד גופה והוה לה לפרש תוס' : ובספר ראבי"ה סי' תקל"ב כתב *מעשה באחד שנדר מעות להשיא יתומה א' להרויח בהם ונפטרה היתומה ותבעוהו יורשיה ופטרו ה"ר חיים כהן ז"ל והביא ראיה מפ' אע"פ שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ומסקינן בגמ' הלכה כרבי אלעזר בן עזריה וקי"ל כוותיה כ"ש הכא דלכולי עלמא לא יתן שלא כתב ושלא נדר לה אלא ע"מ (ל) להשיאה ולראבי"ה נראה כיון דאמר בירושלמי עלה דהיא בפרק הזהב האומר לחבירו מתנה אני נותן לך וכו' יכול לחזור בו ואמרי' מותר לחזור בו שאין בו משום מחוסרי אמנה ואמר רבי יוחנן במתנה מועטת לא יכול לחזור בו דסמכא דעתיה עלויה וגרסי' בירושלמי אמר לחבירו מתנה מרובה אני נותן לך מותר לחזור בו הדא דתימא בעשיר אבל בעני נעשה נדר[ת] וזכו בה היורשין מדתניא שילשי גמר הדין [*דף מח] מותר המת ליורשיו וע"כ לא פליגי ר"מ ור' נתן אלא בתפיסה דאיסורי הנאה הא לאו הכי לכ"ע ליורשיו אלמא אע"ג שלא נתנו הנותנים וגם הגובים לא גבו לצורך היורשים אפילו הכי זכו היורשין מכח המת ולההיא דפרק אע"פ לא דמי שלאו כל האומדנות שוין : תנאי כתובה ככתובה דמי וכו' פרש"י וכן מזונות ככתובה ואין נראה דא"כ משמע דכל מאי דחשיב הכא קאי אכל תנאי כתובה וליתא דהא מכרה כתובתה לאחרים יש לה מזונות דהא זוזי אנסוה וכן לענין כתובת בנין דכרין על כן פירש *[*האלפס . מ"י] הכל לענין תוספת והתוספת

הגהות הב"ח ק נ"ב וראבי"ה ותיבת ורבי יצחק מוקף : ר נ"ל ארוסתו : ש נ"ב בכן : ת נ"ב מבעלה : א נ"ב לו : ב נ"ב גרסינן : ג נ"ב לא : ד וכדברי התוס' וכו' עד כדלעיל מוקף : ה נ"ב דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף : ו נ"ל התובעת : ז נ"ל אבנו : ח ואמרי לה כצ"ל : ט נ"ב עתה נכסים יותר : י נ"ב דאם לא כן מה : כ נ"ב דין זה נמצא גם בפ"ק דב"ק ועי' בתשובות מהרי"ק שורש י' : ל נ"ל כדמפרש : מ נ"ל אפילו כלי שבת כו' דקי"ל : נ נ"ב מעיקרא : ס נ"ב דשמואל : ע נ"ב ורגל : ע דתנן כצ"ל : פ נ"ל תנן . צ מותרין כצ"ל : ק נ"ב מתנת שכ"מ לא כ"ש : ר נ"ב ס"א לא קשה כו' : ש נ"ל דאזיל : ת כצ"ל וזכה וכיון דעני זכה זכו בה היורשין :

שלטי הגבורים

היו קודמין לשל אשתו או לא וכ"ל דאע"ג דלענין סידור בע"ח ולערכין איהו עדיף מאשתו כדאיתא פרק שום היתומים דקתני אבל לא לאשתו ולבניו ויליף לה התם מקראי ובפרק המקבל נמי מייתי לה ה"מ לענין חייתו ומעוטתיו אבל להוציא מבית השבי אשתו עדיפא כדתנן בפ"ג דהוריות האיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אבידה אשה קודמת לאיש לכסות ולהוציאה מבית השבי ולכסות דקאמר הייט בשניהן ערומים וקאמר דמכסין האשה תחלה מכמה טעמים ואין צריך לפרש ותניא התם בגמרא היה הוא ואביו ואמו ורבו בשבי הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו ואמו קודמת לכולם פי' אפילו לדידיה אלמא אע"ג דחייו קודמים לחיי אביו וחיי רבו והל"ל כו' כ"ש דהוא קודם לאמו דגריעה טפי מאביו כדאמרי' פ"ק דקדושין גבי מורא וכבוד אפ"ה לענין להוציא מבית השבי אמו קודמת לכלהו משום דלמא עבדי בה איסורא אלמא כל היכא דמתייב בפרקון האשה איכי קדמה אפילו לדידיה מטעמא דפרים א"כ אשתו נמי כיון דמחייב בפרקונה איכי עדיפא וקדמה לדידיה ואע"ג דליתיה קמן ב"ד היו יורדין לנכסיו ופודים אותה ובפ"ב דכתובות גבי מי שנשתטה או מי שהלך למדה"י ב"ד היו יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו כו' וכ"ש לכוליה מבית השבי דכולהו אתנהו ביה דיורדים לנכסיו ופודין אותה ואפילו אם הוא עומד וצוה אל תפדוה מנכסי אין שומעין לו לא כל הימנו להפילה על הנגזר כל כמה דאית ליה נכסים לדידיה והוריות מסקינן בזמן ששניהם עומדין לקלקלה האיש והאשה האיש קודם לאשה פי' שרגילין במשכב זכור ויש לחוש לקלקול של איש כמו של אשה שהאיש קודם דטלטולא דגברא קשה מדאתתא אלמא כל היכא דליכא למיחש טפי לתקלה וקלון איהו קודם אחד האיש ואחד האשה ושלום מבר"ב : (כ) שאלה אלמנה שבאה לב"ד ונשבעה שבועת אלמנה ולא תבעה כתובתה מי נימא שהשבועה במקום תביעה עומדת ומפסדת מזונותיה או לא . תשובה דבר ברור הוא שאין השבועה כתביעה אלא זו היתה פקחת שחוששת שמא תמות עד שלא תשבע ומנלהו היורשין מפסידין כתובתה מדרב ושמואל שאמרו מת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה כבר נתחייב מלוה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו ועוד שמא עלה על לבה לתביעה ולא תבעה וכל שלא תבעה ממש לא הפסידה מזונותיה ולא עוד אלא אפילו נשבעה ותבעה כל כתובתה חוץ מדינר אחד או אפילו הכל חוץ מן התוספת שהוסיף לה הבעל בכתובתה או אפילו תבעה הכל חוץ מדינר אחד מן התוספת לא אבדה מזונותיה כדקי"ל מקצת כסף ככל כסף ותנאי כתובה ככתובה ואמרינן למאי נ"מ למוכרת ולמוחלת כדאיתא בריש פרק אע"פ . אדר"ת : (ל) ורבינו יצחק מווינה הולך בשיטת רבינו חיים הכהן דאין ליורשין בהם כלום דאומדן דעתא גדול הוא שזה לא הפריש משותיו אלא לצורך מצוה אבל לא לדבר הרשות שיאכלום היורשים ויעשו בהם צרכיהם והביא דירושל' שהביאה ראבי"ה אבל בעני נעשה נדר לאו

חדושי אנשי שם

[ו] פי' שיש שם בית והיא אומרת בבית בעלי אני רוצה לדור והם אומרים במעות נשכור לך הדין עם יתומים . אשר"י :
[ז] כ"ל דמייתי מכ"ש לתובעת מקצת כתובתה דלא איבדה דלא תימא גלית אדעתא דאי נמי יהבו לה כולה הות שקלה וגרועה ממוכר מקצת הנכסים וקמשמע לן דדמי למן האונס ולא איבדה . ועוד כ"ל דה"ק וכל שעה שתובעת כתובתה אין לה מזונות אפילו כשלא תבעשה ליגשא ואפילו חזינן לדעתה שאינו רוצה ליגשא כלל : [ח] בתשובת מהרי"ל סי' ב' הקשה דנהר"ס אמהר"ס דפרק כל הנשבעין בסופו סי' אל"ף קס"ה ושם כתבתי : [ט] ובניו מעיקרא אבל בכסות שבת ורגל לא אמרינן מסתמא נעשה כמי שהקנה להם כסות אשתו ובניו מעיקרא וכו' : [וכ"ה במרדכי של רמ"ת וסיים

הגהות מהר"ם מטיקטין א] פרש"י מקלת כסף מוכר שיש לה עליו מחילה ככל כסף : ב] פי' אין חילוק בשתי התשובות לד"ה לא זכה בהן בעל : ג] וכל זה כפול לו במרדכי פ"ק דב"ק ע"ש : ד] וכשלא נתרצית לקיימו איירי בשתא וס"ד דהני י"מ דלהכי מיהא שלא תגבה ממשועבדים מפי' רש"י :

פירשו למוכרת כתובתה שמוכרת מה שתפסה לתום' אפילו שלא בב"ד כמו כתובה כדאיתא פרק אלמנה ניזונית משא"כ בשאר חוב ולענין מזונות נמי י"ל שמוכרת לצורך (ענין) מזונות שלא בב"ד כמו לצורך כתובה כדאיתא פ' אלמנה ניזונית: ולתובעת כדפי' האלפסי כן פירש"י דאם תובעת תום' אין לה מזונות ואינו [*נראה] דאפילו גבתה מקצת כתובתה א"ר מאיר פ' אלמנה ניזונית דלא איבדה מזונות וקי"ל כותיה וכ"ש תובעת תום' דלא איבדה מזונות דלא עדיף תובעת ממוכרת אלא י"ל דאם תבעה כתובתה לבד התום' עדיין יש לה מזונות דתום' כתובה כתובה הוי ומכרה קצת או משכנה קצת לא אבדה מזונות כר' מאיר: [דף נה ע"ב] *מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין לרב ארכביה אתרי ריכשי שאם עמד אינו חוזר כמתנת בריא ומועיל אפילו בהלואתו לפלוני ולשמואל מספקא אי גריעא משאר מתנות ש"מ דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ופירשו התום' דוקא היכא שהקנין נכתב בכתב אבל בעל פה אפילו שמואל מודה דיפוי כח הוא מדנקט הכא שכתוב בו קנין: [דף נד ע"ב] עוברת על דת כולהו הני דתשיב דאין להם כתובה אין להם תום' כמו לן וגם זינתה תחתיו וטוען פתח פתוח טולהו בכלל עוברת על דת. [דף נה ע"א] קעז ולשבועה פירש"י אם עד אחד מעידה ולא נהירא דאפילו לא יהא התום' ככתובה אם מעיד עד א' על חובו שהוא פרוע צריך לעשות שבועה וי"ל אם נשבעה סתם על הכתובה אין צריכה לישבע על התום' וכן נוכל לפרש מוכרת ומוחלת נמי סתם: ולשביעית אם פגמה כתובתה גם תוספת בכלל משמעות פירש רבינו חננאל דוקא להני מילי שהוזכרו כאן הויא תוספת ככתובה אבל לשאר דברים לא ותדע דאמר פרק אלמנה נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה אבל תוספת יש להם וכל הנך דכופים [להוציא] וליתן כתובה לית להו תום' מדלא חשיב להו הכא וא"ת והא ההוא דהמדיר את אשתו מכל פירות יוציא ויתן כתובה על כרחו אית לה תוספת דאי לית לה א"כ כל אדם שרוצה לגרש ידיר את אשתו מכל פירות שבעולם ויפטר מתוספת וא"כ לחשוב הכא וי"ל דפשוטא ליה דאית לה תוספת ולכך לא חשיב ליה הכא ור"ת פירש דתום' בכל דוכתא ככתובה אע"ג דלא חשיב ליה הכא וא"ת והא ממאנת ומחברותיה דאית להן תום' ולית להון כתובה וי"ל דהא דאמרי' הכא תוספת כתובה ככתובה היינו בהנהו דמעיקרא ראוים לכתובה ועוברת על דת נמי היתה ראויה לכתובה מעיקרא ולא [א]יזור לכתחלה אלא ליתן מדינא וכיון שעתה מן הדין היא מפסדת תפסיד הכל אבל ממאנת וחברותיה לא היו ראויות לכתובה [ב]מתנה בעלמא הוא דיהיב לה על כן אית להו תום' דאקני לה מדעתיה ואינו שייך לכתובה שקנסו חכמים במה שתקנו לה ולא יותר עיין סוף פ' הבא על יבמתו: (*הגה"ה) [*ה"ג] ר"ח ייחד לה קרקע בד' מלרנהא והדר גרים מטלטלי ואיתנהו בעינייהו ולהכי לא נקט ייחד גבי מטלטלי [*אלא ואיתנהו דקאי אייחד דלעיל]: [דף נו ע"א] בעי רב אשי קעח נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו תיקו הלכך אינה קונה וצ"ל שפירסה בשעת ווסתה אבל שלא בשעת ווסתה מצית אמרה ליה נסתחפה שדהו כדמוכח פ"ק ובספר המקצועות פסק ר"ח הואיל ונכנסה לחופה ולא נבעלה ופרסה נדה ודאי פסקה לה חיבת ביאה ומשום הכי תקנו הגאונים רבותינו דכיון דפסקו ז' נקיים וטובלת מכניסין אותם ומברכין ברכת חתנים והויא לה חיבת ביאה וחיבת חופה בהדי הדדי וגובה הכל מן הנשואין אבל אם מ"ו מת החתן תוך ז' נקיים הואיל ולא בא עליה גובה המנה ומאתים [*כמו האלמנה] מן האירוסין וכן הלכה עכ"ל ורבינו יצחק פי' האי דבעי רב אשי נכנסה לחופה ופרסה נדה היינו חופה שהחתן סבור שהיתה טהורה בשעת חופה ונמצאת נדה משום הכי מספקא ליה אי קניא דשמא [*חיבת ביאה קונה ואלו מ"י] [*חיבה כי האי גוונא אינו קונה דאילו] ידע החתן שאינו יכול לבעול עתה שמא לא היה כונס עתה וגם רגילים היו להכניס טהורות ולא היו כונסין נדות כדאמרי' פ"ק אם פרסה נדה אינו מעלה לה מזונות אבל אם מודיעין לו שהיא נדה ואעפ"כ הוא כונסה לחופה ודאי היא קנויה לו מיד כיון דעושה חופה כדי לבעול כשתהיה טהורה לכך אומר ר"י שיש *לחתן לחקור אם היא טהורה אם לאו וכן נכון לעשות. [דף נז ע"ב] קעט אבל פוסקים על הקטנה פרש"י דוקא בלא קדושין אבל [ד]בקדושי קטנות לא דא"ר יהודה [אמר רב] אסור לאדם שיקדש בתו קטנה בקדושין פ' האיש מקדש ואומר ר"ת מאן לימא לן דהלכתא כותיה דאמר שילהי פ' י' יוחסין עבר מר (*אדרבה ואדרב חסדא ולא) [*אדרב ורב חסדא לא] חשש ורבינו ברוך מביא ראיה מפ' בתרא [דנדה] שעשו מעשה בבת רב חסדא [מ"י בבית רב חסדא תביבא] שקדשוה בקטנותה ובפ"ק דמכילתא פירש ר' אליהו טעם משום שאנו עתה מעוטי עם וחיישינן פן יקדמנו אחר לכן אנו נוהגין לקדש כשהיא קטנה: קפ הלכה כר"מ בגזירותיו פרש"י בדבר שהוא מחמיר על דבר תורה באיסור והיתר וגזירותיו היינו בחומרותיו ולא נראה דבפרק מי שהוציאוהו משמע דאין הלכה כר"מ אלא בגזירות דוקא כגון היכא דגזור הני אטו הני ותדע דאמר פ' מי שהוציאוהו [*דף מז] ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה ופריך מהא דתניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה ואמר רב כו' ואמאי צריך לפסוק כר' יהודה והשתא מאי פריך משום דהלכה כר' מאיר בגזירותיו ואפילו בחומרותיו הוצרך לפסוק הלכה כר' יהודה ובה"ג ובשאלתות דרב אחאי פסק דהלכה כר"מ בגזירותיו אבל לא בקנסותיו ורא"ה מפ' החולץ דקאמר גבי מעוברת חבירו ומניקת חבירו הכא מאי עביד רבנן תקנתא לכהן או לא וסוגיא דשמעתין דלא כר"מ. [דף נט ע"א] ת"ר נדרה שלא להניק את בנה כו' נתגרשה אינו כופה קפא פסק רבינו שמואל מפלייז"א (ס"א שמשון) דגרושה ומניקה מותרת לינשא תוך כ"ד חדש משום שאינו מחויבת להניק את בנה כדתניא נתגרשה אינו כופה [ה]בב"ד להניק אלמא מדחל הגדל' לא משתעבדא ליה ואע"פ שאם מכירה כופה בב"ד להניקו מ"מ אין שיעבוד עליה כל זמן שלא כפו אותה בב"ד ומותרת לינשא ולא דמי לאלמנה מניקה שמחויבת להניק את בנה אבל שאלתות ור"ת פסקו דכל שכן גרושה שצריך להמתין שהרי אלמנה אין הטעם אלא' שבושה לבא לב"ד ותורגת את בנה כדמוכח בפרק החולץ וכ"ש גרושה שבושה לבא לב"ד לתבוע הבעל כדאמרי' לעיל פ"ב אין מזקין להם והיכא דעבר ונשא מעוברת או מניקת חבירו כתבתי בפרק החולץ פלוגתא דרבינו יוסף דאורלייג"ש והשאלתות אי מפקינן לה בגיטא: קפב *ופשטי' לה עולה עמו ואינה יורדת עמו הלכך פסק רבינו ברוך דהאידנא נשים שלנו דלאו אורחייהו לטחון ולכבס דאין כופין אותם: [דף סא ע"א] אע"פ שאמרו ד' יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו כו' פרש"י לפרוש סדין דבר שאינו של טורח [אבל] לא כייפינן לה ובירושלמי לא משמע הכי דגרסי' התם אפילו הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות לו דברים של ייחוד מה הן הדברים של יחוד סכה לו גופו ומרחצת לו רגליו ומוזגת לו את הכוס למה מפני שהיא חייבת לו (או) משום שאינם ראוים להשתמש בשפחה כו' משמע דכופין אותה והלכך נראה כפי' ר"ת [ח] (*דמתני') [*במתני' דגרים] *ומצעת לו המטה פי' דמצעת דמתני' לארוג ולתקן כלי המטה והרב[ט] אומר [דבמתני' לא גרסי' ומצעת לו] דהצעה דמתני' זהו לכל בני הבית אף לארחי ופרחי חייבת דהא קאמרינן הכא בתלמודא קמי ארחי ופרחי מאן טרח אבל הכא אינה מצעת כי אם לו וה"ר שמואל בר' ברוך אומר אע"פ שאין מתשמשין באשה דרך שפחות שרי כדרך שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמשמע בירושלמי דאסור היינו דברים של יחוד במקום יחוד אבל במרחץ כיון שרוב בני אדם מצויין מותרת מכאן לעובדת כוכבי' ושפחות דמותרות לרחוץ אותנו במרחץ*: מחלפה ליה מימינא לשמאלא עפ"ק דשבת ובהלכות נדה: קפג הטוען האמורה בתורה כתב המיימוני [כ] ז"ל אסור לאדם למנוע לאשתו עונתה ואם מונע כדי לצערה עובר

[*אם יכול להזהר מהרהור והנמנע יתברך. מצאתי מוגה במ"י ובא"ה סי' כ"א כתב הב"י ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר ודבר זה אסור להעלותו ואין ספק אצלי שאיזה תלמיד טועה כתב כן מעצמו ותלה הדבר ברבו עכ"ל]:

(*[ס]לאו דשארה) [*לא תעשה שנא'] שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואם חלה או תשש כחו ואינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיבריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ יטול ממנה רשות או יגרש ויתן כתובה עכ"ל ופי' הר"ם טעם הגאון אמאי לא מיקרי מורד מתשמיש ויוסיפו [*לה] על כתובתה [ע]וי"ל דלא מקרי מורד אלא כשעושה מחמת שנאה וכעס (*הוי מורד והוי) [*דמורד הוי] פושע כמו הפושעים והמורדים אבל הכא דמי קצת למוכה שחין והשמים ביטו לבינה והיא אומרת מינה והוא מודה לדבריה ומיהו לא דיינין ליה לגמרי דין מוכה שחין לכפותו בשוטים ולא ככל הנך דאמר בהו יוציא ויתן כתובה כדפי' רבינו חננאל פרק המדיר דהרי למיקרייה עבריינא אם לא הוציא (כדכתב ר"ת לקמן בפרק המדיר אלא דהרי למקרי עבריינא אם לא הוציא) עיין פרק הבא ע"י ור"פ המדיר. קפד פסק ראבי"ה אשה המורדת על בעלה ושוב הלכה אע"פ שמאותו אונס חולי אינה שבה לבעלה אפ"ה איבדה מזונותיה וראיה מירושלמי דקדושין דפסיק גבי עבד עברי שברח ואח"כ חלה [דמשלים] דמדמה ליה התם למורדת: קפה ושאלתם על ראובן שאמר לשמעון חמיו תן לי זוגתי [*וכו'] אם חולה היא אעפ"כ יש לה לטבול ואם אינה רוצה לטבול ולשמש הויא מורדת כדמשמע פרק אע"פ [פ]דקתני אחת לי ארוסה אחת לי נשואה אפילו נדה אפילו חולה דיינינן בה דינא דמורדת דינא דמתיבתא כמ"ש בספר האלפס פרק אע"פ ושלום מאיר בר ברוך: [דף סד ע"ב] המשרה אשתו ע"י שליש מפורש בפרק י"ב דאישות: קפו [דף סג ע"א] ה"ד מורדת כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אם אומרת מאיס עלי לא כייפינן לה להוציאה בלא כתובה יש מן הגאונים דעו כן וכן פי' ר"ח אבל אם אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה אלא כייפינן ליה לבעל ויוציא ויתן כתובה כיון דמאיס לה אינה יכולה לסבול לא משהינן אלא כייפינן ליה מיד כיון דאמרה מאיס עלי שהרי אין בנות ישראל הפקר כל כך שיהו משועבדות ליבעל למי שמאוס להם מר זוטרא אמר כייפינן לה ולא היא אלא משהינן *לה אגיטא ולא כפינן להוציאה בלא כתובה אלא כייפינן ליה ויוציא ויתן כתובה וקשה לר"ת א"כ ליחשוב מאיס עלי בהדי אלו שכופין אותם להוציא ועוד דכמה פעמים חשו חכמים שמא נתנה עיניה באחר (*עכ"ל) לכך פר"ת ה"ד מורדת דפוחתין כתובתה מעט מעט כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה פירוש בעינא ליה אם לא יגרשני ויתן לי כתובתי ומצערנא ליה לעגנו עד כלות כתובתי ותום' בז' דינר לשבת דזימנין דהוי כ"ה או כ"ו שנים וכל כמה דאגידה ביה לא יהבו ליה איתתא והיא מתכוונה לעגנו ולצערו עד שיתן לה כתובתה ויגרשנה הלכך כפינן לשהותה עד כלות כתובתה אולי תחזור בה אבל אם אמרה מאיס עלי לא הוא ולא כתובתו בעינא אלא הכל אני מוחלת לו לא כמחילה בטעות חשבינן ליה ולא כופין [*להו] לשהותה אולי תחזור בה אלא אם בעל רוצה לגרשה בלא כתובה הרשות בידו דמחילה גמורה היא. אמר מר זוטרא כייפינן (*ליה) [*לה] כלומר טופין (*אותו) [*אותה] לשהותה עד כלות כתובתה

[*בשם ה' ברכנוכם ועל טוב יזכר שמכם א"כ איפה כמו שכתב שהבעל רגיל להכות את אשתו והיא בקשה ממנו שלא להכותה ועוד לא רצה להבטיחה שלא להכותה עוד ולא קבל ואף שוב בבהכ"נ שקבלה עבור מזונותיה עליו או שיבטיחנה שלא להכותה עוד ולא רצה לקבל. דבר פשוט הוא שצריך לשלם כל מה שלוותה ואכלה שלא רצה להכניע לבבו אפילו בדבורא לומר לא אעשה עוד מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שהיה חפץ להכותה ולא לנהוג עמה דרך כבוד ולא כן משפט הבנות הכבודות וקי"ל בעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו לחיים נתנה ולא לצער כ"ש שלא להכותה דקא עבר על לא יוסיף פן יוסיף דלא גרע מאחר וק"ו הוא ומה אחר שאין חייב בכבודו מצווה על הכאתו אשתו שהוא מצווה עליה לכבדה יותר מגופו כדאיתא פ' הנשרפין לא כ"ש ועוד דדחיק תלמודא למצוא תקנה על אשה רעה לא לישתמיט ולומר בשוטים ועוד מספר כתובתה גלמוד דחייב בכבודה ואנא אפלת ואוקיר לכבוד ניתנה ולא לבזיון ואין דרך בני עמינו להכות נשותיהם כמנהג העובדי כוכבים חלילה לכל ב"ב לעשות כדבר הזה. ואם היה לפנינו דין זה היינו מחרימין עליו כאילו היה מכה אחר מטעמא דפרי' ובפחות מזה כתב רב פלטוי גאון שיוציא ויתן כתובה וז"ל היכא דארגילו קטטה אם היתה מרגלת כמורדת דמיא ואין לה כלום ואם הוא מרגיל יש לה כל כתובתה ואם מרגילין בני הבית כגון חמותה יש עליו מן הדין להוציאה למקום אחר דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ואם אין מוציאה מגרשה ונותן לה כתובה וכן המנהג עכ"ל הגה"ה כמ"י וכן מצאתי במ"י בפנים בגיטין פרק השולח בשם ר' סיילמן]:

אולי תחזור בה [*כדין בעינא ליה ומצערנא ליה דחדא היא ותרווייהו מורדת הן דכיון דמחמת צער מוחלת לא הוי מחילה גמורה. מ"י] ואם בעל רוצה לגרשה יתן לה כתובתה ועל זה פוסק הספר לא היא דמאיס עלי לא הויא מורדת על כן [*דינה] [אלא] כדפסקי' לקמן דמשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא אחר הכרזה אולי תחזור ואם לא חזרה מגרשה בלא כתובה: כלתיה דרב זביד אימרדה פי' אמרה מאיס עלי הבעל דאילו במרד דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה [*מ"י לא אמרי' הפסידה בלאותיה] דהא אית לה כתובה ועוד דהפסידה ז' דינרים אגן הפסידה בלאותיה לא תנן כפר"ת] לא אמרי' הפסידה בלאותיה* כן פסק ר"ת: הדין דינא דגמ' אבל האידנא *)[כיתיב לה גיטא לאלתר]כו' לכאורה נראה דרב אלפס פליג על פי' ר"ת[בכפיית הבעל] ור"ת פי' בתשובתו וכ"ל זהו פתרונו דינא דגמ' דמורדת שע"י פחיתה וכרוז כמו שכתב רבינו יצחק אבל בבי דינא במתיבתא הכי דיינינן כד אתיא ואומרת לא בעינא להאי ליתיב לה גיטא לאלתר זהו פתרונו בלא פחיתה וכרוז אלא מוחלת הכל ורוצה להתגרש לאלתר מגרש לה בלא כתוב' אשהבעל רוצ'*)[דוקא בלא כפיית הבעל]ולא חס לפרש רצון הבעל דפשיטא והמפרש בענין אחר *)[דכופין הבעל להשהותה] משוין טועה גמור [י] (הרבה ממורדת) [*ס"א ומרבה ממזרות]עכ"ל ר"ת ורמב"ן כ' אע"פ שהלכה כרבותינו [*פי' שצריך להשהותה י"ב חדשים אגיטא]בדורות הללו שאין אדם נושא שתי נשים ביחד לא משהינן לה ואם בשביל אחרות שמוסרנה קנסינן להתיר ליסא אחרות והיא תשב ותתעגן. ואמר ראבי"ה אחרי אשר ראינו בה פלוגתא דרבותא חכמי הדור יתנו לב לפי הענין להעמיד דבר על אופניו שלא תלאנה בנות ישראל לתרבות רעה [*אביאסף. מ"י]: תשובה ממורי רבינו ה"ר מתתיה קינו ז"ל אף אם זה האיש [כ] שובב ומאבד ממונו בשחוק לא מצינו שתוכל אשתו למרוד בו לא מתשמיש ולא ממלאכה כיון שלא החליף להעבירה על דת לשמש באיסור. ואילו הכריזו עליה ארבע שבתות ושהתה במרדה י"ב חדש הפסידה מנה מאתים ותום' ונכסי צ"ב שלא תפסה ובתוך י"ב חדש הפסידה מזונות כדמסקי' במורדת דמשהינן י"ב חדש אגיטא ומזוני לית לה תוך הזמן [והיינו] דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה דאי אמרה מאיס עלי לא הצריכו חכמים שהיה דלאלתר מגרש ומיהו אם תפסה מנדונייתא דהגעלת ליה לא מפקינן מינה כדמסיק שם דאי תפסה לא מפקינן ור"ל במה דהגעלת וכיון שאביה מוחזק מן הנדן דהגעלת שנתחייב לחתנו מהני וכאילו היא עצמה תפסה ושלום מתתיה בן ה"ר יצחק (*אביאסף) [*במ"י איתו]. תשובת ה"ר [מאיר] ששאלת על ענין המורדת דיינינן דינא דמורדת כמ"ש הרי"ף ז"ל ורוב הגאונים ע"ה סוף דבר נדוניא דהגעלת ליה אי תפסה ליה לא מפקינן מינה לרשות הבעל [*ס"א לא מפקינן לד"ה] אבל מה שהוא [הכנים]מפקי' *)[מינה] ויהבי'ליה דמאיזה טעם תעכבנו אי משום תום' שכתב לה בכתובתה לא יהיב לה כמ"ש כל הגאונים ע"ה דאדעתא דתמרוד ביה לא הוסיף ואפילו לדברי גאון דאמר דיהיב לה עיקר כתובה מנה ומאתים (מ"מ) [*ס"א הכא] לדידן דלא נהגו לכופו לגרש מנה ומאתים נמי לא קא יהיב דלא ניתנה [*כתובה] לגבות מחיים בלא גט ופעמים רבות בא כזה מעשה ודנו כך דיהבינן לה מה דעיילא ומענגינן לה עד שתתפייס להיות עמו או עד שיתפייס הוא ליתן גט. אבל כל היכא דאמרה מאיס עלי קפו והדברים מוכיחין שאין כן אלא מחמת [*ממון או שהיה לה כעס על בעלה או. מ"י] כעס שהיה לה עם בעלה או מחמת אביה ואמה והקרובין [דארגילוה] לקטטה (*ואילפוה שקרא) [*ואילפוה שתשקר] לומר מאיס עלי ואינו כן יהבינן ליה כולה לדידיה בין מה שהכנים הוא בין מה שהכניסה היא ולית לה מזונות כדין מורדת [דבעינא ליה] דמדינה מה שקנתה אשה קנה בעלה אפילו מעשה ידיה ומציאתה וירושתה דבתר הכי

*) כן הוא סגי' נד"ס

הגהות הב"ח א נ"ב ס"א יכד: ב (מתנה בעלמא הוא דיהב לה) תא"מ: ג נ"ב ר"ל לאופה: ד נ"ל קדושי' בקטנות: ה תיבת בב"ד נמחק: ו נ"ב ש"מ: ז נ"ב בבבל: ח דבמתני' גרסי' ומצעת המטה ול"ג ומצעת לו המטה. כנ"ל: ט נ"ב הכהן: י נ"ב שם: כ נ"ב פ"ד: ל נ"ל אשתו משונתה: מ נ"ל בלאו: נ נ"ל די"ל: ס (דקתני כו' אפי' חולה) תא"מ ונ"ל דדיינין:

חדושי אנשי שם

וסיים כן מצאתי מוגה במרדכי של מהרר"ם וילנליר [וכ"ה בכ"ת]: [י] נ"א משוין ליה טועה גמור ומרבה ממורדת. ור"ל שהוא טועה ומרבה פשע יותר מן המורדת נ"א עוד ומרבה ממזרות ור"ל שיוסיפו למרוד על בעליהם לתלות עיניהם באחר: [כ] והיא כפולה לקמן בהגהות. וצ"ע כי בהאר"י משמע כי כשמכלה כל הממון

שלטי הגבורים

לאו ראיה הוא דודאי נדר הוא ולא מצי כדר ביה שלא ליתנו לאותו עני שנדר לו אבל אם מת העני קודם שנתן לו אין

נפלו לה וכ"ש נדוניתה שכבר זכה מאן [*מפקי, ובמ"י מאן מדמי ליה מיניה] *) מדמי ליה (נ"ל מאן מפיק ליה) אלא שתקנו רבנן סבוראי תקנתא דמתיבתא שלא תאנה בנות ישראל לתרבות רעה וכל כה"ג לא תקינו אלא אוקמוה אדאורייתא. דאל"כ היינו פותחין לפרוצות ונותנין יד לפושעות וכן משמע מדברי האלפס [שכתב] היכא דאיכא (*לה) [*עלה] חשש מיתה ואומרדה כי היכי דלא נירות **) לית לה תקנתא ושלום מבר"ב [ל]: [דף סד ע"א] קפח אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מכאן פסק* בפרק החולץ דהלכה כמשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת וכן פסק ר"ת אבל שאלתות ור"ח וגאונים הרבה פסקו כרבנן דאבא שאול עיין פרק החולץ: קפט מיחזי כשכר שבת פסק הרב ר' ברוך מכאן יש לי חשש על החזנים שמשכירים אותם להתפלל בשבת והרב ר' שמואל [*בני] אומר *דאין איסור [*עי' בס' כ"י בא"ח סי' תקפ"ס שם נותן טעם לרש"י] : דהא נוהגין לו שכר לקיים המצוה להתפלל [מ] : סליק פירקא

[דף סה ע"ב] **מציאת** האשה קצ ירושל' מה טעם מציאת האשה לבעלה ר' אמי אמר משום קטטה ר' יוסי אומר שלא תהא אשה מברחת מבעלה ותאמר מציאה מצאתי ופריך הגע עצמך שנתן לה אחר מתנה פי' ואם היא תגנוב משל בעלה ותאמר אדם אחר נתן לי מה תקנה יש לו לבעל ומשני קול יוצא למתנה הגע עצמך שמצאת בעדים אסרו זה מפני זה: הורה רבינו פנחס כהן דמשבק [*פי' מגרש] איתתא ולא ממרקא לה פורנא* [*פי' שלא נתן לה כתובה] מעלה לה מזונות עד שהיא ממרקת פי' נותן לה מזונות עד שיפרע לה כתובה. עי' פ' בתרא ובפ"ק דב"מ באלפס: [דף סו ע"א] ור"ע אומר יפר שמא העדיף עליו כו' וא"ת היכי מצי להפר והא לא הוי דברים שבינו לבינה [*וי"ל דחשיב בינו לבינה כיון שאינו יכול ליזהר ממש בכמלוס את הראוי לו ולהניח את שאינו ראוי לו. א"נ כיון כו'. מ"י] וי"ל כיון דהעדפה גופה שהן שלה (*יקח) [*ילקח] בהן קרקע והוא אוכל פירות דאפילו חלק שלה בפגמה קאמר לעיל (*אלא) ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות וכ"ש העדפה. וכשהיא אוסרת העדפתה עליו גוזלת לו פירות שהקדש מפקיע מידי שיעבוד להכי חשיב דברים שבינו לבינה ואע"ג דאלמוה רבנן לשיעבודא דבעל כדאמרי' בפרק אע"פ הני מילי לענין עיקר מעשה ידיה שהן שלו לגמרי אבל העדפה שהגוף שלה לא אלמוה*. מהוספות האשה רבה. *וכיון שמת חתנו ולא כנס אין חייב ליתן לאחיו. ובספר המקצועות פירש רב נטרונאי גאון דלא מיירי אלא במקדש בלבד אבל כתב כתובה זכה היבם בכתובה ולא יכול למימר ולך אי אפשי ליתן מיהו ר"ת פי' לעיל דאפילו מן הנשואין כל זמן שלא גבה יפסיד [*ברי"ף סוף דף תנ"ח] והירושל' *לפירושו לא קשיא דכיון דבהו קיימת גמר ומקנה ליה [ליבם] ולעיל מיירי שהכניסה מתה: *שמין דעת האיש שרוצה לישא וליתן כו' [בירושלמי מה ראו לומר בכספים אחת במאה ובשום פחות. אומם אריב"ה שמו דעת אשה שרוצה לכלות כליה ולפחות אומם שמו דעת האיש שרוצה לישא וליתן בכספים ולעשות' אחד ומחצה] פירש הרב ר' שמואל בן ר' ברוך מיהו לא הוי רבית כיון שאם היה מגרש מיד היה צריך להוסיף שלים אבל כל אדם שמלוה ברבית לא היה נותן אא"כ ירחיב לו הזמן והוי אגר נטר ליה: ומסיק [בירושלמי א"ר יוסי הדא אמרה] אין אדם רשאי למכור כלי אשתו כו'. פי' [רבי' מאיר] ז"ל אפילו בכלי שבת וכלי רגל דאכל שום קאמר שפוחת חומש וה"ה דאין בע"ח של האיש גובה כיון שהיא הכניסה כדפרישית לעיל פרק נערה: [דף סז ע"ב] חוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה. מפרש בתלמוד דאי נפרעין ק מחיים הו לא שקיל משמע דאי לא חששא דהו לא שקיל הייטו נפרעין ממנו בחיים מכאן פסק הר"ס ז"ל דמי שנתפס בידי עובדי כוכבים פודין אותו בעל כרחו משל עצמו ועוד ראיה כתבתי לעיל פרק נערה: [דף סח ע"א] יתומה שהשיאוה אחיה או אמה [מדעתה] פירש"י מדעתה לרבותא נקט דאע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה. וכתב רבינו ברוך נראה דאפילו אם הגיעה לכלל פעוטות דאמרי' בהניזקין דמקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלי [ומתנתן מתנה] וה"ה במחילתן דמ"ס מ"מ יכולה היא להוציא [מהם] שהרי לא מחלה בהדיא אלא נתרצית ולקחה מה שנתנו לה ושתקה תדע דפרכינן מינה [*דף סח] טעמא בקטנה הא גדולה ויתרה ואם איתא דמתני' מיירי כשמחלה בהדיא ואמרה מחול לך מאי הוא פריך וליכא למימר ר משום דפרנסה לא גביא אלא ממקרקעי משום הכי לא הויא מחילתה מחילה כדקי"ל למכור בנכסי אביו דהייטו מקרקעי עד שיהא בן עשרים דאם כן מאי איריא קטנה אפילו [*נערה או] בוגרת נמי: *חזינן (*למאן) [*לגאון] דכתב הא דאזלינן בתר אומדן דעתא דאב (כו') [לאגרועי מעישור נכסי אבל לאוסופי על העישור לא]. וגאון אחר אמר כו'. פסקו רבינו תם וריב"א ורבינו חננאל כגאון קמא וכן השיב הר"ס. כתב רבינו ברוך ז"ל קצרו של דבר לא יהבינן (מ) עישור נכסים אלא היכא דלא אמידנא לאב שלא גדל ביטחיו ולא הכרנו בו אם הוא וותרן או קמצן אבל היכא דאמידנא לא יהבינן לה עישור נכסים אלא שמין באב. וכל פרנסה דמיירי הכא זה מה שיש לו לתת לנדונייתא כשנוהגים אותה לבעל והא לא הוי תנאי כתובה כמו מזונות [*שנותנין לה] עד בגרות או עד נשואין כדתניא בפרק נערה לא כתב לה בנן נוקבין כו' ומיתזנא מנכסי כו' א] לאו דוקא מזונות אלא אפילו מלבושיה דתניא הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהם כו' ומוקמינן ליה בפרנסת עצמה הא באכילה ושתיה והא בלבושיה וכיסויה ובההיא פרנסה לא איכפת לן לא בדעת האב ולא בעישור נכסים אלא שמין את הנכסים מה שהניח בעוני או בעושר כמו מסרה אשתו על ידי שליש בפרק [*אע"פ ובפרק] יש נוחלין תנן הבנות נזונות מנכסי האב ולא מנכסי האם (עיין באלפסי וברבינו *אשר): [דף סט ע"א] ואישתיק ולא אמר ולא מידי מכאן היה מדקדק ר"ת קצא אם הדיין שומע דטוענין בעלי דינין בשום דבר אע"פ שלפי טעותם הוא דן כשורה אפ"ה צריך להודיעם ולהדריכם דרך ישר ואם לא יעשה כן יהו סבורין שהוא מודה להם ויעשו מעשה. תוס': מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות פירוש מוציאין לפרנסה ממה שמעבדו אחין שמכרו או שמשכנו אבל אם האב שיעבד אין מוציאין אע"ג דדבר קצוב הוא דהפרנסה אין חוב עליו כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא ציוה האב שלא לפרנס: מעמלא דבתי כגון שהשכיר בית לשנה ועמד בו השוכר חצי שנה ואע"פ שנתחייב השכירות גובה הואיל ושכירות אינה משתלמת אלא לבסוף (*מידי) דהוה כמקרקעי וה"ר (*שמואל) [*אלעזר. מ"י] שאל את רבינו ברוך אם הפרנסה נגבית מן הראוי או לא והשיב דנגבית מן הראוי דאף כתובה ש היה מן הדין לגבות מן הראוי מן התורה דיש לה דין בע"ח כדתנן בבכורות פרק יש בכור הבכור אינו נוטל בשבח ואינו נוטל בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה ופריך בגמ' אכתובה והא אמר שמואל בע"ח גובה את השבח א"ר אבא מקולי כתובה שנו כאן משמע דוקא כתובה ותנאי כתובה אבל פרנסה לא ב]: [דף ע ע"א] קצב והא קי"ל מצוה לקיים דברי המת בסוף פ"ק דגיטין ובפ' מי שמת כתבתי משום ר"ת דלא שייך לומר מצוה לקיים דברי המת אלא היכא שהושלש מתחלה לכך לצורך זה: קצג אבל אם יש אפוטרופס אין מקחו מקח

פסק ר' חננאל בשם רב האי גאון ז"ל אבל מתנתו מתנה ואע"ג דבפ' הנזקין בעי כשאין להם אפוטרופוס ואיפשיטא דמתנתו מתנה משמע מדאיבעיא לן היכא דמקחו מקח או מתנתו מתנה משמע דהיכא דפשיטא לן דאין מקחו מקח כ"ש דאין מתנתו מתנה לא דמי דלעולם מתנתו מתנה כשיש אפוטרופוס כמו כשאין שם אפוטרופוס [דהא] דאין מקחו מקח כשיש שם אפוטרופוס לפי שעל האפוטרופוס ליקח ולמכור אבל ליתן מתנה אין הרשות בידו אבל ראבי"ה קבל מרבותיו דהא דאמרי' בהניזקין דמתנתו מתנה אמתני' קאי דאוקימנא כשאין שם אפוטרופוס אבל יש אפוטרופוס אין מתנתו מתנה וכן פי' המיי' פ' כ"ט מהלכות מכירה בספר קנין. ובגיטין פ' הניזקין פשטינן כשאין שם אפוטרופוס מתנתו מתנה במטלטלי ולא פי' אם הוא הדין במקרקעי וכתב הרב ר' ישראל משם ה"ר שמואל מבונבירק דודאי פחות מבן כ' במקרקעי שירש אז ודאי אין ממכרו ממכר ואין מתנתו מתנה וכן פי' המיי' פכ"ט ממכירה ועיין שם ובתשובת רבינו גרשום פרק מי שמת [*תתג"ט] ועיין פ' השולח [*תקכ"ט] גבי מוקמי' אפוטרופוס ופרק הניזקין גבי הפעוטות [*תקכ"ב] וגבי אחד מתנה מרובה [תקכ"ד] : סליק פירקא

המדיר את אשתו (*המדיר) קצד יותר מכאן יוציא ויתן כתובה נראה לרבינו יצחק דהאי יוציא היינו כופין להוציא דכיון דנוהג עמה שלא כדין אמאי יעגנה תחתיו אלא כפינן ליה לגרשה אע"ג דלא קתני במתני' כופין אשכחן יוציא שר"ל כופין סוף פירקין דאמר רב (*הונא) האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ואמר שמואל עד שכופין אותו להוציא כו' אלמא יוציא דאמר רב כופין וא"ת אמאי לא חשיב ליה במתני' בהדי הנך ואלו שכופין להוציא יש לומר דלא חשיב הני שבאין מחמת פשיעותא דבעל שמתכוין לצערה ולא דמי לבורסי והנך דחשיב *דאין מכוין לצערה וכן פרש"י פ"ד דגיטין והשקליה גיטא [*פי' דאפילו נעשה אחר שמשאה] : בע"כ כי הוא מהנך דיוציא ויתן כתובה ורבינו חננאל פי' כל יוציא שבתלמוד אין כופין וראיה מירושל' תמן תנינן גט מעושה בישראל כשר ובעובד כוכבי' פסול אמר שמואל פסול ופוסל [*לכהונה] שמואל אמר אין מעשים אלא כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט והא תנינן שניות (*לא) כגון דא אמר שמואל והא תניגא המדיר כו' עד דיוציא ויתן כתובה שמעינן שמואל שמעינן שכופין בתמיה אלמא דאין כופין אלא היכי דקתני בפירוש כופין אבל היכא (*דת"ר) [*דאמור רבנן. מ"י] יוציא אמרינן ליה א חייבך להוציא ואם לא הוציא שרי למקרייה עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא ובההיא דלעיל ב דקתני יוציא דאינו זן ואינו מפרנס גרים רבינו חננאל כופין אותו ויוציא ויתן ג אבל היכא דאיכא שמא יוציא לא כייפינן ליה להוציא עיין פרק הבא על יבמתו : המדיר את אשתו. בירושל' יש ויש אדם שנודר שלא לפרוע חובו כו' עד רשות ביד אשה לומר אי אפשי להתפרנס [*מאחר] אלא מבעלי והא תנינן המשרה כו' כאן שקבלה עליה כאן שלא קבלה עליה ד כתב הר"ס ז"ל כל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה נהי דאין כופין אותו אלא בראיה ברורה מ"מ נפיק ממונא מיניה ה כאן דכיון דחייבוהו חכמים להוציא ולתת כתובה אם לא הרשיטו לכוף להוציא (*אם) [*דאם] היינו כופים ה"ל מעושה שלא כדין מ"מ כתובה מ"ט לא נפיק מיניה כיון דחייבוהו חכמים בממון זה לתת לה הלכך מפקי' מיניה כתובה ויהבינן לה מנה ומאתים ונדוניא דהכנסת ליה אבל תוספת איכא פלוגתא דרבותא ר"ת פירש בריש אע"פ דתוס' נמי אית לה דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה דמי ור"ח פי' דדוקא להני מילי דמייתי בריש פרק אע"פ ואמרי' דתנאי כתובה ככתובה דמי אבל למידי אחרינא לא ומספיקא לא מפקי' מיניה תוספת כיון דפליגי בה רבוותא עיין פרק הבא על יבמתו בסופו : קצה והתנן קונם שאני עושה לפיך ג] אע"ג דקונמות מפקיע מידי שיעבוד אלמוה רבנן לשיעבודא דבעל וקשיא א"כ (*לעיל) פרק אלמנה' גבי אילטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא וקאמר רבא לטעמיה דאמר הקדש חמץ ושחרור כו' אמאי לא אמר אלמוה רבנן לשיעבודא דאשה כמו הכא ואומר ר"י דלא אמר אלמוה רבנן לשיעבודיה אלא היכא שהמקדים נהנה מהם שאין הדבר נאסר אלא למשועבד כמו במתניתין שאינה אוסרת במעשה ידיה אלא לבעלה ובמתני' שהיא אוסרת מליהנות לו [*שהוא אוסרה מליהנות לו. מ"י] אבל היכא שהדבר נאסר לכל העולם שגם המקדים אסור בו מפקיע כמו פרסוה אמיתנא' וכמו כן אלמוה בשיעבודיה דבע"ח דאם לא כן כל אדם שמשעבד קרקעותיו כשיבא לוקח לטורפה או בעל חוב יאסרם לו בקונם ומה מועיל אחריות נכסים דכתב בשטר אלא ודאי אלמוה רבנן לשיעבודיה דבע"ח היכא שלא נאסרו אלא למשעבד אבל אם יאסרם לכל העולם מפקיע מידי שיעבוד ח דבעל ואשה עיין פרק הספינה. [דף עב ע"א] קצו העוברת על דת משה ויהודית כתב הר"ס דאשה שעוברת על חרם ושבועה עוברת על דת משה היא דהויא לה נודרת ואינה מקיימת ויכול לגרשה בלא הסכמת הקהלות ואע"ג דקא מיבעיא לן פרק ארוסה בעוברת על דת משה אם יכול לקיימה אם לאו מ"מ פשיטא שמצוה לגרשה ולהוציאה כיון שעוברת על דת (*ואדרבה) [*ודבר] פשיטא שלא תיקן רבינו גרשום *(משום הכי) [*מאור הגולה] תקנתו לעכב על ידו שלא יעשה מצוה ואדרבה אם אין מגרשה כשהיא עוברת על דת מקרי רשע כדאיתא פרק המגרש (*מדת אדם רשע כשרואה) [*הרואה] את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין ומניחה ואין מגרשה (*עובר) [*כעובר] על דת הוי. העוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובה וכתב הר"ס דדי בהתראה פעם אחת ואם עברה פעם ט אחרת אח"כ על התראה אע"פ שלא התרו בה בשעת מעשה תצא בלא כתובה דאת"ל דבעיא התראה בשעת עבירה כמו גבי דיני נפשות פרק אלו נערות דלא מצי למימר אישתליין א"כ אתה מכשילו לבעל דודאי אי מתרה בה תאמר לא אעשה עוד כדי שלא תפסיד כתובתה ואח"כ תחזור לקלקולה ותכשילנו וכי יטרח הבעל להעמיד עדים על כל קלקול וקלקול י ואפילו כשיעמיד עדים לא יוכל להכחיש [לה] שבפני עדים תאמר אשתליין ועוד דקאמר התם מקנין לארוסה להשקותה כשהיא נשואה ופירש"י ז"ל אם הסתר לאחר נשואין שותה ע"י קינוי של אירוסין ומעשה בא לפני הר"ס באחד שהביא עדים שאשתו עברה על החרם לאחר שהתרה בה והיא גם היא הביאה עדים שהוא עבר על החרם ופסק שאין יכול להוציאה בלא כתובה דטעמא מאי אמור רבנן נודרת ואינה מקיימת יוצאה בלא כתובה כ דאמרי' אין אשה אלא לבנים ובעון נדרים בנים מתים וכיון שגם הוא עובר חרמות ל לא בעי בנים ואין טענתו טענה אבל עדים המעידים על האשה שעוברת על שאר דת משה ויהודית אע"פ שהוא עובר חרמות החשוד על דבר אחד אין חשוד לכל התורה כולה ויכול להוציאה בלא כתובה בעל כרחה דאיכא למימר דנהי דעבר עבירה שעובר על החרם מ"מ לא היה בא על הנדה ואם משמשת נדה הנאה או בשביל ד"א דשאר מילי דמיקריא בהו עוברת על דת ויכול לגרשה בעל כרחה וגם כתובתה הפסידה אם התרו בה : [דף עג ע"א] קצז גבי ממונא לקולא מכאן ראיה דכל תיקו דממונא לקולא : [דף עב ע"א] (נ) ודוקא נדרים אלו שיש בהם עינוי נפשו כו' ובההוא גופא מסקינן בתלמוד הלכה אבל חכם והתירה מקודשת [דף עד ע"א] מפני שהחכם עוקר הנדר מעיקרא מכאן הוכחה הא דאמרי' בעל מיפר לאו לאפקועי כח החכם דלעולם החכם עדיף ויכול להתיר* [נ] : [דף עה ע"א] **קצח מתני'** אבל מומין שבגלוי פי' כגון מ [נפח תחת]כפה דראשה שלפעמים מגולה ולפעמים מכוסה נ דהוי מומין

[*וכן ראיתי מעשה ממורי מהרי"ל וה"מ שלא קיים לה הבעל אבל קיים לה הבעל אז אין לה התרה ע"פ חכם. מהרי"ו וייל סי' ע"ו] :

*) [נראה דצ"ל מרמי ברי"ש והוא מלשון שנמ' בחגיגה דף ט"ו ע"ב מאן מרמי ליה וע"ש ברש"י] : **) [באלפסי הגי' כי היכי דלא נירות לה ליתא להאי תקנתא] :

הגהות הב"ח ע נ"ב בדבר : פ נ"ב שנה : צ נ"ל לא קשיא לפירושו : ק נ"ל ממנו בחיים : ר משום הכי לא הוית מחילתה מחילה משום דפרנסה לא גביא אלא מקרקעי כדקי"ל כצ"ל : ר אלא לבסוף הוה כמקרקעי. ה"ר שמואל כצ"ל : ש נ"ב עצמה : ת אמר שמואל אין מעשים אלא לפסולין כגון כצ"ל : א רבנן חייבוך כצ"ל : ב דקתני יוציא תא"נ : ג נ"ב כתובה : ד נ"ב ופרנס לאו שליחותיה קא עביד השתא קא ס"ד דא"ל ספק לה מזונותיה ואני פורע הלכך כי פרע אגלאי מלתא דשלו היה ובשליחותו נתנה ולא דמיא להא דמסקינן בר"פ בתרא דע"ז אומר אדם לחנוני הרגיל אצלו הן לתמרי' ולפועלי' ואני פורע ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום יין נסך. אלמא לא אמרי' כי יהיב ליה דינר לחנוני שלו הוא ובשליחותו יהיב וכרי נהנה ממנו דהתם לא קאמר להו דליתיב איסורא הלכך לאו שליחותיה עבד כי יהיב ליה איסור אבל הכא שליחותיה קעביד כי יהיב לה מזונות. תוספות. באומר כל הזן אינו מפסיד א"ר שמואל דדוקא כה"ג שאומר בלשון רבים כל הזן שרינן אבל לאומר ליחיד אי תיזן לא תפסיד לא. תוספת. מרדכי ארוך : ה תו"כ : ו נ"ב ביבמות : ז נ"ל ואומר ר"י כמו כן : ח נ"ב אף : ט פעם אחת על התראה כצ"ל : י (ואפילו כשיעמוד ט' אשהלין) הא"מ ונ"ב ס"א ואפילו כשיעמיד עדים ולא יוכל להכחיש בפני עדים תאמר אשתליין : כ נ"ל דמאי אמר : ל נ"ב כהוא גברא : מ כגון תחת כפה כצ"ל : מ נ"ל דאי הוי :

שלטי הגבורים

אין לבאים מכחו כלום : (מ) על אודות עשור נכסים מסקנא דמלתא דנוהגת במקרקעי ולא במטלטלי ואם הניח ראובן בע"ח וכתובת אשה וגם הניח נכסים מרובים ומקרקעי ורוצה אפוטרופוס של יתומין ליטול עשור מכל הקרקעות קודם שיפרע לבע"ח והאשה כתב מורי שהם יפרעו התלה מן הקרקעות אם ירצו היתומים לסלקם במקרקעי ומן הנשאר תטול מן היתומים העשור אמנם אם אין מגיעים הקרקעות אך כפי החוב והכתובה לא תטול מן היתומים כלום ואין היכולת ביד האפוטרופוס לומר ליתומים דסלקו לבע"ח ולכתובה בזוזי משום דאסמכתייהו על הקרקעות ואין לספקפק.

חדושי אנשי שם

כדין היא מורדת : [ל] לשון ההגהות אבל מה שתפסה ממה שהכניסה לו לא מפקינן מינה. הכי מסיק בהג"מ [כי' ר"ל] מדברי מהר"ם סי' תתי"ט : [מ] פי' כיון שאין נותן שכר זה אלא לקיים המצוה ושמא בלאו הכי היה עושה דניחא ליה לאינים לקיים מצוה כדאמר בפ"ק דפסחים הא לא דמי לשאר שכר שבת דלאו מצוה וכן כתוב בהדיא באגודה ואין צריך לדחוק למה שדחק בו הר"י קארו בארח חיים הלכות ר"ה סי' תקפ"ה : [נ] עיין בתרומת הדשן סי'

ושלום מבר"ב : (נ) וקיים לה איכו וא"ת וימתין הוא דשמא ימצא פתח לנקמה דנשאלים על ההיקס כדאמר סוף פרק נערה וי"מ דאין נשאלין על ההיקס אלא ביום שמעו דאמר לה קיים ליכי אבל אם עבר יום שמעו שאינו יכול להפר מחמת שההגים לה שוב אינו יכול לישאל עי' ס"פ כירה. תוספות :

פרנסה ולא בע"ח נגבים מן הראוי אשר"י ס"פ יש בכור וא"ה סי' י"ג :

הגהות מהר"ם מטיקטין א] ולאו דוקא התם מזונות : ב] והאשר"י וטור (א"ס) [ח"מ] סי' ר"פ חולקים ואומרים דאין פרנסה ולא בע"ח נגבים מן הראוי. [ועיין] אשר"י ס"פ יש בכור וא"ה סי' קי"ג : ג] א"צ להפר ;

שבגלוי א"כ אפילו לר"מ ראה (*וגפיים) [*וכתפיים] ופירש ר"י דלא פליגי רבנן אלא אסיפא דנכנסה לרשותא דבעל דאילו ארישא דארוסה היתה יכול להיות שלא הכיר במומין ואפילו היו מומין שבגלוי והתם נמי דקתני אם יש עמהן מרחץ אף מומין שבסתר אין יכול לטעון כו' לא קאי אלא אנכנסה לרשות הבעל דמסתמא בנשואין בדקה בקרוביו ונפיים אבל ארישא שהיא ארוסה אפילו יש עמה מרחץ בעיר אינה מקודשת דאין רגילות שיבדקנה קודם אירוסין בקרובים כתב בסמ"ג הא דאמרת אבל מומין שבגלוי אין יכול לטעון דבר ידוע שאין דין זה אלא באותם מקומות שהיה שם מנהג נשים לילך בשוק ופניהם גלויות והכל יודעים אותם ואומרים זאת פלונית וזאת אחות פלוני [*זאת בתו של פלוני וזוהי אחות של פלוני. מ"י] כגון בערי אדום בזמן הזה אבל בערי המערב ובטוליטולה ובסביבותיה אשר שם מנהג נשים לצאת מכוסות ה"ז טוען אף במומין שבגלוי אם אין מרחץ בעיר: [דף עו ע"א] כל שהספק טולד ברשותו עליו להביא ראיה [וטעמא]כאן נמצאו כאן היו בפרק הרואה[כתם]תניא בדקה חלוקה והשאילתו לחברתה היא טהורה וחברתה תולה [בה] וא"ר ששת לענין דינא תנן פי' רבינו יצחק שניה תולה בראשונה ואומרת שאיני מאמנת לך שבדקת ואין השנייה חייבת לכבס והקשה הרב רבינו י"ט מיוני ז"ל לענין °דינא נמי נימא כאן נמצאו וכאן היו כדאמרי' הכא (*פרק המדיר גבי) [*בהמדיר] גבי מומין וגבי טבח וי"ל דהכא בהמדיר נשתנית האשה מרשות האב לרשות הבעל וכן הפרה מרשות המוכר לרשות הלוקח אבל גבי נדה לעולם החלוק ברשות הראשונה בעלת החלוק שהרי ביד השניה לא היתה בתורת מכר אלא בתורת שאלה ותו דבהמדיר לא קאמר אלא לענין שאם השני בא להוציא מן הראשון [*יאמר] לשני (טולד) המום והטרפות טולד ברשותך אבל להתחייב השני לא. [*מתוס' נדה] קצב כתב רבינו ברוך הא דאמרי' לקמן בפרקין אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעיל לשם קידושין [*אע"ג דליכא עדים. מ"י] ואמרי' בקדושין המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו אפילו שניהם מודים צ"ל כדאמרי' שילהי פרק הזורק דאיכא עידי יחוד (ואפילו) וליכא עידי ביאה ובית הלל אומרים הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. ר תשובת הר"ש על אודות ראובן קצב שמכר לשמעון סוס *ושוב נמצאו מומין ביד שמעון והוא טוען שברשות ראובן נעשו והוא אומר לא כי אלא ברשותך נעשו נראה כיון שאין הדבר ידוע בעדות שהיה מום זה מעיקרא ברשות ראובן על שמעון להביא ראיה כדמסקינן הכא פרק המדיר כל שהספק טולד ברשותו עליו להביא ראיה ואפילו אכתי לא יהיב שמעון דמי הסוס לראובן מפקינן מיניה ויהבינן לראובן אמנם ראובן צריך לישבע שלא ידע ולא הרגיש במום זה מעיקרא דכיון דראובן היה לו לידע אם היה בו מום זה מעיקרא יש לו לישבע שאינו יודע ולא הרגיש בו במום זה דאפילו המוחזק לא פטרינן כשהוא טוען איני יודע אם הייתי חייב לך מנה מעולם בלא שבועה כל שכן דלא מצי לאפוקי ממון מחזקיה בלא שבועה ואין לדחות דשאני התם דכשנגדו טוען ברי לי דמנה לי בידך דמכל מקום טובא אשכחן כי האי גוונא דהיכא דהאחד יש לו לידע ושכנגדו אין לו לידע לא יטול בלא שבועה כגון המכיר כליו וספריו ביד אחר כו' עד ישבע כמה הוציא ויטול והמוציא הוצאות על נכסי אשתו וחנוני על פנקסו וכהנה רבות והא דלא חשיב בהדי הנך דנשבעין ונוטלין י"ל כמו שפי' רבינו יצחק בפרק האשה שנפלו. וליכא למימר להימניה לשמעון לומר ברשותך טולד מום זה במיגו דאי בעי אמר פרעתיך שהרי אינה טענה ודאית לומר ברשותך טולד[פ] [דאיכא למימר] [*דא"כ] הרי ידע ונתפיים וסבר וקביל הלכך ממה נפשך לא מהימן ואם ראובן אין רוצה לישבע שלא ידע מום זה מעיקרא אז שמעון יפטר דמשיכה בטעות הואי כיון דמום בסתר הוא דליכא למימר ביה דודאי ראה ונתפיים והדר זבינא אפילו[צ] כבר קבל ראובן המעות עיין פרק ט"ו מהלכות מכירה: [דף עז ע"א] ונכפה כמומין שבסתר דמי: רא כתב ראבי"ה אע"ג דנכפה לגבי אשה מום הוי משם אין ראיה להחשיבו מום גבי איש דאשה בכל דהוא ניחא לה ותדע דלא קתני נכפה גבי מומי דאיש ואין בידינו לכפות בלא ראיה ברורה וגם לא נכוף אותה להיות עמו כיון שבאה מחמת טענה וכך שמע ראבי"ה מעשה (*באביו) [*מאביו] רבי' יואל הלוי: רב ואלו שכופין אותם להוציא נראה לר"י דיוציא ויתן כתובה אע"פ שמגרשין בע"כ מידי דהוה כבאה מחמת טענה דאמר שילהי הבא על יבמתו היא אומרת מניה כו' א"ר אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה ועוד דאמרינן[ק] בתוספתא דהמדיר כל המומין דמתני' דכופי' [*יוציא] ויתן כתובה אע"פ שמגרשה בעל כרחו דסבורה שהיא יכולה לקבל ואינה יכולה ומיהו תימה דא"כ כל שעה היא תערים ותנשא מאלו דשנינו שכופין להוציא ואחר הנשואין תאמר כסבורה כו' כדי שיתנו לה כתובה וי"ל הוא ימלא תקנה ויתנה שאם תתגרש שלא יתן לה כתובה אע"פ שאין אדם מתנה על דבר הכתוב בתורה ה"מ קודם שתתגרש אבל לאחר שתתגרש יכול: אמר שמואל ריח החוטם. רג אבל בנשים ריח החוטם אין מום דהאיש שהוא חזק יכול לסבול יותר מן האשה [ר]והר"ש אומר דאדרבה מדתנן האיש שהיו בו מומין אין כופין להוציא ש"מ דהאשה יכולה לסבול מה שאין איש יכול לסבול דהא בכל דהו ניחא לה *וא"ת והא (משמע) [*דדייקינן] לעיל ריח החוטם אין מום באשה מדלא קתני גבי הוסיפו לעיל וי"ל כיון דתנא ריח הפה כ"ש ריח החוטם דקשה מריח הפה דהא אפשר דנקיטי פלפלא בפומיה מה שאין כן הכא (אלפסי).

[*ס"א והא דלא קתני לעיל ריח החוטם גבי מומי אשה וי"ל כו'. כך מצאתי בהגהת אשר"י שהביא המרדכי ואח"כ מצאתי במ"י כן] [וכ"ה הב"ח בשם ס"א]:

רד וכולהו היו כייפינן להו בשוטים דאילו בדברים לא יוסר עבד מיהו בכל הני דלא קתני טופין אלא יוציא ויתן כתובה לא כפינן אלא בדברים בעלמא כדפי' לעיל ולא בשמתא דשמתא חמירא מנגידא כדמוכח בפסחים ובמועד קטן דבמערבא ממנו אנגדא ולא ממנו אשמתא ובשבועות פרק כל הנשבעים אמרי' גבי שמתא האי לנקוט בטובשיה כו' אבל הר"ש הכהן אומר בשם ר"ת דטוכל לעשות שנקבל עלינו גזירה שלא ליסא וליתן עמו עד שיקבל ליתן גט אבל לנדות לא וכן עשה ר"ת מעשה באחד שלא היה מאותן שכופין להוציא ונדהו עד שנתן גט ופסל אותו גט ונוה לעשות[ש] לו גט אחר א]: רה האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה [ת]ר"ת (*ור"י גורסי') [*במ"י איתו] [*גרס] טופין אותו ליתן כתובה דאית להו כפר"ת דאין טופין אלא *אותם דאמרינן בהדיא טופין (*כדתניא) [*כדאמרינן] לעיל בריש פרקין. כתב אבי"ה במשפט כתובה וז"ל ראיתי זה זמן גדול תשובת ר"ת שהשיב שאם ידוע שאין לו לבעל אין מוטל עליו למכור עצמו בעבד עברי או להשכיר עצמו כדי לזונה ולפרנסה ב וה"ג בפרק אע"פ [*דף סג] מורדת ממאי רב אמר מתשמיש רבי יוסי בר' חנינא אמר ממלאכה תנן וכן [המורד] על אשתו בשלמא למ"ד מתשמיש לחיי אלא למ"ד ממלאכה מלאכה מי משעבד לה ומשני באומר איני זן ואיני מפרנס פי' [ר"ת] איני טורח לעשות מלאכה לזונה ולפרנסה [ס] הלכך מוסיפין על כתובתה ומיהו אין יכולין לכופו לעבוד [ג]ולפרנסה ופריך והא אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ומשני להו לאימלוכי [*ביה] בעי (*שבה) [*שבו] תלוי הדבר אבל רש"י פירש באומר איני זן ואיני מפרנס דהייט תחת מלאכה דהיא משועבדת לו מ"מ מדברי שניהם נלמוד דלא יטריח לפרנסה או יוציא ויתן כתובה והלכתא כר' יוסי ברבי חנינא דדייקא הוא ונחית לעומקא דדינא ע"כ ואני איני מבין מ"ש מדברי שניהם נלמוד דלא יטריח כו' אדרבה מדברי שניהם נלמוד דלא כייפינן וראיתי תשובת [*מורי] והנה היא בפרק אע"פ וכתב דבין לפרש"י בין לפירוש ר"ת אין טופין אלא דבהא פליגי דלפירוש ר"ת ביש לו כופין אותו לפרנסה כשאר בעלי חובין שטופין אותם לפרוע והיכא דאין לו אין כופין אותו ללות ולהתעסק באומנות אבל מוסיף על כתובתה שלשה טרפעקין ואפילו גבי קרבן דשוגג [ד]אמר בספרי דאם אין לו דאין חייב ללות ולהתעסק באומנות והכי נמי אמרי' גבי הקדשות ולערכין שאין להקדשות ולערכין אלא מקומן ושעתן ומהתם ילפי' לשומת הדיוטות ולפרש"י בין יש לו בין אין לו אין טופין רק מוסיפין ג' טרפעיקין ואמנם כתב ר"ת אם יראה בעיני הדיינים לקונסו לפנים משורת הדין טוב הדבר עיין פרק שני דאישות ובפרק אע"פ: כתוב בתוס' שרבינו אליהו פסק שאדם מחויב ללמד תינוקות ולעשות מלאכה ולזון ולפרנס אשתו מדקאמר איני זן ואיני מפרנס דהיינו מרד של מלאכה דמשועבד לה לעשות מלאכה לזונה ולפרנסה ואין ראיה מכאן שהרי פרש"י דנקט מפרנס משני שהוא כנגד מעשה של אשה ועוד היה מביא ראיה מספר כתובה [ו]ואפלח ואזון ויש לדחות דהכי פירושו אעביד קרקעותי בחרישה וזריעה כדי לזון[ו]: אשר חכו ממתקים האדם הגדול בענקים ובלווית חן על ראשו מדובקים הכהן הגדול הרב רבי אביגדור רו הנה שלחנו את שליח צבור לפניך על דבר המעיל שקנה ר' ברוך בשליחות קהלינו ויטעון שם עם רבי יוסי כהן כי הקהל אומרים שיש בו אונאה ולא שהה בידו בכדי שיראה לתגר או לקרובו והחזיר לו ורבי יוסי הכהן שלח לכאן שאדוני מחייב הקהל דעל הקהל להביא ראיה שבאותה שעה היה בו כדי אונאה ודמי להאי דהמדיר דעל הטבח להביא ראיה אפילו לא יהיב זוזי דאמר כאן נמצאו כאן היו ואדוני ישמע דברי הקהל כי הקהל אומרים שישלח אותו עדיין לשוק אם יש בו אונאה מה ראיה צריך הא קמן שיש בו אונאה אע"ג דאמרי' פרק המדיר דעל הטבח להביא ראיה שאני התם דחזקת הגוף מסייע למוכר [דאוקי חיותא בחזקת שאינו טריפה והשתא הוא דנטרפה] דשמואל סבר כר"ג דאמר נאמנת כדפרישית. אבל הכא אין שום חזקה מסייעת למוכר אדרבה (*חזקה) [*חזקת ממון] מסייעת לרבי ברוך אבל התם אוקי הגוף בחזקה שלא היו בו מומין בשעת מכירה ועוד קי"ל כרבי נתן דאמר אם ברי הוא עליו להביא ראיה שמ"מ היה כדפסיק רש"י בפרק מי שמת אלמא אזלינן בתר השתא דכיון דהשתא ברי אמרי' מסתמא גם באותה שעה ברי היה ועוד עד אחד מסייעו כי רבי משה חזינו מעיד שמיד הראהו ואמר שאין שוה ואנו מטילין עליו מכח זה וישבע ויטול דאפילו בלא עד אחד לא עדיף ממי דנקיט שטרא ואמר ליה השבע לי דלא פרעתיך דצריך שבועה ועוד כי רבי ברוך אומר כי [*ר'] יוסף אמר לו מיד אחי רבי יצחק היה טוען לכם יותר טוב בע"ה ליטרי' ועל כל זאת מה שיאמר אדוני נעשה ולא נסור ימין ושמאל ושלום חיים ברבי משה: זאת אשר השיב כלה בבית אביה ולקדושין איכא חזקה דגופא וחזקת ממונא ועליה להביא ראיה להעמיד הקדושין בידו דליסנא בתרא דשמואל נמי אית ליה שיטיא דרב נחמן בר יצחק ושער שבשוק עשוי להשתנות מבקר לערב הכל לפי הלקוחות והמזומנין לצורך השעה שצריכין לחפצים הנמכרים והיא דרבי נתן דאזיל בתר השתא משום דמעיקרא בריא הוה ואוקמיה [אחזקיה] דרוב ב"א בריאים הם אע"ג דאין הולכין בממון אחר הרוב עדיפא חזקה דגופא דמסייע ליה לרובא הוא האריך ואני קצרתי ושלום אביגדור כהן: סליק פירקא

האשה שנפלו לה [דף עח ע"א] א"ר יוסי בר' חנינא ידועין כו'. רז יש פוסקין דהלכתא כוותיה משום דאמרי' פ' ד' וחמשה משום דקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן משוית ליה לר' יוסי [*בר חנינא] טועה כו' והא דתניא כרבי יוחנן לא קשיא לרבי יוסי בר ר"ח דאיהו מצי לאוקומי במקרקעי אבל בפירוש רבינו חננאל פוסק כר' יוחנן דתניא כוותיה ובירושל' מחליף הדברים ומסיק מתני' מסייעתא ליה לר' יוסי בר ר' חנינא אלו הן נכסים כו' ומעתה היה אומר הרב רבינו ברוך שיש לסמוך על פירוש רבינו חננאל: שאל רבינו אליעזר בן רבינו יהודה זצ"ל האפוטרופוס של רחל אשת שמעון תבע לדין את לוי ואמר רחל השאילה לך שריון אחד עד שלא נישאת לשמעון ואותו שריון לא היה מאותם נכסים שהתנית לתת לשמעון כי יש לה נכסים הרבה (*שהתנה) [*שהתנית] שלא לתת לשמעון בעלה ועתה תחזיר השריון והשיב לוי החזרתיו ואח"כ [י]האפוטרופוס בא לפנינו ואומר בבקשה מכם תגזרו חרם על כל בן ברית שיודע שהשריון ביד לוי שכבר התמול לאמר שהחזירו לרחל. ומשיב לוי אמת שהשריון היה בידי ואמנם החזרתיו לרחל והנו בידי מכח שמעון בעלה שחייב לי שני זקוקין ונראה לנו שאין כח ביד רחל לומר שיש לה נכסים שהתנית שלא לתת לשמעון אם לא תביא ראיה ברורה בעדים ששמעון בעלה אמר בפניהם דין ודברים אין לי בנכסים אלו ואחרי שאינה מביאה עדים קי"ל כרב ושמואל דאמרי תרוייהו כרבותינו וחזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה הבעל מוציא מיד הלקוחות הרי [ז]כל הנכסים בחזקת הבעל א"כ א"צ לישבע שהחזירו לרחל ואפילו יהא כן שלא החזירו אעפ"כ הנכסים של שמעון ובדין מחזיק לוי בשריון לפי דבריו שאמר שחייב לו שני זקוקים הלכך ירד שמעון לדין עם לוי וישבע לוי ששמעון חייב לו שני זקוקין והשיב ריב"ק ור"ס בר' מרדכי ור"ב בר' שמואל שנגהם קלא בדין זה ואפילו לפי דבריכם שהבאתם מן האשה שנפלו לה נכסים ובאתם לדמות זה לזה א"כ אין לבעל כי אם הפירות דהא תנן התם נפלו לה נכסים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אמור מעתה מה שהבעל מוציא מיד הלקוחות מה שמכרה[ח] זהו לפי שהקרן משועבד לו לפירות ולא מיבעיא הכא שהיתה אלמנה שהביאה נכסים לשמעון כשנשאת לו אלא אפילו אשה שלא היתה אלמנה ויושבת תחת בעלה והפקידה או השאילה שום חפץ לשמעון או לשום אדם והיא אומרת שאותו חפץ אינו משל בעלה אפילו אם הבעל אומר דשלו[ט] קי"ל דהיא נאמנת ויש לו להחזיר לאשה דתניא בחזקת הבתים אין מקבלין פקדונות מן הנשים קבל מן האשה יחזיר לאשה וא"כ כ"ש הכא שהבעל והאשה מודים דאין השריון הזה מנכסי הבעל ועוד מה שתקנו [י]בו חכמים שהבעל מוציא מיד הלקוחות לא תקנו לחובתו של בעל אלא לטובתו ולזכותו כדאמרי' בים טחלין בעל בזינהו רבנן כיורש ושויוה כלוקח היכא דטבא ליה עבדי ליה ועוד אפילו לדבריכם מאחר שלא היתה בידה כשנשאת שהרי השאילתו ללוי ושאלה קניה בנכסים מאן לימא לן דלא הוי האי שריון כנכסים שאין ידועין לבעל. דומיא דהא דגרסי' התם באשה שנפלו לה נכסים והיא איתתא [כ] דאברחתנהו לניכסא מגברא כתבתינהו לברתה כו' עד אמר אביי עשאום כנכסים שאינם ידועים לבעל ואגיבא דר"ש ומכאן יש להקדק שהלכה כר"ש וכן פירשו הגאונים מכאן שהלכה כר"ש דאמר נכסים שאינם ידועים לבעל אם מכרה ונתנה קיים ועוד שכתבת שחזר לוי ואמר אמנם החזרתי לך השריון ועתה הוא בידי מכח בעלה (*נפלאתי) [*והיא נפלאת] בעיני שהחרשתם ולא חסמתם אותו כי היה לכם לומר לו למה החזרת [*לה] [ל]אם היו הבעלים חייבים לך ממון כפי דבריך היה לך לעכבו בחוב בעלה וכי האי גוונא אמרי' בכתובות פרק בתרא [*דף קי] המוציא שטר חוב על חבירו והלה מוציא שמכר לו השדה וכו' וקלרתי ורא"בי"ה כתב אם בודאי היו הנכסים של הבעל יפה דנתם דלא הוי לוי טוען וחוזר טוען [דיתכן[מ]] שהחזירו ושוב בא לידו (*ואינה נפרע) [*ואינו כפרן] אבל לענין חזרה חלוק לכמה פנים שאם אמר החזרתיו לרחל עד שלא נתחייב לי שמעון ושוב בא לידי מכח שמעון לא היה מפסיד בטענת החזרתיו לרחל אבל אם אמר החזרתיו[נ] לאחר שנשאת לשמעון וגם (*אחר כן) [*אחרי] שנתחייב לי שמעון החוב ושוב בא לידי מכח שמעון ואני מעכבו לא אמר כלום אפילו לפי סברת הדיינים שמחזיקין השריון בחזקת בעלה דכיון שהחזירו לרחל ולא עיכבו בחוב בעלה אילו היה בעלה חייב לו לא היה מחזירו כדתניא פ"ב דכתובות [*דף קי] המוציא שט"ח כו' אדמון אומר אילו הייתי חייב לך וכו' ואמרי' בגמ' כל היכי דיהבי זוזי והדר שקלי לשטרא אפילו רבנן מודו ול"ש זוזי ושוה כסף הכל דין א' להם כשהחזיר ואם נפשך לומר ה"מ כשיש שטר או עדים שהחזיר לו את שלו ושמכר לו את השדה אבל כי ליכא עדים יהא נאמן לומר עדיין חייב לי במגו דאי בעי מצי אמר [לא] החזרתיו לך או לא בא לידי מעולם לאו מלתא היא דלא אמרי' מגו אלא בדבר שהיה יכול לפטור עצמו[ס] בטענה גלויה לכל שהיה פטור וכן משמע בכמה דוכתין וכך מקובל אני מרבותי אבל הכא ליכא מגו שהיה סבור שאילו טען לא החזרתיו לרחל שהיה מחויב להשיב וגם מגו דלא בא לידי או החזרתיו ליכא דהוה מגו במקום [עדים דהא איכא]

הגהות הב"ח נ נ"ב היא: ס נ"ל נדה: ע נ"ב הראשון: פ נ"ב ואם טען ודאי ברשותך נולדו מ"מ אומר ראובן הרי: צ נ"ב אם: ק נ"ב בהדיא: ר נ"ב ס"א והרב: ש תיבת לו נמחק: ת (ר"ת ור"י כו' פר"ת) תא"מ ונ"ב ס"א ר"ת גרים כופין אותן ויתן כתובה דאית ליה דאין כופין: א נ"ל היכא: ב נ"ל דה"ג: ג נ"ב ולטרוח כדי לזונה: ד נ"ב ומזיד: ה נ"ל ואנא אפלח: ו נ"ב למתר: ז נ"ב לך: ח נ"ב להם: ט נ"ב הוא: י תי' בו נמחק: כ נ"ב דכניא: ל אם היה הבעל חייב לך ממון כנ"ל: מ נ"ל דיתכן לומר: נ נ"ב לה: ס נ"ב לו:

חדושי אנשי שם

סי' רע"ט שם הקשה על ראיה זו ועי' בהגהות מרדכי דשבת סי' ר"ל שם מביא ראיה מפרק המדיר ממקום אחר גם מפרק נערה בנדרים ומן הירושלמי ע"ש וצ"ע מפרק השולח סי' תקכ"ב: [ס] פירוש בהלצע אלא הוא יברר לו אחד מבנים

הגהות מהר"ם בטיקטין א] מעין זה במרדכי הגהות בגיטין סי' תקס"ב ע"ש:

סהדי שהרי הודה כשרצו לגזור חרם על כל היודע בדבר עוד האריך ואני קצרתי. רח [דף עט ע"א] הא בכולה הא במקצתן *וה"נ אמרי' פ' מי שמת חמשה עד שיכתבו כל נכסיהן וחד מינייהו מבריח ובמקצתן נמי י"ל אע"פ שהודיעה לעדים שאין המתנה זו אלא להבריח ולא שתזכה בהן הבת [קנה] כי כן פירש"י ז"ל* גבי הסיה אתהא [*פרש"י פירש שהודיע לעדים ואפ"ה מוקמינן בגמרא דכולה דוקא כמו שמפרש התוס' למטה] ובהחובל אמרי' אימיה דרב שמואל בר אבא כו' ולא דמי להכא וקבלתי ממורי קרובי ז"ל הא דמשמע הכא דשטר מברחת לא קנה זהו דוקא דהדרה עלה מברחת אבל אי לא הדרה כגון שמתה זכה הקונה במה שבידו וראיה מפרק השולח ההוא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגא דידיה כו' א] והאריכוהו גט שחרור מן הקטן ש"מ דמשום דלא הדר ביה האב ואני אומר דשאני התם [דהוי] במקצתם (*דבכולהו (נמי) אפילו אמר) [*ובכולהו חמשה אפילו] מטלטלי הוי שיור בר מכתובה ואפילו הכי י"ל היכא שידעינן בודאי שהוא [*בא] להבריח אפילו במקצתם הוי כמו (*שכתבה) [*כתבה] מהיום ולכשארצה ומה שפירש"י שהודיע לעדים כו' ומוקמה (*דההוא) [*לההוא] בכולם ומשמע דבמקצתן אע"פ שהודיע לעדים לא מהני מצי למימר שהודיע לאותם עדים עצמם החתומים על השטר דוקא וטעמא משום דלא אתי על פה ומרע לשטרא ומעשה בא לפני ר"ת משטר מבריח מנכסיו באדם אחד שכתב שטר מתנה מעכשיו כדי להבריח ולהפקיע שיעבוד כתובה והלואה שהיה רוצה לעשות מכאן ואילך ואמר ר"ת שהשטר קיים [*פי' השטר מתנה] ומגבינן ביה ומתנתו מתנה וקנאם המקבל מתנה (*טעמא) [*דטעמא] מאי אמור רבנן שטר מברחת אינו קונה מפני שהיא אינה מתכוונת להקנות אלא פאדרבה מתכוונת שלא יקנה הבעל והכא הוא דלא קנה הבעל כדאמרי' עשאום כנכסים שאין ידועים לבעל [והלכך גם מקבל מתנה לא קנה] אבל היכא דליכא כי האי טעמא ואי לאו הוה קני לאו המקבל מתנה הוי קני צ הב"ח והאשה משום הכי לא (*ליקני) [*הוי] שטר [*אם כן לא מקרי שטרא מ"י] מבריח כיון דבהכי אינו מוברח הלכך ליכא למימר לאברוחי איכוין כיון דאינו מוברח אלא למתנה גמורה איכוין [*ואינם וגובה המקבל מתנה מ"י]. קוגובה *) (האשה) (*ובע"ח) המקבל מתנה ותשובה זו של ר"ת פליג לתשובת הר"ס שכתבתי פרק מי שמת עכ"ל ר"ב: וכן בפרק איזהו נשך גבי ההוא גברא דמשכן פרדס אקנייהו לבנו קטן (*וזה זכה) [*וזכה] קטן: *שמעינן מינה דהלכה כר"ש ופירש רבינו חננאל כיון דלא רמבריח עבדינן כר"ש דמיקל דקי"ל כל ספק ממונא לקולא: רט שעז לחלבה כו' ופי' האלפסי [*דף תקט] וכן רבינו חננאל דקי"ל כר"ש* [*פי' דאם הפירות הם מחוברים בשעת יציאה הרי הם שלה]: וכן פסקו הגאונים וכן פר"י ובנפלו לה עבדים פירש ר"ח דהלכה כחכמים: המוציא הוצאות על נכסי אשתו שאלו ראב"ן ורבינו אליקים את רבינו שמואל על אחד שבנה בית על קרקע נכסי מלוג של אשתו ודר בו שנה או יותר מי אמרי' כה"ג הוציא ואכל [ע] וכן לענין בע"ח גובה את השבח מי הוי כעין שבח וגובה הוא או לא והשיב אחר שלא חלקו רבותינו בין יציאה ניכרת לשאינה ניכרת אף אנו אין בידינו לחלוק: ישבע כמה הוציא ויטול (*בפירוש רבינו חננאל) [*תוס'] מקשה אמאי לא תני ליה בהדי נשבעין ונוטלין דבשבועות ומשני דלא תני אלא הנהו שהנתבע אמכחישו וכגון חשוד ושכיר אע"ג דקתני נמי שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית י"ל התם נמי איכא הכחשה שהחנוני והפועלים מכחישין זה את זה אבל הכא ליכא משום הכחשה ומהאי טעמא לא בחשיב הבא ליפרע מנכסי יתומים מיהו לא דמי כל כך [*דהתם אפילו הוו היתומים מכחישים אפילו הכי נוטל בשבועה. מ"י] דההוא אפי' מכחיש נוטלו בשבועה י] ופירש רבינו חננאל שמעינן מהכא [*דכל היכא] דהאי ידע והאי לא ידע נשבע ההוא דידע ושקיל וה"מ בשוטה ברשות עיין סוף פ' שבועת הדיינין: רי מתני' וב"ה אומרים נכסים בחזקתן פרש"י כי היכי דפליגי אמוראי בפ' מי שמת גבי נפל הבית וכו'. ואין נראה לר"ת דלא דמי (*התם דאלו) [*דהתם אלו] ואלו באין לירש ואין אחד [*מהם] מוחזק בנכסים אבל הכא שהיבם מוחזק גדודאי בחזקת יורשי הבעל והא כ"ע מודו וגם נראה גירסת ר"ת [*עי' בר"ף דף תקי"ח שם מבואר] כתובה בחזקת יורשי כו' ולא גרסי' וכתובה בדברי ב"ה וכולה מילתא דברי ב"ה הם. בחזקת יורשי האב הקשה הר"מ מבייבנא היאך יורשי האב שקלי והלא האשה לא היתה גובה אלא בשבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו וכן נמי קשיא פרק מי שמת גבי נפל הבית עליו ועל אשתו יורשי האשה כו' בחזקת יורשי האשה ואמאי והלא לא היתה גובה אלא בשבועה ועוד קשיא דבסוף פ"ק דב"ב מסיק אע"ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה חזקה אין אדם פורע בגו זימניה וא"כ הא דתנן לקמן פרק הכותב אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה דחיישינן דלמא צררי אתפסה אמאי והא לא עביד דפרע אינים בגו זימניה דהיינו כל זמן שהוא חי דשהיא תחתיו דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ותי' הרב ר"ש (סיניי"ל) [*מיבשילה] דשאני הכא (*דהיכא) [*דמת על מטתו מהיכא] דמת פתאום (*והביא ראיה) [*והיא] דלקמן כשמת על מטתו מיירי דכה"ג עביד אינש דפרע שירא *שמא תמות ותפרע מן היתומים אבל כשמת פתאום ליכא למיחש שמא אתפסה צררי אבל בפרק השותפין חילקו התוס' דדוקא בעל חוב לא חיישינן לצררי תוך הזמן אבל אלמנה כיון דאית לה בתנאי ב"ד מתפים לה צררי טפי כדאשכחן פרק הנושא דקאמר בתו דאכלה בתנאי ב"ד אימא צררי אתפים לה ועוד דאמרי' פרק השולח רב לא אגבי כתובה לארמלתא משום צררי ועוד ליחוש דלמא תפסה מחיים עיין פרק מי שמת ג] ופ' כל הנשבעין: ריא [דף פא ע"א] הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם כו' תימה מהא דאמר שמואל לקמן המוכר שטר חוב לאחרים דאפילו היורש מוחל הלא זה יבם יורש הוא אם לאחריני מצי מחיל כל שכן לדידיה וי"ל כיון שנשתעבד מקודם לכתובת אשת אחיו אלים שיעבודיה ולא מצי מחיל דכל היכא דחב לאחרים לא מצי מחיל מדרבי נתן דאמר לעיל פרק שני ודוקא גבי מוכר שטר חוב לחבירו הוא דיכול למחול שזה הלוה לא נשתעבד מעולם לזה הלוקח ואין המכירה מועלת אלא לענין שלא יוכל לומר לאו בעל דברים דידי את ומתוך כך לא קשה מה שהקשה לעיל פרק שני ועיין שם ובאלפס פסק כמו הברייתא בזמן הזה דמטלטלי משתעבדי לכתובה ואם כן אית לן תרי' *קולי בכתובה [*תימה דהכא קרי ליה קולי ובגמ' פרק האשה דף פ"ב קרי ליה תרי תומרי ע"ש]: כר' מאיר דמטלטלי משתעבדי לכתובה וכר' נתן דאמר מנין לנושה כו' והיינו כר"י דפסק כר' נתן: סליק פירקא

[דף פג ע"א] **הכותב** לאשתו כו' ריב בכותב לה בעודה ארוסה וכדרב כהנא וא"ת אפילו נשואה נמי אמאי לא יסלק עצמו והא מחילה אינה צריכה קנין וי"ל כיון שהפירות לא באו עדיין לידו אין יכול לסלק ול"נ דהמדקדק בפרש"י לא קשה מידי שאין יכול לסלק עצמו בלשון גרוע. בכותב לה בעודה ארוסה וכדרב כהנא פר"י דלהכי הוצרך *[דרב כהנא] לומר דאפילו לשון גרוע מהני מדקאמר נחלה הבאה לאדם משמע דוקא שלא באתה עדיין לידו דאילו לשון טוב אפילו באתה לידו כבר מתנה עליה להסתלק' א"כ מייתי ראיה דלא תיקשי כיון דכותב לה בעודה ארוסה היכי מהני בדבר שלא בא לידו ושאלת ראובן חפץ לקנות בית ודואג פן יצטרך למוכרו ומעכבת אשתו עליו היוכל להתנות עם אשתו בשעת קנייה ע"מ כן אקנה לנו בית שבכל עת שאני צריך למוכרו שלא תוכל לעכבו ע"י והיא מקבלת עליה כן ונכתב השטר חהתוכל [*היא] לחזור ולעכב (*היא) כיון דבשעת התנאי הוי ליה דבר שלא בא לעולם שעדיין לא לקחו כ"ל דלא מצי' להדורי כהי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מסתלק אדם בטוב טבדבר [שלא] בא לעולם כדתנן בפרק הכותב ובפרק חזקת הבתים נחלה הבאה לאדם ממקום אחר מתנה עליה שלא ירשנה 'וכדתניא הכותב לאשתו דין ודברים כו' ואוקימנא בכותב לה בעודה ארוסה ומהני בין לנכסים שהם כבר באו לעולם בין לפירות דאכתי לא אתו כו' ושלום מאיר בר' ברוך. כתב רב האי גאון בשערים וז"ל אם (*מתנה ירלה) [*ויתנה] אדם עם אשתו קודם נשואין וכתב לה שאין לי בנכסיך כלום ואח"כ נשאת ומכרה מכירתה קיימת אפילו בנכסים הכתובים בכתובה כ"ש בנכסי מלוג ואפילו אם היא תמות בחיי בעלה אין בעלה יכול להוציא מיד הלקוחות וכתב ריצב"א מה [*שכתב אפילו מ"מ. במ"י] שהוסיף (*לה) [*לומר] אפילו נכסים הכתובים בכתובה לא יתכן בעיני לומר שזהו בכלל נכסייך אא"כ פירש בהדיא: ר' יהודה אומר כו' פסק רב האי גאון כר' יהודה וכן פסק ריצב"א משום דכיון דאשכחן דשקיל וטרי תלמודא אליביה דקא בעי לר"י אי פירי פירות דוקא כו': *א"ר הלכתא כרשב"ג ריב ולית הלכתא כוותיה אבל בפירוש ר"ח פסק כרב וכן פסק רב האי בשער ד' וקשיא לי הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכתא כר"י דאמר בדבר שבממון תנאו קיים אפילו בדאורייתא והוא דידע דניחול כדאמרי' בהזהב והכא בירושת הבעל (*יודע) [*ידע] ומחיל דמסתמא ידע שיש לו לירש את אשתו (*ותנאו בטל והכא) [*ואפ"ה תנאו בטל דהכא] פוסק כרשב"ג ותו קשיא (*מדשמואל) דשמואל סבר אין לו עליו אונאה אפילו היכא דלא ידע דמחיל כ"ש היכא דידע דמחיל כי הכא בירושת הבעל וקי"ל כשמואל בדיני ותירץ ר"ת (*דהתם) [*דשאני הכא] מאחר דמדאורייתא יורשה מה מועיל שהוא אומר איני יורשה מ"מ ירושה קמיה נפלה ודמי לירושת בן את אביו שאם מתנה בו שלא לירש את אביו לא אמר כלום אבל בשאר וכסות ב ועונה שיש לו ליתן לה מהני תנאיה וגבי אונאה פסק ר"מ כרב דאיסורא הוא פ"ו דאוסות: [דף פד ע"א] מתני' והיה לו פקדון או מלוה כו' ריד משמע שהאשה גובה כתובתה מן המלוה אע"פ שאינה נוטלת בראוי וביש נוחלין אמרי' אין הבכור נוטל (*בראוי) פי שנים (*כבמוחזק ולא) במלוה משום (*ראוי) [*דראוי דכוותיה גבי אשה] וי"ל שאני אשה דמן הדין היה לה ליטול בראוי אלא דמקולי כתובה שנו כאן כדאיתא בפ' יש בכור: רטו *אבל האידנא דמטלטלי לדבעל חוב משתעבדי גבי בעל חוב מנייהו דיתמי לבין תפסי ובין לא תפסי וכ"ש בזמן הזה ד] דינתנו לכתובת אשה משום דהפוכי מטרתא למה לי אפילו היו בידם היו גובין וכן פסק רבינו יואל ושאר הגאונים הלכה למעשה ומצאתי תשובת ה"ר שמואל מבונבירק ז"ל שכתב וז"ל ההוא דכתובות שנחלקו (*בכושל בהן) [*אם יתנו לכושל שבהן] כשהיו המעות ביד אחרים היינו דוקא עד שלא היתה אשה גובה פורנא מהם אבל עכשיו פשיטא שהאשה קודמת סלגבות מן הפקדון אבל מן המלוה אינו גובה כדפסיק הלכתא פרק יש נוחלין אין הבכור נוטל פי שנים במלוה דהוה ליה ראוי ואשה גרועה כדאמרי' פרק יש בכור מקולי כתובה שנו כאן אבל אם יש משכון על המלוה גובה דבע"ח (*גובה וקונה) [*קונה] משכון מיהו אם הלוה (*העובד כוכבים) [*לעובד כוכבים] דלא שייך לדקה לא קני אבל מספקא לן אי כזביני דמי ג'בעובד כוכבים הלכך המוציא מחבירו עליו הראיה עיין פ' יש נוחלין ס]: שאני הורא הוציל ומסירי לרועה וצ"ל דמידא לידא משלמי כדאמר פ' חזקת הבתים [*דף לו] בהנהו עיזי: רטז [דף פה ע"א] אית לך סהדי דפרעתינהו דאי פרעי באפיה סהדי לא מצי למימר סיטראי נינהו הכי אמרי' בשבועות: מגו דיכלי למימר להד"מ וקשה לריצב"א דאמר פרק חזקת הבתים דלא אמרי' מגו להוציא וצ"ל דשאני [הכא] דאיכא שטרא [*וכיון דאיכא שטרא מהימן ע"י מיגו] וטענת סיטראי טענה גרועה היא ולא מצי למטען אי לאו דאיכא מגו מהר"ם ז"ל. ריז כתב ראב"ן בספרו דאם ראו ביד התופס החפץ אחר (*מת) [*מות] אביו הואיל ואין יכול לומר להד"מ צריך לברר דמחיים תפסה ואומר ראבי"ה דה"מ [*דוקא] אם התרה בו כשראה וא"ל אל תחזיר לי אלא בפני פלוני ופלוני דאל"כ איכא למימר מגו דהחזרתיו לך [*כן נראה לי] וכן עיקר באביאס"ף: מגו דיכול לומר להד"מ יכול לומר סיטראי אינון (*מגמגם) [*הקשה] רשב"ס ז"ל האיך יכול לעכב השטר מן השליח ולטעון סיטראי אינון והא גלוי הדבר שלא היה נותן לו מעות אם לא בשביל השטר דבשלמא אם הלוה נותנו לו מצי למיטעי אבל השליח למה יפסיד [*ותירץ ר"י דאיירי שטוען השליח נתנם לי לשם סטראי והוי מגו להחזיק את השטר בידו ע"פ חזקת הבתים. מ"י] ופר"י דה"ק דמגו דיכול לומר להד"מ יכול לומר סטראי אינון שהשליח נתנה לו לשם סיטראי הלכך הדין עמו. ואין זה מגו להוציא אלא להחזיק שבידו הוא וע"פ חזקת הבתים: למיחזי כשיקרא עיין לעיל פ"ב ופ' מרובה: ריח שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שיעבודו פר"י שאם היו שם *עידי *) מסירה היו יכולין לחזור וללות בו דסברי עיקר (*שיעבודו) [*השיעבוד] במסירתו ואינהו מפקי לקלא בשעת המסירה ואין עיקר הדבר אחר החתימה והלכך חוזרין ומשתעבדין נכסי הלוה הואיל והוא יום החתימה ונראה דסבירא ליה דהלכה כרבי אליעזר דאמר עידי מסירה כרתי אף לשטרות כדפסק שמואל בפ' המגרש עיין ספ"ק דגיטין: לתקוני שדרתיך ולא לעוותי תימה אמאי לא יאמר השליח אני נתתי המעות בשביל השטר מה אני חושש אם חייב לך במקום אחר או תחזיר לי מעות או ע [לא] התפס בשטר חוב וי"ל המלוה יאמר כיון שתפסתי מבע"ח לא תוציא מידי כי הוא חייב לי. אלפסי. *משום (*דמלוגמא) [*דמלוגא] דשטרי לא יכול לומר לקוחין הן בידי [*כו'] והתוספות פירשו דגבי (*מלוגמא) [*מלוגא] דשטרא מיירי דהעדים ידעי דבתורת פקדון באו צלידו מעיקרא הלכך לא מצי למימר לקוחין הן בידי דומיא דאומנין ואריסין דלית להו חזקה ותימה אמאי אינה נאמנת במגו דאי בעיא אמרה החזרתים או מגו דאי בעיא (*אמרה) קלתיה כדאמרי' פרק זה בורר ופי' ר"ת (*דמגו אינו שקול) [*דהמיגו אינו טוב] דאי קלתינהו או החזרתי' לא היתה יכולה לגבות בהן עיין פרק המקבל גבי הנהו עזי: חדא ידענא ביה בר' מיאשא דלא אמיד וא"ת אמאי לא אמרינן אימור מציאה אשכח כדאמרי' בהניזקין גבי עמרם לבעא וי"ל שאני התם קגבי גזל כי האי חציפותא ליכא למימר כולי האי [ותלינן] במציאה: ועוד הא קא יהיב סימנא ונראה לי דצריך שני הטעמים והכי פירושו חדא דלא אמיד וא"ת גם (*של) זה התובע אינו אמיד היינו [*דקאמר] ועוד (*דקא) [*הא קא] יהיב סימנא וא"ת ואמאי (לא) יחזיר לו בסימן 'וקשה שמא מכרו לאדם אחר ואותו נתנן לו לשמור וי"ל כפי' הר"ס דהכא מיירי בדברים [שאינם] העשויים להשאיל ולהשכיר וגם אינן עשויים למכור הלכך לא מצי למימר לקחתי ובאיזהו נשך ש גבי זוזי דיתמי חמסקינן גברא דאית ליה דהבא פריכי ט' דלמא פקדון נינהו ואתא מריה ויהיב סימנא ושקיל פירש ר"ת דהתם בגברא דלא אמיד ע"כ מפקינן מיניה אפילו מיתמי כדמוכח הכא עי' פ' הכונס חזינא אי איניש אמיד ופ' האשה שלום: המוכר שטר חוב לחבירו א אפילו יורש מוחל רב למח גאון פי' משום דיכול לומר עיינית בכתב חושבנא ולא פש ליה גבאי [אי נמי] מספקא בליה אם (*פרע) [*פרוע] הוא געכ"ל רב אלפס ויש להשיב א"כ למה תלה הטעם דידו כידה ועוד יש תשובות ופתרונים וראב"ן פי' הטעם משום דלא יצא החוב מכח המוכר או מיורש דאי טעין אישתבע לי דלא פרעתיך לא יגבה אלא בשבועה הלכך יכולין למחול והא דתנן בפירקין אבל משביע הוא את הבאין ברשותה דהיינו הבעלי מתנה כדפי' רש"י והכי מפרש בתוספתא דכתובות (*והיינו) [*היינו] דוקא דקרקעו ליה זוזי וכתב שטרא כדאמר הכא ואי פקח הוא כו' ומתנת שכיב מרע אלמוה רבנן כדי שלא תטרוף דעתו ועשאוה

[*עדי החתימה וכן מצאתי בהגהת אשר"י שמביא המרדכי נפקותא גדולה יש בדין זה דוקא עדים החתומים על השטר ככר יכול לחזור וללות על שטר זה ולמסור השטר בפניהם שהרי עיקר שיעבודו באמירה ואינהו אפקו ליה לקלא אבל אם העדים החתומים אינם לפנינו אם פרעו השטר אינו חוזר ולוה בו בפני עדי מסירה אחריני אע"ג דאינהו נמי מפקי לקלא מ"מ שמא ילכו עדי מסירה או ימותו ואתא לגבות בעדי החתימה ועדותם אינו עדות שכבר פרע על מה שהם מעידים. נל"ה ודו"ק]:

*) ג"מ מ"ז

*) כד"ס הגירסא תתימה וכתב הב"ח ס"א מסירה.

הגהות הב"ח ע נ"ב עלה: פ תי' אדרבה נמחק: צ כ"ב להו: ק (וגובה האשה) תא"מ וכ"ב וזוכה: ר נ"ל מוכרע: ש (עז לחלבה כו' דקי"ל כר"ש) תא"מ ונ"ב במ"ס אין זה: ת כ"ב אדם: א נ"ל מכחיש התובע: ב נ"ב עיין לקמן בפרק הכותב: ג נ"ל ודאי פירושו: ד (שהיא תחתיו) תא"מ: ה כ"ב עיין לקמן בפרק אלמנה בתשובת ראב"ן: ו כ"ב הימפה: ז נ"ל ותעכב: ח שתוכל לחזור בה ולעכב היא כיון כנ"ל: ט נ"ל מדבר: י נ"ל וכדתנן: כ תיבת ועונה נמחק: ל משתעבדי לבע"ת כנ"ל: ל בין תפס בין לא תפס כנ"ל: מ כ"ב לכל: נ נ"ל כענין זה: ס נ"ל פרעינהו: ע תתפסם בחוב של שטר כנ"ל: פ כ"ב הוי: צ נ"ל לידה: ק שאני התם דגזל כי האי בחציפותא ליכא למיחש כנ"ל: ר תיבת וקשה נמחק: ש כ"ב אמרינן: ת נ"ל בדקינן: א כ"ב והזר ומחלו מחול: ב נ"ל לי: ג (עכ"ל רב אלפס) תא"מ: ד כ"ב משום:

חדושי אנשי שם

מסייב אלו או יערה לפרנסה או יוציא: [ע] פי' אי תשיבא אכילתו מן השבח דלהוי מה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא או מן הקרן השיבה פאילו הוציא ולא אכל ונוטל יציאה וקי"ל מ"ש מעמלא דבתים: דבר

הגהות מהר"ם בטיקטין א] אזל אידך אקנייה לבנו קטן לפלגא דידיה כדי שלא יכפוהו לשחרר כדתנן במתני' מי שחציו כו': ב] פירש שמא מכתם: ג] במרדכי שם כתב תשובת מהר"ם שפסק ככל דברי רבינו שמשון (אלא) גם האשר"י פרק השותפין מביא דבריו בשם ריצב"א וקיים אותם: ד] הך וכ"ש אמלוה דקמי הך קאי: ה] שם פסק דאשה גובה מן המלוה וכן פסק באשר"י ובפ' יש בכור ובפ' יש נוחלין:

כשל תורה ובמכנסת שטר חוב לבעלה טעמא דידו כידה: המוכר שט"ח לחבירו[ה] מעשה היה בימי ר' אליעזר בר' שמשון ריטש שאחד הקנה לחבירו [ו]חוב מלוה של י"א זקוקין ואמרו הרבנים של מלון שהיה[ז] המקנה יכול למחול כדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחבירו כו' ורבינו אליעזר בר' שמשון אומר שאני התם דאין קטי לו גוף המלוה אלא [שעבוד] (*בשטר) [*השטר] דכל זמן [*וכל זמן שהשטר קיים יכול לכופו המלוה ללוה לפרוע ולכך כשימחול כו'. מ"י] שהלוה חייב למלוה יכול זה שלקח השטר לכופו ללוה[ח] שיתן לו המלוה להיות גובה ממנו כל מה שחייב לו ולהכי כשימחול המלוה ללוה ביטל השטר שהרי הלוקח לא קנה במסירת השטר אלא השיעבוד כל זמן שהוא קיים ומשום הכי חשיב ליה גורם לממון במה שמחל לאחר [שמכר] למאן דפטר כמו שורף שטר חבירו אבל אם הקנה לו מלוה עצמו כגון מטלטלי אגב מקרקעי בחליפין בהא לא אמר שמואל דמחול והיינו (*מודה) [*דמודה] שמואל במתנה שטתו שכיב מרע שאינו יכול למחול וטעמא משום דשכיב מרע אינו צריך קנין לגוף המלוה אלא באמירה בעלמא שאמר הלואה פלוני לפלוני דכירושה שויוה רבנן וכשם שמורים גוף המלוה כך יכול ליתנה באמירה וכשנתן שכיב מרע ע"י השטר לא גרע מאמירה וקנה גוף המלוה ותו לא מצי מחיל כתב רב האי גאון בשער ל"ו דאם קבל עליו הלוה בקנין או בשטר או בהודאתו לפני עדים שזקפו עליו מלוה לקונה אין המוכר יכול למחול כדאמרי' הכא אי פקח הוא מקרקש ליה זוזי וכתב ליה שטרא בשמיה: [דף פו ע"א] אכפיה רפרם לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לגלמי *והכי הלכתא כוותיה והכי קיימא לן כרבי מאיר *) דדאין דינא דגרמי. ותימה דאם כן קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני והכא אגשיב עלה ומאי אהניא עלתו דלקוחות לא יפסידו כלום דדיינין דינא דגרמי ויש לומר ודאי רב נחמן דאין דינא דגרמי והא דיהיב לה עלה למחול הכתובה לא להפסיד הלקוחות מכל וכל מה שנתנו לאם [*ס"א לה] עבור הכתובה אלא מה שהיתה הכתובה יתירה ממה שנתנו הלקוחות מאותו ייתור השיאה ר"נ למחול לאב וכי כשורא לגלמי פירוש הייטו כפי הדמים שנתנו[ט] לו ולא כפי מה שהפסידו וכן פי' ריב"א ורבינו יונה ודלא כפי' רבינו שלמה יצחקי ז"ל עיין בתוס' פרק הפועל ובסוף פ"ק דבבא מציעא: רב אמר אמימר [*משמיה דרב חמא] האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב כו' כתב ר' אבי"ה במשפט הכתובה וז"ל אם יזדמנו כתובת אשה ובעל חוב על ראובן ובא לגבות את הנמצא בין מחיים בין לאחר מיתה מתחלק הדין לשני דרכים. הדין האחד אם נמצא ביד המחויב קרקע ומעות ויש בהן ספק לגבות המלוה והכתובה דין הוא שיטול המלוה מעות והאשה קרקע כדאמרי' פרק הכותב אמר אמימר משמיה דרב חמא האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב ואית ליה זוזי ואית ליה ארעא כו' ואם אין לו אלא קרקע ויש ספק לשניהם גובין שניהם מן הקרקע לפי שאחריות שניהם על הקרקע גם מחיים גם לאחר מיתה ואם יש לו רק מטלטלין ויש ספק לשניהם שניהם גובין מהם [י]לפי שראוים ליטול מטלטלין זה מכח התלמוד וזה מכח רבנן סבוראי שבע"ח מחיים גובה מטלטלין מן התלמוד ולאחר מיתה מתקנת רבנן סבוראי ובעלת כתובה בין מחיים בין לאחר מיתה אין (לה) להגבות מטלטלין אלא מתקנת הגאונים דאמר רבא הלכתא כתובת אשה ממקרקעי כו'. והדרך השני במקום שלא ימלא ביד המחויב אלא כנגד האחד או לכתובה או לבע"ח מתחלק לב' דינין הא' אם זמן הא' מוקדם וימלא ביד המחויב קרקע יטול המוקדם והמאוחר ילא ריקם דהקודם בשטר זכה בין מחיים בין לאחר מיתה כדתנן פ' מי שהיה נשוי כו' עד וכן בע"ח וכן אשה בעלת חוב (*וכן בע"ח ושני לקוחות וקי"ל) [*דקי"ל] בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ויש גאונים שמפרשים דה"מ במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה ורי"ף פי' פלוגתא דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה בדרך אחרת ועת לקצר. הדין השני במקום שזמנן שוה ולא נמלא ביד המחויב קרקע רק כנגד האחד או לכתובה או לבע"ח דין הוא שיטול בע"ח את שלו משלם כולו והמותר יתן לאשה בכתובתה ואם אין שם מותר יולאה ריקנית כדאמר אמימר כו' עד אי ליכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד מינייהו לבע"ח יהבינן לאיתתא לא יהבי' דיותר משהאיש רוצה כו' וזה הדין שפסקנו דוקא במקום שימלא בידו קרקע ואין בו אלא כדי פרעון אחד מהם אבל אם ימלא בידו מטלטלין ולא יספיק אלא לאחד מהם יש בו ב' דינין. הדין האחד הוא במקום שהמחויב חי דין הוא שיגבה בע"ח את חובו ואין לבעלת כתובה חלק באותם מטלטלין בין שהיה מאוחרת בין שלא תהיה מאוחרת לפי שדין בע"ח לגבות ממטלטלין מחיים מדין התלמוד כדאמרי' מיניה אפילו מגלימא דעל כתפאי וזו [*פי' שתגבה כתובתה ממטלטלין] תקנת רבנן סבוראי דאפילו מחיים כשמגרשה פסק רבא הלכתא דממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין לפרנסה בין למזונות ולא אשכחן תנא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה חוץ מר"מ וה"נ אשכחינן בה"ג ומייתי ראיה ממס' קדושין פרק האומר שנים שבאו ממדה"י ואשה עמהם וחבילה עמהם זה אומר זו אשתי וזו חבילתי וכו' עד גובה כתובתה מן החבילה ומקשה חבילה מטלטלי נינהו ומשני הא מני ר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה אלמא אע"ג דהבעל (והוא) מחיים פריך מטלטלי נינהו והוצרך להעמידה כר' מאיר וכי אמרי' מיניה אפילו מגלימא דעל כתפאי ה"מ בבע"ח ואי אייתאי ליה קטלאות ונזמין וכל דכותייהו וכתב לה בכתובה ואיתנהו בעינייהו אפילו הן ביד הבעל מגבינן מיניה ומעתה אין להעביר את בעל חוב שזוכה בהן מכח התלמוד וליתן לכתובתה שאין שורש זכיותם אפילו מחיים אלא מתקנת הגאונים ואיכא למימר דכה"ג לא תקון וכן פסק המיימוני פי"ד. והדין השני הוא דמחויב מת ובאין שניהם לגבות מן המטלטלים שאין בהם אלא כדי ספק לאחד הדין הוא שיחלקוהו שניהם כל אחד לפי חובו לפי שדין כתובה ובע"ח במטלטלין לאחר מיתה [ואינה אלא] מתקנת הגאונים ולכך זוכין חלק כחלק הכל לפי החוב נוטל כל אחד לפי חובו ואין בזו תורת מוקדם ומאוחר שאין דין מוקדם ומאוחר במטלטלין משום דלית להו קלא דאמר רבא עשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה ממנו מ"ט האי אית ליה קלא והאי לית ליה קלא וכל אחד שהזכרנו שהאחד קודם לחבירו (*מגבה) [*בגבייה] אינה נגבה אלא בשבועה כדתנן פרק מי שהיה נשוי ד' נשים הראשונה קודמת לשניה כו' וד' [כ]נוטלת שלא בשבועה מכלל דכל השאר יש עליהם שבועה וקי"ל לוה ולוה וחזר וקנה יחלוקו נ"ל דכל אחד לפי חובו מקלת אלו דברים למדתי משערי רי"ף וסדרתים עם קבלתי עכ"ל ראבי"ה כתב האלפסי [*דף תקנז] שמעי' [מהא דאמימר] דבמטלטלין לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן דקדק הר"ם [פ] מלשון האלפס מדלא קאמר לבע"ח יהבינן ותו לא או לימא בע"ח קודם לאשה וקאמר לאתתא לא יהבינן מכלל דאפילו קדמה ותפסה מפקי' מינה וכי ה"ג דייקו בפרק מי שהיה נשוי מדקתני הראשונה קודמת לשניה ולא קתני הראשונה יש לה והשניה אין לה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה כו'. אלמא אי הוה תני הראשונה יש לה והשניה אין לה הוה משמע דאי תפסה שניה מפקי' מינה הלכך בין שט"ח וכתובה יולאין ביום אחד בין שניהם כעין לוה ולוה כו' דאין שניהם יולאין ביום אחד ואפילו קדמה כתובה לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן וכן דן הר"ם הלכה למעשה ולא כמו שפירש רי"ף (ס) בשערים בשער י"ט דבע"ח ואשה (לא) היתה פוחתת ויש לומר היא ירלה שמא יביא עדים *ועוד י"ל דלא אמרי' מגו היכא

*) עיין בפרק המוכל סי' ק"א.

חולקין [ל]בשוה [*ופי'] כל אחד לפי חובו שהרי פסק זה הפסק באגרונה שהרי בפרק מי שהיה נשוי *הביא דברי האומר חולקין בשוה וסותר דברי האומר חולקין לפי חוב וכן פסק משם רב האי גאון: רבא ההוא תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה כתב הר"ם ז"ל נראה לי הא דפסק רבינו תם היכא דאית ליה זוזי לבע"ח דלריך לשלם מעות ולא שוה כסף ה"מ היכא דידוע לנו שיש לו מעות אבל אי אין

[*והדל בה ממאי דפי' בשערים כי בשערים כתב בסתם דשקיל כל חד וחד לפי חובו אבל בתלמוד בפ' מי שהיה נשוי כתב בפי' דברי האומר לפי חובו ודברי האומר חולקים בשוה ממש וסתר דברי האומר לפי המעות. בתשובת מיי' לספר משפטים סי' פ"א וכתב בהגה"ה שם שוב קבלנו אותו שיסד השערים היה שמו ר' יצחק בר' ראובן ורבינו האלפסי שעשה החבור היה שמו ר' יצחק בר' יעקב והיה אבי אביו של בעל השערים]:

ידוע לנו שיש לו זוזי והוא אומר דלית ליה אין לריך ליסבע דאין נשבעין על טענת שמא אלא הנך דתנן פרק כל הנשבעין השותפים והאפוטרופין [כו'] ואפילו היכא דחזין דיש לו מעות והוא אומר אינם שלי אלא של פלוני[מ] אין משביעין אותו מדקאמר תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה ולא חזינן שהשביעוהו דלא קאמר אלא הוא עשה שלא כהוגן שהערים להפקיע תקנת חכמים בטענת שקר והיכא דאמר אין לו מעות ונמלא שקרן תו לא מהימנינן ליה בזה החוב אם יאמר אין לי מעות אלא לריך למיטרח למיזבן לפרוע מעות כדאמר הכא עכ"ל עיין פרק המפקיד: רבב לדידך דאמרת פריעת בע"ח מלוה תימה דאדרבה מחויב הוא שלא לגזול את חבירו ולפורעו כמו שהלוהו וכפינן ליה כדכתיב בתוך התעמוד ופר"ח וכן רא"ס וריב"ק דהכא מיירי ביתומים דמטה על היתומים לפרוע חובת אביהם וא"ת א"כ היכי קאמר (*הכא) מטלטלין [נ]לא משתעבדי לבע"ח הא אמרי' הכא היו מכין אותו וכו' וי"ל דמאי דאמרי' (הכא) מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח מיירי ביתומים קטנים ולפ"ז לריך לפרש כל מה דאמרי' לעיל דתפיסה לאחר מיתה לא מהני וכן לקמן פרק מי שהיה נשוי במעשה דקטינא דאביי הכל מיירי ביתומים קטנים עיין פרק גט פשוט ובפרק מי שהיה נשוי: רבג *הלכך הלכתא כת"ק דאמר המושיב את אשתו (*בחנות) [*חנונית] או שמינה אפוטרופוס ה"ז משביעה כל זמן שירלה *אבל ר"ח ור"ת פסקו כר"ש[ס] וא"כ כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אפילו פטרה[ע]. (אפילו) כאבא שאול בן אימא מרים דאמר מן הדין הואיל ופטרה מנדר ושבועה בין הוא בין יורשין אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים ופר"ח הלכך[פ] משביעין אותה היורשים אפילו על אפוטרופסות שנעשית בחיי בעלה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה אלא על טענת ברי וכשם שהלכה כר"ש בריש דבריו כן הלכתא כוותיה בסוף דבריו דאין יכולין להשביעה בלא שעת תביעת כתובתה לא הוא ולא יורשיו ואיידי דנקט כתובתה ברישא נקט נמי בסיפא ואיידי דנקט ברישא יורשין נקט נמי בסיפא יורשין: ומעשה בא לפני ר"ת באשה שהושיבה בעלה חנונית ומינה אותה אפוטרופא והיתה נושאת ונותנת מהרבה מעות בבית ואומרת שאינם שלו ופסק ר"ת שאין הבעל יכול להשביעה בטענת שמא מטעם שבארתי דהלכה כר"ש בסוף דבריו ופי' הר"ס דדוקא בטענת ספק שבועת אפוטרופוס אבל בטענת ודאי שטוען בודאי גנבה לי יכול להשביעה. האלפס פסק בשער ששה עשר שאין יכול להשביעה בטענת שמא אלא בטענת ברי (*היכא) [*והיכא] דלא פטרה משבועה ויורשין משביעין אותה אף בטענת שמא לאפיטרופא שנעשית בחיי בעלה אבל נתעסקה בממון אחר מיתת בעלה בהא תנן סוף פ' כל הנשבעין דנשבעין בטענת שמא [*עכ"ל תוס']: תשובת הר"ס ז"ל ושאלת רבך על האלמנה שייחד לה בעלה קרקע שהיה דר בו לכתובה *גובה כתובתה בלא שבועה מאותו קרקע כדאמרינן ר"פ אע"פ ומה שהאפוטרופוס של היתומים טוען נהי נמי דליכא למיחש דלמא לררי אתפס' מ"מ ניחוש דלמא תפסה מעלמה (*והא) [*לא הא] ליכא למיחש דהא קי"ל כר"ס דאמר פ' הכותב כל

[*וכפ' מי שמת כתב מהר"ס אם הכניסה אשה קרקע לבעלה ומת בעלה ומכרה האשה הקרקע לאחר מיתת בעלה ואח"כ מתה האשה מכירתה ומתנתה קיימת אע"פ שלא נשבעה על כתובתה אבל אם לא מכרה ונתנה אחר מיתת בעלה קודם מיתתה אין הקרקע בחזקת יורשי האשה כ"א בחזקת יורשי הבעל כיון שלא נשבעה על כתובתה וע"ש בסי' תת"מ]:

זמן שאינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין[צ] וכר' שמעון פסקינן ברישא ובסיפא. ומעשה בא לפני ר"ת כו' כדלעיל והכא ליכא שבועה משום שתובעת כתובתה דה"מ [כשהשבועה] בא בשביל גביית כתובתה אבל הכא שהשבועה אינה באה בשביל כתובתה כיון דייחד לה קרקע אין משביעין אותה בשביל אפוטרופסות בטענת שמא אע"ג דכל אפוטרופסים נשבעין שלא בטענת ברי זו אינה נשבעת כר"ש אא"כ טוענין טענת בריא. ועוד כל כה"ג לא מקרי תובעת כתובתה כיון שעשה לה קרקע אפותיקי הויא כמו חזקה תדע מדקאמרי' פרק המקבל יתומים אמרו אנו השבחנו ובע"ח אומר אביהם השביח על היתומים להביא ראיה [צ]כיון שעשאם אביהם אפותיקי הוה לי' בע"ח כמוחזק ויתמי ליתו ראיה וליסקלו ושלום מבר"ב: [דף פז ע"ב] אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים פירש ר"ח קבלנו דלא מיירי אבא שאול אלא (*בכתובה) [*בכותב. ובמ"י בכתיבה] שהיא באמירה כמשנתינו דאוקימנא מאי כותב אומר אבל אם קנו ממנו שפטרה מן השבועה גובה בלא שבועה ואפילו מן היתומים וכן סוגיא דשמעתין [לעיל גבי ר"ע אומר ינתנו ליורשין שכולן לריכין שבועה אשה ובע"ח ואין היורשין לריכין שבועה] מפרש בירושלמי הגע עלמך שפטרוס מן השבועה זו תורה וזו אינה תורה ש"מ שאם פטרו לוה למלוה להיות גובה בלא שבועה גובה מן היורשין ופטור מן השבועה וזו ראיה גדולה היא עכ"ל והשתא לא קשה מהא דאמר פ' מי שמת נפל הבית עליו ועל אשתו דיורשי האשה יחלוקו בכתובה איך יגבו כתובה בלא שבועה וליכא למימר כגון שנשבעה ומתה כדאמר בשבועות דאמאי הוה ליה לישבע* [*ובמרדכי פ' מי שמת כתב טעם אחר] י"ל כגון שפטרה בקנין או שייחד לה מטלטלין כדאמר בר"פ אע"פ יחד לה מטלטלין גובה בלא שבועה: לכרגא ולמזוני (ע) ולקבורה מזבנינן לה[ק] פרש"י למזון האשה והבנות [והיתומים] אבל בעל הלכות גדולות פירש למזוני דאשת איש: בלא אכרזתא משמע הכא ובהגיזקין דלכתובה בעי הכרזה מדלא תני לה בהדי הני וכן בערכין דתנן שום היתומים שלשים יום ומכריזין בוקר וערב ומוקי לה ר' יוחנן בכתובת אשה דא"ר יוחנן אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהן או לכתובת אשה משום חינא וקשיא דלקמן פרק אלמנה אמרי' הלכתא לריכה שבועה ואינה לריכה הכרזה וי"ל דשאני התם דמיירי במכרה היא בעלמה שלא בב"ד הלכך אינה לריכה הכרזה הואיל והפסידה לעלמה אם יפחות אבל היכא דבית דין מגבין וב"ד לריכין למכור התם לריכה הכרזה משום דאם יטעו בפחות משתות הוי פסידא דיתמי הלכך לא מני כתובה [*נ"א לא מצי למיתני] בהדי הני משום דלא פסיקא ליה ספר החכמה: הפוגמת כתובתה כו' כל הני דהכא עיקר גיבוי שלהם ע"י שטרותיהן והשבועה דרבנן היא ולא דמי לנגזל ושכיר דשבועות הלכך לא מני להו התם (*למתני') [*במתני'] בהדי נשבעין ונוטלין. פוחתת תימה [*פוגמת] אמאי אינה נאמנת בלא שבועה במגו דאי בעי (לא) היתה פוחתת ויש לומר היא ירלה שמא יביא עדים *ועוד י"ל דלא אמרי' מגו היכא

הגהות הב"ח ה נ"ב כו': ו תיבת חוב נמחק: ז נ"ב זה: ח נ"ב לפרוע לו ולא מצי למימר לאו בעל דברים דידי את שהרי השטר חוב בידו שהקנה לו ותי' שיתן מוקף: ט תיבת לו נמחק: י (לפי שראוים ליטול מטלטלים) תא"מ: כ נ"ל נפרעת: ל תי' בשוה נמחק: מ נ"ב שם: נ נ"ב דיתמי: ס ונ"ל כר"ש דכל: ע נ"ב מנדר ושבועה בין הוא בין יורשיו אפי': פ נ"ב תובעת כתובתה: צ נ"ב אותה: צ דכיון כנ"ל: ק נ"ב כו'. למזוני: ר תו"נ ונ"ב במ"ס אין זה:

חדושי אנשי שם

[פ] דבר זה נמצא בהגהות מיימון פי"ז מהל' אישות וכתב שם בהדיא כי מדברי אמימר דייק דאמר ואי ליכא אלא ארעא ולא חזיא אלא לחד מינייהו לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן ואין ללמוד מכאן שאין תפיסת האשה מועלת אלא במקרקעי וכן מוכיח מתוך הגה"ה שם אבל במטלטלין ודאי מהניא תפיסתה לכ"ע ויבאתו דברי האשר"י שכתב כן בהדיא וטור אבן העזר משמו סי' ק"ב ואין כאן מחלוקת כלל שלא כדברי התשובה הנמצאת על שם מהרי"ו סי' נ' שכתב שהאשר"י ודברי מהר"ס אלה חולקים והפליג גם את האשר"י דידיה אדידיה ממה שנמצא בתשובתו ואינו נראה כלל. ועוד מסיים שם בהגהת מיימונית דלעיל וז"ל וכל זה כשיש שטר לבע"ח אבל אם אין בידו שטר יכולה היא לומר להד"מ שבעלי חייב לך ואם היה חייב שמא פרע ואני אגבה הכל בכתובתי ע"כ. ומיהו אי קי"ל כר"ת שכתב דאכן השתא מטלטלי אגב מקרקעי כתבינן בכתובה כמו שהביאו המרדכי לעיל בפ' נערה ובסמ"ג עשין מ"ח יהיה א"כ דין המטלטלים כדין הקרקעות שאין תפיסה מועלת לאשה בהם בכתובתה והכי איתא בהדיא בתשובת רשב"א סי' תתק"כ והתקיים גירסת המרדכי שבספרים שלנו דקדק הר"ס בלשון האלפס וקאי אמטלטלי אגב מקרקעי שזכר רב

שלטי הגבורים

(ס) הגה"ה מיימונית וז"ל שוב קבלנו שאותו שיסד השערים היה שמו הר"ר יצחק ב"ר ראובן ורבינו אלפס שעשה החיבור היה שמו רבינו יצחק ב"ר יעקב והיה אבי אביו של בעל השערים עכ"ל: (ע) פסק הר"ס דאלמנה אינה חייבת בקבורת בעלה אפילו הניח לה כל כתובתה וראיה מתוס' כו' וכן פסקו ראב"ן ורבי אבי"ה בפרק נערה ע"ש. על אשה שמתה ולא נודע שהיה לבעלה כלום וקברוה מן הצדקה ועתה שנודע שיש לו רונים להוציא מידו כדי קבורתה נ"ל דהכא מלתא פליג בה בירושלמי ר' חגי ור' אסי ומסיק התם על מי שהלך למדה"י ועמד אחד ופרנס את אשתו אמר רבי חגי כו' לא שנו אלא אחר אבל אב גובה כו' על דעתיה דרבי חגי בין למזוני בין לקבורה אב גובה אחר אינו גובה על דעתיה דר' אסי למזוני בין אב בין אחר אינו גובה לקבורה בין אב בין אחר גובה שלא עלתה על דעתו שתהא אשתו מושלכת לכלבים ולמזונות בין אב בין אחר [אינו גובה] ואע"ג דלא אפסיק הלכתא מ"מ בהדין זה כיון שבוש אדם לא נתן אלא מכיס של צדקה מאן פיים ומאן שביק אם יש לו מאתים זוז לא יפרע חובו מכיס של צדקה ונמצא זה פורע חובו ממעשר עני ולא כל הימנו שיעשיר עלמו ויטול על קופה של צדקה ומוציאין מידו. ושלום

שאומרת אמת במגו דאי בעי משקר' דכי האי גוונא אמרי' ביבמות מת בעלי במלחמה אינה נאמנת מת על מטתו נאמנת ואינה נאמנת לומר מת במלחמה במגו דמת על מטתו : אבל אם כתב לה (*או) [*בין] ממני (*או) [*בין] מיורשי אחרי גובה בלא שבועה. כתב בספר המקצועות כך אמרו הגאונים רבה הפוטר את אשתו מן השבועה בשעת מיתתו נוטלת כתובתה בלא שבועה בין לשעבר בין להבא ואפילו היא בבית בעלה (*וכיון) [*דכיון] דקי"ל דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו חשבינן (*ליה) [*להו] כנותן מתנה אבל אם ראו אותה שהיתה מפסדת וגונבת משביעים אותה להבא וכן הלכה עכ"ל מספר המקצועות. רכו והיכא דלא כתב לה ממני ומיורשי צריכה שבועה וה"ה בע"ח והשטר שביד התובע לא חשיב כמודה בשעת מיתה אלא אמרי' דלמא שכח שטר בידו כשפרעו וצריך ליסבע וכ"ש שטר שאין בו עדים אלא כתיבת ידו וכתוב בו נאמנות ולא כתב מיורשי דטעני' ליתמי דפרע דכיון דאי לא כתיב נאמנות מצי למיטען פרעתי כדפסק רב אלפסי וכתב דנאמנות לא מהני שבה גבי יתמי כך כתב הר"ם לה"ר שמריה ז"ל אבל בשערים לרי"ף פליג על ספר המקצועות בשער ע"ז באופן [עשירי] דכתב אע"פ שכתב לה הבעל שטר נאמנות ממנו ומיורשיו לא הועיל כלום להוציא כתובתה מן היורשין בלא שבועה [*אא"כ כתוב נאמנות ג"כ לכתובה בפי'. מ"י] אא"כ כתב (*לכתובה) [*לשבועה] נאמנות בפירוש דיד בעל השטר על התחתונה רכז כתב ראבי"ה* [*עי' בתרומת הדשן סי' ש"ל] לר"ב ממגנצ"א מה שטען ראובן שאין במתנת אמו ממש לפי שלא נשבעה (פ) על כתובתה והאם טוענת מחמת מיתה או במתנת שכיב מרע לתת לפלוני קרובה כך וכך אין בדברי הבן ממש שאפילו טוחה שלא בפניו מתנתה קיימת אך המקבל מתנה נשבע כדין יורשין שבועה שלא תפקדני ושלא אמר לי שהכתובה היתה פרוע כדתנן פרק הכותב אבל יורשין משביעין* יורשיה ואת הבאין גמרשותה כגון אם מכרה להם או נתנה להם במתנה ופרש"י אם מכרה כתובתה דאו משכנה כתובתה לאחרים ונתגרשה האו מת והלקוחות תובעין אותה נשבעין שבועת יורשין וכן פירשו קדמונינו שנשבעין הלקוחות שלא אמר לנו שגבתה כתובתה והיינו כעין שבועת יורשין והכי איתא בתוספתא דכתובות אלו יהבאים ברשותה כל שמכרה להם או נתנה במתנה וכי היכי דאז בימי חכמים נשבעין על הקרקע שתפסתן או נתנתן במתנה או מוכרתן אע"פ שלא נשבעה היא בשעה שנתנה במתנה או שמכרה הכי נמי בזמן הזה שתקנו הגאונים להגבות לאשה ממטלטלים את כתובתה אם תפסה ומכרה ומתה ישבע זה הבא מכחה שבועת יורשין עכ"ל. ורבינו ברוך השיבו על אודות האלמנה שלא נשבעה על כתובתה ונתנה ומתה נראה דאינה יכולה לתפוס לא לעצמה ולא לתת לאחרים עד שתשבע על כתובתה לבד ממזונות או לאותן דברים שפירשו חכמים בפ' אע"פ ייחד לה מטלטלין ואיתנהו בעינייהו יכולה לתופסן בלא שבועה (*ליתנהו בעינייהו כו') [*במ"י העביר עליו הקולמוס] ומ"מ אני דנתי כמוך כי אמרתי הא דקי"ל נכסי בחזקת יתמי קיימי זהו כגון מקרקעי או מטלטלי שלא נשאה ונתנה בה ואף לא תפסם 'אותה חמחיים אבל הכא שנשאה ונתנה בהם ימים רבים שורת הדין שמה שמכרה או נתנה קיים ועוד שהיתה נושאת ונותנת בהם* בחיי בעלה הרי אתפסה מחיים לפיכך מה שעשתה עשוי* ותפיסה מחיים מהניא כדמשמע ר"פ אלמנה ניזונת דהוי כמו ייחד לה מטלטלי בתר דקמו רבנן סבוראי ותקנו דכתובה נגבית מן המטלטלין דאשה דעתה סומכת עליהן דדוקא בדורות הראשונים דלא היתה כתובתה גובה מן המטלטלין התם בעינן ייחד לה מטלטלין לפי שאין דעתה של אשה סומכת עליו שוב *כתב ר"ב לרבינו שמריה מש"ה קיימא המתנה כיון שלא נתברר הדבר בבירור שהיו כל המטלטלין של בעלה האחרון אבל נתברר בבירור שהיה של הבעל האחרון לא דנו כן בסי' תתקנ"ה : פסק ראבי"ה מעשה אירע שתפסה אלמנה מטלטלין וספרים בכתובתה ופסקו רבינו יוסף טוב עלם ורבינו שלמה בר' יצחק וכן בעל הלכות גדולות דאם מכרה ונתנה קודם שבועה אתו יורשים ומפקי לא שנא מקרקעי ול"ש מטלטלי ואפילו תפסה מחיים לא מהניא אא"כ תבעוה מחיים ולא רצתה להשיב כדמשמע פ' הכותב גבי ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי אבל ייחד לה מטלטלין ואיתנהו בעינייהו גובה בלא שבועה אבל ראבי"ה כתב הלכה למעשה שאם מכרה או נתנה קיים כדאמר סוף פרק כל הנשבעין האי דיינא דעבד כר' אלעזר עבד דעבד כרב ושמואל עבד פרש"י בשיקול דעת הדיינים הדבר תלוי ורוב הגאונים פסקו כר' אלעזר ולא כפי' ר"ח והאלפס דפסקו כרב ושמואל והא דקי"ל כרבי עקיבא *דינתנו ליורשין ה"מ בההוא הזמן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה והא דאמריק מאן שם לך השומא בעלה כדאיתא התם ונפקא מינה אם נתייקרה ומ"מ היא תתפסנו כמה שהוא שוה השתא בכתובתה ולא תחזיר ורבינו יואל כתב (*לראבי"ה) [*לבנו ראבי"ה] ואומר שרבינו יוסף טוב עלם פסק במעשה האלמנה שלא נשבעה על כתובתה ונתנה במתנה שחולקין בעלי המתנה והיורשין ונראה דטעמא כרב נחמן דאמר יחלוקו 'וגבי חזרה שבועה לסיני מייתי לה עלה (*דרב ושמואל ופליגי) [*רב ושמואל ופליג . מ"י] וכן פי' רב האי גאון בשערי שבועה שער י"א שכן מקובל מאבותיו ומאבות אבותיו דיחלוקו אבל ראבי"ה פסק לעיל דהמתנה קיימת וכן הסכים רבינו יואל הלוי וכן דנו בקיטוניא וכן פי' ה"ר משה והעיד שכן דנו בימי הקדמונים הזקנים אך יש לראות אם מחזיקין האלמנה בעושר גדול אם לאו כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לפי ענין שיראו הדיינים צריכים לדון ורבינו שמחה הביא ראיה מפרק כל הנשבעין הא מני ב"ש היא דאמרי שטר העומד ליגבות כגבוי דמי

[*פי' שהיא סברה שלא פרע הכל וטעמא שאינה נאמנת משום שלא דייקא ואינה מתכוונת לומר שקר ועי' בתוס' בדבור דמפרע לא דייק] :

[*השיב ר' אביגדור כ"ץ על אלמנת ראובן שנשאת לשמעון ולא נשבעה על כתובתה קודם שנשאת והיתה נושאת ונותנת *) בבעלה הראשונה כך מקובלני מפי הר"י שמואל משום רב נמח גאון ששוב אינה נאמנת לישבע אחרי שלקחה כל ממון של היתומים ונתנה לבעלה הויא גזלנית ושוב לא תשבע ורבינו שמחה כתב שנאמנת *לבעלה השני ממון של יתומים נאמנת לישבע על כל מה שבידה. ע"כ הגה"ה] :

*) אולי צ"ל בבית בעלה הראשון.

[*פי' בשה דקאמר בהכותב מי שמת והניח יורשים וכתובת אשה ובע"ח והניח פקדון או מלוה ר"ט אומר ינתנו לכושל שבכן ר"ע אומר ינתנו ליורשים] :

כל שכן היכא דאיכא גיבוי ממש אפילו לב"ה דאין מוציאין מידם על הספק ונשבעין שבועת היורשין ופטורין. ולאבי"ה השיבו דעדיף שטר העומד ליגבות לב"ש מתפיסה ממש לב"ה דלא מהני תפיסה כלל לרב ושמואל דדלמא לררי אתפסה והוי תפיסה בספק והר"ם פסק הלכה למעשה אע"פ שראבי"ה ורבינו ברוך ורבינו שמחה פסקו [נ] דמה שנתנה האלמנה קודם שנשבעה על הכתובה מתנתה קיימת וכ"ל דברי הגאונים עיקר שפסקו אין מתנה קיימת דנכסים בחזקת יתומים קיימי ואפילו אם אחר שנתנה נשבעה שבשעת המתנה לא היה לה יותר [*מכתובתה] מ"מ בשעת שנתנה לא היה לה כח 'שלא היו הנכסים שלה אלא שיעבודא בעלמא דקי"ל כרבא דאמר בפרק כל שעה כל היכא דאקדים מלוה סולא קדם לוה לא קדים דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה והקדש עדיף טפי ממכר [ק] דהא היכא דמקדים לוה מוסיף [מלוה] עוד דינר ופודה הנכסים אלו [*האלו מ"י] משום דר' אבהו ואילו עשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו ואין נותנין ללוקח כלום עיין פרק כל הנשבעין ולקמן בר"פ מי שהיה נשוי בהגה"ה : [דף פז ע"ב] סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא תימה לר"ב ניהמניה במגו דאי בעי אמר לא נפרעתי כלל וי"ל דאין זה מגו דעזות הוא [*ובמגו דפוחתת לא דאיכא נמי עזות] דהא קא מסייע ליה שטרא דכתובה עיין פרק שבועת הדיינין : רכח אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות הקשה הרב ר"י מקורבייל האיך נשבעין שבועה דאיסתבע לי דלא פרעתיך והא שטר שיעבוד קרקעות הוא ועוד למה לי קרא למעוטי שטרות משבועה והא אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות וי"ל כגון דכתוב בשטר דמחל לו השיעבוד' רק שיגבה מן המטלטלין ועוד הקשה רבינו יונה לעולא דאמר פרק גט פשוט בסוף דשיעבוד דאורייתא קשה האיך נשבע מודה מקצת הא כפירת שיעבוד קרקעות הוא וי"ל כשאין קרקעות ללוה (*אלא) מדרבנן הוא כדי להפיס דעתו של בעל (°הבית) מכאן ראיה שנשבעין מדרבנן על כפירת שיעבוד קרקעות וכ"פ האלפסי פרק שבועת הדיינין : רכט אבל קם הוא ט' פי' ר"ת לחיוב שבועה ולפטור שבועה וכל המחוייב שבועה אם עד אחד מסייעו פטור מן השבועה והר"ם אומר מק"ו הוא איזה כח מרובה כח המוחזק או כח המוציא הוי אומר כח המוחזק והשתא היכא שהעד מסייע להוציא מחייב את המוחזק שבועה כ"ש כשמסייע למוחזק שיפטרנו מן השבועה. [דף פח ע"א] רל וכן היתומים מיתומים לא יפרעו אלא בשבועה משמע דנזקקין ליפרע מנכסי יתומים קטנים וכן נמי משמע (*בשמעתין) [*בשמעתא] קמייתא דהניזקין אמר אביי קשיא יתומים שאמרו כו' ופסיק לגם הלכתא כוותיה ותימה עבפרק הגוזל בתרא ברישא משמע דאין מקבלין עדים על היתומים קטנים עד שיגדלו ופי' ר"י דבמלוה בשטר נזקקין דנעשה כמי שנחקרו עדותן בב"ד אבל בדברים אחרים שצריך עדות אין נזקקין : שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי רלא מכאן הוכיח הר"ר שמריה דהאומר לחבירו בב"ד לא לויתי אין יכול לחזור ולתקן ולטעון מה שטענתי לא לויתי היינו הפירוש שלא עמדתי בהטאתי אלא פרעתי דא"כ היינו טוענין ליתומים דקי"ל פרק לא יחפור טוענין ליורש וכן משמע בשער ה' דאלפס וכ"פ ר"ח פ' השותפין ע*דהלמא מלתא פסיקתא הוא רלב דאין נפרעין מן האדם שלא בפניו. תשובת הר"ם ששאלת על המלמד (*שלוה) [*שמלוה] מעותיו (*ביד) [*בבית] בע"ה והפסיד קצת משכנות ולא נתפשר עם העובד כוכבים והלך לו והניח קצת מעותיו ביד שמעון ובעל ביתו ראובן טוען אני צריך לפייס את העובד כוכבים בשבילו תן לי ממעותיו שבידך נ"ל דאין לראובן על שמעון כלום אך אם יש לו דין על המלמד ילך אחריו ויתבעו לדין ואפילו אם יש למלמד מעות ביד שמעון [*נ"ל ראובן ועיין בסוף הגהות דב"ב] °לאו כל כמיניה כדאיתא ס"פ גט פשוט ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסיה דלוה מקמיה דליתבעיה כו' אלפסי ואי לא אפשר לשדורי ליה לאודעי עבדינן כר"כ דאמר אפילו בע"ח נפרע שלא בפניו. רלג מצאתי בספר המצות במ"ע דאם כסף תלוה את עמי שכתב מלוה הבא ליפרע שלא בפני לוה כגון שהיה הלוה במדינה רחוקה ותפסה האשה מטלטלי מנכסי הבעל כדי שתזון מהם מוציאין ונותנים לבע"ח שאפילו היה בעלה עומד כאן לא היה יכול לזון את אשתו ובניו עד שיפרע חובו וגם לדברי האומר מסדרין פרק המקבל אין נותנין לאשתו ובניו עכ"ל* : *) מתני' הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה רלד פ' הר"ם ז"ל הוציאה צגיטה ואין עמה כתובה גובה כתובתה כתב בעל החפץ אשה שאבדה (נ) כתובתה ונתאלמנה או נתגרשה גובה אפילו תוספת ומביאין ב' כתובות או ג' מקרובותיה ונותנין לה בפחות שבהן ובשבועה א] : סליק פירקא

[*פסק הר"ם ז"ל דהאלמנה אינה חייבת בקבורה אפילו הניח לה כל כתובתה והאיס מתוס' דכתובות מי שמת והניח נכסים ומטלטלין והניח כתובת אשה ובע"ח כל הקודם זוכה והוא נקבר מן הצדקה. ועוד אמר פ' מי שמת מי שמת והניח כתובת אשה ובע"ח גובה האשה את כתובתה וגם בע"ח ואין מאחירין לו אפילו כדי קבורתו וכן פסקו ראב"ן וראבי"ה כאביאסף בפ' נערה. מ"י] :

מי שהיה נשוי [דף צא ע"א] רלה הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להם כתובת בנין דכרין

כתב רבינו בעל העיטור ז"ל דוקא במתה אחת בחייו ואחת במותו כגון שמתה ש השניה אחר מיתת בעלה הוא דיש ביניהן כתובת בנין דכרין אבל אם לא מתה (אחת שבמותו) [אותו שניה] אין לבני ראשונה כתובת בנין דכרין אע"ג [ר] דאיכא מותר דינר וכן פי' רבינו חננאל והגאונים. נשאל לגאון נשא אשה ומתה בחייו ונשא אחרת ומת הוא לזו בנים ולזו בנים ונטלה כתובתה ועודה בחיים יש לבני ראשונה כתובת בנין (ק) דכרין או לא והשיב כי דבר זה אין מפורש בגמ' ואין דנין (*מדבר) [*בדבר] שאינו מפורש ולא שמעינן בשתי ישיבות מי שנתן כתובת ב"ד לבנים ואשת אביהם קיימת אבל בתשובת רבינו קלונימוס ז"ל מלוקא דייק שפיר דומיא (*דראשונה) [*דיורשיה] ובין היא ובין יורשיה מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי והכי איפסיקו לה במתיבתא וכתב בה"ג וליכא (*למידן) [*למיזן] הימנו עכ"ל וכתב הר"ם ז"ל בתשובתו כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא אנן לא עבדינן עובדא ועוד שיש גאונים הרבה דפסקו (*לגמרי לבטל) [*לבטל לגמרי] כתובת ב"ד בזמן הזה כדכתבינן לעיל פ' נערה : מלוה על היתומים לפרוע חובת אביהם תימה לי אי בגדולים הא פסקינן לעיל מכין אותו עד שתצא נפשו ואי בקטנים הא לאו בני מעבד

*) בד"ק ליתא כ"ז.

הגהות הב"ח ש תו"כ : ת נ"ל פקדתני : א נ"ל אמרה : ב נ"ב אותה ואת : ג נ"ל ברשותה פי' : ד (או משכנה כתובתה) תא"מ : ה נ"ל ומתה ותיבת או נמחק : ו נ"ב הס : ז נ"ל אותן : ח נ"ב ס"א מחיי הבעל : ט נ"ב גם : י נ"ל דגבי : כ נ"ב על כתובתה ואמרה : ל נ"ב ליתן : מ נ"ל לא קדים דבעל חוב ותי' (לוה לא קדים) מוקף : נ נ"ב אלא : ס תו"כ : ע נ"ל דברים פרק הגוזל משמע : ע אלמה כנ"ל : פ (לאו כל כמיניה) הא"מ ונ"ב ס"א לא שקיל מיניה : צ נ"ל גם :

שלטי הגבורים

ושלום מכר"ב : (פ) ושאלת על האשה שנשבעה שלא בפני התובע רק בפני אותן הנוגעים לה נראה לי שאין ממש בשבועתה כי שמא לא אמרה ע"ד המקום וע"ד הקהל ואפילו אם אמרה דלמא אדעתא דידהו משתבעא ולא על דעת ב"ד אמנם אם השביעה אדם נכרי שאינו נוגע בדבר אע"פ שלא נשבעת בפני האיש התובע אין כאן בית מיחוש דשבועה על שבועה למה אפילו את"ל כל המתחייב שבועה לא משבעי' לכתחלה אלא בפני התובע משום דלאפשר מחמת כסופא דידיה לודי ליה כי הכיא אתתא דפרק הכותב דאיחייבא שבועה בבי דינא דרב ביבי בר אביי א"ל בעל דינא תיתי ותשבע לי במתאי דלמא מכספא משבבי ובודאי התם נמי אם נשבעה כבר בכאן וכי משום דלמא מכספא ומודיא הדר משבעין לה בתמיהא והלא אין זה טועה בדבר משנה דלא תנינן לה לא במשנה ולא בברייתא ולא אתמר בשמעתא דהמורלאי אלא ההוא בעל דין הוא דאמר הכי והיא נתרצית לו להשביעה בעירו ועוד מאן לימא לן דהאי אמרה לא משתבענא במתאי אלא הכא או בעיר אחרת דבעינן לה לאשתבועי במתא ועוד הנשבע להכחיש העד חייב כפריעת ממון ע"י עדים אם שנים מעידים שהלוהו מנה בעיר זו ופרעו בעיר אחרת מי כייפינן ליה לחזור לעירו ולפרעו שם הא ליתא לא כייפינן ליה דהא תנן בפ' הגוזל בתרא המלוה את חבירו בישוב לא יפרע במדבר במדבר הוא דלא משום דלאו מקום המשתמר הוא אבל בעיר אחרת רשאי ה"נ אם רוצה הנשבע לישבע לו בעיר אחרת רשאי ע"כ בנדון זה נראה שאין צריך לחזור ולהשביעה בפני התובע דגדולה מזו אמרו בפ' שבועת הדיינין דנשבע בתפלין כדיעבד אינו חוזר ונשבע אע"ג דלכתחלה יש לישבע בס"ת ואמת ודאי בפני העד המכחישה יש לה לישבע לכתחלה כדתניא בתוספתא דשבועות פועלים נשבעין בפני חנוני ושלום מכר"ב : (נ) ראיתי תשובה שהשיב ר"ת לה"ר יצחק בן רשב"ם וז"ל על כתובת האלמנה שאבדה בדבריה ואלמנה היתה כשניסאת לזה דבר ברור וגלוי שתשבע ותטול מנה מן היתומים ותכתוב שובר ותתקיים בב"ד אבל תוספת לא תגבה כלל מן היתומים כדתנן נתאלמנה או נתגרשה בין מן הנשואין בין מן האירוסין גובה את הכל ומסיק אא"ב בדכתב לה מש"ה גובה את הכל אא"א בדלא כתב לה אמאי גובה את הכל מנה מאתים הוא דאית לה והכי סלקא שמעתא ומסיפא דקתני ר' אליעזר כו' שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה אין ראיה לדכתב דמי לדתווי כדתנן בריש פ' הכותב ותני ר' חייא האומר ותו אמרי' וקרי לאמירה כתיבה אין דתנן הכותב ותני ר"ת האומר וא"כ דבר פשוט הוא שאין מנהג לתוספת כיון שקודם סוף הוראה לא קבעו לה מנהג ומצינו שעקרום דקאמר מנה מאתים הוא דאית לה אבל תוס' אין לה ואמרי' גובה עיקר כתובה ואינה גובה תוס' דבלאו כתובה ליכא תוספת ואילו היה הבעל קיים שמא דיינים היו מחייבין שבועה שאינו יודע או שלא הוסיף אבל אין דיין שיוכל להשביע את היתומים בין גדולים בין קטנים ופעמים נוותת אתם ראיתם כתובת התוספת לאו כל כמינה לאשבעינהו כיון שהיו אומרים לא ראינו וכל האומר יש לילך אחר המנהג שוטה גמור הוא אי לא קיימו בני העיר לומר כל הנושא בתולה יוסיף כך וכך ולאלמנה כך וכך ובחבר עיר וכדמוכח בשמעתין דרשאין בני העיר להסיע על קיצתן וצריך מדעת כולם כדמוכח בשמעתין אבל ממילא לא והא דפריך דהיכא דאבדה כתובתה דאינה גובה אלא מנה היינו דוקא להיות גובה ממה שהיורשין מוחזקים אבל אם היא מוחזקת לעולם היא נאמנת בשבועה שאין לה כדי כתובה ופטורה. ע"כ : בירושלמי דפ' החובל חד בר נש (מפקיד לר' יוסי) [איפקד לר' יהודה] בר"ח וקנסי' ריש לקיש ליטרא דדהבא ופי' המיימוני שהוא ל"ה דינרים ולא ידענו מנין לו כי מי יוכל לנגוע בקצהו. ובירושלמי דפ"י דתרומות גבי דג טמא שכבשו עם דגים טהורים איתא כמה לוג מחזיק שני ליטראות כמה ליטרא עבדא ק' זוז והזוז הוא הדינר ושם מעה כסף דינר לאחר שהוסיפו המדות שבתחלה היה השקל כ' גרה שקל של תורה הוא סלע והסלע ד' דינרים הרי ה' גירות לדינר והגרה היא המעה והוסיפו שתות ועשו הדינר שש מעה והמעה היא מהלה איסטלינג"א הרי שהדינר ג' פשוטים הרי לק' זוז שלש מאות פשוטים והם כ"ה דינר כסף וכן משקל של ריברב"ר הנמכר בליטרא הרי משקל הליטרא כ"ה דינרים של כסף וכל פשוט זהב י"ב פשיטי כסף כדפי' ר"ת פ' הזהב גבי מתני' דמשך ממנו פירות בדינר כו' הרי חשבונו ליטרא זהב שוה פ"ז ליטרין. ובשכבר אמרתי לשקול הליטרא נבנים כי הלוג ב' ליטרא כדמפרש בירושלמי שהבאתי והלוג ו' בצים הרי משקל הליטרין ג' בצים ומצאתו משקל הבילה קרוב למ' פשוטים וחשבון הראשון ישר בעינינו ה"ר אליהו מלונדר"ש ע"כ : כתב ר"ה דמדחזי' בתלמוד א"י דמתמה וכי נפרעים מן האדם שלא בפניו א"ר ירמיה בשריבית אוכלת בהן כגון שערב לו מן העובד כוכבים מכלל דבהדיא קי"ל מילתא פסיקתא שאין נפרעין מן האדם אלא בפניו. וקבלה ומעשים בכל יום שאין נפרעין כו' ולא חיישינן להא דרבא אר"נ ואע"ג דמקשה בערכין גבי חיישי' לשובר כתב ר"ת דלא סמכינן עלה. ובירושל' פסק דמשלחינן בתריה תלת אגרות אי אתי הא עבות אי לא אתי מחלטינן נכסי עכ"ל ר"ח ז"ל : (ק) גם בהגה"ה כתב דקי"ל

חדושי אנשי שם

רב אלפס.ותשו' מהרי"ו שזכרתי מכוונת : מהר"ם [נ] דברי רבינו שמחה עיין בהגהות סי' תתמ"א תשובת רבינו אביגדור כהן והאשר"י הביא תשובת רב אלפס בפרק אלמנה ניזונת שכתב כן : [ק] כלומר תפיסתו תמורה ומעולה טפי ממכר ואפ"ה אקדיש מלוה לא קדים קודם גביי' וכל שכן למכור שאינו יכול : [ר] וטעמא משום אנצויי דהשתא לא שקלי בני שנייה מידי אלא אמן ובני ראשונה שקלי ואיכא אנצויי. ועיין באשר"י שהוא מטה לדעת החולקין : ג"מ

הגהות מהר"ם מטיקטין א] ואם טען פרעתי אע"פ שאינו נאמן על העיקר נאמן על התוס' שאין התוס' בכלל מעשה ב"ד אפילו לפי' ר"ת דפי' שהתוס' הם כעיקר בר"פ אע"פ. מפרישת הר"ן ז"ל.

מלוה מינה וכ"ל (*כשחייב) [*דבקטנים מיירי וכשחייב] מודה אי נמי דשמתיה ומית בשמתיה ואביי דהכא סבר כרב הונא בריה דר"י בפ' גט פשוט כנ"ל וכן מצאתי בתשובת גדול דלפי ר"ח [*דלפי פי' ר"ח] לעיל לריך לפרש הכא ביתומים קטנים ע"ש גם פשוט גם עיין לעיל פרק הכותב ולריך לומר שירשו היתומים כ' זוז במטלטלי מלבד קטינא שכן פסק ה"ר שמואל טלוי [*דלא אמרינן מלוה על היתומים לפרוע חובת אביהם אלא היכא דירשו מקרקעי כדי החוב ודאי] [כן מצאתי בהגהת אשר"י שמביא מהמרדכי] [וכ"ה בב"ח] והביא ראיה מפרק מי שמת גבי נפל הבית עליו ועל אביו וע"ש: [דף צג ע"א] עד שלא החזיק ס' עפ"ק דב"ק: מתני' מי שהיה נשוי שלש נשים. כתב ר"ב וז"ל על הלכה זו ראיתי מגמגמים בפי' ר"ח ובדברי רב האי גאון ובאלפס וכ"ל פירוש רש"י עיקר* [ס] וכל ההלכה פי' כדאמרי' בשנים אוחזין בטלית זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי יחלוקו גם בכאן פי' דזה יאמר סילקתי עצמי מחלק חבירי מיהו לא סילקתי את עצמי מחלקי הלכך חולקין ודו"ק: זו משנת רבי נתן דאמרינן בהבית והעליה ר' נתן דיינא הוא כמה מפסדא ליה (*הבית לעליה) [*עליה לבית] תילתא הלכך שקיל בקרקע תילתא ואע"ג דשלי בית משתעבד לכל חד וחד להשמישו שקיל כל חד וחד לפי מה דמפסיד לבית וה"כ שקל [ק]חד וחד לפום שיעבוד כתובתה[ר] (*ראב"ן והכא אפילו הכי) [*וראב"ן כתב הכא] נראה דטעמא דר' עדיף וטפי מסתבר והלכתא כוותיה כמו שפסק האלפסי עכ"ל ר"ב:

[*מדכתב ר"ב ראיתי מגמגם בדברי ר"ח ובאלפסי וכ"ל פי' רש"י עיקר משמע דדברי הרי"ף אינם כדברי רש"י וצ"ע בדברי הרי"ף ובפרש"י דבהדיא משמע בדברי שניהם דדעת שניהם שוה וכ"כ בב"י בא"ה סי' צ"ד בסופו והרא"ש הביא דברי הר"ת והסכים לדברי הרי"ף ורש"י שפירשו דסבר ר' דכל הפלגה מנים משועבדים לבעלת מנה כשאר חברותיה עד שתגבה כל כתובתה לפיכך חולקים בשוה ע"כ הרי שכתב הב"י דפי' רש"י ופי' הרי"ף שוין וא"כ צ"ע מה שכתב המרדכי דברי הרי"ף מגומגמים ופרש"י עיקר. ומורי החסיד מהרר"מ איסרלש ז"ל השיב לי דהאלפסי מגמגם בו והביא דעות הראשונים ומדבר עליהם גבוהות אך רש"י פי' בפשיטות ובמושכל ראשון לכן כתב כי נ"ל דברי רש"י שפשוט הוא כפירושו ואף שהוא כדעת האלפסי מ"מ אין לגמגם בו כלל עכ"ל]:

רלו וכן ג' שהטילו לכיס כו' א'] [ש](*עיין באלפסי) [*לשון רי"ף] ואע"ג דאוקמא רב' [ב] בשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה שינויא דחיקא היא ולא סמכינן אשינויא דחיקא [*עכ"ל רי"ף] גרסינן בתוספתא ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים אם עשו בפרקמטיא השכר לאמצע ובירושלמי פריך ההוא יהיב ק' וההוא יהיב ר' (ס"א עשרה) ואת אמרת הכי ומשני יכול למימר ע"י ריבוי (ס"א י' דינרין) סלקת פרקמטיא עד כדון (*נידון) דהות פרקמטיא זעירא [*הות פרקמטיא רבה] ומפרש הטעם משום שפעמים טורח בעל המנה יותר ממי שיש לו מאתים וכו' עד ומודה שאם התנו ביניהם שזה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו ע"כ ובפ"ד דהלכות שלוחין פסק המיימון כרב אלפס ובפ"ק דב"ב בכור ופשוט שהניח להם אביהם. עבד ובהמה טמאה עובד לזה יום א' ולזה שני ימים והיינו כמו שור לחרישה ועומד לחרישה ואפ"ה לא אמרי' השכר לאמצע וי"ל דשאני התם דמן השמים הקנו לו ויש לדמותו להא דאמרינן הכא לקח זה בשלו וזה לקח בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו* [*כר"ן וכאשר"י מבואר כל זה] לפי שלא נשתתפו בתחלה לרצונם וה"נ התם ועוד יש בתוספתא שלשה שהטילו לכיס ונגנב ממנו השאר מביאין וחולקין לאמצע ובירושלמי מייתי הא דתנן פרק שור שנגח ד' וה' האחרון נוטל מנה [*ומשני כדפירשתי ועיין גם בר"ן שם] ומה שפסק האלפס כאן כרב המנונא אליבא דשמואל דאפילו שור לחרישה ועומד לטביחה [לאמצע] ולא כרבה. בשערים פסק כרבה בשער שמיני וי"ל הדין הוא במקום שיוסיף ממון על חבירו והתנו לעסוק בדבר מיוחד אם עשו מה שהתנו והתעסקו באותו עסק מיוחד הדין להיותם שוים בריוח ובהפסד אע"פ שלא פי' בשעת התנאי ואע"פ שהא' הוסיף בקרן וכדאמר שמואל ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אבל לא עשו מה שהתנו ושינו לעסוק בדבר אחר שלא התנו תחלה הדין שיטול כל אחד מן הריוח ומן ההפסד כנגד מעותיו כדרבה דאמר רבה מסתברא מילתיה דשמואל כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה עכ"ל ולבסוף מצאתי משם שערי רב אלפס כדברי האלפס כאן בפרק מי שהיה נשוי: תשובת הר"ם אשר כתב מורי אדוני ה"ר שלמה רלז על כותי שבקש את ראובן ושמעון להלוות לו שלשים זקוקים ולוי בקש [*מהם להניח] להשתתף עמהם בחוב ונתרצו (*ואמרו) לו ופסקו עם כותי ברבית וזקפו עמו והלך ראובן וקדם ונתן מחלקו כותי ארבע זקוקים וחצי ושמעון ולוי לא נתנו עדיין ואח"כ שלח כותי אצלם להודיעם שלא היה צריך יותר כסף ללוות רק אותם ארבע זקוקים וחצי והלך ראובן לשמעון ולוי ואמר אם תרצו לחלוק עמי בחוב. תנו לי שלישית שלכם דהיינו זקוק וחצי לכל אחד מכם ושמעון נתן לו חלקו ולוי לא נתן לו חלקו ומת והניח חיים לכל ישראל ואחר זמן שמעון קבל החוב הקרן והרבית ואומר שמעון לראובן אתן לך חלקך שהוא שליש והשליש אעכב לי לעצמי והשאר אתן ליורשי לוי וראובן תבע שני שלישי החוב לפי שלוי לא נתן לו חלקו ואדוני כתב כי דין פשוט וקשוט דראובן נוטל ב' שלישים וראיה מסוף פ' מי שהיה נשוי שור לחרישה ועומד לחרישה כו' עד לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ומטיבותיה דמר נראה לי דיורשי לוי נוטלין שליש שלהן דלא דמי כלל להיא דלקח זה בשלו כו' ונתערבו דהתם מיירי דקודם שנשתתפו במידי לקח זה שור בריא במאתים לעצמו וזה לקח שור כחוש במנה לעצמו ואמרו אח"כ זה לזה נתערב ונשתתף יחד בשוורים שלנו כל כי האי גוונא ודאי כיון דנשתתפו אדעתא דהכי שיטול זה לפי מעותיו וזה כו' כיון דשור זה ראוי למלאכה בלא שור זה וכן שורו של זה ראוי למלאכה בלא שורו של זה אבל בנדון זה כיון דמעיקרא נשתתפו בחוב וקבלו הערבות ביחד או אחד בשביל כולם ואח"כ הקדים אחד מהם לתת כסף חלקו לעובד כוכבים בשליחות דכולהו עביד כדאיתא פרק חזקת הבתים שותף כיורד ברשות דמי לומר שנוטל בשבח המגיע לכתפים ובשדה שאינה עשויה ליטע כבשדה העשויה ליטע ופירש רבינו חננאל זכרונו לברכה תרי מילי נינהו רישא (*שמעינן) [*אשמעינן] שחולק השותף האחד עמו אף במה שיגע זה והשביח אפילו בגופו ובכתפו לשדה השותפות אע"פ שהוא לא טרח כלום ובשדה שאינה עשויה ליטע כו' מילתא אחריתי [ת]ואשמעינן דאם נטע השותף שדה שאינה עשויה ליטע והוציא הוצאות אין יכול שותפו לעכב עליו לומר לא רציתי ליטע דהא אינה עשויה ליטע אלא כשם שנוטל בשבח כך נוטל בהוצאה דחשיב כמאן דיורד ברשות ליטע אע"פ שאינה עשויה ליטע אלמא כל מה דעביד שותף במילי דשותפות כיורד ברשות דמי בין לזכות בין לחובה ואפילו היכא דפליג בהדיא אמרי' פ' הגוזל בתרא אין שותף חולק בלא דעת חבירו והכי משמע בפרק המקבל וכ"ש הכא דבשתם הלוה אותו כסף דאיכא למימר שליחות דכולהו עביד ועוד אחרי שנדרו הערבים לשלשתן וזקפו הקרן והרבית ביחד נתחייב בדיניהם לשלשתן ואף בדינא כי האי גוונא לא הוה [ת]לן למידק ונעשה כמו שהפקידו אצלו בכרך אחד דאיכא גופייהו לא קפדי אהדדי [א]מי יפקיע מידי לוי הרבית שזכה בו כל כמה דלא הדר משותפותו ואמרי' בירושלמי רלח בפרק שבועת הפקדון גבי וכחש בו פרט למודה לאחד מן האחין או לאחד מן השותפין אמר רבי יוסי הדא אמרה ב' שלוו מאחד אע"פ שלא כתבו אחראין וערבאין זה לזה כיון דלוו סתם ביחד שליחות דהדדי עבוד ואם אין לאחד לשלם ישלם השני חלקו וחלק חבירו דכל מעשה השותפות אחד הוא ומסתמא כל חד וחד אדעתא דכולהו עביד ועוד ראיה מפ' הגוזל בתרא האי מאן דמשתכח בבי דדי פרע מנתיה דמלכא וה"מ שותפים כו' ואם הגבאי הוא ישראל שקנה המס מן המלך אין

בזה משום גזל אלמא דרך שותפות לפרוע בשביל חבריהם וחוזרי' *(להם) ופורעים לו מה שנתן עבורם וכללו של דבר אין השותף יכול לסלק שותף חבירו קודם הזמן בע"כ כ"ז שלא שינה התנאי שביניהם ובמה שהוא קדם להלוות שליחות דכולהו עבד ואין זה שינוי ואמנם אם [ב] כשתבע ראובן ללוי ליתן חלקו ולוי אמר איני חפץ ליתן הרי שינה השותפות ונעקר מהם משותפותם אבל אמר תדיר הריני משלם אע"ג דדחה אותו קלת כיון דלא אטרחיה לב"ד ומת תוך כך קני רווחא כדאיתא פרק המפקיד דמקני ליה כפילא ושלום מבר"ב. *וה"מ במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה דלית בהו דין קדימה כך פי' ר"ח ור"י: רלט [דף צד ע"א] הני תרי אחי ותרי (י) שותפי דאית להו דינא בהדי חד ונחית חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קא עביד [והוא דאיתא במתא ג] וכתב ראבי"ה נ"ל דה"מ בתובעין אבל בשותפין נתבעין לא אמרינן איבעי ליה למיתי ולא אמרי' שליחותיה עביד דדיו לבא (*מן) [*אל] הדין [ב]להיות כנדון כשיתבעהו [*דדיו לבא אל הדין כשיתבעוהו. מ"י] וכן מצאתי שפסק ריב"א זכרונו לברכה בתשובתו אביאסף וכן כתב הר"ם ז"ל כשתבעו מקלת מן הקהל את ראובן עבור מסים [ג]ועבור יישוב דכל הקהל שכן בעיר יודעין באותה תביעה אינם יכולים לחזור ולטעון עליו השמי' כתב בפ"ג דהלכות (*שותפות) [*שליחות] אחד מן האחין או מן השותפין [*שלא חלקו] שבא לתבוע תובע על הכל הואיל ויש לו חלק בזה הממון ואין צריך הרשאה משאר השותפים ואין השותף האחר יכול לומר לשותפו אילו הייתי יודע שהיית תובע הייתי טוען טענות אחרות ומחייב בעל דיני שהרי אומר לו למה לא באת גם אתה לפיכך אם לא היה במדינה יש לו לחזור על בעל דין ולדון ולומר לו אני איני חפץ בכל מה שטוען שותף שלי לפיכך יש לנתבע לעכב ולומר לזה או דון עמי בחלקך או בא בהרשאה עמי שהרי ממון שניהם בידי ושניהם בעלי דינין למחר יבא אחיך או שותפך ויתבע גם הוא וכתוב [בסמ"ג סי' פ"ב] [*בעשין] אמר רב הונא שני אחין או שני שותפין שיש להם דין עם אחד מבני העיר והלך אחד מהם והלך הנשאר לדין מעשיו קיימים כאילו עשאו שליח אבל אם ישנו בעיר צריכין לבא שניהם ונראה לי דזה לא כהמיימון הוא [ת]: רמ ראובן ושמעון שהלוו על סוס ואח"כ בא שמעון ברשות ראובן ושיתף את לוי [ד]והשכיר את ביתו להפיס הסוס בתוכו וליתן מספוא לסוס ומת הסוס וראובן אומר לא שתפתי את לוי ואין לו עלי מאומה לאו כל כמיניה דראובן דגרסינן בפרק מי שהיה נשוי הני בי תרי אחי או תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה עביד ומסקנא כיון דאיתיה במתא אית ליה למיתי וה"נ שלשתן שותפין ויחלוקו בשוה בהפסד אע"ג דמת הסוס שהיה משכונו של לוי לא אמרי' הכא רמא אבד המשכון אבדו מעותיו (*ונראה) [*דנראה] כפירוש ר"ח דפי' דוקא אבד המשכון ולא נאנס המשכון והכא נאנס המשכון שמת ולעיל בסי' שמ"ז הוכיח ר"ב גם מכאן רמב דגבי שליחות לא בעי' רק גילוי דעתא ותנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע כו' ובהאים מקדש לא חליף אינים לשוייה אבוה שליח ודלמא ארצויי ארצי קמיה ושתיק ובפ"ב דב"מ אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה וראבי"ה כתב מקובלני מפי השמועה ומפי אבא מרי ומריב"א האי דנקט תרי שותפין דאית להו דינא ט' דוקא כשהשותפין תובעין אבל לא כשהן נתבעין כי יאמר מה ששתקתי כי אמרתי מי יתן שלא היה תובע אותי לעולם לדין. ושמואל אמר שודא דדייני רמג והלכתא כשמואל כו' וכן פי' בספר המקצועות כאלפסי[ד] (*שחילוק) [*דחלק] בין קרקעות והודאות והלואות ור"ב כתב משם תשובת הגאונים אע"ג דקי"ל הלכתא כשמואל בדיני כאן הלכה כרב דקי"ל (*כרב דאמר) ממון המוטל בספק חולקין ובירושלמי גרסי' מתני' פליגא אדשמואל דתנן מי שהיה נשוי ג' נשים ואין שם אלא מנה חולקין בשוה וכאן אמרו שודא דדייני: חדא דהגא דיינא ומר לאו דיינא ושאלתם במילתא דאיכא פלוגתא דרבוותא אם יש לעשות שודא דדייני לא עבדינן שודא אלא מי שהוא גדול הדור ומומחה לרבים מדאמר ליה ר"נ לרב ששת חדא דהגא דיינא ומר לאו דיינא אלמא רב ששת לא מצי למיעבד שודא אלא ר"נ שהיה דיין מומחה דהלכתא כוותיה בדיני ועוד לא עבדינן שודא אלא היכא דאיתמר בהדיא בגמרא והיכא דלא איתמר המוציא מחבירו עליו הראיה ושלום מב"ב וכדברי הר"ם ז"ל כך כתב בספר חפץ אבל ר"ב כתב דהכי קאמר ליה כיון דאנא דיינא שקבלתי מרים גלותא שודא שלך אינה כמו שודא שלי אבל במקום אחר כל הדיינין יכולין לעשות שודא עיין פרק עשרה יוחסין: רמד הוא עובדא דאימיה [דרמי בר חמא] מהגת בריא (*כו') [*וכן] ראב"ן פי' עובדא דהכא מיירי במתנת [בריא] בלא קנין שכתבה בשטר נכסי נתונין לך במתנה כדתנן כתב לו על הנייר שדי נתונה לך קנה דאי אית ביה קנין הוה קיימא בידיה דמאן דקדים אפילו שעה אחת דקי"ל דקנין אינו חוזר לאחר שאין עסוקין בענין ההוא וכן במיימוני וכן באלפס ואומר ר"ת בד"א בשטר מכר או מתנה אבל חוב דברי הכל חולקין דתנן היו כולן יוצאין בשעה א' ואין שם אלא מנה חולקים ע"פ יש טחלין: את ידך על התחתונה אומר בר כ"ט בניסן את רמה יש מדקדקין מדלא קאמר בר [ל'] בניסן את ש"מ דיום ל' נמנה לחדש אייר (*וניסן) [*דניסן] לעולם מלא[ה] [ושד] דקדק הר"ם מדקאמר הכא ולכתוב ליה טירפא מאייר ואילך משמע מכי שלים כ"ט בניסן דלאלתר הוא נמנה לאייר ולמועדים דוקא מנינן מיום שני וראב"ן פי' כן אבל ראבי"ה כתב במשפטי הכתובה וז"ל אם ב' ימים ראש חדש יום ו' ושבת וכנסה ביום שני י"א לכתוב ביום שני בשלשים לחודש פלוני שעבר וי"א ביום עיבור לחדש פלוני שעבר ואית דכתבי ראש חדש סתם והורגלו למנות לשטרות מיום שני [ו]ויש מוכיחין מפרק היו בודקין זה אומר ב' בחדש וזה אומר בג' בחדש עדותן קיימת שזה ידע בעיבורו של חדש וזה לא ידע בעיבורו של חדש ופרש"י שאותו שידע מונה מיום שני והשני מונה מיום ראשון שהיה סבור חדש שעבר היה חסר וכשר הדבר שלא לשנות המנהג למנות מיום שני כי יש להשב הראיות לכאן ולכאן ואני מצאתי תשובת ה"ר יצחק מוינא שהשיב לר' דוד ופסל השטר שהיה כתוב[ז] באחד במרחשון ביום ששי והיה ראש חדש יום ששי ויום שביעי והאריך בראיות: [דף צה ע"א] כתב לראשון ולא חתמה כו' רמו נחת רוח עשיתי לבעלי ואם כתבה לו שטר בפני עצמו איבדה [ח]כו' *ודוקא [*כל זה עד ועוד פי' ר"י במ"י איתא] [וכ"כ הב"ח]: בשני לקוחות איבדה כתובתה אבל בלוקח אחד אפילו ר"מ מודה ותימה דבהגיזקין קאמר גבי לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל ואמר רב לא שנו אלא דאמר לך חזק וקני אבל בשטר קנה ואומר ר"י דהתם שכתבה שטר בפני עצמה דהואיל ויכולה להוציא שטרה בלא שטר הבעל לא אמרינן נחת רוח עשתה אבל הכא מיירי שחתמה לו בשטר של בעלה דהואיל ואין בידו שטר עצמה בלא שטר הבעל עמו יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ועוד פי' ר"י דוקא [ט]היכא שחתמה לו בפירוש שמוחלת השיעבוד של כתובה שיש לה לדון על שדה זו וכן משמע לשון חתימה כלומר נתרצתה במקח אבל אם כתבה אפילו בשטר של בעלה שהיא מוכרת איבדה כתובתה מפסקי ה"ר יחזקיהו פרק הכונס ע"פ הגיזקין: סליק פירקא

אלמנה ניזונית רמז [דף צו ע"א] אלמנה שתפסה [ט]כו' מטלטלין כו' *פי' [*עיין בתוס' שכתבו פי' ריב"ן וכו'] ראב"ן דתפסה לאחר מיתת הבעל וא"ת מאי שנא דלמזוני מהני תפיסה טפי מכתובתה [י]וי"ל משום דלא גביא ממשעבדי והוי תנאי ב"ד (*ואלמנה) [*אלמנה]

הגהות הב"ח ק נ"ב כל: ר וא"ה נראה כנ"ל: ש וכן שלשה שהטילו לכיס כו' עד ואע"ג כנ"ל ותיבת עיין באלפסי נמחק: ת נ"ב היא: ת לי' כנ"ל: א ומי כנ"ל: ב נ"ל תבע: ב תי' להיות כנדון רשום למחוק: ג נ"ל או עבור: ג נ"ל והסגיר: ד שיש חילוק בין שטרי קרקעות כנ"ל: ה נ"ב דבשטרות אזלינן בתר לשון בני אדם ויש למנות לשטרות מיום ראשון וכן דקדק: ו נ"ל וכן מוכיח פרק היו בודקין: ז נ"ב נו: ח נ"ל כתובתה: ט נ"ל הכא: ט תי' כו' נמחק: י נ"ב עיין לקמן בתשובת רש"י:

חדושי אנשי שם

ג"ם [ס] משמע דדברי הרי"ף אינו כדברי רש"י וצ"ע דהא בהדיא משמע בדבריהם דדעת שניהם שוה ומצאתי בשם הגאון מהרמ"א ז"ל שתירץ דהאלפסי מגמגם בו דהביא דעת הראשונים ומדבר גבוהות אך רש"י פי' כפשוטו לכן נקט כי נ"ל דברי רש"י שפשוט הוא כפירושו ואף שהוא כדעת האלפסי מ"מ אין לגמגם בו כלל: מהר"ם [ת] וכ"ל דזהו לאו כמיימון הוא. וצ"ע כי לכאורה רש"י גם הוא סובר כמיימון שפירש ולא אמרן שיחזור וידון אלא דלא הוה האי שותף במתא כשבא חבירו לדון. וגם הר"ם סובר כן שכתב כשתבעו הקהל את ראובן שהשארים שהיו בעיר ויודעין באותה תביעה אינן יכולים לחזור ולטעון עליו משמע אבל שלא היו בעיר יכולין לחזור ולדון כולן שוין דהאי הא אמרן אקושיא דסורא קאי ולא אדרב הונא אלא בעל הסמ"ג שהוא מפרש דהאי ולא אמרן ארב הונא קאי:

גבי

שלטי הגבורים

דקי"ל דכתובת ב"ד אינה נגבית אלא לאחר מיתת האב כדמשמע בפ' יש נוחלין דאמרי' את זה דרש ר"א ב"ע לפני חכמים כו': (ר) נ"ל ב' שותפין או ג' התובעים את היחיד אם יכול היחיד לטעון יבא אחד מכם ויטעון עמי בשביל כולכם כי אי"א לי בטורח זה לטעון עם כ"א מכם או יאמרו השותפים כ"א ממנו רוצה לטעון על חלקו ודאי הדין עם השותפים גמ' וסברא גמ' מפ' מי שהיה נשוי הני תרי אחי כו' וסברא דהיכא אשכחן דדפקי' לדקני שיקחו להם אפוטרופא היכא דאיהו גופיה מצי טעין ובעי למטען עם בעל דינו מיהו אי טעין חד מן השותפים דבר שהוא חובה לו ולחבירו נאמן היחיד כעד אחד לחייב שבועה דאורייתא את כל השותפים ואם יתחייב היחיד שבועה ושעד מסייעו יפטור היחיד מן השבועה מכל השותפין אם יטען השותף חובתו וחובת חבירו נאמן לחייבם כדאמרי' בפרק

חזקת

הגהות מהר"ם משיקטין א] אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע ואע"ג: ב] דוקא: ג] דאיבעי ליה למיתי:

רבנן (*לא תנאו) עפי להועיל בה תפיסה : רמה תשובת ראב"ן *בע של [תשובה זו בשלמ כב"כ] ראובן היה לו זקוק ואלו ביד שמעון אחי אביו ואלה בן ראובן ושלח אחר עדים וצוה בפניהם וכתן אותו זקוק ואלו לראובן אביו ולא מיתת אמתו והוקל עליו חליו והלך בבית על משענתו ואח"כ הכביד עליו חליו ושלח עוד אחר שמעון דודו ואחר עדים ואמר לשמעון זקוק ואלו שיש לי בידך הנהו ולהבא מרי אחיך ולא מיתת אמתו ואלו נתתי וקיים שמעון דבריו דברי המת ואח"כ תבעה היא את שמעון לדין כי נראה דשמעון עשה כדין שנתן הכסף לראובן ואין להאלמנה על שמעון כלום ודינה עם ראובן שלפיכך לא זכה בנו של ראובן לתת לאביו היה הדין לתת לו שהרי הוא יורש את בנו כי לא היה לו יורש אחר דתניא מי שמת והיה עליו כתובת אשה ובע"ח ויורש ר' טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכלן צריכין שבועה ואין יורשים צריכין שבועה והלכה כר"ע והכא כיון דצריכה שבועה כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים ינתן לבן שהוא יורש ואח"כ שבועה וכדין עשה שמעון ואין להחזירו וה"ש הכא שצוה לתת לו ומשום לקיים דברי המת ואי משום שהלך על משענתו בבית הוי חוזר ממתנתו לא היא דלא עמד והלך בשוק אלא עמד והלך בבית לבד ואי משום חוזר וכו' (*היא בטולה) [*בטלה] ואי מיתתה. איברא להו נתבטלה דכי אמרי' דייתיקי מבטל דייתיקי היינו דכתב לבבא לוי והדר כתב ליהודה דודאי חוזר מלוי אם ודאי קנה האחרון דחוזר מהראשון אבל כאן דתרוייהו לאחד אין כאן ביטול אלא קיום ואי משום דמיתת בשכיב מרע לא הויא מתנה דהא קיימא ברשותא ולא מתנה ועוד דבשכיב היה במעמד שלשתן וקנה מיד כשאמר הכסף שבידך תנהו לפלוני וכיון שקנה שוב אינה יכולה למחות ועוד הא נמי כל זמן שהוא קיים היו מטלטלין שלו דלא דעת אשתו אע"פ שמשועבדים לא משתעבדי רמב"ן כל זמן שאדם שמעון שיעבוד מטלטלין לשיעבוד קרקעות לא יתן אדם מטלטלין בלא אשתו אלא ודאי כי תקינו דורות האחרונים כתובת אשה ממטלטלי מפני שאין להם שדות בזמן הזה דומיא דגמלים דערביא ואותבי דבי מוכסי ושקי דהרמודאי ואשלי דקמחוניא שכן מטלטלין שהיו בעין ואפילו מטלטלין שאין בעין ותפסת אותן שבעת כמה יש בידה ונובה האמר ממטלטלין שהן בעין בשעת מותו אע"פ דתפסה אחר מיתת בעלה דכי אמרי' אלמנה שתפסה מטלטלים בכתובתה מה שתפסה תפסה ואין כח ביד חכמים להוציא מידה ואפילו בזמן שהיה שיעבוד על הקרקעות וכ"ש עתה שנשתעבדו על המטלטלין ואם מה שחייב שמעון מדר' נתן דאמר מנין לנושה בחבירו מנה כו' הא לא אשכחן תנא דמיקל הכי קולי בכתובה דלר"מ דאית ליה מטלטלי משתעבדי לכתובה לית ליה דר' נתן ודבי נתן לית ליה לדר"מ הלכך אפילו היה הכסף ביד שמעון לא היה להם להוציא מידו לתת לה. ועוד כן זאת תשובת ראב"ן *אל משמעתך חביבי נכדי סרכי סרכי שלא עסק לאחר רב שנשאת לראובן והיו לה בנים ממנו ומת ראובן ונשאת ליעקב ומת יעקב בלא בנים ולאחר מיתת יעקב נתנה כתובתה ושאר מטלטלים לבתה ומתה לה ואח"כ באים (*אחייה) בני ראובן אחיה ותובעין אותם מה שיש לה בתה להם מה שהיה להם ואמרו לה אמנו בידה ומתה בתפוסה ובחזקתם ואם נאמר טוטה זוכתה הבא מכל צד שבאו אחים להוציא מיד אחות מכח אביהם ואומרים לא נשבעה אמם על כתובתה והנכסים בחזקתו הם *אפילו יש להם עדים שהנכסים של אביהם היו אלו שביד (*אחותם) [*אלמנה] אין יכולים להוציא מידה דאמרי' ריש פרק אלמנה ניזונת אלמנה שתפסה מטלטלין בכתובתה מה שתפסה תפסה ואין יורשים יכולין להוציא מידה ובתה נמי קבלה מכחה אין מוציאין מידה אפילו אם נתנה (לה) [לאה] כתובתה בבתה באלמנות ראובן וכ"ש שנתנה אחר שנתאלמנה ונשאת ליעקב דיעקב לוקח הוי בנכסי לאה ובמות יעקב חזרו ללאה מכח יעקב כיון דרגילין לכתוב ודין מדוגלה דהגעלה ליה ומקבל עליו הבעל באומת הוי הכל בחזקתו ואין האחין יכולין לומר של אביהם היו וכ"ש שאין עדים שהיו של אביהם שאין יכולין להוציא [illegible] במות אמנו עליהם להביא ראיה ואם אין להם ראיה [illegible] אין להם עליה אפילו שבועה ואפילו היו התפיסה ביד אחיה [illegible] שנתנה לה אמם במתנה גמורה אותם החפצים ותפטר כי מטלטלין אין צריכין לא עדים ולא שטר ולא קנין אלא מסירה השם יתעלה יאיר עינינו בתורתו אמן : רנא [דף צו ע"א] מעשה בכלתו של ר' שבתי שתפסה דסקיא מלאה מעות וכו' *וששאלתם [תשובת מיימוני להל' אישות סי' כ"ז] : על האלמנה שתפסה כל ממון בעלה למזונותיה הא לכם תשובת ר"י הבחור ז"ל ומ"ש אחי ר' שמשון כיון (*שתבעה מזונות) [*שתפסה למזונות] כל מה שתפסה תפסה אפילו כמה וכמה ואפילו דסקיא מלאה מעות כי ההיא דאלמנה ניזונית דקאמר מעשה בכלתו של ר' שבתי שתפסה דיסקיא מלאה מעות כו' ובירושלמי קאמר אלף זוז לפי זה לא שבקת חיי לכל בריה דכל נשים גבירות ויש להם בנים קטנים יתפסו הכל בעבור מזונות ולא יתבעו לעולם כתובתה וכן נשים שאינן גבירות אם יש מטלטלין ⁷גדולים [*ס"א מרובים] בתוך הבית או כסף או זהב יקחו הכל אלא יש ללמוד פירוש דהאי מילתא מהא דקאמר התם ר' יוסי ברבי בון מכיון שהיא עתידה (לישבע) [*לגבות כתובתה] בסוף פי' כגון תפסה פחות מכתובתה אפילו חוי מה בידך לא אמרי' לה[ש] [*בס"א משמע הא אם אין עתידה לישבע בסוף אמרינן לה חוי] (חוי) א"כ (*גם עתה בנדון שלפנינו) [*כאן] כיון שלקחה הכל ואינה עתידה לישבע בסוף [*כדי לגבות כתובתה שהרי תפסה יותר] אמרי' לה חוי ומוציאין מידה כל היותר ממזונות הראויות לי"ב חדשים כי יותר אין ראוי שישאר בידה ממה שראוי למכור בפעם אחת בקרקעות [*ולא עדיפא מטלטלי ממקרקעי] ובהאי שיעורא אמרינן מה שתפסה תפסה ואלף זוז דקאמר לאו דוקא א"כ בעשירה שראויה לאלף זוז בי"ב חדש א"כ נראה לומר מה שתפסה תפסה ראוי (*לומר) [*לפרש] אפילו ביותר מי"ב חדש ובלבד שתפסה פחות מכתובתה שסופה לישבע לבסוף עדיין על כתובתה אבל תפסה יותר על כתובתה שאין סופה לישבע לא והא דאמרינן אפילו חוי מה בידך לא אמרי' לה היינו היכא דידעינן בה דלא תפסה כדי כתובתה שעדיין סופה לישבע אבל לא ידעינן כמה וכמה לא ולכאורה אם היתה חוזרת ותובעת מזונות לאחר ימים ואומרת שכבר כלו מזונותיה לא (*היו) [*היינו] מוכרים קרקעות היתומים עד שתשבע כמה לקחה עכ"ל והשתא לפי דבריו אחר שהיתומים אומרים שתפסה יותר מכתובתה היה לנו להשביעה אמנם לפי דברי רבינו שמשון אחיו שנחלק עליו אפילו בתפסה יותר אין להשביעה וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל אלמנה שתפסה מטלטלי לזון בין שתפסה מחיים בין שתפסה אחר מיתה אפילו תפסה ככר (*כסף) [*זהב] אין מוציאין מידה אלא שכותבין עליה מה שתפסה ופוסקין לה מזונות ומחשבין עמה והיא ניזונית ממה שבידה עד שתמות או עד שלא יהיה לה מזונות יותר ויקחו היורשין את השאר וכו' עד ואם הניח בעלה מטלטלים ולא תפסה אותם היורשים נוטלים אותם ומעלין לה מזונות ואינה יכולה לעכב לומר יהיו המטלטלים מונחין ביד ב"ד שאזון מהן שמא יאבדו ולא יהא לה מזונות ואפילו (*התנו) [*התניתה] עליו בפירוש שתזון מן המטלטלים אינה מעכבת וכזה דנין תמיד [ת]כמה (*בעלי) [*בתי] דינים אבל אם הניח קרקע יכולה היא לעכב שלא ימכרו ואם מכרו אינה מוציאה מיד הלקוחות שאין האשה והבנות ניזונות אלא מנכסי בני חורין עכ"ל . ואחר שכתב אפילו תפסה ככר זהב ש"מ דס"ל דתפיסה למזונות מהניא אפילו ביותר מכדי כתובתה דלא מפקינן מינה [ת]דפשטא דירושלמי דקאמר אלף זוז וגמ' דידן דנקט דיסקיא מליאה מעות משמע נמי הכי דאפילו טובא יותר מכדי כתובתה לא מפקי' וטעמא משום דלא ידעי' כמה תחיה וכמה תצטרך למזונות כי שמא יאבדו או שמא תחלה ותצטרך לרפואה שאין לה קצבה שהיא בכלל מזונות וכיון דאפילו תפסה הרבה מכדי כתובתה למזונות לא מפקינן מינה א"כ למה לנו להשביעה השתא והרי לא מצינו שבועה כזה נשבעין ונוטלין ידעתו נשבעין ולא משלמין אשכחנא אבל בנדון זה שבועה למה באה לא ליטול ולא (*יפטר) [*ליפטר] עכשיו אמנם אם לאחר זמן תבא לתבוע מזונות ותאמר שכבר כלו המטלטלין שבידה ותרצה ליטול מזונות מקרקע של יתומים או משאר מטלטלין שהניח להם אביהם לא יהבינן לה מידי עד שתשבע שלא עכבה משלהם כלום ולא נתנה ולא בזבזה[א] דבהא מודה רמב"ם שהרי כתב וז"ל אלמנה שבאה לתבוע מזונות יש מי שהורה שפוסקין לה מזונות ואין משביעין אותה ואין ראוי לסמוך על הוראה זו מפני שנתחלף לו הדבר באשה שהלך בעלה למדה"י ורבותי הורו שאין לה בב"ד מזונות עד שתשבע שהרי באה מנכסי יתומים ולזה דעתי נוטה וכן ראוי לידון עכ"ל ושלום מבר"ב . עי' פי"ח דאישות וכן בספר המצות בסי' (נ') [פ"א]. אמר (*רב) [*רבינא] לא אמרו אלא למזונות אבל לכתובה מפקינן מינה וכן פרש"י בתשובתו רנב דכל הנכסים שהניח המת הם בחזקת היתום בכ"מ שהם ואינם משועבדים לא לכתובה ולא לבע"ח אלא למזונות בלבד ואם תפסה לכתובה לאחר מיתה יחזרו ליורשיו בלא שום טענה ואין לדון עליהם עד שיהיו בידן ברשותן ודוק בכוליה תלמודא דכל היכא דתניא שאלמנה תטול ותתן או תמכור או תשום לעצמה או לאחר בנכסי היתומים לאחר שתשבע היא או לאחר שפייסה היתומים קא מיירי כי לעולם קודם שבועה אין לה רשות בנכסים לא במקרקעי ולא במטלטלי דהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וחזקת המחזיק בהן אינה חזקה כדאמר רבא ש"מ מדרב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל . וה"פ לא אמרן אלא מזוני מפני חיי נפש אבל לכתובה אפילו לאחר שנשבעה דהא דינה לטרוף ממקרקעי אם תפסה מטלטלין מפקינן מינה . וכתב ר"ב וז"ל בראותי זה הפסק תמהתי ואמרתי[ב] האידנא משתעבדי מטלטלי לכתובה ולבע"ח ואמאי לא מהני אפילו תפיסה לאחר מיתה אפילו לכתובה ואומר אני[ג] היינו טעמא דידיה משום דאמר פרק הכותב דלא מהני תפיסה אלא היכא שצבורים ומונחים ברה"ר או בסימטא אפילו לרבי טרפון דאמר תפיסה לאחר מיתה מהניא הלכך כשהנכסים מונחים ברשות המת מיד כשמת נכנסו ברשות היתומים : יתומים אמרו נתננו כו' על מזונות שעברו בעי דאיתרע מעשה ב"ד כיון דשתקה כל כך אבל להבא (*הטוען) [*לא דהטוען] אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכ"פ ראבי"ה בשם רשב"ם וכ"כ [בתוס'] פ"ק דב"ק : רנג אלמנה עד שלא נשאת על היתומים להביא ראיה פי' רש"י [ד]היינו למזונות דמאי דקא בעי ר' יוחנן פשיט ליה (*לתלמודא) [*תלמודא] מלוי אבל לכתובה אינה בחזקתה עד לאחר שתשבע תדע דלוי למזונות מיירי (*דאמרי') [*דאמר] ראיית האלמנה [ה]תליא בניסאת ולא ניסאת ש"מ וכתב ר"ב גם על זה תמהתי משום דבתוספתא דמכלתין תניא אלמנה שתובעת כתובתה ויורשים אומרים התקבלת כתובתיך עד שלא נשאת (*צריכים) [*עליהם] להביא ראיה משנשאת עליה להביא ראיה וראב"ן החזיק דברי רש"י וכתב דלא סמכינן אברייתא וריב"א אמר אלמנה כל זמן שלא נשאת נאמנת היא בין למזונות בין לכתובה ואע"פ שאין [הכתובה] בידה נאמנת לומר לא נפרעתי כלל או לא נפרעתי אלא כך וכך ונוטלת השאר בשבועה ואפילו אמרו היורשין ודאי פרעטו אבל לאחר שניסאת אינה נאמנת על הכתובה אא"כ שטר כתובה יוצא מתחת ידה ועל המזונות אינה נאמנת כלל לאחר שנשאת אע"פ ששטר כתובה יוצא מתחת ידה ע"פ הנוסח (*אלפסי) . *הלכך לית לה לזבוני אלא עד כדי כתובתה וקא אחריתי דמעיקן מינה דנזונית לעולם בדאפשר לה לאיתזוני מפירי דמקרקעי כו' ורש"י לא פירש כך אלא ניזונית לעולם יותר מכדי כתובתה וכן [*משמע] בירושלמי אלמנה שתפסה אלף מנה וכן לעיל כלתו של ר' שבתאי שתפסה דיסקי' מליאה מעות כו' כדפ"ל : [דף צז ע"א] דצריך לזוזי כו'. א) רנד [ו]ולא התנה בפירוש ודוקא במקרקעי אבל במטלטלי ספק הוא ואין מוציאין מיד הלוקח כך מצאתי בספר החכמה משם פי' ר"ח בפרק האומנין ער"פ אע"פ ויש דברים שאין מועיל בהן (ש) גילוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לא"י דזהו דבר שאין דרך למכור אדעתא דהכי התם ודאי אין מועיל גילוי דעת דאל"ת הכי מעכשיו אין צריך שום תנאי אלא גילוי דעת וכל"מ בעינא דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן תנאי כפול אלא ודאי גילוי דעת לא מהני ויש דברים דאפילו גילוי דעת לא צריך כגון מברחת לעיל פרק האשה שנפלו וכן ההוא דפרק מי שמת הרי שהלך[ז] למדה"י ושמע שמת בנו כו' וכן בר"פ אע"פ שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ורא"ש פי' בש"י דברים שבלב אינם דברים לבטל דברי פיו דכיון שמשמע דברי פיו בענין אחד ומחשבתו בענין אחר אע"פ שברור לנו שחישב בלבו לבטל דברי פיו בתר דברי פיו אזלינן וראיה לדבר שהרי התנאי שלא נעשה כדינו מטעם שאין כפול או מעשה קודם לתנאי או לאו קודם להן שלא נעשה כתנאי בני גד ובני ראובן אינו מבטל המעשה בין בגט בין בקדושין בין בדיני ממונות התנאי בטל והמעשה קיים אע"פ שברור לן ומוכיח הדבר [ח]שלדבר התנאי דיבר מאחר ששינה מדרך המבטלים בתורת התנאי אין מחשבתו כלום והיינו דתנן המוציא שט"ח על חבירו וכתב בבבל מעות בבל הם ויש דברים שתומים [ט](*שאין דנין) [*שדנין] *אותם כמפורש [*בכל ספרי מרדכי ישנים כתב שאין דנים] ואזלינן בתר מחשבה כמפורש שבאותו (דבר) לשון העולם מדבר סתם כדאמר הכא זבין ולא איצטריך ליה זוזי הדרי זביני ותנן נמי בנדרים נודרים להרגים ולחרמין ולמוכסין שהן של בית מלך כו' אע"פ שאינו של בית מלך ואמר בגמ' נשבע בשפתיו ומבטל בלבו אע"ג דדברים שבלב אינם דברים גבי אונסים שאני . הכי פירושו שסתם המוכרין משום [י]צריכות זוזי מוכרים סתם ואין דרכם לפרש אם לא יצטרך למעות יבטל המקח והוי סתמו כפירושו והרגין וחרמין ומוכסין [נודרין] סתם וסתמא הן שלהם לאו ולאו שלהן הן שסתם המדברים להרגין כך דרכן ולאו משום דמחשבתם מבטל דבורם דלאו בדידיה תליא מילתא אלא בלשון העולם וסתם המדברים והמפרשים גבי אונסים שאני (*התירו) [*והתירו] משום אונס משתבש עפ"ב דקדושין ובפ"ג דשבועות : [דף צח ע"א] מוכרת כתובתה שלא בב"ד צריכה שבועה או אינה צריכה שבועה מה שפרש"י צריכה שבועה שלא גבתה יותר[כ] [*לא נהירא דהא מתני' היא הבא ליפרע מנכסי יתומים כו'] ופר"ת צריכה שבועה (*אם) [*שלא] זלזלה במכירת המטלטלין (או לא) אבל כשהיא מוכרת בב"ד אין להשביעה בזה שהרי בב"ד אינה יכולה לזלזל והיינו דקאמר ליה ותיבעי לך הכרזה דהא איכא למימר דהקילו עליה למכור שלא בהכרזה וה"ה שאין מחמירים עליה להשביעה שלא זלזלה : היתה כתובתה ד' מאות זוז וכו'. ירושלמי ע"כ שמכרה להם בארבעה שטרות [*אבל] מכרה להם בשטר אחד פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דאיפליגו כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחד והיו עדים כשרים לזה ופסולים לזה ר' יוחנן אמר מאחר שפסולין לזה פסולין לזה וריש לקיש אמר כשרים לזה ופסולין לזה וא"ר אלעזר מתניתין מסייע לר' יוחנן מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול בטל אף שלשה או מאה כן : רנה (ת) כאן שנה רבי הכל לבעל המעות כדתניא הוסיפו לו אחת משלו יתירה הכל

הגהות הב"ח ל נ"ל שכולם : מ נתבטלה כראשונה איברא לא נתבטלה כנ"ל : נ נ"ב דעת : ס נ"ב את : ע בהים אחיה בני ראובן ותובעין כנ"ל : פ נ"ל שאם בהים : צ אפילו יש להם עדים דשל אביהם היו הנכסים כנ"ל : ק נ"ב לה : ר תז"ל : ש נ"ב מתוך לשונו משמע דדוקא בשביל שסופה לישבע הא אין סופה לישבע אמרי' לה חוי : ת נ"ל בכל בתי : ת ופשטא כנ"ל : א נ"ב כלום : ב נ"ב הא : ג נ"ב דשמא : ד נ"ב בתשובה : ה נ"ב והיתומים : ו ומיהו לא התנה בפירוש ומסיק דהדרה זביני ודוקא כנ"ל : ז נ"ב בנו : ח נ"ב ס"א שלדעת : ט נ"ל שאינו דנין : י נ"ל צריכי : כ נ"ב אין נראה לר"ת דמה לי מוכרת בב"ד ומה לי מוכרת שלא בב"ד לגבי האי שבועה ועוד מאי קמ"ל ותיבעי ליה הכרזה מה ענין הכרזה אצל שבועה שלא גבתה :

שלטי הגבורים

חזקת שבתים השותפין מעידין זה לזה היכא דלא נגעי בעדותן . ושלום מאיר ב"ר ברוך : (ש) פ"ד דנדרים מסקינן משום אונסא שרו רבנן פי' כיון דליכא אונסא יש להחשיב דברים שבלב דאנן סהדי שכך היה בלבו וכמ"ד בפי' דמי ודוקא משום אונסא הוי דברים שבלב דאנן סהדי כדפרשי' אבל אי ליכא אונסא לא דאז לא הוי דברים שבלב והסיא דרע"ק וכו' אין לך אונס גדול מזה שהיה רוצה לבכר ד"ת ומ"מ דוקא משום שהיה מחשב בלבו אבל אם לא היה מחשב בלבו לא שרינן ליה מטעם שאין פיו ולבו שוין כדאמרי' בריש נדרים שהתירו חכמים דלא דמי שבכולם יש טעם שאע"פ שהוא נודר אינו נדר גמור וגבי קונם אם אני פותח לך מפלע ר"ל עד שאראה ברצוני וכן גבי נדרי הבאי קונם אם לא ראיתי חיל גדול שאמר שהיה גם כפול כיוצאי מצרים וכן גבי נדרי שגגות קונם אם אני אוכל שאכלתי ושתיתי וכן גבי נדרי אונסים אנן סהדי שלא הדירו אא"כ לא יהיה לו אונס אבל הכא ע"כ הרי הדירו ועבר וא"א לבטלו לגמרי אם יתשוב בלבו היום . ופ"ד דנדרים האריך . הגה"ה : (ת) כאן שנה ר' הכל לבעל המעות. מכאן דקדק רבינו שמחה אם הפקיד אדם אצל חבירו מעותיו והפקד נשא ונתן במעות ונשתכר בהם צריך לתת

הגהות מהר"ם מפיקטין א) ודוקא כדגלי דעתיה .

לשליח דברי ר' יהודה ר' יוסי אמר חולקין וכו' עד הלכך דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות ונראה לר"ת דבמתני' מודו בין ר' יהודה בין ר"י דבדבר שאין לו קצבה נמי* (*ים לפרש) [*נ"ל לא פליגי ועי' בתוס' שוב מצאתי כן במ"י] דר' יהודה סבר הכל לשליח ור' יוסי סבר הכל לבעל המעות [ולא פליגי] אלא בכה"ג שנותן לו (*הכל) בשביל (*התוס') [*תוספת] דקאמר ליה קח ל עבור מקחי ועוד אני מוסיף זה משלי אבל אם מכר לו בזול מחמת מעות כעין משנתים שוה (*מאתים במנה) [*מנה במאתים] אפילו (*דר') [*ר'] יהודה מודה דהכל לבעל המעות דאי לא תימא הכי קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה דלקמן תניא ר' יהודה אומר אף בזה בעל הבית לא מעל כו' ומסקינן רע בדמים כו' ואם תמצא לומר דקסבר ר' יהודה (*דאמר) הכל לשליח מאי נפקא ליה מיניה לבעל המעות הלא אינו מרויח כלום דכל הזול לשליח אלא ודאי כה"ג מודה רבי יהודה דהכל לבעל המעות וכן מוכח מדקאמר כאן שנה ר' ולא קאמר מתני' מני ר' יוסי מכלל דכר' יהודה נמי אתיא והא דאמרי' כדתניא כלומר כדתניא דאיכא מ"ד הכל לבעל המעות ואפילו מאן דפליג התם הכא מודה. השיב ר"ת לה"ר יעקב ישראל ואשר שאלת על ראובן ששלח את שמעון לקבל מעות מן העובד כוכבים וטעה העובד כוכבים ולא נמצא העובד כוכבים אח"כ נראה לי דחולקין בין שניהם דהוו המעות כדבר שיש לו קצבה והאריך בתשובה ושוב חזר בו דכל טעות בין ע"י מקח בין שטעה במנין הכל לבעל המעות מטעם שכתבתי לעיל בשם ר"ת על כאן שנה רבי הכל לבעל המעות . ולר"י נראה שהכל לשליח שאם גנב וגזל והטעה מה טיבו של בעל הבית בזה ואפילו חולקין אין שייך לומר בזה משום (*דע"י) [*דלא ע"י] מעותיו נשתכר ולא דמי לשאר טעות (*מעות ולשאר) שנותן הכל בשביל[מ] שסובר שהמעות שוות כל מה שנותן לו אבל הכא טעות בעלמא ודבר בפני עצמו הוא ותדע דסברא הוא דאם היה רוצה היה מחזיר מה שהטעהו (*ותימה הוא ומה) [*דתימה לומר] שלא היה יכול להודיעו ולהחזיר לו ועוד אם הנותן היה נזכר לא היה חוזר כי אם על המקבל לפיכך הכל לשליח וכן פירש הרשב"ם לפני רש"י זצ"ל . ובשם ריב"א מצאתי נתכוין השליח לזכות הכל לשליח אבל אם לא הכיר בטעות ונתנם לבעל הבית הרי הם לבעה"ב : רנו תשובת רב צמח גאון ושאלתם על שנים (א) שהיו בפונדק [נ]ועבד חד מינייהו עיסקא מידי דכייל או מידי דמימני ואמר ליה לחבריה איתא וסייע בהדי בין בתגס בין בשכר ואזל חבריה וסייעיה והוי ביה חריפותא והטעה בין במדה בין במשקל או בפשיטי אתו לקמיה דהלל הזקן אמר להו זילו מדדו שקלו ומנו ומאי דפיש לכו פלגו [ס]פלגא בעקב דאלמלא זוזי דהאיך לא הוה מטעי ואי לא הוה מטעי ליה לא הוה פיים מידי והודו לו חכמים להלל עכ"ל. רנז שאל ריב"ק את רבינו יקיר *אם ראובן נתן (*זקוק) [*מנה] לשמעון לפורעו לעובד כוכבים [*עוד מדין זה פ' הגוזל ומאכיל] . והלך מן העיר ושכח העובד כוכבים המנה ולא נמצא העובד כוכבים אח"כ וראובן תובעו ושמעון רוצה לזכות בו מחמת העובד כוכבים* אמת דינו אם הוא ברור הדבר שהעובד כוכבים שכחו זכה עד שיבא ודמי להא דאמרי' בכריתות הנותן מתנה ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם בה זכה ולא מצי אמר הנותן על דעת כן שלהתיך אם יקבל ואם לא יקבל יחזיר לי אלא אמרינן שמשעה שיצא מידו הסיח דעתו ממנו והכי אמרינן גבי שור הנסקל אם הוזמו עידיו כל הקודם בהם זכה דמהסיא שעתא אפקרי' וא"ת גבי חמרי' דרב ספרא בפ' הגוזל בתרא (לא אמרינן הכי) אדעתא (*דמריה) [*דאריה] אפקריה [ע]התם כדקאמרי' טעמא משמיא רחימו עליה כלומר הואיל ונעשה לו נס מה שלא נעשה לכל אדם אדעתא דהכי נעשה לו כדי שיזכה בו רב ספרא ולא אחר אבל שכחתו (*שכחה) [*שכיחא] ואין זה נס אבל בזה יש לפקפק מי (*אמר) [*יאמר] שהעובד כוכבים שכחו ויכול ראובן לומר לא שכחם העובד כוכבים והיום או למחר יתבע ממני*) הואיל ואין ידוע בודאי ששכחם אין שמעון יכול לומר זכיתי לעובד כוכבים ואין לך דין ודברים עמי דאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים הלכך שורת הדין שיחזור לראובן אם פקח ראובן לטעון עד כאן התשובה כתב הר"ם לא נ"ל דברי רבינו יקיר (*וזה לשונו הסיא) [*ז"ל דהסיא] דכריתות מיירי בשכבר קבלה וזכה בו המקבל את המתנה ולהכי כי אמר אי אפשי בה אפקריה ויכול להפקירה כיון דכבר זכה בה ונתקיימה המתנה שעה אחת הרי נתקיימה מחשבתו של נותן כי לא חשש רק שיקבלוה ממנו והרי קבלה לשום מתנה ותו לא אכפת ליה לנותן אי אפקר ליה אי לא אבל הכא לא זכה העובד כוכבים בהן מעולם וא"כ הדרי זוזי למרייהו וה"ק התם [*דף כד] בשלמא רשב"ג סבר כי יהיב איניש מתנה אדעתא דמקבלי ליה [*מיניה] וכי לא מקבלי מיניה הדרא למרייהו ומשור הנסקל שהוזמו עדיו אין נראה לי ראיה דשאני התם דמיד כשנגמר דינו אסור בהנאה ואסחי בעלים דעתייהו מיניה אבל הכא אכתי לא הוי הפקר אפילו בתר דיהבינהו ביד שמעון אי הוה אמר תנם לי ואשא ואתן בהם עד שיתבעם העובד כוכבים היה צריך ליתן לו וכיון דהכתי יש לו בהם זכות לא אסח אדעתיה ולא מפקר להו כלל אלא אדעתא ליתנם לעובד כוכבים אם נתנם לו מוטב ואם לא נתנם יחזירם לראובן : רנח וזו תשובת הר"ם לענין שאלתה *דשאילנא קדמיכון ראובן טוען [*דשאילנא קדמיכון דרך ענוה אמר דהל"ל דשאילתון קדמאי . רש"י שבת דף ל'] : על שמעון דעו שבקשתי משמעון לקנות לי בגדים וקנה לי [פ]ונתתי לו כל המעות כאשר קנה אותם והוא לא פרע לעובד כוכבים אלא מקצת המעות והעובד כוכבים שכח המותר ולא נמצא העובד כוכבים אח"כ וכבר הוא יותר משנתים שלא שאלם ממך על כן תן לי השכחה ואם ישאלם העובד כוכבים ממך עלי לפרוע לך ושמעון השיב אמת כל דבריך נראה לי שיש לשמעון להחזיר כל המעות שבידו לראובן ואפילו לפסק שפסקנו לעיל דהכל לשליח ה"מ כשהעובד כוכבים טעה ונתן לישראל יותר מדאי והעובד כוכבים לא נמצא אח"כ אז זכה השליח באותו תוספת שהוסיף העובד כוכבים שלא כדין אבל בנדון זה מאיזה טעם יקנה השליח הלא כשראובן נתן לו כל המעות וא"ל תנם לעובד כוכבים לא זכה בהן העובד כוכבים כ"ז שהמעות ביד שמעון דלא אמרי' הן כזכי אלא גבי ישראל אבל גבי עובד כוכבים אפילו אמר לשמעון זכה באותן המעות לעובד כוכבים לא זכה בהן העובד כוכבים עד דאתא לידיה דהא אמרי' פרק איזהו נשך ופ"ק דב"מ זכיה מתורת שליחות איתרבי עובד כוכבים דלא איתיה בכלל שליחות לית ליה זכיה כ"ש הכא דלא אמר אלא תן גרידא דלא זכה העובד כוכבים וא"כ כל זמן שהמעות ביד שמעון הם ברשות ראובן ואם שכחם העובד כוכבים ולא נמצא העובד כוכבים אח"כ כילד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו אלא יחזרו המעות ליד בעלים הראשונים שהרי לא נתכון לזכות המעות לשמעון אלא לעובד כוכבים ואם העובדי כוכבים לא קנאם הדרי למרייהו דהא אמרינן בסוף פ"ק דגיטין הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו איכא למאן דאמר מחזירו למשלח ואיכא למאן דאמר מחזירו ליורשים שנשתלחו לו אבל ליכא למאן דאמר יעכבם השליח כי לא נתכוון המשלח לזכות לו ועוד הא אמרי' בפרק הגוזל בתרא גבי רב ספרא אדעתיה דאריא [צ]יהב אדעתא דכולי עלמא לא יהיב הכא נמי הדבר ידוע דאדעתא דליתבינהו לעובדי כוכבים יהבינן ניהליה ולא אדעתא שיעכבם לעצמו[ק] ואין יכול לומר אע"פ ששכחם העובד כוכבים אחזירם לו לכשאמצאנו בשביל קידוש השם כעובדא דשמעון בן שטח דירושל' שאם היה חפץ שיתקדש השם יתעלה על ידו יקדש משלו ולא משל אחרים **) ושלום מב"ב א] : כאן בדבר שיש לו קצבה כאן בדבר שאין לו קצבה . רנט ראיתי כתוב בשם רשב"ם אי אמר חד לחבריה מכור לי טלית זה בחמשה דינרים ולא א"ל המותר יהא שלך ומכרו בששה דינרין הכל לבעל הטלית דדבר שאין לו קצבה הוא ואם טעה העובד כוכבים ונתן שש דינרים מעצמו ולא נמצא העובד כוכבים אח"כ הדינר של שליח ואין לבעל (*המעות) [*הטלית] [ר]כלום ומה שפרש"י דחולקין משום דמספקא לן לאיזה מהן נתן אין נראה לאבא מרי רבינו יואל הלוי דהא אמתני' קאי דמיירי בטעותא דהא פריך עלה בירושלמי ואין סופו לחזור משום מקח טעות ומשני תיפתר שהוקיר המקח אלא הטעם נראה לו דדבר שיש לו קצבה לא מחמת המקח בא כאן הטעות אלא מחמת מזל שניהם וחולקים ודבר שאין לו קצבה הזלזול הוא בא מחמת המקח בשויו ומזלו דבעל המקח גרם [ש]ו בירושלמי פ"ו דדמאי מפורש יפה לשון אביאסף* [*עי' בתוס' שם ק' מבואר ביאור ארוך] : והלכתא שליח כאלמנה ואם טעה בכל שהו מכרו בטל רש"י פי' דבשליח של אלמנה מיירי עיין בפרק שני דקידושין : אמר רב הונא בר חיננא א"ר נחמן הלכה כחכמים מהכא מוכיח כגירסת רבינו חננאל בפרק האיש מקדש [*דף מב] ולא כגירסת רש"י דגרים הא דאמר יותר משתות בטל מקח לא (*אמרי') [*אמרן] אלא דל אמר נפלוג כי שומא דבי דינא אבל אי אמר [ש]כי שומא דב"ד לא דתנן שום כו' ומייתי מדרשב"ג ואיהו פסק הכא הלכתא כחכמים ומסקינן היכא דטעו לא אמרינן מה כח ב"ד יפה אבל לא טעו סבירא ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה ואם הגדילו אין יכולים למחות והלכתא כרב נחמן דידיה ולא כשמואל ופסק ר"ת דחולקין בגורל ובשם ריב"א מצאתי שבוררין אפוטרופו בלא גורל אם יתומים קטנים חולקים עם הגדולים ופי' רבינו חננאל [ת]מעמידין להם אפוטרופו לשמור כל אחד ואחד חלק התינוק שלו ובוררים להם ב"ד חלק יפה אבל אפוטרופום לא יברו להם כלום וב"ד גופייהו לא יבררו להם אלא בגורל והשתא אתי שפיר דפריך מב"ד לב"ד ול מאפוטרופום ויש מביאין ראיה מפרק אלמנה לכ"ג [א] (*דעבדינן) [*דעבדי] [חלוקה אפי במילתא דשייך גוד או איגוד כגון] דצריכי להאי ולהאי ומשני דעבדי להו כרב נחמן ומעמיד להם אפוטרופום וכו' [*ואמרינן נמי] רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין משמ בלא גורל ויש לדחות דגבי יתומים קטנים שאני עוד יש לומר שחלוקת השנים חלוקה אבל לשלי יתנו על פי הגורל והיא דפ' אלו מציאות דאיסור ורב ספרא דפליג רב ספרא בלא דעתי דאיסור אומר אני שבגורל [ת]חלק בעדים ולא בג' הבקיאים בשומא ויש שחילקו בין מקרקע למטלטלי ואין נראה בעיני לשון אביאסף : זיל דלא עדיף מדידך . רם פסק רשב"ם ה"ה נ דשני אחין ושני שותפין מה שיעשה האחד בחלקו להרויח עושה בחלק חבירו וכן להפסד ובלב שלא יהא פושע בדבר [א]וריב"א וראבי"ה מוסיף ובלבד שידוע שאז זמן הסחורה למכור כדאמר סוף פרק כל הגט בשלשה פרקים מוכרין את היין למאי נפקא מינה לשותפות : רסא ובשאלת [ב]על ראובן הלוה מעות של יתומים למסרתי ההגמון על כוס של זהב ועל מעיל ואחר שלש שנים טען האפוטרופום שלהם לתת להם המשכון להוליך [ג]במקום דירת היתומים פחות ממהל יום כי יש שם עשירים וישומו אותם ביוקר וראובן השיב אני ירא מעלילות מסרתי ההגמון כאשר ישומו ויעריכו הנה כן אתן להם ופסק הר"ב דהדין עם היתומים כדאמרי' הכא הא דמקר שוקא הא דמרחק שוקא ואע"ג דאמרי' בפרק הניזקין יתומים כהקדש ובערכין פרק שום היתומי אמרי' מרגלית אין מעלין אותה לכרך משום דאינו להקדש אלא מקומו ושעתו בלבד יש לומ דוקא גבי הקדש כדנפקא לן מקרא התם אבל גבי יתומים לא עשאום כהקדש אלא לתקנתם וע דהכא פשע ראובן שהלוה לאלמים ולא נפדה הרי קנו להם המשכון : סליק פירקא

[דף קא ע"א] **הנושא** את האשה הא דלא נקט לזון [*את] בנה משום דבעי למיתני נישא הבת כו'[ד] : רסב אי דאמר להם אתם עדי כו' בפרק זה בורר משמ דאין צ"ל אתם עדי אלא כדי שידעו שהעדים עומדים שם דמתני' קתני התם לא אמר כלום ע שיאמר בפניהו הודה שחייב מאתים זוז ולא הזכיר במתני' אתם עדי ואפ"ה אמרי' בגמ' מסייע ליה לרב יהודה דאמר צריך שיאמר אתם עדי ותימה לר"ב דהכא משמע דצריך שיאמר אתם עדי אע"פ שיודעים שהעדים עומדים שם עיין באלפסי גם עיין בפ' זה בורר . חייב אני ל מנה בשטר לפירש"י דפי' [ה]בלא חותם תימה במאי מישתעביד לימא משטה אני בך עוד תימ לקמן פריך (*מי כתיב) [*כמי מכתב] לכתן ליסני דהתם מיירי בחותם הלכך פי' ר"ת דכול סוגיא בלא הלואה שניהם מודים שלא הלוה כלום מתחלה והאי דקאמר חייב אני לך מנה בשט היינו בשטר גמור שחתם להשתעבד ולהתחייב לו אע"פ שלא הלוה עיין בהלכות [ובמיימוני פרק י"א בהלכות מכירה : רסג [דף קב ע"א] כמה אתה נותן לבנך (ג) כך וכך כו' מדקדק הבי שמואל דוקא עמדו וקדשו מתוך הדברים ועשו קדושין כדמשמע לשון עמדו ואומר ר"י שאין ראיה שדרך התלמוד לומר כן כדאמר פ' ב"ש קטנה שלא מיאנה ועמדה ונשאת והר"ם פיר כרבינו שמואל דהיכי (*דפסיקו) [*דהפסיקו] לא קנה וראיה מדתנן לקמן פרק שני דייני גזירו הפוסק מעות לחתנו ופשט לו הרגל תמתין והשב עד שתלבין ראשה אלמא דהוא יכול לחזו [ולא נראה] לרבינו ברוך ז"ל [*וכ"ל ולרבינו ברוך ז"ל דאין ראיה מכאן] (די"ל דהתם) דל קנה עד שעת נישואין והתם מיירי בעני שאין לו מה לתת ואשמעינן שיכול לומר שהשב ע שיתנו לה או אפילו בעשיר ואינו רוצה לטרוח לבא לב"ד דיכול לדוחקו שלא ישאנה עד שיתו לו : ירושלמי עמדו וקדשו זכה הבן בין הבנים והבת בין הבנות ובלבד מנישואין ראשונים הא פוסק ע"י בנו ולא האם ע"י בתה ולא אח ע"י אחותו אפילו היא נערה ע"כ ומשמע דוקא א ולא אם ולא אח כ"ש אדם אחר או אפילו האב נמי בנישואין הראשונים דוקא ואין לומר דהירושלמ מיירי דוקא כשאחרים פוסקים כשאב קיים אבל כשאין אב קיים הרי הן במקום אב דא"כ מא קאמר אפילו נערה אדרבה ה"ל למימר דין הוא גבי נערה שפי שאין לה זכות בה כי אם הא מיהו באלפסי מצאתי דגרסינן ואפילו היא קטנה וכן פירש ה"ר פרץ [וכן פסק מורי הרב ר" ז"ל] ודוקא בעשיר (אין) אב ואם יכולין לפסוק ולא אחר אבל בעני נעשה נדר וכשהאיש והאש פוסקין בעצמן זה לזה כ"ש דנקנין באמירה דבההיא הנאה דמתני' אהדדי גמרי ומקני דה הכא [ו]ליכא אב אלא היא בעצמה פוסקת עם האיש ומקבל עליו לזון את בתה ובכל זה פס המיימון פ' עשרים ושלשה דאישות ובפרק ששי דהל' זכייה כתב וצריך שיהיו הדברים שפוסקי מצויין ברשותו שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם : ובערכין ובפרק גט פשוט אמר משה ב עצרא ערב [*דכתובה דכלתיה הוה] וכו' ופריך והא ערב לכתובה לא משתעבד ומשני קב היה אבל מהאי טעמא כמה אתה נותן לבנך לא פריך מידי וי"ל דלא קבל עליו מקמי קדוש אבל מקמי נשואין לא רצתה ליכנס עד שנעשה ערב בנו מן הנדוניא וכן מעשים בכל יום . פס הר"ם דוקא מה שפסק האב בדבר התלוי בו בזה יש בו ממש כמו כמה אתה נותן לבנך כ

*) בד"ק הגי' יתבע ממני ואין ידוע בודאי . ואין שמעון יכול לומר וכו' .

**) שעד שלא נמצא העובד כוכבים זכה בו המשלח ולא כל כמיניה השליח להחזיקם בידו .

הגהות הב"ח ל נ"ב זה : מ נ"ב המעות : נ נ"ל ואזל חד מנייהו וזבין עיסקא : ס תיבת פלגא נמחק : ע נ"ב אדעתא דכ"ע לא אפקריה : פ נ"ב אותם : צ אפקריה אדעתא דכולי עלמא לא אפקריה כצ"ל : ק נ"ב ולא מצי למימר אני חפץ לעכבם לאחר ימים יזכרם שעובד כוכבים דכיון דהמניה שמעון לראובן מעיקרא ונעשה לו ערב בלא משכון . גם עתה לא יעכבם מספק בשביל הערבות : ר נ"ב בכן : ש תיבת לו נמחק : ש נ"ב נפלוג ת דמעמידין כצ"ל : ת נ"ל חולק בעדים ולא בשני שלשה : א תז"ג : ב תז"ג : ג נ"ל למקום : ד נ"ב אי נמי בדבר כשוה נקט : ה נ"ל בדלא חתם : ו נ"ב במתניתין :

חדושי אנשי שם

מהר"ם [א] גבי זכרים יאכלו ופריך והאיכא עובר ועובר במאי זרה זר הוא ופסלה את העבד מן התרומה ומשני דעבדינן להו כרב נחמן כו' אלמא עבדינן תקנתא דרב נחמן אפילו לא בא לחלוק אלא כאחד דומיא דהתם דאיכא עובר עיין בספר רבינו אשר . ושמעי' נמי דאפילו במלתא דשייך גוד או איגוד כגון עבדים דצריכי להאי ולהאי עבדינן בהו

שלטי הגבורים

לתת לו שכר מעותיו דהא הכא בעל הבית לא ידע שיתור אעפ"כ קאמר הכל לבעל המעות . וכן שמעון ש לראובן מעות ועשאו שליח לפנות עם בעלי חובותיו והלך ראובן והטעה אותם ופשר עמהם בפחות שהיה שמעון חי צריך להחזיר לשמעון מה שנשאר בידו דלא ידע ומחיל . עי' פרק הגוזל קמא : (א) ושאלת ראובן ושמעון שנתת מקודם ולקחו סחורה מעובד כוכבים אחד והעליל עליהם לפני המושל וטוען שגנבוה לסוף זכו בדין וחלקו ראובן ושמעון סחורה ולאחר זמן בא עובד כוכבים והעליל על ראובן לפני מושל אחר וחייב המושל כלו את ראובן ממון ובא ראובן ותובע לשמעון חצי ההפסד יען כי היו אז שותפין ולא התנו בשעת החלוקה שום תנאי . נ"ל שאין לראובן שום דין על שמעון שמיום שחלקו נסתלק השותפות מהם והרי הם ככל אדם דתנן חלקו השותפין והאריסים אין יכול להשביעם ותניא בתוספתא במה אמרו נשבע שלא בטענה כל זמן שהוא שותף יצא משותפות הרי הוא ככל אדם אב אם נתחייב שבועה ממקום אחר מגלגלים עליו את הכל הלכך ראובן ושמעון כל אחד מהם זכה כמה שבידו דאתמר ב' אחין שחלקו אחד מהם נטל קרקע ואחד מהם נטל כספים כו' ואמרי' כלישנא בתרא דאין לזה על זה כלום דאמר ליה לא נטלית כספים דאי מגנבי לא משתלימנא מינך וקי"ל הלכתא כלישנא בתרא ולא דמי להא דאמר האחין שחלקו וכו' בטלה מחלוקת כדאמר בפ"ק דב"ק דהתם כוליה ארעא מחיים דאבוהון לבע"ח אשתעבדא וקיימא לגוביינא למגבי מינה כה וכמאן דגבייא מחיים דמי משא"כ השתא הוא דפליגי אבל הכא כיון שחלקו הרי הם ככל אדם ואין להם זה על זה כלום. צפנת פענח : (ב) כתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מהל' אישות דדברים הנקנים באמירה דוקא מן הנשואין הראשונים

בשיב

הגהות מהר"ם מטיקטין א] כל התשובה מביאה האשר"י שלהי פרק הגוזל בתרא .

וכך כו' אבל אם פסק 'לבנו דבר התלוי בבנו כגון ללכת אחריה למקום פלוני או כל כי האי גוונא אין פסק הקדושין שלו לא מעלה ולא מוריד כמו על אדם אחר ושמא נתרצה הבן לא אמרינן אפילו למ"ד בפ"ב דקדושין שמא נתרצה האב היינו טעמא כדפרש"י משום דאב בקדושי בתו בכל דהו ניחא ליה דטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו *(ע"כ ניחא לה במאי דעביד אביה) אבל הבן אינו מתרצה דמידק דייק ונסיב : א"ל רבינא לרב אשי דברים הללו ניתנו ליכתב פרש"י משום דסתם קנין לכתיבה עומד ור"ת ור"ח ז"ל פירשו דברים הללו ניתנו ליכתב אין הדברים ניקנין עד שיכתבו או [*לא ניתנו ליכתב וקניין] אפילו באמירה ויש אומרים דרבינא פליג על רב אשי [דאמר לא ניתנו ליכתב] מדפריך ליה הכא בתלמודא מיהו בפ"ק דקדושין משמע שחזר בו ומודה לרב אשי ואפילו איפליג הלכתא כרב אשי דרבינא תלמיד חבר היה לרב אשי כדאמרי' פרק הדר ויש תוספות דמספקא להו משום דרבינא בתרא הוא : [דף קג ע"א] אבל אי שכיחא טחינא שמולא לטחון טוחן בשכר ונותן לזה דמים כגון זה כופין על מדת סדום רסד וכן פסקו שכן הוא הדין נמי על כל אדם שפסק לזון חבירו שנה או יותר אם הוצרך לילך למקום אחר שהמקבל צריך לתת לו שם כפי שיעור שהיה מוציא עליו בביתו דהיינו דין של בת אשתו במתני' א"א עיין פרק מי שמת בתלמוד בהדיא בזה הפסק : ת"ר משמשת במדור כדרך שנשתמשה בחיי בעלה בפרק נערה משמע דוקא בשני בתים והכי פירושו הכא משמשת בבית שני במדור כדרך (*כו') שמשמשת בחיי בעלה באותו בית : רסה ברכת הבית ברובה כדאמרי' גביל לתורא גביל לתורי וכן פר"ח כי הא דאמרי' נר לאחד נר למאה חכל כי ה"ג אין טתנין אבל כגון פת וכיוצא בו טתנין ואפילו בבית אביה וכ"ש מלבושים ומנעלים וכיוצא בהם ור"ת היה אומר דהא דתנן לעיל מוליך מזונותיה למקום *שאמרה [*ברים הפרק] דהיינו נמי דוקא לפי ברכת הבית דמ"ש ול"כ לר"ב דהכא שאני דכותב לה את תהא יתבה בביתי כו' ולא בבית אחר : [דף קד ע"ב] שלא ליה כשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה מכאן הביא טגדול אחד ראיה דאשה דאין לה כתובה בידה אפ"ה גובה כתובתה והר"ב דחה דהכא מיירי במקום שאין כותבין כתובה וכן פסק המיימוני 'בפ"א דאישות דאפילו עיקר כתובה אינה גובה כשאין שטר כתובתה יוצא מתחת ידה וכן הגרושה אבל במקום שאין כותבין כתובה גובה אלמנה וגרושה עיקר כתובה אבל תוספת אינה גובה אלא בראיה ולעיל ס"פ הכותב ופ"ק דב"מ פירשתי : והלכה כחכמים גרסינן בירושלמי אמר רבי אבין לא מסתברא אלא באשה שאין לה מזונות אבל בים לה מזונות אומר אני משום מזונותיה לא תבעה וכ"פ ר"ת . וחכמים אומרים כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים פי' ראב"ן לאו דוקא בבית אביה דלאו בביתא תליא מילתא אלא כל זמן שאין לה מזונות גובה עד כ"ה שנים ואפילו נשאת נשבעת ונוטלת מדלא מפליג הכא בין נשאת ללא נשאת ועוד ראיה מפרק השולח בגיטין אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה כו' ואמר רב הונא לא שנו אלא שלא נשאת אבל נשאת אין מדירין אותה ואמר רב נחמן אפילו נשאת כו' למדנו מכאן שהאשה גובה כתובתה לאחר שנשאת אע"פ שלא נשבעה קודם נשואין וכן פי' ר"ת וכתב בספר המצות דכל זה במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה לא גביא בלא כתובה אפילו מנה או מאתים ורבינו שמשון ברבינו אברהם פסק כרבי יוחנן דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אפילו לא נקטה כתובה וכן פסק הר"ם הלכה למעשה וכל גדולי אשכנז ולאו דוקא מנה ומאתים אלא אפילו מאה דינרים דתוספת ונדוניא דהוו להו עתה כבית דין של כהנים שהיו טתבין ארבע מאות זוז וכתב ה"ר יצחק ברבי מנוח דכן עשו מעשה כל גדולי צרפת וכן כתבתי לעיל פרק הכותב משום ספר חפץ וכן כתב ראבי"ה במשפטי הכתובה . [וכן כתב משם בעל העיטור והרבה גאונים לקמן בהגהות סי' תתמ"ז והאשר"י לא כתב כן בפ"ק דמציעא ע"ש הרמב"ן מתוך דברי רב אלפס . וכן כתוב בטור אה"ע סי' ק' משמו] : סליק פירקא

שני דייני גזירות רסו [דף קז ע"א] פוסקין מזונות לאשת איש השיב רבינו משולם מנרבונא דלענין מזונות לאשה לא משהינן לאודועי דהא אקילו רבנן במזונות ליטול שלא בשבועה כר' יוחנן שאמר יפה אמר חנן בפרק שני דייני גזירות ותו אמרינן לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא וקיימא לן פוסקין מזונות בפרק בתרא ואם יש בידי אדם מטלטלין דבעל חיישינן להברחת ממון ולפסידה (*כדאשכחן) [*כדחשו . מ"י] בפ' שור שנגח [את] הפרה שנזקקין לפתבע תחלה כגון דזיילי נכסי ובפרק הגוזל בתרא פעמים שמקבלין עדות שלא בפני בעל דין כגון שהיה הוא חולה כו' ואם היא תובעת את הנפקד לדין היו כופין אותו בית דין לתת לה מדרבי נתן דאמר מנין לנושה לחבירו כו' ואם החזיר הנפקד לבעל אחרי שתבעתו בבית דין חייב ליתן [*לה] שאם לא כן מה הועיל מדרבי נתן ולו' חדשים יוציאו מן הנפקד למזונותיה אבל יותר אין כח לב"ד לכופו לעכב ואם בא הבעל ותבע לדין אין יכול לעכב לו ממונו אך לששה חדשים יתן לאשה ויעכב ויתן על פי ב"ד (*ואם לא תבעו אם הנפקד ירא שמים כבהדיא מלי מעכב ומיהו ב"ד לא יוכלו לכופו לעכב יותר אפילו) [*ואם הבעל ירא שמים יתן לה מזונות יותר מו' חדשים מיהו בדין אין בידינו לכופו ליותר מו' חדשים ואפילו . מ"י] אם ירצה הנפקד דלמה יעשו ב"ד שלא כדין ובכל מקום שתמצא ממון הבעל היו כופין ב"ד לזונה ולפרנסה ולכסותה דאמרינן אמר אמימר הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום וכ"ש אם הממון בעין ועוד האריך ואני קצרתי אביאסף : בסוף פרק הכותב ובפ' אלמנה כתב רסז נראה בעיני שאם הלך בעלה למדינת הים מתוך קטטה ונתכוון לענגה היא נאמנת בשבועה ליטול מזונות לאלתר בכל מקום אשר תמצא משל בעל ומפקיע מדרבי נתן אבל אם בעלה נפרד מתוך אהבה והלך לו בהא פליגי רב ושמואל בפרק בתרא אם פוסקין לה מזונות אם לאו וכן משמע הלשון דקאמר שמואל ומודה לי אבא בג' חדשים ראשונים דאין אדם מניח את ביתו ריקם ואילו היה נפרד בקטטה אין שהדי דמבריח הכל ממנה והא דאמרינן התם אם בא ואמר פסקתי נאמן מיירי בשלשה חדשים [*הראשונים] ופי' רבינו חננאל נאמן בשבועה והלשון משמע אפילו להוציא ממנה ואמרינן כששמעו בו שמת כ"ע ל"פ כי פליגי כשלא שמעו בו שמת ולאחר שלשה חדשים לשמואל אין פוסקין דכיון דנפרד ממנה באהבה חיישינן לתפיסת צררי לרב זביד ולרב פפא חיישינן דלמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ולא מהימנא אפילו בשבועה 'ובמסקנא פוסקים מזונות לאשת איש מ(*אפילו) [*במ"י אינו] לאחר ג' חדשים ונשבעת ונוטלת ואם מתוך קטטה אפילו תוך ג' חדשים נשבעת ונוטלת אע"ג דקי"ל כחנן דהשבע בסוף ולא בתחלה הני מילי כששמעו בו שמת וברור שסופה לישבע על גביית כתובתה אבל בשלא שמעו בו שמת שמא היא תמות בחייו ולא תבא לעולם לידי גיבוי הלכך נשבעת מיד ונוטלת ולאחר שלשה חדשים אינו נאמן לומר אם כבר לוותה קודם שבא ואמר פסקתי שאם לא כן לא תמצא מי שילוה לה שום דבר וכן היתומים צריכין להביא ראיה כדאמר לוי פרק אלמנה ניזונת כשלא נשאת ונראה לי סג' שנים נאמנת לומר בשבועה לויתי ואפילו בלא עדים ושוב לאחר שלשה שנים צריכה ללוות בבית דין או בעדים לשום מזונות שהגא [הוכחה] לדבר שלא מחלה כדאמרי' לעיל אלמנה ששהתה שתים ושלש שנים ולא תבעה מזונותיה איבדה מזונותיה ודוקא למפרע אבל להבא יש לה . ובירושלמי גרסי' א"ר יוסי בן זימרא אלמנה ששהתה שנים או שלשה חדשים ולא תבעה מזונותיה אבדה מזונותיה ואיכן הלתא ירחי בשלא לוותה גובה אבל לוותה גובה ובגמ' דידן גרסינן שלשה שנים עוסיום דבריו ה"מ אלמנה ותו גרסינן התם אלמנה שתפסה אלף זוז פאין מוציאין מידה מהו מימר לה חוי מה שבידך ומסיק מכיון שעתידין בסוף לישבע אפילו חוי מה שבידך לא אמרינן צוכשיש בידה משכון נראה דאפילו לשעבר [נאמנת] וכן קבלתי מאבא מרי נ"ע וכן כתב גאון דהך דתני לוי דעל היתומים להביא ראיה מיירי תוך ג' שנים וסיום דבריו ה"מ אלמנה אבל אשה לבעלה לא הוי נכסים בחזקתה כדאמר אם בא ואמר פסקתי נאמן לשעבר אבל להבא נאמנת ליטול :

הגה"ה רסח על אודות לאה שתבעה בעלה לדין עבור מזונותיה ופסקו בית דין לתת לאשתו ד' דינר הליים וכתבו שרבנות עליו ואחר ה' שנים היא תובעת כל שבוע ד' דינר ואומרת שלותה ואכלה על סמך הפסק והוא אומר לא ידעתי מן השרבנות כלל והיא שתקה וכל זמן ששתקה אינו חייב לה כלום נראה לי אחר שפסק דין בידה לא כל כמיניה למימר לא ידעתי דמעשה ב"ד יש לו קול (*וסוף) [*מ"י . ותו סוף כו'] סוף הא אשתרים ליה הוצאה של אותם ה' שנים (*מה) [*מ"י . ואם] נפסק לומר שהיה מספיק לה לפי ריוח ביתה מ"מ כפי אותו שכום אינו יכול למעט לה ואם יש (*לה) [*לו] עדים שהרויחה [*ולמלמה] אותם ה' שנים לא יפרע [כגון] שהיתה על שולחן אחרים ומן המותר ישביעוה לומר האמת כמה לותה [ושלום עזריאל] עכ"ל הגה"ה : **רסט** תשובת ר"י מה שכתבת אשת ראובן שהלך בעלה למדה"י והפקיד ממון ביד שמעון והזהירו אם תבא (*אשתו לפניו) [*אשתי לפניך . מ"י] לא התן לה כלום ממה שהפקדתי אצלךק כ"א לבתי הקטנה לאחר מותי ואחר שהלך ראובן לדרכו באת אשת ראובן אל שמעון הנפקד לשאול ממנו מזונות כי אמרה בעל דברים דידי את מדר' נתן ועלתה על דעתך לומר כי ר"ת פסק דלית הלכתא כרבי נתן אע"פ שידעת שאני פוסק כר' נתן גם אמרת אע"ג דפוסקין מזונות 'לאשה ה"מ בשלא מיחה אבל האי שמיחה אימר לררי אהפסה או שמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ותו מדקאמר ראובן דאף לאחר מות ראובן יתן ממונו לבתו יש לבדות מלבנו כי אחד מקרובי ראובן נתנו לבת ראובן ומשום הכי הוציא ראובן את הממון מחזקת כתובת אשתו לאחר מותו עד דכיוצא בו שמעט דהמקבל פקדון מהאשה יחזיר לאשה אע"ג דמה שקנתה אשה קנה בעלה ואע"ג שדלא מיחתה בנפקד אפ"ה יתן הממון לאשה דדלמא אינש דעלמא יהביה ניהלה על מנת שאין לבעלה רשות בה. נראה דהדין עם האשה לתבוע מזונות מאותו ממון כי מדברי ראובן שאמר לנפקד תתן לבתי לאחר מותו אין במשמע שיהא הממון תעכשיו לבת כי אם שלו ורוצה להפקיע כתובת אשתו להת לבתו ואע"פ שהזהירו אם תבא אשתי לא תתן לה כלום לא מיבעיא בזה הלשון דאין זכותה מופקעת בכך כי אר"ל לא תתן לעצמה כי אם על פי בית דין אלא אפילו אמר אל יפסקו לה ב"ד מזונות מאותו ממון אין שומעין לו דלא כל הימנו שיעשיר עצמו ויפיל אשתו על הצבור ואין מחאתו כלום להפקיע תקנת חכמים שתקנו לפסוק לה מזונות ומה שאמרת כי יש לנו לבדות מלבנו כי א' מקרובי ראובן נתנו לבתו או זה האיש זיכהו לבתו (*קודם) [*מקודם] לכן להפקיע בכהובת אשתו במתנת ברי גשנתן לבתו מהיום הזה ומפקיע זכות כתובת אשתו דומזונות (*ומטלטלין) [*ממטלטלין] כי כן אני פוסק ובא ושוב מצאתי הכי כן שוין רבותי 'בדבר ר"ת ור"ח לומר דדוקא במתנת ש"מ אלמנה ניזונית 'מנכסיו קרקעות ולא 'ממתנת ברי [וכן האשר"י בפ' האומר בקדושין לעיל פ' נערה] ומשם יש ללמוד במטלטלין בין כתובה בין מזונות והרבה הארכתי בדבר זה בתשובה אחת לנדיבי קינון אבל כאן אין לנו לומר חלך לא כך ולא כך אלא משמע (*מדבריו) [*מתוך דבריו] של ראובן המפקיד שהממון שלו עדיין ורוצה להפקיעו מאשתו ומ"ש (*שמא הדין) [*שהדין] עם האשה לתבוע מזונות מאותו ממון לא ליטול ממנו מה שלותה ואכלה קודם שפסקו לה ב"ד מזונות כי אם אחרי שפסקו לה יש לה ליטול משל בעלה משם ואילך מה שפסקו לה ב"ד כי כן אני פוסק ובא מתוך אותה של פרק בתרא דכתובות ומה שאמרת כי ר"ת פסק דלא כרבי נתן כן אמרת אבל אחר כן חזר בו כמו שתמצא כתוב בספר הישר שלו גבי חמש מדות בערבות [נושא ונותן ביד נפרע מן הערב תחלה ולא] מן הלוה שאין למלוה עליו כלום (*וגם) [*ואם] אין לו במה לפרוע מן הערב (*וחזר) [*חוזר] על הלוה מדרבי נתן דקי"ל כוותיה אפילו בבע"ח בעלמא ושלום (ר') יצחק ברבי שמואל : **רעא** [דף קז ע"א] ואם בא הבעל ואמר פסקתי לך מזונות נאמן ובשבועה (*כן) פרש"י להוציא מידה מה שנתנו לה ב"ד (*בשבועה) [*ובשבועה] דהכי משמע דהשבעה קאי והטעם הואיל ושתא דמילתא מתפים לה לררי מוציאין מידה ולר"י נראה נאמן להצריכה שבועה ופורע מה שלותה ואכלה דאי לא תימא הכי לא תמצא לעולם טשילוו לה שיראים להפסיד אבל עכשיו שנשבעת יסמכו עליה (*שתפרע) [*שתשבע] וילוו לה : ואם בא ואמר לאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ובדספקא אבל לא ספקא לא והכי מוכח בהדיא בפ"ק דגיטין גבי שלא לזון את עבדו [רשאי שלא לזון את אשתו] אין רשאי ואמרינן בגמרא דכוותיה גבי אשה כגון שאמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך אמאי אינו רשאי בדלא ספקא משמע אבל אי ספקא אפילו בע"כ [ג] יכול לומר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך אא"כ קבלה וכן משמע בפרק מציאת [*פי' דאם קבלה או אפילו לא ספקה יכול לומר לאי] : האשה *ואם בא ואמר לאי מעשה ידיך במזונותיך (*יכולין לומר) [*רשאי כלומר] אם לותה ואכלה לא יפרע שאם לא היו מלוין לה היתה דוחקת עצמה אע"ג דלא ספקא והא דאמר לקמן לותה ואכלה טעמדה ומיאנה ודייקינן טעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה מיירי בדפסקו לה ב"ד וכתב בספר המצות נוהגין להצריך שתלוה בב"ד אבל במיי' בפרק י"ב דאישות לא משמע הכי כתב ראבי"ה בסי' (*תתי"ט) [*תקנ"ט] פירש ה"ר משה בשם ריב"א דצריך לפרש לשם הלואה ובפני עדים 'ומלוים לה וראבי"ה [ורילב"א] כתב דאפילו הלוה לה בפני עדים אין לו דין ודברים עם הבעל אלא עם האשה והיא תובעת את בעלה כיון שהיא חייבת לפרוע לו ומדרבי נתן דאמר מנין לנושה כו' אי אפשר להובעו דלא איתברר אי הלכה כר' נתן ויש פוסקין דלא כר' נתן וכ"מ שאם מתה האשה שאינו יכול להוציא [*מן הבעל. מ"י] [ג] וכן י"ל ההיא דיש טחלין בסופו שתובע [*מן האשה והיא באה על נכסיה . מ"י] [האשה] ובא על נכסיה שביד בעלה עכ"ל וכן משמע בדברי הר"ם ז"ל : **ערב** ומתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ודייקינן אבל טפי לא פי' הר"ם ז"ל דוקא האשה שאמרה גרשני בעלי :לפי דבריה שאומרת שנתגרשה אין לה אלא כתובתה ותו לא אבל אלמנה מתפרנסת והולכת לעולם כ"ז שאינה תובעת כתובתה ורב האי פליג בשער ו' : מי שהלך למדה"י פי' ר"ב לאו דוקא במדינת הים אלא בהווה *נקט דומיא דסיפא מי שהלך למדה"י ואבדה לו דרך שדהו : **רעג** חנן אומר הניח מעותיו על קרן הצבי כתב הר"ם ז"ל נראה דאב שפירנס את בתו בעצמו על סמך הבעל הניח מעותיו על קרן הצבי דקי"ל ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו ואין לחלק בין אב לאיש אחר ואע"ג דבירושלמי כאמרינן אמר רבי חגי לא שנו אלא אחר אבל אב גובה הא פליג התם עלה רבי יוסי ואמר בין אב בין אחר אינו גובה וכיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר אנן מספקא לא מפקינן ממונא מבעל מיהו היכא דלותה מאביה או מאחר ואכלה כגון שאמרה הלויני ואני אפרע לך פסק רש"י הכא דהמלוה תובעה והיא תובעת את הבעל ואז הבעל חייב לפרוע מדאמרינן גבי הממאנת דלית לה מזונות היכא דלותה ואכלה מכלל דאשה דעלמא שלותה ואכלה

[*וכה דלא קאמר לרבותא נקט מדה"י ולא מיבעי אי הוה הבעל כאן דאבד מעותיו דהיה לו להודיע לבעל שרוצה לפרנסה אלא אפילו הלך למדינת הים נמי אבד מעותיו כי אין נראה לו לחלק בשביל שהיה לו להודיע . מהרא"י ת"ה סי' שמ"ח . ואני הדיוט לבי אומר לי דדעת ר"ב יותר יש לפטור במי שהלך למדה"י ופרנס אחד אשתו ממי שנשאר במקומו דאז היה לו לבעל למחות שלא יפרנס אשתו ומדלא מיחה בודאי דעתו לשלם וניחא ליה במה שפרנס אשתו אבל בהולך למדה"י ואח"כ עמד אחד ופרנס אשתו הבעל לא ידע לכך הוצרך לפרש ולומר לאו דוקא למדה"י כו' וקי"ל] :

*) פ"ס דמוכח הוא וכרש"י ליתא .

הגהות הב"ח ז נ"ל על בנו : ח נ"ל וכל : ט נ"ל ר"י הלבן : י נ"ל בפ"ו : כ (בהדיא מלי מעכב) תא"מ וא"כ ס"א יעכב בהדיא עד אחר ו' חדשים : ל נ"ל והמסקנא פוסקים : מ תיבת אפילו נמחק : נ נ"ב ובכמה מקומות שנינו לוותה ואכלה . אלא ודאי לא מהימן אלא בראיה : ס נ"ב דבתוך : ע (וסיום דבריו ה"מ אלמנה) תא"מ : פ נ"ב למזונות : צ נ"ב לה : ק נ"ב ואף אם יניח האיש חיים לכל ישראל לא תתן לה כלום ממה שהפקדתי אצלך : ר נ"ל לאשת איש : ש מיהא כצ"ל : ת נ"ל מעכשיו א נ"ב שמא : ב נ"ב ממנו : ג נ"ל שנתן לבתו מתנה : ד נ"ל ומזונותיה : ה נ"ל כי כל רבותי שוין : ו נ"ב ס"א כדברי : ו מנכסי כצ"ל : ז נ"ל במתנת : ח תו"כ : ט נ"ב מי : ט נ"ל ועמדה : י נ"ל מלוה : כ נ"ב איכא מאן דמפליג בין אב לאחר . דגרסינן עלה אמר כנ"ל ותי' אמרינן נמחק :

חדושי אנשי שם

גבו והלוקה עי' בתוספת פרק השולח : בהר"ם [ג] דאי מיירי מדעתה אפילו בדלא ספקא נמי ומתוך פרש"י דהכא משמע דאפילו בספקא אין הבעל יכול לומר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך אא"כ קבלה [וכ"ה הב"ח]: [ג] נ"ע בהגהות

אית לה אפילו כי האי גוונא וא"כ הכא נמי חייב לפרוע ודוקא כגון דאיכא סהדי דלא הוה מתדר לה בהדי בעלה שהיה לה קטטה וכעס עמו או מאביו ובני ביתו דארגילו אינהו קטטה בהדה וכיון דקי"ל שולה עמו ואינה יורדת עמו לחיים נתנה ולא לצער חייב ליתן לה מזונות באשר היא שם ואשכחן כה"ג פרק הנושא אלמנה שאמרה א"א לזוז מבית אבא יורשין יכולין לומר לה אי את אצלינו יש לך מזונות כו' היתה אומרת מפני שהיא ילדה והם ילדים זנין אותה והיא בבית אביה והכא נמי כיון דאית לה טענה מעליותא שאינה יכולה לסבול אצלו לצער ובזיון חייב לפרנסה והיא בבית אביה ולא טענינן לה אימור גררי אתפסה דהא קאי איהו גופיה ולא טעין אנן טענינן ליה בהמיה אי איתא דאתפסה לגררי הוה טעין הכי והא דאמר פרק בתרא דכתובות דא"ל לאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ולא יפרע מה שלותה ואכלה קודם שפסקו לה ב"ד מזונות פי' מי שבא ואמר אילו לא הלוה לה היתה מלמלמת ומתפרנסת ממעשה ידיה בדוחק אע"פ דלא ספקא כמו שפי' שם ר"י ה"מ היכא דטעין הכי אבל אי לא טעין לא טענינן ליה וכן משמע לישנא לאי מעשה ידיך למזונותיך כו' וסברא גדולה דלא טענינן ליה דרוב בני אדם אין רוצים שיתבזו נשותיהם בחלי רעב וכל מ"ש לוותה ואכלה מצלה לה מזונות מה שלותה ה"מ היכא דארגילו הקטטה איהו ובית אביו אבל ארגלה איהי הקטטה מורדת הויא ולא יהבי לה מזונות אפילו לפי ברכת הבית וכן מצאתי בתשובת רב פלטוי גאון ז"ל והיכא דארגילו קטטה אם היא מרגלת כמורדת הויא ואין לה כלום ואם הוא דארגיל יש לה כל כתובתה ואם מרגילין בני הבית כגון חמותה יש עליו מן הדין להוציאה ממקום למקום אחר דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ואם אין מוציאה מגרשה ונותן לה כתובתה וכן מנהג וכן הלכה וכן במיי' בפ' י"ג דאישות דאין יכול להכניסה עם אמו ואחותו בלא רשותה עכ"ל עיין פרק יש נוחלין מעשה באחד שפרנס את בתו ולבסוף תבע מחתנו : א] תנן אומר איבד מעותיו ליכא לאקשויי מהא דהיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות דשמין לו כו' דהתם השבחה בעין הויא אבל הכא לא השביחו לו שבח בנכסים אלא שהצילו מגביית בעל חובו ולא מידי יהיב ליה. ראבי"ה אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארטנא וגולגולת כו' יש מדקדקין מכאן דמי שפודה את חבירו מיד שבאים או אשת חבירו אם זה לא בקש ממנו דהניח מעותיו על קרן הצבי והר"ב אומר דוקא עמד ופרנס ואפילו בפרנסה אם לותה ואכלה דחייב לפרוע וכ"פ הר"ס והביא ראיה מפרק נערה ומפרק מציאת האשה כמו שכתבתי לעיל ועוד הביא מהא דפסק ר"ג מ"ה ערה על אנס עובד כוכבים שאנס ביתו של ישראל ובא ישראל ולקח ממנו שלא יחזיר לבעליו בחנם אלא יתן לטוקח כמו שקנה אותו וכן פירש ר"י ולא אמרי' מבריח ארי הוא שקרוביו ואוהביו היו פודין את הקרקע בלאו הכי כי ההיא דירושלמי (*דאיכא) [*דהכא] דאמר הגע עצמך [בבע"ח דוחק משמע אבל לא] בגזלן דוחק כי אינו מתפייס בפיטומין כי אם ברצוי כסף כתוא מכמר : [דף קח ע"א] אדמון אומר יש בלשון הזה לשון קנקנים משמע הא לאו הכי לא אמר אדמון דמשתבע ואמר ר' (*שמעון בן) גמליאל רואה אני דברי אדמון וקשה דהא (*רשב"ג) [*ר"ג] ס"ל טענו חטים והודה לו שעורים חייב בפ' המניח ובפרק שבועת הדיינין וי"ל דהתם חייב שבועה אבל פטור הוא מדמי שעורים והכא איכא נפקותא בלשון הזה לענין דחייב לשלם הקנקנים דהוי כמו שטען שמן וקנקנים והודה לו בא' מהם : מתני' הפוסק מעות (ג) לחתנו כו' והשתא דתקון רבנן למיהב גיטא למורדת לאלתר [*צ"ע פסק אביה או הוא כדאמר או כנוס או פטור כייפינן ליה לאלתר] כו' באלפס אבל בספר המיי' בפ' כ"ג דאישות כתב וז"ל למה לא תפטר עצמה כמורדת שהמורדת כשהיא ארוסה הבעל רוצה לכונסה והיא אינה רוצה אבל זו הבעל אינו רוצה בה עד שתתן הנדוניא שפסקה והיא רוצה בו שהרי היא אומרת לו או כנוס או פטור. בד"א בגדולה ר"ע אבל בקטנה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט או יכנוס בלא נדוניא עכ"ל ח(ירושלמי) : מתני' הפוסק מעות לחתנו כו' ע"פ הנוסחא ירושלמי מתני' כשפוסק במעמדה אבל לא פסק במעמדה אפילו רבנן מודו וכתב הר"ס ז"ל דהיינו דאמר בגמ' דידן איפכא מיבעי ליה דהואיל ופסק במעמדה ה"ל כאילו היא עצמה פסקה : [דף קט ע"א] עשאה סימן לאחר כו' ירושלמי לא סוף דבר שעשאה סימן העורר לאחר אלא אפילו עשאה אחר לאחר והעורר חתם בעד איבד זכותו : [דף קי ע"א] זה פקח שמכר לו את השדה כו' מצאתי ביסוד הרב הכהן מספקא לי אם אדם הוציא שט"ח על חבירו ואמר הלה פרעתי כך וכך בזה השבוע והוא השיב לו אמת כדבריך אבל האמנתיך נאמן במגו דיכול לומר לא פרעתי לך שום דבר כי לא הייתי חייב לך כלום נאמן ודאי לומר פרעתיך חובך אבל אתה חייב לי א"כ מגו דיכול לומר עדיין לא הגיע זמני לפרוע ובשביל כך פרעתי לך כי אמר נמי הגיע זמני ואפ"ה באמר פרעתיך נאמן ולר"ת נשאל בזה הענין ואמר נאמן ע"כ : [דף קט ע"א] אי לייח ואי לא מהדרינן שטרא למרייהו ב ולא אמרי' אמאי לא אמר (ליה) לכי תהדר כדפירשו בתוס' בפ"ק דב"ק. ראבי"ה ומעשה בא לפני הר"ס ז"ל בבית שהיו בו שותפין ראובן ושמעון לכל אחד היה בו כדי חלוקה [אבל לא היו רשאין לחלוק מפני לוי שלא היה כדי חלוקה בחלקו] וקנה שמעון מלוי אחיו (*חלק) [*חלקו חלק כ"ד] בבית ולא היה כדי חלוקה ואמר שמעון אי אפשי בתקנת חכמים שיתנו לי אחד מיצרא כי אם אתרי מיצרי וכדי לבטל החלוקה אמר כן כי אמר אחרי שבאתי מכח לוי יכול אני לבטל החלוקה כאשר לוי היה יכול לבטלו מטעם דאי לא מהדרנא שטרא ללוי והשיב מורי דבר זה פשוט הוא דבכה"ג א"ל לכשתהדר דלא אמרינן הא מהדרנא שטרא למרייהו אלא לאחזוקי ממונא ולסתור טענה שכנגדו הבא להוציא כי הכא ובפ"ק דב"ק [*דף ח] אבל ד הא ליכא למימר דהוה טעין ראובן אני הייתי מעכב על ידך למוכרה לו לפי שעתה אני מצרן ולא הוא דאמרי' פרק המקבל לבעלים ראשונים לית ביה משום דינא דבר מיצרא וליכא למימר נמי כיון דאתי מכח לוי מה מכר הראשון לשני כל זכות שתבא לידו דהאי לאו זכות הוא לו ואף על פי שהוא חפץ בה בזה בטלה דעתו ובהשיא דהכא (דב"מ) יש להקשות אמאי אילטריך למימר אליבא דרבנן ואי לא מהדרנא שטרא כו' תיפוק ליה טעמא משום דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו (*אבל הכא) [*וי"ל דהכא] ראשונים לית להו בודאי זכות אלא מספק דכל חד מדחי ליה על חבריה וגם לא מצי למימר אי אפשי בתקנת חכמים להיות שני חלקים יחד דלא שייכא האי מילתא אלא היכא דליכא פסידא לאחריני והוא מוחזק כמו שהקשה ריב"א בב"ק גבי הא דאמר רבא אי שקלת כדיקך שקול כדהשתא ואי לא שקיל כיוקרא דלקמיה והקשה ריב"א אמאי לא שקיל זיבורית כדהשתא לימא אי איפשי בתקנת חכמים שתקנו לי בינונית ותירץ דלא שייכא האי מילתא אלא היכא דליכא פסידא לאחריני והוא מוחזק והוא דאיני ניזונית ואיני עושה שאני שהיא מוחזקת במעשה ידיה [*עוד] נ"ל דדוקא לפרש"י דמחלק בין שדה השלחין לשדה דעלמא שייך תקנת חכמים ליתן שני חלקי שמעון אחד ניגרא אבל לא לפירוש ר"ת עפ"ק דב"ב עכ"ל דברי הר"ס : עשאה סימן לאחר כו' ואם טען חזרתי ולקחתיו

ממנו נאמן פרש"י משום שהפה שאסר הוא הפה שהתיר שמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה הימנו אין לו זכות באותו תלם אלא על פי עצמו של זה מגו שעשאה סימן לאחר והרי חזר ואמר לקחתיו ואין נראה לר"י דהא כי האי גוונא לא אמרי' מגו מה שהיה יכול לטעון מקודם טענה טובה אין לו מגו להיות נאמן במה שטוען עכשיו כדפרישית בפרק חזקת הבתים על ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מפלניא זבינתה דזבנה מינך כו' וע"ש ונ"ע למה יהיה נאמן לומר חזרתי ולקחתיו ממנו וי"ל כגון שאין חתימת ידי העדים יוצא ממקום אחר ומגו דיכול לומר מזוייף הוא השטר ולא עשאה סימן לאחר נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו ולפי פירוש זה כ"ל דאין טוענין בשביל היתומים שהשטר שיוצא עליהם מזוייף הוא אע"פ שאביהם היה יכול לטעון דאינו טוענין בשביל היתומים מזוייף למה אמר כאן אילו היה אביהם קיים הוה טעין חזרתי ולקחתי ממנו הול"ל אילו הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין מזוייף עיין בפ"ק דגיטין גם עיין בתוס' במשנה אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו ועוד בפ"ק דב"מ בתוס' ובפסקי תוס' עיין פרק המקבל מתוס' האשה שלום ג] : [דף קי ע"א] באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא כולי עלמא לא פליגי דמצי אמר ליה היה לך לפרוע את שלך רעה מכאן משמע דראובן שהיה חייב לשמעון מנה ואחר שהגיע זמן הפרעון אמר שמעון לראובן חפץ פלוני אמכור לך במנה ונתרצה ראובן לקנות ונתן לו מנה יכול שמעון לומר אני גובה אותו מנה בחובי והחפץ לא אתן לך ואינו כמי שפרע אבל אם אמר לו ראובן הא לך עוד מנה ותן לי החפץ צריך ליתן לו או מקבל מי שפרע אבל אם אמר לו שמעון לראובן קרקע פלוני אמכור לך במנה ונתרצה ראובן ונתן לו המנה והוא אתרא דקני בכספא לא מצי שמעון למימר אותו מנה אני גובה בחובי אלא אותו קרקע קני ויחזור ויגבה את חובו וראיה מדברי חכמים שאמרו זה היה פקח שמכר לו את השדה שיכול למשכנו מדברי רב האי גאון בפרק כ"ג דמקח וממכר : [דף קה ע"א] קרנא הוה שקיל איסתירא כו' רעט מעשה בגט שלא רצו עדים לחתום מחמת שהיו טרודין ממעשיהם בצרכיהם והשכירן רבינו יהודה מפרי"ש ונתן לכל אחד שש פשיטים כדאיתא כ"פ שני דייני גזירות קרנא הוה שקיל איסתירא מזכאי ואיסתירא מחייב כו' ופריך והא כתיב ושוחד לא תקח ומשני ה"מ בהורת שוחד קרנא בהורת אגרא שקיל כו' הלכך שכר בטלה דמוכח כי התם שרי : רפ [דף קי ע"א] שלש ארצות לנישואין כו' עד כופין [*אותה] לצאת שע"מ כן נשאה [ד] ובירושלמי גרסינן איפכא והכי איתא התם בד"א שהיה ביהודה ונשא אשה מגליל או בגליל ונשא אשה מיהודה אבל היה ביהודה ונשא אשה מיהודה כופין אותה לצאת אני פלוני שמיהודה נשאתי אשה ביהודה כופין אותה לצאת מגליל (אבל) אין כופין אותה לצאת (מיהודה) אני פלוני מגליל ונשאתי אשה מגליל כופין אותה לצאת (מיהודה ואין כופין אותו לצאת מגליל) ולכאורה נראה דסתרן אהדדי התוס' והירושלמי וכן כתב ראבי"ה דסתרי אהדדי אבל הר"ס ז"ל צורשב"ס השווס וז"ל ה"פ דתוספתא בד"א שהיה מיהודה ואירס אשה מגליל ביהודה והוא רוצה להוציאה למלכות אחרת אין כופין אותה לצאת למלכות אחרת אע"פ שהאשה מגליל כיון שאירסה ביהודה אינו יכול לכופה לצאת משם ולא מצי למימר לה בלאו הכי אין זה מקום מולדתיך ומאי איכפת לך אם תדור הנה או במלכות אחרת דמצי' למימר כבר הורגלתי בכאן ולא אזוז ממקום שקדשתני אבל אם היה מיהודה ואירס אשה בגליל והיא מאחת משאר ארצות כגון עבר הירדן כו' אפילו הלך וקדשה בגליל בשתם כופין אותה לצאת ליהודה והא דקתני שעל מנת כן נשאה ולא קתני שע"מ כן קדשה כיון שבקדושין איירי י"ל דאשמועינן רבותא דאפילו אם אח"כ נשאה (אשה) בא' משאר ארצות כגון בעבר הירדן כופין אותה לצאת מגליל ליהודה מתי שירצה שע"מ כן נשאה על דעת קידושין הראשונים וכיון דבשעת קידושין הראשונים ביהודה היה דר ה"ל כאילו (*התנן) [*התנה] שתלך אחריו ליהודה וא"כ כשנשאה במקום אחר לא בטל תנאו וה"ל כמו קדשה על תנאי וכנסה סתם דאפילו לרב דאמר בפרק המדיר (*דביטל) [*התנאי בטל הכא לא ביטל] התנאי דאפילו אם לא יבטלנו לא הויא בעילת זנות ובירושלמי ה"פ כשהיה מיהודה ונשאה בגליל פי' שהלך ונשאה שם דהא כיון דהנישואין היו בגליל אין כופין אותה לצאת לילך אחריו ליהודה לאחר זמן אבל אם היה מיהודה ונשא אשה ביהודה שהיא מגליל ושוב מרדה ושבה אל בית אביה ת כופין אותה לצאת משם ליהודה כיון דנשאת לו ביהודה. אני פלוני שמיהודא פי' כך היו רגילין לכתוב עדים ולחתום בשעת נישואין לפי שיש מקומות שאין כותבין כתובה וישתכח הדבר באיזה מקום נשאה ואפילו במקום שכותבין כתובה פעמים שתטמין כתובתה ותאמר שנשאת לו בגליל לפיכך כותבין איך אנא פלוני שמיהודה וכל לישנא של שטר עד שכותבין ונשא אשה ביהודה כופין אותה לצאת אחריו ליהודה מגליל אין כופין אותה לצאת מגליל [*וכן] יש לפרש אני פלוני ג] מגליל כדפרישי' (*השתא לא) [*והשתא דלא] סתרן אהדדי התוספתא והירושל' מכאן פסק שאין כופין אותו אלא אותה היכא דלא נשאה במקומה אע"פ שאירסה שם : ג' ארצות לנשואין פר"ת בספר הישר דכל ההיא מלתא דשלש ארצות לנשואין לענין כפיית האיש מיירי שאם נשאה באחד מארצות אלו והוא מקום דירתו אין כופין (*אותו) [*אותה] לצאת משם וכ"ש אם נשאה באחת מארצות ד] מקום מולדתה ודירתה שיפה כחה יותר ואין יכול להוציאה משם ומפרש ההיא דכתובות דשלש ארצות לנשואין וכו' אם האיש מיהודה והאשה מגליל ונשאה ביהודה שהוא מקומו אין מוציאין את האיש ממקומו לילך אחריה לגליל דכיון דיהודה וגליל שתי מלכיות ואין שיירות מצויות מזו לזו ואין יכול לידע [*ולחקור] מנהג אנשי מולדתו אין כופין אותו להניח מקומו כיון דשם נשאה אבל אם נשאה בגליל כופין אותו לצאת אחריה שע"מ כן נשאה ה] ואם האיש והאשה ממקום אחד ר מכרך אחד או מעיר אחת [שביהודה] ונשאה בגליל ורוצה האשה לחזור ליהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל אפילו מעיר גליל לכרך שביהודה' ואם היה מעיר והוא מכרך או להפך ושניהם ביהודה ונשאה בעירו אין האשה יכולה לכופו להניח מקומו כיון דב' המקומות אינן שוין והוא נשאה בעירו 'אבל אם היא מעיר והוא מכרך או להפך ושניהם ביהודה ונשאה בעירה במקום האשה ח יכולה לכופו להניח מקומו וליסאר במקום האשה שע"מ כן נשאה ליסאר שם במקום שנשאה כדפרישית לעיל אבל אם מקומותיהם שוין בכרכים או בעיירות כופין את האיש לעזוב את מקומו אע"פ שבמקומו נשאה שנאמר והיא בעולת בעל בעליתו של בעל עולה עמו כו' (*ודרכו) [*ועוד דרכו] לחזור אחר אבידתו ועוד האיש יכול [*לילך] לראות את אוהביו כשירצה מה שאין כן באשה כל כבודה בת מלך פנימה והיא דירושלמי מפרש ר"ת מתני' כשהיה מיהודה ונשא אשה בגליל ונשא אשה ביהודה פי' שהיה מיהודה ונשא אשה מגליל ו] (בגליל ונשא אשה מיהודה) ביהודה אין כופין אותו לילך אחריה לגליל או מגליל ונשא אשה מיהודה בגליל [*אין כופין אותו לילך אחריה ליהודה] אבל מיהודה ונשא אשה מיהודה מגליל ונשא אשה מגליל כופין אותו לצאת אני פלוני שמיהודה נשאתי אשה מיהודה כופין אותו לצאת ז] מיהודה [*מעיר לעיר או מכרך

הגהות הב"ח כ נ"ב ס"א פירוש : ל נ"ב הבעל : מ דאם אמר לה כצ"ל : מ תי' מי כשום : נ נ"ב דאמר : נ דלותה כצ"ל : ס נ"ב ואכלה : ע תז"כ : פ נ"ב למקום אחר : צ (עי' פ' כו' מהתנו) תא"מ : ק נ"ב קי"ל : ר נ"ב ס"א שההנהו : ש נ"ב שהיה בידו משכון ואפילו בבעל חוב דוחק פטור אלא ש"מ דלא שייך אלא בבעל חוב ולא בגזלן : ת תז"כ : א נ"ב הלא : א דנאמן כצ"ל : ב תי' אמר נמחק : ב נ"ל תימה אמאי : ג נ"ב כו : ד אבל הכא ליכא למימר הכי דאי הוה טעין מהדרנא שטרא ללוי הוה טעין כו' כצ"ל : ד תי' בה נמחק : ה נ"ב ועוד מ"ט דאדמון וכי לית ליה לאדמון מה מכר כו' וי"ל ה"מ היכא דאית ליה לראשון זכות זה בודאי הא אמרינן מה מכר כו' אבל : ו נ"ב ואמר : ז נ"ל לזה : ח תז"כ : ט נ"ב ס"א עשיתי : י נ"ב מזוייף : כ נ"ב מיד : ל נ"ב יהודה ועבר הירדן והגליל. כד"א בזמן שהוא מיהודה ואירס ביהודה או בן גליל ואירס בגליל אבל בן יהודה שאירס בגליל או בן גליל שאירס ביהודה כופין : מ נ"ל מיהודה : נ נ"ל מגליל : ס נ"ל ביהודה : ע נ"ל מיהודה : פ ביהודה מגליל ונשא אשה בגליל כופין כו' : צ נ"ל ישבם והשוום : ק והיא מאחת כו' הירדן כו' תא"מ : ר דביטל התנאי הכא לא ביטל התנאי אפילו כצ"ל : ש נ"ב אשה : ת נ"ב בגליל : א נ"ב וכו' : ב נ"ב בו : ג יהודה מגליל. מגליל אין כופין אותה לצאת כצ"ל ותיבת מגליל נמחק וכ"ב פי' אם כתבו אני פלוני מיהודה ונשאתי אשה בגליל אין כופין אותה לצאת מגליל וכן יש : ד נ"ב וגרסינן אותו : ה נ"ב ביהודה : ו נ"ב או מכרך גליל לעיר שביהודה ואם : ז נ"ל וכ"ש : ח (יכולה לכופו כו' כדפרישית לעיל) תא"מ ס"א שאין האיש יכול לכופה להניח מקומה כיון שאין שני המקומות שוין : ט מיהודה מגליל אין כופין אותו לצאת ע"כ פסק ר"ת שמיירי כצ"ל.

חדושי אנשי שם

בהגהות אשר"י פרק שור שנגח ד' וה' שמביא פסקא כמה גאונים שפסקו כר' נתן ר"ח ורבינו משולם כר נתן ור"ת ובתוך הדברים כתב וז"ל וראבי"ה נסתפק אם יאמר זה כבר פרעתי אם יכול להשביעו על כך משמע בהדיא שגם ראבי"ה סובר הלכה כר' נתן. וכן פסק שם בא"ז ובהגהות אשר"י בפרקין דהכא מביא גם פיסקא זו ובמקום ראבי"ה כתב ריצב"א כתב דאפילו הלוה לה כו' עי' בתשובת מהרי"ל סי' כ' גם בתוס' פרק כל שעה ובפרק השולח פסקו כרבי נתן. גם בכה"ג סוף כתובות : מהר"ם [ד] מתני' שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מכרך לעיר ומעיר לכרך. תוספתא כמה דברים אמורים בזמן שהיה מיהודה ואירס אשה ביהודה או בן גליל שאירס אשה בגליל אבל בן יהודה שאירס

שלטי הגבורים

(ג) השיב הר"ס ז"ל על אבי כלה שפסק רגל לחתנו שאינו נותן לו מה שפסק עמו אינו יכול לעגוד כאשתו בשביל זה כיון שכבר כנסה והא דאמרינן פרק שני דייני גזירות שפוסק מעות לחתנו ופשט לו הרגל תשב עד שתלבין ראשה כו' דשאני התם דלא כנסה כדמשמע לישנא דאדמון או כנוס או פטור אלמא מיירי דלא כנסה אבל כנסה שכבר וקיבל ונתחייב לה שאר כסות ועונה ולכבדה כמשפט הבנות הכל כמ"ש בספר כתובה ואנא אפלח ואוקיר ואיזון כו' ועוד דהלכה כאדמון מיהו יכול לכופה לילך אחריו מעיר לעיר או מכרך לכרך באותה מדינה כדאיתא בפרק בתרא דכתובות ואם לא תאבה האשה ללכת אחריו יש לה דין מורדת ואין לה מזונות. ודוקא באותה מדינה אבל ממדינה למדינה אינו יכול לכופה להוציאה כי מה שמספר אומר אפילו מנוה הרע לנוה היפה אינו יכול להוציאה ר"ל ממדינה למדינה. ושלום מכר"ב. סגס"ה :

הגהות מהר"ם מפיקטין א] ועמד אחד ופירנס את אשתו : ב] ולעיל פרק מי שהיה נשוי : ג] מיהודה ונשא אשה מיהודה ונשא מגליל אין כופין אותה לצאת : ד] אלו : ה] וגרסינן בתוספתא אבל נשאה בגליל כופין אותו לצאת : ו] כן הוא באשר"י וכן מצאתי בנוסח וז"ל אשר"י אני פלוני שמיהודה נשאתי אשה מיהודה : ז] פי' מיהודה מעיר לעיר ומכרך לכרך כופין אותו ומגליל אין כופין אותו :

לכך] ואין טופין אותו לצאת מגליל א] עכ"ל ר"ת שפירש שמיירי בכפיית האיש ׳ורלאייתו ממתני׳ דאמר בסמוך הכל מעלין אחד אנשים ואחד נשים מכלל דעד השתא לא איירי בנשים ורש"י פירש דמיירי בכפיית האשה וכן כל שאר הגאונים ושוב מצאתי בשם הרמב"ם כדברי שפירשתי לעיל וז"ל בפ׳ [י"ג] דאישות וערי ישראל לנישואין שלש ארצות הן יהודה ועבר הירדן והגליל איש שהוא (*מעיר) [*מארץ] אחת ונשא [*אשה] (*מעיר) [*מארץ] אחרת כופין אותה ויוצאה עמו לארצו או תצא בלא כתובה שעל מנת כן נשאה ואע"פ שלא פירש אבל הנושא אשה באחת מן הארצות והוא מאנשי אותה הארץ אינו יכול להוציאה לארץ אחרת אבל מוציאה ממדינה למדינה מכפר לכפר באותה הארץ עכ"ל הרי שגם רמב"ם ורוב הגאונים פירשו דבכפיית האשה מיירי וכיון דהוי פלוגתא דרבוותא עבדינן הכא לחומרא והכא לחומרא היכא דהבעל בא לכוף האשה לא נכוף אותה כדפר"ת וכ"ש היכא דהאשה באה לכוף אותו דאין כופין אותו כדפסקו רוב הגאונים עכ"ד הר"ם: הוא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות ובירושלמי גרסי׳ הוא רוצה לעלות לא"י והיא אינה רוצה טפין אותה לעלות היא רוצה והוא אינו רוצה אין טפין ט׳ ופי׳ הר"ם ז"ל דההיא* (*דירושל׳) [*דברייתא] מיירי בזמן שביהמ"ק קיים דאז הוי המצוה טפי לדור בירושלים מבא"י (*ובברייתא) [*וירושלמי] דהכא מיירי בזמן הזה ב] *ומזה הוכיח דיפה כח הבעל מכח האשה ודלא כר"ת. הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות תצא בלא

[*מצאתי במרדכי מדוייק כתיבת יד הר"ר דוד ז"ל דבמקום שירושלמי ברייתא ובמקום ברייתא ירושלמי והכי איתא בהדיא באשר"י וכן הגיה מהר"מ וירבלניר ז"ל במרדכי שלו] :

[*ואין תירוץ זה מספיק דאי איירי בזמן הזה. למה כופין אותה אלא נראה שאין חילוק בין בזמן הזה לזמן הבית כסתמא דמתני׳. טור אבן העזר סי׳ ע"ו] :

כתובה כתב הר"ם וז"ל בעניותנו נ"ל דנדוניא ונכסי מלוג ודאי אית לה אי איתנהו דלא גרעה ממתנת ואיילוניה דאמרי׳ עלייהו ס"פ אלמנה אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה ולשנייה לא דמיא דמסקינן עלה דכ"מ הוא דלית לה ונכסי צ"ב הוא דאית לה דקנסו רבנן כו׳ דשאני יהכא דשוטה היתה בנישואיה אבל הא לא גרעה ממתנת ואיילונית ועוד דאפילו מורדת דיינינן הכי בדינא דהרתי מתיבתא כמו שכתב בספר האלפס בפרק אע"פ ששקלה כל מה שהכניסה לו אפילו ק׳ זקוקים אם הם בעין וא"כ אם הכניסה לו ק׳ זקוקים ולא שמה לו בכתובה לנדוניא אלא כ׳ מה ששמה לו הוא לאן ברזל והשאר נכסי מלוג ואי דאיתנהו אידי ואידי שקלה ושקלה כל המאה זקוקים ואי דליתנהו פי׳ שנגנבו או שאבדו נ"ל דנכסי צ"ב שהוא חייב באחריותן שקלה וחייב ליתן לה משלו אבל מנכסי מלוג שהוא אינו חייב באחריותן לא מיחייב לשלם לה משלו וכן פסק האלפס בדינא דמורדת דאע"ג דגבי ממאנת אמרינן בפרק אלמנה אי דליתנהו אידי ואידי לא שקלה שאני התם דעקרתינהו לנשואים לגמרי וכאילו לא היתה אשתו מעולם והוה ליה כאילו לא קיבל עליו אחריות מעולם אבל נדון זה לדינא דמורדת במתיבתא מדמינן לה אבל קשה לן מדינא (*דמתיבתא) [*דמורדת] מאי שנא הכא [במורדת] דיפה כח האשה בנכסי צ"ב טפי מנ"מ ובאיילונית אמרינן סברא הפוכה דהא אמר פרק האלמנה ואי איילונית איפכא מיבעי ליה נ"מ דברשותה קיימא שקלה נכסי צאן ברזל דברשותיה קיימא לא שקלא וליכא למימר דמורדת מדמינן לה לשנייה דאמר התם עלה הכי דלא דמי לשנייה כלל דהתם טעמא משום דתרוייהו עבדו איסורא וקנסו רבנן לדידה בדידיה ולדידיה בדידה לבטל ולעקר מהן תורת נשואין לגמרי דהא לא שייך הכא וכ"ל דדינא דמורדת מיירי (דהאי) כגון שנגנבו או שאבדו הלכך נ"מ דליתנהו באחריות לא מחייב לשלם מדידיה אבל נכסי צ"ב דמחייב באחריות משלם והיא דפרק אלמנה דאמרינן איפכא מיירי דליתנהו בעין כגון ששלח בהן יד והוציאן הלכך נ"מ מהדר דמאי הוה ליה גבייהו ולא הוה ליה לשלוח ל יד בהן בקרן ולכלותן שהרי אין לו בהן אלא פירות אבל נכסי צ"ב ברשות ב"ד עבד ולא ישלם דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שהיא איילונית (*וקיימא) [*ושיבא מ"י] להוציא לאחר זמן משום איילונית וא"ת מאי פריך מאיילונית אי דאיתנהו כו׳ לוקמה באיילונית ובדליתא שנגנבו או שאבדו דהא פרשינן (*דסברא לומר) [*דסבר] דנ"מ לית לה ונכסי צ"ב אית לה וי"ל דלא הוה מצי לשנויי הכי דבימי חכמי התלמוד אי דליתנהו שנגנבו או שאבדו אידי ואידי לית לה השתא בשעה שהוא מוציאה משום איילונית משום דמצי למימר לא קבלתי אחריות עלי אלא דאי מתאבדא או מיגניב שאשלם לאחר זמן אם אגרשנה מדעתי בלא טעם או לאחר מיתה שתגבה מיורשים ולא לדעת שאשלם מיד כשאוציאנה משום איילונית וכ"ש כשיוציאנה מחמת מרדה היה ראוי לומר כן היכא דליתנהו שנגנבו או שאבדו דלא שקלה מידי אלא תקנת חכמים הוא להקל על בנות ישראל שלא תצאנה לתרבות רעה לפי שראו שנתקלקלו הדורות ותקנו לכל הפחות דשקלה נכסי צ"ב ולא נ"מ ועשו אותה בנכסיה כאילו הוא מוציאה מדעתו ולא מחמת מרדה ואינו היה מוציאה מדעתו היה נריך לשלם נכסי צאן ברזל שנגנבו או שאבדו ולא נכסי מלוג השתא נמי תקינו סבוראי הכי במורדת לענין נכסיה ולענין תוספת נ"ל שאין לה כדאיתא ס"פ אלמנה נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון ממאנת וחברותיה מנה ומאתים אין להן אבל תוספת יש להן נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה כגון העוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וכ"ש מנה ומאתים פירוש דלשון יוצאות שלא בכתובה משמע שכל תורת גבייה הפקיעו מהן דלא נביא משל בעל כלום והא נמי קתני בפרק בתרא דכתובות תצא בלא כתובה אבל אין להביא ראיה מהא דאמרינן ריש פרק אע"פ הנאי כתובה ככתובה דמי דבהא איכא פלוגתא בינו רבוותא דפירש ר"ח דוקא הני דקא חשיב בריש פרק אע"פ אבל לשאר מילי לא ור"ת פירש הוא הדין לכל מילי אבל ראיה ברורה מדקתני תצא שלא בכתובה נ"ל כדפרי׳ וכל מה שכתבנו שאין להן מנה ומאתים ותוספת ה"מ אם ילך לא"י ולא יחזור להתיישב בח"ל אבל אם יחזור ויתיישב בח"ל אפילו לאחר כמה שנים אם היא אז בחיים תגבה מנה ומאתים ותוספת ואם ח"ו תמות היא קודם יגבו יורשיה ממנו ושלום מב"ב: רשב"ג אומר טתן לה ממעות קפוטקיא רפא ושאלת כתובה שכתוב בה מאתן ליטרא ולא כתוב בה משקל ברזל הכל לפי מנהג בוירצבור"ק ובכל פראגקהא נהוג [*לגבות] מאתים זקוקים [*מהלכות מדינה ומילתא בלא טעמא שמפרשים ליטרא הייט ט׳. מ"י] דהייט משקל [מאה] ליטרא שהן שני זקוקים ובריוני"ם יש מקומות שנוהגין ק׳ ליטרין *הלויא"ם ואם כשאת באחד מן המקומות שנהגו כך והרי הוא במקום שנהגו בענין אחר בהא איפליגו רשב"ג ורבנן בפ׳ בתרא דכתובות והלכה כרשב"ג ואי הוה בהגרא דלא נהוג נראה דטתן ק׳ ליטרין מאותו מקום דיד בעל השטר על התחתונה כדאמרינן הכא ובפ׳ גט פשוט כתוב בו כסף כו׳ אלמא כל היכא דכתב סתם לישנא דמשמע הכי ומשמע הכי הלך אחר הפחות כל שכן היכא דרובא קרו לליטרא מטבעה ליטרא ואפילו מיעוטא לא קרו למשקל ליטרא פשיטא אלא משקל ליטרא [*בפירוש] ושלום מבר"ב: כתוב [*בו] סתם (כי) הוציאו בבבל מגבהו מעות בבל מכאן אתה למד רפב שטר שאין בו שום מקום שנכתב בו כשר לכל דבריו והוא הדין שטר שאין בו זמן שהוא כשר אע"פ שעדות זו שאי אתה יכול להזימה אין לאוש בדיני ממונות עיין במיימוני פי"א דהלכות מלוה:

[*כתובת מהר"י ווייל סי׳ י"ד ביאר במאה ליטרין הם שש מאות זהובים פלוריי"ן] :

סליק פירקא וסליק מרדכי ממסכת כתובות

הגהות מפסקי המרדכי דשייכי לעיל ממסכת כתובות

רפג גרסינן בפרק ערבי פסחים [*דף קב] ונימרינהו תרוייהו אחד כסא אמר רב הונא בר רב יהודה לפי שאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד ויש נוהגין מטעם זה בחופה שלא לומר שבעה ברכות על כוס של ברכת המזון ומביאין כוס אחר ואין מברכין על השני בפה"ג כיון שבירך על כוס של ברכת המזון כי אין נכון לברך פעמיים אבל רבינו משולם אומר דיכול לברך על כוס אחד ולא דמי לקידוש וברכת המזון דתרי מילי נינהו אבל הכא ברכת המזון גורם לברכת נשואין וברכת אירוסין ונשואין נהגו לומר על שני כוסות משום דרגילות זה בלא זה *כדאיתא בכתובות [*דף ז] מברכין ברכת אירוסין בבית אירוסין וברכת חתנים בבית חתנים ועוד דנהוג לקרות כתובה בינתיים והוי הפסק הלכך צריך ב׳ כוסות עד כאן לשון תוספות פרק אע"פ: לפיכך חלה הוא כו׳ עיין תשובה פ"ק דב"מ: (אלמא קסבר רבא יש אונס בגיטין עפ"ג דגיטין ובתוס׳ כאן): פ׳ היש במסכת סוכה שם כתוב אם יש לברך ז׳ ברכות שלא במקום חופה וע"ש עיין פ"ב דגיטין ושם כתבתי אם יש לחתום הכתובה קודם הברכה אי איכא משום מיחזי כשיקרא וע"ש גבי דקאמר רב נחמן וכו׳ ער"פ שור שנגח ד׳ וחמשה שם האכרתי בקצרה אם כתובה דאורייתא או דרבנן והבאתי תוס׳ וע"פ החובל גבי האשה שמרדה בבעלה גבי נפישה כתובה מכתובה דאורייתא משמע מלשון רש"י ז"ל ומן הגמ׳ דכתובה דאורייתא וע"ש. רפד על שני תנאים שכתבתם שאינו שטר לפי שאין בו קנין זה אינו מכמה טעמים חדא דשטרי קדושין וגירושין ואגרות שום ומזון ושטרי בירורים וכאלה רבות וכולן שטרות הן וכן כותב אדם עדותו על השטר וכו׳ ואע"ג דמסיק התם והוא שזוכרה מעצמו ה"מ בעד אחד אבל שני עדים חתומים על השטר וכתוב מדעת שניהם שטר גמור הוא לכל דבריו אפילו אינו זוכרה וכן פר"י פרק שני דכתובות ושלום מבר"ב. כל הגאונים הסכימו שכתובת אשה דרבנן וגובין לה חמשים כסף סלע מדינה שמינית של סלע צורי וראיתי מפרש שפי׳ דאפילו לפי אותם הרגילים לכתוב בכתובה דחזו ליכי מדאורייתא מודו דכתובת אשה דרבנן וחכמים תיקנו נ׳ כסף מדאורייתא פירוש משקלים האמורים בתורה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואסמכוה אקרא דכתיב כמוהר ומש"ה נהיגי למכתב דחזו ליכי מדאורייתא שלא יטעה אדם לומר כיון דמדרבנן היא לא תגבה אלא חמשים סלע מדינה והדברים של טעם הם והכותב כסף זוזי מאתן דחזו ליכי (מדאורייתא) לא הפסיד עכ"ל האשר"י פ"ק דכתובות ועיין שילהי המסכת שם האכרתי בתשובות. בפ׳ המוכר פירות בב"ב [*דף נג] משמע דאזלינן בממון אחר הרוב דאמר רבי אחא גמל אוחר בין הגמלים בידוע שזה הרגו ומיהו לשם מייתי ברייתא ת"ר שור שהיה רועה על גבי הנהר ונמצא שור הרוג בצדו אע"ג דזה שור מועד ליגח אין אומרים בידוע שזה הרגו ומוכח שם דפליג רבי אחא אהאי תנא ורב אלפס פסק בפרק הפרה כתנא קמא דברייתא ולא כרבי אחא ועיין באלפס שם: [דף כא ע"ב] אמר רב הונא אמר רב ג׳ שישבו לקיים השטר שנים מהם מכירין חתימת ידי עדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם משחתמו אין מעידין בפניו וחותם [*וכו׳] ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין בדרבנן ושמע מינה דיינים המכירים חתימת העדים אין צריך להעיד בפניהם וש"מ דיינין שאין מכירין חתימת העדים צריכין להעיד בפני כל אחד:

פנים וכגון שחב כו׳ עיין שלהי פ"ק דב"מ בקלר: (גרסינן בפרק כל הגט) אמר רב הונא א"ר אבא אמר רב ג׳ שישבו לקיים השטר וקרא ערער דגזלנותא על אחד מהם עד שלא חתמו מעידין עליו שעשה תשובה משחתמו אין מעידין עליו שעשה תשובה דבעידנא דחתמו הני תרי לא הוה מצטרף האי בהדייהו ודוקא ערער דגזלנותא הוא דמבטל צירוף דידיה אבל ערער דפגם משפחה ואיתברר השתא דכשר הוה כיון דמעיקרא נמי כשר הוה גילוי מילתא בעלמא הוא ולא בטיל צירוף דידיה וערער דגזלן נמי לא אמרי׳ אלא דמסהדי תרי דגזלן הוא ואתו תרי ואסהידו דעבד תשובה דלא מכחשי להדדי אבל אי אתו תרי ואמרי לא גזלנא הוא לא חתים כלל דגברא ספק הוא אם פסול הלכך לא מחתמינן ליה כלל ולא מפקינן ממונא אפומיה עכ"ל רי"ף פ"ב דכתובות: כתב האלפסי פרק אלו נערות היכי דמי שם רע דאתו בי תרי ואמרי לדידן תבעה לן באיסור עכ"ל: גרסי׳ בזה הפרק ליחוש דלמא מפקא כתובתה כו׳ אמר רבי אבהו רפה זאת אומרת כותבין שטר שובר וכן הלכתא דכותבין שובר בין אבולה בין אמקלתה: ת"ר נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומים חייבים לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית מחיים של בעלה אין היתומים חייבים לפדותה לפי שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו הלכך לית להו פרי דכי תיקון רבנן פירות לבעלה תחת פרקונה תקון והם כיון דלא מיחייבי בפירקונה לית להו פירי תדע דהא תנן אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם גאין חייבים בקבורתה דכיון דחייבים במזונותיה מעשה ידיה שלהן וכזו דאין יורשין כתובתה אין חייבים בקבורתה הכי נמי כיון דלא מחייבי בפרקונה לית להו פירי: טופס השובר. בכך בשבת כו׳ איך אמב לנא פלוני בן פלוני הוו עלי סהדי וקנו ממני וכתבו וחתמו בכל לישנא דזכותא והבו ליה לפלוני בן פלוני למיהוי בידיה לזכות ולראיה דבטילית ליה להאי שטרא דהוה ליה גבי בכך וכך דזימניה זמן פלן (לומר) אירכס לי והשתא לית גביה כלום דפרע לי כל מה דכתיב בההוא שטרא ולא פש לי גביה ולא מידי אלא כך וכך וכל היכא דאיתי׳ ליבטיל וליהוי כעפרא וכל מאן דאתי מחמתי בהזמנא דילי דיקום ויערער וישתעי דינא בהדי פלן דנן או על מאן דאתי מחמתיה מחמת ההוא שטרא דכוותיה דזימניה זמן פלן וכתיב ביה כך וכך ליבטיל ההוא דינא ולא ליהוי ביה ממשא וכל שטר דיפיק מתחות ידי ודאתי מחמתי על פלוני דנן ועל דאתי מחמתיה ליבטלן וליהוי כעפרא וכחספא לא שרירין ולא קיימין וכל מודעי דנפקי על שטרא דנן ליבטל כחומר כל ביטול מודעי ואחריות שטרא *דאמר קבלית עלי ועל ירתאי בתראי כחומר כל שטרי תברי דנהיגי בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי וקנינא כו׳ עד כאן לשון העיטור. מצאתי בספר הפרדס בתשובת רש"י ז"ל רפו הנבעלת ברצון מן העובד כוכבים נאסרה לבעלה וסימנך אסתר בת אביחיל שנבעלה לאחשורוש לא גליא ליה מאיזה משפחה היתה אלמא באונס היתה והדר אמרה למרדכי כאשר אבדתי אבדתי כאשר אבדתי מבית אבא כך אני אבודה ממך כי עתה שגליתי לו משפחתי נבעלתי ברצון וא"כ א"א שהמירה לעבודת כוכבים כמו כן אסורה לבעלה ואע"ג דליכא עדים שראו כמכחול בשפופרת ואמר שמואל במנאפים עד שיראו כמנאפים כמכחול בשפופרת אפ"ה מיתסרה בלא עדים דקי"ל במס׳ יומא ילר עובד כוכבים נטרד והלך לו שמע מינה דאין המרות לעבודת כוכבים האידנא בין דאיש בין דאשה לשם עבודת כוכבים ויצר דעבירה עדיין קיים ויש מקשקשים בדבר ואין ממש בדבריהם שאין להם סיוע שכבר סתמו פרק ר"ג כמו כן ואין להקל דאין לדחות וכן הלכה עכ"ל ותשובה אחרת מצא ר"י פרק אין מעמידין בעבודת כוכבים וז"ל חזרנו על כל לדדין על ענין ריבה זו ולא מצינו לה צד איסור ואפילו נחבשה ואסרוה ע"י נפשות הא פר"ח כולה מתני׳ דפ"ב דכתובות באשת כהן דע"י ממון שריא דירא להפסיד ממונא ולא בא עליה אבל ע"י נפשות אסורה וכן אם נתחייב בעלה הריגה למלכות וראיה קצת לפירושם דכולה מתני׳ מיירי באשת כהן אבל באשת ישראל אפילו ע"י נפשות מותרת ואע"ג דאיכא פירכין להאי פירושא מפ"ג דע"ז דתנן לא תתייחד אשה עמהן ורמינהו האשה שנחבשה ומדקא מרמו להו אהדדי ש"מ דההיא דפ"ב דכתובות איירי באשת ישראל מ"מ משני דחלקו חכמים בין לכתחלה ודיעבד ועוד מצאתי בסוטה פרק ארוסה מיתיבי טמא אדם ותסברא טמא לכתחלה ומשני תני נשא כו׳ אלמא דיש חילוק בין לכתחלה ודיעבד ואפילו אם נחבשה והורגה אסורה ע"י נפשות הייט כגון נשי דגנבי ואפילו לא נגמר דינם להריגה מאחר שמוכחבין בעליהן למלכות אבל בשבויה הקילו דמיגוולה נפשה והני נשי דגנבי פרק נערה אע"ג דממטי להו נהמא אמרינן מחמת יראה הוא דעבוד ואפילו ראיטה שנבעלה אמרינן שמחמת אונס הוא דלית הלכתא כאבוה דשמואל דאמר סופה ברצון אפילו בסתם אלא כרבא דאמר תחלתו באונס אפילו סופה ברצון שרי ולאבוה דשמואל גופיה יש חילוק דבשבויה הקילו כדמתרץ בשמעתין ולא דמי לנשי גנבי ולסטים דמחלק בין זה ללסטים דעלמא דמשמע דאין דינו כשבויה וכל זה ברואה שנבעלה דומיא דאבוה דשמואל ומלכא אחשורוש אבל בנדון זה לא ראוה שנבעלה אדרבה מעידין שלא נטמאה וסופה הוכיח דשבקיה מנפשה ואזלא לדת יהודי וקבלה בידי ממ"ו אבי העזרי דהיכא דאיכא

הגהות הב"ח י (ורלאייתו ממתני׳ כו׳ עד בנשים) תא"מ וכ"ב במ"ש אין זה: כ צ"ל התם: ל צ"ל והא: מ צ"ל בהן יד: נ צ"ל ואי איילונית: ס כ"ב בסתם: ע צ"ל שברזל כו׳ המנהג: פ צ"ל מאותן מעות של אותו מקום: צ כ"ב ודלמא פריטי כו׳: ק כ"ב כלל: ר ואע"פ כנ"ל:

חדושי אנשי שם

שאירם אשה בגליל טפין אותה לצאת שע"מ כן נשאה: *) [ד] [לשון אשר"י וכ"ש אם נשאה בעירה שאין האיש יכול לכופה לשנות מקומה כיון שאין שני המקומות שוין ונשאה בעירה אבל אם מקומותיהן שוין כו׳] :
*) שייך לסוף עמוד הקודם אחר תי׳ כפרישית לעיל.

הגהות מהר"ם מטיקטין א] ליהודה: ב] דאין חילוק בין ירושלים לשאר א"י שאין שם מעלות לקדושה בעשותינו ואין הוא יכול לדחותה מקדושה לקדושה מקלה לחמורה או איפכא כבזמן הבית והרי עתה כולם שוין למצוה ירושלים ושאר א"י :

דייני עובדי כוכבים בעיר אפילו אם תקפה ידם עליהו ורא״ה מפרק הניזקין אין אנפרות בבבל ומסיק אין דין אנפרות דכיון דאיכא דואר במתא ולא אזל וקבל אחולי אחיל וכ״ש בנדון זה שהיו קובלין למלך ודת המלך ומשרתיו היה להצילה שהיו מתייראין וגם לב הבתולה ודעתן היה לשמים לחזור לדת יהודי ודבר זה ברור וגלוי לנו מכל עובר ושב ומקלת חבירינו העידו לפנינו שבצרפת התיר ר״ת להחזיר נשים שנטמעו כמה ימים בין העובדי כוכבים וגם בידינו תשובות קדומות להיתר ונראה בעיני שאין בזה לפקפק ורא׳י זה שבגד בארוסתו למתוח על העמוד בקנס חמור וגוזרני עליו בגזירה ונדוי לחזור לארוסתו ואם קדם השניה יגרשנה בלווי הקהלות ואם יסרב ילכד בחרם ונדוי הקהלות או אם יוסיף עוד על חטאו פשע שיכנוס או יקדם השניה על כן יטה אזנו לדברי חכמים דוד בן שאלתיאל: שניאור בר׳ משה הלוי: יעקב ברבי יעקב. אחרי נתגלגל הדבר ונפלה לו יבמה ואסורה ליבם כ״א לכנוס ארוסתו שנמלטה מהרג רב שם והיתה שם עם העובד כוכבים אנוסה יותר מב׳ חדשים וכמה פעמים היו מחזרין להבריחה ולפעמים נמי היו לניס שם יהודים יום או יומים ולא נמצא בה שמץ. הועתק ממכתב ה״ר משולם בן רבי מאיר מריזבור״ק עכ״ל מצאתי ועי׳ *) בהגה״ה ובמיימוני בהל׳ איסורי ביאה פרק י״ח עיין עוד תשובה מבת ישראל שהמירה לעבודת כוכבים בסוף: [א] אירסה וגרשה אירסה (עתה) ונתאלמנה דוקא גירשה ונתאלמנה הא נתאלמנה תרי זימני תו לא חזיא לאינסובי וסתם לן תנא כרבי דאמר בתרי זימני הויא חזקה וכן הלכתא דגרסי׳ פרק הבא על יבמתו נישואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרשב״ג נישואין הא דאמרינן מלקיות דתנן מי שלקה ושנה היו מכניסים אותו לכיפה ומאכילין אותו שעורים עד שכריסו נבקעת וסתות דתנן אין האשה קובעת וסתות עד שתקבעטו ג״פ וכן אין עוקרת עד שתעקרנו [ג״פ] ומסתברא דגבי מילה נמי קי״ל כרבי דתנן מלה ראשון ומת שני ומת שלישי לא תימול דספק נפשות להקל עכ״ל רב אלפס ועיין פרק הבא על יבמתו ובתוס׳ שאנן כתוב אפילו אירסה ומת כדאיתא פרק הבא על יבמתו עכ״ל: כתב תלמידו של הר״ס וז״ל נ״ל מה שתקן ר״ת רפז להחזיר הנדוניא לאב לא על הבת לבדה תקן אלא אף על מיתת הבן תיקן ומה שלא הזכיר הבן משום דבצרפת מוהגות הבנות ליתן הנדוניא ולא החתן אבל אם היה הבן נותן הנדוניא ומת תוך השנה הנדוניא חוזרת גם לאביו וכן דנתי לפני הר״ס והודה לדברי עכ״ל [ה]: אכפייה רבא לרבה בר נתן י״מ שבמקומו של רבא היו גבאין שקבלו ביניהם לתת כך וכך לצדקה ולהכי כפוהו עכ״ל תוספות ועפ״ק דב״ב בגי׳ ושם האריכו: דוקא נותן לבניו הוא ואשתו ניזונים מהם אבל אם נותן לאחר אינם ניזונים לא הוא ולא אשתו עכ״ל תוס׳ והביאו ראיה וע״ש בתוס׳: המבזבז אל יבזבז יותר מחומש מפרש בירושל׳ שנה ראשונה החומש ואח״כ חומש הריוח שבכל שנה ושנה עכ״ל תוס׳: באושא התקינו שיהא אדם זן בניו ובנותיו הקטנים עיין באלפסי והיכא שהוא אמיד כייפינן ליה לזון בניו ובנותיו הקטנים אבל לא אמיד לא אבל קטני קטנים אע״ג דלא אמיד כייפינן ליה כדדרים עולא אפיתחא דבי נשיאה כו׳ ועד כמה עד בני שית ותנן נמי אם היתה מניקה פוחתין ממעשה ידיה ומוסיפין על מזונותיה ש״מ חייב אדם לזון בניו ובנותיו כשהם [א]קטנים: אל יבזבז יותר מחומש פן יצטרך לבריות ודוקא מחיים אבל לאחר מיתה לית לן בה כעובדא דמר עוקבא פרק מציאת האשה: יען כי ראיתי ושמעתי המפקפקים על נדוניית חתנים כגון שמתה הבת תוך שנתה ותולין בוקי סריקי על מה שפסק ר״ת לפי [ב]שסגנו ולא ינהרו בפירושו יפה מההיא שפירש ודקדק מרוב פלפולו לפי שעוקר הרים וטוחנן זה בזה היה ודקדק כמו שדקדק אבל אחרים לא דקדקו יפה וראייתו מההיא דכתב לה פירות כו׳ שפירש דמיירי אף מן הנשואין ואפ״ה זכה בהן אב והיינו דוקא כגון שפסק לו ומתה הבת ועדיין לא בא ליד חתנו ולא זכה בנדונייתה מעולם. וסברת ר״ת משום דאוקי ממונא בחזקת מאריה דהיינו [האב] לפי שלא גמר בלבו להקנותו לחתנו אלא כדי שתהנה בתו ממנו אבל בנדון זה שכבר זכה בו חתנו והקנה לו נדונייתו ע״י משכונות מונחין ביד נאמן או ערבים קבלנין שנתערבו כנגדו [והאב] נשא ונתן בנדוניית חתנו מכח שניהם לפי שהאמינוהו עליהם להרויח לתועלת חתנו לפי שנתרצו שניהם אבי החתן ואבי הכלה שיהיה חמיו טורח בממון הלז עד שיגדלו הנערים ליכא מאן דפליג שכבר זכה בו חתנו לפי שגמר בלבו להקנותו לפי שאילו הן הדברים הנקנין באמירה כגון כמה אתה נותן לבנך ופרש״י בהויא הנאה [*]שהאמינתו גמר ומקנה כ״ש בנדון זה ושלום מבר״ב [ו]: ותגבה ממטלטלי ככתובה שויה רבנן נראה לר״י דהשתא שתקנו הגאונים דכתובה נגבית ממטלטלי ונחתם עיזקתא דרים גלותא ועיזקתא דראש ישיבה כמו שכתוב בכתב רב שרירא גאון הוא הדין כתובת ב״ד ומפי׳ ר״ח יש ללמוד שפירש לקמן פרק מציאת האשה השתא מתקנת הגאונים דכתובות נגבות ממטלטלי הוא הדין מזונות ונראין הדברים דכ״ש כתובת ב״ד ועוד נראה דמגופה דשמעתא יש להוכיח פי׳ זה דהא מן הדין ראויה לגבות ממטלטלי אע״ג דכתובה לא גביא ממטלטלי אי לאו משום דככתובה שויא רבנן וא״כ רואה אני הדברים ק״ו כתובתה מתקנת הגאונים כתובת ב״ד [מיבעיא] עכ״ל ריב״א [ג]: ת״ר נשבית והיו שואלין ממנה י׳ בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה י״ל רצה פודה יותר מכדי דמיה אבל בכדי דמיה צריך לפדותה ומיהו רש״י פירש דאינו פודה כלל דלא תקינו לאשה כ״א חד פריון וכפי׳ משמע ליסנא טפי וכן פסק המיימוני ופעם ראשונה פסק ר״ח כרשב״ג דאין פודין אותה יותר מכדי דמיה אבל חייב לפדותה אפילו פרקונה יתר על כדי כתובתה כרבי דהלכתא כוותיה בחדא וכרשב״ג בחדא ונראה לריב״א ליתן טעם לדבריו דמדתלי רשב״ג טעמיה בהא דאין פודין השבויין יותר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם אע״ג דרבי אית ליה נמי הכי בעלמא מ״מ כיון דמתני׳ דפרק השולח מיתני׳ סתמא ולא מיפלגא שמע מינה דכרשב״ג ס״ל בכל שבויין אבל באידך הלכה כרבי דהלכה כרבי מחבירו אע״ג דרשב״ג אביו ורבו היה כדאיתא פרק הפועלים מ״מ אח״כ נתחכם יותר ממנו מדתני בכל דוכתין מילתיה דרבי קודם מילתיה דרשב״ג עד כאן לשונו מצאתי: האשה שמכרה עיין ריש פרק השואל במס׳ בבא מציעא ובפ׳ החובל. פרנסה היינו עישור נכסים ועיין פ׳ המוכר במס׳ בבא בתרא ולקמן פרק מציאת האשה: רפה שאלו להר״ס על ראובן שנתפס וגם אשתו נתפסה מצד אחר ומיסרין אותה ועמדו קרוביה ופשרו עבורה אם יכולין להוציא דמי פדיונה מיד שמעון שיש בידו פקדון אחד משל ראובן בעלה מי אמרינן כל כמה שלא נתפשר איהו גופיה מן השבאי ולא נודע כמה יעלו דמי פדיונו ואם יפדנה תחלה אז לא יוכל לפדות עצמו חייו קודמין לשל אשתו או לא ונראה לי דאע״ג דלענין סידור בע״ח ולערכין איהו גופיה עדיף מאשתו כדאיתא פרק שום היתומים דקתני אבל לא לאשתו ובניו ויליף לה התם מקראי ובפרק המקבל נמי מייתי לה ה״מ לענין חיוב מזונותיו אבל להוציאם מבית השביה אשתו עדיפא כדתנן פרק שני דהוריות האיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אבידה אשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי ולכסות דקאמר היינו כששניהם ערומים והאי דמכסין האשה תחלה וסברא הוא ואין צריך לפרש ותניא התם בגמרא היה הוא ואביו ורבו ואמו בשבי הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו ואמו קודמת לכולם פירוש אפילו לדידיה אלמא אע״ג דחייו קודמין לחיי אביו וחיי רבו והוה ליה למימר מכל שכן לחיי אמו דנריע טפי משל אביו כדאמרי׳ פרק קמא דקדושין גבי מורא וכיבוד אפילו הכי לענין להוציא מבית השבי אמו קודמת לכולם משום דלמא עבדי בה איסורא אלמא כל היכא דחייב בפריון האשה איהי קודמת אפילו לדידיה מטעמא דפירשנו אם כן אשתו כיון דמחייב בפרקונה איהי קדמא לדידיה ועדיפא מיניה ואע״ג דליתיה קמן בית דין יורדין לנכסיו ופודין אותה ופרק רביעי דכתובות גבי מי שנשתטה או מי שהלך למדה״י ב״ד יורדין לנכסיו ומפרנסין וזנין את אשתו וכו׳ וכ״ש להוציאה מבית השבי דכולהו איתנהו ביה דיורדין לנכסיו ופודין אותה ואפילו בע״כ ואפילו עומד וצווח אל תפדוה מנכסי אין שומעין לו לאו כל

כמיניה להפילה על הציבור כל זמן שיש לו נכסים. ובהוריות מסקינן כל זמן ששניהם עומדין לקלקלה האיש והאשה האיש קודם לאשה פירוש שרגילין במשכב זכור ויש לחוש לקלקול האיש כמו לשל אשה האיש קודם דטלטול דגברא קשה מדאיתתא אלמא כל היכא דאיכא למיחש ספי לקלקול וקלון איהו קודם אחד האיש ואחד האשה ושלום מבר״ב: [פרק אע״פ] השיב ר״י חזרנו על כל צדדין ולא מצאנו היתר רפט למינקת חבירו לא בשבועה ולא במשכונות ולא בשתי מניקות דבכל ענין אסורה עד כ״ד חדש [ג] אמנם מעשה היה באשה שנתנה בנה למינקת יהודית ונשבעה שבועה חמורה מאד שלא תחזור בו ואמר ר״ת אין טופין להוציא ואפילו נשאת לישראל ואם לא כנס לא יכנוס כדמשמע פרק אע״פ דרב נחמן שרא לבי ריש גלותא משום דלא הדרי ובתשובת גאון יש שאינה נקראת מינקת חבירו אם פירשה מלהניקו קודם מיתת בעלה שלשה חדשים: פ״ה ועוד לפרש״י דלקמן שכותב אדם לחבירו בשטר אני חייב לך מנה הכא נמי כיון שכתב לה מודה הוא שמחויב לה כבר עכ״ל [תוס׳] שאנן: שאני דבי ריש גלותא דלא הדרי בהו פי׳ דליכא למגזר בהו אטו אחריני שהעולם יודעים דלא תלי הדרו בהו מכאן שאין להתיר ע״י נתינת בן למינקת אפילו ע״י עירבון ובטחון גמור דלא הדרא בה דגזרינן אטו אחריני עכ״ל תוס׳ שאנן ובספר מ״ג כתב וז״ל מצאתי בתשובת הגאונים שאם פירשה מלהניקו שלשה חדשים קודם מיתת הבעל תו לא מיקרי מינקת עכ״ל. מורדת פוחתין לה שבעה דינרין מכתובתה לשבת מפרש בירושלמי כנגד שבעה מלאכות שהאשה חייבת לבעלה ולה מוסיפין שלשה דינרים כשהוא מורד כנגד שלשה דברים שחייב לה שאר כסות ועונה עכ״ל תוספות שאנן: תנאי כתובה ככתובה דמי אומר ר״ח דוקא להני מילי דמני הכא הוו תנאי כתובה ככתובה אבל לשאר דברים לא דהא ממאנת ושניה תנן באלמנה ניזונית תנא בלא כתובה ואמר רב נחמן אית להו תוספת וכן ההיא דשילהי הבא על יבמתו באה מחמת טענה דכופין אותו להוציא ויתן כתובה פר״ח דתוספת לא יתן דאדעתא למיפק לא הוסיף לה ולהכי לא חשיב לה ואם תאמר ההיא דהמדיר אשתו דאמר יוציא ויתן כתובה וע״כ גם תוספת צריך ליתן לה דאם לא כן כל אדם ידיר אשתו אם רוצה לגרשה כדי להפטר מתוספת וא״כ ליחשוב הכא דלהא מילתא תנאי ככתובה דמו עם אינך דחשיב הכא ויש לומר דבר פשוט הוא דאית להו תוספת וכן יש לומר גבי נשא אשה ושהה עמה עשר שנים דבעי למימר פרק המדיר דכופין ויתן כתובה ועל כרחך תוספת נמי אית לה דעדיפא מאיילונית דאית לה תוספת והא דלא חשיב משום מלתא דפשיטא וכן כל הנך דטפין ויתן כתובה פירש ר״ח דלית להו תוספת מדלא מני להו הכא ור״ת מפרש דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה וכן באה מחמת טענה דאית לה כתובה אית לה נמי תוספת וממאנת וחברותיה דאית להו תוספת ולא כתובה איכא למימר הכא מיירי בהנהו שהיו מתחלה ראויות לכתובה עכ״ל תוס׳ והאריכו הרבה וע״ש ולקמן בפרק המדיר בזה הספר ולי הדיוט נראה לי דגם בהיא אומרת נעלת וכו׳ דתניא בסוף המסכת דקתני בה טופין שייך הפלוגתא של רבינו חננאל ור״ת ועוד נ״ל שספר מצות גדול סובר שהלכה כרבינו חננאל שהרי במצוה של פריה ורביה הביא דברי ר״ת לענין פסק הלכה ודברי ר״ת לא הביא וכן משמע קצת בתוס׳ שאנן כרבינו חננאל [ד] ומצאתי מהר״ס רצ שהיה רגיל לפסוק היכא שגדולים חלוקים בדבר אי תפס אידך לא מצי מפיק מיניה דאמר ליה האי אייתי ראיה שהלכה כזה הרב שפסק כן וכן כתב בעל הספר: ריש פרק המדיר על קך על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה מקודשת ותנאו בטל הכא מיירי בדכפליה לתנאה דאי לא כפליה אפילו לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בעל התוספות הקשו והירצו הרבה מאד ולסוף כתבו וזה לשונם איכא למימר דודאי מעשה הנעשה בידים כגון קנין וגט וקדושין וחליצה וכיוצא בהם שאין המעשה יכול להתקיים על ידי שליח כי אם על ידי האדם עצמו אלים המעשה טפי ולא יתבטל ע״י התנאי שלא יתקיים אבל במעשה שאינו אלא בדבור בעלמא כגון נדר לא אלים כולי האי שיתקיים אם לא נתקיים התנאי עכ״ל ועיין פ׳ האומר במס׳ קדושין בזה הספר: כ״ד חדש עיין בתשובה של [ו] שתי נשים מעשה אירע שהתיר הרב ר׳ מרדכי מגרמיזא לאשה אחת שזינתה לינשא תוך כ״ד חדשים דאין כאן מי שיוכל לטופה ואע״ג שאומרת שזה הוא שזינה עמי אפילו הכי אינו יכול לטופה כי היכי דזנאי מהכא זנאי מהתם ולא הורו לו כל חכמי הדור ולי הדיוט הכותב נראה לי ראיה לאסור כמו שאסר ר״ת גרושה משום דאי מכירה טופה אותה בבית דין ה״נ נהי דלא טודע מי האב מ״מ ב״ד יטופו אותה ועוד יש לי ראיות אחרות ועיין בתוספות: ממעטו ברגלו בלינעה בשבת בתוספות אמרו דלא אמרינן כל דבר שאסרו מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור אלא דוקא היכא דאיכא למיחש שהרואה יאמר שעובר על איסור דאורייתא עיין פרק במה אשה ובמס׳ עבודת כוכבים: היכך לשון רב אלפס הדין דינא דגמרא דמשהינא מורדת תריסר ירחי שתא אבל האידנא דייני במתיבתא כי אתא קמן מורדת ואמרה לא בעינא ליה ומאיס עלי יהבינן לה גיטה לאלתר ואי תפסה מידי מפקינן מינה והני מילי במאי דכתב לה בעל מדיליה אבל מאי דאתיאת איהי מבי נשא בין תפסה בין לא תפסה [ואיתא בעיניה הוי] דידה ואי ליכא מידי בעיניה ואיכא מידי דאהיא מחמתיה יהבינן לה ואי איתבר לגמרי לית לה מדידיה כלום וה״מ בנכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל מה דאיתיה בעין שקלה אע״ג דבלו והוא דחזי לאישתמושי מעין מלאכה ראשונה אבל אי בלו לגמרי משלם לה דמיהון וה״ה אי אגנוב או איתניס דמשלם בעל דברשותיה קיימי כדתנן אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו וחזינן לגאון דאמר דיהבינן לה מנה ומאתים בלחוד כי היכי דלא ליהויין בנות ישראל הפקר ודינא דגמ׳ דאפילו עיקר כתובה לית לה כדאמרי׳ בריש פרק [נפקא מינה] למורדת והדין דינא היכא דאמרה לא בעינא ליה אבל היכא דאיכא עלה חשש מותא ובעי׳ לאפוקי מבעלה כי היכי דלא לירות לה ליתא להאי תקנתא ולא עבדינן שבדא וכי האי גוונא איכא למימר היכי דמעקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן עכ״ל וע״ש והקשה מהר״ס וז״ל א״כ דחייב לשלם לה נכסי צאן ברזל היכא דחזיה דאישתמושי נכסי תמרוד והתפוס בנכסי ותאכל היא ותיחדי ויש לומר אין ו שמחה שלימה אחרי שבידו לעגנה ונהי דאיהו נמי מתענן בתקנת ר״ג מכל מקום איהו נמי מיעגנא וכ״ש לדברי ראב״ן שמתירו לישא אחרת והיא לבדה תתענן ובדין מורדת דמאיס עלי פסק ה״ר אביגדור כר״ת דמשהין אותה י״ב חדש ואז תצא בלא כתובה ולי נראה כרב אלפס עכ״ל עוד כתב מהר״ס וז״ל אין בטענת מורדת ממש עד שתתן אמתלא נראית ונכרת לטובי העיר וחכמיה למה הוא מאוס עליה וכן פסקו התוס׳ פרק אע״פ וגם תקנת הקהלות כן היא והטוענת מאיס עלי בלא טענה אין לה מזונות ולא נדוניא ואפילו מה שהכניסה לו ואפילו איתיה בעיניה אבל מה שתפסה ממה שהכניסה לו לא מפקינן מינה עכ״ל ובספר מ״ג כתב וז״ל אמנם רב שרירא גאון אומר שנותנין לה גט מיד פן תצא לתרבות רעה כתקנת הגאונים שמגרשה לאחר ארבע שבתות וכל מה שתפסה מוציאין מידה במה דכתב לה הבעל: במורדת דמאיס עלי שויא רש״י זכרונו לברכה ורבינו *[משה] (כתב) שיגרשה בעל כרחה כאשר ביארנו וחולק ר״ת ומפרש השמועה כשהבעל רוצה לגרשה רק שיפטר מכתובתה וגם רבינו חננאל פירש בפירוש כזה הלשון אם אמר הבעל אתן לה גט עד כאן לשון סמ״ג במצות שלא למנוע מאמה העבריה ועיין המצוה והמצא בה דברים מחודשים ואין פנאי להאריך. אם זה איש (שוחק) [שובב] ומאבד ממונו בשחוק לא מלינו שתוכל אשתו למרוד בו [ה] לא מתשמיש ולא ממלאכה כיון שלא החליף להעבירה על דת לשמש באיסור ואילו הכריזו עליה ארבעה שבועות ושהתה במרדה שנים עשר חדש הפסידה מנה מאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל שלא תפסה ובתוך השנים עשר הפסידה מזונות כדמסקינן במורדת דמשהינן תריסר ירחי אגיטא ומזוני לית לה תוך הזמן. המורדת בעינא ליה ומצערנא ליה דאי אמרה מאיס עלי לא הצריכו חכמים שהייה ולאלתר מגרש ומיהו אי תפסה מנדונייתה דהנעלת ליה לא מפקינן מינה וכדמסיק שם

הגהות חב״ח א נ״ב רק קטני: ב שגגו כנ״ל: *) כד״ס הגי׳ בס״ג ובמיימוני. ובד״ק הגי׳ בהגהות מיימוני:

חדושי אנשי שם

מהר״ם [ה] ובהגהות קדושין סימן תתנ״ט כתב ע״ש תשובת ר׳ שריאל ברבי יחיאל שגובה כתובתה מנה ומאתים ותוספת ותקנת ר״ת חידוש הוא וכבו דלא נוסיף עלה. ושכן הסכימו כל חכמי סיעתא: [ו] זה אמת לפי הדין אבל [לא] לפי התקנה שנזכר למעלה גם בפנים והגהת אשר״י אע״פ שכתוב בתוספות שחזר בו ר״ת בסוף ימיו מאותה תקנה הרי כתב באגודה כי שוב נתקנה בהסכמת כל המדינות. וזו שאנו כותבים בתנאים ומחמת העדור יעמיד כתקנת שום ואפילו החזיק הבעל חוזר בתוך שנה אחת כל מה שהכניס אם מתה בלא ולד של קיימא חוץ ממה שהוציא בהלייתה וקבורתה כדאיתא בפנים: [ז] נ״ל שתי שניה והוא בהגהות קדושין

הגהות מהר״ם מטיקטין א] ר״פ נערה שנתפתתה לשון רי״ף: ב] וכן כתוב באשר״י משמו: ג] תשובה זו נמצא בתשובת מיימון להל׳ אישות סי׳ כ״ד: ד] וכן מוכיח באשר״י: ה] עי׳ באשר״י ותשובה זו כתובה גם בפנים במרדכי פ׳ אע״פ:

דאי תפסה לא מפקין ולוט טומר במה דהגעלת ליה וכיון שאביה מוחזק מן הגדן דהגעלת ליה שנתחייב לאחמו מהני כאלו היא עצמה תפסה ושלום מתתיהו בן הר"י זצ"ל עכ"ה מצאתי : ושאלתם כי משסיגא לה אגיטא י"ב חדש ולית לה מזוני מבעל זה והבעל יכול לעגנה כדברי ר"ת אם תחזור בה והוא מורד אם הוא חייב במזונותיה א"ל דבר פשוט הוא היכי שמרדה כל כך עד שאיבדה כתובתה אפילו אי הדרא בהו הו לא יהיב לה כתובה ולא תנאי כתובה דהא למאן דאמר בגמרא מאי מורדת ממלאכה הייט על כרחה שמרדה מקצת ימיה שאינה רוצה לעשות מלאכה ובתוך כך פוחתין לה עד שתכלה [ואם] תחזור בה לא הועילו כלום דאם לא כן מה הועילו חכמים בתקנתן שפוחתין לה והלא כשמרדה עד כדי שתכלה כתובתה תחזור בה וליכא למימר דחזרה אינה מועלת אא"כ תשלם לו למפרע מה שבטלה דהא דומיא דמורדת מתשמיש [דאי] מהניא חזרה על כרחך מכאן ולהבא דלא שייך תשלומין. ושאלתם אם הנדוניא עדיין ביד החותן והתפיסה לבהו אי השיב כתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא דמי דהא אפילו באו ליד בעל יש ליתן לה כל שכן היכא דלא אתיא לידיה. ושד פסק ר"ת בנדוניית הכנים שלא גבו ומתה דאפילו נשאת אין מוציאין מן האב דאזלינן בתר אומדן דעתא דלא נתן אלא על מנת שתהנה בתו ה"נ כיון דהמרה מאים עלי ואיס מקובל לה להא דמיא עכ"ל מהר"ם ובספר היסר כתוב וז"ל מורדת דבעיא ליה ומצערא ליה שהיא מכוונת לעגנו אולי יתן לה כתובה ויגרשנה אינו יכול לגרשה אפילו הוא רוצה עד שתפחות כל כתובה שבעה טרפעיקן אבל מורדת דמאים עלי אם רוצה מגרשה מיד בלא כתובה ולא משהינן תריסר ירחי שתא אגיטא כמו מורדת דבעיא ליה דמשהינן לה אולי תחזור ובין כך ובין כך אין לנו לכופו לגרש אלא אם ירצה יעגנה לעולם וע"ש: פנים והתגן קונם ט' עיין פרק הבא על יבמתו בסוף. פנים יתומה שהשיאה ט' עד דאזלי בתר אומדן דעתא דאב ט': הגה"ה הני מילי לפחות מעישור ולא לאוסופי על עישור והכי נמי אמרינן פרק נערה עד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור הלכך לא מפקינן מיתמי טפי מעישור נכסים. וגאון אחר אמר הואיל ואמר רבי יהודה אם השיא בת ראשונה יתנו לשניה כדרך שנתן לראשונה שמעת קאמר לא שנא לאוסופי ולא שנא לגרועי בתר אומדנא דאב אזלינן והואיל ואפסיקא הלכתא כר' יהודה בהדיא טותיה עבדינן ואי לא ידעינן אומדן דעתיה דאב יהבינן לה עישור נכסים עד כאן לשון רי"ף עיין לעיל בתוס' פרק נערה ושם האריכו הרבה. פרק המוכר הבית במס' ב"ב פסק רשב"ם בשם רבינו מאיר דעישור נכסי דהייט פרנסה אינו נגבה אפילו בזמן הזה אלא ממקרקעי וע"ש: פנים העוברת על דת ט' עי' ס"פ כירה ושם פירשתי אם חכם יכול להפר אחר קומו של בעל: המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל פירות לאו בכל פירות מדיר לה אלא ממין אחד אבל מכל פירות אומר ר"ת שלא חל הנדר כדאשכחן פרק שני דנדרים דכי אמר קונם עיני בשינה שהם לא חייל הנדר הואיל ואי אפשר לו בלא שינה שלשה ימים ה"נ אם אסר לה מלאכול כל מיני פירות שבעולם עכ"ל הוספות וע"ש: אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו פירוש מקללת *בעלה בפני בני בעלה מולידיו וכ"ש בפני בעלה וי"מ מקללת זקנו של בעלה בפני בעלה מתוספות שאנן: אלכה לי אל הגדולים אלופים המה ידעו דרכי ה' ונתיבות הקדמונים מורי הרב הגדול אביגדור ומורי הרב רבי חיים מרי חטייא ומורה תורה רצא על בחור אחד ששדך בת ישראל וקודם שכינסה נפלה לו יבמה אם יכול לכנוס המשודכת קודם שיחלוץ ליבמתו כי אביה רוצה לעכב על ידו ולכופו שיחלוץ לה ואמת הדבר דקיימא לן דיש זיקה אפילו בתרי אחי כרב אסי דפרק ארבעה אחין כמו שפוסק בעל הלכות גדולות ורב אלפס אך אם שייך לחרם הגאון משתי נשים דלכאורה לא גזר מליסא אשה כל זמן דהך זקוקה לו דלא גזר אלא שלא ישא מעלמו שתי נשים והא קמן דלא אסרינן ליה לא באשתו ולא ביבמתו אם הוא נשוי כדאמרינן [ביבמות] וה"ה לכתחלה ישא והדבר זה הלוי בקבלה ואתם ידעתם טלה ועוד כיון דקדם ושידך קודם שנפלה ליבום איך תאסור עליו המשודכת משום חרם הקהלות הלא גם על המשודכת עליה חלה החרם שלא ישא אחרת ואם באנו לומר שייך חרם הגאון ביבמה א"כ אדרבה המשודכת תאסר עליו יבמתו ולא יבמתו המשודכת כי היא קדמה ועוד אפילו בעריות גבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה אפילו לר' יהודה ב"ב דאמר אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה דאית ליה יש זיקה הא פירש רבינו יונה דוקא קידש לאחר נפילה שהיתה זקוקתו בשעת הקדושין אבל קידש קודם [נפילה שלא היתה זקוקתו בשעת קידושין] אין צריך להמתין דבקידש באיסור איירי וכי היכי דבקדושי דאורייתא מפקעי זיקה דאורייתא לענין איסור אחות אשה דאורייתא ה"נ שדוכין דחרם דרבנן פקעי היזקה לענין חרם דרבנן. ועוד פי' [דלמ"ד] דקידושין נמי לא מפקעא זיקה אפ"ה אם קידש בהיתר א"ל להמתין כ"ש זה דמשום הקנה בעלמא שלא יצטרך להמתין ועוד שמא תקנת הגאונים לא שייכא כלל במקום זיקה בעלמא ואי משום כפייה כדי שיחלוץ חדא דמעשים בכל יום דלא כייפינן ומעגנים יבמתה עד שמתפשרים יחד משום דאיכא מחלוקת בין הגדולים אם טופין ולא נתברר הלכה כמי ועוד דים אח גדול ממנו ואם בא לכוף נכוף הגדול ולא הקטן וגם הגדול אין דעתו לעגנה עד שהתן לו כל אשר לה רק שאביו חפץ שתחזיר לו י' זקוקים כסף שנתן לבנו ולא הגדלה בעיניכם נעשה ע"כ. השיב הרב רבי אביגדור כהן צדק עטה הטב בשיבה. ושלום ושלוה אחרית ותקוה. מורי הגדול הרב רבי חזקיה אומר כדאי שלחת אלי אמנם כך דעת תלמידך נוטה אם אמרו זיקה ככנוסה בעריות החמורות יאמרו בתקנת חכמי הדורות לא גזר הגאון אלא שלא ליסא שתי נשים אבל הכא חדא ממילא אתרמייה ליה ולמיפק קיימא משום דררא דאורייתא לאבא שאול הלכך כמי שאינה זקוקה דמיא לגבי איסור קל כי הא שלא גזר הגאון אלא משום קנטה ולא משום דררא דאורייתא כלל והכא קי"ל שלא ייבם ואין כאן שתים ודמיא להא דאי היתה אחות זקוקתו אחת אסורה עליו איסור ערוה אחותה מתייבמת דאין זו אחות זקוקתו דערוה לא רמיא קמיה ליבום אלמא איסור ערוה דאית ליה בחדא מינייהו מיפקע זיקתיה לאיסתרויי בחברתה אע"ג דשייך בה איסור חמור כעין של תורה אחות זקוקה דדמיא לאחות אשה יבמה זו לדידן דסבירא לן כאבא שאול כאשה אם יש לו בנים היא עכשיו שאין מכוונין לשם מצוה דהא לא אכשר דרי ואין לו עליה זיקה אלא להצריכה חליצה וזיקה קלישה כי הא לאו ככנוסה דמיא ואף לא כארוסה ואע"ג דהגן היתה א' אסורה עליו איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת דכיון דרמיא קמיה מדאורייתא אסור באחותה משום אחות זקוקה [שאני איסור אחות זקוקה] שהוא כעין דאורייתא דדמי לאחות אשה הוא ודאי לא מיפטריא כי אם ע"י ערוה גמורה ולגבי גזירות גאון דלית בה דררא דאורייתא כלל מידחיא זיקה מקמי איסורא רבה דטנם שלא לשם מצוה דהוי כפוגע בערוה שלא במקום מצוה ולא התסרתו לכנוס המשודכת דהוי כנושא שתים והא דאמרי' פרק אע"פ תבע להנשא נזקקין לו משום דאמרינן כל כמה דאגידא ביה לא יהבי ליה אחרינא התם לאו משום איסורא קאמר דהא קי"ל נושא אדם כמה נשים ובלבד שיוכל לזונן כדאיתא פרק החולץ ופרק הבא על יבמתו ואין לתמוה איסור אחות זקוקה היכא משכחת לה לאבא שאול כיון דרכיב עליה איסור טונם שלא לשם מצוה אין כאן מצות יבום אלא זיקה קלישה לאצרוכי חליצה וי"ל משכחת לה בזמן [שהם] מכוונין לשם מצוה ואפילו אם תמצא לומר דאית ליה אף לפי משנה אחרונה הכא בהאי שעבדא אגן סהדי שלא יכנוס אלא יחלוץ דכמאן דליתיה דמי כי לא גזר הגאון בשניה אא"כ ראשונה ראוי לכונסה ועוד נראה דאפילו למ"ד יש זיקה נהי דעדיפא מארוסה דלא בעי מסירה לחופה ובת ישראל שומרת יבם כהן ונפלה לפניו מן הנשואין אוכלת בתרומה למשנה ראשונה ואפילו למשנה [אחרונה] אם הגיע זמן והכלה בחזי ארוס מ"מ בשאר מילי לא חשיבא זיקה לשויין כנשואה כגון ליורשה וליטמא לה ולמציאתה ולמעשה ידיה ואם זינתה בשדה שומרת יבם לא נאסרה עליו דלית הלכתא כרב המנונא כדאיתא פרק היה מביא ושומרת יבם דקתני בשבועת סוטה רבי עקיבא היא ומה שהבאת מפי' ר"י אם קדש אחות זקוקתו קודם נפילתה מותר לכונסה מיד אף קודם חליצת אחיו לזקוקה אע"פ שיש לחלק כאשר כתבו רבותינו שבגוטשט"ם מיהו איכא למימר דזיקה דקיימא ליבום לא פקעה אלא בקדושין דאורייתא אבל זיקה דלא קיימא ליבום אפילו שידוכין מיפקע לאו לענין שלא תאסור המשודכת עליו קודם חליצתה של זו וכיון דאם רצה ליבם לא שבקינן זיקה כזו גריעא ולא בעי' אפקעתא טולי האי והויא דמלמדין הקטנה שתמאן התם איכא זיקה גמורה דחזי ליבום דפליג עליה דאבא שאול ולהכי לא מידחי' אפילו מקמי נשואין דרבנן כ"ש מקמי שידוכי בעלמא ושלום אביגדור הכהן. תשובה זו שייכא שילהי פ"ב דיבמות: רצב תשובה לראב"ן מגא"ם ראובן החליף בתים לשמעון ומצא בהן מומין וטוען שלא ידע בהן ולא הודיע וראובן אמר הנה הודעתיך ועוד אני מתקן כל המומין השיב אם המומין ניכרין הן לכל הנכנסים [ואין] עדים שנכנס בבתים אין לשמעון על ראובן כלום אלא אם נשבע שמעון שלא נכנס ושלא ראה בטילין החליפין ומה שאמר לתקן המומין אם המומין אינן בגוף הבית כגון אמת המים העוברת בהן או שיש לאחר תשמיש עליהן החליפין קיימין אבל אם הם בגוף הקרקע כגון כותל שלם ונמצא רעוע או כותל הנראה של סיד ונמצא של טיט שצריך לסתור ולחדש פנים חדשות באו לכאן והחליפין בטילין כדאמרינן סנדל שניטלו שני תרסי' מהרסיותיו ותקנו טהור משום פנים חדשות וכדאמרינן אגל רופא וריפא אותה אינה מקודשת וחליפין הרי הם כמכר ומקבל כל אחד ואחד אחריות על חבירו להעמיד החילוף בידו ואם יש לו אחריות טורף ואם לאו גובה [מבני חורין] עכ"ל: רצג טופס של תנאי כתובה מעיטור בכך וכך בשבת וכו' איך פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני אמרו לנא הוו עלנא סהדי וקנו מיננא וכתבו וחתמו עלנא בכל לשון דזכותא והבו לכל חד מיננא למיהוי בידא של כל חד וחד לזכות ולראיה דלביתי ברעות נפשאי ושדיכנא אנא פלוני בן פלוני ברתי לפלוני בן פלוני למיהוי ליה לאינתו ברעות שמיא ליום פלן וקבילית עלי מעכשיו למיתן ליה עד יום פלוני כך וכך בתכשיטין ומקרקעי ומטלטלי דאי מעכבנא ולא מקיימנא ליה ההוא תנאה אקניתיה ליה מהשתא ד' אמות קרקע בחצירי ואגבן הרשיתי למיגבי מינאי כל תנאה דכתוב לעיל כך וכך קנסא מכל מה דאית לי תחות כל שמיא דקנאי ודקינין טולהון יהון אחראין וערבאין עד שתתקיים תנאה דילי וכך אמר לנא פלוני בן פלוני איך אנא קבילית עלי למיכנס לפלונית ברתיה דפלוני ליומא פלן ולמיכתב לה כתובה כמנהג דילן ואי מעכבנא קבילית עלי ואקניתי ליה מהשתא ד' אמות קרקע בחצירי ואגבן אקניתי להון מה דאית לי מתחות כל שמיא למיגבי מינאי כך וכך קנסא ולמיתב יתיה לכל מאן דבעי עד דתתקיים תנאה דילי ואחריות וחומר שטרא דנן קבילית על נפשאי כחומר ואחריות כל שטרי תנאין דנהיגין בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי וכו' וקנינא וכו' עכ"ל. טופס שטר חליפין מעיטור דאמר על הגאולה ועל התמורה גאולה זו מכירה תמורה זו חליפין וחליפין הרי הן כמכר בכך וכך בשבת כו' איך אמרו לנא פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני הוו עלנא סהדי וקנו מיננא וכתבו וחתמו עלנא בכל לישנא דזכותא דלבינא ברעות נפשין ועבדנא חליפין ביננא בההוא ביתא ודרתא דאית לי בדוכתא פלן בסימניהון ומיצריהון וחלפנא יתיה בההוא דירה דפלוני בן פלוני בסימניהון ומיצריהון וכדו ליזיל פלוני דנן ולחזיק בדוכתא דילי וליהוי לנפשיה וכך אמר לנא פלוני בן פלוני דליזיל וליחזוק בדרתא דיליה וליהוי לנפשיה דהנא מסתלקנא רשותי לגמרי מינאי ומירתאי בתראי ולא איסתייר לכל חד מיננא רשותא בדרתא דהוה ליה עד השתא דכל חד מינן חליף רשותא בדרתא דחבריה ולא איסתייר לנפשיה שום שיורא בעלמא וכל חד ליזכי לנפשיה בדוכתא דידיה ואם מחזיר זה לזה ממון יכתוב חולקא דפלוני דהוה שוה טפי מחולקא דהידך ואהדר לי כך וכל דאתי ויערער [וכו'] עכ"ל העיטור: אם יש לארוסה כתובה עיין ס"פ השואל בב"מ ורבינו קלונימוס פסק דאין לה ועיין שם: גרסי' בגמ' בהאי פירקא רצד כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך הרי זה אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר אם מתה יורשה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה ואמר רב הלכה כרשב"ג ירושלמי מתני' אמר רבי יוסי הלין דכתבין אם מתה בלא בנים כל מה דילה תהדר לבי נשא תנאו ממון וקיים וכתב רב אלפס לית הלכתא כותיה דרב דהא קי"ל בדבר שבממון תנאו קיים. ור"ת נמי הקשה הלכתא אהלכתא [ח] ופסק שיש לסמוך על הירושלמי ונראה לי דלא פליג ירושלמי ודוקא מתנה על מה שכתוב בתורה בממון תנאו קיים אבל בדבר תקנה דרבנן אפילו בממון תנאו בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וירושת הבעל תקנתא דרבנן היא והייט דקאמר רב הלכתא כרשב"ג ולא מטעמיה דאיהו סבר תנאו בטל ואנן סבירא לן תנאו קיים וירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק יותר משל תורה הלכך איתא לרב דתלמודא דידן פ' הכותב ואיתא נמי בירושלמי דתהדר פורנא לבי נשא והוי ליה כמתנה על מנת להחזיר ואיתא נמי לדרב כהנא דאמר נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר מתנה עליה שלא יירשנה בירושה דאורייתא והני דאב אינו יכול להתנות דאמרי' בים טוחלין האומר בני בכור לא יטול פי שנים לא אמר כלום ואפילו לר' יהושע מפום דלא ידע דמחיל אבל איתא לבן דידע דמחיל יכול להתנות ולומר אי אפשי בה ור"ח אומר שאינו יכול להתנות לפי שסומך על הירושלמי ואנן לא סבירא לן ואיתא נמי לדרבא דאמר האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו דוקא כגון זו דמצי למימר טעמא דתקנה משום דידי והכי נמי תקנתא כגון פירות ומציאה וזולתן אבל ירושת הבעל דאתיא מדרשא דרבנן אין יכול להתנות דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וה"נ שמעינן לר' יהודה בדבר שבממון תנאו קיים דוקא דאורייתא אבל בדרבנן תנאו בטל דאיתא פרק אע"פ רבי יהודה אומר אם רצה כותב לה כתובה וכו' טעמא דכתב לה הא על פה לא והא שמעינן לר' יהודה דאמר דבר שבממון תנאו קיים קסבר רבי יהודה כתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וקי"ל כר' יהודה ובדרבנן אפילו בממון תנאו בטל ואע"ג דרבי יהודה אמר במילתא דלא שכיחא לא עבדי רבנן חיזוק דוקא פירות כדאמר לכל יש כתובה ולא לכל יש פירות אבל ירושה דומיא דכתובה דכל אדם יורש אשתו כשתמות ומיתה שכיחא כדאמר פרק כל הגט חברך מית אסר איתעסר לא תסר וכי עביד רבנן תקנתא במילתא דשכיחא והא דאמרינן בממון תנאו קיים דוקא דידע ומחיל כגון הרי את מקודשת על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה אבל היכא דלא ידע דמחיל אים פלוני בני בכורי לא יטול פי שנים תנאו בטל וכן באונאה בשהם דלא ידע יש לו עליו אונאה אבל במפרש אין עליו אונאה כדתניא ע"מ שאין לך עלי אונאה ואית דמפרשי דהא דרשב"ג דאמר אם מתה יירשנה לא ידע דמחיל הוא דהא לא ידע מי מיית ברישא ובעלמא תנאו [קיים] ולא קשיא הלכתא אהלכתא עכ"ל העיטור ועוד מצאתי שכתב ר' יהודה שר"ת הקשה הלכתא אהלכתא וז"ל בעלמא קי"ל כרבי יהודה דאמר דבר שבממון אפילו בדאורייתא תנאו קיים והוא דידע ומחיל והכא פסיק רב הלכתא כרשב"ג ותירץ וז"ל האי פירכא מיתרצא בפירוקא דרב אסי דאמר ברישא דמתני' אם מתה יירשנה מ"ט בנכסיך ולא לאחר מיתה פי' רב אסי מדקדוק הלשון דקאמר בנכסיך משמע כל זמן שהם שלך הלכך כל תנאי שמתנה עמה בחייה הם שלה [מכרה] וקנאה קיים אבל ירושה דלאחר מיתה הא אינן שלה בהא לא אתני כלל עכ"ל ולא נהירא הא דא"כ לא מיתוקמא ליסנא דרשב"ג דיהיב טעמא למילתיה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה וא"כ לא התנה כ"א בחייה ובמה שכתוב בתורה לא נגע בה ובגליון בספר רי"ף מצאתי שטה הגאון לתקן דאין הלכה כרשב"ג: רצה ראובן נדר בעת צרה מעות ובגדים לעניים וכאשר נתרפא חילק המעות מיד ועל הבגדים שאלו אי זו *) (יתקן או) [עדיף או] יחלק הבגדים ולא יספיקו כי אם למעט או יש למכור הבגדים ויספיקו לרוב עניים דמיבן נראה דאמדינן דעת הנותן אפילו היכא דליתיה קמן כדאמר פרק הכותב ההוא דאמר נכסי לטוביה ט' ומסיק התם דאי איכא שני טוביה ושניהם שוים לקורבא ומעלה שודא דדייני פירוש דאמדינן דעת הנותן לאיזה היה נוטה כל שכן הכא שהנותן לפנינו והולה דעתו בדעתינו דאמרינן דלמטה רבה איכון ולאיה מפרק כל כתבי הקדש א"ר יוסי יהא חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקיה

*) נ"א היו עדיף או יחלק כו' ואולי צ"ל איזו יתקן או יחלק כו'.

חדושי אנשי שם

קודשין סימן אלף ס"ו. ובהגהות יבמות הג"ז. ובמרדכי פנים כרים פרק החולץ בקיצור : מהר"ם [ח] בפנים סי' ב' וגם לקמיה בסמוך ומה שכתב ופסק שיש לסמוך על הירושלמי הביאהו האשר"י והר"ן ז"ל רבי ירמיה בשם רב הלכה

ופי' ר"י לפי שהמחלקים עליהם לבדוק לפי הצורך ופעמים שדעתם קרובה לאחד יותר ונותנים לו יותר מן הראוי ועוד בסמ"ק בסי' רמ"ז פרנסת עניים קודם לכסות משם הגאונים וראיה לדבריהם אמר רב יהודה פ' השותפין בודקין לכסות אם הוא צריך לו אבל אין בודקין למזונות ותניא כוותיה דרב יהודה האומר כסוני בודקין אחריו פרנסוני אין בודקין אחריו הלכך הלכה כרב יהודה אע"ג דרב הונא פליג עליה ולא מיבעי הכא שלא פירש הן ולא דמיהן אלא אפילו אמר הנותן בהדיא יחלקו בגדי להם אפ"ה נראה שמותר לשנות לדבר מצוה דעדיפא כדפרי' וראיה מפרק קמא דערכין ישראל שהתנדב מנורה או נר לבהכ"נ אסור לשנות אמר רבי יוחנן לא שנו אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר ואין לומר דיש לחלק בין נדבת בהכ"נ ובין צדקה המתחלקת בבהכ"נ לעניים לא היא דהא גבי צדקה נמי חזינן כה"ג וראיה מההיא דהשותפין דקאמר התם ורשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה פי' קופה נחלקת מע"ש לע"ש לעניי עיר ותמחוי בכל יום לעניי עולם וקאמר סיפא רשאין לשנותו לכל מה שירצו וכן נראה לי דיחיד יכול לשנות צדקה דיליה לדבר מצוה כמו טובי העיר בצדקת אנשי העיר דמ"מ אסור לשנות משום דעת בעלים אליבא דר"מ פ' השוכר האומנין גבי מגבת פורים לפורים ואין העני רשאי לקנות בו רצועה לסנדלו ורשב"ג מיקל ותו חזינן בהדיא בההיא דערכין דמנורה עובד כוכבים פשי ישראל לא פשי וכל שכן היכא דבעה"ב בעצמו משנה אותה לדבר מצוה דליכא למיחש למידי וכ"ת איכא למיחש דלמא נימרו פלוני אמר למיתב לבושא ולא יהיב כדאמר התם פרק השוכר האומנים אליבא דרבי מאיר הכא ליכא למיחש בהא דבשוק מזבני וקלא אית ליה ואי בביתא מזבני הא אמרינן פרק דיני ממונות בשלשה מטלטלין שאין דמיהן ידועין בג' לקוחות ומילתא דאיתעבידא באפי תלתא קלא אית לה. אליעזר [א]. עס"מ שבועות אם אלמנה שלא נשבעה ומתה אם יורשין גובין כתובתה: עד אחד מעיד על כתובת אשה שהיא פרוע לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא אמר ליה רבא ב' תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין לא משלמין וזו נשבעת ונוטלת ועוד ה"ל שיעבוד קרקעות ואין כו' אלא שבועה דרבנן [ב] אמר ר"פ ואי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא איכא למיבעי הכא מאי נפקא מינה בין שבועה דאורייתא לדרבנן הא כולה שבועה דמתני' בין שבועה דאורייתא ודרבנן בעי אנקוטי חפצא להאי ולהאי וא"כ למאי הלכתא ואי לענין לאפוכי שבועה דקי"ל דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן הא נמי אע"ג דמדרבנן הוא לא מפכינן שבועה אלא מנתבע לתובע משום דאמר ליה ליתלך גבאי מידי אי קושטא קאמרת אישתבע ושקיל ואי לא לא אבל היכא דתובע מחייב שבועה לא מצי לאפוכה עליה דנתבע דכי א"ל אישתבע לי דלית לי גבך מידי או דפרעת לי כך והפטר יכול האיך למימר אי בעית לאישתבועי ולמשקל לחיי ואי לא זיל [דלית לך] גבאי ולא מידי ודמי לאומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו דשומעין לו והיא אתתא נמי תובעת היא ולא מצי לאפוכה וא"כ למאי הלכתא דמייתי לה לידי שבועה דאורייתא ומסתברא לן [תשובה] דהדין בעיין דאי קדמה ותפסה כתובתה בלא שבועה ואמרה לא משתבענא דכיון דקי"ל [דבדרבנן] לא נחתינן לנכסי אי לא משתבע ובדאורייתא אי לא משתבע נחתינן לנכסי והשתא אי מייתי לה לשבועה דאורייתא אי אמרה לא משתבענא נחתינן לנכסי ומהדרינן ליה מה דשקלה מדידיה בע"כ ואי מדרבנן נשבעת לא מפקינן מינה עכ"ל רב אלפס ועי' פ' השולח בגיטין ולקמן תמצא בעזה"י סליק

כל האומר לא נויתי כו' עיין בחיבורי פירקא קמא דבבא מציעא גבי הוחזק כפרן באותו ממון: רצו ושאלתם על האשה שנשבעה שלא בפני התובע רק בפני אותם הנוגעים לה נ"ל דאין ממש בשבועתה דשמא לא אמרו על דעת המקום ועל דעת הקהל ואפילו אם אמרו שמא אדעתא דידהו משתבעא ולא על דעת ב"ד אמנם שאם השביעה אדם נכרי שאינו נוגע בדבר אע"פ שלא נשבעה בפני האיש התובע אין כאן בית מיחוש ושבועה על שבועה למה ואפילו אם תמצא לומר רצה כל המחויב שבועה לכתחלה לא משביעינן ליה אלא בפני התובע משום דאפשר מחמת כיסופא דידיה לודי ליה כי ההיא אתתא דפרק הכותב דאיחייבה שבועה בי דינא דרב ביבי בר אביי אמר ליה בעל דינא תיתי ותשבע לי במתאי דלמא מיכספא משיבבי ומודית לי התם נמי אם נשבעה כבר בכאן [נפטרה] וכי משום דלמא מיכספא ומודית הדר משתבעית והא אין זה טועה בדבר משנה ולא תניא ליה לא במשנה ולא בברייתא ולא בשמועתא דאמוראי אלא ההוא בעל דין הוא דקאמר הכי והיא נתרצית לו לישבע בעירו ועוד מאן לימא לן דאי אמר ליה לא משתבענא במתק כ"א כאן או בעיר אחרת דכפינן לה לישבע בעירו ועוד דשבועה להכחיש העד חשיב כמו ממון ע"י עדים אם שנים מעידין שחייב לו ממון שהלוהו בעירו ופרעו בעיר אחרת וכי כייפינן ליה לחזור לעירו ולפורעו שם הא ליתא דודאי לא כייפינן ליה דהא תנן פרק הגוזל בתרא המלוה חבירו בישוב לא יפרע לו במדבר במדבר הוא דלא משום דלאו מקום המשתמר הוא הא בעיר אחרת רשאי הכא נמי אם רוצה הנתבע לישבע לו בעיר אחרת רשאי ע"כ בנדון זה נראה שא"צ לחזור ולהשביע בפני התובע וגדולה מזו תנן פרק הדיינין הנשבע בתפלין בדיעבד אינו חוזר ונשבע אע"ג דלכתחלה צריך לישבע על ס"ת ואמת ודאי בפני העד המכחיש צריך לישבע לכתחלה כדתניא בתוספתא דשבועות פועלים נשבעין בפני חנוני ושלום מב"ב: רצח אותו כנען שומיאל לא צוה בעת פטירתו מן העולם ומה שנשא ונתן עמו הכל הוא ביד מר אליקים הלוי ומזומן הוא ליתן הנכסים כולם ליד ב"ד כי לא נמכר מהם כלום ולא הוחלף בעסק אחרות בעו ר' יעקב בר' נחמן בפני לדין מחמת שנתנה לו אשתו טבעת של זהב וזהוב אחד לקנות בו עורות ואמר שרבי מנחם בעל אחות אשתו יודע ובן אחותו של שומיאל הכנען הודה בפני שכך אמר לו דודו אבל לא הראהו לא הטבעת ולא הזהוב ורבי מנחם ג"כ תובע ממון שנתן לשומיאל ומקצת הסימנין שהוא נותן מכיר מר אליקים ומקצת חבירים שבעיר אומרים שאין בן אחותו [נראה שאביו ישראל הבא על השפחה היה ואחר שנולד נשתחררה היא ואחיה שומיאל] ראוי ליורשו שהיתה הורתו ולידתו [שלא] בקדושה והיא חזקה למכיריהם שהיתה אחותו מן האב ומאם ושהם נשתחררו ועוד אומר שארוסתו של שומיאל ראוי לגבות מה שהכניסה לו בעדים ועתה יבאר לי מה הדין כך דעתי נוטה שאותו בן אחותו אין נוטל את אמו לפי [שהוא] נולד מן השפחה וולד שפחה כמוה דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה ותנן נמי מי שיש לו בן מ"מ פוטר אשת אחיו מן היבום וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה וכותית אלמא בן השפחה לאו בנו הוא ולא פטר וה"ה דלא ירית הלכך האלמנה תטול מה שהכניסה לו בעדים ותשבע תחלה שלא גבתה כלום ממה שהכניסה לו ותטול ואילו היה רוצה מר אליקים לזכות במותר הרשות בידו עכשיו שאינו רוצה ישבע רבי יעקב ורבי מנחם כפי טענתם ויטלו גם הם ואם יש שם מותר ינתן לקופה ואם ירצה מר אליקים למחול השבועה לשלשתן הרשות בידו [נ"ל] :

פרק מי שהיה נשוי

רצה נ"ל ב' שותפין או שלשה שיש להם דין עם אחד אין היחיד יכול לומר יבא אחד מכם ויטעון בשביל כולכם כי טורח עלי עם כולכם כי ודאי דין הוא שהשותפין יכולין לומר כל אחד רוצה לטעון על חלקו וגמרא וסברא הוא גמרא פרק מי שהיה נשוי הני תרי אחי או תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד כו' וסברא דהיכא אשכחן דדחקינן לדקני שיקח אפוטרופא היכא דאיהו גופיה מצי טעין ובעי למיטען עם בעל חובו ומיהו אי טעין חד מן השותפין דבר שהוא חובה לו ולחבירו נאמן היחיד בעד א' לחייב שבועה לשותפין שבועה דאורייתא ואם יתחייב היחיד שבועה והעד מסייעו יפטר היחיד משבועה מכל השותפין ואם יטעון השותף חובתו וחובת חבירו נאמן לחייבם שבועה כדא"פ חזקת הבתים השותפין מעידין זה לזה היכא דלא נגעי בעדותם ושלום מב"ב : ה"ג בפירקין שי הנהו תרי אחי או תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מינייהו לדינא לא מצי אידך למימר ליה לא ניחא לי דהשתעי דינא בהדאי אלא שליחותיה עבד ודוקא דאיתיה במתא דאיבעי ליה למיתי אבל ליתיה במתא לא דמצי אמר ליה אי הואי אנא הוה טעינא טפי ירושלמי שא וכחש בעמיתו פרט למכחש לאחד מן השותפין בעמיתו פרט לעדים ושטר אמר רבי יוסי הדא אמרן שנים שלוו מאחד אע"ג דלא כתבין אחראין וערבאין זה לזה אחראין וערבאין זה לזה* ולא עבדינן הכי הלכך אם מת אחד מהם או העני או כפר אחד מהם והודה האחר אותו שהודה מתחייב בכל ואין מקבלין עדותו על חבירו וכן מי שהודה לאחד מן השותפין או פרע לאחד מהם כאילו פרע או הודה לשותפין וגרסינן בפ' חזקת הבתים השותפין מחזיקין ומעידין זה על זה ונעשים שומרי שכר זה לזה ודוקא דאמר שמור לי היום ואני אשמור לך מחר כדאוקימנא התם הא לאו הכי מסתברא שמירה בבעלים היא ופטור אפילו בפשיעה דקי"ל פשיעה בבעלים פטור והוא הדין לאחין וליורשין דקיימו עד כאן לשון העיטור ובפרק כל הגט גרסי' בשלשה פרקים בשנה מוכרין היין למאי הלכתא לשותפי שב שמע מינה דשותף אינו רשאי למכור בלא דעת חבירו והכל לפי מנהג מוכרי העיר ואם שינה חייב ואם מכר אחד מהם באשראי בלא רשות חבירו יש בזה פלוגתא בין הגדולים ונראה כיון דאורחא דתגרין בהכי פטור וכן אם הפסיד הסחורה בדרך פטור וכ"כ מר כהן צדק בתשובה תרין שותפין דמית חד מנהון ולא אישתבע א"כ חד מינייהו חשיד ליה דינא לאישתבועי לאידך עד כאן לשונו : שג כתב רב נחשון שודא דדייני שיתא הויא בכל התלמוד בפ' הכותב שניהם קרובים שניהם ת"ח שודא דדייני. ובפרק מי שהיה נשוי שני שטרות היוצאים ביום אחד אמר שמואל שודא דדייני ובפרק המוכר מובלע ואיכא עליה ריכבא דדקלא כו' ובפ' כל הנשבעים האי דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד וכרב ושמואל עבד ובפ' תפלת השחר השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד וכתב רבינו חננאל קבלה בידינו דלא עבדינן שודא דדייני אלא במקרקעי אבל במטלטלי המוציא מחבירו עליו הראיה וממון המוטל בספק חולקים עכ"ל : דיש תשובה לרב האי לקהל פא"ם מלוה על פה ומלוה בשטר וזמן מלוה על פה קודם הרי מלוה על פה קודמת וגובה מנכסים בני חורין דקיימא לן שיעבודא דאורייתא [ג] שני מלוין בשטר וכתב בעל חוב למאוחר דמצי לאיפרועי כל אימת דלבי לא מהני ליה הגאה ומלוה בשטר המוקדם קודם לעולם עכ"ל. לשון הגאון ענין של שני ימים ר"ח מאיזה יום יכתוב עיין פ' קונם במסכת נדרים וחילוק יש בין גטין ושטרות וע"ש בחיבורי ופירשתי הכל בארוך ועיין גם פ"ק דבבא מציעא גבי אמר אביי עידיו בחתומיו זכין לו בחיבורי : סליק

טופס שטר שותפי

שה בבך וכך בשבת כו' איך אמר לנו פלוני בן פלוני ופלוני ב"פ הוו עלנא סהדי וקנו מיננא וכתובו וחתומו בכל לישנא דזכותא למיהוי בידא דכל חד מיננא דצבינא ברעות נפשין ואישתתפנא כחדא ויהיב כל חד מיננא כך וכך למיעבד בהו עיסקא וכל רווחא דאתי ממונא דא אי מאחרינא בימא או ביבשתא או במתנה או בדורון כל מאי דרחמנא יהיב לן בין באגר בין בהפסד ניפלוג כחדא ופלגא דידי ופלגא דידיה וזמן שותפותא עד יומא פלן ועד ההוא יומא לא יהא רשותא לחד בלא הורמנא דחבריה ובתר הכי אי צבינא לאוגורי ההוא שותפתא להאי ללא ואי לא יהא רשותא לכל חד למפלג בעל כרחו דאידך וכל חד קביל עליה הימנותא דשמיא דלא ליערום ולא ליכסי ולא ליטמר מחבריה שום מידי אלא בקושטא והימנותא ליזיל כל חד וחד עם חבריה ואחריות וחומר שטרא דנן קבלנא עלנא ועל ירתנא בתרנא אגב ארבעה אמות קרקע כחומר כל שטרי שותפות דנהיגי בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי וקנינא וכו' ואם יש בו שום תנאי יכתוב כמו שכתוב בשטרי התנאים עד כאן לשון העיטור :

פרק אלמנה ניזונית

הא דאמר רבא דתפיסת מטלטלי לכתובה לא מהניא בתפיסה לאחר מיתה ואפילו הכי למזוני מהניא והא דאמרי' היא דתפסה כסא דכספא בכתובתה דמהניא תפיסה בתפיסה מחיים וכן הא דגרסינן פרק שבועת העדות דכוותה עכ"ל רב אלפס: שו על אודות ראובן ושמעון שהיו נשואין שתי אחיות ומתוך שהיה ראובן מצוי בביתו של שמעון היה חושדו מאשתו וגזמו להרגו ויהי היום ויצא ראובן מן העיר לביתו ויעזוב כל אשר לו לאשתו ספרים ומטלטלין ומחשבתו היתה ניכרת מתוך מעשיו שלא היה בדעתו להתרחק ומשילא שוב לא חזר ויבוקש ולא נמצא ושוב באו שלשה גנבים עובדי כוכבים בבית יהודי בעיר אחרת הקרובה אל האלל ורצו למכור גניבה אחת ומתוך כך היו מסיחין לפי תומן פלוני מעיר פלוני נהרג ונקבר עם בגדיו כמין נגר ראשו למטה ורגליו למעלה ופלוני גיסו צוה להורגו ואמר להם אותו יהודי הראו לי אותו היכן הוא קבור אמרו לו אם תתן לנו זקוק נראה לך ובו ביום עצמו נתפשו הגנבים בגניבה ויתלו שלשתן על עץ ונטרפה השעה שלא הודיעו מקום קבורתו ואחר ימים בא יהודי שהמיר דתו לעבודת כוכבי' ושב ולא בכל לבו כי אם בתשובה של רמיה כמו שעושים אותם רקים הסובבי' בעיירות פעמים נראין יהודים ופעמים מחזקים עצמם במשפטי העובדי כוכבים שבהם והגיד לקרובי האשה ראיתיו חי בצרפת ושלחו אחד עמו לראות אם יש ממש בדברים ויבוקש הדבר ולא נמצא והנה ימים רבים ישבה אותה העלובה עגונה ועגומה גלמודה ושוממה ואין מגיד לה מה נעשה לבעלה ע"פ הדברים האלה בעניותינו איתתא שריא לאינסובי דהא עובד כוכבים מסיח לפי תומו כשר לעדות אשה כי הנהו עובדי דפ"ב דיבמות מאן דאיכא בי חוזאי שכיב חוזאי ואנסיבא רב יוסף לדביתהו וההוא דאמר ווי ליה לפרשא זריז וכו' ומאן איכא בי חסא ודאבא יודן אים לדן וקולר בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא ומתו וקברתים והשיא את נשותיהן ה"נ מסיחין לפי תומן [היו] ולא נתכוונו להעיד ואע"ג דההוא ישראל לבסוף ואמר לא מת הא אמרינן פרק האשה רבה עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא ודייקינן בגמרא פשיטא דאין דבריו של אחד במקום שנים לא צריכא בפסולין כו' וכר' נחמיה דתניא ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשתי אנשים באיש אחד בין לקולא בין לחומרא כדמסיק בתר הכי מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דעות ה"מ לחומרא אבל לקולא לא קא משמע לן וא"כ לההוא לישנא אפילו אי הוה ההוא ישראל דאתא לבסוף ישראל כשר ואמר לא מת לא משגחינן ביה אלא אזלינן בתר עובדי כוכבים שהן ג' הואיל ואיכא רוב דעות דאין חילוק בין פסולים לכשרים בעדות אשה ואזלינן בתר רוב דיעות הפסולין לבטל דברי עד אחד כשר ואפילו לזות שפתים ליכא ואע"ג דאמר פרק שני דכתובות עד אומר מת הימנוהו רבנן כבי תרי כדעולא דאמר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ופריך אי הכי אפילו לכתחלה נמי ומשני הסר ממך עקשות פה ה"מ בעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת ואע"ג דהתירוה לינשא על פי אחד דאתא מעיקרא כיון דשוב אתא עד אחד קודם שתנשא ואומר לא מת לא תנשא לכתחלה משום לזות שפתים אבל שנים אומרים מת ואפילו היו פסולי עדות ועד אחד אמר לא מת ואפילו הוי עד כשר תנשא לכתחלה ואפילו אתא עד דאמר לא מת קודם שהתירוה לינשא תדע דהא תנן פרק האשה שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת ואע"פ שלא נשאת תנשא וע"כ אע"פ שלא נשאת דקתני היינו שלא התירוה לינשא דומיא דרישא דקתני עד אחד אומר מת ונשאת ועד אחד אומר לא מת תצא ומפרש בגמ' דנשאת דקתני היינו התירוה לינשא א"כ לא נשאת דסיפא הכי

הדושי אנשי שם

הלכה כרשב"ג שאם מתה ירשנה ולא לענין דבריו שאמר מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל דהתם בתנאי גוף והכא בתנאי ממון אנן קיימין ולהם אמרו תנאו בטל מפני שבסוף זכה בהו כלומר ירושת אשתו מוטלת לפניו ליורשה

הגהות מהר"ם בטיקטין א] עי' בפ"ק דערכין : ב] לשון רי"ף : ג] עי' בפי' הר"ן ריש פרק מי שהיה נשוי שם כתב מ"ש רב אלפס שמלוה בשטר קודמת וכן כתב הטור בח"מ סי' ק"ד :

גמי מיפרשי לא התירוה לינשא וא"כ היכי קתני תנשא אלא ש"מ דאע"ג דאתי עד אחד דאמר
לא מת קודם שהתירוה ע"פ שנים עדים דאתו מעיקרא מתירין אותה לינשא וליכא לזות שפתים
כיון דאיכא תרי דאמרי מת ואין דבריו של אחד במקום שנים ואפילו עד כשר ואפילו פסולים
ואפילו לקולא לגיסנא קמא ולאידך ליסנא דגרסינן התם כל היכא דאתא עד כשר מעיקרא אפילו
מאה נשים כעד אחד דמיין אלא הכא במאי עסקינן דאתא אשה מעיקרא ותירצה לרבי נחמיה
הכי כו' עד ועשו ב' נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל ב' נשים באיש אחד כפלגא
ופלגא דמי ולכאורה נראה דאפילו אתו שתי נשים מעיקרא ואמרי מת והדר אתא עד אחד כשר
ואמר לא מת פלגא ופלגא הוי ולא תנשא ואם נשאת תלא וכן פירש"י ז"ל פרק מי שקינא וז"ל
כפלגא ופלגא כלומר כחד וחד ואי בבא אחת אתו מוקי לה חד להדי חד ומוקי לה אספיקא ואי
בזה אחר זה והוא דהאמינהו תורה קדים ואתי ברישא ה"ל איהו כשנים ואידך כחד ואין דבריהן
במקומו והיכא דשנים פסולים אומרים נטמאת ועד כשר אומר לא נטמאת שותה דכי חד וחד נינהו
עכ"ל והשתא לפי לשון שני היכי דשני פסולי עדות אתו מעיקרא ואמרי מת ועד כשר אומר לא מת
לא תנשא ואם נשאת תלא וא"כ אי הלכתא כליסנא קמא תנשא ואי הלכתא כליסנא בתרא אפילו
נשאת תלא ונראה דהלכתא כליסנא בתרא ואע"פ שכתב ר"ת דכל איכא דאמרי הוי טפל לגבי
ליסנא קמא הכא הלכתא כליסנא בתרא חדא דאיהו גופיה לא איתברר ליה שהרי לא היה
משביע שבועת היסת א] היכא דליכא דררא דממונא ועוד הכא דהוי איסורא הלך אחר המחמיר
ובירושלמי נמי משמע דהכי הלכתא דגרסי' בירושלמי דפרק האשה תני בשם ר' נחמיה הלך
אחר רוב דיעות ופריך הא עובדא עבידא פתי נשים ואיש אחד עמו [אותם] כשני עדים ועד
לא בתמיהה ומשני הדא באשה ונשים אבל אם היו שתי נשים ועד אחר כעד ועד אימון וכן כתב
המיימוני וז"ל אבל עד כשר אומר מת ונשים רבות או פסולין אומרים לא מת הרי זה כמחלה
על מאה אלמה דס"ל כליסנא בתרא ומיהו בכגון זה נראה לי דהאשה שריא [אפילו לליסנא בתרא]
אם כששלחו עם אותו התועב לגרפת ויבוקש ולא נמצא הודה שקר או שטעה בין איש לאיש
[אם] ודאי אין בדבריו הראשונים כלום דתניא בתוספתא דסנהדרין העדים לעולם יכולין לחזור בהן
עד שיחקר עדותן בב"ד נחקרה אין יכולין לחזור בהן וא"כ עדיין יכול לחזור ולומר שקרתי או טעיתי
ואפילו אינו חוזר בו או שאינו בעולם אפ"ה אתתא שריא דכיון שהמיר לעבודת כוכבים פסול דבשביל
שבשביל הואיל ולא שב בתשובה מעליא לא הוכשר לעדות כדגרסי' פרק זה בורר גבי ההוא טבח
דשפך טריפה מתותי ידיה ורב נחמן עברי' אזל רבי מזייה וטופרי' סבר לאכשורי אמר ליה רבא
דלמא קא מערים אלא מאי תקנתיה ילך במקום שאין מכירין וכו' וגרסי' נמי גבי מלוי ברבית
עד דאפילו לעובד כוכבים לא אוזפי וכן משחקי קוביא דאפילו בחנם לא עבדי וכן סוחרי שביעית
וכן כל עבירה ועבירה צריך שיחזור בתשובה מעלייתא והרי הוא בפיסולו עד שיתברר שחזר
בתשובה מעלייתא כדאמרי' פרק זה בורר אחד אמר קמי דידי גנב קבא דחושלא ולא אכשריה דלמא
הבית הגזילה וכן מההיא דפי' לעיל דרבי מזייה וטופריה ולא אכשריה עד שילך למקום שאין
מכירין אותו וכ"ש התועב הזה וכיוצא בו שטובל ושרץ בידו דודאי פסול לעדות ובהא כל אפין
שאין כיון דאידי ואידי פסולי עדות הן דאזלינן בתר רוב דיעות ושרינן האשה לינשא על פי שלשה
העובדי כוכבים שהשיחו לפי תומן ואפילו לזות שפתים ליכא כדפרשינן לעיל ואם יסכימו קהלות
ריב"א וקובלי"ן הריני מסכים להתיר ושלום מב"ב ומקלת תשובה זו תמצא לעיל ביבמות פרק
האשה רבה ב]: שז מעשה באחד שברח מן העיר שהיה חייב ממון ולאחר זמן היה דעתו לחזור
ושלח לחבירו חמשים זהובים לפשר עם העובד כוכבים והלך זה ופשר בכ"ה זהובים והמשלח
תובע המותר. השיב רבינו שמחה וז"ל מדמה אני מעשה זה לעובדא דרב ספרא בהגוזל בתרא
דלא רצה הארי לאטול חמורו וקאמר מן שמיא רחימו עליה ה"נ אם זה נתן לו הזהובים אדעתא להבריח
מעולה העובד כוכבים והבריח במקלת משמיא הוא דרחימו עליה ובמה יזכה השליח במותר ותנן
כמי בפרק בתרא דמעילה נתן לו דינר זהב ג] ואמר לו הבא לי חלוק אחד והביא לו בשלש חלוק
ובשלם טלית שניהם מעלו ר' יהודה אומר בעל הדינר לא מעל שהוא אמר לו חלוק גדול אני
מבקש והבאת לי קטן ורע ומייתי לה בפרק אלמנה ניזונית ומוקי לה דאייתי ליה שוה שית
בשלם הרי קנה לו בשלש שוה כל הדינר שנתן לו (השליח) אפילו הכי א"ר יהודה אי אייתי ליה
בשוה שוה בתרתי הרי ואי אמרת דזכה השליח בעודף מן הדין לא היה להביא בשם שהרי
אלא היו חולין היה השליח זוכה בעודף נמצא שהשליח עשה שליחותו ונמעול בעה"ב ותנן נמי
מכרה שוה מנה במאתים נתקבלה כתובתה ולא מצי' למימר ארווחי דהויא כשלותו של יתומים
והביא דפרק מרובה שאמר הרי עלי עולה והפריש שור ובא גנב וגנבו הגנב פטור בכבש לרבנן
וכתור ובן יונה לר' אלעזר בן עזריה האם אליבא דר"ש דשקיל וטרי דאמר התם דבר הגורם
לממון כממון דמי דאיצו לרבנן אין לבעלים עסק עם הגנב ולר"ש נמי פשיטא שאין לבעלים
עסק עם הגנב אלא הפסדת ממון שגרם הגנב והוא אינו אלא כבש לרבנן ובן יונה או תור לר'
אלעזר בן עזריה הלכך אין לדמות לכאן אלא הרי עלי עולה ונתן מעות לשלוחו דמי שור לקנות
לו שור להביאו ליד כהן וקנה לו תור או בן יונה והביאו לכהן והקריבו וכי יקנה השליח המותר
ע"כ לא מיבעיא ליה אלא דוקא הפריש שור לעולה דאין כאן דבר הגורם לממון אלא תור או
בן יונה דלא נשאר ביד הגנב ממנו כלום כשישלם הפסד דבר הגורם לו לממון דהיינו תור ומותר
של הקדש אמר רחמנא וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש אבל אם היה מותר משלו פשיטא
דחייב להחזיר ובפרק מי שהיה נשוי מסקינן הלכתא טירפי כתבי בחמש מנים היכי דסילק
הלוקח את הבע"ת דהוה מסיק בטה. אלפס עכ"ל אז"ק עיין פרק הגוזל קמא בב"ק גבי הנותן
מעות לקנות חטים וקנה שעורים בחבורי ועיין פ' הגוזל בתרא גבי טול דינר והעבירני אין לו
אלא שכרו: שח תשובת רבינו מרדכי על שאלתם ראובן הלך לעולמו בלא בנים והניח [את]
קטן ואשה משוברת ואחר פטירתו ילדה ומת הולד תוך שלשים יום והיא תובעת מזונות ממה
שהכניסה ועוד טוענת כיון שאין יכול ליבם כשיגדיל דשמא בן קיימא ילדה שיפקדו נכסי בעלה
ביד אים נאמן עד שיגדיל ויחלוץ או אם ימות שתגבה כתובתה וגם אמר האפוטרופא שאין שייך
שומר משמיא קנסו אלא היכא דודאי היה זקוקה אבל הכא לא ע"כ. תשובה מטיבותיה דמר
כ"ל דמזונות לית לה כלל אלא ג' חדשים הראשונים כדאיתא פרק החולץ אבל זאת נראה לי
שנטלה כתובתה לאלתר דאזלינן בתר רוב המצוי בזה ורוב נשים ולד מעליא ילדן ונמצא הגיע
עתה לגבות כתובתה ואין להקשות לכשתנשאי לאחר תטלי מ"ש ליכי דאטו אשה שנפל בעלה
למים שאין להם סוף וכי לא תגבה כתובתה לעולם וכ"ת ה"נ א"כ כ"ש שאין האחין נכנסים
לנחלה ונמצא הממון מונח עד שיבא אליהו דהכי משמע פרק האשה שלום מדברי ב"ש ומדברי
בית הלל דיותר בקל להגבות כתובה מלהכנס אחין לנחלה חס וחלילה דבמים שאין להם סוף
ודאי מגבין כתובה ומחלקין הנחלה ליורשין ונדון זה דומה למים שאין להם סוף שרבינו יצחק
הקשה על ההיא דמת הולד תוך ל' יום חולצת דאמאי לא אזלינן בתר רובא ורובא ולד מעליא
ילדן ותירץ דחיישינן למיעוט כזה כמו מים שאין להם סוף אלמא דמיא ליה ומה דחמיין דרבנן
דדמיין חדא היא ועוד ראיה לרמותה דכי היכי דאמרינן במים שאין להם סוף אם נשאת לא תצא
הכי נמי אמרי' בפרק החולץ מת תוך ל' ונתקדשה אם אשת ישראל חולצת ואם אשה כהן פליגי
ופסק רב אלפס כרבינא דאינה חולצת דמספקא לא מפקינן אתתא מתותי גברא וכן פסק רבינו
יצחק שילהי פרק ר"א דמילה ובכגון זה איכא מיעוט וחזקה דמעיקרא היתה בחזקת איסורא
בשוק ואפ"ה שרי בדיעבד וה"נ במים שאין להם סוף והטעם כדפירש רבי' יצחק פרק בתרא
דיבמות לפי דלא שכיח [מיעוטא דעולין] ושרי אפילו לר' מאיר דחייש למיעוט שמעתא קמייתא
דעינין גבי סופרי דדייני ולההיא דפ"ק דחולין רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולא אמרינן
סמך מיעוטא דאין מומחין לחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת משום דרובא הוא שכיח

טובא ה"נ רובא דנשים ולד מעליא ילדן שכיח טובא ומהני להוציא ממון אפילו למ"ד אין הולכין
בממון אחר הרוב כדאיתא שילהי פירקא קמא דכתובות אם רוב ישראל ישראל למאי הלכתא להחזיר
לו אבידה ופי' רבינו שלמה יצחקי ז"ל רבותא הוי שמוציאין מיד הישראל הזוכה בה וה"נ אמרי'
בפרק המוכר פירות וכ"ש הכא להחזיק שטר העומד ליגבות כגבוי דמי ועוד ראיה דגבי כתובה
אזלינן בתר רובא פרק הבא על יבמתו לשלישי לא תנשא ואם נשאת למי שאין לו בנים תלא שלא
בכתובה אבל משני אית לה כתובה אלמא אע"ג דלגבי איסורא מחזקינן בתרי זימני הויא
חזקתה עקרה לגבי ממון לא הויא מוחזקת עד תלתא זימני וטעמא דעקרות כדפי' ר"י ז"ל
התם דאזלינן בתר רובא ורוב נשים שאין עקרות יולדות בתרי זימני וכתובה הייט טעמא דאלים
מעשה ב"ד דכתובתה כמוחזקת היא ועוד דל מהכא כל זה למה לא תגבה זו כתובתה הלא יבם
זה אינו ראוי ליבם וא"כ אינו עומד במקום אחיו לירד לנכסים ואין דינו כשאר יבמין על כן
נ"ל כדפירשנו. הריב"ן מיגא"ש כתב היכא דלא נקטה כתובה גביא מאתן משום דטוען אחר
מעשה ב"ד דלא אמר כלום ותוספת נמי כיון דקי"ל דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים כמאן
דנקיט כתובה בידה דמיא וגביא נמי תוספת ובתשובת הגאון נמצא וז"ל סדרו רבנן ממתיבתא
שם כי אמרינן לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים ה"מ בעיקר כתובה וקבעי' למיסקל למיפק
אבל האי טענה הב לי מה דכתבת לי בכתובתאי דאיעביד בהו תכשיטין ואותיב תותך ואמסך
דינא הוא דיהיב לה כל מה דכתיב לה והכי מסתברא והכי סדרי רב שרירא ורב האי גאון ז"ל
ובה"ג כתב דאם איבדה כתובתה ונתאלמנה או נתגרשה אפילו תוספת גביא ובתשובה אחרת
נמצא משמו דאם אבדה כתובתה אין לה דבר דשמא מחלה או מכרה קודם שנתאלמנה או נצרי
אתפסה ומסתברא דהך תשובה בתרייתא ליתא מקמי קמייתא עכ"ל העיטור ז"ל וכתב ר"י בר
שמואל דמזוני מיהא לית לה דכיון דאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה לא אמרינן נכסים בחזקת
אלמנה קיימי עפ"ק דב"מ גבי הטוען אחר מעשה ב"ד: סליק

יען כי קרה דעי צריך אני למודעי ילמדו רבינו הרב אביגדור כהן שי על אלמנת ראובן
שנשאת לשמעון ולא נשבעה קודם לכן על כתובתה והיתה נושאת ונותנת בבית בעלה
הראשון וכשנשאת נתנה ליד האחרון כל הנמצא בידיה בלי רשות ב"ד אם נאמינה יותר בשבועה
כי כך מקובל אני מפי ר"י שאמר בשם רב נמה גאון ששוב אינה נאמנת ליסבע אחרי שלקחה
ממון היתומים ונתנה לבעלה הויא לה גזלנית ושוב לא תשבע. השיב מלאך החונה יחנה שביב
למורי הרב רבי שמואל מה ידעתי ולא תדע אך קבלתי מרבינו שמחה אלמנה שנשאת לאחר
קודם שנשבעה על כתובתה והכניסה לו נכסי ראשון נאמנת בשבועה לתפוס מה בידה דאין אדם
נעשה גזלן ליפסל לעדות ולשבועה אלא בממון שאין לו עליו טענה כלל אבל כתובה זו אינה מחוסרת
כי אם שבועה דלמא נצרי אתפסה ואין זו גזלנות ומהימנא בשבועה דהא שומר משביעין אותו
שאינה ברשותו ולא חשבינן ליה חשוד אממונא דמימר אמר דמי יהבינא ואע"ג דעבר בלאו דלא
תחמוד משום דלא תחמוד בלא דמי משמע להו כדאיתא פ"ק דב"מ וכ"ש הכא שאינה נראה לה
גזל כלל דאמרה דידי תפיסנא והא דאמרי' פרק אלמנה אלמנה שמחה לעצמה לא עשתה ולא
כלום לאו למימר דגזלנית היא אלא לענין יוקרא קאמר שאם הוקר הקרקע או המטלטלין אמר
מאן שם לך וכי איקר ברשותייהו דיתמי איקר וכל מה שהרויחה באותו ממון הוא שלה ושל
בעלה השני ואע"ג דאמרי' פרק מי שמת אלמנה שהשביחה הנכסים השביחה לאמצע התם מוקי
לה באשה יורשת והשביחה הנכסים באלמנותה ולא נשאת לאחר דמסתמא כ"ז שלא אמרה ראו
מה הניח לי בעלי אדעתא דיתמי השביחה אבל הכא שהכניסה לבעלה השני מוכחא מילתא
דאדעתא דידה ובעלה עבדא ולא אדעתא דיתמי ודמי לעובדא דרב ספרא דלא שביק גיסו
וערח לאחריני. אביגדור כהן [ט]:

פרק שני דייני גזירות

שיא מעשה באחד שפרנס את בתו לבסוף תבע מחתנו מה שהוציא עליה והיה החתן מסיק
זוזי בחמיו וטען חמיו אני פרנסתיה ממה שהייתי חייב לך מדר' נתן שמוציאין
מזה ונותנין לזה והשיב רבינו שמחה שהדין עם חמיו ואף אם לא היה חמיו חייב לו תופס טענתו
טענה מדרבי נתן דרבי נתן שייכא אפילו בפקדון כדאמרי' פרק שור שנגח ועוד הביא מפרק
גט פשוט ההוא ערבא [דאבוהון דיתמי] דפרע למלוה מקמי דלודעינהו ליתמי כו' ד] הכא נמי
אע"ג שלא הודיע לבעל תחלה נכסי דאינש איהו ערבין ביה ולענין קבורה אם מתה וקברה
האב גרסינן התם דכולי עלמא לא פליגי דגובה מבעל שלא עלה על דעתו שתהא אשתו זו מושלכת
לכלבים אבל אם קברה אחר פלוגתייהו התם אם גובה מן הבעל או לא דאיכא מ"ד דוקא אב
גובה דאין דעתו שתהא מוטלת בבזיון הלכך אנן סהדי דלא מחיל לבעל אבל אחר למה ניטפל
בה אי לאו דמחל: שיב יגיד לנו המורה אם כתובת אשה דאורייתא או דרבנן וכמה שיעורה
תשובה שילהי כתובות אמרי' נשא אשה בא"י וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י נשא אשה בא"י
וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות א"י נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י
רשב"ג אומר נותן לה מעות קפוטקיא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בקפוטקיא נותן לה מעות
קפוטקיא עד כאן לשון המשנה ובגמרא קאמרינן הא גופא קשיא דתני נשא אשה בא"י וגרשה
בקפוטקיא נותן לה מעות א"י אלמא בתר שיעבודא אזלינן והדר תני נשא בקפוטקיא וגירשה
בא"י נותן לה מעות א"י אלמא בתר גובייתא אזלינן אמר רבי אבא מקולי כתובה שנו כאן
רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא קסבר כתובה דאורייתא ת"ר המוציא שט"ח על חבירו
כתוב בו בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בו בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל כתוב בו
בסתם הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בארץ ישראל מגבהו ממעות א"י כתוב [בו]
כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו מה שאין כן בכתובה אסיא אמר רב משרשיא ארישא ולאפוקי
מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא וכו' עד נשא אשה בקפוטקיא וכו' רשב"ג אומר נותן לה
ממעות קפוטקיא כו' הא גופה קשיא כו' אמר ר' אבא מקולי כתובה שנו כאן פירוש רבנן סבירא
להו כתובת אשה דרבנן ומטבעות קפוטקיא חשוב ממטבע א"י ולכך הקלו בכתובה דאמרי
בעלמא של דבריהם כסף מדינה רשב"ג אומר נותן ממעות קפוטקיא קסבר כתובה דאורייתא
אסיפא פליג דהואיל והשיעבוד בקפוטקיא אזלינן בתר שיעבודא ובירושלמי משמע להדיא דאף תנא
קמא סבירא ליה כתובה דאורייתא דקאמרינן בגמ' אמילתיה דתנא קמא הדא אמרה מטבע
א"י חשוב מכל הארצות הכא מסייע לר"י דאמר כתובת אשה דאורייתא משום הכי אחמירו בה
רבנן פירוש היכא דנשאה בקפוטקיא ומסייע למ"ד מטבע היוצא פי' דאמרי' פרק הגוזל עצים
בב"ק בעי מיניה רבא מרב חסדא המלוה חבירו מטבע והוסיפו עליו מהו אמר ליה נותן לו
ממטבע היוצא באותה שעה פירוש עד חומשא מלבר לא מנכי ליה וא"ת ולפי הירושלמי מאי
טעמא דרשב"ג דאמר נותן לה ממעות קפוטקיא וליכא למימר משום דסבירא ליה כתובה דרבנן
ומשום הכי מיקל דהא בהדיא אמרי' פ"ק ארשב"ג כתובת אשה דאורייתא י"ל דאע"ג דסבר
דאורייתא מ"מ לא עדיפא ממלוה בשטר דאזלינן בתר שיעבודא ואין להקשות הא אמרינן פ"ק
דכתובות ומוהר הבתולות כזה מכאן סמכו לכתובת אשה דאורייתא מכלל דרבנן היא וקרא
אסמכתא י"ל דכתובה דאורייתא מדכתיב כמוהר הבתולות וקראה תורה כמוהר ושיעורא אסמכתא
היא השתא לפי הירושלמי תנא קמא ורשב"ג סבירא להו דאורייתא ואמרינן פרק זה בורר אמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב
וצידן וראיה אחרונה וע"כ ליכא דפליג אהא דרבה בר בר חנה דהא גבי ההיא דצידן פריך והא
קי"ל בהא דאין הלכה כרשב"ג משמע אבל בכולהו קי"ל דהלכה הלכך נראה דכתובת אשה דאורייתא

חדושי אנשי שם

לעתיד ועכשיו לא בא בידו עדיין והוה ליה כבן שהתנה על נכסי אביו שלא יורש לעתיד שאינה כלום: מהר"ם [ט] ובעוד מענין אלמנה שנשאת בלא שבועה והכניסה לשני כספים בפנים פ' מי שמת סי' תתנ"ז ובפ' ח"ס סי' תש"י: כילד

הגהות מהר"ם מטיקטין א] בפרק שבועת הדיינים ובפ"ק דמציעא גבי מנה לי בידך כו' ואמר רב נחמן ומשביעין אותו שבועת היסת: ב] ובתשובת מיימוני להל' אישות סי' י': ג] שהוא שוה סלעים כסף: ד] ופליגי רב פפא ורב הונא ברי' דרב יהושע אינו חוזר הערב על היתומים הא מלוהון לא פליגי דאינו חוזר עליו:

ואע"ג דאשכחן ברייתא בריש פרק בתרא דכתובות ת"ר המוליא שטר חוב על חבירו וכתב בו בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בו בא"י מגבהו ממעות א"י כתב בסתם הוליאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוליאו בא"י מגבהו ממעות א"י כתוב בו כסף סתם מה שירלה לוה מגבהו מה שאין כן בכתובה אהייא וכו' ומתניתא סתמא וקשיא סתם דקתני הוליאו בבבל מגבהו ממעות בבל פי' החשובים בא"י ממעות א"י פי' הגרועים משא"כ בכתובה אהייא אמר רב משרשיא אריםא ולאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובת אשה דאורייתא ואההיא סמך רי"ף לפסוק כתובת אשה דרבנן ומשנת קנה רלוץ הוא דהא אמרי' פרק החולץ מסתמיך ואזיל רבי אבהו אכתפיה דר"ג שמעיה מנקיט ואזיל הלכתא מיניה בעא מיניה מחלוקת ואח"כ סתם מאי א"ל הלכה כסתם מחלוקת במתני' וסתם בברייתא מאי א"ל ר' לא שנה ר' חייא מנין לו וכך נמי מחלוקת ואח"כ סתם מחלוקת במשנה וסתם בברייתא ואיט (בהולך) הא דקאמר לאפוקי מדרשב"ג כהגה אביא לך רבות פ"ק דברכות כל העובר ע"ד חכמים ח"מ לאפוקי ממ"ד תפלת ערבית רשות ופרק תפלת השחר פסק תלמודא כרבא לגבי אביי דאמר תפלת ערבית רשות ובפ' כל הללמים קאמר לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ובפרק יש נוחלין פסקינן כותיה ובפרק הכותב אמרי' לאפוקי מדר' אלעזר ב"ע ובפ' אע"פ פסקינן כרבי אלעזר ב"ע ועוד נראה ראיה דכתובת אשה דאורייתא דאמרי' פרק אע"פ אמר רבי מאיר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זה בעילת זנות ופריך בגמ' אפילו בתנאה והא אית לר"מ כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים קסבר ר"מ כתובה דאורייתא ומש"ה מחמיר לשווי בעילת זנות ומהאי טעמא נמי אומר אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה כדאמרי' פרק החובל גבי עבד ואשה פגיעתן רעה דפריך ותזבין כתובתה בטובת הנאה ומשני ר"מ היא דאמר אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה והשיא דעבד ואשה סתמא היא וליכא מאן דפליג ובהדיא פסק פרק אע"פ כר"מ דאמרי' אחתיה דרמי בר פפא אירכס כתובתה אתא לקמיה דרב יוסף אמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים שוהה אדם ג' או ד' שנים בלא כתובה א"ל אביי והא אמר רב נחמן הלכה כר"מ בגזירותיו פירוש בדבר שהוא מחמיר ע"י גזרת חכמים אי הכי זיל כתוב לה אלמא דכתובה דאורייתא דהא בהא תליא כדפרישי' לעיל ועוד גבי ההיא דפגיעתן רעה דאוקימנא כר"מ פריך ואי נפיש כתובתה מכתובה דאורייתא אוקמה אדאורייתא ואידך תיזבין בחבליה דלא נפישא אלמא שיטת התלמוד אזיל דכתובה דאורייתא ואל יקשה לך גירסת הספרים דקאמר בדלא נפישא מכתובה דאורייתא דהוי חב ליה ד' זוזי דמשום ד' זוזי לא מפסיד כ"ה. פי' כ"ה סלעים דאינון ק' זוזי אלמא בכתובת אלמנה איירי וליכא מ"ד שהיא דאורייתא דקדק רש"י ז"ל ופי' דפחותה שבכתובות כלומר אפילו כ"ה לא יפסיד וכ"ש נ' ופרש"י וכן ריצב"א דל"ג לא מפסיד כ"ה זוזי אלא כ"ה מסתמא ור"ל סלעים ואית דגרסי זוזי ומפרשי כ"ה זוזי דאורייתא דהיינו ממטבע צורי והיינו ר' זוז ממטבע מדינה דהוי שמינית שבסלע צורי ובבתולה מיירי ומשום דכתובת אשה דרבנן (פסקינן) [פרשי] לה ממטבע מדינה כדאמר של דבריהם כסף מדינה עד ששנו בזה רוב עם עד שדמהו כוכב ברקיע ומי יגלה העפר אשר עיני החוזים כסה ואיך יישבו הא דאמרינן אי דנפישה מכתובה דאורייתא הל"ל מכתובה דרבנן וי"מ דאורייתא לאו דוקא והוא דוחק גדול ועוד דאליבא דר"מ קיימינן דאית ליה כתובה דאורייתא ועוד אי כתובה דרבנן וניתקנה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הנה כ"ה זוזי דאורייתא הם כ' גדולים [י] והרי כשני פרחי זהב וב' דוקט של כסף וא"כ עדיין תהא קלה בעיניו להוציאה ולאלמנה פרח אחד לכך נראה גירסת הקדמונים דגרסי' בדלא נפישא מכתובה דאורייתא דמשום פורתא לא מפסיד טובא ואי כתובה דאורייתא שיעורה בכסף צורי דהיינו ז' חלקים יותר א] והוא קרוב לי"ז פרח די"ב דינר מנה צורי הוו פרח וכתובת אלמנה דלכ"ע דרבנן שיעור הכסף מדינה היינו פרחי אחד וקשה דבפ"ק דכתובות משמע דכתובת אלמנה שיעור החלי של בתולה דקאמר התם אלמנה כהנת כתובתה ר' כיון דחזו דפרשי מינייהו דאמרי עד דנסבי' אלמנת כהנת נינסיב בתולת ישראל ואהדרינהו לאלמנה אמנה אלמא פלגא הוי לכ"ע כדפר"י פרק שור שנגח ד' וה' דבין אלמנה בין בתולה במאה צורי והא דלא מני כתובת אשה בהדי הנהו דקא מני בבכורות פרק יש בכור שהם בכסף צורי דלא מני אלא הני דכתיבי בהדיא בקרא כסף שקלים כגון ה' דבכור ל' דעבד נ' דאונס ומפתה ק' דמוליא שם רע אבל מוהר הכתובה לא כתוב בהדיא כסף שקלים ולפי דבריט יהיה שיעור כתובת הבתולה נ' שקל כסף כשיעור אונס ומפתה ומשקל שקל כסף צרוף (שפ"ו) [שפ"ד] שעורות בינונית והשקל הוא ז' דינרים והדינר הוא שש מעות והמעה ט"ו שעורות ושקלנו דוקט חדש ממטבע ווינלא"ה והיא מ"ח שעורות דהיינו ג' מעות א"כ כתובת הבתולה ארבע מאות דוקט כסף ושל אלמנה מאתים דוקט ולמ"ד כתובת אשה דאורייתא או דרבנן איכא בינייהו שנשא בקפוטקיא וגירשה בא"י ובפלוגתא דרשב"ג ורבנן וא"ת ומאי נפקא מינה בין למר בין למר חד שיעורא הוא וי"ל נפקא מינה כגון שהוסיף לה דאמרי' פרק אע"פ אם רלה להוסיף מוסיף וכולל כתובה ותוספת יחד א"כ למ"ד דאורייתא גביא בבינונית דאמרי' פרק הניזקין לרבי מאיר דאית ליה דאורייתא גביא בבינונית ומ"ד דרבנן גביא זיבורית דאמרינן פ"ק דכתובות הואיל ותקנת חכמים היא לא תגבה אלא זיבורית וא"ת קשיא מדרב נחמן אמר שמואל ב] אדלעיל דאמר ר"נ אמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזרותיו וכבר פירש דסבר כתובה דאורייתא ולכן אסור לשהות ויש לומר משום דרבי אליעזר קאמר ולא סבירא ליה ובימיהם עדיין לא נתקן מה שכותבין ספר ארג כו' דאם כן אפילו עידית גביא ואולי בימי שמעון בן שטח שתיקן כתובה לאשה ניתקן כדאיתא פ"ק דשבת אי נמי נפקא מינה במקום שאין כותבין כתובה וסומכין אתנאי בית דין דאי דאורייתא גביא בינונית ואי דרבנן זבורית דוקא מיתמי היכא שנתארמלה אבל היכא שנתגרשה אמרי' פרק הניזקין אפילו מגלימא דעל כתפאי ומיהו בשנת אלף וי"ט לשטרות מלך רב הונא הלוי בר מר רב ילחק וביומוהי תקינו בהם כמה גאוני בבל למיגבי בע"ח וכתובת אשה מיתמי אפילו ממטלטלי ועיין בתחלת כתובות שם כתבו הגאונים והאשר"י דכתובה דרבנן ועיין לעיל: מבריח אחרי עיין פרק אלו מליאות על המשנה דהיה בטל מסלע ור"פ אין בין המודר ובפרק הכונס הכל עיין בקלר: ת"ר הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תלא בלא כתובה היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו ואם לאו יוליא ויתן כתובה הוא אומר ללאת והיא אומרת שלא ללאת כופין אותו שלא ללאת ואם לאו יוליא ויתן כתובה היא אומרת ללאת והוא אומר שלא ללאת כופין אותה שלא ללאת ואם לאו תלא בלא כתובה עד כאן לשון האלפסי: שיג הוא אומר לעלות כו' כתב רבינו חיים כהן בתשובה דהני מילי בימיהם שהיה שלום בדרכים אבל עכשיו שהדרכים משובשים אינו יכול לכופה דהוה ליה כמו חפץ להוליכה למקום גדודי חיות ולסטים ואפילו אם יעמיד לה ערבים מגוף וממון ערבך ערבא בעי ג] :

חדושי אנשי שם

מהר"ם [י] כיצד הזות הוא שם מעה כסף המעה היא ד' גרה של ל"ב פרוטות נמלא כ"ה זוז ק"ן מעה הוא שקראו הספר גדול. והוא הנקרא זהב בלשוניט. נמלא ש' גרה הם עשר גדולים ת"ר גרה הרי עשרים גדולים והם שתי פרחי זהב וב' דוקט של כסף שהרי הפרח הוא י"ב דינר של שש מעין הן ע"ב מעין שהם עושין י' זהובים פחות דוקט שהוא י"ב גרה. והשעורה היא שתי פרוטות נמלאת המעה ל"ב פרוטות הדינר קנ"ב פרוטות הסלע תשס"ת פרוטות הדוקט דהיינו ג' מעות היא ל"ו פרוטות: והר"ן ז"ל שיער בגרעינין של חרוב אמר גרעין של חרוב הוא הנקרא גרה בלשון המקרא והוא משקל ד' שעורות והמעה היא ד' גרה ושתי מעות הם ח' גרה ל"ב שעורות עושין אורייתא לפי משקל הארץ הזאת. לפי חשבון זה יהיה השקל תשעים וששה גרה והכתוב אומר כ' גרה יהיה השקל וי"ל שאין זה גרה האמורה בתורה אלא מין מטבע אחר הוא והוא האיסר הנזכר בגמ' קדושין שאמרו פרוטה אחד משמונה באיסר האיטלקי ואם נאמר שהפרוטות הם שקורין פעניג של מדינת ליטא ורוסיא והאיסר שהוא ח' מהם יהיה הוא המטבע שקורין גרושן פולניש שהיא ת' פרוטות ליטויש יגיע כתובת הבתולה מאה וששים זהובים פולניש שכל זהב הוא שלשים גראשין פולניש. והיינו ארבע מאות דוקט בכמון שהרי הדוקט שנים עשר גרושן פולנשי ולפי חשבון זה יגיע לחמש סלעים של פדיון הבן ארבעים דוקט שהם ששה עשר זהובים פולנים. וזה אי אפשר בשום פנים גם לא קבלנו כן: סליק

הגהות מהר"ם מטיקטין א] וסיה כתובת סבתולה בין הכל מאה וששים זהובים והיינו ארבע מאות דוקט: ב] דאמר בפ"ק דכתובות משום ר"ש בן אלעזר חכמים תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה: ג] וכן כתוב בתוס' אינו נוהג בזה דאיכא סכנת דרכים וסיה אומר רבי חיים דעכשיו אין מלוה לדור בא"י כי כמה מלות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולים ליזהר בהם ולעמוד עליהם עכ"ל תוס'.

סליק פירקא וסליק הגהות מרדכי ממסכת כתובות

לוח הדינים אשר במרדכי ממסכת כתובות

מאת הגאון המפורסם מוהר"ר יוסף אוטילינג זצ"ל אבד"ק קרימוני.

בתולה נשאת

(א) אין רגילות לעשות נשואין בלילה:
(ב) עתה כונסין ביום ששי מפני תקנת עניים ואשה נשאת בכל יום:
(ג) יבמה ג' חדשים הראשונים נזונית משל בעל עמד בדין וברח נזונית משל יבם:
(ד) שטר כתובה ראיה בעלמא הוא ואי אירכסי' כתובת' אינה אסורה לו דהא איכא עדי קנין:
(ה) מן הדין היה לברך ברכת אירוסין בשעת קדושין אלא נהגו בשעת נשואין משום דמסיימי' בה והתיר לנו את הנשואות:
(ו) אסור לאדם להתייחד עם ארוסתו:
(ז) ואסר לנו הארוסות ה"פ חכמים שגזרו על יחוד של פנויה גזרו על יחוד הארוסות:
(ח) מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקדושין משום דזמנין מקדש בשעת ברכת נשואין ואז הכנסת חופה קודמת לקדושין פי' הכנסה היא שמוסרה באחרית לאתן קודם הברכה:
(ט) מה שאין מברכין אשר קדשנו לקדש משום דאין עשייתה גמר מלותה:
(י) ויש שנוהגין להפסיק ביניהם ולקרות הכתובה:
(יא) פי' והוא שבאו פנים חדשות:
(יב) ובשבת אע"ג דליכא פנים חדשות מברכין ז' ברכות:
(יג) והומר הר' שמואל שאין לברך עכשיו ז' ברכות אלא בשבת דילמא לא אסתייע' מלתא והדרא בהן:
(יד) מיימו'. פנים חדשות הם אותם שלא שמעו ברכת נשואין בעת נשואין:
(טו) אין אשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה אבל ראה שנתייחדה עם העובד כוכבים אין נאמן להפסיד כתובתה:
(טז) לר"י נראה דאין לחלק בטענת פתח פתוח בין לאלתר בין לזמן מרובה:
(יז) אין אדם נאמן עכשיו להפסיד את אשתו כתובתה לא בטענת פתח פתוח ולא בטענת דמים:
(יח) כשכותב תחלה מנה מאתים ואח"כ תוספת יכול להוסיף:
(יט) ברי ושמא ברי עדיף:
(כ) והא דפסקינן כרב נחמן דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור משבועה הני מילי כגון שאמר איני יודע שנתחייבתי לך מעולם אבל אם אמר ודאי נתחייבתי לך אבל איני יודע אם פרעתי לך חייב:
(כא) עדות בקנין בשטר חשוב.
(כב) אם אמר מנה לי בידך וזה טוען איני יודע מה אתה אומר ובאו עדים כמו שאמר התובע ישבע ויטול ואם אמר שוב נזכרתי ופרעתי לא סוחזק כפרן בזה וישבע ולא משלם:
(כג) במליאה כולו עלמא מודו דהולכין אחר הרוב:

האשה שנתארמלה

(כד) פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנין:
(כה) ר"ת ור"י פסקו כר' נתן:
(כו) מוכר שטר יכול למחול:
(כז) אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה:
(כח) אם קבלו הדיינין עדות שלא בפני בעל דין בדיעבד הוי עדות. ראבי"ה:
(כט) יש מדקדקים דאם שטר ביד ראובן ונתקיים בהותמיו שהכירו העדים בחתימות ידיהם ושטר אחר יולא מתחת ידו מאותם עדים עלמם החתומים בזה חתומים בזה לא יגבה המוליאו בשניהן דאימא חד מנייהו זייף:
(ל) פר"ת מפיהם ולא מפי כתבם היינו בדיני נפשות ולא בדיני ממונות:
(לא) מעשה באשה אחת שהלכה בדרך עם שני יהודים וכשבאו ביער ישבו לנוח ובא האחד ותקפה והשני טמאה ולעקה ואין מושיע ואין עדים ובאה ואמרה אנסתי והתירוה לבעל משום מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי:
(לב) האשה שנתפשה ע"י ממון מותרת לבעלה בין אשת כהן בין אשת ישראל ע"י נפשות אסורה לבעלה:
(לג) הא דאמרינן בגמרא בשיד עובדי כוכבים תקיפה על עלמן אפילו על עסקי ממון אסורה לבעלה דוקא בסכנת אבל באשת ישראל מותרת לבעלה:
(לד) המגרש את אשתו לא תנשא דכל זמן שהיא פנויה מותר להחזירה:
(לה) נשאל כיון דקיום שטרות דרבנן אם יכול לקיים בקרובים יש פנים לכאן ולכאן:
(לו) הוליא עליו כתב ידו גובה מבני תורין כשטוען להד"ם אבל פרעתי נאמן:

נערה שנתפתתה

(לז) אנו שכותבין כתובה מן הנשואין פשיטא דמן האירוסין אין לה. ראבי"ה:
(לח) ש"מ שאמר תנו מנה לפלוני ולאחר שעה אומר פעם שנים תנו מנה לפלוני פסק ר"ת דאין לו אלא מנה אחת.
(לט) כתב לה פירות כסות וכלים ה"ה אם לא כתב אלא באמירה בעלמא דכן כן הדברים הנקנין באמירה בעלמא:
(מ) ר"ת החרי' על לרפת ולומברדיא"ה על נושא אשה ומתה בתוך השנה בלא ולד של קיימא שיחזיר כל הנדוניא ותכשיטיה ליורשים מה שלא בלתה ולא להעריי' בכלות ממון רק הולאת קבורתה לפי כבודה ולא לפי רלונו:
(מא) הקהלות עשו תקנות על כל איש ואשה שעשו נשואין ונפטר לעולמו אחד מהם בלא זרע בתוך שנתים שיחזרו חלי נדוניא ליורשי המת:
(מב) אבל אם עדיין ביד האב לית דין ולית דיינא היכא דקאי תיקום:
(מג) מי שנתפס ויש לו די מללו ונוה שלא לפדותו משל עלמו פודין אותו בע"כ:
(מד) אפילו הנית לה כל כתובה אינה חייבת בקבורתו שהי' בעלת חוב בשטר היא:
(מה) מי שמת ולו נכסים והנית כתובת אשה וב"ח גובין ואין משיירין לו אפילו כדי קבורתו:
(מו) והא דרבא אכפייה לרבא בר אמי ואפיק מיניה כו' פרש"י בדברים בעלמא כפייה:
(מז) באושא התקינו הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונין כו' אע"ג דמתנה כמכר:
(מח) ר"ת ור"ח ורשב"ם והרבה מן הגאונים פסקו שמתנת בריא מפקעת שעבוד גמור כמכר וגם באורך:
(מט) בספר העיטור. היום כמה שנים בטלה כתובת בנין דכרין מישיבתנו ולמה בטלה:
(נ) כל מילי תנאי כתובה ככתובה בר מפרנסה דהא כדקיימי קיימי דוקא במקרקעי:
(נא) והאו' פסקו אף פרנסה ממטלטלין דבזמן הזה רגילין להביא בנותיהן ממטלטלין וחשיב כמקרקעי:
(נב) פר"י דאין אשה יכולה לומר איני נפדית ואיני נזונת:
(נג) מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ופר"י בשלא היה משרה בניו ובנותיו בתחלה:
(נד) ממאנת יש לה מזונות כו':
(נה) האשה שמכרה נכסי מלוג בחיי הבעל הבעל מוליא מיד הלקוחות בלא דמים ואם הן קיימין יחזירו ללקוחות.
(נו) משמע שאינה דרה עמהם בבית אחד אפי' הבית גדול:
(נז) דוקא מכרה כל כתובתה אבל אם לא מכרה אלא מקלת לא אבדה מזונות:
(נח) התובעת כתובתה בבית דין איבדה מזונותיה ובלבד מן השופי:
(נט) בשעה שמוכרת למזונות תכתוב למזונותיה ובשעת שדינה בכתובה ומוכרת לכתובה לא תמכור סתם:
(ס) והאידנא כל מקום כמנהגו דבהדיא קיימא לן בכתובות הכל כמנהג המדינה:
(סא) ר"ס. אלמנה שמת חמיה קודם בעלה אין לה לגבות מנכסי חמיה מחלק ירושת הבעל:
(סב) הא דאמרה שמעריך עלמו והמקדיש נכסיו אין לו בכסות אשתו ובניו כלום הוא הדין בעל חוב:
(סג) והני מילי בגדים דחול אבל בגדי שבת ומועדים גובים מהם ואין לריך לומר שאם יש בהם טבעות וכלי כסף וזהב שהכל לבעל חוב:
(סד) היכא דידוע שהקנה להם מעיקרא אפילו בכלי שבת ורגל אין לו בכסות אשתו ובניו כלום וכ"ש היכא דהיא הכניסה לו אין ב"ח גובה מהן אפילו כלי שבת וכלי רגל:
(סה) האין שחלקו מה שעליהן שמין מה שעל בניהם ובנותיהם אין שמין:
(סו) והנותן מתנה לאשתו קנתה והיכא דליכא עדים שקונין לשמה ושהיו שלה וקא טעין לא לקחתיה לשמה נאמן ובשבועה:
(סז) אם גרשה בלא פשיעתא אין שמין בכתובתה אפי' בגדי שבת:

אף על פי

(סח) היאך יכול לשעבד לק' מנה ואין לו כדי שויוו:
(סט) אפילו אין מקנה לו בשום נכסים מעתה אלא משעבד עלמו לזה החוב מעתה ולכשיהיו לו נכסים יחול השיעבוד על הנכסים ואין זה מקנין דברים:
(ע) ויש מפרשים כיון שכתב סתם ושעבדשי נכשי הרי כאילו הודה שיש לו נכסים:
(עא) מעשה בא' שנדר מעות להשיא יתומה אחת והרוית בהם ונפטרה היתומה ותבעוהו יורשיה ופטרו ה"ר חיים כ"ץ:
(עב) מתנת שכ"מ שכתוב בה קנין אלרכי אתרי רכשי ולשמואל מספקא:
(עג) עוברת על דת כולהו הני דחשוב דאין להם כתובה אין להם תוספת כמו כן:
(עד) ולשבועה אם נשבעה סתם על הכתובה אין לריך לישבע על התוספת:
(עה) נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו תיקו הילכך אינה קונה וז"ל שפירסה בשעת וסתה אבל לא בשעת וסתה מלית אמרת ליה נסתחפה שדהו:
(עו) אבל אם מודיעין לו שהיא נדה ואעפ"כ הוא כונסה לחופה ודאי היא קנויה לו מיד ויש להתן לחקור אם היא טהורה אם לאו:
(עז) פוסקים על הקטנה פרש"י דוקא בלא קדושין:
(עח) הלכה כר"מ בגזרותיו אבל לא בקנסותיו:
(עט) גרושה מניקה מותרת לינשא תוך כ"ד חדש משום שאינה מחוייבת לניק בנה ור"ת חולק·

(לט) ר"ב. האידנא נשים שלנו דלאו אורחייהו לטחון ולבשל אין כופין אותם:

(מ) אע"פ שאמרו ארבע יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו. פרש"י לפרוש סדין דבר שאינו של טורח לא כייפין ליה ובירושלמי לא משמע הכי:

(מא) אע"פ שאין משתמשין באשה דרך בפחות שרי:

(מב) נכריות ושפחות מותרות לרחוץ כו': [עי' בפנים בהגהה]:

(מג) מיימוני. אסור לאדם למנוע לאשתו עונתה ואם מונע כדי לצערה עובר בלאו ואם חלה או תשש כחו ואינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיבריא ואח"כ יטול ממנה רשות או יגרש ויתן כתובה:

(מד) ראבי"ה. אשה המורדת על בעלה ושוב חלתה אע"פ שמאותו חולי אינה שבה לבעלה אפילו הכי איבדה מזונותיה:

(מה) ראובן שאמר לשמעון חמיו תן לי זוגתי אם חולה היא אע"פ [כן] יש לה לסבול ואם אינה רוצה לסבול ולשמש הויא מורדת:

(מו) בפרק י"ב דאיבות מפרש היכי דמי מורדת:

(מז) רמב"ן. אע"פ שהלכה כרבותינו בדורות הללו שאין אדם נושא שתי נשים ביחד לא משהינן לה ואם בשביל אחרות שתובעת קנסינן להתיר לישא אחרת והיא תשב ותתעגן וראבי"ה מגמגם בדבר:

(מח) אף אם זה האיש שובב ומאבד ממונו בשחוק לא מצינו שתוכל אשתו למרוד בו לא מתשמיש ולא ממלאכה כיון שלא החניף להעבירה על דת לשמש באיסור:

(מט) ומיהו אי תפסה מנדונייתה דהנעלת ליה לא מפקינן מינה וכיון שאביה מוחזק מן הנדן דהנעלת שנתחייב לחתנו מהני כאילו היא עצמה תפסה:

(נ) ר"ב. יש לי תשש על החזנים שמשכירין אותם להתפלל בשבת ור"ש אומר דאין איסור דהא נותנין שכר לקיים המצות להתפלל:

מציאת האשה

(נא) טעם מציאת האשה לבעלה רבי אומר משום קטטה ורבי יוסי אומר שלא תהא מברחת ותאמר מציאה מצאתי:

(נב) כיון שמת חתנו ולא כנס חייב ליתן לאחיו ופירש רב נטרונאי דלא איירי אלא במקום מקדש בלבד אבל כתב כתובה זכה היבם בכתובה:

(נג) שמין דעת האיש שרוצה לישא וליתן כו' מיהו לא הוי רבית כיון שאם היה מגרש מיד היה צריך להוסיף שליש אבל כל אדם שמלוה ברבית לא היה נותן אא"כ ירויח לו זמן:

(נד) מסיק אין אדם רשאי למכור כלי אשתו פרש"י אפי' כלי שבת וכלי רגל:

(נה) יתומה שהשיאוה אחיה או אמה אע"כ שנתרצית אין מחילתה מחילה. רש"י:

(נו) ר"ב. קצרו של דבר לא יהבינן שיעור נכסים אלא היכא דלא אמידנא להב אבל היכא דאמידנא לא יהבינן ליה שיעור נכסים אלא שמין בהב:

(נז) ר"ת. אם הדיין שומע שבעלי דינין טועין בשום דבר אע"פ שלפי טעותם הוא דן כשורה אפי' הכי צריך להודיעם ולהדריכם דרך ישר ואם לא יעשה כן יהו סבורין שהוא מודה להם ויעשו מעשה:

(נח) מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות:

(נט) מצוה לקיים דברי המת ורבינו תם אומר דלא שייך אלא היכא שהושלש מתחלה לכך:

(ק) אבל אם יש אפוטרופוס אין מקחו מקח פר"ח אבל מתנתו מתנה:

המדיר

(קא) המדיר. יותר מכאן יוציא ויתן כתובה:

(קב) ר"ח פירש כל יוציא שבתלמוד אין כופין:

(קג) אע"ג דקונמות מפקיעין מידי שעבוד אלמוה רבנן לשעבודא דבעל:

(קד) אשה שעוברת על חרם או שבועה עוברת על דת משה היא ויכול לגרשה בלא הסכמת הקהלות:

(קה) אדרבה אם אינו מגרשה כשהיא עוברת על דת מיקרי רשע:

(קו) עוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובה ודי בהתראה פעם אחת:

(קז) מעשה בא לפני ר"מ באחד שהביא עדים שאשתו עברה על החרם ולאחר שהתרה בה והיא גם היא הביאה עדים שהוא עבר על החרם ופסק שאין יכול להוציאה בלא כתובה:

(קח) אבל עדים המעידים על האשה שעוברת על שאר דת משה ויהודית אע"פ שהוא עובר הרמות יכול להוציאה בלא כתובה בעל כרחה:

(קט) הא דאמר בעל מיפר להו לאפקועי כח החכם דלעולם החכם עדיף ויכול להתיר:

(קי) פירוש מומין שבגלוי כו':

(קיא) בערי המערב ובטוליטולא ובסביבות אשר שם מנהג נשים לצאת מכוסה הרי זה טוען אף במומין שבגלוי אם אין מרחץ בעיר:

(קיב) כל שהספק נולד ברשותו עליו להביא ראיה:

(קיג) הא דאמרי' בקדושין המקדש בעד אחד אין חוששין לקדושיו אפילו שניהם מודים צריך לומר דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה:

(קיד) ראובן מכר לשמעון סוס ושוב נמצאו מומין ביד שמעון והוא טוען שברשותו נעשו כיון שאין הדבר ידוע בעדות שהיה מום זה מעיקרא ברשות ראובן על שמעון להביא ראיה:

(קטו) אע"פ דנכפה לגבי אשה מום הוי מ"מ אין ראיה להחשיבו מום גבי איש. ראבי"ה:

(קטז) ואילו שכופין להוציא ונראה לר"י דיוציא ויתן כתובה אע"פ שמגרשה בע"כ:

(קיז) בנשים ריח הפה אין מום והר"ש אומר אדרבה:

(קיח) בכל הני דלא קתני כופין אלא יוציא ויתן כתובה לא כפינן אלא בדברים בעלמא:

(קיט) אבל היו יכולין לעשות שיקבלו שלא לישא וליתן עמו עד שיקבל ליתן גט אבל לנדות לא וכן עשה ר"ת מעשה:

(קכ) האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ר"ת גרים כופין ור"ח גורס אין כופין:

(קכא) ראבי"ה בשם ר"ת. אם ידוע שאין לו לבעל אין לו למכור [עצמו] לעבד עברי או להשכיר עצמו כדי לזונה ולפרנסה:

(קכב) רבי ברוך קנה מעיל בשליחות קהלינו והקהל אומרים שיש בו אונאה על הקהל להביא ראיה שיש בו אונאה ושם באורך:

האשה שנפלו

(קכג) יש פוסקים דהלכתא כותיה דרבי יוסי:

(קכד) אפוטרופוס של רחל אשת שמעון תבע לדין את לוי ואמר רחל השאילה לך שריון עד שלא נשאת לשמעון ואותו שריון לא היה מאותם נכסים שהכניסה לבית לשמעון ולוי משיב החזרתיו ואחר שהטילו חרם הודה שהוא בידו אך שהוא בידו מכח שמעון שחייב ב' זקוקים שם באורכה:

(קכה) שטר מברחת לא קנה דוקא בדסדרא אבל אי לא סדרא כגון שמתה זכה הקונה במה שבידו:

(קכו) דין המוציא הוצאות על נכסי אשתו:

(קכז) בית הלל אומרים נכסים בחזקתן כו':

(קכח) כל היכא דחב לאחרים לא מצי מחיל:

הכותב לאשתו

(קכט) בכותב לה בעודה ארוסה:

(קל) ראובן חפץ לקנות בית ודוחק פן יצטרך למוכרו ומעכבה אשתו עליו יכול להתנות עם אשתו בשעת קנייה על כן ולא מצי לאהדורי נמי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מסתלק אדם בטוב בדבר שלב"ל:

(קלא) אם יתנה אדם עם אשתו קודם נשואין וכתב לה אין לי בנכסייך כלום ואח"כ נשאת ומכרה מכירה קיימת אפי' בנכסים הכתובים בכתובה כ"ש נכסי מלוג ואפילו אם היא תמות בחיי בעלה אינו מוציא מיד הלקוחות:

(קלב) אמר רב הלכתא כרשב"ג ולית הלכתא כוותיה:

(קלג) האשה גובה כתובתה מן המלוה אע"פ שאינה נוטלת בראוי:

(קלד) אבל האידנא דמטלטלי לב"ח משתעבדי גבי ב"ח מנייהו דיתמי בין תפסי ובין לא תפסי וכ"ש בזמן הזה דינתנו לכתובת אשה:

(קלה) תשובה פשיטא שהאשה קודמת לגבות מן הפקדון אבל מן המלוה אינה גובה ואם יש משכון על המלוה גובה:

(קלו) אי פרעו באפי סהדי לא מצי למימר סיטראי נינהו:

(קלז) אם ראו ביד התופס החפץ אחר מת אביו הואיל ואין יכול לומר לסד"מ צריך לברר דמחיים תפסה:

(קלח) שטר שלוה בו ופרע אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו ופרי"י שאם היו עדי מסירה היו יכולין לחזור וללוות בו:

(קלט) המוכר שטר חוב לחבירו אפילו יורש מוחל משום דיכול לומר עיינית בכתב חושבנא ולא פש כאן ולא מידי:

(קמ) אחד הקנה לחבירו חוב מלוה ואמרו הרבנים של מלון שהיה המקנה יכול למוחלם:

(קמא) ראבי"ה. אם יזדמנו כתובה וב"ח על ראובן ובאו לגבות את המצא בין מחיים בין לאחר מיתה מתחלק הדין לשני דרכים:

(קמב) הא דפסק ר"ת היכא דאית ליה זוזי לב"ח דצריך לשלם מעות ולא שוה כסף ה"מ דידוע לנו שיש לו מעות אבל אי אין ידוע שיש לו זוזי והוא אומר דלית ליה אין צריך לישבע:

(קמג) לדידך דאמרת פריעת ב"ח מצוה תימה דדברי הכל הוא שלא לגזול את חבירו ולפורעו כמו שהלוהו וכפינן ליה כו':

(קמד) פר"ח. משביעין אותה אפי' על האפוטרופא שנעשית בחיי בעלה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה אלא על טענת ברי:

(קמה) אבל נתעסקה בממון אחר מיתת בעלה נשבעין בטענת שמא. אלפסי:

(קמו) אלמנה שייחד לה בעלה קרקע שהיה דר בו לכתובה גובה כתובתה בלא שבועה מאותה קרקע:

(קמז) פרש"י למזון האשה והבנות אבל בעל ה"ג פי' למזוני דאשת איש בלא אכרזתא:

(קמח) הפוטר אשתו מן השבועה בשעת מיתתו נוטלת כתובתה בלא שבועה בין לשעבר בין להבא ואפילו היא בבית בעלה:

(קמט) והיכא דלא כתיב לא ממני ומיורשי צריכה שבועה והוא הדין בעל חוב והשטר שביד התובע לא חשיב כמודה בשעת מיתה:

(קנ) ראבי"ה. מה שטען ראובן שאין במתנת אמן ממש לפי שלא נשבעה על כתובתה והאם צותה מחמת מיתה או במתנת ש"מ לתת לפלוני כך וכך אין בדברי הבן ממש אף המקבל מתנה נשבע כדין יורשין:

(קנא) פסק ראבי"ה מעשה אירע שתפסה אלמנה ספרים ומטלטלין בכתובתה אם מכרה ונתנה קודם שבועה היורשין מוציאין מן הלקוחות:

(קנב) ר' יוסף טוב עלם פסק במעשה אלמנה שלא נשבעה על כתובתה ונתנה במתנה שחולקין בעלי המתנה והיורשין:

(קנג) אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות:

(קנד) ר"ת. לחיוב שבועה ולפטור שבועה וכל המחויב שבועה אם עד אחד מסייעו פטור:

(קנה) וכן היתומים מיתומים לא יפרעו אלא בשבועה:

(קנו) האומר לחבירו בב"ד לא לויתי אין יכול לחזור ולתקן ולטעון מה שטענתי לא לויתי היינו שלא עמדתי בהלואתי אלא פרעתי:

(קנז) מלמד שהלוה מעותיו ביד בעל הבית והפסיד קצת משכונות ולא נתפשר עם העובדי כוכבים והלך לו והניח קצת מעותיו ביד שמעון ובעל ביתו ראובן טוען אני צריך לפייס את העובדי כוכבים בשבילו תן לי מעות שבידך אין לראובן על שמעון כלום אך אם יש לו דין על המלמד ילך אחריו:

(קנח) סמ"ג. מלוה הבא ליפרע שלא בפני לוה כגון שהיה לוה במדינה רחוקה ותפסה האשה מטלטלי מנכסי הבעל כדי שתיזון מהם מוציאין ונותנין לבעל חוב:

(קנט) הוציאה גיטה ואין עמה כתובה גובה כתובתה. ר"ם:

(קס) אשה שאבדה כתובתה ונתאלמנה או נתגרשה גובה אפי' תוספת ומביאין ב' כתובות או ג' מקרובותיה ונותנין לה בפחות שבהן ובשבועה:

מי שהיה נשוי

(קסא) הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להם כתובת בנין דכרין:

(קסב) כשאל גאון נשא אשה ומתה בחייו ונשא אחרת ומת הוא לזו בנים ולזו בנים ונטלה כתובתה ועודה בחיים יש לבני ראשונה כתובת בנין דכרין או לא והשיב כי דבר זה אינו מפורש בגמרא ואין דנין מדבר שאינו מפורש אבל בתשו' ר' קלונימוס אי איכא שקלי:

(קסג) מלוה על היתומים לפרוע חוב אביהם ונראה כשחייב מודה או במת במחאה:

(קסד) שלשה שהטילו לכיס כו':

(קסה) אם עשו מה שהתנו והתעסקו באותו עסק מיוחד הדין להיותם שוים בריוח ובהפסד אבל לא עשו מה שהתנו ושינו לעשות בדבר אחר מה שלא התנו בתחלה הדין שיטול כל אחד מן הריוח ומן ההפסד כנגד מעותיו:

(קסו) עובד כוכבי' בקש ראובן ושמעון להלוות לו ל' זקוקים ולוי בקש להשתתף עמהם בחוב ונתרצו ואמרו לו ופסקו עם העובד כוכבי' ברבי' וזקפו עמו והלך ראובן וקדם ונתן מחלקו לעובד כוכבי' ד' זקוקים וחצי ושמעון ולוי לא נתנו עדיין ואח"כ שלח העובד כוכבים אצלם להודיעם שלא היה צריך יותר כסף ללוות בו שם באורך:

(קסז) ב' שלוו מאחד אע"פ שלא כתבו אחראין וערבאין זה לזה כיון דלוו שתם יחד שליחות דהדדי עבד ואם אין לאחד לשלם ישלם השני חלקו וחלק חבירו:

(קסח) הני תרי אחי ותרי שותפים דאית להו דינא בהדי חד ונחית חד מנייהו בהדי' לדינא לא מצי אידך למימר לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קא עביד פראבי"ה נ"ל הני מילי בתובעין אבל בשותפים נתבעין לא:

(קסט) ר"ם. אחד מן האחין או מן השותפים שבא לתבוע תובע הכל הואיל ויש לו חלק בזה הממון ואין צריך הרשאה מבאר השותפים. אין השותף האחד יכול לומר לשותף חבירו אילו הייתי יודע שהיית תובע התביעות אחרות כו':

(קע) ראובן ושמעון שהלוו על סוס ואח"כ בא שמעון ברשות ראובן ושיתף את לוי להשכיר את ביתו להשים הסוס בתוכו ולתן מספוא לסוס ומת הסוס וראובן אומר לא שתפתי את לוי ואין לו עלי מאומה לאו כל כמיני' דראובן:

(קעא) אבד המשכון אבדו מעותיו דוקא אבדו אבל לא נאנסו:

(קעב) הוכיח ר"ב דגבי שליחות לא בעיא אלא גלוי דעת:

(קעג) ושמואל אומר שודא דדייני והלכתא כשמואל:

(קעד) לא עביד שודא אלא מי שהוא גדול הדור ומומחה לרבים:

(קעה) עובדא דרב נחמן מתנת בריא. רמב"ן פי' עובדא דהכא מיירי במתנה בלא קנין:

(קעו) ראבי"ה. אם ב' ימים ר"ח יום שני ושבת ונכנסה ביום שני י"א לכתוב ביום שני בשלשים לחדש פלוני שעבר וי"א ביום עבור לחדש פלוני שעבר ואית דכתבי ר"ח סתם והורגלו למנות לשטרות מיום שני:

(קעז) תשובת הר' יצחק מווינ"א שהשיב לרבי דוד ופסל השטר שהיה כתוב באחד במרחשון ביום ו' והיה ר"ח יום ו' ויום ז':

(קעח) כתב לראשון ולא תחמה בו [וכו'] נחת רוח עשיתי לבעלי:

אלמנה נזונית

(קעט) אלמנה שתפסה פיר' רמב"ן לאחר מיתת הבעל ולמזוני מהני טפי תפיסה מכתובה משום דלא גביא ממשעבדי:

(קפ) רמב"ן. בנו של ראובן היה לו זקוק וחצי ביד שמעון אחי אביו וחלה בן ראובן ושלח אחר עדים וצוה בפניהם ונתן אותו זקוק וחצי לראובן ולא מיתתה אשתו והיקל עליו חליו אח"כ הכביד חליו וצוה כך ומיתתה אז אשתו [ומת] וקיים שמעון דברי המת כדין עשה ואין לאלמנה על שמעון כלום:

(קפא) מעשה בכל יום שאדם נותן מטלטלין בלא דעת אשתו אע"פ שמשועבדין לה בזמן הזה ותקינו דורות האחרונים כתובת אשה ממטלטלין מפני שאין להם שדות בזמן הזה:

(קפב) לאה שנשאת לראובן והיו לה בנים ממנו ומת ראובן ונשאת ליעקב ומת יעקב בלא בנים ואחר מיתת יעקב נתנה כבינתה ושאר מטלטלין לבתה ומתה לאה ובאים בני ראובן ותובעים אותם ממה שנתנה לה אמה כי לא נשבעה אמנו על כתובתה זכתה הבת מכל צד:

(קפג) אלמנה שתפסה כל ממון בעלה למזונותיה כל מה שתפסה תפסה אפילו כמה. ושם באורך:

(קפד) רש"י כל הנכסים שהניח הן בחזקת היתום בכ"מ שהם ואינם משועבדים לא לב"ח ולא לכתובה אלא למזונות בלבד:

(קפה) על מזונות שעברו דאיתרע מעשה ב"ד כיון דשתקה כל כך:

(קפו) אלמנה עד שלא נשאת על היתומים להביא ראיה פירש"י היינו למזונות:

(קפז) דצריך לזוזי כו' לא ההנה בפירוש ודוקא במקרקעי אבל במטלטלי ספק הוא ואין מוציאין מיד הלוקח:

(קפח) ויש דברים שאין מועיל בהן גלוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לא"י:

(קפט) המוציא שטר חוב על חבירו וכתב בבבל מעות בבל הם:

(קצ) מוכרה כתובתה שלא בב"ד צריכה שבועה או אינה צריכה שבועה:

(קצא) דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות:

(קצב) ראובן שלח שמעון לקבל מעות מן העובד כוכבים לר"ת הכל לבעל המעות ולר"י הכל לשליח:

(קצג) ריב"א. נתכוין השליח לזכות הכל לשליח אבל אם לא הכיר בטעות ונתנם לבעה"ב הרי הם לבעל הבית:

(קצד) שנים שהיו בפונדק ועבד חד מינייהו עיסקא מידי דכייל או מידי דמנייני ואמר ליה לחבריה איתא וסייעי בהדי בין בחנם בין בשכר אזל חבריה וסייעיה והוה ביה תריפותא והטעה בין במדה בין במשקל או בפשיטי אתו לקמיה דהלל הזקן אמר להו זילו מדדו שקלו ומנו ומאי דנפיש לכו פלגו פלגו בעקב:

(קצה) ראובן נתן זקוק לשמעון לפורעו לעובד כוכבים והלך מן העיר ושכח העובד כוכבים המנה והלך לו וא"י היכן הוא וראובן תבעו ושמעון רוצה לזכות בו מחמת העובד כוכבים אם הוא ברור שהעובד כוכבים שכחו זכה עד שיבא ושם באורך:

(קצו) ראובן טוען על שמעון ששמעון קנה לו בגדים ולא פרע לעובד כוכבים אלא מקצת המעות והמותר שכח העובד כוכבים יותר משנתים והלך לו וא"י היכן הוא על כן תן לי השכחה ואם יבא וישאלם העובד כוכבים עלי לפרוע יש לשמעון להחזיר כל המעות שבידו:

(קצז) הי אמר חד לחבריה מכור לי טלית זה בה' דינרים ולא אמר ליה המותר יהא שלך ומכרו בששה דינרין הכל לבעל הטלית דדבר שאין לו קצבה הוא ואם טעה ונתן ששה דינרים מעצמו הדינר לשליח. רשב"ם:

(קצח) רשב"ם. הוא הדין נמי דשני אחים ושני שותפין מה שיעשה האחד בחלקו להרויח עושה בחלק חבירו וכן להפסד ובלבד שלא יהא פושע בדבר וראבי"ה מוסיף ובלבד שידוע שאז זמן הסחורה למכור:

(קצט) ראובן הלוה מעות של יתומים למשרתי הגמון על כוס של זהב ועל מעיל ואחר שתי שנים טען האפוטרופוס שלהם לתת להם המשכון להוליך במקום דירת היתומים פחות ממהלך יום כי יש שם עשירים וישומו אותם ביוקר וראובן השיב אני ירא מעלילת משרתי ההגמון אך כאשר ישומו ויעריכו הנה כן אתן להם פסק ר"ב דהדין עם היתומים:

הנושא את האשה

(ר) משמע דאין צריך לומר אתם עדי אלא כדי שידעו שהעדים עומדים שם:

(רא) כמה אתה נותן לבנך כך וכך כו' מדקדק רבינו שמואל דוקא עמדו וקדשו מתוך הדברים:

(רב) פסק הר"ם דוקא מה שפסק האב בדבר התלוי בו בזה יש בו ממש כמו כמה אתה נותן לבנך כך וכך כו' אבל אם פסק לבנו דבר התלוי בבנו כגון ללכת אחריה אין פסק הקדושין שלו לא מעלה ולא מוריד כמו על אדם אחר:

(רג) כל אדם שפסק לזון חבירו שנה או יותר אם הוצרך לילך למקום אחר המקבל צריך לתת לו שם כפי שיעור שהיה מוציא עליו בביתו:

(רד) משמשת במדור כו' כדרך שנשתמשה בחיי בעלה דוקא בב' בתים:

(רה) כרשת הבית ברובה אבל פת וכיוצא בו נותנין:

(רו) אשה דאין לה כתובה בידה אפי' הכי גובה כתובתה והר"ב דחה:

(רז) וחכמים אומרים כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובה עד כ"ה שנים פי' רמב"ן לאו דוקא בבית אביה אלא כל זמן שיש לה מזונותיו גובה עד כ"ה שנים:

(רח) למדנו מכאן שהאשה גובה כתובתה לאחר שנשאת אע"פ שלא נשבעה קודם נשואין:

(רט) סמ"ג כל זה במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה לא גביא בלא כתובה אפי' מנה ומאתים ורשב"א חולק:

שני דייני גזירות

(רי) פוסקין מזונות לאשת איש:

(ריא) אם הלך בעלה למדינת הים מתוך קטטה ונתכוון לעגנה היא נאמנת בשבועה ליטול מזונות ולאחר בכל מקום אשר ימצא משל בעל אבל אם בעלה נפרד מתוך אהבה והלך לו בהא פליגי רב ושמואל:

(ריב) לאה תבעה בעלה לדין עבור מזונותיה ופסקו ב"ד לתת לאשתו ד' דינר הליים וכתבו סרבנות עליו ואחר ה' שנים היא תובעת כל שבוע ד' דינר שלותה ואכלה על סמך הפסק והוא אומר לא ידעתי מן הסרבנות כלל והיא שתקה וכל זמן ששתקה אינו חייב לה כלום נ"ל אחר שפסק דין בידה לאו כל כמיניה למימר לא ידענא דמעשה ב"ד יש לו קול:

(ריג) אשת ראובן הלך בעלה למדינת הים והפקיד ממון ביד שמעון והזהירו אם תבא אשתו לפניו לא תתן לה כלום ממה שהפקדתי אצלך כי אם לבתי קטנה ואחר שהלך ראובן לדרכו באת אשת ראובן אצל שמעון הנפקד לשאול ממנו מזונות כי אמר בעל דברים דידי את מדר' נתן פסק ריב"ם דהדין עם האשה:

(ריד) המקבל פקדון מהאשה יחזיר לאשה אע"ג דמה שקנתה אשה קנתה בעלה ואע"ג דלא מיחתא בנפקד:

(רטו) ואם בא הבעל ואמר פסקתי לה מזונות נאמן בשבוע' כן פרש"י ולר"י נראה נאמן להצריכה שבועה:

(רטז) ואם בא ואמר צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ובדספקא אבל לא ספקא לא:

(ריז) ראבי"ה. אפי' הלוה לה בפני עדים אין לו דין ודברים עם הבעל אלא עם האשה והיא תובעת את בעלה ונפקא מינה שאם מתה האשה שאינו יכול להוציא:

(ריח) הר"ם. דוקא האשה שאמרה גרשני בעלי אין לה אלא כתובתה ותו לא אבל אלמנה מתפרנסת והולכת לעולם כל זמן שאינה תובעת כתובתה ורב האי פליג בשער ו':

(ריט) מי שהלך למדינת הים פי' ר"ב לאו דוקא למדינת הים אלא בכווה נקט:

(רכ) הר"ם. נראה דהאב שפירנס את בתו בעצמו על סמך שבעל הניח מעותיו על קרן הצבי:

(רכא) ואין לחלק בין אב לאיש אחר:

(רכב) אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יורשים יכולין לומר לה אם את אצלנו יש לך מזונות כו' היתה אומרת מפני שהיא ילדה והם ילדים זנין אותה והיא בבית אביה:

(רכג) אם היא מרגלת כמורדת הויא ואין לה כלום ואם הוא דארגיל יש לה כל כתובתה ואם מרגילין בני הבית כגון חמותה יש עליו מן הדין להוציאה ממקום למקום ואם אין מוציאה מגרשה ונותן לה כתובתה:

(רכד) אין לך נתפס על חבירו ליתן לו אלא בארנוניא וגולגלתא כו' יש מדקדקין מכאן מי שפודה את חבירו מיד שבאים או אשת חבירו אם זה לא בקש ממנו דהניח מעותיו על קרן הצבי:

(רכה) אנס עובד כוכבים שאנס ביתו של ישראל ובא ישראל ולקח ממנו שלא יחזיר לבעלים בחנם אלא יתן ללוקח כמו שקנה ולא אמרינן מבריח ארי הוא:

(רכו) קטנה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט או יכניס בלא נדוניא:

(רכז) בית שהיו בו שותפים ראובן ושמעון לכל אחד היה בו כדי חלוקה וקנה שמעון מלוי אחיו חלק בבית ולא היה בו כדי חלוקה כו' שם באורך:

(רכח) משמע דראובן שהי' חייב לשמעון מנה ואחר שהגיע זמן הפרעון אמר שמעון לראובן חפץ אמכור לך במנה ונתרצה שמעון לקנות ונתן לו מנה יכול שמעון לומר אני גובה אותו מנה בחובי והחפץ לא אתן לך ואיני במי שפרעו אבל אם אמר לו ראובן הא לך מנה ותן לי החפץ צריך ליתן לו או מקבל מי שפרע אבל אם אמר לו קרקע פלוני אמכור לך במנה לא מצי למימר שמעון אותו מנה אני רוצה בחובי:

(רכט) מעשה בגט שלא רצו עדים לחתום משום שהיו טרודין ממעשיהם בצרכיהם והשכיר ר' יהודה מפריש ונתן לכל אחד ו' פשיטים:

(רל) הלכך שכר בטלה דמוכח כי התם שרי:

(רלא) שלש ארצות לנשואין כו' שם באורך:

(רלב) כיון דהוי פלוגתא דרבוותא עבדינן הכא לחומרא והכא לחומרא והיכא דהבעל בא לכוף האשה לא נכוף אותה וכ"ש היכא דהאשה באה לכוף אותו דאין כופין אותו:

(רלג) הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות תצא בלא כתובה כו' שם באורך:

לוח הדינים אשר במרדכי ממסכת כתובות

(רלד) לשון יוצאות שלא בכתובה משמע דכל הורת גביית הפקיעו מכן דלא גביא משל בעל כלום :
(רלה) וכל מה שכתבנו שאין להם מנה ומאתים ותוספת ה"מ אם ילך לא"י ולא יחזור להתיישב לחו"ל אבל אם יחזור ויתיישב בחו"ל אפי' לאחר כמה שנים אם היא אז בחיים תגבה מנה ומאתים ותוספת ואם תמות היא קודם יגבו יורשים ממנו :
(רלו) כתובה שכתוב בה מאה ליטרות ולא כתוב בה משקל ברזל הכל לפי מנהג ואם נשאת באחת מן המקומות שנהוג כך והרי היא במקום שנהגו בענין אחר בהא איפליגו :
(רלז) שטר שאין בו שום מקום שנכתב בו כשר לכל דבריו :
(רלח) והוא הדין שטר שאין בו זמן כשר :

הגהות מרדכי

(רלט) אין אומרים שתי קדושות על כוס אחד ויש נוהגין מטעם זה בחופה להביא כוס אחר אבל רבינו משולם אומר דיכול לברך על כוס אחד ולא דמי לקדוש וברכת המזון :
(רמ) נהגו לומר על ב' כוסות משום דרגילות לבא זה בלא זה ועוד נהגו לקרות כתובה בינתים והוי הפסק הילכך צריך ב' כוסות :
(רמא) על שטר תנאי שכתבת' שאינו שטר לפי שאין בו קנין זה אינו מכמה טעמים :
(רמב) כל הגאונים הסכימו שכתובת אשה דרבנן וגובין לה נ' כסף סלע מדינה :
(רמג) ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין בדרבנן וש"מ דיינים המכירים חתימת העדים אין צריך להעיד בפניהם וש"מ דיינים שאין מכירין חתימת העדים צריכים להעיד בפני כל אחד :
(רמד) ג' שישבו לקיים השטר וקראו ערער דגזלנותא :
(רמה) וכן הלכתא דכותבין שובר בין אכולה בין אמקצתה :
(רמו) ת"ר נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומים חייבים לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית מחיים של בעלה אין היתומים חייבים לפדותה :
(רמז) טופס השובר ככך בשבת כו' :
(רמח) רש"י . הנבעלת ברצון לעובד כוכבים נאסרה לבעלה וא"כ אשת איש שהמירה דתה כמו כן אסורה לבעלה ושם בארוך :
(רמט) בצרפת התיר ר"ת להחזיר [אותן נשים] שנטמעו כמה ימים בין העובדי כוכבים :

(רנ) נשואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרשב"ג :
(רנא) כ"ל מה שתקן ר"ת להחזיר הנדוניא לאב לא על הבת לבד תקן אלא אף על מיתת הבן תקן ומה שלא הזכיר הבן משום דבצרפת הבנות נוהגות ליתן הנדוניא ולא החתן :
(רנב) אל יבזבז יותר מחומש פן יצטרך לבריות ודוקא מחיים אבל לאחר מיתה לית לן בה :
(רנג) נראה לר"י השתא שתקנו הגאונים דכתובה נגבית ממטלטלין ה"ה כתובת בנין דכרין :
(רנד) פעם ראשונה אין פודין אותה יותר מכדי דמיה אבל חייב לפדותה אפילו פרקונה יתר כדי כתובתה :
(רנה) שאלו להר"ם על ראובן שנתפס וגם אשתו נתפסה מצד אחר ומיסרין אותה ועמדו קרוביה ופשרו עבורה אם יכולין להוציא דמי פדיונה מיד שמעון שיש בידו פקדון משל ראובן והשיב דהיא קודמת :
(רנו) מסקינן כל זמן ששניהן עומדין לקלקלה האיש והאשה האיש קודם לאשה :
(רנז) השיב ר"י לא מצאנו היתר למינקת חבירו לא בשבועה ולא במשכונות ולא בשתי מיניקות עד כ"ד חדש ושם עוד :
(רנח) תנאי כתובה ככתובה דמי :
(רנט) מצאתי שמהר"ם היה רגיל לפסוק היכא שגדולים חלוקים, בדבר אי תפיס אידך לא מצי מפיק מיניה דאמר ליה האי אייתי ראיה שהלכה כזה הרב שפסק כן :
(רס) מעשה אירע שהתיר ר' מרדכי לאשה אחת שזינתה ליכנס תוך כ"ד חדשים ולא נראה לי :
(רסא) האידנא דייני במתיבתא כי אתא קמן מורדת ואמרה לא בעינן לי' ומאים עלי יהבינן לה גיטה לאלתר ואי תפסה מידי מפקינן מינה ושם בארוך :
(רסב) אם זה איש שוכב ומאכל ממונו בשחוק לא מצינו שתוכל אשתו למרוד בו לא בתשמיש ולא במלאכה כיון שלא השליף לעבור על דת לשמש באיסור :
(רסג) פסק ר"ת בנדוניית הבנים שלא גבו ומתה דאפי' נשאת אין מוציאין מן האב :
(רסד) פירש רשב"ם דשיעור נכסי דשיינו פרנסה אינה נגבת אפילו בזמן הזה אלא מקרקעי :
(רסה) בחור שאירך בת ישראל וקודם שכנסה נפלה לו יבמה אם יכול לכנוס המשודכת קודם שיחלוץ ליבמתו ושם בארוך :
(רסו) ראובן השליש בתים לשמעון ומצא בהן מומין וטען שלא ידע בהן ולא הודיעו וראובן אומר הודעתיך ועוד אני מתקן כל המומין אם המומין ניכרין אין לראובן על שמעון כלום ומה שאומר לתקן המומין שם בארוך :
(רסז) טופס של תנאי כתובה בכך וכך בשבת כו' :
(רסח) טופס שטר חליפין בכך וכך בשבת :
(רסט) דין אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך בפירותיהן ובפירי פירותיהן כו' :
(רע) ודוקא מתנה על מה שכתוב בתורה בממון תנאו קיים אבל בדבר תקנה דרבנן אפי' בממון תנאו בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה :
(רעא) וכן באונאה בסתם דלא ידע יש לו עליו אונאה אבל במפרש אין עליו אונאה :
(רעב) ראובן נדר בעת צרה מעות ובגדים לעניים וכאשר נתרפא חולק המעות מיד ועל הבגדים איזו יתכן אם [יחלק הבגדים או] ימכור הבגדים ויספיקו לרוב עניים דמיכן נראה דאמדינן דעת הנותן :
(רעג) בודקין לכסות אם הוא צריך לו אבל אין בודקין למזונות :
(רעד) וכן נראה לי דיחיד יכול לשנות צדקה דיליה לדבר מצוה כמו טובי העיר בצדקה אנשי העיר :
(רעה) אשה שנשבעה שלא בפני התובע רק בפני אותם הנוגעים לה נראה לי דאין ממש בשבועתה :
(רעו) את"ל כל המחוייב שבועה לכתחלה לא משבעינן ליה אלא בפני התובע משום דאפשר דמהמת כיסופיה דידיה נודי ליה :
(רעז) אותו כנען שומיאל לא צוה בעת פטירתו מן העולם ומה שנשא עמו הוא ביד מר אליקים כו' ותבעו רבי יעקב מחמת שנתנה לו אשתו טבעת של זהב לקנות בו עורות כו' ומקצת חברים שבעיר אומרים שאין בן אחות ראוי ליורשו כו' שם בארוך :
(רעח) דין הוא שהשותפים יכולין לומר כל אחד רוצה לטעון על חלקו :
(רעט) הנהו תרי אחי או שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מנייהו לדינא לא מצי אידך למימר לא ניחא לי דתשתעי דינא כו' :
(רפ) שנים שלוו מאחד אע"ג דלא כתבין אחראין וערבאין זה לזה מת אחד או העני או כפר האחר מתחייב בכל :
(רפא) בשלשה פרקים בשנה מוכרין היין למאי הילכתא לשותפי :
(רפב) ש"מ דשותף אינו רשאי למכור בלא דעת חבירו והכל לפי מנהג מוכרי העיר ואם שנה חייב :
(רפג) כתב רב נתשון שולא דדייני שיתא הווי בכל התלמוד :
(רפד) תשובה לרב האי לקהל פא"ס מלוה על פה ומלוה בשטר וזמן מלוה על פה קודם הרי מלוה על פה קודמת וגובה מנכסים בני חורין :
(רפה) טופס שטר שותפי בכך וכך בשבת כו' :
(רפו) ראובן ושמעון שהיו נשואות שתי אחיות והיה שמעון חושד לראובן מאשתו וגזמו להורגו ואחרי כן נהרג ראובן כו' שם בארוך :
(רפז) מעשה באחד שברח מן העיר שהיה חייב ממון ולאחר זמן היה דעתו לחזור ושלח לחבירו ב' זוז לפשר עם העובדי כוכבים והלך זה ופשר בכ"ה מן שמיא דרחימו עליה :
(רפח) ראובן הלך לעולמו בלא בנים והניח קטן ואשה מעוברת ואחר פטירתו ילדה ומת הולד תוך שלשים יום והיא תובעת מזונות ושיפקידו נכסי בעלה ביד איש נאמן עד שיגדיל ויחלוץ השיב מזונות לית לה אלא שלשה חדשים הראשונים :
(רפט) סדרו רבנן ממתיבתא כי אמרינן לא ניתנה כתובה לגבות מחיים הני מילי בעקר כתובה אבל אי טענה הב לי מה דכתבת לי בכתובה דאיעבד בהו תכשיטיה דינא דיהיב לה :
(רצ) אלמנת ראובן שנשאת לשמעון ולא נשבעה קודם לכן על כתובתה ונתנה הכל ליד בעלה האחרון בלא רשות ב"ד שוב אינה נאמנת לישבע ור' אביגדור אומר דנאמנת :
(רצא) מעשה באחד שפרנס את בתו ולבסוף תבע מחתנו מה שהוציא עליה והיה החתן מסיק זוזי בחמיו וטען חמיו אני פרנסתיה ממה שהייתי חייב לך הדין עם חמיו :
(רצב) יגיד לנו המורה אם כתובת אשה דאורייתא או דרבנן וכמה שיעורה כו' שם בארוך :
(רצג) לפי דברינו יהיה שיעור כתובת הבתולה ב' כסף כו' א"כ כתובת הבתולה ארבע מאות דוקא כסף :
(רצד) הוא אומר לעלות כו' הני מילי בימיהם שהיה שלום בדרכים אבל בעת שהדרכים משובשים אינו יכול לכופה ואפילו אם יעמוד לה ערבים מגוף וממון :

סליק בס"ד

מאה שערים להרי"ף כתובות

לרבינו יצחק בר אבא מרי זצ"ל ממארשילא (בעל העיטור).

[יג] דף ג ע"א ברי"ף האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסיד כתובתה והזינן לגאון דקאמר הני מילי לענין מנה מאתים אבל לענין תוספת לא מהימן וטעמא דמסתבר הוא : ד"ת כיון דעיקר כתובה מפסדה משום חזקה תוספת נמי מפסדה דלא כתב לה אלא על היבת לילה הראשון וכיון דהאמינוהו בפתח פתוח ממילא מפסדה כולה דליכא היבת לילה הראשון וממאנת וחברותיה שיש להן תוספת כגון שניה ואיילונית כולה על תיבת לילה הראשון ניהנו והכא הוא דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דאי הוה ידע דבעולה לא כתב (אלא)[לה] תוספת והיכא מסיעיה לרב אלפסי מאיילונית ולא דמיא דאיילונית לאו בעולה היא והיכא למימר אע"ג דידע דאיילונית היא כתב לה תוספת להנאת עצמו ולא לבנים אבל הכא ליכא למימר הכי. וכן דעת (הבן) [רבי'] שמפסדת הכל וסמהייב תוספת עליו להביא ראיה ואע"ג דלא מנינן לה בהנך דאע"פ היכא אחרינא טובא דלא מני בהדייהו :

[יד] דף ז ע"ב ברי"ף כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפי' לאחר כמה שנים. פי' רב האי כגון שיש בידו עדות בקנין ונשתהה לזמן מרובה וכו' בהלכות עד פי' בתרא טפי עדיף ומסתברא טפי ובפ' ד' אחין אסקא הכי משום קושיא דמפיהם ולא מפי כתבם והתם ברירנא לה להיא קושיא : ד"ת פירש רב האי דאמר עדות בקנין ונשתהה ולא דייק לן דהא פסקי רבוותא דלא כתבי אלא בתוך שלשים דחיישינן שמא פרוע הוא . ופי' בתרא נמי לא כדיק לן דספר או שמוש או פנקס לאו שטר מקרי אלא הכי פי' כותב אדם עדותו על השטר כדרך שמותמין בכל וטתנו ביד המלוה ומעיד עליה לאחר כמה שנים והכי מוכח בירושלמי והכי גרסינן התם בפ' דזה אומר זה כתב ידי וזה אומר כתב ידי צריך שיצטרף עמהם אחר דברי רבי וחכ"א אין צריך . אמר רב ועוד תני בכתובות דבי רב דברי רבי כמעיד על השטר ודברי חכמים כמעיד על המלוה . תני כותב אדם עדותו על השטר ומעידם אפי' לאחר כמה [שנים] . רב הונא אמר והוא שזוכר עדותו ר' יוחנן אמר אע"פ שאינו זוכר. ואתיא דרב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן. ומיניה דבעדות ואיתא בידא דבעל דין קאי דרב הונא סבר על כתב ידו הוא מעיד ומנה שבשטר מנה מפי כתבם הוא וצריך שיהא זוכר מעצמו ור' יוחנן כרבנן דאמרי על מנה שבשטר הן מעידין ומפיהם קרינן ביה וקי"ל כרבנן דאמרי על מנה שבשטר הן מעידין הלכך כל שטר דאתו קמן דמקיימי בחתימות ידיהו כשרים אע"ג דלא דכירי לא שנא (נפרך) [נפיק] מידא דבעל ולא שנא מידא דסהדי מגבי' ביה ודוקא מנה שבשטר אבל זמן דלא עיקרא דשטרא הוא בעינן דדכירי כטענה בתרא דפרשי' בהות אלף ובטעמא אחרינא פרשי' התם בעין :

[טו] דף יד ע"ב ברי"ף כל מקום שיש מכר אין קנס כל מקום שיש קנס אין מכר אמר רב יהודה זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר היכא מ"ד הלכה כר"מ דסתם מתני' כותיה והכן לא סבירא לן הכי וכו' כדכתי' בהלכות : ד"ת כד"ה דפסקא כר' מאיר חדא דהא קיימא לן סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתני' כדאיתא ביבמות ועוד דאשכחן כמה סתמי כר' מאיר ולא אשכחן חד סתמא כרבנן . בר"ג דפרקין דייק אלו נערות נערה אין קטנה לא וסתמא מני כר' מאיר הוא ובסוף פרק נמי כל מקום שיש קנס אין מכר ואמר עלה זו דברי ר' מאיר . ובפרק ארבע מיתות גרסי' הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה וכו' ודייק נערה אין קטנה לא וסתמא כר"מ . ובפ"ב בחולין תני לה גביה הלכתא פסיקתא טובא וכולהו הלכתא ניהנו והא דאייתי רבינו ראיה [דרבא] דהוא בתרא סבירא ליה כרבנן דבעי רבא יש בגר בקבר הא לאו סייעתא הוא דרבא לא מבעיא ליה דבנה הוי או לא ותלמודא הוא דקאמר הכי ובמסקנא רבא הכי מיבעי ליה יש בגר בקבר ופקע אב או לא אבל דבנה הוי או דאבי' לא נפיק מפומיה דרבא ואי מדריש לקיש דא' המוציא שם רע (על היתומה)[על הקטנה]פטור עד כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה משמע ריש לקיש טעמא דרבנן קא מפרש כדאמר מ"ט דר"מ דכתי' להיות לו לאשה במהוה עלמה הכתוב מדבר ורבנן אמרי נער חסר כתיב . והיכא דמתני לה להאי טעמא אהא וטעמא דרבנן קא מפרש אבל ר"מ סבירא ליה נערה שלמה כתיב בפרשה ולמדה על הפרש' שהיא גדולה והאי טעמא איתא בגמרא דבני מערבא ואע"ג דהסיא גירס' דהתם לא אזלא להאי טעמא דילן טעמא ילפינן מינה ובתיבנא לה הכא משום דקשיא לן טובא מ"ט דר' מאיר נערה חסר כתיב בפרשה מה מקיימי רבנן נער ר' אבהו בשם ריש לקיש נערה אחת שלמה כתי' בפרשה ולמדה על הפרשה כולה . מתיב ר' מאיר לרבנן הרי מוציא שם רע כתוב בו נער והיא (קטנה) [גדולה] דאין קטנה בסקילה מה עבדין לה רבנן [כו'] :

[טז] דף טז ע"א ברי"ף שאני מוציא שם רע דחדוש הוא דהא נערה שזינתה בסקילה. נכנסה לחופה ולא נבעלה וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע בסקילה . הא שמעתא קא הוו רבוותא ופרשו בה כמה פרושי וליכא חד מיניה דסליק כהוגן והזינא לפרושה ולברורי שפיר וכו'. עד הרי נתברר דחדוש הוא במוציא שם רע לא דיינינן ליה כדהשתא (לא) [אלא] כדמעיקרא : ד"ת מאי חדושה נכנסה לחופה ולא נבעלה דדיינינן ליה בחנק ולא דיינינן ליה כדמעיקרא משום דזינתה אחר כניסתה לחופה שהיא ברשות הבעל ואילו זינתה קודם כניסתה לחופה והוציא עליה שם רע [בסקילה]הוא ואילו זינתה אחר כניסתה לחופה והוציא ש"ר בחנק הוא כדאמר מאורסה ולא נשואה כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה ואין כאן חדוש. וגרס' רבינו הכי איתא. דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא בחנק ואילו מוציא ש"ר בסקילה והכי פרושא דרבוותא שאני מוציא ש"ר דחדוש הוא דאפי' בנערות בלא בגרות חדוש הוא כל מוציא ש"ר לא אמרי' ביה איפתני גופא איפתני קטלא דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה וזינתה בחנק כי היכי דמשבגרה זינתה שהוא בפגם דדייני' לה כדהשתא ואילו מוציא שם רע עליה משנכנסה לחופה על שסרחה קודם כניסתה לחופה לא דייני' לה כדהשתא אלא בקטלא דמעיקרא הילכך כי סרחה ולבסוף בגרה ונשאת לא דיינינן במוציא ש"ר בקטלא דמעיקרא אבל סרחה ולבסוף בגרה בלא הוצאת שם רע עדיין דיינינן לה כדהשתא ומקשינן דילמא כי תדית רחמנא היכא דלא אשתני גופא וכיון דלא אשתני גופא דיינינן לה בקטלא דמעיקרא אע"ג דאי השתא זנאי בחנק הוא אבל הכא דאשתני גופא לא הדיס רחמנא ואי סרחה ולבסוף בגרה דיינינן כדהשתא ולא כדמעיקרא. במוציא שם רע נמי בשבגרה בחנק הוה ליה למדייניה אלא לאו ש"מ מדקתני במוציא שם רע תדון בסקילה דדיינינן ליה כדמעיקרא הכי נמי סרחה ולבסוף בגרה תדון בסקילה דלא אמרינן איפתני גופא איפתני קטלא אמר רב נחמן בר יצחק איפתני ולא איפתני תנאי היא וכו' והכי גמרינן לה להאי שמעתא ופרושה כולה :

[יז] דף כ ע"ב ברי"ף רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל היכא מ"ד מדקתני יהבינן קיצותא לנהרדעא מכלל דכולי עלמא כרב עבדי והלכתא כותיה והכן לא הזינן להאי סברא : ד"ת כדכתיב בספרינו היכא מנהגא אזלינבתר מנהגא ליכא מנהגא עבדינן כשמואל והכין פסקי רב שרירא ורב האי ור"ח וגרסי' בתוס' כל הארצות כותבין כאנשי ירושל' ובירושל' (קסדין) [כותבין] כיהודה שאר כל המקומות כירושל' וסייעתא דאייתי רב משה גאון מדבעיא לן בגמרא נזונת תנן או הנזונת תנן לאו סייעתא הוא מדאייתי הא דא"ר זירא אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה ואמרינן עלה אי אמרת בשלמא הנזונת תנן משום הכי לעצמה ואי איתא דמבעיא לן הלכה כאנשי גליל או כאנשי יהודה היכי קסליק אדעתין למימר הנזונת תנן והלכתא כאנשי יהודה אי הכי קשיא דשמואל אדשמואל דהא שמואל כאנשי גליל סבירא ליה אלא כי קא מבעיא לן נזונת או הנזונת לגירס' קא מבעי' ליה כדאמר אוממות או שסמות וזולגן ודאייתי ראיה מקריביה דר' יוחנן לאו סייעת' הוא דדילמא אתרי' דר' יוחנן היו כותבין כאנשי ירושלים אי נמי לא היו רוצין להוציאה בכתובתה משום כבוד אי נמי משום מעשה ידיה :

[יח] דף כז ע"ב ברי"ף כותבין אגרת מרד על הארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם הא דשמואל בייבא במשנה אחרונה דתנן בראשונה היו מתכוונין לשם מצוה וכו' עד איהו עדיף טפי מסתבר וכותיה עבדי' וביבמות אייתי סייעתא בסוף גמרי' דב"ש דאמר רב יבם אינו כבעל היכא דאמרי' לבעלה נטולה אני מן היסודים עד ש"מ ליתא לשמואל: ד"ת דוקיא דרבינו מהיכא היא ממתני' דקתני אם נתכוון לכך אפי' בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה דסתמא משמע כמשנה ראשונה דאי כמשנה אחרונה מ"ל נתכוונה מ"ל לא נתכוני' אי משום הא למה לי לאפוקי כולי האי ליתי סייעתא מדאמרינן עד שכופין אותו לחלוץ נכפנו ליבם . ועוד הא ליתא דמתניתין דיבמות סתמא דהכא שאול כדאוקימנא בגמ' אלא מהסיא ליכא ראיה דמתני' במשנה ראשונה נשנית ומשנה לא זזה ממקומה . ומה שפי' רבינו אינו כבעל פירוש דלגבי יבם אפי' הכרה לא צריך דלא מסקא אדעתא אלא לאסור עצמה על המותר לה ואי בעי ליבומה מיבם . ור' אפרים השיב על רבינו היכי פשיט מינה דליתי' לשמואל הא דאמר הכא יבם הכי הוא כבעל שאין כופין וכן היבם אין כופין' ופליג עליה דרב דאמר יבם אינו כבעל והוא קאמר התם אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואי איתא דכופין ומקשין דהא מתני' שיך במורדת קשיא דשמואל אדשמואל אלא ודאי ליתא להאי דוקיא והיכא למימר דרב ושמואל אליבא דמשנה ראשונה פליגי ומשום הכי אמרינן יבם הרי הוא כבעל ואנן כתבינן מאי דסבירא לן ומדגרסי' התם עד שכופין אותו לחלוץ נכפנו ליבם ש"מ מצות יבום קודם למצות חליצה וכן הלכתא וכי אתו לקמיה דרב אמר ליה אי ניחא לך יבם ואי לא חלוץ :

[יט] דף ל ע"ב ברי"ף הניח שתי בנות ובן ונטלה עישור נכסי ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן א"ר יוחנן שניה ויתרה ומסתמא דהלכתא כר' יוחנן משום דאיכא רווח ביתא וכו' : ד"ת כפיסקא דבעל מתיבות כר' חנינא דר' יוחנן תלמיד הוא לגבי ר' חנינא וכיון דלא איפסיק הלכתא בגמרא דילן ובירושלמי חזינן דפסק כר' חנינא ועבדינן עובדא כותיה אירושלמי סמכינן ולא סמכינן אסברא דילן ואין לן גאון וישיבה גדולה ממנו . והאי טעמא דאמר משום רווח ביתא רב אשי הוא דקא משני לה לדחויה האי ת"ש וקאמר דילמא לעולם לא שמיע ליה ואי שמיע ליה הוה מקבל ליה והיינו טעמא דלא הדר ביה משום רווח ביתא ורב יימר דפריך לרב אשי אלא מעתה ולא דחינן מימרא דילמא אפשר דשמיע ליה ולא קבל' ומשום האי טעמא הוא דקאמר ר' יוחנן ויתרה ולא משום טעמא דרווח ביתא דהסיא טעמא לאו טעמא הוא כדפרי' רב יימר ועוד רב יימר נמי בתרא הוא ואשכחן דפסקא הלכתא כרב יימר לגבי דרבינא באלו טרפות בהסיא דהוה שגרן כרעיה בתרייתא ואמר רב יימר האי שגרונא נקטיה ואמר ליה רבינא דילמא חוט השדרה איפסוק ואשכחוה כרבינא ואפי' הכי הלכתא כרב יימר ושניא דקא משני רב אשי הנא רווח ביתא מהני ניכסי אמינא שניא דחיקא הוא :

[כ] דף לג ע"ב ברי"ף מחלק בטעות אשה אחת אבל בטעות שתי נשים דברי הכל וכו' הא שמעת' צריך לפרושי משום דחזינא כמה מרבוותא דשקלי וטרי בפירושא ולא סליקא לחד מינייהו כהוגן וכו' כדכתיבנא בהלכות . וסברא דרבינו סברא דרב שמואל הנגיד הוא ואקשי כפי' דרבינו האי ורב נחשון ורב נטרונאי ורבינו אבן מגש (אקשי) [פריש] כפי' דרבנן ופי' דילה טעות כעין שתי נשים בעל וחזר ובעל . והסיא קושיא דאקשי ממתני' שהזירה כשהיא קטנה והגדילה אלאו קשיא נמי לדידיה אטו מי לא עסקי דגדלה הללו ובעל וחזר ובעל : ד"ת טעות אשה כעין שתי נשים שקדשה על תנאי ולא כנס ולאחר זמן כנס סתם ומתני' דקא מותבינן תיובתא מינה הכי הוא אבל טעות אשה גרידתא שקדש על תנאי וכנס בבת אחת על דעת תנאי כנס ודברי הכל אינה צריכה הימנו גט בין בעל בין לא בעל וכולהו קשוותא כטעות אשה דמי גרסי' ולא דטעות אשה אחת הוא :

[כא] דף לז ע"ב*) ברי"ף פרושא דהאי שמעתא שקלי וטרו בה רבוותא ובתראי וסברא דרבינו אזלא בתר נהורא ולא אהברר שפיר דאיהו גרים בברייתא אף זו נשואה לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים אדהכי לפרו' כי היכי דפריך לקמן תנן נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה בטל ובברייתא דר' חנינא גרים עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להן אף זו לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים ופריך והא אנן תנן עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר מוכרת ונותנת קיים ואנן ככולהו נסחאי דוקא במשניות ובירושלמי בפאה ובכתובות גרסי במשנה ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים ועוד דאמר ר' חנינא בן עקביא כב"ש ופי' מדקאמר עד שלא נשאת ונשאת מכרה ונתנה קיים אלמא עד שלא נשאת ולא נשאת מוכרת וקא אמר ליה הא מדקאמר אף זו אלמא דתרוייהו אם מכרה ונתנה קיים והו אדרבה ר' יהודה כב"ש מדקאמר עד שלא נשאת ונשאת מותרת כ"ש שלא נשאת ותו מ"ש דשבקיה עד הכא מתני' גופא קשיא : ד"ת לפרושה כנוסחא דגרסי' בתוספתא ובירושלמי ובמשניות וה"ג התם א"ר יהודה הואיל וזו אשתו וזו אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להן על החדשים אנו בושין אלא שאת מגלגל עלינו את הישנים ולא גרסי' אף זו בירוש' לא בפאה ולא בכתובו' וכר' חנינא גרסי' לא כך השיבן ר"ג וכו' עד אמרו עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להן אף זו לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להן [וכו'] ופרכינן מדקתני בברייתא אףזו ש"מ ארוסה שלא נשאת ונשאת לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים והא אנן [תנן] עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים הא ארוסה שלא נשאת מוכרת א"ר זביד תני אם מכרה ונתנה קיים כלומר לא תתני בברייתא אף זו אלא הכי תנינן עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להן לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים אבל ארוסה מוכרת וכי האי לישנא גרסי' בקדושין והתנן ר' אליעזר אומר אף המחדש תני חדש ובפ"ק דקדושין גרסי' כי האי לישנא גבי סרים רב פפא אמר ל"ק ברייתא דקתני אף זו דארוסה מכרה ונתנה קיים ר' יהודה אומר אליבא דר"ג כדאסיק לעיל ש"מ ר' יהודה דיעבד קאמר ש"מ וכב"ה ס"ל ומתני' דמשמע בארוסה מוכרת לכתחילה ר' חנינא בן עקביא הוא כדמוכח במתניתין בהדיא עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר ר' חנינא בן עקביא אמרו לפני ר"ג ור' חנינא בן עקביא כב"ש בין לרב זביד בין לרב פפא קא פריך דרב זביד דאמר תני אם מכרה סבירא ליה דכולה מתני' ר' חנינא בן עקביא הוא וסבירא ליה בארוסה מוכרת ועד שלא נשאת ונשאת אם מכרה ונתנה קיים ולרב פפא נמי כדפרשי' והכי סלקא שמעתין אליבא דגמרא והתלמידים שלא ירדו לעומק הקושיא שהקשו והא אנן תנן עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים. והתירוץ שאמר תני אם מכרה ונתנה קיים שבשו הספרים זה מחק המשנה וזה מחק הגמרא ונשתבש כולה . ולשון אחר קבלתי מרבותי ולא דייק לן. ופי' ר"ש גרים בברייתא דר' חנינא אף זו מוכרת ונותנת לית האי גירסא לא בספרים ולא בתוספתא ולא בירושלמי ולא מצינו מי שיאמר בעד שלא נשאת ונשאת מוכרת ואיכא מ"ד התם מכרה בטל :

[כב] דף לט ע"ב ברי"ף המוציא הוצאות על נכסי אשתו מסתבר לן דמתני' דקתני מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל בשהבעל רוצה לגרשה אבל במורד'על בעלה בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול כדכתיב בהלכות עד כדאמר רבא : ד"ת כיון שמורדת. בדינא דגמרא אפי' עיקר כתובה לית לה והקנאה דתקון מר רבא בר רב הונא דמאי דאיתית מבי נשא שקלה לא משבעינן לה לבעל בשולבה יתקנתא לתקנתא בוא ותא טענה דאמר כי אקני ליה אדעתא למיקם לא בריר לן דכי אקני לה אדעתא דפירי הוה וכוא אבל והאי טעמא גבי אנוסה בשמין

*) בהלכסי שלפנינו ליתא פי' על הסוגיא הזאת רק השעתקה הנדפס בסוף הפרק והעתקה הנדפסת מס' תמים דעים וצו"ת מ"ע על הגליון .

מה

מה שעליה הוא דקאמרי ואי הכי נתאלמנה נמי נימא האי דמורדת ואיכא למימר דינא דמורדת כדינא דגרושה' הוא :

[כג] דף מג ע"א ברי"ף הסיא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי אתו יורשין וקא תבעי לה מינה ומסת' לן דהאי דאלרכה רב נחמן לאתויי סהדי דמחיים תפסא ליה במלוגא דשטרי בלחוד הוא דדיינינן הכי ולא גמרינן מינה וכו' עד דאין אותיות נקנות במסירה: ד"ת האותיות נקנות במסירה כסבר' דרבוותא קמאי וכר"ש וברירנא לה בעיטור סופרים [באות פ' פקדון] ומהניא בהו תפיסה מחיים ולענין מגבא בהו קא סברא והאי דלא מהמנא משום מגו דאיכא עדים הוא ולא אמרי' מגו בפקדון כי היכי דאמרי' באומן אלא היכא דליכא עדים ולא באה כדמפרש במתא' הילכך אי איכא עדים דתפס מחיים גבי אי לא לא. ור"ש פי' בהפקיד לו בשטר אבל בעדים מגו דיכול למימר החזרתיו לך נאמן ולא בריך לן דאפי' בשטר נמי מהימן מגו דאי בעי אמר נאנסו כדאיתא בפרק כל הנשבעין :

[כד] דף מד ע"א ברי"ף אמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל [וכו'] חזינן למקצת רבוותא דאמרי היינו טעמא דיכול למחול וכו' כדכתיב בהלכות וסברא מעליא הוא דאפי' אית ליה גביה מחול וטעמא משום דלוקח לא מצי תבע למוכר אלא דמי נייר' ולוה נמי לאו בעל דברים דידיה הוא וכדאמר בקריצתיה דרב נחמן אתו יורשים וקתבעו לברתא אבל לאבוה לא תבע דלאו בעל דברים דידיה הוא :

[כה] דף מה ע"א ברי"ף אמר אמימר משמיה דרב נחמן האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב וכו' שמעינן מינה דכל[היכי דכי] הדדי נינהו וליכא דינא דקדימה לחד מינייהו כגון מטלטלין בזמן הזה וליכא אלא שיעורא דחד מינייהו לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן ואיכא מ"ד וכו' עד והילכך עבדי' לקולא: ד"ת (אמר) שמואל אפי' בהודאות והלואות קאמר דומיא דמתני' דהיו כולן יוצאין ביום אחד חולקין דאי לא תימא הכי אדמוקי לה לברייתא כר"מ לוקמה בהודאות והלואות ודברי הכל והאי דקשיא ליה למר אמאי לא אותיב ליה ממתניתין משום דפשיט' ליה דאיכא לאוקמה כר"מ דסתם מתניתין ר"מ ופריך מברייתא דליכא לאוקומה כר' מאיר דהכי קתני סיפא כתב לאחד ומסר לאחר זה שמסר לו קנה . ובגמרא דבני מערבא פריך נמי לר' מאיר . ועוד הא אוקימנא לפלוגתייהו כתנאי דתניא והכ"א יחלוקו וכן אמרו מה שירלה שליש יעשה והתם לאו שטרי קרקעות הוא דהא בפ"ק דגיטין מייתינן לה אהא דהוליך מנה לפלוני ובקשו ולא מצאו והילכך בתרוייהו פליגי וקי"ל כשמואל דהלכתא כותיה בדיניה ועוד דרב נחמן עבד עובדא כותיה דשמואל כאימיה דרמי בר חמא הילכך הודא עדיף בין בקרקעות בין בהודאות והלואות ומתני' דהיו כולם יוצאים ביום אחד ליתא ומיהו כתבי רבוותא קבלה בידינו דלא עבדי' הודא במטלטלי וכן כתב בעל מתיבו' כי עבדי' כשמואל במקרקעי אבל בהלואות כרב עבדי' דקי"ל ממון המוטל בספק חולקין ומאי דקשיא ליה לרבינו הא דגרסינן בחזקת הבתים אי איתא דשמואל אפי' בהודאות והלואות קאמר מ"ש דגבי המחליף פרה בחמור [שני] התם איכא דררא למר ואיכא דררא למר ובשני שטרות היוצאים ביום אחד שני התם (איכא) [ליכא] למיקם עלה דמילתא ליכא ליה נמי התם איכא דררא הכא ליכא דררא. הא לא קשיא דשניא דשייך בקרקעות והלואות קא משני. ועוד התם נמי אי דמר לא דמר והי קשיא לך לוה ולוה ותזר וקנה דקי"ל יחלוקו אמאי לא אמרינן שודא משום דשעבודא דתרוייהו חיילי כחדא וכי היכי דשני שטרות היוצאות ביום אחד אליבא דר"מ דאמר עידי חתימה כרתי חולקין הכא נמי חולקין ובמטלטלין האידנא אי לית בהו דינא דקדימה כרבוותא קמאי כגון מר רב שלום ומר נטרונאי דאיתשיל קמייהו ושדרו דמן (דתקן) [תמנין] ותרתי שנין דשני ריש גלותא ותרתי מתיבתא ודייני דבבא וריש כלי למגבא בעלי חובות ממטלטלין ועד האידנא מטלטלין כמקרקע ואית בהו דינא דקדימה כל הקודם זכה אבל שני שטרות של הלואה היוצאים ביום אחד דאיכא למימר חד מינייהו קדים אליבא דר' אליעזר אמרי בהו שודא לדעת שמואל והילכך הא דאמר אמימר משמיה דרב חמא האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב וכו' איכא לאוקמה כגון שכניהם יוצאים ביום אחד דהוא שודא דדיינא כסבר' בתר' דרבינו אבל היכא דשטר חוב וכתובה כגון לוה ולוה ותזר וקנה אי נמי כגון מטלטלי האידנא דקי"ל חולקין לא אמרינן לאשה לא יהבינן דהא לאו שודא הוא וכן דעת ר"ת מיהו מסתברא כרב האי וכרבינו אלפס דכל היכא דליכא דינא דקדימה וליכא אלא שיעורא דחד מינייהו לאשה לא יהבינן דהא טעמא קאמר יותר משהאיש רוצה ליטא אשה רוצה להנשא ולאו משום שודא ומקולי כתובה שנו כאן ועוד דליכא למימר דאמימר אליבא דשמואל אמרה למילתיה ולא אליבא דרב ואיכא למימר אפילו איכא דינא דקדימה לא יהבינן לאשה דהא לוה ולוה מדינא יחלוקו ומשום האי טעמא לא יהבינן לאשה הכא נמי לא שנא. ומסתב' דוקא מנה מאתים אבל תוספת דילה לא ואע"ג דתוספת ככתובה דמי ה"מ למאי דמנינן[פ' אע"פ] אבל היכא דתרוייהו בעלי חובות נינהו ושניהם יוצאים ביום אחד [אמרי'] שודא לוה ולוה ותזר וקנה אי נמי מטלטלין בזמן הזה דליכא שודא יחלוקו :

[כו] דף מו ע"א ברי"ף המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופוס הרי זה משביע כ"ז שירצה חזינא לרבוותא דאמרי לית הילכתא לא כת"ק ולא כר' אליעזר אלא כר"ש וכו' עד הילכתא כת"ק : ד"ת דהלכה כר"ש כרבוות' קמאי דבכולהו ארבע' טעמים דאמרי בגמרא מתוקם ר' שמעון אליבא דהלכתא קמא כתנן תניינא כאבא שאול תליתאה כאבא שאול בן אימא מרים ובכולהו הלכתא כותייהו. בתרא דקאמר לאפוקי מר' אליעזר ומחלוקת הלכת' כוותיה ולא מחייבי שבועה לאשת איש בטענת שמא וסתמא דמילתא המושיב אשתו חנונית הרי זה משביע כל זמן שירצה ליתא דהא סיפא דמתניתין דקתני הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שנעשה אפוטרופא אוקימנא על אפוטרופא שנעשה בחיי בעלה ליתא דהא קיימא לן כאבא שאול דאמר מינהו אבי יתומים לא ישבע כדמוכח בגמרא הילכך רישא דמתני' המושיב את אשתו חנונית ליתא וכן פסק רבינו האי והא דתנן אלו נשבעין שלא בטענה האשה הנושאת ונותנת בתוך הבית לאו באשת איש מיירי דומיא דאחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אוכלות ובטרות יוצאות על שמו . ותני עלה וכן האשה הנושאת ונותנת בתוך הבית :

[כז] דף מז ע"ב ברי"ף מנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה ואע"ג דכתב לה בעלה נאמנות דלא מהניא נאמנות וכו' כדכתב עוד והא נמי דכותה : ד"ת מי דמי התם ההוא שעתא דקאמר מחייב לאחריני הכא לא . ועוד מדרבנן נשמע דאע"ג דמתייב לאחריני הודאתו הודאה דהא כגון שחייב לאחרים קאמר וכר' נתן דאמרי' לאברותי נכסי קאמר דלא ליפקו מיניה כי דינא מדר' נתן אבל לרבנן אע"ג דמתי' ליה דהא לית ליה מהיכא דפרע כיון דמדינא לית ליה לאשתעויי דינא בהדיה מהימן והיינו טעמא דלא מהימן לר' נתן דבעל חוב אתי' לדינא קמן לאפוקי מיניה דמלוה מיחייב ליה בדינא מדר' נתן וקא טעין טענה לאפטורי מיניה אבל משום חובה למתן דליתיה לא חיישינן ומהכא ליכא סיעתא :

[כח] דף מח ע"א ברי"ף עד אחד שהוא מעידה לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא איכא למיבעי הכא מכדי קי"ל דכל שבועתא דמתניתין בין שבועה דאורייתא בין שבועה דרבנן כולהו חד סכסיסא אינון וכו' ומפקין מינה בעל כרתה: ד"ת הא כי שיילינן בשבועה מאי איכא בין שבועה מדאורייתא לשבועה מדרבנן בשבועת היסת הוא דשיילינן ואיכא בינייהו למיתת בנכסים דבשבועת היסת לא נחתינן לנכסיה אבל דאורייתא ודרבנן כגון שבועת המשנה חד דינא אית להו לכל מילי ואפי' למיתת בנכסים בין לא תפיס בין תפיס אלא נפקא מיניה דאי שבועה דרבנן הוא מצי לאפוכה עליה(לשבועת היסת).ואי שבועה דאורייתא הוא לא מצי לאפוכה (לשבועת היסת) עד דפרע ליה מיהו בתר דפרע ליה מצי לאשבועי כדין שבועת היסת . ויש מי שכתב נפקא מינה דאי תבידא אשבועתא בדרבנן לא מהפכינן דתקנתא הוא ואי דאורייתא מהפכי לה . ור"ש ז"ל פי' שבועה דאורייתא בשם או בכנוי ושבועה דרבנן אינו אלא כעין שבועה שלנו אבל דעת הגאונים שבועה דרבנן כשבועה דאורייתא בשם ובכנוי :

[כט] ע"ב ברי"ף והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה לא שנו אלא בכתובת אשה משום חינה אבל בעל חוב לא וקי"ל כרב נחמן : ד"ת דסמכי' אגמרא דבני מערבא ואגמרא דילן דאודעינן ליה. ושדרינן ליה הא לאו הכי אין נפרעין דמילתא פסיקתא הוא אין נפרעין עד דאודעין ליה ומעשה רב דהא אמר רב אחא בר הבירה מעשה בא לפני ר' יצחק נפחא באנטוכי' ואמר לא שנו אלא כתובת אשה וכו' והכי איתא בירושלמי דנפרעין לאדם שלא בפניו אמר ר' ירמיה תפתר בשרבית אוכלת בכן וב"ד גובין רבית תפתר בשערב לי' מן העובד כוכבים כהדה הלכתא אמר ליה לר' מנא אנן עבדין טבאות (ואי) סגי מיגבון אנן כתבין דיונו גמרין אין אתא טבאות ואי לא אנן מחלטין ניכסיה [וכו'] א"ל סגע [עצמך] דהוא באתר רחיק ה"ל אנן מחלטין ליה תלת איגרין חדא גו תלתין וחדא גו תלתין [וכו'] אי אתא הא טבאות אי לא מחלטינן נכסיה. א"ר מתניה והוא שעמד בדין וברח אבל אי לא עמד בדין לית כאן מחליטין אלא מכריזין. והלכך להאי סברא אין נפרעין מן הערב שלא בפני לוה אא"כ מודיעין אותו וכן השיב רבינו חננאל בתשובה הדין כמו שכתב רב האי ואנחנו מעשים בכל יום לפנינו ותתכנו הדין שלא הורדנו בעל חוב בנכסי לוה כשהוא במדינת הים עד שמודיעין אותו ואפי' יש לו נאמנות בשטר יש השם שמה יש לו שובר כמו שכתב רבינו האי ז"ל :

(ל) דף נב ע"א *) וסברא דיליה כסברא דר' שמעון אלא דהוה ליה לפרושי אמאי קא מפסדא בעלת שלש מאות תמניא ותלתא משום כתיבה דבעלת מאתים הא מדינה אית לה למיסקל במנה קמא תלתין ותלתא ותלתא ובמנה תנינא חמשה והשתא לא שקלא אלא שבעין וחמשה :

[ל] שם אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אמר רבה מסתב' מילתיה דשמואל בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ופירוש בלשון קדש ולשון ערב שור לחרישה ועומד לטביחה כגון שנמלכו עליו להעמידו לטביחה לחלוק באבריו ואח"כ נזדמן להם ומכרוהו כשהוא חי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו הואיל ואילו טבחוהו והלקו באבריו הרי זה נוטל שליש מגופו וזה נוטל שני שלישים ורב המנונא [סבר] הואיל וכשהוא חי מכרו ועדיין לא חלקו השכר לאמצע ותיובתא דמתני' דפריך משלשה שהטילו לכיס מקשי בין לרבה בין לרב המנונא והלכתא כשמואל אליבא דרב המנונא ואפי' לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע ומשמע מדברי רבינו אם לקחום לחרישה ונמלכו לטביחה וטבחוהו ומכרוהו לכולי עלמא השכר לפי המעות : ד"ת בשור לחרישה ועומד לטביחה ומכרוהו שהוא חי כל אחד ואחד נוטל לפי מעותיו ופלוגתייהו בשור לחרישה ועומד לטביחה ומכרוהו לטביחה רב המנונא אזיל בתר מעיקרא כיון דמעיקרא לחרישה קאי והשכר לאמצע טבחו נמי לאמצע ודינו כשור לחרישה ועומד לחרישה ורבה אזיל בתר בסוף כיון דסופי' לטביחה קאי הוה ליה כשור לטביחה ועומד לטביחה וחולקים לפי מעותיו · ותיובתא דשלשה שהטילו לרב המנונא אתיא דרבה מוקים לה בשור לחרישה ועומד לטביחה · ולרב המנונא ליכא לאוקמה בשור לטביחה ועומד לטביחה דהא לא אינטריך לאשמועי' · ואוקמ' הותיר זוזי חדתי פחות איסתירא דלניתא · והלכתא שור לטביחה ועומד לטביחה הרי הוא ככל שותפות סתם שאם הטילו לכיס וקנו פרקמטיא הראויה ליחלק באותה שעה ומכרוה דברי הכל חולקין לפי מעות ושור לחרישה ועומד לחרישה דברי הכל השכר לאמצע ושור לחרישה ועומד לטביחה וטבחו ומכרו הלכתא כשמואל ואליבא דרב המנונא כיון שבאותה שעה לא היה ראוי ליחלק וזה אינו יכול לקנות זה בלא זה השכר לאמצע והוא הדין אם קנו כלי אחד או מרגלית שאינה ראויה ליחלק השכר לאמצע והאי דנקט שור משום דאיכא לאפלוגי בין חרישה לטביחה והוא הדין לכיוצא בו והשכר והפסד לאמצע והא דגרסי' בפרק שור שנגח ד' וה' ר"ש אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל חמשים זוז וזה נוטל חמשים זוז וכו' ואוקימנא כר' עקיבא דאמר שותפי נינהו דקי"ל כוותיה וחולקין לפי מעות משום דהוה ליה כשור לטביחה ועו' לטביחה דתני' נזק קי"ל מגופו משלם וליכא לאקשויי מיניה לשמואל והדין סבר' דילן בגמ' דנזיקין ירושלמי וה"ג התם בפ' שור שנגח ד' תמן תנינן שלשה שהטילו לכיס ר' בון ב"ר חייא נראין דברי' שנטלו מרגלית דיכול למימר ליה אילולי עשר' דינרי' לא הוה מזבינא לך כלום אבל שדרכו לחלק מביאין לאמצע וחולקין אמר ר' אלעזר אפי' דבר שדרכו לחלק דיכול למימר ליה את פרגמטי' דידך סגין ואת [מנעה] בזבינתיה אנא פרגמטי' דידי קליל ואנא הפך ומתהפך ומטי בך וגמ' דילן אזלא כר' בון ב"ר חייא וגמ' דנשים ירושלמי דסביר' ליה דאפי' בסתם שותפות והטילו לכיס חולקין בשוה והשכר לאמצע ר' אלעזר הוא דפליג עליה כדאיתא התם אמר ר' אלעזר הדה דתימר בשהיתה הסלע חסרה או יתירה אבל לשכר ולהפסד חולקין בשוה . וקשייא הכן יהיב מאה דינרי' והכן יהיב עשר' ואת אמר' [חברית אמרין] יכול למימר ליה ע"י מני סלקת פרגמטיך עד [כדון דהות פרגמטיא זעירה הות פרגמטיא רבה [כו'] יכיל הוה מימר ליה עד דלא מזבן חד זמן אנא מזבן עשר זמנין עד כדון מקום קרוב היה מקום רחוק [א"ר סילא] יכול למימר ליה עד דלא אזיל ואתי חד זמן אנא אזיל ואתי עשר זמנין תמן תנינן חזר ונגח שור אחר שוה מנה האחד נוטל מאה ושלפניו חמשים זוז ר' שמואל בשם ר' זעירא וכן לשכר אמר ר' יוסה הדא דר' זעירא פליגא על דר' אלעזר אמ"ר מנא קומי' ר' יודין לא מודו ר' אלעזר שאם כתנו ביניהם שזה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו [בוררים כמותנים] הן חזר ואמר קומי ר' יוסי א"ל כפיי פליגין ר' אלעזר אמר [סתמן חולקין בשוה ר' זירא אמר] סתמן זה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו . וגמ' דילן לית ליה להני טעמי דקאמר יכיל למימר ליה ורבה ורב המנונא מתרלי להנך קושיתא דקאמר מסתברא בשור לחרישה הא לאו לחרישה איכא לאקשויי הנך קושיתא והטעמ' דגמרא דילן סמכינן וכר' בון ב"ר חייא דירו' סמכינן :

[לא] דף נה ע"א אלמנה שתפס' מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה אמר רבינא לא אמרן אלא למזונות אבל לכתובה מפקינן אלמא תפיסת מטלטלין לכתובה לא מהניא וקשיא לן הא דגרסי' לקמן הסיא דתפסה וכו' עד בסוף שבועה דכותה ופירוש דיליה כפי' ר"ש : ד"ת תפיס' דההיא כתפיס' דהסיא והתם מקרקעי איכא ויורסי' הוא דלא בעו לאפוקי מטלטלין מינה כי היכי דלפסוד מזוני . ואמר להו רבא לית דחש להא דר' שמעון והבו לה מזוני . מיהו מסתברא כר"ת דאמר תפיסה זו מחיים דבעל הויא דתפיסה דלאחר מיתה לאו כלום הוא בין למזוני בין לכתובה והא דשבועה דאתפי' מטלטלי בהתפסום מטלטלין דכתובה . והרב לרפתי פי' אפי' לאחר מיתה מהני דכי בעינא תפיסה מחיים במידי דמלי טריף ממשעבדי אבל במידי דלא מצי טריף ממשעבדי אפי' לאחר מיתה וקי"ל אי בתפיסה לאחר מיתה בהא קאמר מר בר רב אשי לכתובה מאי דתפסה תפסה הא קי"ל כר' עקיבא דתפיסה לאחר מיתה לא מהניא כלל בין לכתובה בין לבעל חוב :

[לב] דף נו ע"א ברי"ף מוכרת והולכת עד כדי כתובה וסמוך לה כדי שתגבה כתובה מן השאר . מהא שמעינן דלית ליה לזבוני אלא עד כדי כתובה. וקשי' לן הא דגרסי' בפרק שני דייני גזלות וכו' עד לא קתני מוכרת אלא נזונת : ד"ת מוכרת והולכת עד כדי כתובה וכו' עד שתשתייר עד כדי כתובתה אבל מוכרת ונזונת לעולם כדאיתא בפ' שני דייני גזלות ותמיהא לן בקושיא ופרוקא דיליה דהא בנוסחא דהלכות דילי כת' עד שתשתייר וכן מצאתי בהלכות נכונה ומשמע דרבינו אלפס נוה להגיה עד שתשתייר וקושיא ותירוצא לא זזה מן ההלכות ונוה למחוק ולא נמחק :

[לג] דף ס ע"א ברי"ף הממאנת והשנייה והאילונית אין להן כתובה וכו' אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין וכו' ובלוית דאמרי' דלית להו מסת' לן כיון דדינא דידהו כדין אילונית ודינא דאילונית וכו' עד קנסוה רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה: ד"ת נ"ע דכיון דהני כופין אותו להוציא ואין להן לא מזונות ולא בלאות בחיי הבעל ושניה נמי דכותיהו לשניה מדמינן להו וקנסו רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה : סליק

*) נראה שחסר דברים כאן ואינו מובן פתרון .

לוח הדינים אשר נמצאו ברבינו נסים ממסכת כתובות

מאת הגאון המפורסם מוהר"ר יוסף אוטילינג זצ"ל (אבד"ק קרימונה) .

בתולה נשאת

א אין מכניסין כלה לחופה עד שתטהר ותכתב הכתובה ויש חולק : דף א ע"א ד"ה או שפירסה

ב מנהגן היה לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה וכן כשר הרבה שלא תכנס לחופה עד שתטהר : שם

ג מקום שקביעות כל הימים שוה לישיבת ב"ד כמו שאנו נוהגים עכשיו אשה נשאת בכל יום שמחרתו ב"ד יושבין לאפוקי ע"ש דלא שאפי' יבעול בו ביום לאחר שיתעסקו בצרכי צבור כבר עבר רובו של יום ואין ב"ד יושבים אלא עד חצות ולבעול בלילי שבת איכא משום אקרורי וביום ה' מותר : ע"ב ד"ה מקום

ד לא קבעינן זמנא במעלי שבתא ולא במעלי יו"ט ואי אתו מנפשייהו צייתינן להו ומקבלים טענותיהם : שם

ה תמיה על שנהגו לכנוס בששי : שם ד"ה ולפיכך

ו אין ראוי לחתן שמת לו מת להתעסק בדברים של שמחה כל אותו יום אלא שאינו חייב לעשות מעשה של אבלות וגאונים תקנו כי הוי יום מיתה וקבורה ביו"ט שני לשאינם חתנים שינהגו בו אבלות : שם ד"ה ופורס

ז באבלות אשתו החמירו שלא ישא עד לאחר שלשים ובשאר אבלות הקילו ונושא מיד אחר ז' : שם ד"ה אבל הפכא

ח חתן אסור במלאכה כל שבעה כשנושא בתולה : דף ב ע"א ד"ה ודאמרינן למתר

ט נהגו לעשות סעודות בלילי שבת ובמוצאי שבת ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף : שם ד"ה הלכתא מותר

י רמב"ן כתב שמנהג בורות הוא הכונסים בערב שבת : שם

יא אילין דכנסן ארמלן צריכין למכנס בערב שבת מבעוד יום : שם ד"ה אתפסוה

יב בחור שנשא אלמנה ז' לברכה וג' לשמחה : שם ד"ה איבעית אימא

יג ברכת ארוסין צריכה עשרה ויש חולק : שם ד"ה מנין

יד אם חותמין בברכת ארוסין מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין : שם ד"ה והתיר לנו

טו טועין החותמין ע"י חופה וקדושין אלא יחתמו (ע"י חופה וקדושין) [מקדש ישראל] : שם

טז כל שבאים פנים חדשות ועמדו שם אע"פ שאינו אוכל שם מברכים ז' ברכות ואם באו בלילה מברכים עליו לילה ויום והוא שעמד שם בכל שעת ברכה : ע"ב ד"ה פנים חדשות

יז אשר ברא לא בעי עשרה אלא בג' נמי מברכין לה : דף ג ע"א סד"ה מכי רמי

יח היו רגילים להתאסף בבית החתן בקר וערב לשמח חתן וכלה והיו מברכין אע"פ שאין אוכלין ואנן ג"כ בששי ובשבת שהחתן יוצא מבית הכנסת מוציאין כלה מחדרה ונכנסים לחופה זו היא עיקר השמחה וראוי לברך עליה : שם ד"ה ואין אבלים

יט שבת הוי פנים חדשות : שם

כ אין לברך ברכת חתנים ואשר ברא אלא בחופה שאין שמחה אלא בחופה : שם

כא פיתוי קטנה הוי אונס : שם ד"ה א"כ

כב כשאומר ברי שלא הפיתי ומכחישתו נאמן לאסרה הא לאו הכי שאינו אומר ברי לא מתסרא: ע"ב ד"ה ודאמרי' נאמן הנמעל"ד

כג כל ברי וברי לא אמרינן ביה מגו לאפוקי ממונא : שם ד"ה חזקה

כד טוען טענת דמים נאמן אף להפסידה תוספת ויש חולק אך יש להשביעה בנקיטת חפץ אפי' למאן דאמר דאית לה תוספת כדין כל הנשבעין ונוטלין ואז תגבה תוספת : שם ד"ה וחזינא לגאון

כה טוען פתח פתוח והוא בחור נאמן ומסבינן ליה כופרי אבל בנשוי מהימן ולא מסבינן ליה כופרי : שם ד"ה מגמרתא הביעא

כו בוגרת יש לה דמים אבל כלו בתוליה היינו על פתחה וכחבית פתוחה היא : דף ד ע"א סד"ה גרסי' בגמ'

כז מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור מלשלם ונשבע היסת שאינו יודע אבל בדיני שמים חייב לשלם : ע"ב ד"ה פטור

כח י' כהנים עומדים ופירש אחד ובעל ואין אנו יודעים מי הוא הולד שתוקי לענין שמשתקין אותו מדין כהונה : שם ד"ה גרסי' בגמ'

כט כל אלו שאמרו על שתוקיהם שהם פסולים הם דוקא בדורות ראשונים אבל בזמן הזה לא שהשותק על המריבה הרי זה משובח ואחרים לא פרשו כן: דף ה ע"א ד"ה תנן

האשה שנתארמלה

ל טוען אחר מעשה ב"ד לאו כלום הוא : ע"ב ד"ה טעמא

לא אם תובעת הגרושה לאחר הגרושין [לאלתר] כתובתה אילו אמר פרעתיך אינו נאמן : שם

לב מבטלי' ת"ת דוקא להוצאת המת ולשאר צרכיו לא: שם ד"ה ודאמרי'

לג מת בעיר כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה : שם

לד הגוזל חבירו בעדים אין צריך להחזיר בעדים : דף ו ע"א ד"ה ומודה ר"י

לה אע"פ שהלוה מודה שכתבו צריך לקיימו ואי לא מקיים נאמן לומר פרוע הוא או אמנה הוא מגו דאי בעי אמר מזוייף : שם ד"ה כל כמיניה

לו אם יש ללוה נכסים אין מוציאין מזה ונותני' לזה מדר' נתן : שם ד"ה ונתן

לז אין ב"ד מגבין למלוה דבר שאין גופו ממון ושטרות לאו בני גוביינא נינהו ואין מגבין : שם

לח כל שמפרש לוה שמשתעבד למלוה מעכשיו כותבים אפי' בשטרי דלאו אקניית' ואפי' אין מלוה עמו ולא חיישינן לכתב ללוות ולא לוה : ע"ב ד"ה לעולם

לט על הלוה ליתן שכר הסופר ואם הוציא המלוה שכר הסופר ולוה פרע גוף החוב אין לו למלוה להשהות שטר פרוע בשביל זה : שם ד"ה אסור

מ עדים אין רשאין לכתוב שטר היכא שיודעים שנמסר עליו מודעה : שם ד"ה עדים

מא עד אחד אומר פרוע ואיהו גופיה נמי אי אמר פרוע לא מהימני ואי אמר העד דשטרא דתנאי היה דבריהם נאמן : דף ז' ע"א ד"ה אלא כך

מב לא מהימנינן לעדים משום מגו : שם

מג עדים היו חתומים על השטר ומתו ובאו ב' ואמרו אנוסים היו אם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אינם נאמנים ומגבינן ביה וכל תרי ותרי אפי' תפס בסהדי לא מפקינן מיניה וזהו היכי דקיימי לוקמו ואי טעין יהבו לי זמנא לקיומי לשטרא יהבינן ליה ואי מקיים ביה לא קרעינן ליה ואי לא טעין הכי קרעינן ליה ולא חיישינן דלמא משכח למחר עדים ומקיים ליה כיון דאפי' אי משכח הוו תרי ותרי : שם ד"ה ולוקי

מד בר שטיא אי כשלקח בשטר מוקמינן נכסי' בחזקתיה אפי' לית ליה חזקה דאבהתיה לקח בכסף ובחזקה בפני עדים ולא הכירו בו אע"פ שראו המקח חיישינן דלמא כשהוא שוטה זבן וכשהוא שוטה זבין ולפיכך אין מוציאין הנכסים מיד הלוקח להחזירן לבר שטיא אבל אם באו בעלים הראשונים מוציאין הנכסים מידו להחזירו להם שהרי אם רצו היו מוציאין אותן אף מבר שטיא : שם ד"ה ולא אמרן

מה אין מקיימין השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד ונהרדעי אמרי דמשני שטרות מקיימין אע"פ שלא הוחזקו ולא פליגי : שם ד"ה אין מקיימין

מו אין חוששין שמא זייף אלא כשאין מקיימין השטר אלא משטר אחר מתוך שמדמין אבל אי [אין] מקיימין מתוך שטר אחר [אלא] מתוך טביעת עין שיש להם בחתימתן של אלו אין חוששין ורמב"ם פי' בענין אחר: ע"ב ד"ה וביוצא

מז כל סתם הלואה מקמי דלשהי ל' יום כותבין ונותנין ויש חולק : שם ד"ה ולענין סתם

מח סתם הלואה אע"ג דלא ניתנה לתבע תוך ל' לאו תוך זמנו מקרי לענין שלא יהא נאמן לומר פרעתי : שם

מט כותב אדם עדותו שקבל וירא שמא ישתכח ממנו כותבו על פנקסו ומצניעו ומעיד על פיו אפי' לאחר כמה שנים והוא שזוכר עיקר העדות מעצמו אלא שבמקצתו סומך על מה שכתוב בפנקסו אבל אינו זוכרה כלל מפי כתבם מקרי ור' יוחנן פליג : שם

נ הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו ואמר להד"ם שוב אינו נאמן לומר פרעתי ויש חולק :
דף ח ע"א ד"ה גובה מנכסים ב"ח

נא כי חתימי תרי עדים אע"פ שלא מצאו לקיים אלא אחד לא חיישינן לשני שמא מזויף הוא :
שם ד"ה מאי דקמסהיד

נב בקיום שטרות שנים מן הדיינים סגי אע"פ שאין מוצאין קיום לעדי השטר ולא לדיין שלישי אף על פי דלא כתב ביה במותב תלתא כחדא הוינא וכו' : שם

נג שטר מקוים צריך קיום ואי לא חיישינן שמא מזויף הוא וקיום ב"ד לא מהני אלא דומנין לא משכח קיום לעדים ומשכח קיום לדיינים : שם

נד בקיום שטרות עד המעיד נעשה דיין אפילו בשעת עדות נמי נעשה דיין לקבל עדות של עצמו : ע"ב ד"ה הלכך

נה דיינים המכירים חתימות ידי העדים אין צריך להעיד בפניהם : שם ד"ה וש"מ דייגינן

נו שטר שלוה בו ופרע לא ילוה בו שנית אפי' ביום ההלואה הראשונה שכבר נמחל שעבודו :
דף ט ע"א ד"ה אינו חוזר

נז גזלן לא נתכשר אלא משעה שהעידו עליו בב"ד שעשה תשובה : שם ד"ה עד שלא חתמו

נח ב' כתי עדים המכחישות זו את זו כשבאה כל אחת בפני עצמה מוציאין ממון על פיה : שם

נט לא צריך לכתוב וחד ליתוהי כי אם במותב תלתא ואי כולהי חתימן לא צריך למכתב במותב תלתא : ע"ב ד"ה כי דינא

ס אמרה נתקדשתי לפלוני לא מהמנינן לה בשום מגו אלא אם כן הוא מודה בדבר :
שם ד"ה אלא נתנה

סא הוחזקה נדה בשכנותיה אפי' נתנה אמתלא לדבריה אינה נאמנת : שם ד"ה אלא נתנה

סב אמרו ב' מת הרגתיו הרגנותו ואחד נשאה מצטרף עם האחר ועדותן קיימת :
שם ד"ה בתלא תלוי

סג אמרה גרשתני נאמנת ומותרת להנשא לכתחלה ונוטלת עיקר כתובה דוקא :
דף י ע"א ד"ה ואלא משכחת

סד מעשים בכל יום שמשיאין אשה ואין מכירי' אותו ומחזיקין אותו בחזקת ישראל כשר :
ע"ב ד"ה גרסי' עלה

סה עד אחד נאמן באסורין אפי' בתרומה דאורייתא ויש חולק : שם

סו כתב בשטר אני פלוני כהן לויתי וכו' מספק' לן אי אמנה שבשטר קא מסהדי או אכולא מלתא ודוקא בלשנא דידיה *) אבל בלשנא דסהדי ודאי מהימני וכי מספקא לן נמי דוקא בהך דשייך למידק בשמא דידה לפי שהמלוה תלויה בו אבל אינך מילי ודאי לא מסהדי סהדי אלא דאיתו אמר להו הכי : שם ד"ה גרסי' בגמ'

סז מי שבא ואמר הריני כהן או לוי אין נותנים לו רשות לקרות בתורה כדינו ויש חולק :
שם ד"ה וגרסי' תו

סח חזקה דמחמת עדות הרי הוא כגופו של עדות ולא הוי חזקה : דף יא ע"א ד"ה ואיכא למידק

סט נשבית ע"י ממון מותרת אף לבעלה כהן :
שם ד"ה אבל ר"ח

ע אשת כהן שנתייחדה אפי' לא שייך בה הפסד ממון כלל שריא : ע"ב ד"ה ומכל מקום

עא נשבית ע"י ממון והיא אשת כהן בזמן שיד האומות תקיפה אסירא : שם

עב לא מטהרינן לאשה בעיר שכבשה כרקום אלא ע"י שאומרת טהורה אני במגו דנחבאתי ויש חולק : שם ד"ה אם יש שם

עג תינוק ותינוקת אביה ואמה ואחותה אפי' אם מכוונות להעיד על השבויה נאמנות ויש חולק ובנה ובתה ועבדה ושפחתה דוקא במל"ת ובעלה והיא אפילו במל"ת לא מהמני :
שם סד"ה ולא שפחה דידה

עד גרושת ישראל שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה דינה כגרושת כהן שלא נשא' שאינה צריכה להתרחק אלא מן המבוי ויש חולק :
דף יב ע"א ד"ה לא תדור

עה הרחקת מבוי לענין גרושה ר"ל מבוי סתם אבל מבוי מפולש לא צריך הרחקה : שם

עו אשת ישראל תכף שנתגרשה צריך להיות נדחה מפניה אף על פי שלא נשאת: שם ד"ה מי נדחה

עז אשת ישראל שנתגרשה ולא נשאת אסור לדור עמה בחצר אלא א"כ יהיו נזהרין שיהיו אחרים עמהם : שם ד"ה דגייסי

עח בירושלמי משמע אם לא נשאת דרה עמו אפי' בחצר ובבלי חולק : שם

עט קרוב יכול להעיד על חתימת קרובו :
ע"ב ד"ה דכיון

פ כשם שעדי הקיום יכולים להיות קרובים לעדי השטר כך דייני הקיום אע"פ שהם קרובים לעדי השטר כשרים וצ"ע : שם

פא עדי קיום יכולים להיות קרובים לעדי שטר ודייני קיום ה"ה יכולים להיות קרובים לעדי שטר אבל צריכים עדי קיום להיות רחוקים זה מזה ורחוקים מדייני קיום : שם

פב עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנים להעיד על מה שראה בגיותו ובעבדותו :
דף יג ע"א ד"ה וכולם אם היה

פג כשאין אנו יודעים בברור איזה הוא מן המשפחה שהוא פסול רק יודעים שיש פסול במשפחה נאמן קטן לברר על פי אביו וסומכים עליו :
שם ד"ה ואמרינן מאי קלנה

אלו נערות

פד כיון דמהדר אזוזי אפי' אתו עדים ואמרו כתב ידינו הוא זה כל שאינם זכורים על ההלואה לא מגבינן ביה ויש חולק : ע"ב ד"ה כיון דמהדר

*) עי' בפנים.

פה אי אתו תרי סהדי ואמרו לדידן אמר לן זייפו לי כי האי שטרא אתרע ההוא שטרא ושאר שטרות שיש על אותו פלוני שאינן מאותו סך לא ריעי : שם

פו עמדה בדין קנסה לאביה דמשעת העמדה בדין זכה האב : דף יד ע"א ד"ה דבגרות

פז מפותה אינה יכולה לעכב מלכנסה אך כל זמן שהיא מעכבת מפתה משלם קנס :
שם ד"ה אחד כאונס

פח יתומה יכולה למחול קנסה אע"פ שלא זכתה בו עדיין : שם ד"ה וכי תנן

פט באו עליה י' בני אדם ועדיין היא בתולה כולהו משלמי קנס ואיזה מהם שתבחר חייב לישא אותה:
ע"ב ד"ה ולענין

נערה שנתפתתה

צ לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב קנסה לעצמה אבל בושת ופגם לאחין בעי למיהב :
דף טו ע"א ד"ה הרי סן

צא מציאתה לא הוי לאביה אלא א"כ סמוכה על שולחנו וכשנזונית מן האחים מציאתה לעצמה :
שם ד"ה אלא לאו

צב כל היכא דלא קרינן ביה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי לית לה כתובה :
שם ד"ה תו לא תזיל

צג העובר על מלקיות של כריתות כיון דבר קטלא הוא בידי שמים אם חטא פעם שלישית מקרבינן ליה לקטלא ומכניסין אותו לכיפה וכו' :
ע"ב ד"ה כונסין

צד שני שטרות ראשון של מכר ושני של מתנה ליפות כחו הוא משום דינא דבר מצרא דאם יבא בעל המצר לערער יטמין שטר המכר ויראה שטר המתנה מאחר שלא נודע שכתב לו שטר אחר של מכר ואלו נודע ודאי לא מהני ואית בה משום דינא דבר מצרא :
שם ד"ה לחסון במכר

צה לא קא מבטלינן שטרי ומרעי' סהדי בלא ראייה ויש חולק : שם סד"ה ולטסקא

צו נותן קרקע ברבית אין בו משום רבית דאורייתא ופחות משוה פרוטה לית בה משום רבית דאורייתא ומדרבנן מתסרי פחות מפרוטה וקרקע:
דף טז ע"ב ד"ה והוא שאמר

צז עבר על דברי סופרים היו מכין אותו בלא מספר ובלא אומד ולמה קורין אותו מכת מרדות מפני שמרד בדברי תורה ובד"ס ומכת מרדות היו מכין אותו עד שתצא נפשו ויש חולק :
שם ד"ה והמוליא שם רע

צח מציאת בתו הסמוכה על שולחן רבה אי איתא לאב שלו היא : דף יז ע"א ד"ה במגילתם

צט הלכה כרבי יהודה עולה ואינה יורדת אפי' לאחר מיתה : שם ד"ה משני תלילין

ק אשה אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות : שם ד"ה תחת פירות

קא בקבורת אשתו אפי' אחר גובה ממנו :
שם ד"ה ב"ד יורדין

קב מסר האב לשלוחי הבעל יצאה מרשות האב לענין הפרת נדריה : ע"ב ד"ה אבל לתרומה

קג הא דאמרינן דהיכי דאמיד כייפינן ליה מדין צדקה מיהו לא נחתין לנכסי' והיכא דליתיה נמי דלא אפשר למכפייה לא זנינן להו לבניה מנכסיו כי היכי דלא עבדינן צדקה מנכסיו :
דף יח ע"א ד"ה בעל כרחי'

קד בשביל צדקה יורדין לנכסיו בפניו אבל שלא בפניו ויוצא לדעת לא נחתינן לנכסיה : שם

קה מי שהלך [למה"י] אין זנין בניו הגדולים ממש אפי' אמיד ויש חולק : שם

קו המבזבז אל יבזבז בתחלה מן הקרן יותר מחומש ומכאן ואילך לשכר : שם ד"ה כמעשה

קז ליכא השלמת תענית מדבריהם ויש חולק :
שם ד"ה ובתינוקת

קח האשה שמכרה בנכסי מלוג אי אתנהו להנהו מעות אע"ג דליכא סהדי דהנהו זוזי ממש הוו מהדר להו ללוקח אבל אחלפינהו אע"ג דחלופיהו בידה מסתברא דאין הבעל חייב לשלומי ללוקח מנייהו אלא יהיו הלואה עליה ואם הבעל מודה שברשותו מכרה אינו מוציא מיד הלוקח ואי בעי לוקח מתרי' על הבעל דלא עבד הערמה וע"ש :
שם ד"ה ואי איתנהו

קט אין יורשין כתובת בנין דכרין אלא מן הקרקע אף בזמן הזה ויש חולק שאף מן הקרקע אינה נגבית : ע"ב ד"ה כתובת בנין דכרין

קי לעולם בנדרה היא וקיים לה הוא אמרינן הוא נתן אצבע בין שניה לענין כתובה וה"ה דחייב לפדותה : דף יט ע"א ד"ה רבא אמר

קיא רצה לגרש אשתו חולה ימתין לה עד שתבריא ותתרפא : שם ד"ה תרפא את עצמה

קיב ביותר מכתובתה פודין אבל לא ביותר מכדי דמיה : שם ד"ה כנגד כתובתה

קיג אשת איש בעלה חייב לרפאותה כל רפואה בין שיש לה קצבה בין אין לה קצבה ויש חולק :
שם ד"ה ולבסוף

קיד אין אשה מוכרת כתובתה ואינה מוחלת כדי לעשות נחת רוח לבעלה : שם ד"ה אחולה אחלתה

קטו אין ארוס חייב לקבור ארוסתו לפי שאינו יורש כתובתה : שם ד"ה גרסי' בגמ'

קטז נתארסה כשהיא קטנה אבדה מזונותיה אפי' לדעתה ויש חולק : שם ד"ה כי פליגי

קיז האידנא מחלה קטנה על המזונות הוי מחילה : שם

קיח בת שניה אין לה מזונות וכתובת בנין דכרין נמי לית לה ותוספת ונדוניא אית לה ומנה ומאתים לית לה :
דף כ ע"א ד"ה או דלמא אמרינן איסי

קיט אין ליורשים בית שתוכל לעמוד בו לפי כבודה היורשים חייבים לשכור לה ויש חולקים ואם היורשים צריכים לשכור לעצמם צריכים לשכור אף לה : ע"ב ד"ה אבל הראשונים

קכ אינה משמשת בכל הבתים עם היורשים ביחד אלא מיחדין לה מדור לפי כבודה כבית בעלה :
שם ד"ה משתמשת

קכא דרה בבתים כשם שהיתה דרה בהם ובעלה במדינת הים ומשתמש בכלי זהב וכסף כשם שהיתה משמשת ובעלה נתון במדינת הים : שם

קכב בגרושה אפי' בגדי שבת אין שמין לה ויש חולק הנותן מתנה לאשתו כי נפק' לא מפקינן לה מינה לכ"ע : דף כא ע"א ד"ה ושמעינן מהא

אף על פי

קכג שרי למכתב סתמא ויהיבנא ליכי מוהר בתוליכי כך וכך ואין צריך לפרש עיקר כתובה בהדי תוספת : שם סד"ה אעפ"י

קכד המוסיף לאשתו אחר שכנסה באמירה בעלמא סגי ולא צריך למקנא מיניה וצ"ע :
ע"ב ד"ה אלא ע"מ

קכה כל מי שבא לגבות בשבועה צריך שיברר בשבועתו כדי שלא יהא מורה לעצמו :
שם סד"ה ומיהו איכא למידק

קכו כל חוב שאינו על דרך מלוה אין שביעית משמטתו:
דף כ"ב ע"א ד"ה ולשביעית

קכז אינה גובה תוספת מן בעלה כ"א מן הקרקע וכ"ש מן היתומים : שם ד"ה כך אינה גובה

קכח ערב דכתובה לא משתעבד דוקא בעיקר כתובה אבל בנדוניא משתעבד : שם ד"ה ולכתובת

קכט המיחד מטלטלין לכתובת אשתו ואיתנהו דהיינו שנמכרו וידוע שקנו בדמיהם מטלטלין הנמצאים עתה אשה נוטלתן בכתובתה בלא שבועה ויש חולק : שם סד"ה ולשבועה

קל אמר לעדים כתבו והתמו בשטרי הלואות צריך לאמלוכי ביה ויש חולקים : ע"ב ד"ה אמר לעדים

קלא אמר לעדים בשעת ארוסין כתבו לה בשעת נשואין צריך לאמלוכי ביה ובאומר לכתוב לה מעתה לא צריך לאמלוכי ביה : שם

קלב יש חופה לפסולות ונדה וקונה כל דבר חוץ מן התוספת ויש חולק : שם ד"ה ופירסה נדה

קלג לדידן אית לן כתובה דרבנן ואם פיחת לה תנאו קיים אפילו בשל תורה בדבר של ממון והלכתא הכי ויש חולק :
דף כג ע"א ד"ה בגזרותיו

קלד לאלמנה בעולה נותנים זמן ל' יום לפרנס עצמה ואלמנה מן הארוסין נותנים לה י"ב חדש כבתולה : שם ד"ה ולאלמנה שלשים יום

קלה אלמון שנשא בתולה נותנים לה זמן שנים עשר חדש : שם ד"ה ודאמרי' כך

קלו לא מחייב לזונה אלא היכא שראוי לישא אותה ואינו נושאה : שם ד"ה מימרדא

קלז אם בגרה חדש או יותר ונתקדשה אין נותנים לה אלא לתשלום י"ב חדש משעה שבגרה :
שם ד"ה בוגרת שעברה

קלח אם אמרה איני נזונית ואיני עושה מיד נתבטלה תקנתה ושוב אינה יכולה לומר נזונית אני ועושה וה"ה נמי דאין לה כסות דכסות בכלל מזונות ודוקא כשאמרה איני נזונית ואיני עושה אבל אמרה איני עושה בלבד לא אבדה מזונות עד דאמרה איני נזונית בהדיא :
ע"ב ד"ה דקסבר כי תקינו

קלט אם אמרה איני נזונית ואיני עושה הרשות בידה אבל עושה היא שטוחנת ואופה ומבשלת וכל המלאכות השנויות במשנתנו : שם

קמ משכיר בית מיוחד לא כל הימנו להפקיע זכותו של שוכר ולהקדיש ביתו : שם ד"ה ואיכא למידק

קמא השוכר יכול להקדיש זכותו שיש לו בבית : שם

קמב אפי' קדושת דמים מפקעת מידי שעבוד ויש חולק : שם

קמג כל אסורי הנאה מפקיעים מידי שעבוד :
שם ד"ה ותתור

קמד אין הלוה יכול לאסור למלוה נכסיו המשועבדים לחובו ויש חולק אך נראים הדברים דהיו משמתינן ליה עד דמתשיל אנדרא : שם ד"ה ופרכינן

קמה אם מת בנה אינה חייבת להניק בשכר ותעלה לו שכרה ואינה חייבת להניק בן שיש לו מאשה אחרת ולא תאומים וכן הבעל מעכב עליה מלהניק בן חברתה עם בנה : שם סד"ה ירושלמי

קמו בשר מן החי מותר ויש חולק : ע"ב ד"ה תנו רבנן

קמז חלב ודם מהלכי ב' מותרים לגמרי ובשר אסור אע"פ שאין בו לאו : שם

קמח נתגרשה והיא מינקת מותרת להנשא לאחר ג' חדשים ויש חולק : דף כה ע"א ד"ה י"ח חדש

קמט אם נשבעה המינקת (שלא) להניקו מותרת להנשא ויש חולק : שם ד"ה או גמלתו

קנ תמיה על הרמב"ם שכתב שאם היתה מתאוה לאכול מאכל רע מפני חולי התאוה שיש לה בבטנה שאין הבעל יכול לעכב שמא ימות הולד מפני שצער גופה קודם : שם ד"ה מינייכו

קנא חכמים כפו האשה להפך בכרים וכסתות שהם של טורח אבל להציע סדין שאינו של טורח לא כפו לה אלא השיאוה עצה טובה להנהיג זאת בישראל ויש מפרש בענין אחר :
שם ד"ה אבל מוזגת לו

קנב נדה אסורה לשפוך מים על ידיו לרחוץ :
שם ד"ה והרחצת פניו

קנג אין להקל בימי לבונה יותר מבימי נדתה שהיא בנדתה עד שבאתה במים : שם

קנד אסור לטול מן הנדה כל דבר :
שם ד"ה מיתלפת לי'

קנה אשה נותנת תבן לפני בקר של אשה שאין להוט אחר תרביעה אבל לא לפני סוס וחמור ויש חולק : ע"ב ד"ה אין כופין

קנו אשה אינה חייבת לעשות משקל ה' סלעים ליום אלא כדי שלא תהא יושבת ובטלה :
שם ד"ה הלכה כר' אליעזר

קנז מדיר את אשתו ממלאכה אע"פ שהיא רשאה לטייל בגורייאתא ואשקקי"ש יוציא ויתן כתובה :
שם ד"ה וככר איפסיקא

קנח עונת פועלים העומדים בעירם שתים בשבת ותלמידים העומדים בעירם מע"ש לע"ש והיוצאים ללמוד חוץ לעירם מל' לל' פירוש של' יום לומדים וביום ל"א יהיו בעירם אפילו אם אותו היום יחזרו לצאת להיות ל' יום בחוץ וכן פועלים : שם ד"ה הספנין

קנט עונת ת"ח הדרים בעירם משתנה כפי מה שצריכים לנדד שינה מעיניהם בענין למודם ולטרוח בו : שם בסופו

קס ז' דינרים שפוחתין למורדת לאו ז' דינרין בטובת הנאה בכתובתה קאמר דהוי טפי מז' דינרין אלא ז' דינרים מכתובת ממש וכן מנכסי מלוג פוחתין ז' דינרים ממה ששוין עתה אע"פ שיש לבעל בהן אכילת פירות וכן נמי אם נתנו לה נכסים במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בה פוחתין מהם ז' דינרין והג' דינרין שמוסיף לה כשהוא מורד לא ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות אלא מוסיפין על כתובתה כלו' שנעשה חוב כשאר סך הכתובה :
דף כו ע"א סד"ה ג' דינרים

קסא מורדת הויא דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה בתשמיש אבל במלאכה ליכא למימר בעינא ליה ומצערנא ליה אלא באומרת איני עושה היה כופה אותה בשוטים או שאינה זנה או ב"ד מוכרים לו כתובתה בטובת הנאה כדי שישכור עליה עבד או שפחה לשמשו או שהיו משמתין אותה :
ע"ב ד"ה והלכתא כר"ס

קסב אדם מחויב להשכיר עצמו ויעבוד ויעשה מלאכה עבור מזונות ופרנסת אשתו ויש חולק :
שם ד"ה גרסי' בגמ'

קסג כל שעברו עליה ד' שבתות של הכרזה בין הפעמים כולם הפסידה כתובתה ויש חולק :
שם ד"ה אין מכריזין

קסד ב"ד נמלכין בעצמם לא ע"י שליח במורדת קודם שיפסקו את הדין להפסידה כתובתה :
שם סד"ה דרש רב נחמן

קסה אומרת מאוס עלי אינה מפסדת כלומר ולמ"ד מפסדת אין בידה לחזור ואגיטא בלבד הוא שמשהין אותה ושמא יכתוב בעל כתובה מדעתו ואם לא רצה ודאי הפסידה : שם ד"ה ומשהינן לה

קסו לעולם אין האיש מוציא אלא מרצונו והגאונים הוא שהתקינו לכוף ולא תקנו אלא לדורם בלבד לצורך שעה ועכשיו בטלה : ע"ב ד"ה והוי יודע

קסז אין מוסיפין לכל שבת ג' דינרים אלא מה שעולה לכל יום ויום שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע אין מצרפין כל שבעה ימי השבוע זה עם זה : שם סד"ה ירושלמי

קסח המדיר אשתו ע"י שליש יתן לה ג"כ עצים :
דף כה ע"א ד"ה והמתקים

קסט כל הדברים האמורים במשרה אשתו ע"י שליש היינו בא"י ובימים ההם אבל שאר מקומות הכל כפי ענין המקום : שם ד"ה גרסי' בגמ'

קע עד שש הבן נגרר אחר אמו כשהיא קיימת לענין מזונות וחייב להוסיף על מזונותיה בשבילו אבל כל שאין אמו קיימת לא מחייב :
ע"ב ד"ה בעירוב אמו

מציאת האשה

קעא צער של אשה דידה הוי ורפוי דידית ושבת דידיה הוי : שם ד"ה ואוכל פירות

קעב בושת האשה מועט מפני שהיא ברשות בעלה :
שם ד"ה תנן התם

קעג חבל בה אישה חייב לשלם לה מיד כל נזקיה וצער ובושת ואין לבעל בהם פירות ונותנת לאחר הדמים אם רצתה ויש מפקפק : שם

קעד מדינא כל מה שהכניסה האשה אין הבעל רשאי להשתמש בהם אלא מיוחדים לה וכן היא אינה רשאה להשתמש בשלו וחכמים עשו תקנה ביניהם שישתמש וירויח בהם ויוסיף שליש וכשמכנסת לו שום דעתא להשתמש בהם ורוצה שיפחות לה הבעל בכתובתה חומש משויין :
דף כט ע"א ד"ה פסקה להכניס

קעה הפוסק מעות לחתנו ומת יכול לומר ליבם לך אי אפשי ליתן ופוסק לבתו כגון שאמר בשעת קדושין כך וכך אני נותן לבתי קנתה הבת אע"פ שמת החתן : שם ד"ה ירושלמי

קעו אין אדם רשאי למכור כלי אשתו שהרי הוא פוחת חומש בכתובתה כדי שתשמש בכלית :
שם ד"ה הדא אמרו

קעז מחויבים הגבאים ללוות ליתן ליתומים חמשים זוז:
שם ד"ה וכן גבאי צדקה

קעח היה העני משתמש בכלי מילת נותנים לו כלי מילת היינו בגופו ואין מחייבין אותו למכור :
ע"ב ד"ה ירושלמי

קעט אזלינן בתר אומדנא דאב בכל מה שהוא עושה כהוגן ואין בין קרקע למטלטלי משום אעבורי אחסנתה אבל להוסיף על העישור שאינו רשאי לא אזלינן בתר אומדנא דיליה :
שם ד"ה חזינן לגאון

קפ המתנה בשעת נשואין שלא יזונו בנות מנכסיו שומעין לו ובפרנסה אין שומעין לו :
דף ל ע"ב ד"ה אל יתפרנסו

קפא עישור נכסים כל נכסים קאמר :
שם ד"ה אבל פרנסה

קפב מצוה כשהוא בריא כיון שמת אמרינן מצוה לקיים דברי המת : דף לא ע"א ד"ה יעשה שליש

קפג משליש מעות לבתו שמעכשיו זיכה לה אלא שצוה לקנות מהם שדה מצוה לקיים דברי המת ולא ינתנו ביד בעלה ואי לאו טעמא דמצוה לקיים דברי המת היינו נותנים לה מיד : שם

קפד לא אמרו שהבן אינו רשאי למכור בנכסי אביו אם לא יהיה בן כ' אלא במה שיורש מאביו אבל במתנה שהאב נותן לבנו לא ובת אינה יורשת אלא מתנה היא ויש חולק : שם ד"ה אמר ר' יוסי

קפה בן מוכר בנכסי אם ושאר יורשים : שם

קפו גדול שיש לו אפוטרופסים כגון שמינהו האב עד שיהא בן כ' מקחו מקח וממכרו ממכר ואם קדם הלוקח להוציא הנכסים מיד האפוטרופוס זכה וב"ד אין להם לכוף הלוקח להחזירם :
שם ד"ה בין במקום שליש

המדיר

קפז בקונם אינו יכול להפקיע שעבוד מזונות אשתו מנכסיו אבל הקדיש נכסיו אינה נזונית מהם :
ע"ב ד"ה והתנן קונם

קפח יכול האיש לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך ברספקו ובדלא ספקו יכול לומר שתקח מעשה ידיה בדמי מזונותיה ושישלים השאר :
שם ד"ה כאומר

קפט אינו מותר לומר לאיש מיוחד אם תזון לא תפסיד : דף לב ע"א ד"ה כאומר כל הזן אינו מפסיד

קצ אם אמר הבעל אי אפשי באשה נדרנית ולכן לא הפר לה יוציא ויתן כתובה : שם ד"ה והא יוציא

לוח הדינים אשר נמצאו בהר"ן ממסכת כתובות

קצא המדיר אשתו שלא תשאל ואוסר על עצמו הנאת כלים שתשאל והיא צריכה להבדל כדי שלא תכשילנו יוצא ויתן כתובה :
ע"ב ד"ה המדיר

קצב נתכונה להאכילו שאינו מעושר נאמנת להפסידה כתובתה ויש חולק : שם ד"ה יפרוש

קצג אמרה האשה שהאכילתו שאינו מעושר נאמנת להפסיד כתובתה ויש חולק:
שם ד"ה ואי דלא ידע

קצד אמרה פלוני[חכם] מהר[לי] הכתם או תקן הכרי ואשתכח שקרא מפסדת הכתובה על פי יחיד ויש חולק : שם ד"ה מוחזקת נדה

קצה בלא קלתא יש בה משום פריעת ראש מחצר לחצר ודרך מבוי דלא שכיחי בה רבים אבל בחצרה לית לן בה : שם ד"ה קלת' וד"ה ומשנינן

קצו עוברת על דת הוי גם כן כששמשה ורד בפרהסיא כדרך שעושות הפרוצות :
שם ד"ה בטווה

קצז בעל שמחל על קנוייו קנוייו מחול :
דף עג ע"א ד"ה גרסי' בסוטה

קצח נדרה תחתיו הוי קפידא ותצא בלא כתובה : שם ד"ה כאלו נדרים אמרו

קצט כל תנאי שמתכוון להנאתו אין דעתו שיתקיים אם לא קפיד : שם סד"ה גרסי' בגמ'

ר חזקה דגופה וטענת ברי מהני אפילו נולד הריעותא בבית האחר אבל בטענת שמא לא מהני חזקה דגופה :
דף עה ע"ב סד"ה ומשך בעל

רא נולדו בו מומין לא היו כופין להוציא וכ"ש היו בו : דף ע"ו ע"א ד"ה אלא שנולדו בו מומין

רב מומין גדולים שמנו במשנה שנולדו בו אחר שנשאת בכה"ג כופין להוציא :
שם ד"ה ואיכא מאן דאמר

רג אם לא היו יכולים ב"ד לכוף לזון לאומר איני זן איני מפרנס היו כופין אותו להוציא אם הוא עני:
שם ד"ה אלכסוס שערי

רד לשון דכופין אותו משמע כפייה ליתן כתובה ודרך בקשה מבקשין ליתן גט ולא כופין :
שם ד"ה והאי לישנא

רה נשא אשה ושהתה עמה י' שנים כופין להוציא :
שם ד"ה ורב אחליפא

רו נודרת מיבמה בחייו בעלה כופין אותו אף על הגט : שם ד"ה ודאמרינן

האשה שנפלו

רז מברחת אם מתה אין הבעל יורש וע"ש :
דף עח ע"ב ד"ה ואי לא קננהו

רח מברחת אם כתבה לו מתנה גמורה מתנה חלושה מתנה עולמית קנה לגמרי ובזמן הזה ספק אם נדון אותו לשופרא דשטרא : שם

רט בזמן הזה אם צריך לומר שטר זה כתבוהו בשוקא בפירוש : שם

רי מי שנותן כל נכסיו מחמת שרוצה ללוות אי לא קנה מקבל מתנה הרי הן משועבדים לב"ח : שם

ריא חפירה של דגים שקורין וייור"א אין בהם פירי לבעל אלא קרן ומגוף הקרן יהא אוכל ולפיכך אינו רשאי ליקח אותן בכספים של נכסי מלוג :
דף עט ע"א ד"ה פירא דכוורא

ריב המוציא הוצאות על נכסי אשתו ואיהו ידע ואיהי לא ידעה נשבע איהו דידע ושקיל כשעושה ברשות : ע"ב ד"ה מה שהוציא הוציא

ריג שומרת יבם שנפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם אפי' עשה בה מאמר מוכרת ונותנת וקיים נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ומתה יבם יורש הכל וכתובה ונכסי צ"ב בחזקת יורשי הבעל לעולם והיינו דוקא כשנפלה מן הנשואין אבל מן הארוסין לא : דף עט ע"ב ד"ה ונמצא פסקן

ריד היכא דליכא מנהגא הלכתא לוה מסלק למלוה ופורעו תוך זמנו ונפטר משעבודו :
דף פ ע"א ד"ה וגרסי' עלה

רטו מוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו מחול :
שם ד"ה אלא מוציאין מידו

רטז הניח אחיו מטלטלין ומעות ושומרת יבם אפי' בזמן הזה יבם משתמש בהם כמו שירצה ויש חולק : שם

ריז אי ליכא נכסים מראשון אין לה על השני אלא עיקר כתובה ולא נדוניא אע"פ שהוציא משל אחיו נכסים שהיו מספיקים לנדונייתא :
ע"ב ד"ה ואי לית לה

הכותב

ריח מה שכותבים בשטרות בביטול כל מודעי אע"ג דכתב עד עולם לא סגי וצריך למכתב בבטול מודעי ומודעי דמודעי עד עולם :
דף פא ע"ב ד"ה ובעי' תו ואת"ל תרוייהו

ריט האומר לא אירש את אבא לא אמר כלום שהוא מתנה על דבר שלא בא לעולם :
דף פג ע"א ד"ה ולית הלכתא כותי'

רכ ב"ח מאוחר שקדם ותפס זכה ואין ב"ח אחר מוציא מידו אפי' לחלוק : ע"ב ד"ה אמר רב נחמן

רכא לדעת הגאונים כל שאינו טוען בגופו של דבר ממש שהוא שלו אלא דתפיס ליה כעין משכון אינו נוטל אלא בשבועה : שם ד"ה אין להן חזקה

רכב מי שנושה בחבירו שני חובות ופרע הלוה אחד סתם המלוה יכול לומר לשם חוב פלוני קבלתי ולא לוה ואפי' נתנם לו לוה בפירוש על שם חוב פלוני וזה שתק יכול מלוה לומר אח"כ בשביל מלוה ע"פ או חוב אחר קבלתי :
שם ד"ה סיטראי נינהו

רכג כל היכא דאיתיה לעד המחייב שבועה למודה (לא) הוי מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע ומשלם : שם ד"ה לענין שלומי

רכד שני יוסף בן שמעון ואחד הוציא שטר על אחד הרי הוא של מוציאו ואם היה ידוע שהיה של חבירו אינו יכול לומר שטר היה לו ואבד עד שיביא ראיה : דף פג ע"א ד"ה ומסתברא לן

רכה אשה שתפסה מחיים לשם פקדון לא הוי תפיסה : ע"ב ד"ה מסתברא לן

רכו בנשבעין ונוטלין לא מצי מלוה לומר לשתבע במאתיה כיון דמעיקרא לא מצי למכפייה למיזל בהדיה אלא דן בעירו שלא יוציא מאתים על מנה ומיהו אי אית ליה דרכא לההוא דוכתא אזל ואפי' למדי : שם ד"ה תיתי

רכז מאן דמפקיד גבי חבריה בסהדי דמסהדו דהאי מידי בעיניה מפקדיה גביה שקיל ליה ואפי' מיתמי ולית להו למטען דלמא בתר הכי זבן אכון מינך וה"ה דכי איתיה בחיים לא יכיל למימר הדרית וזביניה מינך :
דף פד ע"א ד"ה מטלטלי

רכח מי שבא וטען שיש לו פקדון אצל פלוני המת ונתן סימנים מובהקים ולא היה הטוען רגיל לכנס בבית זה שמת אם יודע הדיין שזה המת אינו אמיד להיות לו חפץ זה וסמכה דעתו שאין זה חפץ של מת מוציאין מן היורשין ונותנו לזה : שם

רכט אומר מלוה או פקדון יש לו בידי אין כאן לאומדנא שאדם מצוי לקבל פקדון או ללוות ממי שאינו אוהבו : שם ד"ה שודא דדיינא

רל לוקח שטרות לא זכה בהם מן התורה כי אם מדרבנן לכן חוזר המוכר ומחלו מחול :
שם ד"ה ואפי' יורש

רלא ב' אחים היורשים שטר אין אחד מהם יכול למחול חלקו של חבירו וה"ה במקבל מתנה אבל מוכר אע"פ שמכירתו מדאורייתא יכול למחול : שם

רלב לוה ולוה אם קדם האחד וגבה מה שגבה גבה כשהם שוים אבל מאוחר לא :
דף פה ע"א ד"ה יותר משלהם

רלג מצוה דרבנן על היתומים לפרוע חובות אביהם אבל לא כייפינן להו : ע"ב בד"ה מכין אותו

רלד מושיב אשתו וה"ה אחר חנוני או אפוטרופא משביעו כל זמן שירצה: דף פו ע"א ד"ה המושיב

רלה שברה כלים אפי' כשומר חנם לא הויא דאל"כ אין שלום בבית לעולם וע"י גלגול לא אכפת לה לישבע : שם ד"ה בכפיפה וד"ה או לכתחלה

רלו כתב לה או אמרו נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה : שם ד"ה כתב לה נדר

רלז שטר שיש בו נאמנות יכול לגלגל עליו על מקום אחר : ע"ב ד"ה נדר

רלח מהני נאמנות לגבי יורשים ולא לגבי לקוחות ומקבלי מתנות : שם ד"ה ולא ליורשי

רלט עשאה אפוטרופא בחייו או לאחר מותו או בחייו ונמשכה האפוטרופסותא לאחר מותו אם נשבעת ומתי נשבעת ולמי נשבעת :
שם ד"ה הלכה מקבר

רמ כתב נאמנות ועד אחד מעיד שהוא פרוע צריך שבועה ויש חולק : שם ד"ה על הפוגמת

רמא לכסף גולגלתא דאשה או מזונות שצריכין לה מזבנינן בלא אכרזתא : דף פז ע"א ד"ה לכרגא

רמב לוה שכתב נאמנות ממנו ומיורשיו ומת לוה המלוה נפרע שלא בשבועה מת מלוה אחר מיתת לוה נפרעים יתומים מן היתומים וע"ש שיש חולק : שם ד"ה תניא

רמג נשבעין ונוטלין שתפסו ולא רצו לישבע מוציאין מידם : דף פח ע"א ד"ה דקי"ל דבדרבנן

רמד בנשבע ונוטל תקנתא לתקנתא עבדינן אע"פ שאין השבועה אלא מדבריהם נשבע הלוה ונפטר : שם

רמה הכותב לאשתו ב' כתובות לא גביא אלא אחת :
ע"ב ד"ה גובה ב' כתובות

מי שהיה נשוי

רמו הטוען אחר מעשה ב"ד לאו כלום וכתובה הוי מעשה ב"ד היינו מנה ומאתים אבל תוספת אינה אלא כמלוה בעדים :
שם סד"ה והוקמה שמואל

רמז ממטלטלי מלוה בע"פ מאוחר ושטר מוקדם חולקים כשבאים לטרוף כאחת ואם בא מלוה בע"פ וגבה מה שגבה גבה :
דף פט ע"ב ד"ה וש"מ

רמח בתר שעת מיתה אזלינן בנכסים מועטים ונתרבו דאין להם כתובת בנין דכרין :
שם ד"ה מועטין ונתרבו

רמט איתיה היו כופין אותו בין בגופו בין בממונו לשלם אבל לא יתומים : דף צ ע"א ד"ה אבל אמרו

רנ כופין היתומים לפרוע חוב אביהם אם הניח להם מטלטלין ולא נאמר מצוה לפרוע אלא משלהם : שם

רנא כל היכא דאית זוזי ללוה כופין אותו לפרוע במעות ובמקום פסידא דמלוה יכול לפרעו בקרקע : ע"ב ד"ה ואי פקח שמעון

רנב שודא הוי שיקול הדעת ושיקול הדעת במקום דאיכא גדול לא כלום הוא :
דף צד ע"א ד"ה הלא הלכה דיינא

רנג יש מי שאומר שהמוכר לשנים ולאחד כתב בכ"ה בניסן ולאחר סתם בניסן אין בעל חוב יכול לטרוף מהם וכל אחד יכול לדחותו אצל השני וליתא : ע"ב ד"ה מאי תקנתי'

רנד אם נתקיים המכר אפשר לה לומר לא הוצרכתי לעשות לו נחת רוח ותימה הוא :
שם ד"ה אבדה כתובתה

אלמנה ניזונת

רנה אלמנה שתפסה מטלטלין דוקא מרה"ר או מסימטא אבל מרשות היורש לא :
דף נה ע"ב בד"ה הנמעל"ד אמר רבינא

רנו אלמנה שאמרה יהיו המטלטלין מונחים ביד ב"ד עד שאזון אין שומעין לה אבל הניח קרקע ואמרה כן שומעין לה שלא ימכרוה : שם

רנז כל שאינו מעלה לה מזונות אינה צריכה להתנות בב"ד לומר איני נזונית ואיני עושה אלא זכתה במעשה ידיה אפי' בשתיקה :
שם ד"ה אלמנה

רנח אפוטרופסין דמו לב"ד שמכרו דליכא למימר דאחריות דנפשיהו קבולי קביל :
דף נו ע"א ד"ה או דלמא

רנט זבין ולא אצטריכו ליה זוזי וגלי דעתיה בשעת המקח שאינו מוכר אלא על דעת לקנות הדרא זבינא אבל גלה דעתו קודם לכן ולא אמר בשעת המקח לאו כלום הוא : שם ד"ה זבין ולא איצטריכו

רס ג' הדיוטות ר"ל חד דגמיר וסביר ותרי דמסתברי להו וסברי : ע"ב ד"ה אינה צריכה

רסא נשבעה על כתובתה כדי שלא יפסידו יורשים ולא תבעה כתובתה לא אבדה מזונות :
דף נז ע"א ד"ה ואמרי' ותבעי לך

רסב אין השליח יכול לקנות אפי' באותן דמים שהרשוהו בעלים למכרו שאינו יכול לקנות לעצמו שהרי הוא ביד הבעלים : שם

רסג דבר שיש לו קצבה אפי' נתן המוכר לשליח בפירוש כיון שבאתה הנאה לשליש ע"י בעל הבית חולק עמו : ע"ב ד"ה הכל לבעל המעות

רסד שליח ב"ד או של בעל הבית שטעה אפי' בכל שהוא חוזר : דף נח ע"א ד"ה והלכתא

רסה אסור לשלוח יין של יתומים למקום השוק אע"פ שהוא שולח שלו שאם הוא רוצה לזוק בשלו אינו רשאי בשל אחרים אם לא שיש לחוש שמא יחמיץ אם יניחנו כאן :
שם ד"ה לא עדיף

רסו יש שאלה בהקדש וליכא למיחש לקנוניא הלכך המקדיש נכסיו והיה עליו כתובת אשה אינו צריך להדירה הנאה כשהוא מגרשה ויש חולק : ע"ב ד"ה ר' יהושע

רסז כשחייב מודה אי נמי דשמתיה ומית בשמתיה נזקקין והיכא שמת בתוך זמן החוב נמי נזקקין ויש חולקים : שם ד"ה איכא בינייהו

רסח מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין :
דף נט ע"א ד"ה כדי שלא יהא

רסט כל עדי צוואה מילי דיתומים הם וליכא בהו משום אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין ומקבלין העדות בפני האפוטרופא וע"ש : שם

ער הנך דתנן פרק הזורק תצא מזה ומזה וכל הדרכים אלו בה ואין להם כתובה ה"ה אין להם תוספת וה"ה שאין להם נדוניא שאינה בעין ועוברת על דת מפסדת נכסי צאן ברזל :
ע"ב ד"ה ונכים שאמרו

רעא כל שהיא יוצאה אין לה תוספת וכל שהוא מוציאה אע"פ שבדין מוציאה יש לה תוספת : שם

הנושא

רעב הנושא את האשה ופסקה עמו סתם לזון בתה [חמש שנים] דעתה על חמש שנים ראשונות :
דף ס ע"ב ד"ה חייב לזונה

רעג פוסק לחבירו לזונו זן במקום שהוא ולא לפי ברכת הבית אלא משלם : שם ד"ה אלא מוליך

רעד פסק לזון את הבת ה' שנים ומתה אין לה עוד מזונות : שם ד"ה וסיא נזונית

רעה אמר לאחר שמכר לו שדהו כל זמן שהיא בידו יהיה כך וכך מכרה לאחר וחזר ולקחה ממנו אין לו עליו כלום וכן פסק והתנה עם האשה וגרשה והחזירה אין לה עליו כלום :
שם ד"ה הפקחין

רעו אין אדם משעבד עצמו בדבר שאינו חייב בדברים אע"פ שאמר לעדים אתם עדי :
דף סא ע"א ד"ה ואי דלא אמר להו

רעז ביתומים דחיישינן לצררי אתפסיה אפילו הכי שקיל בשבועה אבל בנותיו אפילו קנו מיני' לא אכלי מן המשועבדים דחיישינן לצררי ולא שקלי אפילו בשבועה : שם ד"ה סתם בקנו מידו

רעח כהן מטמא לכבוד נשיא ולכבוד רבו אסור :
ע"ב ד"ה גרסי' בגמ'

רעט נדוניא הרי היא כתובה ובה לא אמרינן תנאי כתובה ככתובה כבתוספת לענין הנך דברים שאמרו כריש אע"פ : דף סב ע"א ד"ה לא שאנו

רפ אע"פ שכתבו אשתמודענא באדרכתא אינם מעידים אלא שהוא בחזקתו ואם בא אחר בעדים להוציאו מידו נותנים לו כיון שאין ב"ד צריכין עדות ברורה שיהא שלו אלא שיהא בחזקתו : שם ד"ה וכתב הרא"ה

שני דייני גזירות

רפא הלך למדינת הים ובא ואמר צאי מעשה ידיך למזונותיך שכך פסקתי עמך נאמן אפילו למפרע אם לא פסקו לה ב"ד מזונות : ע"ב ד"ה א"ב

רפב תבעה כתובה הפסידה מזונות לגמרי :
דף סג ע"א ד"ה וקי"ל כתנן

רפג מי שהלך למדינת הים פלוגתא דרב ושמואל אם פוסקין מזונות לאשת איש אבל לאלמנה פוסקין לכולי עלמא בלא שבועה : שם

רפד המשרה חבירו בתוך ביתו סתם לאו למתנה איכוין אלא לשכירות והמפרנס אשת חבירו סתם חוזר וגובה ממנה ויש חולק :
שם ד"ה מי שהלך

רפה דיינים המקיימים השטר צריכים לקרות ולראות מי הם המלוה ולוה כדי שלא יהו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידים בפניהם וגוף השטר אינן צריכין לקרותו :
דף סד ע"א ד"ה אבל הדיינין

רפו כל מקום שאמרו טענינן ליה פירש אין טוענין עד שיראו מה שיטעון ואם לא יטעון אז ב"ד טוענין להם וכן הדין ביתומים שיש להם אפוטרופוס : ע"ב ד"ה האי מאן

רפז לענין עדית וזבורית היכא דתפיס תפיס וכן לענין אין נזקקין לנכסי יתומים אי תפיס תפיס : דף סה ע"א ד"ה ומר סבר

רפח אין ב"ד יכולין לעשות גוביינא בשטרות :
שם ד"ה ונקטינן

רפט מהו פרוטה בזמן הזה וכן דינר וסלע ופונדיון :
ע"ב ד"ה ולענין הלכה

סליק

הגהות וחדושים לרי"ף מסכת כתובות מס' מחנה אפרים להגאון המובהק וכו' מו"ה אפרים נבון זצ"ל.

דף ג ע"ב ד"ה חכמים תקנו. כתב הר"ן וז"ל וכתב הרשב"א וכו' עד מ"ש וחזקה דגופא · נ"ב משמע מסכא דהזקה דגופא ורובא עדיפא מחזקת ממון וזה אינו תדע ממתני' דהיא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר אלמנה נשאתיך דאיכא רובא וחזקה ואפ"ה צריך ראיה וכ"כ התוס' בבכורות דף כ' :

דף ד ע"ב כ' הרי"ף וז"ל לימא דרב הונא ור"י דאמרי כר"ג וכו' · נ"ב ק"ק לפי מאי דהוו סברי דטעמא דרשב"ג דברי ושמא ברי עדיף הא אי שתיהם טוענים ברי כגון שטוען בעולה מאתיה הוא נאמן ואמאי והא רשב"ג אית ליה דכתובה דאורייתא ולעיל אמרינן דטוען פתח פתוח נאמן משום דכתובה דרבנן הא אי הוה דאורייתא אינו נאמן :

דף ו ע"א ד"ה אין אדם מסיח א"ע. כתב הר"ן וז"ל וא"ת דכיון דפליגינן דבורא וכו' עד סוף לשונו ולא מפלג דיבורא · נ"ב עיין בנ"י בפ"ב דיבמות דף ת"ט ע"א ול"ע מפ' בא על אחתי דאיתא בסנהדרין דף ט :

דף ז ע"ב ד"ה כותב אדם. כתב הר"ן וז"ל והיא דלא תן לו וכו' עד מ"ש מסתמא יפרעוה לאלתר וכו'. נ"ב כ"כ הרמב"ן בחי' לפ' חזקת דף מ' ואפילו קבעי לי' ב"ד זימנא דעביד אינים דפרע בגו זימניה דב"ד כדאמרינן בפרק שנים אוחזין ולפי זה צ"ע מה ראיה מייתי הכא :

דף יב ע"א ד"ה דגייסי אהדדי . כתב הר"ן וז"ל אבל בירושלמי משמע וכו' עד מ"ש ומשמע מיהא דבלא נשאו אפילו בתגר שרי כו' . נ"ב וק"ל דניסאו ס"ק אם ניסאו ונתגרשה מן הנשואין לאפוקי אם נתגרשה מן האירוסין וא"ש הא דמסיים בירושל' והרוסה ביהודה כנשואה היא כלומר משום דלבו גס בה וראיתי למוהרא"נ"ה דקדק כן מלשון ניסאו ולא ידעתי אמאי איצטריך לזה דבפי' נראה כאשר כתבתי :

דף כד ע"א ד"ה ופרכינן ונקדוש מהשתא . כתב הר"ן וז"ל ואיכא מ"ד וכו' עד מ"ש ומוכיחים לה מדאמרי' בירושלמי וכו' . נ"ב אין ראיה דהמדיר את אשתו היינו שהדיר את עצמו :

דף לא ע"ב ד"ה והתנן קונם . כתב הר"ן וז"ל וא"ת ומ"ק וכו' עד מ"ש ומפקיעין מידי שעבוד ומש"ה מצי מדיר לה וכו' · נ"ב היינו בקונם כללי אבל במדיר לא תדע דפריך בירושלמי וכי אדם נודר שלא לפרוע לב"ח ומ"ש דכי היכי דאלמוה לשעבודיה ה"נ אלמוה לשעבודה דידה לי"ד דבעל עשו אותו כלוקח ראשון וזה לא מצינו באשה כי אם חוב יש לה אצלו :

דף לב ע"ב כתב הר"ן וז"ל ואי דלא ידע נסמוך עד מ"ש דהכא מוכח מקרא דמצי למסמך עילוה עכ"ל . נ"ב עיין בהר"ן ברים פסחים דף רכ"ח ע"א גבי בדיקת חמץ ונראה דט"ס נפל בכאן :

דף לה ע"א ד"ה גרסי' עלה בגמ' . כתב הר"ן וז"ל ומשום ס"ט וכו' עד מ"ש אפילו בשמא ושמא נמי חייב הבעל וכו' . נ"ב ק"ק דהר"פ הא הא שנתארמלה דקאמר מתני' דלא כרשב"ג ומשני ע"כ לא קאמר רשב"ג אלא בברי ושמא והא במתני' שם לא סייך ה"ט דכאן נמצאו וכאן היו ובכהאי גוונא אפילו בשמא ושמא אמרה ר"ש בן גמליאל : כתב הרב בשה"ג אות ג' ד"ה לשון רי"ף נמצאו מומין וז"ל ונראה בעיני שאם לא מצא וכו' עד מ"ש לא היה כונסה . נ"ב עיין במלחמת ה' דף תפ"ב ע"ב שחולק ע"ז :

דף נה ע"ב כתב הר"ן כד"ה אמר רבינא (הנמעל"ד) וז"ל ומיהו כל הני מילי דוקא לדינא דגמרא אבל עכשיו ככר תקנו הגאונים וכו' . נ"ב הר"ד ז' לב בח"ב סי' כ"ה הקשה דנפקא לן אחר התקנה אי אמרינן דלא מהניא אלא דוקא כשתפס מסימטא או מרשות הרבים אבל מרשות היורש לא ואישתמיטתיה מ"ש הר"ן בפרק הכותב גבי מתני' מי שמת וכו' וז"ל ובגמרא אפליגו אי בעיא דוקא שתפס מרה"ר וכו' ומיהו השתא לדידן לא נפקא לן מידי דהא תקינו רבנן דבכל מקום תפיסה מהניא :

דף ס ע"א כתב הרי"ף וז"ל ולא פירות ירושלמי שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל ע"כ · נ"ב אבל בתו' בד"ה אילימא אממאנת וכו' כתבו דאפי' פירות שהן בעין וצ"ע :

דף סד ע"א כתב הר"ן בד"ה אבל הדיינין וכו' וז"ל וכתב הרא"ה דדוקא מה שיש בגוף השטר הוא שאין צריכין לקרות וכו' · נ"ב משמע דהעדים אכוליה שטרא קאים להעיד וז"א דממתני' מוכח דוקא משום שהתום הטורך הא לאו הכי אין ראיה מעדים החתומים דהעדים לא קא מסהדי אלא ע"פ מ"ש לגו מוכר וכ"כ הפוסקים ז"ל ועיין בהר"ן בפ"ב גבי אני פ' כהן כדברי :

במרדכי סימן קמו כתב הרב שה"ג וז"ל ולא דמי להא דתנן וכו' עד מ"ש שוב אינו חוזר ומגיד · נ"ב כל אלו הדברים לא הבנתי וצ"ע : **עוד** שם וז"ל וצ"ע בפ' גט פשוט וכו' . נ"ב גם זה צ"ע :

סימן קפד וז"ל מעמלא דבתי כגון שהשכיר לשנה וכו' · נ"ב לא ידעתי אמאי לא מוקי לה כגון שהשכירוהו היורשים ואין לומר משום דהוי ראוי דהא כתב דנגבית מן הראוי :

סימן רה וז"ל והסיא דרבי נתן דאזיל בתר השתא משום דמעיקרא בריא הוה וכו'. נ"ב עיין במרדכי פ' מי שמת סימן תרכ"א תשו' לר"ת דנראה דהאי טעמא דחזקת בריאים בדרך דחיה איתמר :

סימן רלט וז"ל אבל אם ישנן בעיר צריכים לבא שניהם עכ"ל · נ"ב זה נראה הפך ממה שפירש לעיל דהיכא דהוה בעיר שליחותי' קעביד והכא קאמר איפכא וצ"ע :

סימן רעה וז"ל מכאן משמע דאובן שהיה חייב לשמעון מנה וכו' עד מ"ש ודאיה מדברי חכמים וכו' · נ"ב נראה מדבריו שהחוב ברור וא"כ צריך להבין דאייתו : סליק

מהגאון וכו' מרנא אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראדי (בעה"מ שו"ת בית אפרים וכו')

דף א ע"א ר"ן ד"ה בשני ובחמישי וכו' ואע"ג דלא משכח סהדותא במלתא דשריא משום תרי ספיקי אפ"ה כיון דמיתרעי ועלייהו רמי למידע קושטא דמלתא כו'. עיין בש"ך י"ד סי' ק"י בסוף כללי ס"ס בענין ס"ס שיכול להתברר ולא הזכיר שם דברי הר"ן אלו: שם ד"ה או שפירסה נדה וכו' וכדאמרינן פרק נערה הואיל וברשותו נכפבין משום דאורחא דמלתא כו'. בלא"ה היה יכול לומר דהתם מיירי בדוכתא דאיכא כתובה לארוסה או בדכתב לה ע"ש שמבואר כן במשנה:

דף ג ע"ב ר"ן ד"ה מוקה אין אדם וכו' והקשה הרמב"ן ז"ל כיון דאוקימנא כו' ולדידי לאו קושי' היא כיון דאית לה כתובה שלא תהא קלה כו'. ולענ"ד קשה שהרי אח"כ כ' בשם הרשב"א דמשמע דאי לא טרח בסעודה לא מהימן דתזקה דגופא עדיפא מחזקת ממון אפי' בברי וברי א"כ הדבר פשוט דלא דמי למאן דמפיק שטרא כו':

דף ד ע"א ר"ן ד"ה גרסי' וכו'. דאמרי' אי הוה פקחת לטעון כו' וכן הוא לקמן בש"ס. וצל"ע לפי מה שמבואר בדף ג' ע"ב ברי"ף וגם הר"ן דבתוספת כתובה יש לה ולא מהימן להפסידה וא"כ כיון דחרשת ושוטה אין להם כתובה אם לא שכתב לה כמבואר ביבמות פרק חרש א"כ הך מנה ומאתים נמי לתוספת דמי ולא צריך לטעמא דהוה טענה כו' ועי' במלחמות פרק אלו נערות למאן דס"ל דבטענת דמים יכול להפסיד אפי' תוספת אתי שפיר ועיין בב"ש סי' ס"ז ס"ק ז' מ"ש בזה וצ"ע:

דף ו ע"ב ר"ן בד"ה לעולם דקאמרי עדים כו' הלכך כל שמפרש לוה לכשילוה כו'. והעתיקו רמ"א בסי' ל"ט והש"ך ס"ק מ"ה השיג עליו דמרש"י לא מוכח רק היכא דכבר מסר השטר משא"כ בשלא מסר כיון דלא קי"ל כאביי ולענ"ד אין קושי' על הר"ן דכיון דבשטרי אקנייתא דהיינו כשמשעבד עצמו אף אם לא ילוה כותבין מיד והיינו משום דאין לחוש שמא לא ילוה כיון דהוא שעבד נפשיה אף אם לא ילוה וא"כ כיון דהר"ן בירר לפניו דלשמא לא ילוה כלל אין לנו לחוש בשום אופן וע"כ לא ימסור לו השטר אא"כ ילוה וכשילוה השעבוד מתחיל מעכשיו אין מקום כלל לחלק בין הך דהכא לשטרי אקנייתא ומה שהקשה הש"ך דלא מסתבר דמעכשיו יהא עדיף ממסר המעות בפנינו דשעבודא דאורייתא כו' נלע"ד שנדון זה דומה למ"ש בש"ע סי' ס"א סעיף ז' שהוא טורף מזמן כתיבת השטר שמאז היה להם ללקוחות למנוע ליקח ע"ש וה"נ כיון דהעדים יודעים ששעבד עצמו מעכשיו אם ילוה אע"פ שאין יודעין אם מסר לו מיד היה להם ללקוחות למנוע שהרי אם ילוה יתחיל השעבוד מעכשיו אבל כשלא שיעבד נכסיו מעכשיו כשילוה אע"פ שגם בזה היה להם לחוש שמא ימסור לו מיד וא"כ היה מותר לכתוב ללוה לבד ואע"פ שלא ילוה עד שהרי מ"מ יטרוף כדין ז"א דאע"פ שהלקוחות לא טוב עשו שלא חשו לכך מ"מ אם באמת לא לוה אלא לאחר זמן ואז מתחיל השעבוד שלא כדין טורף משא"כ אם שעבד מעכשיו ודו"ק:

דף ז ע"א ר"ן ד"ה ואוקי נכסי וכו' ואי תימא [אי] הכי ת"ל משום מיגו דאי בעי אמר לא תפיסנא. ר"ל דא"כ אמאי בריאה דנאמנים והיינו דקרעינן ליה משום דהעדים נאמנים וי"ל דאפילו נאמנין לעדים לפסול השטר מ"מ זה נאמן על ההלואה מטעם מיגו דלא תפיסנא. וע"ז השיב דאי קאמר ידענא בהני סהדי דשטרא דמהימני ה"נ אלא הכמ"ע כו' ומפקינן מיניה אפילו בשלא בעדים הייט בריאה ועי' בב"י שהשיג כן בסי' מ"ו ודלא כחידושי א"ש ס"ק כ': ע"ב ד"ה ולענין מ"ש מקלת גאונים כו'. עיין ש"ך סי' ל"ט שהקשה על הש"ע ולענ"ד נראה דאפילו לשיטת הסוברים דהתם הלוה יכול לטעון פרעתי היינו אי טעין הכי הא בסתמא לית להו לעדים למיחש דילמא פרע ויכולים לכתוב ואילו רצה לפורעו איבעי ליה למיכתב תברא ואי לא כתב איהו דאפסיד אנפשיה וכסברת הרשב"א ודוקא לאחר זמנו שדרך לפורעו חולקים על סברת הרשב"א וס"ל דאין לעדים לכתוב דילמא יפרע ולא יכתוב שובר אבל בתוך זמנו שאין דרך לפרעו מודים להרשב"א שהם כותבין לו ואין חוששין לפרעון ואם פרע אפסיד אנפשיה שלא כתב שובר:

דף ח ע"א ר"ן ד"ה מאי דקא מסהיד סהדא וכו' וכתב הרא"ה ז"ל כו'. עיין בב"י סימן מ"ו ובש"ך שם ס"ק מ"ו ובאו"ת שם כתב דעכשיו שנתגלה הרא"ה בדפוס מבואר כהב"י ולענ"ד צ"ע דמדברי הרא"ה נראה דס"ל דמה שהדיין מעיד על חתימתו לא מהני כלל דאפילו רבנן מודו בזה דעל כ"י הוא מעיד וכמבואר בהרא"ה ד"ה אמר ר' יהודה וא"כ בעינן ב' להעיד עליו או כ"י יוצא ממקום אחר עי' ברא"ה סוף הסוגי' גבי רבנן דאבי ומדברי הר"ן בשם הרא"ה נראה דסגי כשהדיין עצמו מעיד על חתימתו וע"ש עוד ברא"ה ובדברי הר"ן היטב ויתבאר לך:

דף ט ע"א ר"ן סד"ה עד שלא תתמו ואומרים דכל תרי כו'. עיין באנשי שם ס"ק א' שכתב דהר"ן מסיק דהוא ספיקא דרבנן וצ"ע דהא מסיים כיון שאין צריכין להוציא כלום מתחת המוחזק משמע הא לא"ה אף מדאורייתא ספיקא הוי וכמ"ש מקודם לזה דלא אמרינן אוקי אחזקה להוציא מבעלה באומר ברי לי ע"ש: שם עיין באנשי שם ס"ק א' ד"ה התוס'. ולענ"ד דאע"ג דאתמור רבנן בעלמא הכא בקיום שטרות דרבנן הקילו ועיין בשיטה מקובצת מ"ש בזה בשם תלמידי ה"ר יונה ז"ל ועוד י"א דתרי ותרי ספיקא דרבנן לא שייך רק בא"א ולא ממון ע"ש בשם קונטרסין לחידושי הרא"ה ז"ל ועי' בר"ן לקמן: ע"ב ד"ה אם נתנה וכתב הרא"ה ז"ל דאי אמרה כו' לא מהימנינן לה בשום אמתלא כנ"ל עיין ברא"ה ז"ל:

דף י ע"א ר"ן ד"ה תרוייהו בפנויה וכו' אבל כשמכחישתו אפי' באירוסין. עיין באנשי שם סק"א שפירש בדוחק ולענ"ד יש להגיה אבל כשמכחישתו לא דאפילו באיסורין דקי"ל דע"א כו' כן נ"ל מבואר מלשון הרא"ה ז"ל או י"ל שחסר תיבת נאמן וכצ"ל אפי' באיסורין דקי"ל ע"א נאמן בהכחשה לאו כלום הוא:

דף יד ע"א בחידושי אנשי שם סק"א הביא לשון התוס' דאי לאו קרא ה"א דהכא מיקרי אפשר לקיים שניהם. ובאמת נ"ל דהר"ן לא ס"ל כלל דמטעמא דאפשר לקיים שניהם אתינן עלה אלא מטעמא דעשה דקיל הוא וס"ל דהא גופא הוא דגלי לן קרא דולו תהיה לאשה דעשה דקיל שפיר מידחי ומהכא ילפינן הא דפריך בב"מ פשיטא:

דף טו ע"א ר[…]ה אלא לאו ה"ק כו' דהא אפילו במיי אב לא זכי כו'. והוא כלשון רש"י שם ותמהני לקמן דף יז רע"א השיג על פירש"י ז"ל וכתב דבבתו אפי' אינה סמוכה על שולחנו והסכים לפירוש התוס' דמשום איבה היינו פן יקדשנה למזול ומוכה שחין ואפשר שמה שהוסיף כאן בלשון רש"י וכתב ולקמן בפרקין נמי אמרינן זכאי במציאתה משום איבה כוון לפירוש התוס' אבל אין נלע"ד לפרש סתימת לשונו כן: ע"ב ד"ה לתוס' כתביה כו' כמאן דלא כתב כו'. נלע"ד שצ"ל כמאן דלא כתב והוסיפית לך דקלא אקמא אלא כתב לו שטר סתם והוסיף לו בו דקל ולא כתב שהוא תוספת אקמא ע"ש:

דף טז ע"א בחידושי אנשי שם מהר"ם סק"א ד"ה דאילו לרב אלפס כו'. דבריו צל"ע ע"ש:

דף יז ע"א ר"ן ד"ה ובגמ' איכא תנאי וכו' ועלה דמתני' תנן בברייתא תיקנו מזונות וכו'. לר"ה דמספק הגירסא תיקנו מעשה ידיה לא מוכח מידי ולס"ד דס"ם י"ל שהיה סובר דהך ברייתא אתייא כמ"ד מזונות דרבנן:

דף יח ע"א ר"ן ד"ה בעל כרחי' כו' ואם איתא דאפי' בפניו כו'. ע"ש שדבריו צ"ע וכן צ"ע בחידושי אנשי שם סק"ב ובאמת בהלך למדה"י צ"ע איך ניתן לדקה מנכסיו שמא הוא עושה צדקה כאשר הוא שם:

דף יט ע"א ברי"ף (דיבמין) [והני כיון דלא מתייבי בפרקונה] לית להו פירי כו'. לקמן כתבתי שהר"ן בדף לט ע"ב לא הזכיר מדברי הרי"ף אלו נראה דמפרשי ליה בנכסים שנפלו כשהיא שומרת יבם וכמ"ש בהס"ג שם אמנם לענ"ד נראה ברור דהרי"ף מיירי בנכסים שנפלו לה תחת הבעל דכשנפלו לה כשהיא שומרת יבם לא היה צריך להביא ראיה ממתני' דאלמנה ניזונת כו' שהרי הדבר פשוט דאין להם פירות מנכסים אלו שהרי מוכרת ונותנת אף לכתחילה וקיים וכשיש ליבם פירות הא ודאי דאינה יכולה למכור וא"כ מדברי הרי"ף יש סיוע לדברי הרמב"ם ועי' בטוא"ה סי' ק"ס ועי' ברא"ש בדין אם יבם חייב לפדותה ובאה"ע ס"ס ע"ח: ע"ב ר"ן ד"ה כי פליגי בארוסה והרשב"א ז"ל הוסיף שמסתברא כו' ופרנסה שאני כיון שאינן אלא מן קרקע כו'. עי' במרדכי שכתב בשם רבינו ברוך דליכא למימר משום דפרנסה לא גבי ממקרקעי כו' עד שיהא בן כ' דא"כ אפילו בוגרת נמי וכ"כ הב"ש דברים אלו בסי' קי"ג בשמם ע"ש ס"ק י"ז ולענ"ד דהרשב"א לשיטתי' שמבואר בדף ל' דס"ל דבת יכולה למכור בנכסי אביה אפי' פחות מעשרים רק מיד כשגדלה יכולה למכור והכא כאילו יורשת הוי ואפ"ה יכולה למכור. ועוד נ"ל דהא הוי כמתנה ומתנה יכול ליתן אפילו פחות מעשרים כמבואר בח"מ סי' רל"ה ועי' מ"ש לקמן ל' ועי' בדף ל"א בה"ג בשם ר' שמואל בר ברוך דאין מתנתו מתנה בפחות מעשרים וצ"ע שבסי' רל"ה לא הזכירו דעתו וגם בב"ש מבואר ההיפך וכן מבואר במרדכי ס"פ מציאת האשה ובסג"א ובאגודה שם בשם ה"ר ישראל שכ"כ בשם ה"ר שמואל וא"כ למה השמיט דעתו בטור וש"ע כיון שכל הנך פוסקים כ"כ ועי' ברבינו ירוחם וכן נראה דעת הריטב"א שכתב דבמקום שאין ממכרן ממכר אין מתנתם מתנה וס"ל דמטלטלין במקום אפוטרופוס אין יכול ליתן:

דף כ ע"א בחידושי אנשי שם ס"ק א' ד"ה ומיהו אפשר ע"ש כל הדיבור ותמהני על מ"ש הב"ש סי' קי"ב ס"ק י"א בשם מהר"ם מטיקטין מה שלא עלה על דעתו שלא הזכיר כאן שום דבר מקידושי טעות ואדרבה מ"ש בב"ש להרך משום דבממאנת אל שעבוד הכתובה ולא פקע מן הבת הן הן דברי מהר"ם וביאר אותם יותר באמת גם תירוצם אין נלענ"ד דמלד הסברא כיון דמיאנה בו אע"ג דידעה דמפסידה הכתובה א"כ הוה כמוחלת ועוד דאין כאן חיוב מזונות לולד אלא משיצא לאויר עולם וכיון שכבר מיאנה מקודם אינו משועבד לה כלל [ואולי י"ל דהוי כמזכה לעובר דידיה אמנם באמת לא דמי כללן] ועוד דבממאנת נמי עקרה קידושין למפרע והוי כאילו אין לה כתובה כלל מעיקרא ועכ"פ מהר"ם לא נטה ימין ושמאל מדרך הב"ש בזה ואולי ע"ס בב"ש או שהיה לו גירסא אחרת במהר"ם: עוד שם בחידושי אנשי שם ס"ק הנ"ל ע"ש ונ"ל דהר"ן כאן קאי לשיטת הרמב"ם דפסק בהוכר עוברה דמקודשת וא"כ אי משכחת לה בת ממאנת ע"י עיבור א"כ תמותו ממאנת נמי משכחת לה כמבואר בנ"י יבמות דף כ':

דף כא ע"א ר"ן ד"ה ושמעינן וכו' אבל הנותן מתנה לאשתו ודאי אית לה כו'. עיין לקמן דף לט ברי"ף שכתב מסתברא לן כו' כשהבעל רוצה לגרשה אבל במורדת כו' שנראה מבואר כן. וניחא הא דלקמן דף כו ע"ב מבואר דאפילו במתנה נמי אמרינן אדעתא למיפק לא אקני אף אי לא מפסדה נכסי מלוג משום דמורדת גרע טפי וצ"ע ועי' בשו"ת הרשב"א סי' אלף רל"ה ובב"י סימן ר"ע: ע"ב ד"ה מורדת דתנן בפירקין כו' אלא אף התוספת פוחתין והולכין. וצ"ע דבכאן הביא לשון רש"י ז"ל ובדף כו כתב יש מן הגאונים כו'. ולדידי לא קשי' דאי הוה תוספת כמתנה אי מגרש מתוך מרדה הפסידה לאלתר כו' ע"ש א"כ מבואר הפשט להיפך מדברי רש"י ז"ל ומשמע שם דאיהו ס"ל הכי לדינא ועי' בדף כו דעת המפרשים דאף לרבנן פוחת והולך כל מה שיש לה עתה ולא פליגי רק מה שעתיד לבא ע"ש וא"כ לדידהו בלא"ה צריך לפרש כמ"ש בדף כו ועי' בחידושי הרא"ה דהך שאמרו כ"מ נמורדת צ"ל אליבא דרבותינו שאמרו מכריזין כו':

דף כב ע"א ר"ן ד"ה ולכתובת בנין דכרין ואמרינן נמי התם הכו ארבע מאה זוזי לכתובה דברתא כו'. צ"ע דלעיל ס"פ נערה אין מוזכר לכתובה רק לנדוניא אך בב"מ דף ק"ד איתא כן ושם באמת אמרינן דכוון לכתובה ממש ואם הדרך לכתוב ת' כששוה הנדוניא ר' אין נותנין לה רק ר' ע"ש ואולי גירסא אחרת היה להר"ן בסוגיא דלעיל ועי' ברא"ה ר"פ אע"פ שכתב ג"כ כהר"ן וצ"ע: ע"ב ר"ן ד"ה אמר לעדים וכתבו הרב אב"ד והראב"ד כו' אבל באומר לכתוב לה מעתה אין חוששין כו'. עי' בש"ך סי' ל"ט שכתב בפשיטות דבכתובה לכ"ע צריך לאמלוכי ולא הזכיר דעתם שמחלקין בין אמר להם בשעת אירוסין כו':

דף כג ע"ב ר"ן ד"ה דקא סבר אין אדם מקדיש וכו' והרמב"ם ז"ל כתב כו' דאם איתא דמהני באמר כי לא אמר נמי כו'. ולענ"ד דלעולם ממאי דיכולה לכופה היינו לענין נעשה דאל"כ אע"פ דאמר מהני מ"מ כי לא אמרי' נעשה דלא שייך בכה"ג אין אדם מוציא אלא היכא דוקא שבודאי יתקיימו דבריו כגון בשור זה עולה אבל הכא הרי אפשר שיתבטלו דבריו שאם תרצה תאמר איני ניזונית ואיני עושה וכה"ג לא אמר ר"מ אין אדם מוציא כו': ד"ה דקסבר כי תיקנו רבנן מזוני עיקר וכו' ומיהו דוקא באמרה איני ניזונית כו' הא אמרה איני עושה לבד כו'. ת"ל דבסתמא לא אמרינן שכוונתה לבטל תקנתא דרבנן וא"כ אפי' אם מוזרת אח"כ ורוצה ליתן מעשה ידיה כדי שיזון אותה לא מהני כמש"ל בשם הרא"ה אלא דוקא באמרה בפירוש איני ניזונית הא לא"ה דיינינן כוונתה שאינה מבטלת תקנתא דרבנן רק שאינה רוצה לעשות ולפיכך אני תמה על הב"י באה"ע סי' פ' שכתב לפרש דברי הרמב"ם דאם אמרה איני עושה ומזונות היו כופין בשוטים והביא ע"ז דברי הר"ן אלו וכ"כ בהגהות ש"ע סימן הנ"ל ובאמת דברי הר"ן אלו אין ענין לדברי הרמב"ם ועיין בב"ש ס"ק כ' שמפרש דלפעמים כופין וניזונת כגון במניקה ועי' לקמן בר"ן דף ל"א כמ"ש ודכוותה גבי אשה אינה יכולה לומר איני עושה בלבד כו' סך ליטנא משמע קצת דאינה יכולה כו' והיינו שכופין אותה לעשות. ולענ"ד י"ל כוונתו כמ"ש כאן דבאמירה זו בלבד אינה מבטלת התקנה אבל מ"מ מנ"ל לכפות בשוטים דדי במה שאינו זן אותה אמנם הב"י הביא דברי הר"ן שכתב אבל באומרת איני עושה היה כופה בשוטים כו' ולזה נראה שהיתה ג"כ כוונת הרמ"א לפי מה שהגיה שכ"כ הר"ן ולענ"ד מפה ראי' לסתור דהרי שם לעיל מיני' כתב להדיא דהא דקאמר ריב"א דמורדת ממלאכה לא פליג אדרב הונא דס"ל יכולה שתאמר איני ניזונית כו' משום דבשאר מלאכות מיירי שאין האשה יכולה להפטר שאין תחת מזונות אלא עושה בשכר בלבד ע"ש וא"כ מ"ש אח"כ באומרת איני עושה היה כופה בשוטין היינו דוקא בשאר מלאכות וזהו באמת תירוץ הב' של הב"י על הרמב"ם שכתב ג"כ בהג"ה אבל מה שהביא מדברי הר"ן אלו ראי' לתירוץ הראשון צ"ע דאדרבה משמע להיפך דבמלאכת הגוף כמו דלריב"ת לא מיקרי מורדת ה"נ לדידן אין כופין: עיין מ"ש לעיל על דברי הר"ן ובאמת שב"כ הר"ן לעיל דברי הרמב"ם ומסיים שם דכיון דניזונית מצד בטל משתעבדא ליה כל שלא אמרה בפירוש איני עושה ולפי מ"ש גם בזה הפירוש דלא פקע שעבודה ע"י דבור איני עושה בלבד אבל מ"מ אין לכפותה בשוטים ודעת הב"י נראה דס"ל דכיון דעכ"פ משתעבדא ליה אע"פ שאמרה איני עושה א"כ דינא הוא שכופין אותה ולא סגי בעיכוב המזונות לבד וצ"ע על רמ"א דלמה נקט שאומרת איני עושה וניזונית אפילו אומרת סתמא איני עושה נמי וצ"ל שפירוש וניזונית לאו דקאמרה הכי אלא פירושו שאוכלת סתמא ושיבת וניזונית. לא קאי אמילת אמרה ובב"ש לא משמע כן דלכאורה נראה דהר"ן יליף מקונם שאני עושה לפיך וי"ל דוקא לשיטתו דכל שאמרה פעם אחת כן אינה יכולה לשנות משא"כ לרי"ו ושאר פוסקים י"ל דאע"ג דאיני עושה הוה כאילו אמרה איני ניזונית מ"מ כיון שלא נתבטלה התקנה לגמרי ושוב יכולה להיות עושה וניזונית מש"ה א"צ להפר כמו ביקדשו ידיך כיון שהתקנה קיימת א"כ כל אימת שתרצה ליזון פקע מדרא:

דף כד ע"א ר"ן ד"ה הקדש וכו' אבל ר"ת ז"ל סובר דאפי' קדושת דמים כו'. עי' בב"ש סי' נ"ג ס"ק ל"ג כתב שם על דברי הר"ן בריש המדיר וז"ל ומשמע אפילו הקדיש קדושת דמים אינה גובה הכתובה כו' ובאמת בהמדיר לא מכר כלל מדין כתובה וכאן מבואר דקדושת דמים אין מפקיע וגם כתבתי בדף לא ע"ב שמ"ש אבל הקדישה היא קדושת דמים כו' אין מחוור דבקדושת הגוף מיירי התם ואפי' בכה"ג ס"ל כיון דבעל לוקח הוי א"כ הוי כהקדיש דבר שאינו שלה ואולי י"ל דלפי התקנה שגובין ממטלטלין שהם ב"ח אפ"ה אם הקדישה אפילו קדושת דמים דלא אלים תקנתא דגאונים לאפקועי הקדש אבל לענין קרקעות נלענ"ד לדעת הר"ן שאפילו קדושת הגוף נמי לא מפקיע לפי מ"ש בהמדיר דאמרינן אלמוה שעבודה ג"כ לענין מזונות וה"ה לענין כתובה נמי רק לגבי מלוה הוא דלא אלמוה כמ"ש הר"ן כאן ועי' בת"י בהשולח ובתה"ד סי' ער"ב ואמנם היינו דוקא בקונם דשייך אלמוה משא"כ בהקדש סתם לא שייך אלמוה כמ"ש הר"ן כאן ובהמדיר מבואר ע"ש:

דף כה ע"א ר"ן ד"ה י"ח חדש וכו' ודקתני לעיל בברייתא נתגרשה אינו כופה להניק כו'. לכאורה י"ל דהיא בנדרה דוקא ואז אינו כופה וכ"כ באמת בריטב"א ז"ל דדוקא בנדרה אין לו לכופה אא"כ מכירה כיון שנדרה בעודה תחתיו דאילו נדרה אח"כ קנסינן לה כו' ולע"ד נראה שיטת הר"ם הזקן דאם איתא דבנדרה אינו כופה והוא צריך לשלם שכר מינקת אלמא דעלי' דידיה רמי' מיובא דרבנן לזון הנולד מיום הוולדו ולא עליה אלא שבעודה תחתיו היא משועבדת לו לעשות מלאכה זו להניק את בנה כמו שמשועבדת לו לשאר מלאכות וכשנתגרשה דפקע שעבודה למלאכה שוב אינו כופה אותה לבטל נדרה וצריך הוא לטפל בו בוולד ולשכור לו מינקת א"כ מה לי נדרה או לא נדרה וכן מבואר ממ"ש בהשר"י אין חילוק בין נדרה ללא נדרה ר"ל לענין זה דעכ"פ איהי לא משעבדה ולא רמו חכמים הוולד עלה וא"כ אין לנו לאוסרה להנשא משא"כ אם נימא דוקא אם נדרה אבל אם לא נדרה כופה אותה ואסורה להנשא אלמא דתכמים רמו עליה שעבוד הנקת הוולד דהא דהאב חייב לזון עד לאחר שש היינו לאחר זמן הנקה דוקא דהנקה עלה דידה רמי א"כ מה בכך דנדרה ואינה יכולה להניק מחמת הנדר סוף סוף עלה רמי ליתן שכר הנקה וכמו דאמרינן בנדרה היא וקיים לה הוא עיין בת"י שם ועוד דהרי אמרינן דאם היה מכירה נותן שכרה ולמה יתן שכרה אם נימא דעלה רמי להניק רק הנדר מעכב וכיון דאיכא סכנה בטל הנדר ומתוייבת להניק בלא שכר אלא ודאי ליתא וכן משמע לעיל ס' ע"ב בעובדא דההיא דאתיא לקמיה דשמואל כו' דאין נראה לומר דהתם מיירי בנדרה ודברי הגהות אשרי צ"ע שכתב מדתל הנדר אלמא דלא משעבדא וזה צ"ע דהא ודאי כיון דנתגרשה דין הוא שיתול נדרה דלא שייך אלמוה לשעבודיה דבעל גבי נתגרשה: שם ר"ן ד"ה קמעא פסקו ליתן לה כו'. עי' בב"ש סי' פ' ס"ק י"ד שכתב והראב"ד ושאר פוסקים כו' משמע אפילו אם שכרה בשכר קצוב כו' ולענ"ד דוקא התם ס"ל הכי כיון ששכרו אותה להניק ופסקו מזונות מועטין א"כ ע"ד כן השכירה עצמה לאכול המותר משלה ושכרה וקיבלה מעיקרא: שם ר"ן ד"ה מיכייהו ואיני יודע מנין לו לרבינו משה כו'. עי' ב"ש סי' פ' ס"ק ע"ו שרוצה ליישב דשמא פוסק כרי"י בנדרים ע"ש ועי' בנדרים דאפי' ר"י לא קאמר אלא בכביסה דוקא דס"ל כשמואל וע"ש דיליף ליה מלכל חייתם דס"ל דכביסה נמי בכלל חיי נפש הוא ותימה על הרמב"ם שהשמיט פלוגתא דרבנן ור"י בנדרים ובמקום אחר כתבתי בזה עוד:

דף כז ע"ב ר"ן ד"ה אבל גמרא דילן נסי דחזינן דקנס האשה מרובה משל איש מטעמא דגמרינן לא ולמד כו' דירושלמי נמי ס"ל כו'. הוא מהגהת מהר"ם ז"ל ותמהני שהרי הירושלמי לא מיירי כלל ממורדת מתשמיש אלא לבתר דמסיק לערו של איש מרובה וכמבואר מדבריו לעיל ולכך נ"ל שמוטב להניח דברי הר"ן כמות שהם בלא הג"ה ומ"ש אלא טעמא דמילתא אין ר"ל לפי הס"ד דירושלמי אלא ר"ל דקושטא דמלתא הוא דמשך טעמא קנסו אותה יותר:

דף כח ע"א ר"ן ד"ה שמשרה וכו' מ"ש עד שלשים כו'. וכן הביא בש"ע דעה זו וקשה מדוע לא הזכיר שלשים יום אף שהוא שלא ברצונה דהא לא זילא מלתא ובשלמא לטעמא דירושלמי דלמ"ד יום פן ימצא פתח לנדרו ניחא אבל בש"ס דידן דיהיב טעמא משום דלא זילא מלתא מדוע סתם ולא פירש דלמ"ד יום יכול לזונה ואולי סמך עצמו אדין מדיר: ע"ב ר"ן ד"ה מאי טעמא ודוקא באמן קיימת כו'. צ"ע דגם בנתגרשה נימא שאין מוטל עליו ולעיל דף כ"ה איתא דהוא צריך ליתן שכר הנקה ועיין בחלקת מחוקק סי' ע"א ומ"ש הר"ן אבל לא ראיתי לראשונים ז"ל שאמרו כן עיין בד"מ סי' ע"א ובח"מ שם דדייקו מתשובת הרא"ש והריב"ש דלא כהר"ן ולפענ"ד גם מהרי"ף מוכח כדבריהם שכתב לעיל דף כ' וז"ל בת יבמה כו' כולן עלו בתיקו כו' וה"מ לאחר מיתה אבל בחיי הבעל חייב לזון עד שם שנים כו' מבואר מדבריו דלכולהו קאי אף אבת בניה ואע"ג דבניה אין לה מזונות כלל אפ"ה קאמר דקודם שש חייב לזון הוולד מוכרח דלא כהר"ן וא"כ הרמב"ם שכתב כלשון הרי"ף ג"כ מוכרח דלא כר"ן:

דף כט ע"א ר"ן במתני' ד"ה יכול הוא שיאמר והוא תימה דקי"ל כאדמון כו'. וכן הקשו התוס' ולענ"ד י"ל שיטת רש"י ע"פ מה שמבואר בתוספתא פרק י"ב הפוסק מעות לבתו קטנה ופשט לו את הרגל כופין אותו ליתן שזכין לקטן ואין חבין לו וא"כ י"ל דהכא בקטנה מיירי ושפיר פירש רש"י אבל באמת דברי התוספתא תמוהין גם כל הפוסקים השמיטו התוספתא ובאמת בש"ס הביאו ג"כ ברייתא המחלקת בין גדולה לקטנה והחילוק הוא בפסקה לעצמה אבל בפסק אביה לעולם הוא חייב ליתן שהרי הם דברים הנקנים באמירה אלא שבאמת אין לו או שהלך למדינת הים אמנם לפי מ"ש הר"ן לקמן פ' הנושא את האשה דבפוסק בשעת שידוכין עסקינן א"כ י"ל הע"ז קאמר התוספתא דבקטנה מחייבין אותו ליתן דזכין לקטן אלא דזה תמוה דא"כ מכ"ש לגדול דזכין אלא ע"כ דה"פ התוספתא דאין חבין לקטן ולכך כיון שמחייבין אותו ליתן ואין לו יכולה היא לומר או כנוס או פטור שאין יכול לתייבה במה שנתחייב לה ואין לו וגם זה אין מחוור לענ"ד וצ"ע וראיתי בשו"ת פנים מאירות ח"א פלפל ג"כ בזה: שם במתני' ד"ה וכן גבאי צדקה דפתר לה בשיש בכים אבל אין בכים פוחת. אפשר לפרש בפוחת מלפי כבודה ואין נותנין לה רק נ"ן זוז וזה צריך ללוות וכ"כ הריטב"א ז"ל ולפ"ז צריך לפרש דר"ת דקאמר אבל אם יש בכים מוסיף היינו דר"ת מפרש הך דקתני הפרנסים דמיירי כשאין בכים דאז צריך ליתן נ' זוז עכ"פ שאומרים להם ללוות ור"י פתר לה דמיירי כשיש בכים ולענין לפי כבודה מיירי הכא ולענין דינא לא פליגי הנך אמוראי רק באוקימתא דברייתא. כן נלע"ד לשיטת הריטב"א ז"ל:

דף ל ע"א ר"ן ד"ה אם באו כולם כו' ותמהני אם הדין כן כי לא אמידניה למה כו'. כ"כ רמ"א בהג"ה סי' קי"ג סעיף ד' ומה שנכנס ה"ה בשם הרשב"א ע"ש שהרי רמ"א כתב אף בעישור כן ואע"פ שהר"ן כתב דאם נימא דעישור הוא מקרקעי א"צ לפסוק בשעת מיתה שהקרקעות ידועים הם ורמ"א כתב דעה זו בשם הרמב"ם בסעיף ב' מ"מ נקט הכי למאן דסבר הם כדעה ראשונה פוסקין מיד אף בעישור ואע"ג דלדעה שניה איך נורך בזה: ע"ב ד"ה אל יתפרנסו ואע"ג דאמרי' בסמוך בע"ת דאחי הוי כו'. טפי הו"ל לאקשויי מדם"ד למימר דבע"ת דאבא הוי וכן הוא בריטב"א ז"ל:

דף לא ע"א ר"ן ד"ה אמר ר' יוסי שלא תיקנו אלא בירושת הבן שהוא מגוי כו'. לכאורה משמע שדעת הר"ן מסכמת לזה אמנם בגיטין פרק התקבל כתב שראיית הרשב"א אינה כלום ודברי הראשונים נראים לו עיקר ועיין בשו"ת תולדות אדם להרשב"א שפלפל בזה עם רבינו יונה ב"ר יוסף ז"ל ועיין בב"ש סימן נ"ד שהשיג על הח"מ במשמעות לשון הר"ן וכתב דאם אומרת מה שירצה בעלי כו' הוי מתנה ובמתנה יכול ליתן אפילו בפחות מעשרים ולענ"ד נראה דע"כ לא אמרינן בח"מ סימן רל"ה דבמתנה מהני דוקא מתנה לאחר מסא"כ כאן דהוי כמתנה לבעלה וקי"ל בסימן נ' דאם נתנה מתנה לבעלה נג"ב אינו כלום והכא מיירי כשהניח לה שדה לפרנסתה דהיינו נדוניא והוא מנכסי נ"ב ואפילו לדעת הרא"ש בסעיף ע"ז שם מ"מ מבואר היכא שמוכר השדה לאחרים אע"פ שהיה מסכמת לא מהני ועי' במלחמות פרק מי שמת שמבואר מדבריו דלאו אליבא דר"י קאמר מדכתב התם דא"כ הו"ל לפלוגי בד"א ביודעת כו' ואם איתא מאי בד"א שייך וה"ל לאקשויי דה"ל לר"י למימר וכי אינה אלא שדה והיא רוצה ליתנה ואז יהא הדין כך אפי' ביודעת בטיב משא ומתן: ע"ב ר"ן ד"ה והתנן קונם שאני עושה וכו' ומיהו אם הקדישה נכסים אין שעבוד דבעל נפקע כו'. ותמהני דבס"פ י"ב מבואר דמשום פסידא דאלמנותו שויוה כיורש והא דהבעל מוציא כו' אינהו דאפסידו אנפשייהו דלא הו"ל למזבן מאתתא דיתבה תותי גברא וכן לשיטת הרי"ף שם בלותה ואכלה דלוקח הוי היינו דלא הו"ל לאוזופי בלא שטרא לאתתא דקיימא לאינסובי משא"כ כאן בהקדישה נכסים אית לן למימר דמשום פסידא דהקדש שויוה רבנן כיורש וזה צ"ע לענ"ד שוב ראיתי בב"ש סי' נ' בשם תה"ד סי' רע"ב דבהקדישה נכסיו נמי אלמוה לשעבודיה ע"ש ותמהני שלא הזכירו מדברי הר"ן אלו ודברי הב"ש סימן נ"ג תמוה כמ"ש שאם הקדישה היא קדושת דמים אין מפקיע שעבודו ע"ש ס"ק ל"ג ובאמת מדברי הר"ן מבואר דאפילו בקדושת הגוף נמי וכמ"ש בסימן נ' לתה"ד ונ"ל דס"ל דקדושת הגוף תלוי בב' תירוצים של התוס' אמנם שם קאי על הר"ן ועי' מ"ש בדברי הר"ן בדף כ"ד ומה שהקשיתי דמשום פסידא דהקדש שוי' כיורש יש לייישב כיון דבמתנה היא נותנת להקדש ולא קא פסיד מידי וכמו דבמתנה להדיוט אינו כלום כך להקדש. ועי' במ"ש ב"ש דקדושת הגוף אפשר מפקיע ולמד זה מתה"ד סי' רע"ב שכתב לתד תירוצא דתוס' דסבר דעבדי מלוג יואכלין לאשה ע"ש ולפ"ז אנן דקי"ל דאין יואכלין לא לאיש ולא לאשה א"כ פשיטא דאף בקדושת הגוף אין מפקיע אמנם י"ל דהתם טעמו משום דבעינן עבדו המיוחד לו כמבואר סימן רס"ז ועי' סי' פ"ח ס"ק ז' מ"ש הב"ש דהקדישה נמי תלוי בתירוץ התוס' והרא"ש דלהר"ס לא תל ולענ"ד מבואר למעיין בתה"ד סימן רע"ב אע"ג שכתב שיוכל לומר כן דבכ"מ אלמוה לכל מילי מ"מ טפי י"ל דס"ל ג"כ כתי' התוס' דיואלין לאשה ושפיר תל הקדושה דקדושת הגוף ואולי י"ל דלהרא"ש ר"ל דלא תל:

דף לב ע"א ר"ן ד"ה באומר כל הזן אינו מפסיד כו'. לא מיבעיא כו' אבל הכי כיון דרגיל אזלו וכו' צ"ע כיון דעיקר רבותא משום דרגיל אזלו מדוע בטור וש"ע סימן רכ"א וכן ברמב"ם הלכות נדרים לא הזכירו

הזכירו רגיל אצלו רק הולך אצל תנוני סתם וא"ל דסתם חנוני רגיל אצלו אינו מהוור ועוד דלא שנו חכמים בלשון המשנה ועי' במהרש"א כאן מה שהקשה מנ"ל דבסתם ב"ה לא מהני אם תזון כו' ודוקא בחנוני הרגיל אצלו דהוא תרתי לריעותא ודבריו צ"ע לענ"ד שוב ראיתי שבמשנה בנדרים לא נזכר שם הרגיל אצלו ומשמע שם מדברי הרא"ש בפירוש הש"ס הוא משום דסתם חנוני רגיל אצלו אמנם בדברי הר"ן שם וכאן משמע דגרים במתני' הרגיל אצלו: שם ד"ה המדיר את אשתו. אבל בירושלמי משמע דאפילו שלא ע"י נדר כו'. עי' מ"ש לעיל דף כח ע"א להקשות על הש"ע ועי' בקרבן העדה שהקשה כיון דהש"ע פסק כמ"ד אוכלת ממש בלילי שבת א"כ אפילו שלא ברצונה נמי ולענ"ד דלהירושלמי כיון דל' יום אינם רק בשביל פתח לנדרו א"כ בלא נדר אפילו יום א' נמי יכולה למחות ולומר איני רוצה להתפרנס כ"א מבעלי דבשלמא בנודר אין לנו לכפות אותו להוציא עד לאחר ל' שמא ימצא פתח כיון דבעידן ריתחא נדר והשתא מאי אית ליה למיעבד משא"כ בלא נדר יכולה לומר דמסני סני לה כיון שרוצה לפרנסה ע"י אחר ומ"ש בקרבן העדה כיון דאוכלת עמו בליל שבת ליכא זילותא עיין בהרב המגיד היינו דוקא לטעם ש"ס דילן אבל בש"ס דירושלמי ס"ל דל' יום לפתח ולא ס"ל דטעמא משום ל' יום איכא זילותא אלא יום א' נמי איכא זילותא ויכולה לומר איני רוצה להתפרנס כ"א מבעלי וכן איתא שם בירושלמי להדיא דכשלא קיבלה עליה אפילו יום א' נמי לא ומ"ש על הטור וש"ע קשה דלטעמא דש"ס דידן משום זילא מלתא א"כ ל' יום עכ"פ שרי ואפשר נמי כיון דאוכלת בלילי שבת ליכא זילותא כלל כמ"ש קרבן העדה ואפשר דכל שהוא נוהג עמה כך שלשים יום דמעי איכא זילותא אפילו כשאוכלת עמו בלילי שבת: שם בא"ד ומיהו למסקנא דסוגיא בגמרא אפילו נדרה היא כו' צ"ע שהרי דברי הירושלמי ג"כ אפשר להתפרש דמיירי שנדרה מנכסיו ומטעמא דסברה סני לה ואפי' למ"ד דש"ס דלא ס"ל סני לה י"ל ג"כ דש"ס דידן דס"ל דשלשים יום אינם בשביל למצוא פתח אלא טעמא משום דכיון דלא זילא מלתא יש לה להמתין ולכך אמרינן ותתקשט שבת אחת כו' דכל אלו השיעורים יש לה להמתין משא"כ להירושלמי דס"ל שמא ימצא פתח א"כ היכא שנדרה היא דלא שייך זה אפילו יום א' אין להמתין וכמ"ש ולעולם כל שנדרה סתם שלא תאכל פירות והוא קיים לה כיון דאפילו בעל שני אינו יכול להפר שוב לא יוציא כלל ולא אמרינן דיכולה לומר לא בעינא גברא דמקיים נדרי ואפשר דאף לש"ס דידן נמי טעמא משום שמא ימצא פתח ולעולם היתה צריכה להמתין אלא משום דאחר ל' יום זילא מלתא ובזה יש ליישב איזה דברים ממ"ש למעלה ואין פנאי לעי' היטב: ע"ב ר"ן ד"ה בעלה לוקה עליו וכו' וכן הדין בכל עד מפי עד כו'. ובאמת שצ"ע לומר כאן כן דדוקא היכא שאין לו נאמנות אלא כיון שאומר משם שאחר כן נאמן וכיון שזה מכחיש אין זה נאמן וכגון לענין עדות אשה וכה"ג שנאמן עד מפי עד משא"כ כאן דהרי אם אמרה טהורה אני טמאה היתה נאמנת א"כ אין נאמן להפסידה כתובתה ע"י עדותו בלבד ועי' בריטב"א הטעם משום רגלים לדבר ועי' בתי"ט: בש"ג סוף אות א' בשם ריא"ז וכן אם הוא נודר ואינו מקיים כו'. כעת לא מצאתי באחרונים שהזכירו זה ועי' סי' קט"ו בח"מ ובב"ש היכא שהיא נודרת וגם הוא נודר דאז צריך ליתן כתובה ע"ש וצ"ע בדין זה אם הוא נודר ואינו מקיים כיון דאתתא לא מיפקדא אפ"ו א"כ אין לנו לכופו להוציאה אם לא היכא דטוענת בעינא חוטרא כו' אך י"ל דנערה דגופא ממיתת בניס לא בעיא וכמדומה שבשו"ת מהר"י כאהן פלפל ועיין בשיטה מקובצת מ"ש בזה: כתב הריטב"א בנודרת שלא תשאיל את"ל שאין יכולה לאסור כלי הבית על אחרים משום שהוא ממונו של בעל מ"מ בנכסי נדוניא יכולה לאסור וכל אחד מהם יכול לאוסרם על אחרים שהרי אין א' מהם יכול לכלותם אלא להשתמש לצרכי הבית בלבד ע"ש וצ"ע בפוסקים:

דף לג ע"א ר"ן ד"ה באלו נדרים כו' אפילו חרובין ורעים מהם ואפ"ה טעמא דהיא נתנה כו'. לכאורה אין זה סברה דאכתי איצטריך טעמא דהוא נתן משום פירות ומאכלים הטובים אבל בחרובים וכיוצא בו אף למ"ד היא נתנה יוציא ויתן כתובה אלא שכוונת הר"ן לשיטתם דמדייקו כן מהך ברייתא לענין דבג' נדרים דוקא א"כ ע"כ ס"ל דטעמא דהוא נתן בעינן אבל מה דמיירי בברייתא מקשה שפיר ובאמת הר"ן משיג עליהם בזה לקמן במ"ש ובר מן דין מנ"ל כו': שם ד"ה גרסינן אבל זו שמעשה ראשונה כו'. צ"ע במאי נפקעו הקידושין שמא מעקרת וצ"ל דהיינו טעמא כיון שאם אינה מותלת ג"כ נפקעו הקידושין א"כ אין לנו למפלג דבורא לומר שאוהי בכלל מחילה ולא נאמין לה שלא התניתה להנאתה אך אם מותלת עתה בפירוש וגם אומרת בלבי היה צ"ע אם יש להאמינה בכה"ג מטעם מיגו דאי בעי לא מחילה או שמא נשי לאו דינא גמירי דסבורה כיון שעתה מותלת וגם תאמר שאז היה בלבה כן ע"י זה יתקיימו הקדושין והיא לא ידעה שנהפוך הוא וצ"ע: שם אבל כל שהביאה לביתו ונכנסה ובעלה כו'. וכ"כ רמ"א בהג"ה סימן ל"ג וצ"ע דכל זה לשיטת הרשב"א אבל הרמב"ם דיליף מכאן דיכול לבטל כמ"ש הר"ן לעיל אינו סובר כן ובסי' ל"ח פסק כהרמב"ם ולהרמב"ם אין דין זה מוכרח: שם בא"ד היינו בבא עליה אחר שכנסה כו'. נ"ל דר"ל בשלמא כשכנסה כבר והוא בועל בלא כתובה כיון שהיא קלה בעיניו להוציאה א"כ אין בעילתו זאת דרך אישות רק דרך זנות בשלמא משא"כ היכא שהוא בועל לשם קידושין איך אפשר לומר שהיא בעילת זנות שהרי בועל אותה דרך קידושין ונראה מה שלא פירשו המפרשים כהר"ן בזה משום דקשיא להו דא"כ אם בעל כמה פעמים מאי איכא למימר ואפשר דהר"ן ס"ל דודאי משום הא לא יהבינן לה כתובה לומר דמדבעל מסתמא מחל לענין כתובה כדי שלא תהיה בעילה זנות הא ודאי לא אמרינן אלא דקשיא ליה דלא יהיו קידושין כיון דסוף סוף בעילת זנות הוא והאי קאמר דעכ"פ בעילה ראשונה דאמרינן בה שהיא לשם קידושין היא ב"ז כלל דהוה כמקדש בביאה ואע"ג דאח"כ בועל כמה בעילות ואנו אומרים שהם בעילת זנות אמרינן השתא הוא דאיתרע ואעפ"כ אין לה כתובה וצ"ע ולענ"ד נראה שי"ל דדוקא היכא שהוא יודע שבודאי אין לה כתובה אמרינן דהוה ב"ז משא"כ כאן שהוא גומר בדעתו שמסתמא אין לה נדרים שאל"כ לא היתה נישאת לו. וכמ"ש רש"י א"כ לעולם אין כוונתו לב"ז כלל אלא שאעפ"כ הוא חושש לתנאי ומתירא שלא יהיה ב"ז מחמת הקידושין ולכך בועל לשם קידושין וא"כ אף בבועל כמה פעמים אין כאן ב"ז שהרי בשעת בעילה אינה קלה בעיניו להוציאה שסובר דאית לה כתובה: ע"ב עי' בהגהות סק"ב ד"ה כן כתבו. ואינו נ"ל שבאמת לא אתי לאפוקי מדעת הראב"ד שהרי כתב אח"כ שכן דעת הראב"ד אלא לאפוקי מדעת הרשב"א אתי ובאמת אע"פ שבמגדול עוז כתב כן דמוכח דלא כהראב"ד אין נ"ל מוכרח משום דהכא כיון דע"י כניסה אמרינן דמחל הוה כאילו מחל לפני עדים:

דף לה ע"א ר"ן ד"ה ופרכינן אי הכי משום דסתם מתני' דהשולה כו' סבר דאדם רוצה כו'. וכ"כ באשרי וצ"ע דהא ת"ק שם סתמא קאמר דלא יחזיר ומאי סבר כר"א דס"ל דלא אסרו צריך כו' ע"ש ועי' ברמב"ן בחידושיו לגיטין ועי' לקמן דף כ"ו בפלוגתא דעולא אמר משום חינא ור"י אמר לפי שאין אדם רוצה כו' ויש לחלק:

דף לז ע"א בש"ג סק"א בשם הרא"ש עי' בב"ש סי' ל' ס"ק מ"ב:

שייך לדף לח ע"ב עי' בריטב"א גבי בעל שהוציא הוצאות על נכסי אשתו והתנה בב"ד או בעדים דאינו מוחל א"ל מה שהוציא כו' ע"ש:

דף לט ע"א בש"ג אות ב' בלשון ריא"ז האשה שתובעת גירושין כו'. בד"מ סי' פ"ת הביאו ובב"ש ס"ק י' הוא תחלת הלשון ולא סופו ואע"פ שבסעיף ז' שם כתב כדין מורדת מ"מ ריא"ז הוסיף דאף שכופין הבעל להוציא בתקנת הגאונים כו' ועי' בב"ש ס"ק י"א ולשון הטור הוא כך במורדת שתובעת גט ומקיטתו ע"ש: ע"ב פלפל הר"ן ז"ל בד"ה וכתב הרשב"א ז"ל על דברי הרשב"א בענין אם היבם אוכל פירות ולכאורה תימה למה לא הזכירו דברי הרי"ף לעיל דף י"ט ועי' מ"ש שם בדעת הר"ן בזה:

דף מ ע"א ברי"ף אלא מוציאין מידו כו'. עי' ב"ש סי' קס"ת ס"ק ד' שכתב אם יש נכסים יותר מכתובה אין להוציא מידו וצ"ע לפי מ"ש בסק"ג שם דאם רוצה לכתוב כתובה על נכסיו רשאי להחזיק נכסים אלו לעצמו. ולישא וליתן בהם א"כ לאיזה צורך הוא אומר החזקתי הרי הוא מחויב לכתוב לה כתובה על נכסיו דהא אי לית לה מראשון תקינו לה משני וא"כ שכותב לה כתובה בלא"ה שפיר הרשות בידו לומר החזקתי וא"ל להוציא המנה מתחת ידו וא"ל דמיירי לענין שכבר נשאה דאז אע"פ שרוצה לכתוב לה כתובה על נכסיו לא מהני כמ"ש בסק"ג ז"א דברש"י

וכ"ן מבואר דבעדיין לא כנס מיירי שכתבו הואיל ואני יורש כשאכנוס את אשתו כו': ר"ן ד"ה פליגא לך וכו'. וצ"ל דמיירי שלא היה אלא שני אחים כו'. עי' בש"ע סי' קס"ת סק"ג בב"ש ותימה שלא הזכיר הב"ש דברי הר"ן אלו וגם תימה לי שם מ"ש דמאי פריך השתא יבם כו' דבחלק קודם יש תקנה לכתוב כתובה מיד ע"ש ותמהני דהרי לפי מ"ש שם קודם דבאמת מהני בכה"ג א"כ ע"כ דהש"ס מיירי בחלק ואינו רוצה לכתוב כל נכסיו דאל"כ אמאי באמת לא מהני וע"כ דמיירי באינו רוצה ובכה"ג שפיר קאמר דכ"ש הוא מיבם ואח"כ חלק:

דף מב ע"א בר"ן ד"ה ולית הלכתא וכו' ורמב"ן ז"ל תירץ בשם רבו כו' ואין פסק זה דר"ת מחוור כו'. הנה לענ"ד לפי פסק זה דר"ת יקשה קושיית הר"ן בדף מ' ע"א בההוא דבעי אחוה למיפסלה בגיטא שתירץ שם הר"ן דהוי כאילו סילק עצמו שלא יזכה יותר מחמת יבומו ולפי דעת ר"ת אפילו אינו ראוי עתה לירש אינו יכול לסלק עצמו: שם ד"ה מי שמת וכו' דס"ל לר"ט כר"מ דמטלטלי משתעבדי צ"ע דלעיל דף מ' לא משכח תנא דס"ל כר' נתן וכר"מ והרי ר"ט ע"כ ס"ל הכי ומצאתי בריטב"א דף פ"ג שהקשה כן ותירץ דמיירי שהוא מוציא הנכסים בפנינו ושואל למי ליתנם בכה"ג מיירי ר"ט ועי' בתוס' דף פב: ע"ב ד"ה אין לנה חזקה. אלא הב"ע דליכא ראיה והיה נאמן לומר לקות במיגו דהחזרתי. תמהני דל"ל מיגו דלקות כלל נימא דנאמן לומר מחיים תפסתי במיגו דהחזרתי ועוד דמאי פריך מגודרות דהא לקות דוקא הוא דלא מצי טעין בגודרות משום שיכול לילך מעצמו אבל החזרתי ודאי דמצי טעין אף בגודרות וא"ל דהחזרתי לאו מיגו הוא שיצטרך להטמין החפץ וכמ"ש הש"ך בח"מ א"כ לקות נמי לא יהא נאמן במיגו דהחזרתי ועי' באו"ח רסי' ע"ב ס"ק ל"ה:

דף מד ע"ב ברי"ף ועוד ש"מ גופי' אמאי אינו יכול למחול כו' ולענ"ד דהך רבותא נמי אפשר דס"ל דש"מ גופי' מוחל שהרי בידו לחזור מהמתנה לגמרי ופשיטא דמוחל ויכול לומר לא פס גבי רק היורש אינו יכול לומר כן דמסתמא דייק אביו ויהיב (ואפשר דגם באביו לא שייך דייק כיון שיכול לחזור בו) וכר"ן העתיק קושיית הרי"ף דאי ס"ד טעמא דמידק דייק א"כ אפילו ש"מ גופי' אינו מוחל והתם לא קאמרינן אלא איורש ובאמת מלשון הרי"ף נראה דמקשה להיפך דטעמא דמידק דייק אינו מועיל שלא יהא הש"מ יכול למחול:

דף מה ע"א ר"ן ד"ה אדם השוב שאני וכו' י"ל קטנה היתה כו'. לפי המבואר בדף י"ט דכיון דאין פרנסה אלא מן הקרקע א"י למחול א"כ כתובה נמי אינה נגבית אלא מן הקרקע ואיך הקטנה יכולה למחול כלל ואע"ג דש"מ יכול למחול כמבואר בח"מ סי' רל"ה ועב"ש סי' קי"ג ס"ק י"ז שע"ח שאני דמגיה דידיה אפילו מגלימה כו' משא"כ כתובה דמטלטלי לא משתעבדי כלל כמבואר לעיל במתני' דיתנן לכותל ומ"ש הר"ן א"נ נשואה היתה קשה דהיאך היא יכולה למחול בלא רשות בעלה דאפילו בנכסי מלוג א"י למחול כמבואר סימן ס' ע"ש סעיף כ"ה וי"ל דהבעל הסכים במחילה זו ועוד דלא איכפת ליה בהכי כיון דבלא"ה לא תגבה היא רק הלוקח אמנם נלע"ד דהכא שפיר יכולה למחול להרשב"א שכיה דף ל"א דירושת האם אינה מנוי' ומחלה ועוד דכיון שכבר מכרה הכתובה א"כ אין כאן שעבוד נכסים כלל רק שעבוד הגוף ושוב אף בפחותה מבת עשרים מהני מחילה: ע"ב ר"ן ד"ה היו מכין אותו וכו' אדרבה אמרינן ליה. נ"ב נרשם במהר"ם למחוק וכ"ל שא"ל למחוק רק תיבת ליה:

דף מו ע"ב ר"ן ד"ה אבל משביע וכו' דאם היא בחיים איך ישבעו הלקוחות כו'. עי' ברא"ש ועי' בפ"י מ"ש עליו וכבר מבואר קושייתו בב"ת סי' נ"ח והב"ש תירץ קושייתו עפ"י דברי הב"י ע"ש אמנם אני תמה דמבואר מדברי הב"י אלו שסדין במלוה ובכתובה שוים שאם אין המוכר קיים ישבעו הלקוחות שלא פקדנו ולא היורש ובש"ע סי' ס"ו כתב דהיורש ישבע והוא מדברי בעה"ת בשם בעה"ע ז"ל שכתב שם ב' דעות דיה"א דהלוקח נשבע וכתב ע"ז דלא נהירא דאין ראיה מהך דאבל משביע את הבאים ברשותה דהתם על שמא הוא נשבע כו' ע"ש עוד הביאו ב"י סי' הנ"ל וצ"ע דמהב"י משמע כדיעה זו ומ"ש בעה"ע דהתם על שמא הוא נשבע דבריו נל"ע וכן באה"ע סימן נ"ח כתב בפשיטות שהלוקח נשבע והתם מיירי שהבעל טוען פרעתיך בברי ע"ש ובטור וא"כ לכאורה דבריו סותרין עם מ"ש בח"מ סי' ס"ו וצ"ע בסי' ק"ה ואין פנאי לעיין היטב:

דף נה ע"ב אלמנה שפסקה כו'. עי' בב"י סי' צ"ג שהביא לשון הריטב"א ז"ל וסיים בה ורפואה דינה כמזונות כו' ועי' בב"ש סי' ע' ס"ק כ"ט אחר דברי הרמב"ן הללו דאפילו א"י לעשות מלאכה א"צ להחזיר לה והח"מ שם לא כ"כ ולכאורה מדברי הריטב"א מדכתב דגם רפואה א"צ להחזיר לכאורה מוכח כן כב"ש אך עיינתי בריטב"א וראיתי דקאי שם אהא דקאמר לא אמרן אלא למפרע כו' כתב דרפואה דינה כמזונות ור"ל דלהבא יש לה אפי' רפואה כמו מזונות ובש"ע לא נזכר דין רפואה כלל לגבי אלמנה ולקמן דף ס"ב כתב הר"ן לשיטת הרמב"ם שאם מכרה נכסים ואמר לה מה שעשית יהיה במזונותיך כו' משמע דבת מלאכה היא ועמ"ש לקמן:

דף נו ע"א ר"ן ד"ה וסמך לה וכו' אפשר דאתי מלוה בשטר וטריף הדמים כו'. לכאורה תמוה כיון דאיכי לא מצי' לטרוף מטעם דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה א"כ גם הבע"ה אינו יכול לטרוף דמטלטלי דיתמי לא מצי משתעבדי לבע"ח ודוחק לומר דשמא יבא בע"ת שיש לו שטר בשעבוד מטלטלי אגב קרקע והא"ה אין לה שעבוד מטלטלי אגב קרקע אלא נלע"ד כוונת הר"ן דבאמת הא דמטלטלי לא משתעבדי דוקא שהניח הבית מטלטלין אבל מה שמכרו הם והדמים בעין אין להם דין מטלטלין ושפיר טריף הבע"ת משא"כ האשה כיון דהא גופה מוכרת הקרקע למזונות א"כ נסתלקה מגוף הקרקע וכשהן נעשין דמים שוב אינה יכולה לגבות דכתובה אפי' מיניה דידיה במקרקעי דוקא או י"ל כיון דהיא נסתלקה מגוף הקרקע דהכי אחריות דנפשה קבילת עלה והדמ"ס אינה יכולה לטרוף דהוי מטלטלי משא"כ הבע"ת שפיר רוצה לטרוף גוף הקרקע והלוקח מסלקו בדמים כדאמר לעיל דלא מ"ו יתמי אמרי אנן מטלטלי שבק אבונן גבך דמשועבד מדר"נ ומכ"ש כאן שמכרו שעבוד של הבע"ת ועי' בפ"י גבי מוכרת וכותבת אלו למזונות כו' מ"ש בדברי הירושלמי ע"ש: שם ד"ה זבין ולא אינטריכו זוזי אבל נמלך שלא לקנות אותו דבר משמע דהכא כו'. וצ"ע דהא זה מבואר לקמן בהדיא בההיא דזבין אדעתא למיסק לארעא דישראל קאמר אי בעי סליק:

דף נז ע"א ר"ן ד"ה ותבעי לך הכרזה ואע"פ שאפשר למכור קצת כו' לא פלוג כו'. וצ"ע דלעיל בהא דפריך בשלמא מן הכשואין כתב דפירוש האחרים לא נהירא מטעם דמה הועילו בתקנתן שיכולה למכור מקצת כתובה ולכך אין לו לתקן כלל:

דף נח ע"א ר"ן ד"ה ריבא דקתני דוקא דינר אבל פחות כו'. עי' בט"ז י"ד על אפי' כע"ד ע"ש סי' ל"ו ס"ק י"ד ואולי גם כאן יש לדחות כמו שדחה הט"ז ההיא דאפילו מיל כו' וצ"ע שוב ראיתי שראיה זו כתב הב"ח בי"ד סי' הנ"ל: שם בש"ג אות ד' בשם ריא"ז ד"ה וכן אם באו ואע"פ שהתנה עמה בעלה שתגבה ממטלטלין לא הועיל תנאו אצל היורשין אינה גובה כו' לשון זה צ"ע עי' בב"ש סי' ק"ח ס"ק י"ח:

דף ס ע"א ר"ן ד"ה ואי דליתנייהו כו' ובניה אין לה בלאות של נ"מ כו'. ולפ"ז הא דקתני במתני' לא פירות שא"צ להחזיר פירות שאכל הא בממאנת ובני' אי ליתנהו אפילו קרן לית לה ולכן כתבו התוספות והרא"ש ואפי' הפירות עדיין בעין וקרבן העדה סבור דבממאנת לבד הוא ולכן הקשה על התוס' והרא"ש דבמאי הא דנקט פירות משום בני' ואיילונית ע"ש וליתא דגם בבניה כך הוא ולדעת הר"ן אף באיילונית כן הוא ומ"ש התוס' והרא"ש קוש' הממאנת משום שמתחלה רצו לפרש דין פירות דהיינו פרקונה והא כתבו דבממאנת לא משכחת כלל והב"י סי' קט"ז כתב מכ"ל להטור דגם בשארה אפי' בעין דלמא דוקא בממאנת ולפמ"ש ניחא כיון דע"כ לא מיירי הכא בדין פירות דהיינו פרקונה דא"כ ממאנת היכי משכחת לה וע"כ דבפירות ממש מיירי וקשה דבממאנת ובני' אי ליתנהו אפי' קרן לית לה וע"כ לומר דהפירות ועי' בב"ש שם שהאריך:

דף סב ע"ב ר"ן ד"ה אי נמי קטנה אבל מדברי הרמב"ם כו' שהוציאה מנכסים שמכרה כו'. עי' לעיל דף נ"ה ובש"ע סי' ע' בריש הסימן בהג"ה שכתב שאם הלך בעלה ושתקה יותר מג' חדשים אין לה רק מיום התביעה והביא הב"ש על זה דברי הר"ן בשם הרמב"ן דלעיל דף נ"ה. ולענ"ד יש מקום לחלק דאפשר דהרמב"ן מיירי כשהיה בעלה כאן ושתקה ומכרה מפלה אז אמרינן דמסתמא מחלה שדרך לגלגל עם בעליהן משא"כ כאן שהלך בעלה שמא לא מחלה כלל אלא שלא היה לה ממי לתבוע והוכרחה למכור נכסיה ואע"פ שעתה הלכה לב"ד ותבעה מ"מ מתחלה לא היה רצונה להתבזות בב"ד: סליק

הגהות וחדושים על הרי"ף ממסכת כתובות

מהרב הגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ח ספר מלא הרועים

דף ז ע"א ר"נ ד"ה ואוקי נכסי כו' עד האי שטרא חספא בעלמא הוא. נ"ב אבל עכשיו דאמר הש"ס דהוה תרי ותרי לא מפקינן מיניה:

דף ח ע"א ר"נ ד"ה מאי דקמסהיד סהדא וכ' הרא"ה דמשכחת עד ודיין מצטרפין וכן הדין בשאין הדיין כו' אלא שב' מן השוק כו'. נ"ב הרב בב"י סי' מ"ו והב"ח והסמ"ע שם נתקשו בהבנת דברי הר"ן האלו והנכון כמ"ש הש"ך בסימן מ"ו ס"ק מ"ו דכוונתו דהיכא דאין העד בעצמו מעיד על חתימתו דאז הוא מעיד על מנה שבשטר לכך אינו מצטרף עם הדיין דמאי דמסהיד סהדי לא מסהיד דייני אבל כשאחרים מעידים על חתימת עד ועל חתימת דיין אזי עד ודיין מצטרפין דא"ל מאי דמסהיד דהא האחרים [המעידין] גם על העד אינן מעידים על מנה שבשטר רק על חת"י ומצטרף עם הדיין והאריך הש"ך שם עיי"ש ולפי זה נ"ל דמשכחת אף עד בעצמו שמעיד על חתימתו יצטרף עם הדיין כגון שאינו זוכר העדות כלל דאז מעיד הוא ג"כ על חת"י וכשדיין מעיד ג"כ על חת"י מצטרפין ועי' בסימן מ"ו סעיף י' אך בכה"ג אין העד כשר להעיד לבד וצריך שנצטרף עמו אחר עיי"ש ודו"ק כנלע"ד. ועיין בהגהותי על הש"ך מ"ו ס"ק ס"ה שישבתי דעת הב"י והב"ח בפי' דברי הר"ן והשגתי שם על הש"ך בדרך נכון וברור מאד וישבתי כל קושיותיו שם: ע"ב ר"נ ד"ה ש"מ עד נעשה דיין כו' עד דאי לא צריכי לדון עפ"י עדותן. נ"ב צ"ע דהא שנים מהן יעידו בפני הג' ואין דנין ע"פ ראייתו בלילה רק ע"י הגדתן ביום וי"ל דאלו השנים המעידין נעשים עדים ודיינים וכמש"ל גבי שלשה שישבו לקיים השטר א"כ אלו השנים דנין ע"פ ראייתו והם לא קבלו עדות רק הג' קבל עדות מהן נמצא אלו השנים דנין ע"פ ראייתן אך באמת ז"א דהא כ' הר"ן לעיל לענין קבלת עדות בג' דאלו הג' נעשו עדים ודיינים כא' וחשיב כאילו קבלו העדות מעדים אחרים א"כ לפי זה דנין ע"פ קבלת עדות ולא ע"פ ראייתן:

דף י ע"ב ר"נ ד"ה גרסי' בגמ' ת"ר כו' עד מדגרסינן בירושלמי בפ' האשה שלום כו'. נ"ב כך הגירסא בירושלמי גידול בר מנימין בשם רב כו' שהכשירו עדות אשה האשה מכחשת האיש כלומר דשוה היא להאיש ויכולה להכחישו ופריך ניתני במתני' דהתם ותני עד אומר מת ואשה אומרת לא מת דהוה רבותא טפי ומשני תני דבית רבי כן ר"ל שהתלמידים של רבי באמת שונין כן תני רבי נחמיה הולכין אחר רוב דעות הנך עבידא ר"ל היכי תמצא דהולכין אחר רוב דעות ומשני כגון ב' נשים אומרות מת ואשה אומרת לא מת עשו אותן כב' וא' דאין דבריו של א' במקום שנים אבל אם היו מאה נשים אומרת מת ועד אומר לא מת כעד ועד אינון ר"ל דלעומת ע"א כשר הוה מאה נשים כאחד והוה כעד ועד בהכחשה כך היא הגי' בירושלמי ופירושה כמ"ש בקרבן עדה שם וכאן בר"ן חסר קצת: בא"ד אבל אם היו מאה נשים ועד א' כעידי אינון כו'. נ"ב כעד א' ועד א' אינון י"ל דהמאה נשים אינם אלא כע"א נגד העד המכחישן: שם ד"ה גרסינן עלה בגמ' ת"ר כו' עד כל המשפחות בחזקת כשרות הן. נ"ב עי' בשער המלך פי"ב מהל' איסורי ביאה ועי' בר"ן ס"פ עשרה יוחסין אמתניתין מי שיצא הוא ואשתו למד"ה:

דף יא ע"ב ר"נ ד"ה דאמרי' מה לה לשקר וכו' ובודאי מדר' יוסי קא פריך כו' אטו משום דאין יודעין דינא כו'. נ"ב עי' בתוס' בשמעתין דלא משום שיודעין הדין רק שיודעין שהרבה כהנות היו משא"כ בשבילין בשעה שבא א' לישאל לא נדע שיש כאן עוד א' ואעפ"י דכשבא הב' הוא יודע שכבר טהר לאחד מ"מ כבר יצא בהיתר משא"כ כאן תיכף כשבא הראשון יודע שיש כאן עוד הרבה כהנות בה: בא"ד דכי מטהרי ליה לחבריה לא מטהרין ליה כו'. נ"ב נ"ל למחוק תיבת לא וגרים מטהרין ליה ר"ל דיודע כמו שמטהרין לחבירו משום ספק טומאה כך יטהרו ג"כ לו משום הך טעמא וסבור ר' יוסי דמחזי כשיקרא דחד מינייהו ודאי טמא: בא"ד וידעה שפיר דלכולהו לא מטהרינן. תיבת לא נמחק:

דף יב ע"א ר"נ ד"ה לא תדור כו' לוקה משום דהוה כתובה בה כו'. נ"ב גי' הש"ס דרך לקוחין אסרה תורה אבל ביאה לחוד אינו עובר בלאו: ד"ה מי נדחית מפני מי כו' ותמהני חצר מאי עבידתא. נ"ב לא ידענא מאי קושי' דבאמת נדחית לשכונה אחרת או למבוי אחר רק דביש לה חצר באותו מבוי הוא נדחה מפניה למבוי אחר או לשכונה אחרת ובחצר של שניהם היא נדחית מפניו למבוי או לשכונה אחרת: ד"ה דגייסי אהדדי כו' אמאי החמירו בגרושה לכהן יותר מאשת איש לישראל כו'. נ"ב אין לפרש אשת איש שלא היתה אשתו מקודם די"ל דהתם לא גיים בה אך צריך לפרש דבריו דמקשה על הרמב"ם דלא כ' רק המגרש את אשתו לא תדור עמו בחצר ולא מפליג בין נשאת ללא נשאת ומשמע דאפילו נשאת אינה אסורה כ"א בחצר ולא במבוי ע"ז מקשה אמאי החמירו בגרושה לכהן כו' ומ"ש ע"כ נראה שאף הוא היה גורם זה הי' מעשה פי' ממ"ש ע"כ נראה משמע שמתרץ בזה קושייתו הנ"ל ואינו מובן האיך מתורץ בזה הקושי' הנ"ל לכן נ"ל דצריך להגיה ע"כ צ"ל ע"כ נראה שאף הוא היה גורם לא תנשא בשכונתו וכ"כ הרב המגיד שיש להוסיף בדברי הרמב"ם שלא תנשא בשכונתו וכפר קטן דינו כמבוי והנה מדאמר כפר דינו כמבוי ולא כשכונה שהיא גדולה ממבוי כמ"ש הר"ן לעיל ע"כ צ"ל דמבוי גדול משכונה וכדעת התוס' דשכונה ג' בתים: ע"ב ר"נ ד"ה דכיון דקיום שטרות כו' וזה שלא כדברי הרי"ף ז"ל. נ"ב עי' בב"ח ובש"ך סימן ל"ח:

דף לג ע"א ר"נ ד"ה באלו נדרים אמרו הרי"ף ז"ל כו' עד הא למ"ד היא נתנה תצא שלא בכתובה. נ"ב וצ"ע דלקמן בא"ד מסיק בסוף דבנדרים שאין בהן עינוי צריך ליתן לה כתובה כצ"ל דאפילו פירות רעים מקרי עינוי נפש: בא"ד אבל בנדרים אחרים לא. נ"ב וי"ל דהתם מיירי אפילו בנדרה קודם אירוסין ולכך צריך לטעם דאינה מקיימת ולטעם דמשיאה שם רע ודו"ק:

דף לה ע"א ר"נ ד"ה א"ר אלעזר תברא עד וה"ם דלא סגי לי' לבעל להביא עדים משנתארסה כו' ר"ל דמשנתארסה נולדו בה מומין בבית אביה ונימא כאן נמצאו כאן היו מקודם אירוסין ולמה הוצרך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין:

דף לו ע"ב ר"נ ד"ה גמ' מה נשואה כו' דהוה ס"ל דנפלו כו'. נ"ב עי' בתוס' בשמעתין סוף ד"ה אבעי' להו:

דף לח ע"ב ר"נ סד"ה אלא אמר רבא כו' עסת"ד א"צ שבועה. נ"ב דלמה לו לישבע שכך הוציא דסוף סוף נוטל השכר כיון שהשבח יתר על הוצאה:

דף לט ע"א ר"נ ד"ה ואי בעל זה אריס כו' עד ולא אכל כלום ולומר שדינן כדינו. נ"ב כ"ז אינו ברמב"ם רק ז"ל בעל שהוריד אריסין כו' אם הבעל אריס נחלק בעל נסתלקו אריסין ולא ירדו לה אלא על דעת הבעל ושמין להם וידם על התחתונה ואינו מבואר בדבריו דמיירי בשלא אכל כלום רק הוז"מ כ'

שם

שם כן ובב"ש ס"ס פ"ח כ' ג"כ דהרמב"ם מודה לזה דאם הבעל אכל קימעא אזי אין להם כלום רק הרמב"ם כ' דינו כשלא אכל עכ"ל וקשה דא"כ הו"ל להרמב"ם לבאר דווקא כשלא אכל אבל אם אכל הפסידו לגמרי ונ"ל דס"ל להרמב"ם דכיון דעיקר דינו דהבעל להיות ידו על התחתונה והא דכשאוכל אינו נוטל כלום זהו מצד מעשיו דלא הי' לו לאכול ובמה שאכל מחל על ההוצאות אבל הזכות שתקנו לו חכמים הוא ששמין לו וידו על התחתונה נמצא כשהוריד אריסין נתן להם זכות להיות ידם על התחתונה ואדעתא דהכי נחתי אבל לענין אכל הרבה והוציא קימעא הרבה ואכל קימעא זהו אינו דין אלא בבעל ואשה שמצד שדעתו קרובה אצל אשתו מוחל לה וכשמגלה דעתו שאוכל משדה אף קימעא יש כאן גילוי דעת שמחל לה וכן אפילו הוציא קימעא ואכל הרבה היא מוחלת לו אבל מה ענין זה אצל פועלים עם הבעל ואשה ובודאי כאשר יאכלו הרבה יותר מכדי עבודתן יצטרכו לשלם וכן כשאכלו קימעא למה יפסידו שכר עבודתן רק כיון שנכנסו על דעת של הבעל יש להם הזכות כמו בעל שלא אכל כלום דאז אינו נידון בדין איש ואשתו רק בדין פועל וידו על התחתונה ועל דעת זה לוקח להפועלים שיהיה להם הזכות שלו כשלא אכל כלום דאז אינו נידון בדין איש ואשתו רק בדין פועל והבעל סילק עצמו מעבודת השדה ונתן לפועלים זכות לכך להפועלים שמין להם וידם על התחתונה ואם אכלו בין הרבה ובין מעט משלמים ולא הפסידו שכרן ואין האשה יכולה לומר אי לאו אתון הי' הבעל עובד בעצמו ואכל קימעא והוציא הרבה דמצו הפועלים לומר לה מאן יימר לך דאכיל דילמא לא הי' אוכל כלל והי' דינו כדיננו וכן אפילו אכל הבעל אין הפועלים מפסידים במה שאכל הוא דלא הוה לי' למיכל ואין לנו להפסיד שכרנו עבור אכילתו דאל"כ הו"ל לבעל לשלם לפועלים מה שהפסיד להם ע"י אכילתו ונראה דזה תלוי בדין אי יורש יכול למחול לעצמו המוכר בחו"מ סי' ס"ו סכ"ג ועיי"ש בש"ך ס"ק פ"ב ועי' בתוס' ד"ה ע"א ד"ה איסתליק הבעל אסתלקו להו כו' שהקשו דהבעל ראוי לשלם להם ותי' דהפועלים הסכימו ע"ז עיי"ש ויכולים הפועלים לומר אדעתא דהכא הסכמנו שלא יאכל הבעל ונטול שכרינו עכ"פ וידנו על התחתונה אבל לא שתאכל ונפסיד לגמרי אך זה יש לדחות מדלא התנו שלא יאכל ש"מ שהסכימו אפילו יאכל ובפרט דהיא מלתא דשכיח שכל בעל אוכל מנ"מ יכול לאתנויי וצ"ע: **בא"ד** ואפשר שהדין דין אמת וכו'. נ"ב ר"ל הדין אמת כשלא אכל אבל אין זה ענין הסוגיא דהסוגיא מיירי כשאכל הבעל וכמ"ש רש"י והר"ן לעיל בסמוך:

דף מד ע"א ר"ן ד"ה מטכסא פי' דילמא ר' מיאשי' לא הוה מפרסם נפשיה אי נמי כו'. נ"ב ובפשיטות הו"ל למימר אימור איניש אחרינא אפקיד וכדאמרינן לקמן אף ביהיב סימן ורגיל דעייל ונפיק:
בא"ד איניש דמעלי ושפי נכסי'. נ"ב זה אינו בש"ס רק לקמן היכא דלא משתכח גברא דאית לי' דהבא פריכא אבל באיניש דמעלי ושפי נכסי' א"צ דהבא פריכא ולעיל בדהבא פריכא מיירי דלא ידעינן אי שפי נכסי' ואינו אמיד א"כ הוכחת מרן אע"ג דאמיד אינו הוכחה כלל דמנ"ל דאמיד וכ"כ התוס' שם ואפילו לא הי' אמיד כו' עיי"ש מבואר דס"ל דמצי לאורויי בלא אמיד מיהו גוף דברי התוס' שם תמוהים ודברי מרן נכונים דאי ס"ד באמיד אינו מועיל סימן א"כ למה לן לאהדורי אגברא דאית לי' דהבא פריכא ליהדר אגברא דאמיד ונשקול מיני' מנא דבר המסויים וע"כ דביהיב סימנא אפילו באמיד מהימן ועכ"פ מ"ש מרן דמעלי ושפי נכסי' ט"ס הוא:

דף מה ע"א ר"ן ד"ה כי כשורא לצלמי כו' עד והרי אם ימחול הבעל אף היא צריכה לחזור את הנייר כו'. נ"ב עי' ש"ך סי' ס"ו ס"ק ע"ו מ"ש בזה ולענ"ד בל"ז אין ראי' כלל דבאמת הש"ס לא מצי לאקשויי דרבנן אדרבנן דילמא באמת ס"ל לרבנן דא"צ להחזיר את הנייר אבל לפי מה דמסיק שם דהך דשמין את הנייר לא מיירי בשט"ח דאחרים י"ל לקושטא דמילתא דאפילו הנייר צריך להחזיר וראיה לזה דתני בברייתא דלעיל סתם אינה מקודשת והו"ל לפלוגי בין שוה הנייר ש"פ ועוד דאף באינו ש"פ הוה ספק מקודשת שמא ש"פ במדי וע"כ מדתני סתם אינה מקודשת צ"ל דס"ל דצריך להחזיר את הנייר:

דף נט ע"א ר"ן ד"ה לבד מנמצאת שדה שאינו שלו כו' עד האיך כתבו עדות צוואה בשטר מחיים ואם כתבו כו'. נ"ב עי' בב"י סי' ק"י שמיישב זה:

דף סד ע"ב ר"ן ד"ה זה הי' פקח כו' ואפילו יש לו קרקע אחר עדיין אפשר כו'. נ"ב וא"כ הוא יכול למשכנו קרקע אחר שיש לו ולמה הוצרך למכור שדהו בכדי שיהי' בטוח הלא בל"ז הוא בטוח ומשני שא"א לו לטרוח בשני שדות ואם הי' ממשכנו קרקע הי' לו שני שדות לכך הוכרח למכור שלו ועדיף לי' למכור ללוה שלו שיכול ליקח מידו אח"כ בחובו ובחידושי הארכתי בפי' הירושלמי: **סליק**

הגהות על תוספתא דמסכת כתובות

פרק ח אמר ר"י אמרו לפני ר"ג כו' עד אמרו לי' הרי שנפלו לה נכסים עד שלא נשאת ונשאת כו'. נ"ב בש"ס דידן הגי' אמרו לו מכרה עד שלא נשאת נשאת ואח"כ מכרה מהו א"ל אף זו מוכרת ונותנת ועיי"ש בשנויא דרב זביד ור"פ אבל הגי' דגרים כאן אין לו מקום רק לפי גי' תוס' בד"ה תני בשינוייא דרב זביד דמשני תני אם מכרה ונתנה קיים ומגיה הברייתא אבל גם רב זביד גרים בברייתא מוכרת ונותנת רק שמגיה אותה וגי' זו צע"ג: **שם** ורבותינו חזרו ונמנו כו'. נ"ב בגמ' דילן הגי' בין נפלה לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה וניסת הבעל מוציא מיד הלקוחות: **סליק**

הגהות פעולת שכיר להרי"ף מסכת כתובות

מהרב המאוה"ג המפורסם בתורתו ובחכמתו כו' מוהר"ר ישכר בער זצ"ל זקן ההוראה פה ק"ק ווילנא

דף א ע"א בר"ן ד"ה או שפירסה נדה וכו' כשפירסה נדה ולא בעל שאסורה להתייחד כצ"ל: **בא"ד** תי' משום הכי המרובעין נ"ב מן הדין כ"ה בש"י: **ע"ב** ר"ן ד"ה כל ג' יום ומשמע וכו' שאין מונעין ממנה תכשיטין. נ"ב אלא ה"פ שאין מונעין תכשיטין כצ"ל. ד"ת:

דף ב ע"ב ר"ן ד"ה מאי מברך וכו' כדאמרינן רבי מפזרן. נ"ב פסחים דף נד:

דף ג ע"ב ר"ן ד"ה מוקה אין אדם טורח כו' אכסיא טעמא וכו' וכן נמי במאי דמשעבד לה מעכשיו. נ"ב נ"א מנכסיי. ד"ת: **שם** ד"ה והא ר"נ הוא דאמר וכו' נ"ל דמן הדין פרכינן. תי' דמן הדין מוקפים ונ"ב דמשום הכי:

דף ד ע"ב ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' וכו' כלומר שאנו יודעין מי איסו כצ"ל:

דף ה ע"א ר"ן ד"ה ויש כאן שטה אחרת וכו' איכא בינייהו שתיקה להודה אינו ראיה כצ"ל והשאר מוקף ונ"ב כ"ה בב"י סי' ב': **שם** ד"ה והוא שהיתה סיעה וכו' ולא ידעה למיטען והמוסה הות ולא ידעה מאי. תי' מאי מוקף ונ"ב ממי: **ע"ב** ברי"ף ומינייהו שיתא אלפי שיפורא. נ"ב עולא אמר כגון דחייאי גברא מאכולא לסיכרא: ר"ן ד"ה נטילתה של תורה הימנו דהיינו כשמת ותלמודו בטל כנתינתה בסיני כצ"ל:

דף ו ע"ב ר"ן ד"ה עדים שאמרו וכו' דאכתי מהני לאהדורי זוזי אפומא דהוא שטרא וכן נמי אי נפרע דאגיתן לכתוב קאי כצ"ל:

דף ז ע"א ר"ן ד"ה ואוקי נכסי וכו' ואינו יודע מה טיבו ובריישא מפקינן כצ"ל:

דף ח ע"א ר"ן ד"ה ואי ליכא שנים שיכירו כתב יד המת אלא אחד וזה נמי מכירה כצ"ל: **שם** ד"ה עד ודיין מצטרפין וכו' אלא שנים מן השוק מעידין על העד. נ"ב עש"ך חו"מ סי' מו ס"ק מו ובאו"ת שם:

דף ט ע"א ר"ן ד"ה אבל משתמו מעידין וכו' עד בסופו דבפרק ד' אחין משמע כצ"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה ואמר לנא רבנא וכו' וכתב הרא"ה וכו' דהא אמרינן דאי כתב בי דינא כצ"ל:

דף י ע"א ר"ן ד"ה תרוייהו בפנויה וכו' אבל כשמכתיבתו אפי' באיסורין דקי"ל דע"א נאמן לאו כלום בהכתבה כצ"ל: **שם** בא"ד ובפרק ד' אחין נמי אמרי' דבכת אחת כצ"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' אני טמאה וכו' והאשה מכחשת את האשה נתני ע"א אומר מת וכו' כצ"ל: **שם** בד"ה גרסי' בגמ' איבעיא להו וכו' דהא דמספקא לן דוקא בלישנא דידי'. נ"ב בחי' הרא"ה ז"ל הנוסח בשמא דחד ובלישנא דידי' ודאי כו':
שם בא"ד ומפרש לה דאין לוי קורא במקום כהן כצ"ל: **שם** בא"ד שלא יחשדנו כהן אחר כצ"ל:

דף יא ע"ב ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' ע"י נפשות הסורה וכו' אי אפשר דלא ניימא פורתא א"ר לוי כגון דמהדר כצ"ל: **שם** בד"ה דאמרי' מה לי לפקר וכו' דכי מטהרי לי' לחברי' מטהרין כצ"ל. ותי' לא מוקף:
שם בא"ד דלכולהו מטהרין כצ"ל. ותי' לא מוקף:

דף יב ע"ב ר"ן ד"ה דכיון דקיום שטרות וכו' ומצטרפין לקיים החזקה ומ"מ בין למה שכתבנו וכו' כצ"ל:

דף טו ע"ב ר"ן ד"ה שני שטרות של שדה אחת וכו' דליכא אחריות [כמאן] דלא כתב. תי' כמאן אשר במרובעין נ"ב כ"י כל היכא והוא הנכון ור"ל שבמתנה אע"ג דאוסיף בשטרא בתרא דיק לא הייני שבשטרא קמא כתב קרקע עשרה דקלים ובבתרא קרקע בת אחד עשר דקלים אפ"ה כיון דליכא למימר דכתבי' לומר דאי מזמן ראשון גבית כו' ואי מזמן שני כו' דבמתנה ליכא אחריות מש"ה מיבטיל שטרא קמא לגמרי אם לא שמפורש בשטרא בתרא ואוסיפנא לך דקלא אקמא שניהם קיימין לקנות מה שמפורש בראשון מזמנו של ראשון והדקל שהוסיף בשני מזמנו של שני וכן מה שמתק והוסיף כד"ת לקמן אין הכרח והנכון כפי נ"י היכא שזכה כו' אבל היכא שלא זכה עדיין בשטר ראשון או אפשר שיכא כו' וכ"ה בב"י סי' ר"מ רק שיש שם ט"ס שבמקום שאם אפשר כתוב שם שאי אפשר ע"ש: **שם** בד"ה ראשון במכר וכו' איכא למימר לכך כתב לו כצ"ל. ותי' אמולי מוקף ונ"ב ד"ת מ"ז. [וממילא ליתא לתי' אתלי' אשר שם הוגה]:

דף יז ע"א ר"ן ד"ה ובגמ' איכא וכו' ואמר דשארה כסותה ועונתה כולי לכסות אתי כצ"ל ותי' כו' מוקף:

דף יח ע"א ר"ן ד"ה האשה שמכרה וכו' כלומר מסלק הס"ד ואח"כ מה"ד וכן כתב הרי"ף מסלק בלא דמים כצ"ל: **בא"ד** ולהכאתו אלא שאינו מודה. נ"ל אי לא מודה ותי' שאינו אשר במרובעין נ"ל מוקפין:

דף יט ע"א ברי"ף אין היבמין חייבין לפדותה. נ"ב גי' הגמ' אין היתומים: **ע"ב** ר"ן ד"ה והגבה ממטלטלי וכו' אלמא אמרינן לעיל כצ"ל ותי' אמר רבי מוקף: **שם** ד"ה אמולי אמלתא וכו' אלא כשמת או לאחר מותו. נ"ב עי' חי' הרא"ה וש"מ ומשם מבואר דכאן נ"ל אלא כשמתה ר"ל שבשעת מיתתה בחיי בעלה מחלה כתובתה לבעלה. ומ"ש או לאחר מותו מוחלת ליורשיו ר"ל שמוחלת לבעלה כשתתאלמן שלא תגבה מן היורשים אבל כשתתגרש מבעלה ישלם כתובתה מכלם. ובאופן זה לא תהא קלה בעיניו להוציאה ורשאה לישב תחתיו וכשם שהיא אינה גובה מן היורשים משום מחילתה ה"ה כשמתה בחיי בעלה ואח"כ מת הוא אין ליורשי' לגבות מן היורשים כב"ד ומ"ש אבל אם מחלה כשהיא תחתיו יש להשאיר כו' ר"ל דכשמוחלת אף כשתתגרש לא משכחת שתהא רשאי לישב תחתיו אלא כשאינה מוחלת אלא הנדוניא ותוספת אבל לא עיקר כתובה ואין לה כב"ד ר"ל נדוניא ותוספת אבל עיקר יש לה: **שם** ד"ה משתמשת במדור וכו' והראיה עוד מדקתני משתמשת בבתים כו'. תי' בבתים מוקף ונ"ב בכרים נ"ל כ"ה לשון הרשב"א בדברי הס"מ פי"ח מהל' אישות הל"ב ועי' תשו' הרשב"א סי' תתקכ"ג:

דף כה ע"א ר"ן ד"ה והרתות פניו אע"פ שאינה שופכת המים וכו'. נ"ב עט"ז י"ד סי' קנ"ה סק"ח וש"ך שם ס"ק י"ז:

דף כו ע"א ר"ן ד"ה ג' דינרים וכו' לעולם הוא פותח והולך ואפי' נפלה לה ירושה ממקום אחר. נ"ב עי' תוס' מנחות דף מ סוף ע"ב ד"ה התכלת וכ"ה כונת הר"ן דאם איתא דלת"ק אין פותחין אלא מכתובתה ולא מנ"מ אפי' יש לה מכבר ור"י בתרתי פליג הכי ה"ל לר"י למימר חדא לעולם הוא פותח והולך לאשמועינן דאפי' מנ"מ פותח ולא עוד אלא אפי' נפלה לה ירושה ממקום אחר לאתויי שאפי' כלתה כתובתה מחשבין לה ז' דינרין כל שבת ושבת ומוקפין עליו הוב שאם תפול לה ירושה באיזה זמן ואפי' לאחר שנתגרשה יגבה מירושתה ומדלא תנא הכי ש"מ דבכל ת"ק מודה ור"י לא תדית אלא דינא בברייתא ועי' בחי' הרא"ה: **שם** בא"ד בסופו פותחין ז' דינרים ממה שהכנסים הויה עכשיו. נ"ב לשון הרא"ה בחי' וכן בנ"מ כשפותחין. מהן אין פותחין לו מהן מלבד הפירות אלא פחות שבהן עכ"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה והלכתא כר"ה וכו' והרא"ב"ד ז"ל הסיב שאין זו ראיה דהא אמר בגמ' דלכ"ע הוי מתשמיש מורדת כצ"ל:

דף כז ע"ב ר"ן ד"ה אבל גמרא דילן וכו' מטעמא דגמרינן לא ולמד וכו' אשר במרובעין נ"ל במוקפין: **עוד** שם בא"ד אפי' בענין. תי' בענין מוקף ונ"ב נ"י במנין וכן העיקר: **שם** דירושלמי נמי סבירא לי' אשר במרובעין נ"ל במוקפין: **שם** בגמ' דילן לא ולמד. נ"ב וסוגי' הירושלמי דאיירי למ"ד ממלאכה ע"כ דקים להו טעם אחר בהא דקנס האשה מרובה משל האיש:

דף כח ע"א ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' וכו' ופרש"י ז"ל משפחתה ואי דאורתי'. תי' ואי מוקף: **ע"ב** ר"ן ד"ה יפה לחלב וכו' וכיון דמדר' אשי שמעינן כצ"ל: **שם** והקרן ופגמה שלה. תי' ופגמה נמחק:

דף כט ע"א ר"ן ד"ה רשב"ג אומר הכל כפי מנהג המדינה וכו' שלא לפחות לאו דוקא שנהגו שלא לפחות. נ"ב ר"ל מנהג קבוע שהתנו אנשי העיר ביניהם אלא שלא נהגו לפחות קאמר ר"ל שהכניסו מעצמן בלא תנאי בהא קאמר ת"ק דלא מקרי מנהג לעקור הדין וכ"ה בחי' הרא"ה והרשב"א ז"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה אלא שמין את הנכסים וכו' וכדברי רש"י ז"ל א"כ לא מעייל נפשי' בהכי כצ"ל ותי' ואני אומר אשר במרובעין נ"ל במוקפין:

דף לא ע"א ר"ן ד"ה אמר רבי יוסי וכו' ובנכסי של היורשים. תי' היורשים מוקף ונ"ב המורשים נ"ל נ"ל: **ע"ב** ד"ה דהויא רגילא וכו' דאי הכי היתה עולה עמו ואין יורדת עמו אל אביה כצ"ל:

דף לד ע"א בחדושי אנשי שם אות ב' ד"ה תמיה אני דלא פליגי. נ"ב ול"נ שנ"ל דפריך מאן דפליג עלי' ור"ל רב אחא בריה דרב איקא דפליג עלי' דרבה ורב אחא בר יעקב:

דף לה ע"א ר"ן ד"ה וכתבו בתוס' וכו' כדתנן ונמצא עלי' נדרים תנא שלא בכתובה. תי' תנא שלא בכתובה מוקפין. ונ"ב אינה מקודשת: שם בא"ד שיהיו הקדושין קיימין אשר במרובעין. נ"ב כ"ה בתוס':

דף לט ע"ב ר"ן ד"ה הנמעל"ד נכסים בחזקתן וכו' ובחזקת הבעל עמדו נכסים כצ"ל:

דף מ ע"ב ר"ן ד"ה ואי לית לה מראשון וכו' ואח"כ אישתדוף נכסי היבם תי' היבם מוקף ונ"ב המת. שם בא"ד אע"פ שהוציא משל אחיו. נ"ב ר"ל שנכסי הראשון אינו מוגא אלא כדי נדונייתה בלבד ואילו היה עיקר כתובתה על נכסי השני היתה גובה נדונייתה מנכסי ראשון ועיקר כתובתה מנכסי שני ועכשיו שתקנו שכ"ז שיש כדי עיקר כתובתה מראשון אין שעבודא על נכסי שני כלל הרי משתכר הרבה שאבדה נדונייתה ונכון לגרוס שמוגא משל אחיו:

דף מא ע"ב ר"ן ד"ה קנו מידו מהו וכו' והכי איתא בהדיא בפ' חזקת הבתים גמרא דהאומנין כצ"ל: שם ד"ה תנו רבנן אלו הן פירות וכו' [דמה לי ראשונה ומה לי שני' ה"א] אשר במרובעין נ"ל מוקפין: שם ד"ה ולענין הלכה וכו'. ולעולם הוא אוכל פירי דפירי דפירות כצ"ל:

דף מה ע"ב ר"ן ד"ה עשינו עצמינו כו' כקרוב של בעל דין או אוהבו כצ"ל: שם ד"ה דמי שטרא מעלי' וכו' כפי מה ששוה עכשיו בשעת מכירה. נ"ב עי' ש"ך סי' סו ס"ק קט:

דף מח ע"ב ר"ן ד"ה כתובה קיימת כו' או נתגייר לפיכך. תי' לפיכך מוקף ומן תנא כו' מן התוספות אשר במרובעין נ"ל מוקף. ונ"ב עי' בתוס' ד"ה ל"ש כו':

דף מט ע"א ר"ן ד"ה הנמעל"ד שמע מינה כו' ה"מ כו' השניה אשר במרובעין. נ"ב נ"י דוקא כשמתו שתיהן:

דף נ ע"א ר"ן ד"ה אבל אמרו ליה הנו וכו' ומיהו למ"ד שעבודא (לאו) דאורייתא ונ"ב ד"ת מ"ז. נ"ב נ"י היא עיקר:

דף נו ע"א ר"ן ד"ה וסמך לה וכו' יפה סמך לה לגבות מסה כתובה כצ"ל: **ע"ב** ד"ה איכא בינייהו וכו' ולא איפסיקא הכא אי כרבנן. תי' אי כרבנן מוקף. ונ"ב ד"ת מ"ז: שם בא"ד ואין דעת הרי"ף ז"ל נראה כן. נ"ב גי' ד"ת ואף:

דף נז ע"א ר"ן ד"ה ואמרי' ותבעי לך הכרזה וכו' דשמא הזלזל ולא לשמא. תי' תזלזל ולא לשמא אשר במרובעין. נ"ב נ"ל דהג"ה זו היכה ונ"ל ואיכא למיחש שמא גבתה כו' וכ"כ הריטב"א וז"ל אם מכרה בהכרזה ידוע הוא בכמה מכרה וא"צ שבועה: **שם** ד"ה עד שיהא באונאה כו' היה משתייר בשדה בת תשעה קבין כצ"ל:

דף נח ע"א ר"ן בד"ה הנמעל"ד שום הדיינין וכו' כיון דלגבי יתומים שוה מנה במאתים. תי' מנה במאתים אשר במרובעין נ"ל מוקפין: **שם** אף לגבי דידיה נמי שוה מנה במאתים כצ"ל ותי' מודה מוקף:

דף סב ע"א ר"ן ד"ה בהא אפי' וכו' שתגבה מנכסים שלך. נ"ב לשון רש"י שלו. ואפשר לפי גי' הלכות הגי' גם כאן אמר ליה תיזיל כו' וגם אמר והא מר כו' ור"ת שאל זה ולו השיבו רבה: **ע"ב** ד"ה ושמואל אמר כו' והיא לא היתה מעיזה פניה להכחישו כצ"ל: **שם** ד"ה אי נמי קטנה כו' לאי מעשה כו' רשאי אשר במוקפין ונ"ב ד"ת מ"ז. נ"ב נ"י עיקר: **שם** ד"ה והוי יודע וכו' שאין ב"ד מחשבין מעשה ידי אלמנה כשפוסקין לה מזונות כצ"ל ותי' כדרך מוקף: **שם** בא"ד ופוסקין לה מעשה ידיה כדרך שפוסקין לה מזונות כצ"ל:

דף סג ע"א ר"ן ד"ה קי"ל כתנן כו' הב לי כל דינראי דהוה. נ"ב ר"ל לשוכר ה"ל גבי דמשכיר: **שם** בא"ד למ"ל קבלה כו' מספיק לה אשר במוקפין ונ"ב מהר"ם מ"ז נ"ב נ"י עיקר: **ע"ב** ברי"ף הגוזל שדה ומכרה לחבירו. נ"ב עי' הגי' ברא"ש ובירושלמי דמכלתין ועי' בירושלמי דבב"ק פ"י הל"י:

דף סד ע"א רי"ף ודלמא אי הוה אכוסון קיים וכו'. נ"ב בגמ' ליתא ודלמא וכן נראה מדברי הר"ן ד"ה הכי מאן כו' ומיהו אם היה טוען בשמא כו' ע"ש: **ע"ב** רי"ף ז"ל הב ליה מיהו תלת אחד הוה עלה ריבבא דדיקלא כצ"ל: ר"ן סד"ה הכי מאן דמוקי וכו' או לאו. נ"ב עי' ד"ת מה שחסר כאן הרבה מדברי הר"ן ועי' נ"י ריש פ' הכותב בפלוגתא דר' אבא ור' ירמי' בספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם מ"ש שם בענין סוגין:

דף סה ע"א ר"ן ד"ה ונקטינן וכו' ואם אין לו נכסים וכו'. נ"ב עי' סמ"ע סי' פה סקכ"ב וש"ך שם סקכ"ב: **סליק**

מלאכת יום טוב מהגאון וכו' מוהר"ר יום טוב ליפמאן זצ"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יו"ט)

דף י ע"א בר"ן ד"ה תרוייהו בפנויה קמסהדי וכו' אבל שמכתיבתו אפי' באירוסין דקי"ל דעד א' לאו כלום בהכחשה ואפי' וכו'. נ"ב נ"ל אבל כשמכחישתו אפי' באירוסין דקי"ל דעד א' מסימן כל בהכחשה לאו כלום היא ואפי' וכו': **שם** בא"ד והרמב"ם ז"ל כתב וכו' שהרי היא אומרת לא נתקדשתי ודבריו תמוהים הרבה וכו'. נ"ב ולי נראה דפי' לשון הרמב"ם כן הוא דכיון שנאמת הוי כאילו אומרת לא נתקדשתי. וכמו דאיתא בפ' המגרש (דף פט ע"ב) דכי פשטה ידה וקיבלה קדושין כאומרת לבעלה גרשתני דמי וגזה מדוקדק לשון הרמב"ם שהרי היא אומרת וכו' ולא זכר מתחלה אמירתה כלום וגזה אתי שפיר דבריישא מיירי במכחישתו ומתחלה לפיכך כתב הרי זו מותרת ובסיפא מיירי בשותקת מתחלה ולפיכך אין מתירין אותה להנשא כו' אבל בכאלת הרי הוא כאילו אומרת לא נתקדשתי לפיכך לא תנשא וכמו שכתבתי ודו"ק:

דף נ ע"א בר"ן ד"ה אבל אמרו לו וכו' ומקשינן אמר ר' יוסי ולא אמר כל דאקנה לא אתיא אלא ביורש. נ"ב פי' דס"ד דמיירי בלוה עצמו ולכך מקשה ולא אמר כל דאקנה ר"ל לא יהא אלא קנונה מבעל חוב ראשון יכול השני לטרוף ממנו דמסתמא מיירי דכתב לו דאקני ולזה תירץ דלא אתיא אלא ביורשו והוא ליה קנונה לאחר מיתת אביו וכמ"ש לעיל ודו"ק:

דף נו ע"א בר"ן ד"ה או דילמא מאי אמר לה וכו' ומהא ממעטינן שהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות וכו'. נ"ב נ"ל שצ"ל שדה חבירו כלומר שדה של חבירו בחובו והכי מוכח הסוגיא: **סליק**

השמטה מספר תמים דעים להרי"ף מסכת כתובות

דף לה ע"ב כתב הרב אלפס ז"ל בענין הא דאמר רב יהודה אמר שמואל המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה וכו' לית הלכתא כרב יהודה אמר שמואל דאמר כל שנולד ספק ברשותו והא נתבע בלחוד מייתי ראיה ואוקים אבל היכא דנולד לו ספק ברשותו והוא תובע לא מהניא ליה ראיה אלא הלכה כרמי בר יחזקאל דאמר כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה לא שנא מוסיף ולא שנא מפיק. ואני תמיה איך כתב דבר זה ומי הוא שלא הועיל לו ראיה וסיכן שמענו לרב יהודה שאמר דבר זה ואינו כך מפורשים הספרים שיש בין רב יהודה לרמי בר יחזקאל דאילו לרב יהודה על בעל החמור להביא ראיה בין שמת החמור ברשותו בין שמת בסימטא ואפילו היה החמור ברשות בעל הפרה בפקדון. ולרמי בר יחזקאל כיון שהספק הוא לא נולד ברשות בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכת הפרה ואי לא מייתי ראיה לא מפיק לה לפרה מידה דבעל החמור דלא אמר כל שכן דבעל החמור מוציא ויביא ראיה. עוד כתב בזה הפרק (שם) בענין האומר איני זן ואיני מפרנס דאמר רב יוסף ויוהן כתובתה. אמר הרב ז"ל לית הלכתא כותיה דרב דהא פליג עלה שמואל ועצ"ג דרבי יוחנן קאי כותי' דרב הא דחייה רבי זירא ואמר על דא אכסוה שערי לאלעזר בבבל. ואני איני רואה מכאן שום ראיה אלא כאדם המספר מה ששמע ואומר על תנם נתבזה פלוני בדבר זה. ועוד שכבר הקשו ממנה בפרק המפקיד למאן דאמר מורדת ממלאכה הויא מורדת דאמרי' איזו מי מעשה לה למלאכה אין דאמר רב איני זן ואיני מפרנס והאמר רב איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה. ומתרצינן ולאו אמלוכי בה בעי מדמקשינן מינה ומפרקינן אלמא הלכתא היא ש"מ: **סליק בס"ד**

מאת הג"מ זאב בן אריה זצ"ל (אבד"ק גאלדינגען וטעלז)

דף ג ע"ב שלטי גבורים ד"ה ולמה הוא נאמן כו' ולכתוב לה כתובה מנה אין שומעין לו שכל עיקרו לא האמינוהו כו'. נ"ב עי' תוס' דף י' ע"א ד"ה חזקה. ועי' רמב"ם סוף פרק י"א מהלכות אישות [ועי' בית שמואל אבן העזר סי' ס"ח ס"ק כ"ד]:

דף ד ע"א ר"ן ד"ה אי דקא טעין כו' טענת דמים דכיון דאיכא טוגרת דכלו בתולי' כדאיתא ביבמות זימנין כו'. תיבת דאיכא המוסגר במרובע מוקף. נ"ב נ"ל דכיון דבוגרת כלו בתולים כדאיתא ביבמות דף ע"א זימנין כו' [וכן כתב (כלשון הזה שבר"ן כאן) בשיטה מקובצת על הגמ' דף לו ע"א ד"ה ה"ג כו' וע"ש עוד ועי' ברא"ש כאן סי' כ"א ובקרבן נתנאל אות מז]:

דף ו ע"א ר"ן במתני' ד"ה ומודה כו'. דלא פסלה נשאה מכהונה אפ"ה אמר ר' יהושע. תיבות אלו המוסגר במרובע מוקף. וצ"ל מוכת עץ אי תתחיך לגבי כתובה מיהא כו' [וכוונת הר"ן להוסיף עוד טעם מגו דמוכת עץ אי תתחיך לא הוה מגו מעליא כיון דבטענת מוכת עץ תתחיך ג"כ לא מהימנא לענין כתובה אם נאמינה במשארסתני נאנסתי יהי' אפשר לומר איערומי קא מערמת עי' בבא מציעא דף ד' ע"ב) ועי' פירש"י דף ז ע"א סד"ה הכא. וכתוס' שם ד"ה התם ובחידושי הרשב"א ובשיטה מקובצת בשם הרמב"ן והרא"ה]:

דף ז ע"ב ר"ן ד"ה כותב אדם עדותו כו' מקצת הגאונים כו' שכך מצאו להם בתשובת שאלה ל"ש שכיב כו'. נ"ב הובא בעיטור אות מ' מ"ב חלק א' ע"ש [ושם כתב כזה הלשון וכן מצאתי ל"ש שכיב מלוה ל"ש שכיב נוה כל הסמוך לקנין כותבין אבל ודאי משך מלתא ולא קבע לי' זימנא למיכתב איכא למימר דילמא פרע וכל סתם הלואה שלשים יום כותבין ונותנין והמע"ה כו' עכ"ל ע"ש]:

דף ט ע"ב שלטי הגבורים אות ג' ד"ה כתב הרמב"ן הוחזקה נדה כו' ע"י אמתלא. נ"ב [כל זה הוא לשון הטור יורה דעה סי' קפ"ה [וע"ש בבית יוסף]:

דף י ע"ב ר"ן ד"ה גרסינן בגמרא ת"ר כו' מדגרסינן בירושלמי פרק האשה שלום כו' שהכשירו עדות אשה בהיש. נ"ב נ"ל עדות אשה כאיש כו' וכ"ב ע"ש בירושלמי [וע"ש ביבמות פ' טו הלכה ו' ובירושלמי סוטה פ"ט הלכה ח' ועי' ביאור הגר"א ז"ל על אבן העזר סי' י"ז סעיף ל"ח ס"ק קכ"ז]: שם ר"ן ד"ה גרסינן בגמרא איבעי להו כו' אבל הרמב"ם ז"ל כתב דאפי' בלשון עדים כו'. נ"ב עי' ש"ך חושן משפט סי' מט ס"ק טו וש"ך כתב על דברי ר"ן אלו נ"ל שצ"ל הרמב"ן כו' אבל הבית יוסף אבן העזר סי' ג' העתיק ג"כ לשון הר"ן כאן אבל הרמב"ם כתב כו' וכוונתם לכאורה על לשון הרמב"ם פרק עשרים מהלכות איסורי ביאה הלכה ט' הרי זה כתוב בספר פלוני כהן לוה מפלוני והלווהו כך וכך והעדים מלמטה כו' עכ"ל והוא כלשון של עדים וע"ע בבית שמואל סי' ג' סק"ה וכנסת הגדולה אה"ע ה"ג ב"י אות ה']:

דף יא ע"ב ר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' מתני' דבולשת כנורתה ולא הביא אלא הא דרב מרי ולא הא דרבי יצחק כו'. נ"ב נ"ל ולא הביא לא הא דרב מארי ולא הא דרבי יצחק כו'. [וע"ע ברא"ש סי' למד]:

דף יב ע"א ר"ן ד"ה דגייסי כו' בירושלמי פ' הזורק כו' ולא באותו מקום כו'. נ"ב לפנינו בירושלמי [שנדפס עם הקרבן עדה] בהלכה ט' איתא ולא באותו מבוי ע"ש: ע"ב בחדושי אנשי שם שעל הר"ן אות א' ד"ה והוא שהי' גדול כו' בד"ה דבריו תמוהים כו' כגון תרומת דגן ותירוש ויצהר כיון דהוה כעין כרת בזמן המקדש כו'. נ"ב נ"ל דהוי כעין מיתה בזמן המקדש כו':

דף טז ע"א רי"ף תני שילא כו' באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית אביה כשהיא ארוסה כו'. נ"ב עי' הרב המגיד פ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ט' שגירסתו ברי"ף כאן היה באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית חמיה כו' ע"ש [וברמב"ם שם וע"ע בשיטה מקובצת על הגמ' דף מד סוף ע"ב]: ע"ב ר"ן ד"ה המוציא ש"ר כו' מכת מרדות כו' עד שתצא נפשו או עד שיקבל עליו דברי חכמים. נ"ב וכן הוא בתוספתא סוף פ"ג דמכות [ע"ע בתוס' נזיר דף כ ע"ב ד"ה ר' יהודה כו'. ובפי' המשניות להרמב"ם שם דף כ"ג ע"א ובפירש"י קידושין כ"ח ע"א ד"ה סופג כו':

דף יח ע"א בר"ן ד"ה ובתינוקת שהיא ממכרת כו' דאם איתא ה"ל למימר נמי השלמת דתינוק כו'. נ"ב עי' בגמ' לפנינו [שלפנינו בגמ' דף כ' ע"א איתא כל תליסר להעניתא מעל"ע ובתינוקת בת תריסר עכ"ל בגמ' הרי מפורש ג"כ השלמה דתינוק. ועי' בשיטה מקובצת הביא לשון הגמ' בר תריסר לתעניתא מעל"ע ובתינוקת עכ"ל וכן הוא ברי"ף כאן ונראה שכן היה ג"כ גירסת הר"ן וע"ש בשיטה מקובצת ועי' חדושי הרשב"א:

דף יט ע"ב ר"ן ד"ה אחולי אחלתא לגמרי ושאלו לרי"ף היאך יתכן כו'. נ"ב עי' בתשובת הרי"ף סי' מ"ב והובא ג"כ תשובת הרי"ף דהם בעיטור אות כ' כתובה:

דף כ ע"א ר"ן ד"ה דת"ק סבר אית להו כו' וכתב עליו הראב"ד ז"ל מה שאינו כתב בת הממאנת אין לה כו'. נ"ב נ"ל מה שאינו כתב כי הממאנת אין לה כו' [וכ"ה בהשגת הראב"ד שם בהלכה י"ד]: ע"ב ר"ן ד"ה משתמשת במדור כו' וכתב הרשב"א ז"ל כו' והראי' עוד מדקתני משתמשת בבתים דודאי לאו בכולם כו'. נ"ב נ"ל מדקתני משתמשת בכרים דודאי לאו בכולם כו': במלחמות בד"ה אמר הכותב לא הבין דעת הגאון ז"ל כו' ונהרדעא מעיקר בבל היא כדאמרינן [גיטין לו ע"ב] לא כתבינן כו' ואמרינן בבבל היכא בבי דינא דשייף ויתיב כו'. נ"ב נ"ל בבבל היכא בבי כנישתא דשף ויתיב כו' והוא במגילה דף כט ע"א וע"ש ברש"י:

דף כב ע"ב ר"ן ד"ה אמר לעדים כו' וכתב בעל העיטור ז"ל דדוקא במתנה והיינו טעמא כו' אבל בשטר הלואה שטרא גילוי מילתא כו'. נ"ב באות ה' הודאה וע"ש אות כ' כתובה. ובאות ה' הודאה דאיירי בשטר הודאה כתב בזה הלשון והא דגרסינן כו' צריך לאימלוכי ביה כו' משום דההוא שטרא הוא דניקני והייטינן דלמא הדר ביה. אבל הכא שטר גילוי מילתא בעלמא הוא. דלא מצי למיהדר ביה כו' [ולא הוזכר בדבריו כאן שטרי הלוואות] ובאות כ' כתובה כתב בזה הלשון אבל קנו מיניה לא צריך לאימלוכי כו' ומסתברא ה"מ במתנה אבל בהלואה איכא למימר פרעיה אפי' קנו מיניה צריך לאימלוכי ביה כדפרישית בתוב. ודוקא במתנה אבל בהודאה כיון דאמר כתובו לא צריך לאימלוכי דבהודאה קני וטטרא גילוי מילתא בעלמא כדפרישית בהודאה עכ"ל בעל העיטור שם ומפורש בדבריו דרק בשטרי הודאה אבל לא בשטרי הלואה] והר"ן שהעתיק כאן בשם בעל העיטור אבל בשטר הלואה שטרא גילוי כו' לכאורה נ"ל אבל בשטר הודאה כמ"ש בעל העיטור שם. ועי' בהרב המגיד פי"א מהלכות מלוה הלכה א' שהביא ג"כ דברי בעל העיטור. אבל נראה דהא דכתב בעל העיטור שם אבל בהלואה דאיכא למימר פרעיה כו' צריך לאימלוכי ביה היינו אם משיך מילתא אחר שלשים יום בסתם הלואה א"כ לאחר זמן הלואה שהיא על זמן דחיישינן לפרעון וכמ"ש הבעל העיטור באות מ' חוב [וכמ"ש הר"ן פרק האשה שנתארמלה גבי כותב אדם עדותו כו' דף ע ע"א] אבל בתוך זמן או בתוך ל' יום הלואה והודאה חד דינא אית להו גם לבעל העיטור:

דף מג ע"ב ר"ן ד"ה מסתברא לן דהאי מלוגא כו' ואחרים פירשו דהא דמלוגא בדאיכא עדים כו'. נ"ב זה הוא דעת בעל העיטור מאמר שני וכאות פ' פקדון ע"ש [וע"ש במאמר שני שסיטתו דאותיות נקנות במסירה וז"ל שם ההיא איתתא כו' ואמרה להו מחיים תפיסנא להו לענין מיגבא בהו קאמר דאותיות נקנות במסירה ומהני' בהו תפיסה מחיים ולא כדברי רב אלפס דאמר בתורת משכון. והא דלא מהימנא [שתבעוה מחיים] משום מגו. בדאיכא עדים היא עכ"ל וע"ש באות פ' פקדון]:

דף מז ע"ב במלחמות בד"ה אמר הכותב אכתוב בכאן מ"ש רבינו חננאל כו' בחיבוריהם ובתשובותיהם אבל פי' משנתינו הטלימו ממנו. נ"ב ועי' בעיטור מאמר חמישי נאמנות [מה שתירץ בזה וע"ש עוד ובתשו' הרא"ש כלל ע"א סי' ו' הביא ג"כ קצת מדברי בעל העיטור שם ועי' רא"ש כאן: שם במלחמות בא"ד ואפוטרופוס שמינוהו על נכסיו אלא שבתוספתא פירשו שכל שמכרה להם כו'. נ"ב בתוספתא כתובות פרק ט':
שם באותו דיבור. אבל לקוחות שחשבו בהם לקנוניא כדמפורש בשבועות כו'. נ"ב דף מ"ב ע"ב:

דף מח ע"א ר"ן סד"ה דקי"ל דבדרבנן כו' ומיהו כתב הרמב"ן ז"ל כו' מטלטלי כיון דגופייהו לא מקלינן לא מפקינן מינה וסדרי כו'. נ"ב נ"ל כיון דגופייהו לא מקניין לה מפקינן מינה כו' [וכן הוא הלשון בדברי הרמב"ן המובא בשיטה מקובצת על הגמרא דף פ"ה ע"א]: שם בא"ד דכי אמרינן דתקנתא כו' שכך כתב בתשובה כפונה שטרו והוא חשוד. משמע מדברי הר"ן והרא"ש [בסי' כה] דמפכינן שבועה אנתבע ונשבע שבועת המשנה [ולשון הרא"ש על דברי הרי"ף דהא דאמרינן תקנתא לתקנתא לא עבדינן היינו דוקא בשבועת היסת אבל לא בשבועת המשנה עכ"ל] ומלשון תשובת הרי"ף סי' פ"ה נראה דהנשבעין ונוטלין וחשוד אינו נשבע הנתבע אלא היסת וז"ל בתשובת הרי"ף סי' פ"ה. שאלה. מי שהיה מן הנשבעין ונוטלין חשוד על השבועה יחזור השבועה בעצמה על הנתבע ופטור מן הפרעון או לא. תשובה. אם היה אחד מן הנשבעין ונוטלין חשוד אין הופכין את השבועה על הנתבע לפי שהוא תקנתא דרבנן וכשם שאין הופכין שבועת היסת מתקנתא לתקנתא כך אין הופכין זאת התקנה לאחרת אלא תחזור השבועה על הנתבע בהיסת עכ"ל תשובת הרי"ף שם. ובעל העיטור אות ח' חוב חלק שני כתב בזה הלשון. דכל הנשבעין ונוטלין כו' וכשהוא חשוד כתב רב אלפס תזרם לשבועת היסת ומסתברא דחשוד שכנגדו נשבע ונפטר כו' עכ"ל עי' ש"ך סי' פ"ט סק"ג [הביא סוף דברי בעל העיטור אלם] וע"ש עוד בבעל העיטור [ולשון בעל המאור כוף שבועות שראינו לרי"ף ז"ל שכתב בתשובותיו שהפוגם את שטרו והוא חשוד תחזור שבועתו להיסת לשכנגדו עכ"ל ע"ש] ויש לתמוה לכאורה על מ"ש הטור סי' נ"ב סעיף י"ג בזה"ל והוא חשוד אם הוא מהנשבעין וטעלין כו' וכתב רב אלפס שהנתבע פטור בלא שבועה ובעל העיטור כתב שנשבע היסת עכ"ל ועי' ב"ח שם. [ועי' כנסת הגדולה על חו"מ סי' נ"ב על הב"י אות ע"ו ובסי' פ"ב על הבית יוסף אות י"ח. ועי' תפארת שמואל על הטור סי' נ"ב סעיף י"ג שם ועל הבית יוסף שם]: ע"ב בר"ן ד"ה כתובתה קיימת כו' שכתב לה בכותיות ואפי' שבעל לאחר שהגדילה אי נתגיירה כו'. נ"ב נ"ל שכתב לה בכותיות. ופי' שבעל לאחר שהגדילה כו' ועי' הרב המגיד פרק י"א מהל' אישות בשם הרשב"א [וז"ל שם וכתב הרשב"א ז"ל והוא שבעל לאחר שהגדיל לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכן מפורש בירושלמי עכ"ל וכן כתב בשיטה מקובצת על הגמ' דף ל' ע"א בשם תלמידי רבינו

יונה בשם הירושלמי וע"ע בירושלמי כאן פ"ט הלכה י"א ועי' תוס' ל ע"א ד"ה לא שנו. ועי' בית שמואל סי' ס"ז סק"ט כתב ג"כ כנ"ל בשם הר"ן ע"ש]:

דף נג ע"ב ר"ן ד"ה אבל שני שטרות כו' וכן דעת הרב בעל העיטור ז"ל. נ"ב במאמר עשירי:

דף נד ע"ב ר"ן ד"ה הכתו תרי שטרי כו' והרמב"ם כתבה בפרק כ"ב מהלכות מלוה ולוה כו'. נ"ב נ"ל בפרק כ' מהלכות מלוה ולוה [הלכה ה']:

דף נה ע"א רי"ף כדתני כתבה לראשון ולא תמהה לו כו'. נ"ב נ"ל כתב לראשון כו' [וכן הוא בגמרא דף נה ע"א]:

דף נו ע"א ר"ן ד"ה נשאת והיא כאה כו' והרב רמב"ם כתב בפרק שמונה מהלכות אישות. נ"ב נ"ל בפרק שמונה עשר מהלכות אישות [הלכה כ"ז]:

דף נז ע"ב ר"ן סד"ה הוה סדיינין כו' ואם בא לומר דכיון דלגבי יתומים הוה מאתים במנה קיים אף לגבי דידה כו' כן נ"ל ותיבת מנה במאתים המוסגר במרובע מוקף:

דף נח ע"א ר"ן ד"ה הישא דקתני כו' אבל רבינו האי ז"ל פירש בספר המקח כו': נ"ב בשער ששי: ע"ב רי"ף חיליה דרב מהדא הגוזל שדה ומכרה לחבירו ונטלוה מסיקין כו'. נ"ב שתי תיבות ומכרה לחבירו ליתא בירושלמי ועי' ברא"ש [ברא"ש הביא הירושלמי וכתב בלשון זה חיליה דרב מהכא הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מכת מדינה אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה ולא שמע דאמר ר' יוחנן כו' והוא לשון המתני' בב"ק דף קט"ז ע"ב ולפ"ז ראיית הירושלמי מן המתני' הנ"ל וע"ש עוד ברא"ש ועי' בירושלמי כאן הלכה ב' ובפרק ד' דנדרים הלכה ב']:

דף סא ע"א ר"ן ד"ה אני הכן וכו' ירושלמי אבל לא האח כו' וגרסינן תו התם הפקחים היו כותבין ותני עלה כו'. נ"ב בפרק הנושא וע"ש בריש פרק אע"פ [בירושלמי פ' הנושא ה"ב איתא מה שהביא הר"ן כאן. שעל המתני' דהפקחין היו כותבין על מנת שאזי זן את בתך חמש שנים כ"ז שאת עמי תני עלה ובלבד מן הנשואים הראשונים ואתיא כמו שאמר ר' חנינא המשיא אשה כו' ובלבד מן הנשואין הראשונים (ומזה לכאורה איטו מוכרח ללמוד גם על רב גידל על דברים הנקנים באמירה ועי' פני משה. ועי' אבן העזר סי' קי"ד סעיף י"א). אבל בירושלמי פרק אע"פ הלכה א' מפורש דהך דינא כמה אתה נותן לבנך כו' עמדו וקדשו קנו ובלבד מן הנשואים הראשונים וכמו שאמר ר' חנינא המשיא כו' ע"ש]:

דף סב ע"א ר"ן ד"ה לא מזוני אית לך כו' כ"ה שנים כרבנן ומיהו משמע דאלמנה שמתה כו'. נ"ב נ"ל כרבנן ומהא משמע כו': ע"ב ד"ה והוי יודע שלפי מה שכתבנו כו'. ואף להרי"ף נמצאת תשובה כלשון הזה לא חלקו כו'. נ"ב עי' תשובת הרי"ף סי' כ"ב:

דף סד ע"א ר"ן ד"ה עשאה סימן לאחר כו' בירושלמי הנכתב בהלכות בסמוך לא סוף דבר עשאה המערער סימן לאחר כו' והיינו דגרסינן עלה בירושלמי לא סוף דבר עשאה המערער סימן לאחר כו'. תיבת המערער המוסגר במרובע הוא מוקף. וכ"ב בתגס הגיהו כאן ובסמוך תיבת המערער ובירושלמי שלפנינו ליתא תיבת המערער והר"ן מביא ראיה שאפילו מלשון הירושלמי שלפנינו מוכח דלא כפירש"י. דלפירש"י מאי אפי' אחר לאחר דאיתא בירושלמי דמה לי עשאה המחזיק סימן לאחר או אחר לאחר וכמו שסיים הר"ן כאן. שאם היה גרסת הר"ן בירושלמי כמו שהגיהו עשאה המערער כו' וכלשון שהעתיק הרי"ף מה לו להר"ן להאריך בזה הא בהדיא מבואר דלא כרש"י. ועי' בבעל העיטור סוף מאמר תשיעי שכתב על לשון הירושלמי שהביא הרי"ף בזה הלשון והא דכתב רב אלפס בגירסא דירושלמי לא סוף דבר עשאה סימן העורר לאחר אפי' אחר לאחר ליתא בנוסחא כו' אלא הכי איתא בירושלמי ל"א סוף דבר עשאה סימן לאחר כו' עכ"ל הבעל העיטור שם. ועי' בקרבן עדה על הירושלמי שמתרץ קושית הר"ן הנ"ל על פירש"י וכו'. ועי' תוס' דף ק"ט ע"ב ד"ה עשאה כו' ובמהרש"א שם וע"פ דבריו מתורץ ג"כ קושית הר"ן הנ"ל וע"ע בקרבן נתנאל על הרא"ש סי' י"ב אות כ"ט ול' ע"ש]: ע"ב שלטי הגבורים אות ג' דיבור המתחיל וכתב הרא"ש ואם ירצה אחד לקיים החלוקה כו'. הוא קאי על הרי"ף. מאי תקנתייהו ליתבו להו דיקלא וליהדר וליפלגי מרישא. ע"ז קאי דברי ש"ג הללו: שם בשלטי הגבורים אות ה' ד"ה וכתב הרמ"ה לא שנא באתרא כו' אין יכול לומר לויתי ממך כו' שאפילו אם לא לוה ממנו יכול לגבות הזיבוריות שלו. נ"ב נ"ל יכול לגבות העדיות שלו:

דף ס"ה ע"א בבעל המאור ד"ה אתמר בנים שהוניאו כו' דמפסיד ליה לקמא אלא כרבנן דמודו לתרוייהו. נ"ב נ"ל אלא כרבנן א"כ דמודי לתרוייהו [פי' א"כ יש לתרץ דאתיא ככולי עלמא ואיירי דמודו זה לזה שהניסם לוו זה מזה. וכ"כ בשיטה מקובצת ע"ש]: בשה"ג אות כ' ד"ה וכן כל שאר הארצות שהן כעין יהודה כו' אבל לא מטה היפה לנוה הרע. נ"ב ועי' חלקת מחוקק סי' ע"ה ס"ק י"א ועי' בבעל העיטור סוף אות פ' פסיקתא (התחלת אות פ' פקדון) שכתב ג"כ על הך דינא בן יהודה שאירס אשה בגליל כו' אבל מטה היפה לנוה הרע לא עכ"ל:

במרדכי סוף סימן קמ"ו בשלטי הגבורים שם סוף ד"ה שאלה לרי"ף אם בא לב"ד כו' ואין ראוי לדון ע"פ אותו השטר עכ"ל. נ"ב עכ"ל העיטור אות ק' קבלת עדות. שמן התחלת הדיבור שאלה לרי"ף אם בא לב"ד כו' עד סומכין על העדים הוא לשון תשובת הרי"ף סי' ר"א המובא ג"כ בבעל העיטור שם. ומה שכתב אח"ז והלכתא קבלת עדות צריכה כו' עד סוף הדיבור הם דברי הבעל העיטור בעצמו ודלא כמ"ש בבאר הגולה על חו"מ סימן כ"ח סעיף ל"ח [שציין גם על זה בשם תשובת הרי"ף וע"ע בנימוקי יוסף פ' בתרא דב"ק דף מ"ב ע"ב]: סימן קס"ב בספר העיטור [אות כ' כתובה] תשובה לר' חנינא כו' ויתן לבתו כבנו. והיום הלואי שיתן לבנו כמו לבתו וכן נ"ל וכן הוא בעיטור שם: סימן רנ"ב והאב"ן החזיק דברי רש"י כו' וריב"א אמר אלמנה כו'. נ"ב עי' ספר ראב"ן סימן ק"ג ק"ד. ועי' בטור סי' ק"א אלמנה כו' ובעל התרומות כתב שאם נשאת כו' וכ"כ בעל העיטור עכ"ל הטור וע"ש בב"ח שנתקשה עליהם מן הגמ' גיטין דף ל"ה. ועי' בראב"ן שם סי' ק"ז שהאריך בזה והביא סוגי' דגיטין הנ"ל. והביא שם תשובת רש"י בזה ועי' בבעל העיטור אות כ' כתובה מה שכתב בזה ומה שכתב שם בשם תשובת הרי"ף בזה ועי' בתשובת הרי"ף הנדפסות סי' ל':

בהגהות מרדכי סימן רפ"ה טופס השוכר כו' וכל מאן דאתי מחמתי כהזמנא דילי דיקום כו'. נ"ב נ"ל בהרמנא דילי כו' [וכבעל העיטור שם סוף אות ש' שוכר הנוסח דאתי מחמתי' בהרמנא דילי ולא דילי דייקום ויערער כו'. פי' כל מי שיבוא מחמת בין שיהיה ברשותי בין שיהיה שלא ברשותי כו']: סי' רצ"ב אם המומין נכרים הם לכל הנכנסים ואין עדים שנכנס בבתים אין נאמנון על ראובן כלום אלא אם נשבע שמעון כו'. נ"ב נ"ל לכל הנכנסים ויש עדים שנכנס בבתים אין נאמנון על ראובן כלום ואם לאו נשבע שמעון כו': סימן רצ"ג טופס של תנאי כתובה מעיטור בכך וכך כו'. נ"ב ע"ש אות ת' תנאי: שם טופס שטר חליפין ומעיטור דאמר כו'. נ"ב אות ת' תמורה ע"ש: סימן רצ"ד תנאו קיים ורבינו תם נמי הקשה הלכתא אהלכתא כו'. נ"ב נ"ל ור"ת נמי הקשה הלכתא כו' [וכ"ה הלשון בבעל העיטור אות ת' תנאי שכל הדיבור שבכאן הוא כדברי הבעל העיטור שם. וע"ע בשיטה מקובצת דף פ"ד ע"א בשם הרמב"ן שהביא ג"כ דברי ר"ת ועי' בר"ן וברא"ש]: שם הלכך איתא לרב דתלמודא דידן פ' הכותב ואיתא נמי בירושלמי דתהדר פורנא כו'. נ"ב נ"ל ואיתא נמי לירושלמי דתהדר כו' [וכן הוא בבעל העיטור שם]: שם ואית דמפרשי דהא דרשב"ג כו' דהא לא ידע מי מייתי ברישא ובעלמא תנאו קיים ולא קשיא הלכתא אהלכתא כו'. נ"ב נ"ל דהא לא ידע מי מיית ברישא ודכולי עלמא תנאו בטל ולא קשי' הלכתא אהלכתא כו' וכן הוא הלשון בבעל העיטור שם אות ת' תנאי וע"ש: סימן ש"א וליורשין דקיימו ע"כ לשון העיטור. נ"ב אות ש' שיתוף: סימן ש"ב א"כ חד מינייהו חשיד ליה דינא לאשתבועי לאידך. נ"ב ובעיטור שם אות ש' שיתוף הנוסח א"כ חד מינייהו חשוד לית דינא לאישתבועי לאידך. וכן הוא בבעל העיטור דפוס וויניציאה ועי' מס"ש בביאורו שנראה שהגירסא לית דינא הוא הגירסא האמיתית וט"ס במרדכי כאן ליה במקום לית ושמן הגהות מרדכי יצא הטעות להדרכי משה בסי' ל"ג אות ב' כי לא היה להרמ"א ספר העיטור וכמ"ש בתשובותיו סי' נ"ו. ור"ן על הבית יוסף בסי' קע"ו מחודש כ"ט שהעתיק מהגהות מרדכי ליה לכאורה יש לתמוה וע"ש בשו"ע חו"מ סי' קע"ו סעיף ל"ג. [ולהגירסא ליה קשה לכאורה דתיבת ליה מיותר ובטורים הישנים כתוב בב"י שם בזה הלשון חשוד ליה דינא לאשתבועי לאידך והם דברי העיטור. (ותיבת ליה הוא למד יוד וקו עליו) ויותר מזה אינו כתוב בפנים ורק בהגהת מהרל"ח כתב כלומר ישבע השני. ובדפוסים האחרונים (כתבו בפירוש בב"י תיבת ליה) והכניסו הגהת מהרל"ח הנ"ל בפנים שלא כראוי. אך בשו"ע סי' קע"ו סעיף ל"ג משמע שהב"י היה גורס ליה כנ"ל וע"ש בפתחי תשובה ס"ק ל"ג מה שכתב בזה]: סימן ש"ה ובתר הכי אי נבינא לאוגודי ההוא שותפתא להאי דלא ואי לא כו'. נ"ב נ"ל ובתר הכי אי נבינא לאוגודי ההוא שותפתא לחיי ואי לא כו' [וכן הוא בעיטור שם סוף אות ש' שיתוף]: סימן ש"ח בתרייתא ליתא מקמי קמייתא עכ"ל העיטור. נ"ב אות ש' שוכר ע"ש: סימן שי"ב ובירושלמי משמע להדיא דאף ת"ק כו'. נ"ב ע"ש [לפנינו בירושלמי אמר דת"ק ס"ל כתובה דאורייתא ורשב"ג ס"ל כתובה דרבנן וע"ש בפני משה]: שם באותו דיבור ומסייעא למ"ד מטבע היוצא פי' דאמרינן כו'. נ"ב ע"ש בירושלמי ומה שהעתיק כאן מסייע למ"ד מטבע היוצא ליתא בירושלמי לפנינו ועי' בשירי קרבן על הירושלמי אבל גם בעיטור אות כ' כתובה העתיק לשון זה בשם הירושלמי הדא מסייע למ"ד מטבע היוצא ונראה שהוא חסר מהירושלמי שלפנינו ונראה שמה שאמר בירושלמי מסייע למ"ד מטבע היוצא קאי על כתובה וכאמוראי דס"ל הכי בירושלמי לעיל פרק ראשון הלכה ב' (ודלא כהגהת מרדכי כאן) וע"ש בעיטור:

תוספתא פ"ב איזהו ערער כו' לכהונה שלא נשא כפיו מימיו שלא נטל כפיו מימיו אין זה ערעור. נ"ב בהס"ג הלכות בבא בתרא איתא (לשון התוספתא הזאת) בזה הלשון שלא נשא כפיו מימיו שלא נטל חלקו מימיו אין זה ערעור וע"ש [הנוסח שם]: סליק

גליון אלפס

הגהות מאת הג"מ שניאור זלמן בר אברהם שליט"א אבד"ק גאלדינגען.

[מלבד המראה מקומות ברי"ף ונו"כ [ונדפסו בפנים מסוגרים במרובעים] ושנויים בגירסות הרי"ף ונו"כ לפי גירסת תלמוד בבלי וירושלמי, וחדושים על הרי"ף ונ"י, שנדפסו על גליון האלפס בציון כוכב כזה *) ונקראים (ג"א). ואלה המה החדושים אשר לא יכולנו להציגם על הגליון]:

דף כח ע"ב (מה שנדפס על הגליון הוא בקיצור וכאן האריך המחבר יותר) בהרי"ף כתב רב האי גאון ז"ל כך הטלו בישיבה אע"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים בזו הלכה כרבי בן בתירא מדקא מקשו רבנן ומפרקי אליבא דריב"ב ש"מ דהלכתא כוותי'. עכ"ל. נ"ב בביאורי הגר"א באבן העזר סי' פ"ג ס"ק ג' בליקוט הביא בלע"ג דהלא מצינו בכמה מקומות עלמו מספר דשקלו וטרו אמוראי בדברי יחידאה כו' והרי"ף השמיט כמה סוגיות משום שהוא דלא כהלכתא או אליבא דיחיד כו' עכ"ל הגר"א זצוק"ל והנה קושית הגר"א ז"ל הקשה ג"כ הרא"ש על הרי"ף בפ"ט דגיטין (בסי' יח) גבי מתניתין (דף נט.) דחרש רומז ונרמז ובן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין. ופסק שם הרי"ף כבן בתירא אליבא דבן בתירא אלמא דקסבר דהלכתא כוותי' וכתב הרא"ש על זה ולא מסתברא לי דבכל התלמוד מפרשין האמוראים דברי התנאים לידע פירוש המשנה במה נחלקו אע"ג דלית הלכתא כוותי' עכ"ל. והדרישה בחושן משפט סי' רלה ס"ק יט כתב ע"ז. ואע"ג דבכמה דוכתי מוכיח הרא"ש דהלכה כפלוני מדמפרשי אמוראי דבריו או הגמרא. נראה דהיינו בברייתא או בדברי האמוראים אבל במשנה דבך אמוראים לפרש והע"פ שאין הלכה והוא שכתב הרא"ש לידע פירוש המשנה. עכ"ל הדרישה והביאו סק"ג. ואחר רוב המחילה מגאון קדשו דברי הדרישה תמוהים מאד דהא כאן בסוגיא זו דכתובות פסק הרי"ף כר' יהודה בן בתירא משום דשקלו וטרו אמוראי אליבי' אע"ג שהוא משנה. וכ"כ הרא"ש בפ"ח דגיטין (סי' י"א) הלכה כר' אליעזר (דף פ.) גבי כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה כו' תלא מזה ומזה כו' ר"א אומר אם לאלתר יצא אין זה גט כו'. ומפרשי אמוראי היכי דמי לאלתר וה"ד לאחר זמן ופסקו שם הרי"ף והרא"ש כר' אליעזר אע"ג דיחיד הוא משום דמפרשי אמוראי דבריו אע"ג שהוא משנה, וכן מצינו ג"כ לסיפך דמפרשי אמוראי גם דברי אמוראים אחרים

אחרים אע"ג דלא ס"ל כוותי'. כמ"ש הרשב"א בפ"ה דב"ק בפלוגתא דרב ושמואל שם (דף נג.) גבי נפל לפניו מקול הכרייה כו' והביאו הכ"י (הם סי' ק"ז) וז"ל והרשב"א ז"ל האריך בחידושיו ג"כ לפסוק כשמואל אע"ג דהני אמוראי כפו להרוצי אליבא דרב לא מכרעי מילתא דלא סברי כשמואל וכיון דקי"ל כשמואל בדיני כוותי' קי"ל עכ"ל הכ"י בשם הרשב"א. וגדולה מזה מצינו ש"ס מפורשת בב"ק (דף קו.) א"ל רמי בר חמא לר"נ מכדי דרב לא ס"ל לך משכוני נפשך אדרב למה לך א"ל לפרושה לדרב. עכ"ל הגמרא. הרי דגם דברי האמוראים דקך לפרש אע"ג דלא ס"ל כוותי'. וכל זה מפורש סיפך דברי הדרישה ז"ל. לכן נלע"ד לתרץ קושית הגר"א ז"ל שהיא קושי' עצומה על הרי"ף ויותר קשה מאד על הרא"ש ז"ל שהוא עצמו הקשה על הרי"ף (אותה קושי' עצמה של הגר"א כאן) בגיטין (דף מט.) לענין חרש. ופסק שם מטעם זה דלא כהרי"ף וכאן בסוגיא זו דכתובות פסק הרא"ש כריב"ב מטעם זה דהרי"ף משום דאמוראי מפרשי דבריו. לכן נלע"ד לתרץ דברי הרי"ף והרא"ש דהסיא סוגיא דהכא שאני. דמשקלי וטרי' של האמוראים גופי' מוכח דהלכה כריב"ב. משום דקשה מאי פריך (הכא בכתובות דף סו.) רבא בר רב חנן אלא מעתה רקק בבגדו של חבירו ה"נ דבעי למיתן לו בושת וכ"ת ה"נ והא תנן רקק והגיע בו הרוק כו' חייב ליתן לו ת' זוז ואמר ר"פ לא שנו אלא בו אבל בבגדו פטור. ומאי קושי' דלמא באמת ריב"ב סובר דגם בבגדו חייב וכסברת המקשה דפריך וכ"ת ה"נ והא תנן כו'. והא דאמר ר"פ בבגדו פטור היינו לדידן דקי"ל כת"ק דריב"ב. אלא ע"כ דהלכתא כרבי יהודה בן בתירא. וכן מוכח מקושי' רבינא לרב אשי אלא מעתה ביים עני בן טובים כו' ה"נ דבעי למיתן להו בושת לכל בני משפחה. וקשה ומאי קושי' אימא ה"נ דבעי למיתב לריב"ב. וצ"ל על כרחך דקושי' רבינא הוא ממעשים בכל יום דלא פסקי' הכי שיהי' לבני משפחה חלק בבושת [וכה"ג כתבו התוס' בשבת (דף מח.) ד"ה מאי שנא ממיתה כו' דלא מברייתא פריך אלא ממעשים בכל יום שנותנין מיחם ע"ג מיחם עכ"ל] וא"כ קשה מאי ראי' ממעשים בכ"י דלמא אנן פסקינן כת"ק דריב"ב לכך לא בעי למיתב לבני משפחה אבל ריב"ב אין ה"נ דס"ל דחייב למיתב לבני משפחה אע"כ דהלכה כריב"ב ושפיר פריך ממעשים בכ"י לריב"ב משום דקי"ל כוותי'. וא"כ מוכח מפלפולן של האמוראים בעצמם דהלכה כריב"ב. וזהו שדקדק הרי"ף בלשונו שכ' מדקא מקשו אמוראי ומפרקי אליבא דריב"ב כו' דהיינו מתירוצם ופירוקם בעצמם מוכח דהלכה כריב"ב. לכך מודה כאן גם הרא"ש להרי"ף ז"ל והדברים נכונים בעזהי"ת :

דף נט ע"ב ר"ן בד"ה אם הסיה האב כו' בין שהוא עשיר [בין שהוא עני] בין שהוא פחות כו' עכ"ל הר"ן. נ"ב פשוט שט"ס הוא מה שכתב בין שהוא עשיר בין שהוא עני וצ"ל בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין הוא יותר. וכן ברש"י שברי"ף ט"ס הוא בין שהוא עשיר כו' דהא בגמרא פריך מכלל דת"ק סבר אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה והא לית לה וכן משמע בהדי' מדברי הר"ן דבסמוך ד"ה חזיק לגאון כו' שכתב דרש"י ס"ל כדברי הגאון האחר שהביא הרי"ף ז"ל והיינו ממה שכתב רש"י כאן אליבא דר"י דקי"ל כוותיה. בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין יותר. עכ"ל :

דף לא ע"א ר"ן ד"ה הפעוטות תינוקות בני תשע או שמונה כדמפרש בהניזקין עכ"ל. וכן הוא ג"כ לשון רש"י. וצ"ע דבגמרא שם (גיטין דף נט.) בעי ועד כמה מהוי רב יהודה לרבי יצחק ברי' כבר שית כבר שב רב כהנא אמר כבר שב כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי כל חד וחד לפי חורפי' עכ"ל הגמ'. וא"כ מבן ו' עד בן עשר הוא כל חד לפום חורפי'. ורש"י והר"ן שכתבו בני ט' או ח' לא נקטי לא מספר המועט ולא מספר המרובה. וצ"ע. ובאמת לכל הפוסקים הוא מן ו' עד עשר ועשר בכלל הוא בכלל פעוטות רק מעשר ולמעלה מחולקים הטור והרמב"ם עיין בחו"מ ריש סי' רלה : סליק

השמטה על מסכת יבמות

דף ב ע"א בנימוקי יוסף ד"ה תני שהיו כו' יש לנו כיוצא בו הרבה דמסקי בהו שמע מינה ואפ"ה לא קיימא פרק הזהב גבי שחמתית ונמצאת לבנה כו' עכ"ל הנ"י. נ"ב בפרק הזהב אינו וע"ש הוא וצ"ל בבבא בתרא (דף סד.). אבל קשה דהא שם קיימא גם לפי המסקנא הא דא"ר פפא שמע מינה האי שימשא סומקתא היא ואפשר לומר דס"ל לנימוקי יוסף דכיון דלבתר דדחי הש"ס כמראה חמה ולא כמראה חמה כו' פריך תו הש"ס ולמאי דס"ד מעיקרא כו' וטרח לפרושא הא דס"ד ש"מ דס"ל להש"ס דהעיקר הוא כמו דס"ד מעיקרא דשימשא לא הוי סומקא כסברת המקשן דפריך מיתיבי כו' כמראה חמה עמוקה מן הצל. ובזה אתי שפיר הא דלא הובא בפוסקים כלל הא דחמה סומקא היא אע"ג דנ"מ לנודר מן האדום כמ"ש התוס' משום דלא קאי במסקנא :

דף ד ע"ב בנ"י ד"ה והולד כשר ומותר אפי' בישראל דלא הוי כממזר ספק עכ"ל הנ"י. נ"ב פי' משום דממזר ספק אסור מדרבנן בישראלית כמבואר בהדיא בקדושין (דף עג.) אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר מ"ט כו' ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא כו' ומה טעם אמרו שתוקי פסול כו' אלא מעלה עשו ביוחסין עכ"ל הגמ'. לכך שפיר כתב הנימוקי יוסף דבני שניות מותרים בישראל אפילו מדרבנן ולא הוויין כספק ממזר דאסור מדרבנן. ולא קשי' מידי מה שהקשה הכתונת פסים ע"ז. וז"ל לא ידעתי למה דייק כן דהא אפי' ספק ממזר מותר בישראל כדקי"ל בפ' בתרא דקדושין ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא. עכ"ל. ופליאה גדולה שבמתכ"ת איסתמים לי' הש"ס הנ"ל דעסיק ביה וגם דברי הרמב"ם והטוש"ע אהע"ז סי' ד' סעיף כ"ד דספק ממזר אסור מדרבנן :

דף לג ע"ב ברי"ף בירושלמי אמר רב בני מתניתא בקשור מן הארכובה ולמטה עכ"ל. נ"ב פשוט דט"ס הוא וצ"ל כיני מתני' בב"ק ופירושו איירי מתניתין בקשור כו' וכן הוא פעמים אין מספר לשון הירושלמי וגם כאן סוף הלכה א' כיני מתני' בקשור מן הארכובה כו'. ובהגה נדפק מהר"ם שפירא ז"ל כזה :

דף מד ע"ב נ"י ריש פרק האשה ד"ה אינה חוששת כו' וה"ל כפלגא על פלגא ואין נ"ל דאתי' שפיר מתניתין לר"מ דחייש אפי' למיעוטא עכ"ל הנ"י. נ"ב פי' כל שכן וקי"ו דאתי שפיר מתני' לר"מ כיון דמתני' אתיא אפי' לרבנן דלא חיישי למיעוטא אפ"ה לא תנשא לשוק משום דהכא החזקה מסייע להמיעוט וסמוך מיעוטא לחזקה א"כ כ"ש דאתי' מתני' אליבא דר"מ דחייש בכל דוכתא למיעוט לחוד אפי' במקום שאין החזקה מסייע כלום להמיעוט שאסורה להנשא. שמא לא נתעברה נרתה. ותיבות וא"נ"ל שכתב הנ"י כוונתו כמו פשיטא וכל שכן וק"ו. כמו זו וא"צ לומר זו. ולאגב נדפק בזה בספר כתונת פסים במתכ"ת. ופשוט מאד : סליק

הגהות וחדושים על הרי"ף ממסכת כתובות

מאת הג"מ שמואל מרובזעוויץ ז"ל מו"ץ דמאהליב (והרד"ל ז"ל העתיקם בכי"ק מגליון האלפס שלו).

דף ה ע"ב בר"ן ד"ה טעמא דאיכא עדים וכו' מגו דאי בעי אמר פרעתי. לא ידעתי הא הוי מגו במ"ע. והיי' לנו לומר שיטעון ליורשים שמא פרע אביהם. אבל אין לשונו משמע כן. ועוד דאפשר באלמנה נמי אין לחוש דפרע אביהם דהו"ל ג"כ תוך זמנו ואכמ"ל :

דף ו ע"א ד"ה אין אדם מפיס כו' י"ל דלא דמי דהתם מאי כו'. ול"נ בלא"ה דהתם הוי כתרי גופי ופלגינן דבורא והכא הוי כחד גופא לא פלגינן עי' במס' ב"ב בסוגיא דבעל שאמר גרשתי את אשתו להמני' לרבא. ועי' תוס' סנהדרין פ"ק (ט:): שם ד"ה לעולם כו' למה לא יגבה לו חוב זה כו'. אין זה קושיא די"ל אי לאו דר"נ הוי מהימן במיגו דאי בעי מחיל אכן מדר"נ א"י למחול וזהו הפי' היותר מחוור. גם מהך דספ"ב נמי לא מוכח משום דשם אין שומת הסט"ח שוין כמבואר שם דלחד אית לי' בינונית כו': ע"ב ד"ה תנאי כו' שעבודא מהשתא בע"כ דלוה כו'. אין זה מוסכם אם נאמר נתינה בע"כ לא שמה נתינה עש"ס בגיטין :

דף ח ע"ב ד"ה ש"מ עד כו' וא"א אלא הכי מוכחי כו'. וכ"ת הא אין דנין ע"פ עדותן שראו בלילה אלא דאיכא הוי כעדים אחרים שראו בלילה ומעידין לפני ב"ד הואיל דב"ד דנין ע"פ עדותן וה"נ כיון דעד נעשה דיין וכן מעידין לפני הג' והן עצמן נעשין דיינין בשעה שמעידין והו"ל כאילו עדים מעידים בפני ב"ד. ואפשר כוונת הר"ן משום דאין בקבלת העדות ג' וגסי דהקלו בזה. בקיום שטרות אבל בעדות החדש לא הקלו ולעולם עד המעיד יכול להיות אח"כ [דיין] אבל אין זה במשמעות לשונו ז"ל :

דף ט ע"ב בד"ה הנמצא"ד עד שלא תתמו וכו' דאלו מדאורייתא אית לן למימר אוקי אחזקה כו'. והא דפריך מ"ט ריבא כו' משום דבאומרת ברי לי לא מהני חזקה לאוסרה דתנא. ובמ"א הארכתי :

דף י ע"א ד"ה עד אומר נתגרשה וכו' אלא עיקר התי' בכאן כו'. עדיין אין מתורץ לעיל גבי נתגרשה אית לי' לה"י עד דאמר לא נתקדשה מגו כמבואר. ובמ"א הארכתי בדברי הר"ן בסוגיא זו: ע"ב ד"ה ובזמן שהן מעידות כו'. ול"נ בפשוט דהתם בבבל סתמא כשר עד שיוחזק בפסול ובא"י סתמא פסול עד שיוחזק לכשר כדאיתא בקדושין פרק ע"י ע"ש: שם בריא"ז אות א' ואפי' עבדה ושפחתה אבל לא בנה כו'. צ"ע דפסק דלא כמאן דלברייתא קמייתא אף עבדה ושפחתה אין נאמנין ולבתרייתא אף בנה ובתה נאמנין ע"ש בגמ': שם ד"ה גרסי' עלה בגמ' וכו' והרמב"ם ז' בפ"כ מא"ב דלתרומה דאורייתא בעי ב' עדים כו'. ואף דע"א נאמן באיסורין אפשר משום שהוא נגד הרוב דרובא אינן כהנים וכיון דאף נגד חזקה מבעל אם ע"א נאמן כ"ש נגד הרוב: בא"ד לא נתחוורו לי דברי הרמב"ם. אפשר טעמו דהרמב"ם סמוך אסתם משנה דיבמות דכהנת שנתערב ולדה בוולד שפחתה דחולקין חלק כא' בגורן ע"ש. ומוכח התם דסובר אין חולקין תרומה לעבד בלא רבו ובע"כ ס"ל מעלין מתלי"ה כדמוכח סוגיא. ואף דהתם ואה"נ מחלוקת הוא אין סדר למשנה. ועוד דהך פלוגתא לא מוכח דאפשר איירי בתרומה דרבנן ופלוגתי' בגומלין כדאמרי' בגמ' לחד לישנא. ובזה יתורצו כמה קושיות בגמרא ואכ"מ להאריך :

דף יא ע"א בר"ן סד"ה ל"ש דע"י ממון כו' דאפילו דיעבד חייבי' שמא נאנסה. זה אפשר לדחות דבע"כ הא דתני לא תתייחד אשה עמהן מפני שחשודין על העריות. אין משום אונס אלא מחשש רצון כדמוכח בגמ' שם דפריך ות"ל משום שפ"ד ומשני לחד תי' באשה חשובה עסקינן שיראין ממנה להורגה וא"כ הה"נ יראין לאונסה. ובע"כ צ"ל דחיישינן שיפתה אותה :

דף יב ע"א ר"ן ד"ה לא תדור עמו במבוי ואם היה כהן כו' אף במבוי ראשי לדור כו'. זה הטעם אינו למאן דס"ל בגרושה: ע"ב בד"ה דכיון בקיום שטרות כו' ולא ידעתי מהו שהרי עדי הזמה כו'. ולא הבנותי הלא אם יבואו עדים ויעידו שכך העידו בפני ב"ד עדות שקר אם יכחישו אותן העדים אין נאמנים בזה אחרונים יותר מהראשונים. ודוקא בהזמה האמינה תורה לאחרונים ולא בהכחשה ולעשות אותם רשעים :

דף יג ע"א ר"ן ד"ה נתינה כו' ומש"ה לא תנן במתני' ממזרת ונתינה כו'. זה אינו ראיה דה"נ לא תני שם כל פסולי דרבנן כמו שניות וכי"ב שאין איסורן אלא מד"ס ובודאי דכופין להוציא ואפ"ה לא תני א"ו הא דאמרי' דרבנן תני דאורייתא לא תני היינו מה שכופין להוציא מדרבנן ולא משום איסור וע"ש ברא"ש : ע"ב ד"ה נער נערה כו' דלאביה ולאבי הנערה כי הדדי נינהו כו'. ומ"מ צ"ע א"כ מאי אמרי' בגמ' ההוא מבע"ל לכדאביי דזה מוכח מהאי נער דלגופי' ויש ליישב בדוחק :

דף יד ע"א ר"ן ד"ה אבל בירושלמי כו' וכ' הרמב"ן כו' דהא למה זה דומה לכותב כו'. אין זה ראיה דהתם הוי תקנת חכמים ויכול לומר אי אפשי בתקנת חכמים כדאי' בר"פ הכותב והדברים עתיקים אכמ"ל :

דף טו ע"א ר"ן סד"ה תו לא חזיא כו' וכיון דלא חזית להנסובי נ"ל כתובה כו'. לפ"ז הי' נראה אף בהכיר בה אין לה כתובה משום דלא קרינן בה לכשתנשאי כו' וקי' מהך דתומה דכיתבו דאביי שכ' לעיל : שם ד"ה לתוספת כתבי' וכו' שאין גוף הקרקע יוצא מרשותו במחילה כו'. והכא ל"ל אודויי אודי לי' כדלקמן גבי מתנה דהכא לא נתבטל שטר הא' ומ"מ אפשר לומר ג"כ בכאן אודויי אודי לי' אם בא לגבות הב' מודה לי' שהשטר הא' ניתן על תנאי ולא נתקיים או בגווני אחריני: שם ד"ה אודויי אודי לי' כו' דאי אית לי' לההי שטרא אחרינא מהגנהו סהדי פסלי' להו. ול"ל עד שאידנא היו פסולים ועכשיו כשכתבו לו שטר השני עשו תשובה כמ"ש הר"ן לקמן ואם שטר השני מוקדם י"ל מעיקרא כשרים היו ועכשיו נפסלו דאפשר מאחר שהוא בעצמו מודה שהיו מעיקרא [פסולין לא מכשרין שטר אחר שיש לו ולא מהימנין לי' במאי דאמר שעשו תשובה. ול"ד לכך דלקמן דאם אותן עדים החתומים על שטר השני כשר השטר השני ול"א דלא נאמן דז"א דהתם בע"כ ההודאה היא על שטר הראשון שהי' פסול הוא מחמת השטר השני ואם אתה רוצה לפסול השטר השני א"כ שטר הראשון כשר וא"כ במאי איתרעו סהדי ומ"נ לא איתרעי סהדי בשטר השני אבל לגבי שטר אחר י"ל לעולם שטר השני כשר ואיתרעו סהדי בשטר הא' ולא מהימנין לי' שעשו תשובה. ועי"ל דהתם בשטר השני יש לו מגו מעליא לגבי האי דקאמר דעשו תשובה דאל"כ לא הי' פוסל שטר הראשון דמהיכן אתה או' שהשטר הא' פסול מחמת דאודו לי' שהשטר הא' יהי' פסולי עדים א"כ בע"כ בשטר השני הם כשרים משא"כ גבי שטרו' אחרים שהוציא על איש אחר ליכא לסמני' משום מיגו דאין אומרים מגו מגברא לגברא: שם ד"ה ומכניס פירי כו' ולמסקא כו' לגרפם על המוכר כו'. צ"ע מ"ט יהא המוכר צריך לשלם מסקא דהא כתב הר"ן לעיל דהמוכר לא אודי לי' מידי והאי דעבד לי' שטר אחר ניחא לי' משום פירי וכו' וצ"ל בדוחק :

דף יח ע"א ר"ן ד"ה בעל כרחי' וכו' ואי איתא דאפי' בפניו לא נתתינן לנכסי' בשביל צדקה כ"ש שלא בפניו. ולא מסתברא ליה לומר בכשתטה משום דבוודאי ניחא ליה. דלגבי צדקה נ"ל הכי אבל לקמן לא משמע הכי: בא"ד ולפי דרך זה שהוא מחוייב מתורת צדקה אפילו שלא בפניו כו'. צ"ע דהא בהדיא אמרי' אבל לא ד"א ומפרשי' צדקה ש"מ מה שהוא מחויב צדקה לא נתתי' לנכסי' שלא בפניו. סוף דבר דברי הר"ן צ"ע מרישא לסיפא והארכתי במ"א: שם ד"ה ובתינוקות והראב"ד כו' שאלמו לה י"ב שנה כו'. והא דלא קאמר בתינוק הוא לרבותא דאפילו בתינוקת ליכא השלמה מדבריהם :

דף יט ע"א ר"ן סד"ה כנגד כתובתה כו' ולא מדחיק לבורא בהכי ואפ"ה אמרינן דלא. זה תימה דלמא אה"נ בכאן הלכה כת"ק דרשב"ג כיון דלא מוכחא ממשנה בגיטין וי"ל בדוחק :

דף כא ע"א ר"ן ד"ה ושמעינן מהא כו' וכ' הגאונים כו' וראי' לדבר דהאיכא מ"ד כו' אם נאמר שהאשה יכולה למוכרה והמכר קיים אין ראי' ואף אם נאמר שהמכר בטל הואיל ואכיל פירות אפ"ה כ"מ דהבעל א"י למכור אותה קרקע דקי"ל בעל שמכר קרקע לפירות אינו כלום ע"ש בסאסה שנפלו :

דף כג ע"א ר"ן ד"ה אי הכי ז"ל כתוב לה וכו' ומשמע דכי קי"ל כר"מ כו' אבל הרמב"ם כו' משמע דס"ל כו' אלא משום דכתובה דרבנן כו'. ומ"מ צ"ע דהא בכתבה לו התקבלתי מודה ר"י ג"כ דתנאו קיים והארכתי בזה במ"א: ע"ב ד"ה דקא סבר הלכה כר"י כו' לא מהני כיון דלאו דידי' נינהו כו'. אפשר משום דהא משאר מלאכות א"י להפקיע כמ"ש הר"ן לקמן וא"כ משועבדים הידים לשאר מלאכות ומש"ה יכול להקדיש הידים והא דאמרינן ופליגא דר"ל משום דקאמר מתוך שיכול לכופה למע"י ומע"י מיקרי עשיי' בגמר ולר"ה אינו יכול לכופה לזה וכמ"א יתבאר באורך : שם ד"ה תנן התם כו' ותירצו דכיון דמוקי' בגמ' כו'. מ"מ לפי הס"ד הו"מ להקשות בפשיטות היכי מיפר ואף דנאמר דס"ל אדם מקדיש דשלב"ל וצ"ע :

דף כד ע"א ר"ן ד"ה מהו מי הוי כו' אבל ב' מלאכות לא תקיש לי' רבנן כו' והא דלא צריך לספר משום שמא תעשה לו ב' מלאכות הארכתי במ"א: שם ד"ה ירושלמי כו' ולא אמרו את הבן דשמעינן כו' ומ"מ קשה מהיכי נשמע למעט תאומים דהא בנה אצטריך למעט בן חבירתה ואפשר ממילא מפטרא בתאומים דמסי תיתי לחיובה שתניק שניהן הואיל ונאמר רק בלשון יחיד : ע"ב ד"ה ותילופא בדם כו' וכ' הרמב"ן כו' ואפ"ה אמרינן התם שאם התרו בו משום שרץ לוקה כו'. ע"ש בתוס' מס' פסחים [דף כג.] שכ' דכה"ג אין דם בכלל בשר רק בשרץ מייתורא דקרא :

דף כה ע"ב ר"ן ד"ה ולא ליתן תנן כו' ואפ"ה חייבת במזיגת הכוס כו' ומשמע מזה דמיירי אף בעשירה שהכניסה לו ד' וצ"ע דלעיל כ' דבעשירה אין כופה בהני ג' מלאכות אלא עצה טובה הוא וא"כ מ"ט א"ל להפר דדוחק לומר משום עצה טובה לא יחול הנדר : שם סד"ה ספנין כו' כ"ש שאותן שמלאכתן בעיר אחרת כו'. ואינו מפרש הברייתא בחוזרין כל לילה לבתיהם. מ"מ זה צ"ע מ"ט לא פריך בגמ' ממתני' כמ"ש הר"ן לעיל ויש ליישב :

דף כו ע"א ר"ן סד"ה ג' דינרין כו' פוחתין ממנה ז' דינרין ואע"פ שאין השיעורין שוין כו'. וצע"ק דהא אמרי' בגמ' מ"ש איהו דיהבינן לי' דשבת כו' ומשני איהו דמפחת פחית לא מיתזי כשכר שבת ע"ש והרי הוא ג"כ מוסיפין לו מנכסי מלוג שאלה הגוף ומכ"ש אם לוקח מנכסים שנתנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן אף אכילת פירות א"כ הן לגמרי שלה והוא נוטל מהן ז' דינרין הוי אוסופי קא מוסיף והוי כשכר שבת :

דף כו ע"ב ד"ה אין מכריזין כו' ובשלמא אי שבתות ממש ס"ד כו' אפשר דקמ"ל כי חוזר בתוך ד' שבתות ואח"כ מרדה אין מצטרפין לד' שבתות כמ"ש לעיל. וא"כ לא הי' מוכח דאין מכריזין אלא בבהכנ"ס : ע"ב סד"ה דרש כו' פוסק והולך [אפילו] על כ"מ שלה. ומ"מ צ"ע דוודאי ניחא לה במתני' :

דף כח ע"א בר"ן סד"ה תנן התם כו' וכבר השיג עליו הראב"ד כו' לא מצאתי זה דהא להראב"ד ניחא לי' הא דאין הבעל אוכל פירות רק דקשה לו למה אינו נוטל שלים. ולהר"נ ניחא לי' הא דאין נוטל שלים רק דקשה לי' למה אינו אוכל פירות וצ"ע :

דף לב ע"א ר"ן ד"ה כאומר כל הזן כו' כיון דרגיל אצלו וקאזיל כו'. מלשון זה דהוי רבותא אף אם הוא רגיל אצלו וא"כ לא מוכח לפ"ז דאסור ליחיד לומר אם תזון לא תפסיד והיינו הרגיל אצלו שאני כמ"ש. אך יש לכאורה ראי' אחרת בגמ' ואכמ"ל: שם ד"ה המדיר את אשתו וכו' וכ"ת וכי מפקינן לה מבעלה מאי אהני לה כו'. אפשר דתהא יכולה להתיר אצל חכם משא"כ כשהיא תחת בעלה אין החכם יכול להתיר לדעה א' בש"ע ע"ש: שם בא"ד ויתן כתובה מטעמא דמסני סני לה זה נ"ל. אפשר דמיירי שתלתה באכילת פירות דהוי' יכול להפר ולהמתין אינה יכולה בפירות כלל כמבואר בסוגיא: שם ד"ה מתני' ובזמן שהם בעיר אחרת וכיון דלא קי"ל כר"י ליכא פלוגתא כו'. וצ"ע מ"ט לא קי"ל כיון דהוי מחלוקת וא"כ סתם לפ"ז :

דף לג ע"א ר"ן סד"ה גרסי' בגמ' איתמר קדשה כו' אבל כשמחלה אותו תנאי את"כ ה"נ דמקודשת כו'. ולי נראה בלא"ה אף דמוחלת עכשיו ויכול גם הוא לחזור אם ירצה דהואיל ובשעת הקדושין לא היו קדושין יכול לחזור בו אף שהיא מוחלת עכשיו. וכן בכל תנאי שמוחל אם שניהם רוצים עכשיו בקדושין הקדושין בטלים אף דאותו שעשה התנאי מוחל עכשיו כיון דבשעת הקדושין לא היו קדושין מחמת התנאי. עוד אפשר לחלק בין קידושי כסף לקדושי שטר דבכסף כיון שצריכה להחזיר הקדושין מקודשת עכשיו באותו כסף אף דעתה אין עדים זכמו במקדש לאחר ש"י ונתאכלו המעות ואף דאחר ש"י אין עדים משא"כ בשטר והדברים ארוכים אכמ"ל: בא"ד והרוסה אין לה כתובה ודוחק לפרש כו'. לא ידעתי מהיכא פסיק לן דארוסה אין לה כתובה והדרכה שיטת רוה"פ דיש לה. וזו היא שיטת רש"י דלעיל: שם בש"ג אות ג הס"ד כתב מיי' ואם מחלה היא התנאי בחיי המקדש גמרו כו'. משמע דוקא בחייו אבל לאחר מותו לא אמרינן שיחולו הקדושין למפרע וזה סעד למ"ש בסמוך בדברי הר"ן :

דף לד ע"ב ר"ן ד"ה ומקדש בפחות מש"פ כו' וראיה לדבר דבברייתא כו' פחות מש"פ בהדי קטן כו'. ואף דתני לה ג"כ בהדי קידשה בטעות דמשמע לכאורה בטעות דנדרים דא"צ גט אלא מספק כמ"ש הר"ן לקמן וצריך לדחוק דטעות הוי פחות מש"פ ופירושא קא מפרש והוא דחוק דלא קאמר הכא אלא לרבה ולא למסקנא :

דף לה ע"א ר"ן ד"ה א"ר אלעזר תברא כו' אמאי אמר ר"ג נאמנת כו'. אפשר דאיירי בבוגרת או ביתומה דלעולם היא ברשות הבעל אחר אירוסין ע"ש ברא"ש: ע"ב ד"ה ורב אשי מוקי לה וכו' דמדר"ג ילפינן דכל ברי כו'. ומ"מ הא לרב אשי נראה מדקאמר בסיפא מנה לי בידך משמע דווקא משום דטוענת ברי אבל בשמא לא מהימנא אף בנכנסה לרשות הבעל ולרבא בסיפא מהימנא אף בשמא. ואפשר דלא פסק כרב אשי משום דשמואל משמע לקמן דס"ל כרבא. אך לשון הר"ן משמע דאין שום נ"מ לדינא בין רבא לרב אשי :

דף לז ע"ב ר"ן ד"ה מצחק בה כו' ובשעה שנתרצו עומדים ברה"ר כו'. זה צ"ע דברה"ר לא קנה. ודווקא באגם קנה ע"ש לקמן ס"פ האשה שנפלו בגמרא. ואפשר אם ישנו בעין לשטר מתנה קנה אף ברה"ר וע"ש בהכותב הלכה והניחתו בנידי רה"ר והדברים ארוכים ותלוי בשיטת הפוסקים: שם ד"ה ואי לא קנינהו לוקח נקנינהו בעל וכו' אבל בכותבת לו מהיום ולכשארצה כו' לענין ירושתה למה לא יורש אותה כו'. ולי צ"ע דמאי פריך ואי לא קנינהו לוקח כו'. דכ"ז שהיא בחייה א"א לו לבעל לזכות שמא תאמר אין א"י כשמתה פריך דליקני בעל שהרי לא אמרו אין וא"כ מה משני עשאום כנכסים שאין ידועים כו' משמע שהבעל אין יורש דדוחק לומר דפריך דלהדר הפירות שאכל המקבל לבעל דלא משמע הכי כמ"ש הר"ן לקמן דאפי' היא עצמה כשחזרה א"י להוציא מהמקבל וא"כ וודאי דהקושיא קאי על ירושה וקאמר דאין הבעל יורש אותם וצ"ע :

דף לט ע"ב ר"ן ד"ה וכ' הרשב"א כו' הלכך פירי נמי לא יהבה ליה כו'. והא דתני במתני' הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אף דהוי נכסי מלוג דהם משועבדים לכתובתה. אפ"ה לא דמו ממש לנ"מ :

דף מ ע"א ר"ן ד"ה אלא מוציאין מידו כו' או אפשר שא"י למחול לעצמו כו'. לא ידעתי אי דוקא לעצמו א"י למחול או דבלא"ה א"י למחול דבר"נ א"י למחול כמ"ש הר"ן לעיל פ"ב. ואף דכתב שם דבכתובה לא שייך דר"נ ה"ט התם משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים אבל הכא הא הגיע זמנה דקרינן ביה לכשתנשאי לאחר כדאיתא בגמרא דיכם נמי כאחר דמי ע"ש :

ויתר ההגהות יבואו בכרך שאחריו בעז"ה.

תוספתא

מסכת כתובות פרק ראשון

פרק א א מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד א"כ (א) תנשא באחד בשבת אלא מפני (א) [שמתקן] צרכיו [כל ימות השבת] התקינו שיהא נושא אותה ברביעי (ב) [מן (ב) הסכנה ואילך התקינו שיהא נושא (ג)[בשלישי] ולא מיחו בידם חכמים רצה (ג) [לישא] בשני אין שומעין לו אם (ד)[מחמת אונס הרי זה מותר (*ג) מפני מה מפרישין] את החתן מן הכלה לילי שבת תחלה מפני שהוא עושה חבורה מפני מה אמרו (ד) אלמנה (ה) [ליום החמישי] שאם נושא אותה באחד מכל ימות השבת מניחה והולך למלאכתו התקינו שיהא נושא בחמישי שיהא בטל שלשה ימים חמישי וערב שבת ושבת [שלשה ימי בטלה] נמצא שמח עמה ג' ימים : ב (ה) גדול הבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתה מאתים משום ר' יהודה בן אנגרא (ו) [אומר] (ו) איזה קטן ואי זו היא קטנה] קטן פחות מבן תשע שנים ויום א' קטנה פחותה מבת שלש שנים ויום א' (ז) (ז)הנושא ונותן בכהונה והנותן בה תקנה שהתקינו בית דין בת ישראל לכהן בת כהן לישראל נותן ארבע מאות זוז] : ג (ח) פקח שנשא חרשת או שוטה כתובתן מאתים מפני שרוצה (א)להחזיק להם את הנכסים חרש ושוטה שנשאו פקחות אע"פ שחזר חרש ונתפקח שוטה ונשתפה אין להם כתובה רצו לקיים נותנין כתובת מנה (ט) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אע"פ שחזר העובד כוכבים ונתגייר (ח) [עבד] ונשתחרר אין להן כתובה רצו לקיים נותנין כתובת מנה : [ישראל] הבא על השפחה ועל בת עובד כוכבים אע"פ שחזרה (ט) [שפחה] ונשתחררה בת עובדי כוכבים ונתגיירה אין להם כתובה רצה (י) לקיים נותן כתובת מנה : ד (כ) בוגרת ואיילונית כתובתן מאתים נשאת בחזקת שהיא כשירה ונמצאת איילונית אין לה כתובה רצה לקיים נותן כתובת מנה : ה (ל) הבא על החרשת ועל השוטה ועל הבוגרת (י) [ועל מוכת עץ] אין להן טענת בתולין (מ) סומא ואיילונית יש להן טענת בתולין סומכוס אמר משום ר' מאיר סומא אין לה טענת בתולין : ו אמר ר' יהודה (נ) ביהודה בראשונה היו מפשפשין את החתן ואת הכלה ג' ימים קודם לחופה ובגליל לא נהגו כן ביהודה בראשונה היו מיחדים את החתן ואת הכלה שעה אחת קודם (יא) לחופה כדי שיהא לבו גס בה ובגליל לא נהגו כן ביהודה בראשונה היו מעמידין שני שושבינן אחד משל בית חתן ואחד משל בית כלה ואע"פ כן לא היו מעמידין אלא לנשואין ובגליל (יב) [לא נהגו כן] ביהודה בראשונה היו שושבינן ישנין במקום שחתן וכלה ישנין ובגליל (יג) [לא נהגו כן כל שאינו נוהג כמנהג זה] אינו יכול לטעון טענת בתולין: ז ד)[בספר אחר](יד) (ס) [כנסה הראשון לשם נשואין אע"פ שלא נסתרה אם יש עדים שנתיחדה עמו כדי בעילה ה)כנסה בחזקת שהיא כשירה ונמצאת איילונית אע"פ שלא נסתרה ויש עדים שלא נתיחדה עמו כדי בעילה] אין השני יכול לטעון טענת בתולין לפיכך אין כתובתה ו)אלא מנה (ע) טענת בתולין כל שלשים יום דברי ר' מאיר (טו) [ר' אומר] אם נסתרה מיד לא נסתרה אפילו לאחר שלשים : ח (פ) המוציא שם רע ונמצאו עדיו זוממין הוא לוקה ונותן ד' מאות זוז והזוממין מקדימין לבית הסקילה ואם היתה יתומה הוא לוקה ז)וכתובתה קיימת ונותן ד' מאות זוז והזוממין (צ) מקדימין לבית הסקילה לא (ק) אמר לעדים שיעידו אלא (טז) [הם] באו מאליהן והעידו הוא אין לוקה ואין נותן ד' מאות זוז והזוממין מקדימין לבית הסקילה (ר) [זינתה כשהיא נערה ומשבגרה הוציא עליה שם רע הוא אין לוקה ואין נותן ד' מאות זוז והיא וזוממין מקדימין לבית הסקילה] : ט היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני כהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת (יז) (ש) [שהוא] עדות שהאשה כשרה לה ר' יהושע אומר אינה נאמנת אמר להם ר' יהושע[ב]אי אתם מודים בשבויה שנישבית (יח) והיא אומרת טהורה אני שאינה נאמנת אמרו לו [לא] אם אמרת בשבויה [שנשבית לבין העובדי כוכבים] שיש לה עדים תאמר בזו שאין לה עדים אמר להם וכי מה עדות גדולה מזו שהרי כריסה בין שיניה אמרו לו (יט) [מפני שהעובדי כוכבים חשודין על העריות] אמר להם אין אפוטרופוס לעריות (כ) [במה דברים אמורים בעדות שבגופה אבל בולד הכל מודים שהוא שתוקי]:

פרק ב א (א) עדים שאמרו מעידין אנחנו בפלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה עובד כוכבים נתין וממזר עד (*א) שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין אנו הרי אלו נאמנין משנחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין אנו אין נאמנים [זהו] כללו של דבר עדים שהעידו לטמא לטהר לרחק ולקרב לאסור ולהתיר לפטור (א) [ולחייב] עד שלא נחקר עדותן בב"ד אמרו בדאין אנו הרי אלו נאמנין (ב) משנחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין אנו אין נאמנין : ב (ג) יפה כח שטר מכח עדים (ב) [וכח עדים] מכח שטר יפה כח שטר שהשטר מוציא אשה מבעלה מה שאין כן בעדים יפה כח עדים שהעדים שאמרו מת פלוני תנשא אשתו (*ג) כתוב (ד) בשטר מת פלוני לא תנשא אשתו אם אמרו מה שכתוב בשטר זה שמענו ושכחנו תנשא אשתו (ה) כותב אדם עדותו בשטר ומעיד עליה אפילו

הגהות הגר"א

(א) כדי שיתקן : (ב) ומסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי : (ג) לכנוס : (ד) מפני האונס מותר ומפרישין : (ה) נשאת בחמישי : (ו) אמרו איזו קטנה ואיזו קטן : (ז) הרוצה לעשות כדרך שהכהנים עושין ...ן בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל עושין : (ח) העבד : (ט) השפחה : (י) ומוכת עץ : (יא) כניסתן : (יב) לא היו נוהגין כן : (יג) לא היו נוהגין כן וכל שלא נהג כמנהג הזה : (יד) כנסה ראשון לשם נשואין ויש לה עדים שלא נסתרה או אפילו נסתרה ויש לה עדים שלא נתיחדה עמו כדי ביאה : (טו) ר' יוסי אומר [וכ"ה בכת"י] : (טז) שהם : (יז) שזו : (יח) ויש לה עדים שנשבית : (יט) רוב כותים פרוצים בעריות : (כ) בד"א בעדות אשה בגופה אבל עדות אשה בבתה ד"ה שהולד שתוקי : (א) ולחיוב : (ב) ויפה כח :

אור הגנוז פרק א [א] בחמישי : [ב] לא אם אמרתם בשבויה שנשבית לבין העובדי כוכבים שיש לה עדים שנשבית :

נוסחאות כ"י

א) ליזוק לה נכסים : ב) החרשת והשוטה בוגרת ומוכ"ע : ג) שעה אחת קודם שיכנס לחופה : ד) בספר אחר ליתא : ה) אין השני יכול כו' והשאר ליתא : ו) עליו אלא כו' : ז) ונותן ד' מאות זוז וכתובתה קיימת :

חסדי דוד

פרק א מפני מה אמרו כו'. א"כ תנשא באחד בשבת כו' בגמ' ריש כתובות איתא בלשון אחרת והא דלא תנן להך טעמא במשנה משום דלא פסיקא לי' דזמנין דיש לו כבר כל צרכי סעודה מתוקנים ומצא שיכול לישא גם באחד בשבת ולא ניחא להו לרבנן בהכי דמ"מ רביעי עדיף משום ברכה דדגים . ולכך סתמו במשנה אלא גלו הך טעמא כדי שיהא הכל נושאין ברביעי מאחר שכבר שנו חכמים כן במשנה בסתמא . וממילא היו כלם בכלל ברכה ומה דקתני מן הסכנה ואילך התקינו כו' ע"כ טעות סופר הוא ונ"ל כמו בגמ' נהגו דאל"כ איך שייך לומר אח"ז ולא מיחו כיון דכן תקנו חכמים פשיטא דאין להם למחות על זה : **הנושא** בכהונה והנותן בה כו'. נ"ל ולפרושי מתני' אתא דקתני ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים ולא משתמע אי דוקא בת כהן שנשאת לישראל או ה"ה איפכא אשמעינן הכא דה"ה איפכא דגם בת ישראל לכהן כתובתה ארבע מאות זוז ואע"ג דלכאורה אין טעם לזה אלא משמע דוקא בת כהן משום כבוד כהונה מ"מ טעמא דמתניתא למדנו מירושלמי אר"י בר בון אתת זו ואתת זו קנס קנסו בהן כדי שיהא אדם מידבק בשבטו ובמשפחתו ע"כ ע"ש היטב והנה בגמ' נראה שזו היא תקנה גמורה ומה דאיתא במשנה ולא מיחו בידם חכמים פי' לא מיחו מה שתיקן ואולם הרמב"ם השמיט כל זה לגמרי ואפשר דסבר דמאחר דלא תקנו אלא כדי שידבק אדם בשבטו ובמשפחתו א"כ השתא דנגנז ספר היוחסין ונתבלבלו השבטים ואין אתנו יודע עד מה מאיזה שבט הוא א"כ אין מקום לתקנה זו . ועיין בטור אהע"ז סי' ס"ז : **ביהודה** בראשונה היו מעמידין שני שושבינין כו' ובגליל לא היו עושין כן . ואין הפירוש כי בגליל לא היו מעמידין שושבינין כלל דמשנה שאח"ז מוכח דבגליל השושבינים לא היו ישנים במקום שחתן וכלה ישנים אבל שושבינים היו וגם דהעמדת שושבינין הוא בכלל גמילות חסדים וכמו שילפי רז"ל דויביאה אל האדם דכביכול עשה לו שושבינות . ועי' בריטב"א בחדושיו שנתחבט בזה ודחיק לפרש בפי' אשר לא יתכן כלל לפי הנוסח בתוספתא ובירושלמי . אבל באמת הפי' כי ביהודה שהיו חוששים לרמאות היו מעמידים שני שושבינים אחד ממשפחת החתן ואחד ממשפחת הכלה כדי שכל שושבין יתפש נגד השני אם אין שם ערמה ומרמה ובגליל שהיו אנשים התמימים וישרים ולא חשדו זה את זה ברמאות היו מעמידים שני שושבינין לשרת את החתן והכלה מאיזה צד שיהיה : **המוציא** שם רע ונמצאו עדיו זוממין כו' רובא דהך מתניתא בנויה פסקי פסקי בשנוי לשון קצת בפ' נערה שנתפתתה דף מ"ה ומקצתה מימרי דאמוראי התם והא דקתני הכא ואם היתה יתומה כו' הוא שם פלוגתא דאמוראי ריב"ח סובר דפטור ורבא סובר דחייב והא דלא מייתי רבא ראיה לדבריו מהתוס' משום דמצינו במשנה פלוגתת ר"ע וריה"ג כה"ג לענין קנס אם יש ליתומה והשתא לר"ע דסובר דיש לה קנס בוודאי סובר ג"כ דיש לה מאה כסף ויכול ריב"ח לאמר דהך מתניתא כר"ע והוא כריה"ג לכך מביא שם רבא ראיה מהך דרשא דתני אמי דמסתבר דאין חולק על זה:

פרק ב עדים שאמרו מעידים אנחנו בפלוני כו' עד שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין או כו' קתני בדאין לרבותא דאפי' לעקור עדותן מעיקרא מהימני כל שלא נחקרו עדותן בב"ד ופשיטא דנאמנים להוסיף על עדותן איזה תנאי וכיוצא ובסיפא דקתני משנחקרה עדותן בב"ד ואמרו בדאין אנחנו אין נאמנים ב"ה דאין נאמנים גם להוסיף איזה פרט על עדותן אע"פ שנתנו טעם לדבריהם וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' עדות אבל איידי דתנא רישא בדאין תנא גם בסיפא בדאין ומ"ש עד שלא נחקרה כו' ומשנחקרה כתב הר"ן בתשובותיו ומובא בב"י ח"מ סי' כ"ט וז"ל אל תחשוב שנשתמשו בזה הלשון עד שלא נחקרה עדותם ומשנחקרו בדקדוק גמור ותלמוד ממנו שאף בדיני ממונות דלא בעי חקירה ודרישה יכולין לחזור אחר שנתקבלה עדותן כיון שלא נחקרה עדותן שזה בוודאי אינו שכיון שנגמרה עדותן ואין אנו צריכים עוד לדבריהם הרי הגיד ושוב אינו חוזר ומגיד אלא שמפני שכל העדיות מן הדין צריכין דרישה וחקירה תפסו הלשון שהוא שוה בכלן וכו' ע"ש וכ"כ הרשב"א ומדברי הרמב"ם אע"ג דלכאורה לא נראה כן מ"מ יש לכוין דבריו שלא תהיה מחלוקת ביניהן אבל בכנה"ג מביא בשם הרא"ם דפליג על דין זה של הר"ן . ואמנם בירושלמי הלשון בין לטמא בין לטהר בין לאסור בין להתיר בין לזכות בין לחוב משמע דמיירי רק בדיני נפשות דאלו בדיני ממונות לא שייך בין לזכות בין לחובה דמה שהוא זכות לאחד הוא חוב

מצפה שמואל

(א) תנשא. ב. ירושלמי פ"א ה"א בשם ב"ק : (ב) הסכנה. ירושלמי שם : (ג) מפני . ע' ירושלמי ברכות פ"ג : (*ג) ע' מיי' פ"ל מהל' שבת הל' יד טוש"ע א"ח סי' ר"פ ואה"ע סי' ס"ג ס"א ע"ש דקי"ל דמותר ולא כתוספתא זו : (ד) אלמנה . ה. ירושלמי ספ"א ה"א : (ה) גדול . י"א: (ו) איזה . ירושלמי פ"א ה"ג : (ז) הנושא. ע' י"ב . ירושלמי פ"א ה"א : (ח) פקח . יבמות קי"ג . ירושלמי כאן פ"א ה"ב: (ט) כותי . עי' ה"ג סוף פ' הכותב אף בכתב לה כתובה אין לה עיין בב"ש סי' ס"ז ס"ק י"ב : (י) לקיים . ע' בתוספתא יבמות פ"ד ה"א וכאן בדיעבד דלא יוציא: (כ) בוגרת . ירושלמי פ"א ה"ד : (ל) הבא . ל"ו : (מ) סומא . שם . בירושלמי פ"א ה"ו : (נ) ביהודה . י"ב . ירושלמי פ"א ה"א : (ס) כנסה . י"א : (ע) טענת . ירושל' פ"א ה"ד . יבמות ד' ק"י ירושלמי שם פי"ג הי"ד : (פ) המוציא. מ"ו : (צ) מקדימין. עמ"ש בעיטור בכורים: (ק) אמר . מ"ו . עי' ירושלמי פ"ד ונ"ע : (ר) זינתה . מ"ה . ירושלמי פ"ד ה"ג בשם ר"ח : (ש) שהוא. י"ג : ירושלמי פ"א ה"ח : (א) עדים . ספרי פ' שופטים ירושלמי פ"ב וע' במרדכי בהגהת סוף קדושין ועיין ח"מ סי' כ"ט : (*א) מיי' פ"ג מהל' עדות הל' ה טוש"ע חו"מ סי' כ"ט ס"א : (ב) משנחקרו . עי' ירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ג ובפ"מ שם : (ג) יפה . ירושלמי יבמות ספט"ו ה"ז מרדכי סוף יבמות: (*ג) מיי' פי"ג מהל' גרושין הלכה כ"ח טוש"ע א"ע סי' י"ז סעיף א : (ד) בשטר . ירושלמי שם : (ה) כותב . כתובות כ'. ירושלמי פ"ב ה"ד :

מנחת בכורים

פרק א א מפני מה אמרו . אמתני' קאי דקתני בתולה נישאת ליום הרביעי שפעמים בשבת בית דין יושבים בשני ובחמישי וכשלא ימצא בתולים יהיה משכים לבית דין שלא יתקרר דעתו על זה מקשה הכא א"כ תנשא באחד בשבת שג"כ ישכים לב"ד ביום ב' : אלא מפני שמתקן . היינו טעמא דתנשא דוקא ברביעי בשבת מפני שהוצרך לתקן צרכי סעודה ג' ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה ובכל ימות השבת דקתני לאו דוקא: מן הסכנה ואילך . דאמרי בתולה הנשאת ליום הרביעי תיבעל לטפסר תחלה וקרי ליה סכנה משום דאיכא נפשות דמסרין נפשייהו לקטלא: נהגו העם . הכי גרסינן בגמרא: בשלישי . ולא חיישינן דלמא בשלישי נמי אתי ובעיל דמספקא לא עקר נפשיה ובשני לא יכנוס אף אם יש חשש שתיבעל גם בשלישי לטפסר מ"מ אין לעקור תקנת חכמים שני ימים משום דבעילת טפסר שכיח ואי עקרינן תקנת חכמים שני ימים אתי להשתכח וי"מ דמיירי דליכא חשש בעילת טפסר בשלישי : אם מחמת אונס . דאמרי שר צבא בא לעיר ויקח את כל צרכי הסעודה : הרי זה מותר. לכנוס אף בשני והא דלא ישא בשלישי משום דחיל מטרתיו באים בשלישי אי נמי מחמת אונס היינו שכבר הכינו כל צרכי חופה ומת אביו של חתן או אמה של כלה בשני דמכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה מיד בשני דאי אפשר להמתין משום כבוד המת ואם יקברוהו חל עליו אבילות מיד בסתימת הגולל ושוב לא יוכל לכנוס עד שיעבור האבילות : תחלה . אם ביאה ראשונה היא מפרישין אותה ממנו לילי שבת ואסור לבעול בשבת בעילה ראשונה : מפני מה אמרו . במתני' דאלמנה נשאת ליום החמישי : שלשה ימי בטלה . שהם שלשה ימי בטלה בלאו הכי חמישי בשבת יום חופה וערב שבת חיבת ביאה : ב גדול הבא על הקטנה . פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דמפרש לקמן שאין ביאתה ביאה דבתוליה חוזרין : וקטן . פחות מבן תשע : כתובתה מאתים . אם נשאו סתם ואתיא כר' מאיר במתני' אבל חכמים אומרים כתובתן מנה והלכתא כוותייהו : איזהו קטן . שאמרו לעיל דאין ביאתו ביאה : ואיזהו קטנה . דבתוליה חוזרין: הנושא ונותן בכהונה . שמתחתן בכהנים כדמפרש לקמן בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וגרסת הגר"א הרוצה לעשות וכן הוא בגמרא והנותן בה לא גרסינן : בת ישראל לכהן . בין בת ישראל לכהן ובין בת כהן לישראל כתובתה ארבע מאות זוז משום שבח כהונה : ג פקח שנשא חרשת או שוטה . מדאורייתא אין קדושין תופסין לא בחרשת ולא בשוטה ורבנן תקינו נשואין לחרשת ולא לשוטה ולכן אין לשוטה כתובה אפ"כ כתב לה ואע"ג דמדרבנן הוי נשואין לחרש מ"מ לא תקנו כתובה דממנעי לנסבה לה : להחזיק . בגמ' גרסינן לזוק בנכסיו (יבמות דף קי"ג): אין להם כתובה . דלא תקנו רבנן נשואין לשוטה ולחרש ג"כ אין לה כתובה ולא חיישינן דממנעי הנשים הפקחות ולא מנסבי לחרש דיותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא: כתובתה מנה . שהרי כבר נבעלה : עובד כוכבים ועבד . אין קדושין תופסין בהם : אין להם כתובה . שאין קדושין תופסין בעובדת כוכבים ושפחה : ד בחזקת שהיא כשרה . שאינה איילונית ונמצאת איילונית דהוי מקח טעות אין להם כתובה כלל : רצה לקיים . אחר שנודע לו שהיא איילונית : כתובתה מנה . שהרי בעולה היא עתה : ה אין להם טענת בתולין . דאפשר שאבדה בתוליה או נאנסה משנתגדלה והיא לא ידעה להגיד כיון שאין להם דעת וכן בוגרת אם לא מצא לה בתולים אין יכול להפסיד כתובתה וי"מ דמיירי בטוען טענת פתח פתוח מצאתי אבל אם לא מצא לה בתולים טענתה טענה (עיין תוס' דף ט' א' ד"ה האומר) : יש להן טענת בתולין. דאם נאנסה הרי יכולה להגיד : סומא אין לה טענת בתולין . מפני שנחבטת על גבי קרקע ואינה יכולה להראות לאמה אם נשרה בתוליה אבל כל הנשים כשנחבטות מראות לאמן ומודיעות שאין לה בתולים ואם לא הודיעתו הטעתו : ו מפשפשין . מחפשין ג' ימים קודם לחופה ושלא ינהגו מנהג רמאות שלא תכין מפה בדם והחתן שלא יכין מפה בלא דם ויחליף את המפה שעם הדם: גס בה . רגיל בה : אלא לנשואין . בשעת נשואין : ובגליל לא נהגו כן : ואע"ג דתני ברישא דבגליל לא היו מעמידין שושבינן מקומות מקומות יש ויש מקומות שהיו מעמידין שושבינין רק שלא היו ישנים בבית שהחתן והכלה שם : כל שאינו נוהג . בגמרא מוקי לה רבא דהכי פירושו כל שאינו נוהג מנהג גליל בגליל רק מנהג יהודה בגליל אין להם טענת בתולין כיון שנתייחד עמה קודם החופה ורב אסי מפרש הכי כל שלא מושמש שהשושבינין לא משמשו את החתן אין יכול לטעון טענת בתולין דחיישינן שמא איבד בתוליה : ז בס"א . נראה דגרסינן זה אבל אע"פ השני וגליון הוא כתוב בצד הגרסא כמו שכתובה בגמרא וכנסה בחזקת שהיא כשרה עד איילונית ל"ג לה כלל וה"ג בתוס' כאן אם יש עדים שנתיחדה עמו כדי בעילה (בספר אחר) אע"פ שלא נסתרה ויש עדים שלא נתיחדה עמו כדי בעילה והוא הגרסא האמיתית כמו בס"א וגרסא הראשונה בטעות או י"ל דגרסינן אי נמי נסתרה ולא נתיחד עמה כדי בעילה וכן הוא בגמרא וכן בנוסחת הגר"א וכנסה בחזקת שהיא כשרה עד איילונית ל"ג כלל: אינו יכול לטעון . כיון שכנסה ראשון בחזקת בעולה היא על דעת כן כנסה ואין יכול לומר אעדים קא סמיכנא: כל שלשים יום . דיכול לטעון לא בעלתי עד עתה: נסתרה . לאלתר הוא טוען ואם טוען לאח"ז אינו נאמן דודאי מריחא בעל ומצא בתולים ושתק והשתא הוא דרתת עלה: ר' יוסי גרסי' וכן הוא ביבמות (קי"א א') : ח המוציא ש"ר . דינו אם נמצאו דבריו שקר שלא זנתה משנתארסה הוא לוקה דכתיב ויסרו אותו זה מלקות: ד' מאות זוז . דכתיב וענשו אותו מאה כסף : והזוממין מקדימין . אין להם ניסה והמלטה ממיתה זו (עיין תוס' במכות דף ב' א') : לבית הסקילה . כמו שרצו לחייבה : ואם היתה יתומה . אפילו היתה יתומה שאין לה אב מ"מ יש לו דין מוציא ש"ר דמאי דכתיב בקרא פתח בית אביה למצוה ולא לעכב : הם באו מאליהם . לא הוי שוב מוציא ש"ר כיון שלא הביאם אבל אמר הוה מוציא ש"ר אע"ג דאינו נותן להם שכר ולאפוקי מר"י דאמר דאינו חייב עד שישכור עדים (מ"ו) : ומשבגרה הוציא עליה ש"ר . שכנסה משבגרה ולא מצא לה בתולים ובא לב"ד : אין לוקה . אם נתכחש : אין נותן ד' מאות זוז . דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב : היא וזוממיה . מוקמינן בגמרא דאו היא או זוממיה . היא כשלא נמצאו העדים זוממין וזוממיה כשנמצאו זוממין : ט היתה מעוברת נאמנת . וכשרה לכהונה ולא מספקינן לה לנבעלת לנתין ולממזר : שהוא עדות . אף דבעלמא אין האשה נאמנת כאן מוקמינן לה בחזקת כשרות: שיש לה עדים. שנשבית תאמר בזו שאין לה עדים שנבעלה : שהרי כריסה בין שיניה . הכל יודעים שנבעלה ודמי לשבויה: אמרו לו . הכי מפרשינן בגמרא השבתנו על מעוברת דדמיא לשבויה מה תשיבנו על המדברת כלומר דלא ראוה שנבעלה דפליגי ג"כ ר"ג ור"י דר' יהושע סבר דאין נאמנת אף בנסתרה לחוד בלא ראוה שנבעלה דלא דמי לשבויה ואמר להם ר' יהושע דמדברת היינו שבויה ואמרו לו דנסתרה לא דמי לשבויה דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות והוי כודאי נבעלה אמר להן אין אפוטרופוס לעריות ונסתרה ג"כ הוי כודאי נבעלה ודמיא לשבויה: בעדות שבגופה . אם באין להכשיר אותה גופה לכהונה אבל בולד הכל מודים שהוא שתוקי וכשר לכהונה:

פרק ב א עד שלא נחקרה עדותן בדרישות וחקירות כדין המבואר בסנהדרין בפ' היו בודקין: בדאין אנו . שקר העדנו: אין נאמנין . דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד דכתיב אם לא יגיד והדא הגדה הוא דכתיב: לטמא ולטהר. בטומאה וטהרה: לרחק ולקרב . בפסול יוחסין: לאסור ולהתיר . באיסור והיתר: ב שהשטר מוציא אשה מבעלה . בגט יכול אדם לגרש את אשתו משא"כ בעדים בלא שטר אינו מגרש: מת פלוני לא תנשא אשתו דאין משיאין על פי שטר דמפיהם ולא מפי כתבם: מה שכתוב בשטר זה . כלומר ע"י השטר נזכרו ששמעו ושכחו. ועתה

לאחר מאה (ג) [שנה]: ג יפה כח שטר מכח כסף (ד) [וכח כסף] מכח שטר שהשטר גובה מנכסים משועבדים מה שאין כן בכסף יפה (ה) [כח הכסף] שהכסף (י) פודה את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות ואת מעשר שני מה שאין כן בשטר (ז) יפה כח שטר וכסף מכח חזקה [וכח חזקה מכח שטר וכסף יפה כח שטר וכסף] ששטר וכסף קונים עבד עברי מה שאין כן בחזקה יפה כח חזקה (ח) שאם מכר עשר שדות כיון שהחזיק באחד מהם (ו) [קנה] את כולם אבל לא נתן לו אלא דמי אחת מהן או לא כתב לו אלא על אחת מהן לא קנה אלא אותה שדה בלבד: ד מאתים לבתולה ומנה לאלמנה (ט) נזק (ז) [חצי] (*ט) נזק תשלומי כפל תשלומי ארבעה וחמשה כולן אע"פ שאין כתובין בשטר גובים מנכסים משועבדין: ה (י) האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה איני אשת איש נאמנת (כ) שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אמרה (ח) (ל) [נשבית] וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרין (ט) [נמתין] עד שיבואו עדים ויתירוה אלא מתירין אותה מיד (מ) אם משהותרה באו עדים ואמרו נשבית היא הרי זו לא תנשא [א]נשבית וטמאה היא אע"פ שיש לה בנים תצא (נ) עד אומר נשבית וטמאה היא ועד אומר נשבית וטהורה היא [אשה אומרת נשבית וטמאה היא ואשה אומרת נשבית וטהורה היא] הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא: ו שתי (ס) נשים שנשבו זאת אומרת אני טמאה וחברתי טהורה (י) נאמנת אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת אני וחברתי טמאות נאמנת על עצמה ואינה נאמנת על חברתה אני וחברתי טהורות נאמנת על חברתה ואינה נאמנת על עצמה: ז וכן שני (ע) אנשים ב)שנשבו זה אומר חברי כהן וזה אומר חברי כהן נותנין להן אבל לחזקה אין נאמנין עד שיהו שלשה כדי שיהא שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ג)[ר' יהודה אומר אף אין נותנין להן עד שיהיו שלשה כדי שיהיו שנים מעידין לזה ושנים מעידין לזה] (פ) מעלין לכהונה ג)לויה וישראלים ע"פ עד אחד אבל אין (יא) [מורידין] אלא ע"פ שנים (יב) [ר' יהודה אומר כשם שאין מורידין אלא ע"פ שנים כך אין מעלין אלא ע"פ שנים]: ח (צ) אמר רבי אליעזר אימתי ד)בזמן שיש עוררין אבל ד)בזמן שאין עוררין מעלין לכהונה ע"פ (יג) אחד איזהו ערער (יד) אמרו האיך קפץ פלוני לכהונה שלא ה)נשא כפיו מימיו (ק) שלא נטל כפיו מימיו אין זה ערער שהוא בן גרושה או בן חלוצה [עובד כוכבים] נתין וממזר ה"ז ערער (טו) ו)[רבה] העלה לכהונה ע"פ ע"א ר' יוסי העלה ז)לכהונה ע"פ עד א': ט (טז) [נפלה ח)חלזה בעיר אמר ר' יוסי אין חלזה ראיה] אלא כל שיש לו ערער יבא ויאמר רשב"ג אמר משם ר' שמעון בן הסגן (ר) מעלין לכהונה ע"פ עד אחד ולא ע"פ עד אחד (יז) (ש) [אלא ע"פ] אשה לא כשתבא אשה לבית דין אלא לכשתאמר יתנו לו:

פרק ג א (א) שתי חזקות לכהונה בארץ ישראל נשיאות כפים וחילוק גרנות ובסוריא ועד מקום ששלוחי ר"ח מגיעים נשיאות כפים אבל לא חילוק גרנות ובבבל כסוריא (א) (ב) [ר' שמעון בן אלעזר אומר אף באלכסנדריא בראשונה מפני שהיה ב"ד שם רבן שמעון בן גמליאל אומר] כשם שהתרומה חזקה לכהונה בחילוק גרנות כך מעשר ראשון חזקה ללויה בחילוק גרנות (ב) והחולק בב"ד אין לו חזקה לכהונה: ב (ג) הכל נאמנים להעידה אפילו בנה אפי' בתה חוץ (ג) [ממנה] ומבעלה שאין אדם מעיד על ידי עצמו א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו (ד) ד)ואעפ"כ יחד לה בית (ד) [בפני עצמה היתה] נזונת מנכסיו [לא נתיחדה עמו אלא ע"פ בניה]: ג (ה) נאמן אדם לומר (ה) [שאמר] לי אבא משפחה זו טמאה ומשפחה זו טהורה (ו) שאכלנו (ו) [בקציצה של פלונית] ושאמר לו רבו לפלוני צא וטבול לתרומתך ושהיינו מוליכין (ז) [תרומות ומעשרות לפלוני נאמנין ליתן לו אבל לא להחזיקו לכהונה או שהיו אחרים מוליכים לו נאמנים אבל אם היה] עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר הרי אלו אין נאמנים לומר זכור הייתי בפלוני שחייב לפלוני מנה ודרך פלונית עוברת בשדה פלוני מפני שהוא כממון ר' יוחנן בן ברוקה אומר נאמנין: ד אמר ר' יוחנן בן ברוקה (ז) נאמנת אשה או קטן לומר מכאן יצא נחיל זה במה דברים אמורים (ח) בזמן שהעידו על מעמדן אבל אם יצאו וחזרו אין נאמנין שלא אמרו אלא מתוך (ח) [הפתוי] ומתוך היראה אחד אנשים ואחד נשים אחד עבדים ואחד קטנים נאמנין לומר (ח) מקום זה טמא (*ח) ומקום זה טהור: ה (ט) ר' יהודה (*ט) אומר קטנה בת ישראל שנשבית (ט) אפי' היא בת עשר שנים הרי היא בקדושתה וכתובתה (י) [קיימת] (*ט) הבא על החרשת ועל השוטה ועל (יא) [בוגרת] ועל מוכת עץ אין להן קנס סומא ואיילונית יש להן קנס: ו (י) ר' נחוניא בן הקנה אומר הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה אין להן קנס וכן היה ר' נחוניא בן הקנה אומר יה"כ הרי הוא כשבת לתשלומין: ז אחד האונס ואחד המפתה מה בין אונס למפתה אונס נותן את הצער (יב) [מפתה] אינו נותן את הצער ר"ש (יג) אומר זה וזה אין נותנין הצער (יד) [מפני (כ) שסופו לכך] אמרו לו אין דומה נבעלת ברצון לנבעלת שלא ברצון: ח אע"פ שאמרו אונס נותן מיד [א]לכשיוציא אין נותן כלום ר' יוסי בר' יהודה אומר נותן כתובה מנה אע"פ שאמרו מפתה לכשיוציא נותן אבל בושתה ופגמה נותן מיד מה בין נותן מיד לנותן לאחר זמן נותן מיד אם מתה אביה יורשה נותן לאחר זמן אם מתה בעלה יורשה: ט (ל) א' האונס וא' המוציאשם רע שגרשו כופין אותו להחזיר אם היו כהנים לוקים מ' (מ) א' האונס וא' המפתה בין היא בין אביה יכולין לעכב שנא' י)(שמות כב) אם מאן ימאן אביה וגו' ואומר (דברים כב) ולו תהיה לאשה (טו) [לו] (נ) אתה כופה ואי אתה

נוסחאות כ"י

א) תיבת שנשבו ליתא: ב) מתיבת ר"י עד מעלין ליתא: ג) וללויה ולישראל: ד) במקום: ה) נטל חלקו מימיו ושלא נשא כפיו מימיו אין זה כו': ו) רבי: ז) ללויה: ח) הלוה: ט) אמרו לו אין אדם מעיד ע"פ עצמו אעפ"כ כו': י) ולו תהיה לאשה דבר אחר ולא תהיה לאשה לו אתה כופה כו':

הגהות הגר"א

(ג) שנים: (ד) ויפה כח כסף: (ה) כח כסף: (ו) קונה: (ז) וחצי: (ח) נשביתי: (ט) תמתין: (י) וזאת אומרת אני טמאה וחברתי טהורה: (יא) משיאין: (יב) ר' יהודה אומר אף אינו נאמן להאכילו בתרומה עד שיהיו שלשה שנים מעידין לזה ושנים מעידין לזה: (יג) עד: (יד) אם: (טו) רבי: (טז) נפלה לעזה בעיר ר' יוסי אומר אין לעזה ראיה: (יז) בלבד אמרו אלא אפילו: (א) ר' שמעון בן גמליאל אומר אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה מפני שב"ד קבוע שם רשב"א אומר: (ב) והחולק: (ג) מהימנה: (ד) בחצירה וכשהיא יוצאה בראש בניה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה והיתה: (ה) כך אמר: (ו) בקצצה של בת פלוני לפלוני: (ז) חלה ומתנות לפלוני כהן ע"י עצמו אבל לא ע"י אחר וכולן אם היה כותי ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנים ואין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה: (ח) הפחד: (עי' בירושלמי ספ"ב דמבואר כתוס' כאן ואולי גם שם ט"ס): (ט) ונפדית: (י) מאתים: (יא) הבוגרת: (יב) והמפתה: (יג) בן יהודה אומר משום ר"א: (יד) מפני שסופה להצטער תחת בעלה: (טו) ולו:

אור הגנוז

פרק ב [א] נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים הרי זו לא תצא: פרק ג [א] אף לכשיוציא נותן בושתה ופגמה מיד מה בין נותן לאין נותן כלום:

חסדי דוד

לשני ממילא. ומעתה הוה סייעתא טפי לדברי הר"ן והרשב"א מדלא נקט מפורש בדיני ממונות משמע דכד"מ לא שייך חילוק זה: עד אומר נשבית וטמאה היא כו' הך מתניתא לא נזכרה בגמ' ואיברא שיש שם דין זה בעדות מיתה וכדלעיל ביבמות אבל גבי שבויה נראה היפך זה ממתני' דשתי נשים וכדמפרש שם ר"פ דאפי' בשניהם אומרים נשבית ואחד אומר נטמאת ואחד אומר טהורה היא אפי' אשה נאמנת דבשבויה הקילו וכן פסק הרמב"ם פי"ח מה' איסורי ביאה וע"ש בכס"מ באופן דהך מתניתא נדחית מהלכה:

פרק ג. שתי חזקות לכהונה כו' שנויה היא לעיל בפ' בתרא דפאה ועי' בגמ' דף כ"ה ומה דמסיים והחולק בב"ד לפי מה שפירשו בגמ' דה"ק החולק תרומה בנכסי אביו עם אחיו בב"ד אינו חזקה להשבית הקול מעליו שהוא בן גרושה אתאן לכ"ע ולא סיומה דמלתי' דרשב"ג היא וכ"פ הרמב"ם בפ"ק מה' א"ב והמנהג לא פירש כפירש"י וכמ"ש הרב המגיד שם ועי' היטב: נאמן אדם לומר שאמר לי אבא משפחה זו כו' בגמ' דף כ"ח הני' נאמן התינוק אבל כבר פירש"י שם שפי' להעיד בגדלו מה שראה בקטנותו ומוכרח הוא דאין קטן נאמן רק במסל"ת וכאן לעדות קמכוין ואינו מסל"ת: אע"פ שאמר אונס נותן מיד כו' מה בין נותן מיד לנותן לאחר זמן כו' הך סיפא מה בין נותן מיד כו' ליתא בגמ' ונראה דה"פ מה בין בשת ופגם שהדין הוא ליתן מיד לקנס שאין דינו ליתן אלא לכשלא יכנוס ואמר שהחילוק הוא אם מתה: אחד האונס כו' לו אתה כופה כו' הך סיומא לו אתה כופה ולא לייבם לא קאי על אונס ומפתה אלא על מוציא שם רע שאם הוציא שם רע ומת אין

מצפה שמואל

(ו) פודה. קדושין ה. וירושלמי שם פ"א ה"א: (ז) יפה. קדושין כ"ז: (ח) שאם. קדושין כ"ז. וב"ק כ"ב: (ט) נזק. ע' ב"ק מ'. ע"ו: וע' ירושלמי פ"ד ה"ט ירושלמי גיטין פ"ה ה"א: (*ט) מיי' פי"ט ממלוה ולוה ע"ש בכה"מ טוש"ע חו"מ סי' קי"ט ס"ג: (י) האשה. כ"ב: (כ) שהפה. ספ"ו דדמאי ורפ"ע דתרומות: (ל) נשבית. כ"ג: (מ) אם. עי' ירושלמי פ"ב ה"ה. (נ) עד. ירושלמי פ"ב ה"ב: (ס) נשים. כ"ג: (ע) אנשים. כ"ד: (פ) מעלין. ירושלמי פ"ב ה"ז ועי' בבלי כ"ד נראה כנוסחת הגר"א ולנוס"י קשה הא דאר"י כשם שאין מורידין כך אין מעלין הלא כבר אמר דתרומה אין נותנין להם: (צ) אמר. כ"ג. וע' כ"ו: (ק) שלא נטל. אולי הכוונה דלא ראוהו מעולם נוטל כפיו לאכילת פירות וכי לא נזדמן לו פירות של תרומה דבעי נ"י כמבואר פ"ב דחגיגה וע' בש"ך יו"ד סי' א' ובח"מ סי' ל"ז וכתבתי בכלילת שמואל בכלל לא ראינו: (ר) מעלין. ע' כ"ו: (ש) אלא. ע' פ"י בגיטין כ"ם והביאו הנתה"מ בסי' כ"ח ובסי' ל"ח דאף דע"א נאמן באיסורין אין צריך ב"ד ועי' אה"ע סי' י"ז ובח"מ ס"ק ל"ח. וע' רמב"ם פי"ח מהל' א"ב הכ"א דאשה נאמנת להכחיש אף עד כשר בשבויה ונקט כאן אשה כנגד אשה להורות לכתחלה לא תנשא: (א) שתי. ירושלמי פ"ב ה"ז כ"ה: (ב) רשב"א. ע' נוסחת הגר"א ובמס' פאה פ"ד נמצא בנוסחת הגר"א כנוסחא ישנה: (ג) הכל. כ"ד: (ד) ואעפ"כ. כ"ז. וכנוסחת הגר"א ועי' ירושלמי פ"ב הלכה ט: (ה) נאמן. כ"ח: (ו) שאכלנו שם. ירושלמי פ"ב ה"ג קדושין פ"ה ה"א: (ז) נאמנת. ב"ק קי"ד. וירושלמי שם פ"י ה"ב וכאן פ"ג ה"י: (ח) בזמן. בירושלמי שם ספ"י וב"ק שם: (ח) מקום. עי' ר"ן דעיקר העדות של בית הפרס רק עד מקום הזה ודלא כפי' הראב"ד ולדינא שניהם אמת: (*ח) טוש"ע חו"מ סי' ל"ה וע' סמ"ע: (ט) ר"י אומר. ל"ו. ירושלמי פ"ג ה"ב: (*ט) מיי' פ"א מהל' נערה הל"י טור אה"ע סי' קע"ז ודלא כר"י: (י) רנב"ק. ל'. פסחים כ"ט. ל"ב. מגילה ז. שבועות ל"ג. ירושלמי פ"ג ה"א תרומות פ"ו ה"א וע' ב"ק פ"ג ה"ד ובמגילה פ"א ה"ז וצ"ע דבירושלמי מבואר דאף לרנב"ק בנדה משלם קנס דים לה היתר והיא נגד התוס' כאן: (*י) מיי' שם ה"ט טור שם וע"ש מה שהקשו על הרמב"ם וגם הוא דלא כתוספתא: (כ) שסופן. ירושל' פ"ג ה"ה ופ"ד ה"א: (ל) אחד. תמורה ה. ירושל' פ"ג ה"ו: (מ) אחד ל"ט: (נ) אתה. ירושל' פ"ג ה"ו ע"ש:

מנחת בכורים

ועתה מכרו ע"י השטר: אפי' לאחר מאה שנה. אפילו נמכר ע"י השטר מ"מ עדותו עדות ולא הוה מפי כתבם: ג שהשטר גובה. דאית לה קלא וה"ל ללקוחות לזהר: משא"כ בכסף. אם נתן לו כסף בלא שטר אינו גובה דלית ליה קלא: שהכסף פודה. אם אמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי דנותן שיעור הקצוב בתורה אינו נותן אלא כסף וכן חרמים אם החרים בהמה לבדה"ב או ש"ד או מע"ש דאינו נפדה אלא בכסף ולא בשטר אם נתן לו שטר על הדמים אינו יכול ליתן בתורת כסף: קונים עבד עברי. דילפינן מכסף מקנתו: משא"כ בחזקה. דכתיב והתנחלתם אותם ודרשינן אותם בחזקה והיינו ע"כ ולא אחר בחזקה והוא עבד עברי: קונה את כולם. (עי' תוס' קדושין כ"ז ב' ד"ה כד"א): ד חצי נזק. אע"ג דאינו משתלם אלא מגופו מ"מ אם מכרו המזיק לאחר גובה ממנו אי נמי אם זקפן עליו במלוה גובה מנכסים משועבדים דקלא אית להו וכן כולם אית להו קלא לכן גובין מנכסים משועבדים דמלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא (עיין קדושין דף י"ג ועיין בירושלמי גיטין פ"ה הל' א'): ה וחזרה ואמרה. תוך כדי דבור: הרי זו לא תנשא גרסינן ואע"ג שעדיין לא נשאת כיון שהתירוה להנשא אע"פ שלא נשאת לא תצא מהתירה הראשון ובגמרא איתא אע"פ שאמרו לא ידענו אם טהורה היא אם לא: נשבית וטמאה היא. אם העידו עדים שטמאה היא תצא: אשה אומרת. או אשה אומרת כיון דאיכא חד נגד חד לכתחלה לא תנשא: לא תצא. כיון דאיכא עד אחד דקאמר טהורה היא והימנוהו רבנן בשבויה דעד אחד מהימן אפילו אשה: ו נאמנת. על עצמה ודאי נאמנת דאיכא עדי שבויה ואפילו ליכא עידי שבויה שויה אנפשה חתיכה דאיסורא ועל חברתה נאמנת אפילו איכא עידי שבויה דעד אחד נאמן לטהר: אינה נאמנת. דאיכא עידי שבויה לכן אינה נאמנת על עצמה לומר טהורה היא ועל חברתה אין צריכין לנאמנותה דממילא טמאה היא כיון דאיכא עידי שבויה: אני וחברתי טמאות · ומיירי בדליכא עידי שבויה דאינה נאמנת על חברתה כיון דליכא עידי שבויה ועל עצמה נאמנת דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא: אני וחברתי טהורות. מיירי בדאיכא עידי שבויה דעל חברתה נאמנת לומר טהורה היא ועל עצמה אינה נאמנת כיון דאיכא עדים דנשבית ורישא וסיפא דאיכא עדים ומציעתא דליכא עדים ואיכא דמוקים לה בגמרא דאיכא עד א' דקא אפיך למה שהאשה אומרת אני טמאה וחברתי טהורה ואמר ע"א את טהורה וחברתך טמאה איהי שויה אנפשה חתיכה דאיסורא וחברתה משתריא אפומא דידה. אני טהורה וחברתה טמאה וע"א אומר את טמאה וחברתך טהורה איהי כיון דאיכא עדים שנשבית לאו כל כמינה לומר טהורה אני וחברתה כיון דאיכא ע"א דאמר טהורה הרי היא טהורה. אני וחברתי טמאה ואמר עד אחד את וחברתך טהורה איהי שויה לנפשה חתיכה דאיסורא חברתה משתרי אפומא דעד: ז וכן שני אנשים לא גרסינן שנשבו: נותנין להן. תרומה ונאמן זע"ז ולא חיישינן לגומלין: חזקה. ר"ל ליוחסין ויש מפרשין לענין יחוסי כהונה דבודקין עד ד' אמהות כמבואר בפ' עשרה יוחסין דמעלה עשו ביוחסין: אין נאמנים. אף לתרומה אינו נאמן עד אחד עד שיהיו שלשה: מעלין לכהונה. לתרומה: ולויה. למעשר ראשון: וישראלים. ליתן לו מעשר עני: אין מורידין. אם כבר העלו ובא עד אחד אין מורידין: ח עוררין. שיצא עליו קול דבן גרושה או בן חלוצה הוא: מעלין לכהונה. היכא דליכא גומלין ולת"ק אף היכא דאיכא למיחש לגומלין שאחד מעיד על חבירו מ"מ מעלין: שלא נשא כפיו מימיו. אין ראיה מזה שאינו כהן דדלמא לא רצה לישא כפיו: שלא נטל כפיו מימיו. שלא נטל תרומה מימיו. רבי העלה גרסי': ט נפל חלזה. לשון קול לאו כלום הוא: יבא ויאמר. לב"ד אם יודע הדבר בבירור אבל אין פוסלין ע"פ קול בעלמא: אלא ע"פ אשה. אפי' ע"פ אשה: לב"ד. אינה צריכה לבוא לב"ד להעיד: לכשתאמר. למי שתאמר שיתנו לו תרומה כי יודעת דכהן הוא נותנים לו ע"פ דבריה:

פרק ג א שתי חזקות. הוא נשיאות כפים וחילוק גרנות שחולקין לו תרומה בבית הגורן: בארץ ישראל. וב"ד בודקין שם לכן הוו שתיהן ראיה נשיאות כפים משום דב"ד בודקין וחילוק גרנות משום דתרומה בא"י דאורייתא אבל בבבל נמי דבודקין שם וכן נמי בכל מקום ששלוחים מגיעים להודיע אימת נקבע החודש דיש ב"ד המקבלים אותם ובודקין מ"מ תרומה דרבנן אין מעלין ממנה: רשב"א. בגמרא איתא רשב"ג: באלכסנדריא. לפי שהיו ב"ד קבועין כמבואר בסוכה בפ' החליל קודם שחרבו את העיר הוה נשיאת כפים ראיה אבל בחוץ לארץ דאין ב"ד אין כ"כ ראיה ומבעיא לן בגמרא למאי אי מעלין ליוחסין או אין מעלין ליוחסין רק לחלה וקאמר דמעלין וחילק גרנות נמי לחלה דתרומה דרבנן וחלה דאורייתא שהרי ד' שכבשו וז' שחילקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו בתרומה וקסבר דמעלין: רשב"ג בגמרא איתא רשב"א ובירושלמי הגרסא כבתוס': חזקה לכהונה. כן מבואר בגמרא ובירושלמי ומיירי דידעינן דלאו לוי הוא אלא דנפק עליו קלא דבן גרושה הוא או בן חלוצה כיון דיהיב ליה מעשר ראשון כגורן מסתמא כהן הוא דאי הוה אלא אע"ג דמעשר ראשון מותר לזרים מ"מ בתורת חלוקה לא יהבינן ליה ומיירי בתר דקנסינהו עזרא ללוים דניתן לכהן אי נמי כראב"ע דאמר מעשר ראשון מס"ת אף לכהן: והחולק בבית דין. שחלק עם אחיו בתרומה לא אמרי' דמסתמא האי ג"כ כהן הוא אלא י"ל דבן גרושה ובן חלוצה הוא והאי לזבוני הוא: ב הכל נאמנים. אפילו עבד אפילו שפחה נאמנים להעידן בשבויה שטהורה היא וכשרה לכהונה: ממנה. היא עצמה: המעון. שבועה שנשבע במעון הוא הבית המקדש וכהן היה: והיתה נזונת. נתן לה מזונות: אלא ע"פ בניה. כשהיא נכנסת נכנסים בניה תחלה וכשהיא יוצאת והוא בבית היה יוצאת תחלה ואח"כ בניה וכן הגיה הגר"א דכן הוא בגמרא: ג נאמן אדם לומר. אפילו הוא קטן בשעה שאמר: טמאה. מפרשינן כשרה ופסולה: בקצינה. הוא הנושא אשה שאינה הוגנת לו בני משפחתו מביאין חבית מלאה פירות ושוברים אותה באמצע רחוב ואומרים שמעו פלוני אחינו נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתיראים אנו שלא יתערב זרעו בזרעינו והיא קצצה שהתינוק נאמן לומר שאכל ממנה: צא וטבול. רבו של תינוק אמר לאחד שילך לטבול ומחזיקין אותו לכהונה על פיו דתרומה בזה"ז דרבנן: אבל לא. ליוחסין אינו נאמן: או שהיו אחרים מוליכין לו. אינם נאמנים גרסינן דדוקא כשאומר ע"י עצמו הוליך זכור הוא אבל כשאומר שראה שאחר הוליך כיון דקטן הוא חיישינן דטועה בדבר והגהת הגר"א מכוונת ע"פ הש"ס: עובד כוכבים ונתגייר. דכיון דעובד כוכבים הוא אינו מדייק: ואינו נאמן לומר גרסינן: ודרך פלונית. או דרך פלונים: שהוא כממון. ובממון אינו נאמן: ר' יוחנן בן ברוקה. ארישא פליג דגם עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר נאמנים דכיון דדעתיה לאגיורי דייק אנפשיה וכן בעבד כיון דנשתחרר שמע מפי רבו מתחלה ודייק: ד נחיל זה. של דבורים אע"ג דממון הוא מ"מ המחזיק בה אינו זוכה מה"ת רק מדרבנן וגזל מפני דרכי שלום הוא לכן הקטן נאמן בה ובב"ק דף קי"ד מוקמינן לה במסל"ת: על מעמדן. תיכף כשראו דבר זה העיד הקטן אבל אם לא היה מיד רק יצא למקום אחר מתחלה חיישינן שמא נתפתה או מיראה אומר כן: ה קטנה בת ישראל שנשבית. ר' יהודה אקנס קאי דס"ל לחכמים דאין קנס בשבויה דאמרי' דבעולה היא ופליג ר"י דלא חיישינן לבעולה כלל דמשמרת עצמה וקטנה דאינה יודעת לשמור כ"ש דלא חיישינן לבעולה (תוס' דף ל"ז ד"ה שבויה) אי נמי דלא יהא חוטא נשכר: קיימת. דיש לה מאתים אם נשאת לאחר כך לבעל או דלא חיישינן לבעולה או משום דממנעי ולא נסבי לה לכן תקנו דכתובתה מאתים והגר"א הגיה כתובתה מאתים וכן הוא בגמרא: על החרשת ועל השוטה. דחיישינן דלמא אבדו בתולים ובתולה כתיב בקרא: סומא ואיילונית · דלא חיישינן שמא נאבד בתולים דהיתה מגדת ואיילונית נמי הרי נעשית גדולה כשהיא בת כ' ולא הביאה ב' שערות ומקודם לזה קטנה היא וס"ל דיש קנס לקטנה: ו אין להן קנס. דחייבי כריתות נינהו וחייבי כריתות לדידיה כחייבי מיתות דכתיב אם אסון וקרהו אסון ובמיתה בידי אדם כתיב אם אסון וילפינן בגזרה שוה ואיכא מ"ד דיליף לה מדכתיב ואם העלם יעלימו את עיניהם מן האיש ההוא ונתתי את פני כרת שלי כמיתה שלכם: כשבת לתשלומין. מה השבת מיתה ופטור מן התשלומין אף המדליק גדיש של חבירו ביום הכפורים פטור אף דחייבי כריתות נינהו: ז אחד האונס ואחד המפתה. בשניהם דינם שוה לענין קנס ובושת ופגם אלא שהחילוק הוא בצער דמפתה אינו נותן את הצער דמפותה אין לה צער: זה וזה. אף אונס: שסופן לכך. שסופה להצטער תחת בעלה אם לא היתה נבעלת עתה דר"ש ס"ל דשניהם שוין בצער: לכשיוציא. לכשיגרש אין לה כתובה דטעמא מאי תקנו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כאן הרי אינו יכול לגרש בלא דעתה: נותן כתובה מנה. כדי שלא יצער אותה ותתרצה לגרש אותה: ח לכשיוציא. נותן הקנס של חמשים כסף אבל בושת ופגם דממון הוא כדין שאר החובלים צריך ליתן מיד והקנס נותן לכשלא יכנוס והכי מפרשינן בגמ' לכשיוציא היינו שלא יכנוס: נותן מיד. אם מתה אחר שעמדה בדין אביה יורשה וקודם שעמדה בדין מבואר בפ' נערה שנתפתתה: נותן לאחר זמן. היינו הכתובה שנותן לאחר זמן: אם מתה בעלה יורשה. כדין כתובה כיון שכבר כנסה: ט שגרש. בשניהם הדין הוא דלא יוציאו עולמית והדבר בדידה תלוי ואם גרשה עובר בלאו וכופין אותו להחזיר אותה ומתקן הלאו ואין לוקין: אם היו כהנים. דאי אפשר לחזור אותה דכהן אסור בגרושה לוקה על הלאו שעבר שגירשה: בין היא בין אביה. מעכבים אם רוצים שלא תנשא יכולים לעכב: אם מאן ימאן. ימאן מרבה אף עצמה ג"כ: ולו תהיה. תהיה מדעתה ואביה הוא כדי שלא יהא חוטא נשכר שיאנס אם תתרצה ועוד משום דק"ו הוא מפותה שעבר על דעת אביה יכול לעכב אונס שעבר על דעת עצמה גם כן לא כש"כ שאביה מעכב: לו אתה כופה. מדכתיב לו

דרשינן

כופה (טז) ליבם : י (ס) קטנה מבת יום אחד ועד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא שתי שערות ועד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כל מקום שיש קנס אין מכר וכל מקום שיש מכר אין קנס וחכ"א קטנה מבת ג' שנים ויום אחד ועד שתבגור יש לה קנס :

פרק ד א (א) יפה כח הבעל מכח האב וכח האב מכח הבעל יפה כח הבעל שהבעל אוכל פירות (א)בחייה מה שאין כן באב (ב) יפה כח האב שהבעל חייב במזונותיה בפרקונה ובקבורתה (ב) מקום (*ב) שנהגו להספיד מספיד מה שאין כן באב : ב יפה כח אשה מכח יבמה (א) [וכח] יבמה מכח אשה יפה כח אשה שהאשה אוכלת בתרומה כיון שנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה משא"כ ביבמה יפה כח יבמה שהבא על יבמתו (ג) בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפילו בבית אביה קנה משא"כ באשה : ג הלך האב (ד) [עם שלוחיה או] עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל (ג) (ה) [היתה] לה חצר בדרך (ג) (ו) [נכנסה] ולנה בתוכה או שנכנסה לחופה שלא לשם נשואין ומתה אע"פ שכתובתה אצל בעלה אביה יורשה מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל (ד) [היתה] לה חצר בדרך ונכנסה ולנה בתוכה או שנכנסה לחופה לשם נשואין [ומתה] אע"פ שכתובתה אצל אביה (ה) בעלה יורשה במה ד"א בכתובתה אבל בתרומה אין אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה : ד (*ו) נשבית אין חייב לפדותה (ז) בד"א בשבוית מלכות אבל בשבוית(ו)[ליסטות] פודה אם רצה לקיים יקיים ואם לאו יוציא ויתן כתובה [מנה] נשבית לאחר מיתת בעלה אין (ז) [יבמין] חייבין לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ולאחר כן מת בעלה (*ז) (ח) אין [יבמין] חייבין לפדותה : ה (ח) היתה ניזונית מנכסיו וצריכה רפואה הרי היא כמזונות רשב"ג אומר רפואה שיש לה קצבה (ט) [נתרפא מכתובתה ושאין לה] קצבה הרי היא כמזונות היו שני בצורת ואמר לה טלי גיטיך וכתובתיך (ט) צאי ופרנסי את עצמיך הרשות בידו : ו לא כתב לה בנין דכרין דיהוויין לך מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתיר על חולקיהון דעם אחוהון חייב שהוא תנאי ב"ד כל (י) הארצות (ג)כותבין כאנשי ירושלים : ז נושא אדם אשה ופוסק עמה על (כ) מנת שלא לזון על מנת שלא לפרנס ולא עוד אלא שפוסק *[עמה]ע"מ שתהא זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה מעשה ביהושע בנו של ר"ע שנשא אשה ופסק עמה ע"מ שתהא זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה(י)[היו] שני בצורות (יא) [עמדו וחלקו] התחילה קובלת עליו לחכמים וכשבא לבית דין אמר להם היא נאמנת עלי יתר מכל אדם אמרה להם ודאי כך התנה עמי אמרו לה חכמים אין כלום אחר הקיצה : ח (ל) מצוה לזון את הבנות ואין צריך לומר את הבנים (יב) ר' יוחנן בן ברוקה אומר חובה לזון את הבנות (יג) : ט (יד) (מ) [דרש הלל הזקן לשון הדיוט כשהיו בני אלכסנדריא מקדשין נשים (ד)אחד בא וחוטפה מן השוק ובא מעשה לפני חכמים בקשו לעשות בניהן ממזרין אמר להם הלל הזקן הוציאו לי כתובת אמותיכן הוציאו לו וכתוב בה משתכנסי לביתי תיהוי לי לאנתו כדת משה וישראל] : י (טו) (נ) [דרש ר' מאיר] המקבל שדה מחבירו ומשוכה בה הובירה שמין (טז) [אותה] כמה היא ראויה לעשות ונותן לו שכך כותב לו אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא : יא (יז)(ס)אדרש (ה)ר' יהושע מביא אדם על אשתו כל קרבנות שהיא חייבת אפי' אכלה את החלב ואפילו חללה את השבת שכך כותב לה (ו)ואחרי דאיתאי ליך עלאי] מן קדמת דנא. שברה לו מקצת כתובתה שברה לו את כולה שכך היא כותבת לו (יח) [אחרי דאיתאי ליך עלאי] מן קדמת דנא : יב (יט) (ע) [דרש ר' יהושע בן קרחה] המלוה את חבירו (כ) לא ימשכנו יותר מחובו שכך כותב לו (כא)[תשלמתא מנכסיא דאית לי מנכסיא דקניתי כ] קדמת דנא] : יג (כב) (פ) [דרש ר' יוסי הגלילי מקום שגובין כתובה מלוה גובין אותה מלוה ואין גובין את הכתובה מקום שכופלין את הכתובה] אין גובין אלא מחצה : יד (צ) אבי הבן שנעשה ערב לכתובת כלתו אם יש נכסים לבן גובין משל בן ואם לאו גובין משל אב עשה האב בית או שדה אפותיקי לכתובת כלתו בין כך ובין כך גובין מהן : טו (ק) מי שיצא (כג) למדינת הים (כד) [ואמרו לו מת בנך] ועמד וכתב כל נכסיו (כה) [במתנה] ואח"כ (ז)נודע שבנו קיים מתנתו (כו) [קיימת] ר' שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו (כז) [קיימת] שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה (כח) [נותן] (ר) היה חולה ומוטל במטה אמרו לו נכסים למי אמר להם דמיתי שיש לי בן עכשיו שאין לי בן נכסי לפלוני ואח"כ נודע שיש לו בן לא אמר כלום היה חולה ומוטל במטה אמרו לו נכסיך למי אמר להם דמיתי שאשתי מעוברת עכשיו שאין אשתי מעוברת נכסי לפלוני ואח"כ נודע שאשתו מעוברת לא אמר כלום : טז (ש) גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו ואח"כ נודע שיש לו בנים במדה"י (כט) [ושאשתו] מעוברת כולם חייבין להחזיר החזירו הכל ומתו בניו (ג) [והפילה] אשתו מחזיק בשניה זכה בראשונה לא זכה : יז (ת) הבנות בין שנישאו עד שלא בגרו ובין בגרו עד שלא נישאו אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן (לא) ר' שמעון בן אלעזר אומר אף אבדו פרנסתן כיצד (לב) עושות שוכרות להן בעלים (לג) [וגובין] להן פרנסתן : יח (א) אחד נכסים שיש להן אחריות וא' נכסים שאין להן אחריות (לד) [נפרעין מהן למזון האשה והבנות דברי (ח)ר' יוסי ר' אלעזר בר' שמעון אומר נכסים שיש להן אחריות בנים מוציאין מידי בנים ובנות מידי בנות ובנות מידי בנים אבל לא בנים מידי בנות נכסים שאין להם אחריות בנים מוציאין מידי בנים ובנות מידי בנות ובנים מידי בנות אבל לא בנות מידי בנים] בין (ב) ששעבד האב בחייו בין ששעבדו (לה) [יורשין] אחר מיתת אביהן אין נפרעין מהן לענין כתובה אבל לפרנסה גובין מהן :

פרק ה א (א) (א) הבוגרת [בתביעה נותנים] לה שנים עשר חודש אם (ב) היתה קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב (ג) ר"ט אומר נותנין לה הכל תרומה בד"א מן האירוסין אבל מן הנישואין מודה ר"ט שנותנין לה מחצה חולין ומחצה תרומה במה ד"א בבת כהן לכהן אבל בת ישראל לכהן (ב) [הכל מודים שמעלין לה כל מזונותיה מן החולין] ר' יהודה בן בתירה אומר שתי ידות תרומה

הגהות הב"ח א דרש ר' יהושע מביא אדם קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבנות כו' שכך כותב לה ואחריות דאית ליך עלאי כו' כצ"ל וכ"ב פרק המקבל דף קד ע"א וע"ש בתוס' :

הגהות הגר"א

(טז) לה : (א) ויפה כח : (ב) או שהיתה : (ג) ונכנסה : (ד) או שהיתה : (ה) מתה : (ו) לסטים : (ז) היתומים : (ח) יורשים : (ט) נתרפאה מכתובתה שאין לה : (י) והיה : (יא) עמד וחילק : (יב) דברי ר"מ ור"י אומר מצוה לזון את הבנים וא"צ לבנות : (יג) אחר מיתת אביהן אבל בחיי אביהן אלו ואלו אינן ניזונין : (יד) הלל הזקן היה דורש לשון הדיוט שהיו בני אלכסנדריא מקדשין נשותיהן ובשעת כניסתן *) לשוק באין אחרים וחוטפין אותן מהם בקשו חכמים לעשות בניהם ממזרין אמר להם הלל הזקן הביאו לי כתובת אמכן ומצא שכתוב בהן לכשתכנסי לחופה הוי לי לאינתו כדת משה וישראל ולא עשו בניהם כממזרים: (טו) ר"מ היה דורש לשון הדיוט : (טז) לו : (יז) ר' יהושע היה דורש לשון הדיוט אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבן וקרבן שהיא חייבת שכן כתב לה אחריות דאית ליך עלי : (יח) אחריות דאית לך עלי : (יט) ר' יהושע בן קרחה היה דורש לשון הדיוט : (כ) על משכון : (כא) תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי : (כב) ר' יוסי היה דורש לשון הדיוט מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה גובין מלוה מקום שנהגו לכפול : (כג) בנו : (כד) ושמע שמת בנו : (כה) לאחרים : (כו) מתנה : (כז) מתנה : (כח) כותבן : (כט) או שאשתו : (ל) או שהפילה : (לא) דברי רבי : (לב) הן : (לג) ומוציאים : (לד) מוציאין למזון אשה ובנות דברי רבי רשב"א אומר נכסים שיש להם אחריות מוציאין לבנות מן הבנים ולבנות מן הבנות ולבנים מן הבנות בנכסים מרובים אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטים נכסים שאין להם אחריות מוציאין לבנים מן הבנות ולבנות מן הבנות אבל לא לבנות מן הבנים : (לה) היורשים : (א) הבוגרת כתבועה ונותנים : (ב) ד"ה מחצה חולין ומחצה תרומה :

*) לפי הש"ס ב"מ (קד.) צ"ל לחופה :

נוסחאות כ"י

א) ירושתה : ב) ר' יוסי בר' יהודא אומר אף האב . [וכ"ה בגמרא דף מ"ז ע"א] ג) היו : ד) ואחר : ה) ר' יהודא מביא אדם קרבן על כו' : ו) אוחרן דאית לה כו' : ז) בא בנו מתנתו כו' : ח) רבי ר' שמעון בר' אלעזר אומר נכסים כו' :

חסדי דוד

כופין ליבם לייבם אלא מני גם לחלוץ אם ירצה אע"ג דלגבי' כתיב ולו תהיה לאשה אבל באונס ומפתה לא שייך יבום כלל :

פרק ד הלך האב עם הבעל או עם שלוחי הבעל כו' כצ"ל וכן צ"ל היתה לו חצר כו' ועי' באה"ע סי' כ"ו והרב ב"ש שם דדוקא מסירה לשלוחים לא מהני אלא לירושתה משא"כ ייחוד בחצר שלו בדרך דהוי חופה זוכה ובכל דבר : **נשבית** אין חייב לפדותה כו' לא הביאוה בגמ' והר"ן בפרקין מייתי לה להך תוספתא ומפרש דקמ"ל דכל שאסור להחזירה פטור מלפדותה . ועי' בבית שמואל בסי' ע"ח ומה דכתב בסיפא נשבית לאחר מיתה אין היבמין חייבין לפדותה בגמ' הגי' אין היתומים חייבין וכו' אבל הרי"ף גרים אין היבמין כמו בתוס' שלפנינו

ועיין בפסקי הרא"ש ז"ל : **אבי** הבן שנעשה ערב כו' כלומר דאע"ג דקי"ל דערב דכתובה לא משתעביד וכדאיתא בב"ב דף קע"ד מ"מ לגבי בריה שעבודי משעביד נפשיה ומסיים דאע"ג דמשתעבד נפשיה לא עדיף מערב דב"ח דאין גובין מן הערב תחלה אא"כ לית לי' ללוה ומיהו אם עשה אפותיקי גובין אפי' יש לו לבן ועי' באה"ע סי' ק"כ ומ"מ חילוק זה שאם עשה אפותיקי לא הזכירו הפוסקים ז"ל : **גר** שמת וכו' ואשתו מעוברת כולם חייבין להחזיר החזירו הכל ואח"כ שמעו שמתו בניו וכו' כצ"ל ועי' בב"ב דף קמ"ב ופסק כן הרמב"ם סוף פ"ב מה' זכייה וע"ש בהס"מ דפירושו דלבסוף שמעו שמועה ראשונה אמת היתה שבנו מת קודם או שאשתו הפילה עכ"ז המחזיק בשניה קנה ולא המחזיק בראשונה ע"ש :

מצפה שמואל

(ס) קטנה . מ. ירושלמי פ"ס ה"ט וע"ש פ"ג : (א) יפה . עי' מ"ו : (ב) מקום. ירושלמי פ"ד ה"ז : (*ב) מיי' פי"ד מה"א הכ"ג טוש"ע אה"ע סי' פ"ט : (ג) כיון . יבמות נ"ד : (ד) עם . בנוסחת הגר"א ליתא דכ"ש מסיפא דהלך האב עם שלוחי הבעל : (ה) היתה . בדפוס שביונייטה הוא כנוסחת הגר"א : (ו) נכנסה . מ"ח : וירושלמי פ"ד ה"ו וירושלמי סוף סנהדרין : (*ו) ע' מיי' פי"ד מהל' אישות הי"ח טוש"ע אה"ע סי' ע"ח ס"ו בהגהה ובביאור הגר"א שם : (ז) בד"א . נ"א . ועי' ירושלמי פ"ד ה"ד : (*ז) מיי' פי"ח שם הל"ה טוש"ע א"ע סי' ע"ח ס"ח ע"ש בביאור הגר"א : (ח) היתה. נ"ב . ועי' ירושלמי פ"ד ה"ו וב"ב פ"ט ה"ד : (ט) צאי ופרנסי . עי' בהפלאה כתובות סי' ע"ז סק"ג ולשון התוס' אינו מורה כן וכמ"א האריכתי : (י) הארצות . נ"ב . ועי' ירושלמי ספ"ד ה"ח : (כ) מנת . ירושלמי פ"ה ה"ב : (ל) מצוה . מ"ט . ירושלמי פ"ד ה"ה : (מ) דרש. ב"מ ק"ד ירושלמי פ"ד ה"ח ויבמות פט"ו ה"ג : (נ) דרש . שם ושם : (ס) דרש שם ושם ועי' בתוס' ובאסיפת זקנים וכר"ן נדרים ל"ה : (ע) דרש . שם ושם : (פ) דרש. שם ושם : (צ) אבי הבן . גיטין מ"ט : (ק) מי שיצא .ב"ב קל"ב . קמ"ז . ובירושלמי כאן פ"ה ה"א : (ר) היה שם קמ"ז : (ש) גר . ב"ב קמ"ב . ירושלמי יבמות פ"ד ה"א : (ת) הבנות . ס"ח . ועי' ירושלמי פי"ד ה"ב : (א) אחד . נ"א . עי' ירושלמי שם : (ב) ששעבד עי' ירושלמי פ"ו ה"ז וגיטין פ"ה ה"ג : (א) הבוגרת . נ"ז . ירושלמי פ"ה ה"ג : (ב) היתה . שם : (ג) רט"א . נ"ח :

מנחת בכורים

דרשינן לו אתה כופה ואי אתה כופה ליבם אם מת המאנס אין כופין את היבם לכונסה כיון שלא כנסה אחיו אי נמי אפילו כנסה מ"מ באחיו אין הדין נוהג לכנוס רק אסבר לחלוץ ואם כנסה יכול לגרש והגר"א גורס לו אתה כופה ואי אתה כופה לה והיינו לראיה דמדעתה וזה עיקר : **י** יש לה מכר . שיכול למוכרה שהתורה נתנה רשות לאב למכור את בתו כשהיא קטנה ואין לה קנס דכתיב נערה בקרא : יש לה קנס . דנערה היא : ואין לה מכר. דמכורה כבר יוצאת אינו דין שלא תמכר : יש לה קנס. דכתיב במוציא שם רע הנערה מלא דבר הכתוב להורות דכל מקום שנאמר נער בלא ה' בסוף אף קטנה במשמע ובאונס נאמר נער בלא ה' בסוף :

פרק ד א משא"כ באב . שאינו אוכל פירות מנכסיה שנפלו לה בירושה אצל אמה : **ב** ביבמה . דאין חופה קונה רק ביאה : משא"כ באשה . דביאה לשם נשואין בעינן דוקא : **ג** עם שלוחיה . שהאב שלחה לבית בעלה והלך האב עמם : ולנה בתוכה . עמו . ומסתמא כיון שחצר שלה לא הוה לשם נשואין כלל : שכתובתה. שנדונייתא בבית בעלה : לו חצר . גרסינן דסתמא לשם נשואין : עד שתכנס לחופה . דחיישינן לסמפון אולי תבטל הקדושין רק לענין ירושה הוי נישואין דבעלה יורשה ואיכא למ"ד לכל מילי רק לתרומה לא : **ד** אין חייב לפדותה . כדמפרש ואזיל דנבעלה ברצון ואסורה לבעלה ולא שייך תנאי כתובה דאותבינך לי לאנתו : בשבוית מלכות . מלכות לסטים דנבעלת לו ברצון דסברה לסנאה לו : אבל בשבוית ליסטות . אינה מתרצה לסנאה ובעילתה אונס ומותרת לחזור לבעלה ושבויי מלכות ממש הוה כשבויה דמלך גדול הוא ויודעת דלא מנסבא ליה ובעילתה אונס : ויתן כתובה מנה . מיירי בארוסה וכבר נבעלה לכן אין לה אלא כתובה מנה : אין יבמין חייבין לפדותה . דלא קרינן ואותבינך לאנתו כיון שמת : **ה** וצריכה רפואה . אף רפואה שיש לה קצבה ורשב"ג ס"ל דרפואה שיש לה קצבה אינה בכלל מזונות דמזונות אין לה קצבה הלכך רפואה שיש לה קצבה כגון שאינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות : הרשות בידו. דאשה מתגרשת בע"כ ובמזונות ורפואה שומעין לו משא"כ אם נשבית כמבואר במשנה דף נ"א : **ו** דעם אחוהון . מאשה אחרת אם תמותי בחיי יטלו בניך כתובתיך וכ"מ אם היא מרובה או בני האחרת מרובין ובניה מועטין דאין חולקין בכתובת אמן : כל הארצות . קאי על המשנה דאנשי ירושלים היו כותבין דתיזון אחר מיתה מנכסיו בלי שום תנאי אבל אנשי יהודה היו מתנין עד שירצו היורשין ליתן ליך כתובתיך והברירה ביד היורשים לסלקה ממזונות ולזה קאמר דכל הארצות כותבין סתם וא"כ הברירה בידה לזון ולא ליטול מכתובתה : **ז** ופוסק . ולא אמריי דתנאי בטל כמו דמבואר בפרק אע"פ בכתובה דפליגי ר' מאיר וחכמים : ומלמדתו תורה . כדי שיהא לו פנאי ללמוד בלי טרדת מזונות : וחלקו . הנכסים שראתה שאין ספק בידה לזונו ולפרנסו : קובלת . לפני חכמי ישראל שהוא יזון אותה : היא נאמנת עלי . שכן היה התנאי : אחר הקיצה . שנעשה תנאי בעת הנשואין ותנאו קיים : **ח** ואצ"ל את הבנים . דעסקי בתורה : לזון את הבנות . לאחר מיתת אביהן מתנאי ב"ד אבל בחיי אביהן לא וכן הגרסא בגמרא (דף מ"ט) ושם איתא נ"כ ר"י אומר מצוה לזון את הבנים וכש"כ בנות דאיכא זילותא שלא יחזרו ויגלו על הפתחים וכן הגיה הגר"א : **ט** דרש הלל הזקן לשון הדיוט . שהרגילו הדיוטות לכתוב שלא כתקנת חכמים : כתובת אמותיכן . שכתבו בשעת אירוסין : לביתי . כלומר לחופה אז תהיה אשתי ועל מנת כן מקדשה וכשבא אחר וחוטפה נתבטל הקדושין למפרע : **י** משוכה בה . שקנה אותה בקנין שכירות : כמה היא ראויה לעשות . אילו היה זורעה וחייב לשלם ולא הוה כמבטל כיסו של חבירו דכן נהגו בקבלת הלשון שמקבל על עצמו : **יא** ואפילו חללה . ה"ג בירושלמי אפילו חללה את השבת וכן היה ר"י אומר פטרה אינו חייב בה שכך כותב לו ואחרי דאית לי עלך מן קדמת דנא וכזה דרש לשון הדיוט דתנינן בפטור דידה שפטרה לו כל האחריות ולכן אינו חייב בקרבן אף שנתחייבה בשעה שהיתה אצלו ולפי המבואר כאן ה"פ שמקבל עליו רק קרבן חובה שכותב לה ואחרי דאית לך כלומר הקרבנות חובה שעליך יהא עלי אפילו מן קדמת דנא אף מה שנתחייבה מקודם הנשואין ודוקא בקרבן חובה ולא בקרבן רשות ונדבה : שברה לו מקצת שברה לו כולה . אם נתנה לו שובר על מקצת כתובתה הוה כאילו שברה כולה דבטל כל תנאי כתובה בנתקבלה מקצת כתובתה כמבואר בגמ' (דף נ"ז) אליבא דר"ש : **יב** תשלמתא מנכסי . בשעה שמחזיר לו המשכון שם את המשכון בדמים שיגבה מן הלוה דמי המשכון אם יפחות ואם ישכנו יותר מחובו נמצא גובה ממנו שלא כדין המותר על חובו : מן קדמת דנא . ולא שעבד לו דאקנה : **יג** מלוה . כדרך שעושין במלוה שכותב בשטר כפי סך ההלואה גובה כולו אם נתאלמנה או נתגרשה : ה"ג גובה אותה מלוה מקום שכופלין אותה . והכי פירושו אם נהגו בבית חתנים לכפול הנדוניא כגון אם מכניסה מאה כותבין מאתים לכבוד אז אינו גובה אלא מאה . וכן הגיה הגר"א והגיה עוד מקום שנהגו לכפול דכן הוא בגמרא (ב"מ ק"ד . וכן הה"ג בירושלמי והלשון מתוקן) : **יד** אבי הבן שנעשה ערב לכלתו . מייתי לה הכא כמה דינים דאזלינן בתר אומדנא וכוונת החוב וכמו שמפרש והולך ואיידי דמייתי לעיל הך דאזלינן בתר לישנא מייתי לה נמי הכא : כלתו . דאז נשתעבד בערבות אבל ערב דכתובה דעלמא אינו משתעבד כלל דמלוה קעביד ולאו מידי חסרה כמבואר בגיטין (דף מ"ט ב') : משל בן . דיש לו דין ערב ולא דין קבלן אבל בעשה אפותיקי אמדינן דעתיה דאפילו יהיה לבן דיגבה משלו : **טו** מתנתו קיימת . לת"ק לא אזלינן בתר אומדנא לומר דאדעתא דהכי לא נתן מתנה : לא אמר כלום . אין מתנתו כלום דאזלינן בתר אומדנא דמוכח ואף דלא היה תנאי כפול בזה : **טז** גר שמת . נכסיו הפקר דאין עובד כוכבים יורש את הגר : ובזבזו. בזזו נכסיו איש לו : חייבין להחזיר . כיון דאשתו מעוברת עובר יורש הוה : הפילה אשתו . וחזרו ישראל והחזיקו בנכסיו בשניה . אחר שמת הבן או העובר קנה דהשתא ליכא שוב עוד יורש : בראשונה לא זכה . דאגלאי מלתא למפרע שהיה לו בן או עובר אע"ג דסוף סוף מת העובר בבטן ולא יצא לאויר העולם מרע לחזקת מחזיקי בראשונה (ב"ב דף קמ"ב א' בסוגיא דמזכה לעובר ע"ש) : **יז** אבדו מזונותיהן . שכך כותב להן או עד דתנסבן או עד דתלקחין לגוברין : פרנסתן . פרנסת נדוניא : אבדו פרנסתן . דקסבר דלא תקנו לה נדוניא אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא ליה מהכיא ביתא לגמרי וכן נשאת בנערות והואיל וגדולה היא ונתרצית איבדה פרנסתה ואין לה אלא מה שפסקו להן אחין : כיצד עושות . אם אינה נשאת עד שבגרה שוכרות מי שישא להן ויתבעו פרנסתן עד שלא בגרה : **יח** שאין להם אחריות . מטלטלין דמזון האשה גביא אף ממטלטלי : בנים מוציאין מידי בנים . אם נטל חלק גדול וכן בנשאר רק בנות וכן בנות מוציאין למזונות מיד הבנים : אבל לא בנים מידי בנות. אם נטלו בנכסים מועטין וכן הגיה הגר"א כל הברייתא ע"פ הש"ס : בנים מוציאין מידי בנים . אם בתורת ירושה לקח אחד יותר מוציאין בין בכולן בנים בין בכולן בנות וכן מוציאין הבנים מידי בנות אף בנכסים מועטין דאין להם זכות במטלטלין אבל לא בנות מידי בנים נמי מהאי טעמא דאין להם כח במטלטלין (נ"א א') : ה"ג בין ששעבדו וכו' מוציאין לכתובה ולא לפרנסה דכתובה גביא ממשעבדי בין מכר האב בין מכר הבן אבל לפרנסה אין גובין ממשעבדי ומיירי בקרקע ומלתא אחריתא היא :

פרק ה א הבוגרת בתביעה נראה דגרסינן כתבועה וכן הגיה הגר"א דבתולה משתבעה לנשא נותנין לה זמן שנים עשר חודש מיום התביעה ואמר כאן דבוגרת כתבועה היינו אם בגרה ונתקדשה יום אחד בבגרות נותנים לה י"ב חודש (נ"ז ב') : יכולין לעכב . מלהנשא עד שתגדיל ואף אביה מעכב דלמחר תמרוד בבעלה והולכת לבית אביה : הכל תרומה . אם הגיעו זמן ולא ניסאו והעכבה מצלו דחייב לזונה אם ירצה נותן לה הכל תרומה. ובימי טומאתה תמכור ותקח חולין ואף שהחולין ביוקר לא אכפת ליה בהכי ומיירי בנשאת לכהן : מן האירוסין . והעכבה מצלו אבל מן הנשואין נותן מחצה חולין שיהיו לה בימי טומאתה וטעמא דבארוסה היא עדיין בבית אביה ואביה כהן ורגיל למכור תרומה ולהזהר בימי טומאה אבל מן הנשואין וכשהיא אינה בבית בעלה כגון שמסרה אשתו ע"י שליש לא תזהר בכך ולכן מחצה חולין ומחצה תרומה : בת ישראל . אינה בקיאה בשמירת תרומה לכן בארוסה

ואחד חולין ר' יהודה אומר (ג) [מוכרת את התרומה ולוקחת בדמיה חולין] רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מקום שהוזכרו [שם] תרומה (ד) נותנין (ד) [כפול] חולין. זו(ה)משנה ראשונה רבותינו אמרו אין האשה[א] אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה (ו) והיבמה עד שתבעל ואם מתה בעלה יורשה אמר ר' מנחם בן נפח (ה) [משם] ר' אליעזר הקפר מעשה (ז) בר' טרפון שקדש ג' מאות נשים להאכילן בתרומה שהיו שני בצורת וכבר (ח) שלח יוחנן בן בג בג אצל ר' יהודה בן בתירה לנציבים אמר לו שמעתי עליך שאתה אומר בת ישראל המאורסת לכהן אוכלת בתרומה שלח לו [ואמר לו] מוחזק הייתי בך שאתה בקי בחדרי תורה לדון קל וחומר אי אתה יודע ומה שפחה כנענית שאין ביאתה קונה אותה לאכול בתרומה (ו) [כסף] קונה אותה להאכילה בתרומה בת ישראל שהביאה קונה אותה להאכילה בתרומה אינו דין שיהא כסף קונה אותה להאכילה בתרומה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה [אם] מתה בעלה יורשה: ב יבמה מה היא למזונות כל זמן שנתחייב הבעל יבמין חייבין לא נתחייב הבעל אין (ז) [יבמין] חייבין מעשה ידיה של מי אם [היתה] ניזונת משלהן הרי הן שלהן ואם לאו הרי הן של עצמה א)(*ח) בין כך (ט) ובין כך של עצמה המקדיש [מעשה] ידי אשתו הרי זה מעלה לה פרנסה מתוכן והשאר הקדש: ג (י) מלאכות שהאשה עושה לבעלה שבעה גופי (ח) [מלאכה] מנו ושאר לא הוצרכו לימנות ב)(ט) [כופה לעשות לבנו ולבתה לאחיו ולאחיה ולהטיל לפני בהמתו] ג)מקום שלא נהגו [ב][א' מכל אלו] אינו יכול לכופה (כ) ר' יהודה אומר אף אין כופה לעשות (י) [פשתן מפני שמסריח את הפה] ומשרביט את השפתים נדרה שלא להניק את בנה (ל) ב"ש אומרים שומטת (יא) [את דדיה][ג] ובית הלל אומרים כופה (יב) [אותה][ד] נתגרשה אין כופין אותה להניק אם היה בנה מכירה נותנין לה (יג) [שכר] ומניקתו מפני הסכנה: (מ) (*מ) אין האיש כופה את אשתו שתניק את בן חבירו ואין האשה כופה את בעלה שתניק את בן חברתה: ד המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א (נ) שתי שבתות (יד) [כלידת] נקבה בה"א שבת אחד (טו) [כלידת] זכר וכימי נדתה יתר על כן יוציא ויתן כתובה: ה הפועלים שתים בשבת (טז) (ס) [אם היו] עושין מלאכה בעיר אחרת [פעם] אחת בשבת החמרים אחת[ה]לשתי שבתות הגמלין אחת לשלשים יום הספנין אחת לששה חדשים: ו המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרים בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפעקים זו משנה ראשונה (ע) רבותינו התקינו שיהו (יז) [מתרין בה] ד)ארבע וחמשה שבתות זו אחר זו פעמים בשבת (יח) [יתר על כן אפי' כתובתה מאה מנה אבדה הכל] (פ) אחת ארוסה ואחת נשואה ואחת שומרת יבם אפי' נדה (יט) [ואפי'] חולה: ז (צ) המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה מקביים חטין או מארבע קבין שעורים וכולם (כ) [במדה האיטלקי אפילו] נדה ואפי' חולה ואפילו שומרת יבם נותן (ק) כוס חבית וקדרה [פך] נר ופתילה (ר) יין אין לה שאין נשותיהן של עניים שותות יין (ש) כר אין לה שאין נשותיהן של עניים ישנות על כר: ח מותר (ת) מזונות (כא) [שלו] ומותר בלאות (כב) [שלה].(א) העשיר [עולה] עמו העני אין יורדת עמו מעשה (ב) בבתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים חמש מאות דינרי זהב בכל יום לקופת בשמים ולא (כג) [היה] אלא שומרת יבם אף היא קללה אותם (ג) אמרה להם כך (כד) [תתנו] לבנותיכם (ד) אמר ר' אלעזר ב"ר צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה שמלקטת שעורים (כה) [מתחת] טלפי סוסים בעכו קראתי עליה מקרא (כו) [הזה] (שיר א') אם לא תדעי לך היפה בנשים וגו':

פרק ו

א (א) מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים ירשו (ב) והבנות ניזונות (א) [ומתפרנסים] כיצד הבנים ירשו אין אומרים אילו היה אביהם קיים (ב) נותן להם כך וכך אלא רואים את א' כאילו ה)הוא אביהם ונותנים להם כיצד (ג) הבנות ניזונות ומתפרנסות אין אומרים אילו היה אביהן קיים היה נותן להן כך וכך אלא רואין שכנגדן היאך מתפרנסות ונותנין להן (ד)רבי אומר כל אחת ואחת נוטלת עישור נכסים רבי יהודה אומר אם השיא את בת הראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אמרו לו (ה) יש שמשיא את בתו ונוטל ו)מעותיו (ג) [שמשיא] את בתו ונותן אחריה מעות וכן היה ר' יהודה אומר המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמש סלעים שבראשונה היה לוקח(ד) ז)[בה] כל צרכה: ב פסקה להכניס לו ב' (ו) סלעים ח)נעשו ששה דנרים מה שחתן פוסק [פוסק] פחות חומש חוץ ממאתים לבתולה ומנה לאלמנה פסקה (ז) להכניס לו זהב הרי (ה) [זהב] ככלים דינרי זהב הרי הן ככספים (ו) [אמר רבן שב"ג וכן הוא דבר מקום שנהגו שלא לפרוט דינרי זהב מניחין כמות שהן] (ח) ט)והזהב הרי הוא ככלים: ג הכניסה לו בין שום בין כספים ונתן עיניו לגרשה היא לא תאמר לו תן (ז) שומי והוא לא יאמר לה טלי כספך אלא נוטלת מה שכתב לה בכתובתה: ד (ט) פסקה להכניס לו כספים (ח) [סלעים] נעשה ששה דנרים חתן מקבל עליו י' דנרים למנה לקופת בשמים אמר (י)ר' יוסי[א] י) וכן כל מקום שנהגו שלא לפחות מן השום ושלא להוסיף על הכספים אין (*י) משנין ממנהג המדינה: ה (כ) פסקה להכניס לו חמש מאות דינר שום וכתב לה אלף דינר בכתובתה אם עשתה קיצתה נוטלת מה שכתוב לה ואם לאו גורע כנגדן (ט)[שלשה] דנרין לכל סלע וסלע [ב]פסקה להכניס לו חמש מאות (י) [דינר כספים כתב] לה אלף דינר בכתובתה אם עשתה קיצתה נוטלת מה שכתוב לה (יא) [אם] לאו (ל) גורעת כנגדן חמשה דנרין לכל סלע וסלע כ) הכניסה לו אלף דינר בכתובתה וכתב לה ל) שום מי"ב מנה אם עשתה קיצתה

הגהות הגר"א

(ג) נותנים לה הכל תרומה והיא מוכרת ולוקחת בדמיה חולין : (ד) לה כפלים : (ה) משום : (ו) כספה: (ז) היבמין : (ח) מלאכות : (ט) אינה כופה לעשות לאביו ולא לבנו ולהטיל לפני בהמתו אבל כופת ליתן תבן לפני בקרו : (י) בפשתן מפני שפשתן מסריח את הפה : (יא) דד מפיו : (יב) ומניקתה : (יג) שכרה וכופה : (יד) כיולדה : (טו) כיולדה : (טז) בד"א בעושין מלאכה בעירן ואם : (יז) מכריזין עליה : (יח) ושולחין לה ב"ד הוי יודעת שאפילו כתובתך מאה מנה הפסדת : (יט) אפי' : (כ) במידת אטלקי ואפילו : (כא) לבעל : (כב) של אשה (כג) היתה : (כד) תפסקו : (כה) תחת : (כו) זה : (א) ומתפרנסות : (ב) היה: (ג) ויש שמשיא : (ד) לה : (ה) הוא : (ו) רשב"ג אמר וכן הוא הדבר במקום שלא נהגו לפורטן דינרי זהב שמין אותן והרי הן בשוויהן : (ז) לי : (ח) סלעה : (ט) שלש : (י) דינרי כספים וכתב : (יא) ואם:

נוסחאות כ"י

א) ירושתה ומציאתה בין כו' : ב) הכניסה לו בין משלו בין משלה לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת מקום שנהגו שלא לעשות אחת מכל אלו אינו יכול לכופה אין כופה לעשות לבנו כו' : ג) אמר ר"י אף כו' : ד) ארבע שבתות זו אחר זו וזו אחר זו פעם אחת בשבת : ה) אביהם נותן להם : ו) אחריה מעות יש כאן שמשיא כו' : ז) בהן : ח) נעשית משמשה כו' : ט) ודינרי זהב : י) כן הלכה מקום כו' : כ) פסקה להכניס לו כו': ל) שדה בי"ב מנה כו' :

אור הגנוז

פרק ה [א] בת ישראל : [ב] לעשות : [ג] מפיו : [ד] להניק : [ה] בשתי : פרק ו [א] וכן השום וכן הלכה : [ב] הכניסה לו אלף דינר בכתובתה וכתב לה שדה בשנים עשר מנה :

חסדי דוד

פרק ה יבמה מה היא למזונות כל זמן שנתחייב הבעל כו'. תוספתא זו קשה להולמה ולא נמצאת בשום מקום ונראה פירושה דמיירי שנתיבמה ומת היבם. ושואל מה היא למזונות אם יורשי היבם מחוייבים לתת לה מזונות וע"ז אמר כל זמן שנתחייב הבעל אם היתה מותרת לו ונתחייב לזונה בשביל תנאי כתובה דכתב לה את תהא יתבת בביתי ומתזנא מנכסי כו' ה"נ כשמת היבם אע"ג שלא כתב לה כתובה מ"מ אדעתא דתנאי כתובת אחיו כנסה והלכך יבמין כלומר באי כח היבם ויורשיו חייבים לזונה כמו שנתחייבו יורשי הבעל. אבל אם לא נתחייב הבעל כגון שהיתה שניה אצלו דאין לה לא כתובה ולא תנאי כתובה אע"ג דמותרת היא ליבם ויבמה ומת כי היכי דפטור מכתובה ה"נ מתנאי כתובה וזה מעין מתני' ביבמות דף פ"ה דתניא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו רבנן. משני ואם היתה שניה לבעל אפי' מיבם לית לה ופסק כן הרמב"ם בפ"ב מה' יבום הלכה י"ז. ותו קתני מעשי ידיה למי ועז"א אם היתה ניזונת משלהן כלומר משל יורשי היבם אז מעשי ידיה שלהן ואם לאו הרי הן של עצמה ובמו באלמנה הניזונת מנכסי היתומים כי היבם הוא עתה כמו הבעל ובסיפא ע"כ יש חסרון תיבה אחת וכצ"ל מציאתה בין כך ובין כך של עצמה וכמו שאמר שמואל בר"פ אלמנה ניזונת מציאת אלמנה לעצמה אפי' ניזונת מן היתומים: המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א שתי שבתות כו'. בגמ' דף ס"א מפרש פלוגתתם דב"ש גמרי מיולדת נקבה ששוהה שבועיים ימים וב"ה מסיק שם בגמ' דיליף מנדה ע"ש אמנם מלשון התוספתא שלפנינו נראה דב"ה ילפו מתרתי מנדה ומיולדת זכר. ובהא זכנהו ב"ה לב"ש דברישא ילפו מנדה דשכית וכי תימא אדרבה מלידה אית לן למילף דאיהו גרים הא בלידה נמי איכא שבעה כגון יולדת זכר הלכך הכי עדיף וכה"ג מצינו דהשיבו ב"ה לב"ש בפרק אלו דברים דהא עדיפא דאיכא תרתי ע"ש. וצריך לפרש גם בגמ' אי מיולדת לחוד גמרי אין הכי נמי אלא ב"ה גמרי גם מנדה ואיכא תרתי: המורדת על בעלה כו' רבותינו התקינו כו' עי' בגמ' דף ס"ג ויש שם שנוי לשון ומדברי התוס' מוכח דמ"ש כאן פעמים בשבת הוא ט"ס וצ"ל פעם אחת בשבת וגם תיבת וחמשה נראה דט"ס הוא ויש למוחקה דכאן לא שייך לומר ארבעה וחמשה ואפי' טובא וכדאמרי אנשי.

ועי' בר"פ י"ח בשבת דהא בהדיא נראה מהגמ' ארבעה שבועות דוקא לא פחות ולא יותר ומ"מ הרמב"ם בפי"ד פסק דמכריזין בכל יום ארבעה שבועות זה אחר זה ומשמע דנוסחא אחרת היתה לו בתוספתא זו: המשרה את אשתו ע"י שליש וכו' וכלם במדה האיטלקי. בפרק כיצד מעשפין מצינו שיעור מדה מדברית ירושלמית וצפורית ע"ש ואיטלקית לא מצינו רק בקדושין באיסר האיטלקי. וזה במטבע ועי' בכפתור ופרח פרק ע"ז: מעשה בבתו של נקדימון בן גוריון כו'· עי' בגמ' דף ס"ו וע"ע בס"פ אע"פ מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון כו' ובתוס' שם. ומן התוספתא שלפנינו דהיתה שומרת יבם ושלא עלו אחריה אמן וזה שלא כדברי הש"ס והתוס' ואולי תנאי נינהו ועל דברי הראב"ד עי' שם בגמ' וברש"י ז"ל:

פרק ו מי שמת והניח בנים ובנות כו' כיצד הבנים יירשו כו'. הך רישא לא נזכר בשום מקום ויש לפרש דה"ק כיצד הבנים יירשו והבנות יזונו בנכסים מרובים אין אומרים אלו היה אביהם קיים כו' ויפרישו חלק למזון הבנות תחלה כפי שאומדין בדעת האב שהיה נותן למזון בנותיו ויטלו אותו הסך מן הבנים אלא מניחים כל נכסים ביד הבנים ורואין את הגדול שבהם כאילו הוא אביהן והוא נותן מזונות הבאות מדי יום ביומו. א"כ דעל ירושת הבנים בעצמן קאי דאין אומדין דעת האביו והיה נותן לבנים הגדולים טפי אלא ב"ד מעמידים אפוטרופס להקטנים ורואין אותו כאילו הוא אביהם של הקטנים ונוטל את חלקם. וסיפא דכיצד הבנות איתא בגמ' ועי' בר"ן דהביא את התוספתא שלפנינו ומדבריו נראה ששלש מחלוקת בדבר ודברי ר' יהודה ליתא לא בבבלי ולא בירושלמי מ"מ קאי על מתני' דקתני המשיא את בתו סתם וכו': פסקה להכניס לו שני סלעים נעשית ששה דנרין. במתני' קתני פסקה להכניס לו כספים סלעה נעשית ששה דנרין וטעמא שיש לו להוסיף שנים מפני שמשתכר בהן והפשר דכצ"ל כאן והיינו אלא סקדמה למה שאמר אח"כ. ויותר נראה דמיירי בשום וכדתנן כנגד השום הוא פוסק פחות חומש וא"צ להגיה והכא קתני כיצד פסקה לו להכניס שום שתי סלעים שהם שמונה דינרין נעשים ככתוב בכתובה ששה דנרין בלבד ולאו דוקא קתני דהא אין לו לפסוק רק החומש אלא אגיין דתנא לא דייק וכיון שלא

מצפה שמואל

(ד) נותנים. ירושלמי פ"ה ה"ג : (ה) משנה. ג"ז : (ו) והיבמה. ע' תוס' ד"ה ואפילו ועי' מרדכי : (ז) בר' טרפון. ירושלמי יבמות פ"ד הי"ב : (ח) שלח. קדושין י: ירושלמי פ"ה ה"ד. ספרי פ' קרח : (*ח) ע' טוש"ע א"ע סי' ק"ס ס"ד : (ט) ובין כך. ע' ק"ז. אולי חסר שם התנא ופליג אריסא והת"כ גרס מציאתה והוא כשמואל ד"לו דמציאת אלמנה לעצמה, א"כ דגרסינן מותר מזונות וכ"ה בירושלמי פ"ה ה"י ועי' ש"ס דילן ס"ה. וכר"ן ועי' רמב"ם פי"ח מהל' אישות וכראב"ד שם: (י) מלאכות · ירושלמי פ"ה ה"ז ועי' ירושלמי ב"מ פ"א ה"ה : (כ) ר"י אומר. ס"א : (ל) בש"א נט : ירושלמי פ"ה ה"ו : (מ) אין האיש שם ירושלמי פ"ה ה"ו עי' רי"ף ורא"ש : (*מ) מיי' פכ"א מהל' אישות הל' י"ב טוש"ע סי' פ' ס"ג וס"ז ע"ש הטיב בכ"י הגירסאות בזה: (נ) שתי : ס"א. ירושלמי שם ס"ז : (ס) אם. ס"ב : (ע) רבותינו. ס"ג : (פ) אחת. ירושלמי פ"ה ה"ח ופ"א דקדושין ה"ב : (צ) המשרה. ס"ד : (ק) כוס. ירושלמי פ"ה ס"י : (ר) יין. ס"ה. מימרא דר"א ירושלמי פ"ה הי"א : (ש) כר. ס"ה. ע"ש פלוגתא דר"ג ורבנן וירושלמי פ"ה ה"ו : (ת) מזונות. ס"ד : (א) העשיר ע"ש : (ב) בבתו. עי' ס"ו. ירושלמי פ"ה הי"א מעשה במרים בתו של נקדימון ב"ג : (ג) אמרה שם : (ד) אמר. עי' בגמרא ס"ה : (א) מי שמת. ב"ב ר"פ מי שמת : (ב) והבנות ס"ח : (ג) הבנות. ושם : (ד) רבי אומר. שם. נדרים לא : (ה) יש. ירושלמי פ"ו ה"ו : (ו) סלעים. ס"ד : (ז) להכנים. ס"ז : (ח) והזהב. ס"ז. עי' ירושלמי פ"ו ה"ג ועי' בבלי שם ועי' תוס' ד"ה זהב ובפיטס. ובמעילה רפ"ב : (ט) פסקה. ס"ו : (*ט) ע' מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה י"א ובהה"מ שם : (י) ר"י. עי' ב"מ ק"ד. וירושלמי פ"ו ה"ד : (כ) פסקה. ירושלמי פ"ו ה"ד : (ל) גורעת. עי' ירושלמי שם ובפ"מ ואשר נדחק לפרש וצ"ע : (מ) המשיא. ירושלמי כ"ו ה"ס :

מנחת בכורים

בארוסה כל מזונותיה מן החולין ובגמרא איתא מתנה חולין ומתנה תרומה וכן הוא בנוסחת הגר"א : שני ידות תרומה. שני חלקים ושליש חולין לימי טומאתה שלא תצטרך למכור מתרומה דאית לה פסידא דתרומה בזול : מוכרת את התרומה. ס"ל כת"ק דנותנים לה הכל תרומה רק במה דס"ל לת"ק דאין נותנים לה רק כדי מזונותיה ואף שתפסיד אם תמכור מ"מ לא חיישינן בכך ר' יהודה ס"ל דנותנים לה תרומה יותר מכדי מזונותיה שאם תמכור התרומה תהיה שוה כמו החולין דדמיה יקרין : כפול חולין. ס"ל דלא מטרחינן לה למכור תרומה בשויה אלא מוכרת בזול דתמצא קונים הרבה בלא טרחא ותהיה מ"מ שוה כמו חולין ולכן נותנים לה כפלים : זו משנה ראשונה. דאוכלת בתרומה משהגיע הזמן ולא נשאו : עד שתכנס לחופה. דחיישינן לסמפון דבשעה שהגיע זמן עדיין לא הוה רק בדיקת חוץ ביד קרובותיו אבל בחופה הוה בדיקת פנים וחיישינן שמא ימצא מום ותבטל הקדושין ואיכא מ"ד דמשנה ראשונה דס"ל דמשהגיעו זמן אכלה היינו טעמא דס"ל דארוסה אינה אוכלת משום שמא תמזוג כוס לאביה ולאחיה וכי הגיע הזמן מיחד לה מקום ולסמפון לא חשו ובאו רבותינו ואמרו דחיישינן לסמפון (נ"ח ב') : שהביאה קונה אותה. דאין אדם בועל אא"כ בודק ולא חיישינן לסמפון : שהרי אמרו חכמים. משום דחיישינן שמא תמזוג כוס לאביה ולאחיה וג"מ אפילו קבל עליו המומין מ"מ לא אכלה וכן במסר האב לשלוחי הבעל דמשום סמפון ליכא אבל שמא תמזוג ליכא גבה אחיה ואחיותיה ואיכא דמוקי לה דהק"ו בדאורייתא הוא ופשיטא ליה דביאה אכלה היינו ביאה שאחר כסף דחופה קונה ויליף דכסף מאכיל אף בלא חופה מק"ו זה (קדושין דף יו"ד): בתרומה · דס"ל ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה : אם מתה בעלה יורשה. משנכנסה לחופה : ב יבמה מה היא למזונות. שאלה היא אימתי חייב היבם במזונות וע"ז אמר דיש חילוק אם נפלה מן הנשואין דהבעל חייב גם היבם חייב אבל אם אין הבעל חייב כגון מן הארוסין אין היבם חייב כל זמן שלא יבמה : משלהן · משל יורשים מעשה ידיה ג"כ שלהן : בין כך ובין כך של עצמה · טעות דמוכח יש כאן ונראה דמיירי ביבם אחר ג"ח דניזונת משלו אם העכוב ממנו ומ"מ מעשה ידיה שלה וזה דאמר בין כך ובין כך והיינו בין ניזונת משלו ובין אינה ניזונת וכן מבואר בגמרא דף ק"ז אי משום מ"י לא משתעבדא ליה : מעלה לה פרנסה מתוכה. מתוך מעשה ידיה נותנים לה פרנסתה ואינו יכול להקדיש דבר שאינו שלו ומיירי באינו נותן לה מזונות דמעשה ידיה שלה רק המותר ממעשה ידיה דהוה שלו תחת מעה כסף קדוש לאחר מיתתה ומיירי באינו מעלה לה מעה כסף לצורך הוצאתה בזה אינו יכול להקדיש רק לאחר מיתתו והכי אוקמינן בגמרא ואיכא מ"ד דמוקי בגמרא דמעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף דמזונות תחת מותר ס"ל ולהכי מותר מהיים קדיש : ג שבעה מלאכות מנו. במשנה דפרקין : אינה כופה לעשות לבנו גרסינן : בהמתו. נקבה אבל לא לזכרים כמבואר בגמרא (ס"א ב') ויש מפרשים דרך לסוס וחמור אינה נותנת דלהוטים אחר רביעה : ומשרביט. שנעשה שפתים כמו שרביט לפי שצריכה לשרות החוט ברוק ומוקמינן לה בכיתנא רומאה : שומטת. דס"ל דאשה אינה חייבת להניק את בנה : ד וכימי נדתה. או כימי נידתה. ולכן יקיים אבל יתר על כן יוציא ויתן כתובה ובגמרא איתא (דף ס"א) דב"ה רק מנדה ילפי לה דמידי דשכיח הוא אבל לא ילפינן מיולדת כלל : ו טרפעיקים· הוא חצי זוז נורי שהן ג' מעות כסף : מתרין בה. בגמרא איתא דמכריזין עליה בשבתות ד' שבתות ופעמים מתרין לה א' קודם הכרזה ואחד לאחר הכרזה: יתר על כן. אם עדיין עומדת במרדה בזה אבדה כל כתובתה : שומרת יבם. שאינה רוצה להתיבם : נדה וחולה. מ"מ אינו דומה מי שיש לו פת בסלו ולכן הוא מורדת : ז שליש. שנותן לה מזונותיה ע"י אפוטרופוס : כוס. לשתיה : כר אין לה. בגמרא פליגי ר"ג ורבנן באורחיה דידיה ולאו אורחא דידה דת"ק סבר מני אמר כי אזלינא שקילנא וכי אתינא מייתינן להו בהדאי ור"ג סבר זימנין דאתי בהיש ע"ש ומגנא לה על ארעא ובתוס' כאן אולי מיירי בלאו אורחיה דידיה נמי : ח מותר מזונות. מה שהותירה מן המדה המבואר במשנה שלו ומותר בלאות מן הבגדים המבואר במשנה שייך לה שתתכסה בימי נדותה : עולה עמו. וצריך ליתן לה יותר כפי עשרו : אינה יורדת עמו. וצריך ליתן לה עכ"פ לא פחות ממה דמבואר במשנה : ולא היתה אלא שומרת יבם. בבלי (ס"ו ב') ליתא כן והך דשומרת יבם מבואר (בדף ס"ה א') : היפה בנשים. וכתיב ורעי את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך :

פרק ו א כיצד הבנים : היה נותן. אפשר שהיה נותן יותר לא' מלחבירו מגד אהבתו : אחד. ואין הולכין אחר אומדנת האב : שכנגדן. עשיר כזה איך וכמה נותן לבתו אבל לא מטרינן באומדנת אביהם אף שהיה נותן יותר : עישור נכסים. ממה שיירש הראשונה : ונוטל. כלומר שנוטל מעות מן החתן לפעמים נותן אחריה מעות א"כ אין כאן אומדנא : וכן. כמו ועוד : כל צרכה. בחמש סלעים לוקח כל מה שצריכה (ס"ה א' מבואר כל הסוגיא) : ב נעשו ששה דנרין. כל סלע נעשה ששה דנרין שהוא תוספת שליש על סגדוניא וכך כותב לה בכתובתה : שחתן פוסק. לשום שהכניסה לו ושמוה בה' דנרין כותב בכתובה ד' דנרין שדרך לשום ביותר ממה ששוה : חוץ ממאתים לבתולה. לא יפחות מסך זה : זהב. היינו גרוטאות : שהרי ככלים. הרי ככלים ושמין בפחות חומש אבל דנרי זהב הרי הוא ככספים מטבעות ומוסיף שליש דמידי דניתן להוצאה מוסיף שליש : וכן הוא דבר. כן הוא הדבר דמקום שלא נהגו לפרוט להחליף בפרוטות מניחן כמו שהן : ג תן שומי. אם היא מבקשת שומא דוקא הבגדים והוא רוצה ליתן מעות פחות חומש : והוא לא יאמר. וכן להיפך בכסף הוא רוצה ליתן כמו שכתב בכתובה והוא אומר כיון שכספך בעין טול בלי תוספת שליש הולכין אחר לשון הכתוב בכתובה במעות נותן יותר שליש ובשומא נותן פחות חומש (עיין יבמות ס"ו ב' ר"פ אלמנה ובירושלמי פ"ו ה"ד) : ד כספים. אף בסך מרובה דאינו מצוי להרויח מ"מ מוסיף שליש : למנה. שמכנסת ומבעיא לן בגמרא או ממנה הכינוס או ממנה שמכנסת אי ליום אי לחודש : ה פסקה להכניס חמש מאות. ולא הוה צריך לקבל רק ארבעה מאות כדין דפוחת חומש אבל כתב לה אלף זוז : קיצתה. שקנן סתם ולא פירש דהוא נגד השום א"כ רצה להוסיף לה וגובה הכל : גורע כנגדן. ה"ג מגרע לה חמשה דנרים לכל סלע. והיינו אם כתב בכתובה שהיא נגד השום א"כ טעות דמוכח הוא נותן לה מאה סלע ומחשב כל סלע בה' דנרין כדין השום דפוחת חומש אבל התוספת אינו נותן וכן מבואר בירו' דאינו נוגע בתוספת ובסיפא בכסף דדינו להוסיף שליש וה"ל להיות שבעה מאות ומאתה והוא כתב אלף זוז אם עשה קנינה שכתב סתם גובה אלף זוז ואם לאו רק כתב דהוא נגד הכדן א"כ טעות הוא לכן מגרע ששה דינר לכל סלע גרסינן שמנכה מהסך אלף זוז שכתב בכתובה ומחשב לה הסך שהכניסה לו כל סלע בששה דינרים וכן הוא נותן לה והמותר תפסיד דבטעות כתב לה : אלף דינר. והיה נריך לכתוב ט"ו מנה ולא כתב רק י"ב מנה בזה אם כתב סתם גובה כמו שכתב ואם תלה הדבר בשום אלינן בטעות ואינה נוטלת רק כתובתה ובירושלמי מקשינן למה ברישא נוטלת כפי השום או התוס'

נוטלת מה שכתוב לה ואם לאו לא יפחות לבתולה ממאתים (יג) [ומנה לאלמנה]: ו (מ) המשיא את בתו א)ופסק עם חתנו שיעמוד ערום(יג)[וילבישנה] אין אומרים יעמוד ערום (יד) [וילבישנה] אלא מכסה את הראוי לה וכן המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מחמשים (טו) [זוז] ואם יש בכים מפרנסין אותה לפי כבודה: ז (נ) יתומה (טז) [שהשיאתה] אמה או אחיה וכתבו לה מאה או חמשים זוז אע"פ שכתב [להן] הבעל דין ודברים אין לי ב)עמהם יכולה היא כשתגדיל להוציא מידם מה שראוי להנתן לה האיש (ס) פוסק ע"י בתו (*ס) ואין האשה פוסקת ע"י בתה: ח (ע) יתום ויתומה שמבקשין להתפרנס מפרנסין את היתומה ואח"כ מפרנסין את היתום מפני (יז) [שהיתום יכול לחזור בכל מקום ואין יתומה יכולה לחזור בכל מקום]: ט יתום ויתומה שמבקשין (יח) [לישא] (פ) משיאין את היתומה [תחלה] ואח"כ משיאין את היתום מפני שבושתה של אשה מרובה (יט) [יותר מבושתו של האיש] יתום שמבקש לישא שוכרין לו בית ומציעין לו מטה ואחר כך משיאין לו אשה שנאמר (דברים טו) די מחסורו אשר יחסר לו ג) (כ)[אפילו עבד אפילו סוס] לו זו אשה שנאמר להלן (בראשית ב) אעשה לו עזר כנגדו מה לו האמור להלן אשה אף לו האמור כאן אשה: י (צ) המשליש מעות לחתנו ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת (כא) [ינתנו לו] מן האירוסין יעשה (כב) [שליש] מה שהושלש בידו מן הנשואין הרשות בידה דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר אם היתה קטנה א) [בין מן האירוסין] בין מן הנשואין (כג) [יעשה שליש שלישותו אם היתה גדולה מן האירוסין יעשה שליש שלישותו מן הנשואין הרשות בידה]: יא (ק) האומר תנו שקל [מנכסי] לבני בשבת (כד) [והן ראוין ליטול] סלע נותנין להם סלע (כה) אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין אלא שקל אם אמר אם מתי (כו) [ירשוני אחרים] בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל למזון אשה (ר) ובנות בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנין להן סלע רבן שמעון בן גמליאל אומר (כז) (ש) רבי מאיר [היה אומר] האומר תנו שקל מנכסי לבני בשבת והן ראוין ליטול סלע נותנין להם שקל והשאר מתפרנסין מן הצדקה וחכ"א נותנין והולכין עד שיכלו נכסיו והשאר מתפרנסין מן הצדקה:

פרק ז א (א) עד שלשים יום יעמיד פרנס (ב) ובכהנת ג' חדשים דברי ר"מ ר' (א) [יהושע] אומר בישראל חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה (ג): ב הדירה שלא תטעום (ו) אחד מכל המינין בין מאכל רע בין מאכל יפה אפי' לא טעמה אותו המין כל ימיה יוציא ויתן כתובה אמר ר' יהודה רוצות בנות ישראל שלא לטעום תבשיל ופירות ואל (ג) [יצא] יום אחד מתחת בעליהן: ג הדירה שלא תתקשט באחד מכל המינין אפי' היא ילדה והדירה שלא תלבש בגדי זקנה אפי' היא זקנה והדירה שלא תלבש בגדי ילדה יוציא ויתן כתובה ר' יוסי אומר (ג) בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות שלשים יום (ד) הדירה שלא להשאיל נפה וכברה רחים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכינותיה וכן היא שנדרה שלא להשאיל נפה וכברה רחים ותנור תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכונתו: ד (ה) הדירה שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה שלמחר תהא מוטלת ואין כל בריה סופנה (ו) היה ר"מ אומר מה ת"ל (קהלת ז) והחי יתן אל לבו (ד) עביד דיעבדין לך לוי דילוון לך ספוד דיספדונך קבור דיקברונך [שנאמר (שם) טוב ללכת אל בית אבל]: ה הדירה שתהא מטעמת תבשילה לכל אדם או שתהא (ז) ממלאה ומערה (ה) [לאשפות] ושתאמר לכל אדם דברים שבינו לבינה יוציא ויתן כתובה מפני שלא נהג עמה כדת משה וישראל וכן היא ז)יוצאה וראשה פרוע יוצאה ובגדיה פרומים ולבה גס בעבדיה ובשפחותיה ובשכינותיה יוצאה וטווה בשוק רוחצת ומרחצת במרחץ עם כל אדם תצא שלא בכתובה מפני שלא נהגה עמו כדת משה וישראל (ח) ח)ר' יהודה אומר אם היה יודע בה שמדירה ואינה מקיימת אל ישנה וידירה [ר' יהודה אומר] אם היה יודע בה שאינה קוצה לה חלה יוציא ויתקן אחריה איזו היא (ח) קולנית כל שמדברת בביתה (ו) [ושכיניה] שומעין [את] קולה: ו (ט) כל אלו נשים שעברו על הדת צריכות התראה ויוצאות שלא בכתובה לא התרה בהן יוציא ויתן כתובה (י) ט)כל אלו שאמרו יוציא ויתן כתובה אין צריך לומר מאתים לבתולה ומנה לאלמנה (ז) יתר על כן אפילו כתובתה מאה מנה איבדה את הכל ונוטלת בלאות שמוצאה לפניה: ז (כ) המקדש את האשה ע"מ שאין (ח) [לה] נדרים ונמצא עליה נדרים אינה מקודשת (ל) הלכה אצל חכם והתיר לה את נדרה הרי זו מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה הלכה אצל חכם והתיר לה(ט) הרי זה יקיים ע"מ שאין בה מומין כ) אינה מקודשת הלכה אצל רופא וריפאה י)הרי זו מקודשת (מ) כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה ג)באלו (נ) נדרים אמרו (י) כגון שנדרה שלא (יא) [לאכול] בשר ושלא (יב) [לשתות] יין ושלא ללבוש בגדי צבעונין: ח (ס) כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים יתר עליהן הנשים ריח הפה וריח זיעה ושומא שאין לה שער: ט (ע) האומר לחבירו קדש לי בתך זו ע"מ שאין בה מומין אמר לו בתי זו חולה היא שוטה היא נכפית היא משועממת היא ך)היה בה מום אחד מהן וסנפה בין המומין הרי זה מקח טעות מומין הללו ומום אחר עמהן אין זה מקח טעות (פ) מודים חכמים לרבי מאיר במומין שדרכן להוולד עמה שאע"פ שהיא אצל בעלה אביה צריך להביא ראיה כנסה סתם ונמצאו ל) בה ד)מומין ונדרים הרי זה יקיים: י (צ) ר' שמעון בן גמליאל אומר (יג) [אם היה חיגר באחת מרגליו או סומא באחת מעיניו מומין גדולין] הן יוציא ויתן כתובה: (ק) איזהו מקמץ זה בורסי ויש אומרים זה המקמץ צואה מצרף נחושת זה (יד) [המתיך נחושת] ר"י בר יהודה אומר בעל פוליפוס זה ריח הפה: יא אימתי אמרו יוציא ויתן כתובה בזמן שהוא רוצה והיא אינה רוצה היא רוצה והוא אינו רוצה. אם היו שניהם רוצים יקיימו (ר) [מוכה שחין ואע"פ ששניהם רוצים לא יקיימו] אמר רשב"ג מצאני זקן אחד (טו) [ממוכי שחין] (ש) סמוך לציפורי ואמר לי כ"ד (טז) [מיני שחין ואין לך בכולן שהאשה רעה לו אלא בעלי ראתן בלבד]:

פרק ח א (א) אמר ר' יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וארוסה אשתו ונשואה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להם (א) [בחדשים] אנו בושים אלא שאתם מגלגלין (ב) [עלינו] את הישנים אמר (ב) ר' חנניא בן עקביא לא כך השיבן ר"ג (ג) אלא כך (ד) [אמר להם] לא אם אמרתם בנשואה (ה) [שהוא] זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין

הגהות הגר"א (יב) ולאלמנה ממנה: (יג) ויכסנה: (יד) ויכסנה: (טו) דינר: (טז) שהשיאה: (יז) שהאיש דרכו לחזור על הפתחים ואין האשה דרכה לחזור: (יח) לינשא: (יט) משל איש: (כ) די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה המטה ושולחן: (כא) יתנו לבעלי: (כב) השליש: (כג) בין מן האירוסין יעשה השליש מה שהושלש בידו אם היתה גדולה בין מן הנשואין בין מן האירוסין הרשות בידה: (כד) וראוין ליתן להן: (כה) ואם אמר: (כו) יירשו אחרים תחתיהן: (כז) אומר היה: (א) יהודה: (ב) ובכהן שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה: (ג) יצאו: (ד) דברים של מיתה: (ה) לאשפה: (ו) וחברותיה: (ז) אלא: (ח) עליה: (ט) את נדרה: (י) דברים שיש בהן עינוי נפש: (יא) תאכל: (יב) תשתה: (יג) נסמית עינו נקטעה ידו ונשברה רגלו מומין גדולים: (יד) המחתך נחשת מעיקרו: (טו) מאנשי ירושלים: (טז) מוכי שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעלי ראתן קשה מכולן: (א) על החרשים: (ב) עליהם: (ג) לחכמים: (ד) השיבם: (ה) שכן הוא:

אור הגנוז

א] מן הנשואין הרשות בידה גדולה בין מן האירוסין בין מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו: ב] ונמצא בה מומין תצא שלא בכתובה: ג]אע"פ שהלכה אצל רופא וריפאה תצא שלא בכתובה: ד]בו כצ"ל דאל"כ קשיא רישאלסיפא:

נוסחאות כ"י

א) סתם ופסק כו': ב) עמכם: ג) ולהלן הוא אומר אעשה לו כו': ד) ר' יהודא אומר בישראלית: ה) ובכהנת שנים יקיים ושלשה יוציא ויתן כתובה: ו) באחד מכל הפירות: ז) שיוצאה ראשה פרוע ויוצאה וצדדיה פרומים כו': ח) ר' מאיר אומר: ט) וא"צ לומר כו' [ותיבות כל אלו שאמרו יוציא ויתן כתובה ליתא] י) אינה מקודשת: כ) אם אמר לו אותו המום ומום אחר עמו אין זה מקח טעות היה בה מום אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות. [וכ"ה בתוס' ב"מ דף פ.]: ומודה ר"מ: ל) בו מומין כו' רשבג"א כו' [וכד"א]:

חסדי דוד

יגיע לשבעה קאמר שהם וכדי לבאר דבריו דלאו דוקא הוא סמך לזה מה שתתן פוסק פוסק פחות חומש ועי' בתוס' הפי' בשם ר"ת כשהחתן פוסק לה שום לתוספת כתובה כותב לה מהשום פחות חומש לפי שדרך לשום יותר משויו לכבוד החתן ע"ש וז"ש גם כאן חוץ ממאתים לבתולה וכו' כלומר דוקא בתוספת שמוסיף לה יכול לפחות חומש אבל בעיקר דהיינו מנה מאתים אפי' כותב לה שום דהיינו לאו מטבע אינו פוחת כלום. והנך בבי דסיפא כלהו איתנייהו בירושלמי דפרקין בארוכה וע"ש:

פרק ז הדירה שלא תלך לבית האבל כו' היה רמ"א מה ת"ל והחי יתן אל לבו עבד דיעבדון לך כו' כ"ה במשנה אלא דהם איתא לפי שנועל בפני' ומפרש התוספתא כי הכוונה היא ואין כל בריה סופנה. ובגמ' יש גם הלשון ואין כל בריה סופדה. והפירוש של סופנה כתב רש"י ז"ל קוברה. ומה דאמר ר"מ דבריו בלשון תרגום אף דלאו אורחא דתנא הוא אבל משום דדריש זה ברבים אמר בלשון שהיו מבינים הכל. ומה דמסיים בדבריו שנאמר טוב ללכת אל בית אבל פירושו דמש"ה טוב ללכת אל בית אבל משום דמובטח לו שכך יעשו גם לו לאחר מיתתו דאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה מדה כנגד מדה משא"כ לבית משתה ליכא למימר דמן השמים יתנו לו שכרו שיבואו בני אדם לשמחו ביום שמחתו דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא בחיים. והיינו דאיתא דחסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול ולא אמר לגמול דגמול מהקב"ה בוודאי מצפה שיתן בלבם לעשות לו אבל בחיים אפי' דעבדי כי היכא דעבד תשלום הוא ולא גמול: האומר לחבירו קדש לי בתך זו כו'. לא ראיתיה בשום מקום אך נראה דה"פ האומר לחבירו קדש לי בתך בעגדה קטנה או נערה שאז האב זכאי בקדושיה ואלין הקדושין אפי' היא חרשת או שוטה כיון דבדעתו תליא כנראה ממתני' דפרק חרש וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג. ומיהו התנה החתן ע"מ שאין בה מומין והשיב האב בתי יש לה כמה מומין והן מהמומין הפוסלין בכהונה וה"ה באשה ואדבעה מומין שהזכיר כאן כולם שנויין בבכורות דמשוממת היינו רוח קצרית ואם לא היה בה רק אחד מהן בלבד מה שהזכיר בהכלעה בתוך שאר המומין הרי זה מקח טעות שהרי הטעתו בזה שסובר כשם שהוא רואה שאין בה שאר המומין כך אין בה גם המום הזה ומילי בעלמא הוא דקאמר ולעולם לא

מצפה שמואל (מ) המשיא. ירושלמי פ"ו ה"ה: (נ) יתומה. ה"ח: (ס) פוסק. ירושלמי פרק ה הלכה א': (*ס) מיי' פכ"ג שם הי"ד טור ש"ע אה"ע סימן נ"א: (ע) יתום. ה"ז: (פ) משיאין. ה"ז: (צ) המשליש. פ"ט: ועי' ירושלמי פרק ו הלכה ז': (ק) האומר. שם וירושלמי פ"ו ה"ז תענית כא. ב"ב קכח: (ר) ובנות. ירושלמי שם: (ש) ר"מ. ירושלמי שם וגרסי' אל תתני דכפי הלשון המבואר כאן כ"ע מודים דנותנים כ"י כמבואר בגמרא ובירושלמי פ"ו הגרסא כמו כאן ובע"כ נימא דלרשב"ג פליגי ר"מ ורבנן באומר תנו וע"ש בירושלמי במזון האשה והבנות הגרסא דנותנים שקל ובע"כ גרסא דכאן עיקר ועפ"מ שם: (א) עד שלשים. ע: (ב) ובכהנת. ירושלמי פ"ז ה"א ועמ"ש בע"ב: (ג) בעניות. ע"א: (ד) הדירה. ע"ב. ירושלמי פ"ז ה"ה: (ה) הדירה. ע"ב ירושל' שם: (ו) היה. שם ומו"ק דף כ"ח נדרים ל"ג: (ז) ממלאה. ע"ב: (ח) ר"י שם: (ח) קולנית. שם ב': (ט) כל אלו. סוטה כ"ה: (י) כל אלו. ירושלמי פ"ז ה"ז ע"ש ויש כאן ט"ס ועי' דף ק"א: (כ) המקדש. ע"ב: ירושלמי פ"ז ה"ז קדושין פ"ב ה"ב: (ל) הלכה. שם: (מ) כנסה. מיירי דקדשה ע"ת לכן תנא שלא בכתובה ולקמן ה"י מיירי בקדשה סתם ולכן תני יקיים היינו בכתובה ועי' בסוגיא ע"ג: (נ) נדרים. ע"ב: ירושלמי שם: (ס) כל המומין. ע"ה. ירושלמי קדושין שם: (ע) האומר. ב"מ פ"א: (פ) מודים. ע"ו. ירושלמי פ"ז ה"ז וע"ש כפ"מ ושגה בפירוש הירושלמי וצ"ל בירושלמי כך התנתי עמו ואין דרך להולד היינו שנוכל לומר דנעשה אח"כ אבל במומין שדרכן להולד היינו שנולד ממעי אמו אפי' משנכנסה לרשות הבעל צריך האב להביא ראיה ולומר כך התנתי עמו היינו עם הבעל: (צ) רשב"ג. עי' ירושלמי שם ה"ח: (ק) איזהו. שם: (ר) מוכה. ירושלמי ב"ב פ"ב ה"ג ובבלי שם: (ש) סמוך. ע"ז: (א) אמר. עי' ירושלמי פ"ח ה"א ופ"ו דפאה: (ב) ר' חנינא. שם ושם ה"ב:

מנחת בכורים

התוספת וכאן אינה נוטלת רק כתובתה ומשני דמיירי בסיפא שנטלה מקצתה: ו המשיא את בתו. שיעמוד ערום לא הוה תנאי גמור רק שאמר אעמוד ערום ואלביש את אשתי אמרינן דפטומי מילי בעלמא היא ואינו תנאי כלל וחייב האב להלבישה אבל אם היה תנאי גמור מבואר במשנה דמכסה בעודה בבית אביה וכן מבואר בירו' (פ"ו הל"ה): וכן. לישנא דמשנה נקט דקאי על המשיא את בתו לא יפחות מחמשים זוז וקאמר וכן ביתומים דגבאי צדקה נותן חמשים זוז כפי שיעור פחות לעני דמבואר בפרק אע"פ במשנה דהוה חמשים זוז: ז יכולה היא. ולא מהני מחילת בעלה ובמשנה מבואר דאף מחילתה לא מהני ובקטנה מיירי: להנתן לה. עשור נכסי או אומדנא או אם הניא בחייו: האיש פוסק. אם פסק האב בשעת קדושין וקדשה צריך האב לקיים אבל האשה הפוסקת ע"י בתה לא נקנה באמירה (ע' א"ע סי' נ"א): ח ואין יתומה יכולה לחזור. דגנאי הוא לה: ט שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו. די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה המטה וכלי תשמישו אפי' עבד אפי' סוס לו זו אשה וכן הוא בבבלי רק אך דאפי' עבד אפי' סום מתניא בברייתא בפ"ע: י מן הארוסין. אין לו כח למכור לפיכך אין הרשות בידה למסור לו אבל מן הנשואין ימסור לידו דאין דעת האב רק עד הנשואין אבל לא אח"כ: אם היתה קטנה. בזה לא פליג על ר"מ דלר"מ נמי אין מעשה קטנה כלום· ולכן יעשה השליש שלישותו: ה"ג אם היתה גדולה בין מן הארוסין בין מן הנשואין הרשות בידה ופליג על ר"מ בארוסין והכי איתא בגמרא (דף ס"ע ב'): יא להם סלע. דאי הוה ידע דיתייקרו המזונות הוה אמר ליתן טפי: אל תתנו. לא עשאן יורשים רק לזה: ירשוני אחרים. תחתיהם דלכן אין נותנים רק כמו שצוה שרוצה שירש האחר אחריו ואנן קי"ל בין אמר תנו בין אמר אל תתנו נותנים להם כל צרכם (דף ע'): למזון אשה ובנות. כיון שחייב להם אין לו לצוות עליהם: ר"מ היה אומר. דס"ל דמצוה לקיים דברי המת כדאמר יעשה שליש מה שהושלש בידו ורשב"ג קמ"ל דר"מ וחכמים פליגי בזה:

פרק ז א עד ל' יום. קאי על המדיר אשתו מליהנות לו ומיירי באומר נאי מעשה ידיך במזונותיך וספקה לדברים גדולים ולא לדברים קטנים ורגילה זה בבית אביה ולא בבית בעלה דיכולה לומר אם הייתי עמך הייתי מגלגל עמך בהנהגתך אבל עתה דהדרתן איני רוצה לוותר ולכן יעמיד פרנס לה שאומר כל הזן אינו מפסיד דלאו שליחותיה קעביד והיכא אוקימתא אחרינא בגמרא ואחר ל' יום יגרשנה דאי אפשר לפרנס כל ימיה ע"י פרנס דאיכא זילותא: ובכהנת. שא"א לחזור כשיגרשנה לכן מגלגלינן ג' חדשים: ר' יהושע אומר בישראל חודש א'. דלת"ק הוא ל' יום שלמים ולר' יהושע חדש חסר: ב לא טעמה. ואינה רגילה בכך: יוציא. ולא אמרי' המתין עד ל' יום שמא ימצא פתח כדאמר לעיל דמיירי בנדרה היא וקיים לה הוא ומ"מ יתן כתובה דהוא הגורם ולכן יוציא מיד: ה"ג שלא לטעום פירות יום אחד ואל יצא מתחת בעליהן כלומר דס"ל לר' יהודה יום אחד יקיים אם הנדר על יום דרוצה לסבול יום אחד: ג שלא נתן לה קצבה. הוא דיוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה י"ב חודש יקיים והיכא מ"ד דרגל הגא קצבה אבל בעשירות ל' יום יקיים יותר מכן יוציא ויתן כתובה: ד תהא מוטלת. כלומר שתמות: ואין כל בריה סופנה. שלא יבגיתו עליה: עבד דיעבדון. עשה שאח"כ יעשו לך: לוי. אחרים דילוון לך: ה שתהא ממלאה. עשר כדי מים והיכא מ"ד דמוקי לה על שכבת זרע דלאחר תשמיש תלך ונופל הזרע אשר בתוכה: אל ישנה וידירה. לפי מסקנת הגמרא ישנה וידירה יקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה כל נדריה ובגמרא איתא ר"מ אומר: יוציא ויתקן אחריה. יחזיר ויתקן ולא יסמוך עליה וקאי על המשנה דאמרי' בנודרת ואינה מקיימת או כמהכילתו שאינו מעושר דיתן כתובה וקאמרי ר"מ ור"י תקנתא בהך מלתא: קולנית. דמבואר במשנה דיוציא ויתן כתובה: ו צריכות התראה. שיתרו בהן שתפסיד כתובתה: ה"ג כל אלו שאמרו יוצאות בלא כתובה וכן הוא בירושלמי: יתר על כן. כלומר אפי' מאה מנה תפסיד רק בלאותיה הקיימין תטול: ז הרי זו מקודשת. דחכם עוקר הנדר מעיקרו וכאילו אין כאן נדר: כנסה סתם. אף שקדשה על תנאי מ"מ בכנסה סתם י"ל דאתולי אתיל הנאו והיכא פלוגתא בזה בגמרא (דף ע"ג): הרי זה יקיים. בכתובה וא"א להוציא בלא כתובה: וריפאה הרי זה מקודשת. אינה מקודשת גרסי' דעכ"פ היה בה מום זה ולא עקר מעיקרו: באילו נדרים. באיזה נדרים אמרו דאדם מקפיד וכשאמר ע"מ שאין עליך נדרים כוונתו על אלו נדרים אם לא באר כל נדר (ירושלמי פ"ז הל' ז): ח בכהנים. כמבואר בבכורות: ושומא שאין לה שער. וקטנה מאיסר דבכהן אינו מום ובאשה הרי זה מום: בעומדת על פדחתה ולפעמים מגולה ולפעמים מכוסה דאי מתחזיא תמיד ראה ונתפייס ובמכוסה תמיד הרי לא נראה ומאי אכפת ליה אלא מיירי בכה"ג (ע"ה): ט משועממת. שיש לה בלבול בראש: מום אחד. אם לא היה רק מום אחד וחברו בין אלו המומין הוה מקח טעות דמצי אמר כיון דקא חזינא דחשיב הרבה שאין בה סברתי דגם זה אין בה וכיון שיש בה מום אחד הוה מקח טעות: מומין הללו. ומום אחר שאמר הרבה מומין ואמר שיש גם מום אחר יפרש אותו המום עמהם אין זה מקח טעות דכיון דפירש אותו המום היה לו לבדוק ומדלא בדק אחולי אחיל (ב"מ פ. ע"ש היטיב): מודה ר' מאיר לחכמים גרסינן לפרש"י. וקאי על פלוגתא דמתניתין דאמר ר"מ אם נולדו המומין בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמנתארסה נולדו ואם בבית הבעל הבעל צריך להביא ראיה ולזה קאמר כאן דאם היה תומין דדרכן להולד בבית אביה כגון יתרת דמסתמא נולדה כך על האב להביא ראיה שהבעל נתרצה במום זה (ועי' תוס' כתובות ע"ו ד"ה ומודה דגרסי איפכא וכתוס' דהכא): יקיים. מיירי בקדשה סתם וכנסה סתם ולכן אין כאן מקח טעות כלל ולעיל דאמר דכנסה סתם תצא שלא בכתובה מיירי בקדשה על תנאי: י רשב"ג אומר. קאי אאם היו מומין באיש דס"ל לת"ק במשנה דאין כופין להוציא ואמר ר' שמעון בן גמליאל דבמומין גדולים כופין וע"ז אמר רשב"ג איזהו מומין גדולים: ה"ג אם היה חיגר וכו' קיטע באחת מידיו או סומא באחת מעיניו וכן הוא בבבלי ע"ז וירושלמי הג"ה וכן הגיה הגר"א. מקמץ. דמבואר דכופין אותו להוציא זה בורסי: מצרף נחושת זה המתיך. מחתך נחושת ממקום מוצאו דיש לו ריח רע והגר"א גרס המחתך כהדיא: יא לא יקיימו. מפני שממקהו ויש לו סכנה אם יהיה עמה יחד: בעלי ראתן. שיש להם סרך במוחם וכמבואר בבבלי סוף פרקין:

פרק ח א א"ר יהודה. קאי על הנכסים שנפלו לה משנתארסה דמבואר במשנה דב"ש ס"ל דתמכור וב"ה ס"ל לא תמכור ואם מכרה קיים ועל זה קאמר דאמרו לפני ר"ג דהואיל וארוסה ג"כ אשתו אם מכרה ונתנה יהא מכרה בטל כדין נשואה: אנו בושים. מאי טעמא מכרה בטל ואתה רוצה לדמות ישנים היינו ארוסה: לא כך השיבן. לא הוצרך להשיבן אלא תשובה דאנו בושים דמשמע דיש לדמות זה לזה אלא משום הכי דלא לוסיף עלה

זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה: ב (ג) אמרו לו הרי שנפלו לה נכסים עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור (ו) [אם] מכרה ונתנה קיים אמרו לו (ז) הואיל וזו אשתו וזו אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להם [בחדשים] אנו בושים אלא שאתם מגלגלין [להביא] עלינו את הישנים (ח) (ד) [ורבותינו] חזרו ומנו בנכסים שנפלו לה עד שלא נשאת [ונשאת] שאם מכרה ונתנה (ה)בטל (ט)[ר"ש] חולק בין נכסים לנכסים נכסים הידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה מכרה בטל שע"מ כן נשאה ושאין ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה (י) קיים: ג (ו) היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה אם קדם ותלש מן הקרקע כל שהוא ה"ז זריז ונשכר. היורד לנכסי (יא) [שבוין ושמע שהן ממששין ובאין אם קדם ותלש מן הקרקע כל שהוא ה"ז זריז ונשכר אלו] נכסי שבוין כל שהלך אביו או אחיו או אחד מן (יב) [היורשין] למדה"י ושמע בהן ג) שמתו ויורד לנחלה (יג) אלו הן נכסי נטושין כל שלא (יד) [שמע בהן] שמתו ויורד לנחלה (טו) רשב"ג [אומר] שמעתי שהנטושים כשבוין היורד לנכסי רטושין מוציאין (טז) מידו: ד (ז) [וכולן שמין להם ג)בעדית אלו הן רטושין כל שאינו יודע ה)מהיכן הן]: ה (ח) הגנב שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן הגזלן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן (ט) הירדן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן (ט) שטף נהר עצים ואבנים וקורות נטל מזה ונתן לזה אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ואם היו בעלים מרדפין אחריהן או שהיו במקום אחר הרי אלו של בעלים: ו (י) הכותב נכסיו ו)לבנו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אינו צריך מפני שזמנו של שטר מוכיח עליו אמר לו ר' יהודה והלא אין זמנו של שטר מוכיח עליו אלא משעה שנכתב (כ) [אף] הכותב נכסיו לבנו ז)חזר וקנה נכסים אחרים כל שלא היה בכלל מתנה ראשונה הרי הוא של יורשים: ז (ל) מכר הבן או שמת האב אם יש שם נכסים מחוברים בקרקע שמין לו. (ל) המקבל שדה מחבירו והיא בית השלחין או בית האילן אם יש שם מחוברים בקרקע שמין לו. המקבל שדה מחבירו והגיע שנת השמיטה אם יש שם מחוברין בקרקע שמין לו וכולן שמין להם (י) [בעדית]: ח (מ) היורד לחורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות ח)כשהוא יוצא אומר תן לי עצי ואבני אין שומעין לו וידו על התחתונה ט)כיצד ידו על התחתונה אם השבח יתר על ההוצאה נותן לו [את] ההוצאה ואם (יח) [הוצאה] יתר על השבח נותן לו את השבח:

פרק ט

א מי שמת והניח אשתו שומרת יבם אפי' הניח נכסים של מאה מנה י) אין היורשין יכולין למכור מפני שכל נכסים אחראין לכתובתה (א) כיצד יעשה כונסה ומגרשה ושוברת לו על כתובתה (ב) הניח ט)אחיו מעות או שהיה יבמה חייב לבעלה מעות (*ב) לא יאמר הואיל שאני יורש החזקתי אלא מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: ב (א) (ג) [הרוצה להבריח נכסיה מפני בעלה י)כותבתן ג)בטפוס לאחר] דברי רשב"ג וחכמים אומרים מצחק (ד) [הוא] בה (ב) [אלא] כותבתן במתנה מהיום עד שעה שארצה: ג (ד) ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות ג) (ג) ד)וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות (ה) רשב"ג ור' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקה ז)אומרים אם מתה יירשנה שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: ד (ו) מי שמת והניח נכסים מ) ומטלטלין (ד)ויצתה עליו כתובת אשה ובעל חוב כל הקודם בהם זכה והוא נקבר מן הצדקה: ה (ז) אלו הן ס)יורשין הבאין ברשותה כל שמכרה להן או שנתנה להן במתנה כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך [אין] היורשין יכולין להשביעה (ח)בדברים שנשתמשה ס)בחיי בעלה (ט)בד"א בזמן שהלכה מקבר בעלה לבית אביה אבל אם הלכה מקבר בעלה לבית חמיה אפי' כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהם לאחר מיתת בעלה: ו ס)אין האיש משביע את אשתו עד שיושיבנה חנונית או עד שיעשנה אפטרופסא (י) האשה כל זמן שתובעת כתובתה י) אין היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהן לאחר מיתת בעלה דברי ר"ש וחכ"א בין כך ובין כך היורשין משביעין אותה: ז (*י) (כ) ארים כל זמן ע)שהוא ארים ויצא מאריסותו הרי הוא כאחד (ס)[מבני] אדם שותף כל זמן פ)שהוא שותף יצא משותפתו הרי הוא כאחד מכל אדם אפטרופוס כל זמן צ)שהוא אפטרופוס יצא מאפטרופסתו הרי הוא כאחד מכל אדם: ח בן בית שאמרו לא זה (ו) שנכנס ויוצא אלא מכנים פירות ומוציא פירות שוכר פועלין ופוטר פועלין (ל) ק)לוה ממנו בערב שביעית י)ומוצאי שביעית (ז) [שביעית] נעשה לו שותף או ארים (ח) [פוטר] אבל נעשה לו שותף או ארים בערב שביעית ולשביעית ולמוצאי שביעית חזר ולוה הימנו מגלגלין עליו את הכל: ט (מ) הפוחתת כתובה נפרעת שלא בשבועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז אמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה נכסים משועבדין אין צריך לומר לאחר מיתת בעלה אלא אפי' בחיי בעלה (ט) (נ) [נכסי] יתומים אין צריך לומר מן הגדולים אלא אפי' מן הקטנים: י (ס) הוציאה גט ואין עמה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה כתובה ואין עמה גט אין גובה כלום מפני שהיא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי (י) בראשונה היו אומרים המוציא הכתובה צריכה שתוציא עמה גט (ע) [דברי ר"מ וחכ"א] מן הסכנה

הגהות הגר"א

(ו) ואם : (ז) הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים : (ח) רבותי' : (ט) ור"ש : (י) מכרה קיים אלו הן שאינם ידועים כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדה"י : (יא) שבוי אין מוציאין אותו מידו ולא עוד אלא אפי' שמע שהן ממששין ובאין וקדם ותלש ואכל ה"ז זריז ונשכר ואלו : (יב) המורישין : (יג) היורד לנכסי נטושין מוציאין אותו מידו : (יד) שמעו : (טו) אמר : (טז) אותו מידו ואלו הן נכסי רטושין כל שאינו יודע להיכן הלכו וכולם שמין להם כארים (סגי' בירושלמי פ"ת ה"ת כעדות כמ"ש בתוס') : (יז) לו כארים: (יח) ההוצאה : (א) הרוצה שתבריח נכסים מבעלה כותבת שטר פסים לחבירו : (ב) עד שתכתוב לו במתנה מהיום ולכשארצה : (כדף פ"ג הובא כרייתא זו כנוסחת הגר"א) : (ג) הכניסה לו קרקע ועשתה פירות הרי הוא פירות מכר פירות ולקח מהן קרקע ועשתה פירות הרי הוא פירי פירות : (ד) עבדים ושפחות ושטרות : (ה) מכל : (ו) הוא : (ז) ובשביעית : (ח) פטור . (ט) מנכסי : (י) דברי ר"מ וחכ"א :

נוסחאות כ"י

א) קיים : ב) שממשמשין ובאין ויורד כו' : ג) כארים אלו כו' : ד) היכן הם : ה) לבניו : ו) וקנה וחזר וקנה : ז) המקבל שדה מחבירו והגיע זמנו לצאת אם יש שם מחוברין לקרקע שמין לו וכולן שמין להם כארים : ח) שמין לו וידו על התחתונה היורד ברשות שמין לו וידו על העליונה כיצד ידו על העליונה אם השבח יותר על ההוצאה נותן לו את השבח אם הוצאה יתירה על השבח נותן לו את ההוצאה : ט) לו אחיו כו': י) כתבן שטר פסום לאחר : כ) כיצד מוכר פירות וילקח כו' : ל) ור' יהושע בן קרחה : מ) מטלטלין יצאת עליהן כתובת כו' : נ) תיבת יורשין ליתא : ס) לעולם אין כו': ע) שארים יוצא : פ) ששותף יוצא : צ) שאפוטרופות יוצא : ק) לוקח הימנו ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית נעשה לו שותף או ארים פטור אבל נעשה לו ארים ערב שביעית ולמוצאי שביעית לוה הימנו כו' :

אור הגנוז

א] היורד לחורבתו של חבירו ובנאה ברשות שמין לו וידו על העליונה : ב] ואין כתובתה אלא מנה : ג] בתפיח : ד] כיצד מוכר אוכל פירות וכו': ה] בהן לאחר מיתת בעל : ו] יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין כו' : ז] ובשביעית

חסדי דוד

סביר וקבל אבל אם הזכיר האב כל המומין הללו ומום אחר עמהן מאותן המומין שאינם פוסלים בנשים ובאמת יש בה אותו המום האחר אין זה מקח טעות אע"ג שהטעהו במה שסיפר המומין שאין בה מ"מ כיון דהמום הזה אין זה מהמומין הפוסלין אפי' אם הוא קפיד קפידי' לאו קפידא היא וכדלעיל :

פרק ח הגנב שנטל מזה כו' כצ"ל ול"ג כאן הגזלן דהא תני ליה בסיפא וכ"ה בב"מ דף כ"ב ושם פריך הגמ' בשלמא גזלן וירדן חזי להו ומייאש אלא גנב מי קא חזי ליה דמייאש והא ייאוש שלא מדעת דלא הוה יאוש לאביי דפסקינן כוותיה ומשני דגנב היינו לסטים מזויין שנוטל בחזקה ותרי גווני גזלן ע"ש: הכותב נכסיו לבנו כו' הך פלוגתא איתא כפי' יש נוחלין ומתניתא כאן באה לפרושי טעמייהו דר' יוסי ור' יהודה ודקתני תו הכא אף הכותב ליתא שם בגמ' . ונראה דה"פ אם כתב נכסיו לבן בין הבנים אע"ג דכתב מהיום באופן דמהני לכ"ע מ"מ לא קנה אלא אותם הנכסים שידוע בוודאי שהיו לו בשעת כתיבת השטר אבל כל מה דאיכא למימר שאח"כ קנאם ולא נכנסו בכלל המתנה לא זכה דיד בעהש"ט על התחתונה ונכסי בחזקת יורשים קיימי . ולא מיבעי אם מקבל מתנה הוא נכרי אלא אף אם הוא בנו ממש מ"מ מוקמינן לנכסי בספקן בחזקת כל הבנים היורשים :

פ"ט הרוצה להבריח כו' כותבן בשטר פסים לאחר דברי רשב"ג וכו' כצ"ל וכ"ה בגמ' דף ע"ט וע"ש ברש"י. ובסיפא אלא כותבתן במתנה מהיום ועד שעה שארצה בגמ' הגירסא מהיום ולכשארצה וע"ש ברש"י והר"ן וכן נראה מדברי הרמב"ם בפכ"ב כדבריהם . ומיהו לפי גירסת התוספתא שלפנינו משמע טפי כפי' הר"ח שהביא הר"ן שם מהיום עד שארצה ולא אחזור בי אבל לכשארצה ואחזור תהיה המתנה בטלה וכן נראה מדברי הרא"ש ז"ל בפרקין ע"ש ולאו למימרא שכשיחזור בו תהיה המתנה בטלה למפרע דא"כ אין מכירה כלל ולקנינהו הבעל למפרע אלא תתבטל מההיא שעתא ואילך ואנן קי"ל דגם מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה ומכ"ש הכא דמשני שהיא לא תחזור בה אלא בשעה שיבא זה להחזיק : אלו הן הבאים ברשותה כו' כצ"ל וכך העתיקה הרי"ף ז"ל בהלכות. ואידך בבא נמי יש חסרון וכצ"ל כתב לה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך וכו' בד"א וכו' אפי' כתב לה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך היורשין יכולין וכו' וכן בבבא שאח"ז במלתי' דר"ש צ"ל האשה כ"ז שתובעת כתובתה היורשים יכולים להשביעה אינה תובעת כתובתה אין היורשים יכולים להשביעה בדברים שנשתמשה בחיי בעלה דברי ר"ש ועיקר מלתא דר"ש נשנה במשנה סתם יעי"ש בגמ' דף פ"ח :

מצפה שמואל

(ג) אמרו . שם ושם : (ד) ורבותינו . שם ושם ובירושלמי בשינוי לשון ועי' תוס' ע"ת . ד"ה לא : (ה) היורד . עי' ב"מ לח : (ו) וכולן . ירושלמי פ"ח ה"א . ב"מ לט: (ז) הגנב . ב"מ כ"ב . ועי' תוס' שם : (ח) הירדן . ב"מ שם ועי' ירושלמי חלה פ"ד פי' ע"ז דאיירי לענין חלוקת השבטים וכן הביא בא"ס"ז ועי' ירושלמי ב"ק פ"י ה"ב וירושלמי שקלים פ"ז ה"ג : (ט) שטף . ב"מ כב . ועי' תוס' ד"ה שטף: (י) הכותב . ב"ב קל"ו . גיטין ע"ב: (כ) אף . הגר"א ל"ג אף וענין בפ"ע הוא : (ל) מכר . ב"ב קלח. קלט. ועי' בההמ"ג פי"ב מהל' זכיה הל' יג בשם בעל המאור : (ל) המקבל. עי' ב"מ ק"ד . דהיינו בשבת שקמה דאילו פרי לשקול וליזל : (מ) היורד . ב"מ ק"א . עי' ירושלמי גיטין פ"ה ה"ו ובמה"פ ד"ה אין כתוס' זו ועי' ירושלמי ב"ק פ"ע נקט תרי גווני יורד ברשות ויורד שלא ברשות עי' ב"מ פ"י ה"ג ולפי הס"ם לא קי"ל כתוס' זו דהאמת שומעין לו ואי נימא דמיירי באמר דניחא ליה בהכי דקנתה ליה חבירו כמ"ש המגיד פ"י מהל' גזילה בשם הרשב"א עדיין תקשה הלא ה"ל כאילו ירד ברשות ואמאי ידו על התחתונה עי' ח"מ סי' שע"ה סעיף ג' ועי' במגיד שם ה"ע ועי' תוס' ב"ק פ"י ובכ"י ב"מ פרק המקבל ועי' ב"ב קח: (א) כי לד . ירושלמי פ"ח הל' י"א יבמות פ"ז ה"ד ועי' שם ה"א עי' ברא"ש דבעינן תרתי שאמר שמחזירה בעינן סוברת ובקודם גירושין מסתמא לא תתרצה : (ב) הניח . פ"א : (*ב) מיי' פכ"ב מהל' אישות טוש"ע א"ע סי' קסח דלא כתוספתא זו : (ג) הרוצה . עט : (ד) הוא . פ"ג . ירושלמי פ"ע ה"א : (ד) רי"א . עי' רא"ש רפ"ע שהביא מתוס' זו דמוכר הפירות לכתחלה וכמ"ש הרמב"ם פ"ק מהל' אישות : (ה) רשב"ג . פ"ג . ירושלמי פ"ע ועי' ירושלמי ב"ב פ"ח ה"ג . נזיר פ"ב : (ו) מי שמת . ירושלמי פי"א ה"א וע"ש פ"י ה"א : (ז) אלו הן . עי' ח"מ סי' ע"א סעיף י"ט ובש"ך ס"ק ס' מ"ש בתוס' זו דנאמנות מועיל נגד לקוחות ועי' ברא"ש מ"ש בזה : (ח) בדברים . ירושלמי פ"ע ה"ו . ועי' דף פ"ו ופ"ז : (ט) בד"א . עי' ירושלמי פ"ט ה"י : (י) האשה . פ"ח : (*י) מיי' פ"ז משותפין בל"ז טוש"ע חו"מ סי' ל' ס"א ודלא כרמ"ה בטור שם : (כ) ארים . שבועה ספ"ז ועי' מ"ש ב"ב פ"ב : (ל) לוה . שבועות מ"ח . עי' ירושלמי שבועות פ"ז ה"ח וירושלמי סוף שביעית : (מ) הפוחתת . פ"ז . וירושלמי פ"ע ה"ז כאן ושבועות פ"ז ה"ז : (נ) נכסי . גיטין כ"ד כתובות ל"ו שבועות מ"ב : (ס) הוציאה . עי' הסוגיא פ"ט . וירושלמי פ"ט ה"ט : (ע) דברי ר"מ . לנוסחת הגר"א פליג לר"מ לא גביא בלא גט ולחכמים גובה וזה כעין פלוגתא דת"ק ורשב"ג במשנה והיינו כשמואל בגמרא דמוקי המשנה בים עידי גירושין ובמקום שאין כותבין כתובה דאינו גובה בכתובה כשכתב לה דיכול לומר שכבר גבתה בגט ולא האמינו לי שכתבתי לה כתובה וע"ז פליג רשב"ג דמן הסכנה גובה לכתובה אבל לרב שם לא יתכן תוס' זו ועמ"ש בע"ב :

מנחת בכורים

עלה הוא וע"ז אמר דתשובה נאתה השיבוהו דאין כאן דמיון כלל : ב ונשאת מהו . דבזה זכאי במציאתה עתה דנשואה היא בזה השיבו ג"כ דמכרה קיים. וע"ז שפיר הקשו והואיל וזו אשתו וזו אשתו דמאי שנא נכסים שנפלו לה משנתארסה ונשאת מנכסים שנפלו לה משנשאת : הידועין לבעל . שידע הבעל מהן בעת שנשאה : ושאין ידועין . היינו שנפלו לה נכסים במדינת הים : ג זריז ונשכר . דאכל פירות אם בעת הגירושין היו על הקרקע נוטלת עם הפירות כמבואר במשנה ב': היורד לנכסי שבוין. פי' המפקיד (דף ל"ח): אלו הן נכסי נטושין . דמוציאין מידן וחסר כאן הבבא דנכסי נטושין וכן הגיה הגר"א מוציאין מידו הפירות שאכל והיינו דלא שמע שמת: שהנטושין כשבוין . ונטושין היינו שעזבו שלא מדעתן ובזה ס"ל לר"ש דאין מוציאין וכמבואר לקמן אבל ברטושין שעזבום מדעתם כמו אם על בנים רוטשה בזה מוציאין: ד שמין . קאי אנטושין לר"ש דאין מוציאין כולו רק שמין כאריס שמשביח כאריסי דעלמא: שמין בעדית . והגר"א הגיה להדיא כאריס וכן הוא בש"ס (ב"מ ל"ט) : כל שאינו יודע מהיכן הן . כלומר שאינו יודע להיכן הלכו והיה לו לצוות הורידו קרובי לנכסי ומדלא צוה ש"מ דלא ניחא ליה : ה מה שנתן נתן . דקונה ביאוש ושינוי רשות וכן בגזלן דסתם גזילה וגניבה יאוש בעלים הוא : הירדן . הוא הדין כל נהרות והאי תנא אשפת הירדן קיימא (ב"מ כ"ב א') דאבודה ממנו ומכל אדם והתורה אמרה אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם דווקא אבודה ממנו : אם נתיאשו הבעלים . מיירי ביכול להציל ע"י הדחק לכן אם עומד שם ואינו מציל מסתמא איאושי מייאש נפשיה אבל בעומד שם ומרדף אחריה אז אין אחר יכול לזכות וכן אם היה במקום אחר שלא ידע כלל מן האבידה הוה יאוש שלא מדעת דקי"ל דלא הוי יאוש ולרבא דהוי יאוש בכאן מודה דאמרי' אילו ידע הוה מרדף ולא היה מייאש כלל : ו הכותב נכסיו לבניו . שרוצה שהגוף יהיה להבן מעכשיו והאב יאכל פירות כל ימי חייו לכן צריך לכתוב מהיום דאל"כ משמע לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה ור' יוסי ס"ל דכיון דכתב בשטר זמן למה כתב מהיום אלא ודאי כוונתו שיזכה בגוף מהיום שאין האב יוכל למכרו : אלא משעה שנכתב . כלומר אין הזמן ראיה רק אימת נכתב אבל לא לומר דמקנהו מהיום ולזה מסיים אף הכותב נכסיו כלומר דדינא בכותב נכסיו לבנו וקנה נכסים דהשאר אינם שייכין לבנו ולכן כתב הזמן להודיע איזה נכסים הקנהו למחשבתו שחשב שהמתנה קיימת אבל באמת לא הקנהו מהיום : ז ה"ג מכר הבן ומת האב . כלומר שמכר הבן בחיי אביו לאחר ואח"כ הניח פירות המחוברין בקרקע כזה אמרי' דהפירות שייכים להיורשים ולא להלוקח הבא מכח הבן ואף שאם לא מכר הבן היה שייך להבן כמו גוף השדה היינו משום דדעתו של אדם קרובה אצל בנו ומסתמא הקנהו לו גם הפירות המחוברין כמו הגוף אבל אדעתה דלמכור השדה לא הקנה פירות המחוברין ונשאר ליורשין והכי מסקינן בב"ב (דף קל"ט א') : שמין לו . היינו ללוקח שמין זה ונותן דמיהן ליורש : שמין לו . היינו להנותן שמין הפירות כשחוזר השדה ויטלם דמיהם דהרעא רקניא קבל מסתמא : שנת השמטה . דתחזור השדה לבעלים ומיירי בשנת היובל ובמוכר קאי ומקבל לאו דוקא וכן איתא בתוס' ב"מ פ' ט' וכמש"כ : שמין לו . להמוכר ונותן דמי הפירות להלוקח : שמין להם בעדית . כדין אריסי העיר דנוטלין חלק בשבח שהשביחו (וכן הוא בבבלי בב"מ דל"ט) והגר"א הגיה כן להדיא: ח אין שומעין לו. מחלוקת תנאים הוא וקי"ל כמ"ד דשומעין לו כמבואר בב"מ (ק"א א' וב'):

פרק ט א ומגרשה וכונסה או סוברת לו גרסינן. דבתרא הגי דמגרשה וכונסה שוב אין נכסי בעל הראשון משועבד לכתובתה דיש לה דין אשה דעלמא או טתנת לו שובר : מפני בעלה . שלא יאכל פירות : כותבתן בטופס גרסינן והוא שאינו שטר גמור רק טופס בעלמא ובגמרא איתא שטר פיוסים וכן הגיה הגר"א שמפייסת את הלוקח שיקבל שטר כזה ואף שאין הלוקח קונה כיון דמברחת היא מכל מקום הבעל לא קנה לאכילת פירות דה"ל כנכסים שאין ידועין לבעל דלא קנה כמבואר בפרקין דלעיל : מצחק הוא בה . הלוקח אם רוצה להחזיק מחזיק ואף דשטר מברחת הוא מ"מ קנה הלוקח אם נתנה מקצת נכסים דדוקא שטר מברחת בכולה לא הוה שטרא אבל במקצת הוה שטרא מעליא לכן אין תקנה רק שתכתוב מהיום עד שעה שארצה לחזור דחוזרת כל זמן שתרצה אח"כ אם ירצה הלוקח להחזיק תחזור בה (ע"ע א') : ג ר' יהודה אומר . קאי על ר"ש הכותב דלת"ק אם כתב דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אינו אוכל פירות וע"ז אמר ר"י דאוכל פירי פירות עד שיכתוב דין ודברים אין לי בפירות ובפירי פירותיהן עד עולם ומפרש כאן בתוס' דאם כתב רק סילוק מפירות מה יעשה בפירות הלא כיון דפירות אין לו איך יהיה פירי פירות וע"ז מפרש דילקח קרקע והוא אוכל הפירות ונעשה הפירות קרן כ"מ דהבעל אוכל פירות : אם מתה ירשנה . פליגי על הת"ק דס"ל בחייו ובמותו הוה סילוק אף מירושה והמה ס"ל דתנאו בטל : ד כל הקודם . בתפיסה זכה ומוקמינן בגמרא (פ"ב ב') והוא שתפסו מחיים : ה הבאין ברשותה . מפרש מה דמבואר במשנה דאי פטר משבועה אינו יכול להשביע את יורשיה ואת הבאים ברשותה מה הן הבאין ברשותה : שנשתמשה בהן בחיי בעלה . מפרש דאין הפטור מהני רק למה שנשתמשה בחיי בעלה כגון בהלכה מקבר בעלה לבית אביה אבל הלכה לבית חמיה היורשין משביעין אותה על מה שנשתמשה אחרי מיתת בעלה : ו עד שיושיבנה . ולא על פילכה ועיסתה : האשה . לפי מסקנת הגמרא ה"ק האשה כל זמן שתובעת כתובתה יכולין להשביע אותה אינה תובעת כתובתה אין משביעין אותה אף בדברים שנשתמשה בחיי בעלה וס"ל לר"ש אף בדלא פטרה מ"מ כל זמן שאינה תובעת כתובתה אין משביעין וכדאוקמינן בגמרא הכי ולזה דייק כאן כשתובעת אין משביעין מה שלאח"מ אבל כשאינה תובעת אף שמחיים אינה נשבעת ולזה פליגי חכמים דנשבעת מחיים אף שאינה תובעת : ז ארים . איידי דתנא לעיל במידי דאפוטרופוס תנא לכולהו דמשביעין בטענת שמא כמבואר בפ' כל הנשבעין : ח בן בית שאמרו . בשבועות דמשביעין : פטור . אם כפר בהלואה אין משביעין אף שחייב שבועה על השותפות אין מגלגלין כפירת המלוה משום דמשמט : ולשביעית . שנעשה שותף בשביעית : מגלגלין . אם כפר המלוה אף בכופר הכל דפטור היה משבועה בזמן המשנה כיון דמחמת השותפות חייב שבועה דאין שביעית משמטת שותפות חייב נמי על הכפירה וכ"ש אם מודה מקצת על ההלואה והשותפות נתחלקה דמגלגלין השותפות על שבועת מ"מ [ס"פ כל הנשבעין] : ט אלא מנה . ואמנה היתה ביני וביניך דהשטר כשר הוא לכן גובה : משועבדין . מה דמבואר במשנה ממשועבדים צריכה שבועה היינו אפילו מה שנמכר בחיי בעלה שעדיין לא היה זמן גביית הכתובה : ה"ג אין צריך לומר מן הקטנים אלא אפי' הגדולים : י ואין עמה כתובה . ובמקום שאין כותבין כתובה דגובה בתנאי בית דין מאתים . אבל תוספת לא גביא עד דמפקא שטר כתובה דלזה אינו תנאי ב"ד : והוא אומר אבד שוברי . כלומר כיון דאין לה גט במאי גביא בעידי הגט הלא כשם שהיא אבדה גיטה יכול לומר שהיה לי שובר ואבד ותוספת כתובה אמרי' בגמרא בדאיכא עדי גרושין גביא דליכא למימר שובר היה לי דדוקא לפרעון הגט כתבינן שובר אבל תוספת דפרעא דוקא ע"י שטר כתובה לא כתבינן שובר ומדשטר כתובה בידה צריך לפרוע התוספת ובליכא עדי גרושין אף התוספת פטור דאית ליה מגו דלא גרשתיך : מן הסכנה . שגזרו עובדי

ואילך התקינו שתהא מקרעתו בב"ד וגובה בו: **יא** שתי כתובות וגט ומיתה גובה שתי כתובות גט וכתובה ומיתה אם הגט קדם את המיתה גובה שתי כתובות אם (יא) [כתובה] קדמה את הגט אינו גובה אלא כתובה אחת (פ) שהמגרש את האשה (יב) [והחזירה] על מנת כתובה הראשונה החזירה א)אם חדש נוטל מה שחדש: **יב** (צ) קטן שהשיאו אביו כתובתו קיימת ב)מת נוטלת כתובתה מנה אם חדש נוטל מה שחדש וכן גר שנתגיירה אשתו עמו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה ואם חדש נוטל מה שחדש:

פרק י א (א) מי שהיה נשוי ב' נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי (א) [שניה] גירש את הראשונה והחזירה אליו וחדש לה כתובה ראשונה של ראשונה קודמת לשניה ג)ויורשיה קודמין לכתובה שניה של ראשונה בד"א בכתובה אבל במזונות שתיהן שוות האשה והבנות שתיהן שוות: **ב** נשא את הראשונה ומתה [נשא] את השניה (ב) ומת הוא והיה שם יתר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ד)ושאר חולקין ואם אין שם יתר דינר שניה ויורשיה נוטלין כתובת אמן והשאר חולקין בשוה: **ג** (ג) כתב לזון את (*ג) בת אשתו ואת בן אשתו הרי הן כבע"ח וקודמין לכל ה)לא יאמר להן צאו ועשו מלאכה ואני אזון אתכם אלא יושבין ומעלה להן מזונות כתב לזון את בת אשתו ושברה לו לא כל הימנו שזכין לקטן ואין חבין לו: **ד** (ד) האשה שאמרה מת בעלי או ניזונת או נוטלת כתובתה גרשני בעלי ניזונת עד כדי כתובתה מה בין מיתה לגירושין (ה) במיתה אין יכולה להכחיש ובגירושין יכולה להכחיש ושתאמר לו גירשתני: **ה** (ו)(*ו) ג' שהטילו לכיס ונגנבו ו)מהן מביאין השאר לאמצע וחולקים שנים שהטילו לכיס זה ק' וזה ר' ועשו (ז) פרקמטיא שכרן לאמצע לקח זה בשלו (ב) [ולקח זה] בשלו ונתערבו זה נוטל לפי שלו וזה נוטל לפי שלו (ג) (ח) [יצאו ז) עליהן ג' שטרות כאחד הראשון נשבע לשני והשני נשבע לשלישי רצה שני שלא להשביע את הראשון (ד) [שלישי] יכול למחות בידו (ט) לוה מאחד ומכר שדהו לב' וכתב (ה) [בעל החוב] לשני דין ודברים אין לי (ו) ח)[עמך] אין השני יכול לגבות מן הראשון מפני שהניח לו מקום לגבות ממנו: **ו** (י) גר שמת (*י) ובזבזו ישראל את נכסיו ויצתה עליו כתובת אשה ובע"ח גובין מן האחרון שבהן אין להן גובין משלפניו אין להן גובין משלפני פניו:

פרק יא א (א) (*א) אלמנה שתובעת כתובתה והיורשים אומרים לה התקבלת כתובתיך עד שלא נשאת ט)היא צריכה להביא ראיה שלא נתקבלה כתובתה משנשאת (א) צריכים [הם] להביא ראיה שנתקבלה כתובתה (ב) מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי אבדה מזונותיה ר"ש אומר אפי' מכרה מקצת אפי' משכנה מקצת אפי' עשתה מקצת [כתובתה] אפותיקי אבדה מזונותיה ואין צריך לומר לאחר מיתת בעלה אלא אפי' בחיי בעלה (ג) וכותבת אלו לכתובה מכרתי (ג) [אלו] למזונות מכרתי דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר מוכרת סתם (ג) [ולכך] כחך יפה: **ב** (ד) כשם שאלמנה מוכרת שלא בב"ד כך יורשיה הבאין ברשותה מוכרין שלא בב"ד ר"ש אומר אלמנה מוכרת שלא בב"ד ואין יורשיה הבאין ברשותה מוכרין שלא בב"ד אמר ר"ש מפני מה אמרו אלמנה מוכרת שלא בב"ד ליפות כוחן של יתומים שלא י)תבזבז את נכסיהם ירדה לשדה העשויה אפותיקי ואכלה והוציאה הוצאות שמין לה מה שאכלה כ)ושמין לזו מה שהוציאה אם שמו לה (ד) [בב"ד] מה ששמו שמו: **ג** (ה) ג' שירדו לשום אחד אומר במנה ושנים אומרים במאתים אחד אומר במאתים ושנים אומרים במנה בטל יחיד במיעוטו אחד אומר במנה ואחד אומר בעשרים וא' אומר בשלשים שמין אותה במנה ר' אלעזר בר' צדוק אומר שמין ל)אותו תשעים דינר אחרים אומרים עושין מ)אותו שומא ביניהן ושמין אותו שליש: **ד** איזו היא אגרת בקורת (ו) שום היתומים ל' יום ושום ההקדש ס' יום אפי' (ה) [מכרו] שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרה קיים (ז) [רשב"ג אומר ס)שום הדיינים שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן קיים]: **ה** היא שמכרה שוה מנה ודינר במנה אפי' אומרת אני אחזיר את הדינר ליורשין מכרה בטל רשב"ג אומר ס)מכרה קיים ותחזיר את הדינר ליורשים ובלבד שתשייר מקצת לפיכך אם פחתה או הותירה אין לה(ו) ע)[כשער] שמכרה (ח)[ר' אליעזר אומר](*ח)יתומה יש לה פ)פירות: **ו** (ט)(*ט)בן שמת אביו ואמו אומרת יתגדל אצלי (ז) [ויורשים] אומרים יתגדל אצלינו אין צ)מניחין אותו להתגדל אצל מי שראו ליורשו מעשה היה באחד ושחטוהו *)בער"ה: **ז** (י) האשה שמת בעלה יושבת בבתים כדרך שישבה בהן בחיי בעלה משתמשת בעבדים ושפחות בכלי כסף בכלי זהב כדרך שנשתמשה בהן בחיי בעלה שכך כותב לה תהא יתבא בביתי ומתזני מנכסי כל יומי מגר ארמלותיך [בביתי]: **ח** (כ) האומר תנו בית ארמלות לבתי בית לפלוני לישב בו ונפל היורשים חייבין לבנותו (*כ) בית זה בית ארמלות לבתי בית זה לפלוני לישב בו ונפל אין היורשים חייבין לבנותו: (ל) (ל*) האומר תנו בית(ח) [אלמנות]לבתי אין נותנין לה אא"כ קבלה עליה לישב בתוכו ויכולין (ט) [יורשין] לעכב על ידה שמא תשכירנו לאחר לפיכך אם מתה הן יורשין אותה: **ט** (מ) (*מ) המלוה את חבירו על גבי חבילה ואבדה חבילה גובה משאר נכסים [אם] אמר ק)לה ע"מ שאין לך פרעון אלא מזה אינו (י) [גובה] משאר נכסים (נ) העושה שדה אפותיקי לכתובת אשה ושטפה נהר גובה משאר נכסים [אם] אמר לה ע"מ שאין לך פרעון אלא מזה אין גובה משאר נכסים:

*) [צ"ל בערב הראשון והמדפיסים שלפנינו שגו בביאור הר"ת לבארו כדבר שאין לו שייכות כלל להענין]:

הגהות הגר"א

(יא) הכתובה : (יב) ומחזירה : (א) השניה : (ב) וזה : (ג) יצא : (ד) השלישי : (ה) בעל חוב (ו) עליך: (א) הם : (ב) ואלו : (ג) לכך : (ד) ב"ד : (ה) מכרה : (ו) כשיעור : (ז) היורשים: (ח) ארמלות : (ט) היורשים: (י) גובין :

נוסחאות כ"י

א) שברה לו כשהיא תחתיו וגרשה והחזירה אליו ומת נוטלת כתובתה מנה אם חידש כו' : ב) תיבות מת נוטלת כתובת מנה ליתא : ג) וליורשיה שנייה ויורשיה כו' : ד) אין שם כו' : ה) אדם : ו) הימנו : ז) עליו : ח) עמכם : ט) הן צריכין להביא ראיה שנתקבלה כתובתה משנישאת צריכה להביא ראיה שלא נתקבלה כתובה מכרה כו' : י) לבוזין : כ) מחשבין לה מה כו' : ל) אותה : מ) אותה שומא ושמין אותה שליש : נ) אף שום : ס) לעולם מכרה כו' : ע) אלא כשער : פ) בלאות ר' יהודה אמר משום ר' אלעזר יתומה יש לה פירות : צ) אין כופין אותו : ק) לו :

חסדי דוד

שתי כתובות וגט כו'. אם הגט קודם את הכתובה גובה שתי כתובות כו' אם חדש נוטלת מה שחדש כצ"ל וקאי על מתני' בספ"ט דקתני ב' גיטין וב' כתובות גובה ב' כתובות וקתני הכא דה"ה ב' כתובות וגט ומיתה כשזמן הכתובה אחר הגט. והוא מידוש עפי דאפי' מן היתומים גובה שתים ולא טענינן שמא כבר פרעה הראשונה והשאר אללה. והא דגט וכתובה ומיתה הכי תניא בגמ' דף ל' אלא דלא נשנה התם הא דאם חידש נוטלת כו' עד לקמן כאידך בבא. ומיהו י"ל דאדלעיל נמי קאי:

פרק י מי שהיה נשוי ב' נשים כו' בד"א בכתובה אבל במזונות שתיהן שוות. ה"נ איתא כן בירושלמי וטעמא דמלתא כתב הס"מ בפ' י"ת דכשם שאין קדימה במטלטלין לפי שיש בידו של לוה למכרן ולהפקיען מדי שעבוד כן אין קדימה במזונות לפי שאם רצה הבעל למכור נכסיו הרי הוא מפקיען מידי שעבוד המזונות ע"כ כלומר דקי"ל אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים אעפ"כ לכתובה שמוציאין מיד הלקוחות לגבות כתובתה והראב"ד שם נתן טעם אחר ע"ש ומש"כ כאן האשה והבנות שתיהן שוות אין נראה כן מכתובות דף מ"ג ובב"ב דף ק"מ דאיתא התם אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים ע"ש ובתוס' ובה"מ בפ' י"ט בשם הרמב"ן ז"ל ולפ"ז יש להעמיד הך מתניתא כשאין שם אלא אלמנה ובת אחת אבל מדברי הרמב"ם שם נראה דהך תוספתא נדחית מהלכה דהוא פוסק דלעולם האלמנה קודמת: **כתב** לזון את בת אשתו כו' קודמין לכל. פי' אם מת שאז אלמנתו ובנותיו ניזונות מתנאי כתובה בת אשתו קודמת לכלן ולא עוד אלא שמעשה ידיה שלה בין בחייו ובין לאחר מותו כשניזונית מיורשיו ואם אחר שכתב לה וכשנשאת שברה לו פי' מחלה לו אותו החיוב לא כל הימנה (כצ"ל) שזכין לאדם כו'. והרמב"ם השמיט הך דינא ולא ידעתי למה אך הרא"ש והטור ומרן בסי' קי"ד הביאו זאת:

פרק יא **כשם** שאלמנה מוכרת שלא בב"ד כו' ירדה לשדה העשויה אפותיקי כו' שמין לה מה שאכלה ושמין לה מה שהוציאה כצ"ל. ולכאורה היה נראה לפרש דמיירי בשדה העשויה אפותיקי לב"ח וכיא לא ידעה וסברה דנכסי יתומים היא אבל לפי המבואר בח"מ סי' ק"ג ס"ו ובש ס"ח יתפרש כפשוטו דהשדה עשויה לאפותיקי לכתובתה דאע"ג דהאשה יכולה למכור גם שלא בב"ד אבל להחזיק לעצמה לאו כל כמינה בלא ב"ד ואם ירדו שמין לה מה שאכלה ומזכין לה מכתובתה וכדין הב"ח ואם הוציאה והשביחה והיתומים רוצים לסלקה משדה זו בוזזי אין לה אלא ההוצאה ולא השבח כי ידה על התחתונה: **האשה** שמת בעלה יושבת בבתים כו' בגמ' דף ק"ג איתא בלישנא דברייתא משתמשת במדור כדרך שמשתמשת בחיי בעלה ומזה הוכיח הס"מ ברפי"ח בשם הרשב"א וכ"כ הר"ן ז"ל בפ' נערה דאין משתמשת בכל הבתים אלא מיחדין לה מדור אחד לפי כבודה ע"ש ואמנם מלשון התוספתא דקתני יושבת בבתים כו' משמע להדיא דבכל הבתים קאמר וכ"מ בירושלמי שהביאו שם הר"ן והה"מ ועי' בח"מ סי' נ"ד: **המלוה** את חבירו על גבי חבילה כו' הנה הסיפא דהעושה שדה אפותיקי מובא בגיטין דף מ"א ע"ש אבל הך רישא לא מצאתי בשום מקום ונראה לפרש דהוי כעין מה דאיתא בפרק האומנין דף פ"ב אמר שמואל האי מאן דאוזפי אלף זוזי לחבריה ואנח ליה קתא דמגלא עלייהו אבד קתא דמגלא אבד אלף זוזי ומסקינן שם דבלא שוי משכון שיעור זוזי כ"ע לית להו דשמואל דלזכרון דברים בעלמא נתן להו ואינו אלא שומר חנם ואפי' מה שכנגד המשכון אינו מפסיד. ומיירי כאן כשהחבילה אינה שוה כשיעור המלוה ואתי ככ"ע ואם נפשך לומר דבשוה מיירי אתיא כר"א שם דסובר אבד המשכון ישבע ויטול מעותיו ע"ש:

מצפה שמואל (פ) שהמגרש. ירושלמי יבמות פ"א ה"ד. כתובות פ"א הי"ד ופ"ו דדמאי : (צ) קטן . ל. : (א) מי . ירושלמי פ"י ה"א : (ב) ומת הוא . נ"א. : (ג) כתב . עי' רא"ש ר"פ הנושא ועי' ירושלמי פי"ב הי"א: (*ג) טוש"ע אה"ע סי' קי"ד ס"ב וס"ג : (ד) האשה . קו. ירושלמי פ"י ה"א : (ה) במיתה . עי' כ"ב : (ו) ג' שהטילו . ירושלמי ב"ק פ"ד ה"ד : (*ו) טוש"ע חו"מ סי' קע"ו ס"ז וע"ש בש"ך ס"ק ט"ו ובנתה"מ שם : (ז) פרקמטיא . ירושלמי שם בכתובות פ"ו ה"ז ובבלי נ"ו : (ח) יצאו . עי' ירושלמי פ"ו ה"א ובגירסת הפ"מ שם : (ט) לוה . נ"ב : (י) גר . עי' תשובת הרמב"ן שאלה ס"ט דאף במטלטלין היכא דבזבזו לאחר מיתתו חל עליהו שיעבוד ומוציאין מהם כמ"ש הת"ב בשמו : (*י) עי' הה"מ פ"ב מזכיה ה"ט וטוש"ע חו"מ סי' ער"ה סל"א : (א) אלמנה . ירושלמי פי"ד הי"ב . ועי' בבלי נו. לענין מזונות וכאן מיירי באין שטר כתובה יוצא מת"י ועי' בהגהת אשר"י בשם תשובת רש"י ומחלק בזה ועי' ירושלמי שם מובא תוס' זו כצורתה לענין כתובה ועי' במרדכי : (*א) עי' מיי' פי"ח מה"א הל' כ"ז טוש"ע סי' נ"ג סט"ו הדין כן במזונות : (ב) מכרה . נ"ז : (ג) וכותבת . נ"ו ירושלמי פ"י ה"ג : (ד) כשם נ"ז : (ה) שלשה שירדו . ב"ב ק"ז : (ו) שום . ק: ערכין כ"א . ירושלמי מגילה פ"א ה"ד וסנהדרין פ"א ה"ב : (ז) רשב"ג א. שם ק' הגרסא שוה מאתים במנה מכרן קיים : (ח) רא"א . עי' קא: ולרש"י במשנה ס"פ אלמנה דאין לה פירות היינו תקנת פירות והיינו לפדותה וכתבו התוס' והר"ן דהיינו במיאנה אבל כשהיא תחתיו חייב לפדותה א"כ י"ל כן דברי ר"א ולהירושלמי דאין לה פירות היינו א"צ לשלם פירות שאכל י"ל דברי ר"א דס"ל אין מעשה קטנה כלום וצריך לשלם לה ועי' בשו"ע אה"ע סי' קט"ז סעיף ה' וסי' קנ"ה סעיף י' : (*ח) עי' מיי' פכ"ד מהל' אישות ה"ט טוש"ע אה"ע סי' קט"ז ס"ה ע"ש היטב : (ט) בן . ק"ב : (*ט) עי' מיי' פכ"א שם הל' י"ח ועי' אה"ע סי' פ"ב ובב"ש ס"ק ח : (י) האשה. ק"ג . וירושל' פי"ב הי"ג וירושל' כלאים פ"ט (דף טז): (כ) אומר . ירושלמי נדרים פ"ה ה"ג ובבלי שם מז. ובר"ן וברא"ש שם : (*כ) ע' יו"ד סי' רע"ז סט"ו ובש"כ שם ס"ק י"ד ויש ראיה מתוס' זו : (ל) האומר . עי' ר"ן פ' הנושא : (*ל) עי' א"ע סי' נ"ד ס"א בהגה ובב"ש שם ס"ק ד' : (מ) המלוה . עי' הסוגיא בשבועות מה : (*מ) עי' חו"מ סי' ע"ב ס"ב בדין מלוה על משכון : (נ) העושה . גיטין מ"א ועי' לקמן פי"ב ה"ו ולעיל פ"ד ה"ג ועי' ירושלמי שביעית רפ"י :

מנחת בכורים

עובד כוכבים על המצות והיו יראות לשמור גיטיהן וקורעתן בב"ד לכן גובה בלא גט: בו . לפי הלשון נראה דגובה בגט הקרוע בידה ובמשנה כתב סתם דגובה בלא גט: **יא** שתי כתובות. האחת בגט והאחת בעידי מיתה דמסתמא חזר ונשאה כיון שיש לה כתובה אשר זמנה אחר הגט : ומיתה. דאיכא עדי מיתה : אם הגט קדם את הכתובה גרסי' : ב' כתובות. האחת בגט הקודם והא' בעידי מיתה עם כתובה השניה : אלא כתובה אחת. שאע"פ שחזר וכנסה כיון שלא כתב לה כתובה חדשה אין לה כתובה מתנאי ב"ד ואמרי' דע"מ כתובה הראשונה מחזירה רק אם חדש הייט שהוסיף לה או נוטלת מה שחדש : **יב** מת נוטלת מנה. כלומר באלמנה דאילו בבתולה גביא מאתים וקמ"ל דאינו גובה רק העיקר ולא התוספת שהוסיף לה בקטנותה ויותר נראה דגרסי' שע"מ כן קיימה כמו בסיפא בגר ותיבת מנה במקום תיבת מנת : חדש . משהגדיל וכן בגר החידוש הוא אחר שנתגייר :

פרק י א ויורשי הראשונה. כשנשבעה הראשונה על כתובתה דאל"כ אין אדם מוריש שבועה לבניו : ה"ג כתובה ראשונה של ראשונה קודמת לשניה ושניה ויורשיה קודמת לכתובה שניה של ראשונה ומיירי שנשאה אחר השניה : האשה והבנות. דגובין מזונות מתנאי ב"ד שתיהן שוות לגבות ולא אמרי' דאשה קדמה לבנות שנולדו אחר נשואיה משום דשתיהן בתנאי ב"ד גביא ותלו שניהם ביחד כל שעה ושעה : **ב** יתר דינר. ליורשה אחר שיטלו כל אחד כתובת אמן וס"ל דכתובה דשניה לא הוה כמותר דינר ואיכא פלוגתא בזה בגמרא : ושאר חולקין. דלא תקנו כתובת בנין דכרין אלא היכא דלא מיעקרא נחלה דאורייתא אבל כאן אם יטלו כ"א כתובת אמן לא מקיים נחלה דאורייתא לכן השניה גביא דהוה כב"ח אבל הראשונה הפסידה דלית לה אלא בתקנתא דרבנן כיון דמתה בחיי הבעל ובכה"ג לא תקנו : **ג** וקודמין לכל. דאינו מתנאי ב"ד רק מתורת חיוב הוא א"כ קודמין לגבות בשלמא בנות לית להו אלא מתנאי ב"ד אבל בת אשתו ובן אשתו הרי המה כבעל חוב. (עי' גיטין דף כ"א) : ועשו מלאכה. בעדי : אלא יושבין. כלומר דמעשה ידיהן להן : ושברה לו . אמה לא מהני דהחיוב הוה זכות וזכין לקטן והשובר הוה חוב ואין חבין : **ד** או ניזונית. בתורת אלמנה או נוטלת כתובתה דנאמנת לומר מת בעלי אבל אמרה גרשני בעלי ניזונית עד כדי כתובתה ממ"נ אם האמת כדבריה הרי יש לה כתובה ואם לאו הרי יש לה מזונות אבל לא יותר דלמא האמת כדבריה וגרושה אין לה מזונות : מה בין מיתה לגרושין . אם אמרה מת בעלי נאמנת ואינה נאמנת לומר גרשני שתטול כל הכתובה ביחד : להכחיש . אם יבא בעלה הלכך מירתת לשקר אבל בגירושין יכולה להכחישו ולומר גרשתני אם יבא בעלה ולא מירתתא לכן אינה נאמנת : **ה** מביאין השאר לאמצע וחולקין . בירושלמי בב"ק ס"ד מוקי דמיירי שלא הטילו בשוה כגון זה מאה וזה מאתים וחולקין לפי ערך והיינו לאמצע כמו הערך המעות שהיו להן : שכרן לאמצע . היינו בשוה דזה נשתכר במאה כמו במאתים שלולי המאה לא היה עושה משא ומתן במאתים אבל בסיפא דזה לקח בשלו וזה בשלו ב' מינים שוים בזה ודאי דחולקין לפי ערך בנתערבו : יצאו עליהן. לפי הענין מיירי במי שאין לו רק נכסים מועטים ויצאו עליו שטרי חובות הרבה אז המוקדם קודם לגבות ונשבע לשני וכן לשלישי אבל אין השני יכול למחול שבועתו כי השלישי יכול לומר כיון שאין השני נשבע א"כ אין לו דין קדימה עלי ולא מהני מחילתו דדלמא הראשון וגם השני לא ישבע ואני אטול אבל כשהשני פטור משבועה ודאי דיכול למחול להראשון שהרי השלישי ממ"נ אין לו חלק בממון : לשנים. לב' בני אדם בזה אחר זה : אין בעל חוב גרסי' דיכול הראשון לומר אנת הוא דאפסיד אנפשך שמחלת להשני ומה לי בכך : **ו** מן האחרון. מי שזכה באחרונה :

פרק יא א התקבלת כתובתיך . משניסת אין הנכסים ברשותה . וה"ג עד שלא ניסת צריכין הן להביא ראיה משניסת צריכה היא להביא ראיה : אלו למזונות. עלה טובה קמ"ל דאם תמכור הכל למזונות יקראו לה רעבתנותא ולכן כותבת מקצת למזונות : ולכך כחה יפה. בכך יפה לה שאם באה לגבות מלקוחות תאמר למזונות מכרתי והכתובה מגיע לי עדיין בשלמות ותטרוף מלקוחות ואם יאמרו היתומים הכל לכתובה מכרת ואין לה מזונות יעידו עדים בע"פ שמכרה למזונות ועל הכתובה לא תודיע כדי שאם תרצה תטרוף מלקוחות : **ב** כשם שאלמנה. רבנן ס"ל דטעמא דאלמנה מוכרת שלא בב"ד היינו משום שאינו רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ולכן גם יורשיה מוכרין שלא בב"ד דאינו רוצה שיתבזו גם יורשיה ור"ש ס"ל דטעמא דמוכרת שלא בב"ד הוא מחמת מזונות דיש לה ושלא תהיה יושבת ומתענה עד שיזדמן ב"ד מומחין א"כ יורשיה מוכרין בב"ד מומחין דוקא אבל היא מוכרת בב"ד הדיוטות עפ"י שומא ואינה צריכה ב"ד מומחין וס"ל ג"כ דארוסה שאין לה מזונות לא תמכור אלא בב"ד מומחין : תבזבז. אם יצטרכו ב"ד מומחין וטורח הוא לה קודם לכן שמטה ואכלה מה שתמצא ולכן הקילו אף שלא בב"ד מומחין דבקל תמצא הדיוטות להשומא : ירדה. האלמנה לשדה העשויה לה אפותיקי ואכלה הפירות רק שהוציאה הוצאות : שמין לה כל מה שאכלה. אם האכילה של הפירות יותר מן ההוצאה מנכין לה על כתובתה או על המזונות דאין שמין לה כאריס וכיורד ברשות ואינה נוטלת חלק בשבח כלל : אם שמו לה בב"ד. אם מתחלה ירדה ברשות ב"ד שמין כדין אריסי העיר אי נמי אם שמו לה ב"ד ע"פ שומא את הקרקע שיהיה שייך לה מה ששמו שמו אף שהמה ב"ד הדיוטות : **ג** במיעוטו. מחמת שהוא מעוט שהשנים אומרים שלא כמותו : אחד אומר במנה ואחד בעשרים. היינו עשרים סלעים דהוא שמונים דינר ואחד בשלשים שהוא מאה ועשרים דינר לת"ק נקטינן הממוצע והוא מאה ולראב"צ נקטינן הממוצע בין הממוצע להממעט והוא תשעים דאמרי' האי טעה בעשר לקמיה והאי טעה בעשר לאחריו ששניהם אומרים דאינו יותר ממנה לכן אזלי' בתר תרווייהו למעט ולאחרים עושין שומא בין הקטן להגדול והיינו בארבעים ומוסיפין שליש על הקטן דאמרי' האי טעה בי"ג ושליש והמאה טעה ג"כ בי"ג ושליש ובדין היה דלימא מאה ושמונה וב' שלישים אלא כיון דשמע דעתיה דקמא דאמר שמונים לא רצה להוסיף כולי האי ולכן ממצעין בין הקטן להממוצע בכה"ג ומוסיפין י"ג ושליש על הקטן וס"ל דממצעין כראב"צ רק דסובר דהטעות הוא בשליש מה שיש בין הקטן להגדול וכל אחד מוסיף שליש ע"ז כדי דלא נשויה חילוק גדול ביניהם (הכי מסקינן בב"ב דף ק"ז א' וב' וע"ש בפי' רשב"ם) : **ד** אגרת בקורת . דמבואר במשנה דאפי' מכרה שוה מאה במאתים מכרה קיים . מה הוא אגרת בקורת ומפרש הא דשום היתומין מכריזין ל' יום ובהקדש הבא לפדות מן הקדש מכריזין ס' יום כמבואר כל זה בערכין ובזה מכרה קיים אפי' שוה ק' בר' אבל אם לא עשו אגרת בקורת מכרן בטל אפי' בשתות דאף דאין אונאה לקרקעות מ"מ בשליח שטעה מכרו בטל אפי' בכ"ש . וע"ז פליג רשב"ג וקאמר דמכרן קיים בשתות דמה כח ב"ד יפה : **ה** ובלבד שתשייר מקצת. פירוש שתהיה האונאה פחות מכשיעור שדה והוא ט' קבין אבל אם האונאה ט' קבין לא מהני חזרת דמים ולכן מכרה בטל : לפיכך . כיון דהאונאה חל עליה אם פחתה מן כמקח או הותירה אין להאשה כשער שמכרה אלא אם פחתה צריכה לשלם ואם הותירה הוה ליורשים : ר"א אומר . קאי על משנה ו' בפי"א דמבואר דממאנת אין לה פירות והיינו שאינה מוציאה ממנו פירות שאכל וע"ז קאמר ר"א דיתומה והיינו ממאנת שניסת בלא אביה יש לה פירות דר"א לטעמיה דממאנת אינה כאשתו לכל דבר כמבואר ביבמות פי"ג משנה ב' דאין מעשה קטנה כלום : **ח** בית זה . כיון דאמר זה מיעט דוקא זה כמו בואר בב"מ דף ק"ב : שמא תשכירנו. דאין רשות רק לדור אבל אין לה זכות בגוף הקרקע והבית: **ט** חבילה. משכון ונאבד גובה משאר נכסים ומיירי שאין ברשות המלוה אבל אם הוא ברשותו לשמואל בפ' שבועות הדיינין אבד חובו או מיירי דנאבד באונס (ויעוין בסי' ע"ב). גובה משאר נכסים. אפי' אשה ורשב"ג פליג בגיטין דמ"א דאשה אינה גובה משאר נכסים באפותיקי:

פרק יב א (א) בראשונה כשהיתה כתובתה אצל אביה היתה קלה בעיניו להוציאה התקין שמעון בן שטח שתהא כתובתה אצל בעלה וכותב לה כל נכסים דאית לי אחראין וערבאין א)לכתובתיך דא. אין עושין כתובת אשה מן המטלטלין מפני תיקון העולם (ב) אמר ר' יוסי וכי מה תקון העולם יש בזו ב)אלא לפי שאין לה קצבה: ב (א) (ג) מפני מה אמרו הנזקין שמין להם בעידית מפני הגזלנין ומפני החמסנין שיהא כל אחד ואחד אומר מפני מה אני גוזל·מפני מה אני חומס שלמחר הרי ב"ד שמין ג)לו שדה יפה שלי וסמכו על המקרא (שמות כב) מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: ג (ד) מפני מה אמרו ב"ח בבינונית מפני הרמאין שלא יהא כל אחד ואחד נותן עינו (ב) [בתוך שדה חבירו יפה בתוך חצר חבירו יפה] ומלוה אותו עליה וקופץ ונוטלה א"כ ישומו(ג) [לה] בזבורית ד)שלא לגדור דרך בפני לוין שלא יהא אדם מבקש ללות ואין אדם מלוהו: ד (ה) כתובת אשה בזבורית דברי רבי יהודה ה)שאמר (ד) [משם] ר"ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית ו) יתר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ועוד (ו) [בושתה של אשה מרובה יותר מן האיש א"כ לא תהא לה כתובה אלא] שהאשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה והאיש אין מוציא אלא לרצונו: ה (ז) אין שם אלא עידית כולן גובין מן העידית בינונית כולן גובין מן הבינונית זבורית כולן גובין מן הזיבורית ז) עידית ובינונית הניזקין שמין[להן]בעידית בעל חוב וכתובת אשה בבינונית עידית וזיבורית הנזקין שמין להן בעידית (ה) [בעל] חוב וכתובת אשה בזיבורית בינונית וזיבורית הנזקין וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית מכרן לאחד או לג' כאחד נכנסו תחת הבעלים הנזקין שמין להם בעידית (ו) [ב"ח] בבינונית וכתובת אשה בזיבורית מכרן לג' זה אחר זה אפי' נזקין מזבורית וכתובת אשה וב"ח מן העידית גובין מן האחרון שבהן אין בהן גובין משלפניו אין בהן גובין משלפני פניו: (ח) רשב"ג אומר העושה שדהו אפותיקי לכתובת ח)כלתו ידה על העליונה רוצה גובה ממנו רוצה גובה משאר נכסים: ז (ט) אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לעכב על ידה שכך הוא כבודו של בעלה אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולין היורשין לעכב על ידה שכך היא ברכת הבית מרובה: ח (י) כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד כ"ה (ז) [שנה] שיש בעשרים וחמש (ח) [שנה] שתעשה טובה כנגד כתובתה דברי ר"מ שאמר (ט) [משם] רשב"ג ר' ישמעאל אומר ט)שלשים שנה וחכ"א כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים (י) [כשם שהיא משכרת כתובתה עד עשרים וחמשה שנים כך] יורשים הבאים ברשותה מוכרים כתובתה כ"ה שנים (כ) בעלי חוב גובין לעולם אע"פ שאין משכירין ט (ל) (*ל) מי שהלך למדינת הים י)[ובא] ואשתו תובעת מזונות אם אמר הוציא לה מעשה ידיה למזונותיה הרשות בידו ואם פסקו לה ב"ד מה שפסקו פסקו: י אמר ר' יוסי ב"ר יהודה (מ) לא נחלקו אדמון וחכמים על מה שפסק לה אביה שהיא יכולה לומר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור על מה נחלקו על שפסקה היא לעצמה שאדמון אומר יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאבא נותן לי עכשיו שאין אבא נותן לי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אר"ג רואה אני את דברי אדמון (נ) הפוסק מעות לבתו (יא) [קטנה] ופשט את הרגל כופין אותו ליתן שזכין (יב) [לקטן ואין חבין לו]: יא (ס) (*ס) ג' ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל בד"א בזמן שהיה מיהודה וארס אשה מיהודה מגליל וארס אשה מגליל אבל אם היה מיהודה וארס אשה מגליל כ) כופין (יג) [אותו] לצאת שע"מ כן נשאה אם אמר ל)פלוני מיהודה נשאתי אשה [מגליל] מ)אין כופין אותה לצאת (יד) [ובגליל] נ) כופין אותו לצאת: יב (ע) מוציאין מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר ס)שרובה ישראל ואין מוציאין מעיר שרובה ישראל לעיר ע)שרובה עובדי כוכבים הוא רוצה לבא לא"י והיא אינה רוצה [לבא] כופין אותה לבא היא רוצה (טו) והוא אינו רוצה פ)כופין אותו לבא הוא רוצה לצאת מא"י והיא אינה רוצה אין כופין אותה לצאת היא רוצה והוא אינו רוצה כופין (טז) [אותה שלא] לצאת: יג (פ) המוציא שטר צ)בבל (יז) [גובה] עליו כסף בבל א"י (יח) [גובה] עליו כסף א"י היה כתוב סתם(יט)מוציאו בבבל גובה עליו כסף בבל בא"י גובה עליו כסף א"י היה כתוב (כ) כסף סתם הרי זה גובה כל זמן שירצה משא"כ בכתובת אשה: יד (צ) נשא אשה בא"י וגרשה בא"י נותן לה כסף א"י בא"י וגרשה בבבל נותן לה כסף א"י בבבל וגרשה בא"י נותן לה כסף א"י רשב"ג אומר כתובת אשה ובעל חוב (כא) [במקום] הנישואין (ק) ה' סלעים של בן ל' של עבד נ' של אונס ושל מפתה וק' של מוציא ש"ר כולם אע"פ שהן בבבל גובה עליהן כסף א"י (ר) כסף שדברה בו תורה בכ"מ זה כסף צורי איזה כסף צורי זה כסף ירושלמי: סליק מסכת כתובות

הגהות הגר"א

(א) אמר ר"ש. (ב) בשדה חברו היפה בתוך חצר חבירו היפה· (ג) לו: (ד) משום: (ה) ובעל: (ו) ב"ח: (ז) שנים: (ח) שנים: (ט) משום: (י) וכן: (יא) הקטנה: (יב) לאדם שלא בפניו: (יג) אותה: (יד) בגליל: (טו) לבא לא"י: (טז) אותו: (יז) גובין: (יח) נותנין: (יט) אם: (כ) עליו: (כא) כמקום:

נוסחאות כ"י

א) לכסף כתובתיך אין כו': ב) תיבת אלא ליתא: ג) תיבת לו ליתא: ד) אלא שלא: ה) אמר ר"ש כו': ו) שיותר: ז) עידית ובינונית וזיבורית הנזקין שמין להם בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית: ח) אשה מכרה לאחר ידה כו': ט) שלש שנים: י) ובאה אשתו ותובעת: כ) מגליל וארס אשה מיהודה: ל) אני פלוני: מ) תיבת אין ליתא: נ) אין כופין: ס) שכולה: ע) שכולה: פ) אין כופין כו': צ) שטר חוב כתוב בבבל גובה כו':

חסדי דוד

פרק יב אין עושין כתובת אשה מן מטלטלין מפני תיקון העולם. הנה לפי תקנת ר' שמעון בן שטח דיכתוב לה כל נכסים דאית לי אחראין וערבאין לכתובתיך גם מקרקעי נמי אין מיחדין. ומה איריא מטלטלין. אבל יש חילוק בין מקרקעי למטלטלי דבמקרקעי אם היא נתרצית וכגון שעשה לה אפותיקי מהני אפי' אינו מקבל עליו אחריות על כל נכסיו כפי התקנה. אבל במטלטלין אפי' נתרצית לא מהני דהו"ל כמאן דליתא ואסור לישב עם אשתו בלא כתובה. וכ"מ ממ"ש התוס' בפרק אע"פ דף נ"ו אהא דאין עושין כתובה מטלטלין ע"ש: ר' שמעון בן גמליאל אומר העושה שדהו אפותיקי לכתובת כלתו כו'. בשלהי בתרא מבואר דאע"ג דערב דכתובה לא משתעביד מ"מ כל לגבי ברי' משתעביד ולכך הנעשה ערב לכתובת כלתו משתעבד ואמנם דבר ידוע הוא דלא עדיף מערב דב"ח דעלמא דכל שיש נכסים ללוה אין נפרעין מן הערב וע"ז קאמר התוס' דהעושה שדהו אפותיקי לכתובת כלתו עדיף מב"ח ואפי' יש נכסים לבעל יכולה לגבות מאותה שדה וידה על העליונה אם יש לבעל שאר נכסים רוצה גובה ממנו כו': שלש ארצות לנשואין כו' במתני' סתמא קתני ג' ארצות וכו' ואין מוציאין וכו' ורבותינו בעלי התוס' מייתו עלה דמתני' הך תוספתא כמו שהיא לפנינו אלא דבמקום דגרסינן כאן ב' פעמים ואירס מיהודה הם ז"ל גרסי ביהודה וכן באידך שאירס בגליל וכן יש להגיה כאן ע"פ דבריהם ודברי הרי"ף וכן מוכח נמי מדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ג וה"פ בד"א דאין כופה הבעל את האשה לצאת מארצה בזמן שהוא תושב מיהודה ואירס אשה ביהודה דכיון שקפיד לארס במקום שידוע שהוא תושב סתמא כפירושו דאדעתא לישב שם אירס. ול"ש אם האשה היתה מתושבי יהודה או מארץ אחרת דבהא לא קמיירי כלל ואם היה מגליל ועכשיו הוא רוצה להוציאה לארצה מיהודה לגליל אינו יכול דהואיל והוא מיהודה והאירוסין היה ביהודה ואדעתא דהכי היה האירוסין אבל אם הוא ביהודה ואירס אשה בגליל אע"ג דהאשה עצמה מגליל יכול לכופה ולהוציאה ממקום האירוסין לארצו דמסתמא ע"מ כן נשאה להוליכה לארצו דדוקא אי איכא תרתי דהוא מיהודה והאירוסין היה ביהודה אינו יכול לכופה להוציאה מהארץ אשר היה שם האירוסין. וכ"ה שיטת הרי"ף והרמב"ם כפי' הנזכר. ואיברא שיש בדברי רבותינו הראשונים שאר שיטות וחלוקי דינים. עי' בטור סי' ע"ה ובדברי האחרונים ובפרט במ"ש הב"ש שם: סליק מסכת כתובות

מצפה שמואל

(א) כראשונה. גיטין כ"א: (ב) אמר ר"י. גיטין מט' ירושלמי פ"ה דגיטין ה"א בבלי גיטין מ"ט. ועי' ב"מ פ"ט ה"ד: (ג) מפני מה. ירושלמי שם ושם: (ד) מפני מה. ירושלמי שם. בבלי מט: (ה) כתובת אשה · שם. וגרסי' נמי ר"מ אומר בבינונית: (ו) בושתה. עי' גיטין מ"ט כנוסחת הגר"א: (ז) אין שם. ב"ק ז. ת. ירושלמי גיטין פ"ה ה"א: (ח) רשב"ג. עי' גיטין מח: (ט) אלמנה. קג: (י) כל זמן. ק"ד: (כ) ב"מ. ק"ד: ירושלמי ספי"ב: (ל) מי שהלך. קז' וירושלמי פי"ג ה"א ועי' תוס' והרא"ש בסוגיא זו ורמב"ם פי"ב מהל' אישות ובהרב המגיד שם וכר"ן חילופי גרסאות ובא"ע סי' ע' סעיף ט' ויו"ד: (*ל) מיי' פי"ב מה"א הל' כ"א טוש"ע שם סי' ע' ס"ה ע"ש בבאורי הגר"א: (מ) לא נחלקו. ק"ט. וירושלמי פי"ג ה"ה: (נ) הפוסק. שם וירושלמי פ"ו ה"ב ובפנים פרשתי לענין המעות דכופין לאב א"כ ה"ה כשפסק לגדולה דבתוס' כאן דבפסקה היא עצמה ג"כ ס"ל לאדמון דכופין ליתן גם אין חילוק בזה בין קטנה לגדולה רק לענין ממון הרבותא דאף בקטנה כופין אבל להירושלמי משמע דמיירי לענין גט וקטנה אין גדולה לא וע"כ מיירי בפסק אביה וקאי זה לתנא דמתני' דפליג על אדמון אף בפסק אביה וס"ל דאין כופין לבעל וע"ז אמר דבקטנה כופין וביאר התוס' שזכין היינו אף שלענין הממון זכות הוא מ"מ אם לא נתן אם יעכב הבעל הרי חובה לכן אין פסיקת האב כלום לחייב לה ועי' במראה הפנים בירושלמי שם ולהלכה עי' בשו"ע סי' נב סעיף א': (ס) שלש. ירושלמי פי"ג ה"ו ועי' רא"ש מה שכתב כאן ב ביאור התוס' ובר"ן ובב"ש בא"ע בארוכה: (*ס) מיי' פכ"ג מה"א הט"ז טוש"ע אה"ע סי' ע"ה ע"ש: (ע) מוציאין. קי. ירושלמי פי"ג ה"י: (פ) המוציא. שם: (צ) נשא · שם: (ק) חמש. קדושין י"א. בכורות מ"ט: (ר) כסף. קדושין י"א מימרא דרב אסי:

מנחת בכורים

פרק יב א קלה בעיניו. לפי שאין לו הנאה בהמעות שכבר יצאו מתחת ידו: דא. זה כלומר לזה הכתובה: מן המטלטלין. דלגבה מן המטלטלין מפני תיקון העולם דלא יוכלו לקנות מטלטלין דכל אחד יש לו חוב כתובת אשתו עליו: אמר ר' יוסי. נראה דהכונה כמו בברייתא המובא בגיטין דף נ"א אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם לפי שאין כתובין אמר ר' יוסי מה תיקון העולם יש בזה אלא לפי שאין קצובים ופליג על ת"ק דקאמר דהתיקון העולם הוא לפי שמלוה על פה הוא ולא ידע להזהר וקאמר דאף דאם היו כתובים אינו גובה לפי שאין לה קצבה: ג א"כ. דמטעם זה הוא יוגבה מן הזבוריות: שלא לגדור. ומשני משום נעילת דלת אבל בבינונית ליכא נעילת דלת: ד בושתה של אשה. לישב בלא בעל וליכא נעילת דלת: א"כ. כיון דמוכרחת להנשא למה תקני כלל כתובה אף בלא כתובה תנשא וקאמר הטעם לפי שהאיש מוציא לרצונה ושלא לרצונה והוה קלה בעיניו להוציאה דלאו בדידה תליא מילתא: ה כולן. בעל חוב וניזקין וכתובת אשה: נזקין וב"ח בבינונית. ס"ל דבשל כל אדם הן שמין לכן בעל חוב גובה מהבינונית אבל אי בשלו הן שמין הוה הבינונית כעדית וב"ח גובה מן הזיבורית ובב"ק דף ח' א' מוקמינן לה כגון שהיה לו עדית ומכרה דשעבודא דבעל חוב על הבינונית היא כיון שהיה לו מתחלה עדית ואתיא אף כמ"ד בשלו הן שמין: מזיבורית. לפעמים כשהוא אחרון: מן העדית. לפעמים כגון שבעל העידית לקח באחרונה: ו רוצה גובה ממנו. דדינו כשאר ערב קבלן ואף דס"ל לרשב"ג בגיטין דף מ"ח דביחד לה קרקע לכתובתה אינו גובה משאר נכסים התם מיירי בבעל שיחד והכא מיירי באב שיחד לכלתו: ז ברכת הבית מרובה. דהוצאתה פחות אם היא אצלם דנר לאחד ונר למאה: ח שתעשה טובה. שהיורשים עשו לה טובה ומטובה נגד כתובתה שנתנה לאם ומלא לשכינותיה בלי ידיעתם: בבית אביה. כיון דאינה ניזונת מנכסי בעלה למה לא תבעה ואמרינן דמחלה: כשם שהיא מוכרת גרסי'. כלומר שצריכה למחות בתוך כ"ה שנים דהלא"כ אבדה כך יורשיה צריכין לזכור ולמחות דהלא"כ אבדו: כך יורשים הבאים ברשותה מזכירים גרסי': ה"ג וב"ח גובין לעולם אפי' שאין מזכירין. כלומר אע"פ שאין מוחין בתוך המשך לא אמרינן דמחלו ודוקא באשה אמרו דמחלה שנהנה מהם כל השנים הללו וכתובה אינה מלוה דלא תיסרס ממון ומוקמינן בגמרא דוקא באין שטר כתובה יוצא מתחת ידה אבל בים לה שטר כתובה גם אלמנה לא מחלה (ק"ד א'): ט מי שהלך. קאי על משנה ב' פי"ג דפליגי חכמים ואדמון בעמד אחד ופרנס את אשתו דתנן ס"ל דהפסיד ובני כהנים אמרו דיטול מעותיו וקא לפרש כאן דהיינו בדלא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך אבל אם אמר הבעל לאי מעשה ידיך במזונותיך ושתקה הרי נתרצית ואין לה מזונות לכ"ע: מה שפסקו פסקו. כלומר אם באה מתחלה ב"ד לפסוק לה מזונות ופסקו לה יש לה מזונות לכ"ע ולא פליגי בזה חנן ובני כהנים גדולים: י אמר ר' יוסי בר' יהודה. קאי על משנה ה' בפסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל דס"ל לחכמים דתשב עד שתלבין וס"ל לאדמון דיכולה למימר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות וצריך לכונסה. ואמר ר' יוסי בר' יהודה דלא נחלקו אדמון וחכמים בפסק לה אביה דאף חכמים מודים דיכולה לומר כי פליגי בפסקה לעצמה ומ"מ ס"ל גם בזה הלכה כאדמון (דף ק"ט) ואין הלכה כן אלא פליגי בפסק לה אביה אבל בפסקה היא עצמה תשב עד שתתן: כופין אותו. לאב ליתן שזכין לקטן א"כ מפני תנאה דאב גם לקטנה וקמ"ל רבותא דאף בקטנה כופין ולא מבעי בגדולה והכי מוכח בגמרא (דף ק"ט): יא ג' ארצות לנשואין. משנה היא דאין כופין לצאת מארץ זו לזו ולא מכרך לעיר ולא מעיר לכרך ומפרש התוספתא דהיינו כשארס ביהודה. אבל כשהיה מיהודה וארס בגליל כופין אותה לצאת גרסי' דכיון דהוא ממדינה אחרת וידעה מזה נסתמא נשאה ע"מ כן שתצא עמו למקומו: ה"ג אם אמר אני פלוני מיהודה נשאתי אשה מגליל כופין אותה לצאת ובגליל אין כופין לצאת. והכי פירושו אם כתב בכתובה אני פלוני וכו' מסתמא ע"מ כן הוא שתצא עמו אף מעיר שבגליל לכרך שביהודה: ובגליל אין כופין. אינו יכול לומר לה כיון שאני מוציאך מכרך לעיר שביהודה או אפכא הוא הדין וכש"כ שאני מוציאך בגליל גופא מכרך לעיר או אפכא משום דלמה שנתרצית יכול לכופה אבל לא למה שלא נתרצית: יב כופין אותו. ואם לאו יוציא ויתן כתובה והכי איתא בגמרא וכן בכופין אותה תצא בלא כתובה: כופין אותה שלא לצאת. אפי' ממוה הרע לנוה יפה: יג המוציא שטר בבל. אם כתב מקום ההלואה גובין ממטבע הכתוב כגון שכתב מאה דינרים ונכתב בבבל מסתמא ממעות בבל הלוהו: מוציאו. דהולכין אחר מקום הוצאה דעל אותו מקום מסתמא נשתעבד תחלה: כסף סתם. ולא פירש אם סלעים או דינרים: ה"ג גובה כל מה שירצה כלומר כל מה שירצה לוה גובה פחות שבמטבעות כסף ונסכא לא דכתיב בה מטבע ופריטי נחושת לא דכתיב כסף והכי מוקמינן בגמרא: משא"כ בכתובת אשה · ארישא קאי דאף דכתב בבבל מ"מ גובה ממעות הקלין היינו מארץ ישראל דהוו קלים במשקלם וכדמפרש לקמן בבל וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל: יד רשב"ג פליג וס"ל דכתובה דאורייתא לכן הוה כמו בעל חוב דאזלי' בתר מקום הנשואין: בבבל. כגון עפ"י שמוכין גובין ממעות א"י דסלעי בבל היינו פלגא דזוזא דקרינן איסתרא וכסף צורי היינו ד' זוזי ומגביהו ד' דינרים לכל סלע: סליק מסכת כתובות

סליק תוספתא ממסכת כתובות